37

1

Decretum
Gratiani

Par. J. 2.

Digitized by Google

Digitized by Google

13 = 17, B, 7

Digitized by Google

CORPVS
IVRIS
CANONICI
FELINVS
ARETIN

13. 13. 2. 35

Digitized by Google

CVIVSCVNQVE DIGNITATIS & conditionis beneuolo, ac erudito Lectori. S. P. D.

LITERARIAE *rei peritis, præſertim vero Sacrorum Canonum, atq; Legum Antiſtitibus, & cultoribus vel prolixo orationis ſyrmate perſuadere, vel multis verborum lenocinijs ſaltem demonſtrare ſuperuacaneum eſſe arbitror, quam mirificam induſtriam, ac pene incredibilem curam Illuſtres Iuntæ per multos ab hinc annos in ſuis officinis Typographicis adhibuerunt, & etiamnum adhibent, vt in illis excuſi libri non tantum approbatiores, expetibilioresq; habeantur, verum etiam qui præ ceteris ſpectarent ad maiorē nominis Diuini celebrationē, & vberius emolumentum ad gubernandam, & conſeruandam hominum ſocietatem allaturi eſſent, in publicum emittantur. Qua in re quidem, ne talia me aſſentandi gratia ad ipſorum voluntatem, ſed potius in veritatis ſtabilimentum protuliſſe videar, illos duplici via procedere quotidiana ſatis ſuperque comprobat experientia. Nam nullis ſumptibus, laboribusve parcentes, certatim in id unice incumbunt, vt indies libri emendatiores, & ab erratis, ac ſphalmatibus magis magiſque deterſi, & expoliti imprimantur, nec non inſuper nouis quibuſdam Annotationibus, ſiue Additionibus ornentur, & locupletentur. Earum enim adminiculo partim ipſis rebus, quæ in illis traduntur, maior perſpicuitas affertur, & in tanta diuerſarum opinionum repugnantia ac conflictu, verus nec non genuinus intellectus eruitur: partim vero Studioſi ad claſſicorum Juriſconſultorum, qui tam ſuperiori, quam noſtro ſæculo vel in publicis Gymnaſijs docendo, vel curiarum Tribunali-*

bus cauſas perorando, vel denique in dubijs controuerſiarum forenſium euentibus conſulendo floruerunt, & pro ſolerti ingenij acumine in ſecretiora ciuilis ſapientiæ delubra penetrarunt, commentationes remittuntur. Inter ceteros autem quamplures nunc temporis ſe denuo conſpiciendos exhibent, & Iuris Vtriuſque Studioſorum manibus, ingenijſque de meliori nota commendant, & mancipant TEXTVS *quos vocant Canonicos. Qui, ſicut ex oculari inſpectione, & peruolutatis paucis folijs vnicuique ſine magna difficultate, & exigua cum moleſtia manifeſtum fieri poterit, ita exquiſiti, perpoliti, illuſtrati, atque adaucti prodeunt, vt vix Sibyllino Sacerdoti, quæ in tali editione vlterius deſiderari deberent, in mentem venire poßint. Præterquam enim quod in nouißima hac editione omnia et ſingula ad legitimam cenſuram, normamque, ſicuti decebat, Romani Exemplaris accurate redacta, & ne quiſpiam fortaßis aliquid ex incuria, aut nimis præcipiti feſtinatione ſiue in Textu, ſiue in Gloſſis omißum ſuſpicetur, de verbo ad verbum diligenter collata, ac rerum et verborum notabilium Indice copioſißimo, Margarita nuncupato, accumulata fuerunt: eidem inſuper luculentæ, & argutæ aliquot inſignium & clariſsimorum Iuriſconſultorum Additiones ad omnes Iuris Canonici partes ſunt coniunctæ, quæ Studioſis magno vſui, & Promptuarij loco eſſe poterunt, maxime autem vt in quacunque occurrenti ardua ac perplexa materia ſtatim regreſſum ad ipſos fontes, & celeberrimos Iuris Vtriuſque Interpretes arripere, & ſuis hæſitationibus, ſi quando neceſsitas vel in Theoria, vel in Practica vrgere videbitur, abunde ſatisfacere, ſeque contra vniuerſas obiectas contrarietates fideliter munire, ac tandem ex illis dextre firmato iudicio commodiſsime extricare valeant. Etſi enim in confeſſo ſit, proxime antecedenti impreſsioni duorum clariſsimorum virorum Ebolitanorum, vtputa D. Auguſtini, & D. Proſperi Carauitarum, & dum in viuis manerent eminentiſsimorum Neapoli Iuriſconſultorum, Additiones annexas fuiſſe: attamen vt illæ melius digererentur, ſecunda vice ſub incudem reuocatæ, & quæ emendationem expoſcebant ex fontibus ſuæ integritati reſtitutæ, ac vltima lima abſolutæ fuerunt. Reliquas vero videlicet Excellentiſsimi D. Andreæ Alciati, Iuriſcon. Mediolanenſis, & Marcelli Francolini Presbyteri, & Doctoris Bodiani Annotationes nunc primum adiungere*

ſuaſit

ſuaſit ingens ipſarum præcellentia, & vtilitas, quæ ſe in omnes tam Diuini, & Canonici, quam humani, ac conſuetudinarij Iuris articulos latiſſime diffundit. Huius enim Studioſos in cognitionem hiſtoriarum deducunt, & quaſi in ſpeculo oſtendunt, quo tempore, in qualibus Concilijs, ſub quibus Summis Pontificibus, & ad quas perſonas Canones ſint directi, atq; publicati. Sed illius, prout Patrum noſtrorum memoria magna cum ſui admiratione ſingularem in Vtroque Iure ſcientiam declarauit, ceu Ariadnes filum ſequi neceſſe habet qui non legum cortices lambere, ſed rationem & mentem illarum perueſtigare ſatagit. Eo enim pacto rite ius ſuum vnicuique tribuetur, opportuna bonorum protectio nunquam deficiet, & in ipſis improbis formidato ſupplicio nocendi facultas refrenabitur. Quapropter immortales Illuſtribus Iuntis debentur gratiæ pro tali ipſorum nunquam ſatis commendanda ſolicitudine, & ſi labor ille cuidam non ingratus acciderit, quid ab ipſis in poſterum expectandum erit, plus quam ſatis quilibet certam capere poterit coniecturam. De meo ſtudio nihil addendum cenſui, niſi quod iuxta mandatum Sereniſſimi Dominij Veneti ad correctionem requiſitus, & in illa fideliter verſatus fuerim, & me tam Tuæ beneuolentiæ, quam Illuſtrium Iuntarum fauori, etiam atque etiam committam, officioſe rogitans, vt omnia æqui bonique conſulas. Exaratum Venetijs Prid. Cal. Quinctil. Anno poſt CHRISTI Saluatoris noſtri natiuitatem M. DC. XV.

M. Matthias Coldiz ab Alba Rupe
ad Salam Alemannus.

Digitized by Google

DECRETVM GRATIANI,

EMENDATVM, ET NOTATIONIBVS ILLVSTRATVM;

Vnà cum gloſſis;

GREGORII XIII. PONT. MAX. IVSSV EDITVM:

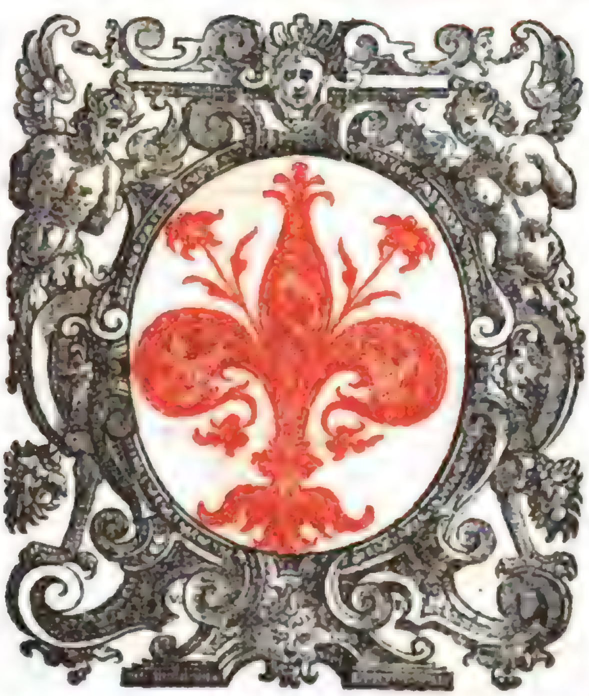
Ad exemplar Romanum diligenter recognitum.

CONIVNCTIS DOCTISSIMIS AD OMNES IVRIS CANONICI partes *Additionibus Præclariſs. Iuriſconſ.* D. AVGVSTINI CARAVITÆ *Patritij Ebolitani, & in Sacro Regio Conſ. Neapol. Conſiliarij.*

D. ANDREAE ALCIATI PATRITII MEDIOLANENSIS ET IVREC. Præſtantiſſimi. D. PROSPERI CARAVITÆ Patritij Ebolitani, & Iuriſconſulti celeberrimi.

D. MARCELLI FRANCOLINI PRESBYTERI, ET DOCTORIS *Bodiani, ac nunc recens in vnum volumen congeſtis.*

Cum Indice locupletiſſimo, MARGARITA nuncupato.

VENETIIS, Apud Iuntas. MDCXV.

Digitized by Google

DECRETVM ABBREVIATVM SIGILLATIM CVNCTA ATTINGENS.

LIBER DECRETI DIVISVS EST IN TRES PARTES.

Quarum prima eſt de diſtinctionibus. Secunda de cauſis. Tertia de conſecratione. Prima pars diſtincta eſt in diſtinctiones centum & vnam.

PRIMA diſtinctio tractat de iure naturali & humano, ius ipſum naturaliter eiuſque ſpecies omnes diffiniens, & inter ius ſcriptū, & non ſcriptum differentiam ponens. 1

ij. de iure Quiritum ſiue Romanorum, ipſum per ſpecies diffiniens. 6

iij. iuris canonici varia nomina diſtinguit, breuiterque exponit. 7

iiij. ad quid leges inuentæ ſunt, & quid ſacri canones mandent. 9

v. quomodo ius naturale eſt immobile, nec obſtat quod ibi ponitur. 12

vi. an illuſiones nocturnę ad peccatum imputentur, & circa finem proſequitur de iuris naturalis dignitate. 14

vij. ponit legiſlatores, oſtendendo qualiter ius inceperit. 18

viij. ponit differentiam inter ius naturale & conſuetudinem. 19

ix. auctoritate & exēplo probat conſtitutiones hominum iuri naturali cedere. 24

x. oſtendit quod leges Imperatorum vincuntur a canonibus. 27

xi. dicit conſuetudinem legibus approbatis cedere. 33

xij. habet laudabilem cōſuetudinem eſſe ſeruandam, quæ nec canonib. ſacris, nec veritati, nec bonis moribus obuiet. 38

xiij. vult quod contra ius naturale non admittatur diſpenſatio, niſi in fuga maioris mali. 44

xiiij. quod quis non debet minus peccatum committere, vt aliud maius euitare poſſit. 47

xv. notat de tempore quo ſacri canones, librique & concilia celebrata fuerunt: & quæ opuſcula ſunt admittenda. 48

xvj. ponit quod canones Apoſtolorum ſunt recipiendi, poſtea oſtendit quo tempore & quo reſidente in papatu vel Imperio quodlibet concilium eſt celebratum. 54

xvij. dicit non concilia, ſed conuenticula celebrari ſine Papa. 62

xviij. oſtendit quod prouincialia concilia nihil generaliter poſſunt conſtituere, ideo conſequenter declarat ad quid ſint vtilia, & quoties in anno, & quo tempore anni, & cuius auctoritate ſunt celebranda, & quod metropolitanus nihil debet exigere ab epiſcopis ad concilium conuenientib. Addit de pęna epiſcopi, qui vocatus ad ſynodum non venit. 66

xix. vim decretalium oſtendens dicit mandata eccleſiaſtica deuote ſeruanda. 73

xx. Dicit quod in cauſis diffiniendis ſacri canones, in exponenda vero ſacra ſcriptura ſancti doctores attenduntur. 81

xxi. Tractat de diuerſis ordinibus, & gradibus miniſtrorum, docendo qui ſunt executores ſiue miniſtri canonum a maiori vſque ad infimum. Et differentias miniſtrorum locorum aſſignat, probans quod maior a minori non debet iudicari. 84

xxij. de dignitate Romanæ Eccleſiæ, & quorumdam aliarum. 94

xxiij. de ordinatione miniſtrorum incipiens a Romano Pontifice, & deſcendens vſque ad oſtiarium. 96

xxiiij. de examinatione ordinandorum. 108

xxv. de officiis clericorum, incipiendo ab oſtiario, & aſcēdendo vſque ad epiſcopum. Circa medium diſtinctionis inchoat. xiij. præcepta regulæ apoſtolicæ, vt proſequitur ibi, Oportet epiſcopum eſſe ſine crimine. Et inde nacta occaſione ponit varias ſignificationes huius nominis, crimen. Et oſtēdit quod ſit mortale, & quod veniale. 111

xxvi. exequitur ſecundum præceptum Apoſtolicæ regulæ. Oportet epm eſſe vnius vxoris virum. 118

xxvii. probat quod nolentes vouere continentiam, ad ſacros ordines promouendi non ſunt, aſſignans differentiam inter ſolemne, & ſimplex votum. 122

xxviij. probat quod clericis habere vxores non licet in eccleſia occidentali, addens de ſubdiaconatu, qui olim prohibitus non erat. 125

xxix. oſtendit quædam capitula tradita eſſe ex cauſa, quędam ex cauſa, quędam ex tempore, quædam ex loco, quædam ex perſona. 133

xxx. quia dictum fuit xxviii. diſ. ſupra, quod ſacerdotes non debent a ſe abijcere vxores ſuas prætextu religionis, hic dicit quod ex cauſa fuit hoc ſtatutum, ſcilicet propter quoſdam hęreticos, qui coniugia deteſtabantur. 134

xxxj. probat & ponit exempla in terminis, qualiter clerici continere debent, & quod ab omnib. eſt ſeruanda continentia, niſi ab orientalibus. 139

xxxii. adhuc proſequitur de continentia clericorum, & dicit quod conſtituti in quatuor ſacris ordinibus tenentur continere, & ſi habent publicas concubinas, nullus eorum Miſſam audiat. 145

xxxiij. oſtendit quod bigami, corpore vitiati, vſurarij publice pęnitentes, luſores in ſcena ludentes, furioſi, arreptitij, accipientes meretrices in vxores, & concubinas habentes promoueri non poſſunt, 154

xxxiv. ponit quod oportet epiſcopū vitare nimiā familiaritatem domeſticarum perſonarum, & etiam conſanguineorum, & quod venari non licet. 157

xxxv. agit de tertio capitulo apoſtolicæ regulæ, oportet ordinandum

Digitized by Google

non eſſe vinolentum. 164

xxxvi. exponendo illud, prudentem, dicit quod clerici debent habere peritiam litterarum ſacrarum. 168.

xxxvij. oſtendit quod clerici non debent libros gentilium reſpicere, peritiam tamẽ ſecularium debent habere. 170

xxxviij. probat quod litteris debet eſſe eruditus ſacerdos, & canones ignorare non debet. ignorantia enim ipſi eſt periculoſa. 177.

xxxix. oſtendit quod oportet epiſcopum eſſe prudẽtem in negotijs ſæcularibus, vt ſua cautela reddantur eccleſiæ indemnes. 182.

xl. proſequitur quintum capitulum Apoſtolicæ regulæ, Oportet epiſcopum eſſe ornatum. Et primo de ornatu interiori, qui cõſiſtit in virtutibus. 182.

xli. tractat de ornatu, qui conſiſtit in grauitate, inceſſu, habitu, & temperantia potus, & cibi. 188.

xlii. declarat illud, hoſpitalem. 191.

xliii. illa duo, pudicum, & doctorem. 193.

xliiij. illud non vinolentum: quod eſt pars eius, quod diximus ſupra xxxv. diſt. 198.

xlv. illud, non percuſſorem. 202.

xlvi. illud, non litigioſum. 210.

xlvij. illud nõ cupidum, domui ſuæ bene præpoſitum. 213.

xlviij. illud non neophytum. 218.

xlix. prædicta præcepta apoſtolicę regulæ ſub compendio, & breuiter recapitulat. & ponit cauſas & rationes quare criminoſi & vitioſi non debent in epiſcopos promoueri. 220.

l. agit de lapſu, & reparatione clericorum. 223.

li. de curialibus ſiue officiarijs ratiocinijs obligatis: iudicibus, & aduocatis ordinandis vel non. 254.

lij. de præpoſteratione ſacrorum ordinum, ſiue de clerico per ſaltum promoto. 258.

liij. de curiæ annexis in clero, uel monaſterio recipiendis, vel non. Et ibi probat quare curiales, & aliter obligati ordinandi non ſunt. 258.

liiij. de ſeruis à non dominis manumiſſis non promouendis, niſi libertatem ſint conſecuti. 259

lv. de corpore vitiatis, bigamis, illitteratis, publice pænitentibus ordinandis vel non. 270.

lvi. de filijs presbyterorum, & natis de fornicatione, & adulterio non ordinandis. 275.

lvij. de baptizatis in ægritudine an ordinentur. 281.

lviij. de monachis non ordinandis ſine licentia abbatis. 282.

lix. de laicis litteratis non ſubito ordinandis [illegible].

lx. oſtendit ex quibus ordinibus aliquis eligendus [illegible] præpoſitum, [illegible] 284.

lxi. oſtendit quod laici non ſunt eligendi in epiſcopos. ſed poſtulandi. 286.

lxii. oſtendit quod clericorum eſt eligere, & populi conſentire 295.

lxiij. probat quod nullo modo laici debent ſe ingerere electioni epiſcoporum. 296.

lxiiij. ponit quo tempore, & quibus præſentibus debent epiſcopi conſecrari. 314.

lxv. dicit quod præſentibus omnibus epiſcopis comprouincialibus vel ſe excuſantibus debet epiſcopus conſecrari ab archiepiſcopo. Et ibi dicit, quod ſi ceteris ordinationi epiſcoporum conſentientibus duo vel tres contradicant, obtineat plurimorum ſententia. 317.

lxvi. de promotione archiepiſcopi, qui ab omnibus epiſcopis comprouincialibus eſt ordinandus. & non eſt conſecrandus. & à paucioribus quam à tribus. 321.

lxvij. de promotione ſiue ordinatione presbyterorum. 323.

lxviij. dicit quod illi qui ſunt ordinati ab illis, quos non conſtat eſſe epiſcopos iterum ſunt ordinandi. Siue determinat de ordinatione non iteranda, & de epiſcopis. 323.

lxix. quod prima cenſura clerici de manu abbatis poteſt ſuſcipi. Vel dic quod determinat de non ordinatis, ne in eccleſia Dei miniſtrent. 327.

lxx. tractat ne quis ordinetur ſine titulo 328.

lxxi. ne quis ordinetur a non ſuo epiſcopo. 329.

lxxij. ne ignotus clericus ſine litteris dimiſſorijs ſiue commendatitiis recipiatur. 332.

lxxiij. oſtendit qualiter litteræ formatæ & dimiſſorię fiunt. 333.

lxxiv. tractat an inuitis ordines conferantur. 335

lxxv. de tempore, & die conſecrationis epiſcoporum, necnon de temporibus ordinationum aliorum clericorum. 340.

lxxvi. de ieiunijs quattuor temporum, & quare ſunt ieiunanda. 343.

lxxvij. ponit qualiter clerici ſunt per gradus ordinandi, & etiam tractat de interſtitijs temporum. 349.

lxxviij. in qua ætate ſunt ſacerdotes ordinandi. 354.

lxxix. repetit de ordinatione ſummi Pontificis, quæ a ſolis Cardinalibus fieri debet. 355.

lxxx. in quibus locis ſunt ponendi epiſcopi vel archiepiſcopi. 359.

lxxxi. epilogando docet, quod ordinãdus in epiſcopum debet eſſe ſine crimine, nec clerici mulieribus cohabitare debent. 362.

lxxxij. docet quod epiſcopus his qui ſuis manibus laborare non poſſunt, prouidere debet. Et addit ꝙ ſi quis miniſtrorum fornicationem committat, & agat pænitentiam, ex diſpenſatione poteſt in ordinibus remanere. 372.

lxxxiij. docetur quod prælatus non ſolum a peccato immunis eſſe debet: ſed etiam peccatis aliorum conſentire non debet. 377.

lxxxiiij. vult quod prælatus ſit vigilans circa defenſionem pauperum, releuationem oppreſſorum, & cautionem monaſteriorum. 379.

lxxxv. tractat de hoſpitalitate clericorum, quæ epiſcopis eſt neceſſaria. 381.

lxxxvi. probat quod oportet epiſcopum eſſe doctorem vt ſciat ſubditos corrigere: item liberalem circa patientes neceſſitatem, non circa hiſtriones. 384.

lxxxvij. probat quod viduis, orphanis, & oppreſſis epiſcopus debet dare ſubſidium. 393.

lxxxviij. dicit quod clerici cupiditatis cauſa negotiatores eſſe non debent: ſed pietatis cauſa coram orphanis & viduis impendere. 396.

lxxxix. dicit quod oportet epiſcopum eſſe domui ſuæ bene præpoſitum, vt ſciat in diſpenſatione rerum eccleſiæ regulam eſſe obſeruandam. 401.

xc. docetur qualiter litigioſi corripiendi ſunt, & non ordinandi, tractans de licitis & honeſtis operibus. 405.

xci. de modo cantandi in eccleſia, etiam de electi poteſtate. dicit etiam quod ſi clericis ſua beneficia non ſufficiant: poſſunt ſibi neceſſaria quærere artificio licito. 408.

xcij. dicit quod magis corde, quam vocibus cantandum eſt. 410.

xciij. de obedientia minorum erga maiores. & quod nullus debet communicare inimicis Romanæ Eccleſię. 414.

xciiij. de Legato Romani Pontificis qui impediendus non eſt. Et impedientes ſunt excommunicandi. Probat etiam quod maior in officio minori vices ſuas committere poteſt. Et de præſumptione archidiaconorum. 428.

xcv. dicit quod etiam præſentibus epiſcopis presbyteri quamuis ſubditi poſſunt ſacra myſteria celebrare, & prædicare. 429.

xcvi. dicit quod laicis (etiam imperatoribus) non licet aliquem ordinare, vel de rebus eccleſiarum iudicare. 435.

xcvij. dicit quod precibus eccleſiæ Imperator & ceteri principes poſſunt eam iuuare: ſubijciens, eccleſiam Romanam legationem vndecumque ſine ſignatis apicibus non recipere. 447

xcviij. dicit quod clerici peregrini & vltra marini ſine teſtimonio quinque epiſcoporum recipiendi non

ſti non ſunt.450.
xcix.docet de primatibus, & poteſtate eorũ qualiter nullus eſt appellandus vniuerſalis. 451.
c.Tractat de pallio, & vſu eius. 454.
ci. & vltima dicit vnam prouinciam in duas non diuidendam. 450.

SECVNDA PARS. *quæ eſt de Cauſis, diſtincta eſt in cauſas triginta ſex, quarum qualibet plures ſubſe quæſtiones continet.*

Prima Cauſa quæſtiones habet VII.

Prima quærit vtrum vendere ſpiritualia ſit peccatum. Solutio. ſic. 461.
ij.an pro ingreſſu eccleſiæ vel monaſterij pecunia ſit exigenda, vel perſoluenda.Sol.non. 529.
iij. vtrum præbendas eccleſiæ emere ſit ſimonia.Solu.ſic. 535.
iiij. vtrum ille reus criminis ſit cuius pater pro eo ignorante ſimoniam commiſit.Sol. ignorantia facti non iuris excuſat eum. 545.
v.vtrum liceat ei retinere, quod pater pro eo ſimonia acquiſiuit. Sol. de rigore iuris non, de miſericordia ſecus. 553.
vj.vtrum ignoranter à ſimoniaco ordinati ſint abijciendi, vel non. So. probata ignorantia miſericorditer tolerantur. 556.
vij.vtrum renuncians ſuæ hæreſi in epiſcopali dignitate ſit ſuſcipiendus. So. rigor vult eum deponi: ſed diſpenſatio ſuſtineri.557.

Secunda Cauſa habet VIII. *quæſtiones, & in ea quinta præcedit quartam.*

Prima quærit vtrũ in manifeſtis ſit ordo iuris ſeruandus. Sic, niſi ſint notoria. 575.
ij.vtrum ſpoliatus ab aliquo ſit iudicandus.non, ante reſtitutionem 591.
iij.qua pœna ſint feriendi in accuſatione deficientes Talione. 592.
v. vtrum accuſatore deficiente reus ſit cogendus ad purgationem. nõ niſi infamia publica laboret. 599.
iiij. an duorũ teſtimonio epiſcopus ſit condemnandus. 612.
vj. quo remedio cauſa ſubleuatur, Appellatione, quæ tamen ei danda non eſt, qui cauſa dilationis appellat. 614.
vij.an laici, vel monachi, vel quilibet inferiorum ordinum ſint admittendi in accuſatione maiorũ. non de iure nouo. 640.
viij. qualiter accuſatio fieri debeat. Sol.in ſcriptis.667.

Tertia Cauſa quæſtiones XI. *complectitur.*

Prima vtrum reſtitutio ſit facienda quibuslibet ſpoliatis. Sol.ſic, niſi in certis caſibus, nam infamatus apoſtata, iuſte ſpoliatus, præciſus, & ſuſpectus non ſunt reſtituendi. 670.
ij.quærit de inducijs quo ſpatio ſint dandæ: an poſt reſtitutionem tantum, an poſt vocationem ad cauſam quibuslibet concedendæ ſint.Sol.ad arbitrium iudicis. 673.
iij. quo ſpacio menſium ſint vtriq. concedendæ.So.vt prius. 676.
iiij. vtrum infames ſint recipiendi ad teſtimonium. Sol.non, niſi contra ſui ſimiles.680.
v.an teſtes domeſtici vel inimici ſint producendi. So.non.683.
vj. vtrum reus extra prouinciam ſit producendus.So.non.689.
vij.vtrum criminoſus poſſit eſſe iudex.Sol. ſi ab eccleſia toleratur. 697.
viij. vtrum epiſcopus poſſit ab vno iudicari.Sol.non, niſi a xij.epiſcopis: reſeruata ſententia ſummo pontifici.704.
ix. vtrum accuſatores teſtes in abſentem vocem accuſationis vel teſtificationis exhibere valeant. Sol. non.705.
x. vtrum deficientes in vno capitulo ſint admittendi ad ſequentia. So.non. 712.
xi. vtrum accuſatus in accuſatorem poſſit conuertere accuſationem. So.nõ, niſi in maiori crimine.713.

Quarta Cauſa habet VI. *quæſtiones.*

Prima an in excommunicatione conſtitutus alium accuſare valeat.So. non.717.
ij.an infra duodecim annos in criminali cauſa quis teſtificari poſſit. Sol.non. 718.
iij. an ab accuſatione prohibitus poſſit eſſe teſtis.Sol.non. 718.
iiij. an idem poſſit eſſe accuſator, & teſtis.Sol.non.725.
v. an ſi vocatus ad cauſam non veniat ſit excommunicandus. Sol. ſic. niſi iuſtam abſentiæ cauſam probauerit. 727.
vj. an calumniator in proprio cauſa ſit audiendus.Sol.ſic, ſi cauſa non ſit criminalis.729.

Quinta Cauſa habet VI. *quæſtiones.*

Prima qua pœna ſit feriendus, qui famoſum libellum ſcribit. Solu. anathemate, niſi ſcriptura probauerit. 730.
ij.quoties quis ſit ad cauſam vocandus antequam excommunicetur. Sol. non tantum ſemel: ſed bis. 732.
iij. an per procuratorem quis cauſam agere valeat criminalem. Solu. non, niſi ſit perſona illuſtris. Cauſam vero iniuriarum ciuilem ſic. 734.
iiij. an abſque ſynodali audientia epiſcopus ſit damnandus.Sol.non 736.
v. an ſit habendus pro inimico, qui aliquem accuſat. Sol.non, ſi hoc faciat ex charitate. 737.
vj.qua pœna ſit plectendus, qui non probat obiecta.Sol.talione. 740.

Sexta Cauſa quæſtiones V. *continet.*

Prima vtrum criminoſi, vel infames religioſum epiſcopum poſſint accuſare de ſimonia. Non. 743.
ij.ſi epiſcopus accuſationem in accuſantem cõuertere voluerit: an eius verbo ſimplici fides adhibenda ſit Non. 753.
iij. an liceat petere iudicium epiſcopi alterius prouinciæ. Non niſi in cauſa damnationis.755.
iiij. cuius iudicium ſit expetendum cum epiſcopi prouinciæ in ſua ſententia diſcordant, archiepiſcoporum, & epiſcoporum vicinæ prouinciæ.757.
v. an accuſatore deficiente reus ſit ad probationem cogendus. Non, ſed bene ad purgationem ſi laboret infamia. 756.

Septima Cauſa habet II. *quæſtiones.*

Prima vtrũ viuẽte epiſcopo alius poterit in eadem eccleſia ordinari. Non, niſi transferatur vel cedat. Tamen pro infirmitate, vel ſenectute datur ſibi coadiutor. 761.
ij. vtrum hi qui ceſſerunt cauſa infirmitatis, ſanitate recepta poſſent cathedram repetere. Non. 790.

Octaua Cauſa quæſtiones V. *colligit.*

Prima vtrum liceat epiſcopo ſibi ſucceſſorem eligere.Non. 791.
ij. an amicorũ patrocinia in electione valeant. Non.802.
iij. an ſit ſimonia poſt electionẽ pro indemnitate eccleſiæ iuramentũ præſtare. Sic.ſi pactum ſuper hoc præceſſerit.803.
iiij. an liceat clericis declinare iudicia epiſcopi de crimine accuſati ante ſententiæ tempus. Non ante condemnationem, niſi per appellationem.805.

v. an accuſatus coram Apoſtolico: ſine eius literis debeat reuerti. Nõ. 805.

Nona Cauſa habet III. quæſtiones.

Prima an ordinatus ab excommunicato eijciendus ſit. Non. ſi ignorauit illum eſſe excommunicatum. 806.

ij. an liceat archiepiſcopo vel epiſcopo clericos alterius ordinare. Nõ. ſine literis proprij epiſcopi. 809.

iij. an liceat archiepiſcopo clericos ſui ſuffraganei abſoluere vel damnare. Non, niſi data negligentia, vel appellatione interpoſita. 813.

Decima Cauſa tribus quæſtionibus eſt contenta.

Prima an eccleſia cum omni dote ad epiſcopum pertineat vel ad eius ordinationes Sol. ſic. 822.

ij. an liceat epiſcopo res eccleſiæ diſtrahere. Sol. non, niſi certis caſibus. 827.

iij. quid à ſingulis eccleſijs nomine cathedratici valeat exigere. Sol. duos ſolidos. 835.

Vndecima Cauſa habet III. quæſtiones.

Prima an clericus ante ciuilem iudicem ſit trahendus. Non. 840.

ij. qua pœna dignus ſit qui clericum ad ſæcularem iudicem traxit. Excommunicatione. 859.

iij. qua pœna dignus ſit qui ſententiam epiſcopi non ſeruauerit. Depoſitione. 859.

Duodecima Cauſa quæſtiones continet V.

Prima an liceat clericis proprium habere Non. regularibus. 902.

ij. an res eccleſiæ poſſint dare. Non, niſi in caſibus. 916.

iij. vtrum clerici acquiſita de rebus eccleſiæ poſſint relinquere quibus voluerint. Non, niſi eccleſiæ. 991.

iiij. quibus poſſunt clerici relinquere quæ de ſuis, & eccleſiæ rebus prouenerunt Partim eccleſiæ, partim hæredibus. 953.

v. an liceat clericis teſtamentum facere. Sic, de proprijs rebus. 954.

Decimatertia Cauſa habet II. quæſtiones.

Prima vtrum decimæ ſint dandæ ratione territorij vel perſonæ. Sol. ratione vtriuſque. 958.

ij. an ius percipiendi, & ſoluendi decimas tollatur ratione temporis. Sol. ſic. 961.

Decimaquarta Cauſa habet VI. quæſtiones.

Prima an liceat clericis in iudicio ſua repetere. Sic. 978.

ij. an ſuper reb. eccleſiæ teſtes eiuſdem ſint audiendi. Sic. 980.

iij. an præter ſortem aliquid accipere ſit vſura. Sic. 982.

iiij. an liceat clericis vel laicis vſuras accipere. Non. 984.

v. an eleemoſynæ ſint de vſuris faciẽdæ. Non. 987

vj. an vſurarij poſſint pœnitentiam agere. Non, ſi habeant vnde poſſint reſtituere. 992.

Decimaquinta Cauſa habet VIII. quæſtiones.

Prima an ea quæ fiunt ab ignorantibus vel mẽte alienatis ſint eis imputanda. Non, niſi culpa ſua ad ignorantiam deuenerint. 995.

ij. an pro impenſis patrocinij liceat clericis munera exigere. Sic. 1003.

iij. an per confeſſionem mulieris cũ qua peccauit ſacerdos ſit condemnandus. Non. 1004.

iiij. an die Dominico debeant epiſcopi cauſas audire. Non. 1008.

v. an neganti crimen purgatio ſit indicenda. Sic. ſi laborat infamia. 1009.

vj. an in criminibus confeſſio ſit extorquenda. Non. 1011.

vij. an ſolus epiſcopus diaconum, vel presbyterum deponere poſſit. Non. 1015.

viij. ſi confeſſus vel cõuictus de his quæ ante ordinationẽ commiſit, valeat miniſtrare. Non. 1017.

Decimaſexta Cauſa habet VII. quæſtiones. Et in ea quinta quæſtio ponitur in tertio loco.

Prima an liceat monachis officium celebrare. Sol. ſic cum permiſſione epi. & licentia abbatis. 1051.

ij. an liceat eis in capellis ſuis ſacerdotes inſtituere. So. ſic ſi quas poſſideant pleno iure. 1056.

v. an epiſcopus vel abbas iure territorij capellam valeant vendicare. So. non. 1060.

iiij. an iura eccleſiæ per præſcriptionem tollantur. Sol. ſic. 1061.

iij. an eccleſia contra eccleſiam vel monaſterium poſſit præſcribere. Sol. ſic. 1076.

vj. ſi quis in rem eccleſiæ ab aliquo detenta ſua auctoritate, irrepſerit: an cadat à cauſa. So. ſic, ſed non eccleſia. 1077.

vij. an liceat alicui eccleſiam de manu laici recipere. Sol. non, niſi eccleſia vel monaſterium habeat ius patronatus. 1081.

Decimaſeptima Cauſa habet IIII. quæſtiones.

Prima an reus ſit voti qui à propoſito ſui cordis recedit. Solut. non, quantum ad eccleſiam: niſi ore pronunciauerit. 1098.

ij. an beneficia ei reddenda ſit qui eis in infirmitate renunciauit. Sol. ſic, ſi non erat ſui compos. 1100.

iij. an liceat illi qui ſe monaſterio tradidit poſſit ad propria redire. Sol. non. 1101.

iiij. an diſcedens de monaſterio ſine ſui abbatis licentia, poſſit ſua vendicare. Sol. non. 1102.

Decimaoctaua Cauſa habet II. quæſtiones.

Prima an abbas factus epiſcopus acquirat eccleſiæ vel monaſterio. Solu. dum fuit abbas, acquiſiuit monaſterio, ſed factus epiſcopus eccleſiæ. 1119.

ij. an per epiſcopum ſit eligẽdus vel inſtituendus. Sol. ab epiſcopo eſt ordinandus, à fratribus vero eligendus. 1120.

Decimanona Cauſa continet III. quæſtiones.

Prima an epiſcopus debeat permittere clericos transire ad monaſterium. Sol. ſic. 1133.

ij. ſi noluerit, an liceat eo inuito trãſire. Sol. ſic. 1134.

iij. an liceat canonicis regularibus tranſire ad monaſterium monachorum. Sol. non ſine licentia prælati. 1135.

Viceſima Cauſa quæſtiones IIII. comprehendit.

Prima vtrum pueri traditi monaſterijs ſint cogendi ibi manere. Non, niſi poſtquam venerint ad annos diſcretionis. 1140.

ij. ſi præter voluntatem parentum intrauerint monaſterium, an per eos inde poſſint extrahi. Sic. j. annum, & diem: ſi ſint j. annos diſcretioni. 1145.

iij. an qui inuitus cucullam induit cogatur eam retinere. non, niſi poſt conſenſerit. 1147.

iiij. an liceat ab vno monaſterio ad aliud tranſire. Sic. 1150.

Viceſimaprima Cauſa habet V. quæſtiones.

Prima an clericus poſſit in duab. eccleſijs inſcribi. Solutio, non. 1152.

ij. an liceat clericis a ſua Eccleſia ad aliam tranſire. So. non ſine literis, vel.

vel licentia ſui prælati. 1155.
iiii. an liceat clericis ſuſcipere procurationem ſæcularium negotiorū. Sol. non, niſi cauſa pietatis. 1157.
iiij. an liceat clericis veſtibus fulgidis ornari Sol. non. 1159.
v. qua pęna ſint puniendi clerici iudicium ſæculare fugentes. Sol. excommunicationis. 1161.

Vigeſimaſecunda Cauſa gerit quæſtiones V.

prima an iuramentum ſit præſtandum Sic, cauſa neceſſitatis. 1165.
ij. an ſit periurus, q iurat falſum, & credit verum. Sic pp intentionem fallendi, tamē poſtea dicitur contrarium, 1171.
iij. an liceat clericis denegare epiſcopo conſuetam obedientiam, non ante condemnationem. 1183.
iiij. an iuramentum illicitum ſit ſeruandum non. 1185.
v. an periurus ſit qui alium peierare cogit. Sol. ſic. 1193.

Vigeſimatertia Cauſa habet VIII. quæſtiones.

prima an militare ſit peccatum. nō ſit iuſte ſit. 1202.
ii quid ſit bellum iuſtum. So. quod ſit edicto ſuperioris repetendarū rerum, aut propulſandarum iniuriarum cauſa. 1207.
iii. an iniuria ſociorum ſit armis ppulſanda. Sic. 1209.
iiij an vindicta ſit inferēda. Sic, ab eo cuius intereſt. 1213.
v. an ſit peccatum iudici, vel miniſtro reos occidere. non, cauſa iuſtitiæ. 1250.
vi. an mali ſint ad bonum cogendi. Sol. Sic. 1272.
vij. an hęretici ſint ſpoliandi ſuis, & eccleſiæ ſuæ bonis. Sic. 1275.
viij. an liceat clericis arma mouere. non, manu propria, niſi cauſa neceſſitatis 1278.

Vigeſimaquarta Cauſa habet III. quæſtiones.

prima an hæreticus aliquem poſſit excommunicare. non. 1295.
ii. an poſt mortem poſſit aliquis excommunicari. Sic pro hæreſi. 1321.
iij. an pro peccato domini, eius familia poſſit excommunicari. non, ſed interdicto ſupponi. 1325.

Vigeſimaquinta Cauſa habet II. quæſtiones.

prima an auctoritate priuilegii quis contra ius commune valeat ſe tueri. Sol. ſic. 1346.

ij. an ſequentia priuilegia derogent prioribus. Solutio. Sic, ſi ex certa ſcientia fuerint conceſſa, 1352.

Vigeſimaſexta Cauſa quæſtiones VII. contingit.

Prima an ſint ſortilegi, qui ſub ficto religionis nomine futura promittunt. Sol. ſic. 1363.
ij. an ſit peccatum eſſe ſortilegum. Sol. ſic. 1363.
iij. à quibus genus diuinationis ſum pſit exordium. Solutio, à Perſis. 1367.
iiii. quot ſunt genera diuinationis. Sol quatuor ſecundū numerum: duo ſecundum formam: quod videre potes. 1367.
v. an ſortilegi ſint excommunicandi. Sol. ſic. 1370.
vj. an excommunicatus ab epiſcopo poſſit reconciliari à presbytero. Solu. non, epiſcopo inconſulto, niſi in neceſſitatis articulo. 1378.
vij. an morientib. ſit pænitentia imponenda. Sol. non, tamen eſt eis innoteſcenda. 1383.

Vigeſimaſeptima Cauſa habet quæſtiones II.

Prima, an coniugium poſſit eſſe inter vouentes. Sol. non, ſi votum ſit ſolemnizatū, ſecus ſi ſimplex fuerit. 1390.
ij. an liceat ſponſo a ſua ſponſa recedere. Solu. non, ſi deſponſatio ſit de præſenti. 1411.

Vigeſimaoctaua gerit quæſtiones III.

Prima, an coniugium ſit inter infideles. Sic. 1434
iij. an liceat conuerſo ad fidem ducere aliam viuente priore. Sic, ſi ſit diuiſus ab ipſa infideli. 1449.
iiij. an bigamus ſit qui ante baptiſmum vnam vxorem, & poſt aliā habuit. Sic. 1450.

Vigeſimanona Cauſa habet II. quæſtiones.

prima, an ſit coniugiū inter ſeruum & ingenuam. Sol. ſic: niſi error impediat 1451.
ij. ſi prius putabat hunc eſſe liberū & poſtea deprehenderit ipſum eſſe ſeruum: an poſſit eum deſerere. Sol. ſic. 1454.

Trigeſima Cauſa habet V. quæſtiones

prima, an liceat reddere debitum vxori, quæ filium de ſacro fonte leuauit. Sic, niſi ex cōſenſu vtriuſque ſit factum 1458.
ij. an ſponſalia contrahantur inter infantes Non. 1464.
iij. an ſpirituales, vel adoptiui filij poſſint naturalibus copulari. Non 1464.
iiij. an liceat alicui commatrē vxoris ſuę ducere in vxorem. Sic mortua vxore, ſi cōmaternitas matrimonium præceſſerit. 1468.
v. an clandeſtina deſponſatio manifeſtæ præiudicet. Non apud eccleſiam. 1470.

Trigeſimaprima cauſa habet III. quæſtiones.

Prima an poſſit duci in vxorem, quæ prius fuit polluta per adulterium. Solut. ſic, niſi adulter dederit ei fidem viuente viro, vel machinatus ſit in mortem eius. 1477.
ii. an filia ſit inuita alicui in vxorem tradenda. Solutio non. 1483.
iij. an poſt patris ſponſionem poſſit alij nubere. Sol. ſic, ſi non conſenſerit. 1486.

Trigeſimaſecunda Cauſa habet VIII. quæſtiones.

Prima an liceat ducere meretricem in vxorem. Sic. 1488.
ij. an ſit vxor appellanda, quæ ducitur incontinentiæ cauſa. Non 1495.
iii. an mulier ſequatur arbitrium aui, an patris ſerui, liberi. 1504.
iiii. an viuente vxore liceat aliqui ex ancilla filios quærere. Non 1504.
v. an ea quę patiatur inuita, pudicitiam perdat. Non. 1514.
vi. an adulter adulteram dimittere poſſit. Non. 1523.
vii. an viuente dimiſſa aliam accipere poſſit. 1525.
viii. ſi in hoc ſoltem infidelem ducere poſſit ea cōditione, vt ad fidem conuertatur. Non. 1536.

Trigeſimatertia Cauſa habet V. quæſtiones.

Prima an propter impotentiam coeundi ſit aliqua a viro ſeparāda. Sol. ſic. 1537.
ii. an ſeparatā poſſit ei nubere cum quo prius eſt fornicata. Solut. ſic pænitentiā peracta 1540.
iii an ſola cordis contritione poſſit peccatum deleri. Solut. ſic. vbi facultas confitendi, nō ſuppetit. 1552.

NOTANDVM HIC *quod ratione huius tertia quaſtionis mota agitur de Pænitentia, cuius tractatus per diſtinct. VII. eſt diſtinctus.*

Prima quærit, an ſola cordis contritio deleat peccatum Sic, ſi confitenti facultas deſit. 1552.

ij. an charitas ſemel habita poſſit amitti. Solu. ſic, in via. ſecus tamen in patria, 1603.

iii. an pænitentia poſſit reiterari. Solu. ſic, præter ſolennem 1633.

iiii. an peccata ſemel dimiſſa redeãt Sol non ſimpliciter. 1662.

v. quis modus debeat obſeruari in imponenda & accipienda pænitẽtia. Sol. ad arbitrium proprii ſacerdotis diſcreti. 1677.

vi. cui quis conſiteri debeat. Solut. proprio ſacerdoti; ſi ſit diſcretus, alioqui alteri de eius licentia. 1683.

vii. an pænitentia timore mortis accepta ſit fructuoſa. Solu. ſic 1686.

iiii. quæſtio cauſę ſupra proximæ eſt, an actus coniugalis ſit prohibitus tempore orationis. Solu. ſic. 1686.

v. an vir ſine cõſenſu vxoris & cõuerſo vouere poſſit continentiã. Sol. Non. 1693.

Trigeſimaquarta Cauſa habet II. quaſtiones.

Prima an rea ſit adulterii quæ credens maritum mortuum nupſit alteri. Sol. non 1702.

ii. an redeunte priore cogenda ſit recedere à ſecunda, & ad priorem redire. Sol. ſic. 1702.

Trigeſimaquinta Cauſa habet X. queſtiones.

Prima an liceat aliquam ducere de propria cognatione. Sol. nõ. 1708.

ii. an liceat aliquã ducere de cognatione vxoris ſuæ. Sol. Non. 17 1.

iii. vſque ad quem gradum debeat quis abſtinere a conſanguineis ſuis & vxoris ſuæ. Sol. olim vſque ad 7 hodie vſque ad 4. 1711.

iiii quare vſque ad 7. gradum computatur conſanguinitas. Sol. ad inſtar ſeptem ætatum mundi. 1718.

v quomodo gradus cõſanguinitatis ſunt computandi. Sol ſicut oſtenditur in arbore, 1718.

vi. qui iuſiurandum de propinquitate firmare d bent. Sol. propinqui & vicini 1731.

vii an inceſtuoſi filii, reputẽtur. Sol. Non 1736.

viii ſi conſanguinei ignoranter coniũcti ſimul poſſint remanere. Solu. non, niſi ex diſpenſatione papæ in quinto gradu vel ſupra. 1736.

ix. an matrimoniũ per falſos teſtes ſeparatum, ſi poſtea apparuerit eccleſiam fuiſſe deceptã, ſit reintegrandum. Sol ſic. 1739.

x. ſi relicta alicuius in ſecundas nuptias tranſierit. an proles ex eis ſcepta poterit copulari conſanguineis prioris viri. Sol. Non. 1743.

Trigeſimaſexta & vltima Cauſa habet II. quaſtiones.

Prima an virginem opprimens raptum committat. Sic. 1745.

ii. an rapta raptori nubere poſſit, vtique. 1747.

TERTIA PARS EST *de Conſecratione, qua quinque diſtinctiones duntaxat complectitur.*

Prima agit de conſuetudine eccleſiarum & miſſarum celebratione 1752.

ii. de ſacramento Euchariſtię. 1776.

iii. de feſtiuitatibus per anni circulum celebrandis 1826.

iiii. de baptiſmi ſacramento. 1835.

v. de confirmatione & ieiunio. 1892.

DECRE-

DECRETI TOTALIS MATERIA PER METRA NOTATVR SEQVENTIA.

DECRETVM DOMINI GRATIANI TRES habet partes principales. Prima eſt de diſtinctionibus, quæ ſunt vna ſupra centum. Et ſingulas diſtinctiones ſinguli verſus ſequentes luculenter aperiunt.

	1	PRIMO legat quiſque diuinum ius, hominiſque.	pagina 1
	2	Altera dat textum, quo noſces iura Quiritum.	6
	3	Canonico varia iuri dat nomina terna.	7
	4	Quarta docet legum quæ cauſa, moduſq; ſtatuti.	9
	5	Ius naturale probat immutabile quinta.	12
	6	Sexta notat vitium diſtinctio ludificatum.	14
	7	Septima ſignat eos, qui leges compoſuere.	18
	8	Parte octaua mores, naturaq; pugnant.	19
	9	Nona ſtatuta tenet naturæ cedere iuri.	24
	10	In decima regum leges canon ſuperabit.	27
	11	Canonis & ſecli, ſuperatur legibus vſus.	33
	12	Id quod Roma tenet, diſcretio ſæpe relinquit.	38
	13	Si perplexum te reddunt mala: tunc minus imple.	44
	14	Non facias leuia, quo quis vitet grauiora.	47
	15	Canonis hæc ortum dabit, apocryphoſque libellos.	48
	16	Suadet Apoſtolici vim canonis iſta teneri.	54
	17	Auctor ſit Papa, ſi concilium celebratur.	62
	18	Dicitur hic quod bis ſynodus celebretur in anno.	66
Pri.c.apoſto	19	Hæc Decretalis referat quid epiſtola poſſit.	73
lica regula	20	Biſdena Papæ ſanctorum dogmata cedunt.	81
& q.	21	Inferior ſummum non iudicat hac prohibente.	84
	22	Iſta locos diſtinguit, & ordinat eccleſiarum.	92
	23	Ordinat hæc omnes maiores ſiue minores.	96
	24	Poſt examen honos ordini eſt attribuendus.	108
	25	Optat Apoſtolus hic, quod ſit ſine crimine præſul.	111
	26	Sit poſt baptiſma contentus coniuge ſola.	118
	27	Nullus poſt factum præſumat nubere votum.	122
	28	Iſta ſacratorum connubia pagina damnat.	125
	29	Hic locus, & cauſa, tempus, perſona notantur.	133
	30	Connubium ter dena probat contra Manichæos.	134
	31	Tangitur hic quod contineat offerre volentes.	139
	32	Deiere presbyterum, qui ſcorta palam retinebit.	143
iij cap.	33	Laſuri bigamove ſacer non traditur ordo.	154
iiij cap.v.	34	Fœmina Pontifici perſona domeſtica non ſit.	157
cap.	35	Non vinolentus præſul, ſed ſobrius eſto.	164
	36	Inſtruit hæc prudens quod debeat eſſe ſacrandus.	168
	37	Hæc prohibet legere gentilia metra ſacratum.	170
	38	Scripturas ſacris ſacrandus ſcire iubetur.	177
	39	Vult hæc Pontifices callere negotia ſæcli.	182
	40	Internis pars dena quater virtutibus ornat.	182

Sit mo-

Decretum abbreuiatum in verſibus.

41 Sit modus ingreſſu,cunctis,verboque,ciboque. 188
42 Clericus hoſpitijs peregrinos collocet omnis. 191
43 Factis & verbis doctor ſis,atque pudicus. 193
44 Vites ingluuiem,conuiuia,ſiue tabernas. 198
45 Atque caue quemquam palma linguave ferire. 202
vi.c.vij. & viij. 46 Reſpuit hæc hominem diſtinctio litigioſum. 210
47 Non bene præpoſitos domui,cupidoſque repelle. 213
ix.c.x. c.xi. 48 Abijcitur ſacrandus in hac,ſi neophytus ſit. 218
& xij. xiij. 49 Crimina non delet reliquorum,crimine vinctus. 220
cap. 50 An reparetur habet pars quinquageſima lapſus. 223
51 Sacrari vetat hæc homines,quos pondera ſtringunt. 254
52 Præpoſitus primo datur hic præpoſterus ordo. 258
53 Eſt ratione ne quis annexos ordinet vllos. 258
54 Hæc prohibet ſeruos ſine libertate ſacrari. 259
55 Cæſos iſta viros reijcit,membriſq; carentes. 270
56 Condemnatur in hac generatio presbyterorum. 275
57 Qui baptizatur æger,manet ordinis expers. 281
58 Hæc vetat abbate monachos nolente ſacrari. 282
59 Officium negat hæc:niſi ſit bene quiſque probatus. 282
60 In ſacris præſul vult ſexageſima quòd ſit. 284
61 Nonin Pontifices laicos aſſumere debes. 286
62 Clerus,plebs,princeps:hic eligit,hæc petit,hic vult. 314
63 Vſurpans laicus id vt eligat,audiat iſtam. 296
64 Pars hæc Pontifices iubet à tribus eſſe ſacrandos. 314
65 Cum diſſenſio ſit,à pluribus edita ſtabunt. 317
66 Vt ſacretur ab omnibus archiepiſcopus,hæc vult. 322
67 Presbyter inſtitui valet hic à præſule ſolo. 323
68 Si dubius præſul quos ordinet,hi reſacrentur. 323
69 Si benedictus erit,lectoratum,dabit abbas. 327
70 Expertes tituli pars ſeptuageſima pellit. 328
71 Reſpice dicta patrum,ne promoueas alienum. 329
72 Vlli non detur miſſoria,ni rogitetur. 332
73 Illius hæc nobis formam diſtinctio præbet. 333
74 Inuitus nullus erit ad ſac a trahendus. 335
75 Diſtinguit tempus hæc in quo promoueatur. 340
76 Temporibus vult hæc nos ieiunare quaternis. 343
77 Rectos indicat hæc modulos interſtitiorum. 349
78 Iſta dat annorum numerum,quo promouearis. 354
79 Ad cardinales ſpectat delectio Papæ. 355
80 Vrbes præſulibus pars octogeſima tradit. 359
81 Crimine quòd careat ſacrandus,in hac replicatur. 362
82 Præſul pauperibus dabis,& lapſos reparabis. 372
83 Nunquam peccatis conſenſum des alienis. 377
84 Sollicitus quod ſis,& monogamus,iubet iſta. 379
85 Non præſul fies, hoſpites niſi noſceris eſſe. 382
86 Corrigito,doceas: ſed non turpibus vllis. 384
87 Libertos,inopes,viduas defendere debes. 393
88 Reſpuitur clerus opus exercens,& auarus. 396
89 Iſta beneficia te diſpenſare docebit. 401
90 Placat diſcordes pars nonageſima fratres. 405
91 Arte parabis opes: niſi ſint ſatis eccleſiæ res. 4 8
92 Hæc plus corde probat domino quàm voce cauendum. 410
93 Hæc dat obedire maioribus inferiores. 414
94 Sub leuita vices Papæ geſtare valebit. 428

Presbyte-

95 Preſbyteris præſente licent hinc præſule multa. 419
96 Hic ſecli princeps non ordinet eccleſiæ res. 435
97 Eccleſiæ precibus huic princeps auxilietur. 447
98 Vult ius muniri peregrinos quinque ſigillis. 450
99 Vniuerſalem nullum ſinit iſte vocari. 751
100 Pallia prælatis donat centeſima multis. 454
101 Abſit vt vna duos habeat prouincia patres. 459

Decreti ſecunda pars principalis eſt de cauſis. quæ ſunt XXXVI.

Prima cauſa.

Cauſa prior labem condemnat ſimonialem.

Septem quæſtiones primæ Cauſæ.

1 Delinquit qui res mercatur ſpirituales. 461
2 Eccleſias intrans non cogatur dare nummos. 529
3 Si pro præbendis dederis quid: dicere ſimon. 535
4 Ignaros maculant natos delicta paterna. 545
5 Vult rigor vt linquat natus ſibi quæ pater emit. 553
6 Ordinet ignaros ſi quos ſimon, tolerantur. 556
7 Abiurans hæreſim præſul poterit tolerari. 557

Secunda cauſa.

Accuſare docet, ac appellare ſecunda.

Octo quæſtiones ſecundæ cauſæ: & in eis quinta præcedit quartam.

1 Si ſit cauſa patens, iuris non quæritur ordo. 575
2 Nemo ſuis rebus dijudicet expoliatum. 591
3 Talio punit eos, qui falſo crimina ponunt. 592
4 Si cadit accuſans, ſe non purget reus Inde. 599
5 Per teſtes binos præſul conuincitur aptos. 612
6 Qui cauſas differt appellans reijciatur. 614
7 Arguit inferior maiorem crimine vinctum. 640
8 Mandato legis datur accuſatio ſcriptis. 667

Tertia cauſa.

Tertia reſtituens tempus dabit induciarum.

Vndecim quæſtiones tertiæ cauſæ.

1 Singula reſtituit ius omnibus expoliatis. 670
2 Inducias debet varias ſpoliatus habere. 673
3 Induciis varium dat tertia quæſtio tempus. 676
4 Accuſare nequit hominem vir turpis honeſtum. 680
5 Ipſa domeſtica vox nulli nocet, aut inimica. 683
6 Sub ſenſore rerum proprio producere debes. 689
7 Hic non condemnet, ſimilis quem culpa remordet. 697
8 Solus Pontificem iudex non iudicet vnquam. 704
9 Pellitur accuſans abſentem, teſtificanſque. 705
10 Submouet a reliquis teſtem defectus in vno. 712
11 Mutua numquam ſit delatio iure vetante. 713

Quarta

Quarta cauſa.

Quarta quis accuſet, quis poſſit teſtificari.

Sex quæſtiones quartæ Cauſæ.

1 Accuſare nequit aliquos anathemate vinctus. 717
2 Impubes teſtis in cauſa criminis haud eſt. 718
3 Qui nequit accuſare, nequibit teſtificari. 718
4 Teſtis, & accuſans nemo ſimul eſſe valebit. 725
5 Non eſt ſtringendus anathemate, qui nequit eſſe. 827
6 Pontificis delator agit ciuilia tantum. 729

Quinta cauſa.

Quinta vocare docet, delatoremque ferire.

Sex quæſtiones quintæ cauſæ.

1 Mulctant ſcriptorem famoſi flagra libelli. 730
2 Eſt condemnandus ſemel, & bis vterque vocandus. 732
3 Nemo procuret crimen ciuilia curet. 744
4 Præſulis in ſynodo ſit condemnatio ſola. 736
5 Celans crimen obeſt multo plus quàm manifeſtans. 737
6 Aut caput, aut lingua delatori capuletur. 740

Sexta cauſa.

Sexta dat infames, delatos atque forenſes.

Quinque quæſtiones ſextæ Cauſæ.

1 Non accuſabunt infames ſimonialem. 743
2 Accuſans verbo non vincit ſimplice Prǽſul. 753
3 Quærere iudicium nunquam debes alienum. 755
4 Externi veniant, ſi ſit ſententia diſcors. 757
5 Si cadit accuſator, erit reus exoneratus. 759

Septima Cauſa.

Septima Pontificem tangit cathedram repetentem.

Duæ quæſtiones ſeptimæ Cauſæ.

1 Præſule viuente nullus det Pontificatum. 761
2 Nec Cathedram repetit præſul, quam ſponte reliquit. 799

Octaua cauſa.

Octaua legitur deſertio Pontificalis.

Quinque quæſtiones Octauæ Cauſæ.

1 Vult ius ne ſtatuat ſucceſſorem ſibi præſul. 791

Nullus

2 Nullus amicorum mihi poſſit vt eligar inde. 802
3 Detur ab electo vitandi cautio damni. 803
4 Linquendus non eſt (niſi ſit ſententia) Præſul. 805
5 Ad dimiſſa redire nequis Papæ ſine ſcriptis. 805

Nona Cauſa.

1 Soluere nona vetat alienos, atque ligare.

Tres quæſtiones nonæ Cauſæ.

1 Bannitus prẹſul nequit ordinis eſſe miniſter. 806
2 Alterius patriæ clerum tondere vetamus. 809
3 Pontificis clerum primas non ordinet vllum. 813

Decima Cauſa.

Dena dat, in ſacra quid ſumat epiſcopus æde.

Tres quæſtiones decimæ cauſæ.

1 Baſilicæ iuri ſubduntur pontificali. 822
2 Nullus eccleſiæ præſul fructus alienet. 827
3 Nihil præter ſolidos præſumat quærere binos. 834

Vndecima Cauſa.

Præfigens vndena forum ligat atque relaxat.

Tres quæſtiones vndecimæ Cauſæ.

1 Non coram laico clericus producitur vllus. 840
2 Officij punit tales ſuſpenſio culpas. 859
3 Seu bona, ſeu mala ſit ſententia dic timendam. 859

Duodecima Cauſa.

Eccleſiæ res ac propria biſſena docebit.

Quinque quæſtiones vndecimæ Cauſæ.

1 Clericus hic aliquid proprium prohibetur habere. 902
2 Accipiens vel emens res eccleſiæ ſibi reddat. 916
3 Linquas eccleſiæ totum quod habebis ab illa. 951
4 Ex re communi quæſitas diuide terras. 953
5 Si fortaſſe voles teſtari, de proprio des. 954

Tertiadecima Cauſa.

Tertia poſt decimam decimas, & funera tractat.

Duæ quæſtiones tertiadecimæ cauſæ

1 Eccleſiæ dandæ baptiſmali decimæ ſunt. 958
2 Tempora longa trahunt ius funeris, & decimarum. 961

Decimaquarta cauſa.

Improbat vſuras poſt denam quarta voraces.

Sex

Decretum abbreuiatum in verſibus.

Sex quæſtiones decimaquarta Cauſa.

1 Quiſque poteſt licite ſua quærere, dummodo non plus. 978
2 Pro propria valet eccleſia quis teſtificari. 980
3 Si tulerit plus quam dederit quis fœnus habetur. 982
4 Non petat vſuras laicus, vel clericus vllas. 984
5 Ex male quæſitis eleemoſyna non fit egenis. 987
6 Si male parta tenet, & digne non pœnitet vllus. 992

Decimaquinta Cauſa.

In dena quinta furor,& mulier memorantur.

Octo quæſtiones decimaquinta Cauſa.

1 In furia pœnam non des,nam ſat furor vrget. 995
2 Pro patrocinijs non quærat munera clerus. 1003
3 Sola voce nequis condemnari mulieris. 1004
4 Nullas luce Dei cauſas tractare valemus. 1008
5 Infami detur purgatio probra neganti. 1009
6 Extorquenda rei pęnis confeſſio non eſt. 1011
7 Solus non tollit pręſul quem præſtat honorem. 1015
8 Ordine non ſumpto tua te probra facta repellant. 1017

Decimaſexta Cauſa.

In ſextadecima prębent monachi ſacramenta.

Septem quæſtiones decimaſexta Cauſa. Et in ea quinta quæſtio tertium locum occupat.

1 Dantur in hac monachi paſtores eccleſiarum. 1021
2 Pleno poſſeſſas dabit abbas iure capellas. 1056
3 Eccleſias iure terræ non vindicat abbas. 1060
4 Temporis eccleſiæ tollit pręſcriptio iura. 1061
5 Hæc quadragena dabit dominus ius religioſis. 1076
6 Vſurpans ſine iudicio rem,decidet a re. 1077
7 Si dedit eccleſiam laicus,non hanc retinebis. 1082

Decimaſeptima Cauſa.

Septima poſt decimam prohibet diſſoluere vota.

Quattuor quæſtiones Cauſa decimaſeptima.

1 Nulli facta Deo liceat dimittere vota. 1198
2 Gonſaldus tenuit ſua quæ dimiſerat æger. 1180
3 Abbas ad propria monachum nunquam ſinat ire. 1101
4 Dum reddit illicite,quæ contulit illa manebunt. 1102

Decimaoctaua Cauſa.

Fra-

Fratribus abbatem bis nona dat inſtituendum.

Duæ quæſtiones decimaoctauæ Cauſæ.

1 Si monachus fiat præſul.bona parte bipartit. 1119
2 Inſtituit præſul abbates a grege lectos. 1120

Decimanona cauſa.

Dat decimanona præſul clero monachatum.

Tres quæſtiones decimanonæ Cauſæ.

1 Pontifices clerum non impediant monachandum. 1133
2 Præſule nolente clauſtrum bene clericus intrat. 1134
3 Multos canonicos canon prohibet monachari. 1135

Vigeſima Cauſa.

Biſdena pueri traduntur religioni.

Quatuor quæſtiones vigeſimæ Cauſæ.

1 Quem pater offert, ſi placet exit cum ſit adultus. 1140
2 Extrahit clauſtro puerum pater illico,ſi vult. 1145
3 Cogitur inuitus nemo retinere cucullam. 1147
4 Strictius ad clauſtrum monacho tranſire licebit. 1150

Vigeſimaprima cauſa.

Ter ſeptima docet veſtes geſtare decentes.

Quinque quæſtiones vigeſimaprimæ cauſæ.

1 Prima ſit in titulo,ſit commendata ſecunda. 1152
2 Præſulis eccleſiam ſine ſcriptis nemo relinquat. 1155
3 Hæc prohibet clero tractare negotia ſecli. 1157
4 Veſtibus hic claris inhibetur clericus vti. 1159
5 Si proprium linquas cenſorem;ſis anathema. 1161

Vigeſimaſecunda cauſa.

Iurantes falſum damnat biſdena ſecunda.

Quinque quæſtiones vigeſiimæſecundæ cauſæ.

1 Peccat periurans, non iurans quando neceſſe. 1163
2 Non eſt periurus iurans veluti putat eſſe. 1171
3 Pare maiori quanquam malus eſſe putetur. 1183
4 Debent iurata mutari,turpia ſi ſint. 1183
5 Si periurare cogis,periurus haberis. 1193

Vigeſimatertia cauſa.

Biſdena terna tractantur bellica geſta.

Octo quæſtiones vigeſimætertiæ cauſæ.

1 Ex iuſta cauſa multis licet arma mouere. 1202
2 Pro rebus licite bellum geritur repetendis. 1207
3 Ius eſt dum læſis ſocijs ſuccurritur armis. 1309
4 Inferri vindicta valet,quæ crimine purget. 1213
5 Occidens iudex peruerſos,inde meretur. 1250
6 Ad bona præcipiunt compelli iura malignos. 1272
7 Eccleſiæ rebus ſunt hæretici ſpoliandi. 1275
8 Si ſis de clero,tu nunquam belliger eſto. 1278

Vigeſi-

Vigeſimaquarta Cauſa.

Hæreſiarcharum dat nomina bis duodena.

Tres quæſtiones vigeſimaquarta cauſa.

1 Si ſis hæreticus, tua ſit ſententia nulla. 1295
2 Sunt poſt facta mali nonnunquam corripiendi. 1320
3 Ob domini labem non damnetur domus eius. 1325

Vigeſimaquinta cauſa.

Biſdena quinta ſunt priuilegia tacta.

Duæ quæſtiones vigeſimaquinta cauſa.

1 Tuta ſit eccleſia, quam lex priuata tuetur. 1346
2 Et ſi ſubſequitur lex altera, derogat illi. 1352

Vigeſimaſexta cauſa.

Eiſdena ſexta ſunt ſortilegi reprobati.

Septem quæſtiones vigeſimaſecunda cauſa.

1 Qui ventura ſciunt per ſortes ſortilegi ſunt. 1363
2 Peccat qui ſcriptis vel ſortibus abdita quærit. 1363
3 A perſis reprobæ ſumunt exordia ſortes. 1367
4 Quattuor hic genera Varro fert ſortibus eſſe. 1367
5 Ceſſent ſortilegi, ne ſint anathemata ſtricti. 1370
6 Quando neceſſe ſubeſt, vinctos a præſule ſoluens. 1378
7 Aegris non dentur pœnæ, ſed notificentur. 1383

Vigeſimaſeptima cauſa.

Edocet an ſponſas ducant ter nona vouentes:

Duæ quæſtiones vigeſimaſeptima cauſa.

1 Si ſit ſolenne, dirimit connubia votum. 1390
2 Sponſum ſponſa, virum non vxor deſerit vnquam. 1411

Vigeſimooctaua cauſa.

Biſdena octaua gentiles nubere noſces.

Tres quæſtiones vigeſimaoctaua cauſa.

1 Inter gentiles connubia dicimus eſſe. 1434
2 Deſerat vxorem vir Chriſtum deſpicientem. 1449
3 Vir poſt baptiſma reliquam ducens, bigamus ſit. 1450

Vigeſimanona Cauſa.

Coniugium ſeruile tenet vigeſimanona.

Duæ quæſtiones vigeſimanona cauſa.

1 Connubij vires perſonæ diſſipat error. 1451
2 Inſcia cui nupſit dimittat libera ſeruum. 1454

Trigeſima cauſa.

Terdena claret cognatio ſpiritualis.

Quinque quæſtiones trigeſima cauſa.

1 Fonte leuans proprium puerum nō vincula ſoluit. 1458
2 Infantes prohibet ius coniugium celebrare. 1464
3 Tu naturalem non iungito ſpirituali. 1464
4 Vxor comparris vxoris non mihi nubat. 1468
5 Fædera non fiant clandeſtina coniugiorum. 1470

Trigeſimaprima cauſa.

Terdena prima mœcho polluta negatur.

Tres quæſtiones trigeſimaprima cauſa.

1 Ni certis cauſis mœcham bene ducit adulter. 1477
2 Inuitam ſponſo non det natam pater vlli. 1483
3 Tunc niſi conſenſum dederit; reliquo bene nubit. 1486

Trigeſimaſecunda cauſa.

An meretrix nubat, tangit terdena ſecunda.

Octo quæſtiones trigeſima ſecunda Cauſa.

1 Turpia linquentem bene ducit vir meretricem. 1481
2 Obſtat coniugio ſacro complenda libido. 1495
3 Liber auus neptem ſponſat ſeruo patre natam. 1504
4 Illicito prolem coitu quærat ſibi nullus. 1504
5 Non ſine mente caro fertur violata puellæ. 1514
6 Non valet vxorem mœchus vir linquere mœcham. 1523
7 Non aliam ducas, vxore ſuperſtite prima. 1523
8 Non duc gentilem ſi ſpondeat eſſe fidelem. 1536

Trigeſimatertia Cauſa.

Terdena terna friget, compunctio, votum.

Quinque quæſtiones trigeſimatertia Cauſa.

1 Si vir ſit gelidus, ab eo ſeiungitur vxor. 1517
2 Nubere mecha poteſt mœcho ſeiuncto marito. 1540
3 Quæritur an crimen purget contritio ſola. 1551

Tractatus de pœnitentia habens ſeptem diſtinctiones hic inſeritur.

1 Gratia diuina contritis crimina delet. 1552
2 Perditur hic diuinus amor: non in Paradiſo. 1603
3 Pœnam peccator bene pro vitijs iterabit. 1633
4 Iſta probat dimiſſa ſemel peccata redire. 1662
5 Vt purus fias pro crimine plurima voluas. 1677
6 Crimina presbytero proprio dic qui ſapiens ſit. 1683
7 Tandem lętus erit, qui continue gemet iſtic. 1686

Redeamus ad quartam quæſtionem trigeſimatertia Cauſa.

4 Reddito temporibus poſcenti debita ſacris. 1689
5 Mens vtriuſque niſi ſit, non bene continet alter. 1693

Trigeſimaquarta Cauſa.

Terdena quarta nubit viuente marito.

Dua quæſtiones trigeſimaquarta Cauſa.

1 Morte viri dubia quæ nupſit, adultera non ſit. 1700
2 Reddatur primo coniunx hæc nupta ſecundo. 1700

Trigeſimaquinta Cauſa.

Cognatos gradibus numerat trigeſimaquinta.

Decem quæſtiones trigeſimaquinta Cauſa.

1 Cognatam ducat propriam pro coniuge nemo. 1708
2 Omnes vxoris conſanguineas reprobabis. 1711
3 Copula ſeptennis gradibus, talis prohibetur. 1711

4 Hic graduum numerus ætates reſpicit vrbis. 1718
5 Truncus ponitur hic cum ramis, vt docet arbor. 1718
6 Edocet in teſtes aſſumi ſexta parentes. 1731
7 Filius eſſe nequit, inceſtu qui genitus ſit. 1736
8 Diſpenſat ſolus cum iunctis ſanguine Papa. 1736
9 Non bene ſeiuncta connubia priſca reformes. 1739
10 Non conſanguineis prolem viduæ dato primi. 1743

Trigeſimaſexta Cauſa.

Vltima de raptis tractabit cauſa puellis.

Duæ quæſtiones Trigeſimaſextæ Cauſæ.

1 Raptus committes per vim rapiendo puellam. 1745
2 Hæc tibi iungetur, purgato crimine raptus. 1747

DEcreto tertia pars adiungitur, quæ eſt de conſecratione, quinque diſtinctiones continens.

1 Conſecrat eccleſias, miſſaſque canit tibi prima. 1752
2 Sacrati tractat panis ſacramenta ſecunda. 1776
3 Tertia dat ferias, & poſt ieiunia ponit. 1826
4 Tempora baptiſmi diſtinctio quarta notauit. 1835
5 Frontes confirmans dabit vltima pneuma beatum. 1892

Expliciunt verſus peculiares, quibus ſatis clare vniuerſalis materia Decreti comprehenditur.

Quæſtio centuplex, & ſeptuageſima duplex.
Eſt in cauatum tractatus rite notata.

Quot quæſtiones habeat quælibet cauſa, oſtenditur per quinque carmina ſequentia, in quib. ſunt tot dictiones, quot ſunt cauſæ, ſcilicet 36. Et quælibet dictio cauſam vnam repręſentat. Prima dictio primam cauſam, ſecunda ſecundam, &c. Item quot ſunt literæ in qualibet dictione, tot ſunt quæſtiones ſub illa cauſa, per illam dictionem repręſentatę. Verbi gratia, prima dictio, ſcilicet diſcere, quæ primam cauſam repręſentat, ſeptem habet literas: & hoc ſignificat primam cauſam ſeptem quæſtiones continere. Secunda dictio eſt, cauſarum: vbi ſunt octo literæ ad denotandum, quod ſecunda cauſa habet octo quæſtiones, & ſic de alijs. Aduerte tamen, quòd ſuperior numerus ſignificat cauſas: & inferior quæſtiones. Verſus.

Prima cauſa ij iij iiij v.
vij viij xj vj vj.
Diſcere cauſarum quarumlibet ordine membra.
vj vij viij ix x xj xij xiij xiiij
v ij v ij iij iij v ij vj.
Optes vt doceo, ſed non ſis deſes, & anceps.
xv xvj xvij xviij xix xx xxj xxij
viij vj iiij ij iij iiij v v.
Inſtanti dabitur, quod tu vis, quod petis illud.
xxiij xxiiij xxv xxvj xxvij xxviij xxix xxx
viij iij ij vij ij iij ij v.
Efficies res id famatum te dat ad omnes.
xxxj xxxij xxxiij xxxiiij xxxvj xxxvj
iij viij v ij x ij
Vſu doctrinæ totum ſi conſtituas te.

Quæſtiones Cauſarum ſunt clxxij.

Carmina ſubiecta eandem prorſus materiam complectuntur neque ſunt ſententiæ ſalubris expertia.

Tempora labuntur venerantibus indita formis.
Diues te lædit res tua, nam miſeres.
Sperne fluentia, r... ...ice: cras ea non tibi ſumes.
Multa recondis, ...vt moriens ea des.
Da celer. eſt ſi quidem tutum da præueniens te.

Dominus Baptiſta de ſancto Blaſio in repetitione primi tituli Decreti dicit canones eſſe ter mille & nonaginta, ponens tales verſus.

Si numeres caute ter mille capitula lector.
Atque decem nouies, decretum continet in ſe.

Cauſæ Decreti ſunt triginta ſex.

Sub magni longa decreti parte ſecunda.
Sex & triginta cauſas reperire licebit.

Cauſæ ipſæ xxxvi patent per xxxvi. vocabula in ſeptem ſubiectis verſibus poſita, ex quibus non tantum numerum, ſed etiam principalem materiã cuiuslibet facile cognoſcens. Quilibet quique vocabula complectitur, dempto vltimo, qui ſex habet.

j ij iij iiij V
Simon [a] appellat [b] ſpoliatus [c] teſte [d] libello [e].
vj vij viij ix x
Infames [f] viuens [g] ſucceſſor [h] ſolue [i] legendo [k]
xj xj xij xiiij. xv
Cenſuram [l] teſtator [m] funus [n] fœnus [o] furioſus [p].
xvj xvij xvij xix xx
Monachus [q] occidit [r] abbates [s] clauſtra [t] volentes [u].
xxj xxij xxiij xxiiij xxv
Commendat [x] iurans [y] pugnans [z] hæreſis [a] violatas [b].
xxvj xxvij xxviij xxix xxx
Sortilegus [c] ſponſis [d] infidelis [e] ſeruiat [f] infans [g].
xxxj xxxij xxxiij xxxiiij xxxv xxxvj
Mœcha [h] coit [i] à mente [k] dubitans [l] gradibus [m] rapiente [n].

Materia XXXVI. Cauſarum.

SECVNDA PARS DECRETI VBI TRACTANTVR Cauſę, quia longe prolixior, & difficilior eſt reliquis. ideo diligentius pro eius cognitione elaborandum eſt. Illius profecto obſcuritatem paucis elucidatam conſpiciet quiſquis hic impreſſa diligenter annotauerit.

SImon. Simoniacꝰ eſt, & peccatū cōmittit, q ſpiritualia vēdit. Dānantur epiſcopi, ꝑ pecuniam facientes ordinationes, & tunc lēprā non officium cōferre dicūtur. Simoniacorū ſacramenta effectū gratiæ non habent. Sacerdotes digniores facilius quā reliqui à Deo exaudiuntur. Et ibi de dignitate verbi Chriſti, quod eius corpori ęquiparatur. c. I. interrogo. Et in fine de crimine concuſſionis tractatur.

ii. Simonia committitur, ſi pro ingreſſu monaſterij pecunia exigatur, vel exactā perſoluatur. Eccleſiaſtica ſtipendia accipere non debet, qui bonis patrimonialibus ſuſtentari poteſt. c. clericos.

iij. Simonia an cōmittatur, ſi præbendæ emantur. Inueſtitura eccleſiæ a laicis fieri prohibetur c. ſaluator.

iiij. Simonia paterna an ſit ignorāti filio nociua. Et ibi tractatur, an ꝑ crimine vnius alter pœnā patiatur.

v. Simoniace aquiſita eccleſia per patrē, an poſſit ꝑ filium licite obtineri. Item an poſſit filius fungi ordinatione, quam paterna pecunia eſt aſſecutus.

vi. Simoniacus eſt, qui peccatū largitur, vt eligatur.

vij. Simoniaci in ordine male accepto pænitentiā agere nō poſſunt. Et ibi principaliter tractatur an ab hęreſi redeuntes ſint in ſuis ordinibus, & dignitatibus recipiēdi, & quod decreta poſſunt temperari, & canones quandoque relaxari.

b Appellat. Appellare non eſt opus à ſnia à nō ſuo iudice lata: qa talis ſententia nulla eſt. c. in primis circa fi. Et in prima q̄ſtione huius ſecūdę cāæ principaliter tractatur, an ordo iudiciarius ſit in manifeſtis obſeruandus, & quod excommunicatio non eſt ferenda antequam cauſa fuerit examinata. c. nemo. Et iudex peccatum ſibi ſoli notum damnare non debet. c. ſi peccauerit.

ii. Appellare poſſet ſpoliatus, ſi ante reſtitutionē ſibi factā accuſatori reſpondere cogatur. Nullus enim debet accuſari dum ſuis rebus fuerit ſpoliatus.

iii. Appellandus eſt calumniator, qui ſcienter falſa crimina intēdit. Præuaricator, qui vera crimina abſcōdit. Tergiuerſator, qui in vniuerſum ab accuſatione deſiſtit. §. notandum.

Et in hac tertia q. principaliter tractatur, qua pęna feriendi ſunt, qui in accuſatione deficiunt.

iiij. Appellatur purgatio quædam vulgaris, quædā canonica, & ibi tractatur an deficientibus accuſatoribus reus ſit ad purgationem cogendus.

v. Appellatur teſtimonium ſufficiēs, quod ore duorū vel trium firmatur. Et ibi tractatur principaliter quot teſtes requiruntur nō tantum ad conuincendum epiſcopum, ſed ētcontra quemlibet clericum.

vi. Appellatio eſt remedium cōtra cauſas vitiatas. Appellatio intra decendiū debet interponi. c. anteriorum. Et ibi de libellis dimiſſorijs, & de iudicibus à quibus appellare non licet.

vij. Appellatur quis altero maior nō ratione dignitatis, ſed vitæ. c. quamquam. Dignitas enim non facit epiſcopum, ſed vita. cap. non omnes epiſcopi. Et ibi tractatur principaliter, an laici poſſint epiſcopū accuſare. Chriſtiani per infideles accuſare non poſſunt, nec ſacerdotes per eos, qui ad ſacerdotiū prohibentur eligi.

viij. Appellatur, & dicitur accuſatio rite facta, quādo fit in ſcriptis. Et regulariter accuſator ſe dēt inſcribere ad pęnam talionis, præterquam in ſex caſibus in ſumma poſitis.

c Spoliatus. Spoliatus, & electus ante omnia venit reintegrādus. c. reintegrāda. Boni a malis ſemper moleſtantur.

ij. Spoliatus & eiectus poſtquā fuerit reſtitutus, quas inducias debet habere antequam cogatur in iudicio reſpondere, & ibi in ſumma videas de multiplicitate induciarum.

iij. Spoliatis epiſcopis & alijs ad iudicium venientibus inducię ſunt præſtandæ.

iiij. Spoliati cōmunione eccleſię, & anathematizati, infames, inceſtuoſi, ſacrilegi detractores, & multi alij ſunt ab accuſatione repellendi. Et ibi dicitur quod anathema differt ab excommunicatione. ca. Engeltrudam.

v. Spoliatis, & alijs quibuſcunq; inimici iudices eſſe non poſſunt, nec accuſatores, nec teſtes. Vxor enim inimicorum contra nullos eſt audienda. Dicitur etiam ibi, quod teſtes familiares, & domeſtici, & etiam conſanguinei non ſunt contra extraneos producendi.

vj. Spoliatus & quilibet alius ſi aduerſarium vult conuenire, ipſius forū ſeq. debet. c. pulſatus Nec epiſcopi dānari, nec concilia celebrari poſſunt ſine Papa.

vij. Spoliati & alij volētes litigare non debent aduerſarios ſuos corā infamibus trahere, quoniam tales ſcilicet infames, & crimonoſi non poſſunt eſſe iudices: Solus enim ille iudicare debet alios, qui nihil in ſe habet reprehenſibile. c. iudices.

viij. Spoliationem vel alium reatum committens epiſcopus, à quot epiſcopis eſt iudicandus.

ix. Spoliatorum, & aliorum teſtes teſtimonium dicāt de his tantū, quæ præſentialiter & veraciter nouerunt. Nec contra abſentes ſunt producendi. Abſentes enim non debent iudicari nec accuſari.

x. Spoliatorum & aliorum teſtes in vno deficiētes, an ſint in alijs admittendi. Et accuſans de pluribus criminibus ſi in vno deficiat, an in alijs admitti dēat.

xi. Spoliati accuſantes ſuos ſpoliatores & inuaſores ab eis accuſari non poſſunt, quoniam accuſati niſi prius ſe purgauerint alios accuſare non poſſunt.

d Teſtes. Teſtes iuris diſpoſitione excommunicati non poſſunt ad accuſationem admitti.

ii. Teſtis eſſe non poteſt, qui ad xiiij. annum nondum peruenit.

iij. Teſtificantis perſonam aſſumere non poteſt, qui ab accuſatione prohibitus eſt.

iiij. Teſtis, accuſator, & iudex aliquis ſimul eſſe non poteſt.

v. Teſtantur iura illum non eſſe à communione repellendum, qui die ſtatuta ad cauſam venire non potuit.

vi. Teſtis eſt iuris diſpoſitio deficientem in epiſcoporū accuſatione nō poſſe de cetero agere, niſi in ciuili, & proprio duntaxat negotio.

e Libello. Libello famoſo vtentes, & ipſum cōtra aliquem ſcribentes, qualiter puniendi ſunt.

ii. Libellum diffamatorium ſcribens, aut aliter reus, tribus

tribus citationibus.debet in ius vocari.Et per ſcripta nullius accuſatio debet ſuſcipi.

iij. Libelli famoſi ſcriptor,aut aliter criminoſus,an admittatur in iudicio per procuratorem.

iiij. Libellus accuſatorius ſi in epiſcopum datur, id eſt, ſi epiſcopus accuſetur:eius cauſa à xij. epiſcopis audiatur.

v. Libellum famoſum ſcribentes, aut aliorum crimina ſponte confitentes, non debent ad accuſationem admitti capi.illi. Et ibi habetur, quod nec qui parcit, eſt amicus: nec qui verberat, eſt inimicus, cap.non probetur.

vj. Libellum famoſum in alterum ſcribens, aut alteri crimen inferens, qua pœna feriatur, ſi crimen illatum non probetur.

f **Infames.** Infames,excommunicatos,& criminoſos à ſacerdotum accuſatione ius repellit. Et ibi tractatur, qui dicantur infames,ca.infames.

ij. Infamis eſt quodammodo epiſcopus, & reprehendẽdus, qui ſibi ſoli dicit aliquem crimen ſuum fuiſſe confeſſum.Et ibi dicitur, quod epiſcopis alios accuſantibus non creditur niſi probent quod obijciunt.

iij. Infamem quodammodo dicimus, & reprehendendum qui ponit falcem in meſſem alienam,c.1.Et ibi dicitur, quod alicui alterius parochianum iudicare non licet. Et quot ciuitates vnaquæque prouincia habere debeat, c.ſcitote. Et quod epiſcopus iudicio primatis,& non aliorum ſe ſubijcere debet.

iiij. Infamia aut criminalis accuſatio, ſi imponatur epiſcopo,id eſt, ſi epiſcopus criminaliter accuſetur, & epiſcopi comprouinciales de cauſa cognoſcentes ſint in ſententia ferenda diſcordes:quid iuris.

v. Infamis eſſet quodammodo, & reprehendendus iudex, qui vellet reum cogere ad probandum accuſatore in probationibus deficiente:quia negatiua per rerum naturam eſt improbabilis,c.accuſator.

g **Viuens.** Viuens ſi adhuc ſit epiſcopus, alius ſibi ſuccedere non valet, nec in eius locum ſubrogari:quod verum eſt, niſi eſſet depoſitus,vel de licentia Papæ renunciaſſet,aut per ambitionem ſe ad aliam eccleſiam tranſtuliſſet. Epiſcopo autem ægrotanti aut nimia ſenectute grauato, dandus eſt coadiutor. Epiſcopus eccleſiam ſuã deſerere non debet,c.ſi vir. Nec etiam eſt à ſuis ſubditis relinquendus,cap.denique. Prelati duo in vna eccleſia eſſe non debent,c.in apibus. Beatus Auguſti.acceſſit, & non ſucceſſit Valerio Hypponenſi epiſcopo,c.non autem.

ij. Viuens epiſcopus aut ſacerdos, qui pro ægritudine à miſſarum celebratione abſtinuit:an poſſit celebrare, recuperata ſanitate. Et ibi habetur de morbo caduco laborantibus.

h **Succeſſor.** Succeſſor an poſſit eligi ab epiſcopo viuente hoc eſt an ſucceſſorem ſibi poſſit epiſcopus eligere? Et ibi habetur quod locus regiminis eſt fugientibus offerendus. Et epiſcopari poteſt, qui prodeſſe deſiderat,c.qui epiſcopatum.

ij. Succeſſor epiſcopi mortui non eſt eligendus munerum datione,aut amicorum patrocinijs.

iij. Succeſſor epiſcopi an poſt electionem teneatur iuramentum preſtare pro indemnitate eccleſiæ.

iiij. Succeſſus ſeu proſper euentus denegatur clericis qui ante ſententiam ſuſpenſionis,vel depoſitionis a ſuo epiſcopo diſcedere preſumunt. In tales enim ferenda eſt cenſura.

v. Succeſſus non continget epiſcopo a ſede Apoſtolica vocato,ſi ad propria reuertatur,niſi prius fuerit purgatus,& apoſtolicis literis munitus.

i **Solue.** Solue,& ſolui procura teipſum, ò prelate excommunicate:alias non poteris ordinare,nec tua ordinatio erit rata.

ij. Soluti ſunt clerici vnius prouinciæ a prelato alterius; ideo quod archiepiſcopus,primas, vel patriarcha clericos alterius prouinciæ non poteſt ordinare.

iiij. Soluere vel damnare ſubditos ſuffraganei non licet archiepiſcopo illo inconſulto. Soluit Papa ab alijs excõmunicatos:& cuiuslibet eccleſiæ clericos poteſt ordinare. Eſt enim ordinarius ordinariorum c.cuncta per mundum ibidem.

k **Regendo.** Regẽdo vnamquamq; parochiã, & res ipſius diſponẽdo facit epiſcopus quod debet,c.regẽda,& c.nouerint.Regendi ſunt ſubditi per epiſcopos viſitantes,vt c.placuit.

ij. Regendi officium epiſcopus tranſgreditur,ſi bona eccleſiarum vſurpare nititur, quamuis de illis precarias facere poſſit.

iij. Regendi ſunt ſubditi ſine exactionibus. Et ibi de cathedratico quantum nomine ipſius valeat epiſcopus habere.

l **Cenſuram** Cenſuram formidare debent, qui clericos ad iudices ſæculares trahunt,c.inſolita, & c.placuit.Et ibi de coniuratoribus,& eorum punitione.

ij. Cenſura ligatus,id eſt, excommunicatus,vel ſuſpenſus celebrans eſt depoſitione dignus.

iij. Cenſura ſiue iuſta,ſiue iniuſta eſt timenda. Cenſura ligati ſunt vitandi pluſquã pagani, ca.ad mẽſam. Cenſura eccleſiaſtica feriri debet, & ore dæmonum diſcerpi,qui ſuo epiſcopo eſt inobediens,capi. abſit. Cenſuram ex ira proferens grauiter delinquit, c.ira, & ca.cum apud.Cenſura ſiue ſententia vel iudicium quatuor modis peruertitur,ca. quatuor modis.Cenſura feriendi ſunt,& Iudæ proditori cõparandi, qui veritatem negant,& occultant,cap. quiſquis,& cap. abijt Iudas.Cenſura ſiue ſententia iniuſte prolata,viribus caret.Epiſcoporum preceptis non ſemper obediendum eſt. Cenſuræ ſeu anathematis forma habetur in c.debent.

m A **Teſtor.** Teſtari ſeu teſtamenta facere cum de proprio liceat, an permittatur clericis proprium habere.Clericis cauſas agere non licet, capitulo duo ſunt genera Chriſtianorum.

ij. Teſtamenta condentes clerici, an poſſint quibus voluerint ea relinquere, quæ de bonis eccleſiæ acquiſiuerint. Teſtatur multiplex canon illos eſſe grauiter puniendos,qui res, & predia eccleſiaſtica inuadunt. De bonis eccleſiæ quatuor ſunt portiones faciendæ, c.quatuor. Et ipſarum rerum alienatio an ſit permiſſa,c.ſine exceptione,& c.terrulas.Liberti eccleſiæ an poſſint ab ea diſcedere.Res ſacræ ex quibus cauſis alienari valeant,cap.aurum habet eccleſia. Pauperibus eſt prouidendum, c. gloria epiſcopi.

iij. Teſtamentum an facere poſſint illi, qui prius nihil habentes, tempore ſuæ adminiſtrationis aliqua acquiſiuerunt: & quid iuris de talibus bonis.

iiij. Teſtamenta an facere poſſint clerici de bonis ſuis, & rebus eccleſiæ quæſitis.

v. Teſtamenta facere de rebus eccleſiæ an ſit permiſſum ſacerdotibus. Et quis ſuccedat eis ab inteſtato.

n **Funus** Funera, & exequias ſuas celebrare, & decimas ſoluere vbi debent illi, qui ſe de vna diœceſi aut parochia ad aliam tranſtulerunt.

ij. Funerandi iura an poſſint preſcribi. Funera, id eſt, corpora mortuorum vbi debeant ſepeliri. Et an pro ſepultura aliquid poſſit exigi. Funerum, id eſt,mortuorum animæ quatuor modis ſoluuntur, c.animæ. Funera,id eſt,corpora mortuorum deflenda nõ ſunt, c.quæ præpoſterum.

o **Fœnus.** Fœnus ſiue vſuram quodammodo cõmittit, & peccat, qui vltra debitum

exigit.cap.quod debetur. Et ibi principaliter tractatur, an clerici poſſint ſua repetere, & pro illis litigare.

ij. Fœneraria cauſa ſiue criminali aut etiam ciuili an poſſint produci teſtes domeſtici. Et an clerici poſſint pro ſua eccleſia teſtificari.

iij. Fœnus ſeu vſura committitur, ſi preter ſortem aliquid exigitur.

iiij. Fœnera, ſeu vſuras nec clericis nec laicis licet exercere.

v. Fœnera ſeu vſuræ an ſint aptæ, vt inde fiant eleemoſynæ.

vj. Fœneratores, & vſurarij veram pœnitentiam agere non poſſunt niſi reſtituant, quæ rapuerunt.

p **Furioſos.** Furioſos punire non decet ex his quæ faciunt, cū ſint mente alienati, & ibi habetur de Loth, & alijs ebrioſis.

ij. Furioſis clerici quodammodo comparandi eſſent, ſi pro patrocinijs impenſis munera exigere vellent.

iij. Furioſo iudex comparari poſſet, qui ex mulieris confeſſione clericum condemnare vellet. Regulariter enim mulieres contra clericos teſtimonium ferre non poſſunt.

iiij. Furioſi quodammodo ſunt eccleſiæ miniſtri qui diebus Dominicis, & feriatis cauſas tractare volunt.

v. Furioſo ſimilis dici poſſet iudex, qui neganti purgationem, indiceret: niſi infamia laboraret.

vj. Furoris quodammodo plena res eſſet, ſi à miniſtris & ſubditis confeſſio cruciatibus extorqueretur. Iuramenta, quædam ſunt irritanda, quædam relaxanda cap. auctoritate, & ca. alius, in quo cap. habetur, quod ſolus Romanus Pontifex regem Franciæ, tamquam inutilem depoſuit. Excommunicatis fidelitas ſeruanda non eſt.

vij. Furioſe procederetur, ſi diaconus vel presbyter ſine concilij examinatione deijceretur.

viij. Furore quodam plenus cenſetur, qui carnis fragilitate ante ordinationem lapſus eſt in iudicio, confeſſus vel conuictus poſtea preſumitur offerre, & in ordine ſuſcepto miniſtrare, quod verum eſt de crimine depoſitionem inducente.

q **Monachus.** Monachus an poſſit licite officia populis celebrare, & pœnitentiam dare, & baptizare. Decimæ de conſenſu epiſcopi ſacerdotibus dari debent, c. reuertimini.

ij. Monachi an poſſint in ſuis capellis presbyteros inſtituere.

iij. Monachorum, & eccleſiarum iura, an per præſcriptionem tolli poſſint.

iiij. Monachi an poſſint preſcribere contra eccleſias, & prelatos ſæculares.

v. Monachi, & prelati res eccleſiæ ſua auctoritate repetere non valent.

vj. Monachi, epiſcopi, & alij prelati ſi ſua auctoritate vſurpant, quæ ad ſe pertinere putant, an cadant à cauſa.

vij. Monachi, & abbates an poſſint retinere eccleſias, decimas, & iura patronatus de manibus laicorum ſibi conceſſa ſine epiſcopi conſenſu. Et ibi habetur, quod epiſcopus habet diſpoſitionem omnium eccleſiarum, quæ in ſua diœceſi conſtitutæ ſunt, capitul. omnes baſilicæ, & etiam ibi plene de iure patronatus capitul. quicumque, capitul. filijs, capitul. decernimus.

r **Occidit.** Occidit ſeipſum ſpiritualiter, qui à voto reſilit.

ij. Occidit quodā modo tēporaliter ſeipſum, qui ſuum reſignat beneficium, ſed ſi infirmitate reſignauit, an ſit ei reſtituendum poſtquam conualuerit, & ibi habetur quod ante probationem nullus in monaſterio debet ſuſcipi.

iij. Occidit animam ſuam monachus ad propria rediēs, poſtquam ſe & ſua monaſterio tradidit.

iiij. Occidens uel percutiens clericos diabolo ſuadente, eſt excommunicatus ipſo iure, capitul. ſi quis ſuadente diabolo, & ibi habetur, quod eccleſiæ conceſſa non ſunt reuocanda, & qui talia aufert, ſacrilegium committit: & eccleſiæ immunitas non eſt uiolanda.

s **Abbates.** Abbates aut monachos factos epiſcopos ius obligat ad relinquendum, quod ante habuerunt, monaſterio: quod poſt eccleſiæ propriæ cap. ſtatutum.

ij. Abbates ſunt à proprijs fratribus eligendi, & non ab epiſcopis. Abbates expellere non eſt permiſſum monachis, neque commatres habere. Abbates, & monachos poſſunt epiſcopi uiſitare, & conditiones exigere tempore dedicationis conſtitutas. Abbas, & monachi cum ſanctimonialibus habitare non debent: quia ſexuum commiſtio eſt periculoſa, c. diffinimus.

t **Clauſtra.** Clauſtra ſiue religionem intrare uolentibus clericis non eſt à ſuo epiſcopo denegandus ingreſſus.

ij. Clauſtrum ingredi clericis permittitur etiam epiſcopo inuito.

iij. Clauſtrum unum petere altero derelicto, an ſit permiſſum monachis, & regularibus canonicis ſine permiſſione abbatum.

u **Volentes.** Volentes, & ſpontaneos monaſterium intrantes pueros an cogāt iura religionis propoſitum tenere. Voluntarie puellæ uirginitatis propoſitum ſuſcipientes nuptias eligere non poſſunt.

ij. Voluntate patris ſpreta, ſi filius religionem ingreditur, an à patre reuocari poſſit?

iij. Voluntarie habitum religionis ſuſcipientes, illum deſerere non poſſunt, ſed qui coactus ingreditur, nullo modo obligatur.

iiij. Volentes religioſi ad arctius monaſterium tranſire, non ſunt impediendi.

x **Commendat.** Commendatam unam eccleſiā poteſt habere clericus in altera Intitulatus. Commendandi ſunt clerici, qui in una, & non in pluribus eccleſijs uolunt cōſcribi. Et ibi habetur, quod duos epiſcopatus poteſt quandoque quis habere, ca. relatio.

ij. Commendandi non ſunt clerici, qui ſine litteris dimiſſorijs de una eccleſia tranſeunt ad alteram. Matrimonium ſpirituale contrahitur inter curatum & eccleſiam ſuam, quæ non debet eſſe ſcortum, ca. ſicut.

iij. Commendatio nulla, ſed potius uituperium eſt clericis, qui ſæcularium negotiorum procuratores eſſe uolunt.

iiij. Commendandi ſunt clerici, qui ueſtibus ſibi congruentibus utuntur, unguenta, & fulgida ueſtimenta fugientes.

v. Commendare non debemus clericum, qui a ſuo epiſcopo depoſitus Imperatorem, aut iudicem ſæcularem adit.

y **Iurans.** Iurans verum non peccat: ſed ſecus ſi peierat, & per creaturas iurare non licet.

ij. Iurans falſum, quod putat verum, an ſit periurus. Quot comites habeat iuramentum, & quot ſunt genera mendacij.

iij. Periurum prelatum & criminoſum ante ſententiam diffinitiuam derelinquere non licet.

iiij. Iuramenta illicita an ſint ſeruanda.

v. Peierare & contra iuramentum ſuum venire, qui cogit aliquem, licet periurus non ſit, tamen mortaliter peccat. In qua ætate quis cogatur iurare. Et ibi ponitur forma iuramenti fidelitatis, c. de forma.

Regnas

a **Pugnas.** Pugnas committere ſeu militare an ſit peccatum.

ij. Pugna ſiue bellum quod dicatur iuſtum.

iij. Pugna an debeat committi pro repellenda ſociorũ iniuria.

iiij. Pugna non ſemper eſt exercenda cõtra malos. Mali enim ſunt à bonis quandoq; tolerandi, & nõ abijciendi. Quędã tamen mala ſunt repellenda & punienda, quędã toleranda. Mali ſunt medicinali ſeueritate ad bonũ cogendi, vt Nabuchodonoſor. Et hæretici etiam inuiti ſunt ad ſalutem trahendi. Pugnis & bellis ſunt coercendi eccleſiaſticæ religionis inimici.

v. Pugnas ſeu bella qui Deo auctore geſſerunt, pcepta nõ occidendi minime tranſgreſſi ſunt. Et ibi an mali ſint occidendi. Habens gladij poteſtatem poteſt occidere, ſi hoc faciat amore iuſtitiæ.

vi. Pugna, & coactio eſt exercenda in malos, vt teneãt bonum iam ſuſceptum. Non autem ſunt ipſi ad bonum non ſuſceptum cogendi.

vij. Pugna ſi iuſta ſit, poſſunt hęretici & omnes hoſtes licite ſuis rebus ſpoliari.

viij. Pugna ſeu bellum an poſſit per clericos committi, & an poſſint clerici arma ſumere. Qui ſacramẽta Dei tractant, iudicium ſanguinis agitare nõ debẽt.

a **Hæreſis** Hæreſis quælibet ab eccleſia Romana deſtruitur.

Hæreticus an poſſit aliũ excõlere priuare, vel ſentẽtia notare. Excommunicatus aliũ excõmunicare non poteſt. Hæreticorum conſortia & eorum ſacrificia ſunt à catholicis fugienda.

ij. Hæretici etiam poſt mortem ſunt excommunicandi. Eccleſia viuentes, & non mortuos an ligare poſſit, vel ſoluere.

iij. Hęretic⁹ ſi dominus eſt, aut alio crimine irretitus an poſſit excommunicatio ferri in familiam ſuam pro delicto ipſius domini, & in filium pro peccato patris. Excommunicandi ſunt, qui corrigi nolũt, & etiam illi, qui duas vxores habent, teſtes falſi, homicidæ, & multi alij. Hæreticorum tandem varię ſpecies ponuntur.

b **Violatas.** Violatas Romanorum Pontificũ cenſuras à nullo decet eſſe.

Violãtes ſacros canones in Spiritũ Sanctũ blaſphemant. Violanda non ſunt, ſed ſeruanda ſanctorum ſtatuta, & eorum regulæ in ſynodo conſtitutæ.

ij. Violari non debent priuilegia eccleſiarum, nec archiepiſcoporum. Violans ciuitas & occidens ſuos præſules, epiſcopali dignitate priuatur. ca. ita nos.

c **Sortilegus** Sortilegus quis ſit, ſiue qui dicantur ſortilegi.

ij. Sortilegium eſſe an ſit peccatum Sortibus an ſit credendum.

iij. Sortes ſiue diuinationes a quibus exordium ſumpſerunt.

iiij. Et de multiplici genere diuinationis. & quot modis dæmones futura prænoſcunt.

v. Sortilegi, vel diuinatores an ſint excõicandi, ſi ceſſare voluerint. Sortilegia & magicã artẽ debent epi eliminare. Sortilegijs vel maleficijs nullo pacto debens ſacerdotes operam dare, alias abijciendi ſũt.

vi. Sortilegus vel alius ab epiſcopo excommunicatus an per alium ipſo inconſulto poſſit abſolui, & an presbyteri poſſint cõciliare pęnitentes. Pænitentiæ morientibus non eſt deneganda, etiam à ſimplici ſacerdote.

vij. Sortilegis & alijs morientibus nõ eſt pænitentia imponẽda, ſed bene innoteſcenda. In pænitentijs imponendis multa ſunt conſideranda. Melius eſt ſacerdotem pænitentiam imponentem eſſe nimis miſericordem, quam nimis ſeuerum. Sortilegi ſunt & excommunicati, qui dies, menſes, & annos paganorum more obſeruant.

d **Sponſis** Spõſis Dei ſe Deo dedicantibus, & virginitatem voucntibus nuptias contrahere non licet.

Sponſalia de pręſenti, ſiue matrimonia per vouentes ſolemniter contracta non tenent.

ij. Sponſa vnius an poſſit a ſponſo ſuo recedere, & alij nubere.

Sponſa ſiue conſenſu ſponſi & ecõtra, religioſam veſtem ſuſcipere nõ põt poſt copulam carnalem, ſecus ante. Sponſalia vera an fuerint inter Ioſeph, & Mariam. Sponſam alterius nullus rapiat, & ibi aliquid de raptu.

e **Infidis** Infidis ſeu infidelibus coniugiũ contrahere licet, & inter eos dicit eſſe matrimoniũ, licet nõ ſit ratũ infidelis vxor virum cogens ad malum licite dimittitur. Infidelium vt Iudæorum conuiuia, & etiam coniugia ſunt à Chriſticolis vitanda.

ij. Infidelium vnus ſi conuertatur ad fidem altero remanente in infidelitate, an poſſit ad fidẽ conuerſus alijs ſe copulare.

iij. Infidelis qui ante baptiſmũ vnam vxorẽ habuit, & poſt baptiſmum aliam, bigamus eſt cenſendus, nec poteſt eſſe epiſcopus ca. a ᷣ ιuſius ibidem.

f **Seruiat** Seruire adſtrictus, vt puta ſeruis ſi cõtrahat cũ libera; quæ per errorẽ eum putabat liberum, non eſt inter eos coniugium; quia error pſonæ, & cõditionis impediunt, & dirimunt: ſecus autem eſt de errore fortunæ, & qualitatis.

ij. Seruum ſcienter acceptum in maritum non poteſt mulier dimittere: ſecus ſi ignoranter. Serui poſſũt matrimonia contrahere.

g **Infans** Infans pprius ſi teneatur à patre in ſacro baptiſmate: licet p tale factũ ſuæ vxori cõpater efficiat. nõ pptet hoc ab ipſa vxore ſeparabitur: niſi ad ſeruandam continentiam poſſit induci.

ij Infantes ſponſalia contrahere nequeunt: quia in illa ætate conſentire non poſſunt.

iij. Infantes ſiue filij ſpirituales vel adoptiui, an poſſint naturalibus per matrimonium coniungi.

iiij Infantẽ ſiue filium aliquem nõ debet vxor ſimul cum viro ſuo in baptiſmate ſuſcipere. c. ſi. quia eſſet eius commater. Et ibi dicitur, quod non poteſt quis ducere in vxorem relictam cõpatris ſuæ vxoris: nec etiam duas commatres.

v. Infantibus ſi conceditur nuptias cõtrahere, ipſorũ, & quorumcunq; aliorum nuptiæ ſeu matrimonia non debent clam fieri, ſed publice & ſic nõ debẽt eſſe clandeſtina. Tandẽ inſtituuntur iudices ad cum ſtarimandum.

h **Mœcha** Mœcha ſiue adultera, & ab aliquo per adulteriũ polluta an poſſit p eum duci in vxorem. Et ibi matrimonia ſecunda conceduntur. cap. quod ſi dormierit.

ij. Mœcham ſępe mulierem efficit coactio; & ideo nulla mulier eſt cogenda nubere, quia in matrimonio animus plena libertate potiri debet & gaudere. Non licet viro vxorem deſerere, vt fecit Lotharius.

iij. Mœchię notam an dicantur incurrere filij, & filiæ, qui poſt ſponſionem parentum cum alijs contrahunt, hoc eſt an filij: & filiæ poſt promiſſionem & ſponſionem parentum ſuorum poſſint licite cum alijs contrahere.

Coit. Coire ſolita (vt eſt meretrix.) põt in vxorẽ duci, ſi de eius correctione ſpes haberetur. Coitus ſiue fornicationis cauſa poteſt vxor dimitti.

ii. Coitus ſiue incontinentiæ cauſa ducta, an ſit coniunx appellanda. Abortum procurantes an ſint homicidæ.

iii. coitui ſiue copulæ coniugali apta puella, ſi habet patrem & ſeruum & auum liberū in matrimonio contrahendo ſequitur de honeſtate arbitrium, aui & non patris, qui liberum non habet arbitrium, cū ſit ſeruus.

iiij. coitu ancillari & illicito non licet prolem quærere. viuente enim vxore ex quacumq; cauſa, neque ex ancilla, neque ex alia licet prolem procreare.

Mæchiæ nomine omnis illicitus concubitus intelligitur. c. meretrices.

v. coire coacta, & per violentiā accepta, an perdat pudicitiā & virginitatē. Carnis virginitas nō ſeruatur ſi mens corrumpitur. Vir vxorem extra fornicationis cauſam derelinquere non licet.

vi. Coiens vir cum alia, & ſic adulter, vxorem adulteram dimittere non poteſt.

vii. Coitus ſeu fornicationis cauſā dimittens vxorem ea viuente aliā ducere non poteſt. Coitus cōtra naturam, & cum perſonis coniunctis eſt grauiſſimū peccatum.

viii. Coitum ſeu incontinentiam incurrere non debet aliquis, vt aliqua ad fidem conuertatur. Et ſic non licet ducere vxorem infidelem ſub ea cōditione vt conuertatur, & fidelis efficiatur.

l **Mente.** Mēte ſeu uoluntate mulier cupit vt fiat mater, & habeat liberos; tamē ſi eius vir eſt frigidus & maleficiatus, an propter hoc ſit ab eo ſeparanda.

ii. Mens & voluntas eſt mulieri poſt mortem viri cū illo contrahere, cum quo prius fornicata fuit, an poſſit. Viro vxorē dimittere propria auctoritate, & ſine iudicio eccleſiæ non licet, neque eam occidere. c. admonere.

iii. Mentis ſeu cordis ſola contritione abſq; oris confeſſione an poſſint peccata deleri; & vtrū poſſimus Deo ſatisfacere. Iſtam quæſtionem prolixe tractat Gratianus, eius occaſione interſerens tractatū de pænitentia, ſeptem diſtinctiones continentem.

iiii. Mentis ſcrupulo ceſſante, an poſſit maritus tēpore orationis & pęnitentiæ vxori debitū reddere? Et ibi habetur, quod tēpore quadrageſimali nuptias celebrare non licet.

v. Mens & volūtas eſt viro continentiam vouere. Nō poteſt hoc facere ſine cōſenſu vxoris tacito vel expreſſo, niſi ſit ſponſa nondum cognita. Mulier viro debebit ſubeſſe, cum vir ſit caput mulieris. cap. hæc imago.

Dubitans. Dubitans vxor de morte mariti, & credēs illum eſſe mortuū, ſi contrahat cum alio, an dicatur rea adulterii.

i. Dubitans mulier de morte mariti, ſi cum alio contraxit, & poſtea maritus eius rediit, an ſit cogenda ad eum redire, & primum dimittere.

m **Gradibus** Gradibus conſanguinitatis nos contingentes mulieres non poſſumus ducere in vxores. Quare conſtitutū fuit ne conſaguineæ ducantur.

ii. Gradu conſanguinitatis vxorem contingentē non licet vxorem ducere.

iii. Gradus cōſanguinitatis & affinitatis ſecūdū decreta vſq; ad ſeptimā gnerationē habent prohibitionē: hoc eſt, ꝙ rōne cōſanguinitatis & affinitatis ꝓhibitum eſt matrimonium vſque ad ſeptimum gradū.

iiii. Gradus ſextus cōſanguinitatis quare prohibitus eſt ſecundum Canones.

v. Gradus cōſanguinitatis, quomodo cōputandi ſunt.

vi. Gradu prohibito coniuncti ad quorum accuſationem vel teſtificationem ſunt ſeparandi. Et ibi de iuramento ſeparationis & reconciliationis. Et de iuramento eorum, qui conſanguinitatem probāt. c. de parentela.

vii. Gradu prohibito coniuncti, ſi adinuicē carnaliter cōmiſceantur, filii ex tali inceſtuoſo coitu ꝓcreati, non ſunt filii appellandi.

viii. Gradus cōſanguinitatis & affinitatis quis dicatur eſſe diſpenſabilis, id eſt, quo gradu poſſit diſpēſari cum conſanguineis & affinibus.

ix. Gradu prohibito coniuncti (licet forte ſententia ꝓ matrimonio fuerit lata) poſſunt ſeparari. Sententia enim pro matrimonio vel cōtra ipſum lata poteſt retractari veritate cōperta; quia talis ſentētia nullo curſu tēporis tranſit in rem iudicatam. Et ibi dicitur ſententiam etiā Romani Pontificis in melius poſſe mutari. c. ſententiam.

x. Gradus affinitatis, ſiue ipſa affinitas in ſuperſtite nō deletur. Itē ſoboles ex ſecūdis ſuſcepta nuptijs cōſanguineis prioris viri copulari nō debet, ſecundū decreta; ſed hoc corrigitur per ca. non debet. de cōſanguin. & affin.

n **Rapiente.** Rapiente virginē ꝑ vim aliquo raptus committi dicitur.

ii. Rapiens violenter puellam poteſt illam peracta pænitentia in vxorem ducere. Et ſic rapta raptori de iure canonico nubere poteſt. c. denique. & melius extra de rapto. cap. cum cauſa, cū ſimilibus.

DECRE-

DECRETI TOTIVS CANONES HIC SECVNDVM ORDINEM ALPHABETI IMPRIMVNTVR.

Quod præter ceteras vtilitates multimodæ correctionis eſt adiumento non mediocri.

De litera A.

AB accuſato,3.q.11. Gratianus. 713
Ab antiqua de cõſe.d.4 Gre. 1856
Abbas,18 q.2 Gregorius. 1120
Abbas, 18 q.2. Maguntini concil. 1123
Abbati vel, d.52. Octaua ſyno. 269
Abbatem, 8 q.2.Greg. 1120
abbatem,18.q.2 Pelagius papa. 1121
abbates.18 q.2. Aurelianen.conc. 1. 1126
abbatibus 12.q.2. Aurel.conc.3. 935
abbatibus, 18.q.2 Paſchalis 2 1127
ab eo.2. q 6.Theodoſianæ leges 623
ab epiſcopis.d 70.Grat. 328
ab exordio,d. 5 Hier. 165
ab excommunicatis,9 q 1.Vrban.2. 807
abiit Iudas,11.q.3. Beda. 889
ab illo,14.q 4 Ambroſ. 986
ab Imperatoribus,23.q.3.Carthag. concil 5. 1213
ab infirmis,26.q.7.Theodor.in pœnitentiali. 1383
ab iſto die,35 q 6.Innocent.papa 2. 1735
ab iſto die,ea causa,& q Alexan.2. 1715
abſens i.3.q 9.Zepherinus pap. 708
abſens ii.3.q 9.Felix papa. 711
abſente i.3.q.9. Calixtus papa. 706
abſente ii 3.q.9.Felix aapa 708
abſit,d 50 Aug. 235
abſit.11.q.3. Anterus papa. 866
abſque ſynodali,15.q 7.Grat. 1015
accedens d.50.Greg. 227
accuſatio i.2.q 7.Anacletus. 643
accuſatio ii.2 q.7. Sixtus papa. 646
accuſationes,2.q 5. Hadrianus papa in ſynod Romana. 686
accuſator,6 q 5 Codex. 760
accuſatores,d.46.Carthag.concil.4. 212
accuſatores i.3 q.5. Anacletus papa 684
accuſatores ii.3.q 5 Stephanus 686
accuſatores iii.3.q 5. Calixtus papa 687
accuſatores 3.q.8.Zepherinus. 704
accuſatori,3.q 9.Thaleſphor. papa. 706
accuſatoribus,3. q.5. Symmachus papa. 684
accuſatum.3 q 6 Syluester pa. 1605.
accuſatus, 2 q.5. Sixtus papa 2. 691
Accepiſti.i.de conſe.d.4. Ambroſius 1868
accepiſti.ii.de cõſe.d.4. Ambroſius. 1869
acceſſerunt. de conſ.d.2. Auguſtin. 1824
accipite,de conſe.diſt.2.Hieronym. 1823
Achab rex,de pœn.diſtin 3.Hieron. 1645
Achatius i.24.q.1. Gelaſius. 1295
Achatius ii.24.q.1. Felix papa. 1296
acolytus,d.25.Carthagin.concil.4. 1061
actione 12.q.4. Eliberitanum conc. 1187
acutius,d.26.Aug. 119
acutius,d.28.q.3. Aug. 1451
Adam, d.40.Greg. 187
Adam, de pœ.d.1. Ambr. 1589
Adam,33.q.5.Ambr. 1071
ad Deum,32.q.5 Aug. 1517
addidiſtis,20.q 1.Greg. 1141
additur,27.q.2. Hiero. 1416
ad eius vero.d.5 Greg. 13
ad epiſcopos,17.quæſt.4.Gelaſius. 1106
ad fidem,23.q.5.Aug. 1262
ad hæc,13.q.2.Grat. 961
ad hoc,d.89.Greg.& Boniſ. 404
ad hoc,16.q 1.Greg. 1052
ad hoc de conſecra.d.4. Auguſtinus 1887
adhuc inſtant perfidi,de pænit.d.3. Aug. 1647
adijcimus,16 q.Leo Papa. 128
ad limina, 30.q.1. Ioannes papa 8. 1462
ad menſam,11.q 3. Io.Chryſ. 870
admittuntur,d.54.Leo papa. 268
adminiſtratores, 23. q.8. Ioannes 8. 1261
admoneant,26.q.7.Aug. 1388
admonemus, 16.q.2. Vrbanus papa palea. 1058
admonendi, 2.q.7.Greg. 665
admonere,16.q.1.Greg. 1026
admonere,33. q.2. Stephanus papa 5. 1543
ad nuptiarum, de conſe.d.1. Aurelianen.conc. 1766
ad reatum, diſt.81. Carthag.concil. 4. 372
adrianus i.d.63 Octaua ſyn. 297
adrianus ii.ea d.Hiſtor.eccleſiaſticæ 305
ad Romanam i.2.q.6 Marcellus papa. 616
ad Romanam ii Zepherin.pap. 617
Ad ſedem Apoſtolicam,35.q 9.Alexander 2. 1718
aduerſitas,7.q 1.Greg. 787
adulterii,32.q.7.Aug. 1529
adulterio,32.q.1.Grat. 1477
aduocauit,24.q.3. Ambr. 1306
affectũ,26. quæſt.7. Octaua ſynod. 1386
afros,d 98.Greg. 450
agatho,d.63. Ex geſtis Romanorũ. 304
agathoſa 27.q.2.Greg. 1420
agapito.16.q 1.Greg. 1026
agapitus de conſecr.diſt.1.Gregor. 1761
agite.de pœn d.2. Aug. 1569
agnouimus.26. q 6. Cæleſtinus papa. 1582
agunt homines, de conſe.d.4.Aug. 1870
ait Cœleſtinus,24.q.1.Nicol.Papa. 1315
a iudicibus,2.q.6.Mileuitanũ conc. 632
aliud eſt,de conſecr.d.4. Auguſtin. 1851
aliud quidẽ,11.q.1. Leo papa. 851
aliud quidem,de pæn. d.1.Leo papa. 1583
alius item,15 q.6.Greg. 1014
aliorum hominum,9. q.3. Symmachus. 819
alia cauſa,16.q 1.Hiero. 1023
alienationes,12.q.2.Vrbanus papa. 933
alienati,2 q 7. Dionyſius papa. 647
alieni.3 q.4.Iginus papa. 680
alienum,d.50 Leo papa. 253
alienum,12.q.2.Leo. 1134
alienus,d 50.Octaua ſyn. 406
alienus,24.q.1.Cyprianus. 1304
aliter legitimum,30.q.3. Euariſtus papa. 1471
aliter ſe orientalium, d.31.Stephanus papa in conc. 145
aliquando,17.q.2. Aug. 1498
aliquanti,26.quæſ.5 Agathen. cõc. 1372
aliquantos, d.51.Innoc. 255
aliquos,15.q.1. Aug. 1000
alligant,26.q.7. Ioan.Chryſ. 1386
altare.1.q.3.Paſchalis 2. 544
altaris palla,de conſ.d 1.Clemens papa. 1765
altaria i. de cõſ.d 1. Epaunẽſe cõc. 1763
altaria ii.de conſ.d.1.Agathẽſe cõcil. 1763
amalis,23.q.4. Aug. 1216

Ampu-

Amputato,25. q.2. Iuli⁹ Papa. 1355
Ananias,17.q 5.Greg.I regeſt. 1099
Anaſtaſius ſecundus,diſt.19.Ex Põtificali. 80
ancillam 32.q.2.Leo. 1501
animaduertendum,22.q.2.Hieronymus. 1171
animæ defunctorum,13.q.2. Gregorius Papa II. 973
annis ſingulis,diſt.18 Bylon cõc.73
an non diſtricta . 24 q.3. Nicolaus Papa. 1336
an putatis,diſt. 88.Ambroſius. 388
an quod in ſubditos,33.q.2. Ambroſius. 1541
anteceſſor,11. q.3.Bonifacius martyr. 898
anteriorum,2. quæſt 6.Iuſtinian. in nouel. 624
ante baptiſmum,de conſe.diſtin.4. Rabanus. 1859
ante benedictionem, de conſe.diſt. 2.Ambroſius. 1795
ante omnia, diſtinct.35. Agathenſe conc. 168
ante omnia,diſt.40. Auguſtin. 185
ante triennium,diſt.31.Gregor.139
ante viginti de conſe.diſt.4.Bracharen.conc.2. 1859
antiqui,33.q.2.Tolet.conc.6. 1551
antiquos.10 q 1. Aurelia.cõc.1.824
antiquis, 9. quæſt.3. athanaſius patriar. 818
antiquitus,2.q.2. Ioan.Papa I. 593
a paruulo,de conſe.diſt.4. Auguſtinus. 1885
aperte inquit,24.q.1.Nicolaus.1315
aperiant,31.q.1 Hieron. 1482
apoſtolica.diſt.56.Alexandri 2. 180
apoſtolica,8 q.1.Innocentius 2.703
apoſtolica,de cõſe.diſt.1.Anaſtaſius epiſcopus. 1774
apoſtolicæ,24.q.3.Pelag.papa.1334
apoſtolicæ,35.q.9.Gregorius. 1741
apoſtolicis,16.q.1.Hieron. 1055
apoſtolicos,12.q.2.Octaua ſyn. 921
apoſtolorum vero canones,diſt.16. Gratianus. 54
apoſtolicus,diſt.79 Gratianus. 355
apoſtolus,diſt.81. Auguſtinus. 363
apoſtolus,32.q.7.Auguſtinus. 1526
apoſtolus, de pœ.diſt.2.Aug. 1627
apoſtolus,33.q.4.Auguſtinus 1593
appellantem,2.q.6.Fabia.papa. 615
apud miſericordem,32.q.5.Gregorius. 1492
apud nos.32.q.5. Hieronym. 1522
apud omnipotentem, 36.q.2. Greg. 1749
apud veros,23.q.1. Auguſtin. 1207
aquam ſale,de conſe.diſt.3.Alexander V.a Petro. 1831
a quibus ordinibus,diſt.35.Gratianus. 164
a quib.26.q.3.& 4.Gratianus. 2367
a quodam Iudæo,de conſe.diſt.4.Nicolaus. 1843
archidiaconũ,diſt 81.Gregor. 371
archidiaconum Florentinum, diſt. 85.Gregorius. 382
archiepiſcopus,diſt.66.Gratia. 322
archiepiſcopus,diſt.66.Anicetus papa 322
archiepiſcopus,9.quæſt.3. anicetus papa. 816
a recta ergo,24.q.1.Luci⁹ papa.1300
arguta,2.q.6.Nicolaus papa. 619
arianorum,de pœ.diſt.1. Greg.1760
arianos 1.q.1.Innocentius. 498
attaldus,8.q.3. Vrbanus papa 2.804
a ſanctis patribus, 25.q.1. Chalcedon.conc. 1350
aſſumi aliquem,diſt.28. Arelatẽſe. conc.2. 118
a ſubdiacono, diſt.93. Synodus Romana, S.Silueſtri. 417
atho,27.q.1.Ioannes 8. 1432
attendendum, 17. q.4. Vrbanus papa. 1012
auctoritatem,15.q 6. Nicolaus papa. 1012
audaſter,8 q.1.Hieron. 799
auditũ eſt,2.q.3. Sixtus & Leo. 607
audite chariſſimi,diſtin.34 Auguſtinus,palea. 159
audiuimus,1.q.3. Gregorius. 536
audiuim⁹,3.q.2. Euariſt⁹ papa. 674
audiuimus,24.q.1.Alexãder 2.1296
audiuimus,33. q.1 Leo papa. 1549
audi denique, 11. q.3. Hieronymus pag. 868
audire cpm, diſt.25 Clemens. 114
augurijs,26.q.5.Carthaginenſ.concil.4. 1373
auguſtino,12.q.2.Pelagius. 917
aurelius,26.q.6.Carth.conc.2. 1379
aurum eccleſia habet, 12. q.2. Ambroſius. 948
aut facta,de pæn.diſt.1. Digeſt.1558

B

Baptiſmus de conſec.diſt.4. Auguſtinus. 1844
Baptiſmi vicem, de conſe.diſt.4.Auguſtinus. 2848
Baptizãtur,de pœ.diſt.3.Greg.1638
baptizati.diſt.5.Gregorius. 13
baptizandi de conſ.diſt.4 gela.1842
baptizandi,de conſ.diſt.4. Carthaginien. conc.4. 1860
baptizãdis,1.q.1.gelaſius papa. 516
baptizandos,de conſ.diſt.4. Laodicen.conc. 1860
baſilicas,de conſec. diſt.1.Gelaſius papa. 1755
Beata Maria,27.q.2.Aug. 1413
Beati Petrus & Paulus,2.q.7.ambroſius. 655
Beatus Paulus,22.q.2.gelaſius papa pag. 1173
beatus Petrus,6.q.1.Clemẽs papa. 745
beatus prędeceſſor,3.q.4.anacletus papa. 680
benedictio,1.q.1. Gregorius I. 463
benedictus,de pœn.diſtin.4. paulus apoſt. 1668
bene nouit,diſt.61 Gregorius. 294
bene quidẽ,diſt.96.Symmachus.436
bene valet,diſtin.50.auguſtinus,palea. 234
biduum, 2.q.6. Digeſtis. 627
bonæ rei,12.q.2.Toletanum concil. 9. 950
boni principis,diſtin 96. Marcellus papa. 447
bonorum auctori,diſtin.47.gregor. pag. 216
breuiter quæ diſt.21. gratianus. 96
breuiter mõſtratum,diſt.62.gratianus. 295

C

Calumniator,2.q.3. Damaſus papa. 594
Canon.diſt.3.Iſidorus. 8
canones.diſt.15 Conſtitutiones eccleſiaſticæ Sanctorum patrũ. 48
canones,diſt.16.Iſidorus. 54
canones.diſt.50. Innocentius. 250
canonum ſtatutis,14.q.4.Tarracon. conc. 984
canonica ſanctorum, 3.q.5.pelagius papa 2. 685
canonica inſtituta, 11.q.3. arauſicã conc. 900
canonici cauſa,14 gratianus. 978
canonicos,19 q 1. gratianus. 1135
cantantes diſt 92.Hieronym. 470
carnem,de conſe.diſt.5. Fructuoſus epiſcopus. 1900
caſellas,10 q.2. agathẽſe conc. 827
catholicus,2 q.5.Carthaginien.concil.4. 612
catholica eccleſia,diſt.11. Auguſtinus. 36
catechiſmi,de conſ.diſt.4 Nicolaus papa. 1859
catechumenum,de conſ.diſt 4. Auguſtinus. 1850
catinenſis,diſ 61.pelagius papa.294
caue,18 q.1.Ambroſius. 1448
cauete,32.q 5.Ambroſius. 1200
caueant iudices, 3.q.9. Eleuterius papa. 706
cauẽdum eſt.1.q 7. Meldenſe conc. pag. 560
cauẽdum eſt.10.3.Cabilonenſe concil.2. 837
cauendum nobis, de pœn.diſtin.3. greg. 1660
cauſa vero,diſt.4 gratianus. 9
cæterum Dei traditio, diſt.86. Ambroſius. 390
celebritatem de conſe.diſ.3. Victor papa 13. à Petro. 1832
cellulas,17.q.2.agathenſe cõc.1125
cœnomanenſem,diſt.6. Vrbanus papa. 280
cœpiſti habere, 11. q.3. Auguſtinus pag. 878
cœpit Ermigildus,24 q.1. Gregor. papa. 1319
certe ego, 12.q.1.Auguſtinus. 912
certis ꝗ cauſis, 15.q.3. Digeſtis.1005
certum eſt diſt. 10. Felix papa. 29
certũ eſt, diſt.10 Gelaſius papa. 32
certum eſt,11 q.3.Triburienſe concil. 877
certũ eſt 24.q.3.Quinta ſynod.1332
certum eſt,de conſec.diſt.1.gelaſius papa. 1755
charitas quæ,de pœ. diſ.2. Auguſtinus. 1604
charitas eſt,de pęn.diſ.2. proſper & Auguſtinus. 1604
charitas nunquam, de pœn.diſt.2. paulus apoſt. 1607
charitas eſt aqua de pęn.diſt.2. Auguſtinus. 1609
charitas in quibuſdam,de pęn.diſt. 2.Auguſtinus. 1613
charitatem tuam,12.q.2. Gregorius 936
charte quas dedit, 3. q 9. Pelagius pag. 718
chorepi.diſt.68. Damaſus papa. 316

Chri-

Chriſtus quid fecit, 1.q.1. Auguſtin. 507
Chriſtianis, 11.q.1. gelaſius Papa. 843
Chriſtiana, 32.q.5. Innoc. 1523
Chriſtus panis, de conſ.d.2. Auguſt. 1805
Chriſtiano, d.34. Iſido. 159
Chriſtiano, 33.q.4. Aug. 1690
Cyprianus, 21.q.3. Cyprianus. 1158
circumciſio, de pę.d.2. Paulus Apoſt. 1615
circumcelliones, 23.q.5. Auguſtinus. 1250
cito turpem, 1.q.1. ambr. 468
citius ad hoc, de pęn.d.2. Gregorius. 1618
Clemens, 8.q.1. Petrus Apoſt. 797
Clementis librum, diſt.16. Leo Papa. 55
Cleri plebis, d.63. Cęleſtinus 308
cleros, & clericos, d.21. Iſidorus 85
clericus profeſſionem, d.41. Carthag. conc.4. 190
clericus 1.d.46. Carthagin. concil.4. 212
clericus 2. Carthag.con.4 212
clericus 3. Carthag.conc.4 212
clericus ſolus, diſt.81. Lucius Papa. 368
clericus 1. diſt.91. Carthag. concil.4. 409
clericus 2. diſt.91. Carthag. concil.4. 410
clericus ab inſtanti, 21.q.3. Septima ſynod. 1152
clericus aduerſus, 1.q. Silueſter Papa in conc. Romano 643
clericus vero, 3.q.4. Stephanus Papa. 682
clericus ſiue laicus, 11.q.1. Hadr. Papa 858
clericus qui, 11.q.3. Carthag.conc.4. 874
clericus qui, 12.q.1. Hiero. 405
clericus, 24.q.3. Carthag. concil.4. 1339
clerici, d.23. Agathen.conc. 107
clerici, d.33. Nico. Papa 156
clerici, d.44. Carthaginen. concil.3. 208
clerici vel continentes, d.81. Africa. conc. 375
clerici vero, d.91. Aurelianenſe, concil.1. 410
clerici omnes, 1.q.3. Agathen.conc. 535
clerici 11.q.1. Agathen.conc. 968
clerici aut ab indignis, 15.q.4. gelaſius Papa 983
clerici, 16.q.3. Agathen.conc. 1068
clerici qui, 19.q.1. Tolet.conc.4. 1134
clerici 23.q. Tole.conc.4. 1280
clerico iacente, d.50. Vrba 2. 243
clericum ſcurrilem, d.46. Carthagi. conc.4. 212
clericum qui diſt.50. Nicolaus Papa 225
clericum alienum, d.71. Carthag. cōcil.3 333
clericum cuiuslibet, 11.q.1. Marcellinus Papa 841
clericum nullus, 11.q.1. Agathenſe concil. 845
clericum nullus, 11. Agathen. concil. 858
clericum, 21.q.1. Chalcedon. concil. 1153
clericum, 22.q.1. carthagin. concil.4. 1166
clericos autem, 1.q.2. Hiero. 533
clericos aut laicos, 2.q.7. Calcedon. concil. 663
clericos in ſuis, d.71. Chalced. conc. 330
clericos nihil, 12.q.1. grat. 902
clericos qui, de conſe.d.2. Sexta ſyn. 1764
cogitatio, de pę.d.1. grat. 1560
cogitationis, de pęn.diſt.1. Digeſtis, 1556
cognouit ex dilecto, 1.q.7. Cyril. 568
cognouimus, 12.q.2. Greg. 930
cognouimus 16.q.6. greg. 1080
cognouimus, 18.q.2. greg. 1127
cognoſcamus, d.34. ambro. 162
comeſſationes, diſt.44. aug. 199
commendauit, de conſ.d.2. Auguſt. 1807
communis filius, d.23. greg. 104
communiter diffinimus, diſt.33. Pius Papa 155
comperimus, 14.q.6 Greg. 993
comperimus, 14.q.3. Greg. 1328
comperimus, de conſec. d.2. Gelaſius 1782
comprouinciales, d.65. Anicetus. 315
comprouincialium, diſ.65. gratianus 317
concedimus, de conſ.d.1. Triburien. concil. 1763
conceſſo, 12.q.2. Gelaſius. 929
concilia ſacerdotū, d.17. Symmachus Papa 65
concubinæ, 32.q.2. Aug. 1497
concubuiſti, 32.q.7. Zacharias papa 1534
concuſſionis, 1.q.1. Digeſt. 528
confirmandum eſt, d.50. Carthagin. conc.5 253
confidimus, 25.q.1. Gelaſius 1346
congregato, 16.q.7. Vrbanus 2. palea 1083
congregatio, 16.q.7. Tole.conc. 1098
coniunx 27.q.2. Aug. 1415
coniuges, 27.q.2. Iſidorus 1414
coniunctiones, 35.q.3. & 4. Calixtus 1711
coniurationum, 11.q.1. Calc.con. 847
connubia, 32.q.2. Hiero. 1407
conqueſtus eſt 9.q.3. Nico. papa. 817
conſanguinitas, 35.q.4. Iſido. 1718
conſanguinei, 3.q.5. Calix. papa. 684
conſanguineorum, 3.q.4. Calixtus papa 681
conſanguineos, 35.q.7. Fabia. 1731
conſecrationem, de conſ.d.1. Felix.4. 1752
conſentire, d.83. Grego. 378
conſequens, d.2. Nicol. Papa 1. 33
conſequens eſt, diſ.88. Gelaſius papa 397
conſiderandum nobis d.50. Gregor. 248
conſiderandum, 16.q.7. Greg. 1095
conſidera, 22.q.2. Hiero. 1166
conſideratio 7.q.1. Gelaſius 1016
conſideranda, d.86. Ambro. 389
conſideret, de pæn.d.5. Auguſtinus. 1677
conſpirationum, 11. q.1. Calixtus Papa 847
conſpiratores, 3.q.4. calixtus 681
conſtantinus, 1.d.96. palea 443
conſtantinus, 2.d.96. palea 443
conſtantinopolitanæ, d.22. conſtantinopo. ſynodus 1. 94
conſtat autem, d.1. Grat. 6
conſtat baptiſma, de conſ.d.4. Iſido. 1842
conſtat multos, 1.q.1. Inno. 522
conſtat ex dictis, de pæ.d.4. Gregor. 1663
conſtitutio, d.2. Iſidorus 6
conſtitutio, d.63. Leo 4. 311
conſtituimus, d.76. Moguntinū concil.1. 344
conſtituimus, 3.q.5. Euſeb. papa. 686
conſtitutum eſt, 7.q.1. carth.conc.5. 775
conſtitutum eſt, 16.q.1. Tolet.conc.3. 1050
conſtituit ſane, 16.q.7. Mogunt.concil. 1097
conſtituit, 17.q.4. Tole.conc.5. 1112
conſtituit, 20.q.3. Mogunt.cōc. 1150
conſtitutiones, d.10. Grat. 27
conſtitutiones, d.10. in capitula Hadria. 29
conſtitutiones, 16.q.7. paſchalis papa 2. 1089
conſuetudo autem, d.1. Iſido. 3
conſuetudo, d.8. cyprianus 23
conſuetudo, d.12. codex 40
conſuetudo, 16.q.6. Grego. 1078
conſuetudinis, d.11. codex 33
conſuetudinem, d.11. pius papa 1. 36
conſuluiſti, 2.q.5. Stephanus 5. 609
conſuluit, d.74. Gelaſius. 339
conſulto omnium, de conſ.d.1. Euſebius, & Silueſter papa 1767
conſulendum, d.28. Nicolaus. 135
continua, 11.q.1. Cod. Theod. 841
contra idolorum, 26.q.5. Greg. 1372
contra morem, d.100. Greg. 457
contra ritum, 4.q.4. Nicolaus. 727
contra ſanctorū, 16.q.7. Leo 4 1093
contra ſtatuta, 25.q.1. Zozimus 1348
contradicimus, 35.q.2. & 3. cabilon. concil. 1717
contrarium eſt, de pęn.d.5. Leo papa 1681
contraria, de conſecr.d.5. ambroſius 1897
contumaces clerici, d.50. agath.conc. 233
conuenit, de conſ.d.5. agath. concil. 1895
conuenior, 23.q.8. Greg. 1296
conuenientibus, 1.q.7. Septima ſyn. 460
conuertimini, de pę.d.1. Ioel. 1565
conuiuia, d.44. Greg. 200
corpus, & ſanguinem, de conſe. d.2. Auguſt. 1807
corpus Chriſti, de conſ.d.2. Hilarius 1818
corpore vero vitiati, d.55. Gratianus 270
corpora ſanctorum, de conſ.d.1. Moguntinien.conc.1 1764
corporalia, 1.q.1. Aug. 490
corporeum, de conſe.d.2. Ambroſius 1824
corripiuntur, 24.q.3. Aug. 1334
credo, 21.q.3. Nitaſius Epiſco. 1738

Credere in Ieſum, de conſec.diſt.2. Aug. 1806
crimen vel pœna,1.q.4.Digeſt. 546
criminationes.2.q.7.Ignº Papa.664
crucis Domini,de conſe.diſt.5.Euſebius papa. 1831
cuius rei,9.q.2.Gregorius 1456
cui eſt illata.11.q.4.Gelaſi papa 878
cui portio,12.q.1.Ambroſius 905
cui autem,de pe.diſt.6.Gratia. 1683
cum autem vinolentus, diſt.44.Gratianus 198
cum autem ad eccleſiam diſt.92.Gratianus 410
cum à Iudæis,23.q.8.Innoc. 1279
cum accuſatus,3.q.3.Felix 2. 676
cum ad celebrandas. de conſe.diſt.1. Aurelianenſe conc.1. 1774
cum ad verum,diſt.96. Nicolaus papa 439
cum Hadrianus,diſtin.63.Gregorius pag. 310
cum apud Theſſalonicã,11.q.3.Ruffin.eccl.hiſt. 885
cum aliquis 11.q.3.Arauſi.conc. 900
cum aliquis,24.q.3.Origenes. 1331
cum baptizat.de conſe.diſt.4.Auguſtin. 1844
cum beatus, diſt.45.Bracharen.concil.3. 205
cum beatiſſimus, 24.q.1. Leo papa 1302
cum caput,33.q.5.Hier. 1700
cum de quorundam,diſt.84.Carthaginenſe conc.5. 381
cum deuotiſſimã,12.q.2.Greg. 919
cum eccleſiæ,3.q.2.Pelag.papa 673
cum enixa,diſt.5.Gregorius 13
cum ergo,24.q 3.Hieron. 1332
cum ergo,22.q.3.Gratianus 1185
cum exaudiero,diſt.50.Hieron. 233
cũ excõicato, 11.q.3.Iſidor. 867
cum frangitur,de conſ.d.2.Auguſtinus 1794
cum grauia,13.q.2. Gregorius 971
cum homo,23.q.5.Aug. 1258
cum humilitatis,22.q.2.Aug. 1176
cum igitur,35.q.1.Aug. 1708
cum in captiuitate,34.q.1.& 2. Innocentius papa 1703
cum in præterito, diſt.84. Carthaginenſe conc.2. 380
cum in lege.23.q.4 Greg. 1220
cum initiatur,27.q.2.Ambro. 1414
cum initiatur,26.q.2.Ambro. 1427
cum ita puniatur, de pœn.diſt.4.Hieron. 1676
cum itaque,32.q.8.Grat. 1536
cum itaque,diſt.38. Gratianus 177
cum itaque, de conſe.diſt.4.Leo papa 1873
cum liqueat,1.q.1.Greg. 467
cũ longe,diſt.63. Tolet.conc.12. 307
cum maiores,6.q.1.Gratianus 751
cum multa,diſt.86.Greg. 386
cũ multæ,15.q.8.Tolet.conc.9. 1019
cum miniſter 23.q.5.Aug. 1258
cum omnis auaritia.1.q.1 Greg.471
cum omne crimen. de conſe.diſt.2. Iulius papa 1779
cum omnibus diſt.81. Carthag.concil.3. 370
cũ ordinaretur,1.q.1.Ambroſi. 468
cum paſtoris,2.q.7.Gregorius 665
cum Paulus,1.q.1.Gregorius 479
Cum per bellicam. 34.q.1.& 2.Leo papa 1701
cum percuſſio,7.q.1.Greg. 761
cum pax,25.q.2 Gregor. 1355
cum pro vtilitate,16.q.1. Ilerd. concil. 1034
cum pro paruulis, de conſ.diſt.4.Auguſtinus 1865
cum quibus,24.q.3. Gelaſius 1340
cum quiſque,23.q.4.Aug. 1222
cum renunciatur,32.q.1.Amb. 1491
cum redemptor 12.q.2.Greg. 946
cum ſancti,24.q.3.Greg. 1333
cum ſanctam de pœn. diſt.2. Gregorius 1610
cum ſcriptura,1.q.1 Ambro. 502
cum ſimus 9.q.3.ſeptima.Synod.815
cum ſocietas,27.q.2. Leo papa 1417
cum tantum,de conſ.diſt.4. Auguſtinus 1857
cũctis fidelib.16.q.1. Clemens 1040
cuncta per mundum,9.q.3. Gelaſius papa 810
curandum ergo,diſt.34. Hilarius papa in ſynod.Romana 161
curæ ſit omnibus, 11.q.3.Honorius papa 867
curiales autem,diſt.53.Gratia 258
cuſtodi intus,11.q.3.Aug. 880

D

DAibertũ, 1.q.7. Vrbanus 2. 572
Damnationis,24.q.2.Leo papa 1323
De abiectione,diſt.64. Arauſican.cõcil.1. 315
De accuſationibus,3.q.5.Euſeb. 685
De accuſationibus,3.q.9.Gratia. 705
De accuſatione vero, 2.q.8. Gratia. pag. 667
De affinitate, 35.q.2,& 3.Greg. 1711
De aliena,diſt.71. Innocentius 330
De Arianis, de conſec.diſt.4. Arelatenſe conc.1. 1872
De Benedicto, 32.q.1. Pelagius papa pag. 1490
Debet homo,23.q.4.Aug. 1249
Debent duodecim, 12.q.2. Zacharias papa 900
De Capitulis,diſt 10.Leo 4. 31
De capellis,16.q.2.Gratianus 1056
De cathecumenis,de conſec.diſtin.4. Gerundenſe conc. 1842
De cetero, 1.q.1. Nicolaus Iunior & Alex.2. 521
Deceſſorum,25.q.2.Gelaſius 1359
Decernimus vt dum.diſt.18. Toletanum conci. 73
Decernimus,d.28.Innocẽtius,2. 126
Decernimus, 3.q.9. Bonifacius papa pag. 707
Decernimus, 16.q.7. Tolet. conc.9. 1094
Decẽter oib.diſt.80.Tol.cõc.10. 404
Decimæ,16.q.1.Aug. 1054
Decimas à populo, 16.q.1.Paſchalis, 2. 1042
Decimas 1.16.q.7.Gregorius 7. in cõcil.Lateranen. 1082
Decimas 2.16.q.7. Moguntinenſe cõcil. 1084
Decimas 3.16.q.7. Mogunt.cõc. 1085
Decimas 4. 16.q.7.Vrbanus papa 2. pag. 1097
De clericis vero,diſt.71.Grat. 329
De concilijs diſt.18. Leo 1. 67
De cõione,24.q.2.Leo papa 1320
De Conſtantinopolitana. diſtin.22. Gregorius 93
De coniugali 27. q.2. Syricius papa 1443
De conſanguinitate,35.q.2.& 3.Nicolaus 2. 1715
Decreuit ſancta ſynodus, diſ.88.Melchiades papa 396
Decreuit,22.q.5.In conc.apud S.Medardum. 1198
Decreuimus 10.q.1.Tarracõ.con.825
Decreto noſtro,2.q.6.Greg. 618
Decretis ergo diſt.21.Grat. 84
Decreta, 27.q.2.Gregorius in regeſto. 1423
Decretum eſt, 2.q.7.Mog.conc. 642
Decretum eſt, 10.q.1. Cabilon. concil.2. 813
Decretales itaque.diſt.20.Grat. 81
De crimine,15.q.3.Codex. 1005
De crimine,15.q.5.Stephanus 1009
De decimis, 16.q.1.Leo papa 4. 1041
Dedit baptiſmum,1.q.1.Aug. 488
De diuerſis,11.q.1.Carth.con.3. 856
De ea vero, 53.q.10.Grat. 1743
De eccleſiaſticis,25.q.2.Greg. 1355
De eo autem,diſ.50.Cyprianus 242
De eo autem 14.q.1.Grat. 980
De eo quod, 30.q.1. Moguntinenſe conc. 1461
De epiſcopis, 23.q.8.Grat. 1278
De epiſtolis,diſt.19.Grat. 73
De eſu carnium, de conſe.diſt.3.Leo papa 4. 1828
De eulogijs,diſt.18.Leo 4. 70
De excommunicationis, 24.q.3.Gregorius 1334
De fabrica de conſec.diſt.1. Vigilius pap. 1761
Defenſionis.diſt.87.Gelaſius 394
De filia, 27.q.1. Martinus Bracharenſis in conc. 1402
Deficientibus,2.q.5.Grat. 599
De forma, 22.q.5.Fulbertus epiſcopus 1199
De gradibus uero,35.q.5.Grat. 1718
De gradibus uero 35. q.8. Gregorius in regeſto 1736
De hac quidem, de conſ.diſt.2. Hieronymus 1867
De hymnis, de conſ.diſt.1.Toletanũ conc.4. 1770
De hinc iterum.de conſec. diſt.4.Rabanus. 1861
De his clericis diſt.50. Nicolaus papa 225
De his clericis,diſt,50.Iler.conc. 242
De his quę,10.q.1.Aure.conc.1. 824
De ijs qui contra,diſt.12. Tolet.concil.11. 43
De his qui,30.q.1.Nicola.papa 1461
De his qui,31.q.1. Neocœſarien.concil. 1480
De his qui, de pœn. diſt.5. Aurelianenſe conc.1. 1682
De his qui,35,q.2.& 3. Ilerdenſe cõcil. 1714
De ijs quos,diſt.28.Toletanum concil.2. 127
De his vero,diſt.50.Rabanus 241
De his vero.20.q.2.Gratianus 1145
De his vero,26.q.6.Nicęnũ con.1380

De his vero,26.q.7. Nicolaus papa. 1384
De his vero,33. q.2. Syricius papa. 1548
De his vero,35.q.8.Gratianus. 1736
De his vero, de conſ.diſt.5.Melchiades papa. 1893
De homine, de conſe.diſtin.4. Gregor.iv. 1894
De ieiunio, diſtinct.76. Saleguſtan. conc. 344
De illicita,24.q.3. Pariſ.conc. 1329
De illo clerico,diſt.32.Greg. 147
de illis autem,6.q.3.Meldenſe conc. palea. 757
de illis presbyteris, 11. q.3. Ioan.8. pag. 901
de illis,24.q.3.Aug. 1331
de inceſtis,35.quæſt.2.& 3.Agathen. conc. 1713
deinde à ſacerdote . de conſ.diſt.4. Rabanus. 1862
deinde ponitur, diſt.26.Innoc. 120
de induciis,3.q.2. Gratian. 673
de induciis, 3.q.3. Felix 2. 677
de Iudæis,diſt.45. Tolet.conc.4. 204
delator,5.q.6. Eliberitan.conc. 742
delatori,5.q.6. Hadrianus papa. 742
de laicis,12.quæſt.2. Vrbanus papa. in conc. 936
de lapſis,16.q 6 Gregor. 1080
de libellis,diſt 20 Leo Papa 4. 82
de libertis,12 q.2. Con.Tolet.3. 944
deliciæ quælibet,diſtin.41.Auguſtinus. 188
de Liguribus,13.q.4. Pelagius Papa. 1266
de locorum,de conſ.d.1 Gelaſ. 1754
de manifeſta,2.q.1.Stephanus papa V. 586
de monachis,16.q.1.Innoc. 1022
de monachis,18.q.2.Agathēſe conc. pag. 1125
dæmonium,26.q.7.Hieron. 1389
de neptis,31.q.2. Vrbanus 2. 1484
denique ſacerdotes,diſtinct.4.Gregorius. 11
denique ſi in epiſtola,diſt.21. Nicolaus papa. 90
deniq; hi.di.96. Nicolaus papa. 459
denique,6.q.3. Nicolaus papa. 756
denique,7.q.1.Cyprianus. 765
denique,14.q.1.Ambroſius. 989
denique,31.q.1. Auguſtinus. 1477
deniq;& puellæ,36.q.2.Amb. 1749
de nominibus, de conſ.diſt.1.Innocentius. 1776
denunciamus,25. q.2.Simplicius papa. 1360
de obſeruatione, de conſ.diſt.3.Arelaten.concilium 1. 1833
de occidendis,23. q.5.Auguſ. 1254
de ordinationibus, 1.q.1.Greg. 524
de parētela,35.q.6.Vrba.papa. 1733
de parentela,35.q.6.Inno.2. 1735
de pœnitentibus. de conſ.diſt.3.Innocentius papa. 1830
de pertuſo, de pœnit.diſt.4.Gregorius papa. 1674
de perſona,diſt.65. Leo papa. 318
de perſona,11.q.1. Gregorius. 853
de Petro,diſt.47.Gregorius. 215
de precarijs, 10. q.2. Carthag.conc. palea. 833
de præſentib.19.q.1. Pelagius. 1028
de presbyterorum,17.q.4.Nicolaus papa. 1109
de primatibus,diſt.99. Gratia. 451
de prima quæſtione, 10.q.1. Gratianus. 822
de prima quæſt.4. q.1.Gratia. 717
de prima,5.q.1. Gratianus. 730
de propinquis, 35.q.3. & 4. Fabianus. 1712
de pudicitia,32.q.5.Auguſt. 1516
de puellis,36.q.2. Cabilonenſe concil.pag. 1748
de quarta vero, 4. q.4.Gratianus. pagin. 725
de quinta vero, 4.q.5.Gratian. 727
de quibus, diſt.20. Inno.Papa. 83
de quibuſdam, diſt.37.Eugenius Papa 2. 175
de quotidianis,de pę.d.3. Aug. 1639
de raptoribus,36.qu.1. Aurelianen. conc. 1746
de rebus vero, diſt.54. Toletanum conc.palea. 262
de rebus,12.q.2.Nicolaus papa 927
de redditibus,12.q.2.Simplicius papa. 930
de ſeruorum ordinatione,diſtin.54. Toletanum conc.palea. 261
de Syracuſanæ, d.28.Pelagius. 130
deſignata ſunt,diſt.51.Innoc. 259
de ſpiritu,de conſe.diſt.5.Epheſinū conc. 1903
deſponſatam, 27. q.2. Euſebius Papa. 1423
deſponſatas 27.quæſt.2.Ancyranum conc. 1432
deteriores, 6.q.1. Anacletus. 749
detractores.3.q.4.Zepherinus papa pag. 682
detrahe verbum,1.q.1.Aug. 491
de tempore,26.q.7.Gratianus. 1383
de tertia,32.q.3.Gratianus. 1504
de trina merſione, de conſec.diſt.4. Greg. 1866
de vltima,15.q.8.Gratianus. 1017
de viduis,27.q.2.Tolet.conc.4. 1394
de viduis,27.q.1.Gelaſius. 1410
de viro neſando, 12. q.2. Nicolaus papa. 923
deuotam,27.q.1. Tole.con.1. 1402
deuotis,20.q.1.Gelaſius. 1144
Deus diffinitionem, de pę.diſt.1.Ambroſius. 1589
Deus ergo,3.q.1.Fabianus papa. 672
Deus maſculum,31.q.1. Aug. 1483
Deus quando,24.q.3.Vrbanus. 1341
Deus omnipotens, 2.q.1.Euariſtus papa. 590
diaconus, d.23.Carthag.conc 4. 104
diaconus,diſt.27. Mart.Brach. 123
diaconus,diſt.93. Barth.conc.4. 420
diaconi eccleſiæ,diſt 93.Cle. 417
diaconi ita,diſtin.91. Carthaginen. conc.4. 410
diaconi qui.diſt 93. Euariſtus. 418
diaconi quicunque,diſt.28. Ancyrana ſynod. 128
diaconi ſeptem,diſt.93.Neocæſariē. conc. 418
diaconi ſunt d.93.Hieron. 320
diaconi vel presbyteri,12.q.2. Agathenſe conc. 932
diaconum vero,d.89.Greg. 402
diaconos propriam,diſt.93.Gelaſius papa. 419
diaconiſſam,27.q.1.Chal.conc. 1408
dicat aliquis,23.q.5. Ambroſ. 1261
dicat aliquis,32.q.4. Ambroſ. 1511
dicenti,25 q.2.Pelagius. 1356
dictum eſt nobis diſtin.81.Mogun. conc. 365
dictū eſt,d.54. Cabilonēſe cōc. 429
dictum eſt,2.q.1. Auguſt. 509
dictū eſt, 1.q.1.Triburienſe con. 519
dictum eſt,29.q.2. Cabilonenſe concil.2 1458
dictum eſt,30.quæſt.1.Cabilonenſe conc.2. 1461
dictum eſt nobis,de conſe.d.5. Tarraconenſe conc. 1894
didici à diligendo,1.q.7.Cyrill. 567
didicimus,24.q.1. Cyprianus. 1311
didicimus,de conſe.d.2. Sexta ſynodus. 1779
differt autem,diſt.8.Gratianus. 19
diffinitio,22. q.4. Eliberitanū conc. pag. 1187
diffinimus, d.22. Octaua ſynod. 96
diffinimus,4.q.1. Carth.conc.7. 717
diffinimus,18.q.2 Septima ſy. 1128
diffiniuit,17.q.4.Tole.conc.12. 1114
dignum eſt, 3.q.9. Toletanum concil.6. 707
dilectio tua,16.q.3.Gelaſius. 1066
dilectionis tuæ,d.76.pelagius. 343
dilectiſſimi,8.q.2. Gregorius. 802
dilectiſſimis,12.q.1.Clemens. 909
dimiſſorias vero,d.72.Gratian. 332
diſciplina diſt.45.Greg. 206
diſcipulos,de conſ. d.5. Ex d.Apolloni. 1898
diſcordantes, d.90. Carthaginienſe conc.4. 409
diſcutere,3.q.6.Damaſus papa. 691
diffidentes epiſcopos,di.90.Carthaginenſe conc.4. 407
diſpar 23.q.8.Alexander 2. 1282
diſpenſatio,d.43. Nicolaus. 197
diſpenſationes,1.q.7.Cyrillus. 568
diſplicet,23.q.4.Auguſt. 1238
diuina clementia, de pęn.d.4.Gela. papa. 1676
diuinæ retributionis,d.87.Gelaſius. 394
diuinis præceptis,25.q.1.Leo. 1346
diuortium,de pæn.diſt.1. & Digeſt. pag. 1560
diuturni mores, diſt. 12.Iuſtin. inſtit. 40
dixit Apoſtolus,24.q.1.Aug. 1338
dixit dominus,14.q.5.Aug. 990
dixit dominus,32.q.1. Hieron. 1488
dixit dominus,de pę.d.4.Aug. 1663
dixit Sara,32. q.4. Ambroſius. 1508
dixit confitebor, de pęn.d.1.Ambr. ex Dauid. 1554
doctos,16.q.1.Ambroſius. 1029
doctorem autem,d.56.Gratia. 384
docendus eſt,d.61. Cæleſtinus. 295
domeſticarum, d.34.Gratianus. 157
dominus ad illud,32.q.7. Auguſtin. 1527
dominus declarauit.1.q.1.Aug. 505
dominus noſter,d.56.Hieron. 278
dominus noſter,d.59.Cyprian. 426
dominus noſter,23. q.3.Aug. 1208
dominus non vult, d.86.Ambr. 389
domino ſancto, d.50.Iſidorus. 236
domui quoque d.80.Gratianus. 401
donatores ſuas,d.86.Auguſt. 387

Do-

Donatum autem,1.q.7.Leo. 570
Dudum,3. q.6.Iulius Papa. 692
Dudum,18.q.2.Greg. 1130
Duæ ſunt eleemoſynæ,diſt.45.Aug. 208
duæ ſunt,19.q.2. Vrbanus ij. 1134
duo iſta,23.q.4.Auguſt. 1236
duo mala, diſt.13. Toletanum concil.viij. 45
duo ſunt quippe,diſt.96. Gelaſi.442
duo ſunt genera,12.q.1 Hieron.605
duo ipa de conſ.d.4.Leo Papa. 1839
duobus modis,27.q.2.Aug. 1433
duodecim,5.q.4.Zepher. papa. 736
dupliciter de conſ,di.2.Hiero. 1801

E

EA enim,10.q.2.Codex. 828
Ea quæ a ſanctis, 1.q.3.Vrban. ij.in concil.Placentino. 537
ea vindicta.23. q.4.Aug. 1248
eadem lege,1.q.1.Digeſt. 529
ebron 13.q.2. Hieron. 963
ecce à quibus,diſ.49.gratianus. 220
ecce autem,24.q 3.proſper. 1335
ecce dico,22.q.5. Aug. 1196
ecce ego dico,diſt.95.Hieron. 432
ecce in præfatione diſ.99. greg.453
ecce inquiunt, 23.q.4.Aug. 1215
ecce nunc tempus,de pœn.diſ 1. Ambroſius. 1568
ecce oſtenſum, diſt.28.gratian. 125
ecce oſtenſum eſt,diſt.60.grat. 284
ecce plenarie.diſ.39.grat. 182
ecce quibus diſt.41.gratian. 198
ecce quod criminoſi,diſ.51.gra.254
ecce quod iſta,32.q.6.gratian. 1523
ecce quod in ſacris,diſt.33.gra.154
eccleſia, 1.q.4.Gregorius. 548
eccleſia.16.q.1.Hieron. 1024
eccleſia Chriſti, de pœn.diſtin.1. Ex B.Hieron. 1586
eccleſia.de conſecr.diſt.1. Nicolaus papa. 1756
eccleſia.de conſ.diſt.4.Aug. 1857
eccleſiæ antiquitus,16. q.1.Cabilonenſe conc. 1041
eccleſiæ charitas, de conſ.diſt.4.Auguſtinus. 1886
eccleſiæ meę,diſt.97. Bonifacius epiſcopus. 447
eccleſiæ principes diſ.15. Hiero,166
eccleſiæ vel altaria, de conſe.diſt.1. Meldenſe conc. 1759
eccleſiam j de conſ.diſt.1. Aurelianenſe conc. 1762
eccleſiam ij.de conſec.diſt.1.Agrip. conc. 1762
eccleſiarum ſeruos,12.q.2. Toletanum conc.iij. 947
eccleſijs ſemel,diſt.68. Nicænũ concilium. 325
eccleſijs ſemel, de conſ.diſt.1.Nicænum conc. 1760
eccleſijs,13.q.1. Dionyſi⁹ papa.958
eccleſias,16 q.7.Clemens. 1093
eccleſias,de cõſ.1.diſ.Clemẽs. 1757
eccleſias,de conſ.diſt.1. Ioannes papa. 1760
eccleſiaſtica diſ 23, Brachareñ. conc, iij. 103
eccleſiaſtica diſt.38.Hieron. 181
eccleſiaſticæ 25.q.2.Greg. 1355
eccleſiaſticis,12. q.2.Gregor. 946
eccleſiaſticarum diſt.11.Baſilius.34
ego autem 1.q.6.Gregor. 559
ego Berẽgari⁹, de cõſ.diſ.2.ex actis ſyn.Rom. ſub Nicolao ij. 1796
ego dixi.34.q 1.& 2.Hermes. 1706
ego Ludouicus,diſt.63.Gregor.310
ego ſolis,diſt.9. Aug. 25
egreſſus itaque,27.q.2.Hiero.1429
ægrotantes.de conſec.diſ.4.Carth. conc.iij. 1864
eiectis,3.q.2.Gaius. 674
eiectionem vero.diſt.89. anacletus papa. 359
eijciens Dominus, diſt.88. Ioannes Chryſoſtomus. 399
ei qui appellat,2.q.9. in authen.Cõſtituitur. 636
eleemoſyna, 14 q 5. Gregor. 988
eleutherius,diſt.91.pelagius. 409
eleutherius,18.q.2.pelagius. 1132
emendari,1.q 1.Eliberit.conc. 518
emeriſiſti.de conſec. diſt.4. Ambroſius. 1868
engeltrudam, 3.q.4. Ioannes papa viij. 683
enimuero,diſ.19.Stephan⁹ papa.76
eodem modo,de conſe.diſ.4. Hieronymus. 1866
eos ad ſacrificia,diſ.31.Innocentius j.pag. 141
eos autem,27.q.1.Greg. 1403
eos etiam.diſt.81.Alex.ij. 368
eos qui poſt.diſt.32. Vrbanus papa ij. 151
eos qui ad eccleſiam, diſt.87.arauſicanum.conc.j. 395
eos qui per pecunias, 1.q.1. Tharaſius Conſtan.epiſcopus. 472
eos qui,1.q.5. Vrbanus. 554
eos qui,3.q.10 arelatẽſe conc.ij.712
eos qui,20.q.3. Chalcedonenſe concil. 1148
eos qui,36.q. 2. Chalcedonenſe concil. 1747
eos quos,de conſec.diſt.4 Felix papa. 1875
eos ſacerdotes,7.q.1.Damaſus papa. pag. 782
eos vero,diſ.50.Ancyranũ cõc. 245
eorum qui accuſantur, 11.q.3. Damaſus,. 887
eorum qui pauperes diſt.90.Carthaginenſe conc.iiij. 407
epheſiis, diſt.4.Greg. 197
epiphanium,5.q.6 Gregor. 741
epiſcopus ad ſynodum, diſt.18.Carthaginen.conc.iiij. 70
epiſcopus aut presbyter, diſtin.35. Canon Apoſt. 165
epiſcopus aut presbyter, diſtin.47. Canon Apoſt. 213
epiſcopus aut p̃sbyter, diſtinct.88. Canon apoſt. 397
epiſcopus autem.diſ.100. gratianus Canon Apoſt. 454
epiſcopus benedictionem, diſt.77. Agathenſe conc. 351
epiſcopus cũ ordinatur,diſt.23.Carthaginenſe conc.iiij. 103
epiſcopus de loco,7.q 1 Carthaginenſe conc.iiij. 780
epiſcopus Deo,de cõſ.diſ.1. Anacletus papa. 1772
epiſcopus dum fuerit, diſt.61. Gregorius. 291
epiſcopus eccleſiaſticarum, 12.q.1. antiochenum conc. 914
epiſcopus gentilium, diſ.37.Carthaginenſe conc.iiij. 279
epiſcopus gubernationem, diſt.88. Carthag conc.iiij. 398
epiſcopus habeat,10.q.2.Mart.Brachar.ex conc. 833
epiſcopus in eccleſia, diſt.95. Carthaginenſe conc.iiij. 435
epiſcopus in quolibet,diſt.95. Carthaginenſe conc.4. 435
Ep̃s i diæceſim 7.q.1.Anacletus. 776
epiſcopus in ſynodo 35.q.6. Eutychianus papa. 1734
ep̃s nec, 14.q.1.Carthag.cõc.4. 979
epiſcopos ſecundum, diſt.17.Gregorius. 66
epiſcopus nõ debet,diſt.18. Turon. conc. 72
epiſcopus non eſt. diſt.65.Antioch. conc. 318
epiſcopus nullius,15.q.7.Carth.concil.24. 1017
epiſcopus nullum,de cõſ.diſt.1.Carthag.conc.4. 1774
epiſcopus nullam.diſt.88. Carthag. conc.v. 398
epiſcopus pauperibus.diſ.82.Aurelianenſe.conc.1. 372
epiſcopus presbyter 11.q.3.Moguntinenſe conc. 883
epiſcopus qui filios,12 q.2. Agathẽſe conc. 932
epiſcopus qui inuitum, diſt 47.Aurelianenſe conc.3. 335
epiſcopus qui mancipium, 12.q 2. Toletanum conc.4. 941
epiſcopus ſacerdotibus, diſt.67.Hiſpalenſe conc.2. 323
epiſcopus ſacerdotibus,15.q 7. Hiſpalenſe conc.2. 1017
epiſcopus ſi clerico,6.q.2.Carthag. conc.4. 753
epiſcopus ſi infirmitate,de cõſ.diſ. 3.Aurelianenſe conc.1. 1827
epiſcopus ſi tertiam.12.q.3. Toletanum conc.9. 953
epiſcopus ſine concilio diſt.24.Carthaginenſe conc. 110
epiſcopus ſubiecto,d.72. Leo papa. 332
epiſcopus tuſirionẽ,diſt.88. Carthaginenſe conc.4. 398
ep̃s vilem,diſt.41.Carth.conc.4.190
epiſcopi ab omnibus,diſt.64.Nicænum conc.1. 315
ep̃i de rebus, 12.q.1.Agath.cõc. 912
epiſcopi eorumque miniſtri, 26.q. 5.Anquirenſe conc. 1371
ep̃i iudicio,d.24.Laudicẽſe cõc.110
ep̃i lectiõi,2.q.7.Paſchalis papa.666
epiſcopi nõ in caſtellis, diſt.80.anacletus. 360
ep̃i p̃sbiteri,21.q.4.Zach.papa.1161
epiſcopi,qui, 9.q.2. Conſtantinop. ſynod 1. 812
epiſcopi ſi à proprijs, 3.q.1.Fabianus pag. 671
epiſcopi ſi ſacerdotali, 11.q.3. Agathenſe conc. 863
epiſcopi vel p̃sbyteri,7.q.1.Carthaginenſe conc.4. 780
epiſcopo non licere, 1. 8.q.1. antioch.conc. 792
epiſcopo non liceat,ij. 8.q.1. Martinus Barchar.ex conc. 793

Epiſco-

Epiſcopo non licet, 19.q.6.Mogunt. concil. 1081
Epiſcopo ſcribit,9.q.3.Beda. 818
Epiſcopum aut presbyterum,diſ.45. Canon Apoſtolorum. 205
Epiſcopum de diœceſi, 7.q.1.antiochenum conc. 776
Epiſcopum nõ oportet,d.61.Leodicenſe conc. 288
Epiſcopum non debere, 9.q.2.Antiochenum conc. 811
Epiſcopum oportet,d.64. Ex concil. Martini Bracha. 317
Epiſcopum per cunctas, 10.q.1.Toletanum,conc.4. 825
Epiſcopum presbyterum, d.34.Aurelianenſe conc.4. 158
Epiſcoporum etiam, d.74.agath.concil. 336
Epiſcoporũ igitur, d.18. Gratianus 66
Epiſcopos autem diſ.100.Gratianus 454
Epiſcopos per Aemyliam,d.63.Nicolaus Papa 301
Epiſcopos presbyteros, d.31.Carthaginen.conc.2. 140
Epiſcopos ſecundum, d.17.Grego.1. 66
Epiſcopis ſuis,3.q.1.Gaius Papa 670
Aequaliter, 35.q.2. & 3.Iulius Papa 1715
Erga eum,26.q.7.Octaua ſyno. 1386
Erga ſimoniacos, 1.q.1. Nicol. iunior. 521
Erit autem d.4.Iſidorus 9
Error cui non reſiſtitur,d.83.Inno. 378
Erubeſcant,d.32. Vrbanus 2. 152
Eſau venator,d.86.Hiero. 388
Eſt aliud,24.q.1.Ambroſius 1300
Eſt etiam contra,22.q.4.ambr. 1183
Eſt iniuſta,23.q.4.ambroſius 1235
Eſt ordo 33.q.5.Auguſtinus 1698
Eſto ſubiectus,d.95.Hiero. 434
Eſtote ergo, 1.q.1.Greg. 525
Eſt probanda,d.86. ambroſius 389
Eſt vnitas,de conſ.d.4.Auguſt. 1858
Et dixi dominus, de conſ.d.2. Aug. 1787
Et hoc attendendum, de conſec.d.1. Aug. 1760
Et hoc diximus,16.q.7.Orige. 1085
Et hoc quoque, 35.q.2. & 3. Iulius papa 1714
Etiam corde, 1.q.1.Auguſtinus 489
Et iurabunt,22.q.1.Hiero. 1166
Et purgabit,d.50.Hiero. 230
Et qui emendat,d.45.Aug. 208
Et quia aliquos,27.q.1.Greg. 1406
Et ſi ad tempus,11.q.3.aug. 880
Et ſi illa,1.q.7.Gelaſius Papa 571
Et ſi illi,12.q.2.Tolet.conc.4. 934
Et ſi Iudæorum d.54.Tolet.conc. 12. palea 267
Et ſi non frequentius, de conſ.diſt. 2.Fabianus Papa 1784
Et ſacrorum,12.q.1.Greg. 922
Et ſancti,de conſ.d.2.aug. 1808
Et temporis,16.q.1.Greg. 1043
Et venit,de pę.d.1.Hiero. 1569
Eum qui aſſeuerat,d.50.Codex. 246
eum qui 7.q.1.Greg. 781
eunuchus, d.55. Canõ apoſtolorum 273
Euphemium,2.q.3.Greg. 595
ex antiquis,d.54.Gelaſius 262
ex auctoritate,16.q.1.Greg. 1030
ex catholica,1.q.1.Aug. 482
excellentiſſimus,11.q.3.Nicolaus Papa 897
excommunicati,9.q.1.Gregor.palea 807
excommunicatos, 11. q.3. Calixtus Papa 867
excõicatorum, 23.q.5.Vrba.2. 1269
exemplũ domini,12.q.1.Auguſtinus 909
ex eo q̃ ꝓhibet,15.q.3. Digeſt.1005
ex epiſtola, d.23.hiſpalenſe conc.2. 105
ex his aũt,12.q.1.Canones apoſt.913
ex hinc iam, de conſid.4.Raba. 1860
exiſtimant quidã,11.q.3.Hier. 890
exigunt cauſæ,1.q.7.Leo 569
ex merito,6 q.1.Anterus papa 748
ex multis temporibus, 2.q.3.Alexã. 1i. 541
exorciſta, d.23.Carth.conc.4. 106
ex pœnitentibus,50.d.Carth.conc. 4. 248
expedit,12.q.1.proſper. 909
experientiæ,11.q.1.pelagius 845
ex præmiſſis,d.50.Gratianus 223
ex quo inſtituta de conſ.d.4.auguſt. 1837
extra catholicam,1.q.1.aug. 498
extra conſcientiam,d.64.Innoc.Papa 316
extra prouinciam,3.q.6.Grat. 689
extraneo clerico, d.71.Chalced.cõc. 332
extraordinaria, 35. q. 2.& 3. Vrbanus 2. 1714

F

Faciat homo,22.q.2.aug. 1178
Facientis,d.86.Innoc.8 384
facilius de pę.d.1.proſpe. 1564
factus eſt,7.q.1.Cyprianus 763
facta ſubditorum, 9.q.3.Anterus Papa 820
factæ ſunt d.4.Iſidorus 9
facultates,13.q.2.Gelaſius papa. 962
falſas pœnitentias,de pęn.d.5.Greg. 7 1682
fatendum eſt,13.q.2.Aug. 976
felix epiſcopus, 15.q.7.Carth.conc. 2 1016
felix epiſcopus,16.q.1.Cath.conc.2. 1044
feminæ,30.q.3.Iſidorus 1473
feminas,d.81.Syricius papa 371
ferrum de terra,d.50.Greg. 232
fertur ſimoniaca, 1 q.1.Greg. 480
ficta charitas,de pęn.d.2.Ambroſius 1608
fidelis femina, 32.q.7.Eliberit, cõc. 1528
fidelior factus,d.50.Ambroſ. 248
fieri poteſt, 32.q.7.aug. 1527
filius Dei de conſ.d.4.aug. 1838
filium veſtrum,1.q.1.Greg. 526
filijs vel nepotib.16.q.7. Conc. Tol. 9 1091
firma autem,20.q.1. Nona ſynodus, 1140
firmum Dei, de pęn.d.2.hieronym. 1615
firmiſſime.1.q.1.aug. 4 1
firmiſſime,15.q.1.aug. 958
firmiſſime,de conſe.d.4.Auguſtinus 1856
fixum ab hinc,12.q.5.Hiſpalenſe cõcil. 956
flagitia,32.q.7.Aug. 1530
fleat pro te de pę.d.Ambro. 1589
florentinum archidiaconum,diſ.85. Greg. 382
forte aliquis,14.q.5.aug. 988
forte dicas,de conſ.d.2.ambr. 1797
forte in populo,23.q.4.aug. 1217
forte nata, de pę.d.2.aug. 1613
fornicari omnibus,d.88.aug. 399
fortitudo,23.q.3.ambr. 1212
frater, & coepiſcopus, 17.q.4.Gelaſ. 1105
frater noſter,16.q.1.Greg. 1045
frater veſter, d.50.Codex palea 246
fratris,& coepiſcopi, 11.q 1.Grego. 854
fratrem noſtrum d.86.Greg. 386
fratres noſtros de pęn. d.5.Innoc.2. 1681
fratres non ſolum,33.q.4.amb. 1600
fratres quos,9.q.3.Sixtꝰ papa.2. 820
fraternitatis,12.q.2.Greg. 920
fraternitatis tuæ,d.34.Pelagius papa 160
fraternitatis veſtræ,35. q.10.Grego. 1743
fraternitatem tuam,d.71. Greg. 331
fraternitatem tuam, d.80.Gregorius 361
fraternitatem veſtram,d.54.Gregor. 266
frequens,d.54.Gelaſius. 263
frigemitis,16.q.7.Gelaſius 1092
fruſtra, d.8.aug. 22
fucare,de conſ.d.5.aug. 1903
fuerunt autem,d.7.Iſidorus 19
fugitiui,12.q.2.agathenſe conc. 909
fuit ſemper, 9 q.3.athanaſius papa. 818
fur autem,14.q.6.Hiero. 994
fures,13.q.2. Moguntinenſe conc. palea 977
futuram,12.quæſt.1.Melchiades papa 910

G

Generalis,d.54.Gelaſius 264
Generali,25.q 1.Had.papa. 1349
generalia concilia,diſt.17.gratianus. 62
generaliter etiam, d.82.gratia. 372
generaliter ſancimus, 16.q.1.Codex 1038
genuit Ioſeph.27.q.2.hiero. 1419
geſta quæ nobis,d.74.grego. 335
gloria epiſcopi,12.q.2.hiero. 948
gonſaldus,17.q.2 gratianus. 1100
gratia ſi non gratis, 1.q.1. Leo papa 462
gratia quæ per Chriſtum, de conſ.d. 4.auguſt. 1887
gratiam,1.q.1.ambro. 468
graue non,35.q.9.Innoc. 1742
graue ſatis,11.q.3.Greg. 887
gregorius,35.q.9.Ex põtificali. 1743
guiliſarius,23.queſ.4.Siluerius papa 1232

H

Habeo librum d.16. Petrus epiſcopus Nicomediæ 56
habet hoc proprium,2.q.5.greg.601
habemus 22.q.1.hieron. 1167

Habent forſitan. 13.q.2. Anaſtaſius papa 975
habuiſſe te,d.33.Greg. 157
habebat Dominus,12.q.1.Aug. 911
habita dinumeratione, 2.q.6.Codex Theo. 623
habetur quoque,3.q.9.Damaſus.707
habeatur ſemel,d.18.Nicęnum conc. 67
hac conſona. 25.q.1.Greg. 1349
hac ratione,31 q.1.Io.Chryſ. 1480
Hadrianus papa, d.63. Octaua ſyno. 297
Hadrianus, d.63.ex hiſtor.eccl. 305
hanc conſuetudinem. 10.q.1. Damaſus papa 827
hanc ergo,17.q.4.Greg.pal. 1117
hanc regulam,17.q.1.Leo 493
hanc ſocietatem, de pę.d.4.Gratian. 1671
hæc autem ſcripſimus, d.30.Gangrē ſe conc. 137
hæc autem verba,de pę.d.1.Digeſtorum 1558
hæc autem vita,23.q.4.Greg. 1219
hæc de charitate, de pęn.d.3.Gratia. 1633
hæc de ordinandis,d.81.Grat. 362
hæc eſt fides.24.q.1.Hiero. 1301
hæc huius placiti, 12.q.2.Ilerden.cō cil. 933
hæc imago,33.q.5.Aug. 1699
hæc quæ de priuilegijs,d.2.Gratian. 12
hæc ſalubriter, 35.q.8.Greg.in regeſto 1737
hæc quippe,35.q.8.Io.papa 693
hæreſis 24.q.3.Hiero. 1338
hæreticus,24.q.3.Aug. 1338
hæretici cum a fide, 24.q.1.Innoc.papa 1311
hæretici non,de pę.d.4.Hieronymo. 1678
hæ vero,27.q.1.Innoc.papa 1395
hic ergo, deconſecr.diſt.1.Clemens. 1758
hi de quibus,de conſe.d.4. Leo papa 1851
hi duo ſolummodo, de conſ.d.Leo 9 1771
hi ergo,27.q.1.Tribur.conc 1397
hic conſiderandum,d.64. Gratianus 314
hinc eſt etiam,16.q.1.Greg. 1036
hinc etenim,d.49.Greg. 221
hi qui arbores, d.50. Nicolaus papa 246
hi qui altario, d.50.Ilerdenſe conci. 247
hi qui altario, 15.q.8.Ilerdenſe concil. 1018
hi qui baptiſmum, 1.q.1.Leo 590
hi qui de paginis,26.q.2.Aug. 1364
hi qui epiſcopos,3.q.4. Alexan.papa 1682
hi qui in furtis,14.q.6.Greg. 994
hi qui in eccleſia,21.q.3.Cypr. 1159
hi qui intrant,de conſ.d.2.Tole.concil.1. 1785
hi qui matrimonium,32.q.7.Nicol. 1534
hi qui poſt ſanctam, d.50.Arelaten.conc.2. 254
hi qui ſe carnali,d.55.Arelaten.concil.2 272
hi quoſcunque,1.q.1.Hiero. 487
hi a quibus, 23.q.8.Toletanum concil.11 1292
his breuiter,de pę.d.1.Grat. 1552
his igitur,d.23.Iſidorus 100
his poteſtatis,de pę.d.1.Amb. 1575
his qui tempore neceſſitatis, 26.q.6. Leo epiſcopus 1381
his qui diuerſorum, 26.q.7.Laodic. concil. 1384
his temporibus,d.77.Grat. 349
hiſtoria,33.q.2.Nicolaus 1541
hi vero qui vxores, 32.q.7. Gregorius
hi vero hæretici,de conſ.d.4.Grego. 1867
hoc ad nos,d.59.Greg. 285
hoc capitulo,d.79.Grat. 447
hoc eſt quod dicimus,de conſec.d.2. Aug. 1800
hoc etiam placuit,2.q.6.Cartha.concil.3. 634
hoc habet,d.46.Greg. 217
hoc ipſum,33.q.2.Iſido. 1544
hoc nequaquam,7.q.1.Eugenius Hoſtienſis epiſcopus 78
hoc nobis,de pę.d.4.Greg. 1674
hoc quoque,de conſe.d.1.Soter papa 1773
hoc ſacramentum. de conſ.d.2.Aug. 1807
hoc ſanctum, 32.q.2. Tolet.cōcil.3. 1503
hoc ſi in iudicio,26.q.7.Octaua ſyn. 1385
hoc ſolum, 33.q.5.Hieron. 1697
hoc tantum, 28.q.2.Toleta.concil.4. 1120
hoc tamen, 23.q.5.Auguſtin. palea. 1252
hoc veſtræ, d.11.Leo Papa 37
hoc videtur, 22.q.5.Aug. 1195
homo Chriſtianus, d.40.Chryſoſto. 184
homini,2.q.4.Greg. 547
homines,22.q.2.Aug. 1172
homicidium, de pę. d.4.Auguſtinus 1563
homicidiorum,de pœ.d.1.Clemens 1561
homicidas,23.q.5.Hiero. 1261
honeſtum, 22.q.5.Cornel.papa 1199
honoratus,d.74.Greg. 338
honorantur,32.q.2.Ambr. 1502
horrendus,32.q.5.Ambro. 1521
hortatu.3.q.9.pelagius 711
hortamur.d.71.Aug. 332
hortamur,23.q.8.Alcuinus 1281
hoſpitalitas, vero, d.85.Grat. 382
hoſpitalem,d.42.Grat. 191
hoſpitiolum,d.32.Hiero. 153
huic ſoli,d.17.Damaſus papa 1. 63
huiuſmodi beneficij, 10.q.2.Codex palea 831
huius obſeruantiæ,diſt.76.Leo papa 345
humanum genus,d.1.Grat. 1
humanæ,22.q.5.Greg. 1196

I

IAcobus frater, de conſ.d.1. Sexta ſynodus. 1767
iam itaque,1.q.4.Aug. 547
iam nunc,28.q.1.Aug. 1439
iam vero,23.q.6.Greg. 1274
ibi adunati,7.q.1.Greg. 789
ibi ſemper,3.q.5.Fabia.papa 690
idcirco frater,de pę.d.7.Aug. 1687
id conſtituimus,17.q.4.Aurelianenſe conc.1. 1114
ideo diuina,24.q.3.Aug. 1345
ideo huic ſanctæ, 2.q.6. Iulius papa 617
ideo huic ſanctæ,2 q.6.Iul papa 621
ideo permittente, 25.q.1. Leo papa 4. 1350
ideo prohibetur, d.37.Iſido. 176
idololatria,28.q.1.Aug. 1437
id ſemper,de conſ.d.5. Gerundenſe conc. 1895
ieiunium,d.76.Calixtus papa 345
ieiunium quarti,d.76.Hiero. 345
ieiunium,de conſec.d.3. Melchiades papa 1829
ieiunium, de conſe.d.5 Auguſtinus. 1898
ieiunia de conſe.d.3.Ex dictis ſancti Apollonij 1830
ieiunia.de conſe.d.5.Euſebius papa. 1896
Ieſus,d.50.Hiero. 233
igitur cum ſæpe. 23.quæſt. 8. Leo 4. 1280
igitur genus, 26.q.3.& 4.Aug. 1367
igitur poſt ſanctæ,d.76. Leo pa. 345
igitur ſecundum ſanctorum,25.q.2. Leo 1354
ignis ſuccenſus, de pęn.d.3.Auguſt. 1658
ignorantia,d.38.Toletanum conc.4. 178
illa anima,de pęn.d.2.Amb. 1617
illa autem,d.11.Aug. 41
illa cauenda,15.q.1.Ambro. 1000
illa præpoſitorum, 11.q.3.Greg. 885
illæ autem,32.q.5.Leo papa. 1520
ille gladium,23.q.4.Aug. 1236
ille pęnitentiam, de pę.d.3 Smaragdus 1637
ille procul dubio. d.93.Anacletus papa 418
ille qui,22.q.5.Aug. 1194
ille rex,de pę.d.3.Ambro. 1642
illi autem,12.q.1.proſper. 915
illi offerunt,1.q.1.Hiero. 495
illi qui aut,5.q.5.Euſebius papa. 739
illi q peregrinos,24.q.3. Nico. 1337
illiteratos,d.36. Gelaſius papa 168
illos planetarios 26.q.2.Aug. 1366
illud autem d.30.Grat. 134
illud autem,d.40.Ambro. 186
illud autem,diſt.93.Greg. 422
illud autem,d.96.Grat. 435
illud autem 20.q.1. Marcellus papa. 1143
illud breuiter.d.12.Hiero. 39
illud diuini, 7.q.1.Toletanum conc. 11 770
illud etiam, 13.q.2.Gelaſius pa. 965
illud etiam,23.q.4.Inno. 1245
illud etiam, 30.q.3.Tribu. cōc. 1467
illud generaliter,d.94. Nicænum cōcil.1. 317
illud inferendum, 8.q.1.Hiero. 800
illud magnitudinē,10.q.3.palea. 839
illud nos,d.77. Gaius papa 349
illud perſcrutari, de conſ.d.4. Augu. 1837
illud plane.11.q.3.Aug. 891
illud quidem,8.q.2.Greg. 802
illud quod,12.q.2.Innoc.2 937

Illud

Illud quod 26.q.2. Aug. 1365
illud quoque diſtin.50. Syricius Papa. 253
Illud quoque d.71.Ianuar. epi. 330
illud quoque 21.q.i.Greg. 1154
illud relatum.15.q. i. Digeſt. 997
illud ſacramentum. 35.qō. 6.Ordo Rom. 1733
illud ſane d.80.Leo. Papa. 361
Illud ſane 24.q.3.Leo Papa. 1339
illud ſtatuendum di. 23. Carthag. conc. 3. 101
illud ſtatuendum.16.q. 6. Gel.1081
illud ſuperfluum d.95.Inn. 431
illud te volumus.10.q.3.pel. 836
illud vero 4.q.6.Cart. conc. 3. 729
illud vero 31.qō.i.in conc.apud. Altheum. 1477
illud vero de pœ. d.3.Amb. 1644
Imitare Petrum.6.q. i. Amb. 747
immolans 14.q.5.Aug. 987
impœnitentia de pœn.diſt.5.Gratianus. 1677
Imperium veſtrum diſtin.10. Nicol. Papa. 29
imperiali 25.q.2.Gre. in regeſt.1356
imperatores.d.9. Aug. 24
imperatores 11.q.3. Augu. 895
importuna,de pœn.d.hier. 1578
impudicas 27.q.i.Tribu. conc. 1396
in actione de pœn.d.i.Aug. 1592
in adoleſcētia 33. q.2.Leo Papa 1549
in altari.de conſ.d.2. Vrbicum concilium. 1825
inanis eſt de pœn.d.3. Aug. 1637
in antiquis 12. q.2.Io. Papa i. 919
in apibus 7.q.i. hier. 781
in baptiſmate.de conſ. di.4.Moguntin.conc. 1871
in calicem de conſ.d.2.Amb. 1821
in canonicis d.19.Aug. 77
in canonibus 16. q.i. Simmachus in ſynod.6. Rom. 1048
incaute ſunt 2.q.2. Greg. 1177
in cathechiſmo de conſe. d.4.iginus Papa. 1871
incaſſum de pœn.d.4. Greg. 1538
in capite quadrageſimæ diſ. 50.Agathenſe conc. 252
inceſtuoſi 23.q.5.Turron. cō.3.1260
inceſtuoſi 35.q.8.Aurelia.conc.1738
in cęna domini de conſ. diſ. 2.Soter Papa. 1784
in Chriſto pater de conſ. di. 2.Hilarius. 1819
in Chriſto ſemel de conſe. d.2. Ambroſius. 1802
in clericorum 11.q.i.Had.Papa. 859
incommutabilis 22.q.4.Tolet.conc. 8. 1185
in coniugio 32. quæſ.i.Hieronymus 1489.
in copulatione 35.q.2,& 3.Vuormacien. conc. 1716
in criminalibus 5.qō.3. Hadr. Papa. 735
in cunctis 11.q. 3. Greg. 879
in decima actione 18. q.2.Hiſpalen. conc.2. 1129
indicas 3.q.9.Nicolaus Papa. 708
indicatum eſt d.89.Greg. 403
in die de conſec.diſt.5.Gregorius,7. 1895.
indignum diſt.38.Gregorius, 181
Indigne 12.q. 2.Symmachus in ſynodo ſexta. 826
indignatur 32.q.6.Aug. 1525
in dolo 22.q.2.Aug. 1171
in dominicis diebus 9.q.2. Nannetēſe conc. 810
in domo.patris de pœn. di.4. Auguſtinus. 1669
in duabus 21.q.i. Grat. 1152
induciæ 3.q.3.Eleuther.papæ. 677
induciæ 3.q.3.Damaſus palea. 677
in ea ſynodo diſt. 100.Greg. 456
inebriauerunt Lot. 15. q.1.Auguſtinus. 1001
in eccleſia i.q.i. Leo. 496
in eccleſia de conſecra. diſt.4. Auguſtinus. 1883
in eccleſiaſtico 13.q.2.Tribu.cō. 970
in eo 32.q.4.Hieronymus. 1512
in eum,qui i.q.i.Digeſt.lib.3. 528
infans 20.q.i.Theodo. in pæn. 1142
infamis perſona 3.q.7. Roma. ſyno. in capitular. Hadriani. 697
infames 3.q.7. Digeſt. 698
Infames 6.q.1.Stephanus 749
inferior ſedes diſ.21. Nicol.Papa. 89
inferiorum diſt.86. Leo epiſc. 384
infideles 23.q.4. Auguſtin. 1221
in Galliarum 25.q.2.Gregorius 1353
in grauibus 3.q.7.Greg. 702
in his rebus diſt.11. Auguſt. 36
in illo ſacramento de conſecr.diſt.2. Ambroſius 1822
in illis vero di.80.Clemēs Papa 360
in iſtis tēporalibus diſt.4. Aug. 10
in ipſarum 22.q.2. Auguſtinus 1174
iniquum eſt 32.q.6. Aug. 1525
iniuſtum iudicium 11.q.3. Calixtus Papa 892
iniuſtum videtur 12. q.2.Tanſiacum conc. 940
in lectum 34.q.i.& 2.Triburien.concil. 1706
in legib.12.q.2. Euſebius Papa 920
in libro 2.q.5.Gregorius 610
in loco 5.q.4.Tolet.conc.xj. 737
in malis,22.q.4.Iſido. 1184
in mandatis diſ.43. Clemens 196
in memoriā di.19. Capit.Caroli 76
in neceſſitate de cōſ. diſ.4.Aug. 1843
Innocens 22.q.4.Ambroſius 1190
in nona actione,16.q.7. Hiſpal.concil.11. 1091
in nouo teſtamento diſ. 21.Anac. 88
in nouo teſtamento 22.q.i.Aug.1165
innouamus di.60. Innoc.ii. 285
in nomine domini diſt.23. Nicol.Papa ij. 97
in nomine patris diſt. 37.littera formata 333
in nullo 17.q.2.Greg.in reg. 1128
innolita 11.q.1.Mileuij conc. 855
in omni 27. q.2.Ambro. 1427
in omnib.diſ 81. ſeptima ſyno. 370
in omnibus,de conſecr.diſt. 5.capitul.lib.v. 1901
in oratorio diſt.42. Auguſt. 193
in ordinatione diſt.61. Ex regul. B. Benedicti palea 292
in parochia.16.q.1. pelag. Papa 1033
in pręſenti 13.q.2. Hierony. 972
in primis 2.q.i.Grego. 577
in qualibet ciuitate 23.q. 8. Codex Theodoſianus 1288
inquit Apoſtolus de conſ. di.2. Auguſtin. 1818
in quib.22.q.2.Aug. 1174
in quib.de conſ.diſ.2. Leo. 1794
in ſabbato de conſec.diſ. 4. capitul. lib.6. 1878
in ſacerdotibus diſ.61.Hormiſda Papa 286
in ſacramento de conſec.diſt.2. Carthaginen.con.3. 1779
in ſacramentorum de conſ. diſtin.2. Alexan. 1776
in ſacris 16.q.i.Anaſtaſ. 1047
in ſalicib.de pęn.diſ.3.Ambr. 1653
in ſancta Romana diſ.92.Greg. 411
in ſancta apoſtolica, de conſe. diſ.1. Sixtus Papa 1766
in ſancta Nicę 2.q.7.Iulius papa 641
in ſcripturis diſt. 96. Nicolaus Papa 441.
in ſcripturis 1.q. 2. Euſebius 592
in ſcripturis 8.q.i.Greg. 795
in ſede 24.q.i.Euſebius Papa. 1300
in ſingulis diſt.77.Zozimus 349
in ſingulis diſt.86.Ambr. 390
in ſynodo diſt.63. Leo Papa 305
in ſynodo de conſ.diſ.4.Zacha. 1867
inſolitum eſt.11.q.2. Codex 943
inſtitutio eſt 27.q.2. Aug. 1428
inſtitutionis 25.q.2.Greg. 1354
inſtitutio miſſarum de conſec.diſ.2. Gerundenſe conc. 1789
in tantum diſt.21. Nicol. Papa 91
in tantum hominum de pæn. diſt.3. Auguſt. 1649
integritas 32.q.i. Ambroſius 1494
intelligi 26. q.2. Auguſt. 1365
inter cetera 10.q.3.Tole.cōc. vij.838
inter cetera 22. q.4.Aug. 1189
interdixit diſt.32.Nicęn.conc. 153
interdicimus 16.q.i.Calixtus ij.1025
interfectores 33.q.2.Nicol.Pap.1543
inter hæc 33.q.2.Nicol.Papæ 1543
inter hæc de pæn.diſt.2.Grego.1614
inter hæc hircū de pæn.diſtin.3.Adamantius 1650
inter hæc hircum de pęn.diſt. 3.Iſychius 1652
inter hæreſim 24.q.3. Hieron. 1337
inter memoratos 16. q.3. Innocentius Papa 1065
intermittentes de pęn. diſ. 4. Paulus Apoſtolus 1674
internos diſ.63.Leo iiij. 311
inter querelas 23.q.4. Greg. 1230
interrogo.i.q.i. Aug. 508
interrogatum eſt 2. q.5. Saleguſtan. conc. 628
interueniente 32.q.7.Aug. 1525
inter verba 11.q.3.Grego. 880
intra catholicam i.q i. Aug. 500
in tuis litteris i q.2.Ale. ij. 790
in venditionibus 17. qu.4. Agathen. conc. 1116
inuenta eſt 27.q. 2.Origenes 1430
inuenimus de conſec. diſtinct.i.pelagius ij. 1775
inuentum eſt 16.q.7.Cabilonen.concil. ij. 1096
in veteri lege di.77.Tole.cōc.iv. 352
inuitat dominus de conſ. diſt. 2. Auguſtinus 1811
inuito vero 19.q.2. Gratianus 1134
in vna autem diſt. 101. Gratia. 459

Inutile di.98. Gregorius. 398
Ioannes Chryſoſtomus,di.50.Martinus Papa 1. 228
ipſa pietas 23.q.4. Aug. 1227
ipſe ligandi,11.q.3.Gregorius. 882
ipſi apoſtoli,2.q.7.Fab. 656
ipſi ſacerdotes,1.q.1.Alexander. 508
ipſi ſunt canones,9.q.3.Gelaſius Papa. 820
Ita ſæ[illegible],11.q. 3.Ambroſius. 885
ir[illegible]eligioſum,diſt. 87. Gelaſius. 394
irreligioſa,de conſec.di.3.Tolet.côc. iij. 1827
irriſor eſt,de pę.di. 3.Iſidorus. 1637
irritam eſſe 3.q.6. Felix Papa i. 694
irritam eſſe,11.q 3.Carth.côc. 4.875
is autem,22.q.2.Aug. 1172
Iſmael.di. 56.Auguſt. 279
is qui pœnitentiam, 26.q. 6. Carth. conc. 4. 1380
is qui non habet,diſt.34. Tolet.concil.i. 159
iſte Abrahæ, 32.q.4.Aug. 1505
iſtud eſt,11.q.1.Greg. 847
ita corporis,11.q.3.Nicol. Papa. 894
ita diligere,30 q 3.Nicol. Papa.1465
ita dominus,diſt 10. Leo Papa i. 78
ita ergo,22 q.1. Aug. 1165
ita fit verbum,i.q. i.Aug. 502
ita ne,32.q.5. Aug. 1515
ita nos Scyllacenorum,25.q.2.Gelaſius. 1361
ita plane,23.q. 4. Auguſt. 1216
itaq;cẽſuimus,24 q.3.Agat.côc.1336
item aduerſus,diſ.13. Gratianus. 44
item Laici,di.61.Gratianus. 286
item ex monachali,di. 58.Gratianus 282.
Itẽ qui eccleſiaſticis d.50 Grat. 281
itẽ qui in ægritudine,d 57.Grat. 281
iteratur quotidie,de conſ.diſt. 2. Paſchaſius. 1812
iubemus,i.q.i.Codex.lib. ix. 528
iubemus eos qui.16.q. 3. codex.1074
iubemus,de conſec.d.i.Lucius Papa. 1773.
iudas.17.q.4.gelaſius. 1113
iudas pęnituit,de pę.d.3.Io.Chryſoſtomus. 1653
iudex criminoſum,2.q.i.Conſtantinus Imperator. 576
iudex non eſt,23.q.5. Hierony. 1262
Iudæi baptizati,1. qõ.4.Tolet.conc. iiii. 547
iudæi,28.q.i.Tôlet.conc. 4. 1445
iudæi quorum,de conſ.diſ.4.Agath. concilium. 1860
iudæorum,28.q.i.Tolét. conc. 1446
iudicare,11.q.3.Greg. 882
iudicantem.30.q.5. Eleuth. 1475
iudices autem,11.q. i.Nicœnum concil. 841
iudices inquit,i.q.i Hieronym. 476
iudicet ille,3.q.7.Ambr. 702
iudicet ſeipſum,de pœn.diſt.i. Aug. 1593.
iudicium vero,6.q.3.Grat. 755
iulianus,11.q.3 Ambr. 803
iuramenti,22.q.5.Chromatius. 1197
iurauit Dauid,22.qõ. 4. Auguſtinus 1184.
iuratos,15.q 6.Vrb. ii. 1014
ius generale,d.i. Iſidorus. 2
ius autem,diſt.i.Iſidorus. 4
Ius naturale d.i.Iſidorus. 4
ius ciuile,d.i.Iſid. 5
ius gentium d.j. Iſid. 5
ius militare,d.i.Iſidorus. 5
ius publicum, d.i.Iſid. 5
ius Quiritum,d.j. Iſid. 5
ius autem.diſtinct.7. Gratian. 18
iuſtitiæ,25.q.i. Greg. 1350
iuſtũ eſt bellũ.23.q.2.Iſidorus. 1208
iuſtum eſt principem,di.9.Iſidorus, 24.
iuſtum eſt vt qui 23.quæ.3.Calixtus 1213.
iuuenculas,20.q. i. Greg. in regeſt. 1144.
iuxta Chalcedonenſis,16. qu.i.Alex. ii. 1025
iuxta ſanctorum,d. 93. Anacletus & Zacharias Papæ. 416

L

LAcrimæ,de pęn. d.i. Ambroſius, 1553.
Laici in accuſatione,2. q. 7. Anacletus. 643
laici vero nullo modo, d. 63. gratianus 296
laici presbiteros, 16.q. 7. Moguntin. conc. 1096
laici qui,d. 33.Innoc.i. 156
laico non licet,2.q. 7. Marcellinus Papa. 641
laicos non accuſare.2.q.7. Euſebius. 641.
laicis quamuis,16.q.7.Eulalius epiſcopus 1091
lator Nemeſion,2.q.7. Greg. 660
lator pręſentium diſt.55.Stephanus. 237.
lator pręſentium, 16.q. 5.Greg. 1061
latorem pręſentium,i.q.1.Greg. 526
latorem pręſentium,33. q. 2. Nicolaus Papa. 1550
lauamini,de pęn.d.3. Greg. 1638
lector cum ordinatur,d.23.Carthag. conc. 106
lector ſi viduam,d.34.Martinus Bracharen. 163
lectores cum ad annos,d.32. Carthagin.conc.3. 151
lectis ſagacitatis d.63. Leo. 4. 303
legatur,14.q.2. Gelaſius Papa. 1310
legant epiſcopi,di.37. Hieronymus, page 171
lege imperatorum,d.10.Nicolaus Papa. 28
lege Iulia,i.q.i.Digeſt. li.3.pale.519
legem quam poſſimus,di.53.Gregorius. 259
leges eccleſiæ,2.q.6.Anac. Papa.695
legi epiſtolam,16.q.1. Aug. 1034
legi Syromaſien.23.q.8. Hier. 1282
legitur quod beatus,d.81. Greg. 370
legimus al.qua,d 37.Ambr. 174
legimus de beato d.37.Rabanus.172
legimus in Eſaia,d. 93. Hiero. 424
legimus quoſdam,de conſ. d. 5.Hieronymus. 1200
legum eccleſiaſticarum, 2. q. i.Hincmarus ex côc.apud. Medardũ,582
lex continentiæ,d.31. Leo Papa. 142
lex diuinæ, 27. q.2.Benedictus Papa [illegible] 1417
lex eſt,d.i.Iſidorus. 5
lex eſt,d.2.Iſidorus. 6
Lex æterna,23.q. 5. Auguſt. 1198
Lex illa,27 q.2.Gelaſius Papa. 1432
lex illa,36.q.1.Gelaſius. 1745
libenter ignoſco,de pęn.d.i. Ambroſius. 1571
liberorum,32.q.4. Hier. 1513
liberti d.87. Toletanum,conc.4. 305
liberi dicti,32.q.4.Iſidorus. 1513
liberti eccleſiæ,12. q. 2. Toletanum conc.4. 943
liberti,12.q.2.Tôletanum côc.4.945
libertos,d.87.Agathenſe conc. 395
licet aliquid,26.q.2.Amb. 1367
liceat appellatori,2.q.6.Fabianus Papa. 614
licet ergo,8.q.i. Hieronymus. 798
licet in regulis,16.q.3.Gelaſius,1064
liceet nonnunquam,d.45.Leo Papa. 204.
licet omnibus,d.87. Gelaſius. 393
licet plerumque d.45. Greg.4. 203
licet etiam. 2.q.6. Fabianus. 622
licite dimittitur,32.q.7.Aug. 1526
ligna eccleſiæ de conſ.diſ.i. Hyginus Papa. 1764
liquido,de conſ.d.2. Auguſt. 1803
litigioſus,di. 90. Grat. 405
litteras charitatis,d.63. Pelagius Papa. 302
litteris veſtris,de conſec. di.3.Fabianus Papa. 1830
loca vero in quibus,d.80.Gra. 359
loci noſtri,35.q.9.Stephanus v. 1739
locutio diuinarum diſt.38 Aug. 181
lôginquitate,12.q.2.Tole côc 6. 945
loquitur Dñs,24.q.1. Cypria. 1303
lotharius,31.q.2. Nicolaus. 1485
Lugdunenſis.9.q.2.Vrba. Papa. 813
luminoſo,18.q.2. Gregorius. 1122
luxuriam facit,d.35.Proſper. 166
luxurioſa res,d.35.Hieronym. 165

M

MAgnus epiſcopus, d. 54. Carth. conc. i.palea. 260
Magna pietas,de pœn.diſ.i. Auguſtinus. 1154
Magnum quidem,11.q.i.Ambroſius 849.
magnæ ſapientiæ,22.q.4.Aug. 1186
magis,32. q.5.Aug. 1517
maiores,16.q. 6. Aug. 1085
maiores,24.q.i.Gelaſius. 1295
maiorum quiſpiam,2.q. 7.Zepherinus Papa. 643
mala conſuetudo,d.8.Nicolaus Papa 21.
maledicam,i. q.i.Hieronymus. 500
mali ſunt,23.q 4.Aug. 1249
mancipia Chriſtiana,d.54. Greg.265
mandamus.19.q.3.Vrbanus 2. 1135
mandaſtis,2.q.5. Sixtus Papa 3. 604
manet ergo,24.q. i. Leo Papa. 1298
manifeſta,2 q.i. Ambroſius. 585
manifeſta,12.qõ.i. Mart. Brachar.in concii. 913
manifeſtum eſt,i. q.i.Leo. 406
manifeſtum eſt, 33.q.5. Aug. 1508
manus impoſitio.i.q.i.Auguſt. 409
manus quoque,de conſ.di. 5. Euſebius Papa. 1803
Marcion,& Baſilides,i.q.i. Hieronymus. 405
maritum ducturum,diſtinc.33. Gregorius. 155

Ma-

Mater eccleſia, de cõſ.diſt.4 Augu-
ſtinus. 1886
Matrimonium,27.q.1.Iſidorus,1412
maximianus,diſt.81.Innoc. 364
maximianus.23 q.1.Auguſt. 1211
maximum quoque,1.q.7 Leo. 570
medicina,de pœn.diſt.1.Ambr.1588
medicamẽtũ,de pœ diſt.1.Chry.1588
meliore,27.q.1.Auguſtinus ii.1400
memor ſum,24 q.1.Sixt.Papa ii.1304
meminim,2 q.5.Gregorius. 602
menſuram autem,de pœn.d.iſt.1. Hie-
ronymus. 1593
meretrices eſſe,32.q.4.Auguſt.1502
merito quæritur,15.q.1.Auguſt.997
merito,32 q 2.Auguſtinus. 1503
metropolitano,diſt.63.Leo.j. 304
metropolitanum,2.q 7.Greg. 661
metuentes,17.q.4.Gelaſius. 1112
mihi autẽ,22 q 2.Auguſtinus.1127
miles.23 q 5 Auguſtinus. 1257
militare,23.q.1.Auguſtinus. 1206
miniſtri altaris,diſt.81.Lucius Papa.
368.
miniſtri 14.q 4 Arelatẽſe.cõc.i 984
miniſtrũ,diſ.23.Laodicen.conc.107
miniſtrare,26.q 6. Agathenſe conc.
1378.
miramur tantum,diſt 61.Leo. 287
miramur,24.q.2.Nicolaus. 1315
miratus valde.93.diſt.Gregor. 415
mirãdũ eſt de pœn.diſt.2.Augu 1628
miror aũt,de pœn.diſt 1.Cypr. 1577
miror minus,diſt.50 Ioan.viij. 225
miror quomodo.17.q.4.Aug. 1104
miſerum eſt,diſt.62 Innoc. 287
miſſas die.de conſ.diſt.1. agathenſe
concil. 1774
miſſarum ſolemnia, de conſ. diſt. 1.
Triburienſe conc. 1757
moderamine,16 q.1.Gregor. 1030
modo quæritur,35 q 4 gratia,1718
Moyſes,diſt.7.Iſidorus, 18
moyſes.8 q.1.Hieronymus. 793
moyſes,32.q 2.Auguſtinus. 1500
mollitiis,21.q.3.Cyprianus. 1159
monachus vero,d.77.gelaſius Papa.
352
monachus 16.q.1.Hieronym. 1023
monachi,10 q.1 Agathẽſe.cõc.1033
monachi ii.16.q 1 Tarrac.cõc.1034
monachi ſibi,de conſ diſ.4.Capitu-
larium liber. 1871
monacho 20.q 4.Baſilius. 1151
monacho.27.q 1.Aurelia.cõc i 1404
monachũ.20 q.1.Tolet.cõc. 4 1141
monachũ.20.q.4.Agathẽſe cõ. 1151
monachos quoque,16.q 1. Syricius
Papa. 1032
monaſterium.16 q 7.Eugenius ii.&
Leo 4. 1095
monaſteria.18.q.2.Arelatenſe, vel
Aurelianen conc. 1176
monaſteria,18.q.2.Agathenſe conc.
pag. 1129
monaſterijs.19.q.3 Gregorius.1137
monemus.12.q.3 Gregorius. 1137
monemus.12 q.2.Leo 4. in cõc.924
monomachiã,2.q.5. Nicolaus Papa.
611
mos antiquus.diſt.65. Nicenũ con-
cil. 319
mos eſt,diſt.1.Iſidorus. 3
mos eſt,12.q.2.Gregorius. 930
mouerte.21.q.1.Auguſtinus. 1169
mulier debet,33.q.5.Ambr. 1701
mulier quamuis.diſt.23. Cartaginẽ-
ſe conc.4. 108
mulier quamuis.de conſ.diſt.4.Car-
thaginenſe conc.4. 1843
mulier quæ acceſſerit.15.q.1. Augu-
ſtinus. 999
mulier ſi fide,22.q.4. Auguſt. 1189
mulier ſi quidpiam,32.q.2. Ambro-
ſius. 1503
mulier ſi ſine,33.q.5. Ex concilio a-
pud Compendium. 1694
mulierem cõſtat,33.q 5.augu. 1700
mulieres,diſt.32 Laodi. conc. 154
mulieres.27.q.1.Eugen.Papa. 1404
multum ſtupeo,3.q 6.Leo. 692
multi bene,de pœ diſt.2.Greg 1628
multi corriguntur.2.q.1.Auguſt.587
multi ſacerdotes,di 40.Ioan.Chry-
ſoſtomus. 187
multi ſæcularium 1.q.1 Grego 503
multi ſine,14 q 5. Hieronym. 938
multi ſunt,de conſe.diſt 4. Pelagius
Papa. 1866
multiplex,de pœn.diſt.1.Leo. 1572
multipliciter multoſque 1 q. 1.Ta-
raſius epiſcopus Conſtant. 474
multorum auctoritatibus,1.q.2.Gra-
tianus. 535
multorũ relatione,di.32. Greg.146
multorum relatione,27.q.2.Grego-
rius. 1419
multorum relatione,35.q.6 Alexan-
der ii. 1735
multis ab vrbe.d.41.Gregorius.200
multis conciliis,10.q 1.Africanum
conc. 1044
multis denuo,d 17.Pelag.Papa ii.04
multos de eccleſiaſtica,diſt.54. Gre-
gorius. 269
multæ autem operationes,1.q. 1. Au-
guſtinus. 484
mutationes.7.q.1.Anterus Papa.778

N

NAbuchodonoſor,23.q 4. Augu-
ſtinus. 1223
Nam qui Deo.16.q.2.Ambroſius.pa-
lea. 1059
Nam ſicut.diſt 31.Innocentius.i.pa-
lea. 141
Nam ſi cõſenſerimus,diſ.27.pa.125
nati de adulterio,diſtinct. 50. Hie-
ronymus. 277
naum prophetam de pœn.diſ.3.Hie-
ronymus. 1646
ne amiſſo,23.q 4. Auguſtin. 1235
nec aliquid,37.q 1 Cyprianus.1393
nec artificioſo,22.q.2.Auguſt. 1177
nec damnoſa,25 q 2. Codex. 1714
Nec eam quam.35.q.2.& 3. Gregor.
1717
nec extra.3.q.9.Damaſus,palea.707
nec emeritis.di.61 Cœleſtinus, 291
nec foris,1. q.1.Auguſtinus, 483
nec hoc quoq;,14.q.4 Leo.Papa 985
nec illud.30.q.5.Ambroſius, 1474
nec illud.33.q 5 Ambroſius, 1701
nec is qui ſolutus,15.q.1.Ambr.1001
nec licuit,diſt.17.Greg al.Pelag.63
nec mirũ,26.q 5.Auguſtinus.1375
nec Moyſes de cõſ.di.23. Hier.1823
nec nouum 8.q 1. Gregor. 799
nec numerus,10.q.3.Gelaſius. 836
nec quemquam,de conſe.diſt.4. Cy-
prianus. 1878
nec quiquam,24.q.2.Gelaſius Papa
pag. 1322
nec ſolo,32.q.5.Auguſtinus, 1519
nec ſufficere,8.q 1.Beda 802
nec vxorem,33.q 4 Nicolaus, Papa,
1693
neceſſe eſt,diſt 29.Hierony. 135
neceſſe eſt,1.q.1.Gregorius. 508
neceſſe eſt,3 q 9.Nicolaus Papa 711
neceſſe eſt,22.q 4 Tolet.conc. 1186
neceſſe eſt,de conſe.diſ.1.Leo Papa
1769
neceſſarium eſt,de conſe.diſt.4. Au-
guſtinus. 1835
neceſſaria,1.q.7.Gelaſius. 564
neceſſaria, 12.q.1.Eug.ij.& Leo iiii.
904
neceſſario,de conſ.diſt.2.Ex Epheſi-
no ſymbolo. 1818
nec forte,de pœn diſt.1. Hier. 1587
ne forte,de pœn.diſt.4.Olea. 1676
negenda j.3. q. 11. Stephanus Papa.
713.
neganda ii.3.q.11. Codex. 714
negare non poſſum,diſt.9.Auguſti-
nus. 25
negotium de pœn. diſ. 5. Gregorius,
1682
negotiatorem clericum,diſt. 88.Hie-
ronymus. 399
negligere.2.q.7.Eleutherius Papa.615
nemo ad ſacrum,diſt 32.Vrbanus ſe-
cundus,in Melphien.Syn. 152
nemo cõtemnat,11.q.1. Ioan. Chry.
pag. 874
nemo blãdiatur,32.q.4. Ambroſius.
1508
nemo de annorum,16 q. 3. Io.viij.
1075
nemo deſperandus,de pœn.diſtin. 7.
Leo Papa. 1685
nemo eccleſiam,de conſ.diſt.1. Au-
relianen conc. 1756
nemo epiſcopus,2.q.1.Conſti.apud
Iulian antecel. 583
nemo epiſcoporum,11.q.3. Meleen.
conc. 877
nemo iudicabit,9 q 3.Innoc. 819
nemo peritorum,11.q 3.Auguſtinus
869
nemo per ignorantiã,de conſ.diſ.1.
Clemens Papa. 1765
nemo poteſt,16.q 1.Gregorius.1012
nemo poteſt,de pœn.diſt.1. Ambroſ.
1573
nemo presbyter.di.78.Auth.de ſan.
epiſcopis. 354
nemo quippe.diſt.83.Gregor. 377
nemo qui rapit.14 q. 5. Hieronym.
palea. 988
nemo recte,diſt.81. Symmachus pa-
pa. 363
nemo tollit,de cõſecratio.diſt.4.Au-
guſtinus. 1887
nemo vel in foro,de pœn.diſt.1. Co-
dex. 1555
nemo vnquam,11.q.1. Caius Papa
pag. 840
nemini eſt,17.q.4. Nicolaus. 1118
nemini præterquam,25.q. 3. Iulius
papa. 1308
nemini regũ,16.q.7.Silueſter. 1097

Digitized by Google

Neminem abſolute.diſt.70. Chalcedonenſe. conc. 385
neminem exire,3 q.6. Romana ſyn. in capitular.Hadriani. 696
neminem putes de pę.diſt. 1. Auguſtinus. 1569
neminem quiſquam,diſt.45.Romanum conc. ſub Silueſt. 202
neophytus,diſt 61.Ambroſius,290
neo phyti de conſ.diſt. 5. Carthaginenſe.conc.iiii. 1895
ne pro cuius libet,16.q.1.Greg.1035
neque ad Cain, diſt. 90.Cyprianus, 406
neq; apud altare,diſ.88.Cypr. 401
neque decenii, 16. q. 4. Iuſtinian. Nouel. 1077
neque enim, 14.q.5.Auguſt. 988
neq; furioſus 32.q.7.Fabianus.1515
neque in homine,1.q.1.Auguſt.483
neque poteſt,j q.j. Auguſt. 509
neque quorumlibet,diſt 9.Auguſtinus. 27
neque viduas,27.q.1.Grat. 1393
ne quis arbitreť.22.q.2. Aug. 1177
ne quis ieiunet,de cōſ.diſ.3. Cæſar. Auguſt.conc. 1829
ne quod abſit,de conſ.diſt.4. Gregorius. 1870
nerui teſticulorum.diſt.12 Greg. 45
ne tales,de conſec.diſtinc. 5.Hieronymus. 1899
nicœnna ſynodus diſtin.31 Hiſtoria Tripart. 143
nihil contra, 2.q.1.Eleutherius epiſcopus. 576
nihil contra,7.q.1. Toletanum cōc. vii. 700
nihil enim prodeſt,de conſe.diſt. 5. Pius Papa. 1897
nihil enim, de conſ.diſt. 5. Ioannes Chryſoſt palea. 1899
nihil eſt aliud,de conſ.diſt.4.Auguſtinus. 1865
nihil illo,d 83 Anacletus papa,378
nihil iniquius,32.q.6. Auguſt. 1524
nihil in ſacrificiis,de conſec.diſt.2. Alexander v.à Petro. 1781
nihil Iudæ,de pęn.diſt.3.Hier. 1654
nihil prodeſt,de pęn.diſtinct.3.Pius Papa. 1640
nihil ſic debet.11.q.3.Auguſt. 874
nihilominus quoq; 3.q.9.Leo. 710
nimium certe,32.q.8.Ioannes Papa viij. 1279
nimium ſunt,23.q.4.Auguſt. 1237
niſi aut in cœnobijs,diſ.56.Vrbanus. 280
niſi bella,23.q.1. Gregorius. 1203
nobis dominus,diſt.63.Leo. 3. 303
nobilis homo, 2. q. 5. Triburienſe conc.palea. 609
nobiliſſimus vir.diſtin.97.Nicolaus papa. 446
nocte ſancta.de conſec.diſt.1. Theleſphorus papa. 1768
noli exiſtimare,23.q.1.Auguſt.1205
noli frater,diſt.9.Auguſt. 26
noli meis litteris.diſt.9.Auguſt. 2 [illegible]
noli putare de pęn.diſtinct.1. Auguſtinus. 1562
nolite errare,diſt.11.Iulius papa.33
nolite vos exiſtimare,diſt.21.Nicolaus papa. 90
nolite recedere,11.q.3.Hieron. 869
nolite timere.11.q.3. Ioannes Chryſoſtomus. 891
nolite velle,14.q.5.Auguſt. 987
nolo vt aliquis,12.q.1. Auguſt. 907
noluit itaque.33.q 5.Auguſt. 1700
nomen presbyteri,2.q.1.Augu. 583
non afferamus 24.q.1.Auguſt. 1305
non autem,7 q.1. Auguſt. 767
non confidat,diſ.50.Gelaſius. 250
non cogantur,diſ 41.Auguſt. 189
non debet.diſt.65. Martinus in concil. 318
non debet,11.q.3. Gregorius. 883
non dēt.30.q.1.Cęleſtin.papa.1463
non debere,diſ 80.Laodic conc.361
nō decet.diſ.12. Calixtus papa i. 38
non dico,de conſec.diſt.4. Hieronymus. 1891
non dicatis,12 q.1. Aug. 908
nō dubito,de conſe.diſt 4 Auguſtinus. 1889
non enim,32.q.1.Auguſt. 1493
nō eſt à plebe,2.q.7. Euariſtus. 641
nō eſt aqua,de conſec.diſt.4.Auguſtinus. 1858
non eſt credendum,3.q. 11.Hadrianus papa. 714
non eſt crudelis.23.quæſt.5. Hieronymus. 1262
non eſt contra.22.q 1. Auguſt. 1164
non eſt contra 22 q 1.Iſidorus, 169
non eſt culpandus,32.q.1 Hieronymus. 1494
non eſt dubium,27.q.2. Aug. 1417
non eſt facile,diſt.40.Hieron. 183
non eſt innocentiæ,23.q.5.Auguſtinus. 1264
non eſt iniquitatis,23.q.5.Auguſtinus. 1258
non eſt noſtrum,23.q.5 Hier. 1257
non eſt obſeruandum,22 q.4 Iſidorus. 1186
non eſt peccatum, diſtinct. 6 Iſidorus. 17
non eſt permittendum,diſt.63.Laodicen.conc. 299
non eſt putanda.j.q.j.Gregor. 479
non eſt quòd cuiquam,15.q.1. Ambroſius. 1001
non eſt tam iniuſtus,de pæn.diſt. 2. Hieronymus. 1616
non æſtimemus.13.q.2. Auguſt. 972
non erit turpis.32.q.j. Auguſt. 1491
non exemplo,26 q 2. Beda. 1364
non ex quo,de conſe.diſt.4. Auguſtinus. 1887
non fidelibus,32.q.5.Auguſt. 1516
non fruſtra,23.q.5. Auguſt. 1258
non furem,7.q 1. Leo iiii. 766
non habenti,12.quæſt.2.Africanum conc. 938
non hoc corpus de conſe.diſt.3.Auguſtinus. 1798
non illud,de conſec.diſt.4.Auguſtinus. 1847
non imputantur,1.q.4.Auguſt. 548
non iſte panis,de conſec.diſt.2.Ambroſius. 1805
non inuenitur,23.quæſtio.4. Auguſtinus. 1242
non inuitati, 9.q.2. Conſtantinop. ſynod.i. 812
nō in perpetuum,24.quæſtio.3.Vrbanus. 1329
non in inferenda,23.q.3.Ambroſius 1212
non in vobis,de conſec.diſt.4.Auguſtinus. 1856
nō ita,2.q.6.Eutychianus papa. 621
non ita.22.q.2. Auguſtinus. 1177
nō licet,diſ.10.Symmach. papa. 29
non licet,diſt.46 Laodic. conc. 212
non licet,diſt.63.Martinus papa ex conc. 299
non licet,11.q.3.Auguſt. 886
nō licet, 26.quæſt.7. Martinus Bracharen. 1387
non licet,33.q.4.Martinus Brachar. in conc. 1692
non licet,i.de conſ.diſt. 4. Antiſſiodoren.conc. 1871
non licet ii.de conſe.diſt.4. Carthaginenſe conc. iii. 1872
non liceat,diſt. 86. Agathenſe conc. 392
non liceat,i.diſtin. 23. Bracharenſe conc. 108
non liceat ii.diſt. 23. apud Martinū Brachar.epiſcopum. 108
non liceat,diſt.44. Martinus Bracharenſis ex conc. 202
non liceat,diſt.92.Martinus Bracharenſis ex conc. 412
non liceat,1.q.1.Martinus Brachar. ex conc. 496
non liceat,3.q 6.Inn papa. 609
non liceat, 12. q. 2. Symmachus papa. 925
non liceat,12. q. 2. Chalcedonenſis conc. 935
non liceat,12. quæſt.2. Innocentius papa ii. 937
nō liceat,19 q.3.nouellā cxxiii.1139
non liceat,26 q.6.Mar. Brac. in concil. 1371
nō liceat,de conſec.diſt.3.Martinus Brachatenſis,in conc. 1827
non liceat,de conſe.diſt.4.Martinus Bracharenſis,in conc. 1860
non loca.diſt.40.Gregor. 184
non mœchaberis,32.q.5. Iſido. 1521
non mœchaberis.32.q.6. Aug. 1525
non mediocriter,de conſ.diſt.5.Hieronymus. 1897
non multū,diſt.100 Greg. pale. 457
non nocet,1.q.1.Greg. 507
non negamus,diſt.61. Hormiſda papa. 287
nonne vobis,diſt.37. Hierony. 172
nonne directa, 8. q. 4. Symmachus papa. 805
nonne Sodomitæ,1.q.1.Auguſt 483
nonne vobis,diſt.37.Hieron. 1721
nonnulli diaconi,diſt.93.Tolet.concil.iiij. 423
nonnulli de pęn.diſt.1.Ambr. 1579
non nocet,1.q.1. Gregor. 507
non nos beatū.di.40.Symmach. 183
non obſeruetis.26.q.7.Auguſt.1388
non omnis,diſt.37.Auguſt. 177
non omnis.5.q.5. Auguſt. 738
non omnes,2.q.7. Hierony. 652
non omnis,32.q.2.Leo papa. 1501
non omnis,de conſec diſt. 2. Auguſtinus. 1807
non omnis,qui.2.q.7.Auguſt. 652
non oportet,diſ.18.Laodic.conc.68

non

Non oportet,i.d.23. Laodicen.conc. 107
non oportet,2.d.23.Laodicen. conc. 108
non oportet,3.di.23.Agathen. conc. 108
non oportet,i.d.42. Laodicen. conc. 193
non oportet,2.d.42.Laodicen. conc. 193
non oportet,i.d.44. Laodicen. conc. 199
non oportet,11.d.44.Laodicen.concil. 201
non oportet, diſ.96.Laodicen. conc. 328
non oportet,diſ. 81. Laodicen.conc. 371
non oportet,d.93.laodicen.con. 410
non oportet,diſ.93.Laodicenſe conc. 410
non oportet,diſ.95.Laodicenſ.conc. 434
non oportet,1.q.i. Laod.conc. 495
non oportet,3.q.9.Marcellus 707
non oportet,7.q.i.Nicæn. conc. 774
non oportet,26.q.5.Laod.conc.1371
nõ oportet,28.q.i.Agath.conc. 1448
non oportet,30.qõ.3. Zacharias, & Deuſdedit. 1466
non oportet,33.q.4.Laodicenſe concil. 1691
non oportet 33. q.4.Ilerd.conc.1692
non oportet,de conſ.diſ.i. Martinus Bracha. in conc. 1763
non oportet,de conſ.di.2. Martinus Brachar.in conc. 1778
non oportet,de conſ.d.3.Laodicenſe concilium 1828
non oportet,de conſ.d.5.Laodicenſe concilium, 1902
non oportet,de conſ.d.5.Laodicenſe conc. 1902
non oſculatur,5.q.5.Amb. 738
nõ pecerabis,22.q.4.In leuitico.1187
non pila.23.q.8. Ambr. 1279
non placuit,16.q.7.Symmachus 1091
non plures,de conſ.diſt.4. Leo.Papa 1871
non poteſt,2.q.7.Tolet.conc. 4. 647
non poteſt,23.q.4. Aug. 1234
non poteſt,32.q.5.Iſidorus 1517
non poteſt, de pœn.d.i.Amb. 1567
non poteſt de pę.d.i.Ioannes Chryſoſtomus 1568
non poteſt de conſ.d.4. Ioãnes Chryſoſtomus 1837
non prohibeat,de conſe.diſ.2.Auguſtinus 1809
non putes,23.q.5. Aug. 1264
non quales,i.q.i.Nic. 505
non ratione,de conſe.diſ.9. Syricius Papa 1939
non regenerabantur, de conſ. diſt.4. Auguſt. 1885
non reuertebantur,de pęn. d.2.Gregorius 1608
non ſanat,i.q.i. Ambr. 490
non ſane,14.q.5.Aug. 991
non ſatis,d.86. Ambroſius 388
non ſatis,34.q.i.& 2. Hier. 1703
non ſemel,18.q.2.Aur.conc. 1131
non ſemper,11.q.3.Aug. 893
nõ ſemper,22.q.4. Ambroſius 1186
Non ſolent,2.q.6.Vlpianus 619
non ſolum,i.q.3.Beda 543
non ſolum,i.11.q.3.Synodus 8. 887
non ſolum ij.11.q.3. Aug. 890
non ſolum,22.q.4.Beda 1184
non ſolum,23.q.5.Hier. 1261
non ſolum,28.q.i. Aug. 1438
non ſolum,32.q.7. Iſid. 1530
non ſolum,32.q.8.Aug. 1536
non ſufficit,de pœn.d.i.Aug. 1583
non ſunt audiendi,11.q.3.Aug. 881
non ſtatim,26.q.2. Hier. 1364
non turbatur,24.q.i. Amb. 1299
non vos hominũ,23.q.5.Pelag.1265
non vos iudicetis,5.q.4. Aug. 737
nos ad fidem,d.96. Chalcedo. conc. 439
nos autem de conſ.d.2.Aug. 1795
nos conſecrationẽ,9.q.i. Greg. 807
nos conſuetudinem,d. 12.Greg. 41
nos in hominem 9.q.i.Greg. 809
nos in quemquam,2.q.i.Aug. 576
nos volumus,17.q.2. Aug. 1100
nos qui præſumus,d.40. Greg. 183
nos ſacramentum,2.q.5.Corn. Papa & Tribur.conc. 600
nos ſanctorum,2.q. 5.Cornelius Papa & Tribur. conc. 600
nos ſanctorum,15.q.6.Greg.7. 1014
nos ſequentes 6 q.i. Eub.Papa. 750
nos ſi in competenter, 2. q.7.Leo.4. 658 648
noſſe credo,d.67. Amb. 348
noſſe deſideras,30.q. i. Nicolaus Papa 1460
noſſe tuam,d.63.Stephanus 301
noſſe vos,de conſ.3. Pius Papa 1832
noſtrates,30.q.5.Nic. 1472
noſtri,23.q.3. Aug. 1211
notandum eſt,23.q.2.Aug. 1209
notandum eſt,24.q.3.Vrbanus 1340
notificaſti,33.q.5.Alex. 2. 1694
notificamus,35.q.6. Vrbanus 1732
notum ſit,2.q.i. Nic.Papa 582
nouatianus,7.q.i. Cyprianus 764
nouerint,10.q.i. Tolet.conc. 4. 824
nouiſſime,de conſ.d.5. Raba. 1893
nouit Deus de pœ.di.4. Auguſtinus 1668
nouit dñs,de pę.d. i.Amb. 1583
nouit fraternitas,d.12.Greg. 41
nouit ſanctitas,d.100.Greg. 456
nubendi,27.q.i.Aug. 1400
nullus abbas,i. q.2. Vrb.Papa 531
nullus abbas, 19.q.3.Educenſe conc. ſub Greg.7. 1135
nullus acolythorum,di.24. Silueſter Papa 109
nullus ad eccleſiaſticum,d.68.Gregorius. 282
nullus aliqua,d.98. Silueſter Papa in con. generali 450
nullus,alterius.9.q.2. Calixtus 809
nullus anathematizatorũ,3.q.4.Stephanus Papa 681
nullus autem,de conſ.d.4.Aug.1852
nullus clericus,11.q.i.Silueſter Papa 851
nullus clericus,11.q.i.Matiſcon.cõc. i.palea 842
nullus clericorum , 14. q.4. Carthag. conc. 3. 985
nullus clericorum,17. q.4.Ilerdenſe conc. 1107
Nullius crimen,i.q.4. Aug. 545
nullus debitæ,de pœn.d.i.Aug.1561
nullus decimas,16.q.2. Leo Papa palea. 1059
nullus ducat,31.q. 1. Leo 1477
nullus eorũ,21.q. 4. Sexta ſyn. 1160
nullus eorũ 18.q.i. Sexta ſyn. 1446
nullus epiſcoporum, de pœn. diſt.2. Hieronymus 1615
nullus epiſcopus d. 38. Clemens papa 181
nullus eps,di.60. Vrbanus in concilio celebrato Auerniæ. 284
nullus epiſcopus,i. q. i. Gelaſius ex vi ſynod. 516
nullus eps,i.q.i.Greg.7. 527
nullus eps.3.q.4.Iulius Papa 736
nullus epiſcopus,11.q.i.Bonifac.842
nullus eps,15. q.4.Had. Papa. 1009
nullus eps,22.q.5. Vrbanus 2. 1201
nullus epiſcopus,de conſ. d.i.Zacharias Papa 1772
nullus epiſcoporum,d. 54.Leo 259
nullus eporũ 2.q.2.Steph. Papa 592
nullus epiſcoporum,15.q.4.Tarraconenſe conc. 1008
nullus ex eccleſiaſtico,22. q.5. Rhemenſe conc. 1201
nullus eſt à plebe,2.q.7. Euariſtus Papa 903
nullus expectet,de pę.d.7.Aug.1688
nullus fidelis,30.q. 5. Hormiſda Papa 1471
nullus in epiſcopum,d. 62. Calixtus Papa 1471
nullus in epiſcopum,di.62.Calixtus Papa 296
nullus in epiſcoporum, di. 60.Vrbanus Papa 285
nullus in præpoſitum,d.60.Calixtus Papa 285
nullus inuitis,d. 61. Cæleſtinus 291
nullus introducatur,4.q.4.Damaſus Papa 726
nullus itaque,i.q.i.Symmachus 525
nullus iudicium,11. q. i. Caius Papa palea, 840
nullus laicus,2.q.7. Silueſter Pa.641
nullus laicorum,d.63. Hadrianus Papa in 8.ſyn. 296
nullus laicorum 16.q.7.paſc. 2.1089
nullus miniſtrorũ,de conſ. d.4.Arauſicanum conc. 1877
nullus miſſam,d.32.Nicolaus 147
nullus monachus,2.q.7. Pelagius 2. 664
nullus monachus,18.q.2. Aurel.cõc. i. 1125
nullus neque,36.q.2.Pariſienſe conci.i. 1748
nullus mortuus 13.q.2. Mogun.cõc. i. 971
nullus omnino,6.q.i.Codex 752
nullus oĩno,16.q.7. Cal. Papa 1087
nullus ordinet,d.24.Car.cõ.3. 109
nullus patriarcharũ,d.99.pelagius 2. 452
nullus pœnitentem,d.55. Arelatẽſe conc.3. 272
nullus pontifice, d.79.Bonifacius 3. ex conc. 358
nullus poteſt,2.q.2.Iulius papa 593
nullus presbyter,9.q. 2.Nannetenſe con. 810

Nullus presbyter,de conſe.d.i.Silueſter Papa 1758
Nullus presbyter,de conſ.diſ.j. Hormiſda Papa 1761
nullus presbyterorum,d.44.Nannet concilium 200
nullus presbyterorum de conſ. diſt. 5.Nannetenſe conc. 1002
nullus primas,9.q.2. Calixtus 810
nullus primas,9.q.3. Calixtus 816
nullus res eccleſiæ,17.q.4.Carthaginenſe,conc. 1115
nullus ſacerdotum,11.q.3. Aruen.cõcilium, 877
nullus ſeruus,3.q.5. pelix pa.2. 686
nullus vnquam,d.79.Stephanus Papa 3.ex conc. 357
nullus vnquam,4. q.4.Fab. 726
nullius crimen,i.q.4 Aug. 767
nulli archiepiſcopi,diſ.99. Anicetus 452
nulli ciuium,de conſ.d 3. Aur.conc. 1. 1827
nulli clerico,d.44. Sexta ſynod. 199
nulli de ſeruili,diſt.54.Tribur.conc. 260
nulli dubium,3.q.i. Alexander Papa 672
nulli dubium,12.q. 5.Greg. 955
nulli epi,d.42.Carth.conc.3. 105
nulli eporum,2.q.5. Paſchalis 687
nulli eporum,11.q.i. Romana ſynodi habita ab Eugenio 2. 915
nulli epiſcoporum,16.q.i. Leo Papa 4.in conc. 1051
nulli,eſt de conſ.d.4. Aug. 1885
nulli ex propinquitate, 35.q.2.& 5. Lugdunenſe, conc. 1716
nulli fas,diſt. 19. Greg.4. 77
nulli fas ſit,25.quæſ.i.Hilarius Papa 1347
nulli liceat,12.q.2. Bonifacius Papa 918
nulli ſacerdotum,di. 38.Cœleſtinus 178
nulli vnquam,3.q. 4. Eutychianus Papa i. 182
nulli ædificia,12. q. i. Nicolaus Papa 905
nulla officia,d.54.Tolet.conc.4. 266
nulla præter,de conſec.d.4.Auguſtinus 1887
nulla ratio d. 62. Leo Papa 295
nulla ratione d.93.ex conc.Pariſienſi. 418
nullã damnationẽ,2.q.4. Leo.3.613
nullam poteſtatem,18.q.2. Pelagius Papa 1123
nullum abſque formata d.71.Antiochenum conc. 132
nullũ ante,30.q.5.Euariſt.Papa 1475
nullum epiſcoporũ 9.q.2.Antiochenum conc. 810
nullum facere di.28.Greg. 126
nullum in vtroq;35.q. 2.& 3.Iulius Papa 1712
nullum ſine dote,30. q.5. Arelaten. conc. 1473
nunc autem,d.21.Nicol. Papa 90
nunc autem, 1.q.7. Gratia. 557
nunc autem,23.q.7.Grat. 1275
nunc autem,de conſ.d.4.Auguſtinus 1857
nunc autem,32.q. 7.Grat. 1525
nunc autem quæritur,5.q.5.gra.737
nunc ergo,i.q.4. Gra. 545
nunc quæritur, 12.q.2. Grat. 916
nunc quæritur, 12.q.3.Grat. 951
nunc quæritur,35.q 6. Grat. 1731
nunc quæritur,36.q.2. Grat. 1747
nunc vero,9.q.3.Stephanus epiſ.521
nunciatum,eſt,d.84.Greg. 180
nunquam aquæ,de conſe.di.4. Chromatius 1839
numquam de manu de conſ. diſt. 5. Hieronymus 1901
numquam de pontificibus,d.96.Gelaſius 445
numquam de vitijs,d.56. Chryſoſtomus 277
numquã diuinatio, 1.q.i.Hiero. 478
numquid Cain,de pœn, di. 1. Cyprianus, 1562
numquid non erunt,28.q.1.Innocẽtius 1435
numquid non omnia, de conſe.di.5. Stephanus v. 1894
nuꝑ foro populẽſis,7.q.2.Gelaſ.790
nuptiæ terram implent, 32.q.i.Ambroſius, 1493
Nuptiarum bonum, 27.q.i.Au. 1407

O

OBedientiam,d 93. grat. 414
Obeũtibus,d.63.Inn.In ſyn. 313
Obitum victoris d 61. Greg. 193
obitum,12.q.5. Greg. 955
obiiciuntur,32. q.4. Aug. 1510
oblationes deſſidentium,di. 90.Carthag.conc. 4. 405
obſeruandum quoque,15.q.2.Terraconenſe conc. 1024
obtineri,23.q.4. Greg. 1223
occidit Phinees, 23.q.8. Io.Chryſoſtomus, 1282
octaua diſcuſſio, 12.q.2. Hiſpalen.cõcilium, 943
odi & proieci,24.qõ. i. Hieronymus 1310
odio habeatur,d.86. Leo. epiſt. 384
odit Deus,i.q. 1. Hier. 495
offerebat,32.q.7. Ambr. 1510
officij noſtri,24.q.i.Iulius Papa 1301
officia,23.q.5. Aug. 1458
olim idem erat,d.95. Hier. 432
olim iuſſus,8.q. i. Auguſt. 794
omnis autem,d 3. Iſidorus 8
omnis Chriſtianus,11.q.3. Aug.874
omnis Chriſtianus,de conſec.diſt.1. Greg 7.in ſyn. Rom. 1774
omnis cuiuslibet,i.q. i.Leo 522
omnis electio, d 63. Septima ſynod. quæ eſt ſecunda Nicæna, 209
omnis ætas,12.q.i.Tole.conc. 3. 902
omnis homo de conſe.d.2. Eliberitanum conc. 1785
omnis iactantia, 21.q.4.Septima ſynod. 1160
omnis iniquitas,de pœn. d.1.Hieronymus 1562
omnis oppreſſus, 2. q.6. Anacletus Papa 615
omnis presbyter,de conſ.d.4.Ilerdẽſe conc. 1872
omnis qui aliis,5.q.6. Hadrianus Papa 740
omnis qui gemebat,7 q.i.pelag.779
omnis qui iam,de conſ.d.4.Auguſtinus 1870
Omnis qui iuſſe d.45.Iſidorus 207
omnis qui non diligit, de pœn. d.1. Ioannes 1567
omnis qui recedit,24.q.i.Bedæ 1307
omnis res 17.q.i.Ioannes Chryſoſtomus palea 1413
omnes cauſationes,32.q.7 Hieronymus 1527
omnes Baſilicæ,16.q.7.Aurelianenſe conc.i. 1087
omnes Baſilicæ,de conſec.d.i.Iginus Papa 1754
omnes decimæ,16.q.7. Rothomagenſe conc. 1084
omnes deinceps,28. q. 1. Agatheñſe concilium 1446
oẽs eccleſiæ,17.q.4.Lucius epiſ. 1103
omnes epi 2.q.6. Syxtus Papa 616
omnes fœminæ, 27.q.i. Tolet.conc. 2. 1805
omnes fideles,de conſ. diſt.i. canon. Apoſtolorum 1773
omnes fideles,de conſ. d. 5.Vrbanus Papa 1892
omnes hæ ſpecies,d.3. Grat. 7
omnes huius d.47 Greg. 214
omnes illi,6.q 1. Fab. 745
omnes itaque,11.q.i.Codex Theodoſianus 852
omnes leges d.i. Iſidorus 2
omnes leges 2.q.2.Nicola.Papa 592
omnes presbyteri, 17.q.4. Triburienſe conc.palea, 1110
omnes pſallentes,d.38.ex dictis Auguſtini 179
omnes qui aduerſus,3. q.5. Pelagius Papa 2. 687
omnes qui in peregrinatione, d. 98 concilium.Eliberitanum, 451
omnes quos,3.q.4.Fab 2 Papa 682
omnes quos,30.q.i.Symmachus Papa 1565
omnes quos,de conſ. d.3. Aug. 1834
omnes ſiue patriarchis,diſ. 22.Nicolaus Papa 2. 92
oẽs vero,6.q.i.Hadr.Papa 744
omne genus, 22.q.2. Iſidorus 1179
omne itaque,27.q.2. Aug. 1415
omne quod,22.q.i.Tole.cõc.8. 1164
omne quod,25.q.i.Marcelli, Papa 1348
omne,vinum,diſt.37. Had. Papa paleas. 72
omnino confitemur,d.31.Leo ix. 43
omnino puniendus eſt,2.q.6.Theodoſiana lex. 624
omni die,de conſ.d. 5. Carthaginenſe conc.4. 1805
omni timore,23.q.8.Leo Papa 1281
omni tempore,de cõſ.di.4.Martinus Bracharen. in conc. 1877
omnium ſacerdotum,di. 32.Leo Papa 149
omnium veſtrum,13.q.5.Nico.1269
omnia decretalia,15.q. l. Damaſus Papa 1349
omnia quæ aduerſus,3.qõ.9.Cornelius Papa 706
omnia quæcumque de conſ. d.2.Ambroſius 1816
omnia ſacramenta i.q.i.Aug. 501
omnia talia,diſ.12.Aug. 43
oĩbus cõſideratis 24.q. i. Aug. 1305
omnibus modis,35.q.9 Greg. 1739
oĩbus nobis,29.q.2.Iulius Papa 1455

omni-

Omnibus quibus,4.q.6.Carth. conc. vii. 729
Omnibus ſeruis,diſ.34. Extra de cle. ven.c.2,palea. 158
Omnibus vobis,2.q.5. Leo. 607
oportet epiſcopum,18.q.3.Hieronymus. 1450
oportet eũ.8.q.1. Petrus Apoſt. 779
oportet infantes, 20.q.2. Nona ſyn. pag. 1147
oportet etiam ordinandum, diſ. 36. Gratianus. 168
oportet quoque.diſt.40 Gra. 182
oportet ſacerdotes,diſ 81.Greg. 369
oportet vt primũ,3. q. 2. Stephanus papa v. 174
oportebat. diſt. 79. Stephanus papa iii. 357
o propheta,1.q.1. Hierony. 501
optatum tibi di.100 Ioan. epiſ 456
oratorium,diſt.42. ex dictis Benedicti. 193
ordinatos,diſt 49 Cæleſtinus. 248
ordinationes,diſt.64.Anacletus.315
ordinationes,di.75 Anacl papa 340
ordinationes,di.75. Zepherinus papa. 341
ordinationes,diſt.75. Gelaſius. 343
ordinationes,i q i Greg. v j. 522
ordinationes,9 q 1 Vrba.in ſyn.808
origo 3[illegible].q 4.Hieronymus. 1509
oſius epiſcopus,diſ.51.Sardicēſe cōcilium. 290
oſius epiſcopus,6 q 4 Sardicēſe concilium. 759
oſius papa,d 56 Damaſus papa 276
oſtendit propheta,23.q 4 Aug. 1213
oſtenſum eſt,16 q 4.Gratianus 1076
oſtenditur illos,de conſe.diſt.4. Auguſtinus. 1847
oſtiarius,diſt.23.Carthaginen. cōc. iiii. 160
oues paſtorem,6.q 1 Pius papa 746
oues,quæ 2 q 7. Euſebius papa 643

P

PAcem igitur,de conſe diſt.2. Innoc. papa. 1781
pagani,2.q.7. Caius papa 648
palam eſt diſt.11. Auguſtinus 37
pallium tibi,diſt.100 Greg. 457
pallium vobis,diſt.100. Greg. 459
panis eſt,de conſe.diſt.2. Ambr.1803
panis & calix,de cōſ.d.2.Amb. 1795
panem cæleſtem,de conſ.diſt.2.Auguſtinus. 1808
paratus,23.q 1.Auguſtinus 1204
parentelæ,35.q.5. Zacharias 1721
parſimoniam, diſtin.41. Gangrenſe conc. 190
paruuli,21.q.5. Capitular. 1198
paruuli,de conſ diſt.4.Iſidor. 1864
paruuli,de conſe.diſtinct.4. Gregorius 1872
paruuli,de conſec.diſtin.4. Auguſtinus 1886
paſce fame,diſt.86.Ambroſius. 390
paſchæ ſolemnitas de conſec.diſt.3. Carthaginen.conc.iiii. 1832
paſtor eccleſiæ,1 q 2.Proſper. 533
paſtoralis officii.7.q.1.Greg. 782
pater profecto,9.quæſ.3.q.Nicolaus papa. 818
pater ſimoniacos,1. quæſ.7. Paſchalis papa. 574
paternarũ,24.q 3.Vrba.papa. 1336
patrem,32.q.5.Pelagius. 1504
paulus Dyachinæ.2.q.7.Gregorius pag. 660
paulus dicit,2.q.7.Gregorius 651
paulus petrum,2.quæſt.7. Hieronymus 654
panium itaque,2.q 3.Gregorius 595
paulianiſtæ,1.q.1 Innocentius. 491
pauper,11.q.3.Iſidorus. 886
peccatum,de pœn diſt.4.Auguſtinus 1664
pecunia,17.q 4 Theod. in pœnitentiali. 1107
pœna illorum,23.q.5. Auguſt. 1251
pœnale, 4.q 5. Auguſtinus. 990
pœne ſicut,de pœn.diſtinct.1 Digeſt. pag. 1558
pœnitentia.de pœn.diſt 1.Leo 1583
pœnitentia,de pœn.diſtinct.3.Auguſtinus. 1635
pœnitentiam agere,de pœn.diſtin.3. Gregorius. 1636
pœnitentiam,33.q 4.Arelatenſe cōcilium. 1693
pœnitentia,de pœn. diſt. 3. Ambroſius. 1624
pœnitentem,26. q. 7. Octaua ſynod. pag. 1385
pœnitentes,diſt 50. Agath.conc.251
pœnitentes,diſt.55 Hilarius in conc. Romano. 271
pœnitentes,de pœn.diſt 3.Aug. 1657
pœnitentibus,26 q.7.Carthaginenſe conc.iiii. 1385
pennata,de pœn.diſt. 1. Greg. 1607
per adoptionē,30.q.3 paſch ii.1467
per aquã,de conſ.diſt.4. Ambr.1838
peracta,de conſ.diſ.2 Anacletus papa. 1782
per baptiſmum,de conſec. diſt.4 Auguſtinus. 1816
per Eſaiam,1.q.1.Auguſtinus. 515
per illicitã,1 q 7 Damaſus Papa573
per illicitam. 9. q 1.Damaſus papa palea. 807
perlatum ad nos,de conſ.diſt.3 Gregorius. 1833
perlatum eſt,diſt.88 Gregor. 397
perlatũ eſt,diſt.92 Victor papa 408
perlatum eſt,19.q.3 Gregor. 1[illegible]8
perlatum eſt,29.q 2. Tibur.conc.[illegible]4
perlectis diſt.25.Iſidorus. 11[illegible]
per laicos,10.q.7.Alexand ii. 1090
per principalem,1.q. .Ni. p p .[illegible]26
per principalē,9 q 3 Nicola, papa 21
per ſcripta,2.q 8.Stephan papa. 668
per ſingulas.1.q 3 Martinus Bracharenſis in conc. 813
per ſingulas 11.q.3.Antioch cōc 814
per ſingulas,16 q.3 Chalced cōc. & Gelaſius papa.& Tolet.cōc. 1062
peregrina iudicia,3 q. 6. Sixtus papa iii. 693
perfecta pœnitentia de pœn diſtin. 2. Ioan. Chryſoſt. 1636
perfecta pœnitentia,de pœn. diſt. 3. Ioan. Chryſoſt. 1568
pernicioſe,de pœn.diſt.1. Aug.1561
pernicioſam,18.q.2.Innoc.ii. 1129
peruenit ad nos. 8.q.2.Greg. 1127
peruenit ad nos,2 q.7. Greg. 666
peruenit ad nos,7.q.1. Greg. 774
peruenit ad nos,diſt 50.Greg. 227
peruenit ad nos,diſt.101.Chalcedonenſe conc. 459
peruenit ad nos,16 q 7.Gre.vii.1083
peruenit ad nos.1.q.3.Greg.vii.544
peruenit ad nos,30. q. 1. Deuſdedit. S.R.E.epiſcopus. 1459
peruenit ad nos,18.q.2.Greg. 1172
peruenit ad nos,26 q 5. Greg. 1372
peruenit ad nos,16.quæſt.1 paſchalis ii. 1024
peruenit ad nos,diſt 84 Greg. 379
peruenit ad nos,27.q.1. Greg 1398
peruenit ad nos,diſt. 93. Greg. 421
peruenit ad nos 11.q 1. Greg. 853
peruenit ad noſtras,diſtinction. 18. Chalced.conc. 68
peruenit ad notitiam,de conſ. diſ.2. Rhemenſe conc. 1789
peruenit ad ſanctum,diſ.93.Nicenũ conc. 419
peruenit ad ſanctam,diſt 86.Calcedonenſe conc. 393
peruenit ad me,18 q 2. Greg. 1130
peruenit ad me,de conſ.d. Gre.1828
peruenit in ſancta.21 q 3 Nicaſi piſcop.palea. 1158
peruenit quoque,diſt,95. Greg. 42
peſſimam,23.q.8.Innocentius 1293
petimus,11.q 1 Chart.conc.iij. 846
petiſti,7.q.1. Zacharias papa 772
petrus Simon ,1.q 1 Ambr. 471
petrus diaconus,diſt 39 Greg, 182
petrus doluit,de pœn.diſt.1. Ambroſius 1553
petrus poteſtatem,1.q.7.Greg 657
petrus q Thabitã,33.q 8.greg. 1283
piē mētis,17.q.7.gelaſius papa.1092
pium eſt.de pœn.diſt.3. Auguſt.1660
pittacium 30.q.3.Zacharias. 1[illegible]65
placet omnibus,diſt.65.Carthagin. conc.ii. 319
placuit communi,16.q.1. Eugenius Papa. 1014
placuit de Infantibus,1.q 4. Africa. conc. 546
placuit de infantibus,de conſ diſ. 4. Carthag conc. v. 1873
placuit epiſcopos,diſt,32. Carthaginenſe con [illegible]. 152
placuit corã.2.q.7 Hadr.papa 664
placuit etiam,diſt.90. Agathen. concilium. 407
placuit huic ſanctæ, diſtinct. 16. Sexta ſynod. 55
placuit huic ſanctę,19.q.3 Gela 1[illegible]66
placuit igitur,de conſ diſt.4 Mileuitanum conc. 1891
placuit omnibus,diſt 22.Bracharenſe. con 44
placuit omnibus,10.q.1.Bracharenſe concil. 825
placuit oĩb 16 q.1.Nicęna ſyn. 1022
placuit per omnia,13.q 2. Melchiades papa. 966
placuit pro communi,6 q.3. Concilium apud Compendium. 756
placuit ſancto concilio,4 q.2.&3. Maticenſe concilium. 719
placuit vniuerſo,11.quæſt 3.Africanum conc. 864
placuit vt altaria,de conſ.diſ.1 Africanum conc. 1762
placuit ut a nullo,7.q.1.Cartaginenſe,conc.iij. 776

Digitized by Google

Placuit vt quibuſcunque,2. quæſ.6. Iulius papa. 617
placuit vt ante,20.q.1.Carthag. concilium iii. 1144
placuit vt clericus,21.q.5. Agat. cõcilium. 1161
placuit vt deinceps,9.q.2.Vrban.palea. 810
placuit deinceps,de pæn diſt.6. Vrbanus papa ii. 1686
placuit vt dies, de cõſ.diſt.3.Carth. conc. 1833
placuit vt ij.23.q.5.Brach cõc.i.1775
placuit vt hi,36 q.2. Aquiſgranenſe conc. 1750
placuit vt nullus,1.q.1.Brachar.concilium ii. 518
placuit vt nullus,10.q 3. Bracharenſe conc. ii. 834
placuit vt vnuſquiſque,1.q. 1. Bracharenſe conc.ii. 518
placuit vt conſeruato,diſt.18.Cabilon. conc. 67
placuit vt quicunque,de conſ. diſ.4. Mileuitanum conc. 1891
placuit vt quicunque,diſt.72 Mileuitanum conc. 333
placuit vt quicunq;,diſt.74.Carthaginenſ.conc. 336
placuit vt quicunque,de conſ.diſ. 4. Mileuitanum conc. 1892
placuit vt qui,23.quæſt 5 Brachar. conc.i. 1257
placuit vt quicunq;,16.q.6. Mileu. conc. 1078
placuit vt quicunq; 11.q.1.Carthaginenſ.conc.viij. 843
placuit vt quicunque,16.q.3.Afric. conc. 1070
placuit vt omnes,de cõſ diſ.3. Agathenſe conc. 1828
placuit vt dies venerabilis ,de cõſ. diſt.3.Carth.conc.v. 1833
placuit vt poſtquam,de conſ.diſ. 3. Bracharenſe conc.ii. 1833
placuit vt ante,diſt.77.Carthag.concilium . iii. 351
placuit vt nemini,7.q.1. Carthagin. conc. v. 774
placuit vt ordinandis,di.38. Carthaginenſe conc. iii. 379
placuit vt quiſquis,11.q.1. Carthag. conc.iii. 856
placuit vt presbyteri,2.q.6.Mileui. conc. 632
placuit vt presbyteri, 12.q.2. Carthaginenſ.conc. vnicum. 938
placuit vt quoties,1.q.2.Brach. concilium ii. 530
placuit vt quotieſcunq;.diſt.18.Carthag.conc.v. 71
placuit vt quotieſcunq,3.q.10. Cartag.conc.vii. 712
placuit de infantibus,1.q 4.Africa. conc. 546
placuit vt ſi qs,2.q.4.Brac. cõc.2.613
placuit vt ſi quis,21.q.2. Hiſpal concilium ii. 1155
placuit vt pænitentes,diſt.50.Tolet. conc.1. 254
placuit vt deordinatione,1.q.1 Brachar.conc.ii. 475
placuit vt epiſcopi,12.q.3. Carthag. conc.iii. 952
placuit vt epiſcopi,21.q.3.Carthag. conc.iii. 1158
placuit vt ſi,6.q.2 .Afric. conc. 754
placuit vt ſi.33.quæſt.2.Toletanum conc. i. 1546
placuit vt ſecundum,32.q.7.Mileui. conc. 1527
placita ſæcularia,15.q.4. Ex concil. apud Erphesfurt. 1009
plebs Diotrenſis,di.63 Gelaſius 301
plebiſcita,diſt.2. Iſidorus. 6
plerique,8 q 1 Hilarius papa 793
plerique.14.q 3.Ambroſius. 983
plerique de conſe.diſt.4.Toletanum conc.iii. 1866
plerumque boni,1.q.7.Auguſt. 649
plerumque contingit,11.q 3.Gregorius 892
pluit dominus,de pæn diſt.3 Gregorius . 1656
plures,16.q.1.Pelagius. 1046
plurimos ſacerdotes,d.82. Syricius papa. 374
ponderet,diſt 50.Calixtus.i. 229
pontifices,7 q 1 Nicolaus papa 763
pontifices,12 q 3 Agath. conc. 952
porro de affinitate,35 q 5.Gre.1721
porro duorũ.35.q.1.2. & 3. Paſchalis ii. 1717
porro & Hieroſolymitanus,diſ. 66. Anacletus. 322
porro cuius,6 q 4. Gratianus. 757
porro gloria,de cõſ.d.1.Nicol. 1771
porro illi,de pęn.di.2.Proſper.1561
porro Moyſi,diſ.84.Anaclet. 382
porro ſcias diſt 63 Nicolaus i. 298
porro ſi,16.q 3.Ioannes papa 8.1070
poſſeſſio,16.q.5.Tolet.conc.4. 1061
poſſeſſiones,16 queſt.1.Symmachus papa. 1051
poſſeſſiones,16 q.4.Vrban ii. 1076
poſt appellationẽ,2.q.6 Digeſt. 630
poſt baptiſmum,de conſ diſt.4 Rabanus. 1869
poſt paſcha,diſt.76.Iſidorus. 348
poſt quingentos,16.q.3 Gelaſius papa 1067
poſt ſuſceptũ,30.q.1.Paſcha ii 1467
poſt vxorẽ,3.q.4. paſchalis ii. 1467
poſtea ſignatur,de conſe.diſt.4.Rabanus. 1860
poſtea tanguntur,de conſ.diſt.4.Rabanus. 1861
poſtea quam,25.q.2. pelagius 1389
poſtquam aſcenderis de conſ.diſ. 4. Rabanus. 1868
poſtquã hoſtilis,16 q.1.Greg. 1044
poſtquam pretio.13 q 2. Hier. 669
poſtquã quemquã,diſ.50. Greg. 228
poſtquam ſe,de conſec.diſt.4.Rabanus. 1860
poſtquam vos credere,de conſ.di.4. Auguſtinus. 1865
poſtulatus.3.q.7.Beda. 703
poteſt diſcurſus,de pæn.diſt.2. Gregorius. 1608
poteſt fieri,de pæn.diſ.1.Ambr.1573
pręcarię i.10.q.2.Medioma.cõc. 832
præcarię ii.10.q.2. Beluacenſe. cõc. palea. 832
præcarię.12.quæſt.2. Mediomatric. conc. 935
præceptum,2.q.2.Zepherinus papa 593
præceptum,32.q.5. Toletanum concilium xii. 1522
præcepta canonum,diſ.55.Gelaſius papa. 274
præcepta ſynodalia,de conſ.diſt. 1. Gelaſius. 1754
præceptis,32.q.5. Hierony. 1522
præceptis apoſtolicis,diſt.12. Greg. papa iiii. 39
præcipimus,diſt.34.Gregor. 131
præcipimus,diſt.90. Innoc. ii. 408
præcipimus,diſt.93.Sexta ſyn. 427
præcipimus,12 q.1.Can.Apoſt. 914
præcipimus,16. q. 1. Gregorius iunior. 1046
præcipimus,16.queſtio. 2. Nicolaus ii.palea. 1058
præcipimus,21.queſtio.2. Innocentius ii. 1157
præcipimus,21.q.4.Innoc. ii. 1161
præcipua,11.q.3.Nicolaus papa 860
præcipiendum eſt.13.quęſ 2. Valenſe conc. 970
prædia,12.q 2.Pius papa. 918
prædixerat,de pęn.diſt 1. Hieronymus 1587
prædicator,16.quæſ.1. Septima ſyn. 1052
prædicandum eſt.22.q.1. Euthycianus papa. 1170
præſumunt,2.q.7. Auguſt. 656
præſul nõ damnabitur,2.q 4. Syluester papa. 913
præſulum,16.q 3. Gelaſius. 1063
præſens,20.q.3.Nicolaus papa. 1148
præſenti concilio,diſt 54.Matiſcon. conc.i. 267
præſenti decreto,5.q.2.Silueſt. 732
præſente presbytero,diſt.93.Carth. conc.iiii. 420
præſentium latoris.7.q.1.Greg. 762
præſentium potiorem,1.q.5. Vrbanus ii. 555
presbyter ante,diſ.78.Neocęſarienſe conc. 354
presbyter aut diaconus,diſt.81.Canon Apoſtolorum. 267
presbyter aut diacon⁹.15.q 5 Nicolaus. 1010
presbyter cum ordinatur,d.23.Carthaginenſe conc. iv. 103
presbyter dum dięceſi,12 q.4.Agathenſe conc. 954
presbyter Euchariſtiam,de conſ.di. 2.Vuormacienſe conc. 1824
presbyter inconſulto i.26.q. 6. Carthaginenſe conc. iii. 1378
presbyter inconſulto 2. 26.q. 1812
presbyter,20.q.9.Euariſt.papa.1379
presbyter mane,diſt. 91. Nannetẽſe conc. 409
presbyter pręſente,di.65.Martinus Brachar.in conc. 435
presbyter quidam,diſ.32 Greg. 154
presbyter ſi vxorem,diſt.28.Neocęſarienſe conc. 128
presbyter ſi fornicationem,diſt. 82. Hybernenſe conc. 375
presbyter ſi per pecuniam,1.q.1.Ex regiſtro Greg. 463
presbyter ſi a plebe,2.q.5, Ilerdẽſe conc. 604
presbyter vel quilibet,2.q.5.Grego. papa iii. 601

presby-

Presbyteri baptizatos,de conſ.diſt. 4.Gregorius in regeſt. 1877
presbyteri diaconi,diſ.24. Gelaſius papa. 109
presbyteri diaconi,diſt.34.Agathenſe conc. 163
presbyteri diaconi, 11.q.3. Mileuitanum conc. 874
presbyteri de occultis,26.q.6. Euariſtus papa. 1379
presbyteri ruris in eccleſia,diſt 95. Neocæſarienſe conc. 453
presbyteri qui diœceſanas,de conſ. diſ.4.Ex cōc.apud Valentias.1877
presbyteri qui per diœceſes, diſ.95. Carthagin.conc.iv. 431
presbyteri quos,diſ.68.Greg.iij.324
presbyteri vero,diſt.67 gratian.323
presbyterum,diſt.28.Sexta ſynodus in Trullo. 323
presbyterum,diſ.56.Gregorius.224
presbyterorum etiam,di.50.Gratianus. 275
presbyterorum filios,diſt.56. Vrbanus ij. 275
presbyteros,diſt.50.Ancyranū concil. 240
presbyteros,diſ.95. Gelaſius. 430
presbyteros,16.q.1.Gregorius.1036
pſbyteris,di.27. Calixt⁹ pap.ij. 125
presbyteris , de conſe.diſt.4. Innoc. 1876
Præter hoc,diſt.32. Alexand.ij. 147
Præterea deuotionis,23. q.8.Ioānes vi.j. 1282
prseterea frequēter,diſ.51.Inn. 256
præterea placuit,diſt.28. Arelatenſe conc.ij. 128
præterea ſciſcitaris , diſt.23.Nicol. papa. 104
pridē ſcepimus, 18.q.2.Greg. 1122
primushomo, de pę.diſt.2. Ambroſius. 1617
prima actione, 16. qu.3. Hiſpalenſe conc.ij 1069
prima adoratio, diſt.16 Beda. 59
prima autem,diſt.16.Beda. 60
prima conſolatio,de pæ.di.3.Amb. 1656
prima igitur,de cōſ.di.4. Aug. 1863
prima 18.q.1.Gratianus. 1119
prima quidem, de conſ.di.2. Auguſtin. 1797
prima ſalus 5.q.1. Hormiſda papa. 1348
primum eſt,22.q.2 Auguſt. 1175
primū itaque diſ.25.Hieron. 118
primum interrogatur, de conſ.diſt. 4.Rabanus. 1870
primæ ſedis,diſ.99. Africanum concilium. 452
primo gradu,35.q.5 Iſidorus. 1721
primo ſemper,2.q.1.Melchiad.s papa. 583
primatus epiſcopus,diſt.71. Carthaginenſe conc j. 331
primates,9.q.3.Felix papa j. 577
principatus,1.q.1. Leo epiſcop.479
priceps vitiorū,de pę.di.2.Au.1617
principes 23.q.5.Auguſt. 1250
principali diſt.63.Pelagius. 302
principium,de pæ di.2. Greg. 1631
priſca conſuetudo,diſt 100.Gregorius. 455
priſcis igitur,diſt.55.Gelaſius. 270
priſcis quidem, 10. q.3. Emeritenſe concil. 834
priuilegium,11.q.3.Gregor. 883
priuilegia,diſt.3.Iſidorus. 8
priuilegia j.25.q.2.Anacletus. 1352
priuilegia ij.25.q.2.Leo papa. 1353
priuilegia 3.25.q.2.Leo papa. 1358
prius ergo,3.q.2.Euſebius pap. 674
prius eſt,3.q.11.Codex. 714
priuſquam,diſti.28.Gregorius. 126
priuſquam conuenirēt, 27.q.2.Ioannes Chryſoſtom. 1419
probinum,16.q. 1.Pelagius. 1027
procliuis,20.q.3. Toleta.cōc.6.1147
prodeſt,23.q.5 Auguſtinus. 1252
pro dilectione,de conſ.di.2. Cyprianus. 1825
productio eſt,de pę.diſ.3.Aug.1636
progeniē ſuam,35.q.2.& 3.Gr. 1715
prohibēdū,diſ.54.Eliberit.cōc.270
prohibentur,diſt.48.Gratianus.218
prohibētur,diſt.88 Gratianus. 396
prohibentur,2.q.1.Digeſtis. 584
ꝓhibere,diſ.23. Anicetus papa. 107
pro impēſis,15.q 2.Gratianus.1003
pro membris,23.q.2.Auguſtin.1212
pronuntiandum, de cōſ.diſt.3.Lugdunen.conc. 1826
ꝓ obeūtib.13.q.2. Gre.papa. 2.973
propter eccleſiaſticas, diſ.18.Antioch.conc. 56
propter eccleſiaſticas,diſ.18. Conc. Martini papæ Brachar. epiſc. 72
propter eos,7.q.1.Chalced.cōc. 776
propter gloriam,de conſ.diſt.4.Ambroſius. 1861
propter ſuperfluam,2.qu.6. Theod. leg. 623
propter totius,diſ.19.Cōſtan.ſyn.82
propter vitandum,de conſe.diſti.4. Toletanum.conc.iv. 1867
proprie,de conſ.diſ.4.Leo pap.1480
prophetauit,1.q.1. Auguſtinus. 501
propoſitum,20.q.3. Leo papa. 1147
propoſito,32.q.5.Auguſtinus. 1515
propoſuiſti diſt.82. Innocent. 362
pro qualitate.26. q.7. Octaua ſynodus . 1385
ꝓ reuerētia,diſ.44.Tolet.cōc.3. 201
prouidendū quoq; di.83. Grat. 1377
ꝓuinciæ di.99.Anacletus papa. 451
pſalmiſta diſ.23.Carthag.concil.iv. 106
pudenda,24.q.1. Pelagius pap.1312
pudicus diſt.43.Gratianus. 193
pudor eſt,32.q.2.Ambroſius. 1495
pueri ad ſacros,1.q.1.Gregor. 525
pueri ante annos,22 q.8.Eliberitanū conc. 1198
puella.20 q 2.Triburiēſe conc. 1149
puellæ,20.q.1.Leo. 1142
pulchra etiam,diſt.86. Ambroſ. 389
pulſatus,3.q.6.Fabianus. 691
pura,& ſimplex,3 q 9 Amb. 710
purgationē.15.q 5 Gratianus. 1009
puto Chriſtianum,32.q 5.Aug.1521
puto quod ſine,2.q.7. Auguſt. 654
putant quidam, 4.q.3. Hieron. 983

Q

QVa autem,2.q.3 Gratianus. 593
Quacunq; arte,12.q.5.Iſid. 1196
Quadrageſima,diſt.4. Ambroſ. 11
Quadrageſima de cōſe.d 5.Gre.1896
qualis condemnatio,2.q.7.Cle. 642
qualis debeat,10.q.5. Leo pap.1472
qualis,n.8 q.1.Hieron. 801
qualis hinc,diſt.25.Gregor. 117
qualis nos,23.q.5.pelagius. 1267
qualiter epiſcopus,diſ.24.Grat.108
qualiter ordinati,7.q.1.Greg. 768
qualiter vero,diſ.73.Gratianus.333
qualitas lucri,de pæn.diſ.5. Leo papa. 1680
quā magnum,23.q.4.Auguſt. 1217
quamobrem, de pœn.diſt.1. Hieronymus. 1584
quā periculoſum,7.q.1.Cypri. 765
quam pio mentis, 1.q.2. Bonifacius papa. 530
quā præpoſterū,13.q.2.Cypria. 975
quā ſit neceſſariū,18.q.2.Greg. 1121
quamuis caute,de pæ.diſ.[illegible].Auguſ. 1640
quāuis chorepis.diſt.68 Leo j. 325
quamuis dictum,23.q 1 Aug. 1186
quamuis errare,diſt 3 .Aug. 187
quāuis liceat,3.q.6.Eleuther. 692
quāuis plenitudo,de pę.di.1.Leo.1601
quamuis triſte,7.q.1.Gregor. 769
quamuis vera,11.q.3 Aug. 187
quāuis vniuerſæ,diſ 21.Gelaſius.88
quamuis vnum,de conſe.diſt.4. Auguſtinus . 1845
quamquam omnes,diſ.23.Toletanū conc.xi. 102
quamquam ſacerdotum,4.q.2.Eug. 2.in ſyno.habita Romæ. 981
quamquam ſecundum bonorum,32. q.7.Auguſt. 664
quando ab Hieroſolymis,de conſe. diſt.4. Auguſt. 1889
quando Adam,de pæ.diſt.2. Ambroſius. 1617
quando autem, diſti.44.Nannetenſe concil. 202
quando autem, de conſe.diſt.1. Cyprianus. 1775
quando epiſcopus,diſt.24.Nannetēſe conc. 110
quando ergo,11.q.3.Hieron. 870
quando & vbi,diſt.75. Ordo Romanus. 343
quando neceſſitas,diſtin.86.Auguſt. 385
quando presbyteri,diſ.28. Tole.concil.iv. 126
quando presbyteri, diſt.38. Toletanum conc.iv. 178
quando presbyteri,diſt.44. Nannetenſe conc. 202
quando quis,de conſe.diſt 4.Ioann. Chryſoſtomus. 1880
quādo vult Deus,23.q.4.Aug. 1240
quanto à nobis,2.q.5. Gregor. 603
quanto Apoſtolica,diſt.63. Gre. 300
quanto tempore.3. q 2. Ioannes papa. 673
q̄ū dicit, diſt.50. Gelaſius pap.246
quantumlibet,diſ.47.Auguſt. 218
quantus 23.q.4 Auguſt. 1219
quantuslibet,de pę diſ.1.Amb.1574
quapropter,2.q.7 Gelaſius. 662
quapropter,27.q.2.Hieron. 1427
qua traditione, diſti.22.gelaſius papa I. 95
quatuor autē.12.q.11. gelaſius. 929
quatuor modis 11.q.1.grego. 883

Qua

qua vero ætate, di.78. Gratian⁹. 354
quæ ad perpetuam, 25. q.1. Leo papa. 1347
quæ Chriſto 27. q.1. Innoc. 1396
quæ circa ordinandos diſt.98. Gratianus. 450
quæ contra mores, diſt.8. Aug. 21
quæ de cauſa, 2.q.5. Gregorius. 603
quæ dignior, 24 q.1. Ambroſi⁹. 1309
quæ ipſis ſacerdotib. di.38. Aug. 178
quæ Lotharius, 2.q.1 Nic.pap. 585
quæ ſemel ſunt, 19 q.3. Chalced. concilium. 1136
quæcunq; contẽtiones, 11.q.1. Marcellinus papa palea. 842
quæcunq; enim, de pœn. diſ.4. Beda. 1663
quæcunq; à parentib. 25.q.2. ex Codice Theodoſiano. 1359
quæcunque mulier diſt.30. Gangrẽſe conc. 135
quæcunque res, 10.q.1. Antioch concil. 832
quædam capitula, diſt.96. Chalced. conc. in vi. actione. 439
quædam cum fratre, 32. q.7. Conciliũ quodam, ſiue Capitular. 1533
quædam etiam, diſt.2. Iſidorus. 6
quædam lex terrena, 35.qõ 2. & 3. Greg. 1716
quælibet occulta, diſ.40. Greg. 186
quẽ pænitet, de pœn. diſ.1. Aug 1599
quem progenitores 20. q.1. Triburienſe conc. 1142
quemadmodum, diſt.12 Greg. 41
quemadmodum, 23.q.7. Aug. 1277
quemadmodum, 32.q.7. Aug. 1529
quærat hic aliquis, de pœn. di.3. Hieronym. 1658
quærendũ eſt, 2 q 7. Calix.pap. 645
quærẽdũ eſt, de pœ.diſt.2. Beda. 1606
quæris a me, de conſe.diſt.4. Auguſtinus. 1880
quæritur de his, diſ.74. Gratian. 335
quæritur de illis diſ.68. Gratian. 323
quæritur pater 2 q.7. Auguſt. 655
quæritur, 22.q.2. Auguſtinus. 1181
quæro ergo, 6.q.1. Auguſtinus. 751
quæſitũ eſt, 1.q.3. Vrban. ex cõc. 516
quæſitũ eſt, 13 q.2. Mogu. cõc. ij. 977
quæſitũ eſt, 23.q 4. Innocentius 245
quæ ſemel, 19.q.3. Chalced. cõ. 1609
queſta eſt nobis, 13.q.2 Greg. 698
queſti ſunt, 16.q.1. Mogũt. cõc. 1042
queſti nobis ſunt, 17.q 4 Greg. 1117
quæſtionem, 12.q.2. Codex. 942
qui abſtulerit, 12.q.2. Anaclet⁹. 918
qui accuſare, 3 q.9. Damaſus. 707
qui admiſſa j. de pœn.diſt.3. Gregorius. 1638
qui admiſſa ij. de pœn diſt.3. Gregorius. 1638
qui admiſit, 15.q.8. Neæceſarien cõcil. j. 1018
qui aliorũ, 24.q.3. Vrban.papa. 1336
qui ambulat, 5.q 5. Prouerb.c.2. 739
qui apud, 1.q.4. Africa. conc. 549
qui aũt, de pœ diſ.6. Gratianus. 1683
qui autem, diſ.91. Gratianus. 408
qui autem, 5.q.6. Gratianus. 740
qui bona agunt, 17. q.1. Gregorius in regeſ. 1099
qui bis ignoranter, de conſe.diſt.4. Theodorus in pænitentiali. 1875
qui bene, de conſe. diſt.2. Arelatenſe conc. 1815
qui calumnia, 5.q 6. Gregor. 740
qui cathedrã, diſt.93. Cyprian. 416
qui Chriſti, 12.q.2. Steph.papa. 917
qui clementiã, diſt.86 Hieron. 391
qui communicauerit, 11.q.3. Carthaginenſe concil iv. 867
qui cõpulſus, 22 q 5. Pius papa 993
qui conſentit, 11.q Iſidorus. 896
qui cõtra, 24.q 1. Liberius pap 1112
qui contempta, diſt.8. Auguſt. 22
qui crimen, 2.q.8. Sixtus iij. 668
qui crimen, 3. q.6. Hadrianus papa in capitular. 697
qui crimen, 6.q.1. Hadria.papa in capit. 745
qui de menſa, diſt.37. Hieron. 174
qui deſponſatam, 27 q 2. Greg 1416
qui die ſolenni, de conſe diſt 1. Carth.conc iv. 1774
qui diſcordat, de cõſ.di.2. Aug. 1808
qui diuina, 13.q.2. Toletanum, concilium, iij. 976
qui diuinationes, 26.q 5. Ancyra. cõcil 1370
qui diuini, de pœn.diſt.4. Aug 1763
qui dormierit, 27.q.2. Aurelianenſe conc. 1425
qui dormierit, 32.q.7. Mog cõ 1533
qui ea q̃ Dei ſunt, diſ.38. Greg. 180
qui eccleſiaſticis, diſt.37. Zozimus papa. 168
qui eccleſiaſticis, diſti.59 Zozimus papa. 283
qui egerit pœnitentiam, de pœn.diſt.7. Auguſt. 1678
qui epiſcopus, di.23. Carth.cõc. 99
qui epiſcopatũ deſiderat 8.q 1. Auguſtin. 796
quieſcamus, diſt.42. Ioannes Chryſoſtomus. 192
quieſcite, 6.q.1. Felix ij. 748
qui & diuinis, 12.q.2 Gelaſius. 928
qui ex familijs, diſt.54. Tolet.concilium ix. 261
qui exigit, 22.q.5. Auguſt. 1194
qui habetis, 14 q.5. Auguſt. 990
qui in caſtigatione, 33.q 4. Io.Chryſoſtom. 1670
qui in maternis de cõſ d.4. Iſi. 1875
qui in aliud, diſt.25. Auguſt. 118
qui in aliquo, di.51. Tolc.cõc.4. 257
qui, in qualibet, 1.q.7. Felix pap 566
qui in eccleſia, 24.q.3. Auguſt. 1338
qui in alterius, 5.q.1. Hadrianus papa in capitular. 730
qui iubẽte, 11.q 3. Ilerden.conc 876
qui iuſtus eſt. 11.q.3. Aug. 892
quilibet fratrum, 8.q 5. Sixtus papa j. 805
qui malos, 23 q.5. Hieron. 1262
qui manducãt, de conſe.diſt.2. Aug. 1817
qui manducat, de conſe. diſt.2. Auguſt. 1805
qui merito, 11.q.3. Carth.concilium ij. 873
qui natus eſt, de pœ.diſ.1. Io.Euang. 1567
qui nec regiminis, 2.q 7 Aug. 653
qui negligit, 24.q.3. Hieron. 1318
qui nõ probauerit, 2.q.3. Hadrianus papa. 594
qui oblationes, 13.q.2. Carth.conc. iv. 968
qui oblationes ij. Paſenſe con. j. 968
qui occiderit, 17.q 4. Capitularium lib.6. 1111
qui omnipotentem, 11. qu.3. Fabianus papa. 894
qui patrem, diſt.55. Innoc. 272
qui peccat, 23 q.4. Auguſt. 1241
qui peierat, 22.q 5. Pius papa. 1193
q̃ peierare, 22.q 5. Chromatius. 197
qui per pecunias, 1.q.1. Octaua ſynodus. 466
qui perfectionem, 1 q 1 Innoc. 469
qui plures, 21 q.1. Leo iv. 1153
qui poteſt, 23 q.3. Anaſtaſius, & Damaſus papę. 1213
qui presbyterum, 17.q.4. Mogun.cõcilium. 1110
qui propinquam, 35.qu.3. & 4. Fab. papa. 1712
qui rapit, 17 q.4. Anacletus. 1107
qui recte iudicat, 11.q.3. Greg. 884
qui recedit, de pœ.di.4 proſper. 1675
q̃ recedit, 26.q.6. Arauſicã cõc. 1380
qui religioſis, 18.q 2. Carth. concil. iv. 1125
qui reſiſtit, 11 q 3. Auguſt. 894
qui ſarcum, diſ.50. ff. de fur. 245
qui ſanctus, de pœn.diſt.1 Hieron. 1563
qui ſacramentum, 32. q.4. Illerden. concil. 1486
qui ſcelerate, de conſe.diſt.2 Iſidorus. 1786
qui ſecundum carnem, 23.q 4 Hieronym. 1219
qui ſeſcit, 2.q.6. Vigilius papa 619
qui ſe ſcit, 2.q 6 Leo papa. 620
q̃ ſemel di.50. Martinus papa. 224
qui ſincera, diſt 45. Gregorius. 203
qui ſine peccato eſt, 3.q.7. Greg. 701
qui ſine crimine. diſt.26. Amb. 122
q̃ ſine Saluatore, 25.q.2. Aug. 1366
qui ſint, 26.q.1. Gratianus. 1363
qui ſitit, 33.q 5. Hieronym. 1697
q̃ ſpirituale, 30.q.4. Tribu.cõ. 1469
qui ſtudet, 1.q.1. Gregorius Nazianzenus. 466
qui ſub gradu, diſt.50. Baſilius. 239
qui ſubdiaconum, 17.q 4 Capitulari.2. 1111
qui ſuis epiſc diſt.93 Clemens. 418
qui venatoribus 1 diſ 86 Aug. 387
qui venatorib. 2. diſt.86. Aug. 387
qui vero 16 q.1. Chalced.conc 1025
qui vero, diſ.50. Maticen.con.1 244
qui vero, diſt.52 Gratianus. 258
qui vero, 11.q.3 Gelaſius palea. 876
qui uero, 21.q 2. Gratianus. 1155
qui viderit, 32.q.5. Gregorius. 1520
qui vitijs, 23.q.5 Auguſt. 1294
qui uos ſpernit, 8 q 1. Hieron. 797
qui vult confiteri, de pœn.diſ.6. Auguſt. 1683
q̃ vult facere de pœn di.2. Aug. 1612
qui vult ordinate, de pœn diſ.3. Auguſt. 1679
qui vxorem ſuam, 33.q 5. Rhemenſe conc. 1697
quia Agatho, 27.q 2 Greg. 1422
quia alij 13 q 2 Amb. 974
quia aliq̃. 1. diſ 82. Syricius pap. 375
quia aut, 20 q.1 Greg. in regeſt. 1142

Quia

quia cognouimus, 10.q.3.Toletanũ concil.3. 837
quia corpus,de conſec.di.2.Euſebius Emiſſenus 1701
quia dies,de conſe.diſ.5.Gregor.vij. 1900
quia diuinitatis, de pæn.d.1. Heron. 1587
quia ea,3.q.2. Pelagius papa 676
quia epiſcopus, 5.q.3. Anacletus papa 735
quia ergo,35.q.2 & 3.Grat. 1711
quia ergo.d.22 Grat. 92
quia ex ſola,24.q.1.Greg. 1306
quia frater, 7.q.1.Pelaius papa 772
quia igitur,d.63.Greg. 299
quia ingredientib.19.q.3.Greg. 1138
quia in quibuſdam,di.89.Chalcedonenſe conc. 403
quia Ioannes, 12.q.5.Greg. 955
quia iuxta,5.q.6.Gre.in regeſto 740
quia iuxta, 16.q.1. Capit. Caroli, & Ludouici 1019
quia morte,de conſ.d.2.Amb. 1801
quia paſſus eſt.de cõſ.d.2.Aug. 1592
quia per ambitiones,diſ.64. Gelaſius 316
quia præſulatus.1.q.4.Leo iv. 546
quia radix, de pę.diſt.2.Aug. 1609
quia res,11 q.1 Gelaſius papa 850
quia ſacerdotes,10.q.1 Hier. 826
quia ſancta,diſt.63. Stephanus 308
quia ſanctitas diſt.50 Greg. 311
quia ſimpliciter,d.56. Vrbanus 281
quia ſunt, d.28.Greg. 129
quia te quaſi,d.50 Steph.v. 243
quia tua fraternitas,12.q.1.Gre. 906
quia vero,de pę.d.2.Grat. 1603
quia vero, de pæn.d.4.Grat. 1662
quia vero d.6.Grat. 14
quib.epiſcopi 11.q.3.Vrban. 873
quibus peccata 13.q.2.Aug. 071
quibuſdam narrantibus,1.q.1.Greg. 524
quibus temporibus,d.76.Grat. 343
quicquid 1.q.1.Tolet.conc.xi. 517
quicquid,12.q.2.Agathẽſe conc. 932
quicquid,32.q.2.Aug. 1496
quicquid,32.q.5.Nicol papa 1523
quicquid,de conſ.di.5.Hier. 1890
quicumque,d.31 Grangrẽſe cõc. 142
quicumque,d.50 Hier. 239
quicumque,d.50 Syricius papa 249
quicumque,d.54.Tolet.conc.iv. 261
quicumque,d.77.Syricius papa. 350
quicumque d 81. Nicenũ conc. 364
quicumque 1.q.1.Greg. 462
quicumque ſacros, 1.q.1.Greg. 467
quicumque,1.q.5 Vrba.in conc. 554
quicunque,2.q.6.Theodoſ.lex 623
quicumque.6.q.1.Fabian.papa 750
quicunque,11.q.1.Codex Theo. 851
quicumque, 11.q P.trus Apoſt. 865
quicumque,11.q.2.Gelaſius 875
quicumque,11.q.3.Hier. 889
quicumque,12.q.5.Tribur.con. 957
quicumque,12.q.2.Greg.vij. 918
quicumque,12.q.2.Tol.cõc.iv. 946
quicumque,12.q.3.Tole cõc.ix. 953
quicumque, 12.q.5.Bracharenſe concil.iij. 954
quicumque, 14.q.4.Iulius papa 985
quicumque,16.q.1.Vuormacien.cõcil. 1041
quicũque,16.q.3.Tolet.cõc.iv. 1063
quicumque,16.q.7.Amb. 1084
quicũq.16.q.7.Tolet. conc.iv. 1003
quicumque, 17.q.4.Symmach. 1102
quicumque,17.q.4.Aug. 1118
quicumque,20.q.1.Iſidor. 1541
quicumque,23.q.7.Aug. 1275
quicumque,23.q.8.Melden.cõ. 1280
quicumque,23.q.8.Melden.cõ. 1280
quicumque, 23.q.8.Triburienſe concil. 1280
quicumque 84 q.1.Beda 1310
quicumque, 24.q.5.Toletan. concil. xiij. 1374
quicumque,27.q.2.Iſid.palea 1414
quicumque,23.q.2.Pius papa 1543
quicumque,de pę.d.1.Codex. 1555
quicumque,de conſecr.d.4.Martinus papa iij. 1843
quid autem,d.45.Greg. 202
quid autem,8.q.1.Ambr. 801
quid autem,24.q.3.Leo papa 1338
quid crudelius,23.q.4.Aug. 1244
quid culpatur,23.q.1.Aug. 1206
quid dicam,14.q.4.Aug. 986
quid enim prodeſt, di.83. Pius papa 378
quid ergo,11.q.3.Greg. 805
quid ergo, 23.q.4.Aug. 1214
quid ergo 23.q.4.Hier. 1253
quid ergo, de pę.d.3.Ioan.Chryſoſt. 1660
quid eſt aliud, d.88.Caſſiod. 400
quid eſt Chriſtum, de conſe.diſt.2. Auguſt. 1799
quid eſt hoc,d.50.Greg. 232
quid eſt manus,d.78. Leo Papa 354
quid eſt quicumque, 35.q.7.Auguſt. 1736
quid eſt quod dicitur,de pę.d.4. Gregorius 1675
quid faciet,23.q.4.Aug. 1219
quid in omnib.32.q.7.clem. 1534
quid obeſt.11.q.3.Aug. 879
quid prodeſt, ieiunare, d.86.Ambr. 388
quid proderit, d.61.Cæleſt. 289
quid ſit ſanguis, de conſ.diſt.2.Gregor.papa 1814
quid vero, 1.q.6.Grat. 556
quid vero,10.q.3.Grat. 834
quidam autem hæretici,24.q.3.Iſidorus 1341
quidam vero econtrario, 23.qõ.4. Aug. 1221
quidam clerici d.81.Toletanum concil.iv. 371
quidam Deo, de pæ.d.1. Theodorus archiepiſcopus Cantuar. 1602
quidã deſponſauit,27.q.1.Triburienſe conc. 1426
quidam fornicatus,34.q.1.Triburiẽſe conc. 1707
quidam maligni, 5.q 1.Greg. 731
quidam monachi,16.q.1. Calcedonenſe conc. 1027
quidam monachorum, 18.q.1.Chalcedonenſe conc. iv. 1124
quidam nubentes,d.27.Aug. 123
quilibet fratrum, 8.q.5. Sixtus papa 805
quinque modis,de conſ.d.4.Gregor. 1897
quis aliquando, de pęn.d.1. Ioannes Chryſoſtomus. 1501
quis autem leges,d.54. Gelaſius 264
quis autem,d.10.Gelaſius 32
quis autem de conſ.d.4.Aug. 1887
quis dubitet,d.96 Greg. vij. 441
quis enim,noſtrũ,22.q.5.Aug. 1160
qui æſtimaret,25.q.7.Aug. 1388
quis ignorat,32.q.4.Hier. 1510
qui locus,1.q.4.Aug. 545
quis neſciat,d.9.Aug. 26
qui neſciat,d.11.Innocen.j. 37
quis nos,23.q.4.Aug. 1244
quiſquis Chriſtianũ 23.q.4.Aug. 1240
quiſquis clericus d.84.Syricius papa 381
quiſquis cum militibus, de pæn.d 1. Codex 1555
quiſquis dixerit, de conſe.d.4.Mileuitanum conc. 1892
quiſquis ep̃s,12.q.2.vij.Syn. 924
quiſquis epiſcoporum,4.q.5. Carthaginenſe concil.iij. 728
quiſquis ex concupiſcentia, de conſe.d.4.Aug. 1896
quiſquis ille 2.q.8. Eutychian. papa 668
quiſquis inuentus 17.q.4. Ioan.papa viij. 1108
quiſquis metu, 11.q.3.Aug. 889
quiſquis in negotij,d.87.Gela. 304
quiſquis p̃ pecuniã,1.q.1.Gre.j. 463
quiſquis per dolum, 23.q.3. Gregor. papa 1335
quiſquis præceptis. 14.q.4.Aug. 980
quiſquis probatus,2.q.6. Mileuitan. conc. 622
quiſquis pro aliquo,24.q.1.Au. 1317
quiſquis rebus,d.41.Aug. 185
quiſquis vel,23.q.3.Aug. 1215
quo auſu,23.q.8.Gelaſius 1290
quo iure,d.8.Aug. 19
quod autem.di.9.Grat. 24
quod autem d.27.Greg. 122
quod autem,d.47.Grat. 213
quod autem.diſt.95.Grat. 429
quod autem.1.q.1.Grat. 461
quod autem,2 q.1.Grat. 575
quod autem,2.q 2.Grat. 591
quod autem,3.q.8.Grat. 704
quod autem,4.q.1.Nicolaus 717
quod autem,5.q.3.Grat. 734
quod autem.61.q.4 Greg. 736
quod autem,6 q 1.Grat. 643
quod autem,6.q 2.Grat. 753
quod autem,4.q.5.Grat. 759
quod autem,6.q.5.Greg. 760
quod autem,7.q.1.Grat. 761
quod autem,7.q.2.Grat. 790
quod autem,8.q.1.Grat. 791
quod autem,8.q.2.Grat. 802
quod autem,8.q.4.Grat. 803
quod autem,8.q.4 Grat. 805
quod autem,9.q.2.Grat. 809
quod autem,9.q.3.Grat. 813
quod autem,12.q.4.Grat. 953
quod autem,14.q.1.Grat. 978
quod autem,14.q.3.Grat. 972
quod autem,15.q.1.Grat. 905
quod autem,16.q.3.Grat. 1061
quod autem,16.q.6.Grat. 1077
quod autem,6.q.6.Grat. 1082
quod autem,17.q.3.Grat. 1101
quod autem 20.q.3.Grat. 1147
quod autem 21.q.3.Grat. 1157

Quod.

Quod autem.22.q.2.Greg. 1171
quod autem,22.q.2.Aug. 1179
quod autem,22.q.5.Grat. 1183
quod autem,22.q.5.Grat. 1193
quod autem,23.q.2.Grat. 1207
quod autem,23.q.4.Grat. 1213
quod autem,23.q.5.Grat. 1250
quod autem,23.q.6.Grat. 1272
quod autem,23.q.7.Aug. 1277
quod autem,24.q.1.Grat. 1295
quod autem,24.q.2.grat. 1320
quod autem, 24.q.3.Grat. 1325
quod autem,25.q.2.Grat. 1352
quod autem,25.q.2.Grat. 1352
quod autem,26.q.1.grat. 1363
quod autem,16 q.5.Grat. 1370
quod autem , 26.q.6.Grat. 1378
quod autem,37.q.2.Greg. 1424
quod autem,28.q.1.grat. 1434
quod autem,29.q.1.Grat. 1451
quod autem,30.q.4.Grat. 1458
quod autem , 30.q.2.Grat. 1464
quod autem, 30.q.4.Vrban.2. 1470
quod autem , 31.q 2.Grat. 1483
quod autem.31.q.3.grat. 1486
quod autem,32.q.1.grat. 1488
quod autem,32.q 1.Aug. 1490
quod autem , 32.q.2.Grat. 1495
quod autem,32.q.4.grat. 1504
quod autem,32.q.5.Grat. 1514
quod autem , 33.q.1.Grat. 1537
quod autem,33.q.1.greg. 1538
quod autem.33.q.2.grat. 1540
quod autem,33.q.4.grat. 1689
quod autem,33.q.5.grat. 1693
quod autem, 35.q.1.grat. 1708
quod autem,35.q.Alexander 2. 1721
quod autem 35.q.7.grat. 1736
quod autem 36.q.1.Gratianus 1645
quod autem de conſec.diſt.4. Greg. 1837
quod a patribus, diſt.57.Leo epiſcopus 341
quod a voto,17.q.1.grat. 1098
quod abſque,diſt.12.grat. 38
quod ad nos,diſt.47.Cyprianus. 218
quodam loco , 26.q.3.& 4. Auguſtinus 1370
quod ait Sodomitis,diſt.13. Auguſtinus 47
quod bene,7.q.4. Nicolaus papa 759
quod Chriſtus , 23.q.4. Ambroſius pagina 1229
quod clericus, 15.q.1. gratianus 840
quod conditio , 27.q.prima Iſidorus palea. 1414
quodcunque,24.q.1.Aug. 1299
quod Dauid,11.q.4.Auguſt. 1184
quod debetur, 14.q.1.Aug. 979
quod Deo pari,33.q.5.Aug. 1695
quod dicit dominus diſt.41.Au. 189
quod dicitis,di.16.Nicola papa 62
quod die Dominico,di.75 Leo 342
quod epiſcopus,19.q.1.Grat. 1133
quod errauerat,23.q.6.Aug. 1173
quod interrogaui , diſt.27. Nicolaus papa 124
quod intra, 20.q.1.Gratianus 1340
quod iudex,3.q.7.Grat. 697
quod iuramentum,22.q.1.grat. 1163
quod militare,23.q.1.grat. 1202
quod monachi,16.q.1.grat. 1021
quod nullus,diſt.25.grat. 111
quod ordinario,9.q.3.grat. 809
quod prædeceſſor , 11.q.3. Zacharias papa 899
quod priori,13.q.1.Gratianus 958
quod pro remedio , 1.q.7. Innocentius papa 564
quod pro neceſſitate,1.q.1. Innocentius 486
quod propoſuiſti,32.q.7.Greg. 1532
quod quidam 1.q.5.Aug. 410
quod quis commiſit,35.q.9.Hilarius in conc. 1740
quod reſtitutio,3.q.1.grat. 670
quod ſi accuſatorum , 4. q.6.Hadrianus Papa in c. 729
quod ſi dormierit,31.q.8.Aug. 1483
quod ſi pœnitentiam, 27.q.2.Cyprianus 1394
quod ſuſpecti,5.q.5.Nicol.papa 688
quod vero,diſt.11.grat. 33
quod vero,1.q.5.grat. 533
quod vero,2.q.4.grat. 612
quod vero,2.q.7.grat. 640
quod vero,3.q.3.grat. 676
quod vero,13.q.4.grat. 680
quod vero,3.q.5.grat. 683
quod vero,3.q.10.grat. 712
quod vero,11.q.2.grat. 859
quod vero,14.q.4.grat. 984
quod vero,14.q.5.grat. 987
quod vero,14.q.6.grat. 992
quod vero, 15.q.4.grat. 1008
quod vero,15.q.6.grat. 1011
quod vero,20.q.4.grat. 1150
quod vero,21.q.4.grat. 1159
quod vero,22.q.3.grat. 1209
quod vero,25.q.1.grat. 1346
quod vero,15.q.2.gregorius 1355
quod vero,28.q.2.grat. 1449
quod vero,32.q.2.Auguſtinus 1499
quod vouentes,27.q.1.grat. 1390
quomodo exaudit , de conſe. diſt.4. Auguſt. 1853
quomodo renouari,de pæ.diſt.2.Auguſt. 1617
quomodo ſacerdos,11.q.3. Hier. 877
quomodo virginibus,31.q.1. Hieronymus 1481
quoniam a quibuſdam,19.q.3.Septima ſynod. 1137
quoniam de iure,diſt.15.gretia. 48
quoniam diuerſarum , 21.q.2. ſexta ſynodus 1155
quoniam Feſtus,diſt 61.greg. 295
quoniā idē,diſt.10.Nicolaus papa 30
quoniam inueſtituras,16.q.7.grego. vij. 1088
quoniam in quibuſdā diſt.32.Chalcedon.conc. 153
quoniā in quibuſdam , 16.q.7. Chalcedonenſe conc. 1090
quoniam in Romani , diſt.31. Sexta ſynodns 144
quoniam mos,diſt.65.Nicænum cōcilium 319
quoniam multi, diſtin.47.Nicænum concilium 313
qm̄ multi , 14.q.4.Nicænū conc. 985
quoniam multos,11.q.3.gre.vij. 897
quoniam multa,diſt.48. Nicænū concil. 219
quoniam non cognoui, diſtin.88.Ex verbis Auguſt. 400
quoniam quidem diſt.18.Septima ſynodus 196
quoniam quicquid , 1.q.7. Hilarius papa 563
quoniam quicquid, 19.q.1.Hieronymus 1055
quoniam quidam, diſt.75.Chalcedonenſe conc. 341
quoniam quidam , diſt.100.Pelagius papa 454
quoniam ſanctæ,diſt.16.Sexta ſynodus 57
quoniam ſunt de conſe.diſt.3. Nicænum conc. 1828
quoniam Velina 12.q.1.greg. 910
quoniam uetuſto , 24.q.1. Hieronymus 1308
quoniam uidemus , diſt.69.Septima ſynod. 327
quoniam uices.diſt.68.Vrba.2. 326
quorundam, clericorum diſt.23.Tolet.conſ.& Hiſpalen. 105
quorundam,diſt.34.Nicol.papa 157
quorundam,diſt.64.greg. 337
quos a paganis , de conſe.diſt.4. gregorius 1859
quos conſtiterit, 1.q.1. gelaſius 464
quos Deus coniunxit, 33.q.2. Iſidorus 1551
quoties a populis, 1.q.7.Innoc. 567
quoties 24.q.1.Inn.papa 1300
quoties 1.q.7.greg. 565
quoties epiſcopi,2.q.6.Felix 2. 620
quoties.2.q.5.Innocentius 606
quoties,22.q.5.Hieron. 1201
quoties poſt,2.q.6. Theodoſiana lex 623
quotieſcunque.33.q.4.Aug. 1690
quotquot,27.q.1.Ancyra.ſyn. 1401
quotidie. de conſe.diſt.2. Auguſtin. 1783

R

RAdicata eſt,de pæn.diſt.1.Auguſtinus 1604
raptor,17.q.2. Capitular 1426
rapinam emere,14.q.5.Ambr. 988
raptores igitur, 36.q.2. Symmachus papa 1748
raptus eſt,27.q.2.Iſidorus 1432
raptus quoque.36.q.1.Iſidorus 1745
ratio nulla,17.q.4.Greg. 1102
rationis ordo.diſt.100.Greg. 458
rationis 16.q.7.Greg. 1095
reatina eccleſia,diſt.63. Leo 4. 303
rebaptizare,de conſ.diſt.4.Aug. 1872
recurat , 32.q.3.Auguſt. 1505
recedite,diſt.45.Hieron. 209
recedite,23.q.4.Aug. 1271
redintegrāda, 3.q.1.Ioānes pa. 671
redintegranda,3.q.1.Euſeb. 672
regum officiū,23.q.5. Hieron. 1260
regula diſt.3.Iſidorus 8
regula veſtra,diſ.17. Iulius papa j. 63
regulæ ſanctorum,diſ.29.Greg. 134
regenda eſt, 10.q.1.Leo papa iv. 823
regenerante.de conſ.diſ.4.Aug. 1885
relatum nobis, diſt.37. Clemens Papa j. 176
relatum eſt, 31.q.1. Tributien.conc. pa. 1478
relatum eſt de conſecr.diſ.2.Toleta. conc.xij. 1782
relatum eſt,10.q.3.Greg. 839
relatum,11.q.3.Alexander 844
relatum eſt,5.q.2. Damaſus 733
relatio, 21.q.1.Greg. 1154

relata eſt,18.q.1.Toletanū conc.824
relegentes,23.q.5.Pelagius. 1267
reliq ſacerdotes, diſt.67.Anacl. 323
religioſam,12.q.2. Gregorius. 951
relictam,30.q.4. Gratianus. 1468
remittuntur,23. q.5.Ambroſ. 1270
remiſſionem, 1.q.1.Auguſtinus. 484
remoto,7.q.1. Hilarius papa. 777
renouantes,diſt.22. Sexta ſynod.96
reos ſanguinis,23 q.5.Greg. 1253
reperiuntur,1 q.1.Ambroſius. 464
reperiuntur,de pœn.diſt.3. Ambroſius. 1634
reprehēſibile,23.q.8.Nicolaus.1285
requiſiſti,33.q.1.Gregorius. 1538
requiritis,1.q.7. Leo 4. 563
res autem,23.q.5. Leo papa. 1260
res eccleſiæ,1.q.3.Vrbanus papa.543
res eccleſiæ 12 q.1.Vrban.papa.915
res in e patu 12.q.2.Gregorius. 921
reſponſa,diſt.2.Iſidorus. 6
reſecandæ,24.q.3. Hieronym. 1334
reſuſcitatus,de pœn diſt.1.Aug.1566
reſcripta,25 q.2.ex Codice. 1356
retulerunt. de conſe.diſt.4. Zacharias papa. 1867
reū eccleſiam,17.q.4.Capit.v. 105
reuertimini,16 q.1.Hieronym. 1053
reuertar,de pœn diſt.4.Beda. 1663
reuera,de conſe.diſt.2.Amb. 1809
reuera,3 q.9. Nicolaus papa. 708
re uera,32.q.5.Ambroſius. 1515
Rex debet,23.q.5.Cyprian. 1265
rhodiæ,d.2. Iſidorus. 7
ridiculum eſt,diſt.12. Nicolaus papa pag. 40
ridiculum eſt. 11.q.3. Aug. 878
rogo,hortor,& moneo,11.q.3. Gregorius. 872
rogamus vos,24.q.1.Marcellus papa. 1308
rogationes,de conſ.diſt.Aurelianenſe conc.1 1827
Romanus,d.81.Pelagius papa. 365
Romanus Pontifex, de conſ.d.4.Iſidorus. 1843
ſurſus 11.q.3. Carthag.conc.v. 875

S

SAbbato,de conſe.d.3. Innoc. papa. 1819
Sacerdos 26.q.7.Carthag.conc.4.pagin. 1385
ſacerdos,3.q.7.Aug. 703
ſacerdos de conſ.diſt.2. Hieronym. pag. 1823
ſacerdos,1.q.2.proſper. 534
ſacerdos,de pœn.d.6.Greg. 1685
ſacerdos,d.81. Eugen.papa. 364
ſacerdos, d.50.Aug.pal. 234
ſacerdote,de conſ.d.1.Carthaginenſe conc.iv. 1774
ſacerdotes,de conſe.d.4.Greg.1861
ſacerdotes,d.37.Hieron. 171
ſacerdotes,6.q.1. Teleſphorus. 746
ſacerdotes,2.q 7.Clemens. 642
ſacerdotes,12.q.4. Toletanū concil. ix. 953
ſacerdotes,1.q.1.Hieron. 507
ſacerdotes d.49 Hier. 213
ſacerdotes vero,diſtin.93.Clemens. 417
ſacerdotes,diſt.50. Nicolaus papa. 241
ſacerdotes,2.q.7.Damaſ. papa. 663
ſacerdotum,de conſe.d.2. Clemens papa. 1789
ſacerdotum,21.q.3.Cyprianus. 1159
ſacerdotibus,11.q.1. Greg. 854
ſacerdotibus, diſt.31.Beda. 140
ſacerdotibus,de conſe.d.3.Aurelianenſe conc.1. 1827
ſacerdotale officium, diſt.61.Gregorius. 286
ſacratas d.23.Soter papa. 107
ſacramentum haſtenus, 2.q.5.Cornelius. 605
ſacramenta,1.q.1. Aug. 483
ſacramenta altaris,de conſ.d.1.Africanum conc. 1768
ſacrificium,de pœ.d.1.Ambr. ex Dauid. 1559
ſacrificium,de conſe.d.2.Aug. 1790
ſacrilegium,17.q.4.Greg. 1103
ſacroſancta religio,1.q.1.Gelaſ. 508
ſacroſancta Romana d.22. Anacletus. 93
ſacrorum canonum,d.63.Ex capitular.Carol.Imper. 312
ſacrorū canonum 12 q.2.Greg. 922
ſal cæleſtis,de conſe.d.4. Beda.1861
ſaluator,1.q.1. Vrbanus ij. 539
ſaluator,de conſe.d.5.Didym. 1904
ſalomon.32.q.4.Greg. 1513
ſalonitanæ,d.63. Greg. 366
ſaluo in omnib.9.q.3.Higinus. 815
ſalubeerimum,1.q.7.Leo. 571
ſancimus,12.q.2.Tolet.conc. 931
ſancimus,1.q.7. Cod. 573
ſancitum eſt,23.q.8. Vuormacen.concil. 1290
ſancitum eſt vt,7.q.1. Rothomo.concil. 777
ſancta Romana,d.15. Gelaſius. 51
ſancta octo,d.16.Ex diurno li.&c.pagin. 58
ſancta quippe,2.q.7.Hier. 665
ſanctum eſt,de conſec.di.4.Auguſt. 1849
ſanctiſſimo in Chriſto,d.73. Epiſtola formata. 334
ſanctimoniales,20.q.1. Carthaginēſe conc.3. 1144
ſanctimonialis,d.23. Carthaginenſe conc.4. 107
ſanctis,quippe,11.q.3.Vrba.ij. 901
ſanctorum canonum,d.70.Vrbanus ij.ex conc. 328
ſanctorū patrum,10.q.1.Calix.pap.ij. 826
ſanctorum patrum, 1.q.1. Calixtus papa. 446
ſana quippe,d.9.Aug. 27
ſane cauendum,de pœn.d.3.Auguſt. 1658
ſane conſanguinitatis, 35.q.2.Iſidorus. 1715
ſane dicimus,15.q.1. Ambroſius pagin. 1000
ſane percuſſor, d.45. Anacletus papa. 210
ſane profertur, 24. q.2. Quinta ſyn. pag. 1323
ſane quia 16 q.2. Vrbanus ij. 1859
ſane quiſquis.15 q.3.Codex. 1806
ſane quod ſuper 24.q.2.Vrbanus ij. pag. 1321
ſane ſi communi,diſt.65. Nicænum concil. 317
ſane ſi ex conſenſu,2.q.6. Carthaginenſe concil.iij. 632
ſane Theſſalonicenſes,16.q.7. Anaſtaſius bibliothec. 1088
ſapiens non eſt, 6.q.1. Lucius papa pag. 748
ſapiens nunquam,de pœn.d.2.Ambroſius. 1618
ſatagendum,25.q.1.Pelag.pap.1349
ſatyra,d.2.Iſidorus. 7
ſatis euidenter,d.96.Nicolaus papa pag. 440
ſatis hinc apparet,33.q.5.Aug.1659
ſatis oſtendimus, de conſ.d.4.Aug. 1858
ſatis peruerſum,d.56.Greg. 278
ſatisfactio pœnitentiæ, de pœn.d.3. Aug. 1635
ſcelus 2.q.1.Nicolaus papa. 591
ſceleratior omnibus,de pœ.d.3.Leo papa. 1655
ſcenicis,de conſ.d.2. Carthaginenſe conc.iij. 1825
ſcit ſancta,d.12.Leo ix. 39
ſcitote,6.q.3.pelagius papa ij. 755
ſciant cuncti,2.q.8.Codex. 667
ſcias frater,7 q.1.pelagius pap.778
ſciatis fratres,33.q.4.Hier. 1689
ſcire debet,diſt.76.Ambroſius. 347
ſcire debes,7.q.1.Cyprianus. 765
ſcire vos oportet,23.q.8.Leo. 1281
ſcimus autem.d.43. Anacletus. 197
ſcimus vos non ignorare,12.q.1.Vrbanus papa. 907
ſciendum,8 q.1.Greg. 796
ſciendum,26.q.3.& 4.Aug. 1368
ſciendum eſt,27.q.1.Arelaten.conc. pag. 1406
ſciendum,de pœ di.2.Greg. 1684
ſciendum,di.29.Iſidorus. 135
ſcindite corda,de pœn.diſt.1.Ioelis. 1564
ſciſcitaris,7.q.1.Nicolaus papa.786
ſciſcitatur,30.q.4.Nicol.papa. 1468
ſciſcitantibus 15.q.8. Nicolaus papa. 191
ſchiſma 24.q.1.Pelagius. 1313
ſchiſmatici,23.q.6.Aug. 1272
ſcriptura dicit.de conſec. diſt.2.Cyprianus. 1778
ſcripſit mihi,7 q.1. Greg. 761
ſcripſit nobis 27.q.2.Nicolaus.1422
ſcriptum eſt,6.q.3.Greg. 755
ſcriptum eſt,14.q.3 Greg. 989
ſcriptorum veſtrorum,d.100. Greg. 459
ſæculares,33.q.1.Carth.conc. 1541
ſæculares,de conſ.diſt.2. Agathenſe concil. 1785
ſecunda autem,4.q.2.& 3.Grat.718
ſecunda q 29.q.2.Grat. 1454
ſecunda,de pœn.diſt.1.Hier. 1587
ſecundam,18.q.2.Grat. 1120
ſecundum canonicam, 23.q.8.pariſien.conc. 1289
ſecundū catholicā, 11.q.3.Aug. 878
ſecūdum eccleſiæ,di.19. Anaſtaſius ii. 79
ſecundum verba, 33 q.5. Auguſtin. pag. 1695
ſecuri ſunt,2.q.7.Beda. 652
ſed adhuc,1.q.3.Grat. 535
ſed cum in epiſcoporum,q.10.2.Gratianus. 817

Sed.

Sed continuo, de pæn. diſt. 2. Ambroſius, pag. 1570
ſed & illud. 26. q. 2. Hieronym. 1366
ſed illud, diſt. 45. Origenes. 210
ſed nec Adam, de pœn. d. 2. Ambroſius. 1618
ſed notandũ, diſt. 29. Gratian⁹. 133
ſed penſandum, diſt. 6 Gregor. 16
ſed ponatur, 11. q. 3. Gratianus. 859
ſed queritur, diſt. 37 Gratianus. 170
ſed ſi forte, diſt. 81. Lucius pap. 369
ſeditionarios, diſ. 46. Carthaginenſe conc. 4 212
ſedulo monendi, diſt. 38 Auguſtin. pag. 180
ſemel Chriſtus, de conſe. diſt. 2. Auguſtinus. 1801
ſemel immolatus, de conſe. diſt. 2. Auguſt. 1801
ſententia Cham, 2. q. 7. Anacletus papa. 643
ſẽtẽtia paſtoris, 11. q. 3. Gregor. 860
ſententiã Romanę, 35 q. 9. Nicolaus papa. 1742
ſenatuſconſultum. diſt. 2. Iſidorus 6
ſenti, 11. q. 3. Auguſtinus. 879
ſæpe contingit, diſt. 50. Vuormacienſe conc. 247
ſæpe contingit, 2. q. 5. Vuormaciẽſe concil. 611
ſæpe fit, 12. q. 2. Tolet. conc. vi. 949
ſæpe malorum, 28. q. 1. Toletanum concil. 4. 1446
ſæpe principes, 23. q. 8. Toletanum concil 4. 1292
ſæpe ſe vitia, diſt. 41. Gregor. 190
ſeptuaginta, diſt. 16. Athanaſius. 61
ſepties cadit, de pæ. diſt. 3. Hieronymus. 1641
ſequitur in vtraque, diſt. 26. Gratianus. 118
ſequitur non percuſſorem, diſt. 45. Gratianus. 202
ſequitur non litigioſum, diſtin. 46. Gratianus. 210
ſequitur 1. dã, 1. q. 2. Gratianus. 529
ſequitur ſcdã, 27. q. 2. Gratianus. 1411
ſequitur ſexta 2. q. 6. Gratianus. 614
ſeruatis priuilegijs, 25. q. 1. Hormiſda papa. 1354
ſeruanda eſt, diſt. 32 Gratianus 145
ſeruetur, 11. q. 3. Nicænum cõc. 856
ſerui autem, diſt. 54 Gratianus. 259
ſeruitium, 19. q. 2. Vrbanus 2. 1132
ſeries conſanguinitatis, 35. q. 5. Iſidorus. 1718
ſeriatim, diſt. 32 Leo ix. 152
ſerpens decepit, de pæ. diſt. 1. Ambroſius. 1571
ſex differentiæ, 23. q. 3. Auguſ. 1210
ſexaginta, diſt. 16 Zepherinus. 55
ſexto die, diſt 35. Ambroſius. 166
ſexta actione, 15. q. 7. Hiſpalen. concil. 2. 1015
ſexta ſynodus, diſt. 16 Beda. 58
ſexta vero, 4 q 6. Gratianus. 729
ſextam ſanctã, de conſe. diſtin. 3. Hadrianus Papa. 1834
ſextam ſynodum, diſt. 16. Hadrian. papa. 56
ſi accuſatorẽ, 3. q. 10. Felix papa pa. 713
ſi accuſatorẽ, 4. q. 6. Felix papa. 729
ſi ad ſcripturas, diſt. 9. Auguſt. 26
ſi ad peccatum, 22. q. 4. Auguſt. 1188
ſi ad matris de cõſ. diſ. 4. Aug. 1874
ſi agamus, de pæn. diſt. 1. Hieronymus. 1584
ſi aliquid, 22. q. 4. Beda. 1184
ſi aliquis, 22 q. 4. Soterus papa. 1187
ſi aliquis, 26 q 6 Epaunen. cõc. 1381
ſi aliqua cauſa, 21. q. 1. Ioannes Chryſoſtomus. 1167
ſi apoſtolus, de pæ. diſt. 3. Aug. 1635
ſi apud 23. q. 5. Hieronymus. 1200
ſi audieris, 23. q. 5. Cyprianus. 1262
ſi auerterit, de pæn. diſt. 4. Dominus per Ezechielem. 1674
ſi autem aliquis, 9. q. 3. Anicetus, papa. 816
ſi autem nec dum, 36. q. 7. Meldenſe concil. 1749
ſi autem presbyteri, 15. q. 7. Carthaginenſe conc. 3. 1046
ſi autem prouocatum, 2. q. 6. Africanum concil. 635
ſi autẽ ſine, 27. q. 4. Gratianus. 1102
ſi autem vobis, 11. q. 3. Clemẽs. 865
ſi baptizata eſt de conſe. diſt. 4. Auguſtin. 1884
ſi cauſa 33. q. 4. Ambroſius. 1690
ſi clericus, 11. qu. 1. Chalcedonenſe concil. 857
ſi Clerici, 11. q 1. Toletanũ cõc. 848
ſi clericatus. 16 q. 1. Hieron. 1031
ſi concupiſcentia. 15. q. 1. Aug. 1001
ſi conſuetudinem, diſt. 8. Greg. 22
ſi credas, de conſ. d. 2 Ambr. 1823
ſi non ſunt, de conſ. diſt. 2. Hilarius epiſcopus. 1784
ſic autem, 1. q. 1. Auguſtinus. 482
ſic decet. 25. q. 2. Silueri⁹ papa. 1360
ſic enim, 28 q. 1. Auguſt. 1440
ſic non ſunt, 32. q. 4. Auguſtin. 1511
ſic in ſanctificando, de conſec. diſt. 2. Cyprianus. 1777
ſic omnes, diſt. 19. agatho papa. 76
ſic populus. 1. q. 1. Hieronymus. 494
ſic quidam, 10. q. 1. Toletanum conc. 3. 822
ſic quippe, 27 q. 2. Gregorius. 1431
ſic viue, 16 q. 1 Hieronymus. 1031
ſicubi. 12. q 5. Tarraconẽſe, conſ. 957
ſi cui etiam, de pœn. diſt. 1. Aug. 1563
ſi cuius patruus, 35. q. 10. Innocent. pag. 1744
ſi cuius vxorem, diſti. 34. Neocæſar. concil. 151
ſi cupis 16. q. 1. Hieronym. 1023
ſi cuſtos, 27. q. 1. Gregorius. 1399
ſicut apoſtoli. 11. q. 1. Fabianus epiſcopus. 856
ſicut achab de pæn. diſt. 3. Gre. 1646
ſicut ait, de pæ. di. 3. Hieron. 1646
ſicut alterius, 7. q. 1. Calixt⁹ pap. 780
ſicut antiquus, 17. q. 4. Nicola⁹. 1104
ſicut bonum, 27. q. 1. Carthaginenſe conc. 4. 1350
ſicut Chriſtus, 1. q 1. Hieron. 499
ſicut crudelis, 32. q. 1. Ioannes Chryſoſtomus. 1488
ſicut diœceſim, 16. qu. 3. Toletanum concil. 4. 1063
ſicut dñi, 16. q. 7. paſchalis 2. 1089
ſicut eccleſia, 12. q. 2. Gregorius 937
ſicut enim, 11. q. 1. Clemens. 850
ſicut enim, 32. q. 5. Ioannes Chryſoſtomus. 1517
ſicut epiſcopum, 1. q 2. Greg. 532
ſicut ergo, 35. q. 9. Gratianus. 1743
ſicut eunuchus, 1 q 1. Auguſtin. 481
ſicut excellẽtiam, 23. q. 4. Greg. 1246
ſicut ficti, 1 q 1. Auguſtinus. 483
ſicut ii qui, diſt. 47 ambroſius. 216
ſicut inquit, 2. q. 7 Gregorius. 662
ſicut in ſacramentis, de conſe. diſt. 4. Auguſt. 1890
ſicut in vnaquaque, 21. q 2. Rhemẽſe conc. 1157
ſicut Iudas, de conſe. diſt 2. Auguſtinus. 1829
ſicut is, 1. q. 6. Gregorius. 557
ſicut neophytus, diſ. 48. Gregor. 220
ſicut non alii de conſe. diſtinct. 1 Felix. 1357
ſicut nõ eſt, 23. q. 4. auguſtinus. 1223
ſicut non omnis, 32. qu 2. Hieron. 1495
ſicut nõ ſuo, diſt. 46. Leo Papa 213
ſicut noſtis, de conſec. diſt. 4 Auguſtinus 1860
ſicut omnino, 12. q. 4. Gregor. 923
ſicut primi, de pœn. diſt. 1. aug. 1591
ſicut quædam, diſt. 12. Leo papa. 48
ſicut quamuis, diſt 96 Gelaſius 446
ſicut qui, 17. q 4. Pius papa. 1106
ſicut q monaſteria, 20. q. 1. Eugenius ii in ſynodo, 1143
ſicut Sacerdotes, 2. q. 7. Fabian. 642
ſicut ſancti, diſt. 15. Gregorius. 50
ſicut latius, 32. q. 4. Auguſtin. 1511
ſicut ſemel, diſt. 86. Greg. 324
ſicut femina, 32. q. 2. Hieron. 1500
ſicut fera, de pæ. di. 2. Auguſt. 1612
ſicut ſine, 2. q. 1. Greg. 576
ſicut ſtellas, diſt 38. Zepherinus, papa. 179
ſicut tribus, de pæ. di. 2. Aug. 1613
ſicut verus, de conſe. diſt. 2. Ambroſius. 1822
ſicut vir 7. q 1. Euariſtus Papa 766
ſicut viri, diſt. 50 Iſidorus. 186
ſicut vigeri 1. q. 1 Auguſtin. 489
ſi de area. 29 q. 2. Auguſtinus 1367
ſi decreta, diſt. 20 Nicolaus 1. 83
ſi de rebus, 23. q 7. Auguſt. 1276
ſi diaconus, diſt. 81. Aurelianẽſe concil. 366
Si dicat vir, 33. q. 3. Auguſt. 1693
ſi dominus, 11 q 3. Hieron. 893
ſi ducturi, 32. q 6. Auguſt. 1524
ſi duo forte, diſt. 79. Honorius Auguſtus. 358
ſi duo fratres, diſt. 50. Triburiẽſe cõcil. 247
ſi duo vel, 35. q 6 Vrbanus in concil 1738
Si eade quibus. 23. q. 4. auguſt. 1247
ſi ea deſt uerem, 25. q. Gregor. 1354
ſi eccleſia 23. q. 4 Auguſtin. 1243
ſi ægrotans, 5. q. 3. Romana ſyn. tempore Hadriani. 734
ſi enim, 27 q. 2 Ioan. Chryſoſt. 1430
ſi enim inquit. de pœn diſt. 2. Hieronymus. 1620
ſi eos de quibus, de conſ. diſt. 4. auguſt. 1889
ſi epiſcopus, diſt 50. Agath. cõc. 226
ſi epiſcopus ante, 11. q. 3. Sardicenſe concil. 861
ſi epiſcopus. 11 q. 3. Epaun. cõc. 876
ſi epiſcopus, 3. q. 2. Felix 1. 675

Si

ſi epiſcopus, 16.q.3. Aurelianenſe, concil.1. 1069
ſi epiſcop.12.q.2. Tolet.cõc.III. 950
ſi epiſcopus metropolitanus, diſt.18. Conti. Agath. 72
ſi epiſcopus, 11.q.5. Agath.conc. 656
ſi epiſcopo 2.q.5. Vuormac.cõc. 612
ſi epiſcopũ, 16.q.6. Greporius 1079
ſi epiſcoporũ, 21.q.5. Gregorius 1163
ſi ergo, 8.q.1. Origen. ex lib. Nu. 799
ſi euangelica diſt.55. Pelagius 274
ſi ex bono de pęn.diſ.4.4. Aug. 1665
ſi ex laicis, 10.q.1. Ilerdẽs.conc. 822
ſi expoſitus diſ.87. Arelat.cõc.II. 396
ſi femina, 29.q.2. In conc.apud Vermeriam. 1456
ſi fęneraueris, 14.q.3. Auguſt. 982
ſi forte, diſt.63. Leo Papa 314
ſi forte, de pęn.diſt.1. Codex 1555
ſi forte, 1~ q.4. Clemens 1106
ſi forte, diſ.65. Sardicẽſe concil. 320
ſi forte, 21.q.5. Arelatenſe.cõc. 1162
ſi fortaſſis, 16 q.6. Leo.iiij. 1081
ſi fur aut latro. 13.q.2. Aurel.concil. palea. 977
ſi gens Anglorum, diſt.56. Bonifacius martyr. 279
ſignificaſtis.1.q.1. Fabianus. 505
ſignum eſt, de cõſe.diſ.2. Aug. 1790
ſi habes, 24.q.3. Auguſtinus. 1326
ſi hęreticus, 2.q.7. Nouel.Cõſt. apud Iul. 648
ſi homo 35.q.2. & 3. In concilio apud. Vermerias. 1712
ſi homo 17.q.1. Gregorius 1400
ſi homicidiũ, 23.q.5. Auguſt. 1265
ſi igitur, 24.q.3. Hieronymus 1332
ſi ille q. diſ.50. Hormiſda papa 250
ſi illic 23.q.4. Gelaſius 1231
ſi Imperator, diſ.96. Ioan.papa. 442
ſi in adiutorium, diſt.10. Auguſt. 30
ſi infidelis, 28.q.2. Gregorins 1449
ſi infidelis, 28 q.1. Ambroſius 1438
ſi in laicis, diſt.38. Leo papa 178
ſi inimicus eſt. diſt.93. Petrus, in ordinatione Clementis 415
ſi inimicus, 11.q.3. Petrus Apoſt. 866
ſi in morte, 23.q.8. Gregorius 1285
ſi in plebibns. diſt.63. Iſidorus 304
ſi in qualibet, 20.q.2. Tolet.cõc. 1145
ſi inter bonos, de conſe.diſt.4. Auguſtinus. 1544
ſi inter epiſcopos, 6.q.4. Bonifacius papa 758
ſi [illegible] præeſt, 11.q.3. Iſidorus 896
ſi is qui, 23.q 4. Gregorius 1231
ſi iubet, 26.q.6. Carthag.cõc.2. 1378
ſi Iudas. de pęn.diſtinctione, 4. auguſtinus 1665
ſi iuſtus, 1.q.1. Auguſtinus 482
ſi iuxta apoſtolorum, diſt.38. & Hieronymus 180
ſi laicus, diſt.31. Hieronymus 141
ſi laici vxor, diſt.34. Martinus Brachar. in conc. 162
ſi lapſis diſt.50. Gregorius 224
ſi legitimi, 2.q.5. agathẽſe, conc. 604
ſilueſter, 11.q 1. G[illegible]laſius papa 844
ſi mala fama. 2.q.5. Hincmarus epiſcopus. 605
ſi metropolitanus, 6.q.4. Alexander palea. 758
ſimiliter, 3.q.5. Iulius Papa 687
ſimiliter, 16.q.1. prima. Symmachus in 6. ſynodo 1049
ſimili mõ 28.q. prima Eutychianus paginas 1436
ſimilem Dei de pęnitentia, diſtin.2. Ambroſius 1618
ſi monachus, 16.q.1. Inn.papa 1029
ſi motum fuerit, de conſ.diſt.1. I[illegible]inus papa 1759
ſi mulier, diſt.5. Gregorius 13
ſine exceptione, 12.q. ſecunda, Leo papa 939
ſine litteris, 8.q.5. Gratianus 805
ſine ornatu, 21.q 4 Leo iv. 1161
ſine pęnitentia, de conſe.diſt.4. Ambroſius. 1870
ſi non ſunt, de conſec.diſt.2. Hilar. epiſcopus 1784
ſi non ſanctificatur, de conſ. diſt.4. Auguſtinns 1862
ſi nõ ex fidei 23.q.4. Gregorius 1246
ſi non licet, 23.q.5. Auguſtinus 1255
ſi nulla. 23.q.8 Nicolaus papa 1283
ſi nulla de conſ.diſt.4. Leo papa 1874
ſinguli accipiunt de conſe.d.2. Hieronymus 1817
ſingula eccleſiaſtici, diſt.89. Gregorius 401
ſi nupſerit, diſt.27. Hieronymus 124
ſint manifeſtæ, 12.q. prima Canon, apoſto. 913
ſiut tibi quotidiana, de conſe.diſ.5. Hieronymus 1896
ſint tibi ieiunia, de conſe.diſt.4. Hieronymus 1897
ſi officia, diſt.59 Zozimus 283
ſi omnia in hoc ſæculo, 6.q.1. anacletus 746
ſi papa, diſtinctione, 40. Ex dictis Bonifacij 184
ſi patet, 30.q.4. Chalcedonenſe concilio 1468
ſi Paulus, 32.q.5. Hieronymus 1518
ſi peccatum eſſet, 22.q prima Auguſtinus 1168
ſi peccatum Dauid, de pęn.diſtin.1. Gregorius 1591
ſi peccauerit, 2.q.1. Auguſtinus 588
ſi per ebrietatem, de conſ.diſt. ſecunda, Beda. 1789
ſi per ordinationem, diſt.63. Pariſienſe conc.1. 299
ſi p ſortiarias, 33.q. prima, Hincmarus Rhemen. epiſcopus 1540
ſi per negligentiam, de conſ. diſt.2. Pius papa 1789
ſi Petrus, 24.q.1. Ambroſius 1302
ſi Petrus, 8.q. prima, Ioannes iij. 792
ſi pluses, 16 q.7. Tribur.conc. 1095
ſi poſt ordinationem, diſ.50. Martinus papa j. 228
ſi presbyteri, 1.q.1. extra dé presby. non cap. palea 494
ſi presbyter, 26.q.6. Iulius 1382
ſi primates, 5 q.3. Felix papa ij. 733
ſi priuatum 12.q.1. Auguſtinus 916
ſi propterea, 23.q.5. Auguſtinus 1263
ſi propterea, de pœn.diſt. prima, auguſtinus 1563
ſi publicis, 22.q.4. Tolet.concilio, 8. pagina 1183
ſi qua de rebus, 12.q.2. ancyra, ſyno, pagina 935
ſi qua femina, diſt.90. Eliberit, concilio 245
ſi qua fuerit, 81.q.1. Eliberitan. concilio 1479
ſi qua monachatum, 27. q.1. Gregorius 1403
ſi qua mulier, 35.q.10. Romana ſyno. pagina 1745
ſi qua mulier, 31.q.1. Ex concilio apud Vermerias, palea 1479
ſi qua mulier, diſt.30 Gangrenſe, cõcilio 135
ſi qua mulier ſuo, diſ.30. Grangrenſe conc. 136
ſi qua mulier, de conſe di.4. Ex conc. Mar. Bracha. 1875
ſi qua mulier, 35.q.10. Inn. 1745
ſi qua mulier, 35.q.x. Hyginus papa pagina 1745
ſi qua mulier, 19.q.3. authen. 1138
ſi qua vidua, diſt.28. Martinus Brachar. in conc. 130
ſi qua virgo 27.q.1. Chalcedon. concilio 1401
ſi quando videris, de pœn.diſt.3. Hieronymus 1660
ſi quãdo, 2.q.6. Hadrianus papa 636
ſi qnandoque a ſacerdotibus, 15.q.6. Alexander papa 1011
ſi quatuor, 23.q.8. In concilio apud Vermerias 1294
ſi quæ cauſæ, 11.q.1. Innocentius papa 848
ſi qualibet 22.q.2. Gregorius 1179
ſi qué a clericatu. 26.q.1. Greg. 1033
ſi quẽ forte, 24.q.j Auguſtinus 1318
ſi quem pęnituerit, 2.q.3. Capitularium liber. 597
ſi qui apud, de conſe.diſt.4. Auguſtinus 1845
ſi qui à ſimoniacis, 1.q.1. Vrbanus papa 520
ſi qui clerici, diſt.74. Carthaginen. concilio 235
ſi qui clerici, 11.q.1. Chalce.cõc. 847
ſi qui clerici, 1.q.1. Leo 484
ſi qui clericorum, 11. q.1. Aurelianẽ. concilium iij. 848
ſi quis epiſcopi, 15.q.2. Leo 1361
ſi quis epiſcopi 1.q.1. Leo 487
ſi qui epiſcopi, diſt.92. Ancyran. concilium 211
ſi qui ex fratrib. 11.q.1. Clemens. 851
ſi qui filij diſ.30. Gangren.conc. 134
ſi qui inuenti, 5.q.1. Eliberitanum concilium 731
ſi quilibet diſt.54. Greg. palea 267
ſi qui neceſſitate, de conſec.diſtin.4. Leo papa 1842
ſi qui parentes, 31.q.3. Eliberit, concilium 1487
ſi qui presbyteri, 1.q.7. Cyprian. 557
ſi qui ſine examinatione, diſt.81. Nicænum, conci. 363
ſi qui ſunt vituperatóres 2.q.7. Euariſtus papa 675
ſi qui ſunt, diſ.81. Gregorius vij. 266
ſi qui vel temeritate, 1.q.7. Gelaſius pagina 566
ſi qui voluerint, 1.q.7. conc. Nicæ ũ pag. 564
ſi qui vero 7.q.1. Nicęn.conc. 775
ſi qui vero, de pæn.diſt.5. Nicænum concilium 1681
ſi qui vero, diſt.32. Gregorius 146
ſi quidqđ de cõſe.diſt.4. Aug. 1843

ſi quid.

ſi quid de quocumque, 25.q.7.Gregorius 1016
ſi qd in eccleſia, 2.q.7. Gelaſius 663
ſi qd inueniſti, 14.q.5.auguſt. 988
ſi quid veri, diſt.37.Auguſtinus 175
ſi quid vero, diſt.86.Gregorius 391
ſi quis abbas, 18.q.2.Triburien.concilium 1126
ſi quis ab epiſcopo, 2.q.7.Aurelianenſe concilium j. 646
ſi quis abſcidit, diſt.55. Canon.apoſtolorum 271
ſi quis accepit, 33.q.1.In cõcil. apud Compendium 1539
ſi quis a catholica, 23.q.4. auguſtinus 1116
ſi quis ad te, 22.q.2.Auguſt. 1179
ſi quis à medicis, diſ.2.55. Nicenum concilium 272
ſi quis apoſtolicæ, diſt.79. Nicolaus papa ij. 355
ſi quis à proprio, 11.q.3. Antiochenum concilium 860
ſi quis a proprio, 21.q.5.Antiochenum concilium 1162
ſi quis à modo, diſ.81. Alexander ij. pagina 367
ſi quis ancillã, 29.q.2.Iul.papa 1455
ſi quis ariolos, 26.q.5.Gregorius Iunior. 1370
ſi quis artẽ, diſt.37.Hieronymus 174
ſi quis auſus, diſt.71. Nicænum concilium 330
ſi quis autem, de conſe. diſt.4. Leo papa 1841
ſi quis autem diſt.18. Arelaten. concilium ij. 72
ſi quis autẽ, 1.q.6.Symmachus 536
ſi quis autem, diſt.94.Alexan.j. 428
ſi quis autem, de pæn.diſt.7.Auguſtinus 1687
ſi quis autem, de pæn.diſt.3. Auguſtinus 1661
ſi quis baſilicam.de cõſec.diſt.1. Bracharen.concil.ij. 1756
ſi quis calendas 26.q.7. Zacharias papa 1387
ſi quis carnem, diſtin.30. Gangrenſe concilium 137
ſi quis circa, 2.q.3.Caius papa 594
ſi quis clericus, diſt.81.Aurelianẽſe, ſynod.iij. 365
ſi quis clericus, 16.q.7. Paſchalis ij. pagina 1089
ſi quis clericus, 24.q.4. Tarraconen. concilium. 985
ſi quis clericus, 17.q.4. Ex pænitentiali Romano 1107
ſi quis clericus, 36.q.5. Aurelianen. concilium j. 1372
ſi quis clericus, 3.q.6.Sixtus 696
ſi quis clericus, 11.q.1.Silueſter 843
ſi quis clericorum, diſt.47. Eliberitanum concil. 215
ſi quis coactus 22.q.5. Theodorus in pęnitentiali. 1194
ſi quis confugerit, 2.q.1. Nicę.concilium 496
ſi quis coniugatus, 27.q.2. Octaua ſynod. 1431
ſi quis contumax 17.q.4.Triburien. concil. 1107
ſi quis contriſtatus, diſt.90. Fabianus papa. 408
ſi quis conuictus, 12.q.5.Matiſc.concil.1 1194
ſi quis cum clerico. 11.q.1. Carthagin.conc.3. 857
ſi quis cum duab.33.q.2.Nico. 1550
ſi quis cum duabus, 34.q.1.& 2.Triburien.conc. 1706
ſi quis cum matre 33.q.2.Nico. 1551
ſi quis cum matre, 34.q.1. & 2. Ex conci.Triburien. 1707
ſi quis cum matre, 35.q.2.& 3.In cõcilio apud Vermer. 1712
ſi qs cum militib. 6.q.1. Codex 752
ſi quis cum nouerca, 32.q.7.Triburien.conc. 1534
ſi quis cuiuslibet, 22 q.1. Carthaginen.conc.5. 1162
ſi quis dator, 1.q.3.Gregorius 526
ſi quis de alio.de conſ.diſt.4.Lugdũ, conc. 1877
ſi quis de alterius, diſtin.58.Carthagin.conc.v. 282
ſi quis de clericis, 32.quæſt.2. Agath.conc. 931
ſi quis de clericis, 12.q.2.Aurelianẽſe conc. 934
ſi qs de corpore, 26.q.6.Matt.Brach. in cõnc. 1379
ſi qs dederit 24.q.1.Iulius papa 1318
ſi quis deinceps, 17.q.4. Alexãder ij. pag. 1109
ſi qs deinceps, 16.q.7.Greg.vij. 1087
ſi quis de ordine, 7. q.1. Meldenſe concil. 777
ſi quis de laicis, diſt.34. Aurelian. concil. 161
ſi quis de potentibus, 24.q.3. Toletan.conc.5. 1336
ſi quis dereliquerit, diſt.30 Grangrẽſe conc. 137
ſi quis de religioſo, diſt.77.Gelaſius papa 352
ſi quis deſpicit, diſt.41. Grangrenſe concil. 192
ſi quis deſponſata 27.q.2.Amb. 1428
ſi quis deſponſauerit, 27.q.2. Iulius papa 1417
ſi quis deſponſuerit, 27.q.2.in canõ pag. 1415
ſi quis diaconus, diſt.50. Iſidorus, Hormiſda papa 238
ſi quis diſcernit, diſt.28. Gangrenſe concil. 132
ſi qs diuinis 30.q.5.I Nodellis. 1474
ſi qs dixerit, 11.q.3. Hierony. 881
ſi qs docet, di.30. Gãgrenſe con. 137
ſi quis docuerit, diſt.28.Canon apoſtolorum 132
ſi quis dogmata, 25.q.2.Nicolaus papa 1358
ſi quis eccoleſiam 17.q.4. Iginus papa, palea 1106
ſi quis eorum, diſt.30.Gangrenſe cõcilium 136
ſi qui eorum, diſt.32. Sexta ſynodus pagina 150
ſi quis epiſcopus, diſ. 18.Agathenſe concilium 72
ſi quis epiſcopus 27.q.1. Sexta ſynodus in Trullo 1394
ſi quis epiſcopus ordinatus, diſt.92. antiochenum concil. 412
ſi quis epiſcopus, diſ.81 Canon.Apoſtolorum 366
ſi quis epiſcopus, 26.q.5.Tolet.concil.4. 1371
ſi quis epiſcopus, 23.q.8. antiochenum concilium 1291
ſi quis epiſc. 1.q.3.Gregorius 536.
ſi quis epiſcopus, diſt.83.Gregorius vij. 377
ſi quis epiſcopus, 16.q.7.Canon apoſtolorum 1088
ſi quis epiſcopus, 7.q.1.Leo epiſcopus 777
ſi quis epiſcopus, 1.q.7. Martinus Bracha.ex concil. 571
ſi quis epiſcopus, 11.q.3. Martinus Bracha ex concil. 863
ſi quis epiſcopus damnatus, 11. q.3. antiochenum concil. 862
ſi quis epiſcopus, 11.q.3.Eutychianus papa 893
ſi quis epiſcopus, 6.q.4. Martinus Bracharenſis in concil. 758
ſi quis epiſcopus, 2.q.6.Sardicenſe cõcilium 633
ſi qs epiſc.2.q.7. Romana ſyno. 661
ſi quis epiſcopus per manus diſt.92. Antiochenum concilium 413
ſi quis eps, diſ.92.antioch.conc. 413
ſi quis epiſcopus vacans, diſt.92.antioch.concilium. 413
ſi quis epiſcopus, 6.q.4.antioch.concilium 759
ſi quis epiſcopus, 6.q.4. antioch.concilium 757
ſi quis epiſcopus, 10.q.2. Martinus Bracha. in concil. 833
ſi quis epiſcopus, 1.q.1.Chalcedonẽſe concilium 465
ſi quis epiſcopus, 21.q.5. Martinus Brachar.in concil. 1162
ſi qs epm.2.q.3. Damaſus papa 594
ſi quis epiſcoporũ, 16.q.5.Nicolaus papa 1060
ſi quis epiſcoporũ, 3.q.6.Fabia 690
ſi quis epiſcoporum diſt. 18. Tarracen.concilium 72
ſi quis erga, 2.q.7.Alexander 644
ſi quis etiam, de conſec.diſt.1. Agathen.concilium 1765
ſi quis ex clericis, d.23.Gregorius ij. 107
ſi quis ex epiſcopis, diſt.79. Stephanus papa iij. 357
ſi quis ex ſacerdotib. Leo papa iiij. ex concilio 357
ſi quis extra eccleſiam, diſt.30.Gangrenſe concilium 137
ſi quis ex uno, 30.q.4.Inno. 1469
ſi quis falsũ, 5.q.6.Octaua ſyno. 742
ſi quis filiaſtrum, 30.q.1. Ex concil. apud Vermerias 1460
ſi quis fortitudinem, 23.q.3.Hieronymus 1212
ſi quis frater, 11.q.3.Syn.Octaua 873
ſi quis fuerit, 32.q.7. Martinus Brachar.in conci. 1528
ſi quis gentilis, 28.q.1.Eutychia.papa 1436
ſi quis habuerit 28.q.2.Meldenſ.cõcilium. 1449
ſi quis hæreticæ, 1.q.1 Leo. 486
ſi quis hominẽ, 11.q.3.Hierony. 882
ſi quis homicidium diſ.50.Maticen. concilium palea 244
ſi quis iã, 21.q.2.Chalced.cõcil. 1256

ſi quis

ſi quis in atrio,17.q.4. Triburienſe concilium 1104
ſi qs i clero.7.q.i.Agathẽ. cõcil.776
ſi qs incognitus,17.q.2.Bonif. 1101
ſi qs in ægritudine,diſt. 57. Neocæſarienſe concilium 281
ſi quis ingenuus.29.q.2. In conc.apud Vermeriam 456
ſi quis in infirmitate, diſt. 55. Ilerden.concil. 273
ſi quis in metropolitana.diſ. 65.Tarraconen.concil. 320
ſi quis inquit,i.q.i.Cyprianus 496
ſi quis iratus.2.q.3.Fabian.Papa 594
ſi quis iratus,de pæn.di. i. In canonibus 1561
ſi quis iraſcitur,13.q.3.Auguſt. 967
ſi quis inſaniẽs.15.q.1.Theod 1001
ſi quis in tanta 1.q.4.Codex. p. 553
ſi quis intrat,de conſec.diſt.2.Martinus Brach.in conc. 1784
ſi quis iudaicæ,28.q.i.Vrbanen.concil. 1448
ſi quis iudicẽ,2.q.6.Fabia. Papa 622
ſi quis laicus,16.q.i. Mogunt. concil. 1040
ſi quis laicus,11.q.3. Tole.cõc.i.872
ſi quis laicus,22.q.5.Auguſt. 1200
ſi quis liber,29.q.2.Zacharias 1455
ſi quis membrorum, 23. q. 8. Eutychianus Papa 1292
ſi quis monachus,d. 90. Octaua Synod. 406
ſi qs monach.16.q.i.Gelaſius 1032
ſi quis necandi,de pæniten. diſtin.1. Codex 1555
ſi quis neceſſitate , 34.q.l. & 2. Ex concil.apud Vermerias 1705
ſi quis neque,i.q.i.Grego. 523
ſi quis nõ dicã, 36.q.2.Codex 1554
ſi quis non dicam,de pœn. diſ.i.Codex 1748
ſi qs non iratus,15.q.i.Hieron. 1002
ſi quis non recto,4.q.3.Hiero. 1328
ſi quis nuptias,diſtin.30.Gangrenſe concil. 137
ſi quis obiecerit,i.q. 3. Paſchalis Papa 538
ſi quis obligatus, diſt. 54. Martinus Bracharen.ex concil. 268
ſi quis oblitus,14.q.4.Martinus Bracharen. ex concil. 984
ſi quis oẽm,i.q.7.Septima.ſyno.558
ſi quis ordinatus,diſt.92. Marti.Bracharen.in concil. 412
ſi quis Papa,diſtin. 79. Symmachus Papa 356
ſi quis pecunia,diſt. 79.Nicolaus Papa ij. 358
ſi quis peierauerit.22. q.5. Gelaſius Papa 1104
ſi quis per capillum,22.q.1.Pius Papa 1167
ſi quis per ignorantiam,ii.q.i.Iſidorus 494
ſi quis per ſuperbiam, diſt. 30. Gangrenſe concil. 136
ſi quis per vetus.22.q.2.Greg. 1179
ſi quiſpiã.d.81. Eugenius Papa 369
ſi qs poſt,di.33.Canon. Apoſt. 154
ſi qs poſitus,de pæ. di.7. Aug. 1686
ſi quis poſt baptiſmum, diſt. 51.Tolet concil. 256
ſi qs poſt remiſſionẽ.di.50.Inno.251
ſi quis poteſtatẽ.23.q.4.Ambr. 1233
ſi qs præbendas i.q.3.Innoc. ij. 544
ſi quis præpropera,diſt. 50. Cyprianus 236
ſi quis presbyter.di.24. Brach. conc. Martini 411
ſi quis presbyter.de conſec. diſt.Canones Apoſtolorum 1865
ſi quis presbyter , 7. q.i.Antiochen. concil. 775
ſi quis presbyter,2.q.5.Greg.iij.600
ſi quis presbyter,diſt. 30. Ex concil. Martini Brach. 438
ſi quis presbyter, diſt. 50. Martinus Brach. 234
ſi quis presbyter,diſt. 92. Martinus Brach.in concil. 414
ſi quis presbyter, 15. q. 8. Martinus Brach.ex concil. 1019
ſi quis presbyter,11.q.3. Cartha.concil.ij. 862
ſi quis præuentus,22.q.4. Iſido.1188
ſi quis principũ.16.q 7. Calixtus Papa 1091
ſi quis propter,i. q.2.Proſper 533
ſi quis propter Deum,diſt. 30. Gangren. concil. 135
ſi quis pro ægritudine , diſt. 55. Ex Martin. Brach. 273
ſi quis pulſatus,de pæn. diſtin.i.Digeſtis 1556
ſi quis putauerit,2.q.6. Victor. 617
ſi quis putauerit,2. q. 6. Sixtus Papa ij. 620
ſi quis qualibet,11. q. 2. Agathen. concil. 910
ſi quiſquam, 11.q.3. Pelagius 845
ſi quis rapuerit,27. q. i. Nouella Iuſtiniani Imperatoris 1403
ſi quis dereliquerit, di.30.Gangrenſe concil. 137
ſi quis romipetas, 24.q.3. Calixtus Papa 1336
ſi quis ſacerdos,30.q.i. Cæleſti. 1463
ſi quis ſacerdotũ,di.81. Alex.ij. 367
ſi qs ſacerdotũ.11.q.i.Pius Papa 846
ſi quis ſacro,27.q. 1.Aurelianen.concil. 1398
ſi quis ſeruum,17.q.4.Gangren concil. 1115
ſi qs ſeruũ,17.q.4.Mart. Brach. 1115
ſi quis ſemel. de pœn. diſt.2.Octaua ſynod. 1603
ſi quis ſponſam,27.q. 2. Triburienſe concil. 1426
ſi quis ſuadente,17.q.4.Innoc. 1111
ſi quis ſuper his,2.q.7. Gregor. 660
ſi quis tam feminam , de pœn. diſt. 1. Digeſt. 1556
ſi quis tãquã.di. 30. Gangr.conc.136
ſi quis triginta, diſt. 78. Bonifacius Papa 354
ſi quis tumidus,15. q.7.Carthag.concil. i. 1016
ſi quis vel virginitatem, di.30.Gangrenſe concil. 135
ſi quis veſtrũ,2.q.6. Sixtus Papa 616
ſi quis vero,5.q.4.Pius Papa 681
ſi quis vero, 11.q.3. Ambroſius 865
ſi quis vero.5.q.6.Agathen.conc.743
ſi quis viduam,diſtin. 50. Ex Martino Bracharenſi 226
ſi quis viduam, diſtin.34. Innocent. Papa 162
ſi quis viduam, diſt. 34. Canones Apoſtolorum 163
ſi quis viduam,32.q.7.Moguntin.concil. 1533
ſi quis virginem, 36.q.2.Greg. 1742
ſi quis virorum,diſtin. 30.Gangrenſe concil. 137
ſi quis vituperat,diſtin.31.Gangrenſe concil. 142
ſi quis viuente,31. q. 1. Triburienſe concilium 1478
ſi quis voluntarie,diſtin. 50. Martinus Brach.ex capitulis 245
ſi quis voluerit.de conſecra.diſ.4.Ex concilio apud Belluacum 1877
ſi quis votũ,27.q.i.Theodorus 1410
ſi quis vſuram, 14.q.4.Ambro. 986
ſi quis vult 16. q.7. Bonifacius 1097
ſi quis vult,di. 36. Hieronymus 170
ſi quis vxorem,32.q.i.Ioann. Chryſoſtom. 1489
ſi quis vxorem,32.q.i.Theodorus in pœniten. 1490
ſi quis vxorẽ,27.q.2.Gregorius 1416
ſi qđ verius, 33.q.2. Auguſtin. 1546
ſi quos de ſeruis,12.q. 2. Agathenſe concil. 910
ſi quos.23. q.4. Gregorius 1245
ſi quotieſcumque de conſecr. diſt. i. Ambroſius 1784
ſi refugientes,de pœn.diſt. 4. Petrus Apoſt. 1674
ſi res aliena,14.q.6.Auguſtinus 992
ſi reuera,de conſecr.diſt. 4. Pelagius Papa 1845
ſi rector,diſt. 43. Gregorius 194
ſi Romanorum,diſtin. 19. Nicolaus Papa 74
ſi ſacerdos,6.q. i. Anacletus Pap.743
ſi ſacerdos,de pæni.diſt. i. Hieronymus 1578
ſi ſacerdotes, 16. quæſt.3.Tolet.concil. ix. 1068
ſi ſæculi,12.q.i. Gregorius 920
ſi ſe cuiquam, diſt. 28. Aurelianenſe concil.j 130
ſi ſermo meus,de pœn.di. 2.Auguſtinus 1613
ſi ſeruus,diſ.54. Aurelianenſ. conc.i. pag. 267
ſi ſeruus,di.54. Iuſtin. authẽ.de ſan. epiſc. 267
ſi ſolus,diſt.8.Cyprianus 23
ſi ſubdiaconus,diſ.34. Martinus Bracharen. 163
ſi tantum epiſcopus,6. q. 2. Vaſenſe concil.j. 754
ſi teſtes omnes,4. q.2.& 3. Digeſ.719
ſi tranſitus,diſt. 79. Symmachus Papa 359
ſit rector diſcretus,diſt.43. Greg. 194
ſi tributum,11.q.i.Ambroſius 849
ſi triginta annorum, diſt. 78.Zacharias 355
ſi tu abſtines,17.q.2. Io.Chryſ. 1421
ſiue de coniugijs, 33.q.2.Nicolaus Papa 1542
ſiue hæreticus , de conſecr. diſtin.4. Beda 1858
ſiue paruuli, de conſec.diſt.4. Cæleſtinus Papa 1850
ſi vero qui.diſtin.50. Gerunden.concil. 249
ſi verum,31.q. 2. Vrbanus 1084

ſi vir ſimplex di. 27. Theodorus 124
ſi vir & vxor. 35. q. 2. & 3. Aug. 1715
ſi vir & vxor. 27. q. 2. Eugenius Papa in ſynod. 1412
ſi virgo. 34. q. i. & 2. Auguſtinus 1705
ſi vos contra. 23. q. 5. Auguſt. 1263
ſi vobis fratres. 23. quæſtio. 8. Oſius epiſcopus 1291
ſi vxorem, 32. q. 5. Auguſtinus 1522
Solet quæri, 32. q. 2. Auguſtinus 1498
Solet etiam, de conſe. diſt. 4. Auguſtinus 1846
ſolent plures. de conſe. diſt. i. Cabilonen. conc. 1768
ſolennitates, de conſecr. diſt. 1. Felix Papa 1758
ſolennitates, de conſecr. diſt. i. Gregorius 1759
ſolicitum quoque. di. 84. Gratia. 379
ſollicitudo. di. 52. Alexander. ij. 258
ſollicitatores, de pęn. diſt. 1. Digeſtis. pag. 1556
ſors nō aliquid. 26. q. 2. Auguſt. 1364
ſortes. 26. q. 5. Leo. iiij. 1372
ſortilegi ſunt, 26. q. 1. Iſidorus 1363
Species & ſimilitudo, de conſe. diſt. 2. Gregorius 1790
Spiritus Sanctus, i. q. i. Auguſt. 493
Spiritus Sanctus, de conſecratione. diſt. 5. Melchiades Papa 1892
ſponſus ille. diſt. 56. Auguſtinus 278
ſponſus, & ſponſa, diſt. 23. Carthaginenſe concilium. iiij. 108
ſponſus, & ſponſa, 30. q. 5. Carthaginenſe concilium. 4. 1473
ſponſalia, 30. q. 2. Gratianus 1464
ſtatuit quoque, 2. q. 5. Saleguſt. Concil. 612
ſtatuimus 16. q. 1. Anaſtaſius 1047
ſtatuimus 19. q. 3. Vrbani. ij. 1136
ſtatuimus, 20. q. 2. Eutychianus Papa pag. 1146
ſtatuimus, di. 4. Teleſphorus. Papa 10
ſtatuimus, 12. q. 2. Agath. concil. 931
ſtatuimus, diſtinctio. 61. Leo. 289
ſtatuimus, 11. q. 1. Fabian. Papa 850
ſtatuimus, etiam di. 76. Vrbanus 345
ſtatuimus, decretum, i. q. i. Nicolaus Papa ij. 519
ſtatuimus vt ſicut. i. q. i. Cabilon. cōcilium 519
ſtatutis, 2. q. 1. Codex 581
ſtatutū eſt, 27. q. 2. Tolet. concil. 1427
ſtatutum eſt, 2. q. 6. Carthaginen. cōcilium 5. 634
ſtatutum eſt, 8. q. 2. In concilio apud Altcum 1119
ſtudendum eſt, diſt. 90. Carthaginenſe concilium iiij. 467
ſtatuendum nobis, 16. q. 2. Fauen. cōcil. 1059
ſtudeat ſanctitas, diſt. 50. Nicolaus Papa, 244
ſtudij veſtri, diſt. 61. Gregorius 293
Subdiaconus, diſt. 77. Sexta ſyno. 351
ſubdiaconus, diſtinctio. 23. Carthaginenſe concilium iiij. 105
ſubdiaconus. 24. q. 1. Auguſt. 1317
ſubdiacono etiam, di. 94. Gratia. 428
ſubdiaconis tuis, diſt. 32. Grego. 151
ſubmittitur, diſt. 21. Nicol. Papa 91
ſufficit pœnitenti, de pęn. diſ. 1. Leo Papa 1583
ſufficit ſacerdoti, de conſec. diſtin. 1. Alexander ij. 1769
ſufficiat, 27. q. 2. Nicolaus Papa 1412
ſuggeſtum nobis eſt, 7. q. i. Liberius Papa 1786
ſuggero, 3. q. 8. Felix epiſcopus in Carthag. concilio ij. 705
ſumma iniquitas, 6. q. i. Alexander Papa 749
ſumma militiæ, 23. q. i. Grego. 1207
ſummopere 11. q. 3. Gregorius 886
ſunt in eccleſia, 8. q. i. Auguſt. 800
ſunt namque. diſ. 45. Gregorius 209
ſunt nonnulli, 16. q. i. Bonifacius Papa 1030
ſunt nonnulli, i. q. i. Gregorius 523
ſunt nonnulli, di. 46. Gregorius 211
ſunt nōnulli, 2. q. 7. Euariſtus, Papa. pag. 646
ſunt plures, de pæn. diſt. 3. Aug. 1657
ſunt plurimi, 6. q. i. Gregorius Papa. pag. 747
ſunt quædam, 17. q. 1. Auguſt. 1008
ſunt quædam, 23. q. 5. Haymo. 1264
ſunt qui arbitrantur, de pænit. diſt. i. Ambroſius 1576
ſunt qui dicūt, 27. q. 2. Gregor. 1418
ſunt q opes. 17. q. 4. Ambroſius 1102
ſunt quidam, i. q. i. Paſchalis ij. 527
ſunt qdā, 25. q. i. Vrbanus Papa 1347
ſuper cauſa, 2. q. 5. Alexander 604
ſuper quibus, 30. q. 3. Vrbanus 1469
ſuper tribus, de pænitentia. diſtin. 2. Hieronymus 1586
ſuper tribus, de pænitentia diſtin. 2. Hieronymus 1614
ſup prudētia. 14. q. 2. Paſchalis ij. 981
ſuperueniente, i. q. i. Gregorius 498
ſuppliciter gloriæ veſtrę, 23. q. 8. Gregorius 1284
ſuſcipitisne, di. 10 Greg. Nazian. 30
ſuſpectos, 3. q. 5. Pontianus Papa. 685
ſuum vero. 21. q. 4. Gratianus 1161
Symbolum de conſecratione diſt. 4. Agathen. concilium 1859
ſynodum epiſcopurum. diſtinct. 17. Marcellus Papa 63

T.

TAbernaculum, de conſecratione. diſt. i. Felix. iiij. 1752
talis mihi, de pænitentia diſtinct. 3. Ioannes Chryſoſtomus 1645
tali cōiugio, i. q. 7 Meldēſe. cōc. 569
tales ad miniſterium, diſtinct. 23. Clemens 101
tales, & ſi. 16. q. 5. Gratianus 1060
talia qdem 8. q. 3. Pelagius Papa 803
talibus Deus, de pęnitentia, diſt. 2. Hieronymus 1016
tam ſacerdotes, 24. q. 3. Anaclētus Papa 1334
tantum valet, 32. q. 7. Auguſt. 1535
tantis Daniel. di. 81. Cæleſtinus 363
tanta nequitia i. q. 7. Gregorius 566
tanta nequitia, di. 86. Gregorius 391
tamdiu. 3. q. 2. Felix ij. 674
tempus quod inter, 13. q. 2. Auguſtinus 973
tempus autem, diſt. 75. Gratian. 340
tempus quoque. diſt. 31. Gratia. 139
tempus vero, de pæn. di. 7. Grat. 1686
temporis qualitas 7. q. i. Greg. 783
tempora pœnitudinis 26. q. 7. Leo Papa 1384
temerarium 11. q. 3. Auguſtinus 879
tenere debet. diſt. 31. Innocent. ſ. 141
teneamus i. q. i. Auguſtinus 492
te quidem, 11. q. i. Clemens 849
tertio quæritur. 15. q. 5. Gratian. 1004
terrulas 12. q. 2. Agathenſe con. 939
teſtamentum diſt. 6. Gregorius 15
teſtamenta vero. 12. q. 5. Gratia. 954
teſtes per quamcumque, 3. q. 9. Calixtus Papa 709
teſtes abſq. 2. q. 7. Damaſus Pap. 656
teſtes autem, 4. q. 2. & 3. Carthaginenſe concil. vij. 718
teſtimonium, 11. q. i. Silueſter 842
teugualdum, 11. q. 3. Nicol. Papa 864
tibi Domino, diſt. 68. Leo. iiij. 312
timorem, de conſecratione. diſtin. 12. Baſilius epiſcopus 1787
tolle charitatem, de pænitent. diſt. 2. Auguſtinus 1616
tolerandi ſunt. 23. q. 4. Auguſt. 1214
tolerabilius, 32. q. 5. Ambroſi. 1514
tonſura vero, diſt. 69. Gratianus 327
totum, i. q. 3. Auguſtinus 538
totam pænitentiam, de pæn. diſt. 3. Hieronymus 1642
tranſmarinos, diſtin. 98. Anaſtaſius j. pag. 450
trāsferūt, 24. q. 3. Hieronymus 1339
tres perſonas, 23. q. 4. Auguſt. 1218
tres ſunt autem, de pænitentia diſ. 1. Auguſtinus 1589
tria legitima, 36. q. 2. Hierony. 1749
tria ſunt genera, diſtin. 45. Albinus & Alcuinus 208
trib. ex cauſis, de cōſ. di. 1. Aug. 1764
tribus gradibus, de conſecrat. diſt. 2. Clemens Papa 1786
tributum, 23. q. 8. Vrbanus 1288
triforme eſt de conſecratione, diſ. 2. Sergius Papa 1785
tua ſanctitas, 31. q. 2. Hormiſda Papa palea 1484
tu bonus, 23. q. 4. Auguſtinus 1214
tu dixiſti, 23. q. 5. Auguſtinus 1237
tu malum, 22. q. 1. Auguſtinus 1166
tūc ſaluabitur, 33. q. 5. Hieron. 1696
tunc vera. 11. q. 3. Gregorius 882
tunc eis, de conſ. diſ. 2. Auguſt. 1824
tunc valere, de conſ. diſt. 4. Aug. 1856
turbat acumen, diſt. 37. Beda 173
turbatur nauicula, i. q. 4. Amb. 551

V.

VAlet interdum, 81. diſ. Iſidor. 365
Valentinianus, diſtin. 63. Hiſtoria Tripar. 297
Valentino clerico. diſtin. 34. Pelagius Papa 164
valida eſt, de pæn. di. 1. Gregor. 1604
valde neceſſarium di. 94. Greg. 428
vaſa in quibus, de conſecratione. di. i. Triburienſe concilium 1766
vaſis iræ, 23. q. 4. Auguſtinus 1224
vbi iſta didiciſti, diſtinctio. 74. Simplicius Papa 337
vbi non eſt, 30. q. 2. Nicol. Papa 1464
vbi ſana, 24. q. i. Auguſtinus 1310
vbi pars eſt, de conſ. di. 2. Hilar. 1817
vbi nā legiſtis, di. 96. Nicolaus 439
vbicūque. 16. q. 1. Tribur. conc. 1016
vbicūq; 13. di. 2. Tribur. concil. 965
vbicumq; 13. q. 2. Io. Chryſoſt. 975
væ eis, de pæn. diſt. 4. Oſee. 1675
væ qui dicitis. 11. q. 3. Eſaias. 882
venit ſacerdos, de cōſ. di. 4. Amb. 1862

Veni-

Veniſti ad fontem de conſec. diſt. 4. Ambr. 1868
Veniam nunc. 35. q. 9. Innoc. 1741
Ventum eſt. 1. q. 1. Innoc. 470
Vendentes. 1. q. 3. Gregorius 543
Venerabiles, de conſ. diſt. 3. Septima ſynodus 1834
venerabilis. de conſe. diſ. 4. Gelaſius papa 1842
venter mero, diſt. 35. Hierony. 166
verbum Dei, de pæ. diſ. 1. Amb. 1573
verus baptiſmus, de conſe. diſ. 4. Proſper. 1890
veritate, diſt. 8. Auguſt. 21
vera iuſtitia, diſt. 45. Gregor. 209
Vereor. 8. q. 1 Hieronymus 801
verum hoc, diſt. 14 Gratianus 47
veſtrā flagitamus, di. 10. Leo. iiij. 32
veſtimenta eccleſiæ de conſe. diſt. 1. Stephanus 1766
victor Honorius. diſt. 97. Honorius ad Bonif. papam. 448
vide benignū, de pę di. 1. Hier. 1585
vide quantum. 1. q. Hierony. 495
vides fili. diſt. 10. Ioan. viij. 32
vides vt opinor 23. q. 6. Aug. 1273
vident homines, diſt. 86. Auguſt. 387
videntes autem. 12. q. 1. Vrbanus papa 911
videtur nobis. 35. q. 6. Cæleſt. papa. palea. 1731
vidua. 27. q. 1. Nicolaus 1405
vidua eſt, diſt. 34 Hieronymus. 163
vidua, 20. q. 1, Tolet. conc. x. 1145
viduæ, 27. q. 1. Auguſt. 1045
viduæ q. diſ. 81. Carth. conc. iij. 372
viduę 27. q. 1. Arelat. cōc. palea. 1406
viduas. 27. q. 1. Gregorius 1392
viduas autē. 27. q. 1. Martin. Brach. in conc. 1395
viduas honora. i. q. 2. Paulus Apoſtolus. 532
viduas. 27 q. 1. Aurelian. conc. 1398
viduis autem. diſt. 87. Gratianus 393
viduitatis. 27. q. 1. Arauſic. cōc. 1405
viginti tantum. diſtin. 16. Stephanus papa 62
viliſſimus, 1. q. 1. Symmachus 488
vino inebriantur, diſt. 37. Hiero. 172
Vinolentum ſacerdotem, diſ. 35. Hieronymus. 166
violatores, 25. q. 1. Damaſ. Papa 1347
vir cum propria. 33 q. 4. Greg. 1691
virum catholicum. diſt. 47. Leo Papa. 215
virginem. 27. q. 1. Tribur. conc. 1397
virgines non velentur. 20. q. 1. Pius papa 1144
virgines, 27. q. 1. Eliberitanum conc. pag. 1401
virgines quæ. diſt. 47. Hieron. 125
virgines ſacrę. 20 q. 4. Trib. cōc. 1150
virginibus. 27. q. 1 Tribur. conc 1397
viſum præterea de cōſ. diſt. 1. Cabi. conc. ii. 1775
viſis litteris. 16 q 2. Ioan. papa 1057
viſitandi. 18. q. 2. Gregorius. 1131
vltra prouinciarū, 3. q. 5. Steph. 691
vltima voluntas. 13. q. 2. Greg. 964
vnus ex vobis. 2. q. 1. Auguſt. 577
vnaquæque mulier. 13. q. 2. Aug. 963
vnaquæque, 3. q. 6. Anacletus. 696
vna tantum, diſt. 26 Ambroſius 122
vna ſola. 33. q. 5. Auguſtinus. 1696
vnctio inuiſibilis, de pæn. di. 2. Auguſtinus. 1607
vndæ quæritur, 35. q. 9. Gratian. 1739
vnde ipſe. 8. q. 1. Clemens palea. 792
vndecunque. diſt. 56 Auguſt. 276
vnio noſtrę. 19. q. 3. Tole. cōc 16. 835
vnius vxoris, diſt 26. Hieron. 119
vnicuiq; 11. q. 3. Pelag. papa. ii. 889
vnicuique fidelium de conſec. diſ. 1. Aurelianenſe conc. 1764
vnū abbatē 21. q. 1. Agath. conſ. 1154
vnū orarium. di. 25. Tolet. conc. iiij. pag. 114
vnum ſolum. 23. q. 5. Auguſt. 1251
vnuiquiſque. 22 q. 4. Ambr. 1185
vobis enim. 12. q. 2. Gelaſius 927
vocatio autem. 5. q. 2. Gratianus 732
vocatio ad ſyn. 5. q. 2. Dam. 731
volumus vt frater, diſt. 89. Greg. 402
volumus, 16. q. 4. Gregorius. 1077
volumus. diſt. 81. Greg. 370
volumus. 11. q. 1. Codex. 852
voluiſſent, de pæn. diſ. 1. Greg. 1580
vos ante omnia, de cōſ. diſt. 4. Auguſtinus 1872
vos autem. 16 q. i. Auguſt. 1032
vota ciuium diſt. 63. Leo I. 308
volentibus diſt. 27. Hieron. 124
vouentibus 17 q 1. Hieron. 1099
vrbes & Loca. diſt. 80. Lucius papa 360
vſque adeo. 32. q. 7. Auguſt. 1535
vſq; adeo diſ. 33. Gelaſius papa. 156
vſus auctoritati. diſt. 11. Iſidor. 33
vſus naturalis. 32. q. 7. Auguſt. 1530
vſura eſt 14 q. 3, Agath. conc. 984
vt calix domini. de conſe. diſt. 1. Rhemen conc. 1767
vt cognouerunt, de pæn. diſt. 2. Ambroſius 1618
vt conſtitueretur, diſt. 50. Augu. 234
vt epiſcopi de conſe. diſt. 5. Melden. conc. 1894
vt euidentes. 1. q. 1. Auguſt. 502
vtilem. 22. q 2. Hierony. 1180
vt ieiuni. de conſec. diſt. 5. Aurelian. conc. 1894
vt illud de conſ. diſt. 1. Soter. 1772
vtinam omni tempore. di. 76. Hieronymus 348
vt lex 27 q. 1. Innoc. ii. 1406
vt noueritis. 22. q. 1. Auguſt. 1165
vt oſtenderet, de conſe. diſt. 4. Auguſtinus 1884
vt pridem. 23. q 8. Greg. 1283
vt presbyteri. 17. q. 4. Tribur. conc. palea. 1110
vt quid paras, de conſ. diſt. 2. Auguſtinus. 1799
vtraque quæſtio. 34. q. 1. & 2. Gratianus. 1702
vtrum vero. 28 q. 3. Gratianus. 1150
vtrum ſola de pęn. diſt. 1. Gratianus pag. 1552
vtrum ſub figura. de conſ. diſt. 2. Auguſtinus. 1813
vt veterum, diſt. 9. Auguſt. 25
vulgaris, de pænit. diſtinct. 1. ex Digeſt. 1557
vulteranæ. 12. q. 2 Gelaſius 928
vxor a viro. 32. q. 7. Ambr. 1531
vxor Felicis. 17. q. 4. Gelaſi. 1113
vxor legitima. 26. q. 1. Auguſt. 1436

F I N I S.

NOTATV DIGNA IN GLOSSIS
& nouis notationibus.

Aarō ſacrificauit hircum, & ignis egreſſus a domino deuorauit holocauſtū, pag. 1650
Abbas in aliquibus diſpenſat. 1151
Abbas an minores ordines hodie cōferre poſſit 327
Abbas monachum excōmunicatum abſoluere poteſt. 407
Abbas in epiſcopum quandoq; non eligitur. 1036
Abbas quē ordinē dēt habere. 227
Abbas nihil proprij habet. 269
Abbas factus epiſcopus cui eccleſiæ acquirit. 1119
Abbas non conſecratur. 933
Abbas an poſſit donare. 935
Abbatē ab abbatia poteſt ſolus epiſcopus deponere. 1126
Abbates tenentur ad concilium epiſcopi venire. 72
Abbates & chorepiſcopi minores ordines conferunt. 106
Abbates non exerceant epiſcopalia, pag. 1025
Abbatiſſa dēt eſſe ſexagenaria 1144
*Abiurandæ hæreſis modus ex vij. ſynodo. 562
Abolitio fit tripliciter. 584
*Abortium. 1050
Abraham, Paulus, & Iehu, an fuerint mendacij expertes. 1177
Abraham an ſit mentitus. 1181
Abrogare. 10
abſens an poſſit condemnari. 705
abſens in criminali poteſt in bonis puniri. 705
abſens an poſſit excommunicari, & abſolui. 586
abſens non eſt feſtina ſententia condemnandus. 761
abſenti verum ſubueniatur. 628
abſentes vnde vocantur ad electionem. 300
abſentes an ſint ad electionem vocandi. 763. & 1379
abſentes poſſunt per litteras conſentire. 315
abſolutio ex cauſa differri poteſt. 72
abſolutus ſemel in duobus caſibus accuſari poteſt. 602
abſtinere a licitis quandoque debemus. 370
abſtinere a venialibus difficillimū eſt. 1889
abſtinētia Chriſti & Ioannis Baptiſtæ diuerſa fuit. 189
abſtinendum eſt quandoque ab vxore. 1678
abſtinendum eſt ab omni ſpecie mali. 518
acephali. 1344
acephalitæ. 1342
actor & procurator, & ſyndicus, differunt. 645
actor libellum offerens, duplicem cautionem præſtare debet. 679
actoris punitio reum ad iudicē non ſuum trahentis. 855
actori denegantur induciæ. 678
actore nō probante reus abſoluitur regulariter. 760
actio propter culpā reuiuiſcit. 1888
actio perpetuatur litis cōteſtatione pag. 1073
actio ſecundum canones, non eſt de neceſſitate proponenda. 619
actio verum ſit proponenda de iure canonico. 20
actio nō datur ex improbitate. 1188
actiones, ſed non paſſiones, communicantur inter coniuges. 1469
actiones plures habens an vna electa perdat alias. 962
actiones ſeu pactiones interuenire pñt in ſpirituali donatione. 456
actiones quattuor ex contractu infamant. 701
accuſans vxorem adulteram qualiter conuincitur de adulterio. 1524
accuſatus lite pendente promotus an ſit deponendus. 363
accuſatus quandoque dat expenſas accuſatori. 660
accuſatoribus quandoque præmiū datur. 356
accuſare ſe poſſunt mutuo vir & vxor de adulterio. 1492
accuſare prohibitus, an a teſtimonio repellatur. 728
accuſare ſimul plures, an liceat vni. pag. 584
accuſare an quis cogatur. 1167
accuſare prohibentur aliqui. 729
accuſare quis quandoq. cogitur. 662
accuſare non pōt de crimine conuictus in modum exceptionis. 656
accuſare cogitur aliquis quandoq; pag. 728
accuſari poteſt quis poſt mortē. 401
accuſari quis non pōt ſimul de pluribus criminibus. 630
accuſari poſſunt plures ſimul. 364
accuſari poteſt quis de crimine per pænitentiam purgato. 1544
acquiſita de bonis eccleſiæ & de bonis clericorum, ad quos pertinebunt. 954
accuſari poſt mortem an poſſit aliquis. 1320
accuſator calūnioſus cogitur ſe purgare. 608
accuſator an, & quando poteſt deſiſtere. 742
accuſator pendente accuſatione, poteſt deſiſtere. 407
accuſator, & iudex, poteſt idem eſſe, pag. 1734
accuſator, & teſtis, idē eſſe non poteſt in cauſa matrimoniali. 1731
accuſator deficiens in vno an admittatur ad alia. 722
accuſator in quinq. peccare pōt. 595
accuſator non ſemper cogitur ſe ad pęnam talionis inſcribere. 667
accuſatori an dādę ſint induciæ. 595
accuſatori in cauſa ſanguinis licet pecuniam dare. 584
accuſato abſente poteſt dari libellus. 668
accuſati punitio. 667
accuſatio præſumitur ſemper inuidiæ cauſa fieri. 618
accuſatio ex charitate debet prouenire. 663
accuſatus an pendente accuſatione poſſit ſuū accuſatorē reaccuſare 713
accuſatio, denunciatio & infamatio diuerſa ſunt. 667
accuſatio adulterij poſt quinquennium non auditur. 1544
accuſatio epiſcoporum præſumitur ex odio fieri. 423
accuſationem admonitio debet præcedere. 542
accuſationem deſerens qualiter punitur. 597
in accuſationibus nō cogitur quis diē cōmiſſi criminis ponere. 1358
*accuſationem deſerenti quomodo B. Gregorius veniam dederit. 595
accuſatur ne quis de diuerſis criminibus. 1268
Adam & Eua confeſſi ſunt. 1571
adam ante peccatum habuit duplicem ſtatum. 1616
adam ſi non peccaſſet ſemper iuuenis fuiſſet. 1891
adam erat immortalis. 1891
adam ſi non peccaſſet nulla in coitu voluptas eſſet. 1495
adam ante peccatū erat nudus 1570
adam ſi viueret, vxorem habere nō poſſet. 1708
adamiani. 1342
admonitio quandoq. eſt neceſſaria, quandoque non. 685
admonitio præcedat denunciationem. 644
admonitio ſemper vindictam pręcedat. 926
adoptio & arrogatio differunt 926
aduerſarius an debeat aduerſario aperire quæ dicit. 1444
aduocatus, an poſſit operas ſuas locare. 886
aduocatus idem ius ſæpius allegare poteſt. 1278
aduocatus an teneatur ad decimas de patrocinio. 1055
aduocati militant. 1207
aduocati ſunt audiendi. 1742
aduocato quandoque ſilentium imponendum eſt. 699
aduocato qualiter fit ſatisfactio. 699
adulatio tripliciter fit. 116
adulterium non fit ſine dolo. 1706
adulterium, & periurium ſolo animo committuntur. 1520

Adulte-

adulterium, & ſimonia poſſunt eſſe ex parte vnius 1516
adulterium quandoque cum propria vxore committitur 1401
adulterium non committitur ſi coniugata ignoráter cognoſcitur 1706
adulterium cum ſponſa non committitur 1426
adulterio polluta, an poſſit a ſuo cor ruptore duci 1477
adulterio multa ſunt grauiora 1531
adulterio multa ſunt grauiora 1531
adultera etiam poſt pœnitentiam accuſari poteſt 1491
adultera licet interficiatur, dos tñ ad eius filios deuoluitur 1544
¶ Æmulor varia ſignificata hẽt 197
Aeriani 1343
aer eſt communis 903
ætiani 1343
ætas virilis diuerſimode interpretatur 352
ætas in honoribus, & multis alijs neceſſaria eſt 351
ætatis probatio cui incumbit 354
ætatis ratio in pænitentijs eſt habenda 252
¶ Affectus, & effectus non æqualiter puniuntur 1557
affectus ſine effectu punitur 539
affinitas ſpiritualis maior eſt carnali 1425
affinitas tantum per carnis commiſtionem contrahitur 1712
affinitas non naſcitur ſine carnis cõmiſtione 1714
affinitatis genus per quam regulam cognoſcitur 1728
affinitas per coitum nefarium contrahitur 1728
affinitatis definitio 1728
affinitatis gradus computantur ſicut
affinitatis arboris formatio 1729
affinitatis prohibitio inter aſcendentes, & deſcẽdentes eſt ꝑpetua 1730
affinitas per notabilia declarat 1729
affirmatiua in negatiuam reſoluitur pag. 373
afflictio quandoque datur afflictis. pag. 13. & 762
¶ Ager, & manſus, differunt 1289
agilitas eſt dos corp. glorioſi 1778
¶ Agnoitæ 1344
¶ Alabaſtri fractio qd ſignificet 575
* Alaricum ex varijs libris volumen ſuum collegiſſe, & vſum eſſe epiſcoporum opera 622
alienatio facta ab eccleſia quandoque tenet, quandoque non 938
alienatio quid comprehendit 917
alimentorum nomine comprehenduntur veſtes, & habitatio 833
aliud eſt in via, aliud in inuio 1674
alogij 1342
altare quando eſt reconſecrandum. pag. 1759
altaris myſterium eſt incomprehenſibile 503
altaria ante conſecrationem erigi poſſunt 315
¶ Ambiguitas eſt triplex 157
* Ambroſium electum a Synodo, nõ ab Imperatore 290
* Ambroſij librum de alendis pauperibus deſiderari 391
amicos facere de mammona iniquitatis. quid ſit 903
amittit quis quod nunq̃ habuit 105
amuſſis 658
* Anaſtaſius Papa immerito reprehẽſus à Gratiano 79
anathema 683
ancilla contrahere permiſſa eripitur in libertatem 1511
ancilla cum domino contrahens, libera efficitur 163
ancillam ignoranter ductam etiam poſt manumiſſionem poteſt liber dimittere 1456
angaria, perangaria 527
angelici 1342
angeli non fuerunt ex traduce 1630
Anianus interpres Pauli 1721. & 1722
¶ Anima ſine virtutib. corruit 502
anima pro homine ponitur 470
anima plus ſimilitudinis habet cum Deo quam corpus 1648
anima maribus citius infunditur quam feminis 12
anima noſtra vnde procedit 1499
animæ infirmitas eſt duplex 995
animæ vnius perditio eſt grauior quam mille corporum 1194
animæ vis eſt duplex 995
animalia immunda quæ dicebantur eſſe 1493
animatum, & non animatum interficiens qualiter punitur 1500
animoſitas quandoque in bonam, qñdoq; in malã par. ſumitur 394
animus, & opinio pręfertur veritati, & facto 1173
annus qñque a Martio incœpit 343
annus quo pater filium a religione reuocare poteſt, quando incipit currere 1146
annus quot dies habet 271 & 1896
annus biſextilis duos dies fecit haberi pro vno 271
annus in æſtatem, & hyemem diuiditur 343
anni excurſus aliqua facit 945
annulus nuptæ quid notat 1472
annuli datio, facit præſumi pro matrimonio 1473
annotatio quid ſit 1356
antiquitas non dat priuilegiũ 422
antidicomaritæ 1343
anthropomorphitę 1342
antiochus multa facinora perpetrauit 481
aphoriſmus vnde dicatur 1899
¶ Apoſtolus vſus eſt poeticis ſententijs 173
Apoſtoli vtrum potuiſſent conficere in triduo 1787
Apoſtoli de continentia nihil conſtituerunt, ſed ſolo exemplo illam docuerunt 374
Apoſtoli de Paſſione Domini doluerunt 1679
Apoſtoli vtrum omnes fuerint epiſcopi 322
Apoſtoli vindictam deſiderantes. an peccauerunt 1220
Apoſtoli qñ fuerunt conſecrati 88
Apoſtolici 1342
Apoſtolos non petens intra tempus, vř renunciare appellationi 630
apoſtolorum locum tenent viri eccleſiaſtici diuerſimode 911
* Apoſtolicam ſedem in tribus locis eſſe vnam 87
apoſtata quilibet, an ſit excommunicatus 107
apoſtatæ qui dicuntur 254
apocriſarius 560
apologia 347
apellitæ 1342
appollinariſtæ 1343
* appellatio a iudicibus ex cõſenſu partium electis, an detur in c. ſane ſi ex conſenſu. 2. q. 6. 632
appellat qui ad ſuperiorem iter arripit 1515
appellat cõiunctus pro cõiuncto 629
appellatur de epiſcopis prouincię ad metropolitanum 65
appellatur ad Papã omiſſo medio 616
appellatur a iudice ſæculari ad eccleſiaſticum 615
appellare tertio nõ licet. 615. & 1486
appellare ante ſententiam ſecundum leges non licet 451
appellare à iudice communiter electo. an licitum ſit 632
appellare nõ licet a cõꝓmiſſario 633
appellare, aut iudicem recuſare non ſemper licet 629
appellare ante ſententiam vtrum liceat 621
appellari non licet a maiori ad minorem 626
appellari non poteſt in tributis, & decimis 639
appellari non poteſt ab excommunicatione 874
appellãdũne eſt. iudice pręsẽte 628
appellandũ nõ eſt omiſſo medio 755
appellans fruſtatorie iudicem offendit 236
appellans per calumniam, ad quid punitur 620
appellans ſecundo multis in caſibus non auditur 626
appellans a delegato, ad quem appellare debet 614
appellans abſente iudice quid debet facere 631
appellans a grauamine iuſte appellat 628
appellantis iniuſte punitio 624
appellanti diuerſa tempora dantur ad proſequendum 636
appellanti impedito, quomodo ſuccurritur 625
appellatio, & nunciatio noui operis differunt 631
appellatio plurium 631
appellatio ab executore facit fructus ſequeſtrari 684
appellatio poteſt ad Papam, omiſſo medio, interponi 96
appellatio in multis caſibus non admittitur 615
appellationis tempus poteſt iudex moderari 615
appellationis cauſa eſt eadem cum principali 635
appellationis cauſa non eſt ad iudicem a quo remittenda 632
appellatiõis terminus eſt triplex 636

appellationis cauſa vtrum ſit aſſignāda. 611
appellationis tempus, an ſit vtile, an continuum 624
appellationis dies cōputatē in decennio, qd̄ datur ad appellandū 614
appellationis diffinitio 614
appellationem pro me factam, an teneat ratificare. 629
appellationes friuolas recipiens punitur. 639
¶ Apulia eſt patrimonium beati Petri. 1137
¶ Aqua an ſit de neceſſitate conſecrationis 1777
aqua baptiſmi an ſit ſacramētū 492
aqua quæ fluxit de latere Chriſti, an fuerit vera aqua 1777
aqua de petra fuit ſignum ſanguinis Chriſti 1818
aqua in baptiſmo eſt ſacramentum, id eſt, ablutio cum aqua 1835
aqua multipliciter accipitur 1780
aqua de petra populum per deſertū ſecuta eſt 1821
aquarij 1342
¶ Arabici 1344
arboris cōſāguinitatis formatio 1724
arbitros eligere quandoque coguntur litigantes 857
arbitrū liberū, ad quid valeat 1891
arbitrium inimici an ſit tolerandum pag. 1272
arbitrorum duo ſunt genera 632
archiepiſcopus, an ſit iudex ordinarius totius prouinciæ 814
archiepiſcopus ſolus cauſam epiſcopi audire non poteſt 158
archiepiſcopus in confirmatione nō tenetur primatem conſulere 318
archiepiſcopus de cauſis ſubiectorū epiſcopi cognoſcere nō poteſt 817
archiepiſcopus quos habeat ſuffraganeos 86
archiepiſcopus non conuocet ſynodum ante pallij ſuſceptionem 457
archiepiſcopus cōſecratur a ſuis ſuffraganeis 459
archiepiſcopus a quibus eſt cōſecrandus 257
archiepiſcopi pallium non petentis negligentia qui ſupplere dēt 454
archiepiſcopi ſubſūt Patriarchijs 817
archiepiſcopū negligētē circa pallij petitionis quis monere debet 455
¶ Archidiaconus, an habeat iuriſdictionem delegatam 429
archidiacon⁹ an poſſit iſtituere 1087
archidiaconus inſtituendos examinare debet 110
archidiaconi ſūt oculi epiſcopi 417
archidiaconi multare poſſunt 429
archidiaconatum quis conferre poteſt. 285
¶ Archimandrita. 568
archontiaci 1342
archinium 1459
archiflamines 360
*Arelatenſem archiepiſcopum pertinere non ad Narbonenſem, ſed ad Vienneníem 804
arcuæ non ſunt ſine cœmento ligandæ 384
argumentum ab ordine verborū ſumitur 196
argumentum a contrario ſenſu eſt fortiſſimum 619
argumentum ſumi poteſt ex rubricis 1558
argumentum a contrario eſt in iure fortiſſimum 24
argumentatur quandoque ex iure abrogato 19
argumentamur in iure varijs modis 1311
* Arrianos ſolitos fuiſſe rebaptizare 1873
Ariani 1343
Artotyritæ 1342
articulus ſuper quo eccleſia eſt fundata 78
articulos fidei oēs ſcire tenemur 1314
* Aſchiſis quid ſit apud Græcos patres 135
aſcriptitij dupliciter fiunt 264
Aſinæ quam Dominus equitauit feſtum non eſt celebrandum 1831
aſſecla 487
aſſeſſoris officium 1245
aſſiduitas facit, aliquid eſſe peccatū pag. 1166
aſſiſterium quid ſit 1403
aſtronomia nō eſt reprehēdēda 1371
atrium eſt cœmeterium 1403
attētatio ſola, & ſolus conatus, quādoque puniuntur 1556
* Auguſtini opuſcula de communi vita clericorum ſępius ſub diuerſis titulis haberi 385
* Auguſtino quæ attribuantur eſſe apud Paſchaſium 500
* Auguſtini ſententiā de veritate ſacramentorum ēt in hæreticis eſſe certiſſimam, licet eam Gratianus tanquam dubiam proponat 515
* Auguſtini epiſtolam ad Iulianum Comitem in recentioribus editionibus haberi ſub titulo de ſalutaribus documentis 703
Auguſtinus qñq. dormitauit 1409
Auguſtinum diſputationes, Hieronymum trāslationes, & Gregorium moralia commendant 26
¶ Auarus eſt inſatiabilis 216
Auari non dant peccatorum remiſſionem 485
auaritia promouendum impedit 383
auaritia eſt fornicatio 1437
auaritia eſt idolorum ſeruitus 471
auctoritas canonis eſt maior auctoritate ſanctorum 82
auctoritas ſanctorum quandoque Papali præfertur auctoritati 82
auctoritas maioris in omnibus pactis eſt excepta 21
authentica ſcriptura, quot modis dicatur 1358
audientia eſt multis deneganda 98
aures male intelligentibus ſunt euellendæ 171
aurum pro ſapientia ponitur 1628
auturgia 975
Azahel fuit rex Damaſci 1586

B

BAbylonia eſt in Chaldæa regione
Babylonij per quos reges fu erunt in captiuitate 1518
Balthaſar vaſis Dñi abuſus eſt 1766
Balnea multis periculoſa ſunt 371
¶ Baptiſmus ſit in nomine, & non in nominibus patris, &c. 1859
Baptiſmus qñ fuit inſtitutus 1837
Baptiſmus eſt ſacramētū fidei 1865
Baptiſmus non vitiatur precum vitio 1863
Baptiſmus, an poſſit conferri furioſo 1845
Baptiſmus paſſionem Chriſti ſignat. pag. 1615
baptiſmus vtrū tollat infamiam 558
baptiſmus, an poſſit dari in nomine Chriſti 1866
baptiſmus eſt prima tabula 1572
baptiſmus, & pœnitentia miniſtrantur tempore interdicti 1587
baptiſmus eſt efficacior pœnitentia. pag. 1871
baptiſmus an poſſit dari p laic. 1850
baptiſmus Ioannis non fuit proprie baptiſmus 1837
baptiſmus Ioannis non conferebat peccatorum remiſſionem 488
baptiſmus, an tollat irregularitatem pag. 281
baptiſmus adultorum, an valeat ſine ſatisfactione 1870
baptiſmus Ioannis non fuit remiſſionis operatiuus 1851
baptiſmus tollit infamiam precedentem 121
baptiſmus ſolennis bis tantū in anno celebratur 1870
baptiſmus in maris littore factus, nō conſecrat totum mare 492
baptiſmus an prę̨ſumatur eſſe in aliquo 1889
baptiſmus vtrum ante poſſeſſionem fuit inſtitutus 1851
baptiſmus, an ficte accedēnti dandus eſt, & vide notata ex B. Thoma in glo. in ver. ficti 483
baptiſmus triplex eſt 999
baptiſmus ante Chriſti paſſionē nulli erat neceſſarius 488
baptiſmus omnem peccati maculam tollit 451
baptiſmus delet actualia cum originali 1883
baptiſmus eſt omnium ſacramentorum ianua 350
baptiſmus effectus 1835
baptiſmi forma dēt eſſe ſimpla. 408 & pag. 1835
baptiſmi definito 1835
baptiſmi forma corrupte prolata, nō vitiat ipſum 1858
baptiſmi tria ſunt genera 1835
baptiſmi forma, an vitiet ſi aliquid ſuperfluū apponatē, aut interponatur, aut ſi ipſius ordo mutet 1863
baptiſmi forma apud Græcos, & Latinos eſt eadem 1806
baptiſmi ſacramentum, etiam imperfectum, non iteratur 496
baptiſmi forma 1835
baptiſmi vis, qñ data fuit aquæ 1840
baptiſmi ſeptem ſunt dona 1459
baptiſmi, an fiat iniuria per reiterationem 401
baptiſmo carens neque corpus Domini ſumat, neque prædicet 1861

¶ Ba-

¶Baptizare ſeipſum nemo pôt. 516 & 1848.
*Baptizatum in lecto non conſueuiſſe Romæ in clericũ aſſumi. 282
*Baptizari quid ſignificet apud B. Cyprianum. 1880
Baptizare poteſt paganus. 149
Baptizare ſolẽniter laicus non poteſt. 240
Baptizare in nomine Genitoris,&c. an valeat. 1867
baptizãdus,ter dẽt immergi. 1865
baptizãdi ius non habent laici. 511
baptizãdo, an ſit opus totũ corpus immergere. 1890
baptizando non ſufficit habere bonam conſcientiam. 1890
baptizans debet habere intentionẽ baptizandi. 1847
baptizatur quis in noĩe Chriſti, nõ autem in nomine Trinitatis. 1843
baptizatus in ęgritudine nõ eſt promouendus. 281
baptizatus, vel ordinatus pluries, an plures recipiat characteres. 324
baptizatus iocoſe, non eſt baptizatus. 493
baptizatus ſola voluntate, an poſſit cum Chriſtiana contrahere. 1448
baptizati a Ioanne, an debuerint rebaptizari baptiſmo Chriſti. 488
baptizatum ſe dicenti creditur. 324
baſilius a Symmacho rogatus interfuit electioni Papæ. 364
baſilidiani. 1341
*baſilij regulæ citantur nomine octauæ ſyn. 1385
¶beati immaculati, continet 22. diſ. pag. 1656
behemot, qualiter interpretaſ. 1631
bella an ſint permiſſa,& quib. 1202
bellum poteſt indici a iudice eccleſiaſtico. 1013
bellum dicitur quinque modis iniuſtum. 1208
beneficium conferens indigno pp amorem, ſimoniacus eſt. 524
beneficium quandoq; permittitur, & non officium. 367
beneficium poteſt auferre Papa. 821
beneficiũ conferri poteſt inuito. 377
bñficium cõiugatis interdicitur. 1420
beneficium inuito confertur. 208
beneficium iuris ſpernens, ſibi debet imputare. 1113
beneficium per timorem obtinens, peccat mortaliter. 536
beneficij ſpe ordinem recipiẽs, non peccat. 291
beneficij renunciatio, vt alij detur, non eſt ſemper ſimoniaca 522
beneficij collatori reuerentia debetur. 802
beneficij fructus, an vendi poſſint, pag. 933
beneficio ſine culpa ſua nemo priuari debet. 1096
beneficio priuatur, qui priuatur officio. 535
beneficio quis priuari nõ debet, niſi ſecundum ordinem iuris. 605
beneficia ſub conditione non dantur. 782
bñficiatus in diœceſibus duorũ epiſcoporũ ab vtroq; iudicatur. 1155
beneficiatus, ſuis cõſanguineis ſubuenire poteſt. 143
bñficiatus tranſiens de vna eccleſia ad aliã, an ſtatim pdat primã. 1156
benemeritus quis dicatur. 940
* bibliothecæ, id eſt, Bibliorum prologus primus. B. Hieronymi. 665
bigamus. 122
bigamus eſt cum corrupta etiã ignoranter contrahens. 152
bigamus propter quatuor rationes promoueri non poteſt. 118
¶blandiri poſſumus infidelib. 531
¶bonus & malus quis ſimul eſſe nõ poteſt. 1491
bonus non eſt, qui malos non tolerat. 788
bona mortificata per pœnitentiam reuiuiſcunt. 1674
bona ſeipſos interimentium, quãdo fiſco applicentur. 1239
bona in peccato facta, quo ad aliqua proſunt. 1660
bona prima p ſequẽtia mala mortificantur. 1616
bona inſtanter ſunt facienda. 1578
bona deuouentis ſe religioni, ad quos deuoluuntur. 1394
bona mortificata reuiuiſcunt, ſed non mortua. 1660
bonũ facere, vtrũ quis cogatur. 1212
bonũ quodlibet de ſurſum eſt. 1666
bonum facere nemo cogitur. 1217
bonum prouenit ex malo. 1268
¶Bonifacij nomine ea ĩterdũ referri, q̃ habeantur in nouellis apud Iulianum antecesſorem. 392
* Bonifacij archiepĩ Moguntini & Marty. verba de Pontifi. Romano ex collectione Deus dedit. 184
*Bonifacij nomine qui citantur plerumq; habentur apud Iulianum anteceſſorem. 842
bonoſiani. 1343
brephotrophium quid. 12894
Britania eſt duplex. 1353
¶Bulgari qui ſunt. 133
bulgari cur haberent presbyterum coniugatum. 133
buſtũ rogus,& pyra, differunt. 1286

C

CAiphas prophetauit. 484
Cainani. 1342
Calix, an poſſit eſſe ligneus, aut vitreus. 1767
Calumniator non ſemper punitur talione. 594
Calumniator. 593
Calix qualiter ſumitur. 1625
Candor munditiam ſignat. 1869
Candelabrũ qualiter ſumitur. 1624
Cana deliberatio. 686
* Canones ſynodi, quæ in Trullo, quo tempore ſint editi, & quam vim habeant ex Theophane, Humberto, Anaſtaſio. 57
Canones præferuntur legibus. 28
Canon canoni, an præiudicet. 237
Canon dicitur regula. 1901
Canone nõ definiente, diffinire non licet. 1443
Canones Apoſtolorum, vtrum ſint recipiendi. 54
Canonicus pro canonico teſtificari poteſt. 981
canonicus de communi iure non poteſt duas præbendas habere. 458
canonicus de gremio præfertur extraneo. 383
canonici cõtra epm agentes, procuratorem conſtituere poſſunt. 736
captus in bello, an licite poſſit aufugere. 5
capitulum non poteſt licentiare clericum ſede vacante. 331
capitulum vacante ſede non cõfert præbendas 109
capitulum eligendo indignũ, quandoque diſpenſat. 1024
* capitulum numerum interdum citari, vt eſt in codice canonum. 662
capellę olim nõ erãt eccleſiæ. 1763
cardinali noto ſine litteris credi poteſt. 449
cardinales, an ſuppleant defectum mortui Papæ. 358
cardinales presbyteri dicuntur maiores diaconis. 357
* Cardinare & Cardinalem conſtituere, quid ſignificet. 331
carmina ſingularia circa Euchariſtię ſacramentum. 1801
*caro peccati vocatur interdũ quæ habet tantum ſimilitudinem carnis peccati. 1838
carnem Chriſti non manducat, qui ab ea diſcordat. 1868
carnes hędinę ꝓuocãt dęmones. 791
carnes comedere die ſabbati, vtrum ſit licitum. 1828
* caroli magni modeſtia in cauſis eccleſiaſticis. 608
carpocratiani. 1342
* Carthaginenſis vnica ſynodus, quæ ſit. 83
caſtitas eſt inter coniugatos. 1493
*Carthaginenſis viij. nomine videri ſignificat Mileuitanum. 843
caſtrati, an poſſit matrimoniũ contrahere. 1535
caſtaldiam emere peccatum eſt. 465
caſtaldus. 540
caſtigatio quibuſdã cõmittitur. 1117
caſtanda ſunt facta ab intruſis. 82
caſus fortuiti non pñt puniri. 247
caſula nõ fiat d veſte domicellę. 1766
cathari. 1342
cathedra non facit magiſtrum. 801
cathedratici nomine, quid exigendum ſit. 834
cataclyſmus eſt diluuium. 1482
cataphriges. 1342
* cataphriges eſſe babptizãdos cum ad catholicam confugiunt. 491
cathacumenus, ſi moriaſ ſine baptiſmo, an ſit iputãdũ pſbytero. 1842
cate humeni quandoque ſunt de eccleſia expellendi. 1713
¶ cautio iuratoria an poſſit peti ab eligendo, vel electo. 803
cautio idonea, quæ eſt. 1864
cautionis nomen per ſe poſitum nudam promiſſionem deſignat. 1490
cautela ad obligandas mulieres 629
cauſa inter clericum & epiſcopum coram quo debet tractari. 816
cauſa quælibet eccleſiaſtica p Papã

laico committ poteſt. 437
Cauſa pendente ſuper matrimonio nõ eſt denegandũ debitum. 1737
Cauſa pauperis eſt tractanda prius quam diuitis. 578
cauſa reconuentionis eſt eadem cũ principali. 704
cauſa eſt duplex. 840
cauſa ſęcularis eſt duplex. 840
cauſa criminalis ſecundum canones delegatur. 1292
cauſa eadem diuerſos effectus non operatur. 121
cauſa ſanguinis multos impedit promoueri. 255
cauſę matrimoniales, an ſint legib. decidendæ. 31
cauſas mediocres tractant epi. 1045
¶ Cæcus cæco ducatum præſtare nõ debet. 514
ceteri, & alij quandoque ponunter improprie. 120
Cœli portam, quæ eſt Chriſtus, ingredimur. 1611
¶ Celebrare nullus debet antè digeſtionem. 771
celebrare pranſo non licet. 771
celebrare qñq; licet ſub dio. 1757
cedoniani. 1342
cæremoniæ. 203
ceſſante cauſa ceſſat conſtitutio ex ea orta. 564
*Cephas, quot modis exponatur 94
*Chiriſſim quid ſignificet. 241
character hodie ſine miſſa non confertur. 352
character non amittitur. 511
*Chryſoſtomi, ideſt, auctoris operis imperfecti in Matthęum (qui vere Chryſoſtomus nõ eſt) multas ſententias partim reijciendas partim pie interpretandas. 400
¶ Charitas ſemel habita poteſt amitti. 1603. & 1627.
charitas, & odium ſunt immediate contraria. 1616
charitas perfecta multa facit. 1610
charitas in Maria erat per gratiam confirmata. 1615
charitas in infinitũ creſcere pt. 1569
charitas per pænitentiam recuperatur. 1615
Charitatem habet qui pro Chriſto ſuſtinere paratus eſt. 1612
charitatem ſe habere an poſſit aliquis cognoſcere. 1619
charitatem habens, multa põt. 16 4
chaldęi ignẽ pro Deo colebãt. 1710
cerinthiani. 1342
*Chirothesia interdum ſignificat benedictionẽ, nõ ordinationem. 564
chorepiſcopi aliquid habebãt vltra presbyteros. 325
chorepiſcopi an fuerit ab Apoſtolis inſtituti. 326
¶ Chriſtus in eccleſia habitat. 1309
Chriſtus ſeipſum cõmunicauit. 1802
Chriſtus eſt mihi viuere, &c. quid ſibi vult. 1612
Chriſtus nemini fuit ſubiectus. 849
Chriſtus quare poſt cœnam corpus ſuum dedit. 1803
Chriſtus qualiter nos dilexit. 18 3
Chriſtus tres ſuſcitauit. 1613
Chriſtus fecit nos corpus ſuũ. 1793
Chriſtus officium ſacerdotis, & Imperatoris geſſit. 440
Chriſtus manducatur duobus modis 1799
Chriſtus quædam vt Imperator & Rex geſſit. 440
Chriſtus pro dęmonibus, & angelis non eſt paſſus. 1822
Chriſtus fuit Imperator & Sacerdos, pag. 30
Chriſtus eſt in nobis & nos ſumus in Chriſto. 1820
Chriſtus poſt dies 40. aſcendit in cęlum. 347
Chriſtus qua ętate baptizat⁹ eſt. 354
Chriſtus quare baptizatus fuit. 1823
Chriſtus induitur in baptiſmo. 1145
Chriſtus tributum ſoluit. 880
Chriſtus non eſt filius adoptiuus Dei pag. 1792
Chriſtus ſeipſum comedit. 1823
Chriſtus pro omnibus mortuus eſt. pag. 1802
Chriſtus eccleſiæ Romanæ primatũ dedit. 693
Chriſtus eſt aliquid, ſecundũ quod homo eſt. 1301
Chriſtus vtrum Iudam prodiderit. pag. 1780
Chriſtus bis in carne trãsfiguratus eſt. 514
Chriſtus nunquid reuelauit crimen Iudæ. 589
Chriſtus non pingatur figura agni. pag. 1834
Chriſtus eſt nobiſcum vnum. 1820
Xp̃s humilitate ſua nos erexit. 440
Chriſti humanitas magna veneratione eſt adoranda 1814
Chriſti patres fuerunt duplices. 794
Chriſtum negat qui mortaliter peccat. 1876
Chriſtum negans ẽt ſolo ore, peccat. 890
chriſtianum occidere an grauius ſit quàm paganum. 187
chriſma vendi non poteſt. 518
chuſarſaton quid repræſentat 1585
¶ cibaria omnia ſunt in neceſſitate communia. 390
*Cinctus iudex. 851
circumciſio nõ fuit facta in deſerto. 1367
circumciſio quare fiebat. 165
circũciſio & baptiſmus, differũt. 165
circũſtãtię peccata aggrauantes. 184
circumcelliones. 1348
citatio nulla arctat citatum. 842
citatio peremptoria, an poſſit a quocunque iudice mitti. 133
citatio multis caſibus non valet, nec aſtringit citatum. 675
citatio de iure debet eſſe trina. 728
citatio peremptoria quantum tempus continere debet. 135
citandæ ſunt partes in appellationis cauſa. 637
citatus impeditus, an mittere teneatur. 70
citatus die feriato, an debeat comparere. 1009
*citãdi modus Gratiano vſitat⁹. 581
citati multis cauſis excuſantur. 69
ciuitas pro delicto perſonarum puniri poteſt. 1262
ciuitatis appellatione eius territoria non comprehenduntur. 311
ciuitate tota excõmunicata, qui naſcuntur, quando ſunt excommunicati. 1326
ciuitates ſex deſtruxit Dominus iuxta Iordanem. 1570
ciuitates refugij erant tres. 1009
cyprianus ſemel tantum immergebat. 1866
citharistę & alij varijs vtẽtes inſtrumentis, an peccent. 387
¶ Claudus an poſſit promoueri. 273
clauis ſacerdotalis, an ſit vna an plures. 82
clemẽs noluit eſſe Papa ſtatim poſt Petrum. 792
*clemẽs vir arma ſumens nõ æque punitur ac ſeditioſus. 1560
clericus duas hñs eccleſias, vnã contra alterã ſuſtinere non debet. 558
clæricus coram ſæculari quandoq; conuenitur. 845
*clerica ordinatio. 1159
clericus Ciuitatenſis eſt extraneo præferendus. 328
clericus an poſſit reconueniri corã iudice ſæculari. 704
clericus infelix eſurit in plateis. 328
clericus laico præfertur. 353
clericus a laico citatus venire nõ tenetur. 1287
clericus de crimine conuictus, qualiter punitur. 676
clericus laicũ accuſare non põt. 642
clericus perdit adminiſtrationẽ per diutinam abſentiam. 1902
clericus tutor eſſe põt, ſi vult. 394
clericus locare per totam diẽ operas ſuas non poteſt. 409
clericus q vxorẽ accepit, an ſtatim ſit ſuſpendendus. 367
clericus ſtans contra eccleſiã illius beneficium perdit. 443
clericus an de omni crimine poſſit iudicare. 753
clericus legem de interficiendo poteſt exponere. 1293
clericus amplectens mulierem præſumitur bene agere. 866
clericus, pp cuius conqueſtionẽ laicus occiſus eſt, an teneatur. 1211
clericus habens pauperẽ eccleſiã q̃rat victum artificio honeſto. 1153
clericus ſtatim traditur curiæ ſęculari in aliquibus caſibus. 846
clericus iniuriã eccleſiæ factam, remittere non poteſt. 644
clericus coniugatus, an teneatur ferre tonſuram. 1148
clericus, inuito epiſcopo, non fit epiſcopus, ſed bene monachus. 796
clericus arma ferens, an perdat priuilegium. 1108
clericus eccleſiam mutat quinque cauſis. 773
clericus ã poſſit foro renũciare. 695
clericus proprijs manibus ſibi victũ quęrere poteſt. 408
clericus poteſt relegari. 205
clericus ſine ſui prælati licentia nõ eſt transferendus. 282

cle-

clericus ſæcularis eſt dignior monacho. 417
clericus per quem caſtigandus eſt epiſcopo iubente. 392
clericus ſolenniter non poteſt pœnitere. 129
clericus depoſitus nõ ſemper eſt curiæ ſæculari tradendus. 645
clericus ſub pœna ſe poteſt obligare. 103
clericus coniugatus, non gaudet priuilegio clericali. 107
clericus tabernam habere põt. 399
clericus, an poſſit furem tradere iudici. 993
clericus, an poſſit per epiſcopum cogi tranſire ad maiorẽ eccleſiã. 780
clericus, an poſſit fideiubere. 849
clericus, an poſſit verberari. 202
clericus contrahens cum corrupta pdit oẽ priuilegiũ clericale. 382
clerici maiores aliter puniũtur, quã minores. 233
clerici non coguntur teſtificari. 982
clerici cum mulierib. conſanguineis habitare poſſunt. 370
clerici non ſunt æqualiter verberandi. 205
clericus dat decimas de propriis prędiis. 1040
clerici clericos accuſare poſſunt. 641
clerici, an obedire teneantur epiſcopo qui ciuitatem ſuã amittit. 330
clerici incorrigibiles poſſunt à iudice ſæculari corrigi. 1250
clerici põt pecuniariter puniri. 70
clerici de diœceſi ſunt extraneis pręferendi. 332
clerici poſſunt hẽre proprium. 902
clerici nunquam fuerunt de iuriſdictione ſæculari. 443
clerici debent eſſe deuotiores quam laici. 1785
clerici ſæculares principatus habere poſſunt. 1148
clerici, an poſſint aduocare. 1003
clerici quõo appellantur Dij. 440
clerici, an poſſint pro teſtimonio torqueri. 739
clerici in tabernis poſſunt quoque comedere. 193
clerici percuſſionem ratificans, an ſit excommunicatus. 1103
clerici non debent laico fidelitatem iurare. 298
clerici, an libros Gentilium reſpicere poſſint. 170
clerici ſunt à muneribus ciuilibus exempti. 947
clerici communiter viuentes, & monachi habent idẽ priuilegiũ. 1042
clerici, an poſſint eſſe tutores. 1159
clerici, an poſſint in iudice nõ ſuum conſentire. 855
clerici quandoque licite iurant. 600
clerici nihil poſſunt dare in vltima voluntate. 912
clerici ſine litteris ſuorum epiſcoporum non ſunt recipiendi. 450
clerici ludere aut luſores ſpectare non debent. 165
clerici, an poſſint emere, & vendere pag. 139
clerici duo ad minus debent eſſe in eccleſia. 1756
clerici ſoli ad reparationem fabricę compellantur. 930
clerici, an poſſint ſua repetere. 978
clerici ĩ ſua eccleſia morari dẽnt. 530
clerici ſæculares non eligũtur ad prælaturas regulares. 1036
clerici in quattuor ſacris ordinibus conſtituti continere tenentur. 145
clerici quæ bona habent. 915
clerici, an poſſint negotia ſęcularia exercere. 1157
clerici non ſunt perſonæ priuatæ. 11
clerici inſecutor, an incidat in canonem. 1556
clerico excommunicato eſt ſubtrahendum beneficium. 148
clerico criminoſo quis pęnitentiam imponit. 1015
clericum percutiens non ſemper incurrit excommunicationem. 1111
clericum depoſitum verberans incidit in canonem. 365
clericis continentiam quis primo indixit. 373
clericis indigentibus eſt prouidendum. 534
clericorum arma quæ ſunt. 539
clericorum bona, an præſumantur eſſe de bonis eccleſiæ. 913
¶ Coactio in ordinibus excuſat. 521
coactio eſt duplex 204. 1012. & 1876
coacto ſubuenitur. 1272
coactio impedit obligationem. 1147
coadiutor debet habere liberam adminiſtrationem. 762
¶ Cogitatio ſola punitur. 214
cogitatio ad conſenſum perueniens eſt mortalis. 1556
cognatio eſt triplex. 1464
¶ Coitus coniugalis, an careat peccato. 45
coitus carnalis ſine peccato exerceri poteſt. 1497
¶ Collatio numeri ad numerũ, &c. eſt in electione facienda. 314
* Collegium apud B. Cyprianũ ſenſu non ita vſitato. 764
collegium, populus, grex, ex quot fiunt. 822
collegiũ nunquid iurare poſſit. 374
columba quæ deſcendit in baptiſmo Chriſti, vera fuit. 1835
columba in aquam deſcenderat antequam Chrs baptizaretur. 1852
columba deſcẽdit ſuper Ieſum, dum baptizaretur, & manſit ſuper ipſum. 1616
colluthiani. 1343
¶ Comitatus. 452
commendatio ſui ipſius quandoque permittitur. 1215
commendare eſt deponere. 1153
commendare põt aliquis ſeipſũ. 141
commiſſum eſt ſceleratus quod punitur durius. 468
communicare quis non cogitur. 138
communitas diſcordiam parit. 334
* Communionem neque in fine dari in aliquot canonibus concilij Eliberitani. 594
Communio, an ſemper detur in fine vitæ. 742
compagi. 421
cõpaternitas, an contrahatur ſi Chriſtianus filiũ Iudæi de fonte ſacro ſuſcipiat. 1459
compaternitas contrahitur per catechiſmum. 1871
compaternitas, an per fornicarium coitum contrahatur. 1469
compaternitas viri porrigitur ad vxorem. 1469
compaternitas vtrum contrahatur ex his quæ baptiſmũ pcedũt. 1459
compaternitas, an contrahatur per ſacramentum pęnitentiæ. 1463
comedere poſſumus ad menſam Saracenorum. 1282
comedere ante horam peccatũ mortale. 116
comedens plus quam debeat, mortaliter non peccat. 1447
compenſatio in pęnitẽtiali foro non admittitur. 48
competentes qui dicuntur. 1859
compitum. 923
¶ Conatus ſolus quandoque punitur. 1748
¶ Concedenda ſunt quædam cum inſtantia. 332
conceſſo aliquo, eius cohærens conceditur. 500
conceſſa intelliguntur, quæ prohibita non ſunt. 610
concilium prouinciale, an poſſit de archiepiſcopo cognoſcere. 662
concilium eſt multiplex. 63
conciliũ facit vt quis puniatur. 226
concilium quomodo cõtra Apoſtolum diſpenſet. 376
concubinam an licuerit olim habere. 1512
concubinarij an ſint in officio fugiẽdi. 147
concubinarũ duplex genus, in quorum vno permittebatur habentibus communicare. 159
cõcubinarium promouẽs an videatur cum ipſo diſpenſare. 257
concuſſoris pœna. 1207
concuſſionis pęna. 403
concutere quid ſit. 1205
¶ cõdemnatus de crimine, an poſſit accuſare. 714
condemnati & iuſte & iniuſte, ſunt ab eccleſie iuuandi. 1254
condemnatur aliquando ſine accuſatore. 986
conditio l. ſi quis in tantam, non hẽt locum in rebus eccleſiæ. 1078
conditio affirmatiua, & negatiua diuerſimode exponuntur. 711
conditiones in matrimoniis appoſitæ ſunt in multiplici differentia. 1498
conditiones aliquæ ſunt iniuramentis intelligendę. 1536
confeſſio non eſt diuidenda. 1680
confeſſio extra ius quandoque valet, arg. 709
confeſſio latronis contra latronem auditur. 1008
confeſſio cui facienda eſt. 1683
confeſſio confitenti non nocet, niſi multa interueniant. 1576
confeſſio eſt maxima pars pęnitentiæ, pag. 1394

con-

confeſſio oris neceſſaria eſt. 1597
confeſſio eiuſdem peccati quandoque debet iterari. 1595
confeſſio & ſatisfactio mũdãt. 1567
confeſſio eſt præcepti. 1569
confeſſio eſt duplex. 1567
confeſſio facta in inſtrumento, an præiudicet. 1485
confeſſio contra aliquem exorta nõ præiudicat illi. 1694
confeſſio vnius, an alteri noceat. 612
confeſſio quando facienda eſt. 1677
confeſſio vnius qñq. nocet alteri. 293
confeſſio vbi fuit inſtituta. 284
confeſſio, an debeat fieri de venialibus. 1568
confeſſioni metu tormentorum factæ non ſtatur. 576
confeſſus de crimine, an habeatur pro conuicto. 111
confeſſionẽ reuelantis punitur. 703
conficere non licet in ſexta feria ante Paſcha. 1776
conficere an poſſit pranſus. 1803
cõfirmatio papæ tria operatur. 1106
cõfirmatio à ſolis epĩs cõfertur. 1892
confirmationis papalis effectus. 38
confirmatus qñque deponitur 455
confitens extraneo ſacerdoti nõ conſequitur remiſſionem. 89
confitere primo Deo, de hinc ſacerdoti. 1565
confiteri pluribus vtile eſt. 1600
¶ Coniugatus in papam electus, an debitum reddere debeat. 330
cõiugatus promoueri põt, licet vxor religionem non ingrediatur. 119
coniugati an poſſint promoueri. 352
coniugalis prohibitio in recta linea perpetua. 1725
coniugale debitum non eſt in eccleſia reddendum. 1693
coniuges, an commiſcendo mereantur. 1419
coniuges infideles ſi efficiãtur Chriſtiani, vtrum teneantur ſe mutuo recipere. 1436
coniuges quantum ad votum continentiæ non ſunt pares. 1698
coniugia imparia dicuntur trib. modis. 1451
coniugum infidelium ſi alter conuertatur ad fidem, an poſſit cum infideli habitare. 1434
coniugum ſeparatio non fit ſine eccleſiæ auctoritate. 1422
coniuxne eſt quæ cauſa incontinentiæ ducitur. 1495
coniuratio an ſit licita. 848
¶ Connexorum eſt idem ius. 20
¶ Conſanguinei præferuntur extraneis quando ſuper matrimonio eſt quæſtio. 1731
cõſanguinitas elidit ſuſpicionẽ. 833
cõſanguinei & affines, quo iure prohibentur coniungi. 1730
conſanguinitas vſque ad quotũ gradum impedit matrimonium. 1708
conſanguinitatis diffinitio. 1724
conſanguinitas non probatur per cõiuges, niſi fama concurrat. 1722
¶ Cõſcientia dupliciter ſumitur 1643
conſcientia ſola damnandos accuſabit. 239
conſcientia ſola non ſufficit. 1773
¶ Conſecratio fit in inſtanti. 1795
conſecratio altaris eſt ſacramentum large ſumptum. 545
conſecratio rei animatæ & inanimatæ eſt diuerſa. 263
conſecratio rei inanimatæ tollit dominium, ſecus in re animata. 993
conſecratio, an poſſit fieri interueniente promiſſione. 548
conſecratio eccleſiæ in quo cõſiſtit. pag. 1760
conſecratio epiſcopi, & archiepiſcopi differunt. 322
conſecratio eccleſiæ, & altaris eſt diuerſa. 1769
conſecratio epiſcoporum quandoq. differtur vltra annum. 290
conſecratione facta ſubſtãtia panis non eſt. 1790
conſecrare, quid eſt. 103
conſecrans eſt inferior cõſecrato. 98
conſecrandus, an ſit ante examinandus. 99
conſentit quis tripliciter. 582
cõſenſus maioris partis præiudicat. pag. 118
conſenſus matrimonij, an ſit voluntarius. 1412
conſenſus in electionibus, & alienationibus debet interuenire. 473
conſenſus clericorum non ſufficit in contractibus rerum eccleſiaſticarum. 436
conſenſus parentum, an ſit in matrimonio requirendus. 1413
conſenſus plebis eſt in electione requirendus. 295
conſequitur quis ex alterius perſona, quod non habet ex ſua. 427
conſiliarij quandoque plus puniuntur, quam facientes. 392
¶ Conſobrini, qui ſunt. 1713
conſulere ſibi poteſt quis cum alterius iniuria. 1175
conſilio bono eſt acquieſcendũ. 379
conſilium neminem obligat 1177
conſilium facit, vt qs puniatur. 226
conſiliũ facit quem puniri. 1171
¶ Conſtantini tempore multi epiſcopi fuerunt in exilium miſſi. 1306
* Conſtantinopolitani primi concilij Canon quintus ſero à Romana ſede receptus. 94
* Conſtantinopolitani primi concilij canonem ſextum & etiam ceteros diu in eccleſia Romana habitos non fuiſſe. 718
Conſtantinopolitani concilij canon 6. de excommunicatis, & ſchiſmaticis ponderatus. 718
conſtitutio & edictũ diuerſa ſunt. 6
conſtitutio à qua Moyſes cæpit iudicia ſua. 18
conſtitutio ſecũda an reuocet priorem de illa mentione nõ facta. 69
conſtitutio publica promulgata intra quod tempus ligat. 374
conſtitutiones cauſa ceſſante, an ceſſet ipſa conſtitutio. 290
conſtitutionem præuenientia non ſunt iteranda. 1508
¶ Conſuetudo debet eſſe rationabilis, & præſcripta. 434
conſuetudo, an poſſit annuas preſtationes inducere. 1133
conſuetudo quam ſcholares: & peregrini debent ſequi. 21
conſuetudo gñalis eſt ſequẽda. 426
conſuetudo antiqua nõ excuſat. 375
cõſuetudo, an poſſit inducere, vt aliquid recipiatur in ſpiritualib. 309
cõſuetudo nõ excuſat ſimoniã. 545
conſuetudo in multis præiudicat iuri, pag. 22
conſuetudo vtrum vincat legem. 34
conſuetudo illicitum non facit licitum. 21
conſuetudo eccleſiarum non poteſt eſſe vniformis. 458
conſuetudo vtrum præiudicet iuri ſcripto. 3
cõſuetudo in electione attenditur. 41
cõſuetudo quot vicibus inducitur, pag. 3. & 1361
conſuetudo quandoque excuſat à crimine. 1510
conſuetudo eſt obſeruanda in matrimonio. 152
conſuetudo duplex eſt. 33
conſuetudo multa tribuit. 817
cõſuetudo an excuſet in delictis. 12
cõſuetudo particularis, ã excuſet. 36
conſuetudo à Cain, conſtitutio à Moyſe cępit. 18
conſuetudo Romana non ſemper eſt ſeruanda. 33
conſuetudo rei debet a iudice ſeruari. 40
conſuetudo præſumitur iuſta. 42
conſuetudo & præſcriptio differũt. 1133
conſuetudo attenditur quandoque circa ordinandos. 254
conſuetudo, an egeat inſtitutione. 3
conſuetudinis multæ ſunt conditiones. 23
conſuetudinis traſgreſſor punitur, vt tranſgreſſor legis. 36
conſuetudini præceptũ Dei pfert. 21
cõſuetudine ex ſo a nunquam ius aliquod quæritur. 1133
cõſuetudo pſcripta & præſcriptio quomodo differunt. 1133
ad cõſuetudinem probãdam multa requiruntur. 1133
conſuetudo veterum in ſignum repudij. 1577
conſuetudinem in vſu veſtiũ debemus obſeruare. 137
conſulere ſibi poteſt quis cum alterius iniuria. 1175
¶ Cõtinuum dicitur quod etiam interuallum habet. 1896
contractus duo ſunt gratuiti. 982
cõtradicere poteſt vnus multis. 144
contrahentes ſe frequẽter decipiũt, pag. 1682
cõtraria duo quandoque ſunt bona. 153
cõtraria allegans audiri nõ dẽt 336
contraria poſſunt proponi agendo vel excipiendo. 1475
contraria contrariis curantur. 1386
contraria cõtrariis opponũtur. 462
cõtrahere licet I quadrageſima. 472
contra rationem communem pro religione iudicatur. 981

con-

contritio virtus 1563
contritio ſola, an tollat peccatū 1553
contritio præcedit remiſſionē 1565
contritio, dilectio, iuſtificatio, & remiſſio ſimul ſunt 1554
contritio vera includit propoſitū confitendi. In notatione marginali 1552
continentia difficilior eſt virginib. quam viduis 1392
continentia per coniuges promiſſa, ſi alter fornicetur, an poſſit reliquus ab eo debitum petere 1461
continentia eſt duplex 1517
continentia ratione delicti quādoq; imperatur 1894
continentia nil melius 1348
continere difficile eſt 231
continuum dicitur quod etiam interuallum habet 1896
contumax quo ordine punitur 339
contumax non appellat 1330
contumacia tanto maior eſt quanto ex re minori conſurgit 442
contumacia prima, an faciat aliquē puniri 338
¶ Couertimini ad me, & ego couertar ad vos, qualiter intelligitur 1565
conuerſus, an intelligatur proprijs renunciaſſe 1406
conuerſum verberans incidit in canonem 906
conuentus ſit cautus circa ſpoliationem opponendam 592
conuiuia reprobata 198
conuincitur quis quadrupliciter 576
¶ Corpus Chriſti ſumere volēs, quale propoſitum debet habere 1783
corpus Chriſti ſaltem ſemel in anno ſuſcipiatur a laicis 1782
corpus Domini, an poſſit ab amentibus recipi 1380
corpus eſt animæ veſtimentum 1622
corpus Chri quotidie ſumimus 1218
corpus Chriſti ſumitur cum diuinitate, & anima 1799
corpus Chriſti dupliciter dr 1823
corpus Chriſti ſub alia ſpecie ſumitur triplici ratione 1797
corpus Chriſti ſuſcipere volens, tria debet habere 1787
corpus Chriſti ſine ſanguine nō ſumit, nec ſanguis ſine corpore 1782
corpus Chriſti nunquid erat totum ante fractionem ſub qualibet parte hoſtiæ 1794
corpus Chriſti a mure non ſumitur, pag. 1825
corpus Chriſti, an circumſcribatur loco 187
corpus glorificatū lædi nō pōt 1806
corpus eſt iumentum 167
corpus Chriſti excedit alia ſacramenta quo ad reuerentiam 504
corpus non eſt homo 1605
corpus Chriſti & ſanguis, an cōſecrētur ſeparatim 1780
corpus Chriſti non conſecratur, nec etiam panis 504
corpus Chriſti non digeritur, vt ceteri cibi 1805
corpus liberum æſtimationem non recipit 1203
corpus Chriſti poſſumus quotidie facile comedere 1806
corpus Domini, an poſſit etiā in fine quibuſdam denegari 1545
corpus Dñi non datur paruulis 1845
corpus Chriſti partes quid ſignant. pag. 1786
corpus Chriſti ſumptio quid ſignat. pag. 419
corporalia debent eſſe linea certa ratione 1767
corpore vitiati ſunt a promotione repellendi 270
cor omne Deo patet 422
cordis deuotione magis quam vocis iubilatione cantandum eſt 411
correctio fraterna, an ſit de præcepto 589
correctio occulta eſt præcepti 1236
corona non debet eſſe magna 106
corrigēs debet multa attendere 202
corruptus in epiſcopum conſecrari poteſt, ſed non corrupta inter virgines 119
¶ Credit parū, q incipit credere 1611
creditor aliquando oneratur 829
credulus non debet quis eſſe nimis. pag. 236
¶ Crimen quodlibet eſt eccleſiaſticum 395
crimen quadrupliciter dicitur 114
crimen ſuum in ordinatione, vel in iure, an teneatur quis prodere 249
crimen ciuiliter probatum depoſitionem inducit 219
crimen indicans non ſemper dicitur maleuolus 737
crimen quodlibet infamat 749
crimē ante ordinationē cōmiſſum, an impediat frui officio 1017
crimen alterius nocet innocēti 480
crimen falſi qua pœna punitur 741
crimen fraudatæ annonæ 584
crimen publicum quod dicitur 736
crimen concuſſionis 528
crimen ſacrilegij, & læſæ maieſtatis quando comparantur 580
criminis probatio, an ſemper remoueat promotum 578
crimina quæ ſunt depoſitione digna 1018
crimina leuia non impediunt celebrationem 17
crimina ſunt deflenda 1679
crimina facta palā ſunt occultis grauiora 1509
crimina quædam nullis ſacrificijs mundabantur 1653
crimina occulta vindictam non habent 541
crimina quædam matrimonium impediunt, ſed non dirimunt 1307
crimina digna depoſitione quæ ſunt pag. 361
criminoſus etiam a minimo ordine prohibetur 362
criminoſus poſt pœnitentiam, an poſſit admitti in teſtem 1523
criminoſus occultus, an debeat vitari a ſcientibus ipſum eſſe talē 754
criminoſus vbi debet puniri 690
criminoſus quandoque poteſt accuſare 731
criminoſum ſe dicenti an ſit credendum 336
criminoſi in exceptis criminibus teſtificari poſſunt 743
criminalis cauſa an poſſit delegari, pag. 1245
¶ Crucis ſignaculum in quibus mēbris debet fieri 34
¶ Culpa leuis eſt quæ temporaliter punitur 1659
culpa de latere, & gratia de latere, 1821
culpa lata in lege Cornelia non venit 246
culpa, & dolus purgātur tēpore 468
culpa eſt ſubiectionis cauſa 95
cupidus deuiat a veritate 215
curator datur cauſa cognita dicenti ſe dementem 1824
curiales qui dicuntur 255
curiales triplici ratione nō poſſunt promoueri 255

D

DAmaſi nomine citari ea, quæ in Pontificali etiā poſt ipſius mortem ſumpta ſunt 276
damnum dediſſe videtur, qui occaſionem damni dat 518
damni dans cauſam, damnum feciſſe videtur 1452, & 1485
damni dans occaſionem nō ſemper damnum dediſſe videtur 1255
damnis affectum cōſiderat Dominus 1310
Daniel, & ſocij ſui 174
Dare turpibus, an ſit permiſſum 387
dare, an poteſt quis quod non habet 1843
dari aliquid pro rebus ſpiritualibus incorporalibus, an liceat 462
Dauid peccatum multipliciter accuſatur 1641
Dauid prohibitus eſt ædificare 229
Dauid etiam poſt pœnitentiam non eſt permiſſus ædificare templum, 558
Dauid quare fuit prohibitus tēplum ædificare 1753
Dauid pro plebe morti ſe obtulit 1644
Dauid, Vrias, & Bethſabee qualiter interpretantur 1480
de Babylonica captiuitate 501
debitum petens impendat, quod debet 1525
debitor non cogitur ſeruire creditori 1746
deceptio quādoq; permittitur 1208
deceptus ſemel cautius ſibi cauet. 1680
decretalis epiſtola 7
decretales canonibus æquipollent 73
decretales ſunt duplices 74
decretum non ligat ignorantes 374
decretum fuit editum anno milleſimo cēteſimo quinquageſimo 631
Decretum 7
Decimarum quantitati vtrum poſſit præſcribi 1634
decimum numquid poteſt dari laico 544
decimæ pecorū vbi ſunt dandæ 660
decimæ qua actione peti poſſūt, pag. 1030
decimæ cui eccleſiæ ſunt dandæ 958
decimæ, an ſint de illicite acquiſitis dandæ 1055

Decimæ olim dabātur quatuor modis 959
Decimæ an poſſint cōcedi laicis 1056
D[illegible]æ an poſſint præſcribi per laicos 1074
Decimæ ſunt ſoluēdę eccleſijs baptiſmalibus, & non capellis 1041
decimæ quo tpe ſunt dandæ 1053
decimæ ſunt tributa egentium 1054
decimæ cui eccleſiæ ſunt ſoluendæ. pag. 1047
decimæ ſunt a colonis partiarijs dandæ 1042
decimæ an poſſint pręſcribi 962
decimas ſoluere pauper non tenetur 907
decimarum dominium eſt penes eccleſiam 1030
de circumciſione Domini 483
decus eccleſiæ hodie creuit 1153
defenſio cuilibet eſt permiſſa 1209
defunctus de quibuſdam criminibus poteſt accuſari 105
defuncti vtrum ſciant quæ hic aguntur 976
defuncti voluntas an ſit ſemper ſeruanda 964
degradatum percutiens incurrit excommunicationem 227
de igne Hieremiæ 481
delegatus nō habet plus iuriſdictionis quam delegans 428
delegatus vtrum criminales cauſas audire poſſit 1045
delegatus epī, an poſſit citare 854
delegatus etiam papæ poteſt recuſari 428
delegatus mādatum ſine litteris probare poteſt 449
delegati inferiorum ſuas ſententias exequi non poſſunt 622
deleri de libro vitæ, quid ſit 1667
delicta iam dimiſſa, an redeāt 1635
delicta excuſantur auctoritate maioris 990
delicta commiſſa in Deum remittere non poſſumus 236
delicta paria pari pœna ſunt punienda 1749
delicta maiorū alios corrūpunt 378
delictum ſuperueniens non vitiat legitime factum 554
delictorum quadruplex eſt generatio 548
delictorū memoria, an ſit bona 365
delinquens in alterius territorio, an teneatur ibi crimē confiteri 1022
delinquens publice, publice arguendus eſt 210
delinquens pluries, pluries pæniteat 747
delinquentes quandoq. ſunt patienter expectandi 1233
dæmon quare nos proſequitur 187
dæmones an futura prædicere poſſint 1369
dæmones malis prælatis dominantur 652
demoniacorum promotorum, & promouendorum diſtinctio 155
* Denominari ad eccleſiam quid ſignificet 1093
denunciatio alia euangelica alia canonica 1195
Denunciatio canonica omnibus præcipitur 1228
denunciatio 667
denunciati punitio 667
Deo nihil nocet 1053
Deo pp Deum eſt ſeruiendum 339
depoſitio eſt perpetua 224
deprehenſus in crimine poteſt per xx. horas detineri 242
deprehenſio ſola in crimine, an ſufficiat ad aliquē condemnandū 238
derogare 10
deſertor, quis ſit 1278
deſidia nimia in prælato caſum inducit depoſitionis 1399
deſperandum eſt de nemine 406
detrahe verbum ab aqua, &c. quid ſignificat ibi verbum 491
detrahere quid ſit 1562
detractores dicuntur homicidę 1562
detruſus in monaſterıū, an cogatur ibi perpetuo eſſe 365
Deus quomodo ſolus peccata dimittat, in notatione marginali 1552
Deus membra non habet 1310
Deus a quo poteſt videri 1577
Deus nō iudicat bis in idipſum, qualiter intelligitur 1655
Deus eſt non ſolum miſericors, ſed etiam iuſtus 1569
Deus quomodo dicatur tradere hominem peccato 1224
Deus vendi non poteſt 890
Deus nullum ſine cauſa punit 1562
Deus non eſt auctor mali 1224
Deus qualiter abſtulit peccatum Dauid 1642
Deus tripliciter loquitur 1185
Deus præſumitur plus diligere illos quib. plus perfectionis tribuit 1631
Deus quæ a ſe dicta reuocet 1185
Deum nemo vidit vnquam 793
Dei ſerui ſumus omnes 1298
¶ Diabolus morte Chriſti eſt in inferno religatus 1626
diabolus a Chr̄o fuit deceptus 1181
diabolus, an ſit auctor omnis peccati 1621
diabolus dicitur oriens vetus 1308
diabolus crucem timet 1860
diabolus perdit vires per baptiſmum 1879
diabolus dr̄ mundi princeps 1495
diabolus dicitur tranſiens 1519
diabolus, an habuerit charitatē 1632
diabolus qūo pater dicitur 422
diabolus intrat in homines per duas portas 1621
diabolus eſt pater mendacij 462
diabolus quomodo bonum operetur 1622
diaboli vtrum cognouerunt Chriſtū eſſe filium Dei 176
diabolum multa latent, & quotidie diſcit 1405
diaconus poteſt baptizare, & corpus Chriſti ægris erogare 419
diaconi ſeptem debent eſſe in eccleſia Epiſcopali 418
diaconi Cardinales vtrū præponantur omnibus presbyteris 425
* Diaconis in Latina eccleſia nunquam fuiſſe permiſſum vſum coniugij 151
Dico, præceptiue & admonitiue ponitur [illegible]
dicto plurium ſtetur [illegible]
dies & anni non ſunt obſeruandi, pag. 1387
dies quando incipit 1826
dies pro anno ponitur 148
dies pro anno inuenitur 313
die dominico incœpit dominus mundum facere 167
difficile dupliciter ſumitur 628
dignitas aggrauat peccatum 1018
degnitas 18
dignitas an compenſetur cum numero 77
dignitas augmentat vtilitatem 458
dignitati regiæ deſertor 72
dignitate præditus minus punitur quam alter 668
dignitates, & matrimonia non debent eſſe venalia 574
dignitates conferantur, ſecundum merita 929
dignitatū electio ad quos ſpectat 86
dilationes in cauſis dandæ 667
diligens in ſuis debet, & in alienis ſimiliter facere 1238
diligere proximum ſicut ſeipſum, quid ſit 1606
diluuium aquarum 490
Dina filia Iacob fuit a Sichē oppreſſa 1680
diœceſis pro regione ponitur, & ecōtra 812
diœceſes fuerunt a Dionyſio diſtinctæ 836
Dionyſius per prædicationem Pauli fuit conuerſus 173
* Dipthyca 1325
diſcendum eſt ſemper 1327
diſciplina eccleſiæ non eſt deſerenda 1269
diſcordia eſt in pluralitate 1303
diſcretione maiore in minorib. opus eſt 192
diſſimulatio eſt multiplex 1301
diſſimulare, an liceat 1482
diſpar habitus quandoq. eſſe poteſt in eodem choro 1136
diſpenſare 564
diſpenſare cum ſimoniaco quis poteſt 542
diſpenſari vtrum poſſit cum occulto peccatore 242
diſpenſari quandoq. non poteſt 563
diſpenſatur qn̄que in vno matrimonio, & non in ſecundo 1551
diſpenſatur cum bigamo facilius, quam cum pænitente 254
diſpenſatur facilius in ſumpto quam in ſuſcipiendo ordine 249
diſpenſatur quādoque in beneficio, non in officio 244
diſpenſationes quædam mutilandæ ſunt 572
diſpenſandū eſt certis ex cauſis 572
diſpenſatio 563
diſpenſatio circa matrimonia inducitur propter tria 1736
diſpenſatio vtrum poſſit cum bigamo fieri 163
diſpenſatio quandoque fit 564
diſpenſatio quandoque eſt debita, pag. 235. & 569

diſpu-

diſputari vtrum poſſit de fide catholica. 439
diues aut pauper fieri nemo appetat. pag. 721
diuites aliqui boni ſunt. 138
diuitiæ facilius in ciuitate quam extra congregantur. 1153
diuitiæ an bonæ ſunt. 1153
diuitias hr̄e peccatum non eſt. 905
diuinatio an poſſit eſſe ꝓpheria. 478
diuinus à deitate & à diuinatione dicitur. 1153
diuortio facto non debetur mutua ſeruitus. 1529
diuortiũ & repudium differũt. 1435
diuortiũ quid proprie ſignificet. 435
diuortium vnde dicitur. 1235
docere ſe velle promittens, Deo obligatur. 210
docilis & docibilis differunt. 99
doctores reprehẽdendi ſi ſunt. 1814
doctorib dona dona dãda ſunt 699
doctrina eſt ab omnibus accipienda. pag. 379
doctrina epi in quo conſiſtit. 304
dogma & doma, differunt. 440
dogma. 7
dolus in hoſtem bonus eſt. 1180
dolus quando bonus. 197
doli capax. 461
dolus an poſſit in perpetuum conueniri. 671
domeſtici qui dicantur. 684
dominus non poteſt in ſeruum ſæuire. 245
dominus vobiſcũ, vñ ſumitur. 1773
dominus eſt iudex in cauſa ſerui ſui, pag. 644
dominus miſcuit aquã cũ vino. 1279
dominæ adulteræ an poſſit a ſeruo ſuo accuſari. 942
dominium an transferatur in vſurarium. 986
dominium non ita facile perditur vt poſſeſſio. 1412
dominica & ieiunium ſimul concurrere non poſſunt. 344
domus, & pro familia & pro eccleſia accipitur. 402
domui ſuæ bene præpoſitus quis dicatur. 117
donatio in aliquibus tenet, quam maritus vxoris facit. 1903
donare & dare differunt. 1204
donatiſtæ. 1303.
dona quæ contrahuntur per catechiſmum, ad quid proſunt. 1460
dormiendum non eſt in ſcholis 1577
doti non renunciat quæ à viro legatum recipit. 1155
dracma eſt ſiclus. 1749
dubitatio facit vitioſã tolerari. 869
dubitationis ratione fiũt aliqua. 972
dubitandum non eſt de fide, 440
dulia fit ſeruo: debetur latria Chriſto. 1834
duplicitas reprobatur. 930

E

Ebionitæ 1343
Ebrietas quandoque eſt mortalis. 116
ebrietas mala. 167
eccleſia poteſt ſine Miſſa conſecrari. 349
eccleſia quælibet poteſt ſibi ius ſtatuere. 66
eccleſia in ſex caſibus eſt reconſecranda. 1759
eccleſia fugientes ad ſe tueatur. 1105
eccleſia non iudicat de occultis. 152
eccleſia eſt vox clerici. 1703
eccleſia . . . conſecrata, a quo debet dotari. 1756
eccleſia iudicat aliquãdo de his quæ ſunt foris 1246
eccleſia de manu laici non poteſt recipi. 1056
eccleſia poteſt pœnam pecuniariam infligere. 1047
eccleſia ſucceſſiue reparata, non eſt reconſecranda. 1761
eccleſia eſt duplex. 1299
eccleſia multipliciter dicitur. 765
eccleſia eſt mater noſtra. 1506
eccleſia pro derelicto habita an poſſit repetere integra. 783
eccleſia . . . ta an poſſit agi cõtra epiſcopum, qui illam contulit. 753
eccleſia ab hereticis conſecrata an ſit reconſecranda. 1760
eccleſia præſens dicitur area. 1507
eccleſia ſæcularis poteſt conuerti in monaſterium ſed non econtra, pagina 950
eccleſia pro infidelibus orat. 1621
eccleſia an nullũ cogat cõtinere. 127
eccleſia tota deficere non põt. 1623
eccleſia habet carcerem. 1106
eccleſia eſt Chriſti ſponſa, & non vxor. 278
eccleſia in prædio tributario fundata, an teneatur pro illo ad tributa. 1290
eccleſia in limite diœceſis poſita cuius eſt. 1065
eccleſia ſemper aliquos bonos habet. 539
eccleſia ignorat quis ad prædeſtinationem pertineat. 1572
eccleſia eſt mater, vxor, & filia. 327
eccleſia quandoque cogit ad eleemoſynam dandam. 216
eccleſia an poſſit petere rem ſuam cum augmento. 921
eccleſia non ſubiicitur legibus. 286
eccleſia de his quæ foris ſunt quandoque iudicat. 1112
eccleſia quare permittit Iudæos mortaliter peccare. 203
eccleſia non ſemper vicem defuncti ſuſtinet. 316
eccleſia parochialis an poteſt conferri exiſtenti in minoribus. 285
eccleſia magnam habet iuriſdictionem in laicos. 306
eccleſia quanto tempore poteſt rem priuati præſcribere. 1067
eccleſia non iudicat de occultis. 152
eccleſia quod tenet, hoc redendum eſt ab Apoſtolis & inſtitutũ. 1203
eccleſia abundans, per epiſcopum in plures diuidi poteſt 1157
eccleſia dote ſua non tenetur ad tributa. 1289
eccleſia nunquam moritur. 270
eccleſia cum eccleſia permutari poteſt. 1057
eccleſia an poſſit pro oĩb. orare. 972
eccleſia potentibus laborare nõ debet prouidere. 372
eccleſia põt in duos conſentire. 293
eccleſia non poteſt errare, de qua eccleſia intelligitur. 1300
eccleſia ſuum quandoque cum augmento repetit. 404
eccleſia qualiter poteſt ligare. 1328
eccleſia non diſpenſat in aliquibus caſibus. 557
eccleſia ex pluribus adunatur. 1793
eccleſia quatuor genera hominum continet. 1586
eccleſia ſi ab vno ſuũ ius conſecuta eſt, an poſſit aliũ conuenire. 924
eccleſia & non corpus Chriſti protegit malefactorem. 978
eccleſiæ res non confiſcantur. 1080
eccleſiæ ſæculari offerens ſe & ſua, an poſſit poſtea contrahere 1406
eccleſiæ prædia de quibus tributum non ſoluitur an poſſint ab Imperatore vendicari. 849
eccleſiæ immunitatem violans qualiter punitur. 1108
eccleſiæ immunitate non omnes maleſactores potiuntur. 994
eccleſiæ ſtipendia non ſunt diuitib. danda. 533
eccleſiæ ingreſſus an ſit alicui ꝓ peccato mortali prohibendus. 1691
eccleſiæ ſeruire ſpe ſtipendiorũ licet. 289
eccleſiæ dare aliqua pro ſua ſuſtentatione non licet. 534
eccleſiæ bona cum qua ſolennitate ſunt alienanda. 917
eccleſiæ & clericorum bona eodem potiuntur priuilegio. 1049
eccleſiæ concedens aliquid, an poſſit illud ab epiſcopi adminiſtratione eripere. 823
eccleſiæ data, cum epiſcopo diuidũtur. 952
eccleſiæ res confiſcari non pñt 1048
eccleſiæ ingreſſus quibus eſt interdicendus. 1584
eccleſiæ res aliquando nullo modo poſſunt alienare. 828
eccleſiæ immunitate multi priuantur. 1104
eccleſiæ variis modis vniuntur. 1043
eccleſiam recipiens à laico, vtrum ſit ſuſpenſus. 1088
eccleſiam etiam pauperem tenetur clericus officiare. 410
eccleſiam ſuam quilibet defendere tenetur. 672
eccleſiam pauperem quam dicemus eſſe. 1153
eccleſiam Romanam non permittet Deus errare. 1299
eccleſiam recipiens à laico, eſt excõmunicandus. 298
eccleſiam à patre emptam vtrũ quis poſſit tenere. 553
eccleſiarum maiorum ordo. 92
eccleſias plures in ſex caſibus habere licet. 1153
eccleſias duas non poteſt quis habere in titulum. 334
eccleſiaſtes & eccleſiaſticus. 982
Eccleſiaſticum citari nomine Salomonis. 36

eccleſiaſticæ res ſunt pauperũ. 1056
eccleſiaſticæ res in quatuor caſib. licite alienantur. 917
eccleſiaſticæ res facilius poſſunt alienari hodie quam olim. 911
eccleſiaſticam vnitatem impugnare graviſſimum eſt. 1579
eccleſiaſticarum rerum prælati ſunt procuratores, & nõ domini. 1277
eccleſiaſticarum rerum dominium apud quem eſt. 909
eccleſiaſticas res male alienans qualiter punitur. 922
ædificium de pecunia eccleſiæ factum an requiratur ipſi eccleſiæ. 922
editio facienda eſt ſine die, & conſule. 1358
edictum ligat tantum eos ad quos peruenit. 1182
effectus vini eſt duplex. 167
effractor. 1559
effuſio duo notat. 1054
electus ſemel approbatus, an poſſit poſtea reprobari. 803
electus per quę verba conſentire debet. 796
electus à maiori parte capituli dicitur electus ab eccleſia. 208
electus quod ius habet. 500
electus in archiepiſcopum, & confirmatus electos in epiſcopos confirmat. 455
electus ante confirmationem non adminiſtrat. 98
electus ſuo ſuperiori multa cum iuramento promittit. 102
electio confirmatus a quo debet cõſecrari. 314
electio ius acquiritur per cõſenſum eligentium. 300
electum ſalutans electioni eius pręber conſenſum. 310
electum laici poſſunt accuſare. 102
electio facta per Cardinales ſi dicatũ cõtra fas eſſe, quis erit iudex. 358
electio vel poſtulatio de clerico alteri ſubdito facta an valeat. 302
electio papę habet aliqua ſpecialia. 355
electio an fieri debeat intra tres mẽſes. 228
electio ſit communis, conſonans & canonica. 295
electio facta de bono an valeat vbi melior eſt. 798
electio an poſſit fieri de eo qui non eſt de gremio. 292
electio facit quem præſumi meliorem. 288
electio dẽt fieri intra trimeſtre 341
electio eſt periculo eligentium. 298
electio principi p̄ſentanda eſt. 1121
electio quæ fit in loco non determinato, nulla eſt. 98
electio ſola non facit verum Imperatorem. 425
electio ad clamorem populi non debet fieri. 799
electio vtriuſque electi caſſatur timore ſcandali. 314
electio ex cauſa poteſt differri 294
electio canonicorum ad quos ſpectat. 84
electio facta ſine decreto tenet. 291
electio imperiti qui credebatur peritus, an debeat caſſari. 1741
electio ad quẽ ſpectat d̄ iure cõi. 298
electioni an poſſit populus cõtradicere. 798
electioni nullus laicus debet intereſſe. 296
electioni abbatis quis cõſentire debet. 322
electioni epiſcopi qui dẽnt intereſſe. 301
electioni p̄ñt laici contradicere. 100
electioni qualiter cõſentiẽdũ ẽ. 795
electionẽ tractatus p̄cedere dẽt. 97
electione dicitur quis tripliciter excludi. 313
electis duobus ęqualiter, quis alteri præferatur. 314
eleemoſyna redimit peccata. 1588
eleemoſyna danda eſt anathematizato. 521
eleemoſyna quibus eſt danda. 192
eleemoſyna liberat a morte. 1584
eleemoſyna de male acquiſitis fieri non debet. 479 & 987
eleemoſyna an poſſit fieri p̄ uxorẽ ſine licentia viri. 1695
eleemoſyna vtrum fieri poſſit de illicite acquiſitis. 987
eleemoſyna in peccato facta non eſt proprie eleemoſyna. 1639
eleemoſyna magna. 208
eleemoſyna de eleemoſynis eſt facienda. 390
eleemoſyna vnde dicitur. 1639
eleemoſynæ dator poteſt venialiter peccare. 208
eleemoſynæ defunctis proſunt. 974
eleemoſynę fieri poſſunt de bonis p̄ oppreſſionem quæſitis. 405
eleemoſynam ſibi primo quiſque facere debet. 1256
eleemoſynam primo nobis faciamus. 1588
eligit ſeipſum nemo. 1311
eligi non debet in epiſcopũ habens vxorem & filios. 131
eligere ſeipſum nemo poteſt. 797
eligendus an potius eſt qui peccauit & pænituit, quam qui nunquam peccauit. 248
eligendus eſt magis exercitatus. 287
eligendus, an debeat eſſe de gremio eccleſiæ. 98
eligẽdus in quo ordine dẽt eſſe. 284
eligens vnum renunciat alteri. 367
eligentes an variare poſſunt. 130
emanſor quis dicitur. 1559
emere adminiſtrationẽ rei eccleſiaſticæ ſimoniacum eſt. 140
emptio adminiſtrationis eccleſiaſticæ eſt ſimoniaca. 535
emptor inter præſcribendum ſi percipiat venditorem non fuiſſe dominum, quid faciet. 1705
emphyteuta non ſoluens canonem expellitur. 8,0
emunitas eccleſiæ quæ eſt. 919
emunitas. 1104
enchiridion eſt liber manualis. 1638
encratitæ. 1342
energumeni. 106
energumeni qui ſunt. 1895
* Engeltrudã vincere potuiſſe Ioannis 8. tempore. 683
epilepticus an poſſit celebrare. 790
epimenides Thebanus ſacerdos malus fuit. 506
epiphania & theophania idem. 1826
epiſcopus poteſt dare quinquageſimam vel centeſimam. 950
epiſcopus eccleſiã a ſe totaliter nõ poteſt eximere. 1031
epiſcopus an poſſit clericũ infamatum cogere ad purgationẽ. 1010
epiſcopus quandoque peccat ſi non diſpenſat. 237
epiſcopus, nec per ſe nec per laicũ verberet clericos. 1251
epiſcopus iurans non tenetur ſacra tangere. 843
epiſcopus ſemel monaſteriũ ingreſſus an poſſit iterum redire ad epiſcopatum. 784
ep̄s ſine diacono non celebret. 422
epiſcopus in ſua eccleſia nouam cõſuetudinem inducere poteſt circa officia. 409
ep̄s ſuperintendens dicitur. 386
epiſcopus diſpenſat in inceſtu. 1397
epiſcopus non corrigẽs ſubditũ eſt ſuſpendendus. 517
epiſcopus an poſſit diſpẽſare I ſimonia ordinis, vel beneficia. 555
epiſcopus ſeruum eccleſiæ an poſſit manu mittere. 934
epiſcopus duarũ eccleſiarũ an poſſit aliquis eſſe. 782
epiſcopus poteſt ſuorum ſubditorũ factum promittere. 409
epiſcopus œconomũ corrigere poteſt. 403
epiſcopus an poſſit ſemper diſpẽſare. 224
epiſcopus diebus dominicis dẽt eſſe in eccleſia ſua. 1817
epiſcopus quandoque ſumit & quãdoque deponit mitrã, & baculum non ſine cauſa 207
epiſcopus non debet eſſe ſolus. 361
epiſcopus an maior ſit presbyter o cardinali. 654
epiſcopus nullam ſecũ habeat mulierem. 370
epiſcopus an poſſit aliquem pro propria iniuria excommunicare. 645
epiſcopus iurans non debet tangere librum. 565
epiſcopus nõ poteſt ſanctum canonizare. 1826
epiſcopus in multis caſibus diſpenſare non poteſt. 225
epiſcopus non erubeſcat a ſubdito doceri. 1327
epiſcopus deponitur & reſtituitur a ſolo papa, 833
epiſcopus debet eſſe prudens in negotijs ſæcularibus. 182
epiſcopus prædicans habeat mitrã, & baculum. 1773
ep̄s etiam hæreticus cõfert ordinẽ, ſed non ordinis executionẽ. 224
epiſcopus paruæ ciuitatis contẽnitur ab idiotis. 426
epiſcopus non plus poteſt petere ab eccleſiis ſuã quod ex canonibus ſibi deberi probat. 1120

epi-

epiſcopus quando viſitet monaſteria 1131
epiſcopus clericus alienū recipiens eſt puniendus 1155
epiſcopus procurator dicitur eccleſiaſticarum rerum, ideo illarū conditionem deteriorem facere non poteſt 1231
epiſcopus iniuriantem ſibi non pōt excommunicare 1230
epiſcopus inter ordinandum dēt obſeruare interſtitia temporum 340
epiſcopus ſolus beneficia cōferre nō poteſt ceſſante conſuetudine 323
epiſcopus beneficio priuare non pōt clericum, cuius parentes ipſum offenderunt 546
epiſcopus excommunicat propter cōuicium ſibi factum 646
epiſcopus an poſſit ſolus delinquentem condemnare 1017
epiſcopus an poſſit vni auferre, & alteri dare 1041
epiſcopus an poſſit iniuriam ſibi factam remittere 307
epiſcopus patri, & eccleſia filio comparatur 327
epiſcopus cōuertens eccleſiā ſæcularem in regularē quorū clericorū conſenſum requirere debeat 950
epiſcopus poteſt aliquos verberibus caſtigare 1373
epiſcopus clericum alienum recipiēs eſt puniendus 1155
epiſcopus in quib. criminib. diſpenſat 224
epiſcopus aliorum doctrina non debet egere 169
epiſcopus a ſuis familiaribus poteſt accuſari 715
epiſcopus demandat tam ea quæ sūt ordiuis, quam ea quæ ſunt iuriſdictionis 430
epiſcopus clericum alterius epiſcopi non ordinet 809
epiſcopus debet habere capituli conſenſum in multis 111
epiſcopus ſolus conſecrare non poteſt epiſcopum 103
epiſcopus quid iuris habeat in eccleſia quam fundaui 1060
epiſcopus in cauſa inqſitionis quos debet conuocare 391
epiſcopus in hæreſi diſpenſat 234
epiſcopus an inuitis poſſit dari 292
epiſcopus eſt iudex corporum & animarum 168
epiſcopus vtrum ſit iudex omnium clericorum ſuæ diœceſis 252
epiſcopus per laicum non verberet clericum 168
epiſcopi ſubditos debent fratres appellare 434
epiſcopi an poſſint circa beneficiorum pluralitatem diſpenſare 1156
epiſcopi conſenſus cum canonicis ſufficit in rei alienatione 831
epiſcopi duo quandoque poſſunt eſſe 768
epiſcopi dānari nō poſſunt ſine auctoritate Romani pontificis 577
epiſcopi inſcio metropolitano conſecrati quid facere debent 320
epiſcopi pñt condere canones 1827
epiſcopi morientis bona cui ſunt reſeruanda 937
epiſcopi præceptum etiam difficile adimplendum 1207
epiſcopi litteratos ſecū habeant 434
ep̄i cauſa a quibus eſt audienda 704
epiſcopi clericos ſine examinatione ordinantis punitio 365
ep̄i an poſſunt intereſſe bellis 1281
ep̄i virū hodie poſſint circa bñficiorum pluralitatem diſpenſare 328
epiſcopi cum multis diſpenſant 563
epiſcopi an citius propinquis quam alijs dant 404
epiſcopi donatio ſine ſubſcriptione non valet 456
epiſcopi & archiepiſcopi a quo ſunt conſecrandi 257
epiſcopi duo in vno epiſcopatu eſſe non poſſunt 1311
epiſcopi & monachi nō poſſunt eſſe tutores 1038
ep̄i petitio eſt p canones līitata 1355
epiſcopi ſibi mutuum debent præſtare auxilium 408
epiſcopi an olim erant pauperes 824
epiſcopi dicuntur ſummi 1893
ep̄i ep̄m deponere non poſſunt 614
epiſcopi non ſint tantum cuſtodes chartarum 1281
epiſcopi litteras habeat, qui peregrinari volet 1502
epiſcopo viuente an poſſit alius ſubrogari 761
epiſcopo debet ſynodus prouidere, qui ad eccleſiam ſuam non audet accedere 412
epiſcopo viſitanti dandum eſt lac ad bibendum 836
epiſcopo inuito an poſſint in ſua diœceſi nouus epiſcopatus fieri 1045
epiſcopum dānare quis poteſt 577
epiſcoporum conſecratio fit hora tertia 340
epiſcopum conſecrare quid ſit 96
epiſcoporum conſecratio fit tantum die Dominico 342
epiſcopis an liceat leges audire 170
epiſcopatus ſunt diſtinguendi interuallo conuenienti 362
epiſcopatus eſt ordo 419
epiſcopatum ſuſcipere poteſt quis cogi 294
ep̄atum deſiderare an poſſimus 797
epiſcopatum deſiderare eſt valde periculoſum 186
epitimium quid ſignificat 1160
Eremita an ſit pſona religioſa 1423
eremitæ habent proprium 1138
eremita licite tranſit ad monachatū 1032
eremitæ ſubſunt ep̄o 418. & 1025
eremitæ ſubſunt epiſcopis, & poſsūt ad prælaturam vocari 1025
errare 178
errans in meliori conditione an poſſit matrimonium dirimere 1454
error pelagianorum 1665
* Error ſynodi quæ in Trullo Cypriani ſynodum probantis 58
error qualitatis diſſoluit matrimonium ſpirituale 337
error a multis corrigi poteſt 1740
error qñq; eſt peccatū mortale 881
* Error in inſcriptionib. ſæpe oritur ex interpoſitione palearum 1470
error Monothelitarum 1856
error Baſilidis hæretici 405
error Sabellianorum 490
error paulianiſtarum 491
error perſonæ non facile committitur 1452
error aliorum non eſt defendendus 1393
error eſt contrarius conſenſui 1454
errores petiliani 505
eruca 1054
Aerugo 1054
Aequum, & ius differunt 2
Aeſopus 224
Eua quare de coſta Adę facta eſt 1701
Euchariſtia etiam ſuſpendendis in patibulo non eſt deneganda 1379
Euchariſtia gladiatoribus nō eſt dāda 611
euchariſtia non eſt danda exiſtenti in crimine notorio 1825
euchariſtiæ ſacramentum non eſt ab hæretico accipiendum 1318
euchariſtiæ ſacramentum a quo fuit inſtitutum 1777
euchariſtiæ ſacramento tria continētur 1777
euchariſtiam infirmus euomens punitur 1380
euenientia de nouo per quem ſunt diuidenda 423
eulogia 839
eulogiæ 70
eunuchi ſunt triplices 1528
eunomiani 1343
* Euſtatiani & Bogomilici quid ſenſerint de perfecta vitæ ratione 136
eutychiani 1344
excedendum eſt potius circa miſericordiā, quā circa crudelitatem 230
exceſſus modicus nō attenditur 1809
exceptio iudicis recuſatoria eſt dilatoria 679
exceptio in teſtem quando eſt obijcienda 579
exceptio ſpoliationis ē dilatoria 592
exceptio reuocandi domum 732
exceptionem vnum opponens, ad aliam tranſire poteſt 1074
exceptiones ſunt multiplices, & varijs temporibus opponendæ 690
excipiendo conſequimur quod non conſequimur agendo 1524
excomminicare poteſt ſimplex preſbyter 583
excommunicare ſeipſum nemo poteſt 565. & 896
excommunicare non poteſt hæreticus hæreticum 1259
èxcommunicari nequit eccleſia vel ciuitas. 767
excōmunicari poteſt abſens per ſcripturam 681
excommunicari, & abſolui poteſt qs per litteras. 603
excommunicari poſſunt qui decimas non ſoluunt 148
excommunicari poteſt quis ſub cōditione 306
excōmunicatur quis a mortuo 307
excommunicandus maxime hæreticus, quoties admoneri debet 1266.

Excommunicandus quis non eſt pro minimis cauſis 442
excommunicandus eſt populus ſuum non recipiens epiſcopum 413
excommunicatus an poteſt recõuenire, & excipere, & compenſare 716
excommunicatus nihil poteſt poſſidere nomine eccleſiæ 776
excõmunicati beneficium cui eſt aſſignandum 410
excõmunicatus an poſſit abſolui nõ præmiſſa ſatisfactione 1110
excõmunicatus an poſſit abſolui aduerſario ignorante 867
excõicatus conquerens metropolitano, an poſſit ab eo abſolui 861
excommunicatus a quo eſt abſoluendus 866
excommunicatus eligere non poteſt, pag. 859
excommunicatus matrimonium poteſt contrahere 430
excommunicatus vitandus eſt 872
excommunicatus non intret Eccleſiam 866
excommunicatus perpetuo tripliciter exponitur 465
excõmunicatus vtrũ quis poſſit eſſe in vna eccleſia, & non in alia 71
excommunicatus ratione ſocietatis toleratur 188
excommunicatus iniuſte celebrãs an ſit puniendus 883
excommunicatus excommunicari nõ poteſt 1197
excommunicatus an ſimplici verbo poſſit abſolui 600
excommunicatus an poſſit poſt abſolutionem accuſare 716
excommunicatus prælatus an poſſit ordines conferre 806
excommunicatus eſt qui communicat excommunicato a canone, etiã ante denunciationem 1322
excommunicato an debeat fieri ſolutio 1014
excommunicato communicans, a quo abſolui debet 873
excommunicatum celebrantem non abſoluit epiſcopus 863
excommunicatum ab epiſcopo non abſoluit archiepiſcopus 816
excõicatio duas habet ſpecies 866
excommunicatio an pro ſola contumacia feratur 863
excommunicatio an feratur per hæc verba, præcipio ſub pœna excommunicationis 307
excommunicatio pro modica iniuria non eſt ferenda 580
excommunicatio dicitur mucro epiſcopi 133
excõicatio eſt maxima pœna 583
excommunicatio lata ſub conditione tenet 627
excommunicatio Domini non liberat vaſallum a ſacramento 894
excommunicatio & abſolutio ſolo verbo fieri poſſunt 1328
excommunicatio an poſſit poſt mortem in aliquem ferri 1323
excommunicatio non eſt pro quolibet mortali peccato ferenda 1410
excommunicationis ſententia in duobus caſibus non eſt timenda 860
excommunicationis duo ſunt effectus 683
excommunicationem incurrit quandoque iuſte impeditus 728
excommunicationem opponere viro vxor non poteſt 898
excommunicatis ſine periculo communicat eorum familia 898
excommonicatis communicare non poſſumus, ſed bene paganis 870
excommunico te, & abſoluo te, an liget vel ſoluat 897
excuſatur ne hi ad quos apoſtolorũ prædicatio non peruenit 177
executio an poſſit recuſari, & ab eo appellari 639
executor an poſſit de incidentib. queſtionibus cognoſcere 1357
executori & nuncio creditur. 722
executio eſt duplex 1357
Exhedræ 970
exempti delinquẽtes in diœceſi epiſcopi, an poſsit ab eo puniri 756
exemptio ſimpliciter, an eximat vniuerſaliter 1045
exemplis quibus eſt vtendum 84
exemplaria correctoria quæ ſunt 26
ex, & de, ſignificãt deformitatẽ 1312
exiliũ eſt tẽporale, & perpetuũ 1291
exorciſta 352
exorcizare quid ſit 1859
exorciſmi fiunt tribus diebus 1861
exorciſmi effectus 1859
expenſæ circa infantem expoſitum an poſſint repeti 396
expẽſæ ſemper ſunt deducendæ 927
expenſarum materia 579
expediunt non omnia 1583
expilare quid ſit 1559
exponens filium vel ſeruum an poſſit illum recolligere 396
* Expresbyteri homine apud B. Gregorium 228
extra eccleſiam eſt qui cum epiſcopo non eſt 416
Ezechiæ commendatio 309

F

Fabulas poetarũ prædicando moraliter exponere non multũ laudatur 386
facere amicos de mammona iniquitatis quid ſit 480
faciat quilibet quæ ſuæ conueniunt conditioni 1260
facies humana nõ eſt deturpãda 1861
facti cauſa eſt inquirenda 1282
factis mentimur ſicut verbis 1200
facto quandoque licet quod non licet verbo 1176
facto proprio poteſt quis contrauenire 912
facta publica debent ab omnib. ſciri 62
facta per intruſos non valent 1758
facta ab inuitis an ſint imputãda 14
facta tenent multa, quæ fieri prohibentur 32
factum non dicitur, quod non perſeuerat 1561
factum legitime irritatur delicto ſuperueniente 558
falcidia eſt triplex 6
fallere & falli quandoq; parum differ 1174
falli vitium eſt 1025
fama per ſe nihil probat 723
fama non probet 388
forma non probat 1850
fama 584
fama bona cum conſcientia requiritur 879
forma ſola non ſufficit vt excommunicaaus vitari debeat 415
fama ſola non ſufficit ad depoſitionem 591
famæ diffinitio 700
familia an pro delicto domini ſit excommunicanda 1325
familia pro domini delicto non eſt excommunicanda 898
familiæ delictum, an dominum obliget 312
familiaritas nimia parit contemptũ pag. 385
familiaritas in cibo eſt maior quam in colloquio 1446
familiares inimici ſunt peſtiferi 415
famis neceſſitas multa licere facit, pag. 1528
fatuus eſt qui fatua loquitur 424
femina ventriloqua Paulum ſæpe ſecuta eſt 1366
femina calore excuſatur 1561
femina an poſſit eſſe iudex 1004
feminis non committi cauſas purgationis presbyterorum, quod videbatur colligi ex capi. Mennam 2. q. 5. & auctori gloſſæ admirationẽ attulerat 602
feriatis dieb. an poſſit litigari 1008
feriæ legitimæ ſunt tres 376. & 1293
feſtiuitates martyrum habentur loco ſacramentorum 1826
feudum poteſt auferri excommunicato 1528
feudum de nouo conceſſum non dicitur nouum ſi prius fuerat conceſſum 3359
fictio intentionis, & fictio operis 124
fides vera habetur ſine charitate, ſed non vera fidei virtus 1846
fides multipliciter dicitur 1169
fides eſt fundamentum omnium bonorum 497
fides an ſit exemplo adhibenda 1314
fides mala defuncti an noceat ſucceſſori 578
fides hoſti ſeruanda eſt 1205. & 1530
fides inter coniuges eſt duplex 1414
fides recta in principe ſplendet 458
fidei quæſtio eſt referenda ad ſedem Petri 360
fidei diſputatio cũ hæreticis eſt prohibita 1340
fidem ſuſcipere nemo cogitur 208
fideiubere debenti an ſufficiat dare pignora 679
fidelis quilibet debet eſſe rex & ſacerdos 1869
fideles ſunt domus Dei 542
fideles ſunt in eccleſia, & ipſa in ipſis 1886
fideles dicuntur aquilæ 1704
fideles oẽs ſunt proximi noſtri 389
filiaſteria 1378
filia nubere poteſt ſine parentum voluntate 1509

Filius in diuinis quidquid habet, a patre habet 1904
Filius temporalis eſt à lege incogni tus.pag. 1498
Filius patrem conuenire poteſt 655
Filius quandoque poteſt dici maior patre 1698
Filius pro patre poteſt donationem patris reuocare 118
Filius ambulans ſuper terram, teſtatur patris incontinentiam 373
Filius matrem quandoque poteſt exhæredare 684
Filius contra patrem, & econuerſo agere poteſt 1243
Filius qui ſe nimis ſociat, exhæredari poteſt 1815
filius egētem patrem cogitur alere 4
Filius patrē corrigere nō debet 441
Filius non eſt qui bonus nō eſt 1736
Filius in tribus patrē ſequitur 1919
filius ſacerdotis eccleſiam paternam habere non poteſt 793
filius Dei quare dicitur verbū 1573
filius quandoque facit quem præſumi maiorem 294
filius monialis ex monacho genitus cui monaſterio applicabitur 1306
filius apoſtatæ eſt baptizandus inuito patre 1884
filiusfamilias teſtari nō poteſt 1138
filij vtrū poſt parētū ſuſpēſionē poſſint cū alijs parētū cōtrahere 1487
filij ſacerdotum an ſint ſerui eccleſiæ, pag. 278
filij Dei erimus ſecundum animam & corpus 1672
filij Iudæorum baptizati ſunt a parentibus ſeparandi 1870
filij presbyterorū duplices ſunt 275
filij ſunt quadruplices 1513
filij Iacob ex ancilia geniti, cum alijs ei ſucceſſerunt 1501
filij Dei & filij hominum qui dicuntur 1710
filium religionem ingreſſum an poſſit pater reuocare 1145
filium de ſacro fonte leuās, & multi alij pdūcūt ius debiti exigēdi 1461
filij ex matrimonio illicito nati poſſunt eſſe legitimi 1736
filiorum appellatione nepotes continentur 275
Phinees Hebræum occidit 1234
filij intereſt ſubiectos habere locupletes 538
flamines 360
floriani 1343
fluuius etiam quandoque areſcens dicitur perennis 347
formatæ ſiue dimiſſoriæ 325
* Formula vſitata in epiſtolis Pontificum reſtituta. 274
fornicatio vxoris maculat corpus viri 1527
* formata & pacifica 332. & 334
fornicatio eſt crimē canonicum 1509
fornicatio ſimplex nō eſt digna depoſitione 660
fornicatio ſeparat coniuges 767
fornicationis cauſa hodie nemo eſt deponendus 376
fornicationis ſuſpicio an ſufficiat ad vxorem dimittendam 1489
fornicationem pauci euitant 1018
fornicariam abiurans, an cum illa contrahere poſſit 1740
fornicantur aliqui citius quam futentur 1605
forū ſortitur quis multis modis 688
forum rei ſequi debet actor 660
forum mutare an alicui liceat 966
frangenti fidem fides frangatur eidem 434
frater an ex ſorore in caſu poſſet prolem ſuſcitare 1709
fraus eſt genus doli 362
frigidus naturaliter nullus eſt ſecundum Cardinalem 1697
frigiditas quandoque mutari non poteſt 1538
fructus an ab omni poſſeſſore ſint reſtituendi 915
fructus diu expectatus gratiſſimus eſt.pag. 1418
fructus in ſtipulatione rei quandoque veniunt quādoque non 1443
fructuarius non præſcribit 950
funiculus quid ſit 905
furari intendens quādoque furtum non committit 988
fur & communicator differunt 512
fur ad pœnam dupli, vel quadrupli poteſt conueniri 979
furtum committitur ratione acceſſionis 245
furtum committens quandoque fur ti tenetur 1701
furtum an ſæpius committatur ſi ſæpius eadem res contrectetur 1557
furtum in duobus cōmittitur 1747
furtum ſæpe committitur: & tamen furti actio non naſcitur 1557
furtum nō fit ſola cogitatione 1557
furtum ſui ipſius quis cōmittit 267
furti agitur pro modico 994
furem tenetur quis indicare 512
furem nocturnum, ſed nō diurnum licet occidere 1259
fures nocturni acerbius puniūt 1559
furor ſatis punit 708
furioſus conſenſu caret 1535
futurum pro præterito ponitur 266

G

Gallia eſt triplex 1353
Gazophylacium quid ſit 266
Gerontocomium 1289
* Gloſſæ error in c. Noli frater, quod eſt Beati Auguſtini 27
* Gloſſæ error in c. De capitulis quod eſt Leonis iiij. Vnde occaſionem ſumpſerit, & ibi locus reſtituendus ex coniectura 31
* Gloſſæ, & fortaſſe Gratiani error in cap. de Conſtantinopolitana 95
* Gloſſæ error in c. Fatendum 13. q. 2. ex textu deprauato 977
* Gloſſæ error putantis Papam minori teſtium numero condemnari, quam eos qui ſunt in minorib. or. 613
Gnoſtici 1341
* Gradus aſcendendi ad Pontificatum ex Stephano iij. 356
Gloſſas Ioannes ſuppleuit in multis Bartholomæus Brix. 1
Gradus altior aggrauat delictum 525
Gradatim aſcēditur ad honores 283
Gradus deſcriptio 1724
* Gratiani mos citandi cauſas 789
Gratianus quādoq; deceptus fuit 599
Gratia omnibus in baptiſmo confertur 1879
Gratiam primam nemo mereri pōt. pag. 1645
Gratia confertur in collatione ſacramenti 340
Gratia datur in baptiſmo omnibus æqualiter 1858
Gratia in ſepultura nō cōfertur 517
* Græcis poſtquam ad ſacros ordines aſcendiſſent, non licuiſſe contrahere matrimonium 145
Græci in ſacris ordinibus non poſſunt contrahere 150
Græci non obediunt Papæ 1302
Græci conficiunt in panibus fermentatis 1778
* Gunebo digni cogebant paruulos iurare 1158
* Gregorio interdum tribui quod eſt Ioannis Diaconi 741
* Gregorij vij ſententiæ de caſtitate ab ijs qui ſunt ſacris ordinibus initiari, ſeruanda 367
Gemmæ ſunt nodi virgarum 1901
* Gennadius auctor libri de eccleſiaſticis dogmatibus 1764
Gerens ſe pro milite qui non eſt, punitur 1762
Germani vnde dicuntur 157
Gerulum quid 1288
Gladius materialis ſpiritualem adiuuare debet. 1400

H

Habere dupliciter ſumitur 1277
Habenti dare eſt perdere 390
Habitus ſolus non ſolennizat votū. pag. 1391
habitus eſt triplex 1391
* Hadriani capitula indicari ſynodi Romanæ nomine 686
hebræi vnde dicuntur 1710
Helias Iezabel fugiens quibus verbis vſus eſt ad populum 223
Heluidiani 1344
* Heptateuchum interdum à latinis vocatur Heptaticum 54
Heptateuchum quid dicitur 769
hæreditas 4
hæreditas parētū debetur filijs 1052
hæres non adimplens defuncti voluntatem qualiter punitur 844
hæres an teneatur ex maleficio defuncti 1080
heres onera defuncti ſuſtineat 932
Hermaphroditus an poſſit eſſe teſtis in teſtō & vtrū poſſit ordinari 722
Hermogeniani 1342
hæreticus omnis eſt excommunicatus 1295
hæreticus eſt qui in fidei titubat 1315
hæreticus quando eſt vitandus 1338
hæreticus nunquam accuſat 648
hæretici ignem accedunt in eccleſia. 1652
hæretici baptizare poſſunt 1858
hæretici diuerſimode ab eccleſia recipiuntur 1856
hæretici vario modo poſſunt ab eccleſia puniri 1263
hæretici qualiter ſunt in ſymbolo nobiſcum 1856

Hæretici nullum poſſunt excommunicare 1317
hæretici pñt acqrere eccleſiæ 1506
hæretici non conferunt effectum ſacramenti 489
hæretici ſunt duplices 1294
hæretici & ſimoniaci æquparanť 516
hæreticum reconciliare poteſt epiſcopus hodie ſine concilio 242
hæreticis reſiſtendum eſt 1241
hæreſis, & ſchiſma differunt 1337
* hæreſis de cõmunione vxorũ 904
hæreticorũ ſacramẽta ſunt vera 482
hæreticorũ bona cui applicanť 1275
hierarchitæ 1343
hierobaal vnde dicatur 503
*hieronymi nomine ſæpe citari ſcripta Origenis 170
*hieronymi locus in c. ſicut Chris. i. q. i. §. Sed hoc explicatus 500
*hieronymũ citati pro Origene 789
hieruſalem quando fuit capta 346
hieruſalem varia habet noĩa 319
hircus pro peccato principis oblatus nõ fuit à filijs Aarõ comeſtus 1650
hirci oblati hiſtoria quid repræſentet. pag. 1650
*hiſtoria de rebus eccleſiæ non alienandis ex capitulis Gallicis manu ſcriptis 1049
hiſtriones a promotione prohibentur 387
hoc eſt enim, &c. quid demonſtrat ly hoc 787
holocauſtum 495
homo in alia vita apparebit quod eſt filius Dei 1672
homo non habet natiuitatẽ a Chriſto 1810
homo liber verberari non dẽt 1204
homo eſt imago Dei 1699
homo ratione carens non eſt homo, pag. 1400
homo liber an poſſit obligari 1284
homo ẽ digniſſima creaturarũ 1861
hominis dies ſunt cxx. anni 1587
hominũ genera quattuor ſunt 974
hominum duo ſunt genera 1506
homicida eſt ẽt q non occidit 1294
homicida & adulter an conficere poſſint 500
homicida ante baptiſmum, an promoueri poſſit 226
homicida nõ admittiť ad ſacra. 1753
homicidium clerici eſt grauius quã laici 1106
homicidiũ vtrũ impediat promouendos, & deijciat iam promotos 225
homicidium tres, periurium duos offendit 45
homicidium quid ſit 1562
homicidiũ grauius ẽ adulterio 1546
honor an peti poſſit 557
honores non ſunt inuitis dandi 335
honores mutant mores 501
hoſtem æquiuocando deludere an liceat 1181
hoſpitale ſine licentia epiſcopi conſtitui non poteſt 1124
* humberti reſponſionẽ tribul Leoni nono, & librum Ennodij Symmacho, & orationẽ Petri Damiani Nicolao ſecundo 142
humilitas Deum placat. in tex. 1375
humilitas nimia prælatorum contemnitur 453
* hyperberetæus menſis non idem apud omnes 68
hypocrita plus peccat quam manifeſte delinquens 912
hypocritæ non habent Spiritum Sanctum 1331
hypocritæ videntur deaurati 1628
hypocritæ ſunt iuncis ſimiles 1626

I

Iacobus frater Domini nuncupatur 322
Iacobus fuit primus archiepiſcopus pag. 322
Iacobus dicebatur frater Dñi 1767
Iamnes & Mambres magi tria fecerunt miracula 492
idem incipit, & deſinit in eodem inſtanti 492
ieiunare per alium vtrum aliquis poſſit 1635
ieiunare ſemper nõ reprobatur 1829
ieiunari poteſt per alium 376
ieiunia quattuor temporum 344
ieiunium plus prodeſt viuis quã defunctis 937
ieiunium eſt duplex 1827
ieiunium quadrageſimale eſt decima dierum 1896
ieiunandum eſt in vigilijs Apoſtolorum 347
ieiunandum non eſt inter Paſcha, & pentecoſten 1827
ieiunus quis dicitur 1768
ieiuno ſtomacho cõficiendũ eſt 1768
ieiunat nihil, qui per vnum diem deficit 1827
ieiunantes, in veſpere comedere debent 376
iezabel pcipitata fuit de turri. 1645
ignis alienus quis dicebatur 1787
ignis diu occultari miraculoſa inuẽtio 481
ignominia ſatis punit 247
ignorantia iuris qñque excuſat 1319
ignorantia facti eſt multiplex 177
ignorãtia iuris quattuor genera perſonarum excuſat 552
ignorantia iuris eſt duplex 552
ignorantia iuris eſt multiplex 177
ignorantia iuris facilius diſpenſari facit, 375
ignorantia probatur dupliciter 928
ignorantia iuramento probatur 1706
ignorantia eſt triplex 996
ignorantia eſt duplex, ſcilicet facti, & iuris 551
ignorantia non excuſat illum qui ſcire potuit per ſe vel per aliũ 379
ignorantia quomodo probatur 374
ignorantiam probare quis cogitur propter præſumptionem. 374
ignorantiam allegans, illam probare debet 808
ignorantiam allegans, eam probare tenetur 510
ignoti ſunt examinãdi, & nõ alij 109
illegitimi ſunt poſtulandi 280
* ille, antiquam eſſe notam 565
imago eſt triplex 1579
imago pænitentiæ 498
impedimentum non præſtat quod nihil eſt 470
impedimẽtũ legationis quale ẽ 1708
impeditus per aliũ expedire poteſt officium, ſuum 416
imperator inferior eſt epiſcopo 29
imperator imperij res alienare põt. pag. 311
imperator an aliquem debeat habere ordinem 298
imperator vtrum habet iuriſdictionem a papa 440
imperator pro quo peccato deponi poteſt 185
imperator iurat papæ 1199
imperator ab epiſcopo excommunicari poteſt 1213
imperator lepra percutitur ſi officium ſacerdotale vſurpat 29
imperator verus quis eſt 442
imperator imperium diuinitus conſecutus eſt 442
imperator poteſt a Papa deponi 1014
imperator quare dicať Auguſtus 296
imperator poteſt ab epiſcopo excõmunicari 298. & 865
imperium, & ſacerdotium ab eodem procedunt 29
imperium tranſtulit eccleſia Romana 782
imperij meri eſt de criminibus cognoſcere 641
imperium non poteſt ſacerdotium impugnare 446
imperiũ Franci primo, Deinde Theutonici habuerunt 311
imperium manus eſt ſacerdotio 442
imperatores duo eodem tempore fuerunt 92
imperatores multa perdiderunt priuilegia 306
imperare ſibi nemo poteſt 871
imperitia non facit quẽ deponi 181
imperitia, culpa adnumeratur 1265
imperitus non poteſt eſſe iudex eccleſiaſticus 82
imperfecta duo nõ cõſtituunt vnum perfectum 109
imperfecta duo faciunt vnum perfectum 771
impenitentia ſinalis capitur duobus modis 1550
imperator lepra percutitur ſi offic ũ ſacerdotale vſurpat 29
impenitentia finalis eſt peccatum in Spiritum Sanctum 502
impoſtor quis dicitur 1637
impoſitio manus eſt multiplex 499
impoſſibile multipliciter diciť 294
impoſſibilitas coeũdi ẽ triplex 1573
impuberes an poſſint iurare 1198
impuberes teſtificari nõ poſſunt 719
imputatur mihi quod mea culpa accidit 1880
imputantur multa propter vnum delictum 225
imputandum non eſt ei per quem non ſtat 197
incendiarius an ſit ipſo iure excommunicatus 919
incendiarij qualiter ſunt puniendi. pag. 1203
inceſtuoſus an poſſit matrimonium contrahere 1550
inceſtuoſi quantum ad aliqua ſunt ipſo iure ſuſpenſi 1713

Incitatio

Incitatio optima ad dicendum. 182
Incorporalia dicitur quandoq; poſſideri. 382
Indebitum per errorem ſolutum an poſſit repeti. 553
Indignus minoribus ad maiora non promoueatur. 335
Indignari & dedignari, differũt. 209
Induciæ non dantur ob aduocati abſentiam. 677
Induciæ ſunt arbitrariæ. 675
Induciarũ quinq; ſunt genera. 673
Indulgentia an ſit ius. 1543
Inermes non poſſunt inimicis reſiſtere. 593
Infamisne eſt in adulterio deprehẽſus. 1020
Infamis an poſſit accuſare. 681
Infamis an poſſit eſſe ꝓcurator. 697
Infamis infamem regulariter accuſare non poteſt. 648
infamis poteſt eſſe procurator. 228
infamis eſt de bello publico fugiẽs, pag. 511
infamis arbiter eſſe poteſt. 697
infames quandoque poſſunt poſtulare. 698
infames efficiuntur qui mortali peccato aſperguntur. 1832
infamia aboletur in baptiſmo. 1836
infamia ſequitur depoſitum. 555
infamia irrogaẽ dignitatẽ petẽti 525
infamia canonica tollitur pæn. 744
infamia an poſſit per pænitentiam purgari. 7[illegible]4
infamia eſt duplex. 700
infamiã põt epiſcopus tollere. 237
infamiam tollit epiſcopus. 596
infamatus ſuper crimine non eſt ſtatim ſuſpendendus. 605
Infernus & paradiſus vbi ſunt. 1219
infideles poſtulare nõ poſſunt 1555
infideles qui dicuntur. 1690
infideles pñt eſſe in eccleſia vſq. ad miſſam catechumenorum. 1869
infirmitas ſępe nos armat cõtra diabolum. 1574
infirmitas non repellit ab officio diuino. 790
ingenium, & alia tempus ſupplere poſſunt. 353
iniuria an poſſit repelli, & a qb 1202
iniuria ſociorum an ſit armis repellenda. 1209
iniuria duob. modis remittitur. 1231
iniuriam nobis factã an teneamus remittere. 1231
iniuriam eccleſiæ illatam an poſſit epiſcopus remittere. 12[illegible]1
inimici ſunt diligendi. 1787
inimicitiæ repellunt ab accuſando, & teſtificando. 684
inimicorũ amicus eſt ſuſpectus 415
iniquitas omnia præcipitat. 286
initium quandoque ſumitur a tormentis. 943
initium ſpectandum eſt. 479
Inobediens prælato, eſt ei inimicus, pag. 238
inobedientia an ſit capite punienda. 865
innocens pro ſtulto quandoque ſumitur. 1191
innocentiæ tres ſunt gradus. 385
inofficioſa quæ dicuntur. 26
inquirens, quos teſtes amittere debeat. 590
inquiſiti punitio. 667
inquiſitio. 667
inquiſitio an poſſit fieri contra volentem ſe purgare. 601
inquiſitio quando fieri debet. 601
in quo quis deliquit, in eo puniri debet. 487
*inſeruitus. 14[illegible]6
inſtructio reſpondentis. 489
inſtrumentũ pro parte verum & ꝓ parte falſum eſſe poteſt. 522
inſtrumentum quare ſit. 1359
inſtrumentũ multa habere dẽt. 669
inſtrumentũ an corruat totũ aliquibus neceſſarijs deficientibus. 456
inſtrumẽta poſſunt pro parte approbari, & pro parte reprobari. 175
intentio quandoque approbatur, & factum reprobatur. 1831
Itẽtio bõa malũ factũ excuſat. 1503
interrogans non confitetur. 1181
interrogationes a quibus poſſunt fieri. 1[illegible]75
interrogans ponit. 148[illegible]
interemptores ſunt proxenetæ. 410
interpretatio eſt triplex. 850
inter leprã, & leprã vnde dicatur. 82
interdictum. 7
Iteriora dignoſcũẽ p exteriora 1393
interruptio fit triplici ter. 1072
intereſſe conſecutus in bello, vtrum poſſit adhuc de hoc agere in iudicio. 1[illegible]08
intruſus an recipiat quæ Eccleſia contulit. 414
in via & in initio differunt. 547
ioannes dicitur filius tonitrui. 425
ioſeph fuit pater putatiuus Domini, pag 1428
ioſeph venditio. 481
ioſeph tẽpore paſſionis viuebat: & a Virgine ſeparatus fuerat. 1430
ioſeph in ſepulchro maiorum ſepultus fuit certa ratione. 964
iouinianiſtæ. 1344
ipſo facto multa fiunt. 890
ira duos habet effectus. 504
irregularitas tollitur per monachatum. 11[illegible]9
irregularitas per pænitentiam non aboletur. 470
*iterari non eſt contra rõnem ſacramenti illius qđ characterem non imprimit in notatione marg. 1634
*Iſidori præfatio in conciliorũ collectionem alia a vulgata, & prope contraria. 54
iube domine benedicere. 350
iudas an motus ſit ante Xp̃m 1655
iudas quare ſe ſuſpendit. 96
iudas vendens Chriſtum commiſit ſimoniam, & plagium. 467
Iudæ Machabæi ſomnium 1579
iudæi filios ſuos ad eccleſiã conuerſos exhæredare non poſſunt. 546
iudęi vtrum cõſtitutionibus humanis regantur. 23
iudæi peiores fuerũt Sodomitis 483
iudæi tenentur ad decimas perſonales. 1035
iudæi an mortaliter peccaſſent ſi Chriſtum non crucifixiſſent. 44
iudæi & gentiles ſubſunt [illegible] 5
iudæi lingua ſolam Chriſtum crucifixerunt. 1561
iudæi facilius fallunt animas quam Pagani. 1455
Iudæorum ſacra fuerunt vera. 483
iudæorum filij non ſunt per vim baptizandi. 1436
iudæis & Sarracenis ſua auferre nõ debemus. 1276
iudęis non licebat interficere quem quã qualiter intelligitẽ hoc. 1561
iudex ſit amator æquitatis & miſericordiæ. 203
iudex an poſſit quandoq; propriam ſententiam impugnare. 700
iudex appellationis an poſſit de principali cognoſcere. 141 & 663
iudex mediocritatem ſequatur. 206
iudex eccleſiaſticus an de cauſa ſanguinis ſe intromittat. 9
iudex an poſſit ſuis ius dicere. 7[illegible]0
iudex vſque ad quam horam expectare debet. 627
iudexꝰ ſuſpectꝰ dupliciter deſerit. 621
iudex iudicando an loci conſuetudinem ſeruare debeat. 40
iudex opinionem ſuam potius, quã aliorum ſequi debet. 702
iudex corrũpitur multis modis. 889
iudex, aduocatus, aſſeſſor, & executor, non poſſunt eſſe teſtes in cauſa appellationis. 635
iudex pœnam arctare, & ampliare poteſt. 598
iudex ſecundũ allegata iudicet. 1475
iudex delegatus an poſſit abſoluere quem excommunicauit. 1400
iudex de quo poteſt ſupplere. 1476
iudex qualiter poteſt habere rigorẽ & miſericordiam. 207
iudex ex offic. p̃t aliquid obijcere. 215
iudex per quæ iura debet iudicare. 3
iudex ordinarius recuſari põt. 688
iudex a quo reſcribere debet iudici ad quem. 759
iudex citans peremptorie, hoc dẽt exprimere. 732
iudex de ſubditis iuſtitiam nõ exhibens poteſt conueniri. 701
iudex lacrymis flecti non dẽt. 1235
iudex qñque de facto ſupplet. 127
iudex eccleſiaſticus poteſt virga punire. 737
iudex male iudicans qualiter punitur. 870
iudex an poſſit inter partes componere. 733
iudex etiam delegatus die feriato ꝓcedere non debet. 1008
iudex non ſit iuris ignarus. 1685
iudex facilius repellitẽ q̃ teſtis. 787
iudex ad cõcordiã laborare dẽt 405
iudex ã poſſit dari ad arbitriũ rei 841
iudex falſus non eſt iudex. 209
iudex non iudicet ſecundum conſcientiam ſuam. 1809
iudex male iudicãs facit litẽ ſuã 28
iudex parte non petente multa põt facere. 647
iudex an ſecundum conſcientiã debeat iudicare. 88[illegible]
iudex non condemnat, ſed lex.

Iudex eccleſiaſticus cauſam ſanguinis alij committere poteſt. 305
Iudex eccleſiæ poteſt in exiliū mittere. 682
Iudicis male iudicantis punitio. 634
Iudicis inſtrō,& dicto creditur. 634
iudici qualiter fit contumelia. 856
iudici dans pecuniam vt iuſte iudicet an peccet. 884
iudicem duo faciunt. 845
iudicii principium non ſemper conſideratur. 626
iudice Eccleſiaſtico negligente non recurritur ad ſæcularem. 843
iudice recuſato quid fiet. 854
iudices plures ſi in ſententia diſcordant, quid iuris. 6 8
* Iulij Pauli ſententię citantur nōie Theodoſianarum legum. 622
Iumēto noſtro adhibeamus ſaccum, paleam & flagellum. 1605
iura vario modo poſsūt exponi 232
iurare per creaturas non licet. 1166
iurare cogūtur presbyteri in ſex caſibus. 565
iurare quid ſit. 1164
iurare nolēs eſt hñdus hæretic⁹ 1165
iuramentum contra bonos mores non obligat. 29
iuramentum non eſt iniquitatis vinculum. 46
iurm, quod Iudæi Gabaonitis præſtiterunt, non fuit ſeruandum. 1190
iuramentum filij an poſſit a patre reuocari. 1503
iurm de calumnia præſeruata a condemnatione expenſarum. 579
iuramentum vtrum infamet. 750
iuramentum non ſemper, eſt adimplendum. 1164
iuramētum an poſſit retractari. 759
iuramētum per vim extortum, vtrū obliget. 1012
iuramētum per coactionē extortum non tenet in quattuor caſib. 1190
iuramētum illicitum an propria auctoritate poſſit infringi. 1191
iuramentum tripliciter dicitur illicitum. 1191
iuramentum expurgationis non dēt clericus præſtare corā laico. 1201
iuramentum de re illicita factū, nō infamat. 1187
iurm non eſt recipiendū ab illo quē ſcimus falſum iuraturum. 1168
iuramentum duplici cauſa eſt inſtitutum. 1164
iuramentum an ſemper ſit mortale peccatum. 116
iuramentū plus operatur, quam triplex promiſſio. 1197
iuramentum ſex modis dicitur illicitum. 1183
iuramēta ſunt & oneris & honoris pag. 1198
iuramenta qualiter ſunt intelligenda. 1165
iuramēti differentia ſecundum tria tempora. 1164
iuramenti forma. 1164
iuratur propter vtilitatem. 1166
iurandum ne eſt de indemnitate eccleſiæ ante electionem. 309
iurans ad epiſcopatū non accedere, an ſit ab epātu repellendus. 383
iurans de cetero nō cognoſcere concubinā, ſi cum illa contrahit, periurium non incurrit. 1478
iurans nunquam mulierem cognoſcere, an poſſit poſtea matrimonium contrahere. 1410
iurās per Deum an plus obligetur quam iurans per Euangeliū. 1167
iurās p Deos falſos an peccet. 1169
iurans ſoluere certo tēpore, ſi poſt ſoluat, non eſt periurus. 1492
iure cuius non eſt auctor, vtrū poſſimus vti. 210
iure ſuo multis modis qs priuat. 96
iuri ſuo renuncians, illud repetere non poteſt. 765
iuris abrogati notitia eſt neceſſaria, pag. 75
iuriſdictio epiſcopi ſine cauſa non poteſt declinari. 661
iuriſdictio archidiaconi eſt ordinaria. 113
ius aliquod eſt nec æquum nec iuſtum. 4
ius ciuile quadrupliciter dicitur. 4
ius eligendi pt in vno remanere 320
ius patronatus quadrupliciter trāſfertur. 1092
ius patronatus quale eſt. 1092
ius patronatus ad quos hęredes trāſit. 1094
ius patronatus qualiter diuiditur inter hæredes. 1096
ius patronatus tranſire facit nouus hæres. 1092
ius naturale in quatuor differt ab alijs. 12
ius naturale dicitur multipliciter. 4
ius naturale reliqs antiquius eſt. 4
ius multa fingit. 232
ius idē eſt in toto quod in parte. 536
ius commune propter perſonam nō eſt relinquendum. 288
ius ignorare quibus pmittitur. 192
i⁹ canonicū ē excellēti⁹ ciuili. 1725
ius commune propter tumultū populi non eſt violandum. 287
ius primogenituræ an ſit ſpūle. 765
ius vniuerſitatis penes vnū ſtat 325
ius vnde incepit. 1632
ius ſpirituale an poſſit redimi. 1085
Iuſtiniani pater. 56
iuſtus ſeipſum accuſat. 1807
iuſtorū pces facilius exadiunt. 485
iuſtitiam ſitiens, beatus eſt. 1609

L

LAbor eſt remunerandus. 789
Laicus in epiſcopū poſtulari poteſt. 286
Laicus quādoqꝫ poteſt clericos ſuſpendere & excommunicare. 149
Laicus nunquam eſt eligendus. 290
Laicus nō cōuenitᷣ corā iudice eccleſiaſtico, niſi in quinqꝫ caſibus 840
Laicus ſi in neceſſitate peccata mulieris audiuit, an cū ea poſtea contrahere poſſit. 1463
Laicus etiam in exceptis criminib. nō admittitur contra clericū 643
Laicus an poſſit ordinari a non ſuo epiſcopo 331
Laicus in epiſcopū poſtulatur. 1900
laicus an poſſit de rebus eccleſię iudicare. 888
Laicus poteſt decimas petere qbus ſpoliatus eſt. 979
Laicus an epi auctoritate poſſit in eccleſia aliquid conſtituere. 438
Laicus contra clericum teſtificari nequit. 366
Laicus vtrum rem eccleſiæ poſſit præſcribere. 437
Laicus poteſt excōmunicare ex Papę delegatione. 437
laici an poſſint ī eccleſia cātare. 412
Laici coram iudice eccleſiaſtico poſſunt quandoque conueniri. 403
Laici iuris peritiā debēt habere. 177
Laici quandoque in clericos habēt iuriſdictionem. 1259
laici ā poſſint clericos accuſare. 641 & pag. 663
Laici eccleſias aut decimas habere non poſſunt. 1082
Laici ad aliqua ſpiritualia inuitantur. 207
Laici vtrum poſſint aliquando clericos punire. 64
Laici ſuper clericos quandoque iuriſdictionem habent. 446
Laici de rebus eccleſię nihil poſſūt conſtituere. 435
Laici an poſſint ſine peccato decimas percipere 1081
laici ā poſſint clericos accuſare. 647
lamech punitio. 1482
lamech plus peccauit ꝙ Cain. 1482
Lamech fuit venator. 165
lapſorum reparatio tribus regulis declaratur. 223
lardum an comprehendatur nomine carnis 1545
laſciuia & violētia diuerſa ſūt. 1559
latronem inſidiantem in itinere licet cuilibet occidere. 1259
latro bonus an fuerit martyr. 5578
latrones occidi poſſunt. 1202
latronum punitio. 1212
latria & dulia quid exigunt. 1833
laus ciuilis ſapientiæ. 543
laudis pconiū ſuperbire facit. 424
legatus an poſſit clericos epiſcopi loci iudicare. 1353
legatus vtrū poſſit cōciliū facere. 8
legatus quam ptātem habeat. 1354
legat⁹ poſterior, ā renocet priorē 1353
legatus an virtute generalis mādati diſpenſare poſſit. 603
legato ſine litteris ſuæ legationis credendum non eſt. 449
legata eccleſię ā poſſit defalcari. 953
leges ſæculares eccleſiam nō aſtringunt. 28
leges vbi debent legi. 361
leges allegari poſſunt in cauſis matrimonialibus. 1424
leges poſteriores trahunt ad ſe priores. 1232
leges licet allegare in ſpūalib. 449
leges an habeant locum in matrimonio. 1455
legis auctoritas excuſat a pctō 1168
legi fit fraus quadrupliciter. 985
legis duodecim tabularū origo. 18
legibus an ſit vtendum in cauſis ſpiritualibus. 449
legitimat⁹ a principe nō eſt quo ad eccle-

ecclesiam legitimatus 283
Legitimatus quo ad temporalia non censetur quo ad ſpiritualia 28
legum contemptor an peccet 32
legitimis deficientibus aſſumuntur minus legitimi 270
lenocinium multipliciter committitur 1492
* leonis iiij. in capitulo, veſtram, petitio exaudita 41
* leonis ix. nomine citatur Humbertus eius legatus 55
* leonis tertij purgatio quam caute facta ſit 606
* leonis noni caput in vulgatis Gratiani codicibus omiſſum 967
lepræ genera ſunt quattuor 1581
leues qui dicuntur 608
leuita à leui dicitur 352
leuitæ officium 352
lex diuina an recipiat mutationem. pag. 17
lex diœceſana, & iuriſdictionis in quo conſiſtunt 822
lex tripliciter ſumitur 471
lex vetus vim euangelicam obtinet in moralibus 1749
libellus eſt in cauſa appellationis porrigendus 635
libellus repudij quare fuit permiſſus 1480
* libellus de duodecim gradibus abuſionem ab aliquibus tribuitur Cypriano 1264
libellum famoſum componens, qua actione punitur 730
liber qui ignoranter cum ancilla cõtraxit, an ſine iudicio eccleſiæ illam dimittere poſſit 1456
libri iudæorum ſunt legendi ex præcepto 1203
liberorum numerus ad quid ꝓdeſt. pag. 8
* liber de eccleſiaſticis dogmatibus cui auctori adſcribebatur 155
liberalis ĩ neceſſitate eſt nemo 1697
libera quæ ignorãter cũ ſeruo cõtraxit, an ab eo recedere poſſit 1454
libertus proprijs ſumptibus præſtare debet operas patrono 1032
libertus contra patronum non teſtificatur 721
libertus dominis poterit ſeruire duobus 1901
libertus an teneatur ad operas 943
libertus propter ingratitudinem reuocatur in ſeruitutem 944
libertus patronum quandoque alere tenetur 390
liberti patronum in ius ſine venia vocantis ruſticitati parcẽdum non eſt 552
liberti eccleſiæ differunt à libertis priuatorum 932
libertorum eccleſiæ filij ſunt eccleſiæ obnoxij 944
licet poſt, quod non licet ante 531
licitum dupliciter dicitur 1690
licentia coacta nulla eſt 1694
limes diœceſis eſt impræſcriptibilis. pag. 1064
lineæ definitio, & eius multiplicitas pag. 1724
litigioſus duplici ratione ordinari non debet 211
litigioſa res quæ dicitur 859
litigioſa res certis in caſibus alienari poteſt 859
litteræ dicuntur falſæ multipliciter pag. 76
litteras eſſe à quocũque ſignatas an ſufficiat 449
litteris epiſcopi an ſit credẽdum 877
litteratura æquipollet dignitati 113
locus facit p̃ſumi cõtra aliquẽ 1704
locus non ſanctificat 276
locus non ſanctificat hominẽ 1514
loci intemperies excuſat 104
* lotharij capitulare compoſitum ex canone Eugenij & Leonis 735
Lot etiam ebrius peccauit 1001
lotio Mediolanenſium 519
luciferiani 1343
Lucretia adulterium commiſit 1516
ludo perditum an repeti poſſit 165
lupanaria caſtitatẽ nõ infamãt 1571
luxuria quandoque plus iuris habet quam caſtitas 160
luxuria, & immũditia differũt 1513
luxuriæ ſedes vbi eſt 1626

M

MAcedoniani 1343
magiſter pro docendo an poſſit collectam facere 175
magiſter perhibet teſtimonium de diſcipulo 902
magiſter & pater clericum verberantes nõ incidunt in canonem. 1251
* magiſter diuinorum officiorũ imperatoris 853
magiſtri debent gratis docere 70
magiſtro pluſquam diſcipulis credẽdum eſt 346
maior eſt dignitas in quibuſdam eccleſijs 402
maioris auctoritas non ſemper excuſat 417
maiori licet quod licet minori 431
maiores in minoribus in electione præferuntur 383
maius nõ licet cui nõ licet min⁹ 810
maledictũ dicit̃ multipliciter 1507
male meriti debent egere 769
maledicẽs an ſemper puniri debeat. pag. 1333
malefici qui ſunt 686
maleficium nullum ſecundum aliquos eſt perpetuum 1540
in maleficijs voluntate magis quam exitum ſpectari 1560
* maledictio mulieris ſterilis nõ inuenitur expreſſe in ſcriptura 1508
mali ſunt bonis miſti 1858
mali hic proſperantur, & boni patiuntur 1660
mali dicuntur paleæ, 1854
malum vnde prouenit 1630
malum minus permittitur, vt maius euitetur 1364
malum propter bonum non eſt faciendum 988
malos nõ corrigere, an ſit pecca. 655
mammona iniquitatis quid ſit 1512
mãcipium dicitur nouum quod per annum non ſeruiuit 1737
mandatum 7
mandatũ & p̃ceptũ diuerſa sũt 980
manducat̃ Chriſtus dupliciter 1800
mambres & Iamnes magi, tria fecerunt miracula 980
manichæi 1342
manifeſtum 585
manſiones multæ paratæ ſunt in domo domini 1669
manumiſſi ab eccleſia vbi ſunt conueniendi 395
mappulæ quid ſignent 421
maranatha 1233
Marcus Craſſus, Iulius Cæſar, & Pompeius fuerunt contemporanei 512
Marcus ſibi pollicem abſcidit 272
Marcus, Petrus, & Clemens fuerunt contemporanei 425
Marcioniſtæ 1348
Maria & Ioannes Apoſtolus peccare non potuerunt 1836
Maria vnicum genuit 1429
Maria continentiam non vouerat abſolute 1413
maritus ab vxore, per ſententiam ſeparatus, ſi poſtea adulteretur, an ſit ei reſtituendus 1526
maritus ab accuſatione adulterij repellitur in caſibus ſeptem 1523
maritus q̃ vxorem ꝑꝑ fornicationẽ dimiſit, an aliã ducere poſſit 1525
maritus permittens vxorem velari, an teneatur continere 1698
maritus ab vxore, quæ ſimulacrum facit, debet recedere 1438
maritus an poſſit religionẽ ĩtrare ſolo cõsẽſu vxoris ĩteruenieñte 1420
maritus qñq; abſtinere põt ab vxore ẽt contra præceptũ epiſcopi 497
maritus ſine metu bigamiæ an vxori debitum reddere poſſit, pendente accuſatione adulterij 161
maritus religioſus ab vxore repetitus an poſſit debitũ exigere 1421
maritus an poſſit vxorem criminoſam relinquere, vel an debeat eam accuſare 1488
maritus duplici iure poteſt vxorem accuſare 727
maritus vxorẽ caſtigare p̃t. 116. & 780
maritus ꝓpriũ filiũ de fõte ſuſcipiẽs ñ ob hoc eſt ab vxore ſeparãdus 458
maritus continentiam ſine conſenſu vxoris vouere non poteſt 1693
maritus qui inuita vxore vouit religionem, an poſt eius mortem continere debeat 1694
maritus exactus ſemper tenetur reddere debitum 1689
maritus vxorem caſtigare poteſt 116
maritus vſque quo poteſt vxorem ſuam reuocare, quæ ſine eius conſenſu religionem ingreſſa eſt 1695
maritus an poſſit dimitti propter opus Sodomiticum 1528
maritum leproſum an teneatur mulier ſequi 1522
* Martini Papæ concilium appellantur capitula Martini Bracharenſis epiſcopi 73
martyr dicitur confitens 1848
martyrium nõ ſemper prodeſt ad ſalutem æternam 495
martinus dſ canonum renouator 72
mater & pater quandoque pro filio teſtificari poſſunt 723
mater pro filio agere nõ poteſt 629

Mater non poteſt filiū religioni tradere, 1146
Mater non reuocat à religione filiū à patre oblatum, 1146
Matrimonium an contrahā ſi dicā; iuro ꝙ te pro vxore habebo 1474
matrimonium vnde dicitur 1389
matrimonium non poteſt contrahi per inceſtuoſos 1409
matrimonium eſt antiquius & communius alijs ſacramentis 1389
matrimonium an ſit inter ſponſum & ſponſam 1412
matrimonium poteſt eſſe inter ſeruum & liberam, 1455
matrimonium ſoluitur voto, ſed nō iuramento 1410
matrimonium a v[illegible]uente contractum vtrum t[illegible]neat 1390
matrimoni[illegible] hi[illegible]m inter abſentes contra[illegible] poteſt 1417. & 1474
matrimonium vtrum per coactionem impediatur 1189
matrimoniū nō tenet, ſi mulier inuita alicui tradita ſtatim fugerit 521
matrimoniū ē res ſacratiſſima 1414
matrimonium quandoque fuit de præcepto 1495
matrimonium infidelium bene diſſoluitur 1412
matrimonium ſine dote tenet 1472
matrimonium multipliciter impedit̄ ſine conſtitutione eccleſiæ 1709
matrimonium ſerui an poſſit ad teſtimonia ſeruorum diſſolui 1732
matrimonium nouum eſt quod non excedit annum 1831
matrimonium inter paucas perſonas olim fuit prohibitum 1708
matrimonium vtrum errore impediatur 1452
matrimonium ſpirituale timore paterno impeditur 1149
matrimonium coacte factum non tenet 997
matrimonium vtrum poſſit ſucceſſiue contrahi cum duabus commatribus. 1468
matrimonium per procuratorē contrahi poteſt. 1502
matrimonium fidelium ob duplicē fornicationem ſeparatur. 1437
matrimoniū claudicare nō pōt 1450
matrimonium raptoris & raptæ tenet 569. & 1427
matrimoniū an ſit inter īfideles 1435
matrimonio tria sūt neceſſaria 1464
matrimonium vbi & per quæ verba fuit inſtitutum 1389
matrimonium verum fuit inter Mariam, & Ioſeph 1429
matrimonium ad tempus non contrahitur 1415
matrimonium vtrum impediatur ob delicti enormitatem 1476
matrimonium quantum ad diuerſos ſoluitur & non ſoluitur 223
matrimonium fuit inter Dauid, & Bethſabee. 1479
matrimonium quandoque ex vna parte tantum tenet 1499
matrimonium inter liberam & ſeruum contractum poteſt etiam à ſeruo diſſolui. 1456
matrimonium tenet inter raptam & raptorem 569
matrimonij non contrahendi cauſæ multiplices 1589
matrimonium inter abſentes cōtrahitur 1474
matrimonium vtrum inter aliquos præſumi poſſit 1471
matrimoniū pōt eſſe ſine dote 1472
matrimoniū ꝑ quid perficitur 1427
matrimonium poteſt à ſenibus contrahi, ſed non à ſpadonibus aut frigidis 147
matr[illegible]monij contrahendi cauſæ multiplices 1389
matrimonij bona sūt tria, quicquid dicat Gandulphus 1415
matrimonij impedimenta 1390
matrimonio accuſato poteſt vxor petere vt detur libertati ſuæ 1542
matrimonio tria sūt neceſſaria 1464
matrimonio propter conſanguinitatem ſeparato, an filij prius nati ſint legitimi 1703
matrimonia clandeſtina quæ ſunt, & vtrum teneant 1470
matrimonialis cauſa eſt miſta 1731
matrimonialis cauſa ad epiſcopum pertinet 1541
*maximum de quo in capit. Propter totius, nō fuiſſe epiſcopum, ideoque ordinatos ab eo non recepiſſe ordinis characterem 81
mauſoleum quid ſit 436
medicus pro ſanitate cōferenda poteſt pecuniam recipere 466
medicus poteſt promoueri 272
mediocres cauſæ quæ ſunt 1045
medium ſeruare difficile eſt 1610
media via eſt tuenda 269
melancholia triſtitiā inducit 1898
Melchiſedech vinum lymphatum obtulit 1821
Melchiſedechiani 1342
* melchiadi cur tribuatur ſcriptum de primitiua eccleſia 597
mēbra in ſacra Euchariſtia non ſunt miſta 1818
membra poteſt quis quandoque diminuere vt Hier. & Iſaias 272
menandrini 1341
mendacium eſt triplex, nec eſt ſemper mortale 1177
mendacium ſaluans aliquē à morte an ſit mortale 44
mendacio quomodo ducitur quis ad æternam ſalutem 1175
mēs potius q̄ verba attēdi dēt 1106
mēſura doloris eſt conſiderāda 1382
menſi tui tempore an coniugale debitum debeat reddi. 14
mente alienato an ſit imputandum quod facit 995
mentiens nihil dicit 1173
mentiri Deo poſſumus, ſed non ipſum fallere 493
mentitur quis operibus & ore 557
meretur nullus niſi in corpore 1879
meretrix 163
meretrix poteſt duci 1488
meretricis diffinitio 1512
meretricibus ſine peccato dari nequit 387
metangiſmonitæ 1343
metropolitanus an poſſit circa ordinem diſpenſare 286
metropolitanus an poſſit abſoluere ſuffraganei ſubditum, quia ad ipſum non appellauit 1378
metropolitanus clericos ſuffraganei iudicare non poteſt 813
metropolitanus à ſuffraganeis reprehendi poteſt 816
metropolitanus neminē contemnat cum ſuffraganeum conſecrat 315
metropolitanus & ſui ſuffraganei ſi diſſentiant in conſecratione epiſcopi, quis præferrur 317
metropolitanus in propria ciuitate eſt conſecrandus 257
metropolitanus de cauſa criminali epiſcopi cognoſcere poteſt 628
metropolitanus ſuffraganeos excōmunicat 44
metropolitanus delinquens in aliena diœceſi, an poſſit ibi puniri 690
metropolitani vtrum poſſint canones condere 8
metropolitani iuriſdictio 452
metropolitanos confirmare ad quē pertinet 300
metus attenuat peccatum 1876
metus deſperationis plerumque retrahit à peccato 1624
metus qn̄q. attenuat peccatum 578
metus verborum excuſat 19
metus cādens in conſtantem virum qualis eſt 1013
metus ꝓbatur ꝑ proteſtationē 1486
meū amplius meū eſſe nō pōt 1288
meum, & tuum turbant humanum otium 903
miles eſſe non poteſt qui caret teſticulis 274
miles poteſt eſſe clericus 1148
milites an promoueri poſſint 256
militari manu poteſt quandoque alicui res auferri 846
millenarij 1342
miniſtri ſacramentorum debent eſſe boni, 1844
minor agere & conueniri nō poteſt niſi in certis caſibus 1006
minor læſus contra quem habet actionem 394
minor quieſcit præſente maiore 90
minor xxv. annis, cur nō debeat eſſe prælatus 1049
minor ſeruire debet maiori 417
minores annis dicuntur multis modis 1390
minores non poſſunt quod maioribus eſt denegatum 1518
minus malum de duobus eſt faciendum 47
miraculum eſt qđ raro accidit 426
miracula bonis, & malis ſunt communia 493
miſericordia qn̄que eſt iniuſta 390
miſericordia eſt rigori anteponēda, pag. 569
miſericordia eſt rigori ꝓferenda 569
miſericordia eſt debita 127
miſericordia eſt ꝓferēda rigori 1387
miſſa per vnum inchoata, an poſſit per alterum terminari 771
miſſa an ſit de conſecrationis ſubſtantia 1754

Miſſa

Miſſa triplex in natiuitate Domini poteſt cantari. 1767
Miſſa in die dominico eſt de pręce pto. 1774
Miſſa a ſolo cantari poteſt. 1773
Miſſa vna an tantum proſit omnib. quantum vni. 1898
Miſſio in poſſeſſionē non eſt ſtatim facienda. 638
Moabitæ, & Amonitę fuerunt idololatræ. 397
Moſes fuit ſacerdos. 84
Moſes petit deleri. 207
Moſes fuit de tribu Leui. 793
Moſes fuit maior Aaron. 95
Moſis oratio pro populo in quo fuit exaudita. 207
Moſem filia Pharaonis in filiū adoptauit. 1618
Moli debem' inter duas molas. 1571
Monachus ſæpius peccans qualiter punitur. 1394
Monachus ius ſuccedendi non dat monaſterio. 1119
Monachus an poſſit conueniri. 877
Monachus abbati potius q̄ epiſcopo obedire debet. 894
Monachus factus epiſcopus ꝓpriū habere non poteſt. 906
Monachus plus ſubeſt abbati quam vxor viro. 1700
Monachus nō poteſt eſſe ſæcularis canonicus. 337
Monachus albus an poſſit habere locum inter nigros 1091
Monachus vtrū poſſit præfici eccleſiæ parochial. 1021
Monachus an poſſit eleemoſynam facere. 1023
Monachus abbati potius quam epiſcopo obedire debet. 894
Monachus poteſt in eccleſia ſæculari eſſe prælatus. 282
Monachus factus papa ſine licentia abbatis redire debet. 1121
Monachus p̄t eſſe procurator. 1034
Monachus an poſſit eſſe iudex vel aduocatus. 1029
Monachus ad clericalem vitā tranſire permittitur. 1034
Monachus epiſcopus carnes non comedat. 1900
monachi olim non erāt clerici. 417
monachi nō tenenť ad decimas. 907
monachi an teneanť ad decimas 559
monachi accuſare poſſunt. 666
monachi an poſſint ad vitā ſtrictiorem compelli. 1494
monachi fugitiui cui eccleſię acquirunt. 1126
monachi latent. 268
monachi ſubſunt epiſcopo. 1027
monachi ſunt ad ſucceſſionem admittendi. 1149
monachi leuādo cōpatres fieri non poſſunt, ſed bene baptizādo. 1127
monachi quo ad renūciationē proprietatis tenent locū Apoſt. 1893
monachi an faciant publicam pęnitentiam. 1147
monachi quid iuris habent in ſuis capellis. 1057
monachi tenēt locum Apoſtolorū, pag. 1893
monachi poſſunt terras ad firmā habere. 392
monachi an teneantur ad decimas de agris ſuis. 1020
monacho malo nil deterius. 1594
monachum pluries exeuntem tenet abbas pluries recipere. 1398
monachum a patrono pręſentatum, debet epiſcopus inſtituere. 1033
monachum inuito abbate ſibi poteſt epiſcopus ſociare. 666
monachorum laus. 218
monachorum coerctio ad quem ſpectat. 1120
monachis inuitis an diſtrictior vita poſſit imponi. 376
monaſterium ſæpe arguitur negligentiæ. 1403
monaſterium intranti an ſit pęnitētia imponenda. 1594
monaſteriū intrāte vno cōiugiū an poſſit alter ī ſęculo remanere 1419
monaſteriū ingreſſus ante perfectā ætatem an poſſit poſtea exire. 1140
monaſterium poteſt eſſe ſub iuriſdictione archidiaconi. 1023
monaſterium intrare an poſſit alter coniugum poſt copulā altero; conſentiente. 1 21
monaſteriū cogitur quis intrare ꝓpter delictum. 1143
monaſterio deſtructo poſſunt licite ligna comburi. 1137
monaſteria ſunt exempta a lege diœceſana. 838
monaſteria a lege dięceſana nō sūt prorſus exempta. 1132
monaſteriorum regimen, ad quem ſpectat. 44
monialis publice nubēs nunquā poteſt recipere corpus Chriſti. 1402
monialis delinquēs in vno monaſterio, cum ſit ad aliud cū ſuis bonis tranſferenda, an primo præiudicet. 1404
monialem corrumpens, triplex peccatum committit. 1397
moniales vinum non bibant. 1900
moniales velle non habent. 1748
moniales viſitare non licet. 1128
moniales otioſæ eſſe nō debent. 372
montani. 1343
*monomachiam in qua cā prohibuerit Nicolaus papa. 611
*monophyſitæ. 1857
mora poteſt purgari. 398
morbo caduco laborantes an miniſtrare poſſint. 155
moriuntur boni & mali. 863
mors Chriſti ſufficit ad omnia peccata delenda. 1623
mors eſt duplex. 1884
mors & alię pęnalitates pro peccato originali ſunt inflictę 1592
mortale quodlibet eſt dignū excommunicatione. 1784
mortali in peccato tria attēdūť 1568
mortem timere, naturale eſt. 891
morticinū tāgere quis dicitur. 1879
mortuus ſi ſuſcitatur, an debeat iterum baptizari, & vxorem & bona recipere. 1526
mortuus etiā ſine pęnitentia admittitur ad eccleſiæ orationes. 1257
mortui ſemel ſemper viuamus 1840
mortuum tangens erat ſeptem diebus immundus 1638
mos & mores differunt. 3
motus primi nō ſunt puniendi 1333
motus primi non ſunt in noſtra poteſtate. 1614
mox varia tēpora cōplectitur. 1146
mulier an poſſit eſſe teſtis. 1004
mulier nubēs intra tempus luctus, non infamatur. 599
mulier ſi credit maritum mortuum, an poſſit alii nubere. 1702
mulier an poſſit teſtificari in crimine contra clericum. 1004
mulier ad fidem conuerſa debet virū infidelem relinquere, ſed non e conuerſo. 1445
mulier ſi dicat ſe incognitam, & vir cōtrarium, cuius probatio admittetur. 1434
mulier prægnans an baptizari poſſit pag. 1874
mulier prægnans mortua vbi eſt ſepelienda. 1762
mulier, an teneatur ſequi virum vagabundum. 17 5
mulier quare dēt caput velare. 1701
mulier dat dotem, & vir donationē facit. 1426
mulier in plures ſimul conſentiens nihil agit. 1481
mulier intra tp̄s luctus certis ex cauſis contrahere prohibetur. 1415
mulier poſt conceptum deberet continere. 1510
mulier ſumitur diuerſimode. 1503
mulier infidelis an poſſit duci ſub ea conditione vt cōuertatur. 1536
mulier vacans eſt, quæ virum nō habet. 423
mulier quę ſciēter cū frigido cōtraxit, an ſeparationē petere poſſit. 1540
mulieris viol ꝑ q̄d cognoſcit. 1699
mulieri quare permittitur coma, 251
mulieri in credenti, ſed non danti ſubuenitur. 404
mulieres prædicare poſſunt. 1028
mulieres enixæ non tenentur hodie ab ingreſſu eccleſiæ abſtinere 13
mulieres ad quid producuntur. 277
mulieres quæ Pharaoni promiſerūt omnes mares interficere, his ſunt mentitæ. 1180
mulieres filios adoptare poterant ſecundum legem Moyſi 278
mulieres ordinari non poſſunt nec characterem recipiunt. 1401
mulieres & pro clerico, & cōtra clericum poſſunt teſtificari. 1129
mulierum cum clericis contrahentium punitio. 371
multi & pauci. 567
multitudo eſt reprobata. 101
multitudo nō excuſat a delicto. 416
multitudini eſt parcendum. 567
multitudine creſcēte multa fiūt. 452
multitudine excreſcente an poſſit eccleſia in alterius parochia ſine ipſius conſenſu conſtrui. 452
multitudinem fidelium fecit Deus vnum ſecum. 1746
multiplex Papæ mutatio. 97
munus fraudulentum. 624

Mutaſter baptizare poteſt. 491
Munda animalia cur ingreſſa ſunt arcã in pari numero. 1494
Mutus & ſurdus teſtificari pũt. 709

N

NAbuchodonoſor. 346
Nabuchodonoſor vidit ſomniũ pag. 1584
Natales qui dicuntur. 1692
Natura nihil permittit eſſe in pendenti. 1394
*Narbonenſem Archiepiſcopum ad Toletanas ſynodos aliquando cõuenire ſolitum. 838
Naues ſunt duplices. 1309
Nazaræi. 1342
Necat qui non alit. 1190
Neceſſitas. 355
Neceſſitas quandoque excuſat, quandoque non. 219
Neceſſitatis occaſione, multa licent, pag. 1319
Neceſſitate vrgẽte multa licent, quę alias non licerent. 1899
Neceſſitates publicæ ſunt ab omnib. ſupportandæ. 1355
Negatiua eſt triplex. 760
Negatiua teſtis depoſitio eſt benigne interpretanda. 804
Negligentia quandoque dolo comparatur. 365
Negligentia prælati ſuppletur per ſubditos. 402
Negotia maiora an excuſent a iuramento. 1177
Negotia multa ſunt, quę vix ſine peccato fiunt. 117
Negotiatio vix poteſt eſſe ſine peccato. 1055
Negotiationes per clericos quacunque cauſa exerceri nõ debent. 397
Nemo dat quod non habet. 462
Nemo ſe opponat illi a quo beneficium recipit 427
Neophitus. 219
Neſcio vos, id eſt nõ approbo. 1680
Neſcire quædam melius eſt, quam ſcire. 1372
Neſcire dicitur q̃s multipliciter. 997
Neſtoriani. 1344
* Nicænum concilium integrum in Armenia. 61
*Nicęnę ſynodi can. eſſe ex Arabico in Latinũ ſermonẽ cõuerſos. 418
Nicolaitæ. 1341
*Nicolai factum a Rheginone recitatum. 864
Nidor quid ſignificat. 1899
Nihil mihi conſcius ſum, qualiter exponitur. 1648
Nobiles an ſint maiori pœna afficiẽdi quam ignobiles. 1312
Nobilis aliter quam ignobilis punitur. 1559
Nobilium & ignobilium pœna non eſt æqua. 189
nobilitas in electionibus non eſt attendenda. 1308
nobilitatis ratione pro aliquo præſumitur. 187
noctis quattuor ſunt partes. 498
noetiani. 1343
nomen amittitur ex virtute vel peccato. 1567
nomen clericorum quandoque reſtringitur. 313
nomen aufertur a malitia. 654
nomina aliquorum non ſunt in Miſſa exprimenda. 1776
nominatio an tribuat aliquid iuris nominato. 309
non omni verbo credendum. 497
nota quærere licet. 112
notoria & notaria. 1251
notarius an pro ſcriptura poſſit ab ordinato aliquid recipere. 532
notiſſimum põt amplius ꝓbari. 1313
notorius non conuincitur teſtibus, nec appellare poteſt. 639
notorium eſt triplex. 585
notorium, & fama per duos teſtes probari poſſunt. 591
notus non examinatur. 210
normanni feroces ſunt. 273
normanni bibunt fortiter, ne eorum anima in ſicco habitet. 1500
nouatiani. 1343
nouellę locus illuſtratus, qui Gratiano negotium dedit. 1007
n ouum. 39
nubere de cetero nõ poſſunt ſancti monialibus copulati. 1397
nubere non eſt aliqua cogẽda. 1483
nubere expedit, & nõ expedit. 1441
nubens poſt votum peior eſt adultero. 124
nubẽs ſecundo nõ beneditur. 1398
numerus minor non excludit maiorem. 1711
numeri verbum militare quid ſignificat 259
nuncij miſſio an habeatur pro appellatione. 650
nuptiarum opera non ſunt mortalia. 1513
nyctages. 1344

O

OBedientia in tribus conſiſtit. 415
Obedientia eſt ſumme neceſſaria. 895
Obedientiæ commendatio. 1135
Obediendum eſt ẽt in dubijs. 1206
Obediendum non eſt alicui in malo. 307
Oblatio Cain grata non fuit. 1823
Oblationes an ſint debitæ a parochianis. 1775
Oblationes etiã voluntarias in collatione ordinum interdici. 517
Oblationes facere multis eſt vetitum. 405
Obligare ſe poteſt aliquis ſub pęna beneficij. 600
Obligatio nõ inducitur tẽpore. 837
Obligatio non contrahitur in turpibus. 1188
Obligatio extincta nõ renaſcit. 1881
Obligatur ne qui rem vitioſam cõmendat. 1134
Obligatur & ſoluitur quis eodẽ momento. 1855
Obligant parentes in baptiſmo; ſed non in voto. 1141
Obligatus ad aliquid faciendũ non impedit ingredi monaſteriũ. 256
Obligatus per alium, per alium liberari poteſt. 1864
Obtemperãs caſu fatali nõ videtur obtemperare. 1271
Obtẽta per ſurreptionẽ abſente aduerſario retractantur. 1748
occidere ſeipſum nemini eſt permiſſum. 1257
occidere vtrum liceat clerico in neceſſitate. 143
occidere an ſit alicui permiſſũ. 1250
occidẽs in ludo an ſit puniẽdus. 146
occidens hominem qua lege tenetur. 610
octaua dies proferri ſolita nomine multitudinis, id eſt, octauæ. 54
oculis multa ſubijciuntur. 1724
occultare licet ex cauſa. 1430
oculus, & auris quos in eccleſia ſignificant. 402
oculos quos culpa claudit pœna aperit. 1615
oeconomus debet eſſe clericus. 540
oeconomus & procurator diuerſimode iurant. 312
oeconomus a quo eligatur. 1090
oeconomus quid. 815
omega, & alpha, quid ſignent. 969
offendens in vno factus eſt omnium reus. 1678
offenſa prima dẽt eẽ impunita. 414
offerentes qui dicuntur. 368
officium quandoq; eſt damnoſum. pag. 775. & 1254
officio ſubtracto, ſubtrahi debet beneficium. 335
officioſa, & inofficioſa, quæ dicuntur. 26
officio priuatus, beneficio priuari debet. 362
officioſa quæ dicuntur. 26
officia virilia ſunt mulieribus interdicta. 1700
officia matutina, & veſpertina. 414
officiales ſolum notoria denunciare debent. 737
oleo quę membra ſunt vngenda. 34
omnis proceſſerunt ab Adam. 1699
omnia ſunt communia iure naturali. 2
omnia licent, ſed non omnia expediunt. 851
operi coniugali an liceat tempore orationis vacare. 1689
opera mortificata vtrum remunerẽtur a Deo. 1574
opera Trinitatis qualiter ſunt inſeparabilia. 1441. & 1707
opera ſunt duplicia. 1904
ophitæ. 1342
opinio publica non eſt fallenda. 370
opinio cõis multum operatur. 697
opinio præfertur veritati. 1173
opinio mutari poteſt. 1273
oportet, non ſemper eſt verbum neceſſitatis. 1346
oppoſitio. 528
oppreſſis debet prælatus patrocinari. 393
optatus malus fuit catholicus. 506
opus coniugale an poſſit ſine peccato exerceri. 1691
opus per ſe laudabile, & ratione tẽporis reprobatur. 518
op⁹ duplex fuit i Xp̃i paſſione. 1408
orare publice, quam clam, melius eſt. 190

orare nõ deſinit, qui bene facit. 1696
orandum eſt verſus orientem. 34
orandum ne eſt pro his, qui in mortali peccato deceſſerunt. 973
orarium, quid ſignificat. 1404
oratio pro defunctis fiat in omni miſſa. 1776
oratio ſit aſſidua. 1587
oratio breuis debet eſſe. 44
oratio quæ poſt conſecrationem dicitur, ſuperflua non eſt. 1813
oratione ſpeciali pro hæreticis orare licet. 893
orationes malorum an noceãt. 702
ordinari nequit, qui baptizatus nõ eſt. 491
ordinati a papa ſubſunt epis. 526
ordinandus eſt quis inuitus ſuadente vtilitate, aut neceſſitate. 335
ordinandi de quibus ſunt examinandi. 110
ordinatus ſine titulo, deponi debet. 328
ordinatus à ſimoniaco occulto, an recipiat ordinis executionẽ. 520
ordinatus ſemel an poſſit iterum ordinati. 324
ordinatus prius alijs præfertur. 343
ordinatus coacte an ordinem recipiat, & continere debeat. 337
ordinatus a maiore, maioris eſt dignitatis. 427
ordinatus ordinẽ quem habet, confert papa delegante. 1893
ordinatus a ſimoniaco caret executione. 808
ordinatio clericorum facilius fit, quam depoſitio. 116
ordinato quandoque non tenetur epiſcopus prouidere. 267
ordinantis iniuſte punitio. 268
ordinantium indignos punitio. 487
ordo ſit in honorib. gerendus. 525
ordo iuris eſt duplex. 575
ordo inter beneficiatos. 66
ordo præfertur ſciæ & militiæ. 268
ordo purgat infamiam. 198
ordo ſeruandus in plurib. quæſtionibus. 714
ordo nõm multum operatur. 1820
ordinis ſuſceptio obligat ad continendum. 133
ordinem recipere cogitur quis. 285
ordinem ſuſcipere non poteſt qui baptizatus non eſt. 479
ordine quem pater emit, an quis poſſit fungi. 553
ordines conferendi ſunt tãtum die ſabbati. 342
ordines minores an ſimul conferri poſſint. 350
ordinum emptores, & venditores qualiter pænitere debent. 563
ordinari⁹, an poſſit eſſe arbiter. 700
ordinarius, & delegatus poſſunt eſſe arbitri. 632
orientales ab occidentalibus differunt. 128
origines ſe Eunuchum fecit. 272
origeniani. 1343
originarius filium non habet in poteſtate. 1504
originarii qui ſunt. 264. & 1487
originarij fundis, & poſſeſſionibus addicti, vnde emendatus eſt locus in c. Gener. di. 54. 265
originalia ſecundum aliquos ſunt plura. 1691
ornatus exterior clericorum. 188
orphanotrophium quid ſit. 1289
Othoniel fuit filius Senem. 1586
oua & caſei æquiparantur ſagimini & ſeulardo. 376

P

PActum ſuper futura iniuria non valet. 1887
pactio in ſpiritualibus, an interueni re poſſit. 839
pactio quandoque licite fit in ſpiritualibus. 1249
pactio an in ſpiritualibus interuenire poſſit. 1132
pactiones interuenire poſſunt in ſpiritualium donatione. 456
pagani & Iudæi ẽt in exceptis criminibus non ſunt audiendi. 648
pagani citius trahuntur ad fidẽ quã Iudæi. 1445
paganum interficere an ſit grauius quam Chriſtianum. 1327
palla quid ſit. 1765
pallium quid confert, & quando peti debet. 454
panem ſubtrahens, alium occidit, pag. 390
panes propoſitionis. 827
panis ad cõficiendum debet eſſe ex frumento. 1778
panis ante conſecrationem non eſt ſacramentum. 1804
panis cõuertitur in corpus, ſed non fit corpus. 1792
pannis rubeis & viridib. clerici non vtantur. 1160
papa Papam inducit in teſtem. 808
papa iudicatur à nemine. 84. & 184.
papa, per ſuum mandatum an iuri alterius derogare velit. 453
papa an de ſuo ſucceſſore poſſit cũ cardinalibus deliberare. 359
papa de homicidio vel adulterio accuſari nequit. 183
papa an poſſit eſſe quis nõ idoneus pag. 98
papa ſolus condẽnat epiſcopos. 39
papa an de crimine accuſari poſſit. pag. 185
papa ſiue Apoſtolicus ſemper præſumitur bonus. 183
papa dat gladij poteſtatem. 306
papa habens vtrumq; gladium tranſtulit Imperium. 92
papa in abſentem, an ſentẽtiam ferre poſſit. 391
papa delinquens debet ſine venia puniri. 819
papa ſeipſum deponere poteſt. 658
papa vtrũ poſſit in primo, vel ſecundo gradu diſpenſare. 1465
papa a quibus & quando eſt eligendus. 355
papa an omnia iura habeat in pectore ſuo. 104
papa bene diffinitũ, reſcindere non poteſt. 1743
papa ſibi alios præponit. 448
papa an poſſit in iuramentũ diſpenſare. 1013
papa iudex eſſe non debet in cauſa propria. 1078
papa communicans cum excommunicato non ſoluit. 415
papa vtrũ poſſit delegare ſimplici ſacerdoti vt in fronte chriſmet. 430
papa quandoque nimium papaliter diſpenſat. 602
papa diſpenſare poteſt cum ſimoniace ordinato, licet ordini male ſuſcepto non renunciet. 523
papa an habeat vtrũq. gladium. 31
Papa dicitur ſeruus ſeruorum. 565
papa vtrum poſſit contra Apoſtolũ diſpenſare, vide quæ ibi notantur. 1348
papa ſolus cum ſolenniter depoſito diſpenſat. 234
papa an quandoque ſubeſt Imperatori. 1349
papa tranſtulit imperium. 443
papa in aliquibus nõ diſpenſat. 1347
papa papam ligare poteſt. 1295
papa vtrum poſſit accuſari de ſimonia. 358
papa non diſpenſat in duobus caſibus. 541
Papa neminem odio habeat. 415
papa laico cauſam ſpiritualem committere poteſt. 428
papa an poſſit abſoluere à licito iuramento. 1184
papa confeſſori ſuo parere dẽt. 819
papa ſolus an clericum depoſitum reſtituat. 617
papa ligat in cælo per approbationem. 1259
Papę duo non poſſunt eſſe. 768
papæ ſtatuis non obediens, an ſit hæreticus. 77
papæ ſententiæ præfertur ſententiæ omnium epiſcoporum. 10
papę electio olim per triduum differebatur. 311
papæ ſoli competens generali mandato non transfertur. 63
papæ eſt terminare quæſtionem de fide motam. 1301
papæ mentiens, ſacrilegus eſt. 1571
papam nullus mortalium iudicare poteſt. 525
papam imitari debemus. 74
papalis confirmationis vires. 76
papatus eſt primus locus. 186
pari in parem quãdoque imperium habet. 320
par pari poteſt cãm delegare. 757
paritatem non inducit epiſcopi Romani, & Alexandrini, ex c. Mos antiquus diſt. 65. 319
paradiſus eſt duplex. 1857
parentes an poſſint iurare qui filios & filias ad inuicem nuptui dabũt. 1464
parochiæ nomen cur ſit retẽtũ. 109
pars continetur in toto. 426
pars eſt turpis, quæ toti ſuo non cohæret. 1304
parſimonia. 190
partes nõ ſiũt de corpore Chri. 1796
partiarij coloni qui ſint. 1042
partus eſt pars viſcerum. 542
paruulus non confirmatus minorẽ habebit gloriam. 1894

Pa-

paruuli poſſunt in omni tempore baptizari. 1842
paruuli ſine charitate in actu vadūt in patriam. 1865
paſcha citra quod, & vltra quod tēpus debet eſſe. 1832
paſchaſij & Rabani idem fere opus eſt inſcriptum de ſacramento altaris. 1814
paſſio ſupplet defectū baptiſm. 1848
paſſus quid ſit. 1104
paſtinare. 961
pater eſt in filio, qualiter intelligitur. 1820
pater tenetur dotare filiam, quæ eo inuito nupſit. 1747
pater ſpiritualis licite copulatur ſorori filiæ ſpiritualis. 1467
pater ſine cauſa filium exheredare non poteſt. 967
pater in cauſa filii poteſt teſtificari, pag. 613
pater etiā impius eſt paſcēdus. 390
pater loquitur de filio, quid ſignificat. 1904
pater & mater filium denegare non præſumuntur. 396
pater malus an ſit extraneo bono præferendus. 135
pater carnalis an plus ſit diligēdus quam ſpiritualis. 1466
pater filiam, ſed non maritus vxorem, turpiter coeuntem poteſt occidere pag. 1543
pater mundus immundum producit, pag. 1884
paterniani. 1344
patri infideli an potius ſubueniendum ſit, quam extraneo fideli. 388
patrini filios inſtruere debent. 1871
patris delictum etiam grauiſſimum non tollit filio beneficium. pag. 278
patris delictum an noceat filio. 277
patris iniquitas nō reſpicit filium, pag. 1663
patria ſi tenuis ſit potius iuuanda quam ſpolianda. 1052
patria poteſtas ſoluit adueniente adulta ętate quo ad matrimoniū, & iuramentum. 1503
patricidæ punitio. 1589
patritiani. 1343
patripaſſiani. 1343
patronus trib. cauſis efficitur. 1092
patronus an poſſit iuri ſuo renunciare. 1195
patrocinium a libertis debitum an poſſit remitti. 641
patronus a liberto non poteſt conueniri. 942
patronus ſacerdotem accuſat. 1094
patronus tria cōſequitur ex iure patronus. 1092
patronus plures præſentare poteſt ad vnam eccleſiam. 1060
patronus prælatum de lapidatione accuſare poteſt. 364
patronus vtrū inſtituere poſſit. 303
patronus laicus an poſſit clericum de dilapidatione criminaliter accuſare. 1051
patronus quæ iura poteſt libertis remittere. 261
patrono pauperi debet ab eccleſia ſubueniri. 1093
patrono debetur honor, onus, & emolumentum. 1092
patroni non exigant xenia ab eccleſia. 1756
patronis diſcordātibus, quid faciendum eſt. 1096
paulus prædicans nihil accipiebat. 1044
paulus & Barnabas epiſcopi fuerūt pag. 343
paulus Primus Eremita inteſtatus mortuus eſt. 1138
pauli charitas magna fuit. 634
pauliani. 1342
pauper parce viuendo, non meretur. 1624
pauptas in delictis non excuſat 921
paupertas quandoque repellit a teſtimonio. 584
paupertas non facit mulierem abiectam. 426
pauperibus quandoque ſufficit bonis cedere. 992
pax non datur in Miſſa defunctorū nec inter monachos. 1781
pax vobis, dicitur primo ab epiſcopo, pagi. 1773
peccare vter magis dicitur, an occulte an manifeſte delinquens. 368
peccare grauius eſt in mortuum, quam in viuum. 1324
peccatur vario modo in patrem & filium & ſpiritum ſanctum. 117
peccatum comparatur ſalici, & organum orationi. 1654
peccatum & peccati pœna diuerſa ſunt. 996
peccatum iteratum eſt grauius puniendum. 1394
peccatum mortale & non veniale eſt prohibitum. 1443
peccatum in ſpiritum ſanctū quod dicitur, & quot ſunt eius ſpecies, pag. 1579
peccatum contra naturam peſtilentias inducit. 1530
peccatū diuerſimode accipitur 1591
peccatum originale quando contrahitur. 188
peccatum quare dimittitur. 1651
peccatum in ſpiritum ſanctum eſt irremiſſibile. 1575
peccatum mortale non ſemper deijcit iam promotum. 213
peccatum ducit ad non eſſe. 1566
peccatum veniale dicitur multifariam. 1571
peccatum qñ dicitur donari. 1643
peccatum nullum eſt in corpore tantum. 1677
peccatum vitam abbreuiat. 904
peccatum originale dimiſſum non reddit. 1673
peccatum origtnale diuerſos habet effectus in hominibus. 1663
peccatum originale non tenemur confiteri. 1677
peccatū dicitur large, & ſtricte. 1644
peccatum vnum committens, multa committit. 1116
peccatum ignorantis minus eſt quā ſcientis. 754
peccatum per pœnitentiam purgatum an poſſit in accuſationem deduci. 1231
peccatum futurum Deus non indulget. 442
peccatum & delictum an ſint idem. 1591
peccatum quo tempore pænitentiæ remittitur. 1598
peccatum diaboli fuit irremediabile, ſed hominis remediabile. 1581
peccatum mortale, an priuet quemlibet ab introitu eccleſiæ. 467
peccati occaſiones ſūt fugiēdæ. 1615
peccati originalis pęna quadruplex pag. 1816
peccati dimiſſio & eiuſdē remiſſio ſimul fiunt. 1653
peccati cōſcius an poſſit propria authoritate a communione abſtinere. 1583
peccat q de minimis ambitioſe loquitur. 187
peccat mortaliter qui alium cogit peierare. 1193
peccator an tādiu debeat pænitere quamdiu fuit malus. 214
peccator q libet occultus eſt ſuſpenſus. 464
peccator habet duo remedia. 1171
peccatorem ſe dicens, vtrum peccet pag. 1176
peccatores ſunt cauendi, & recipiendi. 1386
peccamus quotidie. 1770
peccamus plus ergo patres ſpirituales quam carnales. 642
peccatorum vena eſt triplex. 1646
peccans in multo grauius peccat, pagin. 418
peccantibus voluntarie non relinquitur hoſtia pro peccato, qualiter exponitur. 1653
peccata adulti an dimittātur per fidem ante baptiſmum. 1434
peccata quis reſecat tripliciter 1656
peccata vtrum deleantur ſola contritione. 1552
peccata quædam teguntur 1643
peccata ſine charitate non delentur pag. 1548
peccata ſemel dimiſſa an redeant, ſunt opiniones 1652
peccata non ſunt à Deo creata. 1629
peccata actualia, & originalia differunt. 1889
peccata per quos remittuntur 1854
peccata nos faciunt miſeros. 1793
peccata cardinalia ſūt ſeptem. 1531
peccata in patrem, & in filium. 1614
peccata quædam in baptiſmo nō ita delentur vt non relinquant aliquod impedimenti. 1479
peccata ſolius voluntatis, ſeu voluntate deleri non poſſunt. 1500
peccata publice punire intereſt. 1639
peccata grauia grauiter ſunt puniēda 1659
pecunia ſimoniaca cui eſt reſtituenda. 536
pecunia pro ſpiritualibus interueniente poteſt in quinque caſibus. 462
pecunia quid continet. 538
pecuniæ interuentu nō vitiatur matri-

Digitized by Google

trimonium 1502
pecuniam ſeruare, vtrum ſit licitum pagi. 906
pecuniam dans iudici, vt iuſte iudicet, an illam repetere poſſit. 902
peculatus cōmittitur in re ſacra vel religioſa 1214
peculium ſerui 262
peculium ſeruus habere poteſt, ſed non liber homo 395
peculium manumiſſis inter uiuos videtur conceſſum 947
pecus occidi iubetur, cum quo peccauit mulier 1788
pedes pro affectionib. accipiuntur, pag. 1577
pedes in litteris ſacris, ſignificant affectiones 519
pelagiani 1344
* pelagij integra epiſtola apud Anſelmum 847
pellices vnde dicuntur. 1624
pænitet me feciſſe hominem, qualiter exponitur 1635
pænitere per alium quis nō poterit, pagi. 1406
pænitendi tempus. 1577
pęnitētes vti nō poſſunt armis. 1205
pænitētes ſolemniter, extra eccleſiā quanto tempore debeat eſſe. 252
pænitens eſt interrogandus ſpeciali ter. 1685
pænitentes ſolemniter, an poſtea ad honorem redire poſſit. 1548
pænitens vere poteſt digne Chriſti corpus ſumere. 1574
pęnitens ſolemniter, an poſtea poſſit matrimonium contrahare 1548
pænitens vere quis dicitur 1638
pænitentia quare pro peccato imponitur 1592
pænitentia an poſſit ab hæreticis recipi 150
pænitentia nouum hominem parturit 1589
pænitentia non impedit accuſationem 745
pænitentia ſolemnis non de facili iuuentibus imponitur. 1549
pænitentia in multis articulo iniuncta vtrum ſit vtilis 1686
pænitentia licet ſacramentum ſit, bene iteratur. 1847
pænitentia eſt arbitrio ſacerdotis iniungenda 1383
pænitentia non tollit pęnam ciuilē pag. 1601
pænitentia nō valet ad ſalutem niſi perſeueret vſque in finem. 524
pænitentia eſt arbitraria 407
pænitentia ſolemnis tantum pro notorio imponitur 1394
pænitentia publica nō eſt violatoribus voti ſimplici imponēda 1392
pænitentia ex cauſa minuitur vel augetur 1186
pænitētia ſeptēnis debetur pro quolibet mortali 1170
pænitētia impoſita, auctoritate propria mutari non poteſt 376
pænitentia a ſacerdotibus imponenda 1652
pænitentia ſit longa ſi longa fuerit culpa 1636
pænitentia perſeueranti in peccato an ſit vtilia 1661
pęnitentia non eſt morientib. iniungenda 1383
pænitentia minor an liberet pænitētem 1593
pænitentia eſt iteranda 1633
pænitentia interiori, & exteriori dolendum eſt 1678
pænitētia ſolemnis an poſſit agi per ſanctimonialem. 1890
pænitentia vnius peccati nō prodeſt ad ſalutem in altero exiſtēti 1396
pænitentia an poſſit agi in peccato, pagi. 1501
pænitentia ſacerdotis filiam ſpiritualem cognoſcentis 1463
pænitentia trib. modis agitur 1589
pænitētia an ſit imponenda illi, qui tempore oportuno ſegetē ſecuit, & illa relicta diſceſſit 1557
pænitentia poſt baptiſmum ſæpius eſt vtilis 1649
pænitentia eſt vtilis, licet ſequatur offenſa 1643
pænitentia in trib. continetur 1575
pænitentia fortificat 231
pænitentia publica vtrum per ſacerdotem agi poſſit. 1463
pęnitentia ſeptennis cuilibet mortali debetur 1657
pænitentia ſolemnis impedit clericatum 251
pænitentia ſuper vno peccato non eſt deneganda 1640
pænitentia pfectiſſima quę eſt 1634
pænitentia vera quæ eſt, 1646
pænitētia ſolemnis nō iteratur 251
pænitentia infirmis non eſt imponenda 250
pænitentia an faciat, vt quis reuertatur ad priorem ſtatum 230
pænitentia puerorum & adultorum debet eſſe diuerſa 1876
pænitentia publica imponitur raptori 1750
pænitentia peracta an ſit licitum ad ſæcularem militiam redire 1681
pænitentia circa multa eſt attendenda 1552
pænitentia inceſtorum 1738
pænitentia ſeptennnis eſt pro mortali imponenda 1547
pænitentiæ ſunt arbitrariæ 2547
pænitentiæ effectus quis eſt 1634
pænitentiæ ordo 1593
pænitentiæ omnes ſunt arbitrariæ, pag. 1384
pænitentiæ menſura per canones non ponitur 1548
pænitentiæ tractatus ſeptem diſtinctiones continet 1553
pęnitentia iniungens debet eſſe ſine peccato 1684
pænitentiam a Papa impoſitam, poteſt epiſcopus ex cauſa relaxare, pag. 1550
pęnitentiam ſibimet nullus poteſt iniungere 1572
pęnitentiam ſeptennem agens, an ſingulis annis in cæna domini debeat in eccleſia introduci 1830
pænitentiam facere compellitur qs pag. 1543
pænitentiam an dare poteſt laicus in neceſſitate 1022
pænæ vna in aliam commutatur, pagina 1191
pęna infligatur ſecundum delictum pag. 487
pœna ſapientem facit. 380
pœna ſapientiorem efficit 1392
pœna corporalis ab eccleſia poteſt infligi 990
pœna legis Cornelię. 528
pœna eſt triplex 545
pœna vnius non debet eſſe pręmiū alterius 275
pœna in dubio intelligitur de minori 1558
pœna eſt imponenda ſine mora. 319
pœna an poſſit peti cum re. 1359
pœna corporalis eſt duplex 545
pęna pecuniaria an poſſit infligi ab eccleſia 919
pęna quare infligitur a Deo 1628
pęna ſpiritualis eſt quadruplex 549
pęna an poſſit excedere quadruplū, pagi. 919
pęnam & pręmium conſequitur qs ex eodem facto 1180
pęnam quadrupli quandoque poteſt iudex excedere 1109
pęnarum mutatio eſt permiſſa 376
pęnę fugientis in bello 5
pęnæ legatos impedientis 5
pęnæ in ſpiritualibus cōmutari poſſunt 289
pęna periurij 1164
percuſſio eſt duplex 202
perdere verba leue eſt 525
perdit quis quod nunquam habuit pagina 740
perfectus non cito quis ſit 218
perfectio non eſt pręcepti. 1697
perfectum amplius perficitur 899
peribit q in eccleſia nō inuenietur. pag. 1308
periculum ad tutorē ſpectat vbi ſcit ſe tutorem, licet ſimpliciter ſciat pag. 1335
periurus quandoque punitur capite pag. 1265
periurio non eſt credendum 719
periuri teſtimonium nō eſt amplius recipiendum 1284
periurium quattuor modis committitur 1171
permiſſio ſit tripliciter 8
permiſſio comparatiua 9
pernoctantes 347
perpetuū dicitur multipliciter 819
perplexitatis uarietas 44
perſeuerantia laudatur 1666
perſecutio eſt duplex 787
perſecutiones propter peccata mittuntur 786
perſona loquentis non includitur in generali ſermone 1175
perſona loquentis, an in generali ſermone comprehendatur 121
perſonæ deteſtatio, an faciat illius dicta reprobari 484
perſonæ quæ poſſunt corrigere 205
perſonarum coniunctarum ſeparatio dura eſt 372
perſonarum acceptio non debet eſſe in iudicio 726

pes 1104
pes & naſus an ſint in Euchariſtia cõiuncti 1817
petendum nihil eſt pro ingreſſu monaſterij 529
petendi inſtantia prodeſt 455
petra qualiter ſequebat̃ filios Iſrael. pag. 1810
petrus non dicitur cecidiſſe qui ſtatim ſurrexit 1623
petrus propter Chriſtum abnegauit ſeipſum 533
petrus noluit & voluit pedes ſuos a Chriſto lauari 1174
petrus quando peccauit, herba non fuit 1611
petrus præfuit alijs in iuriſdictione pag. 1300
petrus Malchi aurem abſcidit 1302
petrus cecidit non ſine cauſa 209
petrus per quæ verba fuit factus papa 248
petrus in adminiſtratione maior alijs fuit 88
petrus & Paulus eodem die paſsi sũt pag. 89
petrus ſe vocat presbyterum 425
petrus vtendo gladio peccauit 1212
petrus poſt paſſionẽ fuit paſtor creatus 87
pharao Regem Medorum oppugnauit 1626
philoſophicum temperamẽtum 511
phinees Hebræum occidit 1233
photiniani 1443
phutifar gener Pharaonis in ſacerdotio fuit excelſus 481
piaculare flagitium 463
pietas multa facit 565
pignus prætorium & conuentionale 671
pinguius ius habent monahi in eccleſijs quam laici 1059
piper frumento additum non tranſit in corpus 1779
piſcatio non prohibetur 388
pitacium quid ſit 1465
plebis nomine qui cenſetur 308
plurale in ſingulare reſoluitur 2
plures vnũ accuſare nõ poſſunt. 592
plures eccleſiæ ab eodem quib. caſibus haberi poſſint. 1152
plures præbendæ an poſſint alicui conferri. 329
plus punitur conuictus quam cõfeſſus 225
pollicitatio nuda quandoque obligat, pag. 907
pollutio nocturna an ſit peccatum. pag. 15
pollutio tripliciter accidit 15
pollutio nocturna turpem cogitationem ſequens imputatur 15
pomerio interdicto interdicitur ciuitas 1550
pontifex debet eſſe humilis. 287
populus vtrum legem poſsit conſtituere 6
populus tantum habet iuriſdictionem. 1213
porro quandoque copulatiue tenetur. 1676
portiones quatuor nõ ſolum de decimis ſiũt, ſed etiam de penſionibus & alijs reditibus 1052
poſſeſsio ſine cauſa poſſidendi non ſufficit ad præſcriptionem. 837
poſſeſsio ubi eccleſia eſt fundata, debetur ipſi eccleſiæ 1757
poſſeſsio an ſit de iure diuino an humano 19
poſſeſsio momentanea 640
poſſeſſor titulum probare debet quinque caſibus 599
poſſeſſor lite pendente fructibus utitur 694
poſsidens rem eccleſiæ ſiue ſuo ſiue alieno nomine an ſemper ſit conueniendus 918
poſsidens ab Imperatore, nõ eſt ſemper tutus 918
poſterior in duobus caſibus eſt priori præferendus 336
poſtliminium 4
poſtliminij diffinitio 1069
poſtulare 698
poſtulare quid eſt 698
poſtulatio qualiter ſit 290
poſtulatus poteſt poſtulantes conuenire ut ſibi prouideant. 291
potentia ad multa refertur 1178
poteſt quis per alium quod non poteſt per ſe 398
poteſtas papę, & epiſcoporum diuerſa eſt. 33
poteſtas ligandi & ſoluendi ſolis eſt ſacerdotibus tradita. 1573
potius quandoque plus ſignificat, pag. 1243
pragmatica ſanctio 459
pragmaticum ſacrum 460
præbenda dicitur dupliciter 535
præbendã poteſt quis habere, & tamen non erit canonicus 1153
precariæ, precaria, & precarium differunt 832
preces quandoque ſimoniam inducunt 522
preces iuſtæ ſunt exaudiendæ 386
preces pro digno, ſimoniã non inducunt 1741
preces dignas pro ſe poteſt quis offerre 526
preces carnales pro digno porrectæ ſimoniam non faciunt. 525
preces an inducant ſimoniam 793
pretium in emptioni debet eſſe in numerata pecunia. 472
præceptum an morte expiret ſicut mandatum 1131
præceptum ſi peccauerit, an ad omnes pertineat 1264
præcepta etiam moralia quædã ſunt per eccleſiam mutabilia 346
præcepta decalogi continebantur in duabus tabulis 1531
pręcipere & imperare differunt 979
pręceptio unius contrarij eſt alterius prohibitio 1
præcipitans ſe an mortaliter peccet, pag. 47
præcedentia per ſequentia præſumũtur 69
præcedentia determinant ſequentia. pag. 1527
pręda publica eſt domini ſub quo militatur 1261
p̃deſtinatio eſt Deus p̃deſtinãs 1225
prædeſtinati quod ſigno diſtinguũtur a damnandis 1615
prædium eſt duplex 437
pręsdia monaſterij inconſulto epiſcopo non poſſunt alienari 1126
prædicare eſt officiũ ſacerdotis 355
prędicare nemo p̃t niſi mittatur 82
prædicatores quandoque dicuntur angeli 337
prædicatio eſt quo ad aliquid efficacior corpore Chriſti 508
prædicant & ueri & falli prædicatores. 1028
præiudicium eſt prauum iudicium. pag. 502
prælatus an ſit recipiẽdus qui ad eccleſiam dimiſſam redit 413
prælatus a ſubditis aurum uel argẽtum non exigat 1052
prælatus ex negligentia ſua tenetur, pagina 542
prælatus ſententialiter depoſitus ſi appellauit an interim poſsit ſubditum excommunicare 805
prælatus negligens eſt deponendus 1126
prælatus quid facere debet 1222
prælatus quandoque ſuſpenditur a ſubdito ſuo 774
prælatus modum excedens in correctione an debeat a ſubditis ueniã petere 385. & 1242
prælatus columbam imitetur 170
prælatus nolentibus non eſt dandus 88
pręlatus utrum pro propria iniuria poſſit punire 208
pręlatus qui poteſt remoueri a teſtimonio, an poſſit repelli a iudicio. 1316
pręlatus quid debet facere de re, quam ſcit non eſſe eccleſię ſuę, pag. 265
pręlatus propter perſecutionem non deſerat pręedicationem 197
pręlatus an poſſit criminoſus repellere 1215
pręlatus quilibet presbyter eſſe debet 355
pręlatus quandoque debet mortem ſubire 1286
pręlatus tenetur acquirere eccleſię ſuę 954
prælatus an propter perſecutionem licite poſsit eccleſiam deſerere 787
prælati in multis excedunt. 487
prælati criminoſi ante ſententiã derelinqui poſſunt 642
prælati tacere non debent 184
prælati delictum an redundet in eccleſiæ damnum. 1361
pręlati non ſunt tutoribus comparandi 736
p̃lati confeſsio an noceat eccleſię 75
prælati pręceptum etiam iniuſtum eſt faciendum 457
pręlati dicuntur procuratores rerum eccleſiaſticarum 916
pręlati negligentia aufert capitulo ius eligendi 455
prælato negligenti auferatur iuriſdictio 821
prælato, qui fecit quod in ſe eſt, imputari non debet. 1410

Prælatorum exẽpla mala alios corrumpunt. 652
prælatorum eccleſias negligentium punitio. 233
prælatio quælibet poſt iudiciũ ceſſabit. 405
prælatio inter mtniſtros eccleſiæ ad quid facta fuit. 425
præordinatio Dei duos habet effectus. 1670
præpoſitus & œconom⁹ differũt. 540
presbyter ſimplex an poſſit benedicere epiſcopo præſente. 432
presbyter pauper pro celebratione miſſæ accipere poteſt. 477
presbyter an pro ſimplici fornicatione ſit deponendus. 364
presbyter fornicans qũo plus punitur quam legitime cõtrahens. 129
presbyter in adulterio deprehenſus quanto tẽpore detineri poſſit. 366
presbyteris non imponebatur penitentia more laicorum. 139
presbyteræ vel præſidentes mulieres. 153
presbyter an ſine miniſtro poſſit celebrare. 181
presbyter excommunicatus tenetur ad horas dicendas. 133
presbyter an poſſit ab inferiori epiſcopo iudicari. 853
presbyter ſimplex, an poſſit aliquẽ reconcilliare eccleſiæ. 1378
presbyter malus, coruo æquiparatur. 652
presbyteri plus in decimis habeant quam diaconi. 339
presbyteri conductitij qui dicũtur. 1157
presbyterum verberans plus peccat quam verberans ſimplicẽ clericum. 1193
Præſciẽtiæ duplex eſt effectus. 1664
præſcribere non poſſunt aliquæ perſonæ. 1069
præſcriptio dupliciter interrumpitur. 1062
præſcriptio vtrum poſſit currere cõtra Rom. Eccleſiam. 1076
præſcriptio non defendit inualidũ. 1695
præſcriptio an currat contra Ciſtercienſes. 1077
præſcriptio quæ & quotuplex eſt, pag. 1062
præſcriptio interrumpitur dupliciter. 1062
præſcriptio non habet locũ in multis rebus. 1069
præſcriptio non currit in aliquibus caſibus. 1070
præſcriptio ad qd eſt inuenta. 1063
præſcriptionis effectus. 1062
præſcriptionem probans, an debeat docere de continua poſſeſſ. 1077
præſcriptione cõpleta ſi ſubpueniat mala fides an debeat reſtitui. 992
præſcribi poteſt res epiſcopi. 1076
præſcribi quid poteſt in alterius diœceſi. 1063
præſcribi non poſſunt aliqua. 422
præſcribi nõ poteſt procuratio. 825
præſcribitur quandoque triennio iuri epiſcopali. 1070
præſens, & abſens, qui dñtur. 1072
præſens pro futuro quandoque ponitur. 1828
præſentari dicitur quis per litteras. 318
præſentatus eſt admittendus. 1095
præſentia non exhibetur per aliũ. 428
præſumptio contra aliquem & pro aliquo ex multis ſumitur. 1128
præſumptio ex ſignis colligitur, pagin. 1874
præſumptio an ſemper ſit pro matrimonio. 259
præſumptio eſt triplex. 746
præſumptio præcedat tormenta, pagin. 721
præſumptio vario modo contra aliquem ſumitur. 201
præſumptio ſumitur ex ſolitudine, & ſocietate. 368
præſumptio ſumitur ratione numeri loci, temporis, & perſonæ. 370
præſumitur in multis contra tacentem. 321
præſumitur ex præſenti circa præteritum. 1703
præſumitur pro illo, qui aliquid facit ex officio. 634
præſumitur plus pro illo qui plura habet ſtipendia. 283
præſumitur ex pręſentib. circa futura. 375
pręſumitur contra aliquos. 646
prætor contra legem neminem tuetur. 1440
præuaricator. 593
primas & Patriarcha idem. 360
primas in concilio archiepiſcopi, non debet intereſſe. 67
primatis iuriſdictio. 452
primitiæ vt decimæ ſoluendæ ſunt pag. 959
princeps habet omnia iura. 1357
princeps etiam ab epiſcopo poteſt excommunicari. 442
principis mandato contradicere licet. 798
principis cõſenſus eſt electione celebrata requirendus. 303
principis ſunt omnia. 5
principes eccleſias tueri dẽnt. 1240
principium, medium, & finis, an vnum trahat aliud. 129
principio malo inchoata non conualeſcunt. 413
priſcillianiſtæ. 1543
priuati dupliciter dicuntur. 8
priuata lex in tribus caſib. videtur præiudicare publicæ. 1135
priuati qui ſunt. 1312
priuilegiũ dari non poteſt rei, quæ non eſt. 1499
priuilegium a quib. põt dari. 1352
priuilegium qñque perſonæ, quandoque rei datur. ibid.
priuilegium multis ex cauſis perditur. 883
priuilegium exemplatum exhibere vtrum ſufficiat. 457
priuilegia quædam, licet perſonalia tranſeunt ad ſucceſſores. 459
priuilegium a conſuetudine inducitur. 516
priuilegium poteſt concedi à primate. 1079
priuilegium & confirmatio, differunt. 1352
priuilegia vnde dicantur. 1351
priuilegium contra ius diuinum, an concedi poteſt. 1042
priuilegium dẽt eſſe manſurũ. 1352
priuilegium vnius ad alterum non extenditur. 1037
priuilegium, priuilegio quandoque derogat. 1353
priuilegium lædens an poſſit tolerari. 1356
priuilegium ceſſat ceſſante ipſius cauſa. 1362
priuilegij tenor, eſt attendendus, pag. 1354
priuilegio & iuri communi, licet quandoque inniti. 468
priuilegiorum verba cauſaliter punenda ſunt. 8
Priuilegium Romanæ eccleſiæ datũ à Conſtantino, & lectionis varietate ex Balſamone Græco. 445
prius quandoque non notat ordinem. 1429
probare tenetur qui dicit ſe non citatum. 374
probari quis quanto tempore debet. 259
probatio per obſtetrices facta, eſt inualida. 1393
probatio quæ fit per ſuum contrarium eſt optima. 796
probatio quid dicatur. 87
probatio quandoque fit ex abũdanti. 586
probatio non auditur contra iuris præſumptionem. 1539
probatio quandoque reo incumbit, pag. 265
probatio vtrum contra præſumptionem admittatur. 233 & 266
probatio admittitur contra violentam præſumptionem. 1754
probatio incumbit actori. 1457
probato vno coniunctorũ probatur reliquum. 141
proceſſiones Rogationum. 278
procurator in animam domini iurare debet. 1113
procurator quandoque cauſam criminalem poteſt tractare. 694
procurator in cauſa populari non poteſt dari. 734
procurator reuocatus ſi aliqua fecit an teneant. 312
procurator in cauſa liberali interuenit. 203
procurator in cauſis criminalibus interuenit quandoque. 636
procuratoris conſtituendi forma quædam reprobata. 1154
procuratorem non tenetur mittere habens iuſtam cauſam abſentiæ. pag. 734
procuratores poſſunt eſſe plures, pag. 631
procuratio nõ ſemper eſt debita epiſcopo. 1131
prodere eſt in publico dicere, pagina. 249
proditor. [illegible]

pro-

Digitized by Google

Proditor multipliciter dicitur. 212
profeſſio facta ante 14. annos an ſtatim poſt obliget. 1143
* profeſſio fidei quando quis in Romanum Pontificem promouebatur in collectione Deuſdedit Cardinalis. 58
profeſſio religionis impedit matrimonium. 1390
prohibitio & permiſſio contraria non ſunt. 2
prohibitum videtur quod conceſſum non oſtenditur. 421
promiſſa ob reuerentiã non ligant. 1185
promiſſiones negatiuæ ad duo obligant. 1201
promoueri vtrum poſſit ille, qui ſemel peccauit. 118
promoueri nõ poſſunt rebaptizari etiam ignoranter. 1785
pronunciatio ordinandi facta per Archidiaconum. 328
promouendus crimen ſuum confiteri debet. 796
prompti ad loquendũ ſunt arguendi. 198
propoſiti nomine quid ſignificetur apud B. Auguſtinum. 541
propinqui præferuntur aliis in certis caſibus. 1731
proreta eſt nauis rector. 786
proſperitas in hoc ſæculo eſt periculoſa. 1180
proteſtatio an valeat. 123
protoflamines. 360
prouerbiorum locum varie legi. 779
prouerbiorum nomine non ſemper ſignificatur liber prouerbiorum. 1203
prouinciæ quo tempore fuerunt diſtinctæ. 451
proximi qui ſint. 1030
pſalmi tres & lectiones totidem, dicuntur in hebdomada paſchæ, & pentecoſtes. 1895
pſalmi dicuntur ſoliloquia. 1657
pſalmiſtatus eſt primus ordo. 349
ptochotrophium quid ſit. 1289
ptochium. 1125
pubertas quando finitur. 350
publice factis nemo cõtradicere poteſt. 260
pudicitia an poſſit per violentiam auferri. 1514
puella nata patre ſeruo & auo libero cuius conſenſum requirere debet. 1504
puer nouennis nutricem grauidauit pag. 1140
puer quid ſignificat. 352
puer in ſacris ordinatus characterẽ recipit. 525
pueri beneficia, ſed non prælaturas habere poſſunt. 127
pueri qui ſunt. 525
pueri ſeptennes poſſunt mẽtiri, & verum dicere. 1864
pueri dicuntur fideles. 1800
pueros in baptiſmo tenere non põt qui Chriſtiani non ſunt. 1872
puniatur q's in eo in quo peccat. 428
punitur temporaliter vnus pro alio pag. 549
punitur quis & meretur ex eodem facto. 155
punitur ne aliquis in purgatorio pro mortali peccato. 116
punitur in futuro qui hic non pænitet pro peccato. 1571
puniri non debet pro altero. 989
pupillus. 393
pupillus vbi debet educari. 902
purgatorium non ſentiet qui vere pænituit. 1687
purgatorij pæna eſt acerbior omni mundana. 150
purgatio eſt duplex. 599
purgatorij duo ſunt ignes. 1396
purgans ſe quid debet aſſerere. 607
pictacium quid ſit. 1465

Q

QVæſtio circa homicidium. 1299
Quæſtio duplex circa matrimonium. 1475
quæſtio in quibus cauſis fit. 629
quæſtionum ordo cur a Gratiano mutatus. 599
quæ ad alium vſum conuerti nõ poſſint. 1136
quinquageſima hodie non ſeruatur pag. 10
qui nihil habet, nihil dat. 573
qui nimo dupliciter punitur. 598
qui non habet in ære, an ſit puniendus in corpore. 388
quod approbo, non reprobo. 725
quod in vno negotio ſtatuitur, ad omnia extenditur. 1065
quodcunque legaueris, &c. qualiter intelligitur. 1321
quod minus plene fit, eſt iterãdum, pag. 573
quod non eſt, non põt diſſolui. 125
quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari. 419
quod per ſuperabundantiam dicitur vni ſoli conuenit. 304
quod vix fit, fieri dicitur. 416

R

RAncorẽ dimittere, tenemur. 208
rancorem, ſed non iniuriam, an teneamur dimittere. 408
rapere rem etiam propriam, non licet. 5
rapere aliena dicitur, qui vltra neceſſitatem ſibi retinet. 138
raptor raptam bene ducit. 1747
raptum in ſponſam ſuam quis non committit. 1745
rapta nubens raptori punitur ſecundum leges. 1748
ratio multorum eſt habenda in pænitentia imponenda. 1384
ratihabitio quando cõparetur mandato. 1104
recedens ab eccleſia an perdat illã. 774
recipere licet quę non licet exigere pag. 530
reconciliatio eſt duplex. 1378
reconciliatio, ſiue manus impoſitio qualiter fit. 1851
recõuentio ceſſet in certis caſib. 704
recuſari poteſt quis, non tamẽ ab eo appellati. 635
recuſatur iudex, facilius quã teſtis pag. 889
recurritur quandoque de ſimilibus ad ſimilia. 174
reditus eorum qui ſunt in eadem eccleſia, debent eſſe pares. 1083
redemptio quandoque eſt neceſſaria. 923
redemptus ab eccleſia illi ſeruiat per quinquennium. 923
rediens ab hæreſi an poſſit ordinari, pag. 41
regem Francorum papa deponere poteſt. 442
regem imitantur ſubditi. 748
reges eligendi ſunt. 793
regis filius rex vocari debet. 1319
regi an metropolitano potius debeat obedire epiſcopus. 1285
regula lineæ rectæ. 1725
regula collateralium. 1725
regula canonica pro collateralibus in linea æquali. 1725
regula ciuilis pro collateralibus in linea æquali. 1725
regula canonica in linea inæquali, pag. 1725
regula ciuilis in linea inæquali. 1726
regula magiſtralis gradus affinitatis, & genus manifeſtans. 1729
regula apoſtolica habet 13. capitula pag. 114
regulæ diffinitio. 8
regularis pro culpa leui remouetur, pag. 1097
regum Hiſpaniæ reprehenſio. 569
regum fil j debent eſſe reges. 755
rei venalis commendatio an ſit licita. 541
religio intratur dupliciter. 1138
religio vtrum ſoluat vinculum iuramenti. 1423
religio fidei non impedit matrimonio vti. 1449
religio in quo habitu probari dẽt, pag. 1301
religio multa ſoluit. 1514
religionis aſperitas in quo habitu probanda eſt. 259
religionis ingreſſus morti æquiparatur. 1024
religionem quandoque cogitur quis intrare. 101
religioſus etiam in veſte proprietatem non habet. 909
religioſi poſsũt intrare balnea. 1307
religioſorum cõſenſus an ſit in epiſcoporum electione requirendus, pag. 313
religioſa veſtis poteſt in domo accipi. 1394
remiſſio peccatorum per quid habetur. 1855
remoti qui dicuntur. 415
renunciatio illicita non præiudicat, pag. 1100
renunciatio illicita an teneat. 756
reprehenſio eſt triplex. 88
reprobare non poſſum pro me inductum. 74
reprobantur multa ne ſint exemplo pernicioſa. 479
reputamur nos feciſſe quod alter mandato noſtro fecit. 1193
requieſcere ſuper dominum quis dicitur. 476

Res

Res deſiderata tãto amplius cupitur, quanto amplius ſubtrahitur. 1669
res Eccleſiæ res publica appellatur, pag. 1214
res eſt nomen generale. 539
res inanimata conſecrata Domino non eſt reſtituenda. 776
res inter alios acta, aliis regulariter non nocet. 481
res iudicata veritati non præiudicat, pag. 1740
res eccleſiæ omnibus ſunt communicandæ. 1084
res permutata, donatio, venditioq. pag. 1092
Res ſacræ an poſſunt vendi. 462
Res ſua quæ dicitur. 723
res ſpirituales emi non poſſunt. 538
reſcriptum contra ius eſt reiiciẽdum pag. 1378
reſcriptum quantum ad verba quandoque non ſeruatur 898
reſcripto non poteſt quis trahi extra ſuam prouinciam 696
reſcripta apoſtolica nihil reprehenſibile contineant 1741
reſtitutio petitur quatuor auxilijs, pag. 670
reſtitutionem quandoque petit qui poſſidere nequit 978
reſurrectio negabatur a Sadducæis, pag. 1483
reuertens in breui non diuertit, pagina. 1570
reuocantur facta cõtra violenter detentum 70
reus innocentia purgatur 801
reus in duobus caſibus tenetur edere inſtrumenta 724
reus eſt omnium, qui in vno offendit 1312
res deſinit eſſe rex ſi, monachus efficiatur 1422
rex præbendas dare non poteſt. 64
rigor quandoque præfertur æquitati 3
rigor, diſpẽſatio, & ius differũt 235
riuales qui dicuntur 1522
rogo qualiter ponitur 872
romana ciuitas non eſt Imperatoris, ſed papæ 1280
romulus Remum interfecit 781
rubus ardens qui non comburebatur, quid repræſentabat 1577
ruſticitas dupliciter ſumitur 1266

S.

SAbelliani 1343
Sacerdos proprius propter imperitiã põt deſeri, & alius dari 1686
Sacerdos præciſus conficere poteſt, pagina. 506
Sacerdos melior pro confeſſione eſt eligendus 1683
Sacerdos debet eſſe hoſpitalis 191
Sacerdos tempore pęnitentię an poſſit ſuum officium exercere 242
Sacerdos quilibet infirmum, ſed non mortuum abſoluit 1381
ſacerdos emẽs aliqd, cui acqrit 952
Sacerdos malus conficit 501
Sacerdos quilibet pro mortali peccato ſuſpenſus eſt quo ad ſe 508
Sacerdos parochialis cui dabit cenſum 1059
Sacerdos poteſt excõmunicare 1316
Sacerdos tam bonus quã malus gaudet priuilegio clericali 427
Sacerdos grauius punitur quam epiſcopus 517
ſacerdos ſimplex pſalmiſtatum conferre poteſt. 86
Sacerdos præconis officium ſuſcipit pag. 1761
Sacerdos quis non efficitur ſine alijs ordinibus 258
Sacerdos non efficiatur qui vinum bibere non poteſt 657
Sacerdotibus & diaconis ſemper apud Latinos fuiſſe interdictum vſum coniugij 139
Sacerdos ſi peccauerit, quis orabit pro eo? an hæc ſententia habeatur in ſcriptura 253. & 1979
ſacerdotibus in eccleſia Latina nunquam licuiſſe vti coniugio 281
Sacerdos plenam poteſtatem hẽt circa canones pænitentiales 243
Sacerdos poteſt quandoque publicã pænitentiam facere 243
Sacerdotis fornicarij pænitentia 376
ſacerdotis ſolius eſt prædicare 411
Sacerdotis imperitia eſt inexcuſabilis 168
Sacerdotes iubentur litigare per procuratores 736
Sacerdotes dicuntur medici 1565
Sacerdotes comedũt peccata populi, pag. 508
Sacerdotium quemlibet ordinem eccleſiaſticum comprehendit 466
Sacramenta epiſcopalia an poſſint epiſcopo concedente per ſimplicẽ presbyterum conferri 1877
Sacramenta non præſumuntur excepto matrimonio 324
Sacramenta omnia in virtute Spiritus Sancti perficiuntur. 1903
ſacramenta neceſſitatis ſunt quinq. pag. 485
Sacramenta triplici ratione fuerunt inſtituta 1789
Sacramenta ſunt duplicia. 482
Sacramenta dignitatis 485
Sacramenta conferri poſſunt poſt comeſtionem. 343
Sacramentorum veritas an ſit apud hæreticos 79
Sacramentum altaris poteſt dici ſacramenta 1804
Sacramentum fuit inter Chriſtum, & ſynagogam 1710
Sacramentum quadruplex eſt circa cauſas matrimoniales 1733
Sacramentum vni eſt ſalutiferum, alij mortiferum 1783
Sacramentum vnum eſt altero dignius quatuor modis 1780
Sacramentum vnum dicitur altero maius multifariam 432
ſacramẽtũ omne ſalutẽ cõfert 1460
ſacramẽtum duplex eſt im matrimonio deſignatum 117
Sacramentum quodlibet ſemper habet ſuum effectum 1854
Sacramentum gratiæ dat Deus etiã per malos 489
Sacramentum male acceptum duplicicatet effectu 485
Sacramenti effectus non eſt apud infideles & hæreticos 497
Sacramenti vulgata definitio ex quibus B. Auguſtini locis colligatur, pag. 1790
Sacramento cadente an cadat corpus Chriſti 1789
Sacra lectio 464
Sacrificiũ Deo offerimus non in forma carnis, neque ſanguinis 1818
ſacrilegus triplici pœna puniẽ 1109
ſacrilegi an ſint ipſo iure excommunicati 900. & 1103
Sacrilegi pæna 1103
Sacrilegi, homicidæ, & venefici capite puniuntur 1262
Sacrilegium eſt depoſitione dignũ, pag. 1319
Sacrilegium tripliciter committitur pag. 1103
ſacrilegij diffinitio 1103
ſagimen & lardum die Veneris comedere licet 376
Sal miſcetur cum aqua benedicta pagi. 1831
Salomoni bis fuit Deus reuelatus, pagina. 1625
ſalua apoſtolica auctoritate 570
ſalus æterna non omnibus dabitur, pagina. 1324
ſamuel vnxit Dauid 340
ſancta malis obſunt 1808
ſanctio 8
ſanctimonialibus pauperibus debet prouidere epiſcopus. 372
ſanctificabor in his, &c. qualiter exponitur 1652
ſanguis pro peccato accipitur 1652
ſanguis Chriſti non eſt ſeruandus, pag. 1825
ſanguis Chriſti vtrum poſsit ex vino ſine aqua confici 1778
ſanguis ſubditorum requiretur de manibus prælatorum 508
ſanguinis ſumptio quid repræſentat pag. 419
ſanitatis cauſa multa toleranda ſunt pag. 1679
ſapientia eſt ſoror mea, dicit Salomon pag. 1605
ſara perſequebatur ancillam 1243
ſaraceni & Iudæi ſunt a nobis diligendi 1606
ſardicenſis concilij canones a Latinis Latine, à Græcis Græce ſcriptos fuiſſe 321
ſardicenſis concilij capit. 18. non haberi græce 330
ſatiandi vox apud B. Cyprianũ qua notione vſurpetur 766
ſaul adorauit dęmonem. 1453
ſaul prophetauit 16.9
ſcholares quibus confiteri debent, pag. 1686
ſcandali rõne tolerantur crimina 11
ſcandali ratione aliqua tolerantur, pag. 255
ſcenophegiæ feſtiuitas quę erat 1587
ſcientia prælati ſit ſaltem ſufficiens pag. 488
ſcientia aliqua an ſit a diabolo 1366
ſcientia aliqua dicitur mala 180
ſcientia mediocris ſufficit 168
ſcientia vnde eſt 65

Scientiæ ſeculares non ſatiant 172
ſcientiam ignorans ignorat Chriſtũ. pag. 180
ſcire debet quiſque ad alios pertinere quod ſuum non eſt 423
ſchiſma eſt grauiſſimum peccatum pag. 1306
ſchiſma eſt non habere caput Romanam Eccleſiam 1166
ſchiſma an ſit maius peccatũ quam hæreſis 1306
ſchiſma committit qui ſe a bonis ſeparat 789
ſchiſmaticus oĩs eſt hæreticus 1311
ſchiſmatici ſunt in duplici differentia 1314
ſcriptura non mentitur 25
ſcripta ſanctorum an ſint ad vnguẽ obſeruanda 25
ſcriptura diuina quadruplicitet exponi poteſt 349
ſcripturæ lapidis creditur 1321
ſcripturæ canonicæ an ſint in eadem veneratione 77
ſcripturas concordabis, ſi tempora concordes 1244
ſculta 1284
ſcototopici 1343
ſecretorum proditor capite punitur 1199
ſecretarium 108
ſedes transfertur propter malitiam plebis 1764
ſede vacante an poſſint clerici de rebus eccleſiæ diſponere 935
ſeminiuerbius quis dicatur 196
ſcribi in libro vitæ ſecundum præſcientiam, & prædeſtinationem quid ſit 1667
ſennacherib fuit Rex Aſſyrorum, pagina 1270
ſenecæ dictum aureum 997
ſenectus impedit promouendũ 383
ſenectuti & ſimplicitati parcendum eſt 392
ſenes non debent erubeſcere a iuuenibus diſcere 95
ſenex caleſcere poteſt 1407
ſeniores in multis ſunt iuniorib. anteponendi 291
ſenſus ſpiritualis abſconditur indignis 1305
ſenſus contrarius non eſt ſemp pro lege ſuſcipiendus 521
ſenſualitas eſt lex 1518
ſenſualitas rationi repugnat 1568
ſententia contra ius litigatoris lata valet 638
ſententia potius quam verba attendi debet 181
ſententia lata contra eum ad quẽ citatio non peruenit an valeat 706
ſnĩa nulla an poſſit retractari 577
ſententia principis an poſſit retractari 1741
ſententia ſuper crimine in clericum lata in cauſa recõuentionis per iudicem ſæcularem, an ipſum infamet 587
ſententia triplici modo retractatur, 1739
ſententia a qua nõ eſt; appellatum, non eſt retractanda 1739
ſententia principis etiam nõ ſcripta facit ius 1354
ſententia poteſt in pariete ſcribi 703
ſententia dictari debet ſecundum petitionis formam 537
ſententia lata contra electores præiudicat electo 693
ſententia interlocutoria vtrum obſit 693
ſententia ſuper crimine lata ſtatim mandatur executioni, præterquã in caſibus quinque 885
ſententia non dat nouum ius 878
ſententia per pecuniam data eſt nulla 543
ſententia eſt duplex 637
ſnĩa in dubio fertur pro reo 708
ſententia in confeſſum ferenda eſt, pag 576
ſententia poteſt pro parte tenere, & pro parte non 630
ſententia abſolutionem aut condẽnationem continere debet 627
ſententia eſt triplex 575
ſententia pro reo ferenda eſt data paritate probationũ, niſi in quatuor caſibus 720
ſententia dicitur iuſta vel iniuſta tripliciter 860
ſententia contra res prius iudicatas quandoque valet 637
ſententia nulla an poſſit ratihabitione confirmari 809
ſententia eſt multiplex 860
ſnĩa multipliciter retractatur 1739
ſentẽtia pro matrimonio vel contra ipſum lata retractari poteſt 1739
ſententia an poſſit corrigi 1739
ſententia non eſt ſub conditione ferenda 1741
ſnĩa ſit coniuncta miſericordiæ 203
ſententia intra quod tempus mãdatur executioni 885
ſententia lata contra vnum aliquando alteri præiudicat 363
ſententia legis eſt præferenda ipſius verbis 1512
ſententia miſſionis in poſſeſſionem requirit ſemiplenam cauſæ cognitionem 575
ſententia poteſt moderari 1740
ſeparatio a corpore Chriſti eſt quędam damnatio 1680
ſepeliri poſſunt ſuſpenſi 977
ſepeliantur corpora in eccleſijs aut cæmeterijs 971
ſepultura denegatur mortuis in torneamentis 1280
ſepultura an poſſit vendi 968
ſepultura quando contrito denegatur 1257
ſepulturæ electio vnicuique libera eſt 963
ſepulturam an poſſit aliquis ſibi eligere 966
ſepties, id eſt omnibus modis 1641
ſequeſtratio fit in aliquibus caſibus pag. 630
ſeruus hæredẽ habere nõ poteſt 965
ſeruus poteſt agere contra dominũ, 1243
ſeruus ab eccleſiæ ſacramentis non eſt amouendus 1454
ſeruus non canonice ordinatus an gaudeat priuilegio clericali 190
ſeruus priuati ſine libertate non poteſt promoueri 259
ſerui inutiles ſumus 1621
ſerui ſine libertate ordinati an ſint in ſeruitutem reuocandi 262
ſerui Iudæorum ſi volunt baptizari an eripiantur ſtatim in libertatẽ, pag. 265
ſerui ordinati poſſunt quandoque propter ingratitudinem in ſeruitutem reuocari 261
ſeruos manumittere eſt opus miſericordiæ 269
ſeſcuplum 213
ſeſcuplæ ſeſquialteræ vſuræ quæ eſſent 214
ſethiani 1342
ſeueriani 1342
ſeueritati an propter multitudinem vel paucitatem detrahatur 109
ſica quid ſignat 1555
ſicera 1544
ſicilia eſt de patrimonio Petri 428
ſi Deus præuidit aliquid, neceſſario illud euenit, habet duplicem ſenſum 1225
ſigilla nõ ſtatim ſunt recipiẽda 497
ſigillis ignotis fides non eſt adhibẽda 450
ſiloe eſt fons 1359
ſimilago eſt flos farinæ 515
ſimonia an inducatur per amicorum patrocinia 802
ſimonia non fit in modico 994
ſimonia vtrum committatur ſi quis emat ſeipſum vt pmoueatur 265
ſimonia ditur hæreſis 358
ſimonia, & crimen læſæ maieſtatis non omnino conueniunt 1006
ſimonia eſt dare pecuniam pro hoſpitali 559
ſimonia an in modico committatur 983
ſimonia quomodo deletur 463
ſimonia quattuor exemplis eſt deteſtabilis 466
ſimonia dicitur a ſimone mago 461
ſimonia in omni ſacramento committitur 101
ſimonia eſt emere, vel vendere res corporales eccleſiæ 539
ſimonia committitur & circa ordinem, & circa beneficium 466
ſimonia & crimen læſæ maieſtatis æquiparantur 463
ſimonia trib. modis cõtrahitur 456
ſimoniæ diffinitio 461
ſimoniæ crimen dicitur ceteris grauius 574
ſimoniam numquid committit dans pecuniam pro ſpiritualibus ſicut accipiens 537
ſimoniam non committit qui cum Deo contrahit 376
ſimoniacus non ſemper eſt qui pro beneficio ſ ruit. 524
ſimoniacus furi comparatur 523
ſimoniacus an ſit ipſo iure excommunicatus 464
ſimoniacus an ſocium accuſare poſſit 356
ſimoniacus & fornicator tripliciter differunt 149
ſimoniacus prælatus ſi vult ſubditũ inui-

Inuitum ordinare, quis iuris. 520
ſimoniacus an quis fiat ſola voluntate. 463
ſimoniacus fit dupliciter. 463
ſimoniacus duobus modis poteſt conuinci. 463
ſimoniacus an ſit ſuſpenſus. 149
ſimoniacus ex ſola voluntate non eſt excommunicandus. 466
ſimoniaci. 1341
ſimoniaci dicuntur ſacrilegi. 527
ſimoniacum eſt emere officium pulſandi campanas. 335
ſimoniacũ quilibet põt accuſare. 461
ſimoniace ordinatus ordinatorem ſuum conuenire nequit. 752
ſimoniaci quadruplex pœna imponitur. 461
* ſimoniacorum ſacerdotium quomodo dicatur non ſubſtinere. 469
ſimplicitas eſt duplex. 182. & 1023
ſimplicitas promouẽdũ impedit. 336
ſimplicitati parcendum eſt. 272
ſimulatio fit ex cauſa duplici. 124
ſimultas. 67
ſi non ſemper conditionẽ notat. 456
ſi peccauerit in te, &c. de quo peccato debet intelligi. 588
ſi vinco vincentem, vinco te quãdoque fallit. 816
ſi vinco vincentẽ te, vinco te. 1302
Socius in crimine non ſemper repellitur a teſtimonio. 742
ſocij mei ſocius non eſt meus ſocius pag. 370
* ſocietas inter bonum, & malum trahi poteſt. 1495
Solennitas non eſt de eſſentia ſacramenti. In notatione marg. 1408
ſolennitas actus quandoque probanda eſt. 1485
ſolennitas non eſt de ſubſtantia matrimonij. 1409
ſoliloquium eſt pſalmus. 646
ſolicitudo nimia eſt prohibita. 912
ſol, pro labore ponitur. 1607
ſolui poteſt reo accuſato. 805
ſolutio an poſſit fieri ante tp̃s. 1768
ſolutio partis nõ liberat pignus. 1657
ſonus eſt duplex. 492
ſors in electionibus eſt reprobata. pag. 85
ſortes ſunt in duplici differentia. pag. 1363
ſortilegos conſulentes, & ipſi ſortilegi qualiter puniuntur. 1363
Specialitas an ſit generalitati pręferenda. 102
ſpecies ſacramentales an deſcendant in ſtomachum. 1786
ſpes vtrum inducat ſimoniam. 283
Spiritus Sanctus quando deſcendit in Apoſtolos. 1894
Spiritus Sanctus a patre & filio procedit. 1903
Spiritus Sanctus olim viſibiliter, nunc inuiſibiliter operatur. 503
Spiritus Sanctus extingui non poteſt pag. 1421
Spiritus Sanctus per tres partes non datur. 1879
ſpiritualis iudicat omnia. 1191
ſpiritualia tribus modis dicuntur. pag. 462
Spoliatus à ſpoliatore reconueniri poteſt. 671
ſpoliatus eſt ſemper reſtituẽdus regulariter. 669
ſpoliatus per vim vel metum, agit ad quadruplum. 671
ſpoliatus reſpondere non tenetur. pag. 674
ſpoliatus reſtitutus an recipiat fructus medij temporis. 604
ſpoliatio an multis caſibus denegatur reſtitutio. 669
ſpoliato à ſpoliatore nullum crimen poteſt obijci. 593
ſpoliator an poſſit ſpoliatum poſt reſtitutionem accuſare. 671
ſpoliationis ratione quis conueniatur. 582
ſponſus ſi religionem ingrediatur quanto tempore expectabit ſponſa. 1423
ſponſa vtrum cogatur ſtare cũ ſponſo. 143
ſponſa non eſt vxor. 1415
ſponſa fornicata an erat olim lapidanda. 1430
ſponſalia, & matrimonium denotãt duplex ſacramentum. 1474
ſponſalia quæ ſunt nulla, impediũt matrimonia. 1417
ſponſalia ſoluuntur multis caſibus pag. 1432
ſponſalia ante ætatem legitimam cõtracta, an ſola taciturnitate poſt aptã ætatem confirmentur. 1465
ſponſalia an inter infantes contrahi poſſunt. 1464
ſponſalium definitio. 1412
ſportula. 172
ſportulæ iudicibus debitæ. 679
ſpurius ſuccedit matri. 1019
ſtatuta vniuerſalis cõcilij per quem poſſunt interpretari. 64
ſtatuti cauſa eſt aſſignanda. 43
ſtatus ſaluandorum eſt triplex. 1569
ſtatus humanus eſt inſtabilis. 405
ſtipulatio intercedit in baptiſmo, p quam obligantur paruuli. 1863
ſtrena. 172
ſtultitia per verba & ſigna perpenditur. 211
ſtultus vnde dicitur. 97
ſtuprum in quibus perſonis committitur. 1746
ſtuprum in multis cõmittitur. 1509
ſubdiaconus an de licẽtia Papę poſſit contrahere. 147
ſubdiaconus an olim poterat coniugari. 1420
ſubdiaconus in epiſcopum poteſt eligi. 284
ſubditus an ſemper teneatur obedire pręlato. 46
ſubditum laxare non cogitur quis. pag. 383
ſubditi non debẽt plus eſſe ſubditi, quam expediat. 1123
* Subdiaconos etiam ante legem Beati Gregorij in plerisque eccleſijs abſtinuiſſe ab vxoribus, non tamẽ in omnibus. 146
ſubſtantiæ tres non ſunt in trinitate contra Arianos. 1819
ſubſtituto mortuo an poſſit q tenũciauit, ab eccleſia repeti. 785
Subtilitas reprobatur. 1333
ſucceſſor factum anteceſſoris confirmare tenetur. 876
ſucceſſorem ſibi inſtituere nulli licet. 791
ſucceſſores prędeceſſorum ſtatuta mutare poſſunt. 309
ſuffraganei quandoque ſupplẽt defectum archiepiſcopi. 633
ſumma minima. 625
ſumme malus, aut ſumme bonus qs eſſe non poteſt. 1645
ſumme malus an nullus poteſt eſſe vide quod ibi notatur. 214
ſuperius infinitatum efficitur pars inferioris infinitatis. 1564
ſupplicium patietur æternum qui tẽporale non ſubijt. 1563
ſuſcipiendus non eſt aliquis vltra facultates eccleſiæ. 532
ſuſpectus an poſſit ab omnibus accuſari. 676
ſuſpectus quis eſt. 676
ſuſpenſus quid interim exercere poterit. 1297
ſuſpenſus in vna eccleſia, eſt in omnibus ſuſpenſus. 728
ſuſpicio eſt triplex. 583
Symbolum. 69
* Symmachi nomine indicari libellum Ennodij. 183
* Synodum nullam abſque pręcepto ſummi pontificis debere generalem vocari, ex dictatu Gregorij ij. 64
Synodi prouinciales quomodo prohibeantur. 64
* Synodus beneuentana tempore Victoris 3. 285
* Synodi octauæ nomine ſignificari regulas Beati Baſilij. 370
* Synodi nomine ſignificari Beati Baſilij libellum de inſtitutis Monachorum interprete Ruffion. 406
* Synodi Conſtantinop. ſub Ioan. 8 locus Græce, & noua cum verſione. 784
* Synodus octaua duplex. 873
* Synodo octauæ multa tribui, quæ habentur in ſcriptis ad monachos pertinentibus. 873
* Syromaſtes. 1288

T

TAbernaculum. 352
Tabula qua nauigamus in hoc ſæculo, eſt duplex. 1587
Tacens non conſentit. 1865
tacens an cõſentiat. 103
tatiani. 1342
taciturnitas quandoque non obſtat. 649.
taciturnitas in pręlatis eſt peccatum mortale. 116
taciturnitas in non puniendo ſimoniacum nocet. 463
telum quid comprehendit. 1555
* Talamaſcus. 201
* Taraſij epiſtola ad Hadrianum gręce & noua conuerſione ex qua apparet flagitioſum mẽdum in impreſſa verſione Balſamonis. 474
templum Hieruſalem ter conſecratum fuit. 1759

Templarij, & hoſpitalarij non ſunt laici. 108
Tempus feriarum vtrum impediat & dirimat matrimonium. 1692
tempus non eſt modus tollendæ obligationis. 527
tempus vnum pro altero ſæpe ponitur. 1819
tempore neceſſitatis omnia ſunt cõmunicanda. 4
temporum interſtitia ſunt in ordinibus obſeruanda. 349
tempora quattuor ieiuniorum in cõcilio Moguntino non recte accipi. pagin. 344
temporaliter remunerantur aliqui, et puniatur æternaliter. 1223
tentare non eſt facere. 1305
tergiuerſator. 593
terminus primus an poſſit eſſe peremptorius. 728
territorium quid ſit. 1060
tertia oblationum an pertineat ad epiſcopum. 835
Tertullianiſtę. 1344
Teſſareſcædecatitæ. 1344
teſtamentum vtrum per ingreſſum monaſterij rumpatur. 1139
teſtamentum imperfectum nullum eſt. 1638
teſtamentum ſecundum an reuocet primum. 69
teſtamenta coram quo ſunt aperienda. 398
teſtes an ſint de tempore interrogandi. 723
teſtes quinque capitula iurare debẽt pagi. 614
teſtes an poſſunt produci poſt publicationem. 725
teſtes ſi contradicunt inſtrumento quid iuris. 720
teſtes in criminib. exceptis, qui debeant admitti. 465
teſtes præferendi ſunt qui pro eo deponuntur. 372
teſtes deponere poſſunt de actu continuo diuerſis horis viſo. 710
teſtes contra quodlibet inſtrumentum admitti poſſunt. 720
teſtes noui publicatis atteſtationib. quãdoque poſſunt admitti. 1149.
teſtes duo æquipollẽt tabellioni. 1073
teſtes ſæpius poſſũt interrogari. 1742
teſtes an debeant eſſe rogati. 709
teſtes lite non conteſtata poſſunt quandoque recipi. 705
teſtes contra matrimonium deponẽtes quid tenentur facere. 1734
teſtes ſynodales quid iurant. 1733
teſtes viles poſſunt torqueri. 730
teſtes multi ſub vna dilatione poſſunt produci. 677
teſtes coram vtraque parte iurare debent, ſed non deponere. 592
teſtes in cauſa criminali debent eſſe præſentes. 709
teſtibus eſt præſtanda ſecuritas. 711
teſtificari quis cogitur. 566
teſtificari poſſunt quandoque domeſtici. 980
teſtificari multi prohibentur. 684
teſtificari contra collaterales nemo cogitur. 684
Teſtificari licet de his quæ viſa ſunt ætate pupillari. 1874
Teſtificari poteſt quis de eo quod vidi in ætate puerili. 176
teſtimonium de auditu vtrum valeat. pag. 1195
teſtimonium per litteras poteſt exhiberi. 733
teſtimonium viſus quandoque fallitur. 1393
teſtimonium de auditu admittitur in matrimonio. 1733
teſtimonium de auditu ſæpe admittitur. 709
teſtimonium de auditu quandoque proprie ſit. 1195
teſtimonium patris pro filio admittitur aliquando. 1149
teſtimonio vnius creditur in baptiſmo, & in conſecrat. eccleſiæ. 1873
teſtimonia cõiunctorum an faciant fidẽ in cauſa matrimoniali. 1475
teſti ſoli quandoque creditur. 714
teſtis nõ eſt talione puniẽdus. 1710
teſtis qui ſemel contra aliquem depoſuit, an iterum contra eumdem teſtificari poſſit. 719
teſtis an deponere dẽat de die. 669
teſtis, & accuſator an poſſit quis ſimul eſſe. 725
teſtis præſumitur nolle peierare. 574
teſtis rationem ſui dicti aſſignare debet. 1327
teſtis an ſit repellendus propter crimen ſibi obiectum. 656
teſtis repellitur probato crimine cõtra ipſum. 745
teſtis obſcurus eſt ſuſpectus. 723
teſtis an teneatur dicere cauſam ſuæ depoſitionis. 720
teſtis quandoque vnus ſufficit, quãdoque plures duob. requirunt. 613
teſtis eſt de ſua conuerſione examinandus. 645
teſtium depoſitiones contrariæ an fidem faciant. 719
teſtiũ dignitas an ſit attendẽda. 720
Theodoſiani. 1344
Theologi & decretiſtæ docentes, an poſſunt aliquid accipere. 543
theſaurus inuentus cuius eſt. 988
Thymelici qui ſunt. 1002
Thymele. 1002
Timotheus fuit circumciſus. 1742
timor tollit meritum. 1163
timor eſt duplex. 232
timor initialis quis eſt. 1613
timor charitatem introducit. 1612
titulus quid ſit. 1062
titulum patrimonij ad quem quis ordinatur non haberi in capitulo neminem diſtinctio. 70. 328
toletanum 4. vocari vniuerſale. 945
tonſura prima eſt ordo. 86
tonſura quandoque tres minores ordines comprehendit. 327
tonſuram ferre non tenetur, qui in minoribus contrahit. 254
tormenta non ſunt ſine præſumptione infligenda. 465
torquere poteſt iudex aliquas perſonas. 1011
tot aſcendent ad gloriam, quot ceciderunt. 1772
Tractoria, & tractatoria. 71
tragœdi vnde dicuntur. 412
tranſactio in ſpiritualibus interuenire non poteſt, ſed bene amicabilis compoſitio. 537
tranſcriptum an valeat ſine originali. 346
tranſigi licet in aliquibus criminibus pag. 598
tranſire per agrum alienum multis in caſibus licet. 2
tranſitus ad religionem arctiorem permiſſus eſt, non ad parem. 1134
tranſubſtantiatio fit ad vocem ſacerdotis. 1815
tremiſſis eſt media pars ſolidi. 518
tres dicuntur multi. 325
tres regulæ notabiles. 458
tribulatus agere debet gratias Deo. pagi. 1163
tributum eſt ſignum ſubiectionis. pag. 1288
trifariæ. 34
triſmegiſtus. 18
triſtitiæ cauſa permittuntur aliqua. pag. 1374
trithcitæ. 1344
tropologia. 1586
tropologia eſt moralitas. 1586
turpitudinẽ allegans, audiri non debet. 1485
tutela eſt triplex. 393
tutelam non tenentur clerici recipere. 393
tutor teſtamentarius non tenetur ſatiſdare. 811
tutor pupilli nomine non debet vſuras exigere. 213
tutor an teneatur de leuiſſima culpa. pag. 393
tutiorem in partem interpretãdum eſt vbi periculum vertitur. 1471
tutoris dolus pupillo nõ obeſt. 1881

V

Valentiniani. 1343
Vaſallus eccleſiæ cui dẽt fidelitatis iuramentum præſtare. 312
vaſallus dominum non accuſat. 1199
vaſallus an teneatur contra omnes dominum ſuum iuuare. ibid.
vaſallus poteſt ſeruire quandoque per ſubſtitutum. 1550
veſtigalia noua a ſolo principe induci poſſunt. 1336
velum quibus diebus imponi debet. pag. 1144
vetum eſt quadruplex. 1145
venatio eſt multiplex. 387
venatio prohibetur, ſed non piſcatio. pag. 388
vendere quandoque quis compellitur. pag. 472
vendere quandoque quis cogitur rẽ ſuam. 266
vendens duobus ſucceſſiue, & tradens poſteriori ipſum efficit potiorem. pag. 1453
venditio hominis liberi tenet, quinque interuenientibus. 1457
venditio tripliciter reſcinditur. 1454
venditio non eſt, vbi in materia erratur. 1453
venditor non tenetur de partu cuiſo. 1849

ve-

Veneti patriarcham, & epiſcopum habent. 360
Veniam vnius peccati non p̄t quis obtinere, niſi de omnibus ſatisfaciat. 1655
Veniale ſine mortali non remittitur. 1684
Veniale poteſt ne quis committere, vt alter euitet mortale. 48
Venialia delentur ſacrificijs. 1931
Venialia triplicia ſunt. 115
venialia remittunt̃ varijs modis. 115
venire poteſt quis contra factum ſuum pag. 270
verbum vnius temporis ſępe pro alio ponitur. 1518
verbum indefinite prolatum, eſt generaliter intelligendum. 1256
verbum generale omnia debet comprehendere. 75
verba bona quandoq; mala intentione proferuntur. 1196
verba rebus deſeruiunt. 495
verba an ſint ſem p̃ attẽdenda. 1173
verba ad qđ inſtituta fuerint. 1811
verba in ſacramẽtis ſunt neceſſaria. 482
verba in contrahendo matrimonio an ſint de neceſſitate 195
veritas a quocunq; dicatur, eſt omnibus præferenda. 25
veritas, figura, & res ſacramẽti ſunt in altaris ſacramento. 1813
veritas conſcientiæ a furto excuſat. pag. 1171
veritas diſciplinæ quandoq; poteſt deſeri. 1222
veritas præiudicat opinioni. 21
verſus circa materiã baptiſm. 1861.
veſtes ferantur ſecundum regionis conſuetudinem. 1160
veſtis dñi indiuiſa remanſit. 1313
vetus ius manet ſimul cum nouo niſi expreſſe corrigatur. 1156
vexationem redimere vtrũ licitum ſit. 527
via paradiſi eſt arcta. 1629
vię Domini miſericordia, & veritas. 1322
vicarij conductitij presbyteri dici poſſunt. 1157
vice dñs quis dicatur. 403 & 1090
vicinorum facta præſumitur ſcire. pag. 1205
victimę impiorum abominabiles dicuntur. 1788
vict⁹ & veſtitus ſufficit clerico. 198
victus nomine comprehenditur veſtitus. 143
vidua. 347
vidua non benedicitur. 1410
viduæ poſſunt indiſtincte contrahere. 1482
viduæ ſunt ſumptibus eccleſiæ ſuſtentandæ. 531
viduę, & pupilli ſunt circa forum priuilegiati. 393
vigilia Pentecoſtes eſt neceſſario ieiunanda. 347
vigilantibus iura ſcripta ſunt. 380
vilitas eſt fugienda. 251
vim vi repellere licet. 316
vim faciens non ſemper vi poſſidet pag. 1641
vindicta infertur duplici ex cã. 1214
vindicta ratione multitudinis relaxatur. 1234
vinum, & aqua vtrum tranſeant in ſanguinem tantum, & vide quod ibi notatur. 1778
vinum tranſubſtantiatur in corpus: hæc propoſitio concedenda non eſt, nec iſta panis tranſubſtantiatur in ſanguinem. 1783
violẽtia infertur p̃ſonis & reb. 1205
vir & vxor erunt duo in carne vna qualiter exponitur. 1419
vir nõ ſit vxoris ardẽs amator. 1510
vir p̃ dote nõ tenet̃ fideiubere. 914
vir vtrum puniebatur talione in veteri lege. 1695
vir & vxor tenentur duplici ſeruitute. 1450
vir & mulier nõ debent iudicari ad imparia. 1522
vir debitum vxori non ſemper, nec vbique reddere tenetur 144
vir quandoque habetur ab vxore, & non habet eam. 1531
vir nõ põt eſſe curator vxoris. 1701
vir cur miſceatur vxori cauſæ quattuor. 1497
viro non licet adulterum interficere. 1393
virgo dici poteſt etiã corrupta. 778
virgo velata repræſentat eccleſiam. pag. 1398
virgo beata, & ſanctus Ioannes fuerunt in vtero ſanctificati. 115
virginitas ſoror eſt angelorũ. 1493
virginitas æquiuocatur. 1697
virginitatis laudes. 1408
virginitatem Deus reſtituere nõ poteſt 1518
virgilium putare eſſe Platonem eſt impoſſibile. 1452
virtus omnia perũctatur. 1329
virtus non eſt ſine fide, & charitate pag 1447
virtus quælibet intenditur & remittitur. 1610
virtutis diffinitio. 1516
virtutem ingreditur, qui malitiam egreditur. 1229
virtutes omnes habet, qui vnam habet. 1846
virtutes omnes ab vno vitio detrimentum patiuntur. 423
viſitator an ius habeat in electione. pag. 293
viſitatorẽ quis conſtituere põt. 295
viſitatio quoties fieri debet. 825
viſitans ſit contentus euictionibus a iure taxatis. 838
vita an ſit pecunia redimenda. 376
vita actiua non eſt contemplatiuæ præferenda. 666
vita hominis eſt peregrinatio. 1507
vita præſens ſine venialibus non ducitur. 1808
vitę pręſentis tempus breue dicitur eſſe. 424
vitę mutatio non eſt facilis. 1635
vitam hominum corrigi bonum eſt 384
vitijs reſiſtere eſt uerum poſſe. 1633
vnctio extrema poteſt iterari. 4 0
vnctio extrema an poſſit fieri ſine oleo. 431
vngere an poſſit quis ſine oleo non conſecrato. 430
vnguntur varijs varia membra. 430
vngunt̃ infirmi p̃p duas cauſas. 430
vnitas perfecta eſt inter nos & Chriſtum. 1819
vnius dicto quandoq; creditur. 392
vniuerſitas delinquere poteſt. 761
vniuerſitas an poſſit accuſari. 941
* vniuerſale cõcilium vocari interdum ipſius Africæ. 729
vniuerſalis ex idefinita colligit. 41
*vniuerſalis Papę nomen qua notione Romano conueniat. 453
vnus an puniatur pro alio. 545
vnus vicem plurium ſupplere non poteſt. 401
vocatis ad munera quot dies detur ad ſe excuſandum. 628
vocem aptare ad clarius cantãdum non eſt peccatum. 411
voci vnius quandoque creditur. 449
voci viuę magis credendũ eſt, quam mortuæ. 450
voluntas uerbo aut facto declarari poteſt. 1416
voluntas etiam in bonis non operatur pro facto. 1554
voluntas potius quàm factum attendi debet. 738
voluntas ſola non punitur. 752
voluntas manifeſtatur ſignis, & voce, pag 335
volũtas ſine effectu nõ punit̃. 558
voluntas an ſit magis attendenda, quam perſeuerantia. 1560
voluntas bona ſufficit. 388
voluntas nuda eſt quandoque plectenda. 546
volũtas ſola an facit ſimoniacũ. 452
voluntate delinquẽdi efficitur quis reus. 1563
voluntates duę fuerunt in Chriſto, pag 56
voluntas eſt ſpernenda teſtimonio Horatij. 1900
votum de præſenti plus obligat quã votum de futuro. 1644
votum continentiæ tribus modis ſolennizatur. 1391
votum quodlibet aliquas conditiones continet. 1173
votum ſolemnizatur tripliciter 124
votum quoddã eſt expreſſum, quoddam tacitum. 1413
votum ſimplex frangens an ſit adultero peior. 1011
votum an impediat, & dirimat matrimonium. 1390
votũ an p̃ opere ſit reputãdũ 1554
votum d u rſa ſort t̃ vocabula 1393
votum ſolemne poteſt fieri coram priuata perſona. 1145
votũ vxoris p̃t marit⁹ impedire. 893
votũ emittens an ſemper teneatur illud ſeruare. 1103
votum deferere vtrũ ſit permiſſum pag 1098
votum ſolẽne, qđ dicemus eſſe 1390
voti ſimulatio obligat. 1392
voto nemo obligatur ante legitimã ætatem. 1142
vouere nõ oibus eſt p̃miſſum. 1099

Vouere religionem & vouere conti nentiam differunt. 1391
Vouentes ſimpliciter an poſſint ad inuicem contrahere. 1410
Vouentes contrahendo, & contrahe re volendo peccant. 1408
Vouens ſimpliciter qui cõtraxit, an mortua vxore cõtinere teneatur. pag. 1409
Vox p̃conia paucis innoteſcit. 1182
*vrbani II. decretum ex codice ma-nuſcripto de loco vbi dandæ ſint decimæ. 1042
vrbani II. capitula duo ex vetuſtis Gratiani codicibus relata. 969
vſucapio quid ſit: & quot in ea exigantur. 1062
vſucapio non currit contra creditores. 1072
vſucapio. 6
vſus quatuor ſpecies. 1493
vſucapi nequeunt res aliquæ. 1075
vſusfructus an tollatur. per ingreſſum religionis: vel an quæratur monaſterio. 139
vſusfructus eccleſiæ relictus durat centum annis. 1051. & 1076
vſura quãdoq; nõ fit licet pro quat tuor quinque ſoluantur. 986
vſura centeſima. 828
vſura aliquando non committitur licet ultra ſortẽ quid accipiatur. pag. 982
vſurarij, & alij multi non poſſunt promoueri. 154
vſurario poſt mortem non eſt communicandum. 1322
vſuræ cauſa damni vitandi poſſunt peti. 985
vſuræ etiam ſecundũ leges nõ ſunt dandæ. 486
vſurpare quis dicitur. 588
vt, dupliciter ponitur. 635
vt, eſt conſecutiuum. 463
vtile per inutile quandoque uitiatur. 711
vtile non debet per inutile vitiari. pag. 1863
vtilitas quando eſt fugienda. 251
vtilitas. 335
vtilitatem ſuam an poſſit quis præferre publicæ. 779
vulnerans occidiſſe dicitur. 1292
*vuirigeldum. 1106. & 1110
vxor quæ a uiro diſceſſit, in tribus caſibus ſibi non reſtituitur. pagina. 1540
vxor inconſulte dimiſſa eſt reſtituẽda. 1421
vxor adultera perdit dotem. 1544
vxor. & filij de bonis eccleſię paſci poſſunt. 244
vxor clerici eſt de foro eccleſię. 151
vxor a viro ſeparata, ſub qua cautione, eſt ei reſtituenda. 1490
vxor dans viro licentiam promouẽdi vouere videtur. 1420
vxor duplicem ſeruitutem viro debet. 1695
vxor quæ plures viros habuit, cum quo ſepelietur. 964
vxor ſequitur forum viri. 841
vxor an teneatur ſequi virum vagãtem. 963
vxor viro leproſo an debitũ reddere teneatur. 470
vxor promoti an matrimonium cõtrahere poſſit. 552
vxor poteſt accuſare virum de adulterio. 1523
vxori virum impotentem alleganti utrum ſit credendum. 1539
vxori virum petenti non ſemp̃ ſit reſtitutio. 436
vxore adulterante, an perdat vir ius exigendi. 1489
vxorem occidere grauius eſt quam matrem. 1545
vxorem habẽs, nauiganti in periculis comparatur. 1101
vxorẽ cognoſcens, cum qua votum emiſit, inceſtum committit. 368
vxores a uiris per dominos nõ ſeparentur. 1458
vxores plures ſimul habere nõ licet. pag 1481
vxores quare debent eſſe viris ſubditæ. 1700
vxores ordinandorum quid vouere debeant. 130
vxores viris ſubſunt. 1402
vxores clericorum ſi peccent; quid iuris. 1546

X

XEnodochium. 1289

Z

ZElus domus tuæ comedit me, qualiter exponitur. 1243
Zelum bonum quidam ex Iudæis habuerunt. 996
Zizania eſt a tritico ſeparanda. 505

FINIS.

EA DE QVIBVS LECTOREM principio viſum eſt admonere, hæc ſunt.

IN Eccleſia Romana omnium eccleſiarum magiſtra ſolitos eſſe aſſeruari conciliorum canones, &. Pontificum decreta, ac ceteris eccleſijs communicari plane compertum eſt. Atque in vſu præcipue videtur fuiſſe collectio illa, quam Nicolaus Papa in capit. ſi Romanor. diſtinct. 19. Codicem canonum nominat; in quo continebantur canones, & regulæ illæ, quæ recenſentur a Leone IV. capit. de libellis. diſtinctio. 20. Huius codicis tria manuſcripta exemplaria Romæ habentur in Vaticana bibliotheca. Extat etiam impreſſus Moguntiæ Ann. Salu. 1525.

De codice canonum.

Repertus eſt autem in vetuſtiſſimo Cardinal. Vercellenſis codice Creſcouij ad epiſcopum Liberinum quidam quaſi nomocanon; in quo, cum plnribus cauſarum titulis propoſitis, exponatur deinde, quibus ſynodorum, ac Decretalium epiſtolarum locis cauſæ illæ tractentur, capitibus Moguntini codicis, & numeri numeris optime reſpondent: Quæ quidem a Creſconio adhibita diligentia ſatis indicat frequentiſſimum fuiſſe huius collectionis vſum, & hæc ea eſt, quæ in notationibus, quæ nunc eduntur, abſolute Codex canonum vocatur. Ceterum inter priuatos collectores, qui multo plura congerere ſtudent, perantiquus eſt Iſidorus: cuius collectio protenditur a canonibus Apoſtolorum vſque ad conciliorum Hiſpalenſe ſecundum, habeturque in duobus codicibus Vaticanæ bibliothecæ, & vno monaſterij Dominicani Sanctæ Mariæ ſupra Mineruam; extat autem impreſſa in editionibus concilium, in antiquioribus quidem purior, in recentioribus autem, multis aliis conciliis, ſcriptiſque admiſta. Iſidorum hunc Igmarus archiepiſcopus Rhemenſis in libro de ſynodis celeberrimus illum Hiſpalenſem fuiſſe affirmat, a quo teſtatur etiam Trittemius librum Decretorum eſſe conſcriptum: ac certe multa verba, quæ in præfatione huius collectionis leguntur, ſunt in libro quinto Etymologiarum. In codice autem Dominicanæ bibliothecæ initio præfationis ita legitur, *Iſidorus mercator ſuus Chriſti lectori conſeruo ſuo &c.* nec multo ſecus in Vaticanis; quo loco in impreſſis eſt. *Iſidorus peccator ſeruus Chriſti, &c.*

De collatione Iſidori.

Secutus deinde eſt (vt de ijs primum quorum opera typis excuſa ſunt, ſequamur) Burchardus Vuormacienſis epiſcopus Othonis Tertij, & Henrici Secundi, Bauari Imperatorum ætate: qui non ordinem temporum, & prouinciarum, vt Iſidorus, ſed rerum, & cauſarum ſibi ſequendum putauit. Iiſdem veſtigiis inſtitit non ita multo poſt Iuo Carnutenſis epiſcopus; ſed exorta interim Berengarii hæreſi multa ad illam confutandam pertinentia addidit, ac multa etiam præterea ex Pandectis, & codice: dum de laicorum quoque officiis ſibi agendum putat, quod Burchardo minus neceſſarium viſum fuerat. Extant autem duo volumina Iuonis nomine inſcripta, eandemque habentia præfationem, quorum vnum, quod Pannormia, alterius, quod abſolute decretum inſcribitur, quaſi epitome quædam eſt.

Burchardus. Iuo.

Verum in hoc eodem campo alii etiam grauiſſimi viri (quorum libri partim in publicis, partim in priuatis bibliothecis manuſcripti habentur) Creſconius, Anſelmus, Deuſdedit Cardinalis, Gregorius presbyter qui volumen ſuum Polycarpum inſcripſit, aliique nonnulli præclare ſe exercuerunt, ſuamque operam probauerunt. Nouiſſimus iſtorum omnium præter auctorem Pannormiæ (nam is recentior fortaſſe eſt) Gratianus monachus Benedictinus non tantum decretis colligendis, quod ſuperioris fecerant, operam dedit: ſed Iuonis fortaſſe præfatione excitatus eo potiſſimum incubuit, vt certis quæſtionibus propoſitis, quid in vtramque partem ex canonibus, qui inter ſe nonnunquam pugnare videbantur, dici poſſet, ipſe & aſſerret & explicaret, omninoque eorum varietatem, quæ ſpeciem diſſenſionis habebat, ad concordiam reuocaret.

Panorm. Decre. Creſconius. Anſelm. Deuſdedit Cardina. Gregorius presbyter auctor Polic. Grat.

Ceterum in longo, ac perdifficili opere multa a parum æquis hominus exagitabantur: nonnulla pii etiam & verecundi interdum deſiderabant. Quamobrem ne huiuſce vtiliſſimi, & grauiſſimi codicis vacillaret auctoritas, placuit primum Pio Quarto, ac ſubinde Pio V. & Gregorio XIII. (apud quem etiam huius perfecti operis, quemadmodum & aliarum maximarum rerum, laus fuit,) vt illi corrigendo ſumma opera daretur, menda librariorum tollerentur, ſi qua etiam in re Gratianus,

tianus, vt homo minus vidiſſet, modeſte notaretur, ipſaque omnino capita ſuis auctoribus quam diligentiſſime reſtituerentur. Itaque & Romę Vaticana bibliotheca, & monaſterij dominicani ſuper Mineruam, aliæque non paucæ excuſæ ſunt, & ex alijs vrbibus, atque regionibus inuitati doctiſſimi homines, qui idem facerent, & ſi quid inueniſſet, quod ad hanc rem pertineret, pro ſua pietate libenter communicarent, atque ad Pontificem mitterent. Qua diligentia illud factum eſt, vt cum iam magnam partem ſuum vnicuique tributum ſit, ac propterea intelligi plerumque poſſit, quæ ſynodorum generalium, quæ ſummorum Pontificum, quæ prouincialium conciliorum, quę patrum decreta, ac ſententiæ, atque inter hæc quæ ſanctæ Romanæ ſedi probata ſint quæ minime, vix quiſquam errare, atque incerta pro certis ſequi, certa vero pro incertis ſuſpecta habere poſt hac queat.

De citationibus.

Quod ad citationes auctorum pertinet, vbi error euidens erat, aut nonnulla Gratiani exemplaria cum veriore, atque ab alijs collectoribus allata citatione conſentiebant, ſublatis falſis inſcriptionibus veræ ſunt reſtitutæ. Vbi vero, quamuis caput apud alium auctorem eſſet inuentum, fieri tamen poterat, vt illius quoque eſſet, quem Gratianus citaret, (ſunt enim haud raro decreta tralatitia, & ſententiæ ſimiles in bonis auctoribus) retenta Gratiani citatione ſatis viſum eſt locum, vbi hodie habeatur, indicare. Et quoniam interdum aut capitis aliqua quidem pars illius auctoris eſt qui citatur, aliqua vero minime, aut verba valde ſunt mutata, id quoque eſt indicatum, adſcriptumque præterea in margine, quo loco idem caput in gloſſa Bibliorum ordinaria, in libris ſententiarum, & apud ceteros collectores habeatur, eos pręſertim, qui in huius operis emendatione magno vſui fuerunt. Animaduerſum vero eſt multa olim fuiſſe (quorum nonnulla hodie etiam habentur) homiliarum ex varijs auctoribus collectarum volumina, quibus homilijs nomen auctoris aut non eſſet præpoſitum, aut etiam mutatum, quod decretorum collectoribus, qui fontes adire in illa librorum penuria plerumque non poterant, errandi interdum dederit occaſionem. Sæpe etiam Gratianus multas Patrum ſententias ſimul colligit, atque in vnum caput concludit (quamuis in vulgatis codicibus plerumque in diuerſa capita ſint diſtractæ, ſed fere ſine rubrica,) idque cum facit, non ipſa prorſus auctorum verba affert, ſed arbitratu ſuo mutat, addit, imminuit, ſummatim complectitur, quod etiam Burchardus, & Iuo faciunt, cum citant hoc modo, *Ex dictis Auguſtini, Ex dictis Hieronymi*.

De emendatione texti.

In emendando textu, primum initia capitum ob vſitatas doctorum citationes non ſunt mutata: ſed vbi ab originali diſcrepabant: in margine, aut in notatione eſt indicata germana lectio. Deinde hæc gloſſæ ipſius habita ratio eſt, vt nihil in textu ſit mutatum, vbi mutatio ipſa impeditura erat, quo minus quid ſibi auctor gloſſæ voluiſſet, animaduerti poſſet, ſed eodem modo aut in margiue, aut in notatione mendum eſt indicatum. Vbi vero hæc non obſtabant, hæc fere ſeruata corrigendi ratio eſt, vt ſi videretur voluiſſe Gratianus auctorum, quos citaret, ipſa prorſus verba referre, ea ex ipſo originali emendarentur, & interdum etiam non leui propoſita vtilitate, aliqua adderentur: niſi ſicubi vulgata lectio viſa eſt melior: nam tunc illa retenta notatum eſt, quomodo originale ipſum habeat. Sin autem Gratianus non eadem prorſus verba afferre voluerat, ſed aut in ſummam quandam ipſe redigere, aut ab alijs redacta, vt ab auctore gloſſæ ordinariæ, ab Iuone, & alijs collectoribus referre: tunc nihil fere emendatum, vel additum eſt, niſi forte Patris illius, vnde collector acceperat, reſtituta lectio magnam afferre viſa eſſet vtilitatem, multiſque locis id notatum eſt, & verba ipſius originalis allata, vt lector identidem in memoriam huius adhibitæ cautionis reuocaretur, & labore ad originalia adeundi leuaretur. Quod ſi idem caput ex pluribus vicinis alicuius patris locis confectum eſt; (nam quæ multum diſtabant, ſatis plerumque fuit in margine indicare) adiectæ ſunt in textu particulæ illæ, *& ſupra, & infra*: Scilicet, vbi ſeriem & nexum collectionis impediturae non erant: Vbi vero Gratianus ipſe loquitur, ex manuſcriptis huius libri exemplaribus pura, germanaque lectio eſt reſtituta.

De verſionibus.

In codice canonum capita, quæ ex Græcis ſynodis recitantur, ſunt a Dionyſio. Exiguo in linguam latinam conuerſa, cuius præfatio manuſcriptis ipſius codicis exemplaribus præpoſita legitur. Iſidorus autem partim hac ipſa Dionyſij verſione, quamquam raro, partim fortaſſe priſca illa, cuius mentionem in præfatione ſua Dionyſius facit, vſus eſt aut integris, aut aliquantulum immutatis, partim etiam aliis, quæ tunc, vt ipſemet Iſidorus teſtatur, extabant hodie, præterquam apud iſtos decretorum collectores non extant. Quo circa mirandum magnopere non eſt, ſi ceteri collectores, & omnium fere poſtremus Gratianus, qui &

codicem

codicem illum canonum, & Iſidori collectionem, & alias etiam habebant, eundem canonem non ſemper ex eadem verſione recitent. Qua de re ſæpe in notationibus lector eſt admonitus, & vbi neceſſarium viſum eſt, græca canonis verba cum verſione noua ſunt allata; idemque in ceteris patrum græcorum ſententijs factum eſt. De nomine Paleæ ſunt variæ doctorum hominum ſententiæ. Multi ea capita, in quibus res inanes ac leues continerentur, hoc nomine appellari cenſuerunt; alij quaſi τὰ παλαιά, id eſt antiqua: alii quaſi additiones quaſdam deriuata, aut potius deprauata voce ab aduerbio πάλιν, id eſt, rurſum, quo ſcriptores etiam Latini tempore Gratiani vterentur. Verum Ioan. And. in addition. ad Specul. tit. de diſputation. & allegation. prope finem (quem Imola in rub. de verbo. obligat. Alexandrinus in prooemio Decreta. Iaſon in rubr. tit. de action. & alij ſunt ſecuti) putat quendam Protopaleam, quem Iaſon addit Cardinalem fuiſſe, collectioni Gratiani capita hæc adiunxiſſe. Atque vt in re tam incerta aliquid elici coniectura poſſit, exponetur, quid in collatis exemplaribus obſeruatum fuerit. In tribus, quæ ſunt antiquiſſima, & videntur ſcripta paulo poſt Gratiani ætatem, pauciſſima ex huiuſmodi capitibus habentur. In vno valde emendato ſunt appoſita in margine ſine vlla nota, ſed non omnia quæ in impreſſis, quamuis viciſſim in illo additiones aliquæ ſint, quæ in his non habentur.

De paleis.

In alio litteris perantiquis deſcripto, Paleæ ipſæ recentiori ſcriptura toti volumini præponuntur. In ceteris habentur, aut omnes, aut pleræque, & partim quidem cum paleæ nomine, partim vero ſine vllo a ceteris capitibus diſcrimine. Ex qua obſeruatione illud videtur poſſe colligi, has paleas eſſe additiones non eodem tempore factas ad primam collectionem Gratiani, in margine primum adſcriptas, ac nonnullas fortaſſe ab ipſomet Gratiano, vt fit, inter componendum, aut relegendum, quas deinde librariorum quidam omiſerint, quidam in contextu poſuerint, interdum coniuncte cum prioribus capitibus, interdum cum aliquo diſcrimine. Falſam vero eſſe illorum opinionem, qui eas contemnendas putant, ex eo conſtat, quòd multæ & in Decretalibus, & apud vetuſtiores Gratiano collectores habẽtur, quod ſuis locis indicabitur.

De titulo.

In pleriſque vetuſtis huius collectionis exemplaribus hæc tanquam inſcriptio rubris litteris poſita eſt, *Concordia diſcordantium canonum*, addita in quibuſdam dictione, *incipit*, ſine vlla Gratiani mentione. Verum in Vaticano illo vetuſtiſſimo, cui voluimus ipſius initio recentiori ſcriptura paleas eſſe præpoſitas dictum eſt, ante ipſas paleas eſt hic titulus, *Decretum Gratiani monachi S. Felicis Bononienſis, ordinis Sancti Benedicti, compilatum in dicto monaſterio Anno Domini Milleſimo centeſimo quinquageſimo primo tempore Eugenij Papæ tertij.* In aliis vero duobus codicibus, in extremo eſt. *Explicit Decretum compilatum a Gratiano monacho monaſterij S. Felicis de Bononia.* In chronico, ꝙ inſcribitur *Pomærium Eccleſiæ Rhauennatis*, qui liber in Bibliotheca Vaticana ſeruatur, hæc de Gratiano leguntur: *Anno Chriſti milleſimo centeſimo quinquageſimo primo Gratianus monachus de Claſſa† ciuitate Thuſciæ natus decretum compoſuit apud Bononiam in monaſterio S. Felicis.* Idem teſtatur Hugutio vetuſtiſsimus huius codicis interpres ſecunda quæſtione ſexta, cap. poſt appellationem & Vincentius in libro Hiſtoriarum bis, ſemel libro vigeſimotertio, cap. trigeſimoprimo, loquens de Iſidoro, & iterum lib. vigeſimoquinto c. octuageſimoquarto, agens de Iuone, & alijs decretorum collectoribus: & S. Antonius parte tertia. hiſtor. tit. 18. c. 6. Trittemius vero in lib. de ſcriptoribus Eccleſiaſticis Gratianum agnoſcit huius collectionis auctorem, itemque in lib. 2. de viris illuſtribus ordinis S. Benedicti: quo tamen loco addit (ipſam fortaſſe operis inceptionem ſpectans) fuiſſe ab eo compoſitum Anno Domini Milleſimo centeſimo vigeſimoſeptimo. Hanc collectionem Innocentius III. in epiſtola ad Archiepiſcopum Compoſtellanum vocat corpus Decretum. Ob has igitur auctoritate, & receptam apud omnes opinionem in prima huius voluminis pagina præpoſitus eſt titulus nomine Gratiani.

† Alij. Claſſis. alij Giuſa.

Quod ad gloſſas pertinet, quæ pios & catholicos auctores habuerunt, quæ in illis ei rata paulo maioris ponderis pro humani ingenii infirmitate obrepſerunt, ea in margine ſunt notata, & quid catholice ſentiendum ſit, oſtenſum eſt. Hæ autem notæ, quibus aſteriſcus affixus eſt neceſſario poſt hac in omnibus impreſſionibus apponendę erunt.

De notationibus in gloſſas.

INDEX

GREGORIVS PAPA XIII.

Vniuerſis Chriſti fidelibus ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

EMendationem Decretorũ, locorumque a Gratiano collectorũ, (erat enim is liber mẽdis, & teſtimoniorum deprauationib. pleniſſimus) a nonnullis Romanis Põtificibus prædeceſſoribus noſtris optimo conſilio ſuſceptam, ſelectiſque ad id negotium Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & alijs eruditiſſimis viris adhibitis commiſſam, multis autem, varijſque impedimentis hactenus retardatam, nũc tãdem, vetuſtiſſimis codicibus vndique cõquiſitis, auctoribuſque ipſis, quorũ teſtimonij vſus erat Gratianus, perlectis, quæq; perperam poſita erant ſuis locis reſtitutis, magna cum diligentia abſolutam, atque perfectam, edi mandauimus. In quo magna ratio habita eſt operis ipſius dignitatis, & publicæ eorũ præſertim, qui in hoc ſtudio verſantur, vtilitatis. Iubemus igitur, vt quę emẽdata, & repoſita ſunt, omnia quam diligẽtiſſime retineantur, ita vt nihil addatur, mutetur, aut imminuatur.

De hoc titulo dictum eſt in præfatione.

CONCORDIA DISCORDANTIVM CANONVM.

Ac primum α de iure diuinæ, & humanæ conſtitutionis.

DISTINCTIO PRIMA.

ps HVmanũ genus [a] duob. [b] regitur naturali [c] videlicet iure, & morib. [d] Ius naturale eſt, qđ in lege & Euãgelio cõtinetur: quo quiſq; iubetur alij facere, qđ ſibi vult [e] fieri: et ꝓhibetur [f]

Gloſſas Ioãnis ſupplemit in multis Bartho. Brix.

QVONIAM nouis ſuperuenientibus cauſis, nouis eſt remedijs ſuccurrendum: idcirco ego Bartholomæus Brixienſis confidens de magnificentia Creatoris, apparatum Decretorum duxi in melius reformandam, non detrahendo alicui, nec attribuendo mihi gloſſas, quas non feci: ſed ſupplendo defectum ſolum modo, vbi correctio neceſſaria videbatur, vel pp ſubtractionem decretalium, & diminutionem earundem, vel propter iura, quæ ſuperuenerunt de nouo. Interdum etiam ſolutiones interpoſui, quæ prætermiſſæ fuerant a Ioãne. Hoc feci ad honorem omnipotentis Dei, & Eccleſiæ Romanæ, & ad communem vtilitatem omnium ſtudentium in iure canonico. Bar.

HVmanum genus.] Hæc diſtinctio diuiditur in duas partes. In prima probat per quatuor canones, quód humanum genus regitur duobus, ſcilicet iuribus, & conſuetudinibus.] In ſecunda parte, quæ incidit ibi.] Eſt & alia,] ponit ſeptẽdrias iurium. Ioan. de Fan. & Pet.

CASVS Iſte ſic ponitur. Dĩ hic, ꝙ duo ſunt inſtrumẽta, ꝑ quę genus humanũ regit, & gubernat. .ſ. ius naturale, & conſuetudo, ſiue mos. Ius naturale ẽ, qđ ĩ lege, & ĩ Euãgelio continet: quo iure quiſque iubet alij facere, quod ſibi vult fieri: & hoc ꝓhibet alij inferre, quod ſibi nolit fieri: & hoc ꝓbat auctoritate Chriſti dicentis. Omnia quæcunque, &c.

a ¶ Humanũ gen⁹.] Tractaturus dominus Gratianus de iure canonico, primo incipit a ſimplicioribus ſcđm naturã. ſ. a iure naturali. q̃ đ antiquius & dignius eſt 1 Cępit enĩ ab ipſa rõnali creatura, vt iſt. de re. diui. §. cõmodius. Aſſignat ergo multas dĩas iuris naturalis ad alia iura, vſque ad 15. d. in qua aggredit principale propoſitũ de iure canonico, originem eius aſſignans.

Ius naturale reliquis antiquius eſt.

1 Vt 5. d. c. 1. in prin.

b ¶ Duob.] Signat cõtrariũ ĩfra 96. di. dũo. ſed illis duob. regit tanq̃ auctorib. iſtis tãquam inſtrumentis 21. q. 1. c. ſicut enim. §. ex his.

c ¶ Naturali.] ideſt, diuino. 2.

d ¶ Moribus.] .i. cõſuetudinario iure, vel etiam iure humano, ſiue ſcripto, ſiue nõ ſcripto. 25. quę. 2. inſtitutionis.

2 Idẽ Alex. de Imo. in l. militis. C. de teſt. militũ.

e ¶ Vult.] Sed nonne ego volo, qđ alſ ideſt mihi rẽ ſuã, non tñ ego volo ei dare rẽ meã? Expone ergo, vult, ideſt dẽt velle, & ſic exponitur ibi, Habe charitatem, & fac quod uis & ſic exponitur lex. ff. de ſolu. l. 1. vel expone iubet, ideſt conſulitur 3 ſic econuerſo verbũ rogãdi ꝓ verbo ꝓcipiendi ponit 11. q. 3. rogo.

Volo, ideſt velle debeo.

3 Conſilitur, & males quia, oĩno præceptum eſt ſed expone, vult ex eodem naturali dictamine, non autẽ ex perturbatione concupiſcentiæ.

f ¶ Prohibetur.] Nunq̃ inuenimus expreſſe prohibitũ in lege, vel in Euangelio, niſi per quandã conſequentiã Nã vbi vnũ cõtrariorũ ꝓcipitur, ꝑ cõſequẽs aliud ꝓhibetur: ſic vbi aliquid iudicatur meũ eſſe, per cõſequens iudicatur tuum non eſſe, ff. de procu. l. Pomponius. §. 2.

a ¶ Inferre.] Sed nonne iudex vult inferre mortẽ reo, ſed tñ non vult vt ſibi mors inferatur? Sed dic φ iudex non infligit mortem, ſed lex, vt 23.q.5. homicidas.& c. cum homo. Vel intelligas hæc omnia de operibus miſericordiæ, ad q̃ quilibet tenetur, vt 86.diſt.nõ ſatis.Io. citum eſt comedere vuas in agro alterius, ſed non exportare, conterere ſpicas & comedere licitũ eſt 6.q.3.c.1.ſed nõ mittere falcẽ, vt infra de conſe. diſt.5.diſcipulos. ſed licet ſit æquum iure diuino, tamen nõ eſt ius. id eſt, ius non dat ciuilem actionẽ. Vbi enim aliquid mihi

Iudex nõ cõdemnat, ſed lex.

alij inferre, [a] qđ ſibi nollet fieri. *Vnde Chriſtus in Euãgelio* [b] [*Oĩa quecumq; vultis* [c] *ut faciãt uobis hoĩes, et vos eadem facite illis. Hac eſt enim* [d] *lex & propheta.*

Math. 7.

Hinc [e] *Iſidorus in 5 lib etymologicarum, c. 2 ait.*

Not. α ¶ Ac primũ.) *Hoc loco in manuſcriptis codicibus magna eſt varietas Nã partim nulla eſt hoc loco inſcriptio: partim vero legitur* De iure ſcripto, & nõ ſcripto, & qđ cui præponatur, & legũ auctoribus, & duorũ malorũ electione, ſiue diſpenſatione. *Aut,* Ac primũ de iure conſtitutionis naturæ diuinæ, & humanæ. *Aut,* De iure naturæ, & humanæ conſtitutionis, *quã Dominicus de Geminiano agnoſcit & extat in nonnullis antiquioribus editionib Aut* De iure naturæ, & cõſtitutionis: *q̃ inſcriptio maxime videtur conuenire tractationi Gratiani, qui ſæpe ad hæc capita reuertitur. ut initio diſt. 5. 7 8. 15 & 11. q. 1. c ſi qua cauſa, hunc totũ locum indicãs ſcribit.* Require in principio, vbi differẽtia ſignatur inter ius naturale, & ius cõſtitutionis. *Verumtamen in hac tanta uarietate q̃. vt aliæ cõiecturæ mittãtur, argumẽto eſſe põt nullã hic a Gratiano ipſo poſitã eſſe rubricã ſatis viſũ ẽ, reiectã vulgata lectione, cæteras ĩdicare.*

¶ Diuinæ leges natura, humanæ morib. conſtant. C. I.

OMnes leges [f] aut diuinæ ſunt, aut humanę. Diuinæ natura, humanæ moribus conſtant, ideoq; hę diſcrepant, [g] quoniam aliæ alijs [h] gentibus placent. ¶ Fas lex diuina eſt, ius lex humana. ¶ Tranſire per † agrum alienum [i] fas eſt, [k] ius non eſt.

† per alienum.) in l. ſi d. manuſc.

Ex uerbis huius auctoritatis euidẽter datur intelligi, in quo differãt inter ſe lex diuina & humana: cũ oẽ qđ eſt fas, noie diuina vel naturalis legis accipiatur, noie uero legis humanæ mores iure conſcripti & traditi intelligantur. Eſt nãq; ius generale nomen multas ſub ſe continens ſpecies. Vnde in eo lib. Etymol c. 3. Iſidor ait.

¶ Ius genus, lex autem ſpecies eſt. Cap. II.

IVs generale [l] nomẽ eſt; lex aũt iuris eſt ſpecies. Ius au

b In Euangelio] Matthæi 7.
c ¶ Vultis.] ideſt, debetis velle.
d ¶ Hæc eſt.n.] ideſt, in his conſiſtit, ſic ponitur ibi, Deũ time, & mandata eius obſerua: hoc eſt omnis homo, Eccleſiaſtici 12. de pœ. di. 2. charitas.
e ¶ Hinc] ad probandam diuiſionem ſupradictam.

OMnes leges.] CASVS. Capitulum iſtud diuiditur in tres partes. In prima parte dr̃, φ legum aliæ ſunt diuinæ, aliæ humanæ: diuinæ natura, humanæ autem moribus cõſtant, & quia mores hoĩum ſunt diuerſi, per quos humanæ leges ſtatuuntur: iõ humanæ leges diſcrepant: quĩa aliæ alijs placẽt, & alia alijs. In 2. parte dr̃, q hoc noĩe fas, lex diuina hoc nomine, ius, lex humana continetur. In 3. parte dr̃, φ tranſire per agrum alienum fas eſt, id eſt iure diuino permittitur: ius aũt non eſt, id eſt, nõ permittitur iure humano. Scda pars icipit ibi, Fas. Tertia ibi, (Tranſire.)

Plurale ĩ ſingulare ſoluitur.

f ¶ Oẽs leges.] ideſt, oĩs lex & ponitur plurale pro ſingulari, ſi.n.demonſtrares duas leges, vnã diuinã, & aliã humanã, non põt uere dici: iſtę leges, aut ſunt diuinæ, aut humanæ. Et valet talis interpretatio in reſcriptis quoque, cũ ita ſcribitur ſi iſta uera ſunt, i. ſi hoc verum eſt, & ſi illud verum eſt: ſic extra de appel. ſignificauit, in fi. & extra de præb. cum iam dudum, & extra de reſcr. ex parte ſic. inf. 2. q. 1. in primis. 1 & ff. de cond. & demon. falſa & ff. de ſtatu homi. ſumma.

1 Ibi, ſi alij accuſatores, &c.

g ¶ Diſcrepant. Non tamen ſunt contrariæ. nam tranſire per agrum alienum diuina lex permittit, humana prohibet: ſed prohibitio, & permiſſio non ſunt contraria. nam Dominus permittit vxorem infidelem dimitti, Apoſtolus prohibet. ut 28. q. 1. iam nunc.
h ¶ Alijs.] ut inf. 12. diſt. illa. & inf. 32. diſt. placuit,
i ¶ Alienum. Sed nonne iure naturali omnia ſunt cõmunia, ut inf. cap. ius naturale. & inf. diſt. 8. quo iure, non ergo aliquis ager alienus eſt, ideo expone, alienũ, ideſt qui eſt alienus modo.

Omnia ſunt cõmunia iure naturali.

k ¶ Fas eſt.] ideſt, æquum eſt 2 cum ſubeſt cauſa, & innoxius eſt tranſitus, ut 23. q. 2. c. ult. Itẽ iure diuino li-

2 Vel dic, id eſt licitum eſt, ſ. domino nõ prohibente. Prohibitio. n. domini tollit gane permiſſionem. Et dicas licitũ eſſe ei in ſua natura, & a iure naturali permiſſam, & a l. Moſaica. nã ius poſitiuũ ex conſtitutione licitum eſt, nõ ſemp æquũ eſt, 1 in Lau.

prodeſt, & tibi non nocet: æquum eſt, ut mihi non prohibeas, licet ius ibi deficiat, ut ff. de aqua plu. arcen. in ſumma. 1. § item Varus. Tranſire tñ per agrum alienũ licet in caſibus. ſcilicet, ſi ſeruitutem debeat, ut C. de ſer. ui. per agrum. Item ſi theſaurum ſuum quis uult effodere. ff. ad exhib. theſaurus in fi. Item ſi glans mea decidit in agrum tuum. ff. de glan. legen. l. unica. & dum quæro hominem fugitiuum, ff. de ſer. fugi. diuus. & in alio caſu. 23. q. 2. c. ult. Item dum uia publica deſtructa eſt, ut ff. quemadmodum ſer. amit. ſi locus. § ult. de.

EX VERBIS. CASVS. Cõcludit Grat. ex ſupradicto c. differentiã eſſe inter legem diuinã, & legem humanã: cum oẽ quod fas eſt, nomine diuinę, uel naturalis legis intelligatur: noĩe uero legis humanæ mores cõſcripti, & traditi intelligãtur. In fine dicit, qđ ius eſt gñale nomen multas cõtinens ſpẽs, & hoc probat per ſequentia.

IVs generale.] Caſus trium capitulorum ſequentium planus eſt, & per te uidebis.

l ¶ Ius generale.] quia iuſtum eſt: nec iudex dr̃ niſi in

ſtus

ſtus ſit,vt 23.q.2.c. 1.Quandoque eſt aliquod ius quod non eſt æquum,nec iuſtum, vt ſi alicuius vxor adultera tur,ꝙ ille non poſſit promoueri,vt 34.diſt.ſi cuius , qđ intelligo ſi ille poſtea cognouerit eam 1 quia ſine culpa ſuæ puniri non debet,vt 19.q.7. inuentum.Itē æquū & iu-

1 Siue ſcienter,ſiue ignoranter.

ꝙ non refert vtrum conſuetudo ſit ſcripta,an ſola ratione,id eſt ſine ſcriptura conſtet; quoniam & legem ratio commendat.In tertia parte quæ incipit ibi.[Porro] dicitur ꝙ lex eſt ratio:quia rationem habet:& cōſuetudo erit lex,id eſt,ſeruabitur pro lege,quæ rationem habet, dummodo religioni congruat,diſciplinę cōueniat,ſaluti proficiat, & dicitur conſuetudo,quia in vſu communi eſt.

tem eſt dictum : quia iuſtum eſt . Omne autem ius legibus,& moribus conſtat.

Iſid.eod.l.c.3.

¶Quid ſit lex. Cap. III.

LEx eſt [a] conſtitutio ſcripta.

¶Quid ſit mos. Cap. IIII.

Iſid.ibidem. Iuo p.1.c.200. †*tantundem.* in ori manuſc. & aliquot Gratiani.

MOs eſt longa [b] conſuetudo de moribus [c] tantummodo† tracta.

¶ *Aput Iſidorū hac antecedūt* . Mos eſt vetuſtate ꝓbata cōſuetudo , ſiue lex nō ſcripta . Nā lex a legendo vocata eſt ,quia ſcripta eſt.Mos autem longa conſuetudo eſt.

¶Quid ſit conſuetudo. Cap. V.

Iſid.ibidem. Iuo ibidem. Pann.l.2.c.161. Tertullianus in lib. de corona militis.

COnſuetudo autem eſt ius quod a moribus inſtitutum [d],quod ꝓ lege ſuſcipitur,cū deficit lex [e]. ¶ Nec differt,an ſcriptura,an ratione conſiſtat, quando & legē

d ¶ Inſtitutum. Videtur hic manifeſte, ꝙ plures vices non ſufficiant ad hoc vt aliquid dicatur conſuetudo,niſi inſtitutū ſit,ꝙ illud ꝓ conſuetudine amō ſeruetur . nā poteſt eſſe ꝙ ex gratia,vel tolerātia hoc ſępius ꝑmiſſum ſit, vt extra de ver.ſig.abbate.& 10.q.3.q[ui]a cognouimus. vn̄ licet aliqđ ſæpius factū ſit:niſi

Conſuetudo an egeat iſtitutione.

& iuſtum eſt , vt nemo cum alterius iactura locupletetur,vt extra de pœnis,ſuam & ff.de cond.ind. nā hoc. & tamen contra illam æquitatem inducta eſt vſucapio ſiue preſcriptio.Item iniquum eſt vt vnus puniatur pro alio: quia non debet vltra progredi pęna quam reperiatur delictum,vt extra de his,quæ fiunt a ma.par.... quæſiuit.tamen contra hanc ęquitatem multa iura loquuntur. vt 1.q.4.eccleſia.§.item ex peccato.Achor.& 6.q.1.§. ...plurimi.§.verum.& extra de ſpō.non eſt vobis. Sed dic ꝙ in omnibus caſibus ex cauſa,& pro bono pacis vel publico inducitur quandoque rigor contra naturalē æquitatem.quādoq; tamē ſine ratione inducitur rigor cōtra ęquitatē:& hoc ſolū pro ratione ſufficit ꝙ ita ſcriptum eſt,vt ff.qui & a qui.manu.lib.non ſi.l.proſpexit.

Rigor qñq; præfertur ęquitate.

a LEx eſt,&c.] iuſtum præcipiens,& contrarium prohibens. 23. q. 4. ſi eccleſia . in fi. & dicitur lex eo quod legitime ligat 2.diſt.omnis.Archi.

b MOs eſt longa.] Quam conſuetudinem dicis eſſe longam,vel quot vices dicis inducere conſuetudinē?nūquid illud quod bis factum eſt,vt 25.q. 2. ita nos.Vel illam,quæ ter facta eſt, vt extra de elect.venerabilem in fin.Vel illam,quæ ſæpius quam ter eſt facta,vt extra de cauſa poſ. & proprie cum eccleſia Sutrina . Vel illam,quæ decies facta eſt : ſicut longa præſcriptio dicitur quæ eſt x.annorum,vt C.de præſcrip.lon.temp. per totum.Vel illam,cuius nō extat memoria. vt 3.q.6.hæc quippe ff. de aqua quoti hoc iure §.ductus aquæ ? Dici conſueuit ꝙ in criminalibus duæ vices inducunt conſuetudinem . ſed in alijs tres non ſufficiunt. C. de epi. aud.l.4.in fi.Io. Hoc teneas pro certo , ꝙ ſecundum ius canonicum non valet conſuetudo , niſi præſcripta ſit & rationabilis,vt extra de conſue.ca.vlt. videtur tamē hic ꝙ quaternarius actus inducat conſuetudinem.C. de ſer. l.vlt.Bar.Brix.

Conſuetudo quot uicibus inducitur.

c ¶ De moribus] Hæc deſcriptio dupliciter videtur inconueniens.& quia idem ponitur in deſcriptione quod in deſcripto.& quia idē ponitur ꝓ ſpecie, & genere.Sed dic, ꝙ aliter ſumitur hic hoc nomen,mos ; & aliter hoc nomen moribus.& aliter hoc nomen,conſuetudo.Nam mos ſumitur pro iure non ſcripto, conſuetudo ſumitur generaliter pro iure ſcripto & non ſcripto,vt infra cap. proxi.ſed hoc nomen moribus,ſumitur hic pro frequentibus actibus hominum.Ioan.

Mos & mores differūt.

COnſuetudo.] CASVS.Capitulum iſtud diuiditur in tres partes.In prima parte ponitur diffinitio conſuetudinis,q̄ talis eſt: Conſuetudo eſt ius quoddā, &c.] In ſecunda parte,quę incipit ibi , [Nec differt.] dicitur

eo animo factum ſit, ut in poſterum fieret: etiam ſi ſuo iure id faceret,talis uſus non dicitur uſus,ut ff. de itine. act. ... l.1.§.Iulianus recte ait.& l.vlt.Itē alia ratione ... ꝙ ſolæ uices non inducant conſuetudinem: ... licet pluribus uicibus aliquid iudicatum ſit : non ... in poſterum ita iudicandum eſt : quia non exemplis ... ibus eſt iudicandum,ut C.de ſen.& inter.ne ... ino, ... conſuetudinem bene iudicatur 2 , ut extra de eo qui mit.in poſ cum ueniſſent.12.diſ.illa. & 32.diſ.placuit.Item multa alia requiruntur ad hoc , ut aliqđ dicatur conſuetudo, ut dicemus infra diſt.8.fruſtra.

e ¶ Cum deficit lex.] Hic uidetur quod tunc demum recurrendum eſt ad conſuetudinem ... lex deficit. Et ſic eſt arg.ꝙ nūquam ſcdm cōſuetudinē eſt iudicandum,ſi ius contrariū ſcriptum. & infra ... diſt. conſuetudinis.& cap.conſequens.& infra diſt. ... conſuetudinem , & cap.conſuetudo,& extra de ſer. & re iud. cum cauſa . & extra de foro comp.quod clericis.Et uidetur ꝙ non ſecundum conſuetudinem,ſed ſecūdum iura eſt iudicandum, ut ff.de ſepul.uio.l.3.§.diuus. ſecundum hoc multa occurrūt cōtraria,ut infra diſt.32.placuit.& extra de eo q mit.in poſ.cū ueniſſent.& extra de cog.ſpi. ſuper eo.& extra de arbi.dilecti.& extra de conſue.ca.2. & extra de teſta.cap.ad hæc.Ex iſtis omnib. habetur,quod conſuetudini ſtatur contra ius ſcriptum.Solutionem aliſ iſtius quando conſuetudo ꝑiudicet iuri,dicemus infra. 8. diſt. cap.fruſtra. Ioan. Hoc tene , ꝙ conſuetudo rationabilis & præſcripta iuri ſcripto præiudicat.ita mihi uidetur , ut extra de conſue.c.ult.etiam ſi alia non interueniant, de quibus facit mentionem Ioan. in illo cap. fruſtra. B. Sed ad quam conſuetudinem dicis recurrendum ? an ad conſuetudinem terræ an ad Romanam conſuetudinem. an ad conſuetudinem loci ubi contractum fuit an ad cōſuetudinem uicinarum prouinciarum? Videtur quod ad conſuetudinē Romanam,ut infra 11.diſt. c.ult.inſti. de ſatiſd. §. ult. Econtra uidetur , ꝙ ad conſuetudinem loci,ut 12.diſt.illa.& C.de ædi.priua.an in totum,& iura præalleg.ad hoc inducas . Ad hoc dico, ꝙ iudex maxime delegatus primo ſecundū canones iudicabit : deficientibus canonibus , iudicet ſecundum leges 3. ut extra de nou.oper.nūc.intelleximus.& infra diſt. 10.ſi in adiutoriū.deficiente omni iure,procedat ad generalem conſuetudinem 4,uel etiam particularem,cum defuerit generalis.licet quidam tunc dicant recurrendum ad cōſuetudinem Romanam:deficiente iure & conſuetudine, procedat de ſimilibus ad ſimilia , ut 20.diſt.de quibus ff.de legib.l.nō poſſunt. oībus deficiētibus,ad Romanā

2 Arg. extra de teſt.... Raynucius. §.dictus. uer. ... de hoc no. 12. diſtin. illud. in ... arg. cōtra ibi iudeas.

Conſuetudo utrum præiudicet iuri ſcripto.

Iudex per q̄ iura debet iudicare.

3 De hoc 15. qu.3.§.cum autē. uerū ſed ſicut.

4 Adde Bal. in l. aduerſus. C. ſi aduerſus rem iud. & Alexan. d. Imo.in l. ſolet. ff. de iuriſ.om.iu dic. circa princ.

cõſuetudinẽ ꝓcedat, vt ff. de leg. & conſt. de quibus, in prin. licet ſit arg. ꝙ ad conſuetudinem vicinarum prouinciarum ſit recurrendum, vt extra de cen. ſuper eo.

a ¶ Ratione.] Arg. ꝙ deficiente lege vel canone poteſt allegari ratio, vt 19. diſt. ſi Romanorũ, & diſt. 8. fruſtra.

b ¶ Quod religioni cõueniat.] multa eñ ſunt cõtra rationẽ*, tamen congruũt religioni. vt virginẽ peperiſſe.

* Propria nõ ſunt contra rõnem, ſed ſupra rationem.

c ¶ Quod diſciplinæ cõgruat.] quia licet plat⁹ de rõne poſſit coercere ſubditũ delinquentẽ: tamen diſciplinate tenerĩ ipſum coercere, vt ꝓficiat ei ad ſalutem, vt 45. diſt. cum beatus.

d ¶ Quod ſaluti ꝓficiat.] licet rõ * ſit ꝙ homo debeat perſequi inimicum, tamẽ rõ proficit hoc ad ſalutem.

* Eſt rõ vel deprauata, vel infirma, cum nõ proficit ad ſalutem.

CVM ITAQVE. CASVS. Infert ex ſupradicto capi. cõſuetudo, dicens, cũ non referat, an ſcripta ſit conſuetudo, vel nõ ſit ſcripta, apparet ꝙ q̃dã conſuetudo eſt tradita ĩ ſcriptis: quædã moribus vtẽtiũ reſeruatur. Quæ autẽ ſcripta eſt, cõſtitutio ſiue ius vocaẽ. Quæ ſcripta nõ eſt, conſuetudo vocatur. Et dicit etiã ꝙ eſt alia diuiſio iuris, & ad hoc inducit ſequens capitulum. exempla ponendo de quolibet membro diuiſionis.

vel ius gentiũ. ſecundum hoc ius canonicum dicitur ius ciuile, ſed n ꝙ hic ſumitur. Sc̃do mõ dr̃ ius ciuile omne illud qđ non eſt canonicũ ius. Tertio modo ius ciuile dr̃ lex xij. tab. ff. de orig. iur. l. 2. §. exactis. Quarto modo dicitur ius ciuile ad differentiam iuris prætorij. Io.

Ius ciuile quadrupliciter dicitur.

ratio commendat. ¶ Porro ſi ratione[a] lex conſtat: lex erit omne iam, quod ratione conſtiterit; duntaxat quod religioni conueniat[b], quod diſciplinæ congruat[c], quod ſaluti proficiat[d]. Vocatur autem conſuetudo, quia incommuni eſt vſu.

Cum itaque dicitur, non differt vtrum conſuetudo ſcriptura, vel ratione conſiſtat; apparet, quòd conſuetudo eſt partim redacta in ſcriptis, partim moribus tantũ vtentium eſt reſeruata. Quæ in ſcriptis redacta eſt, conſtitutio ſiue ius vocatur † : quæ vero in ſcriptis redacta non eſt generali nomine, conſuetudo videlicet appellatur. Eſt autem & alia diuiſio iuris, ut in eodem lib. 5. c. 4 teſtatur Iſidorus ita dicens.

† Quando ita ſimpliciter, ut ex nunc ſtatuitur ſed ſi cõſuetudo publica auctoritate in ſcriptis redigit, & auctoratur, ne dubitetur, & alia probatione opus ſit; nihilominus conſuetudo eſt.

¶ Quæ ſint ſpecies iuris. Cap. VI.

IVs † autem, aut naturale eſt, aut ciuile, aut gentium.*

† *Ius aut naturale.*] orig. & aliquot Gratiani codices.

* Concor. tex. in §. huius ſtudij. uerſ. dicendum. Inſti. de iu. & iu.

¶ Quid ſit ius naturale. Cap. VII.

IVs naturale[e] eſt commune omnium nationum, eo ꝙ vbique inſtinctu naturæ, non conſtitutione aliqua habetur: vt viri, & fœminæ coniunctio[f], liberorum ſucceſſio[g], & educatio[h], communis omnium[i] poſſeſſio, & omnium vna libertas, acquiſitio eorum, quæ cœlo, terra, marique capiuntur[k]: item depoſitæ[l] rei, vel commendatæ †[m] pecuniæ reſtitutio, violentiæ per vim[n] repulſio.

Iſid. eo. l. c. 5.

† *al. commedata reſtitutio.*

¶ Nam hoc aut ſi quid huic ſimile eſt, numquam iniuſtum, ſed naturale, æquumque habetur.

a ¶ Succeſſio.) *In trib codicibus manuſcriptis Iſidori, & aliquot Gratiani legĩt*, liberorũ ſuſceptio, & educatio; *q̃ lectio conuenit cũ l. 3 ff. de iuſt. & iur. uerſ. hĩc deſcẽdit*

Ius naturale dicitur multipliciter.

IVs autem. CASVS. Capitulũ iſtud diuidit in tres partes. In prima diuidit Iſidorus ius trifariam, in ius naturale, in ius ciuile, & in ius gẽtiũ. In ſc̃da parte, quæ incipit. [Ius naturale] dr̃ ꝙ ius naturale eſt cõe omnium nationũ, eo ꝙ inſtinctu naturæ ꝓcedit, & non ex cõſtitutione aliqua. In tertia quæ incipit ibi. Vt viri,] ponit viij. q̃ ex naturali iure ꝓcedũt, vt viri & fœminæ cõiunctio, &c. nã iſta aut his ſimilia de iure naturali ꝓcedũt.

e IVs naturale.] Ad intelligentiam iſtorũ nota, ꝙ natura multis modis dr̃, quãq; dicitur natura vis inſita rebus ſimilia de ſimilibus procreans. Secũdo modo dicitur natura quidã ſtimulus; ſeu inſtinctus naturæ ex ſenſualitate proueniens ad appetendum, vel ad procreãdũ, vel ad educandũ, 32. q. 5. horrendus. ff. de ven. inſpi. l. 1. §. ius naturale, Inſti. de iure na. gen. & ciui. in prin. Tertio modo dr̃ inſtinctus naturę ex rõne ꝓueniens, & ius ex tali natura proueniens dr̃ naturalis æquitas, & ſc̃dm hoc ius naturæ, dr̃ oĩa cõia, id eſt, cõicanda tpe neceſſitatis, vt 47. diſt. ſicut. Quarto modo dicitur ius naturale præcepta naturalia. hoc eſt: Non furtum facies: Non mœchaberis. 32. q. 7. quod adulterio. Inſt. de obl. quæ ex delic. naſ. circa prin. & omne ius diuinũ dr̃ naturale ius, & ſecundũ iſtud ius ſimiliter oĩa dñr. cõia. i. cõicanda: bene enim fuit aliquid proprium * de iure diuino. nam ipſi Adæ fuit dictum. In ſudore vultus tui ueſceris pane tuo, & alibi: Non concupiſces rẽ proximi tui. 5. diſt. uirum Similiter ius ciuile dicitur uarijs modis. Quãq; dicitur ius ciuile illud ius, quod non eſt naturale,

* Declaratur infra diſtin. 6. c. non eſt peccatum. §. his itaq;

* Vi de B. Tho. 2. 2. q. 57. ar. 4.

f ¶ Coniunctio.] ſi intelligas de cõiunctione corporum. ſecundũ hoc eſt ius naturale proueniens ex ſenſualitate. Si intelligas de cõiunctione animorum 1, eſt ius naturale ex ratione proueniens, extra de biga. debitum.

1 Sub de qua coniunctione eſt intelligẽdum ſecũdum Ber.

g ¶ Succeſſio.] Non intelligas de ſucceſſione, quæ fit per hæreditatem, cum illa nõ ſit naturalis: ſed de ſucceſſione per carnis propaginem. Vel etiam intelligi poteſt de illa, qua liberi iure naturæ ſuccedunt parentibus. ff. unde lib. l. 1. & l. ſcripto. §. non ſic.

h ¶ Educatio.] Patres enim theſaurizant filijs, non filij parentibus vt 16. q. 1. prædicator ſimiliter filius patrem egentem cogitur alere. 22. q. 4. inter. & C. de alend. lib. l. 1. & 2. & in caſu mater filium, & libertus patronũ, ut ff. de lib. agno. ſi quis. §. ibidem in liberis & §. ſolent.

Filius egentem patrẽ cogiẽ alere.

i ¶ Cõis omnium.] id eſt, nihil erat propriũ alicui iure diuino 2. Vel dic cõis. cõicanda tpe neceſſitatis, ut 47. diſt. ſicut. nam etiam ſecundũ legem Rhod. tpe periculi cibaria maxime erant communia, ut ff. ad le. Rhod. l. 2. §. cum in eadem naue in fi. 12. q. 1. dilectiſſimis.

2 Concor. text. in l. cũ hoc iure. cũ ibi no. ff. de iuſt. & iur. Tpe neceſſitatis omnia cõicanda.

K ¶ Capiuntur.] Hæc enim & alia, quæ in nullius bonis ſunt, cedunt occupanti, ut inſti. de re. diui. §. feræ.

l ¶ Itẽ depoſitæ. Fallit in duobus caſibus, vt infra 12. q. 2. c. ne quis. & in dominus & deponens ſimul petũt rẽ, potius reſtituitur domino. ut ff. de po. bona fides.

m ¶ Commendata.] commendare idem eſt quod deponere ut ff. depo. Lucius Titius.

n ¶ Per uim.] quod cuilibet licet, ut ff. de iuſt. iur. ut uim, in fi. extra de ſent. excom. c. 3. §. ſi uero. in fi. De illa materia habes not. 23. q. 1. in ſumma. Ioan.

Ius

IVs ciuile.] CASVS. Dicitur hic ius ciuile, quod populus, vel ciuitas ſibi proprium conſtituit cauſa Dei, vel hominum.
a ¶ Vel quæque ciuitas.] Sic aliqua eccleſia ius ſibi ſtatuit, vt ĩ. d. 11. catholica & de cõſec. d. 3. pronunciãdum.
b ¶ Di-

f ¶ Legatorum.] Si quis legatum, vel amicorum, uel hoſtium impedit, ſm canones excomunicatur vt. 94. diſt. ſi quis. 24. q. 3. ſi quis ſm leges traditur hoſtibus, ut ſit ſeruus illorum. ff. de lega. l. vlt. Ioannes Theutonicus.
g ¶ Alienigenas.] Vt 28. q. 1. caue. & cap. ſeq.

Iſid. eo. l. c. 5.

¶ Quid ſit ius ciuile. Cap. VIII.

IVs ciuile eſt, quod quiſque populus, vel quæque ciuitas [a] ſibi proprium diuina [b], humanaque cauſa conſtituit. †

† Concord. tex. in §. ius autem ciuile. Ind. de iure nat. gent. & ciui.

Iſid. eod. l. c. 6.

¶ Quid ſit ius gentium. Cap. IX.

IVs gentium eſt ſediũ [c] occupatio, ædificatio, munitio, bella, captiuitates, ſeruitutes [d], poſtliminia [e], fœdera, paces, induciæ †, legatorum [f] non violandorum religio, connubia inter alienigenas [g] prohibita. Hoc † inde ius gentinm appellatur, quia eo iure oẽs fere gentes vtũtur.

† Concord. tex. in §. ius autem gentium. cum glo. in uerb. bella. Inſtit. de iure nat. gent. & ciui.

† *Et inde ius gentium, quia eo*] ori.

Iſid. eo. l. c. 7.

¶ Quid ſit ius militare. Cap. X.

IVs militare eſt belli inferendi ſolemnitas, fœderis [h] faciẽdi nexus, ſigno dato egreſſio in hoſtem, vel pugnę commiſſio, item ſigno dato receptio, item flagitij militaris diſciplina, ſi locus diſeratur [i], item ſtipendiorum modus [k], dignitatum [l] gradus, præmiorum honor, veluti cũ corona, [m] vel torquens [n] donantur, item prædæ deciſio, & pro perſonarum qualitatibus & laboribus † iuſta diuiſio, ac principis portio [o].

† *Laboris*] orig.

IVs militare.] CASVS. Hic oſtendit Iſidorus q̃ ſpectant ad ius militare: uidelicet belli inferendi ſolemnitates, fœderis faciendi nexus, &c.
h ¶ Fœderis.] Id eſt, pacis componendę.
i ¶ Deſeratur.] Secundum canones, q fugit ĩ bello publico, infamis eſt, ut 6. q. 1. infames. ſecundũ leges capite punit, ut ff. de re mili. omne. §. qui acie. Ioannes Theutonicus.

Pœna fugiẽtis in bello.

K ¶ Modus.] inf. 12. q. 2. Vulterranę. & infra. 16. q. ult. c. 1. & c. contra.
l ¶ Dignitatũ.] Quis ſit dignior, uel ſuperior alio.
m ¶ Cum corona.] id eſt, maius munus.
n ¶ Vel torquẽs.] Id eſt, minus munus.
o ¶ Ac principis portio.] Non ergo omnia, quæ capiuntur in bello, ſunt principis: & ſic eſt contra 23. qu. 5. dicat. ubi dicitur, quod regis ſunt omnia. Sed dic, quod principis ſunt omnia quo ad tuitionem: ſed ipſe tenetur ea diuidere ſecundum merita perſonarum. 12. q. 2. Vulterranæ, & cap. conceſſio.

Iſid. eo. l. c. 8. l. 1. §. Ius publicum. ff. de iuſt. & iur.

¶ Quid ſit ius publicum. Cap. XI.

IVs publicum eſt [p] in ſacris, & in ſacerdotibus, & in magiſtratibus.

Iſid. ibi. c. 9.

¶ Quid ſit ius Quiritum. Cap. XII.

IVs Quiritum [q] eſt proprie Romanorum, quod nulli [r]

b ¶ Diuina humanaque.] Id eſt contemplatione Dei, de conſe. d. 3. & hominum, ut ff. de fer. l. 1.

IVs gentium.] CASVS. Hic enumerantur 11. quæ procedunt a iure gentiũ, ſcilicet ſedium occupatio, &c. & dicitur ius gentium: quia fere omnes gentes indifferenter utuntur eo.

c ¶ Sedium] ſ. hoſtium, ut 23. q. 7. ſi de rebus & q. 5. dicat aliquis. Inſt. de re. di. §. item quę ex hoſtib. ff. de acq. re. do. naturalem. §. ſi. Vel dic, ſedium uocantiũ, quę occupanti cõcedunt, ut Inſt. de rer. diuiſ. §. ferę. Alioquin ſi propria auctoritate raperet etiam rem ſuam, cadit a dominio [1], ut inf. 16. q. 6. placuit. ff. qđ met. cau. extat. C. unde ui. ſi quis in tantã. niſi forte alio modo nõ poſſet eam conſequi per iudicem, ut 23. q. 2. c. 1. & 2. & ff. quę in frau. cre. ait pretor. §. ſi debitorem Ioan.

1 Ad huius dicti declarationem, vide q̃d nota. extra de cauſa poſſeſ. & propriet. paſtoralis. in gl. ſed nunquid. & in gl. ſed ſi non potuit. Captus in bello an licite poſſit aufugere.

d ¶ Seruitutes.] Alibi dicitur, ꝙ ſeruitus ſit inducta per ebrietatẽ. 35. d. ſexto die. alibi uidetur inducta ex pręſcriptione ſeptennij. ut dicam inf. diſt. 7. §. ius autẽ, in ſumma. in glo. quæ incipit, a iudicijs. ſuper illo uer. iuſtificationibus. ſed dicitur inducta de iure gẽtium: quia ius gentium eam approbat: non ꝙ eam primo inuenerit. Si ergo bellum iuſtum eſt, qui capitur, ſit ſeruus capientis: ut 23. q. 5. & ſecundum hoc peccat taliter captus, ſi recedat a dominio ſuo, ut 17. q. 4. ſi quis ſeruum, ſed ſi bellum non eſt iuſtum, licitum eſt ei fugere dum poteſt, ut ff. de cap. nihil intereſt. Ioan.

e ¶ Poſtliminia.] Poſtliminium eſt ius, quo reſtituitur alicui res, quam per captiuitatem amiſerat, ut 16. q. 3. prima actione & 34. q. 1. cum per bellicam. niſi ſint arma, quæ non reſtituuntur, quia illa turpiter amiſit, ut ff. de capti. l. 2.

IVs publicum.] CASVS. Ius publicum conſiſtit in ſacris, ſacerdotibus, & magiſtratibus, quia ſi aliquis iſtos, uel alias publicas perſonas offendit; ius publicum eſt, & contra publicum facit, cum hæ perſonæ principaliter ad ſtatum Reipublicę ſpectent.

p ¶ Ius publicum eſt] Vnde qui lædit ſacerdotes, uel res ſacras, ab omnibus tanquam pro publico crimine poteſt accuſari. arg. 2. q. 1. in primis.

IVs Quiritum.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes: in prima dicitur, ꝙ ius Quiritum eſt proprie Romanorum, quod nulli habent, niſi Romani, uel eis ſubiecti. In ſecunda parte dicitur, ꝙ iure Romanorum agitur de legitimis hæreditatibus, de cretionibus, & tutelis, & de uſucapionibus: quę omnia tãtum Romanis competunt, Secunda pars ibi. [in quo.]

q ¶ Ius Quiritum.] a Quirino, id eſt, Romulo.

r ¶ Quod nulli.] Contra C. de Iudęis c. Iudęi. ubi dicitur, ꝙ Iudęi utũtur Romano iure. Sed ibi oẽs uocantur Romani ſubiecti Romano Imperio: prout dicitur, Proprium Romanorum eſt habere filios in poteſtate: ſed etiam gentiles ſunt ſub Romano Imperio. nam Imperator eſt princeps totius mundi, ut 7. q. 1. in apibus. ſed in diuerſis prouincijs diuerſi reges ſub eo conſtituti ſunt. 6. q. 1. ſcitote & ff. ad legem Rhod. de iac. qui leuandę. & l. deprecatio. Qui ergo non uult eſſe ſub Romano Imperio, nec hæreditatem habere poteſt, nec alia quæ hic de iure Romano enumerantur. argum. 8. diſt in. quo iure.

tinent, niſi Quirites, ideſt Romani †. ¶In quo agitur de legitimis hæreditatibus[a], de cretionibus[α], de tutelis de vſucapionibus[b], quę iura apud nullum alium populum reperiũtur, ſed propria ſunt Romanorum, & in eoſdem ſolos conſtituta.

α ¶Cretionib.] *Ante legebat.* vel curationibus, vel de cõtractibus. *Emendatum eſt ex codicibus Iſidori tam impreſſis, quam manuſcriptis. Quid autem ſit cretio, declarat Vlpianus in ſuis titulis, c. 22. & ipſemet Iſidorus eo lib. 5. Etymol. c. 24.*

Alciatus 3. diſpũct. c. 7.

DISTINCTIO II.

COnſtat[c] autem ius Quiritum ex legibus, & plebiſcitis, & ſenatuſconſultis, & conſtitutionib. principum, & edictis † ſiue reſponſis prudentum.

Ex Iſid. ibid.
† antea legebatur, *ex edictis ſenatorum.*
Iſid. eo. l. c. 10.

¶Quid ſit lex. Cap. I.

LEx eſt conſtitutio populi[d], qua maiores natu[e] ſimul cum plebibus aliquid ſanxerunt.

¶Quid ſit plebiſcitum. Cap. II.

Iſid. eo. l. c. 10.

PLebiſcita ſunt[f], quæ plebes tantum cõſtituunt, & vocantur† plebiſcita, quòd ea plebs ſciat, vel quòd ſciſcitatur; & rogat, vt fiant.

† *vocata ſcita.*] orig.

¶Quid ſit ſenatuſconſultum. Cap. III.

SEnatuſconſultum eſt, quod tantum ſenatores populis conſulendo decernunt.†

Iſid. eo. l. c. 12.

¶Quid ſit conſtitutio, vel edictum. Cap. IIII.

COnſtitutio, vel edictum eſt, [g] quod Rex, vel Imperator conſtituit, vel edicit.

Iſid. eo. l. c. 13.
† antea legebatur, *edidit.*

¶Quæ ſint reſponſa prudentum. Cap. V.

REſponſa [h] prudentum ſunt, quæ Iuriſconſulti reſpondere dicuntur conſulentibus, vnde & reſponſa Pauli dicta. Fuerunt enim quidam prudentes, & arbitri æquitatis, qui inſtitutiones† ciuilis iuris compoſitas ediderunt, quibus diſſidentium lites, contentioneſque ſopirent[i].

Iſid. ibi. c. 14.
† *al. conſtitutiones*

† Concord. tex. in §. conſtat autem. verſic. ſenatuſconſultũ. cum glo. in ver. ſenatus. inſti. de iur. nat. gen. & ciui.

¶Quæ ſint tribunitiæ, vel conſulares leges. Cap. VI.

QVædã etiã leges dicuntur ab ijs, qui condiderunt.

Iſid. ibi. c. 15.

† Tex. eſt ſimi. in §. ſed ius quidem ciuile. cum glo. in ver. ius Quiritũ, & in verſic. a Quirino. Inſti. de iure nat. gen. & ciui.

a ¶ De legitimis hæreditatibus.] Ab inteſtato, vel ex teſtamẽto delatis. Et hæreditas eſt ſucceſſio in vniuerſum ius, quod defunctus habuit tempore mortis, vel quod ſupereſt deducto ære alieno.

b ¶ De vſucapionibus.] vſucapio eſt acquiſitio dominij per continuationem poſſeſſionis tẽporis lege diffiniti. ff. de vſu. l. 3. 1

1 De hoc dic, vt plene not. 16. q. 1. in prin.

COnſtat autẽ.] Hæc diſtinctio diuidit̃ in duas partes. In prima parte ponit quinq; differentias ſæcularium legũ. Secũda ibi, Quædã.] Ioa. de Fant.

CASVS. In ſuperiori diſtinct. facta fuit mentio de iure Quiritum. iõ Gratianus annectit ſecundam diſtinctionẽ, in qua oſtendit, ꝙ ius Quiritum conſtet ex legibus, plebiſcitis, & ſenatuſconſultis, cõſtitutionibus principum, edictis ſenatorum, & prudentum reſponſis. Interſerit etiam de quibuſdã legibus, quę a nominib. cõditorũ nominãtur, vt cõſulares, & tribunitiæ. &c. Et exẽpla ponit de ſingulis. Quatuor autẽ ſequentia capitula plana ſunt, & per te videbis.

c ¶ Conſtat.] In hac ſecũda diſtinctione agit̃, q̃ ſint partes, ſiue ſpẽs Romani iuris: agit̃ ẽt quare leges cõſulares, vel tribunitiæ, vel alię ſic ſint appellatæ, &c.

d LEx eſt.] Populi. olim populus ſtatuit leges: ſed hodie nõ: quia tranſtulit hãc poteſtatẽ in Imperatorẽ 2, vt Inſtit. de iure nat. §. ſed quod principi. Vel dic, quod populus hodie poteſt, & quod dicitur ibi, tranſtulit, ideſt, conceſſit.

2 Adde an poſſit facere ſtatutum, & ſi põt: an principe exiſtente in ciuitate non conſentiente, not. Bal. in l. hominum. C. de lega.

e ¶ Qua maiores natu.] Maiores natu dicuntur nobilitate, & antiquitate, dignitate, ſcientia, vt 2. q. 7. quærendum, & criminationes.

f PLebiſcita ſunt.] plebiſcita primo facta fuerunt propter diſcordiã, quæ fuit inter nobiles & plebeios, vt ff. de origine iuris. l. 2. §. eiſdem temporibus.

g COnſtitutio, vel edictum eſt.] proprie dicuntur conſtitutiones principium, & edicta prætorũ 3. Dicitur etiam edictum iudicis, vt eſt citatio 24. q. 3. de illicita. ff. de re iudi. contumacia.

3 De hoc nota. ff. de edil. edic. per totum. Laur.

REſponſa.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ reſponſa ſunt, quæ Iuriſconſulti interrogantib. reſpondebant, vt fuerunt reſponſa Pauli. Fuerunt enim quidam prudentes electi æquitatis arbitri, qui reſponſiones ſuas ediderunt in ſcriptis, quibus diſſidentium lites ſopiebant.

h ¶ Reſponſa.] Olim * licuit cuilibet totam hæreditatẽ ſuam relinquere alteri: ſed Falcidius ſtatuit, ꝙ quarta pars hæreditatis deberet relinqui legitimis hæredibus. Eſt autẽ triplex. Falcidia. Vna eſt debita iure naturæ, q̃ competit legitimo hæredi. Alia eſt debita iure inſtitutionis, quam poteſt iure hæres inſtitutus petere, cum tota hæreditas eſt exhauſta. Io. Et iſtas duas poteſt hodie habere filius inſtitutus, extra de teſt. Raynaldus. & ita ceſſat opi. dominorum. C. ad leg. Fal. quamq̃. B. Tertia quæ dicitur quarta Trebellianica 4. & competit hæredi inſtituto, qui rogatus eſt hæreditatem alteri reſtituere, vt legitur extra de teſt. Raynutius. Ioannes.

* *Hæc gloſſa eſt tranſpoſita: pertinet enim ad cap. proximeſeq.*

4 Adde an appel. Falc. veniat Trebellianica. not. in l. 1. §. quis. ali. teſta. prohi. & in l. 1. ff. de iure cod.

i ¶ Sopirent.] Nec enim licet iudici ab eorum reſponſis deuiare, vt inſt. de iure natu. §. reſponſa.

QVædam etiam.] hæc eſt ſecunda pars diſtinctionis in qua ponit quaſdam leges denominatas a conditoribus. Io. de Fan.

CASVS. Hic enumerantur ſeptem leges denominatæ a no-

nominibus cōditorum, quorum quatuor Octauianum Cæſarem præceſſerunt: tres autem fuerūt ſub Octauiano Cæſare, ſcilicet Papius, & Poppæus, qui leges condiderunt, præmia pro ſuſcipiendis, id eſt, ſuſceptis liberis continentes, & Falcidius tribunus plebis, qui parentibus

b Satyra.] De hac ſatyra nihil habemus: ſed tangitur in C.de lati.lib.l.vnica.in prin.& in proęmio digeſtorum, §.& antea, in fin. 2.

c Rhodię.] Iniquiſſima eſt illa lex: ſcilicet ꝙ patiētibus naufragium inhabitatores oīa auferant, vt ff.e. Modeſt in°. Sed hodie lex illa correcta eſt. C. de fur. Auth.nauigia.& extra de conſue. c.fin. immortales ſunt excōmunicati ipſo iure, vt extr.de rap.ex communicationi.

2 Dr. n. hæc lex de latina libertate eſſe, q̄ quaſi p ſatyram fuit introducta ſecundū Hugo.

vt Conſulares, Tribunitiæ, Iuliæ, Corneliæ. Nam & ſub Octauiano Cęſare ſuffecti cōſules Papius, α & Poppęus legem tulerunt, quę a nominib. eorum appellatur Papia Poppęa, continens patrum præmia [a] pro ſuſcipiendis liberis. Sub eodē quoq; Imperatore Falcidius Tribunus plebis legem fecit, nequis plus extraneis β in teſtamēto legaret, quàm vt quarta pars ſupereſſet hæredibus, ex cuius nomine lex Falcidia nuncupata eſt.

α ¶ Papius. *Antea legebatur* Papius, & Pompeius, *et paulo poſt*, Papia, & Pompeia. *Emendatum eſt ex manuſcriptis exemplaribus Iſidori. Nam in impreſſis notauerat errorem Alciatus lib. 3. diſp. c. 3. In tabulis autem Capitolinis anno vrbis DCCLXI ex Kal. Iul ſuffecti conſules numerantur M. Papius, Q. Poppæus.*

β ¶ Extraneis. *Hæc dictio non eſt in Chronico Euſebij a B. Hieronymo latinitate donato, ac locupletato (vnde hoc videtur ſumpſiſſe Iſidorus) neque in l. 1. §. 2 ff. ad l. Falcid. vbi referuntur propria verba ipſius legis. Eſt tamen apud Iſidorum etiam in codicib. manuſcriptis.*

¶ Quæ ſit lex Satyra. Cap. VII.

Iſid. ibid. c. 16. † *al. Satura.*

Satyra † α b vero lex eſt, quæ de pluribus ſimul rebus loquitur, dicta a copia rerum, & quaſi a ſaturitate, vnde & ſatyram ſcribere eſt poemata varia condere, vt Horatij, Iuuenalis, & Perſij.

α ¶ Satyra.] *In aliquot Gratiani manuſcriptis codicibus, & vno Iſidori legitur.* Satura, *de qua ita Feſtus*. Satura eſt cibi genus ex varijs rebus conditum, & eſt lex multis alijs conferta legibus. Itaq; in ſanctione legum adſcribitur; neve per ſaturam abrogato, aut derogato. *& alia quædam in hanc ſententiam.*

¶ Quæ ſint Rhodiæ leges. Cap. VIII.

Iſid. ibid. c. 17.

Rhodiæ c leges naualium commerciorum ſunt, ab inſula Rhodo cognominatę, in qua antiquitus mercatorum vſus fuit.

DISTINCTIO III.

Omnes d hæ ſpēs ſeculariū legum partes ſunt. Sed quia cōſtitutio alia eſt ciuilis, alia eccleſiaſtica ciuilis uero forēſe, uel ciuile ius appellatur, quo noīe eccleſiaſtica cōſtitutio appelletur, videamus Eccleſiaſtica cōſtō canonis noīe cēſetur.

Quid autem ſit canon Iſidorus in lib. 6. Etymologiæ. c. 16 declarat, dicens.

Omnes hæ.] Hęc diſtin. diuiditur I tres partes. In prima probat quid ſit canon. Secunda ibi. [Porro.] Tertia, ibi, [Officium.] Ioā. de Fant.

CASVS. Ab illo cap. Ius autem naturale. aſſignauit partes legum ſæcularium: ſed quia conſtitutio alia eſt ciuilis, quæ ius ciuile, vel forenſe appellatur: alia eccleſiaſtica, de qua principaliter intendit tractare, iō ſupponit diſt. 3. in qua oſtendit quo nomine lex eccleſiaſtica cenſeatur, & dicit ꝙ nomine canonis cēſetur. Interſerit etiā quid ſit priuilegiū. & quod ſit officium legis. Caſus autem ſequentis cap. patet per ſe.

d ¶ Omnes. Sed q̄a ſup. tractauit de ſpeciebus ſæculariū legū, modo vult tractare de eccleſiaſticis cōſtitutionib. q̄ varijs nominib. appellātur. qñq; illud appellatur canō, qñque decretū, qñque decretalis epiſtola. Canō dicitur id, qđ ſtatuitur in vniuerſali cōcilio. extr. de biga. altercationis. Decretum dicitur, qđ Papa ſtatuit de conſilio Cardinaliū ſuorum ad nullius conſultationem. Decretalis epiſtola dicitur, quam ſtatuit Papa vel ſolus, vel cum Cardinalibus ad conſultationem alicuius. 19. diſt in. hoc ad nos. 19. diſt. ſi Romanorum. Item adhuc alias inuenimus appellationes canonicæ conſtitutionis, vt dogma, mandatum, interdictum, ſanctio, vt 25. q. 2. ſi quis dogmata. Dogma eſt, quod conſiſtit in doctrina fidei Chriſtianæ. 23. diſt. qui epiſcopus. Mandatum, quod conſiſtit in doctrina de moribus 13. diſt. his igitur. Interdictum, in quo nulla pœna adijcitur 32. diſt. interdixit. Sanctio, vbi pęna adijcitur, 36. diſt. c. 2.

bus permiſit facere de ſua ſubſtantia quicquid vellent, & extraneis relinquere, præter quartam quam ſuis hæredibus relinquere tenentur iure naturæ. Caſus autem duorum ſeq. cap. planus eſt, & per te pone.

a ¶ Præmia.] Hæc fuerūt præmia, quod ſi quis haberet Romæ tres filios, in Italia quatuor, in prouincia quinque, non poterat vocari ad onus tutelæ, 1 Inſti. de excuſa. tut. in princ. Vel aliter conſtitutum eſt, ꝙ ſi quis hēt minus q̄ xxv. ann. excludit ab honoribus: tū ſi eſſet xx. an. & hēret quinq. filios, numerus filiorū ſupplebat numerū annorū, ff. de mu. & ho. ad rē. & ff. de mino. l. 2.

1 Et habere præmiū. C. qui morbo ſe excu.

a CAnon.] Habet autem canon ſub ſe quatuor ſpecies, vt 25.q.2.ſi quis dogmata.

REgula.] CASVS. Regula dicta eſt, eo ꝙ rectè ducit: nec aliorſum nos trahit, quã ad rectitudinem, Alij dixerunt regulam eſſe eo ꝙ regat, vel quod normam viuendi præbeat, vel prauum corrigat.

b ¶ Aliorſum.] Ergo ſi regula nunq̃ trahit aliorſum, omnis regula eſt ius: male ergo dicit lex, quę ita diffinit regulam. Regula eſt quæ rem breuiter enarrat, non vt ex ea ius fiat. ff. de reg. iu. l. j. Ad hoc dicas, ꝙ ſi illud appellas regulã, in quo aliquid gñaliter ſtatuitur non adiunctis exceptionibus, ſecundũ hoc ex regula non ſumitur ius: & ita loquitur lex, ſed ſi appellas regulã id, qđ includit in ſe ſuas exceptiones, ſm hoc regula nunquã fallit: & ita ſumit hic.

PORRO. Hæc eſt 2. pars di. in qua diſtinguitur inter cõcilia prouincialia. & generalia. & priuilegia. Ioan. de Fan.

CASVS. Facit hic Grat. quandam diſt. ſcilicet, canonũ alij ſunt decreta Pontificum, alij ſunt ſtatuta conciliorum vniuerſalium, alij ſunt ſtatuta prouincialiũ conciliorũ, quæ qñque fiũt auctoritate Papę; vel patriarcharũ, vel archiepiſcoporũ: & hæc quidẽ generales regulæ dicuntur. Sunt autem quędam priuatæ leges, q̃ priuilegia appellãtur. & ad hoc inducit ſeq. c. cuius caſus planus eſt.

nes exempti a iure communi: ſiue ſit collegium, ſiue aliqua ſpecialis perſona. 7. q. 1. petiſti. Hic patet ratio quare verba poſita in priuilegijs potius ponuntur cauſaliter quàm conditionaliter, cum dr̃, ſicut iuſte poſſides, ſi illud verbum inuenis in priuilegio exponas, ſicut,

Priuilegia cũ uerba cauſaliter ponẽda ſunt.

¶ Quid ſit canon. Cap. I.

CAnon [a] græcè, latinè regula nuncupatur.

¶ Vnde dicatur regula. Cap. II.

REgula dicta eſt eo, quod rectè ducit, nec aliquando aliorſum [b] trahit. Alij dixerunt regulam dictã, vel quod regat, vel quòd normam rectè viuendi præbeat, vel quòd diſtortum, prauumque † corrigat.

Iſidor. ibidem.

† prauumque quia] orig.

2 *Porro canonum alij ſunt decreta Pontificũ, alij ſtatuta cõciliorum. Conciliorum vero alia ſunt vniuerſalia, alia prouincialia Prouincialiũ alio celebrantur auctoritate Põtificis Romani, præſente videlicet legato [c] ſanctæ Romanæ Eccleſiæ: alia vero auctoritate patriarcharũ, vel primatuũ, vel metropolitanorũ eiuſdem prouinciæ. Hæc quidem de generalibus regulis intelligenda ſunt. Sunt autem quædam priuatæ leges tam eccleſiaſticæ quam ſæculares, quæ priuilegia appellantur.*

De quibus 5 lib etymolog. c. 18. Iſidorus ait.

¶ Quid ſit priuilegium. Cap. III.

PRiuilegia ſunt leges priuatorum, [d] quaſi priuatę leges. Nam priuilegium α inde dictum eſt, quòd in priuato [e] feratur.

α ¶ Priuilegiũ.] *Cicero 3. lib de legib. hæc hẽt:* Maiores noſtri in priuatos hoĩes leges ferri noluerũt; i. enim priuilegium. *Verum non ſemper eadem notione hanc vocem vſurpari ſolitam fuiſſe Budæus & alij notarunt.*

3 *Officiũ uero ſæcularium, ſiue eccleſiaſticarũ legũ eſt, præcipere qđ neceſſe eſt fieri, β aut prohibere qđ malum eſt fieri, uel permittere licita ut præmium petere, uel ẽt quædam illicita, ut dare libellum repudij ne fiant grauiora. Vnde in eod. lib. c 19 Iſidorus ſcribit, dicens.*

β ¶ Fieri.] *Quæ ſequuntur, in aliquot vetuſtis codicib. ſic habẽt*, prohibere, quod malum eſt fieri; permittere vel licita, vt præmium petere, vel etiam quædam, &c.

¶ Quod ſit officium legis. Cap. IV.

OMnis autẽ lex aut permittit [f] aliquid, vt vir fortis

c ¶ Legato.] Ad hoc ſpecialiter deſtinato, licet enim aliquis ſit generalis legatus, non tamen poteſt facere generale, vel etiam prouinciale concilium: quia ea quæ ſpecialiter Romano Pontifici conceduntur, mandata generali iuriſdictione, non transferuntur, vt extra de off. leg. ꝙ translationem, & mandata generali iuriſdictione, concilium non poteſt exercere is, cui mandatur, ut ff. de off. eius cui mand. eſt iu. l. 2. Sed nunquid Metropolitani in ſuis concilijs poſſunt condere canones? Nõ videtur, vt inf. 17. diſt. nec licuit. & c. ſeq. Arg. cõtra inf. 11. diſt. catholica. & de conſe. diſt. 3. c. 1. Dicas, 1 ꝙ de paruis negotijs, & de his quæ ſpectant ad onus, poſſunt condere canones, de magnis rebus non poſſunt vt 17. d. multi. & 24. q. 1. quotiens.

Legatus utrũ poſſit concilium facere. Metropolitani vtrũ poſſint canones condere.

1 Hanc ſententiã hic tenet Hug. no. 18. di. ĩ ſum.

ADDITIO. Et de hoc not. 18. diſt. in ſumma. & hãc ſequitur de verbo, ad verbum. Ioan.

d PRiuilegia.] Priuatorum.] Priuati dicuntur proprie qui non ſunt conſtituti in aliqua dignitate, vt 24. quæſt. 1. qui contra. Sed hic priuati dicuntur om-

Priuati dupliciter dñr.

cut, pro quia: & hac ratione, quia cum priuilegium ſit lex, & lex dẽt eſſe certa, ut ĩ. diſt. xxi. c. erit. & verba priuilegij debẽt eſſe certa. 2 hãc rõnem aſſignat Inn. ext. de verb. ſign. abbate. & ſuper uerb. præteriti tp̃is morã.

2 Alias inutile eſſet priuilegiũ his. arg. ff. de leg. 1. ſi qñ. Io.

e ¶ In priuato.] ideſt, in priuatis.

OFFICIVM. Hæc eſt 3. pars in qua dicit quid ſit officium legis. Ioan. de Fant.

CASVS. Dicitur quod officium legis eſt præcipere neceſſaria, prohibere mala, permittere licita, & quandoque illicita, ne grauiora fiant.

OMnis autem.] CASVS. Dicitur hic ꝙ quadruplex eſt officium legis: aut enim permittit aliquid, ut ſi uir fortis præmium petat, aut vetat, ut monialiũ, petere nuptias, aut punit, vt qui cædem fecerit capite plectatur; aut præcipit, ut diliges dominum Deum tuum.

f ¶ Permittit.] Tribus modis dicitur aliquid permitti. Vno modo quod nullo iure prohibetur, vt ſecũdas nuptias contrahere, ut 31. q. 1. hac rõne. Secũdo mõ quod contra cõſtitutiones humanas indulget, ut cõtrahere in quinto gradu, & 35. q. 3. quædã. & eſt hæc uera permiſſio &

Promiſſio fit tripliciter.

ſio:& dr̄ abſoluta permiſſio. Tertio modo dicitur illicitum permitti, ut magis illicitum vitetur, vt commeſſationes die Dominico, ut diſt.4.denique. & permittitur adulterium ne fiat homicidium, vt 33.q.2. ſi quod uerius, & permittitur ſubdiacono habere vnam fœminam ne pec-

petat præmium; aut vetat, vt ſacrarum virginũ nuptias nulli petere liceat, aut punit, vt qui cædem [a] fecerit [b] capite plectatur: eius [c] enim præmio [d], aut pœna vita moderatur [e] humana, diuina a autem præcipit [f], vt [Diliges Dominum Deum tuum.]

a ¶ Diuina.] *Hinc vſque ad finem non ſunt in codicibus Iſidori, neque in aliquot exemplaribus Vaticanis Gratiani. In alijs uero omiſſa uoce*, diuina, *legitur*, aut præcipit, vt diliges Dominum Deum tuum.

Deus. cap.

DISTINCTIO IIII.

1 C*Auſa* [g] *vero conſtitutionis legum eſt, humanam coercere audaciam, & nocendi facultatem refrænare: ſicut in eod. lib. c. 20 Iſidorus teſtatur dicens.*

¶ Quare leges factæ ſunt. Cap. I.

FActæ ſunt autem leges, vt earum metu humana coerceatur [h] audacia, tutaque [i] ſit inter improbos innocentia, & in ipſis improbis formidato ſupplicio refrenetur nocendi facultas.

Iuo p.4.c.168.
Pann. li.2.c.142.

2 *Præterea in ipſa conſtitutione legum, maxime qualitas conſtituendarũ eſt obſeruanda, ut contineant in ſe honeſtatem, iuſtitiam, poſſibilitatem, conuenientiam, & cætera quæ in eod lib. Iſidorus enumerat dicens.*

¶ Qualis debeat eſſe lex. Cap. II.

ERit autem lex honeſta [k], iuſta [l] poſſibilis [m] ſecũdũ naturã [n], ſecundũ patriæ conſuetudinẽ [o], loco [p] tẽporique [q] conueniens, neceſſaria [r], vtilis [s], manifeſta. [t]

g ¶ Cauſa.] Hic intitulatur 4.diſt. in qua oſtendit qualiter leges ſint inuentæ. Secundo oſtendit quæ ſint cōſideranda in conſtituendis legib. Vltimo oſtendit quaſdã leges eſſe abrogatas per contrariam conſuetudinem.

FActæ. CASVS. Quæſitum fuit ab Iſido. quare leges ſint factæ & inſtitutæ: & reſpondet, q̃ triplici de cauſa factæ ſint. Vna, vt earum metu humana audacia coerceatur. Secunda, vt tuta ſit inter improbos innocentia. Tertio, vt vnius ſupplicio aliorum facultas nocendi refrænetur.

h ¶ Coerceatur.] nã per leges nemo cogitur bene facere, ſed male facere ꝓhibetur, vt 23.q.5.ad fidem.

i ¶ Tutaque.] ideſt, vt boni inter malos quietè viuãt, vt 23.q.5. nõ fruſtra. Ioã.

PRAETEREA. Hæc eſt 2. pars diſt. i qua ponit 8. quæ ſunt ſeruanda in legibus promulgãdis Ioan. de Fan.

CASVS. Modo dicit Gra. quæ ſint illa, q̃ in lege conſtituẽda cõſiderãtur. vt contineat, &c. & ad hoc inducit c. ſeq.

ERit.] CASVS. In hoc cap. enumerat Iſidorus x. quæ lex in ſe continere debet, ita quod hæc, ſcilicet patriæ, loco, tempori uere conueniens, pro uno ponãtur, ſcilicet honeſta, iuſta, poſſibilis, &c.

ne peccet cum pluribus, ut extra qui cler. vel vo. ſignificauit. & hæc dicitur comparatiua permiſſio. 1 ſed potius appellatur tolerantia, quam permiſſio, & ſecundum hanc permiſſionem dicit canõ, ꝙ ea, quę permittimus, nõ approbamus, ut 31.q.1. hac ratione & ſecundũ, hãc permiſſionem dicit decre. quod multa toleramus, quæ ſi in iudicium deduceremus, caſſarentur, vt extra de præben. cum iam dudum.

1 Permiſſio cōparatiua.
1 De hoc loquitur 26.q.2.hi qui.

a ¶ Vt qui cædem.] Sed nunquid iudex eccleſiaſticus poteſt taliter dictare ſententiã in cauſa ſanguinis: cum nec cauſis ſanguinũ poſſit intereſſe, ut 23.q.8. his à quibus? Sed dic quod iudex eccleſiaſticus poteſt dicere ius interroganti: ſed nõ poteſt illud præcipere vel conſulere ſic 5.q.vlt. declaratori. 23.q.vlt. peſſimã. Ioan. ſed videtur hodie correctum de exceſ. præla. ex literis. B.

Iudex eccleſiaſticus an de cauſa ſanguinis ſe intromittat.

b ¶ Fecerit.] Vt de pœnit. diſt. ſi quis cum telo.

c ¶ Eius.] ideſt, legis.

d ¶ Præmio.] ideſt permiſſione.

e ¶ Moderatur.] Paſſiuè.

f ¶ Diuina autem præcipit.] Hoc reſpicit ſuperiora.

CAuſa.] Hæc diſt. diuiditur in quatuor partes. In prima quæritur quare ſint factæ leges. Secunda ibi. [Præterea.] Tertia ibi.] Ideo autem.] Quarta ibi. [Hæc etſi,] Io. de Fan.

CASVS. Dixit ſupra quod ſit legis officium. in hac 4.d. oſtendit ad quid ſit lex inſtituta, & quid in ea contineatur, & quando inſtituitur: & quod etiam quædam capitula ſunt abrogata.

k Honeſta.] quia in iure non tam deſideratur iuſtitia, quàm honeſtas. 5.q.3. porro.

l ¶ Iuſta.] Aliter enim non eſt ius, niſi ſit iuſtum, ut ſu. diſt.1. ius generale.

m ¶ Poſſibilis.] Quia ſi de impoſſibilitate legis quis tranſgrederetur, fruſtra imputaretur ei ad pęnam, ut 15. q.1. non eſt 23.q.4. Nabuchodonoſor. & ff. quando appella. ſit l.1.§. dies autem iſtos.

n ¶ Secundum naturam.] ideſt naturalem rationem. ſup. diſt.1. conſuetudo. Ioan.

o ¶ Secundum patriæ conſuetudinem.] Quia ſi eſt contra conſuetudinem inhabitantiũ, per contrariam conſuetudinem abrogatur, ut inf. eo.§. leges. & cap. ſtatuimus. Item quia conſuetudo interpretatur legem, ut extra de uerb. ſign. abbate. ff. de legib. cum de conſuetudine. & l. ſi de interpretatione.

p ¶ Loco.] Quia in aliquibus locis aliqua ſtatuuntur, quæ alibi non reciperentur, ut 31. diſt. ante. & c. aliter. Item in iure conſtituendo conſideranda eſt vicinitas locorum, vel remotio, ut 63. diſt. cum longe.

q ¶ Temporiq.] Omnia enim debent conuenire ſuis temporibus, ut 22.q.4. ſi eccleſia & 2.q.1. ſi peccauerit.

r ¶ Neceſſaria.] Quia non niſi inſtante neceſſitate ius ſtatui debet, ut 20. diſt. regulæ.

ſ ¶ Vtilis.] Quia inutilis eſſet abijcienda. 68.d. choreſpiſcopi. 12. diſt. omnia.

t ¶ Manifeſta.] 4.q.3. non in teſtibus.

a ¶ Captio-

a Vide quod ſ. no. 14. q. 3. pleriſque & ff. de le. contra lege Io. de Fant.

a ¶ Captionem.] ne aliquis captioſe poſſit eam interpretari, vel etiam ne alicui laqueus paretur per eã 1, 27. q. 1. de viduis. Ioan.

b ¶ Priuato.] Tunc enim eſſet priuilegium.

IDEO AVTEM. Hæc eſt 3. pars diſt. in qua ponit, ꝙ leges per deſuetudinẽ abrogantur, & per conſuetudinem confirmãtur, & hoc probatur per 4. auctoritates. Ioan.

CASVS. Dicit Grat. ꝙ ideo iſta in lege cõſiderãt ſtatuẽda: quia cum inſtitutæ fuerint, nõ erit liberum de ipſis iudicare: ſed poſtquam inſtitutę fuerint, minori iudici nõ licebit iudicare de ipſis. ſed ſcdm ipſas. & ad hoc īducit cap. ſeq.

IN iſtis.] CASVS. Dicit Aug. ꝙ quãdo leges inſtituunt poteſt quis de ipſis iudicare: ſed poſtq̃ īſtitutę fuerint, minori iudici non licebit de ipſis iudicare ſed ſecũdum ipſas.

c ¶ Iudicent.] cum ergo Papa vult condere canones, epiſcopi pñt contradicere. & dicere; canon iſte non cõuenit cõſuetudini regionis noſtræ, ut ſupra, capit. proxi. Sed nunquid potius ſtabitur ſententiæ Apoſtolicæ, vel omniũ epõrum? videt ꝙ omniũ epiſcoporum: quia orbis maior eſt urbe, ut 93. diſt. legimus. Arg. ꝙ ſententia Papæ prævalet. 35. q. 9. veniam. nã etiã error principis ius facit, vt ff. de ſup. leg. l. 3. ī fi. Dicas, ꝙ ſententię Papę ſtabitur cõtra omnes. 9. q. 3. nemo, & c. cũcta. niſi cõtra fidem diceret, 25. q. 1. sũt q̃dã.

Papæ ſententia præfertur ſententiæ omnium epiſcoporum.

quoque, ne aliquid per obſcuritatem in captioné α[a] cõtineat, nullo priuato [b] commodo, ſed pro communi ciuium vtilitate conſcripta.

α¶ In captionem.] *Antea legebatur*, incautum captione. *Reſtituta eſt uera lectio ex codicibus Iſidori manuſcriptis, lib. 5 c 21. & ex impreſſo etiã lib. 2 cap. 10 ubi eadẽ ſcribũtur partimque ex antiquis Gratiani exẽplaribus à quibus abeſt dictio*, cautum. *Simili uero locutione vtitur Paulus lib. 5. ſent. tit. 33. c. 2* Ne quis, inquit, in captionem verborum in cauendo incidat.

3 *Ideo autem in ipſa conſtitutione iſta cõſiderãda ſunt, quia cum leges inſtitutæ fuerint, non erit liberum iudicare de ipſis: ſed oportebit iudicare ſecundum ipſas.*

Vnde Auguſtinus ait in libro de uera religione, c 31.

¶ De legibus tunc eſt iudicandum, cum inſtituuntur, non cum inſtitutæ ſunt. Cap. III.

IN iſtis temporalibus legibus, quamquam de his homines iudicent [c] cum eas inſtituunt, tamen cum fuerint inſtitutæ, & firmatæ, non licebit [d] iudici de ipſis iudicare, ſed ſecundum ipſas. Iuo p. 4. c. 169. Pann. l. 2. c. 148.

Leges inſtituuntur, cum promulgantur firmãtur, cũ moribus utentiũ approbãtur. Sicut enim moribus utentiũ incõtrarium nonnullæ leges hodie abrogatæ [e] ſunt, ita moribus utentium ipſæ leges cõfirmantur. Vnde illud Teleſphori Papæ (qui decreuit ut generaliter clerici à quinquageſima β a carnibus, & delitijs ieiunent) quia moribus vtentium approbatum nõ eſt: aliter agentes, tranſgreſſionis reos non arguit.

Teleſphorus vrbis Romæ epiſcopus omnibus epiſcopis, epiſt 1.

β¶ Quinquageſima.] *Poſt hoc verbum in codicibus impreſſis ſequebatur*, ieiunandi propoſitum ſuſciperent, & a carnibus, & delitijs abſtinerent: *ſed omnes fere manuſcripti habent eo modo, quo reſtitutum eſt.*

¶ Septem hebdomadibus a carne & delitijs ante Paſcha clerici abſtineant. Cap. IIII.

STatuimus, vt ſepté [f] hebdomadas plenas ante ſanctũ Paſcha oẽs clerici in ſortem Domini uocati à carne † Iuo p. 4. c. 25. Pann. li. 2. c. 174.

† *al. carne, & delicijs.*

d ¶ Non licebit.] argum. quod ſemel eſt approbatum, amodo non poteſt reprobari, ut 8. q. 2. dilectiſſimi, & c. licet. & 32. q. 5. horrendus. 2. Ioan. Niſi ex noua cauſa. extra de offi. deleg. cap. inſinuante.

LEGES CASVS. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd leges inſtituuntur, cum promulgantur: & confirmantur, cum moribus utentiũ approbantur. In ſecunda parte, quæ incipit ibi. [Sicut.] dñ, quòd ſicut leges moribus utentium confirmantur: ita quædam leges ſunt per deſuetudinem abrogatæ: ſicut, & illud Theleſphori abrogatur, quod dixi de propoſito ieiunandi ſuſcipiendo a clericis a quinquageſima, & ad hoc inducit ſeq. cap.

e ¶ Abrogatæ.] Abrogare eſt in totũ tollere legẽ derogare eſt pro parte detrahere legi, vt ff. de uerb. ſigni. derogatur, ſed qualiter poteſt populus abrogare canonẽ, cum non poſſit condere canonem? maxime ex quo tota poteſtas tranſlata eſt in principem. ff. de conſtitutionibus principum. l. 1. Sed dic, quod nõ poteſt abrogare niſi per expreſſum conſenſum Papę, ut extra de præbẽ. cum iam dudum. licet quidam dixerint, quod ſufficeret ſola ſcientia Papæ. Io. Sed credo, ꝙ conſuetudo rationabilis & præſcripta tollat leges, ut extra de conſue. cap. ult. etiam ſine ſcientia principis. difficile enim eſſet cum omnes conſuetudines quæ ſeruantur, ſcire. B.

a Vnde dicas, ꝙ hæc litera loquitur de īferiori iudice: nã ſi inferior iudex vellet aliquid proponere quare lex illa non deberet condi. facilius audiretur primo quã poſtea. ad hoc arg. 31. diſt. Nicæna. nam multa impediũt promouendum, & ca. 35. q. 1. c. fi. ſecundum Lau.

STatuimus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima dñ, quod clerici dẽnt incipere ieiuniũ à quinquageſima: vt clericorum uita a laicali diſcernatur. In ſecunda parte, q̃ incipit ibi, [Has ergo] dñ, ꝙ per ſeptẽ hebdomadas ante Paſcha clerici ieiunando hymnis, vigilijs, & orationibus inſiſtere dẽnt die noctuque.

f ¶ Statuimus vt ſeptẽ.] Iſtis duobus cap. ob. inſ. de cõſec. diſt. 5. a ſacerdotibus. ubi quadrageſima præcipitur ſeruari. Sed dic. ꝙ iſtud c. non tenet, quia hodie quinquageſima nõ ſeruat̃, cũ ipſa celebretur poſt Paſcha. Io.

Quinquageſima hodie non ſeruatur

f ¶ Statuimus.] ideſt, abrogamus: vel ponitur ſtatuimus pro conſuluimus.

a ¶ Cleri-

a Clericorum.] aliàs viles reputentur. 1. quæſt. 1. uiliſſimus.

QVadrageſima.] CASVS. iſtius cap. patet per ſe. Et hæc duo cap. abrogata ſunt ſicut, & ſeq. c. in prin. & hoc dicit ſequens §. quod ſimiliter. Denique.

in fi. cap. quærebatur: an vino ſit utendum, & reſpōdet, quòd ſic, ut tamen ebrietatem uitemus.

b ¶ Dignitas.] Hic habes, ꝙ quilibet ordo eccleſiaſticus dicitur dignitas uel honor, ut 1. quęſt. 1. reperiuntur quandoque ſæculares poteſtates dicuntur dignitates. 23. q. 5. adminiſtratores quandoque conſtātes homines dñr habere dignitatem, ſecundum, quòd ſerui dñr habere dignitatē, ut ff. de uſufr. ſed, & ſi quid. ſ. j. Et ex hoc patet clericos nō eſſe priuatas perſonas: cum illæ ſolæ dicātur priuatę perſonæ, quę non habent dignitatem, ut 24. q. 1. qui contra.

ieiunent: quia ſicut diſcreta debet eſſe vita clericorum[a] a laicorum conuerſatione, ita & in ieiunio debet eſſe diſcretio. *& infra.* ¶ Has ergo ſeptem hebdomadas oēs clerici a carne, & delicijs ieiunēt, & hymnis, & vigilijs, atque orationibus Dño inhærere die noctuq; ſtudeant.

Item Ambroſius in lib. ſermonum a.

a ¶ Sermonum.] *Inuenti ſunt Romæ in bibliotheca Vaticana, & Mediolani in bibliotheca monaſterij S. Ambroſij ſermones aliquot manuſcripti, Ambroſij nomen præferentes: inter quos eſt ſermo de ſexageſima, cuius initium eſt,* Adeſt tempus, *unde hoc caput ſumptum eſt.*

¶ Septimam hebdomadam Teleſphorus quadrageſimæ addit. Cap. V.

QVadrageſima ſex ſeptimanas habet, cui addidit Theleſphorus Pontifex ſeptimam hebdomadam, & vocatum eſt hoc tempus quinquageſima.

Quod ſimiliter de eo capitulo eſt intelligendū, quod B. Gregor. Auguſtino Anglorum epiſcopo ſcribit dicens.

¶ A quinquageſima ieiunandi propoſitum ſumant, quos eccleſiaſtici gradus dignitas exornat. Cap. VI.

Iuo p. 4. c. 29.

DEnique ſacerdotes, & diaconi, & reliqui oēs, quos dignitas[b] eccleſiaſtici gradus exornat, a quinquageſima propoſitū ieiunādi ſuſcipiant: quo & aliquid ad pēſum[c] ſanctæ inſtitutionis adijciāt, & eorū, qui in laicali ordine conſiſtunt, obſeruantiā, ſicut loco,[d] ita religione præcellāt. ¶ De ipſa vero die Dominica[e] hęſitamus[f], q̄d nam dicendū ſit, cū oēs laici, & ſæculares[g] illa die plus ſolito cęteris dieb. accuratius cibos carnium appetāt, & niſi noua quadā auiditate vſq; ad medias noctes ſe ingurgitent, non aliter ſe huius ſacri tp̄is obſeruationē ſuſcipere putant, quod vtiq; non rōni, ſed voluptati, immo cuidā mentis cæcitati adſcribendum eſt, vnde nec a tali cōſuetudine[h] auerti poſſunt, & ideo cū venia[i] ſuo ingenio relinquendi ſunt, ne forte peiores[k] exiſtāt †, ſi a tali conſuetudine prohibeantur. Vt enim ait Salomon. [Qui multū emungit, elicit ſanguinem[l].] *& poſt pauca.* ¶ Par[m]

Prouerbio. 30.

† Adde fere ſimile per Iaſonem in l. cunctos col. 12. C. de ſumma Trin.

c ¶ Ad penſum.] id eſt, ad quantitatem 1 ut ſint duę partes.

1 Siue menſuram, ſiue inſtructionē

d ¶ Sicut loco.] id eſt, dignitate. Et eſt hic arg. q̄ q̄ pręcedit aliū dignitate, debet ēt pręcedere in alijs, ut j. q. j. viliſſim⁹ Io.

e ¶ Dominica.] carnispriuij.

f ¶ Heſitamus.] non quid iuris ſit, ſed q̄d ſtatuendum ſit, ne ſcandalum oriatur. C. de teſta. l. omniū. 1. q. 2. quam pio.

g ¶ Et ſæculares.] & pro ideſt.

h ¶ Conſuetudine.] argu. ꝙ conſuetudo excuſat in delictis, ut hic, & 32. q. 4. obijciuntur, & extra de tēp. ord. ſane. 2. Sed contra, conſuetudo nō minuit peccatū, ſed auget, ut 24. q. 1. ſchiſma 32. q. 7. flagitia. extra de ſi. non ſatis 3. imò conſuetudo ueniale peccatū, facit mortale, ut 25. d. unum orariū. §. criminis So'. conſuetudo excuſat a pęna temporali, ſed nō a gehennali.

Conſuetudo an excuſet in delictis.

2 Vbi plenè de hoc, & j. d. 8. mala.

3 Ext. de cōſuet. cū tāto.

DEnique.] CASVS. Iſtud c. diuiditur in quinque partes. in prima parte quærebat Aug. a Greg. an clerici incipere debeant ieiunium a quinquageſima, & rñ. ꝙ ſic: ut ſicut loco præcellunt laicos, ita & religione pręcellant. In ſcđa parte, quę incipit ibi,] De ipſa uero.] quęrebatur an laici, qui in dieb. dñicis conſueuerint ſolennius epulari, debeant a tali conſuetudine remoueri? & rñd. & non, ne deteriores fiāt, & hoc ꝓbatur auctoritate Salo. dicentis, ꝙ qui nimis emūgit, elicit ſanguinē. In tertia parte, q̄ incipit ibi, [Et poſt pauca.] quęrebat: an tp̄e ieiuniorū ſit abſtinendum ab ouis, caſeo, & lacte & rñdet Greg. ꝙ ſic, q̄a ſicut a carnib. ita ab omnibus, quę trahunt ſementinā originē carnis, eſt abſtinēdum. In quarta parte, q̄ incipit ibi, [Et poſt pauca. Cęterum.] quęrebatur an piſcibus in quadrageſima ſit utendum, reſpon. ꝙ ſic, ad infirmitatis ſolatium, & non ad luxuriam, & non magnis piſcibus, ſed paruis. Quinto loco

i ¶ Venia.] Quid eſt ergo quod dicitur alibi nunquam eſſe ueniam datam impenitenti, ut 24. q. 2. legatur, ideo intelligas de uenia pœnæ, non de uenia culpæ: tolerat ergo Gregor. crimen tale propter periculum ſchiſmatis uel ſcandali. Vnde non eſt dicendum, quòd ignoſcatur eis: licet non puniat eos propter multitudinem, uel ſcandalum ſuſtinenda enim ſunt crimina ratione ſcandali, uel ſchiſmatis, ut 23. quæſt. 10. 4. non poteſt, & ratione multitudinis, ut 50. diſtinct. ut conſtitueretur hodie non toleratur, ut extra de uita, & honeſta. clerico. a crapula.

Scandali ratione tolerātur crimina.

K ¶ Ne forte peiores.] Hæc eſt comparatiua permiſſio.

l ¶ Sanguinem.] Sic qui multum corrigit, offendit, ut 45. diſt. cum beatus. & alibi dicitur. Noli eſſe nimium iuſtus, ut de pœn. diſtin. 1. ſerpens 2. q. 7. c. plerunque. §. de his.

m ¶ Par.] ideſt, æquum, & iuſtum.

¶ Ab

a Ab omnibus.] q. d. ex quo caro prohibetur. ergo & omnia, quæ de carne procedunt.
b ¶ Sementinam.[ideſt, ſemen.
c ¶ Sumptuoſiora.] Sed paruos piſciculos poteſt homo comedere, vt inf. 82. d. presbyter.

lam patitur immutationem. Inſtit. de iure natu. §. pen. nam ſi quid eſt contrarium iuri naturali, illud iniquum eſt ſup. diſt. 1. ius naturale. in fi. Item amplitudine, quia iure naturali omnia ſunt communia: ſed hoc non eſt alio iure. Item ſententiæ rigore: quia cõtra ius naturale nulla

autem eſt, vt quibus diebus a carne aĩalium abſtinemus, ab omnibus [a] quoq;, quæ ſementinam † [b] carnis trahũt originem, ieiunemus a lacte videlicet, & caſeo, & ouis. *et poſt pauca.* ¶ Cęterum piſcium eſus ita Chriſtiano relinquitur, vt hoc ei infirmitatis ſolatium, nõ luxurię pariat incendium. Deniq; qui a carne abſtinet, nequaquã ſumptuoſiora [c] marinarum belluarum conuiuia præparet. Vinum quoque ita bibere permittitur †, vt ebrietatem omnino fugiamus: alioqui [d] reſtat, vt omnia, quę corpori libent, ſimiliter faciamus.

† *al. ſementiuam.*
† *al. permittimus.*

4 Hæc etſi legibus conſtituta ſunt, tamen quia communi vſu approbata non ſunt, ſe non obſeruantes tranſgreſſionis reos non arguunt: alioquin his non obedientes proprio priuarentur honore, cum illi qui ſacris neſciũt obedire canonibus, penitus officio iubeãtur carere ſuſcepto: niſi forte quis dicat hæc non decernendo eſſe ſtatuta ſed exhortando conſcripta. Decretum vero neceſſitatem facit: exhortatio autem liberam voluntatem excitat.

Ex Greg. inf. 25. q. 1. hæc conſona.

d ¶ Alioqui.] Arg. ex quo vnum conceditur: ergo omnia ſimilia intelligũtur eſſe conceſſa, vt inf. diſt. proxi. ad eius. & 27. diſt. quod interrogaſti. 22. q. 2. ſi qs per teſtamentum 1. HAEC ETSI. Hæc eſt 4. pars diſtin. in qua ſoluit ſupradicta. Archid.
CASVS. Dicit Grat. ꝙ hęc tria cap. ſupra dicta ſunt abrogata & ideo qui nõ obſeruant ea, non dicunt tranſgreſſores: ſed ſi nõ eſſent abrogata, nõ obediẽtes eis ꝓprio priuarentur honore: niſi fortè quis velit dicere, ꝙ hæc ſupradicta c. loquantur de conſilio, & non de præcepto.
e ¶ Cõſcripta.] Nam qui exortat, mandatoris opera non fungitur, ff. de his q̃ no. infa. ob. hęc verba.

1 Ad hoc facit qđ le. & not. 95. d. illud. ĩ gl. arg. omnia, &c.

DISTINCTIO V.

HAec, quæ [f] de priuilegijs, & cæteris infra poſitis ſcripta ſunt, tam ſæcularibus, quã eccleſiaſticis legibus conueniunt. Nũc a ad differentiam naturalis iuris, & cæterorũ reuertamur. Naturale ius inter omnia primatum obtinet tempore, & dignitate. Cœpit [g] enim ab exordio rationalis creaturæ, nec uariatur tempore, ſed immutabile [h] permanet. 2 Sed cum naturale [i] ius in lege, & Euangelio ſupra dicatur eſſe comprehenſum, quædam autem contraria his quæ in lege ſtatuta ſunt, nunc inueniãtur conceſſa non videtur ius naturale immutabile permanere. In lege namq; præcipiebatur, vt mulier, ſi maſculum pareret quadraginta [k]: ſi vero fœminam, octuaginta diebus a templi ceſſaret ingreſſu: nunc autem ſtatim poſt partũ eccleſiam ingredi non prohibetur. Item mulier quæ menſtrua patitur, ex

Leuit. 12.
Ibid. 15.

HÆC q̃.] Hęc diſtin. diuidit in duas partes. In prima probat ꝙ naturale ius non mutat. Secunda ibi, [Sed cũ naturale.] CASVS. Continuat magiſter dicta ab illo c. priuilegia. huc uſq; dicẽtis, & dicit ꝙ illa omnia conueniunt tã ſęcularibus q̃ eccleſiaſticis legibus. Nunc autem in hac 5. d. reuertit ad ius naturale, aſſignã do dñiam iuris naturalis ad alia iura: nã iſtud ius primatum obtinet inter alia iura tempore, & dignitate. tpe, quia cœpit ab exordio rationalis creaturæ: dignitate, quia non variatur. Sed cum ius naturale dicatur ſupra comprehenſum lege, & Euangelio, quędam autem contraria legi nunc inueniantur conceſſa apparet, ꝙ ius naturale mutabile. * eſt, & variatur, & hoc probatur exemplo mulieris, quæ ſtatim poſt partum, & menſtruum poteſt nunc ingredi eccleſiam: licet aliter eſſet ſecundum legem, & puer ſtatim cum natus eſt, poteſt baptizari, & ad hoc inducit cap. ſeq.
f ¶ Hæc quæ.] In hac 5. diſt. incipit aſſignare dñiam iuris naturalis ad alia iura. Notandum ergo, ꝙ ius naturale in 4. differt ab alijs iuribus, in origine, dignitate, amplitudine, & ſniæ rigore. In origine differt, quia cœpit ab exordio rationalis creaturę, vt inſtit. de rer. diuina. §. commodius. ſed alia iura ortum hẽnt ab inuentione hominũ, 2 ĩ. d. 6. c. vlt. Dignitate differt, quia hoc ius nulla fit diſpenſatio, ſed aduerſus alia iura ſæpe.
g ¶ Cępit. Per intelligentiam, non per eſſentiam: imò verius poſſet dici, ꝙ cœpit quo ad vſum; quia ius naturale, ideſt naturalis æquitas ab æterno fuit: niſi velis intelligere de iure diuino. illud enim prius fuit, quam eſſet redactum in ſcriptis.
h ¶ Sed immutabile.] Quoad præcepta, & prohibitiones, vt d. 6. §. vlt.
i ¶ Sed cum naturale. Hęc eſt 2. pars diſt. in qua obijcit ꝯ id quod dicit, ꝙ ius naturale non mutatur, & probat per tria ſeq. cap. ꝙ mutetur. Sol. ponet ĩ. d. proxi. §. His itaq;. Et eſt talis obiectio magiſtri. Puerpera, & menſtruata vſq; ad certum tp̃s prohibebantur intrare eccleſiam: ſed modo neutra prohibetur, & hæc prohibitio eſt de iure naturali: ergo reſtat, ꝙ ius naturale ſit variatum.
K ¶ Quadraginta.] Quia tot diebus mortuus eſt partus ante infuſionem animæ: ſed fœtus fœmineus 80. diebus

* *Declaratur inf. d. 6. c. non eſt peccatum, §. his itaque.*
Ius naturale in 4. differt ab alijs.
2 Vt in fi. ſ precedentis, §. & inf. d. proxi. §, his itaque.

3 Et exercitium: nam tunc creaturæ cœperunt eo vti. Arch.

Anima maribus citius infunditur q̃ fœminis.

diebus ſecundum hoc videtur, quod tempore quo concepit, dēt abſtinere: ſed ratione dubitationis ſecus eſt: quia neſcitur quo tempore concipit: item quia neſcit vtrum maſculum vel fœminam pariat. Io.

SI mulier.] CASVS. Mulier ſtatim poſt partum poteſt

b ¶ Pondere peccati.] Sed nonne in Burchardo legitur in pœnitentiali Theodori, ꝙ fœmina poſt partum maſculi abſtinebit xxxiij. diebus ab ingreſſu eccleſiæ: ſed poſt partum fœminæ lxvj. & ſi ante intrabit, tot diebus pœnitebit in pane & aqua, quot diebus ante intrauit eccleſiam: & qui illis diebus commiſcetur ei, x. diebus pœnitebit in pane & aqua. Item conſuetudo eſt cōtraria illis c. Gre. Sed illud Theodori intelligas de ea, quæ nō ex deuotione intrat: vel de illa, quæ ſine neceſſitate intrat: Sed verius credo, quòd pōt intrare, ſiue ſit neceſſitas, ſiue non, vt extr. de pur. poſt partum. volens conſuetudo tamen in contrarium ſe habet. Io.

Mulieres enixæ nō tenentur hodie ab ingreſſu eccleſiæ abſtinere.

lege immunda eſſe reputabatur: nunc autem nec ſtatim intrare eccleſiam, nec ſacra communionis myſteria percipere ſicut nec illa quæ parit, uel illud, quod gignitur, ſtatim poſt partum baptizari prohibetur. Vnde eidem Auguſtino Anglorum epiſcopo Gregor. ſcribit, dicens.

a ¶Nunc ad differentiam.] *In vulgatis legebatur*, Nunc autem ad doctrinam, *Emendatum eſt ex uetuſtis codicibus, & ex principio diſt. 15. vbi hoc repetitur.*

PALEA. Cap. I.

c. 10. ad interrogata Auguſt. Anglorum Epiſcopi.

CVm enixa fuerit mulier, poſt quot dies intrare Eccleſiā debeat, teſtamēti veteris pceptione didiciſti: qa pro maſculo xxxiij. pro fœmina vero lxvj. diebus debet abſtinere; quod tū ſciendum, quia in myſterio accipitur.

C ¶Palea.] *De paleis uniuerſe in præfatione dictum eſt. Hoc vero, cui primum præponitur nomen Paleæ, habetur etiam in manuſcriptis exemplaribus (exceptis duobus Vaticanis:) & in quatuor coniunctum eſt cum ſequenti capite, Si mulier; addita ad illius initium voce*, Nam; *quemadmodum eſt apud Gregorium.*

Gregorius ibidem continenter. Beda l. 1. de hiſt. Angl. ca. 27. Nicolaus ad conſulta Bulgarorum. c. 68.

¶Mulier enixa gratias actura Eccleſiam intrare hora eadem non prohibetur. Cap. II.

SI mulier [a] eadē hora, qua genuerit, actura gratias intrat Eccleſiam; nullo pondere peccati [b] grauatur: voluptas etenim carnis, nō dolor in culpa eſt. In carnis autem cōmiſtione voluptas eſt; in† prolis vero partu dolor & gemitus. Vnde & ipſi primæ matri oīum dicitur; [In doloribus paries.] Si itaq; enixā mulierem prohibemus intrare Eccleſiā, ipſam ei pęnā[c] ſuā, in culpā deputamus.

Geneſ. 3.

† *nam in prolis prolatione gemitus.*] orig.

Idem ad eundem.

Greg. ibid. continenter. Burch. l. 4. c. 32. Iuo par. 1. c. 62.

¶Mulierem enixam, vel quod ab ea genitum fuerit, eadem hora nihil prohibet baptizari. Cap. III.

BAptizari aūt, vel enixam mulierem, vel hoc quod genuerit, ſi periculo mortis vrgetur, vel ipſa hora eadē, qua gignit, vel hoc quod gignitur, eadem qua natū eſt, nullo modo prohibetur, qa *a* ſicut ſancti myſterij gratia videntibus, atq; diſcernentibus cum magna diſcretione prouidenda eſt; ita quibus mors imminet, ſine vlla dilatione offerenda eſt; ne, dum adhuc tempus ad præbendū redemptionis myſterium quæritur, interueniente paululum mora [d], inueniri non valeat, qui redimatur.

a ¶Quia ſicut.] *Hinc vſque ad ver.* Ne dum, *addita ſunt ex Beato Gregorio.*

Greg. ibid. continenter. Nicolaus ad conſulta Bulg. 68. Beda lib. 1. de hiſt. Angl. c. 27. Iuo p. 8. c. 88.

Item.

¶Antequam puer ablactetur, vel mater purificetur, ad eius concubitum vir non accedat. C. IIII.

AD eius vero concubitū vir ſuus accedere nō debet,

c ¶ Pœnam.] Afflictis enim non debet afflictio addi. vt 7. q. 1. cū percuſſio. iſtud tamen fallit: quia corrupta per violentiam non conſecrat. infra 26. diſtin. Acutius. & 32. quæſt. 5. ille autem, & mutilati mēbris non promouentur, vt 55. diſtinctio. per totum 1.

Afflictio afflictis quandoq; datur.

BAptizari.] CASVS. Mulier vel quod ex ipſa natum eſt, ſtatim in periculo mortis baptizari poteſt, ne, parua mora imminente, inueniri nō poſſit, quod redimatur.

1 De hoc not. inf. ead. ad eius. in glo. hoc eſt, Archid.

d ¶ Mora.] argu. ꝙ mora eſt uitāda ubi timetur periculum, vt 28. diſt. de Syracuſanæ, de conſecr. d. 4. ne quod abſit. argumen. contra. ff. de iud. ſi debitori. & ff. de ſol. l. quod dicimus. Solu. illud in contractibus: iſtud in periculo animæ. Ioan.

AD eius.] CASVS. Tria dicit præſens cap. Primo, quod vir nō debet dormire cū vxore ſua tempore purgationis antequam puer ablactetur: nec alij debet tradi ad nutriendum cauſa

teſt eccleſiam ingredi. nam ex hoc nullo peccato grauatur: quia uoluptas carnis in culpa eſt, non dolor: alioquin dolorem partus ſibi uerteremus in culpam. h. d.

a ¶ Si mulier.] quidam libri habent; cum enixa: ſed illud eſt palea vſque ad hunc locum.

incontinentiæ. Secundo, ibi, [Quæ tamen.] dicit quod mulier tempore purgationis poteſt eccleſiam ingredi: quia ſuperfluitas non debet culpæ aſcribi. Tertio, ibi.] Sanctæ quoque.] dicit quod mulier tempore partus non eſt arcenda a corpore Chriſti: ſi

tamen

quodq; qui gignitur, ablactetur [a]. Praua autem in cõiugatorum moribus cõſuetudo ſurrexit, ut mulieres filios, quos gignunt, nutrire contemant, eoſq; alijs mulieribus ad nutriendũ tradant: qđ videlicet ex ſola cauſa †incontinentię videtur inuentũ; quia dum ſe continere nolunt; deſpiciunt lactare quos gignũt. Hę itaq;, quę filios ſuos ex praua conſuetudine alijs ad nutriendum tradunt, niſi purgationis tempus prius tranſierit†, viris ſuis nõ debẽt admiſceri: quippe cum & ſine partus cauſa, cũ in cõſuetis mẽſtruis detinentur, viris ſuis miſceri prohibeantur [b]: ita vt morte lex ſacra feriat, ſi quis vir ad menſtruatã mulierem accedat. Quę tamen mulier, dum ex cõſuetudine menſtrua patitur, prohiberi Eccleſiam intrare nõ debet; quia ei naturę ſuperfluitas in culpam nõ valet imputari: & per hoc quod inuita [c] patitur, iuſtũ nõ eſt, ut Eccleſiæ ingreſſu priuetur. Nouimus nãque, ꝙ mulier quę ſanguinis fluxũ patiebatur, poſt tergum Domini veniẽs †, veſtimenti eius fimbriã tetigit, atque ſtatim ab ea ſua infirmitas receſſit. Si ergo in fluxu ſanguinis poſita, laudabiliter potuit Domini veſtimentũ tangere; cur quæ menſtruum ſanguinis patitur, ei non liceat Domini Eccleſiã intrare? *& infra* ¶Si igitur bene preſumpſit, quę veſtimentũ Domini in languore poſita, tetigit; quod vni perſonę [d] infirmanti conceditur; cur nõ cõcedatur cunctis mulieribus, quę naturæ ſuæ vitio infirmantur? ¶Sanctæ aũt communionis myſterium in eiſdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex veneratione magna percipere nõ præſumit; laudanda eſt: ſed ſi percipiat, non iudicanda. Bonarum quippe mentium eſt ibi etiam [aliquo †modo] culpas ſuas agnoſcere [e], vbi culpa non eſt: quia ſæpe ſine culpa agitur quod venit ex culpa. Vnde etiam cum eſurimus, ſine culpa [f] comedimus; quibus ex culpa primi hominis factum eſt, vt eſuriremus.

† al. carnis incontinentia.

† tranſierint] otij? Leuit. 15.

Matth. 9.
† al. humiliter veniens.

† additæ ſunt iſtæ duæ uoces ex B. Gregor. & Beda.

DISTINCTIO VI.

Q Via vero [g] de naturæ ſuperfluitate ſermo cœpit haberi, quæritur, an poſt illuſionẽ, quæ per ſomniũ ſolet accidere, uel corpus Domini quilibet accipere valeat; uel ſi ſacerdos ſit ſacra myſteria celebrare. De his ita ſcribit B. Gregor. Auguſt. Anglorũ epo, reſp. 11.

Ex 11. interrogatione Auguſt. Anglorũ Epiſcopi.

Beda lib. 1. hiſtor. Angl. c. 27.

---

tamen abſtinet ex deuotione, lauanda eſt.

a ¶ Ablactetur.] Tempus ablactationis hic appellatur tempus poſt partum, quando mulier nimis abundat lacte: & niſi extraheretur per puerũ, oporteret ipſam infirmari. ideo autem prohibetur illis temporibus cõmiſceri cũ eis, quia ex tali coitu naſcuntur morboſi, & leproſi. ſed quid ſi mulier petat debitũ a uiro tpe menſtrui, vel tẽpore purgationis? Dico, ꝙ non reddet debitũ ei, niſi timeret fornicatio eius. 13. d. duo mala. Itẽ ſi vir petit debitum tempore menſtrui a muliere: mulier negabit, & exponit ei cauſam quare nõ poteſt. ff. de ſol. l. quod dicimus.

Menſtrui tẽpore coniugale debitũ, an debeat reddi.

b ¶ Prohibeantur.] ideſt, ſub forma prohibitionis diſſuadeãtur ſic exponũt quidam.

c ¶ Inuita.] Hoc eſt regulare, vt quod qs inuitus patitur, non afferat ei præiudicium, ut hic, & 50. diſt. p̃sbyteros. & C. de inſti. & ſubſt. l. 1. & C. qui pe. tut. l. cũ a matrib⁹. C. de app. preſ. s. Argu. contra, inf. 55. diſt. c. vlt. 45. diſt. c. ult. C. de cõdi. inſer. legatum. Item argu. ꝙ quæ fiunt ab inuitis, & nolẽtibus eis imputari non debent 1 vt de conſec. diſt. 5. diſcipulos. 15. q. 1. aliquos. & q. 6. c. 1. & 31. q. 2. Lotharius. Io. Sol. ſi aliqs cogit coactione abſoluta aliqd facere cõtra Deum, nõ imputatur ei quo ad Deũ, ſecus ſi conditionali coactione, ut ext. qđ me. cau. ſacris. 50. d. presbyteros. In contractib. ſi aliqs cogit per metũ, qui debuerit cadere incõſtãtẽ virũ, non imputatur ei, ut ibi, & qđ met. cau. ad audientiã niſi culpa ſua incideret in talem metum, vt ff. quod met. cau. ſi mulier. Sed in ordinibus ſecus: nam ſi quis per uim mutiletur, promoueri non poteſt, ut extra de cor. vi. expoſuiſti etiam corrupta per uim non conſecrabitur inter virgines, ut 32. q. 5. ille. & hoc fit propter reuerentiam ſacramentorũ & defectum myſterij. ſic mihi Barthol. Brixien. uidetur breuiter diſtinguendum.

Facta ab inuitis an ſint imputanda.

1 Nec talia poſſunt, ut patet in eo quod legi. & no. inf. 13. q. 2. quam præpoſterum.

d ¶ Quod uni perſonæ.] Arg. ꝙ uni conceditur, per conſequens uidetur alijs eſſe cõceſſum. ſic ſup. diſt. 4. denique. & hoc verũ eſt ſi de iure cõmuni aliquid conceditur, ſecus ſi ex priuilegio, vt 16. q. 1. hinc eſt. & 7. q. 1. petiſti.

e ¶ Agnoſcere.] Arg. contra. inf. 22. q. 2. cum humilitatis. Dic quod quilibet poteſt dicere ſe peccatore, dummodo tamen non credat contrarium de pœn. diſt. 3. adhæc.

f ¶ Sine culpa.] Arg. ꝙ non ſemper imputatur factum vbi culpa præcedit. 15. q. 1. ſane.

Q Via uero.] CASVS. Grat. quærit, an poſt nocturnam pollutionem, vel illuſionem valeat quis ſumere corpus Chriſti: & an ſacerdos Miſſam ualeat celebrare? & de hoc quid iuris ſit, in cap. ſeq. diſtinguitur.

g ¶ Quia uerò.] Hic intitulatur. diſtin. 6. in qua, quia fecerat mentionem de ſuperfluitate naturæ, digreditur a principali propoſito, agens de nocturna pollutione, oſten-

¶ De multiplici genere illuſionis. Cap. I.

Burch.l.5.c.41.
Ivo.p.2.c.52.
Pann.l.1.c.160.
Poly.l.3.tit.16.
† paulo aliter in orig. & apud cæteros collectores.

TEſtamentum [a] veteris legis hunc [b] pollutum Dño dicit, & niſi lotum aqua, etiam vſq; ad veſperã † intrare Eccleſiam non concedit. Quod † tamen aliter intelligẽs populus ſpiritualis, quaſi per ſomnium enim illud reputat, qui tentatus immunditia [c], veris ❧ imaginibus [d] in cogitatione inquinaẽ. Sed lauandus eſt aqua [e], vt culpam cogitationis lacrymis abluat: & niſi prius ignis tẽtationis receſſerit, reum ſe quaſi vſque ad veſperam [f] cognoſcat. ¶ Sed eſt in eadem illuſione valde neceſſaria diſcretio: qua † ſubtiliter penſari debet, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquãdo ex naturæ ſuperfluitate, vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem cũ ex naturæ ſuperfluitate, vel infirmitate euenerit, omnimodo hæc illuſio non eſt timenda, quia hanc animus neſciens pertuliſſe [g] magis dolendus eſt, quàm feciſſe. Cũ vero vltra modũ appetitus gulæ in ſumendis alimẽtis rapitur: atq; idcirco humorum receptacula grauantur, habet exinde animus aliquem reatum [h], non tamen vſq; ad prohibitionem percipiendi ſacri myſterij, vel miſſarum ſolemnia celebrandi: cum fortaſſe, aut feſtus dies exigit, aut exhibere † myſterium pro eo, quod ſacerdos alius in loco deeſt. ipſa neceſſitas [i] compellit. Nam ſi adſint alij, qui implere myſterium valeant, illuſio per crapulam facta, a perceptione ſacri myſterij prohibere non debet; ſed ab immolatione ſacri myſterij abſtinere †, vt arbitror, humiliter [k] de-

† al. quia.
Ivo p.9.c.111.
† al. exhiberi.
† al. abſtineri.

Pollutio tripliciter accidit.

oſtendit ergo auctoritate Greg. quibus modis, & ex quibus cauſis contingit. & qñ ſit peccatum, & qñ nõ: poſtea rñdet obiectioni factæ in præmiſſa d. in illo, §. his itaq; Et not. ſm quoſdam, q nocturna pollutio, & illuſio, q̃ procedit ex infirmitate, nõ eſt peccatũ, ẽt veniale, maxime cũ ſit pœna, vt inf. c. proxi. ibi, omnino hæc pollutio, vel illuſio non eſt timẽda, qa ..., & c. ... vero, q̃ procedit ex crapula, eſt veniale peccatũ, vt inf. c. ... xi. ibi, hẽt exinde animus aliquẽ reatũ ſimiliter illa q̃ prouenit ex cogitatione p̃cedente, peccatũ eſt, ſed diſtinguitur, quia ſi illa cogitatio nõ proceſſit ad cõſenſum, veniale peccatum eſt 1 pollutio ex ipſa ꝓueniens. Si vero ꝓceſſit, tũc eſt mortale 2 ſm iſtorum opi. accidit, q aliqs neſciens peccat mortaliter, & venialiter 3 operaẽ bonũ, & etiam meretur vitam æternam, quia ſi corpus dormit, ... vigilat. Vnde illud. Cor meum vigilat ad te Deus. Idem in furioſo dicũt, ſi culpa ſua deuenit ad furorẽ arg. 15. q. 1. ſi quis in ſi. immo neſciens peccat 32. q. ... quẽadmodũ. Arg. cõtra. ff. de act. & oblig. ex maleficio. §. ſi qs abſens, vbi dr̃. q neſciẽs nõ peccat. Alij dñt, q dormientes non peccant. 15. q. 1. ſi cõcupiſcẽtia &c. aliquos. dormiens. n. furioſo cõparaẽ, ff. de acq. poſ. l. 1. §. adipiſcimus & ita nõ peccat. Si ergo in nocturna pollutione homo nõ venit ad conſenſum, nullo modo peccat: ſi vero peruenit, peccat mortaliter ſm iſtos, niſi forte imaginetur cum vxore ꝓpria, quia tunc dirigit affectum in vxorẽ, & nõ peccat mortaliter hãc opi. fouet H. & ꝓbat inf. ead. diſt. non eſt. ibi: luxuriæ, &c. Sed hoc nõ eſt verũ, quia nullo modo peccat, vt inf. c. ꝓxi. & 15. q. 1. aliquos. Sed contra priorẽ opi. obijcitur, qd ſi cogitaui turpiter, ſed antequã dormiui, ſtatim pœnitui, poſt polluor in ſomno, peccaui, vel non? & vĩ q ſic. Reſp. licet contritus ſim: tñ veſtigia remanent. & reliquiæ ſicut in liberto veſtigia ſeruitutis, vnde patronus ei ſuccedit. inſt. t. de ſucc. lib. §. ſed noſtra. ſic matrimonium in furioſis manet propter reliquias prioris voluntatis, ff. de his qui ſui, vel alie. iuris ſunt l. patre furioſo. Imputetur ergo mihi ſaltem ſi initialiter turpiter cogitaui.

Sicut, & ipſa cogitatio ex qua procedit.
2 Sub ſicut innuit infra in fi. c. ſeq. & in palea, ſed conſandum.
3 Hoc inſpicit dictũ antecedens, ibi ſed cogitatio; &c.

Pollutio nocturna turpẽ cogitationẽ ſequens imputatur.

TEſtamentum.] CASVS. Capitulũ iſtud diuiditur in tres partes. In prima parte dr̃, q ſi qs pollutus fuerit pollutione nocturna, niſi aqua lotus fuerit, ei vſq; ad veſperã ĩtrare Eccleſiã nõ cõcedit. ĩ ſcda ꝑte q̃ ĩcipit, ibi. [Qd tñ.] dicit Greg. q hoc põt ĩtelligi ſpiritualiter. ſ. de illo, q ĩ mẽte prauis cogitationib. eſt pollutus, qui aqua pñiç lauandus eſt, & niſi prius ignis tentationis receſſerit, ſe reum vſq; ad veſperam cognoſcat. In tertia par. q̃ incipit ibi, [Sed eſt] dr̃, q pollutio tripliciter accidit. Aliquãdo. n. accidit ex ſuꝑfluitate naturę, vel ĩfirmitate, aliqñ ex crapula, aliqñ ex prę cedẽti turpi cogitatione. Cũ ex ſuꝑfluitate, vel infirmitate naturę ꝓcedit. pollutio, nõ imputaẽ alicui, qa potius eſt pęna q̃ peccatum. Cum vero ꝓcedit ex crapula, talis pollutio hẽt aliquẽ reatũ, verum tamẽ, ſi neceſſitas adeſt, ꝑp hoc ſacerdos nõ prohibeẽ a celebratione miſſarum: ſed ſi alij ſacerdotes adſint, celebrare non debet, ſed a corpore Chriſti non prohibetur, maxime, ſi dormientem turpi imaginatione non concuſſerit pollutio. Cum autem ex turpi cogitatione præcedenti procedit, abſtinere debet ab vtroque, quia animo patet reatus ſuus; quia quod cogitauit ſciens, pertulit neſciens.

a ¶ Teſtamentum.] in Leuitico legitur Dñm dixiſſe, ſi fuerit homo pollutus nocturno ſemine, egrediaẽ extra caſtra, & nõ reuertaẽ vſq; ad veſperã, donec lauetur, & poſt ſolis occaſum reuertatur ad caſtra hoc Greg. exponit hic, & retorquetur ad illos, qui polluuntur mente.

b ¶ Hunc.] talem more, de quo queris, adhuc Romani ſeruant. 4 vt 33. q. 4. vir cum propria vxore.

c ¶ Immunditia.] ideſt, immunda cogitatione.

d ¶ Veris imaginibus.] cum videt mulierem, & delectatur in ea.

e ¶ Aqua.] id eſt penitentia.

f ¶ Ad veſperã.] i. quouſq; receſſit ignis tentationis. ADDITIO. ideſt, prauæ cognitionis. i. quouſq; cedat illa cogitatio reatu: licet. n. peccatum tranſeat actu, remanet tamen reatu. 22. q. ... non ſolum. de conſe. d. 4. non ex quo. Vel dic ad veſperam, ideſt, pœnitentiam. quia veſpera, ideſt finis eſt peccati, & idem ſenſus eſt. Hu.

g ¶ Pertuliſſe.] q. d. potius intelligitur tunc pati, quam facere.

h ¶ Reatum.] id. eſt veniale peccatum, & ideo non prohibet a ſumptione Euchariſtiæ, ſed prohibet vel diſſuadet a confectione, niſi ſit neceſſitas.

i ¶ Neceſſitas.] ... lege non habet de conſe. d. 1. ſicut.

k ¶ Humiliter.] ergo eſt conſilium; bene. n. poteſt celebrare,

4 Sub. Iudæi a contactu mortui in pollutis. d. ... nec queq. Hug.

brare, ſi vult: nam ꝓ leuibus criminibus non abſtinebit ſacerdos a celebratione miſſarum. ſed ꝓ talibus abſtinebit, ꝓ quibus poſſet excõmunicari, vt de conſe. diſt. 2. ſi nõ ſunt & c. quotidie. tamẽ pro quolibet mortali peccato quilibet eſt ſuſpẽſus. quo ad ſe, vt extra de coha. cler. & muli. c. vlt. niſi peregerit pęnitentiã, vt ext. de tẽpo. ord. quęſitũ Hu.

a ¶ Tamen.] ideſt. maxime.

b ¶ Non concuſſerit.] pollutio ipſa.

c ¶ Rea.] quaſi dicat, nec mens eſt rea a ſomno, nec eſt rea poſt ſomnum. cũ eſt libera in ſuo iudicio. ſed tũc fuit rea, qñ ſe ingurgitauit, vnde ſatis patet hic, ꝙ homo in ſomno non peccat.

d ¶ Libera.] ſupple. ſed prius peccauit.

e ¶ Radice.] ideſt, mala cogitatione.

Non

bet: ſi β tamen a dormientem turpi imaginatione illuſio nõ concuſſerit b. Nam ſunt, quibus ita plerũque illuſio naſcitur, vt eorũ animus etiam in ſomno corporis poſitus non fędetur turpibus imaginationibus. ¶ Qua in re vnum ibi oſtenditur, quòd ipſa mens rea c nõ ſit tunc γ: ſed ſuo iudicio penitus libera d cũ ſe, etſi dormiẽti corpore nihil meminit vidiſſe, tñ in vigilijs corporis meminit in ingluuiẽ cecidiſſe. Si vero ex turpi cogitatione vigilãtis oritur illuſio in mẽte dormientis, patet aio ſuus reatus: Videt. n. a qua radice e inquinatio illa ꝓceſſerit: quia †, qđ cogitauit ſciẽs, hoc pertulit neſciẽs: & δ ꝑꝑ talẽ pollutionem a ſacro myſterio ea die abſtinere oportet. † al. qui.

α ¶ Veris.] *In pleriſque codicibus B. Gregorij, & apud Bedam, & in collectione Conciliorum Coloniæ 1530 impreſſa legitur,* vanis; *in aliquibus vero B. Gregorij codicibus* varijs; *ſed ob Gloſſam non eſt mutatum.*

β ¶ Si tamen] *In codicibus B. Gregorij & apud Bedam eſt,* ſi tamen dormientis mentem turpis imaginatio non concuſſerit. *In collectione vero Iſidori etiam manuſcripta,* ſi tamen animum dormientis turpes imaginationes concuſſerunt: *quem ſenſum retinet etiam lectio Pannormiæ: nã Burchardus, et Iuo parũ ab originali diſcrepãt.*

γ ¶ Non ſit tunc: ſed ſuo.] *Omnia fere Gratiani manuſcripta exemplaria habent* vel ſuo: *cæterum magna hoc loco eſt inter cæteros collectores, & Bedam, & B. Gregorij codices varietas In collectione Iſid. et manuſcripta eſt,* qua in re vnũ ibi oſtẽditur, ipſa mens nõ rea, nec tñ ſuo iudicio libera. *Verũ ob codicũ varietatẽ nihil eſt incontextu mutatũ.*

δ ¶ Et propter.] *Hæc vſque ad finem neque in codicibus B. Gregorij neque apud Bedã neque in tribus vetuſtis Gratiani exẽplaribus habentur. Sunt tamen apud Burchardum, & Iuonem, & Pannormiã et Polycarpũ.*

¶ Peccatum non dicitur perpetratum cogitatione ſolum, ſed delectatione, & conſenſu. PALEA. α Cap. II.

SEd pẽſandũ eſt, ipſa cogitatio, vtrũ in ſuggeſtione, an delectatione, vel (quod maius eſt) peccati conſenſu acciderit. Tribus. n. modis impletur omne peccatũ, videlicet ſuggeſtione, delectatione, conſenſu: ſuggeſtio quippe fit per diabolũ, delectatio per carnẽ, conſenſus per ſpiritũ, quia & † primo culpã ſerpẽs ſuggeſſit, Eua velut caro delectata eſt, Adam velut ſpiritus cõſenſit. Et neceſſaria eſt magna diſcretio, vt inter ſuggeſtionem β, delectationem, & conſenſum iudex ſui animus præſideat. Cum enim malignus ſpiritus peccatum ſuggerit in mente: ſi nulla peccati delectatio ſequatur, peccatum omnimodo perpetratum non eſt: cum vero caro delectari cœperit, tunc peccatum incipit naſci: ſi autem etiam ad conſenſionem ex deliberatione deſcẽdit, tunc peccatum cognoſcitur perfici. In ſuggeſtione igitur peccati ſemen eſt: in delectatione fit nutrimentum; in conſenſu perfectio. Et ſæpe contingit, vt hoc, quod malignus ſpiritus ſeminat in cogitatione, caro in delectationẽ trahat; nec tamen animus eidem delectationi conſentiat. Et cũ caro ſine anima delectari nequeat; ipſe tamen animus carnis voluptatibus reluctãs in delectatione carnali aliquo modo ligatur inuitus, vt ei ex ratione contradicat, nec cõſentiat, & tamen delectatione ligatus ſit; ſed ligatũ ſe vehementer ingemiſcat. Vnde & ille cœleſtis exercitus præcipuus miles gemebat, dicens: [Video aliam legem in mẽbris meis repugnantem legi mentis meæ; & captiuum me ducentẽ in lege † peccati, quæ eſt in mẽbris meis.] Si autẽ γ captiuus erat, minime repugnabat: quapropter, & captiuus erat, & repugnabat. Igitur legi mẽtis eius lex, quæ in mẽbris eſt, repugnabat

Beda ibidem. Burch. l. 5. c. 43. Iuo p. 2. c. 52.

† al. cum primam.

Rom. 7.

† al. legem.

pugnabat: ſi aũt repugnabat, captiuus nõ erat. Ecce itaq; homo eſt (vt ita dixerim) captiuus, & liber; liber ex iuſtitia, q̃ diligit; captiuus ex delectatione, q̃ portat inuitus.

α ¶ Palea.] *Abeſt hac palea non ſolum a primo & decimo Vaticinis, verum & alijs, quæ aliquot paleas habent. Rubrica autem abeſt ab omnibus. In quibus enim caput hoc reperitur, coniunctè ponitur cum ſuperiore, quemad modum etiam apud Burchardum, & Iuonem.*

β Suggeſtionem.] *Sic emendatũ eſt ex originali, a quo parum diſcrepat Iuo: ante legebatur*, & neceſſaria eſt magna diſcretio inter ſuggeſtionem & delectationem; & inter delectationem atq; conſenſum, iudicẽ ſui faciat animũ præſidẽ, *Burchardus* iudicẽ ſui præſidere aĩum, *Reliqua fere, vt Gratianus. Apud Bedam verò*, & inter ſuggeſtionẽ atq; delectationẽ; inter delectationẽ & cõſẽſum, iudex ſui aĩus præſideat. *In collectione Iſidori* & neceſſariũ eſt magna diſcretione inter ſuggeſtionẽ & delectationẽ; atque cõſenſum iudicem ſui prodere animum.

γ ¶ Si autem.] *Magna etiam hoc loco iudicum veritas eſt: breuiſſima, & ſatis integra lectio eſt in codice epiſtolarum B. Gregorij olim Lutetiæ impreſſo.* Si autem captiuus erat minime pugnabat, ſed pugnabat, quapro- | Iuo p.9.c.1.2.
pter captiuus non erat. Ecce itaque, &c.

Item Iſid. lib. 3 ſententiarum de ſummo bono. c. 6.

¶ Quãdo ſit peccatũ nocturnis imaginibus illudi. C. III.

NOn eſt peccatum, quando nolentes imaginib. nocturnis illudimur, ſed tunc eſt peccatum; ſi, antequã illudamur, cogitationis affectibus præuenimur. Luxuriæ quippe imagines, quas in veritate geſſimus, ſæpe dormientibus in animo apparent: ſed innoxiæ, ſi nõ concupiſcendo [a] occurrunt. Qui nocturna illuſione polluitur, quamuis extra memoriã turpium cogitationum ſeſe perſentiat inquinatum; tamen hoc vt tentaretur, culpæ ſuæ tribuat, ſuamq; immunditiam ſtatim fletibus tergat.

† al. ita.

His itaque † [b] *reſpondetur. In lege & in Euangelio naturale ius continetur, non tamen quæcumq; in lege, & Euangelio inueniuntur, naturali iuri cohærere, probantur. Sunt enim in lege quædam moralia præcepta, ut non occides: quædam myſtica, vtpote ſacrificiorum præcepta vt de agno, & alia ſimilia his. Moralia mandata ad naturale ius ſpectant; atque ideo nullam mutabilitatem recepiſſe monſtrantur. Myſtica verò quantum ad ſuperficiẽ a naturali iure probãtur aliena: quantum ad moralem intelligentiam, inueniuntur ſibi annexa; ac per hoc, & ſi ſecundum ſuperficiem videantur eſſe mutata; tamen ſecundum moralem intelligen-*

NOn eſt.] CASVS. Quæſitum fuit ab Iſidoro, an peccet homo, cum dormiens nocturna illuditur pollutione? & reſpondet, ꝙ non; niſi adſit concupiſcentia: ſed tunc peccauit, cũ vigilans luxuriam prouocauit: ſed tamen quocunque modo accidit pollutio, ſuæ culpæ attribuere debet.

a ¶ Non concupiſcendo.] ideſt abſque libidine præcedentis ardoris.

HIS ITAQVE. CASVS. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte ſoluit Gratianus qõnem, quã fecit ſ. in illo c. hæc quæ, de priuilegijs, in 5. d. de mutabilitate, & variatione iuris naturalis, dicens, ꝙ ius naturale in lege, & in Euãngelio continetur; ſed tñ non omnia quæ ſunt in lege, & in Euangelio cohęrent iuri naturali q̃tũ ad ſuperficiem. Sunt in lege q̃dam præcepta moralia, vt non occides, &c. Iſta non mutant̃, nec ius naturale in eis: quędam myſtica præcepta, ut de agno ſacrificãdo, & his ſimilia iſta mutant̃, quantũ ad ſuperficiẽ, & non q̃tum ad moralẽ intelligẽtiã: & q̃tũ ad hoc ius naturale immobile pſeuerat, & permanet, ſicut fuit ab exordio rõnalis creaturæ. In ſecũda parte, q̃ incipit ibi. [Ius vero cõſuetudinis. dĩ ꝙ ius cõſuetudinis cępit poſt legẽ naturalẽ: ex quo hoĩes cęperũt ſimul habitare, qđ credit̃ factum eo tpe quo Cain legit̃ ædificaſſe ciuitatẽ: quod ius cum fere eſſet extinctũ propter diluuiũ, fuit reparatũ a Nẽbroth, ſiue poti⁹ immutatum: quia cœpit opprimere homines, & hęc probatur auctoritate Ge. ibi. [Cępit Nẽbroth, &c.

b ¶ His itaque. Hic ponit Magiſter ſol. obiectiones, q̃ fecerat in præcedẽti diſ. Nos ergo cum ipſo plenius diſtinguamus, ꝙ eorũ, q̃ cõtinent̃ in lege, alia sũt moralia, alia myſtica moralia sũt q̃ mores informant, & ſic ſunt intelligenda, vt ipſa verba ſonant, vt diligès Deũ: nõ occides honora patrem, de quib. nota ut 11. q. 7. quod in oĩb. myſtica ſunt figuralia, quæ aliud ſignificãt præter id quod litera ſonat, horum alia ſunt ſacramentalia, alia ſunt cæremonialia. Sacramentalia ſunt, de quibus ratio reddi poteſt, quare ad literam ſic fuerunt præcepta, vt de circuncisione, & obſeruatione Sabbati, de quib. habes extra de bapt. maiores. & extra de conſt. translato. Cæremonialia ſunt de quib. rõ reddi non põt, quare ad literam ſic mandata, vt non arabis in boue, & aſino, vt 16. q. 7. in noue. nõ feres veſtem de lana, & lino contextã, nõ ſeres agrũ diuerſo ſemine. Lex ergo quantum ad moralia non

non recipit immutationem. ſed quantum ad ſacramentalia, & cæremonialia mutatur quantum ad ſuperficiem literæ, ſed non ob hoc dicitur eſſe mutatum ius naturale: quia in his non conſiſtebat ius naturale, quo ad ſuperficiem literæ, ſecundum quam hæc ſunt mutata: ſed quo ad myſticam intelligentiam, ſecundũ quã nõ ſunt mutata: ſed myſticus eorum intellectus nõ eſt mutatus, vnde lex non dicitur mutata, 1.q.1. Marchion.

ſes iudicia ſua, vt dicitur in Exod. Ioan.

f ¶ Quas.] Nam & a diuinis ſcripturis ornatus omnis ſciẽ ſumpſit initium, vt inf. di. 37. legimus. §. hinc etiã.

MOyſes.] CASVS. In prima parte huius enumerantur ſeptem perſonæ, quæ primo leges alijs ediderunt,

tiam mutabilitatem neſcire probantur. Naturale ergo ius ab exordio rationalis creaturæ incipiẽs, vt ſupra dictum eſt, manet immobile. Ius [a] *vero conſuetudinis poſt naturalem legem exordium habuit; ex quo homines cõuenientes in vnum cœperunt ſimul habitare quod ex eo tempore factum creditur, ex quo Cain ciuitatem ædificaſſe legitur: quod cũ diluuio propter hominum raritatem fere videatur extinctum* [b] *poſtea a tempore Nembroth reparatum, ſiue potius immutatum exiſtimatur; cum ipſe ſimul cum alijs alios cœpit opprimere, alij ſua imbecillitate eius ditioni cœperunt eſſe ſubiecti. vnde in Geneſi legitur de eo: (Cœpit Nembroth robuſtus venator eſſe coram Domino* [c]*) ideſt* [α] *hominum oppreſſor, & extinctor quos etiam ad turrim ædificandam allexit.* Gen. 4. Gen. 5. Gen. 10.

α ¶ Ideſt.] *Gloſſa ordinaria ad iſtum locum ex Alcuino ita habet*, ideſt hominum oppreſſor & extinctor: quos allexit, ut turrim contra Deum conſtruerent.

DISTINCTIO VII.

IVs autem [d] *conſtitutionis cœpit a iuſtificationibus* [e] *quas* [f] *Dominus tradidit Moyſi dicens (Si emeris ſeruum Hebræum &c.)* Exod. 21.

Vnde Iſidorus in lib. 5. Etymol. c. 1. ait.

¶ De conditoribus legum. Cap. I.

MOyſes gentis Hebreæ primus omnium diuinas leges ſacris literis explicauit. Phoronæus Rex Græcis primus leges, iudiciaq; cõſtituit. Mercurius Triſmegiſtus [g] primus leges Aegyptijs tradidit. Solõ primus leges Athenienſibus dedit. Lycurgus primus Lacedæmonijs iura ex Appollinis auctoritate cõfinxit. Numa Pompilius, qui Romulo ſucceſſit in regno, primus [h] leges Romanis edidit. Deinde, cũ populus ſeditioſos † magiſtratus ferre non poſſet; Decemuiros [i] legibus ſcribendis creauit, qui leges ex libris Solonis in Latinum ſermonem translatas 12. tabulis expoſuerunt.

† al. ſeditioſus.

a ¶ Ius. Nunc oſtẽdit a quo tpe cœpit ius conſuetudinarium, & cõſtitutionis, & dicit, ꝙ a tẽpore Cain cœpit ius conſuetudinarium. ꝗ primo ædificauit ciuitatem, quam ex nomine filij ſui vocauit Enoch: ſed ius cõſtitutionis a Moyſe. 1 Io.

1 Hoc non debet hic eſſe, quia hoc dicitur in ſequen. di. nec hoc ponit Hugo. nec Lau. nec ẽt ponitũ in antiqua gl. Io.

b Extinctum. Ius ergo non terminatũ, i. non finitur in vij. ſicut nec incipere poteſt a vij. quia ad minus x. debent facere plebem, vt inf. 10. q. 1. venio.

c ¶ Corã Domino.] ideſt corũ, qui ſunt Domini: vel permittẽte Domino, quidquid enim fit iudicio Dei fit, vt 26. q. 5. nec mirum.

IVs aũt.] Hæc diſtinctio diuidiť ĩ duas partes, 2. ibi. [Paulatim.] CASVS. ſupra oſtenſum eſt, quo tẽpore ius naturale, & ius conſuetudinis incœperunt. Nunc autẽ oſtẽdit in hac 7. diſ. quo tẽpore incœpit ius conſtitutionis, & dicit Grat. quod primo incœpit a Moyſe, & poſtea ab alijs, vt dicitur in ſeq. cap.

d ¶ Ius autem.] In hac 7. diſt. oſtendit quando, & a quib. cœperunt conſtitutiones humanæ tam Eccleſiaſticæ, quam ſæculares. Eccleſiaſticæ cœperunt a Moyſe & tempore Moyſi: Sæculares a diuerſis, & tempore diuerſo cœperunt, vt patet in ſeq. cap.

e ¶ A iuſtificationibus. i. a iudicijs: Legitur in Exod. ꝙ Dominus dixit filijs Iſrael ꝑ Moyſen. Si emeris ſeruum Hebræũ. ſ. qui ante ſeruus non fuit, 6. an. ſeruiat tibi, niſi annus Iubilæus interueniat in 7. an. egrediatur liber & gratis, cum quali veſte intrauit, ſi habuit prius vxorem cum filijs, cum vxore & liberis exeat: ſi Dominus dedit ei vxorem, mulier cum filijs erit domini: ſed ſi elegerit ſeruus manere cum domino amor domini, vel vxoris, & filiorum, offeret eum dominus dijs. i. ſacerdotib. & applicabit ad oſtium tabernaculi, & perforabit autem eius cum ſubula in ſignum perpetuæ ſeruitutis, 2 & eius erit ſeruus vſq; dum viuet, vel vſque ad annum Iubilæum. Ab hac conſtitutione cœpit Moyſes iudicia ſua, vt dicitur in Exod.

2 Et ita hic inducitur ſeruitus ex ꝓſcriptione ſeptennij, vt xi. 1. diſ. ius gentium.

ſunt, vt Moyſes. Phoronæus, Mercurius. &c: In ſecunda parte, quæ eſt ibi, Deinde dicitur, ꝙ populus Romanus ordinauit 10. viros, q leges ex libris Solonis 10. tab. tranſtulerunt in latinum ſermonem, & eas poſtea exponentes duas taublas addiderunt.

g ¶ Triſmegiſtus.] Propter tres potẽtias. ſ. eloquentiã, ſcientiam, & virtutem, de quibus habes 37. diſt. relatum & 16. q. 1. ſic viue, C. de profeſ. l. magiſtros.

h ¶ Primus.] Immo prius Romulus tradidit: ſed paucas. ff. de orig. iur. l. 2. & quia paucas: ideo dicitur iſte primus edidit. 3

3 Vt ff. de orig. iur. l. 2. Laur.

i ¶ Decemuiros.] Cum enim leges ꝓꝑ diſcordiam plebeiorum cũ nobilibus ferre per 10. annos in deſuetudinem abijſſent, creati ſunt 10. viri, qui de Græcis ciuitatibus leges collectas trãſtulerũt ĩ latinũ, & eas in tabulis eburneis ſcripſerunt, poſtea ijdem 10. viri accepta ptãte corrigendi, & interpretandi leges, uidentes multa deeſſe tabulis 10. poſtea duas tabulas ſuperaddiderũt: & appellatæ ſunt illæ leges 12. tabularum: qui autẽ fuerunt illi 10. viri ſtatim determinat Iſidorus, dicens ſeq. cap.

Fac-

a

FVerunt.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte ponuntur nomina x. virorum, qui leges primo trãſtulerunt, & dicitur etiam, ꝙ Pompeius primus Conſul. & Cæſar leges cõdere voluerunt, ſed nõ potuerunt perficere. In ſecunda parte dicitur, ꝙ leges propter

ria non vt probentur, ſed vt reprobentur maledicta, vt 37. diſt. legimus, & c. qui de menſa.

c ¶ Vocauit] Hunc tamen immutauit poſtea Iuſtinianus, & fecit vnum codicem ex tribus. C. de nou. cod. com. uerſus princ. Ioan. Theutonicus.

† Adde text. ſim. in l. 2. §. iuris ciuilis. cum §. ſe. ff. de origi. iuris.

Iſidorus ibidẽ continentur.

¶ Nomina eorum, qui leges xij. tabularum expoſuerunt. Cap. II.

FVerunt autem hi †, Ap. Claudius, T. Genutius, P. Seſtius, Sp. Veturius, C. Iulius, A. Manlius, Ser. Sulpicius, P. Curatius, T. Romilius, Sp. Poſtemius. Hi Decemuiri legum conſcribendarum electi ſunt. Leges autem redigere in libris† primus Conſul. Pompeius inſtituere voluit: ſed non perſeuerauit obtrectatorum metu [a]. Deinde Cæſar cœpit id facere; ſed ante interfectus eſt; Paulatim autem antiquæ leges vetuſtate, atq; incuria obſoluerũt†; quarũ etſi nullus iam vſus eſt, notitia tamẽ neceſſaria [b] videtur.† ¶ Nouæ leges à Conſtantino Cęſare cœperũt; & reliquis ſuccedentibus: erantque permixtæ, & inordinatæ. Poſtea Theodoſius minor† Auguſtus ad ſimilitudinem Gregoriani, & Hermogeniani codicem factum conſtitutionum à Cõſtantini temporibus ſub proprio cuiuſque Imperatoris titulo diſpoſuit; quem à ſuo nomine Theodoſianum vocauit [c].

† al. libris.

† exoleuerunt.] ori.

Iuo. p. 4. c. 170.

Pann. l. 2. c. 144.

† Adde an lex. abrogata ſit abroganda. no. C. de lat. lib. tol. l. 1. & C. de nou. cod. conc. 1.

† al iunior.

DISTINCTIO VIII.

† al. natura.

1 ps

DIffert autem [d] ius naturale† à conſuetudine, & conſtitutione Nam iure naturali omnia ſunt cõia omnibus: quod non ſolum inter eos [e] ſeruatũ traditur de quibus legitur: (Multitudinis autẽ credentiũ erat cor vnum. & anima vna, &c verum etiam præcedenti tempore à philoſophis traditum inuenitur. Vnde apud Platonem illa ciuitas iuſtiſſime ordinata traditur; in qua quiſque proprios neſcit [f] affectus. Iure vero conſuetudinis vel cõſtitutionis hoc meum eſt illud alterius.

Act. 4.

Vnde Auguſtinus ait tract. 6. ad c. 1. Ioannis.

¶ Iure diuino omnia ſunt cõmunia omnibus: iure vero conſtitutionis hoc meum, illud alterius eſt. Cap. I.

Anſel. l. 2. c. 62.

Iuo. p. 3. c. 194.

Pann. l. 2. c. 63.

QVo iure defendis [g] villas eccleſiæ a? diuino, an humano? diuinum ius in ſcripturis hẽmus; humanũ ius in legibus Regum. Vñ quiſq; poſſidet, ꝙ poſſidet? nonne iure humano? Nã iure [h] diuino,) Domini eſt terra,

Pſal. 23.

DIffert autẽ. Hæc diſt. diuiditur ĩ duas partes in quarum prima probat, ꝙ de iure naturali oĩa sũt communia. Secũda, ibi: [Dignitate.] CASVS. Supra in 5. diſti. aſſignata fuit differentia iuris naturalis ad alia iura ĩ origine, & dignitate. nũc autẽ aſſignat dĩiã iuris naturalis ad alia iura in amplitudine; qa hoc iure omnia sũt cõia: ſed nõ alio iure Repetit etiã de dignitate. Dr̃ ergo ĩ hoc §. ꝙ hoc ius naturale differt à cõſuetudine, & cõſtitutione: nã iure naturali oĩa ſunt cõmunia. & hoc ꝓbatur auctoritate noui teſt. & auctoritate Platonis: ſed iure cõſuetudinis dicit̃ hoc meum, illud tuũ: & ad hoc inducitur ſeq. cap.

d ¶ Differt autẽ.] In hac 8. di. oſtẽdit magiſter, qualiter ius naturale excellat alia iura amplitudine; qa ſcdum hoc ius omnia sũt communia.

e ¶ Inter eos.] i. Apoſtolos. 12. q. 1. dilectiſſimis.

f ¶ Neſcit. Quiſq; enim tantũ diligit aliũ, vt ſe 1 finxit enim Plato quandã Rẽpublicã, in qua omnia ſunt communia. 12. quæſt. 1. cap. 2.

1 Vt de pœniten. diſt. 2. charitas eſt iuxta ſi.

propter vetuſtatem ab vſu ceciderunt, quarum notitia eſt neceſſaria, etſi in Vſu non ſint. In tertia parte dr̃. ꝙ nouæ a Conſtantino. & ejus ſucceſſoribus cœperunt: ſed quia permiſſæ, & confuſæ erant Theodoſius minor ad ſimilitudinem Gregoriani, & Hermogeniani, codicis, compoſuit codicem ex conſtitutionibus imperatorum, quem Theodoſianum vocauit. Secunda pars incipit ibi: [Paulatim.] Tertia ibi: [Nouæ.]

a ¶ Metu.] Arg. ꝙ metus verborum excuſat arg. inf. 23. q. 8. conuenior. ibi, dic aliquod verbum in Deum, & morere. & arg. ff. de acquir. hære. l. 6. in fi. arg. contra, extra quod met. cau. factis.

b ¶ Neceſſaria.] Sed ſi nullus eſt earum vſus, ut quid membranas occupant. 10. diſt. ſi Romanorum? Sed ideo notitia eſt neceſſaria, vt ſciatur cauſa quare tollantur, Vt C. de cad. to. l. vna, quia & ipſe Papa argumentatur ex abrogato iure, vt extra de iud. nouit. Vel eſt neceſſa-

QVo iure.] CASVS. Quidam hæretici conquerebantur ſe iniuſtè expoliatos rebus, quas nomine eccleſiæ poſſidebant, contra quos inuenitur Auguſt. dicens eos nõ poſſe conqueri: nam aut poſſident iure diuino, aut iure humano: ſi iure diuino, omnia ſunt communia, & ita res eccleſiæ poſſidere non poſſunt. ſi iure humano; ſed iura humana ſunt leges Imperatorum, quæ ſtatuunt, vt hæretici nil nomine eccleſię poſſiderent. ſi ergo renunciant legibus Imperatorum. per conſequẽs & poſſeſſionibus; ſiue noĩe eccleſiæ, uel proprio noĩe uelint poſſidere: cũ Apoſtolus Reges pcẽperit honorari.

g ¶ Defendis.] i. petis, uel defendendo retines.

h ¶ Nam iure diuino.] Ex hoc vr̃, ꝙ tantum iure humano aliqua poſſideant̃, & nõ diuino. & ſic ob. inf. 23. q. 7. c. 1. ubi dr̃. ꝙ iure diuino aliqd poſſidet. Sed nõ eſt contrarium: quia dr̃ ibi. ꝙ iuſtorum ſunt omnia cõia

Poſſeſſio an ſit de iure diuino an humano.

& plenitudo ei⁹.]Pauperes & diuites Deus de vno limo fecit:& pauperes & diuites vna terra ſupportat.Iure tamē humano dicit†; hæc villa mea eſt; hæc domus mea, hic ſeruus meus eſt[a].Iura†autē humana,iura Imperatorū ſunt:quare? Quia ipſa iura humana per imperatores, & reges ſæculi Deus diſtribuit generi humano. *Item ibidem paulo inferius.*¶Tolle β iura Imperatorum;& quis audet dicere, mea eſt illa villa, aut meus eſt ille ſeruus, aut domus hęc mea eſt†:ſi autem,vt teneātur iſta ab hominibus,regū iura fecerūt,vultis, vt reticeamus leges, vt gaudeatis[b]? *Item ibid.paucis interiectis* ¶ Legantur leges[c],vbi manifeſtè præceperunt Imperatores, eos†, q̃ præter eccleſiæ catholicæ communionem vſurpant, ſibi nomen Chriſtianum,nec volunt in pace colere pacis auctorem, nihil nomine eccleſiæ audeant poſſidere[d]. Sed quid nobis & Imperatori? Sed iam dixi,de iure humano agitur,& tamen Apoſtolus voluit ſeruiri regibus,voluit honorari reges,& dixit[Reges reueremini]Nolite dicere[e],q̃d mihi,& regi? Quid tibi ergo & poſſeſſioni.Per iura regum poſſidentur poſſeſſiones.Dixiſti,quid mihi, & regi?Noli dicere poſſeſſiones tuas:quia ipſa†iura humana renunciaſti,quibus poſſidentur poſſeſſiones.

a¶Eccleſiæ] *Hæc dictio nō eſt apud B. Auguſtinū: Nā ibi agit cōtra Donatiſtas,q̃ legib Imperatorum uillas ſibi adēptas & Eccleſiæ catholicæ atributas eſſe q̃rebātur. Quare cū Donatiſtæ dicerēt,* villas noſtras tulerūt:fundos noſtros tulerūt, *vt eos ipſe cōuincat nullū ius in illis habuiſſe,aut hēre, q̃buſdā p̄poſitis addit iſta.* Quo iure defendis villas?diuino &c. *Et inf. 11.q.1.c ſi q̃ cāa vbi Gratian⁹ citat initiū hui⁹ capitis,iſta dictio,*Ecclæ *nō hr̄. eſt tñ apud Anſelmū,Iuonē & ī Pānormia locis īdicatis.*

β¶Tolle] *Qm̄ gloſſa obſtitit,ne oīa emēdarētur aut adderentur,q̄ uq; addenda videbātur.placuit integrū apponere locū B. Aug. Apud ipſū igitur poſt ver.* humano *antecedētis paragraphi,hæc ſequūtur,* Vultis legam⁹ leges Iuriſperitorū?& ſcd'm ipſas agamus de villis? Si iure humano vultis poſſidere;recitem⁹ leges Imperatorū:videamus,ſi aliq̃d voluerint ab hereticis poſſideri: Sed q̃d mihi eſt Imperator?ſcd'm ius ipſius poſſides terram. Aut tolle iura Imperatorū,& q̃s audet dicere,mea eſt illa villa,aut meus eſt ille ſeruus,aut domus hęc mea eſt?Si aūt vt teneātur iſta ab omnibus,iura acceperūt regū, vultis recitemus leges,vt gaudeatis, q̃a vel vnum hortū habeatis,& non imputetis niſi manſuetudini columbę, quia vel ibi vobis permittitur permanere? leguntur enim leges manifeſtæ,vbi præceperunt Imperatores,&c.

2 *Dignitate vero i⁹ naturale ſimiliter præualet cōſuetu-*

Gen.2.

† *dicit*]orig. † *Iure ergo humano, iure Imperatorum: quaret* orig.

Cod.lib.1.tit.5.cap.6.& Cod. Theod.lib. 16. ti. 5. c. 3.52.54.

† *al.vt.*

† Concord. text. in l. ex hoc iure. cum ibi non ff. de iuſt. & iur.

1.Pet.2.

† *ad ipſa*] orig.& Iuo.

1 Illud hic elicitur ſecundū illam expōnē,quæ fit ſupra in ver. defendis. i. petis. ſecundū Io. de Fant.

2 Vbi de hoc & 2.q. 6.decrem.

iure diuino,& bene poteſt eſſe,quod iure diuino aliq̃d ſit proprium:ſed ideo dicit hic, q̃ iure humano poſſidentur poſſeſſiones:quia iura humana potiſſimè tractāt de poſſeſſionibus: ſed ius canonicum principaliter de decimis, vel primitijs.Vel dic,q̃ ibi ius diuinum ſtrictè ſumitur pro iure canonico: ſed hic ius canonicum comprehēditur ſub iure humano.& hinc 1, habes, q̃ petenti reſtitutionem obſtat exceptio hæreſis.Heretico.n.nihil eſt licitū poſſidere, vt 23. q.5. ſi vos. & q.7.c. 1.& 2. Itē hic ē arg. q̃ à petēte reſtitutionē poſſumus q̃rere quo iure petat:an p̄ interdictum vel iudicis officiū.Itē q̃ cauſam petēdi tenetur explicare:& q̃ ſecūdum iura canonica actio ſit: p̄ponēda. habes extra de iudi. examinata, & extra de libe.obla.dilecti. nec obſtat extra de iudi.dilecti 2. Ioan. Sol.ego credo,q̃ cauſa, & modus agendi eſt proponendus,vt ſecundū illum modum iudex ferat ſententiam,extra de ſimo. licet Heli. licèt nō cogatur actionē proponere; quia etiā ſecūdum leges ſola cauſa ſufficit, vt C. de edict. diui Adri. tol.l.1.Bar.

a ¶ Meus eſt.] Hæc verba meum, & ſuū ſpectāt ad dominū, non ad bonæ fidei poſſeſſorem,vt ff.de re.& ſūp.fu.l.2.§.1.

b ¶ Gaudeatis.] Retinendo poſſeſſiones. vel eas recuperādo.

c¶ Leges] Conſtitutiones Imperatorū ſuper rebus eccleſiaſticis,non valuiſēt, niſi poſtea cōfirmatæ fuiſſent ab eccleſia,vt 96. diſt. bene.

d ¶ Poſſidere.] Hoc canones præcipiūt, vt 23.q.7.c. 1. & 2.

e¶ Dicere.] Arg. eſt hic,q̃ qui vnū dicit, dicit, & omnia,quæ ſequūtur ex illo, vt 11.q.3. eſt iniūſt &c. ſeq.& extra d̄ do.& contum. cum dilectus filius. & ff. q̃d met.cau.l.1.Item arg.q̃ idem iuris eſt in vno connexorum,quod in reliquo,vt 1.q.3.ſi quis obiecerit. & 5. q. 6.hæc quippe. Item argu.q̃ qui renunciat vni, renunciat omnibus, quæ ſequuntur ex illo. & etiam omnibus cohærentibus,vt 81.diſt.in ct.ſi.quis ſacerdotum. & prima.quæſt.Prima,ſi quis epiſcopus. & 9.quæſt.3.nullus primas.

DIGNITATE. CASVS. Oſtendit,q̃ differt dignitate ab alijs ius naturale: quia ſi conſtitutio, vel conſuetudo aliqua ſit huic contraria, irritatur & hoc probatur ſeq.cap.

f ¶ Dignitate.] Hic incipit 2. pars. diſt. in qua oſtendit quare ius naturale ſit dignius q̃ alia iura: nā quæcunq; conſti-

conſtitutio, vel conſuetudo eſt contra illud ius, eſt irrita, & ad hoc inducuntur omnia, c. ſeq.

QVæ contra.] C A S V S. Dicitur in hoc c. ꝙ flagitia, quæ ſunt contra mores hominum vitari debent: ita, vt pactũ hominum, vel conſuetudo ciuitatis ſeruetur, nec ab aliquo violetur: ſed perpetua gaudet firmitate: Si tamen Deus iubet aliquid fieri contra pactum, vel conſuetudinem, ei eſt obtemperandum: nam ſi regi eſt obtemperandũ in regno, vel ciuitate ſua, multo fortius regi vniuerſæ creaturæ eſt obediendum.

res tenentur ſequi conſuetudinẽ illorũ inter quos commorantur? Ar. vr̃ hic, ꝙ ſic 1 & 12. d. illa. & 41. diſt. c. 1. Arg. contra quia viatores non ſortiunt forũ illius loci ꝑ quẽ tranſeunt, vt ff. de iud. hæres. §. 2. Et eſt arg. quod ſoli perpetuo habitantes obligantur legi ciuitatis, vt ff. de pi. debitor.

1 Et eſt hic arg. ꝙ cõſuetudo loci attendenda eſt in ſcacorum ludo ſecundum Lau. ad argu. contra 41. diſ. illud in fine.

dini, & conſtitutioni. Quæcunque enim, vel morib. recepta ſunt, vel ſcriptis comprehenſa ſi naturali iuri fuerint aduerſa, vana & irrita habenda ſunt.

Vnde Auguſtinus ait lib. 3 confeſſ. c. 8.

Iuo p. 4. c. 178.

¶Aduerſus naturale ius, nulli quidquam agere licet. Cap. II.

QVæ contra mores[a] hominum ſunt flagitia [b] pro morum diuerſitate[c] vitanda ſunt, vt pactum inter ſe ciuitatis, aut gẽtis conſuetudine, vel lege firmatum, nulla ciuis, aut peregrini [d] libidine violetur. Turpis enim omnis pars eſt ſuo vniuerſo nõ congruens. Cum autem Deus aliquid cõtra morem, aut pactum quorumlibet iubet; etſi nunquã ibi factum eſt, faciendum eſt: & ſi omiſſum, inſtaurandum eſt: & ſi inſtitutum nõ erat, inſtituendum eſt. Si enim regi licet in ciuitate, cui† regnat, iubere aliquid, qđ neque ante illum quiſquam, nec ipſe vnquã iuſſerat, & non contra ſocietatem ciuitatis eius obtemperatur, imò[e] contra ſocietatem non obtemperatur (Generale [f] quippe pactum eſt ſocietatis humanæ obedire regibus ſuis) quanto magis Deo regnatori vniuerſæ creaturæ ſuæ, ad ea quæ iuſſerit, ſine dubitatione ſeruiendum eſt? ſicut[g] enim in poteſtatib. ſocietatis humanæ maior[h] poteſtas minori ad obediẽdũ ꝑponitur, ita Deus omnibus.

† al. in qua.

Item Nicolaus Papa Igmaro Remenſi archiepiſcopo.

¶*Caput hoc eſt ex epiſtola Nicolai q̃ icipit,* Epiſtola beatitudinis tuæ, *extatq. vna cũ alijs eiuſdẽ. & aliorũ Pontificũ epiſtolis manuſcriptis Romæ in Bibliotecha Monaſterij Dominicanorũ, ex qua hoc caput emendatum eſt.*

¶Radicitus eſt euellenda pernicioſa conſuetudo. Cap. III.

Iuo p. 4. c. 203. Pann. l. 2. c. 28.

MAla conſuetudo [i], quæ non minus [k] quam pernicioſa corruptela† vitanda eſt, niſi citius radicitus euellatur, in priuilegiorũ ius ab improbis aſſumitur: & incipiunt præuaricationes, & variæ† præſumptiones celerrime non compreſſæ, pro legibus venerari, & priuilegiorum more perpetuo celebrari.

† Concord. tex. in Auth. habita. cum in gl. in ver. peruerſa cõſuetudine. C. ne fil. pro pat. & in c. Maſſana, de elect.

† al. vana.

Item Auguſtinus li. 3. de baptiſmo contra Donatiſtas, cap. 6.

Sub perſona Liboſi Vagenſis. Iuo p. 4. c. 208. Pann. l. 2. c. 165. inf. ea. c. qui contempta ibid. c. 8. ſub perſona Fœlicis a Buslacenſis.

¶Veritati & rationi conſuetudo eſt poſtponenda. Cap. IIII.

VEritate[l] manifeſtata, [m] cedat conſuetudo veritati: plane rñdeo, q̃s dubitet[n] veritati manifeſtatæ debere cõſuetudinẽ cedere? *Item.* Nemo cõſuetudinẽ rõni,

e Immo.] q. d. non eſt contra pactũ humanæ ſocietatis ei obtemperare: immo ſcḋm pactũ: quia in oĩ pacto ſemper ĩtelligiĩ excepta maioris auctoritas, vt extra de iu. iur. veniẽtes.

f ¶ Generale.] Ideſt generalis lex.

g ¶ Sicut.] In hoc facit ad propoſitũ: q̃a id qđ Deus præcipit cũ ſit de iure naturali, præfertur conſuetudini, vel conſtitutioni.

h ¶ Maior.] Ergo magis obedit. Monachus epiſcopo quã Abbati 2, quod falſum eſt, ut 58. diſt. ca. 1. & 2. ſed de hoc dic, vt not. 11. q. 3. qui reſiſtit.

2 Ad hoc facit quod no. 2. q. 7. cum paſtoralis, ſed cõtra. 18. q. 3. in fi. Archid.

MAla.] CASVS Quædam praua conſuetudo inoleuit in Archiepãtu Remeñ. quare Papa præcipit. Igmaro Remeñ. archiepõ. vt illã cõſuetudinẽ tollat: quia niſi illa cõſuetudo radicitus euellatur; ab impijs in ius aſſumeĩ, & pſũptiones incipiẽt pro legibus venerari.

i ¶ Mala conſuetudo.] Argum. qđ id quod alias eſt illicitum, ratione conſuetudinis nõ fit licitũ. Ar. cõtra, ſi. d. 4. deniq; ar. cõtra, ext. de cõſue. c. vl. ẽt minus rõnabilis conſuetudo ĩducit i⁹. extra de inãteg. reſt. cõſtitutus. Itẽ hic eſt. ar. ꝙ honeſta conſuetudo ĩducit priuilegiũ, vt 9. q. 3. cõqueſtus. & 82. diſt. plurimos.

K ¶ Nõ minus.] Hæc vij. c. de mala cõſuetudine loquuntur.

CASVS. aũt ſequentis cap. planus eſt, & per ſe patet.

l VEritate.] Argum. ꝙ veritas præiudicat opinioni, vt hic. & 81. d. quicunq; & extra de big. nup. extra q. fi. ſint legi. ꝑ tuas, & ex de pur. vul. ſignifi. ãtibus, & extra de frig. & ma. fraternitatis. ar. contra inf. 3. q. 7. infamis. §. tria & ex đ iure pa. cõſultationib. & C. de teſ. l. j.

m ¶ Manifeſtata.] Per doctrinam, & reuelationem.

n ¶ Dabitet.] Quandoque tamen conſuetudo prævalet legi. extra de conſue. c. vlt.

a ¶ Mores.] Bonos.

b ¶ Flagitia.] ideſt quaſi flagitia, 32. q. 7. flagitia.

c ¶ Diuerſitate.] ideſt aduerſitate. Io.

d ¶ Aut peregrini.] Nunquid ergo peregrini, & ſchola-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

SI conſuetudinem.] CASVS. Quidam epiſcopus habebat quandam prauam conſuetudinem, ſcribit ei Greg. & mandat, vt illam aboleat, & ꝙ hoc facere debeat, probat auctoritate Chriſti, qui dixit: Ego ſum veritas, & non dixit: Ego ſum conſuetudo, & ſententia Cypriani. q dixit, ꝙ q tuncunq; ſit vetuſta conſuetudo veritati contraria, eſt abolenda.

a ¶ Dicit arg. ꝙ verbis eſt inhærendum. extra de deci. ad audientiam.

b ¶ Vetuſta.] 1. q. 3. ſi quis præbendas. arg. cõtra. ff. de leg. de quib. §. inueterata cõia prædi. l. venditor. §. ſi cõſtat. & extra de cõſuetu. cum dilectus. & extra de iure pa. cura paſtoralis, in his ꝓpter diuturnitatem tẽporis ſuſtinetur, id qđ eſt minus rõ. abiic. dic ꝙ vetuſtas eſt ſeruãda, ſi poteſt ſine ſcãdalo ſeruari. contra diſt. . denique.

QVi cõtempta.] CASVS. Quidã contempta veritate conſuetudinem ſequebantur, quos dicit Aug. facere cõtra fratres, & cõtra Deũ qui dicit: Ego sũ veritas, & nõ dixit: ego sũ cõſuetudo. & hoc ẽt probaſ exẽplo Petri q ceſſit Paulo veritatẽ ꝓdicanti. Ratio igitur & veritas conſuetudinem excludit.

c ¶ Circũcidebat.] i. eſt cibos diſcernebat pp. quod Paulus ei reſtitit in faciem, vt 2. q. 7. ca. Paulus Petrũ. 27. q. 1. ſicut enim. ver. ecce.

FRuſtra.] CASVS. Quidam contra ſacramenta, & alia ſpiritualia conſuetudinem ueritati ꝓponebant, quare q̃ſitũ fuit ab Auguſtino, quid iuris eſſet? Et rñdet Auguſtinus, ꝙ fruſtra obijciũt conſuetudinẽ ueritati, ſi tamen conſuetudini ueritas ſuffragaſ, nil oportet firmius retineri.

d ¶ Conſuetudiné.] Ex his omnibus euidetur, quod ſemper ius præiudicet cõſuetudini. Videamus ergo quando conſuetudo præiudicet iuri. Ecce inuenio in electione conſuetudinem præiudicare iuri, nam perſona, quæ alias eſt ineligibilis, ratione conſuetudinis fit eligibilis, vt inf. 12. diſt. nos cõſuetudinem: Item rõne conſuetudinis coguntur aliqui eligere de aliena Eccleſia, vt extra

Conſuetudo in multis ꝓiudicat iuri.

& veritati præponat: quia conſuetudinem ratio & veritas ſemper excludit:

Item Gregorius a *VVimondo* † *Auerſano Epiſcopo.* † al. Guitmundo.

a Gregorius.] *In aliquot manuſcriptis, & apud Iuonẽ, eſt* Gregorius VII *Et in huius Pontificatu Guitmundus Auerſanus epiſcopus ſcripſit de corpore & ſanguine Domini contra Berengarium qui liber extat.*

¶ Qualibet cõſuetudo veritati eſt poſtponẽda. Cap. V.

SI conſuetudinem fortaſſis opponas; aduertendũ eſt, ꝙ Dominus dicit a [Ego ſum veritas, & vita.] Non dixit, Ego ſum cõſuetudo; ſed, veritas. Et certe (vt beati Cypriani vtamur ſententia) qualibet conſuetudo, quantumuis vetuſta b, quãtumuis vulgata, veritati omnino eſt poſtponẽda; & vſus q veritati eſt cõtrarius, abolendus.

Iuo. p. 4. c. 233. Pann. l. 2. c. 116. Ioan. 14. Cyprianus in toto illo ſuo concilio.

Item Aug lib 3. de baptiſmo contra Donatiſtas, c. 5.

Sub perſona Caſti. Si cenſis.

¶ Veritate reuelata, conſuetudinem ſibi cedere oportet Cap. VI.

QVi contempta veritate præſumit conſuetudinem ſequi; aut circa frates inuidus eſt & malignus, quibus veritas reuelatur; aut circa Deum ingratus eſt, cuius inſpiratione eccleſia eius inſtruitur, *& infra.* In Euangelio Dominus, Ego ſum, inquit, veritas: nõ dixit, ego ſum conſuetudo. Itaque veritate manifeſtata, cedat conſuetudo β veritati. *& infra.* ¶ Reuelatione facta veritatis, cedat conſuetudo β veritati: quia & Petrus, qui prius circuncidebat c, ceſſit Paulo veritatem predicanti. *& infra.* Cum Chriſtus veritas ſit; magis veritatem, quam conſuetudinem ſequi debemus: quia γ conſuetudinem ratio & veritas ſemper excludit.

Iuo p. 4. c. 234. Ibi. c. 6. ſub perſona Liboſi Vagenſis. Ioan. 14. ſup. ea. c. ueritate. Ibi c. 7. ſub perſona Zozimi a Tharaſſa. Gal. 2. ibi. ca. 9. ſub perſona Honorati a Tucca. ſup. ea. c. ueritate.

β ¶ Cedat conſuetudo.] *Apud B. Auguſtinũ, & Iuonẽ, & in Panormia legitur* cedat error. *Sed vere B. Auguſtinus, ex ipſiuſmet Zozimi verbis colligit, quod ille errorem appellabat, fuiſſe cõſuetudinem Ita n reſpõdet.* Noluit quidem iſte dicere, conſuetudinem, ſed errorem: Veruntamen cũ dicit, quia & Petrus, qui prius circumcidebat, ceſſit Paulo veritatem prædicanti, ſatis, indicat, quòd aliud etiam de baptiſmo fieri ſolebat.

γ ¶ Quia conſuetudines.] *Verba hæc vſq; ad finem apud Iuonem, & Gratianum ſatis cõmode hic adnectũtur, repetita ex verbis Fœlicis, quæ referunt ſup. c. veritate.*

Idem in lib. 4. de baptiſmo contra Donatiſtas, c 5.

¶ Conſuetudo rationi fruſtra opponitur. Cap. VII.

FRuſtra; inquit, quidam qui ratione vincuntur, conſuetudinem d nobis obijciunt: quaſi conſuetudo maior ſit veritate: aut non id ſit in ſpiritualibus ſequendum, quod in melius fuerit a Spiritu ſancto reuelatum ¶ Hoc plane verum eſt quia ratio & veritas conſuetudini præponenda eſt. Sed cum conſuetudini veritas ſuffragatur, nihil oportet firmius retineri.

Hic refert B. Auguſtinus uerba B. Cypriani i epiſt. ad Iubaia. Iuo p. 2. c. 94. & par. 4. c. 235. Hic B. Auguſtinus reſpondet.

Digitized by Google

extra de conſuetu.cum dilectus.in fi. Item ratione conſuetudinis poteſt eps eligi in præpoſitum.extra de conceſſ.præb.cum noſtris.Item ratione cõſuetudinis eligit minor eccleſia cum cathedrali. extra de cauſa poſſeſ. & proprie. cum eccleſia. extra de conceſ. præb. & eccl. non

tra de præb.cum iam dudũ.Item ꝙ nõ per errorẽ ſit inducta.ff.de leg.ꝙ non rõne.inf.ca.cõſuetudo.Itẽ ꝙ maior pars populi cõſueuerit. illa cõſuetudine vti: quia ſicut minor pars populi non poſſet inducere legem: ſic nec conſuetudinem. Quidam tamen dicunt,ꝙ illa cõſuetudo præiudicat iuri, q̃ excedit hoĩum memoriã. Illud.n. loco cõſtituti hr̃, vt ff. de aqua quot. & æſti.hoc iure. §.ductus aquæ. & 3.q.6. hæc quippe. Io.Hoc breuiter teneas, qđ ſufficit ſecundum canones, ꝙ ſit rationabilis, & præſcripta, vt extra de conſuet. c.vlt. Bar.Brix.

tit Inno. qđ dic ut plene not. extra de conſuet. in prin. ibi videas. & eod. tit. ca.vlt. in gl. arg. contra, ga. & c. quã gl. quidam habent ſignatam ad tit. ex parte. De hoc etiã not. 3.d.c.in iſtis.§.leges. ibi videas. Arch.

Item Cyprianus in epiſtola ad Pompeium contra epiſtolam Stephani.

¶ Rationem conſuetudo impedire non debet. C. VIII.

CONſuetudo, [a] quæ apud quoſdam obrepſerat, impedire non debet, quominus veritas præualeat, & vincat. Nam conſuetudo ſine veritate, vetuſtas erroris eſt: propter quod relicto errore ſequamur veritatẽ, ſcientes, quia & apud Eſdram, [b] veritas vicit, ſicut ſcriptum eſt: [Veritas manet, & inualeſcit in æternum, & viuit, & obtinet in ſæcula ſæculorum.] *Idem in epiſt. ad Iubaianum circa med.* (*Eſdra 3.4.*)

(*1.Tim.1.*) Ignoſci *a* poteſt ſimpliciter erranti, ſicut de ſeipſo dicit Apoſtolus Paulus [Qui primo, *inquit*, fui blaſphemus, & perſecutor, & iniurioſus: ſed miſericordiam merui; quia ignorans [c] feci.] Poſt inſpirationem vero, & reuelationem factam, qui in eo, quod errauerat, perſeuerat, prudens & ſciens ſine venia ignorantiæ peccat: præſumptione enim atque obſtinatione quadam nititur, cũ ratione ſuperetur.

a¶ Ignoſci.] *Apud B. Cyprianum legitur,* Ignoſci enim poteſt, *& his antecedunt ea, quæ leguntur ſupra, cap. fruſtra vſque ad ver.* reuelatum.

Idem lib 2 epiſt 3 ad Cæcilium.

¶ Dei veritatem, non hominum conſuetudinem ſequi oportet. Cap. IX.

(*Anſel.l.9.c.6.* *Matth.17.* *Hic eſt filius meus, &c.* *Eſa.29.* *Matth.15.*)

SI ſolus [d] Chriſtus audiendus eſt, non debemus attẽdere, quid aliquis ante nos faciendum putauerit; ſed quid, qui ante omnes eſt, Chriſtus, prior fecerit. Neque enim hominis conſuetudinem ſequi oportet; ſed Dei veritatem, cum per Eſaiam prophetam Deus loquatur, & dicat, [Sine cauſa autem colunt me, mandata & doctrinas hominum [e] docentes.]

Liquido igitur apparet, quod conſuetudo naturali iuri poſtponitur.

COnſuetudo.] CASVS. Hoc capitulũ diuiditur in duas partes. In prima parte dr̃, ꝙ conſuetudo praua, q̃ apud quoſdã obrepſerat, præiudicare non dẽt veritati & rõni, & hoc ꝓbatur exẽplo Eſdræ, q dicit: veritas valet, & inualeſcit. In ſecũda parte, quæ incipit ibi, [Idem. Ignoſci.] dr̃ ꝙ ſimpliciter errãti põt & dẽt ignoſci: & hoc probat exemplo Pauli dicẽtis: Miſericordiã merui: q̃a ignorans feci: ſed q ſcienter facit, venia non meretur.

a ¶ Cõſuetudo.] Pone caſum, vt inf. de conſ.diſt.3.c.2.& 3.

b ¶ Eſdram. Qui prohibuit Iudæis ne alienigenas ducerent vxores, niſi eſſẽt de tribu ſua: ipſi autẽ duxerũt alienigenas de filijs Chananæorũ, vt 28.q.1.§.j. Vel tangit qualiter bibliotheca & pſalteriũ a Babylonijs deſtructa, p Eſdrã reparata ſit. Vel aliter quæſitũ eſt quæ virtus eſſet maior? Reſpõdet quidã mulieris, alius regis, alius viri, alius vini, alius veritatis, hanc approbauit Eſdras.

non vac.cum noſtris.&c.literas.Item ratione conſuetudinis ſolus abbas ſine conſenſu fratrũ confert ſtipẽdia, vt extra de his, quæ fi.a p̃la.ſine conſ.c.ea noſcit. Itẽ in facio baptiſmi præualet cõſuetudo, vt inf.de cõſec.diſt.4.de trina. Item in matrimonio reſpicitur conſuetudo extra de cog. ſpi. ſuper eo. Item in continentia clericorum 84. diſt. cum de quorundam. Item in alijs caſibus, quos not.ſup.1.diſt. c.conſuetudo. Scias ergo, ꝙ ad hoc ꝙ conſuetudo p̃iudicet iuri, requiritur, ꝙ ſit præſcripta, vt extra de cã poſ.cum eccleſia.& extra de conſue. c.vlt. Item ꝙ obtinuerit in contradictorio iudicio populi, ut extra de verb.ſig.abbate. ff.de leg. cum de cõſuetudine. Itẽ ꝙ eo aio fiat, vt credant ſe ius hr̃e, & in poſterum illud intendant facere. alioquin talis vſus non dr̃ vſus, vt ff.de iti.actuq; pri. l.1. §.Iulianus rectè ait. Item ut res illa ſit præſcriptibilis, vt 93.d.c.illud. Item ꝙ poſſit dici antiqua & approbata, vt extra de poſtul.præla.bonæ 2. circa fi. Item continere dẽt naturalem æquitatem. extra de do.& contu.c.1. extra de conſue. ex parte. Item ꝙ ſit de ſcientia Principis inducta, nõ tñ de tolerãtia, 1 vt ex-

Conſuetudinis multæ ſunt conditiones.

a Item ſta-

c ¶ Quia ignorans.] Arg. ꝙ ignorantia iuris excuſat, vt hic, & 30.q.1.de his, & 2.q.3.ſi quem.§.notandũ. 2 & 24.q.1.ſi quis dederit.& 28.diſt. presbyterum.

2 No. ẽt 38. diſt. in prin. de conſec.d. 2. c.3.

SI ſolus.] CASVS. Dicit Cyprianus in hoc c. ꝙ non omnis conſuetudo imitanda eſt, ſed Chriſti veritas: & illud quod ipſe fecerit, qui prior eſt ante omnes. Et hoc probatur auctoritate Eſaiæ reprehendentis Iudęos, qui veritatem non ſequebantur.

d ¶ Si ſolus.] Ideſt, nullus ei contrarius ſic infra 8. q. 1.ſciendum.in fi.

e ¶ Hominum.] ergo Iudæi reguntur humanis conſtitutionibus, & ſic econtra.inf.12.diſt.omnia.vbi dicitur ꝙ Iudæi tantum diuinis conſtitutionibus reguntur: ſed verum eſt, ꝙ olim regebantur conſtitutionibus humanis, ſcilicet ſcribarum & Phariſæorum, vt hic dicit. ſed hodie non, vt ibi.

Iudæi vtrum conſtitutionib. regãtur.

DISTINCTIO IX.

Quod aut.] Hæc diſtinctio diuiditur in duas partes. In prima probatur quod non valet conſuetudo contra Deum. In ſecunda ibi: Noli.] probatur per ix. c. quod commenta Sanctorũ non præiudicant nouo & veteri teſtam. Io. de Fan.

CASVS. In ſuperiori diſt. oſtenſum eſt, quod ius naturale præponitur cõſuetudini, in hac 9. diſt. oſtẽdit quod ius naturale præponit conſtitutioni: & hoc probat per ſequẽtia c. & itellige hoc de iure naturali, quod cõſiſtit in præceptis & prohibitionibus.

a ¶ Quod aũt.] ſup. in prox. diſt. 8. oſtendit qualiter ius naturale prævalet cõſuetudini. In hac 9. diſ. oſtẽdit qualiter ius naturale præiudicat & prævalet cõſtitutioni hominum: & ſumitur per totam hanc diſt. ius naturale pro iure diuino, quod continetur in lege & in Euãgelio. Itẽ per totam hanc diſtin. vocat canonicam ſcripturam, nouum & vetus teſtamentum.

Imperatores.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod qui bonis legibus, & quæ pro veritate latæ ſunt, non obtemperat, puniri debet: qui vero malis legib. & quæ contra Dei volũtatẽ latæ ſunt, non obtemperat, remunerari debet.

b ¶ Quicũque.] Hic incipit cap. aliud eſt palea. & habes idem 23. quæſt. 4. non inuenitur.

c ¶ Ergo legibus.] Not. arg. a cõtrarijs, vt 15. q. 3. de criminе. & 24. q. 1. quodcunque ligaueris. & ea. cauſa. quæſtio. 2. ſanè 35. diſtin. qualis. & fortiſſimũ eſt argu. a contrarijs. 1 ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſd. l. 1. & 11. q. 3. Imperatores.

Argumentũ a contrarijs eſt i iure fortiſſimum.

1 De hoc legi. & no. 8. q. 1. ſciendum. iuxta finem.

Qvod autem [a] & conſtitutio naturali iuri cedat, multiplici auctoritate probatur.

Ait enim Auguſtinus ad Bonifacium comitem epiſt. 50.

¶ Leges principum naturali iuri prævalere non debent.

PALEA. a Cap. I.

Imperatores quando pro falſitate contra veritatẽ conſtituunt malas leges, probantur bene credentes, & coronantur perſeuerantes: quando autem pro veritate contra falſitatem conſtituunt bonas leges, terrentur ſæuientes, & corriguntur intelligentes.

Quicunque β [b] ergo legibus [c] Imperatorum, quæ pro Dei veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande ſupplicium. Quicunq; vero legibus Imperatorũ, quæ contra veritatem Dei feruntur, obtemperare non vult: acquirit grande præmium. Iuo p. 4. c. 184. Pann. l. 2. c. 154.

Nam & temporibus prophetarum omnes reges, qui in populo Dei non prohibuerunt, nec euerterunt, quæ contra Dei præcepta fuerant inſtituta, culpantur: & qui prohibuerunt, & euerterunt, ſuper aliorũ merita laudantur. Et rex Nabuchodonoſor, cũ ſeruus eſſet idolorũ, cõſtituit ſacrilegam legẽ, vt ſimulachrum adoraretur: ſed eius impiæ conſtitutioni qui obedire noluerunt, pie fideliterq; fecerunt. Idem tamen rex diuino correctus miraculo, piam, & laudabilem legem pro veritate conſtituit, vt quicumq; diceret blaſphemiã in Deum † Sidrac, Miſac, & Abdenago, cum domo ſua penitus interiret. Dan. 3. Ibid. † Deum verũ] orig.

a ¶ Palea.] *In exemplarib. antiquis Grat. in quibus aut nullæ, aut paucæ ſunt paleæ, hoc loco habetur tantum a verſ.* Quicunque *vſq; ad verſ.* Nam & temporibus. *In alijs aũt in quibus ſunt habetur integrum hoc caput & ſine nota Palea. Eſt autem totum in codẽ B. Aug. loco.*

β ¶ Quicunque.] *Commutatus etiam apud Iuonem & in Pannormia eſt ordo verborum Beati Auguſt. apud quem qui meretur præmium priore, qui ſupplicium poſteriore loco ponitur.*

Item ex verbis Iſidori, lib. 3. ſententiarum de ſummo bono cap. 52.

¶ Principes tenentur, & ipſi viuere legibus ſuis.

Cap. II.

Iuſtum eſt principem legibus obtemperare ſuis. Tunc enim iura ſua ab omnibus cuſtodienda exiſtimet, quãdo & ipſe illis reuerentiã præbet. Principes legibus teneri ſuis nec in ſe cõuenit † poſſe dãnare iura, quæ in ſubiectis conſtituunt. Iuſta eſt. n. vocis eorum auctoritas, ſi quod populis prohibent, ſibi licere non patiantur. Burc. l. 15. c. 42. Iuo p. 16. c. 43. † conuenit fruſtrari iura] orig.

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus caput hoc non habetur: in alijs vero coniunctum eſt ſuperiori, & non habet rubricam.*

Item Auguſt. in prologo libri 3. de Trinitate.

¶ Scripturis canonicis tractatorum literæ deſeruiunt. Cap. III. Iuo p. 4. c. 71. Pann. l. 2. c. 120.

Noli meis.] CASVS.

NOLI MEIS

CASVS. Quærebant quidam ab Auguſt. vtrum ſcriptis eius eſſet fides adhibenda tanquam ſcripturis canonicis noui & vete. teſtam. & reſpondet, ꝙ non. In ſcripturis. n. canonicis quod inuenitur, incunctanter credendum eſt, in ſcripturis autem Auguſtini quod reperitur, non non eſt habendum pro firmo, niſi certum appareat.

a ¶ Canonicis.] Quia de canonicis ſcripturis non poſſumus diſputare an iuſtæ ſint, uel non. ut infra eo. quis neſciat.

b ¶ In iſtis.] Loquitur hic ſecundum illa tpa cum adhuc ſcripta Auguſt. & aliorum ſanctorum Patrum non erant authentica, ſed hodie iubētur * omnia teneri uſque ad ultimum iota, ut inf. 15. diſt. c. vlt. Vel hoc ideo dicit, ut oſtēdat ꝙ maior ſit auctoritas ueteris teſtamēti, quam ſanctorum Patrum, vt 20. diſt. in canonicis.

N Egare. CASVS. Vinc. reprehendebat opuſcula Augu. dicens ibi eſſe multa mendacia. Et certe non eſt mirum dicit Auguſt. ſi ſua opuſcula culpanda ſunt, cum maiorum opuſcula reprehendantur.

c ¶ Negare.] Iuſto iudicio. Vnde Auguſt. multa opera poſtea retractauit. 1 vt 29. q. 6. vides 12. q. 1. certe. & 26. q. 4. quodam loco.

1 Ad idem 28. q. 4. c. vlt.

E Go ſolis.] CASVS. Quæſiuit Hiero. ab Aug. an credat ſcriptores vete. & noui teſta. erraſſe in ſcribendo. Et reſpondet Aug. ꝙ non: ſed ſi aliquid in illis ſcriptis mēdacij inuenitur, dicēdū eſt codicem eſſe mēdoſum, vel interpretem nō bene de Greco ī Latinum tranſtuliſſe, aut dicam me nō intelligere quod ſcriptum eſt. Alijs autem ſcriptoribus nō eſt credendum, & ſi ſancti ſint: niſi qđ ſcripſerint probauerint per canonicas auctoritates.

d ¶ Scriptorū.] ideſt, ſcriptoribus.

e ¶ Erraſſe.] Nefas enim eſt dicere, ꝙ ſcriptura mētiatur, vt 23. q. 5. qđ ergo. immo qđ in eis dī, defendere dēmus vſque ad ſanguinis effuſionem. vt 25. q. 1 ſunt quidam.

Scriptura nō mentitur.

f ¶ Quantalibet.] Arg. ꝙ nō ē cōſiderādū qs dicat, vt 19. diſt. ſin. & ē arg. ꝓ dictis quorundā teſtiū. ꝙ nō ē credēdū magis honorabiliori perſonæ ꝙ alij: qa veritas à quocūque prolata ſp præferēda eſt, vt 2. q. 7. qrit, & infra, eo neq; ff. de ſup. leg. l. Labeo. Eis. n. magis creditur, q rei aptiora dicūt. vt 4. q. 3. §. itē in criminali. verſi. ſi teſtes. Nec ſanctitas perſonæ prodeſt, vt citius credatur. 50. diſ. ſi quis ꝑpoſtera. & arg. ad idē 1. q. 1. teneamus. 6. quæſt. 2. placuit. & 3. q. 9. c. vlt. Arg. cōtra 2. 11. q. 1. quicunq; 97. d. nobiliſſimus. & 8. q. 3. c. 1. & 41. diſt. ca. 1. & 11. q. 3. abſit.

Veritas a quocumque dicat, omnibus eſt præferenda.

2 Iſta contraria omnia quæ ſequuntur, aut nullo modo contradicūt, aut uilia sūt cōtraria: Vel dic, ꝙ in hoc sūt cōtraria: quia vni ſoli qñq; creditur, ut illa ita probant ꝑ dignitatem perſonæ ſecūdu Ioan. de Fan.

g ¶ Probabiles.] Argu. ꝙ ratio æquiualet canoni, ut ſupra, diſt. 1. conſuetudo. & infra, c. ſane. Ioan.

V T veterum.] CASVS. Dī in hoc cap. ꝙ ſicut recurrendum eſt ad volumina Hebræorum, ſi dubitatio aliqua oriatur de ueteri teſtamento: ſic ſi dubitatur ſuper libris noui teſt. recurrendū eſt ad Græcorū ſcripta.

h ¶ Veterum.] ideſt, ueteris teſtamenti.

i ¶ Græci.] Hieron. in ſcđo prologo Bibliæ contra ait, dicens, ꝙ emendatiora ſunt exemplaria latina, quam græca, & græca quàm hebræa. Sed Augu. ad primitiuam eccleſiam reſpicit, qñ exemplaria græca & hebræa non erant corrupta: ſed procedente tempore cum populus Chriſtianus multū eſſet auctus, & hæreſes multę eſſent factæ inter Græcos, in inuidiam Chriſtianorum Iudæi & Gręci ſua exemplaria corruperunt: & ſic factū eſt, ꝙ exem-

---

literis, quaſi canonicis [a] ſcripturis inſeruire. Sed in illis, & quod non credebas, cum inueneris, incunctanter crede: in iſtis [b] autem quod certum † non habebas: niſi certum intellexeris, noli firmum † tenere.

† al. certum habeas. exemp.]
† al. firmiter retinere.] orig.

Idem ad Vincentium Victorem, lib. 4 de anima, & eius origine. cap. 1.

¶ In tractatorum opuſculis multa corrigenda inueniuntur. Cap. IIII.

Iuo p. 4. c. 73.
† moribus.] orig. & Iuo.

N Egare [c] non poſſum, nec debeo, ſicut in ipſis maioribus, † ita multa eſſe in tā multis opuſculis meis, quæ poſſint iuſto iudicio, & nulla temeritate damnari.

Idem ad Hieronymum. epiſt. 19.

¶ In ſcriptis canonicis mendacia non admittuntur. Cap. V.

Iuo par. 4. c. 74.
Pann. li. 2. c. 119.
† ſcripturarum libris.] ori. & Pann.
† eorum auctorem in ſcribendo aliquid erraſſe firmiſſime credam] ori. Iuo, & Pann.
† præpolleant] orig.

E Go ſolis eis ſcriptorum † [d], qui iam canonici appellantur, didici hunc timorem, honoremq; deferre, vt nullum eorū † ſcribendo erraſſe [e] audeā credere: ac ſi aliquid in eis offendero, quod videatur cōtrarium veritati, nihil aliud quàm vel mendoſum eſſe codicem, vel interpretem nō aſſecutū eſſe quod dictū eſt, vel me minimè intellexiſſe non ambigam. Alios autem ita lego, ut quantalibet [f] ſanctitate, doctrinaq; polleant †, non ideo verū putem, quia ipſi ita ſenſerunt, ſed quia mihi per alios [α] auctores, vel canonicas, vel probabiles [g] rationes, quod à vero non abhorreat, perſuadere potuerunt.

α ¶ Mihi per alios.] *Sic etiā in manuſcriptis, & ī gloſſa. Apud Beatum Auguſtinum eſt* mihi uel per illos auctores canonicos, vel probabili ratione. *Nec multo ſecus apud Iuonem. Alias uero nonnullas uarietates ſatis uiſum eſt in margine indicare.*

Idem [β].

β ¶ Idem.] *Verba huius capitis ſunt B. Hieronymi ad Lucinium Bæticum. epiſt. 28. ſed mutata non eſt inſcriptio ob gloſſam, in ver. Græci.*

¶ Libris veterum Hebræa volumnia, nouis Græca auctoritatem impendunt. Cap. VI.

† Adde Iac. Butr. & cuā aliquid per Bar. in l. in tantum, §. ſi cū lege ſeq. ff. de rer. dī. & Alexan. de Imo. in l. bene ad cognitionē. col. 9. ff. ſi cert. pet.

V T veterum [h] librorum † fides de Hebræis voluminibus examinãda eſt, ita nouorum Græci [i] ſermo-

* Hoc in c. ille vlt. iubetur de epiſtola B. Leonis ad Flauianum.

exemplaria eorum magis corrupta ſunt quàm latinorum, ad quod tempus reſpicit Hiero. Vel reſpicit ad latina exẽplaria a fidelibus interpretibus tranſlata. Aug. reſpicit ad exemplaria latina à non fidelibus, & falſatoribus tranſlata: in quibus ſi quid falſitatis videatur, dicit eũdũ eſſe ad originalia. Vel dic. ꝙ ĩ hoc magis credẽdũ eſt Hieronymo, quã Auguſt. quia inter iſtos tres Aug. Hierony. & Greg. Auguſtino magis credẽdũ ẽ ĩ diſputationibus, Hieronymo in hiſtorijs, & tranſlationibus. Gregorius in moralibus præponitur, quia non oẽs in omnibus, ſed certi p̃ certa, &c. C. de uete. iu. enu. l. 1. §. ibi, q̃a nõ oẽs. Et ẽ hic arg. ꝙ quantumcunq; authenticũ ſit aliquod inſtrũ: ſi tñ de ipſo aliquid ĩ dubiũ reuocatur, ſemper exhibendum ſit illud a quo originẽ ducit, vt 76. diſt. c. ieiuniũ. ĩ prĩ. & ĩf. 25. q. 2. ſancimus. & optime extra de ſentẽ. & re iud. cum inter. Et hoc cõtra dominum Alberic. q̃ dicit, ꝙ ſi vna publica charta originẽ ducit ab alia publica charta, nõ eſt neceſſe exhibere originale. arg. in Authẽ. ut fratrum filij. §. quia vero. coll. vlt. ſecus ĩ priuata. Authẽ. vt ſpõ. larg. §. & hoc ĩſuper coll. 8. arg. ꝓ ipſo 19. diſt. ſi Romanorũ. Quid iuris ſit de hoc, dixi inf. 100. diſt. ꝯ morem.

Auguſtinũ diſputationes, Hieronymũ tranſlationes, & Gregorium moralia cõmendant.

falſitatis reperiatur in inſtrumento, ꝙ totum redditur ſuſpectum: nec ei creditur, vt ff. de fide inſtr. l. 2. in fi. & hoc notaui in quæſtionibus. Bart. Brixien.

d ¶ Pondere.] id eſt, auctoritate.

QVis neſciat ſanctam.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ qui-

nis [a] normam deſiderat.

Item Auguſtinus ad Hieronymum, *epiſt. 9.*

¶ Nihil auctoritatis canonicis remanebit ſcripturis, ſi ad eas mendacia fuerint admiſſa. Cap. VII.

SI ad ſcripturas ſanctas admiſſa fuerint, vel † officioſa [b] mendacia; quid in eis [c] remanebit auctoritatis? Quæ tandẽ de ſcripturis illis ſententia proferetur; cuius pondere [d] contentioſæ falſitatis obteratur † improbitas?

Iuo p. 4. c. 215.
† *al. uelut officioſa*] orig. *al. fuerint officioſa.*
† *al. ſubruatur.*

Idem de Baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 2 c 3.

¶ Literis omnium epiſcoporum ſacra præponitur ſcriptura. Cap. VIII.

Iuo p. 4. c. 227.
Polyc. li. 5. tit. 2 1.

QVis neſciat ſanctam ſcripturam canonicam tam veteris, quàm noui teſtamenti certis ſuis terminis [e] contineri, eamq; omnibus poſterioribus epiſcoporũ literis ita præponi, vt de illa omnino dubitari, & diſceptari [f] nõ poſſit, vtrum verum vel vtrum rectũ ſit quidquid in ea ſcriptũ eſſe conſtiterit? Epiſcoporũ autem literas, quæ poſt cõfirmatum canonem vel ſcriptę ſunt, vel ſcribuntur per ſermonẽ forte ſapientiorem cuiuslibet in ea re peritioris, & per aliorũ epiſcoporum grauiorẽ auctoritatem, doctioremq; † prudentiam, & per concilia licere reprehendi, ſi quid in eis forte à veritate deuiatum eſt?

† *al. d. Hieronymi*

Idem ad Vincentium epiſt. 48. contra Donatiſtas.

¶ Ex dictis quorumlibet epiſcoporum contra diuina mandata calumniæ non colligantur. Cap. IX.

Deuſdedit p. 2.
Anſel. li. 4. c. 58.
Iuo p. 4. c. 238.

NOli frater cõtra diuina tam multa, tã clara, tam indubitata teſtimonia colligere velle calumnias [g] ex epiſcoporũ ſcriptis, ſiue noſtrorũ, ſicut Hilarij, ſiue a (antequam pars Donati [h] ſepararetur) ipſius vnitatis, ſicut Cypriani, & Agrippini: primo, quia hoc genus literarum ab auctoritate canonis diſtinguendum eſt: nõ enim

a ¶ Sermonis.] Totum enim nouum teſtamentum ſcriptum eſt græce præter Euangelium Matthæi, & epiſtolam Pauli ad Roma. quæ eſt ſcripta latinè. Ioan.

SI ad.] CASVS. Dicit Aug. ꝙ ſi in ſacris ſcripturis inueniatur mendacium etiam officioſum, nihil auctoritatis remanebit in eis: nec ex illis põt ſententia ferri.

b ¶ Officioſa.] Officioſa dicuntur quæ continent pietatem, quæ nulli obſunt, & alicui proſunt: ſicut inofficioſum dicitur teſtamentum, quod eſt contra officium pietatis, ut ff. de inoff. teſtam. l. 3.

c ¶ Quid in eis.] Argu. ꝙ ſi inſtrumenta, vel atteſtationes pro parte inueniuntur falſæ, ꝙ in totum reprobantur, ut inf. 16. d. canones, & 3. q. 9. puta. & inf. de conſ. d. 3. non liceat & ff. de ædil. edic. eiuſdem. Arg. contra. 37. diſt. qui de menſa. 12. q. 2. ſi quis, & de conſecr. diſt. 4. ſi nõ ſanctificatur. & 17. q. 4. queſti ſunt. & extra de arbit. cum tempore. & de præb. dilectus & C. de tranſac. ſi ex falſis. Sol. ſi plura cap. ſibi cõnexa ſunt, vel vnũ eſt acceſſoriũ alteri, vno caſſato, cõnexa & acceſſoria caſſantur: ſecus ſi diuerſa & ſeparata ſunt ff. de mi. ẽt. §. fi. & ff. de neg. geſt. cum actum. & 2. quæſt. 6. diffinitiua. ver. eſt autem q̃ſque. circa fi. Vel diſtingue, vt diſtinguitur extra de fide inſtr. ex literis 2. Ioan. ego dico, quod ſi aliquid

Officioſa q̃ dicantur.
Inofficioſa quæ dicant.
1 Scilicet ſuper diuerſis articulis. ſ. ſi ille articulus nõ eſt uitioſus, in quo tota eſt uis quæſtionis, ut in hac decret. ex literis. & ſic intelligitur. C. de teſtam. ſi nauis. & ff. de fide inſtru. l. 2. ſecundum Io. de Fan.

quilibet debet ſcire ſcripturã ueteris & noui teſta. præponi ſcripturis epiſcoporum: & nemo debet dubitare de ea utrum verum vel ſit rectum quod in ea continetur: ſcripta uero aliorum poſſunt reprehendi per homines peritiores & diligentiores, & qui ſunt maioris auctoritatis.

e ¶ Terminis.] id eſt, libris.

f ¶ Diſceptari.] Ita vt in dubium reuocentur quæ ibi ſtatuta ſunt. Sed diſputare licet de eis ad maiorem intelligentiam, non reprobando. 6. diſt. ſatis.

NOli.] CASVS: Vincen. Donatiſta reprehendebat ſcripta noui & uete. teſta. quia in ſcriptis quorundam epiſcoporum quædam reprehendenda inueniebantur. Sed eum reprehendit Auguſt. quia illa reprehendẽda non ſunt: hæc uero ſic: quia ab auctoritate canonum diſtinguuntur, unde reprehendi poſſunt, ſi contra ueritatem ſcripta ſunt. Et hoc probatur auctoritate Pauli: Et ſi quid aliter ſapitis, &c.

g ¶ Calumnias.] Verba enim iuris non ſunt calumniãda. inf. 37. diſt. relatum. & ff. ad exhib. l. pen.

h ¶ Donati. Donatus primo fuit catholicus: ſed poſtea eſt in hæreſim lapſus: cuius hæreſi adhæſerunt Cyprianus, & Agrippinus.

Neque.]

NEque.] CASVS. Aug. reprehendebat dicta quorundam peritorũ, de quo Fortunatus eũ reprehendebat. Nunc autem ei ſcribit, & dicit ꝙ non vult adhibere tantam fidem illis ſcripturis quantam adhibet canonicis, & licet eis honor debeatur, tamen vult eas corrigere ſi quid inuenerit in eis corrigendum. Idem vult fieri de ſuis ſcripturis.

a ¶ Diſputationes.] id eſt, expoſitiones, non. n. ex ipſo læditur fama alicuius per id quod reprobatur teſtimoniũ ſuum, ut extra de except. denique.

b ¶ Eorum ſcriptis.] Arg. quod quiſq; iuris in alterum ſtatuit, &c. ſic. 2. q. 6. q ſe ſcit. 22. q. 5. de forma. ff. quod quiſque iur. l. 1. extra de conſt. cum omnes.

SAna.] CASVS. Quæſitum fuit ab Aug. utrum ratio iuris naturalis ſit exemplis anteponenda? Et reſpondet, quod ſic, ſed nõ illis, quæ cum ratione concordant.

c ¶ Sana.] Alias ſanè.

d ¶ Cui.] Rationi.

e ¶ Concordant.] Quandoque.

f ¶ Sed illa. ſ. exempla.] Hoc ideo dicit. Quia non ſemper imitanda ſunt exempla. C. de ſen. nemo. ſed exemplum Papæ eſt ſequendũ, ut 16. quæſt. 3. licet. extra de ſent. & re iud. in cauſis.

g ¶ Excellentiora.] Non eſt tale exemplum Lucretię 32. q. 5. propoſito, verſ. Lucretiam. 1

h ¶ Pietate.] Argu. pro miſericordia a iudice impetranda, vt 45. diſt. licet, p le rumque 26. q. vlt. alligant. 50. diſ. ponderent. 1. queſt. 7. diſpenſationes, & exigunt. 86. diſtin. non ſatis. 35. queſt. 9. veniam. de pęn. diſt. 1. quia diuinitatis. 2 Arg. contra 50. diſt. abſit 23. q. 4. eſt iniuſta. 35. q. 9. loci. contra 45. diſt. ſed illud extra de ſortileg. ex tenore.

1 Sed in ratione, q. d. vbi exemplũ non concordat rõni, nõ eſt ſequendũ. nã illud exemplũ Lucretiæ nõ cõcordat rõni. Archid.

2 Et ext. de ſortil. c. 2. in parte deciſa.

i ¶ Cum ergo.] Infert ex ſupradictis, vel continuat ad inferiora hoc modo. cũ in iure naturali nihil precipiatᷣ, vel vetetᷣ, q̃ quod Deus vult fieri, vel nõ fieri. & in canonica * ſcriptura nihil aliud q̃ quod in diuinis legibus inueniatᷣ: diuinę vero leges natura cõſiſtũt: patet, ꝙ quę contraria diuinę ſeu canonicæ legi inueniunt, iuri naturali cõtraria ſunt, & iuri naturali poſtponuntur. Et facit hic correlationem iuris naturalis ad canonicã ſcripturam, & diuinas leges.

* Vide ſupra diſt. 6. ca. non eſt peccatum. §. his itaque.

rigere

ſic leguntur, tãquam ita ex eis teſtimonium proferatur, vt contra ſentire nõ liceat, ſic vbi forte aliter ſapuerint, quam veritas poſtulat. In eo quippe numero ſumus, vt non dedignemur etiam nobis dictum ab Apoſtolo accipere. [Et ſi quid aliter ſapitis, id quoque Deus vobis reuelauit β.]

Philipp. 3.

α ¶ Siue antequam.] *Antea legebatur*, ſiue Cypriani, & Agrippini, antequam pars Donati ſeparetur. *Reſtituta eſt uera lectio ex B. Auguſtino & aliquot exemplaribus Gratiani & Iuone Cyprianus enim, & Agrippinus multo ante Donati ſchiſma in Eccleſia unitate deceſſerunt, qua in re errauit auctor gloſſæ.*

β ¶ Reuelauit.] *Ita etiam originale, & Iuo, & aliquot editiones noui teſtamenti. Sed idem B. Auguſtinus in Ioannem tract. 5. 45. 53. & 98. & alibi fere ſemper legit*, reuelabit, *& explanat. Græce eſt* ἀποκαλύψει.

Item ad Fortunatianum Epiſt. 11.

¶ Non debetur par auctoritas canonicis ſcripturis, & expoſitionibus earum. Cap X.

Iuo p. 4. c. 237.

NEque quorumlibet diſputationes[a], quãuis catholicorũ, & laudatorum hoium, velut ſcripturas canonicas habere debemus; vt nobis nõ liceat ſalua honorificentia, q̃ illis debetur hoĩbus, aliquid in eorum ſcriptis[b] improbare, atq; reſpuere; ſi forte inuenerimus, ꝙ aliter ſenſerint, quam veritas habet, diuino adiutorio, vel ab alijs intellecta, vel a nobis. Talis † ego ſum in ſcriptis aliorum, quales † volo eſſe intellectores meorum.

† al. Qualis] orig. Antu.
† al. tales.]

Idem ad Marcellinum de ciuitate Dei lib. 1. c. 23.

¶ Exemplis ratio ſana præfertur. Cap. XI.

Poly. l. 1. tit. 26.

SAna[c] quippe ratio et exemplis anteponenda eſt: cui[d] quidem, & exempla concordant[e]; ſed illa[f], quę tãto digniora ſunt imitatione, quãto excellentiora[g] pietate[h].

Cum ergo[i] *in naturali iure nihil aliud præcipiatur q̃ quod Deus vult fieri; nihilq; vetetur quam quod Deus prohibet fieri; denique cum in canonica ſcriptura nihil aliud, quã in diuinis legibus inueniatur. diuinæ vero leges natura conſiſtant patet ꝙ quacumq; diuinæ voluntati, ſeu canonicæ ſcripturæ cõtraria probantur. eadẽ & naturali iuri inueniuntur aduerſa. Vnde quæcunq; diuinæ voluntati, ſeu canonicæ ſcripturæ, ſeu diuinis legibus poſtponẽda cenſentur; eiſdem naturale ius præferri oportet Conſtitutiones ergo uel eccleſiaſticæ, vel ſæculares ſi naturali iuri contrariæ probantur penitus ſunt excludendæ.*

DISTINCTIO X.

C*ONSTITV-*

COnſtitutiones.] Hęc diſt. diuiditur in duas partes, in quarum prima probat per quinq; capitula, quod leges principum non præiudicant canonibus. Secunda ibi, [Ecce.] Ioan. de Fan.

CASVS.

CASVS. Oſtenſum eſt ſupra, quòd ius naturale ꝑfertur conſuetudini, & conſtitutioni tam eccleſiaſticæ, quàm ſeculari. In hac uero 10.d.oſtenditur.ꝙ conſtitutio eccleſiaſtica præfertur ſæculari cõſtitutioni, & ad hoc inducuntur ſequentia c.

Imperator legẽ condere,ut 96.d.bene. 2 niſi hoc eccleſia petat.vt 17.d.§.hinc etiam,& niſi in eccleſia priuilegiũ ſtatuat aliquid,ut 16.q.1.gñaliter,& q.3.nemo.Io.

d ¶Diuiſiones.] Arg. ꝙ eps inuito plebano non poteſt diuidere parochiam eius: nec Papa inuito epiſcopo diuide-

lares eccleſiam non adſtringunt.

2 Vide quod notab.5.q.6. presbyteri 2. & 22.q.8.cõ uenior. in glo. eccleſia enim &c.

a ¶Conſtitutiones.] in hac 10.d.oſtendit magiſter,ꝙ ſecularis conſtitutio cedit eccleſiaſticæ, quia ſacræ leges non dedignãtur ſequi ſacros canones,vt 2.q.3.§. hinc colligitur. ext. de iud.clerici. 1

Canones prę feruntur legibus.

tiones [a] *vero principum eccleſiaſticis conſtitutionibus non præeminent,ſed obſequuntur.*

Vnde Nicolaus Papa ſcribit epiſcopis in concilio apud Conuicinum congregatis.

euum] orig.

1 Concord. tex.in l.1. leges ſacratiſſimæ.cũ concor. vulg. C. de epi.& cle.

¶Lex Imperatorum eccleſiaſtica iura diſſoluere non poteſt. Cap. I.

Iuo par.4.c.87.
Pann.l.2.c.138.
Anſ.l.1.c.27.
Poly.l.1.tit.27.
† *al.idem.*
in c.adiectis.c.17.
Burc.l.15.c.10.
Iuo p.16.c.11.
Pann.l.2.c.139.

LEge [a] Imperatorũ non in omnib. Eccleſiaſticis controuerſijs vtendũ eſt,præſertim cũ inueniatur euangelicæ,ac canonicæ ſanctioni aliquotiẽs obuiare C. *Itẽ.* ¶Lex Imperatorum nõ eſt ſupra legem Dei, ſed ſubtus, Imperiali iudicio non poſſunt eccleſiaſtica iura diſſolui. Ad quod oſtendendũ duorum horum†,ſcilicet Innocentij,& Gregorij ſatis ſufficiunt teſtimonia.Sanctus quidẽ Innocentius in decretali epiſtola ſua ad Alexandrũ Antiochenũ epiſcopum ait:[Nã quod ſciſcitaris, vtrum diuiſis Impiali iudicio ꝓuincijs [b],vt duæ Metropoles fiãt, ſic duo Metropolitani epiſcopi debeãt nominari,non viſum † eſt ad mobilitatẽ neceſſitatum mundanarum Dei eccleſiam [c] commutari, honoreſq;,aut diuiſiones [d] perpeti;quas pro ſuis cauſis faciendas duxerit Imperator.] Beatus aũt Gregorius ſcribens ad Theoctiſtã patritiam, inter cætera:[Si inquit,religionis cauſa coniugia debere diſſolui dicantur:ſciendũ eſt,quia etſi hoc lex humana [e] conceſſit,lex tñ diuina prohibuit.]Ecce quemadmodum imperiali iudicio non poſſunt eccleſiaſtica iura diſſolui. Ecce qualiter,quod lex humana conceſſit, diuina lex ꝓhibuit.¶Non quod Imperatorum leges (quibus ſæpe eccleſia vtitur contra hæreticos [f],ſæpe contra tyrannos,atque contra prauos quoſq; defenditur) dicamus penitus renuendas;ſed quod eas euangelicis, apoſtolicis, atque canonicis decretis (quibus poſtponenda ſunt) nullum poſſe inferre præiudicium aſſeramus.

Innoc.1.epiſ.18.c.2

† *vere viſum*.orig.

Lib.9.reg.epi.19.

Iuo p.4.c.187.
Pann.l.2.c.140.ex c. adiectis,c.17.

a ¶[Lege.]*Caput hoc ſumptũ eſt in epiſt.Nicolai,q̃ extat in codice bibliothecæ Dominicanæ:de quo dictũ eſt ſup.*

L Ege.] CASVS. Hoc cap.diuiditur in tres partes. in prima parte quærebatur a Nicolao, an legib.Imperatorum ſit in omnibus controuerſijs eccleſiaſticis utendũ.Et rñdet ꝙ nõ, vbi leges videntur canonib. obuiare. In ſecunda parte quæ incipit ibi [Itẽ, &c.[quærebatur an lex Imperatoris præſit diuinæ, ut per eã iura eccleſiaſtica diſſoluantur.Et reſpondet,ꝙ non.& hoc ꝓbatur duorum auctoritate, ſcilicet Innocẽtij,& Gregorij.Dicit.n.Innocẽtius, ꝙ in una prouincia nõ debet eſſe niſi unus Metropolitanus: cũ eccleſia hoc ſtatuat. Vnde ſi Imperator diuidat unam prouinciã in duas: non propter hoc erunt ibi duo Metropolitani. Item ſtatutum eſt ab eccleſia, ut dicit Gregorius, ut poſt carnalem commixtionem alter cõiugum non poſſit ad religionem tranſire ſine conſenſu alterius: ſed lex ſæcularis ſtatuit contrariũ. ſed ſtatutum eccleſiæ præualet, quia etſi lex humana cõceſſit,lex tñ diuina prohibuit. Iu tertia parte,quæ incipit ibi, [Non ꝙ.] Circa fi.dicitur,ꝙ bene vti poſſumus legibus vbi canonibus non contradicunt.

b ¶Diuiſis imperiali iudicio prouincijs.]Imperator diuidit prouincias,vt ff.de off.aſſeſ.ſi eadem, & Papa epiſcopatus diuidit, & vnit epiſcopus eccleſias,vt extra de exceſ.præla.ſicut vnire.Quid autem iuris ſit dum uniuntur,vel diuiduntur,not.16.q.1.poſtquam, &c.& tẽporis. Licet ergo Imperator diuidat vnam prouinciam in duas,non ideo erunt duæ Metropoles,vt hic,& 101.diſ. peruenit.Et eſt hic arg.ꝙ ſi princeps legitimat aliquem in temporalibus,non ideo eſt legitimatus in ſpiritualibus extra qui filij ſint legit. per uenerabilem. niſi ubi princeps reſtituat aliquem,qui fuit infamis ratione paterni criminis,ut 6.q.1.§.verum.

Legitimatus quo ad temporalia non cenſetur quo ad ſpiritualia.

c ¶Eccleſiam.] Eccleſia non adſtringitur mundanis legibus.33.q.2. inter. nec etiam de reb. eccleſiaſticis põt uidere epatum,ut 16.q.1.multis, quod enim eſt unum diuidi non poteſt,ut 24.q.1. loquitur,& cap. ſchiſma. Io.Sed credo.ꝙ Papa hoc poſſit facere ex cauſa, & etiam epiſcopus 3 ut in ca.Decre.ſicut vnire.Bart.

Leges ſæcu-

e ¶Lex humana. Vt habes 27.q.2.ſunt qui dicunt. Sed mirum eſt cum Iuſtinianus fuerit ualde catholicus Imperator,qualiter illud ſtatuerit ꝯ legem Dñi: cum Dñs dixerit.ꝙ ob ſolã cauſam fornicationis mulier poſſit ſeparari a uiro,ut 32.q.2.quos Deus.Sed dic (ut qdã dñt) ꝙ ignoranter fecit,& ideo ueniã meruit,ut ſup.8.d.conſuetudo.Vel errauit ſicut Hiero. ut 26.d. c.1. Vel ideo permiſit 4 hoc,ut grauia uitarentur, ſicut uſuras Permiſit,ut uitarentur rapinæ, & coniugia permiſit diſſolui, ut uitaretur uxoricidium, ut 33.q.2.ſi quod uerius.

f ¶Contra hæreticos.] Et ſic utor pro me quo non utor cõtra me,inf.37.d.ſi quid uerius. & 2.q.7. ſi hęreticus. & ſic eſt contra 19.d.ſi Romanorum.in fi.4.q.3.c. ſi teſtes,§.item ſi quis teſt.bus.

3 Sub, & hoc eſt uerũ cum nulli ſit pręiudicium: alias ſecus. 2. q.6. q ſe ſit Io. de Fan.

4 De comparatiua permiſſione, de qua not.3.d. c.ult.

Non

a NOn licet.] Caſum præſentis capituli pone per te ipſum.

¶ Non licet.] Argu. contra illas leges, quæ permittunt vſuras exigere. arg. 11. q. 1. c. quicunq; litẽ. & o. d. c. 1. ver. quicunq;. & 96. diſt. bene 11. q. 3. qui omnipotentẽ. 15. q. 1.

CErtum.] CASVS. Imperator uolebat præeſſe rebus eccleſiaſticis; & prælatis eccleſiarum obedire nolebat: imò quod plus eſt, eis dñari uolebat, & iura præfigere, quem Fęlix Papa docet eccleſiæ debere colla ſubmittere, & non velle eius ſacerdotibus dominari ne ſi contra fiat, eatur in contumeliam creatoris.

diſt 8 ca mala. Titulus autem epiſtola hic eſt, Nicolaus ſeruus ſeruorum Dei, Reuerendiſſimis, ac ſanctiſſimis cõfratribus noſtris metropolitanis epiſcopis, & cæteris diuerſarũ prouinciarum, ac vrbium præſulibus, qui in Cõuicinum villam publicam ſecus ciuitatem Siluanectis conueniſtis. *Eadem epiſtola nuper impreſſa eſt in appendice bibliotheca ſanctorum Patrum.*

¶ (Obuiare.) *Apud Nicolaum ſequitur continenter* ad quod oſtendendum &c. *Quæ autem apud Gratianum ſunt interiecta, non ſunt hoc loco in epiſtola neq; in Polycarpo neq; apud Anſelmum. ſed verba illa*, Lex imperatorum non eſt ſupra legem Dei, ſed ſubtus, *a Burchardo & Iuone citantur ex decretis Pij Papæ c. 3 habentur aũt in capitularibus adiectis, c. 17 reliqua autẽ habentur inf. in hoc eodẽ capite § ecce quemadmodũ.*

Item Symmachus † Papa in ſexta ſynodo Romana tempore Theodorici Regis.

¶ Nihil quod euangelicis regulis obuiet, Imperatori agere licet. Cap. II.

NOn licet[a] Imperatori, vel cuiquam pietatem cuſtodienti aliquid contra diuina mandata præſumere, nec quidquam quod euangelicis, propheticis, aut apoſtolicis regulis obuiet, agere.

Item † Fœlix Papa.

¶ In eccleſiaſticis cauſis Regis voluntas ſacerdotibus eſt poſtponenda. Cap. III.

CErtum eſt [b] hoc rebus veſtris eſſe ſalutare, ut cũ de cauſis Dei agitur, iuxta ipſius conſtitutionẽ, regiã voluntatem ſacerdotibus Chriſti ſtudeatis ſubdere, non præferre; & ſacroſancta [c] per eorũ præſules potius diſcere, quàm docere; eccleſiaſticam † formam ſequi, nõ huic humanitus ſequenda iura præfigere; neq; eius ſanctionibus velle dominari, cuius [d] clemẽtię Deus voluit tuę pię deuotionis colla ſubmittere [e]: ne, dum mẽſura [f] cęleſtis diſpoſitionis † excedit, eatur in contumeliã diſponentis.

Item †.

¶ Bonis moribus & decretis Romanorum Pontificũ conſtitutiones contraire non poſſunt. Cap. IIII.

COnſtitutiones [g] cõtra canones, & decreta p̃ſulũ Romanorũ, vel bonos mores [h] nullius ſunt † momẽti.

Item Nicolaus Papa I in epiſtola ad Michaelem Imperatorem, cuius initium eſt, [Propoſueramus]

¶ Quæ ſacerdotum ſunt, Regibus vſurpare non licet. Cap. V.

IMperium veſtrum ſuis publicæ rei quotidianis adminiſtrationibus [i] debet eſſe contentum; non vſurpare quæ ſacerdotibus Domini ſolum conueniunt.

Item Gregorius Nazianzenus in oratione ad ciues Nazianzenos angoris plenos & Magiſtratum iratum.

b ¶ Certũ eſt.] Hoc cap. & c. ſuſcipitis. et c. quoniam, loquuntur quaſi de eadem materia.

c ¶ Et ſacroſancta.] ideſt, præcepta.

d ¶ Cuius.] Scilicet eccleſiæ.

e ¶ Submittere.] Imperator .n. filius eſt eccleſiæ, nõ præſul. vt 96. d. ſi Imp̃ator. & inclinabit caput niſi ep̃is, vt 63. diſt. Valẽtinianus. & excõmunicari põt ab epiſcopo, ut 18. diſt. quoniam quidem. et 96. diſt. duo.

f Menſura.] ideſt, Imperator excedit menſuram ſuam.

g COnſtitutiones. Nunquid ergo legibus ſemper derogatur per canones: Abſit, niſi quo ad cãs ſp̃uales, & hoc eſt qđ dĩ de conſec. d. 3. celebritatẽ. ibi alia eſt ratio cauſarum ſæculariũ, alia diuinarũ. arg. ſup. e. ca. 1. vtrumq; enim ſuo modo rationabiliter cõſtitutũ eſt, ſed diuerſo modo. arg. ſ. ea. certũ. Nec Papa põt leges tollere, niſi quò ad ſuum forũ. Imperium .n. & ſacerdotiũ ex eodem principio prodierunt, ut in auth. quomodo oporteat epiſcopos. in princ. coll. 1. arg. inf. ead. diſtin. quoniam. ſed hoc non credo, ut extra de præſcript. quoniam omnes.

h Mores.] Nec iuramentũ obligat cõtra bonos mores, ut ext. de iureiu. quẽadmodum. & ff. de leg. 1. ſi quis inquilinos. § vlt.

i IMperium.] ¶ Adminiſtrationibus. Diſtincta eſt enim poteſtas ſua à poteſtate Põtificali, vt inf. ea. quoniam. & 96. diſtin. cum ad uotum. Alioquin ſi vſurpat eorum officia, lepra percutitur, vt Ozias. 2. q. 7. §. item Dauid tamen

15. q. 1. omne quod. & c. nulli. & c. generali. 23. quæſt. 8. conuenior. arg. contra diſt. 63. cap. Hadrianus 2. 1

Imperator inferior eſt epiſcopo.

Caſus duorũ iſtorũ capitulorũ planus eſt.

Imperiũ & ſacerdotium ex eodẽ procedunt.

Iuramentũ cõtra bonos mores non obligat.

Imperator lepra percutitur, ſi officium ſacerdotale vſurpat.

† & Calixtus epiſc. 1. & Marcellinus in extrema epiſt. 2. & in capitulis Hadriani, c. 76. ex quo citant Burchar. & Iuo p. 16. c. 7.

Deusd. p. 1. & 3. Burch. li. 15. c. 8. Iuo p. 4. c. 231. & p. 16. c. 7. Pann. li. 2. c. 141. Pol. l. 6. ti. 1.

† In exemplari Veronenſi eſt *Felix iij.*

† Anſel. lib. 4. c. 11. Polyc. lib. 1. c. 18.

§ *al. eccleſia.*

† *ſint*] orig.

† *al. diſpenſationis.*

† antea legebatur,] *Idem.* Habetur in c. Hadriani, nu. 39. Deuſdedit p. 1. & 3. Anſel. lib. 3. c. 88. Burch. lib. 15. c. 9. Iuo par. 5. cap. 38. & par. 16. c. 10. Polyc. li. 1. c. fi.

1 Sed illud ex p̃miſſione eccleſiæ.

Digitized by Google

tamen inuenitur, ꝙ Reges conferunt decanatus, ut ext. d. confuet. cum inter, in parte deciſa. Ioan.

SVſcipitis.] CASVS. Imperatores Conſtantinopolitani volebant ſuas conſtitutiones præferri eccleſiaſticis: contra quos inuehitur Gregorius Nazianzenus, & dicit quod maiorem principatum dedit Chriſtus preſulibus eccleſiarũ & perfectiorẽ, quàm ipſis Imperatoribus. vnde ſi legẽ ſuſcipiunt Ieſu Chriſti, poteſtati eccleſiæ ſubijci debent: cum ſpiritus carni præferatur, & lex diuina preferatur humanę.

a ¶ Libertatem.] id eſt, uerbum predicationis.

b ¶ Accipitis.] ideſt, accipere debetis.

c ¶ Perfectionẽ.] Vt 95. diſt. duo ſunt.

d ¶ Spiritus. i. eccleſiaſtica conſtitutio.

e ¶ Carni.] .i. ſeculari conſtitutioni.

ECCE. Hęc eſt ij. pars diſt. in qua probatur per vij. cap. ꝙ quando leges nõ cõtradicũt canonibus, amplectendæ ſunt. Archid.

CASVS. §. per ſe patet, & ad probandum iſtud quod dicatur in §. inducit Grat. ſeq. cap.

SI in adiutorium.] CASVS. Petilianus defendebat ſe legibus contra Auguſt. & alios catholicos. Auguſt. de hoc ipſum non reprehẽdit, quoniam & Paulus hoc fecit, cũ teſtatur ſe eſſe ciuem Romanum.

f ¶ Si in adiutoriũ.] Hoc ideo dicit, quia non ſunt allegandæ 1 leges, niſi in defectum canonũ, vt extra de no. ope. nunc. intelleximus.

1 Ideſt, in cauſis eccleſiaſticis recipiendæ.

g ¶ Ciuem.] Ciuem Romanum appellat ſe: quia pater eius ſocietatem cõtraxerat cum Romanis, & in ſignum fuit data ei penula 2.

2 Ad horũ intelligẽtiã ſcias ꝙ glo. 2. tit. 3. dicit ſic: Penula veſtis erat Conſularis, qua induebantur Conſules ingrediẽtes curiã,

i ¶ Dei & hominum.] ideſt, & diuinæ & humanę naturæ. de conſec. diſt. 2. in Chriſto pater.

K ¶ Sic actibus.] .i. ipſorum officiorum. Quedam enim fecit tanquam Imperatur, cum vendentes & ementes flagellando de templo eiecit 1. quæſt. 3. ex multis 3 &c. ven-

Chriſtus fuit Imperator & Sacerdos.

3 c. accuſator. 1. q. 7.

¶Teibunalia Regum ſacerdotali ſunt poteſtati ſubiecta. Cap. VI.

SVſcipitis ne libertatem [a] verbi? libenter accipitis [b], ꝙ lex Chriſti ſacerdotali vos ſubijcit poteſtati, atq; iſtis tribunalibus ſubdit? Dedit enim & nobis poteſtatem; dedit & principatum multo perfectiorem [c] principatibus veſtris. Aut nunquid iuſtum vobis videtur, ſi cedat ſpiritus [d] carni [e]; ſi a terrenis cœleſtia ſuperentur; ſi diuinis præferantur humana?

2 *Ecce quòd conſtitutiones principum eccleſiaſticis legibus poſtponendæ ſunt. Vbi autem euangelicis, atq; canonicis decretis non obuiauerint; omni reuerẽtia digna habeantur. Vnde Auguſtinus ait in dialogo, ideſt lib. 2. contra literas Petiliani. c. 58.*

¶Leges Imperatorum; in adiutorium eccleſiæ α licet aſſumere. † Cap. VII.

SI in adiutorium [f] veſtrũ etiam terreni Imperij leges aſſumendas putatis, non reprehendimus: ¶Fecit hoc Paulus, cum aduerſus iniurioſos ciuem [g] Romanum ſe eſſe teſtatus eſt.

† *al. aſſumi.* Iuo p. .c. 183. Pann. li. 2. c. 153. *Act. 22.*

α ¶Eccleſię.] *Auctor huius rubr. caput hoc ita accepit, quaſi hic agatur de legib.* Imperatorũ *in fauorẽ eccleſiæ latis cũ ibi B. Aug. Petiliano, & Donatiſtis hæreticis cõcedat legib.* Imperatorũ *ipſos in adiutoriũ ſuũ uti poſſe; modo id fallaciter nõ facerent, quod eos feciſſe cõuincit.*

Item β Nicolaus Papa 1 in epiſt 7 ad Michaelẽ Imp.

β ¶*Huic capitis in codicibus impreſſis erat præpoſitus hic titulus* Cyprianus Iuliani Imperatori. *quod eſt cõtra omnem temporum rationem. In manuſcriptis omnibus, excepto undecimo Vaticano abeſt dictio* Imperatori, *quẽadmodum & apud Iuonem. Nonum autem habet.* Iuliano epiſcopo *aliud peruetuſtum.* Iuliano. *Cæterũ integrum hoc caput eſt in epiſtola Nicolai ad Michaelem Imperatorem quæ incipit* Propoſueramus, *ex quo refertur infra diſt 96. cum ad verum, una cum alijs verbis eiuſdem epiſtolæ ex quibus hæc pendent. Et ſumptum eſt ex Gelaſio in tomo de Anathematis vinculo.*

¶Reges pontificibus pro æternis, & pontifices regibus pro temporalibus indigent. Cap. VIII.

QVoniam [h] idem mediator Dei, & hominum [i], homo Chriſtus Ieſus, ſic actibus [k] proprijs & dignitatib. diſtinctis officia ptãtis vtriuſq; diſcreuit [l] propria α,

Iuo p. .c. 188. inf. d. 96. cap. cum ad verum.

QVoniam.] CASVS. Iulianus Imperator vendicabat ſibi Imperium & Pontificatum: quod locum habuit in veteri teſtamento. Sed dicit Cyprianus, quod poſtquam Chriſtus uenit, ſic officia utriuſq; poteſtatis diſcreuit, ut Imparator terrenis, Pontifex cœleſtibus præſideret, ne propter duplicem poteſtatem homo ſuperbiens rurſum ad inferna demergatur: ſed cum opus eſt, altera poteſtas viciſſim alteram ſubleuaret. Idem caſus eſt 96. diſt. cum ad uerum.

h ¶ Quoniam.] Hoc cap. eſt pars illius 96. d. cũ ad verũ.

vendẽtes. Quędã ut ſacerdos, cũ ſeipſum obtulit hoſtiã diſcipulis ſuis dicens: Hoc eſt corpus meũ, &c. de cõſec. d. 2. ſacerdos. Sed [illegible] Per auctoritatẽ iſtam .ſ. ꝙ Deus noluit ea eſſe diſtincta, cũ per ſeipſum vtriuſq; ptãtis actus exercuit. Reſpon. hoc ideo fecit, vt oſtenderet, ꝙ vtraq; poteſtas ab eo proceſſit 4 non qđ vna perſona illa duo officia exerceat, vel gerere debeat. hæc enim duo dona, Imperium & Sacerdotiũ ab eodem principio ſunt, ut in Auth. quo oporteat epiſcopos. in prin. coll. j.

4 Ad hoc [illegible] quęſitum.

l ¶ Diſcreuit.] Cum ergo poteſtates iſtæ ſint diſtinctæ eſt hic

Papa an habeat vtrumque gladiū.

eſt hic argu. ¶ Imperium non habetur a Papa, & quod Papa non habet vtrumque gladium nam exercitus facit Imperatorem, vt 93. diſt. legimus, & Imperium a ſolo Deo habetur, vt 23. q. 4. quæſitum alioquin ſi ab ipſo haberetur, licite appellaretur in temporalibus ad ipſum, extra qui filij ſint legi. cauſam. 1 & c. lator. Item Eccleſiæ ſoluuntur tributum Imperatori, vt 11. q. 1. magnū. Sed cōtra, & celeſtis, & terreni Imperij iura ſunt ei conceſſa, vt 22. diſtin. c. 1. Item Imperator iurat Papæ, vt 63. diſt. tibi domino, & Papa deponit Imperatorem, vt 15. q. 6. alius. Item ipſe tranſtulit imperiū de Oriente in Occidētē. extra de elec. venerabilē. Ego credo poteſtates eſſe diſtictas, licet Papa qñqȝ vtramqȝ poteſtatē ſibi aſſumat; ſcilicet cū legitimat aliquem in ſpiritualib. & tēporalibus vt extra qui fil. ſint leg. per venerabilē, ſed illud fuit ad petitionē Regis, q hoc ipſū feciſſe potuit, vt ibi dī. Nec ob. q a ſæculari iudice appellatur ad Papam, qa hoc fit propter defectū iudicis ſæcularis, vt exprimit extra de foro cōp. licet. ſed facit ad petitionem Regis. Nā etiam vacāte imperio ſupplet defectū imperij, vt extra de fo. comp. licet.

1. 2. vbi de hoc in gl. ſic patet, & de iud. nouit. in gl. 2.

volens medicinali humilitate hominū corda ſurſum efferri, non humana ſuperbia rurſus in inferna demergi, vt & Chriſtiani Imperatores pro æterna vita pontificibus indigerent, & pontifices pro curſu [a] temporalium tantummodo rerum Imperialibus legibus vterentur, quatenus ſpiritalis actio a carnalib. diſtaret incurſib. & † ideo militans Deo minime ſe negotijs ſæcularibus implicaret; ac viciſſim non † ille rebus diuinis præſidere videretur, qui eſſet negotijs ſæcularibus implicatus.

† al. & militant. † al. ne.

a ¶ Propria.] *In originali eſt*, propriam volens medicinali humilitate ſurſum efferri. *Iuo habet vt Gratianus hic in pleriſque codicibus. In nonnullis tamen eſt* propria volens medicinali humilitate ſurſum efferri, *quemadmodum etiam inf. d. 96. c. cum ad verum. Apud Gelaſium loco indicato legitur* ſic actionibus proprijs, dignitatibusque diſtinctis officia poteſtatis vtriuſque diſcreuit ſuos volens medicinali humilitate ſaluari, non humana ſuperbia rurſus intercipi, vt & Chriſtiani, &c.

Item Leo IV. Lothario Auguſto.

¶ Leges Imperatorum cuſtodiri oportet. Cap. IX.

Iuo p. 4. c. 176. Pann. l. 2. c. 149.

DE capitulis, vel pręceptis Imperialib. veſtris, veſtrorumq; [b] pontificum [b] prædeceſſorum irrefragabiliter cuſtodiendis, & conſeruandis, quantum valuimus, & valemus Chriſto ꝑpitio, & nūc & in æuū † nos cōſeruaturos modis oībus, ꝓfitemur. Et ſi fortaſſe qlibet aliter nobis dixerit, vel dictur' fuerit, ſciatis eū ꝓ certo mēdacē [c].

† al. æternum.

b ¶ Veſtrorumque.] *Epiſtola hæc non eſt inuenta, & in iſtis verbis videtur ſubeſſe mendum; ex quo auctor gloſſæ errandi occaſionē ſumpſerit; qui Chriſtianis Imperatorib. cuiuſmodi fuerant prædeceſſores Lotharij attribuat illud quod Iſidorus de ethnicis dicit, nimirū Imperatores ſolitos fuiſſe appellari pōtifices de qua re optime Gelaſius in tomo de Anath. vinculo & inf. d. 21. c. cleros. Apud Iuonem legitur*, veſtris noſtrorumq; etiā pontificum prædeceſſorum, *in Pannormia* noſtris noſtrorūque pontificum, & prædeceſſorum. *Sed fortaſſe cætera quidē recte apud Gratianū habent: tantūmodo ante dictionē* prædeceſſorum, *eſt addenda coniunctio* &, *quemadmodū eſt in Pannormia. Nā hoc ſignificabitur, Imperatores illos ſolitos fuiſſe edere capitula adhibitis in cōſiliū pōtificibus Regni, qđ veriſſimū eſt. Omnino hæc quæ a Leone ſcribūtur ſpectare videtur ad capitula Caroli, & Ludouici, quæ Lotharius in vniuerſa Italia ſeruari mādauerat. Nā in legibus Lōgobardicis lib. tertio, tit. 35. Lotharius ita conſtituiſſe traditur.* Placuit nobis, vt capitula, quæ excerpſimus de capitulari bonæ memor. glorioſiſſimi Dñi noſtri Caroli, & genitoris noſtri Ludouici Imperatoris Inuictiſſimi, his oīb. & fidelib. noſtris, & ſāctæ Eccleſię in Regno Italię cōſiſtētib. ꝑ legē teneā-

a ¶ Pro curſu. Arg. q i matrimonio & cæteris cauſis ſpiritualibus nō ſit vtēdū legib. Imperialibus ſed cōtra 35. q. 4. ad ſedem. Dic ergo, quod illud tantummodo determinat illud verbum, temporaliū: ſed nō illud verbum vterētur, vt ſicut ſpirituales cauſæ ad iudicē ſæcularē nō pertinent, ſic nec cauſa ſanguinis ad eccleſiaſticū, vt inf. 23. q. 8. ſæpe Principes, & c. his a quibus.

Cauſæ matrimoniales, an ſint legibus decidendæ.

DE capitulis.] CASVS. Lothari[9] audiuerat, quod Leo Papa nolebat leges ſeruare imperiales, vnde interrogauit de hoc Papā, an eſſet verū, quare Leo ſcribit ei, & dicit, q ipſe vult leges obſeruare irrefragabiliter, & q aliter dicit mēdax eſt. b ¶ Pontificū.] imperatores. n. olim pontifices appellabāt, vt 21. d. cleros. c ¶ Mendacem. ex

ſum, quod prohibet Alexan. & dicit, q illa non contingunt ſuam iuriſdictionem extra de app. ſi duobus, & magna humilitate hic loquitur, ſicut alibi, inf. 3. q. 7. nos ſi incompetenter.

Vidoe

Digitized by Google

tur,& ſeruentur: & quicunque horũ capitulorum cõtẽptor extiterit,ſexaginta ſolidis cõponatur. *Id populo Romano, qui iure antiqua Romanorum uti prohiberetur, ualde diſplicuit ſicut ex c. ſi inf. eadẽ d. colligi põt: diſſeminatusq; etiam rumor fuit eandem eſſe Pontificis ac populi ſententiam. De qua re Leo hac ſe epiſtola uidetur purgare uoluiſſe, & tamen poſtea pro conſeruando iure ciuili Romanorum cum eodem Lothario iterum diligentius egit, quod apparet ex dicto c ſi.*

Item Ioannes 8. Ludouico Imperatori.

¶ Legis auctoritate diſſoluitur quod contra eam fit. Cap. X.

Iuo p.4.

VIdes fili chariſſime, quia quod contra leges accipitur, per leges diſſolui [a] meretur.

Item Gelaſius Rufino & Aprili Epiſcopis.

¶ Leges principum, aut regulas patrum contemni non licet. Cap. XI.

Inf. d. 54. c. qs aut. Iuo p.4.c.179. Pann. l.2.c.151. † al. aut. † al. modernat.

QVis autem † leges principum, aut regulas patrum, aut admonitiones paternas † dicat debere contẽni [b]: niſi qui impunitum ſibi tantum æſtimet tranſire commiſſum?

Item Theodorico regi.

¶ Leges Romanorum principum ſeruandæ ſunt ab omnibus. Cap. XII.

Iuo p.4.c.180. Pann. l. 2.c.152. † al. propter.

CErtum eſt magnificentiam veſtram leges Romanorum principum, quas [c] in negotijs [d] hominum cuſtodiendas eſſe præcepit, multo magis circa † reuerentiã beati Petri Apoſtoli pro ſuæ fœlicitatis augmento velle ſeruari.

Item Leo. 4 Lothario Auguſto.

¶ Romana lex nullius temeritate debet corrumpi. Cap. XIII.

Iuo. p.4.c.181. Pann. l.2. c.152.

VEſtram [a] flagitamus clemẽtiam, vt ſicut hactenus Romana lex viguit abſq; vniuerſus procellis, & ꝓ nullius [e] perſona hominis reminiſcitur [f] eſſe corrupta; ita nunc ſuum robur, propriumque vigorem obtineat.

a ¶ Veſtram.] *Videtur Lotharius populo Romano quod hic Leo petijt conceſſiſſe. Nam in legibus Longobardicis, lib. 11. tit. 57. ſic habetur,* vt interrogetur populus Romanus, qua lege vult viuere, *& ſequitur conſtitutio.*

Lotharius Imperator.

¶ Volumus, vt cunctus populus Romanus interroget̃, qua lege vult viuere, vt tali lege, quali lege viuere ꝓfeſſi ſunt viuãt: illiſque denuncietur, vt hoc vnuſquiſque tã iudices, quàm duces, vel reliquus populus ſciat, quod ſi offenſionẽ contra eandem legem fecerint: eidem legi, qua profitentur viuere per diſpenſationem Pontificis, & noſtram, ſubiacebunt.

VIdes.] CASVS. Duorum ſequentium c. planus eſt.
a ¶ Diſſolui.] inf. 25. q. 2. Imperiali hæc regula ſuppletur per aliã regulam, ꝙ principali deſtructo deſtruit̃ acceſſorium, & omne qđ ſequit̃ ex eo. 1 vt extra de ſi. inſtr. inter dilectos. in fi. ſed hæc regula multas recipit inſtantias. cõtra legem. n. fit ſi contrahitur poſt ſimplex votũ, tñ cõtractus tenet, vt 27. q. 1. nuptiarum. Itẽ prohibetur ne ſnia ferat̃ ſub cõditione, tñ ſi lata fuerit tenet, vt 2. q. 6. §. biduũ, circa prin. Itẽ prohibetur ne eps cõſecret alterius eccleſiã, tamẽ ſi cõſecrauerit, tenet cõſecratio, vt 7. qõ. 1. eps ĩ Diœceſi. Sed dic. ꝙ hæc regula ĩtelligitur de talib. vbi eſt perpetua cauſa prohibitionis 2. ſ. ne ſi lius cõtrahat cum matre. Vl' dic. ꝙ ĩnerentur diſſolui, niſi vbi per conſtitutionem aliã tolerarẽtur. ar. cõtra. 45. di. de Iudęis. ſed hoc ĩ fauorem fidei. ff. de relig. & ſump. fun. ſunt perſonæ.

QVis autẽ. ¶ Cõtẽni.] Qui cõtemnit leges, peccat, non tñ omnis peccat, qui non paret legibus vbi de cõſilio loquũtur, vt 14. q. 1. quiſquis, & ſic aliud eſt cõtemnere, 3 aliud eſt nõ parere. Ioan.

CErtũ eſt.] CASVS. Quidã nolebãt ſeruare leges ĩ negotijs clericorũ ſed ĩ negotijs laicorum bene ſeruabãt de hoc ſcribit Papa Regi Theodorico, ꝙ ſi leges ſeruant̃ ĩ negotijs laicorum, multo fortius debent ſeruari in negotijs clericorum.
c ¶ Quas.] ideſt, quia eas.
d ¶ In negotijs.] Hoc vult dicere, ꝙ ex quo leges ſeruãt̃ in negotijs laicorũ multo forti⁹ sũt ſeruãdę ĩ negotijs clericorũ, niſi obuiẽt canonicis ĩſtitutis.

VEſtrã. CASVS. Quidã nolebãt leges ſeruare, vt poſſent alios licentius offendere. Quare Papa ſcribit Lothario, & rogat eum, vt faciat leges obſeruari ſicut ſunt hactenus obſeruatæ.
e ¶ Et pro nullius.] Quia in nullius perſona omittẽdũ eſt, qđ ſtatutis generalib. continetur, vt 61. d. miramur.
f ¶ Reminiſcitur.] Paſſiue.

1 Ad hoc l. nõ dubium, & ibi no. C. đ le. & l. ei⁹, C. de vſu. & inſt. de pupil. ſubſt. §. ſi libertus.

Facta tenent multa quæ fieri prohibentur.

De hoc ſatis no. extra de ſpõ. duo. tuas. vbi hęc ſolutio approbatur ꝑ Vin. Tan. Gof. & Ber. hoc latius vide per Arch.

Legum contemptor an peccet.

3 Ad huius declarationẽ vide, qđ not. 1. qõ. 7. Metropolitanum in gl. c. ex contemptu.

QVòd verò.] Hęc diſt.diuiditur in duas partes. In prima probat Grat.quod cõſuetudo cedit legi.ſecunda ibi,[Cum verò.] Io.de Fan. CASVS. Supra in 8.diſt.dictum eſt, ꝙ conſuetudo cedit iuri naturali; nunc autem dicit,quod cõſuetudo legis vigorem,vt inf.ead.diſt.catholica.niſi ſit onerofa. vt 12.diſt.omnia.68.diſt in. chorepiſcopi.vel niſi pariat occaſionem malignandi;tunc enim reijcitur. argum.2. diſt.nos conſuetudinem.Olim enim Donatiſtæ de facili recipiebantur,& de conſuetudine ad primatiam promouebantur: & qđ abolitũ eſt:quia hęretica prauitas inde minus cauebatur, vel niſi ſit contraria cõſtitutioni, 1 vt ĩ. cod.c.2.& 3. Et niſi cõſuetudo ſit prodita ex illis cauſis, ut inf.2.d. ſciendum, vel niſi princeps cõſentiat, vel niſi ſit ſuper tali articulo, qui indifferens eſt, vt ĩ.proxi.diſt.illa. Hug.Sed melius diſtingue.vt dixi ſup. 8.d.fruſtra.Io.

1 Ad hoc cõcor.Placent. dicẽs cõſuetudinẽ legi cõtrariá nõ tollere ius cõe ĩ eo municipio ubi obtinet: niſi de conſenſu principis,ar. ff. de ſepult. uiol. l. 3. ſ. diuus.

DISTINTIO XI.

1 QVod verò legibus conſuetudo cedat, Iſidorus teſtatur dicens in ſynonimis, lib. 2.

In ſynonimis, c.16.ps ꝙ malis iuſſionib. non ſit obtemperãdum. Iuo p.4.c.207. Pann. l.2.c.165.

¶ Prauus vſus ratione ſuperatur,& lege.

Cap. I.

VSus [b] auctoritati [c] cedat; prauum vſum lex & ratio vincat. [d]

Item Nicolaus Papa I. Michaeli Imperatori.

¶ Non poteſt ſtatutis pontificum conſuetudo cuiuſquam refragari. Cap. II.

Sentẽtia elicitur ex epĩ cuius initium. *Propoſueramus.* Iuo p.4. c.211.

COnſequens eſt, [e] vt quod ab huius ſedis rectoribus plena [f] auctoritate ſancitur, nullius conſuetudinis [g] prępediente occaſione,proprias tantum ſequendo voluntates, remoueatur: ſed firmiter,atque inconcuſſe teneatur.

Item Iulius Papa ad epiſcopos Orientales, epiſt. 1.

¶ A conſuetudine Romanę eccleſię membris diſſentire non licet. Cap. III.

Anſ.l.1.c.8. Poly.l.1.c.17. *Hebr.13.*

NOlite errare fratres mei chariſſimi: Doctrinis varijs,& extraneis nolite abduci. En, inſtituta Apoſtolorum & Apoſtolicornm virorum,canoneſque habetis:his fruimini,his circũdamini, *a* his delectamini, his armamini; vt his freti,circundati,delectati, armati, contra cuncta inimicorum iacula perſiſtere valeatis. Satis enim indignum eſt, quemquam vel pontificum, vel ordinum ſubſequentium,hanc regulam refutare, quam B. Petri ſedem & ſequi videat,& docere. [h] Multum.n.conuenit, vt totum corpus eccleſiæ in hac ſibimet obſeruatione concordet, quę inde auctoritatem habet, vbi Dominus eccleſiæ totius poſuit principatum.

Anſ.l.5. c.4. Poly.l.3.tit.3.

a ¶ His circundamini.] *Locupletatus eſt hic locus ex originali,& Anſelmo.*

Item Imperator Conſtantin. Aug. ad Proculum lib. 8.Cod.tit.Quæ ſit longa conſuetudo.

tit.53.leg.2.

¶ Non poteſt vſus & conſuetudo legem & rationem vincere. Cap. IIII.

Iuo p.4. c.202. Pann.l.2.c.163.

COnſuetudinis, vſuſq; longęui non vilis auctoritas eſt,verum non vſq; adeo ſui valitura momento, vt

b ¶ Vſus.] Malus. c ¶ Auctoritati. Scriptæ. d ¶ Et ratio vincat.] vt ſup.diſt.8.veritate Ioan.

COnſequens.] CASVS. Ignati⁹ Patriarcha Conſtantinop. iniuſte fuit a ſuis ſuffraganeis depoſitus fauore Michaelis Imper. & auctoritate. ſed Nicolaus Papa eum reprehendit ſe ꝑ cõſuetudinẽ excuſãtem. Dicit ergo Nicolaus in hoc c. ꝙ nulla cõſuetudo põt impedire qđ quin illud,qđ ſtatuitur a Papa inconcuſſe ſeruetur.

e ¶ Conſequẽs eſt.] Ideſt, conueniens.

f ¶ Plena. Papæ auctoritas plena eſt, aliorum epõrum ſemiplena eſt:quia ipſi ſunt in partẽ ſolicitudinis uocati nõ in plenitudinẽ poteſtatis, ut 2.q.6. decreto, &c.q ſuſcit.

Poteſtas Papæ,& epõrũ diuerſa eſt.

g ¶ Cõſuetudinis.] Niſi talis ſit conſuetudo,quæ poſſit ꝑiudicare iuri, ut not. ſup.8.d. fruſtra. Io.

tudo cedit diuinæ & humanæ conſtitutioni. & ad hoc inducit c. ſeq. quorum primum planum eſt, & intelliguntur.c.vſque ad §. [Cum uero] de praua conſuetudine, reliqua uſque ad finem de bona.

Conſuetudo duplex eſt.

a ¶ Quod uero. Hic,intitulatur 11.d. in qua dr̃,ꝙ conſuetudo praua cedit legi tam eccleſiaſticę, quã ſęculari. Sed no. ꝙ conſuetudo quędam eſt generalis. quædã eſt ſpecialis. Specialis,ut ĩ.ea.catholica.& 12.diſt.illa. Generalis eſt, quæ uniuerſaliter conſenſu omniũ eſt approbata.& omnes adſtringit,& hæc tanquã canon.uel tanquam lex eſt obſeruanda, ut ĩ.ea.eccleſiaſticarum,&c. quis neſciat. Specialis ſiue particularis eſt illa, quæ homines alicuius loci adſtringit, ꝙ in eodem loco habet

NOlite.] CASVS. Quidam epiſcopi deferentes regulam Rom.ec.uarijs doctrinis, & conſuetudinibus multum extraneis abducebantur: quos Iulianus Papa reprehendit dicens,eos ſeruare debere regulam, quam ſedem B.Petri ſequi uideant & docere. ut inde auctoritatem habeant ubi Dominus poſuit principatum.

h ¶ Et docere.] Patet hic,ꝙ non ſemper conſuetudinẽ Rom.eccl. tenemur ſequi: niſi ipſa præcipiat eam eſſe ſeruandã,ut inf.ea.c.vult.multa enim ſeruat Rom.eccl. quæ aliæ non ſeruant,ut 31.diſt.aliter. & de conſecr.d. 4.de trina.& diſt.1.de hymnis.

Conſuetudo Romana nõ ſemper eſt ſeruanda.

COnſuetudinis.] CASVS. Dicitur hac lege, quod magna eſt auctoritas conſuetudinis: & non tamen

verumtamen non eſt tantæ auctoritatis, vt generaliter vincat rōnem, aut legē, ſed tñ in eo loco in quo obſeruat vincit. Quidam tñ intelligunt primam partē de bona conſuetudine, & ſecundā de mala: quod non credo.

Conſuetudo vtrū vincat legem.

a ¶ Vincat.] Arg. ꝙ conſuetudo nunquam tollit legem. vt ſup. 1. d. cōſuetudo. Sed obijcit hæc lex aut loquitur de bona cōſuetudine, aut de mala: ſi de bona, illam nulla rō vincet, ſi de mala, de illa non poteſt dici, ꝙ non ſit vilis eius auctoritas. Ad hoc dīt quidam, ꝙ principium loquitur de bona, finis autē de mala conſuetudine, ſed ille intellectus ineptus eſt, q ſeparat caudā a capite, ꝙ nō licet. ext. de bap. maiores. Alij fere oēs ita exponunt, ꝙ hic dicitur non vincit, 1 legē, ſupple generalem ſed in eo municipio bone vincit vbi ſeruatur. Sed certe de hoc nunq̃ aliquis dubitauit, ꝙ conſuetudo particularis non debet vincere legē in omnib. alijs locis: ideo exponas de conſuetudine particulari, q̃ licet bona ſit, tamen non vincit legē etiā in illo loco, niſi adſint illa, quæ dixi. 2 ſupra diſt. 8. fruſtra.

1 Sub. immo comparatur ei. ſu. c. ſi his.

2 Idem ſenſit Io. de Fā. hic.

m ¶ Latura.] Ideſt, paſſura.
n ¶ Intente.] Ideſt, mente.
o ¶ Scriptura. Veteris, vel no. te. non. n. ſcriptura vet' vel no. te. hoc docuit, ſed docet canonica in fronte, & in alijs membris ſignaculum crucis debere fieri de conſ.

Crucis ſignaculum in q̃bus mēbris debet fieri.

aut rationem vincat, [a] aut legem.

1 Cū verò [b] nec ſacris canonibus nec humanis legib. [c] conſuetudo obuiare monſtratur, inconcuſſa ſeruāda eſt. Vnde ex dictis a Baſilij.

¶ Inuiolabilis eſt conſuetudo, quæ nec humanis legib. nec ſacris canonibus obuiare monſtratur. C. V.

Baſil. in lib. de Spiritu ſancto, c. 27.

Burch. l. 3. c. 127. Iuo p. 4. c. 69. Pann. l. 2. c. 159.

ECcleſiaſticarum inſtitutionum quaſdam ſcripturis, quaſdam verò Apoſtolica traditione [d] per ſucceſſiones in miniſterio [e] confirmatas accepimus; quaſdā verò cōſuetudine [f] roboratas approbauit vſus, quibus par ritus, & idem vtriſque pietatis debetur affectus: Vnde [g] quis, vel [h] aliquantulum ſacrarū expertus ſcripturarum hæſitauerit? [i] Si. n. attentauerimus cōſuetudines eccleſiæ non per ſcripturas [k] a Patribus traditas nihil æſtimare, [l] quantum religio detrimenti ſit latura, [m] intente [n] inſpicientibus liquido conſtabit. ¶ Quæ. n. (vt inde ordiamur) ſcriptura [o] ſalutiferę crucis ſignaculo fideles docuit inſigniri; vel q̃ trifariā [p] digeſta ſuper panem & calicem prolixæ orationis, vel conſecrationis verba commendauit? Nā non modo, quod in Euangelio continetur, vel ab Apoſtolo inſertū eſt, in ſecretis dicimus; ſed & alia plura [q] adijcimus magnā quaſi vim cōmendantia † myſterijs. Quæ orietē verſus [r] nos orare literarū forma docuit; Bñdicimus fontē baptiſmatis oleo vnctionis. Huc accedit, ꝙ ter oleo [s] inungimus, quos

† al. conſumandis ac commodantia.] Burch.

b ¶ Cum vero.] Hæc eſt ſecundā pars, in qua probat p̃ 7. c. ꝙ conſuetudo bona eſt amplectenda. Io. de Fant.

CASVS. Ab hoc loco tractat de bona conſuetudine vſque in finem.

c ¶ Legibus.] 25. q. 1. ideo. Arch.

ECcleſiaſticarum.] CASVS. Quidam nolebant vti conſuetudine, niſi quæ in ſcriptis eſſet redacta a Patribus. quos reprehendit, Aug. in hoc ca. oſtendens tria genera inſtitutionum eſſe in eccleſia, quaſdam ſcilicet in ſcripturis, quaſdam ab Apoſtolis traditas, & per ſucceſſores in miniſterio confirmatas: quaſdam vero ſola conſuetudine roboratas: quibus omnibus par ritus, & affectus debetur. Alioquin niſi conſuetudines in eccleſia ſeruarentur, Chriſtiana religio multum detrimenti pateretur: & hoc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Quæ enim] probat quod hæc ſupradicta in eccleſia ſeruari debent, & hoc probatur ſex exemplis. Primum eſt de crucis ſignaculo. Secundum eſt de verbis trifariam digeſtis, ideſt, ter repetitis ſuper panem, & calicem. Tertium de oratione, quæ fit verſus orientem. Quartum de benedictione baptiſmatis cum oleo. Quintum de olei vnctione, quæ fit in baptizato. Sextum de abrenunciatione ſatanæ, & angelorum eius.

¶ Caſus ſeq. c. per ſe patet.

d ¶ Traditione.] Sine ſcriptis.
e ¶ In miniſterio.] Diuino.
f ¶ Conſuetudine.] Nō ab Apoſtolis, ſed neſcit a quo.
ADDITIO. Scilicet ritu. i. obſeruantia. Hug.
g ¶ Vnde.] ideſt, de quo ritu, vel obſeruantia.
h ¶ Vel.] ideſt, etiam.
i ¶ Hæſitauerit.] q. d. nemo etiam inſcius hic dubitat.
k ¶ Non per ſcripturas.] Sed per conſuetudinem.
l ¶ Aeſtimare.] ideſt, valere.

diſt. in. 4. poſtea ſignatur. & diſt. 5. nunquid. 3 verumtamen videtur ſignum crucis traxiſſe originem ex vet. teſtam. 4 quia cum Angelus deberet occidere primogenita Aegypti, præceptum eſt filijs Iſrael vtrumq; poſtem linire de ſanguine agni ad modum thau literæ, q̃ eſt ad modum crucis. & dicitur, ꝙ Iacob cancellatis manibus ſuis benedixit filijs Ioſeph, ſ. Effraim, & Manaſſe. Item in Ezechiele legitur, ꝙ cum apparuiſſent ei ſex viri vaſa habentes in manibus, & quidam vir apparuiſſet in medio eorum habens atramentarium ad renes, Dominus dixit ad eum; ſigna thau in frontibus dolentium, & gementium; ſed illud fuit tantum in figura præceptum, 12. q. 2. gloria.

3 Iſte cōcer. nō erāt ſcriptę tpe Aug. & iō ipſe ſic loquitur: nā hodie ſecus ſm Io. de Fā.

4 Vel vt no. in prædicto ca. nunquid Ezech. 8.

p Trifariam.] Trifaria dicuntur verba: quia eadem tertio repetuntur in ſecretis, ſcilicet hoſtiam ſanctam, hoſtiam puram, hoſtiam immaculatam. Hic ordo nec in veteri teſtam. nec in nouo eſt præfixus: ſed a ſanctis Patribus vſualiter traditus: vel ideo dicuntur trifaria quaſi ſub triplici ſilentio fiant. primum eſt vſque ad ſanctus. ſecundum vſque ad Dominicam orationem. tertium vſque ad agnus Dei.

q ¶ Alia plura.] Hæc habes extra de celebr. Miſſarum cum Matthæ.

r ¶ Quæ orientem verſus.] Scilicet noui & vet. teſt. Sed tamen legitur, ꝙ Daniel in Babylonica captiuitate orabat verſus templum, & Iudæi, ſimiliter. templum autē erat verſus orientem, & in Salomone legitur: mane ad ſolem orabis. ſed dic, quod illa faciebant in venerationem templi.

Orādum e verſus orientem.

ADDITIO. Poteſt tamen dici ſecundum Io. Damaſc. ꝙ octo ſunt cauſæ quare eccleſiæ ſic ſunt ordinatæ, ꝙ fideles orent verſus orientem, quæ habentur in Archid. hoc loco.

s ¶ Oleo.] Oleo in ſcapulis, & pectore, ut de conſecr. diſt. 4.

Oleo q̃ mēbra ſunt ungenda.

[illegible]in.4.deinde. tertio in vertice fit vnctio: ſed hoc fit criſmate, vt de conſec. diſtinct. 4. poſtquã aſcendit. ſed larga acceptione hic appellatur oleum criſma. ſicut econuerſo inf.95. diſtin. Illud ſuperfluum. Ioan.

baptizamus: verbis abrenunciare Satanæ & Angelis eius informamus. Vnde hęc, & alia in hunc modum non pauca, niſi quia tacita & myſtica traditiõe. a Patribus eccleſiaſtico more, reuerentiori diligentia ſunt in miſterijs obſeruata ſilentio, quam publicata ſcripto?

a¶Ex dictis.] *Hoc caput antea citabatur* ex Auguſtino in lib. ex dictis Baſilij, *in codice Vercellenſi eſt*: vnde Auguſtinus ait; vel ex dictis Baſilij, & *retenta eſt poſterior pars huius disiuncti, quoniã ita citant Burchar. & auctor Pannormia, Iuo autem citat ex lib. Baſilij de ſpirituſancto, c. 27. quomodo in margine eſt indicatum Caeterum, quoniam multis locis gloſſa obſtitit, ne mendaretur, neceſſarium viſum eſt integrum B. Baſilij locum & græce & latine afferre.*

Τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων τὰ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα, ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν, καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅς τις γε καὶ κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται. εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἐθῶν, ὡς οὐ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύναμιν παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια ζημιοῦντες τὸ εὐαγγέλιον, μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιιστῶντες τὸ κήρυγμα. οἷον, ἵνα τοῦ πρώτου καὶ κοινοτάτου πρῶτον μνησθῶ, τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠλπικότας κατασημαίνεσθαι, τίς ὁ διὰ γράμματος διδάξας; τὸ πρὸς ἀνατολὰς τετράφθαι κατὰ τὴν προσευχήν, ποῖον ἐδίδαξεν ἡμᾶς γράμμα; τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας τίς τῶν ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; οὐ γὰρ δὴ τούτοις ἀρκούμεθα, ὧν ὁ ἀπόστολος, ἢ τὸ εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη; ἀλλὰ καὶ προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον τὴν ἰσχύν, ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες; εὐλογοῦμεν δὲ τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως καὶ προσέτι αὐτὸν τὸν βαπτιζόμενον, ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; οὐκ ἀπὸ τῆς σιωπωμένης καὶ μυστικῆς παραδόσεως, τί δὲ αὐτὴν τοῦ ἐλαίου τὴν χρῖσιν τίς λόγος γεγραμμένος ἐδίδαξε; τὸ δὲ τρὶς βαπτίζεσθαι τὸν ἄνθρωπον, πόθεν; ἀλλὰ δὲ ὅσα περὶ τὸ βάπτισμα, ἀποτάσσεσθαι τῷ σατανᾷ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐκ ποίας ἐστὶ γραφῆς; οὐκ ἐκ τῆς ἀδημοσιεύτου ταύτης καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας, ἣν ἐν ἀπολυπραγμονήτῳ, καὶ ἀπεριεργάστῳ σιγῇ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν, καλῶς ἐκεῖνοι δεδιδαγμένοι τῶν μυστηρίων τὰ σεμνὰ σιωπῇ διασώζεσθαι.

.i. Dogmatum, & inſtitutorum, quæ in eccleſia ſeruata ſunt, alia quidem habemus ex doctrina, quæ literis conſignata eſt; alia vero ex Apoſtolorum traditione ad nos tranſmiſſa, in miſterio recepimus, Quæ vtraque eandem vim ad pietatem habent: atque his nemo ſane contradixerit, qui vel exigua legum eccleſiaſticarum peritia ſit prędirus. Nam ſi aggrediamur ea, quæ non ſcripto, ſed tantum conſuetudine conſtant, repudiare, imprudentes Euangelio & quidem in præcipuis ipſius partibus officiemus vel potius ipſamet.inſtituta ad inane quoddam nomen redigemus. Exempli cauſa (vt quod primum, maximeque commune eſt, primo loco commemorem) eos, qui in Domini noſtri Ieſu Chriſti nomine ſpẽ poſuerunt, figura crucis ſignari, ecquis ſcripto docuit: dum oramus, ad orientẽ ſolẽ conuerti, ecquæ nos literæ docuerunt? Verba inuocationis, cum panis Euchariſtiæ & calix benedictionis offertur, quis ex ſanctis Patribus ſcripta nobis reliquit, Non enim ijs contenti ſumus, quorum Apoſtolus, & Euangelium mentionem fecerunt; ſed alia quoque cum antea, tum poſt dicimus, vt pote quæ magnum momentum ad ipſum myſterium habeant, doctrina non ſcripta, ſed tradita eruditi. Benedicimus aquam baptiſmatis, & oleum vnctionis, atq; illum ipſum præterea, qui baptizatur, ex qua ſcriptura? nonne ex occulta, & myſtica traditione? Quid? ipſam olei vnctionem quis ſermo ſcriptus docuit? Quòd homo ter mergendus ſit, vnde accepimus? Abrenunciare

a Conſuetudinem.] CASVS. huius cap. per ſe patet. a Conſuetudinem. inf. d. 12. cap. nos conſuetudinem. & inf. diſt. prox. omnia. contra ibi enim dicitur, quod quamuis conſuetudo non ſit contra fidem, tamen eſt repellenda. Sed hic de tolerabili, ibi de ſuperſtitioſa & intolerabili conſuetudine: & ſic oēs auctoritates intelligēdæ ſunt, quæ contra illud c. reclamare videntur.

b Contra fidem] idest, contra bonos mores, & quod ita ſit exponendum, habes de conſecra. diſt. 1. ſi nō ſanctificatur vbi ex neceſſitate oportet facere eãdem expoſitionem.

* Longe rectius exponitur ibi in glo. c. ſi non ſanctificatur. de conſec. diſt. 1. Vide Turrecre. ſuper hoc cap.

IN his. CASVS. Quærebat Caſulanus ab Augu. vtrum conſuetudines eſſent ſeruandæ, ubi nihil ſtatuit diuina ſcriptura certum? Et reſpōdet, quod ſic: & tūc pro lege ſeruādę ſunt; & ſicut tranſgreſſores legū puniūtur, ita & contemptores eccleſiaſticarū cōſuetudinū puniri dēnt.

c Pro lege.] Semper diuturni mores pro lege ſeruantur, vt in fr. diſt. proxi. diuturni. ſic ſu. ead. diſtin. conſuetudinis.

d Cōſuetudinū.] no. quod æque punit trāgreſſor cōſuetudinis vt trāſgreſſor legis, vt 1. q. 7. ſi quis omnē. & ſup. ca. eccleſiaſticarum vnde ſicuti canonice non licet obuiare legi ſine licentia Papæ, ſic nec cōſuetudini 1, vt dicitur in hoc eo. c. & tū de communi cōſenſu poſſunt venire cōtra conſuetudinem etiam iuramento firmatam, ſi cauſa ſubeſt, vt extra de his quæ fi. à ma. par. cap. cū in cunctis: ſed contrarium eſt in ſtatutis. 15. q. 6. auctoritatem. Ioan. 2.

Conſuetudinis trāſgreſſor punitur vt tranſgreſſor legis.

1 Antiquæ cōſuetudinis ordo ſub decreto mandatur obſeruari, vt 10. q. 1. decernimus. in pri.

2 Ad idē ex. de iureiur. ſicut noſtrū Archid.

CAtholica eccleſia. CASVS. Tria ſunt quibus eccleſia per orbem diffuſa regitur, & ſubſiſtit. ſ. ſcripturæ, vt v. & no. te. & traditio patrū, & vniuerſalis & particularis inſtitutio, vel cōſuetudo. Primis duobus modis vniuerſaliter tota regit eccleſia: particulari vero inſtitutione, vel conſuetudine nō tota, ſed pro locorū varietate regitur, & gubernatur, prout vnicuiq; viſum eſt.

e Particularis.] Sed contra infra. ea. diſt. 100. contra morem, vbi dicitur, quod particularis conſuetudo non excuſat, ſed tantum generalis. Sed hoc verum eſt in illis, quæ tantum ex priuilegio poſſunt haberi, vbi non valet conſuetudo, niſi vniuerſalis ſit.

Conſuetudo particularis an excuſet.

Satanę, atque Angelis eius, & reliqua omnia quæcũque in baptiſmo obſeruamus, quæ ſcriptura iuſſit? An non hæc ipſa minime vulgata, ſed ſecreta doctrina, quam quieto, minimeque curioſo ſilentio Patres noſtri cuſtodierunt; probe quidem illi intelligentes, myſteriorum maieſtatem taciturnitate ſeruari.

Item Pius Papa. 1. in decretis, decreto ſeptimo.

¶ Laudabilis eſt conſuetudo, quæ nihil fidei contrarium vſurpat. Cap. VI.

Burc. l. 3. c. 124. Anſ. l. 4. c. 42. Iuo p. 4. c. 66. Pann. l. 2. c. 157. Poly. l. 3. tit. 23.

COnſuetudinem [a] laudamus, quæ tamen contra fidē [b] catholicam nihil vſurpare dignoſcitur.

¶ *Verba huius capitis, quæ antea tribuebātur B. Auguſtino, leguntur in editione conciliorū Colonienſi tribus tomis inter decreta Pij 1. decreto ſeptimo & 1 epiſt. eiuſdē Pij ex codice ſexdecim librorum li. 3 c. 19 quā etiā citant Burch. Iuo & auctor Pannormiæ: cuius tamen epiſtolæ omnia fere verba habentur 1. lib. regeſti B. Gregorii (qui citatur in Polycarpo) epiſt. 75. & ea quæ ad hoc caput ptinent, referuntur inf. d. 12. c. nos cōſuetudinem.*

Item B. Auguſtinus ad Caſulanum epiſt. 86:

¶ Vbi auctoritas deficit, mos populi, & maiorum inſtituta pro lege ſeruantur. Cap. VII.

Anſel. l. 4. c. 42. Burc. l. 3. c. 126. Iuo p. 4. c. 68. Pann. l. 2. c. 158. Poly. l. 3. tit. 23. c. fin.

IN his rebus, de quibus nihil certi ſtatuit diuina ſcriptura mos populi Dei, & inſtituta maiorū pro lege [c] tenēda ſunt. Et ſicut a præuaricatores diuinarum legum, ita cōtemptores eccleſiaſticarum conſuetudinum [d] coercendi ſunt.

α Et ſicut.] *Hinc vſque ad finem non ſunt in epiſtola indicata: ſed à Burchardo etiam & Iuone, & in pannormia referuntur.*

Item in libro de fide Chriſtiana.

¶ *Hodie inter opera B. Augu. nullum extat hoc titulo. In epiſtola vero ad Ianuarium, quæ eſt 118 cap. 1 & 2 hæc eadem ſententia copioſe exponitur.*

¶ Auctoritate & traditione generali, vel ſpeciali eccleſia regitur. Cap. VIII.

CAtholica eccleſia per orbem terrarum diffuſa trib. modis probatur exiſtere. Quidquid enim in ea tenet, aut auctoritas eſt ſcripturarum, aut traditio vniuerſalis, aut certe propria & particularis [e] inſtitutio. Sed auctoritate [f] tota [g] conſtringitur, vniuerſali traditione maiorum, nihilominus tota: priuatis vero cōſtitutionibus, & proprijs informationibus vnaquæq; pro locorum varietate, prout cuique viſum eſt ſubſiſtit, & regitur. [h]

Item in libro contra Manichæos.

f ¶ Sed auctoritate.] Scilicet ſcripturæ.
g ¶ Tota.] Eccleſia.
h ¶ Regitur.] Quia quælibet prouincia abundat in ſuo ſenſu, vt 76. diſt. vtinam. & extra de ſepul. ca. certificari. Palam.]

PAlam.] CASVS. Manichæi dicebant, ꝙ auctoritas Rom. eccl. in re dubia non debat introduci ad fidẽ faciendam. Cõtra quos inuehit Aug. dicẽs, quod auctoritas Rom. eccl. ad fidem faciendam valet, cum ſit ab ipſis Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus confirmata. vt 20. diſt. de libellis, & ſic ſeruandæ ſunt leges Apoſtolicæ, ſicut leges Petri. 19. d. ſic omnes.

d ¶ Et tot.] arg. ꝙ priuilegium, quod a pluribus epiſcopis datur præualet illi quod a paucioribus datur, & argu. 19. diſt. in canonicis 1.

a ¶ Pa-

¶ Valet ad fidem catholicæ auctoritas eccleſiæ, Cap. IX.

PAlam eſt[a], quòd in re dubia, ad fidem[b] valeat auctoritas eccleſiæ catholicæ[c], quę ab ipſis fundatiſſimis ſedibus Apoſtolorum vſq; ad hodierum diem ſuccedentium ſibimet epiſcoporum ſerie, & tot[d] populorum conſenſione firmatur.

¶ *Apud B. Auguſtinum lib. 11. contra Fauſtum Manichæum cap. 2. legitur.* Et vides in hac re (de fide exẽplarium loquitur) quid eccleſię catholicę valeat auctoritas, quæ ab ipſis, &c. *Hanc verò epiſcoporum ſucceſſionem potiſſimum in ſede Petri, & in libro contra epiſtolã Fũdamenti, & in epiſt. 165. de ſchiſmate Donatiſtarum, merito certiſſimum putauit eccleſia catholica indiciũ.*

Item Leo Papa ad epiſcopos per Siciliam conſtitutos, epiſt. 4. c. 6.

¶ Ab Apoſtolicis inſtitutis non licet recedere. C. X.

Anſel. l. 5. c. 45. Poly. l. 1. tit. 17.

HOc veſtræ indicimus charitati, vt ab Apoſtolis inſtitutis nullo vlterius recedatur exceſſu, quia inultum poſt hoc[e] eſſe non poterit, ſi quiſquam Apoſtolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

Item Innocentius I. ad Decentium[f] epiſcopum Eugubinum, epiſt. 1.

¶ Ab omnibus ſeruari debet, quod Romana ſeruat eccleſia. Cap. XI.

Burc. l. 3. c. 125. Anſ. l. 1. c. 41. Iuo p. 4. c. 67. Poly. l. 1. ti. 17. & l. 3. tit. 24.

QVis neſciat, aut non aduertat, id quod a principe Apoſtolorum Petro Romanæ Eccleſiæ traditum eſt, ac nunc vſque cuſtoditur, ab omnibus debere ſeruari? nec ſuperinduci, aut introduci aliquid, quod aut † auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? præſertim cum ſit manifeſtum in omnem Italiam, Gallias, Hiſpanias, Africam, atque Siciliam, inſulaſque interiacentes, nullum inſtituiſſe eccleſias, niſi eos, quos venerabilis Apoſtolus Petrus[g], aut eius ſucceſſores cõſtituerunt ſacerdotes: aut legant, ſi in iſtis prouincijs alius[h] Apoſtolorum inuenitur, aut legitur docuiſſe. Quòd ſi non legunt, quia nuſquam inuenitur, oportet eos hoc ſequi, quod eccleſia Romana cuſtodit, a qua eos principium accepiſſe non dubium eſt, ne dum peregrinis ſermonibus † ſtudent; caput inſtitutionum videantur amittere. † Sæpe dilectionem tuam ad vrbem veniſſe, ac nobiſcum in eccleſia conueniſſe, & quem morem[i], vel in conſecrandis myſterijs, vel in cæteris agendis arcanis teneat[k], cognouiſſe [α]. Quod ſufficere arbitraremur ad informationem eccleſię tuę, vel reformationẽ,

† al. auctoritatem debeat aliũde accipere, vel exemplum.

† al. aſſertionibus.
† al. amittere.

HOc veſtræ. CASVS. Quidam epiſcopi nolebant recedere ab inſtitutis, & cõſuetudine Ro. ec. ſed Leo Papa pcipit ne hoc faciãt, qa de cætero non poterit inultum remanere.

e ¶ Poſt hoc.] Arg. ꝙ grauius punit delictum iteratum, vt 15. q. 8. hi qui.

f ¶ Ad Decentium.] Iſte, fuit electus in epiſcopũ, & licet ſciret conſuetudines Rom. eccl. tamen petijt a Papa, ut ei ſcribat eas pp maiorẽ auctoritatem. 23. di. quamquam.

1 Arg. contra ex. de peni. & remiſ. lib. 6. c. indulgentię.

QVis neſciat.] CASVS. Quidã cui nota erat inſtitutio, & conſuetudo Rom. ecc. electus eſt in epm in ciuitate quadam ubi erant hoĩes, q ſuperinducebãt alias inſtitutiones, & conſuetudines, q̃ B. Petrus docuit, & ſucceſſores ipſius, qd patefaciẽs epiſcopus dño Papę ſupplicauit, ut ſibi iſtitutiones Ro. Ec. ſcriberet, q[illegible] ſuũ populũ erudire uolebat. Cui Papa reſpondet, dicẽs: Licet noueris conſuetudinẽ noſtram. in qua toties interfuiſti, ut ſufficiet ad informationẽ eccleſiæ tuæ, quia tamen auctoritate noſtra tu[illegible] uis populũ iformare: facimus, qd petiſti, ut populum tuũ inſtruas, & errãtes cõmoneas, aut nobis indices, ut cui ſint ſcire ualeamus.

g ¶ Petrus Apoſtolus.] Vel aliqs ex eius mãdato, ut Paulus: nã Petrus Paulo dedit licẽtiam prædicãdi auctoritate Dñi dũ dicit: Segregate mihi Paulum & Barnabã ut 75. diſt. quod dic.

2 Nõ ui. hæc bona ex[illegible]oſitio quia nullus Apoſtolus fuit Petro contrarius: & ideo alij ſi audiunt primo ex xij. nullus niſi Petrus. vel ab eo miſſus. Arch.

a ¶ Palam eſt.] In his tribus. c. loquitur de generali conſuetudine Rom. eccl. quam etiam in alijs eccleſiis ſtatuit obſeruandam.

b ¶ Ad fidem.] Scilicet adſtruendam.

c ¶ Catholicæ.] ſ. Romanæ, ad quã recurritur in dubijs,

h ¶ Alius.] idest contrarius. 2. ſic ponitur 11. q. 3. c. 2.

i ¶ Morem.] Sic conſtrue, ſatis certum haberemus dilectionem tuam agnouiſſe quẽ more in celebrandis, &c.

K ¶ Teneat. Scilicet Rom. Eccl. vel teneat, ideſt, tenere debeat dilectio tua.

a ¶ Haberemus.] ſcilicet tuam dilectionem.
b ¶ Duxiſſet.] dilectio tua.
c ¶ Ignorare.] hic indicat eum ſcire, & neſcire: ſed vulgariter loquitur quaſi dicat, ſatis crederem te ſire, niſi à me quæſiuiſſes.

tione deuiare non debemus: ſed cum ratione poſſumus quod probat per duo. cap. proxi. à contrario ſenſu. Ioan.
ADDITIO. Et male. Nam non eſt in eo argumentandum à contrario ſenſu, ſecundum Lau. ſed contra hoc dictum

d ¶ Auctoritate.] cũ iſte epiſcopus hoc ſua auctoritate poterat facere, & per confirmationem Papæ nihil noui iuris datur 1, ut inf. diſt. proxi. præceptis, qui enim confirmat, nihil donat; vt extra de fid. inſtr. ĩter dilectos: ĩ quo eſt ergo maioris auctoritatis? Dicunt quidã, quod ſolet plus timeri, & c. ut 2; d. quãquam immo dico, quod auctoritas Papæ, vel eius confirmatio id quod min⁹ fuit validũ facit validum, ut extra de trãſac. c. 1. Itẽ quia nulli preter auctoritatem Roman. Põt. licet illud reuocare, ut extra de confir. uti. uel ĩut c. 2. 2.
e ¶ Nouitates.] inf. 31. di. & hec aũt ſcripſimus. & ff. de conſti. prin. ĩ rebus ſup. 4. diſ. erit autẽ lex.
f ¶ Alterius.] ſcilicet contrariæ bonis moribus, ſic ſoluit cõtra inf. d. prox. nouit. contra ſic Inſt. de ſatiſda. § ult.

1 Ad hoc 25. q. 2. nõ tam nouũ. & no. ſup. ea. q. in ſũma. ibi uideas. Arch.

Confirmationis Papalis effectus.

2 De hoc ẽt legit, & no. 17. q. 4. ſ. ater. & extra de tranſa. ue niẽs. ibi. uideas. & de conſt. c. pe. & per Inn. extra de deci. dudum.

ſi prædeceſſores tui minus aliquid, aut aliter tenuerint, & ſatis certum, haberemus[a], niſi de aliquibus conſulendos nos eſſe duxiſſet[b]; quibus idcirco reſpondemus, non quòd te aliqua ignorare[c] credamus; ſed vt maiori auctoritate[d] tuos inſtituas: vel ſi qui a Romanę eccleſiæ inſtitutionibus errant, aut commoneas, aut nobis indicare non differas: vt ſcire valeamus, qui ſint, qui aut nouitates[e] inducunt, aut alterius[f] eccleſiæ quam Romanæ, exiſtimant conſuetudinem eſſe ſeruandam.

α¶ Cognouiſſe.] Locus hic in originali concilijs quatuor tomorum inſerto ſic habet, cognouiſſe non dubium eſt. Quod ſufficere ad informationem eccleſiæ tuæ, vel reformationem, (ſi prędeceſſores tui minus aliquid, aut aliter tenuerunt) ſatis certum haberemus: niſi de aliquibus cõſulendos nos eſſe duxiſſes. *Sed ob gloſſam præcipue in ver. morem non eſt mutatum.*

DISTINCTIO XII.

QVod[g] abſque diſcretione iuſtitia nulli agere licet.

Vnde Calixtus Papa primus omnibus epiſcopis ait in epiſtola prima ad Benedictum epiſcopum.

¶ Nulli agere licet ſine diſcretione iuſtitiæ contra diſciplinam Romanæ eccleſiæ. Cap. I.

Anſel. l. 1. c. 12. Poly. l. 1. c. 17.

NOn docet à capite membra[h] diſcedere: ſed iuxta ſacrę ſcripturę teſtimonium omnia membra caput ſequantur. Nulli vero dubium eſt, quòd Apoſtolica eccleſia mater eſt omnium[i] eccleſiarum, à cuius vos regulis nullatenus conuenit deuiare. Et ſicut Dei filius venit facere voluntatem patris; ſic & vos voluntatem veſtrę impleatis matris, quę eſt eccleſia: cuius caput, vt prædictũ eſt, Romana exiſtit eccleſia. Quidquid ergo ſine diſcretione[k] iuſtitiæ contra huius diſciplinam actum fuerit, ratum haberi ratio nulla permittit.

Item Gregorius β Papa quartus.

β¶ Gregorius] Integrũ hoc caput ĩuenit̃ ĩ epiſtola Gregorij quarti vniuerſis ep̃iſ p̃ Galliã, Germaniã, Europã, & vniuerſas p̃uĩcias cõſtitutis: q̃ eſt ĩ codice ſup. cita

QVòd abſq;. Hæc diſtinctio diuiditur in tres partes. In quarum prima probat quòd bona conſuetudo ſeruanda eſt ſecũda ibi, Hoc aũt] tertia ibi, De his.]. CASVS. in ſuperiori di. oſtendit, quod cõſuetudo Rom. Ec. eſt ſeruãda. nũc uero oſtẽdit, quod à conſuetudine Rom. ec. non eſt recedẽdũ ſine cauſa, & ſine diſcretione. Et ad hoc p̃bandum inducit prima duo cap. à contrario ſenſu. Addit etiam, quod bona conſuetudo eſt ſeruanda, mala uero reſecanda: & quòd conſuetudo metropolit. eccleſiæ eſt ſeruanda in prouincia, exceptis monaſterijs.
g ¶ Quod.] ideſt, ut noua conſuetudo teneatur. In hac 12. diſtin. magiſter proſequitur materiam præcedentis diſtin. ſcilicet, quod conſuetudo ſit ſeruanda, quæ non eſt contraria iuri naturali, uel conſtitutioni. In fine dicit, quod omnes eccleſiæ debeant ſeruare conſuetudinem Metropolitanæ eccleſiæ, ut inf. ead. diſt. de his. niſi ſint monaſteria, ut ibi dicitur. Ponit autem in principio duo c. per quæ uult interpretari ult. c. præcedentis diſtin. ubi dicitur, quod à conſuetudine Rom. Ecc. deuiare non debemus, & ſic intelligit, quòd ſine diſcre

dictum Lau. eſt 56. diſt. c. 2. in ſi. Hu. tenet contra.
NOn decet.] CASVS. quidam epiſcopi deuiabant à regulis Rom. Ecc. quare Calixtus Papa ſcripſit omnibus epiſcopis, ut ipſi tanquam membra Roma. Eccl. quæ eſt caput, non diſcedant ſine diſcretione: ſed uoluntatem eius faciant uelut ſuę matris: ſicut Chriſtus uenit facere uoluntatem patris.
h ¶ Membra:] ſic inf. de conſec. diſt. 3. celebritatem, & in auth. de eccle. titu. in princip. 3. Et eſt hic ar. idem iuris eſſe in toto, quod in parte 4. ut 1. q. 3. ſi quis epiſcopus ubi de hoc.
i ¶ Omnium.] ergo & Græcorum, ut 24. q. 1. rogamus.
K ¶ Diſcretione.] nunquid ergo cum diſcretione licitum eſt contra illam agere? certe non, ut 17. q. 4. §. qui autem. unde hic uacat arg. à contrario ſenſu.

3 Lauren.
4 Nam quod ius eſt in toto quo ad totũ: & in parte quo ad partem. ff. de adm. tuto. ſi duo. & de teſu. qui ſcit in prin. ſecũdum Io. de Fant.

Præ-

PRæceptis.] CASVS. Quidam Patriarchæ, vel archiepiſcopi contra ſtatuta Ro. eccleſiæ faciebant epõs ſine licẽtia ſedis Apoſt. alios deponendo: quos Greg. reprehẽdit, dicẽs, ꝙ accuſatio epiſcoporũ, & depoſitio ſicut quæſtio fidei tñ ad ſedẽ Apoſtolicam ſpectant: ſicut antiqua ſtatuta declarãt, quæ Greg. in hoc c. confirmat, nihil nouum circa hoc ſtatuendo: quare præcipit eis Greg. ne caput ſuum omittant, vnde normam aſſumere debent, & qui contra hoc ſecerit, deponetur.

a ¶ Non dura.] Quamuis graue, & intolerabile ſit, tñ adimplẽdum eſt, vt 19. diſt. i memoriã. & 100. d. 1. ꝯ morẽ. vel aſſignetur ratio quare adimpleri nõ poſſit, vt extr. de reſcrip. ſi quando.

to, Bibliothecæ monaſterij Dominicanorũ Initiũ uero ẽ etiã in epiſt. Anaſtaſii II *ad Anaſtaſium Auguſtum, c 6.*

¶ Apoſtolicis præceptis nullus ſuperbè reſiſtat. C II.

Anſel. l. 1. c. 20. Polyc. l. 1. tit. 17.

PRæceptis Apoſtolicis non dura [a] ſuperbia reſiſtatur, ſed per obedientiã, quæ a ſancta Romana [eccleſia, † & Apoſtolica auctoritate iuſſa ſunt, ſalutiferè impleantur, ſi eiuſdẽ ſanctæ Dei eccleſiæ, quæ eſt caput veſtrũ, communionem habere deſideratis. *& poſt multa.* ¶ Non nouum [b] aliquid præſenti iuſſione præcipimus; ſed illa, quæ olim videntur indulta, firmamus: cum nulli dubiũ ſit, ꝙ non ſolum Pontificalis cauſatio † [c], ſed omnis ſanctæ areligionis relatio ad ſedem Apoſtolicam, quaſi ad caput eccleſiarum debeat referri, & inde normã ſumere, vnde ſumpſit exordium; ne caput inſtitutionis videatur omittere. Cuius auctoritatis ſanctionem omnes teneant ſacerdotes, qui nolũt ab Apoſtolicæ petræ, ſuper quam Chriſtus vniuerſalem fundauit eccleſiam, ſoliditate diuelli. Si quis hæc † Apoſtolicæ ſedis præcepta non obſeruauerit, percepti honoris eſſe hoſtis non dubitetur.

† abeſt ab ori. & aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus.

† al. accuſatio

† al. hoc præcepto ſedis Apoſtolicæ præcepta] orig.

a¶ Sanctæ religionis.] *Sic emendatũ eſt ex ipſa epiſtola, & aliquot manuſcriptis Gratiani codicibus, inductis his vocibus,* ſpei Romanæ eccleſiæ.

Item Leo ix. Michaeli epiſcopo Cõſtantinopolitano, epiſt. 1. c. 29 & Nicolaus 1. epiſt. 2 ad Photium.

¶ Non eſt reſiſtendum conſuetudini, cui canonica non obſtat auctoritas. Cap. III.

Iuo p. 4. c. 223. & par. 5. c. 44. Pann. l. 2. c. 155.

SCit ſancta Romana eccleſia, quòd nihil obſunt ſaluti credentium diuerſæ pro loco & tempore cõſuetudines [d]; ſi illis canonica non obſiſtat auctoritas, pro qua eis obuiare debeamus: vnde nil iudicamus eis debere, vel poſſe reſiſtere. †

† abreſiſti.

¶*Caput hoc cõfectũ eſt ex duobus lõgè diuerſis locis. Nã vſque ad ver.* ſi illis, *ſumptũ eſt ex prima epiſtola ſeu libello Leonis ix aduerſus inauditas præſumptiones Michaelis Conſtantinopolitani, & Leonis Acridani epiſcoporũ, c. 29 vbi loquens de Romana eccleſia ait:* Scit namque, qa nihil obſint ſaluti credentiũ diuerſæ ꝓ loco & tpe conſuetudines, qñ vna fides per dilectionẽ operans bona, q̃ põt, vni Deo cõmendat oẽs. *& hæc fere ab Iuone, & in Pannormi. referũtur. Altera vero pars accepta eſt ex epiſtola ſecũda Nicolai ad Photiũ q̃ incipit,* Poſtquam B. Petro. *Ibi enim habentur hæc:* De cõſuetudinibus, quas nobis opponere niſi eſtis, ſcribentes per diuerſas eccleſias diuerſas eſſe conſuetudines: ſi illis canonica non obſiſtat auctoritas, pro qua obuiare debeamus: nihil iudicamus, vel eis reſiſtimus.

Item Hieronymus ad Lucinium epiſt. 28.

¶ Cõſuetudines, quę fidei non officiunt, vt à maioribus traditæ ſunt, obſeruentur. Cap. IIII.

ILlud breuiter admonendum puto, traditio-

b ¶ Non nouum.] arg. ꝙ nõ dĩ nouũ, quod qñque ſtatutũ fuit: licet modo renouetur. 1 vt 24. q. 1. Achatius, & 34. q. 1. nõ ſatis. vnde ſi epiſcopus iurauit, ꝙ ñ alienabit nouũ feudum, tñ feudum de nouo vacans poteſt licite alienare, vt extra de feu. ex parte. Item habes hic, ꝙ per cõfirmationẽ Papæ non datur ius nouum, vt extra de cõfir. uti. vel inuti. cum dicta. Quid iuris ſit, dixi de hoc ſ. diſt. prox. c. vlt.

1 Et eſt arg. contra illos qui innouatas quæſtiones uilipendunt 22. diſ. renouantes. 10. q. 1. antiquos. Lau.

c ¶ Cauſatio epiſcoporũ.] Solus enim Papa poteſt cõdemnare epm, licet ab alio poſſit abſolui, vt 3. q. 6. quamuis & c. dudũ. & 5. q. 4. duodecim. Itẽ ſolus Papa reſtituit eum, vt 2. q. 6. ideo. 1. Itẽ ſolus agit de eorũ renũciatione, vt 6. q. 3. denique. & de eorum mutatione, vt 7. q. 1. mutationes; & de eorũ exẽptione, ut 16. q. j. frater.

Papa ſolus condemnat epiſcopos.

SCit ſãcta.] CASVS. Reuertitur mõ Gratianus ad ꝓpoſitũ ſuũ, oſtẽdẽs ꝙ conſuetudo quæ non obuiat iuri naturali, uel conſtitutioni, eſt ſeruanda. Dĩ ergo in hoc c. ꝙ bene poſſunt diuerſæ cõſuetudines ꝓ locis & tpibus obſeruari, dũmõ illis canonica auctoritas ñ obſtaret, nec obeſt hoc ſaluti credẽtiũ.

d ¶ Cõſuetudines.] ut 31. di. aliter. & de cõſe. diſ. 4. de trina. & de conſecr. diſt. 2. quotidie.

ADDITIO. Ad idẽ ſupra, ca. diſt. illa.

ILlud.] CASVS. Lucini⁹ inueniebat uarias

a ¶ Haberemus.] ſcilicet tuam dilectionem.
b ¶ Duxiſſet.] dilectio tua.
c ¶ Ignorare.] hic indicat eum ſcire, & neſcire: ſed vulgariter loquitur quaſi dicat, ſatis crederem te ſire, niſi à me quæſiuiſſes.

tione deuiare non debemus: ſed cum ratione poſſumus quod probat per duo. cap. proxi. à contrario ſenſu. Ioan.
ADDITIO. Et male. Nam non eſt in eo argumentandum à contrario ſenſu, ſecundum Lau. ſed contra hoc dictum

ſi prædeceſſores tui minus aliquid, aut aliter tenuerint, & ſatis certum, haberemus[a], niſi de aliquibus conſulendos nos eſſe duxiſſet[b]; quibus idcirco reſpondemus, non quòd te aliqua ignorare[c] credamus; ſed vt maiori auctoritate[d] tuos inſtituas: vel ſi qui a Romanę eccleſiæ inſtitutionibus errant, aut commoneas, aut nobis indicare non differas: vt ſcire valeamus, qui ſint, qui aut nouitates[e] inducunt, aut alterius[f] eccleſiæ quam Romanæ, exiſtimant conſuetudinem eſſe ſeruandam.

α¶ Cognouiſſe.] *Locus hic in originali concilijs quatuor tomorum inſerto ſic habet*, cognouiſſe non dubium eſt. Quod ſufficere ad informationem eccleſiæ tuæ, vel reformationem, (ſi prędeceſſores tui minus aliquid, aut aliter tenuerunt) ſatis certum haberemus: niſi de aliquibus cõſulendos nos eſſe duxiſſes. *Sed ob gloſſam præcipue in ver. morem non eſt mutatum.*

d ¶ Auctoritate.] cũ iſte epiſcopus hoc ſua auctoritate poterat facere, & per confirmationem Papæ nihil noui iuris datur 1, ut inf. diſt. proxi. pręceptis, qui enim confirmat, nihil donat; vt extra de fid. inſtr. iter dilectos: i quo eſt ergo maioris auctoritatis? Dicunt quidã, ꝙ ſolet plus timeri, & c. ut 23. d. quãquam immo dico, quod auctoritas Papæ, vel eius confirmatio id quod min⁹ fuit ualidũ facit ualidum, ut extra de trãſac. c. 1. Itẽ quia nulli pręter auctoritatem Roman. Põt. licet illud reuocare, ut extra de confir. uti. uel ĩut c. 2. 2.
e ¶ Nouitates.] inf. 33. di. & hęc aũt ſcripſimus. & ff. de conſti. prin. i rebus ſup. 4. diſ. erit autẽ lex.
f ¶ Alterius.] ſcilicet contrariæ bonis moribus, ſic ſoluit cõtra inf. d. prox. nouit. contra ſic Inſt. de ſatiſda. ⁶. ult.

1 Ad hoc 25. q. 2. nõ tam nouũ. & no. ſup. ea. q. in ſũma. ibi uideas. Arch.

Confirmationis Papalis effectus.

2 De hoc ẽt legiĩ, & no. 17. q. 4. frater. & extra de tranſa. uenies. ibi. uideas. & de conſti. c. pe. & per Inn. extra de deci. dudum.

DISTINCTIO XII.

QVod[g] *abſque diſcretione iuſtitia nulli agere licet.*

Vnde Calixtus Papa primus omnibus epiſcopis ait in epiſtola prima ad Benedictum epiſcopum.

¶ Nulli agere licet ſine diſcretione iuſtitiæ contra diſciplinam Romanæ eccleſiæ. Cap. I. Anſel. l. 1. c. 11. Poly. l. 1. c. 17.

NOn docet à capite membra[h] diſcedere: ſed iuxta ſacrę ſcripturę teſtimonium omnia membra caput ſequantur. Nulli vero dubium eſt, quòd Apoſtolica eccleſia mater eſt omnium[i] eccleſiarum, à cuius vos regulis nullatenus conuenit deuiare. Et ſicut Dei filius venit facere voluntatem patris; ſic & vos voluntatem veſtrę impleatis matris, quę eſt eccleſia: cuius caput, vt prædictũ eſt, Romana exiſtit eccleſia. Quidquid ergo ſine diſcretione[k] iuſtitiæ contra huius diſciplinam actum fuerit, ratum haberi ratio nulla permittit.

Item Gregorius β *Papa quartus.*

β¶ Gregorius.] *Integrũ hoc caput ĩuenit᷑ ĩ epiſtola Gregorij quarti vniuerſis ep:ſpis ꝑ Galliã, Germaniã, Europã, & vniuerſas ꝓuĩcias cõſtitutis: q̃ eſt ĩ codice ſup. cita*

QVòd abſq;. Hæc diſtinctio diuiditur in tres partes. In quarum prima probat quòd bona conſuetudo ſeruanda eſt ſecũda ibi, [Hoc aũt] tertia ibi, [De his.]. CASVS. in ſuperiori di. oſtendit, ꝙ cõſuetudo Rom. Ec. eſt ſeruãda. nũc. uero oſtẽdit, quod à conſuetudine Rom. ec. non eſt recedẽdũ ſine cauſa, & ſine diſcretione. Et ad hoc ꝓbandum inducit prima duo cap. à contrario ſenſu. Addit etiam, ꝙ bona conſuetudo eſt ſeruanda, mala uero reſecanda: & quòd conſuetudo metropolit. eccleſiæ eſt ſeruanda in prouincia, exceptis monaſterijs.
g ¶ Quod.] ideſt, ut noua conſuetudo teneatur. In hac 12. diſtin. magiſter proſequitur materiam præcedentis diſtin. ſcilicet, quod conſuetudo ſit ſeruanda, quæ non eſt contraria iuri naturali, uel conſtitutioni. In fine dicit, quod omnes eccleſiæ debeant ſeruare conſuetudinem Metropolitanæ eccleſiæ, ut inf. ead. diſt. de his. niſi ſint monaſteria, ut ibi dicitur. Ponit autem in principio duo c. per quæ uult interpretari ult. c. præcedentis diſtin. ubi dicitur, quod à conſuetudine Rom. Ecc. deuiare non debemus, & ſic intelligit, quòd ſine diſcre

dictum Lau. eſt 56. diſt. c. 2. in fi. Hu. tenet contra. 3 Lauren.
NOn decet.] CASVS. quidam epiſcopi deuiabant à regulis Rom. Ecc. quare Calixtus Papa ſcripſit omnibus epiſcopis, ut ipſi tanquam membra Roma. Eccl. quæ eſt caput, non diſcedant ſine diſcretione: ſed uoluntatem eius faciant uelut ſuę matris: ſicut Chriſtus uenit facere uoluntatem patris.
h ¶ Membra:] ſic inf. de conſec. diſt. 3. celebritatem, & in auth. de eccle. titu. in princip. 3. Et eſt hic ar. idem iuris eſſe in toto, quod in parte 4. ut 1. q. 3. ſi quis epiſcopus ubi de hoc.
i ¶ Omnium.] ergo & Græcorum, ut 24. q. 1. rogamus.
K ¶ Diſcretione.] nunquid ergo cum diſcretione licitum eſt contra illam agere? certe non, ut 17. q. 4. ſ. qui autem. unde hic uacat arg. à contrario ſenſu.

4 Nam quod ius eſt in toto quo ad totũ: & in parte quo ad partem. ff. de adm. tuto. ſi duo. & de teſ. qui ſcit in prin. ſecũdum Io. de Fant.

Præ-

PRæceptis.] CASVS. Quidam Patriarchæ, vel archiepiſcopi contra ſtatuta Ro. eccleſiæ faciebant ep̃os ſine licẽtia ſedis Apoſt. alios deponendo: quos Greg. reprehẽdit, dicẽs, ꝙ accuſatio epiſcoporũ, & depoſitio ſicut quæſtio fidei tm̃ ad ſedẽ Apoſtolicam ſpectant: ſicut antiqua ſtatuta declarãt, quæ Greg. in hoc c. confirmat, nihil nouum circa hoc ſtatuendo: quare præcipit eis Greg. ne caput ſuum omittant, vnde normam aſſumere debent, & qui contra hoc fecerit, deponetur.

to, Bibliotheca monaſterij Dominicanorũ Initiũ uero ẽ etiã in epiſt. Anaſtaſii II *ad Anaſtaſium Auguſtum, c 6.*

¶ Apoſtolicis præceptis nullus ſuperbè reſiſtat. C II.

Anſel. l. 1. c. 20. Polyc. l. 1. tit. 17. † abeſt ab ori. & aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus.

PRęceptis Apoſtolicis non dura [a] ſuperbia reſiſtatur, ſed per obedientiã, quæ a ſancta Romana [eccleſia, † & Apoſtolica auctoritate iuſſa ſunt, ſalutiferè impleantur, ſi eiuſdẽ ſanctæ Dei eccleſiæ, quæ eſt caput veſtrũ, communionem habere deſideratis. *& poſt multa.* ¶ Non nouum [b] aliquid præſenti iuſſione præcipimus; ſed illa, quæ olim videntur indulta, firmamus: cum nulli dubiũ ſit, ꝙ non ſolum Pontificalis cauſatio † [c], ſed omnis ſanctæ [a] religionis relatio ad ſedem Apoſtolicam, quaſi ad caput eccleſiarum debeat referri, & inde normã ſumere, vnde ſumpſit exordium; ne caput inſtitutionis videatur omittere. Cuius auctoritatis ſanctionem omnes teneant ſacerdotes, qui nolũt ab Apoſtolicæ petræ, ſuper quam Chriſtus vniuerſalem fundauit eccleſiam, ſoliditate diuelli. Si quis hæc † Apoſtolicæ ſedis præcepta non obſeruauerit, percepti honoris eſſe hoſtis non dubitetur.

† *al. accuſatio.*

† *al. hoc p̃cepto ſedis Apoſtolicæ præcepta] orig.*

a¶ Sanctæ religionis.] *Sic emendatũ eſt ex ipſa epiſtola, & aliquot manuſcriptis Gratiani codicibus, inductis his vocibus,* ſpei Romanæ eccleſiæ.

Item Leo ix. Michaeli epiſcopo Cõſtantinopolitano, epiſt. 1. c. 29 & Nicolaus 1. epiſt. 2 ad Photium.

¶ Non eſt reſiſtendum conſuetudini, cui canonica non obſtat auctoritas. Cap. III.

Ivo p. 4. c. 223. & par. 5. c. 44. Pann. l. 2. c. 155.

SCit ſancta Romana eccleſia, quòd nihil obſunt ſaluti credentium diuerſæ pro loco & tempore cõſuetudines [d]; ſi illis canonica non obſiſtat auctoritas, pro qua eis obuiare debeamus: vnde nil iudicamus eis debere, vel poſſe reſiſtere. †

† *abreſiſti.*

¶*Caput hoc cõfectũ eſt ex duobus lõgè diuerſis locis. Nã vſque ad ver.* ſi illis, *ſumptũ eſt ex prima epiſtola ſeu libello Leonis ix aduerſus inauditas præſumptiones Michaelis Conſtantinopolitani, & Leonis Acridani epiſcoporũ, c. 29 vbi loquens de Romana eccleſia ait:* Scit namque, q̃a nihil obſint ſaluti credentiũ diuerſæ ꝓ loco & t̃pe conſuetudines, qñ vna fides per dilectionẽ operans bona, q̃ põt, vni Deo cõmendat oẽs. *& hæc fere ab Iuone, & in Pannormi referũtur. Altera vero pars accepta eſt ex epiſtola ſecũda Nicolai ad Photiũ q̃ incipit,* Poſtquam B. Petro. *Ibi enim habentur hæc:* De cõſuetudinibus, quas nobis opponere niſi eſtis, ſcribentes per diuerſas eccleſias diuerſas eſſe conſuetudines: ſi illis canonica non obſiſtat auctoritas, pro qua obuiare debeamus: nihil iudicamus, vel eis reſiſtimus.

Item Hieronymus ad Lucinium, epiſt. 28.

¶ Cõſuetudines, quę fidei non officiunt, vt à maioribus traditæ ſunt, obſeruentur. Cap. IIII.

ILlud breuiter admonendum puto, traditio-

a ¶ Non dura.] Quamuis graue, & intolerabile ſit, tñ adimplẽdum eſt, vt 19. diſt. I memoriã. & 100. d. 1. q̃ morẽ. vel aſſignetur ratio quare adimpleri nõ poſſit, vt extr. de reſcrip. ſi quando.

b ¶ Non nouum.] arg. ꝙ nõ dr̃ nouũ, quod qñque ſtatutũ fuit: licet modo renouet. 1 vt 24. q. 1. Achatius, & 34. q. 1. nõ ſatis. vnde ſi epiſcopus iurauit, ꝙ ñ alienabit nouũ feudum, tñ feudum de nouo vacans poteſt licite alienare, vt extra de feu. ex parte. Item habes hic, ꝙ per cõfirmationẽ Papæ non datur ius nouum, vt extra de cõfir. uti. vel inuti. cum dicta. Quid iuris ſit, dixi de hoc ſ. diſt. prox. c. vlt.

1 Et eſt arg. contra illos qui innouatas quæſtiones uilipendunt 22. diſ. renouantes. 10. q. 1. antiquos. Lau.

c ¶ Cauſatio epiſcoporũ.] Solus enim Papa poteſt cõdemnare ep̃m, licet ab alio poſſit abſolui, vt 3. q. 6. quamuis & c. dudũ. & 5. q. 4. duodecim. Itẽ ſolus Papa reſtituit eum, vt 2. q. 6. ideo. 1. Itẽ ſolus agit de eorũ renũciatione, vt 6. q. 3. denique. & de eorum mutatione, vt 7. q. 1. mutationes; & de eorũ exẽptione, ut 16. q. j. frater.

Papa ſolus condemnat epiſcopos.

SCit ſãcta.] CASVS. Reuertitur mõ Gratianus ad ꝓpoſitũ ſuũ, oſtẽdẽs ꝙ conſuetudo quæ non obuiat iuri naturali, uel conſtitutioni, eſt ſeruanda. Dr̃ ergo in hoc c. ꝙ bene poſſunt diuerſæ cõſuetudines ꝓ locis & t̃pibus obſeruari, dũmõ illis canonica auctoritas ñ obſtaret, nec obeſt hoc ſaluti credẽtiũ.

d ¶ Cõſuetudines.] ut 31. di. aliter. & de cõſe. diſ. 4. de trina. & de conſecr. diſt. 2. quotidie.

ADDITIO. Ad idẽ ſupra, ca. diſt. illa.

ILlud.] CASVS. Lucinius inueniebat

tamen inuenitur, ꝙ Reges conferunt decanatus, ut ext. d. conſuet. cum inter, in parte deciſa. Ioan.

S Vſcipitis.] CASVS. Imperatores Conſtantinopolitani volebant ſuas conſtitutiones præferri eccleſiaſticis: contra quos inuehitur Gregorius Nazianzenus, & dicit quod maiorem principatum dedit Chriſtus præſulibus eccleſiarũ & perfectiorẽ, quàm ipſis Imperatoribus. vnde ſi legẽ ſuſcipiunt Ieſu Chriſti, poteſtati eccleſiæ ſubijci debent: cum ſpiritus carni præferatur, & lex diuina præferatur humanę.

a ¶ Libertatem.] id eſt, uerbum prędicationis.

b ¶ Accipitis.] id eſt, accipere debetis.

c ¶ Perfectionẽ.] Vt 95. diſt. duo ſunt.

d ¶ Spiritus.] i. eccleſiaſtica conſtitutio.

e ¶ Carni.] .i. ſeculari conſtitutioni.

ECCE. Hęc eſt ij. pars diſt. in qua probatur per vij. cap. ꝙ quando leges nõ cõtradicũt canonibus, amplectendæ ſunt. Archid.

CASVS. §. per ſe patet, & ad probandum iſtud quod dicatur in §. inducit Grat. ſeq. cap.

S I in adiutorium.] CASVS. Petilianus defendebat ſe legibus contra Auguſt. & alios catholicos. Auguſt. de hoc ipſum non reprehẽdit, quoniam & Paulus hoc fecit, cũ teſtatur ſe eſſe ciuem Romanum.

f ¶ Si in adiutoriũ.] Hoc ideo dicit, quia non ſunt allegandæ 1 leges, niſi in defectum canonũ, vt extra de no. ope. nunc. intelleximus.

1 Ideſt, in cauſis eccleſiaſticis recipiendæ.

g ¶ Ciuem.] Ciuem Romanum appellat ſe: quia pater eius ſocietatem cõtraxerat cum Romanis, & in ſignum fuit data ei penula 2.

2 Ad horũ intelligẽtiã ſcias ꝙ glo. 2. tit. 3. dicit ſic: Penula veſtis erat Conſularis, qua induebantur Conſules ingredientes curiã,

¶Teibunalia Regum ſacerdotali ſunt poteſtati ſubiecta. Cap. VI.

S Vſcipitis ne libertatem [a] verbi? libenter accipitis [b], ꝙ lex Chriſti ſacerdotali vos ſubijcit poteſtati, atq; iſtis tribunalibus ſubdit? Dedit enim & nobis poteſtatem; dedit & principatum multo perfectiorem [c] principatibus veſtris. Aut nunquid iuſtum vobis videtur, ſi cedat ſpiritus [d] carni [e]; ſi a terrenis cœleſtia ſuperentur; ſi diuinis præferantur humana?

2 *Ecce quòd conſtitutiones principum eccleſiaſticis legibus poſtponenda ſunt. Vbi autem euangelicis, atq; canonicis decretis non obuiauerint; omni reuerẽtia digna habeantur. Vnde Auguſtinus ait in dialogo, ideſt lib. 2. contra literas Petiliani. c 58.*

¶Leges Imperatorum; in adiutorium eccleſiæ α licet aſſumere. † Cap. VII.

S I in adiutorium [f] veſtrũ etiam terreni Imperij leges aſſumendas putatis, non reprehendimus: ¶Fecit hoc Paulus, cum aduerſus iniurioſos ciuem [g] Romanum ſe eſſe teſtatus eſt.

† *al. aſſumi.* Iuo p. .c. 183. Pann. li. 2. c. 153. *Act. 22.*

α ¶Eccleſię.] *Auctor huius rubr. caput hoc ita accepit, quaſi hic agatur de legib* Imperatorũ *in fauorẽ eccleſiaſticis cũ ibi B Aug. Petiliano, & Donatiſtis hæreticis cõcedat legib.* Imperatorũ *ipſos in adiutoriũ ſuũ uti poſſe; modo id fallaciter nõ facerent, quod eos feciſſe cõuincit. Item B Nicolaus Papa 1 in ep. ſt 7 ad Michaelẽ Imp.*

β ¶*Huic capitis in codicibus impreſſis erat prapoſitus hic titulus* Cyprianus Iuliani Imperatori. *quod eſt cõtra omnem temporum rationem.* In *manuſcriptis omnibus, excepto undecimo Vaticano abeſt dictio* Imperatori, *quẽadmodum & apud* Iuonem. *Nonum autem habet.* Iuliano epiſcopo *aliud peruetuſtum.* Iuliano. *Cæterũ integrum hoc caput eſt in epiſtola Nicolai ad Michaelem Imperatorem quæ incipit* Propoſueramus, *ex quo refertur infra diſt 96. cum ad verum, vna cum alijs verbis eiuſdem epiſtolæ ex quibus hæc pendent. Et ſumptum eſt ex Gelaſio in tomo de Anathematis vinculo.*

¶Reges pontificibus pro æternis, & pontifices regibus pro temporalibus indigent. Cap. VIII.

Q Voniam [h] idem mediator Dei, & hominum [i], homo Chriſtus Ieſus, ſic actibus [k] proprijs & dignitatib. diſtinctis officia põtãtis vtriuſq; diſcreuit [l] propria α,

Iuo p. .c. 188. inf. d. 96. cap. cum ad verum.

Q Voniam.] CASVS. Iulianus Imperator vendicabat ſibi Imperium & Pontificatum: quod locum habuit in veteri teſtamento. Sed dicit Cyprianus, quod poſtquam Chriſtus uenit, ſic officia utriuſq; poteſtatis diſcreuit, ut Imperator terrenis, Pontifex cœleſtibus præſideret, ne propter duplicem poteſtatem homo ſuperbiens rurſum ad inferna demergatur: ſed cum opus eſt, altera poteſtas viciſſim alteram ſubleuaret. Idem caſus eſt 96. diſt. cum ad uerum.

h ¶ Quoniam.] Hoc cap. eſt pars illius 96. d. cũ ad verũ.

i ¶ Dei & hominum.] ideſt, & diuinæ & humanę naturæ. de conſec. diſt. 2. in Chriſto pater.

K ¶ Sic actibus.] .i. ipſorum officiorum. Quedam enim fecit tanquam Imperator, cum vendentes & ementes flagellando de templo eiecit 1. quæſt. 3. ex multis 3 &c. vendẽtes. Quędã ut ſacerdos, cũ ſeipſum obtulit hoſtiã diſcipulis ſuis dicens: Hoc eſt corpus meũ, &c. de cõſec. d. 2. ſacerdos Sed [illegible] Per auctoritatẽ iſtam .ſ. ꝙ Deus noluit ea eſſe diſtincta, cũ per ſeipſum vtriuſq; põtãtis actus exercuit. Reſpon. hoc ideo fecit, vt oſtenderet, ꝙ vtraq; poteſtas ab eo proceſſit 4 non qd vna pſona illa duo officia exerceat, vel gerere debeat. hæc eñ duo dona, Imperium & Sacerdotiũ ab eodem principio ſunt, ut in Auth. quõ oporteat epiſcopos, in prin. coll. j.

Chriſtus fuit Imperator & Sacerdos.

3 c. accuſator. 1. q. 7.

4 Ad hoc 12. q. 3. queſitum.

l ¶ Diſcreuit.] Cum ergo poteſtates iſtæ ſint diſtinctæ

eſt hic

Papa an habeat vtrumque gladiũ.

eſt hic argu. ¶ Imperium non habetur a Papa, & quod Papa non habet vtrumque gladium nam exercitus facit Imperatorem, vt 93. diſt. legimus, & Imperium a ſolo Deo habetur, vt 23. q. 4. quæſitum alioquin ſi ab ipſo haberetur, licite appellaretur in temporalibus ad ipſum, extra qui filij ſint legi. cauſam. 1 & c. lator. Item Eccleſiæ ſoluuntur tributum Imperatori, vt 11. q. 1. magnũ. Sed cõtra, & celeſtis, & terreni Imperij iura ſunt ei conceſſa, vt 22. diſtin. c. 1. Item Imperator iurat Papæ, vt 63. diſt. tibi domino, & Papa deponit Imperatorem, vt 15. q. 6. alius. Item ipſe tranſtulit imperiũ de Oriente in Occidẽtẽ. extra de elec. venerabilẽ. Ego credo poteſtates eſſe diſtiſtas, licet Papa qñq; vtramq; poteſtatẽ ſibi aſſumat; ſcilicet cũ legitimat aliquem in ſpiritualib. & tẽporalibus vt extra qui fil. ſint leg. per venerabilẽ, ſed illud fuit ad petitionẽ Regis, q̃ hoc ipsũ feciſſe potuit, vt ibi dĩ. Nec ob. q̃ a ſæculari iudice appellatur ad Papam, qa hoc fit propter defectũ iudicis ſæcularis, vt exprimit̃ extra de foro cõp. licet, ſed facit ad petitionem Regis. Nã etiam vacãte imperio ſupplet defectũ imperij, vt extra de fo. comp. licet.

1. 2. vbi de hoc in gl. ſic patet, & de iud. nouit. in gl. 2.

volens medicinali humilitate hominũ corda ſurſum efferri, non humana ſuperbia rurſus in inferna demergi, vt & Chriſtiani Imperatores pro æterna vita pontificibus indigerent, & pontifices pro curſu [a] temporalium tantummodo rerum Imperialibus legibus vterentur, quatenus ſpiritalis actio a carnalib. diſtaret incurſib. & † ideo militans Deo minime ſe negotijs ſæcularibus implicaret; ac viciſſim non † ille rebus diuinis præſidere videretur, qui eſſet negotijs ſæcularibus implicatus.

† al. & militans.
† al. ne.

a ¶ Propria.] *In originali eſt*, propriam volens medicinali humilitate ſurſum efferri. *Iuo habet vt Gratianus hic in plerisque codicibus. In nonnullis tamen eſt* propria volens medicinali humilitate ſurſum efferri, *quemadmodum etiam inf d 96 c. cum ad verum. Apud Gelaſium loco indicato legitur* ſic actionibus proprijs, dignitatibusque diſtinctis officia poteſtatis vtriuſque diſcreuit ſuos volens medicinali humilitate ſaluari, non humana ſuperbia rurſus intercipi, vt & Chriſtiani, &c.

a ¶ Pro curſu. Arg. q̃ i matrimonio & cæteris cauſis ſpiritualibus nõ ſit vtẽdũ legib. Imperialibus ſed cõtra 35. q. 9. ad ſedem. Dic ergo, quod illud tantummodo determinat illud verbum, temporaliũ: ſed nõ illud verbum vterẽtur, vt ſicut ſpirituales cauſæ ad iudicẽ ſæcularẽ nõ pertinent, ſic nec cauſa ſanguinis ad eccleſiaſticũ, vt inf. 23. q. 8. ſæpe Pricipes, & c. his a quibus.

Cauſæ matrimoniales, an ſint legibus decidendæ?

Item Leo IV. Lothario Auguſto.

¶ Leges Imperatorum cuſtodiri oportet. Cap. IX.

Iuo p. 4. c. 176.
Pann. l. 2. c. 149.

De capitulis, vel præceptis Imperialib. veſtris, veſtrorumq; [β] pontificum [b] prædeceſſorum irrefragabiliter cuſtodiendis, & conſeruandis, quantum valuimus, & valemus Chriſto ꝓpitio, & nũc & in æuũ † nos cõſeruaturos modis oĩbus, ꝓfitemur. Et ſi fortaſſe q̃libet aliter nobis dixerit, vel dictur⁹ fuerit, ſciatis eũ ꝓ certo mẽdacẽ [c].

† al. æternum.

β ¶ Veſtrorumque.] *Epiſtola hac non eſt inuenta, & in iſtis verbis videtur ſubeſſe mendum; ex quo auctor gloſſa errandi occaſionẽ ſumpſerit; qui Chriſtianis Imperatorib cuiuſmodi fuerant prædeceſſores Lotharij attribuat illud quod Iſidorus de ethnicis dicit, nimirũ Imperatores ſolitos fuiſſe appellari põtifices de qua re optime Gelaſius in tomo de Anath vinculo & inf d 21. c. cleros. Apud Iuonem legitur*, veſtris, noſtrorumq; etiã pontificum prædeceſſorum, *in Pannormia* noſtris noſtrorũque pontificum, & prædeceſſorum. *Sed fortaſſe cætera quidẽ recte apud Gratianũ habent: tantũmodo ante dictionẽ* prædeceſſorum, *eſt addenda coniunctio* &, *quemadmodũ eſt in Pannormia. Nã hoc ſignificabitur, Imperatores illos ſolitos fuiſſe edere capitula adhibitis in cõſiliũ põtificibus Regni, qđ veriſſimũ eſt. Omnino hæc quæ a Leone ſcribũtur ſpectare videtur ad capitula Caroli, & Ludouici, quæ Lotharius in vniuerſa Italia ſeruari mãdauerat. Nã in legibus Lõgobardicis lib. tertio, tit. 35. Lotharius ita conſtituiſſe traditur.* Placuit nobis, vt capitula, quæ excerpſimus de capitulari bonæ memor. glorioſiſſimi Dñi noſtri Caroli, & genitoris noſtri Ludouici Imperatoris Inuictiſſimi, his oĩb. & fidelib. noſtris, & ſãctæ Eccleſię in Regno Italię cõſiſtẽtib. ꝑ legẽ teneã-

De capitulis.] CASVS. Lothari⁹ audiuerat, quod Leo Papa nolebat leges ſeruare imperiales, vnde interrogauit de hoc Papã, an eſſet verũ, quare Leo ſcribit ei. & dicit, q̃ ipſe vult leges obſeruare irrefragabiliter, & q̃ aliter dicit mẽdax eſt.

b ¶ Pontificũ.] imperatores. n. olim pontifices appellabãt, vt 21. d. cleros.

c ¶ Mendacem.] ex magna humilitate hic loquitur, ſicut alibi, inf. 3. q. 7. nos ſi incompetenter.

ſum, quod prohibet Alexan. & dicit, q̃ illa non contingunt ſuam iuriſdictionem extra de app. ſi duobus, &

tur,& ſeruentur: & quicunque horũ capitulorum cõtẽptor extiterit,ſexaginta ſolidis cõponatur. *Id populo Romano, qui iure antiqua Romanorum uti prohiberetur, ualde diſplicuit ſicut ex c.ſi inf. eadẽ d.colligi põt:diſſeminatusq; etiam rumor fuit eandem eſſe Pontificis ac populi ſententiam. De qua re Leo hac ſe epiſtola uidetur purgare uoluiſſe, & tamen poſtea pro conſeruando iure ciuili Romanorum cum eodem Lothario iterum diligentius egit, quod apparet ex dicto c ſi.*

Item Ioannes 8.*Ludouico Imperatori.*

¶ Legis auctoritate diſſoluitur quod contra eam fit. Cap. X.

Iuo p.4.

VIdes fili chariſſime,quia quod contra leges accipitur,per leges diſſolui [a] meretur.

Item Gelaſius Rufino,& Aprili Epiſcopis.

¶ Leges principum,aut regulas patrum contemni non licet. Cap. XI.

Inf.d.54.c.qs aut. Iuo p.4.c.179. Pann.l.2.c.151. † al. aut. † al. modernas.

QVis autem † leges principum, aut regulas patrum, aut admonitiones paternas † dicat debere contẽni [b]: niſi qui impunitum ſibi tantum æſtimet tranſire commiſſum?

Item Theodorico regi.

¶ Leges Romanorum principum ſeruandæ ſunt ab omnibus. Cap. XII.

Iuo p.4.c.180. Pann.l.2.c.152. † al. propter.

CErtum eſt magnificentiam veſtram leges Romanorum principum, quas [c] in negotijs [d] hominum cuſtodiendas eſſe præcepit,multo magis circa † reuerentiã beati Petri Apoſtoli pro ſuæ fœlicitatis augmento velle ſeruari.

Item Leo.4 Lothario Auguſto.

¶ Romana lex nullius temeritate debet corrumpi. Cap. XIII.

Iuo.p.4.c.181. Pann.l.2.c.152.

VEſtram [a] flagitamus clemẽtiam, vt ſicut hactenus Romana lex viguit abſq; vniuerſus procellis, & ꝓ nullius [e] perſona hominis reminiſcitur [f] eſſe corrupta; ita nunc ſuum robur, propriumque vigorem obtineat.

a ¶ Veſtram.] *Videtur Lotharius populo Romano quod hic Leo petijt conceſſiſſe. Nam in legibus Longobardicis, lib.11.tit.57. ſic habetur,* vt interrogetur populus Romanus,qua lege vult viuere, *& ſequitur conſtitutio.*

Lotharius Imperator.

¶ Volumus, vt cunctus populus Romanus interroget, qua lege vult viuere,vt tali lege,quali lege viuere ꝓfeſſi ſunt viuãt:illiſque denuncietur, vt hoc vnuſquiſque tã iudices,quàm duces,vel reliquus populus ſciat, quod ſi offenſionẽ contra eandem legem fecerint: eidem legi, qua profitentur viuere per diſpenſationem Pontificis, & noſtram,ſubiacebunt.

VIdes.] CASVS. Duorum ſequentium c. planus eſt. a ¶ Diſſolui.] inf.25.q.2.Imperiali hæc regula ſuppletur per aliã regulam,ꝙ principali deſtructo deſtruitũ acceſſorium, & omne qđ ſequitũ ex eo. 1 vt extra de ſi. inſtr. inter dilectos. in ſi. ſed hæc regula multas recipit inſtantias.cõtra legem.n.ſit ſi contrahitur poſt ſimplex votũ, tñ cõtractus tenet,vt 27.q.1.nuptiarum.Itẽ prohibetur ne ſñia ferat̃ ſub cõditione, tñ ſi lata fuerit tenet, vt 2.q.6.§. biduũ,circa prin. Itẽ prohibetur ne eps cõſecret alterius eccleſiã,tamẽ ſi cõſecrauerit, tenet cõſecratio, vt 7.qõ.1.eps ĩ Dioceſi. Sed dic. ꝙ hæc regula ĩtelligitur de talib. vbi eſt perpatua cauſa prohibitionis 2.ſ.ne ſilius cõtrahat cum matre. Vl' dic,ꝙ merentur diſſolui,niſi vbi per conſtitutionem aliã tolerarẽtur.ar.cõtra.45.di. de Iudeis.ſed hoc ĩ fauorem fidei.ff.de relig.& ſump.fun. ſunt perſonæ.

QVis autẽ. ¶ Cõtẽni.] Qui cõtemnit leges, peccat, non tñ omnis peccat,qui non paret legibus vbi de cõſilio loquũtur,vt 14.q.1. quiſquis.& ſic aliud eſt cõtennere, 3 aliud eſt nõ parere.Ioan.

CErtũ eſt.] CASVS.Quidã nolebãt ſeruare leges ĩ negotijs clericorũ ſed ĩ negotijs laicorum bene ſeruabãt de hoc ſcribit Papa Regi Theodorico, ꝙ ſi leges ſeruanẽ ĩ negotijs laicorum, multo fortius debent ſeruari in negotijs clericorum. c ¶ Quas.] ideſt, quia eas. d ¶ In negotijs.] Hoc vult dicere, ꝙ ex quo leges ſeruãẽ in negotijs laicorũ multo forti⁹ sũt ſeruãdę ĩ negotijs clericorũ, niſi obuiẽt canonicis ĩſtitutis.

VEſtrã. CASVS. Quidã nolebãt leges ſeruare,vt poſſent alios licentius offendere. Quare Papa ſcribit Lothario, & rogat eum, vt faciat leges obſeruari ſicut ſunt hactenus obſeruatæ. e ¶ Et pro nullius.] Quia in nullius perſona omittẽdũ eſt,qđ ſtatutis generalib.continetur, vt 61.d.miramur. f ¶ Reminiſcitur.] Paſſiue.

Quid

1 Ad hoc l. nõ dubium, & ibi no. C. đ le. & l. ei⁹, C. de vſu. & inſt. de pupil. ſubſt. §. ſi libertus.

Facta tenent multa quæ fieri prohibentur.

2 De hoc ſatis no. extra de ſpõ. duo. tuas. vbi hęc ſolutio approbatur ꝑ Vin. Tan. Gof. & Ber. hoc latius vide per Arch.

Legum contemptor an peccet.

3 Ad huius declarationẽ vide, qđ not. 1. qõ.7. Metropolitanum in gl. c. ex contemptu.

QVòd verò. Hęc diſt. diuiditur in duas partes. In prima probat Grat. quod cōſuetudo cedit legi. ſecunda ibi, [Cum verò. Io. de Fan. CASVS. Supra in 8. diſt. dictum eſt, ꝙ conſuetudo cedit iuri naturali; nunc autem dicit, quod cōſuetudo legis vigorem, vt inf. ead. diſt. catholica. niſi ſit oneroſa. vt 12. diſt. omnia. 68. diſt in. chorepiſcopi. vel niſi pariat occaſionem malignandi; tunc enim reijcitur. argum. 2. diſt. nos conſuetudinem. Olim enim Donatiſtæ de facili recipiebantur, & de conſuetudine ad primatiam promouebantur: & qđ abolitū eſt: quia hęretica prauitas inde minus cauebatur, vel niſi ſit contraria cōſtitutioni, 1 vt ꝫ. cod. c. 2. & 3. Et niſi cōſuetudo ſit prodita ex illis cauſis, ut inf. ead. d. ſciendum, vel niſi princeps cōſentiat, vel niſi ſit ſuper tali articulo, qui indifferens eſt, vt ꝫ. proxi. diſt. illa. Hug. Sed melius diſtingue. vt dixi ſup. 8. d. fruſtra. Io.

1 Ad hoc cō cor. Placent. dicēs cōſuetudinē legi cōtrariā nō tollere ius cōe ī co municipio ubi obtinet: niſi de conſenſu principis, ar. ff. de ſepult. uiol. l. 3. §. diuus.

DISTINTIO XI.

1 *QVod verò legibus conſuetudo cedat, Iſidorus teſtatur dicens in ſynonimis, lib. 2.*

In ſynonimis, c. 16. ps ꝑ malis iuſſionib. non ſit obtemperādum.
Iuo p. 4. c. 207.
Pann. l. 2. c. 165.

¶ Prauus vſus ratione ſuperatur, & lege. Cap. I.

VSus [b] auctoritati [c] cedat; prauum vſum lex & ratio vincat. [d]

Item Nicolaus Papa I. Michaeli Imperatori.

¶ Non poteſt ſtatutis pontificum conſuetudo cuiuſquam refragari. Cap. II.

Sentētia elicitur ex cōi cuius initium. *Propoſueramus.*
Iuo p. 4. c. 211.

COnſequens eſt, [e] vt quod ab huius ſedis rectoribus plena [f] auctoritate ſancitur, nullius conſuetudinis [g] prępediente occaſione, proprias tantum ſequendo voluntates, remoueatur: ſed firmiter, atque inconcuſſe teneatur.

Item Iulius Papa ad epiſcopos Orientales, epiſt. 1.

¶ A conſuetudine Romanę eccleſię membris diſſentire non licet. Cap. III.

Anſ. l. 1. c. 8.
Poly. l. 1. c. 17.
Hebr. 13.

NOlite errare fratres mei chariſſimi: Doctrinis varijs, & extraneis nolite abduci. En, inſtituta Apoſtolorum & Apoſtolicornm virorum, canoneſque habetis: his fruimini, his circūdamini, *a* his delectamini, his armamini; vt his freti, circundati, delectati, armati, contra cuncta inimicorum iacula perſiſtere valeatis. Satis enim indignum eſt, quemquam vel pontificum, vel ordinum ſubſequentium, hanc regulam refutare, quam B. Petri ſedem & ſequi videat, & docere. [h] Multum. n. conuenit, vt totum corpus eccleſiæ in hac ſibimet obſeruatione concordet, quę inde auctoritatem habet, vbi Dominus eccleſiæ totius poſuit principatum.

Anſ. l. 5. c. 4.
Poly. l. 3. tit. 3.

a ¶ His circundamini.] *Locupletatus eſt hic locus ex originali, & Anſelmo.*

Item Imperator Conſtantin. Aug. ad Proculum lib. 8. Cod. tit. Quæ ſit longa conſuetudo.

tit. 53. leg. 2.

¶ Non poteſt vſus & conſuetudo legem & rationem vincere. Cap. IIII.

Iuo p. 4. c. 202.
Pann. l. 2. c. 163.

COnſuetudinis, vſusq; longęui non vilis auctoritas eſt, verum non vſq; adeo ſui valitura momento, vt

[b] VSus. Malus. [c] Auctoritati. Scriptæ.
[d] ¶ Et ratio vincat.] vt ſup. diſt. 8. veritate Ioan.

COnſequens.] CASVS. Ignatiꝰ Patriarcha Conſtantinop. iniuſte fuit a ſuis ſuffraganeis depoſitus fauore Michaelis Imper. & auctoritate. ſed Nicolaus Papa cum repr̄ehendit ſe pp cōſuetudinē excuſātem. Dicit ergo Nicolaus in hoc c. ꝙ nulla cōſuetudo pōt impedire qđ quin illud, qđ ſtatuitur a Papa inconcuſſe ſeruetur.
[e] ¶ Conſequēs eſt.] Ideſt, conueniens.
[f] ¶ Plena. Papæ auctoritas plena eſt, aliorum ep̄orum ſemiplena eſt: quia ipſi ſunt in partē ſolicitudinis uocati nō in plenitudinē poteſtatis, ut 2. q. 6. decreto, &c. q. ſuſcit.

Poteſtas Papæ, & ep̄orū diuerſa eſt.

[g] ¶ Cōſuetudinis.] Niſi talis ſit conſuetudo, quæ poſſit p̄iudicare iuri, ut not. ſup. 8. d. fruſtra. Io.

tudo cedit diuinæ & humanæ conſtitutioni. & ad hoc inducit c. ſeq. quorum primum planum eſt, & intelliguntur. c. vſque ad §. [Cum uero] de praua conſuetudine, reliqua uſque ad finem de bona.

Conſuetudo duplex eſt.

a ¶ Quod uero. Hic, intitulatur 11. d. in qua dr̄, ꝙ conſuetudo praua cedit legi tam eccleſiaſticę, quā ſeculari. Sed no. ꝙ conſuetudo quędam eſt generalis. quædā eſt ſpecialis. Specialis, ut ꝫ. ea. catholica. & 12. diſt. illa. Generalis eſt, quæ uniuerſaliter conſenſu omniū eſt ap̄pbata. & omnes adſtringit, & hæc tanquā canon. uel tanquam lex eſt obſeruanda, ut ꝫ. ea. eccleſiaſticarum, &c. quis neſciat. Specialis ſiue particularis eſt illa, quæ homines alicuius loci adſtringit, ꝙ in eodem loco habet

NOlite.] CASVS. Quidam epiſcopi deferentes regulam Rom. ec. uarijs doctrinis, & conſuetudinibus multum extraneis abducebantur: quos Iulianus Papa reprehendit dicens, eos ſeruare debere regulam, quam ſedem B. Petri ſequi uideant & docere, ut inde auctoritatem habeant ubi Dominus poſuit principatum.
h ¶ Et docere.] Patet hic, ꝙ non ſemper conſuetudinē Rom. eccl. tenemur ſequi: niſi ipſa præcipiat eam eſſe ſeruandā, ut inf. ea. c. vult. multa enim ſeruat Rom. eccl. quæ aliæ non ſeruant, ut 31. diſt. aliter. & de conſecr. d. 4. d. trina. & diſt. 1. de hymnis.

Conſuetudo Romana nō ſemper eſt ſeruanda.

COnſuetudinis.] CASVS. Dicitur hac lege, quod magna eſt auctoritas conſuetudinis: & non uilis

verũmtamen non eſt tantæ auctoritatis, vt generaliter vincat rõnem, aut legẽ, ſed tñ in eo loco in quo obſeruat̃ vincit. Quidam tñ intelligunt primam partẽ de bona conſuetudine, & ſecundã de mala: quod non credo.

Conſuetudo vtrũ vincat legem.

a ¶ Vincat.] Arg. ꝙ conſuetudo nunquam tollit legem. vt ſup. 1. d. cõſuetudo. Sed obijcit̃ hæc lex aut loquitur de bona cõſuetudine, aut de mala: ſi de bona, illam nulla rõ vincet, ſi de mala, de illa non poteſt dici, ꝙ non ſit vilis eius auctoritas. Ad hoc dñt quidam, ꝙ principium loquitur de bona, finis autẽ de mala conſuetudine, ſed ille intellectus ineptus eſt, q ſeparat caudã a capite, ꝙ nõ licet. ext. de bap. maiores. Alij fere oẽs ita exponunt, ꝙ hic dicitur non vincit, 1 legẽ, ſupple generalem ſed in eo municipio bone vincit vbi ſeruatur. Sed certe de hoc nunq̃ aliquis dubitauit, ꝙ conſuetudo particularis non debet vincere legẽ in omnib. alijs locis: ideo exponas de conſuetudine particulari, q̃ licet bona ſit, tamen non vincit legẽ etiã in illo loco, niſi adſint illa, quæ dixi. 2 ſupra diſt. 8. fruſtra.

1 Sub. immo ꝯomparatur ei. ſu. c. 1 his.

2 Idem ſenſit Io. de Fã. hic.

m ¶ Latura.] Ideſt, paſſura.
n ¶ Intente.] Ideſt, mente.
o ¶ Scriptura.] Veteris, vel no. te. non. n. ſcriptura vet. vel no. te. hoc docuit, ſed docet canonica in fronte, & in alijs membris ſignaculum crucis debere fieri de conſ.

Crucis ſignaculum in q. bus mẽbris debet fieri.

aut rationem vincat, [a] aut legem.

1 *Cũ verò [b] nec ſacris canonibus nec humanis legib. [c] conſuetudo obuiare monſtratur, inconcuſſa ſeruãda eſt. Vnde ex dictis a Baſilij.*

¶ Inuiolabilis eſt conſuetudo, quæ nec humanis legib. nec ſacris canonibus obuiare monſtratur. C. V.

Baſil. in lib. de Spiritu ſancto, c. 27.
Burch. l. 3. c. 127.
Iuo p. 4. c. 69.
Pann. l. 2. c. 159.

ECcleſiaſticarum inſtitutionum quaſdam ſcripturis, quaſdam verò Apoſtolica traditione [d] per ſucceſſiones in miniſterio [e] confirmatas accepimus; quaſdã verò cõſuetudine [f] roboratas approbauit vſus, quibus par ritus, & idem vtriſque pietatis debetur affectus: Vnde [g] quis, vel [h] aliquantulum ſacrarũ expertus ſcripturarum hæſitauerit? [i] Si. n. attentauerimus cõſuetudines eccleſiæ non per ſcripturas [k] a Patribus traditas nihil æſtimare, [l] quantum religio detrimenti ſit latura, [m] intente [n] inſpicientibus liquido conſtabit. ¶ Quæ. n. (vt inde ordiamur) ſcriptura [o] ſalutiferę crucis ſignaculo fideles docuit inſigniri; vel q̃ trifariã [p] digeſta ſuper panem & calicem prolixæ orationis, vel conſecrationis verba commendauit? Nã non modo, quod in Euangelio continetur, vel ab Apoſtolo inſertũ eſt, in ſecretis dicimus; ſed & alia plura [q] adijcimus magnã quaſi vim cõmendantia † myſterijs. Quæ orietẽ verſus [r] nos orare literarũ forma docuit; Bñdicimus fontẽ baptiſmatis oleo vnctionis. Huc accedit, ꝙ ter oleo [s] inungimus, quos

† al. conſumandis ac commendantia.] Burch.

b ¶ Cum vero.] Hæc eſt ſecundã pars, in qua probat ꝑ 7. c. ꝙ conſuetudo bona eſt amplectenda. Io. de Fant.

CASVS. Ab hoc loco tractat de bona conſuetudine vſque in finem.

c ¶ Legibus.] 25. q. 1. ideo. Arch.

ECcleſiaſticarum.] CASVS. Quidam nolebant vti conſuetudine, niſi quæ in ſcriptis eſſet redacta a Patribus, quos reprehendit, Aug. in hoc ca. oſtendens tria genera inſtitutionum eſſe in eccleſia, quaſdam ſcilicet in ſcripturis, quaſdam ab Apoſtolis traditas, & per ſucceſſores in miniſterio confirmatas: quaſdam vero ſola conſuetudine roboratas: quibus omnibus par ritus, & affectus debetur. Alioquin niſi conſuetudines in eccleſia ſeruarentur, Chriſtiana religio multum detrimenti pateretur: & hoc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Quæ enim] probat quód hæc ſupradicta in eccleſia ſeruari debent, & hoc probatur ſex exemplis. Primum eſt de crucis ſignaculo. Secundum eſt de verbis trifariam digeſtis, ideſt, ter repetitis ſuper panem, & calicem. Tertium de oratione, quæ fit verſus orientem. Quartum de benedictione baptiſmatis cum oleo. Quintum de olei vnctione, quæ fit in baptizato. Sextum de abrenunciatione ſatanæ, & angelorum eius.

¶ Caſus ſeq. c. per ſe patet.
d ¶ Traditione.] Sine ſcriptis.
e ¶ In miniſterio.] Diuino.
f ¶ Conſuetudine.] Nõ ab Apoſtolis, ſed neſcit̃ a quo.
ADDITIO. Scilicet ritu. i. obſeruantia. Hug.
g ¶ Vnde.] ideſt, de quo ritu, vel obſeruantia.
h ¶ Vel.] ideſt, etiam.
i ¶ Hæſitauerit.] q. d. nemo etiam inſcius hic dubitat.
k ¶ Non per ſcripturas.] Sed per conſuetudinem.
l ¶ Aeſtimare.] ideſt, valere.

diſtin. 4. poſtea ſignatur. & diſt. 5. nunquid. 3 verumtamen videtur ſignum crucis traxiſſe originem ex vet. teſtam. 4 quia cum Angelus deberet occidere primogenita Aegypti, præceptum eſt filijs Iſrael vtrumq; poſtem linire de ſanguine agni ad modum thau literæ, q̃ eſt ad modum crucis. & dicitur, ꝙ Iacob cancellatis manibus ſuis benedixit filijs Ioſeph, ſ. Effraim, & Manaſſe. Item in Ezechiele legitur, ꝙ cum apparuiſſent ei ſex viri vaſa habentes in manibus, & quidam vir apparuiſſet in medio eorum habens atramentarium ad renes, Dominus dixit ad eum; ſigna thau in frontibus dolentium, & gementium; ſed illud fuit tantum in figura præceptum, 12. q. 2. gloria.

3 Iſte cõcor. nõ erãt ſcriptę tpe Aug. & iõ ipſe ſic loquitur: nã hodie ſecus ſm Io. de Fã.

4 Vel vt no. in prædicto ca. nunquid Ezech. 8.

p Trifariam.] Trifaria dicuntur verba: quia eadem tertio repetuntur in ſecretis, ſcilicet hoſtiam ſanctam, hoſtiam puram, hoſtiam immaculatam. Hic ordo nec in veteri teſtam. nec in nouo eſt præfixus: ſed a ſanctis Patribus vſualiter traditus: vel ideo dicuntur trifaria quaſi ſub triplici ſilentio fiant. primum eſt vſque ad ſanctus. ſecundum vſque ad Dominicam orationem. tertium vſque ad agnus Dei.

q ¶ Alia plura.] Hæc habes extra de celebr. Miſſarum cum Matthæ.

r ¶ Quæ orientem verſus.] Scilicet noui & vet. teſt. Sed tamen legitur, ꝙ Daniel in Babylonica captiuitate orabat verſus templum, & Iudæi, ſimiliter. templum autẽ erat verſus orientem, & in Salomone legitur: mane ad ſolem orabis. ſed dic, quod illa faciebant in venerationem templi.

Orãdum eſt verſus orientem.

ADDITIO. Poteſt tamen dici ſecundum Io. Damaſc. ꝙ octo ſunt cauſæ quare eccleſiæ ſic ſunt ordinatæ, ꝙ fideles orent verſus orientem, quæ habentur in Archid. hoc loco.

s ¶ Oleo.] Oleo in ſcapulis, & pectore, ut de conſecr. diſt. 4.

Oleo q̃ mẽbra ſunt vngenda.

baptizamus: verbis abrenunciare Satanæ & Angelis eius informamus. Vnde hęc, & alia in hunc modum non pauca, niſi quia tacita & myſtica traditiõe. a Patribus eccleſiaſtico more, reuerentiori diligentia ſunt in miſterijs obſeruata ſilentio, quam publicata ſcripto?

[margin] ...in.4. deinde. tertio in vertice fit vnctio: ſed hoc fit criſmate, vt de conſec. diſtinct. 4. poſtquã aſcendit. ſed larga acceptione hic appellatur oleum criſma. ſicut econuerſo inf. 95. diſtin. Illud ſuperfluum. Ioan.

a ¶ Ex dictis.] *Hoc caput antea citabatur* ex Auguſtino in lib. ex dictis Baſilij, *in codice Vercellenſi eſt*: vnde Auguſtinus ait; vel ex dictis Baſilij, & *retenta eſt poſterior pars huius disiuncti, quoniã ita citant Burchar. & auctor Pannormiæ, Ivo autem citat ex lib. Baſilij de ſpiritu ſancto, c. 27. quomodo in margine eſt indicatum. Cæterum, quoniam multis locis gloſſa obſtitit, ne mendaretur, neceſſarium viſum eſt integrum B. Baſilij locum & græce & latine afferre.*

Τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα, ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν, καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅστις γε καὶ κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται. εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἐθῶν, ὡς οὐ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύναμιν παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια ζημιοῦντες τὸ εὐαγγέλιον, μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιϊστῶντες τὸ κήρυγμα. οἷον, ἵνα τοῦ πρώτου καὶ κοινοτάτου πρῶτον μνησθῶ, τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠλπικότας κατασημαίνεσθαι, τίς ὁ διὰ γράμματος διδάξας; τὸ πρὸς ἀνατολὰς τετράφθαι κατὰ τὴν προσευχήν, ποῖον ἐδίδαξεν ἡμᾶς γράμμα; τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας τίς τῶν ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; οὐ γὰρ δὴ τούτοις ἀρκούμεθα, ὧν ὁ ἀπόστολος ἢ τὸ εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη, ἀλλὰ καὶ προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον τὴν ἰσχύν, ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες; εὐλογοῦμεν δὲ τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως καὶ προσέτι αὐτὸν τὸν βαπτιζόμενον, ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; οὐκ ἀπὸ τῆς σιωπωμένης καὶ μυστικῆς παραδόσεως, τί δὲ αὐτὴν τοῦ ἐλαίου τὴν χρῖσιν τίς λόγος γεγραμμένος ἐδίδαξε; τὸ δὲ τρὶς βαπτίζεσθαι τὸν ἄνθρωπον, πόθεν; ἀλλὰ δὲ ὅσα περὶ τὸ βάπτισμα, ἀποτάσσεσθαι τῷ σατανᾷ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐκ ποίας ἐστὶ γραφῆς; οὐκ ἐκ τοῦ ἀδημοσιεύτου ταύτης καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας, ἣν ἐν ἀπολυπραγμονήτῳ καὶ ἀπεριεργάστῳ σιγῇ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν, καλῶς ἐκεῖνοι δεδιδαγμένοι τῶν μυστηρίων τὰ σεμνὰ σιωπῇ διασώζεσθαι.

.i. Dogmatum, & inſtitutorum, quæ in eccleſia ſeruata ſunt, alia quidem habemus ex doctrina, quæ literis conſignata eſt; alia vero ex Apoſtolorum traditione ad nos tranſmiſſa, in miſterio recepimus, Quæ vtraque eandem vim ad pietatem habent: atque his nemo ſane contradixerit, qui vel exigua legum eccleſiaſticarum peritia ſit prēditus. Nam ſi aggrediamur ea, quæ non ſcripto, ſed tantum conſuetudine conſtant, repudiare, imprudentes Euangelio & quidem in præcipuis ipſius partibus officiemus vel potius ipſamet. inſtituta ad inane quoddam nomen redigemus. Exempli cauſa (vt quod primum, maximeque commune eſt, primo loco commemorem) eos, qui in Domini noſtri Ieſu Chriſti nomine ſpẽ poſuerunt, figura crucis ſignari, ecquis ſcripto docuit: dum oramus, ad orientẽ ſolẽ conuerti, ecquæ nos literæ docuerunt? Verba inuocationis, cum panis Euchariſtiæ & calix benedictionis offertur, quis ex ſanctis Patribus ſcripta nobis reliquit, Non enim ijs contenti ſumus, quorum Apoſtolus, & Euangelium mentionem fecerunt; ſed alia quoque cum antea, tum poſt dicimus, vt pote quæ magnum momentum ad ipſum myſterium habeant, doctrina non ſcripta, ſed tradita eruditi. Benedicimus aquam baptiſmatis, & oleum vnctionis, atq; illum ipſum præterea, qui baptizatur, ex qua ſcriptura? nonne ex occulta, & myſtica traditione? Quid? ipſam olei vnctionem quis ſermo ſcriptus docuit? Quòd homo ter mergendus ſit, vnde accepimus? Abrenunciare

a Conſuetudinem.] CASVS. huius cap. per ſe patet. conſuetudinem. inf. d. 12. cap. nos conſuetudinem. & inf. diſt. prox. omnia. contra ibi enim dicitur, quod quamuis conſuetudo non ſit contra fidem, tamen eſt repellenda. Sol. hic de tolerabili, ibi de ſuperſtitioſa & intolerabili conſuetudine: & ſic oẽs auctoritates intelligẽdæ ſunt, quæ contra illud c. reclamare videntur.

b Contra fidem] id eſt, contra bonos mores, & quod ita fit exponendum; habes de conſecra. diſt. . ſi nõ ſanctificatur vbi ex neceſſitate oportet facere eãdem expoſitionem.

* Longe rectius exponitur ibi in glo. c. ſi non ſanctificatur. de conſec. diſt. 4. Vide Iure. re. ſuper hoc cap.

IN his. CASVS. Quærebat Caſulanus ab Augu. vtrum cõſuetudines eſſent ſeruandæ, ubi nihil ſtatuit diuina ſcriptura certum? Et reſpõdet, quod ſic: & tũc pro lege ſeruãdę ſunt: & ſicut tranſgreſſores legũ puniũtur, ita & contemptores eccleſiaſticarũ cõſuetudinũ puniri dẽnt.

c Pro lege.] Semper diuturni mores pro lege ſeruantur, vt in fr. diſt. proxi. diuturni. ſic ſu. ead. diſtin. conſuetudinis.

d Cõſuetudinũ.] nota, quod punit trãſgreſſor cõſuetudinis vt trãſgreſſor legis, vt 1. q. . ſi quis omnẽ. & ſup. ca. eccleſiaſticarum. vnde ſicuti canonice non licet obuiare legi ſine licentia Papæ, ſic nec cõſuetudini 1, vt dicitur in hoc co. c. & tũ de communi cõſenſu poſſunt venire cõtra conſuetudinem etiam iuramento firmatam. ſi cauſa ſubeſt, vt extra de his quæ fiũ a ma. par. cap. cũ in cunctis: ſed contrarium eſt in ſtatutis. 15. q. 6. auctoritatem. Ioan.

Conſuetudinis trãſgreſſor punitur vt tranſgreſſor legis.

1 Antiquę cõſuetudinis ordo ſub decreto mandatur obſeruari. vt 10. q. 1. decernimus. in pri.

2 Ad idẽ ex. de treuga. ſicut noſtrũ Archid.

CAtholica eccleſia. CASVS. Tria ſunt quibus eccleſia per orbem diffuſa regitur, & ſubſiſtit. ſ. ſcriptura ve. & no. te. & traditio patrũ, & vniuerſalis & particularis inſtitutio, vel cõſuetudo. Primis duobus modis vniuerſaliter tota regitur eccleſia: particulari vero inſtitutione, vel conſuetudine nõ tota, ſed pro locorũ varietate regitur, & gubernatur, prout vnicuiq; viſum eſt.

e Particularis.] Sed contra infra. ea. diſt. 100. contra morem. vbi dicitur, quod particularis conſuetudo non excuſat, ſed tantum generalis. Sed hoc verum eſt in illis, quæ tantum ex priuilegio poſſunt haberi, vbi non valet conſuetudo, niſi vniuerſalis ſit.

Conſuetudo particularis an excuſet.

f Sed auctoritate.] Scilicet ſcripturæ.

g Tota.] Eccleſia.

h Regitur.] Quia quælibet prouincia abundat in ſuo ſenſu, vt 76. diſt. vtinam. & extra de ſepul. ca. certificari.

Sed

Satanę, atque Angelis eius, & reliqua omnia quæcũque in baptiſmo obſeruamus, quæ ſcriptura iuſſit? An non hæc ipſa minime vulgata, ſed ſecreta doctrina, quam quieto, minimeque curioſo ſilentio Patres noſtri cuſtodierunt; probe quidem illi intelligentes, myſteriorum maieſtatem taciturnitate ſeruari.

Item Pius Papa. 1. in decretis, decreto ſeptimo.

¶Laudabilis eſt conſuetudo, quæ nihil fidei contrarium vſurpat. Cap. VI.

COnſuetudinem [a] laudamus, quæ tamen contra fidẽ [b] catholicam nihil vſurpare dignoſcitur.

Burc. l. 3. c. 124. Anſ. l. 4. c. 42. Iuo p. 4. c. 66. Pann. l. 2. c. 157. Poly. l. 3. tit. 23.

¶Verba huius capitis, quæ antea tribuebãtur B. Auguſtino, leguntur in editione conciliorũ Colonienſi tribus tomis inter decreta Pij 1. decreto ſeptimo & ĩ epiſt. eiuſdẽ Pij ex codice ſexdecim librorum li. 3 c. 19 quã etiã citant Burch. Iuo & auctor Pannormiæ: cuius tamen epiſtolæ omnia fere verba habentur 1. lib. regeſti B. Gregorii (qui citatur in Polycarpo) epiſt. 75. & ea, quæ ad hoc caput ptinent, referuntur inf. d. 12. c. nos cõſuetudinem.

Item B. Auguſtinus ad Caſulanum epiſt. 86:

¶Vbi auctoritas deficit, mos populi, & maiorum inſtituta pro lege ſeruantur. Cap. VII.

IN his rebus, de quibus nihil certi ſtatuit diuina ſcriptura mos populi Dei, & inſtituta maiorũ pro lege [c] tenẽda ſunt. Et ſicut [a] præuaricatores diuinarum legum, ita cõtemptores eccleſiaſticarum conſuetudinum [d] coercendi ſunt.

Anſel. l. 4. c. 42. Burc. l. 3. c. 126. Iuo p. 4. c. 68. Pann. l. 2. c. 158. Poly. l. 3. tit. 23. c. fin.

α Et ſicut.] *Hinc vſque ad finem non ſunt in epiſtola indicata: ſed à Burchardo etiam & Iuone, & in pannormia referuntur.*

Item in libro de fide Chriſtiana.

¶Hodie inter opera B. Augu. nullum extat hoc titulo. In epiſtola vero ad Ianuarium, quæ eſt 118 cap. 1 & 2 hæc eadem ſententia copioſe exponitur.

¶Auctoritate & traditione generali, vel ſpeciali eccleſia regitur. Cap. VIII.

CAtholica eccleſia per orbem terrarum diffuſa tribus modis probatur exiſtere. Quidquid enim in ea tenetur, aut auctoritas eſt ſcripturarum, aut traditio vniuerſalis, aut certe propria & particularis [e] inſtitutio. Sed auctoritate [f] tota [g] conſtringitur, vniuerſali traditione maiorum, nihilominus tota: priuatis vero cõſtitutionibus, & proprijs informationibus vnaquæq; pro locorum varietate, prout cuique viſum eſt ſubſiſtit, & regitur. [h]

Item in libro contra Manichæos.

Palam.]

Palam.] CASVS. Manichæi dicebant, ꝙ auctoritas Rom. eccl. in re dubia non dēbat introduci ad fidē faciendam. Cōtra quos inuehit Aug. dicēs, quod auctoritas Rom. eccl. ad fidem faciendam valet, cum ſit ab ipſis Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus confirmata. vt 20. diſt. de libellis, & ſic ſeruandæ ſunt leges Apoſtolicæ, ſicut leges Petri. 19. d. ſic omnes.

d ¶ Et tot.] arg. ꝙ priuilegium, quod a pluribus epiſcopis datur præualet illi quod a paucioribus datur. & argu. 19. diſt. in canonicis 1.

a ¶ Pa-

¶ Valet ad fidem catholicæ auctoritas eccleſiæ, Cap. IX.

PAlam eſt[a], quòd in re dubia, ad fidem[b] valeat auctoritas eccleſiæ catholicæ[c], quę ab ipſis fundatiſſimis ſedibus Apoſtolorum vſq; ad hodierum diem ſuccedentium ſibimet epiſcoporum ſerie, & tot[d] populorum conſenſione firmatur.

¶ *Apud B Auguſtinum lib 11. contra Fauſtum Manichæum cap. 2. legitur.* Et vides in hac re (de fide exēplarium loquitur) quid eccleſię catholicę valeat auctoritas, quæ ab ipſis, &c. *Hanc verò epiſcoporum ſucceſſionem potiſſimum in ſede Petri, & in libro contra epiſtolā Fūdamenti, & in epiſt. 165. de ſchiſmate Donatiſtarum, merito certiſſimum putauit eccleſia catholica indiciū.*

Item Leo Papa ad epiſcopos per Siciliam conſtitutos, epiſt. 4. c. 6.

¶ Ab Apoſtolicis inſtitutis non licet recedere. C. X.

Anſel. l. 3. c. 45.
Poly. l. 1. tit. 17.

HOc veſtræ indicimus charitati, vt ab Apoſtolis inſtitutis nullo vlterius recedatur exceſſu, quia inultum poſt hoc[e] eſſe non poterit, ſi quiſquam Apoſtolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

Item Innocentius I. ad Decentium[f] epiſcopum Eugubinum, epiſt. 1.

¶ Ab omnibus ſeruari debet, quod Romana ſeruat eccleſia. Cap. XI.

Burc. l. 3. c. 125.
Anſ. l. 1. c. 41.
Iuo p. 4. c. 67.
Poly. l. 1. ti. 17. & l. 3. tit. 24.
† al. auctoritatem debeat aliūde accipere, vel exemplum.

QVis neſciat, aut non aduertat, id quod a principe Apoſtolorum Petro Romanæ Eccleſiæ traditum eſt, ac nunc vſque cuſtoditur, ab omnibus debere ſeruari? nec ſuperinduci, aut introduci aliquid, quod aut † auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? præſertim cum ſit manifeſtum in omnem Italiam, Gallias, Hiſpanias, Africam, atque Siciliam, inſulaſque interiacentes, nullum inſtituiſſe eccleſias, niſi eos, quos venerabilis Apoſtolus Petrus[g], aut eius ſucceſſores cōſtituerunt ſacerdotes: aut legant, ſi in illis prouincijs alius[h] Apoſtolorum inuenitur, aut legitur docuiſſe. Quòd ſi non legunt, quia nuſquam inuenitur, oportet eos hoc ſequi, quod eccleſia Romana cuſtodit, a qua eos principium accepiſſe non dubium eſt, ne dum peregrinis ſermonibus † ſtudent; caput inſtitutionum videantur amittere. † Sæpe dilectionem tuam ad vrbem veniſſe, ac nobiſcum in eccleſia conueniſſe, & quem morem[i], vel in conſecrandis myſterijs, vel in cæteris agendis arcanis teneat[k], cognouiſſe [a]. Quod ſufficere arbitraremur ad informationem eccleſię tuę, vel reformationē,

† al. aſſertionibus.
† al. amittere.

HOc veſtræ. CASVS. Quidam epi nolebant recedere ab inſtitutis, & cōſuetudine Ro. ec. ſed Leo Papa pcipit ne hoc faciāt, qa de cætero non poterit inultum remanere.

e ¶ Poſt hoc.] Arg. grauius punit delictum iteratum, vt 15. q. 8. hi qui.

f ¶ Ad Decentium.] Iſte, fuit electus in epiſcopū, & licet ſciret conſuetudines Rom. eccl. tamen petijt a Papa, ut ei ſcribat eas pp maiorē auctoritatem. 23. di. quamquam.

QVis neſciat.] CASVS. Quidā cui nota erat inſtitutio, & conſuetudo Rom. ecc. electus eſt in epm in ciuitate quadam ubi erant hoīes, q ſuperinducebāt alias inſtitutiones, & conſuetudines, q̄ B. Petrus docuit, & ſucceſſores ipſius, qd patefaciēs epiſcopus dño Pape ſupplicauit, ut ſibi iſtitutiones Ro. Ec. ſcriberet, qbus ſuū populū erudire uolebat. Cui Papa reſpondet, dicēs: Licet noueris conſuetudinē noſtram, in qua toties interfuiſti, ut ſufficiet ad informationē eccleſiæ tuæ, quia tamen auctoritate noſtra tu uis populū iformare: facimus, qd petiſti, ut populum tuū inſtruas, & errātes cōmoneas, aut nobis indices, ut qui ſint ſcire ualeamus.

g ¶ Petrus Apoſtolus.] Vel aliqs ex eius mādato, ut Paulus: nā Petrus Paulo dedit licētiam prædicādi auctoritate Dñi dū dicit: Segregate mihi Paulum & Barnabā ut 75. diſt. quod dic.

1 Arg. contra ex. de pœni. & remiſ. lib. 6. c. indulgentię.

a Nō niſi hæc bona expoſitio quia nullus Apoſtolus fuit Petro contrarius: & ideo alij ſubaudiunt primo ex xij. nullus niſi Petrus. vel ab eo miſſus. Arch.

a ¶ Palam eſt.] In his tribus. c. loquitur de generali conſuetudine Rom. eccl. quam etiam in alijs eccleſiis ſtatuit obſeruandam.

b ¶ Ad fidem.] Scilicet adſtruendam.

c ¶ Catholicæ.] i. Romanæ, ad quā recurritur in dubijs,

h ¶ Alius.] ideſt contrarius. 2. ſic ponitur 11. q. 3. c. 2.

i ¶ Morem.] Sic conſtrue, ſatis certum haberemus dilectionem tuam agnouiſſe quē more in celebrandis, &c.

K ¶ Teneat.] Scilicet Rom. Eccl. vel teneat, ideſt, tenere debeat dilectio tua.

a ¶Haberemus.]ſcilicet tuam dilectionem.
b ¶ Duxiſſet.] dilectio tua.
c ¶ Ignorare.]hic indicat eum ſcire, & neſcire:ſed vulgariter loquitur quaſi dicat, ſatis crederem te ſire, niſi à me quæſiuiſſes.

tione deuiare non debemus: ſed cum ratione poſumus quod probat per duo. cap. proxi. à contrario ſenſu.Ioan.

ADDITIO.Et male.Nam non eſt in eo argumentandum à contrario ſenſu, ſecundum Lau. ſed contra hoc dictum

ſi prædeceſſores tui minus aliquid,aut aliter tenuerint, & ſatis certum,haberemus[a],niſi de aliquibus conſulendos nos eſſe duxiſſet[b];quibus idcirco reſpondemus,non quòd te aliqua ignorare[c]credamus;ſed vt maiori auctoritate[d]tuos inſtituas: vel ſi qui a Romanę eccleſiæ inſtitutionibus errant, aut commoneas, aut nobis indicare non differas: vt ſcire valeamus,qui ſint, qui aut nouitates[e]inducunt,aut alterius[f] eccleſiæ quam Romanæ,exiſtimant conſuetudinem eſſe ſeruandam.

a¶Cognouiſſe.]*Locus hic in originali concilÿs quatuor tomorum inſerto ſic habet*, cognouiſſe non dubium eſt. Quod ſufficere ad informationem eccleſiæ tuæ,vel reformationem,(ſi prędeceſſores tui minus aliquid,aut aliter tenuerunt)ſatis certum haberemus:niſi de aliquibus cõſulendos nos eſſe duxiſſes. *Sed ob gloſſam præcipue in ver.morem non eſt mutatum.*

DISTINCTIO XII.

Q*Vod* [g] *abſque diſcretione iuſtitiæ nulli agere licet.*

Vnde Calixtus Papa primus omnibus epiſcopis ait in epiſtola prima ad Benedictum epiſcopum.

¶Nulli agere licet ſine diſcretione iuſtitiæ contra diſciplinam Romanæ eccleſiæ. Cap. I. Anſel.l.1.c.12. Poly.l.1.c.17.

NOn docet à capite membra[h]diſcedere:ſed iuxta ſacrę ſcripturę teſtimonium omnia membra caput ſequantur.Nulli vero dubium eſt, quòd Apoſtolica eccleſia mater eſt omnium[i] eccleſiarum, à cuius vos regulis nullatenus conuenit deuiare.Et ſicut Dei filius venit facere voluntatem patris; ſic & vos voluntatem veſtrę impleatis matris,quę eſt eccleſia:cuius caput, vt prædictũ eſt,Romana exiſtit eccleſia. Quidquid ergo ſine diſcretione[k] iuſtitiæ contra huius diſciplinam actum fuerit, ratum haberi ratio nulla permittit.

Item Gregorius [β] *Papa quartus.*

β¶Gregorius]*Integrũ hoc caput ĩuenit ĩ epiſtola Gregorÿ quarti vniuerſis ep:ſpis p̱ Galliã,Germaniã,Europã,& vniuerſas p̱uĩcias cõſtitutis: q̃ eſt ĩ codice ſup. cita*

d¶ Auctoritate.]cũ iſte epiſcopus hoc ſua auctoritate poterat facere, & per confirmationem Papæ nihil noui iuris datur 1, ut inf. diſt. proxi.precceptis,qui enim confirmat,nihil donat; vt extra de fid.inſtr.ĩter dilectos: ĩ quo eſt ergo maioris auctoritatis?Dicunt quidã,ꝙ ſolet plus timeri,& c.ut 23.d.quãquam immo dico,quod auctoritas Papæ,vel eius confirmatio id quod min⁹ fuit ualidũ facit ualidum, ut extra de trãſac.c.1.Itẽ quia nulli preter auctoritatem Roman. Põt.licet illud reuocare,ut extra de confir.uti.uel ĩut c.2.2.
e ¶ Nouitates.]inf. 33.di.& hec aũt ſcripſimus. & ff.de conſti.prin.ĩ rebus ſup. 4.diſ. erit autẽ lex.
f ¶ Alterius ſcilicet contrariæ bonis moribus, ſic ſoluit cõtra inf.d.prox.nouit. contra ſic Inſt. de ſatiſda.§.ult.

1 Ad hoc 25. q.2. nõ tam nouũ.& no. ſup.ca. q. in ſũma.ibi uideas.Arch.

Confirmationis Papalis effectus.

2 De hoc ẽt legit, & no. 17. q. 4. ſ.iter. & extra de tranſla. ueniẽs. ibi. uideas. & de conſti. c. pe. & per Inn. extra de deci.dudum.

QVòd abſq;. Hæc diſtinctio diuiditur in tres partes. In quarum prima probat quòd bona conſuetudo ſeruanda eſt ſecũda ibi, [Hoc aũt] tertia ibi, [De his.].CASVS. in ſuperiori di. oſtendit, ꝙ cõſuetudo Rom. Ec.eſt ſeruãda. nũc. uero oſtẽdit,quod à conſuetudine Rom. ec.non eſt recedẽdũ ſine cauſa,& ſine diſcretione. Et ad hoc ꝓbandum inducit prima duo cap. à contrario ſenſu.Addit etiam, ꝙ bona conſuetudo eſt ſeruanda, mala uero reſecanda: & quòd conſuetudo metropolit. eccleſiæ eſt ſeruanda in prouincia,exceptis monaſterijs.

g ¶ Quod.]ideſt,ut noua conſuetudo teneatur. In hac 12. diſtin. magiſter proſequitur materiam præcedentis diſtin.ſcilicet, quod conſuetudo ſit ſeruanda, quæ non eſt contraria iuri naturali,uel conſtitutioni. In fine dicit, quod omnes eccleſiæ debeant ſeruare conſuetudinem Metropolitanæ eccleſiæ,ut inf.ead.diſt.de his. niſi ſint monaſteria,ut ibi dicitur. Ponit autem in principio duo c.per quæ uult interpretari ult. c. præcedentis diſtin. ubi dicitur, quòd à conſuetudine Rom. Ecc. deuiare non debemus, & ſic intelligit, quòd ſine diſcre

dictum Lau.eſt 56.diſt.c.2.in ſi.Hu.tenet contra.

NOn decet.]CASVS. quidam epiſcopi deuiabant à regulis Rom.Ecc.quare Calixtus Papa ſcripſit omnibus epiſcopis, ut ipſi tanquam membra Roma. Eccl. quæ eſt caput,non diſcedant ſine diſcretione:ſed uoluntatem eius faciant uelut ſuę matris:ſicut Chriſtus uenit facere uoluntatem patris.

h ¶ Membra:]ſic inf. de conſec.diſt.3.celebritatem, & in auth.de ecclẽ.titu.in princip.3.Et eſt hic ar.idem iuris eſſe in toto,quod in parte 4.ut 1.q.3. ſi quis epiſcopus ubi de hoc.

i ¶ Omnium.]ergo & Græcorum,ut 24.q.1.rogamus.

K ¶ Diſcretione.] nunquid ergo cum diſcretione licitum eſt contra illam agere?certe non,ut 17. q. 4. §. qui autem.unde hic uacat arg.à contrario ſenſu.

3 Lauren.

4 Nam quod ius eſt in toto quo ad totũ: & in parte quo ad partem.ff.de adm.tuto. ſi duo.& de teſu. qui ſcit in prin. ſecũdum Io. de Fant.

Præ-

PRæceptis.] CASVS. Quidam Patriarchæ, vel archiepiſcopi contra ſtatuta Ro. eccleſiæ faciebant epos ſine licẽtia ſedis Apoſt. alios deponendo: quos Greg. reprehẽdit, dicẽs, ꝙ accuſatio epiſcoporũ, & depoſitio ſicut quæſtio fidei tm̃ ad ſedẽ Apoſtolicam ſpectant: ſicut antiqua ſtatuta declarãt, quæ Greg. in hoc c. confirmat, nihil nouum circa hoc ſtatuendo: quare præcipit eis Greg. ne caput ſuum omittant, vnde normam aſſumere debent, & qui contra hoc fecerit, deponetur.

a ¶ Non dura.] Quamuis graue, & intolerabile ſit, tñ adimplẽdum eſt, vt 19. diſt. I memoriã. & 100. d. 1. ꝗ morẽ. vel aſſignetur ratio quare adimpleri nõ poſſit, vt extr. de reſcrip. ſi quando.

b ¶ Non nouum.] arg. ꝙ nõ dĩ nouũ, quod qñque ſtatutũ fuit: licet modo renouet. 1 vt 24. q. 1. Achatius, & 34. q. 1. nõ ſatis. vnde ſi epiſcopus iurauit, ꝙ ñ alienabit nouũ feudum, tñ feudum de nouo vacans poteſt licite alienare, vt extra de feu. ex parte. Item habes hic, ꝙ per cõfirmationẽ Papæ non datur ius nouum, vt extra de cõfir. uti. vel inuti. cum dicta. Quid iuris ſit, dixi de hoc 5. diſt. prox. c. vlt.

1 Et eſt arg. contra illos qui innouatas quæſtiones uilipendunt 22. diſ. renouantes. 10. q. 1. antiquos. Lau.

c ¶ Cauſatio epiſcoporũ.] Solus enim Papa poteſt cõdemnare epm, licet ab alio poſſit abſolui, vt 3. q. 6. quamuis & c. dudũ. & 5. q. 4. duodecim. Itẽ ſolus Papa reſtituit eum, vt 2. q. 6. ideo. 1. Itẽ ſolus agit de eorũ renũciatione, vt 6. q. 3. denique. & de eorum mutatione, vt 7. q. 1. mutationes; & de eorũ exẽptione, ut 16. q. j. frater.

Papa ſolus condemnat epiſcopos.

ro, Bibliotheca monaſterij Dominicanorũ Initiũ uero ẽ etiã in epiſt. Anaſtaſii II *ad Anaſtaſium Auguſtum, c 6.*

¶ Apoſtolicis præceptis nullus ſuperbè reſiſtat. C II.

Anſel. l. 1. c. 20. Polyc. l. 1. tit. 17.

PRęceptis Apoſtolicis non dura [a] ſuperbia reſiſtatur, ſed per obedientiã, quæ a ſancta Romana [eccleſia, † & Apoſtolica auctoritate iuſſa ſunt, ſalutiferè impleantur, ſi eiuſdẽ ſanctæ Dei eccleſiæ, quæ eſt caput veſtrũ, communionem habere deſideratis. *& poſt multa.* ¶ Non nouum [b] aliquid præſenti iuſſione præcipimus; ſed illa, quæ olim videntur indulta, firmamus: cum nulli dubiũ ſit, ꝙ non ſolum Pontificalis cauſatio † [c], ſed omnis ſanctæ [a] religionis relatio ad ſedem Apoſtolicam, quaſi ad caput eccleſiarum debeat referri, & inde normã ſumere, vnde ſumpſit exordium; ne caput inſtitutionis videatur omittere. Cuius auctoritatis ſanctionem omnes teneant ſacerdotes, qui nolũt ab Apoſtolicæ petræ, ſuper quam Chriſtus vniuerſalem fundauit eccleſiam, ſoliditate diuelli. Si quis hæc † Apoſtolicæ ſedis præcepta non obſeruauerit, percepti honoris eſſe hoſtis non dubitetur.

† abeſt ab ori. & aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus.

† al. accuſatio.

† al. hoc præcepto ſedis Apoſtolicæ præcepta] orig.

a ¶ Sanctæ religionis.] *Sic emendatũ eſt ex ipſa epiſtola, & aliquot manuſcriptis Gratiani codicibus, inductis his vocibus* ſpei Romanæ eccleſiæ.

Item Leo ix. Michaeli epiſcopo Cõſtantinopolitano, epiſt. 1. c. 29 & Nicolaus 1. epiſt. 2 ad Photium.

¶ Non eſt reſiſtendum conſuetudini, cui canonica non obſtat auctoritas. Cap. III.

Iuo p. 4. c. 223. & par. 5. c. 44. Pann. l. 2. c. 155.

SCit ſancta Romana eccleſia, quòd nihil obſunt ſaluti credentium diuerſæ pro loco & tempore cõſuetudines [d]; ſi illis canonica non obſiſtat auctoritas, pro qua eis obuiare debeamus: vnde nil iudicamus eis debere, vel poſſe reſiſtere. †

† abreſſit.

¶ *Caput hoc cõfectũ eſt ex duobus lõgè diuerſis locis. Nã vſque ad ver.* ſi illis, *ſumptũ eſt ex prima epiſtola ſeu libello Leonis ix aduerſus inauditas præſumptiones Michaelis Conſtantinopolitani, & Leonis Acridani epiſcoporũ, c. 29 vbi loquens de Romana eccleſia ait:* Scit namque, qa nihil obſint ſaluti credentiũ diuerſæ ꝓ loco & tpe conſuetudines, qñ vna fides per dilectionẽ operans bona, q̃ pôt, vni Deo cõmendat oẽs. *& hæc fere ab Iuone, & in Pannormi referũtur. Altera vero pars accepta eſt ex epiſtola ſecũda Nicolai ad Photiũ q̃ incipit,* Poſtquam B. Petro. *Ibi enim habentur hæc:* De cõſuetudinibus, quas nobis opponere niſi eſtis, ſcribentes per diuerſas eccleſias diuerſas eſſe conſuetudines: ſi illis canonica non obſiſtat auctoritas, pro qua obuiare debeamus: nihil iudicamus, vel eis reſiſtimus.

SCit ſãcta.] CASVS. Reuertitur mõ Gratianus ad ꝓpoſitũ ſuũ, oſtẽdẽs ꝙ conſuetudo quæ non obuiat iuri naturali, uel conſtitutioni, eſt ſeruanda. Dĩ ergo in hoc c. ꝙ bene poſſunt diuerſæ cõſuetudines ꝓ locis & tpibus obſeruari, dũmõ illis canonica auctoritas ñ obſtaret, nec obeſt hoc ſaluti credẽtiũ.

d ¶ Cõſuetudines.] ut 31. di. aliter. & de cõſe. diſ. 4. de trina. & de conſecr. diſt. 2. quotidie.

Item Hieronymus ad Lucinium, epiſt. 28.

¶ Cõſuetudines, quę fidei non officiunt, vt à maioribus traditæ ſunt, obſeruentur. Cap. IIII.

ILlud breuiter admonendum puto, traditio-

ADDITIO. Ad idẽ ſupra, ca. diſt. illa.

ILlud.] CASVS. Lucinius inueniebat uarias

varias conſuetudines, & diuerſas, vnde dubitabat vtrum altera deberet alteri præiudicare, & de hoc Hieron. conſulebat, qui reſpondit dicens, ꝙ conſuetudines à ſanctis patribus traditæ obſeruari debeat quæ fidei non obſtant: nec vnius loci conſuetudo alterius loci conſuetudine debet ſubuerti. Tria aũt ſequẽtia capitula plana ſunt.
a ¶ Traditiones.] i. cõſuetudines. 8. diſt. quæ contra mores.
b ¶ Præſertim.] i. tantum. ſic ponitur 11. q. 3. ſi qs epiſcopus dãnat⁹, & 16. q. 3. p ſingulas 7. q. 1. ſi quis presbyter. & 27. q. 2. multorũ. Et dic non officiant. id eſt, quę fidei nõ aduerſent vl' moribus bonis. vt ĩſa. ca. oĩa.
c ¶ Contrario more.] arg. eſt hic contra epiſcopos qui ſic argumentantur contra eccleſiam aliquam: ex quo aliæ eccleſię hoc, vel illud faciunt: ergo & iſta idem faciet. Reſpõdeatur ergo eis, ꝙ conſuetudo vnius eccleſię non ſubuertitur pp contrarias conſuetudines aliarũ. ar. tñ eſt pro eis; 100. diſt. contra morẽ. extra de cenſi. ex parte 1. arg. cõtra extra de ca. mo. dilectus circa fi. Io. Sol. q̃libet eccleſia faciat id qđ aliæ faciũt de

nes [a] eccleſiaſticas, præſertim [b] quæ fidei non officiunt, ita obſeruandas, vt à maioribus traditæ ſunt, nec aliorũ conſuetudinem, aliorum contrario more [c] ſubuerti.

Item Nicolaus Hincmaro archiepiſcopo.

¶ Traditiones a Patribus inſtitutæ non ſunt infringendæ. Cap. V.

Iuo p. 4. c. 212. Pann. l. 2. c. 156.

RIdiculum eſt [d], & ſatis abominabile dedecus, vt temporibus noſtris vel falſo inſimulari ſanctam Dei eccleſiã permittamus, vel eas traditiones, quas antiquitus à Patribus ſuſcepimus; pro libitu ſemper errantium infringi patiamur.

¶ *Habetur in epiſtola ſcripta Hincmaro, & cæteris archiepiſcopis & epiſcopis in regno Caroli eccleſias regẽtibus, quæ extra in codice iã memorato Bibliotheca Dominicanorũ, & ex ea caput hoc locupletatũ eſt. Nã antea breuius erat, vt etiam apud Iuonẽ, & in Panormia.*

Item Iuſtinianus Inſtitutionum lib. 1. tit. 2.

¶ Diuturni mores pro lege ſunt habendi. Cap. VI.

Iuo p. 4. c. 194. Pann. l. 2. c. 160.

DIuturni [e] mores conſenſu vtentium approbati legem imitantur.

Item Cod. lib. 8. tit. quæ ſit longa conſuetudo. l. 1.

¶ Quidquid contra longam conſuitudinem fit, reuocari oportet. Cap. VII.

Iuo p. 4. c. 201. Pann. l. 2. 162.

COnſuetudo [f] præcedens, & ratio, quæ cõſuetudinẽ ſuaſit, tenẽda eſt. Et quidqd [a] contra longã [g] con-

iure cõi. 61. diſt. miramur niſi præſcripſerit, vt extra de præſcri. auditis. vel niſi habeat priuilegiũ 16. q. 1. hinc etiam. B. Ex his duobus c. vi ꝙ iudex delegatus iudicabit ſecundũ conſuetudinem loci, vt inf. ea. d. illa. & ſup. d. 8. c. q̃ contra mores, vbi dicit, nulla ciuis, vel peregrini. & extra de conſue. cum olim. in fi. & de cog. ſpiri. ſuper eo. & optime extra de eo, q mit. in poſſ. cum veniſſet. & C. de ædi. pri. an in totum. vbi dr, ꝙ iudex ſeruabit 2 ea quæ in oppido frequẽter ſeruata ſunt. 3 Et legatus ſeruabit conſuetudinem prouincię: nam magnum exiſtimant ꝓuinciales ſibi ſeruari cõſuetudines ſuas. ff. de offi. procon. obſeruare. Item lex præcipit, ꝙ iudex ſeruet conſuetudinẽ ꝓuincię. ff. de teſta. l. 3. in fi. Econtra ꝓbat. ꝙ iudicabit ſcđm ius Romanum. vt ſup. d. proxi. c. vlt. & c. conſuetudinis, & in ſatiſdatione dicit lex ſeruãdã conſuetudinem vrbis Romanæ, vt inſti. de ſatiſd. §. vlt. extra de ſen. & re iud. in cauſis & c. cum cauſa. & 25. q. 2. ſeruatis. in fi. Itẽ qa delegatus non ſua. ſed delegãtis vice fungitur 4 vt 93. diſt. c. vlt. ext. de offi. dele. ſane 2. ff. de offi. eius cui mãda. eſt iuriſdictio. l. 1. & 2. itẽ magnum ſequeretur incõueniẽs, ſi ſcđm conſuetudinem loci iudicaretur, quia ſi illa loca haberent diuerſas conſuetudines in quibus iudicatur: iã ſequeretur ꝙ eadem cauſa regeret ſcđm conſuetudines contrariis. 12. q. 2. monemus. Itẽ vi. ꝙ ſcđm cõſuetudinem rei ſit iudicãdũ: tñ qa actor ſp ſequitur forũ rei. vt 11. q. 1. experiẽtiæ, tñ quia fauorabiliores rei ſunt, q̃ actores. ff. de reg. iur. fauorabiliores. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ ſi aliqui ſe ſponte ſubijciant iudicio alicuius, vel ſponte petant iudices delegatos, ꝙ ſemper ſecundum conſuetudinem delegantis iudicandũ ſit. Si autem inuitis datus ſit iudex: tunc iudicabitur ſecundum conſuetudinem litigantium, & potius ſcđm conſuetudinẽ rei, q̃ actoris, vt in d. l. fauorabiliores. Melius ẽ diſtingui, aut appellatur ad Papam aut non: ſi propter appellationem obtinetur iudex, dico tunc delegatum dẽre ſequi conſuetudines illius loci a quo eſt appellatum. qa iudex appellationis tenetur ſequi legem prioris ſtilæ, ut in auth. coll. 8. vt cum de app. cog. in princ. argu. ad hoc extra de teſt. Raynutius. vbi iudex ap. ſequitur conſuetudinem loci a quo fuit appellatũ. Sed ſi ſine ap. impetretur iudex: tunc tenetur ſequi conſuetudinem delegantis. argu. ad hoc ff. de cond. & dem. quæ conditio. in fi. Io. Ego credo, ꝙ iudex iudicabit ſecundum conſuetudinem rei, cũ actor forum rei ſequatur: vt extra de for. compe. cum ſit generale. niſi ratione contractus, vel maleficij factus ſit de foro alterius: quia tunc ſeruabitur conſuetudo loci vbi contraxit, vel vbi deliquit. vt 8 d. quæ contra mores, & extra de for. compe. c. vlt. Bar. con.

Cõſuetudo rei dẽt a iudice ſeruari.

c ¶ Contrario more.] C. de temp. in integ. reſt. l. vlt. contra vbi dicitur, ꝙ abſurdum eſt ex locorum differentia aliquod induci diſcrimen. Sol. verum eſt, quod propter loca diuerſa non debet induci ius diuerſum: niſi alia ratio ſubſit 20. diſt. ſciendum.

d RIdiculum eſt.] ff. de interdictis, & relegatis, l. relegatorum, §. vltimo.

DIuturni. Hoc dicitur Inſtit. de iure naturali. §. ex non ſcripto.

f COnſuetudo] vbi non eſt contraria iuri ſcripto.

g ¶ Contra longam.] Sed longum eſt illud quod eſt x. vel xx. annorum, ut C. de præſcri. long. temp. per totum. Non ergo requiritur, ꝙ conſuetudo excedat hominum memoriam, ut dicunt quidam uel etiam, ꝙ ſit præſcripta. Sed illud uerum eſt, ubi conſuetudo non eſt contra ius. vel quando eſt uetuſta: ita ut excedat memoriam hominum, ff. de aqua plu. arcen. in ſumma. §. item uarus. quia tunc habetur loco conſtitutionis, ut l. hoc iure §.

1 Et c. ſopire vbi de hoc, &c. ſuper eo. vbi de hoc. extra de offi. archi. ca. fi. vbi plene de hoc per Inn. & facit ad hoc quod not. extra de decimis, quoniã Iudex iudicando an loci conſuetudinem ſeruare debeat.
2 In iudicando.
3 Scilicet in ſimili genere controuerſiarum. Archid.
4 Idem Bal. in l. aduerſus. C. ſi ad uer. rem iu. & Alex. de Imo. in l. ſo- let. ff. de iu- riſ. om. iu. [illegible]

iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quoti.& æſti.vbi autem eſt iuri contraria,requirunt ea,q no.s.8.diſt.fruſtra. 1

NOs conſuetudinem.] CASVS. In Numidia erant multi Donatiſtæ, quos cum ad eccleſiam redibant archiepiſcopi, & primates de cõſuetudine in epiſcopos pro-

ſionis & proprie. Item eſt hic argu. quòd perſona, quæ aliàs eſt ineligibilis ratione conſuetudinis fit eligibilis & ſic extra de clericis cõiug. cũ olim. 2 & ff. de decu. non tantum. in fi.arg. contra, extra de conſuet.cum venerabilis. Item habes hic, quòd diſpenſatur in uno

1 Sub.& tñc ꝓfertur: vel qñ eſt uetuſta, ita ꝙ excedit memoriam hominũ. ff.de aq. plu. arc. l.in ſumma. §. Caſſius. Tunc aũt loco conſtitutionis hr, ut d.l.hoc iure. §. ductus aquæ Laur.

ſuetudinem fiet, ad ſolicitudinem ſuam reuocabit præſes prouinciæ.

a ¶ Quidquid.) *In originali eſt* & ne quid contra longam conſuetudinem fiat, *ſed quoniam rubrica videtur magis conuenire lectioni Gratiani, quæ eſt etiam apud Iuonem & in Pannormia, non eſt mutatum.*

Item Greg vniuerſis epiſcopis Numidiæ, li.1.epi.75.

¶ Immota permaneat conſuetudo, quæ contra fidem catholicam nihil vſurpare dignoſcitur. C. VIII.

ſup. diſt. 11. c.conſuetudinem. Iuo p.4.c.204.

NOs conſuetudinem, quæ tamen contra fidẽ catholicã nihil vſurpare dignoſcitur, immotã a permanere concedimus, ſiue de primatibus b conſtituendis, ſiue de cæteris capitulis, exceptis ijs, qui ex Donatiſtis ad epiſcopatum perueniunt: quos prouehi ad primatus dignitatem (etiam cum c ordo d clericorum ß eos ad locũ eundem deferat) modis omnibus prohibemus. e Sufficiat autem illis commiſſæ ſibi plebis † curam gerere, nõ autem etiam illos antiſtites, quos catholica fides in eccleſiæ ſinu & edocuit, & genuit, ad obtinendum culmẽ primatus anteire.

† *tantum modo*] orig.

ß ¶ Ordo clericorum.] *Sic ẽt legitur in aliquot uetuſtis Grat. & in aliquibus B.Greg. codicibus: ſed auctor gloſſæ non videtur habuiſſe uerbũ* clericorum: *quemadmodum neq; Iuo neq; pleraque Gratiani manuſcripta exẽplaria, neque aliqua etiam B Greg. operum editiones.*

Idem Gregorius ad Maximum Salonitanum epiſcopum lib.7 reg. epiſt.81.

¶ Non negantur quæ conſuetudinis ſunt. Cap. IX.

QVemadmodum illicita perpetrari nõ patimur, ſic f quæ ſunt conſuetudinis non negamus.

Idem Gregorius ad Auguſtinum Anglorum epiſcopum, reſp.3.

¶ Non locus conſuetudinem, ſed conſuetudo locum commendat. Cap. X.

Iuo p.2.c.80.

NOuit fraternitas tua Romanę eccleſię cõſuetudinẽ, in qua ſe meminit enutritã Sed mihi placet, vt ſiue in Romana, ſiue in Gallicorũ, † g ſiue ĩ qualibet eccleſia aliquid ĩuenisti, qđ plus omnipotẽti Deo poſſit placere, ſolicite eligas, & in Anglorum eccleſia, quæ adhuc in

† *Gallicanorum*] orig.

† *Gallicana.*] Iuo.

ordine cum aliquo, qui tamen non poteſt ꝓmoueri ad ſuperiorem ordinẽ, ut 34. diſt. lector & 1. q.5.c.1.& q.7. ſaluberrimum. põt.n. aliquis habere minorem honorem, q non poteſt habere maiorem, vt ff.de in terd. & rele.relegatorum, §. vlt. & 15. quæſt. vlt.c.1.

c ¶ Etiã cũ.] i.q̃uis.

d ¶ Ordo. Licet ſint talis ordinis, ꝙ poſſint eſſe primates.

e ¶ Prohibemus.] 23.q.4.ipſa pietas.3 ver. item ſi cõtra.1. q.1. ſi qs hæreticæ. 1.q.7. c.1. & c.conueniẽtibus contra. Sol.de iure communi eſt, ꝙ nullus rediens ab hæreſi poteſt ordinari. 1.q.7. c. 1. ſed diſpenſatur cum eis multipliciter. Diſpenſatur.n. cum eis quandoque ſemiplene, qñ ad minores ordines ꝓ mouentur, vt 1.q.1. ſi quis hęreticæ, plena eſt, qñ poteſt fieri ſacerdos, & non vltra 1.q.7.cõueniẽtibus. plenior qñ poteſt fieri epiſcopus: ſed non primas, ut hic, pleniſſima quãdo ad omnes ordines, & dignitates promouetur. 23. q. 4. ipſa pietas. Io.

QVemadmodũ.] CASVS. Huius capit. per ſe patet.

f ¶ Sic.] ſimilis cõparatio eſt. 2. quęſt. 1. ſicut ſine. Io.

NOuit.] CASVS. Gregorius miſit Auguſtinũ monachũ ſuũ ad ꝓdicãdũ

2 Põt dici id quod dr̃ in hac decr. pl9 fieri pp ſcandalũ vitãdũ: q̃ pp cõſuetudinẽ, ut in hoc c. eos cõſuetudinem.

3 Hoc c. potius eſt concordantia cũ hoc, & ibi tales permittãtur ep̃ari, ſm Hugo.

Rediens ab hæreſi an poſſit ordinari.

promouebant: cum hæc conſuetudo eſſet contra eccleſiaſticas conſtitutiones. Dicit ergo Papa in cæteris articulis conſuetudinem eſſe ſeruandam. In promotione verò Donatiſtarum ſeruari non debet, licet in dignitatibus ex diſpenſatione tolerentur, cum in quibuſdam antea conſiſtebant.

Conſuetudo in electione attenditur.

a ¶ Immotam. Contra extra de conſue.cum venerabilis, ſed ibi de conſuetudine circa ſtatuta canonum, ut 22.q.1.& iurabunt.

b ¶ De primatibus.] ar.eſt hic ꝙ cõſuetudo attenditur in electione, vt 24.q. 1.pudenda, in fi.& extra de elect. cum inter vniuerſas, & c. cum eccleſia, de cauſa poſſeſ-

Anglicis, qui iuit, & conuertit eos, & factus eſt ibi epiſcopus. Vnde quæſiuit a Gregorio, an ſm conſuetudinẽ Romanæ eccleſiæ, quam Aug. bene nouit, deberet Angliam informare? Et reſpondet Greg. ꝙ vbicunque inuenerit bonas conſuetudines, illas aſſumat, quibus in vnũ collectis Anglicorũ mores informet. nec dẽt pp locĩ dignitatẽ conſuetudinem approbare, quia nõ res pp loca, ſed loca pp res, & conſuetudines ſunt amanda.

g ¶ Siue in Gallicorum.] ſup.proxi. diſt.c.vlt.contra. Sed ibi de generali conſuetudine. Vel ibi de illa, quæ cõſiſtit in ordine.54.diſt.ex antiquis, hic de illa, quæ conſiſtit in obſequijs.

a ¶ Res.]

a ¶ Res.] idest conſuetudines quaſi dicat non ideo eſt comprobanda conſuetudo mala, quia bonus locus eſt. 40. diſt. non loca.
ADDITIO. Nec bona conſuetudo repellenda eſt, ideo quia locus ſit uillis ac ignobilis, ſecundum Hug.

e ¶ Liberas.] Hic dicit Aug. ꝙ liberum eſt Sabbato ieiunare quantū ad extraneos, non quantū ad illos ubi talis cōſuetudo ſeruata eſt. Sed contrariū dicit Inn. ī. de conſecr. diſt. 3. Sabbato. Sed ibi loquitur de conſilio. Vel ſpecialiter illud præcipitur Romanis. 76. diſt. utinam.

fide noua eſt, inſtitutione præcipua, quæ de multis eccleſijs colligere poteris †, infundas. Nō enim ꝓ locis res [a], ſed pro rebus † loca amanda ſunt. Ex ſingulis ergo quibuſque eccleſijs quæ pia, quæ religioſa, quæ recta ſunt, elige: & hæc quaſi in faſciculum collecta apud Anglorū mentes in conſuetudinem depone.

† potuiſti] orig.
† bonis rebus] ori.

Item Auguſtinus ad Ianuarium, epiſt. 118 c. 1.

¶ Quod neque contra fidem, neque contra bonos mores eſſe conuincitur, indifferenter eſt habendum. Cap. XI.

ILla autem, quæ nō ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obſeruantur, datur intelligi [b] vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenarijs concilijs, quorū eſt in eccleſia ſaluberima auctoritas, commendata [c], atq; ſtatuta retineri [d]: ſicuti ꝙ Domini paſſio, & reſurrectio, & aſcenſio in cœlū, & aduentus de cœlo Spiritus ſancti, anniuerſaria ſolennitate celebrātur: & ſi quid aliud tale occurrerit, quod ſeruetur ab vniuerſa, quacunq; ſe diffundit, eccleſia. ¶ Alia vero, quæ per loca terrarū, regioneſq; variātur, ſicuti eſt, quòd alij ieiunant Sabbato, alij vero non; alij quotidie communicāt corpori & ſanguini dominico, alij certis diebus accipiūt; alibi nullus dies īntermittitur, quo non offeratur; alibi Sabbato tantū & dominico, alibi tantū dominico; & ſi quid aliud huiuſmodi animaduerti pōt; totum hoc genus rerum liberas [e] habet obſeruatinones. Nec diſciplina vlla eſt in his melior graui, prudētiq; Chriſtiano, quam vt eo mō agat, quo agere viderit eccleſiā, ad quamcunque forte deuenerit. Quod enim neq; contra fidem, neq; contra bonos mores iniungitur † indifferēter eſt habendū; & pro eorum inter quos viuitur, ſocietate [f] ſeruandū eſt. Mater mea [α], Mediolanū me conſecuta inuenit eccleſiam Sabbato non ieiunantē: cæperat fluctuare quid ageret. Tūc ego cōſului de hac re beatiſſimæ memoriæ virū Ambroſium. At ille ait; cū Romam venio, ieiuno Sabbato; cū Mediolani ſum, non ieiuno. Sic etiā tu, ad quam forte eccleſiā veneris [g], eius morē ſerua, ſi cuiquam non vis eſſe ſcandalo, nec quendam tibi. Hoc, cū matri renunciaſſem, libenter amplexa eſt [h].

ibidem c. 2.

fere idem epiſt. 119 cap. 18.
† al. eſſe conuincitur.

α ¶ Mater mea.] *In hoc capite, quemadmodum & in ſequenti, multa.*

ILla autem.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes In prima parte quærebat Ianuarius ab Auguſtino, quare gñaliter per totū orbem ſeruētur paſſio Dñi. reſurrectio, & aſcenſio: & his ſimilia: cū non inueniatur in auctoritate. ꝙ illa ſeruari ꝓcipiat? Et rñdet Augu. ꝙ iō ſeruantur, quia intelligere debemus, & credere hoc eſſe traditum ab Apoſtolis, vel à cōcilijs ſtatutum. vnde debent ab vniuerſis ſeruari. In ſcđa parte, quæ incipit ibi, [Alia uero.] dr. ꝙ particulares cōſuetudines liberam habēt obſeruantiā: nec ad alios q ibi non habitant, pertinēt. ſicut eſt de ieiunio Sabbati, & de quotidiana ſumptiōe corporis Chriſti, & de his ſimilib. & hoc ꝓbaī exemplo Ambroſij. Nam cū mater Auguſtini iuiſſet Mediolanū, & dubitaret utrum deberet ieiunare die Sabbati: cum ibi eccleſia nō ieiunaret, Aug. conſuluit Ambroſium ſuper hoc, qui reſpondit: Cum ſum Romæ, Sabbato ieiunio: cū ſum Mediolani, nō ieiuno, & tu Auguſtine ad quãcumq; eccleſiam veneris, eius morē ſerua: ne ſcandalum generetur alicui ꝑ te. Hoc cum Au. renūciaſſet mři, libēter amplexa eſt.
b ¶ Intelligi] arg. quòd præſumēdum eſt conſuetudinē eſſe iuſtam, & ex iuſta cauſa proceſſiſſe, niſi probetur cōtrarium arg. contra. infra eadem diſt. omnia, & 68. diſt. chorepiſcopi. & extra de cenſi. peruenit. ubi habes, ꝙ licet ordo chorepiſcoporum diu ſeruatus ab omnibus fuerit: tamen aboletur, quia cauſa inſtitutionis ignoratur 1. Sed illa conſuetudo mala fuit & oneroſa, & ideo fuit extirpata. Hic autem loquitur de bona conſuetudine, & non oneroſa, vt in Auth. de referen. §. ſi. Item eſt hic argu. quòd ex tempore præſumitur aliquid eſſe debitum, vt 18. q. 2. ſeruitium.
c ¶ Commendata.] eſſe.
d ¶ Retineri.] idest, ut retineantur.

Cōſuetudo præſumitur iuſta.
1 Poteſt dici ſecūdum Laur. ꝙ non negat Damaſus eos in concilijs inſtitutos fuiſſe: ſed cauſam inſtitutionis dicit ſe neſcire.

f ¶ Societate.] arg. quòd quilibet tenetur viuere ſecundum conſuetudinem illorum inter quos verſatur, vt ſupra 8. diſtinct. quæ contra. & 41. diſtinct. quiſquis. B. Vnde verſus.
Si fueris Romæ, Romano uiuito more:
Et ſi ſis alibi, viuito ſicut ibi.
g ¶ Veneris.] arg. ꝙ viatores tenentur ſequi conſuetudinem loci ad quem veniunt, ut hic. & ſup. di. 8. quę cōtra. arg. cōtra. ff. de iud. hæres abſens. Sol. ut in diſtinct. 100. quæ contra: quia refert an ſint moraturi, an cito receſſuri, uel an ſit conſuetudo apparens uel latens.
h ¶ Amplexa eſt.] ſed fortè non libenter ieiunauit.

HOC

HOC AVTEM. Hæc eſt ſecunda pars, in qua dr̃, ꝙ licet conſuetudo nõ ſit contra fidem, ſi tamen agrauat, remouenda eſt ſi poteſt fieri ſine ſcandalo. Io. de Fan.
CASVS. Hic aſſignat Gratianus, ꝙ ſupradicta cap. loquuntur de generali cõſuetudine, vel particulari rationabili, quæ omnino ſeruari debent, & ſi malæ, vel oneroſæ conſuetudines ſint, reſecari debent opportunitate inuenta. & ad hoc probandum inducit capitulum ſequens.

sunt emendata ex B. Aug. ac nõnulla etiam addita. Ab hoc tamen loco vsq; in finem. quoniam verba B. Augustini ante erant in epitomen redacta, nihil additum est.

3 *Hoc autem* [a] *de consuetudine illa intelligendum est, quae uel uniuersalis ecclesiae usu, uel temporis prolixitate roboratur. Caeterum si pro varietate temporum, vel animorum, vel locorum, varia consuetudines introducantur, inuenta opportunitate resecanda sunt potius, quam obseruandae.*

Vnde Augustinus scribit ad inquisitiones Ianuarij, epist. 119 c. 19.

Iuo p. 4. c. 206. Pann. l. 2. c. 168.

¶ Reſecanda ſunt quæ neque auctoritate, neq; moribus Vniuerſitatis comprobantur. Cap. XII.

† *vniuersa.*] orig. Iuo, Pann.

OMnia talia, [b] quæ neq; ſanctarũ ſcripturarũ auctoritatibus continentur, nec in concilijs ep̃orum ſtatuta inueniuntur, nec conſuetudine vniuerſalis † eccleſiæ roborata ſunt, ſed diuerſorum locorum diuerſis moribus innumerabiliter variantur, ita vt vix, aut oĩno nũquam inueniri poſſint cauſæ [c], quas in eis inſtituendis hoĩes ſecuti ſunt, vbi facultas [d] tribuitur, ſine vlla dubitatione reſecanda exiſtimo. Quamuis. n. neq; hoc inueniri poſſit, quomodo contra fidem ſint; ipſam tamen religionem [e], quam pauciſſimis [f], & manifeſtiſſimis [g] celebrationum ſacramẽtis miſericordia Dei eſſe liberam voluit, ſeruilibus oneribus † premunt, vt tolerabilior ſit cõditio Iudæorum qui etiam ſi tempus libertatis nõ agnouerint, legalibus tamen ſacramentis †, non humanis præſumptionibus ſubijciuntur.

† *al. adeo seruilibus.* † *operib.*]

† *al. prouinciales.* † *al. ecclesiam.*

Item ex Concilio Toletano 11. c. 3.

¶ Omnes prouinciæ eundem in pſallendo modum teneant, quem metropolitanam ſedem † habere cognouerint. Cap. XIII.

Ephes. 4.

3 DE ijs, qui contra Apoſtoli voluntatem [h] circumferuntur omni vento doctrinæ, placuit huic ſancto cõcilio, vt metropolitanæ ſedis auctoritate coacti vniuſcuiuſq; prouinciæ ciues [i], rectoreſq; eccleſiarum vnũ eundemq; in pſallendo teneant modum, quẽ in † metropolitana ſede cognouerint inſtitutum, nec aliqua diuer-

† *al. à*

a ¶ Hoc autem.] quod ſupradictum eſt de conſuetudine ſeruanda.

b ¶ Omnia talia.] loquit̃ de cõſuetudine irrõnabili, ne ſit cõtra ſup. eo. illud.

c ¶ Cauſæ.] ar. ꝙ nõ ſufficit dicere ita ſtatutum eſt, niſi cauſa ſtatuti aſſignetur, ut extra de cenſi. peruenit, inf. 2. q. 5. conſuluiſti, inf. de cõſe. d. 1. placuit. inf. 68. d. chorepiſcopi. arg. contra ff. de leg. non omnium 1.

Statuti cauſa eſt aſſignanda.

d Facultas.] ideſt, ubi poteſt fieri ſine ſcandalo, vt 50. d. vt conſtitueretur.

1 De hoc extra de reſcri. ſi qñ. 23. q. 4. Nabuchodonoſor. ĩ prin.

e ¶ Religionem.] Chriſtianam.

f ¶ Quam pauciſſimis.] arg. cõtra illos qui nimias fundunt orationes, ff. qđ me. cau. l. 1. quia gaudẽt breuitate Moderni, vt not. ff. eo. tit. l. 1.

g ¶ Manifeſtiſſimis.] ſup. d. 4. erit.

OMnia.] CASVS. Quædam conſuetudines oneroſæ inueniebantur, quæ nec auctoritatibus ſcripturarum, nec in concilijs epiſcoporum, nec conſuetudine vniuerſali roboratæ erant, & vix ratio poterat inueniri quare eſſent inuentæ. Vnde Iannarius ab Auguſtino quæſiuit, an tolerandæ eſſent? Et reſpondet, ꝙ non immo reſecandæ cum ſe facultas obtulerit, quia Deus uoluit religionem Chriſtianam liberã eſſe in pauciſſimis ſacramentis: nec eam voluit ſeruilibus oneribus premi, quæ hodie in tantum eccleſiam premunt, ut tolerabilior ſit conditio Iudæorum quàm noſtra qui licet legẽ Chriſti non ſuſceperint: legalibus tamen ſacramentis, non præſumptionibus ſubijciuntur humanis.

DE ijs.] Hæc eſt tertia pars, in qua dr̃, ꝙ ꝯſuetudo ĩ celebrãdis officijs, quã obtinet metropolitana eccleſia dẽt obſeruari in omnib. eccleſijs, exceptis monaſterijs in q̃bus celebrant̃ officia ſecundum regulã beati Benedicti. Hug.
CASVS. Quidã erãt ep̃i, qui nõ ſeruabãt ordinẽ in diuinis officijs, quẽ ſeruabat metropolitana eccleſia, quare ſtatutum fuit in concil. Tolet. ut oẽs ep̃i eundem modũ in officijs ſeruent, qui in eccleſia metropolitana ſeruat̃. abbates vero officia publica. i. veſperas, matutinas, & miſſas celebrent ſicut in eccleſia principali celebrantur, alia vero officia dicant ſicut in eorũ regula continetur. Et hæc in prima parte. In ſecunda parte quę incipit ibi. Quiſquis. dicit, ꝙ ſi quis contra hoc fecerit 6. menſib. excõicationi ſubdatur. In tertia parte, quæ incipit ibi, Sub iſta, dr̃, ꝙ metropolitani debent epiſcopos prouincię cogere ſupradictum modum ſeruare, & epiſcopi ſibi ſubiectos rectores ſupradictam regulam ſeruare compellant.

h ¶ Voluntatem.] ſ. doctrinis varijs nolite abduci, vt ſ. d. proxi. nolite.

i ¶ Ciues.] ciues ergo cantant 2 cum clericis & dicunt amen. 38. d. ſedulo.

2 Ideſt, reſpondit.

ſitate cuiuſq; ordinis, vel officij a matropolitano ſe patiantũ ſede diſiungi. Sic enim iuſtũ eſt, vt inde vnuſquiſque ſumat regulas magiſterij, vnde honoris cõſecrationé accipit, vt iuxta maiorũ decreta, ſedes, q̃ vnicuiq; ſacerdotalis dignitatis eſt mater, ſit eccleſiaſticę magiſtra rationis. Abbatibus ſane, indultis officijs, q̃ iuxta voluntatem ſui epiſcopi [a] regulariter illis impleda ſunt; cętera officia publica [b], ideſt veſperas, matutinum, ſiue miſſam aliter quàm in principali eccleſia celebrare non liceat.

¶Quiſquis autem horum decretorum violator extiterit, ſex mẽſibus communione priuatus apud metropolitanũ ſub pęnitẽtiæ cenſura permaneat corrigẽdus; quatenus apud illum, & pręteritæ trãſgreſſionis culpã lachrymis diluat, & neceſſariam officiorum doctrinam ſtudioſe addiſcat. ¶Sub iſta ergo regula diſciplinæ, nõ ſolũ metropolitanus totius ſuæ prouincię põtifices, vel ſacerdotes adſtringat [c]; ſed etiam cæteri epiſcopi ſubiectos ſibi eccleſiarũ rectores obtemperare his inſtitutionibus cogant.

α ¶Prouinciæ ciues.] *In codice Lucenſi peruetuſto bibliotheca Regis catholici, & in cõcilijs impreſſis in margine legitur* prouinciæ pontifices: *quæ dictio in fine huius capitis repetita oſtendit hanc eſſe ueram lectionem. Verum in omnibus conciliorum editionibus in textu, & duobus codicibus Vaticanis legitur,* ciues.

Item ex concilio Bracarenſi 1. c. 19.

¶Ordo ſeruetur in matutinis, & veſpertinis officijs vnus, & idem. Cap. XIV.

Placuit [d] omnibus communi conſenſu, vt unus atq; idem pſallendi ordo in matutinis, vel veſpertinis officijs teneatur, & non diuerſæ, ac priuatæ, neq; monaſteriorum β conſuetudines cum eccleſiaſtica regula ſint permiſtæ.

Sententia habetur etiam in Toletano. 4. c. 2.

β ¶Neq; monaſteriorum.] *In concilio ipſo poſtremo Coloniæ excuſo abeſt uox,* neque. *In cæteris autem editionibus ſic legitur,* priuatæ monaſteriorum conſuetudines contra eccleſiaſticas regulas ſint permixtæ.

DISTINCTIO XIII.

Item aduerſus [e] naturale ius nulla diſpenſatio admittitur, niſi forte duo mala ita vrgeant, ut alterum eorum neceſſe ſit eligi.

Vnde in concilio Toletano 8. c. 2. legitur.

---

a ¶Sui epiſcopi.] Ar. g. q regimen oĩum monaſteriorum ſpectat ad epm 1 vt 9. q. 3. p ſingulas, & 16. q. 1. q vere. & 61. diſt. obitum. Sed nonne monaſter a monachorum potius ſunt ſcd̃m abbatem regenda, ad quem tota poteſtas monaſterij ſpectat. 18. q. 2. c. nulla? Sed illud verum eſt de regulis viuẽdi nõ de regulis cãtãdi 12. q. 1. non dicatis.

b ¶Publica.] Scilicet clericorum ſæcularium, quorum officia publica ſunt, cum ipſi populum habeant: ſed monachi non ſemper habent populum, vnde ipſi non faciunt publica officia, vt 16. q. 1. interdicimus.

c ¶Adſtringat.] Argu. metropolitanum poſſe ſuſpendere, & excõicare ſuũ ſuffraganeum, vt inf. 18. d. placuit, & cap. ſi epiſcopus. ĩ. 10. q. 3. qa cognouimus. 11. q. 3. ſi quis epiſcopus.

Placuit.] CASVS. huius capituli planus eſt, qui de eadem materia loqtur cum ſuperiori.

d ¶Placuit ĩ. de conſec. d. 5. cõuenit. iſtis tamen capitulis derogatur per ɔ̃triam conſuetudinem 2.

Item aduerſus.] Hæc diſtin. diuidit in duas partes, ſecũda, ibi, ¶Eſt tamen.] CASVS. Supra in 5. diſt. oſtẽdit Gratianus ius naturale pręferri alijs ĩ origine, & dignitate, & ſup. in 8. d. oſtẽdit, quod præfertur amplitudine. In hac verò 13. diſt. oſtendit, quod præfertur in ſententię rigore, quia nulla diſpenſatio admittitur ɔ̃ ius naturale in præceptis, & ꝓhibitionibus, niſi duo forte mala ita vrgeãt vt neceſſe ſit alterũ eligi, & ad hoc probandum inducit ſequentia. ca.

e ¶Itẽ aduerſus.] Aſſignauit magiſter differentiam iuris naturalis ad alia iura in origine, & dignitate, & amplitudine: nunc aſſignat differentiam eiuſdem iuris ad alia iura in ſñiæ rigore: nam contra alia iura admittitur diſpenſatio 25. quæſt. j. c. ſi. 3. ſed contra ius naturale, quod conſiſtit in præceptis, & prohibitionibus nunquã: magiſter tamen excipit, vnum caſum de perplexitate, & male. Videamus ergo quid iuris ſit de perplexitate. Dicunt quidam, q aliquis poteſt eſſe perplexus inter duo mortalia, vt Iudæi qui crucifixerunt Chriſtum, peccauerunt mortaliter. de pœn. d. 1. periculoſe, & ſi non occidiſſent, ſimiliter peccaſſent mortaliter, quia feciſſent ɔ̃ conſcientiam, quæ dictabat eis ɔ̃triũ, quia dictũ erat eis. Quicunq; fecerit ſe filiũ Dei, morte moriatur, & oẽ quod fit ɔ̃ conſcientiam, ædificat ad gehennã. 28. q. 1. c. 1. §. ex his. extra de præſcrip. qñ. Itẽ ut dicunt, poteſt aliquis eſſe perplexus * inter mortale, & veniale, vt cum aliquis q̃rit aliquẽ inimicũ ſuum, quem ſcio eſſe in loco aliquo, ſi dico quærenti illũ eſſe in loco illo, pecco mortaliter 4 quia prodo eũ ſi nego eũ eſſe, ibi, pecco ſaltem venialiter, vel ẽt mortaliter ſi ſum perfectus, vt 22. q. 2. ne qs. ſi taceo, ex taciturnitate mea præſumitur eum eſſe in loco illo. Itẽ in alio exemplo. ſi vxor petit debitum a viro, & vir negat,

Monaſteriorum regimẽ ad quem ſpectet.

1 Dicit Hug. q hoc non colligit hic, & eſt Senſus ſm voluntatem ſui epiſcopi, qa epiſcopus, hoc etiam velle debet: nõ q eis formam huius rei dare dẽat, Arc. inf. 16. q. 1. Agapitus.

Metropolitanus ſuffraganeos excommunicat.

Perplexitatis varietas.

3 Vt inf. diſ. prox. §. conſuetudinis & c. ſeq.

* *Vide D. Th. 3. ſent. d. 38. q. j. 4. quartũ.*

Mendacium ſaluans aliquem a morte an ſit mortale.

4 27. q. 2. ſi tu 35. q. 5. ſi dicat.

negat peccat mortaliter ſi reddit, uñ peccare venialiter, quia delectatio carnis non põt eſſe ſine ueniali pctõ, ut vr̃ 33.q.4.vir cum propria,& ſic eſt perplexus. 1 Similiter videtur.ꝗ aliquis poteſt eſſe perplexus inter duo venialia, ut ſi aliquis ſimplici uerbo promiſit ſe bibere plus

le opinetur vtrum que eſſe malum.
h ¶Neceſſitas.] ideſt caſus.uel refertur ad opin.ſtulti.
c ¶Reſoluere.] ideſt facere.
d ¶Quod minori.] Secundum ꝗ ipſe opinatur,cum alterum illorum non obligat ipſum.

1 Ideſt neceſſitate adſtrictus ad aliquod malum perpetrandum, ſecundũ Laur.

Iuo p.12.q.16.
Pann.lib.8.c.119.

¶Minus malum de duobus eligendum eſt. Cap. I.

DVo mala [a], licet ſint omnino cautiſſime precauenda, tamẽ ſi periculi neceſſitas [b] ex his vnũ perpetrare † compulerit; id debemus reſoluere [c], quod minori [d] nexu noſcitur obligare †. ¶Quid autem ex his leuius, quid ve ſit grauius, puræ † rationis acumine inueſtigemus. Et enim dum peierare [e] compellimur, creatorem quidem offendimus; & nos tantummodo maculamus. Cum vero noxia promiſſa complemus, & Dei iuſſa ſuperbe contemnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, & nos ipſos crudeliori gladio trucidamus. Illic [f] enim duplici [g] culparum telo perimimur †, hic † tripliciter iugulamur.

† al.ſentare] al.temperare]al.temerare.
† obligati]orig. Iuo,Pan.& Grat.
† al.pia] al.pio] al. pietatis acumine]
† al.Illinc]Grat.
† percutimur]orig.
† al.hinc]Grat.

¶In ipſo concilij capite multa antecedunt, & ſequuntur quæ perlegenda ſunt.

e ¶Peierare.] Secundum ꝗ talis opina: non enim peierat, licet nõ ſeruet tale iuramentum,ut 22.q.4.ſi aliquid.
f ¶Illic.] ideſt in iuramento.
g ¶Duplici.] Non intelligas, ꝗ in homicidio tria peccata cõmittant 3 & in piurio duo: ſed ibi dicit, ꝗ in homicidio tres offenduntur: in periurio duo. Et eſt hic ar. quòd qui plures offendit, plus peccat 94.d.ſi quis autẽ legationem,& 11.q.3.præcipue. Item eſt hic ar. ꝗ pro illo potius eſt iudicãdũ ꝓ quo plures rationes faciũt,ut ext.de proba.licet.in fi.&ꝗ potiora iura oſtenderit obtinebit 21.d.1.& C.de edi.diui Adr.tol.l.ult.Sic & deterior eſt cauſa illius, contra quẽ plura faciunt. vt 28.diſt.de Syracuſanę. Item contrariũ hic ſignatur.22.q.5.ille qui. vbi dr̃, ꝗ periurium ſit maius homicidio: ſed ibi ſoluit.
h ¶Hic.] Scilicet in homicidio.

Homicidiũ tres, piuriũ duos offendit.

3 Sub. Sed vnũ tantum ſed hoc dicit ad exaggerationem, arg. 23.q.5.relegentes ſecũdum Laur.]

Lib 40.

Item Gregorius in moralibus in c.40. Iob lib.32.cap. 18.19.& 20.

¶De eodem. Cap. II.

NEruí [i] teſticulorũ [k] Leuiathan [l] pplexi ſunt [m] qa ſuggeſtionũ † illius argumenta implicatis [n] inuẽtis. † [o]

† al.per ſuggeſtionũ.
† al.inuentionibus] orig.

plus quã poſſit: ſi plus bibat peccat venialiter.25.d.vnũ orarium.§.criminis.ſi cõtra verbum ſuum facit, peccat venialiter,vt 22.q.2.primũ. Sed dicẽdũ eſt,ꝗ nullus põt eſſe perplexus inter duo mala, qa ſm hoc ſequeretur, ꝗ aliquis ex neceſſitate teneret facere malũ: ſed dicit canõ,ꝗ Deus nunꝗ redderet interitũ, niſi ſpõtaneũ reperiretur homo habere delictũ, vt 23.q.4.Nabuchodonoſor ver.vaſis iræ. Præterea ſi ex neceſſitate teneremur aliqui mali facere, lex q̃ illud ꝓhibet, eſſet impoſſibilis; cum tñ omnis lex debeat eſſe poſſibilis. 2 ut 4.d.4.erit. perplexio ergo quantũ ad rẽ nihil eſt: ſed quantũ ad animũ,& ad ſtultã opin.alicuius perplexio aliqua eſt: vnde Iudæi non erant perplexi niſi quantũ ad animũ,& ideo debuiſſent conſulere peritiores, ut Apoſtolus, vel ſacras ſcripturas. In alio exemplo dr̃, ꝗ ille, q̃ interrogatur debet tacere: nec hoc ei nocet, ſi alter ex taciturnitate ſua aliquid præſumat. Abſit.n.ꝗ ea, quæ,&c.vt 23.q.5. de occidendis, præterea nõ ſemper ſequitur, ꝗ qui tacet cõſentit, ut 86.d.tanta. Quod aũt obijcit de vxore, nõ credo,ꝗ talis delectatio ſit aliquod peccatũ, ut 32.q.2.qdquid. Si tamen uis tenere, ꝗ ſit ibi veniale peccatum dicas cum H. q̃ vir dẽt mulierẽ petentem debitum prudenter eludere, promittendo ſe poſtea facturũ donec ipſa efferueat: & ſi nec ſic illa deſiſteret, tunc vir det ei copiam corporis ſui, vt quàm cito mulier expleuerit libidinem ſuam, ſtatim vir ſecedat, nec procedat ad actum.

2 Item q̃ ex neceſſitate peccat, pęnã non meret, quia uoluntarios reos, &c. 15.q.1. illa.

Coitus coniugalis, an careat peccato.

DVo mala.] CASVS. Statutũ fuit in concilio Tolet.ꝗ quoties duo mala inſtant, ita ꝗ alterum eligi ſit neceſſe: illud debet eligi, quod minus grauat: & illud vitari, quod magis, & hoc in prima parte. In ſcda q̃ incipit ibi, Quid autẽ.] oſtenditur qd grauius,& quod leuius. Nam ſi iuraui hominẽ interficere, magis pecco interficiendo, quam deierando; quia occidendo tripliciter pecco deierando tantum dupliciter,& ideo eligendum.
a ¶Duo mala.] Intellige quantum ad fatuã illius opꝰ qui ſe credit perplexũ; & ſic intelligas omnia verba hic poſita; non enim vtrumque illorum malum eſt: licet ille

NEruí teſticulorum.] CASVS. Hoc c.diuidiť in tres partes. In prima parte oſtenditur,ꝗ perplexitas ꝓuenit ex ſuggeſtione diaboli. In ſecunda parte, quæ incipit ibi: Quid melius,] ponuntur tria exẽpla pplexitatis. Vnum eſt de illo, qui iurat ſe celare oĩa ſecreta ſocij ſui, quẽ ſcit uelle interficere maritũ adulteræ ſuæ: ſed timet eum propter iurm.quod fecit, manifeſtare. Secundum de eo, qui malo p̃lato obedientiã fecit, timens ſi nõ obediat ei ẽt in malo, propter obedientiam quam ei fecit. Tertiũ exemplum eſt de eo, qui per ſimoniã prælaturã acquiſiuit, qui timet peccare ſi gregẽ ſibi cõmiſſũ derelinquat. In tertia parte, quæ incipit ibi. Eſt tamen, datur conſiliũ quid in huiuſmodi perplexitatibus ſit faciendum. Nam dicitur,ꝗ de duobus malis minus malũ eſt eligendum,& hoc probatur exemplo Pauli, qui conceſſit minima, ideſt matrimonia, & coitum cõiugalem cauſa incontinentiæ, ut maiora, & grauiora vitentur, ſcilicet fornicationes.
i ¶Neruí.] ideſt ſuggeſtiones diaboli neruoſæ, ideſt callidæ,& illaqueantes.
K ¶Teſticulorum,] Teſticuli dicuntur ſuggeſtiones eius quia ſicut teſticuli ſunt miniſtri, & inſtrumenta humanæ generationis, & in ſe continent omne incentiuum libidinis 4 ita ſuggeſtiones diaboli generant in hominibus uitia,& ad omnia illicita accedunt. ſup.6.d. ſed penſandum.
l ¶Leuiathan.] ideſt, diaboli.
m ¶Perplexi ſunt.] ideſt, perplectentes, & ſic omnia verba intelligas actiue.

4 Ad hoc 44. diſt.§.1.

ADDITIO. Perplectentes dicit, quòd reddunt hominem perplexum, in ueritate tamen perplexio nihil eſt. Archid.
n ¶Implicatis.] ideſt, implicantibus.
o ¶Inuentis.] ideſt, inuentionibus.

a ¶Par-

illigantur, vt pleroſq; ita peccare faciant, quatenus ſi for taſſe fugere peccatũ appetant, hoc ſine aliquo peccati la queo non euadant, & culpã faciant, dũ vitant, ac nequã ſe ab vna valeant ſoluere, niſi in alia cõſentiant ſe ligari. *Ibidem c. 19.*

¶Quod melius oſtẽdimus, ſi qua ex cõuerſatione hoïum illigationis huius exempla proferamus†, *& nonnullis interiectis.* ¶Ecce quidã, dum mundi huius amicitias appe tit, cuilibet alteri ſimilẽ ſibi vitã ducenti, ꝙ ſecreta illius omni ſilentio contegat, ſe iureiurando conſtringit. ſed is, cui iuratum eſt, adulteriũ perpetrare cognoſcitur, ita vt ẽt maritum adulteræ occidere conetur. Is aũt, qui iuſiurandũ præbuit ad mentem reuertitur, & diuerſis hinc inde cogitationibus impugnatur, atq; hoc ſillere formidat, ne ſilentio† adulterij ſimul & homicidij particeps[a] fiat, & prodere trepidat, ne reatu ſe periurij obſtringat. Perplexis ergo teſticulorum neruis ligatus eſt, quia in quãlibet partem declinet, metuit, ne a tranſgreſſionis cõ tagione[b] liber nõ ſit. ¶Alius cuncta, quę mundi ſunt, de ſerens, atq; per oĩa frangere proprias voluntates quęrẽs, alieno ſe ſubdere regimini appetit, ſed eũ, qui ſibi apud Deũ præeſſe debeat, minus cauta inquiſitione diſcernit: cui fortaſſe is, qui ſine iudicio eligit, cũ præeſſe iã cæperit, agere†, q̃ Dei, ſunt, prohibet; q̃ mundi ſunt, iubet. Pẽ ſans itaq; ſubditus, vel q̃ ſit culpa inobediẽtię, vel qđ cõ tagiũ ſæcularis vitæ, & obedire trepidat, & nõ obedire formidat,[c] ne aut obediẽs, Deũ ĩ ſuis ꝑceptis deſerat; aut rurſus nõ obediẽs, Deũ in electo priore contẽnat. *& inf.* ¶Alius pẽſare põdus honoris eccleſiaſtici negligẽs, ad lo cũ regiminis præuijs aſcendit. Sed quia oẽ quod hic emi net, plus mœroribus afficiť, q̃ honoribus gaudet, dũ cor tribulationibus premitur, ad memoriam culpa reuocať, doletq;, ſe ad laborẽ cũ culpa perueniſſe, & q̃ ſit iniquũ quod admiſerit, ex ipſa fractus† difficultate cognoſcit: Reum igitur ſe cum impenſis præmijs agnoſcens, vult adeptæ ſublimitatis locũ deſerere: ſed timet, ſ.ne grauius delictũ ſit ſuſcepti gregis cuſtodiã reliquiſſe, vult ſuſcepti[d] regis curam gerere, ſed formidat, ne deterior culpa ſit, regimina paſtoralis gratiæ† empta poſſidere. Per honoris ergo ambitũ, ligatum culpa hinc inde ſe cõſpicit. Eſſe quippe ſine reatu criminis neutrũ videt, ſi aut ſuſce ptus ſemel grex reliquatur, aut rurſum ſacra actio ſæculariter empta teneatur. Vndiq; metuit, & ſuſpectus latus omne pertimeſcit, ne aut ſtans in empto regimine non digne lugeat, quod non etiam deſerens emendat*a*, aut certe regimen deſerens, dum aliud flere nititur, rurſus aliud de ipſa gregis deſtitutione committat. *& infra.*

2 ¶Eſt tñ quod ad deſtruendas Beemoth verſutias ſubtiliter† fiat, vt dũ mens inter minora, & maxima peccata conſtringitur, ſi oĩno nullus ſine peccato euadendi aditus patet, minora ſemper eligantur: quia & qui murorũ vndique ambitu, ne fugiat, clauditur, ibi ſe in fugam *Ibid. c. 20.*

† *al. conferamus* orig.
† *al. ſilendo.*
† *agi*] orig.
† *fractus*] orig.
† *al. gregis.*
† *vtiliter*] orig. ut J.

a ¶Participes.] ſm opinionem eorũ ſtultã ſp intelligas. b ¶A tranſgreſſionis contagione.] Iſte admonebit illũ ne faciat, vt 2.q.1. ſi peccauerit. Si nolit ceſſare, faciat qđ dicitur 22.q.5. hoc vĩ, & ſic liberaſiit ſe, quia ſacramentũ nõ fuit inuentũ, ut eſſet vinculũ iniquitatis. 22.q.4. inter cætera, vnde ſi quis iurauit alium non accuſare, tamen poteſt denũciare crimen eius, ut ext. de iureiur. quemadmodũ in fi. cum aũt nõ poteſt probare, debet tacere, vt 2.q.7. plerique. Si autem poteſt probare, faciat quod dicitur 2.q.1. ſi peccauerit. Vel dicat alij ſic: frater ſcias, quod quidã te vult occidere, nõ tamen nominãdo aliquem. extra de offi. iudi. ordina. ſi ſacerdos. Contra tamen eſt extra de fur. qui cum fure. ſed nõ eſt contra: quia fur non manifeſtauerat furtum indicanti.

Iuramẽtum non eſt iniquitatis vinculũ

c ¶Formidat.] Quid ſi ſubditus credit, ꝙ præceptũ prælati ſit contra Deum? ſecure non obediat: quia licet generaliter iurauerit ei obedire in omnibus, nõ tamen eſt intelligendũ niſi de licitis & iuſtis & honeſtis 1 vt 11.q.3. non ſemper, & ca. ſi dominus & c. Iulianus, & ext. de iureiu. ad noſtram. 2. & c. venientes. ff. de pig. obligatione, generali. Sed ſi dubitet an ſit contra Deũ, obedire debet, vt 23.q.1. qd culpať in fi. Verũ aut teneatur recipere ordines ab eo quẽ ſcit ſimoniacum eſſe, no. 1.q.1. ſi quis a ſimoniacis.

Subditus an ſemp teneať obediter prę lato.

1 ad hoc ex lib. 6. de iure iur. contingit.

d ¶Suſcepti.] Iſte ſi vult ſaluari, dimittat locũ, & ſit in ꝑpetua penitentia, vt 1.q.1. ſi qs neque & q.7. requiritis. & ex de ſimo. Matthæus. non tamen dimittat ſine auctoritate Papæ 2 vt 7.q.1. mutationes & cap. ſuggeſtum. Sed credo, ut Ioã. de Fan. dicit, ꝙ bene poteſt dimittere ſine licẽtia Papæ, quia rem habet furtiuam: vnde ipſam tenetur ſtatim reſtituere, alias nõ pęnitet. 14.q.6. ſi res aliena & fur ſemper eſt in mora, vt ff. de cõd. fur. ſi ꝑ fure. §. vlt. Sed arg. cõtra extra de renun. c. niſi & c. poſt tranſlationẽ. Sed illa intelliguñť in his qui non per hoſtiũ intrauerunt, ut 1.q.1. ordinationes.

2 Iſta etiam fuit ſententia Hug. quã ſequit Laur. Ad hoc 1.q. 1. denique. Archid.

EST TAMEN. Hæc eſt ſecunda pars diſtinct. in qua con-

Præcipitans ſe, an mortaliter peccet. 1 Hęc fuit d. Hug.

conſulit quid in prædictis perplexitatib. faciendum ſit Arch.

a ¶ Præcipitat.] Quid ſi præcipitet ſe in fugam, & moritur, vtrum peccet mortaliter, quæritur? & diſtinguendum eſt, 1 ꝙ ſi non ita eſſet altus murus, quē bñ pręſumebat

ſit, ideſt, conceſſum oſtendit.

e ¶ Et quia.] Argu. contra H. qui dicit, ꝙ vir nunquam poteſt cognoſcere vxorem ſine peccato, vt not. 33. q. 4. vir cum propria.

f ¶ Sed pro ſuſcipienda.] Et cauſa reddendi debitum vt not. 32. q. 2. quidquid.

præcipitat [a], vbi breuior murus inueniť. Hinc Paulus, cũ quoſdam in eccleſia incontinentes aſpiceret, conceſſit [b] minima [c], vt maiora [d] declinarent, dicẽs. [Propter fornicationem autẽ vnuſquiſque vxorem ſuam habeat.] Et quia [e] tũc ſolum cõiuges in admiſtione ſine culpa ſunt, cum nõ pro explenda libidine, ſed pro ſuſpiciẽda [f] prole miſcẽtur, vt hoc ẽt, quod cõceſſerat, ſine culpa (quamuis minima) nõ eſſe mõſtraret, illico adiunxit: [Hoc aũt dico ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperiũ.] Non enim eſt ſine vitio, quod ignoſcitur, non præcipiť. Peccatum profecto vidit quod poſſe indulgeri prę uidit. Sed cum in dubijs cõſtringimur, vtiliter minimis [g] ſubdimur, ne in magnis ſine venia [h] peccemus. ¶ Itaq; plerũque neruorũ Beemoth iſtius perplexitas ſoluitur, dum ad virtutes maximas per commiſſa minora tranſitur.

1. Cor. 7.

Ibidem 6.

a ¶ Emendat.] *Hoc loco in orignali videtur conſtructio verborum perturbata, & reſtituenda ex Gratiano.*

DISTINCTIO XIV.

VErum [i] hoc in vna eademq; perſona intelligitur. Cæterum an in diuerſis eadem diſpenſatio locum habeat, videlicet, vt committamus minora, ne alij grauioribus implicentur, merito quæritur.

De his ita ſcribit Auguſtinus li. Quæſt. ſuper Gen. c. 42.

¶ Non ſunt a nobis aliqua committenda delicta, ne alij grauiora committant. C. I.

Iuo p. 9. c. 117. Gen. 19.

QVuod ait [k] Sodomitis Loth: [Sũt mihi duæ filię, q́ nondum nouerũt viros: producã illas ad vos, vtimini illis quomodo placuerit vobis, tãtum in viros iſtos ne faciatis iniquum:] quoniam proſtituere volebat filias ſuas hac compenſatione, vt viri hoſpites eius nihil a Sodomitis tale paterẽtur, vtrum admittenda ſit compenſatio flagitiorum, vel quorumcumque peccatorum, vt nos faciamus mali aliquid, ne alius grauius malũ faciat; an potius perturbationi Loth, nõ conſilio tribuendum ſit,

quid.

g ¶ Minimis.] Quoties enim ſine captione nihil fieri poteſt, id faciendum eſt qđ minus captioſum ē vt ff. de reg. iur. quoties, & l. ſemper.

h ¶ Sine venia.] Simile dr̃ alibi. Quod permittimus, nolentes præcipimus, vt 31. q. 1. hac ratione.

VErum.] Hæc d. diuiditur in duas partes, I quarũ prima ꝓbat, ꝙ nullus dẽt peccare minus, vt maius ſiue grauiꝰ alius nõ peccet. Secunda ibi, [Conſuetudinis.] CASVS. Hic dicit Gr. ꝙ illud quod dictũ eſt in ſuperiori diſ. de minori malo eligendo, intelligendum eſt cũ duo mala circa eandem perſonam contingunt, ſed ſi circa diuerſas contingant, vtrũ minus malũ ſit eligendum, & faciendum, vt alius vitet maius, quęritur in hac diſt. & probatur qđ nõ, p capitulũ ſequens; dr̃ ẽt, ꝙ ius conſuetudinis, vł cõſtitutionis relaxatur qñqi.

i ¶ Verum.] in hac d. 14. quęritur, an aliquis debeat minus malum committere vt alter euitet grauiꝰ malum? Et dicẽdum eſt ꝙ nõ, vt inf. c. proxi. & continuať iſte. §. ad id qđ dixerat ī ſuperiori diſ. ſ. quod cũ duo mala nobis inſtãt, minus eſt eligendum: ſed hoc non eſt verum circa diuerſas perſonas.

Minus malũ de duob. eſt faciendum.

mebat ſe euadere, non peccat mortaliter: aliter ſic. Arg. pro primo. 23. q. 5. de occidendis. pro ſecundo arg. 23. q. 5. ſi non licet & c. non eſt noſtrum, & maxime ſi ex honeſta cauſa ſe præcipitaſſet, vt extra de ſepult. ex parte 2.

b ¶ Conceſſit.] i. conceſſum oſtendit, ſicut alibi exponitur da. i. datum pronuncia, vt 23. q. 5. remittuntur, §. hinc notandum.

c ¶ Minima.] ideſt, matrimonia. 2

d ¶ Maiora.] ideſt, fornicationem. Vel minima appellat immoderatam exactionẽ debiti coniugalis, & illud potius permiſit Apoſtolus, quam fornicationem, vt 32. q. 2. quidquid, & ſecundum hoc proprie ponitur conceſſit ſecundum priorem intellectum ponitur conceſ-

2 Sub.' quæ dñr minima reſpectu continentiæ. 27. q. 1. nuptiarum.

QVod ait Sodomitis.] CASVS. Legitur in Geneſi, ꝙ miſit Dñs duos Angelos in ſpecie iuuenũ ad Sodomam ſubuertendam, & cũ hoſpitarenť in domo Loth, venerunt Sodomitæ ad domum eius volentes eis abuti. Loth autem ne illi violarentur, obtulit eis duas ſuas filias, vt illi Sodomitæ potius cum illis fornicarentur, ꝙ̃ hoſpites aliquid paterẽtur. ſ. opus Sodomiticum. Modo quærit Augu. an talis compenſatio ſit admittenda. ſ. an Loth potius debuit conſentire fornicationi filiarum, quam vt illi cum hoſpitibus opus Sodomiticũ facerent. Et reſpondet ꝙ talis compenſatio periculoſa eſt, & hoc eſt attribuendum perturbationi Loth.

k ¶ Qđ ait.] Verba ſũt Aug. & incipit ibi, merito q̃rit.

a ¶ Peri-

quia hoc dixerit, merito quæritur. Et nimirum periculoſiſſime [a] admittitur hæc compēſatio. [b] Si autem perturbationi humanę tribuitur, & menti tanto malo permotę, nullo modo imitanda eſt.

2 Conſuetudinis autem, vel conſtitutionis rigor nonnunquam relaxatur.

Vnde Leo Papa ait ad Ruſticum Narbonenſem epiſcopum, epiſt 90. ante caput 1.

¶ Quę conſtitutiones valeant temperari, vel quę non. Cap. II.

Pann. ℸ prolo. c. 12: Ordo uerborum nō reſtitutus ob gloſsā † *conditione.*] ori.

SIcut quędam ſunt [c], quę nulla pōſſunt ratione cōuelli; ita multa ſunt, quę aut pro neceſſitate temporū [d], aut pro conſideratione ętatum [e] oporteat tēperari: illa cōſideratione † [f] ſemp ſeruata, vt in ijs, quę vel dubia [g] fuerint aut obſcura, id nouerimus ſequēdum, quod nec pręceptis Euangelicis contrarium; nec decretis ſanctorum Patrum inueniatur aduerſum.

DISTINCTIO XV.

QVoniam de iure naturali [h], & cōſtitutione, vel cōſuetudine hactenꝰ diſſeriumus, differentiam, qua inuicem diſcernuntur, aſſignātes; nunc ad eccleſiaſticas conſtitutiones ſtylum vertamus, earum originem, & auctoritatem, prout ex libris ſanctorum Patrū colligere poſſumus breuiter aſſignantes.

¶ Quo tempore cœperint canones generalium conciliorum. Cap. I.

Pann. l. 2. c. 104.

CAnones generaliū cōciliorū (vt Iſidorus ait lib. 6.

---

a ¶ Periculoſiſſime.] Hic dicit Aug. ꝙ nemo debet minus malum committere, vt alter euitet maius malum: & intelligunt hoc quidā, quod nemo debet minus mortale committere, vt alius euitet maius mortale, ſed veniale debet committere, vt alter euitet mortale nam etiam animam quis debet ponere pro ꝓximo, 1 & ſic mortē temporalē poteſt aliquis ſubire, ne alter incurrat pęnam ęternam de pœn. diſt. 2. charitas & §. proxi. ſed pro veniali debetur tantū pœna temporalis, 2 ꝓ mortali æterna, 11. q. 3. nemo. ergo aliquis poteſt peccare venialiter, ne alter peccet mortaliter. Itē quia Apoſtolus dicit: Orabam eſſe anathema pro fratrib. meis: ſed nemo anathematizatur niſi pro mortali, vt 11. q. 3. nemo. Itē cum virtus, & vitiū ſint contraria, nec ſe compatiātur, vt 32. q. 1. cum renunciatur, ſed venialia ſimul cum virtutibus inſunt homini. non ergo proprie dicuntur vitia, vt de pœn. diſt. 3. ſepties. Alij dicunt, quod nullum peccatum debet homo facere, vel pro ſuo bono, uel alterius, ut 23. q. 5. cū homo. uer. qd ſi alius non enim Deus uult tale dānū cū tali lucro cōpenſari, ut 33. q. 5. ſi dicat. nō enim debet quis crimen ſuum alienis commodis impendere. ut 46. d. ſicut non ſuo. Præterea neq; pro ſalute alterius temporali, uel æternali debet quis peccare uenialiter. quia nullus perducendus eſt ad ſalutem 3 opitulāte mēdacio, ut 22. q. 2. c. faciat, & c. primum. Io. Sed quare redarguitur hic Loth. ab Aug. cum alibi commēdetur ab Ambroſio, ut 32. q. 7. offerrebat? Sed Ambroſius cōſiderauit pietatem quam habuit ad hoſpites. Aug. uero delictum filiarum, 26. d. c. 1. & 2.

Veniale pōt ne quis committere, ut alter euitet mortale.

1 De pę. d. 2. qui uult. & c. ſeq.

2 25. d. 5. peccata.

Ad Rom. 9.

3 De hac materia not. ex ne cler. uel mo. c. 3. ī gl. argu. ꝙ, &c. Arch.

b ¶ Hęc compenſatio.] Arg. ꝙ non eſt admittenda compēſatio in malis, ut 24. q. 5. forte, & 23. q. 5. c. 1. & 32. q. 8. non ſolum, & 1. q. 1. nō eſt putanda. admittitur tamē compēſatio in criminibus, uel excipiendo, uel replicando, ut 32. q. 6. nihil, & ff. ſolu. matr. uiro. uerū eſt in iudicijs admittitur compenſatio, non in foro pœnitentiali. 34. q. 5. quod Deo.

Cōpenſatio in pniali foro nō admittitur.

CONSVETVDINIS. Hæc eſt ſecūda pars huius diſtinctionis: in qua dicitur quando rigor eſt relaxandus, & quando non. Io. de Fan.

CASVS. Iſte §. continuatur ad illud, quod dictum fuit ſupra in principio 13. d. ubi dictum fuit, ꝙ aduerſus ius naturale non admittitur diſpenſatio. ſed hic dicitur, ꝙ conſuetudinis, uel conſtitutionis rigor relaxatur, quandoque etiam hoc probatur in ſeq. c.

SIcut.] CASVS. Quæſitum fuit a Leone Papa, utrum contra conſuetudinem, & conſtitutiones poſſit diſpenſari, qui reſpondit, dicens, ꝙ ſicut ſunt quædā cōtra quæ diſpenſari non poteſt, ut ius naturale. ſic quædam ſunt, vt conſuetudines, & conſtitutiones, cōtra quas ratione temporum, & ætatum poteſt diſpenſari: hac habita diſcretione, vt in dubijs nihil contra Euāgelium, vel decreta fiat Patrum.

c ¶ Sicut quædā ſunt.] Vt præcepta decalogi, & forma 4 baptiſmi, & forma conficiendi. 5 corpus Chriſti, de conſec. d. 4. proprie, & d. 2. accipite.

4 Extra de bap. c. 1.

5 De conſe. d. 2. c. 2.

e ¶ Temporum.] Vt 1. q. 7. quod pro remedio, & 81. diſ. presbyter, & 34. d. fraternitatis.

e ¶ Ætatū.] Vt 6 33. q. 2. in adoleſcētia. 6 & 86. d. tāta.

6 Hoc c. loqtur de iuuenili ætate, ſed ſequens concor. loqtur de ſenili ad hoc. 26. q. 7. tēpora, & c. hoc fit.

f ¶ Conſideratione.] inf. 29. d. ſciendum.

g ¶ Vel dubia.] Extra de ſponſ. iuuenis.

QVoniam de iure.] Hæc diſ. diuiditur in duas partes. In prima quæritur, & probat ex quo tempore habuerunt concilia ortum. Secunda ibi. [Quintum vero.]

CASVS. Supra de naturali iure, conſuetudine, & conſtitutione dixit Gratianus, inter iſta differentiam aſſignādo. In hac uero d. reuertitur ad conſtitutiones eccleſiaſticas: & earum originem, & auctoritatem breuiter oſtendit.

h ¶ Quoniam de iure naturali.] Hactenus tractauit magiſter de naturali 7 iure: hic incipit tractare de iure canonico. aſſignat itaq; rationem, & originē ipſius, & oſtendit quæ opuſcula recipiantur ab eccleſia, & quæ non.

7 Sub. eius diuerſiones, & dītas ad cætera iura multiplices aſſignans, ut cōpetentius adtractandū de iure canonico deſcenderet nunc ad, &c. Hug.

CAnones.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In 1. parte oſtēditur, ꝙ a tpe Conſtantini canones generaliū cōciliorū incœperunt. Ipſe. n. primo dedit auctoritatē Chriſtianis libere congregandi: cum eccleſia antea fuiſſet paſſa perſecutionem. In 2. parte. quæ incipit ibi. [Inter cætera] dī, ꝙ ſub quattuor Imperatorib. ſunt quatuor concilia uniuerſalia celebrata. ſ. ſub Cōſtātino Theodoſio ſeniore, Theodoſio iuniore, & Martiano, & oſten-

oſtẽdit qđ in eis fuerit reprobatū: & quod iſta quatuor concilia & his ſimilia debent inuiolata ſeruari. In tertia parte, quæ incipit ibi,] Synodus.] ponit etymologias iſtorum nominum.ſ.ſynodus concilium,& cœtus.

a ¶ Conſtantini.] infra 16.diſt.Iſidorus.contra. ibi dicitur a tempore Clementis fuerunt celebrata concilia. Reſpon. quod ante fuerunt celebrata:ſed non ita generaliter 1.& ita hoc verbum,gñaliter.ſoluit contrarium.

b ¶ Apoſtolos.] Apoſtoli enim fecerunt primū ſymbolum. ſ. Credo in Deum patrem:ſed Nicæna ſynodus fecit, Credo in vnum Deum 2. & dr̃ aſyn, qđ eſt cum, & bolos : quod eſt morſellus: quia quilibet Apoſtolorum de ſuo morſello aliquid appoſuit.

c ¶ Cccxviij.] Alibi dicitur de ccc.epiſcopis, vt 10.q.1. hanc.Sed dic quod minor numerus non excludit maiorem.ff.de in lit.iuran.cum furti.

d ¶ Quam de inæqualitate.] Dicebat.n. patrem maiorẽ filio, & filium maiorem ſpiritu ſancto. 24.q.3.quidam.ver. Ariani.Hug.

etymol.c.16.) a temporibus Conſtantini [a] cœperunt. In præcedentibus namque annis perſecutione feruente, docendarum plebiū minime dabatur facultas : inde Chriſtianitas in diuerſa hæreſes ſciſſa eſt;quia non erat licentia epiſcopis in vnum cōueniendi, niſi tempore ſupradicti Imperatoris: Ipſe enim dedit facultatem Chriſtianis libere congregari. Sub hoc etiam ſancti patres in concilio Nicæno de omni orbe terrarum conuenientes iuxta fidem Euangelicam, & Apoſtolicam, ſecundū poſt Apoſtolos [b] ſymbolum tradiderunt. ¶ Inter cætera autē cōcilia, quatuor eſſe ſcimus venerabiles ſynodos, quæ totā principaliter fidem complectūtur, quaſi quatuor Euangelia, vel totidem paradiſi flumina. ¶ Harū prima Nicæna ſynodus cccxviij. [c] epiſcoporum Conſtantino Auguſto imperante peracta eſt : in qua Arianę perfidię condemnata blaſphemia, quam de inęqualitate [d] ſanctę Trinitatis idem Arius aſſerebat, conſubſtantialem Deo patri Deum filium eadem ſancta ſynodus per ſymbolum definiuit. ¶ Secunda ſynodus cl. Patrum ſub Theodoſio ſeniore Conſtantinopoli [e] congregata eſt, quę Macedonium [f] ſpiritum ſanctum Deum eſſe negantem condemnans, cōſubſtantialē patri & filio ſpiritū ſanctum demōſtrauit, dans ſymboli formam, quam tota [g] Gręcorum & Latinorū confeſſio in eccleſijs prędicat. ¶ Tertia ſynodus Epheſina [h] prima cc. epiſcoporum ſub iuniore Theodoſio Auguſto edita eſt, quę Neſtorium duas perſonas [i] in Chriſto aſſerentem, iuſto anathemate condemnauit, oſtendens manere [1] in duab. naturis vnam [k] Domini noſtri Ieſu Chriſti perſonam. ¶ Quarta ſynodus Chalcedonenſis. [2] dcxx. ſacerdotum ſub Martiano principe habita eſt; in qua Eutychem [l] Conſtantinopolitanum abbatem verbi Dei & carnis vnam naturā pronūciantem, & eius defenſorem [m] Dioſcorum; quōdam Alexandrinum epiſcopū & ipſū rurſus Neſtorium cū reliquis hęreticis vna Patrum ſnīa damnauit, prędicans eadem ſynodus Chriſtum Dominum de Virgine ſic natum, vt in eo ſubſtātiā diuinę & humanę confiteamur naturę. ¶ Hę ſunt quatuor ſynodi principales, fidei [n] doctrinā pleniſſimè pdicantes. Sed, & ſi qua ſunt cōcilia, quę ſancti patres ſpiritu Dei pleni ſanxerunt, poſt iſtorum quatuor auctoritatē omni manēt ſtabilita vigore; quorum geſta in hoc opere [o] condita continentur. ¶ Synodus aūt ex gręco interpretatur comitatus, vel cętus. Concilij [3] verò nomē tractum eſt ex more Romano. Tēpore enim quo cauſę agebantur, cōueniebāt omnes in vnum, communiq; intētione tractabant. Vnde concilium a cōi intentione dictum

e ¶ Conſtantinopoli.] ſup.ea.ſicut.

f ¶ Macedonium.] qui dixit ſpiritum ſanctum.ſeruum patris & filij, vt 1.q.1. eos qui.24.q. vl.quidam, ver.Macedoniani.

g ¶ Quā tota.] Hoc nō habemus: qa nō habemus niſi Apoſtolorū, & Nicęnū, & Athanaſij, Quicunque vult.

h ¶ Epheſina.] Hoc dicit ad drīam ſecūdæ, q̃ fuit reprobata, vt infra 16.d.quoniam ſanctæ.

i ¶ Perſonas.] Verbi & hominis.

k ¶ Vnā.] Vna eſt pſona : ſed hēt duas naturas, ſ.diuinā & humanam. inf.c. ſicut.ver.quintum.

l ¶ Euthychē.] Qui poſt reſurrectionem Chrm habuere vnā naturā dixit. ſ.diuinam.16.diſ.c.6.ver. quarta.

ADDITIO. Habet .n.vtrāq; ext.de hæreticis, cū Chrs. vbi notat Ala.ꝙ ante illam diffinitionē, de qua loqtur ipſa decre.contrariū dicere licebat, cū ꝓhibitū nō eſſet:ſed poſt, nequaq̄.ergo, qđ prius nō fuit fidei articulus, poſt conſecrationem factus eſt fidei articulus. Archid.

m ¶ Defenſorē.] Peccabat ergo ī fide, ex quo erat defenſor hęreticorū, vt 24.q.1. c.1.q.3. ꝗ aliorū.& extra de hær.vergentis 3. ſicut dicit lex de latrone. C.de his qui lati.occ.l.1. Sed cōtra.21.d.in tm̄.& 24.q.2.ſane profert. verſ. item Romanorum.ibi.n.dicitur, ꝙ Dioſcorus non peccauit in fide. ſed expone, non peccauit in fide, ideſt non peccauit in fide tantum: quia in hoc peccauit, quod auſus fuit Papam Leonem excommunicare 21.diſt.in tantum.

n ¶ Fidei.] Articulos.

o ¶ In hoc opere.] Iſidori:ne ſit contra 19.diſt.ſi Romanorum verſ.præſertim.

1 Quod dicit litera, generaliter innuit ſolutionem. Hugo. Laur. & Archid.

2 Notandum ꝙ Damaſus Papa conſtituit, vt ſymbolum cantaretur in Miſſa ex decreto ſanctæ ſynodi vniuerſalis apud Conſtantinopolim celebratæ Arch.

3 Parum aut nihil facit, ſed melius eod.tit. ſicut & c. excommunicamus §. credentes Pet.

Sicut ſancti Euangelij.] CASVS. In prima parte huiꝰ c. dicit Greg. ꝙ ita vult ſeruare quatuor concilia ſicut quatuor Euangelij libros: & oſtendit in vtroque iſtorum quid fuerit reprobatum. In ſecũda parte, quæ incipit ibi, (Quintum) dicit Greg. ꝙ quintũ cõciliũ vult venerari, in quo tria ſũt reprobata. ſ. epiſtola erroris plena, q̃ Ibæ dicebatur, & opinio Theodori, q perſonam Chriſti mediatoris Dei & hoĩum in duabus ſubſtantijs ſeparabat. i. perſonis, dicẽs Chriſtũ duas hẽre perſonas: & ſcripta Theodoriti, q vitã B. Cyrilli, & fidẽ reprehendebat: & q ſupradictã cõcilia nõ obſeruat, ſeipſum deſtruit.

a ¶ Ibæ dicitur.] Ab inuentore.

b ¶ Mediatoris.] i. Chriſti. Ioan.

c ¶ Subſtantijs.] Scilicet perſonis.

d ¶ Præſumit.] Vĩ ergo, ꝙ Papa nõ poſſit deſtruere ſtatuta cõcilij: qa orbis maior ẽ vrbe 93. d. legimꝰ. circa med. vnde reqrit Papa cõſenſũ cõci-

quaſi conſiliũ, conſilium quaſi conſidiũ, d. in l. literã trãſeunte: uel conciliũ dictum eſt a cõi intentione, eo q́d in vnum dirigant oẽm mentis obtutũ. Cilia. n. oculorũ ſunt: vnde qui ſibimet diſſentiunt, non agunt conciliũ: quia non conſentiunt in vnum. Cœtus verò conuentus eſt: vel congregatio, a coeundo, i. a conueniendo in vnũ. Hinc etiã conuentus eſt, nuncupatus, eo ꝙ ibi homines conueniunt in vnum; ſicut a conuentu cœtus dicitur, ſic & concilium a ſocietate multorum in vnum.

¶ *Caput hoc habetur etiam in conciliorum collectione Iſidori ante ipſius præfationem, non autem in codice bibliothecæ Dominicanæ: in quo tamen vſque ad verſiculum* inter cætera *ponitur etiam (quemadmodum & in alijs) ante initium concilij Niceni.*

a ¶ Manere.] *In pleriſque antiquis Gratiani exemplaribus, & Iſidori codice impreſſo legitur, vt eſt emendatũ; Sed in alijs eorundem manuſcriptis, & impreſſis Gratiani legitur*, manere in Chriſto duas naturas, & unam Domini noſtri Ieſu Chriſti perſonam.

c ¶ Concilij vero.] *Apud Iſido. in lib. Etymol. locus hic mendoſe legitur. Verum in præfatione eiuſdem Iſidori editioni Pariſienſi conciliorum præpoſita, quæ cum aliquot vetuſtis codicib. collata eſt, ſic legitur;* Cõcilij verò nomen tractum ex cõi intentione, eo ꝙ in vnum dirigãt oẽs mentis obtutum. Cilia. n. oculorum ſunt. vnde & q ſibimet diſſentiunt, non agunt concilium, quia non ſentiunt unum. Cætus verò conuentus eſt, vel congregatio a coeundo, i. conueniendo in vnum, vnde & conuentus eſt nuncupatus, ꝙ ibi homines conueniant. Sicut conuentus, cœtus, vel concilium a ſocietate dicitur multorum in vnum. *In Gratiani codicib. ſunt multa varietates, ex quibus ea lectio retenta eſt, quæ viſa eſt melior, quamuis adhuc aliquid fortaſſe deſideretur.*

De quatuor vero † cõcilijs ſcribit, B. Greg. ita dicẽs, li. 1. Regeſti, epiſ. 24. † *al. quoque.*

¶ De auctoritate quatuor conciliorum. Cap. II.

SIcut S. Euangelij quatuor libros, ſic quatuor cõcilia ſuſcipere, & venerari me fateor; Nicænũ, ſ. in quo peruerſum Arij dogma deſtruitur. Conſtantinopolitanum quoq;, in quo Eunomij & Macedonij error conuincit. Epheſinum ẽt primũ, in quo Neſtorij impietas iudicat. Chalcedonenſe vero, in quo Eutychis, Dioſcoriq; prauitas rẽpbatur, tota deuotione cõplector, integerrima ap̃pbatione cuſtodio: quia in his velut in quadrato lapide, ſanctæ fidei ſtructura cõſurgit, & cuiuslibet a vitæ, atq; actionis norma conſiſtit. ¶ Quintum quoq; conciliũ pariter veneror, in quo epiſtola, q̃ Ibæ dr̃, a erroris plena reprobatur ĩ quo Theodorus perſonã mediatoris b Dei & hoĩum in duab. ſubſtantijs c ſeparans, ad impietatis perfidiam cecidiſſe conuincitur, & in quo ſcripta quoq; Theodoriti, per quæ B. Cyrilli fides reprehenditur, auſu dementiæ prolata refutantur. Cunctas verò, quas præfata venerãda concilia perſonas reſpuunt, reſpuo; quas venerantur, amplector, qa dum vniuerſali ſunt conſenſu cõſtituta; ſe, & non illa deſtruit, qſquis præſumit d aut ſoluere, quos religant; † aut ligare, † quos ſoluunt. † *al. ligant.* † *al. religant.*

a ¶ Cuiuslibet.] *Apud B. Greg. legitur*. Et cuiuslibet vitæ, atq; actionis exiſtat, quiſquis eorum ſoliditatẽ non tenet, ẽt ſi lapis eſſe cernitur, tamen extra ædificium iacet. Quintum, &c. *& in ſequentibus ſignificantur tria illa capitula quorum occaſione nonnulli quintam ſynodũ non recipiebãt.*

De iſdẽ ẽt Gelaſ. in concilio habito Romæ cum lxx. ẽpis ſcribit dicens.

† al. Quæ ſunt narat. Bur. l. 3. c. 120. Iuo p. 4. cap. 64. Pann. l. 2. c. 91. Polyc. l. 3. titu. 20.

¶ Quæ † concilia ſancta Romana Eccleſia ſuſcipiat. Cap. III.

SAncta Romana Eccleſia poſt illas veteris teſtamenti, & noui ſcripturas, quas regulariter ſuſcipimus, etiam has ſuſcipi non prohibet: Sanctam ſynodum Nicęnam cccxviij. patrum, mediante Conſtantino Maximo Auguſto, in qua Arius hæreticus condemnatus eſt; Sanctam ſynodum Conſtantinopolitanam, mediante Theodoſio ſeniore Auguſto, in qua Macedonius hæreticus debitam damnationem excepit: Sanctam ſynodum Epheſinam, in qua Neſtorius damnatus eſt conſenſu beatiſſimi Papę Cęleſtini, mediante Cyrillo Alexandrinæ ſedis antiſtite, & Arcadio epiſcopo ab Italia deſtinato: Sanctam ſynodum Chalcedonenſem, mediante Martiano Auguſto, & Anatolio Conſtantinopolitano epiſcopo, in qua Neſtoriana, & Eutychiana hæreſes ſimul cum Dioſcoro, eiuſque complicibus damnatæ ſunt: ſed & ſi qua ſunt concilia à ſanctis patribus hactenus inſtituta, poſt† iſtorum quatuor auctoritatem & cuſtodienda, & recipienda decernimus, & mandamus a. ¶ Iam nunc ſubijciendum eſt de opuſculis ſanctorum patrum, quæ in eccleſia catholica recipiuntur. ¶ Opuſcula beati Cypriani martyris, & Carthaginienſis epiſcopi, ¶ Item opuſcula beati Athanaſij Alexandrini epiſcopi. ¶ Item opuſcula beati Gregorij Nazianzeni epiſcopi. Item opuſcula beati Baſilij Cappadociæ epiſcopi. Item opuſcula beati Ioannis Conſtantinopolitani epiſcopi. ¶ Item opuſcula Theophili Alexandrini epiſcopi. ¶ Item opuſcula beati Cyrilli Alexandrini epiſcopi. ¶ Item opuſcula beati Hilarij Pictauienſis epiſcopi. ¶ Item opuſcula B. Ambroſij Mediolanenſis epiſcopi. ¶ Item opuſcula B. Auguſtini Hipponenſis epiſcopi.

† al. præter.

¶ Item opuſcula B. Hieronymi presbyteri.

¶ Item opuſcula B. Proſperi viri religioſiſſimi. ¶ Item epiſtolam beati Leonis Papæ ad Flauianum Conſtantinopolitanum epiſcopū deſtinatam: cuius textum quiſpiam ſi vſq; ad vnum iota diſputauerit, & non eam in omnibus venerabiliter receperit; anathema ſit.

Anſel. l. 6. c. 191.

¶ Item opuſcula, atque tractatus omnium patrum orthodoxorum, qui in nullo à ſanctæ Romanæ eccleſiæ conſortio deuiauerunt, nec ab eius fideli† prædicatione ſeiuncti ſunt, ſed communionis ipſius, gratia Dei, vſque ad vltimum diem vitæ ſuę participes fuerunt, legenda decernimus. ¶ Item decretales epiſtolę, quas beatiſſimi Papę diuerſis temporibus ab vrbe Romana pro diuerſorum Patrum cōſultatione dederunt, venerabiliter ſuſcipiendę ſunt. ¶ Item geſta b ſanctorum martyrum, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confeſſionum triumphis irradiant. Quis ita † eſſe catholicorum dubitet. & maiora eos in agonibus fuiſſe perpeſſos, nec ſuis viribus, ſed gratia Dei, & adiutorio vniuerſa tolerasſe? Sed ideo ſecundum antiquam conſuetudinem ſingulari cautela in ſancta Romana eccleſia non leguntur; quia & eorum, qui conſcripſere, nomina penitus ignorantur, & ab infidelibus, aut idiotis † ſuperflua, aut minus apta, quam rei ordo fuerit, ſcripta eſſe putantur: ſicut cuiuſdam Quirici†, & Iulitæ; ſicut Gregorij, aliorumq; huiuſmodi paſſiones, quę ab hæreticis perhibētur conſcriptę. Propter quod, vt dictum eſt, ne vel leuis ſubſanandi oriretur occaſio, in ſancta Romana eccleſia nō leguntur. Nos tamen cum prædicta eccleſia omnes martyres, & eorū glorioſos agones, qui Deo magis quam hominibus noti ſūt, omni deuotione veneramur. ¶ Item vitas patrum, Pauli, Antonij, Hilarionis, & omnium Heremitarū, quas tamen vir beatiſſimus ſcripſit Hieronymus, cum omni honore ſuſcipimus. ¶ Item Actus B. Silueſtri Apoſtolicæ ſedis pręſulis, licet eius, qui cōſcripſit, nomen ignoremus; à multis tamē in vrbe Roma catholicis legi cognouimus, & pro antiquo vſu multæ hoc imitantur eccleſiæ. ¶ Item ſcripta de inuentione ſanctę Crucis Dominicę, & alia ſcripta de inuentione capitis B. Ioannis Baptiſtę, nouellę quidem † reuelationes ſunt, & nonnulli eas catholici legūt: Sed cū hęc ad catholicorū manus peruenerint, B. Pauli Apoſtoli ſententia pręcedat,]Omnia probate, quod bonū eſt, tenete.] ¶ Itē Ruffinus vir religioſus, plurimos eccleſiaſtici operis edidit libros: nonnullas etiam ſcripturas interpretatus eſt: ſed quoniā B. Hieronymus in aliquibus eum de arbitrij libertate notauit, illa ſentimus, quę prędictum B. Hieronymum ſentire cognoſcimus: & non ſolum de Ruffino, ſed etiam de vniuerſis†, quos vir ſępius memoratus zelo Dei, & fidei religione † reprehendit. ¶ Item Origenis nonnulla opuſcula, quę vir beatiſſimus Hieronymus

† ſide, vel prædicatione.] orig. & Burch. Nicolaus in epiſtola impreſſa ad epiſcopos Gal-

† al. iſta.

† al. dictis.

† al. Cyrici.

† quædam reuelationes] ori. 1. Theſ. 5.

† al. diuerſis] orig.

† al. diligenti

cili 50. diſt. Anaſtaſius. arg. contra 17. di. hinc etiā & extra de electio ſignificaſti. vbi dī q̄ cōciliū ñ pōt Papæ legē imponere. & 35. q. 9. veniā. Sed intellige, quod hic dicitur, circa articulos fidei. 25 q. 1. ſunt quidam.

lix cuius initium. [Quamuis.]

SAncta Romana Eccl'a. CASVS. In hoc ca. ponūtur fere eadē, quæ dicta sūt in illo cap. canones. & i c. ſicut. Dicit. n. Gelaſius, q̄ ī. dicta quatuor concilia vult venerari & ſi qua alia fuerūt a sāctis Patrib. īſtituta: & oſtēdit q̄ opuſcula ſanctorū Patrum ī eccleſia recipiantr.

a ¶ Cy-

 ronymus

a ¶ Cyrici.] al. Quirici.

ADDITIO. Apocryphum dicitur occultum & ſecretum ab apo. quod eſt de; & cryſis, quod eſt ſecretum. inde liber dicitur apocriphus, ideſt, occultus & ſecretus: ſcilicet cuius auctor ignoratur: non tñ ab eccleſia recipitur, ſed reprobatur. quaſi dicat, non in eccleſia, ſed remote & ſecrete ab eccleſia eſt legẽdus, ſecundũ Hug. Vñ dic apocrypha

† al. Chronica] orig.

ronymus non repudiat, legenda ſuſcipimus: reliqua autem omnia cum auctore ſuo dicimus eſſe renuenda. ¶ Item Chronicon † Euſebij Cæſarienſis, atque eiuſdem hiſtoriæ eccleſiaſticæ libros, quamuis in primo narrationis ſuæ libro tepuerit, & poſtea in laudibus, atque excuſatione Origenis ſchiſmatici vnum cõſcripſerit librum: propter rerum tamen notitiam ſingularem, quæ ad inſtructionem pertinet, vſquequaque non dicimus renuendos. ¶ Item Oroſium virum eruditiſſimum collaudamus, quia valde nobis neceſſariam aduerſus. Paganorum calumnias ordinauit hiſtoriam, miraque breuitate contexuit. ¶ Item venerabilis viri Sedulij paſchale opus, quod heroicis deſcripſit verſibus, inſigni laude proferimus †. ¶ Item Iuuẽci nihilominus laborioſum opus non ſpernimus, ſed miramur. Cęterũ, quę ab hęreticis, ſiue ſchiſmaticis conſcripta, vel prædicata sũt, nullatenus recipit Catholica, & Apoſtolica eccleſia Romana. ¶ E quibus pauca, quæ ad memoriam venerunt, & à catholicis vitanda ſunt, credimus eſſe ſubdenda. In primis Ariminenſem ſynodum à Conſtantio Cęſare Cõſtantini filio congregatam mediante Tauro præfecto, ex tunc, & nunc, & vſque in æternum confitemur eſſe damnatam. Item Itinerarium nomine Petri Apoſtoli, quod appellatus ſancti Clementis lib. viii. apocryphum. Actus nomine Andreæ apoſtoli, apocryphi. Actus noĩe Philippi apoſtoli, & apocryphi. Actus nomine Petri apoſtoli, apocryphi. Act⁹ nomine Thomæ apoſtoli, apocryphi. Euangelium nomine Thadæi, apocryphum. Euangelium nomine Thomæ apoſtoli, quo vtuntur Manichæi, apocryphum. Euãgelium nomine Barnabæ, apocryphum. Euangelium nomine Bartholamæi apoſtoli, apocryphum. Euangelium nomine Andreæ apoſtoli, apocryphum. Euangelia, quæ falſauit Lucianus, apocripha. Euangelia, quæ falſauit Hyrcius †, apocrypha. Liber de infantia Saluatoris apocryphus. Liber de natiuitate Saluatoris, & de S. Maria, & de obſtetrice Saluatoris, apocryphus. Liber, qui appellatur Paſtoris, apochryphus. Libri omnes, quos fecit Lenticius † diſcipulus diaboli, apocriphi. Liber, qui appellatur fundamentum, apocryphus. Liber, qui appellatur theſaurus, apocryphus. Liber qui appellatur de filiabus Adæ [vel † Geneſeos, apocryphus. Centimetrũ de Chriſto Virgilianis compaginatum verſibus, apocryphum. Liber, q̃ appellatur Actus Teclæ, & Pauli apoſtoli, apocryphus. Liber, qui appellatur Nepotis, apocryphus. Liber prouerbiorum, qui ab hæreticis conſcriptus, & S. Xiſti † nomine ſignatus eſt, apocryphus. Reuelatio, quæ appellatur Pauli apoſtoli, apocrypha. Reuelatio, quæ appellatur Thomæ apoſtoli, apocrypha. Reuelatio, quæ appellatur Stephani, apocrypha. Liber, qui appellatur tranſitus † S. Mariæ, apocryphus. Liber qui appellatur pœnitentia Adæ, apocryphus. Liber Ogiæ nomine gigantis, qui ab hęreticis cum dracone poſt diluuium pugnaſſe perhibetur, apocryphus. Liber qui appellatur teſtamentum Iacob †, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia Originis, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia S. Cypriani, apocryphus. Liber, qui appellatur pœnitentia Iamnis, & Mambræ, apocryphus. Liber, qui appellatur, ſortes Apoſtolorum † apocryphus. Liber Luſanæ apocryphus. Liber canonum Apoſtolorum, apocryphus. Liber Phyſiologus, qui ab hæreticis conſcriptus eſt, & B. Ambroſij nomine præſignatus, apocryphus. Hiſtoria Euſebij Pamphili, apocrypha. Opuſcula Tertulliani †, ſiue Africani, apocrypha. Opuſcula Poſthumani, & Galli, apocrypha. Opuſcula Montani, Priſcillæ, & Maximillæ, apocrypha. Opuſcula omnia Fauſti Manichæi, apocrypha †. Opuſcula alterius Clementis Alexandrini, apocrypha †. Opuſcula Caſſiani, preſbyteri Galliarum, apocrypha. Opuſcula Victorini Pictauienſis † apocrypha. Opuſcula Fauſti Rhegienſis Galliarum, apocrypha. Opuſcula Frumentij †, apocrypha. Epiſtola Ieſu ad Agbarum regem, apocrypha. Paſſio Georgij, apocrypha. Paſſio Cyrici [a], & Iulitæ, apocryphia. Scriptura; quæ appellatur contradictio Salomonis, apocrypha. Philacteria omnia, quæ non Angelorum, vt illi con fingunt, ſed dæmonum magis arte cõſcripta ſunt, apocrypha. ¶ Hæc, & omnia his ſimilia, quæ Simon Magus, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, Baſilides, Ebion, Paulus etiam Samoſatenus, Photinus & Bonoſus, & qui ſimili errore defecerunt, Montanus quoque cum ſuis obſceniſſimis ſequacibus, Appollinaris, Valentinus, ſiue Manichęus, Fauſtus †, Sabellius, Arius, Macedonius, Eunomius, Nouatus, Sabbatius, Cœleſtius †, Donatus, Euſtathius, Iouinianus, Pelagius; Iulia-

† al. præferimus] orig.

Burch. l. 3. c. 221. Iuo par. 4. c. 65. Pann. l. 2. c. 113.

† Decem] ori.

† al. Eſtius] al. Heſychi⁹.

† al. Lentius] al. Lentinus.

† Abeſt ab orig.

† al. Sixti.

† tranſitus. ideſt aſſumptio, orig.

† al. Iob] ori.

† qui appellatur, laus Apoſtolorũ] orig.

† Tertuliani apocrypha. Opuſcula Lactantij apocrypha. Opuſcula Africani apocrypha] orig.

† Opuſcula Commodiani apocrypha] orig.

† Opuſcula Tatij, Cypriani apocrypha. Opuſcula Arnobij apocrypha Opuſcula Tyconij apocrypha] orig.

† al. Pitabienſis.

† al. Frumentij c.] orig.

† Africanus, orig.

† al. Caliſtus.

† *Iulianus Celanenſis. Cœleſtinus.* &c. orig. *Priſciliano ab Hiſpania Neſtorius Cõſtantinopolitanus, Maximinus, Vnicus Lampetius.* † *Hæretici, eorumque diſcipuli.* ſori. Burc. lib. 3. c. 222. Iuo p. 2. c. 67. Pann. lib. 2. c. 50.

Iulianus, & † Latienſis Cœleſtinus, Maximinus, Priſcianus † ab Hiſpania, Lampedius, Dioſcorus, Eutyches, Petrus, & alius Petrus, ex quibus vnus Alexãdriam, alius Antiochiã maculauit, Acacius Conſtantinopolitanus cum conſortibus ſuis, nec nõ omnes hæreſes, quas ipſi, eorumque diſcipuli, ſiue ſchiſmatici docuerunt, vel conſcripſerunt: quorum nomina mimine retinentur, non ſolum repudiata, verum etiam ab omni Romana, & Apoſtolica eccleſia eliminata, atq; cũ ſuis Auctoribus, auctorumque ſequacibus ſub anathematis indiſſolubili vinculo in æternum confitemur eſſe damnata. ¶ Cæterum, qui libri in eccleſiaſticis officijs per anni circulum a nonnullis legantur, quòd ritum illum Apoſtolica non reprobat, ſed ſequitur eccleſia, pro fidelium ædificatione adnotãdum cẽſuimus. Quidam, quod in ſeptuageſima ponunt Pẽtateuchum (vſq; in 15. diem ante Paſcha, 15. die

Tres.

ponunt Hieremiam vſque in cœnam Dñi. In cœna Domini legunt tres lectiones de lamentatione Hieremiæ. [Quomodo ſedet ſola ciuitas, &c.] & tres de tractatu Sancti Auguſtini in pſalmum 54. ([Exaudi Deus orationem meam, & ne deſpexeris.] & tres de Apoſtolo,

1. Cor. 11.

vbi ait in epiſtola ad Corinth. [Conuenientibus vobis in vnum.] Secunda lectio incipit: Similiter & calicem poſtquam cœnauit,] Tertia. [de ſpiritalibus autem nolumus

1. Cor. 10.

vos ignorare fratres. In Paraſceue tres lectiones de lamentatione Hieremiæ, & tres de tractatu ſancti Auguſtini in pſalmum. 63. [Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor. [& tres de Apoſtolo, vbi ait in Epiſtola

Heb. 4. *Heb. 5.*

ad Hebræos, [Feſtinemus ingredi in illam requiem, &c.] Secunda lectio, [Omnis namque pontifex.] Tertia. [De quo grandis nobis ſermo.] In Sabbato ſancto tres lectiones de lamentatione Hieremiæ prophetæ, & tres de tractatu ſancti Auguſtini in eundem pſal. 63. [Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor,] & tres de Apoſtolo, vbi ait in Epiſtola ad Hebræos, [Chriſtus aſſiſtens pontifex fu-

Heb. 9.

turorum bonorum.] Secunda lectio, [Vbi enim teſtamentum eſt.] Tertia, Vmbram enim

Heb. 10.

habens lex futurorum bonorum. [In Paſcha Domini homilias ad ipſum diem pertinẽtes, infra hebdomadam homilias. In octauis) † Paſchę ponunt actus Apoſtolorum, & epiſtolas canonicas, & Apocalypſim vſque in octa-

† *al. octaua.* † *al. octauã.*

uas † Pentecoſtes: In octauis Pentecoſtes ponunt [libros Regum, & Paralipomenon vſque in Kalend. Auguſti. In Dominica prima mẽſis Auguſti ponũt Salomonẽ vſque in Kalendas Septembris. In Dominica 1. Septemb. ponunt Iob, Tobiam, † Heſter, Eſdram vſque in Kalen. Octobris. In Dominica prima menſis Octobris ponunt librum † Machabæorum vſque in Kalendas Nouemor. In Dominica prima menſis Nouembris ponunt Ezechielem, & Danielem, & minores prophetas vſque in Kalendas Decemb. In Dominica prima menſis Decembris ponunt Eſaiam prophetam vſque ad † Natiuitatem Domini. In Natali † Domini legunt primum de Eſaia tres lectiones. Prima lectio [Primo tempore alleuiata eſt terra Zabulon, &c.] Secunda, [Conſolamui, conſolamini.] Tertia, [Conſurge, conſurge,] Deinde leguntur ſermones, vel homilię ad ipſum diem pertinentes. In Natali S. Stephani homilia de ipſo die. In Natali S. Ioannis ſimiliter. In Natali Innocentium ſimiliter. In Natali S. Silueſtri ſimiliter. In octaua Natalis Domini homilia de ipſo die. In Dominica prima poſt Natiuitatem Domini ponunt epiſtolas Pauli vſque in Septuageſimam. In Epiphan. lectiones tres de Eſaia. Prima lectio incipit, [Omnes ſitientes.] Secunda,] Surge, illuminare Hieruſalẽ.] Tertia, [Gaudens gaudebo in Domino.] Deinde leguntur ſermones, vel homiliæ ad ipſum diem pertinentes.

pha Grecè. Latine ſecreta. Et quia in cameris ſolẽt virgines abſcondi, & ſecrete morari, ſecundum Ic. de Fan. inde eſt, ꝙ virgo in Hebræo, alma. In Græco, apocrypha, Latine dicitur ſecreta.

† *Iudith. Heſter.*] Iuo. † *libros.*] Iuo. † *al. in natalem.* † *al. in vigilia natalis Domini*, Bur. & Iuo. & ordo Romanus. *Eſa. 9. Eſa. 40. Eſa. 52. Eſa. 51. Eſa. 60. Eſa. 61.*

¶ Mandamus.] *Poſt hoc verbum in Decreto Gelaſii ſequitur continenter* Itẽ opuſcula beati Cypriani. &c. *Sed Burchardus, & Iuo, & Pannormia habent vt Gratianus. At certe in toto hoc capite tot modis diſcrepant collectiones ab originali, vt ſatis certo ſtatui non poſſit, quæ vera, & pura ſit Gelaſii lectio; nec magnopere ſit mirandum, ſi nonnulla ſint, quæ difficultatem faciunt. Quamobrem, quæ auxilio codicum tuto emendari poterant, ea ſunt emendata e cæteris locis partim indicata varietates, partim, quoniam omnes indicare infinitum fuiſſet, labor hic ad libros audiendi accurato lectori eſt relictus.*

β ¶ Item geſta.) *Hinc vſque ad finem capitis omnia abſunt a pleriſq; vetuſtis Gratiani codicibus: quod etiam Archidiaconus adnotauit. Sunt tamẽ eiuſdem Gelaſii vſque ad verſ.* Cæterum qui libri, *& apud Burchardum, & Iuonem referuntur proximè poſt ſuperiora.*

λ ¶ Iuuenci) *Antea legebatur*, Item Vincentij. *reſtituta eſt vera lectio ex Gelaſio, Burchardo, & Iuone. De quo Iuuenco meminit B. Hier. in Cathalogo.*

ſ ¶De S.Maria.] *In collectione Iſidori legitur*, & de Maria obſtetrice. *Apud Burchardum*, & de Maria vel obſtetrice. *Apud Iuonem vero*, & de ſancta Maria, vel de obſtetrice Saluatoris.

ε ¶Cæterum.] *Hinc vſq; ad finẽ neq; in collectione Iſidori. neq; in vllo veteri codice Gratiani eorum, quæ collata ſunt, inueniuntur. A verbo tamen,* in Septuageſima ponunt, *referuntur a Burchardo & Iuone ſine auctoris nomine, in Pannormia ex Gelaſio ipſo cum lxx. epiſcopis Fere autem omnia habentur ſparſim in libro, qui ordo Romanus nuncupatur.*

ζ ¶Pentateuchum.] *Apud Iuonẽ legitur,* Heptateucum, *ut vltra quinque libros cõprehendas librum Ioſue, & Iudicum, qua voce, ac librorum coniunctione B Hieronymus ad Lucinũ ſcribens vtitur. Alij verò Heptaticũ appellãt, vt S. Gregorius lib.7. in d. 2 epiſt. 48. & li. 1 o. epiſt. 2 2. & alibi, & Rabanus in præfatione in Hieremiã, & ordo Romanus, c. de Septuageſima.*

η ¶In Pſalmum 54.] *Sic etiã apud Iuonem In ordine Romano.⁶. de officijs diuinis a Cœna Domini vſque in octauas Pentecoſtes, & apud Burchardũ legitur.* in pſalmum 63). i Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor. *Item q. in c. de ordine in nocte Paraſceues,* Tres de tractatu S. Aug. pſal 63

φ ¶In octauis,] *Ipſam diem octauam ſolitam fuiſſe proferri nomine multitudinis, id eſt octauas, notabitur infra de conſec. diſt. 3. cap. pronunciandum.*

ɣ ¶In Natali Domini.] *Burchardus, & Iuo habent in* Vigilia Natalis Domini, *& ita in ordine Romano, c. quod inſcribitur*, in Chriſti nomine, incipit ordo catholicorum librorum, qui in Eccleſia Romana ponuntur. *Pannormia autem habet, vt Gratianus.*

DISTINCTIO XVI.

1 ps *APoſtolorum a verò canones, qui per Clementem Pontificẽ Romanum, ſicut quidam aſſerunt, dr̃r eſſe tranſlati α, ſunt quinquaginta.*

α ¶Tranſlati] *In titulo qui præponitur canonibus Apoſtolorum in collectione Iſidori, & in concilio Stephani Papæ iiij. (cuius magnam partem Deuſdedit Cardinalis in ſua canonum collectione referri) pro voce,* tranſlati, *habetur,* prolati, *Dionyſius certe Exiguus, nullam huius verſionis mentionem facit, & aliqui ſcriptores ſolent epiſtolas Clementis hoc modo citare,* Ex dictis Petri Apoſtoli per Clementem prolatis, *vt auctor Polycarpi, & alij.*

Hos non recipiendo., ſed inter apocrypha deputatos Iſidorus ſcribit dicens.

¶Apoſtolorum canones Apoſtolica reijciuntur auctoritate. Cap. I.

CAnones b qui dicuntur Apoſtolorum, ſeu quia eoſdem nec ſedes apoſtolica recepit, nec ſancti Patres illis aſſenſum præbuerunt, pro eo quòd ab hæreticis ſub nomine Apoſtolorum compoſiti dignoſcuntur, quamuis in eis vtilia c inueniantur, tamen ab auctoritate canonica, atq; Apoſtolica eorum geſta conſtat eſſe remota, atque inter d apocrypha deputata.

Caput hoc eſt in præfatione Iſidori ad collectionẽ conciliorũ, quæ ex bibliotheca eccleſiæ Toletanæ deſcripta Romam miſſa eſt. Nam in illa, quæ vulgatæ Iſidori collectioni, de qua initio dictum eſt proponitur, contrarium potius videtur dici, & refertur infra c. Placuit, hac eadem diſt. ſi modo idem eſt Iſidorus.

APoſtolorũ.] Hęc diſtinctio diuiditur in duas partes. Secũda ibi,] Et ſoluta.] CASVS. In hac 6. diſtin. oſtendit Gratianus canones Apoſtolorum eſſe recipiendos: primo tamẽ ponit quandam cõtrarietatẽ de canonib. apoſtolorum primo de non recipiendis, & poſtea de recipiẽdis, & eam ſoluit.

a ¶Apoſtolorum.] Hic intitulatur 16. d. in qua ꝓbat, ꝙ canones Apoſtolorum ſunt recipiendi: poſtea oſtendit quo tẽpore, & quo reſidente in Papatu, vel Imperio qdlibet concilium eſt celebratũ. Et nota, ꝙ Gratianꝰ ponit quandam contrarietatem de canonibus Apoſtolorum, & eam nõ ſoluit, ꝓbat enim auctoritate Iſidori, ꝙ canones Apoſtolorum non ſunt recipiendi, qa ſunt apocryphi poſtea probat auctoritate Zepherini, & Leonis, quòd ſunt recipiendi, & non ſunt apocryphi. Sol. breuis eſt, qa illi canones ſunt recipiendi, qa veris Apoſtolis ſunt editi: ſed illi, non quia pſeudoapoſtolis ſunt editi ſ. proxi. di. ver. item geſta.

CAnones.] CASVS. Quærebatur ab Iſidoro an canones, qui dñr Apoſtolorum, ſint approbandi: & reſpondet quoniã ab hæreticis ſub noĩe apoſtolorũ ſunt compoſiti, nec Rom. eccl. nec ſancti Patres eos approbauerũt, quãuis in eis multa vtilia inueniãtur, tamen apocryphi reputantur.

b ¶Canones.] Sic cõſtrue: quãuis in eis canonibus, qui canones dicuntur Apoſtolorum.

c ¶Vtilia.] Argu. ꝙ vtile vitiatur ꝑ inutile. 1 vt no. ſ. diſ. 9. ſi ad ſcripturas.

1 Ad idem 3. q. 0. pura. Archid.

d ¶ Atque inter apocry-

apocrypha.] id eſt, ſine certo auctore, * vt ſapientia Salomonis: liber Ieſu filij Sirach. qui dicitur eccleſiaſticus: & liber Iudicum, & Tobiæ: & liber Machabæorũ: hi apocryphi dicuntur, & tamen leguntur, ſed forte non generaliter.

* *Quinimmo libri iſti non apocryphi, ſed canonici ſunt, quãuis olim quidam etiã catholici de illis dubitauerint. Concil. Triden. ſeſſ. 4. de canſcripts.*

d ¶ Orthodoxæ.] Id eſt, recte: orthos, rectum: doxa, gloria. Inde dicitur fides orthodoxa, id eſt, catholica recta, ſcilicet in qua recte gloriamur. Ioan. de Fan.

e PLacuit.] Ex his tribus cap. ſurgit contrarietas, quam Gratianus non ſoluit, nec ponit: ſexta ſynodus dicit lxxxv. capitula canonũ Apoſtolorum eſſe ſeruãda: Zepherin[9] lx. & Leo quinquaginta. quidã 2 ita ſoluũt, ꝙ ſexta ſynod[9] fuit ante Zepherinũ, & Zepherinus añ Leonem, & obſeruabãtur lxxxv. canones, prout dicit ſexta ſynodus, ſed poſtea in deſuetudinem abierunt xxv. & remanſerũt lx. vt dicit Zepherinus. procedẽte vero tempore x. ex illis perierunt, & ſic remanſerunt tãtum l. vt dicit Leo. Sed hæc ſolutio ſtare nõ poteſt: nã Zepherinus pceſſit vj. ſynodum nam vj. ſynodus fuit celebrata tempore Agathonis, vt inf. ea. diſtin. cap. ſexta. qui longo tempore fuit poſt Zepherinũ, vt ex chronicis apparet. Omiſſis alijs ſolutionibus, dic ꝙ nõ contradicũt ſibi: quia dicebat ſynodus lxxxv. fuiſſe capitula: Leo dicebat quinquagĩta fuiſſe capitula: Zepherin[9] nõ dicit de capitulis. ſed de ſententijs: & poteſt eſſe, quod in vno capitulo ſint ſentẽtię plures.

ius mũdi, i. de nobis in hoc mundo remanentibus. quid. ſ. facere debeamus. Io. de Fan. & Hu. 2 Vt Goffredus.

Sexa-

Zepherinus autem econtra ſcribit epiſcopis per Siciliam conſtitutis, epiſt. 1.

Iuo p. 4. c. 107. Pann. l. 2. c. 105. Poly. l. 3. tit. 20. † al. præfixerunt.] orig.

¶ Apoſtolorum canones ſunt recipiendi. Cap. II.

SExaginta a ſententias Apoſtoli preſcripſerunt † cum alijs plurimis epiſcopis, & ſeruandas cenſuerunt.

a ¶ Sexaginta.] *Iuo etiam, & auctor Pannormiæ habẽt,* Sexaginta. *Itemque originale in margine. Sed in textu,* Septuaginta. *Polycarpus,* Quinquaginta.

Item Leo β Papa nonus contra epiſtolam Nicetæ abbatis.

¶ Exceptis quinquaginta capitulis, canones Apoſtolorum inter apocrypha deputantur. Cap. III.

Iuo p. 4. c. 105. Pann. l. 2. c. 124. † al. regulis orthodoxis.] al. regulæ orthodoxæ.]

CLementis a librũ, id eſt Petri Apoſtoli itinerarium b & Apoſtolorũ canones numerant Patres inter apocrypha, exceptis c quinquaginta capitulis, quæ decreuerunt orthodoxæ † d fidei adiungenda.

β ¶ Item Leo.] *Hoc caput ſumptũ eſt ex reſpõſione Huberti legati Leonis noni ad libellũ Nicetæ presbyteri, & Monachi cõtra Latinos editũ: q̃ Romæ ĩ Monaſterio S. Mariæ nouæ & ĩ multis priuatis bibliothecis extat manuſcripta. Merito autem potuit citari Leo 9. quod eius auctoritate, & iuſſione Humbertus legatus ſedis Apoſtolicæ ea ſcr pſerit.*

Item vi ſynodus cap 2.

Cap. IIII.

Iuo p. 4. c. 106. Pann. l. 2. c. 125.

PLacuit e huic ſanctæ ſynodo, vt amodo confirmata & rata ſint canonum Apoſtolorum lxxxv. capitula.

Iuo p. 4. c. 107. Pann. l. 2. c. 125.

Epiſtola α Iſidori in capite canonum.

Iſidorus β ſeruus Chriſti lectori ſuo conſeruo. ¶ Propter eorum auctoritatem cęteris concilijs prępponimus f canones, qui dicuntur Apoſtolorum, licet à quibuſdam apocryphi dicantur, quoniã plures eos recipiũt, & ſancti Patres eorũ ſententias ſynodali auctoritate roborauerũt, & inter canonicas poſuerunt conſtitutiones. *Itẽ infra.* ¶ Primo quidẽ ordo, vt prędictũ eſt, de celebrando concilio inſertus habetur; & poſtmodum canonum Apoſtolorum, ac primorum apoſtolicorũ (id eſt à Sãcto Clemente vſque ad Sanctum Syluestrum) decretorum,

ISIDORVS, CASVS. Probat Iſidorus in hoc c. canones Apoſtolorum eſſe recipiendos tribus rationibus. Primo, quia plures eos receperunt. Secundo, quia Sancti Patres eorum ſententias confirmauerunt & eas inter canonicas conſtitutiones poſuerunt. Tertio, quia poſiti ſunt & inſerti in Breuiario, in quo decreta diuerſorum conciliorum poſita ſunt: quod factum fuit a Clemente vſque ad Silueſtrum. Quæ autem ſequuntur, plana ſunt.

SExaginta.] CASVS. Tria ſequentia capitula plana ſunt.

a CLementis.] Id eſt, qui ſub nomine Clementis compoſitus eſt ab hæreticis.

b ¶ Itinerarium] Qui actus Petri continet, quos per orbem itinerando peregit. 1

1 Vel dic, ꝙ ideo itinerarium appellatur, quia ibi agitur de itinere, id eſt actione hu-

c ¶ Exceptis.] Impropria videtur hæc exceptio: quia aut excipitur à veris canonibus, aut à falſis. Non de falſis: quia nullus ex illis obſeruatur. Item non de veris: quia nullus eorum eſt apocryphus. Vel dic, ꝙ hoc nomen, canones, ſumitur large, tam pro veris, quam pro falſis canonibus, vt ponitur infra 32. diſt. 5. verum.

f ¶ Præponimus.] Argumen. quòd illi qui ſunt maioris auctoritatis, debent habere priorem vocem in electione. 19. diſtinctio. in canonicis. 3 vnde licet Ancyrana ſynodus fuerit prior Nicæna, tamen propter maiorem auctoritatem Nicæna præponitur, vt infra ead. diſtinct. cap. ſexta, ibi. [Prima adnotatio, &c.] argum. extra de reſcript. ab excommunicato.

3 Ad idem ff. de pact. l. maiorem. Archid.

atque diuerſorum conciliorum breuiarium interpolatur ſequens ordinem ſuum.

α ¶ Epiſtola.] *Hac epiſtola ab Iuone vocatur pfatio in opus canonũ, & eſt ea, q̃ Iſidori noĩe eſt præpoſita tomis cõciliorũ, licet in vetuſtiore editione, in qua purior eſt Iſidori collectio nõnulla verba deſiderẽtur. Eſt aũt cõfectũ hoc caput ex duobus locis illius pfationis. Nã uerba illa.* Propter eorũ auctoritatẽ, &c. *vſque ad uer.* cõſtõnes, *nõ lõge abſũt ab initio. Reliqua uero ſũt ĩ extremo.*

β ¶ Iſidorus ſeruus.] *In pannormia eſt eodem modo atque apud Gratianũ. Apud Iuonem & in manuſcriptis collectionis illius codicibus eſt,* Iſidorus Mercator ſeruus Chriſti conſeruo ſuo, & parenti fidei † in Domino ſalutem. *In vulgatis autem conciliorum editionibus,* Iſidorus peccator, ſeruus, &c. † al. fideli.

Item cum Hadrianus Papa ſextam ſynodum recipiat cũ omnibus canonibus ſuis, cum etiam ſancta octo uniuerſalia concilia profeſſione Romani pontificis ſint roborata; in ſexta † autem ſynodo ſiue in ſeptimo cõcilio Apoſtolorum canones ſint recepti & approbati: patet, quòd non ſunt inter apocrypha deputandi: Vnde ſcribit Hadrianus Papa Tharaſio Patriarchæ. † al. ſeptima ſynodo, ſiue concilio. ‖ al. ſexta ſynodo ſiue in ſexto concilio.

¶ Sexta ſynodus auctoritate Hadriani corroboratur. C. V. Iuo p. 4. c. 122.

SExtam α ſynodum ſanctam recipio cum omnibus canonibus ſuis.

α ¶ Sextam.] *Hoc habetur in ſecũda actione ſeptimæ ſynodi in epiſtola Hadriani ad Tharaſium. Sed eo in loco Hadrianus refert uerba ſynodicæ epiſtolæ à Tharaſio ad ſe miſſæ. Et hic Gratianus non refert propria eius epiſtolæ uerba. In uerſione n. Anaſtaſii bibliothecarij ſic legitur.* Inuenimus autem in prædicta ſynodica epiſtola ſanctitatis veſtræ, poſt plenitudinẽ fidei, & cõfeſſionẽ ſacri ſymboli, & omnium ſanctarum ſex ſynodorũ, & de ſacris & venerabilibus characteribus miraculũ laude ac veneratione digniſſimũ cõtineri. Quare & eaſdem ſanctas ſex ſynodos ſuſcipio cũ omnibus regulis, quę iure, ac diuinitus ab ipſis pmulgatæ ſunt. *Et hæc quidẽ poſtrema uerba ſunt etiã in illa ipſa Tharaſij epiſtola, qđ ex cõcilio Græco, & noua ĩterpretatione clarè apparet.*

Sed dubitatur de ea, an canones conſcripſerit: quod ex quarta actione ſextæ β ſynodi ª facile abſoluitur.

β ¶ Sextæ.] *in ſecundo & 12. Vaticanis, eſt* ſextę *alias* ſeptimę, *& uere ſeptimæ eſt, ſed ob gloſã nihil eſt mutatũ.*

Ait enim Petrus epiſcopus Nicomediæ.

Sexta ſynodus canones conſcripſit. Cap. VI. Ex actione quarta ſeptimæ ſynodi. Iuo p. 4. c. 122.

HAbeo librum α continentem canones ſanctæ ſextæ ſynodi. Patriarcha dixit: ¶ Quidam ſcandalizantur per ignorantiam, p canonibus iſtis, dicẽtes; nunqđ ſexta ſynodus canones fecit? Sciant ergo, quõ ſancta ſynodus ſexta ſub Cõſtantino congregata eſt, contra eos, q dicebant vnã operationẽ, & vnã voluntatẽ ᵇ eſſe in Chriſto: in qua ſancti Patres illos, vt hęreticos anathematizauerunt, & orthodoxam fidem explanauerunt. 2 ¶ Et ſoluta ſynodus eſt Conſtantini ᶜ 14. anno. Poſt quatuor vero,

SExtam.] Sed dubitatur.

CASVS. Probat Gratianus, q ſexta ſynodus canones fecit: & hoc probat per ſeq. cap.

a ¶ Sextæ ſynodi.] falſa ẽ littera, & debet ibi eſſe ſeptimæ 1 ſynodi. qualiter .n. dubitaret ſexta ſynodus de eo quod ipſa fecerat.

1 Tu dic, q in c. ſextam ſynodum facit mentionẽ de ſexta ſynodo congregata, quę debet ſeptima dici: ſed pp eos patres, qui in vtraque fuerunt, nõ mutat nomen, & per hoc patet, q illa litera ſeptimæ, &c. eſt falſa, & illa ſextæ eſt uera, ſm Io. de Fant. Arch.

HAbeo. CASVS. Dicitur in hoc cap. q ſexta ſynod⁹ canones fecit, q̃ cõgregata fuit ſub Cõſtantino Imperatore, contra perfidiã hereticorum quorũdã dicẽtium, Chriſtũ fuiſſe tãtũ operatũ ſ. dm opa humanitatis, vt comedere & ambulare: alia vero virtutis opera, vt reſuſcitare mortuos, & ambulare ſup aquas, phãtaſtica fuiſſe, & n̄ vera. & hoc in prima parte. In ſecũda parte q̃ incipit ibi, Et ſoluta. dicit, q hæc ſexta ſynodus fuit poſtea congregata ſub Iuſtiniano filio Conſtantini: in qua ijdem plures patres eoſdem canones cõdiderũt, qui primo fuerant conditi in eadẽ ſexta ſynodo. In tertia parte quæ incipit ibi, Eadem ſancta.] repetit ſere ea, quæ dicta erant in ſecunda parte.

¶ Caſus ſ. Planus ẽ.

b ¶ Voluntatẽ.] Quidam dicebãt tantu vnam fuiſſe volũtatem in Chriſto. Sed dicendũ eſt, q duæ fuerunt voluntates in eo, q homo fuit, una ſenſualitatis, ſecundum quam ipſe dixit Pater ſi. fieri poteſt trãſeat a me, & alia rationis, ſecundum quam ipſe dicit: veruntamen non ſicut ego volo; ſed ſicut tu vis.

Voluntates duæ fuerũt in Chriſto.

c ¶ Conſtãtini.] Nõ illius magni Cõſtãtini, qui fuit tempore Silueſtri: ſub eo .n. fuit Nicænũ cõcilium tempore Silueſtri.

d ¶ Cõſtãtini.] cõtra

Ex ſexta actione ſeptimæ ſynodi.

aut quinq; annos iidẽ ſancti Patres cõgregati ſunt ſub Iuſtiniano [a] filio Conſtantini,& p̃dictos canones promulgauerũt: de quib.nullus dubitet.Qui.n.ſub Cõſtantino in ſynodo fuerunt,iidem ipſi epi ſub Iuſtiniano iſtis canonibus ſubſcripſerunt. Oportebat.n.vt ſynodus vniuerſalis canones eccleſiaſticos promulgaret. *Item.* ¶ Sancta ſexta ſynodus poſt promulgatã ab ea diſſinitionem contra Monothelitas, Conſtantino Imperatore, qui eã congregauerat, non multo poſt defuncto, & Iuſtiniano eius filio regnãte pro eo. ¶ Eadẽ [b] ſancta Synodus diuinitus inſpirata, iterum Conſtantinopoli quarto,aut quinto anno cõgregata eſt, & canones numero cij.ad correctionem eccleſiæ promulgauit.

a ¶ Habeo librũ.] *Verba ſunt Petri ep̃i Nicomediæ, ac Tharaſij Patriarchæ Conſtantinopolitani actione quarta ſeptimæ ſynodi, quod quidem ipſi decenniũ, ac duob. canonib. dixerũt. qui in Trullo tp̃e Iuſtiniani Rhinotmeti ſc̃do anno ſuæ reuocationis ad imperiũ editi ſunt. Verũ ex his ipſis verbis Tharaſij apparet eos canones nõ eſſe proprios ſextæ ſynodi; quia fatetur poſt annos quatuor, aut quinq;, quã ſynod⁹ fuerat abſoluta, canones illos fuiſſe editos. quo tp̃e certiſſimum eſt neq; eundẽ Romanũ Pontificem, neq; eoſdem ep̃os fuiſſe. Quamquàm in hac rõne tp̃is potius credendum eſt diligentiſſimis chronologis, Theophani; (cuius ẽt verba quæ ad hunc locum pertinent ex originali Græco; quod in bibliotheca Vaticana extat, ſatis fideliter tranſlata leguntur apud Franciſc. Turrianũ lib 6 7. & 8. ſynodo) & Anaſtaſio, & Georgio Cedreno, quã Tharaſio. Illi.n.nõ quatuor, aut quinq;, ut Tharaſius. ſed viginti ſeptem annos, a fine 6 ſynodi tp̃e Agathonis habitæ vſq; ad hanc huiuſmodi Decretorum editionem aſſerunt interceſſiſſe: Ep̃os uero qui hos ediderunt, noluiſſe ipſos edere tanquam canones 6 ſynodi, ſed voluiſſe ſupplere quod videbatur in 5. ac 6 ſynodo deeſſe, ipſamet illorum ad Imperatorem allocutio teſtatur. Itaq; noua dicenda eſt hæc ep̃orum coitio, ideoq; Græci illam, ut ſcribit Balſamon πενθέκτην i. quintamſextam ſynodum appellant. Cæterum non fuiſſe omnes illos canones a Rom. Eccleſ receptos, duo uiri rerum eccleſiaſticarum peritiſſimi, Anaſtaſius Bibliothecarius, & Humbertus Leonis ix. Legatus aperte teſtãtur Humbertus quidem his uerbis;* Non aũt miror, ſi Agathoni Papæ, & ſanctis Patrib. 6. ſynodi ueſtra imputetis deliramẽta, & quæ aut corrupiſtis, ut finxiſtis capitula: cum & ipſi Dño Ieſu, & Apoſtolis eius ĩputetis figmenta. Vnde nos ſcientes ſextam ſynodũ ad deſtruendam hęreſim Gręcorũ Monothelitarum, nõ autem ad tradẽdum Romanis nouas cõſtitutiones congregatã, capitula, quæ nobis ſub eius auctoritate apponitis, omnino refutamus; quia prima & Apoſtolica ſedes nec aliquando ea accepit, nec obſeruat hactenus. *Anaſtaſius vero in præfatione in ſeptimam ſynodũ ad Ioannem 8. Romanum Pontificem ita ſcripſit:* Ergo regulas, quas Gręci in ſexta ſynodo perhibent editas, ita in hac ſeptima ſynodo principalis ſedes admittit, ut nullatenus ex his illæ recipiãtur, quæ priorib. canonibus, vel decretis ſanctorum ſedis huius Pontificum, aut certe bonis moribus inueniuntur aduerſæ, quamuis omnes hactenus ex toto maneant apud Latinos incognitæ, quia nec interpretatæ. Sed nec in cęterarum Patriarchalium ſedium, licet Græca vtantur lingua, reperiuntur archiuijs: nimirum, quia nulla earum, cum ederentur, aut promulgans, aut conſentiens, aut ſaltem præſens inuenta eſt. Quamquam eoſdem Patres illas Græci promulgaſſe perhibeant, qui in ſexta ſynodo ſunt inuẽti: ſed nullis certis probare poſſunt indicijs.

Ex his ergo colligitur, quòd ſexta ſynodus bis congregata eſt, primo ſub Conſtantino, & nullos canones conſtituit, ſecundo ſub Iuſtiniano filio eius, & præfatos canones promulgauit.

Vnde ſancti Patres in eadem ſynodo ſecundo congregati dixerunt.

¶ Conſtitutiones ſynodi ſextæ. C. VII.

QVoniam a ſanctæ, [c] & vniuerſales ſynodi, quinta ſub Iuſtiniano Auguſto, ſexta ſub Conſtantino patre ſuo Auguſto, de myſterio fidei pleniſſimè diſputãtes, canones nõ fecerũt, ſicut cæteræ quatuor vniuerſales

Inſt. de do. §. eſt & aliud. Inſt. qui. non eſt pot. fa. te. §. ſic⁹. vbi Iuſtinianus uocat patrem ſuum Iuſtinum. Sed loquitur hic de alio Iuſtiniano, ſub quo ſexta ſynodus celebrata fuit tẽpore Agathonis Papæ, vt inf. ea. cap. ſexta. Sub Iuſtiniano autẽ cuius leges leguntur, celebrata eſt quinta ſynodus, vt inf. eo. c. ſexta.

a ¶ Sub Iuſtiniano.] Sed certe nec ſic ceſſat cõtrarietas: quia tẽ Leo quẽm ſynodus loquitur de cap. Tu diſtingue tempora, & concordabis ſcripturas. 2. q. 1. multi.

b ¶ Eadem.] Not. quòd eadem dicitur ſynodus, quia ijdẽ patres illuc conuenerunt. ſimile 7. q. 1. denique. & ff. de iud. proponebatur. Et eſt hic argum. q̃ eadem ſit cauſa. 1 appellationis, cum cauſa principali. 2. q. 6. ſi quis in quacumque.

c QVoniam ſanctæ.] CASVS.

1 Idẽ Spec. & Io. Andr. in tit. de iuram. calum. §. ſequitur ver. quod de cauſa & plene per Cy. & Salic. in l. inuitus, C. de procur. & p Alex. de Im. in l. ita demum. col. 3. eod. tit.

Digitized by Google

Ino ſeptimã vocat Iuo p. 4. c. 123.
In oratione allocutoria Patrũ, qui in Trullo conuenerant ad Iuſtinianũ Imperatorẽ.

Dicitur in hoc c. ꝙ quintã, & ſexta ſynodus nõ ita plenè canones fecerunt, ſicut cęterę ſynodi, & iõ ſancti patres eiuſdẽ ſextæ ſynodi conuenerũt apud Conſtantinopolim, vt canones conderent in eadem ſexta ſynodo ſub Iuſtiniano congregata ſuꝑ quo iam primo fuerant congregati, & dicit quinta primo congregata ſub Iuſtiniano ꝑꝑ maiorem auctoritatem eſt, quia in ea confirmati fuerunt canones facti ſub Conſtantino, q̃ etiam ſexta fuit. Sequẽtia capitula plana ſunt vſque ad c. quod dicitis.

c. 2. eius ſynodi.
ſup. ea. cap. placuit.
Iuo par. 4. c. 106.
Iuo par. 4. c. 134.
Pann. l. 12. c. 117.

a Sancta.] viij. hęc concilia dicuntur octo: quia octies ſunt celebrata, vt hic dicuntur, & quatuor quia in quatuor locis celebrata, vt ſup. diſtin. proxi. ſicut.

b Sexta ſynodus, &c.

ſales ſynodi; propterea nos conuenientes in hãc imperialem vrbem, ſacros canones conſcripſimus. *Item.*

¶ Placuit huic ſanctæ ſynodo, vt amodo cõfirmata, & rata ſint canonum Apoſtolorũ lxxxv. capitula. *Item.*

¶ Confirmamus γ & cæteros ſanctorum canones, & ſynodos, i. Nicænam, Ancyranam, Neocæſarienſem, Gangrenſem, Antiochenã, Laodicenſem, Cõſtantinopolitanam, Epheſinam primam, Chalcedonẽſem, Sardicenſem, & Carthaginenſem, δ & opuſcula Theophili Alexãdrini epiſcopi, & Dionyſij ε Alexandrini epiſcopi, & Petri Alexãdrini epiſcopi & martyris, Gregorij Thaumaturgi Neocęſarienſis epiſcopi, Athanaſij epiſcopi Alexandrini, Baſilij Cæſareæ Cappadociæ epiſcopi, Gregorij Nyſeni epi, Cregorij Theologi, Amphilochij Iconienſis epiſcopi, Timothæi Alexandrini epiſcopi, Gennadij † Conſtantinopolitani epiſcopi, Cyrilli Alexandrini epiſcopi, Cypriani Carthaginenſis epiſcopi, & ſynodum ζ ſuam.

† *al. Germani.*

α ¶ Quoniam.] *Emendata ſunt multa in hoc capite ex canone ſecundo eorum qui ſextæ ſynodo tribuuntur, in quo indicantur concilia, & auctores canonum quibus Græci vtebantur. Sunt autem verba illius canonis apud Gratianum, & Iuonem in ſummam redacta.*

β ¶ De myſterio.] Græcè eſt, τὸ περὶ τῆς πίστεως πατρικῶς διατρανοῦς ἀσαιμυστήριον, ideſt, fidei myſterium paterne declarantes.

γ ¶ Confirmamus] *Iuo habet*, confirmamus ſanctorum Patrum canones, & ſynodos, &c. *Græcè eſt*, ἐπισφραγίζομεν δέ καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας ἱεροὺς κανόνας τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων καὶ μακαρίων πατέρων ἡμῶν ἐκτεθέντας τουτέστι τῶν ἐν νικαίᾳ συναθροισθέντων, &c. ideſt obſignando autem confirmamus & cæteros omnes ſacros canones, qui a Sãctis, & Beatis Patribus noſtris ſunt editi; ideſt ab ijs, qui Nicææ conuenerunt, &c.

δ ¶ Carthaginienſem.] *Apud Iuonem ſequitur*, Conſtantinopolitanam ſub Nectario, & opuſcula Theodoſij, al. Theophili, &c. *Græcè autem eſt.* καὶ τῶν αὖθις ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ. καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόντων ἐπὶ Νεκταρίου τοῦ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως προέδρου, καὶ Θεοφίλου τοῦ γενομένου ἀλεξανδρείας ἀρχιεπισκόπου *ideſt*, & eorum, qui rurſus in hac a Deo cuſtodita, & imperiali vrbe conuenerunt ſub Nectario imperialis huius ciuitatis præſide, & Theophilo, qui Alexandriæ fuit archiepiſcopus.

ε ¶ Et Dionyſii.] *In canone Græco vulgato fere eſt, quemadmodum antea apud* Gratianum Dionyſii Alexandrini epiſcopi, & martyris. *Sed apud Balſamonem, & Iuonem legitur, quemadmodum reſtitutum eſt*, Dionyſij Archiepiſcopi Alexandrinorum megalopolis, & Petri Alexandriæ archiepiſcopi, & martyris. *Reliquas varietates per ſe accuratus lector notabit.*

ζ ¶ Et ſynodum.] *In iſto canonis loco eſt error; quia illa ſynodus Cypriani probatur, in qua ipſe cum multis alijs Africæ epiſcopis putauit baptizatos ab hæreticis verũ baptiſma non recepiſſe: cum tamen B. Aug. aſſerat aliam extitiſſe traditionem Apoſtolorum, & ipſam Cypriani ſententiam plenario totius orbis concilio excluſam fuiſſe teſtetur.*

Item ex diurno η libro profeſſio Romani Pontificis.

¶ Authoritate Romani Pontificis ſancta octo concilia roborantur. Cap. VIII.

Sancta a octo vniuerſalia concilia, i. primum Nicænum, ſecundum Conſtantinopolitanum, tertium Epheſinum, quartũ Chalcedonenſe, item V. Conſtantinopolitanum, & VI. Item Nicænum VII. Octauum quoque Conſtantinopolitanum vſque ad vnum apicem immutilata ſeruare, & pari honore, & veneratione digna habere, & quæ prædicauerunt & ſtatuerunt modis † omnibus ſequi, & prædicare; quæque condemnauerunt, ore & corde condemnare profiteor.

Iuo l. 4. cap. 132

† *l. omnimodis*] Iuo.

η ¶ Item ex diurno.] *Integram profeſſionem fidei, quando quis in Romanum Pontificem promouebatur, refert Deuſdedit Cardinalis in collectione canonum, quæ ſeruatur in bibliotheca Vaticana.*

Quo autem tempore ſexta ſynodus, & prima, ſecunda, tertia, quarta, & quinta congregatæ ſunt. Beda in libro de temporibus, cap. 65 ſcripſit, dicens.

¶ De temporibus conciliorum. Cap. IX.

Iuo cap. 4. 125. Pann. li. 2. c. 113.

Sexta ſynodus b vniuerſalis Conſtantinopol

poli celebrata eſt, & Græco ſermone conſcripta temporibus Papæ Agathonis, exequente:ac reſidente pijſſimo principe Cõſtantino intra palatium ſuum ſimulq; legatis Apoſtolicæ ſedis, & epiſcopis cl. reſidentibus. ¶Prima enim vniuerſalis ſynodus in Nicæa congregata eſt contra Arrium cccxviij. Patrum, tẽporibus Iulij α Papæ ſub Conſtantino principe. ¶ Secunda in Conſtantinopoli cl. Patrũ contra Macedonium, & Eudoxium temporibus Damaſi Papæ, & Gratiani principis; quãdo Nectarius eidem vrbi eſt ordinatus epiſcopus. ¶Tertia in Epheſo ducentorum Patrum contra Neſtorium Auguſtæ vrbis epiſcopum ſub Theodoſio magno principe, & Papa Cœleſtino. ¶ Quarta in Calcedone Dcxxx. Patrum ſub Leone Papa, temporibus Martiani principis contra Eutychem nefandiſſimorum præſulem monachorum. ¶Quinta item Conſtantinopoli temporibus Vigilij Papæ ſub Iuſtiniano principe contra Theodorum, & omnes hæreticos.

Pann. l. 2. ca. 111.

α ¶Iulij.] *Certum eſt ſynodum Nicænam primam celebratam eſſe tempore Silueſtri. Sed in illa temporum obſcuritate mirandum non eſt, Bedam, & alios erraſſe.*

CAP. X.

Anſ. in prolegom. in principio collectionis conciliorum.

PRima β autem ſynodus in Nicæa cccxviij. Patrum contra Arrium Alexandrinum presbyterum, qui tres gradus in Trinitate aſſerebat, patrem ſcilicet maiorem, filium minorem, Spiritum ſanctum creaturam tẽporibus Conſtantini principis, & Silueſtri Papę Romani, Macharij Hieroſolymitani, Alexandri γ Alexandrini, qui condemnata eadem hæreſi ſtatuerunt canones viginti; quorum auctor maximè præfatus † Alexander epiſcopus fuit. ¶Secunda in Conſtantinopoli contra Macedonium, Conſtantinopolitanum epiſcopum, qui negabat Spiritum ſanctum Deum eſſe, tẽporibus Gratiani, & Theodoſij principum, Damaſi Papæ Romani, Cyrilli Hieroſolymitani, [Nectarij δ † Conſtantinopolitani; qui condemnata præfata hæreſi ſtatuerunt canones tres: quorum maximè auctor Nectarius Conſtantinopolitanus fuit. ¶Tertia in Epheſo ducentorum Patrum contra Neſtoriũ Conſtantinopolitanum epiſcopum, qui dicebat beatam Virginem Mariam non Dei ſed hominis tantummodo genetricem, vt aliam perſonam carnis, aliã faceret deitatis, temporibus Theodoſij principis † iunioris, Cœleſtini Papæ Romani, Iuuenalis Conſtantinopolitani epiſcopi, Cyrilli epiſcopi Alexandrini: qui duodecim capitula contra Neſtorij blaſphemiarum totidem capitula auctore eodem ſancto Cyrillo anathematizando cõſcripſerunt. ¶Quarta in Chalcedone ſexcentorum triginta Patrum, contra Eutychem Conſtantinopolitanum abbatẽ, qui aſſerebat Chriſtum poſt humanam aſſumptionem non ex duabus naturis exiſtere, ſed ſolam in eo diuinam naturam permanere, temporibus Martiani principis, Leonis Papæ Romani, Iuuenalis Hieroſolymitani, Anatolij Conſtantinopolitani; qui condemnata præſcripta hæreſi ſtatuerunt canones vigintiſeptem: quorum auctor maxime idem ſanctus Anatolius Conſtantinopolitanus epiſcopus fuit. ¶Quinta in Conſtantinopoli contra Theodorum Mopſueſtenum, & omnes hæreticos; q Theodorus dicebat aliud † eſſe Dei verbum, & aliud Chriſtum, & ſacram Virginem Mariam negabat Dei genitricem fuiſſe, temporibus Iuſtiniani principis, Vigilij Papæ Romani, Domnini † Antiocheni, Eutychi Conſtantinopolitani, qui quatuordecim capitula anathematizando ſcripſerunt contra Theodori, & ſociorum eius blaſphemas. ¶Sexta in Conſtantinopoli cl. Patrum cõtra Macharium Antiochenum epiſcopum, & ſocios eius, qui vnam voluntatẽ, & operationem in Chriſto falſa ſuſpitione aſſerebant, temporibus Conſtantini principis, Agathonis Papæ Romani, Georgij Conſtantinopolitani: qui condemnata hæreſi præfata, anathematizando ſcripſerunt nouem ε capitula inferius annexa.

† Sanctus Alexander] orig.

† deeſt in] orig.

† Magni principis] orig.

† al. alium Deũ eſſe verbum, & aliũ Chriſtum.

† al. Domini

β ¶Prima.] *Caput hoc inuènitur, & in recentioribus editionibus conciliorum & in vetuſtiore Colonienſi Ann M D XXX & in manuſcripta collectione quam dictum eſt aſſeruari in bibliotheca Vaticana ſed non in collectione, quæ eſt in bibliotheca Monaſterij Dominicanorum Ponitur autem ante præfationem, quæ nomen Iſidori, mercatoris quidem in manuſcriptis peccatoris autem in impreſſis prefert. Et ſane in illa præfatione tantum quatuor generalium ſynodorum mentio fit; ſexta vero poſt Iſidori Hiſpalenſis ætatem eſt habita.*

γ ¶Alexandri.] *Apud Anſelmum eſt, ut apud Gratianum. In originali* Alexandri Conſtantinopolitani. *Sed integra videtur lectio ſi vtraq; coniungatur Nã, & epiſcopus Cõſtantinopolis, et epiſcopus Alexandriæ tẽpore illius ſynodi,*

1 De hoc ẽt no.ĩ.74.diſt. ep̃orum, & facit ad hoc quod dixi ſ. eo.qm ĩ vet. ſexta. ibi videas. Arch.

PRima adnotatio. a ¶ Maiorẽ. iar. ꝙ non q̃ prior eſt tẽpore potior eſt iure, ſed melior p̃ferẽdus eſt 1 quia nõ gradus elegantior, ſed vitæ melioris eſtio ꝯprobatẽ, vt 23. q. 4. ſicut & 40.d.nõ loca.& c. multi.in fi.in Auth. de monachis.§. ordinatione honeſtioribus.n.honores debẽtur,arg.ĩ.25.d.ca.1. in fi.& ff.de mun.& hono.honores.Arg. cõtra.C.de off.mag. officiorũ nemo agẽtium,& 41.d. miramur.&arg.cõtra 65. d.c.pe.& vlt. vbi de hoc in fi. & not. de hoc 67.diſt. epiſcopus.Archid.

a Se- *ſynodi, Alexandri nominẽ vocabantur.*

δ ¶[Nectarij.] *Antea legebatur quemadmodum etiã apud Anſelmum*, Nectarij Alexandrini. *Emendatum eſt ex originali. Sed fortaſſe. & hoc loco integra lectio hæc eſt*, Nectarij Conſtantinopolitani, & Timothei Alexandrini.

ε ¶[Nouem.] *In loco citato ex collectione Iſidori legitur*, ſcripſerunt octo capitula, *& verba illa*, inferius annexa. *ibi non habentur. In concilijs deinde Coloniæ impreſſis poſt actionẽ ſexto ſynodi ex uetuſto codice monaſterij S. Bauonis referuntur nouem capitula, & ante primũ capitulum ſunt hac verba*, ſcripſerunt nouem capitula inferius annexa, *quæ apud Anſelmum quoque habentur.*

C A P. XI.

Deuſdedit Cardinalis Anſelmus in proleg. Ante eadem Iſidori collectionem.

† *In Græc. vulgato, & apud Balſamonem ſunt xxv.*

† *ibidẽ ſunt xv.*

† *al. Zelamitanus.*

PRima α adnotatio Ancyranæ ſynodi, quæ ante Nicænam fertur fuiſſe, ſed propter auctoritatem maiorem [a] poſtponitur: in qua Patres xviij. ſtatuerunt canones xxiiij. † quorum auctor maximè Vitalis Antiochenus ep̃s. extitit. ¶Secunda Neocæſarienſis, quæ poſt Ancyranam, & ante Nicænam β legitur fuiſſe, in qua Patres ſexdecim ſtatuerunt canones xiiij. † quorum auctor maxime Vitalis epiſcopus Salaminius † extitit. ¶ Tertia Gangrẽſis, quæ poſt Nicænam legitur fuiſſe, in qua Patres xvj. ſtatuerunt canones xx. propter quaſdam neceſſitates eccleſiaſticas: maxime contra Euſtathium; qui dicebat, quod nullus in coniugali ordine poſitus, nec vllus fidelis, qui non omnibus renunciaret quæ poſſideret, ſpẽ apud Dominum haberet: & multa alia venenoſa, quæ enumerare longum eſt. ¶ Quarta Sardicenſis, in qua Patres ſexaginta γ ſtatuerunt canones xxj. quorum auctor maxime Oſius Cordubenſis epiſcopus, & Vincẽtius Capuanus epiſcopus, & Ianuarius δ Beneuentanus, & Calepodius Neapolitanus S. R. E. legati extiterunt. ¶Quinta Antiochena, in qua Patres xxix.† ſtatuerunt canones xxv. quorũ maxime auctor Euſebius Paleſtinenſis epiſcopus extitit. ¶Sexta Laodicenſis, in qua Patres xxxij. ſtatuerunt canones lix. quorum auctor maxime Theodoſius epiſcopus extitit. ¶Septima Carthaginienſis, in qua Patres ccxvij. † ſtatuerunt canones xxxiij. quorum auctor maxime Aurelius Carthaginienſis epiſcopus extitit. Etiam ſanctus Auguſtinus Hypponenſis epiſcopus in eadem ſynodo legitur fuiſſe, temporibus Honorij Auguſti. ¶Octaua Africana ſub Theodoſio minore Auguſto, in qua Patres ccxvij. recitauerunt, & firmauerunt canones cv. qui per diuerſa concilia Africanæ prouinciæ temporibus Aurelij Carthaginienſis epiſcopi leguntur eſſe conſcripti. ¶Nona Arelatenſis, in qua Patres cc. † ſtatuerunt canones quatuor: quorum auctores maxime Siluester vrbis Romæ epiſcopus, & Sanctus Martinus Arelatenſis epiſcopus extiterunt temporibus Conſtantini Auguſti, ſicut quidam aſſerunt. ¶Decima item Arelatenſis, in qua Patres xix. ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Sanctus Cæſarius Arelatenſis epiſcopus extitit. ¶Vndecima item Arelatenſis, in qua Patres xvj. ſtatuerunt canones. ¶Duodecima item Arelatenſis in Vico Hortenſii †, in qua Patres xi. ſtatuerunt canones: quorum maxime auctor ſanctus Cæſarius Arelatenſis epiſcopus extitit. ¶Tertiadecima item Arelatenſis, in qua Patres xix. ſtatuerunt canones; quorũ auctor maxime Sarpidius † Arelatenſis epiſcopus extitit. ¶Quartadecima Arauicenſis, in qua Patres xvi.† ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Hilarius epiſcopus extitit; ¶ Quintadecima Epaunenſis ζ, in qua Patres xxvi. ſtatuerunt canones xxxix. quorum auctor maxime Cæſarius epiſcopus extitit. ¶Sextadecima Agathenſis, in qua Patres xxix. † ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Cæſarius epiſcopus extitit. ¶Septimadecima η Aurelianenſis, in qua Patres lxxii. ſtatuerunt canones, quorum auctor maxime Aurelius Arelatenſis epiſcopus extitit, temporibus Clodouei Regis. ¶Octauadecima item Aurelianenſis, in qua Patres xxxi. ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Melanius Rhedonenſis epiſcopus extitit. ¶ Nonadecima item Aurelianenſis, in qua Patres xxx. ſtatuerunt canones; quorum auctor maxime ſanctus Albinus Andegauenſis epiſcopus extitit. ¶Vigeſima Aruernenſis, in qua Patres xv. ſtatuerunt canones; quorũ auctor maxime Honoratus Breuitenſis † epiſcopus extitit. ¶ Vigeſimaprima Maticenſis †, in qua Patres xxi. ſtatuerunt canones: quorum auctor maxime Priſcus Lugdunenſis epiſcopus extitit.

† *al. xxx.*

† *al. ccxviij.*

† *Abeſt numerus a collectione etiam Vaticana.*

† *al. Hortenſice.*

† *al. Saperdus) al. Sapidius.*

† *al. xxvi.*

† *al. xxxiiij.*

Hactenus in collectione Iſidori impreſſa.

† *al. Brinatenſis) al. Bituricenſis.*

† *al. Matiſcenſis.*

¶Vi-

Hactenus in collectione Iſidori Vaticana.

¶Vigeſimaſecunda item Maticẽſis, in qua Patres lxxxvj. ſtatuerunt canones; quorum auctor maxime idem Priſcus Lugdunenſis epiſcopus extitit. ¶Vigeſimatertia Lugdunenſis, in qua Patres xviij. ſtatuerunt canones; quorũ auctor maxime Philippus Viennenſis epiſcopus extitit. ¶Vigeſimaquarta item Lugdunenſis, in qua patres xx. conſtituerunt canones: quorum auctor maxime idẽ Priſcus Lugdunenſis epiſcopus extitit.

α ¶Prima] *Maior pars huius capitis, ideſt vſque ad finem verſiculi.* Nonadecima *habetur in collectione Iſidori impreſſa, ante præfationem ipſius Iſidori: In Vaticana autem vſque ad finem verſ.* Vigeſimaprima *Deuſdedit, & Anſelmus integrum ante ſuas collectiones habent. Neque uero ſummula hæc eiuſdem Iſidori eſſe poteſt; nam neque præfationi ipſius, neque collectioni reſpondet; in qua, vt cætera mittantur varietates, multa referuntur concilia Hiſpaniæ, quorum hic nulla mentio.*

β Ante Nicænam.] *Sic eſt emendatum ex Anſelmo, & Deuſdedit & Vaticana collectione. Nam ante legebatur,* Antiochenam: *In collectione aũt Iſidori impreſſa legitur quidẽ,* Nicænam, *ſed deeſt vox,* ante. *Sic autem legendum eſſe, quemadmodum eſt emendatum, oſtendunt verba, quæ ipſum Neocæſarienſe concilium antecedunt,* οἵτινες δεύτεροι μὲν εἰσὶ τῶν ἐν ἀγκύρᾳ, τῶν δὲ ἐν νικαίᾳ πρεσβύτεροι, *ideſt,* qui canones poſteriores quidẽ Ancyranis, anteriores autem Nicænis ſunt, *quo loco in collectione Iſidori impreſſa mendosè eſt;* Et hi quidem canones ſecundi ſunt; eorum, qui in Ancyra, & Cæſarea expoſiti ſunt, *redundat enim illud,* & Cæſarea: *quare in recentioribus editionibus conciliorum omiſſum eſt. Similis error eſt in codice canonum Moguntino.*

γ ¶Sexaginta.] In *codice canonum lx epiſcopi reperiuntur ſubſcripſiſſe, ſed poſtea additur* & cæteri, & ſubſcripſerunt omnes epiſcopi diuerſarum prouinciarum, vel ciuitatum nu. cxxj. *Socrates lib. 2. c. 16. in eo concilio ex occidentis partibus epiſcopos circiter ccc. conueniſſe dicit, ex orientis vero lxxvj. qui etiam ſeceſſionem fecerunt.* Idẽ *Nicephorus lib. 9. cap. 12. & Tripertita Theodoritus autem lib. 2. c. 7. docet ex antiquis narrationibus, epiſcopos ccl. conueniſſe. Omnino & in his. & Patrum, & canonum numeris multa ſunt emendata. Sed in multis etiam ſatis viſum eſt indicare varietates; nõnulla autem lectoris diligentiæ ſunt reſeruata.*

δ ¶Et Ianuarius.] *Anſelmus hẽt ut Gratianus.* In *collectione indicata eſt,* & Vincentius Capuanus epiſcopus, & S. R. E. Legatus extiterunt. In *concilio ipſo ca. 18 nominatur Ianuarius epſ. In ſubſcriptione uero in codice canonum, nõ nominatur, ſed tantum Vincentius Capuanus S. R. E. Legatus, & Calipodius Neapolitanus legatus S. R. E.*

ε ¶Septima.] *Hic numeratur tantummodo unica ſynodus Carthaginenſis, quæ habetur in codice canonum, de qua inferius xx. diſt. c. de libellis. dicetur.*

ζ ¶Epaunenſis.] *Ita emendatum eſt ex aliquot manuſcriptis, & collectione Iſidori Vaticana: Nam antea legebatur* Empanenſis. *Verũtamen in concilio Epaunenſi impreſſo nullus Cæſarius nominatur; ſed Aniti primũ eſt mentio.*

η ¶Septimadecima] *Hic numerantur tria concilia Aurelianenſia, quorum hæc in cõcilijs impreſſis initia inueniuntur. In quinto Aurelianenſi, ſubſcribit primo loco Aurelius Arelatenſis. In primo inter alios legitur nomen Melanij Rhedonenſis. In tertio ſubſcribit quarto loco Albinus epiſcopus Andegauenſis.*

a Septuaginta.] Sed contra 21. diſt. in nouo 68. diſ. choreſpiſcop. ibi. n. dicitur, φ diſcipuli fuerunt lxxij. ſecundum Hug. Dic, φ minor numerus nõ excludit maiorem. ar. 10. q. 2. hanc. ſic no. ſup. 15. diſtin. cap. 1. ver. harum.

Sed quòd Nicæna ſynodus xx. canones ſupra ſtatuiſſe dicitur, contrarium uidetur ei, quod in epiſtola Athanaſij inuenitur.

In epiſtola Athanaſij, & vniuerſorũ Ægypti epiſcoporum ad Marcũ Papã: ſed copioſiꝰ, quam hic.

Scribit enim Athanaſius Alexandrinus epiſcopus Marco Papæ ita dicens.

Iuo par. 4. c. 108. Pann. li. 2. c. 106. Anſel. l. 1. c. 59. Polyc. lib. 3. tit. 10.

¶Epiſtola Athanaſij poſtulantis capitula Nicæni concilij. Cap. XII.

SEptuaginta θ a Nicæni concilij capitula, quæ de præfata ſynodo, iubente domino meo Alexandro, decreto omnium epiſcoporum attuli, quę ſunt igne combuſta, optamus, vt a ueſtræ ſanctæ Sedis auctoritate percipere per pręſentes legatos mereamur.

Ibidem paulo ſuperius.

Item. ¶Præſentibus nobis octoginta capitula in memorata ſynodo tractata ſunt; quadraginta a Græcis, gręca edita lingua, & quadraginta à Latinis ſimiliter latina edita lingua. Sed viſum eſt cccxviij. epiſcopis † Spiritu ſancto repletis, & maxime iam dicto Alexandro, & Apoſtolicæ ſedis Apocryſarijs, vt decem capitula adunarentur aliis, atque congruis locis insererentur, & ad formam lxx. diſcipulorum, vel totivs orbis terræ linguarum, & ſeptuaginta tanti & tam excellentis concilij fierent capitula; quæ omnem Chriſtianorum informarent orbem.

† Patribus.] orig.

θ ¶Septuaginta.] *Ex his Athanaſij verbis conſtat, non omnes Nicænæ ſynodi canones aut græcè, aut latinè nunc haberi; Et Iulius Papa ad orientales, & Innocentius Victricis, & alij, multos ex illa canones citant, qui non ſunt in his viginti, qui in manibus omnium verſantur. De qua re ſcribit Iſidorus in præfatione conciliorum tomis inſerta. Et ex epiſtola quadam Gregorij decimi ad*

Regem

Regem Armeniorum cum concilium Lugdunenſe indixiſſet, (quam manuſcriptā habet Cardinalis Sirletus) intelligitur integrum Nicænum concilium in lingua Armeniorum eo tēpore extitiſſe. Sic enim ſcribit: Quia verò multipliciter expedit, vt in eiuſdem celebratione concilij, antiquorū conciliorum copiam habeamus, celſitudinem regiam rogamus, & hortamur attente: quatenus integrum Nicænum concilium, & alia concilia, quę habere diceris in Armenica litera, cum aliquibus peritis interpretibus, nobis cum ea qua poteris celeritate tranſmittas. *Tuneti quoque & Alexandriæ inuenti ſunt octoginta canones Arabicè ſcripti ſub nomine huius cōcilij, qui Romæ Arabica & Armenica lingua ſcripti penes eundem Cardinalem Sirletum ſunt, & nuper etiam in latinam linguam conuerſi ſunt & impreſſi.*

Quomodo ergo viginti tantum capitula in Nicæna ſynodo ſtatuta dicuntur, cum ſeptuaginta capitula (vt Athanaſius ſcribit) in ea ſtatuta monſtrentur? ¶His ita reſpondetur: Capitulorum Nicænæ ſynodi quædam in deſuetudinem abierunt. viginti tantum in Romana eccleſia habentur.

Vnde Stephanus Papa ſcribit dicens Luythobio Archiepiſcopo Moguntino. Iuo p.4.c.232. Pann. li.2.c.107.

¶Nicæni concilij viginti tantum capitula habentur. Cap. XIII.

Viginti [a] tantum capitula Nicænæ ſynodi in ſancta Romana eccleſia habentur, ſed quo neglectu alia defecerint, ambiguum eſt. Plurimi arbitrantur ea Antiocheno concilio eſſe inſerta.

¶ *Apud Iuonem parte quarta. c.232. habetur magis integrum hoc caput.* Capitula Nicæni concilij teſtimonio Athanaſij ſeptuaginta, in figuram ſeptuaginta diſcipulorum ſcripta non dubitamus, e quibus viginti tantū in eccleſia ſancta Romana, & quæ ſequuntur.

Sardicenſe quoque concilium auctoritate Nicolai Papæ recipitur.

Vnde idem ſcribit clero † Conſtantinopolitano.

¶Auctoritate Apoſtolica Sardicenſe concilium recipitur. Cap. XIIII.

Habetur in epiſtola 6. quæ prima ad Photium eſt. Iuo p.4. c.235. Pann. l.2.c.117. ver. Quod dicitis.

† *decretalia vos.*

Qvod dicitis neq; Sardicenſe concilium, neque decreta † alia vos habere ſanctorum Pontificum, non facile nobis facultas credendi tribuitur maxime cū Sardicenſe concilium, quod penes vos in veſtris regionibus [b] actum eſt, & omnis eccleſia recipit, qua ratione cōuenerit †, ut hoc ſancta Conſtantinopolitana eccleſia abijceret; &, vt dignum eſt, non retineret?

† *al. commemorat.*

DISTINCTIO XVII.

Eneralia concilia, [c] quorum tempore celebrata ſint, vel quorum auctoritas cæteris præmineat ſanctorum auctoritatibus ſupra monſtratum eſt. Auctoritas vero congregandorum conciliorum penes Apoſtolicam ſedem eſt.

a ¶Viginti. ſ. à Sardicenſi.

QVod dicitis.] CASVS. Clerici Conſtantinopolitani dicebant ſe non habere ſtatuta cōcilij Sardicenſis, uel ſanctorū Patrū, non recipere: ſed Papa redarguit eos dicens, nō eſſe facile credendum eos nō habere ſtatuta illa, cum publicè penes eos facta fuerint, & cum tota eccleſia ea recipiat, Cōſtantinopolitana ea recipere debet.

b ¶Regionibus. Hic eſt duplex argu. vnū tale: ex quo oēs alij hoc faciunt ergo, & tu obſeruabis hoc, ut no. ī. 12. d. illud. & c. quemadmodū. Itē argu. quòd nulli licet ignorare ea, q̄ publicè facta ſunt. 12.q.2. qui & humanis. 8.q.j. licet. 11.q.3. curæ 20. diſt. ſi decreta. 87. diſt. c. vlt. 33.q.1. paratus. ff. de inſtitoria act. ſed & ſi. §. præſcribere. C. de lib. cau. ſi filia. extra de poſtu. præl. ad hanc 1 arg. contra. 82. diſt. propoſuiſti. & 1.q.j. ſi q̄ à ſimoniacis. & 24. q.1. ſi quis dederit primū regulare, ſm caſuale pp caſum ignorantiæ, extra qui. ma. ac. poſſ. cum in tua.

Facta publica debent ab omnib. ſciri.

1 Ibi de hoc & extra, de conſt. cognoſcentes in gl. vlt. Archid.

GEneralia. Hæc diſt. diuiditur ī tres partes. In quarum prima magiſter intendit probare, q̄ nullum robur hēt concilium gñale ſine licentia Papæ celebratum. Secunda: ibi, [Quapropter.] Tertia ibi, [Hinc etiā.] CASVS. Supra diſt. 15. c. j. & 16. c. ſexto. oſtēſum eſt quo t̄pe generalia cōcilia celebrata fuerunt, & quorū auctoritas cęteris p̄eminebat eſt ſimiliter oſtenſum. In hac vero 17. d. oſtēdit, q̄ tm̄ auctoritate ſedis Apoſtolicę poſſunt congregari, & hoc ꝓbat p c. ſeq. [Generalia.] quoq;. c ¶Concilia.] In hac 17. diſt.

Digitized by Google

17. diſtin. oſtenditur qui poſſunt facere concilia. Sunt autem conciliorum quædam vniuerſalia, quædã particularia, ſiue prouincialia, quædam epalia. Vniuerſale eſt quod a Papa, vel eius Legato cum omnibus epiſcopis ſtatuitur. 1 particulare, ſiue prouinciale eſt, quod Metropo-

1 Vniuerſale.n.conciliũ ſine auctoritate Papæ, vel eius legati celebrari non poteſt. inf.c. 1. & 2. 3. d.3.§.porro.Archid.

Vnde Marcellus Papa ſcribit Maxentio a.

a ¶ Maxentio.] *Antea legebatur*, Maxentio Epiſcopo, *In tomis autem conciliorum in Epiſtola inſcriptione eſt, ad* Maxentium tyrannum. *ſed in principio Epiſtolæ ipſius eſt*, Marcellus Maxentio. *quæ lectio viſa eſt retinẽda.*

¶ Abſque Romani Pontificis auctoritate ſynodus congregari non debet. Cap. I.

Anſ.l.2.c.60. Iuo p.4.c.240. Poly.l.1.c.al.ut.13.

SYnodum [a] epiſcoporũ abſque huius ſanctæ ſedis auctoritate, (quamquã quoſdam epiſcopos poſſitis cõgregare [b]) nõ poteſtis regulariter facere. Neq; [c] vllum epiſcopum, qui ad hanc appellauerit Apoſtolicam ſedẽ, damnare; antequam hinc ſententia definitiua procedat. Nã ſi ſæculares in publicis iudicijs libellis vtũtur appellatorijs, quanto magis ſacerdotib. hæc eadẽ agere licet, q ſup illos ſunt. De quib. dictũ eſt, [Ego dixi, Dij eſtis.]

Pſal.81.

c ¶ Neque vllum epiſcopum.] *Hinc vſque ad finem non habẽtur in aliquot manuſcriptis Gratiani exẽplaribus.*

Item Iulius Papa primus, in reſcripto contra orientales pro Athanaſio, c.29.

¶ Non eſt ratum concilium, quod auctoritate Romanæ Eccleſiæ fultum non fuerit. Cap. II.

Anſ.l.2.c.60. Poly.l.1.c.13. † al. legatis.

REgula veſtra nullas habet vires, nec habere poterit: quoniam nec ab orthodoxis epiſcopis hoc cõciliũ actum eſt, nec Romanæ Eccleſiæ legatus † [c] interfuit; canonibus præcipientibus, ſine eius auctoritate cõcilia fieri non debere. Nec vllum ratum eſt [d], aut erit vnquam concilium, quod non fultum fuerit eius auctoritate.

Item Damaſus Papa 1. ad Stephanum, epiſt. 3.

¶ Nullus vſurpet conceſſa Romanæ Eccleſiæ. Cap. III.

Anſ.l.1.c.55. Poly.l.1.c.17. † ſanctæ.

HVic ſoli † ſedi conceſſa [e] nullus vſurpare ſine eius conſultu præſumat, qui non vult honore eccleſiaſtico indignus, vel contemptor, iudicari.

† al. Pelagius Papa Valeriano Patritio.

Item Grogorius. † a

¶ Abſque Apoſtolicæ ſedis auctoritate ſynodum particularem contra vniuerſalem aliquibus congregare non licet. Cap. IV.

Iuo p.4.c.239. Anſ.l.12.c.43. Poly.l.1.c.14.

NEc licuit alicui aliquãdo, nec licebit, particularẽ [f]

tropolitanus, vel primas facit cum ſuffraganeis ſuis, vt 38.d.c.1.92.di.ſi quis epõ. Sed vniuerſale nõ debet fieri ſine auctoritate Papæ, vt hic, nec particulare ſine auctoritate Metropolitani, vel primatis, nec epale ſine auctoritate epi: Metropolitanus tñ poteſt facere conciliũ ſine auctoritate primatis, vt 92.d.ſi quis eps: ſimiliter eps ſine auctoritate Metropolitani, vt 38.d.quãdo.12.q.2.placuit. Nec ob. qđ legitur inf.diſt. proxi.c.propter.in fi.& c. pen. quia illud eſt intelligendum de prouincialibus concilijs, vel intellige illud de canonibus conſtituendis Ioan.

SYnodum.] CASVS. Maxentius epiſcopus volebat generalem ſynodum ad condendum canones congregare: ſed Marcellus dicit, quod non poteſt ſine licentia Papæ, quamuis poſſit particularem ſynodum facere.

a ¶ Synodum.] Scilicet generalem.

ADDITIO. Vel etiam prouincialem ad aliquid generaliter ſtatuẽdum. Archid.

b ¶ Cõgrogare.] Cũ conueniunt epi ad examinandam cãm criminalem alicuius clerici in factis, & ſecũdum hoc eſt arg. quod talis congregatio epiſcoporum nõ dicitur ſynodus generalis.

REgula.] CASVS. Oriẽtales epi facti hæretici multas fecerũt facto concilio cõſtitutiones: cui concilio, nec Papa, nec eius legatus iter fuit: Et iõ Iulius Papa dicit illud nullas vires habere, vel qđ ī eo eſt ſtatutum, & hoc ꝓbat auctoritate canonum dicentium, concilia ſine auctoritate ſed. Ap. fieri non debere. CASVS. ſeq. cap. patet.

c ¶ Legatus.] Ad hoc ſpãliter deſtinatus: alias nõ poſſet legatus facere conciliũ, vt not. ſup. diſt. 3.c. regula. §. porro. & extra de off.leg. qđ tranſlationem.

Papæ ſoli cõpetens generali mãdato non transfertur.

d ¶ Ratũ eſt.] Argu. ꝙ id, quod nullũ eſt non poteſt ratũ haberi, vt not. 9.q.2.c. nullus alterius. extr. de elect. auditis.

e HVic ſoli ſedi cõceſſa.] Hic expreſſe hr, ꝙ illud ꝙ ſoli Papę cõpetit, nõ transfertur gñali mãdato: niſi ſpecialiter mandet, vt ext. de offic. legat. quod translationem, quæ autem illa ſint, dixi. 12 diſt. præceptis, & alia habes extra, de off. leg. quod tranſlationem.

NEc licuit.] CASVS. Celebrato concilio quinto apud Conſtantinopolim, epiſcopi Venetiæ, Hiſtriæ, & Liguriæ volentes recipere ſtatuta illius concilij, cõuenerunt ad examinandum, an illa ſtatuta eſſent bona, vel mala, contra quos inuehitur Gregorius dicens, ꝙ ſi aliqua dubitatio emerſerit de ſtatutis in eodẽ cõcilio, mittere debebant ad ſedem Apoſtolicã. Si vero fuerint cõtumaces, ab eccleſia ſunt coercendi, & ſi per eccleſiã non poſſunt per ſæcularem debent comprimi poteſtatem.

f ¶ Particularẽ.] Ad aliquid generaliter ſtatuendum, 2 vel ad reuocandum illud, quod in vniuerſalibus concilijs eſt ſtatutum, vt iſti epiſcopi, qui volebant retractare ſtatuta.

2 Vel dic, ꝙ particularem dicit ꝓ illos qui partẽ faciunt, ſ. hæreticos, quibus nullo modo licet conciliũ celebrare, ſecundũ Laur.

ſynodũ β cõgregare:ſed quoties aliqua de vniuerſali ſynodo aliquib. dubitatio naſcit̃, ad recipiendá [a] de eo, ꝙ non intelligunt,rõnem,aut ſponte ij,q̃ ſalutẽ aiæ ſuæ deſiderant;ad Apoſtolicã † ſedem pro recipienda † rõne cõueniant:aut ſi forte(ſicut de talibus † ſcriptum eſt;[Peccator cum venerit in ꝓfundum malorum, contemnit]) ita obſtinati, & cõtumaces extiterint, vt doceri non velint; eos ab eiſdẽ Apoſtolicis ſedib. aut attrahi ad ſalutẽ quoquomodo neceſſe eſt,aut(ne aliorũ perditio eſſe poſſint)ſcd̃m canones per ſæculares [b] cõprimi † poteſtates.

† *Apoſtolicas ſedes* Iuo.
† *al.percipienda.*
† *al.quibuſdam.*
† *al.opprimi.*

α ¶ Gregorius.] *Hoc proculdubio eſt Pelagij, ſicut ab Anſelmo, & Iuone citatur. Sunt aũt apud Grat. multa capita ex Pelagio huius argumenti, ad Apoſtolicam ſedem recurrendũ eſſe,cum inferiores epiſcopi, aut quiuis alij cognoſcere deſiderarent quid in aliqua vniuerſali ſynodo eſſet conſtitutũ, & valde illos condẽnandos, qui Apoſtolicis ſedib.non cõicant, ut 23.q.5.c. non vos,& c. de Ligurib. Ex hoc aũt capite, nec licuit, & capite, iſtud 11.q.1.habetur integra epiſt. Pelagij, quemadmodũ ab Anſel.refertur.Verũ in Polycarpo citatur ex Greg.& ĩ margine eſt additũ,*ad epõs Mauritaniæ. *Atq; in ſummarijs capitũ dictatus ipſius Papa qui habetur lib. 2. Regeſti Greg.ſeptimi;inter cætera hoc eſt,* qđ nulla ſynodus abſq; præcepto ſummi Pont.debeat generalis vocari.

β ¶ Synodum.] *Apud Anſelmum Iuonem & in Polycarpo addantur hac,* ad iudicandum vniuerſalem ſynodum. *Hoc.n.eſt, quòd prohibetur hic a Pelagio. Multi .n.eo tempore aut ignorãtia,aut animi peruerſitate adducti,nolebant quintum concilium recipere,(Qua de re B.Greg.lib.7.epiſt.53.& alibi ſæpe) & particularem ſynodum vniuerſali,ac ſedium Apoſtolicarum auctoritati præferebant.Itaque hoc capite non prohibet Pelagius, ſiue Gregorius,ne epiſcopi poſſint Diocœſanas, & Metropolita prouinciales ſynodos conuocare, ſed ne ipſas ad iudicandum vniuerſalem ſynodum cõgregent,atq; ita eſt in rubrica emendatum.*

Item Pelagius Papa II. Epiſcopis, qui conuenerant ad illicitam vocationem Ioannis Conſtantinopolitani, Epiſt.1.c.1.

Anſ.l.2.c.36. Poly.l.1.c.14.

¶ Non eſt concilium, ſed conuenticulum, quod ſine ſedis Apoſtolicæ auctoritate celebratur. C. V.

MVltis denuo Apoſtolicis,& canonicis,atq.eccleſiaſticis inſtruimur regulis, non debere abſq; ſententia Romani Pontificis concilia celebrari. ¶Quapropter, vt iã dictum eſt,recte non conciliũ, ſed veſtrum conuenticulũ,vel conciliabulũ caſſatur, & quidq̃d in eo actum eſt,irritum habetur, & vacuum.Vos quoq; deinceps videte,vt nullius hortatu [c] talia prȩſumatis, ſi Apoſtolicȩ ſedis communione carere nõ vultis. *& infra.* ¶ Si vero. *Cap.3.*

Statuta vniuerſalis cõcilij per quem poſſint interpretari.

ſtatuta Conſtantinopolitanæ ſynodi, videtur hic,ꝙ ad ſolum Papam ſpectat interpretari ſtatuta vniuerſalis cõcilij,vt extra de conceſ.præb. & eccleſ.non vacan.dilectus.Arg.contra,ꝙ ab oĩbus epiſcopis, vel a ſeniori parte eorum,qui interfuerũt,põt fieri interpretatio, quia ab eo iudice prodire debet interpretatio, qui ius ſtatuit.extra de ſentẽ. excom.inter. de ind. cum veniſſent.

a ¶ Ad recipiendã.] Eo ipſo, ꝙ qs errat, non dicitur hæreticus,ſi paratus ẽ corrigi. vt 24. q.1. hæc eſt fides.Sed ſi dubitat de fide, hæreticus dicitur, vt extra de hære.c.1.

Laici vtrum poſſint aliq̃ñ clericos punire.

b ¶ Per ſæculares.] Poſſunt ergo laici coercere 1 clericos ẽt non depoſitos in caſib.vt no. 23.q.5. principes.aliàs autẽ etiam depoſitũ non põt laicus punire:niſi incorrigibilis ſit, vt extra de iud. cum nõ ab homine.nunquã.n.clericus quãtumcunq; ſit criminoſus,tradendus eſt curiæ ſæculari, dummodo poſſit corrigi per eccleſiaſticã poteſtatẽ,ut 81. diſt.dictũ, extra de iud. at ſi clerici,niſi ĩ crimine falſi literarũ apoſtolicarum, ut extra de crim.fal.ad falſariorum. Item habes hic,ꝙ vbicunq; deficit eccleſiaſtica poteſtas, ſemper recurritur ad brachiũ ſæculare, 11.q.1. petimus, & 23. q.5.de Liguribus.

1 Hic videas quod legit̃, & notat̃ 17. q. 4. de preſbyterorum. Archid.

ADDITIO. Ad idẽ ead.q.adminiſtratores.

MVltis.]CASVS. Hoc ca. diuidit̃ I duas partes. In prima parte dr̃, ꝙ Conſtantinopolitani epĩ celebrauerũt concilíu ad uocationẽ Ioãnis, q̃ tunc erat patriarcha, qđ factum fuit abſq; ſedis Apoſtolicȩ licẽtia; quare Papa cõciliũ illud euacuat, & caſſat, & quicqd ĩ eo fuit cõſtitutu,& prohibet ne de cætero talia fiãt. In 2. parte,quȩ incipit ibi,[illegible] Si vero. dicitur, quod ſi epiſcopi [illegible] aliquo diſcrepare negotio,referatur quæſtio ad ſedem Archiepiſcopi,vel patriarchæ,& ſi ibi non poteſt terminari,referuetur ad ſynodum epiſcoporum, difficiliores vero quæſtiones ad ſedem Apoſtolicam reſeruentur.

c ¶ Hortatu.] Arg. ꝙ auctoritas ſuperioris nõ excuſat. vt 11. q.3. quicunq; militũ arg.cõ 12.q.2. de reb.63.diſt. Salonitanæ. 2 Tu dic, ꝙ in lenibus excuſat aliàs non.

2 Vbi de hoc & 86.diſt.anputabis. Arc.

a ¶ Ad

Appellatur de epiſcopis prouinciç ad metropolitanum.

¶ Ad maiorem.] Ideſt, ad metropolitanum & ita cũ appellatur ab omnibus epiſcopis prouinciç ad metropolitanum, videtur, quod metropolitanus ſolus maior ſit omnibus epiſcopis prouinciæ, quia de pari ad parem nõ licet appellare. 2.q.6.c. anteriorũ. ver. illo videlicet Item

C Oncilia.] CASVS. Quidam epiſcopi ſingulis annis ſine ſede Apoſtolica concilia faciebãt: quare Symmachus Papa ea caſſat, cum non inueniatur aliquid conſtitutum ſine auctoritate ſedis Apoſtolicæ, immo ſemper ei maiora negotia reſeruantur.

in qualibet prouincia ortæ fuerint quæſtiones, & inter ipſius prouinciç epiſcopos diſcrepare cœperit ratio, atque inter ipſos diſſidentes non conueniat; ad maiorẽ [a] tunc ſedem referantur. Et ſi illic facile, & iuſte nõ diſcernuntur, vbi fuerit ſynodus regulariter congregata, canonice, & iuſte iudicetur. Maiores [b] verò & difficiliores † quæſtiones (vt ſancta ſynodus ſtatuit, & beata cõſuetudo exigit) ad ſedem Apoſtolicam ſemper referantur.

† *al. difficiles.*

Item Symmachus Papa.

¶Prouincialia concilia ſine Romani Pontificis præſentia pondere carent. Cap. VI.

In lib. Enno. pro defenſione 4. & 5. ſyn. ſub Sym. Papa. Ivo p.4.c.242. Anſ.l.2.c.56. Polycar.l.1.tit.7.

† *al. Legite.*

C Oncilia ſacerdotum [c] eccleſiaſticis legib. quotannis decreta per prouincias, quia præſentiam Papæ non habent, valitudinem perdiderunt [a]. [d] Legiſtis † inſaniſſimi, aliquãdo in illis præter Apoſtolici apicis ſanctionem aliquid conſtitutum; & non de maiorib. negotijs ad conſultationem † ſi quid occurrerit, præfatæ ſedis arbitrio fuiſſe ſeruatum?

† *collationẽ*] orig.

a ¶Perdiderũt.] *Hic in libello Ennodij in recẽtiorib. editionib. eſt nota interrogationis. Sunt n. verba inimicorũ Symmachi hoc tanquã abſurdũ quidpiã obijcientium. Quib. Ennodius in ſequentib. verbis rñdet,* Legite, &c.

2 [*Hinc etiã cum auctoritas Theodorici regis ex diuerſis prouincijs ad vrbem Romam ſacerdotes conuenire præcepiſſet,* [e] *vt ſanctum concilium iudicaret de ijs, quæ venerabili Papæ Symmacho præſuli Apoſtolicæ ſedis ab aduerſarijs ipſius dicebantur impingi, Lyguriæ, & Aemiliæ ſeu Venetiarũ epiſcopi ſuggeſſerunt ipſum, qui dicebatur impetitus debere ſynodum cõuocare ſcientes, quia eius ſedi primum Petri Apoſtoli meritũ, deinde ſecuta iuſſione † Domini,* [f] *cõciliorum venerandorũ auctoritas ſingularẽ ĩ eccleſiis tradidit poteſtatem, nec antedictæ ſedis antiſtitem minorũ ſubiacuiſſe iudicio*] *& infra* [*¶ Ad hæc sereniſſimus Rex, Deo adſpirãte reſpondit ſynodalis eſſe arbitrij in tanto negotio ſequenda præſcribere, nec aliquid ad ſe præter reuerentiam* [g] *de eccleſiaſticis negotijs pertinere, committens etiam poteſtati Pontificum, ut ſiue propoſitum vellent audire, ne-*

Verba oĩa ſumpta ſunt ex quarta ſynodo Romana ſub Symmacho.

† *iuſſionem.* Vatic. cod. & Nicolaus ad Michaelem Imp. pag. 501.

c ¶ Sacerdotum.] Id eſt epiſcoporum.

d ¶ Perdiderunt.] Not. ꝙ aliquis dicit perdere quod nunquã habuit. ſic 5.q. 6. quia iuxta. 23.q.4 Guiliſarius 23. diſt. quorundã, 2 ſic 33. q.2. quod vero, & c. Moyſes.

2 Vbi dẽ hoc Arch.

HINC ETIAM. Hæc eſt 2. pars diſt. in qua ponitur quid iuris ſit de ſynodis. CASVS. Iſte §. diuiditur ĩ duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ Symmachus Papa erat de quibuſdam criminib. diffamatus: Vnde Theodoricus Rex veniẽs Romam, concilium cõgregauit, ut examinarentur ea quæ obijciebãtur Papæ: Tunc ſurgentes epiſcopi Liguriæ & Aemiliæ & Venetiæ dixerunt Imperatori, ꝙ ad Papam ſpectabat cõuocare concilium: Imperator ad hoc benigne rñdit oĩa eſſe in poteſtate ſynodi cõmittẽs negotium auctoritati Pontificum, dummodo pax in ciuitate Romana ſeruet. In ſcđa parte, quæ incipit ibi, ¶ Epi vero] dicit, ꝙ Epi ibi congregati auctoritate eiuſdẽ Symmachi ĩterueniente abſoluerũt ipsũ ab humano iudicio, a ſolo Deo iudicãdũ, & reſtituẽdos clericos, q receſſerant a Symmacho Papa in ſuis officijs. decreuerũt: dummodo primo Symmacho ſatisfaciãt. Cui ſtatuto primo ſubſcripſit Laurentius eps̃ eccleſiæ Mediolanenſis, ſecundo Rauennas, & poſtea lxxv. epiſcopi. Omnia quæ poſtea ſequuntur, plana ſunt vſque ad diſ. 18.

Item hic appellatur a metropolitano ad concilium metropolitanum. inf. 2.q.6. omnis. & ſic conciliũ eſt maius 1 ipſo metropolitano. & ſic appellatur ab aliquo ad ſeipſum cũ alijs, & eſt ſimile. ff. qñ appell. ſit l.1.§. ſolent. Sed quid eſt, quod hic dr̃, ꝙ ſi diſſentiunt epĩ, recurratur ad ſuperiorem, quare non ſtatur hic ſententiæ plurium 65. diſt. ſane? Intelligunt quidam, qđ hoc dicitur in cauſa criminali epiſcopi, vbi oportet omnes epiſcopos conſentire, ut 6.q.4.c.1. & 2. Sed poteſt intelligi in eo caſu, quando in prouincia dubitatur de negotio aliquo inter epiſcopos: tunc recurritur ad ſedem ſuperiorem. Vel intelligas in eo caſu etiam quando diſſentiunt epiſcopi in ſententia, non quod ſententiam aliquam proferant, ſed videtur quibuſdam vno modo ſententia, alijs alio modo.

1 Ex hoc dicto videtur, ꝙ concilium poſſet cognoſcere de cauſis delictorũ metropolitani, de hoc dicit 11. q. 1. ſi clericus ibi videas. Arc.

b ¶ Maiores.] Vt de fide, ut 24.q.1. quoties.

e ¶ Præcepiſſet.] Iſti epĩ uenerunt ad citationẽ Regis non, ꝙ uenire tenerentur, ſed ut reuocarent eum ab errore ſuo. Simile ad hoc extra de exceptionibus, olim.

f ¶ Iuſſione Domini. Habet ergo Romana eccleſia auctoritatem a Concilijs, ſed Imperator a populo, ut 93. diſt. legimus. in fi. Contrarium huic ſignatur 21. diſt. q̃uis & 22. diſt. oẽs. ubi dicitur, ꝙ Romana eccleſia habet primatum a Domino, & non a concilijs. Sed dic principaliter habuit a Domino, ſecundario a concilijs.

* *Concilia proprie non dederunt primatũ Romanæ eccleſiæ, ſed explicarunt datũ a Domino.*

g ¶ Reuerentiam.] Dẽt Imperator reuerentiã eccleſiç: ſed de rebus eccleſiæ nihil poteſt diſponere, ut 96. diſt. bene. vnde nec dignitates, nec præbendas dare poteſt. 3

3 Contra na. 10. d. Imperium ibi dixi. Archid.

vt 16.q.7.ſi quis deinceps, arg.contra extra de conſuet. cum inter in parte deciſa.vbi dicitur Rex conferre decanatum:ſed hoc forte ex conſuetudine, & ex priuilegiõ. 16.q.1. hinc etiam.

in anno, & quo tempore anni, & cuius auctoritate ſint celebranda, 3 & ꝙ metropolitanus nihil dẽt exigere ab epiſcopis conuenientibus ad concilium addit de pœna epiſcopi, qui vocatus ad ſynodum non venit. In fine dicit, ꝙ intra ſex menſes debet epiſcopus indicare ſuis

3 Vt inf. & ca. 1. 2. & 3. ca. perueniſt & c.quoniã.

gotium ſiue nollent, quod magis putarent vtile deliberarent, dummodo venerandi prouiſione concilij pax in ciuitate Romana daretur: † *epiſcopi verò in ſynodo reſidentes congregata auctoritate eiuſdem Symmachi dixerũt: Symmachus Papa ſedis Apoſtolicæ præſul ab huiuſmodi oppoſitionibus* † *impetitus, quantum ad homines reſpicit, ſit immunis,* [a] *& liber, cuius cauſam totam Dei iudicio reſeruamus.] & infra* ¶ *De clericis vero memorati Papæ, qui ab epiſcopo ſuo ante tempus* [b] *contra regulas diſceſſerunt, & ſchiſma fecerunt; hoc fieri decernimus, vt* † *illi ſatisfacientes epiſcopo ſuo miſericordiam conſequantur, & officijs eccleſiaſticis ſe gaudeant reſtitui.] Ibidem infra.* ¶ *[Laurentius eccleſiæ Mediolanenſis epiſcopus huic ſtatuto noſtro in quo totã cauſam Dei iudicio commiſimus ſubſcripſi. Petrus eccleſiæ Rauennatis epiſcopus ſub eiſdem verbis ſubſcripſit, & poſt eum ſeptuaginta quinque epiſcopi] Illud de clericis pro pace in vrbe reformãda miſericorditer & diſpenſatiue factum dignoſcitur* ¶ *Hoc quoque notandum eſt quòd in hoc concilio, & in alia ſynodo* [c] *Symmachi papæ ante Rauennatem epiſcopum Mediolanẽſis ſubſcripſiſſe & reſpondiſſe legitur: ex quo & ſedis prærogatiuam ante eum habere colligitur.*

† *Chriſtianis omnib. redderetur*] orig. Ibidem infra.

† *al. propoſitionibus.*] orig.

† *vt eos ſatisfacientes epiſcopo ſuo miſericordia ſubſequatur*, ori.

Ait enim Gregorius primus lib 7 reg. epiſ. 122. Syagrio epiſcopo Auguſtudunenſi.

CAP. VII.

Anſ.l.6.c.134.

EPiſcopos ſecundum ordinationis ſuæ tempus, [d] ſiue ad conſidendum in concilio, ſiue ad ſubſcribendum, vel in qualibet alia re ſua attendere loca decernimus, & ſuorum ſibi prærogatiuam ordinum vendicare.

Verum tempus ordinationis non ad eccleſias, ſed ad perſonas refertur, ſicut ex conſuetudine Cardinalium ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & epiſcoporum vniuſcuiuſque prouinciæ euidenter apparet.

DISTINCTIO XVIII.

EPiſcoporũ [e] *igitur cõcilia, ut ex præmiſſis apparet, ſunt inualida ad definiendũ, & conſtituendũ,* [f] *non aũt ad corrigendũ. Sunt. n. neceſſaria epiſcoporum concilia ad exhortationem, & correctionem, quæ etſi non habẽt uim conſtitutionis;* † *habent tamẽ auctoritatem imponendi, & indicendi, quod alias ſtatutum*

† *al. conſtituendũ.*

a ¶ Immunis.] inf.2.q.7.§.item cum Balaam. in fi.cõtra, ibi dr̃, ꝙ ſimoniacus poſt reſtitutionem [illegible] tenetur rñdere accuſatoribus. Sed dic, quod primo fuit accuſatus de hæreſi, ſed cum appareret calumnia accuſãtis, poſtea fuit abſolutus, vt hic dicitur.

b ¶ Ante tempus.] quod fieri non debuit, vt 8.q.4.nõne. §.illud.

c ¶ Synodo.] vt 96. diſt.bene.

Ordo inter beneficiatos

d EPiſcopos.] ¶ Tẽpus. Generale eſt, quod qui prius dignitatem receperunt, præferẽdi ſunt alijs, 1 vt 74.d.epiſcoporum.& 75.diſ. cap. vlti. & extra de maio.& obed.cap.j. quoniam ille gradꝰ cæteros antecedit, quem labor prolixior & ſtipendia lõgiora fecerunt anteire, vt C. de offi.ma. offi.l.nemo, niſi aliquis receperit dignitatem a principe: ille. n. præponitur alijs, vt extra de maio.& obed.p tuas & ff. de albo ſcrib. l.2. & niſi ſint loco metropolitani, vel alicuius maioris dignitatis, q licet ſint poſterius ordinati, tamen præponuntur alijs, ut hic ĩ Palea, placuit. diſt. proxi.

1 Contra 16. d. 6.ſynodus ver. prima adnotatio, vbi de hoc Archid.

e EPiſcoporũ.] Hæc diſtictio diuidit ĩ tres partes: in prima probat, ꝙ cõcilia epiſcoporum debẽt fieri bis ĩ anno; & hoc probat per ſex canones quod tamen correctum eſt. Secunda ibi, [Quoniam quidem.] Tertia ibi, [Singuli.]

CASVS. Dictum eſt ſupra & oſtenſum, ꝙ epiſcopi non poſſunt celebrare cõcilia ſine licentia Romanæ ſedis, in quibus aliquid generaliter definiant, vel ſtatuant: ad correctionem tamẽ concilia celebrare, & indicere quæ iam ſtatuta ſunt generaliter, vel ſpecialiter, poſſunt.

e ¶ Epiſcoporum.] Hic intitulatur 18.diſt. In proxima diſtin. magiſter oſtendit, 2 quod prouincialia concilia nihil generaliter poſſunt conſtituere: ideo conſequenter oſtendit ad quid ſint utilia, addit etiam quotiens

2 ſup. diſt. prox. c. concilia. ſecundum Hugonem.

ſuis ſubditis ea, quæ in concilio acta ſunt.

f ¶ Conſtituendum.] Illud non eſt verũ, quia epi bene poſſunt condere canones epales, & archiepiſcopus prouinciales. quia quilibet populus, & quælibet eccleſia ſibi poteſt ſtatuere aliquod ius, vt ſup. diſt. 1. ius ciuile. & 8.d. quę contra. & 11.d. catholica. & 12.d. illa. & de conſecra.d.3.c.1. & extra de fer. conqueſtus. ſed de maioribus negotijs non poſſunt aliquid ſtatuere, vt hic, & 12. diſt. præceptis, vbi de hoc.

Eccleſia ſibi poteſt ſibi ius ſtatuere.

DE

DE concilijs.] CASVS. In hoc ca. ſtatuit Leo, vt cōcilia epiſcoporum fiant bis in anno, & ibi clericorū quæſtiones dirimantur: & ſi ibi dirimi non poſſunt, referantur ad primatem: & ſi nec ibi poterunt terminari, ad ſedem Apoſtolicam referantur.

eſt, & generaliter, ſeu ſpecialiter obſeruari præceptum.

[Ex concilio Cabilonenſi, c. 6.]

¶ *In peruetuſto Gratiani codice palea hæc eſt in extremo præcedentis diſtinctionis, conuenitque cū vltimo illius capite* epiſcopos, *Ex Cabilonēſi autem citant etiā cæteri collectores, extat vero in Bracarenſi primo, c. 24. & concordat cū c. 13. concilij Mileuitani, & ca. 53 cōcilij Africani.*

PALEA Cap. I.

Burc. l. 1. c. 55. Iuo. p. 5. ca. 165. Pann. l. 4. c. 20. † *al. ſedendi deferat.*

PLacuit, vt conſeruato metropolitani primatu cæteri epiſcopi ſecundum ſuę ordinationis tempus alius alij deferat † locum.

Vnde Leo primus epiſt. 82 c. 7 Anaſtaſio Theſſalonicenſi epiſcopo.

¶ Bini conuentus per ſingulos annos ab epiſcopis celebrentur. Cap. II.

Burch. l. 1. c. 43. Iuo. p. 4. c. 241. Pann. l. 4. c. 13. Poly. l. 3. tit. 19.

DE conſilijs autē epiſcopalibus non aliud indicimus, quàm ſancti Patres ſalubriter ordinarunt, vt ſcilicet bini [a] conuentus per annos ſingulos habeantur, in quibus de omnibus [b] querelis, quæ inter diuerſos eccleſiæ ordines [c] naſci aſſolent, iudicetur. At ſi forte inter ipſos, q̄ pręſunt, de maioribus (quod abſit) peccatis cauſa naſcatur, quę ꝓuinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotij qualitate metropolitanus [d] curabit inſtruere[e], & ſi coram poſitis partibus nec tuo fuerit res ſopita iudicio, ad noſtram cognitionem quidquid illud eſt, transferatur.

Poly. l. 1. tit. 15.

Item ex Niceno concilio c. 5.

¶ Quo tempore concilia epiſcoporum ſint celebranda. Cap. III.

Poly. l. 3. tit. 19.

HAbeatur ſemel concilium ante dies Quadrageſimę[f], vt omnibus, ſi quę ſunt, ſimultatibus[g] amputatis, mundum [α] ieiunium, & ſolenne Deo poſſit offerri: ſecundum vero agatur circa tempora[h] autumni.

α ¶ Mundum.] *Caput hoc eſt ex verſione, qua vſus eſt Iſidorus In ea tamen hoc loco eſt*, mundum ſolenne Deo munus; *quēadmodum & in Polycarpo, & in aliquibus Gratiani codicibus eſt*, mundum, & ſolemne Deo munus. *Græce eſt* ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ θεῷ id eſt, vt omni ſublata animi anguſtia munus purum Deo offeratur.

Item ex Antiocheno concilio c. 20.

¶ Ad morum correctionem, & controuerſiarum diſſolutionem bis in anno epiſcopale concilium fiat. Cap. IIII.

Burch. l. 1. c. 44. Iuo p. 5. c. 154. Pann. l. 4. c. 15. Polyc. l. 3. ti. 19.

PRopter eccleſiaſticas cauſas, & quę exiſtunt, controuerſias diſſoluēdas, ſufficere viſum eſt bis in anno ꝑ ſingulas prouincias epiſcoporum concilium fieri, ſemel quidem poſt tertiam hebdomadā Paſchalis feſtiuitatis ita vt in quarta hebdomada, quę cōſequitur, id eſt media [a] Pentecoſte, concilium compleatur, Admoneant, [a]

a ¶ Bini.] Hoc corrigitur infra eod. quoniam. & extra de accuſ. ſicut olim.

b ¶ De omnibus.] Ad eos ſpectātibus.

c ¶ Ordines.] Id eſt, laicos vel clericos, loqtur Primati vel Patriarchæ.

d ¶ Metropolitanꝰ.] Not. ꝙ ī magnis negotijs ſemper conſulet archieps ſuū Primatem, vt hic, & 65. diſtīct. de perſona. & 6. q. 4. ſi inter epiſcopos. Item habes hic. ꝙ Primas nō debet intereſſe concilio Metropolitani, & 92. diſti. c. pen. & 11. quæſt. i. ſi clericus aduerſus.

Primas ī concilio archiepiſcopi non debet intereſſe.

e ¶ Inſtruere.] Ergo iudex à quo appellatur, poteſt inſtruere iudicē ad quem appellatur, & eius cauſam quare non recipit eiꝰ appellationē, & exemplū ſibi reddere debet, vt ff. de appell. recipi. l. ſciēdum. non tamen tā quam teſtis. vt 2. q. 6. ſtatuendum.

HAbeatur.] Caſus triū ſequētium capitulorum plani ſunt.

f ¶ Dies Quadrageſimę.] In ſeq. cap. dicitur, quod poſt tertiam hebdomadam Paſchæ: ſed iſte canon pręiudicat illi, quia iſte canon eſt Nicæni cōcilij 1. vel loquitur ſecundum diuerſas conſuetudines. 16. diſt. ca. ſexta ver. primo.

1 Sub. ꝙ inter alia primatum obtinet. 25. diſt. c. 1. & 2.

ADDITIO. Arg. 76. diſt. vtinam. Archidiaconus.

g ¶ Simultatib.] Simultas eſt odium priuatū. 65. diſt. ca. tertio.

h ¶ Circa tempora.] Idibus Octobris, vt infra. cap. ſeq.

PRopter.] ¶ Admoneant.] Id eſt conuocēt, vel ꝓpriè, & ſic eſt argu. quod mora poteſt purgari, licèt certus dies ſit appoſitus 2, alias quare admonerentur?

2 Id eſt, adiectio diei nō facit aliquē eſſe ī mora. Lau.

-tatur sic inf.ea.diſ.quū & extra de conceſ. præbē. & eccle.nō va.quia diuerſitatem.& ff.de peri.& com.rei vē. l.1.§.licèt autem.Arg. contra extra de elect.cū in cūctis arg.contra 7.q.1.præſentium.& 20.q.2.puella. & C.de contrah. ſtip. magnam. & extra de dolo & contuma. cum dilecti.Solu.vbi dies præfigitur à canone, mora poteſt purgari: ſecus, ſi ab homine præfigitur dies.argu.ff. de arb. ſi cum dies §.vlt. & l.Celſus.Io.Sed hoc nō eſt verum, vt extra de ſup.neg. præ. licet, ibi dici vr̄, q̄ mora purgari non poſſit. ſed certe noua decre.dicit,quod in ſolutione penſionis mora itra breue tp̄s poſſit purgari,vt extra de loc.c.vl.ſed illa loquitur in alio caſu quàm decret. licet.Vel dic,quòd illa corrigit decret.licet B.

e ¶Cauſis conſtat.] Quæ ad ſtatum prouinciæ ſpectant.
f ¶Non oportet. ¶Doceri.] Licet enim non debeant indigere doctrina, vt 1. q. 7. conuenientibus 3 tamen diſcere debent.24.q.3.ſi habes .Laur.
g ¶Accuſare.] Ideſt, debent excommunicari, vt 2. q. 6. quiſquis probatus.

3 Ad idem 36.diſtin. §. ecce.

aūt cōprouinciales ep̄os ij,q̄ in amplioribus,id eſt in metropolitanis ciuitatib.degunt. Scdm vero cōcilium Idibus [a] Octobris habeatur, q̄ dies apud Græcos hyperbere-tæi† menſis[b],decimus γ inuenitur.In ipſis autē cōcilijs, & presbyteros, & diaconos p̄ſentes eſſe oportet, & omnes[c] quotquot ſe læſos exiſtimāt, & ſynodicā expectare ſētētiā.Nec liceat aliq̄bus apud ſemetipſos cōcilia[d] ſine metropolitanorum epiſcoporum cōſcientia facere, quibus de omnibus cauſis conſtat[e] p̄miſſum eſſe iudicium.

† Vide in hunc locum Io. Bap. Piū adnotationum poſteriorū. c. 66. Kalendæ, nonæ, & idus.

α¶Id eſt media.] *Antea legebatur* & ī medio tēporis inter Paſcha,et Pentecoſtē.*nec multo aliter aqud Iuonē*,id eſt medio tēporis,&c.*Sed re poſita eſt hæc lectio,ex pleriſq Grat. exēplarib., & collectione Iſidori,ī qua eſt hæc eadē verſio Nā cæteri collectores ſicuti potꝰ videtur verſionē Dionyſii,q̄ eſt ī codice canonū quāuis & Burchardus, & Pānormia hoc loco habeāt* id eſt medio Pētecoſtes,*vel*,in medio Pētecoſte, *vbi ī uerſione Dioniſii eſt*, ita vt quarta ſeptimana Pentecoſtes. *verbū planè è verbo Græcè enim eſt* ὡς τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι τῆς [r]
6¶Cōpleat.] *Vocē*, ἐπιτελοῦσθ *Dionyſius vertit* cōueniat.
γ¶Decimus,] *Prorſus ex Græco. Dionyſius autem quem Burchardus & Iuo ſequuntur,habet*. Idibus Octobris, id eſt,quinto decimo die menſis Octobris,quē hyperberetæum Græci cognominant. *In canone autem Apoſtolorum.37 legitur ſecūdam anni ſynodum celebrādā eſſe*, ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ,*ideſt*, duodecimo die hyperberetæi. *Non conuenire autem omnino Latinorum mēſes cum Græcorū ſatis conſtat. Suidas quidem ſcribit apud Macedonas hyperberetæum eundem eſſe qui October, Galenus autem Pergami eundem qui September.*

Item ex Concilio Laodicen.c.40.

¶Semetipſos accuſant, qui vocati ad ſynodum venire contemnunt. Cap. V.

NOn oportet vocatos epiſcopos ad ſynodum,cōtemnere,ſed adire† debere,& aut docere, aut doceri[f] quæ ſunt ad eccleſiæ cæterorumque correctionem vtilia: quòd ſi contempſerint,ſeipſos videntur accuſare[g], niſi forte pro infirmitate ire non poſſint. Burc.l.1.ca.47. Iuo p.5.c.157. †al.abire.

Item ex concilio Chalcedonenſi.c.19.

¶Corripiantur epiſcopi,qui ad cōcilium vocati, venire contemnunt. Cap. VI.

PEruenit ad noſtras aures, quòd in prouinciis cōſtituta epiſcoporū cōcilia minimè celebrent. Hoc α ex co Anſe.l.6.c.199. Iuo p.4.c.243.

a ¶Idibus.]Hoc falſū vr̄: q̄a idus ſemper eſt, ī xiij.die vel xv. ſecundum quod nonæ præcedūt:ſi.n. menſis habet quatuor nonas,ſūt idus ī xiij.die.ſi vero ſex nonas ſunt ī xv.die. Et ita idus nunquā ſunt in x.die.verum eſt apud nos ſed apud Græcos bene eſt in x.die. Dicunt quidam 1 quod idus q̄n que dr̄ large,vt hic, ſcilicet totum illud tempus ex quo poſt nonas ſtatim incipiūt cōputari, vt cū dr̄ viij.idus.vij.idꝰ. & ſic deīceps, nā in principio menſis dr̄ Kalēdæ, deinde iiij. vel vj. nonas, deīde terminatis nonis dr̄ viij. idus. vij. idus quare ergo dr̄, q̄ ſit decimus ? Sed dicas q̄ hic uocat hoc nomine,idus,quēlibet diē,qui eſt īter illos dies,q̄ dn̄r idus, nō ultimum diem illorum, qui propriè & abſolutè dicit idus. Alia expoſitio, quæ ſit hic non ualet

1 Vt Laurentius.

b ¶Hyperberetæi mēſis ,id eſt, Octobris.
c ¶Et omnes.] Et pro,i.alias ſi omnes debent conuenire de prouincia, quare epiſcopus referaret eis omnia ea quæ fierent 2,in ſynodo,vt inf.c.decernimus.
d ¶Concilia.] Prouincialia, quia quilibet epiſcopus irrequiſito metropolitano poteſt facere concilia epiſcopalia,vt 18.diſt.quando.
ADDITIO.Sic legitur & no.inf.ea.di.c.pen. in fi.Arch.

2 De hoc inf. eo. ca. pen. Laur.

PEruenit CASVS. Quidam erant epiſcopi, qui concilia non celebrabant, quod apparebat ex eo, quod correctione egebant multæ res eccleſiaſticæ, quæ iam neglectæ fuerant. Quare ſtatutum fuit in ſynodo, vt bis in anno ep̄orum concilia celebrentur ad correctionē eorum, quæ fuerunt emendanda. Statuit etiam quòd omnes epiſcopi prouinciæ interſint: niſi neceſſitate aliqua

Pręcedentia per ſequētia ꝑſumantur.

aliqua excuſentur, alioquin corripiantur.

a ¶ Multæ.] Arg. ꝙ per ſequentia intelliguntur, & præſumuntur præcedentia: nā ſi quis ab hæreticis per violentiam tractus fuerit: & per menſem ſteterit cum eis præſumitur non tractus, vt 1. q. 1. conſtat item arg. contra diuinis mandatis: & ꝙ metropolitanus non habeat licentiam petendi aliquid ab epiſcopis venientibus ad ſynodum, & ſi conuictus fuerit aliquid ex egiſſe, in quadruplum reſtituet.

probatur, quòd multę, [a] quæ correctione opus habent, eccleſiaſticæ res negligantur. Statuit ergo hæc ſancta ſynodus, ſecundum regulas Patrum bis in anno in vnū cōuenire per ſingulas prouincias epiſcopos, vbi ſingula β quæ emerſerint, corrigantur. Qui vero noluerint conuenire epiſcopi conſtituti in ſuis ciuitatibus, & hoc maxime, cum ſui corporis ſanitate conſiſtentes, etiam ab omnibus alijs vrgentibus [neceſſitatibus †, [b] & inexcuſabilibus negotijs liberi ſunt, licere eos fraternæ charitatis admonitionibus corripi.

† abeſt a collectione Iſidori, & Iuonis.

α ¶ Hoc ex eo.] *In collectione Iſidori, vbi alioqn eadē videtur eſſe verſio, legitur*, ex hoc ꝓbatur, ꝙ multę, &c. *Itē que apud Iuonem, addita tamen particula* &, *Gracè eſt:* καὶ ἐκ τούτου πολλὰ παραμελεῖται τῶν διορθώσεως δεομένων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. i. & ꝓpterea multæ ex rebus eccleſiaſticis, quæ correctionis egent, negliguntur.

¶ Vbi ſingula.] *Ita in collectione Iſidori. & apud Iuonem, & Anſelmum. Gracè eſt:* ἔνθα ἐὰν ὁ τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπος δοκιμάσει καὶ διορθοῦν ἕκαστα τὰ ἀνακύπτοντα, *qua Dioniſius ſic vertit:* Quò metropolitanus antiſtes ꝓbauerit, & corrigere ſingula, ſi qua fortaſſis emerſerint.

Ex verſione Anaſtaſij.

Item ex ſeptima ſynodo, c. 6.

In concilio Nicęno. c. 5. & Antiocheno. c. 20.
Iuo p. 5. c. 373. ſu. ea. c. habeatur, &c. propter.
Cap. 9.

¶ Canonicis ſubiaceat pœnis metropolitanus, qui ſaltem ſemel in anno celebrare concilium negligit.

Cap. VII.

Q [c] Voniam quidem regula eſt, quę dicit, bis in anno per ſingulas prouincias oportere fieri ꝑ conuentū epōrum regulares inquiſitiones; ꝓp fatigationē, & vt opportunè α habeātur ad iter agēdū hi, qui cōgregandi ſunt definierūt ſextę ſynodi ſancti Patres, omni excuſatione [d]

c ¶ Quoniam quidem regula.] Illud not. ꝙ cū hęc ſynodus 2, velit corrigere antiquam cōſtitutionem, facit mētionem de ipſa & ſic eſt arg. ꝙ una conſtitutio non reuocetur per aliam, niſi faciat mētionem illius: ſic eſt in reſcriptis: qa aliter non videtur Papa ex certa ſcientia contrarium conſtituere. Sed hoc nō dico verum: & licet in reſcriptis & priuilegijs reqraī quod fiat mētio priorum ad hoc, vt priora reuocentur 3, non tamen eſt ita in conſtitutionibus. & hoc ideo quia conſtitutio procedit ex libero motu domini Papæ: & quia omnia iura habet ī ſcrinio ſui pectoris, vt C. de teſta. omnium. Item & eſt arg. ad hoc extra de cog. ſpi. c. 1. Similiter in teſtamentis nō requiritur, ꝙ fiat mentio prioris: quia teſtamētū pro lege ſeruat 13. q. 2. c. vlt. niſi in duobus caſibus, vt ſi ſit teſtamentum factum inter liberos 4, vt C. de teſt. l. hac conſultiſſima. §. ex impfecto. & Auth. hoc inter liberos, & niſi ipſe teſtator legē ſibi teſtādi dixerit; cum dixerit: ſi fecero aliud teſtamentum, nō valet, quia tunc faciendum ſecundum, oportet ꝙ faciat mentionē de primo: vt ff. de leg. 3. ſi quis in prin. in concilijs autem antiquus obtinet, ſi eſt potioris auctoritatis, ut 50. diſt. dño ſancto in fi. Ioan. Verum eſt, ꝙ in reſcriptis continetur: ſed omnium factorum habere memoriā, potius eſt diuinitatis quam humanitatis. C. de uete. iur. enu. l. 2. §. ſi quis. nec pręſumitur Papa ex certa ſcientia indulgere per ſecundum reſcriptum poſt primum ſuper eodē: ſed ꝓſumitur, ꝙ hoc faciat immemor prioris. extra de offic. deleg. ex parte 1. Ipſum enim fallit obliuio. 23. diſt. pręterea, ſed ut tangitur in gl. Ioan. ipſe habet, vel pręſumitur habere omnia iura in ſcriuio pectoris ſui. In legibus & conſtitutionibus continētur iura: & poſterior tollit priorē, licet non faciat mentionē de ipſa. ff. de legibus: nō eſt nouū. In teſtamentis aūt alia eſt ratio, ne libertas ſupremi iudicij infringaī: quod eſſe non debet. ff. pro ſocio. cū duobus. §. idē rñdit: quia nihil eſt, qđ magis hominibus debeatur, quam qđ ſupremę voluntatis liber ſit ſtylus: & liberum qđ iterum non redit arbitrium. C. de ſacroſan. eccl. l. 1. in fi. ſed in duobus caſibus ſup. not. in gl. Ioan. eſt ſpeciale. Bar.

ADDITIO. Et 33. queſt. 2. hoc ipſum in fin. Archidiaconus.

Conſtitutio ſcđa an reuocet priorem de illa mētione nō facta.

2 Scilicet ſeptima, ſecundū Hug. Io. de Fant.

3 Extra de pręſcrip. ueniens, & de reſcri. cum ordinē Arc.

Teſtamētū ſcđm an reuocet primū.

4 Item & ſi primum derogatorium eſt ſcđo. ff. de leg. 1. ſi mihi & tibi. §. vlt. Archid.

tra prælatos ex vitijs ſubditorum, & contra magiſtros ex vitijs diſcipulorum, vt 28. diſt. priuſquam. & 22. q. 2. quod autem ait. 53. diſt. legem. 12. q. 2. quatuor 44. diſti. multis 34. q. 1. cum per bellicam. & C. de adul. ſi qui.

b ¶ Neceſſitatibus.] Quæ neceſſitas excuſet, habes de conſec. diſt. 4. hi qui. 1 Item ſi quis propter tempeſtatem, vel flumen. vel quia vocatus eſt ad teſtimoniū, vel ad dignitatē, vel ſi incipit abeſſe cauſa Reipublicæ, vel ſi domeſtico funere impedit, vel ſi maius negotium ipſum trahit, excuſaī, vt ff. ſi quis cau. l. 2. §. 1. & 2. & l. 4. & ff. ex quibus cau. maiores, item hi. vel ſi ad maius tribunal vocatus eſt, vt ff. de re iudi. contra pupillum. §. is qui. Item timor hoſtium extra de app. ex parte.

Citati multis cauſis excuſantur.

1 Et 23. diſt. cum omnis filius. ubi de hoc in glo. no. quod Archid.

Q Voniam quidem.] Hæc eſt ſecunda pars huius di. in qua probat, ꝙ ſufficit, ꝙ ſemel in anno fiat prouinciale cōcilium Ioan. de Fan. & ꝙ ſingulis annis concilium prouinciale debeat celebrari, ponitur ſub præcepto. Archidiaconus.

CASVS. Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ antiqua regula præcipiebat ſynodum bis in anno celebrari? Sed quia hoc difficile erat, ideo ſexta ſynodus ſtatuit ſemel in anno fieri. Princeps verò, qui hoc prohibuerit, excommunicetur, & metropolitanus, qui concilium neglexerit celebrare, canonice puniet. In ſecunda parte, quę incipit ibi, [Dum autem.] dicitur, ꝙ donec ſynodus agitur, epī debent eſſe intenti

d ¶ Excuſatione.] Friuola: nā rationabiles exceptiones ſemper admittuntur. 5 vt extra de offic. deleg. ex parte.

5 Supra eo. c. proxi. inf. ead. ſi eps. Archid.

a ¶ Communione.] Not. principes poſſe excommunicari, quod verum eſt etiam a ſacerdotibus, vt inf. d. 96. duo ſunt. 11. q. 3. ſi autem vobis, & C. vbi de crimi. agi. oper. Authen. qua in prouincia.

Reuocentur facta contra violenter detentum.

b ¶ Vel ui. Videtur ergo, ꝙ ſi aliquis per vim detineatur ab aliquo, & aliquid interim fiat cōtra ipſum, quod reſtitui poſſit illud. Et ita ſi per dolum alterius non veniat, vt ext. de in integr. reſtit. ex literis. Sed contrarium legitur. ff. ſi qs cau. l. 2. §. vlt. et ff. de eo per quē factū erit. l. vlt. vbi dicitur, ꝙ ſi per dolum aut per vim alicuius aliquis non venerit ad iudiciū, nō reuocatur id quod factum eſt, ſed datur actio contra ipſum impedientem. Sed dic, quod non reuocatur ipſo iure: ſed per in integrum reſtitutionem 1 vel in eo caſu reuocat qñ detentor non eſt ſoluendo, extra de reſti tu. ſpo. olim.

1 ff. de eo per quem factum eſt. l. vlt. ¶. 1. Arch. d.

c ¶ Quadruplum.] Argu. ꝙ clerici poſsūt pecuniariter puniri & punire, vt 23. d. quamquam. in fine. & 17. q. 4. definiuit. & ca. ſi quis deinceps. & 23. q. 5. de Liguribus. Arg. contra, extra de pæn. licet. 2 Sed dic, ꝙ vbi pæna ſpiritualis eſt in iure ſtatuta, non debet infligi pecuniaria: alias ſecus. extra vt lit. non conteſta. quoniam. in fi. ideo autem punitur in quadruplū: quia crimē cōcuſſionis 3 committit quod punitur pæna quadrupli. 1. q. 1. quidam & q. 7. ſancimus in fine. & tam laicus, ꝗ clericus punitur pœna concuſſionis, vt 23. q. 1. militare hic ſignatur contrarium 12. q. 2. fraternitas, vbi dicitur, quod eccleſia non debet ſuum cum augmento recipere. Sed dic, ꝙ hic non recipit nomine eccleſiæ, ſed proprio nomine 16. q. 6. ſi epiſcopum.

Clerici poſſunt pecuniariter puniri.

2 Dic vt no. inf. 23. q. 5. ſi vos Arch.

3 Aget iſte a quo accepit contra eum ſuperiorem. 11. q. 1. ſi clericus. Archid.

e ¶ Minus.] Arg. quòd magiſtri non petant collectam à ſcholaribus, vt libentius veniant ad ſcholas ſic 1. q. 1. baptizandis & cap. placuit, vt vnuſquiſque 1. quæſt. 2. vendentes.

Magiſtri debēt 1. gratis docere.

f ¶ Reſpuendæ.] Arg. ꝙ quædam licitè poſſumus recipere, quæ tamen petere prohibemur, vt 1. q. 2. placuit ea. quæſtio. quam pio. 13. q. 2. quæſta.

ADDITIO. Ad idem ff. de orig. iur. l. 2. iuxta finem. §. diuus. vbi de hoc. Archidiaconus.

remota, omnibus modis ſemel in anno fieri, & deprauata corrigi. Hunc ergo canonem & nos renouamus: & ſi quiſquam princeps inuentus fuerit hoc prohibere; communione a priuetur: ſi quis verò metropolitanorum hoc neglexerit agere abſq; neceſſitate, vel vi, b ſeu aliqua rationabili occaſione; canonicis pœnis ſubiaceat. Dum autem ſynodus agitur ſuper canonicis, & euangelicis negotijs; oportet congregatos epiſcopos in meditatione, & ſolicitudine fieri cuſtodiendorum diuinorum, & viuificorum Domini mandatorum: *& poſt pauca.* ¶ Porro non habeat metropolitanus licentiam ex his, quæ defert epiſcopus ſecum, ſiue iumentum, ſiue aliam ſpeciem expetendi. Quòd ſi hoc egiſſe cōuictus fuerit, ſoluat quadruplum c.

α ¶ Et vt opportune.] *Græcè eſt* καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς ἔχειν πρὸς ὁδοιπορίαν *ideſt*: Et quod non bene parati ſunt ad iter faciendum.

Item Leo iiij. ad epiſcopos Britanniæ, c. 3.

¶ Non cogantur presbyteri ad ſacra concilia eulogias deferre. Cap. VIII.

DE eulogijs d ad ſacra concilia deferendis nihil inuenimus a maioribus terminatum, ſed ſicut vnicuiq; presbytero placuerit. Nam ſi conſtitutum fuerit in illo tēpore benedictiones afferri, forſitan minus e libenter ad ſynodos occurrent, & magis venire obtrectabunt. Quæ, vt arbitror, non ſunt rationabiliter quærendæ; nec vltro delatę, reſpuendæ. f

¶ *Habetur hæc epiſtola Romæ manuſcripta, vt in indice dictum eſt.*

Item ex concilio Carthaginienſi 4. c. 11.

¶ Sine graui neceſſitate epiſcopus ad ſynodum ire non tardet. Cap. IX.

Anſ. l. 7. c. 191.

EPiſcopus ad ſynodum ire non tardet, niſi ſatis graui neceſſitate inhibeatur, ſic tamen, vt in perſona ſua legatum g mittat, ſuſcepturus ſalua fidei veritate, quicquid ſynodus ſtatuerit.

¶ *Similem ſententiam, & pœne eadem verba referunt Burch. l. 1. cap. 51. & Polycar. l. 2. tit. 16. ex Felice.*

Item ex concilio Carthaginienſi 5 c. 10.

DE eulogijs.] CASVS. Quærebat quidā epiſcopus a Papa, vtrum presbyteri tempore ſynodi deberent afferre eulogias, id eſt, munuſcula epiſcopis? Et reſpondet Papa, nil ſe inueniſſe a maioribus definitum: ſed eſt in arbitrio cuiuslibet presbyteri qui voluerit exhibere. Nam ſi definitum eſſet aliquid tempore ſynodi a presbyteris dandum, minus libenter venirent ad ſynodum. Vnde eulogiæ ab aliquo peti non debent: nec delatæ reſpui.

d ¶ Eulogijs.] Eulogiæ dicuntur munera, quæ deferunt ſubditi ſuis prælatis.

EPiſcopus.] CASVS. Dicitur, hic, quòd epiſcopus vocatus debet ire ad ſynodum, niſi graui neceſſitate fuerit impeditus? & tunc mittat pro ſe legatum, qui ſuſcipiat quæ in ſynodo ſtatuentur.

g ¶ Legatum.] Arg. quòd licet citatus ad iudicium venire non poſſit: nihilominus tenetur mittere procuratorem. 5. quæſtione 3. ſi ęgrotans. & extra de appellat. quę conſtitutus. Argumen. contra extra de procurato. querelam. De hac materia quæras 5. quęſtione 3. ſi ægrotans, ſed illud cap. querelam, loquitur in ardua cauſa.

Citatus impeditus an mittere teneatur procuratorem.

Placuit]

PLacuit.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd epiſcopi niſi fuerint impediti, ſemper debent ad ſynodũ ire: & ſi ire non potuerint, ſuas excuſationes in literis mittant: qꝫ ſi neglexerint ad Primatem mittere a communione fratrum priuentur, & eccleſia ſua tñ ſint contenti. Idem fere eſt [illegible] cap. ſe[illegible] vt per te [illegible]. Additur tamen ibi, qꝫ priuantur cõmunione fratrũ vſque ad ſequẽtem ſynodum.

¶ Excuſatorias literas dirigant, qui grauati ad ſynodum ire non poſſunt. Cap. X.

Anſ.l.7.c.188.

PLacuit, vt quotieſcunque cõgregandum eſt conciliũ, epiſcopi, qui neq; ætate, neque ægritudine, [a] neque alia grauiori neceſſitate impediuntur, cõpetenter occurrant. *& infra.* ¶ Qđ ſi non potuerint occurrere, excuſationes ſuas literatoriè α [b] conſcribant: niſi autẽ β rationem [c] impedimenti ſui apud Primatem ſuum reddiderint eccleſiæ ſuæ communione [d] debent eſſe contenti.

α ¶ Literatoriè.] *In concilijs impreſſis legitur,* in tractatoria. *Dubitatũ fuit an legendum eſſet,* in tractatoria. *Nã epiſtolæ, quibus Imperatores, vel Reges ſuos præſides vocabãt, vel euectionem aliquã cõcedebant, tractoria dicebantur. Sic in Codice Theodoſiano lib.8.tit.6.eſt,* de tractorijs & ſtatutis. *& ſic videtur emendandum in lib. Cod. 12. quãuis in impreſſis legatur,* de tractorijs, *quam vocẽ* tractoriã, *eadem ſignificatione Carolus Magnus in ſuis capitularib. vſurpauit lib. 4 c. 30. & 69. & eadẽ notione eſt in cõcilio Meldenſi, c.71. Sanctus quoq; Aug. in lib. poſt collationem cõtra Donatiſtas, c.24. tractoriam pro epiſtola vocatoria vſurpat, his verbis,* Sic autẽ a primate ſuo per tractoriam fuerunt euocati. *Atq; in hoc canone, vbi de vocandis epiſcopis ad cõcilium agitur, vox iſta eſſet aptiſſima. Nam in concilio Africano inſerto in Codice canonum, c.43. vbi hoc idem reperitur, & c.57. § Lucianus, & §. Alypius, in vetuſtis codicib. ſemper legitur,* tractoria, *vbi in impreſſis eſt,* tractatoria, *& in Carthaginienſi græco, c.91. eſt* τρακτωρία*. Verum idẽ B. Aug. vtitur dictione,* tractatoria, *in eam, quæ nunc ſubijcietur ſententiam. Loquens.n. de epiſcopis, ſi vocati noluiſſent venire ad conciliũ, & ibi obiecta crimina purgare, epiſt. 162. ait:* Quod ſi non fecerint, ibi ẽt eorũ prauitas, & peruerſitas innoteſcet, miſſaq; tractatoria ſuper eorum noĩe per totum orbem terrarũ, quacumq; iam Chriſti eccleſia dilatata eſt, ab oĩbus eccleſijs, eorũ cõmunio præcidetur. *In concione quoque ſecunda in Pſal. 36. eadem vox quater inuenitur, & epiſtola Syricij, quæ recitatur in concilio Teleptenſi, ibi vocatur* tractatoria. *Cuius mẽtionem faciens Innocentius in epiſtola ad Exuperium Toloſanum, c.1. ait:* De his, & beatæ recordationis, viri Siricij epiſcopi monita euidentia commearunt: *quibus verbis videtur indicare non ad ſolos Africæ epiſcopos, ſed ad oẽs prouincias miſſam fuiſſe illam Syricij tractatoriam. Ita Leo papa ſecundus, poſtquam ſextum vniuerſale concilium finẽ habuerat, breuem eius concilij ſummam ad Hiſpaniæ epiſcopos, ut ei ſubſcriberent, miſit: quam tractatoriam vocat, quæ Leonis ij. epiſtolæ manuſcriptæ ex Hiſpania Romam ſunt miſſæ.*

β ¶ Niſi autem.] *In originali eſt,* vel ſi poſt aduentũ tractatoriæ aliquæ neceſſitates repente forſitan ortæ fuerint, niſi rõnem impedimenti ſui apud ſuũ Primatẽ reddiderint, ab eccleſiæ cõione debere eſſe contẽptos. *In Africano c.43. reliqua eodẽ modo. Sed in extremo eſt fere ut apud Gratianum:* eccleſiæ ſuę cõione debere eſſe contentos. *Itemque in Carthaginenſi græco:* Ὀφείλειν τοὺς τοιούτους τῇ κοινωνίᾳ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀρκεῖσθαι ἐκκλησίας. *Similis quædã pœna imponitur in eodẽ cõcilio, inf. diſt. 58. c. fin.*

Item ex concilio Turonenſi, c. 2.

a ¶ Neque ægritudine.] Graui, vt infra ead. ſi quis epiſcoporum. nõ enim excuſat leuis febricula, vel vetus quartana. vt ff. de ædil. edic. l. 1. §. ſed ſciendum.

ADDITIO. Arg. cõtra. 7. q. 1. præſentiũ, & ext. de proc. quędam vbi de hoc. Archid.

b ¶ Literatoriè.] Vel etiam per certũ nũcium, [1] cui credi poſſit, vt 97. diſt. nobiliſſimus; extra de offic. deleg. prudentiam. extra de reſcript. ex parte, & c. ſciſcitatus.

[1] Tenet hoc idem Hugo.

c ¶ Rõnem.] No. qꝫ nõ ſufficit dicere ſe non poſſe venire, niſi rõnem impedimẽti aſſignet: ſic extra de offi. & po. iu. deleg. prudentiã. & de reſcript. ſciſcitatus, & illam cauſam probabit, vt 4. q. 5. quiſquis. in fi. & p vnũ teſtem eam põt probare, vt extra de procura. ex inſinuatione licet ſit arg. contra, extra de in inte. reſtit. ex literis. [2] Ioan. Sed certè credo hoc eſſe ſpãle, ut uni teſti credat cum ſuo iuramento.

[2] Vbi de hoc & extra de teſti. venĩẽs 1. ibi videas.

d ¶ Communione.] Videtur quod aliquis poteſt eſſe excõmunicatus ĩ vna eccleſia, & non in altera, vt hic, & 58. diſtin. ſi quis de alterius. & ſic eſt contra 4. q. 5. quiſquis. Sed dic, quod iſte nõ eſt excommunicatus: ſed cũ alijs epiſcopis non communicabit: quia nõ venit ad negotia ipſorum, vel ad conſecrandum epiſcopũ cum alijs.

Excõicatus vtrum quis poſſit eſſe in vna eccleſia, & nõ in alia

a EPiſcopus.] ¶ Abbatem.] Hoc 1 intelligi pōt de abbatibus Ciſtercien. ordinis, vt extra de ſta. mona. c. j. niſi pro crimine enormi. 11. q. 3. priuilegiū. Arg. extra de priuile. tutorum. ſed alij abbates debent venire ad concilium, vt 18. q. 2. abbates, & inf. eo. decernimus, & hanc paleam habes 18. q. 2. §. vlt.

b SI quis autem.] Antequam.] Sic infra de conſec. diſt. 1. omnis. 2 11. q. 1. certum.

c ¶ Niſi in ſequenti ſynodo.] Sic ergo quādoque differtur abſolutio, ut maior rubor ſit ei abſolui corā multitudine: ſimiliter ī ſacrilego differtur, ut diutius cōfundatur, 17. q. 4. ſi quis ſuadente. ſic differtur abſolutio illius qui multū deliquit, ut 11. q. 3. qui iubente, unde licet ante uoluerit abſolui, non auditur, alias regulariter nō debet differri, ut extra de appellat. qua fronte.

1 Hanc gloſ. quidam nō habent, ſed iſta eſt ī antiquo apparatu Io. Abbates tenētur ad cōciliū epiſcopi uenire.
2 Cum trib. c. ſeq. ibidē.

PALEA. Cap. XI.

EPiſcopus non debet abbatem a cogere ad ſynodum ire, niſi aliqua rationabilis cauſa exiſtat. Burch. l. 8. c. 73. Iuo p. 7. c. 91.

¶ *Hæc Palea abeſt ab illis tantum exemplaribus, in quibus pauciſſimæ reperiuntur, & refertur infra 18. q. 2. poſt c. fi. a Gratiano ex eodem Turonico quemadmodum & a Burchardo & Iuone.*

Item ex concilio Arelatenſi 2. c. 19.

¶ A communione ſit alienus, qui ſynodo adeſſe contempſerit. Cap. XII.

j SI quis autem ſynodo adeſſe neglexerit, vel cœtum fratrum, antequam b diſſoluatur concilium, crediderit deſerendum, alienum ſe a fratrum communione cognoſcat: nec eum recipi liceat, niſi in ſequenti ſynodo c fuerit abſolutus. Burch. l. 1. c. 50. Poly. l. 2. tit. 15. Iuo p. 5. c. 160. ex cōcilio Spalenſi, ut Burch.

Item ex concilio Agathenſi, c. 35.

¶ Vſque ad proximam ſynodum a cōmunione abſtineat, qui a metropolitano vocatus, abſq; graui neceſſitate ſynodo adeſſe neglexerit. Cap. XIII.

SI Eps metropolitanus ad cōprouinciales epiſcopos epiſtolas direxerit, in quibus eos aut ad ordinationē ſummi Pontificis, d aut ad ſynodum inuitet, poſtpoſitis omnibus (excepta graui infirmitate corporis aut præceptione e regia f ad conſtitutum diem adeſſe nō differāt. Quòd ſi defuerint (ſicut priſca canonum præcepit auctoritas) vſque ad proximam ſynodum a charitate fratrum, & eccleſiæ communione priuentur. Burch. l. 1. c. 49. Iuo p. 5. c. 159. Pann. l. 4. c. 17.

Item ex concilio Tarraconenſi c. 6.

¶ A communione priuetur epiſcopus, qui a metropolitano vocatus ad ſynodum, venire contemnit. C. XIV.

ij SI quis epiſcoporum commonitus a metropolitano ad ſynodum nulla graui intercedēte neceſſitate corporali venire contempſerit, ſicut ſtatuta Patrum ſanxerunt, † vſque ad futurum concilium cunctorum epiſcoporum charitatis communione priuetur. Simile in Pannormiā l. 4. cap. 15. ex Auernenſi. † *al. conſueuerunt.*

Item ex concilio Martini α Papæ.

¶ Presbyteri, & diaconi, & cuncti, qui ſe læſos exiſtimāt, ad metropolitanam ſynodum conueniant. C. XV. Apud Martinū Bracarenſem epm in c. ſyno. græc. c. 18. Polyc. l. 3. tit. 17.

PRopter eccleſiaſticas cauſas, g & altercationum ſolutiones, bene placuit ꝑ ſingulas prouincias bis in anno cōcilium fieri, cōuocāte metropolitano epiſcopo omnes prouinciales epiſcopos, ita vt ad concilium veniant † omnes presbyteri, & diaconi, vel hi, β h qui ſe læſos exiſtimant, vt in concilio cauſæ examinatæ ad iuſtum iudicium perducantur. Et ſi qui manifeſte epiſcopi, vel † *precedant*] orig.

d SI Epiſcopus.] ¶ Summi Pontificis.] ideſt, epi, ut 2. q. 7. c. accuſatio. vel audire de eis, q̄ ordinauerit ſummꝰ Pontifex.

e ¶ Præceptione.] Licet epiſcopus ſuo metropolitano tanquam maiori teneatur obedire, ut ſup. diſtin. 8. quæ contra mores, tamē hic defertur regiæ dignitati, 3 ut 12. q. 2. de rebus 63. diſt. Salonitanæ. Item in hac ſynodali citatione, unica citatio ſufficit ut hic, & ſimile 7. 4. & 5. quiſquis. ſed in iudiciali trina requiritur, ut 24. q. 3. de illicita.

f ¶ Regia.] 23. q. vlt. ſi uobis, & c. ſi quis eps. cōtra. ſed hic loquiī de ijs qui hēnt feudū, 4 ibi nominō & q libet deberet uenire, ſi uocaretur ꝑꝑ negotiū regni. uel illud intelligitur cum eps relicto eccleſiaſtico iudicio ꝑgit ad Imperatorem, petens ibi iuſtitiam: quòd nullus clericus debet facere. 11. q. 1. placuit.

3 Arg. contra 36. qō. 2. nullus. ubi de hoc. Archid.
4 Et uideas quod leg. & no. extra de appella. cum paratt. in gl. arg. qd, &c. Archid.

SI quis epiſcoporum. Nihil notatur.

PRopter eccleſiaſticas cauſas. CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ metropolitanus bis in anno debet concilium congregare omnes eṗos prouinciæ conuocando ad quod etiam conuenire debent ſacerdotes vel diaconi, uel omnes, qui ſe læſos exiſtimant: & qui in aliquo delicto inuenti fuerint, ſecundum rationē excommunicentur. In fine capituli dicitur ꝙ nullus eṗs poteſt concilium celebrare, niſi fuerit metropolitanus.

g ¶ Propter eccleſiaſticas cauſas.] Martinus, qui fuit ſolicitus pro Republica, renouauit canones, unde dicitur renouator canonum.

h ¶ Vel hi.] quaſi dicat, uel omnes ueniant, uel ſaltem

presbyteri, aut diaconi inuenti fuerint in offenſa, ſcd̄m rationem excommunicentur, quamdiu communi cōſenſu [a] de his placuerit dare ſententiam [b]. Nulli autem epiſcopo liceat propria apud ſemetipſum concilia [c] facere, præter eos, quibus metropoles ſunt creditæ.

α ¶ Martini.] *Gratianus hoc primū citat nomine Martini Papæ, deinceps eodē nomine multa citaturus. quæ omnia ſumpta ſunt ex libro capitulorum Græcarum ſynodorum Martini epiſcopi Bracarenſis, (antiquitus enim Epiſcopi Papæ dicebātur) Hic enim, cū eſſet Græcus, ad vtilitatē eccleſiarū Hiſpaniæ, vbi epiſcopatum obtinebat, ea capitula latina fecit, & in nonnullis quædā addidit, in alijs vero aliqua detraxit quemadmodum in hoc capite quod ſumpſit ex Concilio Antiocheno, cap. 20. ſup ead. c. propter. Aliqua etiam ex Toletanis concilijs in eum libellum retulit.*

β ¶ Vel hi.] *In aliquot conciliorum editionibus legitur,* Vt eorum, qui ſe læſos exiſtimant, in concilio cauſæ, &c.

[*Item ex concilio Bylon.*

PALEA γ Cap. XVI.

ANnis ſingulis epiſcopus in ſua diœceſi ſynodum faciat de ſuis clericis, nec non abbatibus, & diſcutiat alteros clericos, & monachos.

3 *Singuli vero epiſcoporum ſuis eccleſiis notificare ſtudeant quæ in concilijs ſtatuuntur.*

γ ¶ Palea.] *In nullo collatorum exemplarium habetur. ſed uerſiculus* ſinguli. *coniunctus eſt præcedenti capiti:* Propter eccleſiaſticas *ſuntque uerba Gratiani.*

Vnde in concilio Toletano, 16. c. 6.

¶ Quæ in concilijs ſtatuuntur, ſinguli epiſcoporum ſuis eccleſijs notificent. Cap. XVII.

DEcernimus, vt dum [d] ī qualibet ꝓuincia concilium agitatur, vnuſquiſq; epiſcoporum admonitionibus ſuis intra ſex mēſium ſpatia omnes abbates [e], presbyteros, diaconos, atq; clericos, ſeu etiam omnē conuentum ciuitatis ipſius, vbi præeſſe dignoſcitur, nec non & cunctā Diœceſis ſuæ plebē aggregare nequaquam moretur, quatenus δ coram eis pleniſſime oīa referet, quæ eodē anno in concilio acta, vel definita eſſe noſcuntur. *& inf.* ¶ Quòd ſi quiſpiam hæc parui pendenda crediderit, ſententia excommunicationis [f] duorum menſium curriculo perſiſtat vſquequaque mulctatus.

δ ¶ Quatenus.] *In duobus exemplaribus huius decimi ſexti concilij Toletani, locus hic ita legitur:* quatenus coram eis publice omnia reſerata, de his, quæ eodem anno in concilio acta, vel definita extiterint, pleniſſime notiores efficiantur.

DISTINCTIO XIX.

D*E epiſtolis* [g] *vero decretalibus quæritur, an vim auctoritatis obtineant, cum in corpore canonū non inueniantur. De his ita ſcribit Nicolaus* Papa *archiepiſcopis, & epiſcopis per Gallias conſtitutis.*

ſal: ē hi qui ſunt læſi. 1 non enim oēs tenentur venire, vt inf. ea. c. proxi.

a ¶ Communi conſenſu.] Epiſcoporū, Ioan.

b ¶ Sententiam.] Abſolutionis.

c ¶ Concilia.] Prouincialia. ſ. cū alijs epiſcopis, ſed epiſcopale 2 poteſt, vt 38. diſt. c. quando. 12. c. q. 2. c. placuit.

SINGVLI VERO. Hæc eſt 3. pars diſt. in qua dicitur, ꝙ ſinguli epiſcopi eccleſijs ſuis notificare debeant quę in concilijs ſtatuuntur.

DEcernimus, vt dum.] CASVS. In hoc ca. dr̄, ꝙ ep̄s poſtquam redierit a cōcilio archiepiſcopi, intra ſex menſes dēt omnes ſuos ſubditos conuocare, & eis indicare q̄ ſunt in ſynodo acta: qđ ſi non fecerit, duobus menſibus excommunicetur.

d ¶ Vt dum.] ideſt, poſtquam.

e ¶ Abbates.] Immo abbates non uocabit ad ſynodum, vt ſup. ea. in illa palea, Epiſcopus.

f ¶ Excommunicationis.] ideſt, ſuſpenſiōis ab officio duorum mēſium. ſic 86. diſt. tanta. & 10. q. 3. unio in fi.

DE epiſtolis.] Hęc diſt. diuiditur in duas partes. In prima dicitur quod dictum eſt, ſ. ꝙ decretales uim habent canonum. P. Secunda ibi, [Sit ergo.]

CASVS. Supra tractauit Gratianus de auctoritate canonū, & conſtitutionbus ſanctorum in diſt. 18. In hac vero 19. diſt. tractat de epiſtolis, quæ emanant à Papa: & oſtendit, ꝙ decretales epiſtolæ eandem vim habent & auctoritatē, quā & canones. & hoc per ſequen. c. patet.

g ¶ De epiſtolis.] ſs. in prox. diſt. tractauit.

---

1 Vt ſupra. ca. cap. propter. ubi de hoc.

2 Vel dic, vt ſup. ead. in ſumma, in fine.

Decretales canonibus æquipollēt.

1 Subaudi & conſtitutionibus Sāctorum, vt 25. diſt. Decretales ſunt duplices.
2 Hanc ſententiam hic ſequit Hug. & Laur.

uit magiſter de auctoritate canonum. 1 Hic agitur. de auctoritate decretaliū: & oſtendit hic, ꝙ eiuſdē ſint auctoritatis decretales, & canones. Sciēdum itaq; ꝙ quædam decretalis epiſtola eſt generalis: quædam ſpecialis. Gñalis 2 eſt, quæ ad omnes dirigiť, vt 2. q. 5. omnibus. Specialis eſt, q̄ ſpecialiter ad aliquos mittitur, vt 35. q. 3. ꝙ ſcripſit. 7. q. 1. petiſti. ſiue ſit gñalis, ſiue ſit ſpecialis dūmō aliqd definiatur per eam. pro iure generali habenda eſt, vt 16. q. 3. licet. ext. de ſent. & re iud. in cauſis. niſi ſit tradita ex tempore, ex loco, & ex cauſa, vt 20. diſt. ſciēdum. Sed ſi dubiū eſt an ſit decretalis, recurrendū eſt ad regiſtrum, vt ſup. d. 9. vt veterum. Præſumitur tamē ꝙ ſit decretalis, ſi reperitur inter alias decretales, ad inſtar illius, quæ reperiť inter alias moniales, q̄ præſumiť ex hoc monialis. arg. 20. q. 1. quē progenitores. Vel ſi plures eam tenent tenenda eſt, vt 16. diſt. Iſidorus. diſtingue prout diciť extra de fide inſtru. paſtoralis.

Leb. 40.

SI Romanorum.] CASVS. Hoc ca. diuiditur ī tres partes. In prima parte Nicolaus reprehēdit quoſdam, qui nolebant recipere decretales epiſtolas, quia in corpore canonū, quod Iſidorus fecit, non habētur inſertæ: & facit hoc Nicolaus tribus rationibus. Prima eſt: quia cū Papa præſtet auctoritatē opuſculis aliorum, multo fortius ſuis. Secunda ratio eſt: quia ipſi recipiunt eas cum pro ſe faciunt: ergo & cum contra eos faciunt, recipere debent. Tertia ratio eſt, ſi ideo non admittunt eas, quia in corpore canonum non habenť, ergo eadem ratione non debent admitti ſcripturæ B. Gregorij, & aliorum multorum, qui ante ipſum & poſt ipſum fuerunt, & nouum & vetus teſtamentum in corpore canonum nō inueniuntur. Prima ratio eſt in principio cap. Secūda incipit ibi, [Cum & ipſi.] Tertia ibi, [Item ſi ideo.] In ſecunda parte, quæ incipit ibi. [Sed rñſuri ſunt.] continetur rñſio illorum dicentium, quòd etſi nouum & uetus teſtamentum in corpore canonum non inueniantur: tamen ea admittimus, quia unum c. Innocentij utrumque teſtamentum approbat, & dicit eſſe recipiēdum: etſi nullum eorum in corpore canonū ſit inſertum: quibus Nicolaus reſpondet dicens, ꝙ eadem ratione debent recipere decretales epiſtolas: quia vnum cap. Leonis Papæ præcipit omnes decretales epiſtolas cuſtodiri, vt ſi quis in illas commiſerit, puniatur. & ad hoc inducit cap. Gelaſij. In tertia parte, quæ incipit ibi: [His itaque.] concludit ex ſupradicto decreto, tales epiſtolas ſicut canones eſſe recipendas, breuiter recapitulando ſupradicta.

¶ Decretales epiſtolæ vim auctoritatis habent.

Cap. I.

SI Romanorum Pontificū decreto, ceterorū opuſcula tractatorū approbantur, vel reprobantur; [a] ita vt, quod ſedes Apoſtolica ꝓbauit, hodie teneatur acceptū; & qđ illa repulit, hactenus inefficax habeatur: quāto [b] potius, quæ ipſa pro catholica fide, ꝓ ſanis dogmatibus, ꝓ varijs, & multifarijs eccleſiæ neceſſitatibus, & fideliū moribus diuerſo tempore ſcripſit; omni debent honore præferri, & ab omnib. prorſus in quibuslibet opportunitatibus diſcretione, vel diſpēſatione magiſtra reuerēter aſſumi? quamquam quidā veſtrum ſcripſerint, haud illa decretalia priſcorū Pōtificum in toto canonum codicis corpore cōtineri deſcripta; † cū ipſi, vbi hęc ſuæ intētioni ſuffragari [c] cōſpiciūt, illis indifferēter vtātur, & ſolū nūc ad imminutionem ſedis Apoſtolicæ ptātis, & ad ſuorū augmentū priuilegiorū, minus accepta eſſe perhibeant. *Item infra* ¶ Si ideo non eſſe decretales epiſtolas priſcorū † Pontificū Romanorum admittendas dicunt, quia in codice canonum nō habētur adſcriptę, ergo nec Sancti Gregorij, nec vllius alterius, q ante vel poſt ipſū fuit, eſt aliquod inſtitutū, uel ſcriptum recipiendum, eo ꝙ in codice canonū nō habeatur adſcriptum. Ergo doctrinā eorū, & ſanctiones, quæ ab oī lingua venerantur, quia in codice canonū nō habentur adſcriptæ, de codicibus ſuis eradāt. Vt quid vel mēbranas [d] occupāt, poſt quam nō habentur acceptæ? Sed quare multū immoramur, cum nec ipſas diuinas ſcripturas veteris & noui teſtamenti iam recipiemus, ſi iſtos duxerimus audiendos? Etenim † neutrū horū in codice canonū eccleſiaſticorū habetur inſertum. Sed reſpōſuri ſunt iſti, qui nō ad obediendū potius, quam ad reſiſtēdum ſemper ſunt parati, dicentes, † quod inter canones inueniať capitulum Sācti Papæ Innocentij, cuius auctoritate doceatur à nobis vtrumq; teſtamentum eſſe recipiēdum, quāquā in ipſis paternis canonibus nullum eorum ex toto cōtineať inſertum. Quibus ad hæc aſſerendum † eſt; qm̄ ſi vetus, no

a ¶ Repro-

Ino p. 5. c. 33.

† Concord. ab hoſtibus. §. ſed ꝙ ſimpliciter ff. ex quib. cau. ma. & ff. de offi. præſid. l. 3.

† *al. ſanctorum.*

† *al. etiam.*

† *al. aientes.*

Innocen. Papa 1. ad Exuperium epiſt. 3. cap. vlt.

† *al. referendum.*

a ¶ Reprobantur.] Argu. ꝙ illud, quod Papa approbat, vel reprobat, & nos approbare vel reprobare debemus, vt 24. q. 1. hæc eſt fides & 35. q. 9. veniam. — Papam imitari debemus.

b ¶ Quanto.] Satis enim abſurdum eſt aliquem alij opitulari, & non ſibi, vt C. de natura. liberis. l. nuper. in fin.

c ¶ Suffragari.] Argu. ꝙ illud quod pro ſe quis inducit, etiam contra ipſum inductum non debet reprobare, vt inſtrumenta, & ſi qua ſimilia ſunt. arg. diſt. 9. neque quorumlibet. & 4. q. 3. placuit. §. item in criminali. ver. ſi quis teſtibus, & 4. q. 8. cuius in agendo. extra de cen. cum olim. Argu. contra 2. q. 7. ſi hæreticus. contra, diſt. 38. ſi quid uer. & ſupra, diſt. 10. lege primum regulare, ſecundum ſpeciale in odium hæreticorum, & fauorem fidei & religionis. arg. ad hoc extra de foro competenti. cum ſit generale. — Reprobare non poſſum pro me inductum.

d ¶ Mēbranas.] Licet leges abrogatas, non teneamus,

tamen

uumq; teſtamentum recipienda ſunt;non ꝙ codici canonum ex toto habeantur annexa,ſed ꝙ de his recipiendis ſancti Papæ Innocentij prolata videatur eſſe ſententia; reſtat [a] nimirum, ꝙ decretales epiſtolæ Romanorum Pōtificum ſunt recipiendæ, etiam ſi non ſint codici canonum compaginatæ: quoniam inter ipſos canones vnum B.Leonis capitulum [b] conſtat eſſe permixtum, quo ita omnia decretalia conſtituta ſedis Apoſtolicæ cuſtodiri mandantur, vt ſi quis in illa commiſerit,nouerit ſibi veniam denegari. Ait enim cap.decimo † ſuarum decretalium: [Ne quid vero ſit, quod prætermiſſum a nobis forte credatur,omnia decretalia cōſtituta tam beatæ recordationis Innocentij, quam omnium deceſſorum noſtrorum, quæ de eccleſiaſticis ordinibus, & canonum promulgata† ſunt diſciplinis,ita a veſtra dilectione cuſtodiri mādamus,vt ſi quis in illa commiſerit,veniam ſibi deinceps nouerit denegari.]Dicendo [c] vero,[omnia decretalia conſtituta,]nullum de decretalibus conſtitutis prætermiſit, quod non mandauerit eſſe cuſtodiendum. Et rurſus aſſerendo,[omnium deceſſorum noſtrorum,]nullum Pontificum Romanorum,qui ante ſe fuerunt,excepit,cuius ita non præceperit decretalia cōſtituta ab omnibus cuſtodiri; vt ſi quis in illa commiſerit,veniam ſibi deinceps nouerit denegari.Itaq; nihil refert, vtrum ſint omnia nec ne decretalia ſedis Apoſtolicæ conſtituta, inter canones conciliorum immixta, cū omnia in vno corpore compaginari nō poſſint,& illa eis interſint,quę firmitatem his,quæ deſunt [d] & vigorē ſuum aſſignent,prę ſertim cū ſynodalia geſta, inter quę ipſi canones ſtatuti ſunt,in codice canonum nō habeantur,ſed a nobis omni cultu debito venerentur.Conſonat autem huic beatiſſimo Papę Leoni,ſanctus & facundiſſimus in decretis ſuis Papa Gelaſius,ita inquiens:[Decretales epiſtolas, quas beatiſſimi Papæ diuerſis temporibus ab vrbe Roma pro diuerſorum Patrum conſultatione dederunt,venerabiliter ſuſcipiendas decernimus.]In quo notādum eſt, quia non dixit,[decretales epiſtolas,quæ inter canones habētur,] nec tantum, [quas moderni Pontifices ediderunt, ſed,[quas beatiſſimi Papæ diuerſis [e] temporibus ab vrbe Roma dederunt. Dictis autem[diuerſis temporibus] ēt illa tempora vir ſanctus comprehendit, quæ crebeſcentibus paganorum perſecutionibus,ad ſedem Apoſtolicā deferri cauſas epiſcoporum difficillime permittebāt.His ita diuina fauente gratia prælibatis, oſtendimus nullam differentiam eſſe inter illa decreta,quæ in codice†canonum habentur,ſedis Apoſtolicę præſulum,& ea,quę prę multitudine vix per ſingula voluminum corpora reperiuntur:cum omnia,& omnium deceſſorum ſuorum decretalia conſtituta,atq; decretales epiſtolas,quas beatiſſimi Papæ diuerſis temporibus ab vrbe Roma dederūt, venerabiliter fore ſuſcipiendas,& cuſtodiēdas, eximios præſules,Leonem,ſ.& Gelaſium mandaſſe probauimus.

Leo papa 1. epiſt. 1. in fi.

† al. quinto ſuarum decr.

† al. ordinata.

Gelaſius Papa 1. cū 70. epiſcopis. Habetur ſup. 15. d. c. ſanctæ Romana. §. item decretales.

† al. corpore.

a ¶Cum ipſi.] *Locus fuit emēdatus ex ipſa epiſt. Nicolai,quæ Romæ manuſcripta habetur & nuper impreſſa eſt in appēdice Bibliotheca ſanctorum Patrū, vt dictum eſt, ſup. d. 1 o. c. leges*

tamen notitia earū eſt neceſſaria. ſup. d. 7. fuerūt,& eſt hic argu. ꝙ nullum verbū poſitū in aliqua ſcriptura debet uacare. vel ſuperflue poni,vt 28. quæſt. 1. ſic enim, & extra de maio.& obe. ſolitę. 1 & ff. de uſuris. l. 4. arg. cōtra. C. de fideiuſſoribus. nō recte.

a ¶Reſtat. Quaſi diceret, quod obtinet ab vno, debet obtinere in omnibus ſimilibus,vt 4. d. denique. in fi. & 26. d. de inde.

b ¶Capitulum] Illud cap. eſt 26. q. 1. omnia vbi tamē attribuit Damaſo Papæ, & poteſt eſſe ꝙ uterq; fecerit illud & eſt ſimile 1. q. 1. de cætero. & de conſec. d. 1. conſulto.

c ¶Dicendo.] Arg. ꝙ verbo generali omnia debent comprehēdi,ut hic,& j. q. j. ſunt nō nulli. & 14. q. 3. putāt. & 12. q. 1. dilectiſſimis, & 13. q. 2. nō eſtimemus. Contra de conſecr. d. 2. reuera. & ǰ. 75. d. quod dic.

d ¶Deſunt.]Eſt hic arg. ꝙ ſi Papa in aliquo priuilegio. vel reſcripto confirmat alicui eccleſiæ priuilegia exēptionis,vel alterius rei, quam habet in priuilegijs ſuis,ꝙ eo ipſo robur hēant illa priuilegia 2 licet nō poſſint exhiberi: dr .n. hic, quod decretales ſint recipiēdę cū capitulū Leonis,quod eſt in corpore canonū,de hoc dicat, ꝗuis illæ non ſint in corpore canonum. De hoc dixi ſup. d. 9. ut ueterum.

e ¶Diuerſis.] Not. quod uerbū indefinite prolatum, generaliter eſt intelligendum,ut 1. q. 3. ſaluator, & 15. q. 1. nec his. 28. q. j. idololatria. 31. q. 1. ꝙ ſi dormierit. ar. contra. 1. q. 1. ſunt nonnulli.

ADDITIO. Pro prima parte habeť extra de priuil. ꝗa circa. & extra de teſta.

relatum

Iuris abrogati notitia eſt neceſſaria.

1 Vltra medium capituli ver. ſin autem. vbi de hoc. Archid.

Verbum generale oīa debet comprehendere.

2 Cum iſta glo. concor. not. per Bal. Aug. & Io. d Imo. l. ſciendū. in princ. ff. de verbo. obli. & quæ notantur p Bal. in auth. ſi quis in aliquo. ī 2. col. C. de eden. & p Ang. in §. & hoc in ſup. in 2. col. in authen. vt ſponſa. larg. & per Alex. de Imo. in l. admonendi. ff. de iureiu.

Digitized by Google

relatum .2. in princ. vbi de hoc. Archidiaconus.

SIc omnes.] CASAS. huius cap. planus eſt.

a ¶ Petri.] Nam Papa ſanctitatem recipit a cathedra, vt 40. d. non nos. Io.

IN memoriam.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dr̄, q̄ Romana eccleſia ob reuerentiā B. Petri intātum debet honorari, ut ſi ēt uix ferendum præcipiat, tñ tolerari debet. In ſecunda parte, quæ incipit ibi. [Si vero] dicitur quod ſi quis presbyter, uel diaconus arguatur ab Apoſtolica ſede, falſam epiſtolam detuliſſe: licentia ſit ep̄o tenere eum in carcere, uel alia cuſtodia, donec conſulat Papam per literas, uel legatos, quid de hoc voluerit definire, ut is corrigatur, & certus modus imponatur.

b ¶ Iugum.] Vt 100. diſt. contra morem 11. q. 3. qd ergo. idē eſt in alijs prelatis, ut 2. q. 7. ſacerdotes.

c ¶ Falſam.] Dicitur charta falſa ex dicto uel tacito, & in tali falſo diſtinguitur, ut extra de reſcri. ſuper literis, & talis dr̄ bene falſarius, ut ff. de fal. ſi q̄s obrepſerit. Itē dicitur falſa ſcriptura, ut cum ſcribitur, omnes uel maiorem partem fratrum fuiſſe preſentē, quæ nō fuit uere præſens ut extra de his quæ fiunt a præla. ſine cō ſenſu cap. q̄to, & talis falſarius ſuſpēdit ab officio. & beneficio, ut extra, de teſti. tam literis, in fine. Itē ipſo facto dr̄ falſarius, ut ſi charta apparet raſa, uel immutata 1 & talis falſarius deponit, ut extra de crimi. falſ. ad audiētiam. Q[uod] aūt falſam chartā fabricat de nouo, non ſolum deponitur, ſed & curiæ traditur 2 vt extra de fal. ad falſariorum. Pœna falſitatis ſecundum leges eſt depoſitio, & omnium bonorum confiſcatio in libero: in ſeruo mors. ff. de fal. l. j. Dicitur etiā falſa charta, quæ non habet teſtes inſcriptos, ut extra de procu. c. 1. Itēm dr̄ falſa quæ habet ſubſcriptiones uarijs manibus notatas: & quæ non eſt perfecta eadem manu, ut extra de priuileg. c. cum olim in fi. niſi ex hoc ſit ibi diuerſitas. q̄ ſit ibi calami, uel atramenti mutatio, ut in auth. de fide inſtrum. & cau. in princip. coll. 6. Item dicitur falſa ſi eſt alieno ſigillo ſigillata, dummodo ille habuit proprium, uel niſi dixerit, q̄ tunc non habuit proprium. vt extra de appel. ſignificauit. Item dr̄ falſa ſi eſt contraria alteri ex eadē parte prolatæ, ut extra de fide inſt. imputari, & C. de fide inſtr. ſcriptura. Item dñr falſę literæ Papæ pp falſam grammaticam. extra de reſcript. ad audientiam. Item dicuntur falſæ, ſi ſint ſuſpectæ, & eis non imponitur fides. ut C. de proba. iubemus. Item dicitur falſa charta, ſi ſigillum eſt fractum, uel ſi non eſt annus indictionis appoſitus, ut extra de fide inſt. inter, Item ſi filum eſt ruptum, vt extra, de crimine fal. licet. Item ſi ſunt impetratę literæ pendente appellatione, vt extra de teſti. cauſam. Item ſi ſunt impetratæ ſine mandato domini. ut extra de reſcr. nonnulli.

d ¶ In carcerem.] Si certum eſt eum eſſe falſatorem, 3 50. diſt. ſi epiſcopus. & extra de crimi. fal. ad falſariorū, ſed ubi eſt dubium. ſit quod hic dicitur.

ENimuero.] Caſus iſtius capituli planus eſt.

e ¶ In ſpeculum.] Speculum per doctrinam exemplum

in qua epiſtola multa alia habentur ad epiſtolas decretales etiam antiquiſſimas pertinentia.

Item Agatho Papa omnibus epiſcopis.

¶ Omnes ſanctiones Apoſtolicæ ſedis irrefragabiliter ſunt obſeruandæ. Cap. II.

SIc omnes Apoſtolicę ſedis ſanctiones accipiēdę ſunt, tanquam ipſius diuini Petri [a] voce firmatæ ſint.

Item ex capitulis [a] Caroli Imperatoris.

¶ Tolerandum eſt iugum, quod a ſancta ſede imponitur, licet importabile videatur. Cap. III.

IN memoriā B. Petri Apoſtoli honoremus ſanctam Romanam, & Apoſtolicā ſedem; vt quæ nobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſe debeat eccleſiaſticæ magiſtra rationis. Quare ſeruāda eſt cū manſuetudine humilitas, vt licet vix ferendum ab illa ſancta ſede imponatur iugum [b], tñ feramus, & pia deuotione toleremus. Si vero (quod nō decet) quilibet, ſiue ſit presbyter, ſiue diacon⁹, aliquam perturbationē machinando, & noſtro miniſterio inſidiādo, redarguatur falſam [c] ab Apoſtolica † ſede detuliſſe epiſtolā, vel aliud quid, quod inde nō venerit †; ſalua fide [β]; & integra circa Apoſtolicū humilitate, penes epiſcopū ſit poteſtas, vtrum eū in carcerem [d], aut aliam detrudat cuſtodiam, vſquequo per epiſtolā, aut per idoneos ſuæ partis legatos Apoſtolicā interpellet ſublimitatē, ut potiſſimum ſua ſancta legatione dignetur decernere, quid de talibus iuſto ordine lex Romana ſtatuat definire, vt & is corrigat, & cæteris modus imponatur.

a ¶ Capitulis.] *Sic emendatum eſt ex aliquot manuſcriptis, & Iuone, Ac nauclerus vol. 2. Gen. 28. narrat hoc eſſe vnū ex viginti tribus legum capitulis, quæ Carolus Magnus ad omnes ſuas prouincias miſit. Burchardus aūt citat ex concilio Triburienſi. c. 30. ubi etiam extat.*

β ¶ Salua fide.] *Apud Burch. eſt* falſa fide, & nō integra.

Item Stephanus † Papa.

¶ Quidquid Romana eccleſia ſtatuit, vel ordinat, ab omnibus obſeruandum eſt. Cap. IV.

ENimuero, quia in ſpeculū [e], & exemplū ſancta Romana eccleſia, cui nos Chriſtus præeſſe voluit, propoſita † eſt, ab omnibus quidquid ſtatuit, quidquid ordinat, perpetuo, & irrefragabiliter obſeruandum eſt.

Deuſdedit p. 3. Poly. li. 1. tit. 17. Iuo p. 4. c. 238.

Extra in concilio Triburienſi, c. 30. Burc. l. 1. c. 220. Iuo p. 5. c. 50.

† *al. Apoſtolica detuliſſe.*

† *al. conuenerit.*

† *al. Stephanus 5.*

† *al. poſita eſt omnibus, quidquid.*

Literę dñr falſe multipliciter.

1 Ext. de fi. inſtr. c. 3. ex de fal. c. fin. ex de priuil. cum olim. Archid.

2 Sed quid ſi ille, qui vtitur, falſo inſtrumēto, vult ſe purgare, quod ignorauit, ē audiēdus? Reſpōd. o

ſic, & ſi ſe purget, & d. ceptorē exhibeat. C. ad leg. Corn. de fal. l. maiorē. ff. eo. tit. l. diuus. Sed contra extra de crim. fal. ad falſariorum. Sed ibi cū ignorātia eſt ſupina, uel cum nō exhibet deceptorem ſecundū Lau.

3 Forſā ſpeciale eſt in falſario literarum dñi Papæ. Arch.

plum per bonam operationem. 16. quæſt. 1. prædicator & cap. nulli 7. q. 1. ſuggeſtum 8. q. 1. ſi ergo 25. quæſt. 2. inſtitutionis & 1. q. 1. nulli. & c. omnia. Lau. 12. diſtin. ſcit ſancta. Archid.

NVlli.] CASVS. Quidam erant epiſcopi erigentes cal-

enim damnauit: ſed quia alias malus eſt.

c ¶ Maioris.] Arg. quod quanto aliquis delinquens eſt maior, tanto magis eſt puniendus. ut 40. d. homo Chriſtianus. 11. q. 3. præcipue. 25. q. 1. nulli fas.

d ¶ Sed etiam alijs.] Arg. quod qui tenetur aliquē defendere contra alios, multo fortius cōtra ſe ut 16. q. 1. ī canonib. & ff. ſi ſer. ven. altius. 3

Item Gregorius IIII.

¶A Pontificalibus ſit alienus officijs; qui Apoſtolicis non vult obedire præceptis. Cap. V.

Polyc. li. 1. ti. 17.
Anſel. li. 2. c. 21.
Iuo p. 5. c. 11. & 349.

NVlli fas eſt vel velle, vel poſſe tranſgredi Apoſtolicæ ſedis præcepta, nec noſtræ diſpoſitionis miniſterium, quod veſtram ſequi oportet charitatē. 2. ¶Sit ergo ruinæ ſuæ dolore proſtratus [a] quiſquis Apoſtolicis voluerit cōtraire decretis, nec locū deinceps inter ſacerdotes habeat, ſed extorris a ſancto miniſterio fiat; nec de eius iudicio [b] quiſquā poſtea curam habeat, quoniam iā damnatus a ſancta & Apoſtolica eccleſia, ac auctoritate ſua de inobediētia, atq; præſumptione a quoquam eſſe non dubitatur: quia maioris [c] excōmunicationis deiectione eſt abijciendus †, cui ſanctæ Eccleſiæ cōmiſſa fuerit diſciplina qui non ſolum præfatæ ſanctæ eccleſiæ iuſſionibus parere debuit, ſed etiam alijs [d], ne præterirent, inſinuare. Sitq; alienus a diuinis, & pontificalibus officijs, qui noluit præceptis Apoſtolicis obtemperare †.

† al. exigendus.

† al. obedire.

¶Caput hoc eſt in eadem epiſtola Gregorij iiij ex qua ſumptum eſt c decreto noſtro, inf. 2. q. 6. Extat autem in codice ſæpe memorato bibliotheca Dominicana.

Item Auguſtinus de doctrina Chriſtiana lib. 2. c. 8.

¶Inter canonicas ſcripturas Decretales epiſtolæ connumerantur. Cap. VI.

Poly. l. 1. tit. 25.
Anſel. lib. 3. c. vlt. & lib. 6. c. 212.

IN Canonicis ſcripturis eccleſiarū catholicarū quamplurimū diuinarum ſcripturarū ſolertiſſimus indagator auctoritatē ſequatur, inter quas [e] ſane illæ ſint, quas Apoſtolica ſedes habere [f], & ab ea alij meruerunt accipere epiſtolas. Tenebit igiē hunc modum in ſcripturis canonicis, vt eas, quæ ab omnibus recipiunē eccleſijs præponat [g] eis quas q̄dā non accipiunt. In eis vero, quæ non accipiuntur ab omnibus præponat eas quas plures [h], grauioresq; accipiūt eis, quas pauciores, minoriſq; auctoritatis eccleſiæ tenēt. Si aūt alias inuenerit à pluribus, alias

IN canonicis.] CASVS. Hoc ca. diuidit in duas partes: In prima parte dī quod bonus indagator diuinarū ſcripturarū debet ſequi auctoritatem catholicarum eccleſiarū in ſcripturis recipiendis & p̄ponēdis: inter quas ſcripturas præponēdæ erūt ſcripturæ ſedis Apoſtolicæ. In ſecūda parte, quæ incipit ibi, Tenebit igitur.] Dī, quod illæ ſcripturæ, quæ recipiuntur ab oībus ſunt p̄ponendæ illis, quas non recipiunt quidam: inter illas vero quæ non recipiunē ab oībus præponendæ eas, quas plures & grauiores recipiūt eis, quas pauciores & minoris auctoritatis recipiūt. Sed ſi aliæ a grauiorib. aliæ a plurib. recipiantur, æqualis erunt auctoritatis licet hoc de facili inueniri non poſſit.

3 Arg. extra de natis ex lib. ven. c. 1. l. altius. in glo. alle. ff. de cond. indeb. frater a fratre, ff. de pact. cum in eo.

e ¶ Inter quas.] Canonicæ ſcripturæ sūt epiſtolæ.

f ¶ Habere.] Meruit ab alia eccleſia.

g ¶ Præponat.] Arg. quod ſemper præſumitē pro multitudine, ut 61. diſt. nullus inuitis. Itē arg. quod a pluribus recipit maioris eſt auctoritatis q̄ quod à paucioribus. 4

1 Papæ ſtatutis nō obediens, an ſit hæreticus.

2 Intellige cū determinatione eius quod legitur & not. extra de reſcript. ſi q̄n. & dicit Hug. quod canō iſte poteſt intelligi eſſe datæ ſententiæ, & p̄ hoc faciunt illa verba, p̄ſtratus. & ibi iam damnatus. Archid.

calcaneum contra Romanam eccleſiam, & nolentes ſedis Apoſtolicæ præcepta obſeruare, ſed Græcos reprehēdit, & hortatur eoſdem ne ab Eccle. Romana recedant: alioquin deponentur. & eorum ſentētiæ inutiles erunt: quia quanto maiora eis committuntur, tanto magis puniri debent.

a ¶ Proſtratus.] 1 Hic videtur, quod omnis, qui nō obedit ſtatutis Romanæ ſedis ſit hæreticus. & varios modos hæreſis notaui 24. q. 3. §. quia vero &c. quidā. Sed intelligas, quod hic dī, quod qui dicit Romanam eccleſiam non eſſe caput, nec poſſe condere canones, iſte eſt hæreticus. vt 22. diſtin. c. 1. & 25. q. 1. violatores. & q. 2. ſi quis dogmata. Sed ſi quis aliàs tranſgreditur eius mandata, non propterea eſt hæreticus, licet peccet. extra de reſcript. ſi quando. Io. 2

b ¶ Iudicio.] Sed contra 24. q. 1. ſubdiaconus. Sed ibi non admittit damnatū ab hæreticis: ſed ſi vult pœnitere, admittit eum; ſed hoc non eſt ideo, quia hæreticus vt ī. 16. diſt. Iſidorus. & 2. q. 7. puto. 63. diſt. ca. ult. Sed qualiter ſtare poteſt quod hic dicitur? Nonne omnes canonicæ ſcripturæ æqualiter ſunt recipiendæ. arg. 15. diſtinct. ſancta Romana? Quomodo ergo una præponitur alijs? Reſpondeo poteſt eſſe quod omnes recipiantur, non tamen quod omnes in eadem veneratione habeantur. Vel intelligas iſtud de localibus canonibus. ut ille præponatur alijs qui a pluribus tenetur: & ſic poteſt intelligi 50. diſtin. Domino ſancto. in fi. ubi de hoc in glo. notaue.

h ¶ Plures.] Nota quod hic dignitas perſonarum compenſatur cum numero, ſimiliter in teſtibus, ut extra de teſt. in noſtra ſimiliter in creditoribus, ut ff. de pactis, maiorem. Sed in electione ſemper par numerus præindicat, licet maior ſit dignitas ex parte altera, & maius meritum perſonæ. ut extra. de elect. dudum 1. licet ſit argum. contra 63. diſtin. c. ult. & 76. diſt. ieiunium. §. non autem. 5

4 inf. di. pr. de quib. ext. de offic. leg. prudentiam 65. d. ca. 2. & 3. Archid.

Scripturæ canonicæ non ſunt in eadē veneratione.

Dignitas an compēſetur cū numero.

5 Iuxta finē, ibi æqualis eorū, &c. Archid.

AD-

ADDITIO. Non eſt contra: Ibi enim erant æquales in numero, non in meritis. Cyn.

a ¶ Inueniri.] Arg. ꝙ iura aptantur ad ea, quæ raro accidunt de conſec. diſt. 4. ſanctum eſt. & ff. ſi pars hæred. pe. antiqui. Arg. contra 28. diſt. de Syracuſanæ. 24. q. 5. deniq́; ff. de leg. nā ad ea.

ADDITIO. Ad idē in Auth. de conſul. coll. 4. in Auth. vt ſi ne prohib. ma. &c. circa med. coll. 7. Archidiaconus.

K ¶ A veteribus.] Arg. ꝙ dicta veterum ſunt ſequenda, vt 37. diſt. relatum. 24. q. 3. transferunt. & infra diſtin. proxi. de quibus.

HOC AVTEM. CASVS. Dictum & probatum eſt ſupra, quod decretales epiſtolæ vim habent aucto-

à grauioribus haberi (quamquā hoc inueniri [a] vir poſſit) æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto.

¶*Caput hoc apud B. Auguſt. loco indicato ſic habet.* In canonicis aūt ſcripturis eccleſiarum catholicarū quamplurium auctoritatē ſequatur: inter quas ſanè illæ ſunt, q̄ Apoſtolicas ſedes habere, & epiſtolas accipere meruerunt. Tenebit igiť hunc modū in ſcripturis canonicis, vt eas, q̄ ab oībus accipiuntur eccleſijs, ꝓponat eis, quas q̄dam non accipiunt. In eis vero, quę non accipiuntur ab oībus, præponat eas, quas plures, grauioresq; accipiunt, eis, quas pauciores, minoriſque auctoritatis eccleſię tenēt. Si aūt alias inuenerit a pluribus, alias a grauioribus haberi, (quāquam hoc † inuenire non poſſit) æqualis tū auctoritatis eas habendas puto. *Qua quidem B. Auguſtini ſententia non ad decretales Romanorū Pontificū, ſed ad canonicas. & ſacras ſcripturas referenda eſt.* † facile] orig. Antuerp.

Item Leo Papa I. ad epiſcopos Vienneſes, epiſt. 87. † Miſterij.

¶Miniſterij † diuini ſe exortem intelligat, qui a ſoliditate Petri recedit. Cap. VII.

ITa Dominus noſter Ieſus Chriſtus humani generis ſaluator inſtituit, vt veritas, quæ antea legis & ꝓphetarum præconio continebatur, per Apoſtolicam tubam in ſalutem vniuerſitatis exiret, ſicut ſcriptum eſt: [In oēm terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.] Sed huius muneris ſacramentum [b] ita Dominus ad oīum Apoſtolorum officiū pertinere voluit, vt in beatiſſimo Petro Apoſtolorum oīum ſummo, principaliter collocaret, vt ab ipſo quaſi quodā capite dona ſua, velut in corpus omne diffunderet, vt exortē ſe myſterij †, intelligeret eſſe diuini, qui auſus fuiſſet à Petri ſoliditate recedere. Hunc [c] enim in conſortium indiuiduę [d] vnitatis aſſumptum, id quod ipſe erat [e], voluit noīari, dicendo, [Tu es Petrus, & ſuper hanc petrā [f] ædificabo eccleſiam meam: vt æterni ędificatio templi mirabili munere gratię Dei in Petri ſoliditate conſiſteret, hac eccleſiam ſuam firmitate corroborans, vt illam nec humana temeritas poſſet appetere [g], nec portæ [h] contra illā inferi pręualerent. Verum hanc petrę iſtius ſacratiſſimam firmitatem Domino, vt diximus, ędificāte cōſtructam, nimis impia vult præſumptione violare; quiſquis eius poteſtatē tentat infringere, fauendo cupiditatibus [i] ſuis, & id quod accepit à veteribus [k], non ſequendo.

Iuo p.5.c.6.

Pſal.18.

† al. miniſterij.

Matth.16.

Hoc autem [l] *intelligendū eſt de illis ſanctionibus uel*

ITA Dñs.] CASVS. Quidam epiſcopi contra eccleſiā Romanā erigebant ceruicem, ei obedire nolentes: nec uolebant ſequi doctrinam, q̄ à ueteribus receperunt contra quos inuehitur Leo, probans, quòd ab eccleſia Romana non debent recedere: q̄ ita eſt cōfirmata a Dño & corroborata in Petri ſoliditate, ꝙ nec temeritas hominū nec portæ inferi aduerſus eam præualebunt: oſtēdit etiam, ꝙ à principio ſic voluit Dominus Euāgelicam prędicationem ab Apoſtolis & alijs prædicatoribus per vniuerſum orbē diffundi, ut Petrus cuius vice Papa fungit eſſet quaſi quoddam caput illius prędicationis: & quicūque à Petri ſoliditate recedere voluerit deponatur.

b ¶ Sacramentum.] ideſt, hoc ſanctum munus. 1

1 Scilicet ꝓdicandi, qđ eſt Petro cōceſſum. 11. d. c. vlt. Sed id ideo dicit ſacramentum, quia omnīā habebant in figura 43. d. ſit rector. Archid.

c ¶ Hunc.] ideſt, Petrum.

d ¶ Indiuiduæ.] Scilicet eccleſiæ.

e ¶ Erat.] ideſt, ab eo quod ipſe Dominus erat, ſ. petra: voluit eū vocari domīnus Petrū. de conſe. diſt. 2. reuera.

f ¶ Et ſuper hanc petram.] Per hanc dictionem non credo Dominum aliud demonſtraſſe, quam hæc verba, q̄ Petrus reſpondit Domino cum Dixit: Tu es Chriſtus filius Dei viui: quia ſuper illo articulo fidei fundata eſt Eccleſia [ergo ſuper ſeipſo fundauit Deus eccleſiam.]

g ¶ Appetere.] ideſt laceſſere & calumniari.

h ¶ Nec portæ.] ideſt, vitia vel etiam hæreſes: quia eccleſia non poteſt errare, ut 24. q. 1. a recta. Nec eccleſia poteſt nulla, vt 24. q. 1. pudenda, quia ipſe Dominus rogauit pro ea, ut non deficeret, ut 21. diſt. c. 1. in fi.

i ¶ Cupiditatibus.] ideſt, uoluntatibus.

auctoritatis: quod uerum eſt (ſicut dicit Gratianus) de decretalibus, quæ decretis patrum & ſcripturis Euangelicis non contradicunt. Vnde quia Anaſtaſius Papa fauore Anaſtaſij Imperatoris ordinatos ab Acacio hæretico decreuit rite & de iure communi poſſe ſuis officijs fungi: ideo Romana eccleſia eius decretum repudiauit.

l ¶ Hoc autem.] Scilicet quod decretales epiſtolæ ſint paris auctoritatis cum canonibus.

a ¶ Aca-

Secundum Acacium.

a ¶ Acacios.] Hæreticus, & excommunicatus. 24.q.1. Acacius: fuit enim excommunicatus propter hæreſim à Gelaſio, & à Fœlice Papa, vt ibi dicitur.

SEcundum.] CASVS. Acacius hæreticus baptizauit, & ordinauit multos tempore ſuæ hæreſis, quos dicebat quidam non poſſe ſua officia de iure communi exequi: quare Anaſtaſius Imperator de hoc dubitans quæſiuit à Papa, qui reſpondit eos poſſe de iure communi ſuis officijs fungi: nec per malitiam Acacij lædi poſſe. Nam baptiſmata, & ordines a malo collata, per ipſius malitiam non impediuntur. Et probatur hoc 6. rationibus. Prima ratio eſt, quia in ſacramentis virtus Chriſti, operatur, quæ omnem maculam repellit. Secūda eſt de radijs ſolis, qui & ſi trāſeant per loca fœtida, tamē non coinquinantur, idem eſt de ſacramentis per malos miniſtratis. Tertia eſt de Iuda, qui licet malus fuiſſet, multa tamen fecit, quæ rata ſunt habita. Quarta eſt de auctoritate Domini, qui pcepit verba Scribarū, & Phariſęorum ſeruāda, & implēda. Quinta ratio eſt, ꝙ oē bonum a quocūque, fiat, fit a Deo. Sexta ratio eſt qa in ſacramētis nō eſt attēdendum qualis, vel quis cōferat, ſed quid cōferatur, quia incremētū ſolus Deus pbet, & neq; q plantat neq; qui rigat eſt aliqd: ſed qui incremētū, &c. Poſtea cōcludit ex ſup. dictis, ꝙ ſacra eius ſeruari dent.

b ¶ Secūdū.] Varijs modis ponit caſus huius ca. G. inducit quaſi ſit abrogatū, & Melendus ſentit cum eo, & omnes qui dicunt veritatē ſacrorum non eſſe apud hrticos, vt 24. q. 1. ſchiſma, & 1. q. 1. extra eccleſiā. H. dt, ꝙ nec capitulū eſt ṗbatū. nec auctor ꝑ ijs, q̄ hic cōtinētur dānatus fuit: quia nihil hic cōtinetur qđ nō canonice dicat; ſed iō fuit iſte damnatus: quia cōicauit Photino hęretico, & qa voluit reuocare Acaciū hæreticū poſt mortē, & iō iſte Anaſtaſius fuit dānatus, vt inf. c. Anaſtaſius. Alij dicunt, ꝙ hoc c. cū auctore reprobatū eſt: qa voluit dicere ꝙ ordinati ab hrtico ſine omne diſpenſatione de iure poſſūt ſua officia exercere dicit. n. H. ꝙ hæretici habent veritatem ſacrorum, ſed nō habēt executionē eorū, vt de cōſe. d. 4. ſicut in ſcīis, &c. non ī vobis, vt no. 1. q. 1. ꝙ pfectionē. &c. dnę.

c ¶ Baptizauit.] in forma eccleſiæ.

d ¶ Munus.] id eſt, baptiſma.

decretalibus epiſtolis, in quibus nec precedētium Patrū decretis, nec Euangelicis preceptis aliquid contrarium inuenitur. Anaſtaſius a.n. ſecundus fauore Anaſtaſii Imperatoris quos Acacius [a] *poſt ſententiam in ſe prolatam ſacerdotes, vel leuitas ordinauerat, rite fungi acceptis officijs debere decreuit: ita inquiens.*

a ¶ Anaſtaſius.] *Minime verū eſt ſenſiſſe Anaſtaſiū ordinatos ab Acacio poſt latā in ipſum ſententia, rite fungi acceptis officijs potuiſſe Hoc.n. duntaxat inquit in capite ſequēti, firmā eſſe ſacramēti gratiā ab Acacio traditā: qđ veriſſimū eſt ſicut, & alia omnes ſententia quas in ea epiſtola ex B. Aug. Anaſtaſius accepit, vera ſunt. Habetur aūt hac eadem Anaſtaſii Papa ij. epiſtola in corpore canonum, quod Romana eccleſia ſemper approbauit, vt inf. d. 20. c. de libellis. eſt adnotatum. Itaq; ſine cauſa reprehenditur hoc loco Anaſtaſius a Gratiano.*

Sacramentorum veritas an ſit apud hæreticos.

Anaſtaſius II. Ad Anaſtaſiū Auguſtū, epiſ. 1. c. 7. & 8.

¶ Nulla læſionis portio attingit eum, qui ab hæreticis iam damnatis ordinatur. Cap. VIII.

In codice canonum fol. 156. Poly. l. 7. tit. 10. Anſel. l. 9. c. 62. Iuo p. 1. c. 151.

SEcundum [b] eccleſię catholicę conſuetudinē ſacratiſſimum ſerenitatis tuæ pectus agnoſcat, ꝙ nullum de his, quos baptizauit Acacius, vel quos ſacerdotes, ſiue leuitas ſecundū canones ordinauit, vlla ex nomine Acacij portio læſionis attingat, quo forſitan per iniquū tradita ſacramenti gratia minus firma videatur. Nā, & baptiſma (quod pcul ſit ab eccleſia) ſiue ab adultero, vel a fure datum fuerit, ad percipientē munus [d] peruenit illibatū: quia vox [e] illa, quæ ſonuit per columbam [f], omnē maculam humanæ pollutionis excluſit, qua declaratur, ac dicitur: [Hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto, & igne [g].] Nā ſi viſibilis [h] ſolis iſtius radij, cū per loca fętidiſſima trāſeunt, nulla contactus inquinatione maculantur; multo magis illius, qui iſtum viſibilem fecit, virtus, nulla miniſtri indignitate conſtringitur. Nam, & Iudas, cum fuerit, ſacrilegus, atq; fur, quidquid egit inter Apoſtolos ꝓ dignitate commiſſa, beneficia per indignum data, nulla ex hoc detrimenta ſenſerunt, declarāte hoc ipſum Domino manifeſtiſſima voce: [Scribæ, inquit: & Phariſæi ſuper cathedram Moyſi ſedent, quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, facere nolite: dicūt enim, & nō faciūt.] Quidquid ergo ad hominū profectum quilibet in eccleſia miniſter pro officio ſuo videtur operari: hoc totum cōtineri [i] implente † diuinitatis effectu [k]: ita ille, per quem loquitur

Nicolaus ad conſulta Bulg. c. 15.

Ioan. 1.

Ioan. 12.

Matth. 23.

† al. implendo diuinitatis effectum.

e ¶ Quia vox.] Hic eſt qui baptizat. de conſec. d. 4. baptiſmus in ſi.

f ¶ Per columbam.] id eſt, per ſpiritum ſanctum in ſpecie columbæ. Hu.

g ¶ Et igne.] id eſt charitate.

h ¶ Nam ſi viſibilis.] 1. q. 1. ſi fuerit.

i ¶ Contineri.] id eſt, perfici.

k ¶ Implēte diuinitatis effectu.] id eſt, Deo cooperante.

a ¶ Plan-

Chriſtus, Paulus affirmat, (Ego plantaui,[a] Apollo [b] rigauit:[c] ſed Deus incrementũ [d] dedit. Itaq; neq; qui plãtat eſt aliquid, neq; qui rigat; ſed q incrementũ dat Deus.) Adeo autẽ nõ quęritur, quis, vel qualis [e] prædicet [f], ſed quid † prædicet, vt inuidos [g] ẽt bene Chriſtũ prædicare affirmet [h]: quo malo ipſe diabolus deiectus eſt, & hoc [i] ipſe † prædicare non deſinit. Ideo ergo & hic [k], cuius nomen dicimus reticendũ, male bona miniſtrando ſibi tantum nocuit. Nam inuiolabile ſacramentum, quod per illũ datum eſt alijs,[l] perfectionem ſuę virtutis [m] obtinuit. Quod † quidem generaliter [n] verum eſt, niſi aliquorũ in tantum ſe extenderet curioſa ſuſpicio, vt imaginentur [o] ꝓlato a Fęlice Papa iudicio, poſtea ineſficaciter in ſacramẽtis, quæ Acacius vſurpauerit, egiſſe; ac ꝓinde eos metuere [p], q vel ĩ cõſecrationib. vel in baptiſmate myſteria † tradita ſuſceperunt, ne irrita beneficia diuina videãtur.

Quia ergo illicitè, & non canonice, ſed cõtra decreta prædeceſſorum, & ſucceſſorum ſuorũ hæc reſcripta dedit (vt probat Fœlix, & Gelaſius, qui Acaciũ ante Anaſtaſium excommunicauerunt, & Hormiſda qui ab ipſo Anaſtaſio tertius eundem Acacium poſtea damnauit) ideo ab eccleſia Romana repudiatur, & a Deo percuſſus legitur fuiſſe hoc modo.

¶ Anaſtaſius a Deo reprobatus, nutu diuino percuſſus eſt. Cap. IX.

Ex libro.](vt in corpore conciliorum citatur) Pontificali. Iuo p. 14. c. 40.

ANaſtaſius [a] ſecundus, natione Romanus, fuit temporib. Theodorici regis Eodem tempore multi clerici, & presbyteri ſe a cõmunione ipſius abegerunt [q], eo ꝙ communicaſſet ſine concilio [r] epiſcoporum, vel presbyterorum, & cleri cunctæ eccleſię catholicę, diacono Theſalonicenſi, nomine Photino, qui communicauerat [s] Acacio, & quia voluit occule [t] reuocare Acacium, & nõ potuit, nutu diuino [u] percuſſus eſt.

a ¶ Anaſtaſius.] *Caput hoc habet quidẽ tomo ſecũdo cõciliorũ in vita Anaſtaſii; ſed eſſe omnino cõfictũ, cũ ex multis alijs argumentis, tũ ex hoc manifeſte oſtenditur, quòd Acacius (ſicut Nicephorus lib. 16. c. 12. & Euagrius lib 3 c. 18. & ſequen. & clariſſime Anaſtaſius bibliothecarius in chronologia teſtantur) tpe Fœlicis 3. obijt cui ſucceſſit Gelaſius, & Gelaſio Anaſtaſius. qui initio epiſtolæ ſuæ, & c. 1. ad Anaſtaſium Imperatorẽ, Acaciũ mortuũ iã, & ante iudicẽ Chriſtum vna cũ Fœlice adſtare ſcripſit, ut Gelaſius quoq; ante ipſum ſcripſerat, & habetur inf. 24. q 2. c. nec quiſquã, quomodo ergo potuit Anaſtaſius de eo reuocãdo tractare, qui iã obierat?*

a ¶ Plantaui.] Prædicando.
b ¶ Apollo.] Diſcipulus Pauli.
c ¶ Rigauit.] Baptizando.
d ¶ Incrementum.] i. gratiã, & remiſſionẽ peccatorũ. 1
e ¶ Vel qualis.] Hoc intellig e de toleratis. alias bñ q̃ritur, vt 42. diſ. quieſcamus. nã nemo põt p̃dicare niſi mittatur, vt 16. q. 1. adijcimus & extra de hære. cũ ex iniũcto. Vel loq̃t ſm antiqua tpa, qñ oẽs poterãt p̃dicare.
f ¶ Prædicet.] Sed quæ prædicet.
g ¶ Vt inuidos.] i. pſeudo apoſtolos. 2
h ¶ Affirmet.] Et hoc ĩ epiſtola ad Philippẽſes, cũ dicit. ſiue ꝑ veritatẽ ſiue alio modo Xp̃s p̃diceẽ, ĩ hoc gaudeo, & gaudebo.
i ¶ Hoc.] i. inuidiã.
k ¶ Et hic.] Scilicet Acacius.
l ¶ Alijs.] Scilicet ignorantibus.
m ¶ Suæ virtutis.] Quoad veritatem ſacramenti.
n ¶ Generaliter.] i. in omni ſacramẽto.
o ¶ Vt imaginẽtur.] ſcilicet Acacium.
p ¶ Metuere.] ſ. ſm ſuã opinionẽ falsã. Nam in veritate ſuſceperũt ordinẽ, ſed nõ executionẽ. 1. q. 1. ordinationes. 1. q. 7. Daibertum: 3.

QVIA ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex ſ. dictis & dt, ꝙ q2 Anaſtaſius ita decreuit, ideo Fęlix, & Gelaſi⁹ & Hormiſda cũ excõicauerũt: ſed Acaciũ pri⁹.

ANaſtaſius.]CASVS. Photinus diaconus Theſſalonicen. cõicauit Acacio ĩ hęreſi. Poſt mortẽ vero Acacij Anaſtaſius Papa cõicauit Photino ſine cõcilio clericorũ, & occulte voluit reuocare Acaciũ defunctũ in hr̃ſi vt orõnes ꝓ eo in eccleſia fierent, & iõ multi clerici receſſerũt ab obediẽtia ei⁹ & lepra percuſſus ẽ. ¶ CASVS autem ſequẽtis §. planus eſt.

q ¶ Abegerũt.] i. remouerũt. 32. d. c. p̃ter hoc §. verũ. Sed cõtra 8. q. 4. nõne. vbi dr̃, ꝙ ante ip̃s ſententiæ nõ poſſunt clerici recedere ab ep̃o. Sed hic non receſſerunt ante ſnĩam, quia inciderunt in hæreſim iam damnatam, vt 24. q. 1. c. 1. 2. & 3. 4.
r ¶ Concilio.] Videtur ergo, ꝙ Papa tenetur requirere concilium epiſcoporum, quod verũ eſt vbi de fide agitur, & tunc ſynodus * maior eſt Papa. vt 15. d. ſicut. in fi. arg. ad hoc 93. d. legimus.
s ¶ Qui communicauerat.] cõtra 11. q. 3. quoniã, vbi dr̃ ꝙ excomunicatio non tranſit in tertiam perſonam: ſed hic cõmunicauit ei in maleficio, vnde potuit tranſire ad tertiam perſonam, vt extra de ſent. excom. nuper.
t ¶ Occulte.] Magis inde præſumitur cõtra ipsũ, vt extra. vt eccl. beneſi. vt noſtrũ extra de offi. de leg. cõſuluit. ff. de ritu nup. palam ff. de admi. tut. non exiſtimo. Lau.
u ¶ Diuino.] Quia dum aſſellaret, emiſit inteſtina, ignominioſe lapſus.

1 23. q. 5. c. vlt. Arch.

2 Sub. qui ex inuidia bonorum, & cauſa lucri Chriſtũ prædicabant. 28. q. 1. iam nunc in fin. Arch.

3 Quia concludit Grat. ſm opi. forte ſuã. ſ. quia aſſerit veritatẽ ſacramentorum non eſſe apud hęreticos: quod falſum eſt. Io. de Fan.

4 Hic videas quod not. 2. q. 7. ſacerdotes.

1. Cor. 3.

† al. quem.

Philip. 1.

† al. ipſe.

Cap. 8.

† *Quod cum ita ſit, aliquorum in tantum ſe extendit curioſa.*] orig.

† *al. miniſteria.*

* *Synodus ſimul cum Papa (de qua nunc glo. loquitur) eſt maior Papa ſolo, extenſiue, non intenſiue. Vide Caſtanum Apologia par. 2. c. 13. ad 6. et Turrecre. ſumme de eccl. lib. 3. c. 64. Nec textus citati, ſi quid faciunt aliud concludunt.*

Hinc etiã de Maximo a. episcopo in Conſtantinopolitana ſynodo ſtatutum eſt ſub Damaſo Papa c. 6.

¶ Quæ circa indiſciplinatos prælatos, vel ab eis geruntur, in irritum reuocentur. Cap. X.

PRopter totius indiſciplinationis eius doctrinã, q̃ Cõſtantinopoli orta eſt, ſtatutũ eſt, ne Maximus fuiſſe, aut eſſe iam putetur eps̃, neq; hi, qui ab eo ſunt ordinati qualemcunq; gradum clericatus obtineant, [a] oĩbus, ſ. q̃ circa eum, [b] vel ab eo geſta ſunt, in irritum, reuocatis.

a ¶ De maximo.] *Ex verbis huius canonis, præſertim Græcis, & interpretatione Balſamonis, ac vita Greg. Theologi per Gregoriũ presbyterũ deſcripta, & alijs ex locis (tametſi Theodoretus videtur parũ diligenter hoc tractaſſe) apparet hunc Maximũ nunquã fuiſſe epm̃ ac ꝓꝑea recte ſtatui nullum ab eo potuiſſe imprimi ordinis characterem, qđ non erat de Acacio aſſerendũ. Verba Græca huius canonis hæc ſunt:* Περὶ Μαξίμου τοῦ κυνικοῦ, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀταξίας τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης, ὥστε μήτε Μάξιμον ἐπίσκοπον ἢ λέγεσθαι ἢ εἶναι, μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἐν οἱῳδήποτε βαθμῷ κλήρου, πάντων καὶ τῶν περὶ αὐτόν, καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ἀκυρωθέντων i. De Maximo cynico, de quę ijs, reb. quæ nullo ordine circa ipſum Cõſtantinopoli geſtę ſunt. Neq; Maximum aut fuiſſe, aut eſſe epm̃, neque eos, qui ab ipſo ſunt ordinati, in vllo cleri gradu céſendos: oĩbus, quæ & in ipſo, & ab ipſo facta ſunt, infirmatis. *Ac de eodem Maximo, quòd nunquam fuerit epĩ, eſt locupletiſſimum teſtimonium in epiſtola Hadriani Papæ ſcripta Baſilio Imperatori, quæ habetur actione prima octauæ ſynodi manuſcriptæ, quæ eſt penes Cardinalem Sirletum. Citans.n. Leonem primum ait:* Dicit .n. altiſona tuba, ſanctus videlicet ſedis Apoſtolicę Papa Leo, cuius ſniam, quidquid vbique catholicum eſt velut cœleſte miraculum celebrat, & veneratur oraculum, cũ ſæpe quæſtio de male accepto honore naſcatur, quis ambigat nequaquam iſtis eſſe tribuendum, quod non docetur fuiſſe collatum? Neque enim inter Photium mœchum, & Maximum Cynicum ſynodo ſecunda damnatum, vel inter ordinationes huius, & illius, diſtinctionis aliquid eſſe conuicimus.

PRopter.] ¶ Obtineãt.] Quia præter formã eccleſiæ cõtulit. 1. q. 1. extra eccleſiam.

b ¶ Quæ circa eũ.] Arg. ꝙ quidquid fit ab intruſis, vel vitioſe electis, totum caſſatur, vt 12. q. 2. alienationes 25. q. 1. omne. Arg. contra. 3. q. 7. c. infamis. §. verũtamen. in princ. & C. de ſacroſ. eccl. l. decernimus, 5 ſed hic fauor tutorũ eccleſię: quia aut ſunt in vtilitatem eccleſiæ, & tunc valent, alias non. 16. q. 6. ſi epiſcopum.

5 Dic ut no. de cler. nihil in gl. vl. & de ſchiſm. ca. 1. & de conſe. d. 1. hi ergo. & 1. q. 1. ſi q a pſeudo. ibi videas Arc.

DISTINCTIO XX.

† al. expoſitoribus exemp.

1 DEcretales [c] itaq; epiſtolæ canonib. conciliorum pari iure exequantur. *Nunc aũt quæritur de expoſitionibus † ſacræ ſcripturæ, an exæquentur, an ſubyciãtur eis. Quo.n. quiſque magis ratione nititur, eo maioris auctoritatis eius verba eſſe videntur. Plurimi autẽ tractatorum, ſicut pleniori gratia ſancti Spiritus, ita ampliori ſcientia alijs præcellentes, rationi magis adhæſiſſe probantur. Vnde nonnullorum Pontificum cõſtitutis Auguſtini, Hieronymi atque aliorum tractatorum dicta videntur eſſe præferenda.*

2 ¶ *Sed aliud eſt cauſis terminũ imponere: aliud ſacras ſcripturas diligenter exponere. In negotijs definiendis*

DEcretales. CASVS. Supra oſtendit Gratianus decretales epiſtolas parem vim habere cum canonibus conciliorum. In hac vero 20. diſt. quærit an expoſitiones ſanctorum Patrum exæquentur canonib. & decretalib. vel ꝑferãtur. Quod præferantur videtur, quia maioris auctoritatis videntur, cum pleniori gratia Spiritus ſancti ea præcellat. Vnde expoſitiones Auguſtini, Hieronymi, & aliorum vidẽtur præponendæ ſtatutis Pontificum, & hoc in prima parte. In ſecũda parte, quę incipit, ibi, ſ Sed aliud. ſoluit Gratianus, & dicit, ꝙ in negotijs definiẽdis nõ ſolum neceſſaria eſt ſcientia, ſed etiã poteſtas quod ſignificatur p claues, quas Chriſtus tradidit Petro: In quarum altera denotatur ſciẽtia diſcernendi inter lepram & lepram in altera verò notatur poteſtas ſoluendi, & ligãdi. Cum ergo in cauſis definiẽdis neceſſaria ſit poteſtas, apparet, ꝙ Põtifices expoſitoribus præferuntur, & hoc probatur per ſeq.

c ¶ Decretales.] In hac 20. diſtin. magiſter quærit de expoſitionibus ſacræ ſcripturæ an ſint paris au-

Digitized by Google

auctoritatis cũ canonibus, & decretalib. & infra ſoluit, ꝙ quantũ ad ſacram ſcripturã exponendã præualet ſanctorum auctoritas: quantum autem ad cauſas definiendas præualet auctoritas Romanorum Pontificium. nes conciliorum. & ad decreta, vel decretales Pontificũ. Secundo ad ſanctorum expoſitiones, ſ. Hier. & Auguſt. & aliorum ſanctorum, in quibus ſi ueritas non reperiatur, tunc recurrendum eſt ad ſedem Apoſtolicam, cuius ſtatuta qui non recipit, hæreticus eſſe conuincitur.

Auctoritas ſanctorũ ꝗdoque papali præfert auctoritati.

Imperitus non poteſt eſſe iudex eccleſiaſticus.

1 Iſta concor. & ꝓxima ſequens parũ aut nihil faciunt ad hoc. nec eas ponunt Hug. & La. quorum fuit iſtud dictu. Archid.

non ſolum eſt neceſſaria ſciẽtia [a] *ſed etiam poteſtas. Vnde Chriſtus dicturus Petro:* [*Quodcunque ligaueris ſuper terrã, erit ligatum & in cœlis &c.*] *prius* [b] *dedit* [c] *ſibi claues regni cælorum: in altera dans ei ſciẽtiã diſcernendi inter lepram & lepram* [d], *in altera dans ſibi poteſtatem eijciendi aliquos ab eccleſia, uel recipiendi. Cum ergo qualibet negotia finem accipiant vel in abſolutione innocẽtium, vel in condemnatione delinquẽtiũ, abſolutio vero vel condemnatio non ſcientiam tantum, ſed etiam poteſtatem præſidentium deſideret; apparet, quòd diuinarum tractatores ſcripturarum, & ſi ſcientia Pontificibus præmineant, tamen, quia dignitatis eorum apicem non ſunt adepti, in ſacrarum quidem ſcripturarum expoſitionibus eis præponuntur: in cauſis vero definiendis ſecundum poſt eos locum merentur.* Mat. 16.

Vnde Leo Papa IIII. ſcribit epiſcopis Britanniæ.

¶ Aliorum ſcripturæ, Romanorum Pontificum decretis non ſunt præponendæ. Cap. I. In ſuo regeſto.

DE libellis [e], & cõmentarijs aliorum [f] non conuenit aliquem iudicare, & ſanctorum conciliorũ canones relinquere, vel decretalium regulas, ideſt, quæ habentur apud nos ſimul cum † canonibus. Quibus autem in oĩbus eccleſiaſticis vtimur iudicijs, sũt canones α Apoſtolorum †, Nicænorum, Ancyranorum, Neocæſarienſium, Gangrẽſium, Antiochenſium, Laodicenſium, Conſtantinop. Epheſ. Chalcedonenſium, Sardicenſium, Africanenſium, Carthaginenſium β, & cũ illis regulæ præſulũ Romanorum, Syluestri, Syricij, Innocentij, Zozimi, Cæleſtini, Leonis, Gelaſii, Hilarij, Symmachi, Hormiſdæ, Simplicij, & Gregorij iunioris [g]. Iſti omnino ſunt, & per quos iudicãt epiſcopi, & per quos epiſcopi ſimul iudicantur, & clerici. Nã ſi tale emerſerit, vel cõtigerit inuſitatũ negotiũ, qđ minime poſſit per iſtos definiri, tũc ſi illorũ [h],

Deuſdedit p. 2.
Poly. p. 3. tit. 20.
Anſ. l. 3. c. vlt.
Iuo p. 4. c. 27.
Pan. l. 2. c. 118.
† *al. cum illis in canone.*
† *al. qui dicuntur Apoſtolorum.*
Apud Anſelmum, & Polycarpũ deſũt omnia Pontificum nomina.

a ¶ Scientia.] Arg. ꝙ nullus poteſt eſſe iudex: maxime eccleſiaſticꝰ niſi ſit peritus, vt extra de cõſang. & affinita. ex literis. in fi. & 1. q. 1. vt euidẽter. 11. q. 3. & ſi ad tp̃s. i. 24. q. 3. ſi ꝗs nõ. de pœn. diſt. 5. cõſideret. & di. 6. ꝗ vult. & ꝗa leges ſcire tenet. i authẽ. de iud. colla. 6. §. ꝗa uero. Itẽ ꝗa ſentẽtia ferẽda eſt in ſcriptis, ut 2. q. 1. ĩ primis. ĩ fine. Item quia iudices per ſe debẽt ſcribere ſentẽtias & recitare, vt C. de aſſeſ. præſides. Sed cõtra. C. de iud. capi. certi, vbi dicit, quod milites poſſunt eſſe iudices: quia per quotidianum vſum poſſunt habere peritiã iudicandi. Mediocris tamẽ ſcientia ſicut in prælato, ita & in iudice ſufficit, vt extra de elect. cum nobis olim.

b ¶ Prius.] Arg. ex ordine facti aliquid præſumendũ, vt 23. q. 4. diſpiciet. & 1. q. 1. vt euidẽter. Similiter ex ordine verborũ, vt 43. di. ſit rector, & ext. de reſcri. cũ dilecta. ff. de ſolut. nec ordo §.

Clauis ſacerdotalis an ſit una an plures.

c ¶ Dedit.] G. hic videtur uelle, ꝙ alia ſit clauis ligandi, & ſoluẽdi, alia ſciẽ: & ita ꝙ ſint duæ claues. Sed dico tantũ vnã eſſe, ſed & dr̃ duæ eſſe ꝓp duos effectus. Sed qualiter ſcientia dr̃ eſſe clauis, cum aliquis poſſit habere ſcientiam, qui non habet clauẽ: & ecõtra? Sed dic, ꝙ licet ſcientia prius non fuiſſet clauis anteꝗ hr̃et ordinem: tñ poſt ordinem incipit eſſe clauis. Si tñ quæras quid proprie ſit clauis ſacerdotalis: dico ipſam poteſtatem ſacerdotalem, per quam ligat, & ſoluit.

Inter leprã & leprã vnde dicatur.

d ¶ Inter leprã & lepram.] Ideſt, inter cauſam, & cauſam. alludit ei quod fiebat in lege, cum. n. dubitabatur de aliquo an eſſet infectus lepra, ducebatur ad ſacerdotes, & ſm eorum arbitrium, vel recipiebatur, vel deijciebatur, vt 11. q. 3. quomodo de pœn. diſt. 1. §. ex his verſ. Moyſi.

ADDITIO. Hug. & de pœn. diſ. 1. §. denique. ver. Moyſi. & extra qui filij ſint leg. per venerabilem, §. rationibus. Archidiac.

DE libellis.] CASVS. Ep̃i Britanniæ iudicabant cauſas tantũ ſecundum expoſitiones Auguſt. & Hieron. & aliorum poſtponentes canones conciliorum, & decreta Pontificum: quos Leo redarguit, oſtendens ꝙ in cauſis definiendis primo recurrendum eſt ad canones conciliorum. & ad decreta, vel decretales Pontificũ.

e ¶ De libellis.] Ideſt, ſecundum libellos, & commentarios.

f ¶ Aliorum.] Ideſt, Hieronymi & Auguſt. per quorum ſcripta non eſt iudicandum omiſſis canonibus. 50. diſtinct. ſi ille.

Auctoritas canonis eſt maior auctoritate ſanctorum.

g ¶ Iunioris.] Ecce hic approbantur dicta Gregorij iunioris, alibi videtur reprobari. 32. q. 7. quod propoſuiſti. & in ſeq. §. vbi dicit G. ꝙ ſunt contraria Euangelio. ſed illud c. intelligitur de arcta, & ſic bene tenet. Ioan.

h ¶ Illorum.] Hic uidetur, ꝙ potius iudicandum ſit ſecundum illum, qui innititur auctoritati canonis, quam ſecundum illum, qui innititur auctoritati Hieronymi, vel Auguſt. quod verum eſt, niſi Aug. iuuetur auctoritate no. vel veter. teſta. 2 vel etiam aliquo canone. nam licet concilium apud Aquiſgranum factum, conſtituerit, ꝙ raptor non poſſit matrimonialiter iungi cum rapta, vt 36. q. 2. placuit tamen Hieroy. contrarium ſtatuit. & ei ſtatur, vt 36. q. 2. tria. Sed hoc eſt quia iuuatur auctoritate Meldenſis concilij, ead. cauſa & quæſt. cap. ſi autem.

2 Idem Bal. in Auth. ad hæc. i 2. col. C. de vſur. & Alc. de Imo. in l. bene ad cognitionẽ. col. 8. ff. ſi ce. per. vbi dicit illã gloſſam.

2 ¶ Con-

quorũ meminiſtis, dicta, Hieronymi, Auguſtini, Iſidori, vel cæterorũ ſimiliter ſãctorum Doctorum ſimilium reperta fuerint; magnanimiter ſunt retinẽda, ac ꝓmulganda, vel ad Apoſtolicã ſedẽ referẽdum de talibus. Quã ob causã luculentius, & magna voce ꝓnunciare nõ timeo; q̃a, qui illa, q̃ diximus, ſanctorum patrum ſtatuta, q̃ apud nos canonum nomine prætitulantur, (ſiue ſit ille epiſcopus, ſiue clericus, ſiue laicus) non γ indifferenter recipere conuincitur;[a] nec catholicam & Apoſtolicam fidem, nec ſancta quatuor Euangelia vtiliter, & efficaciter ad effectum † ſuum retinere, vel credere probatur.

† al. profectum.

α¶ Sunt canones.] *Indicat canones & regulas, ex quibus conſtat corpus, vel codex canonum, de quo in præfatione dictum eſt, quo Romani Pontifices præſertim in iudicijs vtebãtur in quo codice ſunt canones tãtũ, nõ ſynodalia geſta, ut ſuperius Nicolaus. ĩ c. Romanorũ 19 d ſcripſit.*
β¶ Carthaginenſium.] *In codice canonum vnica eſt ſynodus Carthaginenſis, continens canones trigintatres, qui ex varijs cõcilijs Carthagini habitis collecti fuerũt. Eos canones ſedes Apoſtolica videtur probaſſe & vſa eis eſſe, quãdo in codicem canonum referendos curauit. Eoſdem etiam Græci quo ordine apud Latinos habẽtur, cũ alijs præterea multis Africanarum ſynodorũ coniunctos in linguam ſuam verterunt, & hi ipſi ſunt, quos yſdẽ numeris Anſelmus, Burchardus & Iuo citant: quãuis Gratianus interdũ quidem his vtatur interdũ vero ex ſingulis Carthaginenſibus cõcilijs canones accipiat. q̃ ſuis locis indicabitur. Et de hac vnica Carthaginẽſi ſynodo intelligẽdũ eſt quod habetur ſupra diſ. 16 c prima adnotatio. ver. ſeptima quod hic declarãdũ dilatũ fuit*
γ¶ Non indifferenter.] *Anſelmus, Deus dedit, & Gregorius presbyter in Polycarpo habent* q̃ eadem indifferenter non recipit, ipſe ſe conuincit minime catholicam, & Apoſtolicam fidem ad effectum ſuæ retinere ſalutis.

Eſt eadem epiſtola 6. ex qua ſumptum eſt c. quod dicitis, ſupra diſt. 16.

Item Nicolaus 1 Photio, in epiſtola, cuius initium eſt [Poſtquam Beato Petro.]

Anſel. l. 3. c. 33.

¶ Corripiendi ſunt qui decreta Romanorum Pontificum non habent, vel non obſeruant. Cap. II.

SI decreta Romanorum Pontificum non habetis;[b] de neglectu,[c] atque incuria eſtis arguendi. Si vero habetis, & nõ obſeruatis; de temeritate eſtis corripiendi,[d] & increpandi.

Item Innocentius α Papa.

Polyc. l. 7. tit. 3. Burc. l. 3. c. 128. Iuo p. 4. c. 70.

¶ Ad quos ſit recurrendum, cum ſacræ ſcripturę auctoritas non occurrit. Cap. III.

DE quibus cauſis nulla ſoluendi, ligandiq; auctoritas in libris veteris teſtamenti, quatuor Euangeliorum cũ totis ſcriptis Apoſtolorũ[e] appareat; ad diuina recurre ſcripta Græca. † Si neque in illis; canones β Apoſtolicę ſedis intuere. Si nec in illis; ad catholicæ eccleſię hiſtorias catholicas à Doctoribus catholicis ſcriptas manum mitte. Si nec in illis, ſanctorum exempla[f] perſpicaciter recordare. Quòd ſi omnibus his inſpectis, huius quæ-

† al. Græca.

a ¶ Conuincitur.] Sed nõne Oriẽtalis eccleſia recipit canones? Videtur q̃ nõ, vt 31. diſt. aliter. nũ qd ergo ipſa eſt hæretica? Sed dic. q̃ licet ipſa nõ recipiat iſtos canones, nõ tñ contemnit eos. Vel dic quòd Papa approbat conſuetudinem ipſorũ ſup. d. prox. ſi Romanorum.

SI decreta.] Caſus hui9 c. planus eſt.
b ¶ Non habetis.] Per ſcientiam.
c ¶ De neglectu.] Nulli. n. eſt licitum ignorare canones, vt inf. 38. d. nulli. & c. omnes. ſup. d. proxima, ſi Romanorum.
d ¶ Corripiendi.] Arg. ſimile. 16. diſti. quod dicitis.

DE quibus.] CASVS. Quidam q̃ſiuit, ſi aliqua dubitatio emergat in ſolutione alicuius quęſtionis, ad quas ſcripturas potius ſit recurrendum, & dicitur in hoc cap. quòd iſte ordo ſeruandus eſt. Primo enim recurritur ad uetus, & ad nouum teſtamentũ; & ad ſcripturas Apoſtolorũ: Etſi in illis nõ appareat q̃d ſit faciẽdũ, ad Græcorum ſcripturas recurrendum eſt: poſtea ad geſta Conciliorũ & Põtificum: deinde ad Sanctorũ expoſitiones, vltimo ad ſeniores. Sic Beneuenta poſuit caſum Hugo. ſic dicit, quòd primũ locum obtinẽt vetus & nouum teſtamentum: ſecundum canones Apoſtolorum & cõciliorum: tertium decreta, & decretales epiſtolæ Romanorũ Pontificum. quartum ſcripta Græca: quintum dicta ſanctorum patrum Latinorum: vltimum exempla ſanctorum patrum: deinde. ad ſeniores eſt recurrẽdũ Tu autem pone ſecundum quod litera iacet.
e ¶ Apoſtolorum.] Id eſt, Apoſtolicorũ.
f ¶ Exempla. Arg. p F p exempla

1 Ad idem 3. q. 5. quia ſuſpecti. C. de edi. prin. an in totum ff. de leg. nã Imperator. 2. q. 5. de Liguribus. in fi. Archid.

Exemplis q bus eſt utendum.

exempla poſſe iudicari. 1. vt 37. diſtin. qui de menſa & 24. q. 1. ſi habes arg. contra. C. de ſenten. nemo Sed illud intelligitur cum ius habetur. Tunc enim per exempla non eſt iudicandum. Vel dic, ꝙ exemplis priuatorum non eſt vtendum, ſed exemplis publicæ perſonæ ſiue authenticæ, ut exemplis Pricip s primi, ſiue Apoſtolicorũ. ut 16. q. 3. licet. ext. de ſent. & re iudic. in cauſis, vel dic, ꝙ exemplis paucorum nõ eſt utendum, ſed plurium bene.

a 1 Seniores. Ideſt, ſapientes vt 84. diſ. porro.

b 2 Pluribus. Sic extra de offi. deleg. prudẽtiã in fi. 1. reſpõnam per ampliores homines manifeſta veritas reuelatur, vt C. de fideicõ. l. pen. & C. de inge. manu l. 3. Hic patet, ꝙ primo ad cõſuetudinẽ loci recurritur, cum lex deficit, quam ad conſuetudinem Ro. eccleſię 12. diſtinct. illa. & ff. de leg. & Senatuſconſ. de quibus. Alij dicunt, ꝙ primo ad conſultatione Ro. eccle. recurrendum eſt, vt arg. ſup. 12. diſtin. c. vl. Ioan. quid autem de hoc ſeruetur, notaui ſu. 12. diſtin. illud. melius 1. diſtin. conſuetudo.

ADDITIO. De hoc etiam not. C. q̃ ſit longe cõſuet. l. 1 ibi vide. Archid.

in nouo teſtamento incæpit a Chriſto, qui Petrum in ſummũ ſacerdotẽ conſtituit xij. Apoſtolos maiores ſacerdotes, lxxij. diſcipulos minores. Sed nunc loco Petri eſt Papa: loco xii. Apoſtolorũ epi. loco lxxij. diſcipulorũ sũt Archipſbyteri. Leuitas uero ſtatuerũt Apoſtoli, Eccle-

ſtionis qualitas non lucidè inueſtigatur, ſeniores [a] prouinciæ cõgrega, & eos interroga. Facilius namq; inuenitur quod à pluribus [b] ſenioribus quæritur. Verus enim repromiſſor Dominus ait: [Si duo ex vobis, vel tres cõueniũt ſuper terram in nomine meo, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo.] Matth. 18.

α ¶ Innocentius.] *Caput hoc non eſt inter epiſtolas Innocentij primi quæ multa extant; neque vero Innocentij ſecundi eſſe poteſt cũ ante ipſum ſcripſerint Burchardus, & Iuo à quibus hoc ipſum citatur.*

β ¶ Canones] *Verba hac quæ apud Gratianum deerãt, ſunt apud Burchardum & Iuonem & Polycarpum: in quo Polycarpo habẽtur hoc ipſo loco, in quẽ sũt reſtituta.*

DISTINCTIO XXI.

DEcretis [c] ergo Romanorum Pontificum & ſacris canonib. conciliorũ eccleſiaſtica negotia vt ſupra monſtratum eſt, terminantur. Miniſtri vero ſacrorũ canonũ, & decretorũ Pontificũ ſunt ſummi Pontifices, & infra præſules, ac reliqui ſacerdotes, quorũ inſtitutio in veteri teſtamento eſt inchoata, & in nouo plenius conſummata. ¶ Summi enim Pontifices, & minores [d] ſacerdotes à Deo ſunt inſtituti per Moyſem, qui ex præcepto Domini, Aaron in ſummum Pontificem filios vero eius unxit in minores ſacerdotes. Poſtea vero Dauid, cum miniſteria domus Domini ampliaret, ianitores & cantores inſtituit. Porro Salomon quendam modum exorcizandi inuenit, quo dæmones adiurati, ex obſeſſis corporibus pellebantur: huic officio mancipati, exorciſtæ vocati ſunt de quibus Dominus in Euangelio: [Si ego in Beelzebub eycio dæmonia filij veſtri (videlicet exorciſtæ) in quo eiiciunt?] Hæc omnia Eſa. 28. 1. Par. 25. & 2. 23. Luc. 11.

Decretis.] Hęc d. diuidit in tres partes. In quarum prima dicit, quod miniſtri eccleſię ſunt ſummi Pontifices & præſules infra poſiti cum reliquis ſacerdotibus. Secunda ibi, [In nouo.] Tertia ibi, [In his.]

CASVS. Supra actum eſt de decretis, & canonibus conciliorum, quibus negotia dirimuntur. In hac uero 21. diſtin. agit Gratianus de miniſtris eccleſiæ & ſacrorum canonum, & dicit ꝙ ſunt ſummi Pontifices & præſules infra poſiti cum reliquis ſacerdotibus. Et hoc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Summi etenim.] di. ꝙ ſummi Pontifices & minores ſacerdotes à Domino per Moyſen ſunt inſtituti in ueteri teſtamento, qui unxit Aaron in ſummum Pontificem, & filios eius, in minores Sacerdotes & Leuites. Dauid inſtituit cantores, & ianitores. Salomon exorciſtas: & hæc omnia in nouo teſtamento eccleſia imitatur. Habet n. oſtiarios, & lectores pro ianitoribus, & habet exorciſtas: pro filijs uero Aaron habet omnes poſitos infra ſummũ Pontificẽ; pro quo ſummo Pontifice ponit Papa. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Inter eos] di. ꝙ inter iſtos eſt diſcretio ſeruanda. Nam alij appellãtur ſimpliciter ſacerdotes, &c. Et hæc diſcretio incipit à Paganis, qui habebant Flamines, & Archiflamines. Similiter

Eccleſia uero ſubdiacones. & acholythos ſibi cõſtituit: c ¶ Decretis.] Hic agitur de eccleſiaſticis ordinibus, & oſtendit originem ipſorum, & unde 2 ſic appellentur, poſtea oſtendit, quod ille qui eſt in maiori ordine, uel dignitate, non poteſt iudicari à minori, & ſic Papa à nemine poteſt iudicari.

ADDITIO. Vt infra eod. inferior. & cap. ſubmittitur. Archid.

d ¶ Et minores.] Cum ergo Moſes elegerit ſacerdotes in ueteri teſtamento, & Dñs in nouo, ut inf. ead. in nouo, uidet, ꝙ ad epiſcopum de iure ſpectet electio canonicorum. Et Imperator dicit, ꝙ epiſcopus elegit clericos in Conſtantinopolitana ciuitate, ut in Auth. de menſura ordinandorum clericorum in 1. §. colla. 3. Ad hoc dicas, quod epiſcopus de iure communi cum alijs eligit, ut extra de his quæ fiunt a prælatis ſine conſenſu, cap. nouit, &c. ea noſcitur. conſuetudo tamen eſt ſeruanda, ut extra de elect. cum eccleſia. 3 Item uidetur ex loco iſto, ꝙ Moſes fuit ſacerdos, cum unxerit ſacerdotes, & idem dicit Innocen. extra de maio. & obed. ſolitæ. Sed contra homicida fuit, ergo non potuit eſſe ſacerdos, ut 23. q. 1. nõ in inferenda. Sed dic, quod olim ſacerdotes bene erant homicidæ, ut 2. quæſt. 7. §. his ita,

2 Ideſt, quare. Papa à nemine iudicatur

Electio canonicorũ ad ques ſpectat 3 Hęc ſentẽtia communiter approbatur p Io. Vinc. Lau. Goffred. & Ber. in iſta decret. cum eccleſia.

1Vt 11. q. 7. ſi quis oēm. de conſecra. d.1.c.1. Arc.

ita. Sed Dauid primo fuit prohibitus cōſtruere tēplum quia vir ſanguinū erat 1, de conſecrat. diſt. 1. c. 1. Quare autem iudices, & executores teſtes, & aduocati in cauſa ſanguinis promoueri nō poſſunt, dic vt notaui in quæſtionibus in illa quæſtione, quæ ſic incipit: Aliquis ex offi- huc. extra de ætate & qualitate, a multis.

CLeros.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima oſtendit Iſidorus, quo noie generaliter miniſtri eccleſiæ vocantur & dicit, quòd generaliter clerici: vocantur: & dicit quare ſic vocantur, & ponit nomina & numerū miniſtrorum. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Ordo verò.] facit quadrimembrē diuiſionem huius nominis epiſcopi. & ponit etymologiā eorū, quę ſub diuiſione illa continētur. In tertia parte, quæ incipit ibi. [Pontifex pricceps ſacerdotum.] ponit officia ſingulorum ordinū interſerendo interpretationes eorum.

in nouo teſtamēto eccleſia imitata habet ianitores ſuos, quos oſtiarios appellamus. Pro cantoribus lectores & ſimul cantores inſtituit. Exorciſtas autem nomine antiquo, & officio permanente recipit. Pro filijs verò Aaron, oēs infra ſummum Pontificem ſacerdotium adminiſtrātes ſunt cōſecrati. ¶ Inter eos quadam diſcretio ſeruata eſt, vt alij appellentur ſimpliciter ſacerdotes, alij archipſbyteri, alij chorepiſcopi, alij epi, alii archiepi ſeu Metropolitæ, alii primates,[a] alii patriarchæ alii ſūmi Pontifices, Horum diſcretio a gentilibus maxime introducta eſt, qui ſuos Flamines, alios ſimpliciter flamines alios archiflamines, alios protoflamines appellabāt. Simpliciter verò maiorum & minorum ſacerdotum diſcretio in nouo teſtamēto ab ipſo Chriſto ſumpſit exordium, qui duodecim Apoſtolos tanquam maiores ſacerdotes, & lxxii: diſcipulos[b] quaſi minores ſacerdotes inſtituit. Petrum verò quaſi in ſummum ſacerdotem elegit, dum ei præ oībus, & pro omnib. claues regni cœlorum tribuit, & a ſe petra, Petri ſibi nomen impoſuit, atque pro eius fide ſe ſpecialiter rogaſſe teſtatus eſt, & vt cæteros cōfirmaret, ſibi iniunxit dicens: [Ego rogaui pro te Petre, vt nō deficiat fides tua: & tu aliquādo conuerſus confirma fratres tuos] Hanc eandem formam Apoſtoli ſecuti in ſingulis ciuitatib. epiſcopos, & presbyteros ordinauerunt. Leuitas autem ab Apoſtolis ordinatos[c] legimus, quorum maximus fuit beatus Stephanus Subdiaconos,[d] & acolythos procedente tēpore eccleſia ſibi conſtituit. ¶ De his ita ſcribit B. Iſidorus lib. 7. Etym. c. 12. nomina illorum, & nominum cauſas exponens, ita inquiens.

Luc. 22.

Act. 6.

¶Vnde nomina eccleſiaſticorum graduū ſumātur. C. I.

De officijs l.2. ca. 1. Rabanus: de inſtit. cler. l. cap. 2. Act. 1.

CLeros[e], & clericos hinc appellatos credimus, quia Matthias[f] ſorte electus eſt, quē primum[g] per Apoſtolos legimus ordinatū. Κλῆρος enim Grecè, ſors Latine, vel hæreditas dicitur. Propterea ergo dicti ſunt clerici, quia de ſorte Domini ſunt; vel quia Domini partem[h] habent. Generaliter autem clerici nuncupātur omnes, qui in eccleſia Chriſti deſeruiūt; quorum gradus, & nomina sūt hæc, oſtiarius, pſalmiſta[i], lector, exorciſta, acolythus,

e ¶ Cleros.] Primo oſtēdit Iſidorus quo nomine vocentur miniſtri eccleſiæ, & quare ſic vocentūr miniſtri eccleſiæ. Secundo ponit quadrimembrem diuiſionem epiſcoporum. Tertio ponit interpretationes omniū ordinum eccleſiaſticorū, & eorum officia. Secunda pars incipit ibi, [Ordo vero epiſcoporū. tertia. ibi. [Pontifex.]

f ¶ Matthias] Cum quo fuit electus Ioſeph 26. q. 2. c. 1.

ADDITIO. Hic habetur, ꝙ hoc nomē clericus a Matthia incepit ipſe eñ ſorte electus eſt Hug.

g ¶ Primum in clericum ſcilicet, alius ſcilicet Iacobus fuit primo epiſcopus factus, vt inf. 66. d. porro. Et eſt hic arg. ꝙ ſorte facienda, vt ff. de iud. ſed cum ambo. & ꝙ in electionibus tempore neceſſitatis poſſumus: ſecūdū ſortē procedere, vt 26. q. 2. non exēplo. contra extra de elect. eccleſia ueſtra & ita iſta gloſ. non ualet. extra de elect. quia propter. Vel dic tunc eſſe vtendum ſorte, cum eſt utrobiq; paritas in omnibus, & ſubeſt cauſa neceſſitatis, ut cum eſt contentio de electione. 26. q. 2. non exemplo.

Sors in electionib. eſt reprobata.

Semper fuit ſacer, licet olim, quidam de hoc dubitauerint. Vide gl. in c. amulſis. de æta. & qualitat. ordi. ver. ſolos. & B. Thomā 4. ſent. diſt. 24. art primo. q. 3.

officio ſuo hominem interfecit. De hoc dixi 50. diſt. per totum. Quæſtio venerialis eſt. Archid.

a ¶ Alij primates.] Hæc diuiſio non eſt niſi ratione nominum: quia ijdem ſunt primates, quod patriarchæ 99. diſt. c. 1.

b ¶ Lxxij. diſcipulos.] Contra inf. ea. diſt. in nouo. vbi dicitur, ꝙ diſcipuli Dñi, ideſt, Apoſtoli elegerunt lxxij. diſcipulos: hic dicitur, ꝙ a Domino. Sed dic, quod Dñs bene dr feciſſe, quod eius miniſter facit: qa q. per aliū facit, ꝑ ſeipsū facere vr, ut extra de ſent. excom. mulieres.

c ¶ Ordinatos.] Vt 93. d. Dominus noſter, & c. diaconi.

d ¶ Subdiaconos.] Non videtur uerū dicere, quia tempore Apoſtolorum aliqui fuerunt ſubdiaconi, ut 25. diſ. epiſcopus, quia ille eſt canon Apoſtolorum. Sed dic, ꝙ ſubdiaconatus tunc fuit: ſed non * fuit ſacer ordo ad-

h ¶ Partem.] Ideſt, decimas, & primitias, quæ dicuntur Dei 2, ut 12. q. 2. c. quiſquis. Ic. & c. qui abſtulerit.

i ¶ Pſalmiſta.] Hic patet, ꝙ pſalmiſta, & oſtiarius, & lector ſunt clerici 25. diſtinct. perlectis, & 32. diſtin. ſeriatim. & 32. diſti. clericum. & 11. q. 1. de perſona. & depoſini poſſunt ſicut alij clerici, ut 27. q. 1. § 1. ſi quis epiſcopus, & qui inijcit manus in iſtos, excommunicatus eſt, ut 17. q. 4. ſi quis & extra de ſenten. excom. non dubiū & c. parochianos. Et per primam tonſuram fit aliquis ſtatim Pſalmiſta, uel clericus, & illa tonſura eſt ſacramentale ſignum

2 Subaudi quāuis Dñi ſit terra & plenitudo eius, vt l pſ. 8. d. quo iure. Arch. Ta. ſtat. perſon an ſit ordo

ſign um,vt 12.q.1.duo.Sed ſi hoc dicatur, tũc erunt nouem ordines. Verũtamen uidetur,ꝙ non ſit ordo: quia vbi tractatur,ꝙ clericus alij obedientiam præſtabit, nihil agitur de iſtis ordinibus,vt 93. diſt.a ſubdiacono ſimiliter alibi, vt 77. d. illud. Sed dic, ꝙ tantum ſeptem ſunt ordines,q conferuntur cum ſolemnitate, ſed tamen nouẽ ſunt. Io. Sed certe omnes conferuntur cũ ſolemnitate hodie præter Pſalmiſtatum, qui a ſolo ſacerdote confertur, vt 23.diſtin. pſalmiſta.Bar.

Sacerdos ſimplex ſpalmiſtarũ conferre poteſt.

a ¶ Epiſcopus.] Argu. ꝙ epiſcopatus eſt ordo 1, vt 93.diſ. diaconi.

1 Quid ſit ordo hẽs iſ. 82.diſ.ca.1. ibi, de hoc & ad idem extra de renuncia. poſt translationem. §. vlt. vbi de hoc.

b ¶ In patriarchas. Quo nomine comprehendit principales patriarchas, vt Romanum, Cõſtantinopolitanum, Alexandrinum, Hieroſolymitanum, Antiochenum.

c ¶ Archiepõs. Ideſt, primates, quod nomine comprehendit alios patriarchas ſiue primates, vt Aquileienſem 2,Cantuarienſem, Bituricenſem.

2 Sub de quo habetur 9.q. 3.nunc vero Arch.

d ¶ A mẽſura.] Quia x.vel xj.debet ſub ſe hẽre,vt 6.q.3.ſcitote. Vel dicitur a metros quod eſt mater, & polis, quod eſt ciuitas, quia eſt mater aliarum ciuitatum. 12.d.de his.

Archiepũs quot ſuffraganeos habeat.

e ¶ Licet.] De iis, quæ ſpectãt ad totã prouinciam. ſed de iis,quę ad ſuam diœceſim ſpectant, ſine eorum licentia poſſũt diſponere. 11.q.3.c.1.& 2.

f ¶ Diſponit.] Ergo epiſcopus confert dignitates eccleſiaſticas,vt 73.diſt.epiſcoporum 3 Argu.contra.93.diſtinctione, legimus.vbi dicitur, quod tantum ad epiſcopum ſpectat confirmatio: ſed hoc refert ad diuerſas conſuetudines, vt extra de elect. cum in cunctis. &c. cũ eccleſia Vulterranæ. Io. Ego credo. ꝙ de iure communi tãtum electio dignitatũ ſpectet ad capitulum,cum epiſcopo,vt extra de iis quæ fiunt a prælat. ſine conſenſu.cap.ea.noſcitur.&c.quanto.

3 60.diſ.c.1. Archid.

Dignitatum electio ad quos ſpectat

g ¶ Ex Græco.] Scilicet dos,quod eſt datio.

h ¶ Virga.] Qua arcebãt aues a carnibus ſacrificiorum.

i ¶ Nudis.] Arg. quòd non incedit nudus qui filium fert in capite.

¶Di

ſubdiaconus, diaconus, presbyter, epiſcopus [a]. ¶Ordo epiſcoporum quadripertitus eſt.i.in patriarchas[b],archiepiſcopos[c],Metropolitanos,atque epiſcopos. Patriarcha, Græca lingua, ſummus patrum interpretatur: quia primum,ideſt Apoſtolicum retinet locũ; & ideo,quia ſummo honore fungitur,tali nomine cenſetur, ſicut Romanus,Antiochenus,& Alexãdrinus. Archiepiſcopus Græco dicitur vocabulo, ꝙ ſit ſummus epõrũ: tenet enim vicem Apoſtolicam;& præſidet tam Metropolitanis,quã cæteris epiſcopis. Metropolitani autem a menſura[d] ciuitatum vocantur; ſingulis enim ꝓuincijs præeminẽt,quorum auctoritati,& doctrinæ † cæteri ſacerdotes ſubiecti ſunt,ſine quibus nihil reliquos agere licet[e] epiſcopos: ſollicitudo enim totius prouinciæ ipſis commiſſa eſt. Omnes autẽ ſuperius deſignati ordines vno eodemque vocabulo epiſcopi nominantur: ſed ideo priuato nomine quidã vtuntur,propter diſtinctionem poteſtatum,quam ſingulariter acceperunt. Patriarcha patrum princeps. Αρχων enim princeps;inde archiepiſcopus princeps epiſcoporum,ſicut Metropolitanus a menſura ciuitatum. ¶Epiſcopatus autem vocabulum inde ductum, quòd ille,qui efficitur † epiſcopus: ſuperintendebat, ſcilicet curam gerens ſubditorum: Σκοπεῖν enim Græcè, Latinè intendere dicitur. Epiſcopi autem Græcè, Latinè ſpeculatores interpretantur: nam ſpeculator eſt præpoſitus in eccleſia dictus,eo ꝙ ſpeculetur,& perſpiciat populorum infra ſe poſitorum mores,& vitam. ¶Pontifex princeps ſacerdotum eſt,quaſi via ſequentium. Ipſe ſummus ſacerdos,ipſe & Pontifex maximus nuncupatur. Ipſe enim efficit ſacerdotes, atq; leuitas; ipſe omnes ordines eccleſiaſticos diſponit[f]; ipſe,quid vnuſquiſque facere debeat,oſtendit. Antea autem qui Reges erant,& Pontifices erant. Nam maiorum hæc erat conſuetudo,vt Rex eſſet etiam ſacerdos & Pontifex. Vnde & Romani Imperatores Pontifices dicebantur. ¶Vates a vi mentis appellatus eſt, cuius ſignificatio multiplex eſt:nam modo ſacerdotem, modo prophetam ſignificat,modo poetam. ¶Antiſtes ſacerdos dictus eſt, quod anteſtat: Primus eſt enim in ordine eccleſiæ, ſupra ſe nullum habet. ¶ Sacerdos autem nomen habet compoſitum ex Græco [g] & Latino, quaſi ſacrum dans: ſicut enim rex a regendo, ita ſacerdos a ſacrificando vocatus eſt; conſecrat enim, & ſacrificat. Sacerdotes autem gentilium Flamines dicebantur. Hi in capite habebant pileum, in quo erat breuis virga [h] deſuper habens lanæ aliquid, quod cum propter æſtum ferre non poſſent, filo tantum capita religare cœperunt. Nam nudis[i] penitus eos capitibus incedere nefas erat. Vnde a filo, quo vtebantur, flamines dicti ſunt, quaſi filamines. Verum feſtis diebus filo depoſito pileum imponebant pro ſacerdotij eminentia. ¶ Presbyter Græcè Latinè ſenior interpretatur: non modo pro ætate, vel de-

† al. doctrina & poteſtati] orig.

† Superefficitur, ſuperintendat] orig. & Rab.

crepita ſenectute, ſed ẽt ꝑꝑ honorẽ,& dignitatẽ, [a] q̃ ac-
ceperunt, presbyteri nominantur. vnde & apud β vete-
res, ijdẽ epi,& presbyteri fuerunt; quia illud nomen di-
gnitatis eſt, & non ætatis. γ [b] ideo aũt & presbyteri ſa-
cerdotes vocantur, quia ſacrum dant, ſicut & epi: qui li-
cet ſint ſacerdotes; tñ Pontificatus apicem non habent:
quia nec chriſmate frontem ſignant, nec paraclitum ſpi-
ritum dant, qđ ſolis deberi epis lectio Actuum Apoſto-
lorum demonſtrat. Leuitæ ex noïe auctoris vocati. De
Leui.n. Leuitæ exorti ſunt; a quibus in templo Dei my-
ſtici ſacramenti miniſteria explebantur. Hi Græcè dia-
coni, Latinè miniſtri dñr; quia ſicut in ſacerdote conſe-
cratio, ita in diacono miniſterij † diſpenſatio habetur.
Hypodiacones Græcè, quos nos ſubdiaconos dicimus,
qui ideo ſic appellantur, quia ſubiacent præceptis,& of-
ficijs Leuitarum. Oblationes.n.in templo Dei a fidelib.
ipſi ſuſcipiunt, & Leuitis ſuperponendas altaribus de-
ferunt: hi apud Hebræos Nathinæi [c] vocantur. Lectores
a legendo, pſalmiſtæ a pſalmis canẽdis vocati: illi.n.prę-
dicant [d] populis, quid ſequatur; iſti canunt, ut excitent
ad compunctionem aïos audientium; licèt & quidam le
ctores ita miſerabiliter [e] pronuncient, vt quoſdam ad lu
ctum, lamentationemque compellant. Ijdem ẽt & pro-
nunciatores vocantur, quod porro † annuncient: Tanta
enim & tã clara erit eorum vox, vt quamuis longè poſi-
torum aures adimpleant. Cantor autem vocatus, quia
vocem modulatur in cantu. Huius duo genera dicũtur
in arte muſica, ſicut ea docti homines Latinè dicere po-
tuerunt, præcentor, & ſuccentor: præcentor.ſ. qui vocẽ
præmittit in cantu: ſuccentor autem, qui ſubſequenter
canendo reſpondet. Concentor autem dicitur, quia con-
ſonat; qui autem non conſonat, nec concinit; nec cãtor,
nec concentor erit. Acolythi Græcè, Latinè cero ferarij
dicuntur, a deportandis cereis, qñ legendum eſt Euãge-
lium, aut ſacrificium offerendum: tunc.n.accenduntur
luminaria ab eis, & deportantur, non ad effugandas te-
nebras, dum ſol eodem tẽpore rutilet, ſed ad ſignum læ-
titiæ demonſtrandum, vt ſub typo luminis corporalis il
la lux oſtendatur, de qua in Euangelio legitur: [Erat lux
vera, quæ illuminat oẽm hoïem venientem in hunc mũ-
dum.] Exorciſtæ ex Græco, in Latinum adiurantes, ſiue
increpantes vocantur: inuocant.n.ſuper cathecumenos,
vel ſuper eos, qui habent ſpiritum immundum, nomen
Dñi Ieſu, adiurãtes per eum, vt egrediatur ab eis. Oſtia-
rij ijdem, & ianitores, qui in veteri teſtamento electi ſunt ad cuſtodiam
templi; vt non ingrederetur in illud immundus in omni re. Dicti autem
oſtiarij, quòd præſint oſtijs templi. Ipſi enim tenentes clauem, omnia in-
tus, extraque cuſtodiunt, atque inter bonos & malos habentes iudicium,
fideles recipiunt, & reſpuunt infideles. [f]

a Ideſt Apoſtolicum.] *Antea legebatur*, poſt Apoſtolicum. *Reſtituta eſt vera lectio non modo ex Iſidori & veterum exemplarium Gratiani fide, ſed ex ipſa ab Iſidoro allata ratione, qui Romanum, Antiochenum, & Alexandrinum Patriarchas propterea vocat, quia Apoſtolicum locũ tenent. Hoc idem B. Gregorius lib. 6. epiſt. 37. ſcribens Eulogio Alexandrino, declarat his verbis.* Itaque cum multi ſint Apoſtoli.

a ¶ Dignitatem.] vt 84. diſt. porro.

b ¶ Et non ætatis.] Tantũ ſupple: quia alibi dicitur, quod eſt nomen ętatis, vt 93. diſtinctio. legimus.

c ¶ Nathinæi.] Iſti dicũtur miniſtri miniſtrorum, & interpretantur in humilitate Deo ſeruientes, vel Deo donati: & ſunt dicti ab eo tempore, quo Ioſue Gabaonitas donauit ad miniſterium tẽpli, ſcilicet, vt ligna ibi cęderẽt in ipſe, & aquam portarent ad opus ſacrificii, de quib. dicitur 22. q. 4. innocens. H. Et not. quod iſti Nathinæi lauabant hoſtias in probatica piſcina. Probaton Gręcè dicitur, ouis Latinè: ſic ergo dicta erat, quia in ea Nathinæi, &c. ſicut pręd ixi, vt legitur in hiſtorijs Euangelij, c. poſt hoc erat, &c. Arch.

d ¶ Prædicant.] Ideſt, legunt recitando, non autem prædicando: quia illud eſt officium ſacerdotum. 16. quęſt. 1. adijcimus.

e ¶ Miſerabiliter.] non per prauã, vel raucam vocem: ſed potius per altam vocem & ſonoram, & iſte intellectus patet ex litera ſequenti, vbi dicit, tanta enim, &c.

f ¶ Et reſpuunt infideles.] ideſt, excommunicatos. Et ita oſtiarius remouet, 1 excõicatos ab eccleſia

Act. 1.

† al. myſterij.

† al. populo.

Iuo p. 6. c. 8.

Ioan. 1.

Probaton qđ dicatur.

1 Scilicet ab ingreſſu eccleſiæ corporaliter arcendo. Hugo.

1 Arg. contra. 1.q.1.q ſtudet. in fi. ibi videas ꝙ not. ibid. ſic ẽt no. 23.d. oſtiarius. Archid.

ſia, 1 vt hic, & 25. diſtinct. per lectis.

IN nouo teſtamento.] Hæc eſt ſecunda pars huius diſtinctionis, in qua probatur, ꝙ Romana eccleſia ſit caput, ab ipſo Domino ſpecialiter inſtituta: ſecundario a concilijs. Ioan. de Fant.

quòd dic. & de Iacobo. 66. diſtinct. porro.

c Prætaxato.] In parte cap. quæ hic non eſt.

d ¶ Operarios.] Arg. hic ſignauerunt doctores, 3 ꝙ licet ſit ſtatutus certus numerus canonicorum, ſi tñ excreſcant eccleſiæ facultates, ꝙ præbendæ debent augeri vt — 3 Vt Laur.

pro ipſo tñ principatu ſola Apoſtolorũ principis ſedes in auctoritate conualuit, quæ in tribus locis vnius eſt. Ipſe.n. ſublimauit ſedem, in qua etiam quieſcere, & præſentem vitã finire dignatus eſt: ipſe decorauit ſedem, in qua Euangeliſtam diſcipulum miſit: ipſe firmauit ſedẽ, in qua ſeptem annis, quamuis diſceſſurus, ſedit. *Atque hoc idem ait Anacletus c. ſacroſancta, infra diſt. 22.*

β ¶ Vnde & apud.] *Reſtituta hæc ſunt in locum ſuum, quo loco habentur apud Sanctum Iſidorum.*

γ ¶ Et non ætatis.] *In originali eſt*, hoc ætatis. *& ita apud Hieronymum in epiſt. 83. ad Oceanum: ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item Anacletus ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2.

¶ Romana eccleſia a Chriſto primatum accepit.

Cap. II.

IN nouo teſtamento poſt Chriſtum Dominũ a Petro ſacerdotalis cœpit ordo: quia ipſi primo Põtificatus in eccleſia Chriſti datus eſt, Dño dicente ad eum: [Tu es Petrus, a & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiã meã: & portæ inferi nõ præualebunt aduerſus eã: & tibi dabo claues regni cœlorum.] Hic ergo ligandi, atq; ſoluendi poteſtatem primus accepit a Domino primuſq; ad fidẽ populũ virtute ſuæ prædicationis adduxit. Cæteri vero Apoſtoli cum eodem pari b cõſortio honorem, & poteſtatem acceperunt: ipſumq; principẽ eorum eſſe voluerunt: qui etiam iubente Domino in toto orbe diſperſi Euangelium prædicauerunt. Ipſis quoq; decedentibus in locum eorum ſucceſſerunt epiſcopi: quorum ordinatio prætaxato c debet fieri ordine & modo: quos qui recipit, & verba eorum, Deum recipit; qui autem ſpernit eos; eum, a quo miſſi ſunt, & cuius legatione fungũtur, ſpernit; & ipſe indubitanter ſpernetur a Domino. Videntes aũt ipſi Apoſtoli meſſem eſſe multam, & operarios d paucos; rogauerunt e dominum meſſis, ut mitteret operarios in meſſem ſuam; inde ab eis electi ſunt lxxij. diſcipuli; quorum typum gerunt presbyteri, atque in eorum locum ſunt conſtituti in eccleſia.

Anſ. l.1.c.1. Burch. l.1.c.1. Iuo p.5.c.1. Pann. l.3.c.82. Matth. 16. Matth. vlt. Luc. 10. Matth. 9.

Item Gelaſius vrbis Romæ epiſcopus omnibus orthodoxis.

In decretis eſt lxx. epiſcopis.

¶ Primatum Romanæ eccleſiæ non aliqua ſynodus, ſed Chriſtus inſtituit. Cap. III.

Poly. l.1.tit.2. Anſel. l.1.c.69. Burch. l.3.c.220. Pann. l.4.c.3.

QVamuis vniuerſæ per orbẽ catholicæ eccleſiæ vnus thalamus Chriſti ſint; ſancta tamẽ Romana Catho

CASVS. In hoc cap. oſtendit Anacletus, ꝙ primus ſacerdos poſt Chriſtũ fuit Petrus, cui data eſt ptãs ligandi & ſoluendi: cæteri vero Apoſtoli, qui cũ eo parẽ honorem aſſecuti ſũt, ipſum in principem elegerunt, loco quorum hodie ſunt epi. Vidẽtes aũt Apoſtoli prædicatores paucos, elegerunt lxxij. diſcipulos, loco quorum ſũt presbyteri in eccleſia: & q hos recipit, Chriſtum recipit; & q hos ſpernit, Chriſtum ſpernit, & ab eo ſpernet.

a ¶ Tu es Petrus.] Videtur ergo, ꝙ per hæc verba; tu es Petrus, &c. datus fuit Petro Pontificatus, & ita ante paſſionẽ; q a añ fuit ei dictũ: & ita vĩ contradicere 50.d. conſiderandũ. & ca. fidelior. nã ibi dĩ, ꝙ poſt paſſionẽ fuit datus eccleſiæ paſtor, & nõ añ. Sol. primo fuit Apoſtolus añ paſſionẽ: ſed poſt paſſionem fuit paſtor creatus p illa verba: Si diligis me, &c. vt ex. de electio. ſignificaſti. qd ẽt hic innuit cũ dicit; tibi dabo claues, &c. 2 hoc.n. eſt pmittere, & nõ dare. — 2 Idẽ tenet Alex. de Im. in l. iuriſgentium. col. 3. ff. de pactis.

ADDITIO. Ad huius verbi declarationẽ vide quod legit & not. 23.q.6. iã vero. §. ex his. iuxta princ. in gl. ſed qualiter. Archid.

b ¶ Pari.] Argu. ꝙ omnis epiſcopus ſit par apoſtolico quantum ad ordinem & rationem conſecrationis 24.q.1. loquitur. in princ. Petrus tamen maior fuit alijs in adminiſtratione, vt 2.q.7. puto: põt enim aliquis eſſe maior alio in ordine, ſed tamen minor in adminiſtratione, vt archipresbyter maior eſt Archidiacono, ut 25. diſt. per lectis. De Apoſtolis qñ fuerunt conſecrati, non legimus: Dicunt tamen quidam ꝙ in cœna, qñ dictum eſt eis: Hoc facite in meam commemorationem. de conſe. diſt. 2. in Chriſto. in fine. Alij dicunt, ꝙ cum dictum eſt eis: Ite, baptizate omnes. de conſec. diſt. 3. propriè. De Paulo, & Barnaba habemus 75. diſt. ri, vt extra de vita & hone. cler. qñ hoc expeditum eſt, extra de conſti. cum M. Fer. & extra de cenſi. quanto.

Petrus in adminiſtratione maior alijs fuit. Apoſtoli qñ fuerint conſecrati.

e ¶ Rogauerunt.] Arg. ꝙ non, niſi volentibus dabitur prælatus, etiam a Papa, vt ſup. diſt. proxi. ſacroſancta. ſi. 8.q.1. ſciendum, 4 & c. audacter. Dic a principio non datur inuitis, ſed ex poſt facto ſic, ſi ſint negligẽtes. 61. diſtinct. nullus inuitis.

Prælatus nolentibus nõ eſt dandus. 4 al. ſi ergo.

QVamuis.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod eccleſia Romana caput eſt aliarum eccleſiarum, & ꝙ præfera-

præferatur alijs.Et hoc probatur duabus rationib. Prima eſt , quia Chriſtus dedit ei primatum & auctoritatem uoce ſua,dicens: Tu es Petrus & ſuper, &c. Secunda eſt : quia Petrus & Paulus vna die glorioſa morte in vrbe Romana ſub Cæſare Nerone coronati , eccleſiam Roma-

INferior.] CASVS. Omnia cap. ſeq. loquuntur de Ignatio Conſtantinopolitano patriarcha,qui fuit depoſitus à ſuis ſuffraganeis auctoritate & fauore Michaelis Imperatoris , contra quos inuehitur Nicolaus Papa dicens, ꝙ ſuffraganei Ignatium deponere non potuerũt,quia inferior ſedes non poteſt ſuperiorem abſoluere vel ligare,& hoc ꝓbatur auctoritate Eſaiæ dicentis. Nunquid gloriabitur ſecuris,&c.

lica, & Apoſtolica Eccleſia nullis ſynodicis cõſtitutis, [a] cæteris eccleſijs plata eſt,ſed euãgelica voce Domini, & Saluatoris noſtri primatum obtinuit,] Tu es Petrus(inquiẽs) & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meã: & portæ inferi nõ preualebũt aduerſus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum; & quodcunq; ligaueris ſuper terram , erit ligatum & in cœlis; & quodcunq; ſolueris ſuper terram,erit ſolutũ,& in cœlis.] Cui data eſt etiam ſocietas beatiſſimi Pauli vaſis electionis, qui nõ diuerſo (ſicut hæretici garriũt) ſed vno tempore, vno eodemq; die,[b] glorioſa morte cũ Petro in vrbe Roma ſub Cæſare Nerone agonizans coronatus eſt,& pariter ſupradictam ſanctam Romanam eccleſiam Chriſto domino conſecrarunt, [c] eamque omnibus vrbibus in vniuerſo mũdo ſua præſentia,atque venerando triumpho, prętulerunt: Eſt ergo prima [d] Petri apoſtoli ſedes Romana eccleſia non habẽs maculam, neque rugam,nec aliquid [e] huiuſmodi.

Matth.16.

Inf.diſt.22.c. ſacroſancta. ex Anacleto.

3 In his omnibus quãto gradus [f] celſior,tanto maior auctoritas inuenitur.In maioribus ſiquidem eſt regẽdi & iubendi poteſtas,in minoribus obſequendi neceſſitas.

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem in epiſtola,cuius initium eſt [Propoſueramus.]

¶ Inferiorum facta ſuperiorum ſententijs obnoxia ſunt. Cap. IIII.

INferior [g] ſedes ſuperiorem abſoluere non poteſt.Sola ergo potior inferiorem cõuenienter abſoluit. Hinc [h] liquido peruidetur;quia quem non poteſt abſoluere, nõ poteſt iudicio inferior potiorem ligare. *& infra.* Vnde propheta [i] ait: [Nunquid gloriabitur ſecuris: contra eum, qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra eũ,qui

Eſai.10.

g ¶ Inferior.]Ex hoc c.& inf.ca.denique. tres colliguntur regulæ.Prima eſt hæc: Inferior ſuperiorem nõ poteſt ligare, vel ſoluere. 3 Secunda hæc eſt : qui poteſt ligare, poteſt & ſoluere:Tertia talis qui poteſt ſoluere põt & ligare. quælibet harum regularũ videtur habere exceptionem. Prima regula vſ recipere inſtãtiam cum maior ſe ſubijcit arbitrio minoris , vt 11.q.1. peruenit . Secunda regula ſimiliter fallit in incẽdiarijs & excõmunicatis , qui debent per Papam abſolui.ext.de ſent. excomm.tua, & extra de offi. deleg. q̃renti. & in excommunicato propter rem iudicatam ultra annum poſt ſententiam, qui per Papam abſoluitur. Tertia regula fallit inf. de conſec.diſt.4. ſanctum. vbi habes , ꝙ quidam pęnitens abſoluit alium tempore periculi; quẽ tamen ligare non poſſet.Idem fallit 3.q.6.quamuis.& C. ubi ſenatores. l.3. Similiter fallit (vt uidetur) cum aliquis confitetur extraneo ſacerdoti , qui ipſum tunc abſoluit , non tamen poſſet ligare. Ioan. Sed illa exceptio non ualet: quia non concedo ꝙ aliquo modo conſequatur quis remiſſionem qui confitetur extraneo ſacerdoti, ut dicitur extra de pœnit. & remiſſ.omnis.niſi prius obtenta licentia à proprio ſacerdote , ut dicitur in ea.decre.omnis niſi in neceſſitate,ut extra eod.tit.ca. vlt. de pœnit.diſt. 1.quem pœnitet.verſ.tanta Bart. Et eſt hic arg. quod ſi Papa mandat alicui ꝙ excommunicet aliquem , quod poſſit etiam ipſum abſoluere : quia excommunicatio & abſolutio pari conditione cenſentur,ut cui unum permittitur,& reliquum,vt inf.de pęnitẽt.diſtinct.1.uerbum.argum.contra 27.quęſtio.1.ſi homo. 4 Sed ibi Papa præcipit non abſolui eius auctoritate, ſecundum quoſdam . In omnibus iſtis cap. vſque in finem loquitur de eadem materia, ſcilicet de facto ſuffraganeorum Ignatij Conſtantinopolitani archiepiſcopi, qui a ſuis ſuffraganeis eſt depoſitus fauore Imperatoris.

h ¶ Hinc.] Arg. ꝙ idem iuris eſt in vno contrariorum, quod in reliquo,vt inf.ca.denique.& 26.diſtin.deinde. & 3.q.6.hæc quippe.& ff.de uerb.oblig.inter.

i ¶ Vnde propheta.] Eſaias.

3 De hoc et habetur 26. q. 1. in ſumma. Archid.

Confitens extraneo ſacerdoti non conſequitur remiſſionẽ.

4 Vbi de hoc extra de ma. & obed. cũ inferior. ibi in gl. 1. dic ut ibi. Archid.

Romanam conſecrauerunt , & eam alijs [1] ſui præſentia prætulerunt.Et oſtẽditur hic quis miniſter præſit alijs: unde bene facit ad propoſitum Gratiani.

a ¶ Conſtitutis.] Scilicet, tantum.

b ¶ Eodemque die.] Hic videtur ꝙ eodem die Petrus & Paulus fuerunt crucifixi. 2.q.7. beati. dicunt tamen quidam ꝙ reuoluto anni ſpatio Paulus fuit decollatus, ſed eodem die poſt annum. Hiſtoria 1 tamen dicit , 14. ann.Imperij Neronis eos fuiſſe occiſos.

c ¶ Conſecrarunt.] Sic ergo eccleſia conſecratur ſanguine alicuius.ſicut aliquis baptizatur in ſanguine ſuo, vt de conſecr.diſt.4.baptiſmi vicem.

d ¶ Prima.] Dignitate. Nam eccleſia Antiochena præceſſit iſtam,vt 24.q.1.rogamus.

e ¶ Nec aliquid.] Argu.ꝙ ubicunque ſunt boni,ibi eſt eccleſia.

IN HIS.Hæc eſt tertia pars diſt.in qua ponit ſex cap. de materia de pœnis Ignatij Conſtantinop.patriarchæ, qui fuit depoſitus a ſuis ſubditis & excommunicatus, & poſtea per Romanam eccleſiam reſtitutus. 63.diſtin. Hadrianus.Io.de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus in hoc §. ꝙ quanto gradus eſt celſior, tanto maior eſt auctoritas in maioribus , & regendi poteſtas:In minoribus obſequendi neceſſitas.

f ¶ Gradus.] In ordinibus, 2 de quibus ſup.dixi eadem diſt.cleros.

Petrus & Paulus codẽ die paſſi ſunt.

1 Scilicet Romana H.

2 Et ordinatis. Archid.

a ¶ Exhi-

a ¶ Exhibuimus.] ideſt, probauimus.

NOlite.] CASVS. Clerici Conſtantinopolitani obijciebant Nicolao Papæ, ꝙ uellet defendere Ignatiũ in malo: quibus Nicolaus rñdet, dicens ſe nolle eum in malo defendere: ſed vult ꝙ filij ſint deuoti pr̃i ſpirituali, & diſcipuli magiſtro: ita ut eos nullo modo iudicẽt. ſed nec etiam reprehendant.

cis ipſe inferior dicit epiſcopo: Iube domne benedicere. & epiſcopus benedictione facta legit.

g ¶ Peccatum.] Argum. quòd aliquid prohibetur, non quod ipſum malum ſit, ſed quod inde malum poteſt ſequi, vt 12. q. 1. in nouo. & 11. quæſt. 3. nolite. & 63. diſtin.

trahit eam?] His ita ex diuina ſcriptura, & probabilium Patrum doctrina commemoratis, ſole clarius exhibuimus [a], non poſſe quemquam, qui minoris auctoritatis eſt; eum, qui maioris poteſtatis eſt, iudicijs ſuis addicere, aut proprijs definitionibus ſubiugare.

Idem eadem epiſtola.

¶ De eodem. Cap. V.

NOlite nos exiſtimare facta cuiuſcunq; proximorũ noſtrorum, quę ſunt digna reprehenſione, velle defendere; ſed quod ita uelimus filios circa ſpiritalem patrem, & diſcipulos erga magiſtrum deuotos, ac ſobrios eſſe; vt nulla penitus temeritate ad eorum vitam (vt nõ dicam dijudicandam,) ſed nec ſaltem tenuiter reprehendendam [b] proſiliant.

Idem Nicolaus Papa eadem epiſtola.

¶ Inferiores maioribus nec benedicere, nec maledicere poſſunt. Cap. VI.

DEnique ſi in epiſtola legimus ad Hebræos [c], quòd minor à maiore benedicitur; reſtat profecto, vt exigente ratione etiam maledicatur [d]. Si quidem hęc vtiq; prænoſcentes periculoſa tẽpora illi qui ante nos fuerũt; prouidam in eccelſijs cõſuetudinem tradiderũt; hodieque in Romana eccleſia, quæ magiſtra eſt omnium eccleſiarum imprætermiſſa † ſeruatur: ita vt nullus ſacerdos maiore [e] ſuo nõ innuente † conſacerdote, cuilibet rei benedictionem † dare nitatur: ſed & anterior ſtans ad pronunciandam aliquam lectionem, benedictionem quidẽ poſtulat, ſed ei quilibet inferior nõ audet penitus benedicere [f]. Cur hoc? nunquid benedicere peccatum [g] eſt? abſit. De maledicis enim, non de benedicis dicit Apoſtolus; quia regnum Dei non poſſidebunt, ſed per hoc innuitur, quantæ cenſuræ fræno inferiores quique à ſuis præpoſitis iudicandis coercendi ſint, ſi his nec etiam benedicendi ius vllum penitus obtineant.

Dist. 4.

Anſel. li. 7. c. 144. Iuo par. 5. cap. 17. & par. 6. c. 355.

Heb. 7.

† *al. impratermiſſa.*

† *al. iubente.*

† *al. benedicere nitatur.*

Gal. 5.

Idem eadem epiſtola.

¶ De eodem. Cap. VII.

NVnc autem diuina inſpiratione nõ nos pigebit, nec nobis impoſſibile erit, oſtẽdere vobis (ſi tñ audire velitis) nõ poſſe quemquam rite ab ijs, qui inferioris

Poly. li. 1. tit. 20. Anſel. lib. 2. c. 67. al. 65. Iuo p. 5. c. 8. Pann. li. 4. c. 6.

b ¶ Reprehendẽdã.] Sed contra ĩ. 2. q. 7. oues. 1 & c. ſecuti. & 9. q. 3. ſi autem, vbi dicitur quod ſubditi poſſunt reprehendere p̃latos. Sol. triplex eſt reprehẽſio: imperioſa, quæ fit imperio poteſtatis: hęc tantum maioribus conceditur, 43. diſt. ſi rector, ut hic. Alia ſocialis: hęc minoribus cõcedit̃, 81. diſt. I omnibus. Tertia temeraria eſt, q̃ infamandi cauſa fit: & hęc nulli cõcedit̃, vt 5. q. vlt. delator. ADDITIO. Quarta humilis & deuota, vt 2. qõ. 7. nos ſi. §. item cum Balaam.

1 Hoc c. potius facit ꝓ, quam contra, prout ibi notatur in gl. vlt. Archid.

Reprehenſio eſt triplex.

DEnique.] CASVS. Probat Nicolaus in hoc cap. ꝙ maiores pñt iudicare minores, & benedicere, ſed nõ econtra. Et hoc probat exemplo Melchiſedech, qui ſicut legitur in epiſtola ad Hebræos, benedixit minori, ſcilicet Abrahæ. Similiter hoc ꝓbatur conſuetudine eccleſiæ: quia nunquam maior legens lectionẽ, benedicit̃ à minori. Vnde patet, ꝙ maiores poſſunt iudicare minores, cum ab eis benedici non poſſint.

c ¶ Ad hebræos.] vbi legitur, quod Melchiſedech benedixit Abrahæ, & per hoc probat Apoſtolus Melchiſedech fuiſſe maiorem.

d ¶ Etiam maledicatur.] Contrariorum enim eadem eſt ratio, ut ſupra, ead. inferior. ff. de uerbo. oblig. inter ſtipulantem.

e ¶ Maiore.] Arg. ꝙ minor iudex nõn poteſt exercere iuriſdictionem ſuam præſente maiore iudice, vt 95. diſtin. presbyter. ff. de offic. proconſul. l. vlt. Arg. cõtra 11. q. 1. peruenit. & C. de donat. in hac 95. diſtin. ecce. Dic, quod ſi minor habet iuriſdictionem à maiore, nihil agit, quod fit ad derogationem illius, extra de offic. lega. uolentes.

Minor quis ſit præſente maiore.

f ¶ Benedicere.] Sed dr̃ epiſcopo, qui poſtulat hanc benedictionem. Ora pro nobis pater ſancte: in q̃buſdã lo-

ſtin. cum Hadrianus. §. verum.

NVnc autem.] CASVS. Probat Nicolaus in hoc c. ꝙ ſubditi non poſſunt iudicare prælatos. Et hoc facit duobus exemplis ſcilicet Marcellini Papæ, qui licet confeſſus fuiſſet in ſynodo epiſcoporum ſe à Paganis compulſum grana thuris diabolo immolaſſe: nullus tñ epiſcoporum auſus fuit eum iudicare, ſed omnes dixerunt: Ex ore tuo iudica te ipſum: quia prima ſedes non iudicabitur a quoquã. Et exemplo Siſti Papæ cui cum in cõcilio vbi Valentinianus Imperator interfuit, multa obijcerẽtur: tribuit ei Imperator poteſtatem iudicandi ſeipſum: cum ipſe non ſit ſubiectus iudicio minorũ.

a ¶ Diocle-

a ¶ Diocletiani.] Notã ſimul duos fuiſſe Imperatores, Dic. ꝙ erant duæ perſonæ, ſed tamen erant loco vnius. Sed contra 7. q. 1. in apibus. Sed forte vnus habuit dignitatem, alter adminiſtrationem.

Imperatores duo eodem tempore fuerunt.

ADDITIO. Dic. ꝙ huic cõtrario ſtandum eſt, quia non debet

ꝙ non fuit ſententia quam tulit, ſed quędam interpretatio, & infuit ei tacita conditio, ſcilicet niſi Deus aliter reuelauerit 2, & Dñs reuelauit aliter, quia ſepultus fuit poſt xxx. dies poſt mortem. Item quæritur, quare iſti epiſcopi non depoſuerunt Papam cum eſſet confeſſus de hereſi, vt 40. diſtin. ſi Papa? Dicit Hugo. quia paratus erat corrigi licet .n. Papa, vel alius ſit hæreticus, ſi tamen paratus eſt corrigi 3 nõ deponitur, vt 24. q. 3. dixit Apoſtolus. Vel ideo non debebant ipſum deponere, q͠a coactus fecit. 50. d. presbyteros.

2 Arg. ad hoc 27. q. 2. ſ. cũ vero. Arch.

3 Imò dicit Hug. ꝙ nec potuerũt nec debuerũt eũ condemnare in de, q͠a ſpõte, & humiliter confeſſus eſt errorem ſuum. Tunc .n. Papa põt condemnari de hęreſi, cũ pertinax fuerit, aliàs nõ. Hugo.

c ¶ Cõpulſus.] Conditionali non abſoluta coactione. ſi .n. fuiſſet abſoluta, nõ deliquiſſet, vt 50. d. presbyteros.

d ¶ Ex ore.] Arg. ꝙ aliquis poteſt eſſe iudex in propria cauſa. ſic. ff. de adop. l. 3. C. de fideicom. l. vlt. ſed iudex ibi impropriè dicitur, id eſt, arbitrator in iuriſdictione contentioſa non poteſt, ſed in voluntaria ſic.

dignitatis, vel ordinis ſunt iudicialib. ſubmitti definitionibus. Siquídem tempore Diocletiani [a], & Maximiani Auguſtorum Marcellinns [b] epiſcopus vrbis Romæ, qui poſtea inſignis martyr effectus eſt, adeo compulſus [c] eſt a paganis, vt in templum eorum ingreſſus grana thuris ſuper prunas imponeret; cuius rei gratia collecto numeroſorum concilio e͞porum, & inquiſitione facta, hoc idem Pontifex ſe egiſſe confeſſus eſt. Nullus tñ eorum ꝓferre ſententiam in eum auſus eſt, dum ei ſępiſſime oẽs perhiberent; Tuo ore iudica cauſam tuam, nõ noſtro iudicio. Et iterum; Noli aiunt audiri in noſtro iudicio: ſed collige in ſinu tuo cauſam tuam, & rurſus: q͠m ex te, inquiũt, iuſtificaberis, aut ex ore [d] tuo condemnaberis. Et iterum dicunt: Prima ſedes nõ iudicabitur a quoquam. *Idem in eadem* ¶ Sed, & cum quidam t͠pe quodam cõtra Sixtum Papam tentaſſent quædam mali † rumoris obijcere, & in concilio, cui & Valentinianus Auguſtus intererat, dictũ fuiſſet. Non licere aduerſus Pontificem dare ſentẽtiam, ſurrexit idem protinus Imperator, & in arbitrio præfati Pontificis tribuit iudicare iudicium ſuum. Etenim nullus Pontificum minorum, vel inferiorum vrbium ſubactus iudicijs inuenitur.

† *al. non boni*] orig.

Idem Nicolaus eadem epiſtola.

¶ Maiores a minoribus iudicari non poſſunt. Cap. VIII.

SVbmittitur Ignatius minorũ, inferiorũ, & ſubiectorũ deliberationibus, cum ſacris canonibus pręcipientibus, & exemplis ſanctorum Patrum, ſemper, vbi eſt maior auctoritas, ſit eundum, & in omnib. controuerſijs ad potioris ſedis iudicia (actio † dirigatur. Quod non ſolum a catholicis, verum etiam ab ipſis cõſtat obſeruatum hęreticis [e]. Alioquin acephalum liquet eſſe concilium, vbi de tanta perſona agitur, & maiorum non expectatur ſententia; cum nec in cauſa clericorum inferioris [f] gradus, ſolius epiſcopi ſui iudicium tantummodo poſtulandum † ſit.

† orig. non habet.

† *al. præſolandum.*

SVbmittitur.] CASVS. Probat Nicolaus in hoc cap. ꝙ Ignatius non pȯtuit deponi a ſubditis, q͠a canones & exempla ſanctorũ Patrum pręcipiũt ſemper eſſe recurrẽdũ ad maiorem ſedem in cauſis epiſcoporũ, quod non ſolum a catholicis, ſed etiã ab ipſis hæreticis obſeruat͠, quia etiam clericus a ſolo epiſcopo iudicari non põt: & niſi Dñs Papa interſit vbi epiſcopus iudicatur, acephalum erit tale concilium.

e ¶ Hęreticis.] Arg. ꝙ ab exemplis gentilium eſt argumentandum, vt 11. q. 1. ſacerdotibus. 13. q. 2. queſta. & c. non æſtimemus.

Idem Nicolaus eadem epiſtola.

Poly. l. 1. tit. 20.
Anſ. l. 2. c. 65.
Iuo p. 5. c. 8.
Pann. l. 4. c. 6. & 7.

¶ Minorum ſententię maiores damnare non valent. Cap. IX.

IN tñ hanc pręſumptionẽ [g] ſancti Patres apud Chal-

debet eſſe niſi vnus. Ad hoc extra de off. ord. quoniam §. 1. & hoc cauſale fuit ſecundum Pet.

b ¶ Marcellinus.] Sed de iſto legit͠, ꝙ concilio congregato confeſſus eſt quod fecerat, & in ſe tulit ſentẽtiam depoſitionis, & veniens coram Diocletiano cõfeſſus eſt ſe Chriſtianum eſſe, & excommunicauit quicunq; eum poſt mortem ſepeliret. Sed videtur, ꝙ hec ſentẽtia, qua pręcepit non ſepeliri corpus ſuum, contineat errorem: vnde nulla deberet eſſe: vt extra de ſent. excommun. per tuas. ſi quis enim præcipiat, ꝙ corpus ſuum nõ ſepeliatur, hoc præceptum non eſt adimplendum, ut ff. de condit. inſtit. quidam. Præterea qualiter poterat iſte ſeipſũ excõicare 1 vel deponeret cũ par in parẽ non hẽat Imperium, vt extra de electio. innotuit? Ad hoc poteſt dici,

1 Videtur, ꝙ bene. 11. q. 3. ſi is qui vbi de hoc. Arc.

f ¶ Inferioris.] inf. 15. q. 7. ſi autem in fi. contra. vbi dicitur, quod ſolus epiſcopus illorum cauſas poteſt audire. Sed non excluduntur ibi clerici, ſed alij epiſcopi, 15. q. 7. epiſcopus nullius.

IN tantum.] CASVS. Dioſcorus in tribus deliquit, q͠a .ſ. per Regem fuit inthronizatus in eccleſia Cõſtantinopolitana. vnde multi clerici receſſerunt ab eo. Item quia factus fuit hæreticus. Poſt hæc duo delicta, auſus fuit excõicare Papam Leonem. vnde ſancti Patres apud Chalcedonem congregati ipſum damnauerunt, nõ tantum de hereſi, ſed etiam quia auſus fuit ſuum maiorem excommunicare.

g ¶ Pręſumptionem.] Scilicet depoſitionem Ignatij.

a ¶ Ea

a ¶Vt Dioſcorum.] Qui inthronizatus fuit per Regem 1 qui poſt excommunicauit Papam.
b ¶Quoniam ſecundis.] Videtur hic, ꝙ iudex in ſententia tenetur exprimere cauſam, quæ ipſum mouit, ut C. de iud. properandum, §. illo. & ff. de ijs, qui not. infa. l. quod ait, §. penul. arg. contra extra de ſentent. & re iudic. ſicut ad hoc dico, ꝙ ſemper tenet̄ exprimere cauſam, ſi tñ nõ expreſſerit, tenet ſnīa 2. quæſt. 6. biduum.
ADDITIO. De hoc not. in prędi. c. ſicut. & extra lib. 6. de ſenten. excommu. cum medicinalis. in princip. Archid.
c ¶Fidem.] Tantũ, ne ſit contra. ꝟ. 15. d. canones, circa medium. ver. quarta ſynodus.

rij: Vnde qui priuilegijs Rom. eccl. detrahit, hæreticus eſt: qui uero alijs iniuſtitiam facit. Secundo probat exẽplo Ambroſij, qui confeſſus eſt in omnibus ſe velle ſequi Rom. eccleſiam.
c ¶Omnes.] 2 Sic conſtrue. Rom. eccle. inſtituit omnes.

1 Vt 16. q. 7. c. ſane. Arch.

2 Ordo literæ.

cedonem deteſtati ſunt, vt Dioſcorum [a] Alexandrinum antiſtitem inter cætera, idcirco potiſſimum ſine vlla reſtitutione damnauerint, qua in cõtumacia [a] permanens erga primę ſedis Romanæ priuilegium, reſipiſcere a ſuis ſuperſtitionibus, ut ſeruaretur a prima ſede Apoſtolica, noluit: & ponens in cęlo os ſuum, & lingua eius trãſeunte ſuper terram, excommunicationem in S. Leonem Papam dictauit, ita vt in ſententia contra ipſum prolata, hoc videantur memorare præcipue, dicentes; [Quoniam ſecundis [b] exceſſibus priorem iniquitatem valde tranſcendit; Præſumpſit enim, & excõicationem dictare aduerſus ſanctiſſimum, & beatiſſimum archiepiſcopũ magnę Romæ Leonem.] Nunquid ibi legitur inquiſitionem fuiſſe factam, vtrum iuſte, an iniuſte ipſam Dioſcorus excommunicationem dictaſſet? Non plane: ſed abſq; omni controuerſia hoc in eo vlti ſunt: quia cũ eſſet inferior; potiorẽ quibuslibet conatus eſt laceſſere cõtumelijs, teſte Anatolio Conſtantinopolitano præſule: qui dicit. [Propter fidem [c] non eſt damnatus Dioſcorus: ſed quia excommunicationem fecit domino archiepiſcopo Leoni.]

Pſal. 72.

In concilio Chalcedonen. act. 4.

[a] ¶In contumacia.] *Hinc vſque ad verb.* ponens. *addita ſunt ex originali.*

DISTINCTIO XXII.

Q*Via* [d] *ergo maior a minori iudicari nõ debet, videndum eſt, quæ inter cæteras eccleſias primum locum, quæ ſecundum, uel tertium obtineat. Romana eccleſia (ſicut ſupra dictum eſt) primum locum inter cæteras obtinet, Alexandrina ſecundum, Antiochena eccleſia tertium ab ea locum accepit.*

Vnde Nicolaus Papa ij. † *ſcribit Mediolanenſibus per Petrum Damianum legatum ſuum.*

¶Romana eccleſia cæterarum primatum tenet. Cap. I.

OMnes [e] ſiue patriarchij cuiuslibet apices, ſiue Metropoleon primatus, aut epatuũ cathedras, vel eccleſiarum cuiuslibet ordinis dignitates, inſtituit Rom. eccleſia. Illã vero ſolus ille fundauit, & ſuper petram fidei mox [f] naſcẽtis [g] erexit, qui beato ęternę vitę clauigero terreni ſimul, & cęleſtis [h] imperij iura cõmiſit. Nõ er-

Anſ. l. 1. c. 63. al. 64.

† iunior] Anſ.

QVia ergo. Hæc diſt. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, [Prima ergo.]
CASVS. Dictum eſt ſupra, quod maior a minori iudicari non poteſt. In hac uero 22. diſt. videndum eſt quæ dicatur prima ſedes, quę ſecunda, & quæ tertia, & quidem primum locum obtinet Roma. eccl. Alexandrina ſm, Antiochena tertium, & hoc probat Gratianus per 7. cap. ſequentia.
d ¶Quia ergo.] In hac diſt. oſtendit ordinem maiorum eccleſiarum. Et primo oſtendit quem ordinem habuerunt ſecundum antiqua tẽpora. Secundo oſtendit quem ordinem habuerunt poſtea ſecundum moderna tempora. Secundum antiqua tempora talis fuit ordo. Prima fuit Romana eccleſia: Alexandrina ſecunda: Antiochena tertia: quarta Hieroſolymitana, vt ꝟ. ea. §. 1. & c. 2. ſed Conſtantinopolitana nullum locum habuit, ut ꝟ. ead. c. qua traditione: ſed poſtq̃ imperium fuit tranſlatũ Conſtantinopolim, Conſtantinopolitana eccleſia obtinuit ſecũdum locum poſt Ro. Alexandrina tertium: Antiochena quartũ: Hieroſolymitana quintũ: & hoc dicitur ꝟ. ea. renouantes. ext. de priuil. antiqua.

Eccleſiarum maiorũ ordo.

OMnes.] CASVS. Mediolanẽſes nolebãt Ro. ec. ſequi, nec ei reuerentiã exhibere; ſed Nicolaus Papa probat, ꝙ Ro. eccl. omnibus eſt prelata, & omnes alias inſtituit: & hoc probat duobus modis. Primo quia illud verbum, per quod cœlum, & terra, & cætera elementa ſunt creata, dedit Petro poteſtatem cęleſtis, & terreni Impe-

nes. ſ. prælatos, ſiue apicem cuiuslibet patriarchę, ideſt, patriarchatus, & per hoc patet quod ſolus Papa nouas facit dignitates.
f ¶Mox.] ideſt, ab initio.
g ¶Naſcentis.] Quantum ad nouum teſtamentum.
h ¶Cœleſtis.] 3 Arg. ꝙ Papa habet vtrumque gladium ſcilicet ſpiritualem, & temporalem. 63. diſt in. tibi domino. & 15. q. 6. alius, & cap. nos ſanctorum, &c. iuratos, & 1. q. 1. quia præſulatus, & 85. diſtinc. duo tranſtulit enim de Gręcia Imperium, ut extra de elect. venerabilem. Arg. contra 96. diſt. duo 4. & 93. diſt. legimus, & 21. diſt. §. 1.

3 Papa habens vtrũq; gladiũ, tranſtulit imperium.

4 Et c. ſi Imperator. in princ. vbi de hoc & 2. q. 6. §. item cum dicit. Arch.

a ¶In-

go quælibet terrena ſententia, ſed illud verbũ, per quod conſtructum eſt cœlum & terra, per quod denique omnia condita ſunt elementa, Romanã fundauit eccleſiam. Illius certe priuilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Vnde non eſt dubiũ, quia quiſquis cuilibet eccleſiæ ius ſuum detrahit, iniuſtitiam [a] facit. Qui autem Romanę eccleſiæ priuilegium ab ipſo ſummo omnium eccleſiarum capite traditum auferre conatur [b], hic proculdubio in hæreſim labitur; & cum ille vocetur iniuſtus, hic eſt proculdubio dicendus hæreticus. Fidem quippe violat, qui aduerſus illam agit, quæ mater eſt fidei: & illi cõtumax inuenitur, qui eam cunctis eccleſijs prætuliſſe cognoſcitur. *& infra.* ¶Vnde & ipſe S. Ambroſius ſe in omnibus ſequi magiſtram ſanctam Romanam profitetur [c] eccleſiam.

Lib. 3. de ſacramentis. c. 1.

Item Anacletus ſeruus Chriſti Ieſu ad omnes epiſcopos epiſt 3 c 3.

¶Non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino Eccleſia Romana primatum accepit. Cap. II.

In præfatione concilij Nicæni.
Poly. li. 1. tit. 2.
Anſ. l. 1. c. 2. & 65.
Iuo p. 5. c. 2. & 26.
Pann. li. 4. c. 2.
Matth. c. 16.
ſup. diſtinct. 21. c. quamuis.

Sacroſancta Romana & Apoſtolica Eccleſia non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino Saluatore noſtro primatum obtinuit: & eminentiam poteſtatis ſuper vniuerſas eccleſias, ac totum Chriſtiani populi gregẽ aſſecuta eſt: ſicut ipſe B. Petro Apoſtolo dixit: [Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ędificabo eccleſiã meam; & portę inferi non præualebunt aduerſus eã: & tibi dabo claues regni cœlorũ, & quodcunq; ligaueris ſuper terrã, erit ligatum & in cęlis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cęlis.] Adhibita eſt ẽt ſocietas in eadem Romana vrbe beatiſſimi Apoſtoli Pauli vaſis electionis, qui vno die, vnoq; tpe glorioſa morte cum Petro ſub principe Nerone agonizãs coronatus eſt: & ambo ſanctã eccleſiam Romanam cõſecrauerunt, aliſq; omnibus vrbibus in vniuerſo mũdo ſua pręſentia, atq; venerãdo triũpho prætulerunt. Et licet pro oibus aſſidua apud Deum omnium Sanctorum effundatur oratio; his tamen verbis Paulus Beatiſſimus Apoſtolus Romanis proprio chyrographo pollicetur dicẽs: [Teſtis. n. mihi eſt Deus, cui ſeruio in ſpiritu meo in Euãgelio filij eius: ꝙ ſine intermiſſione [d] memoriã veſtri facio ſemper in orationibꝰ meis. ¶Prima ergo ſedes eſt cœleſti beneficio Rom. eccleſiæ, quam (vt memoratũ eſt) Beatiſſimi Petrus & Paulus ſuo martyrio cõſecrarunt. Secunda aũt ſedes apud Alexandriam B. Petri nomine a Marco [e] eius diſcipulo atq; Euãgeliſta conſecrata eſt, quia & ipſe in Aegypto primum verbũ veritatis directus a Petro prędicauit; & glorioſũ ſuſcepit martyriũ, cui venerabilis ſucceſſit Abilius. Tertia vero ſedes apud Antiochiã eiuſdem, ideſt, B. Petri Apoſtoli nomine habetur honorabilis; quia illic, priuſquã Romã veniret, habitauit, & Ignatium epiſcopum conſtituit: & illic primum [f] nomen Chriſtianorum [g] nouellæ gentis exortũ eſt. *& poſt pauca.* ¶Inter Beatos Apoſtolos quedã fuit diſcretio †poteſtatis; & licet omnes eſſent Apoſtoli, Petro tamẽ a Dño conceſſum eſt (& ipſi inter

Rom. 1.

Pann. lib. 4. c. 4.

† *al. diſcretio. & licet.*

Polyc. lib. 1. tit. 1.
Anſ. l. 1. c. 7.
Burc. l. 1. c. 159.
Iuo p. 5. c. 269.

a ¶Iniuſtitiã.] Nec Papa dẽt uni eccleſiæ detrahere. 1 & dare alteri, vt 99. d. ecce. & ca. nullus. & 25. q. 2. de eccleſiaſticis niſi ſubſit cã, ut 9. q. 3. cõqueſtus. & c. nunc uero, & cap. per principalem.

1 In cuiuſquam enim iniuriam beneficiũ tribuere noſtri moris non eſt, dicit Imperator. C. de emancip. nec auus. ar. ad hoc 14. q. 5. denique. Archid.

b ¶Conatur.] Solus ergo conatus hic punitur, vt 6. q. 1. §. quęro utrum, & 1. q. 1. qui ſtudet. de pœn. diſt. ſi quis.

c ¶Profitetur.] Arg. ꝙ confeſſio prælati nocet eccleſiæ ſuæ. arg. ĩ. ca. de Cõſtantinopolitana in fi.

Sacroſancta.] CASVS. Capitulum hoc diuiditur in tres partes. In prima parte probatur Ro. eccl. primã eſſe ſiue priorẽ, & alijs præferri. & hoc oſtenditur tribus modis. Primo auctoritate Chriſti dicentis: Tu es Petrus, &c. Scđo in glorioſa morte Petri, & Pauli, qui Ro. Eccl. conſecrauerunt: & eam alijs ſui pręſentia prætulerunt. Tertio ſpeciali oratione facta pro Romanis. In ſecunda parte, q̃ incipit ibi, [Prima ergo.] dr̃ ꝙ prima ſedes eſt Romana: Secunda Alexandrina. Tertia Antiochena in tertia parte, quæ incipit: ibi, [Et poſt pauca] diſcretio fuit inter Petrum & alios apoſtolos; quæ hodie eſt inter Papam & alios epiſcopos. Hoc etiã fuit in veteri teſtamento. Vnde Moyſes & Aaron cæteris præfuerunt ſacerdotibus.

c ¶Caſus aũt ſequẽ. §. & c. per ſe patet.

d ¶Sine intermiſſione.] Non tamen in quolibet inſtãti, ſed horis conſtitutis. 2 ſic ĩ. 31. d. ſi laicus. & 37. d. de qbuſdã.

2 Quaſi fieri ſine intermiſſione dicatur licet medrꝰ actus interueniat. ar. ff. de duobus reis. l. duos. §. dño. Archid.

e ¶A Marco.] vt 24. q. 1. cũ beatiſſimus.

f ¶Primum.] vt 7. q. 1. mutationes.

g ¶Chriſtianorũ.] Primo enim omnes fideles fuerunt dicti diſcipuli de conſec. diſt.

Digitized by Google

ſe idipſum voluerunt) vt reliquis omnibus pręeſſet Apoſtolis,& Cephas β ideſt caput,& principiũ teneret Apoſtolatus: qui & eandem formam ſuis ſucceſſoribus,& reliquis γ epiſcopis tenendam tradiderunt. Et non ſolum hoc in nouo teſtamento eſt conſtitutum,ſed etiam in veteri fuit; vnde ſcriptum eſt; Moyſes ᵃ, & Aaron in ſacerdotibus eius.]ideſt primi inter eos fuerũt. *& poſt pauca.* Pſal.98. Poly.li.1.tit.1. Anſ.li.1.c.2. Burc.l.1.c.178. Iuo p.5.c.294.

¶Hæc vero Apoſtolica ſedes cardo & caput (vt prætactum eſt) omnium eccleſiarum a Domino,& non ab alio eſt conſtituta: & ſicut cardine oſtium regitur; ſic huius ſanctæ ſedis auctoritate omnes eccleſiæ (Domino diſponente) reguntur.

α ¶Qnia.] *Hinc uſque ad ver.* Tertia. *addita ſunt ex originali, quemadmodum & alia nonnulla.*

β ¶Cephas] *In Euãgelio* Ioan. *c.* . *Cephas (qua vox Syriaca eſt) exponitur* πέτρος, *quod græce petram ſignificat, idq; docet etiam B. Hieronymus in cõm. epiſt. ad Galatas, c. 2. neq; credendam eſt ignoraſſe Anacletum, ſed uoluiſſe eam dictionem ad Græcam linguam eo tempore notiſſimã referre. Quod fecit Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi decima in nomine (Ieſus) nõ modo Hebraicam, ſed etiam Græcam illi etymologiam tribuens. Atqui hoc ipſum nomen Cephas, Optatus Afer antiquus & probatus auctor, quem Hieronymus & Auguſtinus magni faciunt, lib. 2. eodẽ modo, quo Anacletus, accepit, his utens verbis:* Igitur negare non potes, ſcire te in vrbe Roma, Petro primo cathedram epiſcopalem eſſe collatam in qua ſederit omnium Apoſtolorum caput Petrus: vnde & Cephas appellatos eſt. *Et Iſidorus lib. 7. ethym. c. 9 ſic de Petro loquitur:* Cephas dictus, eo quod in capite ſit cõſtitutus Apoſtolorum: Κεφαλὴ enim Græcè caput dicitur. *Verum apud Burchardum &* Iuonem *ſic habetur;* ut reliquis omnibus præeſſet Apoſtolis Cephas, ideſt vt Petrus principatum teneret Apoſtolatus.

γ ¶Et reliquis.] *In originali eſt,* & reliqui Apoſtoli epiſcopis.

Hac auctoritate Alexandrina eccleſia ſecundum a prima locum habere cenſetur. Sed poſtea in Conſtantinopolitana ſynodo eccleſia Conſtantinop. ſecundum a ſede Apoſtolica locum accepit. Vnde in eadem ſynodo, ideſt, Conſtantinop. 1. c. 5 ita conſtitutum eſt.

¶Secundum a Romano Pontifice Conſtantinopolitanus obtinet locum. Cap. III. Ex priſca verſiône. Poly. lib. 2. tit. 22.

CONſtantinopolitanæ ᵇ ciuitatis epiſcopum habere oportet primatus honorem poſt Romanum epiſcopum; propterea quòd ſit noua Roma.

¶Canon hic ex ÿs eſt, quos Apoſtolica Romana ſedes a principio, & lõgo poſt tempore non recepit; quod ex epiſt. 53. aliàs 53. Leonis Papæ primi ad Anatolium Conſtantinopolitanum, & alijs einſdem epiſtolis facile eſt unicuis cognoſcere; itemq; ex duabus epiſt. Leonis noni, una aduerſus præſumptiones Michaelis & Leonis. c. 28. altera ad eundem Michaelem. Sed multo clarius ex B. Greg. epiſt. 31. lib. 6. ad Eulogium Alexandrinum, & Anaſtaſium Antiochenum: atq; ex epiſt. Nicolai primi ad Michaelem Imperatorem; quæ incipit, Propolueramus. *Quamquam Conſtantinopolitani epiſcopi, Imperatorum potentia freti ſecundum locum Patriarchalium ſediũ ſibi vſurparunt: idque tandem pacis & tranquillitatis cauſa fuit ipſis conceſſum; ſicut in c. antiqua. de priuil. Innocentius Papa iij. declarauit.*

Item Gregorius Ioanni epiſcopo Syracuſano, lib 7. epiſt. 63.

dist. 2. prima vel fratres. 11. q. 3. c. ad menſam. ſed poſtquam Apoſtoli fecerũt cõcilium Antiochenũ, dicti ſunt Chriſtiani. 24. q. 1. rogamus.
a ¶Moyſes.] Licet Moyſes & Aarõ primi & ſũmi dicti ſint ſacerdotes: tamen Moyſes fuit maior q̃ Aaron in adminiſtratione, nõ quoad conſecrationem ſacerdotalem. In hoc eñi ambo pares fuerunt: Moyſes tamen hoſtias non offerebat. ſed vota offerebat pro populo, ut 36. d. ſi quis vult. & 88. diſt. decreuit. Itẽ & in hoc erat maior Moyſes, quã Aaron: quia inſtruebat & redarguebat eum tanquam minorẽ, 1 vt de pœn. diſt. 3. inter hæc hircum.

1 Nã in hoc caſu dicitur quis minor alio. 2. q. 7. Paulus Petrũ. Archid.

b CONſtantinopolitanæ.] ¶Roma noua dicta eſt Conſtantinopolis: quia Conſtantinus illuc cum alijs Romanis iuit, & eã cõſtituit. vnde & Conſtantinopolis & Roma noua eſt dicta. 96. d. Conſtantinus.

DE Conſtãtinopolitana.] CASVS. Dicit Grego. in hoc ca. q̃ nullus debet dubitare Cõſtãtinop. eccleſiam eſſe Romæ ſubiectã: & tñ ſi quid boni hẽt ipſa, uel alia eccleſia, libenter ſumere ab ea paratus eſt: qa ſtultus, &c. Nam cũ Conſtant. epiſcopus cõfiteatur eam eſſe ſubiectam Romanæ eccle. nullus de hoc dubitare debet.

a ¶De

a ¶ De Conſtantinopolitana.] Immo ipſe Imperator eam fatetur ſubiectam Rom. eccleſ. vt in Auth. de eccl. ti. in princ. coll. 9.
ADDITIO. Et C. de ſum. Trin. l. inter claras. Lau.

Stultus unde dicatur.

b ¶ Stultus.] Stultus, ta, tum. dicitur quaſi extultus, ab extol-

e ¶ Subijci.] Ita demum ſi qua culpa. &c.
f ¶ Neſcio.] q. d. ex quo Conſtantinop. eps̃ fatet ſe eſſe ſubiectũ Ro. eccl. multo magis, & alij tenent fateri. Sic vſ. ꝙ confeſſio p̃lati nocet eccleſiæ, ut ext. de cano. mo. dilectus, & de ſent. & re iu. ſuborta. & de poſtul. p̃la. ad

Prælati confeſſio an noceat eccleſię.

¶ Apoſtolicæ ſedi Conſtantinopolitanam conſtat eſſe ſubiectam. C. IV.

Anſ. l. 2. c. 66.

DE Conſtantinopolitana [a] eccleſia qđ dicunt, quis eã dubitet ſedi Apoſtolicę eſſe ſubiectam? qđ & D. piiſſimus Imperator, & frater noſter Euſebius eiuſdẽ ciuitatis epiſcopus aſſidue profitentur? Tamen ſi quid boni, vel ipſa, vel altera eccleſia hẽt, ego & minores meos quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus ſum. Stultus [b] eſt. n. qui in eo ſe primum exiſtimat, vt bona, quæ viderit, diſcere contemnat. *Idem eidem epiſt. 64* Nã, ꝙ Primas Bizanzenus [d] ſedi Apoſtolicæ dicit ſe ſubijci, [e] ſi qua culpa in epiſcopis inuenitur, neſcio [f] quis † ei ſubiectus non ſit, cum vero culpa non exigit, omnes ſecundum rationem humilitatis [g] æquales ſumus.

† al. ei epiſcopus ſubiectus.

¶ Hoc caput ſumptum eſt ex duabus epiſtolis eidem Ioãni epiſcopo Syracuſano ſcriptis: ſed in epiſt. 63 ex qua accepta eſt prior pars agitur de Conſtantinopolitana eccleſia: in ſequenti vero 64 agitur de primate Byzãceno prouinciæ Africæ non autem Conſtãtinopolitano, quod videntur, & Gratianus, & Anſelmus, apud quem eodẽ modo legitur, voluiſſe, adducti fortaſſe ſummula illa, quæ propoſita eſt epiſtolæ Gregorij. Auctor quidem gloſſæ, quod Gratianum putauit ſenſiſſe, aperte expoſuit.

Item Gelaſius Papa I. ad Fauſtum magiſtrum legationis.

Iuo p. 5. c. 9.

¶ Conſtantinopolitanus epiſcopus auctoritate Romani Pontificis deponitur. Cap. V.

QVa traditione maiorum, Apoſtolicam ſedẽ in iudiciũ vocant? [h] An ſecũdæ ſedis Antiſtites, & tertię, cæteriq; bene ſibi cõſcij ſacerdotes depelli [i] debuerunt, & qui religionis extitit inimicus, [k] depelli nõ debuit? Viderint ergo, ſi alios habent canones, quibus ſuas ineptias exequãtur. Cæterũ iſti qui ſacri, [l] qui eccleſiaſtici, qui legitimi celebrãtur, ſedem Apoſtolicam ad iudiciũ vocare non poſſunt, & Cõſtãtinopolitanæ ciuitatis epiſcopus, quę vtiq; per canones inter ſedes nullũ nomẽ [m]

hæc Io. 1 ꝙ credo verum eſſe ſi de conſenſu ſui capituli facta eſt in iudicio, ut extra de iu. cauſam & de proc. c. 1. B.
g ¶ Humilitatis.] Hoc vult dicere, ꝙ oẽs eſſent ęquales, ſi oẽs velllẽt eſſe boni: ſed quia aliqui peccare volunt, neceſſe eſt quod aliqui ſint maiores qui puniãt peccata eorũ: culpa enim cã ſubiectionis eſt, nam nõ peccantes legi nõ ſubijciuntur, ut in Auth. de inceſt. nupt. §. ſi vero. coll. 2. 10. q. 2. duę sũt. Et aliter nõ poſſet conſiſtere genus humanum niſi quidam eſſent maiores, & alij minores, ſicut eſt in Angelis, vt 89. d. ad hoc.

1 De hoc teneas ut legĩ & not. extra lib. 6. de reſt. præſentiũ. q̃ eſt Inno. 4. & no. de ele. du dũ. a. Arch.

Culpa eſt ſubiectionis cauſa.

QVa traditione.] CASVS. Acacius Conſtantinopo. patriarcha cum eſſet ĩ hæreſi excommunicauit Alexandrinũ, & Antiochenũ patriarchas, & eos a ſuis ſedibus fecit expelli, quia ſibi non fauebant in ſuo errore, quare Gelaſius Papa in illa ſynodo congregata excommunicauit Acaciũ, & Conſtantinopolitanos ei fauentes, q incideraut in hæreſim iam damnatã. Acacius vero Cõſtãtinopolitan⁹ eps̃ & cõplices conquerentes dicebant, Papam non debuiſſe eos excõmunicaſſe niſi in ſynodo congregata, & ſic uolebant cogere Papam congregare concilium, vt de ſuo facto iterum cognoſceretur in ſynodo, & hoc intendebant probare auctoritate quorundam canonum, quos fallaciter inducebant. Sed Gelaſ. contra eos dicit, ꝙ iuſtiſſime ſunt damnati, cum illi iniuſte condemnauerunt Alexandrinum, & Antiochenum patriarchas: nec auctoritates quas allegant, eos defendere poſſunt. 2
g ¶ Capitula quæ ſequuntur cum §. plana ſunt vſq; ad finem diſt.
h ¶ Vocant.] Ad concilium faciendum. 3
i ¶ Depelli.] Ab Acacio Conſtantinop. patriarcha.
k ¶ Inimicus.] Acacius.
l ¶ Qui ſacri.] Ironicè dicit.
m ¶ Nullum nomen.] Quia tempore Gelaſij Cõſtantinopolitana eccleſia nõ habuit ſecundum locum adhuc, vel nullum vocat propter hæreſim ibi ſtatutam.

2 De hac materia loquĩ 24. q. 2. cum quibus.
3 Scilicet ꝓpter damnationem alicuius, quaſi Papa non poſſit ſine concilio aliquem dãnare, ꝙ falſũ eſt Hug.

extolle, lis, quia ſe extollit, vel dicitur ſtultus, quaſi ſtatim vltus, ab vlciſcor, eris, quia ſtultus ſtatim vltionem expetit nec deliberat. Vel dic, ꝙ proprie ſtultus eſt qui per ſtuporem non mouetur iniuria: ſęuitiam enim perfert, nec vltus eſt, nec vllo ignominiæ mouetur dolore, quia ſtultus eſt hebetior corde, vnde quidam ait. Ego me eſſe ſtultum exiſtimo, fatuum eſſe non opinor, i. obtuſis quidem ſenſibus, non tamen nullis ſecundum Pap. & Hug.
c ¶ Diſcere.] Arg. eſt hic contra ſeniores, qui erubeſcũt diſcere a iuuenib. ſic 38. d. nullus, & 24. q. 3. ſi habes. & 84. d. peruenit. Item habes hic, ꝙ maiores tenẽtur ſequi exempla minorum ſi bona ſunt. 1. q. 1. ſi fuerit, & eneque in homine. & 19. d. ſecundum.
d ¶ Bizanzenus.] id eſt, Conſtantinopolitanus primo enim Conſtantinopolis dicta fuit Bizantium.

Senes nõ debent erubeſcere a iuuenib. diſcere.

a Reuo-

accepit: in communionem recidens perfidorum, non debuit ſubmoueri?

Item ex 6 ſynodo ſub Iuſtiniano congregata, c 36.

¶ Conſtantinopolitana eccleſia ſecundum a Romana obtinet locum. Cap. VI.

RInouantes α ſancti Cōſtantinopolitani decreta cōcilij, petimus †, vt Conſtantinopolitana ſedes ſimilia ᵃ priuilegia, q̄ ſuperior β Roma hēt, accipiat, nec nō γ in eccleſiaſticis rebus magnificeť vt illa: ſed hæc ſecūda poſt illam exiſtens, prius quàm ᵇ Alexandrina ſedes numereť, deinde Antiochena, & poſt eā Hieroſolymitana.

† ὁρίζομεν, *ideſt, ſtatuimus.*

α ¶ Renouantes.] *Hic agitur de quinto illo canone primæ ſynodi Conſtantinopolitanæ de quo ſupra ead. c. Cōſtantinopolitana dictum fuit. Et quod attinet ad omnes hos canones, qui ſextæ ſynodo tribuuntur, videnda eſt notatio ad c. ſextam ſup. 16. d.*

β ¶ Superior.] *Ita habeť ĩ aliquot vetuſtis exēplarib⁹: nā ĩ vulgatis erat,* ĩferior, *Græce eſt* τῆ πρεσβυτέρας ῥώμης, *ideſt*, antiquoris, vel ſenioris Romæ, *vt inf. c. proximo. Oĩno aūt caput hoc lōge breuius eſt in hac verſione, quā in Græco exēplari, uno tātū loco copioſius, qđ Antiochenā numerat ſedē, cuius in Græco uulgato nulla mentio.*

γ ¶ Nec non.] *Sic emandatum eſt ex aliquot manuſcriptis, & Græco, antea enim legebatur,* non tamen.

Hinc datur intelligi, quod Alexādrina eccleſia de ſecunda facta ſit tertia & Antiochena de tertia ſit quarta, niſi forte quis duas contendat eſſe ſecundas, ut Conſtantinopolitanam, & Alexandrinam parem ſuæ dignitatis uelit locum obtinere.

Vnde in 8 ſynodo habita ſub Hadriano Papa II. cā. 21.

¶ Quæ Patriarchalium ſedium, primum, vel deinceps teneant locum. Cap. VII.

DIffinimus neminē prorſus mundi potentū, quēquā eorū, qui Patriarchalibus præſunt ſedibus, inhonorare, aut mouere a ꝓprio throno tentare: ſed oĩ reuerentia, & honore dignos iudicare, præcipue quidē ſanctiſſimum Papam ſenioris Romæ, deinceps autem Conſtantinopoleos Patriarchā, deinde vero Alexādriæ, ac Antiochiæ, ac Hieroſolymorū. ᶜ

Deuſdedit p. 3. Anſ. l. 2. c. 72.

DISTINCTIO XXIII.

BReuiter ᵈ *quæ inter Eccleſiaſtica officia ſit differentia, monſtrauimus. Nunc a ſum-*

a RInouantes.] ¶ Similia.] Simile priuilegiū habet in quibuſdam, quia ad ipſum appellatur medijs prætermiſſis, vt 11. q. 1. ſi clericus. Et quia deponit epiſcopum, vt videtur, 3. q. 5. quia ſuſpecti. Et Imperator dicit, ꝙ idem iuris hēt in ſuis ſubditis, qđ Papa in ſuis vt in Auth. de eccle. tit. §. 1. coll. 9. Similiter Alexandrina eccleſia forte in prædictis ſimile hēt priuilegiū Romanę, vt 65. d. quoniam, &c. mos antiquus.

Appellatio pōt ad Papā omiſſo medio interponi.

Iure ſuo multis modis qs priuatur.

b ¶ Priuſquam.] Sic ergo aliqua eccleſia priuatur iure ſuo ſine culpa ſua, & hoc fit quandoque propter fauorē qñq; ꝓpter odium. Propter fauorem multipliciter, vno modo vt hic alio modo fauore ſacerdotij, vt 54. diſt. frequēs. Et alio modo propter vim cōſecrationis, vt 14. q. 6. cōperimus. Quandoque propter fauorē religionis, vt extra de eccl. ędi. ad audientiā 2. Qñque pp ſcādalum, vt extra de cler. ægr. tua. Qñque pp defectū ſacramenti, vt 34. d. ſi cuius. Itē pp odiū alterius, vt 70. diſt. neminē, 16. q. 7. decernimus. Propter paupertatē, 10. q. 3. c. vnio. Itē pp ordines, vt d. 54. frequēs. Alias regulare eſt, ꝙ nemo ſine culpa ſua priuādus ē iure ſuo, vt 16. q. 7. inuētum & 56. d. ſatis peruerſum. 1 Hic pōt habere locum diſtinctio, ꝙ qñque perdit priuilegiū pp fauorē, vt hic: qñque ꝓpter enorme damnū, vt extra de deci. ſuggeſtum. qñque pp abuſum 11. q. 3. priuilegiū. qñque pp delictū. 25. q. 2. ita nos qñque pp negligētiā, ff. de nūdinis. l. 1. qñque pp ꝯtrium factū. extra de priuil. ſi đ terra. & c. accedētibus. Et no. ꝙ licet quis ſine culpa perdat priuilegium, nūquam tñ ſine cauſa. extra, vt lite non conteſt. quoniam frequenter, §. porro. vnde verſus.

Paupertas, odium, vitium, fauor, ſcelus, & ordo,
Perſonas ſpoliant, & loca iure ſuo.

1 De hoc ēt not. ext. de priuil. antiqua.

c DIffinimus.] Ac Hieroſolymorum.] Sunt & alij patriarchæ, vt Bituricen. Aquileien. vt 9. q. 3. cōqueſtus, & c. nunc vero. inf. 32. d. erubeſcant.

2 Scilicet q patriarchalibus ſedibus preſident, vt Piſanus, Bituricenſis, Gradēſis. nā plures debēt eſſe qui in capite cuiuſque prouinciæ, c. 1. 99. d. 2. c. 1. ſm H.

BReuiter.] Hæc diſtin. diuiditur in ſex partes, in quarum prima ponit quid iuris ſit de electione Romani Pontificis. Secunda ibi.] Epiſcopi vero.] Tertia ibi, [His, igitur.] Quarta ibi, Dalmaticis,] Quinta ibi,] Quæritur.] Sexta ibi.] Subdiaconus

CASVS. Supra oſtenſum eſt, quæ differentia ſit inter eccleſiaſtica officia, & miniſtros eccleſiæ in illo c. cleros. In hac vero 23. d. oſtenditur qualiter quiſque debet ordinari a ſummo vſque ad vltimum gradum.

d ¶ Breuiter.] In hac diſt. 23. oſtēditur qualiter ſinguli ordines

ordines ſunt conferendi. Et primo oſtendit qualiter debet Papa eligi, & ordinari. 1 Secundo qualiter ordinandus in epiſcopum debeat examinari. 2 Tertio qualiter epiſcopus, & alij inferiores ſint ordinandi. 3 Quarto anneſtit de habitu clericorum, & quod moniales non debent

ſiæ, ordinandi Rom. eccl. ſi inthronizari non poteſt. In tertia parte, quæ incipit ibi, [Quod ſi quis contra hoc.] maledicitur ei qui contra hoc decretum fuerit ordinatus cum ſuis fautoribus, pœna depoſitionis adiuncta, & benedicitur omnibus obſeruatoribus. Et no. quòd ab illo verbo, [Nouit beatitudo,] vſque in finem. ſunt verba Nicolai.

¶ Caſus. §. ſeq. per ſe patet.

1 Inf. eo. c. 1. inf. eo. c. 2. inf. eo. c. 3. & c. ſe. anneſtit. & quid iuris ſit, ſi aliqua orta fuerit contradictio in cõſecratione epiſcopi. & de profeſſione obedientiæ, quam debẽt inferiores facere ſuis p̃latis. inf. eo. c. illud. & c. ſeq. Ioan. de Fan.

mo incipientes, & vſque ad vltimum gradum deſcendentes, qualiter quiſque eorum debeat ordinari, ſanctorum auctoritatibus oſtendamus.

Vnde Nicolaus Papa ij. in concil. Lateranenſi.

¶ Decretum Nicolai Papæ de electione ſummi Pontificis. Cap. I.

Pann. l. 3. c. 1.

IN nomine [a] Domini noſtri & Saluatoris Ieſu Chriſti. Anno ab Incarnatione eiuſdẽ MLIX. menſe Aprili, indictione [b] xij. ꝓpoſitis ſacroſanctis Euangelijs p̃ſidente quoque reuerendiſſimo, † ac beatiſſimo Nicolao Apoſtolico Papa in baſilica Lateranenſis Patriarchij, [c] quæ cognominatur Conſtantiniana, conſidentib. etiam reuerendiſſimis epiſcopis, abbatibus, presbyteris, diaconis, idem venerabilis Põtifex auctoritate Apoſtolica decernens de electione ſummi Pontificis, inquit. ¶ Nouit beatitudo veſtra dilectiſſimi fratres, & coepiſcopi, inferiora quoque membra Chriſti non latuit, defuncto piæ memoriæ Domino Stephano prædeceſſore noſtro, hæc Apoſtolica ſedes, cui auctore Deo, deſeruio, quot aduerſa, pertulerit, quod denique per ſimoniacæ hæreſis trapezitas [d] repetitis malleis, crebriſque tunſionibus ſubiacuerit, adeo, [e] vt colũna Dei viuẽtis iam iã pene videretur concuſſa mutare, & ſagena ſummi piſcatoris procellis intumeſcentibus cogeretur in naufragio profundo ſubmergi. Vnde, ſi placet fraternitati veſtræ, debemus, auxiliante Deo, futuris caſibus [f] prudẽter occurrere, & eccleſiaſtico ſtatui, ne recidiua † (qđ abſit) mala præualeant, præcauere. Quapropter inſtructi prædeceſſorum noſtrorum, aliorumque ſanctorum Patrum auctoritate, decernimus, atque ſtatuimus, vt obeunte huius Romanæ vniuerſalis eccleſiæ Pontifice, in primis Cardinales epiſcopi diligentiſſime ſimul de electione tractantes, [g] mox Chriſti † clericos Cardinales adhibeant: ſicque reliquus clerus, & populus ad conſenſum nouæ electionis accedat, nimirum præcauentes, ne venalitatis morbus aliqua occaſione ſubrepat. Et ideo religioſiſſimi [h] viri præduces [i] ſint in promouenda Pontificis electione, reliqui autem ſequaces. Certus vero, atque

† al. reuerentiſſimo.

† al. redidiua.

† al. epiſcopi.

a ¶ In noĩe.] Hæc ſunt verba Notarij vſque ibi, [Nouit beatitudo.]

ADDITIO. Sic 8. q. 3. Artaldꝰ. 16. q. 1. hinc eſt etiam, & 1. q. 7. conuenientibus argum.

b ¶ Indictione.] Indictio dicĩ ſpatiũ trium luſtrorum.

c ¶ Patriarchij.] In quo Papa reſidet.

d ¶ Trapezitas.] .i. campſores.

e ¶ Adeo.] Hic tangitur latenter quod legitur ĩ chronicis, ꝙ Benedictus x. qui ſucceſſit Stephano, eiectus eſt de põtificatu. & factus eſt Papa Ioannes Sabinẽ. epiſcopus pro pecunia, 4 cui impoſitũ eſt nomẽ Syluester. ꝙ iſte etiã deiectus ẽ; & deinde reparatus, & reſtitutus eſt Benedictus, & iterũ eiectus eſt Benedictus. & datus papa tꝰ, Ioãni archiepreſbytero añ portã Latinã, cui impoſitũ eſt nomẽ Gregoriꝰ. & hic ab Henrico Imperatore eſt depoſitus. & vltra mõtes translatus eſt. hoc totum uno anno factum eſt, & propter hoc datum fuit priuilegiũ Henrico de quo hic fit mentio.

Multiplex Papæ mutatio.

4 Nunquid iſte ſic electus, poſſet accuſari de ſimonia? argu. ꝙ ſic 79. d. 11. ſi quis pecunia. vbi de hoc. infra ead. diſt. c. 3.

f ¶ Futuris caſib.] No. ad cautelam futurorum aliquid ſtatui, vt 63. diſt. cum Hadrianus, & 1. q. 7. conuenientibus. ff. loc. ſi quis domum. §. 2. arg. cõtra. quia non imputatur alicui ſi nõ damnauit eccleſia, vt extra, vt eccleſ. bene, vt noſtrum ff. ad leg. Aquil. l. ſi putator.

debent contingere ſacra vaſa.

IN nomine Domini.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte ponũtur verba notarij. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Nouit beatitudo.] dicit Nicolaus, ꝙ mortuo Stephano Papa, eccleſia multas paſſa fuit tribulationes & iniurias: & ideo volẽs futuris caſibus ꝓuidere, ſtatuit, vt quoties mortuo Papa electio de ſucceſſore eius imminet facienda, conuenire debeant Cardinales, & vocare qui vocandi ſunt, qui debent eligere vnum de ſeipſis, ſi ibi idoneus inueniatur: alioquin de alia eccleſia eligatur, & conſecrabitur a Cardinalibus, ſicut archiepiſcopi cum epiſcopis ſuis conſecrant, & confirmant epiſcopos, & hæc electio fiat in ciuitate Romana, vel alibi in neceſſitate, & ex ſola electione habeat poteſtatẽ diſponendi de rebus eccle-

g ¶ Tractantes.] 5 Videtur, ꝙ electionem ſemper debet præcedere tractatus; alioquin electio nulla eſt, ſicut alienationem debet præcedere tractatus. vt 12. q. 2. ſine. Io. quòd hodie expreſſum eſt extra de electi. in Geneſi. & c. quia propter B. 6

h ¶ Religioſiſſimi.] ideſt, epiſcopi Cardinales.

i ¶ Præduces.] inf. diſtinct. 89. c. 1. contra. Sed hic dixit præduces, non reſpectu Cardinalium, ſed aliorum clericorum. Vel religioſos appellat hic epiſcopos Cardinales.

5 Electionẽ tractatus p̃cedere dẽt.

6 Et not. ꝙ hinc ẽt colligit, ꝙ clerici prius deberent in aliquem cõſentire, & poſtea alijs religioſis viris, uel laicis renunciare Lau.

legitimus [a] hic electionis ordo perpenditur: ſi perfectis diuerſorum Patrũ regulis,ſiue geſtis, etiã illa beati Leonis prædeceſſoris noſtri ſententia recolatur: [Nulla [b], inquit, ratio ſinit, vt inter epiſcopos habeantur qui nec a clericis ſunt electi,nec a plebibus expetiti, nec a comprouincialibus epiſcopis cum Metropolitani iudicio conſecrati.] Quia vero ſedes Apoſtolica cunctis in orbe terrarum præfertur eccleſijs; atque ideo ſuper ſe Metropolitanum habere non poteſt: Cardinales epiſcopi proculdubio Metropolitani vice fungũtur [c], qui videlicet electum epiſcopum ad Apoſtolici culminis apicem proueहant. Eligatur aũt de ipſius eccleſiæ gremio [d], ſi reperitur idoneus,vel ſi de ipſa non inuenitur,ex alia aſſumatur:ſaluo debito honore,& reuerentia dilecti filii noſtri Henrici, qui in præſentiarum Rex habetur,& futurus Imperator Deo concedente: ſperatur; ſicut iam ſibi conceſſimus,& ſucceſſoribus illius, qui ab hac Apoſtolica ſede pſonaliter hoc [e] ius impetrauerint.Quòd ſi prauorum,atque iniquorum hominum ita peruerſitas inualuerit,vt pura,ſincera, atque gratuita fieri in vrbe [f] non poſſit electio; Cardinales epiſcopi cum religioſis clericis,catholiciſq; laicis, licet [g] paucis,ius poteſtatis obtineant, eligere Apoſtolicæ ſedis Pontificem, vbi cõgruere viderint. Plane poſtquã electio fuerit facta, ſi bellica tempeſtas, vel qualiſcũq; hominum conatus malignitatis ſtudio reſtiterit,vt is qui electus eſt,in Apoſtolica ſede iuxta cõſuetudinem inthronizari non valeat: electus tamen,ſicut verus Papa obtineat auctoritatem regendi Romanam eccleſiam,& diſponẽdi [h] omnes facultates illius: quod beatum Gregorium ante ſuam conſecrationẽ feciſſe cognouimus. Quod , ſi quis contra hoc noſtrum decretum ſynodali ſententia promulgatum, per ſeditionẽ,vel præſumptionẽ, aut quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus,ſeu inthronizatus fuerit,auctoritate diuina, & ſanctorum Apoſtolorũ Petri & Pauli, perpetuo anathemate cũ ſuis auctoribus, fautoribus, & ſequacib. à liminib. ſanctæ Dei eccleſiæ ſeparatus abijciatur,ſicut Antichriſtus iuaſor, & deſtructor toti⁹ Chriſtianitatis: nec aliqua † ſup hoc ei audientia [i] reſeruetur:ſed ab omni eccleſiaſtico gradu, i quocũq; fuerat prius,ſine retractatione deponatur; cui q̄ſquis adhæſerit, vel qualemcũque tanquam Põtifici reuerentiã exhibuerit, aut in aliquo eum defendere præſumpſerit,pari ſentẽtia † ſit mãcipatus.Quiſquis autẽ huius noſtrę † decretalis ſentẽtię

inf.diſt.62. nulla ratio.

† al aliquando.

† al.ſenten.

† al.noſtri.

Conſecrans eſt inferior conſecrato. Papa an poſſit eſſe quis nõ idoneus.

a ¶ Legitimus.] ideſt,canonicus.

b ¶ Nulla.] diſt.62.c.1.

c ¶ Funguntur.] Non tamen ideo ſunt maiores Papa, quia conſecrant eum,quia ſuffraganci cõſecrant Metropolitanum,non tamen ideo ſunt maiores,vt 66.diſ.c.1.

d ¶ Gremio.] Ergo aliq̄s in Romana eccleſ. põt eſſe nõ idoneus ad papatũ , & ſic eſt cõtra. 21.diſ. quãuis.in fi.vbi dr̃, ꝙ ibi non eſt macula, nec ruga,ſed bene põt eſſe, & oẽs ſunt ſancti, non tamẽ omnes ſunt idonei ad papatum,vel q̄a ſunt corpore vitiati, vl' aliud habẽt impedimentum.Itẽ habes hic,ꝙ ſemper de clericis ipſius eccleſiæ,eligendus eſt p̄latus, ſi ibi eſt idoneus, vt 61.diſt.nullus.& c.obitũ & 63. diſt. Metropolitano.idẽ in abbate,vt 18. q. 2. quã ſit, 1 & tũc ſufficit,quòd ſit bon⁹, 2 ſed ſi de altera eccleſia eligitur, requirit̃ quod ſit optim⁹ , vt dicũt qdã , & eſt argu.ad hoc.ff. de tutori.& curatori. diuus. De hac materia plene i uenies. 8. q.1.licet Io.& tñ tali iuri poteſt renũciari. vnde ſi maior pars capituli eligit de alia eccleſia , valebit electio, ext. de elect.cũ nobis olim. & cap. cũ inter canonicos , & capit.in cauſis .licet Ioan. dixerit cõtra: & ſufficit etiã tũc, quòd ſit bonus, vt i prædi. decreta. cum nobis B.

Eligẽdus an debeat eſſe de gremio eccleſiæ.

1 Et c. Abbatem.22. Arc. 2 Ad hoc extra de ele.cũ nobis olim. immo ſufficit ne malus exiſtat,vt 16. q.fin.monaſterium.

e ¶ Perſonal'r hoc.] Ex his verbis apparet pſonale priuilegium hoc fuiſſe: & ideo ad alios nõ ꝓrogari.ff.de cẽſi.ſtatẽ. & 7.q.1.petiſti. & 16.q.j.hinc etiã.

f ¶ Fieri in vrbe.] Sẽper eñ ibi facienda eſt ordinatio , & examinatio, clericorũ,vt 24.diſt.qñ, & ſi alibi fit electio, q̄ in loco ad hoc determinato, electio eſt nulla,vt ext. de elect.venerabilem niſi ſubſit cauſa,vt hic dicitur,& 65. diſt.quanto.& extra de elect.bonæ memoriæ.

Electio quæ fit in loco nõ determinato nulla eſt.

ADDITIO. Nã duæ partes Cardinalium ſemper debẽt adeſſe.ext.de elec. licet niſi ſint valde remoti.Io.de Fã.

g ¶ Laicis licet.] Hoc tantum ad laicos refertur.

h ¶ Et diſponendi. In alijs prælatis ſecus eſt . nam illi ante confirmationem, 3 nõ habent ius adminiſtrãdi, vt extra de elec.noſti. niſi ſint archiepiſcopi transmontani:extra de ele.ꝙ ſicut. Vel niſi ſint exẽpti,q̄ ſi transmontani ſunt. ſtatim poſſunt adminiſtrare, vt extra de elect. nihil ſed certe videtur, ꝙ in omnibus idem iuris eſt, vt ſi electus non poſſet intrare poſſeſſionem rei ad quam eſt electus,nihilominus pro poſſeſſore eſt habẽdus,vt 92.diſt.ſi quis epiſcopus & extra de reſt.ſpol.ſæpe.ſed illa.cap.loquũtur quando impeditur per aduerſarium: ſecus poſſet dici quando impedimentum eſt in ſeipſo:puta quia nondum eſt conſecratus, ext.de do.& contu.contingit.

Electus ante confirmationem nõ adminiſtrat.

3 Subaudiũt quidam , & inſtallationem, Alij dicunt ſolã cõfirmationem ſufficere : & hoc verius. De hoc not. Inno. ext.de cau.poſ.cum ſup .in gl.2. ibi uideas.

i ¶ Audientia.] Hic habes caſum ubi alicui denegatur audientia,ſcilicet in caſu intruſionis:& 3.q.1.§. patet. Item

Audiẽtia eſt multiplicitur denegan da.

Item & in caſu ſchiſmatis,vt 23.q.5.non vos.Item cum quis recipit eccleſiam de manu laici,ut 16. q. 7. ſi quis deinceps. Item cum quis excõicat ſuum maiorem, vt 21.diſt.intantum. unde vr ꝙ ſpoliatus pro aliquo iſtorum caſuũ non poſſit petere reſtitutionẽ,ex quo ei denegatur

maledictorum duo ſunt genera.24.q.3.cum ſancti. EPISCOPI VERO. Hæc eſt ſecunda pars diſtin. in qua ponit quæ ſunt quærenda in epiſcopo tempore conſecrationis.Ioan.de Fan.

Caſus huius §. per ſe patet.

temerator extiterit,& Romanam eccleſiam ſua præſumptione confundere, & conturbare contra hoc ſtatutũ tẽtauerit, perpetuo anathemate; atque excõmunicatione damnetur;& cum impijs; qui non reſurgent in iudicio, reputetur;omnipotentis iram cõtra ſe ſentiat,& ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli quorum eccleſiam præſumit confundere)in hac vita,& in futura furorem [a] ſentia:fiat habitatio eius deſerta, & in tabernaculis eius nõ ſit q̃ inhabitet:fiãt filij eius orphani,& vxor eius vidua: commotus amoueatur ipſe, & filij eius, & mendicent, & eijciant de habitationib.ſuis:ſcrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam eius,& diripiant alieni labores eius:orbis terrarum pugnet cõtra eum,& cuncta elemẽta [b] ſint ei cõtraria,& omnium ſanctorum quieſcẽtium merita illum confundant[c]:& in hac vita ſuper eum apertam vindictam oſtendãt.[d] Obſeruatores autem huius noſtri decreti omnipotentis Dei gratia protegat,& auctoritas beatorum apoſtolorum Petri & Pauli ab omnium peccatorum vinculis abſoluat.

Pſal. 1.
Pſal. 61.
Pſal. 108.
Sap. 5.

¶ *Huius decreti integrum exemplum eſt in vetuſtiſſimo libro Abbatiæ monaſterij Farfenſis literis Longobardicis ante annos pene quingentos ſcripto,& alibi.*

2 *Epiſcopi vero,& cæteri ordines infra cõſtituti,qualiter ordinari debeant, ex auctoritate Carthaginenſis cõcilij quarti,c. 1. cui interfuit Auguſtinus tẽpore Honorij Auguſti oſtendamus ab eorum examinatione incipientes.*

¶Quomodo ſit examinandus,qui in epiſcopum eligitur. Cap. II.

Ordo Romanus pag.95. Burch.l.1.c.8. Iuo par.5.c.62. Polyc.l.2.tit.9.

QVi epiſcopus ordinandus [e] eſt,antea examinetur, [f] ſi natura ſit prudens,ſi docibilis, [g] ſi moribus temperatus,[h] ſi vita [i] caſtus,ſi ſobrius, ſi ſp ſuis negotij cauens,[k] ſi humilis, ſi affabilis,ſi miſericors,ſi literatus, ſi in lege Domini inſtructus,ſi in ſcripturarũ ſenſibus cautus, ſi in dogmatibus eccleſiaſticis exercitatus; & ante omnia,ſi fidei documẽta [l] uerbis ſimplicibus [m] aſſerat. [n] ideſt,patrem,& filium,& ſpiritum ſanctum vnũ Deũ eſſe confirmans totamque Trinitatis deitatem coeſſentialẽ, & cõſubſtantialem,& coæternalem,& coomnipotẽtem prædicans; ſi ſingulas † quaſque in Trinitate perſonas plenum Deum, & totas tres perſonas vnum Deum; ſi

1 Ad idem 7. q. 1. præſentium. 64. diſtin. quorundã. Archidia.

† *al. ſingulam quamque perſonam.*

QVi epiſcopus.] CASVS. In hoc c. oſtendi quot & quæ ab electo in epiſcopum & cõfirmando ſint q̃renda tpe conſecrationis: quibus ſi inueniatur inſtructus, ab omnibus epiſcopis conſecretur præſente archiepiſcopo, uel auctoritatẽ præſtante. e¶ Ordinandus.] Id eſt cõſecrãdus: quia tunc eſt ſcrutinium faciendum.

Conſecrandus an ſit ante examinandus.

f ¶ Examinet.] Iſta examinatio non eſt facienda, niſi circa ignotos. 47. diſt. de Petro.& 94.diſt. ual de. & hoc uerum eſt de ſcrutinio electionis:niſi forte sũmatim etiam circa notum quęreret de modo eligendi,& de ijs quæ habes extra de elect.cum in cunctis Scrutinium autem quod fit in conſecrando, illud nunquam eſt omittendum. etiam circa notum,vt hic. & 65. d. c.1.2.& 3.& 85. diſ. c. 1. immo repellit. & ſi in vno deficiat. 38.diſt.quæ ipſis.

3 Arg. ad hoc inf.diſt. prox. nullus vbi de hoc.

g ¶ Si docibilis.]Melius diceretur, docilis ꝗa homo eſt docilis & doctrinalis liber docibilis: quãdoque tamen ponitur vnũ proalio, ut hic: & Ioan.In Euãg. Et erunt omnes docibiles Dei debet autem rationẽ reddere omni poſcenti 36.diſ. c. qui eccleſi.§.ecce.

Docilis & docibilis diſferunt.

h ¶ Temperatus.] infra.11.q.3. illa præpoſitorum.

i ¶ Vita.]infra. diſt. 53.legem.

2 Idem no. Inno. extra de conceſ. præben.cum noſtris. in gl.pen.iuxta finem, & facit qđ not. 3.q.7.§.uerũ in gl. ecc. in fin. Arch.

gatur audientia. Ar.contra extra de reſt. ſpol. in literis. Ioan.Sol. quilibet ſpoliatus reſtitui dẽt, niſi ſpoliatus ſit à iudice iuſta de cã. vt extra de reſcrip. dilectus, 1 & niſi in caſib.exceptis.vt extra de reſti. ſpol. literas, &c. ex tranſmiſſa.3.q.1.in ſumma. nec excommunicatus directe poterit reſtitutionem petere, 2 ut extra de except. cum inter 3.q.1.in ſumma.ubi de hoc.Ber.

a ¶ Furorem.]Id eſt, vindictam.

b ¶ Elementa.]Id eſt,ſiue ſit in terra,ſiue in aqua. puniatur.

c ¶ Confundant.]Ideſt,à confuſione non liberentur.

d ¶ Oſtendant.] Nec peccauit iſte maledicendo: quia

K ¶ Cauens.] Nã propter ſimplicitatẽ repellitur quis vt 30.diſt.Petrus.ſed iam promotus non deponitur:ſed ei coadiutor datur.7.q.1.quia frater noſter.

l ¶ Fidei documenta.]Id eſt,fidem.

m ¶ Simplicib.]Id eſt,apertis non implicitis, extra de ſum.trin.firmiter.& ſup.diſt.4.erit autem.non inuiſta tis 4.infr.diſt.36.illiteratos.melius 37.diſ.relatum.arg. ad teſtes repellendos.arg.4.q.3.ſi teſtes.§.item in teſtibus arg.contra inſtrumenta.

n ¶ Aſſerat.]Profiteri debet ꝙ obſeruabit patrum regulas in Authen. quomodo oporteat epiſcopos. §. ad nos ergo.circa prin.coll.1.

4 Vñ Apoſtolus ad Timo. profanas uocũ nouitates deuitia Io. de Fan.

a ¶ Non per conditionem.] Ideſt, per creationem, 1 vul.n.dicere ꝙ non eſt creatus malus, vt quidam dĩt, ſed ex libero arbitrio factus eſt malus, immo adhuc habet liberum arbitriũ, ſed illud eſt ad malum tãtum: alioquin, ſi non haberet liberum arbitriũ, non demeretur 23.q.3.vaſis irę. immo quotidie fit* peior: ſimiliter angelus habet liberum arbitriũ, ſed illud eſt tñ ad bonũ, & ꝑ id quotidie meretur, & ſic melior. Homo habet liberũ arbitrium æque ad bonũ & ad malũ, ut 23.q.4. Nabuchodonoſor.

e ¶ Non ſpectaculis.] ubi turpes ludi exercentur, ut infra de conſecr. diſtin.1. non oportet, & 34. diſtinct. preſbyteri. ſtaret Io. de Fant. & P. & hæc ſint loco caſus.

f ¶ Pudica.] Id eſt continentia quo ad ſermones laſciuos

incarnationẽ diuinam non in patre, neque in ſpiritu ſancto factam, ſed in filio tãtum credat vt qui erat in diuinitate Dei patris filius ipſe fieret ĩ homine hominis matris filius, Deus verus ex patre, homo uerus ex matre, carnẽ ex matris viſceribus habens, & animam humanã rationalem, ſimulque in eo veritas vtriuſque naturę. idem Deus & homo vna ꝑſona, vnus filius vnus Chriſtus, vnus Dominus creator omniũ, quæ ſunt, & auctor, Dominus, & rector cum patre, & ſpirituſancto omnium creaturarum ꝗ paſſus ſit vera carnis paſſione; mortuus vera corporis ſui morte, reſurexerit vera carnis ſuę reſurrectione,† & vera animę reſumptione; ĩ qua veniet iudicare viuos, & mortuos. Quęrẽdum etiam ab eo, ſi noui & veteris teſtamenti, ideſt legis, & Prophetarum, & Apoſtolorum vnũ eundemque credat auctorem, & Deum: ſi diabolus nõ ꝑ conditionẽ,[a] ſed per arbitrium factus ſit malus. Quęrendum etiam ab eo ſi credat huius, quam geſtamus, & non alterius carnis reſurrectionem; ſi credat iudiciũ futurũ, & recepturos ſingulos pro his, quę in carne geſſerũt, vel pœnas, vel pręmia†; ſi nuptias non prohibeat†; ſi ſecũda matrimonia nõ damnet, ſi carniũ perceptionem nõ culpet; ſi pœnitẽtibus reconciliatis communicet, ſi in baptiſmate omnia peccata, id eſt tam illud originale cõtractũ, quàm illa, quę volũtarie admiſſa ſunt, dimittãtur:[b] ſi extra eccleſiã [c] catholicam nullus ſaluetur. Cum in his omnibus examinatus, fuerit inuẽtus plenè ĩſtructus, tũc cũ cõſenſu clericorum, & laicorum, [d] & cõuentu totius ꝓuincię epiſcoporũ, maximeque metropolitani vel auctoritate, vel pręſentia, ordinetur epiſcopus. Suſcepto in nomine Chriſti epiſcopatu. non ſuę delectationi, nec ſuis motibus, ſed his Patrum definitionibus acquieſcat.α

¶ Caput hoc integrum extat in ordine Romano, additis ad initium his vocibus, Statuta eccleſiaſtica, *cui ſimilem titulum toti Carthaginenſi quarto concilio eſſe præpoſitum in aliquot vetuſtis codicibus teſtantur illi, qui tomos conciliorum ediderunt.*

α ¶ Acquieſcat.] *poſt hoc verbum tam in concilio, q̃ in ordine ſequitur.* In cuius ordinatione etiã ætas reqratur, quã ſancti Patres in ꝑeligendis epiſcopis cõſtituerunt.

Item Iſidorus de eccleſiaſticis officijs, lib.2.c.2.

¶ Qualis eſſe debeat clericorum conuerſatio.

Cap. III.

3 HIs igitur lege Patrum cauetur, vt à vulgari vita ſeclusi à mundi voluptatibus ſeſe abſtineant; nõ ſpectaculis,[e] nõ pompis interſint; cõuiuia publica fugiãt priuata non tantũm pudica, [f] ſed & ſobria colant; vſuris nequaquã incumbant, neque turpium occupationes lucrorum, fraudiſque cuiuſquam ſtudium appetãt; amo-

1 Sub. non neceſſitatẽ.

* *Nec diabolus ſit peior, nec Angelus melior: neque eorum meritũ vel demeritũ augetur niſi quo ad pænã, vel præmium accidentale: Vide Beatum Th.4. diſt. 50. ar.1. q. 6. & 3. pa. q. 62. ar. tit. 9.*

* *Per ſacramentum ex attrito quis fit cõtritus, ĩõ dimittuntur peccata non tantũ oſtẽduntur dimiſſa. Vide B. Tho.4. diſtin. 4. q. 2. art. 1. q. 1. ad primũ, & diſt. 6. q. 1. ar. 3. q. 4. ad quintũ & 1. par. q. 69. ar. 4. ad ſecundum:*

2 Sed remanet iniqtas ipſa, i. fomes peccati de pæn. diſ.4. c. ille Rex. & videas quod legit. & not. de con. diſt. 4. c.2. & cap. non ex quo. Arch.

Electioni poſſunt laici contra dicere.

b ¶ Dimittantur.] Id eſt * dimiſſa oſtẽdãtur nã per contritionẽ dimittuntur adulto peccata: non per baptiſmum, 2, aut.n. adultus accedit ad baptiſmum cum charitate, aut non: ſi cũ charitate, iam nullum in eo eſt peccatũ. ut legitur de Cẽturione, ut 26. diſt. deinde. & de. cõſec. diſt.4. non dubito, ſi ſine charitate nullũ peccatũ ei dimittitur de cõſec. diſt.4. oſtẽditur. Dimittũtur tñ ſatisfactiones, quas ꝑ peccatis facere debet, ut de cõſe. diſ.4. ſine pnia. Itẽ & originalia dimittũt per baptiſmum adultis, ſed nullũ mortale, ſi non habet charitatem 1.q.1. uide.

c ¶ Extra eccleſiam.] 1.q.1. extra eccleſiã catholicam. & cap. ex eccleſia.

d ¶ Et laicorũ.] Sed quare hic poſt examinationem reqrit cõſẽſus clericorũ & laicorũ? qui enim electioni cõſẽſit poſtea electo nihil obijcere põt. ut 8.q.2. dilectiſſimi. Sed dicas hic loq de examinatione, quæ fit tempore conſecrationis: nec aliud vult dicere, niſi ꝙ cõſecrari debet ſi ita eſt, ꝙ oẽs cõſenſerint in eum. Item patet hic, ꝙ laici poſſunt cõtradicere electioni, ut dicam inf. cap. illud. &c.

HIs igitur.] Hæc eſt tertia pars diſt. in qua oſtendit Iſidorus qualiter clerici debeant uiuere, & quæ vitare, & quæ obſeruare debeant, vt doctrinæ gratiam poſſint populus miniſtrare, vt infra de conſecr. diſtinct. 5. ſint tibi.

† al. receptione.

† al. improbet.
† al. gloriam.

Refertur in concilio Moguntino primo, c.10.

3 ſcilicet, ut non dicantur ibi uel fiant impudica, uel inhoneſta 44. di. cõuiuia, ſecundum Hug.

uos. 3 & quotidie eſurire debent, & eſſe cum vacuo uentre, vt infra de conſecr. diſtinct. 5. ſint tibi.

a ¶ Pecuniæ.]

a ¶ Pecuniæ.] Diuites tamen non ſunt abijciendi cum bonis operibus. 30. diſt. hæc autem ſcripſimus.

b ¶ Pro beneficijs.] Et pro ſacramentis eccleſiaſticis quæ dicuntur medicina; quia ſanant vulnera peccatorum. 13. q. 2. animæ. Ioan. Fan. dixit in omnibus ſacramentis

Simonia in omni ſacramēto cōmittitur.

mica, vt extra de præben. quia intantum. & multitudo oneroſa nihil habet honeſti, vt in Auth. de referendarijs. in fi. coll. 2. Itē eſt hic arg. contra illos, qui allegant multa. de conſec. diſt. 5. non mediocriter. 24. q. 1. odi, & proieci. nam utilius eſt pauca effundere, &c. C. de vete. iur. enucle. tanta §. ſi quid autem.

rem pecuniæ, [a] quaſi materiam cunctorum criminū ſugiant, & ſæcularia officia, negotiaque abijciant; honoris gradus per ambitiones non ſubeant: pro beneficijs [b] medicinæ Dei, munera non accipiant, dolos, & coniurationes caueant: odium, æmulationem, obtrectationem, atq; inuidiam fugiant: non vagis oculis, non effræni lingua, aut petulanti, fluidoque † geſtu incedant; ſed pudorem, & verecundiam mentis ſimplici habitu, inceſſuque oſtēdant: obſcœnitatem etiam verborum ſicut & operū penitus execrentur. viduarum, & virginum frequentationem [c] † fugiant; contubernia extranearum fœminarum nullatenus appetant; caſtimoniam quoque inuiolati corporis perpetuo conſeruare ſtudeant: aut certe vnius matrimonij vinculo fœderentur; ſenioribus [d] quoque debitam obedientiam præbeant, neque vllo iactantiæ ſtudio ſemetipſos attollāt: poſtremo doctrinæ lectionibus, pſalmis, hymnis, canticis, exercitio [e] iugiter † incumbant. Tales enim debent eſſe qui diuinis cultibus ſe mancipādos ſtudent exhibere; ſcilicet, vt dum ſcientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis adminiſtrent.

†al. tumidoq; greſſu.

†al. viſitationes frequentiſſimas.

†al. inge

Idem Clemens ad Iacobum fratrem Domini, epiſt. 2.

¶ Qui dignè ſacramenta tractare non poſſunt, ad miniſterium non eligantur diuinum:

Cap IIII.

TAles ad miniſterium eligātur clerici, qui digne poſſint Dominica ſacramenta tractare. Melius eſt enim domini ſacerdoti paucos habere miniſtros, qui poſſint digne opus Dei exercere, quam multos [f] inutiles; qui onus graue [g] ordinatori adducant.

Poly. l. 4. tit. 31.

Item ex concilio Carthaginienſi. 3. c. 40.

Et in conc. Afri. cap. 27.

¶ Si electo in epiſcopum aliqua obijciuntur, quinq; vel ſex epiſcopi ad eius purgationem conueniant. C. V.

ILlud [h] ſtatuēdū eſt, vt quando ad eligendū [i] epiſcopū conueniremus; ſi qua cōtradictio fuerit oborta [k] (q̃a ſæpe talia facta ſūt apud nos) nō pręſumāt ad purgādū [l]

Poly. l. 2. tit. 8. Anſ. l. 6. c. 65. Burch. l. 1. c. 6. Iuo p. 5. c. 60.

g ¶ Graue.] Qui ex certa ſcientia indignū ordinat, aut deponitur, aut priuatur poteſtate ordinādi, 1 ut 50. d. ex pœnitentibus. & 51. di. aliquantos.

1 De hac materia legitur, & not. 36. d. qui eccleſiaſticis. & ibi dicam. Arc.

ILlud.] CASVS. Quidam epiſcopi conueniunt ad epiſcopum cōſecrandū: in ſcrutinio cōtradicunt quidā ne conſecret, & crimina obijcientes, deficiunt in probationes, cogitur clericus ad purgationem ꝓpter infamiā: quęrebatur ꝑ quot, uel ubi debeat fieri purgatio? & reſpō. ꝙ non tantum cum tribus, ſed cum quinq; uel ſex debet ſe purgare, & debet fieri purgatio coram plebe, cui ipſe eſt præferendus, & facta purgatione ordinari debet. Poteſt & alio modo poni caſus. Quidā epiſcopi conuenerunt ad conſecrādum epiſcopum. cōtradicitur ei, non debet ordinari niſi de cauſa cognoſcatur. ſed de cauſa illa cum ſit criminalis, nō debent cognoſcere pauciores quā ſex epī, & ſi tres conueniant, addantur tres: ſi quatuor, addantur duo; & tunc ſi accuſator deficiat, ille ſe purget publicè, & poſtea ordinetur.

mentis committi ſimoniam, niſi in matrimonio, ideo forte quia ibi non confertur gratia * Spiritus ſancti, ut 32. q. 2. connubia ſed in alijs ſacramentis confertur, ut 1. q. 1. quidquid inuiſibiles. Greg. dixit ꝙ ibi cōmittitur ſimonia, cum ſit maius inter ſacramenta, ut dixi 32. q. 2. honorantur.

**Matrimoniũ etiam ſacramentum confert gratiam. nec textus allegatus facit ad propoſitū; & vide Cōcil. Trident. ſeſſ. 24. ca. 1. & B. Th. 2. 2. q. 100. art. 2. ad 6. arg. & 4. d. 25. q. 3. ar. 2. q. 1. ad 2. d. 26. q. 2. arg. 3. per tot.*

c ¶ Fræquentationem.] Nota ſolam frequentationem prohiberi ex eo enim, ꝙ frequenter fit, præſumitur, ꝙ male fiat, vt 81. d. clericus, & ſi quiſpiam. & uolumus & 32. d. hoſpitalium.

d ¶ Senioribus.] ideſt, prælatis.

e ¶ Exercitio.] inf. de conſec. d. 5. nunquam.

TAles.] CASVS. Quidam epiſcopi multitudinis ordinandorum pompam quærentes. premouebant indignos, quos Papa reprehendit, dicens, ꝙ melius eſt habere paucos & bonos, quam multos & inutiles; qui graue onus ordinatori afferant.

f ¶ Multos.] Multitudo enim aliquos facit magis vtiles, ut 93. diſtin. legimus, & multitudo eſt canonib. ini-

h ¶ Illud.] Si electo conſecrando obijcitur crimen, nō eſt cōſecrandus ante cauſæ examinationem, & ſi prius uenerant quatuor epiſcopi ad conſecrationem, adhuc ueniant duo: & ſi ante uenerant tres, ueniant adhuc alij tres ad audiendam cauſam criminis obiecti: & ſi in hoc exponas, eligendum, ideſt, conſecrandum. 2 & expone, purgandum, ideſt, examinandum & ita intellige, quod hic obijciebatur crimen in modum accuſationis: nam ſi eſſet obiectum in modum exceptionis, non uiderentur neceſſarij tot epī, cum cauſa illa poſſet expedire per procuratorem, ut extra de accu. ſuper his. & ſic patet, ꝙ metropolitanus poſſit audire cauſam criminalem epiſcopi, licet non poſſit eum deponere: tamen requiritur præſentia plurium epiſcoporum. Alij intelligunt tantum de eo, qui tenetur ſe purgare. Dic ut 3. q. 6. c. quamuis. &c. accuſatus.

2 Sub. & ſic tenetur. ſic improprie exponit eligere, i. cōfirmare. 7. q. 1. remoto & eligere. l. cōſecrare. 8. q. 1. epiſcopo. in fi. ſecundum Hug. & Io. de Fan.

i ¶ Ad eligendum.] Ideſt, conſecrandum.

K ¶ Oborta.] ideſt, quod ob jcitur crimen ei.

l ¶ Ad purgandum.] ideſt, examinandum.

a ¶ Tres.] Qui ſoli poſſent conſecrare eum: ſed ipſi nõ poſſunt audire cauſam criminalem.
b ¶ Tñ. Scilicet accedere. alias eſt in textu, accedere.
c ¶ Et in eadem.] Ibi enim melius poteſt inquiri de crimine, vbi aliquis conuerſatus eſt, vt 24. q. 1. pudenda. ext. de elec. poſt quã.

iure communi: & ſi hoc non eſſet, habeo ex priuilegio vt extra de preſcrip. veniens. Itẽ not. ꝙ plus ualet ſpecialis cautio quam generalis, vt hic, & ff. ſi quis cau. l. ſed & ſi. §. quæſitum. Item & plus ſpecialis confirmatio quam generalis. extra de confirmatio. bonæ. Itẽ & ſpecialis

Specialitas an ſit generalitati præferenda.

d ¶ Plebe.] Not. arg. ꝙ laici admittũtur ad accuſandum electũ, vt ſup. ea. q. epiſcopus. in fi. 61. diſt. ſtudij 63. diſt. vota. nã epũs debet habere bonũ teſtimoniũ ab his qui foris sũt, ut 8. q. 1. licet. & de cõſec. d. 1. iubemus. Item quia intereſt ipſorum, vt extra de reſt. ca. de cætero. & arg. ad hoc extra de teſti. ex parte Adæ. & in authẽ. de ſan. epi. §. ſi quis autem coll. 9. & eſt argu. ad hoc 81. d. Maximianus arg. contra 28. d. conſulendũ. ubi etiã ad denũciationẽ nõ admittuntur laici, ſi malo zelo ducãtur. Itẽ, ſi ideo dicis admittẽdos laicos, quia ipſorũ intereſt, ergo ſiue ſint bonæ famæ ſiue malæ, admittũtur, quia nullus remouetur ab accuſatione, qui ſuam iniuriam proſequitur, vt 4. q. 6. omnibus. male ergo dicit decretũ, ꝙ laici infames nõ admittuntur ad accuſationem clericorum, 1 vt 2. q. 7. accuſatio. Põt hic dici, ꝙ hic loquitur cũ ciuiliter agiť. & in eo caſu quilibet admittitur, etiam fœmina, ut extra de teſt. tam literis. Si quæris quare, ergo tot epĩ conuocantur cum ciuiliter agitur? Reſpon. quia agitur de crimine, licet non criminaliter. Vnde oportet etiam inſcribi ad pœnam extraordinariam, vt extra de accu. ſuper his. Et eſt argu. ad hoc. 3. q. 6. hæc quippe. vbi xij. epiſcopi requiruntur, & tamen ibi ciuiliter agitur, ut uidetur.

1 Preterea ex hoc ſequeretur, ꝙ ſiue iſte electus malæ famæ fuerit, ſiue non: ſemper admittũtur laici per illud ea. omnibus quod tamen falſum eſt. 2. q. 1. in primis. ver. fin. Io. de Fan.

eum, qui ordinandus eſt, tres [a] tantum† [b]; ſed poſtulentur ad numerum ſupradictorum duo, vel tres, & in eadem [c] plebe, [d] cui ordinãdus eſt, diſcutiantur primo perſonę contradicentiũ: poſtremo illa ẽt, quę obijciuntur, [e] pertractẽtur & cum purgatus fuerit [f] ſub conſpectu publico, ita demum ordinetur. Si hoc cum veſtræ ſanctitatis aio concordat, roboretur veſtræ dignitatis † reſponſione. Ab vniuerſis epiſcopis dictum eſt; Satis placet.

† al. tãtum accedere.

† al. dignationis.

Item ex concilio Toletano xi. c. 10.

¶ Vota ſuæ promiſſionis ſpondeant, quos eccleſiaſtica promouet diſciplina. Cap. VI.

An. l. 7. c. 88.

QVamquam omnes, qui ſacris [g] mancipantur, ordinib. canonicis regulis teneantur adſtricti; expedibile [h] tamen eſt, vt promiſſionis ſuę vota ſub cautione [i] ſpondeant, quos ad promotionis gradus eccleſiaſtica probat † diſciplina. Solet enim plus [k] timeri quod ſingulariter pollicetur, quam quod generali ſponſione concluditur. Et ideo placuit huic ſancto concilio, vt vnuſquiſque, qui ad eccleſiaſticos gradus eſt adſcenſurus; non ante honoris conſecrationem accipiat, quam placiti† [l] ſui adnotatione [m] promittat, vt fidem [n] catholicam ſincera cordis deuotione cuſtodiens, iuſte & pie viuere debeant, & in nullis operibus ſuis canonicis regulis contradicat; atque vt debitum per omnia honorem, atque obſequij reuerentiam prę eminenti ſibi vnuſquiſque dependat, iuxta illud beati Leonis Papę edictũ. [Qui ſe ſcit aliquibus eſſe præpoſitum, non moleſte ferat aliquem ſibi eſſe prælatum; ſed obedientiam, quam exigit, etiam ipſe dependat.] Pœna etiam † iuxta eccleſiaſticæ conſuetudinis morem, & placitis talium

† al. præbuit.

† al. placita ſibi.

Epiſt. 82. ad Anaſtaſium Theſſ. epiſcopum.

† al. tamen] orig.

e ¶ Illa quæ obijciuntur.] Si ſint grauiora, vel non.
f ¶ Et cum purgatus fuerit.] Ideſt, iudicatus innocens.

QVamquam.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Toleta. an clerici qui promouentur ad ordines, & prælatus promittere debeant ſuis maioribus viuere iuxta fidem catholicam, & eis reuerentiam & obedientiam præſtare. & reſpondet, ꝙ quamuis ad hoc teneantur generaliter: tñ ab eis hoc exigitur expreſsè: Solet. n. plus timeri, &c. & qui contra hoc promiſſum uenerit, iuxta conſuetudinem, pœnam perſoluat.

g ¶ Sacris:] ideſt, eccleſiaſticis.
h ¶ Expedibile.] ideſt, iuſtum.
i ¶ Cautione.] Scilicet iuratoria.
k ¶ Plus.] Si ergo aliquis iure communi ſe poteſt tueri, 2 & priuilegio. 87. diſ. quiſquis. & extra de reſcript. c. 1. arg. cõtra de fid. inſtr. inter. vbi dicitur, ꝙ idem non poteſt dati & confirmari. Itẽ arg. contra. C. de theſau. l. vnica. de hoc plura arg. inuenies 100. d. contra morẽ. Sed ita dicat conſilio meo. ſi quæratur ab eo; hoc habeo de

2 Scilicet contra promittentem. & dic, ſolet enim, &c. q. d. ad cautelam fit: hic enim non magis tenetur ſi ſpecialiter promittatur, quã ſi generaliter: & quod dicit gloſ. ex priuilegio, id eſt, iure ſpeciali, ſcilicet ex ſua promiſſione. Archid.

cialis appellatio quam generalis, ut extra de appell. ſuper eo. & ſpecialis delegatio quã generalis, ut extra de reſcr. ad hoc. & ſpecialis ſubſcriptio quã gñalis. ff. ad l. Cornel. de fal. diuus. 1. reſpon. & ſpeciale mandatum, vt extra de reſcrip. c. 1. & melius cap. paſtoralis. alias tamen plus valet generalis correctio, quam ſpecialis, quando multitudo eſt in cauſa. 23. q. 4. non poteſt. & generalis petitio, ut 13. q. 2. non æſtimemus, & generalis quæſtio ff. de quæſtio. l. 1. §. qui quæſtionem.
l ¶ Placiti.] ideſt, pacti.
m ¶ Adnotatione,] ideſt, ſcriptura.
n ¶ Vt fidem.] Not. ꝙ quilibet clericus ſuo p̄lato præſtabit obedientiam, ut infra de conſecr. diſt. 5. in omnibus, & not. quod præſtat electus ſuo maiori iuramentũ de fide & canonib. ſeruandis, ut hic. de indemnitate rerum eccleſiæ ſeruanda. vt 28. d. de Syracuſanæ de immoderata exactione non facienda. 10. q. ult. c. 1. in fin. Item de fidelitate. extra de iureiuran. ego N. Item de penſionibus debitis ſoluendis. arg. extra de nou. oper. nuncia. cum ex iniucto. extra de elect. qualiter. Item de penſionib. nõ augendis. arg. extra de iu. iu. tua. Itẽ ſuſpectus de inobedientia, iuramentum præſtat de obedientia ſeruan. extra de maiorita. & obed. cum in eccleſiis: in fine: Nec obſtat. contrarium extra de maiori. & obedien. legebatur, quia ibi loquitur de iam promoto, & non ſuſpecto.

Specialitas generalitati præferenda.

Electus ſuo ſuperiori multa cum iuramẽto promittit.

a ¶ Tranſgreſſores.] Hic habes, quod clericus ſe poteſt obligare ſub pęna ſpirituali. & pecuniaria, ad ſpiritualem pęnam ſe poteſt obligare, ſcilicet ad pęnam depoſitionis vel anathematis, vt 1.q.7. quoties. de conſec. diſt.2.ego Berengarius. extra de elect.cum dilectus, in fin.

Clericus ſub pęna ſe poteſt obligare.

DE HINC. Supra oſtenſum eſt, de electione, & ordinatione Papæ, & de examinatione epõrum, & quales eſſe debeant epĩ, & alij clerici. Nunc vero oſtendit qualiter debeat fieri ordinatio primo epĩ, & poſtea cęterorũ.

EPiſcopus.] CASVS. Quando ordinatur epiſcopus, duo epiſcopi debẽt tenere librum Euãgeliorum ſuper caput ordinandi. tertius ſuper eum fundat benedictionẽ: reliqui epiſcopi, q adſunt, caput eius tangant.

¶ Caſus ſequẽtis c. & §. p ſe planus eſt.

b ¶ Codicem.] Cõſueuit queri, an qlibet iſtorum epiſcoporum ordinet epiſcopũ, & an appoſitio libri ſit de ſubſtantia conſecrationis; & poteſt dici, quod nullus ſolus eum ordinat: ſed quilibet eorum cõſecrat eum: quia conſecrare eſt cum alio ſacrare, vt 24 q.1. pudenda. ſicut plures ferũt trabẽ ita quod nullus per ſe ff. ad legẽ Aquil. ita vulneratꝰ. §.1. nõ autem credo ꝙ liber ſit de ſubſtantia cõſecrationis.

Epiſcopus ſolus conſecrare nõ poteſt epiſcopum.

Cõſecrare qu id eſt.

† al. inſerenda.

inferenda † & ab ijs, qui tranſgreſſores [a] fuerint, perſoluenda eſt:

Ordo Romanus, pag.100.
Polyc.l.2.tit.9.
Anſel. l. 6. c. 49. al.55.
Iuo p.5.c.124.
Pann.l.3.c.18.

De hinc diſponitur, qualiter eccleſiaſtica officia ordinantur, in concilio Carthag.4.c.2.

¶ Qualiter ordinetur epiſcopus. Cap. VII.

EPiſcopus, cũ ordinetur, duo epiſcopi ponãt, & teneant Euangeliorum codicem [b] ſuper caput, & ceruicem eius; & vnus ſuper eum fundendo benedictioné, reliqui omnes epiſcopi, qui adſunt, manibus ſuis caput eius tangant.

Ex eo.concilio.c.3.
Poly.l.2.tit.32.
Anſel.l.7.c.53.
Iuo par.6.c.12.
Pann.l.3.c.33.

¶ Qualiter ordinetur presbyter. Cap. VIII.

PResbyter cum ordinatur, epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput eius tenẽte, etiam omnes presbyteri qui pręſentes, ſunt manus ſuas iuxta manũ epiſcopi ſuper caput illius teneant. Sicut autem in die ſuæ ordinationis ſacerdos orario vtroque humero ambitur; ita tempore conſecrationis eodem orario debet vti inſtanter.

Vnde in concilio Bracarenſi.3.c.3.legitur.

¶ Quod quiſque accipit tempore conſecrationis ferat tempore oblationis. Cap. IX.

ECcleſiaſtica, & antiqua inſtitutione præfixũ nouimus, vt omnis ſacerdos cũ ordinat orario [c] vtroq; humero ambiatur, ſcilicet vt qui imperturbatus præcipitur conſiſtere inter proſpera & aduerſa, virtutum ſemper ornamẽto vtroque circumſeptus appareat humero. Qua ergo ratione tempore ſacrificij non aſſumit quod ſe in ſacramento accepiſſe non dubitat? Proinde modis omnib. conuenit, vt quòd quiſque percepit in conſecratione honoris, hoc retineat & in oblatione, vel perceptione ſuæ ſalutis; ſcilicet, vt cum ſacerdos ad ſolennia miſſarum accedit, aut per ſe Deo ſacrificium oblaturus, aut ſacramẽtum corporis [d] & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſumpturus, non aliter accedat, quã orario vtroque humero circumſeptus, ſicut & tempore ordinationis ſuæ dignoſcitur cõſecratus, ita vt de vno eodem quæ orario ceruicem [e] pariter, & vtrunque humerum premens ſignum in ſuo pectore præparet † crucis. Si qs autem aliter egerit, excõmunicationi debitę ſubiaceat.

† perferat.] manuſcr.

4 *Dalmaticis autem nec epiſcopis, nec diaconis abſque Apoſtolica licentia vti permittitur.*

Vnde Gregorius Aregio epiſcopo Francorum. lib. 7. epiſt.111.

ECcleſiaſtica.] CASVS. quidã epiſcopi vel ſacerdotes cũ cãtabãt Miſſam, non habebant orarium, id eſt, ſtolam, quæſitum fuit in concilio Brachareñ. quid iuris eſſet? Et reſpõdet ꝙ ſicut in die ſuæ ordinationis habuerũt orarium, ſic cum Miſſam cantant orariũ teneãt, quod vtriq; humero attribuat, & q aliter fecerit, debet excõmunicari. Sequens §. patet.

c ¶ Orario. Id eſt, ſtola.

d ¶ Corporis. 2]Io. q ſi in ægritudine ſumit ſacerdos Euchariſtiam, circumdabit ſtola vtrumq; humerum.

2 Conſecrationis Euchariſtiæ. Hug.

e ¶ Ceruicem.] Si ſacerdos legit Euãgelium, nunquid vtetur ſtola ſecundum qđ diaconus? Arg. ꝙ ſic, vt 93. diſt. præcipimus. & 94. diſt. c.1. & 2. Potius credo ſequendam conſuetudinem, vt 12. diſt. ſcit. maximè de his, quæ breuiter ſunt edita, ff. de ventre inſpicien. l.1. §. vlt. 3

DALMATICIS. Hæc eſt quarta pars vbi queritur quid iuris de dalmaticis. Ioan. de Fan. & P.

3 Lau. & Hu. dicunt hoc non eſt

fin. ſimiliter ad pecuniariam pœnã ſe poteſt obligare. 21.q.5. ſi quis cuiuslibet. extra de arbit. cum dilecti. 1 Sed nunquid pęna ſoluta poteſt agi ad obedientiam, vel ad id quod promiſſum eſt ſub pęna, vel an ſufficiat tantum pęna eſſe contentum? De hoc dic, vt no. 23.q.2. quæcunque.

1 De hoc etiam no. 2. q. ſi quis pſbyter.

ſe in iure determinatum & ideo ſtatur cõſuetudini, alias credit verũ eſſe qđ ſupra prox. dictum eſt, ſcilicet ꝙ debet ſtolam habere vt diaconus, Scripſit etiã Lau. de ſubdiacono: ſtola quã portat in manu ſiniſtra conſuetudine reperitur, non iure.

Communis filius. CASVS. Epiſcopi & archidiaconi olim dalmaticis non vtebantur niſi Papæ eis concederet ſpecialiter quare Aregius epiſcopus ſupplicauit Papæ per Petrum diaconũ, vt cõcederet ſibi, & archidiacono ſuo vſum dalmaticarum: ſed tunc temporis Papa nõ conceſſit; quia Petrus nuncius epi cito receſſit propter infirmitatẽ ſuorum hominum, & quia Papa multis implicitus negotijs erat illud nouũ ſubito & incõſulte ſibi concedere nõ potuit: nũc vero concedit eis priuilegiũ vtendi dalmaticis, & eas per Cyriacũ abbatem ſibi tranſmittit. Quod ſequitur planũ eſt vſque ad capitulũ, ꝑterea.

a ¶ Communis filius.] Ille diacon9.

b ¶ Suorum infirmitate.] Nota quod ꝓpter iſirmitatẽ ſuorum poteſt aliqs ſe excuſare, ſicut propter timorem ſuorũ, ut extra de appe. ex parte. Item nota ꝙ propter intemperiem loci aliquis excuſat, vt hic, & 74. diſtin. quorundam Argu. 5 extra. de dolo & cõtumac. cum dilecti. in fi. Ioan.

c ¶ Nouũ. & Not. ꝙ ea q̃ de nouo petũt non ſine magna deliberatione cõcedũtur, vt hic, & 16. q. 1. In parochia. maxime a Romana eccleſia, q̃ oĩa cũ magna maturitate ſolet tractare, vt 35. q. 9. apoſtolicæ. quia in rebus nouis cõſtituẽdis euidẽs debet eſſe vtilitas, vt eſt ff. de cõſtitut. pricipũ reb. hodie vero diaconi indiſtincte vtũtur dalmatica. vt 11. q. 3. eps aut ꝑsbyter 76. d. 1. de ieiunio.

¶ Abſque Apoſtolica licentia Dalmaticis nec epiſcopis, nec diaconis vti licet. Cap. X.

Anſ. l. 7. c. 88. al. 96.

Communis filius [a] Petrus Diacon9 nobis innotuit, quòd fraternitas veſtra tempore, quo hic fuit popoſcerit, vt ſibi & archidiacono ſuo vtẽdi dalmaticis licentiam prẹberemus. Sed quia ita hominum ſuorum infirmitate [b] cõpulſus feſtinanter abſceſſit, vt nec ipſe mẹror incumbẽs diutius. (vt dignum erat, & res deſiderata poſcebat) fineret permanere, & nos in multis implicitos, eccleſiaſticæ rationis conſideratio nouũ [c] hoc inconſulte, & ſubito nõ permitteret indulgere; idcirco poſtulatẹ rei prolõgatus effectus eſt. Nunc vero charitatis tuæ bona reuocantes ad animũ, huius auctoritatis noſtrẹ ſerie, petita concedimus, atque te, & archidiaconum tuum dalmaticarum vſu decorandos eſſe conceſſimus, eaſdemque dalmaticas dilectiſſimo filio noſtro Cyriaco abbate deferente tranſmiſimus.

¶ Qualiter ordinetur Diaconus. Cap. XI.

Loci intemperies excuſat.

Ex conc. Carth. 4. c. 4. ordo Romanus par. 91. col. 1. Poly. l. 2. tit. 32. Anſ. l. 7. c. 52. al. 60. Iuo par. 6. c. 13. Pann. l. 3. c. 34.

Diaconus dum ordinatur, ſolus epiſcopus [d], qui eũ benedicit manum ſuper caput illius ponat; quia nõ ad ſacerdotium ſed ad miniſterium conſecratur.

5 *Quæritur autem, an poſt benedictionem manus preſbyterorum, & diaconorum chriſmatis liquore debeant perungi.*

De his ita ſcribit Nicolaus Papa Radulpho archiepiſcopo Bituricenſi.

¶ Nec presbyteris, nec diaconis in conſecratione; chriſmate manus perungere licet. Cap. XII.

Iuo p. 6. c. 121.

Inno. PP. I. ep. 1.

† *al. ordinationibus.*

† Adde de hac dictione affatim, No. in c. vni. in gl. ſuper ver. affatim, extra de reli. domi. lib. 6. & per Archi. hic.

Præterea ſciſcitaris, vtrũ ſolis presbyteris, an & diaconis debeant, cum ordinãtur, manus chriſmatis [e] liquore perungi. Quod in ſancta hac Romana eccleſia, cui Deo auctore deſeruimus, neutris agitur. Sed & quia ſit à nouæ legis miniſtris actũ, nuſquã (niſi nos fallat [f] obliuio) legimus. Ergo B. Innocẽtij Papæ canonica decreta ad ſanctitatem tuam tranſmittimus, & quæ tibi ſint in conſecrationibus, & ordinibus † obſeruanda, principia paginæ ad Decẽtium Eugubinum epiſcopum miſſæ te affatim † edocebunt.

1 Hoc cap. non videtur hoc probare: quoniam ibi habetur de albæ ſic, 93. diſt. diaconus in cõuentu. ſed Hug. & Lau. intelligunt albam ideſt dalmaticam. ſic etiam exponitur in præcedenti ca. diaconus.

d Diaconus dũ ordinatᷓ, ſolus epiſcopus. Sacerdoti autem imponunt manus omnes presbyteri aſtantes, vt ſupra c. presbyter.

QVÆRITVR. Hæc eſt quinta pars diſt. vbi quæritur, vtrum ſacerdotes vngantur oleo vel chriſmate, & reſpõdetur quod oleo tantum Ioan. de Fan.

Præterea.] CASVS. Bituricen. archiepiſcopus quęſiuit a Papa, an manus presbyteris tm debeant vngi chriſmate. an etiam presbyteris & diacõnis, quãdo ordinantur? & reſpondit Papa, ꝙ neutris debet hoc fieri; ſed tranſmittit eum ad decreta Innoc. ubi in prima pagina ad Decẽtium epiſcopum miſſa inueniet quæ ſunt in conſecrationibus obſeruanda.

e ¶ Chriſmatis.] Manus ſacerdotis inungũtur oleo ſimiliter inungitur & brachium ſiue humerus principis: ſed & manus & caput epi iungitur chriſmate, vt extra de ſacra vnc. cum veniſſet in fin. contrarium hic aſſignatur 16. q. 1. §. ecce ſufficienter. vbi dr̃, ꝙ manus ſacerdotis ſicut manus epiſcopi conſecrantur: ſed verũ eſt, ꝙ conſecrantur oleo, ſed non chriſmate 2 vt dixi. ſi autem aliquis eſt vnctus oleo pro chriſmate, vel econuerſo: nihilominus ordinatus eſt: ſed ſuppleri debet id quod omiſſum eſt, vt extra de ſacra. non ite. paſtoralis.

f ¶ Fallat.] Non ergo Papa habet omnia iura in pectore ſuo. 3 vnde etiam Vrbanus dicit, quod non reperitur prohibitum quin vir. & vxor ſimul poſſint ſuſcipere puerum, vt 30. q. 4. quod autem. & tamen anteceſſor huius Leo illud prohibuerat de conſecra. diſtin. 4. non plures. & hoc concedo. Quod autem dicitur quòd Papa habet omnia iura in pectore ſuo 4 vt C. de teſti. [illegible] verum eſt per interpretationem: quia omnia

2 Vnde qđ hic dicit, chriſmate, ſol. contrarium, nam in contrario dicit de vnctione olei ſecundum Lau.

3 Hoc non vr̃ procedere hic. nam hic non erat obliuio iuris ſed exemplorum, ſecundũ Laur.

4 Ad hoc facit l. pe. C. đ his q. vt indig. qñque tamen papa vel Imperator errant in iure, vt l. 3. §. fi. & ibi gl. ff. đ ſupp. leg. adde Bal. in l. præſcriptione. col. 6. C. ſi contra ius vel vtil. publi.

omnia interpretari poteſt. nam & quandoque impeditur minori intelligentia, vt extra de cenſi. cum inſtãtia.

QVorundam.] CASVS. Vnus in presbyterum, duo in leuitas promoueri volebant: epiſcopus autẽ cũ pateretur infirmitatem oculorum, manum ſuper caput ordi-

& de ordinatis. & reſpondet, vt epiſcopus qui defunctus eſt, relinquatur diuino examini: ordinati uero careant ordine, quem peruerſe acquiſiuerunt.

¶ Caſus autem alij qui ſequuntur vſq; in fi. diſt. plani ſunt. & per te facile videbis.

PALEA. Cap. XIII.

Ex conc. Hiſpalen. 2. cap. 5. Burch. l. 1. c. 3. Iuo p. 5. c. 213. & p. 6. c. 102.

EX α epiſtola Simplicij Papæ Seuero, & Florentino epis directa. Ad cognitionem noſtri examinis, Gabrenenſis diaconi relatu, peruenit de quibuſdam ipſius eccleſiæ clericis, quorum cum vnus ad presbyterũ, duo ad leuitarum miniſteriũ conſecrarentur, epiſcopus eorum, oculorum dolore detentus fertur manum ſuam ſuper eos tantum poſuiſſe, & presbyter quidã illis contra eccleſiaſticum ordinem benedictionem dediſſe: qui propter tantã præſumptionis audaciam poterat accuſatus iudicio præſenti dãnari, ſi adhuc in corpore poſitus, nõ fuiſſet mortis vocatione præuentus. Sed quia iã ille examino diuino relictus, humano iudicio accuſari non põt, ij, qui ſuperſunt, & ab eo non conſecrationis titulũ, ſed ignominiæ potius elogiũ acceperunt, ne ſibi licentiã talis vltra vſurpatio faciat, decreuimus, ut a gradu ſacerdotalis, vel leuitici ordinis, quem peruerſè adepti ſunt, depoſiti æquo iudicio abijciantur. Tales. n. merito iudicati ſunt remouendi; quia prauè inuenti ſunt conſtituti.

α ¶ Ex epiſtola.] *Hæc palea in nullo manuſcripto exẽplari eſt inuenta: Burchar. & Iuo ante hoc caput, quod incipit*, Ad cognitionem, *referũt aliud quoddam caput, quod incipit* Relatio, *ex epiſtola Simplicij miſſa Equitio Florentio, (ſiue Florentino) & Seuero epiſcopis. Quamobrem inde poteſt huc eſſe translatus, titulis. Cæterũ caput hoc a Burchardo citatur ex concilio Bragga; & ab Iuone in quinta quidem parte, c. 213. ex Carthaginẽſi, in ſexta vero, c. 102. ex Hiſpalenſi 2. c. 5. quo ẽt loco extat & ſequens caput*, Quorundam *eſt quaſi huius ſumma.*

Item quæritur, an eorum ordinatio ſit rata habenda, quibus epiſcopus oculorum languore detentus manus imponit & presbyter ſuper eos orationem dicit.

De his ita ſtatutum eſt in concilio Toletano.

In concil. Hiſpalen. 2. c. 5.

¶ Et ordinator & ordinatus damnationis ſubeat pœnam, cum epiſcopus manum imponit, & alius orationem dicit. Cap. XIIII.

QVorundam clericorum, dum vnus ad presbyteriũ, duo ad leuitarum miniſteriũ ſacrarẽtur epiſcopus oculorum dolore detentus, fertur, manum ſuã ſuper eos impoſuiſſe [a] tantum, & presbyter quidam illis contra eccleſiaſticum ordinem benedictionẽ dediſſe. Sed quia iam ille examini diuino relictus, humano iudicio accuſari non põt; [b] ij, qui ſuperſunt, gradum ſacerdotij, vel leuitici ordinis, quem peruerſè adepti ſunt, amittant. [c]

Item ex concilio Carthagin. 4. c. 5.

Ordo Romanus pag. 91. Rabanus de inſtit. cler. l. 1. c. 8.

6 ¶ Qualiter ſubdiaconus ordinetur. Cap. XV.

SVbdiaconus, cum ordinatur, quia ma-

ordinandorum impoſuit, & presbyter quidam orationem dixit: quærebatur quid deberet fieri de epiſcopo,

& P. Ab hoc loco uſque ad finem diſtinctionis pone caſum, quia litera plana eſt.

a Impoſuiſſe.] Hic habes ꝙ duo imperfecta ſacramenta nõ conſtituunt vnum perfectũ. 1 & hoc ideo quia ſacramenta ſunt vnitatis. de conſecr. diſt. 2. quia paſſus, & vnitas diuiſionẽ nõ recipit, 24. q. 1. loquitur. 2 Idẽ dico in ſacramẽto baptiſmi & euchariſtiæ, & in oĩb. illis vbi certa forma deſideratur, ꝙ duo imperfecta non faciunt vnũ perfectũ. Idẽ eſt in excuſatione tutorum, ꝙ duæ imperfecte excuſationes non faciũt unã perfectam, vt C. qui numero tutela. l. 1. Idẽ eſt in ſtipulatione, q͞a illa non diuidit ff. de verb. obl. l. 1. & l. cõtinuus. Sed ſacramentum ſolennitatis (vt ẽ Miſſa) bene diuiditur: & ibi duo imperfecta faciunt vnum perfectũ, ut 7. q. 1. nihil.

1 Arg. cõtra 16. q. 3. §. p̄ſcriptionum uer. ꝙ ſi ab eo. ubi. de hoc in gl. ar. aliqua. &c.

2 Adde glo. huic contraria. in ca. nihil. in uerb. presbytero. 7. qõ. 1. & concor. cas. ut ibi.

b ¶ Non põt.] Quia crimina morte extinguunt, & nullus poſt mortem poteſt accuſari, ut 24. q. 2. c. 1. ff. de bonis eorũ qui ante ſentẽtiam mortem ſibi conſci. l. vlt. & 23. q. 2. admonere, niſi in crĩe hereſis, ut 24. q. 2. ſane 2. vel ſi aliq̃s hæreticos inſtituit hæredes ut ext. de hære. ſi q̃s ep̃s. uel ſi in notorio crimine deceſſit, ut 88. d. neq;. prout conſueuit. notari 24. q. 2. i ſũma.

Defunctus de quibuſdã criminib. poteſt accuſari.

c ¶ Amittãt.] Et tñ nunquam eum receperunt: & ita aliq̃s dicitur amittere qđ nũquam habuit, ut 5. q. 6. quia. 23. q. 4. Guliſarius.

ADDITIO. Ad idẽ 19. diſt. concilia ubi de hoc. Archid.

SVbdiacon⁹.] Hæc eſt 6. pars diſt. in qua ꝓbat p̱ xvij. c. qualiter minores ordinant. Io. de Fã.

a ¶ Quia

nus [a] impoſitionem [b] nō accipit, patenam de manu epiſcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum: de manu vero archidiaconi accipiat vrceolum cum aqua, † manile, & manutergium.

a ¶ Pro. Iſidorus lib. 2. offic. cap. 10. Poly. l. 2. tit. 32. Anſel. l. 7. c. 59. Iuo p. 6. c. 14. Pann. l. 3. c. 35.

† al. aquæ manili.

Item ex eodem concilio, c. 6.

¶ Qualiter acolythus ordinetur. Cap. XVI.

ACOlythus cum ordinatur, ab epiſcopo quidem doceatur, qualiter in officio ſuo agere debeat: ſed ab archidiacono accipiat ceroferarium [c] cū cereo, vt ſciat ſe ad accendenda [d] eccleſiæ luminaria mancipari: accipiat & vrceolum [e] vacuum ad ſuggerendum vinum in Euchariſtiam [f] ſanguinis Chriſti.

Poly. ibidem. Anſel. li. 7. c. 58. Iuo p. 6. c. 15. Pann. l. 3. c. 35.

Item ex eodem c. 7.

¶ Qualiter exorciſta ordinetur. Cap. XVII.

EXorciſta cum ordinatur, accipiat de manu epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt exorciſmi, dicente ſibi epiſcopo:] Accipe & commenda memoriæ, & habeto poteſtatem imponendi manus ſuper energumenum, [g] ſiue baptizatum, ſiue cathecumenum.

Poly. l. 2. tit. 32. Anſel. lib. 7. c. 57. Iuo p. 6. c. 16. Pann. li. 3. c. 37.

Item ex eodem concilio, c. 8.

¶ Qualiter lector ordinetur. Cap. XVIII.

LEctor cum ordinatur, faciat, de illo epiſcopus verbū ad plebem, indicans eius fidem, ac vitam, atq; ingenium: poſt hæc, ſpectante [h] plebe tradat ei codicem, de quo lecturus eſt, dicens ad eū: [Accipe, & eſto relator † verbi Dei, habiturus, ſi fideliter & vtiliter impleueris officium partē cum eis: qui verbum Dei miniſtrauerint. †]

Poly. ibidem. Anſel. li. 7. c. 55. Iuo par. 6. c. 17. Pann. li. 3. c. 38.

† al. lector.

† bene adminiſtrauerunt.] ordo Ro.

Item ex eodem, c. 9.

¶ Qualiter oſtiarius ordinetur. Cap. XIX.

OStiarius cum ordinatur, poſtquam ab archidiacono inſtructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conuerſari ad ſuggeſtionem archidiaconi tradat ei epiſcopus claues [i] eccleſiæ de altario, dicens: [Sic age, quaſi redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ his clauibus recluduntur.]

Poly. ibidem. Anſ. li. 7. c. 54. Iuo p. 6. c. 18. Pann. li. 3. c. 39.

Item ex eodem concilio. c. 10.

¶ Qualiter pſalmiſta ordinetur. Cap. XX.

PSalmiſta, ideſt cantor, poteſt abſque licentia epiſcopi ſola [k] iuſſione presbyteri officium ſuſcipere cātandi, dicente ſibi presbytero: [Vide, ut quod ore cantas, corde credas; & quod ore credis, operibus comprobes.]

Poly. ibidem. Anſel. l. 7. c. 53. Iuo p. 6. c. 19. Pann. lib. 3. c. 40.

Clerici comam nutrire prohibentur, quorum caput deſuper in modum ſphæræ raſum eſſe debet.

Vnde Anicetus Papa epiſcopis Galliæ.

a ¶ Pro.

---

a ¶ Quia manus.] Scilicet conſecratoriam, ſeu ordinatoriam accipit.

b ¶ Impoſitionem.] Verum eſt, ꝙ non imponitur manus ſuper caput. 1 ſubdiaconi ſicut ſuper caput diaconi, vel ſacerdotis: ſed imponitur manus ſuper ipſum ſm quod impoſitio manus idē eſt, ꝙ ordinatio. & ſic non obſtat contrarium 79. diſt. quoniam, ubi dicitur, ꝙ ēt lectori manus imponitur.

c ACOlythus.] Ceroferarium.] ideſt, candelabrum.

d ¶ Ad accēdenda.] Non in lampadib⁹, ſed cū legitur Euangelium, vt 21. diſt. cleros.

e ¶ Vrceolum.] Ad vinum.

f ¶ Euchariſtiam.] ideſt, calicem.

g EXorciſta cum.] ¶ Super energumenum. Energumeni dicūtur lunatici & obſeſſi a dęmonibus: ab eo, ꝙ eſt in. & erge, ꝙ eſt abore & mene, quod eſt defectus: ꝙ eſt quaſi in opere deficiēs. Archid.

h LEctor.] Spectāte.] 67. d. reliqui contra, vbi dr̄, ꝙ ep̄s minores ordines poteſt conferre ſub teſtimonio trium. Sed hic loq̄tur de ignotis.

i OStiarius. ¶ Claues.] Vt eijciat excōmunicatos. & infideles. 2 vt 21. diſt. c. 1. in fi.

k PSalmiſta.] ¶ Sola.] De abbatibus. 3 nō dubitatē & chorepiſcopis, q̄ minores ordines cōferant, vt ī. 68. d. quamuis. & 69. diſ. q̄m. ſimiliter eps, q renunciauit epiſcopatui. ext. de eo qui tenum. epi. requiſiuit. Sed qualiter ſacerdotes conferunt ordinem primum, cum ordinari nemo poſſit ſine titulo, ut 70. diſtin. c. 1. & ſolus ep̄s titulum cōfert, ut 16. q. 7. c. nullus. & ext. de offic. archidia. cum ſatis. Sed hoc verū eſt de maiorib. ordinibus. Vel dic ꝙ poſſunt aſſignare titulum, ſed non curā alarū. Signatur cōtrariū 25. diſt. perlectis. vbi dr̄, ꝙ collatio illorum ordinum ſpectat ad ep̄m: ſed illud verum eſt de ſolemni ordine.

l ¶ Debet.] Parum. Nam magnitudo coronæ eſt ſignū conuerſionis, vt extra de ſucceſſ. ab inteſt. cum dilectus in parte deciſa. duodecim. 1. q. 1. duo.

1 Hic videas q̄d legitur, & no. 5. q. 6. quia. 1. reſponſo.

Energumeni.

2 Et recipiat fideles. Arc.

3 Scilicet benedictis: alias non eſt uerū ꝙ minores conferant, vt dicā in hoc cap. q̄m. hic allc. Archidiac.

Archid. Corona non debet eſſe magna.

PRohibere.] Iuxta Apoſtolum. In epiſtola ad Corinthios dicitur. 1 Vir ſi comam nutrit, ignominia eſt ei, mulier ſi comam nutrit, gloria eſt ei.
b ¶ Spheræ.] inf. 12. q. 1. duo.
Clerici.

1 Apoſtolus tñ dixit illud gñaliter non de clericis tantum. ſm Laur.

CLerici.] Etiam vxorati, ut extra de vi. & hon. cler. clericus, 32. diſt. ſi quis vero. ſed [illegible] poteſt intelligi ſi vult gaudere priuilegio clericali, alias ſecus, ut 84. diſt. quiſquis. Ioan. Ego dico, ꝙ clericus coniugatus non poteſt gaudere priuilegio clericali: nec debet ferre tõſuram cũ hoc faceret in vituperium ordinis clericalis, vt extra de cler. coniug. c. Ioannes. Bar.

Clericus cõiugatus non gaudet priuilegio clericali.

ADDITIO. Adhoc plene notatur 50. d. c. ult. 20. q. 3. eos. & 32. d. ſi qui. Arch.

Iuo p. 6. c. 46.

¶Clerici comam nutrire prohibentur. Cap. XXI.

PRohibete fratres per vniuerſas regionum veſtrarum eccleſias, vt clerici iuxta Apoſtolum [a] comam non nutriant, ſed deſuper caput in modum ſphærę [b] radant.

Item ex concilio Agathenſi, c. 20.

Iuo concor. p. 6. ca. 265. & 378.

¶De eodem. Cap. XXII.

CLerici [c], qui comam nutriunt, ab archidiacono etiã ſi noluerint inuiti detondeantur. Veſtimenta etiã, vel calceamenta eis, niſi quæ religionem [d] deceant, vti, aut habere non liceat.

Item Gregorius 7. in concilio Romæ habito in Baſilica ſancti Petri, c. 17.

De eodem. Cap. XXIII.

Extra de vit. & hon. cler. c. ſi quis.

SI quis ex clericis relaxauerit comam [e], ſit anathema [f].

Item ex concilio Carthag. 4. c. 11.

¶Quibus veſtibus monialis ſit induenda, cum conſecratur. Cap. XXIV.

Poly. l. 4. tit. 35. Burc. l. 8. c. 23. Iuo p. 7. c. 43. † al. ſui.

SAnctimonialis virgo, cum ad conſecrationem ſuo † epiſcopo offertur, in talibus veſtibus applicetur, qualibus ſemper [g] vſura eſt, profeſſioni, & ſanctimoniæ aptis.

Vaſa quoque ſacrata, & veſtimenta altaris mulieres Deo dedicatæ contingere, & incenſum circa altaria deferre prohibentur.

Vnde Soter Papa omnibus epiſcopis Italiæ epiſt. 2.

¶Veſtimenta altaris, & vaſa ſacrata mulieres tangere prohibentur. Cap. XXV.

† al. ſui.

Poly. l. 3. tit. 9. Anſ. l. 7. c. 140. Burc. l. 3. c. 215. Iuo p. 2. c. 72. & p. 3. c. 265.

SAcratas Deo fœminas, vel monachas [h] ſacra vaſa, vel ſacratas pallas [i] penes vos contingere, & incenſum circa altaria deferre perlatum eſt ad apoſtolicam ſedem: quę omnia reprehenſione plena eſſe, & vituperatione, nulli recte ſapientum dubium eſt. Quamobrem huius ſanctæ ſedis auctoritate hæc omnia vobis reſecare funditus quanto citius poteritis, cenſemus. Et ne peſtis [k] hæc latius diuulgetur, per omnes prouincias abſtergi citiſſime mandamus.

Item ex Concilio Laodicenſi, c. 21.

¶Sacrarium ſubdiaconis ingredi non licet. Cap. XXVI.

Anſel. 7. c. 90. Iuo p. 3. c. 105.

NOn oportet ſubdiaconos licẽtiam habere in ſacrarium [l], ſiue ſecretarium (quod Græci diaconum [m] appellant) ingredi, & contingere vaſa Dominica.

Item ex eodem, c. 22.

¶De eodem. Cap. XXVII.

Anſel. l. 7. c. 88.

MIniſtrum [n] non oportet vti orarijs, nec hoſtias derelinquere [o].

d ¶ Religionem.] Alioquin perdit priuilegium clericale. ext. de vita [illegible] ne. cler. cap. ult. ext. de ſen. excom. in audientia. De habitu clericorum plene habes 21. q. 4. in ſumma.

e SI quis.] ¶ Comam, vel barbam, ut extra de vita & hon. cler. c. 5.

f ¶ Sit anathema.] videtur ergo, ꝙ omnis apoſtata ſit excommunicatus, ut extra de apoſt. ca. 1. & infamis eſt 3. q. 4. ſi qs a vero † 6. q. 1. infames, quod non concedo, 2 & expone ſit, ideſt, fiat: nã & monachus in apoſtaſia poteſt recipere ordinem, ut ex de temp. ord. ex parte. & Innoc. dicit, quod admoneri dẽt priuſquam ſuſpendatur, ut extra de ſent. excom. ſacro.

Apoſtata qlibet an ſit excõicatus.

† al. ſi quis vero a ſuo.

2 Dicas, ꝙ hoc ñ pt verũ ĩtelligi in clerico ſæculari, nam in regulari ſecus, ut extra lib. 6. ne cle. uel mon. ut periculoſa. Archid.

g SAnctimonialis] ¶ Semper 3. etiã in lecto, & 3 in infirmitate, ut 20. q. 1. vidua.

3 Et eſt arg. ꝙ monachus electus in epiſcopũ non debet habitum mutare ſm Laur.

h SAcratas.] ¶ Monachas.] non ſacratas.

i ¶ Sacratas pallas.] ſcilicet corporalia.

k ¶ Et ne peſtis.] Sic ſup. 8. d. male.

Ad idem extra de uit. & hon. cler. in magno. in fi. & hoc argu. ſumit ex eo, quod hic dicitur, ſemp.

NOn oportet ſubdiaconos.

l ¶ Sacrarium.] Ideſt, altare: ne ſit contra inf. ca. nõ liceat.

m ¶ Diaconiũ.] Diaconiũ appellat altare, quia ibi diaconus miniſtrat Sacerdoti.

n MIniſtrum.] ideſt, ſubdiaconum.

o ¶ Derelinquere.] ſed ſumere dẽt eas cũ alijs miniſtris, ut de conſe. d. 2. tribus.

¶Mu-

a MVlier.] ¶Docere non præſumat.] Hoc.n.eſt ſacerdotale officium, vt 16.q.1.adijcimus. idem plenius habet 33.q.5. mulierem.
ADDITIO. Idem Hug. not. hic, ſcilicet, quòd habent a Papa liberam licentiam docendi, & prædicandi populo, ſecundum Laurent.

Templarij, & hoſpitalarij non ſunt laici.

b Laicus.] Arg. contra templarios & hoſpitalarios. Sed illi non dicuntur laici, cum ſint Deo deuoti, vt 12.q.1. duo vel ipſi hēnt hoc ex ſpeciali priuilegio.
c ¶Præſentib. Maxime: nā nec abſentibus, quomodo eñ prædicabit quis, niſi mittatur? extra de hær. ad abolendam. & cap. cum ex iniuncto.
d NOn oportet inſacratos.] ideſt. non ſacros.
e NOn liceat.] Portare. In proceſſione, & vocat hæc vaſa ſacra, ubi contineatur reliquiæ.
f NOn liceat.] ¶In ſecretario.] Hic ſecretariũ dicitur locus, in quo ſacra vaſa ponũtur. & ſic non eſt contra ſupra ead. diſt. non oportet. vbi dicitur, quod ſubdiaconi ſecretarium ingredi non debent.
g SPonſus.] ¶Vel a paranymphis.] ideſt, parentibus vel ancillis, & dicũtur paranymphæ, quaſi parantes nympham.
ADDITIO. Dicas ꝙ paranymphi, vel paranymphæ ſunt cuſtodes puellæ ei aſſiſtentes, & docentes qualiter ſe debeant hře. a para, quod eſt iuxta, & nympha ꝙ eſt puella, ſecũdum Hug. Vel dic, a lympha, ideſt, aqua, ſecundum Laur.
h ¶In virginitate.] alibi dicitur de biduo, uel triduo, vt 30.q.5. aliter. Sed intelligo, & illud, & iſtud eſſe cõſilium.

α ¶Hoſtias.] *Vera lectio, quæ habetur etiam in aliquot manuſcriptis eſt, oſtia, ſed ob gloſſam non eſt reſtituta.*

Item ex eodem, c.23.

De eodem. Cap. XXVIII.

NOn oportet lectores, aut pſalmiſtas orarijs vti, & ſic legere, aut pſallere. — Anſ.l.7.c.83.

Item ex concilio Carthagin.4.c.98. & 99.

¶Mulier in conuentu viros docere non permittitur. Cap. XXIX. — Inf. de conſec. d.4.c. mulier.

MVlier quamuis docta & ſancta, viros in conuentu docere non præſumat.[a] Laicus[b] autem præſentibus[c] clericis (niſi ipſis rogantibus) docere non audeat. — Burc.l.8.c.83. Iuo p.7.c.101. & p.8.c.324.

Item ex concilio Agathenſi, c.66. — Ibid.c.98.

¶Miniſtris non ſacratis vaſa Dominica contingere non licet. Cap. XXX.

NOn oportet inſacratos[d] miniſtros licentiam habere in ſacrarium (quod Græci diaconium appellãt) ingredi, & contingere vaſa Dominica. — Fere idem ĩ. ea. cap. non oportet ſubdiaconos.

Item ex concilio Bracharenſi, 1.c.28.

¶Cuilibet ex lectoribus vaſa ſacra altaris portare non licet. Cap. XXXI. — Apud Marti. Braca. inf. c. græc. ſynod. c. 41. & c.66.

NOn liceat cuilibet ex lectoribus ſacra altaris vaſa portare[e], nec alijs, nec ijs, qui ab epiſcopo ſubdiaconi fuerint ordinati.

Item ex concilio Martini Papæ, c.41.

¶De eodem, vt clerici comam non nutriant. C. XXXII. — Iuo p.6.c.377.

NOn liceat cuilibet miniſteria tangere, niſi ſubdiacono, aut acolytho in ſecretario[f] vaſa Dominica. — Ibid.c.66. Iuo p.6.c.378.

¶Nec oportet clericos comam nutrire, & miniſtrare: ſed attonſo capite, patentibus auribus, & ſecundum Aaron talarem veſtem induere, vt ſint in habitu ornato. — Exod.28.

Item ex concilio Carthagin.4.c.13.

¶Qualiter ſponſus, & ſponſa ſint benedicendi. Cap. XXXIII.

SPonſus, & ſponſa cum benedicendi ſunt a ſacerdote, a parentibus ſuis, vel a paranymphis[g] offerantur, qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reuerentia ipſius benedictionis in virginitate[h] permaneant. — Inf.30.q.5.c. Spõſus. Burc.l.9.c.5. Iuo p.8.c.143.

DISTINCTIO XXIIII.

QValiter eps̃ ſit examinãdus, & qualiter ipſe ſimul cũ reliquis infra ipſum cõſtitutis ſit ordinãdus, breuiter mõſtratũ eſt. Nũc aũt uidendũ eſt de ſacerdotib. & reliquis, an ſine examinatiõe ſint ꝓmouẽdi. De his

QValiter epiſcopus.] Hæc diſtinct. diuiditur in tres partes: in quorum prima dicitur, quod probatæ vitæ debent eſſe ad eccleſiam ſacerdotes: & adhoc tres canones inducuntur. Secunda: ibi, [Cum itaque.] Tertia, ibi,] Quæritur quid fieri.] Ioan. de Fant.

CASVS. Supradictum eſt, qualiter epiſcopus ſit examinandus, & qualiter ipſe ſit ordinandus. In hac vero 24. diſt. quæritur de ſacerdotibus, & reliquis clericis, an ſine examinatione ſint promouendi, & probat Gratianus auctoritate Pauli, ꝙ examinandi ſunt, dicentis: Manum cito nemini impoſueris, & nihil ſine præiudicio facias, ideſt, præcedente iudicio, ideſt, ſine præexaminatione. Item probatur per ſequentia. Et caſus primi capituli per ſe patet.

i ¶Nunc autem.] In hac diſt in. agit magiſter ex examinatione clericorum. Primo oſtendit oẽs examinandos eſſe

1 Et hoc uſque ad §. 1. eo.cũ itaq;. 2 Et hoc facit ab illo §. cum itaque vſque ad § quæritur.

eſſe. 1 Secundo oſtendit qualiter vt quando examinãdi ſunt,& a quibus. 2 Tertio qualiter puniantur, qui ſint examinatione promouentur.
a ¶Manus.]78.diſt.quid eſt.
ADDITIO. Et extra de elec. cum nobis olim.& eſt hoc c.ſecun-

Epiſtola 1.c.5. Paulo aliter in orig.

ita ſcribit Paulus ad Timotheum:[*Manus* [a] *nemini cito impoſueris, & nihil ſine præiudicio* [b] *facias in alteram* [c] *partem declinando.*

Ex decretis Sylueſtri Papæ in Synodo Rom.c.9.

¶De eodem. Cap. I.

Burch.li.5.c.34. Iuo p.2.c.43.

NVllus acolythorum vel ſubdiaconorũ α rem conſecratam a presbytero alijs porrigat(quia aliud eſt miniſter, aliud aſſiſtens) niſi tantum ſupportet,quod ei ſacerdos impoſuerit ſuo ore benedictum.

α ¶Vel ſubdiaconorum.] *Verba hæc non ſunt in ſynodo Romana ſub Sylueſtro, ſed habẽtur apud Burchardum, & Iuonem, & in ijs Vaticanis Gratiani exemplaribus in quibus eſt hoc caput. Nam in antiquioribus non eſt, ſed poſt verſiculum*, declinando, *ſequitur continenter*, Nullus ordinetur.

Item ex concilio Carthagin.3 .c.22.

¶Ante probationem nullus ordinetur clericus. C. II.

Anſel.li.6.c.89. † *non probatus vel*] orig.

NVllus ordinetur clericus niſi † probatus fuerit, vel epiſcoporum examine,vel populi teſtimonio [d].

Item Gelaſius Papa Cæleſtino epiſcopo.

¶Ad miniſterium alicuius eccleſiæ,clerici eiuſdem promoueantur. Cap. III.

Anſel.li.7.ca.85.al. 99.93. † *Sterenſis.*]Anſ.

PResbyteri,diaconi,& vniuerſi clerici Stomenſis † ciuitatis [c] petitorio nobis ſuggeſſere porrecto in eccleſia B.martyris Eleutherij epiſcopi (quæ in ſupradicta ciuitatis parochia β probatur eſſe conſtructa) presbyterum,qui conſtitutus fuerat,defeciſſe,atq; in eius locum Iulianum diaconũ ipſius eccleſiæ pro celebritate ipſius loci quantocyus debere ordinari. Et ideo frater chariſſime,ſi de eius vita,vel moribus nihil eſt, quod contra canonum veniat ſtatuta, ſupraſcriptũ presbyterri honore decorabis,ſciturus [f],eum viſitatoris te nomine,non Cardinalis creaſſe [g] pontificis. Pariter etiam & Fæliciſſimũ diaconum in eius eccleſiæ miniſterio,ſi conuerſatio eius patitur, ſubrogabis, vt locus proceſſionis celeberrimus ad myſteriorũ † conſecrationem nec ſacerdote indigeat, nec miniſtro [h].

† *al. miniſteriorum.*

β ¶Parochia.] *In omnibus antiquis codicib. tam impreſſis,quam manuſcriptis ſic legitur: cuius vocis loco,in recens impreſſis erat poſitum*,paroccia. *ſed viſum eſt antiquam lectionem eſſe retinendam: præſertim cum dictio hæc etiam Græcè aptiſſimam habeat ethymologiam.*

PResbyter.] CASVS vacante Stomenſ. eccleſia,defecit ſacerdos in eccleſia beati Eleutherij martyris, & cum illa eccleſia epõ indigeret,nec erat eps,qui eum ordinaret clerici Stomenſis ciuitatis ſupplicauerunt Papæ vt præciperet Cœleſtino epiſcopo, quatenus nomine viſitatoris tãtum & non tanquam proprius epiſcopus ordinaret in præfata eccleſia Iulianũ presbyterum diaconum in locum deficientis presbyteri electum. Præcipit ergo Papa epiſcopo Cęleſtino, vt Iulianum diaconum promoueat in presbyterum in prædicta eccleſia tãtum nomine viſitatoris: & Fęliciſſimũ in locum Iuliani ſubſtituat diaconũ, ut eccleſia illa nec ſacerdote indigeat, nec miniſtro.
¶Caſus ſequẽtis capituli & §.patet.
e ¶Ciuitatis. Carẽtis epõ. Sed nõne vacãte ſede epiſcopali capitulũ potuit dare inueſtiturã,ut extra de hære. ad abolendam.& ext. de elec. quia diligentia ? Rñ.ꝙ inueſtitura tãtũ ad epiſcopos ſpectat,vt16.q.7.null⁹. Ioã.& eſt hodie expreſſum extra ne ſe. vac.illa. vbi dicitur, ꝙ capitulũ nõ ſupplet defectum epi in collationib. pbẽdarũ B.Vel dic,ꝙ capitulũ, iſtũ diaconum non potuit alienare ſede vac.q.a eccleſiaſticæ res alienari nõ pñt ſede vacante, ut 12.q.2. ſi qua de rebus & 7 1.diſt.frater nitatẽ & maior eſt alienatio 4 perſonæ, q̃ alterius rei,vt nẽ nulla fit 32. q.1. præcipimus. Sed quære non petebãt hoc ab archiepiſcopo? Forte quia ce epõ eccleſia erat exempta. Itẽ quare non petebãt hoc a vicinis epiſcopis,ut 65.diſ.ſi hiſq; & c.cũ forte? Rñ.forte nolebant:poterant enim ire ad Papam omnibus omiſſis medijs. ſicut ad eum appellatur omiſſis medijs. 2. q. 6. ad Romanam,& c.omnes. Vel capitulum ipſum elegit, & petijt a Papa confirmationem.nam idem non poteſt eligere,& confirmare.

33 Iſte decretales nõ probãt intuẽti, id,ad quã probandũ inducuntur.

4 Dic ꝙ per cõfirmatio- nalla fit alienatio : nec præiudicatur futuro : & ſic loquitur extra de maio. & obedi. & c.cũ olim Io. de Fan.

c.ſecundum Hug.& Laur.
b ¶Præiudicio.] idest,in præcedenti iudicio.
c ¶In alteram.] idest,in contrariam, prout ponitur. 2. q.3.§.notandum ibi præuaricator.
d NVllus ordinet.] ¶Teſtimonio.] Hic habes,ꝙ teſtimonium populi æquiualet examinationi. Vnde ſufficit ꝙ clericus ordinandus habeat famam pro ſe: & per hoc etiam patet,ꝙ noti non ſunt examinãdi: ſed tantum ignoti,ut 47.diſt.de Petro. 94.diſt. ualde, extra de præſump.mandata. 2

Ignoti ſunt examinandi & non alij. 2 De hoc no. ſup.d.proxi. qui eps. in prin. Archi.

f ¶Sciturus.] Semper hoc ergo eſt exprimendum, ne pro iure poſſit hoc in poſterum ſibi uendicare,ut 7.q.1. pontifices extra de iure patr.ex literis.
g ¶Creaſſe.] idest ordinaſſe illum.
h ¶Nec miniſtro.] Et ita qualibet eccleſia habebit ſacerdo-

cerdotem & diaconum alibi dicitur, ꝙ habebit duos ſacerdotes.7.q.1.illud.& extra de fil. pbytero. propoſuit.
a ¶ Epiſcopi.] ¶ Qui plurimo.] Tales enim præferendi ſunt alijs in ordine,& in dignitate. 1 vt 61.diſt. c.ſtatuimus.75.diſt.c.vlt.

1 Idē Alex. de Imol. in l. cum quid. circa princ. ff. ſi cer.pet.

CVM ITAQVE. Hæc eſt ſecūda pars in qua dr. ꝙ ordinādi ſunt examinandi. Ioan. de Fant.

QVādo.] CASVS. Dr in hoc ca. ꝙ in feria quarta ante Sabbatū ordinationis archipresbyteri, & ſacerdotes debēt præſentare ordinandos ĩ ciuitate, & tūc eps ad examinationem illorum tribus diebus ꝯtinuis faciē dā dēt eligere viros prudentes:q diligēter de vita & ſtatu eorū inquirāt:& illi quibus hoc cōmittitur ſint tales, qui gratia vel pecunia nō corrumpantur: quod ſi ſecus fecerint,deponantur & promoti repellantur.
b ¶ Sacerdotes.] Tñ hoc vr eſſe officiū archidiaconi,& repreſentare abbates ordinādos, & abbatiſſas in ſe deponere: ut ext.de off.archid. ut noſtrū.Et eſt arg. ad hoc ĩ. d. ꝓxi. oſtiari9. Et ſm hoc vr.ꝙ ſi archidiaconus dēt examinare inſtituendū, ꝙ tenet ordinato ad bñficiū ꝯferendū.ar.54.d.ſi ſeruus. Arg. contra extra de pben.eps. Sol.illud eſt qñ eps ordinat ſine repreſentatiōe: uel quādo repreſentās nō eſt ſoluendo. ADDITIO. De hoc no.extra de offic.archid.ad hæc.

Archidiaconus inſtituēdos examinare debet.

c ¶ Patriam.] Nā pp natiuitatem, vel patriā carius vel vilius emit mācipiū. ff.de æd.ed.ꝗ. quod ſi nolit.§.qui mancipiū.
d ¶ Inſtitutionem.] ideſt,titulum.
e ¶ Inueſtigent.] Sed nunc [illegible] ita [illegible] examinā [illegible] ut ext.dē [illegible] conſtitutus.& extra de elect. cum in cunctis. [illegible] a. ff.de ædil.edict. ſi quid uenditor in princ. [illegible] ꝙ non ita amate, ſed cum quodā temperamento [illegible] eſt,ut non requiratur nimia perfectio extra de elect. cum nobis olim. Hæc autem tria potiſſime requiruntur in ſunt. ætas legitima, literatura ſufficiens, morum honeſtas,ut extra de elect.cum in cunctis. & ſi non fuerit in his tribus examinatus,deponendus eſt,ut extra de elect.nihil eſt.
f ¶ Iam cōdemnati.] Sunt ergo tales ipſo iure ſuſpenſi. 1.q.1.reperiuntur.
ALIAS.Dictum eſt ſ.ꝙ clerici collaterales epi debent probare & examinare ordinandos:& ordinandi dēnt eſſe ꝓbati populi teſtimonio.Nūc uero dr.ꝙ ſi neutrū iſtorū interueniat eps non dēt præſumere facere ordinōnē. ¶ Caſus ſeq.cap.cum §.patet.
g ¶ Alias.] i.ſi nō ſunt examinati a collateralib. epi. 2 vel ꝓbat.p teſtimoniū populi.ad hoc ĩ.c.nullus.
g ¶ Epiſcopus.] ¶ Clericorum.] Sed contra 15.quæſt.7. cap.

2 Vt ſup.c. proxime.

Item ex concilio Laodicenſi,c.12.

¶ Metropolitanorum, & epiſcoporum examine promoueantur epiſcopi. Cap. IIII.

Epiſcopi iudicio metropolitanorum, & eorū epiſcoporum,qui circumcirca ſunt, prouehantur ad eccleſiaſticam dignitatem †; ij videlicet, qui plurimo [a] tempore probantur tam verbo fidei, quàm rectæ conuerſationis exemplo.

Diſt.61.cap.epm.& 63.c.non licet. Burch.li.1.c.9. Iuo p.5.c.63. † al. præſtatem.

2 *Cum itaque ſine examinatione nullus ſit ordinandus quemadmodum, & quo tempore ſacerdotum, & cæterorum infra poſitorum examinatio debeat fieri, conſiderandum eſt.*

De his in concilio Nannetenſi,c.11.ita legitur.

¶ Qui ordinandi ſunt feria quarta ad examinationem conueniant. Cap. V.

QVando epiſcopus ordinationes facere diſponit, omnes,qui ad ſacrum miniſteriū accedere volunt, feria quarta ante ipſam ordinationem euocandi ſunt ad ciuitatem vna cū archipresbyteris †, qui eos repreſentare debent & tūc epiſcopus a latere ſuo eligere debet ſacerdotes [b],& alios prudentes viros gnaros diuinæ legis, & exercitatos in eccleſiaſticis ſanctionibus: qui ordinendorū vitam,genus patriam [c], ætatem inſtitutionem [d],locum,vbi educati ſunt,ſi ſint bene literati, ſi inſtructi in lege Dñi,diligenter inueſtigent [e]; ante oīa, ſi fidem catholicam firmiter teneant,& verbis ſimplicibus aſſerere queant. Ipſi aūt,quibus hoc committitur,cauere debēt, ne aut fauoris gratia,aut cuiuſcunq;muneris cupiditate illecti a vero deuient, ut indignum,& minus idoneū ad ſacros gradus ſuſcipiendos epiſcopi manibus applicent. Quod ſi fecerint; & ille,qui indigne acceſſit, ab altari remouebitur, & illi,qui donum ſancti ſpiritus vendere conati ſunt, coram Deo iam condemnati [f] eccleſiaſtica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur:& ſic Sabbato,qui probati inuēti ſunt, epiſcopo repreſententur.

Burch.li.2.c.1. Iuo p.6.c.21. Poly.li.2.tit.19. Pann.li.3.c.21. † al. presbyteris.

Alias [g] autem ſine clericorum videlicet concilio, & populi teſtimonio nullum epiſcopus ordinare præſumat.

Vnde in concilio Carthagin.4.c.22.legitur.

¶ Sine clericorum ſuorum concilio epiſcopus clericos non ordinet. Cap. VI.

EPiſcopus ſine concilio † clericorum [h] ſuorum clericos non ordinet, ita vt ciuium conniuentiam †, & teſtimonium quærat.

† al. conſilio. † aſſenſum,& conniuentiam.] orig.

Digitized by Google

c.vlt. ibi dicitur, ꝙ ſolus epiſcopus honorem dare poteſt: ſolus auferre non poteſt. Sed ibi hæc dictio, ſolus, non excludit clericos ſuos: ſed alios epiſcopos. adhuc ſignatur aliud contrarium 67. diſt. reliqui. Sed illud loquitur de notis clericis, requiritur ergo conſenſus canonicorum

modo exponitur quantum ad ordinandos: alio modo quantũ ad ordinatos. Et quod d[illegible] ordinatũ d[illegible] eiiciendum, ſi prius fuerit criminoſ[illegible] crimine: quia ſi quis in minori crim[illegible] ſe permiſerit, non deponitur: ſed impo[illegible] tia, v[illegible] 82. d. [illegible] de re[illegible] criminis [illegible] Qui ergo [illegible] nationis [illegible] crimen ſuum, deponitur, ut 5[illegible] diſt. [illegible] pœnitentiis, uel ſi quis ſine examinatione promotus fuerit, ut 84. d. quiſq; & 81. diſ. ſi qui ſine examinatione. Sed pone, ꝙ in omnib[9] ſit idoneus, qui ordinatus eſt ſine examinatione: nũquid propter hoc ſolũ deponẽdus eſt, 2 ꝙ nõ eſt examinatus? ita videtur hic dici: & hoc nõ eſt ꝑp ſuum vitium, ſed propter vitium ordinãtis, ut 70. diſt. c. 1. & 16. q. 7. decernimus. Item q̃a non intrauit per oſtium, vnde mori dẽt, vt Rhemus, ff. de rerũ diuiſ. l. vlt. Alij contrarium dicunt: arg. contra extra de præben. cum ſecundum Io.

2 Hæc depoſitio fieri debet nõ ab eo qui eum ordinauit: cum ipſe dẽat deponi: ſed ab eius ſuperiore, ſm Hug. Idem ſentit Goff.

b ¶ Quod irreprehẽſibile.] Ergo minores ordines cũ examinatione 3 cõferẽdi ſunt. Nã, & deponitur quis a minoribus ordinib. ut 27. q. 1. ſi q̃s epiſcopus.

3 Arg. cõtra ſup. ea. d. q̃ñ. ſumpto arg. a contrario ſẽſu, ſed iſta hic & ibi ſub maxime Ar.

3 *Quæritur, quid fieri debeat de his, qui ſine examinatione prouecti ſunt.*

De his ita legitur in concilio Martini Papæ.

Apud Martin. Bracaren. c. 24.
Facit ad hoc c. epiſ. 5. Zachariæ ad Bonifacium ep̃m, & 15. q. 8. Si quis presbyter.
Anſ. l. 8. c. 13.

¶ De ijs, qui ſine examinatione ordinantur, & poſtea peccata ſua confitentur. Cap. VII.

SI quis presbyter, aut diaconus ſine aliqua examinatione ordinati ſunt, aut certe, cum diſcuterentur criminoſa peccata ſua cõfeſſi [a] ſunt, ɑ aut poſt ordinationem ab alijs detecti ſunt, abijciantur ex clero. Similiter vero, & de vniuerſo ordine clericorum ſeruetur. Nam hoc ſibi, quod irreprehenſibile [b] eſt, ſancta catholica defendit eccleſia.

ɑ ¶ Confeſſi ſunt.] *In originali eſt*, confeſſi non ſunt, & poſt ordinationem, &c. *Verum in Concilio Niceno, c. 9. vnde hoc caput videtur ſumptum, habetur ſine negatione, quemadmodum hic, & inf. d. 81. c. ſi qui ſine.*

DISTINCTIO XXV.

Q*Vod nullus ſine examinatione ordinandus ſit, breuiter demonſtratum eſt. Quid autem* [c] *ad epiſcopum, quid ad vnumquemque inferiorem pertineat, Iſidorus Hiſpalenſis epiſcopus in epiſtola ad Ludifredũ* † *ſcribit ita dicens.*

† al. *Lanfredum.*

¶ *Integra hæc epiſtola habetur in codice bibliothecæ monaſterij Dominicanorum.*

¶ Quod epiſcopi, & cæterorum ſit officium in eccleſia. Cap. I.

Burch. l. 3. c. 50.
Iuo p. 6. c. 20.
Pann. l. 3. c. 41.

PErlectis ſanctitatis tuæ literis gauiſus ſum, ꝙ optatam ſalutem tuam earum relatu cognoui. De his autem, quæ in ſequentibus inſinuare eloquij tui ſermo ſtuduit, gratias ago Deo; ꝙ ſolicitudinem officij paſtoralis impendis, qualiterq; eccleſiaſtica officia ordinẽtur, per

1 Scilicet in diſpenſatione rerum eccleſiæ. 12. q. 2. ſi qua de rebus. Item in alienatione. 12. q. 2. ſine exceptione 10. q. 2. hoc ius. Item in omnibus cõib. negotijs; ut ꝙ omnibus incũbit, ab omnib. comprobetur, extra de præſcript. accedens. Arch.

Confeſſus de crimine an habeatur pro cõuicto.

nicorum in ordinibus conferendis, ut hic. Item in cauſarum diffinitionibus, ut 15. q. 7. epiſcopus. Item in cõferendis beneficijs extra de his quæ fiunt a præla. ſine conſenſu c. ea noſcitur 93. d. legimus. Item in priuilegijs conferendis, & alijs negotijs, vt extra, de ijs quæ fiunt a præla. quanto. 1

QVÆRITVR QVID FIERI. Hæc eſt tertia pars d. in qua dicitur, ꝙ ſi aliqui ſine examinatione ordinantur: ſi criminoſi ſint, deponantur. Io. de Fan.

SI quis.] CASVS. Tres caſus in hoc c. continentur. Primus eſt, ꝙ ſi quis presbyter, uel diaconus ſine examinatione fuerit ordinatus, dẽt deponi. Secũdus eſt, q̃d & ſi examinatur, & confitetur crimina ſua in examinatione, dẽt repelli, & non promoueri. Tertius ſi examinatur, & non cõfitetur crimina ſua: ſi poſtea inde conuincatur, debet deponi. Idem dicendum eſt de cæteris clericis inferioribus.

a ¶ Confeſſi.] Si metu probationum aliquis confitetur crimen, talis habetur pro conuicto, ſed ſi ſponte aliquis confitetur crimen nulla examinatione præcedente, ſeruatur q̃d legitur 15. q. 8. qui admiſerit, & c. ſi quis preſbyter, & ponitur hoc uerbũ, abijciantur, improprie uno

QVod nullus.] Hęc diſt. diuiditur in tres partes. In prima ponuntur officia minorum clericorum, epiſcoporũ, & aliarum dignitatum, ſ. archid. archipresbyt. primicerij, ſacriſtæ, theſaurarij. Petrus. Secunda ibi. [Ex hac.] Tertia ibi. [Nunc autem.] Io. de Fan.

CASVS. Supra oſtenſum eſt de examinatione clericorum. In hac vero 25. d. oſtẽditur quid ad epiſcopum, & quid ad alios inferiores pertinent, & hoc probat per ſequentia c. Et poſtea interſerit regulam Apoſtoli: Oportet epiſcopum eſſe ſine crimine, &c. & eius occaſione ponit ſignificationes huius nominis, crimen.

c ¶ Quid autem.] In hac d. oſtendit quid pertineat ad vnumquemq; ordinem. 4 Secundo ponit regulã Apoſtoli. Oportet epiſcopũ eſſe ſine crimine, & inde nacta occaſione ponit uarias ſignificationes huius nominis, crimen, & oſtendit quod ſit mortale, quod veniale.

4 Et hoc uſque ad §. nũc autem.

PErlectis.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte oſtendit Iſidorus, quæ officia pertineant ad ſingulos ordines. In ſecunda parte: quæ incipit ibi, [Hi ſunt ordines.] oſtendit, ꝙ quatuor dignitates debent eſſe ſub epiſcopo in eccleſia maiori, ſcilicet, archidiaconus, archipresbyter, primicerius, & theſaurarius, & quæ ad ipſos pertineant, & quibus præponantur,

nantur, quod proſequitur vſque ad §. [Nunc autem.]

a ¶ Cognita.] Not. ꝙ quærere poſſumus ea quæ ſunt nobis nota, vt 11.diſtin. quis neſciat.24.q.1.pudenda. verſ.fin.

b ¶ Infideles.] Contra inf.de conſec.d.1.epiſcopus nullum. ſed illud nō tenet, quia contraria conſuetudine abrogata ſunt diſt. 4. §. leges.

ADDITIO. Hoc legitur, & no.1. q.1. nō liceat ibi videas, vel dic, ut no.in p̄dic. c.epiſcopus, & 30. q.3. de inceſtis, in gl. de hac materia, &c. ſed qđ hic not. fuit in ſumma Goffred. Archid.

c ¶ Benedictiones.] ideſt, benedicamus.

d ¶ Laudes.] .i. alleluia, uel illud. Chriſtꝰ vincit, &c.

e ¶ Sacrificium.] i. offertorium.

f ¶ Lectiones] Legēdas in matutinis.

g ¶ Prædicare.] .i. legere: ne ſit contra 16. q.1. adijcimus.

h ¶ Apoſtolum.] i. epiſtolam: cum deeſt ſubdiaconus.

i ¶ Precum.] Dicendo litanias.

k ¶ Et recitatio.] ordinandorum, & baptizandorū, & mortuorum, & excommunicatorum, 2.q. 1.legum.

l ¶ Pręmonet.] Cū dicit, Humiliate vos, &c.

m ¶ Clare.] kyrie eleiſon in Rogationibus. Idem Goffr.

n ¶ Pacem. Cū dicit, Dn̄s vobiſcum. vel pax vobiſcū; ſecundum cōſuetudinē alterius loci. Vel cum dicit, Agnus Dei, &c. Lau.

o ¶ Annunciat.] Feſtiuitates.

p ¶ Chriſmatis.] Alia plura ſpectant ad epiſcopū, vt 68. d.quamuis.

q ¶ Et ſacrificij.] portandi ad altare.

r ¶ Et iurgia.] Hic videtur, ꝙ archidiaconi habeant ordinariam iuriſdictionē. & quod poſſint inſtituere clericos, & ſuſpēdere, uel excommunicare 1 ut 63. diſt. ſi in plebibus, & extra de pe. licet, & extra de exceſ. præla. ad hoc, & de offi. deleg. ſuper eo. & de prębēn. referente. & extra de inſti. cum veniſſet. Arg. contra 16.q.7. nullus, & extr. de offic. Archi. cap.4. & 5. Item vicarius eſt epiſcopi, vt infra cap.1. & extra de offic. Archid. cap. 1. ergo habet delegatam iuriſdictionem, non ordinariam. Ad hoc dico, ꝙ Archid. habet ordinariā iuriſdictionē 2 & qđ legitur extra de offi.

quiris: & licet omnia prudētiæ tuæ ſint cognita, [a] tamē, quia affectu fraterno me conſulis, ex parte, qua valeo, expediam, & de omnibus eccleſiæ gradibus, quid ad quemque pertineat, eloquar. Ad oſtiarium namque pertinent claues eccleſię, vt claudat, & aperiat templū Dei, & omnia, quæ ſunt intus, extraque cuſtodiat: fideles recipiat; excommunicatos, & infideles [b] excipiat. † ¶ Ad exorciſtam pertinet exorciſmos memoriter retinere, manuſque ſuper energumenos, & cathecumenos in exorcizando imponere. ¶ Ad acolythū pertinet præparatio luminariorum in ſacrario: ipſe cereum portat: ipſe ſuggeſta † pro Euchariſtia, calices ſubdiaconis præparat. ¶ Ad pſalmiſtam pertinet officium canēdi, dicere benedictiones, [c] laudes, † [d] ſacrificium, [e] reſponſoria, & quidquid pertinet ad canendi peritiam. ¶ Ad lectorem pertinet lectiones [f] pronunciare, & ea quæ ꝓphetæ vaticinarūt, populis prædicare. [g] ¶ Ad ſubdiaconū pertinet calicē, & patenam ad altare Chriſti deferre, & leuitis tradere, eiſq; miniſtrare, vrceoleum quoque, & aquam, † manile, & manitergium tenere; epiſcopoq;, & presbyteris, & Leuitis pro lauandis ante altare manibus aquam præbere. ¶ Ad diaconum pertinet aſſiſtere ſacerdotibus, & miniſtrare in omnibus, quæ aguntur in ſacramētis Chriſti: in baptiſmo ſcilicet, in Chriſmate, & patena, & calice; oblationes quoq; inferre, & diſponere in altario: componere etiam menſam Domini, atq; veſtire, crucē ferre, & prædicare Euangelium, & Apoſtolum. [h] Nam ſicut lectoribus vetus teſtamentum, ita diaconis nouum prædicare præceptum eſt: ad ipſum quoque pertinet officiū precum, [i] & recitatio [k] nominum: ipſe præmonet [l] aures haberi ad Deum: ipſe hortatur clarè: [m] ipſe donat pacē, [n] & ipſe annunciat. [o] ¶ Ad presbyterum pertinet ſacramentū † corporis, & ſanguinis Domini in altario Dei cōficere, orationes dicere, & benedicere dona Dei. ¶ Ad epiſcopum pertinet baſilicarū conſecratio, vnctio altaris, & confectio chriſmatis. [p] Ipſe prædicta officia, & ordines eccleſiaſticos diſtribuit: ipſe ſacras virgines benedicit; & dum præceſſit vnuſquiſque in ſingulis; ipſe tamen eſt præordinator in cunctis. ¶ Hi ſunt ordines, & miniſteria clericorum: quæ tamen auctoritate Pōtificali in archidiaconi cura, & primicerij, ac theſaurarij ſolicitudine diuidūtur. ¶ Archidiaconus enim imperat ſubdiaconis, & Leuitis: ad quem iſta miniſteria pertinent, ordinatio veſtiendi altaris a Leuitis, cura incenſi, & ſacrificij [q] neceſſaria ſolicitudo; quis Leuitarum Apoſtolum, & Euangelium legat, quis preces dicat, ſeu reſponſoria † in Dominicis diebus, aut ſolemnitatibus † decantet. Solicitudo quoque parochiarum, ß † & ordinatio, & iurgia [r] ad eius pertinent curam pro repa-

† *al. eijcere.*

† *al. vaſa ſuggeſta.*

† *laudis ſacrificiū.* orig.

† *aqua manilem* orig.

† *al. acrificium.*

† *al. reſponſorium.*

† *Solemnitatem.*] orig. & Pann. *Solemnitatum.*] Burch. & Iuo.

† *Parochianorum.*] orig.

ota quęre- licet.

1 Ad hoc facit qđ no.9. q. 4. nullus primas. in gl. ergo nec. & inf. dicā 24.q.3. tā ſacerdotes. ibi vidas. Arc.

2 Idem Bal. in l. præcipimus. ī prin. C. de app. & Ale. de Imo. in rub. ff. de offi. eius cui mand. eſt iuriſdict. in 4. colu. ubi ad hoc multa adducit iura.

officia archidia.c.4.intelligo cum archidiaconus extendebat manus ad ea quæ ſibi non competebant ex officio niſi conſuetudo ſit præſcripta, vel gñalis aliarũ eccleſiarũ illius diœc. Nec ob. ꝙ dr̃ eſſe vicarius epi, quia nihilominus eſt ordinarius iudex. nã & vicarius alicuius

vt hic dr̃: ergo eſt pedaneus iudex, vt C.de peda.iudi.l.vlt.ſed pedanei iudices delegati ſunt, vt C.de peda.iudi.l.penul.Item quia epiſcopus hoc officium delegat alijs, vt 10.q.1.epiſcopum.Sed illud intelligas de illo iure viſitandi; quod epiſcopo competit. H. dicit ipſum habere ordinariam: ſed tamen eam non poteſt exercere ſine auctoritate epiſcopi; ſicut Metropolitanus ius habet conſecrandi epiſcopum: illud tamen ius non poteſt exercere ſine alijs epiſcopis.64.diſtin.cap.1.Ioan. Mihi videtur, quod ſolus epiſcopus in ciuitate ſua dẽat eſſe iudex ordinarius, vt 7.q.1.in apib. niſi ſecus ſit de conſuetudine iam præſcripta, ut extra de præſcript. de quarta. & c.auditis. & melius de off. Archid. cap. vlt. quod eſt Honorij.B.

rãdis [a] diœceſanis baſilicis ipſe ſuggerit ſacerdoti: [b] ipſe inquirit parochias † cũ iuſſione [c] epi, & ornamenta, vel res baſilicarũ [d] parochiarũ, † geſta libertatũ † eccleſiaſticarum epo idem refert: collectam pecuniam de cõione [e] ipſe accipit, & epo defert, & clericis proprias partes idem diſtribuit. ¶ Ab Archidiacono nunciantur epo exceſſus diaconorum: ipſe denunciat ſacerdoti in ſacrario ieiuniorum dies, atq; ſolemnitatum, & ab ipſo publicè in eccleſia prædicatur: γ qñ vero archidiaconus abſens eſt, vicem eius diaconus [f] ſequens adimplet. ¶ Archipresbyter δ [g] verò ſe eſſe ſub archidiacono, eiuſque præceptis ſicut epi ſui, ſciat obedire: & (qđ ſpecialiter ad eius miniſteriũ pertinet) ſupra oẽs presbyteros in ordine poſitos curam agere, & aſſidue in eccleſia ſtare; & qñ epiſcopi ſui abſentia contigerit, ipſe vice eius Miſſarũ ſolemnia celebret, & collectas [h] dicat, vel cui ipſe iniunxerit. ¶ Ad primicerũ pertinent acolythi, exorciſtæ, pſalmiſtæ, atque lectores: ſignum [i] quoq; dandum pro officio clericorum, pro vitæ honeſtate, & officij meditãdi, & peragẽdi ſolicitè, lectiones, benedictiones, pſalmũ, laudes, offertorium, & reſponſoria quis clericorum dicere debeat. Ordo quoq;, & modus [k] pſallendi † in choro pro ſolemnitate tẽporum: ordinatio quoque pro luminaribus deportãdis. Siquid etiam neceſſarium eſt pro reparatione baſilicarum, quæ ſunt in vrbe, [l] ipſe denũciat ſacerdoti: epiſtolas epiſcopi pro diebus ieiuniorũ parochitanis † per oſtiarios ipſe dirigat: clericos, [m] quos delinquere cognoſcit, ipſe diſtringat, quos verò emendare non valet, eorum exceſſus ad agnitionem epiſcopi deferat: baſilicanos † ipſe conſtituat, & matriculam † [o] ipſe diſponat. Quando autem primicerius abſens eſt, ea, quæ prędicta ſunt, ipſe exquirat, qui ei aut lege † [p] proximus eſt; aut eruditione. ζ ¶ Ad theſaurariũ pertinet baſilicarum, & oſtiarij ordinatio, † [q] incenſi præparatio, cura chriſmatis conficiendi, cura baptiſterij ordinandi, præparatio, luminariorum in ſacrario, & in ſacrificijs. †

† Parochiam.
† Parochitanorum] orig.
† al. & libertatum.
† al. canendi.
† al. parochianis.
† al. baſilicarios.
† al. matriculas] orig. & manuſcrip.
† loco] orig.
† reparatio] orig.
† præparatio ſacrificij] orig.

α ¶ Clamare.] *In epiſt. B. Iſid. & apud Iuonẽ legitur:* ipſe hortatur orare, ipſe clamat, & pacem ipſe annunciat.
β ¶ Parochiarũ.] *In epiſt. legitur,* parochitanorũ, *quemadmodum & paulo inferius: Et vox iſta frequens eſt in*

ſus eccleſiæ perpetuus dr̃, & ordinarius, ut extra de pręben.de monachis. Sic uideo, ꝙ uicarius iudicis ordinariam habet poteſtatem. quod ex eo patet, quia interponit decretum de non alienandis rebus minorum. C. de off.eius qui vi.alic.gerit.l.2.ſed hoc non poſſet facere, ſi haberet delegatam iuriſdictionem, ut ff.de offic.eius cui man.eſt iuriſd.l.2. videtur tamen ex hoc, ꝙ habeat delegatam iuriſdictionem: quia appellatur ab ipſo ad archiepiſcopum, ut extra de præben.referente: ſed ſi haberet ordinariam iuriſdictionem, gradatim fieret appellatio, ut 2.q.6.anteriorum. Item alia ratione uidetur, hoc, quia tantum de humilioribus negotijs cognoſcit,

a ¶ Pro reparandis.] Alibi dicitur, quod hoc ad præpoſitum ſpectet, ut 70.d.ſanctorum, ſed ibi nomen prępoſiti large ſumitur. ut extra de verb. ſignifi.quamuis.
a ¶ Sacerdoti.] Ideſt, epiſcopo.
c ¶ Cum iuſſione.] generali, quando recipit archidiaconatum ab epiſcopo.
d ¶ Baſilicarum.] Ruralium: quia ea quæ ſunt in vrbe, cuſtodit primicerius.
e ¶ De communione.] Ideſt, de oblationibus.
f ¶ Diaconus.] Cũ ergo poſſit vices ſuas delegare, ergo eſt ordinarius, ut C.de iudi.a iudice.
g ¶ Archipresbyter.] In quibuſdam eccleſijs vocatur iſte decanus.50.d. in capite. ſed ille eſt archipresbyter ruralis. 1
h ¶ Collectas.] Scilicet orationes.
i ¶ Signum.] ideſt, pulſatio campanarum.
k Modus.] ideſt, cum organo, uel ſine eo.
l ¶ In vrbe.] Sed archidiacon⁹ ext. urbẽ, ut ſ.dictũ eſt.
m ¶ Clericos.] Ciuitatenſes.
n ¶ Baſilicanos.] ideſt, cuſtodes baſilicarum. 2
o ¶ Et matriculam.] i. tabulam: nam in matricula faciat ſcribi, quod quilibet canonicus legere debeat.
p ¶ Aut lege.] i. ordine. & eſt arg. literaturam equipollere dignitati.
q ¶ Ordinatio.] i. ut ordinet ea, quæ ſunt neceſſaria ad baſilicam. ſ. claues & candelas.

1 De quo hic non loquitur ſm Laur.
2 Aliter accipitur 50. diſt. contumaces Arch. Literatura æquipollet dignitati.

EX HAC EPISTOLA. Hæc eſt ſecunda pars huius diſt. in qua ponit de ordinatione p̄sbyterorũ & diaconorũ.

a Audire.] Oportet.] Subditos.

b ¶ Monita.] id eſt, conuerſationem.

c ¶ Diſciplinæ.] id eſt, regulam viuendi, vt 16. q. 1. ſicut.

d Num.] ¶ In ſiniſtro humero. Et hoc ideo, ut oſtendatur, ꝙ debet tranſire de læua ad dexteram, i. de temporalibus ad ſpiritualia: & hoc oſtenditur cum circumfle ctitur poſtea verſus dexteram.

NVNC AVTEM. Hæc eſt tertia pars huius diſtin. in qua ponuntur 13. capitula apoſtolicæ regulæ: & ſub hac occaſione ponit quatuor acceptiones criminis. Io. de Fan.

CASVS. Oſtēſo qualiter in quolibet ordine ſint examinandi clerici & ordinādi; nunc Gra. breuiter uſque ad 12. cauſam tractat ex quibus ordinibus quis valeat ꝓmoueri: & qui poſt lapſum valeāt reparari, & quibus culpis deijci mereantur, & quo accuſante, & quibus teſtificantibus poſſint conuinci clerici: & ſub quo iudice ſint abſoluendi, vel damnandi: Et incipiendo ab epiſcopo proſequit̃ 13. c. apoſtolicæ regulæ. Primum c. eſt, oportet ep̄m eſſe irreprehēſibilem, vel ſine crimine. Et dicitur primo crimen quodlibet peccatum mortale, vel veniale ex deliberatione procedēs, vel ſine: de quo dicitur: res pene cōtra naturam eſt, &c. ſed talis eligatur cuius cōparatione cæteri grex dicātur. Secundo dr̃ crimen accuſatione & condēnatione dignũ, uel infamia criminalis.

judice ſint ligandi, vel abſoluendi: Si qua autem alia interponit, incidentia ſunt, vt in 6. 7. 8. 9. & 10. cauſis, continua.

¶ Hactenus oſtendimus quales ſint promouendi, & qualiter ſint examinandi, nunc autem oſtendit quales in quoli-

antiqui exemplaribus conciliorum Toletanorum.

γ ¶ Prædicatur.] *Sic emendatum eſt ex manuſcr. Grat. & originali. Antea legebatur, prædicantur.*

δ ¶ Archipresbyter.] *Hinc vſq; ad verſ.* Ad primiceriũ, *nō ſunt in ipſa epiſt. Iſido. neq; i Pannor. neq; apud Burc. & ext. c. 1. de off. archipresb. citatur ex cōcilio Toletano.*

ε ¶ Clericos.] *In primo Vaticano eſt,* clericos vrbis, *& poſt verbum,* deferat, *additur,* cæteri enim qui ſunt extra vrbem ad archidiaconi curam pertinent: *quemadmodum & in nonnullis alijs exemplaribus.*

ζ ¶ Eruditione.] *in orig. ē,* eruditione his explēdis certus.

2 *Ex hac epiſtola liquet, quid cuiuſque officij ſit.* ¶ *Eſt etiã alia diſtinctio epiſcoporum, presbyterorũ, diaconorum, quã fecit Clemens in epiſtola ſua tertia ita dicens.*

¶ Quid ab epiſcopis, quid a presbyteris, quid a diaconis audire oportet. Cap. II.

Anſ. l. 7. c. 76. al. 81.

AVdire ep̄m attentius oportet;[a] & ab ipſo ſuſcipere doctrinam fidei; monita[b] autem vitæ a presbyteris inquirere, a diaconis vero ordinem diſciplinæ.[c]

Sacerdos quoque vtrumque humerum orario ambit: diaconus verò ſiniſtrum tantum, vt ad miniſterium expeditus diſcurrat.

Vnde in concilio Toletano 4. c. 39.

¶ Quare leuita vnum tantum humerum orario ambit. Cap. III.

Anſ. l. 7. c. 80. al. 86.

VNum orarium oportet leuitam geſtare in ſiniſtro humero[d] propter quod[e] orat, id eſt prędicat; dexteram autem partem oportet habere liberam, vt expeditius ad miniſterium ſacerdotale diſcurrat.

3 *Nũc aũt[f] ꝑ ſingulos gradus ordine recurrētes, qui ex quibus ordinib. in quē gradũ conſcendere poſſint: qui poſt lapſum valeant reparari, vel qui non, quib. culpis a proprio gradu mereantur deijci quo accuſante, quib. teſtificantib. poſſint conuinci, cuius ſñia ſint abſoluendi, uel cōdēnandi, breuiter[g] conſideremus. Ac primũ a pōtificali gradu incipientes, qualem oporteat eũ eſſe, qui in ep̄m eſt ordinandus, diligēter inueſtigemus, Apoſtoli regulam[h] ſecuti q̃ in huiuſmodi re Timotheo, & Tito ſcribit dicēs:* [*Oportet ep̄m irreprehenſibilem eſſe*] *i. non obnoxium reprehenſioni. Hoc ad Timotheum*[i] *Ad Titum autē:* [*Oportet epiſcopum ſine crimine eſſe.*] *quod (vt Hieronymus ſcribit ad Oceanum) idē eſt. Nomine autem*[k]

1. Timoth. 3.

Ex gloſſa interlineari ad eum locum. Epiſt. 83. & inf. ead. c. primum. & in gl. ordinaria ad locum epiſt. ad Timothęũ.

Cap. 1.

3 Quam tractat vſq; ad 50. diſt. per ordinem. demum repetit eadem & ordinatè a diſt. 81. vſque ad diſ. 91. ſi qua alia interponit in diſtinctionib. vel ĩ cauſis, incidētia ſunt, ut ĩ. ſequitur in gl. ſm Hug. Regula apoſtolica habet 13. cap.

Quod autem dicitur: oportet epiſcopum eſſe ſine crimine, intelligitur poſt baptiſmum, & non ante.

e ¶ Propter quod.] id eſt, quia ſimile ponitur 22. diſt. de Conſtantinopolitana. verſ. nam quod.

f ¶ Nunc autem.] Ab hoc loco vſque ad 49. diſt. aſſignat 13. cap. apoſtolicæ regulæ. 1 quæ in locis ſuis diſtinguemus, & pertingit hic tractatus vſque ad 12. cauſam, aſſignando quales in quolibet ordine, & ex quo, & in quē debeāt promoueri, q lapſi valeant reparari, & qui non: & ſub quo iudice q libet accuſetur, & ſub quo quolibet ordine debeant ordinari. Ioan. de Fan.

g ¶ Breuiter.] id eſt, vſque ad 12. cauſas.

h ¶ Regulam.] Hæc ſunt 13. capitula, quę proſequitur. Oportet epiſcopum eſſe ſine crimine, unius vxoris uirum, Non vinolentum, Prudentem, Ornatum, Hoſpitalem, Pudicum, Doctorem. Non percuſſorem. Non litigioſum. Non cupidum, Domui ſuæ bene præpoſitum, Non neophytum.

i ¶ Ad Timotheum.] Scribit.

k ¶ Nomine aũt.] Gratianus volēs exponere auctoritatem

tatem Apoſtoli: oportet epiſcopum eſſe ſine crimine, aſſignat hic plures ſignificationes huius nominis, crimen: licet hic quidã quinque ſignificationes aſſignent: egò non aſſigno niſi quatuor. Dicitur enim qñque crimen omne delictum ſiue mortale, ſiue veniale, ſiue ex delibe-

CRIMINIS APPELLATIO. CASVS. Ponitur tertia acceptio huius nominis, crimen. Dicitur. n. crimen quodlibet mortale peccatum uel ueniale qđ ex deliberatione procedit: & non deletur niſi ꝑ pœnitentiã.* Quæ uero procedunt ex infirmitate uel ignorantia, præcepit Iacobus * alterutrũ confiteri: quia facile dimmittuntur.

In gloſſa inter-lineali.

1. diſt. 81. c. Apoſtolus 1.

criminis [a] *quodlibet peccatũ intelligitur; vnde in eadem epiſtola* [b] *Hieronymus dicit*] *Res a cõtra naturam pene* [c] *eſt, vt ſine peccato aliquis ſit: ſed talis eligatur, cuius comparatione cæteri grex* [d] *dicatur.*] *In epiſtola vero ad Titum, crimen vocatur criminale peccatum, vel* [e] *criminalis infamia; vnde ibi ß legitur.* [*Crimen eſt querela, id eſt peccatum accuſatione, & damnatione dignũ.*] *Quid autem ſine criminatione iubetur eſſe, qui in epiſcopum eligitur; non ante baptiſma, ſed poſt baptiſmum intelligendum eſt: vt à tempore uidelicet baptiſmatis nullius criminis conſcientia mentem eius remordeat γ.* ¶ *Criminis autem appellatio aliàs latè* [f] *patet, complectens omne peccatum, quod ex deliberatione procedit. Vnde Beda δ ſuper epiſtolã Iacobi, Peccata, quæ ex ignorantia,* [g] *vel infirmitate humana committuntur, dicit, & præcipit alterutrum confiteri; quia facile* [h] *dimittuntur; quæcũque vero fiũt ex deliberatione, nõ, niſi per pænitentiam.*] ¶ *Hinc etiam* [i] *Auguſtinus ait, Nullum peccatum, eſt adeo veniale, quod nou fiat criminale,* [k] *dũ placet.*] ¶ *Aliàs autem ea demum ſignificat, quæ ſemel commiſſa ad damnationẽ ſufficiunt. Multa enim ex deliberatione ꝓcedunt, quæ niſi ſæpius iterata, & in conſuetudinem fuerint deducta; quamuis grauent poſt mortem, non tamen æternaliter perdunt: quia & ſi quadam ratione crimina appellentur; tamen mortifera, & capitalia non ſunt. Vnde Auguſtinus in homilia de igne purgatorio exponens uerba apoſtoli,* [*Si quis ſuper hoc* [l] *fundamentum ædificauerit ligna,* [m] *fænum, & ſtipulam, &c:*] [*Multi ſunt, qui lectionem iſtam male intelligentes, falſa ſecuritate decipiuntur; dum credunt, quod ſi ſupra fundamentum Chriſti capitalia crimina ædificent, peccata ipſa per ignem tranſitorium poſſint purgari; & ipſi poſtea ad*

de. c. primum.

Iac. vlt.

1. Cor. 3. Sermone 41. de ſanctis, ſiue 4. de animab. defunctorum.

f ¶ Late.] Sed latius ſup. ibi, noĩe autẽ. hoc. n. ſolũ mortale & veniale qđ ex deliberatione procedit.
g ¶ Ex ignorantia.] ſ. venialia peccata.
h ¶ Quia facile.] quia etiã laico* poſſumus ea confiteri, ſiquis habeatur copiã ſacerdotis: ſed mortalia nõ cõfitebimur niſi ſacerdoti, dum modo poſſit haberi eius copia: alias laico poſſumus ea confiteri, vt de pæn. d. 1. quẽ pænitet. & d. 6. q vult. Vel ideo facile, qa ꝑ orõnem dñicam, vel per eleemoſynã, uel ꝑ modicũ ieiuniũ, vel ꝑ aſperſionem aquæ benedictæ dimittuntur, vt de pæn. di. 3. de quotidianis. & diſt. 6. q vult. & de conſe. di. 3. aquam.
i ¶ Hinc ẽt.] reſpicit ad id qđ dixit, ſi ex deliberatione Ioan. ADDITIO. Et expones ſic. Hinc, ideſt, ad oſtendendum, ꝙ illa quæ committuntur ex deliberatione indigent pœnitẽtia & poſſunt iſta eſſe verba Grat. vel Bedę introducentis auctoritatem Aug. ſm H.

Vide Turrecrematã hic.

* *Vide S. Th. 4. diſt. 17 q. 3. art. 4. q. 1. ad 1.*

* *Nec venialia nec mortalia poſſumus cõfiteri ſacramentaliter, niſi ſacerdoti, vide B. Th. 4. d. 17. q. 3. art. 4. q. 1. 2. & 3.*

Venialia tẽ mittuntur uariis modis.

de liberatione procedat, ſiue ex ignorantia, ſecundum quod dicitur, Nemo ſine crimine viuit & hanc, ſignificationem innuit ibi. nomine autem criminis. Quandoq; dicitur crimen: infamia procedens ex crimine: prout ibi ſumitur in epiſtola ad Titum. Quandoq; dicitur crimẽ, ſolum id, quod ex deliberatione procedit: ſiue illud ſit mortale, ſiue veniale: prout ibi ſumitur criminis appellatio, &c. Quarto modo dicitur crimen ſolũ, id quod eſt dignum depoſitione, prout ibi ſumitur: aliam; ea demum. Ioan. Deinde exemplificat quod crimen ſit mortale, quod ueniale: oſtendens ꝙ mortalia delentur per pœnitentiam, uenialia in purgatorio. hæc uideas qualiter dixi in caſibus. B.

a ¶ Criminis.] In præcedenti auctoritate.

b ¶ Vnde in eadem epiſtola.] Sic continua: licet quodlibet delictum dicatur crimen, non tamen ita accipitur in præcedenti auctoritate: quia ſecundum hoc fere nullus eſſet idoneus, &c.

c ¶ Pene.] Inf. de pœni. diſt. 1. cap. vlt.

c ¶ Pene.] Pene dicit propter Beatam Virginem & ſanctum Ioannem, qui fuerunt ſanctificati in vtero. vel eſt philoſophicum temperamentum.

d ¶ Grex.] Sic 1. q. 1. viliſſimus 61. diſt. in ſacerdotibus.

e ¶ Vel.] Pro ideſt.

Virgo beata & ſanctus Ioannes fuerunt in utero ſanctificati.

K ¶ Criminale.] ideſt, cuius aſſiduitas, & contemptus * uitandi ueniale non fiat mortale 1, non. n. vĩ ꝙ id quod eſt ueniale, poſſit fieri mortale: quia ſm opinionẽ iſtorum nihil poteſt ſpeciem permutare: niſi uelis dicere, ꝙ ueniale & mortale non ſint ſpecies peccati, ſed accidẽtia. Vñ ſicut mortale fit ueniale recepta pœnitentia, de pœn. diſt. 1. ſerpẽs ſic ecõuerſo fit ueniale mortale. Alij dicunt, ꝙ tñ ipſe cõtemptus uenialiũ eſt mortale peccatum; ſm hoc expone, fit mortale. i. tibi per contemptum fit 2 mortale: ſicut ibi exponitur, accedit uerbum ad elementum.* & fit ſacramentum. 1. q. 1. detrahe.

ALIAS EA DEMVN. HIC. ponitur quarta acceptio huius nominis crimen. ſ. ꝙ ſemel commiſſum ſufficit ad damnationem & depoſitionem: non tñ infamat: & oſtẽditur in hoc §. quæ peccata ſint mortalia, & quæ uenialia; & quædam ex his enumerant mortalia, quæ per pænitentiã purgantur: uenialia in purgatorio poſt mortẽ, Et dr̃ ꝙ per lignum magna uenialia deſignantur: per fænum minora, per ſtipulam minima intelliguntur.

l ¶ Super hoc.] ideſt, ſuper fidem, ideſt, poſtq̃ fidem quis ſuſceperit, ideſt, licet quis poſt fidem ſumptam uenialiter peccauerit, nihilominus ſaluus erit.

m ¶ Ligna.] Per hoc innuit tria genera uenialium. ligna uocat grauiora uenialia; fænum minora: ſtipulã minima

* *Vide B. Th. 1. 2. q. 88 art. 4. & 5. & q. 74. ar. 8. ad 2*

1 Quod dic vt legitur & not. de pæn. diſt. 1. tres. prope finẽ.

2 Ideſt, oritur. Archid.

* *Incipta ſimilitude.*

3 Venialia triplicia.

vitam perpetuā peruenire. Intellectus iſte, fratres cariſſimi, corrigēdus eſt: quia ipſi ſe ſeducūt, qui taliter ſibi blandiuntur. Illo.n. tranſitorio igne, de quo dicit Apoſtolus. [Ipſe autem ſaluus erit, ſic tamē quaſi per ignē.] non capitalia,[a] ſed minuta peccata purgantur: de quibus, & ſi nō oīa,[b] vel aliqua cōmemoranda ſunt; ne aliquis ſe inaniter excuſare conetur; & dicat ſe neſcire, quæ ſūt minuta peccata, vel quæ crimina capitalia. Et quāuis Apoſtolus capitalia plura cōmemorauerit; nos tamē, ne diſparationem facere videamur, breuiter dicimus q̄ ſūt illa, ſacrilegiū, homicidiū adulteriū. [fornicatio, †falſum teſtimonium, furtū, rapina, ſupbia, inuidia auaritia & ſi lōgo tp̄e teneatur, iracūdia; & ebrietas[d] ſi aſſidua ſit, in eorū numerū cōputantur. Quicunq.n. aliquod † de iſtis peccatis in ſe dominari cognouerit, niſi digne ſe emēdauerit, & ſi habuerit ſpatiū, longo tp̄e pœnitentiā egerit, & largas eleemoſinas erogauerit, & a peccatis ipſis abſtinuerit; illo tranſitorio igne, de quo ait Apoſtolus, purgari non poterit: ſed æterna illū flāma ſine vllo remedio cruciabit. Quæ aūt ſint minuta peccata, licet oībus nota ſint, tamē quia lōgū eſt, vt oīa replicētur; opus eſt, vt ex eis vel aliqua nominemus. Quoties aliquis in cibo, aut potu plus accipit,[e] q̄ neceſſe ſit, ad minuta peccata nouerit pertinere; quoties plus loquitur, q̄ oportet, aut plus tacet,[f] q̄ expedit, quoties pauperes importune petētes exaſperat, quoties cū ſit ſanus corpore, alijs ieiunantibus[g] prādere voluerit, aut ſomno deditus, tardius[h] ad eccleſiam ſurgit, quoties, excepto[i] deſiderio[k] filiorum, vxorē ſuā cognouerit, quoties in carcere clauſos, aut in vinculis poſitos tardius requiſierit, quoties infirmos tardius uiſitauerit, ſi diſcordes ad concordiam reuocare neglexerit,[l] ſi plus aut proximum, aut vxorem, aut filium aut ſeruū[m] exaſperauerit, quam oportet, ſi amplius fuerit blanditus, quam expedit, ſi cuicunq; maiori perſonæ, aut ex volūtate, aut ex neceſſitate adulari[n] voluerit: ſi pauperibus eſurientibus nimium † deliciosa, vel ſumptuoſa[o] conuiuia ſibi pparauerit, ſi ſe in eccleſia, aut extra eccleſiam fabulis otioſis de, quibus in die iudicij ratio reddenda eſt) occupauerit: ſi dum incaute iuramus,[p] & cum hoc per aliquam neceſſitatem implere non poterimus, vtiq;

Ibidem.

Hic omittuntur aliquot B. Aug. uerba.

† uox iſta abeſt ab originali.

†aliqua] orig.

† *Cibum non dederit, aut nimium.*] orig.

* *Vide B. Th. 4. diſt. 18. q. 1. ar. 2. q. 3. & diſt. 21. q. 1. ar. 1. q. 1.*

Punitur ne aliquis, in purgatorio pro mortali peccato.

Ebrietas qñque eſt mortalis.

Taciturnitas in prælatis eſt peccatū mortale.

1 Quærit, nō aſſerit. nam hoc dicere eſſet durū. Archid.

rima. ligna enim diutius ſunt in igne quàm fœnum: & fœnum diutius quam ſtipula.

a ¶ Non capitalia.] Hac auctoritate dicunt quidam, q͞p nullius pro * mortali peccato punitur igne purgatorio: ſed tantum pro ueniali. Alij dicunt, quod ſi aliquis cœperit pœnitere pro mortali, & non perfecit hic pœnitentiā perficiet eam in purgatorio ſed ſi hic nō eſt cōtritus de mortali, non purgabitur pro illo in purgatorio ſic videtur Aug. hic velle, & de pœ. diſt. 1. ſi peccatū & ca. ſicut primi & de pœn. diſtin. ult. cap. ult.

b ¶ Non omnia. Scilicet quæ ſint mortalia, quæ ueniala.

c ¶ Vel.] Pro ſaltem.

d ¶ Ebrietas.] Quæ quandoque eſt mentis oblitio: & hæc eſt pœna, & non eſt aliquod peccatum, ut 15. q. 1. ſane. quādoq; dicitur ſtudiū ad inebriandum ſe: & hoc eſt mortale peccatum, ut 35. diſtinct. ante omnia. ext. de ui. & ho. cle. a crapula quandoq; dicitur frequens affectus bibendi: & illud eſt ueniale, ut in uerſ. ſequen.

e ¶ Plus accipit. Caſu, non ex contemptu, & non ad ingurgitationem: alias eſſet mortale peccatū, ut 4. diſtinctio. denique.

f ¶ Plus tacet.] In prælatis eſt taciturnitas mortale peccatum, ut 44. diſtinct. ſit rector. 40. diſtin. ſi Papa. in alijs eſt, ueniale.

g ¶ Ieiunantibus.] Sed nonne comedere ante horam comedendi eſt mortale peccatum. 1 ut de conſec. diſtinct. 1. ſolent. & diſtinct. 5. quinque modis? Sed non intelligas de ieiunijs ſtatutis: ſed de illis quæ quilibet pro ſua uoluntate ſerua. 76. diſtinct. utinam.

h ¶ Tardius.] Sic peccatum eſt, aliquid tardius dare. 13. quæſt. 2. qui oblationes. 16. q. 1. decimæ.

ADDITIO. Dic quod ipſum ſurgere non eſt peccatum: ſed tarditas & negligentia. cum iſtis concor. ſecundum Hug.

i ¶ Excepto.] Arg. contra H. qui dixit, q͞p uir non poteſt cognoſcere uxorem quin uenialiter peccet, ut dixit ſupra diſtin. 13. nerui.

k ¶ Deſiderio. Supple. & cauſa reddendi debiti.

l ¶ Neglexerit.] Hoc eſt in prælato mortale, ut 90. diſ. præcipimus.

m ¶ Seruum.] In hoc caſu ſeruus auditur agens contra dominum ſuum: & dominus talis cogitur eum vendere, ut ff. de his qui ſui uel alieni iuris ſunt. l. 2. §. dominorum. Similiter maritus uxorem tenetur moderate caſtigare, ut 7. q. 1. ſicut in fine. niſi ſit clericus, qui eam durius poteſt caſtigare, ut 33. q. 2. placuit.

Maritus uxorem caſtigare poteſt.

n ¶ Adulari.] 22. q. 2. primum. Contra 11. q. 3. nemo peritorum. & 46. diſt. clericus qui. Solu. Tribus modis adulatur quis: uel attribuendo alicui homini bonum quod non habet. uel nimium extollendo bonum, quod habet. utrunque iſtorum eſt ueniale. uel approbando malum, quod habet: & iſtud eſt mortale. 11. quæſt. 3. uæ. qui dicitis.

Adulatio tripliciter fit.

o ¶ Vel ſumptuoſa.] 41. diſt. non cogantur.

ADDITIO. Hoc vult ſonare iſta concor. ſicut infirmatur diues, ſi utatur uilibus: ita infirmantur pauperes. ſi utuntur delicioſis, ſecundum H. Archid.

p ¶ Iuramus.] Intellige cū quis iocando iurat. Nam pro temerario iuramento bene peccat aliquis mortaliter, licet,

Iuramentū an ſemper ſit mortale peccatum.

licet non tanta pœnitentia imponatur ei, ſicut ſi ſolem
niter, & ex diſcretione iuraſſet, vt 22.q.4.qui ſacramen-
to. Idem dico in iuramento per metum extorto, ut ext.
de iureiur. verum. Contra 2.q.4. nos ſanctorum. Sol. ibi
de ſolemni, hic de non ſolemni.

a ¶ Te-

per iuramus, & cum omni facilitate, vel temeritate [a] *ma
ledicimus, cum ſcriptum ſit:* [*Neque maledici regnum*
1.Cor.6. *Dei poſſidebunt.*

α ¶ Res contra.] *Sic fere in gl. ord. ad vocem illam.* irre-
prehenſibilem. *& eſt epitome quædam verborum B. Hie
ronymi in epi. ad Oceanum, explanantis locum Apoſto-
li ad Timotheum, & ad Titum.*

β ¶ Vnde ibi.] *Ideſt nõ apud B. Paulũ ſed in gl. ord. ad locũ
B. Pauli. Supra aũt ſẽtẽtia eſt ex B. Auguſtino ex tracta
tu 41. ad c.8. Ioãnis. eiuſq́; verba habẽtur, & apud Bedã
ad eundẽ B. P auli locũ, & inf. d.81. c. Apoſtolus, primo.*

γ ¶ Remordeat.] *Sequebatur in vulgatis:* Vnde Hieronȳ-
mus ſcribit in eadem epiſtola ad Titum:] *quæ verba sũt
inducta, quoniam in nullo manuſcripto ſunt inuenta: ha
bentur autem infra ead. ante c. primum.*

δ ¶ Vnde Beda.] *In commẽtarijs ipſius ad c.5. epiſ. Iacobi
ad illa verba:* confitemini alterutrum, *ſic legitur:* In hac
autem ſententia, illa debet eſſe diſcretio, vt quotidiana
leuiaque peccata alterutrum, coæqualibus confiteamur.
eorumque quotidiana credamus oratione ſaluari: porro
grauioris lepræ immunditiam iuxta legem ſacerdoti pã-
damus, atque ad eius arbitrium, qualiter & quanto tem
pore iuſſerit purificari curemus.

ε ¶ Nullum peccatum.] *In gl. ord. in c. 11. 1. Corin. ad ea
verba:* reus erit corporis, & ſanguinis Domini. *citatur
hæc ſẽtẽtia ex B. Aug. homilia 24. in Ioãnẽ, in hac verba.*
Nullũ peccat veniale eſt, duũ placet quantumcunq; pa-
ruũ: ſicut mortale, ſi vere diſplicet, nullum iudicatur.

Item Gregorius Dialogo. l.4. c.39.

¶ Quæ ſunt venialia peccata, quæ poſt hanc vitam pur-
gantur. Cap. IIII.

QValis hic [b] quiſque egreditur, talis in iudicio [c] præ
ſentatur: ſed tamen de quibuſdã leuib. culpis [d] eſſe
Matth.12. ante iudicium purgatorius ignis credendus eſt, [e] pro eo,
quod veritas dicit: [Quia ſi quis in ſpiritum ſanctum bla
ſphemiam [f] dixerit, neq; in hoc ſæculo remittetur ei ne-
que in futuro.] in qua ſententia datur intelligi, quaſdam
culpas in hoc ſœculo, quaſdam vero in futuro poſſe la-
xari. Quod enim de uno negatur, [g] conſequens intelle-
ctus patet, quia de quibuſdam conceditur. Sed tamen, vt
prædixi, hoc de paruis, minimiſque peccatis fieri poſſe
credendum eſt: ſicut eſt aſſiduus otioſus ſermo, immode
ratus riſus, vel peccatum curæ familiaris, quæ vix ſine
culpa [h] vel ab ipſis agitur, qui culpam qualiter declinare
debeant, ſciunt; aut in non grauib. rebus error ignoran-
tiæ, quæ cuncta etiam poſt mortem grauant, ſi adhuc in
hac vita poſitis minimè fuerint relaxata.

tabitur homo ante Deum in die iudicij. Et rñdet, quod
ſi bonus decedit, bonus repreſentabitur: & ſi malus de-
cedit, malus repreſentabitur. Sed tamen ſunt quædam
peccata in iuſto, quæ purgantur poſt mortem: ſcilicet
venialia, vt ſermo otioſus: riſus immoderatus: & pec-
catũ curæ familiaris.
& hoc probat aucto
ritate Euãgelij dicẽ
tis. Si qs dixerit bla
ſphemiã in ſpiritũ
ſanctũ, nec in hoc
ſæculo, nec in futu-
ro remittet ei. Vñ a
cõtrario ſenſu appa
ret, quod peccata q̃
dã in futuro remit-
tentur nam quod de
vno negatur, de alijs
conceditur.

b ¶ Qualis hinc.] Hoc ueru eſt de ſumme bonis, uel ſũme malis. nam quidam ſunt ſumme boni q̃dam ſumme mali ſ.

c ¶ In iudicio.] Vt 13.q.2. tempus. Ioa. 1 De hoc eo. extra de cele. miſſa. cum Matth. in fi.

d ¶ Culpis.] Scilicet uenialibus.

e ¶ Credendus eſt.] Hic vult dicere, quòd quædã culpæ tolluntur per ignẽ purgatorij, ante diẽ iudicij.

f ¶ Blaſphemiam.] Qui peccat per impotentiã, dicitur pec care in patrem: quia patri attribuitur po tentia 24.d. qui epi ſcopus. Qui peccat p̃ ignorãtiam dicitur peccare in filiũ: quia filio attribuitur ſciẽ tia 38. diſt. ſi iuxta. Sed qui ex cõtẽptu peccat, dr̃ peccare in ſpũm ſctũm, ut ille qui eſt obſtinatus in peccato, & illud dr̃ irremiſſibile, 2 ideſt non ita de facili remittitur ſicut præce dentia. de pœnitẽt. d.1. §. poteſt. & d.2. ſciendum.

Peccatur vario modo in patrem, & filium & ſpiritum, ſanctũ.

2 Quod dic vt legitur, & not. inf. de pœn. d. 1. §. põt etiam & d. 2. & c ſciẽdũ. Arc.

g ¶ Negatur.] Argu. quod de vno negatur, de alio conceditur, ut 16.q.3. de crimine. ff. de iudi. l. cõ prætor. ſic quod de uno conceditur de alio negatur, ut 45. d. diſciplina. 1. q. 1. p̃ Eſaiam. 33.q. 5. q̃ ſitit. 3. Argum. cõtra C. de natu. lib. Authen. item ſi quis. ubi licet unũ nomi net. tamen extendi- tur ad alios. ſi c. 51. diſt. miramur. arg. ff. de cuſto. reo. ſi quis.

3 In fine.

Negocia multa ſunt quæ vix ſine peccato fiũt

a ¶ Temeritate.] Sed ſi ex odio, eſſet mortale, vnde ſequitur, quoniam.

QValis hinc.] CASVS. Quærebatur qualis repræſen-

h ¶ ſine culpa.] Similiter militia, mercatio, procuratio,

 ſiue

ſiue adminiſtratio aliqua vix ſine peccato ſit, vt de pœn. diſt. 5. falſas, & c. qualitas.

QVi in aliud.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ ſi quis non egit pęnitentiam in hac uita de aliquo ueniali, in futuro ſæculo purgabitur igne purgationis, qui ſuperat omnem pœnam, quam aliquis poteſt pati in hoc mundo.

ALIAS. Hic proſequitur Gratianus ſecundum H. quintã acceptionem huius nominis, crimen, dicens, ꝙ crimen, dicitur quandocunq; irrogat perpetuam infamiam.

PRimum.] CASVS, Dicitur in hoc capitulo, quod, qui eligitur in epiſcopum, debet eſſe ſine crimine, & ſine criminali infamia poſt baptiſma, nec ſufficit, ſi eo tempore ſit ſine crimine, quo eſt ordinandus, cum forte per pœnitentiam diluit peccata ſua. Quomodo. n. poterit alios corrigire qui in ſimile corruit delictum?

Promoueri utrum poſſit ille qui ſemel peccauit

a ¶ Primum.] Ex hoc ca. tres oriuntur opiniones. dicit H. ꝙ q ſemel peccauit, non poteſt amodo ꝓmoueri, uel aliquos act⁹ legitimos exercere, ut hic, & 48. d. qm̃. & 1. q. 7. ſi qs omnem. & 50. di. illud. & 6. q. 1. qui crimẽ. & 8. q. 1. in ſcripturis in fi. & extra de tem po. ordi. cap. ex tenore. Et arg. ꝓ eis. ff. de ædil. edict. qs ſit fugitiuus. 1. reſponſo. fur, enim nõ purgat vitium furti. licet rem reſtituat. ff. de furtis qui ea mẽte, nec raptor uitiũ rapinę. ff. ui bono. rap. l. penu. Alij dicunt. quod poſt quodlibet mortale acta pœnitentia poteſt quis promoueri, niſi ſit crimen enorme, ut 81. d. Apoſtolus. Et eſt arg. ad hoc 50. diſt. ferrum. ff. de ædil. edic. quod ita ſanatum eſt, 1 quia ſtatus noſtri tpis, & c. ut 84. d. fraternitatis, & dicunt, quòd ille ca. non corrigit alios, qui de rigore loquuntur. Tertij dicunt, ꝙ quantumcunque ſit graue delictum, dummodo ſit occultum poſt pœnitentiam non impedit promouẽdũ, ut 50. diſt. de his. Ego credo, ꝙ ſiue ſit occultum, ſiue manifeſtũ, dũmodo ſit enorme, impedit ꝓmouendum, licet egerit pniãm. 50. d. miror. Io. Sed certè hoc non eſt uerũ, licet Io. de hoc dicat. nã ꝓ occulto crimine nemo repellitur poſt pniãm, niſi in homicidio, ut dicit noua decr. extra de tẽp. ord. c. vlt. quæ declarat hoc totum. Ber.

1 Ad idem de pœ. diſt. 1. quantus li bet. & c. quã orbem uer. neq;. n. & c. & 32. qõ. 1. qđ aut, in fi. 56. diſt. nunquam. nam Deus uitijs tantum iraſcitur, non hoibus de pœn. diſt. 1. quamobrẽ. Arch.

b ¶ Præſes.] Ideſt, epiſcopus.

c ¶ Corripere.] No. quod poteſt quis accuſari de peccato de quo pœnituit. 33. q. 2. ad monere.

d ¶ Reſpondeat.] Sic infra diſt. prox. vna tantum & 42. d. §. 1. & 62. d. in ſacerdotibus. §. 1.

SEquitur.] Hæc diſtinct. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, [Sicut duobus.] Ioan. de Fan.

CASVS. Supra tractatum eſt primum cap. apoſtolicæ regulæ, ſ. oportet epiſcopum eſſe ſine crimine: quod intelligitur non ſolum ſuæ ordinationis tempore, ſed etiam omni tempore poſt baptiſmum. In hac uero 26. diſt. proſequitur ſecundum. c. apoſtolicæ regulæ. ſ. oportet epiſcopum eſſe monogamum, ideſt, unius uxoris uirum, i. non plurium. & hoc intelligitur poſt baptiſmum: quod probatur per ſequens capitulum quod abrogatum eſt.

Bigamus ꝑꝑ quatuor rõnes ꝓmoueri non poteſt.

e ¶ Sequitur.] In hac 26. diſt. exequitur ſecundum præceptum apoſtolicæ regulæ, oportet epiſcopum eſſe unius uxoris uirum, quod negatiuè exponitur, i. non plurium: tamen in caſu neceſſitatis bigamus promouetur uſque ad ſubdiaconatum, ut 34. d. lector. Aſſignantur autem quatuor rationes, quare bigamus non poſſit promoueri. Vna propter defectum ſacramenti 3 quia non eſt ibi ſacramentum unitatis, cum carnem ſuam

[Item Auguſtinus in lib. de vera, & falſa pœnitentia, c. 18.

CASVS. Infra de pœnit. d. 7. c. ult. §. fin.

¶De eodem. PALEA. Cap. V.

QVi in aliud ſæculum distulit fructum conuerſionis, prius purgabitur igne purgationis. Hic autẽ ignis, & ſi æternus non ſit, miro tamen modo grauis eſt. Excellit enim omnem pœnam, quam vnquam aliquis paſſus eſt in hac vita, vel pati poteſt a.

a ¶ Vel pati poteſt.] *Hæc verba non ſunt in originali, neque infra de pœnit. d. 7. c. vlt. §. fin. vbi hoc idẽ recitatur.*

Alias autem ea tantum delicta ſignificat, quorum eſt perpetua infamia.

In commentarijs ſu c. 1.

Vnde Hieronymus ſcribit in eadem epiſt. ad Titum. cap. 1.

¶A die baptiſmi ſine crimine debet inueniri, qui in epiſcopum eſt ordinandus. Cap. VI.

PRimum a itaq; ſine crimine iubetur eſſe † epiſcopus, quòd puto alio verbo ad Timotheum, irreprehenſibilê nominatum; non quòd eo tãtum tempore, quo ordinãdus eſt ſine vllo ſit crimine, & pręteritas maculas noua conuerſatione diluerit: ſed quòd ex eo tempore, quo in Chriſtum renatus eſt, nulla peccati conſciẽtia remordeatur. Quomodo enim poteſt, pręſes b eccleſiæ auferre malum de medio eius, qui in delicto ſimile corruerit? aut qua libertate corripere c peccantẽ poteſt, cũ tacitus ſibi ipſe reſpõdeat, d eadẽ admiſiſſe, quę corripit. †?

† ſit] orig.

1. Cor. 5.

† Cõcord. l. frater a frater. ff. de cõdi. indeb. & l. altius. ff. ſi ſer. uendi.

Ecce, qui ordinandus eſt in epiſcopum, non ſolum tempore ſuæ ordinationis, ſed etiam omni tempore poſt baptiſma a crimine immunis eſſe debet.

DISTINCTIO XXVI.

SEquitur e in vtraque epiſtola, [vnius vxoris virum.] poſt baptiſma videlicet, non ante baptiſmum.

1. Tim. 3. & Tit. 1.

vnde Hieronymus a ſcribit ad Oceanum epiſt. 83.

ſuam diuiſerit in plures, vt inf.ea.acutius. Itē pp prærogatiuam ordinum, vt inf.ead. vna. Item pp ſignum incontinentiæ, ex eo, quod de una tranſiuit ad aliam, vt 82.diſt. propoſuiſti. Item ex eo, ꝙ non habet frontē hortandi uiduitatem, vt inf.ead.una. in ſi.

Vnius.]

Acutius.] CASVS. Capitulum hoc diuiditur in duas partes. In prima parte probat Aug. ꝙ ille qui habuit vnā coniugem ante baptiſma, & aliam poſt, promoueri non poteſt, cum ſit bigamus, & hoc ſit, nō pp peccatum, quod contraxit, ſed pp ſacramenti defectum, qđ in eo deficit, cū hic non de peccato, ſed de inordinatione agat. Et ſi cathecumena fuerit ante baptiſmū corrupta, licet poſtea baptizetur, tamen nō poterit inter virgines cōſecrari. In ſecunda parte, quę icipit ibi, [Sicut.] dicitur, ꝙ ſicut unitas vni viro id eſt, Chriſto debet eſſe ſubdita, & non diuerſis, id eſt, Deo, & diabolo, ita a Deo recedere in ſuperſtitionem diaboli non licet. Vel intellige ſic, ut faciat ad propoſitum Gratiani, id eſt, ſicut duob. coniugis non pōt aliquis deſeruire ſimul, ſic ab vno cōiugio in aliud ire non licet: quia talis apoſtataret a uia ordinandi.

¶Poſt baptiſmum debet eſſe monogamus, qui in epiſcopum eſt ordinandus. Cap. I.

Beda, & gl.ord. 1. Timo. 3. ad hæc verba.

† Gloſſ. non habet.

VNius [a] vxoris virum, id eſt, monogamum [b] poſt baptiſmum. [c] Si enim, & ante coniugem habuit, quæ obierit; non ei imputatur, cui prorſus nouo [homini † [d] nec ſtupra, nec alia, quæ ante fuerunt, iam obſunt.

α ¶Hieronymus.] *Sententia quidem huius, & ſeq. c. ſunt Patrum, qui citantur, id eſt, Hieronymi, & Auguſtini: verba tamen ipſa potius videntur ſumpta ex collectaneis Bedæ, & ex glo. ord. huius quidem capitis in primam ad Timot. c. 3. ſeq. vero in epiſtolam ad Titum c. 1.*

Auguſtinus vero contra teſtatur ſcribens † in epiſtola ad Titum.

† In glo.ord. in c. 1. epiſ. ad Titum ſumpta tamen ſunt ex B. Aug. in lib. de bono coniugali, c. 18. 28. q. 3. cap. acutius. Iuo p. 8. c. 294. Pann. l. 6. c. 66. Anſ. l. 9. c. 59. Poly. l. 2. tit. 31. 1. Sar. 7.

¶ Qui ante baptiſmum habuerit vnam, & poſt baptiſmum] aliam ordinandus non eſt. Cap. II.

ACutius intelligunt, qui nec eū, qui cathecumenus, vel paganus habuit alterā, ordinandū cenſuerunt: quia de ſacramēto [e] agitur, non de peccato. α Nā in baptiſmo, peccata omnia dimittuntur: & qui dixit, [Si nupſerit virgo, non peccat] ſatis declarauit nuptias nō eſſe peccatum. Propter ſanctitatem aūt ſacramenti, ſicut femina, ſi catechumena vitiata eſt, non pōt poſt baptiſmū inter Dei virgines cōſecrari; [f] ita non abſurdè viſum eſt bigamum non peccaſſe, ſed normam ſacramēti amiſiſſe, non ad vitæ meritum, ſed ad ordinationis eccleſiaſticæ ſignaculum neceſſariam. Et ſicut plures antiquorum patrum vxores, ſignificauerunt futuras ex omnibus gentibus eccleſias, vni viro ſubditas, id eſt Chriſto: ita noſter antiſtes, id eſt, epſ vnius vxoris vir ſignificat [g] ex omnibus gentibus vnitatem vni viro [h] Chriſto: ſubditam. [i]

2 ¶ Itaq; ſicut duobus dominis ſeruire, ſic ab uno Deo apoſtatare, & in alterius ſuperſtitionem ire, non licet. †

Math. 6.

† Concor. tex. in l. naturaliter quē uide C. de epiſ. & cler.

α ¶ De peccato.] *Sequebatur*, pp ſanctitatem ſacramē-

e ¶ De ſacramēto.] Senſus eſt, bigamus non repellitur, quia peccauit, ſed ꝓpter ſacramenti defectū, q eſt in eo. extra de biga. a nobis & c. nuper. Et no. ꝙ ī matrimonio triplex deſignatur ſacramētum [1] cōiunctio animorum per verba de pſenti, deſignat coniunctionem fidelis animæ ad Chriſtū, ſed commixtio carnis deſignat coniunctionē Chriſti, & eccleſię, ut extra de biga. debitū. Item deſignat ibi vnio deitatis cum humanitate, ut de conſecr. diſt. 2. in Chriſto. & illam deſignat coniunctio corporum.

1 Hic uideas qđ dicam de pen. diſt. 2. §. Adam. ſuper gloſ. dicens hoc, &c. Arc.

VNius.] CASVS. Quæſitum fuit a Hiero. utrum cap. apoſtolicæ regulæ, oportet epm eſſe monogamū, intelligatur ante baptiſmum, vel poſt. Et reſpondet, ꝙ poſt baptiſmum, & non ante. ſi enim ante coniugem habuit, non imputauit ei, ſicut nec ſtuprum.

a ¶ Vnius.] Ideſt, non plurium. ſic extra de teſti. licet. Et ſic uerba affirmatiua exponuntur negatiue, ut 1. q. 1. indices. 23. q. 4. ſi ea.

b ¶ Monogamum.] Monos unum, gamos mulier uel nuptiæ. inde monogamus, ſcilicet, qui unam tantum habuit uxorem. H.

c ¶ Poſt baptiſmum.] Non dicit uerum: quia matrimonium non ſoluitur in baptiſmo, ut inf. ea. ca. deinde. & malè ſentit hinc Hieron. unde Auguſtinus eum corrigit in proximo cap.

d ¶ Nouo homini.] Sub eo modo loquendi ſeruus poſt manumiſſionem dicitur nouus homo, ut ff. de adi. leg. § ſeruus legatus & alia lex dicit, ꝙ poſt manumiſſionem alius intelligitur, ut ff. de ſolu. qui res. §. arcam.

f ¶ Conſecrari.] Quæri conſueuit, cum conſecratio epi maior ſit & dignior q̄ uirginum, quare poſſit conſecrari in epiſcopum, qui non ſolum uxorem habet, ſed ēt poſt mortuam uxorem habuit concubinam, ut 33. diſ. habuiſſe. & 34. diſt. c. fraternitatis. & ſi qua fuerit corrupta uel ante baptiſmum uel poſtea, non poſſit inter ſacras uirgines conſecrari, vt 20. q. 1. iuuenculas? Rūdetur, ſacra uirgo ſignificat eccleſiam triumphantem, ubi non eſt macula neq; ruga. 21. diſt. quamuis. ſed epiſcopus eccleſiam militantem, ubi ſunt boni. & mali. 31. d. quoniam 11. q. 3. audi.

Corruptus in epm conſecrari pōt, ſed non corrupta inter virgines.

g ¶ Significat.] Et ita * ipſe epiſcopus eſt ſacramentum, ſicut aqua ipſa 1. q. 1. detrahe uerbum ab aqua, quid erit niſi aqua?

h ¶ Vni uiro.] Id eſt, Deo, & non diabolo, & ſic bene aptatur ſequens littera.

i ¶ Subditā.] Id eſt, nō ab eo diuiſam & bene ſequitur.

* *Neq; eſt uo- que aqua proprie eſt ſacramentum. Vide Turrecrematam hoc.*

Digitized by Google

ti, ſicut ſi fœmina, &c. *Reſtitutus eſt totus hic locus ex gl.ord. Nam apud B. Auguſtinum, & reliquos collectores copioſior etiam eſt.*

Item Innocentius Ruffo, & Euſebio, & cæteris epiſcopis Macedon. epiſt. 22. c. 2.

¶ Bigamus *a* probatur, qui ante baptiſmum habuerit vnam, & poſt baptiſmum alteram. Cap. III. — Burc. l. 4. c. 98. Iuo p. 1. c. 292. & p. 8. c. 303. Poly. l. 6. tit. 4.

DEinde ponitur non dici oportere bigamum eũ, qui catechumenus habuerit atq; amiſerit vxorẽ, ſi poſt baptiſmum fuerit aliam ſortitus, eamque primam videri, quæ nouo homini copulata ſit: quia illud coniugium per † baptiſmi ſacramentum cũ cæteris [a] criminibus ſit ablutum, † Quod cum de vna vtiq; dicitur, certè, ſi tres habuerit in vetere poſitus homine vxores, ſ erit ei, quę poſt baptiſmum quarta eſt, ſic interpretãtibus prima, & virginis æquè [b] nomẽ accipiet, quę quarto ducta eſt loco. Quis (oro) iſtud non videat contra Apoſtoli eſſe præceptum, qui ait, vnius vxoris virum oportere fieri ſacerdotem? Sed obijcitur, [c] quod in baptiſmo totum quidquid in vetere homine geſtum eſt, ſit ſolutũ. Dicite mihi (cum pace veſtra loquor) crimina tãtum dimittũtur in baptiſmo, an & illa, quæ ſecundum Dñi † præcepta, ac Dei inſtituta complentur? Vxorem ducere crimen eſt, an non eſt crimen? Si crimen eſt, ergo (præfata venia dixerim) erit auctor in culpa: qui, vt crimina cõmitterentur, in paradiſo præcepit, ꝩ cum ipſe eos benedixit. Si vero nõ eſt crimẽ, quia quod Deus inſtituit, † nefas ſit crimẽ appellari, & Salomõ addidit, [Etenim a Deo ꝑparatur viro vxor,] quomodo creditur inter crimina eſſe dimiſſũ, quod auctore Deo legitur conſummatum? Quid de talium filijs percenſetur? Nunquid non erunt admittendi in hæreditatis cõſortio, † quia ex ea ſuſcepti ſunt, q̃ ante baptiſmum fuit vxor, eruntq; appellandi vel naturales, [e] vel ſpurij: quia nõ eſt legitimum matrimonium, niſi illud (vt vobis videtur) quod poſt baptiſmum aſſumitur? Ipſe Dominus, cum interrogaretur a Iudęis, ſi liceret dimittere vxorem, atq; exponeret fieri non debere, addidit [Quod ergo Deus iunxit, homo non ſeparet.] Ac ne de his locutus eſſe credat, qui [d] poſt baptiſmum ſortiunt᷑: [f] meminerint hoc & a Iudęis interrogatum,

Marginal notes: † *poſt*] orig. † *al. ablatum.* — 1. Tim. 3. ad Tit. c. 1. — † *legis*] orig. — Gen. 1. † *iunxit*] orig. Prou. 19. — 28. q. 5. nunquid. † *al. conſortium.* — Matth. 19.

DEinde.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ Ruffus, & Euſebius, & cæteri, epiſcopi Macedoniæ tres prauas opiniones habebant. Prima erat, qđ ille non debet bigamus reputari, qui ante baptiſmum habuit vnam, & poſtea aliã, & eam quã poſt baptiſmum aliq̃s habuit, videri quaſi nouo homini copulatam. Sed hanc opinionẽ reprobat Innoc. per duo incõuenientia. Primum eſt, ꝙ ſecũdum illorũ opinionem, ſi aliquis ante baptiſmum tres habuerit uxores. & poſt baptiſmũ quartã, quæ quarta eſt, erit prima ſm eos. Secundum inconueniẽs eſt, ꝙ hæc talis q̃ quarto ducta eſt, dẽt loco virginis reputari. Secunda opinio erat, ꝙ totũ qdquid agit homo ante baptiſmum, in baptiſmo deletur, qđ Inno. reprobat, cum in baptiſmo tãtum peccata deleãtur, & nõ matrimonia, cũ Deo auctore ſint cõſtituta. Tertia opinio erat, ꝙ matrimoniũ ante baptiſmũ nõ erat legitimum: & hoc improbat tali rõne: quia ſi hoc verum eſt, filij inde nati nõ erunt legitimi, nec hæreditatem habebunt, ſed erunt ſpurij vel naturales. Hoc ẽt improbatur auctoritate Domini: nã interrogatus a Iudæis, ſi liceret homini dimittere vxorẽ ſuã, reſpõdit: Quos Deꝰ cõiunxit, homo nõ ſeparet: & de his tãtum loquebatur, ſ. Iudæis, qui ante baptiſmum contraxerũt. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Quæro, & ſolicitus] reuertitur Inn. ad ſecundam opin. & eã improbat duabus rationibus vſq; in finem. Prima eſt, quod ſecundum hoc filij nati ante baptiſmum & poſt non erunt fratres, nec inter eos erit familiæ erciſcundæ iudicium, quod eſt abſurdum. Secunda eſt quia ſecũdum hoc, bona quæ facit aliquis cathecumenus, non proſunt ei, ſi quod ante baptiſmum geſſit, in baptiſmo deletur, quod non fuit verum in Cornelio Gentili, nec in preceptis legalibus diligenter impletis. Et ſic cõcludit, quod per baptiſmum non aboletur matrimonium, ſed peccatum.

vt ibi; & cum eo alij duo latrones. ſic 56. diſt. Cenomanenſem. 1 34. diſt. ſi quis viduam. 8. q. 3. Artaldus vnde licet ſic inueniatur ſcriptum in aliquo inſtrumento; hæc eccleſia cum cæteris capellis, per hoc non probatur eccleſiam iſtam eſſe capellam.

1 Et c. apoſtolica, & in c. quia. ff. de conſt. prin. l. 1. §. dubitũ. Arch.

Cæteri & alij qñq; ponuntur impropriè.

a ¶ Cũ cæteris.] Improprie ponitur hæc dictio, cæteris, ADDITIO. Argu. contra 1. q. 7. & ſi illa, in prin. ubi de hoc. Arch.

b ¶ Aequè.] ideſt, ſimili ratione.

c ¶ Sed obijcitur.] Nunc obijcit contra ſecundum opinionem.

d ¶ Quid de talium.] Hic obijcit contra tertiam opin.

e ¶ Vel naturales.] Qui dicuntur legitimi, qui naturales, habes 32. q. 4. liberi. qui ſpurij. ff. de ſtatu homi. l. vulgo.

f ¶ Sortiuntur.] Vxores, & viros.

a ¶ Reſpon-

a ¶ Reſponſum.] No. interpretandas eſſe locutiones, ſm perſonas, q̃ loquuntur, quid vel quibus loquuntur, vt hic, & 1.q.7.dici. & extra de maiorit. & obed. ſolitæ. & ꝙ perſona loquens comprehenditur in generali ſermone, argum. ff.de pignor. Paulus.§.vltimo. Sed contra arg. C.de ſolu. inquiſitio, & arg. contra. ff. locati. qui inſulam. §. ult. ubi nec dominus, nec familia excipitur in generali ſermone.

Perſona loquẽtis an in generali ſermone comprehẽdatur.

b ¶ Auctoritate.] Quod enim ratione probari non poteſt, extirpandum eſt, vt 68.diſt. chorepiſcopi.
c ¶ Lex præcepit.] 23.q.3. qui peccat, non peccat legis auctoritate &c.
d ¶ Deſtinatos.] Quid de hoc iuris ſit, habes 23. q.5. reos.

& Iudæis eſſe reſpõſum.[a] ¶ Quæro & ſolicitus quæro, ſi vna eademq; ſit vxor eius, qui ante catechumenus, poſtea ſit fidelis, filioſq; ex ea, cum eſſet cathecumenus, ſuſceperit; ac poſtea alios, cũ fidelis; vtrum ſint appellãdi, fratres, an non habeãt poſtea, defuncto patre, erciſcundæ hæreditatis conſortiũ, quibus filiorũ nomen regeneratio ſpiritualis creditur abſtuliſſe? Quod cum ita ſentire; atq; iudicare abſurdũ eſt, quæ (malum) ratio eſt, hoc defendi, & vacua magis opinione iactari, quàm aliqua auctoritate[b] roborari) cũ nõ poſſit inter peccata deputari, quod lex præcepit[c] & Deus iunxit? Nunquid ſi quis cathecumenus virtutibus ſtuduerit, humilitatẽ ſecutus fuerit, patientiam tenuerit, eleemoſynas fecerit, morti deſtinatos[d] qualibet rõne eripuerit, adulteria exhorruerit, caſtitatem tenuerit: quæro, ſi hæc, cum fuerit factus fidelis, amittit, quia per baptiſmum, totũ, quod vetus homo geſſerat, putatur auferri? Aſpiciamus gentilem hominem Corneliũ orationibus, atq; eleemoſynis vacantem, angelum audientẽ per reuelationem, ipſumque Petrum videntem; nunquid per baptiſmum hæc illi ablata ſunt; propter quæ ei baptiſmus videtur eſſe conceſſus?[e] Si ita creditur, mihi credite, non modicum erratur: quia quidquid bene geſtum fuerit, & ſecundum præcepta legalia cuſtoditum, non poteſt faciẽtibus deperire. Nuptiarum ergo copula, quia Dei mãdato perficitur, non poteſt dici peccatum, & quod peccatum non eſt ſolui inter peccata[f] credi omnino non debet: eritque integrum æſtimare aboleri nõ poſſe prioris nomẽ vxoris, cũ nõ dimiſſum ſit pro peccato, qđ † ex Dei ſit voluntate completũ.

Act. 10.

† al. quia.

α ¶ Bigamus.] *Rubrica huius capitis, & ſequentis, quæ in codicibus impreſſis erant tranſpoſitæ, in ſuum locum ex aliquot manuſcriptis ſunt reſtitutæ.*
β ¶ Homine vxores.] *Sic in oĩbus manuſcriptis, & apud Burchardũ, & Iuonẽ p.1.c.292. quis ĩ originali, & apud eũdẽ Iuonẽ p.8. c.303. paulo aliter, & obſcurius legatur:*
γ ¶ Præcepit.] *In orig. & apud cæteros collect. legitur:* in paradiſo cum ipſe eos iungeret, benedixit.
δ ¶ Qui poſt baptiſmum.] *Apud Burchardũ, & Iuonẽ in prima parte legitur,* quæ poſt baptiſmum ſortiuntur. *Sed in originali, & apud Iuonẽ p.8. & in Pannormia, & infra 28. q.1. cap. nunquid hoc mõ,* qui poſt baptiſmum vxores ſortiuntur. *Verũm ob gloſſam nihil eſt mutatũ.*
ε ¶ Ipſumque Petrum.] *Apud Innocẽtiũ ĩ codice canonũ, & Burchardũ eſt:* atq; eleemoſynis reuelationẽ, Petrũque ipſum vidiſſe. *Apud ipſum Innocẽtiũ in tomis conciliorũ:* per reuelationem angelum, Petrumque ipſum vidiſſe. *apud Iuonem:* Petrum ipſum reuelatione vidiſſe.

e ¶ Cõceſſus.] Quia [illegible] eadem cauſa non operatur contrarios effectus. ſic 57.diſt. ſi qs in ęgritudine, ſicut eadem ſolutio non parit liberationem, & repetitionem, vt ff.de ſolut. qui hominem.§. vlt. extra de bap. maiores.
f ¶ Inter peccata.] Videtur ergo, ꝙ infamia contracta ante baptiſmũ non tollitur per baptiſmũ, & ita qui ante baptiſmum fuit infamis, poſtea nõ põt ꝓmoueri, vt 48.di.qm. & 1.q.7. ſi quis oẽm. Hoc non credo. ſed dico infamiã & irregularitatẽ ex ꝓprio delicto prouenientẽ tolli in baptiſmo:[1] quia dona baptiſmi ſunt ſine oĩ pœnitentia, & ſatisfactione, vt de cõſecr. diſt. 4. fine. Si enĩ peccatũ nõ deleretur quãtũ ad infamiã, adhuc poſt baptiſmũ obeſſet, qđ negat Ambr. inf. ea. vna. vnde ſi aliquis occidit mille homines ante baptiſmum omnis infamia, & irregularitas tollitur, vt 51.diſ. ſi quis poſt acceptum. hoc etiã patet in Paulo: q ante baptiſmũ fuit homicida: & tñ poſtea factus eſt apoſtolus, vt 50.diſt.§. econtra. Si obijcis, ꝙ ſm hoc illa, quæ corrupta eſt ante baptiſmũ, poſt baptiſmum non ſit irregularis: & ideo debet conſecrari: bene concedo, ꝙ non eſt irregularis: ſed tñ impeditur conſecratione ꝓp defectum ſacramẽti. Sed quare repellitur mulier ꝑtextu fornicationis, q̃ ante baptiſmũ cõmiſit, vt ext. de diu. gaudemus. in fi. ſic ur in promouẽdo. Sed hoc ideo eſt, quia illud delictum non tñ uxorem. ſed ẽt virum maculat, ut 32. q.1. in coniugio. Sic vides, ꝙ per libertatem tollitur delictum, uel infamia quam quis in ſeipſo commiſit: ſed illud

Cauſa eadẽ [illegible] effectus non operatur.

Baptiſmus tollit infamiam prędeentem.

1 Arg. ĩ. đ cõſec. diſ. 4. nõ ex quo in fi. Archid.

illud delictum quod in alio commiſit, non tollitur, ut ff.de his qui not.infa.l.penult.& l.athletas.§. Pomponius. Præterea per baptiſmum tollitur crimen præcedens: non tamen tollitur exceptio competens ex crimine. 1 ſicut per pœnitentiã tollitur crimen, non tamẽ

e ¶ Sacerdotis.] Idem de quolibet ſacro ordine.42.diſt. quieſcamus.

Qvi ſine crimine.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ille qui habuit tantum unam uxorem, & eſt ſine crimine, promoueri poteſt: qui uero bis contraxit, licet

1 Idem not. Innoc. extra [illegible] gaudemus. ibi uideas. & idem no.inf. 28. q. 1. ſi quis. Arch.

[illegible]

¶ In baptiſmate culpa dimittitur, non lex coniugij aboletur. Cap. IIII.

Vna tãtum, nec repetita nobis copula permittiť, & in ipſo coniugio lex eſt non iterare cõiugium, nec ſecundæ coniugis ſortiri coniunctionem. Quod pleriſq; mirum videtur, cur etiã ante baptiſmum iterata[a] coniugia electioni muneris, & prærogatiuæ ordinationis[a] impedimenta generẽt, cum ẽt delicta obeſſe non ſoleant[b], ſi lauacri remiſſa fuerint ſacramento. Sed intelligere debemus, quia in baptiſmo culpa dimitti poteſt lex aboleri non põt. In coniugio nõ culpa, ſed lex eſt. Qđ culpæ eſt igitur in baptiſmo relaxatur, quod legis eſt, in coniugio non ſoluitur. Quomodo autem poteſt hortator[c] eſſe viduitatis, qui ipſe coniugia frequentauerit? — Iuo p.8.c.291. Pan.li.6.c.64.

a ¶ Iterata.] *Apud B. Ambroſium locus hic variè legitur. Nam in antiquis impreſſionibus habetur,* iterato cõiugio, *in recentioribus vero,* iterati coniugij, *itemque in Pannormia, & apud Iuonem. In his tamen, quæ ſequuntur, concordant, ſic legendo*, ad electionem muneris, & prærogatiuam ordinationis impedimenta generentur.

Ioannes etiam Baptiſta dũ Herodem ab inceſtu prohiberet dicens. [*Non licet tibi habere uxorẽ fratris tui.*] *euidenter oſtendit inter infideles coniugia eſſe. Vnde datur intelligi, quòd bigami dicuntur nõ ſolum qui poſt baptiſma coniugia frequentant, ſed etiam qui ante baptiſmum unam, & poſt baptiſmum alteram habuiſſe probantur. Bigamus*[d] *uero in ſacerdotem ordinari non debet; non quia deliquerit ſecundam accipiendo vxorem; ſed quia prærogatiua exutus eſt ſacerdotis.*[e] — Matth.14.

Vnde Ambroſius ad Vercellenſes, lib.10.epiſt.82. ait.

¶ Non peccat bigamus, ſed prærogatiua ſacerdotis exuitur. Cap. V.

Qvi ſine crimine eſt vnius vxoris vir, tenetur † ad legem ſacerdotij ſuſcipiendi. Qui autẽ iterauerit cõiugium, culpam quidem non habet coinquinati, ſed prærogatiua exuitur ſacerdotis. — Iuo p.8.c.290. Pann.lib.6.c.63. † al. tenetur.

DISTINCTIO XXVII.

Vod au-

exceptio competẽs ex crimine, vt ſ.d. [illegible] admonere. Io. Qđ autem hic dť, non eſt peccatum, ſed ſequela, peccati, ſ. ĩfamia eſt peccato contracta. ſecus autem eſt in illa quæ nõ ꝓuenit ex peccato, ſed ex conſtõne eccleſię, vt in illa quę inuita eſt corrupta, vt ſ.ea.c.2.& in iudice, & executore, vt 50.d.ſi qs viduã, & 51.diſ.aliquãtos. & tamẽ nõ peccant tales, ſi.23.q.5.miles. Sed ſm Hug. videtur ſequi incõueniẽs, ſ.quòd melioris conditionis ſunt delinquentes, ꝙ illi ꝗ non delinquerũt. 34. diſt. fraternitatis.o.q.3.mãdamus in glo.nõ quòd. ſed hoc contingit uirtute ſacramenti.

Vna tantum.] CASVS. In hoc cap.dicitur, quod ſi quis iterauerit coniugium, ideſt ſecũdam habuit vxorẽ, nõ poteſt poſtea ꝓmoueri ſecundum legem ꝓmotionis: quod quibuſdã mirũ videtur, ſ.vt matrimonia ante baptiſmum contracta obſint: peccata vero non obſint volentibus promoueri: qđ nõ debet uideri mirum cum peccata in baptiſmo deleãtur, bigamia uero non. Per §.autem ſequẽtem, qui planus eſt, probat, quod bigami reputãtur, nõ ſolum ꝗ ante baptiſmu, ſed etiam qui poſt coniugia frequentauerunt.

¶ Caſus ſeq.§.patet.

a ¶ Ordinationis.] Si ſ. 32. d.ſeriatim.

b ¶ Non ſoleant.] Ergo infamia ex delicto proueniens non nocet quantum ad legem promotionis. ſ. per baptiſmum deleta.

c ¶ Hortator.] Sic 25. diſt.c.ult.& 47.diſt.c.ſicut hi.§. neceſſe.

d ¶ Bigamus.] Bigamus componitur a bis, & gamos, quod eſt mulier, uel uxor, & ſic dicitur bigamus, qui duas habẽt uel habuit uxores. Arch.

non peccauerit: tamen prærogatiua ſacerdotij ſ eſt exutus, nec poterit promoueri.

Qvod autem.] Hæc diſtin. diuiditur in duas partes. In prima intendit Gratianus ſuperficialiter allegando probare, quòd ſi diaconus fuerit proteſtatus, quòd non poterit cõtinere. ſiue ſ. contrahit; tenet matrimonium ſed hoc eſt falſum. Secunda: ibi, [Quidam.] Ioan. de Fan.

CASVS.

CASVS. Supra oſtenſum eſt, ꝙ oportet epm eſſe vnius vxoris uirũ. In hac 27.d. quæritur, an tpe adminiſtrationis poſſit eius copula fungi quam unicam, & virginem habuit? Et rñ. ꝙ non. & hoc probatur per ſequens c.
a ¶Quod autem.] In hac 27.diſt. primo ponit incidentem

c ¶Si conteſtatus.] No. ꝙ proteſtatio ualet utextra de no.ope.nun.cum ex iniuncto.& inf.diſtin. proxi.diaconi extra quod met.cau. perlatum, & 31.q.2. Lotharius. ff.de neg.ge.Neſænius, ff.qui.mo.pig. vel hy.ſol.ſi debitor, §.1. Arg.cõtra, extra de conſti.cũ M. Ferrariẽſis, & de ap. ſolicitudinẽ. Io. Hoc credo tenendũ, ꝙ proteſtatio ſẽp valet facta pſente aduerſario niſi cõtra dicat aduerſarius. 3 vel iudex ſi facta fuerit re adhuc integra exiſtẽte, ut in hoc c. & extra de in integ. reſti.cum ueniſſent. niſi in caſib. quibus expreſſum eſt, ꝙ proteſtatio nõ ualeat, vt ibi extra de conſtit. cum M. & de ap. ſolicitudinem.

3 Arg. adhoc extra de ele. Cumana. Arch.

Quod autem [a] *vnius uxoris vir epiſcopus eſſe iubetur, quæritur, an de tempore ordinationis hoc ſit accipiendum, vt tempore ſuæ adminiſtrationis, eius poſſit copula fungi, quam vnicam, & virginem ſibi deſponſauit.*

Apud Martin. Bracarenſem, c.39.

Hoc Martinus Papa prohibet dicens.

¶Non ordinetur diaconus, niſi caſtitatem fuerit profeſſus. Cap. I.

Diſt.28.diaconi. Iuo p.7.c.376. Pann.l.3.c.97.

DIaconus [b] qui eligitur, ſi cõteſtatus [c] fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit non poſſe in caſtitate permanere, hic non ordinetur. Quòd ſi in ordinatione tacuerit [d]; & ordinatus fuerit, & poſtea matrimonium deſiderauerit; alienus ſit a miniſterio, & vacet a clero.

Hac auctoritate datur intelligi, quod illi, qui vxores habent vel accipere volunt, nec diaconi, nec ſacerdotes fieri poſſunt niſi continẽtiam profiteantur. ¶Si vero diaconus a miniſterio ceſſare voluerit, & contracto matrimonio licite [e] *poteſt uti. Nam et ſi in ordinatione ſua caſtitatis votum obtulerit: tamen tanta eſt vis in ſacramento coniugij, quod nec ex violatione voti poteſt diſſolui ipſum coniugium.*

Vnde Auguſtinus a in libro de bono viduitatis ad Iulianam viduam, c.10.

¶Nubentes poſt votum non ſunt ad inuicem ſeparandi. Cap. II.

2 QVidam nubentes poſt votum [f] aſſerunt adulteros eſſe. Ego autem dico, quòd grauiter peccant, qui tales diuidunt.

inf.27.q.1.c.nuptiarum, §.proinde.

d ¶Tacuerit.] No. taciturnitatem haberi pro conſenſu, ut hic & 54.d.ſi ſeruus. & 65.d. ſi forte. & 20. q.2.puella.ff.ſo.ma. l.2.arg. contra extra de præſer. nihil Sol. taciturnitas ſemper habetur pro conſenſu, niſi in tribus caſibus.no.2.q.7.plerumque. Item, & in caſibus illis ubi requirit expreſſus conſenſus, ut in ſeruitute imponẽda nõ ſufficit ꝯſenſus tacitus, ſed expreſſus, ut ff. de ſer.vrb.pd. inuitũ. Itẽ in ꝓcuratore conſtituendo, ff. de procur.filius.§.inuitum. Itẽ in furto, vt ff.de fur.q vas.§.vetare. Item in ſoluendo matrimonio, ut ff.de ritu nupt. in eo iure.§.3. Vel diſtingue, an tale ſit factũ quod poſſit fieri me prohibente, in eo caſu nõ obeſt taciturnitas; ut rem meam quis poſſit uendere me inuito, & ideo ibi non nocet taciturnitas, ut ff.de cõtrah. emp. rẽ alienam ſi autem tale factum eſt, quod non poteſt fieri me prohibento, ibi taciturnitas habetur pro conſenſu 4 ut extra de his, quæ fiunt a præla.cap.2. ſic diſtinguit lex. ff. de re iud. ſæpè. ſic 11.q.3.quando, & extra de ſent.& re iudi.quamuis Io.

Tacens an conſentiat.

4 De hoc & not.extra de præſumpt. nõne. ibi videas. Arch.

e Nam ultra propoſitum principale hoc interſerit de cõtinẽtia clericorũ uſq; ad 35.d. ut dixi s. in rub. huius libri. Archid. Textum dupliciter exponit.

tem 1 quæſtionem. ſ. an eps poſſit uti matrimonio cõtracto. Secundo ponit contrarietates capitulorum quorundam, quæ loquuntur de vouentibus, & ea ſoluit diſtinguendo inter uouentes ſolemniter, & uouentes ſimpliciter. Et incipit hic tractare de continentia clericorum, & protenditur iſte tractatus vſque ad 36.diſt.

DIaconus.] CASVS. Aliquis volebat in diaconum promoueri, ſed caſtitatem ſeruare nolebat: quæſitum fuit an deberet ordinari? Et reſpondet M. Papa, ꝙ non: ſed ſi cum ordinaretur tacuit, & poſt ordinationẽ contraxit, deponi debet.

b ¶Diaconus.] Secundum, ꝙ patet per §. ſequentẽ, hoc c. poteſt intelligi de matrimonio iam contracto, & de cõtrahendo, & ſm hoc diuerſis modis exponitur litera: ſm, ꝙ intelligitur de cõtracto, planum eſt, quia iſte M. Papa præceſſit Greg. qui indixit continentiam ſubdiaconis. 31.diſt.ante. ſed hoc expone pro accipiendo; id eſt, pro contracto retinendo. Licuit enim etiam tempore Siritii vſque ad Greg. ſubdiaconis uti iam cõtracto matri. 97.d.quicunque 82.d.propoſuiſti. expone ergo quod dicit matrimonium deſiderauerit. 2 id eſt, deſiderauerit, uti iam contracto. Secundum autem, quod loquitur de contrahendo, de diacono fuit tantum quæſitum, & de eo tantum reſponſum. Idem tamen eſt de ſubdiacono 5.32.d.ſi quis eorum, & ſecundum hoc plana eſt litera. Quod tamen dixi, quod M. præceſſit Greg. H. dicit per chronicam ſuam falſum eſſe, & dicit quod Gregorius præceſſit Martinum lxvj.

2 Scilicet cũ effectu, & de facto contraxerit. Arch.

HIC AVCTORITATE. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradicto c. ꝙ illi qui hẽnt uxores, uel habere uolunt, nec diaconi nec ſacerdotes fieri poſſunt, ſed ſi diaconus a miniſterio ceſſare voluerit, matrimonio iam contracto uti poteſt, quia etſi etiam in ſui ordinatione caſtitatem promittat tamen tanta eſt uis matrimonij, vt ipſum matrimonium nõ diſſoluatur, & hoc probat per ſequentia. Quod tamen dicitur ab illo ver. [Si vero,] falſum eſt niſi hoc intelligas in orientali eccleſia.

¶Caſus autem plani ſunt vſque ad cap. quod interrogaſti.

e ¶Licite.] Allagando dicit.

QVidam.] Hæc eſt ſecunda pars d. in qua corrigit, & dicit, ꝙ vouentes ſimpliciter, licet non debeant contrahere tamen tenet matrimonium. Io. de Fan.

f ¶Poſt votum.] Quidam dicunt illud uotum eſſe ſimplex, quod fit per uerba de futuro, ut ego uoueo, ꝙ poſt mortem uxoris continebo, hoc uotum impedit, ut dicunt

Digitized by Google

eunt, ſed non dirimit matrimonium. Votum ſolemne eſt quod fit per uerba de præſenti, ut ego uoueo continentiam, iſtud impedit, & dirimit, extra qui cle. vel vo. meminimus, & c. conſuluit. Ego credo tribus modis votum ſolemnizari, vel per ordinem, uel per habitũ, uel ex eo quod corã aliquibus teſtibus deuouit ſe alicui religioni. et dic, ut no. 27. q. 1. ca. 1. Ioan. Quod Io. dicit de habitu, intelligas ſi recipiendo habitũ fecit profeſſionẽ expreſſam, vel tacitam, ut ext. de reg. ſtatuimus, & c. præced. quia ſolus habitus non ſolemnizat votum. ut eo. tit. porrectum. Bar.

Votum ſolẽnizatur tripliciter.

plana ſunt, & per te uidebis.

c ¶Et finxit.] Quædam ſimulatio fit ex honeſta cauſa quædam ex inhoneſta. Ex honeſta, ut 22. q. 2. vtilem, & 23. q. 2. dominus. Similiter ſi aliquis ſimulat ſe religionem intrare propter timorem, talis ſimulatio non nocet: dum-

α ¶Auguſtinus.] *Verba propria huius capitis non ſunt inuenta apud B. Auguſtinum: ſententia tamen habetur in libello de bono viduitatis. Omnino autem intelligendum hoc eſt de voto ſimplici, vt Gratianus in fine huius diſtinctionis exponit.*

Item Theodorus in pœnitentiali.

¶De eodem. Cap. III.

Ibid. c. ſi quis votũ.

SI vir ſimplex β votum [a] virginitatis habens adiungitur vxori, poſtea non dimittat vxorem, ſed tribus annis [b] pœniteat.

β ¶Simplex.] *Abeſt vox iſta ab omnibus manuſcriptis, & infra 27. q. 1. c. ſi quis votum etiam ab impreſſis. In aliquot tamen peruetuſtis, eſt gloſſa interlinearis.*

Hieronymus γ vero econtra ſcribit.

¶Damnabile eſt vouentibus virginitatem, velle nubere. Cap. IV.

inf. 27. q. 1. c. vouentibus.
Sent. 4. d. 38.

VOuentibus virginitatem, non ſolum nubere, ſed etiam velle [c] damnabile eſt.

γ ¶Hieronymus.] *Gratianus hic, & infra 27. q. 1. c. uouentibus, & magiſter ſententiarum hoc tribuunt Hieronymo, apud quem non eſt inuentum. In glo. ordinaria. 1. Tim. c. 5. ad ea verba,* habentes damnationem, *refertur ex B. Auguſtino, cuius propria verba habentur infra in c. nuptiarum. 27. q. 1. poſt principium.*

Idem contra Iouinianum, lib. 1.

¶Damnationem habebit, ſi nupſerit quæ virginitatem vouit. Cap. V.

Iuo p. 7. c. 124.
Pann. l. 3. c. 192.
† *peccauit*] Hier.
† *al. quaſi ſemel.*
† Valde uariãt hęc nomina in exemplaribus, & Burc. & Iuone.

SI nupſerit virgo [d] non peccat †, non illa virgo, quæ ſemet † Dei cultui dedicauit. Harum enim ſi qua nupſerit habebit damnationem; quia primam fidem irritam fecit.

1. Cor. 7.
1. Tim. 5.

Item Nicolaus Papa ad Albinum † Vienen. eccleſiæ archiepiſcopum.

¶Quæ ſanctimonialem ſe eſſe finxerat, nubere non valet. Cap. VI.

Burc. l. 8. c. 47.
Iuo p. 7. c. 65. & 153.
Pann. l. 3. c. 205.

QVod interrogaſti de fœmina, quæ poſt obitũ mariti ſui ſacrum velamen ſuper caput ſuum impoſuit, & finxit [e] ſe ſub eodem velamine ſanctimonialem eſſe; poſtea vero ad nuptias redijt, bonũ mihi videtur, quia per hypocriſim eccleſiaſticam regulam cõturbare voluit, & non legitimè in voto ſuo permanſit; vt pœnitentiã agat

a SI vir ſimplex votum.] id eſt. propoſitum perpetuæ continentiæ habendæ.

Nubens poſt uotũ, peior eſt adultero.

b ¶Sed trib. annis.] Alibi dr̃, quod iſti ſunt priores adulteris, ut 27. q. 1. nuptiarũ. Quare ergo iſtis tm̃ triennij pœnitẽtia indicitur, cum adulteris ſeptẽnij indicatur. 33. q. 2. hoc ipſum? Itẽ cũ iſti in Deum peccent, grauius eſſent puniẽdi quã illi qui in hoĩne peccãt, ut 17. q. 4. ſicut qui. 22. q. 1. mouet. Sed iſtud eſt propter bonum matrimonij adiunctum 1 & ſic habes, ꝙ minuit pęna delicti ꝑpter adiunctum bonum, ut 32. q. 2. quod quidem & q. 4. dixit & c. orig. & 22. q. 2. ſi quælibet.

1 Ad hoc facit, qđ not. 1. q. 1. quibuſdam. Innoc. hic arg. & c.

c VOuentibus.] ¶Etiã velle.] Sic ergo uidetur, ꝙ ſola volũtas ẽt quo ad eccleſiã punitur, vt 29. d. Anaſtaſius. ſic ergo, licet nubere ꝑ ſe ſit bonũ, tñ malũ eſt iſtis, ſicut corpus Chriſti malum fuit Iudæ, ut de con ſecr. d. 2. ſicut Iudas. & arbor paradiſi mala fuit Adæ, ut 11. q. 3. quid ergo.

d SI nupſerit virgo.] Quæ non vouit.

QVod interrogaſti.] CASVS. Quædam uidua clauſtrum monialium intrauit, & uelamen ſuper caput ſuum impoſuit continentiam profitendo, & inter alias monachas ſicut ſanctimonialis eſt morata. poſtea contraxit matrimonium, dicens ſe fictè monaſterium intraſſe: quæſitum eſt, quid fieri debeat. Et reſpondit Nicolaus Papa, quod ipſa debet agere pœnitentiam de illuſione nefanda, & reuerti ad monaſterium, ut ſeruet quod promiſit. Omnia autem quæ ſequuntur, dummodo proteſtatio præcedat, 2 ut extra quod met. cau. perlatum. Simulatio autem ex inhoneſta cauſa ſemper facit monachum: nec admitteretur, ſi uellet probare contrarium, ut 27. q. 1. uidua, & extra de regu. vidua, & C. de lat lib. toll. l. unica. §. ſed, & qui domini funus pileati. Et no. quod Ioan. Fauẽtinus diſtinxit: eſt fictio 3 intẽtionis, & fictio operis. Fictio intẽtionis eſt cum quis fictè ad baptiſmum accedit, & licet fictè accedat, tamẽ uerum baptiſmum recipit, ut 1. q. 1. ſicut ficti 4 ſimiliter ſi quis fictè fit monachus ad hoc ut poſſit

2 Et hóc iõ: quia ſp̃ preſumitur durare uoluntas, niſi ꝓbetur mutata. ff. de prob. cũ qui. & ff. de leg. 2. Lucius in fi. legis. Arc.

3 Fictio intẽtionis, & fictio operis. *Vide B. Tho. p. 3. q. 68. art. 7. & q. 69. ar. 9. & 10.*

4 Qđ leg. & no. c. q. ſponſus. §. coœ. qñ. in fi.

1 Ad hoc 16. q. 7. per laicos. Ioan. de Fant.

poſſit fieri abbas, nihilo minus eſt monachus licet ficta, & non ſincera ſit eius intentio. 1 Fictio operis dr, vbi factum fingitur eſſe quod non ſit, ut ff. de ritu nuptia. ſimulate. uel cum ſimulat ſe uendere, & donat, & ſecundum quod dr C. plus ualere, quod agitur, q̃ quod ſimulatè concipitur. Similiter dico, ꝙ ſi aliquis eo propoſito copulatur alicui mulieri, ꝙ nolit ſtare legitime cum ea. & hoc paratus ſit probare, ꝙ non eſt audiēdus, nam in ſponſalibus recurritur ad communem intelligentiam verborum; licet contrahens alium intellectum habuerit, ut extra de ſponſa. ex literis 1. ubi enim uerba non ſunt ambigua, non eſt locus interpretationi, ut ff. de leg. 3. ille aut ille. 2

† *al. miniſterio inchoauit.*

de illuſione nefanda, & reuertatur [a] ad id, quod ſpopondit & in ſacro miniſterio † permaneat, quod inchoauit.

PALEA Cap. VII.

Burch. & Iuo ibidē. Pann. li. 3. c. 106.

NAm ſi conſenſerimus, ꝙ omnia ſacramenta eccleſiaſtica quiſq; prout vult, fingat, & non vere faciat; omnis ordo eccleſiaſticus turbabiť, nec catholicæ fidei, iura cōſiſtunt nec canones ſacri rite obſeruantur. Quid enim profuit Simoni mago baptiſmū ſacrum ficte ſuſcipere, & in Chriſtianitate permanſurū ſe finxiſſe, cū per Apoſtolum fraude eius detecta, quod ſibi futurum eſſet, prænunciatū fuit? Ait enim [Pecunia tua tecū ſit in perditionem, cor enim tuum non eſt rectum corā Deo. Pœnitentiam itaq; age ab hac nequitia tua; & roga Deum, ſi forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui: in felle .n. amaritudinis, & obligatione iniquitatis uideo te eſſe.] Ideo tales, niſi reſipiſcant, ſpirituali gladio percutere cēſemus. Non enim fas eſt Spiritui ſancto mentiri, ſicut Ananias, & Saphira mentiti ſunt, & ſtatim perierunt.

Act. 8.

Act. 5.

¶ *Caput hoc in multis Gratiani codicibus (in quibus habetur ſine nomine Paleæ) eſt coniunctū ſuperiori, quemadmodum & apud Burchardum, & Iuonem. In Panormia autem eſt ſeiunctum.*

Item Calixtus Papa ij.

¶ In ſacris ordinibus conſtituti non ducant vxores, & ſi duxerint, ſeparentur. Cap. VIII.

PResbyteris, diaconis [b], ſubdiaconis, & monachis cōcubinas habere, ſeu matrimonia contrahere penitus interdicimus: cōtrata quoq; matrimonia ab huiuſmodi perſonis diſiungi [c], & perſonas ad pœnitentiam redigi debere iuxta ſacrorū canonum diffinitiones iudicamus.

¶ *Hic canon inuentus eſt in eod. Vatic. Biblioth. in fragmento cuiuſdam concilij ab Vrbano ſecundo habiti. c. 2. ex eodem vero concilio ſunt canones, Alienationes 12. q. 2. & Paternarum. 24. q. 3.*

Hic diſtinguendum eſt, ꝙ vouentium alij ſunt ſimpliciter vouentes, de quibus Auguſtinus, & Theodorus locuti ſunt; alij ſunt, quibus poſt votum, benedictio accedit conſecrationis, vel propoſitum religionis, de quibus Hieronymus, & Nicolaus, & Calixtus ſcripſerunt.

Vnde idem Hieronymus contra eundem Iouinianum libro primo, ſcribens ait.

¶ Inceſtæ ſunt virgines, quę poſt conſecrationem nubunt. Cap. IX.

Iuo p. 7. c. 124. Pann. li. 3. c. 193.

VIrgines, quæ poſt conſecrationem nupſerunt, non tam adulterę ſunt, quàm inceſtæ.

DISTINCTIO XXVIII.

ECce oſten-

a ¶ Reuertat.] Hoc ĩtellige, quādo poſt habitu aſſumptum ſtetit iter moniales, vt 27. q. j. vidua. alias ſolus habitus nō dirimeret ſequens matrimonium, ut ext. de regulari. porrectū. & extra de conuerſione coniugatorum, ex parte. in fi.

2 Idem no. etiam Io. & Ber. extra de reg. ut clo. ubi no. de materia huius glo.

b PResbyteris, diaconis.] Vt extra q cle. uel uo. c. 1. cōtra. Sed ibi fuit diſpēſatio cōparatiua.

c ¶ Diſiungi.] Non enim debet diſſimulatione culpabili nefanda ſententia corroborari. C. de ince. nup. l. ult. in fi.

c ¶ Diſiūgi.] Quoad carnis copulā: quia quod non eſt, nō poteſt diſſolui; neque accuſari. ext. de ſpō. impu. ad diſſoluendum. ſed dicit lex quod matrimonium nō dicitur diſſolui, quod ab initio nullum fuit, ut in auth. de nupt. §. ſi uero ab initio.

Quod non eſt, non poteſt diſſolui.

d VIrg.] Quam inceſtę. Sacrilegæ etiam ſunt. 27. q. 1. uirginibus. quia uaſa dñi .i. ſe ipſas, contaminant. 3 ĩ. d. proxi. decernimus.

3 Sub. & idō in oēm eccleſiam delinquere vr 26. q. 2. ſed & illud 55. diſt. in cap. ſed illud. in fi. Archid.

ECCE.] Hæc diſ. diuiditur in xj. partes i quarum prima probatur, ꝙ nullus debet eſſe ſubdiaconus, niſi promiſſa caſtitate, & hoc per cap. Greg. & cap. Innocent. Ioan. de Fant. Quæ autem fuit cauſa inſtitutionis, habetur 1. diſt. [illegible] cauſa: Secunda ibi. [Quando.] Tertia ibi. [Priuſquam.] Quarta ibi. [De his.] Quinta ibi. [Aſſumi.] Sexta

Sexta ibi,[Presbyter.] Septima ibi, [Quia ſunt.]Octaua ibi.[De Syracuſanæ.]Nona ibi,[Si quis docueritt.] Decima ibi,[Presbyterum.]Vndecima ibi.[Cõſulendum.] Ioan.de Fant.

CASVS. Oſtenſum eſt ſupra in illo cap. diaconus. &c. presbyteris ꝙ diaconi, presbyteri & ſubdiaconi debent continentiam promittere. Adhuc in hac 28. d. de eodem tractat, & annectit de his, q ab infantia eccleſiaſticis officijs mãcipantur. & ꝙ relictæ diaconorũ & ſacerdotum non contrahãt, & ꝙ ſacerdotes proprias vxores a ſua cura non abijciant. Sequentia plana ſunt vſque ad c. [priuſquam.]

e ¶ Profeſſionem.] Quid promittere debeat, dixi 24.d. quamquam.

PRiuſquam.] Hæc eſt tertia pars, in qua probatur, ꝙ habens filiam paruulã non debet eſſe epiſcopus.

CASVS. Vacante Eccleſia Neapolitana, quidam nomine

ſum eſt [a]*, quòd nolentes vouere continentiam, nec ad ſubdiaconatum, nec ad ſuperiores poſſunt gradus conſcendere. Vnde ad ſubdiaconatum accedentes, non ſine voto caſtitatis iubentur admitti, auctoritate B. Gregorij, qui ſcribens Petro ſubdiacono, lib.1. epiſt.42. in fine ait.*

Non fiat ſubdiaconus, qui ſe caſtè victurum non promiſerit. Cap. I.

NVllum facere ſubdiaconum præſumant epiſcopi, niſi qui ſe victurũ caſtè promiſerit [b]. *& nonnullis interiectis.* Quia nullus ad miniſterium altaris accedere debet, niſi cuius caſtitas ante ſuſceptum miniſterium fuerit approbata.

Item Innocentius ſecundus in concilio Rom.c.5.

¶Subdiaconus, & ſupra conſtituti, incontinentes vxorẽ aut concubinam ducentes eccleſiaſtico beneficio, & officio careant. Cap. II.

DEcernimus, vt ij, qui in ordine ſubdiaconatus †, & ſupra, vxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio, atque eccleſiaſtico beneficio careant [c]. Cum enim ipſi templum, vaſa Domini, & ſacrarium Spiritus ſancti debeant eſſe, & dici; indignum eſt eos cubilibus & immunditijs deſeruire.

Item ex concilio Toletano, c.26.

¶Caſtè ſe victuros promittant in diaconos, vel presbyteros ordinandi. Cap. III.

2 QVando presbyteri, aut diaconi [d] per parochias conſtituuntur; oportet eos primũ profeſſionẽ [e] epiſcopo ſuo facere, vt caſtè, & purè † viuant ſub Dei timore, ut dum eos talis profeſſio obligauerit, vitæ ſanctæ diſciplinam † retineant.

Item Gregorius clero, & nobilibus ciuibus Neapolitanis, lib.8. epiſt.40.

¶Qui longam corporis ſui continentiam non habet, in epiſcopum eligi non debet. Cap. IIII.

3 PRiuſquam ad nos ſcripta veſtra diſcurrerẽt† Ioannẽ diaconũ, q ab altera parte [f] electus eſt paruulã [g]

a ¶ Ecce oſtenſum eſt. 1] in hac 28. d. agit de continentia clericorũ in tribus ordinibus, oſtendit etiam qualiter ſint ordinãdi qui ab infantia eccleſiaſticis officijs adiũguntur. Item oſtendit, quòd relictæ presbyterorum & diaconorum nõ poſſunt alijs nubere, & quòd ſacerdotes a ſua cura nõ debent abijcere mulieres. vltimo, ꝙ ad laicos nõ ſpectat iudicare de ſacerdotibus, licet mali ſint.

b NVllũ.] ¶ Promiſerit. Expreſſe vel tacite. expreſſe, vt 23.d. quãquam. & 27. q. 1. ut lex. Tacite, ut infra ea. diaconi. Si quæris quõ eccleſia imponat alicui neceſſitatem continendi, cũ continentia ſit res voti, non præcepti, ut 32. q. 1. integritas? Dico ꝙ eccleſia neminem cogit continere, ſed in ordine quem dat, poteſt imponere legem quam vult, ſicut quilibet alius in traditione rei ſuæ, ut ff. de pact. in traditionibus.

c DEcernimus.] ¶ Careant.] Mitius agit cum eis decretalis, quæ iubet eos amoueri poſt admonitionem, vt extra de cohab. cler. ſicut.

ADDITIO. Vt hoc dictum eſſet, dic, careant ſi præmoniti nõ ceſſauerint: ſecundum Lauren. vel dic, ꝙ decre. loquitur in concubinario clerico, hic autem in eo qui de facto duxit vxorem, qui plus contemnit. Arch.

QVando.] Hæc eſt ſecunda pars, in qua probat, quòd prælati eccleſiarum parochialium debent facere profeſſionem epiſcopo, quod honeſte viuent.

d ¶ Aut diaconi.] Hodie etiam acolythis conferuntur eccleſiæ ex diſpenſatione, 2 vt extra de æta. & qualit. præterea.

ne Ioannes fuit ibi in epiſcopum electus a minori parte capituli, alijs ɔ̃dicentibus: quia filiam hẽbat paruulam. ſupplicabat Papæ, ut ipſum confirmaret: ſed Gregorius noluit eum cõfirmare, dicens, ꝙ nec ipſi debuerint eum eligere, nec ipſe debuit electioni conſentire, cũ filia teſte conuincatur ſui corporis continentiam non habere.

f ¶ Ab altera parte.] ideſt, medietate: quia nomine partis medietas deſignatur, vt ff. de verbo. ſignif. nomen §. portionis. & ff. de vſufr. l. etiam.

g ¶ Paruulam.] Paruitas filiæ fuit argumentum, ꝙ non diu fuerat continens, vnde aliud eſſet ſi habuiſſet magnam filiam, 3 vt ſic non obeſt, ut inf. ea. de Syracuſanæ vnde ibi fuit diſpenſatum. Sed hodie iure communi nullus talis promouendus eſt in epiſcopum, ut 61.d. Gatinenſis.

a ¶ Filiam.

1 Hic ſub. ſic 5. diſt. ꝓxi. cap. 1. & pen. eſt oſtõſum, ꝙ diaconi ſubdiaconi & presbyteri debẽt cõtinentiam promittere, & adhuc in hac. &c. ſm Barth. Brix.

2 Hæc diſpẽſatio eſt in corpore iuris clauſa. iõ omnib. epiſcopis eſt permiſſa, ſcdm Ab. & Goff.

3 Nã per tẽporis proceſſum quandoq; purgaẽ uitium. 1.q.1. cito. & no. 2.q.1. in primis. Archid.

In fra diſt. 31. c. ante triennium.

Pann.l. 8.c.142.

† *diaconatus.*] Pan.

Burch.li.2.c.157. Anſel.li.7.c.106. Iuo p.3. cap.130. & p.6.c.248. Pann.li.3.c.22.

† *al. pie.*

† *al. diſciplina retineat*, cod. Regius.

Anſel.l.6.c.9.al.16. Polyc.li.2.tit.2.

† *al. recurrerent. al. diſcurriſſent.*

Iudex quandoque de facto ſupplet.

a ¶ Filiam.] Nota, quod per factum ipſum probatur aliquid, vt 82. diſt. propoſuiſti. 12. q. 2. quatuor. & 18. diſtin. peruenit. Ex hoc cap. videtur, quòd iudex ex ſuo officio poſſit aliquid ſupplere de facto quod ſibi non conſtat tanquam iudici. Et licet non obijciatur aliquid a partibus contra perſonam electi: ipſe tamen ſuperior poteſt obijcere. 1 Sed hoc ideo ſupplet de facto, quia illud ſpectat ad ſubſtantiam electionis, ſicut ſupplet de tali facto, quod ſpectat ad ſubſtantiam iudicij, vt dixi 2. q. 7. alieni. l. c. Alias iudex non ſupplet de facto, niſi quod conſtat iudici tanquam iudici, vt C. de temp. appel. l. 1. §. vlt. & C. de app. ampliorē. circa princ. & ff. de teſtib. l. 3. §. tu magis ſcire. Sed licet poſſit ſupplere, tamē ei ſoli non creditur, vt extra de probatio. quoniā contra falſam. Sed de iure ſupplet. C. vt quę deſunt aduoca. l. vna. Bar. Brix.

1 Quod dic. vt legit. & no. ext. de elect. cum nobis olim. de poſtul. cap. 3. & hic adde quod dicā. if. 2. q. 7. iudicet. Archid.

habere filiā [a] ex quorundam relatione cognouimus. Vnde, ſi rationem voluiſſent attēdere, nec alij eum eligere, nec ipſe debuerat cōſentire. Nam qua præſumptione ad epiſcopatum audet accedere, qui adhuc lōgam corporis ſui continentiam filiola α teſte cōuincitur non habere?

α ¶ Filiola.] *Sic emendatum eſt ex originali, Anſelmo, & Polycarpo: cum antea legeretur.* filia. *Superius etiam dixerat*, paruulam filiam. *quibus vocibus recens incontinentia manifeſte exprimitur.*

Item ex conilio Toletano. 2. c. 1.

¶ Ad ſubdiaconatum acceſſuri continentiam profiteantur. Cap. V.

Anſ. l. 7. c. 42.

4 DE ijs quos volūtas parentum a primis infantię [b] annis clericatus β officio mancipauit, ſtatuimus obſeruandū, vt mox detōſi, vel miniſterio lectorū γ [c] traditi, in domo eccleſiæ ſub epiſcopali præſentia a prępoſito ſibi debeāt erudiri. At vbi octauumdecimum [d] ætatis ſuæ compleuerint annum, corā totius cleri, plebiſq; cōſpectu voluntas eorum de expetēdo coniugio ab epiſcopo perſcrutetur, quibus ſi gratia caſtitatis Deo inſpirāte placuerit, & promiſſionem † caſtimoniæ ſuæ abſq; cōiugali neceſſitate ſpopōderint ſeruaturos; hi tanquā appetitores arctiſſimæ viæ, leuiſſimo Domini iugo ſubdant, ac primo ſubdiaconatus miniſteriū habita probatione [e] profeſſionis ſuæ a † vigeſimo anno ſuſcipiant. Quod ſi inculpabiliter, ac inoffenſè vigeſimumquintū annū ætatis ſuæ peregerint, ad diaconatus officiū, (ſi ſcienter implere poſſe ab epiſcopo cōprobātur (promoueri debēt. Cauendum tamen eſt his; ne quando ſuæ ſponſionis immemores ad terrenas [f] nuptias, ad furtiuos † cōcubitus vltra recurrāt. Quod ſi forte fecerint, vt ſacrilegij rei † ab eccleſia habeant extranei. Quibus aūt voluntas propria īterrogationis tempore deſideriū nubēdi perſuaſerit, cōceſſam ab Apoſtolo licētiā auferre [g] nō poſſumus, ita vt cū prouectæ ætatis in cōiugio poſiti renūciaturos ſe pari cōſenſu operibus carnis ſpopōderīt, ad ſacros ordines † adſpirēt.

† al. profeſſionem.

† Adde quod hæc dictio, hic ponit exclusiue. tex. eſt ſi in l. ratio. §. ſi. ff. de act. empt.

† al. abortiuos. † al. damnentur, & ab.) orig. manuſcrip. reg.

† al. gradus.

β ¶ Clericatus.] *In omnibus editionibus, & duobus codicibus Vaticanis conciliorum legitur*, in clericatus officio, vel monachali. [al monachi] poſuit. *Sed in codice Lucēſi Regio habetur eodē modo atque apud Gratianū.*

DE ijs.] Hæc eſt quarta pars huius diſtinct. in qua dicitur, quod in xviij. anno debet perſcrutari conſcientia iuuenum, vtrum velint contrahere, vel caſtitatem tenere.

CASVS. Hoc capitulum loquitur de illis filijs, qui traduntur a parentibus in eccleſijs ſæcularibus erudiēdi. Dicitur enim, quòd illi, receptis minoribus ordinib. in pueritia, cū ad decimū- octauū annū peruenerint, interrogari debēt, an velint cōtinētiam profiteri, vel non. Et ſi dixerint ſe velle cōtinere, poſt 20. annum, debēt ad ſubdiaconatum promoueri: & ſi poſtea caſtè vixerint, poſt xx. annum diaconi fiant: ita tamen, quòd de cætero ad nuptias, vel furtiuos cōcubitus non accedant: quod ſi fecerint, deponātur. Si vero dixerint ſe nolle cōtinere, ducāt vxores, ita vt ſi poſtea renūciauerīt pari cōſenſu copulæ nuptiali, ad ſacros ordines poterunt promoueri.

b ¶ Infantię.] Ideſt, pueritiæ, quia infantia nō durat niſi vſque ad ſeptēniū. vt C. de iur. delib. ſi infanti. Sic ergo videtur, quod pueri bene poſsūt habere beneficia eccleſiaſtica, nam, & promoueri poſſunt, vt 77. diſt. in ſingulis. Sed cōtra 1. queſtio. 1. pueri. Sed dic, quòd beneficia poſſunt habere, ſed non prælaturas, vt extra de ætа. & qualit. in decorum.

Pueri beneficia, ſed non prælaturas habere poſſunt

c ¶ Lectorum.] Nomine lectoris hic cōprehēdit oēs minores ordines. ſup. 25. d. c. 1.

d ¶ Octauumdecimum.] In clerico ſæculari requiritur votū in xviij. anno. vt hic, & 77. diſt. in ſingulis. 2 ſed in monacho in 15. vt 20. q. 1. illud quod ideo fit, ne monachalis habitus propter nuptias deſerat, niſi vbi dura eſt cōuerſatio, vt in inſulis. vbi datur maius ſpatium. vt extra de reg. quia in inſulis.

2 Hoc c. nil facit ad hoc quod dicit reg. ... &c. Ar.

ADDITIO. Hæc palea eſt 20. q. 1. quia.

e ¶ Probatione.] Debet enim longa præcedere continentia. vt ſup. eo. proxi. c. & 77. d. quicunque.

f ¶ Ad terrenas.] Quia terram replent, virginitas vero paradiſum. 33. q. 1. nuptiæ.

g ¶ Anferre.] Quia ergo de iure cōmuni competit negandum non eſt. in Auth. de nup. circa finem, §. ſed hoc quia, ff. de re iu. l. 4. §. ſi quis condemnatus.

Aſſu-

¶ Miniſterio lectorum] *In omnibus codicibus conciliorum, ante citatis (etiam Lucenſi) legitur*, miniſterio electorum. *Verum in epiſtola prima Syricij ad Himerium, c.5. & Innocentij 24. c.5. (ubi de eadem fere agitur) eſt*, lectorum miniſterio, ſeu officio.

Item ex concilio Arelat. 2. c.2.

¶ In coniugio conſtitutus ad ſacerdotium aſſumi non debet. Cap. VI.

5 ASſumi aliquem ad ſacerdotium in coniugij vinculo conſtitutum non oportet, niſi fuerit pro- Paulo aliter ſ orig.
miſſa conuerſio.

Item ex eodem tertio.

¶ Non ordinentur diaconi, qui caſtitatem non profitentur. Cap. VII.

PRæterea placuit, vt deinceps non ordinentur diaconi, niſi qui prius conuerſionis propoſito profeſſi fuerint caſtitatem.

¶ *In Arelatenſibus, quæ extant hic, ipſe penitus canon non inuenitur: ſed ſententia habetur in tertio, c.2. in fi.*

Verum illa priori auctoritate diaconis videtur permitti coniugium, cum ad ſacerdotium tantum coniugati prohibeantur aſſumi. Porro ſequenti auctoritate videtur permitti ſubdiaconis, cum de diaconis ſpecialiter præcipitur, vt ſine probatione caſtitatis non ordinentur. Hoc idem in Ancyrana ſynodo videtur eſſe permiſſum in qua, c.10. (al.9.) ſic ſtatutum eſt.

¶ Diaconi non prohibeantur a miniſterio ſi in ordinatione dicunt ſe continere non poſſe. Cap. VIII.

DIaconi [a] quicunque, cum ordinãtur, ſi in ipſa ordi- Pann.l.3.c.87.
natione proteſtati [b] ſunt dicentes, velle ſe habere Poly.l.4.tit.31.
vxores, nec poſſe ſe cõtinere, hi ſi poſtea [c] ad nuptias venerint, maneant in miniſterio [d], propterea quòd his epiſcopus licentiam dederit. Quicunque ſanè tacuerunt, & ſuſceperunt manus impoſitionem, profeſſi continentiã, ſi poſtea ad nuptias venerint, a miniſterio ceſſare debebunt.

Item ex concilio Neocæſarienſi. c.1.

¶ Presbyter ducens vxorem ab ordine deponatur. Cap. IX. Burc.l.2.c.108. Iuo p.6.c.185. Pann.l.3.c.91.

PResbyter ſi vxorem duxerit,

ASſumi.] Hæc eſt 5. pars diſtin. in qua probatur, quod nullus debet eſſe ſacerdos, diaconus, vel ſubdiaconus, niſi promiſſa caſtitate. Io. de Fan.

CASVS. Ab hoc loco vſque ad §. ecce omnia cap. inducuntur ad probandum, quod ſubdiaconi non tenentur continere cõtra priora. ca. Et idem probat de ſacerdote, & diacono. Inducũt duo prima a contrario ſenſu, & inducũtur omnia ſophiſticè; vel verum eſt quod dicit, ſi de illorum tẽpore intelligat quo continentia cœpit introduci. Omnia quę ſequuntur uſq; ad cap. diaconi, plana ſunt.

DIaconi.] CASVS. ſtatutum fuit ĩ ſynodo Ancyrana, quod ſi aliq ĩ diaconos ordinent, & dicãt ſe nolle, vł nõ poſſe continere, & ẽps nihilominus ordinat eos, ſi poſtea cõtraxerint, ab vxore ſeparabuntur, ſed in miniſterio remanebunt: quia videt, quod ẽps eis licentiam dederit: ſi vero ĩ ordinatione ſua tacuerint, videntur continẽtiam profiteri: & ideo ſi poſtea cõtraxerint, officio, & beneficio priuabuntur.

a ¶ Diaconi.] Ad intelligentiã horũ capitulorũ notabis, quod ĩ oriẽtali eccleſia, & in occidentali licitè cõtrahit in minoribus ordinibus vt 32. d. ſi quis eorum, & c. lectores, & c. placuit, ſed cõſtituti in ſupiori ordine nec apud nos, nec apud Græcos poſſunt cõtrahere, nec poterãt tpe Apoſtolorũ, & ſi cõtrahant, nõ eſt matrimoniũ, & hoc patet ex ſexta ſynodo, quæ in oriente fuit celebrata, & regulã ſtatuit eis, vt 32. d. ſi quis eorũ. 31. di. Nicęna & 84. diſt. cũ in præterito. In hoc autem eſt differentia inter eos, & nos. ipſi. n. ſiue ſint coniugati, ſiue non promouentur ad ſacros ordines non promiſſa continentia, vt 31. d. quoniam, ſed occidentales nunquam promouentur niſi continentia promiſſa, vt ſup. co. nullum, & cap. aſſumi. A tẽpore autem Syricij, & Innocentij non licuit occidentalibus ad diaconatum, uel ſupra promoueri, niſi promiſſa continentia, vt 82. diſtinct. propoſuiſti, & cap. plurimos. Sed ſubdiaconis, vſque ad tempus Gregorij licuit, ut 31. diſtinct. ante triennium. Orientales ergo licitè vtuntur matrimonio cõtracto ante ſacros ordines poſtea in ſacris ordinib. contrahere nõ licet, vt 31. diſt. qm. & cap. aliter. & extra de cle. cõiug. cum olim. ſed poſt receptũ ſacrum ordinem non poſſunt contrahere, vt ibi dicitur. Orientales ab occidentalib. differũt.

b ¶ Pro-

b ¶ Proteſtati.] Supra d. proxi. diaconus, & extra de in integ. reſt. c.1. in fi.

c Poſtea. Sic extra de cler. coniug. diuerſis, & extra de conceſ. præb. & eccleſ. non ua. cum ſuper. in fi. de filijs presbyterorum ueniens.

d ¶ In miniſterio.] Quia uideretur uenire contra promiſſionem propriam, ut extra de cond. appo. per tuas.

PResbyter.] Hæc eſt 6. pars, in qua ponitur pęna ſacerdotibus fornicarijs. Io. de Fan.

Digitized by Google

CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd ſi presbyter duxerit vxorem, debet deponi. Si vero adulterium, vel fornicationem commiſerit, debet extra eccleſiam abijci, & ad pœnitentiam inter laicos redigi.

a ¶ Ab ordine.] Ideſt ab officio, & non beneficio: & ſecundum hoc magis punitur ſacerdos, qui fornicatur, quam qui legitime contrahit: & hoc ideo, quia facit cōtra ſacrum ordinem, & etiam contra legem: & ideo minus peccat ducendo vxorem: quia credit hoc ſibi licere: ſicut illa minus punitur, quæ publice delinquit, quam quæ priuate delinqueret: quia credit hoc ſibi licere, vt ff. de ri. nup. l. vlt.

Presbyter fornicans plus punit, quam legitimè contrahens.

habuit mulierē: poſtea factus eſt diaconus: eo mortuo Petrus qui erat bonorum eius procurator, vel qui antea fuerat procurator patrimonij beati Petri, tradidit eam nuptui: propter quod Fantinus, qui nunc erat procurator & defenſor patrimonij beati Petri, volebat ipſum Petrū punire. Vnde ille Petrus de hoc conqueſtus eſt domino Papæ & tribus rationib. ſe excuſauit: quib. ꝓbat, quòd illa mulier nō fuit vxor diaconi. Primo quia corrupta venit ad illū diaconum, cum adhuc clericus erat. Secundo, quia cum ille recepit ordinem ſacrum, illa nō mutauit veſtem, nec cōtinentiam promiſit. Tertio, qa antequā ille gueniret ad diaconatum, & poſtea, mulier illa vixit incontinenter. Quare Greg. præcipit cuidam, vt inquirat, vtrū illa fuerit vxor diaconi: & tradat eū puniēdū Fātino defenſori: ſi nō fuerit, nullo mō puniatur.

ab ordine [a] ſuo illū deponi debere: Quòd ſi fornicatus fuerit, vel adulterium commiſerit, extra eccleſiā abijci, & ad pœnitentiam [b] inter laicos redigi oportet.

¶ Inter laicos.] *Græce legitur*, ἐξωθεῖσθαι τέλεον, καὶ ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς μετάνοιαν: *quæ Dionyſius exiguus vertit*, amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi. *vbi nulla mentio fit pœnitentiæ inter laicos agendæ; qua de re copioſius dicetur infra 30. diſt. c. finali.*

Item Gregorius lib. 11. epiſt. 59.

¶ De eo, qui relictam cuiuſdam diaconi duxit vxorem. Cap. X.

Iuo p. 9. c. 126.

Iuo p. 6. c. 84.

QVia ſunt [c] culpæ, in quibus culpa eſt relaxare vindictam, quærenda ſemper eſt veritas, vt inquiri debeat, vtrum accuſatum noxa cōdemnet, an a pœna innocentia patefacta ſubducat. Itaque peruenit ad nos Fantinum defenſorem, vltionem exercere in Petrum latorem præſentium voluiſſe, ꝓ eo, quòd (quantū dicitur) relictam cuiuſdam diaconi, tempore, quo cōductor [d] fuit, marito tradiderit. Sed quoniam iſte cōiugem diaconi aſſerit non fuiſſe, dicens [e], nec eam virginem † [f] ad eū ueniſſe, denique † nec religioſam [g] mutaſſe veſtē, poſtquā ille in ordine ſacro promotus eſt; adijciens etiam, prius quam ad diaconum perueniret, & poſtea, praua illā opinione vixiſſe: Ideo fraternitatem tuam his hortamur affatibus, vt cum Dei, ſicut decet, timore cauſam hāc ſubtili omnino inueſtigatione perquiras, vt ſi i cōiugio diaconi mulierem, de qua agitur, fuiſſe [h] conſtiterit, & ſupraſcriptus lator memorato defenſori, & rectori patrimonij, ad vindictam modis oībus tradatur †, & cū competenti emendatione ij, qui male ſociati ſunt, diſiun-

† virginem illam.] orig.
† vt nec religioſam veſtem mutare præſumeret.] in orig. & apud Iuonem.

† Ad hoc facit tex. in l. obſeruandū. in fi. ff. de offic. præſid.

c ¶ Quia ſunt.] ꝙ hęc allegatio valeat, probatur. 34. d. quis viduam.
d ¶ Conductor.] .i. defenſor.
e ¶ Dicēs.] & ita nō potuit vxor eius cēſeri: quia maritus corruptę non poteſt promoueri.
f ¶ Nec eam virginē.] Hic per duo extrema colligitur mediū: ex eo enim, qđ ab initio non erat virgo, & poſtea iſte promotus fuit in diaconū, colligitur eam non fuiſſe vxorem argum. ff. de hære. inſtit. ſed & ſi. §. ſolemus. & 53. diſt. capit. legem. quandoque medium trahit extrema. ff. de ſer. ru. præ. qui ſella. §. vlt. & l. tria prædia. quandoque principium trahitur ad finem, inf. 35. diſt. ab ex ordio, ff. de leg. 3. ſi quis. in principio. quandoque finis trahit ad ſe principium vt 13. q. 2. cap. vltima voluntas. ff. de adimen. lega. l. 3. & l. 4.

Principiū medium & finis an unū trahat aliud.

b ¶ Ad pœnitentiam.] 50. diſt. confirmandum. contra. Sed illud intelligitur de ſolenni pœnitentia, quam clericus facere non debet: 1 iſtud de publica, vt 30. q. 1. ſi quis ſacerdos. & 30. diſt. ſi quis presbyter. ſed ſi depoſitus fuerit, bene poteſt ſolenniter pœnitere, vt de pęnit. diſt. 6. ſacerdos. Adhuc ſignatur contra. 80. diſt. presbyter. vbi dicitur, ꝙ ſacerdos non debet publice pœnitere inter laicos. Sed illud verum eſt quando crimen eſt occultum, ſed hic loquitur quando crimen eſt publicum apud laicos. 2. q. 1. ſi peccauerit.

Clericus ſolenniter pœnitere non poteſt.
1 Hoc etiam not. extra de pec. c. 1. & c. quęſitū. ibi uideas. Arc.

ADDITIO. Et publica delicta publico remedio egent. de pœnit. diſt. 1. quamuis. & §. hoc ergo. & videas, quod legitur, & no. 30. q. 1. c. vlt. & 81. diſt. ſi quis epiſcopus. Archid.

QVia ſunt culpæ.] Hæc eſt 7. pars diſt. in qua probatur, ꝙ vxor ſubdiaconi, vel diaconi, vel presbyteri poſt mortem mariti contrahere non poteſt: & probatur per tres auctoritates. Ioan. de Fan.

CASVS. Clericus quidam in conſortio ſuo quandam

g ¶ Nec religioſam.] Ideſt, religioſum habitum, quem ſolent ſumere viduæ, vel aliæ deuotæ, licet non conuertantur ad aliquam eccleſiam. Nec enim credo, quod vxor illius qui promouetur ad ſacrum ordinem, teneatur intrare religionem: ſed ſufficit, ꝙ voueat perpetuā continentiam, vt 77. diſtin. epiſcopus. Nec obſt. extra de conuer. con. ſane. quia illud ſpeciale eſt in vxore epiſcopi. Sed adhuc ob. extra de cler. coniug. quod a te. Sed illud intellige cum ordinatus vult tranſire ad religionē: Sed nec hic Papa aliquid, dicit de veſte; ſed Petrus illud allegauit.

Coniugatus promoueri poteſt, licet uxor religionem non ingrediatur.

h ¶ Fuiſſe.] ſupple, & eum ordinatū ipſa ſciente. 2 nā ſi ea inuita ordinaretur, vel ignorante, non fieret ei ꝓiudicium. ſed ſi ſciuit & tacuit, fit ei præiudicium, vt poſt mortem illius nō poſſit nubere, vt 32. diſt. ſeriatim. Vnde nō requiritur, quòd mulier voueat, ſed ſufficit, ſi ſcit uirum ſuum ordinari.

2 Sub. & cōtinētiam ꝓfitente, ut extra de cōuer. coniug. coniugatus. Ar.

SI ſe cuiquam.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ ſi relicta presbyteri, vel diaconi nupſerit ſecundo, ſeparari debeat: & ſi caſtigati, ideſt, moniti noluerint ſeparari, excommunicentur. Si eſt in litera, caſtitate,] ideſt, propter caſtitatem ſeruandam.

dam minus idoneus ibidem eſt electus, habēs filios, & vxorem, pro quo Cethegus patricius ſupplicauit Papæ Pelagio, vt eius electionem confirmaret. ſed quia perſona illius electi erat minus idonea, Pelagius non exaudiuit Cethegum, immo diſtulit eum confirmare fere per

gantur. Si verò in eius coniugio non fuit, memoratum Fantinum ex noſtro mandato commonere te volumus, vt ei facere nil præſumat, nec falſa † illũ accuſatio apud eum in aliquo prægrauet.

Item ex concilio Aurelianenſi,1 c.15.

¶ De vxore presbyteri, vel diaconi, ſi alijs ſe coniunxerit. Cap. XI.

SI ſe cuiquam mulier duplici [a] coniugio, presbyteri, vel diaconi relicta coniunxerit, aut † ſeparentur, [b] aut certe, ſi in criminis intentione perſtiterint, pari excommunicatione plectantur.

Item ex concilio Martini Papæ.

¶ De eodem. Cap. XII.

SI qua vidua epiſcopi, vel presbyteri, aut diaconi [c] maritum acceperit; nullus clericus, nulla religioſa perſona † cum ea conuiuium ſumat: nunquam communicet: morienti tamen † ei ſacramenta ſubueniant.

Item Pelagius Cethego patricio.

¶ Cuiuſdam epiſcopi ordinatio differtur: quia vxorem habet, & filios. Cap. XIII.

8 DE Syracuſanæ vrbis antiſtite optaueramus in ipſo initio, gloriæ veſtræ deſiderijs obedire, niſi nos multiplex rō ipſius non paucis tēporib. ordinationem differre ſacerdotij coegiſſet, ob hoc, qđ vel perſonæ qualitas (ſicut & vos melius noſtis) vel ſuperſtes vxor, aut filij (per quos eccleſiaſtica ſolet [d] periclitari ſubſtantia) noſtros animos diutius ab eius ordinatione ſuſpēderēt. Et quantum ad cautelam humanam pertinet, integro pene anno diſtulimus, opinātes, quod in melius Syracuſanorũ prouenire poſſet electio. Sed quia in voluntatis ſuæ ꝓpoſito irreuocabiliter perſtiterũt, [e] & nullus eſt alius

† Eſt etiã apud Iuonem, non autem in orig.

† al. caſtigati. al. caſtitate ſeruata ſeparentur.

† al. criminū.

Apud Martinũ Bracar. c. 29. & concil. Tol. 1. c. 18.

† abeſt a concil.

† al. tantum.

Anſ. l. 6. c. 42. al. 46. Poly. l. 2. tit. 1.

¶ Caſus ſequētis capituli de eadem materia loquitur, & per ſe patet.

Vxores ordinandorũ qđ nouere debeant.

a ¶ Duplici.] Quantum ad primum.

b ¶ Separētur. Dubitatur de vxoribus ordinandorũ, qualiter vouere debeant, & dare licētiam, vĩ ꝙ ſolo verbo, ut ſ. ead. diſt. de his. i ſi. & cap. quia ſunt culpæ. & 32. diſt. ſeriatim. ſed cõtra extra de conuerſ. coniug. ſane, Et 34. diſt. fraternitatis vbi dicitur, ꝙ vxor promouendi intrabit monaſteriũ. 1 Itē alia ratione: quia cętus clericorũ ꝑeminet cœtui monachorũ: quia vix bonus monachus facit bonum clericum. 16. quæſt. prima. legi. & facit ad hoc extra de conuerſ. coniug. coniugatus. ſed nullus ſuſcipit in monachũ niſi cõuertat uxor. 27. qõ. 2. Agathoſa. Dic nõ eſſe neceſſe, ꝙ conuertatur, ſed ꝙ voueat caſtitatē tantũ, niſi de ea habeatur ſuſpicio. extra, de conuer. cõiugato. cũ ſis ꝓditus. Et ſpeciale eſt in illa decr. ſanè in uxore epi. Sed obijcit. hęc mulier non vouit ſolēniter: ergo ſi cõtraxerit, tenet matrimoniũ, qđ hic negat. Sol. ſm quoſdã votũ iſtud eſt ſolenne ex propria ꝓfeſſione, † vt ext. q cler. vel vo. conſuluit. alias nõ vĩ, ꝙ ſola ſciētia mulieris ſolennizet votum, niſi ipſa expreſſe voueat. Ioan. Sed videtur, ꝙ ſola conſtitutio eccleſiæ hoc matrimonium dirimat, non ſcientia, vel votũ: quod ex eo patet, ꝙ Græcus non promittit continentiã dum recipit ſacros ordines, vt 31. d. quoniam. tamen ſi contraxerit poſt ſacros ordines, non tenet matrimonium. hoc ergo non facit votum, ſed ſola conſtitutio eccleſiæ.

1 Dĩt quidã ꝙ monaſterium ſibi aſſignabitur ꝑ epm., & ipſius auctoritate fiet ſeparatio, ſiue dabitur licentia. inf. 27. q. 2. ſi uir. ibi uideas. Arch.

† cõfeſſione

c SI qua.] ¶ Aut diaconi.] Ideo non facit mentionem de ſubdiaconis: quia tempore Gregorij promouebatur quis in ſubdiaconatum non promiſſa continentia; nec fiebat uxorib. aliquod præiudicium, ut 27. q. 2. multorum.

DE Syracuſanæ,] Hæc eſt 8. pars diſt. in qua probat, ꝙ nullus debet fieri epiſcopus habēs filios & vxorem, niſi ex neceſſitate, & remota cauſa impedimenti, ſcilicet, quod per tales res eccleſiæ non lædantur. Ioan. de Fan.

CASVS. Dum eccleſia Syracuſana paſtore vacaret, qui-

per annum, vt Syracuſana electio in melius ꝓueniret. Sed quia irreuocabiliter in ſuo propoſito perſtiterunt, & in illa eccleſia nõ erat alius idoneus: ne amplius inſanirent (ſicut prætor magnificus Papæ ſignificauit) ideo Papa eius electionem confirmauit: prius tamen ab eo cautione recepta, in qua continebatur, quanta eſſet ſententiarum rerum ſubſtantia: & quod nihil de rebus eccleſiæ vſurpabit: & quod q̃ſita tempore epiſcopatus eccleſiæ reſeruabit.

d ¶ Solet. Nota caueri debere ex eo, quòd ſolet aliquid fieri, ut 98. d. Afros. & 63. d. noſſe.

e ¶ Perſtiterunt.] Nota arg. quòd ambulatoria eſt, uoluntas eligentium vſque ad confirmationem, ut 61. diſ. ſtudij. & 63. diſt. quando. & extra de elect. cum terra. & ꝙ nullum ius acquiritur electo ante confirmationē, 2 vt extra de accuſat. ſuper his. & 27. q. 2. non eſt dubiũ. & extra de elect. cum in cunctis, 3 & c. noſti. Arg. contra extra de elec. cum inter. in fine, & per illum decr. dicto, quod non poteſt variari. Ioan. Sed hodie publicato ſcrutinio variare nequeunt electores, ut extra de elect. pu-

Eligentes an uariare poſſint.

2 Hoc eſt falſum, ſed dic, ut not. 63. d. quãto. Arch.

3 Ver. cum aũt. ſed multũ a lõge ibi ſumitur hoc arg. vnde dic ꝙ nil aut parũ facit ſi bene uideatur. Archid.

publicato. poſtulatio autem variatur ſi poſtulantes diſſidunt de iure ſuo: niſi ſit iam præſentata ſuperiori, ut extra de poſtu. præla. bonæ. 2.

a ¶ Principalis.] Id eſt, principiũ. ut in authen. de ſanc. epi. circa princ. Hic prohibetur in ep̃m eligi habẽs vxorem & filios. & 61. diſt. Catinẽſis. Idem eſt ſi habet nepotes, vt in auth. quomodo oportet epi. §. 1. coll. 1. Sed hoc poteſt intelligi, quando filij mali ſunt vel nepotes. nam ꝓpter tales ab alijs legitimis actibus patres remouentur, vt 6. q. 1. qui crimen. vel quando ita tenere dilixit eos, ꝙ præſumitur ratione ipſorum, quòd dilapidentur bona eccleſiæ, ut hic dr̃, idem eſt ſi habet patrem, vel ſi habet fratres, de quib. eſt timor: aliàs nõ repellitur qs ꝓp vxorẽ uel filios, cum hoc permittat Apoſtolus. Et eſt arg. ad hoc 12. q. 2. epiſcopus, qui filios. 1 & extra de teſta. c. 1. dũ tñ longa continẽtia ꝓceſſerit, ut ſup. eo. prius quàm & 77. d. quicunque.

1 Et c. ſacrorum. 12. q. 1. ſine manifeſta.

b ¶ Quæſita.] De rebus eccleſiæ, vel intuitu eccleſiæ, vt 12. q. 1. manifeſta. & cã. ſeq. & q. 5. cap. pen. ECCE HAC. Iſte §. diuiditur ĩ duas partes. In prima parte concludit Gratianus ex ſupradictis ab illo c. aſſumi. vſq; huc, ꝙ ſiue ſit ſubdiaconus, ſiue diaconus, ſiue presbyter, licite põt uti matrimonio contracto Et ad hoc allegat breuiter ſupradicta recapitulãdo. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, Sed ꝙ de electione. Soluit p̃dictas obiectiones, q̃s ꝙ dr̃ in illo c. de Syracuſanæ. nõ ob. quia in minorib. ordinibus conſtitutus, vel in laicali habitu potuit electus ille hẽre vxorem & filios: & poſtea d̃ cõſenſu vxoris cõtinẽtiam profeſſus bene potuit promoueri. illud aũt ca. quia ſunt culpę. intelligitur de diacono, cuius eccleſia nondum ſuſceperat votũ continẽtię; vel de eo diacono, q̃ ſuſcepit eam in minoribus ordinibus: ſicut dictum eſt de ep̃o ſyracuſano. Alia aũt ca. ex tp̃e, vel loco intelliguntur. Ex tp̃e: quia nondũ erat indicta cõtinentia miniſtris altaris. Ex loco: quia orientalis eccleſia nondũ ſuceperat votũ cõtinẽtiæ. hoc tñ ſeruat. q̄a ſi moritur vxor, quæ ducta eſt in minorib. ordinibus, quæ eſt aliqs fact⁹ ſacerdos, ſi poſtea cõtrahit, deponetur.

c ¶ Niſi neceſſitate cogente.] Hodie iure cõi eligitur, vt

Eligi non debet in epiſcopũ habẽs vxorem & filios.

in eadem repertus eccleſia, niſi longioribus adhuc temporum differretur ſpacijs, ne paulo amplius inſanirent (ſicut filij noſtri magnifici viri prętoris teſtificatione didicimus) inter huiuſmodi ambiguitates illud cõſultius iudicauimus faciendum, vt cõgrua prouidentia cauſam, propter quam principalis [a] conſtitutio habentem filios, & vxorẽ ad epiſcopatus ordinem promoueri prohibet, ſalua diſpoſitione conſilij † muniremus. Qua de re ſummo ſtudio ab eodem Syracuſanæ vrbis epiſcopo, priuſquam à nobis contingeret ordinari, huiuſmodi exegimus cautionem, per quam & ſuam fateretur, quantula eſſet, præſentis temporis habita rerum deſcriptione, ſubſtantiam; & nihil vnquã per ſe, aut per filios, & vxorẽ, ſiue quamlibet propinquam, aut domeſticam, vel extraneam forte perſonam de rebus vſurparet eccleſiæ, & vniuerſa ſui epiſcopatus quæſita [b] tempore, eccleſiæ ſuæ dominio ſociaret; nihil vltra id, quod modo deſcriptum eſt, filijs ſuis, vel heredibus relicturus.

Nouella 6. & 123. in princ.

† conſilij] Grat.

a ¶ Itẽ Pelagius.] *Anſelmus, & auctor Polycarpi ex eadẽ epiſt. referũt hæc, q̃ caput iſtud antecedũt:* Quod de ordinando eccleſiæ Catinẽſis ep̃o, ſalubri ſelectione iudicij fieri deſideraſtis, agnouimus: cõfeſtim ſequenti die eum iuxta morẽ diſcutiẽtes, tertio, quo venit die, epiſcopum cõſecrauimus: ſimili quidem modo & de Syracuſanæ, *& q̃ ſequũtur, In Policarpo tamẽ inſcriptio eſt.* Gelaſius. Papa Ceto. *Iuo aũt in epiſ. ad Hugonẽ archiepiſcopũ Lugdunẽſem, q̃ incipit,* Cauſã Beluacẽſis, &c. *ita ſcribit* Si ẽm Papa Gelaſius quondã Syracuſanæ vrbis electũ vxorẽ habentem, & filios interueniente Cethego patricio, &c.

Ecce hac auctoritate electus in epiſcopatum non prohibetur a habere vxorem, & filios. † *Eligi autem ad epiſcopatũ nõ dẽt, niſi aut ſacerdos, aut diaconus: ſubdiacon⁹ vero nõ, niſi neceſſitate cogẽte:* [c] *ſiue ergo presbyter, ſiue diacon⁹, ſiue ſubdiacon⁹ fuerit, apparet, ꝙ in p̃fatis ordinib. cõſtituti, licitè* † *matrimonio uti poſſũt.* ¶ *Quia ergo auctoritate Gregorij q relictã diaconi, marito tradidit, puniẽd⁹ eſt.* ¶ *Itẽ in Neocæſareſi cõc. p̃sbyter ducens vxorẽ, nõ diacon⁹, iubetur deponi.* ¶ *Itẽ in Ancyrana ſynodo diaconi, qui in ordinatione ſuã dicũt ſe velle hẽre vxores, ſi poſtea venerint ad nuptias, nõ ꝓhibẽtur à miniſterio: patet, ꝙ nec diaconi, nec ſubdiaconi ſunt prohibendi à coniugio. Sed quod de electione obijcitur verum quidem eſt in epiſcopum non eligendum, niſi in ſacris ordinibus conſtitutum: ſed ipſum vxorem habere, & filios, non repugnat præmiſſis auctoritatibus de continentia clericorum.* ¶ *In laicali enim habitu, vel in minoribus ordinibus conſtitutus potuit habere vxorem, & filios: & ſi poſtea ex conſenſu vxoris continentiã profeſſus ſubdia*

† Infero ex hoc text. ꝙ aliqua ꝓp ſcandalum euitandum permittuntur. quæ nõ fierẽt alias: de quo 51. diſt. aliquãtos. in addi. glo. fina.

† al. legitime.

tur,ut extra de ætate,& quali à multis.
a ¶ Gregorij.]Supra ea.quia ſunt.
b ¶ ſuſceperat.]Hæc ſolu. non valet. 1 quia à tempore Apoſtolorum non licuit in ordine illo contrahere, nec in ſubdiaconatu,ut 84.diſt. cum in præterito.

1 Ad idem Hu. & Lau. quorũ fuit iſta gl.Arch.

das nuptias per ignorantiam iuris.2
K ¶ Habere.]Scilicet dignitatem, beneficium enim retinebit,& locum in choro, & cãtabit cũ alijs,& intererit electionibus: ſed hoc ſolum deeſt ei, ꝙ non debet miniſtrare ut ſacerdos,ut 15.quæſt.vlt.qui admiſerit,& cap.

2 Sic intelligit Grat. 31. diſt.§.vlt.

c ¶ Neocæſarienſis.] ſ.ea.c. presbyter ſi.
d ¶ Ancyranæ.]ſup. eadem,diaconi.
e ¶ Ex tempore.] Illud ſtare nõ poteſt, quod dicitur in fi. illius ca.diaconi profeſſi continentiam. ADDITIO. Alij vero ſentiunt cũ Gratiano,& ſecũdũ hoc ꝙ dicit ibi,profeſſi.&c. dic, de cætero: qa prius licuit ei cõtrahere. Archidiac.
f ¶ Ex loco.]G. ita credebat,ꝙ in orientali eccleſia diaconi poſsẽt ꝯtrahere: ſed hoc non eſt uerum.
ITEM OPPONItur. Adhuc opponit per ſequentia c. quorũ prima duo ſunt plana. & poſtea ĩ d. 30.ponit ſolutionẽ.
SI qs.] Hæc eſt 9. pars d.in qua dicit,presbyterũ religionis cauſa nõ debere contẽnere propriam vxorem.
g ¶ Contemnere.] Quantum ad exhibitionẽ neceſſariorũ, ut 31.d.oĩno.&§.pt
h SI qs diſcernit.] & infra,&c.
PResbyterũ. Hæc eſt 10.pars huius diſ.in qua dicit preſbyterum non legalibus nuptijs detentũ ab officio abſtinere debere.
CASVS.Quidã preſbyter oriẽtalis,mortua ſua uxore,duxit ſecũdam, cum putaret ſibi licere. quæſitum eſt in ſexta ſynodo, qd de eo fieri debeat. Et reſpondetur,ꝙ debet priuari omni ſacro miniſterio: ita ꝙ neque publice, neque priuatim benedicat: quia benedictionẽ non habet propter delictum ſuum: ſed imploret ueniam a Domino de ſuo delicto: honorem tñ ſuę cathedræ per diſpenſationem tenebit.
i ¶ Non legalibus.] põt intelligi de eo qui cõtraxit ſecun-

conatum,vel diaconatum, vel presbyterij gradum adeptus fuerat, attamen vxori, & filijs ipſum neceſſaria ſubminiſtrare oportebat. ¶ Illud autem Gregorij [a] *duobus modis ſoluitur: vel quia eccleſia illa, cui diaconus ille miniſtrauerat,* † *nondum continentiæ vitum ſuſceperat* [b] *in diaconis,& reliquis miniſtris: vel quia (ſicut de electo in epiſcopum antea ſcriptum eſt) ante ſubdiaconatum memoratus diaconus eam in vxorem duxerat. ¶ Illud autem Neocæſarienſi* [c] *& Ancyranæ* [d] *ſynodi, uel ex tempore,* [e] *vel ex loco intelligitur. Ex tempore, quia nondum erat introducta continentia miniſtrorum altaris. Ex loco,* [f] *quia vtraque ſynodus orientalis eſt,& orientalis eccleſia non ſuſcipit generale uotum caſtitatis: hoc tamen diligenti obſeruatione cuſtodit, ut poſt adeptum ſacerdotium, defuncta priore uxore, cum qua ſacerdos factus fuerat, ſi alteram duxerit, deponatur*

† al.militauerat.

α ¶ Nõ prohibetur.] *A pleriſq; vetuſtis exẽplaribus abeſt dictio,* non: *Retẽta tamen eſt, quoniam hic Gratianus in alteram partem diſputando, ex canonibus prius citatis præ ſe fert hoc ꝓbare, ſubdiaconis, diaconis, atq; ẽt p̄sbyteris non fuiſſe prohibitum uſum coniugij. Quod tamẽ qualiter accipiẽdum ſit, ipſe poſtea declarat à ver.* Sed quod, *vſque ad uerſi.* Illud autem. *Hac de re agetur etiam inf. in notatione ad principium, diſtinct. 31.*

Item opponitur illud, quod legitur in canone Apoſtolorum, c.6 al.5.

¶ Presbyter cauſa religionis non contemnat propriam vxorem. Cap. XIV.

9 SI quis docuerit ſacerdotem ſub obtentu religionis propriam vxorem contemnere, [g] anathema ſit. Burch.l.1.c.78. Iuo p.5.c.184. Pann.l.3.c.113.

¶ Gratianus refert ſenſum canonis, cæteri collectores ipſa etiam fere uerba.

Item ex Concilio Gangrenſi, c.4.

¶ Anathema ſit, qui presbyterum coniugatum diſcernit à communione, nuptiarum occaſione. Cap. XV.

SI quis diſcernit [h] presbyterum coniugatum tanquam occaſione nuptiarum, quòd offerre non debeat, & ab eius oblatione ideo ſe abſtinet, anathema ſit. Burch.l.3.c.75. Iuo p.2.c.128. & p. 3.c.158.

¶ Græcè eſt. Εἴ τις διακρίνοιτο παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος, ὡς μὴ χρῆναι, λειτουργήσαντος αὐτοῦ, προσφορᾶς μεταλαμβάνειν, ἀνάθεμα ἔστω *ideſt.* Si quis ſecernat ſe à presbytero, qui uxorem duxit, tanquam non oporteat, illo liturgiam peragente, de oblatione percipere, anathema ſit. *quæ uerſio non multum diſcrepat à uerſione Dionyſii exigui.*

Item ex ſexta ſynodo in Trullo, c.26. Simile etiam in 3.canone eiuſdem ſynodi, & apud Baſilium in epiſt. ad Amphilochium, c.27.

¶ Ab officio abſtineat presbyter non legalibus nuptijs detentus. Cap. XVI.

10 PResbyterum per ignorãtiã non legalibus [i] nuptijs detentum cathedrã quidẽ habere, [k] ſed ab officio

1 Ratio eſt, ne ad ſæcularia negotia redeat in opprobriũ ordinis clericalis.93. d. diaconi Arch.

cap.ſi quis presbyter.Et not.quòd de vtroque iure eſſet priuandus,ut 84.diſt.quiſquis. ſed hoc beneficium conceditur,1 ſublato officio,vt 50.diſt.presbyteros. & cap. ſtudeat. & ext. de cler. pug. Henricus. & extra de cler. ægro.tua.

a ¶Pro-

tur, dum tamen non faciat hoc officiando ſuam eccleſiam,vt colligitur 11.q.2.ſi quis epiſcopus.

COnſulendum.] Hæc eſt xj. pars d. in qua dicit presbyteros non a laicis eſſe iudicandos, licet aliquando ſint reprehenſibiles.

abſtinere præcipimus:ſufficit enim huiuſmodi indulgẽtia ei:Quia benedicere alijs eum, qui vulnera ſua debet curare,conſequens nõ eſt.Benedictio enim ſanctificationis traditio eſt. Qui verò hanc non habet propter delictum†[a]ignorantiæ,[b] quomodo alijs tradet?Non igitur, publice,neq; priuate benedicat: nec Corpus Domini diſpẽſet alijs,nec alio modo miniſtret,ſed ſufficiat ei,quod præſidet: & imploret a Deo, vt dimittatur ei iniquitas ignorantiæ ſuæ.Manifeſtum eſt autem,quod huiuſmodi non legitimæ nuptiæ ſoluentur,& nullatenus vir acceſſum habebit ad eam;propter quam ſacro miniſterio priuatus eſt.[c]

† τὸ ἐκ τῆς ἀλογίας παράπτωμα.

¶Ab officio.] *Grecè eſt,τῶν λοιπῶν ἱερουργιῶν,ideſt;a cæteris officijs.*

Item Nicolaus ad conſulta Bulgarorum,c.70.

¶De presbyteris non eſt laicis iudicandum Cap. XVII.

13 COnſulendum decernitis, vtrum presbyterum [a] habentem vxorem debeatis ſuſtentare, & honorare:an a vobis proijcere. Ad quod reſpondemus,quoniã licet ipſi valde ſint reprehenſibiles [d] vos tamen Deum conuenit imitari,qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos? Deijcere vero eum a vobis ideo non debetis; quoniam nec Iudam Dominus, cũ eſſet mendax diſcipulus,de numero Apoſtolorum eiecit.Verum de presbyteris,vobis;qui laici eſtis,nec iudicandum eſt,nec de eorũ vita quidpiam inueſtigandum, ſed epiſcoporum iudicio,quidquid eſt,per omnia reſeruandum.

Iuo p.2.c.81. Pann.l.5.c.12.

Matth.5.

a¶Presbyterum.] *In vltimo capite harum reſponſionum referuntur Bulgarorum verba dicentium multos apud ſe eſſe Gracos,& Armenos,& alios,qui diuerſa docerẽt Nondum enim a Romana ſede epiſcopum, aut presbyterum acceperant,Quamobrem nihil mirandum,ſi presbyter,de quo in hoc capite agitur coniugatus erat.*

Bulgari qui ſint.

CASVS. Bulgari sũt populi inter Vngariam & Græciã conſtituti: apud iſtos p̃sbyteri quidã habebant vxores. quare quæſiuerunt Bulgari (qui laici erãt) Nicolao Papa, an deberent illos eijcere. Et reſpondet ꝙ non, licet illi ſacerdotes ſint reprehẽſibiles. & hoc probatur exẽplo Domini,qui Iudam proditorẽ non eiecit: & quia laici clericos iudicare nõ debent: ſed ſi quid mali fecerint, epiſcoporum iudicio reſeruatur.

d¶Reprehẽſibiles.] ſi.15.q.ult.c.ult.Sed contra.32.d.nullus. Sed illud intelligitur 2,cum notorium eſt crimen eius.

2 Hunc intellectũ approbat hic Laur. qđ.dic,ut ibi dicam Arc.

SEd notãdũ.] Hic intitulatur.29.d. I qua ſoluit prædictas oppoſitiones Gratianus,& exponit: Et dicit,ꝙ quędam cap. intelliguntur ex tẽpore,& loco, & cauſa,& perſona.

e¶ Sed notãdũ eſt.] Quia dixerat ſupra prox.d. §.ecce.in fi. quædam c. eſſet temporalia, uel localia: ideo ad ſoluendum multa cõtraria.oſtẽdit in iſta 29. d. quædam capitula tradita eſſe ex cauſa, quædam ex tẽpore, quedam ex loco, quædã ex perſona, quędam ex negotio, quædam ex neceſſitate.

DISTINCTIO XXIX.

SEd notandum eſt,[e] quòd ſecundum Iſidorum pleraque capitula ex cauſa, ex loco, ex tempore,ex perſona conſideranda ſunt. Ait enim Iſidorus.

¶Ex tempore, loco, & perſona, & cauſa regulæ canonum intelliguntur. Cap. I.

SCiendum eſt quod pleraque capitula ex cauſa.[f]

SCiendũ.]CASVS. Dicitur in hoc c. quod quædam c. ex cauſa, & perſona, & tempore deſignantur, & qa hoc multi nõ reſpiciunt, cadũt in labyrinthum & laqueum erroris:nec rectè iudicant, cũ non intelligant ad plenum.

Ordinis ſuſceptio obligat ad continendum.

Presbyter excõicatus tenetur ad horas dicendas.

a ¶ Propter delictum.] Ideſt, quod factum commiſerit per ignorantiam.

b ¶ Ignorantiæ.] Arg. quòd licet aliquis ignoret ſe debere continere,qui ordinatur,tamen ex eo,ꝙ recipit ordinem,tenetur continere 23.d.quamquam.

c.¶ Priuatus eſt.] Videtur hic, ꝙ ſi ſacerdos eſt excommunicatus, vel ſuſpenſus, ꝙ non debet priuatim dicere horas ſuas: quod non eſt uerum: immo ad hoc tenetur,

¶ Caſus ſequentis cap.patet.

f ¶ Ex cauſa.] Ex cauſa fuit ſtatutum ne neophyti promoueantur ad epiſcopatus,vt 48.diſt. c. 1. ſcilicet ne in ſuperbia extollerentur: ſed hęc cauſa ceſſauit in Ambroſio, qui catechumenus eſt electus in epiſcopum, ut 61.diſt.§.his omnibus.

a ¶ Ex perſona.] Vt ĩ Aug. qui factus eſt coepiſcopus alio viuente, ut 7. q. 1. non autem, & c. petiſti.
b ¶ Ex loco.] Quia propter propinquitatem, vel remotionem loci aliquid ſtatuitur, ut 64. diſtinct. cum longe. 24. q. 1. pudenda. & ſup. d. 4. erit autem. Vel ideo dicit: quia quædam ſunt localia, quædã non.
c ¶ Ex tempore.] Sicut Angelicis datum fuit, propter nouitatem, ut coniungantur in quarto gradu, ut 35. q. 3. quædam.
d ¶ Intelligãt.] Quod eſſe non debet. 11. q. 3. eorum.
e ¶ Perquirant.] Quod inciuile eſt, vt ff. de leg. inciuile.
f Regulæ. ¶ Negotio. idest, propter qualitatem negotij aliqd ſtatuitur quod eſt contra ius; ſicut i cauſa matrimonij, conſanguinei admittuntur in teſtimonium, vt 35. q. 6. conſanguineos & propter cauſam eccleſiæ ſtatuitur, ꝙ domeſtici admittantur in teſtimonium, ut 14. q. 2. ſuper prudentia.[2]
g ¶ Neceſſitate.] Lex non dẽt inſtitui niſi propter neceſſitatẽ, ut ſup. d. . erit.
Neceſſe. CASVS Quidã ſcriptutas uarias. & diuerſas tantum vno mõ intelligebant: quos docet Hieronymus itelligere ſcripturas ſm diuerſitatẽ temporum locorum, & cauſarum. Et hoc ꝓbat exemplo Ioãnis Euangeliſtæ, q ſcribens vij. eccleſijs, in vnaquaq; ſpecialia uitia uario modo corrigebat: nec imitatur medicos, imperitos, qui uno collyrio oculos omnium infirmorum volunt curare.
h ¶ Cauſas.] 23. q. 8. occidit.
i ¶ Vulnerib.] Not. quod uarietas delictorum requirit uarietatem pœnarum, ut 45. d. licet. 50. d. ut conſtitueret. 44. d. commeſſationes. 41. d. non cogantur.
K ¶ Collyrio.] Argu. contra illos qui tales in omnibus contrarijs ponunt ſolutiones: aliud ſecundum leges, aliud ſecundum canones, uel hoc nouum, illud vetus.

[1] Ad idẽ 93. d. iuxta.

[2] Dicit Ioa. de Fan. Quod dicit Ioan. nõ eſt uerum: imõ de iure; cõi eſt, ut domeſtici admittantur. C. de repu. l. ex cõſenſu. ext. de teſt. in ſuper nam edictũ de teſtib. eſt ꝓhibitoriũ ut quilibet admittatur qui nõ prohibetur. ff. d teſt. l. 1. Et d hac materia not. 3. q. 5. in ſum. ca. 1. Archid.

CASVS. Hic ponitur 30. diſt. in qua adhuc ſoluit oppoſitionẽ quam fecerat 28. d. in quatuor ca. & dicit, ꝙ tria prima cap. intelliguntur ex cauſa, & tempore: cauſa fuit hæreſis Manichæorum, qui coniugia deteſtabantur, ſicut multa ſtatuit eccleſia in deteſtationem hæreticorũ, & ad hoc inducit c. ſequentia. de tempore dicet 31. diſt.
l ¶ Illud autem.] Dictum fuit ſupra 28. diſtinct. capit. ſi quis docuerit. & cap. ſequent. quod ſacerdotes non debent a ſe abijcere uxores ſuas prætextu religionis. hic dixit, quod ex cauſa fuit hoc ſtatutum: ſcilicet propter quoſdam hæreticos, qui coniugia deteſtabantur.
m ¶ Quorumdam.] Scilicet hæreticorum.
Si qui filij. CASVS. Quidam filij occaſione illius verbi

ex perſona,[a] ex loco,[b] ex tempore[c] conſideranda ſunt; quorum modi, quia medullitus non indagantur; in erroris labyrinthum nonnulli intricando impinguntur, cum ante iudicant, quam intelligant,[d] ante inculpant, quam iterando lecta perquirant[e].

Hinc etiam Gregorius ait.

¶ Pro diuerſitate rerum temperantur regulæ ſanctorum. Cap. II.

Regulæ ſanctorum Patrum pro tempore, loco, & perſona, & negotio,[f] inſtãte neceſſitate[g] traditę ſunt. Anſ. l. 4. c. 53.

Item Hieronymus in proœmio epiſtolæ ad Epheſ.

¶ Pro diuerſitate locorum, temporum, & hominum, ſcripturæ intelligendæ ſunt. Cap. III.

Neceſſe eſt, vt iuxta diuerſitates locorum, & temporum, & hominum quibus [a] ſcriptæ ſunt; diuerſas & cauſas,[h] & argumẽta, & origines habeant. Et quomodo B. Ioannes in Apocalypſi ſua ad ſeptem ſcribens eccleſias, in vnaquaque earum ſpecialia, vel vitia reprehendit, vel virtutes probat, ita & ſanctus apoſtolus Paulus per ſingulas eccleſias vulneribus[i] medet̃ illatis: nec ad inſtar imperiti medici vno collyrio[k] omnium oculos vult curare. Apoc. 1.

a ¶ Quibus ſcriptæ.] *Antea legebatur:* quibus diuerſæ ſcripturæ factæ ſunt. *Emendatum hoc eſt ex manuſcriptis, & originali quemadmodum & nonnulla alia.*

DISTINCTIO XXX.

Illud autem[l] quod in canone Apoſtolorum, & in Gangrenſi concilio, & in ſexta ſynodo legitur ex cauſa conſideratur, & ex tempore. Cauſa fuit hereſis Manichæorum,[ß] quia coniugium deteſtabantur, ſicut etiam quorundam[m] ſuperſtitio multa in catholicorum deteſtationem introduxiſſe inuenitur: contra quos in Gangrenſi concilio capitibus ſexdecim ſtatutum legitur.

ß ¶ Manichæorum. *Propriè Gangrenſi ſynodus ſtatuit cõtra Euſtathianos, ut ſup. d. 16. c. prima adnotatio. Sed hunc errorem Euſtachiani hauſerant a Manichæis.*

¶ De multimoda ſuperſtitione hæreticorum, quos Gangrenſe concilium anathematizauit. C. I. Iuo p. 8. c. 319.

Si qui filij parentes, maxime,

Illud.] Hæc diſtin. diuiditur in tres partes. Secunda ibi, Hæc autem. Tertia ibi, Si quis presbyter.] In 1. ponuntur quædam cap. contra Manichæos.

verbi Euangelij. Qui non reliquerit patrem & matrem propter me, non eſt me dignus: debitum honorem parentibus denegabant, & alimenta eis ſubtrahebant, putantes hoc religioni conuenire. Dicitur hic ꝙ tales debent anathematizari.

fideles, [a] deſeruerint occaſione Dei cultus, [b] hoc iuſtũ eſſe iudicantes; & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, vt hoc ipſum α in eis venerentur quod fideles ſunt, anathema ſint.

† al. ſit.

¶ *In aliquot vetuſtis exemplarib. hæc omnia, quæ hic citantur ex concilio Gangrenſi, vnico capite, & coniuncta oratione leguntur. Sunt autem ex priſca verſione. Sed ea, quæ eſt Dionyſij exigui, longe magis reſpondet originali Græco, quamuis neque ipſa vſquequaque.*

α ¶ Vt hoc ipſum.] *Græcè eſt*, Προτιμωμένης δηλονότι παρ᾽ αὐτοῖς τῆς θεοσεβείας. i. Quòd ſcilicet diuinus cultus apud ipſos omnibus rebus præferatur.

Item ex eodem c. 17.

¶ De eodem. Cap. II.

† Hunc textum dixit Brixien. in ſuo dictiona. in verſi. mulier, eſſe fin. ad hoc quod nar.

Burch. l. 8. c. 62. Iuo par. 7. c. 80. & par. 8. c. 320.

QVæcumque [c] mulier religioni β iudicans conuenire comam ſibi amputauerit, quã Deus ad velamen eius, γ & ad memoriam ſubiectionis illi dedit, tanquã reſoluens ius ſubiectionis, anathema ſit. †

β ¶ Religioni.] Græcè eſt. Διὰ νομιζομένην ἄσκησιν, i. Ob eã, quæ exiſtimatur pietatis exercitatio: *quod Dionyſius vertit*, propter diuinum cultum, vt extimat. *Græci enim religioſorum, quos nos dicimus, vitam proprie* [illegible] *nominabant. Burchardus, & Iuo in par. 7. ſecuti ſunt verſionem Dionyſij, in octauo autem Iuo priſcam.*

γ ¶ Ad velamen eius.] *Hæc non ſunt in Græco originali, neque in verſione Dionyſij: Videntur autem, ſumpta ex epiſt. 1. ad Corinthios, c. 11.*

Item ex eodem, c. 14.

¶ De eodem. Cap. III.

Iuo par. 8. cap. 229. & 317.
† al. contemnendo.

SI qua mulier derelicto viro diſcedere [d] voluerit ſoluto vinculo coniugali, nuptias condẽnando, † anathema ſit.

Item ex eodem c. 10.

¶ De eodem. Cap. IIII.

Repetitur inf. d. 31. c. quicumque ex verſione. Diony. Burch. l. 8. c. 64. Iuo par. 7. cap. 82. & par. 8. c. 316. & hoc ſecundo loco ex hac eadem verſione. Burch. l. 8. c. 61. Iuo par. 7. c. 79.

SI quis propter Deum virginitatem profeſſus, in cõiugio poſitos per arrogantiam vituperauerit, anathema ſit.

Item ex eodem c. 9.

¶ De eodem. Cap. V.

SI quis vel virginitatem, vel cõtinentiam profeſſus, δ tanquam abominabiles nuptias iudicat; & non propter hoc ſolum, quòd continentiæ, & virginitatis bonũ, ſanctum propoſitum eſt, anathema ſit.

δ ¶ Profeſſus.] *Hic erat additum*, in coniugio. *quod neque eſt in canone Græco, neque etiam in Latino, qui citatur infra diſtin. 31. c. quicunque, neque in multis manuſcriptis Gratiani codicibus.*

Item ex eodem, c. 13.

Plana ſunt c. vſq; ad c. ſi quis eorum. a ¶ Fideles. Fidelibus & infidelibus parẽtib⁹ tenemur ſubuenire: magis tamẽ fidelibus. 86. d. non ſatis. Sed pone ꝙ habes patrem hæreticum: nũquid præferes pſum extraneo bono? P. mãducator dixit hanc quæſtionẽ eſſe nebuloſã & tenebroſam aquã in nubibus aeris. Sed dicas ꝙ patrẽ, qualiſcũq; ſit, debemus ꝓponere extraneo, etiam ſancto, in his quę ſpectãt ad opus miſericordię in prouidẽdo ei in neceſſarijs: niſi alter magis indigeat: quia tũc potius tenemur extraneo ſubuenire, vt 86. diſt. paſce. Ambroſius tñ videtur cõtradicere huic opinioni ĩ cãticis Ĩ illo loco: Ordinauit in me charitatẽ. ait enim, Multorũ eſt charitas iordinata. quidam enim id, ꝙ eſt primum, ponunt tertiũ vel quartum. Sed primo diligẽd⁹ eſt Deus: 1 ſecundo parentes: deinde filij, poſtea domeſtici: qui ſi boni ſunt, malis filijs ſunt prę ponendi. de pœn. d. 2. charitas. ſed illa auctoritas intelligẽda eſt de affectu interiori, nõ de bñficiorũ exhibitione: nã magis debemus diligere extraneos bonos ꝙ ꝓpinquos malos, licet illis potius dẽamus ſubuenire. 13. q. 2. nõ æſtimemus.
b ¶ Dei cultus. Quã quidã hæretici fecerũt ratione illius auctoritatis. Qui reliquerit patrẽ & matrem propter me, cẽtuplum accipiet. 28. q. 1. in princip.
c QVęcũque.] In f. 2. de conſe. diſt. 5. fucare. 33. q. 5. mulier. Ioan. 2
d SI qua mulier.] ¶ Diſcedere. ſine eius conſenſu.

Pater malus an ſit extraneo bono ꝓferendus.

1 Dicit Beat⁹ Bern. in lib. de diligẽdo Deum, cã diligendi Deũ Deus eſt: modus, ſine mõ diligere, ob duplicẽ cãm Deum pp ſe diligendũ dixerunt: ſiue, quia iuſtius, ſiue quia nil diligi fructuoſius poteſt. Arch.

2 Sed ĩ multis locis moniales, tondentur, vt Rhegij & & Mutinæ amputant ſibi comas: forte & male faciunt. ar. 30. q. 1. c. 2. vbi etiã dicam. Arch.

Digitized by Google

SI qua mulier ſuo propoſito.] quia magis eſt habilis,& magis parata in ſciſſa veſte, quam in clauſa ad meretricandum.

b SI quis. Cōtemptum.] quia ſi non facit incontemptum illius diei, ēt omni die bonū eſt ei ſi ieiunat, ut 76. diſt. vtinam.

SI quis eorū.] CASVS. Beneuētan⁹ ſic ponit caſū. Quidā dū ieiunaſſet, cępit eum fames affligere: ille propter famem ſuperbiens dicebat nō eſſe ieiunā dū, & ſufficere ſolā conſcientiam pro facto, de iſto dr̄ ꝙ dēt anathematizari. Ego Bart. Brix. aliter caſum intelligo, ſic ponēs. Quidā dum permaneret in ꝓpoſito abſtinentiæ, i. continentiæ: ꝑꝑ neceſſitatem corporalem, i. abſtinentiā, per quam multa neceſſaria corpori ſubtrahuntur, ſuperbiebat, omnia ieiunia parui pendens, cum plus alijs ieiunaret: perfectam conſtitutionem eccleſiæ iudicans in ſua cōſciētia, dicitur ꝙ talis anathema ſit. Seq. c. vſq; ad c. ſi quis virorum patent.

c ¶ Neceſſitatē.] Ideſt, continentiam.

d SI quis.] ¶ Baſilicas.] Niſi cum fiunt per inanes reuelationes, ut de cō ſecr. diſt. 1. placuit.

a ¶ Si quis

De eodem. Cap. VI.

SI qua mulier ſuo ꝓpoſito [a] vtile iudicās, ut uirili ueſte vtat̄, ꝑꝑ hoc virilē habitū imitet̄ α anathema ſit. Burc. l. 8. c. 60. Iuo p. 7. c. 78.

α ¶ Imitetur.] *Græcè legitur* Καὶ ἀντὶ τοῦ εἰωθότος γυναικείου ἀμφιάσματος, ἀνδρεῖον ἀναλάβοι, *quæ Dionyſius exiguus apte vertit*, & pro ſolito muliebri amictu virilem ſumit: *ſicque habet Burchardus, & fere etiam Iuo.*

Item ex eodem, c. 18.

¶ De eodem. Cap. VII.

SI quis tanquam hoc continentię conuenire iudicās, die Dominico ieiunauerit in eiuſdem β diei contēptum, [b] anathema ſit. Burch. l. 13. c. 19. Iuo p. 4. c. 51.

β ¶ In eiuſdem.] *In originali huius priſca verſionis eſt,* aut in eiuſdem diei cōtemptum; *quod in verſione Dionyſij, quam attulerūt Burchar. & Iuo, iſtis vocib. videtur exprimi,* aut contumaciam, *al.* propter contumaciā. *Sed in Græco vulgato nihil eſt, quod iſtis reſpondeat.*

Item ex eodem, c. 19.

¶ De eodem. Cap. VIII.

SI quis eorum, qui in propoſito ſunt continentiæ, propter neceſſitatem γ [c] corporalē ſuperbiat, & ieiunia cōmunia putauerit contemnenda, totius eccleſię perfectam in ſua conſcientia iudicans ratione, anathema ſit. Burc. l. 13. c. 5. Iuo par. 4. c. 38.

γ ¶ Propter neceſſitatem.] *Nihil mutatū eſt ob gloſſas, cæterum multis modis diſcrepat a priſca verſione, & a Dionyſiana, quā ſecuti ſunt Burch. & Iuo. Priſca ſic hēt:* Si quis eorū, qui in propoſito ſunt continentiæ, præter neceſſitatē corporalē, & ſuperbiens ieiunia cōia totius eccleſiæ putauerit contemnenda, perfectam in ſua ſcientia vindicans rōnem, anathema ſit. *Dionyſiana aūt hoc modo.* Si quis eorum, qui continentiæ ſtudent, abſq; neceſſitate corporea, tradita in cōe ieiunia, & ab eccleſia cuſtodita, ſuperbiendo diſſoluit, ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus, anathema ſit. *Quæ verſio in cæteris quidē partib. originali Græco, ēt vulgato, ſatis reſpondet: ſed in poſtrema inſignis eſt varietas. Nā vbi Dionyſius hēt,* ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus, *in Græco vulgato eſt,* ἀποκυροῦντος ἐν αὐτῷ τελείου λογισμοῦ, i. nimirū perfecta, quæ in ipſo eſt, ratiocinatione, illa abrogante. *In manuſcriptis aūt huius canonis exemplarib. partim eſt,* ὑποικουροῦντος *i.* perfecta in *eo reſidente ratione, partim* ἐπικουροῦντος *i.* perfecta, quæ in ipſo eſt, rōne ſibi auxiliū ferente. *Notātur vero Euſtathiani (quos poſtea Bogomilici ſectati ſunt) qui ita ſtatuebant, per acto certo quodam ieiunio, ad eam ſe perfectæ uitæ rationem perueniſſe, ut poſtea omnia ſibi eſſent indifferentia, nulliſque præceptis obligarentur, ſed ſoluti omnino eſſent, ac ne peccare quidem poſſent: qua de re Balſamon in capitis huius interpretatione.*

Item ex eodem, cap. 20.

¶ De eodem. Cap. IX.

SI quis per ſuperbiam tanquā perfectum ſe exiſtimans, conuentus, qui per loca, & baſilicas [d] ſanctorum martyrum fiunt, vel accuſauerit, vel etiam oblationes, quæ ibidem celebrantur, ſpernendas eſſe crediderit, memoriaſque ſanctorum contemnendas, anathema ſit. Pann. l. 2. c. 8.

Item ex eodem, cap. 5.

Burch.li.3.c.94. Iuo p.3.c.84.

¶ De eodem. Cap. X.

SI quis docet domum Dei contemptibilem eſſe debere, & congregationes quæ in ea fiunt, anathema ſit.

Item ex eodem, c.6.

Burch.li.3. c.95.

¶ De eodem. Cap. XI.

SI quis extra [a] eccleſiã priuatim populos congregans, contemnat eccleſiaſticas ſanctiones; *α* ipſamq; eccleſiam apud ſe ſine concilio † epiſcopi cum presbytero agat, anathema ſit.

† al. conſilio.

α ¶ Sanctiones.] *Poſt hoc verbum in priſca verſione iſta ſunt interiecta,* aliterque ea, quæ ſunt eccleſiæ, uoluerit vſurpare, non conueniente presbytero iuxta decretum epiſcopi, ipſamque, *& cætera, quæ hic ſequuntur. Dionyſij autem uerſio, quæ optimè reſpondet verbis Græcis, & refertur à Burchardo, hæc eſt.* Si quis extra eccleſiam ſeorſum conuentus celebret, & deſpiciens eccleſiam, ea, quæ ſunt eccleſiæ, voluerit vſurpare, non conueniente presbytero, iuxta decretum epiſcopi, anathema ſit.

Item ex eodem, c.1.

Inf.31. d.ca. ſi quis nuptias. ex verſione Dionyſij. Burc.l.8.c. 61. Iuo p.7.c.79.

¶ De eodem. Cap. XII.

SI quis nuptias in accuſationẽ duxerit; & mulierem fidelem, ac religioſam cum viro ſuo dormiẽtem, abominandam crediderit, aut etiam accuſandam, tanquam non poſſe coniugatos in regnum Dei ingredi, anathema ſit.

Item ex eodem, c.2.

Iuo p. 4.c.30.

¶ De eodem. Cap. XIII.

SI quis carnem mãducantem ex fide [b] cum religione, præter ſanguinem, & idolo immolatum, † [c] & ſuffocatum, crediderit condemnandum, tanquam ſpem non habentem, qui eam manducat, anathema ſit.

† al. immolatam, & ſuffocatam.

Item ex eodem, c.15.

Iuo p.8.c.318.

¶ De eodem, Cap. XIV.

SI quis dereliquerit proprios filios [d] ſuos, & non eos aluerit, & (quod pietatis eſt *β*) neceſſaria nõ præbuerint, ſed ſub occaſione continentiæ negligendos putauerit, anathema ſit.

β ¶ Quod pietatis eſt.] *Lõgè fidelius Dionyſius:* & quod ad ſe pertinet, non ad pietatem diuini cultus informat. *Græcè n. eſt,* καὶ τὸ ὅσον ἐπ' αὐτῷ † πρὸς θεοσέβειαν τὴν προσήκουσαν ἀνάγῃ. *Subintelligitur autem particula negans, idest,* μὴ, *ex ſuperiore membro.*

† al. ἑαυτῷ.

Item ex eodem, c.12.

Burch.li.6.c.83. Iuo p.7.c.81.

¶ De eodem. Cap. XV.

SI quis virorum putauerit ſancto propoſito (ideſt cõtinentiæ) conuenire, vt pallio vtatur, tanquam ex eò iuſtitiam habiturus; & reprehẽdat vel iudicet alios, qui cum reuerentia birris vtuntur, & alia veſte [e] communi, quæ in vſu eſt, anathema ſit.

† al. berris.

Item ex eodem, c. vltimo.

Iuo p.8.c.321.

¶ De eodem. Cap. XVI.

2 HAec autẽ ſcripſimus non abſcindentes eos, qui

a SI qs extra.] Et domus in qua hæc fiunt publicanda eſt, vt in auth. de eccl. tit. §. ſi quis in ſua domo. collat.9. Ioan.

b SI quis.] ¶ Ex fide.] ideſt, ex bona cõſcientia. extra de præſcrip. quoniam omne.

c ¶ Immolatũ.] Idolothytis non debemus veſci, vt hic. & 5.d. presbyteros. & 32.q.4. ſicut ſatius. Sed contrarium videtur illud Apoſtoli ad Corinth. Si quis infideliũ vocat vos ad cęnam. omne q̃d vobis apponit mãducate nihil ĩterrogantes. 1 Sed illud, loquitur ſecundum ſua tp̃a, cum adhuc pauci erant fideles. Quod autẽ dicit de sãguine & de carne ſuffocata, hodie nõ tenet: quia tantũ in figura fuit iſtud prohibitum.

1 Vt 11.q.3. ad menſam. & 1.q.4. §, notandum. Archid.

ADDITIO. 12.q.2. gloria epi. Archid.

d SI qs.] ¶ Filios.] Nam ex iuramẽto nõ poſſumus adſtrĩgi ad illud, vt 22.q.4. inter. de hoc habuiſti ſupra diſt. 1. ius naturale.

SI quis virorum.] CASVS. Quidam I quadã pretioſa veſte iuſtitiã ponebat, quaſi propoſito continẽtiæ cõueniret reprehẽdẽs eos, qui alia veſte vtebã tur. dicitur quòd talis anathema ſit.

e ¶ Veſte.] Sufficit ergo q̃ qs veſte vtatur ſm̃ conſuetudinem regionis: & ſic tranſmontani non coguntur vti affibulatis ueſtibus, vt Italici, nõ obſtante noua cõſtitutione, extra de vi. & honeſt. cler. clerici. q̃a lex debet conuenire cõſuetudini, vt ſupra, diſt.4. erit.

Conſuetudinem in vſu veſtium debemus obſeruare.

HAec aũt ſcripſimus.] Hæc eſt 2. pars diſt. ĩ qua cõcilium interpretatur prædicta. Arch. CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ ea quæ ſtatuta sũt in ſupioribus

eccleſię Dei ſecundum ſcripturas ſanctũ propoſitũ continẽtiæ eligũt. ſed eos, qui ſuſcipiũt habitum α eius, & in ſuperbiam efferuntur aduerſus eos, qui ſimplicius viuunt. Sed & hos condẽnamus, qui ſe extollunt aduerſus ſcripturas, & eccleſiaſticos canones, & noua a introducunt præcepta. Nos aũt & virginitatem cum humilitate admiramur, & continentiam cum caſtitate & religione Deo acceptiſſimam dicimus, & renunciationẽ ſæcularium negotiorum, atq; actuum cum humilitate approbãdo laudamus; & nuptiarum vinculum, β quod ſecundũ caſtitatem † perdurat honoramus: & diuites b cum iuſtitia, & operibus bonis non abijcimus. γ

† *caſtitatem ſecun.*] orig. & Iuo.

α ¶ Eos, qui ſuſcipiunt habitum.] *Græcè eſt:* τοὺς λαμβάνοντας τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀσκήσεως εἰς ὑπερηφάνειαν κατὰ τῶν ἀφελέστερον βιούντων ἐπαιρομένους τε καὶ παρὰ τὰς γραφὰς, καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας καινισμοὺς εἰσάγοντας: i. qui ex inſtituto exercitationis huiuſmodi, capiũt occaſionem ſeſe efferendi: ſeque extollũt aduerſus eos, qui ſimplicius viuunt, & aduerſus ſcripturas, & eccleſiaſticos canones introducunt nouitates.

β ¶ Et nuptiarũ vinculum.] *Græcè* καὶ γάμου συνοίκησιν σεμνὴν, *quæ Dionyſius vertit:* & nuptiarũ caſtũ vinculũ.

γ ¶ Non abijcimus.] *Poſt hæc verba in concilio ipſo proximè ſequuntur quæ habentur inf. c. parſimoniam, d. 41.*

Item ex concilio Martini Papæ.

Apud Martinum Bracarenſem, c. 57.

¶ Anathematizatur, qui Manichæorum ſuperſtitiones ſequitur. Cap. XVII.

Burc. li. 13. c. 20. Iuo p. 4. c. 52.

SI quis presbyter α pp publicã c pęnitentiam a ſacerdote acceptam, abſq; aliqua neceſſitate die Dominica pro quadã religione ieiunauerit, ſicut Manichæi, anathema ſit. Similiter quia, β qđ ab Apoſtolis traditũ eſt, canon tenet antiquus; placuit, vt per oẽs Dñicas, & per oẽs dies Paſchæ vſq; ad Pentecoſten, † nõ proſternant d ſe in oratione cã † humilitatis: ſed recto vultu ad Dñm fungantur orationis officio: quia in his diebus gaudiũ reſurrectionis Dñi celebramus. Si quis ẽt δ non pro abſtinentia, ſed pro execratione eſcarũ a carne abſtineat; placuit ſancto concilio vt prægustet; e & ſic, ſi vult abſtinere, abſtineat. Si aũt ſpernit, ita ut olera cocta cũ carnibus non deguſtet, ille nõ obediens, nec ſuſpicionẽ hęreſis a ſe remouens, deponatur de ordine clericatus.

† *al. quinquageſimam.*

† abeſt uox iſta ab orig.

Ibid. c. 58.

α ¶ Presbyter.] *Sequebatur,* vel diaconus, *q̃ ſublata ſunt, quoniã abſunt à pleriſq; manuſcrip. & originali: Cæterũ Burch. & Iuo ſimilem canonẽ citant ex concilio Turon. atq; ita habent:* Si quis pp publicã pęnitentiam a ſacer-

bus cap. non ſunt ſtatuta, niſi contra eos, qui religionis habitum & propoſitum continentiæ aſſumentes in ſuperbiam efferuntur contra eos, qui ſimpliciter viuunt, facientes noua ſtatuta contra diuinas ſcripturas, & eccleſiaſticos canones: illi vero commendantur, qui continentiam ſeruant, & proprijs abrenunciant cum humilitate: & qui diuitias poſſidẽt cũ iuſtitia, & bonis operibus.

a ¶ Et noua.] ff. de conſtit. princ. in rebus.

Diuites aliq boni ſunt.

b ¶ Diuites.] Hoc verum eſt de talibus, qui faciunt miſericordiam non habẽtibus, vt 33. queſt. 5. ſecundum. nam & Dominus habuit pecuniã, vt 12. quæſt. 1. exemplum, aliàs abijcienda eſt pecunia exẽplo Cratis, vt 12. quæ. 2. gloria epiſcopi, §. Crates. nam aliena rapere conuincitur qui ultra neceſſaria ſibi retinet, ut 42. diſt. §. 1. lo.

Rapere aliena dr̃ qui ultra neceſſitatem ſibi retinet.

b ¶ Diuites. Nõ eſt cõtra illud, facilius eſt camelum per foramen acus trãſire: quia illud de talib⁹ intelligitur, qui in diuitijs ſpem ponẽtes, gratius intuentur aurum quàm ſolem, de quibus habetur 47. diſtinct. ſicut hi. 1

1 Et dicit Hieronym. Diuitias habuiſti, requiem perdidiſti. Dum vigilas augmentum diuitiarũ cogitas. Dum dormis latronẽ ſomnias. In die ſolicitus, in nocte pauidus, & ſic ſemp mẽdicus. Arch.

SI qs presbyter.] CASVS. Hoc c. diuiditur ĩ tres partes. In prima parte dicitur quod ſi quis pſbyter accepta publica pœnitentia in die Dominica ieiunauerit ea intentione qua Manichæi ieiunabãt, anathema ſit. In ſecũda parte, quæ incipit ibi, Similiter. dicitur, ꝙ in diebus Dominicis & inter Paſcha & Pentecoſten non debemus flectere genua; ſed vultu erecto orare ad Dñm. Ĩ tertia par. quæ incipit ibi, [Si qs ẽt.] dicitur; [Si quis nõ comedit carnes uel olera, in quibus carnes coquuntur, propter execrationem eſcarum, compelli debet deguſtare, & ſi noluerit tanquam hæreticus deponatur.

c SI quis.] Propter publicam.] Quam facere poteſt ſacerdos, ſed non ſolemnem, ut dixi ſupra 28. diſtinct. presbyter.

d ¶ Proſternant.] Vt de conſecr. diſtinct. 3. quoniam ſunt.

e ¶ Prægustet.] Ecce ꝙ ſuſpectus cogitur comedere ſiue guſtare. Sed nunquid idem eſt ſi aliquis eſt ſuſpectus eo ꝙ non cõicat in anno. 2 nunquid cogẽdus eſt cõicare? Non: quia illa non recipitur ſine peccato, ſi recipiens eſt peccator, ſed ad hoc poteſt cogi vt faciat ſe dignum, i. vt peniteat de conſec. diſt. 2. ſi qui intrat. ea. diſt. hi qui. ſecundum Hug. cuius fuit iſta gl.

2 Vt de cõſ. diſt. 2. ſæculares. cum duobus cap. ſeq. ſcd̃m Hug. &c. & ſi nõ.

Tem-

T Empus quoque.] Hæc diſtinct. diuiditur in ſex partes, in prima corripitur ſententia Pelagij per Greg. ut in cap. ſequen. Secunda ibi, [Cauſa vero.] Tertia ibi, [Poteſt, & aliter.] Quarta ibi. [Sed obijcitur. [Quinta ibi.] Aliter,] Sexta ibi, [Similiter.] Ioan. de Fan.

CASVS. In hac 31. diſtinct. dicit Gratia. quòd illa capit. quæ fuerunt poſita in diſtinct. 38. intelliguntur ex tempore, quia nondum erat indicta continentia ſacerdotibus, & hoc probat per ſequentia. Dicit etiam quæ eſt cauſa, ſcilicet quod propter munditiam fuit continentia dicta: quòd ſacerdotes vxores nõ abijciãt a ſua cura, quin eis neceſſaria miniſtrent.

a ¶Tempus.] In hac 31. diſtin. oſtendit, quòd a tẽpore Gregor. ſtatutum fuit, vt ſubdiaconi non ordinarent niſi promiſſa cõtinentia: 1 Secundo agit de cauſa continentiæ presbyterorum, & diaconorum. 2 Tertio dicit ꝙ licet ordinati in ſacris ordinibus vxoribus non debeant cõmiſceri, tamen neceſſaria Prouidebũt eis. 3 Vltimo aſſignat differentiã inter orientales, & occidentales.

1 Vt inf. ea. cap. 1.

2 Vt inf. ea. §. cauſa. vſq; ad §. ꝙ autẽ.

3 Hoc facit ad prędictũ §. qđ autem vſq; ad c. Nicęna. Arch.

A Nte trienniũ.] CASVS iſtius c. ex quadã conſtitutione Pelagij pẽdet. vnde ſcire debes, quod vna conſtitutio facta fuit ab Apoſtolis de continentia clericorum, vt 84. diſtinct. cum in præterito. Idem fuit poſtea a Syricio repetitum in 82. diſt. plurimos. Tertia fuit facta auctoritate Pelagij, quæ hr 27. q. 2. multorũ de qua fit hic mentio. Eſt ergo caſus huius cap. Pelagius fecit quandam conſtitutionẽ per quendam diaconum nomine Seruum Dei, ut omnes ſubdiaconi Siciliæ a ſuis vxoribus abſtinerent, quas in minoribus ordinibus duxerant aut ab officio ceſſarent: quam conſtitutionẽ, ꝗa dura fuit, & iniqua, vt ſubdiaconi compellerẽtur ad continentiã Gregor. primus, q ſucceſſit Pelagio retractauit, & ſtatuit, vt nullus de cętero fiat diaconus, niſi cõtinentiã promittat; ita tamen, vt mala præterita, ideſt continentia, quæ ſolet eſſe iuuenibus mala, ideſt, pœnalis, uel mala ſi non ſeruetur, per

dote acceptã, aut pro aliqua neceſſitate. *In aliquot Gratiani manuſcriptis eſt;* ſi quis præter publicam pœnitentiam, a ſacerdote acceptam, abſq; aliqua neceſſitate, &c. *qua optima videtur lectio. Nam in ca. 18. concilij Gangrenſi, vnde hoc videtur Martinus ſumpſiſſe nulla presbyteri fit mentio, ſed vniuersè pronunciatur, vt ſup. ead. cap. ſi quis tanquam.* Si quis ob pietatis, quemadmodũ putatur exercitationem, die Dominico ieiunet, anathema ſit, & verba illa, abſq; aliqua neceſſitate, *videtur huc importata ex cap. 19. eiuſdem concilij. Neq; vero presbyteris huiuſmodi pœnitentiæ more laicorum imponebantur. c. illud cum ſequẽtib. d. 50. & c. fin. ver. nec enim. 82. d. Sed quando in grauiſſima crimina publice incurrebant: depoſiti peregrinari iubebantur. c. ſi quis ſacerdos. 30. q. 1. c. ſacerdos, de pœn. d. 6.*

β ¶Similiter quia.] *Hoc ſumptum eſt ex canone ultimo concilij Nicæni.*

γ ¶Non proſternant.] *In codice Lucenſi Regio legitur:* non proſtrati, ſed erecto vultu ad dominum fungantur orationis officio.

δ ¶Si quis etiã.] *Hoc ſumptũ eſt ex concilio Ancyrano, c. 13. al. 14. & in eo mentio fit presbyteri, ac diaconi.*

DISTINCTIO XXXI.

T *Empus quoque, quia nondũ* a *erat inſtitutum, ut ſacerdotes continentiam ſeruarẽt.*

α ¶Nondum.] *Quid ait hic Gratianus, fuiſſe tp̃s, quo nondũ erat inſtitutum, ut ſacerdotes continentiã ſeruarent, in ſubdiaconis (Nam, & hi ſacerdotum nomine interdũ cõprehenduntur, valetq; idem ſacerdotis nomen atq; in ſacris conſtitutus, ut infra ad initiũ diſt. 33. notaturq; in gl. 1. q. 1. qui per pecuniam) locum habere poteſt. Fuit enim tp̃s, cum ſubdiaconi in aliquibus prouincijs, ut in Sicilia, continentiæ legibus nõ adſtringebantur; quod Gregorij locus, qui ſolus ad hanc rem confirmandam proximè a Gratiano citabitur, manifeſte probat. Diaconis autem, & presbyteris in Latina eccleſia nunquam licuiſſe vxoribus, quas ante ſacros ordines duxerant, uti ex canonibus, qui poſt primũ in hac ea. d. citantur, & alijs multis præſertim epiſtola 2. Syricij ad Himerium Tarraconnenſem clare demonſtratur.*

Vnde Gregorius ſcribit Petro ſubdiacono Siciliæ, lib. 1. epiſt. 42.

¶Qui caſtitatem non promiſit, ab vxore ſua ſeparari non cogatur. Cap. I.

Pann. l. 3. c. 29. Poly. l. 4. tit. 31.

A Nte triennium ſubdiaconi oĩum eccleſiarum Siciliæ prohibiti fuerant, vt more Romanæ eccleſiæ nullatenus ſuis vxoribus miſcerentur. Quod mihi du-

rum [a],atque incompetens videtur,vt qui vſum eiuſdem continentiæ nõ inuenit [b],neque caſtitatem ante promiſit,compellatur a ſua vxore ſeparari, atq; per hoc (quod abſit)deterius cadat. Vnde videť mihi, vt a præſenti die epiſcopis omnibus dicatur,ut nullum ſubdiaconũ facere preſumant,niſi qui ſe victurum caſtè promiſerit [c] quatenus,& præterita mala α [d],quæ per propoſitum mentis appetita non ſunt, violenter non exigantur, & futura cautè caueantur. ¶Qui vero poſt eandem prohibitionẽ, quæ ante triennium facta eſt,continenter cum ſuis vxoribus vixerunt laudandi, atque remunerandi ſunt, & ut in bono ſuo † permaneant,exhortandi. ¶Eos autem,qui poſt prohibitionem factam ſe a ſuis vxoribus continere noluerint,ad ſacrum ordinem nolumus promoueri:quia nullus debet ad miniſterium altaris accedere, niſi cuius caſtitas ante ſuſceptum miniſterium fuerit approbata.

ſup.d.28.c.nullum.

† ſic.]orig.

α ¶Mala.] *Vox iſta abeſt a Polycarpo, & aliquot vetuſtis Gratiani codicibus.*

2 *Cauſa vero huius inſtitutionis munditia ſacerdotalis fuit, vt libere cunctis diebus orationi poſſint uacare. Si enim(vt Paulus ait)ab uxoribus eſt ceſſandum, ut expeditius orationi vacemus:miniſtris vtique altaris, quibus quotidiana neceſſitas orandi incumbit, nunquam coniugali officio vacare permittitur.* 1.Cor.7.

Vnde Beda in commentarijs ſuper Lucam ad cap. 1. ait.

¶Sacerdotibus ſemper caſtitas obſeruanda præcipitur. Cap. II.

SAcerdotibus [e], vt ſemper [f] altari queant aſſiſtere,ſemper ab vxoribus continendum;ſemper caſtitas obſeruanda præcipitur. Pann.l.3.c.92.

Item in concilio Carthaginenſi 2.c.2.

¶Qui diuinis ſacramentis inſeruiunt, continentes eſſe oportet. Cap. III.

EPiſcopos [g], presbyteros, & diaconos ita placuit(vt decet ſacros antiſtites, ac Dei ſacerdotes, necnon, & leuitas,vel qui [h] ſacramentis diuinis inſeruiunt)continentes eſſe in omnibus.

inf. d.84. c. cum in præterito. Pann.l.3.c.95. Raba.pęn.c.29.

Item Innocentius I.Victricio Rothom.epiſcopo,epiſ.2. cap.9.

per violentiam non exigatur: & hoc in prima parte. In ſecunda parte,quæ incipit ibi, [Qui vero.] commendat illos,qui cõſtitutionem illam, quæ facta fuit ante triennium ſeruauerunt: & hortatur eos, ut debeant in ſuo propoſito permanere.Illi vero qui noluerint a ſuis vxoribus abſtinere, promoueri nõ debent: quia nullus dēt promoueri,niſi eius caſtitas fuerit approbata.Vel ſic:Olim promouebantur ſubdiaconi non promiſſa continẽtia, & licitè vtebantur vxoribus & beneficijs: Poſtea Pelagius p̄deceſſor Gregorij ſtatuit, ut uel contenti eſſent uxoribus tantũ. uel beneficijs tantũ: de qua ↄſtitutione Gregor. facit mentionẽ 27.q.2.multorũ. Poſtea idem Pelag.aliã edidit conſtõnem, in qua præciſe ꝓhibuit, ut ſubdiaconi nullo modo commiſceri debeant amodo uxoribus ſuis, & illam cõſtitutionem quidam ſubdiaconi ſeruabant, quidam non, ſed quia illa cõſtitutio fuit iniqua, ſcilicet,ꝙ aliquis, q non promiſit continentiam, cogeretur cõtinere:ideo retractatur hic a Greg. & ſtatuit, ꝙ ſi qui ſubdiaconi nõ ſunt, nõ cogantur continere, niſi velint.ſi qui autem in futurum sũt ordinandi, non admittant,niſi promittant continentiam. a ¶Durum.] Statutum Pelagij fuit cõtra Euangelium, in quo excipitur ſola fornicatio.1 33.q.2. quos Deus, & ideo reprobatũ fuit. Sed quare reprobatur illa conſtitutio Pelagij, in qua ſtatuit, ut aut beneficia, aut uxores dimittant: cum idem ſtatuerit Alexander extra de cler. coniug. cap. 1. Sed dic, cum aliquis in minoribus ordinibus exiſtens poſtea contrahit, poteſt priuari beneficio prius habito, & de illis loquitur Alex.Cum uero aliquis primo contrahit,& poſtea eccleſia ſcienter ei confert beneficium, poſtea non poteſt illud ei auferre,& de illis loquitur Pelagius, & ideo conſtitutio eius fuit iniqua.ſimile ex.de cle.cõiu. diuerſis. b ¶Non inuenit.] Ideſt,non ſuſcepit. c ¶Promiſerit.]Hoc intelligo ſi hēat licentiam uxoris. d ¶Mala.] Ideſt,continentia, quæ iuuenibus eſt mala. 33.q.2.in adoleſcentia. 2.

1 Vt 32.q.7. dixit.

2 Sub, & ad

CAVSA VERO: Hæc eſt ſecunda pars d.in qua dicitur.ꝙ cauſa huius conſtitutionis fuit mũditia ſacerdotalis, & hoc probat per 6.c.Io.de Fant.

CASVS. Dicit Gratianus, ꝙ propter munditiam ſacerdotalem inducta fuit continentia in eccleſia, quia cum ſacerdotes ſemper debeant orare,ſemper debent ab uxoribus abſtinere. Et hoc probatuř auctoritate Apoſtoli per ſeq.c.quorum prima duo patent.

c SAcerdotibus.] Idem eſt de alijs clericis. Laur.

f ¶Semper.] i.horis debitis.ſic inf.eod.ſi laicus. 22. d.ſacroſan.& inf.37.diſt.de quibuſdam.36.diſt.cap.ult. Archid.

g EPiſcopos.] Hoc c.habetur 84.d. cum in præterito. h ¶Vel qui.] Ideſt, ſubdiaconi. nam & ſubdiaconi ſacramentis inſeruiunt.84.diſt.cum in præterito.Et ex-

pęnam,& ad onus.28.diſ. de his, & accipitur hoc nomẽ mala pro pena: & eſt ſenſus a ſubdiaconis uxorem habentib. ſine uoto per uiolentiam non exigatur continentia, ſed ab ordinandis de cætero, quam ſi promittere noluerint,repellantur. Io. de Fan.

pone iſtud, vel, pro, &, ſecundum Hug. & ita per hoc, & per illud infra 32.diſtinc.placuit. ſuppletur illud 84. diſtinct. cum de quorundam. quia hæc tria cap. ſunt. Carthaginenſis concilij, & faciunt pro opin. Hug. ſecundum Laur.

Tene-

¶Sacerdotes,& Leuitæ cum vxoribus ſuis miſceri non debent. Cap. IIII.

Burch.li.2.c.118. Anſel.li.7.c.134. Iuo p.6.c.94.& 194. Pann.li.3.c.94. *Leuit.11.*

TEnere debet omnino eccleſia,vt ſacerdotes, & Leuitæ cum vxoribus ſuis non miſceantur;quia miniſterij quotidiani neceſſitatibus occupātur.Scriptum eſt.n.: [Sancti eſtote,quoniam,& ego ſanctus ſum [a] Dominus Deus veſter.]Nam ſi priſcis temporibus anno [b] vicis ſuę de templo Dei ſacerdotes non diſcedebant (ſicut de Zacharia legimus) nec domum ſuam omnino tangebant, quibus vtiq; propter ſobolis ſucceſſionem, vxoris vſus fuerat relaxatus,quia ex alia tribu, & præter quā ex ſemine Aaron, ad ſacerdotium nullus accedere præcipiebatur †; quanto magis hi ſacerdotes, vel leuitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſeruare debent; quibus vel ſacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt, nec præterit dies, [c] qua vel a ſacrificijs diuinis, vel a baptiſmatis [d] officio vacent.

Luc.1. *Num.18.* † *al.præceptus fuerat*

PALEA Cap. V.

Ibidem cōtinenter. Anſel.li.7.c.132. 1.Cor.

NAm ſicut α Paulus ad Corinthios ſcribit dicens: [Abſtinete vos ad tempus,vt vacetis orationi:] & hoc vtique laicis præcepit;multo magis ſacerdotes, quibus orandi,& ſacrificandi iuge ſacrificium † eſt, ſemper debebunt ab huiuſmodi conſortio abſtinere.

† *al.officium.*

α ¶Nam ſicut.] *Hæc palea in duobus Vaticanis(in quibus ſolis reperitur) eſt coniuncta cum ſuperiori capite, quemadmodum etiam in epiſtola Innocentij,& legitur,* Nam ſi Paulus. *Sed non eſt mutatum, quoniam eſt initium capitis.*

Item Exuperio Tholoſano epiſcopo,epiſt.3.c.1.

¶Qui ab vxoribus ſuis abſtinent,ad ſacrificia admittantur. Cap. VI.

Infra diſt.82.c.propoſuiſti. Pann.li.3.c.95.

EOs β ad ſacrificia fas ſit admitti, qui vel cum vxore [e] non exercent carnale officium [f].

β ¶Eos.] *Apud Innocentium,& infra diſt.82. c.propoſuiſti,vbi hoc idem eſt repetitum, legitur,* neque eos ad ſacrificia fas ſit admitti, qui exercent vel cum vxore carnale conſortium.

Item Hieronymus contra Iouinianum, lib.1.

¶Sacerdoti, cui eſt ſemper orandum, matrimonio ſemper eſt carendum. Cap. VII.

Pann.li.3.c.96.

SI laicus,& quicunque fidelis orare [g] non poteſt, niſi careat officio coniugali;ſacerdoti, cui ſemper pro populo offerenda ſunt ſacrificia, ſemper orandū eſt: ſi ſemper orandum eſt;ergo ſemper matrimonio carendum [h].

TEnere debet.] CASVS. Victorius Rothomagen. epiſcopus, habebat quoſdā presbyteros & leuitas in ſua diœceſi, qui nolebant a ſuis uxoribus abſtinere, Ideo quæſiuit a Papa, an presbyteri & Leuitæ deberent viuere continenter? Et reſpondet ꝙ ſic, & hoc probat auctoritate ꝓphetę dicentis;Sācti eſtote,&c.ideſt,mundi. & exemplo ſacerdotū vete.teſt.qui in ſua hebdomada a ſuis vxoribus abſtinebant, ſed finita ſua hebdomada ſuis vxoribus cōmiſcebātur propter ſobolem procreandam:quia nullus poterat fieri ſacerdos, niſi de tribu Aaron: hodie uero cum ſacerdotes quotidie debeāt orare,nec requirit, de qua tribu promoueantur,ſemper debēt ab uxoribus abſtinere.Sequētia duo c. plana ſūt, & per te videbis.

a ¶Quoniam, ego ſāctus ſum. Ex quo Dominus ſe cōmendauit, & Chriſti actio noſtra eſt īſtructa lectio.81.d.legit, ergo & nos poſſum⁹ nos commendare,& Aug. ſe cōmendat, æquiparando ſe prophetis,ut 23.q.4.ecce.& procōſul pōt ꝑmittere libellū commendationis ſuæ,vt ff.de off.procon. obſeruare. Similiter ille qui impetrat ueniam ætatis,ſe commendat. 1 C.de his qui ve.ęta. imp. l.2. b ¶Anno.] ideſt ſeptimana.ſic alibi ponitur dies ꝓ anno, ut 33.q.2. hoc ipsū. & tēpus pro anno, ut de conſecr.diſt.4. omni tempore. 2 c ¶Nec ꝑteriti dies.] excepto Sabbato ſāncto.& die Veneris ꝑcedente,ut de cōſec. diſt.3. Sabbato. qui duo dies nulli reputantur propter paucitatem.ſic ꝭ.de cōſ. diſt.2.reuera. d ¶Vel a baptiſmatis.] dū ē neceſſitas. arg.5.diſt,baptizari. e EOs.] Vel cum vxore. Ne dū cum alia. f ¶Officium.] Poſt uotum factum. g SI laicus.] ¶Orare.] Quid de hac materia iuris ſit,habes 33.q.4.c.1.& 2. h ¶Matrimonio carendum.] ar.ꝙ ſi aliqua ſibi coherēt,vel ſi aliquid ſequitur ex alio, uno probato, & reliquum eſt probatum, 3 ut 33.diſt.ſi quis viduam.26.diſt. deinde 3.q.6. hæc quippe arg.contra de pœn.diſt.1.ſicut primi,in fi.

Cōmendare pōt aliquis ſeipſum.

1 Ad idē ꝙ dicit Bald. Cuſtodi animam meam qm̄ ſanctus ſum, &c. & in pſal.Inclina Domine.

2 Ideo autē fit hoc, quia annus dicit̄ ab an, quod eſt circum. quia circumuoluitur. ſic & quodlibet tp̄s.Laur.

Probato vno cōiunctorū, probatur reliquum.

3 Sic de talibus uno cōceſſo & aliud conceſſum eſt.1.q.1.ſicut Chriſtus. ubi de hoc. Arch.

Quod

Quod autem [a] *Manichæorum cauſa de coniugio ſacerdotum illud ſupradictum ſit, ex Gangrenſi concilio apparet, in quo c.1. ſic ſtatutum legitur.*

a ¶De coniugio.] *Sequentem canonem Gratianus reſtringit ad coniugia ſacerdotum; cum tamen in eo damnentur illi, qui omnino nuptias vituperabant, nec volebãt aliquem Chriſtianum etiam laicum, liberis operã dare. Nec fuit editus proprie contra Manichæos, ſed contra quendam Euſtathium, qui hunc errorem cũ alijs multis in Armenia diſſeminauerat. Eſt aũt caput hoc idẽ eum capite, ſi quis nuptias. ſup. diſt. 30. ſed ex alia verſione.*

¶Anathema ſit, qui nuptias vituperat. Cap. VIII.

SI quis vituperat nuptias, & dormiẽtem cum viro ſuo fidelem, ac religioſam deteſtatur, aut culpabilem æſtimat, velut quæ regnum Dei introire non poſſit, anathema ſit.

ſup. diſtin. 30. cap. ſi quis nuptias.

Item ex eodem, c.8. & 9.

¶De eodem. Cap. IX.

QVicunque virginitatem cuſtodiens, aut continentiæ ſtudens, velut horreſcens nuptias, nec propter hoc, quòd bonum, & ſanctum eſt: nomen virginitatis aſſumit, anathema ſit.

ſup. d. 30. ca. ſi quis vel virginitatem, ex alia verſione. Burch. li. 8. c. 61. Iuo p. 7. cap. 79. ſup. diſt. 28. c. ſi quis.

3 *Poteſt & aliter intelligi illud, quod in canone* [b] *Apoſtolorum legitur, ut iſte ſit ſenſus capituli: [ſi quis docet ſacerdotem vxorem ſuam contemnere,] non quam vxorem in ſacerdotio accepit, ſed quam, dum adhuc eſſet laicus, uel in minoribus ordinibus conſtitutus, ſibi copulauit, cum qua continentiam profeſſus eſt, cum ad ſacros ordines aſcenderet, quam nullus debet contemnere, hoc eſt ab animo, & cura ſua abycere, quin ei neceſſaria prouideat. Probatur autem hæc interpretatio auctoritate Leonis Papæ, qui epiſt. 90. c. 3. ſcribens Ruſtico Narbonenſi epiſcopo ait.*

¶Miniſtris altaris cum epiſcopis, & presbyteris eadem eſt lex continentiæ. Cap. X.

LEx continentiæ eadem eſt altaris miniſtris, quę epiſcopis, atq; presbyteris, qui cum eſſent laici, ſiue lectores, licitè & vxores ducere, & filios procreare potuerunt: ſed cum ad prędictos peruenerunt gradus, cœpit eis non licere [c], quod licuit. Vnde, vt de carnali fiat ſpiritale coniugium, oportet eos nec dimittere vxores, & quaſi non habeant, ſic habere, quo & ſalua ſit charitas, & ceſſent † opera nuptiarum.

Burc. l. 2. c. 114. Anſel. li. 7. c. 135. & 6. c. 204. Polyc. li. 4. tit. 31. Iuo p. 6. c. 68. Pann. li. 3. c. 106. 1. Cor. 7.

† *al. ceſſet exercitatio nuptiarum.*

Item Leo ix. contra epiſtolam Nicetæ Abbatis.

a ¶Leo. *Habetur in reſponſione Humberti ad libellum Nicetæ presbyteri, & Monachi aduerſus Latinos editum: quam reſponſionem, cum nomine Leonis ix. cuius erat legatus, ſcripſerit, poteſt rectè nomine ipſius citari, ſicut multa ex Ennodij libro nomine Symmachi citata inueniuntur ſupra diſt. 12. c. concilia. & inf. 40. diſt. c. nõ nos. & 81. diſt. c. nemo rectè. 8. q. 4. c. nonne, & 9. q. 3. cap. aliorum. Ac ſupra diſt 22. nomine Nicolai ij citatur cap. Omnes, quod habetur in oratione Petri Damiani.*

QVOD AVTEM. CASVS. Dr̃ in hoc §. ꝙ illud qđ dictũ fuit in Gãgrẽſi cõc. ſ. 28. d. in c. ſi qs docuerit. & c. ſi qs diſcernit. ex cã fuit ſtatutum. ſ. propter Manichæos, q nuptias condemnabant exẽplo ſacerdotum. Et hoc probat duobus ſeq. ca. q̃ plana ſunt, & per ſe patent.

a ¶Quod aũt.] Reſpicit tria pen. c. 28. d. dicens ꝙ illud ſtatutum fuit pp hereſim Manichęorũ, q nuptias cõtemnũt.

QVicunq;.] POTEST ET ALITER. Hæc eſt tertia pars d. in qua dr̃, ꝙ illud qđ ſupradictũ eſt in c. ſi qs docuerit. diſt. 28. ex cauſa vel ex tꝑe intelligit. Nunc aũt aliter exponit, dicẽs ꝙ illud c. põt intelligi de ſacerdotibus noſtri tẽporis, vt ſi qs docuerit ſacerdotẽ ɔtẽnere uxorem, quam in minorib. ordinibus duxit, uel cũ erat laicus, ut eam a ſua cura abijciat, cum quã poſtea cum promoueretur continentiã eſt profeſſus, anathema ſit. & hoc probatur per duo cap. ſeq.

b ¶In canone.] ſup. 28. diſt. ſi quis docuerit. Io.

LEx.] CASVS. Ruſticus Narbon. Ep̃s q̃ſiuit a Leone, vtrum diaconi poſſint vel dẽant cognoſcere vxores ſuas? Qui reſpõdet quod nõ, ſed debent cõtinere ſicut epiſcopi & presbyteri. nam cum erant laici uel lectores, hoc eis licebat. ſed poſtquam promoti ſunt ad ſacros ordines, cœpit eis non licere quod ante licebat; eas tamen a ſua cura abijcere non debent, q n eis neceſſaria ſubminiſtrent.

c ¶Eis non licere.] Nota quod propter commutationẽ ſtatus incipit aliquid nõ licere quod prius licuit. ſ. 12. q. 2. nequis arbitretur.

1 Ad hoc ĩ. 27. q. 1. nuptiarum. 32. q. ult. c. ult. 1. q. 1. ſunt quidam. & habes et ad hoc 88. diſt. fornicari. ff. de ſolut. cũ quis. 1. reſp. argu. contra extra de diuort. gaudemus.

Om-

OMnino.] CASVS. Abbas Nicæta dicebat licere epiſcopo, presbytero, & diacono amplecti vxorē ſuā, & cognoſcere, & hoc probabat auctoritate Apoſtoli dicentis ſe habere poteſtatem circumducendi mulierem ſicut frater Domini, & Cephas. Leo autē Papa eum reprehen-

ſtinct. epiſcopus, & hoc cum perſona eſt ſuſpecta.

c ¶ Paulo apoſtolo dicente.] Ducebant enim vxores ſecum, vt ſeruirent eis in cibis parandis, & ab eis paſcerentur (cum eſſent pauperes) de mercede pdicationis.

d ¶ Sororem.] id eſt, quaſi ſororem.

¶ Epiſcopus, vel presbyter vxorem propriam a cura ſua non abijciat. Cap. XI.

Pann. l. 3. c. 115.

OMnino confitemur non licere epiſcopo, presbytero, diacono, ſubdiacono, propriam vxorē cauſa religionis abijcere a cura ſua. ſ. vt ei victum, & veſtitum [a] largiatur [b], non vt cū illa ex more carnaliter iaceat. Sic & ſanctos Apoſtolos legimus egiſſe, beato Paulo Apoſtolo dicente, [c] [Nunquid nō habemus α poteſtatē mulierem ſororē [d] circumducēdi [e], ſicut fratres Domini, & Cephas?] Vide inſipiens, quia nō dixit, [nunquid nō habemus poteſtatem ſororem mulierem amplectendi?] ſed, [circumducēdi,] ſcilicet vt de mercede [f] prædicationis ſuſtentaretur ab eis: nec tamen foret deinceps inter eos carnale coniugium.

1. Cor. 9.

α ¶ Nunquid non habemus.] *Variæ ſunt huius loci interpretationes, quod inter alios B. Hieronymus in 1. libro contra Iouinianum oſtendit.*

Hinc & illud [g] *Greg.* [*Presbyter quidam.*] *Quod require inf. diſt. ſeq. c. penu.* ¶ *Vt igitur ex his auctoritatib. apparet ſacerdotes vxoribus, quas in laicali habitu, uel in minoribus ordinibus conſtituti ſibi legitime copularunt, neceſſaria miniſtrare, debita uero reddere non ualent.*

4 ¶ *Sed obijcitur illud tripertita hiſtoria, lib. 2. c. 14.*

¶ Diſſuaſu Paphnutij Nicæna ſynodus non conſtituit, quod presbyteri cum ſuis uxoribus non dormirent. Cap. XII.

Pann. l. 3. c. 85.

NIcæna ſynodus corrigere volens hominum vitā in eccleſijs commorantiū, poſuit leges, quas canones vocamus, in quorum tractatu videbatur aliquibus introducere [h] legem, vt epiſcopi, presbyteri, diaconi, & ſubdiaconi α cum coniugib. quas ante conſecrationē duxerant, nō dormirent. Surgēs autem in medio Paphnutius confeſſor contradixit, honorabiles confeſſus nuptias, & caſtitatem [i] eſſe dicens, cum propria coniuge concubitum; † ſuaſitque cōcilio, ne talem poneret legē, grauem eſſe aſſerens cauſam, quæ in ipſis, aut eorum coniugibus occaſio fornicationis exiſteret. Et hæc quidem Paphnutius (licet nuptiarū eſſet īexpertus) expoſuit: ſynoduſ-

† Adde glo. concor. in c. ſi propoſui. 1 ver. eſtote. inf. 62. diſt.

e ¶ Circumducēdi.] nobiſcum.

f ¶ Vt de mercede.] Arg. φ ſi quis habet vxorem, & filios, de bonis eccleſiæ ipſos poteſt paſcere, ſi nō habet ppria, vt 86. diſt. non ſatis. inf. d. prox. ſi quis vero, & 50. diſt. ſtudeat in fi. & 37. d. legant. quia nemo carnem ſuam vnquā odio habuit. vt 13. q. 2. non æſtimemus, & hæc vera ſunt ſi indigent a alias ſecus, vt 28. di. de Syracuſanæ. vnde & ſi viro relictus eſt vſus alicuius rei, mulier eadem re poteſt vti, vt ff. de vſu. & habi. l. cæterum. §. mulier.

g ¶ Hinc, & illud.] inf. in illo c. presbyter quidam. quod eſt infra diſt. proxima. Ioan.

VT IGITVR. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradictis φ ſacerdotes debent ſuis vxorib. cū quibus in minoribus ordinib. vel laicali habitu contraxerūt, neceſſaria miniſtrare, ſed debitum reddere non valent. Sed contra hoc duo ſequētia cap. inducuntur. ſ. φ ſacerdotes debēt reddere debitum vxoribus ſuis.

SED OBIICITVR. Hęc eſt 4. pars diſt. I qua ponit duos canones orientales, in quib. conceditur clericis habere vxores. Io. de Fan.

NIcęna ſynod⁹.] CASVS. Nicæna ſynodus volebat legē imponere, & neceſſitatem epīs preſbyteris, diaconis, & ſubdiaconis vt ſeruarent caſtitatem cum vxoribus, cū quibus in minoribus ordinibus matrimonium contraxerunt. Sed quia hæc lex erat occaſio fornicandi, ſurrexit Paphnutius confeſſor inexpertus nuptiarum, & ſynodo contradixit ne talem poneret legem, cum caſtitas ſit cognoſcere vxorem propriam. ſynodus autem ſententiam eius laudauit, & approbauit.

ſed hoc verū eſt quo ad trāſactionē, aliter bene continetur. Arch.

Beneficiatus ſuis conſanguineis ſubuenire pōt.

a Ad hoc 18. q. 1. habebat. in prin.

prehendit, & ſcribens contra eum dicit non eſſe verum, vt poſſint cum ea dormire more ſolito, tamen debēt eis largiri victum, & veſtitum, & hoc probat exemplo Apoſtolorum, reprehendens eum ex eo, φ male intelligebat illud verbum circumducendi.

a ¶ Et veſtitum.] ¶ Ex quo dicit uictum, & ueſtitum, videtur, φ nomine victus non comprehendatur veſtitus, vt ff. de tranſ. cum hi. §. qui tranſigit 1 quod non eſt verum, ff. de verb. ſig. verbo, victus.

b ¶ Largiatur.] Sequeſtrato tamen habitaculo, vt 77. di-

Victus nomine comprehenditur veſtitus.

a Vbi not.

h ¶ Introducere de conſenſu vxoris, aliter eſſet iniqua.

i ¶ Caſtitatem.] Si, [illegible] bene comedit, abſtinens eſt. 44. d. conuiui. [illegible] in fi.

a ¶ ſta-

Cõtradicere poteſt unus multis.

1 Et eſt hic argu. ꝙ unus canonicus ꝑt ſe opponere pro defenſione eccleſiæ ſuæ.

Ad idẽ extra de cõceſ. ꝑb. ex parte, ubi dicit Ioã. dẽ Pan. hoc eſſẽ verum etiam ſi capitulum illiꝰ eccleſiæ nollet defendi, & hoc fauore eccleſię arg. ff. de lib. cau. l. 1. 2. & 3.

a ¶ Sententiam.] Vnus ergo pōt contradicere toti vniuerſitati 1 ſi habet rationabilem cauſam, vt extra de his quæ fi. a ma. par. cap. c. 1. 1. nam ſententia vnius pōt alios trahere ad partem ſuam, vt extr. de eo qui mit. in poſ. ca. cum ſicut, ff. de arb. item ſi vnus. §. vlt. C. de vet. iu. enuc. l. prima, §. ſed is, &c.

Q Voniam.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod in canone Romano ſtatutum erat, quòd diaconi, & presbyteri oriẽtalis eccleſiæ deberẽt continentiam profiteri: quod male ſeruabant, qđ ſexta ſynodꝰ cognouit; iō ſtatuit iuxta antiquũ canonẽ Apoſtolorum, vt vnuſquiſque clericus ſuã poſſit habere vxorem: nec propter hoc repellatur a promotione ſi dignus fuerit. nec tempore ſuę ordinationis cogatur continentiam profiteri: eo tamen tempore, quo miniſtrat altario, dẽt abſtinere. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Si quis.] dr̃ quod ſi qs presbyteros, vel diaconos a contactu legitimæ vxoris priuauerit, deponi debet, & quicunq. clericus cauſa religionis ſuã vxorẽ abiecerit, deponi dẽt: ſi in contumacia perſeueret.

b ¶ Quoniam] .i. quamuis.

c ¶ Romani.] Hic aſſignatur differentia inter orientales, & occidentales.

d ¶ Qui ordinati ſũt] ideſt, ordinantur.

e ¶ Apoſtolicę. quia Apoſtolus precepit, vt vir reddat debitũ uxori, 33. q. 1. c. 1.

f ¶ Opportuno.] Iſtud eſt contra Gãdulphũ & alios, qui dicunt, qđ uir quolibet loco etiã in eccleſia, & quolibet tẽpore tenetur reddere debitum uxori, petenti. Sed hoc non eſt uerum: qa ſicut debitor non debet ſemꝑ venire cũ ſacro paratus, ut ff. de ſo. quod dicimus. ſic nec uir ſemper debet eſſe paratus. 33. q. 4. Chriſtiano. 2 uir inuita uxore non poſſit orare, ut 33. q. 4. Apoſtolus. ſed ibi expone, orare, ideſt, peregrinari. Io.

Vir debitum uxori nõ ſꝑ nec ubiq; reddere tenet.

2 Melius ca. cauſa & q. c. apoſtolus in gl. ult.

g ¶ Diligens] ideſt, dignus.

h ¶ Continentes.] Sed nũquid in oriẽtali eccleſia uir poteſt promoueri ſine licentia vxoris? Dicit H. ꝙ ſic. quia nec fit ei præiudicium aliquod. Sed certe præiudicium fit ei, quia poſt mortem viri non poteſt contrahere. 4 Item & in alio fit ei præiudicium: quia tꝑe vicis ſuæ non debet ei commiſceri: cum etiam ad tempus vir

3 Scilicet Lau. contra.

4 Hæc ratio nõ uĩ bona; nam in uxorib. orientaliũ non hẽt locum quod habetur in 28. diſt. quia ſunt culpæ, & ſeq. quia continentiã non promittunt tacitè uel expreſſè Arch.

HOC AVTEM. CASVS. Modo Gratianus ſoluit ſupra

que laudauit ſententiam [a] eius: & nihil ex hac parte ſanciuit: ſed hoc in vniuſcuiuſque voluntate, non in neceſſitate dimiſit.

a Et ſubdiaconi.] *In aliquot vetuſtis codicibus, & in originali Socratis non ſunt duæ iſtæ voces. Sozomenus tamen lib. 1. c. 22. habet tam Græce, quam in Latina vetere, & noua verſione, vt etiam Nicephorus.*

Item ſynodus ſexta, c. 13. lib. 8. c. 19.

¶ Non in perpetuum, ſed tempore oblationis a complexu ſuarum vxorum ſacerdotes abſtineant.

Cap. XIII.

QVoniam β in Romani [b] ordine canonis eſſe cognouimus traditũ, eos qui ordinati † ſunt diaconi, vel presbyteri, debere confiteri; quòd iam ſuis non copulentur vxoribus: nos antiquum ſequentes canonem Apoſtolicæ [c] diligentiæ, & conſtitutiones, ſacrorum virorũ legales nuptias amodo valere volumus, nullo modo cũ vxorib. ſuis eorum connubia diſſoluẽtes; aut priuantes eos familiaritate adinuicem in tẽpore opportuno. [f] Quicunq; ergo diligens † [g] inuentus fuerit in ſubdiaconali ordinatione, aut diaconali, aut ſacerdotali, hic nullo modo prohibeatur ad talem aſcendere gradum pro vxoris ſuæ legitimæ cohabitatione. Nec etiam tempore ordinationis ſuæ profiteri cogatur: quod abſtinere debeat a legalis proprię vxoris familiaritate. *Item infra.* ¶ Oportet eos, qui altari miniſtrant: in tẽpore oblationis † ſanctorũ continentes [h] eſſe in omnibus; vt a Deo poſſint conſequi, quæ ſimpliciter poſtulãt. ¶ Si quis igitur præſumpſerit contra Apoſtolicos canones, aliquos presbyterorũ & diaconorum priuare contactu, & cõmunione legalis vxoris, deponatur. Similiter & presbyter, aut diaconus, qui religionis cauſa vxorem ſuam expellit, excommunicetur. Si vero in hoc permanſerit, deponatur.

Pann. l. 3. c. 86.

† *ordinandi*] ſed ob gloſſam non eſt mutatum.

† *leg. dignus*] ſed ob gloſſam non eſt mutatum.

† *al. tractationis.*

β ¶ Quoniam.] *Græcè ſic habetur,* ἐπειδὴ ἐν τῇ ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόνος παραδεδόσθαι διέγνωμεν ἱ. Quoniam in Romana eccleſia loco canonis traditum eſſe cognouimus, &c. *Hanc vero Eccleſiæ Romanæ traditionem non ſolum B. Hieronymus contra Iouinianũ, Humbertus ſupracitatus, & alij Latini ſcriptores defendunt, ſed etiam Balſamon in explanatione huius canonis ſatis aperte probat. Verum de omnibus huiuſmodi canonibus, qui ſextæ ſynodo adſcribuntur, quid ſit ſentiendũ, ad caput, Habeo librum d. 16. ſatis explicatum fuit.*

Hoc autem ex loco intelligendum eſt, orientalis n. eccleſia (cui ſexta ſynodus regulam uiuendi præſcripſit) uotum caſtitatis in miniſtris altaris non ſuſcepit.

Digitized by Google

ſuprádictā obiectionem: & dicit, ꝙ hæc duo cap. intelliguntur de clericis orientalis eccleſiæ, qui non ſuſceperant votum caſtitatis, cui ſexta ſynodus præfuit: licet occidentalis ſic: & hoc probatur per ſequens cap.

ALiter.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ alia eſt traditio

rant votum continentiæ. in cap. presbyterum. non legitimæ nuptiæ intelliguntur ſecundæ ſcilicet, ſi quis diſcernit, locale fuit: vel intelligitur de vxore, quæ ducta fuit in minoribus ordinibus. Similiter cap. illud ſi ſubdiaconus. de ſecunda vxore intelligitur.

Vnde Stephanus Papa, ait in prima actione ſynodi ab ipſo in Baſilica Lateranenſi congregatæ.

¶ Occidentalis, non orientalis eccleſia caſtitatis obtulit votum. Cap. XIIII.

Pann. l. 3. c. 84.

5 **A**Liter ſe orientalium traditio habet eccleſiarum, aliter huius ſanctæ Romanę eccleſię. Nam earum ſacerdotes diaconi, atque ſubdiaconi matrimonio ª copulantur, ª iſtius autem eccleſiæ, occidentalium nullus ſacerdotum a ſubdiacono uſque ad epiſcopum licentiā habet coniugium ſortiendi.

ª ¶ Matrimonio.] *Ideſt poſſunt ſimul eſſe in ſacris ordinib. & matrimonio iuncti. Nā neq; illis, poſtq̄ ad ſacros ordines aſcendiſſent, licebat contrahere matrimonium.*

Sup. 28. d. c. vlt.

Similiter & capitulum Nicolai [b] *ex loco conſideratur, quid gens Bulgarorum nouiter ad fidem conuerſa, propoſitum ſacræ religionis ex integro aſſumere nondū didicerat.* ¶ *Quod autem in c. 6. ſynodi* [c] *presbyter non legitimis nuptijs detentus punitur, non legales nuptiæ ſecūdæ intelligendæ ſunt, a quib. auctoritate canonica ſacerdos quilibet debet eſſe immunis. Illud autem Gangrenſis concilij. [Si quis* [d] *diſcernit presbyterum coniugatum, &c.] ſimiliter intelligendum eſt, vel localiter traditum, vel coniugatum ab ea appellatum, quam ante tempus ordinationis ſuæ duxerat. Illud quoque Martini Papæ.] ſi ſubdiaconus* [e] *ſecundam duxerit vxorem] non diſſimiliter intelligendum eſt. Primam enim uxorem ante ſubdiaconatum habere permittitur: qua defuncta, vel caſtitatem profeſſa, promouetur iſte ad ſubdiaconatum, Promotus autem ſi ſecundas deſiderauerit nuptias, ſententiæ Martini Papæ ſubiacebit.*

Sup. 28. d. c. presbyterum.
Sup. 28. d. c. ſi quis.
Infra 34. d. c. ſi ſubdiaconus ex Martino Bracarenſi.

b ¶ Nicolai.] 28. d. conſulendum.
c ¶ Synodi.] 25. diſt. presbyterum.
d ¶ Si quis.] ſup. 28. d. ſi quis.
e ¶ Si ſubdiaconꝰ.] inf. 24. diſt. ſi ſubdiaconus.

SEruāda.] hæc diſt. diuiditur in ſex partes: In prima parte probat. quod in ſacris nullus pōt habere vxorem; in minoribus autem poteſt: & etiam habere beneficium. hoc probat per tres auctoritates. Secunda ibi, [Nullus,] Tertia ibi, [Verū. Quarta ibi, [Prohibētur] Quinta ibi, [Interdixit.] Sexta ibi, [Presbyteram.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 32. d. in qua dicitur, ꝙ in occidētali eccleſia clerici in ſacris ordinib. conſtituti debent continentiam ſeruare, ut probatur ꝑ ſequens cap. Sed in minorib. ordinib. non coguntur: & hoc per c. inf. ea. ſeriatim.

Clerici in quatuor ſacris ordinib. conſtituti cōtinere tenentur.

f ¶ Seruāda eſt.] In hac 32. d. adhuc proſequitur de continētia clericorū. Dicit ergo, ꝙ cōſtituti in quatuor ſacris ordinib. tenent̄ continere: & q non fuerint continentes, priuātur officio & beneficio: & ſi habent publicas concubinas, nullus Miſſam eorū audiat 2 & vt facilius poſſint, ſeruare continentiā, præcipit̄ eis, ut extranearū fęminarum familiaritatem vitēt 3 Io. Sed nunquid quilibet ordo eſt ſacer? Et certe vr̄, ꝙ ſic: nam dr̄ in lib. 4. ſententiarum, 22. d. c. 1. in prin. ꝙ ordo eſt ſacrum ſignaculum in quo traditur ſpiritualis poteſtas ordinato, & officium, & in quolibet ordine confertur gratia ſi digne ſumatur, ut ibi dicit̄. Solut. reuera quilibet ordo 4 ſacer eſt: ſed quatuor præcipue dicuntur ſacri a ſanctimonia, ideſt, caſtitate, & continentia, quam indicunt ſup. 28. d. nullum. & cap. decernimus.

2 Vt inf. ea. nullus, &c. præter hoc. Arch.
3 Inf. ea. interdixit. & c. ſeq.
4 Hic quæro an ordo ſit vnum ſacramentū? Dic ſm Petr. ꝙ vnum dr̄ ꝑfectione unius finis: qa conſtituitur ex diuerſis ordinib. ſpecialibus, qui oēs ordinant̄ ad vnū actum conſecrationis, ſicut & domus una dr̄. Arch.

DISTINCTIO XXXII.

1 **S***Eruanda eſt* [f] *ergo continentia ab omnib. in ſacris ordinibus conſtitutis.*

Vnde Leo Papa ad Anaſtaſium epiſt. 82. c. 3. & 4. ait.

Burc. l. 1. c. 5. & l. 2. c. 148.
Anſ. l. 7. c. 137. & l. 6. c. 18. in fi.
Iuo p. 5. c. 59. & par. 6. c. 98. & 221.
Pann. l. 3. c. 100.

¶ Neque etiam ſubdiaconis connubium conceditur. Cap. I.

OMnium ſacerdotū tam excellens eſt electio, ut hęc,

1 Ideſt, carnaliter commiſcētur. ſæpè. n. inuenitur copulari pro carnaliter cōmiſceri & copulatio pro carnali commiſtione, ut ī. c. ꝓxi. 30. q. 1. §. noſſe, 27. q. 2. Agathoſa. &c. priusq̄ ſm Hug.

tio orientalis eccleſiæ, & alia occidētalis. Nam in orientali eccleſia oēs clerici indiſtincte poſſunt uti matrimonio contracto. In occidentali vero eccleſia aliter ſeruat̄.

a ¶ Copulantur.] Ideſt, copulato vtuntur. Multi ex hac litera dixerunt, ꝙ orientales poſſunt contrahere in ſacris ordinibus. ſed eis obſtat infra d. proxi. ſi quis eorū. ſed ipſi dicunt, quòd ibi ſexta ſynodus nobis præfixit regulam.

SIMILITER. CASVS. In hoc §. oſtendit Grat. qualiter intelligantur tria cap. in 28. diſt. ſcilicet, conſulendum, & presbyterorum, & ſi quis diſcernit. & vnum c. in 34. diſt. ſi ſubdiaconus. Dicit. n. quod illud cap. conſulendum locale fuit, quia Bulgari nondum ſuſcepe-

OMnium.] CASVS. Quæſitum fuit a Leone, an ſubdiaconi poſſint habere vxores. Et reſpondet, quod clerici in minoribus ordinibus conſtituti ſi contrahant immunes ſunt a culpa: ſed hoc ſubdiaconis non licet.

Vnde qui habēt, ſint tanquam non habentes: & qui nō habent, permaneāt ſingulares. Et ſi hoc cuſtoditur ī ſubdiacono, multo fortius in diacono, presbytero & epiſcopo cuſtodiri oportet.
a ¶ Quæ in alijs.] Ideſt, laicis.
b ¶ Clericorum.] Sacrorum.
c ¶ Singulares.] Ideſt, diuiſi ab eis.
d ¶ In hoc ordine.] Ideſt, ſubdiaconali.
e ¶ A capite.] Ideſt, ab epiſcopatu. & ſic videtur, ꝙ epiſcopatus ſit ordo. 54. diſ. ſi ſeruus. & 93. diſ. diacones. & diſt. 21. cleros. ſic 28. d. nullū.
f ¶ Item.] Hic habēt quidam ca. quod eſt 27. quęſtio. 2. multorum, &c.

quæ in alijs [a] membris eccleſiæ vacant † à culpa: in illis tamen habeantur illicita. Nam cum extra clericorum [b] ordinem cōſtitutis, nuptiarum ſocietati, & procreationi filiorum ſtudere ſit liberum, ad exhibendam tamen pfectæ continentiæ puritatem, nec ſubdiaconis quidem cōnubium carnale cōceditur: vt & qui habent, ſint tanquā non habentes; & qui non habent, permaneant ſingulares [c]. Qđ ſi in hoc ordine [d], ꝗ quartus eſt à capite [e] dignū eſt cuſtodiri, quāto magis in primo, vel in ſecūdo, tertioue ſeruādū eſt, ne aut leuitico miniſterio, aut presbyterali honore, aut epiſcopali excellētia quiſquā idoneus æſtimetꝰ, ꝗ ſe à voluptate vxoria β necdū frænaſſe detegitur?

† al. non vacentur à culpa.

β ¶ Vxoria.] *Sic emendatū eſt ex epiſtola Leonis, & cæteris collectoribus præterꝗ̄ Iuone in parte 6. c. 98. nam ibi eſt ut antea apud Gratianum,* luxuriæ. *Ex iſto aūt epiſtolæ loco oſtenditur eo quoque tpe in multis eccleſiis eā fuiſſe cōſuetudinē, ut ſubdiaconi à ꝑprijs uxoribus abſtinerent. Quod tamē ante B. Gregoriū non erat generatim oībus eccleſiis præceptum, quippe cū in Sicilia aliter obſeruaretur. c. nullū. ſup. diſt. 28. & c. ante trienniū. diſt. 31.*

[Item [f] Gregorius Leoni epiſcopo Catin. lib. 3. epiſt. 34.]

PALEA Cap. II.

MVltorum relatione comperimus, hanc apud vos olim conſuetudinem tenuiſſe, vt ſubdiaconi ſuis licite miſcerentur vxoribus: quod ne denuo quiſquam præſumeret, à Seruo dei ſedis noſtræ diacono ex auctoritate noſtri deceſſoris eſt iſto modo prohibitum, vt eodem tempore, ij qui iam vxoribus fuerant copulati, vnū è duobus eligerent, ideſt, aut à ſuis vxoribus abſtinerēt, aut certe miniſtrare nulla ratione præſumerent. Et quātum dicitur, Speciosus tunc ſubdiaconus pro hac re ab adminiſtrationis ſe ſuſpendit officio, & vſque in obitus ſui tempus, notarij quidem geſſit officium, & à miniſterio, quod ſubdiaconum oportuerat exhibere, ceſſauit. *& poſt aliqua.*

Infra 27. q. 2. Anſ. l. 7. c. 138. Poly. l. 4. tit. 31.

¶ De cætero vero fraternitas tua ſit omnino ſolicita, vt quos ad hoc iam officium contigerit promoueri, hoc quam maxime diligenter inſpiciat, ne ſi vxores habent, miſcendi ſe cum eis licentia potiantur; ſed ad ſimilitudinem Apoſtolicæ ſedis, eos cuncta obſeruare ſua nihilominus diſtrictione conſtituat.

SI qui vero. CASVS. Quæſiuit Aug. Anglorum epiſcopus à Greg. quid deberet fieri de clericis in minoribus ordinib. conſtitutis, qui continere non poſſunt. & reſpondet Greg. quod ipſi debēt vxores accipere. & ſtipēdia ſua recipere exterius. Et hoc ꝓbat exemplo patrum, qui diuidebant ſingulis prout ꝗbusque opus erat. Et debent uiuere ſub regula ſua eccleſiaſtica, & lingua. & corde à malo abſtinere.
g ¶ Exterius.] Signatur contrarium. 12. quæſt. 1. neceſſaria. & de cōſec. diſtin. 5. in omnibus. vbi dicitur, quod omnes clerici ſimul dormiant. Sed dic, vt not. 12. q. 1. qa tua.
h ¶ Inuigilēt.] Licet enim ſint vxorati, tñ abſtinebunt. 2. negocia

Item Gregorius Auguſtino Anglorum epiſcopo, ca. 2. ad ſecundam interrogationem.

¶ Extra ſacros ordines cōſtituti ducant vxores, & ab eccleſia ſtipendia accipiant. Cap. III.

SI qui vero ſunt clerici extra ſacros ordines conſtituti, qui ſe continere non poſſunt, ſortiri vxores debent, & ſtipendia ſua exterius [g] accipere; quia & de eiſdem patribus, de quibus præfati ſumus, nouimus ſcriptum, quod diuidebatur ſingulis, prout cuique opus erat, De eorum ergo ſtipendio cogitandum, atque prouidendum eſt, & ſub eccleſiaſtica regula ſunt tenendi, vt bonis moribus viuant, & canendis pſalmis inuigilent [h], & ab omnibus illicitis cor, & linguam, & corpus Deo auctore conſeruent.

Infra 12. q. 1. quia tua. §. ſi qui. Iuo par. 6. c. 86. Pan. l. 3. c. 108. Aſt. 2.

Item Nicolaus Papa Odoni †. Viennenſi archiepiſc opo.

† al. Adoni.

Digitized by Google

elatione, & armis, ut 88. diſt. fornicari. 20. q. 3. eos. ſic extra de elect. tranſmiſſam. & 81. diſt. dictum.

DE illo.] CASVS. Quidam epiſcopus permiſit alicui ſubdiacono ducere vxorem, de quo Nicolaus Papa eum reprehendit, cum tantum clericis infra ſub-

ſubdiaconatum liceat contrahere matrimonium.

a ¶ Damus.] Sed nunquid Papa dare poteſt ſubdiacono licentiam contrahendi? Vř ꝙ ſic. Nam diſpenſat eccleſia cum conſanguineis. 1 & diſpenſat in alijs uotis, ut extra de uot. & uoti. redemp. ex multa. & in iuramentis ut 15. q. 6. auctoritatem. ubi dř; diſſolue obligationes impietatis. Econtra vř, ut extra de ſtatu mona. cum ad monaſterium. in fi. Solu. ſi uotum ipſum obliget ordinatum, Papa non poteſt diſpenſare ſed ſi conſtitutio obliget, & non uotum. tunc poteſt Papa diſpenſare quia contra conſtitutiones eccleſiæ bene diſpenſat 25. q. 1. ſunt quidam Ioan. Ego credo ꝙ Papa poſſit * diſpenſare, cum hoc non ſit contra articulos fidei. 2 & ipſe habeat plenitudinem poteſtatis, ut 2. q. 6. decreto & cap. ſeq. B.

Subdiaconus an de licentia Papæ poſſit cõtrahere.

1 Scilicet ut contrahant. 35. q. 3. quidam & c. ꝙ ſcripſi.

* *Vide B. Th. 2. 2. q. 18. ar. 7. & 11. & Caiet. ibidem.*

2 Nec etiam põt diſpenſare contra Apoſtolum. 25. q. 1. ſunt quidam. Io. de Fan. ſed hic uideas ꝙ le. & no. extra de uoto. c. nõ eſt.

¶ Subdiacono vxorem ducere non licet. Cap. IIII.

Iuo. p. 6. c. 119.

DE illo clerico, Aluerico † nomine, quem per ordines eccleſiaſticos vſque ad ſubdiaconatum caſtè [vixiſſe dicitis, cur veſtra auctoritate vxorem duxerit, miramur; eo quòd nulli vnquam (exceptis illis, quibus eccleſiaſtica regula habere permittit) vxorem ducendi † licentiam damus.[a]

† *al. Alnico.*

† *al. habendi.*

Item Nicolaus Papa omnibus epiſcopis.

In ſynodo Romana cxiij. eporum in baſilica Conſtantiniana.

¶ Non audiatur Miſſa presbyteri concubinam habentis. Cap. V.

2 NVllus Miſſam audiat[b] presbyteri, quẽ ſcit[c] concubinã indubitanter habere, aut ſubintroductam mulierẽ. Vnde etiam ipſa ſancta ſynodus hoc capitulum ſub excommunicatione ſtatuit, dicens. [Quicunq; ſacerdotum, & diaconorum, &c.] [*Sicut in ſubſequenti*[a] *capitulo Alexandri ſecundi continetur.*]

Pann. l. 3. c. 135.

a ¶ Sicut in ſubſequenti.] *Hæc clauſula eſt Gratiani omittentis referre ex capite Nicolai ea, quo proximè ex Alexãdro relaturus erat. Sunt enim eadem uerba. Nam Nicolaus ſecundus in epiſ quae xtat, omnibus epiſcopis catholicis ſcripſit ſe in concilio, quod Romæ habuit centum tredecim epiſcoporum, hunc canonem edidiſſe, quem poſtea Alexan. ſecundus (ut ipſe etiam teſtatur in epiſt. manuſcripta) in cõcilio à ſe habito iiſdem uerbis repetiuit. Quare in Pannormia appellatur decretum Nicolai iunioris, & Alexãdri.*

Item Alexander ſecundus.

In epiſ. ꝓxima notat. indicata.

¶ Non eſt audienda Miſſa presbyteri, qui concubinam habet. Cap. VI.

PRæter hoc autem præcipiendo mandamus, ut nullus Miſſam audiat presbyteri, quem ſcit concubinam habere indubitanter, vel ſubintroductam mulierem. Vnde etiam ſancta ſynodus hoc capitulum ſub excommunicatione ſtatuit, dicens; ¶ Quicunq; ſacerdos, diaconus, ſubdiaconus poſt conſtitutũ beatæ memoriæ prædeceſſoris noſtri ſanctiſſimi Papæ Leonis, ac Nicolai de caſtitate clericorum, concubinam palam duxerit, uel ductã non reliquerit ex parte omnipotentis Dei, & auctoritate Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli præcipimus, & omnino contradicimus, ut Miſſas nõ cantet, nec Euangelium, aut epiſtolam ad miſſam legat, neq; in presbyterio ad diuina officia cum his qui præfatæ conſtitutioni obedien-

Pann. ibidem, & li. 8. c. 142.

Leo ix. in conc. Romano.

NVllus.] Hæc eſt ſecũda pars diſtinct. in qua dicitur quod in duob. c. ſeq. cõtinetur. Io. de Fã. CASVS Præcepit Nicolaus Papa in hoc ca. ut nullus audiat Miſſam ſacerdotis, quem ſcit indubitãter habere concubinam, aut ſubintroductam mulierem. Synodus ẽt hoc ſub excommunicatione ꝑcipit. quod ſequit̃ eſt §. Gratiani.

b ¶ Audiat.] Cõtrarium legitur 28. diſ. cõſulendũ. 15. q. ul. c. vlt. Sed hic loquit̃ de illo, cuius crimẽ notorium eſt, uel ꝑ ſnĩam, uel p ꝓpriã cõfeſſionẽ, ut extra de cohab. cle. & mu. ueſtra. Immo ſi adhuc poſt ſententiam corrigi uoluerit, nõ dicam eum ſuſpenſum ipſo iure, ut 81. diſt. ſi qui ſunt presbyteri, extra de cohab. cleri. & mulier. cap. ſicut. B. tñ dicit hunc canonẽ fuiſſe quandoq; latæ ſententiæ: ſed hodie nõ eſſe: & hoc quod dixi ſpeciale eſt in hoc crimine fornicationis, ut notorius fornicator ſit ſuſpẽſus ipſo iure. & etiã ſimoniacus, ut §. uerũ ſed in alijs criminibus nõ eſt: expreſſũ & ideo licet notoria ſint, non eſt ꝑꝑ illo abſtinendũ ab officijs ipſorum. uel dic ꝙ licet notorius fornicator ipſo actu ſit ſuſpenſus; tamẽ ꝑꝑ cõtrarium actũ ipſo iure reſtituit̃ ei officium. 81. diſtin. ſi q ſunt. unde quam cito pœnitet, licitè celebrat. Io. Sed certè quidquid dicat Io. hoc tene pro certo, ſiue ſit notorium per ſententiam, ſiue per confeſſionem, uel per rei euidẽtiam de fornicatione ipſius, quòd uitari debet. ut ext. de cohab. cler. cap. ult. B.

Concubinarij an ſint in officio fugiendi.

c ¶ Quem ſcit. Scientia iuris, non facti. Io. 3.

3 Et ꝙ ſic debeat itelligi, probat̃ 20. q. c. 2. Ibi de hoc I gl. arg. ꝙ, & c. ubi ita not. Archid.

PRæter.] CASVS. Capitulum hoc diuiditur in duas partes. In prima parte dř, ꝙ nullus debet audire Miſſam presbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere, uel ſubintroductam mulierem. Hoc idem ſtatuit ſynodus ſub excõicatione ſeruandum, præcipiens,

Digitized by Google

vt talis ſacerdos Miſſam non cantet, niſi ceſſauerit, nec alia diuina celebret, cum his qui obediunt huic conſtitutioni, nec aliquid ab eccleſia percipiat. In ſcda parte quæ incipit ibi. [Præcipientes etiam ſtatuimus.] dr̃, ꝙ illi qui ſeruant caſtitatẽ, ſimul manducent & dormiant & decimas, & primitias, & oblationes ꝑcipiãt à laicis, quas qui non dederit, excommunicetur.

ſtiones ſcribit, & ſolutiones ponit. Diuiditur ergo hoc cap. uel hæc epiſtola ĩ duas partes. In prima parte ponuntur duæ quæſtiones: quarum prima eſt, utrũ ſacramenta ſint recipienda à criminoſis? Rñdet Vrbanus, ꝙ uera ſunt ſacramenta in ſui eſſentia a quocunq; fiant, dum-

tes fuerint, maneat, neque partem ab eccleſia [a] ſuſcipiat. ¶ Præcipientes etiam ſtatuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui eiſdem prædeceſſoribus noſtris obedientes caſtitatem ſeruauerint, iuxta eccleſias, quibus ordinati ſunt, (ſicut oportet religioſos clericos) ſimul mãducẽt, & dormiant, & quidquid eis ab eccleſijs competit communiter habeant. Et rogantes α monemus, vt ad Apoſtolicã, communem ſcilicet vitã, ſummopere peruenire ſtudeant: quatenus perfectionem cum his cõſecuti, qui centiſimo fructu ditantur, in cęleſti patria mereãtur adſcribi. Deinde, vt decimæ, & primitiæ, ſeu oblationes uiuorum & mortuorum eccleſijs Dei fideliter reddantur à laicis; & ut in diſpoſitione [b] epiſcoporum ſint, quas qui retinuerint, à ſanctæ eccleſiæ communione ſeparentur. [c] Matth. 13.

α ¶ Et rogantes,] *Hæc vſque ad verſ.* deinde, *addita ſunt ex epiſtola muniſcripta Alexandri, quorum aliqua etiam ſunt in concilio Nicolai, in quo eſt præterea ſequens Verſiculus,* Deinde. *qui in epiſtola Alexandri non eſt.*

3 *Verum [d] principia harum auctoritatũ contraire uidentur Hieronymo, [e] & Auguſtino, [f] & cæteris, qui Chriſti ſacramẽta neq; in bono, neq; in malo hoĩe fugienda oſtendunt; ſicut ſubſequens cauſa; ſimoniacorũ plenius demonſtrat. Sed Vrbanus ſecundus in* [g] *epiſtola deſtinata præpoſito Sancti Iuentij* [h] *hanc contrarietatẽ determinat dicẽs.* 1.q. 1. neque in homine.

[*Ab* β *hoc* [i] *vero quod ſubiungitur in eadem epiſtola, id eſt, utrum ſit vtendũ ordinationibus, & reliquis ſacramentis à criminoſis exhibitis, vt ab adulteris, uel ſanctimonialium violatoribus, uel huiuſmodi: Ad hoc, inquam, ita reſpondemus. Si ſchiſmate, uel hæreſi ab*

a ¶ Ab eccleſia.] Hoc concedo in ſuſpẽſo à canone. Idẽ eſt in excõicato. extra de appel. paſtoralis nõ ita dico in ſuſpenſo ab hoĩe, ꝙ ibi ſtatim debeat amittere beneficiũ. 1 quia re legato ad tẽpus bona non adimuntur, niſi hoc in ſentẽtia exprimaĩ. C. de pęn. deportatorum, quia dũ alijs rationibus quis conſtringi põt, non ſunt ei ſubſidia ſubtrahenda. C. de execu. rei iud. ſtipendia. Io. immo dico, ꝙ nec hæc admitterentur, niſi in ſñia exprimeretur, quid de hoc iuris ſit, notatur in quęſtionib. B.

b ¶ In diſpoſitione] arg. pro cõi uita clericorum. 2 ut 1.q.2. ſacerdos Sed, contra variæ ſunt conſuetudines ĩ. ea. placuit. extra de conſti. cum omnes, & de elect. cũ eccleſia Vulterrana.

e ¶ Separẽtur.] Arg. ꝙ laici excommunicandi ſunt qui decimas uel oblationes ſoluere nolunt. 16.q.1. ſtatuimus. &c. reuertimini. 13. q.2. qui oblationes. 12.q.1. duo ſunt genera.

Clerico ex cõicato eſt ſubtrahẽdũ beneficium.

1 Fortè non bene dicit Io. quia qui nõ facit officium, non debet percipere beneficium. extra de cle. coniug. quod a te. & ca. diuerſis. Arch.

2 12.q.1. neceſſariũ. de conſec. diſt. 5. in omnibus ubi de hoc.

Excõicari poſſunt qui decimas nõ ſoluunt.

VERVM. Hæc eſt tertia pars diſt. in qua ponit cap. Vrbani in quo dr̃ quæ differentia ſit inter ſacramenta celebrata a malis catholicis, vt in neceſſitate poſſint ſumi. & ſacramenta ab hæreticis, quę nullo modo poſſunt ſumi, præter baptiſma. Io. de Fan.

CASVS. Dictum eſt ſup. in c. nullus. & cap. præter hoc ꝙ nullus debet audire Miſſam ſacerdotis quem ſcit concubinã indubitanter habere. ſed hoc uidetur contradicere Hieron. & Augu. & multis alijs, qui dicunt ſacramenta non eſſe ſpernanda in bono uel malo prælato, ut 1.q.1. in multis cap. Sed hæc contrarietas ſoluitur in epiſtola Vrbani, quæ epiſtola infra ſequitur ſtatim.

d ¶ Verum.] Hic §. diuiditur in tres partes.

e ¶ Hieronymo. & 1.q.1. ſicut Chriſtus.

f ¶ Auguſtino.] 1.q.1. ſi fuerit &c. neque in homine.

g ¶ In epiſtola.] 1.q.3. ſaluator.

h ¶ Præpoſito Sancti Iuentij.] Epiſtola deſtinata fuit ab hæretico, in qua multa 3 obijciebantur ei, ſ. utrum uera eſſent ſacramenta uel ſacrificia hæreticorum. cui cum non reſpondere poſſet, miſit eam Papæ, Vrbano, ut reſponderet: ipſe uero reſpondit ad ſingula.

3 Quæ continẽtur 1.q.3. ſaluator.

AD HOC VERO. CASVS. Quidam miſit epiſtolam quandam prepoſito Sancti Iuentij, in qua duę quæſtiones continebantur. quas cum neſciret ſoluere, Vrbanum ſuper hoc conſuluit. Vrbanus uero ei eaſdem quęſtiones ſcribit, & ſolutiones ponit. [...]

dummodo fiant in forma eccleſiæ, & ab his qui poteſtatem habent conficiendi, & recipienda ſunt ab eis niſi ſint hæretici, uel ſchiſmatici: & hoc probat auctoritate Aug. Nicolaus tñ & Greg. præceperunt ab officijs ſimoniacorum & iacentium in fornicatione manifeſta abſtinendum eſſe. Secunda quęſtio ſit complexiuè: Aut non ſunt uera ſacramenta quæ conficiuntur ab iſtis, nec hẽnt uirtutis effectũ; aut ſunt uera. Si non ſunt uera, ergo neq; agentibus, neq; ſuſcipientibus obſunt. Si ſunt uera, ergo ſperni nõ debent. Et rñdet Vrbanus, ꝙ uera ſunt. Veruntñ contra ſtatuta Grego. & Nicolai non ſunt recipienda de manibus eorum. In neceſſitate tñ ab iſtis, ſ. ſimoniaco, & notorio fornicatore poteſt baptiſma ſuſcipi, & etiam euchariſtia. In ſecunda parte, quæ incipit ibi.] Hæc de malis.] dicitur, ꝙ ſacramenta ſchiſmaticorum, & hæreticorum uera ſunt, ut dicunt doctores eccleſiæ, ſed non habent effectum donec fuerint reconciliati eccleſię uel ipſi, uel ordinari ab ipſis per manus impoſitionem; ſed non ſunt recipienda ab ipſis, in mortis tamen articulo tantum baptiſma ab eis recipi poteſt. Cyprianus tamen, & lxxx. epi eum eo dixerunt baptiſma hæreticorum eſſe lauacrum diaboli. Sed reprehenſi ſunt ab Auguſtino, Stephano, Cornelio, & alijs Pontificibus Romanis, cum melius ſit a talibus baptiſmum recipere, quam in æternum perire. Et hanc ſententiam ſequitur tota eccleſia.

i ¶ Ad hoc.] Hic incipit cap. Vrbani.

a ¶ Et

eccleſia non ſeparãtur, eorundẽ ordinationes, & reliqua ſacramenta ſancta, & veneranda [a] *non negamus, ſequẽtes Beatum Auguſtinum, qui ſuper Ioannẽ de huiuſmodi tam copioſe, quã veraciter dixerit. Ait enim:* [*Baptizat ſeruus bonus, ſiue ſeruus malus:* [b] *non ſciat ſe ille, qui baptizatur baptizari, niſi ab illo, qui ſibi tenuit baptizãdi poteſtatẽ.*] *& paulo poſt,* [*Non horreat columba* [c] *miniſterium malorum, reſpiciat Domini poteſtatem.*] & infra. [¶ *Attamen* [d] *deceſſores noſtri Nicolaus, & Gregorius a Miſſis ſacerdotũ, quos tales re vera eſſe conſtiterit* [e] *fideles abſtinere decreuerunt, vt peccandi licentiam cæteris auferrent, & huiuſmodi ad dignæ pœnitẽtiæ lamenta reuocarẽt. Scribit hoc prædeceſſor noſter Gregorius Rodulpho duci* [f] *Sueuiæ, & Rodulpho duci Carentanorum inter cætera:* [*Officiũ* [g] *ſimoniacorũ, & in fornicatione iacentium ſcienter nullo modo recipiatis, & quantũ poteſtis, tales a ſanctis miniſterijs, † vt oportuerit, prohibeatis, &c.*] ¶ *Porro* [h] *ad hæc, quæ tibi ſyllogiſtice in eadẽ epiſtola obijciũtur, ideſt, ſi corpus & ſãguis Chriſti non ſũt, & alia, quæ prædiximus, proprias non habent virtutis dignitates quid agentib. obſunt? quod ſi habent, cur ſpernũtur, ſi* [i] *ab indigno præſumuntur?* [k] *Ad hæc inquam, ita reſpondemus proprias quidem habent virtutis dignitates, vt præfatus Auguſtinus ait ſuper Ioannem contra Donatiſtas; ſed agentib.,* [l] *vel ſuſcipientib. eadem ſacramẽta contra præfatorũ* [m] *Pontificũ inſtituta* [n] *(niſi forte ſola morte interueniẽte, vt pote ne ſine baptiſmate, vel cõione* [o] *quilibet humanis reb. excedat) eis, inquam, in tantũ obſunt, vt vere † idololatræ ſint, cum talib.* [p] *& ordinationum,* [q] *& ſacramentorũ confectio & aliter quã premiſſum eſt ſcienter ſuſceptio, vehementer a ſanctis canonib. prohibantur. Ait enim Samuel propheta: Quoniã quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquiſcere.*] ¶ *Hæc de malis* [r] *catholicis, qui intra eccleſiã ſunt. Cæterũ ſchiſmaticorũ, & hæ-*

Tract. 5. ad c. 1. Ioãnis, circa medium.

Gregorius. vij. l. 2. reg. epiſt. 45.

† *Miſterijs* orig.

† *al. fere.*

1. Reg. 15.

a ¶ Et veneranda.] Et etiam ſuſcipienda, & per hoc reſpondet duabus quæſtionibus. ſcilicet, quod ipſa ſacramenta venerãda ſunt, & præterea, quod ſuſcipienda ſunt: & ita facias vim in verbo illo, veneranda.

b ¶ Malus.] Nõ ſufficienter probat hoc, cum aliud dici poteſt in baptiſmo, aliud in cæteris, nã & a pagano conferri poteſt. de conſe. d. 4. a quodam. ſed melius probat per ſequens, non abhorreat. &c.

Baptizare poteſt Paganus

c ¶ Columba.] ideſt, bonus Chriſtianus.

d ¶ Ad tamen. Hucuſque intelligit de malis occultis, & de illis qui tolerantur.

e ¶ Conſtiterit. Per ſententiam, vel per confeſſionem vel per rei euidentiam, ut ſupra. dixi in c. nullus.

f ¶ Duci.] Arg. hic quod laicus de mandato ſuperioris poteſt ſuſpendere clericos, & excommunicatio eſt iuriſdictionis potius quam ordinis. arg. extra de elec. trãſmiſſam nam electioni poſſunt intereſſe laici 64. diſtin. Hadrianus. & c. in ſynodo. & ar. 96. diſtin. bene quidam & c. nos ad fidẽ. & cauſis matrimonialibus. 35. quæſt. 5. ad ſedem. circa me. 2. q. 5. Mennam. Ioan. Hęc tamen uidetur alienum a laico, cum de rebus ſpiritualibus ſe non intromittat, ut extra de iudi. decernimus, immo ut ibi dicitur, prohibetur prælatis, ut talia laicis non committant, tamen dominus Papa, qui habet plenitudinem poteſtatis, eis poſſet committere, ut excommunicarent, 2. q. 5. Mennam Bar.

Laicus quãdoq; poteſt clericos ſuſpendere, & excõicare.

g ¶ Officium.] Hug. iſtud intelligit de notorio ſimoniaco, ſicut de notorio fornicatore, melius credo, quod etiam occultus ſimoniacus ſuſpenſus ſit, ſi eſt ſimoniacus in ordine, vt 1. q. 1. reperiuntur. ſuſpenſus eſt enim quo ad ſe, & quod ad alios. Hoc ideo dicit: quia quilibet peccator ſuſpẽſus eſt quo ad ſe, licet non quo ad alios. [1] præter notorium fornicatorem, & occultum ſimoniacum, vnde ab occulto ſimoniaco in ordine, quem ſcis eſſe ſimoniacũ, nõ debes recipere ſacramenta; vt dixi 1. q. 1. ſi quis a ſimoniacis. & probat extra de ſimo. per tuas, ſed a quolibet alio, qui adhuc toleratur, potes recipere. quia licet quilibet peccator ſit quo ad ſe ſuſpẽſus, ut 1. q. 1. ſacerdotes nõ tamen quo ad alios, vt hic patet, & 55. q. vlt. c. ult. ſic quandoque aliquis eſt ſuſpẽſus quo ad alios, & non quo ad ſe, ut extra de cler. peregri. tuę.

Simoniacus an ſit ſuſpenſus.

1 De hoc etiã not. 50. d. de his uero: in glo. ult. ibi uideas.

h ¶ Porro.] Hęc ſunt uerba Vrbani.

i ¶ Si.] Exponitur, ideſt, quamuis.

k ¶ Præſumuntur.] ideſt, præſumptiue conficiuntur.

l ¶ Sed agẽtibus.] Ab illo loco uſq; ad illũ locũ, cęterũ, agit de ſimoniaco, & de fornicatore. & ab illo loco uſq; ibi, ſciẽdũ, loquitur de hæretico, & ſchiſmatico, & tres innuũtur differẽtiæ inter hos duos, ſ. ſimoniacũ, & fornicatorẽ, & inter illos duos, ſ. hæreticũ & ſchiſmaticũ. Prima eſt, quod ſimoniacus & fornicator tempore neceſſitatis cõferũt duo ſacramenta ſ. baptiſmum & corpus Chriſti; ſed illi [2]. baptiſma tantum. Secunda eſt. quod iſti conferunt ſacramentũ & effectum ſacramenti, illi tantum ſacramentum [*] [3]. Tertia: quia ordinati ab iſtis recipiuntur ſine manus impoſitione, ſed ab illis non. 1. q. 1. manus. & ca. quod quidam.

Simoniacus & fornicator tripliciter differũt.

2 Scilicet hæreticus & ſchiſmatic⁹.

* *Niſi in caſu neceſſitatis? quia qui a præciſo accipit ſacramentum extra caſum neceſſitatis, peccat: non tamen qui a malo. S. Th. p. 3. q. 64. ar. 6. ad 2. & art. 9. ad 2. & q. 67. art. 5.*

3 Et nõ corpus Chriſti 34. q. 1. c. ul. & quæ ſit ratio not. ſup. ead. q. §. ſed illud. Arch.

4 Et hoc eſt propter ipſius Euchariſtiæ reuerẽtiam. arg. de conſe. d. 2. pp regulam.

m ¶ Contra præfatorum.] Nicolai & Gregorij. Et ſic patet, quod hic tamen loquitur de ſimoniacis, & fornicatorib.

n ¶ Inſtituta.] Scilicet obſunt.

o ¶ Vel communione. Sic ergo ab iſtis recipitur Euchariſtia, ſed non ab hæreticis, vt 24. q. 1. ſi quis dederit [4].

p ¶ Talibus.] Sacerdotibus.

q ¶ Et ordinationum.] ideſt, ordinum.

r ¶ Et ſacramentorum.] Aliorum.

ſ ¶ Confectio.] Impropriè dicuntur ordines confici.

t ¶ De malis.] Hæc litera bene innuit. quod ab illo loco, porro ad hæc, &c. vſque huc, tantũ de malis catholicis intelligitur; non de præciſis. nec contradicit illud contra Donatiſtas, quia Vrbanus inducit auctoritatem Greg. a minori. Nam hic dicit de ſacramentis Donatiſtarum.

ſtatum, & quod habent proprias virtutes. &c.

a ¶ Formam.] idest, uirtutem habent; quia uera & integra ſunt. 1. q. 1. quod quidam. & de conſe. d. 4. oſtenditur, & cap. ſicut in ſacramentis.

b ¶ Initiati.] Ideſt conſecrati. ſi de conſecr. d. 2. quia corpus. 12. q. 2. aurum. 28. q. 1. caue. Sed aliter accipitur. 27. q. 2. cum initiatur.

c ¶ Per manus. 1. q. 1. hi qui. Sed quid dices de pœnitentia? nunquid eſt ab iſtis precisis accipienda? Reſpon. in caſu neceſſitatis eis poſſumus confiteri. nam & cuilibet de pœn. d. 1. quem. pœnitet. ſed licet eis confiteamur, tamen non debemus recipere ab illis pœnitentiam: quia nec in eo caſu imponenda eſt pœnitentia, ſed in note ſcen. 26. q. 7. ab infirmis, uel dic, quod non debemus confiteri. 24. q. 1. §. ſed illud in fi. de pœni. d. 6. c. qui vult. & illud ne inducant nos in deſperationem ſicut Iudei Iudam, cũ ei pœnitẽti dixerũt qui ad nos tu uideris. de pœn. d. 1. is poteſtatis.

d ¶ Apoſtolorũ.] Id eſt, qui ſub nomine Apoſtolorum facti ſunt, ſed ſũt apocryphi. 15. d. ſancta Romana. 16. d. canones Hu.

e ¶ Quorum.] Simplex eſt hæc relatio.

f ¶ Ex parte. 31. d. aliter.

g ¶ Diaboli.] Si quo ad effectũ dixiſſent in deteſtationẽ criminis hæreſeos, bene dixiſſent: ſed hoc dixerunt, quia non credebant eſſe ſacramentorũ veritatem apud hæreticos, & ideo reprehenſi fuerunt ab Aug. H.

h ¶ Appellãt.] inf. de cõſe. d. 4. quomodo.

i ¶ In baptiſmo.] Videtur, ꝙ nec baptiſmus in neceſſitate ab hæretico ſit accipiendus. nam cordis contritio ſufficit, ut de conſec. diſt. 4. baptiſmi uicem. ſic nec corpus Chriſti. 24. q. 1. c. penul. & ult. quia qui credit manducat de conſecra. diſt. 2. ut quid paras? Reſp. hæc eſt rõ, quia baptiſmus neceſſarior eſt, nam in eo delentur oĩa peccata. adeo ꝙ ẽt ignis purgatorij pœna non ſentietur. de conſe. diſt. 4. ſine: non autẽ ita eſt in cordis contritione, uel pœnitentia: nam per ea non poteſt purgatorium euitari, quod excedit omnem pœnam quam hic quis poſſit ſuſtinere, ſm quod hæc colliguntur. de pœn. diſt. ult. c. ult. & 25. d. qui in aliud.

K ¶ Neceſſarior.] Immo eſt ianua omnium ſacramentorum. 1. q. 1. ſi quis confugerit. de conſecr. diſt. 4. hi uero extra de presby. non baptiza. veniens.

PROHIBENTVR. Hæc eſt 4. pars diſt. in qua probatur qualiter debeant puniri omnes qui in ſacris recipiunt uxores, uel retinent concubinas, & dicit, ꝙ debẽt clero ſubmoueri, & uxores mancipari ſeruituti: & hoc probat per viij. auctoritates ſanctorum patrum. Ioan. de Fant.

CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradictis, ꝙ ſacramenta de manibus hæreticorum ſimoniacorum, & in fornicatione iacentium nõ ſunt recipienda, non quin ſint uera ſacramẽta: ſed ideo fit, ut tales ſacerdotes propter uerecundiam facilius ad pœnitentiam prouocentur ſi uiderint ſe contemni. Caſus ſeq. cap. patet.

SI quis eorum. iſtud c. euidenter eſt contra illos qui dicunt, ꝙ Græci poſſunt, contrahere in ſacris ordinibus

reticorum ſacramenta, quoniam extra eccleſiam ſunt, iuxta ſanctorum Patrum traditiones, ſcilicet Pelagij, Gregorij, Cypriani, Auguſtini, & Hieronymi, formã[a] quidem ſacramentorum, non autem virtutis effectum habere profitemur, niſi cum ipſi, vel eorum ſacramentis initiati[b] per manus[c] impoſitionem ad catholicam redierint vnitatem. Sciendum verò, quòd canones Apoſtolorum,[d] (quorum[e] auctoritate orientalis, & ex parte[f] Romana vtitur eccleſia) & inſignis Cyprianus martyr, & lxxx. epiſcopi cum eodem baptiſma hæreticorum, lauacrum diaboli[g] appellãt.[h] Stephanus verò, & Cornelius martyres, & pontifices Romani, & venerabilis Auguſtinus in libro de baptiſmo eundem Cyprianum, & præfatos epiſcopos ob hanc cauſam vehementer redarguũt, affirmãtes baptiſma ſiue ab hæretico, ſiue ſchiſmatico, eccleſiaſtico more celebratum ratũ eſſe, & merito: quia alia in baptiſmo,[i] & alia in reliquis ſacramentis conſideratio eſt, quippe cum & ordine prior, & neceſſarior[k] ſit. Subito enim morituro prius baptiſmate, quã Dominici corporis communione, vel alijs ſacramentis conſulitur, & dum forte catholicus non inuenitur, ſatius eſt ab hæretico baptiſmi ſacramentum ſumere, quam in æternum perire. Et hanc ſententiam præſcriptorum Pontificum, Cornelij, Stephani, & Auguſtini, ſecuti ſunt Innocentius, † Syricius, Leo Anaſtaſius, & magnus Gregorius, & omnis catholica eccleſia.4.¶ Prohibentur ergo de manibus talium ſacerdotum ſacramenta ſuſcipi, non quin ſint vera quantum ad formam, & effectum: ſed quia, dum huiuſmodi ſacerdotes ſe a populo comtemptos viderint, rubore verecundiæ facilius ad pœnitentiam prouocentur.

¶ Ad hoc.] *Hinc vſque ad finem capitis omnia accepta ſunt ex epiſtola Vrbani ſecundi L. præpoſito ſancti Iuentij apud Ticinum, quæ habetur in vetuſto codice Bibliothecæ Vaticanæ, cuius epiſtolæ initiũ, & magna pars habetur inf. c. ſaluator. 1. q. 3. atque in aliquot vetuſtis Gratiani codicibus eſt caput diſtinctũ cum rubrica,* De eodẽ.

Item ex ſexta ſynodo, c. 6.

¶ Qui vxorem ducere voluerit, ante ordinem ſubdiaconatus hoc faciat. Cap. VII.

SI quis eorum,[l] qui ad clerum accedunt, voluerit nu-

Pœnitentia an poſſit ab hæreticis recipi.

Can. 45. 46. 47.

lib. 1. epiſt. 12. ad Ianuarium, & epiſt. ad Iubaianum, quæ ante illius concilium poſita eſt.
In conc. Steph. 1. Aug. l. 7. cõtra Donatiſtas.

Inn. Victricio epiſt. 1. c. 15. Syricius Himerio. c. 1.
Leo de conſ. d. 4. hi de quib. Anaſtaſius diſ. 19. c. ſecundum.

Extra de ætate qualita. c. a multis.
Pann. l. 3. c. 102.

1 Vt continetur in pd. c. nullus. De hoc legi & not. 24. q. 1. §. ſed illud ubi uideas

Purgatorij pœna eſt acerbior omni mũdana.

Græci in ſacris ordinibus nõ poſſunt contrahere.

nibus, 1 cum hoc cap. ſit ſextæ ſynodi, & ſexta ſynodus præfixit eis regulam viuendi, vt 31. diſt. Nicæna. cap. quoniam. §. hoc autem patet etiam quod apud eos in ſacris ordinibus non contrahitur matrimonium, nec etiam tempore Apoſtolorum licitum fuit contrahere in

1 Argu. ad hoc 31. diſt. aliter. ubi ēt de hoc ſed H. dicit, ꝙ hoc Nicolaꝰ conſtituit, & ſm Laur. eſt c̄ eo ar. opt. ff. commod. l. 1. & l. incō modato. §. ſi cuit aūt. Archid.

SVbdiaconis.] CASVS. Quæſiuit Bonifacius an ſubdiaconi ſui epiſcopatus poſſint vxores ducere. & reſpondet Greg. ꝙ non: ſed hoc ſtatuit de illis quod decreuit de aliis. nec quod decretum fuit, alicuius temeritate vult violari.

ptiali iure mulieri copulari, hoc ante ordinem ſubdiaconatus faciat.

Item ex concilio Carthag. 3 c. 19.

¶ Lectores aut vxores ducant, aut continentiam profiteantur. Cap. VIII.

Pann. l. 3. c. 111.

LEctores, cum ad annos pubertatis [a] venerint, cogantur [b] aut vxores ducere, aut continētiam profiteri.

Item Gregorius Bonifacio epiſcopo Rhegino, lib. 3. epiſt. 5.

¶ Subdiaconos continentiam ſeruare oportet. Cap. IX.

Pann. l. 3. c. 99.

SVbdiaconis tuis hoc, qđ de Siculis ſtatuimus, decernimus obſeruari, nec illam definitionem noſtram cuiuſdam ſinas contumacia [c] aut temeritate corrumpi.

Item Vrbanus ij. in ſynodo apud Melphiam c. 13.

¶ Beneficio & officio careant, qui poſt diaconatum vxoribus vacant. Cap. X.

Pann. l. 3. c. 101.

EOs, q [d] poſt ſubdiaconatū [a] vxoribus vacare volūt, ab omni ſacro ordine remouemus, officioque, atque beneficio eccleſiæ carere decernimus. Quòd ſi ab epiſcopo commoniti non ſe correxerint, principibus indulgemus licentiam, vt eorum fœminas mācipient ſeruituti: Si vero epiſcopi conſenſerint [e] eorum prauitatibus; ipſi officij interdictione mulctentur.

a ¶ Subdiaconatum.] *Antea legebatur*, diaconatum. *Sed emēdatum eſt ex aliquot uetuſtis Gratiani exēplaribus, & ex ipſo concilio, cuius unum exemplar eſt in bibliotheca Vaticana, & alterū miſſum eſt à Gallia. Diaconis enim nunquam in Latina eccleſia legitur permiſſum fuiſſe coniugium aut uſum ipſius quos Syricius, & Innocentius ſemper eadem continentiæ lege cum epiſcopis, & presbyteris coniunxerunt. Subdiaconis quoque poſt B. Gregorium, & prohibitionem illam, quæ continetur in cap. ante triennium ſupra diſt 31. eadem lex fuit cōſtituta quā Vrbanus ſecundus hic innouādā ſtatuit.*

Item Dominico Patriarchæ Gradenſi.

c ¶ Cōtumacia.] qa nō eſt fauore alicuius perſonę omittēdum quod ſtatutis generalib. cōtinef. 61. diſt. miramur.

EOs q.] CASVS. Quidā diaconi contrahebant de facto, vel vxores quas duxerāt ante ſacros ordines cognoſcebat. Quæſitum fuit quid de eis deberet fieri, & de vxoribus eorum? Et reſpōdet Vrbanus, quod clerici ab officio & beneficio ſuſpendantur, & ſi incorrigibiles fuerint, datur licentia principib. vt eorum fęminas mancipiēt ſeruituti, & ſi epiſcopi huic prauitati cōſenſerint, ſuſpendantur.

d ¶ Eos qui.] Quod hic dicit, intelligo quando quaſi matrimonialiter 2 ducūt vxores, & ī eo caſu filij redigūtur in eccleſiæ ſeruitutē, vt 15. q. vlt. cū multæ. primo tamē ipſe epiſcopus rediget in ſeruitutem eas ſi poteſt, vt 81. diſt. quidā clerici: ſed ſi ipſe nō ſufficit, tūc itur ad brachium ſæcularē, ut hic dicitur. Sed obijcitur, nōne principes habent iuriſdictionem ſuper iſtas, cū ſint laicæ? quare ergo eis, īdulget iſtud, cū ipſi eas per ſe poſſunt punire? Si legitima eſſet uxor iſta, tūc planū eſſet, quia legitima uxor ſortitur forū ex perſona uiri, ut ff. de iur. om. iud. cum quædam. Sed illa quæ non eſt legitima, non, ut ff. ad munici. de iure. §. ult. Ad hoc poteſt dici, quod cū ſit de familia ſacerdotis, eſt de foro eccleſiæ, ſicut & alij, qui ſunt de familia eius, ut 89. diſt. indicatum. & 12. q. 2. eccleſiarū ſeruos. uel ideo cenſetur de foro eccleſię. quia deliquit in perſona eccleſiæ; quia ratione delicti dicit in me princeps habere iuriſdictionem: & ratione delicti fit quis de foro alterius, ut 6. q. 3. placuit.

2 Hanc ſententiā ſequitur Vinc. & Inno. ext. de cohabi. cler. c. 2. in ſi. ubi ēt de hoc. Archid.

Vxor clerici eſt de foro eccleſiæ.

in ſubdiaconatu, ut 84. diſt. cum in præterito.

LEctores.] CASVS. Clerici quidā in pubertate xviij. ann. poſiti uolebant ad ſubdiaconatum non promiſſa continentia promoueri. Quæſitum fuit in concilio Carthag. quid de hoc fieri deberet, & reſponſum fuit, ꝙ iſti aut ducant uxores, aut cogantur continentiam profiteri, ſi uolunt ſubdiaconi fieri.

a ¶ Pubertatis.] plenæ, quæ eſt 18. ann. in ſæcularib. clericis; ſed 15. in monachis. 20. q. 1. illud. 28. diſtinct. de his. hic enim dr̄ plena pubertas, ut Inſtitu. de adopt. §. minorem. Sed quantum ad matrimonium contrahendum, dicitur plena pubertas 14. anni in uiro, uel 12. anni in muliere, ut extra de ſpon. imp. puberes.

b ¶ Cogantur.] inf. eod. placuit. contra. Sed illud quādo eccleſia penuriam non patitur. argumen. 55. diſt. cap. 1.

c ¶ Conſenſerint.] hodie deponitur, ut extra de uita, & honeſta. cleric. & clericorum mores. & 81. diſtinct. ſi quis epiſcopus. & extra de ſimo. nemo. Sed illud. 3 uerum quando prece uel pretio conſenſit, ut ibi dicitur in illa conſtitutione, ut clericorum. Si autem epiſcopus negligens eſſet, ſuſpendatur per duos menſes, ut 1. q. 1. quidquid.

3 Ideſt qđ dr̄ in illis cōdictis Grādenſi patriarchæ. iſte ſub noīe archiepiſcopi continet, ut patet 21. diſt. in cap. 1. uer. ſi ordo.

ERubeſcant.] CASVS. Quæſiuit Patriarcha Grãdenſis quid debeat fieri de his qui erant in ſacris ordinibus poſiti: nihilominus tñ mulierculas ſibi habebant. Et reſpon. Vrbanus: niſi eas abiecerint, & vixerint continenter: ſi eſt manifeſtum, ſunt ab omni dignitate eccleſiaſtica remouẽdi: ſi aũt occultũ ẽ, diuino iudicio reſeruentur. Sequẽtia duo cap. plana ſunt.

¶ Excludendi ſunt à ſuorũ graduũ dignitate ſubdiaconi, & deinceps, ſi continentes eſſe nolunt. C. XI.

ERubeſcant impij, & aperte intelligant iudicio ſpiritus ſancti eos, qui in ſacris ordinib. presbyteratu, diaconatu, ſubdiaconatu ſunt poſiti, niſi mulierẽs abiecerint, & caſte vixerint, excludendos ab omni eorundẽ graduum dignitate. De manifeſtis quidem loquimur: ſecretorum [a] autem & cognitor Deus, & iudex eſt.

In c. à multis erubeſcant. extra de æta. & qual. Pann. l. 3. c. 103.

Idem in Melphienſi ſynodo præſidens dixit, c. 12.

¶ Ad ſacros ordines non accedat, niſi virgo, aut probatæ caſtitatis. Cap. XII.

NEmo ad ſacrum ordinẽ permittatur accedere, niſi aut virgo, [b] aut probatæ ſit caſtitatis, & qui vſq; ad ſubdiaconatũ vnicã, & virginem vxorem habuerit.

In c. a multis extra de æta. & qual. Pann. l. 3. c. 104.

Item in concilio Carthaginenſi. 5. c. 3.

¶ In tribus gradibus conſtituti etiam ab vxoribus abſtineant. Cap. XIII.

PLacuit epiſcopos, presbyteros, diaconos α ſecundũ priora ſtatuta β etiam ab vxoribus abſtinere, [c] quod niſi fecerint, ab eccleſiaſtico remoueantur officio: cæteros vero clericos ad hoc non cogi, ſed ſecundum vniuſcuiuſque [d] eccleſiæ conſuetudinem obſeruari debere.

Pann. l. 3. c. 105.

α ¶ Diaconos.] *ſequebatur,* ſubdiaconos. *quæ vox ſublata eſt, quoniam abeſt ab originali, & ab Africano, cap. 37. & a Carthaginenſi Græco, c. 71. & infra diſt. 84. c. cum de quibuſdam: quamuis habeatur in Carthaginẽſi codicis canonum, c. 5.*

β ¶ Secundum priora ſtatuta.] *Græcè eſt* κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους, *& Balſamon interpretatur,* tempore uicis ſuę: *quod ab originalis ſententia alienum eſt.*

Item Leo IX. contra epiſtolam Nicetæ abbatis.

Humbertus Cænomanen. legatus Leonis ix. in reſponſione contra Nicetam.

¶ In minoribus ordinibus conſtituti vxorem ducant; niſi voto, aut religioſo habitu prohibeantur. Cap. XIV.

SEriatim, & aperte proſequemur, quid ſãcta Romana eccleſia in gradibus clericorũ agat. Clericos tãtum, oſtiarios, lectores, exorciſtas, acolythos, ſi extra votũ, & habitum [e] monachi inueniantur, & continentiã profiteri noluerint, uxorẽ ducere virginẽ cũ benedictione ſacerdotali permittit; non aũt viduam, aut repudiatam: quia propter hoc deinceps nec ad ſubdiaconatũ prouehi poterunt: quia nec laicus nõ virginem ſortitus uxorẽ, aut bigamus ad clericatum põt aſcendere. Quod ſi quis ex

Pann. l. 3. c. 107.

a ¶ Secretorum.] ex hoc patet ꝙ eccleſia nõ iudicat de occultis, ſic 32. q. 5. Chriſtiana. 2. q. 5. cõſuluiſti. & 6. q. 1. ſi oĩa. Et eſt arg. pro opinione illorũ, qui dicũt ꝙ occultum delictũ non irrogat irregularitatem. Io. quod eſt expreſſum hodie extra de temp. ord. cap. vlt. niſi ĩ homicidio & ſimonia ĩ ordine. 1. q. 1. reperiũtur. B.

Eccleſia nõ iudicat de occultis.

b NEmo. virgo.] quid ſi credit ſe contrahere cũ virgine, & ẽ corrupta? Dico eũ nõ promouendum, cũ ſit maritus corruptæ, vt 34. d. qui ĩ aliquo. quia ibi nec error nec violentia excuſat, vt 32. quæſt. 5. ille autem. ſicut nec caſus excuſat, vt 15. q. 1. cap. vlt. Quid ſi primo corrupi virginem, & poſtea eam deſponſaui? Argu. ꝙ promoueri non poſſum, ſi volo eam ducere, vt 30. q. 5. qualis & infra d. proxi. matrimonium hoc notaui in quæſtio. B. ADDITIO. Quæſtio dominicalis eſt: & ĩcipit, Aliquis cognouit virginem, &c.

Bigamus eſt cũ corrupta etiam ignoranter contrahens.

c PLacuit. & abſtinere. Ideſt, non contrahere.

d Sed ſecũdũ vniuſcuiuſque.] nota conſuetudinem ſeruandam ĩ matrimonio, vt hic, & inf. ead. quoniam. & extra de cog. ſpi. cap. 2. Sed contra extra de ſpõ. duorum. tua. & ex hoc videtur quód epiſcopus in ſua diœceſi poſſit ſtatuere ne acolythi contrahant. Sed credo hanc conſuetudinem referendam ad beneficia, vt ſi conſuetudo ſit vt acolythi vxorati habeant beneficia, ipſa ſeruetur: ſed hodie corrigitur per decreta, extra de cler. coniug. Ioannes. & cap. cum decorem.

Conſuetudo eſt obſeruanda in matrimonio.

SEriatim.] CASVS. Abbas Niceta dicebat clericos in ſacris ordinibus poſſe cognoſcere vxores ſuas. Leo autem Papa reprehendẽs eius epiſtolã dicit, quòd clerici in minoribus ordinibus, ſi ſunt extra votum vel habitum monachalem, poſſunt vxores ſortiri virgines, nõ viduas vel repudiatas alioquin nec ipſi nec bigami potuerũt promoueri poſtea. Si autem poſtea uoluerint promoueri, debet hoc etiam fieri de conſenſu vxoris: quæ poſtea nec maritis nec alijs debet carnaliter copulari viuente marito, vel poſt mortem. Sequen. ca. plana ſunt vſque ad cap. presbyter.

e ¶ Votum & habitum.] Bene dicit, habitum, & votum: quia ſolus habitus non ſolemnizat votum, vt ext. de reg. porrectum.

Vxor promoti an matrimonium cõtrahere poſſit.

a ¶ Poſt

a ¶ Poſt mortem.] De iſta vxore promoti dic, ꝙ eo ipſo q; dat licentiam, intelligitur vouere: ſimiliter etiam ea cuius maritus ſuſcipit habitũ religionis: vnde neutra debet contrahere. ſi tamen contraxerit, tenet ſecundum quoſdam: nam votum non fuit ſolennizatum 1. Diſtin- pp votum, ſed pp conſtitutionem eccleſiæ. ſ. vt non ſic matrimonium ſi contrahat. & vi expreſſum. ſ. 28. diſt. qa ſunt. H. dicit ꝙ in vtraq; vxore promoti, & ingreſſi votum de præſenti dirimit, licet non ſolennizet actum. Ioan. Faber dicit aliud eſſe in vxore ingreſſi, aliud in vxore promoti: qa illa poſt mortem cõtrahit, ſed vxor promoti non. quæ eſt ratio diuerſitatis: quia dignior eſt clericatus quam monachatus: nam etiã bigamus põt eſſe monachus. 16. q. 1. legi. ſed mirum eſt, quod tantus vir hoc dixerit, cum manifeſtè obuiet 27. q. 2. Agathoſa. & c. ſi quis cõiugatus. & 33. q. 5. q. uxorem. poſſet autẽ dici, ꝙ uotũ vxoris ſolennizatur ex uoto viri promoti: & ita vir uxori communicat uotum, ut 28. diſt. qa ſunt. de hoc not. in d. ca. qui uxorem.

ADDITIO. Idẽ no. Hoſt. extra de regu. ad apoſtolicam. Archidiac.

1 Arg. 27. q. 2. multorũ. ubi de uxore promoti loquitur, q̃ qa uotũ nõ fecerat. poſt uiri mortem nubere nõ prohibetur, ſed illud ſm ſua tpa. 31. diſt. c. 1. Dic ergo ſm Ioan. de Fan. ꝙ illud nõ eſt uerũ in uxore promoti. 38. di. qa & c. ſeq. Archid.

prefatis ordinib. deſiderat ad ſubdiaconatum aſcẽdere, nequibit hoc ſine conſenſu vxoris ſuæ: vt fiat de carnali deinceps ſpirituale cõiugiũ, nemine eos ad hoc cogẽte. Neq; permittitur poſtea vxor iungi eidẽ marito ſuo carnaliter, nec cuiquã nubere i vita, aut poſt mortẽ [a] illius.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 14.

¶ Non liceat clericis alterius ſectæ vxorem accipere. Cap. XV.

Pann. lib. 3. c. 110.

QVoniam in quibuſdam prouincijs cõceſſum eſt lectoribus & pſalmiſtis vxores ducere, [h] ſtatuit ſancta ſynodus, nõ licere cuiquam ex his accipere ſectæ [c] † alterius vxorem.

† ἑτερόδοξον.

Item in concilio Nicæno, c. 3.

¶ Non habitent cum clericis mulieres, niſi quæ naturali fœdere omnem ſuſpicionem excludunt. Cap. XVI.

Burch. li. 2. c. 109. Anſ. li. 7. c. 133. & 6. c. 202. Iuo p. 6. c. 186. Pann. li. 3. c. 112.

† magna.

[i] INterdixit per omnia ſancta † ſynodus non epo nõ presbytero, non diacono vel alicui omnino, qui in clero eſt, licere ſubintroductam habere mulierem, niſi forte, aut matrem, aut ſororẽ, [d] aut amitam, aut etiam α eas idoneas [e] perſonas, quæ fugiant ſuſpiciones. [f]

α ¶ Aut etiam.] *Græcè eſt,* ἢ ἃ μόνα πρόσωπα πᾶσαν ὑποψίαν διαπέφευγεν *ideſt,* vel eas tantũ perſonas, quæ omnem fugerint ſuſpicionem.

[*Item Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorum, & alibi.*]

PALEA. Cap. XVII.

In epiſt. ad Ocea. Ibidem. In epiſt. ad Nepotianum prope fi. In epiſt. ad Ruſt. In epiſt. ad Ocea. li. 1. contra Iouin.

HOſpitiolum α tuum aut raro, aut nunquam mulierum pedes terant. ¶ Quia non põt β toto corde cũ Deo habitare, qui fœminarum acceſſibus copulatur. ¶ Fœmina γ conſcientiam ſecum pariter habitantis exurit. ¶ Nunquam de formis mulierum diſputes. ¶ Fœminæ nomen tuum nouerint; δ vultum neſciant. ¶ Fœminam, quam bene videris conuerſantem mente dilige, non corporali frequentia. ε Si bonum eſt mulierem non tangere, malum eſt [g] ergo tangere.

α ¶ Hoſpitiolum.] *Caput hoc habetur in multis manuſcriptis, & ſine Paleæ nomine. Eſt autem collectum ex varijs B. Hieronymi locis in quibus de vitanda mulierum conſuetudine agitur.*

β ¶ Non poteſt.] *In epiſtola ad Oceanum, quæ non putatur eſſe B. Hieronymi legitur,* Mihi crede, non toto corde cum Domino habitare, &c.

γ ¶ Fœmina.] *Ibidem Paulo ſuperius:* flammigero igne percutit fœmina conſcientiam pariter habitantis, exuritque fundamenta montium.

b QVoniam.] ¶ Vxores ducere. i. retinere.

c ¶ Sectæ.] inf. 28. q. 1. caue. &c. non oportet. 1

INterdixit.] Hæc eſt quita pars huius diſt. i qua vt clerici facilius contineãt, ſupponit Gratianus auctoritatẽ horũ cap. ꝙ clerici dẽnt vitare familiaritatem & cohabitationem fœminarum extranearum. Ioan. de Fan.

1 Illud c. nõ oportet potius cõtradicit: ſed hic, ꝙ loquitur in ſuoſalib. de futuro: q̃ inter tales põt contrahi, ut ibi nota. Hug.

d ¶ Aut ſororẽ.] In quib. nil ſæui criminis exiſtimari fœdus naturale permittit, vt ext. de coh. cle. c. pe.

e ¶ Idoneas. Vt vxores ſeruorũ ſuorũ, vt 81. diſt. uolumus. & c. cum omnibus.

f ¶ Suſpiciones.] Quia ſuſpectas mulieres hẽbat, vt ext. de coha. cle. c. 1. & 2.

g HOſpitiolum tuũ.] ¶ Malũ ẽ.] Ar. a cõtrarijs, ſi vnũ eſt bonum reliquũ eſt malũ, fallit in prodigalitate & auaritia. Item duo contraria qñque inueniuntur bona, vt nubere, & non nubere: quotidie cõicare, & non cõicare. 18. q. 1. ſic enim de conſecr. diſt. 2. quotidie. & arg. C. de procur. exigendi, ibi, ſed multo iuſtius fuit.

Contraria duo qñque ſunt bona.

Diſtingue tñ, utrum huius uxor ſciat ius vel dicatur ſibi, quia tunc uouere intelligit, nõ tñ ſolennizatur uotum. Si uero ignorat, nec ei dicitur non intelligitur uouere, in uxore tamen promoti ſecus poſſet dici non

Preſ-

PResbyter.] CASVS. Quidam de conſenſu vxoris ſuæ factus fuit presbyter: quem Gregorius valde commendat: quia & ſi eam poſt ſacerdotium diligeret, vt ſororem, tñ quo ad carnis officium vitabat vt hoſtem: nec appropinquabat ad eam. Quæ autem poſtea ſequuntur, plana ſunt vſque ad diſtinctionẽ: & per [illegible]lebis.

a ¶ Presbyterum.] Cum qua in minoribus ordinibus cõtraxerat.

b MVlieres.] ¶ Et matricuriæ.] ideſt, habentes curã de reb. eccl.

ECce.] Hæc diſ. diuidit ĩ quatuor partes. In prima ponuntur x. impedimenta quę impediunt promouẽdos. Secunda ibi, [Communiter.] Tertia ibi, [Laici.] Quarta ibi. [Cæterum.] Io. de Fan.

CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradictis ꝙ in ſacris ordinib. cõſtituti uxores nõ poſſunt hře: nec bigami poſſunt ad ſacros ordines ꝓmoueri. In hac vero 33. diſt. queritur, an ille, qui præter uxorẽ concubinam habuit, poſſit promoueri? Et rñdet ꝙ nõ. Et accipitur hic concubina quę habetur loco vxoris. Additur etiam in hac diſt. de arreptitijs, dęmoniacis, & caducis maximè.

c ¶ Sed quæritur.] Hic intitulatur 33. diſ. in qua magiſter oſtendit ꝙ bigami, corpore vitiati, vſurarij, publicè pęnitẽtes, luſores, in ſcena ludẽtes, furioſi, arreptitij, accipiẽtes meretrices ĩ vxores, habẽtes cõcubinas, nõ poſſunt promoueri: qñque tñ diſpenſat in concubinarijs, ĩ. ea. c. vlt. 1 Et nota, ꝙ in primis duob. cap. magiſter accipit concubinã pro uxore. 2 q̃ quis duxit ſine ſolennitate, ut ĩ. 34. diſ. ſ. concubinã. ſed H. intelligit de vera cõcubina: q̄ ſi qs habuit poſt baptiſmum promoueri non debet, vt 25. diſt. c. vlt. Io.

Vſurarij & alij multi nõ poſſunt promoueri.

1 Ad idẽ 34. di. fraternitatis. Arch.

2 Idẽ tenet Goffr. prout no. inf. c. 1.

SI quis.] CASVS. Quidã poſt baptiſma duas habuit vxores, vel vnam vxorem, & aliam concubinam: quæſitum fuit ab Apoſtolis, vtrũ talis poſſit promoueri & rñ. ꝙ non põt talis promoueri ad ordinem clericalem.

d ¶ Poſt acceptum.] Maxime. Idem. n. eſt, ſi ante 3 baptiſma habuit vnã, & poſt aliam vxorem vel concubinam: vel determinat uerbum infra poſitum habuerit.

3 26. di. cautius.

e ¶ Aut concubinam.] Poſt primam vxorẽ: talis tamen ex

ꝺ ¶ Nouerint.] *Antea legebatur*, fœmine nomen tuum neſciant. *Emendatum eſt ex aliquot manuſcriptis, & ex epiſtola Hieronymi ad Ruſticum monachum.*

ɛ ¶ Frequentia.] *In epiſtola ad Oceanum eſt*, frequentes ornatu.

Item Gregorius in dialogo lib. 4. c. 2.

¶ Presbyter vxorem ſuam quaſi ſororem diligat, & quaſi hoſtem fugiat. Cap. XVIII.

PResbyter quidam ſibi commiſſam regebat eccleſiam cum magno timore Domini; qui ex tempore accepti ordinis presbyteram [a] ſuã, vt ſororẽ diligens, ſed quaſi hoſtem cauens ad ſe propius accedere non ſinebat; eamque ſibi appropinquare nulla occaſione permittens, ab ea ſibi communionem funditus familiaritatis abſcidit. Pann. li. 3. c. 144.

Presbyteram vero quam debeamus accipere Laodicenſe concilium c. 11. oſtendit dicens.

¶ Viduæ, vel ſeniores presbyteræ appellantur. C. XIX.

MVlieres, α quæ apud Græcos presbyteræ appellãtur, apud nos viduæ, ſeniores, vniuiræ, & matricuriæ [b] appellantur, in eccleſia tanquam ordinatas conſtitui non debere.

α ¶ Mulieres.] *Sic habet priſca verſio Græce:* περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὰς λεγομένας πρεσβύτιδας, ἤτοι προκαθημένας ἐν ἐκκλησίᾳ καθίστασθαι *ideſt*, quod non oportet eas, quæ presbyteræ, vel præſidentes dicuntur, in eccleſia collocari, *quæ eſt Dionyſii verſio præterquam: in vltimis verbis Ille enim habet*, eccleſiis ordinari. *Et videndus eſt Balſamon ad eum locum.*

DISTINCTIO XXXIII.

ECce, *quòd in ſacris ordinibus conſtituti vxores habere non poſſunt, vel ſi bigami aliqui fuerint inuenti ad ſacros ordines aſcendere non valent. Sed quæritur,* [c] *ſi quis præter vxorem concubinam habuerit, vtrum in ſacerdotem promoueri valeat. Talis a ſacris ordinibus auctoritate canonum Apoſtolorum prohibetur, in quibus can 17 ſic ſtatutum legitur.*

¶ Secundis nuptijs poſt baptiſma copulatus, aut concubinam habens ad ſacrum ordinem conſcendere non valet. Cap. I.

SI quis poſt acceptũ [d] baptiſma ſecundis nuptijs fuerit copulatus, aut cõcubinam [e] habuerit, non poteſt fieri epiſcopus, nõ presbyter, aut diaconus, aut prorſus eorum, qui miniſterio α ſacro deſeruiunt†. Anſ. lib. 6. c. 143. Iuo p. 8. c. 367. al. 351. † al. eſſe.

α ¶ Miniſterio.] *Græcè:* τῶ καταλόγῳ τῶ ἱερατικῶ, *ideſt*, qui ſunt in catalogo ſacerdotali.

ex diſpenſatione quandoque promouetur. inf.ſ.ead.habuiſſe.& 34.d.fraternitatis.

DESERVIENTES.] Exponit modo Gratianus qui dicantur ſacro miniſterio deſeruire, & dicit ꝙ ſubdiaconi, & acolythi, & qualiter deſeruiant, dicit. Exponit etiam

punitur quis & meretur. ut ff. qui ut indig. l. 1. I.

c Vel iniuſto.] id eſt, ex indignatione, uel ex nimia cõmotione. ſecus ſi propter neceſſitatem faceret, ut 55.d.ſi quis a medicis.

d ¶ Illum.] Talis etiam deponitur. 47.d.de Petro. & ca. quoniam.

e ¶ Pœnitentia.] Vt 51.d. qui in aliquo. & 50.d.de his.

f ¶ In furiam.] Tamen promotus non deponitur, ut 7.q.1. quamuis.

Punitur quis & meretur ex ¹eodem facto.

1 Dic melius: illud nõ contradicit: nam quantũ ad legem ₰motionis re⁹ eſt, vt hic: ſed quantum ad gratiam innocens, ut argu.10.q.2.c.ſi.32.q.5.ca. ille. Arch.

Deſeruientes ſacro miniſterio intelliguntur ſubdiaconi qui calicem diacono offerunt, & acolythi, qui cum cereis diaconos praecedunt, vnde, & ceroferarij dicuntur: qui etiam vinum, & aquam praeparando calici ſubminiſtrant. Concubina intelligenda eſt praeter vxorem, vt iſte ſit ſenſus capituli: Si quis poſt acceptum ſacrum baptiſma ſecundis nuptijs fuerit copulatus aut concubinam duxerit:] diſtinguendum eſt, antequam vxorem duxerit ſiue poſt mortem vxoris.

Vnde B. Gregorius a ait.

a Gregorius.] *Hoc caput ſumptum eſt ex c.72. libelli de eccleſiaſticis dogmatibus qui inter opera B. Aug. editus eſt; atque ex eo alibi ſaepiſſime ab ipſo Gratiano citatur. A Trithemio autem adſcribitur Alcuino, ab alijs Iſidoro. Sed plures, & maioris auctoritatis Gennadio tribuunt, vt Valfridius Strabo. lib. de rer. eccleſ. c.20. Petrus Lombardus ſent. 2. d. ſ. S. Thomas quolib. 12. art. 20. Platina in Simmacho, & alij.*

¶Duarum matronarum maritus poſt baptiſmum, clericus non ordinetur. C. II.

Auſ.li.7.c.22. al.26. Iuo p.8.c.299. Poly.l.2.tit.31.

MAritum duarum poſt baptiſmum matronarum clericum non ordinandum, neque eum qui vnam quidem ſed concubinam a, non matronam habuit nec illũ, qui viduam, aut repudiatam, vel meretricem b in matrimonium aſſumpſerit: nec eum, qui ſemetipſum quolibet corporis ſui membro indignatione aliqua, vel iuſto, uel iniuſto c timore ſuperatus truncauerit: nec illum d, qui vſuras accepiſſe conuincitur, aut in ſcena luſiſſe dignoſcitur: nec eum, qui publica pœnitentia e mortalia crimina defleuit †: neque illum qui in furiam f aliquando verſus, inſaniuit, vel afflictione diaboli vexatus eſt: neq; eum, qui per † ambitionem ad imitationem Simonis magi pecuniam obtulerit. †

† *deflet*.] orig.

† *al. pro ordinatione.*

† *offert.*] orig.

Item Pius Papa.

¶Areptitij, vel epileptici ſacris altaribus non miniſtrent. Cap. III.

Burc.l.3.c.72. Iuo p.2.c.125. Poly.l.4.tit.31.

COmmuniter diffinimus, vt nullus de ijs g, qui aut in terram arrepti a dęmonibus elidũtur, aut quolibet modo vexationis incurſibus efferũtur, vel ſacris audeãt

COmmuniter.] Hæc eſt ſecũda pars huius diſtin. in qua probatur ꝑ tres auctoritates ſanctorum patrum, ꝙ dæmoniaci, & epileptici, & furioſi non debent promoueri. Io. de Fan.

CASVS. Sequitur in hoc capit. ꝙ illi qui dæmonibus arrepti eliduntur, nõ dẽnt. ſacris altaribus miniſtrare, niſi ſuſpẽſi per annũ inueniantur ab incurſu demonum liberati. Illi vero qui morbo epileptico, uel caduco laborant, non miniſtrent niſi prius inquiratur qualiter illi laborent. qui ſi in terram cadunt, non miniſtrent. Alijs uero ægritudinibus laborantes non prohibentur. Et no. ꝙ hoc cap. loquitur de iam promotis. Sequens cap. patet.

g ¶ De ijs.] Qui ita vexantur, diſtinguẽdum eſt: nam ſi frequenter cadunt, non debent miniſtrare, ut inf. 7. queſt. 2. ca. 1. ſi uero raro, & emittunt uoces cõfuſas ſimiliter nõ debent miniſtrare, ut ĩ. 7.q.2.ca.2. ſi autẽ raro nec emittũt uoces cõfuſas, poſſunt ſed habere debẽt coadiutores, ut 17.q.j. illud promoueri aũt non poſſunt tales ex quo paſſi ſunt ſemel, ut ſup. ca. ca. maritum. Et hæc eſt opinio. H. nec in hoc habet contradictionem. In dæmoniacis ſimiliter nulla eſt contradictio inter H. & alios quòad promotionẽ: quia omnes dicunt, ꝙ nullus talis debet promoueri, ut cap. maritum. & c. clerici. In promotis autem diſtinguitur inter H. & alios. Nam dicunt alij, ꝙ ſicut non debet promoueri qui ſemel eſt arreptus a dæmone, ita nec officium põt exercere etiam ſi iam promotus ſit: & qui hoc dicunt, illam literam, (qui tamen aliter intelligunt quam H. nam dicunt, ꝙ hoc relatiuum, qui, refertur ad proxime poſitum. ſ. epilepticos, 2 & eſt ſenſus literæ. Epileptici nõ debent ſe ingerere diuinis ſacramentis, exceptis illis qui ſine

Morbo caduco laborãtes an miniſtrare poſſint. Dęmoniacorũ promotorum, & promouẽdorũ diſtinctio.

2 Ad huius verbi declarationẽ dic, qđ epileſia Græce apprehenſio dr̄: eo ꝙ mentẽ appẽdet pariter, & corp⁹ poſſideat fit aũt ex melãcholico humore quoties exſuperauerit, & ad cerebrum cõuerſus fuerit. Arch.

etiam, ꝙ concubina intelligitur illa, quæ ante uxorem ducta fuit, uel poſt mortem uxoris.

MAritum.] CASVS. In hoc c. 10. enumerantur impedimẽta pro quibus aliquis repellitur a promotione, ut ſi maritus fuit duarum matronarum: uel præter uxorem concubinam, uel meretricem in matrimonium aſſumpſit. &c.

a ¶ Concubinam.] Arg. ꝙ ſi quis habuit virginem concubinam, licet poſtea ſumat eam in uxorem, ꝙ non poteſt promoueri, ut 34. d. curandum, & c. præcipimus, & 30.q.5. qualis.

b ¶ Vel meretricem.] 32.q.1.cap. nõ eſt culpandus. arg. contra. Sol. Illud in figura, & ita ex uno eodemq; facto

Digitized by Google

ſine paſſionibus, Ideſt, qui ſine vocis confuſæ emiſſione & ſpumę iactatione, qui tamen & ipſi, ideſt, iſti qui hoc non faciunt, ſed tantum cadunt, debent eſſe tandiu ſuſpenſi, donec appareat eos per annum liberatos, ideſt, non occupatos incurſu dæmonum, ideſt, appareat, ꝙ iſta paſſio non eſt demoniaca, ſed epileptica H. vero dicit in dæmoniacis ꝑmotis, ꝙ ſi ꝑ annũ ſteterũt, & non fuerunt paſſi ſupradicta, poſsũt exercere diuina officia, vnde dicit, ꝙ illud relatiuũ, qui, referẽ proprie pro dæmoniacis; & improprie ſecundum eum ponitur in ſi. liberati. rint opinionis, niſi præter vxorem, concubinam, vel meretricem vxoris affectu cognouerint.
n ¶ Inſtituerunt.] Ideſt, informauerunt.
o ¶ Non pellicem.] Pellicem uocat quam quis ad tempus habet cauſa ſaturandæ libidinis.

altaribus miniſtrare, uel indiſcuſsè [a] ſe ingerant ſacramentis diuinis, exceptis illis [b], qui corporis incommoditatibus dediti ſine huiuſmodi paſſionibus [c] in terram probantur eliſi, qui tamen [d] & ipſi tamdiu erunt ab officij ſui ordine, & loco ſuſpenſi, quouſque vnius anni ſpatio [e] per diſcretionem epiſcopi inueniantur ab incurſu dæmonum liberati. †

† *alieni.*] cæteri collectores. Iuo p.11.c.104.

Item Nicolaus Papa.

¶ De eodem. Cap. IV.

CLerici, qui in adoleſcentia a dæmonibus cognoſcuntur obſeſſi, ad ſuperiorem ſacri regiminis [f] gradum aſcendere non poſſunt.

¶ Simile quiddam habetur in concilio Arauſico 1. c. 16. Iuo citat Nicolaum Aluuino Iouanſi archiepiſcopo, ad quem etiam fortaſſe ſcribitur c. quorundam. infra d. 34.

Item Gelaſius Papa epiſt. ad vniuerſos epiſcopos per Lucaniam conſtitutos, c. 21.

¶ De eodem. Cap. V.

VSque adeo ſanè cõperimus illicita quæq; prorumpere, vt dæmonibus, ſimilibuſq; paſſionibus irretitis miniſteria ſacroſancta tractare tribuatur. Quibus ſi in hoc opere [g] poſitis, aliquid propriæ neceſſitatis [h] occurrat quis fidelium de ſua ſalute cõfidat, vbi miniſtros ipſos curationis humanæ, tanta perſpexerit calamitate vexari? Atque ideo neceſſario remouendi ſunt, ne quibuslibet [i], pro quibus Chriſtus eſt mortuus, ſcandalum generetur infirmis. Poſtremo, ſi corpore ſauciatum [k] fortaſſis, aut debilem nequaquam ſancta contingere lex diuina [l] permiſit; quanto magis [m] doni cœleſtis diſpenſatores eſſe non conuenit (quod eſt deterius) mente percuſſos?

Burch. l. 2. c. 20. Poly. l. 3. tit. 9. c. vlt. Iuo p. 2. c. 88. & p. 6. c. 40.

Leuit. 21.

Item Innocentius Papa I. Fœlici epiſcopo Nucerino, epiſt. 4. c. 4.

¶ Qui tempore baptiſmi vxores habent, ſi poſtea religioſe vixerint, clerici fieri non prohibentur. Cap. VI.

Anſ. l. 7. c. 29. al. 34. Iuo p. 6. c. 95. Pann. l. 3. c. 45.

3 LAici qui habentes vxores baptizati ſunt, ac ſic ſe inſtituerunt [n], vt opinio eorũ in nullo vacillet, vt aut clericis iuncti ſint, aut monaſterijs, ex quo baptizati ſunt, adhæſerint, ſi non concubinam, non pellicem [o] nouerint, ſi in omnibus bonis operibus vigilauerint, non prohibentur huiuſmodi ad clericatus ſortem aſſumi.

4 *Cæterum ante ſuſceptum ſacrum ordinem quoſdã legimus concubinã habuiſſe, quos tamen ſacri canones non*

à ¶ Vel indiſcuſsè.] ideſt, temere.
b ¶ Exceptis illis.] epilepticis, qui raro cadunt.
c ¶ Paſſionibus.] id eſt, ſine ſpuma, &c.
d ¶ Qui tamen.] ſ. dæmoniaci. H.
e ¶ Spatio.] 7. q. 2. c. vlt. contra. Sed ibi fuit dubiũ hic certũ.
f CLerici.] Sacri regiminis.] Ex hoc, ꝙ dicit ſacri regiminis, videtur ꝙ ad minores ordines bene poſſunt promoueri. Lau.
VSq; adeo.] CASVS. Quidam epiſcopi ꝑmittebãt dæmoniacos presbyteros, caducos, & furioſos, miniſtrare diuina: quos Gelaſius reprehendit, & probat quod hoc fieri non debet, ne per hoc generetur ſcandalum Chriſtianis, & ꝓbat hoc a minori, quia lex Moſaica nõ ꝑmittebat ægros corpore tangere ſacra: multo ergo minus in nouo teſtamento dæmoniacis, caducis, & furioſis, debet hoc permitti.
g ¶ Opere.] ideſt, diuino obſequio.
h ¶ Neceſſitatis.] id eſt, infirmitatis.
i ¶ Ne quibuslibet.] Prima ratio.
K ¶ Sauciatũ.] ideſt, debilitatum, vt 49. d. cap. 1.
l ¶ Diuina.] ideſt, Moſaica.

1 At. ad hoc 44 d. c. nulli cler[illegible] 6. q. 1. [illegible]. nam [illegible] maior eſt q̃ corpus 38. d. ſedulo ſ[illegible]m Laur.

m ¶ Quanto magis.] q. d. ex quo uitiati corpore remouentur, multo magis uitiati mente. arg. 38. d. ſedulo. 1

LAici.] CASVS. Fœlix epiſcopus quæſiuit ab Innoc. an laici qui tempore maxime baptiſmi uxores habuerunt, poſſint promoueri. Et reſp. ꝙ ſic, ſi bonæ fuerint opinionis, niſi ...

CÆTERVM.] CASVS. Supra dictum eſt, ꝙ ille qui preter vxorem habuit concubinam, promoueri non poteſt. Nunc uero dicit, ꝙ multi inueniuntur concubinas habuiſſe, quos canones non reijciunt, ſi poſt ſacrum ordinem ſe immaculatos cuſtodiunt.

Habuiſſe.]

Habuiſſe.] CASVS. Andrea Tarenanus epiſcopus habuit concubinam antequam eſſet eps. & hoc Greg. bene nouerat. Sed quidam dicebant poſt epiſcopatum eum habuiſſe acceſſum ad eam Greg. autẽ hoc audiens, cum dubium eſſet, certam noluit ferre ſniam, ſed

ſententia, ut 5.q.1.quidam.
b ¶Committendum.] Sed quare non indicit ei hec purgatio: quia exilis fuit infamia: 1 & ſic quandoque aliquis propriæ conſcientiæ committitur: 2 ut 5.diſt.4tc. denique.& 15.q.8.c.1.& 33.q.4. vir cum propria.

Presbyter fornicans, plus punit, quã legitimè contrahens.

1 Sed tunc habet locum circa hoc qd legit & no. 2.q.5. quanto. Arch.
2 Ad idẽ 35. qõ.6. ſi duo ext. de uot. poſtulaſtis. ubi de hoc.

reiiciunt, ſi poſt ſacrum ordinem ab eius commiſtione ſe ſe immaculatos cuſtodiunt.

Vnde Gregorius Andreæ Tarentino epiſcopo, lib.2. epiſt.44. ſiue c.83.

¶De quodam epiſopo, qui ante fuit epiſcopatus apicem concubinam habuit. Cap. VII.

Burch.li.1.c.195. Iuo p.5.c.310. Polyc.li.4. tit.39.

Habuiſſe te concubinam manifeſta veritate comperimus α, de qua etiã contraria eſt quibuſdam nata ſuſpicio. Sed quia in rebus ambiguis [a] abſolutum non debet eſſe iudicium, hoc tuæ conſcientiæ eligimus committendum [b]. Qua de re, ſi in ſacro ordine conſtitutus eius te permiſtione eſſe recolis maculatũ, ſacerdotij honore depoſito [c] ad miniſtrandũ nullo modo pręſumas [d] accedere, ſciturus in animę tuæ periculo † te miniſtrare, & Deo noſtro te ſine dubio reddere rationem, ſi huius ſceleris conſcius in eo, quo es ordine, celans veritatem permanere volueris.

† al. periculum.

α ¶Comperimus.] *Sequebatur,* & te illius criminis participationem habere: *quæ verba ſunt etiam in editione operum B. Gregorij Frobeniana. Verum ſublata ſunt, quoniam abſunt & ab alijs editionibus, & a cæteris collectoribus, & a Ioanne diacono lib.3. num.43. vita eiuſdem Gregorij omninoq; ſententiam perturbant.*

DISTINCTIO XXXIIII.

1. ps *Domeſticarum [e] quoque perſonarũ immoderatam familiaritatem epiſcopum vitare oportet.*

Vnde Nicolaus Papa ad Albinum † archiepiſcopum.

† al. Aluinum.

¶Etiam conſanguinearum immoderatam familiaritatem epiſcopum vitare oportet. Cap. I.

Iuo p.5.c.353.

Quorundam relatione fideliũ, noſtris auribus intimatũ eſt, quod Lãfredus epiſcopus, qui & iuuenis eſſe dicitur, venationi ſit deditus, quod vitium plurimos etiã de clericali catalogo, genere duntaxat Germanos [f],

c ¶Depoſito.] .i. ſuſpenſo ad tempus quouſq; ſatisfaciat. ſic ponitur 21. q. 2. quoniam.
d ¶Præſumas.] Arg. ꝙ occultũ delictum reddit hoĩem irregularẽ. Arg. ꝯ d. proxi. erubeſcant. Dic ut ibi. hoc forte in eo caſu qñ non pœnituit ſuper crimine.

Domeſticarũ.] Hæc d. diuidit̃ ĩ 9. partes. In quarũ prima reprehendit Gratianus quendã epm, q erat venator, & cum filia nimiã familiaritatem habebat. ſecunda ibi, [Concubina,] Tertia ibi, [Cęterũ.] Quarta, [Qd ergo.] Quinta ibi, [Similiter.] Sexta ibi, [Quæ autẽ.] Septima ibi, [Sed poſtea.] Octaua ibi. [Quib. autẽ.] Nona ibi. [Vidua.] I.d̃ Fã.

CASVS. In hac 34. diſt. oſtẽdit Gratianus abſtinendũ eſſe a nimia familiaritate domeſticarũ mulierum. Addit etiam qualiter in ſuperiorib.c. accipiatur concubina, & de qbuſdam perſonis, quæ a promotione repelluntur.

e ¶Domeſticarum.] In hac 34.diſt. oſtendit, ꝙ clerici etiam domeſticis perſonis non exhibebunt nimiam familiaritatem. & ꝙ clerici non intererunt uenationibus aut aucupationibus. Secundo oſtendit qualiter accipiatur concubina in ſuperioribus, c. ſi qs poſt. c. maritum. c. habuiſſe. quę c. ſunt ſup. diſt. proxi. Tertio adiungit de multis non promouendis, & quod bigami qñque promouentur ad ſubdiaconatum, ut inf. c. lector. Quarto oſtendit ꝙ clerici non debent intereſſe conuiuijs nuptiarum. In fine oſtendit propter cuius viduę copulam quis impeditur a promotione.

ſed eum ſuæ cõſcientiæ committens præcepit ei, vt nullo modo accederet adminiſtrandum, ſi commiſtione illius concubinæ ſe poſt epiſcopatũ ſciret eſſe maculatũ.

Ambiguitas eſt triplex.

a ¶Ambiguis.] ſup. 14.d. ſicut cõtra. Sed dic, ꝙ triplex eſt ambiguitas: ambiguitas iuris. ambiguitas facti, ambiguitas perſonæ: ubi ambiguitas iuris eſt, ibi de ſimilib. ad ſimilia proceditur, ut 20. diſtinc. de libellis, & de tali ambiguitate loquitur illud cap. 14. diſt. ſicut; ſed ubi factum ambiguum eſt. tunc nunquam ferenda eſt ſententia in alicui:s præiudicium, ut 11.q.3. graue. hoc ideo dico, quia ſi nulla ſit præiudicium, ut in baptiſmo, conſecratione, vel ordinatione: bene fertur in dubio certa ſententia, ſcilicet ut baptizetur, uel eccleſia conſecretur, uel denuo ordinetur, ut de conſecra. diſtinct. 4. paruulos. & diſt. 1. ſolennitates. & 68. d. presbyteri. tamen quandoque dubitatur de facto, & fertur ſententia in pręiudicium alterius, ut extra de ſpon. iuuenis. ſed illud eſt propter periculum animæ. Vbi autem eſt ambiguitas perſonæ, ſed factum eſt certum, bene fertur certa

Quorundam.] CASVS. Lanfredus epiſcopus in duobus peccabat. ſcilicet in uenatione more Germanorum & Gallorum, & immoderata filiæ ſuæ familiaritate propter quæ mala fama erat orta de ipſo: & ideo ſæpe correptus ab Albino & eius ſuffraganeis fuit: nullatenus tñ emendatus fuit: quare Nicolaus præcepit ut concilio epiſcoporum conuocato moneant illum, ut a ſupradictis ſe abſtineat: quod ſi non fecerit, excommunicetur, tandem ſi contumax fuerit deponatur.

Germani vnde dicuntur.

f ¶Germanos.] idest, Theutonicos qui ſunt verũ germen,

Digitized by Google

& Gallos irreuerenter implicat. Verum iſte (ſi ita eſt, vt audiuimus) merito iuuenis dicitur; qui iuuenilibus deſiderijs occupatus nulla † grauitate conſtringitur. *& inf.* Nam (vt Beatus dicit Hieronymus) venatorẽ[a] nunquam legimus ſanctum. *& infra.* Nihilo minus autem de hoc epiſcopo relatum eſt apoſtolatui noſtro; quod cum quadam filia ſua immoderatam teneat familiaritatem; & ob id mala fama[b] ei orta ſit: pro qua re a ſanctitate tua cæteriſq; coepiſcopis ſuis commonitus, atq; correptus eſt, ſed nullatenus emendatus: quæ res in hoc maximè diſplicet, & magis ac magis deteriorẽ de ſe reddit opinionem, in quo beatitudinis tuæ, & cæterorum coepiſcoporum ſuorum rationibus non obedit; & per inobedientiam in culpam protoplaſti relabitur. Oportet ergo fraternitatẽ tuam ſynodale cum epiſcopis[c], & ſuffraganeis tuis conuocare conciliũ, & hũc ſalutaribus eloquijs epiſcopum conuenire, atq; illi paſtorali auctoritate præcipere, quatenus ab omnium beſtiarum,[d] vel uolucrum venatione penitus alienus exiſtat; atq; ab immoderata filiæ ſuæ familiaritate ſemet omnino coerceat. quod ſi parere contempſerit, & tã pro venationis declinatione, quàm pro immoderata filiæ ſuæ conuerſatione vitanda vobis admonentibus obedire diſtulerit; a veſtro collegio excommunicatus abſcedat[e]. Quòd ſi in hoc contumax adhuc apparuerit, a miniſterio ceſſare debebit.

† *nulla ſenum grauitate.*] Iuo. ad c.5. Micheæ & in pſal.90.

men, vel verè nobiles. Arg. ext. de elec. venerabilem. & de præben. venerabilis.

a ¶ Venatorem.] Exiſtẽtem uenatorem: ne obijciatur de Euſtachio. 86. d. Eſau. ADDITIO. Sub qui prius fuit uenator. poſtea fuit ſanctus: poteſt tñ aliquis ſimul eſſe uenator & ſanctus. Archid.

b ¶ Fama.] Nõ quod aliquid ibi ſæui criminis exiſtimaretur propter fœdus naturæ. 1 ſ. quia corã omnibus eã nimis oſculabatur, & ponebat manus in gremium eius: & ideo fuit ei indicta purgatio. ſic extra. de pur. cano. ca. cum in iuuentute.

1 Ideſt propter ſanguinis ꝓpinquitatem extra de præſump. cũ in iuuentute. C. de epiſc. & cler. eũ qui. Arch.

c ¶ Epiſcopis.] Arg. quod ſolus metropolitanus nõ poteſt audire cauſam. 2 epiſcopi, etiam ciuilem, vt 11. quæſt. 1. ſi clericus. & 6. q. 4. ſi iter.

Archieps̃ ſolus cauſam epĩ audire non poteſt.

2 Scilicet mixtã vt hic erat. nam de uitio hic agitur. Archid.

d ¶ Beſtiarum.] Infra 86. diſt. qui venatoribus.

e ¶ Excommunicatus abſcedat.] Vt nõ interſit cum eis negotijs cõmunibus.

CON-

[*Ex concilio Aurelianenſi* α 4.]

P A L E A. Cap. II.

EPiſcopum, presbyterum, aut diaconum canes ad venandũ, aut accipitres, aut huiuſmodi res habere non licet. Quod ſi quis taliũ perſonarũ in hac voluptate† ſæpius detentus fuerit: ſi epiſcopus eſt, tribus menſibus a communione β ſuſpendatur: diaconus vero ab omni officio & communione ſuſpendatur.

Extra de cler. vẽ. c. ſe. Burc. l. 2. c. 213. Iuo p. 5. c. 366. & p. 6. c. 288. & p. 13. c. 30. Pann. li. 3. c. 167.

† *al. voluntate ſæpius detentus.*

α ¶ Aurelianenſi.] *Hac palea etiam in decretalibus tit. de cler. uen. c. 1. citatur ex concilio Aurelianenſi, & in Pannormia ex c. 8. Sed in Aurelianenſibus, quæ extant non eſt inuenta: Burchardus, & Iuo p. 6. ca. 288. citant ex Meldenſi. Eadem uero ſententia eſt in Agathenſi, c. 55. (quod etiam citat Iuo p. 5. c. 366. & p. 13. c. 30.) & in Epaunenſi, c. 3.*

β ¶ A cõmunione.] *In decretalibus legitur* a cõione ſi presbyter, duobus; ſi diaconus, ab omni officio ſuſpendat. *Apud Burch. eſt*, ſe a cõione ſuſpendat, presbyter duobus. diaconus vno ab omni officio & † cõione ſuſpendatur: *neq; multo aliter apud Iuonẽ p. 6. & in conc. Epaunenſi. In Agathenſi aũt, & apud Iuonẽ p. 5.* Se a cõione ſuſpendat, presbyter duobus menſibus ſe abſtineat: diaconus vero ab omni officio, & communione ceſſabit. *Verũ apud eundẽ Iuonẽ p. 13. ex conc. itẽ Agathenſi hoc modo legitur*, ſe a communione abſtineat †: presbyter duobus menſibus ſe abſtineat: diaconus vno ab omni officio, vel communione ceſſet.

† *al. vel.*

† *al. ſuſpendat.*

P A L E A. Cap. III.

OMnibus ſeruis Dei venationes, & ſiluaticas vagationes † cum canibus; & vt accipitres, aut falcones habeant, interdicimus.

Ext. de cler. uen. c. 2. Burch. li. 2. c. 214. Iuo p. 6. c. 289.

† *al. fatigationes.*

¶ *Hæc etiã Palea habetur eo. tit. de cler. ven. c. 2. vbi ex eod. concil. Aurelianẽſi citatur quemadmodũ & apud Burchard. & Iuonem. Sententia iiſdem penè uerbis eſt in ſynodo Francica ſub Zacharia Papa, quæ & conciliorum tomis eſt inſerta, & habetur lib. 5. capitular. c. 2. & manuſcripta etiam inter epiſtolas Zachariæ in codice ſæpè memorato monaſterij Dominicanorũ.*

Cõcubina [a] aũt hic ea intelligitur, quæ ceſſantib. legelib. inſtrumẽtis unita eſt, & cõiugali affectu aſciſcitur, [b] hanc coniugẽ facit affectus, concubinã vero lex [c] noĩat.

De hac dicitur in concilio Toletano 1. c. 17.

¶ Qui non habet vxorem, ſed loco illius concubinam, a communione non repellitur. Cap. IV.

IS, [d] qui nõ α hẽt vxorẽ, & pro vxore concubinã hẽt, a cõione nõ repellatur: tamen † vt vnius mulieris, aut vxoris, aut concubinæ ſit coniunctione [e] contentus.

α ¶ Is qui non.] *Integer concilij canon, qui apud Iuonem quoq;, & ĩ Pannormia refertur, eſt hic.* Si q̃s habẽs uxorẽ fidelis, concubinam habeat; non cõmunicet. Cæterũ is, qui non hẽt vxorem, & pro vxore concubinam hẽt; a cõione non repellatur: tamen, † vt vnius mulieris, aut vxoris, aut concubinæ (vt ei placuerit) ſit coniunctione contentus. Alias viuens abijciatur, donec deſinat, & ad pęnitentiam reuertatur. *Neq; uero omne concubinarum genus eo ẽt tpe permittebatur. De quibus quid in legibus gentilium Imperatorũ legatur, nihil opus eſt referre. Certe Iuſtinianus nouella 18. c. 5. (vt eſt apud Iulianum anteceſſorẽ) quaſdam concubinas cõparat quodãmodo uxoribus: quæ ſine dotalium tabularũ ſolemnitate ducta fuerant. Ad qđ concubinarum genus referendum eſt quod ſcripſit B. Aug. in lib. de bono coniugali, & refertur inf. 32. q. 2. c. ſolet. In quibus hæc tria erant neceſſaria: primũ, vt uterq; eſſet ſolutus: deinde fides mutua, qđ alteri non iungerentur, neq; a procreatione filiorũ abhorrerent: tertium, vt uſq; ad mortẽ in ea victa coniunctione manendũ ſibi proponerent. Et in his quidem ſcribit B. Aug. poſſe aliquo modo dici, nuptias eſſe & cõnubium: quãuis ſic habitam non audeat appellare uxorem: quia non interuenerant inſtrumẽta dotalia, & alia, quæ iure ciuili, & canonico requirebantur, ut eſſet legitima uxor: quod habetur in prædicta nouella 18. & inf. 30. q. 5. c. aliter. Itaque huiuſmodi mulieres, cum non eſſent uxores, uocabantur cõcubinæ: ſed ob illa tria, ac præcipuè, qđ in affectu maritali permanere ſtatuerant, permittebatur ipſis communicare: habebanturq; tanquam uxores minus ſolemniter ductæ. Et hoc eſt; quod hic, & in ſeq. cap. dicitur pro uxore, & loco uxoris habere concubinam. Idque Gratian. ipſe ad finẽ capitis antecedentis, §. cõcubina. indicauit. Nã concubinarũ ad tp̃s adhibitarum, etiam ſi filiorum procreandorum cauſa haberentur, plane illicitus erat concubinatus: quod aſſerit idem B. Aug. c. audite. infra ead. & in eodem libro de bono coniugali, c. concubina. infra 32. q. 2.*

Item Iſidorus de diſtantia † noui & ueteris teſtamenti.

¶ De eodem. Cap. V.

CHriſtiano [f] non dicam plurimas, † ſed nec duas ſimul habere licitum eſt niſi vnam tantum aut vxorem, aut certe loco vxoris, ſi (coniux deeſt) concubinam.

[*Ex dictis Auguſtini in lib. 50. homiliarum, homilia 49.*]

PALEA. Cap. VI.

AVdite chariſſimi mẽbra Chriſti, & matris catholicæ eccleſiæ filij. Qđ dico competentib. α & fidelib. audiant pęnitentes. Quod dico fideli

Iuo p. 8. c. 64.
Pann. l. 6. c. 49.
† *al. tantum.*

† *al. fidelem.*

† *al. tantum.*

† Cum hoc tex. cõcordat Alex. de Im. ĩ l. & ſi poſt tres. circa prin. ff. ſi q̃s cau. & gl. in authent. de trien. & ſe. §. & ꝙ ſæpe in ver. filiorũ. & ibi no. Ange. col. 3. ad hoc ꝙ dictio, plurimas, importet numerũ trium. Item adde Bart. in l. ſi gemma. ad fi. ff. arb. fur. cæ.

† *al. conſonantia.*

Iuo p. 8. c. 66.
Pann. l. 6. c. 50.

Burc. l. 9. c. 15.
Poly. l. 6. tit. 8.
Iuo p. 8. c. 153.
Pann. l. 6. c. 43.

CONCVBINA. CASVS. Dicitur hic ꝙ in præcedẽti diſt. accipitur concubina q̃ cognoſcitur vxoris affectu: ſed non fuit ducta cum ſolẽnitate, & talem lex concubinam vocat. Duo ſequentia capitula plana ſunt.

a ¶ Cõcubina.] Hic reſpicit id quod dixi ſup. proxi. d. c. 1.

b ¶ Aſciſcitur.]. i. amplectitur.

c ¶ Lex. 1] Canonica. vt inf. cap. proxi. vel ẽt lex ciuilis: q̃a concubinatus a lege nomen accepit, ut ff. de concu. in concubinatu.

d IS, qui.] 30. q. 5. aliter. cõtra. Sed ibi loquitur quando non conſtat de mutuo conſenſu.

e ¶ Coniunctione.] Secundum leges ita eſt, quod ſi impares ſunt perſonæ cõtrahentium, non præſumitur matrimoniũ, niſi dotalia inſtrumenta interueniãt. C. de nup. Imperialis. §. imo. & illud, ff. de do. donationes, ſecus ſi pares. ff. de ritu nupt. ĩ liberæ. ſm canones ſp̃ præſumitur adulteriũ niſi appareant legales ſolẽnitates ut 30. q. 5. aliter 2 ext. de cl̃ãde. deſpõ. cum inhibitio.

f CHriſtiano.] ¶ Cõcubinã.] Ideſt, mulierẽ non ſolemniter ductam: ſi tñ mutuus conſenſus interuenit. aliàs concubinam non licet habere, ut 32. q. 4. nemo. 3

CÆTERVM

1 Nam & ca non lex appellatur. 31. diſt. Nicæna Arch.

2 De hoc no. ea. q. noſtrates. in fin. & 3. q. 4. cõſanguineorum. in prin.

3 Et 35. q. 5. de cõſanguinitate. nam nulli fornicari licet 88. d. fornicari. Hug.

Digitized by Google

bus,& dico competentibus , & pœnitentibus. Audiant catechumeni; audiant oēs, omnes timeant; nemo cōtēnat: ſit mihi in cōſolationem veſter auditus, ne vobis ſit in teſtimonium dolor meus, Competentibus, dico, fornicari vobis non licet: ſufficiant vobis vxores β: audiat Deus: ſi vos ſurdi eſtis: audiant Angeli, ſi vos contemnitis. Concubinas vobis habere non licet, & ſi non habetis vxores; tamen non licet vobis habere concubinas, quas poſtea dimittatis, & ducatis vxores, tanto magis damnatio vobis erit, ſi volueritis habere vxores, & concubinas.

α ¶ Competentibus.] *Hoc loco verba ſunt ex originali ī ſuū ordinē reſtituta. Qui aūt vocarentur cōpetentes, declarat B. Auguſtinus in ſermone ad competentes, atque intelligi etiā poteſt ex eodē B. Auguſtino alibi, & ex alijs.*

β ¶ Vxores.] *In hac præcipue parte nō ſunt relata ꝓpria verba B. Auguſtini, ſed nōnulla omiſſa, ac mutata. Nā ipſe ita ſcribit:* Sufficiāt vobis vxores, aut nec vxores: cōcubinas vobis habere nō licet: Audiat Deus, ſi vos ſurdi eſtis: audiāt Angeli eius, ſi vos cōtēnitis: cōcubinas vobis habere nō licet: ſi audiāt cōpetētes, quod dico fidelibus, nō habetis vxores, nō licet vobis habere cōcubinas, quas poſtea ducatis vxores; q̃to magis dānatio vobis erit, ſi hr̄e volueritis, & cōcubinas, & vxores dimittatis?

3 *Cæterum, ſi non talis concubina fuerit, & ætas illius, de quo agitur, futuræ incontinentiæ ſuſpicionem auferre dinoſcitur, apoſtolica conceſſione ad ordinem diaconatus prouehi poteſt.* † al. Florentia.

Vnde Pelagius Papa ſcribit Florentino † epiſcopo.

¶ Qui poſt mortem vxoris habuerit de ancilla filios, diaconus fieri permittitur. Cap. VII.

Fraternitatis tuæ relatione ſuſcepta, eius latorem ſecundas quidē nuptias expertū nō fuiſſe didicimus; caſtitatem tamen eū † priori non ſeruaſſe coniugio deſignaſti, & quāuis multa ſint, q̃ in huiuſmodi caſibus obſeruari canonice iubeat ſublimitatis † auctoritas: tñ qͣ defectus noſtrorum temporū, quibus non ſolum merita ſed corpora ipſa hominum defecerūt, diſtrictionis illius non patitur [a] in omnibus manere cenſurā, & ætas iſtius de quo agitur, futuræ incōtinentiæ ſuſpicionem auferre dinoſcitur, vt ad diaconatum poſſit prouehi, temporum vt dictū eſt, conſcendentes defectui conceſſiſſe nos noueris. *& infra.* ¶ Micęnam † vero ancillā eius, de qua ſe poſt tranſitum vxoris filios habere confeſſus eſt, iubemus vt tua diſpoſitione cuiquam monaſterio continentiam profeſſura [b] tradatur γ.

Anſ.l.6.c.68.al.73. Poly.l.2.tit.1.
† al. cum.
† al. ſubtilitatis.
† al. Micinam.

γ ¶ Tradatur.] *Apud Anſelmū ſequitur:* vt meliori forte ad quod ꝓmouetur officium, ſub bonæ poſſit famæ merito miniſtrare: nec aliqua opinionis eius maculandæ relinquatur occaſio. *neque multo aliter in Polycarpo.*

Hoc ex diſpenſatione miſericordiæ: cæterum ex rigore diſciplinæ intelligitur illud Aurelianenſis δ concilij.

δ ¶ Aurelianenſis.] *Hæc ad uerbum habentur in conc. Gerundenſi.c.8.*

CAETERVM. Hæc eſt tertia pars diſ. in qua dicitur, ꝙ vero concubinario ex cauſa poteſt diſpenſari Io. de Fan.

CASVS. Dictum eſt ſupra, ꝙ ſi quis præter vxorem habuit vxoris affectu cōcubinam promoueri nō poteſt: ſed ſi fornicariā habuit, nec habet ſuſpectus de incōtinētia in futuro, poterit ꝓmoueri.

Fraternitatis.] CASVS. Clericus quidā mortua vxore in ſubdiaconum eſt promotus, qui ſecundas nuptias non contraxit, verumtamē cū Micęna ancilla ſua fornicationē commiſit: modo volebat in diaconum ordinari: vnde quęſiuit Florētinus epiſcopus an poſſit? Et reſpondet Pelagius Papa quod ſic, duabus rationibus. Vna eſt, qͣ defectus noſtri temporis nō patitur rigorem antiquorum canonū valere: & quia ætas iſtius ſubdiaconi ſuſpicionē incontinētiæ a ſe remouere videtur: Micæna vero ancilla, de qua cōfeſſus eſt filios habuiſſe, monaſterio tradatur. Plana ſunt quę ſequuntur, vſq; ad §. quod ergo.

a ¶ Non patitur.] Ecce caſus vbi plus iuris habet luxuria quā caſtitas quia caſtus repelleret ſi ɔ̄xiſſet cum ſecunda, ſed fornicator non. ad idem facit extra de biga. quia circa. Item per iſtud cap. quidam dicūt derogatum eſſe illi 25. diſtin. cap. vlt. quia cū iſtud ſit æquitas. 1 & illud rigor, merito ęquitas præponit̄ rigori, vt 45. diſtinct. licet 50. diſt. ponderet. extra đ fur. cap. vlt. C. de iud. placuit

Luxuria qñque plus iuris habet q̃ caſtitas.

Imo fuit diſpenſatum vt infra. §. ꝓxim. & not. ſup. d. prox. cap. 1.

b ¶ Profeſſura.] Alibi dr̄, ꝙ debet vēdi, vt 10. d. quidā alibi dr̄, ꝙ redigit̄ ī ſeruitutem, vt 32. d. cos. Sed dic, ꝙ diuerſitas pęnarū epiſcopo dat optio-

1 De hoc no. 21. q. 2. in ſum. Religionem qñq; cogitur quis intrare.

optionẽ, 1 vt ext. de off. deleg. de cauſis. Vel diſtinguas an ſint publicæ ductæ quaſi vxores, uel non. 15. q. vlt. cũ mulier. Sed qualiter præcipit iſti intrare religionẽ, cum hæc res non ſit ꝑcepti, vt 32. q. 1. integritas? Dic ꝙ rõne delicti cogit intrare monaſteriũ qñque aliqs ad agendam

ſeruant: vel quia corruptæ erant cum quibus contraxerunt, vel meretricari non ceſſant, licet in vxores ducantur, & hoc probatur per c. quæ ſequuntur.

b ¶ Meretricari.] Hæc ratio non valet: quia nunquam maritus corruptæ promouetur.

¶ Non admittatur ad clerum, qui præter vxorem, aliam cognouerit. Cap. VIII.

Burc. l. 2. c. 38. Iuo p. 6. c. 139.

SI quis de laicis poſt vxorem, aliam cuiuſcunque conditionis cognouerit mulierem, in clericum nullatenus [a] admittatur.

4 *Quod ergo de pellice, & meretrice apud Greg. & Innocentiũ ſcribitur; propter ſpem futuræ incontinentiæ conſtitutum creditur: quia difficile continẽtiam ſeruat, qui ſe illicito concubitu maculare non metuit. Vel † prohibetur ordinari, qui pellicem, vel meretricẽ cognouerit maritali affectu: vel quia corrupta florem virginitatis amiſerit, vel quia meretricari [b] non deſinit, licet in vxorem ducatur. Vtrumque .n. impedimentum cuilibet præſtat, quominus ad ſacros ordines pertingere valeat.*

† al. &.

Vnde Hilarius Papa in ſynodo Romana, c. 2. ſcribit dicens.

¶ Qui virginem non duxerit vxorem, ad ſacros ordines non accedat. Cap. IX.

Anſ. l. 7. c. 12. al. 15. Pann. l. 3. c. 50. † forte] *Syllacino.* † *[Cauendum]* orig. † *gradus*] orig.

CVrandum † ergo in primis eſt, ne ad ſacros ordines † (ſicut geſtis prioribus ante præſcriptum eſt) quiſquam, qui vxorem non virginem duxit, [c] aſpiret.

Item Gregorius vrbis Romanæ præſul Squilatino † epiſc. lib. 2. epiſt. 25.

¶ Bigamus, vel pœnitens, corpore vitiatus, literas ignorans, curiæ vel conditioni obnoxius, clericus non fiat. Cap. X.

Anſ. l. 7. c. 35. al. 42. Poly. l. 2. tit. 31. Iuo p. 8. c. 288. † *al. pænitentem. al. publice pænitentẽ. al. ſolenniter pœnitentem.*

PRæcipimus, ne vnquam illicitas ordinationes facias; nec bigamum, aut qui virginem non eſt ſortitus vxorem, aut ignorantem literas, [d] vel in qualibet parte corporis vitiatum, [e] vel pœnitentiæ † vel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium ad ſacros ordines permittas accedere, ſed ſi quos [f] huiuſmodi repereris, non audeas promouere.

Item in Neocæſarienſi concilio, c. 8.

¶ Non fiat ſacerdos cuius vxorem euidenter conſtat adulterium admiſiſſe. Cap. XI.

Anſ. l. 7. c. 29.

SI cuius vxorem adulterium cõmiſiſſe, cũ eſſet laicus, euidẽter fuerit comprobatum, hic ad miniſterium eccleſiaſticũ admitti [g] nõ poteſt. Quòd ſi in clericatu iam

CVrandum.] CASVS. In hoc c. dĩ, ꝙ ad ſacros ordines promoueri non põt q vxorẽ virginẽ ſortitus non fuerit.

c ¶ Virginẽ duxit.] 30. q. 5. qualis.

PRæcipim⁹.] CASVS. Septẽ gña hominum in hoc c. enumerantur q a ꝓmotione repellunt. vt bigamus, &c.

d ¶ Ignorantem literas.] Scilicet prorſus, vt 36. d. illiteratos. 3

e ¶ Vitiatũ.] Enormiter.

f ¶ Sed ſi quos.] Iã ordinatos ſuppl. aliter idem repeteret.

SI cuius.] CASVS. Aliquis accepit virginem in uxorẽ: ipſa poſtea adulterium cõmiſit: quærebatur vtrum talis deberet promoueri, vel remanere in ordine iã ſuſcepto. Et rñdet, ꝙ ſi laicus eſt nõ põt poſtea ad eccleſiaſticum ordinẽ promoueri: ſi clericus eſt, dimittat eã, alioquin ſit a miniſterio alienus. Idem eſt ex toto caſu ſequentis capituli.

g ¶ Admitti.] Sed nõne hic vr̃ nimius rigor, ꝙ aliquis ſine culpa ſua puniat? 4 Propter hoc intelligunt quidam quod hic dicitur, qñ maritus patronus eſt turpitudinis, & leno: ſed certe tunc repelleretur ꝑ proprium delictum, vt 32. q. 1. c. 1. &c. Dic ergo ꝙ ideo prohibetur, q̃a eſt marit⁹ corruptæ:

3 Et 1. q. 1. §. ecce ſi clericus uer. hoc ſol. ex. l. 6. de temp. or. nullus. uer. pœna imponit talẽ ordinanti.

4 Sub. quod fieri nõ dẽt, ut in 16. q. 7. inuentũ, 56. d. ſatis. 74. d. geſta. Arch. Maritus ſine metu bigamiæ an uxori debitũ reddere poſſit pendente accuſatione adulterij.

dam pœnitentiam, vt 50. d. ſi ille. & 81. d. ſi quis clericus: vel expone, iubemus, ideſt, conſulimus.

a SI quis. ¶ Nullatenus.] Hic de ſtricto iure loquitur, vt 2 illud 25. d. primum.

Sub. & illud. 1. q. 7. ſi quis omnẽ.

QVOD ERGO. Hæc eſt quarta pars huius diſt. qua probat per ſex auctoritates ſanctorum patrũ, quòd nullus epiſcopus debet ordinare bigamum, vel viduæ maritum, illiteratum pœnitentem, obnoxium curię: nec illum qui cognouit vxorem ſuam poſtquam ſciuit illam adulteram. Ioan. de Fan.

CASVS. Dictũ eſt ſup. in c. fraternitatis, ꝙ ille qui fornicatus eſt, põt promoueri, ſed quia videbat contrariũ ei, qd dictum eſt, s. in 33. d. in c. maritum, & cap. laici. ideo conſtitutũ eſt, q̃a tales cũ difficultate continentiã ſeruant:

tũ ſi non cognouit eam poſt adulterium perpetratum, promouetur, vt inf. ead. c. vlt. Sed pone ꝙ vir accuſet vxorem de adulterio: nunquid pendẽte accuſatione tenetur ei reddere debitum, ſi talis eſt, qui vult ꝓmoueri? Dicunt quidã ꝙ nõ: q̃a ſi reddit, fit ei præiudiciũ: ſicut nec cogitur reddere debitũ ei quam audiuit eſſe ancillam, ut extra de coniugio ſeruorum, propoſuit. 5 Sed tñ ibi alia ratio eſt: quia cum ſerua non eſt matrimonium, ſed hic eſt matrimonium. vnde melius videtur ꝙ ſibi præiudicet cognoſcendo eam, q̃ ꝙ illi iniuriam faciat, ſ. denegando ei debitum, & ſm hoc ſequitur ꝙ aliquis punitur ex eo, qđ tenetur facere ex neceſſitate, & eſt contra id 23. q. 4. Nabuchodonoſor 6 ubi dicitur, quod nemo puniendus eſt, ex eo, qđ neceſſe hẽt facere.

5 Vbi de hoc & ext. de adul. c. ult. ibi uideas.

6 Alias incipit uaſis iræ.

Item ex hoc ſequeretur, ꝙ aliquis pro vno facto merete tur pœnã & præmiũ: quod eſt contra id 8.q.1.ſciendum. Itẽ ex hoc ſequitur, ꝙ aliquis ꝓ vno facto & meretur & demeretur: quod eſt contra id ff. de neg. geſt. ſiue meretur enim dum cognoſcit vxorem, vt 33. q.5.cap.1. Et ꝙ vna res habet contrarios effectus: quod eſt contra id ff.de ſol.qui holem. §.ult.Ioan. Poſſet tñ dici, quòd ſi maritus reddat debitũ uxori corruptæ, non præiudicet ſibi q̃n poſſit promoueri: quia tunc potius dicitur cognoſci ab uxore, q̃ cognoſcere ipſam ut 32. q. 5. ita ne. ſicut nec facit ſibi ꝓiudiciũ quin poſſit eã accuſare de adulterio: licet ſit argu. contra 33. q. 1. ſi qs 1 ff.ſol.mat.cũ mulier. ff. de adulte. ſi uxor.§. ult. qd iuris ſit de hoc, in q̃ſtione notaui, ibi Videas. &c. Poſſet tñ probabiliter dici, ꝙ ſibi præiudicat quo ad legẽ ꝓmotionis, quæ factum ſolũ requirit, non quo ad legem Moſaicam, ut 35.q.1.§.ſi. non obſtat, ꝙ inuitus hoc fecit, uel paſſus fuit arg.26.diſt. acutius. hoc totum determinat decre. extra ut lite pen.c.2. Barth.

§.clericos autem non aliter ordinari.coll.9.

b ¶ Laicus.] Ideo dicit de laico, quia minus videtur de eos vel ideo quia ſi clericus hoc faceret, non ſolum non promoueretur, ſed omni priuilegio eccleſiaſticæ dignitatis priuaretur, ut 84.d.quiſquis.

1 De hoc ea. q.c. 1. & 33. q. 2. placuit.

eo conſtituto, adulterauit, dato repudio, dimittere eam debet. Si vero retinere eius conſortium velit, non poteſt, ſuſcepto miniſterio perfrui.

Item ex concilio Martini Papæ.

Apud Martinũ Bracarenſem, cap.28.

¶ De eodem. Cap. XII.

SI laici † vxor in adulterio fuerit depreheſa, hic talis ad miniſterium eccleſiaſticum nullo modo adducatur. Si autem poſt ordinationem alicuius clerici vxor adulterata fuerit, dimittat eam. Si autem cum ipſa voluerit permanere, a miniſterio alienus ſit.

† *alicuius laici*] orig.

Præmiſſis auctoritatibus, bigami, & qui virgines non ſunt ſortiti vxores, a ſacris ordinibus prohibentur. Sed quæritur, ſi quis ante baptiſma viduam duxerit vxorem, an propterea ſit prohibendus a ſacris ordinibus?

De his ita ſcribit Innocentius Papa Victricio Rothomagen. epiſcopo, epiſt.2.c.5.

¶ Qui ante baptiſma, ſeu poſt baptiſma viduam duxit vxorem, non admittatur ad clerum. Cap. XIII.

SI quis [a] viduam (licet laicus [b]) duxerit vxorẽ, ſiue ante baptiſmum, ſiue poſt baptiſmum, nõ admittatur ad clerum: quia eodẽ vitio [c] videtur excluſus. In baptiſmo enim crimina dimittuntur, non acceptæ vxoris conſortium relaxatur. *& infra.* ¶ Quòd ſi non putatur vxor eſſe computanda, quæ ante baptiſmum ducta eſt, ergo nec filij, qui ante baptiſmum geniti ſunt, pro filijs habeantur.

Anſ.l.7.c.11. Iuo p.6.c.55.

C.6.eiuſdem epiſt.

Prohibentur etiam bigami a quolibet ordine clericatus, iuxta illud Amb. epi. 82. ad Vercellenſem eccleſiam.

¶ Qui ſecunda coniugia ſortitur; clericus non fiat. Cap. XIIII.

COgnoſcamus non ſolum hoc de epiſcopo, & preſbytero [d] Apoſtolum ſtatuiſſe; ſed etiam Patres in concilij † Nicæni tractatu addidiſſe, [e] neque clericum quemquam debere eſſe, qui ſecunda cõiugia ſortitus ſit.

Iuo p.8.c.290. Pann.l.6.c.63. † *concilio Nicæno tractatus*] orig.

5 *Similiter etiam viduarum mariti, vel ancillarum, vel meretricum, clerici fieri non poſſunt.*

Vnde in canonibus Apoſtolorum, c. 18. legitur.

SI laici.] PRAEMISSIS. CASVS. Ex ſupradictis īfert Gratianus, ꝙ bigami, & qui uirgines non habuerunt uxores: promoueri non poſſunt. Nunc incidenter quærit, an ille, q ante baptiſma uiduã duxerit uxorem, poſſit ꝓmoueri: & probatur, quod non, per ſeq.c.

SI quis uiduam.] CASVS. Quidam dicebat, quod ſi quis ante baptiſma uiduã duxerit in uxorẽ, ꝙ propter hoc non debet repelli a promotione: quia illa uxor non reputatur: quare Victricius Rothomagen. epiſcopus quæſiuit, an hoc eſſet uerum? Et reſpondet Innoc. ſiue ante baptiſma, ſiue poſt uiduam duxit uxorem, repelli debet a promotione: quia eadem cauſa uidetur excluſus qui ante baptiſma duxit eam, qua is qui poſt baptiſma. Nam in baptiſmo uitia dimittuntur, & non conſortium uxoris: alioquin qui ante baptiſma nati ſunt, non debent filij reputari. Omnia quæ ſequuntur uſque ad c.ſi ſubdiaconus per te uidere potes.

a ¶ Si quis.] Hoc bene habes in Authen. de ſan. epiſco.

c ¶ Vitio.] Ideſt, defectu. 2 ſi.56.d. quia ſimpliciter. & 26.diſt.acutius.

d COgnoſcamus. ¶ Et presbytero.] Supple & diacono.81.d.c.1. e ¶ Addidiſſe.] Aug. tamen dicit, ꝙ ſecundum interpretationem Apoſtolus intellexit. 3 de quolibet ordine, ut 81.d.c.1.

SIMILITER. Hęc eſt 5. pars diſtinct. in qua dicit quod qui contrahit cum ancilla, uel cum ioculatrice, non poteſt fieri epiſcopus, uel presbyter. Ioann. de Fan.

2 Vel ideſt impedimento.

3 Et lex dicit, quod ex mente legis eſt per inde accipiendum ac ſi ex verbis legis eſſet ff. de uerbor. ſignific. nominis.§. uerbum.

a ¶ Si

a SI quis.] ¶ Ancillam.] Sed quare hic prohibetur, cũ tamen eo ipſo ꝙ aliquis ducit ancillam ſuam [1] in uxorem, ipſa libera efficiatur? ut C. de la. li. tol. authen. ad hoc. & C. de oper. lib. libertę. ſimiliter tenet matrimonium cum aliena ancilla, ut 29. q. 2. cap. 1. & 2. Rñdeo

Ancilla cum dño contrahens libera efficitur.

liter cognoſcendo. Lau.

d ¶ Meretrix.] Alibi dicitur meretrix cuius turpitudo publicè uenalis eſt. 32. q. 4. meretrices. 2

e ¶ Quæ multorum.] Quæ admiſerit plures quàm 23. milia hominum. vt 45. diſt. diſciplina. uel quæ admiſit 60. ut extra de clerico excommun. cap. latores.

2 Adde glo. de ſpon. inter opera gl. & Cyn. in leg. mercalẽ. C. de con. eb tur. cauſam. Bal. in l. neq; natales C. de ꝓb.

¶ Spectaculis publicis mancipatam vel eiectam, vel ancillam ducens vxorem, diaconus non fiat. Cap. XV.

SI quis viduam, aut eiectam acceperit, aut meretricẽ, aut ancillã, [a] vel aliquam de ijs, quæ publicis ſpectaculis mancipantur: nõ poteſt eſſe epiſcopus aut presbyter, aut diaconus, aut ex eorum numero, qui miniſterio ſacro deſeruiunt.

6 *Quæ autem ſit vidua, quæ eiecta, vel meretrix, Hieronymus epiſt. 128. ad Fabiolam de veſte ſacerdotali oſtendit dicens.*

¶ Quæ ſit vidua, vel eiecta, vel meretrix. Cap. XVI.

Iuo p. 8. c. 297. Pann. l. 6. c. 68.

VIdua eſt, [b] cuius maritus [c] eſt mortuus: Eiecta eſt, quæ à marito viuente projicitur; Meretrix, [d] quæ multorum [e] libidini patet.

Apud Martinum Braca. c. 44. Ex concil. Toletano 1. c. 4. † Hæc verba. *non regulam præfigendo.* abſunt ab aliquot exemplarib.

7 *Sed poſtea temporum defectui condeſcendens Papa Martinus in minoribus ordinibus eos conſtitui permiſit, non † regulam præfigendo, dicens.*

¶ Inter lectores, vel oſtiarios deputetur ſubdiaconus ſecundam ducens vxorem. Cap. XVII.

SI ſubdiaconus [f] ſecundam vxorem duxerit, inter lectores [g] vel oſtiarios habeatur, ita vt Apoſtolum nõ legat.

Neceſſitate tamen exigente bigamus vſque ad ſubdiaconatum poteſt promoueri.

Ibidem. c. 43. Ex conc. Tole. 1. c. 3.

Vnde Martinus Papa ait.

¶ Viduam ducens vxorem ſubdiaconus, ſi neceſſitas exigat, fieri poteſt. Cap. XVIII.

LEctor, ſi viduam alterius, vxorem acceperit, in lectoratu permaneat; aut ſi fortè neceſſitas, ſit, ſubdiaconus fiat; [h] nihil autem ſupra. Similiter ſi bigamus fuerit.

8 *Quibus autem propria coniugia prohibentur, interdicitur etiam nuptialibus conuiuijs intereſſe.*

Vnde in Agathenſi concilio, cap. 39. legitur.

¶ Nuptiarum conuiuijs presbyteri intereſſe non debent Cap. XIX.

Burc. l. 2. c. 134. Iuo p. 6. c. 208. Poly. l. 4. tit. 31.

PResbyteri, diaconi, ſubdiaconi, vel deinceps, quibus

SED POSTEA. Hæc eſt vii. pars huius d. ĩ qua ponit quomodo olim cũ bigamis diſpenſatum fuit vt ſubdiaconi eſſent Io. de Fan.

SI ſubdiaconus.] CASVS. Quidam promotus ad ſubdiaconatum ſecundam duxit uxorẽ. quærebatur quam pœnã pati deberet? Et reſpõdet Martinus Papa, ꝙ dẽt redigi iter minores ordines: epiſtolã vero poſtea legere nõ debet. Sequens autẽ §. patet.

f ¶ Si ſubdiaconus.] Collige caſum ex eo quod habetur ſup. 31. diſt. §. ſimuliter. in fin e.

g ¶ Inter lectores.] Hoc ex diſpenſatione, ſed de iure communi perdit priuilegium clericale, vt 84. diſt. g ſi quis, ideo fit hoc ex diſpenſatione, ꝙ remanet in ſacris minoribus ordinibus.

LEctor.] CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ ſi aliquis in minoribus ordinibus cõſtitutus uiduam duxit in uxorem, uel bigamus fuerit, ex diſpenſatione poterit ad ſubdiaconatũ promoueri, aliàs ſi.

Diſpenſatio utrum poſſit cũ bigamo fieri.

h ¶ Fiat.] Sic ergo Papa [*] diſpenſat cõtra Apoſtolũ, ut hic, & 32. d. presbyter. Innocentius tamen dicit, ꝙ non licet diſpenſare cum bigamo, ut extra de bigamis, nuper & hoc idẽ dicit Martinus.

* *Non eſt abſurdum ignoad ius p ſtinum. Vide Beatum Tho. 4. diſt. ... q. 3.*

deo propter prærogatiuã ſacerdotii. Vel ideo quia non uidetur ibi eſſe plenum matrimonium, ut 32. q. 2. ſicut non omnis, & ideo non videtur ibi eſſe plenum ſacramentum. 1 Vel hoc ideo contingit: quia vilis perſona præſumitur qui contrahit cum ancilla.

1 Ideſt, tãle mr̃monium non vr̃ plenè deſignare Chriſti & eccleſiæ ſacramentum, ſecũdũ Lau. & Hug.

b VIdua eſt.] Vt hoc melius intelligas, dic quod vidua dicitur quæ a uiro idua, ideſt, diuiſa uel ſeparata eſt. Nam iduo, uas, dicitur ſeparare uel diuidere & dicitur ſic ab idus quod eſt diuiſio vel ſeparatio, ſecundũ Poly. & dic uidua, ſcilicet ex cuius copula quis impeditur. Hug. Ioan. de Fan.

c ¶ Maritus.] Qui in eam geſſit maris ritus, eam carna-

50. diſtin. ſi quis uiduam. Lucius tamen diſpenſauit cũ Pannormitano archiepiſcopo, qui fuit bigamus. Item habes hic, ꝙ licet ſit diſpenſatum in uno ordine, non ideo intelligitur diſpenſatum in cæteris, ut 12. diſt. nos conſuetudinem. & 50. diſt. quicumque pœnitens ſic dĩſpenſatur in primo matrimonio, & non in ſecundo, vt 36. quæſt. 2. ſi autem.

PResbyteri.] CASVS. Dicitur hoc c. ꝙ illi quibus non eſt licitum contrahere matrimonia conuiuijs nuptiarum intereſſe non debent. ne propter motus obſcænos & turpia cantica, uiſus & traditus eorum contaminentur.

ducendi vxores licentia nõ eſt, a etiam alienarũ [a] nuptiarũ euitent cõuiuia; nec his cętibus miſceãtur, vbi amatoria cantantur, & turpia; aut obſcæni motus corporum choreis, & ſaltationibus efferuntur; ne auditus, aut obtutus ſacris myſterijs† deputati turpium ſpectaculorũ, atque verborum contagione polluantur.

† al. miniſterijs

a ¶ Licentia non eſt.] *In codicibus impreſſis legebatur,* licentia modo non eſt. *Expuncta eſt dictio,* modo. *quæ neque in originali, neque in vetuſtis exemplaribus Gratiani, aut Burch. Iuone, cõcilio Venetico. c. xi. (vbi de hoc idem reperitur) habetur. Ac presbyteris quidem nunquam, ne apud Græcos quidem licuit ducere vxores.*

Vidua uero intelligenda eſt, ſi poſt ſolenne fœdus nuptiarum, morte interueniente, à viro ſuo diuiſa fuerit. Cæterum, ſi antequam conueniant fatali neceſſitate ab alterutro diuiſi fuerint; licet ex ſponſalibus vxor ſit appellata, non tamen poſt mortem ſponſi, etiam ſi in propria ſi ducta, & cum eo velata, vidua appellatur, nec ex eius copula à ſacris ordinibus aliquis prohibetur.

Vnde Pelagius Papa ſcribit.

¶ Qui cum alia velatam, non tamen illi nuptam, vxorẽ duxit, ſacerdos fieri non prohibetur. Cap. XX.

Simile 27. q. 2. c. ꝙ autem. §. item ſi ſponſa.
Iuo p. 6. c. 113.

VAlentino [b] clerici, cui mulier cum alio ante velata, non tamen ei nupta, ſed virgo permanens, poſt mortem eius, cum quo velata erat ſpõſa,† coniugali eſt copula ſociata, quia iterum † velamen accepit, nullum in promouendo generetur obſtaculum, quia nihil eſt (quantum ad hunc articulum pertinet) quod ei de canonicis obuiet inſtitutis.

† al. ſponſo.
† al. interim.

DISTINCTIO XXXV.

A*Quibus* [c] *ordinibus bigami prohibeantur, & vtrum reputentur bigami, qui ante baptiſmum habuerunt vnam, & poſt baptiſmum alteram, & an liceat ſortire vxores in ſacris ordinibus conſtitutis, multorum auctoritatibus breuiter monſtratum eſt. ¶ Sequitur autem in deſcriptione illa Apoſtolica, vt ſit ſobrius, qui ordinandus eſt, non vinolentus: quod ex auctoritate ueteris teſtamenti introductum eſt. Miniſtri enim templi prohibentur uinum, & ſiceram bibere, ne ebrietate grauentur corda eorum, & ut ſenſus eorum uigeat ſemper, & tenuis ſit, uel quia uenter* [d] *mero æſtuans facile diſpumat in libidinem: Vnde Noe in ebrietate nudauit fœmora: Loth, quem Sodoma non uicit, uina uicerunt. ¶ Quod tamen † uinolen—*

Prima Tim. 3. & in gloſſa ad eum locũ hñr hæc omnia ex Hiero. epiſt. 83.
1. Tim 3.
Leuit. 10.
inf. ea. c. uenter.
Gen. 9. & 19.
Gl. interlinearis.
1. Tim. 3.
† al. autem.

a ¶ Etiam alienarum.] Et ſi clerici fuerint in aliquo conuiuio, & adueniant ioculatores, ſurgant, & recedãt de menſa, vt de conſecr. diſtinct. 5. non oportet.

VIDVA. CASVS. Dictum eſt ſupra ꝙ qui uiduam habuit uxorem, repellitur a promotione. Nunc uero dicit, ꝙ uidua eſt cuꝰ uir poſt copulam carnalẽ eſt defunctus. Veruntamẽ ſi antequã cognoſcatur à uiro ſuo, mortuus fuerit uir eius, non debet pp hoc uidua appellari, licet traducta fuerit & uelata. Et ſi qs cũ tali contraxerit, non repellitur a promotione, qđ probatur ſeq. cap.

VAlentino.] CASVS. Valentinus duxit quandam in uxorem, quæ antea fuit altari deſponſata, & cum illo uelata ſed nõ fuit ab eo cognita, qa fuit morte præuentus, & ſic uirgo permanſit. Dicitur hic, ꝙ propter hoc Valentino nullum impedimẽtum generatur quin ualeat promoueri poſt mortem uxoris, uel ea uiuente de conſenſu ipſius.

b ¶ Valentino.] Hũc caſum habes extra de biga. debitum.

A Quibus.] CASVS. Dictũ eſt ſupra a qbus ordinibus bigami prohibeantur, & utrum bigami reputẽtur, qꝰ ante baptiſmum vnam, & poſt baptiſmum alterã, uxores habuerunt, & an liceat ſortiri uxores in ſacris ordinibus cõſtitutis. In hac uero 35. diſt. proſequitur Gratianus tertiũ c. Apoſtolicæ regulę: ſcilicet oportet, ordinandum nõ eſſe uinolẽtũ, ſed ſobriũ: quia in uet. teſt. miniſtris tẽpli prohibebaẽ uinũ & ſiceram bibere, ne propter ebrietatem corda eorum grauarentur: & qa uenter mero ęſtuãs deſpumat in libidinem. & hoc probatur exemplo Noe, & exemplo Loth: & dicit quod uinolentus eſt qui frequenter uino repletur. Sequens cap. patet.

c ¶ A quibus.] Hic agitur de tertio cap. apoſtolicæ regulæ, oportet ordinandum non eſſe uinolentum, ſed ſobrium, & introducit multa in commendationem abſtinentiæ, & in reprobationẽ ebrietatis, interſerit etiam de pœna illorũ, qui frequenter indulgent ebrietati, & dicit ꝙ minores corporaliter puniuntur, maiores poſt admonitionẽ xxx. dieb. cõione priuãtur, ut if. ea. c. nl. 1

d ¶ Q.ia uen ter.] Pinguis uenter groſſum generat ſenſum. 44. diſt. §. ſi ergo.

a ¶ Et qui neceſſe reſpuerint, deponetur, ut j. c. eps. Hug.

a ¶ Epiſco-

Clerici ludere aut luſores ſpectare non debent.

a EPiſcopus.] Alea.] Clerici non debent ludere, uel ludibus intereſſe, ut ex̃ de ui.& honeſt.cler. nec participes erunt ludentibus, nec inſpectores ludi, ut in Auth.de ſac.epiſc.§. interdicimus, collatio.9. Sed nunquid poteſt repeti id, quod in alea perditur? Dicunt qui-

Ludo perditum an repeti poſſit.

d ¶ Priuetur.] Aut uerberetur, ut inf.ea.c.ult.

AB exordio.] CASVS. In hoc cap. triplex ſtatus humani generis denotatur. Nã a principio mũdi carnes nõ comedebam⁹, nec dabamus libellũ repudij, nec circũcidebamur, poſt diluuium uero data lege uinũ cum carnibus eſt aſſumptum? & repudij duritia eſt conceſſa, & cultellus circumciſionis eſt dat⁹. Poſt quã uerò Chriſtus venit ω, reuoluit ad α, ideſt, finis ad principiũ: quia hodie ñ circũcidimur, nec damus repudij libellum, nec carnes omni die comedimus, dicẽte Apoſtolo, Bonum eſt vinũ non bibere, & carnes non comedere.

tus eſſe prohibetur, non ſemel, ſed frequenter vino repletus debet intelligi.

Hinc etiam in canonibus Apoſtolorum can. 42. & 43. legitur.

¶Diaconus, presbyter, & epiſcopus ebrietati, & aleę deſeruientes, niſi deſierint, deponantur.†

Cap. I.

Burc.l.14.c.5. Polyc.l.6.tit.17. Iuo p.13.c.73. Pann.l.3.c.170. Rab.pęn.c.28.

EPiſcopus, aut presbyter, aut diaconus aleę,[a] atque ebrietati deſeruiens[b] aut deſinat, aut certè damnetur. † Subdiaconus, aut lector, aut cantor ſimilia faciens aut deſinat, aut communione priuetur.[d] Similiter etiam laicus.

¶ καθαιρέσθω ideſt de ponantur. † *communione priuentur.*

Item Hieronymus lib. 1. contra Iouinianum.

¶Eſus carnium, & vini potus, poſt diluuium conceſſus legitur, poſt Chriſti aduentum inhibitus. Cap. II.

Matth.19. Act.15. Gal.5. Rom.14.

AB exordio conditionis humanæ nec carnibus[e] veſcebamur, nec dabamus repudium, nec præputia nobis eripiebantur in ſignum.[f] Hoc curſu ad diluuium vſque peruenimus: Poſt diluuium autem cũ datione legis, quam implere[g] nullus potuit, carnes ingeſtæ ſunt ad veſcendum, & repudia cõceſſa duritiæ,[h] & cultellus circumciſionis appoſitus, quaſi Dei manus plus in nobis creauerit, quam neceſſe eſt. Poſtquam autẽ Chriſtus venit in fine temporum, & ω[i] reuoluit ad α,[k] & extremitatem retraxit ad principium, nec repudium nobis dare permittitur, nec circũcidimur, nec comedimus[l] carnes, dicente Apoſtolo: [Bonum eſt vinum non bibere, & carnes non comedere.] Et vinum.n. cũ carnibus poſt diluuium dedicatum eſt[m].

Item lib. 2. contra Iouinianum.

Prou.14.

¶Alienum eſt a ſapiente potationibus & ebrietatibus vacare. Cap. III.

LVxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas, omnis, qui cum his miſcetur, non erit ſapiens.

Lamech fuit uenator.

e ¶ Nec carnibus.] tamen Lamec fuit uenator, ſed illud fuit propter pelles, non propter carnes. 31.q.1.quomodo.

f ¶ In ſignum.] Vt per eam fideles diſcernerent ab alijs, uel fuit ſignum interioris circũciſionis, uel fuit ſignum futuri baptiſmi: q̃a tũc per circumciſionem tollebãtur peccata, ſicut nunc per baptiſmum, ut inf. de conſec. d.4. quod autem apud nos.

Circumciſio quare fiebat.

g ¶ Implere.] Sup. d.4. erit contra. Sed dic, ꝙ facile nõ põt impleri. Vel dic, ꝙ tunc nullus potuit eã implere quo ad hoc, vt adipiſceretur uitã æternã: quia ꝑ circumciſionem nõ aperiebatur ianua cœli, licet ianua inferni etiam eſſet ꝓcluſa. ſecus hodie ꝑ baptiſmũ ext. de baptiſ. maiores. Vel ideo iſtud dicit, quia contrarietas fuit in lege. Cum enim præceptum fuit, ꝙ ſabbati die nõ fieret aliquod opus,4 item præceptum fuit, ꝙ viij. die circuncideretur puer,5 potuit contingere, quod ſabbatum eſſet dies viij. ab ortu pueri ſed tamen in hoc non peccabant. quia excuſabantur propter impoſſibilitatem: id eo autem fuerunt eis data dura præcepta, quia ex ſuperbia eorum dixerunt, nõ deeſt qui impleat, ſed deeſt qui iubeat. 6

Circunciſio. & baptiſm⁹ differunt.

4 Vt Exo.20. cap.

5 Gen.18.

6 Hoc ſententialiter põt ſumi de 1.li. Reg.c.8.

h ¶ Duritiæ.] tñ peccatũ erat, ut ext. de diuor. gaudem⁹.

i ¶ Et ω] Quæ eſt ultima litera Græcorum.

K ¶ Ad α.] Quæ eſt prima eorundẽ Græcorũ, ac latinorũ & eſt ar. ꝙ reſtituta re ad priſtinũ ſtatũ, priora iura reſtituũtur, ut 26.q.6. ſiquis de corpore.7 ff. de ſer. ruſt. pd. hi qui. alias, & Attilicinus. Itẽ arg. ꝙ nõ fit iniuria rei, ſi reſtituitur ad priſtinum ſtatum ff. de pac. ſi vnus. §. quod & in ſpecie dotis.

7 Vbi de hoc & facit, q̃d no. 1.q.7. donatum.

l ¶ Nec comedimus.] Ideſt, ſuademus, non comedere, conſilium eſt.

m ¶ Dedicatum eſt.] Ideſt, in uſum aſſumptum.

quidam,1 ꝙ non, ſed pauperibus eſt eroganda pecunia illa arg. 14.q.5. non ſane. cum enim turpitudo uertitur ex parte utriuſque, melior eſt conditio poſſidentis. ff. de cond. ob tur. cau. l. ſi ob turpem. 2 melius credo, ꝙ poſſit repeti, ut ff. de aleatorib. l. vlt. in fi. etiam uſque ad quinquaginta annos, ut dicit Græca conſtitutio. C. de relig. & ſump. fun. & de alea. Et ſi quis exiſtens in alea rem ſuam uendiderit, tenetur de euictione, ut ff. qua. rerum act. o non da. ſi filio. §. 1. licet autem hic prohibeatur ludus, tamen pro conuiuio habendo poteſt ludi. ff. eod. l. ult.

1 Secundum Laurent.

2 ff. de condi. ob tur. cau. l. ubi autem. hæc fuit opi. Pla. & Bar.

b ¶ Deſeruiens.] Ideſt, ualde ſeruiens, ut illa præpoſitio, de, augmentet. ff. depoſi. l. 1. in princ. quandoque priuat. ut ibi.

Sepe precor mortem, mortem quoque deprecor idẽ.

c ¶ Aut deſinat. Non ergo pro quolibet delicto ſtatim epiſcopi debent fulminare, ut uel excommunicent, uel deponãt.3 ad idem facit 67. diſt. epiſcopus, & 93. diſt in. c. ult. Si quoties peccant homines, ſua fulmina mittat Iupiter, exiguo tempore inermis erit.

3 Ad hoc extra de cler. peregr. ca. 1. ubi de hoc. ſed cõtra 46. d. qm̃. & no. 27. q. 1. nec aliqua. in gl. not. quod.

Eccleſiæ principes. CASVS. Quidam prælati cum populum admonere deberent ad ieiunia ſeruanda, fartis corporibus & rubentibus buccis prædicabant: contra quos inuehitur Hieron. & auctoritate Micheæ prophetæ probat eos deijciendos a prælaturis ſuis in tenebras exteriores: quas uitare poſſunt, ſi imitentur apoſtolos nō ſolum ſermone, ſed etiā uitæ conuerſatione. Quæ autem ſequuntur, plana ſunt uſque ad ca. ſexto die.

a ¶ Principes.] Ideſt prælatos, vt de cōſc. d. 1. corpora.

b ¶ Propheticus.] Scilicet Micheæ.

c ¶ Lautiſq.] ideſt, delicatis.

d ¶ Epulis conquiſitis.] ideſt, terrenis delicijs, quæ multo labore quæruntur. de conſecr. diſt. 5. ne tales.

e ¶ Exteriores.] id eſt ex toto extra lucem. arg. 40. d. quælibet.

f ¶ Buccas.] Plenus uenter facile de ieiunijs diſputat. 11. q. 2. gloria epiſcopi. Arg. ¶ Archidiacono, cū uiſitat parochias, nō eſt exilis præſtanda procuratio, ut 10. q. 3. illud. Hoc uerum eſt ante uiſitationem factam. extra de cenſi. exigit. Greg. X.

Sexto die.] CASVS. Secundum H. c. iſtud diuidit in tres partes. In 1. parte Ambr. deteſtatur uitium gulæ, & cōmendat abſtinentiā in cibo: & hoc probat per Adā, qui dū uoluit abſtinere a cibo uetito, perſeuerauit in bono, ſed poſtquam nō abſtinuit, ſpoliatus eſt oī bono gratuito, & uulneratus eſt in naturalib. In 2. parte quæ incipit ibi, [Et inf.] deteſtat ebrietatem: & hoc per Noe, qui propter ebrietatem nudatus eſt: ex qua ebrietate ſeruitus eſt ſecuta, & per Loth, qui propter ebrietatem commiſit inceſtum cum duab. filiabus ſuis. In tertia parte, quæ incipit ibi, [At non Abraham,] Commendat ſobrietatem in uino: & hoc per Abraham, qui angelis hoſpitalibus ſuis non uinum: ſed lac. appoſuit. Et per Ioannem Baptiſtam, qui nec uinum bibit, nec panem comedit. Beneuentanus aūt ſic ponit earū. In hoc cap. probat. Ambr. vij. rationib. & exēplis eſſe abſtinendum

Idem in Micheam ad c. 2.

¶ Ignominioſum eſt ſacerdoti afluere delicijs, epulis, atque laſciuijs. Cap. IIII.

Eccleſię principes,[a] qui delitijs affluūt, & inter epulas, atque laſciuias pudicitiam ſeruare ſe credūt, propheticus[b] ſermo deſcribit, quòd eijciendi ſint de ſpatioſis domibus lautiſque[c] cōuiuijs: & multo labore epulis cōquiſitis,[d] & eijciendi propter malas cogitationes, & opera ſua. Et, ſi vis ſcire, quo eijciendi ſunt; Euangeliū lege: in tenebras ſcilicet exteriores,[e] vbi erit fletus, & ſtridor dentium. An nō confuſio; & ignominia eſt, Ieſum crucifixum, magiſtrum pauperem, atq; eſurientem fartis prędicare corporibus? ieiuniorumque doctrinam rubētes buccas,[f] tumentiaque ora proferre? Si in Apoſtolorum loco ſumus, non ſolum ſermonem eorum imitemur, ſed conuerſationem quoque, & abſtinentiam amplectamur.

Michea 2. *Math. 21.*

[*Idem ad Oceanum, epiſtola* 83.

¶ De eodem. PALEA. Cap. V.

Venter mero æſtuans cito deſpumat in libidines. Vbi obrietas libido dominatur, & furor.

Sup. initio diſt. Hieron. in epiſt. ad Titum ad c. 1.

[*Idem ad Nepotianum de vita clericorum.*]

¶ De eodem. PALEA. Cap. VI.

Vinolentium ſacerdotem & Apoſtolus dānat, & vetus lex prohibet. Sacerdotes qui miniſtrant † in templo Dei, prohibentur vinum; & ſiceram bibere, ne in crapula, & ebrietate aggrauentur corda eorum. Sicera hæbreo ſermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare poteſt *& infra.* ¶ Quidquid inebriat, & ſtatum mentis euertit, fuge ſimiliter, vt vinum. [Nolite, ait Apoſtolus, inebriari vino, in quo eſt luxuria.) *& ſupra.* ¶ Qui altario deſeruiunt, vinum & ſicerā non bibant. Spōſa[a] Chriſti vinum fugiat, vt venenum: vinum & ebrietas incendium eſt.

† *altario de ſeruiunt*] oti.

In epiſt. ad Oceanum. Leu. 10. nu. 6. Ad Nepotianum *Epheſ.* 5. Ad Euſtochium. Epiſt. 22.

a ¶ [Sponſa Chriſti.] *In epiſtola ad Euſtochium ſic habetur:* Hoc primum moneo, hoc obteſtor, vt ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno. *& paulo poſt*: vinum & adoleſcentia duplex eſt incendium voluptatis.

Item Proſper de vita contemplatiua, lib. 2. c. 22.

¶ De eodem. Cap. VII.

Luxuriam facit, & nutrit vini perceptio nimia, non natura.

Item Ambroſius in libro de Elia, & ieiunio, c. 4. & 5.

¶ In Paradiſo abſtinantia, poſt Paradiſum edendi laſciuia incœpit. Cap. VIII.

Sex-

Cum à ſuperfluitate ciborum & vini: quia multa mala inde proueniunt. Prima ratio eſt prin. cap. Secunda ibi. [Vt ſciamus.] Tertia ibi. [In prin.] Quarta ibi.] Manebat.] Quinta ibi. [Legimus.] Sexta ibi. [At non Abraham.] Septima ibi. [Denique annunciauit.]

a ¶ Sexto.]

a ¶ Sexto die.] Ideſt, die veneris. nam Dominico die Dominus cœpit facere mundum, vt 75. diſtinctio. Die quod die. Alij dicunt, quod omnia ſimul creauit. unde Salomon. 1 Qui viuit in æternum, omnia ſimul creauit: ſed licet omnia ſimul facta fuerint, non ſimul dici omnia poterãt: & ideo ſcriptura vtitur tali diſtinctione, extra de ſum. trinita. cap. 1.

Die Dominico cœpit Dominus mundũ facere.

1 Eccleſiaſtici 18. c.

to [a] die beſtiæ [b] ſunt creatæ, & cum beſtijs orta edendi poteſtas eſt, & vſus eſcarum. Vbi cibus cępit, [c] ibi finis factus eſt mundi: ibi † cępit ſua incremẽta neſcire, vbi † cęperunt diuina opera circa eum feriari [d]. Quo indicio declaratum eſt, quòd per cibos mundus haberet imminui, per quos deſijt [e] augeri. & *infra.* ¶ Et vt ſciamus nõ eſſe nouum ieiunium [f], primam illic legem conſtituit de ieiunio. & *infra.* ¶ Eo uſque nemo præuaricari nouerat, vt adhuc orta nõ eſſet, quæ prima eſt pręuaricatio. Indictum ieiunium, abſtinentiæ lex à Domino Deo, pręuaricatio [g] legis à diabolo; culpa per cibum, latebra [h] poſt cibum; cognitio infirmitatis in cibo, virtus firmitatis in ieiunio. & *infra.* ¶ Serpens gulæ perſuadet, Dominus ieiunare decernit. Itaq; gula de paradiſo regnantem expulit. abſtinẽtia ad paradiſum reuocauit [i] errantẽ. & *infra.* ¶ In principio generis humani ignorabatur ebrietas: primus Noe vineam plãtauit; dedit naturam, ſed ignorauit potentiam. Itaque vinum nec ſuo pepercit auctori. & *infra.* ¶ Sed illius ebrietas nobis ſuadet ſobrietatem. Semel enim inebriatus eſt Noe. Vbi enim malum ebrietatis agnouit, iumẽtum † ſuum ad remedium temperauit: non effudit ad vitium. ¶ Manebat, antequam vinum inueniretur, omnibus inconcuſſa libertas; nemo ſciebat à conſorte naturæ ſuæ obſequia ſeruitutis exigere. Nõ eſſet [l] hodie ſeruitutis, ſi ebrietas non fuiſſet. Obrepſerat quidem iam fraternæ prælationis inuidia [m], manebat tamen adhuc paternæ pietatis reuerẽtia. Læſa pietas [n] eſt, dum ridetur ebrietas [o]. Non illis itaque ſolis nocent vina, quos tentant [p], ſed & illis amplius, & quorum oculis temulenta ebriorum membra nudantur. ¶ Legimus etiã, quod patrem Loth inebriauerint filiæ in monte, ad quẽ timentes incendium Sodomitarum confugerant, & habitabant in ſpelunca. & *infra.* ¶ Fuit itaque ebrietas origo inceſti, peſſimæ regenerationis partus [q] deterior. ¶ At non Abrahã vina in ſuo conuiuio miniſtrabat: ſed immolabat vitulum: butyrum, & lac etiam angelis hoſpitibus exhibebat. Cœli dominum, mundi agnoſcebat auctorem. Vinum ergo exhibere non poterat. Sed rectè illic deerat materia peccati [r], vbi erat remiſſio [s] peccatorum. Denique annunciauit eum Ioannes non manducans panem, neque bibens vinum. Qui enim Chriſtum annunciat, ab omni vitiorum incentiuo præſtare ſe debet alienum.

† *vbi*] orig.
† *ibi*] orig.

Ibidem. c. 5.

† *Iumentum*] uera lectio.

Gen. 19.

Gen. 18.

Math. 11.

Item ex concilio Agathenſi, c. 41.

b ¶ Beſtiæ.] Ideſt, animalia in terra, nam quinto die fuerunt creata volatilia, & piſces. Gen. 1.

c ¶ Cœpit.] mundus.

d ¶ Feriari.] Ideſt ceſſare.

e ¶ Deſijt.] tũc fuit homo ſpoliatus gratuitis, & vulneratus in naturalibus. de pœniten. d. 1. Adam.

f ¶ Ieiuniũ.] Ideſt, abſtinentia.

g ¶ Præuaricatio.] Scilicet fuit.

h ¶ Latebra.] Quia abſcondit ſe Adam a facie Domini, de pœniten. diſtinct. 1. & uenit.

i ¶ Reuocauit.] Argum. quod primi parentes ſaluati ſunt, ut de pœnit. diſtinctio 1. ſicut primi & de conſecr. diſtin. 1. hic duo.

k ¶ Iumẽtum.] Id eſt, carnem ſuam quam paſcit homo quaſi iumẽtum. Vel dicitur corpus iumentum, quaſi iuxta mentum.

Corpus eſt iumentum.

l ¶ Non eſſet.] Supra diſtin. 1. ius gentium. contra ſed ibi ſoluitur.

m ¶ Prælationis inuidia.] Quia Cain interfecit fratrem ſuum.

n ¶ Pietas.] Paterna.

o ¶ Ebrietas.] Ideſt ebrius.

p ¶ Tentãt.] Ideſt, inebriant.

Effectus vini eſt duplex.

q ¶ Partus.] Ideſt, effectus. iſtud uult dicere quod vinum ex ſe duos producit effectus. primo ebrietatẽ; deĩde inceſtũ. & ebrietas fuit deterior effectus vini 1 Vel aliter: ex ebrietate proceſſit ſeruitus. Item ex ea proceſſit inceſtus, qui deterior eſt. Vel illud vult dicere, quod filia eſt deterior, quam mater: quia Moabitæ & Ammonitæ, quæ ab illis proceſſerunt, fuerunt deteriores, quam matres.

1 Et ſecundũ hoc expone regeneratrois, ideſt, vini quod generauit ebrietatem in inceſtũ. [illegible]

r ¶ Materia peccati.] Scilicet vinum.

ſ ¶ Remiſſio.] Ideſt, Deus remittens peccata.

Ebrietatis mala.

a ¶ Sexto.] Illud inducitur ad deteſtandam ebrietatem ſiue gulam. Primo, quia per eam degenerauit humana conditio. Secundo, exemplo Noe. Tertio, quia ſeruitus eſt inducta propter eam. Quarto exemplo Loth. Deinde commendat ſobrietatem exemplo Abrahę, qui cibum miniſtrauit angelis ſine vino: & exemplo Ioan. Baptiſtæ.

Digitized by Google

ANte omnia.] CASVS. Dictum fuit in concil. Agathen. vt prius a clericis vitetur ebrietas, quam alea, quæ cunctorum nutrix eſt vitiorum. ſi quis clericus fuerit inebriatus, ſi eſt in ſacro ordine, xxx. diebus a communione remoueatur: ſi eſt in minorib. ordinib. verberibus ſubijciatur.

a ¶ Aut corporali.] Recipiat 40. ictus, ſed epiſcopus nõ verberabit clericũ per laicum, vt extra de ſenten. excom. vniuerſitatis. niſi ſit incorrigibilis, vt extra de ſent. excõ. vt famę. [1]

Epiſcopus per laicum non verberet clericum.

1 De hoc ẽt nota. 23. q. 5. c. 1. in fin.

¶ Triginta diebus à communione abſtineat clericus, quem ebrium fuiſſe conſtiterit. Cap. IX.

Burc. l. 14. c. 4. Iuo p. 13. c. 79.

ANte omnia clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes, ac nutrix eſt. Itaque cum quem ebrium fuiſſe conſtiterit, (vt ordo patitur) aut triginta dierum ſpatio à communione ſtatuimus ſubmouendũ, aut corporali [a] ſubdendum ſupplicio.

DISTINCTIO XXXVI.

OPortet [b] etiam ordinandum eſſe prudentem. Quod contra eos notandum, qui ſub nomine ſimplicitatis [c] excuſant ſtultitiam ſacerdotum. Prudentem autem epiſcopum oportet intelligi non ſolum literarum peritia, verum etiam ſæcularium [d] negotiorum diſpoſitione.

Glo. ordinariæ. 1. Tim. 3.

† al. diſpenſatione.

Vnde in epiſt. Gelaſii Papæ ad epiſcopos per Lucaniã. cap. 18. & 19.

¶ Illiterati, & corpore vitiati non promoueantur ad clerum. Cap. I.

Burch. l. 2. c. 18. Iuo par. 6. c. 37. & 75. *Leuit. c. 21. Ibidem c. 19.* Pann. l. 3. c. 46.

ILliteratos [e], aut aliqua parte corporis vitiatos, α vel imminutos [f] nullus pręſumat ad clericatus ordinem promouere; quia literis carnes ſacris non poteſt eſſe aptus officijs: & vitioſum nihil Deo prorſus offerri legalia pręcepta ſanxerunt. ¶ Similiter qui ſeipſos [g] abſcindunt.

α ¶ Vitiatos.] *vel iſtę duæ voces abſunt à pleriſque vetuſtis exemplaribus Gratiani, & originali, cuius expreſſa eſt potius ſententia, quam verba relata.*

Item Zozimus Papa epiſt. ad Iſichium epiſcopum Salonitanum.

¶ Ad ſummum ſacerdotium non aſpiret, qui diuinis ſtipendijs, vel diſciplinis non eſt eruditus. Cap. II.

Infra di. 59. c. 1. Anſ. l. 6. c. 28. Iuo p. 5. c. 101.

QVi eccleſiaſticis diſciplinis per ordinẽ nõ eſt imbutus, & temporum approbatione diuinis ſtipẽdijs [h] eruditus, nequaquam ad ſummum eccleſiæ ſacerdotium aſpirare præſumat; & non ſolum in eo ambitio inefficax habeatur, verum etiã ordinatores eius careãt eo ordine [i]

tra extra de pur. ca. cõſtitutus. Sed quid ſi penitus laicus ordinaretur, nũquid reciperet characterem? Sic arg. 2 1. q. 1. ventum ibi, ſed dicitur. De hoc not. 40. diſt. ſicut, & extra de cle. per ſal. promo. cap. vno.

2 De hoc ẽt no. 40. di. ſicut. & 52. di. c. 1. & extra de cle. p ſal. promo. c. 1.

f ¶ Imminutos.] Enormiter.

g ¶ Se- [ipſos]

OPortet igitur.] CASVS. Hic intitulatur 36. d. in qua proſequitur quartum c. ſ. oportet epiſcopum eſſe prudentem, quod verum eſt nõ ſolum in literatura, ſed etiam in ſæcularib. negotijs. Et hoc dictum eſt propter eos, qui ſub nomine ſimplicitatis ſtultitiã ſacerdotum excusãt. De literatura tractatur in his tribus diſt. continuis. De peritia vero ſæcularium negotiorum tractatur in 30. diſt.

b ¶ Oportet.] Ab hoc loco vſque ad 40. d. oſtendit quam peritiam debeant habere clerici: & in hac oſtẽdit, quod habebunt peritiam literarum ſacrarum in prox. diſtin. oſtendit, quod etiam habebunt peritiam ſæcularium ſcientiarum. & inde ſumpta occaſione oſtendit in 38. diſtinct. quod ignorantia eſt periculoſa clericis. in 30. diſtinct. dicit quod habebunt peritiam ſæcularium negotiorum. Et agit hic de quarto cap. apoſtolicæ regulæ.

c ¶ Simplicitatis.] Nec ſimplicitas, nec aliud poteſt excuſare ſacerdotis imperitiam, vt 38. diſt. ſi in laicis.

Sacerdotis imperitia eſt inexcuſabilis.

d ¶ Sæcularium.] Cũ enim epiſcopus ſit iudex animarũ & corporũ, vt 11. q. 1. de pſona. & 12. q. 1. pcipimus, & animarũ 10. q. 1. quæcumq; oportet ipſum tã ſpirituali, quam ſæculari ſcientia ornari 30. diſtin. circa prin.

Epiſcopus eſt iudex corporum & animarum.

ILliteratos.] CASVS. Quæſitum fuit a Gelaſio, vtrum illiterati & corpore vitiati, qui ſe ipſos ſponte abſciderunt, poſſint promoueri. & reſpondet quod non: quia ſecundum legem Moyſi nihil vitioſum Deo debet offerri.

e ¶ Illiteratos.] Scilicet penitus. Sufficit tamen mediocris ſcientia, vt extra de elec. cũ nobis olim. non enim requiritur in clerico ſumma perfectio. ſic ff. de ædi. edi. ſciendum. §. illud. & l. ſi quis venditor. licet ſit arg. con-

Scientia mediocris ſufficit.

g ¶ Se ipſos.] Ex indignatione. Ioan.

QVi eccleſiaſtici.] CASVS. Quidam archiepiſcopus promouit quendam ad epiſcopatum, qui non erat literis eruditus, nec diſciplinis eccleſiaſticis imbutus. Quæſitum eſt de eo. & de ordinatoribus, quam pœnam debeant pati. Et reſpondet Zozimus, quod ordinatus debet remoueri ab ordine, quem ſuſcepit: ordinatores vero careant poteſtate ferendi eundem ordinem, quem illicite tradiderunt.

h ¶ Stipendijs.] Ideſt, officijs.

i ¶ Ordine.] Hic habes quod qui iniuſte confert aliquem ordinem, priuatur poteſtate conferendi illum. 1. q. 1. ſi qui epiſcopi, alibi ſuſpenditur a celebratione miſſæ per annum.

Ordinantis iniuſtè punitio.

annum, vt 55. diſtinct. nullus alibi deponitur, vt 51. diſtinct. cap. 1. & 61. diſtinct. c. vlt. & 81. diſtinct. tantis. cum in hoc ſit pœnarum varietas, forte minor amplectitur. 50. diſtinct. eos vel dic, vt no. 21. quæſtio. 2. in ſumma, in fi. Conſueuit diſtingui, quod ſi ex negligentia

hoc §. probat Gratianus xiiij. rationibus, vel auctoritatibus, quod epiſcopus debet eſſe peritus in literis. Prima eſt in principio. Secunda incipit ibi, [Hinc etiam veſtes.] Tertia, [Hinc etiam Dauid.] Quarta, [Salomon quoque.] Quinta, [Hinc etiam Dominus.] Sexta. [Hinc etiam Malachias.] Septima, [Hinc etiam idem Saluator.] Octaua, [Hinc etiam Salomon.] Nona, [Hinc idē Dominus.] Decima, [Hinc etiam prius.] Vndecima. [Hinc Petrus.] Duodecima. [Hinc etiā Paulus.] Decimatertia, [Vnde ſacerdotes.] Decimaquarta. [Hinc etiam in canticis.]

quem ſine ordine contra præcepta patrum crediderant præſumendum.

Ecce ꝙ ſacrarum literarum oportet ep̄m habere peritiā: vnde in veteri teſtō inter cætera ornamenta, Pontifex rōnale ferebat in pectore, in quo ſcribebatur manifeſtatio, & veritas: quia in pectore Pontificis manifeſta dēt eſſe cognitio veritatis. Exo. 28.] ex interpr. lxx. Exo. 25. *¶ Hinc ēt veſtes, quibus arca portabatur, iugiter annulis erant inſerti, vt cū arca eſſet portanda, nulla fieret mora de intromittendis veſtibus: quia prædicatores, per quos Eccleſia circumfertur, ſacris literis ſemper debent inſiſtere, ne tunc quærant [a] diſcere, cum* 2. Reg. 5. *eis ex officio alios debeant docere. ¶ Hinc ēt Dauid prius ex gratia Spiritus ſancti donū ſciētiæ percepit, & poſtea adminiſtrationē regni aſſecutus eſt. ¶ Salomon quoq; nō* 3. Reg. 3. 2. Paral. 1. *diuitias, non longa tempora huius vitæ, ſed ſapientiam à* Hier. 1. *Deo petijt, & impetrauit. ¶ Hinc ēt Dominus prius ponit verba ſua in ore prophetæ, & poſtea conſtituit [b] eum ſuper gentes, & regna, dicens ad Hieremiā: [Ecce dedi* Malac. 2. *verba mea in ore tuo; ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper regna.] ¶ Hinc ēt Malachias ait: [Labia ſacerdotis cuſtodient [c] ſcientiā, & legem requirēt de ore eius;* Luc. 2. *quia Angelus Domini exercituū eſt.] ¶ Hinc ēt Saluator noſter prius in medio Doctorū ſedit audiens illos, &* Eccleſ. 3. *interrogās, & poſtea p̄dicare cæpit: quia prius quiſq; diſcere, & poſtea p̄dicandi officium vſurpare dēt. ¶ Hinc ēt Salomon prius ait [tp̄s tacendi] & poſtea [tp̄s loquen*Apocal. 2. *di;] quia veritas prius tacendo diſcitur, & poſtea loquendo prædicatur.* Matth. 10. *¶ Hinc idem Dominus ait. [Qui audit, [d] dicat, ueni. [e]] ¶ Hinc etiam prius Apoſtolos docuit, deinde eos ad prædicandum miſit, dicens [Eſtote ergo prudentes, ſicut ſerpentes, [f] & ſimplices [g] ſicut colūbæ.]* Marc. 16. Matth. 14. *Sic etiam poſt reſurrectionem prius illis ſenſum aperuit, & ſcripturas explanauit; & poſteà dixit eis [Euntes in mundum uniuerſum, &c.] Vnde cum de quinque panibus quinque millia hominum uellet reficere, prius panes accipiens fregit, & poſtea diſcipulis dedit, & per eos demum turbis appoſuit: quia ſacramenta legis, & prophetarū prius diſſerendo expoſuit, & poſtea eorum ſcientiā diſcipulis dedit, & per eos tandem illam fidelibus diſpenſauit.* 1. Pet. 3. *¶ Hinc, & Petrus, cū rectoribus eccleſiæ ſcribere, ait: [Parati eſſe debetis reddere rationem omni poſcenti uos ſatisfactionem [h] de ea fide [i] & ſpe, [k] q̄ in uobis eſt.]* 1. Tim. 4. *¶ Hinc etiam Paulus ſcribens ad Timotheum ait: [Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ.] Ex quibus omnibus liquido colligitur, quòd non ſufficit*

a ¶ Quærant.] Nec enim epiſcopus debet egere doctrina aliorum, quoniam alios debet inſtruere, ut 1. quæſt. 7. conuenïētibus. 16. q. 1. ſic viue. Ioan. in Authen. de ſanct. epiſcop. circa princ. Ep̄s aliorum doctrina nō debet egere.

ADDITIO. Si tamē epiſcopus minus ſit eruditus, ab alio doceri nō contemnat, vt patet 18. diſtinc. non oportet. & 22. d. de Conſtantinopolitana. & 20. q. 3. ſi habes.

b ¶ Cōſtituit.] No. ex ordine loquendi probari ordinem factorum. ſic 43. d. ſit rector. & 20. diſt. §. 1. Io. Ar. 1. q. 1. vt euidenter.

c ¶ Cuſtodiēt] Quia videre debet quibus prædicet, & quibus non, vt 43. d. in mādatis, & 32. q. vlt. c. penult.

d ¶ Qui audit.] Diſcendo.

e ¶ Veni.] Docēdo.

f ¶ Serpentes. Ne eorum dolis ſupplātemini.

g ¶ Et ſimplices.] Ne alijs dolos machinemini. Ioan. ut 16. q. 1. ſi cupis. 16. q. 1. ſi cupis.

h ¶ Satisfactionē.] Scilicet reſpondendo eis ſatisfaciatis. Et eſt arg. ꝙ prælati tenentur reſpōdere

tia ordinat quis indignum, tunc ſuſpenditur: ſi ex certa ſcientia, tunc deponitur. Vel aliter, aut ordinat illū, cum quo de facili diſpenſare poteſt, vel cum quo diſpēſare non pōt, vt ſm hoc magis vel minus puniatur. hodie tū mitius agitur cum talib. ut ext. de præb. graue.

ECCE. CASVS. Bonauē. ſic ponit caſum huius §. in

ad omnes queſtiones: nam tantum debent differre prælati a ſubditis, quantū granum a palea, vt 25. diſt. §. nomine, aut criminis. 1. q. 1. viliſſimus. & 8. q. 1. licet. Io.

i ¶ De ea fide.] .i. de articulis: quod creditis & tenetis. Ioan.

k ¶ Spe.] idest, de his quæ ſperatis.

¶ Ocu-

prælatis bona conuerſatio, & morum honeſtas, niſi addatur ſcientia doctrinæ. ¶ *Vnde ſacerdotes ingreſſuri tabernaculum, prius lauabantur in labro æneo, quod fecerat Moyſes ex ſpeculis mulierum.* Exo. 38. ¶ *Hinc etiam in canticis canticorum oculi,* [a] *per quos prælati eccleſiæ intelliguntur, aſſimilantur columbis, quæ reſident iuxta fluenta pleniſſima.* [b] Cant. 5.

Hinc etiam Hieronymus [a] *in Leuit.*

¶ Sacerdotis eſt legis ſcientiam habere, non bellis, ſed orationibus vacare. Cap. III.

SI quis vult Pontifex non tam vocabulo eſſe, quã merito, imitetur Moyſem, imitetur Aaron. Quod .n. dicitur de eis, q̃ non diſcedunt de tabernaculo Dñi. Leuit. 8. Erat ergo Moyſes indeſinenter in tabernaculo Dñi. Quod autẽ opus eius erat? vt, aut a Deo aliquid diſceret, aut ipſe populum doceret. Hæc duo ſunt Pontificis opera, vt, aut a Deo diſcat legendo ſcripturas diuinas, & ſæpius meditando: aut populum doceat. Sed illa doceat, quæ a Deo ipſe didicerit, non ex proprio corde, vel humano ſenſu, ſed quæ Spiritus ſanctus docet. Eſt & aliud opus, quod facit Moyſes: ad bella non vadit, [c] non pugnat contra inimicos. Sed quid facit? orat, & donec ille orat, vincit populus eius; ſi relaxauerit, & demiſerit † manus, populus eius vincitur, & fugatur. Exo. 17. † al. admiſerit. Oret ergo & ſacerdos eccleſiæ indeſinenter, [d] vt vincat populus, qui ſub ipſo eſt, hoſtes inuiſibiles Amalechitas: qui ſunt dæmones impugnantes eos, qui volunt pie viuere in Chriſto.

a ¶ Hieronymus.] *Citatur ex B. Hieronymo, & extat in homilia 6. Origenis in Leuiticum: quas quidem homilias cũ alijs multis B. Hieronymus latinas fecit, ſed ita, vt noxia quæque detruncarit, vtilia tranſtulerit, Quod ipſemet ad Theophilum epiſt. 62. ad Vigilantium epiſt. 75. & in prologo ſecũdi libri in Michæam profeſſus eſt. Ac frequenter Gratianus ea, quæ ſunt Origenis, Hieronymi nomine citat, vel quia præcipui eccleſiæ doctoris auctoritas maius pondus habet, vel quia Hieronymus eo, quo dictum eſt, modo illa vertendo, pene ſua fecerat.*

DISTINCTIO XXXVII.

SEd quæritur, [e] *an ſæcularibus literis oporteat eos eſſe eruditos.*

De his ita ſcribitur in concilio Carthaginenſi, 4. c. 16.

Anſel. l. 7. c. 202. Burch. li. 1. c. 95. Iuo p. 4. c. 160. & p. 5. c. 197. Pann. li. 2. c. 130. Polyc. li. 4. tit. 7.

¶ Libros gentilium non legat epiſcopus. Cap. I.

EPiſcopus gentilium [f] libros non legat: hæreticorũ autem pro neceſſitate, aut tempore.

---

a ¶ Ocul i.] Scilicet ſponſæ.

b ¶ Pleniſſima.] Sic ſemp prælati ſedebũt iuxta fluenta Euangeliorum & ſacræ ſcripturæ: & ſicut columba ſedet ex natura iuxta aquam, vt videat in ipſa aqua vmbram ſuperuenientis accipitris, & ſic ſibi p̃cauere conſueuit; ſic prælatus ſibi per ſcripturam præcauebit contra hæreticos. 10. d. in fi. 11. diſt. nolite.

Prælatus columbã imitetur.

SI quis vult.] CASVS. Tria ſunt opera, quæ Moyſes & Aaron, faciebant, ſcilicet legere, docere populũ, & orare, hęc tria opera debet epiſcopus facere, ſi vult imitari Moyſen & Aaron. & ſi orauerit epiſcopus, vincet popul⁹ eius dęmones, ſicut populus Iſrael vicit Amalechitas, orante Moyſe.

c ¶ Non vadit.] Nũquid ergo epi nõ intererunt bellis? immo [1] quia etiã p̃nt alios hortari ad bellũ, ut 23. q. 7. igitur. & c. hortatum. Io.

1 Not. in c. hic alleg. 23. q. 8. igitur. i fi. Arch.

d ¶ Indeſinenter.] Omnino, uel horis ſtatutis. ſic 21. q̃. 3. hi qui. de cõſec. d. 5. nunquam. 31. diſt. ſi laicus. ff. de cond. & demonſt. ſi quis ita. 22. diſtin. ſacroſancta.

SEd quęritur.] Hæc diſtinct. diuiditur in quinque partes. Secũda ibi, [Cur ergo.] Tertia ibi, [Relatum.] Quarta ibi, [ideo.] Quinta ibi, [vt itaque.] CASVS. Ponitur hic 37. diſt. in qua quæritur, an oporteat clericos eſſe eruditos literis ſæcularibus, ſcilicet libris gentiliũ: Et primo p̃bat eos non eſſe legendos, vſq; ad §. ſed ecõtra. deinde probat contrarium. poſtea dat ſolutionem. inf. eo. §. 1. cur ergo. Prima duo cap. plana ſunt.

e ¶ Sed quærit.] In hac 37. d. quærit. [2] G. an ordinãdus debeat habere peritiã ſęcularium ſcientiarum. Primo autem oſtẽdit, q̃ clerici nõ debent reſpicere libros gentiliũ. [3] Secundum ponit argu. in contrarium, & talem dat ſolutionem, q̃ quidam legunt libros gentilium cauſa delectationis & voluptatis, & hoc eſt prohibitum: quidã legunt ad eruditionem, & illud licitum eſt, ut per eos ſciant rectè loqui, & diſcernere uerum a falſo. Io. ut infra eo. §. cur ergo. Et no. quód in omnibus vſque ad §. ſed contra. videtur ſola voluptas prohiberi.

2 Scilicet incidenter. H. Clerici an libros gẽtiliũ reſpicere poſſint.

3 Et hoc facit vſque ad §. inf. ea. ſed contra.

f ¶ EPiſcopus gentilium.] Ergo nec leges audire debent, nam opprobrium eſt eis, ſi ſe velint eſſe peritos

Epiſcopis an liceat leges audire.

Idem Hieronymus ad Damaſum Papam de filio prodigo, epiſt. 146.

¶Reprehenduntur ſacerdotes, qui omiſſis Euangelijs comœdias legunt. Cap. II.

Iuo p. 4. c. 162. Pann. l. 2. c. 131.

SAcerdotes Dei omiſſis Euangeliis, & prophetis videmus comœdias legere, & amatoria bucolicorum verſuum verba canere, Virgiliũ tenere †, & id, quod in pueris neceſſitas [a] eſt, crimen in ſe facere voluptatis.

† *al. tenere in manibus.*

Idem ad c. 4. epiſt. ad Epheſios, lib. 2. comment.

¶In vanitate, & obſcuritate ſenſus ambulant qui ſæcularibus diſciplinis occupantur. Cap. III.

Epheſ. 4.

NOnne vobis videtur in vanitate ſenſus, & obſcuritate mentis ingredi, qui diebus ac noctibus in dialectica arte torquetur? qui phyſicus perſcrutator oculos trans cœlum leuat, & vltra profundũ terrarum, & abyſſi †, in quoddam inane demergitur, qui iambum ferit α? qui tantam † metrorum ſiluam in ſuo ſtudioſus corde diſtinguit, & congerit? & (vt ad alteram partem tranſeam) qui diuitias per fas, & nefas quærit? qui adulatur regibus, hæreditates captat alienas, & opes congregat, quas in momento, cui ſit relicturus, ignorat?

† *al. abyſſi quoddam immane demergit.*
† *al. tantum.*

α ¶Ferit.] *Antea legebatur*, iambum feruet. *In originali autem impreſſo eſt*, Iambum ſtruit. *Emendatum vero eſt ex antiquo Gratiani exemplari. Nam Terentianus de Iambo ſic ſcribit.*

Iambus ipſe ſex enim locis manet,
Et inde nomen inditum eſt ſenario;
Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quòd pedes coniungimus. *Ac de iiſdem ſenariis Iſidorus l. 1. Etymol. c. 38. ait*, hos Græci, quia geminos feriunt, trimetros dicunt.

Idem lib. 9. ad c. 28. Eſaiæ.

¶Qui ſcripturas ſacras male intelligit, vel ſæculari ſapientia abutitur, vino inebriatur, & ſicera. Cap. IIII.

VIno inebriantur, quando ſcripturas ſanctas male intelligunt [b], atque peruertunt, ſicera, quando ſæculari abutuntur ſapientia, & dialecticorum tendiculis, quæ non tam vincula † ſunt appellãda, quam phaſmata, ideſt, vmbræ quædam, & imagines, quæ cito pereunt, atque ſoluuntur. *Idem.* ¶Secundum tropologiam [c] pſeudoprophetas eos debemus accipere, qui aliter ſcripturarum verba accipiunt, quàm Spiritus ſanctus ſonat, & diuinos eos qui coniectura mentis ſuæ incerta futurorum quaſi vera pronunciant abſque diuinorum auctoritate verborum. *Idem.* Quicunque ſcripturas non ita intelligit, vt rei veritas habet, vuam acerbam comedit.

† *al. tendicula.*
Hier. l. 5. ad c. 29. Ier.
Hier. l. 6. comment. ad c. 31. Ier.

Idem lib. 3. ad c. 6. epiſt. ad Epheſ.

¶Reprehenduntur epiſcopi, qui filios ſuos ſæcularibus erudiunt literis. Cap. V.

Iuo p. 4. c. 166.

LEgant epiſcopi, atq; presbyteri, qui filios ſuos ſæcularibus literis erudiunt, & faciunt illos comœdias

---

peritos diſcipl[inarũ] forenſiũ, C. de teſt. conſulta diualia. Sed contra leges ſunt p[er] ora principum diuinitus promulgatæ, vt 16. q. 3. nemo. 1 Dic quod ad hoc licet audire leges, ut per eas melius intelligantur canones, arg. j. ea. d. §. ſed ſeculares. Io.

1 Ad idẽ C. de long. tẽp. præſcrip. l. fi. 25. q. 1. ideo. Archid.

a SAcerdotes.] ¶Neceſſitatis.] Vt ſciant recte loq.

NOnne.] CASVS. Quatuor genera hoĩum in hoc ca. reprehenduntur .ſ. dialectici, qui quotĩdie in arte dialectica torquentur, & phyſici, qui oculos trãs cęlum leuant, & verſificatores, & cupidi, q[ui] diuitias per fas & nefas acquirunt. quas ĩ momẽto cui ſit relicturi, ignorãt.

VIno. CASVS. In hoc c. exponit quinque Hiero. Dicit .n. quod illi inebriantur vino, q[ui] ſacras ſcripturas male intelligunt, atq; p[er]uertũt. Secũdo inebriãtur ſicera, q[ui] ſæculari ſcĩa abutuntur. Tertio exponit, qui dicantur pſeudo prophetæ. Quarto q[ui] ſint diuini. Quinto, quòd ille comedit vuam acerbam, qui aliter exponit ſcripturã, quam veritas habet, etſi non contra fidem.

b ¶Intelligũt.] Talibus qui male intelligũt dicta magiſtri, eſſent aures præſcindendæ, ut 24. q. 1. ſi Petrus.

Aures male intelligentibus ſunt præſcindendæ.

c ¶Secundum tropologia] ideſt, ſ[ecundu]m moralem i[n]tellectũ a tropos, quod eſt conuerſio 2 quãdo uerba noſtra conuertimus ad mores informandos, 43. d. ſit rector.

2 Et longo ſermo. inde tropologia, ideſt conuerſio ſermonis Hug. de hoc no. 76. d. ieiuniũ. in fi.

ADDITIO. Iſti contrarium faciebãt, & facit de pę. d. 5. ſuper tribus. Arch.

LEgant.] CASVS. In hoc c. reprehenduntur ſacerdotes ab Hieronymo, q[ui] filios ſuos & nepotes & faciebãt legere comœdias

Digitized by Google

legere,& minorũ turpia ſcripta cantare, de eccleſiaſticis a forſitan ſumptibus eruditos. Et quod in corbonã ꝓ peccato virgo, vel vidua, vel totam ſubſtantiã ſuã effundẽs quilibet pauper obtulerat, hoc in Kalendariã ſtrenã b,& ſaturnalitiam ſportulam c, & Mineruale munus grãmaticus,& orator, aut in ſumptus domeſticos, tẽpli ſtipes, aut in ſordida ſcorta conuertit. Heli ſacerdos, ipſe ſanctus fuit: ſed quia filios d ſuos nõ erudiuit in omni diſciplina,& correptione, ſupinus cecidit, & mortuus eſt. 1. Reg. 2.

[*Item ex reſponſione Hadriani α Papæ ad Carolum, cap. 49.*]

PALEA. Cap. VI.

OMnem vim venenorũ † ſuorũ in dialectica diſputatione conſtituunt hæretici, quæ, philoſophorum ſententia, definitur non adſtruendi vim habere, ſed ſtudium deſtruendi. Sed non in dialectica complacuit Deo ſaluum facere populum ſuum. Regnum enim Dei in ſimplicitate fidei eſt, non in contentione ſermonis. Iuo p. 4. c. 229. † al. *inuentorum.*

α ¶ Hadriani.] *Hoc caput antea tribuebatur Vrbano. Sed eſt in ſcripto Hadriani de imaginibus ad Carolum magnũ, c. 49. & inde emendatũ eſt. Eadem vero habentur apud B. Ambroſiũ lib. 1. de fide ad Gratianũ Imper. c. 3.*

Item Rabanus de preſſuris eccleſiaſticis.

¶ Beatus Hieronymus ab Angelo verberatur, quia Ciceronis libros legebat. Cap. VII.

LEgimus de beato Hieronymo, quod cum libros e legerit Ciceronis, ab Angelo eſt correptus, eo quòd vir Chriſtianus paganorum figmentis intendere. Ex Hieronymo ad Euſtochium de cuſtodia vir. Iuo p. 4. c. 164. Pann. l. 2. c. 132.

Hinc etiam filius ille prodigus in Euangelio reprehenditur, qui de ſiliquis, quas porci manducabant, ventrem ſuum replere cupiebat. ¶ Hinc etiam Origenes a ciniphes, & ranas, quibus Aegyptij ſunt percuſſi, vanam dialecticorum garrulitatem, & ſophiſtica argumenta intelligit. Ex quibus oĩbus colligitur, ꝙ non eſt ab eccleſiaſticis ſæculariũ literarũ quærenda peritia. Sed cõtra legitur, ꝙ Moyſes, & Daniel omni ſcientia Aegyptiorum, & Chaldæorum eruditi fuerunt. Legitur etiam, ꝙ præcipit Dominus filiis Iſrael, ut expoliarent Aegyptios auro, & argẽto, moraliter inſtruens, vt ſiue aurũ ſapientiæ, ſiue argentum eloquentiæ apud poetas inuenerimus, in vſum ſalutiferæ eruditionis vertamus. ¶ In Leuitico ẽt primitias ß mellis. i. dulcedinem humanæ eloquentiæ, Domino iubemur offerre. ¶ Magi quoque tria munera obtulerunt Domino, in quibus nonnulli tres partes philoſophiæ volunt intelligi. Deniq; (vt in expoſitione pſalterij γ Caſſiadorus teſtatur) oĩs ſplendor rhetoricæ eloquentiæ, oĩs modus poeticæ locutionis, quælibet varietas decoræ pronunciationis a diuinis ſcripturis ſumpſit exordiũ. ¶ Hinc, & Ambroſios ait ſuper epiſtolam Coloſſenſium. (Omnis ratio ſciẽtiæ ſupernæ, uel terrenæ creaturæ in eo eſt, qui eſt caput earũ, & auctor: vt qui hunc nouit nihil vltra quærat, q̃a hic eſt perfecta virtus, et ſapiẽtia, quidquid alibi quæritur,

Act. 7. Dan. 1. Exo. 3. & 11. Leui. 2. Math. 2. Raba ad hũc locum Math. cap. 2.

comœdias, & poetica carmina, & quia ad hoc pecuniam eccleſiaſticam, & ad alios turpes vſus conuertebant: vnde dicit eos presbyteros puniendos ad inſtar Heli, quia cecidit de ſella ſupinus, & mortuus eſt, quia ſuos filios non correxit. Quæ ſequuntur plana ſunt vſque ad §. ſed contra.

a ¶ Eccleſiaſticis.] Arg. contra. ſup. 32. d. omnino.

b ¶ Strenam.] Strena eſt primũ donũ, quod datur in principio Kalendarum, & datur ꝓ augurio. 26. q. vlt. non obſeruetis, & dicit̃ ſtrena quaſi ſine threna. i. ſine lamentatione.

c ¶ Sportulã.] Quæ datur pro fabulis Saturni vel pro feſtis Saturni celebrãdis, vel pro ludis Saturni bonæ fortunæ.

d ¶ Sed quia filios.] talis repellitur a teſtimonio, vt 6. q. j. § crimen. Item nec poteſt eſſe epiſcopus, ut 48. d. §. neceſſe, imò potius dicitur canis, quam ep̃s, ut 2. q. 7. qui nec. Io.

e LEgimus.] ¶ Libros.] Quia legit eos cũ delectationis, nõ cauſa eruditionis, vt de cõſec. d. 5. non mediocriter.

f ¶ De ſiliquis.] id eſt, ſæcularib. ſcientijs, quæ inflant, nõ ſatiant. 1

Scientiæ ſæculares non ſatiant.

1 Sicut eñ ſiliquæ onerant, ventrẽ & inflãt, ſed non ſatiant, ſic, & illæ a ſpirituali famẽ non liberãt nec cæcitatem expellũt, ſed onerꝫ peccatorũ, & gehennę reatu grauant, quicſique ergo ad remouẽdam cęcitatem ignorantię illas artes, & ſcientias diſcere appetit, quaſi ſiliquis ventrẽ ſuum replere cupit, ſm Hug.

SED CONTRA. CASVS. Amodo ꝓbat Gratianus, ꝙ clerici ſæcularib. ſcientijs debẽt eſſe eruditi. Et hoc probat̃ ſex rationib. Prima eſt in principio. Secũda ibi, [Legitur etiã.] Tertia ibi. [In Leuitico.] Quarta ibi, [Magi,] Quinta ibi, [Deniq;.] Sexta ibi, [Hinc ẽt Ambroſ.]

g ¶ Vt expoliarent] 14. q. 5. dixit.

h ¶ Tres partes.] ſ. moralem, naturalẽ, rationalem.

a ¶ De-

a ¶Deſpecta.] Reſpectu aliarum ſcientiarum. Ioan.

TVrbat. CASVS. Quidam prohibebant Chriſtianos ne legerent libros gentilium, quos Beda reprehendit, dicens, quòd bene poſſunt legi ſine peccato, ut vtilia inde ſumant, ad inſtar Moyſi & Danielis, & etiam Pauli, qui ſuis epiſtolis inſeruit verſus poetarum, ſcilicet, Cretenſes, &c.

b ¶Si qua.] Argum. quòd utile non vitiatur per inutile, ut 17.q.4.quæſt, ſup. diſtin.9. ſi ad ſcripturas contra. Ioan.

c ¶Magiſter.] Nam legitur ꝙ cũ Paulus ueniſſet Athenas, vidit aram ignoti Dei, in qua erat ſcriptum, Hæc eſt ara ignoti Dei, 1 in quo viuimus, mouemur, & ſumus, a qua ſcriptura Apoſtolus incepit prædicationem ſuã, & aperuit illis Athenienſibus ſẽſum illius ſcripturæ, proſequens de Deo noſtro, & dicẽs: Quem vos dicitis ignotũ, ego õdico, & colo tunc Dionyſius Areopagita videns quendam cæcũ trãſeuntẽ dixit illi: Si illuminaueris iſtũ cæcum, credã tibi, qui ſtatim inuocato nomine Chriſti illuminatus eſt, & ille credidit.

1 Alias, ignoto Deo datiui caſus.

Dionyſius p prędicationẽ Pauli fuit cõuerſus.

d ¶Indidiſſet.] In epiſtola Pauli ad Titum illud Epimenidis poetæ, Cretenſes ſemp mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri. 1.q.1. Dñs declarauit. Interſeruit ẽt in 1. epiſt. ad Corin. illud Menandri, Sæpe bonos mores corrũpũt colloqa praua. 28.q.j. ſępè. Itẽ vſus eſt illo verſu. *Odero ſi potero, ſi nõ, inuitus amabo*. ſed Hieron. de conſec. d.5. nonnunquã vſus eſt verſibus Virgilij, & Augu. illo Lucani, mẽs hauſti nulla, &c. 26. q.5. nec mirũ, & iuriſperitus auctoritate Virgilij. ff. de rerum diuiſ. in tantũ. §. cenotaphiũ. & Homeri, Inſt. de cõtrahen. empt. §. pretiũ.

Apoſtolus vſus eſt ſententijs poeticis.

CVR ERGO. CASVS. Soluit Gratianus contrarietatem hanc, dicens ꝙ ſeculares ſciẽtias debẽt qs addiſcere nõ ad voluptatem, ſed ad eruditionem, vt quę in eis utilia inueniuntur, ad vſũ ſacrę eruditionis conuertantur, unde Gregorius quendã epm reprehendit, nõ qa ſeculares ſciẽtias didicerit: ſed qa ad voluptatẽ grammaticã loco Euãgelij exponebat.

e ¶Sed ſæculares.] Vnde Beatus Gregorius inf. 89. diſt. cum multa.

hic perfectè inuenitur. In Daniele, & Salomone oſtendit infidelibus ſe totius auctorem ſapientiæ. Quod infideles non putant, quia non legunt in Euangelijs, & Prophetis aſtrologiam, geometriã, & alia huiuſmodi: quæ ideo deſpecta ſunt a noſtris, quia nihil valent ad ſalutem, ſed mittunt in errorem; & dum his ſtudent, curam animæ non habent. Qui vero Chriſtum nouit, theſaurum ſapientiæ, & ſcientiæ inuenit; quia id nouit, quod vtile eſt.]

α ¶Origenes.] *In homilia 4. ad cap. 7. Exodi, ranas quidem comparat, poetis ciniphes autem dialecticis.*

β ¶Primitias.] *Leuitici c. 2. prohibetur fermentum, ac mel adoleri in ſacrificio Domini: primitiæ tamen eorum iubentur offerri, ſed non ſuper altare imponi. Vbi in glo. ordinaria mel exponitur gentilis eloquentia, ab Iſychio autem paganorum doctrina, cuius primitiæ ad imitationem Beati Apoſtoli Pauli poſſunt Deo offerri.*

¶Caſſiodorus.] *In prologo pſalterij, ca. 15. & ſequenti multis verbis Caſſiodorus diuinæ ſcripturæ eloquẽtiã explicat, et cõmẽdat. Sed q̃ affert in principio explanationis Pſal. 6. ualde videntur his, quæ nunc referũtur, conuenire.*

δ ¶Ambroſius.] *Ex Beati Ambroſij principio expoſitionis capitis ſecũdi epiſtolæ ad Coloſſenſes, hæc ſummatim collecta ſunt, referunturq; in gloſſa ordinaria, & ab Anſelmo ad idem caput ſecundum, cuius Anſelmi uerbis Gratiani uerba magnopere ſunt ſimilia.*

Hinc etiam Beda libro 2. Regum, c. 9. in Samuelis allegoricis expoſitionibus.

¶Non prohibeantur clerici ſacras literas legere.

Cap. VIII.

Iuo p. 4. c. 85. Pann. li. 2. c. 133. † al. quibus vbi libet inuenta vtilia.

TVrbat acumen legentium, & deficere cogit, qui eos a legendis ſæcularibus literis omnimodo æſtimat prohibendos; in quibus † ſi qua [b] inuenta ſunt vtilia, quaſi ſua ſumere licet. Alioquin nec Moyſes, & Daniel ſapientia, vel literis Aegyptiorum paterentur erudiri; quorum tamen ſuperſtitiones ſimul & delitias horrebant. Nec ipſe magiſter [c] gentium aliquot verſus poetarum ſuis vel ſcriptis indidiſſet [d], vel dictis.

2 *Cur ergo legi prohibentur, quæ tam rationabiliter legenda probantur? Sed ſæculares [e] literas quidam legunt ad voluptatem, poetarum figmentis, & verborum ornatu delectati: quidam uero ad eruditionem eas addiſcunt, vt errores gentiliũ legendo deteſtentur, & utilia, quæ in eis inuenerint, ad uſum ſacræ eruditionis deuote conuertant. Tales laudabiliter ſæculares literas addiſcunt. Vnde B. Gregorius quendam epiſcopũ non reprehendit, quia eas didicerat; ſed quia contra epiſcopale officium pro lectione Euangelica, grammaticam populo exponebat.*

L. 9. reg. epiſt. 48. J. 86. diſt. 1. cap. cum multa.

Legi-

Legimus aliqua.] CASVS. Totum hoc cap. legi pōt, de ſæcularibus ſcientijs. ſm H. & oſtenditur ratio triplex quare legantur, ſcilicet ne negligantur, ne ignorentur, & ut repudientur. Vel ſic: legimus aliqua vt nouum & vetuſt. teſta. ne negligamus. Legimus aliqua, vt artes, ne ignoremus. Legimus aliqua, ut ſcripturas hæreticorū, ut repudiemus.

a ¶ Ne negligātur.] Vt uetus teſtm̄.

b ¶ Ne ignoremus.] Nā quamuis nullus ſit vſus, tamē ſcientia neceſſaria eſt, vt ſup. d. 7. c. ult.

c ¶ Repudiemus.] Vt libros hæreticorum, vt 24. q. 3. c. vlt.

rare, ut ff. de origine iuris, l. 2. §. Seruius.

f ¶ Scirent eſſe peccatum.] Ex eo, ꝙ Hieronymus hic inducit exemplum Danielis, colligitur arg. ꝙ in dubijs recurrendū eſt ad exempla maiorum & aliorum. 16. q. j. ſunt nonnulli. 22. q. 1. ut noueritis. 1. q. 7. cōuenientibus. 12. q. 2.

Hinc etiam Ambroſius ſcribit ſuper Lucam in explanatione procemy.

¶ Sæculares literæ legendæ ſunt, ne ignorentur. Cap. IX.

Legimus aliqua, ne negligantur [a] α; legimus, ne ignoremus [b]; legimus, non ut teneamus, ſed ut repudiemus [c]. — Pann. l. 2. c. 34.

α ¶ Negligantur.] *Sic etiam in Pannormia, ſed in originali, & in uno Gratiani manuſcrip.* ne legātur. *Ibi enim agitur de pſeudeuangelys. Sed nō eſt mutatū ob gloſſam.*

Item Hieronymus ad c. 1. epiſt. ad Titum.

¶ Grammatica legenda eſt, vt per eam ſacræ ſcripturæ intelligantur. C. X.

SI quis artem grammaticam nouerit, vel dialecticam, vt rationē rectè loquendi habet, & inter falſa & vera dijudicet, non improbamus α. ¶ Geometria [d] quoque, & arithmetica, & muſica habent in ſua ſcientia veritatem: ſed non eſt ſcientia illa, ſcientia pietatis. Scientia pietatis eſt noſſe legem, intelligere prophetas, Euāgelio credere Apoſtolos nō ignorare. ¶ Grammaticorum β autem doctrina etiam poteſt proficere ad vitam, dum fuerit in meliores vſus aſſumpta. — Pann. l. 2. c. 135. — Iuo p. 4. c. 167. Pann. li. 2. c. 136.

α ¶ Non improbamus.] *Abſunt iſta duæ voces ab originali. Exponens enim B. Hieronymus verba illa ex principio epiſtolæ ad Titum,* & cognitionem veritatis, quę eſt iuxta pietatem, *ita ſcripſit:* Eſt planè veritas, quę non habet pietatem, ſi quis grammaticam, &c.

β ¶ Grammaticorum.] *Hæc non ſunt B. Hieronymi, ſed Iſidori lib. 3. de ſummo bono, c. 13. ex quo citat Iuo.*

Item Hieronymus in primum caput Danielis.

¶ Exemplo Danielis probatur non eſſe peccatum ſæcularibus literis erudiri. Cap. XI.

QVi de menſa [e] regis, & de vino potus eius nolunt † comedere, ne polluantur, vtique ſi ipſam ſapientiā, atque doctrinam Babyloniorum ſcirent eſſet peccatū [f], nunquam acquieſcerent diſcere, quod non licebat. Diſcunt autem, non vt ſequantur, ſed ut iudicent, atque conuincant, quomodo ſi quiſpiam aduerſus mathematicos velit ſcribere imperitus mathematis, riſui pateat: & aduerſus philoſophos diſputans, ſi ignorat dogmata philoſophorum. Diſcunt ergo ea mente doctrinam Chaldæorum, qua & Moyſes omnem ſapientiam Aegyptiorū didicerat. *Idem.* ¶ Si quando cogimur literarum ſæcularium recordari, & aliqua ex his dicere, quæ olim omi-

Poly. li. 4. tit. 7.

† non vult.] orig. & Poly. & ſic deinceps.

Act. 7.

Hier. in prologo in Danielem.

Daniel & ſocij ſui.

SI quis.] CASVS. Cap. iſtud diuidit in duas partes. In 1. parte dr̄, ꝙ non eſt reprobandum, ſi q̄s addiſcit grammaticam vel dialecticā, vt inter verum & falſum deſcernat. In ſecunda parte, quę incipit ibi: ¶ Geometria, dicitur ꝙ quadriuiales ſciētiæ ueritatem in ſe habēt: ſed non ſunt ſciētiæ pietatis, & aſſumendæ. Sed vetus & no. teſt. ſunt ſciētię pietatis, & aſſumendę, & grammatica in bonos uſus aſſumpta proficere poteſt.

d ¶ Geometria.] De aſtronomia nō facit mentionē: quia hæc abijt in deſuetudinem, ut 26. q. 2. §. his ita.

QVi de Menſa.] CASVS. Duæ quæſtiones factę fuerūt Hieronymo. Prima fuit, an ſit peccatum diſcere doctrinam & ſciētiam paganorum? Et reſpondet Hieronymus, ꝙ non: & hoc probat exēplo quatuor puerorum .ſ. Danielis, Ananiæ, Azarię, Miſalis, & exēplo Moyſi: qui ſciuiſſent eſſe peccatum, nunquā didiciſſent. Diſcebant enim, vt cōuincerent incredulos, aliter riſui paterēt, ſi de dogmatib. eorum cum eis diſputarent, cum inde nihil ſcirent. Secunda quæſtio fuit, an ſit peccatum recordari ſæcularīū legum in prędicatione vel diſputatione? Et reſpondet, ꝙ non: quia hoc ſit ex neceſſitate, ut probemus ea, quæ ſancti dixerunt in libris gentilium contineri.

e ¶ Qui de menſa.] Daniel, Ananias, Miſael, Azarias, [1] nam turpe eſt alicui decretāti ius in quo verſatur igno-

12. q. 2. queſt. 16. q. 3. preſulum 24. q. 1. c. ult. 26. q. 2. nō ſtatutū, & canon exemplo. C. de ſen. & interlo. nemo [2] contra Sol. ubi iura deficiunt, recurrendum eſt de ſimilibus ad ſimilia aliàs non 20. diſt. de quib. dic, ut ibi. Itē arg. præſumi eo ipſo bonum, ꝙ ab aliquo bono ſit factū, ut 7. q. 1. oīs q & 34. q. 1. cū beatiſſimus 9. q. 2. Lugdunenſis. 12. q. 1. expedit. 28. q. j. ſic eñi. 31. diſt. oīno. Io.

1 Iſti alio noīe dicti ſunt Balthaſar, Sidrac, Miſac, & Abdenago, ſm Hug. & Lau.

2 Vt no. 13. d. c. ſi. Recurritur q̄nq; de ſimilibus ad ſimilia.

a ¶ Præ-

ſimus nõ noſtræ eſt voluntatis,ſed, vt ita dicam, grauiſſimæ neceſſitatis, vt probemus ea, quæ a ſanctis prophetis ante ſæcula multa prædicta [a] ſint, tam Græcorum, quam Latinorum, & aliarum gentium literis contineri. [b]

Item ex ſynodo Eugenij α *Papæ ſecundi.*

¶ Magiſtros, & Doctores epiſcopi congruis locis conſtituant. Cap. XII.

Ivo p.4.c.214. Anſ.l.7.c.2. Poly.l.4. tit.32.

DE quibuſdam locis ad nos refertur neq; magiſtros, [c] neq; curam inueniri poſt ſtudio literarum. Idcirco in vniuerſis epiſcopijs, ſubiectiſque [d] plebibus, & alijs locis, in quib. neceſſitas occurrerit, omnino cura, & diligentia adhibeatur, vt magiſtri [e] & Doctores conſtituantur, qui ſtudia literarum, liberaliumq; artium dogmata aſſidue [f] doceant, quia in his maxime diuina manifeſtantur, atque declarantur mandata.

α ¶ Eugenij.] *Apud Anſelmum citatur ex ſynodo habita Rom. in conſiſt. Lateranen. a Beato .... In Polycarpo eodem modo, & additur nomen Eugenij: ex quo ẽt citat Ivo. Inuentum vero eſt in ſynodo Eugenij Papæ II. & in ſynodo Leonis IV. quarum ſynodorum, vt alibi dictũ eſt, exemplaria ſunt in Vaticana bibliotheca. In codice etiam ſynodi a Gregorio VII. Roma habita, talis cuiuſdam capitis hæc ponitur ſumma.* Vt omnes epiſcopi artes literarum in ſuis eccleſijs doceri faciant.

Item Auguſtinus contra Fauſtum Manichæum, libro 13. c. 15. †

† ſed ibi fuſius.

¶ Auctoritatibus gentilium, eorum vanitas retunditur; atque conuincitur. Cap. XIII.

SI quid veri [g] de Deo Sybilla, vel Orpheus, alijve gẽtiũ vates, aut philoſophi p̃dixiſſe perhibentur, valet

Virgilius. a ¶ Prædicta.] Scilicet de incarnatione, vt illud Virgilij.

Iam noua progenies cœlo dimittitur alto.

Ouidius. b ¶ Contineri.] Vt illud Ouidij.

Odero ſi potero: ſi non inuitus amabo.

De

DE quibuſdam.] CASVS. Relatum fuit Eugenio in ſynodo ſua, ꝙ in quibuſdam locis non erant magiſtri, qui erudirent alios in liberalibus artibus, & ideo præcipit omnibus epiſcopis, vt in congruis locis magiſtros conſtituant, qui quotidie in doctrinis liberalibus alios doceant.

c ¶ Neque magiſtros.] Arg. ꝙ ſcholares. 1 in ſcholis de eccleſijs ſuis debent habere præbendas. ſ. d. 32. ſi qui. ff. ex quib. cau. maio. in integ. nec non. ff. de neg. geſt. l. 1. extra de cler. non reſiden. inter quatuor. 1. q. 2. ſacerdos. Sed contra 1. q. 2. placuit. inf. de conſec. d. 1. nemo. inf. 12. q. 2. conceſſa. 16. q. 1. generaliter.

1 Intelligo aliquem eſſe in ſcholis, licet aliquando diuertat cã eundi ad curiã Romanã, vel alibi, ſtatim reuerſurus: nã tũc nec diuertiſſe vr̃ de pœ. d. 1. diuortiũ Arch.

d ¶ Subiectiſque.] Ideſt, baptiſmalibus eccleſijs.

e ¶ Vt magiſter.] Quid iuris ſit de magiſtris, habes ext. de magiſt. quia nonnulli, & extra de magiſt. cap. 1. quia a clericis ipſius eccleſiæ, & a pauperibus nihil petent, vt ibi dicitur. Sed nunquid magiſter iure licito poteſt facere collectam? Videtur quod non: quia ſcientia donum Dei eſt: vnde vendi non poteſt, ut 1. quæſt. 3. nõ ſolum. quia profeſſores iuris, & ſi honeſte accipitur, tamen inhoneſte petunt, vt ff. de var. & extraor. cogn. gl. 1. §. eſt quidem. Item quia potius debent proijcere pecuniã exemplo Cratis. 12. q. 2. gloria. §. Crates. Itẽ quia propter honorem adipiſcendum legunt: non propter vtilitatem aliorum, quare tanquam ſuorum negotiorum geſtores nihil ab auditoribus petere debent, vt ff. de neg. geſt. ſi pupilli. §. 2. Sed contra: qui pro tempore præſtat obſequium, debet conſequi beneficium, vt 12. q. 2. charitatẽ. Item quare non poſſet magiſter vẽdere doctrinam ſuam, ſicut iuriſperitus conſiliũ, vt 14. q. 5. non ſane? Item nõne teſtis gratis teſtatur, & tamen recipit procurationem, i. pecuniam procurationis nomine, ut 4. qũ. 3. cap. venturis, & epiſcopus gratis conſecrat eccleſiam: tamẽ recipere poteſt procurationem: vt ext. de ſimo. cum ſit, & officium magiſtri remunerandum eſt, vt ff. de donatio. Aquilius? Sol. tunc petat magiſter collectam cum ei ſua pleniſſime nõ ſufficiunt, ut 10. q. 3. priſcis, & 12. q. 1. epiſcopus eccleſiarum rerũ Io. Ego credo quidquid dicat Ioã. ꝙ magiſter poteſt facere collectam de qua viuat, & procuretur, etiãſi abundet 2 quia epiſcopus cum conſecrat eccleſiam, & cũ viſitat, recipit procurationẽ ẽt ſi abundet, ut in decr. de ſi. cum ſit Romana. & extra de cenſi. cum Apoſtolus, & eo. tit. ſopire, nec vẽdit magiſter ſcientiam, quæ æſtimari nõ poteſt: ſed pro labore ſuo promittitur ei præmiũ. nam prædicator nõ dicitur vendere prædicationem, & tamen petere poteſt ſuſtentationem, vt extra de præſcript. cum ex officij, & de cenſi. cum venerabilis, & 13. q. 1. §. quia ergo, & §. his ita Bar. 3

Magiſter producendo an poſſit collectam facere.

2 Arg. cõtra. 10. q. 5. cauẽdum. iux. fi. vbi de hoc. & ibi dicam. &c. Arch.

f ¶ Aſſidue.] Ideſt, horis competentibus. ſic ſup. 31. diſtinct. ſacerdotibus. ff. de cond. & demon. ſi quis ita legauerit.

3 De hoc ãt no. 1. q. 3. uẽdẽtes, & plene ext. de magiſtris. quia Arch.

SI quid veri.] CASVS. Manichæi dicebant, quod ſi Orpheus, & Sybilla, & alij vates, & philoſophi gẽtilium de Deo aliquid dixerunt, tãtę eſt auctoritatis quãtæ ſunt verba prophetarum. Et reſpondet Aug. dicens, quod ſi quid veri ibi reperitur, ualet ad conuincendum eos: ſed non ut habeatur in auctoritate ſicut verba prophetarum. Et hoc probat ſimilitudine Dæmonum, & Angelorum, qui Dæmones, licet vera dixerunt de Chriſto non tamen ſunt tantæ auctoritatis quantæ verba Angelorum.

g ¶ Si quid veri.] Argum. quod teſtes, vel inſtrumẽta poſſunt pro parte rata haberi, pro parte non, ut dixi ſupra diſtin. 9. ſi ad ſacras, ſed illud verum eſt, quando reprobantur ratione perſonæ: ſecus ſi reprobentur propter dicta. Item argum. ꝙ ſi aliquid induxero pro me, ꝙ non teneor recipere contra me. ſ. d. 19. ſi Romanorum.

Inſtrumenta poſſunt pro parte approbari, & pro parte reprobari.

contra

contra Io.Sol.ſi vtor aliquo cõtra me, & pro me vti debeo:niſi in caſibus ſpecialibus. 2. q.7. ſi hæreticus.Dic vt ibi.B.rt.

a ¶ Valet quidem.] Arg. eſſe argumentandũ ab exemplis paganorum, & in dubijs ad ea recurrẽdum inf. 13. q. 2. quæſita, ſup.d. 21. ſubmittitur.

16.q.1.ſi clericatus, &c. ſic vide.& 38.d.§.ecce.

g ¶ In pueritia.] Arg.ꝙ aliquis põt teſtificari de eo,qđ vidit in puerili ætate, vt hic,& de conſec.d. 4. cum itaq; & c.placuit.& 26.diſt.deinde.nã & liber factus põt teſtificari de eo qđ vidit,cum eſſet ſeruus, vt ff.de ver.ſignif.

Teſtificare põt quis de eo qđ uidit in ætate pueruli.

quidem [a] aliquid ad paganorum vanitatem reuincendã: non tamen ad iſtorum auctoritatem amplectẽdam.Quãtum enim diſtat de Chriſti aduentu inter prædicationẽ Angelorum,& confeſſionem dæmoniorum [b],tantum inter auctoritatem prophetarum,& curioſitatem ſacrilegorum.

Ibidem infra.

b ¶ Dæmoniorum.] Cum dixerunt filio Dei, ad quid veniſti ante tẽpus torquere nos? Apoſtolus tñ in epiſt. ad Cor. vĩ contrarium dicere, cum dicit. Si cognouiſſent eũ nunquã Dominum gloriæ Crucifixiſſent. Dic ꝙ ſic perfecte eum nõ nouerunt: tamẽ credebant eum filiũ Dei, cum viderunt eum ambulantẽ ſuper aquas: cum viderunt eũ eſurire,non credebant.

Diaboli utrũ cognouerũt Chřm eſſe filium Dei.

Item Clemens Papa 1.epiſt.5. ad ſuos diſcipulos.

¶ Ad intelligentiam ſacrarum ſcripturarum, ſæcularium peritia neceſſaria oſtenditur. Cap. XIV.

3 RElatum eſt nobis,quod quidam in veſtris partib. commorantes aduerſantur ſacris † doctrinis: & prout eis videtur,nõ ſecundum traditionem [c] patrũ,ſed iuxta ſenſum ſuum, docere videntur. Multas.n.quidã vt audiuimus,veſtrarum ingenioſi homines ex ijs, quæ legunt,veriſimilitudines [d] capiũt.Et ideo diligẽter obſeruandum eſt; vt lex Dei cum legitur non ſecundum propriam ingenij intelligentiam legatur,vel doceatur.Sunt .n.multa verba in ſcripturis diuinis, q̃ poſſunt trahi ad eum ſenſum,quem ſibi vnuſquiſq; ſpõte præſumpſit,ſed fieri non oportet. Non enim ſenſum † quem extrinſecus adulteretis,alienum [e],& extraneum debetis quærere,aut quoquo modo ipſum ſcripturarum auctoritate confirmare,ſed ex ipſis ſcripturis ſenſum capere veritatis. Et ideo oportet ab eo intelligentiam diſcere [f] ſcripturarum, qui eam a maioribus ſecundum veritatem ſibi traditã ſeruauit,vt ipſe poſſit ea,quæ recte ſuſcepit,competenter aſſerere.Cum.n.ex diuinis ſcripturis integram quis,& firmã regulam veritatis ſuſceperit; abſurdum non erit, ſi aliquid etiam ex eruditione communi, ac liberalib.ſtudijs, quæ forte in pueritia [g] attigit,ad aſſertionẽ veri dogmatis cõferat:ita tamen,vt vbi vera didicerit,falſa, & ſimulata declinet.

† *al.ſanis.*

† *ſecundum ingenium hominum.*] orig.

† *al.ſenſum extrinſecus alienum.*

REllatum.] Hæc eſt 3. pars huiꝰ d.in qua dicit, ꝙ a ſapientib. debemus audire,quæ legũtur in ſacra ſcriptura. Io. de Fan.

CASVS. Quidam erãt,qui cum veritatis doctorem nõ haberent, diuinã ſcripturam exponebant pro ſuæ voluntatis arbitrio: & non ſecundum traditionẽ ſanctorum patrum: ex ſuo ingenio quaſdam ſimilitudines capiẽtes: quos Clemens reprehendit, oſtẽdens quod diuina ſcriptura nõ debet intelligi ſecundum arbitrium alicuius,nec extraneus ſenſus debet quæri, vel a litera alienus: licet multa ſint i diuinis ſcripturis, q̃ poſſunt trahi ad varios,& diuerſos itellectus.Et ideo docet ſciẽtiam eſſe diſcẽdã ab eo, q veritatẽ a ſuis maiorib. ꝑcepit: vt poſſit poſtea veritatem prædicare,& alios recte docere,& ad aſſertionem veri dogmatis artibus liberalibus poterit vti,vt falſa, & ſimulata declinet.ſeq.c.patet.

Itẽ Iſidorus in lib.3 ſententiarũ de ſummo bono,c.13.

¶ Quare prohibetur Chriſtianus poetica figmenta legere. Cap. XV.

Iuo p. 4.c.167. Pann.l.2.c. 137.

4 IDeo prohibetur Chriſtianus figmẽta legere poetarum,quia per oblectamenta inanium fabularũ mentem excitant ad incentiua libidinum. Non.n.ſolum thura [h] offerendo, dæmonibus immolatur,ſed etiam eorum dicta libentius capiendo.

c ¶ Traditionem.] Tales dicuntur transferre terminos patrum,vt 24.q.3.transferunt.

d ¶ Veriſimilitudines.] ideſt.ſtatim volũt per ſimilitudines procedere in alijs.& licet per ſimilia licitũ ſit argumentari 1 vt 20.d. de libellis.non tamen ſemper,vt 17.q.1.nuptiarum,& 28.q.1.ſic enim.

1 Ad hoc extra de conſt, translato, & de reſcr.iter. & de transl. inter, ext.de app, una. ff. ad l. Aq. illud. Arch.

e ¶ Alienum.] Niſi illud reperiatur in auctoritate,ut cũ inuenimus annum poni pro die,vel econtra,ut 31.d.tenere.33.q.1.hoc ipſum.

f ¶ Diſcere.] Prius enim debet diſcere quam docere, ut gnif. nationem.§.ult. 2 Arg.cõtra,quia hæc ætas neſcit quid agat, ut C.de falſa moneta,l.1.& impubes nihil intelligitur ſcire,ut ff.de iur.& fac.igno.l.ult.Dic quod ſi fuerit capax doli, bene poteſt de eo quod tunc uidit teſtari de puro facto:ſed de circunſtantijs. ſ.qualiter quid factum ſit nõ. quia in hoc facile potuit falli memoria. Io.qđ ſatis credo.argu.Inſtit. de inut. ſtipu. §.pupillus ff.de reg.iur.l.in negotijs.Bar.

2 Ad idem facit expreſſe, ut in. ff. ad Sylla.l.excipiunt.Arc.

IDeo ꝓhibetur.] Hęc eſt 4.pars huius diſ.in qua dicit cauſam quare fuit prohibitum ſtudere in libris gentilium Io.de Fan.

h ¶ Thura.] q.d. non refert,an quod fiat,an eius ſimile,vt 11.q.3.exiſtimãt.& 86.diſtinct.paſce.ff.man.l.ul.

VT ITAQVE. CASVS. Cōcludit Gratia. ex ſupradictis, ꝙ ſacerdotes debent ignorantiam omnino vitare: quia ſi ſacerdotes cæci & ignorantes velint docere ſubiectos, ambo in foueam cadunt; quod probatur auctoritate pſal. Et licet quis, velit ſe excuſare auctoritate ſed nō eſt ita: qa in oēm terrā exiuit ſonus eorum &c. diſt. ita dñs. nec excuſatur qs p ignorantiā, q pōt habere copiā peritorū. ff. de iuris & facti ignorātia l. regula. vel ſi ſua prudētia facile potuit illud ſcire, C. de ingenuis manumiſſis. L. 3. & ff. quis ordo in bonorū poſſeſſione ſeruetur. l. 2. §. in bonorum.

Excuſantur ne hi ad quos Apoſtolorū pdicatio non peruenit?

Ex Greg. in l. 1. paſtor. c. 1.

Vt itaque ex pmiſſis apparet, imperitia ſacerdotib. ſemper eſſe debet aduerſa: quia cum per ignorantiam cæcati alijs ducatum præſtare cœperint, ambo in foueam cadunt inde dicitur in pſalmo: Obſcurentur oculi eorū,[a] *ne videant, & dorſum*[b] *eorum ſemper incurua.*] *Cum enim obſcurantur illi, qui præeunt, ad ferenda onera peccatorum, facile ſequentes inclinantur. Elaborandum eſt itaq; ſacerdotibus, vt ignorantiam a ſe, quaſi quandam peſtem abijciant. Licet enim ſeruus neſciens voluntatem domini ſui, & non faciens, dicatur vapulare paucis, nō tamen hoc de omnib. generaliter intelligitur. Ait enim Apoſtolus* [*Qui ignorat,*[c] *ignorabitur.*] *Quod de eo intelligendum eſt, qui noluit*[d] *intelligere, vt bene ageret.*

Matth. 15. Pſal. 68. Luc. 12. 1. Cor. 14. Pſal. 35.

Vnde Auguſtinus ait in lib. quaſt. veteris, ac noui teſtamenti, quaſt. 67.

Cap. XVI.

NOn omnis ignorans immunis eſt a pęna. Ille enim ignorans poteſt excuſari a pęna[e], qui a quo diſceret, non inuenit. iſtis autem hoc ignoſci petit, qui habētes a quo diſcerent, operam non dederunt. Huiuſmodi non licet ignorare, accipiant ergo veniam, ſi conuertantur.

¶ *Caput hoc in pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus coniunctum eſt ſuperiori. Eſt autem reſponſio ad quaſtionem, quam præmiſit B. Auguſtinus his verbis.* Quid eſt qđ in carne poſitus Saluator ait: Pater ignoſce illis; non enim ſciſit quid faciunt? Si enim neſciunt: quid eſt, quod ignoſcitur? maxime cum dicat rex Abimelech ad Deum; Nunquid gentem ignorantem perdes. Non omnis ignorans immunis eſt, &c. [*In extremo autem addita ſunt nonnulla ex ipſo B. Auguſtino, quo ſententia ſit integrior.*

Luc. 23. Gen. 20.

e NOn omnis.] ¶ A pęna.] ideſt, a peccato pro quo debet pęna, vel a pęna ęterna: aliter nō cōgrue diceret, nec verum, ēt cum in quolibet ignorāte ſit pœna eo ipſo, ꝙ ignorat, ſecūdum Hugo.

CVm itaq;] Hæc diſt. diuiditur i tres partes. In prima intēdit probare, quod omnes ſacerdotes, & alij maiores & minores debent eſſe inſtructi in lege diuina, & præcipue in canonica, & probat hoc per 10. auctoritates. Secunda ibi, [Quāuis.] Tertia ibi, [Sed licet] Ioa. de Fan. CASVS. Facta mentione ſu. de ignorantia in §. vt itaque. & in cap. non omnis. ſupponit Grat. 38. diſt. in qua oſtendit, quod ignorantia periculoſa eſt, maxime ſacerdotibus.

f ¶ Cū itaque.] Superiori d. facta fuit mentio de ignorantia: id magiſter annectit iſtā 38. diſt. in qua oſtendit, qđ ignorātia periculoſa eſt, maxime ſacerdotibus. Notādum eſt ergo, quod ignorantia iuris alia eſt iuris naturalis, alia ciuilis, vel canonici. Ignorantia iuris naturalis neminē excuſat ...

DISTINCTIO XXXVIII.

1 ps CVm itaque[f] *voluntaria ignorantia omnib. noxia ſit, ſacerdotibus eſt periculoſa.*
Vnde in concilio Tolet. 4. c. 24. legitur.

Ignorātia iuris eſt multiplex.
1 De hoc legi. & no. 22. q. 4. §. illicitū. fœminas tñ nō excuſat ignorantia. ſed i quibuſdā. vt no. ff. de iuris & fa. ig. l. regula. in prin. & C. eo. tit. l. fi. ignorantia facti eſt multiplex.

ctoritate Euangelij dicentis, Seruus neſciens voluntatem domini, &c. non tamen prodeſt, & hoc probatur auctoritate Apoſtoli. Qui ignorat, &c. quod debet intelligi de eo, qui inuenit a quo potuit diſcere: alias punitur. quod probatur auctoritate Auguſtini. Non omnis, &c. Sequens capitulum patet.

a ¶ Oculi eorum.] ideſt, prælati, 1 qui regunt alios. ADDITIO. vt 36. d. §. ecce in fi.

b ¶ Dorſum.] ideſt, ſubditos qui ſuſtentari debent a prælatis quaſi in dorſo: vel quia ſequuntur dorſum ipſorum. vndecima q. 3. præcipue.

c ¶ Qui ignorat.] .i. q. negligit ſcire, vel contēnit ſcire. ADDITIO. Nam ignorantia quę eſt ex culpa, nocet. 28. q. 1. §. ex his.

d ¶ Qui noluit.] Vt ergo, ꝙ illi ſint excuſati ad quos pdicatio Apoſtolorū non peruenit, vt 82. d. pponſuſti.

1 Alias oculi eorum. ſ. prelatorum, qui, &c.

cuſat. ſi eſt adultus, vel diſcretus: quia in his parũ intereſt decipere, vel decipi poſſe, vt 16. q. 1. ſi cupis. de hac dicitur, Ignorans ignorabitur. Ignorantia iuris ciuilis, vel canonici neminem excuſat, vt infra ea. ſi in laicis. &c. quæ ipſis. aliquos tamen excuſat, vt milites, mulieres, 1 ruſticos, minores. Io. In damno tamen vitando nulli nocet, vt ff. de iuris & facti igno. error, in fi. niſi in ijs quæ introducta ſunt ad rigorem iuris conſeruandum, vt in conſtitutione, ſi quis in tantam. C. vnde vi. & præſcriptionibus. Barto. Ignorantia facti alia probabilis. & hæc excuſat: quia etiam periti ſſimos fallit, vt infra 1. quæſt. 1. ſi quis a ſimoniacis & 9. quæſt. 1. ordinationes alia eſt craſſa & ſupina, vt cum quis ignorat id quod publice factum eſt in ciuitate. hæc neminem excuſat. vt 16. diſt. quod dicitis. 12. quæſt. 2. qui & humanis. Hoc plenius inuenies 1. q. 4. §. vlt. in fin.

IGnorantia.] CASVS. Docet hic concilium Tolet. ꝙ ignorãtiam ſacerdotes Dei debent vitare, quæ mater eſt cũctorũ errorũ: & idõ maxime in ſacerdotib. eſt vitanda. Vnde ſacras ſcripturas legere debent, quibus populos ſibi commiſſos valeant erudire tam in ſcientia fidei quam in moribus: & hoc ꝓbatur auctoritate Apoſtoli dicentis: Attende lectioni, &c.

a ¶ Ad Timotheũ.] Arg. quod vni dr̃ ad omnes extenditur. vt 24. q. 1. quodcunque & 16. q. 1. prędicator. 61. d. miramur de pœnit. d. 1. §. his auctoritatibus. 1 C. de diuer. reſ. l. 1. ff. de pac. iuriſgẽtium. §. pactorũ. argum. cõtra 25. diſtinctio. qualis.

1 Verſic. nũc aũt. alias eſt c. ad idem de conſecr. diſt. 4. proprie.

QVãdo. CASVS. Docet. concilium Toletan. quod quando epiſcopi ordinant presbyteros in capellis, debent eos docere qualiter officia debeãt celebrare, ne per ignorantiam in diuinis ſacramentis offendãt. & cum ad litanias venerint, vl' ad ɔ̃cilíũ, debent epiſcopo ſuo reddere rationẽ qualiter baptizauerint, vel officia celebrauerint. Sequens cap. patet.

b ¶ Officialem.] In quo cõtinetur officium eccleſiaſticũ.

c ¶ A ſacerdote.] Id eſt, epiſcopo.

d ¶ Ad litanias.] id eſt. ĩ rogationibus. Et ſic patet, ꝙ omnes ſacerdotes veniẽt ad cathedralẽ eccleſiã in feſto rogationũ ſic infra de conſe. d. 3. c. 3. de cõſe. d. 1. & hoc.

Proceſſiones rogationum.

e ¶ Vel ad cõcilíũ.] Sic patet, quod conuentus quem habet epiſcopus cum clericis ſuis, dicit̃ conciliũ. vt 18. q. 2. abbates. 2. q. 2. placuit 18. d. propter, &c. placuit.

Laici iuris peritiam debent habere.

2 Vel dic, ꝙ hoc poteſt intelligi de illis laicis, q in dignitate ſunt conſtituti, de quibus habetur exẽplũ. ſc. diſtin. ſi officia. Arch.

f SI in laicis.] Videt̃ ergo quod laici habebunt peritiam iuris maxime ſi ſint iudices, cum teneantur ferre ſententiam in ſcriptis, vt dixi 20. d. §. 1. Sed poteſt intelligi de iure cõſuetudinario, vel de iure naturali, in quo periculoſa eſt ignorantia, vt 16. q. 1. ſi cupis. 2

NVlli ſacerdotum.] CASVS. Multi populi normam canonum & decretorum non ſeruabant, & epiſcopi cum canones ignorarent, eos non corrigebant. Præcepit ergo Cœleſtinus, vt nulli epiſcoporum liceat canones ignorare quatenus cum fuerit neceſſe, corrigant delinquentes.

g ¶ Canones.] Pœnitentiales. ſi intelligis de ſacerdotibus, vt 26. q. 7. tempora. ſi intelligis de epiſcopo, planũ eſt, vt 23. d. qui epiſcopus. 3

3 Ad idem 61. diſt. ſtatuimus. & extra de cõſan. & affi. c. 1. in fin. & inf. eo. oẽs.

QVæ ipſis. CASVS. Octo exponit in hoc capitulo Auguſtinus, quę ſunt ſacerdotibus neceſſaria, ad hoc, vt ignorantiam uitent: ſcilicet libri ſacramentorum, &c. de quibus octo ſi vnum defuerit, vix ſacerdotis nomen habebit.

h ¶ Ad diſcendum.] Supple hæc ſunt.

¶ Sacerdotibus maxime ignorantia vitanda eſt. Cap. I.

IGnorantia mater cunctorum errorum maxime in ſacerdotib. Dei vitãda eſt, qui docendi officium in populis ſuſceperũt. Sacerdotes enim legere ſanctas ſcripturas frequẽter admonet Paulus Apoſtolus dicẽs ad Timotheum [a] Attẽde lectioni, exhortationi, & doctrinæ; & [ſemp permane in his. Sciãt igitur ſacerdotes ſcripturas ſanctas, & canones, vt omne opus eorum in prædicatione, & doctrina conſiſtat: atque ædificent cũctos tam fidei ſcientia, quam operum diſciplina.

Burc. l. 1. c. 110. Iuo p. 5. c. 202. Anſ. l. 7. c. 134. 1. *Tim.* 4. Ibidem inferius. Conc. Arc. l. 4. c. 3. Burc. l. 2. c. 157. Anſ. l. 7. c. 113.

Item ex eodem Tolet. 4. c. 25.

¶ Officialem libellum, ab epiſcopo accipiant presbyteri, cum ordinantur. Cap. II.

QVando presbyteri in parochijs ordinantur, libellũ officialem [b] a ſuo ſacerdote [c] accipiant, vt ad eccleſias ſibi deputatas inſtructi ſuccedant; ne per ignorantiam etiam in ipſis diuinis ſacramentis offendant. Cum vero ad Litanias [d], vel ad concilium [e] venerint, rationem epiſcopo ſuo reddant, qualiter ſuſceptum officium celebrent, vel baptizent.

Iuo p. 3. c. 129. Anſ. l. 7. c. 113. Iuo p. 3. c. 129. Pann. l. 3. c. 23.

Item Leo epiſcopus ad clerum, & plebem Conſtantinopolitanæ vrbis epiſt. 22.

¶ Inſcitia ſacerdotum nec excuſatione digna eſt, nec venia. Cap. III.

SI in laicis [f] vix tolerabilis videtur inſcitia; quanto magis in ijs, qui præſunt, nec excuſatione digna eſt, nec venia?

Anſ. l. 7. c. 119. Poly. l. 4. tit. 4.

† al. ſuo canones. † al. digna.

Item Cæleſtinus vniuerſis epiſcopis per Appuliam, & Calabriam conſtitutis, epiſt. 3.

¶ Canones non licet ſacerdotibus ignorare. Cap. IIII.

NVlli ſacerdotum liceat canones [g] † ignorare, nec quicquam facere quod patrũ poſſit regulis obuiare. Quæ enim a nobis res digne † ſeruabit; ſi decretaliũ norma conſtitutorum pro aliquorum libitu, licentia populis permiſſa, frangatur?

Burc. l. 2. c. 160. Iuo p. 6. c. 251. Anſ. l. 7. c. 170. Poly. l. 4. tit. 4.

Item ex dictis Auguſtini.

¶ Quæ ſint ſacerdotibus neceſſaria ad diſcendum. Cap. V.

QVæ ipſis ſacerdotib. neceſſaria ſunt ad diſcendũ; [h]

Burc. l. 2. c. 2. & l. 19. cap. 8. Anſ. l. 7. c. 109. Poly. l. 4. tit. 31. Iuo p. 6. c. 22. Pann. l. 3. c. 24.

a ¶ Sa-

a ¶ Sacramentorum.] Ideſt; Miſſale.
b ¶ Computus.] Quo ad dies & menſes.
c ¶ Si vnum.] Arg. ꝙ ubi plura requirunť ex neceſſitate, ſi vnũ ex his deeſt, nihil agitur, ut de conſec. diſt. 4. in ſynodo. 22. q. 2. animaduertendum, ſic qui offendit in vno factus eſt reus omnium, ut de pæn. diſt. 5. conſideret. & eſt ſimile. 1 C. de teſta. ſi vnus. & ff. de tranſa. cum hi. §. ſi prætor. Arg. contra 30. q. 5. aliter. ff. de vent. inſpicien. l. 1. in fi. 2
d ¶ Vix.] Quia ubi res deeſt, nec nomen habebitur, vt 68. d. chorepiſcopi. 7. q. 1. factus. C. de fer. à nullo. 35. q. 1. 7. quid eſt.

1 Scilicet à principio glo.
2 Hic adde quod leg. & not. 23. q. 5. c. 2. in glo. 2. 23. diſt. quorũdã. Arch.

ideſt liber ſacramẽtorum,[a] lectionarius, antiphonarius, baptiſterium, computus,[b] canon pœnitentialis, pſalterium, homiliæ per circulum anni Dominicis diebus, & ſingulis feſtiuitatibus aptę. Ex quibus omnibus ſi vnũ[c] defuerit; ſacerdotis nomen vix[d] in eo conſtabit: quia valde periculoſæ ſunt euangelicæ minæ; quibus dicitur. [Si cæcus cæco ducatum præſtet: ambo in foueam cadunt.]

Matth. 15.

¶*Cæteri etiam collectores Auguſtinum citant. Fere aũt omnia hæc habentur in pœnitentiali Bedæ, & in libro de officijs eccleſiaſticis, & alibi.*

Item ex 7. ſynodo, c. 2.

¶ Quæ oportet ſcire eum, qui epiſcopus eſt ordinandus. Cap. VI.

Pſal. 118.

Mutatus eſt periodi ductus.
Ivo p. 5. c. 372.

OMnes pſallentes repromittimus[e] Deo, [In iuſtificationibus tuis meditabor; non obliuiſcar ſermones tuos.] Quod omnes quidem Chriſtianos obſeuare ſaluberrimum eſt; ſed præcipue hos, qui hierarchiam conſecuti ſunt dignitatem, Vnde definimus omnem, qui ad epiſcopatus prouehendus eſt gradum, modis omnibus pſalterium[f] noſſe; vt ex hoc & omnis clerus, qui ſub ipſo fuerit, ita moneatur, & imbuatur. Inquiratur autẽ diligenter à metropolitano, ſi in promptu habeat legere ſcrutabiliter, & non tranſitorie tam ſacros canones, & ſanctum Euangelium, quàm diuini Apoſtoli librum, & omnem diuinam ſcripturam; atque ſecundum mandata Dei cõuerſari, & docere populum ſibi commiſſum. Subſtantia[g] enim ſummi ſacerdotij noſtri ſunt eloquia diuinitus tradita, ideſt vera diuinarum ſcipturarum diſciplina, quemadmodũ magnus perhibet Dionyſius. Quod ſi diſceptauerit,[h] & ita libenter facere, & docere minime ſpoponderit; nullatenus conſecretur. Ait enim prophetice Deus: [Tu ſcientiam repuliſti; & ego repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi.]

Cap. 1. ecc. Hierarchiæ.

Oſee. 4.

Item ex concilio Carthaginenſi, 3. c. 3.

¶ De eodem. Cap. VII.

PLacuit †, vt ordinandis epiſcopis, vel clericis prius ab ordinatoribus ſuis decreta conciliorum auribus eorum inculcentur;[i] ne ſe aliquid contra ſtatuta concilij feciſſe pœniteat. †

† Pro declaratione huius cap. uide Alex. de Imo. in l. ſi quis. C. de pact. & §. igitur ordinandus. in authen. non opor. epiſc.

†*al. pœniteant.*] *al. aſſerant.*

Item Zepherinus Papa epiſt. 1. ad epiſcopos Siciliæ.

¶ Sacræ ſcripturæ inhærentes non obſcurantur iniquitate mundana. Cap. VIII.

SIcut ſtellas cęli non extinguit nox; ſic mentes fidelium, firmamento[k] inhærentes ſanctæ ſcripturæ, nõ obſcurat mundana[l] iniquitas.

Item Hieronymus ad Euſtochium in proœmio comment. in Eſaiam.

Oẽs pſalentes.] CASVS. in hoc capitulo ſtatuit ſynodus, ut omnis qui ad epiſcopatum promouendus eſt pſalteriũ ſciat, ut ex eo omnis clerus, q ſub eo fuerit, inſtruatur: & tẽpore ſuæ ordinationis debet metropolitanus ordinãdum epiſcopum interrogare, ſi ſciat legere canones ſacros: & omnẽ diuinam ſcripturam: & ſi inuenitur ignorans, repellatur. Et hoc probatur auctoritate ꝓphetæ dicentis: Tu ſciẽtiã repuliſti, &c. Si uero legere & alia ſupradicta ſcierit, niſi promittat ſe ſecũdum illa uicturũ, non ordinetur. Quæ ſequuntur, plana ſũt uſque ad capitulum, quamuis.
e ¶ Repromittimus.] Ideſt, uidemur nos obligare, cum dicimus illa uerba. In iuſtificationib. tuis meditabor.
f ¶ Pſalterium.] 85. diſt. archidiaconum 3 22. diſtinctione, qui epiſcopus.
g ¶ Subſtantia.] Ideſt, de ſubſtantia ſacerdotij uideť eſſe, ꝙ ordinandus habeat ſcientiam.
h Si diſceptauerit.] Ideſt, ſi contradixerit.
i PLacuit,] ¶ Inculcentur.] ſimiliter cum nouum celebratur conciliũ, ut 18. diſtinctio. decernimus. 11. quęſt. 3. curæ.
k SIcut ſtellas.] Firmamẽto.] Ideſt, meditationi & lectioni. Hug.
l ¶ Mundana.] Vnde dicitur. Ama ſcientiam ſcripturarum, & carnis uitia non amabis, de conſecr. diſt. 5. nunquã. Hug. & Lauren.

3 al. incipit. Florentinũ.

a SI iuxta.¶Sapientiam.] Sic argumentatur Chriſtus eſt ſcientia. ergo qui ignorat ſcientiam. ignorat Chriſtum.1 & intellige de tali ignorantia,quæ contem nit diſcere.ſu.proxi.cap.ſi.Ioan.

1 Adde quæ tenenē ſcire Chriſtiani ad beatitudinem conſequendum. not.Bald. in gl.ſup rubr. C. de ſum. trini. Inno. & Io. And. in c.2.§.pro defectu. de renuncia.

b QVi ea.[¶Sapiuntur.]Ideſt,approbantur.

c ¶ Ignorat.] Intellige de eo qui contemnit ſcire. uel de eo qui de facili ſcire poſſet, ſi habuiſſe tractatū cum peritis,vt C.de inge. ma.l.3.ſup.d.proxi.

QVamuis.] Hæc eſt ſecunda pars huius diſt. in qua dicit,quod illi errant, qui falſa pro uero approbant, uel econtrario.Io. de Fan.

CASVS.Quidam cōtra Aug. ita argumētabātur: non poteſt quis errare niſi ignorantia rerum.ſed oīs ignorātia eſt neſciētia; ergo quicunque neſcit errat. Dicit Auguſt.ꝙ ignorātia eſt vitanda in maioribus:& ī minoribus. nō tamen ſequitur, ꝙ quicunque neſcit, errat.Sed ille dicitur errare, qui putat ſe ſcire quod neſcit. vt qui falſum pro uero aſſerit. Veruntamen multum refert in quib. rebus quis erret.Nam ſi in re honeſta, & quæ ad ſalutem animæ proficiat quis erret, ſciēs præponitur neſcienti, & non errans erranti.In rebus autem diuerſis ſi iſta ſint vtilia,illa inutilia & noxia: in noxijs neſciens præponitur ſcienti: quia talia melius eſt neſcire quam ſcire.

d ¶ Errare.] Errare enim eſt aliud pro alio putare,ut 22.q. 2.in quibus.2

2 Adde qualiter errare, ignorare, neſcire titubare differunt, no. gl.ſup.rubr. ff. de iur. & fac. igno. & in l. de ſtat. ff. de teſta.

e ¶ Eademque.] in his quæ ſpectant ad ſalutem animę nihil intereſt decipi vel decipere.ut 26.q. 1. ſi cupis.

3 Arg.cōtra. 25. q. 2. qui ſine. & q. 5. ēpi. in prin.

f ¶ Quam ſcire. Hic uidetur quòd bonū ſit ignorare mala,vt 38.diſt.hoſpitiolum. Sed contra. omnis ſcientia a Deo eſt,3 ut 37.diſtin.§.hinc.& bonum eſt ſcire mala, ut ea uitemus,ut ſup.d.proxi.qui.de menſa.&c.ſi quid ueri. Dic ꝙ omnis ſcientia bona eſt, ſed dicitur aliqua ſcientia mala,quia mala eſt,illi cui dat occaſionem peccandi: ſicut Adæ fuit malum pomum paradiſi, ut 2. q. 3. quid ergo, & Iudæ buccella.ut 1.q.1.§.opponitur. uer. nec mirum de conſecra.diſt.2.& ſancta.

Scientiā aliqua dicitur mala.

SED LICET.Supra dictum eſt,ꝙ presbyteri debent ignorantiam euitare: ſed licet quandoque per ignorantiam peccent grammatica, non tamen propter hoc ſunt à grammaticis,ideſt,ſcholaſticis deſpiciendi, quoniam vitia ſunt magis præcauenda quam verba.

Sedulo.

¶Igorantia ſcripturarum eſt ignorantia Chriſti. Cap. IX.

SI iuxta Apoſtolum Paulum, Chriſtus Dei virtus eſt,Deique ſapientia,& qui neſcit ſcripturas, neſcit Dei virtutem,eiuſque ſapientiam, a ignoratio ſcripturarum,ignoratio Chriſti eſt. 1.Cor.1.

Item Gregorius in paſtorali,par.1.c.1.

¶A Domino ſciuntur, vel ignorantur, qui ea quę Dei ſunt ſapiunt,vel ignorant. Cap. X.

QVi ea,quę Dei ſunt a, ſapiunt à Dn̄o ſapiuntur: b & qui ea,quę Dei ſunt neſciunt,à Deo neſciuntur, Paulo atteſtante,qui ait,[Si quis ignorat, c ignorabitur, 1.Cor.14.

*Idem.*Quicūq; ſtultus eſt in culpa,erit ſapiēs in pœna Lib. Morialium 15. c.23.mutato uerborum ordine.

a ¶ Dei ſunt.] *In loco indicato legitur:*Qui ea, quę ſunt Domini neſciunt,à Domino neſciuntur,Paulo atteſtante,&c.

Item Auguſtinus in Enchiridio ad Laurentiū,c. 17.

¶ Non qui aliquid neſcit,ſed qui putat ſe ſcire,quod neſcit,errare probatur. Cap. XI.

2 QVamuis errare,† d quanta poſſumus cura, cauendum ſit, non ſolum in maioribus, verum etiam in minoribus rebus,nec niſi rerū ignorantia poſſit errari;non tamen eſt conſequens,vt continuo erret quiſquis aliquid neſcit, ſed quiſquis ſe exiſtimat ſcire quod neſcit.Pro vero quippe approbat falſum: quod eſt erroris proprium.Veruntamen in qua re quiſque erret, intereſt plurimū. Nam in una eademque e re, & neſcienti ſciēs, & erranti non errans recta ratione præponitur. In diuerſis autem rebus;id eſt,cum iſte ſcit alia, ille alia; & iſte vtiliora,ille minus utilia, vel etiam noxia: quis non in eis,quæ ille ſcit,ei præferat neſcientem? ſunt enim quædam,quæ neſcire quàm ſcire f ſit melius.

Senten.l.3.diſ.39.c. illud.
† *al.errer.q.p.c.cauendus*,orig.

3 *Sed licet per ignorantiam grammaticæ artis aliquid vitioſum proferant epiſcopi, vel presbyteri, non tamen ideo à ſcholaſticis ſunt deſpiciendi; quia morum vitia magis quam verborum ſunt præcauenda.*

Vnde Auguſtinus in libro de catechizandis rudibus, cap.9.

¶Non contemnant ſcholaſtici eccleſiaſticam ſimplicitatem. Cap. XII.

SEdulo monēdi ſunt ſcholaſtici,a vt humilitate īduti- Iuo p.6.c.383.

SEdulo.]CASVS. Quidam prælāti per ignorātiā grammaticę lectionis Deum cum ſolœciſmo & barbariſmo inuocabāt; & pp̄ hoc à peritis ſcholaſticis deſpiciebantur:quare quæſitum fuit ab Auguſtino, an hoc debe rent facere?Et rn̄det ꝙ non. & hoc probatur tribus rōnibus: Prima eſt, quia diſerta lingua ſcholaſticorum caſto cordi non debet præponi.Secunda eſt,quia ſcientia præponitur uerbis, ſicut animus corporis: & ſicut

prudens

Chriſtiana, diſcant non contemnere, quos cognouerint morum vitia, quam verborũ amplius deuitare, & cordi caſto linguam exercitatam nec conferre audeant; quam etiam præferre conſueuerant. *& infra.* His etiam maxime vtile eſt noſſe ita eſſe præponendas verbis ſententias,[a] vt præponitur animus corpori. Ex quo fit, vt ita malle debeant veriores, quam diſertiores audire ſermones; ſicut malle debent prudentiores, quã formoſiores[b] habere amicos. Nouerint etiam non eſſe vocem ad aures Dei, niſi animi affectum. Ita enim non irridebunt, ſi aliquos antiſtites, & miniſtros eccleſię forte animaduerterint, vel cum barbariſmis, & ſolœciſmis Deũ inuocare; vel eadem verba, quę pronunciant non intelligere,[c] perturbareque diſtinguere: non quia iſta minime corrigenda ſunt; vt populus ad id, quod plane intelligit, dicat,[d] Amé:[e] ſed quia † piè toleranda ſunt ab eis, qui didicerunt, vt ſono[f] in foro, ſic voto in eccleſia benedici. Itaq;[g] forenſis illa[h] nonnunquam forte bona dictio,[i] nunquam tamen benedictio dici poteſt.

† al. tamen.] orig.

a ¶ Scholaſtici.] *Vox iſta abeſt ab originali. Sed in eo hæc præcedunt.* Sunt item quidam de ſcholis vſitatiſſimis grammaticorum, oratorumque venientes; quos neque inter idiotas numerare audeas, neque inter illos doctiſſimus quorum mens magnarum rerum eſt exercitata quęſtionibus. His ergo, qui loquendi arte cęteris hominib. excellere videntur, cum veniunt, vt Chriſtiani fiãt, hoc amplius, quam illis illiteratis impartire debemus, quòd ſedulo admonendi ſunt, vt humilitate, &c.

Item Gregorius ad Leandrum epiſcopum Hiſpalenſem, in præfat. Moral. ad finem.

¶ De eodem. Cap. XIII.

INdignum vehementer exiſtimo, vt verba cœleſtis oraculi reſtringam ſub regulis Donati.

¶ Hoc, & duo ſequentia capita abſunt a multis antiquis exemplaribus, neque gloſſam habent.

[*Item Auguſtinus de vera religione, c. 49. & 50.*

PALEA. C. XIIII.

LOcutio diuinarum ſcripturarum ſecundum cuiuſquæ linguæ proprietatem accipienda eſt. Habet enim omnis lingua ſua quædam propria genera locutionum; quę cum in aliã linguam transferuntur, videntur abſurda.

[*Item Hieronymus ad Pammachium, epiſt. 52. cuius initium eſt, Criſtiani interdum pudoris eſt.*]

PALEA. Cap. XV.

ECcleſiaſtica interpretatio, etiam ſi habet eloquij venuſtatem, diſſimulare eam debet, & fugere; † vt non otioſis philoſophorum ſcholis, paucisque diſcipulis; ſed vniuerſo loquatur hominum generi.

† al. non fugere.

Item Clemens Papa, epiſt. 3.

¶ Propter opprobrium ſenectutis, a paruulis, & a minimis non erubeſcat diſcere epiſcopus.

Cap. XVI.

NVllus epiſcopus † propter oppro-

† abeſt ab originali.

prudens amicus formoſo pręponit. Tertia eſt qa Deus magis inſpicit affectum q̃ uocem, ignorãtia tñ talis eſt reprehendenda ſed ab his toleranda q̃ didicerũt. quia ſicut ſonus in foro, ita votũ in eccleſia benedicitur.

a ¶ Sententias. Nota, ꝙ magis cõſideranda eſt ſnĩa quam uerba, vt 1. q. 1. marchion, 22. q. 5. humanæ. de conſecr. di. 4. retulerunt & ſi non ſanctificatur, & potius mens eſt cõſiderãda q̃ verba, vt 23. q. 1. paratus. Arg. cõtra extra de ſponſa. ex literis. Solu. non eſt a uerbis recedendum, niſi ex uerbis prauus generet intellectus: & tũc verba ſunt interp̃tãda.

Sñia potius quam uerba attendi dẽt.

b ¶ Quam formoſiores.] Vñ Seneca. Infirmus nõ q̃rit medicum eloquentem, ſed curare ſcientem.

Seneca.

c ¶ Intelligere.] Ar. ꝙ nõ eſt deponẽdus aliqs pp imperitiã 2. ut 10. q. 1. placuit.

Imperitia nũ faciat quem deponi.

d ¶ Dicat. Arg. contra extra de fi. p̃sbyte. ppoſuit. 7. q. 1. illud. ſed nec hic populus rñd. Amen, officiãdo eccleſiam uel Miſsã. Et ita vr̃, ꝙ nec ſine miniſtro põt presbyter Miſſam dicere, licet H. dixerit, ꝙ bñ poſſit cum populo tãtum eccleſiam officiare.

2 Ad idem 73. d. epiſcoporum in fi. 25. q. 2. ĩ Galliarũ in fin. 3 Presbyter an ſine miniſtro poſſit celebrare.

e ¶ Amen] Videtur ergo ſufficere, ſi populus reſpondeat ſacerdoti in Miſſa. 4 & ſic eſt cõtra 7. q. 1. illud. Sed dic, ꝙ ñ reſpõdet populus officiando Miſſam.

4 Dicit Hugo, ꝙ quidẽ verũ eſt, ſed hoc nõ colligitur hic. non. n. dicit ꝙ populus ſic reſpondeat officiãdo. &c. vt ſequitur. de hoc ſup. in glo. præced. Archid.

f ¶ Vt ſono. Hoc eſt dicere, ſicut ĩ cõcione laici compoſitos ſermones & politos conſiderant: ſic uiri eccleſiarum uotũ & intentionẽ cõſiderare debẽt ſacerdotis.

g ¶ Itaque. i. q̃uis.

h ¶ Illa. Concio.

i ¶ Bona dictio. Nominetur: non tamẽ põt dici benedictio. 25. d. presbyterum.

NVllus. CASVS. Quidã epiſcopi de-

dedignabantur diſcere à iuuenibus, vel ignobilibus propter opprobrium ſenectutis, uel nobilitatem generis: quos Clemens reprehendit, dicẽs, ꝙ potius ſunt mẽbra diaboli quã Chriſti: & potius ſunt infideles ꝗ fideles.
a ¶ Opprobriũ.] Et dicit Auguſtinus. Ego ſenex à puero nõ ſolum anniculo paratus ſũ edoceri, ut 24. q. 3. ſi habes. & ſtult⁹ eſt, q bona quæ videt diſcere, cõtemnit, ut 22. diſ. de Cõſtãtinopolitanę, & ſi unum pedẽ haberem in ſepulchro, alium extra, adhuc vellẽ diſcere, ut ff. de fideicom. lib. apud Iulianũ. Vnde Seneca, Nulla ætas ſera eſt ad diſcendum.

Incitatio optima ad diſcendum.

Seneca.

g Extrinſeca.] Debet. n. cautus circa ſua negotia eſſe, vt 23. diſ. qui epiſcopus. & eſt ſimile. 86. diſt. fratrem. Ioannes.
OPortet.] Hæc diſt. diuiditur in ſex partes, in quarum prima probat primo & principaliter,

briũ [a] ſenectutis, vel nobilitatem generis à paruulis, vel minimis † eruditis, ſi quid fortè eſt utilitatis, aut ſalutis, inquirere negligat. Qui enim rebelliter viuit, & diſcere, atque agere bona recuſat; magis diaboli, quam Chriſti membrum eſſe oſtenditur, & potius infidelis, quam fidelis monſtratur.

† al. minus.

DISTINCTIO XXXIX.

ECce [b] plenariè monſtratũ eſt, quod ſacerdotes oportet literarum tam ſacrarum, quã ſæcularium eſſe peritos. Nũc quæritur, an ſæcularium negotiorũ oporteat eos habere peritiam. [c] Hãc p̃latis eſſe neceſſariã multis rationibus probatur. Debet namque prælati ſubditis non ſolũ ſpiritualia, ſed etiã carnalia ſubſidia miniſtrare, exemplo Chriſti, qui turbas ſequentes non ſolum uerbo docebat, ſed etiam virtute ſanabat, & corporalibus alimentis reficiebat. Vt autem prælati hæc omnia planè poſſint perficere, ſecularium negotiorum oportet eos habere ſolertiam: [d] vt eorum cautela & eccleſiæ ſeruentur indemnes, & cuique neceſſaria pro ſuo modo [e] miniſtrentur. Vnde quidam in epiſcopum electus, a Beato Gregorio pro ſua ſimplicitate repellitur, ne eius occaſione res eccleſiæ dilapidarentur. Sic enim ſcribit Gregorius clero, & nobilibus Neapol. lib. 8. epiſt. 40.

¶ Sæcularium negotiorum imperiti non ſunt in epiſcopos ordinandi. Cap. I.

PEtrus diaconus, quem a vobis electum aſſeritis omnino (vt dicitur) ſimplex eſt, [f] & noſtis, quia talis hoc tempore in regiminis debet arce cõſtitui, qui nõ ſolũ de ſalute animarum, verum etiam de extrinſeca [h] ſubiectorum vtilitate, & cautela ſciat eſſe ſolicitus.

Anſ. l. 6. c. 13. Poly. l. 2. tit. 1.

DISTINCTIO XL.

OPortet [h] quoq̃, epiſcopum eſſe ornatũ, &

1. Timoth. 3.

ECce.] hęc diſ. breuis ẽ: & ideo nõ diuidit.
b ¶ Ecce.] In tribus ſupradictis diſt. demonſtratum eſt, epiſcopum debere eſſe prudentẽ in literis, tam diuinis, ꝗ ſæcularib. Nunc uero in hac 39. diſt. oſtendit, ꝙ oportet ep̃m eſſe prudentem in negotiis ſæcularibus, ut ſua cautela reddant eccleſiæ indẽnes, & cuique neceſſaria ꝓ ſuo modulo miniſtrent: & hoc exẽplo Dñi, q turbas ſequẽtes nõ ſolum uerbis ſpiritualibus, ſed ẽt corporalibus alimẽtis reficiebat: quam peritiã, quia Petrus diaconus nõ habuit eſt à dignitate repulſus, ad quam fuerat electus, ut probat ſequens c. quod per ſe patet.
c ¶ Habere peritiã.] g Et ita hoc eſt adhuc 1. de illo capitulo, de quo tractatur 36. di. ſcilicet, oportet epiſcopum eſſe Prudentem: ſecundum Hug. & Lau.
d ¶ Solertiam.] Ideſt, induſtriam. & ſolicitudinem. Solers enim antiquitus dicebatur qui erat omni bona arte inſtructus. Et dicit ſolers, quòd ſit ſolicitus in arte & vtilis, ſecundum Papiam.
e ¶ Pro ſuo modo.] Quia plus quandoque conferendum eſt uni quã alteri, ut 1. q. 2. clerici. 12. q. 2. Vulterranæ. extra de præb. de multa in fi.
f PEtrus. Simplex eſt.] Quædã eſt ſimplicitas, quæ eſt contraria dolori. & illa eſt bona, ut 16. q. 1. ſi cupis. ſed hic uocat ſimplicitatem negligentiæ, ſiue ſtultitiam, vt 36. diſt. in prin. illa enim impedit promouendum, ut hic. & arg. 74. diſt. epiſcoporum. ſed promotum non deijcit: ſed datur ei coadiutor, ut 7. q. 1. quia frater. & 12. q. 2. uobis. tamen iſte Petrus non tantum propter ſimplicitatem fuit remotus, ſed etiam quia ſolidos dedit ad uſuram, ut 47. diſt. de Petro.

Ep̃s debet eſſe prudẽs in negotijs ſæcularibus.

Simplicitas eſt duplex. 22. q. 7. ſãcta quippe ruſticitas, i. ſimplicitas. Aliquando eſt ſimplicitas cõtraria difficultati. C. de fi. l. ul. in fin. Inſt. de fideicõ. hęredi. §. quia

ter, quòd ornatus debet eſſe ſacerdos, & omnes alij clerici, ut honorem faciant ſuis cathedris & dignitatibus. & hoc probat per quatuor auctho. Secunda ibi, [Homo Chriſtianus.] Tertia ibi, [Si Papa:] Quarta ibi] Ante omnia.] Quinta ibi, [Illud] Sexta ibi, [Multi,] Ioan. de Fant.
CASVS. Hic intitulatur 40. diſtin. in qua proſequitur quintum c. Apoſtolicæ regulæ, ſcilicet, oportet epiſcopũ eſſe ornatum. ſed per ornamenta uirtutes intelliguntur, & hoc probatur auctoritate Pſal. & exemplo ſacerdotum ueteris teſtamenti, qui uarijs ueſtibus vtebãtur, q deſignant veſtes interiores, ſcilicet uirtutes, & bonos mores, quibus ſuæ cathedrę conferant decorem, quem ab eo non accipiunt: nec intelligant ſibi licentiam peccandi cõceſſam ex dignitate ſibi data, ſed neceſſitatem bene uiuendi; quod probat ſeq. ca.
h ¶ Oportet.] Hic proſequitur cap. 5. Apoſtolicę regulę opor-

oportet epiſcopum eſſe ornatum. Eſt autem duplex ornatus, exterior, & interior. Exterior ornatus cõſiſtit in grauitate, & in inceſſu, & in habitu, & in temperantia cibi & potus. de iſto ornatu agitur in proxima ſeq. diſt. Interior ornatus eſt uirtus, & de hoc agitur hic: & oſtẽdit

tiæ, quã per bona opera acquiſiuit: uerumtamẽ nullus debet dubitare ſanctum eſſe, quem apex tantę dignitatis attolit: in quo ſi bona propria deſint, ſufficiunt merita Petri, ut bonæ opinionis habeatur. Quæ ſequuntur uſq. ad cap. ſi Papa. plana ſunt.

hoſpitalem. Ornamenta epiſcopalia virtutes debẽt intelligi, quæ a Domino eis repromittũtur, cum dicitur.] Sacerdotes eius induam ſalutari.] Vnde in veteri teſtamẽto varijs veſtib. ex præcepto Domini ſacerdotes ornati leguntur, quia multimodis virtutibus debet ſplendere vita pontificis, vt gradui conferat decorẽ, quem ab eo nõ accepit, Non enim loca, ſed vita, & mores ſanctum faciũt ſacerdotem. Vnde ex ſuſcepto officio non licẽtiam peccãdi, ſed neceſſitatem bene viuendi ſe nouerint aſſecutos.

Pſal. 131. Exo. 28.

Vnde Symmachus Papa ait.

¶ Officium ſacerdotij non confert, ſed adimit peccandi licentiam. Cap. I.

Poly. l. 3. tit. 7.

NOn nos beatum Petrum, ſicut dicitis, à Domino cũ ſedis priuilegijs, vel ſucceſſores eius, peccãdi iudicamus licentiam ſuſcepiſſe. Ille perennem meritorum [a] dotem cum hæreditate [b] innocentiæ miſit ad poſteros. Quod illi cõceſſum eſt pro actuum luce [c]. ad illos pertinet, quos [d] par conuerſationis ſplendor illuminat. Quis enim [e] ſanctum dubitet eſſe, quem apex tãtæ dignitatis attollit? In quo deſunt bona acquiſita per meritũ, ſufficiũt, quæ à loci deceſſore præſtãtur. Aut enim claros ad hæc faſtigia erigit; aut, qui eriguntur illuſtrat [f].

¶ Caput hoc, quod citatur ex Symmacho, eſt in libro quẽ ꝓ Symmacho Ennodius diaconus ſcripſit: iureq. Symmachi nomine citatur, quod eum librum Symmachus, & vniuerſa quinta ſynodus pro cauſa Symmachi habita ſic approbarunt, vt parem ei cum ſynodis, & Apoſtolicis decretis auctoritatem tribuerint.

Item Hieronymus ad Heliodorum, epiſt. 1.

¶ Filij ſanctorum ſunt, qui exercent opera eorum. Cap. II.

Infra 2. q. 7. c. non omnes. Poly. l. 3. tit. 8. Burc. l. 1. c. 207. Iuo p. 5. c. 321.

NOn eſt facile ſtare [g] loco Pauli, tenere gradum Petri iam cum Chriſto regnantium: quia hinc [a] dicitur; non ſanctorum filij ſunt, qui tenent loca ſanctorum; ſed qui exercent opera eorum [h].

a ¶ Quia hinc.] *Hæc vſque ad finem non ſunt inuenta apud B. Hyeronimum, ex quo tamen, aut ex eius dictis, citant etiam cæteri collectores.*

Item Gregorius.

¶ Morum nobilitas, non loci, vel generis ſacerdotes notificet. Cap. III.

Burc. l. 1. c. 208. Iuo p. 5. c. 322. Poly. l. 3. tit. 7.

NOs qui præſumus, non ex locorum [i], vel generis di

a ¶ Perennem meritorũ.] Id eſt, apoſtolicam dignitatẽ per bona merita acquiſitam. 1

1 Arg. 24. q. 1. pudenda.

b ¶ Cum hæreditate.] Id eſt, ad hoc trãſmiſit, ut eſſent hĩ des bonitatis ſuę.

c ¶ Pro actuum luce.] Id eſt, per bonos actus.

d ¶ Quos.] Id eſt, quia eos.

e ¶ Quis enĩ.] Quaſi dicat, & ſi qñq. forte Apoſtolici nõ eſſent boni; tñ ſemper p̃ſumuntur eſſe boni. q̃s enim, &c. Sed nonne cõtrariũ eſt 19. diſt. Anaſtaſius 21. diſt. nũc autem? Sed nõ dr̃ hic, ꝙ ſancti ſunt: ſed ꝙ ſancti præſumũtur, donec cõtrariũ cõſtet: q̃a hæreditatẽ innocẽtię recipiũt, ut hic dr̃. Sed quid ſi conſtet de ipſo, ꝙ adulteriũ cõmiſit, uel homicidium? Dicit Hug. ꝙ licet nõ poſſit accuſari, inde tamen peccat: & quod hic dicitur. bene facere, intelligitur de his, quæ poſſũt æque retorqueri ad bonum, uel ad malũ: q̃a ſemper in dubio ꝓ ipſi⁹ facto p̃ſumitur. Sed hoc certe idẽ eſt in quolibet ſacerdote, vt 11. q. 3. abſit. & 41. diſt. ca. 1. & 16. q. 1. ſi clericatus? Reſpõ. hoc uerũ eſt. ſed tamen magis pręſumit̃ ꝓ Papa, ut 93. diſt. c. 1. uſi ſacrilegij inſtar eſſet diſputare de facto. 2 ſuo, ut 17. q. 4. §. q̃ autẽ. Vel dic ꝙ facta Papæ accuſant, ut homicidia Sampſonis, & furta Hebręorum, & adulterium Iacob, ut extra de diuor. gaudemus. Ioan.

Papa ſiue Apoſtolicus ſemper præſumitur bonus.

Papa de homicidio uel adulterio accuſari nequit.

2 Iſta fuit ſnĩa Laur. dicentis quod qui de alijs p̃ſumit. uel dubitat, peccat uenialiter, qui de Papa mortaliter. argu. huius. §. hic alleg. qui autem.

dit, ꝙ locus non dat uirtutem, nec dignitas: ſed uitę meritum. Ioan.

NOn nos.] CASVS. Quidam dicebant, ꝙ Petrus & ſucceſſores eius licentiam peccandi à Domino receperunt cum priuilegio dignitatis. Symmachus autẽ Papa dicit, non eſſe uerũ: quia Petrus tranſmiſit ad poſteros apoſtolicã dignitatem cum hæreditate innocen-

f ¶ Illuſtrat.] Id eſt, dat eis occaſionem bene uiuendi, ut 81. diſt. ualet.

g NOn eſt.] Stare.] Digne, ſicut exigit eminentia dignitatis. Hug.

h ¶ Opera eorum.] 35. diſt. c. eccleſiæ.

i NOs.] ¶ Non ex locorum.] tantum ne ſit contra, 81. diſt. ualet.

a ¶ Morum.] C. de epiſc.& cler.ſi quemquam.
b ¶ Nobilitate.] Sic inf.1.q.1.uiliſſimus.
c NOn loca,uel ordines.] Tantum.quia per ordines conſertur gratia,vt 1.q.1.quidquid.& eſt ſimile 23.q.4.ſicut.2.

ſed licet iudicari non poſſit, nihilominus punietur eſt ipſo diabolo in æternum.
e ¶ Taciturnus.] Taciturnitas.mortalis eſt in prælato, vt 43.diſt.c.1.
f ¶ Mancipio.] Id eſt, diabolo, qui mancipatus eſt gehennę.

Prælati tacere non dēnt. Papa iudicatur a nemine.

gnitate,ſed morum a nobilitate b innoteſcere debemus: nec urbium claritate,ſed fidei puritate.

Item Gregorius ad Anaſtaſium presbyterum. li.6. epiſt.29.vel c.193.

¶ Non loca, vel ordines, ſed merita nos Deo iungunt. Cap. IIII.

NOn loca, vel ordines c creatori noſtro nos ꝓximos faciunt, ſed ei nos merita bona iungunt, aut mala diſiungunt. Poly.ibidem.

Item Io. Chryſoſtomus, [Ideſt auctor operis imperfecti in Matthæum,homil.40.ad c.21.]

¶ Magnitudo peccati, uel dignitatis quemque fortiter deijcit. Cap. V.

2 HOmo Chriſtianus fortiter cadit d in peccato ꝓpter duas cauſas,aut propter magnitudinem peccati,aut propter altitudinem dignitatis. †

Item ex dictis † Bonifacij α martyris. † *al.geſtis.*

¶ Damnatur Apoſtolicus,qui ſuæ,& fraternæ ſalutis eſt negligens. Cap. VI.

3 SI Papa ſuæ & fraternæ ſalutis negligens deprehenditur inutilis, & remiſſus in operibus ſuis, & inſuper a bono taciturnus, e quod magis officit ſibi,& omnibus: nihilominus innumerabiles populos cateruatim ſecũ ducit,primo mãcipio f gehennę,cũ ipſo plagis multis ĩ ęternũ vapulaturus. † Huius culpas iſtic redarguere pſumit mortaliũ nullus; quia cunctos ipſe iudicaturus a nemine g eſt iudicandus; niſi deprehendatur a fide deuius: h pro cuius perpetuo ſtatu vniuerſitas fidelium tãto inſtantius orat,quanto ſuam ſalutem poſt Deum ex illius incolumitate animaduertit propenſius pendere.

Iuo p.5.ca.23.

† Concord. tex.il. nemo C.de ſu. tri. & l. oēs. §. qui manus. ff.de re mili.

† *al.vapulaturus.*

α ¶ Dictis Bonifacij.] *Nauclerus gen.26. teſtatur hoc fuiſſe dictũ Bonifacij martyris. Verũ Deus dedit presbyter Cardinalis, titu. Apoſtolorum in Eudoxia, tempore Victoris Papæ III. libros quatuor de rebus eccleſiaſticis cõpoſuit,qui ĩ bibliotheca Vaticana ſeruãtur. Et libro primo,ca.231.ex geſtis(ſic hñt ẽt multi Gratiani codices,& Iuo) Bonif. martyris,& Archiepiſcopi Mogũtini ſedis Apoſtolicæ legati, hæc ſanctiſſimi illius uiri de Romano Pontifice, ac ſede Apoſtolica uerba refert,in*

HOmo.] Hęc eſt ſecũda pars huius diſt. ĩ qua ꝓbat ꝙ unus in eodẽ genere peccati magis punit quã alius: & hoc probat ꝑ iſtud c.Ioan.de Fan.
d ¶ Cadit.] Id eſt,cadere vr̃ ab eccleſia. Ex hoc capitulo plurimi dñt, qđ circũſtãtię loci, & tpis, & dignitatis,& ſciẽtię aggrauant peccatũ: 1 vt magis peccet cleric⁹, q̃ laic⁹ ĩ eodẽ genere delicti. & magis literat⁹, q̃ nõ literatus, & magis peccat in loco ſacro vel tẽpore. q̃ extra.arg.19.diſt.nulli. & 50.di. q̃a tua, & 11.q.3. pcipuæ: & 25.q.1. nulli de pęn.diſt.5.conſideret. & 32. q.5.q viderit, & auget peccatũ dignitate peccãtis, 2 vt ff.d{re mi lit.oẽ. §.auget. Alij dñt, ꝙ circũſtãtię cũ ſint bonæ, & à Deo nõ debẽt eſſe alicui occaſio mali. vnde dicũt,ꝙ circunſtantiæ non aggrauant peccatum, ſed ſolus contemptus.ſi ergo laicus ex maiori cõtemptu peccat, magis peccat quam clericus. Sed quia non conſtat eccleſię qualiter quis peccat,an ex cõtẽptu vel alio mõ, 24.q.3.Deus. ideo nõ poteſt iudicare de peccato ſm cõtemptum:& ideo iudicat per circũſtãtias, quaſi ꝑ quaſdã pſumptiones:& magis punit clericus q̃ laicus: quia magis præſumitur contra ipſum. & licet hic duæ cauſæ tãtum enumerentur,quę videntur aggrauare peccatum.tamẽ plures ſunt.de pœ. diſt.5.conſideret.

Circũſtãtię. peccata aggrauantes.

1 Adde ad hoc tex. glo. & Doct.in l. & facta.§. 1. ff. de pęn.& de hoc ſatis not. Gof. in ſu. de pæn. & re. §.cõficetur qs,&c.

2 Ad hoc 5. q.6. presbyteri.C.de ep. & cle.presb.

SI Papa.] Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua probat,quod Papa magis punitur quam alij,ſi male regit eccleſiam Dei.& hoc probat ꝑ hoc cap. Io. de Fan. CASVS. Bonifacius martyr conſultus fuit, an Papa ab aliquo poſſit iudicari,ſi inueniatur negligens & remiſſus in operibus ſuis,cum noceat ſibi & omnib.ſubditis ſuis: & ſimiliter multos ſecum trahit. Et rñdet quod non eum, debeat omnes alios iudicare: niſi hæreticus deprehendatur, pro cuius ſalute, cum ipſe ſit caput eccleſiæ poſt Deum, uniuerſitas fidelium inſtantius orat,

hennæ.de pęn.diſt.1.mancipium.
g ¶ A nemine.] Papa a nemine poteſt iudicari, vt 9.q.3.nemo. quod intellige niſi ipſe ſe ſubijciat alij 2.q.7. nos ſi incompetenter. Sed contra 24. q.2. ſanè profertur. verſiculo, item Romanorum. vbi dicitur, quod Dioſcorus Papa Romanus fuit excommunicatus, quãuis in fide non peccauerat. Sed ibi appellat Papam patriarcham Conſtantinopolitanum. Item adhuc obſtat 12.q.2. non liceat. ibi, vnus papa iudicat de ſuo ſucceſſore.Sed ibi non iudicat de ipſo,ſed dicit quod nõ liceat ei alienare res eccleſiæ.
h ¶ A fide deuius.] Quod intelligit Hugo, cum Papa non vult corrigi, ſi enim paratus eſſet corrigi, non

poſſet

quibus eſt hoc caput:& quidẽ ex antecedentib & ſequentib: valde illuſtratur Sãcta Romana Eccleſia priuilegio ſpecialis auctoritatis diuinitus,& humanit⁹ caput oĩum eccleſiarũ poſt Chriſtũ Ieſum effecta ſcd'm Antiſtitis, vel rectoris ſui qualitatẽ, & valetudinẽ,afficit totius Chriſtianitatis membra,vt illius incolumitati ſua rñdeant incolumitate,& congaudeant: & nihilo minus eius languorib.ſuo languore cõſentiant:& ſicut eius

2. Cor. 1. gloria iuxta Apoſtolũ conglorificantur:ſic eius deie-

Eſa. 1. ctione deijciuntur, vt illud ꝓpheticũ in eo p̃cipue cõpleri deprehendaẽ: Oẽ caput languidũ, & oẽ cor mœrẽs:a plãta pedis vſq; ad verticẽ nõ eſt in eo ſanitas] Et reuera tãta reuerẽtia apicẽ p̃ſatæ Apoſtolicæ ſedis oẽs ſuſpiciunt,vt nonnullã ſanctorũ canonũ diſciplinã,& anteq̃ Chriſtianæ religionis inſtitutionẽ magis ab ore p̃ceſſoris eius,q̃ a ſacris paginis,& paternis traditionib. expetant: illius velle,illius nolle tm̃ explorant,vt ad eius arbitriũ ſuã conuerſationem & ipſi remittant,aut intẽdant. Qđ ſi,vt ſummopere ſibi,& oĩbus expedit, zelo domus Dei ſine intermiſſione tabeſcens,fidelis diſpenſator & prudens exiſtens, Deo & hoib. opere & ſermone irreprehenſibilẽ ſeſe conſeruare ſtuduerit,vt verè fatear, vniuerſum pene mũdũ ſecum attonitũ,& ſolicitũ poſt Deũ currere facit; ex vtroq; ſexu populos diuerſæ profeſſionis, condõnis, & ætatis cateruatim Dño ſuo ſuꝑ oĩa bona ipſius cõſtituendus ducit.Si vero ſuæ,& fraternæ ſalutis negligens deprehendiẽ,inutilis,& remiſſus in operib.ſuis, & ĩſuꝑ a bono taciturnus(ꝙ magis officit ſibi & oĩb.) nihilo minus innumerabiles populos cateruatim ſecũ ducit,primo mãcipio gehennæ cũ ipſo plagis multis in ęternũ vapulaturus: cuius culpas iſtic redarguere p̃ſumit mortaliũ nullus:qa cũctos ipſe iudicaturus a nemine eſt iudicãdus, niſi forte deprehendaẽ a fide deuius:ꝓ cuius perpetuo ſtatu vniuerſitas fideliũ tãto inſtantius orat quãto ſuã ſalutẽ poſt Deũ ex illius incolumitate aĩaduertũt ꝓpenſius pendere. Saluo.n. diuinæ oĩpotentiæ myſterio, vt dignũ eſt,loco ab ipſa ſcđo illud B. Iob.non incongrue aptari S.R.E. põt:

Iob. c. 12. [Si deſtruxerit,nemo eſt q̃ ædificet:& ſi incluſerit hominẽ,nullus eſt qui aperiat ei:ſi cõtinuerit aquas oĩa ſiccabunẽ,& ſi emiſerit eas: ſubuertent terrã;nec immerito: cũ ipſa ſpecialius in Petro cęli terræq; retentet habenas. Hæc cũ oĩum fideliũ in Chriſto ſpiritalis

Prouer. 1.6. 21. ſit mater nemo dẽt renuere illius ferini diſciplina,vel emendari cenſura, iuxta illa ꝓuerbia Salomo-

Eccleſ. 3. nis: [Ne dimittas legem matris tuæ, liga eã in corde tuo iugiter:qui.n.abijcit diſciplinã,i fęlix eſt, & ſtultus hõ deſpicit matrẽ ſuã.] & rurſus Eſt maledictus a Deo,q̃ exaſperat mr̃em:& maledictio matris eradi-

† fortaſſe] arroganter. cat fundamẽta; illa vtiq; q̃ arrogãt,†diuerſa a ſede il-

Matth. 16. lius,cui dictũ eſt: Tu es Petrus,& ſuꝑ hãc petrã ædificabo eccleſiã meã.]& ſuꝑ arenã cõcupiſcentiæ carnalis,ſeu humanę pręſumptionis ꝓbantur poſita:curſus riui minime proſperatur,ſi a ſuo fonte diuidatur.

Item Auguſtinus ad Valerium epiſt 148.

¶ Non ordines,ſed vitæ merita nos Deo commendãt.

Anſ.l.6.c.196.
Iuo p.6.c.389.

Cap. VII.

4 ANte oĩa peto,vt cogitet religioſa prudentia tua

poſſet accuſari, ut 24.q.1.aperte,& ca. ait.& c. hęc ẽ fides. & 2.q.3.dixit Apoſ. Sed quare nõ poteſt accuſari de alio crimine? ponamus qđ notorium ſit crimẽ eius, vel ꝑ cõfeſſionẽ, uel per facti euidentiam quare non accuſatur,vel de crimine ſimoniæ, uel adulterij: etiam cũ admonetur,incorrigibilis eſt, & ſcãdalizaẽ eccleſia per factum eius? Certè credo, ꝙ ſi notoriũ eſt crimen eius,quãdocunque,& inde ſcandalizatur eccleſia,& incorrigibilis ſit: ꝙ inde poſſit accuſari. Nam contumacia dicitur hæreſis. 1 ut 81. d. ſi qui presbyteri.& contumax dr̃ infidelis,vt 38. diſt. nullus. Hic tamen ſpecialiter ſit mẽtio de hęreſi, ideo quia & ſi occulta eſſet hęreſis de illa poſſet accuſari: ſed de alio occulto crimine nõ poſſet. Itẽ nunquid poteſt denũciari crimen Papæ ſecundũ regulã iſtam. Si peccauerit in te frater tuus. 2 cũ nomine fratris q̃libet Chriſtianus dicaẽ, ut 11. q.˙. ad menſam. Sed dico ꝙ non põt denũciari crimẽ de ipſo niſi inde poſſet accuſari. nã inutilis eſſet denũciatio. 3 Itẽ nũq̃d Papa poſſet ſtatuere, ꝙ ñ poſſet accuſari de hęreſi? Rñd. ꝙ nõ. qa ex hoc periclitareẽ tota eccleſia: qđ non licẽt inf. 25. q. 1. ſunt qdẽ. qa hoc ſit in eo caſu quo deſinit eſſe caput eccleſię, & ita nõ tenet cõſtitutio. Sed pro quo peccato poteſt Imperator deponi? pro quolibet; ſi eſt incorrigibilis, vnde deponitur; ſi eſt minus utilis, ut 15.q.6.alius.

Papa an de crimine accuſari poſſit.

1 Dic. ꝙ hæreticus diciẽ plurib. modis, vt not. 24. q. 3. inter. & extra de hære. firmiſſimè.

2 Vt 2.q.1.ſi peccauerit.

3 Sub. nã denũciatio ſit ad correctionem, ad quã compelli nõ põt: cum ſuperiorẽ non habeat. Arc.

Imperator ꝓ quo peccato deponi poteſt.

ANte oĩa.] Hæc eſt quarta pars huius d. in qua diciẽ ꝙ difficile eſt bñ regere ſacros ordines & eccl'icas dignitates, ſed facile eſt male re-

nihil eſſe in hac vita,& maximè hoc tempore facilius,& lętius,& hominibus acceptabilius,epiſcopi,aut presbyteri; aut diaconi officio,ſi perfunctoriè [a] atq; adulatoriè res agatur, ſed nihil apud Deum miſerius, & triſtius, & damnabilius. ¶ Itē nihil eſſe in hac vita, & maximè hoc tempore difficilius,laborioſius,periculoſius [b] epiſcopi, aut presbyteri,aut diaconi officio: ſed apud Deum nihil beatius, ſi eo modo militetur,quo noſter Imperator iubet.Quis autem iſte ſit modus,nec a pueritia,nec ab adoleſcentia mea didici;& eo tempore, quo diſcere cęperā, vis mihi [c] facta eſt merito peccatorum meorum. Nam quid aliud exiſtimem neſcio,vt ſecundus locus [d] gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere non noueram. Auſ.li.6.c.118.

Epātum deſiderare valde periculoſum eſt.

Item Iſidorus.

¶ Corrumpitur, & ad terram ſacerdotium trahitur, niſi legaliter,& iuſtè ſeruetur. Cap. VIII.

SIcut viri & mulieris digna cōiunctio vnum facit matrimonium, & ſicut duorum copulatio unum perficit corpus; ita clericatus [e] & ſacerdotium unum faciūt presbyterum; & electio [f] & conſecratio unum faciunt epiſcopum:quę omnia vnum efficiunt corpus: quod citius corrumpitur,& ad terram trahitur, niſi legaliter ſeruetur,niſi iuſtè viuendo laudetur.

Item Ambroſius lib.de Paradiſo, c.4.

¶ Gratia,non locus ſaluat animam. Cap. IX.

Papatus eſt primus locus.

5 ILlud † autem animaduerte, quia extra Paradiſum [g] vir factus eſt, & mulier intra Paradiſum, vt aduertas,quòd non loci, [h] non generis nobilitate, ſed virtute vnuſquiſque gratiam ſibi comparat. ¶ Deniq; extra Paradiſum factus hoc eſt in inferiore loco,vir melior inuenitur;& illa,quę in meliore loco,hoc eſt in Paradiſo, facta eſt,inferior reperitur. † Quo loci illud aduerte; orig.

Item Gregorius lib.6.reg.epiſt.5.ſeu c.169.

De eodem. Cap. X.

QVęlibet † occulta [i] loca ſine gratia Dei animā ſal- † al. Quamlibet.

---

le regere,& periculoſum: & hoc probat per hoc c.& c. ſeq. Io.de Fan.

CASVS. Aug. factus fuit epiſcopus Hipponenſis eccleſiæ.Vnde Valerius referebat gratias creatori. Aug.dicit, quòd ſi quis vtatur officio epi,presbyteri,diaconi trāſitoriè & ſemiplenè, nihil eſt leuius & facilius: ſed nihil eſt ei dānabilius apud Deū: ſed ſi q̄s militet eo mō,quo Chriſtus iubet,nihil eſt difficilius, ſed nihil beatius apud Deū. Et oñdit, q̄d ad tātā dignitatē eligi non debuit,cum minora officia nō didicerit gubernare.Et hoc ꝓbat nauigantis exēplo, cui cura nauis ꝯmitti nō dēt,qui remū tenere ñ nouit.

a ¶ Si perfunctorie] ideſt,negligenter.

b ¶ Periculoſius.] Quia q̄ epātum deſiderat in terra, inueniet confuſionē in cęlo 8.q.1.q̄ epātū. & inf.ea. c.multi.

c ¶ Mihi.]Et ſic aliq̄s pōt cogi, ut fiat ep̄s,q̄d verum eſt,ſi ab initio cogitur, ut fiat de nolente uolēs,ut 23.q.4. diſplicet.ſed ſi perſeuceraret in voluntate, nō eſſet cogendus, ut 74.diſt.vbi iſta.

d ¶ Vt ſecundus locus.]Quia prim⁹ locus eſt Papatus,ſecūdus locus eſt epiſcopatus. Vel ideo hoc dixit,quia factus eſt epiſcopus aliter, ut 7.q.1. non autem.

SIcut viri.] CASVS. In hoc c.notat ſimilitudo inter matrimoniū carnale, & ſpirituale: q̄a ſicut legitima cōiunctio.ſ.alorū, unum facit matrimoniū; & ſicut duorū commixtio vnū facit corpus, ita clericatus, & ſacerdotium unum faciunt preſbyterum,& electio,& conſecratio faciunt unum epiſcopum. Et hæc omnia ſupradicta vnum corpus efficiunt, ideſt, eccleſiam. quod cito rumpitur, niſi legaliter obſeruetur.

e ¶ Clericatus.] i. minor ordo hic videtur, ꝙ ſi laicus promoueretur in ſacerdotem, nullum reciperet characterem: ſed ſi haberet aliquem minorem ordinem, & per ſaltum reciperet ſuperiorem, bene reciperet characterem,ut 52.diſt.ſolicitudo. Alij dicunt,ꝙ laicus verū ordinem reciperet, dum tamen baptizatus fuerit. arg. 1.q.1.ventum.Io.quod verum. 1 credo B.

r Idem no. 36.diſt.c.1. in glo.

f ¶ Electio.] Cōſueuit iſtud induci,ꝙ ex ſola electione non conſequit̄ aliquis ius,vt de hoc dixi 63.diſt.quāto.

ILlud.] Hæc eſt quinta pars huius diſtin.in qua probatur, quod non eſt ita magnus, quin cadere non poſſet,ſi gratiam non haberet. & hoc probatur per hoc c.& duo c.ſeq. Io.de Fan.

CASVS. Quidam nimis gloriabantur de loci nobilitate, ſed Ambr. probat non eſſe gloriandum,quia in loco nobili poteſt eſſe malus, & in vili loco bonus inueniri, & hoc probat exemplo Adæ & Euæ. nam Adam creatus fuit in agro Damaſceno, & tamen melior eſt inuentus Eua,quæ in Paradiſo eſt creata.

g ¶ Extra Paradiſum.] in agro Damaſceno.

h ¶ Nō loci.]Arg.ꝙ rōne loci vel dignitatis,vel nobilitatis pro aliquo non præſumitur, ut 12.q.2.gloria.arg. cōtra 24.d. qñ. Et certe ꝓ nobilib. ſemꝑ dēt ꝓſumi in ijs,quę ſpectant ad nobilitatem.ar.ff.de fid.inſt.l.fi.Io.

QVælibet.] CASVS.Quidam dicebant,ꝙ aliquis non poterat ſaluari,niſi in locis ſolitarijs: ſed Greg.dicit hoc non eſſe verum. & hoc probat exemplo trium. Nam Loth in ipſa ciuitate fuit iuſtus, & in monte peccauit. Adam in Paradiſo deliciarum peccauit,quo nihil eſt iucundius. Et angelus de cœlo per peccatum deſcendit. Cap. quod ſequitur patet.

i ¶ Occulta.] Arg.contra heremitas.

a ¶ Extra-

a ¶Erratibus.] Ideſt peccatis, uel delictis.
b ¶Peruerſa ciuitate.] Arg. ꝙ non nocet bono malorũ conuerſatio, vel cohabitatio.
1 Et 35. diſt. ſexto die.
c ¶In monte.] 15. q. 1. inebriauerunt. 1
d ¶Cecidit.] Nam ex uarietate locorum nullum diſcrimen inducitur. C. de temp. in integ. reſtit. l. vlt. argu. contra 32. q. 5. qui uiderit.
d ¶Cecidit. 2.] Et hæc eſt cauſa, quare nõ perſequitur, quia nos illuc debemus aſcendere, vnde ipſe deſcendit 16. q. 2. c. 1.
Demõ quare nos perſequitur.
2 De caſu eius habetur de pœn. d. 2. in pri. Lau.

e ADam. [¶Eiectus eſt.] Gen. 4. de pœn. diſt. 1. Adam, & priuatus, ut de pœn. diſt. 1. c. ſerpens, & ca. ſicut primi.

MVlti.] Hæc eſt ſexta pars huius diſt. in qua dicit, ꝙ nomen ſacerdotis debet conſiſtere in re, & non tantum in nomine, vt per hoc c. probatur. Io. de Fan.
CASVS. Reprehenduntur hic quidam, qui erãt presbyteri, vel ſacerdotes nomine tantum, & nõ re, uel vita, qui propter cathedrã ſe ſanctificatos putabant, ſed male, quia locus nõ ſanctificat hominẽ, ſed homo locum, vnde dicit Io. Chryſo. quod ſi bene docẽt, & bene viuunt, populum inſtruunt, & bene habebunt, & ſi bene docent, & male viuunt, ſeipſos cõdemnant.
f ¶Sed homo locũ.] Sed res accedere debet hominib. & nõ homo rebus. ff. de ædil. edic. iuſtiſſimæ.
IDEM QVICVNQVE. CASVS. Quidam deſtribebant dignitatem, ut præeſſent tantum, & non ut prodeſſent, ſed dicit Io. Chryſo. quòd tales inuenient confeſſionẽ in cælo, nec inter ſeruos Chriſti computabantur. Nõ enim debet aliquis feſtinare qualiter appareat maior alijs: nam qui iuſtior eſt, maior eſt, & non q. maior eſt dignitate, eſt iuſtior.
g ¶Deſiderauerit.] Ad hoc, vt præſit, nõ ut proſit, ne obſtet. 8. q. 1. qui epiſcopatum.
h ¶Tractauerit.] Not. ꝙ eo ſolo quod aliquis loquitur de epiſcopatu, punitur: ſic eo ipſo, quod quis loquit̃ ambitioſè de minimis, peccat 16. q. 1. ſi cupis, & qui loquitur de mulieribus, ut 32. d. hoſpitiolum.
Peccat qui de minimis ambitioſe loquitur.
i ¶In honore.] Quia non gradus elegantior, ſed vitæ melioris actio comprobatur. 23. q. 4. ſicut hi. & 16. quæſt. 1. ſunt nonnulli. Et eſt hic arg. quòd illa pars quæ iuſtiori rationi innititur, maior dicitur, licet ſit minor, ſic 31. diſt. Nicæna. 19. diſtin. in canonicis, 4. q. 3. §. 2. extra de teſtib. in noſtra. 3 & 20. diſt. §. 1.
3 Ext. de elec. ecclefia veſtra 2. ibi videas, & dixi plene 31. di. Nicæna. Ato.

uare non poſſunt; quod aliquando in ipſis quoq; conſpicimus erratibus [a] electorum. Nam Loth in ipſa peruerſa ciuitate [b] fuit iuſtus, in morte [c] peccauit. Sed iſta cur dicimus, cum maiora nouerimus? Quid enim Paradiſo iucundius: quid cœlo ſecurius? & tamen homo ex Paradiſo, & Angelus de cœlo peccando cecidit.

Gen. 19.

Idem.

¶De eodem. Cap. XI.

Burc. l. 1. c. 206. Ivo p. 5. c. 320.

ADam primus homo pro peccato de Paradiſo eiectus eſt: hoc eſt, quia Dei nobilitatem a ſe deiecit, nobilitate loci priuatus eſt.

¶*Primo libro B. Gregorij in Ezechielem homil. 9. leguntur hæc verba, quæ nonnihil ad hanc rem facere videntur.* Quia autem loca mentem non muniunt, ipſe humani generis primus teſtatur parens, qui & in Paradiſo cecidit.

Item Ioannes Chryſoſtomus, [ideſt auctor operis imperfecti, in Matthæum, hom. 43. ad c. 23.]

¶Non eſt verus ſacerdos omnis, qui nominatur ſacerdos. Cap. XII.

6 MVlti ſacerdotes, & pauci ſacerdotes multi nomine, pauci opere. Videte ergo, quomodo ſedetis ſuper cathedrã, quia nõ cathedra facit ſacerdotem, ſed ſacerdos cathedram, nõ locus ſanctificat hominem, ſed homo locũ [f], nõ omnis ſacerdos ſanctus, ſed omnis ſanctus ſacerdos. Qui bene ſederit ſuper cathedram, honorem accipit ab illa, qui male ſederit, iniuriã facit cathedræ, ideoq; malus ſacerdos de ſacerdotio ſuo crimen acquirit, non dignitatem. In iudicio enim ſedens, ſi quidem bene vixeris, & bene docueris, omnium iudex es: ſi autem bene docueris, & male vixeris, tui ſolius condemnator eris. † Nam bene viuendo, & bene docendo, populum inſtruis, quomodo debeat viuere: bene autem docendo, & male viuendo, Deum inſtruis, quomodo te debeat cõdemnare. *idem.* ¶Quicunq; deſiderauerit [g] † primatum in terra, inueniet confuſionem in cælo, nec inter α ſeruos Chriſti computabitur, qui de primatu tractauerit [h]; nec vnuſquiſque eorum feſtinet, quomodo alijs maior appareat; ſed quomodo omnibus inferior videatur: quoniam non qui maior fuerit in honore [i], ille eſt iuſtior: ſed qui fuerit iuſtior, ille maior. Conuerſatio ergo melior eſt deſideranda, non dignior gradus.

1. Pet. 5.
† al. ut.
Ibid. ho. 35. ad c. 20.
† al. deſiderat.

α ¶Nec inter.] *In hoc loco indicato legitur,* vt iam inter ſeruos Chriſti non ſit de primatu certamen, nec vnuſquiſque, &c. *Sed obſtitit gloſſa, ne mutaretur.*

Digitized by Google

ECce.] Supra in præcedenti diſt. dictum eſt, ꝙ oportet epiſcopum eſſe ornatum moribus & vitutibus. In hac vero 41.diſtin.dicitur. ꝙ oportet epiſcopum eſſe ornatum in exterioribus, & in habitu ſcilicet, & inceſſu, in habitu, ne fulgidis, uel ſordidis veſtibus ſe exornet: quod probat auctoritate Hieronymi dicentis. Nec affectatę ſordes, nec exquiſitæ deliciæ laudes pariunt, quod tã de ueſtibus quã de cibis eſt intelligendum. Et ad hoc inducit ſequens cap. De inceſſu autem dicet inf.ca.§.ult.

Ornatus exterior clericorum.

g ¶Sed libido.] q. d. potius conſiderabimus cauſam facti, quam ipſum factum, ſic 23.q.8.occidit, & 29.d.ſciendum arg.contra.inf.32.q.4.origo.

h ¶Flagitia.] ideſt, non ſtatim dicamus aliquid eſſe uitioſum. nam dubia in meliorem partem ſunt interpretanda.

DISTINCTIO XLI.

ECce quibus oporteat ſacerdotem eſſe ornatum moribus, ſed prætereа oportet illum eſſe ornatum in exterioribus, habitu videlicet, & inceſſu α, habitu, ut nec fulgidis, nec ſordidis ſe veſtibus ornet. Vt enim ait Hieronymus, nec affectatæ ſordes, nec exquiſitæ deliciæ laudem pariunt, quod tam de ueſtibus, quam de cibis intelligendum eſt.

α Hieronymus.] *Ad Euſtochium de cuſtodia virg. ſic ſcribit:* nec affectatæ ſordes, nec exquiſitæ munditiæ conueniunt Chriſtiano. *Ad Nepotianum quoq; in eandem ferè ſententiam*, veſtes pullas æquè deuita, vt candidas, ornatus, vt ſordes pari modo fugiendæ ſunt, quia alterũ delicias, alterum gloriam redolet.

Vnde Aug. ait, lib.3. de doctrina Chriſtiana, c.12.

¶Pro moribus eorum, cum quibus viuimus, etiam vti debemus alimentis. Cap. I.

Iuo p.4.c.24. Pann.l.4.c.195.

QVisquis rebus prætereuntibus reſtrictius vtitur, quam ſeſe habent mores eorum cum quibus viuit[b] aut intemperans[c] β, aut ſuperſtitioſus[d] eſt. Quiſquis vero ſic eis vtitur, ut metas cõſuetudinis bonorum, inter quos verſatur, excedat, aut aliquid ſignificat[e] aut flagitioſus[f] eſt. In omnibus enim talibus nõ vſus rerum, ſed libido g …entis in culpa eſt. *& infra.* ¶Quid igitur locis, & temporib. & perſonis conueniat, diligenter attendendum eſt, ne temere flagitia[h] reprehendamus. Fieri enim poteſt, ut ſine aliquo vitio cupidinis, vel voracitatis, pretioſiſſimo cibo ſapiens vtatur, inſipiens autẽ fœdiſſima gulæ flamma in viliſſimum olus ardeſcat, & ſanius † quiſq; maluerit, more Domini, piſce veſci[i], quàm lenticula more Eſau nepotis Abrahæ, aut ordeo, more iumentorum. Non enim propterea continentiores nobis ſunt pleræq; beſtiæ, quia vilioribus aluntur eſcis. Nam in omnibus huiuſmodi rebus non ex earum rerum natura, quibus vtimur, ſed ex cauſa[k] vtendi, & modo appetendi, vel probandum, vel improbãdum quod facimus.

† al. ſanus. Luc.24. Geneſ.25.

β ¶Intemperans.] *Apud ſanctum Aug. & Iuonem legitur.* temperans. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Idem ſuper epiſtolam Ioannis.

¶Non cibus, ſed appetitus in culpa eſt. Cap. II.

DElicìæ quælibet, ſi abſq; deſiderio percipiantur, nõ

a ¶Et inceſſu.] Vt grauitate itineris oſtendat grauitatem mẽtis, ut ĩ.ca.§.vlt.

QVisquis.] CASVS. Hoc ca.diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ nullus debet uti reb.tranſitorijs ſtrictius uel abũdantius quam ſocij cũ quib. uiuit, quia remiſſius utẽdo aut hypocriſim ſignificat, aut intemperantiam: abundantius utendo, uel laudem ſignificat, uel q̃a eſt guloſus, uel ꝓdigus. In ſecunda parte q̃ incipit ibi, [In omnibus.] oſtendit uſum ciborũ pretioſorũ nõ eſſe repudiandum, ſi trãquille, & ſine turpitudine, uel uoracitate aſſumantur. Et hoc probatur exẽplo Chr̃i, q̃ cibũ delicatum .ſ. piſcem comedit, & reprehẽditur uſus uilium ciborum, ſi nimis ardẽter, & cũ uoracitate aſſumant̃, qđ probatur exemplo Eſau & iumentorum.

b ¶Viuit.] Nota ꝙ quilibet ſe cõformabit ſocijs ſuis in cibo & in moribus, ut d.8.quæ contra. 12. d.illa. Et eſt arg. ꝙ rõne ſocietatis tolerat̃ excõicatus, quia excõicatus rõne cõtractus ad cõionem admittitur. extra de ſent.excom.ſi uere.

Excõicatus ratione ſocietatis tolerat̃.

c ¶Aut intemperans.] .ſ. nolens conformare ſe alijs.
d ¶Supſtitioſus.] .i. inanis gl̃iæ cupidus, uel hypocrita.
e ¶Significat.] Forte habet uentrem inſatiabilem, uel cauſa infirmitatis hoc facit.
f ¶Aut flagitioſus.] Prodigus, uel hypocrita.

tanda. extra de reg.iur.eſtote.
i ¶Piſce veſci.] Hãc hiſtoriã habes. de pę.d.2.§.opponit̃.
K ¶Sed ex cauſa.] Vt inf.2 1.q.4.omnis iactantia.

DElicìæ.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd ſi quis utitur cibo delicato ſine immenſo deſiderio, non peccat

peccat, vt Helias, qui carnes comedit. Si quis autem vilem cibũ nimis ardenter appetit, reprehendit, vt Dauid, qui aquã de ciſterna Bethleẽ, cõcupiuit nimis ardenter.

NOn cogantur.] CASVS. Quæſitum fuit ab Auguſt. quid debeat fieri de diuitibus, qui tempore pœnitentiæ

26.q.7.tpa. Arg. cõtra 22.q.5. qui cõpulſus. Dic ꝙ ignobiles magis puniuntur corporali pœna, quam nobiles: ſed pecũniariter magis punitur nobilis quã ignobilis, vt 24.q.1. qui 5, & ff. de pœ. ſi quis aliquid. & l. quædã.

Nobiliũ & ignobilium pœna nõ eſt æqua.

b ¶ Diuites.] Cum ſunt in pœnitentia.

2. Reg. 23.
3. Reg. 17.

officiunt: & viles cibi appetenter accepti impediũt profectum abſtinentiæ. Dauid enim aquam malè concupitam effudit, & Helias carnes comedit.

¶ In operibus B. Auguſtini aut impreſſis, aut manuſcriptis, quæ hactenus ad manus venerint, hæc non ſunt inuenta. Cæterum apud Proſperum de vita contemplatiua lib. 2. cap. 22. eadem ferè leguntur: Nec delitiæ quælibet, ſi abſq; deſiderio percipiantur, officium: & viles cibi plerumque abſtinentiæ profectum, ſi appetenter accipiantur, impediunt. Hinc eſt, quòd ſanctus Dauid aquæ in ſe concupiſcentiam caſtigauit, atque eam ſibi a ſuis oblatam, ne deſiderio ſuo ex ea ſatisfacere videretur, effudit: & Sancto Heliæ perceptio carnium non concupita non nocuit.

† *ad illa verba*] petite & dabitur uobis] *ſed paulo aliter.*

Idem de verbis Domini ſecundum Matthæum, ſermo 5. †

¶ Contra ſuæ infirmitatis conſuetudinem, aliquibus cibis diuites vti non cogantur. Cap. III.

NOn cogantur [a] diuites [b] pauperũ cibis veſci: vtantur conſuetudine infirmitatis ſuæ, ſed doleant aliter ſe non poſſe: ſi conſuetudinem [c] mutant, ægrotant. Vtantur ſuperfluis [d], dent inopibus neceſſaria. Vtantur pretioſis, dent pauperibus [e] vilia.

Idem lib. 2. quæſt. Euang. c. 11.

Iuo p. 4. c. 23.
Matth. 11. & Luc. 7.

¶ Aequanimitas tolerandi, non vſus vel abſtinentia cibi iuſtitiam facit. Cap. IIII.

QVod dicit Dominus in Euangelio [f]; [Iuſtificata eſt ſapientia ab omnibus filijs ſuis.] oſtendit filios ſapientiæ intelligere nec in abſtinendo, nec in manducando eſſe iuſtitiam, ſed in æquanimitate tolerandi inopiã, & in temperantia per abundantiam non ſe corrũpendi, atque opportunè ſumendi, uel non ſumendi ea, quorum non vſus, ſed cõcupiſcẽtia reprehendenda eſt. Non. n. intereſt omnino, quid alimentorũ ſumas, vt ſuccurras neceſſitati corporis, dũmodo cõgruas in generibus alimentorum his, cum quibus tibi viuendũ eſt. Neq; quantum ſumus intereſt multum: cum uideamus aliorum ſtomachum citius ſaturari, & eos tamen illi ipſi [g] paruo quo ſatiantur, ardenter, & intolerabiliter, & omnino turpiter inhiare, alios autẽ pluſculo quidem ſatiari, ſed tolerabilius inopiã perpeti, & vel ante ora poſitas [h] epulas, ſi id in tpe [i] opus ſit, cum tranquillitate aſpicere, neq; [k] tangere. Magis ergo intereſt, non quid, vel quantum ali-

c ¶ Si conſuetudinem.] Arg. ꝙ cõmutationes pœnarum poſſint fieri in ſpiritualibus. 82. diſtin. presbyter.

Pęnę in ſpiritualib. poſſunt commutari.

d ¶ Superfluis.] idest pretioſis.

e ¶ Pauperib. vilia.] Arg. contra inf. 49. d. c. vlt. in fi.

QVod dicit.] CASVS. Aug. exponit hic illum locum Euãgelij ſup Matt. venit Ioãnes nõ mãducans, neq; bibẽs: & dicunt, dęmoniũ hẽt. Venit filius hominis mãducans & bibẽs: & dñt Iudęi: Ecce hic homo uorator eſt, & potator vini. Sed iuſtificata eſt ſapientia a filijs ſuis. i. Chr̄s iuſt⁹ eſt oſtenſus a ſuis Apoſtolis. Eſt ergo caſ⁹. Quæſitũ fuit ab Auguſt. vtrum ſit virt⁹ in abſtinẽdo, vel mãducando, & reſpondet quod non: ſed iuſtitia eſt in æquanimitate tolerãdi inopiam, & tẽperandi, ſe in abundantia ciborũ: & non ſe corrumpendi. Et hoc ꝓbat exẽplo Apoſtoli dicentis: ſcio eſurire, & ſcio abundare: in cibis. n. nõ multũ intereſt ſiue parum ſiue multum ſumat quis: cũ ille qui parum ſumit, & ardẽter, reprehendaĩ, & is qui paulo plus & ante horã cum oportet ſumit ſine auiditate, commendetur.

f ¶ In Euangelio.] Tangit hic qđ Chr̄s in Euang. Mat. 11. dicit de Iudæis: Venit Ioannes non mãducãs carnes neque bibens vinũ, & dixiſtis, dæmonium hẽt. venit Ieſus mãducans, & bibẽs, & dixiſtis, ecce uorator & potator vini. ſed licet alij malè opinarent de ipſo: tñ iuſtificatus eſt ab Apoſtolis ſuis. [a]

Abſtinentia Chr̄i & Io. Baptiſtę diuerſa fuit.

[a] Ideſt Chr̄s iuſtus eſt oſtẽſus a ſuis diſcipulis ſiue Apoſtolis ſm Bar. Bri. q ipſum oĩa iuſtè facere ĩtellexerũt.

tentiæ non poſſunt uti cibis vilibus & aridis, vt alij pęnitentes? R̃ndet Auguſt. ꝙ non debent ad hoc cogi, ſed vtantur pretioſis, & dent pauperibus vilia: quia ſi conſuetudinem mutant, ægrotant: dolere tamen debent ꝙ non poſſunt ſicut alij abſtinere.

a ¶ Non cogantur.] Argum. ꝙ mitius agẽdum eſt cum diuitibus & nobilibus, quam cum pauperibus. [1] vt 86. diſt. non ſatis, & 24. diſt. peruenit. 50. diſt. contumaces.

[1] Ad idẽ qđ legit & no. ex. de vo. c. j.

g ¶ Ipſi.] Datiui caſus.

h ¶ Poſitas.] Coram alijs.

i Si id in tempore.] ideſt pro tempore, ſcilicet, cum coram aliquibus tempore neceſſitatis citius proponitur cibus.

k ¶ Neque.] ideſt nõ ideo debet quis ſtatim comedere,

quod

quod videt alios neceſſitate exigente comedere, & proponitur cibus.
a ¶ Cum.] ideſt, quando.
b ¶ His.] ideſt, eis.
c ¶ Scio.] Sic faciẽt epiſcopi, cũ venient ad pauperes eccleſias: ne breuis hora conſumat victũ longi temporis. ext. de cenſi. cum Apoſtolus.

Parſimonia

PArſimoniam.] CASVS. Octo enumerantur in ca. quorũ ſex commendantur, & duo reprobant, & ſcire debes, quod parſimonia eſt uſus rerum temporalium cum moderatione.
d ¶ Parſimoniam.] ideſt, temperatum uſum.
e ¶ Diligentiam.] ideſt, voluptatem.
f ¶ Infucatum.] ideſt, p̄tioſum. vel infucatum, ideſt, non pretioſè fucatum.

Orare publicè quã clam melius.

g ¶ In priuatis.] Arg. cõtra illos, qui dicunt melius eſſe orãdum in priuato loco, & non coram hominibus, quam in eccleſia. ex illa auctoritate: Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuũ, & clauſo oſtio ora Patrem: ſed illud de cubiculo mentis intelligitur.
h ¶ Quæ ſupra.] Nam quidquid ſupererogaueris, reddam tibi, ſic 86. diſt. non ſatis.

SÆpè.] CASVS. Dicit hic Grego. ꝙ uitia diligẽter sũt p̨cauẽda, q̄a ſæpè ſub ſpẽ uirtutũ uitia latenter ſubintrant.
i ¶ Sæpè ſe uitia.] Stulti dũ uitãt uitia in cõtraria currunt.
K EPiſcop⁹.] Supellectilem.] Hoc hodie nõ tenet: q̄a mõ hñt amplas poſſeſſiones, ut 12. q. 1. expedit. & ſic nõ eſt. 3̄. de ꝯſec. d. j. vaſa. & ex̄ de cenſi. cũ Apoſtolus. vbi dicitur quod archiepiſcopi quinquaginta equitaturas habebũt in viſitationibus,

SICVT

mentorum pro congruentia hominum, atq; perſonæ ſuę & pro ſuæ valetudinis neceſſitate quis capiat, ſed quãta facilitate, & ſerenitate animi careat cum [a] his [b] vel oportet, vel neceſſe eſt carere, ut illud in animo Chriſtiani cõpleatur, quod Apoſtolus dicit: [Scio [c] & minus habere: ſcio & abundare: vbique & in omnibus imbutus ſum, et ſatiari, & eſurire, & abundare: & penuriam pati; omnia poſſum in eo, qui me confortat. Philip. 4.

Item ex concilio Gangrenſi, c. vlt.

¶ Temperantia ciborum, & veſtium, non diſſolutio eorum laudatur. Cap. V.

PArſimoniam [d] cũ ueſte humili non reprobamus, ſicut etiam ornatum præter corporis α diligentiã [e] infucatum [f] laudamus. Diſſolutos autem & fractos in ueſtibus inceſſus non recipimus, & domos Dei honoramus, & conuentus, qui in his fiunt, tanquam ſanctos & vtiles recipimus: pietatem in priuatis [g] domibus non concludentes, ſed omnem locum in nomine Dei ædificatum honorantes & congregationem in eccleſia factam ad vtilitatem cõmunem recipimus, & bona opera, quæ ſupra [h] vires β in fratres pauperes exercentur, ſecundum eccleſiaſticas traditiones beatificamus, & omnia, quæ conueniunt traditionibus Apoſtolicis, & ſanctarum ſcripturarum præceptis, in eccleſia fieri exoptamus. Iuo p. 3. c. 381.

α ¶ Præter corporis.] *Ex priſca verſione Græce eſt:* διὰ ἐπιμέλειαν μόνον τοῦ σώματος ἀπερίεργον, *ideſt*, propter corporis tantum in curam minime ſuperuacaneam atq; operoſam, *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

β ¶ Supra vires.] *In priſca illa verſione eſt:* iuxta vires *Dionyſiana habet, vt Grat. Græce autẽ:* τὰς καθ᾽ ὑπερβολὴν εὐποιΐας τῶν ἀδελφῶν τὰς κατὰ τὰς παραδόσεις, διὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς τοὺς πτωχοὺς γινομένας *ideſt*, eximias, atque excellentes fratrum beneficentias, quæ ſecundum traditiones per eccleſiam in pauperes fiunt.

Item Gregorius Ioanni Conſtantinopolitano, libro 1. reg. epiſt. 24.

¶ Sub ſpecie virtutis ſæpè ſe vitia ingerunt. Cap. VI.

SAepè ſe vitia [i] eſſe virtutes mentiuntur, ut tenacitas, parſimonia, effuſio, largitas, crudelitas, zelus iuſtitiæ, remiſſio, pietas velit uideri.

Item ex concilio Carthaginenſi 4. c. 15.

¶ Meritis fidei, & vitæ, non diuitijs epiſcopalis auctoritas quæritur. Cap. VII.

EPiſcopus vilem ſupellectilem [k], & menſam, ac victũ pauperem habeat, & dignitatis ſuę auctoritatem fide & vitæ meritis quærat. ¶ Hoſpitium quoque non longe ab eccleſia habeat. Ibidem c. 14.

Item ex eodem, c. 45.

¶ De eodem. Cap. VIII.

CLericus profeſſionem ſuam & habitu, & inceſſu probet, & ideo nec veſtibus, nec calceamentis decorem quærat. Burc. li. 2. c. 209. Iuo p. 6. c. 284. Anſel. li. 7. c. 202.

SICVT ERGO. Concludit Gratianus ex ſupradictis, ꝙ ſicut mores eorum cum quibus viuimus, ſeruandi ſunt in cibis: ſic etiam in indumentis, & in inceſſu etiã debet eſſe ſacerdos ornatus, vt grauitate itineris mentis oſtendat maturitatem. Si enim incompoſite, & nõ decenter

ſequitur vſque ad c. quieſcamus. Secunda ibi, [Quieſcamus.] Tertia ibi, [Sed licet.] Quarta ibi, [Non oportet] Io. de Fan.

CASVS. In hac 42. diſtinct. proſequitur Grat. ſextum cap. Apoſtolicæ regulæ: ſcilicet, oportet ſacerdotem eſſe

Sicut ergo in cibis mores eorum cũ quib. viuimus, obſeruare monemur, ſic & de indumentis intelligendum eſt. Vt .n. alibi dicitur, [Quiſquis contemptis his, cum quibus viuit, lautiora ſibi, vel auſteriora præcæteris indumenta vel alimenta quærit, aut intemperans ſui aut ſuperſtitioſus eſt.] [In inceſſu aũt dẽt eſſe ſacerdos ornatus, vt grauitate itineris, mentis maturitatem oſtendat. Incompoſitio .n. corporis (vt Auguſt. ait) inæqualitatem indicat mentis: Vnde hiſtoriographus [a] *ille cum eius mutabilitatem* [b] *deſcriberet cuius conſcientia excita † curis mentem vaſtabat, † inter cætera hoc etiam notabile iudicauit, dicens [Citus modo, & modo tardus inceſſus.]*

ſup. ea. c. quiſquis.

epiſt. 109. ad Monachas habetur ſẽſus.
Salluſtius de Catilina.
† *al. excitatam.*
† *al. exagitatam.*
† *al. vexabat.*

DISTINCTIO XLII.

1. *HOſpitalem* [c] *vero ſacerdotẽ eſſe oportet, ne ſit in numero eorum, quibus in iudicio dicetur [Hoſpes erã, & nõ ſuſcepiſtis me.] Qui .n. Apoſtolum ſecutus alios ad hoſpitalitatẽ debet inuitare, quomodo hoſpitalitatis exhortator poterit eſſe, qui domum propriam hoſpitibus claudit? Si .n. ſacerdos primum a ſeipſo,* [d] *& a domeſtica eccleſia ſua debet exigere quod poſtea populis imperet: ſi primum imitãdo Chriſtum, ipſe debet facere quæ poſtea populum doceat, neceſſe eſt, vt pauperes hoſpitio recipiat, quo ad hoſpitalitatem facilius ſuo exemplo ſubditos attrahat. ¶ Ordinandus itaque ſacerdos ad memoriam reuocet, quomodo Abraham, & Loth per hoſpitalitatis opera, Deo placuere, & Angelos hoſpitio meruerunt recipere, quõ Angeli Sodomis hoſpitalem domum ingreſſi, Loth cum familia ſua liberauerunt, quomodo clauſas domos cum hoſpitibus ignis ingreſſus perdiderit, quõ etiam ſecundum Hieronymum, aliena* [e] *rapere conuincitur, qui vltra neceſſaria ſibi retinere probatur: ac ſic per opera pietatis ſe inſtruat, vt & pſentis vitæ ſubſidia, & æternæ claritatis præmia a Deo percipiat, vtrũque .n. pietati promittitur. ¶ Vnde Apoſtolus ſcribens ad Timotheum ait: [Exerce teipſum ad pietatem. Nam corporalis* [f] *quidẽ exercitatio ad modicum vtilis eſt, pietas autem eſt vtilis ad omnia,* [g] *habens promiſſionẽ vitæ quæ nunc eſt, & futuræ.] Ab hac* [h] *quiſquis alienus* [i] *fuerit in ſacerdotẽ ordinari nõ poterit. ¶ Si .n. vidua* [k] *in eccleſia recipi prohibetur, quæ pauperes non recipit hoſpitio, quæ pedes ſanctorum non lauit, quæ omne opus bonũ*

Matth. 25.

Gen. 18. & 19.
Glo. ord. gen. 19. ex Alcuino.
In regula Monacharũ c. de paupertate.

1. Tim. 4.

1. Tim. 5.
31. q. 1. quomodo.

hoſpitalem, quod ꝓbat 8. rationib. Prima eſt in principio. Secunda incipit ibi, [Qui enim Apoſtolũ.] Tertia ibi, [Si enim ſacerdos.] Quarta, & quĩta incipiũt ibi, [Ordinãdus itaque.] Sexta ibi, [Quomodo etiam ſecundum Hieron.] Septima ibi, [Vnde Apoſtolus.] Octaua ibi, [Si enim vidua.] Caſus autem ſequentis cap. planus eſt.

c ¶ Hoſpitalem.] In hac diſtin. oſtendit Gratianus, quod hoſpitalis erit ordinandus, quia non haberet frontem inuitãdi alios ad hoſpitalitatẽ, ſi domum ſuã hoſpitib. clauderet, & quia hæc pietas remuneratᷓ æternaliter, & temporaliter. Item exẽplo Abrahæ, & Loth, ꝗ quoniã hoſpitales erãt Angelos hoſpitio recipere meruerũt. 1 Addit ẽt quod in hoſpitalitate non erit electio, vel delectus perſonarũ 2 adiungit etiam de conuiuijs in eccleſia non faciendis. 3 In fine breuiter tangit 7. c. Apoſtolicæ regulæ. ſ. oportet epiſcopũ eſſe pudicum. 4

1 Vt inf. §. 1.
2 Et inf. ca. quieſcamus.
3 Vt ĩ. c. nõ debet, & ca. ſeq.
4 Scilicet in §. pudicus.

d ¶ A ſeipſo.] Sic. ff. de neg. ge. ſi pupilli. §. vlt. ff. de fideiuſ. tuto. ff. de pa. cũ in eod. 47. d. §. neceſſe in princ.

e ¶ Aliena.] 47. diſt. ſicut inf. 93. diſtin. diaconi. inf. 14. quæſtio. 4. quid dicam ſic ext. de reſt. ſpol. ſæpe. & 16. q. 1. decimæ.

f ¶ Corporalis.] Sine operibus pietatis.

ADDITIO. Et quod dicit ad modicum, dicas reſpectu eorum per quæ habetur vita æterna. vtilis tamen eſt, quia opportunitatem peccandi aufert. de conſecra. diſtinctio. 5. nunquam. Laur.

center incedit (vt dicit Aug. mentis inæqualitas indicatur. Et hoc probatur exemplo Catilinæ, qui propter varium inceſſum fuit a Salluſtio notatus.

a ¶ Vnde Hiſtoriographus. Salluſtius.

b ¶ Mutabilitatem.] Catilinæ.

HOſpitalem.] Hæc diſt. diuiditur in quatuor partes, in quarum prima dicitur, ꝙ ſacerdotes debẽt eſſe hoſpitales, & recipere pauperes Chriſti, & hoc probatur per id quod

g ¶ Ad omnia.] id eſt, ad temporalia, & æterna, ut 16. q. 1. decimæ.

h ¶ Ab hac.] Hoſpitalitate.

i ¶ Alienus.] Vt 85. d. Archidiaconum.

k ¶ Vidua.] 31. q. 1. quomodo.

SI quis.] HINC ETIAM. Adhuc probat Gratianus hoſpitalitatem eſſe tenendam, & qui eam non habuit, abijcitur ab eccleſia, ſicut Ioan. eiecit quendam Diotrephem, q̄a pauperes non recipiebat. Et oſtendit ēt ꝙ oĩbus indifferēter, quib. poſſumus dēmus hoſpitalitatē exhibere: quod probat ſequenti capitulo.

a ¶ Diotrephē.] Proprium nomen, vel ideſt, ſacerdotem.

QViescamus. Hęc eſt ſecūda pars huius diſt. in qua dicit, quod in eleemoſynis dandis nō debet eſſe differentia, cum petitur pro nutrimento, ſi autem peteretͬ cauſa prædicationis, tūc eſſet diſcernendū. Hoc autē intelligo de eleemoſynis quotidianis, non aūt de præmeditatis, alias cōtradiceret Hiero. 16. q. 1. c. ſi. vbi dicit, ꝙ in paupere magis eſt attendenda religio, quā paupertas. Io de Fan.

CASVS. Quidam dicebāt, ꝙ in omnib. hoſpitib. recipiēdis faciēda erat examinatio, ſed dicit Ioā. Chryſ. nō eſſe verū. Nam ſi petat aliqs tāquam prælatus, facienda eſt examinatio, q̄a forte nō recte petit, vel ē intruſus, vel excōicatus. Non. n. datur tantū temporale, ſed etiā accipitur ſpirituale. Si vero petit amore Dei, indifferēter eſt omnibus dandum, exemplo Abraham, qui meruit Angelos recipere, qđ forte non feciſſet, ſi diſtinxiſſet perſonas. Quæ ſequuntur, patent vſque ad diſtinctionem.

non eſt executa: multo magis ſunt prohibendi a ſacerdotio qui ab opere pietatis probantur alieni. Vnde † hoſpitalitatis opera deſpicientes, in Gangrenſi concilio excommunicantur. Sic enim in eo ſtatutum eſt, c. 11. — † *al. vnde quidam.*

¶ Non ſunt deſpiciendi, qui conuiuia pauperibus exhibent. Cap. I.

SI quis deſpicit eos, qui fideliter agapas, † ideſt conuiuia pauperibus exhibēt, & propter honorem Dei conuocant fratres, & noluerit communicare huiuſcemodi vocationibus, parui pendens quod geritur, anathema ſit.

Bur. l. 19. c. 124. Iuo p. 15. c. 136. Anſ. l. 5. c. 76.

Hinc etiam Ioannes Euangeliſta in epiſtola ſua quēdam Diotrephem [a] *excōmunicat, qui nec pauperes recipiebat, & recipientes de eccleſia eijciebat. In hoſpitalitate autem non eſt habēdus delictus perſonarum; ſed indifferenter quibuſcunque ſufficimus, hoſpitales nos exhibere debemus.* — *Epiſt. 3.*

Vnde Ioannes Chryſoſtomus in epiſt. ad Hebræos homil. 11. ad c. 6.

¶ In recipiendis hoſpitibus nulla debet eſſe diſtinctio. Cap. II.

2 QViescamus ab hac abſurda curioſitate, [b] & diabolica, & peremptoria. † Si. n. in clero ſe electum eſſe dicat, ſi ſacerdotem ſe nominet, ſcrutare. non enim ſine periculo in talibus indiſcuſſa communicatio eſt: circa maiora periculum [c] vertitur; non enim das, ſed accipis. Si vero pro nutrimento poſtulat, [d] nihil in his examines. Inquire, quomodo Abrahā hoſpitalē ſe circa omnes oſtēdebat. Si ſcrutator fuiſſet circa refugientes ad ſe, nunquam Angelos hoſpitio recepiſſet. Fortaſſis. n. non putans eos Angelos eſſe, cum reliquis, & hos repuliſſet: Sed qm̄ omnes [e] recipiebat, ſuſcepit & Angelos. Non. n. ex vita eorum, quos accipis, mercedem tibi retributurus eſt Deus; ſed ex voluntate tua, ex liberalitate, ex honorificentia multa, ex miſericordia, ex bonitate. — † *al. pernicioſa*

Vel hoc dixit ſm̄ interpretat. lxx. interpretū. dicit Rodo. ꝙ iſta auctoritas, deſudet, &c. ſumitur ex c. pręcedēti, ubi dr̄ ſic, ſi bn̄ feceris, ſcito cui benefeceris, & erit gratia ĩ occulis tuis multa. Arch. † vide ĩ hūc locum Alci. lib. prætermiſſorum, i. in dictione Agapes. Opinatur. n. Alci. ilapinas hic legendū non Agapes.

b ¶ Curioſitate.] Non enim ſemper erimus curioſi, nam multa ſunt diſſimulanda, ff. de noua. l. doli. in fi.

Diſcretione maiore ĩ maiorib. opus eſt.

c ¶ Periculum.] Si. n. in minorib. adhibenda eſt diſcretio, fortius in maiorib. ſic 7. q. 2. c. vl. ff. ad Carb. l. 1. §. 2.

d ¶ Poſtulat.] Ergo indiſtincte oĩbus eſt danda eleemoſyna, ut ĩ. ea. c. proxi. & ſ. §. prox. & 86. d. paſce. & 1. q. 2. quā pio. & 11. q. 3. qm̄ multos. & 16. q. 1. ſi cupis. & 23. q. 4. duo. alibi dicitur: omni petenti retribue. Sed cōtra dn̄s dicit, 1 Deſudet eleemoſyna in manu tua, donec inuenias iuſtum cui des. Et in Canticis, ubi dicitur: Ordinauit in me charitatem. ut dicit Ambroſ. Ordinata eſt charitas, vt primo Deus, ſecundo parētes, deinde filij, poſtea domeſtici, vltimo extranei diligantur. Et alibi dicit Ambroſ. ꝙ delectus perſonarum debet eſſe in miſericordia impendenda, ut 86. diſt. non ſatis, & Hierony. dicit, ꝙ in pauperibus non tam paupertas, quam religio eſt attendenda, ut 16. q. 1. quoniam quidquid, & Aug. dicit, Vtilius eſurienti panis tollitur, quā de cibo ſecurus, &c. vt 5. q. 5. non omnes. 23. q. 4. nimiū. Diſtingue ergo: eorum qui petunt eleemoſynam, alij ſunt cogniti, alij non. Item alij petūt quaſi ex debito, vt prædicatores, & p̄lati, alij pro ſuſtentatione corporis. Si ergo quis petat, ex debito, & ratione officij, quia dicit ſe ad hoc miſſum, vt ibi prædicet, & tale officium conſtat ei commiſſum eſſe, recipiendus eſt: ſi eſt incognitus, eſt examinandus an ita ſit vt in hoc cap. Si aūt quis petit pro nutrimento, tunc indiſtincte omnibus eſt danda, ut hic, & 1. q. 2. quam pio. & 11. q. 3. quoniam. niſi quis p̄ ſecuritatem cibi negligat iuſtitiam, quia tunc ſubtrahēda eſt ei, ut 5. q. 5. non omnis. niſi iam fame moriatur, vt 86. diſt. paſce. ſi autem non poſſumus omnibus ſufficere, tunc danda eſt potius bono, quam malo conſanguineo, quam extraneo, & ſic loquitur illud, Deſudet eleemoſyna, &c. & illud, Ordinauit in me charitatem, ut 86. d. non ſatis.

Eleemoſyna quibus eſt danda.

H. d. ꝙ hoc dixit in Euāgelio: ſed neſcio, vbi, Sed poteſt ſumi eccleſ. 12.

e ¶ Sed quoniam omnes.] Arg. ꝙ ratione dubitationis melius eſt ex abundāti aliquid facere, q̄ aliquid dimittere,

ſtere, vt 11.q.3.nolite 13.q.2.nō ęſtimemus 24.q.3.corripiantur. Et eſt arg. ad quæſtionem cum dubitatur quis ex duobus occiderit hominem, quod potius ambo admittantur ad ordines, q̄ ambo repellātur. 1 arg. cōtra 23.q.vlt.ſi quatuor. Quid iuris ſit de hoc notat in quęſtionibus.

Dubitatio notabilis.

1 Argum. ad hoc 33.q.4. quam magnum. Lau.

& eſt contra epiſcopos qui nolunt prouincias viſitare, & tamē petunt redimi procurationes, vt 10.q.1.relata.

b ¶ Propter iniuriam.] Ideſt, infamiam.

NVlli.] ¶ Tranſeuntes.] Sic in tabernis poſſunt clerici comedere cauſa neceſſitatis, vt 44. diſtin. clerici. de vi. & hon. cle. clerici.

Clerici in tabernis pñt qñque comedere.

Sed licet ipſa conuiuia deſpicienda non ſint, non tamen in eccleſiis celebrari, nec clericos ad ea conuocatos ex eis partes ſibi tollere oportet.

Vnde in Laodicenſi concilio c.27.

¶ Clerici ad agapem vocati partes ſibi non tollant. Cap. III.

Anſ.l.5.c.77. Iuo p.3.c.128.

¶ Vide quod no. And. Alcia. lib. prætermiſſorū. 1. in dictione, agape.

NOn oportet miniſtros altaris, vel quoslibet clericos α ad agapem † vocatos, partes [a] tollere propter iniuriam, [b] β quæ ex hac occaſione eccleſiaſtico ordini poſſit deputari.

α ¶ Clericos.] *In concilio Græco, & priſca etiam verſione additur*, vel laicos.

¶ Propter iniuriam.] *Græcè eſt*: διὰ τὸ τὴν ὕβριν τῇ τάξει προστρίβεσθαι τῇ ἐκκλησιαστικῇ, *i.* eo quod eccleſiaſtico ordini inuratur contumelia.

Item ex eodem, c.28.

¶ In locis Deo ſacratis, nec comedere, nec accubitus ſternere liceat. Cap. IIII.

Burc.l.3.c.82. Iuo p.3.c.32. Anſ.l.5.c.78.

4 NOn oportet in baſilicis, ſeu in eccleſijs agapem facere, & intus γ manducare, vel accubitus ſternere.

γ ¶ Et intus.] *Græcè eſt*, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ: *quod Dionyſius vertit*, nec intra domum Dei: *ſed apud Balſamonem abeſt vox Dei.*

Item ex concilio Carthag.3. c.30.

¶ Niſi neceſſitate coacti clerici in eccleſia non conuiuentur. Cap. V.

Burc.l.3. c.83. Iuo p.3.c.74.

NVlli epiſcopi, vel clerici in eccleſia conuiuentur, niſi forte tranſeuntes [c] hoſpitiorum neceſſitate illic reficiantur. Populi etiam ab huiuſmodi conuiuijs, quantum poteſt fieri prohibeantur.

In reg. B. Benedicti, cap.52.

[*Item ex dictis B. Benedicti abbatis.*]

De eodem. PALEA. Cap. VI.

Burc.l.3.c.81. Iuo p.3.c.71.

ORatorium [d] hoc ſit, quod dicitur, nec ibi quidquā aliud [e] geratur, vel condatur, quam quod diuinis miniſterijs † conueniat.

† al. laudibus.

Item Auguſtinus epiſt.109. de regula monachorum.

De eodem. Cap. VII.

IN oratorio præter orādi, & pſallendi cultum penitus nihil agatur, vt nomini huic & opera iugiter impenſa concordent.

Senſus non verba. Iſidorus. Etym.l.15.c.4. Smaragdos in reg. B. Benedicti, c.52. Burch.l.3.c.80. Iuo p.3.c.72.

d ¶ Oratorium.] Ab orando quippe dicitur, vt in eo nihil aliud, quam oretur & pſallatur. inf. ea. in oratorio.

c ¶ Quidq̄ aliud.] Tū eccleſiaſticę cauſæ. 2 pñt & debet tractari in eccleſia, vt 2.q.2. pręceptū.

2 Sed nō ſeculares. ext. de immun. eccl. c.1. ubi de hoc.

DISTINCTIO XLIII.

PVdicus [f] *quoque debet eſſe ſacerdos, vt & moribus, & verbis pudorem indeſinenter exhibeat. Vnde in canticis canticorum genæ* [g] *ſponſæ, ideſt prædicatores, turturi comparantur.* ¶ *Debet* [h] *etiam gratiam*

Cant. 5. ex glo. interlin. ibi.

PVdicus quoq.] Hęc diſt. diuidit̄ i quatuor partes, in quarū prima dicit, q̄ rector eccleſiæ debet eſſe diſcretus in ſilentio, & utilis in verbo, ne aut tacenda dicat, aut dicēda ſubticeat, & ad hoc probandum inducit c. ſeq. Secunda ibi. [In mandatis] Tertia ibi, [Scimus autem.] Quarta ibi. [Pariter quoque.] Ioan. de Fan.

CASVS. In hac diſt. 41. proſequitur Gratianus 7.c. Apoſtolicæ regulę. ſ. oportet ep̄m eſſe pudicum: qd verū eſt non ſolū factis, ſed ēt verbis, ut probatur per cantica cāticorum.

f ¶ Pudicus] Hic breuiter tāgit 7.c. Apoſtolicę regulę, oportet ep̄m eē pudicū.

g ¶ Genæ.] Sicut.n. p genas cibi, 3 ſic p p̄dicationes eccleſię fideles incorporantur, vt de conſecr. d. 2. quia paſſus.

3 Scilicet maſticantur, & maſticando incorporantur. Hug.

DEBET. In hoc §. proſequitur Gratianus c.8. Apoſtolicæ regulę. ſ. oportet epiſcopū eſſe Doctorē .i. talē q ſciat docere. Nāq̄ cum prodeſt bonis p exempla bonæ vitæ, tm̄ nocet malis ſi ſileat. Nam prędicatione p̄latorum mali ſunt arcēdi & corripiēdi, ſed in ſua prædicatione dēt prę latus eſſe diſcretus, ne uel tacenda proferat, uel dicenda taceat. Quod ſequentibus cap. probatur.

a NOn oportet. &c.] ¶ Partes.] Et domum mittere, ... ſtionibus, & eſt expreſſum de hom. ſignificaſti.

h ¶ Debet, &c.] Hic proſequitur viij. cap. Apoſtolicæ regu-

regulæ, oportet, ordinandum eſſe Doctorem: id eſt, talem, qui ſciat docere, & prædicare, conſiderabit autem prius quibus & quæ predicet; 1 quia non omnia olb. ſunt prædicanda: hæreticis enim ſecreta fidei non ſunt pandenda, 2 nec nimis alta dicet minus capacibus. & ſi ſubditi non obediunt predicāti: nō ideo ceſſabit a doctrina & correctione eorum. 3

i ¶ Tacendo.] Not. ꝙ tacens & timens fugere dicitur, vnde etiam tacens pro contumace habetur, vt 63. diſt. ſi forte, & ff. de interro. act. de ætate, §. qui tacuit.
k ¶ Qui dum fugitiua.] Ideſt tranſitoria.
l ¶ Quos.] Simplex relatio, nō refert ad Imediate dictū.
m ¶ Se-

1 Vt inf. ea. diſt. in mandatis.
2 11. q. 3. nolite. in fine.
3 Vt inf. eā. d. ſancimus. cum duob. ſeq.

a ¶ Silentio.] Expone negatiuè. ſic 2. q. 7. ſancta.
b ¶ Nam latratu.] Ideſt, prædicatione.
c ¶ Canum.] Infrà 2. q. 7. qui nec.
d ¶ Et baculo.] Cōminationis.

S It rector.] Hoc c. diuidit in tres partes. In prima parte dicitur, quod rector dēt eſſe diſcretus, ut ſileat, uel loquatur cum viderit expedire. Nam ſicut incauta locutio ponit hominem in errorem, ſic indiſcretum ſilentiū in errore relinquit. & hoc probatur ix. auctoritatibus. In 2. parte, quę incipit ibi. [Sed cū rectori] Dr̄ prædicator dēt eſſe utilis in verbo, i. talia proferat, per q̄ corda audientium non lædantur. & hoc ꝓbatur tribus auctoritatib9. In tertia q̄ incipit ibi. [Prouidēdum quoq; eſt] dr̄ quod etiā vtilia nō debet nimis effundere, quia loquacitas nimia leuis apud hoīes reputaī, & hoc probatur tribus auctoritatibus. CASVS. Primo dicit ꝙ ꝑdicator, vel rector nec ſilēda ꝓferet, nec proferēda ſilebit. & hoc ꝓbat ix. auctoritatib. Secundo dicit, ꝙ talia ꝓponat, q̄ non deducant homines in errorem: & hoc probat trib. auctoritatibus. Tertio oſtēdit, ꝙ ēt utilia non debet nimis effundere. & hoc probat tribus auctoritatibus.
e ¶ Veniente.] Iuxta illud.

Nam ſiluiſſe nocet, multoſque ſilentia damnant.

docendi habere: quia vt Hieronymus ait: [Innocens, & abſque ſermone conuerſatio, quantum exemplo prodeſt, tantum ſilentio [a] *nocet. Nam* [b] *latratu* [c] *canū, & baculo* [d] *α paſtorum, lupi ſunt arcendi.] In ipſa autem doctrina diſcretum oportet eſſe rectorem, ne aut tacenda proferat, aut proferenda taceat.*

Ad Oceanum epiſt. 83. & gl. ord. 1. Tim. 3. in ver. 1. Doctorē.

α ¶ Baculo.] *In epiſtola B. Hieronymi legitur,* baculoque paſtoris luporum rabies deterrenda eſt. *Sed gloſſa ordinaria cum Gratiano concordat.*

Vnde Gregorius par. 2. ſui paſtoralis, c. 4. ait.

¶ De diſcretione prædicationis, & ſilentij. Cap. I.

SIt rector diſcretus in ſilētio, utilis in verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticeſcat. Nam, ſicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiſcretū ſilentiū eos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sæpę namque rectores improuidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui libere recta pertimeſcūt, & iuxta veritatis vocem nequaquam iam gregis cuſtodiæ, paſtorū ſtudio, ſed mercenariorum vice deſeruiunt: quia veniente [e] lupo fugiunt, dum ſe ſub ſilentio abſcondunt. Hinc namque eos per prophetam Dominus increpat dicens, Canes muti, non valētes latrare. [f] Hinc rurſus [g] queritur, dicens. [Non aſcendiſtis ex aduerſo, neq; oppoſuiſtis murum pro damno Iſrael, vt ſtaretis in prælio in die Domini] Ex aduerſo quippe aſcendere, eſt pro defenſione gregis, voce libera, huius mūdi poteſtatibus contraire. Et in die Domini in prælio ſtare, eſt prauis decertantibus ex iuſtitiæ amore reſiſtere. Paſtorem. n. recta timuiſſe dicere, [h] q̄d eſt aliquid; quā tacēdo [i] terga præbuiſſe? qui nimirū ſi pro grege ſe obijcit, murū pro domo Iſrael hoſtibus opponit. Hinc rurſus delinquēti populo dicit Prophetę tui viderunt tibi falſa, & ſtulta, nec aperiebāt iniquitatem tuā, vt te ad pęnitentiā prouocarent. Prophetę quippe in ſacro eloquio nonnunquā Doctores vocantur, qui dum fugitiua [k] eſſe præſentia indicant, quæ ſunt ventura manifeſtāt, quos [l] diuinus ſermo falſa videre redarguit, quia dū culpas corripere metuunt, incaſſum delinquentibus promiſſa ſecuritate [m] blandiuntur, qui iniquitatem peccantium nequaquam aperiunt, quia ab increpationis voce cōticeſcunt. Clauis quippe aperitionis eſt ſermo [n] correctionis, quia increpatio culpam detegit, quam ſæpe neſcit [o] ipſe etiam, qui perpetrauit. Hinc Paulus ait, Vt potēs ſit in doctrina ſana exhortari, & eos, qui cōtradicunt, redarguere. Hinc per Malachiā

Ioan. 10.
Eſa. 56.
Ezech. 13.
Thren. 2.
Ad Tim. 1.

f ¶ Latrare.] Propter pigritiam.
g ¶ Hinc rurſus.] Primo conquerit, & primo ponit verba prophetæ, deinde ea exponit, & ſic ꝓcedit ꝑ totū c.
h ¶ Dicere.] Ideſt, dicitur.

m ¶ Securitate.] Eo ipſo, ꝙ tacetur, promittitur ſecuritas delinquentibus, vt 83. diſt. error.
n ¶ Sermo.] Doctoris.
o ¶ Neſcit.] Scilicet eſſe peccatum ille cui prædicatur, vel cum eius pęnitentia auditur, quæritur ab eo locus,

&

& tempus, & perſona cum qua deliquit quæ fortè peccator propter verecundiam vult occultare, ut de pœniten. diſtinct. ſexta. capitul. 1. in fin. 1 Tamen in quæſtionibus ubi ſit præiudicium alij, non fient ſpeciales interrogationes, ut ff. de quęſtio. l. prima. §. qui quæſtionem.

1 Et de pæ. diſt. 3. c. 1. in princ.

a ¶ Cuſtodiunt.] Id eſt, cuſtodire debent.

b ¶ Quia Angelus.] Id eſt, nuncius Domini.

dicitur Labia ſacerdotis cuſtodiunt[a] ſcientiam, & legem
Malach. 2. requirũt ex ore eius: quia Angelus[b] Dñi exercituũ eſt.]
Hinc per Eſaiam Dñs admonet dicẽs: [Clama, neceſſes,
Eſa. 58. quaſi tuba exalta vocẽ tuam.] Præconis[c] quippe officiũ
ſuſcipit, quiſquis ad ſacerdotiũ accedit, vt ante aduẽtũ
iudicijs, q̃ terribiliter ſequitur, ipſe ſcilicet clamãdo gradiatur. Sacerdos ergo ſi prædicationis eſt neſcius, quam
clamoris vocẽ daturus eſt p̃co mutus? Hinc eſt enim, q̃
ſuper paſtores[d] primos in linguarum ſpecie ſpiritus ſanctus inſedit; quia nimirũ, quos repleuerit, de ſe protinus
loquentes facit. Hinc Moyſi præcipitur, vt tabernaculũ
Act. 2. ſacerdos ingrediens tintinabulis[e] ambiatur; vt videlicet
prędicationis voces hẽat; ne ſuperni inſpectoris iudiciũ
Exo. 28. ex ſilẽtio offendat: ſcriptum quippe eſt: [vt audiat ſonitus, quando ingreditur, vel egreditur ſanctuarium in cõ
ſpectu Domini: & non moriatur[f]. Sacerdos namq; ingrediens, vel egrediens moritur, ſi de eo ſonitus non auditur; quia iram contra ſe occulti iudicis exigit, ſi ſine prædicationis ſonitu incedit. Apte autem tintinabula veſtimentis illis deſcribuntur inſerta. Veſtimenta enim ſacerdotis quid aliud, quam recta opera debemus accipere; propheta teſtante, qui ait: [Sacerdotes tui induantur
Pſal. 131. *Ial. ſi.* iuſtitia.] Veſtimentis itaque illius tintinabula inhærẽt;
vt† vitæ viam cum linguę ſonitu ipſa quoque bona opera[g] ſacerdotis clament. Sed cum rector ſe ad loquendum
præparat, ſub quanto cautelæ ſtudio loquatur attendat;
ne ſi inordinatè ad loquendum rapitur, erroris vulnere
corda audientium feriatur: & cum fortaſſe ſapiens videri deſiderat, vnitatis compagem inſipienter abſcindat:
Hinc namque veritas dicit [Habete ſal in vobis, & pacẽ habete inter vos.] Per ſal quippe, verbi ſapientia de-
Mar. 9. ſignatur. Qui ergo loqui ſapienter nititur, magnopere
metuat, ne eius eloquio audientium vnitas confundatur
Rom. 12. Hinc Paulus ait. [Non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere[h] ad ſobrietatem[i]]. Hinc in ſacerdotis ve
Exo. 28. ſte iuxta diuinam vocem tintinabulis mala punica coniunguntur. Quid enim per mala punica, niſi fidei vnitas
deſignatur: Nam ſicut in malo punico, uno exterius cortice multa interius grana muniuntur; ſic innumeros ſanctæ eccleſiæ populos vnitas fidei contegit, quos intus
diuerſitas meritorum tenet. Ne igitur rector incautus ad
Mar. 9. loquendum proruat; hoc, quod iam præmiſimus, per ſemetipſam veritas diſcipulis clamat. [Habete ſal in vobis,
& pacem habete inter vos.] ac ſi figurate per habitum
ſacerdotis dicat; mala punica tintinabulis iungite, vt
per omne, quod dicitis, vnitatem fidei cauta obſeruatione teneatis. Prouidendum quoque eſt ſolicita intentione rectoribus, vt ab eis non ſolum praua nullo modo,
ſed ne recta quidem nimiè[k] & inordinatè proferãtur:
quia ſæpè dictorum virtus perditur, cum apud corda auditiũ loquacitatis incauta importunitate leuigatur:[l]
& auctorem ſuum hæc eadem loquacitas inquinat, quæ

c ¶ Præconis.] Infra de conſecratio. diſtinctio. quarta, baptiſmus.

d ¶ Paſtores.] Id eſt, Apoſtolos.

e ¶ Tintinabulis.] Octoginta tintinabula, & totidem mala punica in inferiori margine tunicæ ſacerdotalis pendebãt.

f ¶ Non moriatur.] Anima ſcilicet peccando, vel ut fama eius non ſit mortua

g ¶ Opera.] Argum. q̃ ſi aliqua permiſerit ſe deſponſari uel arrhari, licet expreſsè non conſentiat, uidetur q̃ ſponſalia ſit contracta, argumen. 30. quæſt. 4. ſi fœminæ. 27. q. [illegible] ſi quis deſponſauerit, 32. quæſtio. 2. honorantur. ff. deſponſa. Sed ca. 2 Nam opera probant, ut 46. diſtinctio. cap. 1. 11. quæſt. 3. exiſtimant, 22. quęſt. 5. cauete, ut extra de his, quæ fiunt à ma. part. cap. ex ore argumen. ff. de mino. l. filius. ff. de inoffi. teſtamen. l. ult. ff. de ædil. edict. ſi tamen. §. ei qui. Ioann. Ego dico, quòd ſi contrahentes poſſunt loqui, exprimere debent cõſenſum ſuũ: alioquin nõ iudicaretur pro matrimonio, cum neceſſaria ſint uerba quantum ad eccleſiam, ut extra de ſponſ. tuę fraternitatis, quia etiã mutus ſi contrahit, ſignis debet exprimere. conſenſum, ut extra de ſpon. cum apud. Bart.

2 Dicas q̃ ſi parentes contrahant cum inuitis, ſufficit eorum taciturnitas, ut in iuribus prædictis & extra de deſpo. impub. acceſſit. & cap. de illis Archid. Verba in cõtrahẽdo matrimonio, an ſint de neceſſitate.

h ¶ Sed ſapere.] Ad hæc quæ hic dicuntur, bene facit extra de hæret. cum ex iniuncto.

i ¶ Ad ſobrietatem.] Id eſt, ſine præſumptione.

K ¶ Nimiè.] Id eſt, in multiloquio.

l ¶ Leuigatur.] Id eſt, leuis, & inanis ab auditoribus iudicatur.

a ¶ Eſt.] Scilicet uſque ad ueſperam, ut ſupra diſt. 6. teſtamentum.

Seminiuerbius quis dicatur.

b ¶ Seminiuerbius.] A presbyteris. Athenienſium dictum eſt de Apoſtolo, quid ſibi vult iſte ſeminator verborum? & ſecundum hoc erit hic ſeminiuerbius, ſed ſi habes ſemiuerbius, tunc dic ꝙ obſcurus erat, uel quia (vt dicitur) uitium linguę habebat.

debemus, vt quod in eo deficit, per nos ſuppleatur, vt ſi qua in eo macula fuerit, emendetur: ſi autem perfidus eſt & incorrigibilis, nulla ſecreta fidei ei ſunt reuelanda, ſed monendus eſt ut reſipiſcat. Si uero nos prouocet dicere quod non decet ipſum audire, debemus cum

ſeruire auditoribus ad vſum profectus ignorat. Vnde bene per Moyſem dicitᷣ: [Vir, qui fluxum ſeminis patitur, immundus eſt [a]]. In mente quippe audientium, ſemen ſecuturæ cogitationis eſt qualitas auditæ locutionis; quia dum per aurem ſermo concipitur, cogitatio in mente generatur. Vnde & ab huius mūdi ſapientibus prędicatos egregius ſeminiuerbius [b] eſt vocatus. Qui ergo fluxum ſeminis patitur, immundus aſſeritur: quia multiloquio ſubditus, ex eo ſe inquinat, quod ſi ordinatè promeret, prolem rectę cogitationis edere in audientium corda † potuiſſet: dumque incautus per loquacitatem defluit, non ad vſum generis, ſed ad immundiciam ſemen effundit. Vnde Paulus quoque, cum diſcipulum de inſtantia prædicationis admoneret, dixit: [Teſtificor coram Deo, & Chriſto Ieſu, qui iudicaturus eſt viuos & mortuos, per aduentum ipſius, & regum eius prædica verbum, iuſta opportunè, importunè:] dicturus [importunè,] pręmiſit [c] [opportunè;] quia ſcilicet apud auditoris mentem ipſa ſua vtilitate ſe deſtruit, ſi habere importunitas [d] opportunitatem neſcit.

Leuit. 15. *Act. 17.* *† al. corde.* *2. Tim. 4.*

ADDITIO. Seminiuerbius, ideſt ſeminās verba, uel ideſt, abbreuians uerba, ſecundum Laur. Itē Paulus in quadam ſequentia. dicitᷣ ſpermologus ſperma enī Græcè, latinè dicitᷣ ſemen, & logos ſermo, ſecundum Hug.

Argūm ab ordine uerborum ſumitᷣ. 1 Alias dī ꝙ de ordine ſcripturę nō eſt curandū. ff. de ſol. nec enim. Arch.

c ¶ Præmiſit.] Argu. ꝙ ab ordine 1 uerborum eſt argumentandum 20. diſt. §. 1. & 23. q. 4. diſplicet & 1. q. 1. vt euidenter. & 3. q. 7. in grauibus. extra de reſcript. cū dilecta. Et ſi præcedens uerbum eſt dubium, & ſequens manifeſtū, ſequens clauſula eſt ſequenda. ff. de petit. hæred. utrū autem: quandoque etiam ſecūdum præcedentem exponitur ſequens. ff. de leg. 1. ſi ſeruus plurium. in fin.

d ¶ Importunitas.] Nota quod propter tria conſueuit induci cap. ſcilicet quod tacens & timens uidentur fugere. Item quod æquè aliquid probatur factis ut dictis. Item ordinem uerborum attendendum, ut pernotata ſup. poſita patet.

Item Clemens epiſt. 3. in extremo.

Porcis, & canibus ſacra non ſunt committenda.
Cap. II.

2 IN mandatis [e] habemus, vt venientes ad ciuitatem diſcamus prius, quis in ea dignus ſit, vt apud eum cibum ſumamus; quanto magis noſſe conuenit, quis, qualiſue ſit is, cui immortalitatis verba credēda ſunt? Soliciti enim, & valde ſoliciti eſſe debemus, ne margaritas noſtras mittamus ante porcos. Sed & ob alias cauſas vtile eſt viri huius habere me notitiam. Si enim ſciam, quia in his, de quibus nō poteſt [f] dubitari, ꝙ [g] bona ſint, emēdatus eſt, & inculpabilis, hoc eſt, ſi ſobrius, ſi miſericors, ſi iuſtus, ſi mitis, & humanus (quæ vtique bona eſſe nullus ambigit) tunc conſequens videbitur, vt ei qui obtinet bona virtutum, [h] etiam quod deeſt fidei, & ſcientiæ, conferatur: & in quibus maculari eius vita videtur, quæ eſt in reliquis probabilis, emendetur. Si ue-

Matth. 10. Mar. 7. Matth. 7.

IN mandatis.] Hæc eſt ſecunda pars huius diſt. in qua dicitur, quod hæreticis & paganis non ſunt ſecreta noſtræ fidei manifeſtanda. & hoc cap. ad hoc probandum inducitur. Si tu quæras quæ dicta Origenis recipiantur? Reſp. recipit eccleſia tanquam ſua ea, quę ex dictis eius Hiero. recipit. alias ſunt cum ſuo auctore damnata per Papam Gelaſium. 15. diſtinct. Sancta Romana. verſic. item Origenis. Io. de Fan.

CASVS. Quæſitum fuit ab Origene, utrum indifferenter ſecreta fidei ſint cuilibet reſeranda? & Reſpondit quòd non duabus rationibus. prima eſt, quia Chriſtus pcepit ut intrantes ciuitatē examinemus, quis ſit in ea dignus, ut apud eum cibum ſumamus, multo fortius eſt hoc faciendum in cibo ſpirituali, cum non debeamus proijcere margaritas noſtras ante porcos. Secunda eſt: quia ſi fidelis eſt, & bonus paratus corrigi, reſerare ſibi

eum prudenter eludere; ne ſi nil reſpondeamus, putent auditores inopia reſponſionis nos declinare certamen.

e ¶ In mandatis.] Scilicet Euangelicis. Matth. 10. c. & Mar. 7. ubi Dominus præcepit diſcipulis ſuis: In quamcumque ciuitatem intraueritis, interrogate quis in ea dignus ſit, & ſic ibi manete. Ex uerbis illis arguitur hic a minori. Lau.

f ¶ Non poteſt.] Nam timor in dubijs deteriora canit. & Lucanus. Peſſimus in dubijs augur timor.

g ¶ Quòd] Ideſt, quia bona ſint.

h ¶ Virtutum.] Ergo uidetur, quod qui non habet fidem poſſit habere uirtutem, quod non eſt uerum, ut 24. q. 1. vbi.

a ¶ Quæ

a ¶ Quæ palam.]ideſt,dubitanter ſunt mala.
b ¶ Permanet. Sæpius admonitus.
c ¶ De ſecretioribus.] Sed ea quæ ſpectant ad admonitionem, non autem ſecreta fidei:quia ſi illa ſciret: facilius non inde impugnaret,ut 11.q.3.nolite.
d ¶ Pru-

& recta æmulatione. i. dilectione: quia beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam.
g ¶ Perdant.]ideſt,confundant.
h ¶ Aemulatione.]Ideſt,dilectione.Vnde no. Verſum qui valet ad multas expoſitiones.

ro in ijs,quæ palā [a] ſunt peccatis inuolutus permanet,[b] & inquinatus,non me oportet ei aliquid de ſecretioribus,[c] & remotis diuinę ſcientię proloqui,ſed magis ꝓterſtrari,& cōuenire eum,vt peccare deſinat, & actus ſuos a vitijs emendet. Quòd ſi ingeſſerit ſe,& prouocauerit nos dicere, quæ eum minus rectè agentem non oportet audire,prudenter [d] eum debemus eludere. [e] Nam nihil omnino reſpondere,auditorum cauſa, vtile nō videtur, ne forte exiſtiment nos reſpōſionis penuria [f] declinare certamen, & fides eorum lædatur non intelligentium propoſitum noſtrum.

Item Anacletus,epiſt.1.omnibus epiſcopis.

¶ Verba prædicationis perſecutoribus ſuis prælati non ſubtrahant. Cap. III.

Iuo p.5.c.237. circa medium.

3 SCimus autem multos ob id infeſtare Doctores, vt eos perdant,[g] & placita proprię voluntatis adimpleant.Non propterea tamen Doctores(inquantum vires ſuppetunt) a recta æmulatione, [h] & bona intentione † recedere [i] debent,ſcientes, quia beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam.

† al.inſtituti. Matth.5.

Item Gregorius Venantio.lib.I.epiſt.33.

¶ Non eſt mundus a ſanguine ſubiectorum,qui Dei conſilium illis non annunciat. Cap. IIII.

Act.20.

EPheſijs Paulus [k] dicit; [Mundæ ſunt manus meæ a ſanguinæ [l] omnium veſtrum,non enim ſubterfugi, Quominus anunciarem [m] omne conſilium Dei vobis.] Mūdus [n] ergo a ſanguine eorum non eſſet,ſi eis Dei cōſilium annunciare noluiſſet; quia cum increpare delinquentes noluerit,eos proculdubio tacendo [o] paſtor occidit.

Item Nicolaus ad Michaelem Imperatorem in epiſ. cuius initium eſt [Propoſueramus.]

¶ Aeternę damnationis pœnam incurrit prædicator,qui ſemen diuini verbi non ſpargit. Cap. V.

† Diſpenſatione nobis]orig.

DIſpenſatio † eſt nobis cœleſtis ſæminis iniuncta:

Aemulor inſtatur, amat,inuidet,ac imitatur.Bar.

Aemulor varia ſignificata habet.

i ¶ Recede.]Not. ꝙ ꝑꝑ ſubſannationem,uel perſecutionē non ceſſabit Doctor a docendo, uel pręlatus a prædicando,ut hic,& 11.q.3. nolite: quia & ſi illi non proficiant. tñ ipſe faciat quod ſuū eſt,ut 47. diſt. quod apud nos.& 23.q.4. ſicut non eſt. nec obſtat ſup.ca.prox. ubi dicit, ꝙ prudenter debemus eludere tales nec etiam illud ob. 24.qō.3.dixit Apoſtol⁹. ubi dicit, hęreticū hominem poſt primā & ſecundam correctionē deuita. quia vtrumque illorū obtinet in ſecretiorib.fidei, quæ non debemus pādere illis: ſed ab illis q̄ faciunt ad correctionē nunquam ceſſandum eſt,vt 1.q.7.cōuenientib.Io. Hodie aūt ſi hæretici non corrigant,ſtatim tradendi ſunt curiæ ſæculari ad puniendū: ſi aūt corrigātur. & iurent ſtare mādato eccleſiæ,in perpetuo carcere debēt detrudi ad agendā pœnitētiam,vt extra de hęret.c.penul. Bar.

Prælatus ꝑꝑ perſecutionem non deſerat prædicationem.

EPheſijs. CASVS. Venantius ep̄s ſuos ſubditos corrigere nolebat,uel negligebat. de quo eū Grat.reprehēdit: qa peccata ſubditorum niſi eos corrigat, ſibi imputantur. & hoc probat auctoritate Pauli; & quia paſtor vr̄ occidere delinquentes, niſi eos corrigat.

d ¶ Prudenter.] Transferendo nos callide ad alienam materiam: cum nec ipſi debeant alieni regni ſcrutari arcana.C.de cōmer.mercatores. & extra de elect. quod ſicut.immo ſubtili ingenio debemus a barbaris extorquere aurum,ut C.de commercijs,l.2.& 14.q.4.ab illo.& q.5.c.dixit.

Dolus quando bonus.

e ¶ Eludere.] Nota dolum eſſe bonum contra hoſtem. ſic 22.q.2.vtilem.& ff.de do.l.1.

f ¶ Penuria.]Arg.contra infra.24.q.3.cum quibus.[1]

1 Dic, ꝙ ibi loquitur de hæreticis dānatis: hic de occultis: vel dic ꝙ cū eis poſſumus loqui quātum ad ea q̄ poſſunt eos reducere ad fidem,ut not. inf.ca. prox. Archid.

SCimus.] Hæc eſt tertia pars huius diſt.in qua dr̄, ꝙ ſi prælati non corrigunt ſuos ſubditos, ſanguis ſubditorum de prælatorum manib. requiretur. Si autē faciamus,qđ in nobis eſt, non imputatur nobis malitia ſubditorum.& hoc probat per iſta tria cap.Ioan.de Fan.

CASVS. Quidā prælati ceſſabant a correctione, & a recta uia,quia infeſtabantur a ſuis ſubditis, ſed dicit Anacletus, quod ꝑꝑ hoc a prędicatione ceſſare non debet,

k ¶ Paulus.] In Actibus Apoſtolorum 20.cap.

l ¶ A ſanguine. ideſt,a peccato.

m ¶ Annunciarem.] Arg. ꝙ ſi parte non ſtat aliq́d quominus fiat,nō eſt tibi imputandū,ut 24.q.2.admonere.& 47.diſ.c.ult.& §.neceſſe.& C.de inſt.& ſubſt.l.1.Ar. contra ext.de eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſer.ca.1.Ioan. Sed certe ibi ſtetit non per petentem poſſeſſionem. ff. de reg.iur.l.culpa.Bar.

Imputādum non eſt ei p quem non ſtat.

n ¶ Mundus.]Arg.a deſtructione antecedentis,ut 24.q.2.ſanè.

o ¶ Tacendo.] Infra 83.d.error.

DIſpenſatio.] CASVS. In hoc cap. Nicolaus papa reprehendit prælatos,qui nolunt corrigere ſubditos, & prædicare: quia væ erit eis, ſi uerba cæleſtis ſeminis non prædicauerint,& nō ſparſerint in ſubiectos: & hoc pro-

probat auctoritate Pauli. Præterea ſicut magnũ eſt periculũ p̃latis ſilere. ſic periculoſũ eſt ſubditis nõ obedire
a ¶ Vę.]Alias ueh. ſ. æterna mors. 11. q. 3. uæ. qui.
b ¶ Et clamet.]Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius ſup. d. c. ſed penſandum.

comeſſationes noxiæ non ſolum ſacerdotibus, ſed etiã laicis qui dies, feſtiuos celebrare non putant, niſi comeſſationibus deſeruiant.
CVM AVTEM. Hæc diſtinct. ſpectat ad tertium cap. apoſtolicæ regulæ, quæ tractata eſt 35. diſtinct. oportet

vę [a] ſi non ſparſerimus: uę ſi tacuerimus. Quod cum electionis vas formidet, & clamet, [b] quãto magis [c] cuilibet exiguo metuẽdum eſt: Proinde, ſicut non leue diſcrimẽ incũbit Pontificibus ſiluiſſe pro diuinitatis cultu & eccleſię correctione quod congruit, ita his [d] (quod abſit) non mediocre periculum eſt, qui cum debeant parere, [e] deſpiciunt. 1. Cor. 9.

4 *Pariter quoq; obſeruare debet ſacerdos, ne indignis, & non intelligentibus ſecreta miſteria, ſua prædicatione reſerare incipiat. Qui enim ea docet, q̃ ab auditoribus non valent intelligi, non ad eorum vtilitatem, ſed ad ſui oſtentationem facit. Vnde in expoſitione. [Beati immaculati] dicitur. [Vitium eſt ſecreta myſteria vulgare indignis: quod fit, uel loquacitate incauta, dum ſine iudicio volat irreuocabile [f] uerbum, vel adulatione, vt ei placeat, †cui ſecreta reuelat, vel iactatione ſcientiæ, vt plura ſcire uideatur.] In quibus omnibus profecto datur intelligi, quanta debeat eſſe diſcretio in prædicatione ſacerdotis: qua ſi fortè caruerit, tanquam torto [g] naſo, ſacerdotalis officij iudicatur indignus.*

Gloſſa ord. ex Amb. ſer. 2. in pſal. 118. in ver. [Abſcondi eloquia tua.

† Tex. eſt in fi. in l. 1. C. de ſtat. & imag. ubi ui de quid ſit adulatio.

DISTINCTIO XLIIII.

CVm autem uinolentus eſſe prohibetur, gulæ intemperantiam nequaquam habere permittitur. Neq; enim ebrietas prohibetur, & uoracitas permittitur. Vtrumq; [h] enim inter opera tenebrarum Apoſtolus connumerat ſcribens Romanis: [Non in comeſſationibus, & ebrietatibus.] Ventris namque ingluuies ad luxuriam prouocat facile, & omne opus bonum diſſoluit. Vnde [uenter, & genitalia ſibimetipſis uicina ſunt: vt ex uicinitate membrorum cõfœderatio intelligatur uitiorum.] Hinc etiam Nabuzardam princeps coquorum muros Hieruſalem deſtruxiſſe legitur, quia uenter, cui multitudo coquorum deſeruit, ædificia uirtutum ad ſolum redigit. Sacerdos itaq; de altari uiuere, [i] nõ luxuriari quã

Rom. 13.

Hierony. in epiſt. ad Amandum, & Aug. de Temp. ſerm. 65. Grego. in paſtor. par. 3. cap. 20.

4. Reg. vlt. ſecundum lxx.

ADDITIO. Vel dic clamet prædicando: vel ſe timere ęternã damnationẽ, ſecundum Hug.
c ¶ Quanto magis.] Arg. a maiori, vt 32. q. 5. ſi Paulus. 8. q. 1. ſi ergo tantus.
d ¶ His.] ideſt, ſubditis.
e ¶ Parere.] ideſt, obedire.
PARITER. Hęc eſt quarta pars huius d. Dictũ eſt ſup. in cap. in mãdatis, q̃ ſecreta fidei nõ ſunt hæreticis reuelanda. Nunc verò dicit Gratian⁹ q̃ idem eſt de catholicis indignis, & nõ intelligentib. ſi autem ſecus fiat, non fit ad eorum vtilitatem, ſed potius ad oſtentationem, vel adulationem, vel ſcientię iactationẽ, vel propter loquacitatem incautam. Et hoc probat per expoſitionẽ. Beati immaculati. Ex quibus omnibus patet, q̃ ſi prælatus in prædicãdo diſcretionem nõ ſeruat, tanquam torto naſo, ideſt, diſcretione carens, ſacerdotis officio videtur indignus.
f ¶ Irreuocabile.] Horatius. [Nam ſemel emiſſum manet irreuocabile verbũ] extra de uerb. ſigni. forus, & Ouidius.
Neſcit vox miſſa reuerti.]iuxta illud: Vox emiſſa ſemel, irreditura volat. 1
g ¶ Torto.]Infra. d. 49. c. 1. Hinc etenim naſum cõparat diſcretioni: quia per eum perpenditur odor. & fœtor.

1 Ad idem 5. q. 5. qui ambulat. ff. de ca. & poſt li. reuer. in bello. §. factæ. in authẽ. de aqua. do. §. hic igitur. in fi. Arch.

CVm autem.]Hæc diſt. diuiditur in tres partes: in quarum prima probat de temperantia gulæ, & hoc probat per quatuor auctoritates ſanctorum patrum. Secunda ibi, [Multis.] Tertia ibi, [Non oportet.]Io. de Fan.
CASVS. Sup. in 35. diſt. dictum eſt, q̃ ſacerdos non debet eſſe uinolentus, ſed ſobrius: quia comeſſatio & uoracitas ebrietatis ſunt cohærẽtia, ideo prohibita ebrietate, prohibetur in hac 44. diſt. uoracitas, & gulæ intemperantia. Et probatur tribus rationibus. Prima eſt, quia comeſſatio & ebrietas ab Apoſtolo enumerantur inter opera tenebrarum dicens: non in comeſſationibus, &c. Secunda eſt: quia uentris ingluuies facile prouocat ad luxuriã: & omne opus bonum diſſoluit. Tertia probat exemplo Nabuzardam, qui deſtruxit muros Hieruſalem: quia ei multitudo coquorum deſeruit. Sunt autem ordinandum eſſe non uinolentum, ſed ſobrium. ſed nõ tractauit ibi niſi de ſobrietate potus: ideo reſumit eam hic, & tractat de temperantia & ſobrietate cibi. Annectit, q̃ laici & clerici qui faciunt magna conuiuia cauſa, laſciuiæ delinquunt. 2 Item addit, q̃ clerici non debent comedere, uel bibere in tabernis, niſi neceſſitas cogat 3 Deinde dicit, q̃ cibum clericorum ſemper præcedet, & ſequitur oratio. Itẽ quod in ſacerdotali conuiuio ſemper debet legi lectio ſacræ ſcripturæ.
h ¶ Vtrumque.] Argument. quòd uno prohibito, uel permiſſio, idem erit in connexio ſibi, ut ſup. diſt. 4. deni que. & 1. q. 1 ſicut Chriſtus. Et eſt hic argum. quòd ſi Papa, uel epiſcopus ſcienter aliquem ordinat, uidetur reſtituere ipſum famæ. 4 cum fama & ſacerdotium ſibi ſunt annexa. Ioan. Quod falſum eſt, vt extra de ſchiſmaticis. ca. 2. vbi dicitur quod probare debet ſecum fuiſſe diſpenſatum. Bar.
i ¶ Viuere.]Sufficere debet ergo clerico, q̃d uiuat, ideſt,

Conuiuia reprobata.
2 Infra. ea. c. 1. cõuiuia & ca. multi.
3 Vt inf. ead. non oportet cum duob. c. ſequẽti. Et concor. gl. in c. nõnulli. in gl. 1. 5. 42. d. Ordo purgat infamiam.
4 Arg. C. de his qui not. in fam. lc. 3. Idem ſentit Hug. Victus & ueſtitus ſufficiũt clerico.

eſt, ſola neceſſaria habeat: & arctatur illa neceſſitas tũ ad victum & veſtitũ in 12. q. 1. epiſcopus. Qualiter tamen hoc intelligendum eſt, dixi 21. quæſt. 1. cap. 1.

1 Quod lectio. & no. 24. q. 2. reſecandæ. & 32. q. 2. ſic nõ ſunt. in gl. ult.

COmeſſationes.] CASVS. Quæſiuit Aurelius ab Auguſtino, vtrum laici, qui in diebus feſtiuis deſeruiunt comeſſationib. & ebrietatibus, propter hoc debent ſuſpendi, uel excommunicari. Et reſpondet quod non: quia multitudo eſt in cauſa, in quam ſeueritas diſciplinæ non eſt exercenda: ſed monendi ſunt non Iperioſe, ſed benigne, vt Deus ĩ noſtro ſermone timeatur, & non nos: & vt cetera multitudo frangatur, incipiẽdum eſt à ſpiritualibus, vel ſpiritualibus proximis.

a ¶ Putantur.] à ſtultis videlicet.

In Michæam c. 3. in extremo.

rat, vt ait Hieronymus. [*Tibi o ſacerdos de altario viuere, non luxuriari permittitur.*] *Sunt autem comeſſationes non ſolum ſacerdotibus, ſed etiam laicis noxiæ: qui feſtiuos, & ſolennes dies non aliter ſe digne celebrare putant; niſi comeſſationibus deſeruiant.*

Vnde Aug. ſcribit ad Aurelium epiſcopum epiſt. 64.

¶ Non eſt vacandum commeſſationibus, & ebrietatibus. Cap I.

Iuo p. 13. c. 68.

COmeſſationes, & ebrietates ita conceſſæ, & licitæ putantur, [a] vt in honoré etiã beatiſſimorũ martyrum non ſolum per ſolennes dies, (quod ipſum quis nõ lugẽdum [b] videat, qui hęc nõ carneis [c] oculis inſpicit?) ſed etiam quotidie celebrentur. *& poſt pauca*: Non ergo aſpere, quantum exiſtimo, non duriter, non modo imperioſo iſta tolluntur; magis docendo, quã iubendo; magis monendo; quam minando. Sic enim agendum eſt cũ multitudine [d] [peccantium. † Seueritas autem exercẽda eſt in peccata paucorum. Etſi quid minamur, cum dolore fiat, de ſcripturis comminando vindictã futuram; ne nos ipſi in noſtra poteſtate, ſed Deus ĩ noſtro ſermone timeatur. Ita prius mouebuntur ſpiritales, aut ſpiritalibus ꝓximi; quorum auctoritate, & leniſſimis quidem, ſed inſtantiſſimis admonitionibus cętera multitudo frãgatur.

† abeſt ab orig. Iuo. & aliquot manuſcriptis Gratiani.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 24.

¶ Nulli clericorum, aut continentium licet tabernas intrare. Cap. II.

Conc. Aquiſgran. c. 60. Burc. l. 2. c. 131. Iuo p. 6. c. 205.

NOn oportet clericos ſeruientes [α] à presbyteris vſque [e] ad diaconos, & deinceps ordinis eccleſiaſtici omnes vſq; ad miniſtros aut lectores, aut exorciſtas, aut oſtiarios, aut pſalmiſtas, aut etiam eos, qui in propoſito [f] continentiæ ſunt, tabernas [β] intrare.

[α] ¶ Clericos ſeruientes.] *Gracè eſt,* ἱερατικοὺς *quod Dionyſius vertit,* ſacro miniſterio deditos: *quam verſionem concilium Aquiſgranẽſe, Burchardus, & Iuo attulerũt.*
[β] ¶ Tabernas.] *ſequebatur in impreſſis,* niſi cauſa neceſſitatis. *quæ ſunt expuncta, quia neque in pleriſque manuſcriptis, neque in Burchardo, & Iuone, neque in ipſo concilio Laodicenſi, aut Aquiſgranenſi (vbi c. 60. hoc idẽ repetitur) leguntur: videntur tamen accepta ex can. Apoſt. 54.*

Item ex ſexta ſynodo, c. 9.

¶ Deponatur clericus, qui tabernam, aut ergaſterium habere voluerit. Cap. III.

NVlli clerico licet tabernã, [α] aut ergaſteriũ [g] habere.

b ¶ Lugẽdum.] Id eſt nõne vnuſquiſque hoc lugendum videat.
c ¶ Carneis.] Scilicet ſpiritualibus.
d ¶ Cum multitudine.] Multi ſunt xl. vt ext. de cle. excom. latores. Aliqñ 2. millia ſunt pauci: vt 45. d. diſciplina. Et habes hic ꝙ ꝓ multitudinẽ detrahit ſeueritati, vt 50. d. vt cõſtitueret & 1. q. 7. quoties, 33. q. 4. ipſa pietas. &c. non põt. Qñq; & cũ paucitate mitius agẽdum eſt, cũ timetur ſcandalum 21. q. 4. cũ quiſq;. 5 Vbi ergo aliqd male fit: & quaſi ex au ctoritate defendit, tunc nõ debet dormire ſeueritas. quãdo vero non defenditur, tũc diſſimulari poteſt propter ſcandalum, vt de pę nit. diſt. 6. cap. 1. in fi. & 82. diſtinct. plurimos & 50. diſ. domino ſancto. ſed propter ſcandalum nunquam debet deſeri veritas ipſa, vt extra de reg. iu. qui ſcandalizauerit. 6 ſed ſeueritas pęnarũ põt deſeri, vt hic. Io. Item vbi nõ habet locum diſpenſationis remedium, vt in matrimonio: ꝓpter multitudinem nõ eſt recedendũ à ſeueritate canonica. vt extra de tranſact. ex parte. Bar. 7

Seueritati an ꝓpter multitudinẽ uel paucitatem detrahatur.

5 Concor. textus in l. decurionum & ibi gl. & Doct. C. de pœn.

6 Vbi de hoc, & extra de temp. ord. ſane. ibi videas.

NOn oportet.] CASVS. Clerici omnes generaliter, & qui uotum cõtinentiæ fecerũt, prohibẽtur ingredi tabernas, niſi cauſa neceſſitatis, ut ĩfra. cap. ſequenti. Sequẽtia duo capitula plana ſunt.
e ¶ Vſque.] Improprie ponitur hic, uſque, cum nulli ſint in medio.

7 Scilicet, & tacet quandoque prælatus non propter ſcãdalum, ſed propter maius malum quod poſſet eccleſiæ prouenire, ut cum Rex ali quid facit in rebus eccleſię, ſecundum. Lau.

f ¶ Qui in propoſito.] Vt Deo deuoti conuerſi. 12. q. 1. duo, &c.

g NVlli clerico licet.] ¶ Ergaſteriũ.] Ideſt ſtationẽ.

 a ¶ Quan-

a ¶ Quanto magis.] Cui non licet minus, non licebit & maius, vt hic, & 24.q.1. miramur. & 74. diſt. geſta. 14.q.5. pęnale. 1 ſicut in caſu conuerſo, ſcilicet cui licet maius, & minus. 16.q.2. viſis.
b ¶ Aut ceſſet. Sic 35. diſt. c. 5.

inanes fabulæ recitantur. ſed verba ſacræ lectionis, & cum infirmitas ſola reficitur: & qui hæc in ſuis conuiuijs facit, magiſter eſt abſtinentiæ, quæ autem ſequuntur vſq; ad diſtinctionem, plana ſunt, & per ſe patent.
g Mordetur.] Vnde verſus. Quiſ-

1 Ad idem 20. q. 3. pyctacium. ff. de inter. & rele. l. relegatorũ. §. ult. Arch.

Si enim huiuſmodi, tabernam ingredi prohibetur; quanto magis [a] alijs miniſtrare in ea? ſi quis vero tale quid fecerit, aut ceſſet, [b] aut deponatur.

a ¶ Tabernam, aut ergaſteriũ.] *Græcè eſt*, καπηλικὸν ἐργαστήριον, *ideſt*, cauponariam tabernam.

Item ex concilio Carthagin. 3. c. 27.

¶ Niſi neceſſitate compulſi clerici tabernas non ingrediantur. Cap. IV.

Clerici, edendi vel bibendi cauſa tabernas nõ ingrediãtur, niſi peregrinationis [c] neceſſitate compulſi.

Aquiſgr. conc. c. 90. Burc. l. 2. c. 130. Iuo p. 6. c. 204.

Item Gregorius Natali epiſcopo, lib. 2. reg. indict. 10. epiſt. 14.

¶ Corripiendus eſt epiſcopus, qui conuiuijs occupatur. Cap. V.

2 Multis ab vrbe tua venientibus, frater chariſſime, didici, paſtorali cura derelicta, ſolis te cõuiuijs occupatũ, quæ audita nõ crederem, niſi hæc actionũ † [d] tuarum experimentis ad probarem. Nã quia nequaquam lectioni ſtudeas, nequaquã exhortationi inuigiles, [e] ſed ipſum quoque vſum eccleſiaſtici ordinis ignores, hoc eſt in teſtimonium, [f] quod eis, ſub quibus es poſitus, ſeruare reuerentiam neſcis.

† Adde ꝙ actio hic accipitur pro actu. ſimile. l. magiſtratuum. C. de ado. & in l. 3. ff. de offi. proconſ. & infra 100. d. rationis.

Idem ad eundem, lib. 2. epiſt. 37.

¶ De eodem. Cap. VI.

Conuiuia, quæ ex intentione impendendę charitatis fiũt, rectè veſtra fraternitas † in ſuis epiſtolis laudat. Sed tamen ſciendum eſt; quia tũc ex charitate veraciter prodeũt, cum in eis nulla abſentium vita mordet, [g] nullus ex irriſione reprehenditur; nec in eis inanes ſæculariũ negotiorum fabulæ; ſed verba ſacræ lectionis audiũtur, cum non plus, quàm neceſſe eſt, ſeruitur corpori; ſed ſola eius infirmitas reficitur, vt ad vſum exercendę virtutis habeatur. Hęc itaque ſi vos in veſtris conuiuijs agitis abſtinentium, † [h] fateor, magiſtri eſtis.

† al. ſanctitas.

† al. abſtinentia.

[*Item ex concilio Nannetenſi.*]

PALEA Cap. VII.

Nullus presbyterorum, quãdo ad anniuerſariũ diem trigeſimum aut ſeptimũ, vel tertiũ alicuius defuncti, aut quacumq; vocatione ad collectam presbyteri cõuenerit, ſe inebriare vllatenus præſumat, nec precatus amore † ſanctorũ, vel ipſius animę bibere, aut alios ad bibẽdum cogere, vel ſe aliena precatione ingurgitare; nec

De conſec. diſt. 5. c. nullus. Burc. l. 2. c. 161. Iuo p. 6. c. 252.

† al. in amore.

c Clerici.] Niſi peregrinationis. No. ꝙ permittitur viatori, quã alij nõ permittitũ, Arg. ſimile inf. 11. q. 3. quoniam multos.

Multis. Hæc eſt 2. pars hui⁹ d. in qua reprehendit quidam Natalis epiſcopus, qui ſemper erat in comeſſationibus: ita ꝙ officiũ ſuum neſciebat, & ita alijs detrahebat. & hoc probatur per hoc c. & per c. ſeq. Io. de Fant.

CASVS. In hoc cap. reprehendit Grego. Natalem epiſcopũ, qui tãtum cõuiuijs deſeruiebat, in quibus vita abſentium reprehendebatur, & inanes fabulæ cantabantur: quod ex eo apparebat, quia neque lectioni, neque exhortationi inſiſtebat: neque ſuis maioribus reuerẽtiam exhibebat.

d ¶ Actionũ.] Arg. præſumi contra aliquem quãdoq; propter crimẽ præteritũ 28. di. peruenit, 2 34. q. 1. cũ p belli cam. Quandoq; ex præſenti circa præſens, ut hic quãdoque circa futurum. 50. d. ſi quis diaconus. Quandoque ex præterito circa præteritum. 22. q. 1. nõ eſt. quãdoq; ex præterito circa futurũ 23. q. 5. ſi apud. & 82. diſt. plurimos.

2 Vbi de hoc & extra de præſu. ſeribã & C. de adul. ſi qui. 31. quæ. 1. ſi quis uiuente. extra de elect. officij Archid.

e ¶ Inuigiles.] Quæ duo, ſcilicet lectioni ſtudere, & exhortationi inuigilare, ſũt opera pontificis. 36. diſt. c. ult.

f ¶ In teſtimoniũ.] Hic unum factum probat aliud, vt 1. q. 1. conſtat, &c.

Conuiuia. CASVS. Idẽ Natalis epũs excuſabat ſe, qui reprehenſus fuit ꝓ cõuiuia, quæ faciebat, dicẽs ꝙ bona intentione & cauſa impendendæ charitatis hoc faciebat. Sed Gregorius dicit, ꝙ tunc fiũt ex charitate, cum vita abſentium non reprehenditur, nec

Quiſquis amat dictis abſentium rodere vitam.
Hanc menſam vetitam nouerit eſſe ſibi.

h ¶ Abſtinentium.] Nota quod abſtineus dicitur qui bene

plauſus,& riſus inconditos, & fabulas inanes ibi referre;aut cantare preſumat,aut turpia ioca,vel vrſo vel tornatricibus ante ſe fieri † patiatur: nec laruas dęmonũ *a* ante ſe ferri conſentiat:quia hoc diabolicum eſt, & a ſacris canonibus prohibitum.

† *al. facere permittat.*

a ¶ Dęmonum.] *Burchardus addit*, quas vulgo Talamaſcas dicunt.

[*Item ex eodem.*]

¶ De eodem. PALEA. Cap. VIII.

Burch. l.2.c.162. Iuo p.6.c.253. † *decanus, aut aliquis.*] Burchar.

QVando autem conuenerint presbyteri ad aliquod conuiuium, aliquis † prior illorum, verſum ante menſam incipiat,& cibum benedicat: & tunc ſecũdum ordinem ſedeant,alter alteri honorem præbentes, & per vices cibum & potum benedicant,& aliquis de illorum clericis aliquid de ſancta ſcriptura legat. Et poſt refectionem ſimiliter ſanctum hymnum dicant ad exemplũ Domini; ſicut in cœna feciſſe legitur: & ſic ſe contineant omnes presbyteri,maximè in talibus locis,vt non vituperetur miniſterium illorum.

Matth. 26.

[*Item ex eodem.*]

¶ De eodem. PALEA. Cap. IX. C. XII.

Burch.lib.2.c.164. Iuo p.6.c.255. † *al.miniſterium.*

QVando presbyteri per Kalendas ſimul conueniunt poſt peractum diuinum myſteriũ, † ad neceſſariã collationem, non quaſi ad plenam refectionẽ, ſed quaſi ad prandium,ibi ad tabulas reſideant:ne per talia inhoneſta conuiuia ſe inuicem grauent: quia indecens eſt, & oneroſum; ſæpè etiam tardè ad eccleſiam redeuntes maius damnum de reprehenſione cõſequuntur,quod † de grauedine mutua contrahunt,quàm lucrum ibi † faciant. Nam de huiuſmodi conuentu Paulus Corinthios reprehendit: qui inconuenienter cœnam Dominicam manducare conueniebant.Sic & qui ad cęnam Dominicam, ideſt ad collationem verbi ſub occaſione conueniunt,& ex veritate † ventris cauſa coniunguntur; reprehenſibiles coram Deo & hominibus habentur.Et ideo peractis omnibus,qui voluerint, panem cum charitate in domo fratris ſui ſimul cum fratribus frangant,& ſinguli ſingulos bibere faciant;& maximè vltra tertiam vicem poculum non contingant,& ſic ad eccleſias redeant.

† *&*
† *al cibi.*
1.Cor.11.
† *al.ingluuitate.*

Item ex concilio Laodicenſi,c.55.

¶ Chriſtiani ex ſymbolis conuiuia non celebrent. Cap. X.

Cõc. Aquiſgr.c.83. Rab.in pę..27. † iſta ſunt addita loco cuiuſdã gloſſæ.

1 NOn oportet [a] miniſtros altaris, vel quoslibet clericos, aut etiam laicos Chriſtianos ex ſymbolis, [b] [quæ † vulgus comeſſalia appellat] conuiuia celebrare. [c]

Item ex concilio Toletano 3.c.7.

¶ Sacrarum ſcripturarum lectio ſacerdotalibus ſemper conuiuijs miſceatur. Cap. XI.

Burc.li.2.c.169. Iuo p.6.c.260. Rab.in pęn.c.28.

PRo reuerentia [d] Dei, & ſacerdotum id vniuerſa ſancta conſtituit ſynodus,vt (quia ſolent crebro menſis otioſæ fabulę interponi) in omni ſacerdotali conuiuio lectio diuinarum ſcripturarum miſceatur.Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum; & fabulæ non neceſſaria prohibentur.

Apud Martin. Brac.

Item ex concilio Martini Papæ,c.61.& 66.

benè comedit, & cõtinẽs dicitur qui tamen cognoſcit vxorem ſuam,vt 31.diſ. Nicæna.

NOn oportet.] Hæc eſt tertia pars diſt.in qua dicitur, quod nullus debet facere cõuiuium de confertis.i. de ſymbolis: quod in vulgari dicitur, eſchot. & ad hoc probandũ iſta tria c. inducuntur. Ioan.de Fant.

a ¶ Non oportet.] Hic habent quidam ca. nullus.quod eſt, j.de conſecr. diſt.5. nullus.

b ¶ Ex ſymbolis.] Symbolum eſt quãdo plures conferũt ad conuiuia facienda. idem eſt confertum.

c ¶ Celebrare.] Nã vt ait Iuuenalis. Miſerum eſt aliena viuere quadra.

d PRo reuerẽtia.] infra de conſecra.diſtin.5. in omnibus.

Non

NOn liceat.] ¶Hymno.] inf.de conſecr. diſt.2.panis,& calix.& c.didicimus.

SEquitur.] Hæc diſtinct.diuiditur in quatuor partes. In quarum prima probatur per ſeptem auctoritates, quòd prælati non debent eſſe accenſi ad iram vel ꝑturbationem. Secunda ibi, [Salomon.] Tertia ibi, [Ex his.] Quarta ibi, [Percuſſor.] Io. de Fan.

quòd hoc facere non debent. & hoc probat auctoritate Pauli dicentis: Argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina. Et auctoritate concilij, in quo ſtatuitur, vt nullus clericus percutiatur: qui contrafecerit, triduo ſuſpendatur.

¶ Cau-

¶ De confertis nec conuiuia facere, nec ante horam diei tertiam clericis comedere licet. Cap. XII.

NOn liceat ſacerdotes, vel clericos, ſed nec religioſos laicos conuiuia facere de confertis. ¶Nec oportet clericos, vel laicos religioſos ante ſacram horam diei tertiam inire conuiuia, nec aliquando clericos, niſi hymno [a] dicto, comedere panem; & poſt cibos gratias auctori Deo referre.

Burch.l.2.c.165. Iuo p.6.c.256.c.66.

Si ergo laicis comeſſationes damnabiles ſunt, multo magis ſacerdotibus imputantur ad gehennam. Venter enim pinguis (vt Hieronymus ait) craſſum ſenſum generat: cum ſacerdotalis ſenſus contra vigil eſſe debeat, & tenuis: atq; ideo edacitatis vitio obnoxij in ſacerdotes ungi non debent. Hi enim (vt ait Gregorius in moralibus) qui adhuc vitiorum bello ſubiacent, nequaquam per prædicationis uſum præeſſe magiſterio cæterorũ debent.

Epiſt. ad Nepotianum.

Lib.24.c.12.

DISTINCTIO XLV.

S*Equitur, [non percuſſorem.] Non enim oportet epiſcopum ita eſſe iraſcibilem, & perturbati ſenſus, ut percutiat, qui debet eſſe patiens: ſed ſequatur eum, qui dorſum poſuit ad flagella.*

1.Tim.3. & ibi glo. ordin. & Anſel. ex Hier.ad Oceanum.

Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo Conſtantinopol.lib.2.epiſt.52.al.c.91.

¶ Verborum correptione, non verberibus timeri debet epiſcopus. Cap. I.

QVid autem de epiſcopis, qui verberibus timeri volunt, canones [b] dicãt, † benè fraternitas veſtra nouit. Paſtores etenim facti ſumus non percuſſores: & egregius prædicator dicit: [Argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina.] Noua vero, atq; inaudita eſt iſta prædicatio, quæ verberibus exigit fidem. [c]

Io.Diac.li.3.c.9. Polyc.li.4.tit.9.

2.Tim.4.

† Ar.qđ ſuf ficit allegatio generalis nõ expreſſo li. de quo ꝑ gl. in verbo, continebat, in c. continebatur, de deſpõ. impub.

Item in concilio Romano ſub Syluestro c.17.

¶ De eodem. Cap. II.

NEminem † [d] quiſquam peccantem clericum cæde attingat, non presbyter, non diaconus non epiſcopus clericum, vel ſeruitorem eccleſiæ ad cædem perducat. Sed ſi ita cauſa exigit clerici triduo [e] priuetur honore, vt pœnitens redeat ad matrem eccleſiam.

† *Nemo*] orig.

CASVS. In hac 45.d. proſequitur 9.ca. Apoſtolicæ regulæ, oportet epm nõ eſſe percuſſorẽ: q nõ dẽt eſſe iraſcibilis, & perturbati ſenſus, ſed patiens exẽplo Chriſti, qui dorſum poſuit ad flagella. Et primo probat ꝙ prælati non dẽnt aliquẽ ꝑcutere vſq; ad §. Salomõ poſtea allegat in contrariũ vſq; ad §. [Ex his.] Not. ergo ꝙ eſt percuſſio ſpiritualis: & eſt ꝑcuſſio corporalis. Spiritualis eſt cũ qs indiſcreto ſermone corrigit aliquos, iſta ꝓhibet vt inf.c.vlt. Corporalis eſt illa, q̃ manu fit. & iſta vbi fit ex ira, vel odio, vl'ad hoc vt magis timeat, peccatũ eſt, vt ĩ.ca.c.1. ſed ſi fit cã correctionis, [a] licita ẽ ei q hẽt ptãtem in eũ, vt ĩ. ca. cum beatus. & 35.d. añ oia hoc tñ ſcias, ꝙ ep̃s ſuis manibus neminẽ verberabit, vt 86. d. non liceat. ſed ꝑ aliũ põt, ut 5. q.5. illi, non tñ ꝑ laicũ, ſed ꝑ clericum, ſi clericus fuerit verberãdus, vt extra de ſent.excõ.vniuerſitatis. niſi penitus ſit ĩcorrigibilis. tũc ẽt ꝑ laicũ põt, ut extra de ſent. excom. c.ut famę. Itẽ diſtinguẽdũ eſt circa qualitatem ipſarum perſonarum, quæ corrigẽdæ ſunt, & etiã circa quantitatem criminum. nam qui ſunt in minoribus ordinibus conſtituti, licitè verberantur etiam pro minoribus criminibus, vt inf.ca.§.Salomon.& 35.d.ante. ſed maiores non ſunt verberandi niſi pro maiorib. uel enormibus criminibus, ut inf.ca. cum beatus.& 35.diſtin.ante. Sunt tamen alij caſus, in quibus licitè percutitur clericus, ut no.16.q.4. ſi quis ſuadente.

Percuſſio eſt duplex.

[a] De hoc mẽbro dic ut leg. & no. ext. de ſent. excom. cum voluntate. ver. ꝙ etiam de his.

Corrigens debet multa attendere.

Clericus an poſſit verberari.

QVidam autem.] CASVS. Quidam prælati erant, qui vt magis timerentur, ſuos clericos verberabant. Et præterea homines ad fidem verberibus, & non prædicatione cogebant: ſed dicit Gregor. in hoc capit.

b ¶ Canones.] 86.diſt.non liceat.

c ¶ Fidem.] Ad fidem enim nemo cogendus eſt, ut 23.q.5.ad fidem, & inf.c.de Iudæis. ſed fidem receptam cogitur quis retinere, & ſic non obſtãt 23.q.4.quis nos.& q.6.iam vero.

Fidem ſuſcipere nemo cogitur.

d NEminem.] ¶Peccantem.] Dum tñ non nimis. [a] enormiter excedat, vel intellige ꝙ clericus in ſacris ordinibus conſtitutus non eſt grauiter & immoderatè verberandus.& ſic non obſtat extr.de ſent. excom. vniuerſitatis Ioan.

[a] Et ſic non ob. extra de ſent.excom. vt famæ. Io. de Fan.

e ¶ Triduo.] Similis ſuſpenſio eſt 5. q. 3. in loco &c.

Qui

Item Gregorius Paſchaſio epiſcopo Neapolita. lib.11. epiſt.15.

¶Non aſperis, ſed blandis verbis ad fidem ſunt aliqui prouocandi. Cap. III.

QVi ſincera intentione extraneos a Chriſtiana religione ad fidem cupiunt rectam perducere, blandimentis [a] non aſperitatibus debent ſtudere, ne quorum mentē reddita ad† planum ratio poterat reuocare, pellat procul aduerſitas. Nam quicunq; aliter agunt, & eos ſub hoc velamine a conſueta ritus ſui volunt cultura ſuſpendere, ſuas illi magis, quam Dei cauſas probantur attendere. ¶Iudæi ſiquidem Neapoli conſiſtentes queſti nobis ſunt, aſſerentes, quòd quidam eos a quibuſdam feriarum ſuarū ſolemnitatibus irrationabiliter nitātur arcere, ne illis ſit licitum feſtiuitatum ſuarū ſolemnia colere, ſicut eis nunc vſque, & parentibus eorum longis retro temporibus licuit obſeruare. Quòd ſi ita ſe veritas habet, ſuper uacuæ rei videntur operam dare. † Nam quid vtilitatis eſt, quando, & ſi contra longum vſum fuerint vetiti, ad fidem illis, & cōuerſionem nihil proficit? Aut cur Iudęis qualiter cæremonias [b] ſuas colere debeant, regulas ponimus, ſi per hoc eos lucrari non poſſumus? Agendum ergo eſt, vt ratione potius, & manſuetudine prouocati ſequi nos velint, non fugere, vt eos, ex eorū codicib. oſtendentes, quæ dicimus, ad ſinum matris Eccleſię Deo poſſimus adiuuāte cōuertere. Itaq; fraternitas tua eos monitis quidem, prout potuerit, Deo adiuuante, ad conuertēdum accendat, & de ſuis illos ſolemnitatibus inquietari denuo non permittat. Sed omnes feſtiuitates, feriaſque ſuas, ſicut hactenus tam ipſi, quàm parentes eorum per longa colentes retro tempora tenuerunt, liberam habeant obſeruandi, celebrandique licentiam [c].

† al. a plano.

Iuo p.13.c.105.

† al. adhibere.

Item Gregorius iiij. in epiſtola epiſcopis per Galliam, & Germaniam conſtitutis.

¶Non ſeueritate, ſed beneuolentia ſubditos prælati corripiant. Cap. IV.

LIcet plerumq; accidant in ſacerdotibus, quæ ſunt reprehendenda, plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia [d], quam ſeueritas, plus cohortatio, quam cōminatio † plus charitas, quam poteſtas, cum nemo noſtrum ſine reprehenſione, aut ſine peccato [e] viuat. Nam ſi Dominus ſtatim poſt trinā negationem beatū Petrum apoſtolum præceptorem noſtrum iudicaſſet, non tātum ex eo fructum, ſicut fecit, recepiſſet. Expectandi [f] ergo,

Inf.ea.c.licet. Iuo p.5.c.368.

† al. commotio.

Matt.26.

QVi ſincera.] CASVS. Neapolitani verberabāt iudęos vt ad fidem conuerterentur: nec permittebant eos ſuas feſtiuitates celebrare. De hoc conqueſti fuerunt Iudæi Papæ. Præcipit ergo Papa Neapolitano archiepiſcopo, ne hoc fieri permittat: quoniam non aſperitatibus, ſed rationibus, & auctoritatibus veter. teſtamen. ſunt commouendi, & admonitionibus ad fidem ſunt conuertendi. alias eorum conuerſio erit inutilis. ſi autē conuerti noluerint, in ferijs, & feſtiuitatibus ſuis, quas ipſi, & parentes eorum hactenus coluerunt, inquietari, nō permittat, ſed liberam habeant licentiā celebrandi.
a ¶Blandimentis.] Vel ēt munerib. ut 23.q.4.c.vlt. licet arg. ſit contra. 1.q.2. quam pio. 22.q.2. primum.
b ¶Cæremonias.] Cæremoniæ dicuntur ſacrificia Iudæorum, quia cereis exercebantur ſupra d.6.§.his ita.
c ¶Licentiam.] Sed nonne Iudæi mortaliter peccant iſta faciendo? quomodo ergo dat eis licentia peccādi mortaliter? Item ſi peccant mortaliter, quare nō puniuntur, cum ipſi in alijs delictis puniantur, vt 17.q.4. cōſtituit, ext. de vſu. poſt miſerabilē? Sed dic ꝙ non dat eis hic licentiam peccandi: ſed liberationem a pęna, & eſt ſimile 4. d. deniq; & 21. q.2. placuit. 23.q.1. paratus. Ad aliud rñdeo. ꝙ ſi Iudæi ab hoc ꝓhiberētur, ergo iam cogerentur ad fidem & hæc vera ſunt dūtamen ipſi in contēptū noſtrę fidei non exerceāt talia, vt C. de Iudæ. Iudæos, & extra de Iudęis, & ſi Iudęos.
LIcet plerumque accidant.] CASVS. Epiſcopi, in Gallia, Germania, Europa ſtatim cum perpendebant clericos ſuos delinquere, eos iudicabāt, & eijciebant de eccleſia ſua: de quo Papa eos reprehendit, & docet, quod ſi aliqū clerici delinquant, nō ſtatim fulminēt illos: ſed ſupportēt cum nec ipſi ſint ſine reprehēſione, & peccato, & hoc probat exemplo Chriſti: qui ſi Petrū poſt trinam negationem ſtatim iudicaſſet, nō tantum fructum ex eo recepiſſet. Et auctoritate Euangelij dicentis. Quod tibi non vis fieri, &c.
d ¶Beneuolentia.] nam ſententia, quæ miſericordiā uetat, fugienda eſt 50. diſ. ponderet.
e ¶Sine peccato.] Vt 8..d. Apoſtolus, & 25. diſt. §. nunc autem.
f ¶Expectandi. Argu. ꝙ ſemper iudex potius ſequeretur miſericordiam quam iudicium, vel æquitatē quam rigorem, ut 86. diſtinct. non ſatis. 50. diſtinct. ponderet.

Eccleſia quare permittit Iudęos mortaliter peccare.

1 Nam celebrare, & exercere illa cæremonialia ē peccatū mortale, unde Hier. Cultus legis ab aduentu Chr̄i non differt ab idolatria. Arch.

Sententia ſit cōiuncta miſericordiæ.

Iudex ſit amator ęquitatis & miſericordiæ.

ret 26.q.7.allegant,& 35.q.9. veniam. Ad idem. 9.diſt. ſana.

a ¶ Iudicandi.] ideſt,damnandi.

alterius iniuriam,vt extra de eccleſ.ædifi. c.3. & ext. de app.reprehenſibilis.

h ¶ Concordiam.] Scilicet,ut vnus præeſſet alijs, ne ſic-

b ¶ Scandalorum.] nam ſcandalum eſt, clericū ſtatim puniri poſt delictum. ſic 11.q.3.rurſus.

c ¶ Non vult.] Sic 2.q.6.qui ſe ſcit.

DE Iudæis.] CASVS. Quidā cogebant Iudæos ad fidem,& ideo ſtatutū fuit in concilio Toletano, ne de cętero ad fidē, per vim adducantur: quia cui vult, Deus miſeretur: & quem vult indurat. Admonēdi ergo ſunt,& nō cogendi. Veruntamen ſi iam coacti ſunt ad fidē, ſicut factū fuit temporibus principis. Siſebuti: quia iam ſacramenta diuina receperunt, cogendi ſunt ea ſeruare: ne nomen Domini blaſphemetur in eis:& fides quam ſuſceperunt, cōtemptibilis habeatur. Sequens c.ſatis planum eſt.

d ¶ Saluandi ſunt.] quia nullus inuitus fit bonus,vt 23.q.6. vides.

Coactio eſt duplex.

e ¶ Coacti ſunt.] Coactio conditionalis de qua hic loquitᷣ nō impedit ſacramētū baptiſmi nec etiā ſacramentū ordinis, vt 74.diſt.vbi, impedit tn̄ ſacramentum matrimonij, 1 vt extra de ſpon. cū locū, ſed ſi fuerit abſoluta coactio, nullus character imprimitᷣ, ut extra de bapt.maiores.ſed in dormiētibus & amentibus diſtinguitur, ꝙ ſi prius habeāt propoſitum baptizandi,recipiūt characterem: aliter non, vt ibidem dicitur in fine.eo. ꝙ dormiens poſſeſſionem nō acquirit, ut ff.de acq. poſſ.l.1.§.1.

1 Arg.cōtra 22.q.4.inter vbi de hoc. ibi videas.

f ¶ Vilis.] No.pp vilitatem uitandā aliquid fieri.100. d.priſca,& c.ſeq.

g LIcet.] Et quod prouiſum eſt] ſimile eſt quod dicit decre.qđ alicui proprietate cōcedit, nō debet redundare in

atque corrigendi magis ſunt rectores eccleſiæ,quàm ſtatim iudicandi [a]; cum maiora negotia,& difficiliores cauſarum exitus,ſanctorum patrum canones ſpiritu Dei cōditi, & totius mundi reuerentia conſecrati iubeant ſub noſtræ ſententiæ expectatione ſuſpendi,noſtroq; moderamine finiri. Vnde neceſſe eſt hæc, & alia eccleſiaſtica quæque negotia poſt multarum experimenta cauſarum ſolicitus perſpici †,& diligentius præcaueri: quatenus per ſpiritum charitatis,& pacis,omnis materies ſcandalorum [b],& præſumptio inuidorum *α* atq; oppreſſio ſimplicium fratrum de eccleſijs Domini auferantur. Et ſicut non vult quiſquam fratrum ſe aliorum iudicio prægrauari,ita non audeat alij inferre, quod ſibi non vult [c] fieri: Iudæi non ſunt cogendi ad fidem:quam tamen ſi inuiti ſuſceperint,cogendi ſunt retinere.

† *perſpici*] *orig.*

α ¶ Inuidorum.] *In epiſtola Gregorij iiij. (quæ eſt in ſæpe memorato codice bibliothecæ Dominicanæ) & aliquot vetuſtis exemplaribus Gratiani legitur*, Iudæorum.

Vnde in concilio Toletano 4.c.56. ſtatutum eſt.

¶ Sicut non ſunt Iudæi ad fidem cogendi: ita nec conuerſi ab ea recedere permittuntur. Cap. V.

DE Iudæis aūt pręcipit ſancta ſynodus nemini deinceps ad credendū vim inferri. [Cui enim vult Deus miſeretur,& quem vult indurat.] Non enim tales inuiti ſaluandi ſunt [d], ſed uolētes,ut integra ſit forma iuſtitię. Sicut enim homo proprij arbitrij volūtate ſerpenti obediens perijt,ſic vocante ſe gratia Dei propriæ mentis cōuerſione homo quiſque credendo ſaluatur. Ergo non vi, ſed liberi arbitrij facultate vt conuertantur, ſuadendi ſunt,non potius impellendi. Qui autem iampridem ad Chriſtianitatem coacti ſunt [e] venire (ſicut factum eſt tēporibus religioſiſſimi principis. Siſebuti) quia iam conſtat eos ſacramentis diuinis ſociatos baptiſmi gratiam ſuſcepiſſe,& chriſmate vnctos eſſe, & corporis, & ſanguinis Domini extitiſſe participes; oportet, vt fidem, quam etiam vi,vel neceſſitate ſuſceperunt,tenere cogantur,ne nomen Domini blaſphemetur, & fides, quam ſuſceperunt,vilis [f], & contemptibilis habeatur.

Burch.l.4.c.82. Iuo p.1. c.276.& p.13.c.94. Pann.l.1.c.72. *Rom.10.*

Item Leo Papa, epiſt.82. ad Anaſtaſium epiſcopum Theſſalonicenſem,c.1.

¶ Beneuolentia plus quàm ſeueritas erga corrigendos agat. Cap. VI.

LIcet nonnunquam accidant, quæ in ſacerdotalibus ſunt reprehendenda perſonis,plus tn̄ erga corrigēdos agat beneuolentia,quam ſeueritas, plus cohortatio quàm comminatio †: plus charitas,quam poteſtas. Sed hi, qui quæ ſua ſunt,quærunt, non quæ Ieſu Chriſti, facile ab hac lege diſcernuntur, & dum dominari magis, quàm conſulere ſubditis quærunt, placet honor, inflat ſuperbia,& quod prouiſum eſt [g] ad concordiam [h], tendit ad noxam.

ſup.ead. c.licet plerumque. Poly.l.4.tit.29. † *al.commotio.*

fieret ſchiſma, ut 93. diſt. legimus. & 89. diſtin. ad hoc.

EPiſcopum.] CASVS. Statutum fuit in canone Apoſtolorum, ut nullus epiſcopus, presbyter vel diaconus percutiat fideles delinquentes, uel infideles uolens ab eis timeri, quod ſi fecerit, deponatur: quia Dominus hoc

nisi pro grauioribus, & mortalibus culpis. Et hoc ꝓbat auctoritate Apoſtoli, qui p̄cipit arguere & obſecrare in patientia & una rõne: q̄a ſi quis incaute honorabiliora mẽbra pcutit, ſibi debitã ſubtrahit reuerentiã: iuxta illud Sapiẽtis, Leuiter caſtigatus reuerentiam exhibet caſtigãti: & q̄ ſecus fecerit iuxta uerberũ modum pęnam excõmunicationis & exilij ſuſtinebit.

Item ex canone Apoſtolorum, cap. 28. iuxta priſcam verſionem.

¶Deijciantur ab officio presbyter, & diaconus & epiſcopus verberibus timeri quærens.

Cap. VII.

Anſel. li. 6. c. 159.
Polyc. li. 4. tit. 9.

EPiſcopum, aut presbyterum, aut diaconũ percutientem fideles delinquentes, aut infideles inique agentes, & per huiuſmodi volentem timeri, deijci ab officio ſuo pręcipimus; quia nuſquam nos, docuit [a] hoc Dominus. Econtrario vero ipſe cum percuteretur, non repercutiebat: cum malediceretur, non remaledicebat: cum pateretur, non comminabatur.

1. Petri 2.

Item ex concilio Bracarenſi 3. c. 6.

¶Non verberibus, ſed verbis ſubditos epiſcopi corripiant. Cap. VIII.

2. Tim. 4.

CVm beatus Apoſtolus arguere, obſecrare, vel increpare in omni patientia pręcipiat, extra hanc doctrinam nouimus quoſdam ex fratribus tãtis cędibus in honoratos ſubditos † efferueſcere, quantas poterant latrocinantium promereri perſonę. Et ideo, qui gradus iã eccleſiaſticos meruerunt, ideſt presbyteri, abbates, & leuitę, qui exceptis grauioribus [b] & mortalibus culpis, nullis debent verberibus ſubiacere, non eſt dignum, vt paſſim vnuſquiſque prelatus honorabiliora membra ſua, prout voluerit, & ei placuerit, verberibus ſubijciat, & dolori: ne, dum incaute ſubdita percutit membra, ipſe quoque debitam ſibi ſubditorũ reuerentiam ſubtrahat [c] iuxta illud, quod quidam ſapiens dixit: Leuiter † [d] caſtigatus reuerentiam exhibet caſtiganti: aſperitatis aũt nimiæ increpatio nec correctionẽ recipit, nec ſalutem.] Et ideo; ſi quis alter, quàm dictum eſt, prædictos honorabiles ſubditos, licentia perceptæ poteſtatis elatus, malitia animi tantum, crediderit verberandos; iuxta modũ verberum, quæ intulerit, excommunicationis pariter & exilij [e] ſententiam ſuſtinebit.

† ſic in codice regio.

† *Leniter*] orig.

Prouerb. 23.
lib. 2. dial. c. 4.
Ioan. 2.

3 *Salomon vero contra admonet dicens: [Percute filiũ tuum virga: & liberabis animam eius a morte.] Hinc etiam B. Gregorius ſcribit in dialogo B. Benedictum, quendam monachum virga percutiendo ſanaſſe; quem crebra admonitione curare nõ poterat. Hinc etiã Dominus flagello facto de funiculis, male verſantes in templo*

b ¶ Grauiorib.] Hic patet ꝙ maiores clerici non ſunt uerberandi, niſi pro maiorib. culpis: ſed minores etiã uerberãtur ꝓ minoribus, vt 35. d. ante & 21. d. c. denique. 5. q. 5. illi q̄ ſunt. & alię pſonæ, q̄ habent coerctionem verberum, ſed temperatam, ut pater, dominus, mater, pater familias, magiſter, marit⁹, 1 ut 23. q. 4. duo iſta. & q. 5. c. 1. & 7. q. j. ſicut. vnde ſi pater uerberat filium clericum in minorib. ordinibus conſtitutum, nõ eſt excõicatus: idem eſt de alijs propinquis, uel de ijs qui familiam habẽt, ut ext. de ſent. excom. cum uoluntate. in fi. Io. Tancredus tamen reſpondit, ꝙ ſi pater animo corrigendi uerberat filium in ſacris ordinibus conſtitutum, quod non eſt excõicatus: quia manus illa nõ eſt iniurioſa: cũ non faciat animo iniuriandi, ut extra de ſent. excommu. c. 1. hoc etiam notaui in quæſtionibus. B. 2

Clerici non ſunt ęqualiter uerberãdi.

1 Adde glo. in l. iurantibus. ff. de iuriſd. om. iu. & in Auth. de nupt. §. ſi uero. coll. 3.

c ¶ Subtrahat.] Arg. ꝙ ex quo prælatus non ſeruat reuerentiam ſubdito, nec ſubditus tenetur ei ſeruare, vt 45. diſt. ceſto. 22. q. 5. de forma. 22. q. 5. iniquũ.

2 Qõ uenerabilis eſt. & incipit q̄ritur vtrũ pater, &c.

d ¶ Leuiter.] ff. ad leg. Aquiliam. præceptoris.

e ¶ Exilij.] No clericum poſſe relegari in exilium, vt 2. q. 1. in primis. & notatur. 3. q. 4. hi qui.

Clericus poteſt relegari.

hoc non docuit: immo cum percuteretur, non repercutiebat; ſed patiebatur.

a ¶ Docuit.] Sed nonne Dominus flagellis percuſſit, vt 1. q. 3. ſaluator? Sol. Sic ſed non fecit hoc ut timeretur, ſed cauſa correctionis, vt ſup. eodem. in ſumma.

CVm beatus. CASVS. Quidam c̄ti odio inflammati fratres ſuos honorandos ſcilicet abbates, presbyteros, & diaconos ſic verberabant cũ delinquebant, ſicut conſueuerunt verberari latrones quod reprehendit concilium Bracarenſe, & oſtendit hoc non eſſe faciendum,

SALOMON. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtinct. in qua probatur quod ſubditi ſunt caſtigandi: & tunc eos prælati diligunt cum eos caſtigant. & hæc probantur per iſtum §. & per quinque auctoritates Sanctorum. Ioan. de Fan.

CASVS. Hactenus probauit, ꝙ epiſcopus percutere non debet. Modo probat Gratianus contrarium in hoc §. ſeptem auctoritatibus & exemplis: quod etiam per ſequentia capitula probat.

a ¶ Fla-

a ¶ Flagellauit.] Vt 1.q.3.Saluator.
b Fornicatorem.] infra 2.q.1.de manifeſta.
c ¶ Et magnum.] Infra 23.q.8.legitur.
d ¶ In canonibus.] In hoc libro non inuenio illos canones, ſed verba correctionis inueniuntur 28. d. de his. & 12.q.1.c.1.

i ¶ Dele.] Sed quare hoc petijt Moyſes? cum nemo deleri poſſit niſi pp peccatum propriũ: qa Spiritus ſãctus nulli ingerit immeritã pœnã, vt 11.q.3. illud? Dicunt qdam ꝙ impetu mentis hoc dixit. Alij dicunt, ꝙ ex magna confidentia hoc dixit; q. d. impoſſibile eſt, ꝙ me deleas.

1 Sub. ſicut ẽt idem petijt 23.q.4. iuxta finem. Archid.

e ¶ Ergaſtulis.] inf. 27.q.j. impudicas & c. peruenit.

flagellauit [a] *: & de orationis domo eiecit. Hinc etiam Apoſtolus fornicatorem* [b] *illum ſatanæ corporaliter vexandum tradidit, & magum* [c] *illum corporali cæcitate damnauit. Hinc etiam in canonibus* [d]*, pueri, qui ante rationalis annos irrationabiliter uerſantur, verberibus caſtigari iubentur. Virgines quoque, ſi religionis veſte depoſita alijs ſe copulauerint, ergaſtulis* [e] *retrudi præcipiuntur.*

1.Cor.5.
Act.13.
Siricius Papa epiſt. 1.cap.6.

Hinc etiam Gregorius in moralibus, 20. lib. p.4.c.6.

¶Diſciplina non eſt ſeruanda, ſine miſericordia, nec miſericordia ſine diſciplina. Cap. IX.

lib.20.c.6. ad c.29. Iob.
Paſt.par.2.c.6.lib.j. reg.epiſt.24.

DIſciplina [f], vel miſericordia multũ deſtituitur, ſi vna ſine altera teneatur. Sed circa ſubditos ſuos ineſſe rectoribus debet, & iuſte cõſolans miſericordia, & pie ſęuiens diſciplina. Hinc eſt, ꝙ ſemiuiui illius vulneribus, qui a Samaritano in ſtabulum ductus eſt, & vinum adhibetur, & oleũ: ut per vinũ mordeantur vulnera, per oleũ foueantur: quatenus vnuſquiſque, qui ſanãdis vulnerib. prçeſt, in vino morsũ diſtrictionis adhibeat, in oleo mollitiem pietatis: per vinum mundẽtur putrida, per oleum ſananda foueantur. Miſcẽda [g] eſt ergo lenitas cũ ſeueritate, faciendumq; quoddam ex utraq; temperamentum, ut neque multa aſperitate exulcerentur ſubditi, neq; nimia benignitate ſoluãtur. Hoc nimirum illa tabernaculi arca ſignificat, in qua cũ tabulis virga ſimul & mãna eſt, quia cũ ſcripturę ſacrę ſcientia, in boni rectoris pectore ſit, ſi eſt virga diſtrictionis, ſit & mãna dulcedinis. Hinc etiam Dauid ait: [Virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Virga etenim percutimur, & baculo ſuſtẽtamur. Si ergo eſt diſtrictio virgæ, quæ feriat, ſit & conſolatio baculi, quę ſuſtentet. Sit itaque amor, ſed non emolliens; ſit rigor, ſed nõ exaſperans: ſit zelus, ſed nõ immoderate ſæuiẽs: ſit pietas, ſed nõ plus, quàm expediat, parcẽs. Intueri libet in Moyſi pectore miſericordiã cũ ſeueritate ſociatã. Videamus amantem piè, & diſtrictè ſæuientẽ. ¶Certè cũ Iſraeliticus populus ante Dei oculos penè inueniabile cõtraxiſſet offenſam, ita ut eius rector audiret, [deſcende; peccauit populus tuus] ac ſi ei diuina vox diceret: qui in tali peccato lapſus eſt, iam meus nõ [h] eſt; atq; ſubiungeret, Dimitte me, ut iraſcat furor meus contra eos, & deleã eos, faciamq; te in gentẽ magnã.] Ille ſemel & iterũ pro populo, cui præerat, obicẽ ſe ad impetũ Dei iraſcẽtis opponẽs ait: [Aut dimitte eis hãc noxã: aut ſi non facis, dele [i] me de libro tuo, quẽ ſcripſiſti.]

Luc.10.
Hebr.9.
Pſal.22.
Exod.32.

DIſciplina.] CASVS. In hoc ca. pbat Gratianus (alias Greg. ꝙ pͣlatus circa correctionem ſubditorũ debet in ſe habere miſericordiã & diſciplinam. Et hoc probat qnq; rationibus vel exẽplis. ſ. Samaritani, q vulnerib⁹ ſemiuiui appoſuit vinum & oleũ, & arcæ, in qua virga erat, & mãna: & Dauid, q virga & baculo ſanatus eſt: & Moyſi, q circa populũ exercuit miſericordiã & ſeueritatẽ: & exemplo Iob, qui cũ ſederet quaſi Rex exercitu circũſtante, erat tñ mærentium cõſolator. Et quid hęc ſupra dicta ſignificent, diligenter in hoc c. exponitur.
f ¶ Diſciplina.] .i. rigor ſiue pœna.
g ¶ Miſcenda.] No. ꝙ iudices ſemper ſequentur mediocritatem, ut arg. extra de cenſi. ex parte. ff. de pig. act. ſi ſeruus. ff. de iur. & fa. ign. nec ſupina. extra de off. cuſt. c. j. & ff. de ver. obl. continuus. §. cũ ita. 1 Arg. contra. ff. de neg. geſt. Neſſennius. in fi. Io. Sol. iudex potius ſequatur æquitatem, quàm rigorem. ut C. de iud. placuit. ubi certum eſt ius ab æquitate diſſentire, ut in reſtitutione minorũ: niſi ex cã magis ſequeretr rigorẽ: vbi ſ. multis graſsãtibus opus eſt exemplo, vt ff. de pœn. aut facta in fi. ubi autem ius ſcriptum non eſt, iudex ſẽper ſequetur ęquitatem, ut extra de tranſac. c. ult. Bart.

Iudex mediocritatem ſequatur.

1 Ad idẽ ff. de ſer. leg. l. gñaliter. nã ſi legaui tibi ſeruum. nec expreſſi de quo: de mediocri intelligendũ eſt. Laur.

h ¶ Meus non eſt.] Argu. quod de uno conceditur, de alio negatur. ſic 1.q.1. per Eſaiam. 33. q. 5. qui ſitit. & 23.q.4. fortè. ſic 25. diſt. qualis ſimiliter cum iudicatur rem meam eſſe per conſequens iudicatur tuam non eſſe, ut ff. de procur. Pomponius. §. 2.

deleas. Aug. tamen dixit, ꝙ hæc dictio. aut. ponitur hic conditionaliter, ideſt ſi non dimittis eis hanc noxam, dele me cum eis. poſtea deſtruc conſequens: ſed nõ deles me: ergo dimittes eis hanc noxam. & Gregorius hic conditionaliter exponit. Alij intelligunt hoc de morte

te temporali, prout videtur ſonare litera ſequens.
a ¶ Obtinuit] inf. 50 diſt, ſi quis præpoſtera. cõtra. ibi dicitur, ꝙ veniam petijt, ſed non obtinuit. Reſpondeo. Obtinuit ad tempus, vel ne punirentur æternaliter, ſed non vt nunquam punirentur. Puniti enim ſunt pro illo peccato in Romana, & Babylonica captiuitate, vt 76. diſt. ieiunium, vel obtinuit veniam quo ad vitam æternam, non quo ad temporalem: ſicut & Dauid remiſſum fuit peccatum quo ad vitam æternam: ſed tamen punitus fuit temporaliter, vt de pęnit. diſt. 1. ſicut primi.

Moyſis oratio pro populo ĩ quo fuit exaudita.

Penſemus ergo, quibus viſceribus eundem populũ amauit, ꝓ cuius vita de libro vitæ deleri ſe petijt. Sed tamẽ iſte, qui tanto eius populi amore conſtringitur, contra eius culpas penſemus, quãto zelo rectitudinis accẽdat. Mox. n. vt petitione prima, ne delerentur, culpæ veniam obtinuit,[a] ad eundem populum veniens ait, [Ponat vir gladium ſuum ſuper fœmur ſuum, ite & redite de porta vſque ad portam per mediũ caſtrorum, & occidat vnuſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum, cecideruntque in die illo quaſi viginti tria α millia hominũ.] Ecce qui vitam omnium etiam cũ ſua morte petijt, paucorũ[b] vitã gladio extinxit. Intus arſit ignibus amoris, foris accenſus eſt zelo ſeueritatis. Tãta fuit pietas, vt ſe pro illis coram Domino morti offerre non dubitaret, tãta ſeueritas, vt eos, quos diuinitus feriri timuerat, ipſe iudicij gladio feriret. Sic amauit eos, q̃bus præfuit, vt ꝓ eis nec ſibi parceret, & tamẽ delinquẽtes ſic perſecutus eſt, quos amauit, vt eos etiam Domino parcente proſterneret. Vtrobiq; legatus fortis, vtrobiq; mediator admirabilis, cauſam populi apud Deũ precibus, cauſam Dei apud populũ gladijs allegauit.[c] Intus amãs diuinę iræ ſupplicando obſtitit, foris ſæuiens culpam feriendo cõſumpſit. Succurrit citius oĩbus oſtẽſa morte paucorum. Et idcirco omnipotens Deus fidelem famulum ſuum citius exaudiuit agentem pro populo, quia vidit, quid ſuper populum acturus eſſet ipſe pro Deo. In regimine ergo populi vtrũq. Moyſes miſcuit, vt nec diſciplina deeſſet miſericordiæ, nec miſericordia diſciplinæ. Vnde hic quoque iuxta vtramque virtutẽ dicitur, [Cumq; ſederem quaſi rex circũſtante exercitu, eram tamen mærentium cõſolator. Sedere quippe circumſtante exercitu, vigor eſt, ac diſciplina regiminis, mærentium vero corda conſolari, miniſterium pietatis.

Ibidem.

Iob. 29.

α ¶ Viginti tria.] *Sic etiam legitur in codicibus B. Gregorij, ſed in hebrais paraphraſi Caldaica, verſione ſeptuaginta, & vulgata eſt*, tria millia.

Item Iſidorus libro 3. ſententiarum de ſummo bono, cap. 54.

¶ Iuſte iudicans miſericordiam cum iuſtitia ſeruat. Cap. X.

Burc. l. 16. c. 25. §. omnis.

OMnis, qui iuſte iudicat, ſtaterã ĩ manu geſtat, & in vtroq;[d] penſo iuſtitiam, & miſericordiã portat,[e] ſed per iuſtitiam reddit peccanti ſententiam, per miſericordiam, peccanti temperat pœnam, vt iuſto libramine quædam per æquitatem corrigat, quędam vero per miſerationem indulgeat. Qui Dei iudicia oculis ſuis proponit, ſemper timẽs, & tremẽs in omni negotio formidat; ne de iuſtitiæ tramite deuians cadat, & vnde non iuſtificatur, inde potius condemnetur.

Item Auguſtinus in Enchiridio. c. 72.

b ¶ Paucorũ.] No. 23. milia dici pauca 1 quia pauci fuerũt reſpectu aliorum. ſi mi. ff. de ver. ſig. maiorem.
ADDITIO. Et 23. quæſt. 4. §. quod autem.
c ¶ Allegauit.] Arg. quod idẽ poteſt eſſe aduocatus vtriuſque partis: & nunc inducere iura pro vna parte, nũc ꝓ altera: qđ eſt falſum 2 & ſic tutor duorum litigãtium pro vno agit, & pro altero reſpondet, vt ff. de auct. tut. accipientis. Ex hoc loco ſumit cauſa quare epiſcopus accedens ad altare deponit mitrã & baculũ. ſed cũ cõuertit ſe ad populum, reſumit cõminationis ſuæ inſignia, vt de cõſecra. diſtin. 1. nullus epiſcopus.

1 Adde regulariter quot dicãtur pauci, no. gl. ĩ l. ſenatus ff. de do. cau. mor. & in c. cupiẽtes. §. cæterũ in gl. in ver. contradicentiũ paucitas. de elect.
2 Adde de hoc late per Io. Andr. in mercu. ĩ re. cõtractus in lib. 6.

Epiſcopus qñq; ſumit. & qñq; deponit mitrã & baculum non ſine cã

OMnis.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd omnis. q. rectẽ iudicat, debet in manu geſtare ſtatera, vt iudicet, & abſoluat iuſte, & in vtroque penſo, ideſt, in cõdẽnatione, uel abſolutione dẽt habere ſimul iuſtitiã & miſericordiã, ut per iuſtitiã peccati ſententiã reddat, & per miſericordiam peccati tẽperet pęnam in omni negotio timẽs ne de iuſtitię tramite deuians cadat.
d ¶ In utroque.] Ideſt, in abſoluendo & condemnando.
e ¶ Portat.] Sed qualiter iſtud ſtare poteſt, q; iudex habeat miſericordiam, & rigorem? Primum eã ratione, quia iudex nõ poteſt mitigare pęnã, & a canone latam, vel lege inflictam, ut 2. quæſt. 1. §. notandum 2. ſed illud ibi expeditum eſt. Itẽ qualiter miſeretur iudex illius, quem

Iudex qualiter poteſt habere rigorẽ, & miſericordiam.

1 Nã iudex iuſtè, & licitè interficit. 23.q.5.miles nam non eſt crudelitas crimina ꝑ Deo punire, ſed pietas.23. q. 8. legi. Arc.

quem occidit? 1 Item quæ miſericordia manet circa illum, qui deponitur? Item quæ miſericordia fit ibi, vbi filius punitur pro delicto patris? vt 6.q. 1. §.verum. 2 Solu. ideo dicitur iudex ſeruare rigorem, & miſericordiam: non ꝙ ſimul exerceat ea circa aliquem: ſed quia ſi opus fuerit, & cã ſubeſt, dẽt eſſe miſericors in diſpẽſando. ſi cauſa non ſubeſt, debet eẽ rigidus in iudicãdo. Vel dic ꝙ iudex ſemper habebit miſericordiã etiam occidẽdo hominem: etſi nõ per mitigationẽ pœnæ, ſaltem per compaſſionem, vt inf. ea. vera. Item ex hoc facit miſericordiam, cum facit, vt ille conteratur inter flagella, & ne fiat deterior. Vñ eo ipſo, ꝙ iudex punit aliquem, miſericordiã facit, vt infra ead. ca. proxi. & iſte ĩtellectus patere poteſt ex illis cap. 23. q.4. duo iſta, & c. ea vindicta, qui enim facit finem peccato, miſericors eſt, vt de pœn. d. vlt. c. vlt. ĩ fi.

non. 3 Contraria vero iura in caſibus ſpecialib. loquũtur, in quibus quis cogitur. 3 Sup. c. ead. de Iudæis.

SVNT ENIM. Dictũ eſt ſupra in cap. proxi. quòd qui corripit & punit, dat eleemoſynam: ideo ponit quot ſunt genera eleemoſynarum, & ad hoc alleg. duo cap.

¶ Qui remittit, & qui corripit, vterque miſeretur. Cap. XI.

4. ſent. d. 15.

ET qui emendat verbere, in quem poteſtas datur, vel coercet aliqua diſciplina, & tamen peccatum eius quo ab illo læſus, aut offenſus eſt, dimittit [a] ex corde, vel orat, vt ei dimittatur, nõ ſolũ in eo, qđ dimittit, atq; orat, verum etiã in eo, quod corripit [b], & aliqua emendatoria pœna plectit, eleemoſynam dat, quia miſericordiam præſtat. Multa enim bona præſtantur inuitis [c], quando eorum conſulitur vtilitati; non voluntati, quia ſibi ipſi inueniuntur eſſe inimici.

Sunt enim multa genera eleemoſynarum, de quibus Albinus † ait. † al. Alcuinus.

¶ De multiplici genere eleemoſynarum. Cap. XII.

Pann. l. 2. c. 192.

TRia ſunt genera eleemoſynarũ: vna corporalis, egẽti dare, quidquid [d] poteris: altera ſpiritualis, dimittere [e] a quo læſus fueris; tertia, delinquentes corrigere, & errantes in viam reducere veritatis.

Item Auguſtinus lib. 5 0. hom. 6.

¶ Eleemoſynæ pecuniæ præfertur eleemoſyna cordis. Cap. XIII.

Pan. l. 2. c. 193.

DVæ ſunt eleemoſynæ, vna cordis, altera pecuniæ. Eleemoſyna cordis eſt dimittere ei, a quo læſus es. Nam dare aliquid indigenti aliquando quæris, & non habes: indulgere peccanti, quantum volueris redundat [f] tibi. *& infra.* ¶ Eleemoſyna cordis multo maior eſt quam eleemoſyna corporis. *& infra.* ¶ Charitatis eleemoſyna ſine ſubſtantia terrena ſufficit ſibi; Illa vero, quæ corporaliter, datur, ſi non benigno corde [g] tribuitur omnino non ſufficit.

3 *Ex his omnibus apparet, quòd nec lenitas manſuetudinis ſine rectitudine ſeueritatis, nec Zelus rectitudinis ſine*

ET qui emẽdat.] CASVS. In hoc ca. oſtendit Auguſtinus, ꝙ eleemoſyna dupliciter fit a plato ſ. dimittendo ei a quo læſus eſt: & orãdo pro ipſo, vt ei dimittatur, vel verberando, vel corrigendo delinquentes etiam inuitos: quia multa bona præſtãtur inuitis, quando ipſi ſunt ſibi inimici Capitulum quod ſequitur planũ eſt.

Rancorẽ dimittere tenemur.

a ¶ Dimittit.] Quilibet poteſt, & tenet dimittere rancorẽ, ſed nõ tenetur dimittere ſatisfactionem, vt 90. d. ſi quis contriſtatus, & 23. q.4. ſi illic.

b ¶ Corripit.] Hic videtur, ꝙ aliquis põt verberare, vel excõicare aliquem pro propria iniuria, ſic 23.q.4. ſi illic. & 2.q.7. ſi quis. Sed contra inf. diſt. proxi. ſeditionarios. 2 vbi dr̃, ꝙ clerici non debent eſſe vltores propriæ iniuriæ. ſimiliter eſt contra 23.q.4. inter. vbi dicitur, ꝙ nullus debet alium excommunicare pro propria iniuria. ſimiliter eſt contra 23.q.5. de occidendis, vbi dr̃, ꝙ iudex pro ſua iniuria non debet reum occidere. Sed ſolue, vt dixi 2.q.7. ſi quis epiſcopus Ioan. Sol. pro propria iniuria poteſt prælatus aliquem punire, dummodo non faciat hoc animo vlciſcendi, vt inf. d. proxi. ſeditionarios, vel vt magis timeatur, vt ſup. ea. d. c. 1. ſed ſi animo corrigendi hoc facit, & nõ ex indignatione, bene licet, vt in hoc c. dicitur. Bar.

2 Ad idẽ adde ext. de homi. ſignificaſti. 2. in fi. de hoc no. ext. de ele. male. cap. 1. ibi uideas. Arch.

Beneficium inuito confertur.

c ¶ Inuitis.] Argu. ꝙ inuito conferĩ beneficium, vt 23. q.4. diſplicet, & q.5. non vos. 74. diſt. placuit, & c. cõſuluit. ff. de neg. geſt. ſoluendo, ff. de lib. cau. l. 1. & 2. & ff. de appell. non tãtum. arg. contra 20.q.3. præſens, & 23. quæſt. 5. ad fidem. ff. de reg. iuris inuito. Solu. ad bonum ſemel receptũ bene cogitur aliquis illud retinere: alias cap. ſeq. Io. de Fan. & Hug.

d TRria ſunt.] ¶ Quidquid.] Hæc eſt magna eleemoſyna qui dat vltra id quod poteſt. 4 ut 42. d. per ſimoniam.

Eleemoſyna magna.

e ¶ Dimittere.] Quãtum ad rancorem ad minus, vt 90. d. c. ſi quis contriſtatus.

4 Dñs non uult opes fũdi, ſed diſpẽſari, 76. d. nõ ſatis. Arch.

DVæ ſunt.] CASVS. Dicit Auguſtinus in hoc ca. qđ duæ ſunt eleemoſynæ, vna cordis, ſcilicet dimittere, & parcere inimicis, alia corporis. ſ. pecuniæ, ſed eleemoſyna cordis maior eſt, quam eleemoſyna corporis, qñque enim uolo facere, ſed non poſſum, cũ nõ habeã cuidem. uel pauperes non inueniam. eleemoſynam uero cordis ſemper facere poſſum, quæ ſine terrena ſubſtantia ſufficit.

Eleemoſynæ dator poteſt uenialiter peccare.

f ¶ Redundat.] ideſt abundat.

g ¶ Benigno corde.] Quia qui dat pauperi eleemoſynã non ex charitate, ſed ideo ut remoueat a ſe importunã petitionem, rem perdit, & meritum, & uenialiter peccat. 5 ut 25. d. §. criminis.

5 Sic etiam peccat q dando eleemoſynam ad uanam gloriã. ar. §. 1. q. 1. ui de quãtum.

EX HIS OMNIBVS. Hæc eſt tertia pars huius d. in qua probatur, quòd in correctionibus debet ſemper iudex declinare in partem minorem, & tamen punire:

&hoc probat per quatuor auctoritates. Ioan. de Fan. CASVS. Cōcludit Gratianus ex ſupradictis, ꝙ ſeueritas cum manſuetudine, & econuerſo ſp̄ eſt habēda. Et ſoluit ſupradictam contrarietatem dicens, quòd in capitulis ſupradictis vſque ad §. Salomon. illi percuſſores ab

erant miſericordes, ꝙ omnino rigorem iuſtitiæ negligebant. Alij erāt intantum rigidi, ꝙ nullam miſericordiam, vel manſuetudinem habebāt, quos Greg. in hoc cap. reprehendit, dicens ꝙ circa delinquentes, & iuſtitiā & miſericordiā ſeruare debēt, ita ꝙ rigor nō ſit rigidus, neq. manſuetudo ſit diſſoluta.

manſuetudine in prælatis debet inueniri. Percuſſores ergo, qui præmiſſis auctoritatibus ab epiſcopali officio remouentur, non quilibet corporaliter flagellantes: ſed prætermiſſa manſuetudine ad verbera ſemper parati intelligendi ſunt: qui per flagella non vitia corrigere ſed timeri appetunt, quibus Petrus ſcribit: [*Ne ſitis dominantes in clero, ſed forma facti gregis ex anima.*] *Hinc etiam Gregorius ſcribit in moralibus, lib. 19. par. 4. c. 23.*

1. Pet. 5.

In c. 29. Iob. c. 16.

¶ Manſuetudo, & diſtrictio ab inuicem non ſeparentur. Cap. XIIII.

SVnt namque nonnulli ita diſtricti, vt omnem etiam manſuetudinem benignitatis amittant: & ſunt nonnulli ita manſueti, vt perdāt diſtricti iura regiminis. Vnde cunctis rectoribus vtraque ſummopere ſunt tenēda, vt nec in diſciplinę vigore benignitatē manſuetudinis, nec rurſum in manſuetudine diſtrictionem deſerant diſciplinæ, quatenus nec a compaſſione pietatis obdureſcant, cum contumaces corrigunt: nec diſciplinę vigorē molliant, cum infirmorum animos cōſolantur. Regat ergo diſciplinæ vigor manſuetudinem, & manſuetudo ornet vigorem; & ſic alterum commendetur ex altero, vt nec vigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta.

Item homilia 34. in Euangel.

¶ Vera iuſtitia miſeris compatitur, delinquentibus indignatur. Cap. XV.

VEra iuſtitia compaſſionem habet; falſa vero [a] † dedignationem: quamuis & iuſti ſoleāt rectè peccatoribus dedignari. Sed aliud eſt, quod agitur typho ſuperbiæ; aliud, quod zelo diſciplinæ. Dedignantur † etenim, ſed non dedignantes. *& poſt pauca.* ¶ At contrahi, qui de falſa iuſtitia ſuperbire ſolent, cæteros quoſque deſpiciunt, nulla infirmantibus miſericordia condeſcendunt, & quo ſe peccatores eſſe non credunt, eo, deterius peccatores ſunt.

† *iuſtitia*] orig.

† *al. indignantur.*

Rabani ſunt, non Hiero. ij. commentarij.

Item Hieronymus ad c. 4. Threnorum.

Thren. 4.
Eſa. 32.

¶ Peccantes manſuetudine prouocentur, non auſteritate abijciantur. Cap. XVI.

REcedite, [b] inquiunt, polluti: recedite, abite; nolite nos tangere; nolite in aliquo nobis cōicare. Talis loquela non illuminat cæcum, non ſanat ægrotū, nō curat infirmum; ſed magis occidit, atq; in deſperationem periclitantem mittit. Boni etenim rectores ex ſua infirmitate [c] aliorū infirmitates pēſantes magis per humili-

VEra iuſtitiā cōpaſſionē.] CASVS. In hoc ca. aſſignatur differētia inter veros iuſtos, & falſos hypocritas, quīa veri iuſti cōpaſſionem habēt, & indignātur aduerſus delinquētes, eos corrigendo. Falſi vero iuſti deſpiciūt peccatores, & dedignātur eos, & nulla miſericordia, vel compaſſione delinquētibus cōdeſcendūt, & inquātum ſe extollūt, intantū deteriores fiunt.

a ¶ Falſa vero.] Vnde falſa iuſtitia nō ē iuſtitia, & iudex ſi iuſtitia in eo nō eſt, nō eſt iudex, ſicut nec iniuſta miſericordia, vt 23. qō. 4. eſt iniuſta. ſicut falſ⁹ denari⁹, 1 nō ē denarius: & falſus tutor nō eſt tutor, vt ff. de ver. ſign. Paulus. Et nota, ꝙ facit hic differētiā inter indignari, & dedignari, vt ī dignatio ſpectet ad malos. 2 & dedignatio ad bonos: & illud odiū ē bonū, quo qs odit peccata, nō hoies, vt 86. diſt. odio. & iuſtus iraſcet peccatis populorum, vt 7. q. 1. §. cum vero.

Iudex falſus non eſt iudex.

1 Sic dr̄ falſa virtus. 28. qō. 1. §. ex his. Indignari differunt. 2 Vnde dicas, ꝙ dedignari proprie eſt cum ſupbia iraſci, & corripere, & increpare, ſm Hug.

REcedite.] CASVS. In pricipio huius c. ponit Hier. verba hypocritarū ſcripta ī Hieremia, qb. vtūt hypocritę eijciēdo peccatores a ſua coione, dicendo: Recedite, &c. Sed dicit Hier. ꝙ talis loq̄la nō ſanat, imo peccātes ī deſperōnē inducit. Bonus āt paſtor cōpaticē deliquēti, & p humilitatē conatē eū ab errore reuocare, ſicut Paul⁹ faciebat, q dixit: F. ct⁹ ſū īfirmus īfirmis.

ab epiſcopali officio repelluntur, qui verberant, non vt vitia corrigant, ſed ut magis timeantur: & qui prætermiſſa manſuetudine ſemper ſunt ad verbera parati, de quibus dicit Petrus, Ne ſitis dominantes, &c.

SVnt namque.] CASVS. Quidam prælati intantum

b ¶ Recedite.] Hæc ſunt verba illorum, qui habent falſam iuſtitiam: ſed hæc verba non de corporali, ſed de ſpirituali receſſu intelligenda ſunt, ut 23. q. 4. recedite.

c ¶ Infirmitate.] Ideo enim Dominus permiſit Petrū cadere

Petrus cecidit non ſine cauſa.

cadere, ut ex ſua infirmitate ſciret qualiter dēret aliorum infirmitatibus compati, ut 50. d. conſiderandum.

a ¶ Leuamentum.] Debet enim prælatus ſingulos iuuare pro poſſe. ut 8. q. 1. Clemens.

SEd illud. CASVS. Quidam ſacerdotes uolebant uideri beneuoli inter ſuos ſubditos, & qa timebant ne homines male loquātur de ipſis, negligunt corrigere delinquētes, quos Hieronymus redarguit: & ꝙ debēt eſſe uigiles, & corrigere peccatores, probat quatuor auctoritatibus. ſcilicet. Peccantem corā omnibus. &c. Oſtēdit etiā quātum malum ex negligentia prelatorū ſequatur, ſcilicet uno peccante uniuerſa plebs polluit. Quod ꝓbat duob. exemplis. ſcilicet Achor, & ouis morbidæ.

ſequitur de percuſſione ſpirituali, quia ſupra dixit de corporali. Arch.

CASVS. Hactenus expoſuit de pcuſſore corporali: Nunc intendit tractare de ſpirituali, de illo ſcilicet qui inutili ſermone infirmorum animos uulnerat. Hoc probat per

tatis, & manſuetudinis leuamentum [a] ſtudent peccātes ab erroris laqueo eruere, quā per auſteritatem in foueā perditionis nutantes propellere. Vnde Doctor gētium; Factus ſum, inquit, infirmus infirmis.] 1. Cor. 9.

Item ex Origene, homilia 7. in Ioſue.

¶ In populum ira Dei deſæuit, cum prædicator delinquentes palpat, non corripit. Cap. XVII.

SEd illud non otioſe trāſmittendum eſt, quod vno [b] peccante ira Dei ſuper omnem populum venit: Hoc quando accidit? quādo ſacerdotes qui populo præſunt, erga delinquentes benigni videri volūt, & verētes peccantium linguas, ne forte male de eis loquātur, ſacerdotalis ſe veritatis immemores nolūt complere quod ſcriptum eſt. [Peccantem coram omnibus argue, vt cęteri [c] timorem habeant. & iterū: [Auferte malum ex vobis ipſis.] nec zelo Dei ſuccenſi imitantur Apoſtolum dicentem: [Tradidi huiuſmodi hominem Satanæ in interitū carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat.] Neque illud Euāgelij implere ſtudent, vt ſi viderint peccātem; primo ſecrete cōueniāt: poſt etiam duobus, [d] vel trib. adhibitis; † quod ſi contempſerit, & poſt hæc eccleſiæ correctione nō fuerit emendatus, de eccleſia expulſum velut gentilem habeant, ac publicanum: & dum vni parcunt, vniuerſæ eccleſiæ moliuntur interitum. Quæ iſta bonitas? quæ iſta miſericordia? vni parcere, & omnes in diſcrimen adducere? Polluitur enim ex vno peccatore populus. Sicut ex vna oue morbida [e] vniuerſus grex inficitur; ſic vno fornicante, vel aliud quodcunque ſcelus committente plebs vniuerſa polluitur.

1. Tim. 5. 1. Cor. 5. Ibid. Matth. 18. † al. arbitrio.

Hinc etiam alibi [f] dicitur. [Rectorem ſubditis pietas matrem diſciplina verò patrem exhibeat.] 4 ¶ Percuſſor quoque dicitur, qui ſermone inutili infirmorum conſcientiam vulnerat. Greg. paſt. 2. p. c. 6.

Vnde Anacletus Papa epiſt. 2. ad epiſcopos Italiæ.

¶ Qui ſermone incauto conſcientiam percutit infirmorum, percuſſor vocatur. Cap. XVIII.

SAne percuſſor ille dicit Doctor, q ſermone inutili conſcientiam percutit infirmorum. Ideo tenere vos, & omnes fideles oportet eum, qui ſecundum doctrinā eſt, fidelem ſermonem, vt potens ſit cōſolari in doctrina ſancta, † & cōtradicentes redarguere; & recte viuentes, atque rectam fidem tuentes conſolidare.

Ad Titum 1. † al. ſana.

DISTINCTIO XLVI.

Equi-

b ¶ Vno.] Scilicet Achor, qui furatus fuerat regulam auream de Hiericontino anathemate, ut 1. q. 4. §. item peccato ciuium.

c ¶ Vt cęteri.] Nota. ꝙ cū qs delinquit publice, publice eſt arguēdus, & nō occulte, 1 ut ſic cęteris metus incutiat, & etiā ſcandalū auferat, ut 2. q. 5. ſi mala. & q. 7. qua pp. & 23. q. 4. ita plane. 28. q. 2. puenit. & 11. q. 3. c. vlt. & multis pſonis graſſātib. c ē pſo opꝰ eſt, vt ff. de pę. aut facta. §. ult.

1 Pone, ꝙ aliquis peccauit publice & ſatisfacere uult in occulto, nūquid ſufficit? Non. Nā dicit canon ubi malum contingit, ibi moriatur. 2. q. 1. ſi peccauerit. Ad hoc de pen. d. 1. §. hic ergo. Archid.

d ¶ Duobꝰ.] Ex hoc ca. uidetur ꝙ illa auctoritas ſi peccauerit, intelligat ēt de manifeſto delicto. Quid iuris ſit, dixi 2. q. 1. ſi peccauerit.

e ¶ Morbida.] infra 1. q. 1. fert. 24. q. 3. reſecandæ.

f ¶ Hinc etiā alibi.] arg. ꝙ poſſumus uti iure aliquo, cuiꝰ nō habemꝰ auctorē. ut ſup. ea. neminem. & extra de ſeg. & maleſ. c. 1. de conſec. d. 4. ſanctū. arg. cōtra. ff. de fal. l. ult. ubi dicitur, quod falſarius eſt q allegat leges, quarum non habetur auctor. Ioann. Hoc ideo contingit in legibus; quia nulla ſine auctore certo inuenitur. B.

Iure cuius non eſt auctor utrum poſſumꝰ uti.

PERCVSSOR. Hæc eſt quarta pars diſt. in qua proſequitur de percuſſione ſpirituali...

SI perſequens cap. cuius caſus facilis eſt, & per te uidebis.

Equitur.] Hęc diſtinct. diuiditur in tres partes, in quarum prima reprehendit ſuperbos Doctores. Secun-

Secunda ibi. [Ecce quare.] Tertia ibi,] Non licet.]Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 46. diſt. in qua proſequitur decimum cap. Apoſtolicæ regulæ, ſ. oportet epm eſſe non litigioſum. Nihil enim deterius eſt arrogantia prælatorũ incompoſitorum: unde ruſticis comparantur, qui garrulitatem auctoritatem putant: & parati ad lites, tumide in ſubditos intonant: quod ex ſuperbia prouenit, Et ad hoc inducit ſequens cap.

a ¶ Sequitur.] In hac 46. diſt. exequitur. cap. Apoſtolicæ regulę, ſ. oportet epm eſſe non litigioſum. talis autem duplici de cã prohibetur ordinari. Vna, quia cum talis ſit arrogans, neſcit humiliter docere: vnde ſubditi uilipendunt eius doctrinam. 1 Item alia ratione: quia conſueuerunt tales diſtemperati eſſe in moribus ſolent eñi eſſe adulatores, proditores, & detractores, maledici, inuidi, ſcurriles, ad ulciſcendas iniurias ſuas prompti: quę ſecundum ordinem hic exequitur. 2

HOc habet, CASVS. In hoc cap. dicitur ꝙ duo genera ſunt prælatorum. Nam alij ſunt arrogantes: alij ſunt humiles. Arrogantes ſunt, qui humiliter neſciunt proferre quod docent: qui quaſi in quadam ſublimitate reſidentes, quos docent tanquã in imo poſitos deſpiciunt: & vix dominando eis loqui dignantur. Ex hoc probat auctoritate prophetæ dicentis: Vos autem, &c. Humiles uero ſunt qui tãto uehementius vitium elationis fugiũt, quãto ardentius uerborum iaculis ipſum magiſtrum elationis id eſt, diabolum perſequuntur.

2 Tertia quũ ipſe ſit litigioſus, & p conſequẽtiam prouocet alios ad diſcordiam, non poſſet ad concordiam reuocare: ꝙ tñ tenetur ex officio facere. 95. diſtin. c. 1. per totũ, ſm Hoſt.

1. ad Tim. 3. & ibi gloſſa ordi. & Anſ. ex Herony. in epiſt. ad Oceanum.

tur, [a] [non litigioſum.] Nihil eſt enim impudentius arrogantia ruſticorum, qui garrulitatem auctoritatem putãt & parati ad lites, in ſubiectos tumidi intonant: quod ex arrogantia, & ſuperbia prouenire manifeſtum eſt.

Vnde Gregorius ſcribit in moralibus, lib. 23. par. 5. c. 12 ad cap. 33. Iob.

¶ Arrogantes neſciunt inferre humiliter quæ docent. Cap. I.

HOc habet proprium doctrina arrogantiũ, vt humiliter neſciant inferre quod docent, & recta, quæ ſapiunt, recte miniſtrare non poſſint. In verbis [b] enim eorũ proditur; quod cum docent, quaſi in quodam ſibi videntur ſublimitatis culmine reſidere: eoſq. quos docent, vt longe infra ſe poſitos, veluti in imo reſpiciunt†; quibus non conſulendo loqui, ſed vix dominando dignantur. recte autem his per prophetam Dominus dicit, [Vos autẽ cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia.] Cum auſteritate enim, & potẽtia imperant, qui ſubditos ſuos non tranquille ratiocinando corrigere, ſed aſpere inflectere dominando feſtinant. At contra vera doctrina tanto vehementius hoc elationis vitium fugit per cogitationẽ:† quanto ardentius verborum ſuorum iaculis ipſum magiſtrum [c] elationis inſequitur. Cauet enim, ne eum magis elatis moribus prædicet, quem in corde audientium ſacris ſermonibus inſectatur. [d]

†al. deſpiciunt.

Ezech. 34.

Ibid. c. 13.

†al. cogitationem.

2 Ecce quare litigioſi prohibentur in epiſcopos ordinari. Eſt & alia cauſa huius prohibitionis Litigioſi namque vel adulationibus animos principum ſibi conciliant: vel fratribus ſuis detrahẽdo, infamiæ notam ingerunt; vel inter fratres diſcordiam ſeminando, ſeditionem nunquam facere ceſſant: quæ omnia in prælatis damnabilia eſſe probantur.

Vnde Gregorius ſcribit in moralibus, lib. 18. par. 4. c. 3. ad cap. 27. Iob.

¶ De ijs, qui peccatoribus adulantur. Cap. II.

SVnt nonnulli, qui dum malefacta hominum laudibus efferunt; augent [e] quę increpare debuerunt,† Hinc enim per prophetam dicitur, [Væ qui cõſuunt puluillos ſub omni cubito manus; & faciunt ceruicalia ſub capite

Ezech. 13.

† adde tex. in l. captatorias. ff. de hære. inſti. gl. l. 1. & ibi Cy. ſi quis aliteſta. prohi. Litigioſus duplici rõne ordinari nõ debet.

1 Vt inf. ea. cap. 1.

Stultitia per uerba ac ſigna perpenditur.

b ¶ In uerbis.] Ex uerbis eñi perpendimus alicuiꝰ ſtultitiã vt 93. d. legimꝰ. & extra de ſucceſ. ab inte. cũ dilectus. & ex verbis perpenditur quãta fides adhibeatur teſtib. ut ff. de qõn. de minore. qñq; etiam per ſigna perpendit: quia impudicus oculus &c. ut 32. q. 5. nec ſolo. & de pœn. diſ. 1. in actione.

c ¶ Magiſtrum.] Id eſt diabolum.

d ¶ Inſectatur.] Id eſt, perſequitur.

ECCE, Hæc eſt ſecunda pars huius diſtin. in qua reprehẽdit auaros adulteros maledicos, murmuratores ſeditionarios. & iniuriarũ vltores & hoc probat per octo auctoritates. Io. de Fan.

CASVS. Dictum eſt ſupra ꝙ litigioſi nõ debent in epiſcopos ordinari. quia neſciunt humiliter docere Ponit Gratianꝰ alias cauſas: quia tales cõſueuerunt eſſe adulatores & detractores. & ĩter fratres diſcordias ſeminantes: q̃ oĩa ſũt dãnabilia in p̃latis. Et ad hoc inducunt ſequentia capitula.

SVnt nonnulli,]CASVS. Quidam prælati cũ deberent redarguere peccatores, laudabant illos in peccatis: quos Greg. in hoc cap. reprehendit. Primo auctoritate prophetæ dicẽtis: Væ qui conſuunt, &c. quam auctoritatem Greg. diligenter exponit. Secundo quadam ſimilitudine, quæ incipit ibi, [Hinc rurſus.] Tertio exemplo Iob, quod incipit ibi, Sed ſanctus vir.]Cuius uerba, hic exponit Gregorius. Quæ autem ſequuntur uſq. ad cap. ſicut plana ſunt, & per te formabis.

e ¶ Augent.] Non enim oportet laudando augere malitiam ſerui, ut ff. de ſer. cor. l. 1. §. perſuadere in fi.

vniuerſæ ętatis.] Ad hoc quippe puluillus ponitur; vt mollius quieſcatur. Quiſquis ergo male agentibus adulatur, puluillum ſub capite, vel cubito iacentis ponit, vt q corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus, molliter quieſcat. ¶ Hinc rurſum ſcriptum eſt: [Ipſe ædificabat parietem, illi autem liniebant eum.] Parietis quippe nomine, peccati duritia deſignatur. ædificare ergo parietem, eſt contra ſe quæ piam obſtacula peccati conſtruere. Sed parietem liniũt, qui peccata perpetrantibus adulantur, vt quod illi peruerſè agentes ædificant; ipſi adulantes quaſi nitidum reddant. ¶ Sed ſanctus [a] vir ſicut mala de bonis non æſtimat, [b] ita iudicare bona de malis recuſat, dicens; [Abſit à me, vt iuſtos vos iudicem: donec deficiam, non recedem ab innocentia mea.]

Ibidem.

Iob. 27.

Hinc etiam in concilio Carthaginienſi, 4. c. 56. legitur.

¶ Adulator, vel proditor clericus ab officia degradetur. Cap. III.

CLericus, qui adulationibus, [c] & proditionibus [d] vacare deprehenditur, ab officio degradetur.

Burc. l. 2. c. 1. 76. Iuo p. 6. c. 267. Pann. l. 3. c. 173.

Item ex eodem concilio, c. 55.

¶ Excommunicentur ab epiſcopo qui fratribus non probanda obijciunt. Cap. IV.

ACcuſatores [e] fratrum epiſcopus excommunicet, qui non probanda fratribus obijciunt. [α] Et ſi emendauerint vitium, recipiat eos ad communionem, non ad clerum. [f]

α ¶ Qui non probanda fratribus obijciunt.] *Verba iſta neque in originali, neque in multis Gratiani antiquis codicibus habentur.*

Item ex eodem concilio, c. 57.

¶ Remoueatur ab officio clericus maledicus, ſcurra, fratrum profectibus inuidens non promoueantur. Cap. V.

¶ *Rubrica hæc pertinet ſimul ad caput, & duo ſequẽtia.*

CLericus maledicus (maximè in ſacerdotibus) cogatur [g] ad poſtulandam veniã: ſi noluerit, degradetur nec vnquam ad officiũ abſq; ſatisfactione reuocetur. [h]

Burc. l. 10. c. 66. Iuo p. 11. c. 11. & p. 13. c. 69.

Item ex eodem concilio, c. 60.

¶ De eodem. Cap. VI.

CLericum ſcurrilem, & verbis turpibus ioculatorem ab officio retrahendum cenſemus.

Anſ. l. 7. c. 163. Burc. l. 2. c. 172. Iuo p. 6. c. 263. & p. 11. c. 79. Pann. l. 3. c. 172.

Item ex eodem, c. 54.

¶ De eodem. Cap. VII.

CLericus inuidens fratrum profectibus, donec in vitio eſt, non promoueatur.

Burch. l. 2. c. 16. Iuo p. 6. c. 35.

Item ex eodem, c. 67.

¶ Non ſunt ordinandi, qui ſeditionibus vacant. Cap. VIII.

SEdit ſeditionarios ſtatuimus nũq ordinãdos [i] clericos ſicut nec vſurarios, [k] nec iniuriarum, [l] ſuarum vltores.

Agat. conc. c. 69. Burc. l. 2. c. 17. Iuo par. 6. c. 36.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 5.

N ¶ Vſuras exigere clericis minimè licet. Cap. IX.

On licèt fęnerari miniſtris altaris, vel i ſacerdotali

a ¶ Sed ſanctus.] Scilicet Iob: cuius verba Gre. hic exponit.

b ¶ Non æſtimat.] quia dubia in meliorem partẽ interpretantur, ut extra de regulis iuris, eſtote.

c CLericus.] ¶ Qui adulationib.] triplex eſt adulatio, ut dixi 25. d. §. alias.

d ¶ Proditionibus.] Proditor dr̃ q pp timorem nõ defendit ueritatem & qui tacet eã, ut 11. q. 3. nolite. 1 Item qui crimẽ alterius ſibi ſoli notum manifeſtat. 2 ut 2. q. 1. ſi peccauerit. Item qui malitioſè circumuenit aliũ, & callidè ſeducit, ut in periculum ſalutis trahat. 16. q. 1. ſi cupis. Itẽ qui rẽ ſibi cõmiſſam exponit hoſtibus 22. q. 5. de forma. Itẽ qui iuſſa ueritatis contẽnit. 11. q. 3. abijt. Item qui ſecretum ſibi comiſſum reuelat. 13. diſt. nerui.

Proditor multipliciter dicitur. 1 Et ubi de hoc.

2 Item prodit qui non pbanda defert, 2. q. 7. §. de his. in prin. Item qui ſecreta ſibi cõmiſſa reuelat. de pæ. diſt. 6. ſacerdos. Archid.

e ACcuſatores.] Ideſt, detractores.

f ¶ Non ad clerum.] Optimũ eſt hic arg. pro H. qui dicit, q q ſemel fuit excõmunicatus, amodo non admittatur ad actus legitimos. 3 ut dicã 4. q. 1. in princi.

g CLericus.] ¶ Cogatur.] Per excommunicationẽ ut 6. q. 1. illi qui & 22. q. 1. prædicandum.

h ¶ Reuocetur.] Argu. q epiſcopus poſſit depoſitũ reſtituere. de hoc dixi infra q. 6. ideo. uel dic degradet. ideſt, ſuſpendatur, & reuocetur per Papam.

3 Hoc cap. nil vr̃ facere ad hoc, quia nõ refert ſe ad excõmunicationem; quæ eſt pæna medicinalis: ſed ad uitiũ quod eſt crimen. Archi.

i SEditionarios.] ¶ Ordinãdos.] Et ordinatos deijciẽdos.

k ¶ Vſurarios.] Quia tales propter auaritiam pro minimo litigant.

l ¶ Nec iniuriarũ.] De hoc dixi ſu. diſt. proxi. & q emẽdat.

NOn licet.] Hęc eſt tertia pars huius diſt. in qua rñdet & prohibet uſuras præcipue clericis prohi-

Seſcuplum x Vide Bud. in lib. de aſſe & partib. eius, ī prin.

prohibet dico per duas auctoritate. Ioan. de Fan.
a ¶ Seſcupla.] Hic ponitur ſeſcuplū pro ſeſquialtero, qd continent totum, & eius medietatem. Seſcuplum, 1 ſm quod per ſ. ſcribitur, dicitur a ſeſqui, quod eſt totū, & plica: vnde ſeſcupla uſura dicitur cum datur ſumma ali-

uſuræ. Io. Vnde ſi aliquis tutor a me recipit uſuras nomine pupilli: finito officio poſſum petere uſuras a tutore: quia pro alio peccare non debuit, ut dicitur hic: ſecus in aliis contractibus: quia finito officio non conuenitur tutor, uel curator, ut C. de admi. tut. ſi nō ſubſcripſiſti. & C. qñ tuto. vel curato. eſſe deſi. 3. l. 1. licet ſecus ſit in procuratore, 4 ut ff. de procu. procurator qui pro euictione, quia tutor fit ex neceſſitate, procurator voluntate. ff. de procura. l. 1. Bar.
c ¶ Cōmodis.] Quia periculoſſa eſt talis compēſatio. 14. diſt. quod ait.

† al. ſeſquipla.

ordine conſtitutis, vel vſuras, vel lucra, quæ ſeſcupla † 2 dicuntur, accipere.

3 Alias, 1ā mi. ex facto tuto. l. 1.
4 Adde Paulum de Caſtro, & Alexandrum de Imola in l. ſi quis iniquum. §. ſi procurator. ff. qd quiſque iur. glo. tamen. in l. ſi ſciente. ff. de pari. ui detur tenere contrarium, quam ſequitur ibi Bart. & Ange. per l. ordinem. §. in fraudē. ff. ad muni. Idem etiam tenet Bar. in l. 1. §. īcidit. in fin. ff. ad Turpil. & Franciſc. Tigri. in d. 6. in fraudem. facit text. in l. 1. C. ut nemo ad ſumma pa. lib. 11. & ibi Ange.

Item Leo Papa epiſcopis per Campaniam, epiſ. 1. c. 4.

¶ Nec ſuo nomine, nec alieno clericus fœnerator exiſtat. Cap. X.

Anſ. l. 7. c. 150.
Burc. l. 2. c. 121.
Iuo p. 6. c. 150.

SIcut non ſuo, [b] ita nec alieno nomine aliquis clericorum exercere fœnus attentet. Indecens eſt enim, crimen ſuum commodis [c] alienis, impendere: Fœnus autem hoc ſolum aſpicere † & exercere debemus, vt quod hic miſericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter, & in perpetuum māſura tribuit, recipere valeamus.

† al. accipere.

DISTINCTIO XLVII.

1 Q Vod autem [d] in fine huius capituli, vſurarij ordinari prohibentur; inde eſt, quod vſuram exercentes cupiditati de ſeruire probantur: cupidi autem ab Apoſtolo ordinari prohibentur: quia tales facile a iuſto deuiarent.

1. Tim. 3.

Vnde in canonibus Apoſtolorum, c. 44. legitur.

¶ Diaconus, presbyter, & epiſcopus exigens vſuras niſi deſierit, deponatur. Cap. I.

Burc. l. 2. c. 119.
Iuo p. 6. c. 195. & p. 13. c. 15.
Pann. l. 3. c. 157.

EPiſcopus, aut presbyter, aut diaconus vſuras a debitoribus exigens, [f] aut deſinat, aut certe deponatur.

Item ex concilio Nicano, c. 17.

¶ Vſuras exigens ſiue clericus, ſiue ſubiectus regulæ, deijciatur. Cap. II.

infr. 14. q. 4. c. 8. ex alia uerſione.
Poly. l. 4. tit. 31.
Rab. l. pen. c. 32.
Burc. l. 2. c. 129.
Anſ. l. 7. c. 153.
Iuo p. 6. c. 196. & p. 13. c. 8.
Pſal. 14.
† redundat iſta particula.

QVoniā multi ſub regula cōſtituti auaritiā, & turpia lucra ſectantur, oblitiq; diuinæ ſcripturæ dicētis: [Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram.] mutuū dantes, centeſimas [g] exigunt, iuſtè cenſuit ſancta, & magna ſynodus, vt ſi quis inuētus fuerit poſt hanc definitionem vſuras accipiens,] aut † ex adinuentione ali-

Q Vod autem] Hæc diſt. diuiditur in quatuor partes. In quarum prima principaliter prohibet uſuras: & hoc facit per quinque auctoritates. Secunda ibi, [Virum.] Tertia ibi, [Neceſſe ē.] Quarta ibi. [Q. tunc.] Ioan. de Fan. CASVS. Dictum eſt ſup. in illo c. ſeditionarios. quod vſurarij prohibētur ordinari. In hac uero d. 47. dicit, ꝙ ideo hoc cōtingit, quia tales cupiditati deſeruiūt. cupidi aūt ab Apoſtolo ordinari prohibentur. quia cito. & facile a iuſtitia deuiāt. & proſequitur 11. ca. Apoſtolicæ regulę. ſcilicet, oportet eṗm nō eſſe cupidū Sequens c. patet.
d ¶ Quod aūt.] Hic proſequitur 11. cap. Apoſtolicæ regulæ, non cupidū, & continuatur illi c. ſeditionarios. & ideo prohibetur cupidus. qa facile a uero deuiat.

2 Vt ſenariꝰ ad quaternarium eſt ſeſcuplex: ergo ſi quis daret mutuo 4. ſolidos, & poſtea pro uſura ſuſciperet 6. illa uſura eſt ſeſcupla, quaſi ſeſquiplica à ſequi quod eſt totum, & plica, quaſi aliquid rotū. i. medietas, & ſcribitur per ſ. nō per x. ſecundum Hug. Tutor pupilli nomine non dēt uſuras exigere.

aliqua, & recipitur ſumma illa cum ſua plica, ideſt, medietate. 2 Sexcuplum ſcriptum per x. dicitur quælibet res ſexies multiplicata.

SIcut non.] CASVS. Quidam quæſiuerunt a domino Papa utrum liceret alicui clerico tutorio, uel curatorio nomine uſuras exercere. Et rñdet, ꝙ ſicut non ſuo, ita nec alieno nomine debet quis facere vſuras. Incongruum enim eſt pro aliorum commodis perpetrare delicta, Sed illam ſolam vſuram facere debemus, ut quod in hoc ſæculo miſericorditer operamur, a Domino in futuro ſæculo multiplicatum recipere valeamus.

b ¶ Non ſuo.] Arg. qđ quis non poteſt facere ſuo nomine, nec alieno, ut 23. q. 8. his a qb. & ff. de admi. re. ad ci. per l. 2. in prin. Arg. cōtra. 88. diſ. eps. & 2. q. 6. ſi eps. 5. q. 3. cap. ult. ff. quæ res pi. obli. poſ. Ariſt. Et eſt hic argu. ꝙ ſi aliquis quaſi procurator, uel tutor qñque recipit uſuras, quod non poſſit petere, ut ſibi reddantur

e ¶ Prohibentur.] Scilicet in epiſtola ad Timotheum.
f ¶ EPiſcopus.] ¶ Exigens [Sed non ſuſcipiens. tunc enim deponeretur, vt inf. ea. ſi quis. contra ubi de accipiente dī, uel exigens cum effectu, 5 Vel illud pro tempore datum eſt. & nō habet locū hodie, ſed habuit locū tpe Apoſtolorū propter nouitatem Eccleſiæ. Et habes hic, ꝙ nō quodlibet mortale peccatum deijcit iam promotum, ut 35 diſt. c. 1. & 5. q. 4. in loco.

QVoniam multi. CASVS. Quidam clerici obliti diuinæ ſcripturæ dicentis, Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram, uſuras centeſimas faciebāt, quæ in fine anni ſorti æquiparantur. Ideoque ſynodus ſtatuit, vt ſi quis inuentus fuerit uſuras, uel hemiolia de cætero exercere, uel aliquam machinationem circa hoc facere, deponatur.

g ¶ Centeſimas] Centeſima dicitur vſura, quæ ſorti æquiparantur in anno. 6

5 Iſta ſententia & præcedens fuit Goff. & Hu. ſm iſtā expoſitionem dic exigens .i. exactum recipiens. Peccatū mortale nō ſemp deijcit iā promotum.
6 Immo. in cētum menſibus.

qua, vel quolibet modo negotiū trāſgēs,[a] aut hemiolia. ideſt, ſeſclupa α † exigens; vel aliquid tale pſus excogitans [b] turpis lucri gratia, deijciatur a clero, & alienus exiſtat a regula.

† al. ſeſquipla.

α Seſcupla †] *Hoc ſeſqui alterarū vſurarū genus, quamuis grauiſſimū, in frugib. humidis, vel arētib. Conſt. lege pmiſſerat, q̄ nūc extat in codice Theodoſiano, lib. 2. ti. vlt. de vſuris l. 1. Eodē ptinet, qđ ſcribit B. Hierony in cōmētarijs in Ezechielē, lib 6. c. 18. his verbis.* Solēt in agris fruméti & milij, vini, & olei cæterarūmq; ſpecierū vſurę exigi, ſiue, vt appellat ſermo diuinus, ſuperabūdātię: verbi gratia, vt hiemis tēpore demus decē modios, & i meſſe recipiamus quindecim, hoc eſt, amplius partē mediā, *Quamobrem hoc canone, quo Patres illi oēs pecuniarias vſuras clerici interdicūt, voluerūt ēt ſeſcuplā frugū expreſſe vſuē interdicere. Poſtea verò in alijs cōcilijs, & a Romanis Pontificibus, genus omne vſurarū tanquā iuri naturali, ac diuino cōtrariū tā clericis, q̄ laicis fuit interdictū: q̄madmodū apparet in Decretalib. tit. de vſur.*

† al. ſeſquipla.

Hinc etiam Gregorius in 19. lib. Moralium, c. 25. in 26. c. Iob ſcribit dicens.

¶ Temporalibus lucris deſeruientes, Deo nequaquam militare probantur. Cap. III.

OMnes huius ſæculi dilectores in terrenis rebus fortes ſunt, in cæleſtibus debiles. Nam pro temporali gloria vſque ad mortem deſudare appetunt: & pro ſpe perpetua, ne parum quidem in labore ſubſiſtunt: pro terrenis lucris quaſlibet iniurias tolerant, & pro cœleſti mercede, vel tenuiſſimi verbi ferre cōtumelias recuſant: terreno iudici toto etiam die aſſiſtere fortes ſunt: in oratione verò coram Domino, vel vnius horæ memēto laſſantur: ſæpe nuditatem, deiectionem, famem pro acquirendis, diuitijs atque honoribus tolerant: & earum rerū ſe abſtinentia cruciant, ad quas adipiſcendas feſtinant; ſuperna autem laborioſe quærere tanto magis diſſimulant, quanto ea retribui tardius putant. ¶ Hi itaque quaſi aliarum arborum more deorſum vaſti ſunt, ſurſum anguſti: quia fortes in inferiora ſubſiſtunt, ſed ad ſuperiora deficiunt. At cōtra ex qualitate palmarum [c] deſignatur proficiēs vita iuſtorum, qui nequaquam ſunt in terrenis ſtudijs fortes, & in cœleſtibus debiles; ſed longius, atq; diſtantius ſtudioſos ſe Deo exhibent, quā ſæculo fuiſſe meminerunt. ¶ Nam cum quibuſdam per prædicatorem noſtrum dicitur:] Humanum dico propter infirmitatem carnis veſtræ. Sicut enim exhibuiſtis mēbra veſtra ſeruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nūc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſantificationē:] eorum proculdubio infirmitati condeſcenditur, ac ſi eis apertius diceretur; ſi nequaquam amplius [d] poteſtis, ſaltem tales [e] eſtote in fructu bonorum operum, quales fuiſtis dudum in actione vitiorum, ne debiliores

Rom. 6.

a ¶ Tranſigens.] Ideſt, quodcunque nouum pactum, vel contractum inueniens in fraudem uſurarum, ut ſi ſumat rē in pignore, & nō cōputat fructus I ſortē. c. 1. & 2. extra de uſuris.

ADDITIO. Vel dic tranſigens, ideſt, turpia lucra p negotiū tranſactionis petēs, ideſt, uel transformans, ut qa uendit granum cētum ſolidos. ſcundum Goff.

b ¶ Excogitās.] Arg. ꝙ ſola cogitatio punitur 1, ut 6. q. 1. §. ſi qs cum. qđ uerū eſt quo ad Deū. etſi nō procedit ad actū. ut 27. q. 1. nec aliqua.

1 Adde an & qn̄ ſola cogitatio punitur no. in c. 1. in glo. in verb. nos tn̄ ſtudioſam de eo qui mi. in poſſ.

OMnes. CASVS. Cap. iſtud diuiditur in tres partes. In prima parte inuehitur Greg. cōtra cupidos, q in terrenis ſunt fortes, & in cæleſtibus debiles. qm̄ circa terrena ſunt ardentius inſudantes, ſed pro uita æterna vix p momentū laborant. In ſcđa parte. q̄ incipit ibi. Hi itaq; dicitur, ꝙ cupidi & mundanorū amatores aſſimulantur arborib. quibuſdam, q̄ deorſum uaſtę ſūt, & ſurſum tenues. Nā hi tales circa terrena ſunt fortes, & ī ſuperiorib. deficiunt. Boni uero palmę comparant q̄ deorſum eſt tenuis, & ſupius ampla. Nā hi tales in cæleſtib. magni ſunt, in terrenis debiles. In tertia parte quæ īcipt. ibi,] Nam cum quibuſdā. Hortaſ nos Grego. ꝙ ſaltē ita ſimus fortes circa boniī, ſicut fuimus circa uitia corpori ſeruiēdo

c ¶ Palmarū.] Secundum illud: Iuſtus ut palma florebit.

d ¶ Amplius.] Tantum faciatis boni, quātū feciſtis mali, non intelligas ꝙ tādiu debeat pœnitere, quādiu fuit malus, quia tāta poſſet eſſe contritio, ꝙ momentanea pœnitentia ſufficeret. de conſec. diſtin. 4. baptiſmi.

Peccator an tamdiu debeat pœnitere, quamdiu fuit malus.

e ¶ Tales. Videtur hic ꝙ aliquis poſſit tantum creſcere in malitia, quātum in bonitate. quod non eſt uerum, quia charitas poteſt in infinitum extendi. iuxta illud. Bonum mihi lex oris tui ſuper millia, &c. ſed malitia non, quia aliquis non poteſt

poteſt eſſe ſumme malus, ut de pœn. diſtin. 2. c. ſi ſermo. §. econtrario.*
a ¶ Aeris. Id eſt, cæleſtis conuerſationis. 1
DE Petro.] CASVS. Petro quem Neapolitani elegerunt in archiepiſcopum, de quo confirmando ſuppli-

In eod. eadem iudicium ſit de vtroque.
: Quæ ideo dr̃ aer, quia in ea ſæpe boni penna contẽplationis eriguntur ad ſublimia ſicut auis in aere. 23. q. 4. cum in lege. Archid.

vos habeat ſancta libertas aeris, [a] α quos in carne validos habuit vſus terrenæ voluptatis.

α Aeris.] *apud B. Gregorium legitur,* ſancta libertas hæredes: *vel* ſancta libertas charitatis. quam in carne, *In vno autem exemplari Gratiani Vaticanos*, cæleſtis conuerſationis; *quod in gloſſa ad explanandam dictionem*, aeris, *affertur.*

Item Gregorius clero, & ciuibus Neapolitanis, lib. 8. epiſt. 40.

Anſel. l. 6. c. 9. Poly. l. 2. tit. l.

¶ Ad ſacros ordines vſurarij promoueri non debent. Cap. IV.

DE Petro [b] inſuper ad nos perueniſſe [c] cognoſcite, quòd ſolidos dedit ad vſurã, quod vos oportet cũ omni ſubtilitate [d] perquirere, & ſi ita conſtiterit, alium eligite, & ab huius vos perſona ſine mora ſuſpendite. Nam nos amatoribus vſurarum nulla ratione manus imponimus. Si vero ſubtili habita inquiſitione hoc falſum eſſe patuerit) quia pſona eius nobis ignota [e] eſt, & vtrũ ita ſit de ſimplicitate eius, quod ad nos platum eſt ignoramus) cum decreto [f] à vobis facto ad nos eum venire neceſſe eſt; vt vitam moreſque illius ſolicitius inquirentes, ſenſum quoque pariter agnoſcamus, vt ſi huic iudicio aptus extiterit, veſtra in eo (adiuuante Domino) deſideria compleamus.

Item ex concil. Eliberitano, c. 20.

Iuo p. 13. ca. 12. Pann. l. 3. c. 156.

¶ Degradetur clericus, qui vſuras accipere detegitur. Cap. V.

SI quis clericorum detectus fuerit vſuras accipere; placuit degradari, [g] & abſtinere. [h]

Item Leo Anatolio epiſcopo Conſtantinopolitano epiſt. 51.

Anſ. l. 6. cap. 149.

¶ Nec implicari errore, nec cupiditate violari ſacerdotem oportet. Cap. VI.

Eccle. 18. † *al pecunia.*

2 VIrum catholicum, & præcipuè Domini ſacerdotẽ, ſicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari, dicente ſancta ſcriptura, [Poſt concupiſcentias tuas non eas.] Mens [i] enim potentiæ [k] auida nec abſtinere nouit à vetitis, nec gaudere cõceſſis, nec α pietati adhibere conſenſum.

α Nec pietati.] *Hoc poſtremum orationis membrum abeſt ab originali: ſed habetur etiam apud Anſelmum.*

Item Gregorius, lib. 7. epiſt. 110.

ſupplicauerunt Papæ, duo obijciebantur, ſcilicet quod ſolidos dederat ad vſuras, & quod nimis erat ſimplex. De uſura ſcribit Gregorius Neapolitanis, ut de hoc veritas inquiratur, quo inuento recedant ab eius electione, & alium eligant. Si aũt hoc falſum fuerit quia perſona eius ſibi nota non erat, & vtrum ſit ita ſimplex, vt dicitur: præcipit. vt de cætero Romã ueniat, ubi ſi aptus inuentus fuerit iuuante Dño conſecrabitur. Sed c. patet.

b ¶ De Petro. De eodẽ Petro habes 39. di. Petrus. & 61. diſ. ſtudij. De hac materia notaui ſup. 28. diſtin. priuſquam.
c ¶ Perueniſſe.] Iſte repulſus erat ꝓpter duo, ſ. pp vitiũ vſurarum, & pp ſimplicitatẽ, & tñ neutrũ fuit ei forte oppoſitũ. & ita eſt argu. ꝙ iudex ex officio ſuo poteſt aliqd obijcere. extra de electio. cum nobis.
d ¶ Subtilitate]no. ꝙ alicui cõmittitur inquiſitio de ꝓprio facto: ſed hæc inquiſitio erit ſummaria. non plena, alias non committeretur.
e ¶ Ignota.] Per hoc patet, ꝙ q̃ ẽ notus, non examinatur, ut 94. diſ. valde 35. q. 9. veniam. vnde & notus ſine probatione recipitur vt extra de regu. Ad Apoſtolicã ſed dum conſecratur, bene examinetur, vt 23. diſtinc. qui epiſcopus.
f ¶ Cum decreto.] omnium ſubſcriptionibus roborato, vt 61. diſ. epiſcopus. & 63. diſt. quanto. 2
g SI quis clericorum. ¶ Degradari. inf. 14. q. 4. q̃ñ.
h ¶ Et abſtinere. a ſacramẽtis quouſque pœniteat.
VIrũ catholicũ] hæc eſt ſecũda pars huius diſtin. in qua ꝓbat p tres auctoritates: ꝙ alias ẽt nõ debemus eſſe cupidi. Io. de Fan.
CASVS. Leo Papa hortatur clericos, & præcipuè ſacerdotes ne allegent vitio cupiditatis, dicẽte ſcriptura. Poſt concupiſcẽtias tuas nõ eas. Nam mens potẽtiæ auida, nec abſtinere nouit a vetitis, nec vti cõceſſis, nec pietatem habet. Sequẽs c. patet.

Iudex ex officio poteſt aliquid obijcere.

Notus non examinatur.

2 Extra de elect. innotuit. vbi de hoc.

Cupidus deuiat à ueritate.

i ¶ Mens.] Allegata uitio cupiditatis cito deuiat a uero ut 56. diſt. bene in prin. & 83. diſt. nihil.
K ¶ Potentiæ.] Id eſt humanæ dignitatis.

SIcut. CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte inuehitur Ambro. contra aurũ, & eum cōparat inſano: quia ſicut inſanus non uidet rei ueritatem, ſed ſuæ paſſionis phantaſias, ſic auarus non uidet quod debet, ſemper uſuræ, & cupiditati deſeruiens, & gratius aurũ q̃ ſolē contemplatur. In ſecūda parte, quæ icipit ibi. [Sed ait.] Reſpōdet Ambro. obiectioni auari dicētis. Nō pecco ſi propriũ ſeruo diligētius; cũ nō inuadam aliena. Sed dicit Ambroſi⁹ eum non habere ꝓpria, ſed communia ſunt indigētib. quæcũq. poſſidet ultra ꝓpriũ uſum. In tertia parte q̃ incipit ibi.] Nunqd iniqu⁹ eſt Deus? reſpondetur alij obiectioni, q̃ auarus faciebat. Dicebat. n. ſi non ſunt mea, quę poſſideo, & pecco retinēdo, ergo Deus eſt iniquus, qui tãtum mihi dedit, & multis alijs egētibus nihil uel parũ. Sed reſpōdet Ambroſius, Iō uoluit Deus diuitias dare, ut ꝑ uſum diuitiarũ diuitē, & ꝑ uirtutē patientiæ coronaret egētē; qa qdquid ultra neceſſitatem detinet aliquis totum pauperibus rapit; qa nō minꝰ peccat q aufert: q̃ q indigētibus ſubtrahit neceſſaria.

d ¶ Etiam uiolenter.] Dicitur hic ꝙ ꝑ uioſentiam dr auferre q ultra neceſſaria ſibi retinet. ² & 12. q. 1. nolo. q. 2. aurum, quod uerum eſt ſi hoc fiat tpe neceſſitatis. nam alias poſt quis ſibi ultra neceſſaria retinere, ut 12. q. 1. expedit. & c. habebat. & q. 2. aureum.

² Ad hoc 42. diſt. §. 1.

c ¶ Mi-

¶ Qui cupiditatem à ſe non abſcindit, bonorum auctori inhærere non valet. Cap. VII.

BOnorum auctori inhærere aliter non valemus, niſi cupiditatem à nobis, (quæ omnium malorum radix eſt) abſcindamus. 1. Tim. 6.

Item Ambroſius de eo, quod ſcriptum eſt in euangelio, Serm 81.
[Hominis cuiuſdã diuitis fructus vberes ager attulit.] Luc. 12.

¶ Auari eſt hominum bona inuadere, quorum neceſſitatibus ſubuenire valet. Cap. VIII.

SIcut ij, qui per inſaniam mente tranſlati ſunt, nō iam res ipſas ſed paſſionis ſuæ phantaſias vident; ita etiã mens auari ſemel vinculis cupiditatis adſtricta, ſemper aurum, ſemper argentum videt, ſemper reditus computat; gratius aurum intuetur, quàm ſolem, † ipſa eius oratio, & ſupplicatio ad Dominũ, aurũ q̃rit, *& poſt pauca.* ¶ Interdum etiã vſuræ arte nequiſſima ex ipſo auro aurum naſcitur. Sed quid agis; Nec ſatietas [a] vnquam, nec finis aderit cupiditati. *& infra.* ¶ Sed ais, quid iniuſtum eſt, ſi cũ aliena [b] non inuadã, propria diligentius ſeruo? O impudens dictum. Propria dicis? quæ? ex quibus recōditis in hunc mũdum detuliſti? Quãdo in hac ingreſſus es lucē, quando de vētre matris exiſti? quibus, quæſo, facultatibus, quibuſq. ſubſidijs ſtipat⁹ igreſſus es? *& poſt pauca.* ¶ Proprium nemo dicat, quod eſt commune [α] [c] quod plus quam ſufficere ſumptum; etiam violenter [d] obtentum eſt. *& infra.* ¶ Nunquid iniquus eſt Deus, ut nobis non æqualiter diſtribuat vitæ ſubſidia? vt tu qdē eſſe affluens, & abundans; alijs vero deeſſet, & egerent? An idcirco magis, qa & tibi voluit benignitatis ſuę experimēta conferre, & alium per virtutem patiētiæ coronare? Tu vero ſuſceptis Dei muneribus, & ſi in ſinũ tuũ redactis, nihil te putas agere iniquum; ſi tam multorum vitæ ſubſidia ſolus obtineas? Quis enim tã iniuſtus, tã auidus, tam auarus, quam qui multorum alimenta ſuũ † nō vſum, ſed abundãtiam, & delicias facit? Neque enim minus [e] eſt criminis habenti tollere; quam cũ poſſis, & abundes, indigentibus denegare. Eſuriētium [f] panis eſt, quem tu detines: nudorum indumentum eſt, quod tu recludis, miſerorum redemptio eſt, & abſolutio, pecunia, quam tu in terram defodis. Tot † te ergo ſcias inuadere bona, quot poſſis præſtare, quod velis.

ſolem videt.] orig.

† al. non ſuum.

† al. Tantorum.
† al. quantis.

α ¶ Commune.] *Apud beatum Ambroſium legitur,* Proprium nemo dicat, qđ ē cōmuni plus quã ſufficere, ſumptũ, & violēter obtētũ eſt. *ſed ob gloſſam nō eſt mutatũ.*

Ex baſilij homilia ad eundem Euangelij locum.

Auarus eſt inſatiabilis.

a ¶ Satietas.] qa totus mũdus nec obolus uidet auaro, ut 14. q. 4. quid dicã unde illud, Sēper auarus eget; & illud:
Aeris ſeru⁹ eris: ſi te ſpecies trahat ęris. unde in Tobia.
Deſit auaritiæ ſęx. cui ſua deeſſe ſtupeſcit.
Copia nuda, ſitis ebria, plena fames.
Diues habere cupit quãto plus omnia ſumit.

b ¶ Aliena.] Quaſi dicat, circa rē ꝓpriã nō poteſt quis peccare, ſed certe expedit rei publicę, ne quis re ſua male uitatur, ut inſtitu. de ijs qui ſunt ſui uel alieni iuris §. ſed hoc tempore.

¹ Hoc eſt falſum. nam oē quod & cap. 14. q. 4. quid dicam. in fi. 42. diſt. §. 1. verſ. quomodo. Arch.

c ¶ Commune.] Id eſt, communicandum tempore neceſſitatis, ut 12. q. 1 duo. & q. 2. aurũ. 86. diſt in. non ſatis. & lex dicit, quod cibaria tempore neceſſitatis ſunt omnibus communicanda, ut ff. ad leg. Rhod. de iact. l. 2. §. cum in eadem. in fi.

e ¶ Minus.] Alibi inuenitur, ꝙ magis delinquit qui aufert, quam qui non dat, ut 12. q. 2. & ſi illi.

f ¶ Eſurientium. Nunquid ergo pauperes ipſum poſſunt petere? non directo iudicio: ſed denunciare poſſunt eccleſiæ illius, qui non dat; & ſic eccleſia poteſt eum cogere ut det. argumen. extra de ſimo. ad Apoſtolicam.

Eccleſia qđ quæ cogit ad eleemoſinã dandam.

NECESSE.

Hier.Oceano.
1.Tim.3. & ibi glo. ord.

3 *Neceſſe eſt* [a] *ẽt vt ille, qui ordinandus eſt,* [*ſuæ domui ſit bene præpoſitus,* i. *ſi in laicali habitu uxorẽ habuit vel filios, a vitijs ad virtutũ ſtudia, & verbo, & exẽplo prouocet, vt quod poſtea præcepturus eſt populis, prius exigat a domeſticis.* [b] *Vnde Apoſtolus Epheſijs ſcribit, ut uxores ſuas: ſicut ſua corpora diligãt, & filios ſuos non ad iracundiã prouocent, ſed enutriant illos in oĩ diſciplina, & correctione Domini. Vnde cum Paulus ad Timoth. ſcribens dixiſſet,* [*ſuæ domui bene præpoſitũ ſtatim ſubiungit,* [*habentem filios ſibi ſubditos in omni caſtitate,*] [*nõ in accuſatione luxuriæ.*] *non. n. talium cohabitator frontem hẽt alios redarguendi. Vnde de B. Iob legitur, ꝙ pro filijs ſuis quotidiana offerebat Deo ſacrificia, offerens holocauſta per ſingulos, quos tanta charitatis perfectione in vnum cõſtrinxit, vt quiſq; eorũ in ſuo die conuiuium fratribus pararet, & ad epulandum ſecũ tres ſorores ſuas pariter inuitaret. Quod quia Heli facere diſſimulauit, ac falſa pietate ſuperatus delinquentes filios ferire noluit, (ſicut in lib. Regum legitur) apud diſtrictũ iudicem ſemetipſum cũ filijs crudeli damnatione percuſſit: unde ei diuina voce dicitur:* [*Honoraſti filios tuos magis, quam me.*] *Hinc ẽt Dauid erga filios benignitatem, non diſciplinæ ſeueritatẽ exercens eorum iuuẽtutem experimento didicit pernicioſam, quorum pueritiam vaga licentia permiſit eſſe voluptuoſam. Vnus* [c] *quippe eorum ſororem* [d] *ſuã ſtupro corrumpens, a fratre eius. Abſalone videlicet, inter epulas, quas fratrib. ſuis fraudolenter parauerat, obtruncatus eſt. Abſalon, vero poſtquam veniam a patre obtinuit, de regno illum expulit, & ad concubinas eius ingreſſus eſt, demum per inuia deſerti patrem perſequens, quercui inhæſit, atq; ita ſuſpenſus interijt. Hinc ẽt Paulus ad Timotheum ſcribit dicens:* [*Qui ſuorum, & maxime domeſticorum curam non habet fidem negauit, & eſt infideli deterior.*] *Iure ergo qui domui ſuæ neſcit præeſſe in epiſcopum ordinari prohibetur: quia qui in re minima, de qua ſibi* [e] *familiarior debet* [f] *cura ineſſe fidelis non eſt, quomodo in eccleſia Dei, (vbi tot ſunt, & alieni) ſolicitam diligentiam adhibebit; vnde Hieronymus:* [*Non enim* [g] † *iuſtus polluitur ex vitijs filiorum, ſed libertas* [h] *ab Apoſtolo eccleſiæ principi* [i] *reſeruatur, vt talis fiat, qui nõ timeat, propter vitia liberorum extraneos reprehendere.*]

4 *Quod tunc* [k] *fiet ſi non erit, quod ſibi imputetur*

Epheſ.5.
1.Tit.3.
Tim.1.
Iob 1.
1.Reg.2.
2.Reg.13.
2.Reg.16.
2.Reg.18.
1.Tim.5.
In comm. ad ca. 1. epiſt.ad Titum.
† *Itaque.*] orig.

NECESSE. Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua dicitur & probatur, quod prælatus debet bene eſſe præpoſitus domui ſuæ. Io.de Fan.

CASVS. Hic proſequitur 12.c.apo.regulæ, ſcilicet, oportet epiſcopum eſſe domui ſuæ bene præpoſitum, ſcilicet ut vxorem & filios, ſi quos in laicali habitu habuerit, verbo & exẽplo prouocet ad virtutes, vt prius a domeſticis exigat quod erit poſtea populis præcepturus. Et quod debeat eſſe bene præpoſitus domui ſuæ, probat Gratianus duabus auctoritatibus Pauli, & uno exẽplo, ſ. Iob. qui pro filijs ſuis quotidiana ſacrificia offerebat. Si vero nõ ſit bene prępoſitus, & filios ſuos negligit corrigere, ordinari prohibetur. Et hoc probat duobus exemplis, ſcilicet Hely, & Dauid, & duabus auctoritatibus, ſcilicet Pauli, & Hieremiæ.

a ¶ Neceſſe eſt.] Hic proſequitur 12. c. Apoſtolicæ regulæ oportet ordinandum eſſe domui ſuę bene præpoſitũ. Tũc dicitur quis bene præpoſitus, domui ſuæ, q̃ñ familiam ſuã bene gubernat verbo & exẽplo; q̃a qui negligẽter ſuos gubernauit, præſumit contra eum, ꝙ, circa extraneos ſit magis negligẽs. 1 nec haberet frontẽ redarguẽdi alios qui ſuos noluit corripere: tamẽ ſi per eũ non ſtaret quin familia eius emendaretur, nõ imputaretur ei, inf.ea. cap.pen.& vlt.

b ¶ Domeſticis.] Vxor vero dr̃ domeſtica, vt 33.q.6.c.vl. C.de re mili. quicũque lib.12.ff.ad Syl. l.1.§.verum.

c ¶ Vnus.] Ammon.

d ¶ Sororem.] Thamar.

e ¶ Sibi.] Sic 8.q.1. quid autem.

f ¶ Debet.] i.conſueuit. Hoc ideo dico: quia nemo dẽt præferre res ſuas rebus ſibi cõmodatis, ut 8.q.1. quod autem, & ff.commod. ſi ut certo. §. commodatum.

ADDITIO. Ad idem 12.q.4.quicunq;.ff. de admi. tut. tutor. & C. arb.tut.l.quid quid.

g ¶ Non enim.] Sic 2.q.7. qui nec regiminis.

h ¶ Sed libertas] Corrigendi 2 alios, cũ corripit ſuos.

i ¶ Principi.] i.prælato, &c. Io.

QVOD TVNC. Hęc eſt 4.pars huius diſ. in qua probatur, ꝙ non imputatur patri peccatũ filiorum nec pręlato peccatũ ſubditorum, ſi per eum non ſtetit, & hoc probat duabus auctoritatibus. Ioã. de Fan.

CASVS. Dictum eſt ſ.in §.neceſſe. ꝙ ordinandus ſuæ domui debet eſſe bene præpoſitus, quod tunc fiet, ſi non ſit quod poſſit ei imputari. Nam ſi corripiat quantum in ſe fuerit filios, licet non corrigãtur, quia non ſunt in eis viæ domini, nec greſſus eorum a Dño diriguntur, non eſt ei imputandum, quia pulſare poteſt non aperire, nec eorum animum mutare. Et hoc probat Gratianus ſequenti cap.

k ¶ Quod tunc.] .ſ. ꝙ domui ſuæ ſit bene præpoſitus.

Domui ſuæ bene præpoſitus quis dicatur.

1 Et crimen negligentiæ adeo magnũ eſt, ꝙ inducit depoſitionem 8.d. dicta. Ray.

2 Melius diceret, corripiendi, & j. ibi corrigit, melius diceret corripit, ut eo ibi corripere quidem, &c.

Quam-

Cum enim greſſus hominis à Domino dirigantur, nec ſint in homine eius via, corripere quidem poteſt, corrigere autem non valet: pulſare poteſt non aperire: manus comprimere, non animum mutare. Pſal.36: Hier.10.

Vnde Auguſt. clero, & populo Hipponenſi, epiſt. 137.

¶ Bonorum hominum diſciplina mores immutare non valet. Cap. IX.

QVantumlibet vigilet diſciplina domus meæ, homo ſum, & inter homines viuo: nec mihi arrogare audeo, vt domus mea melior, ſit quam arca Noe: vbi tamen inter octo [a] homines vnus [b] reprobus inuentus eſt, aut melior ſit, quam domus Abrahæ, vbi dictũ eſt: [Eijce ancillã, & filiũ eius,] aut melior ſit, quam domus Iſaac: cui de duobus geminis dictum eſt: [Iacob dilexi, [c] Eſau autẽ odio [d] habui.] *& infra.* ¶ Simpliciter autẽ fateor charitati veſtræ coram Domino noſtro, qui teſtis eſt ſuper animam meã, ex quo Deo ſeruire cœpi quomodo difficile [e] ſum expertus meliores, quàm qui in monaſterijs profecerunt; ita nõ ſum expertus peiores, quam qui in monaſterijs ceciderunt, † ita vt hinc arbitrer in Apocalypſi ſcriptũ: [Iuſt[2] iuſtior fiat; & ſordidus ſordeſcat adhuc.]

Gen.9. Gen.21. Mala.1. † al. defecer. Apoc.22.

Item Cyprianus, lib. 1. epiſt. 3. Cornelio Papa.

¶ conuitia perditorum à via rectitudinis nos mouere non debent. Cap. X.

QVod ad nos attinet, conſcientiæ noſtræ cõuenit, frater, dare operam, ne quis culpa noſtra de eccleſia pereat, ſi quis autẽ vltro, & crimine ſuo perierit, & penitentiam agere, atq; ad eccleſiam redire noluerit, nos in die iudicij inculpatos [f] futuros credimus, qui cõſulimus ſanitati; † illos ſolos in pœnis remanſuros, qui noluerint conſilij noſtri ſalubritate ſanari; nec mouere nos debẽt conuitia perditorum, quo minus [g] à via recta, & à certa regula non recedamus; [h] quando & Apoſtolus inſtruat dicens] Si hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. Gal.1.

† Infero, q̃ inducit de eo quod eſt in actu, inducetur de eo quod eſt in potentia. concor. lex & poſt rem. ff. de tranſa. & l. qui in vtero. ff. ſol. matr.

2 Secundum hoc expõe, minus, i. nũ magis. quo prout, aliàs ſiue nõ: ſm Hugo.

DISTINCTIO XLVIII.

P*Rohibentur* [i] *etiam neo-*

QVantumilibet.] CASVS. Auguſt. corrigebat Vincentium Donatiſtam. ſed obijciebat ei Vincentius tu non debes me corrigere, cum monachos tuos corrigere non poſſis. Et reſpondet Auguſt. dicens: non inueni meliores, quàm qui in monaſterijs profecerũt: nec deteriores quã qui in monaſterijs defecerunt, quos licet corrigere non ualeam meis verbis, mihi tamen imputari non debet. Et hoc ꝓbat tribus exemplis, ſcilicet arcę Noe, & domus Abrahę, & domus Iſaac, vbi inter bonos inuenti ſunt ualde mali.

a ¶ Inter octo.] Ipſe pater. & tres filij, & quatuor ipſorũ vxores.

b ¶ Vnus.] ſ. Cham.

c ¶ Dilexi.] id eſt, diligendum præuidi.

d ¶ Odio.] Quia ſcilicet præuidi. quod eſſet futurus malus. 1

1 Fuit. n. hiſpidus tam mente q̃ corpore. 56. diſ. naſci. in fin. Hug.

e ¶ Difficile.] id eſt, vix, quandoque ponitur pro non, vt 1. q. 1. principatus. ſic 2. q. 8. §. biduum.

F Monachorum laus.

e ¶ Difficile.] No. ꝙ difficile aliqui inueniuntur meliores, q̃ monachi. unde hic euidẽter colligit̃ ratio, quare ille, q ex natalibus maximè eſt irregularis, per monachatũ fiat regularis. vt 56. diſt. c. 1. quia cum ſit perfectus i virtutibus, non requiritur quãtum ad alia tanta perfectio ĩ ipſo. 16. q. 1. legi. in fi. & adde id quod eſt 19. q. vlt. nõ liceat, in Authen. de monachis. circa prĩ. coll. 1. ubi dicitur ꝙ monachatus malitiã omnem tollit: & ſicut pręſumit hic pro illis, q in monaſterio ꝓfecerunt: ita præſumitur contra illos qui in monaſterio defecerũt. vnde patet, ꝙ ratione loci non præſumitur pro aliquo, vt 40. diſt. nõ loca. & 12. q. 2. gloria in fi. & hoc verum eſt vbi perſona eſt nota, ſed vbi eſt ignota ſemper pręſumitur pro ipſa ratione loci. 24. diſt. quando.

QVod ad.] CASVS. Oſtendit Cornelius Papa in hoc cap. ꝙ prælatus debet eſſe ſolicitus in correctione ſubditorum, & ſi nõ corrigantur ad eius monitionem, nihil ſibi imputabitur in die iudicij: ipſi autem in pœnis perpetuis remanebunt, nec propter perditorum cõuitia à recta via debet prælatus recedere, dicente Apoſtolo: Si hominibus placerem, ſeruus Dei non eſſem.

f ¶ Inculpatos.] Quia illud non eſt ex vitio noſtro, ſed aliorum, ſicut alibi vitium materiæ non imputatur artifici, Vel aliàs inculpatos. arg. bonũ ſi per aliquẽ non ſtat quo minus aliquid fiat, id non eſt ei imputandum ſimile 22. q. 2. faciat homo, & 23. q. 5. de occidendis 43. diſt. Epheſijs. ſufficit enim utiliter inchoari, licèt non habeat effectum. ff. de neg. geſt. ſed an vltro. §. 1.

g ¶ Quo minus.] Si ſupra diſt. 43. ſcimus.

h ¶ Non recedamus.] Nota hic, minus, & non, faciunt vnam affirmationem 2. vt ff. de verb. ſign. duobus.

PRohibentur.] Hic intitulatur 48. diſtinct. in qua proſequitur Gratianus 13. c. Apoſtolicæ regulæ, ſ. non neophytum. Neophytus enim ideſt, nouiter ad fidem conuerſus, ordinari prohibetur, ne crederet; ꝙ Chriſtiana religio plurimum eo indigeret. Momentaneus enim ſacerdos humilitatem neſcit, & perſonarum modos: & ſępe in arrogantiam incidunt facta magiſtri, qui diſcipuli eſſe non nouerunt.

i ¶ Prohibentur.] Hic intitulatur 48. diſt. in qua proſequitur

ſequitur 13. & vlt. cap. Apoſtolicæ regulæ, ſcilicet, oportet ordinandum non eſſe neophytum. Dicitur autem neophytus nouellus in fide 1 vel in religione 2 prohibentur autem tales ordinari duplici de cauſa, ſcilicet, ne incidant in ſuperbiam, putantes ꝙ fides Chriſtiana multum eis 3 indigeat, vel quia nondum eſt expertus ſtatum eccleſiæ, vnde neſcit ſe alijs conformare. Vtrum autem in aliquo caſu talis valeat ordinari, dicetur inf. d. 61. § his omnibus.

1 Vt inf. c. 1.
2 Vt inf. c. 2.
3 Vt in hoc §. ver. cauſa.

a ¶ Neophyti.] Non facile eſt tyroni committenda cuſtodia nam culpa prodita, is culpæ reus eſt, qui ei commiſit, ff. de cu. reo. non eſt facile.

ADDITIO. Et eſt argum. contra nouos magiſtros. Archid.

b ¶ In theatro.] Hæc ſunt verba Hiero. ſuper epiſtolā ad titum. lo.

c ¶ Momentaneus.] Longo enim tempore debet eſſe aliquis probatus, vt 24. d. epiſcopi in auth. quomodo oportet epiſcopos, §. ſancimus. coll. 1. & graue eſt inexpertos. &c. 19. q. 3. monaſterijs.

d ¶ Miſerum eſt.] Miſerum. n. eſt eum fieri magiſtrum, qui nondum formā diſcipuli aſſumpſit. 4 1. d. miſerum q.

4 Vt ext. de elect. officij, & c. cū i magiſtrū. Arc.

1. Tim. 3. gl. or. ibi. & Hier. Oceano.

phyti [a] *in epiſcopos ordinari, vt qui heri erat cathecumenus, hodie non fiat eṗus, qui heri erat in theatro,* [b] *hodie non ſedeat in eccleſia: qui veſpere erat in circo, hodie non miniſtret altario: qui dudum fuerat fautor hiſtrionum, hodie non ſit conſecrator virginum. Cauſa autem huius prohibitionis eſt ſecundum Apoſtolum, ne elatus in ſuperbiam, tāquam religio Chriſtiana plurimoum eo egeret, incidat in ruinam diaboli. Momentaneus* [c] *namque ſacerdos neſcit habere humilitatem, obſeruare modos perſonarum, vel ſe contemnere: non ieiunauit, non fleuit, non ſe correxit, non pauperibus erogauit. In arrogantiam (quæ eſt ruina diaboli) incidunt, qui puncto horæ nec dum diſcipuli fiunt magiſtri: & ſicut Innocentius ait:* [*Miſerum eſt* [d] *eum fieri magiſtrum, qui necdum didicit eſſe diſcipulus.*]

Leo apud Anſ. l. 6. c. 30.

Epi. 12. ad Aureliū.

Vnde in Niceno concilio, c. 2. legitur.

¶ Neophytus in epiſcopum non eſt ordinandus. Cap. I.

Martij. Brac. epiſco. cap. 22.

QVoniam multa ſiue per neceſſitatem, [e] ſiue ex quacunque α cauſa, cōtra regulam geſta ſunt, ita vt homines ex vita gētili nuper adhuc catechizati, vel inſtructi ſtatim ad ſpiritualem baptiſmum veniſſent [f], & continuo, cum baptizati, etiam ad epiſcopatum, vel presbyterium prouecti ſunt, recte igitur viſum eſt de cętero nihil tale debere fieri. Nā & tēpore [g] opus eſt, vt ſit catechumenus, & poſt baptiſmū multa probatione indiget. Euidens namq; eſt apoſtolicum pręceptum dicens. Nō neophytum, ne forte elatus in iudiciū incidat, & laqueū diaboli.] Si vero præcedente † β tempore [h] aliquod † mortale γ peccatum admiſerit, & cōuictus duobus, vel trib. teſtibus fuerit, ceſſet [i] a clero, qui huiuſmodi eſt. Si qs vero præter hæc fecerit [k] tanquam cōtraria ſtatutis ſancti † cōcilij, gerens, ipſe præcipitabitur de ſtatu ſui cleri.

1. Tim. 3.

† al. procedente] orig.

† al. magni.

α ¶ Quacumq; cauſa.] *Græce eſt,* ἢ ἄλλως ἐπειγομένων ἀνθρώπων: *quod Dionyſius vertit,* aut alias cogentibus hominibus.

β ¶ Præcedēte.] προϊόντος, ideſt. procedente, *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

γ ¶ Mortale.] *Abeſt vox iſta a priſca verſione. Græce eſt.* ψυχικόν τι ἁμάρτημα, *quod Dionyſius vertit,* delictū aię.

QVoniā multa.] CASVS. Duo in hoc cap. per Nicœnum concilium ſtatuūtur Primum eſt, ꝙ neophyti non ordinētur, licet quondam ex quadam neceſſitate cōtra regulam fuerint ordinati: quoniā opus eſt mora tpis, & multa probatione indigēt antequam tales debeant promoueri, ne elati in ſuperbiā incidant in laqueū Diaboli. Et hoc probatur auctoritate Apoſtoli. Secūdū eſt, quod ſi quis poſt baptiſma cōuictus fuerit duobus vel trib. teſtibus mortaliter peccaſſe, a promotione repellitur. & qui contra prędicta fecerit, ipſe etiam deponetur.

e ¶ Neceſſitatem.] Si propter neceſſitatē aliquid fit, vī qd illud licite fit: quia quod non eſt licitū in lege, neceſſitas facit licitum, extra de reg. iu. quod non eſt licitum 5. Itē neceſſitas legem nō hēt infra de conſec. diſt. 1. ſicut non. ergo fit contra regulam. Reſpon. neceſſitas quæ reperit in auctoritate, vt neceſſitas vitę, excuſat. vt extra de fur. ſi quis per neceſſitatem. de conſecr. di. 5. diſcipulos. ſed in adulterio neceſſitas nō excuſat ff. de ritu nup. palā. 6. nō eſt Nā potius debemus quælibet mala tolerare, &c. 32. q. 5. ita ne.

Neceſſitas qñque excuſat, qñq; nō.

5 Concord. tex. in l. aliqñ. ff. de off. procō. & de ſica. l. furēs.

f ¶ Veniſſent.] inf. de conſec. d. 5. neophyti.

g ¶ Et tempore.] d. 50. ponderi, & tempore. per interſtitia temporum, vt 77. d. in ſingulis.

h ¶ Tempore.] ideſt, ante ordinationem, & poſt baptiſmū 6, ſic intelligitur inf. q. 7. ſi quis omnem. hoc ideo dico, quia pro crimine commiſſo ante baptiſmum non deponitur, vt 26. d. vna. & c. deinde opponitur.

i ¶ Ceſſet.] ideſt, non ordinabitur. Vel ſm alios etiam ordinatus degradabitur, & ſic vī, ꝙ crimen ciuiliter probatum inducit depoſitionem. ſic 24. d. c. vlt.

k ¶ Fecerit.] Promouendo tales, &c.

6 Sub. & ſic ordinatus eo ipſo debet deponi 50. d. ex penitētib. 81. d. quicunque. Crimen ciuiliter probatū depoſitionē inducit.

Sicut

Sicut neophytus.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ neophytus eſt qui de nouo ad fidem eſt conuerſus, uel qui de nouo intranit religionem. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Ordinate ergo.] dicitur, ꝙ neophytus ordinari non debet ante quàm in fide, ſolidetur, aliter enim cauſam appetit cum per abrupta. i. præcipitanter quęrit aſcēſum. Et probatur ſimilitudine parietū: q niſi prius ſolidentur, & a nouitatis ſuæ humore ſiccentur, tignorum pondera non accipiunt, & ſi apponantur, fabrica tota diruitur.

a ¶ Repente.] id eſt, nouiter in monachali habitu talis enim nō eſt eligendus in prælatum, ut extra de ele. cum cauſam. & ext. de ele. officij. quæ autem debeant eſſe interſtitia 1 habes 87. d. in ſingulis. &c. monachus.

b ¶ Qui ad ſummi.] infra 1. q. 1. pueri. & ſi quis epiſcopus p pecuniam, & 61. d. ſtatuimus.

c ¶ Gradibus.] id eſt, interſtitijs, nec ob. 52. d. ſolicitudo.

1 Scilicet quoad ordines ſuſcipiēdos a nouiter monachato.

Ecce.] CASVS. Haſtenus oſtēdit Gratianus per 13. c. Apoſtolicæ regulę, a quibus ordinandus debeat eſſe immunis. Nunc autē ſupponit 49. diſt. in qua generaliter oſtendit, ꝙ nō debet eſſe criminoſus: quia cum is ad intercedendum mittitur, qui diſplicet, cum intercedit irati animus ad deteriora prouocatur, & fit ſubditis auctor ruinæ: quare cauere debet ne regiminis locum aſſumat aliquis, ut pro culpis aliorum oret, ſi in ſe damnabile vitiū recognoſcit.

d ¶ Ecce.] A 25. diſtin. hucuſque tractatum eſt de decimotertio cap. Apoſtolicæ regulæ. Hic magiſter in his duobus cap. ſub compendio tractat de eiſdem.

e ¶ Interceſſores.] Videtur hic, ꝙ orationes factæ a ſacerdotibus malis, noceant ſubditis, quòd intellige cum ipſi ex certa ſcientia eligunt malum, & conformem ſuis moribus: alias. ſ. ęque operatur remiſſionem per malum ut per bonum ſacerdotem, ut inf. 1. q. 1. ſi fuerit. ad hoc arg. 6. q. 1. ex merito, arg. 8. q. 1. audacter.

f ¶ Diſplicet.] 3. q. 7. in grauibus.

g ¶ Si adhuc.] Arg. quod quis non poteſt accuſari de cri-

Neophyti vero hodie appellantur, propoſitum ſacræ religionis nouiter aſſumentes.

Vnde B. Gregorius ſcribit Syagrio epiſcopo, & alijs epiſcopis. l. vij. epiſt. 110.

Et l. 5. epiſt. 51. Vigilio epiſcopo Arela.

¶ Quis dicatur Neophytus. Cap. II.

Sicut neophytus tunc dicebatur, qui initio † ſanctæ α fidei erat eruditione plantatus, ſic modo neophytus habendus eſt, qui repente [a] in religionis habitu plantatus ad ambiendos honores † ſacros irrepſerit †. ¶ Ordinate, ergo ad ordines accedēdum eſt. Nam caſum appetit qui ad ſummi † [b] loci faſtigia poſt poſitis gradibus [c] per abrupta quærit aſcenſum. Scimus autem, quòd ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, niſi a nouitatis ſuæ humore ſiccentur; ne ſi ante pondera, quam ſolidentur, accipiant, cunctam ſimul fabricam ad terram deponant.

† al. in init.

Poly. l. 2. tit. 1. Anſ. l. 6. c. 26. Iuo p. 5. c. 131.

† Adde tex. in fi. in l. fi. ff. ad le. Iul. de ambi. & ibi Doct. de ambitioſis tractant.

† al. ordines.

† al. ſumma.

α Initio ſanctæ.] *In lib. 7. epiſt.* 110. *vbi habetur prior pars huius capitis vſque ad verſ.* Scimus autem *legitur,* in ſanctæ fidei erat conuerſatione plantatus, *lib.* 1. *autem* 5. *epiſt.* 51. *ſiue c.* 95. *(ubi & eadem fere iiſdem uerbis habentur: ac præterea ſequens pars uſque ad finem) legitur hoc loco,* qui adhuc nouiter erat plantatus in fide.

DISTINCTIO XLIX.

Ecce [d], a quibus vitijs debeant eſſe immunes, qui in epiſcopum ſunt ordinandi. Qui enim interceſſores [e] pro populo ad Deum parantur, neceſſe eſt, ut eius gratiam bene uiuendo mereantur. Vnde Gregorius ait in paſtorali. ¶ Solicite formidandum, ne qui placare poſſe iram Dei creditur, hanc ipſe ex proprio reatu mereatur. Cuncti enim liquido nouimus: quia, cum is, qui diſplicet [f], ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Qui ergo adhuc deſiderijs terrenis adſtringitur, caueat, ne diſtricti iram iudicis grauius accendens, dum loco delectatur gloriæ fiat ſubditis auctor ruinæ. Solerter ergo ſe quiſque metiatur, nec † locum regiminis aſſumere audeat ſi in ſe adhuc [g] vitium damnabiliter regnat, nec is, quem crimen deprauat proprium, interceſſor fieri appetat pro culpis aliorum.

par. 1. c. 11.

† ne] orig.

Idem in eod. paſtorali eod. c. 11. *continentur.*

crimine, de quo pœnituit 2 & quòd non impeditur a promotione. 26. q. 5. quicunque ſupra 46. diſtin. clericus & 8. q. 1. in ſcripturis. Arg. cōtra 33. q. 2. admonere. Sol. accuſari poteſt ſi commiſſum eſt poſt baptiſma, ut 25. diſ. primum. B.

2 Adde ad hoc tex. in l. qui ea mēte de furt.

Hinc

¶Sacrificium Deo non offerat, qui vitijs eſt maculatus: Cap. I.

Leuit. 21. HInc [a] etenim ſuperna voce ad Moyſem dicitur: [Loquere ad Aaron. homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offerat panes Domino Deo ſuo; nec accedat ad miniſterium eius.] Vbi & repête ſubiungitur: Si cęcus fuerit, ſi claudus, ſi vel paruo, vel grã-

† herniosus] vulgata.

di, & torto naſo, ſi fracto pede, vel manu, ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi iugem ſcabiẽ, ſi impetiginem in corpore, vel ponderoſus [b]. Cæcus quippe, eſt qui ſupernæ cõtemplationis lumen ignorat: qui præſentis vitæ tenebris preſſus, dum venturam lucẽ nequaquam diligendo conſpicit, quo greſſus operis porrigat †,

† al. dirigat. 1. Reg. 2.

neſcit. Hinc etenim prophetante Anna dicitũ, [Pedes ſanctorum ſuorũ ſeruabit [c], & impij in tenebris [d] conticeſcẽt.] ¶Claudus vero eſt; qui quidẽ, quo pergere debeat, aſpicit; ſed per infirmitatem mentis, vitę viam perfectę †

† al. perfectè.

non valet tenere, quam videt; quia ad virtutis ſtatũ dum fluxa cõſuetudine non erigitur, quo per deſideriũ innititur, illuc greſſus operis efficaciter non ſequuntur. Hinc

Hebr. 12.

etenim Paulus dicit: [Remiſſas manꝰ, & diſſoluta genua erigite, & greſſus rectors facite pedibus veſtris, vt non claudicãs quis erret, ſed magis ſanetur.] ¶Paruo aũt naſo, eſt qui ad tenendam menſuram diſcretionis idoneus non eſt. Naſo quippe odores, fœtoreſque diſcernimus. Rectè ergo per naſum diſcretio exprimitur; per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Vnde & in laude ſponſæ dicitur: [Naſus tuus, ſicut turris, quæ eſt in

Cant. 7.

libano.] Quia nimirum ſancta eccleſia, quæ ex cauſis ſingulis tentamenta prodeant, per diſcretionem conſpicit; & ventura vitiorum bella ex alto deprehendit. Sed ſunt nonnulli, qui dum æſtimari hebetes nolunt, ſæpè ſe quibuſdam exquiſitionibus plus quam neceſſe eſt, exercentes, ex nimia [e] ſubtilitate falluntur. Vnde hic quoq; ſubditur: [vel grandi, & torto naſo.] Naſus enim grandis, & tortus eſt, diſcretionis ſubtilitas immoderata, quę dum plus quam decet, excreuerit, actionis ſuę rectitudinem ipſa confundit. ¶Fracto autem pede, vel manu eſt, qui viam Dei pergere omnino non valet; atque a bonis actibus funditus exors vacat: quatenus hec, non vt claudus, ſaltem cũ infirmitate teneat; ſed ab his omnimodo alienus exiſtat. ¶Gibbus vero eſt; quem terrenæ ſolicitudinis pondus deprimit, ne vnquam ad ſuperna reſpiciat; ſed ſolis his, quæ infimis calcantur, intendat: qui & ſi quando aliquid ex bono patriæ cęleſtis audierit, ad hoc nimirum peruerſę conſuetudinis pondere pręgrauatus cordis faciem [f] non attollit: quia cogitationis ſtatũ erigere non valet; quem terrenæ ſolicitudinis vſus curuum tenet. Ex horũ

Pſal. 118. Luc. 8.

quippe ſpecie pſalmiſta dicit: [Incuruatus ſum, & humilitatus vſquaque.] Quorum culpam quoq; per ſemetipſam veritas reprobans ait; [Semen autem, quod in ſpinis cecidit, hi ſunt, qui audiunt verbum, & a ſolicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus vitæ euntes ſuffocãtur, & nõ referunt fructum.] Lippus vero eſt, cuius quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat; ſed tamen hoc carnalia opera obſcurant. In lippis quippe oculis

† infirmata] orig.

pupillæ ſanæ ſunt, ſed humore defluente infirmantes † palpebræ groſſe-

HInc etenim.] CASVS. Probat Gregor. in hoc cap. quod illi qui vitijs ſubiacent, panes Domino non ualent offerre: nec ad miniſteriũ eius accedere, cum aliena peccata non poſſint diluere: quia in veteri teſtamẽto corpore vitiati & maculati repellebantur a miniſterio. Et hoc probatur xij. exemplis vitiorũ quę vitia figuraliter intellecta in nouo teſtamẽto repellunt. Vnde exponit G. quid per vnum quodque vitiũ deſignetur & quare repellant a promotione. Sequẽs cap. patet.

a ¶Hinc.] Probat Greg. in hoc c. quod vitioſi non poſſunt offerre panes Domino, nec aliorum peccata diluere: quia in veteri teſta. corpore vitiati repellebãtur & hoc probat xij. exemplis: quæ vitia figuraliter intellecta in nouo teſtamẽto repellunt.

b ¶Vel põderoſus.] ideſt, criminoſus.

c ¶Seruabit.] Ne labatur in hæreſim.

d ¶In tenebris.] Peccatorum.

e ¶Ex nimia.] Nimia ſubtilitas in iure reprobat. ext. de iudi. dilecti. & ſic fit aliquid in iure contra rationem gratia diſputandi. ff. ad legem Aquil. ita vulneratus in fi. & magis valet ſimplicitas quã difficultas Inſt. de fideicom. hæred. §. ſed quia ſtipulationes.

f ¶Faciem.] ideſt, rationem, quæ eſt facies cordis.

a ¶Et

a ¶ Et eo.] i. ideo.
b ¶ Quo.] i. quia.
c ¶ Aliarum.] Impropriè ponitur, ſic ſupra 26. diſtinct. deinde, ibi cum cęteris criminibus.
d ¶ Pōderoſus.] Per immundam cogitationem.
e ¶ Ad opus.] Ex hoc videtur quod occultū peccatum impedit promouendū, ſ & ex eo ſequitur ibi, grauat in abditis. Sed contra argum. 50. diſt. ſacerdotes. quia latentia peccata non habent vindictā quo ad eccleſiam militātem, vt 32. q. 5. Chriſtiana & 32. diſt. erubeſcant.

ſ Hoc hodie determinat̄ extra de tēpo. ord. c. 5.

ſcunt: quę quia infuſione crebra atterunturiet acies pupillę vitiatur. Et ſunt nonnulli, quorum ſenſum carnalis vitę operatio ſauciat: qui videre recta ſubtiliter per ingenium poterant: ſed vſu prauorum actuum caligant. Lippus itaque eſt, cuius ſenſum natura exacuit, ſed cōuerſationis prauitas cōfundit. cui bene per Angelum dicitur: [Collyrio inūge oculos tuos, vt videas.] Collyrio quippe oculos, vt videamus, inungimus, cum ad cognoſcendam veri luminis claritatem intellectus noſtri aciem medicamine bonæ operationis adiuuamus. ¶ Albuginem vero habet in oculo, qui veritatis lucem videre nō ſinitur: quia arrogantia ſapientiæ, ſeu iuſtitiæ cæcatur. Pupilla namque oculi nigra videt: albuginem tolerans nihil videt, quia videlicet ſenſus humanę cogitationis, ſi ſtultū ſe peccatorem, quæ intelligit, cognitionem intimæ claritatis apprehendit. Si aūt candorem ſibi iuſtitiæ, ſiue ſapiētiæ tribuit; a luce ſe ſupernæ cognitionis excludit: & eo [a] claritatem veri luminis nequaquā penetrat, quo [b] ſe apud ſe per arrogantiā exaltat, ſicut de quibuſdā dicitur: [Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.] ¶ Ingem vero habet ſcabiē, cui carnis petulantia ſine ceſſatione dominatur. In ſcabie etenim feruor viſcerum ad cutem trahitur, per quam rectè luxuria deſignatur, quia ſi cordis tentatio vſque ad operationem proſilit, nimirum feruor intimus uſq; ad cutis ſcabiem prorupit, & foris iam corpus ſauciat, quia dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quaſi enim cutis pruriginem Paulus curabat abſtergere, cum dicebat: [Tentatio vos non apprehendat, niſi humana:] ac ſi apertè diceret. Humanum quidem eſt tentationem in corde perpeti; dæmoniacū vero eſt in tentationis certamine in operatione ſuperari. ¶ Impetiginem quoque habet in corpore, quiſquis auaritia uaſtatur in mente: quæ ſi in paruis non compeſcitur, nimirum ſine menſura dilatatur. Impetigo quippe ſine dolore corpus occupat, & abſque occupati tædio excreſcens membrorum decorem fœdat: quia & auaritia captiuam animam, dum quaſi delectat, exulcerat: dū adipiſcenda quæque cogitationi obijcit, ad inimicitias accedit, & dolorem in vulnere non facit, quia æſtūanti animo ex culpa abundantiam promittit. Sed decor membrorum perditur: quia aliarum [c] quoque virtutum per hāc pulchritudo deprauatur; & quaſi totum corpus exaſperat; quia per vniuerſa vitia animum ſupplantat, Paulo atteſtante, qui ait: [Radix omnium malorum eſt cupiditas.] ¶ Ponderoſus [d] vero eſt, qui turpitudinem non exercet opere; ſed tamen ab hac cogitatione continua ſine moderamine grauatur in mente: qui nequaquam quidem vſque ad opus [e] nefarium rapitur; ſed eius animus voluptate luxuriæ ſine vllo repugnationis obſtaculo delectatur. Vitium quippe eſt ponderis, cum humor viſcerum ad virilia labitur; quæ profecto cum moleſtia dedecoris intumeſcunt. Ponderoſus ergo eſt, qui totis cogitationibus ad laſciuiam defluens, pōdus turpitudinis geſtat in corde, & quamuis praua non exerceat opere, ab his tamen euellitur mente, nec ad vſum boni operis in aperto valet aſſurgere; quia grauat hunc in abditis pondus turpe. ¶ Quiſquis ergo quolibet horum vitio ſubigitur; panes Domino offerre prohibetur, ne profecto [α] diluere aliena delicta non valeat is, quem adhuc propria deuaſtant. ¶ Quia igitur paucis ad magiſterium paſtorale dignus qualiter veniat, atq; hoc indignus qualiter pertimeſcat, oſtendimus; nunc is, qui ad illud dignè peruenerit, in eo qualiter viuere debeat, demonſtremus.

Apoc. 3.
Rom. 1.
1. Cor. 10.
1. Tim. 6.
Sic. & Arnobius.

α ¶ Ne profecto.] *Sic etiā in originali impreſſo in aliquot Gratiani manuſcriptis legitur.* Nec ꝓfecto diluere aliena delicta valetis, quē adhuc ꝓpria deuaſtant.

Sacerdotes.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte reprehendũtur ſacerdotes, quia nomen Domini deſpiciũt: & quantum in ſe eſt, panem pollutum offerunt: quod fit cum quis indigne ad altare accedit, vel ſacerdotium ſimoniacè acquiſiuit cum do-

e ¶ Vſquequo.] Dictum fuit ab Helia fugiente irã Reginæ Iezabellis vniuerſo populo colenti Baal. 3. Regũ. 18. nam deficit ambobus qui vult ſeruire duobus, & 26. d. acutius. 1

f ¶ Illum.] idest, alium.

Helias Iezabel fugiens quib. verbis vſus eſt ad populum.

1 Conc. tex. in c. 1. de co. q ar. bel. depo. & de feu. c. 1. coll. 10.

Item Hieronymus ſuper Malachiam ad c. 1.

¶ Indoctus, terrena lucra ſectans, vitioſus ordinari non debet. Cap. II.

Senſus aliqua ex parte.

† al. diſpertit.

† Concord. tex. in l. 1. C. de vete. iure enu. & in auth. de mona. §. 1. coll. 1.

3. Reg. 18.

SAcerdotes nomen Domini deſpiciunt, & quantũ ad ſe, [a] panem pollutum offerunt, qui ad altare indigne accedunt, quique dato munere ſacerdotium pręſumunt. Panem quoq; polluit, qui doctrinam Domini in populo male diſpergit, † & qui honorat potentem, [b] & deſpicit pauperem. † *& infra.* ¶ [Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum eſt? &c] ſuperius accuſati de panibus nunc accuſantur de victimis. Cæcum animal offert, qui ordinat indoctum loco docti, magiſtrumq; facit, qui vix diſcipulus eſſe poterat. Claudũ offert, qui lucra terrena quærentem locat, [d] vtpote pedem in diuerſa ponentem, vnum in diuinis, alterum in carnalibus, cui poteſt inferri illud de libro Regum, [Vſquequo claudicatis in duas partes?] Languidũ offert, qui vitioſum habet pro religioſo; quique tardum, & pigrum probat [α] patientem, dicens illum [f] negligentiæ redarguendum. Indignum eſt enim [g] dare Deo, quod dedignatur homo.

α ¶ Probat patientem.] *Sic interpungitur etiam in manuſcriptis, & in gloſſa, cum tamen ita poſſet etiam diſtingui,* & pigrum probat, patientem dicens illum, &c.

DISTINCTIO L.

EX præmiſſis [h] auctoritatib. liquido monſtratum eſt: quòd varijs criminib. irretiti in ſacerdotes ordinari non poſſunt. Nunc autem de eiſdem quæritur, vtrum poſt peractam † pœnitentiam, vel in proprijs ordinibus remanere, aut ad maiores gradus conſcendere valeant. Multorum auctoritatibus, varijs criminibus irretiti a proprijs ordinibus deijciuntur, & ab acceſſu maiorum prohibentur.

† al. actam.

Vnde Gregorius ait Conſtantio Mediolanenſi epiſcopo, lib. 4. epiſt. 17. ſiue c. 61.

g ¶ Indignum eſt.] contra ſup. 41. diſt. nõ cogantur, ſed ibi de rebus: hic de perſonis.

EX præmiſſis.] Hęc diſt. diuidit̃ 1 7. partes in quarum prima dicit, ꝙ lapſi non poſſunt reparari, & hoc probat per 12. auctoritates. Secunda ibi, [Econtra exemplis.] Tertia ibi, [Qũo igitur.] Quarta ibi, [De lapſis.] Quinta ibi, [Qđ vero.] Sexta ibi, [Itẽ obijcitur.] Septima ibi, [Apoſtatæ. Ioan. de Fan. CASVS. Supra monſtratum eſt, ꝙ criminoſi ordinari non pñt. In hac vero 50. d. quæritur, an tales poſt pęnitentiã poſſint in ſuis ordinib. remanere, & ad ſuperiores ordines aſcendere probat multis auctoritatib. ꝙ ipſi prohibent̃, nec pñt aſcendere, & hoc facit vſq; ad §. [Econtra.] Demum ꝓbat contrarium vſq; ad §. [Quomodo.] & ibi incipit ſoluere.

h ¶ Ex præmiſſis.] Tractauit hucuſque magiſter de qualitate ordinandorũ. In hac d. 50. tractat primo de iã promotis, an ipſi poſtquã lapſi ſunt, valeant reparari? Et primo allegat, ꝙ non pñt reparari: poſtea allegat ꝓ parte contraria, & hoc bene ſoluit inf. e. §. [Qũo.] & ꝓ parte prima allegat vſq; ad §. [Ecõtra.] & poſtea inducit multa c. ad probandã ſolutionem ſuam. vſq; ad §. ſed illud vbi aliam ponit. & eam probat per c. ſeq. vſque ad §. [Quod vero.] & poſtea adiungit de lapſis in hæreſim. 2 quod non ſit eis communicandum ante reconciliationem. Ab illo §. [Quod vero.] ſubiungit tractatum de homicidijs vſque ad illum §. [Præmiſſis.] Deinde addit de ſolemniter pœnitentibus, ꝙ non debeant ordinari, vel ad militiam ſæcularem redire: & quòd clericis talis pœnitentia non ſit imponenda, & pro quibus culpis ſit imponenda. Vltimo ſubdit de apoſtatis, qui nec ad habitum ſæcularem, nec ad clericatum aſcendere poſſunt poſt pęnitentiam. Circa lapſos tres regulæ ſunt notandæ 3 quæ continentur inf. ead. diſt. vt conſtitueretur. Prima regula ſecundum H. hæc eſt, vt. Qui mortaliter peccauit poſt baptiſmum, non promouen-

2 Scilicet in §. de lapſis. Laur.

Lapſorũ reparatio trib. regulis declaratur.

3 Scilicet ius cõe cõtinentes. Laur.

doctrinam populo male diſpergit, deſpicit pauperẽ, honorat potentẽ. In 2. parte, quæ incipit ibi, [Si offeratis.] reprehenduntur qui indignos inſtituũt. & hoc facit auctoritate veteris teſtam. in qua reprehẽduntur ſacerdotes vete. teſta. qui Dño offerebant animalia cæca, clauda, & languida, & etiam pigra. quæ vitia hodie figuraliter intellecta repelluntur in nouo teſtamento.

a ¶ Ad ſe.] Not. ꝙ aliquid dicitur malum quo ad ſe. ſic 1. q. 1. quod quidam, & q. 3. ſaluator. ſic matrimonium dicitur ſolui quo ad ſocerum, qui repudium miſit: non quo ad quo coniuges. ff. de dona. inter vi. & vxo. cũ hic ſtatus, & §. ſi ſocer. & facit qs aliqd q̃rũ ĩ ſeipſo eſt. 11. q. 3. inter verba. ſic 22. q. 2. §. vlt. ĩ. fi. de cõſe. d. 4. quæris.

b ¶ Potentem.] In eo quod potens eſt.

c ¶ Pauperem.] inf. 11. q. 3. pauper.

d ¶ Locat.] in dignitate.

moueatur, vt 25. diſt. primum. 1. q. 7. ſi quis omnem. Secunda eſt. Promotus ſi mortaliter peccat deijciendus eſt infra cap. qui ſemel. Tertia eſt, Qui ab ordine deponitur amodo nõ reſtituitur. inf. ea. c. 1. & 2. & c. ꝑuenit. & vbicunque mitius agitur, diſpenſatio eſt. Iſtæ autẽ tres regulę ſecũdum tres opiniones recipiũt interpretationem.

b ¶ Spe.] Quia facilitas veniæ, &c. vt 23. q. 4. eſt iniuſta, & ext. de vi. & hon. cler. vt clericorum.
c ¶ Supplicatio.] Carnalis, ſed ſpũalis hñ ĩ. ca. clerico.
d ¶ Reuocare.] inf. 23. q. 4. eſt iniuſta.
e ¶ Non ſtatuta.] Perpetuo. Qui enim deponitur, perpetuo

Depoſitio ſ perpetua.

¶ Lapſi in ſuum ordinem reparari non poſſunt. C. I.

SI lapſis [a] ad ſuum ordinem reuertendi licentia cõcedatur vigor canonicę proculdubio frangitur diſciplinæ: dum pro reuerſionis ſpe, [b] prauæ actionis deſideria que concipere non formidat. *& poſt pauca.* ¶ Illud igitur præ omnibus ſtudete, vt lapſos, in ſacrum ordinem nullius vobis ſupplicatio [c] aliquo modo reuocare [d] ſuadeat, ne huiuſmodi non ſtatuta, ſed temporaliter dilata credatur eſſe vindicta.

Anſ. l. 8. c. 35. & lib. 11. c. 13. Iuo p. 6. c. 80. Pann. l. 3. c. 145.

Item Martinus Papa I. Amando epiſcopo.

¶ Qui poſt ſuam ordinationem labitur depoſitus permanebit. Cap. II.

Pann. l. 3. c. 141.

QVi ſemel poſt ſuam ordinationem in lapſum ceciderit, deinceps iam depoſitus erit, nullumq; gradum ſacerdotij poterit adipiſci. [f]

Item Gregorius Papa Sabiniano epiſcopo, lib. 7. epiſtola 25.

Anſ. l. 8. c. 26. Pann. l. 3 c. 146. † al. relatione.

¶ Presbyter poſt lapſum nulla ratione in ſacro ordine reputari valet. Cap. III.

PResbyterum, de quo nos fraternitas tua latoris pręſentiũ legatione † conſuluit, nulla rõne in ſacro ordine poſt lapſum, aut permanere [g] aut reuocari poſſe cognoſcas. Circa quem tamen mitius [h] agendum eſt: quia cõmiſſum facinus facili [i] dicitur profeſſione confeſſus.

Item Ioannes 8. Cœnomantico † Vticenſi epiſcopo.

† al. Cæncmo to Venetienſi.

Quidam. n. dicũt, ꝙ omne peccatũ mortale impedit promouendũ, & deijcit iã promotum. 1 & ſi talis ſit promotus, & egerit pęnitẽtiã: tamen nõ poteſt miniſtrare ſine diſpenſatione. Alij intelligunt de magnis criminibus prædictas regulas: quia minora poſt pęnitentiam non repellunt, nec deijciunt, vt 81. diſt. c. Apoſtolus, & diſt. 46. clericus, 5. qõ. 4. in loco 68. diſt. c. 1. quia nec omne publicum crimen animæ mortẽ irrogat. Inſtit. de pub. iud. §. vlt. Tertij intelligũt prædictas tres regulas de manifeſtis. occulta. n. poſt pœnitentiam non repellunt, nec deijciunt, imò iure communi promouetur, & ſi ꝓmotus eſt, remanet in ordine ſuo ĩ. ea. c. de his vero. & ca. præcedenti. & hæc opinio verior eſt, & benignior. hoc tñ excepto, quod maxima peccata etiam occulta repellunt, vt de hoc plene dixi ſup. 25. d. c. vlt. De adulterijs autem, & ſimilibus poteſt eṗs ſimplex diſpẽſare. extra de iud. at ſi clerici inf. ea. cõtumaces. de maioribus non inf. ea. minor. & in ſimonia. 1. q. 1. erga, & ſecundum quoſdam in omnibus criminibus diſpenſat vbi non prohibetur. ext. de ſent. excõ. nuper. & de pœn. d. 6. §. 1. in fi. & 82. diſt. presbyter. & in pluribus caſibus inuenio eṗm poſſe diſpenſare, vt notaui, 1. q. 7. §. niſi rigor. Petrus Hiſpanus cõtrariũ dixit. nam cum in quibuſdam certis caſib. ei permittitur diſpenſare, ergo in alijs prohibetur: arg. 25. diſt. qualis, & C. de procu. maritus. 2 Quis aũt cum depoſito poſſit diſpenſare dixi. 2. q. 5. ideo. Cũ ſuſpenſo aũt, vel pœnitente ẽt in hæreſi bene diſpenſat eṗs. inf. ea. presbyteros. Io. Iſtæ opiniones hodie terminantur per decre. Greg. in extrauag. de temp. ord. quęſitum vbi, reprobatur opi. Io. & credo, ꝙ epiſcopus ſemper poſſit diſpenſare, niſi ei prohibeatur expreſſe a iure, ut 27. q. 2. lex diuinæ in fi. & extra de ſent. excom. nuper B.

1 Mortaliter peccat ꝙ poſt baptiſmum peccauit, ſi ſe promoueri permittit: vel ſi iam ſuſcepto remanet, ꝗ tamẽ ũ que egerit pnĩam: niſi cum eo fuerit diſpenſatum.

Iſti intelligũt regulas prout ſonãt. L.

Eṗs in quibus criminibus diſpenſet.

2 Extra de transl. eṗi c. 2. ver. nec ꝙ de ceſſione. &c. ſm Lau.

Eṗs an poſſit ſemper diſpenſare.

SI lapſis. CASVS. Conſtantinus Mediolan. eṗs quęſiuit a Gregorio, an cuilibet lapſo debeat licẽtia dari ad ſuum ordinẽ reuertendi? Et reſpondet ꝙ non, triplici ratione, quia ſi hoc fieret, vigor eccleſiaſticæ diſciplinæ frangeretur: & quilibet propter ſpem reuerſionis praua deſideria concipere non formidaret, & præterea vindictam ſibi inflictam putaret eſſe temporalẽ, & non perpetuam ſequens c. patet.

a ¶ Si lapſis.] Hoc cap. loquitur de depoſito, ut patet per fin.

tuo deponitur, vt hic. 3 & 81. d. ſi quis clericus, & C. de pœ. ſeruus. Arg. contra 33. q. 4. nõ oportet 2. Ibi ſimpliciter ponitur, ſeparentur: & tamen ſeparantur ad tẽpus, non perpetuo, ut extra de conſt. ex literis. in fi. Sed certe illa nõ ſunt cõtraria: quia ibi nulla fuit depoſitio & eſt hoc ideo ſtatutum, ne leges ludibrio fiant, ut C. de bon. quæ lib. l. vlt. §. fi. & eſt ſi. quod lex dicit, ꝙ dãnatus de crimine ad militiam non recipitur, ut ff. de re mili. qui cum vno. §. adulteri.

3 Nã verbẽ, ſtatuere, rem perfectam ſignat. de pę. d. 1. §. hoc ãt ſm Laur. ff. qđ quiſque iuris, l. 1.

QVi ſemel.] ¶ Adipiſci.] Hoc c. intelligitur de rigore 25. d. primum. inf. ead. miror. vel in maioribus, vel de manifeſtis criminibus, ext. de temp. ord. c. fin. ſic non ob. 82. d. presbyter. & 15. q. vlt. hi qui.

PResbyterum.] CASVS. Sacerdos quidam fuit lapſus in crimine, de quo poſtea in iudicio fuit ſponte cõfeſſus, quare quæſiuit epiſcopus Fabianus, an poſſet in ſacro ordine remanere, vel reuocari deberet? Et reſpondet Gregorius, ꝙ non. Sed quia ſponte cõfeſſus eſt, mitius eſt agendum cum ipſo. ſ. vt nomen ſacerdotis retineat, vel in minoribus ordinibus remaneat.

g ¶ Aut permanere.] Simile ſup. 24. d. c. vlt. inf. 15. q. vlt. ſi quis presbyter. contra. Sol. in inferiori miniſtrauit, vt ibi: ſed in ſuperiori, ut hic.

h ¶ Mitius.] Arg. ꝙ mitius agitur cum confeſſo, quàm cum conuicto, 4 vt inf. eo. de his vero & 15. q. vlt. Si quis presbyter. Si 61. d. quia ſimpliciter. 1. q. 5. præſentium. Arg. contra 24. d. c. vlt. Sed ibi timore probationũ eſt confeſſus hic ſponte.

4 Cõcor. tex. in l. 1. & ibi gl. & Do. C. quæ appell. non recip.

i ¶ Facili.] id eſt, ſponte, vt extra de homic. lator.

Miror.]

Miror.] CASVS. Quidam epiſcopus volebat cũ quodam ſacerdote homicida diſpenſare : & perſuadebat dño Papæ, vt ei poſt perpetratũ homicidium concederet miniſtrare. Sed Io. Papa eum reprehendit, dicens hoc fieri non poſſe poſt quantamcunque pœnitentiam: ſed diluat tam immane flagitium lachrymis ; vt poſſit inuenire ſuffragium ſalutis.

... ſpenſatione. & 23. q. 1. noli. in fine.
b ¶ Homicidium.] Sponte, vt extra de homic. lator.
c ¶ Suadere.] Plus enim eſt ſuadere, quam compellere. ff. de ſer. cor. l. 1. §. perſuadere & plus punitur ſuaſor, quam faciens. 89. diſt. tanta. Ioan.

Iuo p. 6. c. 114. & p. 10. c. 51.
Pann. l. 3. c. 153.

¶ Poſt perpetratum homicidium ſacerdotale officium miniſtrari non poteſt. Cap. IIII.

Miror [a] minus doctam ſcientiam tuam ſacerdoté putare poſt perpetratum homicidiũ [b] poſſe in ſacerdotio miniſtrare, imò (qđ eſt ineptius) nobis ſuadere [c] velle, vt ipſi tali præſumptioni pberemus aſſéſum. Quis enim tam demés, tamque peruerſi ſenſus, tale quid æſtimaret, vel poſt quantamcunque pœnitentiam concedédum, cum omnino ſit canonicæ diſciplinæ contrarium? Debet ergo ſacerdotio priuatus lachrymarum fonte flagitium tam immane diluere, vt talibus ſaltem remedijs curatus, ſalutis poſſit inuenire ſuffragium.

Item Nicolaus Papa.

Iuo p. 6. c. 120.

¶ Ad maiorem gradum clericus prouehi non poteſt, qui paganum occidit. Cap. V.

Clericum, qui paganum occiderit, [d] nõ oportet ad gradum maiorem prouehi, qui carere etiam debet acquiſito: homicida enim eſt. Nam cum diſcreti ſint milites ſæculi a militibus eccleſiæ, non conuenit militibus eccleſiæ militare [e] ſæculo, per quod [f] ad effuſionem ſanguinis neceſſe ſit peruenire.

Item Osbaldo chorepiſcopo Quadrantino.

¶ Qui defendendo ſe paganum occiderit, ſacerdotali careat officio. Cap. VI.

De his [g] clericis, p quibus conſuluiſti, ſcilicet qui ſe

Clericum. CASVS. Cleric⁹ qdã occidit paganũ. poſtea volebat ad ordines pmoueri maiores, quæſiuit quidã epiſcop⁹ an poſſet? Et rñdet Papa, quod non: imò carere debet etiam acquiſito. Nam milites eccleſiæ non debét ſæcularé militiã exercere, per quã neceſſe ſit ad ſanguinis effuſionem peruenire.
d ¶ Occiderit.] Spõte. B.
e ¶ Militare.] Per hoc patet qđ loqtur de illo, qui in bello fuit. hortari tñ põt clericus aliquos ad defenſionem ſuæ eccleſiæ. 23. q. 8. vt pridem. arg. ff. de his q not. infa. ob hęc verba. §. vlt.
f ¶ Per quod.] Arg. quòd ratione vnius delicti imputantur omnia delicta, quæ ſequũtur ex illo, vt 15. q. 1. ſi quis inſaniés. 22. q. 4. iter. ff. qđ met. cau. ſi mulier. Argu. cõtra ext. de ſpon. veniens. ADDITIO. Et facit qđ not. inf. ea. quãtũ. in glo. hic patet, ibi dicam. Sed Ber. contra loquitur in matrimonio, in quo licet quis ſua culpa cadat in metum, non nocet, ut no. extra quod metus cau. Abbas. Arch.

Imputantur multa pp vnũ delictũ.

a ¶ Miror.] Hic habes quòd eps non põt diſpenſare [1] cum homicida : item nec cũ ſimoniaco, vt 1. q. 1. erga. niſi quandoque, vt 1. q. 5. c. 1. & vlt. Ioan. De ſimoniaco eſt expſſum extra de elect. c. penul. vbi dr, qđ ſi aliquo ignorante ſit commiſſa ſimonia, eps cum eo poteſt diſpenſare, ſi in ſimplici beneficio ſit commiſſa ſimonia: ſecus ſi in prælatura ſi aũt eo ſciéte ſit facta: epiſcopus non poteſt diſpenſare cũ eo. ext. de ſimo. nobis. B. Item nec cum depoſito ſm quoſdam, vt 2. q. 6. ideo. Item nec cum eo qui excõicatus, celebrat. vt 11. q. 3. ſi quis eps. & 7. q. 1. ſi quis presbyter, licet ſit arg. contra 2. q. 5. quãto. Sed illud de mandato Papæ. Item nec cum eo qui accedit ad iudicum ſæculare, vt 21. q. 5. ſi quis eps. Item nec cum bigamo, vt ext. de big. c. de bigamis, & 34. diſt. lector. Io. Nec diſpenſat hodie cũ filijs presbyterorum, vt ext. de fil. presby. c. pen. vbi ſcilicet miniſtrauit pater immediate. B. Diſpéſat autem in plerique criminib. vt notaui 1. q. 7. §. niſi rigor. & generaliter vbi non prohibetur epo diſpenſatio, ſemp diſpenſare põt, vt extra de ſenté. excom. nuper. licet quidam dicant, ꝙ in illis ſolis caſibus diſpenſabit vbi a iure ei permittitur ; quia cum in quibuſdam criminib. ei cõceditur diſpenſatio, vt extra de iud. atſi clerici. ergo in alijs ei prohibetur. argu. 25. diſt. qualis. & C. de procu. maritus. Et licet diſpenſatio ſit ius, quod peti non poteſt: tamen qñque eps tenetur diſpenſare, vt infra ea. vt conſtitueretur. in ſi. &c. ſi quis diaconus, & cap. domino ſancto, & 1. quæſt. 7. di-

1 Scilicet in ...rdine, ſed i ...eneficio ſic ...xt. de cler. ...ugn. in du. ...lericus, in...ra, eo. pſbyteros. & ca. ...ludeat. Di...i põt, ꝙ hoc ...a. miror. lo...uitur in ho...micida notorio, ſiue ...anifeſto, ...c voluntario. de hoc, ...g. & not. ...nf. eod. de ...is vero. Ar.

De his.] CASVS. Quidam clerici defendendo ſe, paganum occiderunt: quare quæſiuit Quadrantinus epiſcopus, an peracta pœnitentia poſſint ad priſtinum gradum redire, vel aſcendere ad altiores ? Et reſpondet ꝙ non, quia Papa non dat eis licentiam aliquem hominem occidendi; & ideo melius eſt illis in gradu inferiori irreprehenſibiliter famulari, quam alta indebite appetendo in profundum inferni demergi.
g ¶ De his. Circa illos, qui cõmittũt homicidiũ, diſtingue ſic: quia aut cõmittũt homicidiũ ex neceſſitate, aut ex caſu, aut ex volũtate. Si ex neceſſitate: aut illa neceſſitas eſt euitabilis: aut ineuitabilis. Si eſt euitabilis, ad ſuperiores ordines non poteſt aſcendere: ſed in iam ſuſceptis toleratur. 2 ut inf. ead. de his clericis. Si fuit ineuitabilis neceſſitas, ſine omni diſpenſatione poteſt miniſtrare in ordine iam habito ſed ad ſuperiores habédos petet diſpenſationem. vt extra de homicid. ſuſcepimus. &c. 2 Nec obſt. ext. eod. lator. vbi dr ꝙ ad ſuperiores talis licitè promouetur: qa hoc intelligo ex diſpenſatione. 3 Ioan. Sed certè quidquid dicat Ioan. de neceſſitate ineuitabili, capitulum videtur expreſſe dicere ꝙ talis neceſſitas in nullo obſit, vt inf. ea. quia te quaſi obnoxium. De hoc notaui in quæſtionibus. B. Si uero caſu committitur homicidium : aut dedit operam rei licitæ, aut non. Si dedit operam rei licitæ, ei non imputatur: ſed poteſt miniſtrare in ſuſcepto, & aſcendere ad ſu-

Homicidiũ vtrum impediat promouendos, & deijciat iam promotos.
2 Scilicet de mña, ut not. ext. de hom. ſicut. ubi plene de hoc.
3 Vel dic ꝙ ibi fuit caſus fortuit⁹, ut not. inf. ea. de his clericis. in gle. 1. in fi. Arch.

3 Et c. hi q & ca. ſi duo. niſi forte grande ſcãdalum inde orietur: qa tunc inducitur ei purgatio. ext. eod. ex literis 1. & no. ext. de homic. cum dilectus i gl. qui tñ. & .q̃ fuit gl. uin.

ſuperiorē, vt extra eo. c. vlt. & inf. ea. ſæpe. 1 & ext. eo. Ioannes. Sed ſi illicitæ rei operam dedit, tunc nec in ſuſcepto poteſt miniſtrare, nec ad ſuperiorem aſcendere, vt inf. ea. clerico. & c. ſi quis voluntate. Si vero voluntate occidit nunquam diſpenſandum eſt cum eo ſecundum quod loquitur ca. miror. H. tamen cũ ſuo rigore dixit ꝙ i nullo caſu põt homicida ꝓmoueri: qa potius debet quilibet permittere ſe occidi, quã aliũ occidere, vt 32. q. 5. ita ne. & dicit quod hoc uerbum, conſulendi, ponitur ꝓ verbo præcipiendi, vt 28. q. 1. ſic enim. Item ſecundum H. etiam ſi crimẽ homicidij ſit occultũ: tñ poſt pœnitẽtiam nõ põt exequi ſuũ officiũ. ſecus eſt ſm eũ i quolibet crimine alio, vt inf. ca. de his. niſi i ſimonia. Io. Ex hoc expreſſe dr̃ ext. de tẽp. ord. ca. vl. & ita duo crimina tñ excipit: ſcilicet ſimoniam, & homicidium. Argu. ext. de accuſ. ĩquiſitionis. B. Alij autẽ pleriq; dicũt ꝙ ſiue ſit homicidiũ, ſiue aliud crimen, dummodo ſit occultũ, poſt pœnitentiã bene exequit̃ officiũ ſuum ſine omni diſpẽſatione licet nõ poſſit ꝓmoueri. Sꝫ ĩ ſimonia poſt nullam pœnitẽtiam poteſt exequi officiũ ſuũ. 1. q. 1. ergo. Hodie aũt obtinet opinio H. circa crimen occultum, vt ext. de accuſ. ĩquiſitionis. B.

a ¶ Defendẽdo.] Incaute ſine moderamine. cuilibet eñ licitũ ẽ ſe defendere cũ moderamine, vt ſu. di. 1. iꝰ naturale. & extra de app. c. ſignificauit. C. vnde vi. l. 1.

d ¶ Si quis.] Iudex executor & aſſeſſor in cauſis criminalibus non poſſunt promoueri. hoc non eſt ratione peccati: quia non peccant iſta faciendo. 2 vt 23. qõ. 4. quæſitum & 5. quæſt. miles. ſed propter irregularitatem, quam ex tali facto contraxerunt.

defendendo, a paganum occiderũt, ſi poſtea per pœnitẽtiam emẽdati poſſint ad gradum priſtinũ redire, aut ad altiorem cõſcendere, ſcito nos nullam occaſionem dare, nec vllam tribuere eis licẽtiam quemlibet hominẽ quolibet modo occidendi. Verum ſi contigerit, vt clericus ſacerdotalis ordinis ſaltem paganum occiderit, multum ſibi cõſulit, ſi ab officio ſacerdotali receſſerit, ſatiuſq; eſt illi in hac vita Domino ſub inferiori habitu irreprehẽſibiliter famulari, quam alta indebite appetendo damnabiliter in profundum demergi.

Item ex concilio Agathenſi, c. 50.

¶ Cadat ab officio epiſcopus, presbyter, aut diaconus capitale committens crimen. Cap. VII.

SI epiſcopus, presbyter, aut diaconus capitale crimen commiſerit, aut chartam b falſauerit, aut falſum teſtimonium c dixerit, ab officij honore depoſitus in monaſterium retrudatur, & ibi quamdiu vixerit, laicam tantummodo communionem accipiat.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 26.

¶ Qui homicidij, facto, aut præcepto, aut conſilio poſt baptiſmum conſcius fuerit, clericus non ordinetur. Cap. VIII.

Apud Mar. Brac.

SI quis d viduam, aut ab alio dimiſſam † duxerit, nõ admittatur ad clericatum. Quod ſi irrepſerit, deijciatur. Similiter, ſi homicidij aut facto, e aut ꝓcepto, f aut conſilio, g aut defenſione α h poſt baptiſmum i cõſcius fuerit, & ꝑ aliquam ſubreptionem ad clericatum venerit, deijciatur, & in fine vitæ ſuæ † laicam communionem tantummodo recipiat.

Anſel. l. 7. c. 11. Ex cã. 19. Apoſt. † al. relictam.

† al. ſua communionem recipiat.

α ¶ Defenſione.] *In codice Lucenſi Regio, (in quo ſunt etiam hæc capitula a Martino Bracarenſi epiſcopo collecta) & apud Anſelmum, & in editione conciliorum tribus tomis in margine legitur,* aſſenſione. *cui lectioni conuenit quod legitur in concilio Triburienſi, c. 11. circa finem.*

Item Gregorius Ianuario epiſcopo Calaritano, lib. 3. epiſt. 26.

SI ẽps.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Agathen. quam pœnam debet pati ẽps, presbyter, vel diaconus, qui capitale crimen commiſerit, vel chartam falſauerit, uel falſum teſtimonium dixerit? Et reſpondet, ꝙ deponi debet, & detrudi in monaſterium ad agendam pœnitentiam: vbi donec uiuit, non niſi laicam tantummodo communionem accipiat.

b ¶ Aut chartam.] Dic ut ſup. 19. diſt. in memoriam.

c ¶ Teſtimonium.] Infra 5. q. 6. presbyteri. 2

SI quis viduam. CASVS. Statutum fuit in concilio Martini Papæ, ꝙ ſi quis duxerit in vxorem uiduam uel relictam: aut homicidium commiſerit facto præcepto, conſilio, uel defenſione, poſt baptiſma promoueri non poteſt: & ſi irrepſerit, deponatur & eijciatur. & in fine ſuæ vitæ communionem accipiat.

e ¶ Aut facto.] Vt miles.

f ¶ Aut præcepto.] Vt iudex.

g ¶ Aut conſilio.] Vt aſſeſſor. & ita ex cõſilio punitur aliquis, contra illud. ff. man. l. 2. in fi. & l. denique. Sed nunquid addi debet de uolũtate? arguitur quod ſic 1. q. 4. quia præſulatus. in fine, quod non concedo licet ante quam fiat, uellet illud factum eſſe: uel poſt factum, gratum habeat.

h ¶ Defenſione.] Euitabili. B.

i ¶ Poſt baptiſmum.] Ergo ſi ante baptiſmum, poteſt. Bazianus dixit: ſi ante baptiſmum occidit non peccando, ut iudex, non poteſt promoueri quia non tollitur irregularitas: ſed ſi occidit peccãdo, tollitur totum Io. Et ſic melioris conditionis eſt peccans quam non peccãs. De hoc quid iuris ſit, notaui in quæſtionibus. 36. diſt. in gl. uidetur. B. 3

2 Ideo dicebat Ber. qđ iſtud c. intelligebatur de illis qui nõ peccauerũt.

c ¶ Aut

Conſilium facit ut quis puniatur.

Homicida ante baptiſmum an ꝓmoueri poſſit.

3 Quęſtio uenialis eſt: de qua habuiſti 21. di. in pri. & ibi de hoc. & 51. diſt. in ſum. & 26. d. deinde Arc.

Digitized by Google

PEruenit.] CASVS. Epiſcopus Caralitanus reſtituebat clericos lapſos in crimen fornicationis ante pœnitentiã, uel poſt: prohibet Greg. dicens quòd tales carere debent ſacris ordinibus: & ad altaris miniſterium nunquam accedere.

a ¶ Fue-

isti pati deberent. Et rñdet Greg. ꝙ Saturninus presbyter careat communione corporis & ſanguinis Chriſti donec uixerit. in fine tamen uiaticum accipiat: niſi antea epiſcopo uiſum fuerit ei eſſe miſerendum. & in ſcriptis caueat, ut de cætero Miſſam non cãtet: & gerat curam monaſteriorũ in inſula Gorgonia & Capraria ſine p̄iudicio alicuius. Diaconus uero abbas ſemper ab ordine ſacro depoſitus erit; qui tñ poterit inter alios monachos priorẽ locum obtinere: ſi eius conuerſatio meruerit; ſed ordinẽ nõ obtinebit, in cuius loco dẽbit alius ordinari. Subdiaconus uero irreuocabiliter deponetur: laicam tñ cõionem accipiat.

¶De ſacris ordinibus lapſi reparari non poſſunt. Cap. IX.

Poly. l. 4. tit. 39. Anſel. l. 8. c. 20. Iuo par. 6. c. 78. Pann. l. 3. c. 133.

PEruenit ad nos, quoſdam de ſacris ordinibus lapſos, vel poſt pœnitentiam, vel ante, ad miniſterij ſui officium reuocari: Quod omnino prohibemus, & in hac re ſacratiſſimi quoq; canones cõtradicunt. Qui igitur poſt acceptum ſacrum ordinem lapſus in peccatũ carnis fuerit;[a] ſacro ordine ita careat, vt ad altaris miniſterium vlterius non accedat.

Idem Venantio Lunenſi epiſcopo, libro 4. epiſt. 5. ſeu. cap. 49.

¶De eodem. Cap. X.

Poly. ibidem. Anſel. l. 8. c. 21. Iuo par. 6. c. 83.

ACcedens ad Gorgonam inſulã fraternitas veſtra diſcutiat id, quod ad nos de Saturnino presbytero[b] perlatum eſt. Peruenit namque ad nos, quia poſtquã pro crimine lapſus ſui, à ſacerdotij ordine eſt deiectus, ad explendum miniſterium ſacerdotijs præſumit accedere, & omnipotenti Deo hoſtias immolare. Quod ſi ita factum fraternitas veſtra repererit; eum ſacri corporis, & ſanguinis Dominici participatione priuatũ in pœnitentiã redigat: ita vt vſque ad diem obitus ſui in eadem excommunicatione permaneat, & viaticum tantũmodo exitus ſui tempore percipiat. Sin autem eum fraternitas tua talem pœnitentiam agere cognouerit, vt ei iuſtè ad recipiẽdã inter laicos communionẽ, & ante exitum debeat miſereri: hoc in tuę[c] fraternitatis ponimus poteſtate: *& infra.*

Eodem li. 4. epiſ. 16. ſeu. c. 60. Pann. lib. 3. c. 132.

¶Præterea ad fraternitatis tuæ conſulta reſpõdentes ſtatuimus, diaconũ, & abbatem[d] de portu Veneris,[e] quem indicas cecidiſſe,[f] ad ſacrum ordinẽ nõ debere, uel poſſe vllo modo reuocari. Quem quidem ſacro ordine priuatum in pœnitentiam deputare te cõuenit: cuius ſi poſtea actus, cõuerſatioque meruerit, priorem[g] inter alios monachos, (vbi tu tamẽ decreueris) ſtandi locum obtineat.[h] Subdiaconi quoq; quos ſimilis culpa cõſtringit, ab officio ſuo irreuocabiliter depoſiti, inter laicos communionem accipiẽt. In portu autem Veneris, loco lapſi diaconi, aliũ, qui hoc officiũ implere debeat, ordinabis. Saturninum vero presbyterum, vt nũquã ad ſacri ordinis miniſteriũ p̄ſumat accedere, ſcriptis cauere decreuim⁹: ſed eũ ĩ inſula Gorgon, atq; Capraria ſolicitudinẽ[i]

b ¶ Præsbytero.] Ergo clericus degradatus nõ retinet ordinem arg. 5⁊. diſt. ex antiqs. & 11. q. 3. epiſcopus: & 15. q. vl. ſi qs presbyter. & 23. q. vl. clerici. & idem uidetur p̄ hoc quod dicitur inf. inter laicos communionẽ. Sed tñ dico ꝙ charactẽrẽ ſemp̄ retinet. per id quod habes 1. q. 1. qđ quidam. & 32. q. 7. licite. arg. 81. diſt. dictũ. Vnde qui percutit ipſum incidit in canonem: ſaltem in memoriam priſtinæ dignitatis, vt ff. de decur l. vl. & ff. de queſt. vnius. §. ſeruus & de cõſecr. diſt. 4. oſtẽditur. Item quod non credo cũ careat omni priuilegio clericali:[2] nec credo ꝙ conficiat.[3] quia omnẽ poteſtatem amiſit. B.

Degradatũ percutiẽs incurrit excõicationem.]

2 Adde quæ no. in addi. c. 2. de pęn. lib. 6. & ca. dominus in gl. in uerſ. ſacrilegiũ. inf. 93. diſt.

3 Hæc fuit opin. Rayn. quam rec. Goff. & B. extra de cle. excom. mi. cap. 1.

c ¶ In tuæ.] Ergo epiſcopus poteſt remittere pęnitentiam iniunctam a Papa ſic. 33. q. 2. latorem.

ADDITIO. Vel de hoc ut ibi. Argu. cõtra 15. diſt. c. 2. in fi. ibi uideas. De hoc etiam not. 26. q. 7. tempora.

Abbas quem ordinem debeat hẽre.

a ¶ Fuerit.] De quo fuerit conuictus, vel confeſſus. & hoc[1] uerum eſt niſi epiſcopus cum eo diſpenſaſſet, ut extra de iudi. at ſi clerici. Sed nõne canoniſta prohibet epiſcopo diſpẽſare in hoc caſu? non: ſed redarguitur indiſcreta diſpenſatio, ut dixi extra de præb. de multa.

1 Scilicet ꝙ canones contradicunt, in hac re, &c.

ACcedens. CASVS. Hoc cap. loquitur de quodam presbytero Saturnino, & de quodam diacono abbate, & de quibuſdam ſubdiaconis. presbyter Saturninus propter ſuum delictũ depoſitus fuit: & tamẽ poſt depoſitionem Miſſas celebrauit. Diaconus uero abbas & ſubdiaconi mortaliter peccauerunt, crimen fornicationis cõmittendo. Vñ Lunẽ eps quæſiuit quã pœnam

d ¶ Abbatem.] Ergo abbas poteſt eſſe diaconus: quia abbas potius eſt nomẽ officij, quàm dignitatis. 18. q. 2. c. 1. immo in minoribus ordinibus cõſtitutus poteſt eſſe.[4] abbas extra de ætate & quali. tuam.

4 Verum eſt diſpẽſatiue; & ſic loquitur decre. tuam. ibi: ex tua, &c.

e ¶ Veneris.] Exiſtentem.

f ¶ Cecidiſſe.] Per crimen.

g ¶ Priorem.] Ideſt, ut ſit monachus, ut prius fuit: non tamen erit abbas.

h ¶ Obtineat.] non ordinem, uel dignitatem.

i ¶ Solicitudinem.] Vt ſit procurator loci, licet ſit infamis: quia infames non excluduntur a ciuilibus muneribus.

ribus, 1 ſed honorib. Argu. C. de his qui non imple. ſti. ſacra. ſoluti ſunt. l. 1. lib. 10. & ext. de æta. & qualit. tuã, & ſic procurator monaſterij poteſt eſſe imfamis: ſed nõ ꝓcurator epiſcopi. 5. q. 3. quia eps. quia non requiritur ſumma in eis perfectio integri tatis, ut 16. q. 1. legi.

vt inf. ea. conſiderãdum. Vñ non fuit pœnitus immunis. vt extra de homicid. c. ſicut. 5. illi quoque: tñ hoc exemplum non competit, quia iſtud fuit ante baptiſmum.

f ¶ Auguſtinus.] Qui fuit Manichæus. 3 ſed ante baptiſmum: & ideo non competit exemplum, &c.

3 Arg. contra. 22. q. 6. vides. ubi de hoc.

Ponde- de monaſterijs gerere, & in eo, in quo eſt ſtatu, ſine cuiuſquam aduerſitate manere permittimus.

a ¶ Presbytero.] *In vetuſto codice epiſtolarum B. Gregorij, & aliquot antiquis exemplaribus Gratiani legitur,* ex presbytero; *itemque inferius in hoc eodem capite.* Saturninum vero ex presbyterum. *ſiue vt in impreſſis B. Gregorij.* ex presbytero. *Depoſitos enim presbyteros, ex presbyteros, & eos, qui monaſteria deſeruerant, ex monachos appellabant, ſicut illi qui conſulatum, aut quæſturã geſſerant, exconſules, aut exquæſtores vocari ſoliti fuerant.*

Item Mariniano epiſcopo Rauennati, lib. 6. epiſt. 39. ſen, c. 203.

¶Loco lapſi alius ordinandus eſt. C. XI.

Anſel. li. 8. c. 25.

POſtquam quemquam criminaliter abſcedentem, † in locũ, de quo lapſus eſt, nulla permittit ratio reuocari; & ultra tres menſes [a] eccleſiam vacare Pontifice ſtatuta ſacrorum canonum non permittũt: ne cadẽte paſtore dominicum gregem antiquus (quod abſit) hoſtis inſidiando dilaniet; fraternitas veſtra deprecationi eorum conſentire, & in loco lapſi debet epiſcopum ordinare.

† al: cadentem.

diſt. 75. quoniam.

Item Martinus Papa I. in epiſtola ad Amandum.

¶Qui poſt ordinationem ſuam in lapſum ceciderit, ſacra myſteria non debet tractare. C. XII.

SI poſt ordinationem ſuam quiſpiã in lapſum ceciderit, & præuaricationis peccato fuerit † deprehẽſus] obnoxius, omnimodo prohibendum eſt, cum manibus lutulentis, atque pollutis myſteria noſtræ ſalutis tractare.

† al. deprehendatur] orig.

2 *Econtra* [b] *exemplis, & auctoritatibus probatur, poſt actam pœnitentiam proprios gradus licite poſſe adminiſtrare, & ad maiores conſcendere. Maria enim ſoror Aaron poſtquam lepra percuſſa eſt, quia in Moyſem murmurauerat, acta pœnitentia a peccato mundata, & ſanata eſt, & priſtinam gratiam prophetandi recepit. Aaron* [c] *autem poſt conflatum vitulum, etiam in ſummum ſacerdotem conſecratus eſt. Dauid* [d] *poſt adulterium, & homicidium ſpiritum prophetiæ recepit, & in proprio* † *gradu permanſit. Achab quoque poſt mortem Nabuthæ viri ſanctiſſimi per pœnitẽtiam humiliatus in regia ſede remanſit. Et vt prætereamus multa exempla veteris teſtamenti, Petrus negauit Chriſtum, & tamen poſtea Princeps Apoſtolorum factus eſt: Paulus Stephanum lapidauit,* [e] *& tamen a Deo in Apoſtolum electus eſt. Multi quoque ab hæreſi ad vnitatem catholicæ fidei reuertentes in ſuis ordinibus ſunt recepti; alij vero ad epiſcopalem etiam gradum ſunt promoti, vtpote Auguſtinus,* [f] *& alij complures.*

33. q. 2. c. hoc ipsũ.
Num. 12.
Exo. 32.
2. Reg. 11. & 12.
† al. priſtino.
3. Reg. 21.
Matth. 26.
Ioan. 21.
Act. 7. & 9.
Burc. l. 1. 233.
Iuo in prologo.
Pann. in prologo, c. 31.

¶De eodem, PALEA. C. XIII.

IOãnes Chryſoſtomus a duabus ſynodis orthodoxorũ

1 Iſta opin. cõiter tenetur per glo. & Docto. in c. eum deputati de iudi. &c. imperatorum de iuram. calum. Spec. in tit. de procu. §. 1. uer. item ꝙ ẽ infamis & Alexãder de imo. in l. reum criminis. in fi. C. de procur. Infamis poteſt eſſe procurator.

POſtquam.] CASVS. Epiſcopus qdã depoſitus fuit: canonici uolebãt aliũ eligere. Archiepẽs uel primas diſturbabat eũ reſtituere nolens: qđ dicit Greg. de iure fieri nõ poſſe: & cum eccleſia vltra tres menſes vacare non debeat. præcipit Greg. Archiepõ, ut deprecationi canonicorum conſentiat, & loco depoſiti alium ordinet.

a ¶ Tres menſes.] Tres dantur ad electionem a die mortis: & alij tres menſes ad conſecrationẽ petendã. inf. 100. d. qm. & 63. d. obeuntibus, & ext. de elec. ne pro d f. ctu. niſi per neceſſitatẽ progetur. 2 ut 28. d. de Syracuſanæ.

Electio an fieri debeat intra tres menſes.

ECONTRA. Hæc eſt ſecũda pars huius diſtinctionis, in qua magiſter probat cõtrariũ eius, quod ſupra probatũ eſt: ſcilicet, ꝙ poſt lapſum poſſunt reparari, ꝓbat inquã p exẽpla, & per nouẽ auctoritates. Io. de Fant.

2 De hoc 61. d. Oſius. &c. bene nouit. ibi de hoc.

CASVS. Supra ꝓbatum eſt, ꝙ lapſi poſt pœnitentiã nõ ſunt reſtituendi. Mõ Gratianus probat cõtra, ſcilicet ꝙ poſſunt reſtitui, & ad altiora cõſcendere: & ꝓbat octo exemplis; ſcilicet Mariæ, & Aaron, Dauid, Achab, Petri & Pauli, Auguſtini, & aliorum, quorum nomina in ſequenti palea ponuntur: qui omnes poſt peccatũ ſunt reſtituti.

b ¶ Econtra.] Maria, &c. de hoc dicitur 2. q. 7. §. itẽ obijcitur.

c ¶ Aaron.] Hæc hiſtoria habetur 45. d. diſciplina.

d ¶ Dauid. Hæc hiſtoria dicitur 2. q. 7. §. item cũ Balaam.

e ¶ Lapidauit. Ideſt, lapidantib. cõſenſit, cuſtodiendo veſtes,

Digitized by Google

epiſcoporum fuit dijudicatus, † ſed iterum fuit reſtitutus Marcellus epiſcopus Ancyrę Galatię depoſitus fuit, ſed poſtmodum proprium recepit epiſcopatū. Aſclepius diiudicatus a ſynodo, eccleſiam ſuam poſtea recepit. Lucius epiſcopus Adrianopolites dānatus a Papa Iulio recepit eccleſiam ſui epiſcopatus. Cyrillus epiſcopus Hieroſolymitanus depoſitus fuit, poſtea recōciliatus eſt eccleſiæ ſuę. Simili modo Polychronium eiuſdem eccleſiæ. Hieroſolymitanæ pontificem Sixtus Papa damnauit, & iterum ipſe eum reconciliauit. Innocentius Papa Photinum epiſcopum damnauit, ſed poſtea eum in proprium locum reſtituit eccleſię ſuæ. Miſenum a epiſcopū a Fœlice Papa damnatum Gelaſius Papa ſucceſſor illius reconciliauit, † & eccleſiæ ſuæ reſtituit. Leontius dū eſſet presbyter, depoſitus fuit, ſed poſtea in Antiochia Patriarcha extitit. Gregorius vero quartus Papa Theodoſium, quē Eugenius eius anteceſſor presbyterij honore priuauerat, ſanctæ eccleſiæ Signinæ conſecrauit epiſcopum. Ibas namque epiſcopus dijudicatus fuit, ſed ſācta ſynodus canonica ſuam illi reſtituit eccleſiam. Rothadū vero epiſcopum ſanctæ Sueſſionenſi eccleſiæ a ſynodo, cui Carolus interfuit, condemnatum, & Sophronium† Placentinum epiſcopum merito reprobatum, Nicolaus Papa ambos reconciliauit.

†al. iudicatus.
Sixt. Papa ij.
35.q.9.c.Gre.
†al. & communicauit.
† al. Suffrenum.) vel *Suffredum*, vt j. 6.q.3. denique Suffredus.

¶*Caput hoc vetuſtioribus codicibus abeſt: in vulgatis inſcribebatur*, Item ex Epiſtola Cyrilli ad Ioannem Antiochenum: *quæ inſcriptio ſublata eſt, quoniam quæ in hoc capite tractantur, ex varijs hiſtorijs ſunt collecta, & aliqua longe poſt Cyrillum, & Hieroſolymitanum, & Alexandrinum contigerunt. Neque apud Burchardum, & Iuonem vlla talis inſcriptio eſt, ſed tantū in Pannormia.*
a ¶Miſenum.] *Antea legebatur*, Nicænum, *Emendatum eſt ex Burchardo, Iuone, & c. Gregorius. inf. 35.q.9. Atque in Pōtificali Romano manuſcripto in vita Nicolai primi hæc legūtur.* Sicut Beatus Papa Fœlix Vitalem, & Miſenum epiſcopos, qui in Petro Alexandrino hæretica fæce coinquinato coacti conſenſerant, ſacerdotali gradu, eccleſiaſtica immo communione priuauit.

Præterea Calixtus Papa I. de huiuſmodi ſcribit, ita epiſ. 2. ad epiſcopos Galliarum.

¶ Clerici poſt lapſum in ſuis ordinibus reparari poſſunt. C. XIIII.

Tob. 4.
Burc. l. 19. c. 42.
Iuo par. 6. c. 48.

PONderet a vnuſquiſq; ſermones ſuos, & qđ ſibi loqui non vult, alteri nō loquatur. Vnde bene ſacra ait ſcriptura. (Quod tibi b nō vis fieri, alteri ne facias. Nos enim tempore c indigemus, vt aliquid maturius agamus. Nec præcipitemus conſilia, & opera noſtra, neque ordinem corrūpamus. ¶Sed ſi aliquis lapſus quocūq; modo fuerit portemus† eū, & fraterno corripiamus affectu: ſicut ait Beatus Apoſtolus: (d Si prœoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, q ſpiritales eſtis, iſtruite huiuſmodi i ſpiritu lenitatis, cōſiderās teipſum, ne & tu tēteris. Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legē Chriſti.) ¶Porro ſanctus Dauid e de criminib. mortiferis egit pęnitentiā & tamen in honore permanſit. ¶ Beatus quoq; Petrus amariſſimas lachrymas fudit, q̄do Dn̄m negaſſe pænituit: ſed tamē Apoſtolus per-

† non perdamus tū, ſed fra. orig.
Gal. 6.

POnderet. CASVS. In hoc oſtēdit Calixtus Papa, φ clerici poſt lapſum peracta pœnitētia poſſunt in priſtinum ſtatum reſtitui. Et hoc ꝓbat auctoritatib. & exemplis xj. Prima eſt in principio capituli. Secunda ꝓbatio incipit ibi. (Sed ſi aliqui lapſus.) Et adhoc inducit auctoritatem Apoſtoli: Si præoccupatus, &c. Tertia ibi, (Porro ſanctus Dauid. (Quarta ibi, (Beat⁹ quoq;) quinta ibi, (Peccator.) Sexta ibi, (Errant itaq.) Septima ibi, (Nūquid q dormit.) Octaua ibi (Redde mihi.) Nona ibi, (Vade, & amplius noli peccare.) Decima ibi. (Nō ergo. (Vndecima ibi. (Sn̄iam.)

a ¶ Ponderet.) Grauis erit q libet ī uerbis, Vt 4.q.3.§. item in criminalib. ver. ī teſtib. & qui cito fatur ad pn̄iam ꝑperat, vt dicit Seneca. & poteſt quis in ꝓprio facto petere inducias ad reſpōdendū, ut ff. de ītetrog. act. q interrogat̄. an hæres ſit: nā teſtis repentinus, &c. 5.q. 5.§. ſed aliud.
b ¶ Quod tibi.) In Tobia.
c ¶ Tempore.] Nā ratio temporis mutat conſtitutionē. vt 34. di. fraternitatis.
d ¶ Apoſtolus.] Ad Galatas.
e ¶ Dauid.] Hoc exēplum nō competit, nā nihilomin⁹ fuit dictum ei: Nō ædificabis mihi domum: quia vir ſanguinum es. inf. de conſe. diſ. 1. c. 1. & 1. q. 7. ſi quis omnem.

Dauid prohibitus eſt ædificare.

a ¶ Mini-

a ¶ Miniſtrare.] diſpenſatiue ſi crimen eſt manifeſtum: vel ipſo iure, ſi crimen eſt occultum. extra de tem por.ord.c.Vlt.
b ¶ qui dormit.]In peccato.
c ¶ Non adijciet.]i.non conabitur bene operando.

Dño iuſta ſacrificiã, & placebit Domino ſacrificiũ. Iuda & Hieruſalem ſicut dies ſæculi, & anni antiqui.
h ¶ Tempus. n. &c.] Verba Petri in epiſtola canonica. ADDITIO. Primæ Petri 4.c.
i ¶ A domo.]ideſt, ſacerdotibus. Omnia enim * mala a ſacer-

Docere ſe velle promittens, Deo obligatur.

d ¶ Vt reſurgat.]Per pœnitentiam.
e ¶ Docuit.). i. docturum ſe promiſit: & ſic eo ipſo ꝙ quis promittit ſe uelle docere, Deo obligatur. ſic.21.diſt.in nouo, ubi ſimiliter arguit: Anacletus ex illa auctoritate: Dabo tibi claues.i.do.in corpore mortali: & ſic futurum ponitur ꝓ præſenti. Vt de conſecr.d.2. in Chriſto. ff. de ver. ſig. uerbũ erit B. ſimile 23.q.5. §. hic notãdum ibi. da.&c.

Excedẽdum ẽ potius circa miam, q̃ circa crudelitatem.

f ¶ Miam.] Si enim in aliquo redarguendi ſumus, melius eſt miæ reddere rõnẽ, q̃ crudelitatis. 35. q. 9. veniã. & ĩ.26.q.7. alligãt & 11.q.3. nemo. ĩ.86.d.nõ ſatis. inf.1.q.7.exigũt.ſu. diſt. 9. ſana quippe.

ET purgabit filios.] CASVS. Probat Hier. poſt peractam pniam ſacerdotes poſſe Deo placere, & ſacrificare ſibi ſicut ante peccatũ faciebant. Et hoc probat auctoritate Malachiæ dicẽtis, ſacerdotes vete. teſta. purgãdos eſſe & colãdos, ut puri remaneãt, ſicut aurũ & argentũ, vt Deo digne offerãt. Ita & alij ãt Grecũ emẽdati fuerint poterũt offerre, & placebit Deo ſacrificiũ eorũ, ſicut dies ſæculi, & anni antiqui Dño placuerũt, .i. ſicut ante peccatũ Domino placuerũt, ita & poſt peccatũ emendati placẽt, & placere debent.
g ¶ Et purgabit. Verba Malachiæ sũt. Ecce uenict Dñs exercituũ, & quis poteſt cogitare diem aduẽtus eius, & qs ſtabit ad uidendum eum? Ipſe enĩ quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum, & ſedebit conflans, & emundans quaſi aurũ, & argentũ, & purgabit filios Leui, & colabit eos quaſi aurũ, & argẽtũ, & erũt offerẽtes

manſit. Et Dominus per prophetam peccãtibus pollicetur, dicens: (Peccator in quacunque die conuerſus ingemuerit omnium iniquitatum illius non recordabor amplius:) Errant enim qui putãt Domini ſacerdotes poſt lapſum, ſi condignam egerint pœnitentiam, Domino miniſtrare [a] nõ poſſe; & ſuis honoribus frui, ſi bonã deinceps vitam duxerit, & ſuum ſacerdotium condigne cuſtodierint. Et ipſi, qui hoc putant, non ſolum errant, ſed etiam contra † traditas eccleſiæ claues diſputare, & agere videtur: de quibus dictũ eſt: (Quæcunque ſolueritis in terra, erunt ſoluta & in cœlo.) Alioquin hæc ſententia aut Domini non eſt, aut vera eſt. ¶ Nos uero indubitanter tam Domini ſacerdotes, quam reliquos fideles poſt dignã ſatisfactionem poſſe redire ad honores credimus; teſtante Domino per Prophetam: (Nunquid [a] qui dormit, [b] non adijciet [c] vt reſurgat [d] ?) Et propheta Dauid pęnitentiã agens dixit: (Redde mihi lętitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me.) Ipſe namque poſt pœnitentiã, & alios docuit, [e] & ſacrificium Deo obtulit, dans exemplum Doctoribus ſanctæ eccleſiæ, ſi lapſi fuerint, & condignam pænitẽtiam Deo geſſerint, vtrumque facere poſſe. Docuit enim q̃ do dixit: (Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur.) Et ſacrificium Deo pro ſe obtulit, dum dicebat: (Sacrificium Deo ſpiritus cõtribulatus:) Videns enim Propheta ſcelera ſua mũdata per pęnitentiam non dubitauit prędicando, & Domino libãdo curare aliena, *& infra.* ¶ Mundatur ergo homo a peccato: & reſurgit gratia Dei lapſus, & in priſtino manet officio iuxta prędictas auctoritates, Videat, ne amplius peccet, vt ſentẽtia Euãgelij maneat in eo: (Vade, & amplius noli peccare) Vnde ait Apoſtolus: Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, vt obediatis concupiſcentijs eius.) *& infra.* ¶ Sententiam, fratres, quæ miſericordiã [f] vetat, non ſolum tenere, ſed & audire refugite, quia potior eſt miſericordiã omnibus holocauſtomatibus, & ſacrificijs.

Ezech.18.
Poly.l.4.tit.33.
Pann.l.3.c.148.
† al. traditas eccleſiæ claues diſpicere videntur, ꝓ infra ex Aug. ciut conſtitueret.
Matth. 18.
Greg.l.7.epiſt 53.
Pſalm.40.
Pſal.52.
Rom.6.
Ioan.8.
** Vide gloſſã in capite iſto allegato.*

¶ Nunquid.] *In epiſtola Calixti, & apud collectores indicatos legitur:* nunquid, qui cadit, non adijciet, vt reſurgat? & qui auerſus eſt, non reuertetur? *& alibi:* nolo, inquit Dominus, mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat. *Quæ duæ ſententiæ habentur Hier.8 & Ezech. 33. Sed ob gloſſam nihil eſt mutatum.*

Item Hieronymus ad c.3. Malachiæ.

¶ In priſtinum gradum per pænitentiam reuocari poſſunt ſacerdotes. C. XV.

ET purgabit [g] filios Leui: tempus [h] eſt enim vt iudiciũ incipiat a domo [i] Dei. (& alibi [k] ſcribitur:) A ſan-

Malach.
1.Pet.4.

ſacerdotibus proceſſerunt. 24.q.3. transferunt.
K ¶ Et alibi.] In Ezechiele.c.9.

a ¶ Om-

a ¶ Omnem.] Arg. quod de vno dicitur, de omnibus intelligitur, vt 61. diſt. miramur & 24. quæſt. 1. quodcũque.
b ¶ Antiqui.] Id eſt, patres ſancti.
c ¶ In principio.] Id eſt, ante peccatum. arg. inf. prox. c.
d ¶ Sic poſt peccatum.] Immo plus, infra ead. cap. fidelior.

Q Via ſanctitas tua.] CASVS. Secundinus inueniebat cõtrarias auctoritates de reparatione lapſorũ, quare ſupplicauit Greg. vt ſolueret ei has contrarietates: & ſcriberet ſibi de clericis lapſis, vtrũ poſſint poſt pœnitentiã reparari. Greg. vero ei ſatisfaciẽs oſtendit lapſos pacta pœnitẽtia, poſſe in ſtatũ priſtinũ reduci, ſequens concilia & antiquos patres, & hoc probat exẽplis & rationib. ſex. Prima rõ eſt ibi.) Quid enim. Secundũ exẽplũ vel ratio eſt ibi, (Aut domum.) Tertia ibi. (Gaudeo.) Quarta ibi. (Et ouem.) Quinta ibi, (Sicut in Apocalypſi.) Sexta ibi. (Quid enim grauius.

Ezechiel. 9.

ctis meis incipite] In filijs autem Leui omnem [a] ſacerdotalem intellige dignitatem. Si autem ſacerdotes purgãdi ſunt, & colandi, vt purum aurum remaneat & argentũ; quid de cæteris eſt dicendum? Qui cum emundati fuerint, & colati; tũc offerent Domino iuſta ſacrificia, & placebit ſacrificium eorum, quod offerunt pro Iuda, & Hieruſalem, hoc eſt pro ijs, qui Dominum confitentur, & pacem eius mente conſpiciunt (ſicut dies ſeculi, & ſicut anni antiqui [b]:) vt quomodo in principio [c] placuerũt Deo, ſic poſt peccatum [d], & pœnitentiam placere incipiant, cum omni fuerint peccatorum ſorde purgati.

Item Gregorius Secundino, lib. 7. epiſt. 53.

¶ Lapſi reparari poſſunt; C. XVI.

Rab. in pœ. c. 1.
Burc. l. 19. c. 43.
Iuo par. 6. c. 85.
Pann. l. 3. c. 147.

Q Via sãctitas tua hoc a nobis requiſiuit, vt ſibi de ſacerdotali officio poſt lapſum reſurgendi auctoritates ſcriberemus; dum ſe dicit de hoc canones diuerſos legiſſe, & diuerſas ſententias inueniſſe, alias reſurgendi, alias nequaquam poſſe: Ideo nos α generales ſynodos à Nicæna incipiẽtes, hanc cum reliquis quatuor [e] veneramur; quia ipſam ſequentes cæteræ in cunctis canonicis ſententijs vnanimiter concordant. Nos vero præcedẽtes patres ſequi debemus, qui auctore Deo à ſacra doctrina illorum non diſcordamus. A capite [f] itaque incipientes vſque ad quartum [g] altaris miniſtrum, hanc formam ſeruandam cognoſcimus, vt ſicut minorem maior præcedit in honore: ita & † in crimine [h], & quem maior ſequitur culpa, maiore plectatur vindicta; & ſic poſtea † pœnitentia credatur eſſe fructuoſa. ¶ Quid enim prodeſt triticũ [i] ſeminare, & fructum [k] illius non colligere? aut domum conſtruere, & non illic habitare? Poſt dignam igitur ſatisfactionem credimus poſſe rediri ad honorẽ. *& infra.* ¶ Ad fontem miſericordiæ recurrentes Euangelij proferamus ſententiam (Gaudeo [l], inquit, ſuper vno peccatore pœnitentia agente, magis quam ſupra nonagintanouẽ iuſtis, qui non indigent pœnitentia.) Et ouem perditam, nonagintanouẽ [m] nõ errantib. relictis in deſerto [n] †, humero pij paſtoris ad ouile reportatam Dominus ipſe teſtatur. Si ouis perdita errans poſt inuentionem ad ouile humero reportatur; cur poſt pœnitentiam ad eccleſiæ miniſterium lapſus nõ reuocetur? Sicut β in Apocalypſi dicitur de miniſtro eccleſiæ. (Memento vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima [o] opera fac. Quid enim eſt grauius, aut carnale delictum admittere, ſine quo pauci [p] inueniuntur: aut Dei filium iureiurando negare? In quo tamen hunc ipſum beatum Petrum Apoſtolorum principem, ad cuius ſacrum corpus indigni ſedemus; lapſum eſſe cognoſcimus. Sed poſt negationem pœnitentia ſecuta eſt, & poſt pœnitentiam miſericordia data eſt; quia poſtea ab apoſtolatu eum non expulit, qui ante quidem ipſum ſe negare prędixit.

† al. & crimine.
† al. vindicta, qua poſt pœnitentiam.
c Luc. 15.
† in deſerto.] abeſt ab ori.
Apoc. 1.

e ¶ Quatuor.] Scilicet Cõſtãtinopolitana, Epheſina, Chalcedonenſi, & Ancyrana, de qua habes inf. ca. domino 1.
f ¶ A capite.] id eſt, epiſcopo.
g ¶ Vſq. ad quartũ.] .i. ſubdiaconatum.
h ¶ Ita & in crimine.] Inf. 24. q. 1. non afferamus.
i ¶ Triticum.] id eſt, pœnitentiam.
K ¶ Et fructum.] id eſt, reſtitutionem.
l ¶ Gaudeo.] Ideo dicit, gaudeo, quia poſt pœnitentiam fortior reſurgit homo, vt infra ea. fidelior 2.
m ¶ Nonagintanouẽ.] Per hunc numerũ deſignãtur nouẽ ordines Angelorũ, de quib. habes. j. de pœ. diſ. 2. principiũ.
n ¶ In deſerto.] id eſt, in cęlo: qꝫ diabolus p caſũ deſeruit,
o ¶ Et prima.] Arg. qꝫ reſtituti poſſunt accuſare & teſtificari. ar. j. ca. ferrum, &c. dño ſancto.
p ¶ Pauci.] difficile .n. eſt continere, vt 28. d. de his & 33. q. 5. qui ſitit: nec tñ ideo minus delictũ eſt, vt 2. q. 1. multi. in fi. & 32. q. 7. flagitia, & licet iſtud ſit naturale, non tamẽ excuſat. vt ff. ad leg. Aquil. ſi ſeruus. §. ſi fornicarius.

1 De iſtis habet 15. d. c. 1.
2 Secundum hunc intellectum iſtud, magis, quod eſt in textu tenetur comparatiuè, & legitur de veris iuſtis & loquit quadam ſimilitudine vulgari Archid.

a ¶ Ideo nos.] *In duabus editionibus epiſtolarum B. Gregorij legitur.* ideo generaliſſima, quę à Niceno cõcilio incipiunt cum reliquis quatuor inuenimus concordantia. Nam & nos præcedentes, &c. *In vno manuſcripto codice eſt,* generaliſſime *reliqua eodem modo. Apud Burchardum, Iuonem. Pannormiam.* Nam nos generaliter; *cætero qui parum à Gratiano diſcordant.*

β ¶ Sicut.] *Hinc vſque ad verſ.* Quid enim. *in aliquot codicibus epiſtolarum excuſis, & duabus manuſcriptis, Burchardo, Iuone, & Rabano non habentur.*

Item ſuper Ezechielem, hom. 9. ad c. 2.

¶ Poſt acerrimam pœnitentiam lapſi reparantur. C. XVII.

Ezech. 2.

QVid eſt hoc, quod prophetæ [a] iacenti dicitur: [Sta ſupra pedes tuos, & loquar tecum.] Qui enim iacenti loquebatur, cur nõ ſe, niſi ſtanti promittit eſſe locuturũ? Sed ſciendũ, quia alia ſunt, quæ iacentes; alia, quæ ſtantes audire debeamus. Iacenti. n. dicitur, vt ſurgat ſtãti autem præcipitur, vt ad prædicationem proficiſci debeat. Adhuc enim nobis in infirmitatis confuſione iacẽtibus præberi non debet auctoritas prædicationis. Sed cum iam in bono opere ſurgimus, cum iam recti ſtare cęperimus, dignum eſt, vt ad lucrandos alios in prædicationem mitti debeamus. Stãs [b] ergo propheta viſionem ſpiritalem vidit, & cecidit; cadens vero iam monitionis verbum ſuſcepit, vt ſurgeret: ſurgens autem præceptum audiuit, vt prædicaret: Nam qui adhuc ex ſuperbiæ vertice ſtamus cum iam de æternitatis timore [c] aliquid ſentire cæperimus, dignum eſt, vt ad pęnitentiam cadamus. Et cum infirmitatem noſtram ſubtiliter cognoſcentes, humiliter iacemus, per diuini verbi conſolationem ſurgere ad fortiora opera iubemur.

Item lib. 18. Moralium c. 16. ad c. 28. Iob.

De eodem. C. XVIII.

FErrum [d] de terra tollitur, cum fortis propugnator eccleſiæ à terrena, quã prius tenuit, actione ſeparatur. Non ergo in eo debet deſpici, quod fuit; quia iam incipit [e] eſſe, quod non fuit [f] †.

Item Hieronymus ad c. 3. Michea.

QVid eſt.] CASVS. Probat Greg. in hoc ca. ꝙ prælati poſt lapſum peracta pœnitentia, ex officio ſuo prædicare poſſunt & hoc probat exemplo Ezechielis prophetæ, qui cum ſtaret & videret ſimilitudinẽ quatuor animalium, & quatuor rotarum, cecidit in faciem ſuã, & Dñs dixit ei: Fili hominis, iſta ſupra pedes tuos & loquar tecum. Iacenti ergo in pctõ prophetę dr̃ vt reſurgat per pęnitentiam, & poſt pęnitentiam ad prædicandũ mittitur, pręlati ſimiliter in peccato iacentes prædicabũt, ſicut fecit ꝓpheta. Nam cũ ſtant in peccato ſuperbiæ prælati, dignum eſt, vt ad bona opera cõſurgant per pñiam. Et no. ꝙ in prædicta auctoritate ſtare dupliciter ſumitur. Nã primo accipitur in mala ſignificatione, poſtea in bona.

a ¶ Prophetæ.] Ezechieli, Ezechie. 2.

b ¶ Stans.] Hic ſtans accipitur in mala ſignificatione, & pri⁹ in bona, & ita eſt hic arg. ꝙ aduocatus varijs modis põt iura exponere, ſicut hæc auctoritas, Verbum caro factum eſt. vel illud: veritas de terra orta eſt, quandoque exponitur, id eſt. Chriſtus de virgine natus eſt, vt 35. q. 10. c. 1. quandoque exponitur, ideſt, cõfeſſio de pœnitente. de pę. d. 1. quicunq; argu. contra 23. q. 7. quod autẽ. Sed hæc diuerſo reſpectu.

Iura vario modo poſſunt exponi.

ADDITIO. Ad idem ext. de ap. ſolicitudinẽ. in fi. vbi de hoc.

Timor eſt duplex.

c ¶ Timore.] Seruili. ſ. cum quo charitas dedignatur habitare. inducit tamẽ iſte timor filialem ſicut ſeta filium, Vt inf. de pę. d. 2. ſi quis tãtã.

FErrum.] CASVS Legiť In Iob, Habet argentũ venarũ ſuarum principia, & locus eſt auro, in quo cõflatur, ferrum de terra tollitur, & lapis calore ſolutus in æs cõuertitur. Per hanc auctoritatem vult Greg. probare ꝙ poſtquam prælatus ſeparatus eſt per pęnitentiã a peccatis, debet lucidus reputari: nec debet cõſpici in eo id quod fuit, ſed quod modo eſt ad inſtar ferri, quod donec eſt ſub terra, obſcurum eſt: ſed poſtquam ſeparatur à terra, fit lucidum, & vtile ad ſecandum. Sic prælatus ad prædicandum, & ad verba diuina declarandum.

d ¶ Ferrum.] In Iob. continetur ita: habet argentũ uenarum ſuarum principia, & auro locus eſt in quo con-

flatur: ferrum de terra tollitur. lapis calore ſolutus in æs conuertitur.

e ¶ Incipit.] Arg. ꝙ poſt pęnitentiã reuertitur quis ad priores [1] actus ſi 32. q. 1. cum renunciatur, & q. 5. præceptum. in fi. & 6. q. 1. illi q. & ſup. eo. c. qa ſanctitas tua. in fi.

1 Ad hoc 7. eo. quia tua. ver. ſicut in. vbi de hoc: & 23. q. 7. vides, iuxta fi. vbi etiã de hoc.

in fi. ff. de ædil. edi. qđ ita ar. contra 61. d. in ſacerdotib. Reſp. ꝙ nunquã per pęnitentiam reuertitur res ad priorem ſtatum, vt 23. q. 2. admonere. & 81. diſtinct. Romanus, & c. ſi quis clericus ſed per diſpenſationem, vt 2. q. 3. §. notandum. in fi. Ioan. niſi in occultis criminibus, vt extra de temp. ordinan. c. vlt. B.

† Concor. text. in fi. in l. 1. §. in ſumma. ff. de aqua plu. arc. & in le. prouinciale. ff. de verb. ſign.

f ¶ Quod non fuit.] ideſt, qualis nõ fuit, & ſic non eſt hic aliqua fictio iuris. Vel dic quòd ius fingit eum eſſe nouum hominem ſicut baptizatũ. 26. diſt. c. 1. de pœn. diſt. 2. §. Romanos, &c. quomõ. verſi. expoliantes. alteratus tamen eſt. 2. quæſ. 7. §. quia ergo. ſic fingit nõ eſſe homici-

Ius multa fingit.

homicidam qui poſt homicidia 23.q.5.ſi homicidiũ.ſimiliter fingit aliquẽ nõ tranſiſſe qui tranſiuit,ut 7.q.1.mutationes,& non eſſe epm qui eſt eps,vt 2.q.7.non omnes.& c.qui nec.& eſſe virginẽ,quæ non eſt virgo, vt 32.q.5.propoſito.& nõ eſſe matrimoniũ quod eſt,vt 30.q.5.

alienigenis compellebantur idolatrare, quas poſtea admonitionem Eſdræ dimiſerunt. De iſto Ieſu Zacharias propheta vidit viſionem quandam, quam recitat ſic: Oſtendit mihi Dominus, ſacerdotem magnũ Ieſum coram Angelo Dei,& Sata,i.vxor idololatra, ſtabat a dextris eius, & Ieſus erat indutus ſordidis veſtibus.Dixitq; Angelus ad eos q coram ſe ſtabãt: Auferte ei ſordida ueſtimenta, & date ei cãdida veſtiméta,& poſuerũt ſuper caput eius cidarim, indueruntq; eũ candidis ueſtib.

¶Poſt condignam pœnitentiam priſtina recipiuntur officia. C. XIX.

CVm exaudiero [a] eos,dabo eis virtutem ſpiritus mei, & implebo eos iudicio meo, & fortitudine.] Animaduerte in preſenti loco poſſe docere aliquẽ poſt peccatum;ſi tamẽ uitia priſtina,pœnitentia digna diluerit. Vnde Dauid poſt adulterium, & homicidium loquitur in pſalmo.] Aſperges me hyſſopo, & mundabor; lauabis me,& ſuper niuem dealbabor.]Nec ſua tantum puritate contentus eſt; ſed infert: Redde mihi lætitiam ſalutaris tui,& ſpiritu principali confirma me.]cumq.hoc fecerit,]docebo,ait,iniquos vias tuas,& impij ad te conuertentur.

Pſal.50.

Item Hieronymus lib.2.contra Iouinianum.

¶De eodem. C. XX.

Inf.de pœn.d.2.c.ſi enim.§.Ieſus.

IEſus filius Ioſedech ſacerdos magnus, quamquam in typo [b] præceſſerit Saluatoris, qui noſtra peccata portauit, & alienigenã ſibi ex gentibus copulauit eccleſiã; tamen ſecundum litterã poſt ſacerdotium ſordidatus [c] inducitur,& ſtat diabolus [d] à dextris eius: & candida [e] illi deinceps ueſtimenta redduntur.

Item ex concilio Agathenſi.cap.2.

Et capitular. lib.7. cap.311.

¶Per Pęnitentiam clerici correcti gradum ſuum, & dignitatem recipiant. C. XXI.

Iuo p.6.c.366.

COntumaces clerici, prout dignitatis ordo [f] permiſerit,ab epiſcopis corrigantur; & ſi qui prioris [g] gradus elati ſuperbia,communionem [h] fortaſſe contempſerint,aut eccleſiam frequentare,vel officium ſuum implere neglexerint,[i] peregrina [k] eis cõmunio tribuatur;ita, vt cum eos pęnitentia correxerit, reſcripti in matricula [l] gradum ſuum,dignitatemq; [m] recipiant.

Apud Martinũ Bracarenſem.

Item ex concilio Martini Papæ,c.17.

b ¶ In typo.] Quia duxit alienigenam: ſicut Chriſtus eccleſiam.

c ¶ Sordidatus:] Quia dimiſit uxorem.

d ¶ Diabolus.] ideſt, vxor, quæ idola coluit.

e ¶ Candida.] Quando ad conſilium Eſdræ reliquit illam, 28.q.1.§.1.& 2.

COntumaces.] CASVS. Quidam clerici cõmunionem fratrum, & intrare eccleſiam contemnebant, officia ſua penitus negligẽtes: quæſitum fuit in concil. Aga. quam pœnam pati dẽent:& rñdet, q puniri dẽnt prout ordo permiſerit, id eſt, maiores ſuſpendantur officio & beneficio:& eis pegrina cõio tñi tribuat. minores uero acrius puniantur: qui tñ ſi poſtea reſipuerit & pęnitẽtiam egerint, in matrice eccleſia reſcribentur, & in ſtatum priſtinum reuertentur.

Clerici maiores aliter puniuntur, q minores.

2 Lau. dicit cõionem. i. cõem obſeruantiam & conuerſationem. Arch.

30.q.5.aliter.Sed nunquid per tales fictiones præiudicabitur iuris ueritati: ita ut nõ admittatur probatio in cõtrarium? vĩ q ſic,ut extra de regularibus.vidua. Videtur contra ut extra de renunc.ſuper eo.& ff.quod met.cau. non eſt uériſimile.& una præſumptio per aliã præſumptionem tollitur.ff.de in integ.reſtit.l.diuus. Ego dico breuiter,q contra oẽm præſumptionem admittiẽ pbatio,niſi ubi ius de iure alicuius non tñ pſumit, ſed ẽt certũ q̃d ſtatuit. 1 nec multũ appretio illam diſtinctionẽ quorundã q eſt q̃dã pſumptio iuris,q̃dam hominis q̃dam naturæ;de quibus habes extra de deſponſ.is qui. ga lex dicit, q per fictionẽ iuris ueritas non confunditur,nec deletur,ut C.de iuris dotium.in rebus.in prin.

Probatio utrũ contra pſumptionẽ ad mittatur.

1 Aliàs ſecus. ff. de re. du. qui duos 1.3.& 4. ſm Laur. q hãc ſniam tenet cum Io.

CVm exaudiero.] CASVS Probat. Aug.in hoc ca.q prælatus ſi diluat peccata ſua per pñam, docere poteſt ſicut prius.Et hoc probat auctoritate Eſaiæ,quæ eſt in principio c.& exemplo Dauid.

a ¶ Cum exaudiero.]Eſaias propheta 37.cap.

IEſus.]CASVS. Iudæi uenientes de Ægypto per deſertũ,cũ viderent uxores ſuas ualde ſqualidas ex labore itineris,abiecerunt eas,& ſuperinduxerũt alienigenas, q̃d fecit Ieſus filius Ioſedech ſacerdos magnus, a q̃bus

f ¶ Prout dignitatis ordo.]Alio.n.modo ſunt puniendo clerici minorum ordinum,& alio maiorum,ut 35.d.ante omnia & 11.q.1.ſi clericorum.& 12.q.2.fraternitas.

g ¶ Prioris.]ideſt,altioris.

h ¶ Communionem.]ideſt, nolunt eſſe inter alios. 3.

i ¶ Neglexerint.]Aufertur eis officium & beneficium. Ioan.per ſuſpenſionem.ſecundum Hug.

K ¶ Peregrina.]Quæ aliàs dicit laica.extra de elec.c.2.

l ¶ In matricula.]Sic 2.q.1.nomen.

m ¶ Dignitatemq;.]Si enim a vigilijs deeſt, auferendũ eſt ei ſtipendium,ut 91.diſt.clericus victum.ſed ſi prælatus per tres hebdomabas deeſt,per triennium ſuſpenditur:vel etiam ſi diebus ſolennibus deeſt.ut 7.q.1.ſi quis in clero,ſi per duos menſes,priuatur eccleſia, ut 7.q.1.præſentium.niſi uelis dicere hodie correctum, vt extra de cler. non reſiden.ex tuæ. 3 Sed an poſſit repetere fructus poſtea cum reuertitur;non videtur.C.de re milit.l.prima,libro 12. alioquin ſpe reſtitutionis facilius delinqueret,ut ſupra ea.diſt.cap.1. Item quia pœnæ non ſolent repeti.ff.de condictiõ.indeb.pœnę,& pœnam quam quis ex ſuo delicto pręſtitit, non repetit. 4 ff.de procur.qui proptlo §.pœnam. Item hic & in ſequen-

Prælatorum eccleſias negligentium punitio.

3 De hoc plene no. ex. ut lite nõ cõte. qñ. §. ſi uero.& 7.q.1.ambitionis. ibi dicã. Arc.

4 Dic quod ſi iuſtã cãm abſẽtiæ hẽt, oĩa recuperat. ff. de re milit. ex cã. nã & ſnia reſcindiẽ pbata iuſta cã abſentiæ.extra de re iudi.cũ Berthac.

quen. c. vñ ꝙ ep̄s poſſit diſpenſare cum depoſito. Nam & Senatus reſtituit. ff. de poſtu. l. 1. §. de qua autē. & Senatus æquiparatur principi. ff. de aqua plu. arcen. quod princeps. & eccleſia habet ſuum ſenatū, vt 16. q. 1. eccleſia. argum. ad hoc 11. q. 3. ep̄us & C. de epiſ. & cler. placet. Arg. contra extra de cler. nō reſiden. ex tuę. in fi. & dixi de hoc 2. q. 6. ideo. Ioan. Solut. cum depoſito ſolenniter ſolus Papa diſpenſat, vt de pœn. d. 6. c. 1. in fi. B.

Papa ſolus cum ſolenni ter diſpoſito diſpenſat.

SI quis.] CASVS. Quęſitum fuit in cōcilio Martini Papę quam pęnam debetet pati presbyter vel diaconus, q in caſu illicito calicē, vel librum eccleſiæ alienat: & reſpondet ꝙ non debet haberi in ordine clericorū: vel debet ab adminiſtratione cauſæ remoueri in iudicio. n. ep̄i dimittitur, ſi cū eo voluerit diſpenſare.

Epiſcopus in hæreſi diſpēſat.

a ¶ Iudicio tñ epiſcopi.] Hic ergo permittitur epiſcopo diſpēſare in ſacrilegio. ſic & in hæreſi, vt infra ea. presbyteros qui. & in occultis etiam magnis. infra, de his vero. & hoc verum eſt niſi ſit enorme ſacrilegium, vt 12. q. 2. de viro.

QVOMODO. Hæc eſt tertia pars huius diſtinctionis, in qua concordant iura: & dicit quòd qui verè pœnitent, poſſunt reparari: & qui fictè pœnitent, non ſunt reparandi, & hoc probat ex aucto. Io. de Fan.

CASVS. Probauit ſupra Gratianus, ꝙ lapſi reparari non poſſunt. poſtea probauit contrarium. Nunc vero ponit ſolutionem, dicens ꝙ illi qui agunt fictè pęnitentiā, nō odio criminis, ſed timore vtilitatis, vel affectione honoris, non dēnt reſtitui: ſed q verè pœnitentiam agunt, reſtitui p̄nt. Et hanc ſolutionem probat per ſequētia c. vſque ad §. quicūque.

VT conſtitueretur.] CASVS. Quæſiuit Bonifa. ab Auguſti, quare in eccleſia ſit ſtatutum vt clerici poſt pniam de criminibus non promoueantur, vel deijciantur.

¶ De eodem. C. XXII.

Bruc. lib. 3. c. 179. ex Bracarenſi. Iuo p. 3. cap. 173. ex Martino, & 240. ex Bracarenſi.

SI quis presbyter aut diaconus *a* inuētus fuerit aliqd de miniſterijs eccleſiæ venundaſſe; quia ſacrilegium cōmiſit, placuit eum in ordinatione eccleſiaſtica non haberi. In iudicio tamē epiſcopi [a] dimittendum eſt, ſiue dignus ſit, ſiue indignus in ſuo recipi, vt debeat gradu: qa multoties hoc ipſum, quod de ſacroſancto altario contaminatum eſt, in epiſcopi poteſtate dimiſſum eſt.

a ¶ Diaconus.] *Sequebatur:* aut ſubdiaconus. *quæ duæ dictiones ex punctæ ſunt, quia neque apud Martinum, aut Burchardum, aut Iuonem, neque in antiquis Gratiani codicibus habentur.*

[*Item Auguſtinus ad Bonifacium.*]

PALEA C. XXIII.

β ¶ Palea.⁊ *In aliquot vetuſtis exēplaribus Gratiani hæ duæ paleæ non habentur: ſed poſt finē capitis:* ſi quis preſbyter *ſequitur continenter;* Quomodo igitur: *ſunt tamen in multis, atq; in ijs quidem, a quibus plerunque paleæ abſunt. Ac videntur ſummæ quædam partim præcedentium capitum,* ponderet. *&* quia ſanctitas *partim ſequentis,* vt cōſtitueretur *quod refertur ex Auguſtino ad Bonifaciū. Atq; inde potuit in has paleas hæc eadē irrepere citatio.*

BEne valet ſacerdos reſtitui ad honorem ſuum poſt peractam pœnitentiem: licèt in hoc diuerſi diuerſa ſentiant, dicentes, non poſſe reſtitui ad honorem. Sed ſic dictum eſt propter ſimulatas pœnitentias quorundam, & propter affectatas honorum dignitates.

PALEA C. XXIV.

SAcerdos quidem ſi cadit, valet, & habet reſtitutionis locum poſt dignam peractam pœnitentiam, in honorem ſuum, propheta atteſtante, qui ait: [Nunquid qui cadit, non adijciet, vt reſurgat?] Et B. Gregorius hoc dicit ad Secundinum incluſum, amicum ſuum. Etiam ab ipſo propheta in hoc argumentum habemus: qui cum poſt peractum adulterium, & homicidium perpetrauit; tamē poſtea peracta digna pœnitentia per Dei gratiam ad priſtinum officium reſtituitur.

Hiere. 8.

Greg. li. 7. epi. 53.

3 *Quomodo igitur huiuſmodi auctoritatum diſſonātia ad concordiam reuocari valeat, breuiter inſpiciamus. Sunt quidam, quos non odium criminis, ſed timor vtilitatis, & amiſſio proprij gradus, & ambitio celſioris ad pœnitentiam cogit. Hos ſacri canones irrecuperabiliter† deijciunt: quia qui ſimulatione pœnitentiæ, vel affectione honoris, a Deo non conſequitur veniam, nec ab eccleſia reparationem meretur.*

† *al. irreparabiliter.*

Vnde Auguſtinus ſcribit ad Bonifacium, epiſt. 50.

¶ Quare conſtitutum eſt in eccleſia, ne poſt pœnitentiā quis ad clericatum redeat. C. XXV.

In capitular. adiectis, c. 132. Poly. lib. 6. tit. 20. Anſ. lib. 8. c. 3. Iuo in prologo & p. 6. c. 386. Pann. in prolog. c. 8.

VT cōſtitueretur in eccleſia, ne quiſquā poſt alicuius criminis pœnitentiam clericatum accipiat, vel ad

tur, uel non reuocentur, & reſpondet. Augu. ꝙ hoc nõ eſt conſtitutum propter deſperationem indulgentiæ, id eſt, quòd eccleſia diſpenſare nõ poſſit: ſed propter fictè pænitentes eſt conſtitutum, ut depoſita ſpe temporalis altitudinis, non ſuperbe, ſed humiliter agerent pęnitentiam.

m ¶ Detrahendum eſt.] Hic habes, ꝙ diſpenſatio quandoque eſt debita, ſcilicet ubi ſtrages multorum iacet, & alibi, ut 45. diſ. licet. & 1. q. 7. diſpenſationes. & 11. q. 3. plerumque. 23. q. 1. noli. in fine. & infra. ead. conſiderandum. cũ. n. diſpenſatio ſit quaſi quædam miſericordia: & eſt certum quòd quilibet tenet̃ eſſe miſericors, ut 86. d. ñ ſatis. & licet debita ſit tñ peti nõ poteſt: ſicut epiſcopatus debet bono. & tamen nõ põt eum petere, ut 8. q. 1. qui epiſcopatum. quandoque autem prohibetur diſpẽſatio, ut 1. q. 1. erga, & ſi. eo. miror. quandoque etiã permittitur diſpenſatio, ut inf. ca. domino. & ſup. ea. ſi qs presbyter. Et not. ꝙ aliud eſt uigor, aliud eſt ius, aliud eſt diſpenſatio. Rigor eſt quidã exceſſus iuris, & q̃dã auſteritas facta ad terrorẽ; ſnt qđ dicit canon, quòd pænitentia imponitur cõtrahenti ſecũdas nuptias, ut 31. q. 1. c. hac ratione, & c. pręcedenti, & quod communio non eſt danda etiam in fine vitæ his qui defecerunt in accuſatione clericorum, hoc eſt epiſcoporũ, ut 2. q. 3. ſi qs epiſcoporũ. & rigor ñ eſt ſeruãd⁹ 1, niſi ubi timet̃ exemplum mali, ut 45. diſ. ſed illud. qñque tamẽ rigor eſt idem quod ſubtilitas iuris, ut extra de reſt. ſpol. in litteris, & extra de noui oper. nun. intelleximus. Diſpẽſatio eſt idem qđ iuris relaxatio. & ea non eſt vtendum, niſi ſit neceſſitas, vel vtilitas, ut 1. q. 7. tali. Ius autem media ſtrata incedit inter rigorem & diſpẽſationem. ff. de iuriſd. om. iud. qui iuriſdictioni, & 24. q. 2. legatur.

Diſpenſatio quandoque eſt debita.

Rigor diſpẽſatio, & ius differunt.

1 Et dic ꝙ iuris rigor ex cauſa multiplici mitigatur, ut not. ext. de ſent. exc. õ. pueris Archid.

clericatũ redeat, vel in clericatu maneat non deſperatione [a] indulgẽtiæ, ſed rigore [b] factum eſt diſciplinæ. Alioqui contra claues datas eccleſiæ diſputabitur, de quib. dictum eſt,] quæ ſolueritis in terra ſoluta erũt & in cœlo.] Sed ne forte etiã de cęteris † [c] criminibus, ſpe honoris eccleſiaſtici animus intumeſcens ſuperbe ageret pænitentiam, ſeueriſſime placuit, vt poſt actam de crimine damnabili pęnitentiam, nemo ſit clericus: vt deſperatione tẽporalis altitudinis, medicina maior, & verior eſſet humilitatis. Nã & ſanctus Dauid de criminibus mortiferis pęnitentiam agit, & tamen in honore ſuo perſtitit. Et Beatum Petrum, quãdo amariſſimas lacrymas fudit, vtique Dominum negaſſe penituit, & tamẽ Apoſtolus mãſit. Sed non ideo [d] ſuperuacua putanda eſt poſteriorum diligentia, qui vbi ſaluti nihil detrahebatur [e], humilitati aliquid [f] addiderunt [g], quo ſalus tutius muniretur, experti, credo, aliquorum fictas pęnitentias per [h] affectatas honorum potentias [i]. Cogunt enĩ multas inuenire medicinas, multorum experimenta [k] morborum. Verum in huiuſmodi cauſis, vbi per graues diſſenſionum, ſciſſuras nõ huius, aut illius hominis eſt periculum, ſed populorum ſtrages [l] iacent, detrahendum eſt [m] aliquid ſeueritati, vt maioribus [n] malis ſanandis charitas ſincera ſubueniat.

† al. deteſtis.

¶. 23. q. 4. ipſa pietas §. uerum.

Extat iter opera B. Cypriani li. 2. ep. 1. 7

Item ex epiſtola Cleri Romani [o] miſſa Papæ Cypriano. [p]

¶ Reparationis beneficium non niſi poſt pœnitentiam poteſt concedi. Cap. XXVI.

Anſ. li. 8. c. 20.

ABſit a Romana eccleſia vigorem [q] ſuum tam profana facilitate dimittere, & neruos ſeueritatis euerſa fidei [r] maieſtate diſſoluere, vt cum adhuc non tantum,

tiam. & licet poſſint reparari poſt lapſum, ut Dauid & Petrus: non tamen canones, qui prohibent reparationem, inutiliter ſunt conſtituti: quoniam facti ſunt propter ficte pęnitentes, vt ſecundum varia genera morborum varias medicinas inuenirent: rigor quorum canonum non eſt ſeruandus vbi multitudo eſt in cauſa.

a ¶ Non deſperatione.] Ideſt, ob hoc quod eccleſia deſperet ſe poſſe reſtituere tales.

b ¶ Sed rigore.] Hic manifeſte colligitur, quòd canones qui dicunt lapſos non eſſe reparandos vel reſtituendos, de rigore loquuntur.

c ¶ Etiam de cæteris.] Ideſt, omnibus, nomine enim cæterorum omnes intelliguntur. ff. de verb. ſign. cæterorum.

d ¶ Sed nõ ideo.] q. d. licet poſſint reſtitui aliqui ſecundum rigorem.

e ¶ Nihil detrahebatur.] ideſt, vbi non timetur periculum.

f ¶ Aliquid.] ideſt rigorem, ut nõ reſtituerentur, vt ſic fierent magis humiles.

g ¶ Addiderunt.] i. ut non poſſint reſtitui.

h ¶ Per.] ideſt, propter.

i ¶ Potentias.] ideſt dignitates.

k ¶ Experimenta.] ſic 29. diſt. ſciendum, vel aliter vt quandoque fiat reſtitutio, quandoque non.

l ¶ Strages.] Supra 44. diſt. conceſſiones.

ADDITIO. Dicit. Hug. idem. ſ. ꝙ rigor non eſt ius: imò eſt iuris exceſſus in auſteritate. Ius autem eſt æquitas, i. æqualitas ius ſuum vnicuique tribuens, bonis præmia, malis ſupplicia; hoc debet iudex ſemper obſeruare. arg. C. de iud. placuit. Arch.

n ¶ Maiorib.] Sic diſt. 4. denique.

o ¶ Cleri Romani.] Vel Cornelij Papæ.

p ¶ Cypriano.] In chronicis non inuenitur ꝙ aliquis Papa dictus fuerit Cyprianus: tñ ꝙ fuit Papa, habes infra ea. de conſ. ſed forte hic & ibi eſt mendoſa litera.

ABſit.] CASVS. Cyprianus ſuaſit Cornelio Papæ, ut Nouatianos & ſchiſmaticos facile reciperet, ſed reſpondet Cornelius: abſit ut eos recipiamus tam profana facilitate, cum adhuc iaceant in peccatis, & quotidie cadant de peccato in peccatum, quia per hoc daretur eis & aliis occaſio delinquendi, nam prælatus qui omiſſa penitentia delinquentibus parcit, non curat, ſed potius occidit.

q ¶ Vigorem.] ideſt, rigorem.

r ¶ Fidei.] ideſt, diſciplinæ.

2 ¶ Sed

a ¶ Sed etiam cadant.] vlterius.
b ¶ Ruinæ.] ideſt euerſi & ruentes fratres.
c ¶ Properata.] Quia quæ committuntur in Deum, remitti non poſſunt ſine pænitentia, & quia facilitas veniæ incentiuũ tribuit delinquendi, ut infra.23.q.4. ſi is qui. & c. eſt iniuſta.
d ¶ Intercepta.] ideſt dimiſſa.

prælati.26.q.5.nec mirum.

Domino ſancto.] CASVS. Maſſanus epiſcopus inuenerat in concilio Ancyrano, quod lapſi in fornicationem poſt pñiam poterant reſtui. Alibi inuenerat eos non eſſe reſtituendos, & ideo rogauit Iſidorum vt

iaceant: ſed & cadant [a] euerſorum fratrũ ruinæ [b], properata [c] nimis remedia communicationem vtiq; nõ pro futura præſtentur, & noua per miſericordiã falſam vulnera veteribus tranſgreſſionis vulneribus imprimantur, vt miſeris ad euerſionem maiorem eripiatur & pænitentia. Vbi enim poterit indulgentiæ medicina proficere †, ſi etiam ipſe medicus intercepta [d] pænitentia indulget periculis? ſi tantummodo operit vulnus, nec ſinit neceſſaria temporis remedia conducere cicatricem? Hoc non eſt curare; ſed ſi dicere verum volumus, occidere.

† al. præſtiſſe.

¶ Locupletatum eſt caput hoc ex originali.
Item Cyprianus in ſermone de lapſis.

¶ Impænitentibus venia concedi non poteſt.
Cap. XXVII.

SI quis præpropera feſtinatione temerarius remiſſionẽ peccatorum [e] dare ſe cunctis putat poſſe, aut audet Domini præcepta reſcindere, non tantum nihil prodeſt, ſed obeſt lapſis. Prouocaſſe eſt iram, non ſeruaſſe ſententiam [f] nec miſericordiam prius Dei deprecandam putare; ſed contempto Domino de ſua facilitate præſumere. *& infra.* ¶ Mandant aliqua martyres [g] fieri; ſi iuſta, ſi licita, ſi non contra ipſum Dominum a Dei ſacerdote facienda; ſit optemperantis, facilis, & prona conſenſio, ſi petentis fuerit religioſa moderatio. Mandant aliquid martyres fieri, ſed ſi ſcripta non ſunt in Domini lege, quæ mandant, ante eſt, vt ſciamus [h] illos de Deo impetraſſe quod poſtulant, tunc facere quod mandant. Neque enim ſtatim videri [i] poteſt de diuina maieſtate conceſſum, quod fuerit humana pollicitatione promiſſum. Nã & Moyſes pro peccatis populi petijt, nec tamen peccantibus veniam cum petijſſet, accepit.

Anſ. lib. 8. c. 33.

Item Iſidorus ad Maſſanum † epiſcopum.

† al. Maſanem. al. Ma ... num. orig.

¶ Qui ſunt reparandi poſt lapſum, vel qui non. Cap. XXVIII.

DOmino ſancto, meritiſq; beato fratri Maſſano epiſcopo ſalutem. Quod in epiſtolis [k] venerabilis fraternitas tua innotauit, videlicet, qđ in canone Ancyrano, ca. xix. † legitur; poſt lapſum corporalẽ reſtaurandum honoris gradum poſt pænitentiam, alibi vero legiť, poſt huiuſmodi delictum nequaquam reparãdũ antiqui ordinis meritũ, hæc diuerſitas hoc modo ſoluitur. Illos enim ad priſtinos gradus redire canones præcipiũt, quos pœ-

Anſ. li. 8. c. 37.
Poly. l. 4. tit. 39.
Iuo p. 6. c. 397. p. 15. 57. & 86.
Burc. l. 19. c. 43. & 73.
Pann. l. 3. c. 149.
Rab. pę. l. 1. c. 1.
Cõcil. Neocæſar. c. 1.

SI quis.] CASVS. Cyprianus reprehendit hic quoſdam presbyteros, qui ad mãdatum aliquorũ martyrum, ideſt, eremitarum, & religioſorum virorum etiã impœnitentibus remittebant, pœnam peccatorum, & dicit quòd ſi quis hoc facit, prouocat Deum ad iracundiam contra delinquentes. Itẽ oſtẽdit, quòd ſi martyres præcipiant ea, quæ ſcripta ſũt, & licita facienda ſunt, quia non ſunt cõtra Deum, ſed ut diſpenſetur cum eo qui vere pęnitet, & non ficte. Si vero pręcipiãt ea, quæ ſcripta non ſunt, expectandum eſt donec probentur ea Deo placere, quoniam non ſtatim cõcedit Deus quod poſtulat martyr, ſicut Moyſes non ſtatim impetrauit veniam peccatorum populorum cum petiit.
e ¶ Remiſſionẽ peccatorũ.] Quæ enim in nos delinquũtur, poſſumus remittere ſine pænitentia, ſed non quæ in Deum. 23.q.4. ſi is qui.

Delicta commiſſa in Deũ remittere nõ poſſumus.

f ¶ Sententiã.] Qui ergo non ſeruat ſententiã iudicis offendit iudicem, & iniuriam facit iudici, qui fruſtratorie appellat ab ipſo. C. qñ ꝓuoc. nõ eſt neceſſ. l. ul. in fin. & hæc põt eſſe cauſa, quare iudex debeat eſſe ſuſpectꝰ ei, qui appellauit ab ipſo, ut extra de appell. ad hæc.

Appellãs fruſtratoriè iudicem offendit.

g ¶ Martyres.] ideſt Chriſti ſacerdotes.
h ¶ Vt ſciamus.] Per ſigna exteriora conſiderata in pœnitentibus.
i ¶ Videri.] Arg. ꝙ non ſtatim tenetur quis credere etiã bono viro, ut 9. diſt. ego ſolis. ſi. ff. quod cum fal. tuto. l. 2. immo imputatur alicui, ꝙ nimis eſt credulus. 9. q. 3. non ſolum. 86. diſt. ſi quid uero. ff. de eo per quem fac. l. 1. §. 1. Non obſtat 23. q. 1. quid culpatur. vbi in dubio obeditur, quia ibi loquitur dum prælatus præcipit quod eſt dubium; hic de martyribus, qui non erant

Credulus non debet quis eſſe pĩmis.

vt hanc contrarietatem ei ſolueret. Et reſpondet, ꝙ illi qui uere pænitent, ad gradum priſtinũ reſtituuntur & honorem, qui uero ficte pœnitent, non reſtituuntur & hoc ꝓbat auctoritate Ezechielis & Io. Euangeliſtæ. In fine dicit, quòd vbicunque inuenitur diſcors conciliorum ſententia, illa ſuſcipiatur, quæ eſt antiquior, & potior pietate, ideſt, miſericordior.
k ¶ In epiſtolis.] Maſſanus rogat Iſido. vt ſolutionem cano-

canonum contrariorum circa reſtitutionem lapſorum ei reſcriberet.

a ¶ Vendicare.] Ideſt, defendere. ſic etiam econtra ponitur.

b ¶ Superſtitioſa.] Contra.8.diſt.quo iure.

c ¶ Ne-

ſat. vbi patet ratio diſpenſandi, vt 34.diſtinct. fraternitatis.argu.2.quæſt.5. quanto. tamen cum ſuperiore agi poteſt: officio iudicis, ut fiat diſpenſatio, ut extra de iure patro.nullus.licet non poſſit peti iure actionis, ſicut poteſt dici de eleemoſyna pauperi debita. 47. diſtinct., ſicut.

Eps̃ quãque peccat ſi nõ diſpenſat.

nitentiæ præceſſit ſatisfactio, uel condigna peccatorum confeſſio. At contra hi: qui neque a vitio corruptionis † emendantur, atque hoc ipſum carnale delictum, quod admittunt, vẽdicare [a] quadã ſuperſtitioſa [b] temeritate nituntur; nec gradum vtique honoris, nec gratiã communionis recipiunt. Ergo ita eſt determinanda ſententia, vt neceſſe [c] ſit illos reſtaurari in locũ honoris, qui per pœnitentiam reconciliationem recepiſſe merentur diuinæ pietatis. Hi enim non immerito conſequunt ademptæ † dignitatis ſtatum; qui per emendationem pęnitentiæ recepiſſe noſcuntur remedium vitæ. Id autem ne fortè magis ſit ambiguum, diuinæ auctoritatis ſententia cõfirmetur. Ezechiel quidem propheta ſub typo pręuaricatricis Hieruſalem oſtendit poſt pęnitentię ſatisfactionem priſtinum poſſe reſtaurari honorem: [Cõfundere, inquit, ò Iuda, & porta ignominiam tuam.] & poſt paululum: [Et tu, inquit, & filię tuæ reuertimini ad antiquitatẽ tuam.] ¶ Quod dixit: [Confundere. oſtẽdit poſt † peccati opus debere quenque erubeſcere, & poſt confeſſionem pro admiſſis ſceleribus verecundam frontem humi proſtratam demergere, ꝓ eo ꝙ dignum cõfuſione ꝑpetrauerit opus. Deinde præcepit, vt poſt ignominiam, & deiectionẽ nominis ſui, ſiue dignitatis reuertatur ad ſuã antiquitatẽ [d]. Ergo dum quiſq; poſt opus cõfeſſionis ſuæ cõfunditur, atq; ignominiam [e] portãs, depoſitionem [f] ſuã cũ humilitate luget; reuocari ſecundum prophetam ad priorẽ ſtatum poterit. Item Ioannes Euangeliſta Angelo Epheſi eccleſiæ inter cætera quædã ſimilia ſcribit: [Memor eſto vnde cecideris, & age pęnitẽtiã, & prima opera fac; alioqui veniam tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco eius.] ¶ Ecce ꝟ, in quãtum valui, concilij Ancyrani antiquam planè, & plenã auctoritatẽ ſacris teſtimonijs explanaui, oſtendens eum poſſe reſtaurari in ꝓprio gradu, qui per pęnitentiæ ſatisfactionẽ nouerit propria delicta deflere. Qui vero negligit, nec luget q̃ geſſit, & lugẽda ſine vllo pudore religionis uel timore iudicij diuini cõmittit; eũ nullo modo poſſe ad priſtinũ gradũ reſtaurari cognoſcas. In fine ꝝ autem huius epiſtolæ hoc adijciẽdum putaui, ut quotieſcunq; in geſtis conciliorum diſcors [g] ſñia inuenitur, illius concilij magis teneatur ſententia, cuius aut antiquior [h], aut potior extat auctoritas.

† al. corporis.

† al. adepta.

Ezech. 16.

† al. poſt confuſionẽ, ideſt peccati.

Apoc. 2.

inf. 13. q. 2. cap. hoc ipſum.

α ¶ *Sic habet hoc caput in epiſtola, quæ nuper unà cũ alijs Iſidori operib. eſt impreſſa Pariſijs: & ita inſcribitur,* Iſidori Hiſpalenſis archiepiſcopi epiſtola ad Maſſanum epiſcopũ Domino ſancto, meritiſq; beato, &c. *In epiſtola aũt longiore, eodem argumento, & iiſdẽ penè uerbis, (quæ & ibidem & antea Antuerpiæ cũ libris de ſummo bono*

d ¶ Antiquitatem.] ideſt, mores antiquos.

e ¶ Atque ignominiã.] Ex hoc verbo, & ex illo verbo, depoſitionem, eſt arg. quod epiſcopus põt depoſitũ & infamẽ reſtituere, 2 quia ignominia idem eſt quod infamia, vt ff. de ijs qui not. infa. l. 2. ignominię. & ſic patet, ꝙ poteſt tollere infamiã, quod cõcedo 3 vbicumq; poteſt diſpenſare, vt dixi 2. q. 3. §. hinc colligitur.

f ¶ Depoſitionem.] ideſt, ſuſpẽſionem. ſic 46. diſt. clericus.

g ¶ Diſcors.] Nonne illa ſententia eſt potius ſequenda, q̃ maiorem cõtinet pietatem? vt 9. d. ſana. licet enim canõ Apoſtolorum potior ſit, quia antiquior ſit alijs canonib. tamẽ præiudicatur, 4 ei ꝑ poſteriores, vt 82. d. presbyter. idem patet in canone Hieronym. vt 26. diſtinct. deinde. & c. acutius. Item quãdoq; præiudicat ille canon, q non eſt potior, vt 25. q. 1. contra ſtatuta, quod ergo dicit̃ hic, intellige cũ ambę cõſtitutiones sũt particulares, & locales: & de illis loquitur c. 10. diſtinct. in canonicis, ſed ſi ambę ſunt gñales ſemper poſterior præiudicat, ut extra de cogna. ſpirit. cap. 1. ff. de leg. non eſt nouum. Sed qualiter præfertur vnus canon alteri, cum omnes ſint promulgati inſtinctu ſpiritu ſãcti. 16. q. 3. nemo. 5 Reſp. quod duo canones poſſunt eſſe contrarij, & tamen vterque eſt iuſtè inſtitutus, quod enim vnus, ſtatuit, & iuſtè; alter cõtrarium poteſt ſtatuere, & iuſtè 63. d. §. verum. extra de conſang. & affi. non debet.

h ¶ Cuius aut antiquior.] Si ambo ſunt æqualis pietatis, 19. diſt. in canonicis.

Infamiã poteſt epiſcopus tollere.

2 De hoc legi. & not. 7. ead. contumaces.

3 Idem Io. de Fant. qui approbat illam totã gl.

Canon canoni an præiudicet.

4 Videas q̃ leg. & not. 18. diſt. quoniam quidẽ.

5 Et melius 25. q. 1. violatores. & inf. cap. prox. in prin. & inf. eod. ſi ille. Archid.

c ¶ Neceſſe.] Ex hoc verbo, neceſſe, & ex illo uerbo, præcipiunt, quod ſupra ponitur, patet diſpenſationem quandoque eſſe debitam, 1 vt ſup. eadem, ut conſtitueretur, & ſic patet, quod epiſcopus peccat ſi non diſpen-

1 Ad hoc 7. 23. q. 1. noli. vbi de hoc, & inf. eo. ſi quis. ver. ꝙ ſi. vbi ã hoc arg. 7. c. conſiderãdum. Archid.

QVI-

QVICVNQVE. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis breuiter epilogando ſolutionem, quæ eſt ſupra in §. quomodo. Sed huic ſolutioni obiicit c. ſequens, & alia vſque ad §. ſed illud.

SI quis.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte probat Hormiſda, ꝙ ſi aliquis clericus fuerit in adulterio dep̄hēſus, vel cōuictus, vel confeſſus: nō poteſt ad ſuū honorē redire. Et hoc ꝓbat per verba Nicęni cōcilij ccc. & xvij. epoꝝ, & reprehēdendo deridet eos, qui dicebant rigorē nō eſſe ſeruandum circa delinquentes. In ſecūda parte, quę incipit ibi: (Quod ſi eos.) dr̄, ꝙ ſi clerici delinquentes verè pœnitēt, reſtitui poſſunt exemplo Dauid. Si vero nō reſipiſcunt, nō eſt eis indulgendum, cum Deus nō indulgeat, & ſi eis falſo indulgeamus, in die iudicij dicturi ſunt ꝯ nos, ꝙ nos nō debuiſſemus eis indulſiſſe, nec pmiſiſſe eos in delictis pp blanditias permanere, vel minas eorum. Et no. ꝙ prima pars facit contra ſolutionē Gratiani. ſed ſecunda pro eo. ſequens cap. patet.

a ¶ Si qs diaconus.] Prima pars cap. facit contra ſolutionem Gratiani, idem facit ꝓ ea in ſecunda parte, quæ incipit ibi: (Quod ſi eos.)

b ¶ Ecce.] Vſque ad hunc locū ſunt verba Nicæni concilij.

c ¶ Cccxviij.] Ergo videtur, quod hoc ſit ſtatutum Niceni concilij, cui tot interfuerunt, vt 15. d. canones licet Damaſus Papa de ccc. tantum loquatur. 10. quæſt. 1. hanc conſuetudinem. ſed minor numerus non excludit maiorem.

d ¶ Deprehenſi.] Aliquo ſequentium modorum. Videtur ergo, quod ſola deprehenſio ſufficit, ut hic, & 81. diſtinct. presbyter. & habes infra ea. de his, ſed non eſt ita: niſi ſint conuicti vel confeſſi, ut ſequitur inf. 2. q. 1. nos in quemquam. & 12. q. 1. non dicatis. Vel intellige, deprehenſi ita ꝙ factum ſit notorium ex facti euidentia. 1 vt extra de cohab. cleri. & mulie. tua. tales enim qui in maleficio publicè deprehenduntur, ſine iudicio damnantur, ut C. de defen. ciu. l. defenſores lex ſeptima eſt.

e ¶ Non poſſunt.] De iure.

f ¶ Pietate.] ironicè loquitur.

g ¶ In ſancto.] Supra ead. miror.

h ¶ Remedia.] i. pęnas ꝯ illos qui non ſeruant ſtatuta.

i ¶ Omnibus.] Arg. quòd qui vni facto contradicit, omnibus contradicit: ſic ſupra 4. diſt. denique. de pœn. diſt. 5. fratres, & extra de reg. iur. defleat. de conſecr. diſt. 2. comperimus.

K ¶ Et inimicos.] Not. ꝙ eo ipſo, ꝙ aliquis non obedit prælato.

1 Sola deprehēſio ſufficit ad notā infamiæ inducendam, ff. d ri. nup. palā. §. quæ in adulterio ſm Goffr. q. ita not. ext. de iud. cum non ab homine. Arch.

Inobediens prælato eſt ei inimicus.

impreſſa eſt) non ſit hoc loco mentio concilij Ancyrani: ſed tamen in editione Pariſienſi titulus hic eſt: Iſidori Hiſpalenſis archiepiſcopi epiſtola de reſtituendis in priſtinam dignitatem clericis pœnitentibus *ſeu*, Explanatio canonum aliquot Ancyrani concilij. *Veruntamen in canone illo xix. verſionis Dionyſij: (qui apud Græcos, & in alijs verſionibus vigeſimus eſt) vbi legitur*, perfectionem conſequi ſecundum priſtinos gradus. *Græcè eſt*, κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς προάγοντας. i. ſecundū gradus, qui eo deducunt. *& Balſamon longe aliam ſententiam elicit, quam Iſidorus.*

β Ecce.] *Hic in epiſtola longiore multa interijciuntur.*

γ ¶ In fine. *Hæc nunc leguntur in longiore epiſt. non autem in alia, quam cætero qui Gratianus videtur ſecutus.*

Quicumq; igitur pro criminibus ſuis dignè Deo pœnitentiam obtulerint, auctoritate Gregorij, Auguſtini, Hieronymi, & Iſidori gradū priſtinæ dignitatis recipere poſſunt. Qui aūt non odio criminis, ſed timore vtilitatis, uel ambitione honoris falſas Deo pænitentias offerūt, in priſtini honoris gradum reparari minime poterunt.

Sed obijcitur illud Hormiſdæ Papæ, qui ſcribit omnibus epiſcopis per vniuerſas prouincias.

¶Diaconus, aut presbyter in adulterio deprehenſi reparari non poſſunt C. XXIX.

SI quis α diaconus, aut presbyter poſt acceptam benedictionem leuiticam cum vxore ſua incontinēs inuenitur, ab officio ſuo deijciatur. † ¶Ecce [b] manifeſtè cōſtat, quia ſecundum titulos antiquorum Patrum ſancto ſpiritu β ſuggerente conſcriptos, & ſecundum ſententias cccxviij. [c] epiſcoporum, quas etiam Gallicani canones continere videntur, clerici in adulterio deprehēſi [d], aut ipſi cōfeſſi, aut ab alijs cōuicti ad honorē redire nō poſſunt [e]. Sed quia fortè nō deſunt, quib. pro nimia pietate [f] ſupraſcripta ſanctorum patrū ſeueritas minimè placeat; ſciant ſe cccxviij. epōrum, qui fuerunt congregati in cōcilio Nicæno, & reliquos ſtatuerunt canones, ſnīas reprehendere, vel damnare. Sed fortè maior eſt in illis pietas, quàm in ſupraſcriptis trecentis decē & octo epiſcopis? maior eſt in illis miſericordia, quā in ſancto [g] Ioanne apoſtolico Papa? maior charitas, quàm in reliquis ſanctis ſacerdotibus, qui hoc † exemplo remedia [h] eccleſiarum ſuis diffinitionibus deliberauerunt? Et ideo aut promptā † voluntate pręceptis illorum cōſentiant; aut ſi non fecerint, omnibus [i] illis contrarios ſe, & inimicos [k] eſſe cognoſcant. Quę eſt iſta iuſtitię inimica benignitas,

Arauſicum, c. 23. & Aurel. 5. c. 4. Pann. l. 3. c. 98. Anſ. l. 11. c. 87.

† Concor. cū hoc text. in l. ſi adulterium. cum ibi. not. per Bart. ff. de adult.

ſup. c. miror.
† *al. pro exemplo & remedio. Anſ.*
† *al. prona.*

h ¶Re-

prælato eius eſt inimicus, ut 24. q. 1. quoniam vetus. ſup.ead.ſi quis præpoſtera.

a ¶ Palpare.] ideſt, adulari.

b ¶ Deberemus.] No.diſpenſationem eſſe debitam,vt ſupra ca.vt conſtitueretur.& 11.q.3. plerumque.

ADDITIO. Dicas breuiter, ꝙ vbicunq; perſona,res, & locus eã exigit,debita eſt. 1?.d.c.1.& 2.ſup.ea.diſt.duo ver.percipiunt & ver.neceſſe. & inf.ea. conſiderandũ. Quod dic vt plene not. in Spec.de legato. §.genera autem,& not.ext.de ſent.excom. pueris.Arch.

A D-

palpare [a] criminoſos,& vulnera eorum vſq; in diem iudicij incurata ſeruare? ¶Quòd ſi eos duriſſimam pęnitétiam per plures annos videremus agere: tunc nos & ſaluti eorum poſſemus conſulere,& ſtatuta canonum deberemus [b] temperare. Cum vero in aliquibus nec compunctio humilitatis, nec inſtantia orandi,vel plangendi appareat,nec beatum Dauid imitentur,qui dicit:(Lauabo per ſingulas noctes lectum meum,lachrymis meis ſtratum meum rigabo.) & illud:(Cinerem tanquam panem mãducabam, & potum meum cum fletu miſcebã.) nec eos ieiunijs: vel lectionibus vacare videamus,poſſumus agnoſcere, ſi ad priſtinos honores redirent,cum quanta negligentia, & cum quanto corpore,& aïæ ſuæ inimica ſecuritate permanerent;credentes,quòd ſic eis, non acta pęnitentia digna, [c] dimiſerit [d] Deus,quomodo ſacerdotes indulſiſſe videtur. Verè dico,quia illi ipſi, quibus cum periculoſa, & falſa miſericordia indulgere videmur, cum ante tribunal Chriſti pro tantis peccatis damnandi aduenerint,cõtra nos cauſam dicturi [e] ſunt, dicentes, quòd dum aut aſperitatem linguæ eorum expauimus,aut falſa blãdimenta, & periculoſas adulationes ipſorum libenter accepimus, in eiſdem permanere peccatis, eis inutiliter indulgemus, [f] aut ipſa peccata augere permittimus, [g] non recolentes illud,quod in vetere teſtamento ſcriptum eſt; quia vno [h] peccante, contra omnes ira Dei deſæuijt.

Pſal.6. *Pſal.101.* *Num.16.*

α ¶ Si quis. *Hinc vſq; ad ver.*Ecce, *ſunt ex c.23. concilij Arauſici,quod uidetur citatum fuiſſe ab Hormiſda,ſiue alio quiſquis fuerit huius capitis auctor. Anſelmus quidem & ipſe Hormiſdam citat.*

β ¶ Sancto ſpiritu.] *Apud Anſelmum legitur,*a ſancto Ioanne Papa tranſmiſſos, & cccxviij.epiſcoporum ſententias,*quod uidetur conuenire cum his, quæ paulo inferius habentur.* Maior eſt in illis miſericordia, quam in ſancto Ioanne Apoſtolico Papa.

† *al. ex dictis Hieronymi.*

Item Hieronymus.

¶ Difficile eſt poſt lapſum ad priſtinum gradum redire. C. XXX.

Poly.l.4.tit.39. Burc.l.19.c.78. Iuo p.15.ca.71.

QVicumque dignitatem diuini gradus non cuſtodiunt,contenti fiant animam ſaluare. Reuerti.n. in priſtinum gradum (poſt lapſum † difficile [k] eſt.)

† *poſt lapſum*] deſunt fere in omnib. exemp.

¶ *Simile quiddam priori parti huius capitis habetur in can.27. Baſilij ad Amphilochium, & in can.26.ſynodi in Trullo.*

Item Baſilius. α

¶ Lapſus poſt pęnitentiam altario tantum miniſtret. C. XXXI.

Burc.l.19.c.80. Iuo p.15.c.93. † *a ſuo gradu.*

QVi ſub gradu [l] ceciderit, poſt pœnitentiam con-

c ¶ Digna.] Quod nulli facit.24.q.2.?gatur.

d ¶ Dimiſerit.] Nõ .n.tam cito dimittit Deus ſicut ſacerdos abſoluit. de pœn.d. 1.quam pœnitet.

e ¶ Dicturi.] Nunquid uoce tunc loquent. cũ Apoſtol⁹ dicat,ꝙ tũc linguæ ceſſabũt licet propheta contrarium dicat: Exultationes Dei in gutture eorum. Sed quid ſit, tũc nullus accuſabit aliũ ſed ſola cõſcientia accuſabit quemlibet 9. qõ. 4. aliorum.

Conſcientia ſola dãnandos accuſabit.

f ¶ Indulgemus.] Ideſt,indulſimus.

g ¶ Permittimus.] ideſt, permiſimus.

h ¶ Quia vno.] Scilicet Achor.8.q.1.audacter.ĩ.1.q.4.§.itẽ peccato Achor. Io.

i QVicunque.] ¶ Diuini.] ideſt eccleſiaſtici.

k ¶ Difficile.] Tale difficile habes.47.d. quantumlibet.alias ponitur ꝓ nõ. 2. q. 6.§. biduũ.uer.ſi ad uerſus. & 47.diſt.c. fin.

QVi ſub gradu.] CASVS. Aliqs exiſtẽs in gradu ſacerdotali mortaliter peccando cecidit.dicitur quod iſte talis debet eſſe contẽtus baptizare cõionem infirmis dare, & diuina officia celebrare: ſed ad ſuperiores ordines nõ aſcẽdat, vel diuina officia celebrabit tãquam clericus, ſed nõ ſacrificabit. Alia litera habet: Qui ceciderit a gradu.& ſcđm hoc ſic pones caſum: Aliqs ſacerdos depoſitus fuit ꝑꝑ peccatum;q acta pœnitentia uolebat reſtitui, quæritur an poſſit? reſ. ?detur. ꝙ non:ſed in neceſſitate põt baptizare, & cõionem dare, & altario miniſtrare,non tamen Miſſam cantabit.

l ¶ Sub gradu.] Ideſt, in gradu.

¶ a Ba-

Baptizare ſolenniter laicus non põt. 1 Etiam poterit rõne ordinis qđ nõ poterit laic⁹. Io.de Fa. 2 Diſpenſatiue, Hug. 3 Secundum hunc intellectum poterit conficere, & corpus Chr̄i, & alia facere, & ea ſola pęna hic imponit̃ in eũ, quia non poteſt amplius promoueri, & in hoc non eſt contra 1. quęſ. 1. ſicut Chriſtus.

a ¶ Baptizare.] Sed nonne iſtud laicó conceditur, vt 1.q.1.quod quidam? Sed dic ꝙ iſte poteſt ſolenniter baptizare, 1 quod laicus non põt, vt 81.diſt.ſi diaconus. Item obijcitur, ꝙ ſi iſte poteſt baptizare, ergo & ſacrificare, vt dicit Hie. 1.q.1.ſicut Chriſtus. Sed ibi loquitur de adhuc tolerato.

b ¶ Miniſtrare.] Sed non celebrare. Vel dic, quòd poteſt remanere. 2 in officio ſacerdotali, 3 ſed non poteſt eſſe eṗs.

PResbyteros. CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte loqtur de quibuſdam presbyteris, & diaconis, qui coacti coactione conditionali dæmonibus immolauerunt: de quibus quęſitũ eſt quomodo debeant puniri, & reſpondet; presbyteri & diaconi, qui coacti fuerunt coactione cõditionali, ſi vere pœnitet eos feciſſe, & poſtea fideliter & nõ ficte paganos impugnauerũt, honorem ſuum retineãt, ſed in ſuis officijs nullo modo miniſtrent, niſi epiſcopus laboris eorũ poſtea conſcius, cũ eis duxerit diſpẽſandum. In ſecũda parte, quæ incipit ibi, (Qui aũt fugiẽtes.) dicitur, ꝙ illi qui fugientes comprehẽſi ſunt, & coacti coactione violenta dæmonib. immolare, nec peccauerunt: & nullo modo sũt puniendi, nec laici ꝓpter hoc debent a ꝓmotione repelli. In tertia parte, quę incipit ibi, (De his autem.) dicitur, ꝙ illi q̄ ſponte hoc fecerunt, ſicut factũ fuit ſub tyrãno Licinio, admitti debẽt ad pęnitentiam & cõmunionem eccleſiæ.

tentus fiat baptizare [a] communionem infirmis pare, & altario tantummodo miniſtrare. [b]

α ¶ Baſilius.] *Iuo citat ex dictis Augu. Habetur nonnihil ad hanc rem faciens in epiſtola Baſilij ad amphilochium, can. 27. Sed proprius etiam ad hanc ſententiam accedit can. 14. concilij Aurelianenſis primi, & canon nonus concilij Neocæſarienſis (qui habetur inf. 15.q.8. qui admiſit.) præcipue ſi hic legatur quemadmodum in pleriſque Gratiani codicibus*, communionem infirmis dare, non autem ſacrificare, & altario miniſtrare. *Similem quandam ſententiam refert ex nouella Leonis Balſamon ad canonem 21. ſynodi in Trullo.*

Item ex concilio Ancyrano, c.1. & ſequentibus.

¶ De ſacerdotibus, diaconis, & laicis, qui idolis thurificatn. C. XXXII.

PResbyteros, qui immolauerũt, [c] & poſtea certamen iterũ inierunt, [d] ſi α ex fide luctati ſunt, & non ex compacto [e] ad oſtentationem, vt caperentur, ipſi fecerũt: hos placuit honorẽ [f] quidem ſedis proprię retinere, offerre [g] autem illis, & ſermonem ad populũ facere, aut aliquibus ſacerdotalibus officijs fungi [h] nõ liceat. ¶ Diaconi ſimiliter, qui immolauerũt, poſtea vero iterum reluctati ſunt, aliàs † quidem honorem habere oportet: ceſſare autem debẽt ab omni ſacro miniſterio, ita vt nec panem, nec calicem [i] offerant, nec Euangeliũ pronunciẽt: niſi forte aliqui epiſcoporum conſcij ſint laboris eorũ, & humilitatis, & manſuetudinis, & voluerint eis aliq̃d amplius tribuere, vel adimere. Penes [k] ipſos ergo erit de his poteſtas. ¶ Qui aũt fugientes comprehenſi ſunt, vel a domeſticis traditi, vel ademptis facultatibus ſuſtinuere tormenta, aut in cuſtodiã intruſi proclamauerunt ſe Chriſtianos eſſe, & eouſq. adſtricti ſunt, vt manus eorum comprehendentes violenter attraherẽt, & funeſtis ſacrificijs admouerẽt, aut aliquid polluti cibi per neceſſitatem [l] ſumere cogerentur, cõfitentes iugiter ſe Chriſtianos eſſe, & luctũ rei, quę cõtingit, inceſſabiliter oſtẽdentes omni deiectione & habitu, & humilitate vitæ, hos velut extra delictum conſtitutos, a cõionis gratia non prohiberi decernimus. ¶ Si vero prohibiti ſunt ab aliquibus propter ampliorem cautelam, [m] vel propter quorundam ignorantiam, ſtatim recipiãtur. ¶ Hoc autẽ ſimiliter, & de clericis, & de laicis cæteris obſeruari cõuenit. ¶ Perquiſitũ eſt autem & illud, ſi poſſunt ẽt laici, qui in has neceſſitatis anguſtias inciderũt, ad clericatus

Burch.l.5.cap.40.& 41.
Iuo par. 2. c. 49. & 50.
Poly.l.6.tit.12.

Cap.2.

† *illum*] priſca verſio.

Cap.3.

Dic plani⁹ offerre. i. in altari conficere q.d. beneficiũ retinebit, ſed nõ officium: ſic ĩ.ca. ſtudeat in ſi. 28.diſt. presbyterũ, extr. de cler. pugn. in du. Henricus. ſic econtra retinet quis officium, ſed nõ beneficium. 1.q.5.c.1.Io. de Fan.

c ¶ Qui immolauerunt. Coacti conditionaliter.

d ¶ Inierunt.] Scilicet ſuperbiæ cauſa.

e ¶ Et non ex cõpacto.] ideſt, figmẽto.

f ¶ Honorem.] Scilicet beneficium.

g ¶ Offerre.] Ideſt, officium non retinent. 4

h ¶ Fungi.] Hic diſpenſatur in beneficio, ſed non in officio, vt extra de cler. pugnan. in du. Henricus. & inf. ea. diſt. ſtudeat.

i ¶ Nec calicem.] Ante cõfectionem, quia poſt confectionem non eſt eis licitum offerre. & ſic non eſt contra 93. diſt. peruenit.

k ¶ Penes.] Hic patet ꝙ epiſcopus diſpenſat in hęreſi, & cum ſchiſmatico. vt 5. vt conſtitueretur. non tñ cum excommunicato miniſtrãte. 11.q.3. ſi quis epiſcopus.

l ¶ Per neceſſitatem.] Famis. imò potius debent mori fame, quã veſci idolothytis. 32.q.4. ſicut ſatius. & ĩ. 32. q.5. ita ne. Vel vocat hic neceſſitatem coactionem.

m ¶ Ampliorem cautelam.] Quandoque enim ad cautelam imponitur alicui pęnitẽtia, ut 34.q.2. in lectum.

n ¶ Com-

y Scilicet ſi digne pœnitēant.

a ¶ Cōmodari.] Quia reſtituuntur ad communionem, 1 non ad officium uel beneficium : tamen dabitur ſubſtentatio eis, 16.q.6.de lapſis. Io.de Fant.

ADDITIO. Sed videtur contra, quod nota. 1. q. 7. maximum. & 21. diſt. 5. non autem in gl. ſed videtur. in fi.

SED ILLVD. CASVS. Modo reſpondet Gratianus tribus. c. ſupradictis. ſcilicet illis cap. ſi quis diaconus. & duobus ſequentibus; & cuilibet dat ſuā ſolutionem, & generalem ſolutionem ad omnes ſupradictas contrarietates, dicens ꝙ ea, quæ prohibent reſtitutionem lapſorum, intelligēda ſunt cū crimina ſūt manifeſta ante ordinationē, vel poſt: q̄ vero permittunt, de occultis intelliguntur, quib. per occultam pœnitētiā purgatis ī ſuis ordinib. remanere poſſunt. Et hoc probat duobus cap. ſeq.

SED

Conc. Nicænum 1. c. 11.

ordinem promoueri. ¶ Placuit ergo & hos, tāquam qui nihil peccauerunt, ſi & præcedens eorum vita ꝓbabilis ſit, ad hoc officium prouehi. De his autem, qui negauerunt prẹter neceſſitatem, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculū, vel aliquid huiuſcemodi (quòd factum eſt ſub tyranide Licinij) placuit ſanctæ ſynodo, quamuis humanitate probentur indigni, tamē eis beneuolentiam commodari.[a]

α ¶ Si ex fide.] *Hic verba concilij ſunt in compedium redacta: omnino autem verſo Dionyſii, quam attulerūt Burchardus & Iuo propius accedit ad verba Græca Sūt tamen nonnulla in hoc capite emendata, & locupletata ex verſionibus, quas Gratianus videtur ſecutus.*

β ¶ Nec Euangelium pronūcient.] *In verſione antiquiore eſt*, nec pronuncient, *in alia quā Burcardus attulit*, vel prædicando, *Græcè*, κηρύσσειν, *quod proprie ſignificat. Euangelium, & fidei doctrinam prædicare.*

Sed illud Hormiſda[b] *Papa deſidioſos, & negligentes non vere pœnitentes reparari prohibet. ¶ Illud autem Hieronymi*[c] *fatetur hoc eſſe difficile, non impoſſibile. ¶ Baſilius*[d] *autē circa delinquētes rigorem iuſtitiæ ſeruandum oſtendit. quem circa pœnitentes alij relaxandū miſericorditer affirmāt. ¶ Poſſunt & aliter diſtingui ꝑmiſſæ auctoritates: Quorum enim crimina manifeſta ſunt ante vel poſt ordinationem a ſacris ordinibus deijciendi ſunt: quorum autem peccata occulta ſunt, & ſatiſfactione ſecreta ſecundum ſacerdotis edictum purgata; in proprijs ordinibus remanere poſſunt. Vnde Nicolaus Papa Carolo archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis.*

Rabba. pœn. c. 1.

In geſtis concilij Vormacienſis, c. 11. Vide Iuonem par. 10. c. 180.

b ¶ Sed illud Hormiſdę.] Supra ea. ſi quis diaconus.

c ¶ Hieronymi.] Su. ead. quicunque.

d ¶ Baſilius.] Sup. ea. qui ſub gradu.

Pann. l. 3. c. 136.

† al. aut.

¶ Non poteſt reſtitui in ſacerdotem, cuius crimen fuerit manifeſtum Cap. XXXIII.

SAcerdotes, ſi in fornicationis laqueū ceciderint, & † criminis manifeſtus,[e] ſiue oſtēſus fuerit actus; ſacerdotis non poſſunt[f] † habere honorem ſecundum canonicæ inſtitutionis auctoritatem.

Adde ad hunc text. ꝙ not. Bart. in l. ſi adulterum. ff. de ſiul.

SAcerdotes. CASVS. Carolus archiep̄s q̄ſiuit a Papa vtrū ſacerdotes quorū fornicatio ē manifeſta rei euidētia, vel ꝑ teſtes, poſſint habere honorē ſacerdotij. Et rn̄det, ꝙ nō, ſecundū canonicam inſtitutionē.

e ¶ Manifeſtus.] Per euidentiam facti.

f ¶ Nō poſſunt.] Sine diſpenſatione. 2 ſed ſi eſt occultū poſſunt ſine diſpēſatione poſt pœnitētiā.

2 Ad hoc 81. diſ. miniſtri. extra de big. quia, &c. & forte cum hoc poteſt diſpenſare epiſcopus. ſecundum, id quod no. In no. extra de cler. per. in ca. 1. in gl. 1. in probatione.

Itē Rabanus archiepiſcopus ſcribit ad Heribaldum, lib. pœn. c. 1.

¶ Qui valeant reparari poſt lapſum, vel non. Cap. XXXIIII.

Bur. l. 16. c. 150. Iuo p. 6. c. 400. Pann. l. 3. c. 152.

DE his vero viſum eſt nobis ſcribēdum, qui ſacros ordines habentes, ante vel poſt ordinationē cōtaminatos ſe eſſe in capitalibus criminibus cōfitentur. In q̄bus, vt mihi videtur, hæc diſtātia eſſe debet; vt hi, q̄ deprehēſi[g], vel capti fuerint publice in periurio, furto, atque fornicatione, & cæteris huiuſmodi criminibus; ſm̄ canonū ſacrorū inſtituta, a proprio gradu decidant: quia ſcādalū eſt populo Dei tales perſonas ſupra † ſe poſitas habere quas vltra modū vitioſas eſſe cōſtat. Nempe inde

† al. ſuperpoſitas.

DE his vero.] CASVS. Quidā in ſacris ordinibus conſtituti fecerunt periurium, furtum vel fornicationem, vel huiuſmodi: quare quæſiuit Hæribaldꝰ ab archiepiſcopo Rabano, an tales debeāt cadere a primo gradu. Et rn̄det q̄ ſic, ſi publica ſūt eorum delicta: q̄a ſcādalum eſt tales præeſſe, & laici inde detrahūt ſacrificio Dei ſicut factum fuit ꝑ filios Heli. Si autem peccata eorū ſint occulta, & per occultā pœnitentiam deleātur, ad conſilium ſacerdotis in ſuis gradib. remanētes indulgētiam a Domino conſequuntur.

g ¶ Qui deprehenſi.] Et conuicti, Vt 15. q. vlt. cap. vlti. & extra de iudi. cum non ab homine. & aduocabit teſtes,

Digitized by Google

retrahũtur homines a ſacrificio Dei(ſicut quondã, Heli filijs peccantibus,feciſſe leguntur) & rebelles hinc atq; cõtrarij exiſtẽtes,eorum prauis exemplis quotidie peiores fiunt.Qui autẽ de prædictis peccatis abſcondite a ſe admiſſis,per occultam confeſſionem coram oculis † Dei præſente etiam ſacerdote, qui eis indicturus eſt pœnitẽtiam:confitentur,& ſemetipſos grauiter deliquiſſe queruntur;ſi ſe per ieiunia a,& eleemoſinas,vigiliaſque, & ſacras orationes purgare certauerint,his etiam gradu ſeruato, [a] ſpes veniæ de miſericordia Dei promittenda eſt.

a ¶ Si ſe per ieiunia.] *Sic etiã in manuſcriptis, & apud Iuonem & Pannormiam. In originali autem legitur ſi* veraciter pœnituerint, & ſe per ieiunia. *Itemque Burchardus, qui cap. hoc citat ex concilio Ilerdenſi.*

4 *De lapſis etiam in hæreſim hoc obſeruãdum eſt,vt ante ſententiam concilij nullus eis communicet.*

Vnde Cyprianus Papa Antoniano ait inter cætera, lib.4.epiſt.2.

¶ A Communione abſtineant, qui lapſi ante reſtitutionem communicant. Cap. XXXV.

DE eo autem, † quod ſtatuendum eſſet circa cauſam lapſorũ,diſtuli;vt cũ quies, & tranquillitas data eſſet, & epiſcopis in vnũ conuenire indulgentia diuina permitteret, tunc communicato,[b] & liberato de omniũ collatione cõſilio,ſtatueremus, qđ fieri oporteret: Si qs vero ante conſilium noſtrum, & ante ſententiam de omnium conſilio ſtatutam lapſis temere communicare voluiſſet,ipſe a communicatione abſtineretur.

5 *Quod vero* [c] *ſupra de homicidijs ſtatutũ legitur, intelligendum eſt,quando facultas fugiendi datur, nec neceſſitate claudũtur obſidionis.Cæterum,cum neceſſitate anguſtati effugere non poſſunt,ſi tunc homicidium admiſerint purgati per pœnitentiam,& officio,& communioni reddentur,*

Vnde in concilio Ilerdenſi,c.1.legitur.

per quos probabit ipſum in crimine deprehenſum, & detineat eum per viginti horas.ff.de adul. capite.

¶ Seruato.] Secundum quoſdam iure communi & promouetur,& manet in ordine ſuſcepto occultus peccator poſt peractam pœnitentiam 1,vt etiam ſentit Gratianus.ſu.ca.§.ſed illud.niſi in ſimonia, vbi qs ordinẽ emit, qui quantũ ad ſe & ad alios ẽ ſuſpẽſus, vt 32.diſt.§. verum & extra de ſi. tãta. Et licet ſit arg.contra. extra de ſi. ex tuæ. ſed ibi non dr̃ ꝙ diſpẽſabatur cũ eo ſed dĩ ꝙ prohiberi non poteſt,cum ſit occultum. Sed obijcitur iſtis quod dicit ĩ ſi de ſpe veniç.Sed ipſi ĩtelligũt de ſpe veniæ quãtum ad peccatum.H.vero dicit, ꝙ in occulto peccato non poteſt diſpẽſari: quia de illo nõ poteſt quis accuſari vel puniri: quia occulta peccata nõ habent vindictam, vt 32.q.2.Chriſtiana. 2 Ad hoc ergo ꝙ occultus peccator poſſit promoueri. confitebitur ep̃o crimẽ ſuum; & nõ ei ſoli, ſed corã aliquibus perſonis & ſic poterit diſpẽſare ſecum ſed vt dixi ſup. 25. diſt.cap.vlt.peccatũ ſiue ſit occultum ſiue manifeſtũ, dum tamẽ ſi enorme ſẽ ꝑ impedit ne poſſit ſine diſpẽſatione ꝓmoueri: licet poſſit exequi ſuſceptũ ordinẽ cũ eſt occultũ peccatũ,& ꝙ occultum peccatũ, impediat promouendum habes extra de tẽpo. ord.ex tenor.Io.Sed hæ opiniones hodie ſublatę ſunt per decret. extra de tẽpo. ordi.c.vlt. B. Sed nunquid ſacerdos tempore pœnitentiæ poteſt exequi officium ſuum? vr̃ ꝙ non,vt ſu. diſt. 6.teſtamentum.& de conſec.diſt.2.ſi non ſunt & cap. quotidie.& ſup.ca.quid eſt hoc:cum quilibet ſit ſuſpenſus quantum ad ſe propter mortale peccatum, vt 1. q. 1. ſacerdotes, & facit ad hoc extra de celebra. miſſa. de homine.Dico ꝙ melius eſt ſi abſtineat, ſi credit ſe indignum.ſi autem conteritur,dico quòd poteſt 3 celebrare non obſt.ſupra.diſt.33.habuiſſe.quod eſt contra. ſed illud intelligitur de eo quem nõ pœnituit ad huc.de pœnit.d.3.inter hæc.hircum.

DE LAPSIS. Hic incipit quarta pars huius diſ.in qua loquitur de hæreticis. qui olim ſine cõcilijs non reconciliabantur.Ioan.de Fan.

CASVS. Supra dictum eſt de alijs lapſis, nunc vero de lapſis in hæreſim dicit, ꝙ non eſt communicãdum, eis ante reconciliationem: quod probatur ſequenti cap. DE eo autem CASVS. Quoſdam hæreticos debebat Cyprianus eccleſiæ reconciliare: ſed differebat. q̃ſiuit ergo Antonianus quare differt? Et rñdet, ideo, vt congregato conſilio epiſcoporum de communi conſilio reconcilientur. ante vero reconciliationem nullus eis communicare debet.

b ¶ Communicato.] Olim enim epiſcopus ſolus non poterat ſine conſilio reconciliare hæreticum, ut 1.q.7. ſi quis epiſcopus. ſed hodie ſecus 4 extra de hæreti. ad abolendam.§.præſenti.

QVOD VERO. Hæc eſt quinta pars huius diſtin. in qua ponitur quid iuris ſit de homicidijs uolũtarijs vel caſualibus,uel neceſſarijs. Ioan.de Fan.

CASVS. Iſte §. reſpicit illa, miror. clericum. & de his. in quibus dicitur, ꝙ clerici homicidæ carere debẽt officio percepto quod Gratianus dicit eſſe verũ de illis. qui poterant homicidium euitare. Cæterum ſi neceſſitate obſidionis anguſtiati fecerunt homicidium,pœnitentia purgati remaneant in officio,vt probatur ſequenti capitulo.

c ¶ Quod vero.] Supra eo.cap.clericum.&c. de his clericis.& c.miror.

Deprehenſus in crimine poteſt per 20. horas detineri.

1 Hoc facit quod talis ſolum Deũ habet vltorem. 6. q. 1. ſi omnia. 32.quæſt. 1. apud. Et Deus non ſanat aliquẽ, niſi ex toto ſanet de pœni. diſtin.3. ſunt plures. extra de bapti.maiores.

2 Concor.l. 3.§. mittantur. cũ not. ff.de ven.in ſpic. & l. ab Anaſtaſio. C.manda.

Sacerdos tẽpore pœnitẽtiæ an poſſit ſuum officium exercere.

3 Sub. niſi ſit tale peccatũ ꝙ acta pnĩa nõ poſſit in ordine remanere. extra de tẽpo. ordi. capitulo vl.&

de act.inquiſitionis tamen de occulto peccato.non facies manifeſtum. Io. de Fan.& facit ad hanc materiã quod legi. & nota extra de tẽpo.ordin.ex tuarũ & de fur.cap. fin. Archid.

1.Reg.2.

† al.angelis.

Anſ.l.8.c.82.

† al.tamen.

Supra eo. c. clericũ. & c. de his clericis. & c.miror.

Hæreticum reconciliare põt epiſcopus hodie ſine concilio.

4Sub.& hoc ꝑ periculũ, qđ hodie etiã nimis ĩnualuit. ad idẽ extra de purga. c. inter. ſecundũ Hoſt.

DE his clericis.] CASVS. Quidam ſacerdotes Leuitæ & ſubdiaconi in obſidione poſiti hoſtes interfecerunt. unde quæſitum fuit de his, an poſſint in ſuis ordinibus remanere? Reſpon. conciliũ ꝙ quilibet clericus, uitare debet ſanguinis effuſionem, ſed ſi in hoc de ante aduentum Paganorum: ſi enim eſſet ineuitabilis neceſſitas non imponeretur eis pnīa, vnde dicas, quod ſi eſt neceſſitas ineuitabilis, ſine omni diſpenſatione poteſt celebrare in ordine habito: ſed non debet promoueri ſine diſpenſatione, ut extra de ho. c. continebatur. Sed ob. extra eo. lator. ubi dicitur, ꝙ licitè poteſt promoueri ad ſuperiores ordines. Ioã. Sed illud eſt diſpẽſatiue. & hoc dixi ſupra e.c. de his. Sed melius dicas, ꝙ ibi fuit caſus fortuitus. B.

¶Poſt duorum annorum pænitentiam officio, & communioni reſtituantur clerici, qui in obſidionis poſiti neceſſitate ſanguinem fuderunt.

Cap. XXXVI.

DE his clericis, q in obſeſſionis neceſſitate poſiti fuerint, id ſtatutũ eſt, vt quia altaria miniſtrãt, & Chriſti corpus, & ſanguinem tradũt, vel vaſa ſacro officio deputata contrectant, ab omni humano ſanguine, etiã hoſtili ſe abſtineãt. Quòd ſi in hoc [a] inciderint, duobus annis, tam officio, quàm cõmunione corporis Domini priuẽtur, [b] ita vt his duobus annis vigilijs, ieiunijs, orationibus, & eleemoſinis pro uiribus, quas Dominus donauerit, expientur: & ita demum officio, vel communioni reddantur: ea tamen ratione, ne vlterius ad officia potiora prouehantur. Quod ſi in definito tempore negligẽtiores, circa ſalutem ſuam extiterint, protelandę ipſius pœnitentiæ tempus in poteſtate maneat ſacerdotis.

Caſu quoque ſi clericus homicidium fecerit in proprio gradu ex diſpenſatione remanere permittitur.

Vnde Vrbanus II. ſcribit Guernerio Narbonenſi epiſcopo.

¶Qui caſu homicium facit, ex diſpenſatione in ordine ſuo permaneat. Cap. XXXVII.

Pann. l. 3. c. 154.

CLerico [d] iaciẽte lapidem puer dicitur interemptus: Nos pro amore [e] tuo in ſuo ordine eum permanere permittimus: vt tamen ſemper in pęnitentia [f] & timore permaneat.

Item Staphanus V: Sichiberto Corſicæ epiſcopo.

¶De eodem. Cap. XXXVIII.

Pann. l. 3. c. 155.

QVia te quaſi obnoxium iudicat, [g] eo quòd à Sarracenis captus homines interfeciſſe uideris; bene facis. Sed quoniam non tua ſponte id feciſſe cognoſceris, inde canonicè [h] nullo modo iudicaris.

Si vero ira presbyter commotus aliquem interfecerit, & ſi animum occidendi non habuerit; perpetuo tamen depoſitus erit.

Vnde Nicolaus Papa ſcribit Hosbaldo chorepiſcopo [α] Quadrantino.

α ¶Chorepiſcopo.] *Antea legebatur*, coepiſcopo; *emendatum eſt ex omnibus, quæ collata ſunt vetuſtis Gratiani exemplaribus, optimeque conuenit verbis Nicolai.*

c ¶ Sacerdotis.] Vide quomodo circa canones pęnitentiales habet ipſe ſacerdos plenam poteſtatem [2] ut 26. q. 7. tẽpora. ſecundum leges duplicatur tempus pænitentiæ eis qui nõ ſeruãt pęnam, & pænitentiam iniunctã, vt ff. de pœ. aut damnum. §. inter eos.

Sacerdos plenam ptãtem hẽt circa canones pænitentiales.

2 Ad idem de pæn. diſt. 1.] menſurã. ibi de hoc.

d CLerico.] Si iſte dedit operam rei licite expellẽdo porcos de agro ſuo: tunc intellige, quod minus diligenter ſecerit: alias in nullo puniretur, ut dixi ſupra ead. de his.

e ¶ Pro amore.] Spirituali talis. n. amor nõ inducit ſimoniã ut 1. q. 1. filium. & c. latorem. & 35. q. 9. ueniam.

f ¶ In pænitentia.] Interiori: quia ſacerdos non facit publicã pænitentiam: niſi pro enormi crimine vt de pæn. diſt. 6. ſacerdos. & 28. d. preſbyter.

Sacerdos põt qñqȝ publicam pnīam facere.

QVia te.] CASVS. Sichibertus epiſcopus Corſicæ inter anguſtias, & iacula Sarracenorũ poſitus, ut periculũ euitaret quosdam interfecit ex illis. Super hoc conſuluit dominum Papam: qui reſpondet ꝙ bene fecit: quia ſe obnoxium putat: ſed quia non ſponte hoc fecit, ſecundum canones non condemnabitur.

de neceſſitate inciderit, officio, cõione corporis Chriſti duobus annis priuetur, in quibus pęnitentiam agãt: qua peracta officio ſuo reddãtur: ita tñ quod ad altiora non promoueatur. Si autem in prædicto tpe negligenter pænitcãt: in poteſtate epiſcopi erit prolongare tempus pænitentiæ. Sequens §. cum ſeq. c. patet.

1 Sic eſt antiqua gl Ioan. quãuis pauci hoc hẽant Archid.

Occidere vtrum liceat clerico in neceſſitate.

a ¶ In hoc. Ex neceſſitate.

b ¶ Priuentur. Ad cautelam, ſecundum H. 1. clerico in nulla neceſſitate licitum eſt occidere: immo potius dẽt permittere ſe occidi: ſed nos intelligimus iſtud de neceſſitate euitabili: quia poterat bene exiuiſſe caſtrum

g ¶ Iudicas.] Cum non ſis.

h ¶ Inde canonicè.] i. non ſecundum rigorẽ canonũ: qa tunc nullo modo, ut ſup. ca. miror, nunc autem miſericorditer toleratur. Vel intellige quando ineuitabili. [3] neceſſitate hoc fecerit.

3 Hãc ſnīam teneas: quia de ea intelligitur hoc c. vt no. ext. de hom. inſ. in c. ſicut. 1. gl. not. dic ẽt. 1 ſi. & ſup. ca. de his.

SI VERO. CASVS. Dictum eſt ſup ꝙ illi qui neceſſitate obſidionis vel caſu aliquos occiderint, poſsũt in ſuis ordinibus remanere. Nunc uero dicit, ꝙ ſi quis ira commotus aliquem occiderit, licet non habeat animum

occidendi, perpetuo tamen depoſitus erit: quod ſeq. ca. probatur.

¶Perpetuo careat officio presbyter, qui ira commotus licèt extra animum, aliquem interfecerit.
Cap. XXXIX.

STudeat [a] ſanctitas tua perſuadere epiſcopo tuo, ſibi canonicum ſociare numerum collegarum, id eſt ſex [b] ex vicinis ꝓuincijs fratres, & coepiſcopos ſuos: quibus tecum iunctis, & decernētibus, diligenter inueſtigate, & omni niſu ſcrutari ꝓcurate, quatenus inuenire valeatis; vtrum percuſſione iam nominati presbyteri, an ceruicis fractione idem diaconus, vt fertur, extinctus eſt. Et ſiquidem à ſæpèfato presbytero non ad mortē percuſſus eſt, ſed ex equo cadens [c] ceruice fracta interijt; [d] ſecundū arbitrium veſtrum pro percuſſione, incautè agēti p̄sbytero pœnitentiam competentem indicite: & aliquāto tēpore à Miſſarum ſolēnijs ſuſpēdatur; denuo poſt hęc ad ſacerdotale rediturus officium. †Quòd ſi veraciter qualicumq; ꝑcuſſione [e] iſtius presbyteri, ille mortuus eſt diaconus; nulla hūc ratione miniſtrare ſacerdotis more decernimus: quoniam etſi voluntatem [f] occidendi nō habuit; furor tamē, & indignatio, ex quibus motio illa mortifera ꝓdijt, [g] in omnibus, ſed præcipuè in Dei miniſtris multipliciter inhibentur, atq; vbiq; damnātur. Verū ſi presbyter adeo ueſtro ſtudio obnoxius† fortè claruerit; præcipimus, ut tale beneficium [h] ſibi eccleſiæ ſuæ concedatur; quo & ipſe, & ſui [i] ſufficienter poſſint habere ſuæ ſuſtentationis ſolatium.

Iuo p.10.c.24.

† al. nexius] Iuo.

Item ex concilio Maticen. α c.6.

α ¶ Maticenſi.] *Burchardus, & Iuo citant ex concilio Moguntino: in nullo tamen eorum, quæ extant, habetur. Simile vero aliquid legitur in concilio Vormac c.27.*

¶De eodem. PALEA. Cap. XL.

QVi vero odij meditatione, vel propter cupiditatē, Iudæū, vel Paganum occiderit; quia imaginē Dei, & ſpem futuræ conuerſionis exterminat, † quadraginta dies in pane & aqua pœniteat.

Burch.l.6.c.33. Iuo p.10.c.162.

† al. extinxit.

¶De eodem. PALEA. Cap. XLI.

SI quis homicidium fecerit, ſi epiſcopus eſt, xv. annos pœniteat, & deponatur, cūctos quoque dies vitę ſuę peregrinando finiat. presbyter xii. annis pæniteat, tres † ex his pane & aqua: & deponatur ſuperioris ſententia: Diaconus x. annis pęniteat, tres ex his in pane, & aqua: clericus & laicus ſeptem annis pœniteat, tres in pane

Anſ.l.11.c.34.

† al. quatuor.

STudeat.] CASVS. Quidam presbyter percuſſit quendam diaconum equitantem: diaconus uero de equo cecidit, & fracta ceruice interijt. unde Nicolaus Papa p̄cipit Hosbaldo chorep̄o Quadrantino vt ſuadeat ep̄o ſuo aſſociare ſibi ſex uicinos ep̄os: quis in ſimul cum Hosbaldo cognoſcant, & ſi inuenerint ꝙ diaconꝰ a ſacerdote non eſt percuſſus ad mortē: nec ex percuſſione ipſius, ſed ex ceruicis fractione mortuus eſt: iniuncta ſacerdoti competenti pænitentia ſuſpēdatur ad tp̄s a celebratione Miſſarum: & poſtea ad ſacerdotale redeat officiū. Si uero ex qualicumq; presbyteri percuſſione diaconus mortuꝰ eſt: licèt non habuit animum occidendi, tamen deponetur: ita ut ſi obediēs apparuerit, aſſignetur ei beneficium de eccleſia ſua, de quo ipſe & ſui poſſint habere ſolatium ſuſtētationis.

a ¶ Studeat.] Bar. intellexit hoc c. prout litera ſonat, ꝙ licèt ex percuſſione ceciderit & confregerit ceruicē, nō ideo eſt ſacerdos reponēdꝰ. arg. inf. ea. quātū nā ſi ſeruum tuum vulneraui, & illa poſtea ex ictu alterius perijt, nō teneor de occiſo. ff. ad l. Aqu. hinc ſcripturæ. ff. ſi ſeruus. & l. ita vulneratꝰ. Et hāc regulā, Qui occaſionē damni dat, dānū dediſſe vr̄. intelligit d̄ occaſionē proxima & ſufficiēti. Sed exp̄ſſe eſt contra. extra co. presbyterū. & ff. ad leg. Cor. de ſic. nihil intereſt unde intelligc, ꝙ ſi non cecidit ex percusſione, ſed alio modo cecidit, tunc non tenetur de morte eius, ſed de eo quod prius ipſum incaute percuſſit.

b ¶ Sex.] Quia tot non erant in prouincia illa. 2

c ¶ Cadens.] Poſtea.

d ¶ Interijt.] Non ex cauſa percuſſionis: ſed ex alio caſu, quia cecidit.

e ¶ Percuſione.] Siue directa, ſiue occaſionali.

f ¶ Et ſi uoluntatem.] Directam.

g ¶ Prodijt.] Et ſic ꝑ unum delictum inputantur oīa quæ ſequuntur ex illo. inf. ead. ſæpè. & ſup. ea. clerici.

h ¶ Vt tale beneficium.] Hic diſpenſatur in beneficio, non in officio, ut 28. d. presbyterū. debet autem de iure carere. 2 utroque quia cui interdr̄ unum, interdr̄ & reliquū: cum ſint connexa, ut 81. d. ſi quis, nā male meriti continua egeſtate laborare debēt, ut ff. depoſi. bona fides. Sed ideo diſpenſatur, ne propter neceſſitatem victus ad turpia lucra conuertatur, ut 81. d. ad reatum.

i ¶ Et ſui.] Sui. n. filij & ipſe eadē perſona intelliguntur. vt 35. q. 3. §. hac auctoritate. in princip. & uxor dicitur pars uiri. 33. q. 4. admonere. unde vr̄, ꝙ licet clericus ſit ſuſpenſus ab homine, uel canone, ꝙ tamen ei relinqui debeat unde ſe & ſuos poſſit ſuſtentare. & eſt ſi. arg. ff. de preca. l. penultim. ff. de uſu. & habi. l. 2. maxime cum

Diſpenſatur qn̄q; in beneficio, non in officio.

2 Per ſententiam, nō ipſo iure. Archid.

2 Vel dic ꝓuinciis, id eſt, diœceſibus, ſicut econtra ponitur. 11. q. 3. ep̄i q ſecundum Laur. & Hug.

Vxor & filij de bonis eccleſiæ paſci poſſunt.

eum etiam vxor & filij de bonis eccleſiæ paſci poſſunt, vt 31.diſ.omnino. nec totum extorquendum eſt a debitore quod habet: ſed habenda eſt ratio, ne egeat.ff. de re iud.inter eos.in fi.ille autem qui excõicatur,nihil percipiet nomine eccleſiæ. extra de appell. paſtoralis. Eos.

talis miniſter Dei dicitur,vt 15.q.1.nec is.
b ¶ Humana.] ideo magis eſt tenẽda,ut ſup.9.diſ. ſan. Io.Quid iuris ſit de hoc.notaui plenè in quæſtionib.B.

SI qua.] CASVS. Quædam domina furore iracundiæ accenſa, ita acriter ancillam ſuam flagellauit, ꝙ intra diem tertiũ expirauit quæſitũ fuit in cõcilio Eliberitano quãdo poſſit ad communionem admitti. & rñdet ꝙ ſi volũtariè fecit.poſt ſeptem ann. pænitẽtiam:ſi caſu.poſt v. poterit ad cõionem admitti: & non ante:niſi intra hoc tẽpus fuerit infirmata Sequentem caſum per te uidebis.

& aqua; & ad gradum cuiuslibet ſacerdotij accedere non præſumat.

Ex priſca verſione. Et Tribur.c.52.

Item ex concilio Ancyrano,c.22 §.eos vero.

¶Quinquennio à communione abſtineat, qui caſu homicidium faciunt. C. XLII.

Poly.l.6.tit.10. Burc.l.6.c.15. Iuo p. 10.c. 25. & 144. †al.humanior.

EOs vero,qui non volũtate, ſed caſu [a] humicidium fecerint,prior quidem regula poſt ſeptem annorum pęnitentiam communioni ſociauit,ſecundum gradus cõſtitutos:hæc vero æhumana† [b]quinquennij tẽpus tribuit.

α¶Hęc vero.]*Gracè eſt,* ὁ δὲ δεύ τεροςτὸν πενταετῆ χρόνον πληρώσει *ideſt:*Secunda uero quinquennij tempus explebit.*Atque ita fere Burchardus, & Iuo ex Dionyſij verſione.& infra ead.cap ſi quis voluntate.*

Et in conc. Vormac.c.39.

Item ex concilio Eliberitano,c.5.

¶ Quibus temporum ſpacijs a communione abſtineat, quæ voluntate,vel caſu ancillam ſuam interfecerit. C. XLIII.

Rab.pœn.c.14. Burch.l.6.c.19. Anſ.l.11.c.36. Iuo p.10.cap.22. & 143.

SI qua fœmina zeli furore accenſa, flagellis verberauerit ancillam [c]ſuam,ita vt infra tertium diem animam cum cruciatu effundat;eo quòd incertum ſit,voluntate, an caſu occiderit;ſi volũtate,poſt ſeptem annos;ſi caſu, poſt quinq; annorum tempora(acta legitima pœnitentia) ad communionem placuit admitti. Quòd,ſi intra tempora conſtituta fuerit infirmata,accipiat communionem.

Item ex capitulis Martini Bracarenſis epiſcopi,c. 78.

¶De his,qui voluntate,vel caſu homicidium faciunt. C. XLIIII.

Iuo p.10.c.39.

SI quis[d] voluntariè homicidium fecerit,ad ianuam eccleſiæ catholicæ ſemper ſubiaceat,& communionem in exitu[e] vitæ ſuæ recipiat:Si autem non voluntariè,ſed caſu aliquod homicidiũ fecerit: prior canon ſeptem annis agere pœnitentiam iuſſit: ſecundus canon quinque mandauit.

Item ff.tit.de furtis.L.qui ſaccum.

¶De eodem. C. XLV.

Pandect.l.47. titu.2.le.79.

QVi ſaccum habentem pecuniam ſurripuerit: furti actione, etiam ſacci nomine tenetur:quamuis non ſit ei animus [f] ſacci ſurripiendi.

c ¶ Ancillam.] Hic habes ꝙ æquè punitur dñs occidens ſeruũ ſuum ſicut alienum,ut ff. de is qui ſunt ſui uel alieni iur.l.1.in fi.modica tamẽ caſtigatio permittiť domino. ff. de iis q̃ ſunt ſui uel alie.iur.l.2. vñ ſecũdum iura noſtra ſeruus poteſt conqueri de domino,ſi ſęuiat in ipſũ,vt 23. q.4.ſi eccleſia &c. qui peccat.i ſi. Et dic,vt no. ſuper illo c. ſi eccleſia.2.q.7.quæritur.

Dñs non poteſt in ſeruum ſæuire.

d SI quis.] ¶ Semper.] ideſt,horis ſtatutis.ſic 21.d. ſacroſãcta.& 26. d. ſi quis vult.& de cõſec.d.5,nunquam.

e ¶ In exitu.] Supple,ſi moriť añ finitũ tp̃s pænitentiæ: quia poſt tẽpus pęnitentię licite communicat,vt 26. q.7. ſi quis de corpore.

AUDITIO. Hoc fit in quibuſdã criminibus:& præſertim ſi q̃s pœniteat ſolẽniter 26.q. 7. ſi quis. ſecundum H.

QVi ſaccũ.] CASVS. Quidam furatus fuit ſaccum cum pecunia. Quæſitum fuit an poſſit conueniri actione furti nomine ſacci. Et reſpondet ꝙ ſic:licet non habuit uoluntatem furandi ſaccum principaliter.

1 Alias ei non imputatur. argu. 25. q. 1. ſi quis inſaniens.& no. ſup. ca. clerico. dum tamen daret operam rei licitæ, ut in decret. hic inf.alle. dilectus. & eod. tit. Ioa. &c. Archi.

EOs vero.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Neocæſarien.quanta pænitentia deberet iniungi eis, qui caſu fecerunt homicidium. Et reſpondet ꝙ ſecundum antiquam regulam ſeptem annorum pœnitentia iniungetur poſt quam reddetur communioni. Hæc uero eſt noua regula,quæ humaniorem imponit pœnitentiam quinque annorum tantum.

a ¶ Seu caſu.] Dum tamen culpa præceſſerit caſum 1 aliquis etiam clericus poſſet promoueri. extra eod. ex parte. &c. ſignificaſti. & cap.dilectus. in fin.immo

f ¶ Animus.] Sed contra furtum ſine affectu furandi non committitur 13.q.ult.cap.ult.& Inſt.de uſucap.§. item ſi is Sed dic ꝙ ratione acceſſionis cõmittiť furtũ: & quę commodatis,uel depoſitis reb. accedunt depoſita uel commodata intelligitur. ff. commo.l.ſi ut §. uſque adeo. Vel dic animus, ſcilicet principaliter: ſed ſecundario & indirectè ꝑ quandã conſequentiam fuit ei animus ſaccum furandi:& ſic non eſt contrarium.ff. de fur.

Furtũ committitur ratione acceſſionis.

fur. ſi quid fur. §. 1. ſic & ff. qđ metus cau. l. ſi mulier. §. pen. 15. q. 1. merito 23. q. 4. diſplicet.

CONTRA. CASVS. Dictum eſt ſupra in c. ſtudeat. φ ſi quis faciat homicidium ſine Voluntate, tamen punitur Modo probat contrarium: ſcilicet φ voluntas punitur, nō opus. Et hoc probat vſque ad §. Præmiſſis.

a ¶ Cōtra.]Hucuſq; oſtendit opus ſine animo puniri: nunc oſtēdit contrarium.

Occidens in ludo an ſit puniendus.

EVm q. CASVS. Quidā ludendo ictu calcis ſuum ſocium percuſſit, adeo φ mortuus eſt. Iudex loci pp hoc delictu eū uoluit punire. conſultus eſt Imperator, an ſic debeāt puniri. Et reſpondet quod nō dēt puniri immo debet liberari ab omni ſuſpicione. & pœna legis Corneliæ: & hoc ſi probauerit ſe caſu, non uoluntate hoc crimen commiſiſſe.

b ¶ Cū calcis.]Quoniā fecit ludi cauſa.

c ¶ Si hoc.]Scilicet φ in ludo occidit. & illud obtinet cū ludus licitus eſt. ff. ad leg. Aquil. nā ludus. ſed ſi eſt illicitus ludus, nō excuſat. 1 vt extra de præſump. c. 1. ex quo autem cōſtat φ in ludo mortuus eſt, non eſt neceſſe probare φ caſu occiderit. vt ff. ad leg. Aquil. l. in lege extra de ſen. excom. ſuper eo. alias q caſum allegat, ipſum probare tenetur, vt C. de pign. act. quæ fortuitis, & C. de iniur. ſi non conuitij. Ergo ſi aduerſarius dixit, φ ipſum dolo occiderit, hoc pbabit: quia qui dolum obijcit, ipſum pbabit. ff. de proba. quoties, & intellige φ ludus fuit licitus: ſecundum hoc intellige quod non punitur talis lege Cornelia, ex quo nihil fecit dolo: punitur tamen l. Aql. in qua venit leuiſſima culpa. ff. ad leg. Aql. in le.

1 Si ludus noxius, id eſt, nocens eſt, imputatur. ff. ad l. Aquil. nam ludus. nam omne maleficium prauę præſumitur actū. hęc tamen præſumptio ex uarijs circūſtātijs colligit 22. q. 2. qđ ait, &c. ne quis, & de conſe. diſtin. 4. ſolet. ff. de acti. & oblig. l. 3. §. uerborū. ff. de iniu. illud. §. poſt. 15. q. 1. illud extra de sē. excom. c. 1. ſecundum Coff. qui ita no. extra de præſump. c. 1. Archid.

d ¶ Adnotatione.]id eſt, lege.

QVantum. CASVS. Cum Placidus traheret caballos de ſtabulo, vxor ſua inter caballos fortuito caſu colliſa eſt: & fecit abortum confracta: & ideo iudex eum punire uolebat tanquam homicidam. Conſultus Papa ſuper hoc reſpondet, quod ſuper hoc puniri non debet ſecundum leges poſtquam uoluntas eius perniciosa non fuit: ſed de furto poteſt puniri, ſi alienos caballos furatus eſt. Poteſt tñ legi totum illud capitulū de vxore Placidi, quæ dum trahere caballos, colliſa eſt fortuito caſu, & fecit abortū, quā dicit Papa nō eſſe puniendā de abortu, nō ſua ſpōte facto: ſed de furto ſi fecit, pt puniri. Et ita dupliciter H. & Bñ. poſuerunt caſū.

e ¶ Quantum.]id eſt, ſicut.

f ¶ Alienos.]Si uis dicere, φ iſte furabatur caballos, & ducendo eos colliſit mulierem: tunc quod dicit in fine non puniri per leges, verum eſt. l. Cornelia de ſicar. in qua uenit dolus, non lata culpa. ff. de ſica. in lege. tamē de culpa bene punitur, ut ſupra eadem cauſa. ſtudeat.

Culpa lata in l. Cornelia nō venit.

g ¶ Culpabilis.]Et ſic patet, quòd licet aliquis de furto teneatur, non tamen tenetur de ijs quæ ſequuntur ex furto. ſic 15. quæſt. 1. ſane: ſupra. 5. diſt. ad eius. ff. de furtis, verum: extra de ſponſa. veniens. Argum. contra ſupra ead. clericum.

h ¶ Non agnoſcitur.]Quando eam pręmonuit H.

HI, qui.]CASVS. Quidam arbores incidebant, eis cadentibus, quidam homines ſunt oppreſſi ab eis; Quærebatur an eſſent homicidæ, qui arbores incidebant. Et reſpondetur ſi non eſt factum eorum voluntate, & debitam cautelam adhibuerūt, inculpabiles ſunt. Si uero eorum culpa uel negligentia mortui ſunt, deponendi ſunt, & non ſuſcipiendi de cætero. Idem eſt caſus ſequentis cap. Caſus illius c. ſi duo facilis eſt, & per te formabis.

i ¶ Inculpabiles.]Si fecit in priuato loco, tunc. n. non potuit

Contra [a] animum, non opus puniri, lib. 9. eo. tit. ad leg. Cornel. de ſicarijs, exemplo ſacrarum litterarum Diocletiani, & Maximiani colligitur.

¶De eodem. C. XLVI.

EVm, qui aſſeuerat homicidium ſe non voluntate, ſed caſu fortuito feciſſe, cū calcis [b] ictu mortis occaſio præbita videatur; ſi hoc [c] ita eſt, neque ſuper hoc ambigi poterit, omni metu, ac ſuſpicione, quam ex admiſſe rei diſcrimine ſuſtinet, ſecundum id, quod adnotatione [d] noſtra comprehenſum eſt, volumus liberari.

[Item Imperator Antoninus C. ad leg. Cor de ſica. l. 1.]

PALEA. C. XLVII.

FRater veſter rectius fecerit, ſi ſe pſidi prouinciæ obtulerit. Qui, ſi probauerit nō occidendi animo hominem a ſe eſſe percuſſum, remiſſa homicidij pœna ſecūdū militarem diſciplinam ſentētiam proferet. Crimē enim contrahitur, ſi & voluntas nocendi intercedat. Cęterum ea, quæ ex improuiſo, caſu potius, quam fraude accidunt, fato plerumque, non noxæ imputantur.

Hinc, & Gelaſius † Papa. †al. Pelagius.

¶De eodem. C. XLVIII. †al. Placidius.

QVantum [e] dicit iſte Placidus, † anno præterito dictum eſt de vxore illius; quia ſubito inter caballos inuenta eſt, & dum traherētur caballi, colliſa eſt illa, & abortum fecit. ¶Quod ſi ita eſt; forte ſi caballos alienos [f] tulerit, inde eſt culpabilis. [g] Nam de muliere, quę caſu inter caballos confracta eſt, vbi voluntas illius non agnoſcitur [h] pernicioſo fuiſſe, non poteſt, nec debet addici per leges.

Item Nicolaus Papa.

¶De eodem. C. XLIX.

HI, qui arbores incidere videntur ſi contigerit, vt cadens arbor occiderit hominem, inculpabiles [i] sūt,

potuit diuinare, vt ff. ad le. Aquil. ſi putator. & extra vt eccleſ. benefi. vt noſtrum. Si in publico, debuit clamare, caue, caue vt infra ead. ſi duo.

a Sæ-

atque innoxij; quia nec voluntate eorum, nec deſiderio. homicidium perpetratum eſt. Si vero aliqua culpa eorū, vel neglectu morietis hominis interitus cognoſcitur aduenisse; abijciendi ſunt a gradu, & in ſacro ordine, nullatenus ſuſcipiendi.

Item ex concilio Vormacienſi, c. 29.

Burc. l. 6. c. 21. Iuo p. 10. c. 150.

¶ De eodem. C. L.

SAepe contingit, dum quis operi neceſſario inſiſtés arboré inciderit, vt aliquis ſubtus ipſam veniens deprimatur: Et idcirco, ſi voluntate, vel negligentia[a] incidentis arborem factum eſt; vt homicida pęnitētiæ debet omnino ſubmitti. Quod ſi non voto, non incuria illius, non denique ſcientia contigit; ſed dum ille operi neceſſario fortaſſis incumberet, iſte inſperatus[b] occurens ſub arbore improuiſus deuenit, & ſub ipſa oppreſſus eſt, inciſor arboris non tenetur pro homicida.

Burch. l. 6. c. 22. Iuo p. 10. c. 151.

Item ex concilio Triburienſi, c. 36. [*Sed ibi copioſius.*]

¶ De eodem. C. LI.

SI duo[c] fratres in ſilua arbores ſucciderint, & appropinquante caſura ipſius arboris frater dixerit fratri caue, & ille fugiens in preſſurā arboris inciderit, & mortuus fuerit, viuens frater innocens de ſanguine germani dijudicetur.

Præmiſſis[d] *auctoritatibus, lapſis permittitur*[e], *vt poſt pœnitentiam in ſuis ordinibus reparari valeant: ad maiorem autem conſcendere poſt lapſum nulla eis auctoritate permittitur, immo penitus prohibetur.*

Vnde in Ilerdenſi concilio, c. 5. legitur.

15. q. 8. c. hi qui. Rabanus pęn. c. 1. Burc. l. 19. c. 74. Iuo p. 15. c. 87.

¶ Lapſi in ſuis ordinibus reparari poſſunt, ſed non ad maiora conſcendere. C. LII.

HI, qui[f] altario Dei deſeruiūt, ſi ſubito in flenda carnis fragilitate corruerint, & Domino reſpiciente, dignè pęnituerint, ita vt mortificato corpore, cordis contriti ſacrificium Deo offerant; maneat in poteſtate pontificis, vel veraciter afflictos non diu ſuſpendere, vel deſidioſos prolixiore tempore ab eccleſiæ corpore ſegregare: ita tamen, vt ſic officiorum ſuorum loca recipiant, ne poſſint ad altiora officia vlterius promoueri. ¶ Quod ſi iterato α velut canes ad vomitum reuerſi fuerint, & veluti ſues in volutabris luti iacuerint β, non ſolum dignitate officij careant, ſed etiam ſanctam communionem, niſi in exitu, non percipiant.

α ¶ Quod ſi iterato.] *Hinc vſque ad finem abſunt à codicibus illis Gratiani, à quibus paleæ abeſſe ſolent. In alio autem hic præpoſitum eſt nomen paleæ.*

β ¶ Et veluti ſues in volutabris luti iacuerint.] *Hæc non leguntur in antiquis editionibus conciliorum, Colonieſi, ac Pariſienſi, duobus codicibus Vaticanis, Lucenſi Regio, neque infra 15. q. 8. c. Hi qui. Sunt autem apud Iuonem & in editione Colon. 4. volum.*

a SAepe contingit.] ¶ Vel negligentia.] Arg. φ qui occaſionem dāni dat, & c. 1. ſic. 86. diſt. paſce 16. q. decimæ. & ext. de homic. preſbyterorū 27. q. 2. ſi tu & 31. q. 2. de neptis. & 1. q. 1. placuit 3. B. argu. cōtra 15. q. 1. inebriauerunt. & ff. de ſer. corru. Neratius. §. ſi ſeruo. ff. de furtis verū de eo q̄ fregit oſtium meretricis ſed non ideo punitur amplius, quia ſatis eſt punitus propter ignominiam.

1 Sub. damnum dediſſe videtur. imo plus q̄ūque peccat, vt patet in eo q̄d legitū & no. 23. q. 5. cum homo Ioan. de Fan.

Ignominia ſatis punit.

b ¶ Inſperatus.] Fortuiti enim caſus nullo hominum cōſilio preuideri poſsūt. ff. de admi. rer. ad ciui. perti. l. 2. C. de pign. act. l. quæ fortuitis.

Caſus fortuiti non poſſunt præuideri.

c SI duo.] ff. ad legem Aquiliam ſi putator.

PRAEMISSIS. CASVS. ſupra in illo c. de his clericis, qui in ſubdiaconis, & in capitulo illo clerico dictū eſt φ clericis lapſis permittitur in ſuis ordinibus miniſtrare, ad maiores vero aſcendere nō poſſunt. Idē dicitur in hoc §. φ hoc probat per ſequens cap. Sed poſtea exemplo beati Petri probat, quod lapſi poſt pęnitētiā ad maiora poſſunt promoueri.

d ¶ Pręmiſſis.] Sup. ea. de his clericis.

e ¶ Permittitur.] Allegādo dicit propter ſequen. cap. Ioan.

HI, qui.] CASVS. Quidam clerici in ſacris ordinibus conſtituti fornicati ſunt; quęſitum fuit, vtrum ad ſua officia redire poſſint, & ad maiora promoueri. Et reſpondet concilium: ſi digne pęnituerint, in poteſtate ſit epiſcopi vel veraciter afflictos non diu ſuſpendere vel deſidioſos prolixiori tēpore ab eccleſiæ corpore ſegregare: ita tū, vt ſua loca retineāt, & ad altiora non promoueantur. qui ſi iterum ipſi lapſi fuerint, omni dignitate carebūt nec habebunt niſi in fine communionem.

f Hi qui.] Hoc cap. habes. 15. q. vl. hi q.

O 4 F D

Sed exemplo B. Petri, (qui poſtquam trina negationis maculas confeſſione diluit amoris; non ſolum in gradu ſui apoſtolatus remanſit, verum etiam in paſtorẽ totius eccleſiæ à Chriſto inſtitui meruit) probantur lapſi poſt dignam pœnitentiam non ſolum propria officia retinere, ſed etiam ad maiora poſſe conſcendere. Quod autem beatus Petrus poſt negationem paſtor eccleſiæ à Domino ſit inſtitutus, probatur auctoritate beati Gregorij, qui in homilia Dominicæ reſurrectionis de eodẽ principe Apoſtolorum ſcribit, dicens. Homil. 21. in Euang.

¶ Petrus poſt culpam negationis princeps Apoſtolorum a Domino eſt inſtitutus. Cap. LIII.

COnſiderandum nobis eſt, cur omnipotẽs Deus eum quem cunctæ eccleſiæ præferre diſpoſuerat, ancillæ vocẽ pertimeſcere, & ſe ipſum negare permiſit [a]. ¶ Quo nimirum magnę actum eſſe pietatis diſpenſatione cognoſcimus, vt is, qui futurus erat paſtor eccleſiæ, in ſua culpa diſceret, qualiter alijs miſereri debuiſſet [b]. Prius itaque eum oſtendit ſibi, & tunc præpoſuit [c] cæteris; vt ex ſua infirmitate cognoſceret, quàm miſericorditer aliena infirma toleraret.

Item Ambroſius in ſerm. 47. de fide Petri.

¶ Poſt negationem in fide, & gradu Petrus profecit. Cap. LIV.

FIdelior factus eſt Petrus, poſtquã fidem ſe perdidiſſe defleuit; atq; ideo maiorem gratiam [d] repperit, quam amiſit. Tamquam enim bonus paſtor tuendum gregem accepit, vt qui ſibi antea infirmus fuerat fieret omnibus firmamentum; & qui ipſa interrogationis tentatione nutauerat, cæteros fidei ſtabilitate fundaret. Denique pro ſoliditate deuotionis eccleſiarum petra dicitur; ſicut ait Dominus: [Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.] Petra enim dicitur, eo quod primus in nationibus [e] fidei fundamenta poſuerit, & tanquam ſaxum immobile totius corporis † Chriſtianitatis compagem, molemque contineat. *Matth. 16.* † *operis Chriſtiani.*] orig.

6 *Item obijcitur pœnitentes † ad ſacros ordines promoueri non debent: non ergo lapſi poſt pœnitentiam ad maiora pertingere poſſunt.* † *al. ſolenniter pœnitentes.*

Vnde in concilio Carthaginenſi 4. c. 68. & 69. legitur. Poly. l. 2. tit. 31. Anſel. l. 7. cap. 20. & 23. Burch. l. 2. c. 35. Iuo p. 6. cap. 136. & par. 15. c. 5. Pann. l. 3. c. 60.

¶ Non ordinetur clericus ex pęnitentibus. C. LV.

EX pœnitentibus, quamuis ſit bonus, clericus nõ or-

SED EXEMPLO. CASVS. Dictum eſt ſupra, quod lapſi poſt pœnitentiam non poſſunt ad altiora conſcendere. Modo dicit Gratianus contrarium: ſcilicet ꝙ lapſi non ſolum reſtitui poſſunt ad antiquum ſtatum, ſed etiam ad altiora promoueri: quod probat exemplo beati Petri, qui poſt trinã negationem non ſolum permanſit apoſtolus, ſed etiam factus eſt paſtor totius eccleſiæ; quod probatur duobus ſequen. cap.

COnſiderãdum.] CASVS. Quæritur, hic quare Chriſtus permiſit Petrũ peccare negando ſe ipſum ad vocem ancillæ quem facere diſpoſuerat paſtorẽ eccleſiæ. Et reſpondet Gregor. hoc eſſe ꝑmiſſũ ex magnę pietatis diſpenſatione ſcilicet, vt Petrus ſuã fragilitatẽ cognoſceret, & in ſua culpa diſceret qualiter aliorum delictis parcere deberet, & alijs miſereri poſſet.

a ¶ Permiſit.] id eſt non prohibuit.

b ¶ Debuiſſet.] Arg. diſpenſationem eſſe debitam.

c ¶ Prepoſuit.] Hoc verbo, Paſce oues meas, factus eſt princeps. i. extra de elec. ſignificaſti, nõ illo. Tu es Petrus & ſuper hãc petrã, &c. quia illud fuit ei dictum ante paſſionẽ 22. diſtin. ſacroſancta.

Petrus per quæ uerba fuit factus Papa.

1 De hoc plenius 21. diſtin. in nouo teſtamẽto. Arch.

FIdelior.] CASVS. Dicit Ambroſ. ĩ hoc ca. quod Petrus poſt negationẽ fortior reſurrexit, & fidelior factus eſt, & maiorẽ gratiã recepit, quam perdiderat. Factus eſt enim paſtor eccleſiæ, vt q infirmus fuerat in fide, cæteros in fidei ſtabilitate firmaret. Et ꝓ ſolida deuotione quam habuit circa eccleſiã, & circa homines conuertendos, dictus eſt petra quod probat auctoritate Euangelij.

d ¶ Gratiam.] Arg. quod potius eſt eligẽdus qui peccauit & pœnituit, quam qui ſemper fuit bonus quia magis ſcit compati peccatoribus, vt ſupra, c. pro. nam infirmus fortior reſurgit de pœn. diſtin. 1. poteſt. & ibidem diſt. 3. ille. Argu. contra 12. diſ. nos conſuetudinem. & 16. q. 1. legi.

Eligendus potius eſt q peccauit, & q penituit, qui nunquã peccauit.

e ¶ In nationibus.] id eſt, gentilibus.

ITEM OBIICITVR. Hæc eſt ſexta pars huius diſt. in qua loquitur de pœnitentibus cum ſolennitate, & de Bigamis: & miſtim ponit xiiij. auctoritates. Ioan. de Fan.

CASVS. Adhuc obijcit Gratianus, quod lapſi non poſſunt aſcendere ad maiora nam penitentes promoueri non debent: ergo nec ad maiora aſcendere poſſunt, quod probat ſex ſequentibus ca. quæ loquuntur de ſolenniter penitentibus.

EX pœnitentibus. CASVS. Quidam epiſcopus ordinauit quendam ſolenniter pęnitentẽ; querebatur quam

quam pœnam deberet pati epiſcopus uel ordinatus. & reſpondet ꝙ ſi eps̄ ordinauit talem ignoranter, tātum ordinatus deponitur: quia tempore ordinationis ſuæ, ſuum impedimentum non manifeſtauit epo̅. Si uero eps̄ ordinauerit eum ſcienter, etiam ipſe poteſtate ordinandi

cumque modo poteſt.2.q.3.§.notādum.& ff. de bo.co. qui ante ſentē.l.1.ſic & honorem ſuum. Sed nūquid clerico promouendo præiudicat confeſſio ſua, ut inde debeat puniri? uidetur quod ſic, ut extra de elect. per inquiſitionem. immo idem etiam vr̄ ſi extra iudicium fieret cōfeſſio, ut extra de exceſ. prælat. quā ſit graue. Dico quod nō niſi in ſolo quod nō admittitur ad ordines, ut 25. diſ. quādo. in fi. ſic extra de exce. denique. & eſt ea ratio: quia licet confeſſus fuerit, tamen non punitur: quia ad hoc non agebat, vt dixi 3. qō. 6. hoc quippe. idē dico ſi teſtis cōfitetur crimen ſuum, ut probatur extra de accuſ. inquiſitionis. Ioan.

c ¶ Priuetur.] Hic ſignantur contraria, q̄ ſoluta ſunt 36. diſt. qui eccleſiaſticis.

Qvicunque.] CASVS. Quidam pœnitentes, & bigami, & uiduarū mariti ordinati fuerūt in minoribus ordinibus, uel forte uſq; ad ſubdiaconatū q̄ſitū fuit a Siricio Papa, utrū poſſint promoueri ad ſuperiores ordines; Et rūdet Papa, ꝙ nō imò pro maximo beneficio debēt reputare, ſi tolerentur in ordinibus, in quibus, inueniuntur, omni ſpe promotionis eis adempta.

dinetur. Si per ignorantiam [a] epiſcopi factum fuerit; deponatur a clero: quia ſe ordinationis tempore nō prodidit [b] fuiſſe pœnitentem. Si autem ſciens epiſcopus ordinauerit talem; etiam ipſe ab *a* epiſcopatu ſuo ordinandi duntaxat poteſtate priuetur. [c] Simili ſententiæ ſubiacebit epiſcopus, ſi ſciens ordinauerit clericum eum, qui viduam, aut repudiatam, vxorem habuit, aut ſecundam.

Cap. 69.

a ¶ Ipſe ab. *In originali legitur,* ipſe ab epiſcopatus ſui ordinandi duntaxat poteſtate priuetur *al.* ipſe epiſcopatus ſui. *quemadmodum & apud Iuonem, par. 15. c. 5.*

Item Siricus Papa Himerio epiſcopo, epiſt. 1. c. 15.

¶ Bigamus pænitens, viduę maritus, ſacræ militiæ ſe ingerens ſine ſpe promotionis in ſuo ordine permaneat. Cap. LVI.

Anſel. lib. 7. cap. 17. 20. 21.

QVicunque pœnitens, quicunque bigamus, quicūq; viduæ maritus, ad ſacram militiam indebitè, & incompetenter irrepſerit; hac ſibi conditione a nobis veniam intelligat relaxatam, vt in magno debeat computare beneficio, ſi adempta ſibi omni ſpe promotionis, in hoc, quo inuenitur, [d] ordine perpetua ſtabilitate permaneat.

Item ex concilio Gerundenſi, c. 9.

¶ Non prohibeatur à clero, qui preſſus languore per cōmunionem pœnitentiæ benedictionem accepit. Cap. LVII.

† *Is vero*] manuſcri. & orig.

SI † *a* vero, [e] qui ægritudinis languore depreſſus pęni-

dinandi priuabitur. Eandem pœnam patiatur epiſcopus qui ſcienter ordinauit bigamum, uiduæ uel repudiatæ maritum.

a ¶ Si per ignorantiā.] Bene enim poteſt ignorare eum non ipſe, ſed alij examinent, 24. diſt in. quando. extra de offic. Archid. ut noſtrum.

b ¶ Non prodidit.] Ex hoc cap. vr̄ ꝙ quilibet ordinandus teneatur prodere crimen ſuum. 1 ut 24. diſt. c. qn̄. & c. ult. & 81. diſt. tantis. & c. quicūque. & 8. q. 3. Attaldus in fi. ſic uidetur ꝙ in iure teneatur quilibet confiteri delictum ſuum ſi interrogatus fuerit, ut 11. q. 3. quiſquis. & 35. q. 6. ſi duo. & 15. q. vl. c. 1. & penul. Quod H. concedit, & dicit ꝙ quilibet in examinatione & in iudicio tenetur cōfiteri crimen ſuum ſed in examinatione ſufficit ut dicat ꝙ in gn̄e confiteatur ſe criminoſum: & ſic petat diſpēſationem. Sed ſi ſpecialiter pro aliquo crimine fuerit interrogatus: tunc reſpōdebit, & dicet ſe feciſſe inde pœnitentiam nec obſt. inf. de pœn. diſ. 1. §. his auctoritatibus. ubi dr̄. non tibi dico prodas. quia illud loquitur de pœnitente, qui ſe non debet publice prodere: niſi enim occultus peccator prodat crimen ſuum, dicit H. non poſſe diſpenſari ſecum & coram pluribus debet dicere, & prodere ſe: quia prodere eſt in publico dicere, vt 2. q. 1. ſi peccauerit. ſicut enim epiſcopus non poteſt audire cauſam 2 criminalem, niſi cum clericis ſuis, vt 15. q. 7. epiſcopus ſic nec ſolus poteſt diſpenſare, qualiter enim probaret aliquis ſecum diſpēſatum eſſe, niſi coram pluribus factum eſſet, vt extra de ſchiſmat. fraternitatis? Alij dicunt ꝙ nec in iudicio nec in examinatione tenetur aliquis prodere ſe: quia Deus occultat peccatū, de quo aliquis pęnituit, vt 32. q. 1. apud. & ſic licitum eſt alicui redimere ſanguinem ſuum, quo-

Crimen ſuū in ordinatione, uel in iure, an teneatur quis prodere.

1 Hic nō ꝓbatur hoc; qa tex. dicit, pœnitentē, nō dicit criminoſū: nec hoc probant c. hic inducta. Archid. Prodere eſt in publico dicere.

2 Scilicet criminalē, cū agit ad depoſitionem: ſecus ſi eſſet cā ubi agetur ad priuationē beneficij, ſm illud quod leg. & no. 15. q. vlt. inuentum. Archid.

d ¶ Inuenitur.] Sic ergo facilius diſpenſatur in ordine ſumpto q̄ in ſuſcipiendo, vt extra de renunc. niſi cū pridem: quia turpius. &c. vt extra de iureiur. quemadmodum: Vel vocat hic ſacram militiā minores ordines, ad quos pn̄t ꝓmoueri, vt ĩ. ea. placuit. & 6. q. 1. c. infames.

Diſpenſatur facilius in ſumpto, q̄ in ſuſcipiendo ordine.

SI vero.] CASVS. Quidam in extremis laborans: pœnitentiā poſtulauit, cui ſacerdos ſolennem pęnitentiā iniunxit, præbendo ſibi cōionē corporis Chr̄i. Poſtquam vero conualuit, pn̄iam ſolennem ſibi iniunctam non egit. quæritur an valeat promoueri? Et reſpō. ꝙ ex quo caput ſolenni pn̄iæ non ſuppoſuit, bene poteſt promoueri, ſi alias eſt dignus. ita poſuit Beneuen. hunc caſum, ſed qa hoc contra iura vr̄, cū ille ante ægritudinē mortaliter ſm hoc peccaſſet, & poſtea ſimiliter non adimplendo pænitentiā: ideo ego Bar. Brix. cum H. intelligo caſum hunc de illo q̄ nō accipit corpus Chr̄i vſq; ad articulum mortis: vn̄ nō uidebat uere pænitens. Qui tn̄ ſi non egit pn̄iam ſolēnē, nec modo eſt criminoſus, ꝓmoueri pōt. Vel forte de illo intelligitur, qui ꝓ occulto, & paruo crimine ſolēnē pęnitētiā. facere promiſit.

e ¶ Si uero. Quidā ita ponunt caſum.] Aliquis tempore ægritudinis tale recepit mādatum à ſacerdote, vt poſtquam conualeſceret, ſolēnē faceret penitetiam. talis nō prohibet̄ à ꝓmotione, dum tamē nō ſteterit inter pœnitentes. Sed iſte caſus non placet: quia poſtquam ſanatus eſt, talis tenetur ſtare in ordine penitentiū, vt 26. q. 6. qui recedunt. 4 Item cum pn̄ia talis non iniungitur, niſi pro graui peccato mortali: ergo poſt mortale peccatum non dēt promoueri, vt 26. q. 6. c. vlt. Alij ſic illa de re. ꝓponunt caſum. Quidam communionem non accepit uenit.

3 Vt Benedicti.

4 Sicut qui iniecit manus uiolentas in clericum: & ꝑ infirmitudinē uel aliud impedimentū nō poteſt accedere ad curā abſoluitur ab īferiori tn̄ tenetur accedere reſtituta cōualeſcentia, vel opportunitate cum dſ. extra de ſēt. excō. de cætero. & in

quouſque

quouſque fuit in periculo mortis. dubitabatur de tali vtrũ poſſet promoueri poſt ſanitatem: quia non videbatur tunc vere pœnitens, qui timore mortis pœnituit. Et reſpondetur quod põt: & hæc fuit cauſa dubitationis: quia ſicut non poteſt promoueri qui in ægritudine baptizatur, quia potius præſumit ex timore, quã ex volũtate libera baptizatus, vt 57. diſt. ſi quis in ægritudine. idem videbatur de pœnitẽte tali, ſed non eſt ſimile: q̃a multi omittũt ex deuotione, ꝙ nõ cõicant vt, de cõſecr. diſt. 2. quotidie ſed quicunq; differt baptizari, in mora eſt. & etiã in culpa.

Pœña infirmis non eſt imponenda.

a ¶ Pœnitentiæ.] Pœnitẽtia infirmis nõ eſt imponẽda, ſed innoteſcẽdã. 26. q. 7. ab infirmis Ioã. Tu autem videas caſum quem notaui ſupra ibi, alij.

b ¶ Benedictionẽ.] i. communionem.

SI ille.] CASVS. Duæ quæſtiones factæ fuerunt Hormiſdæ Papæ. Prima fuit talis. An ille q̃ perfectè egit ſolennem pœnitentiam, poſſit epiſcopus vel presbyter fieri. Et reſpondet ꝙ non: & ſi fuerit ordinatus, & de hoc conuincatur debet deponi. Secunda quæſtio fuit, an ille qui inuitus detruſus eſt in monaſterium ad agendã pœnitentiam, poſſit ad ſacerdotium promoueri. Et reſpondet ꝙ nõ: quia nihil aliud dicendum eſt, quam ſolenniter pœnitẽs ſecundũ decreta ſedis Apoſtolicæ & canones ccc. & xviij. epiſcoporũ. Si aũt cõtra factũ fuerit, non ſolum temerarium, ſed etiam periculoſum eſſe nõ dubito.

c ¶ In monaſteriũ.] Ergo pro aliquo delicto. alias. n. non cogeretur ibi manere. 20. q. 1. ſicut & dic vt ibi notaui, & 16. q. 6. de lapſis.

d ¶ Dicendus eſt.] Propter ſimilitudinem in ieiunijs & vigilijs: aliàs enim differt publica pœnitentia ab ingreſſu monaſterij, vt inf. 33. q. 2. admonere. 2. q. 1. in primis. Contra. ibi epiſcopi miſſi in monaſterium ad agendam pœnitentiam, poſt ſex menſes reſtituuntur ordini ſuo: ſed ibi temporaliter fuerunt miſſi, hic perpetuo. Vel dic, ꝙ ad ſuperiorem non poteſt promoueri, vt hic; ſed ad eundem poteſt redire, vt ibi dicitur.

NOn confidat.] CASVS. in hoc c. nonem impedimenta ponuntur, quæ repellunt a promotione. Sequens cap. patet.

e ¶ Vel ſine litteris.] Supra 36. d. c. illiteratos.

f ¶ Congruentis.] Infra 77. diſt. in ſingulis, &c. 1.

g CAnones.] Pœnitentes. Scilicet ſolenniter.

h Ab infimis. Sic. 24. diſt. c. vlt.

i ¶ Excludunt. Niſi in neceſſitate, vt inf. ead. c. placuit.

HOC NON DE QVIBVSLIBET. CASVS. Dicit Gratianus in hoc §. quod prædi. capitu. loquuntur de pœnitentibus non ordinandis, qui poſt pœnitentiam cingu-

l In hoc c. innuitur, ꝙ interuallum dẽt eſſe inter ordinem & ordinem; & dic, congruentis .i. canonib. cõſtituti: ſecũdum Hug.

tentiæ [a] benedictionem [b], quam viaticum deputamus, per communionem acceperit, & poſtmodum reconualeſcens caput pœnitentiæ, in eccleſia publicè non ſubdiderit, ſi prohibitis vitijs non detinetur obnoxius, admittatur ad clerum.

Item Hormiſda Papa omnibus epiſcopis per vniuerſas prouincias conſtitutis.

¶ Qui ad pœnitentiam agendam in monaſterio retruditur, presbyter, non ordinetur. Cap. LVIII.

SI ille, qui vltro petit pœnitentiam, quamuis eam perfectè agat, nõ poteſt epiſcopus, aut presbyter ordinari; ita vt etiam ſi per ignorãtiam ordinatus fuerit, & poſtea conuincitur pœnitentiam accepiſſe, deijciatur: ille ergo qui inuitus ad pœnitentiam agendam mittitur in monaſterium [c], (qui vtique nihil aliud, quàm pœnitens dicendus eſt [d]) qua conſcientia ad ſacerdotium venire permittitur: nemo mihi alia quælibet contra auctoritatem ſedis Apoſtolicæ, vel cccxviij. epiſcoporum, vel reliquorum canonum conſtituta, obijciat: quia quidquid contra illorum definitionem (in quibus Spiritum ſanctum credimus locutum) dictum fuerit recipere non ſolum temerarium, ſed etiam periculoſum eſſe non dubito.

Supra c. ex pœnitentibus. Poly. lib. 2. tit. 31. Anſel. lib. 7. c. 22. & lib. 11. cap. 87.

Item Gelaſius vrbis Romæ epiſcopus omnibus epiſcopis per Lucaniam, &c. cap. 5.

¶ Bigamus, vel quilibet poſt pœnitentiam ſacris non applicetur miniſterijs. Cap. LIX.

NOn confidat quiſquam pontificum bigamos †, aut coniugia ſortientes ab alijs derelicta, ſiue quoſlibet poſt pœnitentiam, vel ſine litteris [e], vel corpore vitiatos, vel conditionarios, aut curiæ, publicarumque rerũ nexibus implicatos, aut paſſim nulla temporis congruẽtis [f] expectatione diſcuſſos, diuinis ſeruituros applicare miniſterijs †.

Anſ. lib. 7. c. 18.
† al. fas. eſſe bigamos.
† al. myſterijs.

Item Innocentius Agapito, & cæteris, epiſt. 6.

¶ Pœnitentes nec etiam clerici fieri poſſunt. Cap. LX.

CAnones apud Nicæam conſtituti, pœnitentes [g] etiã ab infimis [h] officijs clericorum excludunt [i].

In Concil. Nicæno cap. 10.

Hoc non de quibuslibet pœnitentibus intelligitur, ſed de illis tantum: qui poſt actam pœnitentiam ſæcularis militiæ cingulum accipiunt

De quibus Innocentius epiſcopus, ſcribit Victricio Rothomagenſi epiſcopo, epiſt. 2. c. 2.

Digitized by Google

Pœnitentia ſolennis impedit clericatum.

cingulum ſæcularis militiæ ſuſceperunt, qui promoueri non poſſunt, vt probatur ſeq. cap. Alia ponitur ſolutio. inf. ſeq. §. poteſt. qui §. patet, & per ſe planus eſt.

SI quis poſt remiſſionem.] Qui ſemel egit pœnitentiam ſolennem, non poteſt fieri clericus, nec etiam miles.

nitentiam, ut ead. diſt. falſas.

POTEST ET ALITER. CASVS. Ponit hic aliam ſolutionem Gratianus, ſcilicet quod eſt quędam pœnitentia ſolennis, quę reiterari non poteſt, ſicut nec baptiſmus. Et hoc probat auctoritate Ambroſij.

¶ Non debet fieri clericus, qui poſt remiſſionem peccatorum, militiæ cingulum habuit. Cap. LXI.

Anſel. l. 7. c. 13.

SI quis poſt remiſſionem a peccatorum, cingulum militiæ ſæcularis habuerit, ad clericatum admitti omnino non debet.

lib. 2. de pę. c. 10.
De pę. d. 3. c. reperiuntur, & c fi.
Hu. li. de ſacer. p. 14. cap. 3.
Ambroſ. ibidem.

Poteſt & aliter intelligi. Eſt quædam pœnitentia, quæ ſolennis appellatur, quæ ſemel tantum in eccleſia conceditur: de qua Ambroſius ait:] Sicut vnũ eſt baptiſma, ita vnica eſt pnĩa.] Item. [*Non eſt ſecundus locus pœnitentiæ.*] *Marito reprehẽduntur* a, *qui ſæpius agendam pœnitentiam putant, quia luxuriantur in Chriſto, Nam ſi vere agerent pœnitentiam, iterandam poſtea non putarent.*

a ¶ Reprehenduntur.] *Legebatur,* reperiuntur. *Emendatum eſt hic ex originali: quod tamen fieri non potuit inf. cap. reperiũtur de pœniten. diſt. 3. quia vox,* reperiuntur, *ibi eſt initium capitis.*

Item Auguſtinus ad Macedonium, epiſt. 54.

¶ De eodem. C. LXII.

inf. de pęn. d. 3. cap. quamuis.
Magiſter li. 4. d. 14. c. 3.
Iuo p. 15. c. 24.

QVamuis caute, & ſalubriter prouiſum ſit, vt locus illius humillimæ pęnitentię ſemel tantum in eccleſia concedatur, ne medicina b β nimis vtilis vilis c habeatur, tamen quotidie peccantibus nunquam per pœnitentiam d venia negatur.

β ¶ Ne medicina.] *In aliquot vetuſtis exemplarib. Gratiani caput hoc eſt coniunctum ſuperiori, Locũ enim B. Auguſtini ſuo modo aptat. Apud illum quidem hoc loco ita legitur.* Ne medicina vilis minus vtilis eſſet ęgrotis, quæ tanto magis ſalubris eſt, quanto minus contemptibilis fuerit: quis tamen audeat dicere Deo, quare huic homini, qui poſt primã pœnitentiam rurſus ſe laqueis iniquitatis obſtringit, adhuc iterum parcis? &c.

Cap. l. 5. c. 58. & l. 7. c. 310.

Hæc autem pænitentia quomodo imponẽda ſit, in Agathenſi concilio legitur, in quo ſic ſtatutum eſt, c. 15.

¶ Quomodo pænitentes ad pœnitentiam accedant. C. LXIII.

Burc. l. 19. c. 27.
Iuo p. 15. c. 17.

POenitentes tempore quo pænitẽtiã petunt, impoſitioné e manuũ & ciliciũ ſup caput a ſacerdote (ſicut vbique conſtitutum eſt) conſequãtur. Si autem comas f

QVamuis.] CASVS. Macedonius inuenerat, quod pęnitentię nõ eſt ſecundus locus, & quod vnica eſt pænitentia ſicut baptiſma, dubitauit an quotidie peccantib. deberet pœnitentia denegari, & ideo quæſiuit ab Auguſti. quid iuris eſſet? qui rñdit quod licet ſolennis pœnitentia ſemel tãtũ concedatur ne vilis reputetur, tñ priuata pœnitentia non dẽt quotidie peccãtib. denegari. Seq. §. patet, & quod in eo dicitur, pbat duob. cap. ſeq.

Pœnitentia ſolennis nõ iteratur.

b ¶ Ne medicina.] Hæc eſt vna rõ quare nõ iteratur. ſ. ne villis habeatur ſolẽnis pænitentia, quæ eſt medicina, vt hic. Secũda quia eſt ſacramentũ, & ſignificat electionẽ Adę de paradiſo a. in ca. in capite, & nõ eſt facienda iniuria ſacramento, ut de conſec. d. 4. oſtenditur. & 1. q. 1. ſacramenta. Gratia. tñ dixit. quòd ſcdm cõſuetudinem quarũdam eccleſiarum iteratur, ut de pæn. diſt. 3. §. ex perſona.

a Sub. quæ ſemel tantũ facta eſt.

c ¶ Vilis.] Nota quod pp fugiendam vilitatem multa ſtatuũtur, vt hic. & 45. diſ. de Iudęis. 80. diſtin. epiſcopi. 27. q. 2. inſtitutum.

Vilitas eſt fugienda.

d ¶ Pænitentiam.] priuatam.

POenitẽtes.] CASVS. Dr in hoc cap. quod ſacerdotes debẽt imponere ſuper capita pœnitẽtium manum excluſoriã vel benedictoriam, & cilitium, & tunc ipſi pœnitentes debent deponere comas, & mutare veſtes, quod ſi non fecerint, abijciantur. Iuuenibus autem ſolennis pœnitentia non facile imponantur propter fragilitatem ætatis, viatic um autem omnibus in morte datur.

miles, vt 33. q. 1. admonere. nec laicalem habitum põt deferre, ut inf. ead. c. vl. tamen ſecundum regulam eccleſiaſticam viuet, vt de pę. diſt. 5. contrarium. & c. falſas. & eſt tamen conueniendus ſub iudice eccleſiaſtico, vt 11. q. 1. aliud Ioan.

a ¶ Remiſſionem peccatorum.] id eſt, baptiſma 1. vt 51. diſt. ſi quis poſt acceptum, & intellige de officiali, qui ſæua executus eſt præcepta, vt 51. d. c. 1.

1 Et ſm hoc non facit ad propoſitum Gratiani. H.

ADDITIO. Vel dic quòd intelligit de illa pœnitentia, in qua prohibitum eſt ei ne ad militiam redeat. de pœ. diſtinct. 5. contrarium, & hoc ideo quia forte in ipſa militia commiſerat peccatum propter quod egerat pœ

e ¶ Impoſitionem.] Ab epiſcopo ad quem ſolum ſpectat imponere ſolemnem pœnitentiam, vt inf. c. Proxi. & reconciliatio ad ſolum eum ſpectat niſi in neceſſitate, vt 26. q. 6. c. 1. & vlt.

f ¶ Comas.] Sed nunquid deponet mulier. comã, cum etiã ei ſolennis pęnitentia imponitur, vt 33. q. 2. de his. Reſpond. non, quia habet eam in ſignum ſubiectionis.

Mulieri quare permittatur coma.

Quod de tõſura, & non veſtib. intelligitur, Lau.

30. diſt. c. 2. ideo autem comam deponet vir, quia amodo in habitu veniet clericali 1. inſt. de cõſe. diſt. 5. dictũ & 81. diſt. dictum. & 33. q. 2. admonere, & inf. ead. c. vl.

a ¶ Iuuenib.] Et ſi fuerit impoſita, nõ ideo prohibentur contrahere. 33. q. 2. in adoleſcentia. Alij autem non poſſunt contrahere. 33. q. 2. de his. Idẽ dico de decrepitis: q̃a ætatis ratio habẽda eſt ĩ pñia. 26. q. 7. tẽpora, & c. hoc ſit. Sic præſumit magis ꝓ ſene, quàm ꝓ iuuene, vt 34. diſt. fraternitatis.

Ætatis rõ in pœnitentiis eſt habenda

b ¶ Omnib.] 2. q. 3. ſi quis epm contra: illud terroris eſt, vł hoc de pænitẽtibus digne ibi ficte. 24. q. 2. legatur.

ADDITIO. Vel viaticũ non cõceditur. extra de pę. & remi. q̃d in te. in princi. & de ſent. excom. ꝑmittim⁹, & adde ꝙ legitur & not. 27. q. 1. impudicas. in fin. Arch.

non debet eps reuocare ſententias excommunicationis iuſte latas ab eorum prælatis ſine eorũ conſenſu B.

ADDITIO. De hoc not. 11. q. 3. qui reſiſtit. Arg.

h ¶ Benedictam.] Vt per eã tollantur venialia peccata vt de conſe. d. 3. aquam. & d. 4. nec quemquam.

nõ depoſuerint, aut veſtimenta non mutauerint abijciãtur, & niſi dignè pænituerint, non recipiantur. Iuuenibus [a] etiam pænitentia non facile committenda eſt propter ætatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus [b] in morte poſitis non eſt negandum.

Item ex eodem α.

¶ Quæ ſint ſeruanda in ſolenni pęnitentia.

Cap. LXIV.

IN capite Quadrageſimæ omnes pęnitentes, qui publicã ſuſcipiunt, aut ſuſceperunt [c] pænitentiam ante fores eccleſiæ ſe repræſentent epiſcopo ciuitatis, ſacco [d] induti nudis pedibus, vultibus in terram demiſſis, reos ſe eſſe ipſo habitu, & vultu proteſtantes. Ibi adeſſe debẽt decani, ideſt archipresbiteri [e] parochiarum, & presbyteri β pænitentium, qui eorum cõuerſationem diligẽter inſpicere debent, & ſecundum modum culpæ pænitentiam per pręfatos † [f] gradus iniungere [g]. Poſt hæc eos in eccleſiam introducant, † & cum omni clero ſeptem pœnitentiales pſalmos in terra proſtratus epiſcopus cum lachrymis pro eorum abſolutione decantet; tunc reſurgens ab oratione, iuxta quod canones iubent, manus eis imponat, aquam benedictam [h] ſuper eos ſpargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum operiat, & cum gemitu & crebris ſuſpirijs denũciet eis, quòd ſicut Adam proiectus eſt de paradiſo, ita ipſi pro peccatis ab eccleſia abijciuntur: poſt hæc iubeat miniſtris, vt eos extra ianuas eccleſiæ expellant: clerus vero proſequatur eos cum reſponſorio: [In ſudore vultus tui veſceris pane tuo; &c.] vt videntes ſanctam eccleſiã pro facinoribus ſuis tremefactam; atque commotam, non paruipendant pœnitentiam. In ſacra autem Domini cæna [k] rurſus ab eorum decanis, & eorum præsbyteris, eccleſiæ liminibus repreſententur. [l]

Burc. l. 19. c. 26. Iuo p. 15. c. 45.

† al. præfixos. † al. introducat.

Gen. 3.

α ¶ Ex eodem.] *Ex Agatenſi etiam citant Burchardus & Iuo, & Rhebaldus Cardinalis (qui tempore Paſchalis Pontific. claruit) in libro ſuo de pœnitentia publice nõ iteranda. In vno tamen manuſcripto Burchardi exemplari citatur ex Pœnitentiali Romano. Sententia vero huius capitis magna ex parte habetur in Pontificali, & ordine Romano a pag. 24 vſque ad 30.*

β ¶ Et presbyteri.] *Apud Burch. legitur.* i. presbyteri.

IN capit.] CASVS. Dicitur hic ꝙ volẽtes ſollẽniter pœnitere, debent in capite Quadrageſimæ ſecum archipresbyteris, & presbiteris ſuis epiſcopo ciuitatis ante fores eccleſiæ repreſentare in triſti habitu nudis pedibus, & eis in eccleſia ĩtroductis, eps ſeptem pſalmos pœnitentiales decãtet, deinde manum eis imponat, cineres & cilicium ſuper capita eorum ponat, eos aqua ſpargendo benedicta. demũ expellantur de eccleſia, ſicut Adã fuit de paradiſo eiectus, & tot⁹ clerus eos cũ reſponſorio proſequat̃, & ĩ cæna Dñi a ſuis archipresbyteris & pſ̄biteris liminibus eccleſiæ præſentẽtur.

c ¶ Suſceperũt.] Ergo alio tpe põt pænitẽtia imponi a ſacerdote, & poſtea hæc ſolennitas fiat ab epiſcopo.

d ¶ Sacco.] Sicut fecit Achab de pæn. d. 3. §. ecce.

e ¶ Archipresbyteri.] vr̃ ergo quòd alius ſit decanus. alius archypresbyter. & ſic eſt contra 60. d. c. 1. ſed ibi ponitur hæc dictio, aut, ſubdiſiunctiue. Vel loquitur hic de rurali decano.

f ¶ Per pręfatos.] in parte cap. quæ hic non eſt. ad hoc facit 33. q. 2. latorum.

Eps utrũ ſit iudex oĩum clericorũ ſuę diœceſis.

g ¶ Iniungere.] Arg. ꝙ eps non poteſt iudicare de ſubditis ſuorum prælatorũ, vt extra de offic. ordi. cum eccleſiarum. Ioan. quod non eſt verum, cum ſit iudex ordinarius oĩum clericorum ſuę diœceſis, ſed dr̃ ibi quod

i ¶ Miniſtris.] ideſt, oſtiarijs, ad quorum hoc ſpectat officium, vt 21. d. cleros, & 25. d. perlectis.

k ¶ Cœna.] inf. de conſec. d. 2. in cœna.

l ¶ Repræſentãtur.] ita fit quolibet anno. 2 vt tali die immittantur in eccleſiam, & licet ſtent in eccleſia, non tñ communicabunt cum alijs in euchariſtia vel oſculo, & ſic erunt vſque ad octauam Paſchę, & tũc iterum exibunt de eccleſia, & erunt extra eccleſiã vſq; ad talem diẽ ſequentis anni, & hoc fiet vſq; ad finem pęnitentię. & etiam ſi bene pœnitet, ſecũdo vel tertio anno põt ei reddi ingreſſus eccleſię, vt 12. q. 2. de viro & 33. q. 2. latorem. Quandoque etiam vſque in finem vitę manebit

2 Sed quare hęc fiant in die cęnę Domini, not. de conſe. d. 1. de pænitentib. ibi uideas in gl. ſed pone, &c.

Pęnitentes ſolẽniter q̃to tẽpore debeãt eſſe extra eccleſiã.

extra

extra eccleſiam,vt 33.q.2. admonere, & hæc intromiſſio fit a proprio ſacerdote niſi ſolenniter debeat reconciliari eccleſiæ, ſcilicet ſi ſit tempore pænitentiæ: vel etiam ante ſi epõ uiſum fuerit expedire: hanc. n. ſolus eps̃ poteſt facere,ut 26.q.6.cap. 1. Item ſolennis pænitentia

tamen propter hoc eis ſolennis pęnitentia iniungatur ſicut laicis conſueuit imponi: In fine dicitur, quod rebaptizati ordinari non permittuntur.

a ¶ Pœnitentibus. Niſi ſit depoſitus: tunc poteſt ſolennem pęnitentiam facere. & ſic intelliguntur contraria de pęn.diſt.6. ſacerdos. 1 tamẽ publicã pœnitentiam poteſt facere ſacerdos, ut 28.diſ.presbyter 30. di.ſi quis presbyter. & 81.diſ.ſi quis epiſcopus & hoc ꝓ publico crimine non pro priuato.

1 Et hoc contingit ꝓpter ſcãdalu, qđ ſubditis imminceret. ar. ſup.c. de his uero.51.diſ. in ſacerdotibus Ioan. de Fan.

b ¶ Rebaptizati.] Scienter, vt infra de cõſe.d.4.qui bis. tñ in habitu clericali, uel regulari ſemper erunt,ut de conſecr. diſt.5.dictum.

¶ Hanc pœnitentiam nulli vnquam clericorum agere conceditur, atque ideo huiuſmodi pœnitentes ad clerum admitti prohibentur.

Vnde in Carthaginenſi concilio 5. c. xj. ſtatutum eſt.

¶Clericis non imponatur manus, tanquam pœnitentibus. Cap. LXV.

† al. confirmatum. iori. Burc.lib.19.c.72. Iuo p.15.cap.85. Capitu.l.5.c.66.

COnfirmandum† eſt, vt ſi quando presbyteri, vel diaconi in aliqua grauiori culpa conuicti fuerint, qua eos a miniſterio neceſſe ſit remoueri, non eis manus tanquam pœnitentibus,[a] vel tanquam fidelibus laici imponatur; neque vnquam permittendum, vt rebaptizati [b] ad clericatus gradum promoueantur.

Vnde Siricus Papa Himerio, epiſt. 1. c. 14.

¶Nec clerico pœnitentiam agere, nec pęnitenti ad clericatum accedere permittitur. Cap. LXVI.

Anſel.l.7.c.29. Burc.l.19.c.40. Iuo p.6.c.45.& par. 15.c.65.

ILlud quoque nos par [c] fuit prouidere, vt ſicut pœnitentiam agere cuiquam non cõceditur clericorũ: ita & poſt pœnitudinem, ac reconciliationem, nulli unquam laico liceat honorẽ clericatus adipiſci: quia quãuis ſint omnium peccatorum cõtagione mundati, nulla tamen debent gerendorum ſacramentorum inſtrumenta [d] ſuſcipere, qui dudum [e] fuerunt uaſa vitiorum.

Item Leo Papa Ruſtico Narbonenſi, epiſt. 90. † c.2.

¶Presbyteris, & diaconis tanquam pœnitentibus non debent manus imponi. Cap. LXVII.

Poly.l.4.tit.30. Burc.li.19.c.71. Iuo par.6.c.67.

ALienum eſt [f] a conſuetudine eccleſiaſtica, vt qui in presbyterali honore, aut in diaconij gradu fuerint conſecrati: ij pro crimine aliquo ſuo per manus impoſitionem remedium accipiãt pœnitendi: quod ſine dubio ex Apoſtolica traditione deſcendit, ſecundũ quòd ſcriptum eſt: Sacerdos[a] ſi peccauerit, quis orabit pro eo?] Vnde huiuſmodi lapſis ad promerendam miſericordiã Dei priuata eſt expetẽda ſeceſſio [g]: vbi illis ſatisfactio, ſi fuerit digna, ſit etiam fructuoſa.

a¶Sacerdos. *Vulgo ſæpè ĩdicat̃ in margine locus iſte ex 1. Reg. c. 2. vt inf. de pœn. d. 1. c. ſi ſacerdos. cũ tñ in eo ſcripturæ loco in vulgata legatur.* Si aũt in Deũ peccauerit, qs orabit ꝓ eo? *Verũ B. etiã Greg. ad illũ locum in morali interpretatione, talẽ ſententiam elicit*, Quis ei intercedet?

ILlud.] CASVS. Quæſitum fuit an laici, qui ſolennem pœnitentiã egerũt mundati a cõtagione peccatorum omniũ, valeant promoueri? Et reſpõdet Siricius Papa, ꝙ ſicut clericis non permittitur agere ſolẽnem pęnitentiam, ſic nullus laicorum poſt ſolennẽ pœnitentiam poteſt promoueri, cum dudum fuerit, vas vitiorum.

c ¶ Par.] .i. æquum.

d ¶ Inſtrumẽta.] Ideſt, ordines, uel vtenſilia.

e ¶ Qui dudum.] Si. infra.61.diſ. in ſacerdotibus argu. contra ſup. eo. ferrũ. & 33. q.2. admonere.

ADDITIO. Itẽ argu. cõtra.23.q.6.vides, iuxta fi. ubi de hoc. Arch.

ALienum.] CASVS. Quidam quæſiuit a Leone Papa, an presbytero, vel diacono ſolennis pęnitẽtia ſit imponenda? Et reſpondet quod non, quia ſic eſt traditum ab Apoſtolis, uel Apoſtolicis: ſed hmõi lapſis ſecretus locus eſt requirẽdus, ſcilicet monaſteriũ, ubi ſi digne pęniteant.

tentia non eſt imponenda, niſi pro crimine manifeſto & enormi, quod totam vrbem commouit.26.q.6.c. vlt.

HANC. CASVS. Dicit Gratia. in hoc §. ꝙ nulli clericorum permittitur agere ſolennem pænitentiam: & iõ huiuſmodi pœnitentes non admittuntur ad clerum.

COnfirmandum. CASVS. Dicitur in hoc cap. quod ſi presbyter uel diaconus aliquid commiſerit, propter quod debeat a miniſterio eccleſiæ remoueri: non valeant ad priſtinum ſtatum reduci. Quod dicitur in ſeq.§. patet.

f ¶ Alienum eſt.] Hæc omnia capitula loquuntur de ſolemni pœnitentia.

g ¶ Seceſſio. Nec tamen credendum eſt ſtatim, ꝙ cauſa pœnitentię ſit in monaſterio. nam quandoq; boni uiri ingrediuntur monaſterium: quia meritum augere deſiderant, 17.q.2. ſunt qui dicunt.

Pla-

Digitized by Google

ceſſor remanet, cum ille ſe tranſgrediendo præcipitat, qui ad intercedendum pro alijs ordinatus eſt?

β ¶ Seceſſio.] *Sic emendatum eſt ex antiquis codicibus, & epiſtola ipſa, & hanc lectionem habuit auctor gloſſæ, quod ex manuſcriptis gloſſis cõſtat: idcirco & in ea emẽdandum. Antea legebatur*, eſt expetanda succeſſio,

Probatur etiam auctoritate Toletani concilij primi huiuſmodi pœnitentes ad clerum nõ admittendi; in quo, capite 2. ſic ſtatutum eſt.

¶ Cauſa neceſſitatis ad clerum pœnitentes admittantur. Cap. LXVIII.

In cap. Martini Bracaren. c. 23.

Poly. lib. 2. tit. 31. Burc. li. 2. c. 37. Anſ. li. 7. c. 31. Iuo par. 6. c. 138. Pann. l. 3. c. 61.

PLacuit, ut pœnitentes nõ admittantur ad clerũ; niſi tãtum ſi neceſſitas, aut vſus [a] exegerit; & tunc inter oſtiarios deputentur, vel inter lectores, ita ut euangelia aut Epiſtolam [b] † non legant. ¶ Si qui autem ante ordinati ſunt diacones, inter ſubdiacones habeantur, ita vt manum nõ imponant, [c] nec ſacra cõtingant. Eum † vero pœnitentem dicimus, qui poſt baptiſmũ, aut pro homicidio aut pro diuerſis criminibus, grauiſſimisque peccatis publicam pœnitentiam gerens ſub cilicio † diuino fuerit reconciliatus altario.

† al. Apoſtolum] orig.

† Ex pœnitentem] in c. Mar. Brac.

† al. concilio.

8 *Apoſtata* [d] *quoque ad clericatus officium admitti non debent.*

Vnde in concilio Arelatenſi. 2. c. 25.

¶ Ad clericatus officium non admittantur apoſtatæ. Cap LXIX.

Rab. pœn. c. 33. Bur. li. 19. c. 67. Iuo p. 15. c. 81.

HI, qui poſt ſanctam religionis profeſſionem apoſtatant, & ad ſæcularem [e] † redeunt cõuerſationẽ, & poſtmodum pænitentiæ remedia nõ requirunt: ſine pœnitentia cõmunionẽ penitus non accipiant. Quos etiã iubemus ad clericatus officium nõ admitti. Et quicunq; ille ſit, poſt pœnitentiam ſecularem [f] habitum accipere non præſumat. Quod ſi præſumpſerit, ab eccleſia [g] alienus habeatur.

† ſæculum reducunt] orig.

DISTINCTIO LI.

ECce q̃ criminoſi, vel non verè pænitentes, vel publicã pænitentiam agentes, a ſacris prohibentur ordinibus. Adiecit quoque [h]

PLacuit.] CASVS. Statutũ fuit in concilio Toletano, vt ſolõniter pœnitentes nõ promoueantur, ſi tñ neceſſitas, vel utilitas exegerit, ad minores ordines poterunt promoueri, ita q̃ ad maiores non promoueantur, in quibus epiſtolam, vel euangelium legere poſſunt: ſi qui tñ eorum promoti fuerint in diacones, inter ſubdiacones religant: ita tñ, q̃ manum altari nõ imponant, nec ſacra contingant. Item cũ dubitaretur quis eſſet ſollẽniter pœnitens, reſpõſum fuit in concilio, vt ſolenniter pœnitens diceretur, q̃ poſt baptiſma pro homicidio, vel ꝑ alio graui crimine publicam gerens pœnitẽtiã ſub cilicio diuino altari fuerit reconciliatus. Quod ſequitur in §. patet.

a ¶ Aut vſus.] i. vtilitas: hæc enim inducunt diſpenſationẽ. 1. q. 7. tali, vel vſus, ideſt, conſuetudo. Sic eſt arg. q̃ conſuetudo attendat circa ordinandos, ut dixi 12. di. nos conſuetudinem.

b ¶ Epiſtolã.] Arg. q̃ difficilius diſpẽſatur cum pœnitẽte, quàm cum bigamo [1] vt 34. diſt. lector.

c ¶ Nõ imponant.] Ideſt, nõ miniſtrent in officio ſubdiaconatus, ſed tñ nomẽ habeant & habeant locũ ſubdiaconorũ in choro, & in cibo. & eſt ſi. 15. q. 8. qui admiſit. & c. ſi quis presbyter.

APOSTATÆ. Hæc ẽ ſeptima pars huius diſ. in qua tractat de apoſtatis Io. de Fan.

d ¶ Apoſtatæ.] Apoſtatæ dicuntur retro abeuntes a fide, religione, uel clericatu. 26. q. vlt. non obſeruetis. Io.

tem relinquendo eccleſiam dimitteret tonſuram & abitum, vel religioſus religionem. [a] ſuam, apoſtata iudicatur, vt extra de apoſta. c. 1. & vlt.

f ¶ Sęcularẽ.] quicquid interim acquiſierint, cedet monaſterio. 18. q. 2. abbates. & C. de epi. & cle. l. vl. §. hoc ẽt.

g ¶ Ab

HI q.] CASVS. Quidã clerici relicto clericali habitu ad ſeculum redierunt quare quæſitum fuit in concilio Arelatenſi, an debeant admitti ad cõmunionẽ corporis Chriſti? Et rñdet. q̃ nõ, niſi reſipiſcant, nec ẽt ad clericatus officiũ admittantur. Poſt pænitentiam uero habitum ſæcularẽ non aſſumant. quod ſi fecerint, excommunicentur.

e ¶ Ad ſæcularem.] Quod fieri non licet: quia qui ſemel habuit tonſuram clericalem, ſemper vtetur ea, ut 32. diſt. ſi quis clerici. 20. q. 3. eos. Io. Hoc tene pro certo, qd in minoribus ordinibus conſtitutus põt cõtrahere, & ad ſeculum redire, nec tunc debet ferre tonſurã: nec apoſtata iudicatur, vt extra de cle. coniu. Ioannes Stau-

g ¶ Ab eccleſia.] Vt ſup. ea. diſt. ſi quis poſt remiſſionẽ.

ECce.] CASVS. Supra oſtenſum eſt, q̃ criminoſi, & ſolenniter pænitentes promoueri non poſſunt. In hac uero 51. diſ. oſtendit Gratianus, quod curiales, & armata militiæ utentes, & aduocati promoueri non poſſunt, quod probat cap. ſeq.

h ¶ Adiecit quoque.] Triplex aſſignatur ratio, quare officiati, ſiue curiales non promouentur. Vna eſt rõ: q̃a frequenter contraunt irregularitatem ex officio ſuo, vt inf. c. 1. & 2. Secunda quia multum moleſtatur eccleſia, cũ tales repetunt, vt inf. c. 2. & 3. Tertia rõ, q̃a præſumi-

[a] Sub dimittat: qd̃ intellige, ut dixi ſup. §. proxi. Archid.

Conſuetudo attendit̃ qñque circa ordinandos.

Diſpenſatur cum bigamo facilius, quã cum pænitente.

[1] Dicit Lau. hoc non eſt verum: ſed eſt arg. quod magis eſt diſpẽſandum. Sed dictum hoc eſt veri⁹ in quo conſentit. Ioan. de Fan.

Apoſtatæ q dicuntur.

Tonſuram ferre non tenetur, q in minoribus contrahit.

2 Adde q̃d obligatus ad ratiocinia, nullatenus poteſt promoueri not. in l. officiales. C. de epiſco. & cleric.

ſumitur contra eos, ꝙ non cauſa religionis oridinentur, ſed vt fugiant ratiocinia. 5 [illegible] diſtin. legem 1. Quidam addunt duas alias rationes. & ſcilicet, ꝙ eccleſia triſtatur de eis cum repetuntur, de quibus gaudere deb. ret. Itẽ propter voluptates, quas forte habuerũt in ſuis officijs vt

tñ prohibet ne de cætero tale fiat, & ſi contra factum fuerit ordinati cum ſuis ordinatoribus deponentur. a ¶ Qui poſt.] Hoc ideo dicit, quia quæcunque peccata quis fecerit ante baptiſmum non imputantur ei poſtea, ut j. ead. ſi quis poſt, & ſu. diſt. proxi. ſi quis viduã & cap. placuit, & 26. diſt. vnius.
b ¶ Exercitatione.] vt aduocati.
c ¶ Ad ſacerdotiũ] Quicunque fuit accuſator, aut aduocatus, aut iudex, aut teſtis, vel etiam notarius in cauſa ſanguinis, non poteſt promoueri, vt ſupra diſt. proxi. ſi quis viduã. nam conſtat, quod 3. clericus nõ poteſt eſſe accuſator in cauſa ſanguinis, vt 2. q. 7. ſicut. & c. ſacerdotes 4. nec iudex 23. q. vl. his a quib. nec teſtis. 11. q. 1. teſtimoniũ. nec notarius 23. q. 4. illud, & in extra uag. ne cler. vel mo. na. ſententiã. Baz. tñ intelligit hoc de aduocato accuſatoris nã cuilibet licitũ eſt defendere reũ. 23. q. 5. reos. & C. de epiſ. audi. addictos. Et ſi obijciatur ei nõne ſi accuſator deficit, punietur pęna talionis & ſic videt hoc imponẽdum aduocato q obtinẽdi pertinaciã ſuſcepit? Sed ipſe rñdet, q a ad hoc nõ agit aduocatus, vt accuſator puniret, ſed vt reus abſolueretur 5. Itẽ quia alio iudicio agendum eſt de

Cauſa sãguinis multos impedit promoueri.

3 Alias vt 2. q. 7. ſicut ſacerdotes nec iudex, & c. alias, vt 2. q. 7. ſi quis & c. ſacerdotes.

4 11. q. 1. clericũ nullus.

ſancta mater eccleſia, vt curiales, aut poſt baptiſma militantes, aut in foro decertantes a ſacris prohibeantur ordinibus.

Vnde ait Innocentius Papa epiſcopis in Toletana ſynodo conſtitutis, epiſt. 24. c. 2.

¶ Poſt baptiſmum militantes, vel in foro decertantes, à ſacris prohibentur ordinibus. Cap. I.

† Quantos enim.] orig. & per interrogationem.

† ſæua.] ori.

ALiquantos † ex his, qui poſt[a] acceptam baptiſmi gratiã in forenſi exercitatione[b] verſati ſunt: & obtinendi pertinaciam ſuſceperunt, accitos ad ſacerdotium[c] eſſe comperimus; è quorum numero Rufinus, & Gregorius prohibentur; aliquantos ex militia[d], qui cum poteſtatibus obedierũt, ſæua † neceſſario præcepta ſunt executi: aliquantos ex curialibus[e], qui dum parent poteſtatibus, quæ ſibi ſunt imperata, fecerunt. aliquantos, qui voluptates[f], & editiones[g] populo celebrarunt, ad honorem ſummi ſacerdotij perueniſſe; quorum omnium neminem, ne ad ſocietatem quidem ordinis clericorum oportuerat perueniſſe. Quæ ſi ſingula diſcutienda[h] mandemus non modicos motus, aut ſcandala Hiſpanienſibus prouincijs, quib. mederi cupimus, de ſtudio emendationis inducemus: idcirco remittenda[i] potius hęc putamus. Sed ne deinceps ſimilia committantur, dilectionis veſtræ maturitas prouidere debebit, vt tantæ vſurpationi ſaltem nunc finis neceſſarius imponatur: eo videlicet conſtituto, vt quicunque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus ſuis deponantur.

Idem Fœlici epiſcopo Nuceriano, epiſt. 4. c. 3.

Poly. l. 2. tit. 31. Anſel. l. 7. c. 10. Iuo. p. 6. c. 95.

¶ De quibus laicis aliqui ad clericatum non poſſunt peruenire. Cap. II.

DEſignata ſunt genera laicorũ, de quib. ad clericatum

Curiales qui dicuntur.
2 Sub. ſiue quodcũque officium habentes honeſtum, vel inhoneſtum Quandoque vero ſtricte dicuntur curiales, qui honeſta curiæ officia ꝓcurant, vt decuriones.
Quandoque ſtrictius dicuntur curiales illi qui erant officiales in cauſa ſanguinis, a cruore dicti ſecundum Laur.

vt inf. ead. præter. Dicuntur aũt large curiales omnes, qui aliquo modo ſunt obligati curiæ ſiue milites, ſiue aduocati forẽſes, ſiue iudices, ſiue officiati, ſiue hiſtriones 2. ſed iſti prohibentur a promotione, vt ſequitur. nullus ergo officialis promoueatur, niſi prius abſolutus a curia poſtea ſic, dum tñ ſæua non exercuerit nec effuderit ſanguinem humanũ, nec turpia & inhoneſta facta fecerit, vt hiſtriones. De iudicibus aũt & aduocatis eſt dicendum, ꝙ ſi tantũ interfuerunt ciuilibus cauſis, non repelluntur, vt 61. diſt. Oſius, & hoc eſt uerũ, ſi poſt baptiſma huiuſmodi officium exercuerunt, ſecus ſi ante, ut inf. ea. c. ſi quis. Baz. tamen dicit, ꝙ ſi ante baptiſmũ aliquis ex officio occidit hominẽ, talis poſt baptiſmũ no põt promoueri. quia baptiſmus tñ crimina tollit, ut 26. diſt. deinde, & cap. una. B. dicit, ꝙ põt quia non debet eſſe melioris conditionis peccans, quam non peccans ad hoc facit, ff. quod ui. aut clam. l. Seruius.

ALiquantos] CASVS. Quatuor genera hominum notantur in hoc capitulo, ſcilicet aduocati, milites, curiales, ideſt, officiales, & hiſtriones: qui poſtquã exercuerunt officia ſua, ſunt in ſacerdotes ordinati ab epiſcopis Hiſpaniæ. Quidam etiam ex eis qui hiſtriones fuerant facti ſunt epiſcopi. Scribit ergo Innocentius Papa cuidam archiepiſcopo, & dicit, ꝙ tales nõ debuerunt promoueri, ſed propter ſcandalum quod inde fieret in prouincijs Hiſpaniarum, patienter tolerat eos. Verum-

calumnia accuſatoris, & dicit clericum appellare poſſe pro conuicto in cauſa ſanguinis: quia ibi quilibet auditur appellans, vt ff. de appellatio. l. non tantum, & ſic cauſam appellationis poteſt exercere. Prior opinio eſt magis tuta, vt nec pro accuſatore, nec pro reo poſſit clericus aduocare 6. nec obſtat 23. q. 5. reos, quia ibi non dicitur, ꝙ aliquis poſſit patrocinari pro damnatis, ſed poſſumus intercedere pro eis, licet enim aduocatus rei non intendat ad hoc, ꝙ accuſator puniatur: tamen per quandam conſequentiam tendit ad hoc, vt 15. q. 1. merito. & arg. 1. q. 3. ſi quis obiecerit ad idem argu. opti. ſupra. d. prox. clericum.
d ¶ Ex militia.] ideſt, milites.
e ¶ Ex curialibus.] ideſt officiatis.
f ¶ Voluptates.] ideſt, ludibria, quibus voluptatibus excitabantur homines.
g ¶ Et editiones.] Quæ narrabantur voluptatis cauſa. ſ. ea, quæ edita erant ab hominibus. ſ. turpes fabulas vel cantus.
h ¶ Diſcutienda.] ideſt, corrigenda.
i ¶ Remittenda.] Arg. ratione ſcandali aliquid tolerari, ſic ſup. d. 4. deniq; 28. d. de Syracuſanæ, & notaui. 14. d. comeſſationes 7. Item ꝙ aliquid prohibetur fieri, factum tamen toleratur 8. 7. q 1. epiſcopus in diœceſi. ſupra d. prox. quicunque. Ioan.

DEſignata.] CASVS. Quærebatur vtrũ illi qui ſæua exer-

5 Præterea, aduocatus nec agit, nec accuſat, vt ff. de bon. l. cũ maior 9. penul.
6 Adde ad hoc text. in c. 1. & ibi Io. And. de poſt. & in c. ſniã. ne cler. vel mo. Scandali rõne aliqua tolerantur.
7 Concor. tex. in l. ſi oleum, ff. de don. & in l. æquiſſimum. ff. de uſuf.
8 Ad hoc 43. d. de Iudæis. Hugo.

exercuerunt iudicibus obtemperando, poſſint promoueri? Et reſpondet Innocentius. Si hoc fecerunt poſtquam fideles ſunt facti promoueri non poſſunt. Idem dicit de curialibus, quorum quidam etſi de iure promoueri poſſint, tamen quia eccleſiæ tribulationẽ ſuſtinent, cum a curia repetuntur, promoueri non debent.

do religionis ingreſſu, vt 19.q.3.cap.1. Sed contra videtur quod etiam mortuus debitor non poteſt ſepeliri inuito creditore, niſi ſatisfaciat ei. vt extra de appell. qua fronte. Satis videtur quod poſſit intrare, & quod monaſteriũ non in amplius tenetur, quam ad ipſum peruenerit. niſi po-

a ¶ Fidelis.] ideſt, poſt baptiſmum.

b ¶ Adminiſtrauerit.] Curiæ in ſæuis actibus.

c ¶ Qui debeant.] Ex merito vitæ. Et eſt argumẽtum hic quod ſi aliquid eſt pro me, & aliud cõtra me, magis nocet mihi, quod eſt contra me, quam proſit id quod eſt pro me. ſic 56.diſt. Iſmael & ff. quib. ad l. ber. procla. non licet. l. vl. 1. & extra de off. dele. ſuper quæſtionũ. §. ſi vero. in fi. arg. contra. ff. de iure fiſ. nõ intelligitur. §. 1. & extra de ſen. & re iudi. cauſam in fi. Sol. primũ regulare propter promptitudinẽ ad malũ. 12.q.1. omnes alias caſualia propter reſtrictionẽ doli ma. extra de do. & cõtu. finem, & quia non eſt delegatus a principe.

1 Ad idẽ ff. ad Syl. ſi quis in graui. & ita quod nocet præualet vt ibi poteſt dici quod valet præualet. ff. de ſena. emancipatũ. §. vlt. ſecundum Laur.

d ¶ Sæpe.] Arg. aliquid ſtatui propter cautelã futurorum, vt 27.d. de Syracuſanæ. 54.d. generalis. 23.d. in nomine Domini.

peruenire nõ poſſunt, ideſt ſi quis fidelis [a] militauerit, ſi quis fidelis cauſas egerit, hoc eſt poſtulauerit; ſi quis fidelis adminiſtrauerit [b]. De curialibus autem manifeſta ratio eſt: quoniam & ſi inueniantur huiuſmodi viri, qui debeant [c] clerici fieri tamen quoniam ſæpius a Curia † repetuntur, cauendum ab his eſt propter tribulationem, quæ ſæpè [d] de his eccleſiæ prouenit.

† al. ad curiam.

Item Victricio epiſcopo Rothomagenſi, ep. ſt. 2. c. 11.

¶ Non admittantur curiales ad clericale officium. Cap. III.

Iuo p.6.c.349.

PRæterea frequenter quidam ex fratribus noſtris, curiales, vel quibuslibet publicis functionibus [e] occupatos clericos facere contendunt, quibus poſtea maior triſtitia, cum de reuocãdis eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quàm gratia naſcitur de accito †. ¶ Conſtat. n. eos in ipſis muneribus [f] † etiam voluptates exhibere, quas a diabolo inuentas eſſe non dubium eſt, & ludorũ, & † mimorum apparatibus, aut præeſſe, aut forſitan intereſſe. Sit certè in exemplum ſolicitudo, & triſtitia fratrum, quam ſæpè pertulimus Imperatore præſente, cum pro his ſæpius rogaremus, quam ipſe nobiſcum poſitus cognouiſti: quibus † non ſolum inferiores clerici ex curialibus, verum etiã in ſacerdotio conſtituti ingens moleſtia, vt redderentur, inſtabat [g].

† al. adſcitis.
† al. munijs.
† al. vel munerum.
† al. ex quib.] orig.

Item ex concilio Toletano primo, cap. octauo.

¶ Non promoueatur ad diaconatum, qui poſt baptiſmum ad fidelem necandum accinctus fuerit. Cap. IIII.

SI quis [h] poſt baptiſmum militauerit [i], & clamydem

PRæterea.] CASVS. Quidã volebãt promouere curiales, conſultus fuit Papa ſuper hoc a quodam archiepiſcopo ſcilicet, an poſſent promoueri? Et reſpondet quod non propter tres rationes. Prima eſt: quia maiorem triſtitiã habet eccleſia de eis reuocandis, quam habuit gaudium de aduentu eorum. Nam imperator præſens quandoque inſtitit ſupradicto archiepiſcopo præſente, vt tales in minoribus non ſolum ordinibus ordinati, ſed etiam ad ſacerdotium promoti reducerentur. Secũda ratio eſt: quia tales in ſuis officijs voluptates turpes exercuerunt. Tertia ratio eſt: quia præfuerunt, vel interfuerunt apparatoribus & ludis mimorum.

e ¶ Functionibus.] ideſt, officijs, & intelligitur de his qui alicui officio obligati ſunt, ut tutores & curatores vel procuratores, qui finito officio ſuo licite promouentur, ut extra de obligat. ad ratiocin. cap. unico. Nam qui ex adminiſtratione aliqua eſt obligatus reipublicæ, non poteſt prouehi ad honores, ut ff. de muner. & honor. reſcripto. §. debitores. ſecus ſi obligatus eſt pro aliquo debito, ut ibi dicitur, & C. de epiſc. & cler. quiſquis cinerſis. Sed quid ſi aliquis eſt obligatus ad ſcribendum aliquid, forte iuramẽto: nunquid talis poteſt cõueniri in monaſteriũ? Dicit Hug. quod ſic: nec fit iniuria illi cui ſeruire tenetur, quia inſtinctu Spiritus ſancti fit: ſic 14.q.5. dixit argumen. pro eo extra de uoto ſcriptũræ, & extra de conuerſ. coniuga. ex publico. & capit. ultim. 33. quæſt. 2. cap. admonere. 19. quæſt. 2. duæ. ſicut ſoluitur ingratitu-

Obligatus ad aliquid faciendum nõ impedit ingredi monaſterium.

poſtea ratione ſui ad pinguiorem fortunam perueniat per ſucceſſionem aliquam ut, 29.q. Vlti. ſi qua 2. Vel dic quod in monaſterio exiſtens poteſt exequi tale officium, dum tamen non negligat diuinum obſequium, ut 91.d. clericus.

2 Sub. vel aliquos libros ſcripſit, quod tamen intelligo deductis ex eiuſdem, 16. q.6. de lapſis ff. de ceſ. bo. his qui bonis. ſecundũ Lau. Milites an promoueri poſſint.

f ¶ Muneribus.] ideſt officijs munerum mimorum.

g ¶ Inſtabat.] Tamen facti ſacerdotes non reſtituũtur 54. diſt. ex antiquis.

SI quis poſt.] CASVS. Aliquis ex præcepto vel auctoritate maioris poſt baptiſma cingulum militare accepit ad vexandum fideles, & necauit: quæſitum fuit in Concilio Toletano, an poſſit promoueri. Et reſpondet quod de iure promoueri non poteſt: & ſi non peccauerit, & diſpenſatiue ad minores ordines fuerit promotus: diaconus tamen fieri non poteſt. Vel aliter. Aliquis accinxit gladium ad necandum fideles: non interfecit tamẽ, ſed per eum nõ ſtetit: quæritur vtrum poſſit promoueri? & reſpondet quod non, niſi diſpenſatiue in minorib. ordinibus ita quod diaconus non fiat.

h ¶ Si quis.] Pone caſum inf. de pœn. d. 1. ſi quis cum telo. Alij ponunt caſum de officiali.

i ¶ Militauerit.] Milites (vt videtur) non poſſunt promoueri ſine licentia Papæ. 19.q.3. monaſterijs, ſed intelligo illud de his qui irregularitatẽ cõtraxerunt. 3. vñ nõ cõcedo quod hoc ſolum impediat promotionem, quod gladium aſſumpſit, & militiam: niſi ſæua facta exercuit, vt inf. 53.

3 Et in hoc caſu loquitur hoc c. ſi quis; vt no. inf. 2 1. q.3. præſens. in glo. argu. quod, &c.

infra 53.diſt.legem.ſi uero ſæpe interfuit bellis, & per eum non ſtat quin occidat aliquem: licet non occidat, tamen propter ambiguum duplicitatis admitterem talem ad clerum arg.23.q.5. excommunicatorum.

a ¶ Aut cingulum.) ideſt, characterem militarem, ut 1. q.1.

ca conſecretur auctoritate metropolitani: & ubi ipſe elegerit. Metropolitanus uero in ciuitate metropol. ab epiſcopis ſuæ ꝓuinciæ cõſecrabit. Et ſi ordinati, uel ordinatores cõtra hoc egerint, honoris ſui ꝑiculo ſubiacebunt.

d ¶ Qui in aliquo.) Primo ponit 26. impedimenta quæ impediũt promouẽdũ epm̃. Sc̃do dicit, ꝙ eps̃ ad min⁹ à tribus epis̃ eſt cõſecrãdus ibi, (Vbi metropolitano placuerit.) Metropolitanus aũt eſt conſecrandus in ciuitate metropoli a ſuis ſuffraganeis.

ſumpſerit, aut cingulum [a] ad necandos fideles [α], etiam ſi grauia non admiſerit, ſi ad clerum [b] admiſſus fuerit [c], diaconij non accipiat dignitatem.

α ¶ Ad necandos fideles.] *Verba hæc non ſunt in codice Lucenſi Regio.*

Item ex concilio Toletano 4. c. 18.

A quibus debeat eſſe immunis, qui in epiſcopum ordinatur. Cap. V.

QVi in aliquo [d] crimine detecti ſunt, qui infamiæ [e] nota aſperſi ſunt, qui ſcelera aliqua per publicam pœnitentiam ſe admiſiſſe confeſſi ſunt, qui in hæreſim lapſi ſunt, vel qui in hæreſi baptizati, aut rebaptizati eſſe noſcuntur, qui ſemetipſos abſciderunt, aut naturali defectu membrorũ, aut deciſione aliquid [α] minus habere noſcuntur, qui ſecundæ vxoris coniunctionem ſortiti ſunt, aut numeroſa coniugia frequentauerũt, qui viduam, vel a marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt, qui concubinas, [f] aut fornicarias [β] habuerunt, qui ſeruili conditioni obnoxij ſunt, qui ignoti ſunt, qui neophyti, vel laici [g] ſunt, qui ſæculari militiæ dediti ſũt, qui curię nexibus obligati ſunt, qui inſcij literarum ſũt, qui nondum ad triginta annos peruenerunt, qui per gradus eccleſiaſticos nõ aſcenderunt, qui ambitu honorem quærunt, qui muneribus honorem obtinere moliuntur, qui a deceſſoribus [h] in ſacerdotium eliguntur. ¶ Sed nec ille deinceps ſacerdos erit, quem nec clerus, nec populus proprię ciuitatis elegit, vel auctoritas metropolitani, vel comprouincialium ſacerdotum aſſenſus non exquiſiuit. Quicunque ergo deinceps ad ordinem ſacerdotij poſtulatus, & in his, quę prędicta ſunt, exquiſitus, in nullo horum deprehenſus fuerit, & examinatus, probabili vita, & doctrina extiterit; tunc ſecundum ſynodalia, vel decretalia conſtituta, cum omnium clericorum, vel ciuium voluntate, ab vniuerſis comprouincialibus epiſcopis, aut certe a tribus, in ſacerdotem die Dominica [i] conſecrabitur; conuenientibus † cęteris, qui abſentes ſunt, litteris ſuis, & magis auctoritate, vel pręſentia eius, qui eſt in metropoli conſtitutus. Epiſcopus autem comprouincialis ibi conſecrandus eſt, vbi metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem non niſi in ciuitate metropoli [k], † comprouincialibus ibidem conuenientibus [l] ¶ Si quis autem deinceps contra

† *al. conuenientibus.*

† *al. à comprouincialibus.*

Epiſcopi, & archiepiſcopi, vbi, & a quot quibuſue ſunt conſecrandi.

e ¶ Infamiæ.) etiam de facto, ut dixi 2.q.7.c. ipſi apoſtoli.

f ¶ Qui cõcubinas.) Ex hoc uidetur, q̃d eps̃ ipſo facto nõ diſpenſet, [1] ſi enim ipſo facto diſpenſaret, quare hic puniretur promouens cõcubinarium, cum tamen cum ipſo poſſit diſpẽſare ipſo facto? ut extra de iud. at ſi clerici, & facit ad hoc 81.d. ſi qui. & extra de ſchiſma. fraternitatis, & extra de ꝓb. referẽte. Itẽ ſm̃ hoc eps̃ ſp diceret ſe diſpẽſaſſe, ut ſic nõ puniretur. Quod autẽ ipſo facto diſpẽſet, probatur ext. de fil. presbyt. ueniens. & 28.di. diaconi. & extra. qui matri. accuſ. nõ poſ. per tuas. 54. diſt. ſi ſeruus, & extra de reſtit. ſpolia. litteras. §. opinioni. ubi habes, ꝙ eccleſiæ mãdando uel diſſimulãdo diſpenſat. Et hoc credo, ꝙ circa notum ſolo facto diſpẽſat, ſed non circa ignotum: q̃a noti examinatione non egẽt, ut 47.d. de Petro. Conſulo tñ ꝙ teſtes uel litteras habeant ſuper diſpenſatione facta ſibi. Vel dic, ꝙ hic redarguuntur illi qui ex cõtemptu ordinant aliquos non examinando eos, ut 81.di. dictum, & c. quicunque, & tantum indiſcreta diſpenſatio redarguitur hic, & in omnibus ſimilibus, extra de præben. de multa.

Concubinarium ꝓmouens, an videtur cũ ipſo diſpẽſare.

1 Ad hoc efficax argu. extra de fil. presbyt. ex tua iuxta fi. vbi dicit, cũ aliquib. clericis diſpenſaſti, &c. ergo a contrario cum quibus diſpenſatum non eſt, poſſunt ꝓcedere iudices illi ſecundum, ꝙ cis datũ eſt in mandatis extra de reſcr. ſi q̃n &c. cum dilecta. ſecundũ Ho.

q.1. quod quidam in fi.

b ¶ Si ad clerum.) ideſt, ſubdiaconatum.

c ¶ Admiſſus fuerit.) Ex diſpenſatione.

QVi in aliquo.) CASVS. Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte aſſignantur 26. impedimenta, quæ repellunt ab epiſcopatu, vel archiepiſcopatu, vel etiam ab alia dignitate. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, (Sed nec ille.) Dicitur quod epiſcopus debet eligi a clero, & a populo ciuitatis auctoritate metropolitani: qui poſtea legitime examinatus ab omnib. epis̃ de prouincia, vel a trib. de conſenſu aliorum, die Dñi-

g ¶ Laici.) Non enim repente de laico fiet epiſcopus. 61.diſt.c.1. & 2.

h ¶ Qui à deceſſoribus.) Niſi in hoc Papa diſpenſauerit, vt 7.q.1. petiſti.

i ¶ Dominica.) Hora tertia. 75.diſt. quod die.

K ¶ Metropoli.) In propria ciuitate conſecrandus eſt metropolitanus, vt hic, & 65.diſt. metropolitano.

l ¶ Conuenientib.) Hic habes, quod metropolitanus

Metropolitanus in propria ciuitate eſt conſecrãdus. Archiepiſcopus a quibus eſt cõſecrãdus,

conſecrandus eſt a ſuffraganeis, vt 66. diſtin. cap. 1. extra de tempo. ordi. ſi archiepiſcopus, & in Auth. de eccleſia. tit. §. 1. coll. 9. Arg. contra 24. q. 1. pudenda, vbi dicit, quod a Papa ſit conſecrandus, ſed primum eſt de iure. Papa tamen iam præſcripſit contra ius illud.

Curiales autem habent, vt extra de elec. per ſal. promo. cap. 1. & hoc dummodo ſit baptizatus, nec decret. illa, ex litteris, in aliquo cõtradicit B. Vriales autem.] CASVS. Aſſignatis ſupra quatuor rationibus in 51. diſtinct. in cap. deſigna- (ext. de ordi. ab ẽpo qui renuncia. epiſc. cap. 1. Archid.)

prædicta vetita canonum, ad gradũ ſacerdotij indignus aſpirare contenderit, cum ordinatoribus ſuis adepti honoris periculo ſubiacebit.

α ¶ Aut deciſione aliquid.] *Addita hac ſunt ex concilijs olim Coloniæ, ac Lutetiæ impreſſis In nouiſſima vero Colonienſi editione legitur,* vel defectione, *pro,* vel deſectione.

β ¶ Aut fornicarias.] *In codice Lucenſi Regio legitur,* ad fornicationes: *quod videtur intelligendum de concubinis ad tẽpus adhibitis, vt ſup. d. 34. c. is qui, eſt adnotatũ.*

DISTINCTIO. LII.

QVi vero prætermiſſis aliquibus gradib. non ſuperbia, ſed negligentia ad maiorem aſcẽderit, tandiu à maiorib. abſtineat, quouſq; congruo tempore prætermiſſos accipiat. († al. Rainaldo.) al. Rumaldo.)

Vnde Alexander ſecundus ſcribit † Grimaldo Conſtantinienſi † epiſcopo. († al. Conſtantienſi.)

¶ De eo, qui ſubdiaconatus ordine poſtpoſito, diaconus & presbyter eſt ordinatus. Cap. I.

SOlicitudo dilectionis tuæ ſtuduit cõſulere, vtrũ portitor iſtarum litterarum, diaconatus, & presbyteratus officium idoneus ſit peragere, nec ne; cum ad id præpoſte ro† curſu, ſubdiaconatus [a] ordine poſtpoſito, negligentia potius, quam ſuperbia cognoſcatur aſcendiſſe. Vnde nos conſulendo charitati tuæ mandamus, vt ab officio ſacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporũ ieiunio ſubdiaconatus miniſterium ſibi rite imponas; & ſic deinceps ad maiora officia eum redire concedas. (Iuo p. 6. c. 409.) († al. præpoſtero.)

¶ *In libro peruetuſto eſt epiſtola eiuſdem Alexãdri ad Geruaſium Rhemenſem archiepiſcopum: cui hoc idem cõſilium dat, quod Rumaldo Conſtantienſi epiſcopo ſe dediſſe narrat.*

DISTINCTIO. LIII.

CVriales [b] autem, vt ſupra ſcriptũ eſt, ideo ordinari prohibentur, quia frequẽter, dum ab eccleſia repetũtur, plurima incommoda eccleſia conſequitur: vel quia ydem curiales non voto religionis, ſed vt officiorũ ſuorum ratiocinia fugiant, ad eccleſiam ſe transferunt. (diſt. 51. deſignata.)

QVi vero. CASVS. Supra in proxi. cap. dicitur, quod qui per gradus eccleſiaſticos non aſcenderunt, non debent eſſe epiſcopi, cuius verbi occaſione ſupponitur hic. 52. diſt. in qua oſtenditur, quod ſi quis prętermiſſo ordine minori aſcẽderit ad maiores non ſuperbia, ſed negligentia abſtinere debet a maioribus donec pręter miſſum ordinem ſuſcipiat: quod probatur ſequenti capitulo.

SOlicitudo.] CASVS. Quidam clericus ordine ſubdiaconatus ꝑtermiſſo, neglıgẽtia potius q̃ cõtemptu factus eſt diaconus, & presbyter. quare quæſiuit Conſtantien̄. epiſcopus an poſſet in officio diaconi vel præſbyteri miniſtrare? Et reſpõdet Alexan. Tãdiu ceſſet ab officio ſacerdotali, donec in proximo quatuor tẽporũ ieiunio recipiat ſubdiacon.

a ¶ Subdiaconatus.] Videtur ergo, quod aliquis promouetur in ſacerdotem, qui nullum habuit ordinem, vt laicus, qui fit ſacerdos ſecundũ Hug. ſed huic ob. 40 diſtin. ſicut 1. & extra de presbyt. non bapti. veniens. Sed contra extra de cle. per ſal. promo. cap. vnico epiſcopus autem non poteſt eſſe niſi fuiſſet ſacerdos 2. vt extra de exceſ. prælat. ex litteris in fi. de hoc dixi 40. d. ſicut. Si vero non baptizatus promoueretur vel chriſmaret, nullum reciperet ſacramentum: quia baptiſmus eſt ianua ſacramentorum, ut 32. diſtinct. §. uerum, niſi enim poſitum ſit fundamentum, nihil poteſt ſuperædificari, ut 1. q. 1. cum Paulus. Et eſt arg. ꝙ præpoſteratio facti non uitiat factum. Arg. contra. 7. q. 1. nihil 23. diſt. quorundam. de conſecr. diſt. 4. omnis. Ioan. Sol. dicas ꝙ laicus recipit ordinem ſacerdotij, & etiã epiſcopatus 3. quia character imprimitur, ſi conferetur in forma eccleſię ab eo qui poteſtaſignata, & in cap. præterea. & in capit. 1. quare curiales a promotione repellantur: ſubiungit 53. diſtinct. in qua aſſignat quintam rationem: quia ſcilicet non uoto religionis fiunt eccleſiaſtici, ſed ut officiorum ſuorum ratiocinia fugiant, & hoc probatur ſequenti capitulo.

Sacerdos qs non efficitur ſine alijs ordinibus.

1 Vbi contrario ſtandum ẽ ſecũdũ H.

2 Idẽ ſentit Hug. & Lau.

3 Si intelligas ꝙ primo recipiat ſacerdotium, & poſt epiſcopatum verum dicit. Alias falſum eſt: quia nec in ẽpatu imprimit̃ character ſecundũ quoſdã. Sed alij contra ar. extra de renunc. poſt tranſlationẽ. §. vlt. vbi de hoc

b ¶ Curiales.] Hic aſſignat tertiam cauſam quare curiales non promouentur, Ioan.

a ¶ Legem

Vnde Gregorius Papa ſcribit lib.7.reg.epiſt.xi.epiſcopis Siciliæ de lege Mauritij Auguſti.

¶Quare ſit conſtitutum, ne curiales ordinentur. Cap. I.

Iuo p.10.c.124.

LEgem quam pijſſimus[a] Imperator dedit, ne fortaſſe hi, qui militiæ, vel rationibus ſunt publicis obligati, dum cauſarum ſuarum periculum fugiunt, ad eccleſiaſticũ habitum ueniant, vel in monaſterijs cõuertantur, veſtrę ſtudui fraternitati tranſmittere; hoc maxime exhortans, quod hi, qui ſęculi actionib. implicati ſunt, in clero eccleſiæ prępropere ſuſcipiendi non ſunt; † quia dum in eccleſiaſtico habitu non diſſimiliter, quàm vixerant, uiuunt; nequaquã ſtudẽt ſæculũ fugere ſed mutare. Quod ſi etiam tales quoque monaſterium petũt; ſuſcipiẽdi nullo modo ſunt, niſi prius a ratiocinijs † publicis abſoluti fuerint: ¶ Si q̃ vero ex militaribus[b] viris α in monaſterijs conuerti feſtinant; non ſunt temere ſuſcipiendi; niſi eorum vita fuerit ſubtiliter inquiſita. Et iuxta normã regularem debent in ſuo[c] habitu per triẽnium[d] probari; & tunc monachicum habitum Deo auctore, ſuſcipere.

† Adde quæ not. in diſt. 51. in ſum. in glo. vnica.

† al. actionib.] orig.

α¶Viris,] *In aliquot uetuſtis Gratiani exemplaribus, & apud Iuonem legitur*, numeris, *vt ſignificentur milites in breuiculo, ſeu matricula deſcripti.*

DISTINCTIO LIIII.

SErui[e] *autem ordinari prohibentur, niſi a proprijs dominis libertatem legitimam conſequantur.*

Vnde Leo epiſcopus ſcribit epiſt. prima omnibus epiſcopis per Campaniam, &c.

Poly. l.2. tit.31. Anſ. lib.7. c.28.

¶Seruus clericatus officium non promoueantur. Cap. I.

NVllus β epiſcoporum ſeruus alterius ad clericatus

LEgem.] CASVS. Hoc capitu. diuiditur in duas partes. In prima parte oſtendit Greg. ꝙ qui militiæ uel qui rationibus ſunt publicis obligati, nec in clero, nec in monaſterio ſuſcipi debent, quia vitam ſæculi nolunt fugere ſed mutare, cum eodem modo viuant in eccleſia ſicut

ſia ſicut in ſæculo: & hoc Probatur per legem Mauritij Imperatoris: ſed ſi voluerint cauſa religionis intrare monaſterium, non recipiantur, niſi prius a publicis ratiocinijs fuerint abſoluti. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, (Si qui vero.) Dicitur, quod milites non ſunt proprie in monaſterijs ſuſcipiendi niſi vita eorum ſubtiliter inueſtigetur, & per triennium in habitu laicali fuerint probati.

a ¶ Legem, quã pijſſimus No. qualiter ex ſequẽti facto & præcedenti probatur medium, ut 28. diſt. quia. Nam ex bona uita p̃cedente & ſequente p̃ſumitur medium ſcilicet, ꝙ bono zelo petierit habitum monachalem.

ADDITIO. Ad idem 33. q.1. c.1. ſecundum Hug. 18. diſt. peruenit Laur.

b ¶ Ex militarib.] Milites non impedit religio ſacramenti; Quia & clerici ſacramento tenetur epiſcopis, ut 23. diſt. quamquam. & tamen eis inuitis poſſunt intrare religionem. 19. q.2. duæ.

Religionis aſperitas in quo habitu probanda eſt.

c ¶ In ſuo.] Not. ꝙ in ſuo habitu quiſque probandus eſt, ut hic, & 54. d. multos. & extra de reg. ſuper eod. & 17. q.2. ſi quis incognitus: Dicũt tamen quidã, quod potius in monachali habitu probandus ſit, quia non ſolum alij ipſum probabunt: ſed ẽt ipſe probabit aſperitatem ordinis & habitus ipſorum, quod non poteſt facere in ſua Veſte. Io. Sed certe licet iura quædam dicant, ꝙ in proprio habitu ſis probandus quis, conſuetudo tamen ſe in contrariũ habet, & decretẽ cõtradicit extra de reg. ſtatuimus.

d ¶ Per triennium.) incognitus probabitur per triẽnium, vt hic & 17. q.2. ſi qs incognitus, ſed laicus cognit⁹ vel clericus ignotus per biẽnium. 19. q.3. monaſterijs. clericus notus per annũ 14. q.2. Conſaldus. 1 uel forte notus ſtatim põt recipi. extra de reg. ad apoſtolicam. Sed hodie nõ debet p decret. Alexand. iiij. extra eod. nõ ſolum. In cruce ſignatis ſtatuit dimidius annus extra de reg. cap. j. 2.

Probari qs quanto tempore debet.

1 Vbi dè hoc videas.

2 Not. Ho. ꝙ dicit H. ꝙ ſi uita & conditio hominis ſit nota probatur per annum, & ſic loquitur præce. c. Conſaldus. Si uero conditio nota eſt, ſed uita ignota, tunc per bieniũ. & ſic loquitur præce. c. monaſterijs ꝙ ſi utraq; ſcilicet conditio & vita ſit ignota, uel ſaltem cõditio tũc trienniũ eſt ſpectãdum. & ſic loquitur præce. c. ſi quis ignotus. & iſtud c. legem. & inf. diſ. pr. multos. Archid.

SErui.] Hæc diſtinctio diuiditur in quinque partes. In prima principaliter tractatur de ſeruis nõ ordinandis, qđ probatur per decẽ auctoritates, ſanctorum. Secunda ibi, (Hoc tunc) Tertia ibi, (Si ſeruus abſente. (Quarta ibi, (De ſeruis.) Quinta ibi, (Quod autem.) Io. de Fan. CASVS. Hic intitulatur 54. diſ. in qua dicĩt, ꝙ ſerui ordinari non debent niſi pri⁹ a dominis ſuis plenã libertatẽ fuerint cõſecuti. Oſtenditur ſecundo quid iuris ſit ſi ſerui fuerint promoti nõ adepta libertate. Tertio qualiter ſerui Iudæorum, ſiue pagani, ſiue Chriſtiani ab eorum dominio debeant liberari.

e ¶ Serui. Primo oſtendit, quod nec priuatorum, nec eccleſiarũ ſerui ſunt promouendi, niſi libertatem ſint conſecuti. Secũdo oſtendit qđ iuris ſit ſi aliter ſint ordinati. Tertio qualiter ſerui Iudæorum a domino ipſorum valeant liberari. Nota ergo. ꝙ nunquam ſeruus priuati eſt promouendus niſi plenam libertatem ſit cõſecutus, ita quod nihil iuris retineat in eo, dominus, vt inf. ead. quicunq. & in c. nullus. Si uero ſunt eccleſiarum non poſſunt ſimiliter promoueri niſi primo conſequantur libertatem. inf. ead. cap. 3. eccleſia tamen nõ poteſt manumittere ſeruos ſuos pleno iure, niſi det p̃latus duos eiuſdem meriti. 12. q.2. epiſcopus. qui nec tũc pleno iure manumittit, vt ibidem colligitur. De hoc diſtingue vt extra de ſer. non ordin. eo libentius, & de rebus eccle. non alienan. conſenſus.

Seruus priuati ſine libertate non poteſt promoueri.

NVllus.] CASVS. Prohibet hic Leo Papa ne quis epiſcopus ordinet ſeruum aliquem, niſi prius eo-

rum volũtas acceſſerit, qui in eo ſeruo ſibi aliquid uendicant poteſtatis, ne poſtea in ſeruitutem redigatur, cum immunis eſſe debeat ab omni vinculo, qui caſtris dominis applicatur.

a ¶ Eorum petitio.] .i. iſtius vel illius, diſtributiuę. ſufficit enim uni⁹ volũtas ſi plures ſunt domini, vt inſtitut. de dona. §. erat olim. C. de communi ſer. manu. l. 1. §. ſi autẽ.

b ¶ Aut voluntas.] Etiã ſi tacita, vt inf. ead. ſi ſeruus.

b ¶ Qui aliquid.] Argumẽtum, ꝙ omniũ cõſenſus eſt requirẽdus, quorum iuri in aliquo detrahit̃, vt hic & 85. diſt. archidiaconũ, & extra de offic. d̃l. ſuper eo. C. de auctorit. præſtã. l. vl. & ff. d̃ aqua pluuia arcen. l. in concedendo. 66. diſtin. archiepiſcopus. 8. q. 1. licet.

ipſorũ, ſed etiam odio laicorum; vnde in odiũ laicorum vtitur eo, ut extra de ſent. excom. contingit. & c. vniuerſitatis, ſed aliàs accuſari poteſt à bigamis, & iudicari a laico. 1 licet ſecus ſit in clerico depoſito. 91. diſt. dictũ. & hoc iõ eſt, quia iſte fecit furtum corporis ſui. & C. de ſeru.

1 Et eſt rõ ꝗa iſta priuilegia data ſunt, & ĩ ſui fauorẽ quilibet renunciare põt. & quibus fecit indignum argu. C. de pac. l. ſi quis Io. de Fant.

officiũ promouere pręſumat, niſi forte eorũ petitio [a] aut volũtas [b] acceſſerit, ꝗ aliquid [c] ſibi in eo vendicant poteſtatis. Debet enim eſſe immunis ab alijs, qui diuinę militię eſt aggregãdus, vt a caſtris dominicis, quib. nomen eius adſcribitur, nullis neceſſitatis vinculis abſtrahatur.

Burc. l. 2. c. 22. in fine. Iuo p. 6. c. 64.

β ¶ Nullus.] *Caput hoc videtur confectum ex titulo, qui in codice canonum præponitur primo decreto Leonis primi, & ex parte poſteriore ipſius decreti, in qua exceptio eorum quæ prius ſtatuit continetur: prior autem pars quæ hic deeſt, habetur infra ead. ca. admittuntur.*

Item ex concilio Triburienſi. α

¶ De ſeruili conditioue nullus ad ſacros ordines deueniat. Cap. II.

Poly. ibidem. Burch. l. 2. c. 21. Iuo p. 6. c. 41. Pann. l. 3. c. 48.

NVlli de ſeruilli conditione ad ſacros ordines promoueantur, niſi prius à proprijs dominis legitimã libertatem conſequãtur: cuius libertatis charta ante ordinationem in ambone publicę legatur, [d] & ſi nullus cõtra dixerit; rite conſecrabuntur. Porro ſeruus non canonicè conſecratus, poſtquam de gradu ceciderit, [e] eius conditionis ſit; cuius fuerat ante gradum.

α ¶ Concilio Triburienſi.] *Huius capitis in conc. Tribur. c. 29. ſententia potius habetur, quam verba; quæ aliqua ex parte uidentur conuenire cum ijs, quæ ſcribuntur primo libro capitularium, c. 88. de ordinatione ſeruorum. verſ. & quandocunque.*

[*Ex concilio Carthaginenſi* β *primo, c.* 8.]

PALEA. C. III.

Extra de oblig. ad ratioc. non ordin. c. magnus. Burch. l. 2. c. 39. Iuo p. 6. c. 137.

MAgnus epiſcopus Aſtiagẽſis dixit, quid dilectionis veſtrę videtur, procuratores, actores, & executores ſeu curatores pupillorũ ſi debeant ordinari? Gratus epiſcop⁹ dixit, ſi poſt depoſita vniuerſa, & reddita ratiocinia, actus vitæ ipſorum fuerint cõprobati in omnibus; debẽt, & cum laude, cleri, ſi poſtulati fuerint honorę munerari. Si enim ante libertatem negotiorũ, vel officiorũ ab aliquo ſine cõſideratione fuerint ordinati; eccleſia infamatur γ Vniuerſi dixerũt; rectè omnia ſtatuit ſanctitas tua, ideoque ita eſt, & noſtra iſta quoque ſententia.

β ¶ Cartag.] *In codicibus impreſſis citatur ex Moguntinenſi Emendatum vero eſt ex Burchardo, & Iuone, decretal. in cap. vni. de oblig. ad ratioc.*

γ ¶ Eccleſia infamatur.] *Sic emendatum eſt ex concilio, & decretal. & Burchardo, & Iuone. Antea legebatur,* ab eccleſia infirmentur.

NVlli.] CASVS. Quæſitum fuit in cõcilio Triburiẽſi, vtrũ ſeruus ſit promonendus? Et reſpõdet quod non, niſi prius a domino plenam libertatem cõſequat̃ chartula cuius libertatis prius ĩ publico legatur, & ſi nullus cõtradixerit ordinet̃. Si uero aliquis ſeruus, ꝑ obreptionem fuerit ordinatus, deponatur & eiuſdem ſit cõditionis cuius ipſe ante fuit.

d ¶ Cuius &c. in ambone publicè legatur. Argumentum, quod ſi aliqua ſunt publicè facta, nemo poſtea auditur contradictor. 8. q. 1. licet. & 16. diſt. quod dicitis. & 12. q. 2. qui & humanis. ſim. extra qui ma. accuſa. poſ. cap. ulti. argum. contra 15. quæſt. 6. c. 1. in fi.

Publicè factis nemo contradicere poteſt.

e ¶ Ceciderit.] Ita ſit ſeru⁹ ſicut prius: niſi ſit pſbyter, vel diaconus, vt inf. ca. ex antiquis. Sed nunquid gaudebit talis priuilegio clericali quãtum ad canonẽ ſi quis ſuadente. 17. q. 4. ar. q̃d non extra de foro comp. c. 2. & 17. quæſt. 4. ſi quis deinceps. arg. contra. ff. de decur. l. 6. Ad hoc dico, ꝙ iſte in omnibus caret priuilegio clericali, præterquã in eo ſolo, ꝙ non poteſt verberari ſine ſacrilegio: quia illud priuilegium datum eſt clericis non tantũ fauore, ſeru. fug. l. 1. Item nunquid poteſt contrahere matrimonium? Non, quia noluit quod facere potuit. extra de conuer. coniug. quidam. Ioan. non credo excõmunicatũ qui depoſitum percutit, cum ſit priuatus omni dignitate, & priuilegio quod hẽbat, arg. ad hoc 84. diſt. quiſquis. P.

Qui

QVi ex.] CASVS. Hoc capitulo loquitur de ſeruis eccleſiarum, qui ordinari nõ debẽt, niſi prius libertatem ab ep̃is conſequantur, & ſi honeſte in clericatu vixerint, poterunt ad minores ordines promoueri: ſi uero ingrati extiterint, in ſeruitutem redigantur.

a ¶ Re-

Item ex concilio Toletano nono. cap. 11.

¶Poſt donum libertatis famuli eccleſiæ reuocentur in clerum. Cap. IIII.

Iuo p.6.c.373.
† *al. famulis.*

QVi ex familijs† eccleſiæ ſeruituti deuocantur in clerum ab epiſcopis ſuis neceſſe eſt, vt libertatis percipiant donum: & ſi honeſtæ vitę claruerint meritis; tunc demum maioribus fungantur officij. Quos vero flagitij ſordidauerit incorrigibilis noxa, perpetua ſeruitus conditionis religet [a] in catenam.

Qui autem ordinandi, a dominis ſuis libertatem conſequuntur, ab eorum patrocinio penitus debent eſſe alieni, vt in nullo eorum obſequijs inueniantur obnoxij.

Vnde in concilio Toletano quarto, c.72. legitur.

Poly.l.2.tit.31.
Burc.l.2.c.25.
Iuo p.6.c.126.
Pann.l.3.c.46.
† *al. crimine capitali.* orig.

¶Ad cleticatum ſuſcipiuntur qui nullo obſequio retento a dominis ſuis libertatem percipiunt. Cap. V.

QVicunque libertatem a dominis ſuis ita percipiunt, vt nullum ſibi in eis obſequium [b] patronus retentet, iſti ſi ſine crimine † ſunt; ad clericatus ordinem liberi ſuſcipiãtur: quia directa manumiſſione abſoluti noſcũtur. Qui vero retento obſequio manumiſſi, ſunt pro eo, quòd adhuc patroni ſeruitute tenentur obnoxij, nullatenus ſunt ad eccleſiaſticũ ordinem promouendi; ne, quãdo voluerint eorum Domini, fiant ex clericis [c] ſerui.

Capit.l.1.c.88.
Extra de ſeru. non ordi. c.2.
Burch.l.2.c.31.
Iuo p.6.c.132.
Pann.l.3.c.163.
† *indiſcrete promouentur.*] capitulo.

[*Ex concilio Toletano a, 82. cap.*]

PALEA. Cap. VI.

DE ſeruorũ ordinatione qui paſſim ad gradus eccleſiaſticos promouẽtur, † placuit omnibus cum ſacris canonibus concordari debere: & ſtatutum eſt, vt nullus epiſcoporum deinceps eos ad ſacros ordines promouere præſumat niſi prius a dominis proprijs libertatem conſecuti fuerint. Et ſi quilibet ſeruus dominum ſuum fugiẽs, aut † per litteras, aut adhibitis teſtibus munere conductis, vel corruptis, aut qualibet calliditate, vel fraude ad gradus eccleſiaſticos peruenerit; decretũ eſt, vt deponatur: & dominus eius eum recipiat. Si vero auus vel pater ab alia patria in aliam migrans in eadem prouiucia filium genuerit, & ipſe filius ibidem educatus, & ad gradus eccleſiaſticos promotus fuerit, & vtrum ſeruus ſit, ignotum † ſit; & poſtea veniens dominus illius legibus eum acquiſierit; ſancitum eſt, vt ſi dominus eius illi libertatem dare voluerit, in gradu ſuo permaneat. ¶ Si uero eum catena ſeruitutis a caſtris dominicis abſtrahere

† *aut latitans.*] capitulo.

† *ignorantia*] capitulo.

Serui ordinati poſſent quandoque; propter ingratitudinẽ in ſeruitutẽ reuocari.

1 Concor. text. in l. 1.

a ¶ Religet.] Hoc obtinet in ſerui. eccleſiæ tantum, ut propter ingratitudinem reuocentur in ſeruitutẽ. 12. q. 2. octaua. 1 etiã ſi presbyter ſit, q. 2. diaconi. ſed in laici, ſecus. nam illi omne ius quod habent in ſeruos, tenentur remittere. vnde non poſſunt reuocare in ſeruitutem nec tenet lex. C. de ep̃is & cler. ſeruus. vbi habes, quod domino redditur ſeruus ſi deſerit monaſterium, per id quod habes extra de cond. app. ca. 2. ſed ſi vult tranſire ad aliud monaſterium, tunc diſtinguitur, vt extra de ſer. non ordi. co. libentius.

& 1. C. de lib. & poſth. & Auth. ut cũ de ap. cog. §. aliud quoq; colla. 8. & 7. Spec. in tit. de iuriſ. om. iud. §. 1.

QVi AVTEM. CASVS. Dicitur in hoc §. qđ illi ſerui qui promoueri debẽt, a dominis ſuis plenam debent conſequi libertatẽ, ita quod ipſi in nullo teneantur ſuis dominis obnoxij.

QVicũque.] CASVS. Statutum fuit in concilio Toletano, quod illi liberti ordinẽtur, q a dominis ſuis directa manumiſſione ſunt dati libertati: ita ꝙ nullũ ĩ eis obſequiũ domini ſui retineãt, & illi ſine crimine appareãt. ſi vero ĩ eis obſequiũ retineatur, ordinari non debent, ne poſſint ſine voluntatẽ dominorum in ſeruitutem reuocari.

b ¶ Nullum ſibi in eis obſequium.] Dicit quidam, quod obſequium, quod conſiſtit in nõ faciendo ſcilicet de non vocãdo in ius, vel quod in reuerentia conſiſtit, vt đ aſſurgẽdo, nõ poteſt patronus remittere: q̃a illud naturaliter debet, vt C. de bo. lib. l. vl. C. de in ius voc. l. 2. Sed hoc non eſt uerum: quia ſuper eo poteſt libertus trãſigere. ff. de cõdi. in debit. l. ſi nõ ſortẽ, §. libertus. & bene cõcedo, quod generali remiſſione non tollitur (vt ibi dr̃) ſed ſpeciali. 2 põt. Nec tenet quod eſt extra de ſer. nõ or. ca. nullus. Non enĩ in eo retineri põt aliqd iuris, licet ſit arg. contra in f. ead. frequẽtes. in fi. leã. Vel melius dic, qđ honeſta cõditio fuit ibi appoſitã, quam quia non ſeruabat, degradari iubetur in illa decreta. nullus. Bar.

Patronus q̃ uta poteſt libertis ĩremittere.

2 Vt ff. de cõdi. & demõ. nonnunquã in fine.

c ¶ Ex clericis.] Quod tamen facere non poſſunt, niſi probata cauſa ingratitudinis, ut 15. quæſt. 7. Epiſcopus ſacerdotibus.

SI quis.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ neque adſcriptitius, 1. neque originarius, neque libertus ordinari debet: niſi probatæ vitæ fuerit, & conſenſus patroni acceſſerit.

DE rebus. CÆTERVM. CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi ſerui ſine libertate ad eccleſiaſticos honores irrepſerint, presbyter amiſſione peculij mulctetur, diaconus det vicarium, vel in ſeruitutē reuocetur. Cæteri uero ab iſtis in ſeruitutē reuocētur: quod probatur: ſeq. cap. Et eſt iſte ſecundus articulus huius diſtinctionis.

a ¶ Cæterum ſi. Hic agitur quid iuris ſit ſi ſeruus ordinatur non adepta libertate. Vnde no. quod ſi ſciente, & contradicente domino ordinatur, reuocatur in ſeruitutem. etiam ſi ſacerdos factus ſit ſecūdum quoſdam, licet Hugo. hoc neget 1 vt inf. eo. quis aut. Si ſciente & non cōtradicente domino in clerum fuerit ordinatus ex hoc ipſe liber ſit, & ingenuꝰ vt inf. eo. ſi ſeruus ſecūdo. Si autem Domino neſciēte diſtīguitur: aut epiſcopo ſciente, aut ignorante. Si ſciēte epiſcopo vel eo qui præſentat ipſum ordinetur, duplū reſtituet domino epiſcopus vel p̄ſentās ī. eo. ſi ſeruus abſente. Si uero epiſcopo & præſentatore ignorāte, tunc locum habet hoc cap. proxi. infra.

Serui ſine libertate ordinati, an ſint in ſeruitutē reuocandi.

1 Infra cap. xxi. de hoc extra de ſer. nō ord. c. 2.

EX antiqs.] CASVS. Quidā epiſcopus ſeruos Amādeo inſcio, & ignorāte: ordinauit quoſdā in clericos quoſdā ī diaconos, quos idē Amandus in ſeruitutē reuocare volebat: & ſic quæſtio delata eſt ad ſedem Apoſtolicam. quare Dominus Papa committi cauſam iſtam duob. epiſcopis, ſcilicet Martino, & Iuſto, redarguēdo epiſcopos, q tales ordinant cōtra canones, & cōcilia: cū ex hoc plurimę queſtiones ad ſedē Apoſtolicā deferātur. Poſtea p̄cipit eis, vt ſi p̄fati Amandi ꝓcuratores ꝓbauerint aliquos de ſeruis ſuis non canonice ꝓmotos ſub hac forma procedant, vt ſi presbyter eſt amiſſione peculij mulctetur, & in ſuo remaneat ordine: Diaconus verò det uicariū, uel reuocatur in ſeruitutem: cęteri vero reddantur dño, & nulla gaudebunt defenſione.

a ¶ Ante

voluerit, gradum amittat: qui iuxta ſacros canones, vilis perſona manens ſacerdotij dignitate fungi non poteſt.

a ¶ Toletano.] *Sic etiam citatur apud Burchardum, & Iuonem. In Pannormia vero a verſ. ſi quilibet ſeruus. citatur ex primo libro capitularium, ubi integrum extat hoc caput, atque etiam caput poſt hoc, ſecundum.* De rebus vero illorum.

Item ex concilio Martini Papæ] *i. ex ca. Mart. epiſcopi Bracarenſis, c. 46.* — Ex conc. Tolet. 1. c. 10.

¶ Sine patroni conſenſu non ordinetur, qui patrocinio cuiuslibet eſt obligatus. Cap. VII.

SI quis obligatus eſt tributo ſeruili, vel aliqua conditione, vel patrocinio cuiuslibet domus non eſt ordinandus clericus: niſi probatæ vitæ fuerit, & patroni conſenſus acceſſerit.

[*Ex concilio Toletano* a *capitulo ſecundo.*

PALEA. Cap. VIII.

DE rebus vero illorum, vel peculiari, † quia proprijs dominis libertate donātur vt ad gradus eccleſiaſticos iure promoueāntur, ſtatutum eſt, vt in poteſtate dominorum conſiſtat quidquid ante libertatem habuerūt, vtrum illis concedere, an ſibi retinere † voluerint.

Burc. l. 2. c. 23. Iuo p. 6. c. 38. † *al. peculio.* † *vendicare.* capit.

a ¶ Toletano.] *Hac palea in capitularibus habetur coniuncte cum palea antecedente.* De ſeruorum, *ſed apud Burchardum, & Iuonem ex eodem Toletano ſeparatim referuntur.*

Cæterum ſi a *à Dominis ſuis libertatem conſecuti nō fuerint, & ad eccleſiaſticos ordines aliquo modo irrepſerint; presbyter peculij amiſſione mulctetur; diaconus vero aut vicarium pro ſe præſtabit, aut in ſeruitutem reuocabitur; cæteri vero gradus non poſſunt quenquam à nexu ſeruitutis abſoluere.*

Vnde Gelaſius ſcribit Martino, † & Iuſto epiſcopis.

¶ Seruus ſi latenter irrepſerit ad ſacerdotium peculij amiſſione mulctetur. Cap. IX.

† *al. Martyrio.* Senſus in epiſt. ad epiſcopos per Lucaniam, &c. c. 16. Polyc. l. 2. tit. 31. Anſ. l. 7. c. 27.

EX antiquis regulis, & nouella ſynodali explanatione cōprehenſum eſt, perſonas obnoxias ſeruituti, cingulo cæleſtis militiæ nō præcingi. † Sed neſcio, vtrum ignorantia, an voluntate rapiamini, vt ex hac cauſa † nullus pene epiſcoporum videatur extorris. Ita enim nos frequēs, & plurimorū querela circumſtrepit, vt ex hac parte nihil penitus putetur conſtitutum. ¶ Actores ſi quidē illuſtris viri filij noſtri Amandi grauiter cōquerūtur homines ſuo iuri debitos, alios iam clericos, alios iā diaconos ordinatos, cum non ſolum poſt modernum cōcilium (quod tantorum collectione † Pontificum ſub omniū ſaluberrimæ prouiſionis aſſenſu conſtat eſſe perfectū) huiuſcemodi perſonæ ſuſcipi non deberent: verum etiam

† *al. culpa.*

† Adde an omiſſio dñi ſeruitio poſſit religionē ingredi. no. in Authen. de mo. §. cū aūt. coll. 1. ī gloſ. in uer. nec ſeruus in ſum. 19. q. 2.

Iuo p. 6. c. 353. Pann. l. 3. c. 164.

† *al. collatione.*

Digitized by Google

1 Adde, an quādo id ſtat, not. in l. iubemus, C. de teſt. ubi uide no. in addi. c. ſi. de conſtit. text. eſt. & Bar. in l. leges. C. de legibus.

2 De hoc not. ſup. ea. c. 2. Ad hoc facit. ſup. 50 diſt. ut cōſti tueretur. in prin. &c. accedens. Archid.

a ¶ Ante fuerint.] Arguitur conſtitutionem extendi ad 1 præterita 1.3.q.4. omnes. & 10.q.1. ſic quædam arg. contra extra de conſtitutio. cognoſcentes 2.

b Religioſo priuilegio] Ergo vř, ꝙ auferatur eis priuilegium clericale, de hoc arg. 84. diſt. quiſquis.

c ¶ Pecu-

F Requens.] CASVS. Sabinus Marcellianenſis vrbis epūs ordinauit duos ſeruos Placidæ, ſ. Antiochum in præsbyterum, & Leontium in clericum. Conqueſta eſt Placida Papæ per ſuos procuratores. Papa vero reprehendendo eos, qui talia faciūt, committit cauſam tribus epiſcopis, ſ. Herculētio, Stephano, & Iuſto, ſub hac forma, vt Leontium omnino dominæ ſuæ reddant, ſi iuſte nō poterant refragari: Antiochū vero, qui iā gaudet ſacerdotij prærogatiua, ſi dña vult eum in ſua eccleſia collocare, habeat illū nō velut ſeruū, ſed pro miniſteriorum celebratione ſuſceptum.

ſi qui forte in diuinæ cultu militiæ ante fuerint [a] ignorātia faciente, ſuſcepti, eliminati prorſus, & exuti religioſo priuilegio [b] ad dominorum ſuorum poſſeſſiones iuſta debuerint admonitione compelli. Et ideo fratres chariſſimi, eos, quos ſupradicti viri actores in clericatus officio monſtrauerint detineri diſcuſſos, & obnoxios approbatos, cuſtodito legum tramite, ſine intermiſſione reſtituite: ita vt ſi quis iam ex his pręsbyter, reperitur, ī eodem gradu peculij [c] ſui † amiſſione mulctatus maneat. Diaconus vero aut vicarium [d] præſtet, aut ſi non habuerit, ipſe reddatur. Reliqua vero officia ſciant neminem poſſe ab hac obnoxietate, ſi conuincitur, vēdicari; quatenus hoc ordine cuſtodito, nec dominorum iura, nec priuilegia vlla ratione turbentur.

† al. ſui ſola.

Idem Herculentio, Stephano, & Iuſto epiſcopis.

¶ Seruus, clericus factus, ſeruituti obnoxius maneat. Cap. X.

Polyc. ibidem. Anſel. l. 7. c. 30. † al. poſſeſſoribus. Iuo p. 6. c. 354. Pann. l. 5. c. 165. † al. Cuſillinatis.

F Requens equidem, & aſſidua nos querela circumſtrepit de his pontificibus, qui] nec antiquas regulas, nec decreta noſtra nouiter directa cogitātes, obnoxias poſſeſſionibus†, obligataſque perſonas venientes ad clericalis officij cingulū non refutant.† Nuper enim actores [e] illuſtris fęminæ Placidæ, petitorij oblatione conqueſti ſunt, Sabinum Marcellianēſis, ſiue Cluſitanæ† vrbis antiſtitē, Antiochium ſeruum iuris patronæ ſuæ (abſentis dominę occaſione captata) ad presbyterij honorem vſque perduxiſſe, eiuſque fratrem Leontium clericalis officij priuilegio decoraſſe. Et ideo, fratres chariſſimi, inter ſupradictos actores, & eos, qui extremæ cōditionis repetūtur obiectu, cognitionē vobis noſtra auctoritate deputamus, vt omni veritate diſcuſſa, ſi reuera obiectā ſibi maculā, iuſtæ refragationis non poterit ratione diluere, [f] Leōtium clericum, quem gradus pręfinitus legib. non defendit, ad ſequendam cōditionis ſuæ neceſſitatem modis omnibus reddi [g] iubeatis α: Antiochum vero, quia propter ſacer-

e ¶ Actores. id eſt, procuratores, & ſic in cauſa liberali interuenit procurator cōtra id 3. qō 6. ſi quā. Sed ibi loquitur de eo qui impetit: hic de eo q impetit. hic habes, ꝙ ciuiliter agitur, & nō ad depoſitionē, ſic 47. diſt. qm cōtra regulā illā ff. de mu. & hon. reſcripto. & extra d accuſatio. qualiter. Sed hoc ideo eſt, qa aliter non poſſet reſtitui domino, niſi deponeretur.

Procurator in cauſa liberali interuenit.

f ¶ Diluere. Hic habes, ꝙ incūbit onus ꝓbationis 3. reo, cōtra id 6. q. vlt. ca. vlt. Præterea ei, q eſt in poſſeſſione libertatis, ꝓbatio incūbit. Sed dic, ꝙ nō hēt iō cōmoda poſſeſſoris, quia vitioſe fuit in poſſeſſione, vt C. de probatio. l. vis eius. Vel dic, ꝙ ideo probat, quia ſeruus non pōt interuertere poſſeſſionem ſuā, licet ſit fugitiuus. ff. de acquirend. poſſeſſion. rem quæ nobis.

Probatio quandoque reo incūbit.

3 Poteſt dici, ꝙ nō fuit diu in poſſeſſione libertatis, alias cōtra diceret ꝑ. ca. ſi ſeruus ſciente, & intelligitur de clerico ſæculari, ſecus de monacho, ut ibi not. ſecūdum Pet.

e ¶ Peculij.] Sed nonne peculium domini eſt? 13. q. 2. illud quæ ergo eſt hæc pœna? Dic peculij, id eſt, rerum quas poſt ſacerdotium eſt lucratus, vel forte habuit vſum peculij, & ille auferetur ei.

d ¶ Aut vicarium. Sed vnde dabit, cum nihil habeat? Sed dic, ꝙ ſuum videtur eſſe quod inuenitur apud ipſum, & lucratur conniuētibus oculis domini. ff. de ma. l. 3. Dominus enim recipiendo rem à ſeruo ipſius videtur approbare dationem. vt C. de conditioni, ob turpem cauſam. l. ultima ſimiliter ſeruus reipublicæ cum manumititur, dabit uicarium pro ſe, ut C. de ſerui. reipub. ma. l. 1.

d ¶ Vicarium.] Arg. ꝙ quis dando uicarium liberat ſe. ſic 26. qō. 1. de raptoribus. Sed quid ſi ad præſens nō poteſt habere uicarium, nunquid poſtea dando pretiū liberat ſe? Satis credo, quòd ſic. arg. C. de patri. qui fil. diſtra. l. ſecunda.

Sed quare non conuenit iſtos coram ſeculari iudice, cū ſeruus fugitiuus, & gerens ſe pro libero, remittendus ſit ad forum domini, licet alibi inueniatur? ut C. ubi, & apud quem cauſa ſta. leg. 1. Sed hoc facit priuilegium ordinis.

ADDITIO. Dicas, ꝙ in ſpiritualibus, nec incidenter, nec principaliter pōt laicus iudex cognoſcere, extra de ordin. cogn. tuam. qui fil. ſint leg. lator. cognoſcet tamē ſummatenus an ſit uxor, an non: & huiuſmodi, qd dic ut extra de ſent. excō. ſi iudex. lib. 6. & ibi uideas. Arch.

g ¶ Reddi.] Quæri conſueuit quare ſeruus alienus cōſecratus domino reddatur, & non res aliena conſecrata, ut 14. q. ult. comperimus? Rūdeo, quia in rebus inanimatis nullus perpenditur dolus, ſic 1. q. 1. epiſcopus. Itē quia ibi eſt conſecratio in ſuperficie, ſed in homine eſt in anima, & lex dicit, quod alia eſt ratio in homine, quā in alia re. ff. de leg. 1 ſi domus. ſ. cum alicui. in fin.

Conſecratio rei animatę, & inanimatæ eſt diuerſa.

QVis.] CASVS. Maxima illuſtris fœmina conqueſta eſt domino Papæ per procuratores ſuos, ꝙ Lucerinus epiſcopus duos ſeruos originarios, Siluestrũ.ſ. & Candidum contra canones, & ea contradicente, in diacones ordinauit, de quo Papa eum reprehendit, & præcipit Rufino, & Aprili epiſcopis, ut ſi uera ſint, a ſacris officijs repellãtur, cum non ſint legitimè ordinati.

a ¶ Repellãtur.) id eſt, reſtituãtur ei. Et ſic habes hic ꝙ plus ualet cõtradictio, q̃ abſẽtia, cõtra regulam extra de elec. ꝙ ſicut 1. Item habes hic, ꝙ id quod poſt probabilẽ contradictionẽ factũ eſt, caſſatur, nunquid eodẽ modo eo ipſo quod aliquid poſt probabilẽ appellationẽ factum eſt caſſandum eſt ſtatim qđ ur̃, ut 2.q.6. quoties, in fi. Dico ꝙ nõ, niſi probetur cauſa appellationis: ut extra de teſti. ex parte Adæ. extra de reſtit. ſpo. audita. cum diſtinctione. extra de appe. interpoſita, uel dic ut ibi, uel hoc eſt in optione petẽtis, quod maluerit. 2.q.1. ĩ primis. Sed nonne eſt contrariũ? inf. ca. ſi ſeruus ibi. n. epiſcopus ſciens condẽnatur in duplũ. Sed poteſt eſſe, ꝙ epiſcop⁹ condemnetur, & ſeruus reſtituatur.

1 Et c. bonæ me. 2. dicũt quidã iſtam regulam locum habere in his quorũ p̃ſentia, uel contradictio non poteſt per totum qđ agitur cõfirmare, uel infirmare ſeu infringere, alias ſecus, ut hic Archid.

lib. 11. & tales ſine glebã non poſſunt uendi, ut C. de agri. quemadmodum. nec ur̃ eſſe differentia inter eos, & ſeruos. ut C. eod. ne diutius. Adſcriptij autem ſunt qui per 30. annos fuerunt in ſolo. C. eodem. cum ſatis. Io. Adſcriptitij enim duobus modis fiunt: aut præſcriptione, aut duplici confeſſione per ſcripturam bis factam, vt C. de agri. & cenſi. cum ſcimus. Ber.

A ſcriptitij dupliciter fiunt.

dotium recõciliari † non poteſt, ſi in ſua eccleſia in hoc, in quo eſt, honore collocare deſiderat domina, nõ velut redditum ſibi habeat, ſed pro myſteriorum celebratione ſuſceptum.

† *al. refulli.*

a Reddi iubeatis.] *In plerisque vetuſtis exemplarib. Gratiani, Anſelmo, Iuone, & Polycarpo legitur*, redhibere, *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item Rufino, & Aprili epiſcopis.

¶ De eodem. Cap. XI.

QVis aut leges principum, aut patrũ regulas, aut admonitiones modernas dicat debere contemni, niſi qui impunitum ſibi tantum æſtimet tranſire commiſſũ? Actores ſi quidem filiæ noſtræ illuſtris, & magnificæ fœminæ Maximæ petitorij nobis inſinuatione conqueſti ſunt, Silueſtrum, atq; Candidum originarios ſuos contra conſtitutiones, quæ ſupradictæ ſunt, & contradictione prȩeunte à Lucerino pontifice diacones ordinatos. Ideo, fratres chariſſimi, tantæ prȩuaricationis exceſſus noueritis ſagacius inquirendos; & ſi conſtiterit querelam veritate fulciri; continuo, qui contradictione prȩeunte nõ legitime ſunt creati, à ſacris officijs repellantur. a

Sup. diſtin. 10. c. 11. Iuſti. nouel conſti. 123. circa fi. Deuſdedit p. 4. Iuo p. 6. c. 104. & p. 4. c. 179. Pann. l. 2. c. 150.

Item epiſcopis per Lucaniam, &c. epiſt. 1. c. 16.

¶ Nec ad religioſæ vitæ propoſitum, nec ad clericatus officium ſerui ſine dominorum conſenſu admittantur. Cap. XII.

GEneralis etiã querelæ vitanda præſumptio eſt, qua propemodũ cauſantur vniuerſi paſſim ſeruos, & b originarios dominorũ iura, poſſeſſionũq. a fugientes, ſub religioſæ conuerſationis obtentu, vel ad monaſteria ſeſe conferre, vel ad eccleſiaſticum famulatum, conniuentib. quoque prȩſulibus indifferẽter admitti Quæ modis omnibus eſt amouenda pernicies, neper Chriſtiani nominis inſtitutum c, aut aliena peruadi, aut publica videatur diſciplina ſubuerti: præcipuè cum nec ipſam miniſterij clericalis ab obligatione fuſcari cõueniat dignitatem; cogaturque pro ſtatu militantium ſibi, conditioneque iurgari d, aut videri (quod abſit) obnoxia: Quibus ſolicita cõpetẽter interdictione prohibitis, quiſquis epiſcopus, prȩſbyter, aut diaconus, vel eorũ; qui monaſterijs prȩeſſe noſcuntur, huiuſmodi perſonas apud ſe tenẽtes nõ reſtituẽdas patronis, aut deinceps vel eccleſiaſticæ ſeruituti e,

Poly. l. 4. tit. 34. Anſel. l. 7. c. 196. Iuo. p. 6. c. 100.

Iuo p. 16. c. 47.

GEneralis querelæ.) CASVS. Multi conqueſti sũt Papæ Gelaſio de epiſcopis & abbatib. q̃ ordinauerant, uel receperant ſeruos ſuos originarios ĩ monaſterij ſuis: & eos indifferenter ad clericatum admittebant quos & reddere contradicebant, pp quæ clericalis dignitas obfuſcatur, & iõ prȩcipit Papa epĩs, ut tales de cætero non ordinẽt; & abbatib. ne eos ĩ monaſterijs ſuis recipiãt niſi de uolũtate dominorũ ipſorum, & ſi quos habent ordinatos vel in monaſterijs receptos, reſtituant, vel legitimè cum dominis tranſigant. Nam nihil eccleſiæ deperit ſi ea quæ ſunt aliena reddantur. Si vero contra fecerint, pœnam depoſitionis & excommunicationis ſubibunt.

b ¶ Et originarios.) Originarij ſunt qui ex adſcriptijs nati ſunt in ipſo ſolo, vt C. de agri. & cenſi. l. colonus.

Originarij qui ſunt.

c ¶ Inſtitutum.) Ideſt, ne fauore eccleſiæ aliquid iniuſtè ſtatuatur 2. quia prætextu pietatis non eſt facienda impietas, vt 14. q. 5. forte. & 1. q. 1. non eſt putanda.
d ¶ Iurgari.) ideſt litigari.
e ¶ Seruituti.) ideſt clericatui.

2 Facit ad hoc text. in l. 2. C. ĩ ind. vidui in leg. meminerint

a ¶ Tran-

Simonia utrum cõmittatur, ſi quis emat ſeipsũ ut promoueatur.

a ¶ Tranſactione.] Et nonne hoc eſt ſimonia, vt quis ſe emat, vt promoueatur, imò, ut promotus maneat in ordine, vt ſup. ead. ex antiquis. Sed dic, quòd hic non fit tranſactio ſuper ordine, ſed ſuper libertate, vel ſuper ipſo ſeruo, & ſuper ſeruitio poteſt fieri tranſactio, 36. qõ. 1. de

lus, ideſt ex propria ancilla natus: aut èmptitius. Si eſt emptitius, aut emit eum antequã fuit Chriſtianus, aut poſt. Item ſi emit eum ante: aut emit eum cauſa ſeruiendi, aut cauſa mercimonij. Vernaculus, ſi vult fieri Chriſtianus, ſtatim eripitur in libertatem nullo pretio dato. vt C. de epiſ. & cle. Deo nobis. §. vl. Si enim emptus ad ſeruiẽdum, ſine pretio liberatur, ſi vult fieri chriſtian⁹: multo magis qui natus eſt ex ancilla ꝓpria, ſine p̃tio liberatur, ſi vult fieri Chriſtianus. Dicit enim Gregorius pro illo ſolo dandũ pretiũm, qui cã mercimonij eſt emptus, vt infra ea. fraternitatem. Si autem eſt emptus poſt quã fuerit Chriſtianus, liber efficitur nullo pretio dato qa commercium Chriſtiani penitus eſt ei interdictum, vt inf. ead. mancipia. Si autem eſſet emptus dũ eſſet paganus: ſi cauſa ſeruitij eſt empt⁹ & vult fieri Chriſtianus, liber efficitur ſine pretio, vt inf. ea. fraternitatem. Si autem cauſa mercimonij eſt emptus. ſi cũ venalem non exponit intra tres menſes, poſtea ſine oĩ p̃tio liberatur: quia præſumitur, ꝙ ad ſeruiendũ eum emerit. vt ea. cap. fraternitatem. Si autem intra tres menſes eũ exponit venalem, & forte eũ vendere nõ poteſt: ſi vult fieri Chriſtianus, liberatur relicto p̃tio duodecim ſolidorum,

Serui Iudęorũ ſi uolunt baptizari, an eripiãtur ſtatim in libertatem.

vel religioſis congregationibus putauerint applicãdas, niſi voluntate forſitan dominorum ſub ſcripturę † teſtimonio primitus abſolutas, vel legitima tranſactione [a] conceſſas; periculum ſe proprij honoris non ambigant, communioniſq; ſubituros, ſi ſuper hac re cuiuſquam verax nos querela pulſauerit. ¶ Magnis quippe ſtudijs, ſecũdum Beatum Apoſtolum præcauendum eſt, ne fides, & diſciplina Domini blaſphemetur. *Idem C.* ¶ Nihil perire credimus, eccleſiaſticis vtilitatibus, ſi, quæ ſunt aliena [b], reddantur [c].

† *al. ſcriptionis.*

1. *Ad Tim.* 6.

α ¶ Poſſeſſionumque.] *Emendatũ ſic eſt ex decreto Gelaſij, cum antea legeretur,* poſſeſſionemque. *Nam originarij nõ ſolum dominis, ſed fundis, ac poſſeſſionibus addicti erant. l. quemadmodum, & l. originarios. lib.* 11. *eo. tit. de agricol. Ac propterea ſupra in c. frequens. non eſt mutata vox,* poſſeſſionibus, *quamuis in pleriſque vetuſtis codicibus legatur,* poſſeſſoribus.

β ¶ Idem.] *Hæc non ſunt inuenta apud Gelaſium, neque apud cæteros collectores.*

3 *Hoc nõ obſeruandũ eſt cum dominus & ſeruus eiuſdem profeſſionis inueniuntur. Cæterum ſi Iudæus* [d] *mancipium Chriſtianum emerit; iudicis, vel epiſcopi auctoritate, etiam eo inuito ad libertatatem debet perduci.*

Vnde Gregorius Libertino præfecto Siciliæ, lib. 2. *epiſt.* 37. *ſeu c.* 76.

¶ Ad libertatem perducantur mancipia Chriſtiana a Iudæis comparata. Cap. XIII.

C. ne Iudæus Chriſtianum mancipiũ. §. nulla.

MAncipia Chriſtiana [e] quæcunque Iudęum comparaſſe patuerit, ad libertatem [f] juxta legum pręcepta ſine omni ambiguitate perducite [g]; ne, quod abſit; Chriſtiana religio Iudæis ſubdita polluatur.

Item ex concilio Toletano 3. *c.* 14.

1. de rapt. nec eſt magis ſimonia, quàm ſi quis emeret terrã, vt ibi ædificaret eccleſiam: ſed tñ ipſe ſeruus non poteſt tranſigere cũ dño, ut C. de tranſac. interpoſitas.

b ¶ Aliena.] Infra 12. q. 2. fraternitas, infra 14. q. 6. ſi res aliena propter quam.

Prelatus qd debet facere de re, q̃ ſcit non eſſe eccleſię ſuę.

c ¶ Reddantur.] Poſtquam ſcit eccleſia ea eſſe alterius. Sed pone, ꝙ prælatus ſciat rem nõ eſſe eccleſiæ: nũquid ſtatim tenetur reſtituere? uř hic, ꝙ ſic, & extra de ſimo. per tuas. in fin. & extra de poſtula. bonæ 2. quia bonam fidem debet agnoſcere, ut. ff. mandat. quintus. Dico, ꝙ ſi diffidit de iure eccleſiæ: denunciabit illi, quem credit dominum, ut rem petat: nec in hoc facit fraudem, ut ff. de neg. geſt. atqui natura. §. cum me abſente. & de hoc inuenies 14. q. 2. ſi uero.

HOC TVNC. CASVS. Tangitur hic tertius articulus huius diſt. dictum eſt ſup. ꝙ ſerui non debent ordinari inuitis, uel ignorantibus dominis, & ſi ordinati fuerint, ſunt eis reſtituendi: quod uerũ eſt cum dñs, & ſeruus ſunt Chriſtiani. Sed ſi Iudæus mãcipiũ Chriſtianũ emerit iudicis, uel ep̃i auctoritate debet eo inuito ad libertatem perduci. Et hoc probat per ſequentia capitula.

d Iudæus.] Diſtingue, aut ſeruus Iudęi eſt uernaculus, *[continued above]*

extra de Iudę. c. 1. Idem per omnia in ſeruis Paganorum: licet Hugo dicat, quod ſi uernaculus Pagani fiat Chriſtianus, tenetur ſeruire Domino ſuo 1. ſecundum illud Apoſt. Quicunque ſerui ſunt ſub iugo infidelium dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur. Et alibi, Serui ſubditi eſtote dominis, &c. Et ſecundum hoc poteſt Paganus eſſe dominus Chriſtiani: ſed non fieri.

MAncipia Chriſtiana.] CASVS. Quidã Iudęi quoſdam ſeruos Chriſtianos emerũt: quęſiuit Libertinus epiſcopus, quid inde eſſet faciendum, & mandat ei Papa Gregorius, ut eos ad libertatẽ perducat, ne Chriſtiana religio ſubiecta iudęis polluatur.

e ¶ Mancipia Chriſtiana.] Ante emptionem.

f ¶ Ad libertatem.] infra 17. qõ. 4. Iudas qui contra 2. Sed hic de eo agitur quem conſtat eſſe Chriſtianũ; ibi de eo qui mentitur eſſe Chriſtianum, ut euadat iugum ſeruitutis.

g ¶ Perducite.] i. perductos oſtendite, quia ſtatim liber eſt extra de Iudę. cap. 2. tamen coloni poſſunt eſſe Iudęorum, ut ibi dicitur. Sed nunquid Chriſtianus poteſt emere Iudęum mancipium? Sic tamen ut cum illo non moretur, ut 28. q. 1. ſępè. & cap. nullus. Ioan.

1 Vnde dicit illud eſſe in uernaculis Iudęorũ ꝑ eorũ perfidiam, & magis ſuſpectã eorũ cohabitationem. Sed ut pręſictũ eſt, idẽ dicendũ eſt, in utriſq; C. de epiſco. & cle. Deo nobis, quia hodie pagani ferè oẽs Iudaizant diſcernẽdo cibos. & alios ritus exercẽdo ſm Lau.

2 Ad idẽ eſt tex. inl. ſi. & ibi Bar. & ꝑ totum. C. de iud.

Nulla

NVlla officia.] CASVS. In hoc capitulo duo dicuntur. Primum eſt, ꝙ publica officia non ſunt committenda Iudæis, occaſione quorum poſſint offendere Chriſtianos. Secundũ eſt, ꝙ ſerui Chriſtiani ab eis circumciſi, vel iudaico ritu maculati, pretio nullo reddito ad libertatem perducantur.

a ¶ Nulla officia.] 17.q.4. conſtituit.

b ¶ Occaſio.] Arg. ꝙ nemo cogitur ſibi eligere exoſum, vt 63. diſt. ca. vlt. Ioan. arg. 54. diſt. c. 1.

c ¶ Nõ reddito. Secundum legem decapitatur. C. ne Iudæus Chriſtianum man. l. vnica.

DE HIS AVTEM. Supra oſtenſum eſt quid fieri debeat de ſeruis Chriſtianis, quos Iudæi emerũt. Nunc oſtẽdit qd iuris ſit de ſeruis infidelibus, & emptis ab eis. Et de hoc ſcribit Gregorius Fortunato Neapolitano epiſcopo.

FRaternitatem.] CASVS. Iudæi Neapolim habitantes emerunt ſeruos paganos vel Iudæos cã mercimonij de extraneis finibus, quos Neapoli habebãt, qui volebãt fieri Chriſtiani: ſed eorũ dñi non permittebant, imo eos vẽdebãt. Quæſiuit Fortunatus eps Neapolitanus, qd de hoc eſſet faciendũ. Et rñ Grego. vt ſua ſolicitudine in libertatẽ vẽdicentur, nec aliis vendi patiatur: hac tñ cõſideratione ſeruata circa Paganos, vt intra tres menſes ab eo tpe quo Neapolim ducti ſunt venales eos exponãt emptores Iudæi: intra quos ſi dum emptor cui vendantur non inuenitur, ad eccleſiam confugerint, Chriſtiani fiant, & pretiũ recipiant à Chriſtiano emptore, vel alius recipiat pro eis ſi abſentes ſunt: idem eſt, & ſi extra eccleſiam dixerint ſe velle fieri Chriſtianos. Si vero intra tres menſes eos venales non expoſuerint, & nolunt fieri Chriſtiani: nullus de cætero emat eos ad ſeruiendum, & nullo reddito pretio ad libertatem perducantur, quia præſumitur, ꝙ tñ ad ſeruiendum ſibi emerunt, & nõ ad vendendũ: ita poſuit Beneuen. caſum, & ita etiã ſentit Hu. in ſumma ſua. Probabiliter tñ poteſt dici, ꝙ principium cap. vſque ad locum illum, (Hi vero) intelligitur de Iudæis, vel Paganis ſeruis, qui cauſa mercimonij non habebantur: qui indiſtinctè perueniunt ad libertatem, ſi volunt fieri Chriſtiani. Reliqua vero pars loquitur de illis, qui cauſa mercimonij emuntur. Tu tñ prudens lector deliberabis caſũ in melius cõmutando, ſicut tibi videbitur.

d ¶ Venditi fuerint.] i. debent vendi, & tunc cum emptor non inuenitur non perdit ſerui pretium. arg. 16. q. 3. placuit. vel fortè venditi fuerant: Sed emptor abſcentauit ſe aliqua de cauſa.

ADDITIO. Et tunc dic emptor, ſcilicet Iudæus, qui eos emerat.

e ¶ Percipiant.] Datis duodecim ſolidis pro meliori mancipio, vt extra de Iudæis. cap. 1. Sed quid ſi nemo ipſum vult redimere? quærat pretium oſtiatim, vt ff. de manu. l. 3. aut ſeruiat quinque annis. C. de cap. l. vlt. & 36. q. 1. de raptoribus.

e ¶ Percipiant.] Sic ergo aliquis cogitur vendere rem ſuam, vt 14. q. 6. comperimus.

f ¶ Emerit.] Ideſt emet. ſic quandoque ponitur futurum pro præterito, vt 63. diſtin. noſſe ibi ponitur fore peruentum pro perueniſſe. ſic. ff. de verbor. ſignific. verbum erit. & ff. de leg. 3. etiam. & ſupra diſtin. 50. ponderet.

g ¶ Dicitur.] Id eſt, præſumitur: & hæc eſt præſumptio iuris. & dicunt quidam, ꝙ contra hanc præſumptionem non admittitur probatio 1. cum hic non tñ præſumat, ſed etiã ſtatuat ius, vt extra de reg. vidua. ext. de condit. app.

¶ Officia publica Iudæis non ſunt committenda. Cap. XIV.

NVlla officia [a] publica Iudæis † iniungãtur, per quæ eis occaſio [b] tribuatur Chriſtianis pęnam inferre. Si qui vero Chriſtiani ab eis iudaiſmi ritu ſunt maculati, vel etiam circumciſi, non reddito [c] pretio ad libertatem, & religionem redeant Chriſtianam.

† *al. Iudæis opus eſt agere.*

De his autem, qui infidelitate empti, ad gratiam baptiſmi venire deſiderant, quid fieri debat Gregorius Papa ſcribit Fortunato Neapolitano epiſcopo lib. 5. epiſt. 31. ſeu cap. 131.

Io. diac. lib. 4. n. 47.

¶ In libertatem vendicentur ſerui, qui ab infidelitate a fidem accedunt. Cap. XV.

FRaternitatem veſtram de his oportet eſſe ſolicitã. Et ſi de Iudæorum ſeruitio non ſolum Iudæus, ſed etiam quiſquam paganorum fieri voluerit Chriſtianus poſtquã voluntas eius fuerit patefacta ne hunc ſub quolibet ingenio, vel argumento, cuipiam Iudæorũ venundandi facultas ſit, ſed is, qui ad Chriſtianã conuerti fidem deſiderat, defenſione veſtra in libertatem modis omnibus vendicetur. ¶ Hi vero, quos huiuſmodi oportet ſeruos amittere, ne forſitan vtilitates ſuas irrationabiliter æſtiment impediri, ſolicita vos hæc conuenit conſideratione ſeruare, vt ſi paganos, quos mercimonij cã de externis † finib. emerint, intra tres mẽſes: dũ emptor, cui † vẽditi fuerint [d], non inuenitur, fugere ad eccleſiã fortè contigerit, & velle ſe fieri dixerint Chriſtianos, vel etiam extra eccleſiam hanc talem voluntatem prodiderint; pretiũ eorũ à Chriſtiano, ſcilicet emptore percipiant [e]. Si autem poſt præfinitos tres mẽſes quiſquam huiuſmodi ſeruorũ velle ſuum edixerit, † & fieri voluerit Chriſtianus: nec aliquis eum poſtmodum emerit † [f] nec dominus qualibet occaſionis ſpecie audeat venũdare: ſed ad libertatis procul dubio præmia perducatur, quia hunc non ad vẽdendum, ſed ad ſeruiendum ſibi dicitur † [g] comparaſſe †.

Iuo p. 13. c. 106. Poly. li. 7. tit. 14.

† *al. extraneis.*
† *eis vendi debeãt.*] orig.

† *al. dixerit.*
] *emere.*] orig.
] *intelligitur.*] orig.

† *al. reſeruaſſe.*

Vẽdere qñq; quis cogitur rem ſuam.

Futurum ꝓ pręterito ponitur.

Probatio an admittatũ cõtra præſumptionem.

1 Adde an & qñ cõtra præſumptionẽ iuris, & de iure admittatur ꝓbatio, vel nõ not. in auth. ſed iã neceſſe. C. de don. ante nup. gl. in l. iuregentiũ. §. quod ferè. ff. d pa.

app. per tuas. Et iſtud concedo ꝙ vbicunque non tantũ præſumit ius, ſed etiam aliquid certi ſtatuit, ꝙ non admittatur probatio in contrarium, licet. H. contrarium dicat, vt 27.q.1.nec aliqua. & 35.q.3.extra ordinaria.ſ. 17.q.4.in uenditionibus.Ioan.Ego credo, ꝙ ſemper admittitur probatio in contrarium, niſi ius ſtatuat, quod non admittatur.ut inf. 17.q.4.in uenditionibus.De hoc habes 50.diſt.ferrum B.

Ioan. Diaconus.l.4. 4.nu.46.

[Idem Ianuario Caralitano epiſcopo.lib.3.epiſt.9.]

PALEA Cap. XVI.

Iuo p.13.c.202.

SI quilibet Iudæorum ſeruus ad venerabilia loca confugerit cauſa fidei, nullatenus eum patiamini præiudicium ſuſtinere: ſed ſiue olim Chriſtianus, ſiue nunc fuerit baptizatus; ſine vllo Chriſtanorum a pauperum damno religioſo eccleſiaſticæ pietatis patrocinio in libertatem modis omnibus defendatur.

a¶ Chriſtianorum.] *Ioãnes diaconus in vita B. Gregorij, lib.4.nu.46. referens hanc epiſtolam, & Iuo p.13.c.102. habent hanc vocem: quæ tamen abeſt a codicibus epiſtolarum S. Gregorij tam impreſſis, quàm manuſcriptis, qui ſunt collati.*

[*Item ex concilio Toletano 12.c.9.*]

PALEA Cap. XVII.

Burch.l.4.c.86. Iuo p.1.c.280. † *Vi ſi*] orig.

ETſi † Iudæorum ſerui nec dum adhuc conuerſi ad Chriſti gratiam conuolauerint, libertate donentur.

[*Item ex concilio Matiſconenſi 1.c.16.*]

PALEA Cap. XVIII.

Burch.l.4.c.86. Iuo p.1.c.282.

PRæſenti ſ cõcilio, Deo auctore, ſancimus, vt nullum Chriſtianum mãcipium Iudeo deinceps ſeruiat, ſed datis pro quolibet bono mancipio duodecim ſolidis, ipſum mancipium quicunque Chriſtianus, ſeu ad ingenuitatem, ſeu ad ſeruitium licentiam habeat redimendi. Et ſi Chriſtianus fieri deſiderat, & non permittitur, ſimiliter faciat; qa nefas eſt, quẽ Chriſtus Dominus ſanguinis ſui effuſione redemit, blaſphemum Chriſtianæ religionis in vinculis tenere. Quòd ſi acquieſcere his quę ſtatuimus, quicunque Iudæus noluerit, quamdiu ad pecuniã conſtitutam venire diſtulerit; liceat mancipium † ipſum cum chriſtianis, vbicunque voluerit, habitare.

† *al. mancipio ipſi.*

a¶ Præſenti.] *Caput hoc eodem modo refertur a Burchardo, & Iuone: in concilio tamen ipſo paulo aliter habetur, & nonnulla deſunt.*

Item ex concilio Aurelianenſi primo, c.10.

¶ De eodem. Cap. XIX.

Poly.l.2.tit.31. Burc.l.2.c.24. Iuo p.6.c.125.

SI ſeruus, abſente,[a] vel neſciente domino, epiſcopo tamen ſciente, ꝙ ſeruus ſit diaconus, aut presbyter fuerit ordinatus; ipſo in clericatus officio[b] permanente, epiſcopus eum domino duplici ſatiſfactione compenſet.[c] Si vero epiſopus eum ſeruum neſcierit; qui teſtimonium perhibent, aut eum ſupplicauerint[d] ordinari, ſimul redhibitioni teneantur[e] obnoxij.

Iuſtin.de ſãctiſ.epiſ §.ſi ſeruus. & in Authẽtica, ſi ſeruus. C. de epiſ.& clericis.

Item noua conſtitutio.

¶ De eodem. Cap. XX.

SI ſeruus.

SI ſeruus.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Aurelianenſi, quam pœnam deberet pati epiſcopus, qui ordinauit quendam ſeruum dño abſente ſiue ignorante. Et reſpõdetur, ſi eps ordinauit eum ſciẽter in presbyterum, vel diaconum, ipſo in ordine permanẽte duos dño reddat. Si autẽ ignorãter ordinauit illi qui eum repreſẽtauerunt epiſcopo, ſimili pœna teneant̃.

a ¶ Abſente.] Videtur.n. epiſcopus tũc cum eo diſpenſaſſe. ſ.28.diſtin.diaconi. Et eſt argum.adhoc, quod epiſcopus diſpẽſat ipſo facto circa notum.ut dixi.51 d.qui in aliquo.

b ¶ Officio.] De diſpẽſatione fauore libertatis. dẽret enim deponi: quia furtum cõmiſit corporis ſui, vt C. de ſer. fug.l.1. Sed quid ſi iſti non habent vnde ſoluãt? tunc dico iſtum reddendum domino, ut ſ.ea. ex antiquis ar. ff. de eo per quem factum eſt.l.vlt.

Furtum ſui ipſius quis committit.

c ¶ Compenſet.] Si habet propriũ. alioquin non: quia delictum perſonę, &c. vt 16.q.6.ſi epiſcopum extra de appel.reprehenſibilis.

d ¶ Supplicauerint.] & ſic patet, ꝙ nõ ſẽper deponitur ordinatus, q occultat crimẽ ſuũ. 1 quod eſt contra H. vt dixi d. 50.ex pęnitentibus.

1 Scilicet defectum, qa ſeruitus nõ eſt crimen, ſed eſt defectus: ſed ordinãdus peccat non manifeſtando defectũ vnde ſi bene inſpicias, non eſt contra. Hug.

e ¶ Teneantur obnoxij.] Itẽ patet hic ꝙ eps non tenetur prouidere ordinato cũ alter eũ examinat, vt ſ.24.diſt.quãdo.

SI ſeruus. CASVS. Hoc cap. habetur ex auth. de ſanctiſſ. epiſ.§.ſi ſeru⁹. & diuiditur in quatuor partes in prima parte dr̃, ꝙ ſi dñs ſciat ſeruum ordinari, & non contradicat ſtatim eripitur in libertatem. Si vero ignorat, intra annum, recuperabit illum, ſi probauerit ſeruilem fortunam. In ſecũda parte

Ordinato qñ non tenetur eps prouidere.

parte dicitur, ꝙ ſi per triennium probatus monachus efficitur, euadit iugum ſeruitutis. In tertia dicitur, quod ordo epiſcopalis, liberat a patria poteſtate, & a ſeruili fortuna, uel adſcriptitia, ſed non a curiali. In quarta dicitur, ꝙ adſcriptitij poſſunt clerici fieri inuitis dominis, ita ut agriculturam adimpleant.

narios, & aliis conditionibus obligatos quos Leo Papa reprehendit, & mandat eis, ꝙ de cætero hoc non faciāt niſi voluntates eorum, qui in eis habent aliquid poteſtatis, acceſſerint.

i ¶ Originatijs.] Tales enim liberi ſunt, vt C. de agri. l. diffini-

ſciente, [a] & non contradicente domino in clero fuerit ordinatus; ex hoc ipſo, quod conſtitutus eſt, liber, & ingenuus erit. Sed ſi ignorante domino; licèt ei intra ſpatium vnius [b] anni & ſeruilem [c] fortunam probare, & ſeruum ſuum [d] accipere. Verum etiam ſi legitimo probato experimẽto monachus efficiatur, euadit iugum ſeruitutis. Debent enim per triennim, [e] antequam monachi efficiantur, in monaſterio permanere? poſtea vero ſi monachi effecti fuerint, liberi efficiũtur, Epiſcopalis [f] enim ordo liberat a fortuna ſeruili: vel adſcriptitia, ſed non a curiali [g], ſiue officiali: nam & poſt ordinationem durat. Sed & ius patriæ poteſtatis ſoluit epiſcopalis dignitas. Adſcriptitios vero in ipſis poſſeſſionibus clericos etiam præter voluntatem dominorum fieri permittimus: ita tamen, vt clerici facti impoſitam ſibi agriculturam adimpleant. [h]

¶ *Extat hoc caput ad verbum in epitomis nouellarum conſtitutionum ab Irnerio deſcriptis; quæ poſt codicem poni ſolent, itemque in nouella 123. c. 26. per Iulianum anteceſſorem. Verba autem, quæ addita erant in titulo*, Leo Imperator omnibus epiſcopis, *videntur illuc irrepſiſſe ex ſequenti titulo.*

Item Leo Papa omnibus epiſcopis, epiſt. 1. c. 1.

¶ De eodem. Cap. XXI.

ADmittuntur paſſim ad ordinem ſacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas ſuffragatur: & qui a dominis ſuis libertatem conſequi minime potuerunt, ad faſtigium ſacerdotij (tãquam ſeruilis vilitas hũc honorem iure capiat) proueuntur. *& infra.* Ab his itaque fratres chariſſimi, omnes veſtræ prouinciæ abſtineãt ſacerdotes: & non tantum ab his, ſed etiam † ab alijs originarijs, [i] vel qui alicui conditioni obligati ſunt, volumus temperari; niſi forte eorum petitio, aut voluntas acceſſerit, qui aliquid ſibi in eos vendicant poteſtatis.

4 *De ſeruis monaſterij quæritur an eccleſiaſticis officijs poſſint aggregari, an non. Sed famuli eccleſiarum non ſunt ordinandi, ſicut ſupradictum eſt, niſi a proprijs epiſcopis libertatem conſequantur. Porro ſeruus monaſterij libertatem conſequi non valeat α: non ergo ad clericatũ ſibi accedere licet. Quod autem liber fieri non poſſit, probatur auctoritate octauæ ſynodi, in qua ſic ſtatutũ legĩt.*

α Non valet.] *In primo vaticano poſt hac verba ſequitur: qui* enim ſunt monaſterij in nullius ius transfire poſſunt. Vnde nec abbas poteſt dicere, hoc meum eſt non ergo; &c. *Caput autem:*

a ¶ Sciẽte.] Argumẽtũ de taciturnitate. 1 extra de his, quę fiũt a pręla. cap. 2. & dixi 27. d. diacon⁹. & 28. d. diaconi.

b ¶ Vnius.] Sed qualiter hoc ſtare poteſt in presbytero, uel diacono? nam epiſcopus debet ſeruare interſtitia temporum, quę ſunt infra. 77. diſt. in ſingulis. ſed ſi obſeruauit, cõſtat qđ plus ſtetit, quam per annum. Reſpon. dicunt quidam, ꝙ iſte fuit ordinatus ſine examinatione, & nõ obſeruatis ĩterſtitijs, uel dic qđ, erat grandęuus: vnde vſq; ad annum potuit promoueri ĩ diaconem. vt 77. diſ. monachus. Vł dic ꝙ annus iſte incipiat non a tpe ordinationis, ſed a tpe ſciẽtię argum. 17. q. 2. ſi qs incognitus.

c ¶ Seruilem.] Plus enim valet ordo, q̃ ſciẽtia & militia, ut ff. de libe. cau. qui de libertate. in fi.

d ¶ Seruum ſuum.] cum diſ. ſu. ea. ex antiquis.

e ¶ Per triennium.] ad monachatum datur triẽnium ad clericatum annus, quia clerici ſunt in publico, & monachi latẽt

f ¶ Epiſcopalis.] Et ẽt ſacerdotalis, ut ſ. ca. ex antiquis.

g ¶ Sed non a curiali.] Quidam dicunt, iſta uerba nõ eſſe in ipſa lege: & uerũ eſt ꝙ in illa nõ ponuntur ſed alibi, vt in authẽ. de ſanctiſſ. ẽpis. §. ſed hoc quidam coll. 9. ſed ſecũdum hæc iura canonica hoc non tenet: quia cũ ordo liberat a ſeruili fortuna multo forti⁹ a curiali ſoluit epiſcopalis dignitas, quæ autem dignitas liberat a poteſtate patria habes in auth. conſtitutio quæ de dig. coll. 6. C. de decu. l. vlt. lib. 10. & in auth. ut ordinariæ præfec. coll. 5.

h ¶ Adimpleant.] Hoc nõ tenet, ut ſu. eã. quicunque. 2

ADmittantur.] CASVS. Quidam epiſcopi admittebant indiſtincte ad ſacros ordines ſeruos, & origi-

diffinimus. li. 11. & l. ne diutius, & extra de Iudæ. cap. 2. 3. Ioan.

DE SERVIS. CASVS. Hic mouet Gratianus quandam quæſtionem, an ſerui monaſterij, poſſint ordinari? ¶ Probat ſophiſtice ꝙ non poſſunt: quia ſerui eccleſiarum promoueri non poſſunt, niſi ab epiſcopis ſuis libertatem conſequantur, ſed ſerui monaſterij libertatem

1 Alias tacens habeĩ pro contumace. ĩf. 65. d. c. vl. in gl. vlt. eps inter ordinãdum dẽt obſeruare interſtitia temporum.

Ordo pręfertur ſcientię, & militiæ.

Monachi latent.

2 Et ideo ſubijcit ca. ſeq. qđ hoc corrigit. Io. de Fant.

Auth. de monachis, §. Hic autem.

Tit. de sãctiſſ. epi. §. ſe & quidam.
Auth. epiſtolis, de epiſcopi. & cler. co.
Authẽ. ſed epiſtolis cod.

Anſel. l. 7. c. 25.
Burc. l. 2. c. 22.
Iuo p. 6. c. 64.

† *& ab alijs qui aut originali, aut alicui.*] orig.

3 Ad ordinestũ non admittentur ſine licentia dñorum, ut hic, Nec tenet qđ leg. & no. ſu. ca. prox. ĩ fine. Nam illud hic corrigitur Io. de Fan.

tatem conſequi non poſſunt: ergo ad clericatũ promoueri non poſſunt: & ꝙ nõ poſſunt cõſequi libertatem, probatur ſeq. cap. cuius caſus patet, & per te videbis.

Abbas nihil proprij habet.

a ABbati.] Liberum.] Quia ſi manumittitur ſeruus eccleſiæ, duo dabuntur loco illius, ut 12. q. 2. eps, ſed abbas nihil habet proprij, ut 12. q. 1. non dicatis. vnde non poteſt facere hanc recompenſationem.

b ¶ Propriũ.] Quia nemo poteſt plus iuris in aliũ, &c. vt extra de donat. inter virum & vxo. nuper. & ff. de regu. iuris nemo. 1. q. 7. Daibertũ. ſed fallit extra de elect. ſuffraganeis. ff. de acq. rerum domi. non eſt nouum. 1

1 De hoc extra de iure patr. curat. i. ibi videas.

c ¶ Alienari.] 11. q. 3. ſi quis a proprio, niſi in caſibus, vt ff. de pig. act. ſi cõuenerit. & Inſtit. quibus ali. non licet §. 1. ff. de vſufruct. l. quod noſtrum.

d ¶ Proprio.] Sim extra de iure patr. quod autem.

HAC AVCTO. CASVS.] Dicit Gratianus in hoc §. in quo caſu intelligitur ſupradictum cap. Et dicit ꝙ ſerui monaſteriorum non prohibentur fieri liberi, & ordines recipere, dummodo non recedant ab obſequio monaſteriorum, ſed prohibentur libertatem nanciſci, ſi ab eorum ſeruitio recedere velint: quia turpe eſt ut monachi laborent, & ſerui ſui otio torpeant. ſicut habetur in quadam cõſtitutione 17. q. 4. i uẽditionibus. & quod ſerui monaſteriorum poſſunt promoueri probatur ſeq. cap.

e ¶ In alio capitulo.] inf. 17. q. 4. in venditionibus.

quod nunc à Gratiano citatur, alibi repertum non eſt quam apud Iſidorũ Hiſpalenſem in reg. monach ca. de famil. vita.

Iſidorus Hiſpa. in reg. monach. ca. de famil. vita.

¶ Monaſterij ſeruum abbati, vel monacho non licèt liberum facere. Cap. XXII.

ABbati, vel monacho monaſterij ſeruum non licebit facere liberum [a] Qui enim nihil proprium [b] habet; libertatem rei alienæ dare non poteſt. Nam ſicut etiam ſæculi leges ſanxerunt, nõ poteſt poſſeſſio alienari, [c] niſi à proprio [d] domino.

Hac auctoritate prohibentur ſerui adipiſci libertatẽ recedendi ab obſequijs monaſterij: ſed non prohibentur nanciſci libertatẽ promouendi ad ſacros ordines. Poteſt enim in ſacris ordinibus cõſtitutus, monaſterij obſequijs perpetuo deſeruire, ac ſic ſeruus monaſterij & libertatẽ adipiſci, & ſacris officijs aſſociari valet. Vnde in alio capitulo [e] pſata cõſtitutionis hæc cauſa redditur. Iniuſtum [α] eſt enim, vt monachis rurale opus facientibus, ſerui eorum otio torpeant, ac delitijs affluant.]

α Iniuſtum.] *Infra 17. q. 4. c. in venationibus. verſ. iniuſtum. hoc ipſum citatur ex concilio Agathenſi, ubi etiã extat, c. 56.*

Quod autem ſerui eccleſiarum (quo nomine etiam monaſterij ſeruos ſignificari intelligimus) ad ſacra religionis propoſitum debeant aſſumi; auctoritate Gregorij probatur, qui in generali ſynodo reſidens † dixit.

† al. præſidens.

¶ Si conuerſationis probatæ fuerit famulus eccleſiæ, poteſt ordinari. Cap. XXIII.

† al. ex.

Ex decretis B. Gregorij i extremo 12. li. regeſti, & aliqua ex parte l. 4. epi. 44. Ioan. diac. l. 2. c. 16. In cõc. Tribu. c. 29. Anſel. li. 7. c. 184. Poly. li. 6. tit. 16.

MVltos de † eccleſiaſtica familia, ſeu ſæculari militia nouimus ad omnipotentis Dei ſeruitiũ feſtinare, vt ab humana ſeruitute liberi in diuino ſeruitio valeant familiarius in monaſterijs conuerſari. Quos ſi paſſim dimittimus, omnibus fugiẽdi eccleſiaſtici iuris dominium occaſionem præbemus. Si vero feſtinantes ad omnipotẽtis Dei ſeruitiũ incautè retinemus, illi inuenimur negare [f] quædã, qui dedit omnia. [g] Vnde neceſſe eſt, vt quiſq; ex iuris eccleſiaſtici ſeruitute, vel ſæcularis militię [h] ad Dei ſeruitiũ conuerti deſiderat; probetur prius in laico habitu cõſtitutus. Et ſi mores illius, atq; conuerſatio bono deſiderio illius teſtimonium fuerint; abſque vlla

MVltos.] CASVS. Quæſitum fuit ab Auguſtino, an ſerui eccleſiarum uel ſęcularium virorum ſi velint fieri monachi, ſint indifferenter admittẽdi. Et reſpondet quod non: quia ſi indifferenter eos admittimus, damus eis occaſionem fugiendi dños ſuos, ſe ad eccleſiam transferendo. Si autem indifferenter repellantur, Deo negamus q̃dam, ideſt, eos q hoc petũt propter Deũ, qui dedit omnia: & ideo prius in laicali habitu diligenter cõgruo tempore probati, ſi eorũ vita in ueniatᵭ honeſta, monachi fiant. & ſi poſtea irreprehẽſibiliter vixerint potuerunt ad ſacros ordines ꝓmoueri per temporum interualla: dumodo non ſint illis criminibus maculati, quæ lege ueteri morte puniebantur. Quod poſtea ſequitur, planũ eſt uſque ad diſtinctionem.

f ¶ Negare.] Ex hoc videtᵭ, ꝙ ſerui eccleſiarum ſecũdum prę ſcriptum modũ probari, impediri non poſſunt, ſi uelint ꝓmoueri: cũ opus ſit pietatis manumittere ſeruos, 12. qõ. 2. cum redemptor. Sed dic quod Gregorius non dat poteſtatem hic ſeruis conuertendi. 2 & ſe ſubtrahendi: ſed prælatos inſtruit, ut non aliter manumittant quam probatione adhibita. Vel dic quod loquitur de iam manumiſſis, 3. ut etiam tales indiſtinctè nõ ſint recipiendi, niſi probentur per trienium in laicali habitu.

Seruos manumittere eſt opus miſericordiæ.

2 Alias trãſferendi.

3 Ita intelligit. Lau.

g ¶ Omnia & ita non debemus omnes refutare: nec etiam omnes admittere: & ſic media uia tenenda eſt, vt 45. diſtinctio. diſciplina. ff. de offic. procon. l. ſolent.

Mediæ uia eſt tenenda.

h ¶ Militiæ.] Non obſt. 19. q. 3. monaſterijs & dixi. 53. diſt. legem.

a ¶ Mor-

a ¶ Morte.] Non tñ oĩa nec ſola, quæ tunc puniebantur morte, 1 hodie repellunt à promotione. q̃a furtum, & ſimplex fornicatio non puniebantur morte, ut 36.q.2. idemq; & alijs multis, vt 22.q.2. ſi quis per vetus. hæc tñ hic repellunt à promotione, 49. diſtin. hinc etenim propter hoſtilem rabiem, vt pauci vel nulli ſacerdotes inuenirentur, qui populis miniſtrarent diuina miniſteria: quæſitum fuit a Gelaſio, an de monachis vel laicis poſſint aliqui promoueri? Et reſpondet ꝙ ſic, neceſſitate inſtante. dummodo ſint honeſtæ vitæ: ſalua tñ honoriſicentia

1 De furto probatur de conſec. diſt. 4. diſcipulos & extra de furtis. ſi q̃s Hodie iſta proprie ſumẽdo repellũt a promotione. 81. diſtin. c. 1.

PRohibẽdũ eſt.] b ¶ Fuerint.] i. vixerint: vel etiã eorũ heredes, vt C. de lib. & eo. li. libertinę. filius tñ liberi, poteſt vt ff. de obſequijs liber hæredes. C. de operis libertorum. q̃d ex liberta. ſecus tñ eſt in libertis eccleſiarum, vt ſup. ead. q̃ ex famulis. q̃a eorũ dña, ſ. eccleſia, nunquam moritur, ut 12. q. 2. liberti.

Eccleſia nũquam moritur.

retractatione ſeruire in monaſterio omnipotenti Deo ꝑmittatur, vt à ſeruitio humano liber recedat, qui diuino amore diſtrictiorẽ ſubire appetit ſeruitutem. Si autem & in monaſtico habitu ſecundum Patrum regulas irreprehenſibiliter fuerit conuerſatus: poſt præfixa ſacris canonibus tempora licenter iam ad quodlibet eccleſiaſticum officium prouehatur. ſi tamen illis nõ fuerit criminibus maculatus, quę in teſtamento veteri morte[a] mulctantur.

Ecce quomodo ſerui ad clericatum aſſumi valeant, vel quomodo non admittantur, Liberti quoque non ſunt promouendi ad clerum, niſi ab obſequijs ſui patroni fuerint abſoluti.

Vnde in concilio Eliberitano, c. 80.

¶ Abſque patroni aſſenſu liberti non promoueantur ad clerum. Cap. XXIV.

PRohibẽdum eſt, vt liberti, quorum patroni in ſęculo fuerint[b], ad clerum non prouehantur.

DISTINCTIO. LV.

COrpore vero vitiati[c] ſimiliter à ſacris officijs prohibentur.

Vnde Gelaſius Papa epiſcopis per Lucaniam & Brutios conſtitutis, epiſt. 1. c. 2. & 3. ſcribit dicens.

¶ Qui de monaſterialibus diſciplinis ad clericale munus accedit, & de laicis, ante acta eius vita examinentur. Cap. I.

PRiſcis igitur pro ſui reuerentia manẽtibus cõſtitutis (quæ vbi nulla vel rerum, vel temporũ perurget anguſtia, regulariter conuenit cuſtodiri) catenus eccleſijs æ quæ vel cunctis ſunt priuatæ † miniſtris, vel ſufficientibus[d] vſque adeo deſpoliatæ ſeruitijs, vt plebibus ad ſe pertinẽtibus diuina munera ſupplere nõ valeant, tã inſtituẽdi quàm promouẽdi clericalis obſequij ſic ſpatia diſpẽſanda cõcedimus: Vt ſi q̃s monaſterialib[9] [c] diſciplinis

Iuo p. 3. cap. 142. & 143. Poly. l. 2. tit. 31. Anſel. li. 7. c. 46.

Ibidem c. 3. inf. d. 77. ſi quis.

† Concor. text. in l. generaliter. & ibi Cyn. C. de epiſc. & cle. gloſſ. & Bar. in l. 2. §. fin. ff. de don.

COrpore. Hęc diſtinctio diuidit̃ in duas partes. Et principaliter ĩ hac diſtinctio. tractat ꝙ corpore uitiati. ſ. impotẽtes vł magnis membris. & apparentibus unde deformarentur, uel minoribus ꝑ culpã ſuam, promouendi non ſunt. Si autem à barbaris, uel dñis, vel ab inimicis ſecti fuiſsẽt, vł à medicis vel caſu, poſſent promoueri: & hoc ꝓbat ĩ prima parte ꝑ xij. auctoritates ſſtõrũ. ſecunda ibi. Hoc autem. Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 55. d. in qua oſtẽdit̃, ꝙ corpore uitiati promoueri nõ poſſunt: & quæ pęna ordinatoribus talium ſit imponenda.

Corpore uitiati ſunt a promotione repellendi.

c ¶ Corpore uero uitiati.] Hic agitur de corpre uitiatis: & q̃ pęna debeatur ordinatoribus taliũ. Notandum ꝙ ſponte vitiati in quocunque membro, repelluntur a promotione & deijciuntur iam promoti, ut inf. eadem, pœnitẽtes ſunt. n. ſui homicidæ. inf. eadem, ſi quis, & cap. qui partem. ſi autem caſu uitiati ſunt corpore, ſ. ab hoſtibus inuiti, uel ꝓꝑ ægritudinem uoluntarij: ſiue a ſe ſiue a medicis. non obſtat eis. inf. ea. ſi quis a medicis. Si autem alias ſunt uitiati: aut ipſi inſiſtebãt operi licito, aut operi illicito. Si illicito, repellũtur: ſi licito, & ſunt uitiati in minimis mẽbris, ſiue occultis, non repelluntur a promotione, ut ĩ. ead. qui partem & c. eunuchos. Sed ſi in magnis. & manifeſtis, non promouentur, ut infra ea. ſi Euangelica. Si ergo aliquis in principalibus membris. ſ. in oculo uel manu habet enorme uitium, non promouetur: ſecus ſi modicum, & quod non generet ſcandalum, ut extra de cler. ægro. uel debili. cap. presbyterum, extra de corpo. vitia. c. 1. & 2. Ioan.

a Et c. vl. ubi de hoc & in præced. cap. presbyterorũ. Archid.

PRiſcis. CASVS. Tempore Gelaſij in quadam prouincia eccleſiæ erant ita deſolatæ officio clericorum rificentia priſcorum canonum, qui tales prohibent, niſi ex neceſſitate ꝑ eccleſias ordinari. & hoc in prima parte. In ſecunda parte quæ incipit ibi. (Ne ſit.) ponit undicim impedimenta quæ prohibent ſupradictos promoueri etiam inſtante neceſſitate.

b ¶ Vel ſufficientibus.] Vbi. n. non eſt copia aliorum, bene aſſumuntur minus legitimi, ut ff. de decu. generaliter, §. pen. ſic alias in defectum probationum admittitur minus idoneus teſtis, ut 4. q. 3. §. item in criminali. ver. item ſerui. 14. q. 2. c. 2.

Legitimis deficiẽtibus aſſumuntur minus legitimi.

c ¶ Monaſterialibus.] Hic uidetur ꝙ monachi nõ poſſunt eſſe prælati eccleſiarum ſæcularium, niſi ex diſpenſatione, extra de capel. mona. c. in eccleſijs extra de ſta. mona. c. 2. Hug. dicit, ꝙ de iure poſſunt: dum tñ hẽant & abbatis, & epi conſenſum. 16. q. 1. cum pro utilitate, & cap. doctos. De regularibus habes, quod licitè poſſunt, ut extra de ſtat. monac. cap. quod Dei. Ioan. credo quod de iure communi poſſunt promoueri, ſi poſſunt ſecum habere ſocium ſui ordinis, ut extra eo. tit. mona-

1 Et iſta fuit ſnīa Tan. & Gof. Dicunt enim ꝙ in iſta decret. monachi. cōtinetur ius cōe. ex diſpēſatione tamē epi cum cōſenſu abbatis pōt monachus præfici eccleſiæ parochiali. 16. q. 1. in parochia c. doctos, cū pro utilitate. c. ſi monachus. Et hoc de pauperib. dicunt intelligi. Arch.

monachi 1 B De hoc ad plenum. 16. q. 1. in ſumma.

NVllus.] CASVS. Antiquitus facta fuit conſtitutio, vt nullus epiſcopus ordinaret pęnitentē, vel bigamum, vel viduæ maritum, vel corpore vitiatum, quam epiſcopi male ſeruabāt, & ideo Arelaten. conciliū nunc ſtatuit regulam ſeueriorem, vt quicunque amodo tales ordinauerit, anno integro ceſſet a celebratione Miſſarum, & ſi celebrauerit, poſt excommunicationem deponetur. Sequens capitulum patet.

a ¶ Seueriorem.] Et nōne ſeuerior fuit illa conſtitutio, quæ priuat tales poteſtate ordinandi, vt 36. di. qui eccleſiaſticis, ſic & hic adijcitur alia pœna.

eruditus ad clericale munus accedit, etiam de laicis ante acta eius vita requiratur. ¶ Ne ſit aliquo facinore infectus, vel illiteratus, vel bigamus, vel ab adoleſcentia ſordidatus, vel corpore vitiatus, vel ſeruilis, vel originariæ conditionis, vel curiæ, vel publicarum rerum nexibus implicatus, vel publica pęnitentia notatus, vel nulla congruentis temporis expectatione diſcuſſus.

α ¶ Eatenus eccleſijs.] *Reſtitutus eſt hic locus ex epiſtola Gelaſii, & Iuone.*

β ¶ Monaſterialibus.] *Hic de induſtria videntur Gelaſii verba mutata, & in compendium redacta: integra autem referuntur infra diſt. 77. c. ſi quis. & ibi legenda.*

Item ex concilio Arelatenſi, 3. c. 3.

¶ Annuæ ſuſpenſioni ſubiaceat, qui præter canonum formam aliquem ordinat. Cap. II.

NVllus pęnitentem, nullus bigamum, nullus viduarū maritos in prædictis honoribus audeat ordinare. Et licet hoc iam prope omnium canonum inſtituta contineant; tamen ne cuiquam ſacerdotum ſupplicantium (ſicut iam diximus) importunitas, vel ſuggeſtio iniqua ſubrepat; neceſſe fuit, vt nunc ſeueriorem [a] regulam ſibi velint Domini ſacerdotes imponere. Et ideo, quicūque ab hac die contra ea, quæ ſuperius ſunt comprehenſa, clericum ordinare præſumpſerit; ab ea die, qua ei poterit hoc approbari, anno [b] integro Miſſas facere † non præſumat. Quam rem ſi quis obſeruare noluerit, & contra conſtitutum fratrum faciens Miſſas celebrare præſumpſerit; eccleſiæ communione priuetur, γ & ab omnium fratrum communione † nouerit ſe alienum: quia dignum eſt, vt ſeueritatem eccleſiaſticæ diſciplinæ ſentiat, qui toties ſalubriter a ſanctis patribus inſtituta obſeruare contemnit.

† al. celebrare.

† al. charitate.

γ ¶ Eccleſiæ communione priuetur.] *Hæc verba non ſunt in ipſo concilio, & videntur idem ſignificare ac ſequentia: ſunt tamen in vetuſtis quoque Gratiani codicib.*

Item Hilarius in concilio Romano ab ipſo habito, c. 3. [paulo tamen aliter.]

¶ Non ordinentur pœnitentes, vel illiterati. Cap. III.

Anſel. l. 7. c. 16.

POenitentes vel inſcij litterarum, aut aliqua mēbrorum damna perpeſſi ad ſacros ordines aſpirare non audeant. Quiſquis autem talium conſecrator extiterit; factum ſuum ipſe diſſoluet [c].

Ex priſca verſione.

Corpore autem vitiati intelliguntur non caſu, ſed propria voluntate abſciſſi.

Vnde in canonibus Apoſtolorum, c. 22. & 23. legitur.

¶ Qui ſemetipſum abſciderit, non ordinetur. Cap. IV.

Anſel. 7. cap. 37.

SI quis.

b ¶ Anno.] No. hic annum computari a tempore ſcientiæ, vt 17. q. 2. ſi quis incognitus. 2. q. 6. c. biduū. Quid ſi annus ſit biſſextilis, in quo aliquis ſuſpēſus eſt, nunquid ſufficit abſtinere ccclxv. dieb. nō vr̄: quia illi duo dies habentur pro vno 2. vt extra de ver. ſig. quęſiuit, ſed non eſt ita, vt ff. de ſtat. lib. cū hæres. §. Stichus. quia hoc c. loquitur de vitiatis in anima 3. & quantum ad hoc facit ad propoſitū magiſtri.

Annus biſſextilis duos dies facit haberi ꝓ uno.

2 Adde hic ad hoc an. biſſextus cōputetur ī numero dierū & mēſium. no. in gl. fi. in l. 2. ff. de diuer. & tēporū præſc. & gl. in l. biſſextus. ff. de ver. ſig. 3. 13. diſt. uſque. 4 Vbi đ hoc. ex. de præb. cū nō ignores. in fine.

POenitentes.]

c ¶ Diſſoluet.] Arg. aliquem venire contra factum propriū ſi. 35. q. 9. quod quis. 12. q. 1. certe 4. extra de elect. noſti. argu. contra de cler. coniu. diuerſis fallacijs. extra de cōceſ. præben. cum ſuper quæſtione. extra de fil. presby. veniens. Vel dic quòd ipſe dicitur diſſoluere, q̄a ob ignominiam ſui diſſoluitur. ſic 70. diſtinct. neminem. & 21. quæſt. 2. capit. 1. cum enim ipſe ob hoc ſit dignus depoſitione, ipſemet non diſſoluet. Ioā. Solu. de iure communi non poteſt aliquis venire contra factū ſuum, niſi in caſib. expreſſis ī iure 5. B.

5 Adde an & qn̄ quis poſſit cōtra factū propriū uenire. & not. in l. poſt mortē. ff. de adop.

CORPORE. CASVS. Dicit Gratianus hic, quòd illi corpore vitiati ordinari prohibentur, qui non caſu, ſed voluntate propria ſe abſciderunt: quod probat ſequentibus capitulis.

SI quis.] CASVS. In hoc cap. dicitur, ꝙ ſi quis laicus ſibi virilia abſciderit, ad clericatū promoueri non poteſt: cum

Digitized by Google

eum ſit ſui ipſius homicida. Si vero abſcinderet, debet deponi, quia ſui eſt homicida. Sequen. cap. patet.

a ¶ Abſcindit.] Ex indignatione, vel etiam cauſa continentiæ.

SIMILITER CASVS. Nunc dicit Gratianus, ꝙ illi qui à medicis ſecantur, vel a barbaris, vel qui caſtrantur a dominis, poſſunt promoueri, & ad hoc inducit ſequens capi.

h ¶ Similiter.] Iſtud reſpicit vltimam partem ꝑced. cap.

Si

abſcidit [a] ſemetipſum: [ideſt †, ſi quis amputauit ſibi virilia.] non fiat clericus [b], quia ſui eſt homicida [c], & Dei cõditionis inimicus. ¶ Si quis cũ clericus fuerit, abſciderit ſemetipſum, omnino damnetur: quia ſui eſt homicida.

† Iſta eſt gloſſa in vetere verſione.

Cap. 23.

Item ex concilio Arelatenſi 2. c. 7.

¶ Non producantur ad clerum, qui ſeipſos abſcindunt. Cap. V.

HI †, qui ſe carnali vitio [d] repugnare neſcientes, abſcindunt, ad clerum peruenire non poſſunt.

† *Si qui*] orig.

Item Innocentius ſcribit Fœlici Nuceriano epiſcopo, epiſt. 4. c. 1.

¶ Non eſt ordinandus, qui partem digiti volens ſibi abſcidit. Cap. VI.

In cõc. Tribur. c. 33. Poly. l. 2. tit. 31. Burch. l. 2. c. 14. Iuo par. 6. c. 58. Anſel. l. 7. c. 35. Pann. l. 3. c. 43.

QVi partem cuiuslibet digiti [e] ſibijpſi volens abſcidit; hunc ad clerum canones non admittũt. Cui vero caſu aliquo contigit, dum aut operi ruſtico curã impendit, aut aliquid faciens ſe non ſponte percuſſit; hos canones præcipiunt [f] & clericos fieri, & ſi in clero fuerint reperti non abijci †. ¶ In illis enim voluntas eſt iudicata † quæ ſibi auſa fuit ferrum inijcere *a*: in iſtis vero caſus [g] veniam meruit.

† al. vindicata.

† Infertur ex iſto text. ꝙ aliquid impedit faciendũ quod factum tenet. l. non dubium. C. de leg. & l. 1. §. biduũ. ff. qñ app. ſit.

a ¶ Inijcere.] *In originali ſequitur,* quòd ſcilicet & alij id facere dubitari non poſſit, in iſtis, &c.

Similiter [h] vero intelligendum eſt de ijs, qui per languorem a medicis ſecantur, aut a barbaris abſcenduntur, aut a dominis caſtrantur.

Vnde in Nicæno concilio, c. 1. legitur.

¶ Qui per languorem a medicis deſecatur ad clerum valet admitti. Cap. VII.

SI quis a medicis [i] propter languorem defectus eſt [k], aut a barbaris exciſus, hic in clero permaneat. Si quis autem ſeipſum ſanus abſcidit; hunc & in clero conſtitu-

In Tribur. ibi. Anſel. l. 7. c. 36. Poly. ibidem.

Origines ſe eunuchum fecit.

b ¶ Clericus.] Sed quid dices de Origene, qui ſe eunuchũ fecit, vt liberius ĩ occulto poſſet prædicare tẽpore perſecutionis eccleſię mulierib. tamen poſtea apud Cæſaream factus eſt ſacerdos? Itẽ Marcus præſcidit ſibi pollicem, vt ſic fieret indignus ſacerdotio: & tamen poſtea factus eſt ſacerdos: vt legitur in hiſtoria eccleſiaſtica. Sed hæc nõ ſunt trahenda ad conſequẽtiã. 4. q. 1. c. vlt. 7. q. 1. petiſti 1.

Marcus ſibi pollicẽ præſcidit.

1 Ad hoc 7. q. 2. §. is ita, 4. q. 3. c. ult.

c ¶ Homicida.] Non quod homicida tũc ſit factus: ſed ꝓpter homicidij periculũ, quod ſequi poterat ſectionẽ, dicitur homicida: ſicut qui infantẽ exponit, homicida dicitur. 87. diſt. cap. vlt. Et eſt arg. ꝙ non eſt conſiderandũ quid eueniat, ſed quid euenire poſſit, vt 22. q. 1. ĩ nouo 21. diſ. denique. 23. q. 5. relegentes. ff. de his qui deiec. vel effu. l. ſi vero. §. pen. & C. de vſufr. ambiguitatẽ. Arg. cõtra 23. q. 5. de occidendis.

d HI qui vitio.] ſupra 33. diſt. maritum, &c.

QVi partem.] CASVS. Duo fuerunt homines, qui ſemetipſos abſciderunt: vnus ſponte, alius caſu, cum ruſticano operi curam impẽderet. quæſiuit Nucerianus epiſcopus, an valeant promoueri? Reſpondet Felix Papa, ꝙ ille q ſe abſcidit ſpõte, nõ poteſt: ille vero qui caſu ſe abſcidit, poteſt promoueri: & ſi clericus eſt, non deponetur: quia caſus veniam meretur: ſed voluntas propria vindicanda eſt.

e ¶ Digiti.] Forte ſi haberet ſuperfluos digitos, eos poſſet præcidere: ſicut vngues, vel dentes nimis prolixos præcidere poſſet. & Hieronymus fecit ſibi ſecari dentes: & Eſaias ſuam linguã amputauit, vt 8. q. 1. in ſcripturis. Arg. contra 35. diſt. ab exordio. vbi dicitur, ꝙ Deus nihil ſuperfluũ creauit in nobis, & eſt arg. ad hoc ſup. ea. quis. vbi dicitur ꝙ Dei conditionis eſt inimicus.

Membra poteſt quis qñque diminuere. ut Hieronym. & Eſa.

2 Concor. tex. in l. 1. ff. de don. facit tex. in l. tutor ff. de ſuſpe. tuto.

f ¶ Præcipiunt.] ideſt, permittunt. ſic 32. q. 1. hac rõne.

g ¶ Caſus.] Sic ſimplicitati & ignorantiæ venia tribuatur. inf. de conſec. diſt. 2. c. 3. & extra de re. permu. cum vniuerſorum 2. tamen caſus non excuſat in amotione terminorum. ff. de termi. mo. l. 2.

SI quis à medicis.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi quis per languorem a medicis ſectus fuerit, vel caſu a barbaris abſciſus, vel a domino caſtratus, poterit promoueri ſi alias eſt dignus, & ſi eſt clericus, non repelletur. Si quis vero cum ſanus eſſet, ſeipſum ſponte abſcidit, non promouebitur, & ſi promotus eſt, debet repelli. Sequens. c. planum eſt.

i ¶ A medicis.] Medicus licite promouetur, ſi eum non remordet conſcientia. extra de ætate, & qualit. ad aures ei enim non imputatur euentus mortalitatis. ff. de offic. præſid. illicitas. §. ſicut, & tamen imperitia eius culpę annumeratur. ff. ad legem Aquil. idem iuris. circa medium.

Medicus poteſt promoueri.

K ¶ Defectus eſt.] Vt tamen non pariat nimiam deformitatem, vt extra de cler. ægro. presbyterum.

a ¶ Auda-

a ¶ Audentq;] Qui enim ſibi audet manum inferre, multo potius alijs auderet, vt ff. de ædi. edi. cum autem. §. excipitur. 23. q. 5. ſi non licet.
ADDITIO. Et miles, qui ſe ipſum vulnerauit, punitur ſecundũ id quod habetur. ff. de re milit. omnes. §. qui ſe.
b ¶ Aut

b ¶ Aut domini.] Qui autem ſeruum caſtrat, capite punitur, & ſeruus & medicus. ff. de ſic. l. 4. §. vlt. & locus in quo hoc factum eſt, confiſcatur. C. de eunu. l. 1.
EVnuchus.] Talis. n. vitioſus eſt, vt. ff. de ædil. edic. cũ autem, & qñq. pretioſior. ff. ad legẽ. Aqui. ſi ſeruus. §. & ſi puerum.

† ἐξεταζόμενον.

tum† abſtinere conuenit, & deinceps β nullum debere talium promoueri. Sicut autem hoc claret, quod de his, qui hanc rem affectant, audétque [a] ſemetipſos abſcindere, dictum ſit; ſic eos, quos aut barbari, aut domini [b] caſtrauerunt, ſi inueniuntur alias † digniſſimi; tales ad clerum ſuſcipit regula.

† ἄλλως ἄξιοι.

β ¶ Et deinceps.] *His verbis nihil reſpondet in Græco vulgato codice: ſed optime apud Balſamonem quemadmodum, & in Carthaginenſi 6. in capitulis Nicanæ ſynodi a Teilone, & Theariſto verſis.*

Item ex canone Apoſtolorum vigeſimo primo.

¶ Licite ordinetur epiſcopus, qui per hominum inſidias eunuchizatur. Cap. VIII.

EVnuchus [c], ſi per inſidias α hominũ factus eſt, vel ſi in perſecutione [d], eius ſunt amputata virilia, vel ſi ita natus [e] eſt, & eſt dignus, fiat epiſcopus β.

α ¶ Per inſidias.] ἐξ ἐπηρείας, ideſt, ex inſultu, & iniuria.
β Epiſcopus.] *In Græcis exemplaribus non habetur vox iſta, & videtur ſubintelligi,* κληρικός.

Item ex Martino Bracarenſi epiſcopo in capitulis ſynod. Græc. c. 21.

¶ Non excluduntur a clero, qui à medicis, vel à barbaris vel à dominis ſuis caſtrantur. Cap. IX.

Iuo p. 6. c. 374.
Pann. l. 3. c. 56.

SI quis pro ægritudine naturalia à medicis ſecta habuerit, ſimiliter, & qui a barbaris, aut dominis ſuis fuerint caſtrati, & moribus digni fuerint viſi, hos canon admittit ad clericatus officium promoueri. Si quis autem ſanus, non per diſciplinam [f] religionis, & abſtinẽtię, ſed per abſciſionem plaſmati a Deo corporis exiſtimans poſſe a ſe carnales concupiſcentias amputari, caſtrauerit ſe; non eum admitti decernimus ad aliquod clericatus officium. Quod ſi iam ante fuerit promotus ad clerum; prohibitus a ſuo miniſterio deponatur.

Concordat Tribunenſe, c. 33.

Item ex concilio Ilerdenſi.

¶ Non prohibetur a ſacris ordinibus, qui à medicorum inciſione claudus efficitur. Cap. X.

Burch. l. 2. c. 15.
Iuo par. 6. c. 34.
Pann. l. 3. c. 42.

SI quis in infirmitate poſitus clericus, medicorũ inciſione claudus [g] efficitur, promoueri ad ſacros ordines eum non denegamus.

Item Stephanus Roberto Metenſi epiſcopo.

¶ Non prohibetur a clero, qui digitum ſibi caſu abſcidit. Cap. XI.

† al. Flauianus.
Iuo p. 6. c. 118.
Pann. l. 3. c. 44.

LAtor præſentium Flauius† ſcilicet clericus ad ſanctã ſedem Apoſtolicam veniens detulit a te nobis directam epiſtolam, qua indagare ſtuduiſti, eum a Normannis [h] nuperrime captum ſiniſtrę [i] manus digitum habere

d ¶ Si in perſecutione.] Non eſt ergo neceſſe ſeruare carnẽ illam, vel puluerem vt dicunt vulgares.
e ¶ Natus.] vt frigidus.

SI quis pro ægritudine.] CASVS. Dicitur in hoc ca. ꝙ ſi quis propter infirmitatẽ a medicis ſect⁹ fuerit vel a barbaris vel a domino ſuo caſtratus fuerit: ſi alias dignus eſt, poterit ꝓmoueri. Si quis vero cũ ſanus eſſet ſpõte ſibi virilia amputauit, vt a carnali concupiſcentia abſtineret: ꝓpter hoc, & nõ propter abſtinentiã nõ poteſt promoueri, & ſi promotus eſt dẽt deponi. Sequens cap. patet.
f ¶ Non per diſciplinã.] Vt videatur coram hominib. eius continentia, & forte hoc facit propter hypocriſim: ſic 35. diſ. eccleſiæ principes.
g SI quis claudus.] Nõ tñ vt oporteat ipſum ire cũ baculo ad altare, vt de conſecra. diſt. 1. nullus epiſcopus, tamẽ ſecundum legem veterem claudus non ꝓmouebatur, 49. di. c. 1. & vlt.

Claudus an poſſit promoueri.

LAtor pręſentiũ.] CASVS. Flauius cleric⁹ captus a Normãnis amiſit digitũ ſiniſtrę manus: & ꝓpter hoc Robertus epiſcopus ſuus miſit eum ad Papam cum literis ſuis: & quæſiuit ſi poſſet promoueri. Etrñ. Papa ſe vidiſſe qđ acciderat. Vnde commendans epm̃ de ſua ſollicitudine dicit, ꝙ ſi a barbaris ſectus fuerit & alias dignus eſt, poterit ꝓmoueri cum conones in ſimilib. caſib. idem dicant.

Normanni feroces sũt.

h ¶ A Normannis.] de iſtorũ ferocitate habes infra. 7. q. 1. ſciſcitaris 1.

1 De Vngaris habes de conſec. diſt. 1. concedimus Arch.

i ¶ Siniſtræ.] Idẽ ſi dextræ

dextræ dum tamen non ſit deformitas magna, extra eodem c. 1. & extra de cleric. ægrotan. presbyterum maxime ſi non amiſit aliquem de illis, per quos fit ſignum crucis.

oculum eius eruit. Ideo Rufinus epiſcopus priuauit eum officio presbyterij, poſt hoc factũ poſtulabat diaconus in ſacerdotem promoueri duabus rationibus. Tum quia inuitus oculum amiſerat. Tum quia in recompenſationem ſuæ ingiuriæ, quod totum Rufinus epiſco-

abſciſſum: ſciſcitans ſi ob hoc ad eccleſiaſticum ordinem valeat promoueri, an nõ. ¶ Quod & nos reperiẽtes, quia ſolertia tua magis ſuper hoc ſolicita à ſede Apoſtolica doceri flagitat, normam iuſtitiæ ſemper ſequi exoptans, ſtudium tuæ ſanctitatis merito collaudamus, reuerentiam tuam ſcire volentes, quoniam ſi ita eſt quod a Normãnis digitum ipſum habeat abſciſſum, ad promouẽdum (ſi alias dignus fuerit) nil ei nocebit, eo, quod quid de his, q̃ a dominis vel medicis, ſiue a paganis non ſponte tale quid patiuntur, ſacri cẽſeãt canones, dilectionem tuam latere non credimus.

Item Gelaſius Papa Palladio epiſcopo.

¶ Tempore ſinceritatis dignitas accepta ſequente debilitate non amittitur. Cap. XII.

PRæcepta canonum, quibus eccleſiaſtica regitur diſciplina, ſicut ad ſacerdotium debiles [a] corpore non patiuntur venire; ita & ſi quis in † eo fuerit conſtitutus, ac tunc fuerit ſauciatus, amittere nõ poteſt, quod tempore ſuæ ſinceritatis accepit. ¶ Stephanus ſi quidem presbyter petitorio nobis defleuit oblato, quod habetur [γ] in ſubditis, [Olim ſibi ante annos plurimos collatã presbyterij dignitatem, quam re vera immaculati corporis iudicio † ſuſcepiſſet; ſed nuper propter prouinciæ vaſtitatem (quã Thuſciæ præ omnibus, Barbarorum † feritas diuerſa ſectantium, & ambiguitas inuexit animorum) dũ imminẽtes gladios euadere fugæ præſidio niteretur, acutis ſudibus occurrentia ſibi ſepta tranſiliens, inferiores [b] partes corporis inſeruiſſe ſuggeſſit, quæ vix adhibita curatione biennio potuiſſent abſtergi †.] Et ideo frater chariſſime ſupradicto locum ſuum, dignitatemque reſtitue, quatenus ſacroſancta myſteria, ſicut conſueuit, exerceat. Neq; enim conuenit, ob hoc auferri ante ſuſceptum ordinem, in quo poſtmodum [c] in inualitudinem corporis caſu probatur faciente collapſus.

γ Quod habetur.] *Sic eſt emendatum ex Anſelmo, & antiquis codicibus Gratiani. Nam hac eſt vſitata forma in epiſtolis Romanorum Pontificum, vbi propria verba petitionum ſubiungunt. Antea legebatur:* quod haberet.

2 *Hoc autem non de omnibus membris intelligendum eſt. Qui enim oculum caſu amiſerit licet deſit voluntas; tamen ſacerdotium adipiſci non poſſunt.*

Vnde Gelaſius † ſcribit Rufino epiſcopo.

¶ Non ſunt præſtanda iura ſacerdotij cui oculus erutus eſt. Cap. XIII.

SI euangelica admonitio iracũdiã nec vſque ad verbũ furẽtẽ proſilere permittit, ne ſi Racha fratri ſuo quis dixerit, reus ſit gehẽnæ ignis: quali putamus pęna plectẽ

Anſel. l. 7. c. 39. Iuo p. 6. c. 107. Pann. l. 3. c. 55. Poly. l. 2. tit. 31.

† *in eo actu*) Iuo.

† *al. indicio.*

† Adde quæ de iure dicantur barbari. no. glo. in prox. inſti. §. quorũ. verb. barbaræ gentes.

† *al. abſtringi.*

† *al. Pelagius.*

Polyc. ibidem. Anſ. l. 11. c. 169. *Matth.* 5.

PRæcepta.] CASVS. Presbyter Stephanus inter acutas ſudes amiſit burſam teſticulorũ, dum præſidio fugæ niteret̃ euadere imminẽtes gladios Barbarorũ qui Thuſciã præ omnib. prouincijs deuaſtabant: & propter hoc Palladius ep̃s priuauit eũ officio, & beneficio. Stephanus vero conqueſtus eſt Papæ de facto epiſcopi, præcepit ergo Gelaſi⁹ Palladio epiſcopo, vt ſibi reſtituat vniuerſa quia ſicut canones non patiuntur debilitatos per culpam ſuam in magnis mẽbris promoueri: ita promoti per caſum fortuitum debilitati in membris, non debent repelli.

a Debiles.] Scilicet voluntate, non caſu.

b Inferiores.] Videbatur quod iſte non poſſet eſſe ſacerdos. quia nec miles eſſe poſſet niſi haberet ad minus vnum teſticulũ. ff. de re mil. qui cum vno.

Miles eſſe non poteſt qui caret teſticulis.

c Poſtmodũ.] Arg. q̃ licet quis peruenit ad ſtatũ a quo ñ poteſt icipere, tamẽ toleratur 29. q. 2. p latũ. 30. q. 1. ad limina. 32. q. 7. hi, q̃ &c. neq; arg. cõtra extra de ætate & qual. c. 1. Solũ hic nõ fuit in culpa ibi ſic. 15. q. 1. c. ſi.

HOC AVTEM. Hæc eſt ſecũda pars diſt. in qua dr̃ qđ in prox. cõtinetur. Ioã de Fan. & ſic continuatur, dictũ eſt ſupra in pluribus capitulis quod nõ repellit a promotione q̃ caſu vel ægritudine vel perſecutione perdidit membrũ. Nũc vero dicit Gratianus q̃ hoc non intelligitur de quolibet mẽbro. Nam qui oculum qualitercunque amiſit, promoueri non debet ad ſacerdotium.

1 Adde hoc quod le. & not. 1. q. 1. cap. 1. in fin. in gl. in ead. eccleſia. Archid.

SI euangelica.] CASVS. Quidam diaconus ad tantam iracundiam quendam ſacerdotem prouocauit, q̃ ille ſacerdos nõ ſolum percuſſit diaconum fuſte, ſed etiam

epiſcopus Papæ ſignificauit, præcipit ergo Gelaſius Papa, vt presbyterum detrudat in monaſterium: & loco eius aliũ ordinet, nec diaconum in ſacerdotẽ pmoueat quia

quia ſacri canones nullum caſum in monoculo exci-
piunt, vt promoueri poſſit, nec ei prodeſt. ꝙ oculum
inuitus amiſit: maxime cum ad tantam iracundiam
ſacerdotem prouocauerit, vt ille officium, & iſte pro-
mouendi facultatem amitteret.
a ¶ Inui-

bijs uel canonica regulari, & hoc probat ꝑ ca. Vrbani.
quod ſolum. cap. continet ius commune. Secunda ibi,
[Sed hoc.]Tertia ibi.]Contra.]Ioan.de Fan.
CASVS. Hic intitulatur. 56. diſt. in qua agit Gratianus
de filijs.presbyterorum, & oſtendit qui eorum promo
ueri poſſunt, & qui non, allegando pro vtraque parte, & ſo lutionem ponendo
e ¶ Presbyterorū.] de legitimis filijs ñ eſt dubium quin li cite promoueãtur. infra ead.§.cum ergo. ſed illegitimi non: ſi tamé ſint in monaſterijs, vel canonijs regularib. licitè promouentur, vt ĵ. ead.c.1.& ext. eo.c.1.& c. ad abolẽdã. quia ingreſſus monaſterij tollit irregularitatẽ.2 vt 16 q.1.legi. 19. q. vlt. ca. vlt. & ĩ auth.de monachis in prin. coll.1. Licet q̃dã cõtrariũ dicãt, & dñt, ꝙ religio circa eos nõ plus operat̃, niſi ꝙ facilius cũ eis diſpẽſat̃ arg. ꝓ eis.55 diſ.c.priſcis. & 50. diſ.c.ſi.ille. Et dico epm poſſe diſpenſare circa tales, vt ext. eo. veniẽs. & ca. ex trãſmiſſa. 3 ſed ſolus Papa diſpẽſat cũ eis in ẽpatu, vt ext. de elect.ĩnotuit. Dicũt tñ quidã, ꝙ circa paternas eccleſias ĩmediate habẽdas ſolᵒ papa poſſit diſpenſare. arg. ex. eo. ex tua. 4 ꝙ non credo, per illã decr. ſeuenſens Io. Sed certe ſolus Papa diſpẽſat ĩ hoc caſu, vt extra eo.c.dilectus filius: & extra eod.c. vlt. vbi de hoc traditur B.

Filij presbyterorum duplices ſunt.

2 Arg. contra extra q cler. uel uouentes.ca.2. & de apoſt. ca. 2. ubi de hoc: & ibi uideas.

3 Innoc. intelligit iſtã decr. de diſpenſatione Papæ. Aliq cõtra eo.tit. conquerẽte. Archid.

4 Dicas ſecundũ Rayne. & Hoſt. ꝙ in talibus eccleſijs poteſt epiſcopus diſpẽſare cum filio illegitimo, ut probatur in hac. decr. ex tua. cum ibi reſpondeat ad conſultationẽ. Arch.

dum eſſe, qui nõ ſolum pugno impie percuſſit in leuitici hominem officio miniſterio ſeruientem; ſed quaſi nõ ſufficeret ad cædẽ manus, ita (inſtigante ſe diabolo) raptus eſt ad iracundiam, vt fuſte non ſolum percuteret, ſed ẽt erueret oculum fratris? Et quamuis huiuſmodi exceſſus grauiori eſſet pęna plectendus; bene tamen fraternitas tua fecit ab officio eũ presbyterij remouere. Hoc tamen ſolicitudinis tuæ ſit, vt locum ei pœnitẽtię cõſtituas, & in aliquo eum monaſterio retrudas, laica tantummodo ſibi communione conceſſa. In loco autem illius alium te neceſſe eſt ordinare presbyterũ. Nam illi, cui erutus eſt oculus, non poſſunt ſecundum canones ſacerdotij iura concedi. Neque enim aliquid ei prodeſt, quòd oculũ inuitus [a] amiſit; cum nec volens quiſquam oculũ amiſiſſe credẽdus eſt; nec ſacratiſſimos canones aliquẽ caſum in amiſſione oculi, qui ad ſacerdotium adipiſcendum non impediret, ſuis excepiſſe [b] regulis inuenimus. ſed hoc tãtummodo ad ꝓhibitionem ſuffeciſſe videmus patribus, vt qui careret oculo, ſacerdotij officium adipiſci nõ poſſit. Sed nec illi vllatenus quaſi in compẽſationem iniuriæ [c] ſacratus ordo concedi poterit: qui ad tantam ſacerdotem proprium potuit iracundiam prouocare, vt & ille officium, in quo erat, amitteret, & iſte prouectus ſui perderet facultatem.

Iuo p.6.c.111.

DISTNCTIO LVI.

Ps 1

P Resbyterorum [e] etiam filij ad ſacra officia non ſunt admittendi.

Vnde Vrbanus Papa ſecundus, ait.

¶ Filij presbyterorum à ſacris prohibentur officijs. C. I.

PResbyterorum [f] filios [g] à ſacris altaris miniſterijs remouemus; niſi aut in cœnobijs, [h] aut in canonijs † religioſe probati fuerint conuerſati.

In concilio Claramontenſi, c. 25. & Melphienſi, & in concilio. Inno.2.c.19. Setẽtia eſt in conc. Lateran. ſub Alex. iij. p.19.c.2. Ex decret. Gregor. 7.& Vrbani 2. † *al.canonicis.* Anſ.l.6. c. 150. Iuo p.6.c.410. Pann.l.3.c.51.

al. canonicis. regularibus.

a ¶ Inuitus.] Arg. eſt ad qõnẽ, ꝙ ſi ſponſa eſt oppreſſa à ſponſo, nõ poſſet. 1 intrare religionẽ, quia non prodeſt ei, ꝙ inuita eſt paſſa. Quid de hoc ſit, in quęſtionibus dixi B. Dic, ꝙ ingredi poterit non obſtante corruptela: quia non debet eſſe melioris conditionis malus quàm bonus, nã nemo ex ſuo delicto, &c. vt ff. de reg. iur. non fraudatur. tamen qui oculum amiſerit, remanet tutor, vt C. de excuſa. tuto. frater tuus.

1 Arg. contra. 5. diſt. ad eius, ſecundum. H.

b ¶ Excepiſſe.] Arg. quòd ubi canon non excipit, nec nos excipere debeamus 2.q.5.conſuluiſti.

c ¶ Iniurię.] Quia pœna vnius non debet conuerti in præmium alterius ff. ad Sylla. l. ſi ſequens. ff. ꝙ met. cau. ſicut in exceptione. §. Pedius.

Pœna unius non debet eſſe p̃mium alterius.

d ¶ Prouocare.] Grauius delinquit qui me ad iracundiam prouocat, quàm ego. C. ad l. Iul. de vt priua. quoniam. & 23.q.5.cum homo.

PResbyterorum.] Hæc diſt. diuiditur in tres partes. In prima parte probat, q̃d nullus illegitime natus promouetur, niſi in cœno-

PPresbyterorum. CASVS. Quæſitum fuit an filij presbyterorum ſint promouendi? Et rñdet, q̃d nõ, niſi in monaſterio vel regulari canonia fuerint conuerſati.

f ¶ Presbyterorum.] Idem de diaconis & ſubdiaconis, quia non eſt alia cauſa prohibitionis, niſi quia timentur in eis exempla paterni criminis. vt 6.q.1.ſi quis cũ & etiam propter odium paternum, vt 15.q.vlt. cũ multæ & 24.diſt.quando.

g ¶ Filios.] Sed nunquid hoc ad nepotes extenditur? & videtur ꝙ ſic: quia nomine filiorum nepotes continentur. ff. de uerb. ſign. liberorum. & argu. ff. ad Maced. filium. Sed non eſt ita: quia odia ſunt reſtringenda, vt de pœn. diſt. 1. pœnę. ff. de liber. & poſthu. cum quidã. tollitur enim uitium per ſucceſſionem, ut inf. ead. dñs & licet ſenator non poſſit ducere illam cuius pater vel mater artem ludicram fecit: tamen poteſt illam ducere cuius auus, vel auia artem ludicram fecit, ut ff de ritu. nup. l. lege Iulia §. 1.

Filiorũ appellatione nepotes cõtinentur.

h ¶ Cęnobijs.] Sed hoc ad facilitatẽ diſpẽſationis referas, vt

Locus non ſanctificat. ras,vt quidam dicunt. Idem eſt vbicunque conuerſentur religioſi:quia locus non ſanctificat hominem,ut 40. diſt. non loca. nam conuerſati in monaſterijs ſæpe deteriores ſunt alijs,ut 47. diſt. quantumlibet.

SED HOC. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtinctionis in qua probare vult, ꝙ ſi boni fuerint, non nocent illis natales parētū. & hoc vult probare per 8.auctoritates. Ioan.de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus, quòd ſupradicta intelligunt de filijs ſacerdotum, q paternam incontinentiam imitantur. Sed ſi ſunt bonæ uitæ,non ſolum ſacerdotes, ſed etiam Papę fieri poſſunt. Qđ probatur exēplo Bonifacij,& Fęlicis,& Agapiti, & multorū aliorum, qui fuerūt filij ſacerdotum, & tamen ad ſummum ſacerdotiū ſunt prouecti.

a ¶ Sed hoc intelligendum eſt.] Iſtud ſpectat ad principiū capituli.

OSius.] Aliàs Oroſius. Omnia iſta exempla intellige de his, qui laicali ſtatu,vel minoribus ordinibus orationibus parentum ſuſcepti ſunt: quādo ſuis parentib. licebat uti vxoribus ſuis infra eo.cum ergo. Archi.

VNdecunq.] CASVS. Ab hoc loco vſque ad [§.Contra.] Probat Gratianus peccata parentum filijs non imputari. eſt ergo caſus iſtius cap. talis. Duæ q̄ſtiones factæ fuerunt Auguſt. Prima fuit, an peccata parentum filijs imputentur. Et reſpōdet, ꝙ non ſi paterna uitia non ſequantur, Semen enim hominis ex quocunq; homine bonum eſt, & Dei creatura eſt. Secunda fuit, an mali filij coniugatorū nuptias vituperent. & reſpōdet ꝙ non: ſicut nec boni filij adulterorum eos ab adulterio excuſant.

b ¶ Nulla eſt.] Similis locutio: Veſtes quas geritis, ſordida lana fuit.

a ¶ Sic

2 *Sed hoc intelligendum eſt* [a] *de illis, qui paternæ incontinentiæ imitatores fuerint. Verū ſi morū honeſtas eos commēdabiles fecerit; exemplis & auctoritatibus non ſolum ſacerdotes, ſed etiam ſummi ſacerdotes fieri poſſunt.* In Pontificali.

[*Vnde Damaſus Papa ſcribit.*]

PALEA. Cap. II.

OSius Papa fuit filius Stephani ſubdiaconi. Bonifaci⁹ Papa fuit filius Iucūdi presbyteri. Fęlix Papa filius Fælicis pręsbyteri de titulo faſciolæ. Agapitus Papa filius Gordiani presbyteri. Theodorus Papa fili⁹ Theodori epiſcopi de ciuitate Hieroſolyma. Siluerius Papa filius Silverij † epiſcopi Romę. Deuſdedit Papa filius Stephani ſubdiaconi. Fęlix enim tertius, notione Romanus, ex patre Fęlice presbytero fuit. Item Gelaſius natione Afer, ex patre epiſcopo Valerio natus eſt. Item Agapitus natione Romanus, ex patre Gordiano presbytero originē duxit. Cōplures etiam alij inueniūtur, qui de ſacerdotibus nati Apoſtolicæ ſedi præfuerunt.

† al. Hormiſda. Iuo in prolo. Pann. in prologo. c. 30. & lib. 3. c. 52.

¶ *In nullo vetuſto Gratiani codice adſcribitur hic nomē Palea. In decimo Vaticano, & alijs quibuſdam habetur coniunctè cum verbis ſuperioribus Gratiani a verſ.* Fęlix enim tertius, *vſq; ad finē In alio autem ſatis etiam emēdato iſta eadē cohæret cum ſuperioribus; ſed poſt illa verba,* ex patre Gordiano presbytero originē duxit, *ſequitur:* vnde Damaſus Papa ſcribit Deuſdedit Papa filius Stephani ſubdiaconi, Bonifacius Papa filius Iucūdi presbyteri, Fælix Papa filius Fælicis presbyteri de titulo faſciolę, Agapitus Papa filius Gordiani presbyteri, Theod. Papa filius Theodori epiſcopi de ciuitate Hieroſolyma, Siluerius Papa filius Hormiſdę epiſcopi Romę. Complures etiam, &c. *Nec vero magnopere mirandum eſt hæc omnia ex Damaſo citari, qui vixit ante iſtos, qui hic enumerātur. Liber enim qui Pōtificalis dicitur, vbi hæc ſcripta ſuis locis leguntur, à Damaſo captus eſt ſcribi: ideoque licet ab alijs multa deinde ſint addita, retinuit tamē primi auctoris nomen: Iuo quidē eadē fere iſta refert ex Gaſtis Roman. Pontificum, Omnino partem aliquam huius capitis, ſaltem illam, quæ in decimo Vaticano habetur, ab ipſo Gratiano ſcriptam eſſe conſtat ex verbis Gratiani in extremo præcedente capite, & capite penultimo huius diſtinctionis, Auctor vero Paleæ, dum vnum per ſe caput cōficere voluit, ordinem perturbauit, præſertim in repetione Fælicis tertij, & illud Oſio temere adunxit, quod nulli Romanorum Pontificum nomen fuit.*

Hinc Auguſtinus ait libro de bono coniug. cap. 16.

¶ Vitia parentum, filijs non imputantur. Cap. III.

VNdecumque homines naſcātur, ſi parentū vitia non ſectentur, & Deū rectè colāt; honeſti & ſalui erunt. Semen enim hominis ex qualicunque homine, Dei creatura eſt; & eo male vtentibus male erit, nō ipſum aliquādo malum erit. Sicut autē boni filij adulterorū, nulla [b] eſt

Sen. 4. diſt. 33. in fine 32. q. 4. ſicut, §. vndecunque. Iuo in plogo. & p. 6. c. 415. Pann. in prologo. c. 29.

Patris delictũ an noceat filio.

a ¶ Sic mali filij.] Nota ꝙ bonum pcedens non excuſat malum ſequens: nec bonũ ſequens purgat malum præcedens, ut 23.q.5. relegentes. & 14.q.5. forte & cap. neque. Sed verum eſt, ꝙ non nocet delictum patris filio quantum ad uitam æternam, nocet tñ quod ad ordines item quo ad ſucceſſionem, ut 6. q. 1. ſi quis cum. item quo ad alias pęnas, ut 1.q. 4. §. item peccato Mitius tamen loquitur lex de illis, qui ſpurij ſunt, ꝙ non obſtet eis hoc, quin poſſint eligi ad decurionatum, quia non eſt impedienda dignitas eius, qui nihil admiſit, 1 vt ff. de decu. ſpurij. in prĩc. & l. generaliter. §. ſpurios. & Boëtius; quid genus aut proauo s, &c. & Iuuenalis.

Tolle tuum Hannibalem. Malo pater tibi ſit Terſites, dummodo tu ſis Eacidæ ſimilis, Vulcaniaque arma capeſſas: Quam te Terſite ſimilem producat Achilles.

† al. adulteriorum) orig.

Ad illa uerba, Iudas aũt genuit, &c.

defenſio adulterij, † ſic mali filij[a] coniugatorum nullum eſt crimen nuptiarum.

Item Ioannes Chryſoſtomus homilia tertia in Matthæum.

¶ De eodem. Cap. IIII.

Sent. ibidem. Iuo p.6.c.414.

NVnquam de vitijs erubeſcamus parentum, ſed vnũ illud quæramus, α & amplectamur, virtutẽ videlicet. Huiuſmodi enim etiam ſi alienigenam quis habeat matrem, etiam ſi fornicatione pollutã, vel quolibet eiuſmodi de decore ſordidatã; nihil tamen de eius aut vilitate fuſcabitur, aut crimine polluetur. Quod ſi fornicatorẽ ipſum ad meliora conuerſum nequaquam prior vita cõmaculat, multo magis ex meretrice natus, & adultera ſi propria virtute decoretur, parentum ſuorum nõ decoratur opprobrijs. *Item infra.* ¶ Nõ eſt omnino nec de virtute, nec de vitio parentũ aut laudandus aliquis, aut culpãdus: nemo ĩde vere aut obſcurus aut clarus eſt: immo etiam (ſi quiddam a communi β opinione abhorrens dicẽdum eſt) neſcio [b] quomodo ille magis reſplendet qui ex parentibus [c] a virtutibus prorſus alienis, ipſe tamen fuerit virtute mirabilis.

α ¶ Quęramus.] *In uerſione, quæ nunc vulgata eſt legitur,* atq; omnibus ſtudijs aſſequamur nobilitari propriarum honore virtutũ. *Græcè integer locus ita habet,* παιδ' ἐνων καὶ ἡμᾶς διασούτων μηδέποτε ἐγκαλύπτεσθαι ἐπὶ τῇ τῶν προγόνων κακία, ἀλλ' ἓν μόνον ἐπιζητεῖν τὴν ἀρετην.

β ¶ Si quiddam a communi.] *Sic eſt emendatum ex Græco* εἰδ' ἐχοντι καὶ παραδυξον εἰπεῖν. *Antea legebatur, quemadmodum fere & in vulgata verſione, & apud Iuonem,* vt conſideratius aliquid dicamus, aut expreſſius.

Item Hieronymus in epiſtola ad Pammachium contra errores Ioannis Hieroſolymitani.

¶ Non parentum, ſed propria culpa quemque condemnat. Cap. V.

Iuo p.6.c.413.

NAſci de adulterio, non eſt eius culpa, qui naſcitur, ſed illius qui generat. Quomodo in ſeminibus non peccat terra, quæ fouet; nõ ſemen, quo in ſulcis iacitur, non humor & calor, quibus temperata frumenta in germen pullulãt; ſed uerbi gratia, fur & latro, qui fraude, & vi eripit ſemina; ſic in generatione hominũ recipit terra, ideſt vulua, quod ſuum eſt, [d] receptum confouet, confotum corporat, corporatũ in mẽbra diſtinguit, & inter illas ſecretas ventris Anguſtias Dei manus ſemp operaĩ ideq; eſt corporis creator & animę. Noli deſpicere bonitatẽ figuli tui, qui te plaſmauit, & fecit, ut voluit. Ipſe eſt Dei virtus, & Dei ſapiẽtia, q in utero virginis ędificauit

Eccle.33. 1.Cor.1. 2.Iud.11.

1 Nã mala parentum filijs non imputantur. ff. de docu. l.2. §.2. & ul. & filius fugitiui. fugitiuus filius non eſt. ff. đ fug. l.1. ſecundũ Laur.

NVnquam.] CASVS. Dicit Ioa. Chryſo. quod nunquã filius debet erubẽſcere de uitijs parentum, dummodo ſit uirtuoſus. Nam quãtumcũque quis matrem habeat vilẽ & pollutã, nũquã de eius uilitate obſuſcabit uel polluet: qa ſi fornicatrix, vel fornicator poſt pęnitẽtiã ex uita nõ maculatur, multo minus maculat filius de meretrice natus, ſi uirtute propria decoratur: imò magis laudãdus eſt quam natus ex bonis & nobilib. parẽtibus: ſi malitiam ſequatur, & malus ſit.

b ¶ Neſcio.] Hoc vult dicere, ꝙ ille, q natus eſt ex parentibus prorſus alienis a virtutibus, dum tamen ipſe ſit bonus, melior eſt quã ille q natus eſt de bonis parẽtibus, licet ipſe etiam ſit bonus. 2

2 Magis. n. admirabilis eſt, qui exẽplar non habuit, & bonus eſt, quã qui habuit, & bon' eſt. arg. 96. diſ. in ſcripturis. Archid.

c ¶ Parentib.] ideſt ratione parentum.

NAſci.] CASVS. Rufinus natus fuit ex adulterio, & iõ deſpiciebat creatorem, qui ſic eũ formauerat, & culpabilem & peccatorẽ ſe propter hoc reputabat. Sed Io. Chryſoſtomus, ſcribit cõtra eũ, & docet, ꝙ propter hoc non debet deſpicere Dominũ, nec ſe peccatorẽ reputare quia nõ ipſe, ſed q eum de adulterio generauit, peccauit, ſemine abutẽdo: ſicut nec peccat ſemẽ, quod in ſulcis naſcitur, ſed peccat fur qui rapit: & cõſolatur eũ duobus exemplis. ſ. Iepte, q licet fuerit filius meretricis, tñ ſanctus fuit. Et exẽplo Eſau. q licet natus fuerit de legitimo coniugio, tñ malus fuit & peſſimus.

Mulieres ad quid producuntur.

d ¶ Quod ſuum eſt.] Mulieres enim ad hoc natura genuit, ut partus ederent. 3 ut C. de indict. uidui. l. 2. & ff. de ritu. nupt. l. ...

3 Et eſt maximum in mulieribus concipere, &c. ff. de ædil. edi. quæritur. §. 1.

pudor eſt fœminis nuptiarum præmia non habere, ut 32.q.2. pudor.

a ¶ Sanctos.] Tamen in hoc non fuit ſanctus, ꝙ temerarium iurm voluit ſeruare, vt 22.q.4.vnuſquiſque. ADDITIO. Ibi inuenies hanc hiſtoriam, ſecundum Hu.
b ¶ Triticum 24.q.1.quoniam vetus.

SPonſus. CASVS. Dr in hoc c. ꝙ Chriſtus, qui quotidie vocat bonos malos ad nuptias ſuas naſci uoluit ex bonis & malis parētib. vt eius exemplo diſcamus, uitia parentum nobis non obeſſe.

c ¶ Sponſus.] Eccleſia uocatur ſponſa Chriſti: quia adhuc per delictum ſeparari * poteſt ab ipſo. ſicut ſpōſa a ſponſo ante cōſummatum matrimonium, ſed in futuro ſæculo dicetur vxor, quæ modo ſponſa dicitur. 7. q. 1. ſicut vir.

Eccleſia eſt Chriſti ſpōſa, & non vxor.

* *Non tota, ſed in partib.*

SAtis. CASVS. Quidam epiſcopus volebat priuare quoſdā clericos officio & beneficio propter peccata parentū. Sed dicit Greg. ſatis eſſe puerſum, ut deijciatur ab officijs uel gradu, quē ꝓpriū facinus, vel culpa non deijcit.

d ¶ Satis puerſum] Iſtud c. intelligitur de iā promoto. talis enim ꝑ delictum alterius non priuat iure ſuo. non enim priuādus eſt qs iure ſuo, niſi pro grauiſſimo delicto, vt 16.q.7. inuētum. & 74. diſt. geſta. excipiūt quidam caſum in eo, qui ignoranter adeptus eſt beneficiū pecunia patris, vt 1.q.5.cap. 1. Sed illud nō perdit ꝗa furtiuū eſt. Sed quid ſi pater cōmiſit crimen lęſę maieſtatis, nonne filius priuādus eſt beneficio, cum ſit infamis factꝰ? ut 6.q.1. ſi qs cum. & infames ꝓmoti etiā deijciūt, vt 6. q. 1. infames. Nō, quia cum clericus ſit, eſt a iuriſdictione principis exemptus † ut 96. diſt. duo. 1.q.4.§. ecōtra. in fi. Itē fallit illud extra de eccle. ædi. adi. ad audiētiam. 2 & ext. de cle. ægro. c. 2. vbi quis ſine culpa, priuatur iure ſuo: hoc tamen ſcias, ꝙ multoties quis punitur ſine culpa, ſed non ſine cauſa, ut extra vt lit. nō conteſt. quoniam ſupra 34. diſt. ſi cuius vxorem.

Patris delictum etiam grauiſſimū non tollit filio beneficium.

† Exēptus. Idē Alber. l. quiſquis. C. ad leg. Iul. maieſt. Lud. Ro. ſin. 686. Ang. tracta. male. uerbo ehe hai tra-

DOminus noſter. CASVS. Hiero. fuit interrogatus an ille qui naſcitur de adulterio, repellatur a ſacerdotio. Et reſpōdet ꝙ nō, ſi eſt bonæ uitæ. & hoc probat exemplo Chriſti, qui naſci uoluit de adulterinis commiſtionibus & alienigenis, dans nobis fiduciam vt vndecunque naſcamur, ſi boni erimus, quod non repellimur a ſacerdotio, & quod Chriſtus natus fuerit de adulterinis commiſtionibnis probat per genealogiam, incipiens a Iuda Patriarcha, qui cum Thamr a nuru ſua inceſtum & adulterium commiſit, & ex illa generatione plures nati ſunt, poſt quos Dauid, ex quibus Chriſtus originem duxit.

e ¶ A ſacerdotio.] Nō intelligas, ꝙ ipſo iure poſſit promoueri: ſed hoc ideo dicit: quia eps tenetur in hoc caſu diſpenſare, quia diſpenſatio quandoque eſt debita, vt dixi 50. diſt. vt conſtitueretur.

f ¶ Repellitur.] Sed nonne filij ſacerdotum ſerui ſunt eccle-

Filij ſacerdotum an ſint ſerui eccleſiæ.

dito la tua patria col. 7. Gem. cap. vt cōmiſſi. de hær. in 6. Pa. c. cum laicis de iu. pa. ſed Ioa. Imo. l. in inſulā in prin. ſo. ma. Phi. Fran. c. Fęlicis. §. ſi quis. in glo. ver. Pontificalē, de pœnis in 6. & Præpoſ. hic dicunt gl. eſſe ueram in maieſtate tēporali. ſecus in eccleſiaſtica idē Hēri. Bohic. in ca. uergētis. de hæret.

ſibi domum Iepte inter viros ſanctos[a] Apoſtoli voce numeratus meretricis eſt filius. Sed audi. Eſau de Rebecca, & Iſaac genitus hiſpidus tam mente, quā corpore, quaſi bonum triticum [b] in lolium; auenasque degenerat: quia non in ſeminibus, ſed in voluntate naſcentis cauſa uitiorum eſt atque uirtutum.

Item Auguſtinus contra Fauſtum, lib. 22. c. 64.

¶ Iniquitates parentum filijs obeſſe non poſſunt. Cap. VI.

SPonſus [c] ille, qui vocaturus erat ad nuptias bonos & malos, ſuis congruens inuitatis, naſci etiam voluit de bonis & malis: quo exemplo diſcant fideles parentum ſuorum iniquitates ſibi obeſſe non poſſe. *Matth. 21.*

¶ *Apud B. Auguſtinum, lib. 22. contra Fauſtum, c. 64. ſic legitur.* Fideles enim eius venturi ex omnibus gentibus, etiam exemplo carnis ipſius diſcere debuerunt, parentū ſuorum iniquitates ſibi obeſſe non poſſe. Proinde ſponſus ille ſuis congruens inuitatis, qui vocaturus erat ad nuptias bonos & malos, etiam naſci voluit de bonis, & malis. *Et ex his compoſitum eſt hoc caput.*

Item Gregorius ad Columbum epiſcopum Numidiæ, lib. 10. epiſt. 8.

¶ Non aliena culpa, ſed propria aliquem ab eo, quo fungitur, deijcit gradu. Cap. VII.

SAtis peruerſum, [d] & contra eccleſiaſticam probatur eſſe cenſuram, vt fruſtra pro quorūdam voluntatibus quis priuetur, quem ſua culpa, vel facinus ab officio, quo fungitur gradu, non deiicit.

Item Hieronymus.

¶ Ex adulterinis nati coniunctionibus a ſacerdotio non prohibentur. Cap. VIII.

DOminus noſter Ieſus Chriſtus voluit non ſolum de alienigenis, ſed etiam de adulterinis commiſtionib. naſci nobis magnam fiduciam præſtans, vt qualicunque modo naſcamur dum tamē eius veſtigia imitemur, ab ipſius corpore non ſeparemur, cuius per fidem membra effecti ſumus. Et ſicut ille uerus eſt pōtifex ex adulterinis natus coniunctionibus, ita qualicunque ordine natus ſit aliquis tantum † ut perfectam fidem habeat, & quod fide tenet, operibus impleat, ſitque litteratus, & vir unius uxoris, nequaquam a ſacerdotio[e] repellitur.[f] Iudas enim

Anſ. l. 6. c. 149. Poly. l. 2. tit. 31.

† *al. tamen.*

eccleſiæ, vt 15. q. vlt. cum multæ, qualiter ergo promouentur non adepta libertate? Sed dic, quòd illud loquitur de his, qui quaſi legitimè, & ſolenniter ducunt 1, Vel derogatum eſt ei contraria conſuetudine. 4. diſt. §. leges.

reas imagines, & alias ſibi nocendo.

a ¶ Fraterna diſcordia.] Quam habuit contra Iſaac. 32. q. 4. recurrat.

b ¶ Poteſtas.] Hanc olim habuerunt poteſtatem mulieres, vt de licentia, vel ptāte ipſarū viri poſſent accedere ad ancillas ſuas 2, & filij ita nati dicebantur potius filij dñæ quā ancillæ: ſed erat legalis filius dominæ, & carnalis filius ancillæ. ita ſecundū legem Moſaicā mulieres poterant adoptare filios 3. ſed ſecundum legem Iuſtiniani non poſſunt, niſi filij eius ſint in acie amiſſi, vt Inſtit. de adop. §. fœminæ.

1 Scilicet ut uxores, non ut concubinas, & ita ēt intelligitur. 81. d. quidā ſm Vincen. Goff. & Inno. qui ita no. extra de cohabi. cler. & cap. 2. De hoc no. 23. diſtin. cos, Arch.

2 Vt 32. q. 3. dixit.

3 Adde ſacerdotes habere idē ius cum mulieribus, nota. in l. 2. §. Iu l. & in l. ſi pater. §. fi. & in l. ſi arrogator, penu. ff. de adop.

Iſmael. Gen. 38. Ruth. 4.

patriarcha concubuit cum Thamar nuru ſua, & ex illo concubitu nati ſunt Phares, & Zaran, inde poſtea Salmon, qui fuit dux in deſerto: inde Obeth α; inde quoque Booz, inde poſtea Iſai, qui fuit pater Dauid. Ex illa ergo progenie origo ducitur Chriſti, qui verus ſacerdos eſt: ideoque ſi filij eius ſumus; quæ ipſe fecit, nos imitari debemus.

α ¶ Inde Obeth.] *In primo capite Euangelij S. Matthæi, Booz dicitur genuiſſe Obeth.*

Item Auguſtinus de vnico baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 1. c. 15.

¶ A populo Dei non ſeparat aliquem materna conditio, ſed propria culpa. Cap. IX.

ISmael, vt ſepararetur a populo Dei, non obfuit mater ancilla, ſed obfuit fraterna diſcordia [a]: nec profuit poteſtas [b] vxoris, cuius magis filius erat; quia per ipſius iura coniugalia, & in ancilla ſeminatus erat, & ex ancilla ſuſceptus.

Iuo p. 8. c. 61. Pann. l. 6. c. 47.

3 *Contra Bonifacius martyr ſcribens Echeldobaldo Regi Anglorum.*

¶ Vitia parentum etiam ad poſteros transferuntur. Cap. X.

SI gens Anglorum (ſicut per iſtas prouincias diuulgatū eſt, & nobis in Frācia, & in Italia improperatur, & ab ipſis paganis improperium eſt) ſpretis legalibus connubijs, adulterando, & luxuriando ad inſtar Sodomiticæ gentis fœdam vitam duxerit; de tali commiſtione meretricum æſtimādum eſt degeneres [c] populos, & ignobiles & furentes libidine fore procreandos, & ad extremum vniuerſam plebem ad deteriora, & ignobiliora vergentem, & nouiſſimè nec in bello ſæculari fortem, nec in fide ſtabilem: & nec honorabilē hominibus, nec Deo amabilem eſſe venturam: ſicut alijs gentibus Hiſpaniæ, & Prouinciæ, & Burgundionū populis contigit: quæ ſic a Deo recedentes fornicatæ ſunt, donec iudex† omnipotens talium criminum vltrices pœnas per ignorantes legem Dei, ideſt† per Sarracenos venire, & ſæuire permiſit [d].

Iuo p. 8. c. 224.

† al. vindex.

† al. etiam.

β ¶ Per ignorantes.] *In epiſtola B. Bonifacij martyris, quæ vna cum multis alijs extat manuſcripta in codice ſæpe memorato bibliothecæ Dominicanæ) legitur:* per ignorantiam legis Dei, & per Saracenos, &c. *cum qua lectione concordant aliquot vetuſta Gratiani exemplaria, & ferè etiam Iuo.*

Vnde [e] *Vrbanus in fine ſuperioris capitis diſtinguendo ſubiunxit.*

ſup. ead. c. presbyterorum.

CONTRA. Hæc eſt tertia pars huius diſti. in qua probat contrariū eius quod præmittitur. Ioa. de Fan.

CASVS. Hactenus probauit φ peccata parentū filijs nō imputantur. Nūc vult probare contrarium per ſequens cap.

SI gēs. CASVS. Improperabat Bonifacio ī Italia, & Frācia, & etiam ab ipſis paganis, φ gēs Anglorum ducebat fœdam vitā adulterando, & fornicādo ad inſtar Sodomiticæ gentis. Scribit ergo Bonifacius martyr. Regi Anglorū, dicēs non eſſe mirum, ſi nuper fuit in bello deuictus: cū ex tali cōmiſtione vilis gēs oriat, & libidinoſa, nec Deo amabilis: & hoc probat exemplo Hiſpanorum & Prouincialiū & Burgūdiorū, qui tā diu fornicati sūt donec per Sarracenos puniti & deuicti fuerūt.

c ¶ Degeneres.] Quo ad fortitudinē & nobilitatem, vt 35. q. 3. quædam.

d ¶ Permiſit.] Not. φ pp delictū pmittit: Deus ī ferri 4. pœnas ut 5. q. 5. nō omnis 16. q. 1. & tēporis. & c. reuertimini & 7. q. 1. ſciſcitaris. Vnde. Iſtud unde, ita continuatur: peccata parentum nocent filijs: unde non poſſunt promoueri niſi in cœnobijs: uel niſi diſpenſetur cū eis. Quod ſequitur, planum eſt uſque ad cap. apoſtolica.

4 Ad hoc 23. q. 5. remittuntur, & §. hinc notandum, & quæſt. 4 ſi quos. Arch.

ISmael. CASVS. Abraham auctoritate, & licentia uxoris ſuæ, ſcilicet Saræ cognouit Agar ancillā, & ex ea genuit Iſmaelem: qui repulſus fuit a populo Dei, non ideo quia natus fuerat de ancilla, ſed quia faciebat iniuriam fratri ſuo Iſaac, compellendo ipſum adorare ter-

e ¶ Vnde.] Iſtud unde, continuatur ei quod dixi ſupra in illo. §. ſed hoc in prin.

APoſtolica.]CASVS. In quadam eccleſia epiſcopali duo fuerunt clerici: vnus fuit electus ab eccleſia,& canonicè, qui dignior erat, altero electo ab eccleſia, & digniori obijciebatur, quod erat filius ſacerdotis. Super hoc fuit conſultus Papa, qui mandat electum canonicè conſecrandum, non obſtante eo quod dicitur filius ſacerdotis: ſi alias dignus inueniatur.

gitimi ſine diſpenſatione promouerentur.

QVOD AVTEM CASVS. Obijcit Gratianus ſibi in hoc.§. & poſtea ſoluit dicens, quod illud quod dictum eſt ſup. in c. undecumque, quod uitium originis non imputatur ſemini: uidetur contrariū ei, quod dicitur in Eccleſiaſtico.

¶ Si religioſi inuenti fuerint filij ſacerdotum, ordinentur. Cap. XI.

¶ *Rubrica huius capitis abeſt ab aliquot vetuſtis (neque enim eſt vlla capitis diſtinctio.) & præponitur ſequenti capiti,* apoſtolica.

NIſi aut in cœnobijs; aut in canonijs,† religioſè probati fuerint conuerſari.

† *al. canonicis.*

Item Alexander II.

¶ De eodem. Cap. XII:

APoſtolica auctoritate præcipimus vobis, vt ſi eum, qui ab eccleſia [a] electus eſt, altero digniorem eſſe, canonicamq; eius electionem probaueritis; fulti noſtra auctoritate conſecretis. Nam pro eo, quòd filius ſacerdotis dicitur, ſi cæteræ [b] virtutes in eum cōueniant, nō reijcimus; ſed ſuffragantibus meritis conniuendo eum recipimus.

Anſ.l.6.c.29.

Hoc autem, quod de filijs ſacerdotum dicitur, ex diſpenſatione eccleſiæ introductum videtur, & quod ex diſpenſatione introducitur, ad conſequentiam regulæ trahi non poterit.

Vnde Vrbanus Papa II. ſcribit Bartholomeo Turon. archiepiſcopo.

¶ Filij ſacerdotum non prohibentur ab epiſcopatu, ſi cæteræ virtutes in eis inueniantur. Cap. XIII.

COenomanenſem electum [c] pro eo, quòd filius ſacerdotis dicitur, ſi cæteræ virtutes in eum cōueniunt, non reijcimus: ſed ſuffragantibus meritis patienter ſuſcipimus: non tamen, vt hoc pro regula in poſterum aſſumatur: ſed ad tempus [d] eccleſiæ periculo conſulitur.

Anſel.l.6.c.29. Pann.l.3.c.53.

Cum ergo [e] ex ſacerdotibus nati, in ſummos Pontifices ſupra leguntur eſſe promoti, non ſunt intelligendi de fornicatione [f], ſed de legitimis coniugijs nati: quæ ſacerdotibus a ante prohibitionem vbique licita erant, & in orientali eccleſia vſque hodie eis licere probatur.

Supra c. Oſius.

Quòd aūt vitiū originis ſemini imputari negatur. [g], videtur eſſe contrarium illi ſententiæ: [Adulterorum filij abominatio ſunt Domino.] Sed ſicut ſupra dictum eſt de presbyterorum filijs; ita & hoc de filijs adulterorum intelligendum videtur, vt illi dicantur eſſe abominatio Domino, ad quos paterna flagitia hæreditaria ſucceſſione deſcendunt. Similiter & illud Vrbani intelligendum eſt, quod ipſe ſcribit Petronio Legionen. epiſcopo.

Sapien. 3. ſed paulo aliter.

Electus à maiori parte capituli dicitur electus ab eccleſia.

a ¶ Ab eccleſia.] No. quòd dicitur ab eccleſia electus, qui à maiori parte capituli eſt electus, ut extra de elect. cum nobis. ff. ad munici. quod maior. extr. de elec. cum inter. in prin.

b ¶ Cæteræ.] impropriè ponitur, ſic 26. diſt. deinde 1. uel nomine cæterorū, omnes 2. comprehēduntur, ut ff. de uer. ſig. cæterorum.

1 Sic infra c. proxi.

2 De hoc ēt leg. & not. 50. diſ. ut cōſtitueretur. & ſecūdum hoc dic, cæteræ, id eſt, ſi oēs, Arch.

HOC AVTEM. Dicit Gratianus, quod ſupradicta cap. in quibus dictum eſt quod filij presbyterorū poſſunt promoueri, ex diſpēſatione loquūtur, nec faciunt regulam generalē, quod probat ſeq. cap.

COenomanēſē.] CASVS. In eccleſia Cœnomanen. electus fuit ī epiſcopum quidam filius ſacerdotis: quare q̄ſiuit Barth. Turonē. archiepiſcopus, an propter hoc eum deberent repellere. Et reſpōdet Papa, quod non, ſi alias bonus eſt: non tamen uolumus ut in poſterum hæc regula recipiatur, ſed ut ad tempus neceſſitati eccleſiæ conſulatur.

Illegitimi ſunt poſtulandi.

c ¶ Electum.] Hodie non ſunt tales eligēdi, ſed poſtulādi a ſolo Papa, quia metropolitanus cum electo in epiſcopū non poſſet diſpenſare, ut extra de electio. innotuit.

d ¶ Sed ad tempus.] inf. 1. q. 7. tali Ioan.

CVM ERGO. Iſte §. reſpicit illū §. ſup. ſed hoc intelligēdū. Et dicit Gratianus, quod illi qui dicuntur ibi eſſe promoti in ſummos Pōtifices, intelliguntur eſſe nati non de fornicatione, ſed de coniugio legitimo: quod olim fuit licitum omnibus ſacerdotibus: nunc autem licet tantum orientalibus.

e ¶ Cum ergo.] Reſpicit primum §. huius diſt.

f ¶ De fornicatione.] Non dicit bene: quia ſi eſſent le-

ſiaſtico, quod adulterorum filij abominatio ſunt Domino. Sed dicit illud ſic eſſe intelligendum, ſicut intelligitur quod ſupra dictum eſt de filijs presbyterorum, vt illi tātum dicantur abominatio eſſe Domino, qui paterna vitia vel flagitia eorum ſequuntur.

g ¶ Negatur.] Supra ead. vndecumque.

Quia.]

QVia.] CASVS. Hoc c. intelligitur ex diſpenſatione, ſicut illud cap. Cœnoma. Petronius qui de adulterio natus eſt, fuit in epiſcopum Legion. electus qui poſt electionem ad Apoſtolicum veniens humiliter eſt confeſſus: Papa vero audiens ipſum eſſe bonæ famæ, & bonæ

ITē qui in ægritudine.] CASVS. Hic intitulatur 57. diſt. in qua dr̄ hominē in ægritudine baptizatum non promouendum.

d ¶ Aegritudine.] In hac diſt. traditur, ꝙ qui baptizaī in ægritudine, nō eſt promouendus: & eſt intelligendum de tali, q cū ſanus eſſet, diſtulit baptizari: ſed timore mortis petijt baptiſmū, cauſa aūt huius cōſtitutionis eſt, quia præſumitur nō verè pœnitens. qui mortis cauſa eſt pœnites, & ſic pręſumūtur peccata non eſſe ei dimiſſa: ſi tñ ſtatim moreretur, pręſumeret eccleſia peccata ei dimiſſa eſſe, vt de pęn. diſ. 7. nullus. & ſic eccleſia circa idem factū habet cōtrarias præſumptiones, ſed diuerſo reſpectu de conſecr. diſtin. 3. perlatum.

Baptizatus in ęgritudine non eſt promouendus.

a ¶ Sacerdotibus ante.] *Hic oſtendit apertè Gratianus. ſe in ea fuiſſe opinione, aliquādo in Latina eccleſia p̄sbyteris etiam licuiſſe vti coniugio, quod in eccleſia Græcorum & olim, & nunc permiſſum eſt. Id vero minimè ita eſſe ſuperius initio diſt. 3 1. eſt ad notatum. De illis vero, quos antea narrauit creatos fuiſſe ſummos Pontifices, dicendum eſt eos, antequam patres ipſorum vllo ſacro ordine eſſent decorati fuiſſe generatos.*

Pann. lib. 3. c. 54.

¶ De eodem. Cap. XIV.

† al. dicitur.

QVia ſimpliciter ad ſedem Apoſtolicam veniens humiliter peccatum confeſſus es, quod pontificij tui videbatur officium impedire; videlicet, quòd ex matre non legitima procreatus ſis, quam viuente propria vxore pater tuus cognouiſſe dignoſcitur † [a]: Nos Apoſtolicæ manſuetudinis gratia admonēte, à cæteris, quæ ſacerdotium impediūt, criminibus, tam tui profeſſione, quàm fratrum teſtimonio, qui tecum ſunt, immunem te agnoſcentes, & vitam [b] tuam religioſam audientes, ab huius te peccati vinculo abſolutum in ſuſcepto ſacerdotali officio confirmamus [c].

DISTINCTIO LVII.

ITem, qui in ægritudine [d] conſtitutus baptizatur, presbyter ordinari non debet.

Vnde in Neocæſarienſi concilio, cap. 12. legitur.

¶ Non ordinetur, presbyter, qui in ægritudine conſtitutus baptizatur. Cap. I.

Polyc. li. 2. tit. 31. Burch. li. 4. c. 43. Iuo p. 1. c. 227. & p. 6. c. 101.

SI quis [e] in ægritudine conſtitutus, fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius voluntaria, ſed ex neceſſitate eſt [f]: niſi fortè poſtea [g] ipſius ſtudium, & fides probabilis fuerit, aut † hominum raritas [h] exegerit.

† al. &

¶ *Quod canon hic ſtatuit, videtur multo ante in Romana eccleſia obſeruatum, quemadmodum ex epiſtola Cornelij Papæ de Nouatiano patet, cuius verba relata ab Euſebio Hiſtoriæ Eccleſ. lib. 6. c. 35. iſtuc ſpectantia hæc ſunt:* Qui quidem, vbi exorciſtarum præſidio, ſpiritu illo malo eſſet liberatus, & poſt in tam grauem morbum, vt iam fermè mori putaretur, incidiſſet: in lecto, in quo decumbebat, aqua circumfuſus baptiſmum accepit: *& paulo poſt, cum de ipſius ordinatione agit, adiungit:* Qui quidem epiſcopus, non ſolum ab vniuerſo clero; ſed etiam à

SI quis.] CASVS. Quæſitum fuit in cōcilio Neocęſarien. an ille, q eſt in ægritudine baptizat⁹ debeat ordinari presbyter. Et rñ. quod nō; quia fides illius non præſumitur voluntaria, ſed metu mortis facta: ſi tamē poſtea bonæ vitę apparuerit, aut raritas hominum exegerit, poterit promoueri.

e ¶ Si quis.] Intellige adultus: nam pueri ab hęreticis baptizati promouentur, vt 1. q. 4. placuit.

f ¶ Sed ex neceſſitate eſt.] Præſumitur. & ſic canō pręſumit hoc in deteriorē partē 2. ſimiliter 30. q. 5. aliter. Sed cū hæc irregularitas proueniat à peccato & baptiſmus tollat peccatum: quare nō tollit irregularitatē ipſius? Rñd. qa baptiſmus inducit hanc irregularitatē: vnde nō poteſt eā tollere: quia eadē res nō pōt hic contrarios effectus. arg. extra de bap. maiores. vltra medium, ibi: ſed hæc tāquā impoſſibilia, ſic ſup. 26. diſt. deinde. ſic eadē cauſa nō pōt parere obligationem & liberationem, vt ff. de ſol. qui hominē. c. vlt.

Baptiſmus, an tollat irregularitatem.

a Scilicet, ꝙ peccata non ſunt ei dimiſſa: & hęc pręſumptio nō pōt tolli per baptiſmū: cū ſm Laur. & Io. eā inducat: ſed tollitur per aliā pręſumptionē. ſ. per ſequentē bonā conuerſationē, ut in c. ōtinetur. Arch.

bonæ vitæ ab his qui ſecum erant, ipſum confirmauit in dignitate ex diſpenſatione.

a ¶ Dignoſcitur.] Arg. contra. ff. de acq. hæred. ſed & ſi de ſua.

b ¶ Et vitam.] Ex quo plura fecerunt pro ipſo, & tantum vnum faciebat contra ipſum, & non debuit impediri eius promotio. 28. diſt. de Syracuſanæ. & 13. diſtin. duo mala 1.

Vbi de hoc. Sed ſi aliqd eſt pro me, &c. ut not. 21. diſt. c. 2.

c ¶ Confirmamus.] Et hoc fit ex diſpenſatione. Ioan.

g ¶ Poſtea.] Et ita per ſequens factum eliditur pręcedens præſumptio. ſic de cōſecr. diſtin. 4. tunc valere 34. q. 1. cum per bellicam, ſic quandoque præſumptio ſequens elidit præcedentem, ut ff. de in integ. reſti. diuus.

h ¶ Raritas.] Arg. ꝙ propter raritatem hominum aliqua conceduntur, ut 55. diſt. cap. priſcis. 1. q. 7. talis.

Item

multis laicis vetitus; quoniam minimè licebat quenquã in lecto propter morbum baptizatum, ſicut huic contigerat, in clerũ aſſumi, magnopere poſtulabat, ſibi poteſtatẽ dari, huic ſoli manus in ſortem presbyterij imponendi.

DISTINCTIO LVIII.

Item ex monachali [a] *habitu nullus aſſumitur ad eccleſiaſticum officium, niſi fuerit oblatus voluntate proprij abbatis.*

Vnde Gregorius ſcribit Mariniano epiſcopo Rauennati, lib. 7. epiſt. 18.

¶ Monachus non ordinetur clericus, niſi voluntate abbatis epiſcopo fuerit oblatus. Cap. I.

paulo aliter.

Nullus ad eccleſiaſticum officium ex monaſterio producatur monachus; niſi quem abbas [b] loci admonitus propria voluntate obtulerit epiſcopo.

& in Afri. c. 47.

¶ *Item ex concilio Carthaginenſi* 5. *c.* 13.

¶ De eodem. Cap. II.

Si quis de alterius monaſterio repertum α, vel ad clericatum promouere voluerit, vel in ſuo monaſterio maiorem [c] monaſterij conſtituere β: epiſcopus, qui hoc fecerit, a cæterorum communione ſeiunctus, ſuæ [d] tantũ plebis communione cõtentus ſit; & ille neq; clericus γ, neque præpoſitus perſeueret.

α ¶ Repertũ.] *Græcè legitur*, ἐάν τις ἀπ᾽ ἀλλοτριου μοναστηρίου ὑοδέξηται τινα. i. ſi quis ab alieno monaſterio receperit aliquem.

β ¶ Conſtituere.] *Antea ſequebatur*, ſine licentia abbatis, & monachorum, *quæ verba ſunt expuncta: quia abſunt à concilio Cartag. & Africano, & pleriſq; vetuſtis Gratiani codicibus.*

γ ¶ Clericus. *Sequebatur*, neque canonicus, *quæ ob eaſdem cauſas ſunt ſublata.*

DISTINCTIO LIX.

Item [e], *qui eccleſiaſticis diſciplinis imbuti, & temporum approbatione diſcuſſi non ſunt, ad ſummum ſacerdotium non aſpirent.*

Vnde ait Zozimus Papa ad Iſichium Salonitanum epiſcopum. epiſt. 1.

Item ex monachali.] CASVS. ſupra in 54. diſtinct. dictum fuit, quòd ſerui ordinari non debent, niſi voluntas dominorũ acceſſerit. Sed quia in quibuſdam locis monachis ſeruis comparantur, cum non habeant proprium, nec ſint ſuæ voluntatis, vt 12. quæſtio. 2. non dicatis. ideo Gratia. ponit hanc 58. diſt. in qua oſtẽdit monachũ ad eccleſiaſticũ officiũ non promoueri niſi de volũtate proprij abbatis, & etiam de conſenſu conuentus.

a ¶ Item ex monachali.] Supra 55. d. c. priſcis. dixerat, quod monachi poſſunt pfi ci parochialibus eccleſijs: ſed ne crederet aliqs, ꝙ hoc poſſet fieri ſine licentia abbatis: ideo ponit hanc diſt. &c.

Nullus.] CASVS. Quæſitum fuit a Gregorio, an epiſcopus poſſit monachum promouere ad officium clericatus, vel ad dignitatem. Et reſpondet, ꝙ nõ, niſi eum abbas obtulerit ꝓpria volũtate ſibi. Quod ſequitur, planum eſt, vbi dicitur, quod ſit ex diſpenſatione, ad conſequentiam trahi non debet ad quod inducit ſeq. cap.

b ¶ Abbas.] Nota, ꝙ nullus monachus poteſt promoueri ad eccleſiaſticos honores, niſi cum licentia abbatis, vt 16. q. 1. ſi qs monachus. &c. cum ꝓ vtilitate. idẽ intelligè de quolibet clerico, vt ſine licentia prælati ſui nõ poſſit ab epiſcopo transferri [1] ad alium locũ, cum nec clericus epiſcopi ab archiepiſcopo, quia omnium conſenſus eſt requirendus quorum ius læditur, vt 54. diſtin. nullus. 9. q. 3. per ſingulas. Et non ſolum voluntas abbatis eſt requirenda, ſed ẽt monachorum, vt 19. q. 3. ſtatuimus, Nam hæc eſt quædam alienatio. vnde non poteſt fieri ſine conſenſu omnium, vt 12. q. 2. ſine. Ioan. & quod dicitur de epiſcopo, credo falſum ſi cauſa ſubeſt. extra de exceſ. præla. ſicut.

Si quis.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ eps non poteſt alienum monachum promouere ad clericatum, vel facere abbatem in ſuo monaſterio, niſi de voluntate proprij abbatis: quod ſi fecerit, communione ſuæ plebis ſit contentus, & promotus remouebitur ab eo qđ accepit.

c ¶ Maiorẽ.] Ex hoc loco vr̃, ꝙ monachus poſſit eſſe prælatus in eccleſia ſeculari, ꝙ eps poſſit eſſe, nõ eſt dubiũ, vt 18. q. 1. ſtatutũ. Item ꝙ plebanus poſſit eſſe, habes 16. q. 1. monachos. & c. in parochia. Itẽ ꝙ canonicus ſecularis poſſit eſſe, vr̃ 74. diſt. quorundã. Itẽ ꝙ vice dñs epi poſſit eſſe, vr̃ quia eps debet habere teſtimoniũ à monachis, vt 2. q. 7. cum paſtoris. ſed œconomũ debet hr̃e eps, vt ſit ei teſtis, vt 16. q. 7. qm̃ in quibuſdam ergo põt eſſe œconomus, vel vicedominus epiſcopi. & iſtud H. admittit. arg. contra 16. q. 1. de præſentium. De hac materia notaui 16. q. 7. in nona. põt tñ intelligi [2] qđ hic dicitur, de eccleſia monachali, quæ epiſcopalis etiam fuit.

d ¶ Suę. Si ſupra diſt. 18. placuit. Sed contra infra 4. q. 5. c. 1. Dic vt in dicto c. placuit.

Item qui. CASVS. Supra diſt. 51. in aliquo fecit mentionem de illiteratis & promotis ſine interſtitijs temporum, & inde ſumpta occaſione ſpecialem ponit Gratianus tractatum de his, docens tales non eſſe promouendos. Caſus iſtius c. habetur ſup. 36. diſt. qui eccleſiaſticis.

e ¶ Itẽ.] Dictum fuit ſup. diſt. 50. non confidat. & 55. d. priſcis.

Clericus ſine ſui prælati licẽtia nõ eſt transferendus.

1 Idem not. hic Hug. & Lau. in vtroque dicto. Ad qđ facit quod leg. & not. 7. qõ. 1. eps de loco. & idẽ ſentit hic Ioan. de Fant.

Monach⁹ poteſt in eccleſia ſæculari eſſe prælatus.

2 Et verè ſm Laur. ſecundum quem iſte intellectus, qui ſequit̃ eſt verus: ſic etiã intelligit̃ 74. d. quorundã ſm Laur.

1 Vel aliter ſu.51.d.quę in aliquo fecit mētionē de illiteratis & de promotis ſine īterſtitijs tēporū, inde ſumpta occaſione ſpecialē ponit Grat. tractatū de his, docens tales nō eſſe promouendos ſm B.

priſcis, ꝙ nullus ordinandus eſt niſi ſeruatis interſtitijs temporum, ideo oſtendit hic, ꝙ ad inſtar ſæcularium dignitatum nullus per ſaltum eſt ordinandus. 1

SI officia.] CASVS. Quæſitum fuit an epiſcopi debeant promouere aliquos in epiſcopos vel presbyteros, qui in minorib. ordinib. non ſunt examinati, vel ſine temporū interſtitijs promoti. Et rñdet Vrbanus, ꝙ non ſed docet eſſe per ordinē aſſueſcendum, vt primo aſſueſcat in minoribus ordinibus, qui ad maiores voluerit promoueri, ne dux eſſe deſideret cum tyro prius non fuerit. Et hoc probat ad inſtar curiæ ſæcularis, vbi gradatim aliquis promouetur. & reprehendit quoſdam epiſcopos qui quærentes pompam in multitudine presbyterorum, ordinabant eos in locis ſolitarijs, vt eis ordines conferrent, quibus aliud conferre non poſſunt.

¶ Nō aſpiret ad ſummum ſacerdotium, qui eccleſiaſticis diſciplinis non eſt imbutus. Cap. I.

Anſel. l. 6. c. 28. Iuo p. 5. c. 102. † tempus.] orig. † al. ordinatoris tius careant.

QVi eccleſiaſticis diſciplinis imbutus per ordinem non eſt, & temporum † approbatione diuinis ſtipēdijs eruditus, nequaquam ad ſummum eccleſiæ ſacerdotiū aſpirare præſumat: & non ſolū in eo ambitio ineſficax habeatur, verum etiam in † ordinatores eius: vt careant eo ordine, quem ſine ordine contra præcepta Patrum crediderant preſumendum.

Idem [a] *eadem epiſtola.*

¶ Ad ſacerdotale officium nullus, niſi per ſingulos gradus probatus accedat. Cap. II.

Anſel. l. 6. c. 28. † al. plurimos.] orig.

SI officia ſæcularia [a] principem locum, nō veſtibulum actionis ingreſſis, ſed per ſingulos † gradus examinatis, temporibus deferunt, quis [b] ille tam arrogans, tam impudens inuenitur, vt in cœleſti militia, quæ propenſius pōderanda eſt, & ſicut aurum, repetitis ignibus exploranda, ſtatim dux eſſe deſideret, cum tyro ante non fuerit, & prius velit docere, quam diſcere? Aſſueſcat in Domini caſtris in lectorum primitus gradu diuini rudimenta ſeruitij, nec illi vile ſit exorciſtam, acolythum, ſubdiaconum, diaconum per ordinem fieri; nec hoc ſaltu, [c] ſed ſtatutis maiorum ordinatione temporibus. Iam vero ad presbyterij faſtigium talis accedat, vt & nomen ætas impleat, & meritum probitatis ſtipendia [d] ante acta teſtentur. Iure inde ſummi Pontificis locum ſperare debebit. Facit hoc nimia remiſſio cum ſacerdotum noſtrorū, qui pompam multitudinis quærunt, & putant ex hac turba aliquid ſibi dignitatis acquiri. Hinc paſſim numeroſa popularitas etiam his locis, vbi ſolitudo eſt, talium reperitur, dūm † parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præſtare non poſſunt, diuinos ordines largiuntur. Quod oportet diſtricti ſemper eſſe iudicij. Rarum [e] eſt enim omne, quod magum eſt.

† al. dum per parochias.

[a] ¶ *Idem.] Caput hoc antea tribuebatur Vrbano. Emendata eſt Inſcriptio ex pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus; habetur .n. in eadem epiſtola.*

Item Gregorius lib. 7. Reg. epiſt. 110.

¶ Cuiuſlibet meriti laicus ad ſummum non aſpiret ſacerdotium. Cap. III.

Anſel. l. 6. c. 32. Poly. l. 2. tit. 1.

HOc ad nos perueniſſe nō diſſimili dignū deteſtatione complectimur, ꝙ quidam deſiderio honoris inflati, defunctis epiſcopis tonſurantur [f], & fiunt repente

a ¶ Si officia ſæcularia.] id eſt, ſæculares non deferunt principem locum ingreſſis, &c.

b ¶ Quis.] Nota modum argumentandi, ex quo ita eſt apud ſæculares iudices eodē modo erit apud eccleſiam. ſi. 31. diſt. tenere. &c. ſi laicos 3. q. 5. quia 19. qō. 3. monaſterijs. ſic 12. q. 2. cū deuotiſſimā. Et eſt argum. ad quęſtionem illā, ꝙ ſi aliquis eſt legitimatus a principe, ꝙ apud eccleſiam eſt legitimus, qđ non credo, arg. ad hoc ext. q ſi. ſint legi. per venerabilem. de hoc not. 10. di. c. 1. ibi videas. Arch.

Legitimatus a principe ñ eſt apud eccleſiam legitimatus.

c ¶ Saltu.] Gradatim .n. deferēdi ſunt honores, ut 93. di. legimus, & in fi. & ff. de mu. & ho. vt gradatī. nā caſum appetit q ꝑ abrupta aſcenſum quærit. vt 48. d. ſicut

Gradatim aſcenditur ad honores.

d ¶ Stipendia.] Nota ꝙ magis præſumiť ꝓ illo qui plura ſtipendia hēt in eccleſia: qa is gradus cæteros antecedit, quē labor ꝓlixior, & ſtipendia lōgiora fecerūt anteire, vt C. de off. ma. off. nemo. & 61. diſt. miramur.

Præſumitur plus ꝓ illo qui plura habet ſtipēdia.

e ¶ Rarum.] Sic inf. 93. d. legimus. 2.

2 Et 2. q. 7. in ſancta, & ſub hoc, & ideo cum hoc nō ſit rarum, nō eſt magnū. Laur.

HOc.] CASVS. Quidam ex laicis honoris deſiderio inflāmati repēte fiebāt ſacerdotes, & epī: qui licet nondū didiciſſent in eccleſiaſtica militia famulari: tamē duces eſſe volebant, & locum regiminis obtinere: qđ reprehēdit Gregorius, & prohibet ne fiat.

f ¶ Tōſuranť.] Arg. ꝙ nullus debet tōſurari ad hoc, ut dignitatē ꝯſequať.; vt 16. q. 7. per laicos. Quid iuris ſit de hoc, ibi notaui: licet ſit arg. contra 63. d. bene. Io. H. dicit ꝙ ipſa ſpes non inducit ſimoniam, dum tñ non interueniat pactio: quia ſola animi deſtinatio non inducit ſimoniā, vt extra, vt eccleſia, bene, ut noſtrum. Alij contrarium dicunt, vt arg. 8. q. 3. Artaldus. Io. & certe decretalis vř dicere, ꝙ ſola ſpes inducat ſymoniam, extra de ſymon. c. vlt.

3 Ad hoc extra de elec. cum ad noſtram. Spes vtrum inducat ſimoniam.

c. vlt. & talis ſimonia per ſolam pœnitentiã aboletur, vt ibi dicitur. hoc tamen credo. ꝙ ſpes pro honeſto ſeruitio non inducit ſimoniam.

a ¶ Inculpati. Nota, ꝙ ſemper præſumitur, ꝙ in fraudem receperit ordinem. qui ſubito recipit, licet bene meritus ſit, aliàs ſic pręſumit, ꝙ libertas in fraudem data ſit qñque, licet ſeruus ſit bene meritus; ut ff. qui & a quib. ma. l. 1. in fi. arg. ad hoc 61. d. miramur. 1

1 Et hoc facit arg. quod ẽt in perſona probata, & exercitata non eſt permittendum, quod in ſtatutis genera lib. continetur, vt ibi dicitur. Item. 81. d. c. 1. ſecundum H.

O Rdinatos.] CASVS. Quidã archiepiſcopi ex laicis & parum literatis ī epiſcopos ordinabãt quod Papæ innotuit ex confeſſione cuiuſdam eorũ: unde pręſumit Cęleſtinus alios ſimilia feciſſe: & iõ prohibet, ut ad tantam dignitatem non promoueãtur, qui per ſingula non creuerint officia, & qui non fuerint eruditi. Nã prius debet eſſe diſcipulus ante quã ſit magiſter, ut poſſit docere quod didicit.

nus: nec aliquem faciat archipresbyterum, vel decanum niſi ſit presbyter.

g ¶ Nullus. Hæc duo ca. dicit H. abrogata per id quod eſt inf. c. pe. & vlt. ext. de ele. cum in cunctis 3. vbi dicit, ꝙ qui eſt in ſacris, ordinibus, poteſt eligi in præpoſitũ vel

3 §. inferiora, & in hoc facit, quod ibi de ſacro ordine nulla habetur mentio: ſed tantum de ætate, moribus & ſcientia, vt ibi ꝓmiſit.

ex laicis ſacerdotes: atq; inuerecunde religioſi propoſiti † ducatum arripiunt qui nec eſſe adhuc milites didicerũt. Quid putamus quod iſti ſubiectis præſtaturi ſunt, q antequam diſcipulatus limen attingant, tenere magiſterij locum non formidant? Qua de re neceſſe eſt, vt quamuis inculpati [a] quiſque ſit meriti; ante tamen per diſtinctos ordines eccleſiaſticis exerceatur officijs.

† al. præpoſit.

Item Cæleſtinus epiſcopis Galliorum, epiſt. ſecunda, c. tertio.

¶ Nõ aſpiret ad ſummum ſacerdotium, qui eccleſiaſticis diſciplinis non eſt imbutus. Cap. IV.

Burch. l. 1. c. 12. Iuo p. 5. c. 72.

O Rdinatos [b] vero quoſdam, fratres chariſſimi, epiſcopos, qui nullis eccleſiaſticis ordinibus ad tantæ dignitatis faſtigium fuerint inſtituti, contra Patrum decreta, huius vſurpatione, qui ſe hoc recognoſcit feciſſe, didicimus, cum ad epiſcopatum his gradibus, quibus, frequẽtiſſimè, cautum eſt, debeat perueniri, vt minoribus initiati officijs ad maiora firmentur. Debet enim ante eſſe diſcipulus, quiſquis doctor eſſe deſiderat, vt poſſit docere, quod didicit: omnis vitæ inſtitutio hac ad id, quo tendit, ſe ratione [c] confirmat. [d] Qui minime litteris operam dederit, præceptor non poteſt eſſe literarum. Qui non per ſingula ſtipendia creuerit, ad meritum ordinẽ ſtipendij non poteſt peruenire. Solum ſacerdotium inter iſta, rogo, vilius eſt, quod facilius tribuitur, cum difficilius [e] impleatur.

Confeſſio vnius qñque nocet alteri.

b ¶ Ordinatos.] No. ꝙ cõfeſſio vnius nocet alij. 2 qđ eſt cõtra id 2. q. 5. interrogatũ, ſed hoc eſt propter cauſæ connexionẽ. vt 81. di. tãtis, & no. 3. q. 6. hęc q ppe. Vel dic, ꝙ nõ nocet, niſi quo ad pręſumptionẽ, ſicut dictum vnius nocet quo ad præſumptionem, ut 86. diſt. tanta.

2 Sequuntur iſtam gl. Cy. Ale. & Imo. Mod. in l. ſi duo. ff. de iu...

c ¶ Rõne.] Vt prius ſit diſcipulus.

d ¶ Cõfirmat.] Ideſt confirmare debet.

e ¶ Difficilius.] ſup. 40. d. ante omnia.

DISTINCTIO LX.

E Cce [f] oſtenſum ex parte eſt, qui poſſint ad ſacerdotij ordinẽ promoueri, & qui non. Nunc autem conſiderandum eſt, ex quibus ordinibus in archipresbyterum, vel præpoſitum, uel epiſcopum, uel archiepiſcopum ſint eligendi.

De his ita ſtatutum eſt in concilio Vrbani Papæ celebrato Aluerniæ.

¶ Archipresbyterũ, vel decanus, aut archidiaconus non niſi diaconus, aut presbyter ordinetur. Cap. I.

N Vllus [g] epi-

E Cce.] CASVS. Supra oſtẽſum ẽ q poſſint ad ſacros ordines promoueri, & qui non in hac vero 60. diſtinct. oſtendit ex quib. ordinibus ſit aliquis eligẽdus in archipresbyterum vel prępoſitum, vel epiſcopũ, vel archiepiſcopum.

Eligendus in quo ordine dẽt eſſe.

f ¶ Ecce.] Hic oſtendit ex quibus ordinibus aliquis eligendus ſit in præpoſitum, uel decanum uel archipresbyterum, uel epiſcopum, & dicit, ꝙ nullus eligẽdus eſt in prępoſitum niſi ſit diaconus, uel presbyter; nullus in archidiaconum, niſi ſit diaconus, nullus in decanum uel archipresbyterum, niſi presbyter, nullus in epiſcopum, niſi ad minus ſit ſubdiaconus.

N Vllus.] CASVS. Prohibetur in iſto c. vt epiſcopus non faciat aliquem archidiaconum, niſi ſit diaconum vel archidiaconum. Sed ſubdiaconatus eſt hodie ſacer. ordo extra de ætate & qualitate, a multis. §. verum. & hoc ſatis ſuſtineri poteſt, cum acholythus etiã poſſit eligi ad prælaturam, ut extra de ætat. & qual. præterea. vbi dicitur, ꝙ diſpenſatiue poteſt eligi. Vel dic ꝙ exponitur hæc dictio, ſit, ideſt, fiat. ſufficit enim ſi talis ſit ꝙ in breui poſſit promoueri, ad iſtos ordines, vt extra de ætat. & qua. præterea non enim refert an iam ſit, an cito fiat, vt extra de ver. ſig. ca. 3. & de cõſe. diſt. 4. qñ. Sed quare ſtatuitur iſtud de iſtis dignitatibus, cum in epm poſſit eligi ſubdiaconus, vt inf. ead. c. vlt. Sed huius rationem aſſignat

Eccleſia parochialis poteſt conferri exiſtenti in minoribus.

Subdiaconus in epm poteſt eligi.

ſignat Gratia. infra ead. diſt. §. horum. & de epo. inf. ca. §. alterum. ſ. pp ordinis dignitatẽ. In quo autem ordine debeat eſſe cantor, uel primicerius, conſuetudini relinquo. 32. diſt. placuit. Licitè ergo poteſt quis in minoribus ordinibus eligi ad has dignitates: dum tamen habeat

a ¶ Epiſcopus.] Supra ergo collatio archidiaconatus ſpectat ad epm. 74. diſt. epiſcoporum. & 25. diſt. cap. 1. & 21. diſt. c. 1. & 89. diſt. uolumus. Sed cõtra 93. diſt. legimus. & extra de elect. cũ in cunctis. vbi dicitur, ꝙ ad canonicos ſpectat. Dic, ꝙ ad epiſcopum tantum ſpectat confirmatio, ad canonicos electio de iure: in talibus tamen cõſideranda eſt cõſuetudo, ut extra de electio. cum eccleſia. 2

Archidiaconatum quis conferre poteſt.

ſcopus [a] in eccleſia ſua, niſi diaconus ſit, archidiaconum inſtituere, nec archipresbyterum, aut decanũ, niſi presbyteri [b] ſint, ordinare præſumat. Quod, vt diſtrictius teneatur, apoſtolica auctoritate prohibemus, & interdicimus.

¶ *In capitibus manuſcriptis concilij Claramontenſis habiti ab Vrbano II. (quæ non ſunt decreta ipſius concilij, ſed ſumma quædam ipſorum) in tertio hæc leguntur, quæ ad præſentem canonẽ faciunt*: vt nullus fiat decanus in eccleſia, niſi presbyter; nullus archidiaconus, niſi leuita.

Item Calixtus Papa.

¶ Nullus in præpoſitum, vel archipresbyterum, niſi presbyter; nullus in archidiaconum, niſi diaconus ordinetur. Cap. II.

NVllus in præpoſitum; nullus in archipresbyterum, nullus in decanum, niſi presbyter; nullus in archidiaconum, niſi diaconus ordinetur.

Concordat Eugenius II. in concil. Rhemenſi, c. 6. Pann. li. 8. c. 140.

¶ *Et rubrica, & caput emendata ſunt ex manuſcriptis codicibus.*

Item Innocentius ſecundus in concilio Romano, c. 10.

De eodem. Cap. III.

INnouamus aũt, & præcipimus, vt nullus in archidiaconum, vel decanum, niſi diaconus, vel presbyter [c] ordinetur. Archidiaconi vero, vel decani, vel præpoſiti, qui infra ordines prænominatos exiſtunt, ſi inobedientes ordinari [d] contempſerint, honore ſuſcepto priuentur. Prohibemus autem, ne adoleſcentibus, [e] vel infra ſacros ordines cõſtitutis, ſed qui prudentia, & merito vitæ clareſcunt, prædicti concedantur honores.

Horum vnum propter procacitatem quorundam ſtatutum eſt, qui nomen præpoſituræ adepti, officiũ contemnunt nolentes fieri ſacerdotes: aliàs enim inane eſſet, cum etiam in epiſcopum eligi poſſint in ſubdiaconatu conſtituti, iuxta illud Vrbani a Papæ.

a ¶ Vrbani.] *In c. multis. extra de æta. & qualit. tanquã decretum Vrbani primi citatur: Apud Iuonem vero, & in Pannormia ex ſynodo Beneuentana, quæ tempore Victoris tertij, cui Vrbanus ſecundus ſucceſſit, habita fuit: Nam Vrbanus primus centum, plus minus annis Nicænam ſynodum anteceſſit.*

¶ Non eligatur in epiſcopum, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus. Cap. IIII.

Iuo par. 5. c. 72. Pann. li. 3. c. 5.

NVllus in epiſcopum eligatur, niſi in.

b ¶ Niſi presbyteri.] inf. 23. q. 4. ſicut excellentiam. contra. vbi dicitur, ꝙ non gradus elegantior, ſed uitæ melioris, &c. Sed dic, ꝙ non tantum ordo cõſideratur, ſed ordo & meritum.

a Quidam dñt, ꝙ nõ licet epiſcopo eligere archidiaconũ aliunde, niſi de eccleſia cathedrali, & hoc p decret. ext. de his, quę fiũt à prę̃la. tua, in prin. ibi, aſſumatur.

NVllus.] CASVS. Dicit Calixtus, ꝙ nullus in præpoſitum, uel archiepiſcopum, uel archidiaconũ eligatur, niſi ſit diaconus, nec aliqs in decanũ uel archipresbyterum eligatur, niſi ſit pſbyter.

INnouamus.] CASVS. Quidã erant electi in archidiaconos, qui nõ erãt diaconi: quidam in archipresbyteros, uel decanos, q nõ erãt presbyteri. Inn. igit ſecundus cõfirmans antiqua decreta prohibet ne hoc de cætero fiat, & ſi q inf. prænominatos ordines exiſtentes pſum pſerint ordinari, ſuſcepto priuentur honore. Itẽ prohibet, ne adoleſcẽtibus, & ĩ minoribus ordinibus conſtitutis, & ĩdignis prædicti conferantur honores.

c ¶ Vel pſbyter.] red de ſingula ſingulis.

d ¶ Ordinari.] Cogitur ergo aliquis recipere ordinem, & ſic eſt contra hoc. 74. diſtin. geſta. ſed illud ratione adiuncti ordinis. 73. diſt. c. ſi.

Ordinem recipere cogitur quis.

e ¶ Ne adoleſcentibus.] Intra xxv. an. 3 ut extra de elect. cum in cunctis. §. inferiora.

1 Vt extra. lib. 6. de æta. & quali. ꝑmittimus.

beat ætatem. 1 Sed his ob. extra de elect. dudum. 1. in fi. ſi uis ſuſtinere dictum H. expone quod dicit illud c. præterea diſpenſatiuè. ſ. ex diſpenſatione canonis. Non ob. cap. dudum. in fi. quia poteſt intelligi de defectu tali, qui impediat promouendum ad talem dignitatem; de quo ibi ſit mentio. vnde dicitur, quod acolythus poſſit eligi ad illam dignitatem, vt videtur dicere littera. ſic ſcilicet intelligenda.

HORVM CASVS. Dicit Gratianus, ꝙ illud qđ dictũ eſt de clericis non promouendis in archipresbyteros, vel decanos, niſi ſint presbyteri, & in archidiaconos, niſi ſint diaconi, ſtatutum fuit ex cauſa. ſ. pp illos q ꝓmoueri contemnebant adeptis dignitatibus. Nam ẽt in epiſcopos diaconi promouentur, quod probatur ſeq. c.

NVllus in epiſcopum.] CASVS. Statuit hic Vrbanus, vt nullus eligatur in epiſcopũ, niſi fuerit ĩ ſacris

3 Nec. n. ferendũ eſt cũ legitimã tutelã agere, C. de legit. tut. l. vlt. Io. de Fant.

Digitized by Google

cris ordinibus conſtitutus. Sacros autē ordines dicimus diaconatum, & presbyteratum, quos ſolum legitur primitiua eccleſia habuiſſe. Subdiaconi uero neceſſitate exigente de licentia Romani pontificis, uel archiepiſcopi, ſi bonæ uitæ fuerint, poſſunt in epiſcopos eligi.

SAcerdotale.] CASVS. Brunichilda Regina Francorum faciebat laicos in epiſcopos promoueri. vnde Gregorius ipſam redarguit, & reprehendit.

f ¶ Subito.] Et ita iniquè, & malè. Iniquitas.n. omnia præcipitat, ut infra de pœn. diſ. 3. inter hæc hircum. ſi tamen

Iniquitas omnia præcipitat.

ſacris [a] ordinibus religioſè viuens fuerit inuentus. Sacros autem ordines dicimus diaconatum, & presbyteratum. Hos ſiquidem ſolos † primitiua legitur habuiſſe [b] eccleſia: ſubdiaconos vero, quia & ipſi altaribus miniſtrant, opportunitate exigente concedimus; ſi tamen ſpectatæ ſint religionis & ſcientiæ. Quod ipſum non ſine Romani Pontificis, [c] vel metropolitani [d] licentia † β fieri permittimus.

† al. ſacros.

† al ſcientia.

Laicus in epm poſtulari poteſt.

a ¶ In ſacris.] Poſtulari tñ poteſt in epiſcopū laicus. 61. diſt. cap. Oſius. & 63. diſ. c. Valentinianus.

b ¶ Habuiſſe.] Supple ſacros nā ēt ſubdiaconatus fuit tpe Apoſtolorum, ut 35. diſt. epiſcopus.

c ¶ Romani pontificis.] Hodie licitè eligitur, ut extra de ætа. & qual. à multis.

Metropolitanus, an poſſit circa ordinem diſpenſare.

d ¶ Metropolitani.] Sicut ergo olim metropolitanus potuit diſpenſare circa ordinem, ſic uidetur. ꝙ adhuc poſſit, cum nō auferatur ei hæc diſpenſatio, ſiue iuriſdictio, argu. extra de ſent. excom. nuper. 1

1 Et iō dñt quidam, ꝙ auctoritate mētis iſtius iuris adhuc hodie poſſit diſpenſare, cū acolytho eadem rōne, & hanc ſententiam videtur ſequi Tanc. Vinc. Gof. & B. extra de ætate & qualit. a multis.

ALETRVM VERO. CASVS. Reſpicit hoc illū. §. horū vnū. ubi dictū eſt aliquē non eſſe eligendum in archidiaconū, niſi ſit diacon⁹, vel in archipresbyterum, niſi ſit presbyter. hoc fuit ſtatutū pp cōtumaciā illorū, qui ꝓmoueri nolebāt Nūc aūt dicit, ꝙ alterū eſt ſtatutū pp ordinis dignitatem. ſ. ut non eligaꝰ in epiſcopū, niſi ſit in ſacris ordinibus.

Alterum vero, vt in epiſcopum, vel archiepiſcopum, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus non eligatur, propter dignitatem ordinis ſtatatum eſt.

β ¶ Licentia.] *Sic mutatum eſt ex dicto cap. a multis. Iuone, & Panormia, quamuis etiam in vetuſtis Gratiani codicibus legatur,* ſcientia.

DISTINCTIO LXI.

ITem laici [e] non ſunt in epiſcopos eligendi: ſed per ſingulos ordines prius ſunt probandi.

Vnde Gregorius Brunichildæ Reginæ Francorum, lib. 7. reg. epiſt. 113.

¶ Sacerdotes ex laicis non ſunt ordinandi. Cap. I. Anſel. li. 6. c. 77. Poly. li. 2. tit. 1.

SAcerdotale officium veſtris in partibus in tantū) ſicut didicimus) ambitionem perductū eſt, vt ſacerdotes ſubito, [f] quod graue nimis eſt, ex laicis ordinentur.

Item Hormiſda Papa epiſcopis per Hiſpaniam conſtitutis, epiſt. 3. cap. 1.

¶ De eodem. Cap. II.

IN ſacerdotibus eligendis curam oportet eſſe perſpicuam. Irreprehenſibiles enim eſſe cōuenit, quos præeſſe neceſſe eſt corrigendis [g] *& infra.* ¶ Longa [h] debet vitam ſuam probatione monſtrare, cui gubernacula committuntur eccleſiæ. Poly. ibidem. Anſel. li. 6. c. 22.

Item eodem loco continentur.

ITem laici.] hæc diſt. diuidiꝰ in quatuor partes in quarū prima probat per xvij. auct. ſanctorū, ꝙ ex laicis, licèt ſint boni, non debet creari eps. Scda ibi, Econtra.] Tertia ibi, ſed aliud. Quarta ibi. [Item clerici.] Io. de Fan.

CASVS. Hic ponitur 61. diſt. in qua dr̄, ꝙ laici non ſunt in epiſcopos eligēdi, niſi prius ꝑ ſingulos ordines fuerint probati. & hoc ꝓbatur vſq; ad §. [His omnibus.] Poſtea probatur cōtrariū in eod. §. & ibi dat ſolutionē. Et additur ēt ꝙ clerici alterius eccleſiæ non ſunt præferendi clericis de propria eccleſia benemeritis in electione. Tractatur etiam in vlt. c. di. de uiſitatione eccl.

e ¶ Item laici.] Hic oſtendit, ꝙ laici non ſunt eligendi in epos, ſed poſſunt poſtulari. 2 Item oſtendit, ꝙ tm̄ de propria eccleſia facienda eſt electio. Deinde oſtendit de viſitatore, ꝙ nihil debet præſumere de rebus illius eccleſiæ, cui datus eſt uiſitator. Et not. ꝙ uocat hic laicos illos, qui non ſunt ordinati, & illos qui repente ſunt ordinati, & nec iſti, nec illi ſunt eligendi. Ioan.

2 Vt inf. ea. §. his omnibus in c. Oſius §. ſed aliud.

men neceſſitas eſt, in anno, & dimidio poteſt laicus recipere omnes ordines, ut 77. diſtinctio. monachus. cap. ſequen.

IN ſacerdotibus.] CASVS. Duo prohibet Hormiſda in hoc cap. Primum eſt, laicos in epiſcopos non eſſe eligendos, etiam ſi fuerint probatæ uitæ, & bonæ conuerſationis. probatus enim debet eſſe quis antequam eligatur, & diſcere antequam doceat. Nam reprehenſibilis & emandatus eſſe debet, qui præfertur, & orat pro populo. Secundum eſt, quòd pœnitētes ad gradum epiſcopalem aſpirare non poſſunt: nam præferens memorandi criminis labem non habet lucidam ſacerdotij dignitatem.

g ¶ Corrigendis.] Sic 3. q. 7. iudicet & c. ſeq.

h ¶ Longa.] Sic ſupra 28. diſt. priuſquam.

Non

a NOn negamus.] ¶ Præſtare.] Vnde non petere exēplum, ſed dare dignus erat ad idem. 16.q.1.prædicator.
b ¶ Emendationē.] Sic 8.q.1.qualis.1.q.1.c.viliſſimus.
c ¶ Humilitatis.] Quia nihil ita ſplendet in pontifice ſicut.

Pontifex debet eſſe humilis.

e ¶ Memorandi.] Et hoc propter memoriam præteriti delicti.ſi.25.diſt.cap.vlt. & 48.diſt.c.1. & 3.q.4.c.2. & ff.de decu.l.vlt.
f MIſerum eſt.] ¶ Qui nunquam.] ſup.59.diſt.ordinatos.2.

¶ De eodem. Cap. III.

Anſel.ibidem.
Polyc.ibidem.

NOn negamus eſſe in laicis Deo placitos mores; ſed milites ſuos probatos ſibi quærunt inſtituta fidelium. Diſcere prius quiſque debet, antequam doceat, & exemplum religioſæ conuerſationis de ſe potius alijs pręſtare [a] quàm ſumere. Emendatiorem [b] eſſe conuenit populo, quem neceſſe eſt orare pro populo. Longa obſeruatione religioſus cultus tradatur, vt luceat: & clericalibus obſequijs erudiendus inſeruiat, vt ad venerandi gradus ſummam perductus, quis ſit fructus humilitatis [c], oſtendat. *& infra.* ¶ Nec tantum de laicis conſecrari inhibemus; ſed nec de pęnitentibus quidem quiſquam ad huiuſmodi gradum profanus temerator aſpiret. Satis illi poſtulanti ſit venia: qua conſcientia abſoluat reum, qui ſe peccata ſua populo ſcit teſte [d] confeſſum? Quis enim quem paulo ante vidit iacentem, veneretur antiſtitem? Præferens memorandi [e] † criminis labem, non habet lucidam ſacerdotij dignitatem.

† al. miſerādi.]orig.

¶ *In pleriſq; vetuſtis Gratiani codicib. caput hoc coniunctum eſt ſuperiori, quemadmodum eſt in ipſa Hormiſdæ epiſtola.*

Item Innocentius Papa ad Aurelium Carthaginenſem epiſcopum, epiſt. 12.

¶ De eodem. Cap. IV.

Polyc.ibid.
Anſel.l.6.c.34.

MIſerum eſt, eum magiſtrum fieri, qui nunquam [f] diſcipulus fuit; eum ſummum fieri ſacerdotem, qui nunquam in vllo gradu obſecutus fuerit ſacerdoti.

Item Leo epiſcopus ad epiſcopos Africanos epiſt. 85. *al.* 87.*c.*1.

Iuo p.5.c.105.

¶ De eodem. Cap. V.

MIramur tm̄ apud vos per occaſionē tp̄is impacati aut ambientium prępumptionem, aut tumultum [g] valuiſſe popularē, vt indignis quibuſque, & longe extra ſacerdotale meritum conſtitutis, paſtorale faſtigium, & gubernatio eccleſiæ crederetur. Non eſt hoc conſulere populis, ſed nocere, nec præſtare regimen, ſed augere diſcrimen [h]. Integritas.n. præſidentium [i] ſalus eſt ſubditorum; & vbi eſt incolumitas obedientię, ibi ſana eſt forma doctrinæ. ¶ Principatus [k].a autem quem aut ſeditio extorſit, aut ambitus occupauit, ēt ſi moribus, atque actib. nō offendit, ipſius † tn̄ initij ſui eſt pernicioſus exēplo. Et difficile eſt, vt bono peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio. ¶ Quod ſi in quibuslibet eccleſię gradibus prouidenter, ſcienterq; curādum eſt, vt in Dñi domo nihil ſit inordinatum [l], nihilq; præpoſterum; quanto [m] magis elaborandū eſt, vt in electione eius, qui ſupra

1.q.1.c.principatus.
Polyc.ibid.
Anſel.l.6.c.2.
† al ipſo.

MIramur.] CASVS. Quidam archiep̄i quoſdā laicos in ep̄o promouebant occaſione guerræ ſedandæ, & popularis tumultus remouendi: quare Leo Papa eos ex hoc reprehendit, dicens, quod pro nullius perſona faciendum eſt contra decreta ſanctorū patrum. Et quod archiep̄i hoc facere nō dēant, ꝓbat quatuor rationibus. Prima eſt quia qui tales ſublimat, nō cōſulit populo, ſed nocet. Secūda eſt, qa qđ habet malū initium, vix eſt vt bono peragat̄ exitu. Tertia eſt quia ſi minores ordines non dantur ſine diſcuſſione, multo minus ordo epiſcopalis eſt ſine diſcuſſione dandus. Quarta eſt, quia ſi laicus laboris inexpertus notari ſolet ambitus, ſi dignitatem appetat ſecularē multo magis ei⁹ notari ambitus ſolet, q̄ ambit adminiſtrationem diuinorum.

a Ad idē 48. diſtinct.§.1. Sed vī ſufficere ſi per duos mēſes ſit apud magiſteriū. ff. de leg.3.ſeruis.§.ornatricib. Io. de Fan.

g ¶ Aut tumultum.] Arg. ꝙ non eſt deuiādum a iure communi propter tumultū popularem, nec propter ſedandā diſcordiam, vt 62.diſtinct. docendus. 18.q.2.ſi quis abbas 8.q.1. licet.ſic.C.de pœ.l.decurionum, & argu. extra de appe.conſtitutus argum.contra. ff.ad l.Cor.de ſica.l.pen. & 28.diſtin.de Syracuſanæ, & 11.q.3.anteceſſor. & 50.d.vt conſtitueret. extra de reg.iu. qui ſcādalizauerit.

Ius cōe ꝓ tumultū populi non eſt violandum.

h ¶ Diſcrimē.] ideſt periculum.
i ¶ Præſidentium.] ideſt, ſacris officijs deputatorum.
K ¶ Principatus.] Prima. q.1. principatus
l ¶ Inordinatū.] Scil. Eligēdus eſt ecet, vt poti⁹ eligat̄ ille qui diu militauerit in eccleſia, vt j.eo. qđ ꝓderit, vel ēt ille qui eſt in maiori ordine cōſtitutus 3.vt 75.d.c.vl. 3.

Eligēdus eſt magis exercitatus.

1 Nam peccantem publice, &c.45.d. ſed illud. 32.q.3. nemo.

ſicut humilitas, vt 100.diſt.contra morem.
d ¶ Teſte.] Quia publica dicta publico egent remedio delicta vt de pę.d.1.§.hoc ergo. & cap.quamuis.1.

m ¶ Quanto.] Nota quanto res eſt maior tanto maior

89.d.epiſcoporum;

eſt

eſt inquiſitio facienda, vt 59.diſt.ordinatos.& 47.diſt. quantumlibet 42.diſt in.qui cſcamus.& 7.q.2.cap.vl.& eſt hoc contra illos qui dñt, ꝙ in cauſis matrimonialib. nõ eſt ita diſtricta examinatio faciẽda circa teſtes.

capituli ſui vt extra de his quæ fiunt à prælatis, nouit.
g ¶ Multo.] Sic ſupra d.59.cap.vlt.& ſup.ead.in ſacerdotibus.

Quid

omnes gradus conſtituitur,non erretur? Nam totius familiæ Domini ſtatus,& ordo nutabit; ſi quod requiritur in corpore, non inueniatur in capite. Vbi eſt illa Beati Pauli Apoſtoli per ſpiritum Dei emiſſa præceptio? qua in perſona Timothei omnium [a] ſacerdotum Chriſti numerus eruditur; & proinde vnicuique noſtrum dicitur: [Manus cito nemini impoſueris, neq; communicaueris peccatis alienis.] Quid eſt β cito [b] manus imponere niſi ante maturitatem ætatis,ante tempus examinis, ante maritum laboris †, ante experientiam diſciplinæ ſacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid eſt communicare peccatis alienis: niſi talem effici ordinantem, qualis ille eſt, qui non meruit ordinari? Sicut enim boni operis ſibi comparat fructum, qui rectum tenet † in eligendo ſacerdote iudicium; ita graui ſemetipſum afficit damno qui ad ſuæ dignitatis collegium ſublimat indignum.Non.n.in cuiuſquam perſona [c] prætermittendũ eſt, quod inſtitutis generalibus continetur: nec putandus eſt honor ille legitimus, qui fuerit contra † diuinæ legis præcepta collatus. *& infra*. ¶ Merito ſanctorum Patrum venerabiles ſanctiones, cum de ſacerdotum electione loquerentur, eos demum idoneos ſacris adminiſtrationibus cenſuere, quorum omnis ætas a puerilibus exordijs vſq; ad perfectiores † annos per diſciplinæ eccleſiaſticæ ſtipendia cucurriſſet: vt vnicuique teſtimonium prior vita præberet, nec poſſet de eius prouectione dubitari; cui pro laboribus [d] multis,pro moribus caſtis, pro actibus ſtrenuis celſioris loci præmium deberetur.¶ Si.n.ad honores mundi ſine ſuffragio temporis, ſine merito laboris indignũ eſt peruenire, & notari ambitus ſolent; quos probitatis documenta [e] non adiuuant; quam diligens, & quam prudens habenda eſt diſpenſatio diuinorum munerum, & cęleſtium dignitatum?

Anſel.l.6.c.35.

1.*Tim.5.*
inf.diſt.78. quid eſt manus.
† *al.obedientia.*

Polyc.ibidem.

† *al.ſectatur.*

† *de prauaricatione collatus.*] orig.

† *al.prouectiores.*

α † Principatus.] *In pleriſque manuſcriptis Gratiani codicib.legitur.*principatus,& cætera:& infra.Quòd ſi,&c. *Id autem factũ videtur, quia inf.*1.q.1.*c.principatus.citatur hic verſiculus prout notatur in gloſſa, quæ in illis etiam vetuſtis exemplaribus eſt: in quibus aliæ gloſſæ non habentur.*

β † Quid eſt.] *Sic in iyſdem manuſcriptis legitur.* Quid eſt cito manus imponere, &c.& infra:Sic vt enim. *& in margine citatur*,inf.diſt.78.c.quid eſt manus.

Item ex concilio Laodicenſi,c.12.

¶ Non ſunt eligendi ad epiſcopatum, niſi quos probabilis vita commendat. Cap. VI.

EPiſcopum non oportet præter iudiciũ metropolitanorum, & finitimorum epiſcoporũ conſtitui [f] ad eccleſiæ principatũ. Nec eligantur,niſi hi,quos multo [g] ante nota probabiliſq; vita commendat; & nihilominus, ſi in ſermone fidei, & † recta operatione per ſuam cõuerſationem fuerint probati.

ſu.di.24.c.epiſcopi.

† καὶ τῆ τοῦ ἐυθὲος λόγου πολιτέια.

a ¶ Omnium.]Arg. quod vni dicitur, ad alios extenditur, vt dixi.38.d.ignorãtia. Etarg.32.q.7.apoſtolus, & 31.q.1.qđ.ſi. & C.de naturali. liber.auth.itẽ ſi quis.
b ¶ Quid eſt cito.]vt 78.diſt.c.quid eſt manus, & 86.d.tanta.
c ¶ Perſona.]Nota ꝙ pp perſonam 1 non recedit a iure cõi, vt hic 50. d.ex pęnitentibus, & 89.diſt. ſingula 59. diſt. hoc ad nos.tamen quandoq; receditur a iure pp perſonam, vt fuit in Auguſtino,vt 7.q.1.non autẽ. Itẽ pp ſcandalum,quod timetur in perſona, vt 23.q.4.nõ poteſt. Similiter pro miſeratione,perſonę,vt 86. diſt.tanta. Sed dic ꝙ ibi pſonæ fauore nõ receditur a iure: ſed pp vtilitatẽ prouenientem ex perſona.
d ¶ Pro laborib.] Nota ꝙ eo ipſo ꝙ qs electus eſt,præſumitur eſſe melior alijs vt diſt.94. c.1.& diſ. 59.c.1. & 40.diſ.c.1. Ar.cõtra.8.q.1.illud.
e ¶ Documẽta.] Hic mala vita probat aliquẽ ambitioſe puenisse ad dignitatẽ: ſic econuerſo merita alicuius excuſant ipsũ de ambitione, vt 1.q.1. quibuſdam 2.

Epiſcopum.] CASVS. Dicitur in hoc cap.quod epiſcopus conſecrari non debet ſine conſcientia & iudicio metropolitani, & ſuorum ſuffraganeorum, & quod non debet eligi niſi probatæ vitæ & qui ante longo tẽpore probatus fuerit in ſermone fidei, & conuerſatione.
f ¶ Cõſtitui.] Ideſt, conſecrari ſolus.n. non debet conſecrare epiſcopũ, licet ſolus ipſum poſſit confirmare, vt 64.diſt.c. 1.& 51.di.c.vl. dum tamẽ adſit cõſenſus

Ius cõe propter perſonã non eſt relinquendum.
1 Ideſt,ꝓpter amorem perſonæ non receditur.i.nõ debet recedi ſic no.1.q.7. §.pro perſona.

Electio facit quem præſumi meliorẽ.

2 Et eſt bonũ.ſ.ad hoc quod hic dĩ. 1.q.7. ſancimus.1.reſpõſo. C. de re. mili. ad fi. Io.de Fan.

QVid proderit.] CASVS. Cæleſtinus redarguit omnes, qui laicos eligunt vel ordinant in epõs, quia ſi hoc fieret, nihil prodeſſet clericis diu in caſtris Dominicis militaſſe: quare prohibet, ne hoc de cœtero fiat, ſi contra fiat, pœnam depoſitionis minatur promouentibus & promotis.

a ¶ Proderit.] Nota, quod licitũ eſt alicui ſeruire in eccleſia ſpe ſtipendiorũ, ut ſu. 59. diſt. officia, & 74. diſt. conſuluit. Arg. contra. 8. q. 1. ſunt in eccleſia, & 12. q. 1. habebat. 1. Sed dic quòd ſperare poteſt, dum tamen non principaliter ad hoc ſeruiat, vt 77. diſtin. in ſingulis, & 8. q. 1. qui epiſcopatum.

b ¶ Alienum.] Id eſt, alijs debitum: ſic ſupra 13. diſtin. c. 1. ff. de adop. l. ſi.

1 Itẽ argu. contra extra de elec. cum ad noſtram. ibi de hoc, & adde quod not. 59. diſt. hoc ad nos Arch.

Item Cæleſtinus ad epiſcopos Apuliæ, & Calabriæ, epiſt. 3. c. 2.

De eodem. Cap. VII.

Nicol. ad Mic. Imp. in epiſtola, q incipit. *Principatum* Polyc. ibidem. Anſ. l. 7. c. 53.

† *al. præpoſtero.*

QVid proderit [a] per ſingula clericos ſtipendia militaſſe, & omnẽ egiſſe in Dominicis caſtris ætatem? ſi hi, qui præfuturi ſunt, ex laicis requirantur? qui vacantes ſæculo, & omnem eccleſiaſticum ordinem neſcientes, ſaltu præpropero † in alienum [b] honorem ambiunt immoderata cupiditate tranſcendere, & in aliud vitæ genus (calcata reuerentia eccleſiaſticæ diſciplinæ) trãſire? Talibus itaque fratres chariſſimi, qui iuris noſtri, id eſt canonum gubernacula cuſtodimus neceſſe eſt obuiemus; hiſque fraternitatem veſtram epiſtolis commũnemus ne quis laicum ad ordinem clericatus admittat, & ſinat fieri; vnde, & illum decipiat, & ſibi cauſas generet, quibus reus conſtitutorum † decretalium fiat.

† *conſtitutis decretalibus.* orig.

Item Leo, epiſt. 85. al. 87. c. 1. ad epiſcopos Africanos.

¶ Rudibus, & imperitis gubernacula eccleſiæ non ſunt committenda. Cap. VIII.

Polyc. Ibidem Anſ. l. 6. c. 138. Iuo p. 5. c. 105. in fine.

STatuimus [a], ne in aliquo Apoſtolica, & canonica decreta violentur; & ne his eccleſia Domini regẽda credatur, qui legitimarum inſtitutionum neſcij †, & totius humilitatis ignari, non ab infimis [c] ſumere, incremẽtum, ſed à ſummis volunt habere principium, cum valde iniquum ſit, & abſurdum, vt imperiti magiſtris, noui [d] antiquis, & rudes præferantur emeritis.

† Concor. text. in authen. de defen. ciuita. cũ bon. gl. in uer. maximorum, in §. quæ igitur, coll. 2.

[a] ¶ Statuimus.] *In epiſtola ipſa coniunguntur verba huius capitis cum extremis verbis capitis*, Miramur, *ſupra eo hoc modo*: quam diligens, & quam prudens habenda eſt diſpenſatio diuinorum munerum, & cœleſtium dignitatum; ne in aliquo apoſtolica, & canonica decreta violentur, & his eccleſia Domini &c. *totaque oratio per interrogationem profertur.*

His omnibus [e] auctoritatibus laici prohibentur in epiſcopatum eligi.

2 *Econtra Beatus Nicolaus ex laico electus eſt in epiſcopũ: beatus Seuerus ex lanificio aſſumptus eſt in archiepiſcopũ: beatus Ambroſius, cũ nondum eſſet baptizatus, in archiepiſcopum eſt electus.* ¶ *Sed ſciendum eſt, quòd eccleſiaſticæ ꝓhibitiones proprias habẽt cauſas, quibus ceſſantibus ceſſant, & ipſæ †. Vt enim laicus in epiſcopum nõ eligeretur, hæc cauſa fuit, quia vita laicalis eccleſiaſticis diſciplinis per ordinem non erudita neſcit exempla religionis de ſe præſtare alijs, quæ in ſeipſa experimento nõ didicit. Cum ergo quilibet laicus merito ſuæ ꝑfectionis cleri-*

† Concor. l. generaliter. C. de epiſ. & cle. & l. ſi pater. C. de hę. inſti.

Eccleſiæ ſeruire ſpe ſtipendiorũ licet.

STatuimus.] CASVS. Dr̃ in hoc c. ꝙ illis eccleſia regẽda non debet committi, qui neſciũt legitimas inſtitutiones, & q in minoribus ordinibus incremẽtũ non ſuſceperunt, ſed a ſummis volũt habere principium; cum abſurdũ ſit, ut imperiti magiſtris, & noui antiquis præferantur.

c ¶ Ab infimis.] Sic 48. diſt. ſicut.

d ¶ Noui] Seniores in eccleſia ſẽꝑ præponendi ſunt iunioribus ĩ electione 2. ſ reſponſione, in ſubſcriptione, ut 75. diſ. ca. ult. & 74. diſt. epiſcoporũ. & 17. diſt. §. hinc etiam & c. ſequenti. 96. diſ. bene quidem.

2 De hoc. no. 85. diſt. Arch.

HIS OMNIBVS. CASVS. ſup. probatũ eſt laicos nõ eſſe eligendos. Nunc autẽ probatur contrariũ tribus exemplis. ſ. Nicolai, Seueri, & Ambroſij, ſed hanc contrarietatẽ ſoluit Gratianus, dicens, ideo eſſe prohibitũ laicos promoueri, quoniam laici inſcij eſſe conſueuerunt, & imperiti; ſed ſi periti ſũt & clericos in bonitate tranſcẽdunt, eligi poſſunt & promoueri exemplo Nicolai, Seueri & ambroſij. Et hãc ſolutionem probat ſequens cap.

e ¶ His omnibus.] Hæc ſolutio non ualet, qa laicus quantumcunque ſit ꝑfectus, non eſt eligendus, ſed tantum poſtulandus, ut inf. ca. obitum, & ſup. ca. in ſacerdotibus. & ſup. diſt. 59. hoc ad nos, quod autem dicitur de his tribus, nõ obſtat, quia diuina inſpiratione fuit factũ 4. q. 3. §. ult. 3. ueldit quòd iſti poſtulati fuerunt.

ECONTRA. Hæc eſt 2. pars, in qua probat contrarium ſupradictis. Ioan. de Fan.

3 Suba[illegible] cui nemo [illegible]gne reſiſtere pot. 19. q. 2. c. 2.

NEophytus.] CASVS. Vercellenſes vituperabant electionem Ambroſij; quia neophytus erat, & neophytos Apoſtolus prohibuit ordinari. Sed reſpondet Ambroſius hoc ideo eſſe prohibitum ab Apoſtolo, quia neophyti conſueuerunt propter honores ſuperbire: ſed ſi humiles inueniātur, poſſunt ordinari, quia ceſſante cauſa ceſſare debet effectus, vnde occidentales epiſcopi electionē ſuā legitimā eſſe iudicauerunt: & orientales eam exēplo approbauerunt: qui multos tales elegerunt.

k ¶ Presbyteri.] Hoc totum non poteſt fieri intra tres menſes: & ita differri poteſt conſecratio epiſcoporum, quandoque vltra annum, vt 7.q.1. conſtitutum, & 28.d. de Syracuſanæ.

Conſecratio epiſcoporū. qñq; differtur vltra annum.

SED ALIVD. Hæc eſt tertia pars diſtinct. in qua diſtinguit, & bene. Ioan. de Fan.

calem vitā tranſcendit; exemplo beati Nicolai, & Seueri, & Ambroſij, eius electio poteſt rata haberi.

Vnde idem Ambroſius in epiſtola 82. ad Vercellenſes ait de ſe ipſo.

Cap. IX.

NEophytus prohibetur ordinari, ne extollatur in ſuperbiā [a] Sed ſi non deeſt humilitas competēs ſacerdotio; vbi cauſa [b] non hæret, vitium nō imputatur. Itaq; ordinationem meam occidētales epiſcopi iudicio [c] oriētales etiam exemplo [d] probarunt †.

† Concor. l. 1. §. ſexum. cū ibi, not. ff. de poſtu. & l. ſi militem. cum gl. C. de condi. ob. cau.

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus caput hoc coniunctū eſt ſuperiori. Nam Gratianus (quod ſæpe facit) ſententiā potius beati Ambroſij afferre voluit: quam ipſa omnino atque eodem ſeruato ordine verba referre: locus enim integer ſic habet.* Quam reſiſtebam, ne ordinarer; poſtremo cum cogerer, ſaltem ordinatio protelaretur. Sed non valuit præſcriptio, valuit impreſſio. Tamen ordinationem meam occidentales epiſcopi iudicio; orientales etiam exemplo probarunt. Et tamen neophytus prohibetur ordinari, ne extolatur ſuperbia. Si dilatio ordinationi defuit; vis cogentis eſt: ſi non deeſt humilitas competens ſacerdotio, vbi cauſa non hæret, vitium non imputatur.

Item obijcitur illud Sardicenſis concilij, c. 13.

¶ Scholaſticus ex foro; aut ex adminiſtratione poſtulari poteſt epiſcopus. Cap. X.

OSius epiſcopus dixit. Et hoc neceſſariū arbitror, vt diligētiſſime tractetur: ſi forte aut diues laicus [e] α, aut ſcholaſticus [f] de foro [g] aut de † adminiſtratione [h] β epiſcopus fuerit poſtulatus; vt non prius ordinetur, niſi ante & lectoris [i] munere, & officio diaconi, aut presbyteri [k] fuerit perfunctus: & ita per ſingulos gradus (ſi dignus fuerit) aſcendat ad culmen epiſcopatus.

Burc. l. 1. c. 27. Iuo. p. 5. c. 71. † al. ex adminiſtratore.

α ¶ Laicus.] *Abeſt vox iſta a concilio: ſed ob gloſſam non eſt inducta.*

β ¶ De foro, aut de adminiſtratione.] *Græcè tantummodo eſt, ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς.*

Sed aliud eſt [l] poſtulari, aliud eligi: poſtulatur nexibus curiæ adſtrictus ab Imperatore; clericus alterius ciuitatis a ſuo epiſcopo; ſed non eligitur aliquis niſi in ſacris ordinibus conſtitutus. Fit enim electio cū ſolēnitate decreti omniū ſubſcriptionib. roborati; poſtulatio verò ſimplici pe

In ordine Romano.

a ¶ Superbiam.] ſu. 48. d. quoniam.

b ¶ Cauſa. Videtur ergo quod vbi prohibetur electio ex cauſa, quod ceſſāte illa cauſa poſſit fieri electio, vt hic, & 28. diſt. de Syracuſanæ. 1. q. 1. quod pro neceſſitate. Arg. contra 32. q. 1. dixit, & 19. q. 2. duæ ſunt. Vno modo ſic poteſt exponi, ceſſante cauſa ceſſat, & conſtitutio, id eſt, quando cauſa ceſſat actu, & exemplo, id eſt, vt non poſſit trahi in perniciem exempli 1, 64. diſt. §. verum. Vel dic, quod ceſſat circa perſonā illam ad hoc tantùm, vt diſpenſari poſſit ſecū. Vel dic, quod tunc ceſſat, quādo hoc in iure exprimitur, quod ceſſare debeat: vel dic, qñ omnis cauſa ceſſat, & impulſiua & finalis, & efficiēs & occaſionalis: tunc ceſſat conſtitutio. ff. de poſt. l. 1. §. ſexū.

Conſtitutionis cauſa ceſſante an ceſſet ipſa cōſtitutio.

a Arg. ff. de pœnis l. ſi quis aliquid §. abortionis. 1. q. 1. principatus.

c ¶ Iudicio.] id eſt, per ſententiam.

d ¶ Exemplo.] Similes ordinādo: ſed diſpenſatiuè, & ſic planum eſt.

OSi°.] CASVS. dicitur in hoc ca. quod ſi diues, vel literatus laicus, vel qui curialis fuit in epiſcopum poſtulatus, nō debet cōſecrari, niſi per ſingulos ordines fuerit ligitimè approbatus, deinde poterit ad epiſcopatum aſcendere.

e ¶ Aut diues laicus.] Qui de ſuis facultatibus aliquid dedit eccleſiæ, nō tamen eſt recipiendus ideo; niſi alias dignus ſit, vt 1. q. 13. ex multis, nec enim diuites ſunt reijciendi, vt 30. diſt. hæc ſcripſimus.

f ¶ Scholaſticus.] Id eſt, literatus.

g ¶ De foro.] Scilicet cauſarum eccleſiaſticarum.

h ¶ De adminiſtratione.] Ciuili vel curiali.

i ¶ Aū & lectoris.] inf. 77. d. quicunque & 18. q. 2. quod ſit.

CASVS. Nunc aſſignat Gratianus differentiam inter poſtulare & eligere. Nam poſtulatur qui eſt alteri ſubditus laicus vel clericus, & fit hoc ſimplici petitione. Ille vero eligitur qui eſt in ſacris ordinibus conſtitutus & hæc electio fit cum ſolennitate decreti. Vt hæc differentia probatur ſequenti capitulo.

l ¶ Sed aliud eſt.] Poſtulatio fit his verbis, petimus vt facias te promoueri, quia volumus te eligere, & tunc dicitur poſtulari à ſeipſo. Ab alio autem fit poſtulatio, vt

Poſtulatio qualiter fiat 2. De hoc ſatis no. Inn. extra de poſtu. c. fi. ibi videas. 2.

Digitized by Google

vt ſi cleric[illegible] vel laicus, ſit de epātu alterius: tunc poſtulatur ab epō loci, ut 71. diſt. primatus. & etiā a ſeipſo, quia vnius conſenſus non ſufficeret. Si autē laicus diceret: nolo tonſurari, niſi certus ſim de electione, vel clericus diceret: nolo ordinari, niſi certus ſim de epātu: de hoc.

bonæ. 2 Itē clericus alterius eccleſiæ bene poteſt eligi ſed poſt electionem eſt poſtulandus, vt 76. diſt. dilectionis. 63. diſt. litteras 85. diſ. Florentinū. Sed laicus primo eſt poſtulādus: deinde eligēdus ext. de ele. in cauſis.

EPiſcopus.] CASVS. Quidā canonici volebant quendam clericum alterius ciuitatis poſtulare in epiſcopum. præcepit ergo Gregorius cuidam epō viſitatori illius eccleſiæ, ut prius poſtulet, & poſtea eligat: deinde Romā cum ſolēnitate decreti, & cum epiſtola viſitatoris conſecrandus occurrat.

blicatū, ab ea poſtulatione recedere non poſſunt, & ita no. Hu. extra de poſtul. c. vlt. de elec. in cauſis in glo. vlt. & c. publicato.

Et alibi ſæpe. & infra ead. c. obitu.

titione. Quam diſtinctionem B. Gregorius innuit in regeſto, lib. 2. epiſt. 19. ſcribens Benenato epiſcopo.

¶ Electio epiſcopi debet fieri cum ſolemnitate decreti, omnium ſubſcriptionibus roborati. Cap. XI.

EPiſcopus,[a] dum fuerit poſtulatus, cū ſolemnitate decreti ſubſcriptionibus [b] omniū roborati, & dilectionis tuæ teſtimonio literarum ad nos ſacrādus occurrat.

Sic beatus Ambroſius α ante ſuſceptum baptiſma ab Imperatore eſt poſtulatus, non electus.

α¶ Ambroſius.] *Quòd ſynodus elegerit Ambroſium, & non Imperator; oſtenditur in c. Valentinianus. infra diſ. 63. Ac de ſua electione ipſemet Ambroſius refert aliqua lib. 1. offic. cap. 1. & de pœnit. lib. 2. cap. 8. & in epiſtola ad Vercellenſes.*

4 Item clerici alterius eccleſiæ non ſunt præferendi in electione iis, qui benè militant in propria eccleſia. Vnde Cæleſtinus Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2. c. 4.

¶ Extranei emeritis in ſuis eccleſiis non præponantur. Cap. XII.

Poly. ibidem. Anſe. l. 6. c. 11. Deuſdedit p. 1.

NEc emeritis [c] in ſuis eccleſiis clericis, peregrini, & extranei, & qui ante ignorati ſunt, ad excluſionem eorum, qui benè de ſuorum ciuium merentur teſtimonio, præponantur.

Idem ead. epiſt. c. 5.

Deuſdedit ibi. Polycar. ibidem. Anſel. l. 6. c. 25. Burch. l. 1. c. 7. Iuo par. 5. c. 61. Pann. l. 3. c 7.

¶ De eodem. Cap. XIII.

NVllus.

a ¶ Epiſcopus.] id eſt, dum aliquis poſtulatur, ut fiat eps, vt 63. diſt. literas.

b ¶ Subſcriptionib.] in quibus cōtinetur de vita electi. vt i. ea. Catinenſis. & 7. q. 1. qualiter. Sed nunquid adeo requirit hoc decretum, vt electio ſine decreto facta ſit nulla? Videtur, quod ſic, ut hic, & 47. diſt. de Petro. & 2. q. 1. legū. & 7. q. 1. qualiter. & 8. q. 3. talia. & 12. q. 2. ſine exceptione. & 63. diſ. quanto. Sed dico, quod licet i electione requirat decretum cū ſubſcriptionibus canonicorū: tñ electio facta ſine ipſo tenet. Duab. n. de cauſis fit ſubſcriptio: vna cauſa ut ſi quis vellet uariare uota ſua, inciperet ei obuiare propria confeſſio, vt 1. q. 7. ſaluberrimum, alia rōne, ut per ſubſcriptionem ſciatur, an omnes canonici fuerint preſentes in electione, arg. extra de his, quę fiunt à prælat. quanto. in fi. licet ergo ſcriptura requiratur in electione: tñ ſi fiat ſine ipſa, tenet. & eſt ſimile. Nam in matrimonio multa requiruntur interuenire, & tñ ſi non interueniāt, tenet matrimonium. 30. q. 5. noſtrates. Io. contra. extra de elect. innotuit. B.

Electio facta ſine decreto tenet.

Beneficij ſpe ordinē recipiēs nō peccat.

de hoc nullum pactum eſt interponendum, vt 59. diſt. hoc ad nos & 16. q. 7. per laicos. nec peccat, qui hac ſpe recipit ordinem, dum tñ principaliter eo propoſito nō ordinetur: ſed ad hoc vt poſſit prodeſſe. 8. q. 1. ſunt in eccleſia. Si ergo clericus eſt de eodem epātu, ille non poſtulatur, & eſt monendus, & ēt cogendus ſuſcipere ſacros ordines, vt infra ea. bene. ſed laicus de eodem epātu a ſeipſo poſtulat, vt ſu. ea. Oſius. Ille aūt à quo poſtulatur, nō cogitur dare poſtulatū niſi uelit, ut 63. d. literas. 85. d. archidiaconū. 76. diſt. dilectionis. in auth. de ſan. epiſ. §. nullū. coll. 9. pōt tñ per ſuperiorē cogi, vt ipſum det qñ non ſubeſt iuſta cā omittendi. arg. extra de iure patr. nullus. Sed quæro ad quem titulum ordinetur iſte, cum adhuc non ſit electus, nec aliquod habet beneficium? dico ad titulum eccleſiæ, ad quem eſt poſtulatus. Pone ergo, quod alium poſtea eligant, hoc enim facere pñt, quia per poſtulationē non eſt ius quæſitum poſtulato, ut extra de poſtula. bonæ. & ca. poſtulationē. & ita tenebit electio alterius. Dico, quod licet nil iuris ſit quæſitum poſtulato, tñ poteſt eos conuenire, vt prouideant ei in ſtipendio conuenienti, ut extra de iure pat. paſtoralis. non enim debuerunt mutare conſilium in alterius iniuriam, vt 22. q. 2. primum. ff. de reg. iur. nemo. ſi autem nondum elegerunt alium, poteſt eos conuenire, vt eligant ipſum ad illum epiſcopatum, & hoc modo poteſt dici, quod poſſunt uariare, ſi aliquis a ſeipſo poſtulatur: ſi uero poſtulatur a ſuperiore, & poſtulatio præſentata 1 eſt ei, & ille conſentit; ſatis poteſt dici, quod non poſſunt variare poſtulationem, ut extra de poſtu.

Poſtulatus poteſt poſtulantes conuenire, ut ſibi prouideant.

1 Maximè poſtquam fuerit Scrutinium pu-

SIC BEATVS. CASVS. Dicitur hic, quod ſupradicto modo fuit Ambr. poſtulatus ab Imperatore, & non electus. Et contradicit iſte §. illi. §. ſup. his omnibus. Item probat Gratianus, quod clerici alterius eccleſiæ non ſunt preferendi illis, qui in propria eccleſia benè militauerunt, quod probat per ſequentia capit.

ITEM CLERICI. Hæc eſt 4. pars diſtin. in qua probat quandam incidentiam. & dicitur, quod nullus alterius eccleſiæ debet eligi, niſi primò omnes clerici illius eccleſiæ fuerint reprobati. Ad ſecundum inducit ſeptem auctoritates ſupple hic, niſi maior pars eligat aliunde quia licitum eſt eis renunciare iuri ſuo. extra de elect. cum inter. Ioan. de Fant.

NEc emeritis.] CASVS Dicitur in hoc c. quod ignoti & extranei non debēt pponi benè in ſua eccleſia militantibus, & qui habent bonū teſtimoniū ciuiū eorū.

c ¶ Emeritis.] Id eſt, benè meritis in vita & ſcientia. 1. q. 1. utiliſſimis.

NVllus.] CASVS. Quæſitum fuit à Cœleſtino, an clericis inuitis epiſcopus dari debeat de aliena eccleſia?

eleſia? Et reſpondetur ꝙ non, ne alter ſubripiat honorem alterius. Clerici enim debent habere liberam electionē; & tunc de aliena eccleſia eligantur: qñ in propria nullus inuenitur idoneus, & clerici, ſe viderint in hoc prægrauari, ſit eis facultas appellandi, & contra dicendi.

de hoc not. extra de elect. cum inter canoni…s. Sed qđ ſi omnes eligunt de aliena eccleſia præter vnū, qui eligit de propria? Hic dico non valere electionem vnius: quia nullum de propria poteſt eligere cum quilibet eorum conſenſit in alium: vnde in ſeipſum non poteſt con-

Epiſcopus an iuitis poſſit dari.

inuitis [a] detur epiſcopus. Cleri, [α] plebis, & ordinis conſenſus, & deſiderium requiratur. Tunc autem alter de altera eligatur eccleſia; ſi de ciuitatis [b] ipſius clero, cui eſt epiſcopus ordinandus, nullus dignus (quod euenire nō credimus[c]) poterit reperiri. Primum enim illi reprobandi ſunt; vt aliqui de alienis eccleſijs meritò præferantur. Habeat vnuſquiſque fructū [d] ſuæ militiæ in eccleſia, in qua ſuam per omnia officia trāſegit ætatem. In aliena ſtipendia minime alter obrepat: nec alij debitam alter ſibi vendicare audeat mercedem. Sit facultas clericis retinēdi, ſi ſe viderint ꝑgrauari, & quos ſibi ingeri ex trāſuerſo agnouerint: non timeāt refutare. Qui etſi non debitū præmium, [e] vel liberum [f] de eo, qui eos recturus eſt, debent habere iudicium.

α ¶ [Cleri.] *Hinc vſque ad verſ.* Tunc *ſunt addita ex orig. & feruntur infra 63. c. cleri.*

PALEA Cap. XIIII.

Ex regula S. Benedicti, c. 64.

IN ordinatione prępoſiti illa ſemper cōſideretur ratio, vt hic conſtituatur, quem ſibi omnis concors cōgregatio ſecundum timorem Dei, ſiue etiam pars congregationis (quamuis parua) ſaniori conſilio elegerit. Vitæ autem merito, & ſapiētia eligatur, qui ordinandus eſt, etiā ſi ultimus fuerit in ordine congregationis. Quòd ſi etiā omnis congregatio vitijs ſuis (quod abſit) conſentientē perſonam pari cōſilio elegerit, & vitia ipſa aliquatenus in notitiā epiſcopi, ad cuius dięceſim pertinet locus ipſe, vel † ad alios vicinos prępoſitos, vel Chriſtianos claruerint; prohibeant prauorum prȩualere conſenſum, & domui Dei conſtituant dignum diſpenſatorem.

† *vel abbatibus, vel Chriſtianis vicinis claruerint.*

a ¶ Nullus inuitis.] à principio. ſed ſi ꝑ negligentiam neminē elegiſſent, benè daretur eis inuitis ut 89. diſ. volumus. ſimiliter vbi minor pars cōtradicit, nec habet iuſtam cauſā contradictionis, benè datur eis epiſcopus inuitis. Idē poteſt dici de laicis, ꝙ eis inuitis non eſt dandus epiſcopus ſi hñt iuſtā cauſam cōtradictionis, vt 63. diſt. ſi forte. De hoc no. 23. diſ. c. illud

Electio an poſſit fieri đ eo, qui non eſt de gremio.

b ¶ Ciuitatis.] Nunquid per hoc intelliges prius clericos totius ciuitatis vel dięceſis eſſe reprobandos? Vī ꝙ ſic, ut ī. 63. diſt. ſacrorum & c. plebs. & c. noſſe. & extra de vſu. pal. cū ſup, illi enim vidētur. eſſe de aliena eccleſia, cum totū nō ſit aliud à parte, ut ext. de elect. cū nobis olim. & q incōtinentibus ędificijs demorantur, Romæ morari uidentur, ut ff. de verb. ſig. l. qui incontinentibus. & l. ędifica. & l. pupillus. §. incola. ſicut ī tutela reprobandi ſunt oēs de ciuitate antequam eatur ad vicinas ciuitates, vt ff. de tut. & cur. l. diuus. & pręſes debet eſſe de diœceſi, ut C. de incol. l. verum. li. 10. & hoc concedit H. Sed credo ſufficere, quod reprobati ſunt omnes de maiori capitulo. arg. extra de uerb. ſig. cum clerici. & de reſcript. cum Rodulphus. Sed quid, ſi maior pars eligit extraneum, & minor eligit de gremio ſuo? 1 Videtur quod hic præualebit electio paucorū, ut 7. q. 1. denique. nam in poſtulatione omnes erant concordes, vt 63. diſt. literas. Io. Sol. hoc falſum eſt. ſufficit enim, ꝙ duæ partes conſentiant in poſtulatione de elect. ſcriptum. B. Item minor pars iuſtam habet cauſam contradicendi. Vnde licet ſint pauciores, auditur eorum contradictio, ut extra de his quę fi. à maior. par. cap. cum in cunctis 31. diſt. Nicæna. Arg. cōtra extra de elect. cū nobis olim. & c. cum inter. Dico tenere electionem minoris partis, cum eligunt ſecundum formam canonum de ſuo gremio. Vnde ſi diuerſi ſunt clerici: prius examinatur ille, qui eſt de propria, q̄ qui eſt de aliena eccleſia, vt diſt in. 85. archidiaconum Florentinum. Nec obſtant præmiſſæ decre. Ideo enim tenuit ibi electio maioris partis, qa nullus fuit ibi ex aduerſo electus. Sed adhuc ob. extra eo. tit. in cauſis. ubi præualet poſtulatio trium de aliena eccleſia electioni duorum de propria. Sed hoc fuit propter formam mandati: quia ita conuenerant, et in quem maior pars conueniret, ille eſſet potior, & conſentire. Item quid ſi data eſt aliquis poteſtas vt eligant, & ipſi poſtulant extraneum? Tenet poſtulatio. vt extra de renunc. poſt tranſlationem. extra de elect. in cauſis. de poſtul. bonæ. licet, autem apertè ſint egreſſi fines mandati, tñ fecerunt id, quod eſt vicinum mandato, ut ff. iudi. ſol. iam tñ §. ult. Ioan. Quidquid dicat Ioan. eius opinio non ſeruatur de electione. 2 minoris partis de eadem eccleſia. vnde cum totum capitulum facere uideatur, quod fit à maiori parte capituli, vt extra de his quæ fi. à maio. par. cap. cum in cunctis: tenebit electio extranei, vt dicit T. per decre. ſuperius allegatas: quia multa fieri non debent, tamen facta tenent: nam melior eligi debet, ut 8. qō. 1. licet tamē: ſufficit ſi bonus eligatur, ut extra de elect. cum nobis. & cap. cum dilecti. & C. de ſtatu. & ima. l. ult. Bar.

1 Ad hoc extra de electio. c. eccleſia 2. ubi de hoc plene ꝑ Phi. Arg. cōtra eo. tit. licet. in fi. De hoc not. 23. diſt. cap. 1. in glo. ergo aliquis. ibi uideas.

2 Idē ſentit Goff. ext. de elect. in cauſis.

c ¶ Non credimus.] No. benignam præſumptionem, ꝙ ſemper præſumitur, ꝙ aliquis ſit dignus in eccleſia, ut inf. ea. obitum.

d ¶ Fructum.] Sic. ff. de adopt. nec ei. §. præterea.

e ¶ Præmium.] Scilicet obtinet, ut aliquis de ipſis eligatur. Per hoc uidetur, quod licet aliqui perdiderint ius eligendi, quod poſſunt excipere contra illum, qui datur eis: videtur tamen, quòd excipere non poſſunt, ſed tantum agere, ut extra de app. conſtitutus, in fi.

f ¶ Vel liberum.] Vel, ideſt, ſaltem.

Studij]

a ¶ [Palea.] *Hac palea abeſt ab omnibus vetuſtis exemplaribus Gratiani, quæ ſunt collata. Extat autem in regul. S. Benedicti, ex qua nonnulla ſunt emendata.*

Item Gregorius clero, & nobilibus ciuibus Neapolitanis lib. 8. reg. epiſt. 40.

¶ De eodem. C. XV.

Anſ. l. 6. c. 13.

STudij veſtri, ſit etiã alium, qui aptus ſit, prouidere, vt † ſi forte Petrus; quem à vobis electum aſſeritis, huic ordini non videatur idoneus; ſit in quem † ſe veſtra declinare[a] poſſit, electio. Nam graue cleri illius erit opprobrium, vt ſi hic fortaſſe approbatus non fuerit, aliũ ſe dicant, qui eligi debeat, non habere.

† quo] orig. † vt ſi forte huic ordini hic non videatur idoneus.] orig.

Item Gregorius Barbaro epiſcopo, lib. 11. epiſt. 16.

¶ De eodem. Cap. XVI.

Io. dia. l. 3. c. 22. Deuſdedit p. 1. Anſel. l. 6. c. 26.

OBitum Victoris Panormitanæ ciuitatis antiſtitis directa relatio patefecit. Quapropter viſitationis deſtitutæ eccleſiæ fraternitati tuæ operam ſolemniter[b] delegamus. Quam ita te conuenit exhibere, vt nihil de prouectionib. clericorũ, redditu, ornatu, miniſterijsque, vel quidquid eſt in patrimonio eiuſdem a quoquam præſumatur, eccleſiæ. Et ideo dilectio tua ad prędictã eccleſiam properabit, & aſſiduis adhortationibus clerum, plebemque eiuſdem eccleſię admonere feſtinet, vt remoto ſtudio, [c] vno eodemque conſenſu talem ſibi præficiẽdũ expetant ſacerdotẽ, qui & tãto miniſterio dignus valeat reperiri, & à venerandis canonibus nullatenus reſpuat. Qui dum fuerit poſtulatus, cum ſolennitate decreti omnium ſubſcriptionibus roborati, & dilectionis tuæ teſtimonio literarum ad nos ſacrandus occurrat. ¶ Commonemus etiam fraternitatem tuam, ut nullũ de altera eligi permittas eccleſia; (niſi forte inter clericos ipſius ciuitatis, in qua viſitationis impẽdis officium, nullus ad epiſcopatum dignus, quod euenire non credimus, potuerit inueniri (prouiſurus ante omnia; ne ad hoc, a cuiuslibet conuerſationis, vel meriti laicę perſonę aſpirare præſumãt: ne & conatus eorũ habeatur inefficax, & in periculum[d] ordinis tui (quod abſit) incurras. Monaſteria autẽ, ſi qua ſunt in ipſius conſtituta parochia, [e] ſub tua cura, diſpoſitioneque; quouſque illic proprius fuerit ordinatus epiſcopus, eſſe concedimus.

Polyc. ibidem.

a ¶ Ne ad hoc.] *Similis clauſula eſt ẽt eodẽ lib. proxima epiſ. 17. & lib. 2. indiſt. 10. epiſt. 19. Benenato epiſcopo, &*

STudij. CASVS. Neopolitani elegerũt Petrum in epiſcopũ: ſed quia dicebatur ſimplex & vſurarius, mandat Gregorius, vt alium eligant cũ illo de eadem ciuitate, vt ſi ille fuerit reprobatus, ſecundus confirmetꝰ, ſic dixit H. in ſumma. Beneuen. ſic dixit: Neapolitani elegerunt. Primum minus idoneum: & quia idoneus non inuenitur, præcipit Greg. ut alium inueniant de eadem ciuitate, in quem electio eorum ualeat declinare, quẽ ſi non inuenerint, graue ipſius cleri erit opprobrium. Poteſt tamen dici, ꝙ antequam inuentus eſſet minus idoneus, mandauit eis, vt alium inuenirent in eadem çiuitate, & hoc videtur melius literæ conſonare.

c ¶ Declinare.] Argu. ꝙ eccleſia põt in duos conſentire, vt ſi vnus nõ obtineat, 1 alter ſaltem obtineat. arg. 85. diſt. archidiaconum, & 8. q. 1. in ſcripturis. maxime ubi diffidũt de iure ſuo, vt extra de poſtu. bonæ. Sed nõ ne priuati debẽt eſſe iure ſuo. Vt extra. de elec. cũ in cũctis? Sed hæc & ſimilia loquãtꝰ in eo caſu, qñ eligẽtes latebat vitiũ electi. ſic 28. diſt. de Syracuſanę. ſm alios ſecũdus põt eligi ſub cõditione, vt ſi primus non obtineat, ſecundus maneat, vt 85. diſt. Archidiaconũ Florentinum, ſi extra de electio. cũ terra. ſic 7. q. 1. quamuis. & ca. paſtoralis. Hodie euacuatur totum per cap. Inno. 4. quod incipit, in electionibus. de ele. lib. 6.

OBitũ.] CASVS. Mortuo epõ Panormitano Gregorius poſuit ibi quendam viſitatorẽ, cui quatuor commiſit, vt admoneat clerũ & plebem dignã perſonã in epiſcopum eligere: & vt de alia eccleſia nullũ ibi eligi patiatur, niſi ĩ ea nõ inueniretur idoneus. Nec aliquis laicus ad hoc officium aſpirare pręſumat: & vt omnia monaſteria eius diſpoſitione regãtur, quouſq; illis proprius epiſcopꝰ fuerit ordinatus.

b ¶ Solenniter.] Ideſt ita plene quaſi epiſcopus omnia diſponet, vt 12. q. 1. quoniam Velina.

c ¶ Studio.] Ideſt, diſſẽſione, vel inuidia.

d ¶ Et in periculũ.] Et ita videtꝰ ꝙ ſi vitioſa ſit electio, imputatꝰ viſitatori. Et per hoc. c. dicit Hu. viſitatorem habere ius ĩ electione, vt ĩ. c. proximo. & 63. d. plebs. alias non vr̃ quare pateretꝰ pœnã. Sed dico, ꝙ non plus habet iuris, q̃ p canonẽ exprimatꝰ. arg. 18. q. 2. hoc tantum. vnde non dico ipsũ poſſe eligere. vt 63. di. §. ex his. ea autem facit viſitator, quæ per ſacerdotes non poſſunt expediri, ut 7. q. 1. pontifices. Item niſi intra annũ procuret, ꝙ ſit ibi epſ ipſe remouetur. 8. q. 1. conſtitutum. & uiuet de rebus eccleſiæ. 12. q. 2. charitatem. &c. eccleſiaſticis. Item uiſitator dare poteſt præbẽdas & eccleſias uacantes, ut hic inuenitꝰ in fi. c. & 12. q. 2. nõ liceat.

a ¶ Parochia.] In tota diœceſi habebit iſte proiſionem ut 12. q. 1. quoniam Velina, ut patet in fine capituli.

Eccleſia poteſt in duos conſentire.

1 Dicas ꝙ hic non dr̃ quod alium debeat eligere antequã Petrus reprobetur: ſed dicitꝰ, ut prouideant alium quem Petro reprobato eligant & hoc planum eſt. Archid.

Viſitator an ius habeat ĩ electione.

Catinēſis eccleſiæ.] CASVS. Defuncto epiſcopo Catinēſi Pelagius commiſit Eucarpo epiſcopo illius eccleſiæ uiſitationem, & nogotia gubernanda donec ibi per ipſum paſtor dignus eligatur: præcipit ergo ei vt illuc pergat, & de eodem clero talem eligi faciat, qui nec vxorem habeat, nec filios, & qui non ſit criminoſus: & eo electo Romam veniat conſecrandus.

ne pro defectu. nā non currit præſcriptio contra illum qui non poterat eligere, ut extra de conceſ. præben. & eccle. non uacan. quia diuerſitatem. & argu. C. de anna. excep. l. 1. in fi. C. de inoffi. teſt. contra. ff. ex quibus cauſis ma. l. quod quidam. 4

epiſt. 26. Ioanni epiſcopo Scyllaceno, & lib. 7. indict. 2. epiſ. 25. Fortunato epiſcopo Neapolitano. Ex quibus locis, collatis veteribus codicibus harum epiſtolarum emendatus eſt hic locus, ut non multum diſcrepet ab antiqua lectione Gratiani. Verum in recentioribus editionibus epiſtolarum. B. Gregorij in epiſtola hic citata legitur. ne ad id cuiuslibet conuerſationis, vel meriti laicam perſonam aſpirare permittas.

Item Pelagius Papa Eucarpo Meſſanenſi epiſcopo.

¶De eodem. Cap. XVII.

Catinenſis eccleſię viſitationem tibi iniungimus, cuius epiſcopum de hac luce tranſiſſe ſuſcepta cleri relatione didicimus. Impoſſibile [a] enim eſt, vt nos in prouincia illa dūtaxat in Syracuſanis partibus alij cuilibet cauſas, quę ad Deū pertinēt, committamus, niſi fortè talem per te Deus nūc in Catinēſi eccleſia eligere voluerit; de cuius cōſcientia poſſimus eſſe ſecuri, vt à te labores iſtos paululum remouere poſſimus. Mox ergo dilectio tua ad ſupradictam Catinenſem eccleſiam pergat, & hominē de clero, qui nec vxorē habeat, nec filios, [b] nec crimē aliquod canonibus inimicum, eligi cum auxilio Dei compellat, [c] atque ſuadeat: & ſtatim eū ad vrbē Romam cum decreto, & teſtificatione relationis tuæ tranſmitte.

Polyc. ibidem. Anſel. l. 6. c. 44.

Item Gregorius Paſſiuo epiſcopo, lib. 10 epiſt. 13.

¶Qui in epiſcopum eligitur, non ſit reus criminum, quę ſacra lex morte punit. Cap. XVIII.

Bene nouit fraternitas veſtra, quàm longo ſit tēpore Aprutium† paſtorali ſolicitudine deſtitutum: † vbi diu [d] quęſiuimus, q̃s ordinari debuiſſet, & nequaquā potuimus inuenire. Sed q̃a Opportunus mihi in moribus ſuis, ī pſalmodiæ ſtudio, in amore orationis valde laudatur, & religioſam vitam omnimodo agere dicitur; hunc volumus, vt fraternitas veſtra ad ſe faciat venire, & de anima ſua admoneat, quatenus in bonis ſtudijs creſcat. Et ſi nulla ei crimina, quę per legis ſacrę regulam morte mulctāda ſunt, obuiant, tunc hortandus eſt, vt vel monachus [e] vel a vobis ſubdiaconus fiat: & poſt aliquātum temporis, ſi Deo placuerit ipſe ad paſtoralem curam debeat promoueri.

† *Aprutium ciuitas.*] orig.
† *deſtituta.*] orig.

Cui autem uiſitatio iniungitur, nihil de rebus eiuſdem eccleſiæ a quoquam præſumi patiatur.

Vnde Gregorius Gaudentio epiſcopo, lib. 4. epiſ. 12. ſeu cap. 56.

a ¶ Impoſſibile.] id eſt, non cōmode aliter fieri potuit: quia iſte erat uicinus. 1 ſic ſumit. ff. de ver. ſign. nepos proculo Item dicitur impoſſibile quod non eſt honeſtum. ff. de cōdi. inſtitu. filius. Itē quod non iuſtè ſit. 24. q. 2. ſane. 22. q. 2 faciat homo.

b ¶ Nec filios. Tamen alias quātū ad ſæculares honores ꝓſunt filiū, vbi fili⁹ pro anno computatī ff. de minor. l. 2. Sed nūquid iſtud eſt cōtra pręceptum Apoſtoli, q̃ dixit vnius vxoris virum? Solu. hic loquitur quādo p̄ſumptio eſt, ꝙ ꝓpter filios dilapidet bona eccleſiæ. ſic 28. diſt. de Syracuſanę. & tūc dabit cautionē, & faciet inuētarium 22. quæſt. 1. ſint manifeſtæ. Idē dico ꝫ nepotibus, vt in authe. quomodo oportet epiſcopos. §. 1. coll. 1.

c ¶ Compellat.] Ergo aliquis poteſt cogi ad epiſcopatū. 2 ſicut ad alios ordines; vt 40. diſt. ante omnia. 92. diſtin. ſi quis epiſcopus per manus. 74. diſt. placuit. Ioan.

Bene nouit. CASVS. Aprutiana eccleſia diu fuit deſtituta paſtore, & lōgo tēpore quæſiuit Gregorius, nec ibi dignū potuit inuenire. Tandē inuentus eſt ibi quidā Opportunus laudabilis vitæ quare pręcipit Gregorius Paſſiuo epō, vt illū Opportunum moneat, ut in bonis ſtudijs creſcat: & ſi nulla crimina ei obſtant, monachus vel diaconus fiat: & demum epiſcopus conſecretur.

d ¶ Vbi diu.] Argumentum, quòd differri poteſt electio. 3 cum non inuenitur idoneus & licet aliqui intra tempus ſtatutum iuſto impedimento detenti non eligant, non priuantur electione, ut extra de electione pro defectu.

e ¶ Vel monachus.] Sed quare monachus? forte quia erat monaſterium cui deerat prælatus. Vel dico quia ſi eſt monachus, citius poteſt promoueri ad ſacros ordines, vt 77. diſtinctio. monachus. Sed nonne hic diutius expectabitur, quàm per tres menſes: quod eſſe nō debet, vt 50. diſt. poſtquam. ſic ſu. eod. Olius, & 7. quęſt. 1. conſtitutum.

Impoſſibile multipliciter dicitur.

1 Ad hoc C. de cur. fur. l. penu. ff. de ele. & eſtu. cum ſæne. ff. locati. cū in plures. §. 2.

Filius q̃nq; facit quem præſumi maiorem.

Epiſcopatū ſuſcipere poteſt quis cogi.

2 Hoc non habetur hic ſed potius clerici ſunt compellendi ad faciendam electionem ſecundum Hugo. & ſic nō bene arguit gl. Arch.

Electio ex cauſa poteſt differri.

3 Etiā cuiuſcunq; beneficij. Laur. Et p̄ hoc uide quod leg. & not. 85. d. c. 52.

4 Ex p̄dictis patet, ꝙ tēpus deputatum ad electionem celebrandam eſt vtile non continuum: nam nō currit iuſto impedimento detētis; nec etiam ignorantibus. Archid.

Quoniam

QVoniam Feſtus.]C A S V S. Capuanus archiepiſcopus Romæ defunctus eſt, & ideo Papa præcipit cuidam epiſcopo, vt illuc viſitator accedat, & nil de rebus eccleſiæ minui patiatur, ſed, & clerum, & plebem illius loci moneat, vt in vigilijs mortuorum, & in obſequio.

ti, & quod laici non debeant in epõs eligi. Nũc vero docet, quod clericorum eſt eligere, & populi conſentire.

c ¶ Breuiter.]Nunc hic oſtendit, ꝙ clericorum ſit eligere, populi cõſentire. Oſtẽdit ẽt ꝙ ſi aliquis fuerit cõſecratus ſine auctoritate metropolitani, deponitur 51. diſt. qui ĩ aliquo, ver. ſi.

¶ Non patiatur à quoquam præſumi de rebus eccleſiæ, cui eius fuerit iniuncta viſitatio. Cap. XIX.

Anſ. l. 5. c. 12.

QVoniam Feſtus Capuanæ eccleſiæ epiſcopus in Romana ciuitate poſitus de hac luce migrauit; curæ nobis fuit (quæ vniuerſis eccleſijs a nobis impenditur) ad fraternitatem tuam præſentia ſcripta dirigere, vt memoratæ eccleſiæ viſitator [a] accedas; ſic tamen, vt nihil de prouentionibus† clericorum, reditu [b], ornatu, miniſterijſque, vel quidquid præfati loci eſſe patuerit, à quoquam præſumi patiaris; ſed omnem vigilantiam, atque cautelam circa clerum, plebemque eiuſdem eccleſiæ exhibere te conuenit, vt in vigilijs, obſequioque eccleſiaſtico ſedulò, ac deuotè debeant deſeruire.

† *al. prouentionibus.*

DISTINCTIO. LXII.

BReuiter [c] monſtratum eſt, ex quibus ordinibus in quos gradus ſunt eligendi. Nũc videndum eſt, à quibus ſunt eligendi, & cõſecrãdi. Electio, clericorũ eſt a petitio plebis.

Vnde Leo Papa Ruſtico Narbonenſi epiſcopo, epiſt. 90. al. 92. c. 1.

a ¶ Eſt.] *In vulgatis codicibus ſequebatur;* conſenſus principis. *In manu ſcriptis verò partim legitur,* conſenſus plebis, *partim,* petitio plebis: atque ita eſt emendatũ.

¶ Non ſunt habendi inter epiſcopos, qui nec à clericis eliguntur, nec à plebibus expetuntur. Cap. I.

Poly. l. 2. tit. 1.
Burch. l. 1. c. 2.
Anſ. l. 6. c. 74.
Iuo. p. 5. c. 65.
† *al. comprouincialibus.*
† *al. non.*
infra 1. qõ. 1. ſi qui.

NVlla ratio ſinit, vt inter epiſcopos habeantur, q̃ nec à clericis ſunt electi; nec à plebibus [d] expetiti, nec à prouincialibus † epiſcopis cum metropolitani iudicio conſecrati. Vnde cum ſæpe quæſtio de malè accepto honore naſcatur, quis ambigat nequaquam iſtis eſſe tribuẽdum [e], quod nec† docetur [f] fuiſſe collatum? Si qui [g] autem clerici ab iſtis pſeudo epiſcopis in eis eccleſijs ordinati ſunt, *&c. vt infra in cauſa ſimoniacorum.*

Item Cœleſtinus, Papa ad epiſcopos Appuliæ, & Calabriæ, epiſt. 3. c. 3.

Polyc. l. 6. tit. 1.
Burch. l. 15. c. 13.
Iuo p. 16. c. 14.
Deuſdedit p. 1.

¶ Populus non debet præire, ſed ſubſequi. Cap. II.

DOcendus eſt populus non ſequendus: noſque, ſi ne-

NVlla rõ.]C A S V S. Quidã epiſcopi nõ fuerunt electi à clericis, nec à populo expetiti: nec metropolitani iudicio conſecrati. Quæritur de iſtis talibus epiſcopis, & de ordinatis ab eis, an debeant inter epiſcopos, & ordinatos reputari? Et rũ. Leo papa ꝙ non: poteſt tñ diſpẽſari cũ clericis ab eis ordinatis, ut infra 1. q. 1. ſi q̃s à pſeudo epiſcopis.

d ¶ Nec a plebib.] Conſenſus plebis requirĩ in electione, & eo ipſo cõſentiũt ꝙ perhibent ei teſtimonium, quia teſtimonium plebis æquialet electioni, ut 24. diſt. c. i. & 67. di. reliqui. Sed q̃d ſi aliq̃s eſt cõſecratus, q̃ non habuit cõſenſũ plebis, nunquid caſſabitur conſecratio? uĩ ꝙ ſic, in odium cõſecrantium & eligentium cũ contẽptus eſt: licet ex gratia populus ſit req̃rẽdus uel uocãdus, ut 16. qõ. 7. decernimus. 21. q. 2. c. 1. & 70. d. c. 1. Nã ſemp̃ conſenſus plebis eſt requirẽdus, ut 8. q. 1. licet. Item quia laicus poteſt excipere cõtra electũ, & dicere ꝙ ei ĩuito nõ eſt dandus epũs, ut infra 61. di. c. ſi fortè. &c. Hadrianus. H. dicit ſi oritur ſcandalum ex hoc, ꝙ caſſanda ſit electio, & conſecratio. ſed dico 1. nõ iõ caſſandã. licet nõ affuerit, quia plura exiguntur, quæ tñ

Conſenſus plebis eſt in electione requirendus.

1 Et bene ſecundũ I au. & Io. de Fã.

quio diuino ſedulè ſeruiat & deuotè.

a ¶ Viſitator.]Hic habes, ꝙ Papa viſitationis committit officium. Sed an metropolitanus poſſit viſitatorem conſtituere, ſicut præſes curatorem, vt Inſtitu. de curat. §. vlt. Non credo. Ioan. Ego dico, quòd ſic, cum non inueniam prohibitum argumentum, extra de ſent. excom. nuper. B.

Viſitatorem quis conſtituere poteſt.

b ¶ Redditu.] A quo cuſtodiri debent, bona vacantis eccleſiæ, notaui infra 2. q. 2. charitatem, &c. illud.

BReuiter.]C A S V S. Supra dictum eſt, ex quo ordine, & in quem debeat quis promoue-

omiſſa non vitiant factum, argũm. 30. qõ. 5. noſtrates, quia huiuſmodi, leuia omiſſa non vitiant rem, vt ff. de ventre inſpicien. l. 1. in fin. eo ipſo autem intelligitur laicus conſentire, ſi non diſſentit, ut 54. diſt. ſi ſeruus. ff. ſolut. matr. l. 2. §. ult.

e ¶ Tribuendum.]Iſti tamen dant ordinem, ꝙ habent eum: ſed nõ iuſtè, ut inf. de conſec. diſt. 4. nullus autem.

f ¶ Nec docetur.] Si extra de iure pat. quòd autem.

g ¶ Si qui.]1. qõ. 1. ſacerdotes, & cap. ſi qui à pſeudo epiſcopis.

DOcendus.]C A S V S. Quidam populus nolebat epiſcopum eligere, nec pmittebat eligere clericos;

quæſitum fuit à Cœleſtino quid in hoc caſu ſit faciendum. Et reſpondet, populum eſſe docendum, vt prohibita non attentet: qui ſi non corrigitur, punietur eccleſiaſtica ſeueritate, ſcilicet excommunicatione.

a ¶ Perſeueritatem.] Scilicet excommunicationem. ferro.n.reſecāda ſūt uulnera, &c. ut 16. q.1. in canonibus.

quicūque laicus canonicam electionem voluerit diſturbare. debet Anathematizari donec obediat.

d ¶ Communem.] Cum ergo hæc tria requiruntur .ſ. communis, conſonans, & canonica, ſi unum iſtorum deeſt, uitioſa eſt electio, ut arg. 38. diſt. quæ ipſis, non .n. ſufficit

Electio ſit cōis, conſonans, & canonica.

ſciunt eos quid liceat, quidve non liceat, commonere, nō his cōſenſum præbere debemus. Quiſquis verò conatus fuerit tentare prohibita: ſentiet cenſuram ſedis Apoſtolicæ minimè defuturam. Quæ enim ſola admonitionis auctoritate nō corrigimus, neceſſe eſt, vt per ſeueritatem [a] congruentem regulis vindicemus. Per totas ergo hoc, quæ proprijs rectoribus carent, eccleſias, volumus innoteſcat, vt nullus ſibi aliqua ſpe forſitā blanditus illudat.

Niſi autem canonicè electus fuerit, cōſecrari non dēt. Vnde Calixtus Papa ſecundus.

¶ Non conſecretur in epiſcopum, niſi canonicè electus. Cap. III.

NVllus [b] in epiſcopum; niſi canonicè electum conſecret. Quod ſi præſumptum fuerit, & conſecrans, & conſecratus abſque recuperationis ſpe deponatur.

In Pontificali eſt mentio huius decreti.

NISI CASVS. In hoc §. & ſeq. c. dī, q͂ epiſcopus cōſecrari nō debet, niſi fuerit canonicè electus, & caſum p te uidebis.

b NVllus.] ¶ Deponatur.] 1. q.1. ſi quis epiſcop⁹ &c. ſi qui epiſcopi. ſup. diſ. 50. ex pœnitētib. ſup. 36. diſtin. qui eccleſiaſticis.

DISTINCTIO LXIII.

LAici [c] verò nullo modo ſe debent inſerere electioni.

Vnde Hadrianus Papa in octaua ſynodo Conſtantinopoli ſub ipſo celebrata.

¶ Laici electioni Pontificum non ſe inſerant. Cap. I.

NVllus laicorum principum, vel potentum ſemet inſerat electioni, aut ꝓmotioni Patriarchæ, metropolitæ, aut cuiuslibet epiſcopi, ne videlicet inordinata hīc, & incongrua fiat confuſio, vel contentio; præſertim cum nullam in talibus poteſtatem quenquam poteſtatiuorū, vel cæterorum laicorum habere conueniat, *& infra*.

¶ Quiſquis autem ſæcularium principum, & potentum, vel alterius dignitatis laicus aduerſus communem [d], & conſonantem, atque canonicam electionem eccleſiaſtici ordinis agere tentauerit: anathema ſit, donec obediat, & cōſentiat, quidquid eccleſia [e] de electione, & ordinatione proprij præſulis ſe velle monſtrauerit.

Anſ. l. 6. c. 23. & 72. Iuo. p. 5. c. 222. Pann. l. 3. c. 8. Deuſdedit p. 1.

inf. c. proximo. Poly. l. 2. tit. 1.

LAici.] Hæc diſt. diuiditur in quatuor partes. In prima ꝓbat p 8. auctoritates ſanctorum, quòd laici non debent eligere, nec electioni intereſſe niſi uocati. Secunda ibi, [Cōtra.] Tertia ibi, [Principib.] Quarta ibi, [Verum qa.] Ioan. de Fan.

CASVS. Supra dictū eſt, q͂ electio eſt clericorū. Sed quia laici uolebāt intereſſe electionibus clericorum, ideo ſupponit hanc 63. diſ. in qua primo oſtendit, qđ laici non debent intereſſe electionibus uſque ad §. His omnibus. Deinde probatur contrarium. Deinde in §. [Electiones] ponit ſolutionem.

c ¶ Laici] In præcedenti diſt. oſtenſum eſt, quòd laici tantū debent cōſentire electioni plenius hic ꝓſequitur, q͂ nullo modo debent intereſſe [1]. & hoc facit vſque ad illum §. [His omnibus.] deinde probat contrarium vſque ad illum §. [Electiones.] & ibi ſoluit. deinde oſtendit q͂ priuilegia fuerūt Imperatoribus data circa electiones, quæ poſtmodum ſuerunt eis ex cauſa ablata. Vltimo dicit, qđ religioſi viri non ſunt excludendi ab electionibus, ergo hęc veritas, quod nullus laicus debet intereſſe electioni, etiam in cōuentuali eccleſia, niſi hoc habeat ex cōſuetudine præſcripta, vt extra de iure pat. nobis 2. licèt. H. dixerit, q͂ ibi poteſt benè patronus intereſſe, vt 18. q. 2. abbatem, & hoc c. dicit intelligi de non patronis: æqualiter autem eſt patronus, qui minus dat, ſicut qui plus, qa vnus poteſt ſupplere per operam, quod ei deeſt in patrimonio. ff. pro ſolut. l. 5. & plenius no. 16. q. 7. pie.

NVllus.] CASVS. Hadrianus Papa prohibet in hoc c. vt nullus laicus, etiam in maxima poſitus dignitate ſe inſerat electioni Patriarchæ, & archiepiſcopis &

1 Vel facias continuationem non ad proximā diſtin. ſed ad 61. diſt. vbi dicit, q͂ laici non debent eligi, ſic nec eligere, vt in hac diſt. Io. de Fan.

Electione nullus laic⁹ debet intereſſe.

2 Idem not. infra ea. diſ. Reatina.

ſufficit electionem eſſe communem, niſi ſit canonica, vt hic, & 79. diſt. c. 1. & c. antepen. 3. Item eſt hic arg. quod ſi aliqui ſeparatim conſenſerunt in aliquem, quòd talis conſenſus non valet, quia nominatione citra concilium publicum factæ non valent, vt 2. qō. 6. nominationes, & priuata conuenticula in electionibus prohibentur; vt 79. diſtin. cap. 1. & c. nullus. H. arg. contra 63. diſt. quāto, extra de electio. quod ſicut, & extra de poſtu. bonæ 2. in fi. & ſeruitus ſeparatim conceditur. ff. de ſerui. ruſtico. prædi. per fundum. Dico nullā talem eſſe electionem, cum ſit clandeſtina, vt extra de electio. quia propter. ad finem. Ioan. Hoc hodie determinatum eſt extra de elect. in Geneſi. vbi dicitur, quòd ſingulares electiones non valent. Bar.

e ¶ Eccleſia.] Eccleſiam hic vocat viros eccleſiaſticos; quandoque vocatur congregatio fidelium, ut infra de conſecra. diſt. 1. eccleſia. De hoc dixi. 7. q. 1. ſcire.

5 Argu. ad hoc 92. diſt. ca. pe. & ibi de hoc. arg. ad hoc 18. qō 2. ſi quis abbas.

Hadria-

HAdrianus Papa.] CASVS. Ignatius Patriarcha Conſtãtinopolitanus iniuſtè fuit depoſitus, & Photius loco eius ſubſtitutus quam præſumptionem Nicolaus voluit remouere, ſed morte præuentus non potuit, ſed Hadrianus ſucceſſor eius miſit nuncios tres Conſtantino-

electioni Patriarchæ metropolitani, vel epiſcopi, ſed ſilere debet, & attendere quis clerus faciat, niſi à clericis inuitaretur ad remouendos, & impugnandos malos. a ¶ Diſpoſuerat.] Arg. ſucceſſorem debere conſummare quod anteceſſor inchoauit, vt hic 1. & 12. q. 2. hęc huius. & q. 5. quia. 1 Et 18. q. 2. dudum.

¶ *Hic citantur partes quædam vigeſimi ſecundi canonis octauæ ſynodi ſub Hadriano Papa II. habitæ, et ab Anaſtaſio Bibliothecario latinitate donatæ.*

Item ex octaua ſynodo, actione prima.

¶ De eodem. Cap. II.

Anſ. li. 6. c. 23. Iuo p. 5. c. 122. Pann. li. 3. c. 8. Deuſdedit p. 1. Cap. 22. Poly. li. 2. tit. 1.

HAdrianus Papa ſecundus (quod Nicolaus prædeceſſor eius diſpoſuerat [a]) miſſos ſuos, Donatum. ſ. Hoſtienſem epiſcopum, & Stephanum Nepheſinum epiſcopum, & Marinum diaconum ſanctæ Romanæ eccleſiæ ad Baſilium Imperatorẽ, & ad filios eius Cõſtantinũ & Leonem Auguſtos [b] Conſtantinopolim direxit, cum quibus & Anaſtaſius bibliothecarius [c] Romanæ ſedis, vtriuſq; linguæ Græcę & Latinę peritus perrexit, & ſynodo congregata (quam octauam vniuerſalem ſynodum illuc cõuenientes appellauerunt) ex ortũ ſchiſma de Ignatij depoſitione, & Photij ordinatione ſedauerunt, Photium anathematizantes, & Ignatium reſtituentes. In qua ſic ſtatutum eſt: Conſecrationes † [d], & promotiones epiſcoporum concordans prioribus cõcilijs clericorum electione, ac decreto epiſcoporum collegij fieri ſancta hęc & vniuerſalis ſynodus diffinit & ſtatuit: atque iure promulgat, neminem laicorum [e] principum, vel potentum ſemet inſerere electioni, vel promotioni Patriarchæ, vel metropolitæ, aut cuiuslibet epiſcopi; ne videlicet inordinata hinc, & incongrua fiat confuſio, vel cõtentio; pręſertim cum in talibus nullam poteſtatem quemquam poteſtatiuorum, vel cęterorum laicorum habere cõueniat. ſed ſilere, & attendere ſibi vſquequo regulariter à collegio eccleſiæ ſuſcipiat finem electio futuri põtificis. Si vero quiſquam laicorum ad cõtractandum † [f], & cooperandum inuitatur [g] ab eccleſia, licet huiuſmodi, cum reuerentia, ſi fortè voluerit, obtemperare ſe aſciſcentibus. Taliter enim dignum paſtorem ſibi regulariter ad ſuam eccleſiæ † ſalutem promoueat [α].

† *Promotiones & conſecrationes.*] orig.
† *al. concertandum.* orig. & alij collect.
† *al. & Eccleſia.*

α ¶ Promouet.] *Si hic additur ver.* Quiſquis. *ex capite antecedẽte, erit integer 22. canon 8. ſynodi. In vulgatis ſequebatur vox,* clerus, *quæ in vetuſtioribus eſt gloſſa interlinearis.*

Caput eſt collectoris arbitratu compoſitum.

Item ex hiſtoria Tripartita, lib. 7. c. 8.

¶ Electioni epiſcoporum Imperator intereſſe non debet. Cap. III.

VAlẽtinianus Imperator veniẽs ab oriẽte ad Heſperias partes (vt refert hiſtoria eccleſiaſtica) mortuo. Auxẽtio Arrianę perfidię magiſtro, qui Mediolanenſem

ADDITIO. Ad idem extra de reſcrip. litteris. vbi de hoc & 11. q. 3. ſi epiſcopus ante damnati. Papa tamen non tenebatur ad hoc, nec hoc dicitur quod teneretur: bene tamen fecit. B.

b ¶ Auguſtos.] No. ꝙ filij Imperatorũ dicuntur etiã Augusti, quia ſperabatur, ꝙ eſſent futuri Imperatores, & quaſi ꝑ augurium hoc ſperabatur. Vel ſicut Imperator dicitur Auguſtus, q̃a illius propoſiti debet eſſe, ꝙ augeat; ſic & filius põt dici Auguſtus, quia & hoc propoſitũ debet hr̃e, cum habebit imperium 2.

Imperator quare dicat̃ Auguſtus.

c ¶ Bibliothecarius.] .i. cãcellarius, ſupra 21. diſt. ſubmittitur.

2 Hoc ualet adſolutionẽ eius q̃ habetur 21. diſ. nũc autem. 7. q. 1. in apibus. L.

d ¶ Cõſecrationes.] hæc ſunt uerba concilij.

e ¶ Laicorum.] Infra 96. diſt. bene quidẽ.

f ¶ Ad contractandum.] ideſt, ſimul tractandum.

g ¶ Inuitatur.] Hinc inuitantur laici ad electionem, alibi ad ſermonẽ faciendũ, vt 23. diſtin. mulier. quandoq; ad cauſas mr̃imoniales, vt 35. q. 5. ad ſedem cauſis autem fidei intereſſerunt etiam nõ uocati, ut 96. di. ubi nam. Sed nunquid ſubſcribent laici? arg. ꝙ ſic 7. q. 1. eps de loco. 3.

Laici ad aliqua ſp̃ualia inuitantur.

VAlentinianus.] CASVS. Cũ eccleſia Mediolan. vacaret paſtore, mortuo Auxentio hæretico, qui Mediolan. eccleſiã, ut lupus dilaniarat, uenit ab Oriente Valentinianus Imperator, & ſuaſit ep̃is cõgregatis, ut talẽ in archiepiſcopũ eligerẽt. cui etiã ipſe Imperator

3 Ad idem quod leg. & no. inf. ead. quanto. in gl. ex hoc loco. in fi. &c.

tinopolim ad Baſilium Imperatorem, & ad filios eius, cũ quibus fuit Cancellarius Romanæ ſedis, & ibi octaua ſynodus congregata, duo fecit. Primo Photium depoſuit, & Ignatium reſtituit. Secundo conſtituit, ut clericorum ſit electio tantũ, & ꝙ nullus laicus inſerat ſe

ſe ſyncere ſubmittere poſſit: epiſcopi uero cum rogarẽt Imperatorem, ut eligeret, ipſe noluit aſſentire. demum Ambroſium elegerunt nondũ baptizatum. unde Imperator gratias referens, quod electus eſſet ad ſaluandas animas: cui curam corporum commiſerat, confortauit eum.

eum vt non timeret, dicens; Deus te adiuuabit, & ego te ſemper defendam,& pro te pugnabo.

Electio ad quẽ ſpectat de iure cõi.

a ¶ Epiſcopos.] Ergo electioni metropolitani intereſrunt omnes eṗi comprouinciales, vt inf. eo. metropolitano, & 66. diſt. c. 1. Io. ſed in his non attendo 1. niſi cõſuetudinẽ, vt extra de ele. cum eccleſia. & extra de poſtu. bone. Io. De iure cõmuni omnis electio ſpectat ad capitulum, vt extra de cau. poſſ. & ꝓprie. cũ eccleſia. B.

1 Vt eſt eccleſia Rauẽnas.

b ¶ Solo.] Sic magiſtri moribus,& facũdia alios dẽnt præcedere, vt C. de ꝓfeſ. & me. magiſtros li. 10.

c ¶ Teſtẽque.] Nota, ꝙ conuerſatio ꝓbet alicui teſtimonium, vt 2. q. 7. cum paſtoris.

Imperator põt ab epiſcopo excõmunicari.

d ¶ Submittamus.] Arg. ꝙ Imperator eſt minor quolibet epiſcopo, & excõicari põt ab epõ, vt hic innuitur,& 18. diſ. qm quidem. 96. diſt. duo tñ. Imperator eſt maior in tpalibus illis, qui ab eo recipiunt temporalia, ſed minor eſt in ſpiritualibus. extra de ma. & obed. ſolitę. 2. q. 7. §. item cum Dauid.

e ¶ Sup vos.] Ideſt, ad vos ſpectat. ſic reſpõdit Theodoricus 17. diſtin. §. hinc. vel ideo hĩc dicit, ſuper vos; quia electio eſt periculo eligẽtiũ 2. ſi quis enim malum nominat, tenetur de omni damno, & diſpẽdio, quod per eũ acciderit. C. de periculo noĩatorum. l. 1. lib. 11. Item ſi inhabilẽ nominat, & appellatur, tenetur dare ſumptus, quos fecerant aduerſarij. C. de decur. l. 2. li. 10. 3

Electio eſt periculo eligentium.

2 Vt 61. diſt. quid proderit. & c. obitum.

3 Et de ſũp. recu. l. vna. lib. 10. Arch.

f ¶ Electus.] Et ita maledicit G. ꝙ fuerit poſtulatus. 5. 61. di. §. his oĩb. & §. ſic btũs. in fi. Sed potes dicere, ꝙ fuit elect⁹ in poſtulãdũ 4. vt extra de renunc. poſt translationem. Io. & dicit T. ꝙ clericus alterius eccleſię in ſacris ordinibus conſtitutus eligi poteſt. Ita not. in illa decret. poſt translationẽ. niſi ſit eṗs, vt vĩ dicere dec. ext. de ele. cũ inter canonicos. & poſtea dẽt poſtulari B.

4 Sic ẽt no. inf. c. quãto in glo. 1. Ad idem ext. de elec. in cauſis.

Electio tñ ſic celebrata non eſt intialis, ſed ꝑparatoria ad electionẽ faciendam ſm Io. & Goff.

5 Adde Bil. plenè hoc

g ¶ Corpora.] Et ita fuit curialis, ſed abſolutus fuerat, nec ex officio contraxerat irregularitatem, alioquin nõ promoueretur. 51. diſt. ſi quis poſt.

h ¶ Ordinem.] Ex hoc verbo dixerunt quidam, ꝙ Imperator debet habere ordinem ſubdiaconalem, ſed non eſt verũ 5. quia habet militarẽ characterẽ, vt 1. q. 1. quod quidã. gerit tñ officium ſubdiaconi cum miniſtrat eṗo.

Porro.] CASVS. Lotharius Rex non permittebat aliquẽ ad epiſcopatum eligi in regno ſuo, niſi fauentem ſibi, ideſt, niſi eſſet amicus ſuus, vel niſi ſibi iuraret. ideo præcipit ei Nicolaus, vt in eccleſia Treuerẽſi, & in Agrippina Colonia nullum eligi patiatur in epiſcopũ, niſi prius ſedi Apoſtolicæ referatur.

i ¶ Fauentem.] In crimine adulterij cum Gualdrada. Vel fortè fecit eos iurare ei fidelitatẽ quod clerici non debent facere laico. 22. q. vlt. c. vlt. niſi habeant ab ipſo regalia 22. q. 5. de forma.

K ¶ Eligi.] Videtur ergo, ꝙ in illis duabus eccleſijs non poſſit fieri electio, niſi voluntas Papæ requiratur. ſicut eſt in eccleſia Rauennate, vel iſtud pro tempore fuit ſtatutum. Vel dic eligi, ideſt, conſecrari 6. vel inſtitui.

examinãtẽ, & tenentem pro opinione gl. in ꝓę. G. & doc. in c. venerabilem. ext. de elec. & Spec. In tit. de leg. §. nũc oſtendendũ. verſ. 39.

6 Sic ẽt exponitur 8. q. 1. epiſcopo. 2. in fine. Eccleſiã recipiens a laico, eſt excõicandus.

eccleſiam, vt lupus dilaniauerat, cũ vellet catholicũ, Deo ordinate, ibi conſecrare epiſcopum, euocans epiſcopos [a] hæc eis locutus eſt. Noſtis apertè, eruditi quippe diuinis eloquijs, qualem oporteat eſſe pontificem, & quòd non deceat eum verbo ſolo [b], ſed etiam conuerſatione gubernare deiectos, & totius ſemetipſum imitatorem virtutis oſtendere, teſtemque [c] doctrinæ conuerſationem bonam habere. Talem itaque in pontificali cõſtituite ſede, cui & nos, qui gubernamus imperiũ, ſincerè noſtra capita ſubmittamus [d], & eius monita, dum tanquam homines delinqueremus neceſſariò, velut curãtis medicamenta ſuſcipiamus. Hęc cum dixiſſet Imperator, petijt ſynodus, vt magis ipſe decerneret ſapiens, & pius exiſtens. At ille, ſuper vos [a] [e] eſt, inquit, talis electio. vos enim gratia diuina potiti, & illo ſplendore fulgentes, melius poteritis eligere. Tunc ſacerdotes egreſſi de epiſcopali ſede tractabant. *& infra.* ¶ Cum autem ordinatione diuina Ambroſius nondũ baptizatus, electus [f] fuiſſet; exultans Imperator ait. Gratias ago tibi domine Deus omnipotens, & ſaluator noſter, quoniam huic viro ego quidem cõmiſeram corpora [g]; tu autem animas, & meam ſententiam oſtendiſti tuæ iuſtitiæ conuenire. Cumque S. Ambroſius contriſtaretur de hoc quod acciderat (vt idem ipſe in ſuis epiſtolis ſcribit) confortauit eum Imperator, & ait: Noli timere, quia Deus, qui te elegit, ſemper te adiuuabit, & ego adiutor, & defenſor tuus (vt meũ ordinem [h] decet) ſemper exiſtam. In epiſt. ad Vercellenſe.

[a] ¶ Super vos.] *Vera lectio eſt,* ſupra nos, μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς *Sed ob gloſſam non eſt reſtituta.*

Item Nicolaus Papa I. Lothario Regi.

¶ Auctoritate apoſtolica, non Regio fauore epiſcopus eſt eligendus. Cap. IV.

Porrò ſcias, quia relatum eſt nobis, quòd quicunque ad epiſcopatum in regno tuo prouehendus eſt; non niſi fauentem [i] tibi permittas eligi. [k] Idcirco Apoſtolica auctoritate ſub diuini iudicij obteſtatione iniungimus tibi, vt in Treuerenſi vrbe, & in Agrippina Colonia nullum eligi patiaris antequam relatum ſuper hoc, noſtro apoſtolatui fiat. Iuo p. 5. c. 359.

Item ex concilio Pariſienſi 1. c. 8.

Si per

¶ Non recipiatur ac omprouincialibus, qui regia ordinatione, epiſcopale culmen eſt adeptus. Cap. V.

Iuo p.5.c.123. Pann.l.3.c.9. † al. epiſcopus.

SI per ordinationem regiam honoris iſtius culmen peruadere aliquis nimia temeritate præſumpſerit, a comprouincialib. loci ipſius epiſcopis † recipi [a] nullatenus mereatur, quem indebitè ordinatum cognoſcunt. Si quis de comprouincialibus recipere eum contra interdicta † præſumpſerit, ſit a fratribus omnibus ſegregatus, & ab ipſorum omnium charitate ſemotus.

† al. indicta.] orig.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 13.

¶ De eodem. Cap. VI.

Burc.l.2.8. Iuo p.6.c.28. Anſ. l.6.c.38.al.43. Deuſdedit p.1. & 4.

NOn eſt permittendum turbis, electionem eorum facere, qui ſunt ad ſacerdotium promouendi.

Item ex ſeptima α ſynodo quæ eſt ſecunda Nicana, ccl. epiſcoporum. c. 3.

¶ Irrita ſit electio epiſcopi, vel presbyteri, vel diaconi a principibus facta. Cap. VII.

Can.apoſt.31.ʒ. 16. q.7.c. ſi quis. Iuo p.5.c.120. Anſel.l.6.c.8. Burc.l.3.c.107. Deuſdedit ibidem.

OMnis electio epiſcopi, vel presbyteri, vel diaconi a principibus facta, irrita maneat, ſecundum regulam, [b] quæ dicit: [Si quis epiſcopus ſæcularibus poteſtatib. vſus eccleſiam per ipſos obtinuerit, deponatur; ſegregentur β ab eccleſia omnes, qui illi communicant.

α ¶ Ex ſeptima.] *Citabatur antea ex ſecũda actione ſextæ ſynodi. Reſtitutus eſt locus ex Iuone.*

β ¶ Et ſegregentur.] *In aliquot vetuſtis Gratiani exemplarib. eſt:* ſegregetur. *Sed pleriſque cum vulgata lectione conuenit. In canone 31. Apoſtolorum Græcè ſic legitur.* καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες, *& infra 16.q.7.cap. ſi quis epiſcopus vbi hic idem canon ex alia refertur verſione, legitur:* & ſegregetur, omneſq; qui illi communicant *eodemque modo eſt apud Anſelmum, verum in verſione Anaſtaſii bibliothecarij legitur quemadmodum apud Gratianum, & conuenit cum verſione priſca, ac Dionyſiana.*

Apud Martinum. Bracharenſem.c.1.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 1.

¶ Non eligantur à populo, qui ſunt promouendi ad clerum. Cap. VIII.

In.d.24.epi & d.61. epiſcopum. Burch.l.1.c.10. Iuo p.5.c.64. Anſel.l.6.c.8.al.12.

NOn licet populo electionem facere eorum, qui ad ſacerdotium promouentur: ſed in iudicio epiſcoporum ſit, vt ipſi eum probent, ſi in ſermone, & fide, & ſpirituali vita edoctus ſit.

His omnibus auctoritatibus laici excluduntur ab electione ſacerdotum, atque iniungitur eis neceſſitas obediẽdi, non libertas imperandi.

2 *Contra [c] verò ſcribit B. Gregorius Ioani epiſcopo primæ [d] Iuſtinianæ † Illyricæ, lib 4 epiſt. 15. ſeu c. 59.*

† Et pꝛia Iuſtiniani magni, qui eſt Tauresio natali ſolo vili Dalmatię pago metropolim fecit, & de ſuo nomine nuncupauit, ut in nouel. conſtit. 131. de eccleſiasti. cano. ʒ priuc.

¶ Voluntas principis in ordinatione Pontificis deſideratur. Cap. IX.

Anſel.l.6.c.95.

QVia igitur ſuſcepta fratrum, & coepiſcoporum noſtrorum relatio ad locum vos ſacerdotij, totius

SI per ordinationem. CASVS. Statutum fuit in cõcilio Pariſienſi, ut nullus per regiã poteſtatem ad honorem aſcendat prælaturæ: & ſi quis præſumpſerit, ab aliis epiſcopis non recipiatur & qui eum receperit, ab aliorum epõrũ cõione ſegregabit. Sequentia tria cap. per ſe patent.

a ¶ Recipi.] tñ ille q recipit eccleſiã a laico, non eſt excõmunicatus, ſed eſt excõicãdus vt extra de iure pat. præterea niſi a ſacramentis. 16.q. vl.c. q̃m, & c. ſi quis deinceps. ſi tñ poſt donationẽ laici accesserit ꝯſenſus, epi, cõfirmat donatio 1, vt extra d iure pat. cura paſtoralis. Ioã. hodie etiã talis itelligibilis ſit, vt extra de electio. quiſquis. Bar.

1 Scilicet facta ab ipſo laico, ut donatario, ñ ut a pręlato puta quia ius patronatus nõ enim intelligo, qđ pſcribat eccleſia quam quis habeat a laico, ut a prælato: ſecundũ Lau.

OMnis electio.] b ¶ Regulã.] 16. q.7. quis deinceps.

NOn licet.] his.] CASVS. Hactenus probauit, & laicus nõ debet intereſſe electioni. Modo vult Gratianus probare contrarium. CONTRA. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua probat ſophiſtice, ꝙ laici poſſunt & debent intereſſe electioni epiſcopi & archidiaco. Ioã. d Fan. dicit c. ad hoc inducta eſſe intelligenda quod tantum debet conſentire, non aũt eligere, niſi hoc habeant ex priuilegio ſpeciali: vel ſunt vocandi ad tempus ex cauſa.

c ¶ Cõtra.] Tu dicas, ꝙ laici debent intereſſe nõ ad eligendũ ſed ad continendum inf. ead. noſſe. 2

2 Vi ʒ. ea. §. electionis.

d ¶ Primæ Iuſtinianæ.] Id eſt. Salonitanæ, quæ ſic dicta eſt quia Iuſtinianus ibi natus eſt. Alij dicũt ð Rauẽna, q̃ vtraq; eſt Illyrica, vel adiacet Illyrico mari.

QVia.] CASVS. Ioannes de communi voluntate

Digitized by Google

luntate totius concilij & principis electus eſt in epiſcopum primæ Iuſtinianæ quod cum audiſſet Grego. retulit gratias Deo,& confirmauit eundem:& rogauit Deũ, vt ipſum cuſtodiret.

a ¶ Concilij.] id eſt collegij.

iuris acquiratur nominato? videtur ꝙ ſic.vt 16.q.7.contra ſanctorum,& 2.q.6.nominationes,& 72.diſtin. placuit,& extra de elec.auditis. Arg.cõtra extra de elec. ꝙ ſicut,& cap.innotuit Dico ꝙ 2. ſi nominatio eſt tractatus præcedens electionẽ,per nominationem nihil iuris acquiritur:

2 Iſta etiam fuit hic ſententia H. q̃ fouet Goffr. extra de trãſlatio.

Metropolitanos confirmare ad quẽ pertinet.

b ¶ Conſentimus.] confirmãdo electionem tuam:& ita Papa confirmat omnes metropolitanos. ut infra.ead.quanto,& c.Salonitanę,& 100. diſtinct. quoniam, quod verum eſt, cũ non habent primatem ſed ei nullo medio ſubsũt, vt ĩ.ead. cum longe, & infra. diſt. proxim. quia p ambitiones. niſi velis dicere, ꝙ eo ipſo ꝙ qs recipit palliũ a Papa intelligitur cõfirmari ab ipſo. imò & plerique archiepiſcopi non confirmãtur. nec cõſecrãtur, niſi a ſuis ſubditis: nec petitur cõfirmatio à Papa, ſed tantũ pallium, vt dixi. De hoc 51.diſtin.qui in aliquo.

concilij [a] vnito conſenſu,& ſereniſſimi principis voluntate declarat accerſiri, gratias omnipotenti Deo creatori noſtro magna cum exultatione retulimus, qui vitam actuſq; veſtros ita de præteritis fecit eſſe probabiles, vt oium vos; quod eſt valde laudabile, faceret placere iudicio. Quibus nos quoq; in perſonam fraternitatis tuæ per omnia conſentimus: [b] atq; omnipotentem Dominũ deprecamur, vt charitatem veſtram, ſicut ſua gratia elegit, ita in omnibus ſua protectione cuſtodiat.

Idem Gregorius Ioanni ſubdiacono, lib. 2. Indict. 11. epiſt. 30. ſeu c. 69.

¶ Clerus, & populus Pontificis electioni interſint. Cap. X.

QVantò Apoſtolica ſedes, Deo auctore, cũctis prælata cõſtat eccleſijs: tantò inter multiplices curas & illa nos valde ſolicitat, vbi ad conſecrandum antiſtitem, noſtrum expectatur arbitriũ. Defuncto igitur Laurentio eccleſiæ Mediolanẽſis epiſcopo, ſua nobis relatione clerus innotuit, in electione de filij noſtri Coſtantini diaconi ſui vnanimiter conſenſiſſe. Sed quoniam eadem non fuit ſubſcripta relatio, [c] ne quid, quòd ad cautelam pertinet omittamus; huius idcirco præcepti auctoritate ſuffultũ Genuã [d] te proficiſci neceſſe eſt. Et quia multi

Anſel. l. 6. c. 26. Poly. l. 1. tit. 5.

QVantò.] CASVS. Laurentio Mediolanenſium archiepiſcopo ſublato đ medio, Cõſtãtinꝰ diaconus electus eſt in eius locum vnanimi conſenſu a clericis, qui ſupplicauerunt Papæ, ut ipſum confirmaret. Sed quia in petitione eorum non continebantur clericorum ſubſcriptiones, ideo Gregorius præcipit Ioanni ſubdiacono, vt Genuam proficiſceretur: & voluntates Mediolanenſiũ, qui illic coacti barbarica ſeueritate detinebantur inueſtigaret, & ſi omnium voluntatis in electione eius perdurare cognoſceret, auctoritate apoſtolica faceret ipſum a ſuffraganeis conſecrari.

c ¶ Relatio.] Ex hoc loco quidam dixerunt, ꝙ electio poſſet variari vſque ad ſubſcriptionem: ſed poſt non. arg. 1.q.7. ſaluberrimum,& 27.q.1.omnes fæminæ, & argu.pro eis extra de cen.olim. Alij dicunt vſque ad cõfirmationem eſſe ambulatoriã voluntatem eligentium, vt extra de prebẽ. cũ non ignores, & ex eo ꝙ dicit hic, perdurare.inf.ea.Salonitanæ.28.diſt.de Syracuſanæ 71. diſt.ſtudij, vnde & propria ſtipẽdia retinet electus vſq; ad confirmationem, ut extra da electio.cum in cunctis. nec cogitur inſcribere qui excipit contra electum non. confirmatum, quia non deijcitur ab obtento, ſed ab obtinendo ut extra de accuſa.ſuper his. Item quia ante cõfirmationem non renunciat electus epiſcopatui, cum adhuc nihil iuris ſit conſecutus, ut extra de tranſla. intra lib. 6. de ter. Sed tu dicas, ꝙ per conſenſum eligentiũ ius eſt acquiſitum electo: dum tamen ipſe conſentiat, 1 uel conſentire velit ut extra de electio.cum inter canonicos. in fine. Ioan. nec poſſunt poſt electionem variare: ſed ante publicationem ſcrutinij poſſunt, ut extra de elec.publicato. B. Si q̃ras quale ius acquiritur electo per electionem, dico ꝙ ius prælaturæ, & ius adminiſtrandi: ſed nõ exercitium prælaturæ uel adminiſtrationis: per confirmationem enim nihil iuris non acquiritur, ſed tantum exercitium: extra de reſcrip.paſtoralis in fine. 16.q.1. §.ecce.electio enim facit Imperatorem, ut 93. diſt. legimus. Sed quæritur utrum per nominationem aliquid acquiritur: nam per talem nominationem exprimitur conſenſus de futuro,& eſt ſenſus; nomino talem, id eſt, nomino eum eligendum ſicut etiam aliquis eligitur in poſtulãdũ, ut extra de renun.poſt tranſlationẽ, & ĩ.ea. Valentinianus, ſicut non contrahitur matrimoniũ carnale per hæc verba; nomino te in mulierem, ſed ſi per denominationem exprimitur conſenſus de præſenti, tunc denominato ius eſt acquiſitum: quia non refert quibus uerbis quis exprimat conſenſum. vt 22.q.5. humanæ: maxime. ſi conſuetudo eſt alicuius eccleſiæ, ꝙ p talia uerba celebretur electio: tunc in talibus ad communem intelligentiam uerborum eſt recurrendum, ut extra de ſpon. ex litteris. 1 Quid de poſtulatione iuris ſit, dixi.ſu.61.diſt.§.ſed aliud. Sed quare reprobatur hic electio propter defectũ ſubſcriptionis? ſed intellige ꝙ hic nõ erant duæ partes præſentes. 3 quæ ad minus debent eſſe in electione, & ideo in fraudem nolebant ſubſcribere, ne eorum paucitas reprehenderetur. unde cum ab initio non fuerit conſenſus eorum legitimus bene dicit Papa ſi perdurat ſic ſu. 28. d.de Syracuſanæ & 39. d.Petrus. Sed uidetur, ꝙ non eſſet denuo requirendus eorum conſenſus, ut ff.de ſer. ru. præd. per fundum, ſed illud non eſt ſimile. quia ſeruitus concedi poteſt ſeparatim, ſed electio debet eſſe communis, vt hic dicitur, & ſu.ead.c.1. ſed cum Gratianus intelligat hoc c. ꝙ cõſenſus laicorum hic requirebatur. quare ergo dicit ſubſcripta relatione. cum laici non ſubſcribant? Videtur ꝙ ſubſcribant, ut 7.q.1.epiſcopus de loco,& 1.q.6.ſi quis aũt epiſcopatum. Item ſubcriptio non eſt de electione, ſed de ſolennitate, ut 61.diſt.epiſcopus.

d ¶ Genuã.] Not. ꝙ uocantur abſentes a Mediolanò vſque ad Genoam: ſed.non vſque ad 12.dietas, ut extra de elect.cum inter. Quid de hoc iuris ſit dixi 7.q.1. factus. extra de elect.in geneſi.

Electo ius acquiritur p conſenſum eligentium.

1 Intellige ſm id quod habetur extra lib. 6. de elect. quam ſit. Greg. 10.

Electus qđ ius habet.

Nominatio an tribuat aliquod ius nominato.

3 Vel eligãt indignũ: ſecundum Vincen.& B. qđ dic vt no. extra de poſt u. bonæ.2.glo. ideo dicit, &c.

Abſentes vnde vocantur ad electionem.

a ¶ Barbarica.] Propter hoc verbum inducit magiſter cap.ut etiam conſenſus laicorum,requiratur.
b ¶ Perdurare.] Arg.ꝙ non eſt conſenſus,niſi duret,ut de pen.diſt.1.diuortium extra de verb.ſign. nam & ego ff.de in rem ver.ſi pro patre.§.verſum.
c ¶ Aſ-

tatores illius eccleſiæ reprobauerũt; quod cum audiſſet Gelaſius,præcepit viſitatoribus,ut omni turba clericorum, & laicorum conuocata moneant eos talem perſonam eligere in prælatum, quæ non poſſet pati repulſam.

illic Mediolanenſiũ coacti barbarica [a] feritate conſiſtũt, eorum te voluntates oportet cõuocatis eis in commune perſcrutari. Et ſi nulla eos diuerſitas ab electionis vnitate diſterminat,ſiquidem in prædicto filio noſtro Cõſtãtino omnium voluntates, atque conſenſum perdurare [b] cognoſcis; tunc eum a proprijs epiſcopis, ſicut antiquitatis mos exigit, cum noſtræ auctoritatis aſſenſu [c] ſolatiante & auxiliante Domino,facias conſecrari,quatenus huiuſmodi ſeruata conſuetudine,& Apoſtolica ſedes ꝓprium vigorem retineat. & à ſe conceſſa alijs ſua iura nõ minuat.

† al.Gerontio.

Item Gelaſius Papa Philippo,& Geruntino† epiſcopis.

Anſ.l.5.c.50.

¶ In electione epiſcopi populus debet adeſſe. C. XI.

PLebs Diotrenſis data nobis petitione defleuit diu ſe ſine rectoris proprij gubernatione diſpergi. Ac ſicut aſſeritur;is qui à uobis iam probatus dicitur,à paucis,& tenuibus [d] putatur electus,cum ad vos † pertineat,vniuerſos aſſidua admonitione cõpellere, vt omnes in vnũ, quem dignum ſacerdotio viderint, & ſine aliqua reprehenſione,conſentiant.Et ideo fratres chariſſimi diuerſos ex omnibus [e] ſæpè dicti loci parochijs presbyteros, diaconos,& vniuerſam turbam vos [f] oportet ſæpius conuocare, quatenus non prout cuilibet libuerit, ſed concordantibus animis talem,vobis admonentibus [g],ſi quærãt ſola diuinitatis attentione perſonam,quam nulla cõtrarietas, à conſtitutis poſſit reuocare præſcriptis.

† al.uen.

Item Stephanus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Romano archiepiſcopo Rauennati.

¶ De eodem. C. XII.

Anſ.l.6.c.36.

NOſſe tuam fraternitatem volumus ad noſtras aures fore peruentum,Imolenſem [h] epiſcopum ab hac luce migraſſe,in cuius ſucceſſoris electione populi diuiſionem proueniſſe audiuimus.Quod quia ſæpè [i] contingere ſolet(quærentibus ſingulis,quæ ſua ſunt,nõ quæ Ieſu Chriſti)nõ adeo miramur. Veruntamen in hoc tuam plurimum oportet adhiberi ſolicitudinem,vt conuocato clero [k] & populo, talis ibi eligatur per Dei miſericordiam; cui ſacri non obuient canones. Sacerdotum quippe eſt electio,& fidelis populi conſenſus adhibendus eſt; quia docendus eſt populus,non ſequendus.

Philip.2.

ſup.62.diſt.cap.docendus.

Item Nicolaus Papa Ioanni Rauennati archiepiſcopo.

De eodem. C. XIII.

EPiſcopos per Aemiliam [l] non conſecres,niſi poſt electionem cleri,& populi.

d ¶ Et tenuibus.] Id-eſt, modicæ auctoritatis.& ſic non tantum numerus,ſed etiam auctoritas eligentium conſideratur.argum.19.diſtinctio.in canonicis.Argum.contra extra de elect.dudum.
e ¶ Ex omnibus.] Ergo in electione epiſcopi totus clerus ciuitatis intererit, ut hic,& inf.ea. obeuntibus.& 8.q.1.licèt. ſed verum eſt, ꝙ intererunt ad conſentiendum, non ad eligendũ,uel interſunt ſi eſt conſuetudo lõga.extra de cau.poſ.& proprie. cum eccleſia.
f ¶ Turbam.] Hoc e.& omnia quæ dñt laicos vocari ad electionẽ, intelligit H. de patronis. Dic ut ſup.in prin.hui⁹ di.
g ¶ Admonẽtibus.] Ergo patet hic,quòd viſitator non eligit, vt dixi 61.diſt. obitum.

NOſſe.] CASVS. Defuncto Imolenſi epiſcopo uota populi ſe diuiſerunt in partes in electione ſucceſſoris. Vnde præcipit Stephanus archiepõ Rauẽnati, vt clero, & populo conuocato monente eo talis in epm̃ eligatur, cui non poſſint canones obuiare.Dicit ẽt ꝙ clericorũ ẽ eligere: populi verò conſentire. Sequens cap. patet.
h ¶ Imolenſem.] Tũ tẽpore Stephani nõ erat Imola ſedes epiſcopalis. ſed iuxta, i caſtro ſãcti Caſſiani 1.Et ſic eſt arg.quod non uitiatur reſcriptum,licèt quis nominet epiſcopus nõ nomine cathedræ, ſed hoc ideo fecit, quia locus ille celebrior erat.

Electioni epiſcopi qui debent intereſſe.

1 Tpe Imperatoris Friderici antiqui.& Othonis quarti epiſcop⁹ Imolenſis. appellabatur epiſcopus Cornelienſis.ſic uidi contineri in priuilegio prædicti Othonis,qđ eſt ipſius epiſcopi Imolẽſis. & eccleſia uocabatur eccleſia Cornelien. Arch.

c ¶ Aſſenſu.] Hic habes, quòd Papa confirmat electionem metropolitani, ut dixi ſupra cap.proximo.

PLebs. CASVS.] Vacante eccleſia Diotrenſi,electus eſt ibi quidam a paucis,& tenuibus, cæteris diſcordantibus, cuius electionem Philippus, & Gerũtius viſi-

i ¶ Sæpè.] Infra ea.cap.vlt.& infra 8.q.1. nec nouum.
K ¶ Clero & populo.] Et nota uerbum ſemel hic poſitum,æquiuocè poni:ſic 28.diſt.presbyterorum.
l EPiſcopos per Aemiliam.] Aemilia dicitur a Rauenna uſque ad Placentiam.

Lite-

Literas. CASVS. Iulianus epiſcopus Grumentinus ſignãuit Pelagio, ꝙ clerus, & populus Marcellian. eccleſiæ poſtulabat in epiſcopum Latinum diaconum ſuum. Papa verò reſcribit, quod gaudet, ſi vult ipſum concedere. & deinde ſi poteſt electus occurrat ante Paſcha, ut & tunc in ſabbato immediatè poſt Paſcha ordinet. a ¶ Omnes.] Hic colligitur, ꝙ omnes cõſentire debent in poſtulatione extranei, vt dixi ſup. 61. diſt. nullus. & ideo dicit decret. ꝙ poſtulatio nõ admittitur in diſcordia, ut ext. de poſtul. præ. bonę. quod tamen uerum eſt ſecundum diſtinctionem eius, quod legitur extra de electio. ſcriptum eſt. b ¶ Et vis.] Hic habes quod clericus alterius epi eſt poſtulandus. ut 61. diſt. §. ſed aliud. & c. Oſius. & laicus etiã eſt poſtulandus, ut ibi dicitur. & illegitimus, vt extra de elect. innotuit. Item hic habes, quòd epiſcopus non cogitur dare poſtulatum, ut 85. diſ. Florentinum Nemo enim cogitur emancipare filium ſuũ, ut Inſtitu. qui. mo. iuſ. patr. pote. ſol. §. vlt. Sed pone quod eligatur talis clericus, & epiſcopus eius poſtea non conſentiat, nunquid iſti ſunt priuati electione, quia elegerunt eum, quem non poterant habere: vel nunquid conſenſus illius a quo erat poſtulandus. confirmat electionem? argu. ꝙ non confirmat extra eod. auditis. Argum. quòd ſic, extra eo. quod ſicut. & extra de iure pat. cura paſtoralis. Ad hoc dico, ꝙ ſi eligitur in poſtulandum, 1 bene tenet talis electio, vt extra de renunc. poſt tranſlationem. Vel dic, quòd ſi elegerunt eo propoſito, ut ſtatim debeat tenere electio, non ratificatur per ſequentem conſenſum illius a quo eſſet poſtulandus. Si uero ſciebant electionem per ſe inualidam eſſe, ſed ſperabant, quòd Dominus Papa eam ratam haberet: tunc ratificatione Domini Papæ confirmatur ſic 9. quæſt. 2. Lugdunenſis. Similem diſtinctionem facit lex. ff. de ſol. ſi quis offerenti. Vel dic, ꝙ non eſt inconueniens, ſic clericus alienus eligatur, quia talis primò debet eligi, & poſtea poſtulari, ut dixi 61. diſt. §. ſed aliud. Item objicitur, cum clericus contradicente epiſcopo poſſit fieri Monachus. ut 19. q. 2. c. 1. ergo multo fortius poteſt promoueri ad epiſcopale regimẽ, cum illa tranſeat pro priuata utilitate, iſte pro communi, quæ præiudicat priuatæ, ut 7. qõ. 1. ſcias. & 8. queſtio. 1. in ſcripturis. extra de poſtu. bonæ 1. Reſpon. monachus tranſit ad locum deiectionis ubi nulla præſumitur ambitio: hic uerò præſumitur ambitio ex eo, quòd nolente epiſcopo ultro ſe ingerit, qui potius trahi deberet, ut 8 qõ. 1. ſciendum, 2 male tamen fecit epiſcopus, ſi eum abſque iuſtitia negat, ut 7. quæſt. 1. omnis qui. & per ſuperiorem cogi poteſt. argum. extra de iure patr. nullus principali.

Principali.] CASVS. Milites Centumcellenſes impetrarunt reſcriptum a principe, in quo dabat eis licẽtiã, ut in eccleſia Centũcellẽſi. ordinaretur vnus preſbyter, & vnus diaconus, & ſubdiaconus: quod cũ Papæ ſignificaſſent, præcepit Laurentino epiſcopo, ut ſi perſonas illas inculpabiles inueniret, & bonæ uitæ, & laudabilis teſtimonij, adueniente mediana hebdomada vnũ quemque per præfata officia promoueret. Et dicit Hu. ꝙ iſta 4. c. intelliguntur de eccleſijs, in quibus Imperator habebat iuſpatronatus, uel iſti erant curiales, qui poſtulati fuerunt ab Imperatore. Nota ꝙ iſta tria ſeq. c. ſ. Reatina. nobis. & electis. de vno, & eodem clerico loquuntur. ſ. Colono. & illud c. lectis. præcedit alia duo cap. & primo debet legi ſecundum naturã rei geſtæ. Eſt ergo caſus illius, c. lectis. Reatina eccleſia paſtore deſtituta, Colonus diaconus ab oĩbus unanimiter eſt electus pro quo ordinando, & conſecrando Cuido comes Stephano Papæ ſupplicauit. Stephanus vero noluit eum ordinare: quia Imperialem epiſtolam abſolutionis iuxta morem non detulerat. & ideo ne moleſtaretur Imperialis animus, eius petitionem non admiſit. ſed ſuadet comiti, ut acquirat epiſtolam Imperialem, & tũc habita licentia iuxta eius uoluntatem conſecrabitur. c ¶ Principali.] Ex cap. iſto & ſequen. dicit H. patronum debere eligere cum alijs in eccleſia conuentuali: alij dicunt quod eccleſia epiſcopalis non habet patronum. d ¶ Principis.] Sed quare petebatur iſtud ab Imperatore quia fortè iſti curiales erant, uel fortè patronus erat. Et ita eſt argum. ꝙ patronus. non tantum prælatum, ſed etiam ſubdiaconum, & diaconũ poteſt inſtituere. argu. 18. q. 2. Eleutherius. 16. qõ. 2. ſi quis epõrum. in auth. de ſan. epi. §. ſi quis oratorij domum. coll. 9. & extra de fil. presby. ex tranſmiſſa. dum tamen hoc fiat cum cõſenſu prælati. ut extra eod. tit. prepoſuit. Sed verius credo hoc ſpectare ad ipſum. 3 prælatum, ut ipſe poſſit miniſtros præficere, quos uelit, ut extra de iure patr. poſtulaſti. Quid iuris habeat in electione patronus, dicit decre. extra de iure patro. nobis. B.

Electio uel poſtulatio d clerico alteri ſubdito facta au ualeat.

1 Idẽ ſi ſimpliciter eligitur, ut ſatis patet 76. diſ. dilectionis. extra de ele. eccleſia 2. & extra lib. 6. eod. tit cap. quam ſit.

2 Et c. epãtum. 1. qõ. 5. ſicut. C. de epiſ. & cler. ſi quemquã ſcḋm Ioan. de Fa. q ſequitur hæc oĩa ſupradicta.

3 Iſtã ſñiam ſequitur H. 16. q. 7. decernimus, ubi dixit, Non credo, ꝙ patronus dẽt. eligere niſi prælatũ: vel intereſſe electioni niſi prælati. Ar.

¶ In vetuſto codice Mutunenſi ſex cõcilij Romæ habiti referuntur capitula, quorum ſecundum eſt hoc: Et de hac eadem re habentur multa in pontificali manuſcripto in geſtis Nicolai primi.

Item Pelagius Papa Iuliano epiſcopo Grumentino.

¶ De eodem. C. XIIII.

infra diſt. 76. c. vlti. Poly. l. 2. tit. 29. Anſ. l. 6. c. 60. Iuo p. 6. c. 112.

Literas charitatis tuæ ſuſcepimus, quibus ſignificas, Latinum diaconum tuum ad epiſcopatum Eccleſiæ Marcellianenſis à clero & omnibus, qui illic cõueniũt, poſtulari. *& infra.* ¶ Sed nunc, & hoc dicimus, vt ſi eum omnes [a] eligunt, & vis [b] eum concedere, gratum nobis eſſe cognoſce; & ſi poteſt, ante diem ſanctum feſtinet occurrere; vt vel ſabbato ipſo noctis magnæ poſt baptiſmũ cum Dei gratia valeat ordinari.

Item Laurentio epiſcopo Centumcellenſi.

¶ Ex ſacra principis quis ordinatur. C. XV.

Anſ. l. 7. c. 94.

Principali [c] deuotiſſimorum militum, qui illic in ciuitate Centumcellenſi conſiſtunt, relatione ad nos directa ſacrã inſinuant ſe clementiſſimi principis [d] impetraſſe, quæ eis presbyterum, diaconum, & ſubdiaconum fieri debere præcepit. Ideo hortamur dilectionem tuam, vt perſonas ipſas videas, & diligẽter inqras, ne aliquid contra canones cõmiſiſſent; & ſi eos inculpabiles repereris,

a ¶ Me-

† al. hebdomada.

& vitæ ipſorum laudabile teſtimonium videris, veniente mediana ſeptimana [a] † Paſchæ, ſi Dominus voluerit, & ſi vixerimus [b] vnumquemque per officia, quæ prædiximus, non differas promouere.

u ¶ Ex ſacra.] *Emendata eſt hac rubrica, vt indicet illũ de quo agitur fuiſſe ad petitionem Imperatoris ordinatum: ſacra enim epiſtolam Imperatoris ſignificat.*

Item Leo quartus Lothario, & Ludouico Auguſtis.

¶ Papa rogat Auguſtos, vt Reatinam eccleſiam cuidam electo dignentur concedere. Cap. XVI.

REatina [c] eccleſia, quæ per tot temporum ſpatia paſtoralibus curis deſtituta conſiſtit; dignum eſt, vt brachio amplitudinis veſtræ ſubleuetur, ac gubernationis tegmine protegatur. Vnde ſalutationis alloquio pręmiſſo veſtram manſuetudinem deprecamur, quatenus Colono humili diacono eandem eccleſiam ad regendum concedere dignemini; vt veſtra licentia [d] accepta [e] ibidem eum, Deo adiuuante, conſecrare valeamus epiſcopum. Sin autem in prædicta eccleſia nolueritis †, vt pficiatur epiſcopus, Tuſculanam † eccleſiam, quæ viduata exiſtit, illi veſtra ſerenitas dignetur concedere, vt conſecratus a noſtro præſulatu Deo omnipotenti, veſtroque imperio grates [f] peragere valeat.

† al. volueritis.
† al. Aſculanam.

Item Rita Comitiſſa.

¶ Regio præcepto ab Apoſtolico Colonus Reatinæ eccleſiæ ordinatur epiſcopus. Cap. XVII.

NObis dominus Imperator [g], & Imperatrix per ſuas epiſtolas direxerunt, vt Colonum in Reatina eccleſia, quæ paſtoris officio per longa iam tempora deſtituta videbatur, epiſcopum facere deberemus, ſicut & fecimus.

S. Ant. p. 2. tit. 6. c. 1. §. 1.

Item Stephanus Guidoni Comiti.

¶ Imperatoris epiſtola in electionis confirmatione deſideratur. Cap. XVIII.

† al. vnanimi.

LEctis ſagacitatis veſtrę apicib. qui defuncto eccleſię Reatinæ antiſtite, clerum, & plebem eiuſdem eccleſiæ elegiſſe ſibi futurum antiſtitem, nobiſq; conſecrandum veſtro ſtudio directũ eſſe, ne ipſa eccleſia diu [h] ſine proprio conſtet paſtore, fatebãtur; nos de obitu prioris dolentes, nunc ipſum electũ vnanimitate, † & canonica ipſius eccleſiæ electione, vt mandaſtis, tã citiſſimè ordinare omiſimus, quòd imperialem nobis, vt mos, eſt abſolutionis minimè detulit epiſtolam. Pro qua ſcilicet re ambiguum eſt nobis: ideo voluntati veſtræ in hoc parere diſtulimus; ne Auguſtalis animus duriſſimè hoc quocũque modo perciperet. Sed ſcientes eccleſiam Dei ſine ꝓprio diu paſtore non debere cõſiſtere, gloriæ veſtræ mãdamus, qm̃ aliter nos agere non debuimus vt veſtra † ſolertia, Imperiali, vt priſca conſuetudo dictat, percepta licentia, & nobis, quemadmodum vos ſcire credimus, imperatoria directa epiſtola, tunc voluntati veſtræ de hoc parebimus eundemque electum, Domino adiuuante,

† al. vt à veſtra.

a ¶ Mediana ſeptimana.] Scilicet cum cantat, Sitientes. Io.

b ¶ Si vixerimus.] Si habes: vixeritis, planum eſt: ſi habes vixerimus, eſt argu. ꝙ mãdatũ & præceptũ morte mandantis. reintegra [1] ſoluitur extra de offi. deleg. gratum. Io.

[1] De hoc ſſ. 13. q. 1. c. vlt. dic vt ibi.

REatina.] CASVS. Leo Papa præmiſſo ſalutationis alloquio rogauit Imperatorem Lothariũ, & Ludouicũ, vt eccleſiam Reatinam dudũ deſtitutã paſtore concederet gubernandam Colono diacono, ꝙ ſi nollet facere cõcederet ei Tuſculanam eccleſiã, quæ diu vacauit vt conſecratus Deo, & ſibi gratias agere poſſit.

c ¶ Reatina.] Hoc c. & duo ſeq. loquunt̃ in eadem materia.

d ¶ Licentia.] Conſenſus principis eſt requirẽdus electione celebrata, vt extra de elect. ꝙ ſicut, niſi aliud ſuadeat ſcãdalũ. extra eo. qa vel præſcripta conſuetudo [2], vt extra de iure patr. nobis.

Principis cõſenſus eſt electione celebrata requirendus.

e ¶ Accepta.] 26. q. 7. decernimus.

f ¶ Grates.] Spirituales, nõ carnales. 1. q. q. filiũ hoc enim eſſet ſimonia, vt 1. q. 1. ſunt nonnulli, & q. 2. ſicut. Immo videtur, ꝙ non ſit ſimonia, dũmodo ex poſt facto mere, ſine aliqua ambitione petẽtis. 1. q. 2. ſicut epiſcopum.

[2] Idem notatum eſt ſup. eod. in ſumma, dic quod ius eligendi in collegiata eccleſia non cadit in laicum. ſecus 16. q. 1. in parochia. & q. 7. decernimus. Arch.

NObis.] CASVS. In hoc ca. dicitur qualiter Imperator miſit literas ſuas Papæ, in quibus dedit ei licentiã conſecrandi dictũ Colonum in eccleſia Reatina, quod & Papa fecit.

g ¶ Dominus Imperator.] Ex humilitate hoc fecit, cũ ipſe ſit filius eccleſiæ, vt 96. d. ſi Imperator.

h LEctis. ¶ Diu.] ideſt, vltra tres menſes, vt 50. diſtin. poſtquã: niſi

cauſa

1 Ad hoc ſu. 61. d. Oſius, & c. bene. & ibi de hoc. extra de elect. ne pro defectu.

cauſa neceſſitatis 1. vt 75. diſt. quoniã & 7. q. 1. conſtitutum. Et ita reſtringitur quandoque vaga ſignificatio alicuius verbi, vt 65. d. de perſona.

METropolitano.] CASVS. Dicitur hic. ꝙ defuncto metropolitano omnes ſuffraganei debent ad ſedẽ archiepiſcopalẽ cõuenire, vt omniũ ciuium, & clericorũ volũtate diſcuſſa, ex presbyteris, vel diaconis eiuſdem eccleſię optim⁹ ordinetꝰ.

a ¶ Ad ciuitatem metropolim.] ibi enim cõſecrandus eſt metropolitanus, vt 51. d. q in aliquo. Et eſt arg. hic ꝙ prouinciales epiſcopi intererunt electioni merepolitani. 2. vt ſu. co. Valentinianus.

2 Faci ad hoc 63. diſt. cap. 1.

b ¶ Ex presbyteris.] presbyterũ pręmittit, qui enim prior eſt in ordine, erit prior ĩ electione 3. 75. diſt. c. vlt. & 61. diſ. ſtatuimus, vnde hęc dictio, vl' nõ dat illis optionẽ ſic, vel ſic eligendi, ſed ordo verborum oſtendit quo ordine debeant eligere ſic ĩ. de conſec. diſt. 2. in Chriſto 2. & optime hoc dr̃. ff. ad Tre. l. hæredes. in fi.

3 ideſt, ut prius eligatur argu. ad hoc 64. diſt. epõrum, ſm Laur.

c ¶ Vel diaconis.] hodie ex ſubdiaconis põt eligi, ext. de ætate & quali. a multis

d ¶ Optimus.] Si. in Auth. de monachis §. ordinationẽ col. 1. Sed qs dicet optimus? q & principalem locũ tenet, qđ enim per ſuperabũdantiam dicitur. vni ſoli cõuenit, vt ff. de verb. oblig. ubi autẽ nõ apparet 1. reſpõ. ff. de ædil. edic. ſi vẽditor. §. ul. Qualiter iſtud intelligat, inuenies. 8. q. 1. licet.

Quod perſuperabundãtiam dr̃, uni ſoli cõuenit.

tinopoli, & tunc temporis electus dabat quandã ſummam pecuniæ Imperatori, ad quam ſummam releuandam miſit Agatho Ioannẽ epiſcopum Portuen. Cõſtantinopolim, qui in octaua Paſchæ in eccleſia ſanctæ Sophiæ latinè Miſſam coram Patriarcha & principe celebrauit

bat, qm̃ loquitur in cõmiſſione curę animarũ, hoc autẽ c. ſi in plebibus. loquitur de cuſtodia uacantis eccleſiæ, quod dic ut not. 16. q. 7. cap. nullo. Arch.

conſecrabimus, quod, chariſſime fili, moleſtè nullo modo ſuſcipias.

Item Leo Papa primus ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem epiſcopum, epiſt. 82. alias 84. cap. 6.

¶ Clericorum, & ciuium voluntate metropolitanus eſt ordinandus. Cap. XIX.

Anſel. l. 6. c. 19. al. 15 Iuo p. 5. c. 348. Deuſdedit p. 1.

METropolitano defuncto, cũ in loco eius alius fuerit ſubrogandus, prouinciales epiſcopi ad ciuitatem metropolim † [a] conuenire debebunt, vt omnium clericorum, atq; ciuiũ volũtate diſcuſſa ex presbyteris [b] eiuſdem eccleſiæ, vel diaconis [c] optimus [d] ordinetur.

† al. metropolitana.

Item Iſidorus in lib. officiorum.

¶ Cum clero, & populo archipresbyteri fiat electio. Cap. XX.

SI in plebibus archipresbyteri obierint, aut pro aliquo reatu exinde eiecti fuerint, archidiaconus, quanto ocius proficiſcatur [e] illuc, & cum clericis, & populis † ipſius plebis electionem faciat, quatenus dignus paſtor domui Dei conſtituatur, & dum ordinatur, eius prouidentia ipſa plebs cuſtodiatur.

† al. presbyterii.

In Põtificali Vaticano. in decretis Agathonis, & Tomo. 2. cõc. in decretis eiuſdem.

Item ex geſtis Romanorum Pontificum.

¶ Electus in Romanum Pontificem non ordinetur, niſi eius decretum Imperatori primum præſentetur. Cap. XXI.

AGatho, natione Siculus, cuius legatione fungens Ioannes epiſcopus Portuenſis Dominico die octauarum Paſchæ in eccleſia S. Sophiæ publicas Miſſas coram principe, & patriarcha latinè celebrauit, hic ſuſcepit diualem † ſecundum ſuam poſtulationem, per quam releuata eſt quantitas, quæ ſolita [f] erat dari pro ordinatione pontificis facienda †; ſic tamen vt ſi contigerit poſt eius tranſitum electionem fieri, non debeat ordinari, qui electus fuerit, niſi prius decretum generale introducatur in regiam † vrbem ſecundum antiquam conſuetudinem, vt cum eius ſcientia, & iuſſione debeat ordinatio prouenire †. ¶ Item Vitalianus natione Signienſis direxit reſponſales ſuos cum ſynodica epiſtola iuxta conſuetudinem in regiam vrbem ad pijſſimos principes ſignificans de ordinatione ſua.

† al. iuſſionẽ.] orig.
† al. faciendi.

† al. regia vrbe.

† al. proſperari.
In Pontific. in geſtis Vitaliani Papæ.

SI in plebib.] CASVS. Iſidorus docet hic, ꝙ ad officiũ archidiaconi pertinet, ut defuncto, uel depoſito archipsbytero alicuius loci archidiaconus illuc uadat, & a clero, & populo facit electionem fieri, & ipſam plebem regat donec archipresbyter ibi ordinetur.

e ¶ Proficiſcatur.] Speciali auctoritate epiſcopi, aliàs non liceret 4. ut extra de offi. archid. cum ſatis. niſi hoc habeat conſuetudine pręſcripta: & ſic intelligo extra de exceſ. pręlat. ad hoc. & extra de appel. bone. & extra de inſtit. cum ueniſſent. Quid tamen de hoc iuris ſit dixi 25. d. perlectis.

4 Arg. opin. 94. d. c. vl. in fi. decre. hic alleg. cur ſa pis. non pro

AGatho.] CASVS. Conſuetudo erat, ꝙ electio Papę ſubſcripta repræſentaretur imperatori Conſtantinopoli, & tunc temporis electus dabat quandã ſummam pecuniæ Imperatori, ad quam ſummam releuandam miſit Agatho Ioannẽ epiſcopum Portuen. Cõſtantinopolim, qui in octaua Paſchæ in eccleſia ſanctæ Sophiæ latinè Miſſam coram Patriarcha & principe celebrauit, & ad ſuam poſtulationem accepit imperiale reſcriptum, per quod ſolita quantitas eſt ei relaxata: ita tamen, ut electio pontificis Imperatori ſemper repræſentaretur, ut cum imperatoris conſcientia, & iuſſione põtificis ordinatio deberet proſperè fieri; ſicut factũ fuit de Vitaliano, cuius electio fuit præſentata ipſis principibus, ſicut conſuetudo erat.

f ¶ Quæ ſolita.] Quilibet. n. epiſcopus. dare conſueuit aliquid Imperatori in electione, ut infra. ead. quia dummodo redditus epiſcopales excederent duas libras auri, ut in Authen. de ſanct. epiſco. §. 4. & fortè tunc cũ

mos

mos erat, crimen non erat 1 ut 32. quæſ. 4. obijciuntur. Sed nonne Imperator commiſit ſimoniam relaxando illud ius ſub hac conditione, ut conſenſus eius requiratur in electione? Sed dic, quòd non, quia prius utrumque ius habuit, unde modo alterum potuit 2 remittere. ideo

ut 23. q. 5. princeps, & ſi nollent eam defendere, poſſunt excommunicari. 23. q. 5. adminiſtratores. Ioan.
b ¶ Patriciatus.] Vt puniret crimina, & ſecundum hoc poteſt intelligi. 2. q. 6. omnis oppreſſus. Et ita iudex eccleſiaſticus alij poteſt committere cauſam ſanguinis. Vel intellige q̃d eſt aduocatus Romę, ut extra de elect. venerabilem.

1 Ad hoc facit, q̃d not. Ioan. B. & H. extra de ſimo. ſuam, & infr. ead. quia.
2 Ad hoc adde, quod leg. & not. extra de rerum dom. conſtitutus.

Item ex hiſtoria eccleſiaſtica.

¶ Imperator ius habet eligendi Pontificem. Cap. XXII.

Pann. l. 8. c. 135.

HAdrianus Papa Romam venire Carolum Regem ad defendendas [a] res eccleſiæ poſtulauit. Carolus verò Romam veniẽs Papiam obſedit: ibique relicto exercitu in ſancta reſurrectione ab Hadriano Papa Romæ honorifice ſuſceptus eſt. Poſt ſanctam vero reſurrectionem reuerſus Papiam cepit Deſiderium Regem: deinde Romam reuerſus conſtituit ibi ſynodum cum Hadriano Papa in Patriarchio Lateranẽſi in eccleſia ſancti Saluatoris: quæ ſynodus celebrata eſt a CLIII. epiſcopis religioſis, & abbatibus. Hadrianus autem Papa cum vniuerſa ſynodo tradiderũt Carolo ius, & poteſtatem eligendi Pontificem, & ordinandi Apoſtolicã ſedem. Dignitatem quoque patriciatus [b] ei cõceſſerunt. Inſuper archiepiſcopos, & epiſcopos per ſingulas [c] prouincias ab eo inueſtiturã accipere diffiniuit: & vt niſi a Rege laudetur; & inueſtiatur, epiſcopus a nemine conſecretur: & quicunque contra hoc decretum ageret, anathematis vinculo eum innodauit, & niſi reſipiſceret, bona eius publicari [d] pręcepit.

Item Leo Papa.

¶ Electio Romani Pontificis ad ius pertinet Imperatoris. Cap. XXIII.

Pann. l. 8. c. 136.

IN ſynodo *a* congregata Romæ in eccleſia ſancti Saluatoris. Ad exemplum beati Hadriani Apoſtolicę ſedis antiſtitis, qui domino Carolo victorioſiſſimo Regi Frãcorum, & Longobardorum; Patriciatus dignitatem, ac ordinationem Apoſtolicæ ſedis, & inueſtituram epiſcoporum conceſſit: ego quoque Leo epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei cum toto clero, ac Romano populo conſtituimus, & confirmamus [e], & corroboramus, & per noſtram Apoſtolicam auctoritatem concedimus, atque largimur domino Othoni primo [f] Regi Teutonicorum, eiuſq; ſucceſſorib. huius Regni Italię in perpetuũ facultatẽ eligendi ſucceſſorem [g], atque ſummę ſedis Apoſtolicę Pontifi-

c ¶ Per ſingulas.] Ergo in Francia, & in Hiſpania. vnus 3. eſt enim Imperator, vt 7. q. 1. in apibus: q̃d cõcedo, niſi probant ſe exẽptos ab Imperatore, vt 23. q. 8. §. ecce. vnde adhuc de capite ſuo dabũt tributũ Imperatori omnes, cum nõ probẽt ſe exemptos ab Imperatore, vt ff. d̃ cẽſ. l. vlt. ſi enim dicunt ſe nõ ſubeſſe Romano Imperio, per conſequens dicũt ſe nõ habere aliquid proprij, vt ſu. diſt. 1. ius Quiritũ fateamur 4. ergo Imperatorẽ ẽe dñm mundi; vt ff. ad legẽ Rhod. deprecatio. Obſtat. 5. ꝙ Reges Hiſpaniæ cũ nõ ſubeſſent Imperio, Regum ab oſtium faucibus eruerunt.
d ¶ Publicari.] Hic eccleſia publicat bona laicorũ, & q̃nq; d̃ ponit laicos a dignitatibus. 32. q. 5. p̃ceptorũ in fi. vel dic ꝙ hic docet eccleſia quid fieri debeat, ſic 24. q. 3. de illicita. & 5. q. vlt. delatori.
IN ſynodo.] CASVS. In hoc c. cõtinetur, quòd ſicut Hadrianus conceſſit priuilegiũ Carolo: ita Leo Papa in ſynodo Romæ congregata conceſſit idem priuilegiũ Othoni primo, Regi Teutonicorum, & eius

3 Vnus eſt. Soll. intelligitur per ſingulas prouincias ſui Imperij.
4 Iſtam gl. ſequuntur Cyn. Bart. & Bald. Sali. & Ia. in l. 1. col. 2. C. de Summa Trin.
5 Adde hic an Reges Frãciæ ſubijciantur. Imperio, gl. in cap. 1. In prin. de pa. iuram. fir. tenet, quod ſic Communiter tamen tenetur cõtrarium p text. in cap. per uenerabilẽ. extra qui fil. ſint legi. Spe. in ti. de app. §. hunc tractemus. in princ. Barth. ĩ l. hoſtes. in 2. col. ff. de cap. & Bal. in d. c. 1. de pa. iur. fir. reprobata ibi glo. & etiã ibi ponit And. de Yſer. itẽ pro hoc adde cõcor. in apoſtil. ad Iaſ. in l. 1. C. de ſũma Trinit. Idem de rege Hiſpaniæ glo. magna ad fi. in c. & neceſſe d̃ dona. int. uir. & uxo. Pan. c. uenerabilẽ col. 9. d̃ elec. Iaſ. l. Id q̃d apud hoſtes de leg. 1.
6 Ibi diſtinguitur utrũ eſſet ibi donatiuum uel confirmatiuum, nam non poteſt.

Ideo aũt petijt a Papa hanc conſuetudinem tolli, quia continebat ſpeciem mali, vt 1. q. 1. emendari.

HAdrianus.] CASVS. Deſiderius Rex morabatur Papiæ, qui totam Italiam ſtimulauit: propter quẽ repellendum Hadrianus Papa fecit Carolum venire: qui Papiæ dimiſſo exercitu, Romam iuit. ibique honorifice receptus, Papiam rediijt: & tandiu eam obſedit, donec Deſiderium Regem cepit. Deinde Romam reuerſus ſynodum congregauit, vbi Hadrianus cum centum quinquagintatribus epiſcopis dedit Carolo poteſtatem eligendi Papam, & ordinandi ſedem Apoſtolicam, & confirmandi omnes epiſcopos, & archiepiſcopos per prouincias: & quicunque contra hoc priuilegium veniret, anathema eſſet: & niſi reſipiſceret, bona eius publicari præcepit.
a ¶ Defendendas. ¶ Ad hoc tenentur omnes principes,

Iudex eccleſiaſticus cauſam ſanguinis alij committere poteſt.

ſucceſſoribus, ut ipſe eligat ſibi ſucceſſorem, & ordinet Romanorum Pontificem, & ep̃os & archiep̃os, ut ab eo inueſtiturã accipiãt: niſi aliquorum inueſtitura cõceſſerit Romanis pontificib. uel archiep̃is, & q cõtra uenerit decreuit excõicationi ſubiacere, & niſi reſipiſceret, irreuocabiliter exulare: uel ſi laicus eſt, ult. ſupplicio affici.
e ¶ Confirmamus.] Arg. ꝙ idẽ poteſt dare, & confirmare 23. diſt. in nomine, extra de elec. cum inter. Arg. cõtra extra de fi. inſtr. c. inter dilectos 6. dic. ꝙ nõ põt eodẽ reſpectu: ſed diuerſis, ut ind. c. cũ inter. & ff. de iuriſd. om. iud. & q̃a q̃nq; ẽt dr̃ dare, id eſt, datũ oſtendere, ut 23. q. 5. §. hinc notandum. ff. de teſta. heredes. §. ſi quid.
f ¶ Primo.] Non dicas primo Regi, ſed primo Othoni, id eſt, ante quem nullus alius fuit, ſic extra de uerb. ſignifi. Ioſeph. & ff. de uerb. ſignifi. proximus.
g ¶ Succeſſorẽ.] Hoc ſpeciale fuit cõtra id. 8. q. 1. Moyſes

ſic 7.q.petiſti.hic patet, ꝙ maximam habet poteſtatem Papa circa Imperium Sed dic ꝙ tantum in Italia permittit ei facere ſucceſſorem.

a ¶ Ac per hoc.] Quaſi dicat: ex quo in Romana eccleſia hoc permittitur: ergo,& in minoribus. Et eſt argu. ꝙ idẽ iuris eſt in membris, quod in capite, ut 16.q.2.ca.1.12.q.2.cognouimus,& q.1.præcipimus, & 1.q.3. ſi quis epiſcop. 24.q.1. rogamus.

gcunq;& 16.q.1.in canonibus. Io.Sol.in malo nulli eſt obediendum, nec aliquis excuſatur, vt 11. q. 3. ſi dñs. B.

h ¶ Sub excõicationis.] Ex hoc videtur ꝙ per talia verba fiat excõicatio: cum ſic dr̃; præcipio tibi hoc ſub pœna excõicationis. Et eſt arg. ad idem extra de eo qui or. fur.

donare ſi iã donatũ erat ut in hac decre.in ſi. Inſtitu. de do. circa fin. nec idẽ dare, & confirmare ſimul,& ſemel, niſi oſtẽdatur cõceſſio principali primo. ff. de iu.om. iudic. L. & quia Arch. Papa dat gladij poteſtatem.

Obediendũ non eſt alicui in malo. Excommunicatio an feratur per hęc uerba pręcipio ſub pęna excommunicationis.

cem ordinandi, ac per hoc [a] archiepiſcopos, ſeu epiſcopos, vt ipſi ab eo inueſtituram accipiant, & conſecrationem, vnde debent, exceptis his, quos Imperator Põtificibus, & archiepiſcopis conceſſit [b]: & ut nemo deinceps cuiuſque dignitatis, vel religioſitatis eligendi, vel patricium, vel Põtificem ſummæ ſedis Apoſtolicæ, aut quemcumque epiſcopum ordinãdi habeat facultatem abſque cõſenſu ipſius Imperatoris. (quod tamen fiat abſque omni pecunia) & vt ipſe ſit patricius [c], & rex. Quod ſi a clero, & populo quis eligatur epiſcopus, niſi a ſupradicto rege laudetur, & inueſtiatur, non conſecretur. Si quis contra hanc regulam, & Apoſtolicam [d] auctoritatem aliquid molietur, hunc excommunicationi ſubiacere decernimus: & niſi reſipuerit, irreuocabili exilio [e] puniri, vel vltimis ſupplicijs affici [f].

α ¶ In ſynodo.] *Initiũ huius capitis videtur eſſe iſtud:* Ad exẽplũ, &c. *verba autem, quæ antecedunt, ipſa quoque pertinere ad titulũ, vt integer titulus ita habeat:* Leo Papa in ſynodo cõgregata Romæ in eccleſia S. Saluatoris: *Et autem Leo octauus, de quo multa ſcribit Luitprãdus in fine libri ſexti, & S. Antoninus par.2.tit. 16. c. 16.*

Item Gregorius lib.4.reg.epiſt 34.ſeu cap. 78. ad Conſtantiam Auguſtam.

¶ Præcepto principum Maximo remittitur, quod abſque auctoritate Apoſtolica ordinatur.

Cap. XXIIII.

SAlonitanæ ciuitatis epiſcopus, me, ac reſponſali meo neſciente, ordinatus eſt; & facta res eſt, quæ ſub nullis anterioribus principibus euenit. Quod ego audiens, ad eundem præuaricatorem, qui inordinate ordinatus eſt, protinus miſi, vt omnino Miſſarum ſolẽnia celebrare nullo modo præſumeret, niſi prius a sereniſſimis dominis cognoſcerem, ſi hoc fieri ipſi iuſſiſſent [g]. Quod ei ſub excõmunicationis [h] interpoſitione mãdaui. Qui† contempto me, atque deſpecto, in audaciam quorũdam ſæcularium hominum, quibus, denudata ſua eccleſia præmia multa præbere dicitur, nunc vſq; Miſſas facere præſumit, atque

Poly.l.1.tit.5.

† *al.* Et] orig.

b ¶ Conceſſit.] Videtur ergo quod imperator poſſit dare priuilegiũ libertatis, ut extra de reſtit. in integr. auditis.

c ¶ Sit patricius.] Et ſic Papa dat hic gladij poteſtatẽ: cuius tamẽ exercitium ipſenõ habet. Io. extra de electio. ſuffraganeis B.

d ¶ Apoſtolicam.] Sed nunquid Papa poſſet ei poteſtatem dare ut deponeret ipſum? ſic in hereſi.& de cõſenſu Cardinalium: immo in omnibus ſe põt ſubijcere ei, ut 2.q.7.nos ſi

e ¶ Exilio.] Not. eccleſiã poſſe aliquem mittere in exilium, ut 3.q.4. hi qui.

Imperatores multa perdiderunt priuilegia.

f ¶ Affici.] Cum hęc priuilegia fuerint omnibus ſucceſſoribus data, quare non utuntur eis? Reſpõ. qa Imperatores eis renunciauerunt, ut infra.ead. tibi. Item quia per abuſum ea perdiderant, ut infra ca.4. uerum. Itẽ quia ex cauſa fuerũt eis conceſſa, unde ceſſante cauſa, ipſa ceſſauerunt, ut in 1. q.7.quod pro remedio. Nec obſt. ꝙ hic dĩ de ſucceſſoribus: quia hoc intelligendũ eſt de illis ſucceſſoribus, q̃ hoc impetrare poſſunt, ut 23. diſt. in nomine.

SAlonitanæ.] CASVS. Maximus dicebatur in quatuor deliquiſſe. Primò; quia per ſimoniã archiepĩatum Salonitanæ ciuitatis acquiſierat. Secundò: quia ordinatus fuerat Papa irrequiſitio, uel eius rñſali. Tertiò: qa cõtra excõicationẽ a Papa latam ſub conditione ſi diuina celebraret, eo ꝙ ſi fuerat ordinatus, Miſſas cantare præſumpſit audacia quorũdam ſæculariũ, quibus multa pręmia, ſua eccleſia ſpoliata, dare dicebat. Quartò, ꝙ fornicationis uitio laborabat. Sed ad præces principum Conſtantinopolitanæ ciuitatis ratam habuit eius ordinationem. Alia uero mala illius indiſcuſſa relinquere noluit: ideoque pręcepit ſibi, ut Romam uenire non differret: & ſi non uenerit, diſtrictione canonica ferietur.

Etiam in atrocioribus, quo ad qd ut not. 86.d. an putatis.

g ¶ Iuſſiſſent.] Arg. ꝙ auctoritas maioris excuſat 1. ut 14 q.5.dixit.28.d.diacon.23.q.5.miles: Ar. cõtra 12.q.2. fur.rece.c.1. Arg. cõtra extra de iure patro. relatũ, in fin. & de ſagitarijs.c.uno ubi de hoc. H. dicit ꝙ ſi talis prohibitio fiat a canone, nõ fit excõicatio per illa uerba, ut 30 diſt in. per totum, ſecus ſi ab homine 2. quia canon mitius agit, quam homo, ut 26.q.7.alligant. & ff. de arbit. Celſus. Alij dicunt, quod refert an diffiniendo illa uerba proferantur: ut tunc per ea fiat excommunicatio an conſtituendo ius, & tunc non fiat excommunicatio per illa uerba. Sed hęc ueritas eſt, ꝙ illa uerba non hẽnt uim ſententiæ, ſed tantum comminationis, ut C. commina. epiſtolas, per totum. Hoc autem ſcias, quod ſub conditione poteſt quis excommunicari: & taliter hic intelligo latam ſententiã: unde exiſtente conditione ligat excõicatio, & nõ prius: & tamẽ a tali excõicatione poteſt appellari. licet H. contrariũ ſcripſerit, ut extra de app. pręterea 2. & hoc ideo, quia excõicatio tunc non trahit ſecun ſuam

2 Quia tunc eſt ligatus, ut hic, & extra de appe. præterea, & de eo q̃ fur. ordi. rece. c. 1. ſecundum Lau. qui hic ſequitur hãc ſententiam Hug.

Excommunicari poteſt quis ſub cõditione.

Excōicatur quis a mortuo.

1 Arg. contra 27.q.1.c.2.in prin.

ad me venire,ſecundum iuſſionem dominorum noluit. Ego autem præceptioni pietatis eorū obediens,[a] eidem Maximo,qui me neſciente ordinatus eſt,hoc,quod in ordinatione ſua me, vel reſponſalem meum prætermittere præſumpſit,ita ex corde laxaui,[b] ac ſi me [c] auctore fuiſſet ordinatus. Alia vero peruerſa illius, ſcilicet mala corporalia,q̄ cognoui, [d] vel quia cum pecunijs eſt electus, vel quia oxcommunicatus Miſſas facere preſumpſit, ꝓpter Deum irrequiſita relinquere non poſſum. *& infra.* ¶Et ſi ad me diu venire diſtulerit, in eo exercere diſtrictionem canonicam nullo modo ceſſabo.

Item ex concilio Toletano,12.c.6.

¶ In electione epiſcoporum, principis deſideratur aſſenſus. Cap. XXV.

† *Dum*]orig.in quo hæc oratio pendet ab alio principio.

CVm† longe lateq. diffuſo tractu terrarum,commeantium impeditus celeritas nunciorum, quo aut non queat regis auribus decedentis præſulis tranſitus innoteſci,aut de ſucceſſore morientis epiſcopi libera principis electio præſtolari; naſcitur ſępe, & noſtro ordini de relatione talium difficultas; & regiæ poteſtati, [e] dum conſultum noſtrum pro ſubrogandis pontificibus ſuſtinet,innumeroſa† neceſſitas. Vnde placuit omnibus pontificibus Hiſpaniæ,atq.Galliciæ†[f], vt ſaluo priuilegio [g] vniuſcuiuſq.prouincię, licitum maneat [h] deinceps Toletano pontifici, quoſcumque regalis poteſtas elegerit, & iam dicti Toletani epiſcopi iudicium dignos eſſe probauerit,in quibuslibet prouincijs, & in præcedentium ſedibus præficere præſules, & decedentibus epiſcopis [i] eligere ſucceſſores;ſic tamen, vt quiſquis ille fuerit ordinatus, poſt ordinationis ſuæ tempus infra [k] trium menſium ſpatium proprij metropolitani præſentiam viſurus accedat.

†*al.iniurioſa.*
† *al.Gallia.*

Electionis quoq; ſummorū Pontificum, atque aliorū infra præſulum quondam Imperatoribus repræſentabā-

ſuam executionem, quia non cedit,nec uenit dies ante exiſtentem conditionē, ut ff. de ver.ſig. cedere. Sed q̄d ſi excommunicans moritur priuſquā exiſtat conditio? tunc dico excōicatum qn̄ extat conditio; & ita aliquis excommunicatur a mortuo.1 Vtrum autem conditione exiſtente intelligatur retro fuiſſe excommunicatus,per id quod legitur.ff.qui pot.in pign.hab.l.potior.& ff.de manumiſ.teſt. Neratius. Vel tantum a tempore conditionis extantis,per id quod eſt.ff.de ędil.edi.bouē.§.ſi. ſub cōditione, diſputationi relinquo. Ioan. Ego credo, ꝙ à die exiſtentis conditionis,per decre.illā, præterea. extra de appel.B.

a¶ Obediens.]Hoc dicit ex humilitate, quia ei præcipere non poterant.H.

Ep̄s an poſſit iniuriam ſibi factam remittere.

b¶ Laxaui.]Not.epiſcopū remittere poſſe q̄ ad ipſum ſpectant,non quæ ad Deum,2 arg. 23.q.4.ſi is qui prælatus.Sed nonne,quæ fiunt in perſonā epiſcopi, uel alterius prælati,fiunt in contemptum eccleſiæ,& ideo in Deum? vtique:ſed principaliter in prælatum,ſupra.diſ. 45.& qui emendat.& 23.q.4.inter.

2 Adde ad hanc gloſſ. tex.in l.ſi qs in hoc ſua Authē. C.de ſan.epiſ.

c¶ Ac ſi me.] Arg. ꝙ ratihabitio ſequens facit aliquid legitimum,quod ab initio factum fuit illegitime, extra de iure pat.cura.18.q.2.de monachis.9. q. 2. Lugdunē.

d¶ Cognoui.]Per auditum.2.q.5.quanto.22.q.5. hoc videtur non tanquam iudex.2.q.1.§.quando.

CVm longe.] CASVS. Conſuetudo erat in Hiſpania, ꝙ quoties moriebatur ep̄s, omnes ep̄i comprouinciales congregabantur,vt regi de obitu præſulis ſignificarent.Sed quia q̄ńq; nunciorum impediebatur celeritas, ita ꝙ ſine magno incōmodo electio principis non ualebat expectari: & ſi recederet, oportebat eos iterum cōuenire ad conſecrationem electi, & ſic eis difficultas maxima incumbebat: ſimiliter, & regi imminebat difficultas, cū alijs negotijs impeditus nō poſſet tacito cōſulto ep̄orū rn̄dere, quod cōſultū numeroſa neceſſitas expectabat: ïō placuit omnib. ep̄is Hiſpaniæ, vt archiepiſcopus Toletanus haberet poteſtatē ꝯfirmandi, & ordinādi in q̄buslibet ꝓuincijs ep̄os, ꝙ regalis poteſtas eligat ſaluo priuilegio cuiuslibet ꝓuincię:ita tamen vt quicūque fuerit ordinatus, poſt ſuā ordinationem intra ſpatium trium menſium proprio archiepiſcopo ſe præſentet.

e¶ Poteſtati.] Nihil tamen hic regi ſubtrahitur, quia ſicut prius eligebat,ita & modo poſt priuilegium Toletano ep̄o conceſſum B.

f¶ Atque Galliciæ.] cōnumerat hic Galliciam Hiſpaniæ,cū tamē ſit pars eiꝰ, & ita pars cōnumerat̄ ſuo toti.ſic inf.ead. ego.& C.d̄ excu.tu. exactores. ubi dr̄ oneribus & tutelis. ADDITIO.cum tamē omnis tutela ſit onus.& ita ius non recipit talem connumerationem. Vel locus eſt: ſicut loquūtur peregrini. uel non eſt pars eius ſecundum Laur.

g¶ Priuilegio. Ideſt,iure.ſic 9.q.3.ſaluo 3. ff. quibus. mod.pig.uel hypo.ſol.ſi debitor.§.1. potius ergo onus q̄uis primatię conceſſum fuit huic Toletano epiſc.cum enim rex eligeret olim de conſilio omnium epiſcoporum,hoc conſilium conceditur ei hic.

3 Et ſic nota, ꝙ cōſentit aliq̄d ſaluo iure ſuo.

h¶ Maneat.] Arg. propter loci & temporis difficultatem electionem fieri à quo non debeat: ſic extra de iure pat.ſi verò.& 24.q.1.pudenda.93.diſt.iuxta.

i¶ Epiſcopis eligere.] Ideſt, à rege electos conſecrare, & confirmare.

K¶ Infra.] diſt. 93. iuxta extra de iure pat.ſi. verò infra 65.diſt.ſi quis contra.ſed non eſt contra.4

4 Sub. immo potius concordat, cum hic dr̄ intra trium menſiū, &c. in duobus menſib. impletis, quod Idem eſt, ſecundum. Io.

ELECTIONES. CASVS. Iſte. §. reſpicit proximum ca. cum longe. Non ſolum in Hiſpania eligebatur epiſcopi per reges,ſed etiam electiones ſummorum pontificū & epiſcoporum quondam Imperatoribus repræſentabantur,ſicut factum eſt de Ambro.& Greg. Vnde appa

ret laicos ab electione non eſſe excludendos. Hanc uerò contrarietatẽ ſoluit Gratianus dicẽs ꝙ laici non debent vocari ad electionẽ faciendã, ſed ad præbendum electioni conſenſum. Nam clericorum eſt eligere, & populi conſentire, ſicut ſupra in cap. noſſe. in fi. Et ꝙ laici vocẽt ad electionẽ, nõ ut eligant, ſed vt cõſentiãt electioni, probat per duo ſequẽtia capitula, quorum primum patet.

a ¶ Et beati Gregorij.] Non in hoc uolumine, niſi arg. ſu. ead. Agatho.

b ¶ Stephani.] ſupra diſt. noſſe.

Vota.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quę debeant in electione concurrere ſcilicet conniuentia, & conſenſus ciuiũ, bona fama populi, maiorum laicorum arbitriũ & uolũtas & electio clericorũ, & ſubſcriptio.

c ¶ Vota.] ideſt, cõniuentia, & conſenſus, vt ſup. diſt. 24. epiſcopus.

d ¶ Ciuium.] Nõ ruſticorum extra ciuitatem conſiſtentiũ.

e ¶ Honoratorum.] Scilicet maiorum de populo. & clero. ſu. ea. Hadrianus in fi.

f ¶ Arbitriũ.] ſup. diſt. 23. c. 1. 24. diſt. c. nullus.

g ¶ In ordinationibus] i. electionib.

h ¶ Ordinis conſenſus.] Quia dicitur ordo cerdonum, pellipariorum, uel alterius corporis.

i ¶ Et plebis.] Nomine plebis cẽſent illi, q nõ ſunt collecti ad aliquod corpus i faciendum: de quo corpore habes. ff. ꝙ cuiuſq. vniuer. l. 1. & eſt ad hoc bonũ ſimile. C. de epiſco. aud. l. iubemus.

Plebis nomine q cenſeantur.

2 De hoc le. & no. extra de exceſ. prę lat. dilecta. & p Innoc. extra, de off. ord. cum ab eccleſiarum. Arch.

PRINCIPIBVS. Hæc eſt tertia pars huius diſ. i qua reddit rõnẽ, quare uocabant princeps ad electiones. Arch.

CASVS. Hic duplex ratio reddit, quare quondam Regib. & Imperatorib. electiones rep̃ſentabãtur, ſ. vt nullus hæreticorũ & ſchiſmaticorum electioni cõtrauenirent, pro quibus ſæpe eccleſia periclitabatur, & ut ipſi principes tanquam filij deuotiſſimi conſentirent in electum, quem ſibi viderint in patrem eligi: ſicut de Ambro. fecit Valentinianus. Et quod principes intereſſent propter hæreticos, & ſchiſmaticos, probat per ſequens capitulum.

k ¶ Legibus.] 23. q. 7. c. 1. & diſt. 8. quo iure.

Quia.]

tur; ſicut de electione beati Ambroſij, & beati Gregorij[a] *legitur. Quibus exemplis, & præmiſſis auctoritatibus liquidò colligitur laicos non eſſe excludendos ab electione, neq; principes reijciendos ab ordinatione eccleſiarũ. Sed quod populus iubetur electioni intereſſe: non præcipitur aduocari ad electionem faciendam, ſed ad cõſenſum electioni adhibendum. Sacerdotũ n. (vt in fine ſuperioris capituli. Stephani*[b] *Papa legitur) eſt electio: & fidelis populi eſt humiliter conſentire. Deſideriũ ergo plebis requiritur, vt clericorũ electioni concordet. Tũc n. in eccleſia Dei rite præficietur antiſtes, cum populus pariter in eũ acclamauerit, quem clerus communi voto elegerit.* Sup. ead. c. not. ſe.

Vnde Cœleſtinus Papa ait ad ep̃s Galliæ, epiſt. 2. c. 5.

¶Plebis non eſt eligere, ſed electioni conſentire. Cap. XXVI.

Cleri, plebis, & ordinis conſenſus, & deſiderium requiratur. Sup. diſt. 61. ca. nullus.

Item Leo primus ad epiſcopos Viennenſis prouinciæ. epiſt. 87. al. 89. [Sed paulo aliter; & copioſius.] Poly. l. 2. ti. 1. & cæteri, ut ſup.

¶De eodem. Cap. XXVII.

Vota[c] ciuiũ,[d] teſtimonia populorũ, honoratorũ[e] arbitrium,[f] electio clericorum in ordinationib.[g] ſacerdotum expectantur. *& infra.* ¶Per pacem, & quietem ſacerdotes, qui præfuturi ſunt, poſtulẽtur: teneatur ſubſcriptio clericorum, honoratorum teſtimonium, ordinis conſenſus,[h] & plebis.[i]

3 *Principibus verò, atque Imperatoribus electiones Romanorum Põtificum, atque aliorũ epiſcoporũ referẽdas vſus, & conſtitutio tradidit pro ſchiſmaticorum, atq. hæreticorum diſſenſionibus; quibus nonnunquam eccleſia Dei concuſſa periclitabatur. Contra quos legibus*[k] *fideliſſimorũ Imperatorũ frequenter eccleſia munita legitur. ¶ Repræſentabatur ergo electio Pontificũ catholicorum principibus, vt eorũ auctoritate roborata nullus hæreticorum, vel ſchiſmaticorum auderet contrariare, & vt ipſi principes tanquam deuotiſſimi filij in eum conſentirent, quem ſibi in patrem eligi viderent, vt ei in omnibus ſuffragatores exiſterent: ſicut Valentinianus beato Ambroſio ſupra legitur dixiſſe: [Noli timere: quia & Deus, qui te elegit, ſemp̃ te adiuuabit, & ego adiutor, & defenſor tuus, ut meum ordinem decet, ſemper exiſtam.]* ſup. c. Valentinianus.

Vnde Stephanus Papa ſtatuit, dicens.

¶Pręſentibus legatis Imperatoris ordinetur Pontifex Romanus. Cap. XXVIII.

Quia ſancta Romana eccleſia, cui auctore Deo, præſidemus, à pluribus patitur violentias, Pontifice Pann. l. 3. c. 1. 5. Stephanus Papa.

Quia.] CASVS. Romana eccleſia ſæpe patiebatur moleſtias in obitu Papæ, & in electione ſucceſſoris, quia

quia nuncij Imperatoris defuerant: ideo ſtatuit Stephanus, ꝙ electio Papæ non fieret niſi præſente populo, & Senatu, & Imperatore, vel eius legatis: ſcandala remoueantur, & eis præſentibus conſecretur: & nullus audeat extorquere iuramenta, vel prouiſſiones, niſi quæ fuerint

obeunte; quæ ab hoc inferuntur, quia abſque Imperiali notitia Pōtificis fit conſecratio; nec canonico ritu, & cōſuetudine ab Imperatore directi interſunt nūcij, qui ſcādala fieri vetent, volumus vt cum inſtituendus eſt Pōtifex conueniētibus epiſcopis, & vniuerſo clero eligatur præſente [a] Senatu, & populo, qui ordinādus eſt; & ſic ab omnibus electus præſentibus legatis Imperialibus cōſecretur; nulluſq; ſine periculo ſui iuramēta, [b] vel promiſſiones aliquas noua adinuētione audeat extorquere: niſi quæ antiqua exigit conſuetudo: [c] ne vel eccleſia ſcandalizetur; & Imperialis honorificentia minuatur.

4 *Verum quia Imperatores quandoq; modum ſuum ignorantes non in numero conſentientium, ſed primi diſtribuentium, imò exterminantium eſſe voluerunt, frequenter et in hæreticorum perfidiam prolapſi catholicæ matris eccleſiæ vnitatē impugnare conati ſunt; ideo ſanctorum Patrum ſtatuta aduerſus eos prodierūt, vt ſemet electioni non insererent: & quiſquis eorum ſuffragio eccleſiam obtineret; anathematis vinculo innodaretur:* 4. Reg. 18. *ſicut ſcriptura quoque diuina dicit, quod Ezechias diſſipauit excelſa [d] & contriuit ſtatuas, & ſuccidit lucos, & fregit ſerpentem æneum, quem fecit Moyſes, videlicet, quia illum ſerpentem Deus fieri iuſſerat, ne ſerpentina morte populus interiret, ideo [e] ipſe populus colere, & venerari eum cœperat; & idcirco deſtruxit [f] iſte, quem iubēte Deo fecerat ille: Ac per hoc magna auctoritas iſta eſt habenda in eccleſia: vt ſi nōnulli ex prædeceſſoribus, & maioribus noſtris fecerunt aliqua, quæ illo tempore potuerūt eſſe ſine culpa, & poſtea vertuntur in errorem, & ſuperſtitionem, ſine tarditate aliqua, & cū magna auctoritate a poſteris deſtruātur. [g] Poſtremo præſentibus legatis Imperatorum, & inconſultis, electionis Romanorum Pontificum leguntur celebratæ, & tandem ijdem Imperatores religioſo mentis affectu præfatis priuilegijs renunciauerunt, multa inſuper donaria eccleſiæ conferentes.*

Vnde Gregorius [a] ſcribit.

fuerint de antiqua conſuetudine.

Iurādum ne eſt de indemnitate eccleſiæ ante electionem.

a ¶ Præſentes.] Infra 79. diſt. nullus.

b ¶ Iuramenta.] Videtur ergo, quod ante electionem non ſit præſtandum iuramentum de indemnitate eccleſiæ, vt, 8. q. 1. Artaldus. & ſu. 28. diſt. Syracuſanæ. præſumetur enim hoc ideo facere vt eligeretur. Dicunt tamē quidam, ꝙ ſi eſt conſuetudo, quod præſtetur, præſtari poteſt: & ſic intelligunt qđ dicitur hic in fi. Quid tamē iuris ſit de hoc, habes 8. q. 3. in ſumma.

Conſuetudo an poſſit inducere, vt aliquid recipiatur in ſpiritualibus.

c ¶ Conſuetudo.] Per hoc videtur, quòd in ſpiritualibus ſeruanda ſit conſuetudo in recipiendis muneribus 1 vt ſu. ea. Agatho. & in auth. de ſanct. epiſco. §. 4. coll. 9. & 1. q. 3. quæſitum. & 9. q. 3. cōqueſtus. & extra de ſimo. ad apoſtolicam. Arg. contra extra de ſimon. cum in eccleſiæ. & c. ſicut. Ad hoc dicunt quidam, quòd licitum eſt aliquid petere, in ſpiritualibus, ſed non pro ſpiritualibus, vt non petatur pro conſecratione, ſed pro conſuetudine. Vel dic quòd ſi conſuetudo illa pietatem continet, non poteſt peti: tamen ſuperior cogere poteſt, vt ſeruetur talis conſuetudo, vt dicit illa conſtitutio, ad apoſtolicam. H. tamen dicit, ꝙ iſtud referatur ad legatos Imperatoris, vt non aliud Romana eccleſia petat ab eis, q ipſi ſoliti ſunt facere, ſcilicet vt Papa non cogat eos aliud iuramentum facere Papæ, quam iuramentū fidelitatis, quod Imperator cōſueuerit præſtare, vt infra eadem di. & hoc indicat illud verbum, minuatur.

1 Quia hoc aſſertiue ponunt. Ioa. B. & Hoſti.

extra de ſimon. tuam & facit ad hoc ꝙ conſuetudo factum non delictum, quod alias eſſet delictum. 32. q. 5. obijciūtur. Ad idem habes argu. opt. extra de tēp. ord. cap. 2. ibi videas Arch.

VERVM. Hæc eſt quarta pars huius diſt. in qua dicitur, quare principes poſtea fuerūt prohibiti, ſcilicet. q. a impedimētum præſtabant: & quia ipſi renunciauerunt. Ioā. de Fan.

CASVS. Dictum eſt ſupra in cap. quia quòd conſtitutio facta fuit quondam, quod Imperatores deberent intereſſe electioni papę & epiſcoporum, vt ſupra patet in multis cap. Nūc verò dicit Gratianus in hoc. §. ꝙ poſtea ſtatutū fuit contrarium ꝑꝑ tres rationes. Prima ratio eſt, q a Imperatores abutebant priuilegio ſuo: quia non ſolùm cōſentire volebant, ſed etiā electionibus ſe ingerebant. Secunda ratio fuit, qa in hęreſim labebantur, & ſępe eccleſiam impugnabant. Et q. Apoſtolici potuerunt in contrarium ſtatuere, & deſtruere conſtitutiones, quas prædeceſſores fecerunt pro bono; habes exēplo Ezechię, qui ſerpentem æneum, quē fecerat Moyſes pro liberatione populi, deſtruxit, cum populus illum coleret: ſicut Deum. Tertia ratio eſt, quia Imperatores ſuis priuilegijs renunciauerunt: & poſtea electiones Apoſtolicorum celebratæ ſunt præſentibus & inconſultis legatis Imperatoris: quod probat ſequens capi.

d ¶ Excelſa.] id eſt, templa idolorum in excelſis poſita.

e ¶ Ideo.] Quia iuſſu domini factus erat: & quia eum reſpicientes, liberabantur.

Ezechiæ cōmendatio.

f ¶ Deſtruxit.] Hic Ezechias commendatur ex deſtructione imaginis, quæ erat occaſio ſuperſtitionis. quare ergo Maſilienſis epiſcopus condemnatur, qui deſtruxit imagines, in quibus populus idololatriā committebat, vt de conſec. diſt. 3. perlatum? Dic ꝙ ſerpēs iſte fuit tēporalis ad ſanandū vulnera. vnde ceſſante cauſa ceſſare debuit effectus: ſed cauſa imaginum perpetua eſt, vt habeatur in eis memoria Dei.

Succeſſores prædeceſſorum ſtatuta mutare poſſunt.

g ¶ Deſtruantur.] Arg. ſucceſſores debere mutare facta & inſtituta prædeceſſorū etiā bona, ſi viderint eſſe ea pernitioſa exēplo. 7. q. 1. vidēteſ. 25. q. 1. c. 1. & 96. di.

bñ.in fi.d.68.chorepiſcopi,& extra de dec.ſuggeſtum: vbi eſt arg.ꝙ priuilegium quod eſt exemplum mali.remouendum eſt Inſt.vi bon.rap.§.ſed nedum talia.

quietè poſſederũt. In ſecunda parte dicitur, ꝙ qñ Papa de hoc mundo migrauerit, nullus electionem ſucceſſoris cuiuſcunque ſit gentis impediat, uel electionib. contradicat ſcilicet Cardinalibus: ſed eo electo & conſecrato nuncij dirigantur ad Regem Francorum ad pacem, &

CVm Hadrianus.] CASVS. Hadrianus ſecundus ab eccleſia ſanctæ Mariæ maioris deportatus eſt a clero & populo & ꝓceribus certatim ad patriarchiũ Lateranenſe. quod audientes nuncij Ludouici Imperatoris, moleſte tulerũt ꝙ cum pręſentes eſſent, vocati non fuerunt: qui audientes ꝙ nõ fuit factum in cõtẽptum eorum, ſed ad cautelã futuri temporis, omnẽ ĩdignationem medullitus ſedauerunt, & acceſſerunt humiliter ad ſalutandũ electum.

a ¶ Traheretur.] Debet enim ire quaſi ĩuitus, vt argu. 1. q. 6. ſicut is. C. de epiſ. & cle. ſi quẽquã. ſic enim appellant quaſi proprio nomine: & quia portat Papa in manibus, ne offendat ad lapidem.

b ¶ Tẽporis.] Nota quę nõ sũt mala, interdũ debẽt omitti, ne ſint exẽplo ꝑnicioſa, vt ſupra diſ. 23. in nomine ſupra d. 21. denique. 12. q. 2. liberti. 2. q. 7. accuſatio. & 30. q. 1. c. 1. Inſtitu. ui bon. rap. §. ſed nedum.

c ¶ Et ad ſalutãdũ.] Arg. eos conſenſiſſe electioni ex quo interfuerunt, & cũ ſalutauerunt, & nõ reclamauerunt, ſic extra de his quæ fi. à ma. par. cap. ex orc. in fi. & extra de priuile. cũ olim. in fi. & extra de ſent. excõ. ſi aliquando. 1 & eo ipſo ꝙ qs ſalutat alium, videtur cõſentire ei, vt 24. q. 1. omnis. Sic ex eo ꝙ quis non vult ſalutare aliũ pręſumitur inimicus, vt ex de off. dele. cũ ſuper. in parte deciſa. & eo ipſo, ꝙ Stephan⁹ dixit per legatur. intelligitur cõſenſiſſe, vt 96. diſt. bene, ſic inf. de cõſec. diſ. 2. pacem.

Electum ſalutans electioni eius præbet conſenſum.

1 Ad hoc facit quod le. & not. extra de præbend. dilecto in gl. ad hoc nidebatur. Sed põt dici, ꝙ ibi epiſcopus ignorabat illũ minus canonice fuiſſe receptum: & ideo non obſuit argu. ff. de interrog. ac. de ætate. §. vlt. Archi.

¶ Inconſultis legatis Imperatoris Hadrianus. II. ad Pontificatum eligitur. Cap. XXIX.

CVm Hadrianus ſecũdus ad Romanum Pontificatũ ab eccleſia Dei genitricis Dominę noſtrę, quę dicitur ad pręſepe, traheretur [a] ad Lateranẽſe patriarchium: certatim à clero, & proceribus, & plebe deportatus eſt. Quod audiẽtes miſſi Ludouici Imperatoris moleſte tulerunt, indignati ſcilicet, quòd dum pręſentes eſſent, non fuerũt inuitati, nec optatę à ſe futuri pręſulis electioni intereſſe meruerunt. Qui accepta ratione, quòd non cauſa contemptus Auguſti, ſed futuri temporis [b] proſpectu omiſſum hoc fuerit † (ne videlicet legatos principũ in electione Romanorum præſulum expectandi mos, per huiuſmodi fomitem inoleſceret) omnem indignationẽ medullitus ſedauerunt, & ad ſalutandum [c] electum etiã ipſi humiliter acceſſerunt [β]. Iuo p. 5. c. 16.

† Concor. text. in l. ſi exhæredatus. & in l. ſi ꝓponas. §. 1. ff. de inoff. teſtam.

α ¶ Gregorius.] *Hoc antea citabatur ex Gregorio quarto, cuius eſſe non poteſt, cum Hadrianus ſecundus, de quo hic mentio fit, poſterior ſit Gregorio quarto. In pontificalibus vero manuſcriptis inter geſta Hadriani ſecundi, itemque in collectione manuſcripta decretorum Romanorum Pontificum in decretis eiuſdem Hadriani ſecundi habetur.*

β ¶ Acceſſerunt.] *In iiſdem pontificalib. hac continentur ſequuntur.* Audiens hoc Ludouicus Imperator Chriſtianiſſimus: mox Imperialem ſcribẽs epiſtolam, cũctos Romanos, qui dignum tanto peregiſſent officio præſulem collaudauit: per quam epiſtolam videlicet innotuit, nulli quidpiam pręmij fore pro conſecratione Romani Põtificis quoquomodo pollicendum, cum ipſe hanc nõ ſuorum ſuggeſtione, ſed Romanorum potius vnanimitate ardẽtiſſime cuperet prouenire, maxime cum reddi, quæ ablata fuerant, non auferri à Romana eccleſia vel deperire quidquam ſe diceret anhelare.

Item pactum conſtitutionis Imperatoris primi Ludouici cum Romanis Pontificibus.

¶ Electio Romanorum Pontificum à Ludouico conceditur Romanis. Cap. XXX.

EGo Ludouicus Imperator Auguſtus ſtatuo, & concedo per hoc pactũ cõfirmationis [d] noſtrę tibi beato Petro principi Apoſtolorum, & per te Vicario tuo domino Paſchali ſummo Pontifici, & vniuerſali Papæ, & ſucceſſoribus eius in perpetuum; ſicut à prædeceſſoribus noſtris uſque nunc in veſtra poteſtate & ditione tenuiſtis, & diſpoſuiſtis Romanã ciuitatem cum ducatu ſuo, & ſuburbanis, atque viculis † [e] omnibus & territo-

S. Antoninus p. 2. tit. 16. c. 1. §. 2. volater. l. 3. Anſel. l. 4. c. 35. Iuo p. 5. c. 51.

† al. villulis.

EGo Ludouicus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes in prima parte dicitur ꝙ Imperator Ludouicus conceſſit & confirmauit Paſchali & eius ſucceſſoribus Romam cum toto ſuo Ducatu & territorio in perpetuum tenere, & habere quietè, ſicut ſui anteceſſores

& amicitiam inter eos ſociandam. Secunda pars incipit ibi. Idem quando diuinæ. Sequens cap. patet.

d ¶ Confirmationis.] Argu. quod aliquid ſimul datur & confirmatur, vt no. ſup. ca. in ſynodo.

e ¶ Viculis.] Id eſt Villulis. ff. ad muni. qui ex vico nec poſſet

poſſet Imperator illam donationem reuocare, nam dicit lex, ꝙ ſola immenſitas eſt menſura rerum donatarũ in eccleſia.C. de ſacroſan. eccl. authen. ſed hodie immo nec concedit hic: ſed conceſſa confirmat. nam omnia hæc, & alia plura iam prius fuerant eccleſiæ conceſſa. infr.96.dist. Conſtantinus. ꝑterea qa Imperator poteſt alienare 1. res Imperij, vt ff.de leg.1. apud Iulianũ.§.vl. Itẽ quia per hanc conceſſionẽ non leditur imperium, ex quo res redit ad primum ſtatum, vt ff.de pac. ſi vnus.§. pactus, & 35.diſt.ab exordio, non ob. 12.q.2.non liceat. quia ille nõ poterat legẽ imponere ſuo ſucceſſori extra de elect.innotuit.

Imperator imperij res alienare poteſt.

1 Ad hoc facit opt. ꝙ le. & no. 16. qõ.3.placuit 1 ſecundum Ioan.

rijs [a] eius montanis, & maritimis littoribus, & portubus ſeu [b] cũctis ciuitatibus, caſtellis, oppidis, ac villis in Thuſciæ partibus. *Item infra.* ¶ Quãdo diuina vocatione huius ſacratiſſimæ ſedis Pontifex de hoc mundo migrauerit [c]; nullus ex Regno noſtro, aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet gente homo ſub noſtra poteſtate cõſtitutus, licentiam habeat contra Romanos aut publice, aut priuatim veniendi, aut electionem faciendi, nullusq; in ciuitatibus, aut in territorijs ad eccleſiæ beati Petri Apoſtoli poteſtatem pertinentibus aliquod malum ꝓpter hoc facere præſumat: ſed liceat Romanis cum omni veneratione, & ſine qualibet perturbatione honorificam ſuo Põtifici exhibere ſepulturam, & eum, quem diuina inſpiratione, & beati Petri interceſſione omnes Romani [d] vno conſilio, atque concordia ſine qualibet promiſſione ad Pontificatus ordinẽ elegerint, ſine aliqua ambiguitate, vel contradictione more canonico conſecrare; & dũ conſecratus fuerit; legati ad nos, vel ad noſtros ſucceſſores Reges Francorum [e] dirigantur; qui inter nos, & illum amicitiam, & charitatem, ac pacem ſocient.

[*Item Leo quartus Lothario, & Ludouico Auguſtis.*]

¶ Electio, & conſecratio Romani Pontificis non niſi iuſtè, & canonicè fiat. PALEA, Cap. XXXI.

S. Antoninus ibidẽ. Iuo.p.5.c.14.

INter nos, & vos pacti ſerie ſtatutum eſt, & cõfirmatũ, quòd electio; & conſecratio futuri Romani Pontificis non niſi iuſtè, & canonicè fieri debeat.

[*Item conſtitutio* [α] *primi Henrici, & primi Othonis cum Romanis pontificibus.*

¶ Ab Imperatore, vel nuncijs eius, electioni Romani Pontificis nullum obſtaculum generetur. PALEA. Cap. XXXII.

Anſ.l.4.c.37. & l.6. cap. 7. Iuo p.5.c.52.

In legib. Longob.l. 5. titu. de Pontifi. leg. 3.

COnſtitutio primi Henrici, & primi Othonis cũ Romanis Pontificibus. Vt nullus miſſorum noſtrorum cuiuſcunque impeditionis argumentum in electione Romani Pontificis cõponere audeat, omnino prohibemus. *Item.* In electione Romanorum Pontificum neque liber, neque ſeruus ad hoc venire præſumat, vt illis Romanis, quos ad hanc electionem per conſtitutionem ſanctorum Patrum antiqua admiſit cõſuetudo, faciat aliquod impedimentum. Quòd ſi quis contra hanc noſtram cõſtitutionem facere præſumpſerit, exilio tradatur.

Abeſt a Grat. & Iuo.]

α ¶ Conſtitutio] *Ex antiquo exemplari Gratiani reſtitutus eſt hic titulus: in quo exemplari poſt titulum iſtum, interpoſita rubrica, incipit caput,* vt nullus &c. *vt etiam apud Iuonem. Verum, quia receptum eſt, vt initium huius capitis ſit à dictione,* Conſtitutio *relicta ſunt hac verba etiam in principio ipſius. Extat verò hoc capitulum vetuſtis quoque exemplaribus, in quibus palea eſſe non ſolent.*

d ¶ Et territorijs.] Quid ſit territoriũ, quid ſit oppidũ, qd vrbs, habes.ff.de ver bor. ſign. pupillus. §.territoriũ. Et ſic eſt arg. ꝙ noĩe ciuitatis nõ comprehẽduntur eius territoria, vt 12. q. 2.c.vlt. & ff.de ver. ſig. l.2. & ff. de arb. ſi cum dies.§.ſi arbiter. Argum. cõtra.de verb. ſig. qui in continentib⁹, & l.ædificia.ff. de iudi.inſulæ.ff.de offi.ꝑſ.vrb.l.1.ibi, [Cum vrbem.]

Ciuitatis appellatione eius territoria nõ comprehendũt.

b ¶ Seu.] Hæc dictio ſeu, potius auget donationẽ, quã diſiũgat inter res donatas, vt ff.d aur. & argu. leg. ſi quis ita

c ¶ Migrauerit.] Olim enim nullus audebat tractare de electione Papæ ante tertiũ diẽ poſt ſepulturã præmortui, vt inf.di.79.nullus, ſed per contrariam conſuetudinem hoc hodie abrogatum eſt. ADDITIO. Idẽ ſentiunt hic Hug. & I. quorum fuit hęc gl.

Papæ electio olim ꝑ triduum differebatur.

d ¶ Oẽs Romani.] nota, ꝙ olim oẽs Romani intererant electioni ex cõſuetudine.i.f.c. ꝑx. & c.ſeq.

e ¶ Francorũ. Not. imperium prius Francorum 2.fuiſſe: ſed poſtea Theutonici virtutib. promouerũt imperiũ, vt 28. q.1.§.ex his.in quos hodie translatũ eſt imperium, extra de elec. cap. venerabilem.

Imperium Franci primo, deinde Theutonici, habuerunt.

2 Nota hic, ꝙ tunc Franciam tenebat Romanus. Imperator.

COnſtitutio] CASVS Dĩ hic, ꝙ primus Hẽricus, & primus Otho cõſtituerunt cum Romanis pontificibus, vt nullus eorum nuncius, vel alius cuiuſcũque ſit generis vel cõditionis ĩ electione Romani pontificis audeat contradi-

ſere, & qui contradicere voluerit, exilio perpetuo tradatur.

Tibi domino. CASVS. In hoc cap. continetur qualiter Otho iurauerit fidelitatem Ioanni Papæ per ſuum procuratorem: in quo dicitur, quod 18. c. tenetur.

Vaſſallus eccleſiæ cui debet fidelitatis iuramentũ præſtare.

a ¶ Tibi domino.] arg. ꝙ qui feudũ recipit ab eccleſia, iuramẽtum fidelitatis non ſolum eccleſię, ſed etiã prælatis pręſtare debet, vt extra de iureiurã. Ego. N. epiſcopus. 2. ſup. di. 23. quanquã, & 22. q. 5. de forma. immo etiam ipſi capitulo, vt extra de ver. ſig. cum clerici. cum ipſi ſint pars corporis ſui, 11. 6. q. 1. ſi quis cum 2. Non ob. extra de ſimo. ex diligenti, quia ibi non erat ius feudi, de quo nunc plene habetur in cõſtitutione Federici, de feudis.

2 Melius co. tit. ea. te. §. nunc igitur, in princ. & de præſcri. cum non liceat. §. ideo que in prin. Arch.

2 Aliàs. §. uerum. Oeconomus, & procurator diuerſimode iurant.

b ¶ Et iurare. No. ꝙ oeconomus, ſiue ſyndicus iurat in animã ꝓpriã: ext. de iura. c. in pertractandis, ſed ꝓcurator iurat in animam dñi, ut hic, & 100. diſtin. optatum, & 17. q. 4. merentes, & extr. de offi. leg. nonit. in parte deciſa. Fit autem hoc iuramẽtum ſub talibus uerbis. Ego iuro in animam dñi mei, ꝙ ipſe hoc ſeruabit 3. Vel ſic iurat. Dñs meus iurat per me, ꝙ hoc ſeruabit: ſic ipſum Deus adiuuet. Sed qualiter obligat aliquis alium per iuramẽtũ, cõtra id, quod legit Inſtit. de inuti. ſtip. §. ſi quis alij? Sed dic, ꝙ dominus ſemet obligat, ſed per aliũ, ut extra de ſent. excom. mulieres. ff. de admin. tut. ita autem. §. geſſiſſe. Sed quid ſi dominus reuocet mandatum 4. nunquid intelligitur obligatus per talẽ iuramentum; ita, ſi non peruenit reuocatio ad procuratorem, ſicut id quod facit iudex, tenet, donec ignorat reuocatum mandatum, ut extra de appell. ſi duob. & ratione ignorantiæ tenet ſnia, ut 3. q. 7. §. tria in princip. & 9. q. 1. ordinationes ff. de offic. præſi. ſi forte. ff. de ꝓcur. ſi procuratorem, in fi. ff. mand. ſi mandaſſem. Ioan. Si autem lis eſſet conteſtata, oporteret, quod reuocatio perueniret ad iudicem uel aduerſarium: alioquin firmum eſt, quod fit cum procuratore, ut extra de procura. mandato. Si autem non ſit lis conteſtata, uidetur ſufficere ſi reuocatio peruenit ad procuratorem, ut dicit expreſſe decre. extra de procur. ex inſinuatione, & cap. ſequent. B. ſunt tamen ſpeciales caſus, in quibus requiritur perſeuerantia: ſicut cum matrimonium contrahitur per nuncium, ſi dominus reuocat mandatum, non dico dominum obligatum, licet nuncius ignoret reuocatum 5. & cum pater mandat filio, ut aliquem manumittat. ff. de manu. uind. ſi pater, & hoc ideo, quia pater, & filius cenſentur vna perſona, ut 35. q. 3. §. hac auctoritate. Ioan.

3 De conſimili. mat. no. Inn. in l. 6. de teſt. preſentiunt. quæ eſt Inn. in glo. ſcilicet toti⁹, &c.

Procurator reuocatus ſi aliqua facit, an teneant.

4 Idem no. Inno. extra de ſponſ. ſuper rubr. & ſatis etiam no. 7. 30. q. 6. nec illud. ibi uideas. & hæc ſẽtentia etiam hodie approbatur extra lib. 6. de proc. cap. procurator.

5 Concor. text. in l. ſtipulatio iſta in princ. & in l. cum fi- lius. §. 1. cum ibi no. ff. de uerb. obl.

c ¶ Meo.] Aliàs, meorum: ſed quam cautionem poteſt de hoc facere, ꝙ ſui non dent damnum, cõtra id ff. commod. ad eos? Vel qualiter poteſt ſe obligare ad alienum factum, contra id Inſti. de inuti. ſtip. §. ſi quis alij? nec enim tenetur quis de facto familiæ ſuæ, ſi ipſe non mandauit, nec ratum habuit, ut 1. q. 4. quia præſulatus. ext. de teſti. ſpoliatum ad ſedem. ff. de ui. & ui arma. l. 1. §. ait prætor. Sed dic, ꝙ intelligitur obligaſſe 6. ſe curaturum, ne ab eis damnum daret. 22. q. 5. de forma, ſicut eſt cũ quis promittit aliũ ſiſti in iudicio: tantùm ad hoc tenetur ut operam det quã poteſt. ff. de uerb. oblig. quoties quis. Sed litera illa, meorum, non eſt in libro meo. Ioan.

Familiæ delictũ, an dominum obliget.

6 De hac. ma. no. extr. de ſpon. ſicut. Arch.

Item conſtitutio Othonis.

¶ Iuramentum Othonis, quod fecit domino Papæ Ioanni, Cap. XXXIII.

S. Antoninus. p. 2. t. 16. c. 1. §. 16. in medio.

Anſ. l. 1. c. 90. & l. 4. cap. 36.

Tibi domino [a] Ioanni Papæ ego rex Otho promittere, & iurare [b] facio per Patrem, & Filium, & Spiritũ ſanctum, & per lignum hoc viuificæ crucis & per has reliquias ſanctorum, quòd ſi permittente Domino Romam venero, ſanctam Romanam Eccleſiam, & te rectorem ipſius exaltabo ſecundum poſſe meum; & nũquam vitam, aut membra, & ipſum honorẽ, quem habes, mea voluntate, aut meo [c] conſilio, aut meo conſenſu, aut mea exhortatione perdes, & in Romana vrbe nullum placitum, aut ordinationem faciam de omnibus, quæ ad te, aut ad Romanos pertinent, ſine tuo conſilio, & quidquid de terra ſancti Petri ad noſtram poteſtatem peruenerit, tibi reddam: & cuicunque Italicum regnum cõmiſero, iurare faciam illum, vt adiutor tui ſit ad defendendum terram ſancti Petri ſecundum ſuum poſſe. Sic me Deus [a] adiuuet, & hæc ſancta Dei Euangelia.

a ¶ Sic me Deus.] *Addita hæc ſunt ex Centio Camerario, in cuius libro habentur multæ formæ iuramentorum & extat manuſcriptus Romæ.*

Item ex primo libro Capitulorum † Caroli, & Ludouici Imperatorum, c. 84.

† al. capitularium.

¶ Liberum ſit clero, & populo de propria diœceſi epiſcopum eligere. Cap. XXXIIII.

Anſ. l. 6. c. 6.

Sacrorum canonum non ignari, vt in Dei nomine ſancta eccleſia ſuo liberius potiretur honore, aſſenſum ordini eccleſiaſtico præbuimus, vt ſcilicet epiſcopi per electionem [d] cleri, & populi, ſecundum ſtatuta canonum de propria diœceſi [e], remota perſonarum [f], & mune-

Sacrorum. CASVS. Carolus, & Ludouicus conſtituerunt, ut epiſcopi à clero, & populo de ſua diœceſi eligerentur ob uitæ meritum, & ſapientiores remota acceptione munerum, & perſonarũ: quatenus uerbo & exẽplo ſuis poſſint prodeſſe ſubiectis.

d ¶ Per electionem.] Hoc nomen propriè, & impropriè ſumitur hic cum illis genitiuis, cleri, & populi: argum. ff. commo. ſi ut certo. §. commodatum.

e ¶ Diœceſi.] Nota pro Hug. quod examinandi ſunt omnes de diœceſi prius quàm eligatur extraneus, ut dixi. 61. diſt. nullus.

f ¶ Perſonarum.] Sic. 8. q. 2. dilectiſſimi, & extra de inſtit. ad decorem.

a ¶ Et

a ¶ Et munerum.] Cum talis eligatur: a Deo dicitur eligi. 8. q. 1. ſi ergo. Hug.
b ¶ Vt exemplo. Nam cœpit Ieſus facere & docere. vt 26. diſt. ecce. & §. ex his.
EX HIS. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupra dictis,

rum [a] acceptione, ob vitæ meritum, & ſapientiæ donum eligantur, vt exemplo [b], & verbis ſibi ſubiectis vſquequaque prodeſſe valeant.

Ex conſtitutionibus his, & pacto Ludouici Imperatoris deprehenditur, Imperatores illis renunciaſſe priuilegijs, quæ de electione ſummi Pontificis Hadrianus Papa Carolo Imperatori, & ad imitationem eius Leo Papa Othoni primo regi Theutonicorum fecerat. Cum ergo præmiſſis auctoritatibus cunctis liqueat electionẽ clericorum tantummodo eſſe: quæritur, quorum ſit ipſa electio an clericorum maioris [c] eccleſiæ tantum, an etiam aliorum religioſorum qui in eadem ciuitate fuerint Sed (ſicut in breuiatione canonum Fulgentij Carthagineñſis eccleſiæ diaconi inuenitur) in ſeptimo capitulo † Nicæni concilij, & Gangrenſi ſtatutum eſt, vt ad eligendum epiſcopum ſufficiat eccleſiæ matricis arbitrium. Nunc autẽ ſicut electio ſummi Pontificis non à Cardinalibus [d], tantùm, verùm etiam ab alijs religioſis clericis auctoritate Nicolai Papæ eſt facienda: ita & epiſcoporum electio nõ à canonicis tantum, ſed etiam ab alijs religioſiſſimis clericis, ſicut in generali ſynodo Innocentij Papæ Romæ habita conſtitutum eſt. Ait enim.

† *al. ſeptimo Niceno concilio.*

Nicolaus ij. al. 1. in conc. Ro. c. 1.
Innoc. ij. c. 28.

¶ Abſque religioſorum virorum conſilio canonici maioris eccleſiæ epiſcopum non eligant. Cap. XXXV.

OBeuntibus ſanè epiſcopis, quoniã vltra tres menſes vacare eccleſiam ſanctorum patrum prohibent ſanctiones: ſub anathematis vinculo interdicimus, ne canonici de ſede epiſcopali ab electione epiſcoporũ excludant [f] religioſiſſimos [g] viros, ſed eorum conſilio honeſta, & idonea perſona in epiſcopum eligatur. Quod ſi exclusi [h] eiuſdem religioſi electio fuerit celebrata, quod abſque aſſenſu [i] eorum [k], & conniuentia [l] factum fuerit, irritum habeatur & vacuum.

Nunc ergo quæritur [m], ſi vota eligentium in duas ſe

dictis, ꝙ Imperatores renunciauerunt priuilegijs, q̃ ſibi conceſſa fuerant de electione ſummi Pontificis. Et cum conſtet ex ſupradictis, ꝙ electio eſt clericorum tantummodo, tunc quęritur incidenter, an ſit tm̃ canonicorum matricis eccleſiæ, an etiam aliorum religioſorum eiuſdem ciuitatis. Cui quæſtioni reſpondens primo probat auctoritate Nicæni & Gangrenſis concilij, ꝙ ſufficiant clerici matricis eccleſię ad ep̃m eligendum. Poſtea uidetur hoc corrigere per auctoritatem Nicolai, dicens, ꝙ ſicut electio Papæ non fit a Cardinalibus tantum, ſed & ab alijs religioſis: ſic & electio epiſcopi non a canonicis tantum, ſed etiam a religioſis fieri debet, quod probat auctoritate Innocentij Papæ.
c ¶ Maioris.] Sic ergo nomen clericorũ reſtringitur ad maioris eccleſiæ canonicos 1. ut 10. q. 1. antiquos. 8. q. 1. c. 2. extra de uerb. ſign. cũ clerici benigne eſt in talibus ſeruanda conſuetudo, ut extra de cã poſſ. cum eccleſia.
d ¶ Non a Cardinalibus.] Vt ſup. diſt. 23. cap. 1. &c.
OBeuntibus.] CASVS. Conſtituit in hoc cap. Innocen. Papa, quod, cum ultra tres menſes a tempore

Nomen clericorum qñque reſtringitur.

1 Adde, ꝙ etiam aliqñ ad prelatos. gl. eſt nota. in auth. de ſan. epiſc. §. presbyterorum coll. 9.

vacationis epiſcopalis eccleſia vacare non debeat: canonici ſub vinculo excommunicationis non faciant electionem epiſcoporum religioſis excluſis, vt eorum conſilio idonea eligatur perſona. Si autem fuerit aliter factum, irritum erit & vacuum. Nunc quærit Gratianus incidenter, ſi duo a partibus eligantur, quis ſit alteri præferendus: quod per ſequen. c. declaratur.
e ¶ Sub anathematis.] Quid de hoc tenere debeas, dixi ſup. ead. Salonitanæ.
f ¶ Excludant.] Dicit, H. iſtos tripliciter excludi tũc propriè excludunt, cum nõ vocant, vel ſi vocati nõ audiunt, vel ſi ſponte veniũt, nõ admittantur. Credo hoc cap. non tenere 2 aliud enim ſeruatur, & religioſi hic uocantur clerici ciuitatis, uel prælati epiſcopatus arg. 70. diſt. ſi quis pecunia.
g Religioſiſſimos.] id eſt, prælatos aliarum eccleſiarum.
h ¶ Excluſis.] Quia inuitæ nuptiæ, &c. 31. q. 2. §. 1.
i ¶ Aſſenſu.] Videtur, ꝙ non tantum cõſilium religioſorum, ſed etiam conſenſus ipſorũ requirendus eſt, & ita uidetur quod religioſorum perſonæ faciant partem in electione. arg. extra de electio. cũ in ueteri. nam ſequaces ſunt aliorũ in electione, ut 70. diſt. ca. 1. & c. ſi qs pecunia. & 23. diſt. c. 1. & ſatis põt dici, ꝙ niſi conſiliũ ipſorũ fuerit requiſitũ, quòd nulla ſit electio: ſi tamẽ fuit habitum conſilium, & non conſenſus, tenet electio, ut extra de arbitr. cum olim. & eſt ſi ff. de adminiſtr. tuto. quidam decedens. §. Papinianus. & extra de regu. licet. C. de iure emphy. l. ult. Et expone conſenſu requiſito, licet non habito.
K ¶ Eorum. Arg. quòd non ſufficit religioſorum præſentia, niſi habeatur conſilium. arg. inf. 10. q. 2. caſellas. arg. 12. q. 2. ſine exceptione. §. 1.
l ¶ Et cõuenientia.] Arg. qđ aliquorum conſenſu fieri debet; eorum diſſenſu impeditur faciendum, & diſſoluitur factũ, ut ſup. diſt. 51. qui in aliquo. & 31. q. 2. ſi uerũ ſup. diſt. 62. nulla ratio 1. q. 1. ordinationes. 10. q. 2. caſellas. 12. q. 2. alienationes. & cap. ſine 15. q. 7. epiſcopus nullius. 33. q. 5. qđ Deo. & c. manifeſtũ. 20. q. 2. puella.
m ¶ Nunc ergo quęrit. Super iſto. §. poſui H. diſt. quia cum eligentes diſſentiunt, tria conſideranda ſunt, auctoritas, numerus, & bonus zelus. Auctoritas conſideratur in dignitatibus: zelus conſiſtit in animo, ut ſine carnali amore eligant, ſed ſm meritũ pſonæ. De numero patet, & dicit, ꝙ ubicunque duo ex iſtis concurrunt

Electione dicitur, quis tripliciter excludi.

2 Cum hoc dicto uĩ concor. Hug. q no. hoc, qa in multis ecclesijs derogatũ eſt huic canoni ex cõtraria cõſuetudine, quã Papa ſcit, & non improbat, & ſic uidetur tacite approbare. Archid.

Religioſorũ cõſenſus an ſit in ep̃orũ electione requirendus.

præ-

Collatio numeri ad numerum &c. eſt in electione facienda.

præponderant tertio, vnde ſi ex vna parte eſt auctoritas, & bonus zelus, & ex altera numerus: pro priore iudicatur, vt 23. diſt. c. 1. & 93. diſt. miratus 7. q. 1. deniq. Item ſi ex vna parte eſt numerus & auctoritas, & ex altera eſt bonus zelus, pro primo iudicatur. arg. 28. diſt. de Syracuſanæ. Ibi .n. bono zelo contradicebant, qui ſignificabant Papæ electum habere vxorem, & filios: ſed tamen, q̃a plures erant ex alia parte, & maioris auctoritatis, conſenſit Papa illis. Item ſi numerus, & bonus zelus eſt ex vna parte, & ex altera parte auctoritas, ſtatur primó. 65. diſt. c. 1. & 2. Hanc diſt. non approbo. quia licèt ex vna parte ſit auctoritas & melior zelus, ex altera numerus: ſtatur pro numero, vt extra de elect. du- dũ 1. & extra de appel. conſtitutus. niſi numerus eſſet ĩ paruo maior: & auctoritas aliorũ longe pręcelleret: & poſſet eo caſu fieri compenſatio, vt extra de teſti. in noſtra. nã vbi eſt par debitum, & diſpar numerus creditorum, ſemꝑ numerus ꝑfertur, vt C. qui bo. ced. poſ. l. vl. §. 1. tunc enim decurritur ad dignitatem cum par numerus eſt hincinde. ff. de pact. maiorem. Similiter dico ad zelum decurrendum, cum par vel fere par numerus eſt hincinde. Sed quid ſi par eſt zelus, numerus & auctoritas hincinde? tũc recurratur ad meritum perſonæ, vt inf. c. proxi. Sed ſi omnia ſunt æqualia, tunc caſſetur 1 vtriuſque electio, & nouus eligatur, vt 79. di. ſi duo. Vel iudex cogat eos ad concordiam, vt Inſtit. de ſatiſda. tut. §. ſin autẽ. Vel res ſorte dirimatur, vt in Matthia, vt 21. diſt. cleros. & C. cõmu. de leg. l. vlt. in princ. & ff. de iudi. ſed cũ ambo. Vel metropolitanus gratificet cui velit, ut extra de paroch. c. 1. & arg. ff. ad Sylla. l. 3. §. ſi cum omnes. & ff. de relig. l. ult. Vel præferatur ille, qui prius ordinatus eſt, ut 75. diſt. c. ult. uel ſenior præferatur, ut 35. q. 6. c. 1. ff. de fide inſtr. l. ult. Vel ille qui prius nominatus eſt, ut in auct. de mona. §. pen. coll. 1. Vel præferatur ille, qui quandoque deliquit, illi qui ſemper bonus fuit. Vel præferatur ille qui diutius militauit in eccleſia, ut 61. diſt. quid proderit. Si autem utraque electio eſt uitioſa: vtraque caſſatur, ut extra de elect. conſiderauimus.

Electis duobus æqualiter, quis alteri præfertur.

1 Planè tene tanquam ueriorem. De hoc nota. extra de elect. eccleſia ueſtra 2. ibi uideas, & q̃d no. Goff. in ſum. de iur. patr. §. ſi plures. uerſ. ſed ſi præſentata.

b ¶ Iudicio.] Sed quid ſi metropolitanus non vult ipſum conſecrare? videtur ꝙ tũc a ſuffraganeis petenda ſit conſecratio, vt 89. diſt. volumus. Sed melius eſt, ꝙ a ſuperiore petatur 2. vt 9. q. 3. nunc vero. & 8. q. 3. Artaldus. extra de iure patron. nullus.

2 De hoc not. inf. 65. diſt. c. 1.

c ¶ Studijs. Eligentiũ, quia magis appetitur iſte q̃ ille.

d ¶ Tantum ut nullus.] Quaſi dicat, ſi timetur ſcandalum, tunc utriuſque electio caſſabitur. ut 79. diſt. ſi duo. tunc, enim eſt aliquid detrahendum ſeueritati, ut 50. diſ. ut conſtitueretur.

Electio utriuſque electi caſſatur timore ſcandali.

diuiſerint partes, quis eorum alteri ſit præferendus.

De his ita ſcribit Leo epiſcopus ad Anaſtaſiũ Theſſalonicenſem epiſcopũ, epiſt. 82. al. 84. c. 5. ſed paulò aliter.]

¶Cum vota eligentium in duas ſe diuiſerũt partes, quis ſit præferendus alteri. Cap. XXXVI.

SI forte [quod nec reprehenſibile α, nec irreligioſum iudicamus] vota eligentium in duas ſe diuiſerint a partes; metropolitani iudicio b is alteri præferatur, qui maioribus & ſtudijs c iuuatur, & meritis; tantum, vt nullus d inuitis, & nõ petentibus ordinetur; ne ciuitas † epiſcopum non optatum, aut contemnat, aut oderit.

Poy. li. 2. tit. 1. Anſel. li. 6. c. 19. Iuo p. 5. c. 347. Pann. li. 3. c. 6.

† *al. plebi inuita.*

α ¶Quod nec reprehẽſibile, nec irreligioſũ iudicamus.] *Hæc verba, quæ à cæteris collectoribus non referuntur, non ſunt inuenta apud Leonem, ſed apud Gregorium, ex quo referuntur infra 8. q. 1. nec nouum.*

DISTINCTIO. LXIIII.

HInc conſiderandum e eſt, à quibus, vel quo tempore ſacri ordines ſunt tribuendi; vel quibus in locis patriarchæ, primates, archiepiſcopi, epiſcopi, chorepiſcopi, & reliqui ſacerdotes ſint ordinandi.

A quibus ordinentur epiſcopi, in Nicæno primo concilio definitum eſt, in quo ſic legitur, cap. 4.

SI fortè.] CASVS. Quæſitum fuit a Leone, ſi duo ad epiſcopatum eligantur, quis ſit alteri præferendus? Et reſpondet ꝙ iudicio metropolitani præfertur ille, qui maioribus iuuatur meritis & ſtudijs, & licet poſſit archiepiſcopus alterum alteri præferre; tamen omnibus canonicis inuitis, uel plebe non poteſt epiſcopum dare: ne quem nolunt, odiant, & contemnant.

a ¶ Se diuiſerint.] Quia natura hominis prona eſt ad diſſentiendum. ff. de arbi. item ſi unus. §. ult. ar. 20. q. 3. procliuius. Et præſumit hic canon. ꝙ licèt diſcordia ſit in electione, ꝙ utraqua pars bono zelo moueatur, ut 8. q. 1. nec nouum. Sed contra, ſup. ea noſſe. Illud eſt frequentius, hoc autem rarum. 12. q. 1. omnis ætas.

HInc conſiderandum.] Hæc diſt. diuiditur in tres partes. In prima probat, ꝙ eps̃ debet cõſecrari in loco vbi mandauerit metropolitanus. Secunda ibi. [Quia per ambitiones. Tertia ibi. Epm̃, lo. de Fan. CASVS. Supra oſtenſum eſt, à quibus ep̃i ſint eligendi. Amodo vult oſtendere. Gratianus. à quibus ſacri ordines ſint cõferendi: & quo tempore ſint tradendi; & in quibus locis patriarche, primates, archiepiſcopi, epiſcopi, chorepiſcopi & reliqui ſacerdotes ſint ordinandi. Et durat tractatus vſque ad 81. diſt. videlicet à quibus ordinentur epiſcopi, in Nicæno concilio diffinitum eſt. Vnde in hac 64. diſt. docet, ꝙ epiſcopi ſunt ordinandi ab archiepiſcopo cum omnibus ſuffraganeis, vel ſaltem a tribus poſſunt ordinari de mandato archiepiſcopi.

3 Et in ſequenti uſq; ad 75. diſt.

e ¶ Hinc conſiderandum.] Hic depingitur 64. diſtin. In præcedenti diſtinctione docuit ad quos pertineat epõrum electio. in hac orditur tractatum ſuum vſq; ad 81. diſtinct. oſtendendo à quibus ſacri ordines ſunt diſtribuendi, & quo tempore, & in quibus locis. A quibus, hoc facit in hac diſtinctione 3. Ex quo tempore, hoc facit in 75. diſt. In quibus locis, hoc facit in 80. diſt. Primò dicit de conſecratione epiſcoporum. Nota ergo, quod electus in epiſcopum confirmatus debet conſecrari à metropolitano cum ſuis ſuffraganeis: ubi autem metropolitanus adeſſe non poteſt, uel etiam non vult, præſtabit auctoritatem hoc faciendi 4. tribus ad minus alijs omnibus per literas ſuas cõſenſum præbentibus. Item,

Electus confirmatus à quo dẽt conſecrari.

4 Qui metropolitan⁹ hoc delegare poſſit, probatur extra de elec. ſuffraganeis, & de trãsla. c. 1. & de off. ord. quod ſedem.

metro-

metropolitanus ab omnibus ſuis ſuffraganeis debet cõſecrari, aut ſaltem a tribus.

E Piſcopi.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio a quot epiſcopis ſit aliquis ordinandus in epiſcopum? Et reſpondet, ꝙ ab omnibus comprouincialibus epiſcopis aut

ad hoc inf. ea. c. 3. Ioã. Sed certe ibi non eſt præter, nec littera contradicit B.

b ¶ Literis.] Argu. ꝙ in quocunque contractu, vel cauſa conſenſus aliquorum deſideratur, nil refert, an præſentes conſenſum exprimant, an abſentes per literas conſentiant, 1 vt 100. d. optatum Et eſt arg. de conſenſu abſentium, vt diſt. 63. quãto. & diſt. 18. placuit Et eſt arg. matrimonium cõtrahi inter abſentes, vt ĩ. 30. q. 5. nec illud, & extra ð côuer. cõiu. ex parte. ff. de ſponſa. l. vl. Nam in cõſenſu nõ exigitur verborũ ſolẽnitas ff. ð actio. & obli. conſenſu. Sed licèt ita ſit, in cõſecratione, ſecus eſt ĩ electione, niſi, p procuratorẽ fieret electio vt extra de elect. qa propter. Io.

Abſentes poſſunt per literas conſentire.

1 Adde ad hoc nota. p Barto. in l. ſi qs mihi bona. 6. iuſſum ff. de acquir. hæred.

¶ Ab omnibus, comprouincialibus epiſcopi ordinentur. Cap. I.

In concilio Nicæno 2. c. 3. Anſ. l. 6. c. 14. & 54. Iuo p. 5. c. 117. Burc. l. 1. c. 27. concordat.

E Piſcopi ab omnibus, qui ſunt in prouincia ſua, debêt ordinari. Si verò hoc difficile fuerit, vel aliqua vrgente neceſſitate, vel itineris longitudine, certe tres epiſcopi [a] debent in vnum congregari; ita vt etiam cæterorũ, qui abſentes ſunt conſenſum in literis [b] teneant, & ita faciant ordinationem. Poteſtas [c] ſane, vel confirmatio pertinebit per ſingulas prouincias ad metropolitanum epiſcopum.

Item Anacletus ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2.

De eodem. Cap. II.

Diſ. 75. c. ordinationes. Anſel l. 6. c. 53. Burc. l. 1. c. 15. Iuo p. 5. c. 69. Pann. l. 3. c. 12. & 17. Poly. l. 2. tit. 6.

O Rdinationes eporum auctoritate [d] Apoſtolica ab omnibus, qui in eadem fuerint prouincia, epiſcopis ſunt celebrandæ. *& infra.* ¶ Quòd ſi ſimul omnes cõuenire minime poterunt; aſſenſum [e] tamen ſuis apicib. α præbeant, vt ab ipſa ordinatione animo non deſint.

α ¶ Apicibus. *In epiſtola eſt*, precibus. *Apud Iuonem, & Burchardum.* precibus, ſcriptis.

[*Ex concilio Arauſicano primo, c. 21.*

PALEA Cap. III.

Burc. l. 1. c. 30. Iuo p. 5. c. 141. Pann. l. 3. c. 20. † al. veſtris. † al. conſecrare.

D E abiectione eius, quem duo præſumpſerint ordinare epiſcopi in noſtris † prouincijs, placuit de præſumptoribus, vt ſicubi contigerit duos epiſcopos tertium ordinare; † & ipſe α, & auctores damnabuntur, quò cautius ea, quę ſunt antiquitus inſtituta, ſeruentur. ¶ *In concilio ipſo hoc eſt initium huius capitis*, Duo ſi præſumpſerint, ordinare epiſcopum, &c. *ac deinde tota res plenius exponitur. Apud cæteros verò collectores eodem fere modo habet, atque hic & in multis vetuſtis Gratiani codicibus adeſt.*

α ¶ Et ipſe] *Sic emẽdatum eſt ex originali, & cæteris collectorib. Antea legebatur*, & epiſcopi, & auctores.

Item Anicetus in epiſtola ad epiſcopos Galliæ.

¶ Cæteris aſſentientibus cum tribus prouincialibus ordinetur epiſcopus. Cap. IV.

Poly. l. 2. tit. 8. Burc. l. 1. c. 28. Pann. l. 3. c. 10. Iuo p. 5. c. 139.

C Omprouinciales epiſcopi, ſi neceſſe fuerit, cæteris conſentientibus, à tribus iuſſu [f] archiepiſcopi cõſecrari poſſunt epiſcopis.

Item Innocentius Papa ad victricium epiſcopũ Rothomagen. epiſt 2. c. 1.

c ¶ Poteſtas.] Quoad confirmãdum. nam cõſecrare nõ poteſt epiſcopum contempto minimo epiſcopo, qui in prouincia ſit, nec ille reciperet executionẽ: nec dico: eum plus poſſe hoc caſu, quàm aliũ epm. arg. 9. q. 3. c. 1. & 2. Confirmare autem debet ſtatim vel ĩfirmare, ſi ei notus eſt electus, etiam ſimplici verbo, & in camera extra de appel. qua fronte. Sufficit enim ſi eſt notus, vt dicat; eligatis magis idoneũ, argumen. 28. diſtin. priuſquam. 39. di. Petrus. vbi eſt ignotus, examinet eum. in conſecratione verò ſemp examinet, vt 23. diſt. qui epiſcopus.

Metropolitanus neminẽ contenat cũ ſuffraganeũ conſecrat.

b O Rdinationes.] ¶ auctoritate. generali, vt hu[9] ca. & ſimilium.

Ius vniuerſitatis [1] penes vnum ſtat.

e ¶ Aſſenſum.] Sed quomodo pręſtabũt aſſenſum, cum eis forte notus non ſit, qui eligitur, nec eũ viderent, vnquam, vel audierunt aliquid de eo? Sed dic, quòd ſufficit ſi non contradicant. Vel dic, quod quem indignum eſſe non nouit quis, dignum debet æſtimare, & ei teſtimonium ferre, vt extra de ſeru. in ordi. ſa. ex parte.

aut a tribus ſaltem præſente metropolitano, vel eo mãdante, ita, ut illi qui intereſſe nõ poſſunt, ſuum conſenſum literis præbeant. Poteſtas autem cõuocandi, uel cõfirmandi epiſcopos, ſpectat ad metropolitanum. Duo capitula ſequentia plana ſunt.

a ¶ Tres epiſcopi.] Abſq; metropolitano extra de tẽp. ord. cap. nec epiſcopi. Vel dic, quod, duo ſufficiunt cum metropolitano, & ſecundum hoc dic, quòd hæc dictio, præter, ibi ponitur incluſiue. ſic 15. quæſt. 7. felix. argu.

f C Omprouinciales. Iuſſu.] Sed ſi eccleſia archiepiſcopo vacat, cuius auctoritate hoc facient, & cõuenient? Reſpon. Apoſtolici, uel capituli matricis eccleſiæ. extra de hæred. ad abolendam, & extra de elect. quia diligentia. Nam & penes vnum ſtat ius vniuerſitatis

tis 12.q.2.non liceat alicui.ff. quod cuiuſque vniuer. ſi eut,& 65.d.ſi forte.

hoc eſt ideo duximus eam. &c.

l ¶ Meminiſtis.] Et ideo debitum honorem eis exhibeatis.

m ¶ Et.] ideſt,etiam.

n ¶ Decernentes.] in cõmune, communem vtilitatem con-

EXtra conſcientiam.] CASVS. Innocentius duo prohibet in hoc capitulo. Primum eſt, vt nullus in epiſcopum ordinetur præter conſcientiam metropolitani: quia integrũ eſt iudicium,&c. Secundũ eſt, ut vnus epiſcopus alium ordinare nõ pręſumat epiſcopum. Et hoc probat auctoritate Nicænæ ſynodi.

a ¶ Plurimorum.] nam dicit lex.ꝙ per ampliores homines pfecta veritas reuelatur.C.de fideic.l.vl. & eſt ſimile extra de offic.delega. prudentiam. 1. reſpon. in fine.

b ¶ Ne furtiuũ.] Iõ dicit furtiuũ, qa qd ad oẽs ſpectat, iſti ſubripiunt, nil tñ vnus iure cõfert.66. diſt.c.2. potius ergo hoc dicẽdo reſpexit ſimilitudinem facti. quàm rei eſſentiam Laur.

¶ Non ordinetur epiſcopus extra conſcientiam metropolitani. Cap. V.

EXtra conſcientiam metropolitani epiſcopi nullus audeat ordinare epiſcopum. Integrum.n.eſt iudicium quod plurimorum [a] ſententijs confirmatur. Nec vnus epiſcopus ordinare præſumat epiſcopum, ne furtiuum [b] pręſtitum beneficium videatur. Hoc enim & ſynodus Nicæna conſtituit,atque definiuit.

Polyc.ibidem. Iuo p.5.c.113. Anſel.l.6.c.56.

Item Gelaſius vniuerſis per Dardaniam conſtitutis.

¶ Epiſcopi a ſuo metropolitano, & ipſe ab eiſdem conſecretur. Cap. VI.

2 QVia per ambitiones [c] illicitas [d] nõ pudet quoſdã eccleſiarũ iura turbare,ac priuilegia, quæ metropolitanis,vel prouincialib.epiſcopis [f] decreuit antiquitas [g] temeraria præſumptione peruadere: propter quod ẽt communionis Apoſtolicæ deſiderant diſſidiũ tenere, quo.ſ.ab eius auctoritate diuiſi, vel impune [h] proprias vſurpationes exerceant;nõ reſpicientes, quia æterno iudici rationem tã de catholicæ ſinceritatis [i] iniuria, quã de traditionum præiudicijs paternarũ,nõ ſine perpetuæ ſint dãnationis interitu redditurі, ſi in hac obſtinatione permanſerint; charitatem veſtram duximus [k] inſtruendam,† vt vos omnes in cõmune fratres, ſiue per Dardaniam,ſiue per quamq; contiguam prouinciam conſtituti, qui vos ſub metropolitanis veſtris eſſe meminiſtis [l], & [m] ab eiſdem ſubſtituti decernentes,† [n] ſicut vetus cõſuetudo depoſcit,vnanimiter ſtatuatis [o] antiſtites, [p] & viciſſim [q] ſi metropolitanus humanæ cõditionis forte deceſſerit,à cõprouincialib.epiſcopis,ſicut forma trãſmiſit ſacrari [r] modis omnib.cenſeatis:nec quemquam ſibi,qđ vobis antiqua diſpoſitione conceſſum eſt, patiamini [s]

Anſel.l.6.c.41. al.39. ex Gelaſio ad Natalẽ epm prope idem.

† Concor.l. præſes.C. de ſer.& l.2.C. vt ne.priua.

† *decedentes*] vera lectio.

QVia p̃ ambitiones.] Hęc eſt ſecunda pars diſtin.in qua probat, quod metropolitanus dẽt a ſuis ſuffraganeis conſecrari & nõ ab alijs licèt litera ſit obſcura,ab iſto intellectu nõ recedatur. Ioan.de Fan.

CASVS. ab antiquo fuit ſtatutum, vt archiepiſcopus cũ omnibus ſuis ſuffraganeis ordinaret & cõſecraret ſuos epiſcopos: & ſuffraganei ↄſecrarẽt ſuum archiepm.Sed hoc male ĩ Dardania ſeruabãt: immo archiepiſcopus alienos ſuffraganeos,& ſuffraganei archiepiſcopum alienum conſecrabant. Et ideo Gelaſius monet omnes epiſcopos p̃ Dardaniam, vel quamlibet prouinciam conſtitutos, ut ab antiqua cõſuetudine non recedant,ita ꝙ nullus archiepiſcopus ordinare p̃ſumat alterius ſuffraganeos, & nulli epiſcopi conſecrarent archiepiſcopum alienum, & præcepit eis vt regulas veterum ſeruent ſicut patres noſtri fecerunt. Sequens capit.eundem habet caſum cũ primo cap.huius diſtin.

c ¶ Ambitiones. ideſt,diſſenſiones.

d ¶ Illicitas.] Dimitte,quia,& incipe ibi, non pudet.

e ¶ Metropolitanis.] in conſecrandis epiſcopis.

f ¶ Epiſcopis.] in metropolitanis conſecrandis.

g ¶ Antiquitas. Nota ꝙ conſuetudo priuilegium inducit 9.q.3.conqueſtus & præſtationes, quæ fiunt a ruſticis tempore acquiruntur.C.de agri.litibus l.11.Argum. contra 10.q.2.quia & dixi 18.q.2.ſeruitium.

Priuilegium a conſuetudine inducitur.

h ¶ Vel impune.] ideſt, ſaltẽ de facto.Laur.aliàs eſt in tex.velut impune.

i ¶ Sinceritatis.] Quia catholicam ſinceritatem non obſeruant.

K ¶ Duximus.] Hic reſume,quia,quaſi dicat:qa hoc & conſiderantes, & ad ſcrutinium venientes: vos omnes in quam vnanimiter.

o ¶ Statuatis.] & hoc fieri.

p ¶ Antiſtites.] Subſtitui loco defunctorum, ſicut vetus,&c.

q ¶ Et uiciſſim.] Omnibus modis cenſeatis.metropolitanum ſubaudi,

r ¶ Sacrari.] a comprouincialibus epis, ſi metropolitanus de hac uita,&c. hic eſt uerus intellectus huius literæ: nec hẽt contrarium. Alij intelligunt ſic, ꝙ mortuo metropolitano ſuffraganei poſſunt interim aliquẽ electũ conſecrare,ſm hoc hæc dictio,ſacrari, ponit paſſiue & nõ ſubaudiĩ ibi metropolitanus,65.diſt. ſi forte. Sed contra 100.d. qm̃. ibi. diciĩ ꝙ uacante ſede metropolitana non debent epiſcopi ordinari, nec enim eccleſia ſuſtinet ſemper vicem defuncti epiſcopi, vt 12.qõ.2.ſi qua & extra de præſ.c.1.Sed illud c. qm̃ poteſt intelligi quando ille fuit in mora petendi pallium.Io.

Eccleſia non ſemper uicẽ defuncti ſuſtinet.

ſ ¶ Patiamini.] Et ita reſiſtere põt qs ꝓ iure ſuo 1.arg. C.vnde vi.l.1.ff.ad leg.Aquil.l.ſciẽtia.§.pen.arg. Vnde verſus. Cuilibet eſt homini licitũ ſua iura tueri. Quòd que reſiſto tibi:nõ potes inde queri.23.q. vlt. igitur cũ ſæpe.ff.de peti.hæred.illud,61.d.nullus.

Vim ui repellere licet. 1 Argu. ad idem.7. q.1. quia frater ibi ſpiritu contumaci. ſumpto ar.a cõtrario ſenſu.ď hoc no. 11.q.3. non debet.

A D-

ADDITIO. Nota tamen, ꝙ quis dicitur mouere controuerſiam etiam reſiſtendo. ff. de procur. non ſolum. §. ſi datus. C. de euict. ſi controuerſiam. & not. ff. ad Senatuſconſul. Trebel. Lucius Titius, §. 1. Archid.

EPiſcopum.] Hæc eſt tertia pars diſt. in qua idem dicit

Comprouincialium.] Hæc diſtinctio diuiditur in tres partes. Secunda ibi: [Si autem] Tertia ibi. [His auctoritatib.] Io. de Fan. CASVS.] Dictum eſt ſupra, ꝙ comprouinciales epi debent intereſſe conſecrationi epiſcopi. Nũc uerò ĩ hac 65. diſt. dicit, ꝙ ſi aliqui cõtradixerint, obtinere debet ſententia plurimorum. & eſt primus articulus huius diſtinctionis, quæ quatuor habet articulos: qui per quatuor §. diſtinguuntur.

vendicare: quatenus & inter ipſa aduerſantium voluntatum procellas, veterum regulas nullatenus cuſtodire ceſſetis, ſicut perſecutionum tempore diuerſarũ patres noſtros conſtanter feciſſe non dubium eſt.

Item ex Concilio Martini Papæ.

De eodem. Cap. VII.

In capitulis Martini Braca. cap. 4. ex concil. Nic. 4. c.

EPiſcopum oportet [a] maxime quidem ab omni concilio cõſtitui. Sed ſi hoc pro neceſſitate, aut ꝓ longinquitate itineris difficile [b] fuerit, ex omnibus tres eligantur, † & omnium præſentium, vel abſentiũ ſubſcriptiones teneantur; & ſic poſtea ordinatio fiat. ¶ Huius autẽ rei poteſtas in omni prouincia ad metropolitanum pertineat epiſcopum.

† al. elligantur.

Item ex concilio Nicano, 1. c. 6.

¶ Non erit epiſcopus, qui præter metropolitani ſententiam fuerit ordinatus. Cap. VIII.

Anſel. lib. 6. c. 42. Deuſdedit p. 1.

ILlud generaliter eſt clarum; quòd ſi quis [c] præter ſententiam metropolitani fuerit factus epiſcopus, hunc magna ſynodus diffiniuit epiſcopum eſſe non oportere.

DISTINCTIO. LXV.

COmprouincialium [d] epiſcoporum vniuerſaliter deſideratur cõſenſus in ordinatione epiſcopi. Quod ſi aliqui animoſitate ducti contradicere voluerint, obtinet ſententia plurimorum.

Vnde in Nicano concilio, c. 6.

¶ Si cæteris conſentientibus ordinationi epiſcoporum, duo, vel tres contradicant, obtineat ſententia plurimorum. Cap. I.

In c. Martini Brac. c. 3. ex conc. Antioch. c. 19.

SAne ſi communi omnium conſenſu [α] rationabiliter probato ſecundùm eccleſiaſticam regulam, duo, vel tres animoſitate [e] ducti per contentionẽ contradicant, [f] obtineat plurimorum ſententia ſacerdotum.

α ¶ Cõſenſu.] *Gracè legitur,* ψή φω εὐλόγω δυση καὶ κατὰ κανόνα ἐκκλησιαστικὸν. *qđ Dyoniſius vertit,* decreto rationabili, & ſecundũ eccleſiaſticam regulam comprobato.

Item ex concilio Martini Papa.

d ¶ Comprouincialium.] Hic intitulatur 65. diſtin. in qua quatuor articuli ponũtur [2] Primus eſt, qđ iuris ſit in ordinatione ſi aliq epi diſſentiunt. Secundus, ꝙ metropolitanus non debet conſecrare epiſcopũ prę ter conſcientiã primatis, ubi primas eſt. Tertius, ꝙ epiſcopus nõ conſecratus in præſentia archiepiſcopi dẽt cum intra ſpatium trium menſium viſitare. Quartus eſt, ꝙ ſi vnum tantũ epm contingit in prouincia ſupereſſe, inuitare dẽt vicinæ ꝓuinciæ epiſcopos, & cũ eis conſecrare comprouinciales epiſcopos: aut ſi ipſe negligit, epiſcopi cõuenient ipſo contradicente, & conſecrabunt epiſcopos In primo ergo articulo obtinebit ſententia plurimorum.

Hæc diſ. quatuor articulos comprehendit.

2 Concor. l. nominationum. C. de decu. lib. 10. & l. nulli cũ ſeq. ff. ꝙ cuiuſque vniuerſ.

SAne.] CASVS. In Nicæno concilio quæſitũ fuit ſi in ordinatione epiſcopi duo, uel tres contradicãt pluribus, quorum ſnĩa obtineat? Rñdet, ꝙ plurimorum ſnĩa obtinebit.

e ¶ Animoſitate.] Per hoc patet eos malo [3] zelo duci: qa cũcta mala miniſtrat impetus. de pẹn. diſtio. 3 inter hæc hircum, aliàs ſecus. idem ſi non animoſitate. 31. diſt. Nicæna.

3 Aliàs hoc verbum ſumitur in bona ſignificatione, ut 87. diſt. quiſqs. Metropolitanus, & ſui ſuffraganei ſi diſſentiãt in conſecratione epiſcopi quis præfertur.

1 Sic ponitur 25. q. 1. cap. 1.

cit quod iam dictum erat, ſcilicet ꝙ eps ſine conſenſu archiepiſcopi ordinari non debet. Ioan. de Fan.

a ¶ Oportet.] id eſt, congruum & oportunũ eſt. Laur. [1]

b ¶ Difficile] ſup. diſt. 61. Catinenſis. ibi. vt impoſſibile, &c. Laur. ita ſumitur hic, difficile, vt ibi; in poſſibile.

ILlud generaliter.] CASVS. Statuitur in hoc cap. ꝙ ſi quis præter cõſcientiam metropolitani fuerit ordinatus in epiſcopum debet deponi, uel melius ab executione epiſcopalis officij remoueri.

c ¶ Si quis.] Infra diſt. prox. c. 2. & 3. & 1. q. 1. ordinationes. & q. vlt. quoniam quidquid. §. 1.

f ¶ [Contradicant.] Sed quid ſi archiepiſcopus ſolus contradicat, nec vult conſecrare, & omnes alij volunt: vel ipſe vult, & ipſi nolũt? Dico archiepm præferẽdum, niſi ille malo zelo moueretur, vel niſi ipſi cauſam diſſenſus aſſignarent, & ordinabit ipſum cũ epiſcopis vicinæ prouinciæ, ſecundũ Hug. Tu dic, ꝙ ſi archiepiſcopus cauſam non aſſignet ſuæ contradictionis, pro conſentiente habetur: arg. ff. ſoluto matrimo. dotem. extra de his, quæ fiunt à maio. parte capit. cum in cunctis. ff. de leg.

de lega. 1 filius familias.§. diuus. extra de iure patr. paſtoralis: & vnus omnibus reſiſteret, ſi cauſam aſſignauerit. 31. diſtin. Nicæna. immo ſi non audiretur, deponeretur, & ordinator, & ordinatus. 81. diſt. tantis, & in auth. de ſanct. epiſ. §. 2. colla. 9. Vel dic, ꝙ petetur conſecratio à ſuperiore. 1 vt dixi 63. diſt. c. vlt.

epi, ut 6. q. 4. c. 1. & 2. & in rē cōi, ut ff. cō. diui. Sabinus. & in iudicibus delegatis à principe. 4 Vt. C. de appella. in offerendis: & in cauſa liberali, ut C. de com. ſer. ma. l. 1. §. 2. & dum quis plus iuris habet in re, vt C. de dona. ſancimus. §. ne autem. Item dum quis facit hoc, qđ religio

4 De hoc vide qđ no. 2. q. 6. §. itē ſi plures. in gl. 1.

¶ De eodem. Cap. II.

NOn debet ordinari epiſcopus abſque conſilio, & præſentia † metropolitani epiſcopi. Adeſſe autem oportet omnes, qui ſunt in prouincia ſacerdotes; quos ꝑ ſuam debet epiſtolam metropolitanus conuocare. Et quidem ſi omnes occurrerint, † bene; ſi autem hoc difficile fuerit, plures oportet occurrere.[a] Qui autem non conuenerint, præſentiam [b] ſui per epiſtolas faciāt; & ſic oīum facto cōſenſu, ordinationem epiſcopi fieri oportet. Si autem aliter, præter quod terminatum eſt à nobis, fuerit factum; talem ordinationem nihil valere decernimus. 2

† al. conſcientia.

† al. concurrerint.

¶ Si autem ſecūdum canones ordinatio epiſcopi fuerit facta; & aliquis cum malitia in aliquo cōtradixerit, plurimorum conſenſus obtineat.

Item ex concilio Antiocheno. c. 19.

Cap. 18.

¶ De eodem. Cap. III.

EPiſcopus non eſt ordinandus, ſine cōcilio, & præſentia metropolitani epiſcopi; cui melius erit, ſi ex omni ꝓuincia congregentur epī. Quod ſi fieri non pōt: hi, q adeſſe non poſſunt, proprijs literis [c] cōſenſum ſuum de ipſo deſignent: & tunc demum poſt plurimorum, ſiue ꝑ præſentiam, ſiue per literas conſenſum, ſententia cōſona ordinetur. Quòd ſi aliter, quàm ſtatutū eſt, fiat; nihil valere huiuſmodi ordinationem. ¶ Si verò etiam ſecundū definitas regulas ordinatio celebretur, contradicant aūt aliqui propter proprias, & domeſticas ſimultates; his cōtemptis; [d] ſententia de eo obtineat plurimorum[e].

¶ Verbis Græcis multò melius reſpondet altera verſio, quæ Dionyſij eſt, ideoque illa conſulenda.

Si autem prouinciam primatem habere conſtiterit, nec etiam à metropolitano abſque eius conſcientia epiſcopum [f] conſecrare licebit. Vnde Leo Papa Anaſtaſio epiſcopo, epiſt. 82. al 84. c. 6.

Archieps. in confirmatione non tenetur primatē conſulare.

¶ Abſque primatis cōſenſu metropolitanus epiſcopum non ordinet. Cap. IIII.

DE perſona autem conſecrandi epiſcopi, & de cleri, plebiſq; cōſenſu metropolitanus epiſcopus ad fra-

Deuſdedit p. 1. Iuo p. 5. c. 348.

1 Hæc fuit ſnīa Hu. qui ītelligit hoc eſſe verùm vbi metropolitanus non valt cōſecrare, & omnes alij volunt. Archid.

NOn dēt.] Quæſitū fuit qualiter debeat fieri ordinatio epiſcopi. Et reſpondet, ꝙ debet fieri ab omnibus cō prouincialibus epiſcopis, & metropolitano pręſentè, qui per ſuam epiſtolam conuocabit omnes comprouinciales epiſcopos, & ſi oēs intereſſe non pñt, ſaltē tres conuenire debent, cæteris præſtantib. conſenſum per ſuas literas, & ſi aliter fiat ordinatio nō ualebit. Si vero duo, uel tres malitiosè contradicant, obtineat ſnīa plurimorū. Idē eſt caſus cap. ſequen.

a ¶ Oportet concurrere.] Duos ad minus. 66. diſt. porro.

Pręſentari dicitur quis ꝑ literas.

b ¶ Præſentiam.] Exibet ergo qs per ſuas literas tm̄ præſentiā ſuā, & exoneratur procurator à ſatiſdatione, ac ſi p̄ſens eſſet cū literis de rato. ff. de ꝓcu. ſi procuratorem. Arg. cōtra de pœn. diſ. 1. quē penitet. in fi. Inſtit. de aucto. tuto. §. 1. & ff. de aucto. tut. obligari. §. pupillus. ſimiliter per l. gratū repræſentatur ſuperioris auctoritas. 93. diſt. c. 1. & extra de ap. cum parati. Lau.

2 De hoc articulo no. extra de ꝓcur. accedens. in glo. 2. & ca. mandato in gl. de mādato, &c. adde quod dicam 16. q. 1. monachi. in additio. de canone. Arch.

SI AVTEM Hæc eſt ſecunda pars diſ. ſecundū Io. de Fant. & dicit hic Hug. ꝙ generaliter non ſeruatur, quod hic dī.

EPiſcopus.]

c ¶ Proprijs literis.] Si etiam oēs contradicerent, & unus conſentiret, nō poteſt ille vnus reuocare conſenſum ſuum ff. quorū lega. l. 1. §. ſi alter contrarium not. ſupra. 63. diſt. quanto.

SI VERO. Hic eſt ſecundus articulus huius diſt. vbi dicitur, ꝙ ſi prouincia primatem habeat, archiepiſcopus ſine eius conſcientia epm̄ conſecrare non debet.

d ¶ Contemptis.] id eſt, omiſſis. ff. de mino. ſi iudex. 11. q. 3. qui reſiſtit. nam neminem debemus contemnere.

e ¶ Plurimorum.] Regulare eſt, ꝙ præiudicet conſenſus maioris partis, vt hic dicitur, 3 niſi in caſu, vt extra de reſcript. paſtorali. & in cauſa patronorum, vt extra de iure pat. quoniā, & cū examinatur cauſa criminalis

3 Concor. text. in l. & ſuū hæredē. §. fi. & l. ſeq. ff. de pac. & l. ꝙ maior. ff. ad munic.

gio reqrit, vel natura rei, vt Inſt. de rer. diu. §. religioſū.

f ¶ Epm̄.] Ex quo ergo primatē hēt archieps, ſꝑ conſulat eū ſuper conſecratione epī, & ſi Primas fortè non vult conſentire, dicit H. cum ſuperiore eſſe agendum. arg. 8. q. 3. Artaldus. Vel fortè ex tunc Archieps poterit conſecrare. In confirmatione autem facienda non dico primatem conſulendum, quia non inuenio expreſſum, 5 nec Primas conſulat Papam ſuper conſecratione ſui ſuffraganei, vt arg. 63. diſt. cum longè. aliàs nulla vel modica eſſet auctoritas primatis. Quid iuris primas habet, dixi ſupra 18. diſt. cap. 1. &c.

5 Sub & diffinitum eſt, primates, vt Patriarchas nil, & c. 9. q. 3. conqueſtus. extra de offic. ordin. duo. ſic 1. q. 1. qa cognouimus. 16. q. 1. nulli epõrum & 18. q. 3. hoc tñ. 25. q. 2. amputato. Archid.

DE perſona.] CASVS. Anaſtaſius Patriarcha quæſiuit

ſiuit a Leone, vtrum archiepiſcopus ſine eius conſenſu debeat epiſcopum conſecrare. Et reſpondet ꝙ non: ſed archiepiſcopus de electione, & conſecratione epi ſibi debet notificare, & quod in prouincia factum eſt, vt ſua fraternitas ipſum confirmet, & approbet ſine mora, ne gre-

epiſcopi electionem, vt no. 63. d. quia igitur, alias nõ reperitur, ꝙ maiorem habeat iuriſdictionem in eum: nam concilium ſine eo celebrare poteſt arg. 92. d. c. pe. 18. d. c. 1. vbi not. Ioan. de Fan.
b ¶ Confirmet.] infra. 16. q. 7. nullus omnino.

ternitatem tuam [a] referat, quodq; in prouincia bene placuit ſcire te faciat, vt ordinationem rite celebrandam tua quoq; confirmet [b] auctoritas. Quæ rectis diſpoſitionibus nihil moræ [c], aut difficultatis debet afferre, ne gregibus Domini diu deſit cura paſtorum.

Item ex concilio Carthaginenſi. 2. c. 12.

¶ De eodem. Cap. V.

PLacet omnibus, vt incõſulto primate cuiuslibet prouinciæ, tam facile nemo præſumat, licèt cum multis epiſcopis, in quocunque [d] loco ſine eius, vt dictum eſt, præcepto, epiſcopum ordinare. ¶ Si autem neceſſitas fuerit [e], tres epiſcopi, in quocunque loco ſint, cum primatis præcepto ordinare debeant epiſcopum.

Item ex concilio Nicæno, c. 6.

¶ Vnicuique eccleſiæ proprius honor ſeruetur. Cap. VI.

Anſel. l. 4. c. 46. poly. l. 2. tit. 22.
† *Perduret.*] κρατείτω.

MOs antiquus [f] perdurat † in Aegypto, vel Libia, & Pentapoli [g], vt Alexandrinus epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem: quandoquidem & epiſcopo Romano parilis [h] *α* mos eſt, ¶ Similiter autẽ, & apud Antiochiam, cæteraſq; prouincias honor ſuus vnicuiq; ſeruetur eccleſiæ [i].

α ¶ Parilis.] *Græcè legitur,* ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο συνηθές ἐστιν *idest:* quoniam, & Romæ Pontifici hoc viſitatum eſt. *Quibus verbis nulla paritas Romani & Alexandrini Patriarchatus inducitur vt quidam male interpretati ſunt. De qua re optime Nicolaus primus in epiſtola ad Michaelem Imperatorem, qua incipit,* Propoſueramus, *ſic ſcripſit* Nicæna ſynodos nouerat Romanæ eccleſiæ omnia Domini ſermone cõceſſa ſi omnia, ergo defuit nihil quod non illi conceſſerit. Denique ſi inſtituta Nicænæ ſynodi diligenter inſpiciantur; inuenietur profectò, quia Romanę eccleſiæ nullum eadem ſynodus contulit incrementum, ſed potius ex eius forma quod. Alexandrinæ eccleſiæ tribueret, particulariter ſumpſit exemplum. *Hactenus Nicolaus. Statutum igitur fuit ita in Alexandrina eccleſia obſeruandũ, quia ſic fieret in Romana.*

Item ex eodem, c. 7.

¶ De eodem. Cap. VII.

† *al. Hierolyma.*

QVoniam mos antiquus obtinuit, & vetuſta traditio vt Aeliæ [k]. ideſt Hieroſolymorum † epiſcopo ho-

c ¶ Moræ.] Sic 2. q. 1. ſicut & extra de sẽt. & re. iud. iurgantiũ imo, & vbi pęna eſt imponẽda, nulla mora debet interuenire de pę. di. 1. Adã. arg. contra 11. q. 3. cum apud negotia ergo cum celeritate: expedienda ſunt.

Pęna eſt imponenda ſine mora.

PLacet.] CASVS. hoc ca. duas hẽt partes in prima dr̃, ꝙ archiep̃s inconſulto primate nõ debet ep̃m cõſecrare. In ſecũda dicitur, ꝙ ſi archiepiſcopus abeſt ex p̃cepto primatis, tres epiſcopi poſsũt epiſcopũ ordinare. Secunda pars incipit ibi, ¶ Si autem.]
d ¶ In quocunque.] dum tñ honeſto. nã dicit lex, ꝙ cum dr̃, quidã ſunt alijs pręferendi. intelligẽdũ eſt ſi ſint honeſti. ff. de mun. & ho. vt gradatim. ff. de recep. arbit. ſi cũ dies. §. ſi arbiter.
e ¶ Si autem neceſſitas fuerit] ideſt, ſi archiepiſcopus nõ eſt in prouincia.

MOs antiquus.] CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ ſecũdum antiquam conſuetudinẽ honor propri⁹ reſeruatur p̃ ſuas prouincias Alexãdrino patriarchæ: qui ſimilis eſt Romano. Idẽ dicit de Antiocheno & alijs patriarchis. In ſequẽ. ca. dicit ꝙ honor proprius deferatur Hieroſolymitano patriarchæ, ita ꝙ non fiat pręiudiciũ metropolitano.
f ¶ Mos antiquus.] arg. p̃ro conſuetudine ſeruanda vt 9. q. 3. conqueſtus.
g ¶ Et Pẽtapoli.] Regio eſt.
h ¶ Parilis.] ideſt, ſimilis ĩ quibuſdã: q a

1 Melius, & planius ſecũdum Hu. Hieruſalem varia habet nomina.
2 Quæſtore immo ab Helio Hadriano Imperatore. Euſeb. hiſt. eccleſ. l. 4. c. 6.

gregibus Domini diu deſit cura paſtoralis.
a ¶ Fraternitatem tuam.] O Anaſtaſi Patriarcha.
ADDITIO. Subaudi, cui Papa loquitur, ſcilicet. vt ei aſſenſum præbeat. in hoc enim verſatur primatis iuriſdictio. Similiter ꝙ a metropolitano ad eum appellatur: & ꝙ maiores cauſæ ad eum deferuntur. 9. q. 3. conqueſtus. 2. q. 7. cap. 2. diſtinct. c. 1. Similiter confirmat archi-

vterque deponit ep̃os. Vel dic 1 Romano, ideſt. Conſtãtinopolitano ſic ponitur 24. q. 2. ſane profertur. hæc. n. ſubeſt Papæ ſicut aliæ. 7. q. 3. cuncta. & 24. q. 1. quoties.
i ¶ Eccleſiæ.] infra d. 90. ecce.
K QVoniam.] ¶ Vt Aeliæ.] Aelia vocata eſt ciuitas Hieroſolyma ab Helio quæſtore 2, qui ſitum ciuitatis mutauit cum primò dicta fuit Salem, poſtea Hiebus

Miebus, poſtea Salomnia a Salomone, inde dicta eſt Hieroſolyma a Hieron. quod eſt ſacra, & Salomon, quaſi ciuitas a ſacra Salomonis.

a ¶ Manente.] Vt nõ minuatur ab eo: electio enim epiſcoporum ad ſolum metropolitanum eſt referenda, ſed conſecratio non debet fieri ſine notitia primatis.

QVI VERO. CASVS. Hic eſt tertius articulus, vbi dr, ꝙ eps conſecratus de metropolitani licentia abſente, tñ eius ſe cõſpectui pſentet intra tres menſes.

SI quis.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi eps in ſede metropolitana non fuerit ordinatus, intra tres menſes a tẽpore ordinationis cõſpectui metropolitani ſe repræſentet, vt ab illo doceat qd dẽat obſeruare: ꝙ ſi negligat epiſcopus, in ſynodo corrigatur. Si verò ire non poteſt, hoc ſuis literis ſtudeat indicare.

b ¶ Non fuerit.] Vbi enim vult metropolitanus, ibi ordinandus eſt epiſcopus, vt 51. d. qui in aliquo.

c ¶ Impletis.] Sic ergo eps cõſecratus pter cõſciẽtiã metropolitani eius conſpectui debet preſentari intra tres mẽſes, vt ſu. d. 63. cũ longe, ſed ordinati a Papa dẽnt ſe præſentare conſpectui eius ſingulis annis 93. diſt. iuxta ſanctorum.

d ¶ Duobus.] ſupra d. 63. cum longe. cõtra. ſed potius conſonat; quia ibi & hic intra tertiũ menſem hoc facit.

Epiſcopi inſcio metropolitano cõſecrati quid facere dẽnt.

1 Quidam dicũt, ꝙ hoc dictum non eſt verum, qa hic non loquitur, de eo, qui præter conſcientiã eſt pmotus ad ordines, ſed loqtur qñ ordinat ex mãdato archiepiſcopi confirmati nõ cõſecrati. & ſic eſt ſimile extra de elect. ſuffraganeis & hoc hic tenebat Ia. de Alu. Arch. tñ contra.

nor deferatur, habeat, conſequenter honorem: manente [a] tamen metropolitanæ ciuitati propria dignitate.

Qui verò a comprouincialibus ſuis cum metropolitani licentia fuerit ordinatus, infrà conſtituta tempora eius ſe repræſentet aſpectibus.

Vnde in Tarraconenſi concilio. cap. 5. legitur.

¶ Metropolitano ſe repræſentet nuper factus epiſcopus. Cap. VIII.

SI quis in metropolitana ciuitate non fuerit [b] epiſcopus ordinatus, poſtquam ſuſcepta benedictione per metropolitani literas honorem fuerit epiſcopi adeptus: id optimum eſſe decreuimus, vt poſtmodum ſtatuto tẽpore, ideſt impletis [c] duobus [d] menſibus, ſe metropolitani ſui repræſentet aſpectibus; vt ab illo monitis eccleſiaſticis inſtructus plenius, quod obſeruare debeat, recognoſcat. Quòd ſi forte hoc implere neglexerit, in ſynodo increpatus a fratribus corrigatur. Et ſi forte infirmitate [e] aliqua, ne hoc impleat, fuerit præpeditus, hoc ſuis literis metropolitano indicare procuret.

3 *His auctoritatibus datur intelligi, quòd epiſcopi a cõprouincialibus ſuis debeant ordinari. Sed quæritur, ſi in prouincia plurimi epiſcopi fuerint † & contigerit forte vnum remanere epiſcopum, quid fieri debeat. ille, quia ſolus eſt, ordinare non poteſt epiſcopum: comprouinciales enim non habet, cum quibus epiſcopum conſecrare valeat. Cum ergo talis neceſſitas fuerit, quid faciendum ſit, in Sardicenſi concilio definitur; in quo cap. quinto ſic ſtatutum legitur.* † *al. non fuerint.*

¶ Si forte vnus tantum in prouincia remanſerit epiſcopus; ad conſecrationem epiſcopi de vicinia prouincia conuocentur. Cap. IX.

SI forte [f] in prouincia vnũ tantum cõtigerit remanere epiſcopum; ſuperſtes [g] eps conuocet [h] epiſcopos Burc. l. 1. c. 26. Iuo p. 5. c. 137.

e ¶ Et ſi forte infirmitate.] Simile ſu. d. 18. epiſcopus ad ſynodum 5. q. 3. c. 1. vbi de hoc tractaui, & ff. de leg. 1. ſi grege. §. fi. idem eſt in alijs impedimentis. & hoc ponitur gratia exempli.

HIS AVCTORITATIBVS. CASVS Supra dictum eſt, ꝙ epiſcopi a comprouincialibus epiſcopis debent ordinari: ſed nunc quæritur quid fieri debeat, ſi tantũ vnus epiſcopus in prouincia remanſerit cæteris defunctis. Et de hoc quid fieri debeat. in ſequen. cap. dicetur.

SI forte.] CASVS Quæſitũ fuit in concilio Sardicenſi ſi cõtingat, ꝙ omnes epiſcopi prouinciæ ſunt defuncti præter vnum, & aliquis velit in epiſcopum promoueri ſiue ordinari, a quibus ſit ordinandus. Et reſpõdet ꝙ ille ſuperſtes debet epiſcopos vicinæ prouinciæ conuocare, & cum ipſis ordinet. Si autem hoc negligat facere. populi conueniant epiſcopos vicinæ prouinciæ & illum ſolum epiſcopum, qui in prouincia remanſit, ipſi epiſcopi citabunt, vt ueniat. Si vero nõ venerit ipſi nihilominus eum ordinabunt.

f ¶ Si forte.] Hoc cap. ſemper ad hoc conſueuit induci, ꝙ vniuerſitas ſtet in vno, vt ff. quod cuiuſq; vni. l. ſicut immo potius in contrarium poteſt induci, cum iſte ſolus non poſſit id, quod vniuerſitas potuit, vnde dico, ꝙ vniuerſitas petijt cum redigitur ad vnum caput. arg. ff. de leg. 1. ſi grege. Vnde ſatis dici poteſt, ꝙ ſi omnes delinqu[illegible] ꝙ ille ſolus non põt eligere, cum non conſiſtat in eo ius uniuerſitatis. Io. qđ credo falſum, ut ff. quod cuiuſq; uniuer. l. ſicut municipij, in fi. & extra de elect. bonæ memoriæ 2. Vnde dico ꝙ ſi omnes peccent præter vnum, ꝙ ille ſolus poteſt eligere per iura ſuperius poſita.

Ius eligendi põt in vno remanere.

g ¶ Superſtes.] Et ita ius uniuerſitatis deuoluitur ad unum. inſti. de leg. §. ſi grex. ff. qđ cuiuſq; uniuer. ſicut. §. in decurionibus. B. Sed quis dabit ipſis epiſcopis expenſas? Eccleſia quæ uacat. arg. 4. q. 3. uẽturis, & 10. q. 3. cauendũ, & 12. q. 2. charitatẽ. ſi eſt tenuis, comedent. de ſuo, ut extra. de uita & honeſta. cler. cum ab omni.

Par. in parẽ qñq; imperium habet.

h ¶ Conuocet.] Sed nunquid tenentur illi conuenire ad conuocationem illius? Tenentur quidem, & niſi uenirent peccarent, arg. 11. q. 1. ſicut enim arg. d. 90. præcipimus. & debent tunc cogi. ab ipſorum prælato. Vel Papa. H. dicit ꝙ ab iſto compelli poſſunt auctoritate huius canonis nam quandoque par in parem 2 habet imperium, ut 2. q. 6. placuit 2. q. 6. q. 4. c. 2.

2 Certe in hoc caſu iſte epiſcopus ñ eſt par. imò eſt ſuperior quoad vocationem auctoritate huius canonis.

h ¶ Cõuocet.] Arg. ꝙ uacãte eccleſia clerici poſſunt uicinos

vicinæ prouinciæ, & cum eis ordinet comprouinciales ſibi epiſcopos. Quod ſi facere neglexerit [a], populi [b] conueniant epiſcopos prouinciæ vicinæ, & illi prius commoneant epiſcopum, qui in eadem prouincia commoratur, & oſtendant, quòd populi petant ſibi epiſcopum rectorem, & doceant iuſtum eſſe, vt veniat ipſe α, & cũ eis ordinet epiſcopum. Quòd ſi literis conuentus tacuerit [c], & diſſimulauerit, nihilq; reſcripſerit; tunc ſatisfaciendũ eſt populis, vt conueniant ex vicina prouincia epiſcopi, & ordinent epiſcopum.

¶ *Capitulum hoc, quomodo refertur à Gratiano, præcipuè in priore parte, neque cum Latino, quod geminum eſt in tomis conciliorum, multoque minus cum Græco canone conuenit: quinetiam apud Burchardum, & Iuonem variè legitur. Huius verò cõcilij canones à Latinis Latinè, & à Græcis Græcè à principio ſcriptos fuiſſe Nicolaus Papa Photio ſcribens in epiſtola, quæ incipit,* Innumerabilium, *his verbis indicat.* Quomodo autem non eſſe apud vos Sardicenſes canones, tu ſolus adſtruere poteris, quãdo non ſolum à Latinæ, verum etiam cum alijs à Græcæ linguæ hominibus ſtatuti ſunt, & promulgati? Qua de re credibile non eſt, quòd ibi diffinitum eſt, vnumquemque ipſorum minimè propriæ linguæ tradidiſſe. *Dionyſius quoque exiguus in epiſtola ad Stephanum epiſcopum, qua ei ſuam Græcorum canonum interpretationem obtulit, Sardicenſe concilium à principio inter Latinos Latinè editum fuiſſe his verbis ſignificat:* Tunc ſancti Chalcedonenſis concilij decreta ſubdentes, in his Græcorum canonum finem eſſe declaramus, ne quid præterea notitiæ veſtræ credamur velle ſubtrahere. Statuta quoque Sardicenſis concilij, atque Africani quæ Latinè ſunt edita, ſuis à ſe numeris cernuntur eſſe diſtincta.

α ¶ Vt veniat ipſe.] *Tam in concilio, quod eſt in codice canonum, quàm, quod in collectione Iſidori, & apud Burchardum, & Iuonem legitur,* vt & ipſi veniant, & cum ipſo ordinent epiſcopum. *Græcus autem canon ita habet.*

Ὅσιος ἐπίσκοπος εἶπεν· ἐὰν συμβῇ ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ, ἐν ᾗ πλεῖστοι ἐπίσκοποι τυγχάνουσιν, ἕνα ἐπίσκοπον ἀπομεῖναι, κἀκεῖνος κατά τινα ἀμέλειαν μὴ βουληθῇ συνελθεῖν καὶ συναινέσαι τῇ καταστάσει τῶν ἐπισκόπων, τὰ δὲ πλήθη συναθροισθέντα παρακαλοῖεν γίγνεσθαι τὴν κατάστασιν τοῦ παρ' αὐτῶν ἐπιζητουμένου ἐπισκόπου· χρὴ πρότερον ἐκεῖνον τὸν ἀπομείναντα ἐπίσκοπον ὑπομιμνήσκεσθαι γραμμάτων τοῦ ἐξάρχου τῆς ἐπαρχίας (λέγω δὴ τοῦ ἐπισκόπου τῆς μητροπόλεως) ὅτι ἀξιοῖ τὰ πλήθη ποιμένα αὐτοῖς δοθῆναι· ἡγοῦμαι καλῶς ἔχειν καὶ τοῦτον ἐκδέχεσθαι ἵνα παραγένηται. Εἰ δὲ μὴ διὰ γραμμάτων ἀξιωθεὶς παραγένηται, μήτε μὴν ἀντιγράφοι, τὸ ἱκανὸν τῇ βουλήσει τοῦ πλήθους χρὴ γενέσθαι. Χρὴ δὲ καὶ μετακαλεῖσθαι καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας ἐπισκόπους, πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου.

Ideſt, Oſius; epiſcopus dixit. Si qua in prouincia, in qua plurimi ſunt epi, contigerit, vnũ epiſcopũ morari abſentem, neque is propter negligentiam quandã conuenire voluerit, neque epiſcoporũ creationi conſentire: populi vero congregati poſtulent eum, quem ipſi expetũt, epiſcopum cõſtitui: primũ oportet epiſcopũ illum, qui abſens moratur, admoneri literis primatis prouinciæ (nimirum epiſcopi metropolitani) de populorũ poſtulato, paſtorem ſibi dari petentium: rectè autem ſe habere puto, eum quoque, vt interſit

[Marginal glosses:]

...cinos epiſcopos conuocare, vt 7. q. 1. Pontifices.

a ¶ Neglexerit.] Argum. quod ſi ſubditi negligũt facere quæ debent, ea debeant ſuppleri à maiori, vel per ſe, vel per alium, & econuerſo. arg. 9. q. 3. cũ ſimus arg. 89. d. volumus. 8. q. 3. Artaldus.

b ¶ Populi.] Largè ſumitur hic populus quia cauſa cõis eſt, & ita nõ eſt contra. 9. q. 3. cum ſimus

Præſumitur in multis cõtra tacentẽ.

c ¶ Tacuerit.] Hic tacens pro contumace hr̃. Alibi pro fugiente. 63. diſ. ſit rector. Alibi pro contradicente, ut ff. de proc. filius familias. §. inuitus. 86. diſt. tanta. Alibi pro conſentiẽte. 54. d. ſi ſeruus. ff. de interrog. act. de ætate. §. qui tacuit. Alibi pro neutro, ff. de regul. iur. qui tacet.

Ar-

ARchiepiſcopus.] Hæc diſt. diuiditur in duas partes. Secunda ibi.] De epiſcopis.] Ioan. de Fant.
CASVS. Supra in duab. proximis diſt. dictum eſt de ordinib. epiſcoporum: nunc vero dicit Gratianus de ordinatione archiepiſcoporum in hac 66. diſt. in qua dicitur, quòd debet ab omnibus epiſcopis prouinciæ ordinari, & repetit de ordinatione epiſcoporum.
a ¶ Archiepiſcop⁹.] Hic depingitur 66. diſt. in qua oſtendit magiſter duo: ſcilicet q debeāt intereſſe in conſecratione metropolitani: quia omnes ſuffraganei, & qđ nullus debeat conſecrari in epiſcopum à paucioribus, quam à tribus. Dicit ergo Hu. hoc referre inter conſecrationem epiſcopi, & archiepiſcopi: quia in cōſecratione archiepiſcopi omnes epiſcopi intererūt niſi eſſet vrgētiſſima neceſſitas, in conſecratione epiſcopi etiā ſi non ſit grauis, dū tamen aliqua ſit neceſſitas, ſufficit per literas conſentire. 51. diſt. c. ſi.

Conſecratio epī, & archiepī differūt.

Iacobi Hieroſolymitani archiepiſcopi, qui fuit ordinatus à tribus: ſcilicet à Petro, Iacobo, & Ioanne. Et in hoc dederunt formam ſuis ſucceſſoribus, vt ad minus à tribus epiſcopis cæteris conſentientibus conſecretur epiſcopus.

Iacobus fuit primus archiepſ. Iacobus frater Dñi nūcupabat.

ſit, expectari †. Quòd ſi neque per literas rogatus affuerit, ac ne reſcripſerit quidem; ſatisfaciendū populi voluntati eſt. Cōuocari autem oportet ex vicina etiam prouincia epiſcopos ad metropolitani epiſcopi creationem.

f ¶ Ar- † al. admitti.

DISTINCTIO. LXVI.

ARchiepiſcopus [a] autem ab omnibus ſuæ prouinciæ epiſcopis debet ordinari. †

† Sic Iuſtin. nouell. 131. in prin.

Vnde Anicetus Papa in epiſt. ad epiſcopos Galliæ.

¶ Ab omnibus ſuffraganeis ſuis archiepiſcopus ordinetur. Cap. I.

ARchiepiſcopus [b] α ab omnibus ſuæ prouinciæ epiſcopis ordinetur, *& infra.* β ¶ Illud tamen, quod de archiepiſcopi conſecratione prædictum eſt, atque præceptum, ideſt, vt omnes ſuffraganei eum ordinent, nullatenus immutari licet: quia qui illis præeſt, ab omnib. [c] epiſcopis, quibus præeſt, debet conſtitui. Sin aliter præſumptum fuerit; viribus carere non dubium eſt; quia irrita [d] erit eius ſecus acta ordinatio.

Ext. de temp. ord. c. ſi archiepiſcopus. Poly. l. 2. tit. 8. Anſ. l. 6. c. 39. Burch. l. 1. c. 28. Iuo p. 5. c. 139. Pann. l. 3. c. 10.

α ¶ Archiepiſcopus.] *Hæc prior pars in epiſtola ipſa, & apud cæteros collectores fuſius exponitur.*
β ¶ *Hic in epiſtola cum multa alia ſunt interiecta, cum cap.* comprouinciales *ſupra diſt.* 64.

De epiſcopis autem non ordinandis à paucioribus quā tribus [e] epiſcopis; Anacletus epiſt. 2. ad epiſcopos Italiæ ſcribit, dicens.

¶ Epiſcopus non minus, quàm à tribus epiſcopis ordinatur. Cap. II.

POrrò, & Hieroſolymitarum primus archiepiſcopus [f] beatus Iacobus, qui iuſtus dicebatur, & ſecūdùm carnem Domini nuncupatus [g] eſt frater, à Petro, Iacobo, & Ioāne Apoſtolis eſt ordinatus [h], ſucceſſoribus videlicet.

Idem repetitur in epi. Aniceti. Poly. ibidem. Anſ. l. 6. c. 53. Burc. l. 1. c. 15. Iuo p. 5. c. 139. Pann. l. 3. c. 17.

ARchiepiſcopus ab omnibus.] CASVS. Anicetus Papa ſtatuit in hoc ca. vt archiepiſcopus ordinetur ab omnibus epiſcopis ſuæ ꝓuinciæ: nec debet hoc mutari: qa qui omnibus epiſcopis debet præeſſe, dēt ab omnibus approbari & conſtitui: quod ſi aliter factum eſt, vel fuerit, irritum erit. Sequens. §. patet. in quo dicitur, quòd epiſcopus debet ordinari, ſaltem à tribus epiſcopis.
b ¶ Archiepiſcopus.] Arg. quod ſi eligitur abbas alicuius monaſterij, qui præeſt alijs monaſterijs, omnes abbates illorum monaſteriorum debent conſentire, & electioni intereſſe.

Electioni abbatis qs conſentire dēt.

c ¶ Ab omnibus.] Arg. quòd omnes tangit, ab omnibus debet approbari, vt 8. quæſ. 1. licet C. de auctoritate præſtan. l. vlt. & 54. diſt. c. 1.
d ¶ Irrita.] Quo ad officij executionem.
e ¶ Quàm tribus.] Sed quare trés epiſcopi debent intereſſe? quia in tribus eſt fidei fundamentum: quàm puris & ſimplicibus verbis confiteri tenentur. 23. diſt. qui epiſcopus, & 24. diſt. quando.
POrrò. CASVS. Quæſitum fuit ab Anacleto vtrum epiſcopus poſſet ordinari à paucioribus quàm à tribus epiſcopis. Et reſpondet quod non, & hoc exemplio

f ¶ Archiepiſcopus.] Supra 21. diſt. cleros, contra. Sed Matthias fuit primus ordinatus in clericum; iſte prim⁹ in archiepiſcopum.
g ¶ Nuncupatus.] Quia filius fuit ſororis matris Domini: vel quia fuit ei ſimilis protſus in perſona: vel qa mater ſua fuit filia fratris Ioſeph, qui putabatur pater Domini 1. 27. q. 2. coniunx.
h ¶ Ordinatus.] Ideſt, ad certi loci adminiſtrationem electus: vel ordinatus ſimpliciter. Sed nōne omnes apoſtoli erant epiſcopi? Videtur quod ſic: quia Petro primò fuit datus pontificatus: & omnes alij fuerunt pari poteſtate præditi, vt 21. diſt. in nouo 2. Item epiſcopi ſucceſſerunt in locum apoſtolorum, vt 68. diſtin. quorum ergo Apoſtoli fuerunt epiſcopi. Item legitur de Iuda, quod epiſcopatum eius accipiat alter. Ad hoc dicunt quidam, quod omnes apoſtoli erant ſimplices ſacerdotes, & tamen conſecrare poterant, nam Moyſes ſimplex ſa-

1 Ar. 22. q. 2. quæritur. Apoſtoli oēs vtrū fuerunt epiſcopi. 2 Et 24. q. 1. loquit. iuxta princ.

z Ad hoc vſ facere quod dt Pſ. Moyſes & Aaron in ſacerdotibus eius. Dic ſecundũ d. Hu. Cardi. ꝙ reuera nõ legitur quod Moyſes fuerit ſacerdos niſi q2 aliqua fecit q̃ pertinent ad ſacerdotem, iõ Pſal. dicit Moyſes & Aaron, &c.

ſacerdos erat. z & tamen conſecrauit Aaron, ut 32. diſt. §. 1. nec tunc differentia erat inter epiſcopum & ſacerdotem, vt 95. diſt. olim. Vel dic ꝙ tantum viſibile unctione hi tres conſecrauerũt eum: ſed prius erat inuiſibiliter vnctus à Domino, vel dic, ꝙ non ordinauerunt eum:

ordinatio à ieiunantibus fiat. In ordinatione verò cæterorũ ſufficiũt tres teſtes, & epiſcopi approbatio. Quod ſequitur planum eſt.

b ¶ Vt ciues.] Quibus debent præeſſe.

c ¶ Sacerdotes.] Quibus dẽt aſſociari: vel de quorum collegio eſt. Vel de clericis maioris eccleſię dicit ſine quorũ cõſeſu epiſcopus clericos ordinare ñ debet, vt dixi 24. d. epiſcopus.

ſuis dantibus formam, ut non minus, quàm à tribus epiſcopis, reliquiſq; omnibus aſſenſum præbentibus, vllatenus epiſcopus ordinetur, & communi uoto ordinatio celebretur.

DISTINCTIO LXVII.

Presbyteri [a] vero, & chorepiſcopi ab vno epiſcopo ordinari poſſunt.

Vnde Anacletus epiſ. 2. ad epiſcopos Italiæ.

Polyc. ibidem. Anſel. l. 6. c. 53.

¶ Sacerdotes ab vno epiſcopo poſſunt ordinari. Cap. I.

Reliqui ſacerdotes a proprio ordinẽtur epiſcopo, ita vt ciues [b] & alij ſacerdotes [c] aſſenſum prębeãt, & ieiunantes [d] ordinationem celebrent. Similiter & diaconi [e] ordinẽtur. Cęterorum autem gradum diſtributioni trium [f] veracium teſtimonium, cum epiſcopi ſcilicet approbatione, ſufficere poteſt.

15. q. 7. c. ſexta. & c. epiſcopus.

Item in Hiſpalenſi concilio ſecundo capite 6. legitur.

¶ De eodem. Cap. II.

Epiſcopus ſacerdotibus, ac miniſtris ſolus [g] honorem dare poteſt, ſolus auferre [h] non poteſt.

DISTINCTIO LXVIII.

Quaritur [i] de illis, qui ordinantur ab his, quos non conſtat fuiſſe epiſcopos, an ſint iterum conſecrandi, an non. Quod verò conſecrandi non ſint, probatur auctoritate Gregorij, qui ſcribens Ioanni Rauennati epiſcopo, lib. 2. epiſt. 32. ait.

d ¶ Ieiunantes.] Tã ordinãtes, quàm ordinati. vt inf. de cõſecr. diſ. 5. vt epiſcopi. inf. d. 75. quod a patribus.

e ¶ Diaconi.] Nam eccleſię pręcipue cõmittũtur presbyteris & diaconis. 12. q. 2. diaconi.

f ¶ Trium.] infra 1. q. 1. placuit vt de ordinatione ver. multorũ. cõtra. Sed ibi multi poſſunt dici tres. inſti. de iure p. ſo. §. vlt. ſup. diſ. 23. epiſcopus. cõtra, ſupra d. 23. lector. contra. Sed hoc de notis intelligitur: illud de ignotis. Vel hic, cũ occultè ordinat, & ſine ſolemnitate: illud cũ publicè, &c.

Tres dicuntur multi.

Epiſcopus &c.] Hæc eſt ſecunda pars diſtinctionis. & habes hoc 15. q. 7. capitu. 1. Ioãn. de Fan.

g ¶ Solus.] ideſt, ſine alijs epiſcopis poteſt ordinare aliquos: ſed ſine alijs epiſcopis nõ põt deponere, vt 14. q. 7. fęlix. nõ autem excluduntur clerici: quia nec ſine illis poteſt beneficia conferre, niſi hoc habeat ex conſuetudine, vt extra de his, quæ fiunt à maiori parte cap. ea noſcitur.

Epiſcopus ſolus beneficiã conferre non poteſt ceſſante conſuetudine.

h ¶ Auferre.] Inf. 21. q. 3. epiſcopus & 15. q. 7. c. vlt.

eum: ſed tantum formam ordinandi alijs oſtenderunt: Vel dic, ꝙ non in epiſcopum, ſed in archiepiſcopum eũ ordinauerũt. Vel dic, ordinauerunt. ideſt, inthronizauerunt eum ad adminiſtrationem certi loci. prius enim erat epiſcopus ſine titulo.

Presbyteri.] Hæc diſt. diuiditur in duas partes. Secunda ibi, [Epiſcopus.] Ioan. de Fan.

CASVS. Expedito tractatu de ordinatione epiſcoporum & archiepiſcoporum: nunc in hac 67. diſt. oſtendit Gratianus a quib. presbyteri, chorepiſcopi, & reliqui clerici ſunt ordinandi. Et quòd ab vno epiſcopo ſunt ordinandi, & non à pluribus.

a ¶ Presbyteri.] Hic depingitur 67. diſtin. oſtenſo quòd epiſcopus non poteſt ordinari niſi à pluribus: oſtendit hic quod reliq; ſacerdotes & clerici ordinari poſſunt ab uno ſolo epiſcopo. In ordinatione tamen ſacerdotum & diaconorum alij ſacerdotes & ciues aſſenſum debent pręſtare. In reliquorum ordinatione ſufficit teſtimonium trium.

Reliqui. CASVS. Dicitur hic, quòd reliqui ſacerdotes & diaconi à proprio epiſcopo ſunt ordinandi: ita quod ciues & alij ſacerdotes con ſentiant: ita quod

Quæritur.] Hæc diſtin. diuiditur in quatuor partes, in quarum prima quæritur ſi aliquis fuerit ordinatus ab eo, de quo dubitatur, an eſſet epiſcopus, vtrum debeat iterum ordinari, & primo probatur quod non, ſuperficialiter. Secunda ibi, [Inter epiſcopos.] Tertia ibi, [Hi vero.] Quarta ibi, (Quod autem.) Io. de Fant.

CASVS. Supra oſtendit Grat. de ordinatione eorum, quos conſtat eſſe epiſcopos, in hac vero 68. diſt. quæritur, an illi ſint recõſecrãdi qui ordinãtur ab illis, quos non conſtat eſſe epiſcopos. Et primo probat, ꝙ nõ ſunt reconſecrandi qui ordinãtur ab illis, quos cõſtat nõ eſſe epiſcopos. Poſtea probat contra. Tandem dat ſolutionem inf. in §. (Quod ergo.)

i ¶ Quæritur.] Hic depingitur 68. diſt. in qua magiſter oſtendit quid iuris ſit de clericis, qui ordinantur ab eis, quos non conſtat eſſe ẽpos: & quę dñia ſit inter ẽpos & choreps. 2 & quare chorepi receſſerunt ab aula domini. quartò oſtendit, qui ſucceſſerũt in loco Apoſtolorũ.

2 Quia magiſter. ſu. diſtin. pxi. in prin. fecerat mentionem d̃ chorepis: ideo de ipſis interſerit in hac diſtinctione: ſecũdum. H.

SIcut.] CASVS. Ioan. archieps Rauennæ de duobus quæſiuit. Primò vtrum ſacerdotes ſemel conſecrati eſſent iterum conſecrandi. Et rñt ꝙ non: ſicut non ſunt rebaptizandi. Secundo vtrum illi, qui cum leui culpa ſunt ordinati presbyteri, debeãt deponi. Et rñdet quod nõ ſed, eis debet pęnitentia imponi.

tis: quare in ſacramẽto matrimonij potius præſumitur. ꝓ ipſo, q̃ cont. ipſũ vt 33. q. 1. ſi quis acceperit? Rñ. ſine omni periculo eſt, ſi ſacramenta illa iterentur. Sed periculum eſſet, ſi iudicaretur nõ eſſe matrimoniũ vbi eſt. item quare nõ creditur hic verbo illius, qui ſe, dicit ordinatum.

Baptizatum ſed dicẽti creditur.

¶Semel conſecratus iterum conſecrari non debet. Cap. I.

SIcut[a] ſemel baptizatus iterum baptizari nõ debet; ita qui conſecratus [b] eſt ſemel, in eodem iterum ordine nõ debet cõſecrari. Sed ſi quis forſitan cum leui culpa [c] ad ſacerdotium venit, pro culpa, pænitentia indici debet, & tamen ordo ſeruari.

4. ſent. diſt. 25. Poly. l. 2. tit. 36. Anſ. l. 7. c. 104. Pann. l. 3. c. 76. Iuo par. 6. c. 82.

Contra Gregorius tertius ad Bonifacium epiſcopum, epiſtola 2. ſcribens teſtatur.

¶De presbyteris, qui ordinantur ab eis, quos conſtat, epiſcopos non fuiſſe, Cap. II.

PResbyteri, quos ibidẽ repperiſti, ſi incogniti fuerint illi, q † ordinãt, [d] & dubiũ eſt, eos epiſcopos fuiſſe, an nõ, qui eos ordinauerũt; ſi bonę actionis, & catholici uiri ſunt ipſi presbyteri, & in miniſterio Chriſti, omnique lege sãcta edocti, ab epiſcopo ſuo benedictionem presbyteratus ſuſcipiant, & conſecrentur: [e] & ſic miniſterio ſacro fungantur.

Anſ. l. 7. c. 115. Iuo p. 6. c. 117. † *à quibus fuerint ordinati.* orig.

Quòd ergo conſecratus, in eodem ordine iterum conſecrari prohibetur, de eo intelligendũ eſt, q cõſecratus eſt ab illo, quem certum erat conſecrandi ius habere. Qui autem ab illo conſecratur, quem nõ conſtat ius conſecrãdi habuiſſe, iterum conſecrandus eſt; quia ſi ille conſecrãdi ius nõ habuit, iſte ex olei effuſione nil cõſecrationis accepit. Et quia in ipſo ordine conſecratus nõ erat, nũc quaſi primum ad cõſecrationẽ veniens ab epiſcopo ſacerdotalem benedictionem, & conſecrationẽ conſequitur. Si autem ius conſecrãdi habuit, in prima vnctione cõſecutus eſt conſecrationẽ: in ſecũda vero non reiteratur [f] cõſecratio, ſed ſola vnctio: ſicut, de quo dubiũ eſt, an ſit baptizatus, vel nõ, dẽt baptizari: q ſi prius baptizat⁹ nõ fuerat,

a ¶ Sicut.] Hoc ca. nõ facit ad propoſitum Gra. qui hoc c. loquitur, de illis, q sũt ordinati à talib. quos cõſtat eſſe epiſcopos: & illud cõt. qđ ſequit, ſimiliter male. inducitur: q̃a nullo mõ eſt cõtrariũ: & ita ſuperficialis eſt argumentatio magiſtri.

b ¶ Conſecratus.] Prima q. 1. ſi q̃s cõfugerit. cõt. & 1. q. 7. Daibertũ cõt. ibi dr̃ ꝙ ordinatus male vel baptizatus, iterũ ordinaẗ. Sed illud verũ eſt, cũ ext. formã eccleſiæ ẽ ordinat⁹ vel baptizatus: aliàs ſecus. de cõſec. diſt. 4. oſtenditur. ver. ſi. &c. quomodo.

Ordinatus ſemel, an poſſit iterũ ordinari.

c ¶ Cum leui culpa.] Dicũt quidam, veniali. arg. 25. diſt. §. criminis. Alii leui, ideſt, mortali precũte, non tñ permanẽte: nã peccauit, ſed pænituit. Sed quia poſt talẽ culpã ſe ꝑmiſit ꝓmoueri, aliã culpam cõtraxit, cũ qua ꝓmotus eſt: de qua hic loquiẗ. Tu dic, ꝙ promoueri pt̃ cum culpa exiſtẽte & manẽte mortali, dũ tñ leui. De hmõi culpis collige exempla 5. q. 4. in loco. 21. q. 4. c. vlt. 18. diſt. cap. vlt. de cõſecr. diſt. 2. relatũ. Sed hic nota, quod omnes concordantiæ iſtę de promotis loquũtur, ſed ſi enorme peccatum tacuiſſet, ſecus eſſet, vt 50. diſt. ex penitentibus. Io. niſi eſſet occultum peccatũ, vt extra de temp. ordin. quæſitum niſi in homicidio, ut ibi. B.

1 Hæc fuit ſñia H. & L. & hic videas quod no. 15. q. vlt. in ſumma & quod quædã mortalia ſint grauiora, q̃dam leuiora, ſtabetur de cõſe. d. 3. de pęnitẽtib. Ar.

ECONTRA. CASVS. Modo vult probare contrarium ſcilicet, quod ſunt reconſecrandi.

PResbyteri.] CASVS. Quidam cum putarentur ep̃i, quoſdam presbyteros ordinauerunt: ſed poſtea dubitabatur, vtrum fuerint ep̃i in veritate, aut non: unde fuit quæſitum à Gregorio, utrum illi ſint iterum à proprio epiſcopo ordinandi & conſecrandi. Et rñdetur ꝙ ſic, ex quo ſcilicet dubitabatur: ſi tamen ſint bonæ uitæ, & eruditi in miniſterio Chriſti, & in lege diuina.

d ¶ Qui ordinant. Vera litera eſt ordinant, ad hoc facit 3. q. 4. omnes quos.

e ¶ Et Conſecrentur.] Hic in dubio potius præſumitur non ordinatus q̃ ordinatus, ſimiliter in dubio præſumitur potius non baptizatus, q̃ baptizatus ut de conſecr. diſt. 4. paruulos & in dubio. potius præſumitur eccleſia nõ conſecrata q̃ conſecrata, ut de conſecrati: diſt. 1. ſolẽnitates. Sed cum ita præſumitur in his ſacramen-

Sacramenta non præſumuntur, excepto matrimonio.

dinatũ. ſicut creditur ei q ſe dicit baptizatũ, ut de conſecra. diſt. 4. placuit. & cap. de infantibus? Reſpon. q̃a ſola fides confert alicui ſacramentũ baptiſmi, ut ext. de presby. nõ bapt. l. potius c. 2. ſed ſola fides nõ dat ordinẽ: ad hoc facit 1. q. 1. ca. ſpiritus ſanctus. 2 §. ecce. qñque. Item licèt in viuo p̃ſumatur aliquis potius nõ baptizatus, tñ in mortuo præſumitur. 3 baptizatus, ut de conſe. diſt. 4. c. ſi eos. ſupple ut ſuffragis eccleſię ei proficiant. 13. q. 2. non eſtimemus. & cap. animæ.

2 al. 1. q. 1. §. cũ honoris

3 In hoc pũcto uideas qđ not. 3. q. 4. conſanguineorum. & extra de præſum. illud. in gloſ. ſed quare, & extra qui fil. ſint legi. lator. in gl. ſed vr̃. Arch.

QVOD ERGO. Soluit Gratianus contrarietatẽ prędictam, dicens ꝙ illud c. ſicut. intelligitur de eo quem conſtabat eſſe ep̃m. & ideo nõ deberet reordinari ordinatus ab eo. Illud aũt c. p̃sbyteri, intelligitur de eo, quẽ non conſtabat fuiſſe epiſcopum: & ideo ab eo ordinati reordinãtur: qui ſi prius non fuerint ordinati ſecunda ordinatione uerè recipiunt ordines: ſi uerò in prima ordinatione ordines receperũt, in ſecũda nihil recipiũt niſi ſolã unctionem. Et hoc probat ad inſtar baptiſmi. & idem dicit eſſe faciendum de eccleſijs.

f ¶ Non reiteratur.] Hæc ſolutio eſt canonica. dixit tñ G. ꝙ ſi miles ordinatur presbyter, tot presbyterales ordines recipit quot recipit ſacerdotia. Idẽ dicit de baptiſmo. aliter. n. quomodo fieret iniuria ſacramento,

Baptizatus vel ordinatus pluries, an plures recipiat charactères.

vt inf. de

Digitized by Google

vt inf. de conſecra. diſt. 4. oſtenditur, uel qũo diceretur quis bis baptizari, vt inf. de conſecrat. diſt. 4. qui bis. ca. eos. Item cum dicatur, accedat verbũ ad elementũ, &c. 1. quæſt. 1. detrahe. ergo quoties dicuntur verba illa, & apponitur elementum, fit nouum ſacramentum. 1 Nam

b ¶ Semine.] Fornicatio. nam dicit G. ꝙ etiam in eccleſia vir vxori tenetur debitum reddere, ſed male. arg. ff. de ſol. quod dicimus.

c ¶ Propter eas.] Adde aliũ caſũ de cõſe. diſ. 1. ſi motum.

INTER EPISCOPOS. Hæc eſt ſecunda pars diſtinctionis, i qua ponit differentiam inter epiſcopos, & chorepiſcopos. Io. de Fan.

CASVS. In hoc. §. aſſignat Gratian⁹ differẽtiam triplicem inter epõs & chorepiſcopos, q̃a epĩ ponuntur tãtum in ciuitatib. chorepiſcopi in vicis. epiſcopi formatas tribuunt literas chorepiſcopi commendatitias ſiue pacificas tantũ. Item epiſcopi conferunt ſacros ordines, chorepiſcopi tantũ minores.

1 Dicas ꝙ ſacra. dicuntur iterari quò ad opinionẽ uel quò ad facti ſpeciẽ. arg. C. de adult. cũ qui. Nam ibi ſecundũ matrimoniũ nullũ eſt, & dicit lex, ꝙ res mea nõ põt amplius eſſe mea. Inſtitu. de act. §. ſic itaque. extra de fi. inſtru. inter dilectos. Arch.

conſequitur gratiam baptiſmi; ſi autem baptizatus erat, nihil accipit in ſecũda vnctione; †nec pertinet hoc ad reiterationem baptiſmi, ſed ad cautelam ſalutis. Hoc & de eccleſiis conſecrandis ſimiliter obſeruandum eſt.

†latione.

Vnde in Niceno concilio legitur.

¶Non debet iterum conſecrari eccleſia ſemel conſecrata. Cap. III.

De conſecr. diſti. 1. c. eccleſijs.

ECcleſijs [a] ſemel conſecratis Deo, non iterũ debet cõſecratio adhiberi, niſi aut ab igne exuſtæ, aut ſanguinis effuſione, aut cuiuſcunque ſemine [b] fuerint pollutę: q̃a ſicut infans à qualicũq; ſacerdote in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti ſemel baptizatus, non debet iterum baptizari; ita nec locus Deo dicatus eſt iterũ conſecrandus, niſi propter eas [c] cauſas, quas ſuperius nominauimus, ſi tamen fidem ſanctæ Trinitatis tenuerunt, qui eum conſecrauerunt.

2 *Inter epiſcopos [d] & chorepiſcopos autem hæc eſt differentia, quod epiſcopi non niſi in ciuitatib. chorepiſcopi ẽt in vicis ordinari poſſunt: epiſcopi formatas [e] tribuunt; chorepiſcopi non niſi commẽdatitias, [f] & pacificas dare valẽt. Epiſcopi ius conſecrandi habent, chorepiſcopis tãtùm minores ordines tribuunt; leuiticam [g] autem & ſacerdotalem benedictionem non valẽt præſtare de his ita ſcribit Leo I. ad epiſcopos Germaniæ, & Galliæ, epiſt. 86. al. 88.*

d ¶ Inter epõs.] Ponit tres differentias inter epiſcopos, & chorepiſcopos. Iſti autem chorepiſcopi aliquid habebant ſupra presbyteros, ſed non bene determinat quid.

Chorepĩ aliquid habebant ultra p̃sbyteros.

e ¶ Formatas.] Formatæ ſiue dimiſſoriæ dicunẽ literæ, q̃bus q̃s eximitur a iuriſdictione ſui epiſcopi, quæ olim cũ ſolemnitate magna fiebant, ut 73. diſt. c. 1. Commentatitię ſiue pacificę dicũtur, quæ dantur clerico viatori, quib. cõmẽdatur vt pacificè poſſit exeq̃ officiũ ſuum. Et licet Gratianus dicat, ꝙ chorepiſcopi dare tales poterant; illud non credo. 2 ſed ſolus epiſcopus, ut de cõſecr. diſt. 5. nõ oportet. 71. di. extraneo. Quòd archidiaconus eas dare non poſſit, habes extra de offic. arch. ſignificaſti.

Formatæ ſiue dimiſſoriæ.

¶In quibus chorepiſcopi ab epiſcopis differant. Cap. IIII.

Iuo p. 6. cap. 72. Anſ. l. 7. cap. 122. Poly. l. 4. tit. 26.

QVamuis chorepiſcopis, & presbyteris plurima [h] cũ epiſcopis miniſteriorum communis ſit diſpẽſatio, quædam tamen auctoritate veteris legis, quędã nouellis, & eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita nouerint: ſicut eſt presbyterorũ & diaconorum, aut virginum conſecratio, ſicut conſtitutio altaris, ac benedictio, vel vnctio. Si quidem nec erigere [i] eis altaria, nec eccleſias: vel altaria

2 Et bene Io. de Fan. & ita eſt arg. ꝙ chorẽpĩs nõ poteſt dare licẽtiam clericis, uel laicis, ut eãt in peregrinationem, quia non poſſunt formatas dare ſecundum L. & Hug.

Nam & ſæpius ſumit aliq̃s corpus Chriſti: & ſæpius ex cõicat̃ aliq̃s, & ex plurib. cauſis aliquis poſſidet rẽ aliquã, ut ff. de acq. poſ. poſſideri, §. ex plurib. Sed certè ſecundum hoc ſi centies aliq̃s contraheret cũ aliqua. tot eſſent matrimonia, ꝙ falſum eſt. 8[?]. q. 1. qũo: Item poſſet ſecundum hoc deponi ab vno ſacerdotio, & retinere aliud. Dicas ergo ꝙ nõ iterat̃ niſi vnctio exterior, & ſicut ſecũda manumiſſio nihil adijcit primæ, vt C. de manumiſ. uindi. l. 2. ſic in ſacro. Vltima opinio verior eſt.

ECcleſijs.] CASVS. Quæſitum eſt in Niceno concilio, vtrum eccleſiæ ſemel conſecratæ ſint iterum reconſecrandæ. Reſpondetur, ꝙ non, ſi in forma eccleſiæ ſint conſecratæ, niſi alicuius ſemine, vel ſanguinis effuſione ſint pollutæ, uel combuſtæ Nam ſicut ſemel baptizatus non debet iterum baptizari, ſic locus in forma eccleſiæ conſecratus non debet iterum conſecrari, niſi propter ſupradictas cauſas.

a ¶ Eccleſijs.] Quid iuris ſit de hac materia, notaui de conſecr. diſt. 1. eccleſijs.

f ¶ Commendatitias.] Arg. contra 71. diſt. extraneo.

g ¶ Leuiticam.] Nec ſubdiaconalem, niſi tantum lectoratum, vt infra prox. diſt. c. 1. in fi. Sed G. fuit deceptus ex c. ſeq. ubi non dicitur niſi de duob. ordinibus tantum. Ioan. de Fan.

QVamuis.] CASVS. In hoc cap. 10. enumerantur, quæ pertinent ad officium epiſcoporum, quæ chorepiſcopi ſibi vſurpare non debent, licèt multa ſint communia chorepiſcoporum, & presbyterorum cum epiſcopis.

h ¶ Plurima.] Quo ad minores ordines conferendos, quò ad prædicationem, quò ad confeſſionem, ita tamẽ quod nõ poſſit conferre niſi lectoratum, & inferiores, oſtiariatum, & pſalmiſtatum.

i ¶ Erigere.] In eccleſia conſecrata, nam ante conſecrationẽ licet presbyteris cõſtituere altaria, ſed poſt non niſi de conſenſu epiſcopi: quòd ſi fecerit, deportatur.

Altaria ante conſecrationem erigi poſſunt.

Digitized by Google

arg.inf.de conſec.diſ.1.nullus presbyter.hæc expoſitio eſt illius verbi, conſtitutio altaris.

a ¶ Fidelibus baptizatis.] Hugo. intelligit literam ſic, baptizatis, ſcilicet extra eccleſiam, & redeuntibus ad eã, vt de conſec.diſ.4. ab antiqua.quod poſtea ſequitur,

tum.ſi nõ ſubeſt cauſa.vel ſi oneroſum eſt, extirpandũ eſt, vt 12.diſt.omnia.inf.de conſec.diſt.1.placuit.10.q.1.hanc,& 63.diſt.§.verum.extra de cenſi.peruenit.

h ¶ Et quod ratione.] Inſtitutionis. Et eſt argumentũ pro ratione reddenda. 2 ut extra de cenſi. peruenit, & C. de

2 Ad idem extra de pręſcrip. ſi quãdo vbi de hoc. & 23. q.4.de tyrijs

conſecrare licet, nec per impoſitionem manuum, fidelibus baptizatis,[a] † vel conuerſis hæreticis † [b] paracletum Spiritumſanctum tradere, nec chriſma cõficere, nec chriſmate baptizatorum frontes ſignare, nec publice [c] quidẽ in miſſa quenquam pœnitentem recõciliare, nec formatas cuilibet epiſtolas mittere. Hæc enim oĩa illicita ſunt chorepiſcopis, qui ad exemplum,& formã 72. † diſcipulorum eſſe noſcũtur, vel presbyteris, qui eandem geſtãt figuram: quoniam quamquam conſecrationem habeant, pontificatus tamen apicem non habent.

† baptizandis. orig.& Iuo. † ex hæreſi. orig.

† al.70.

3 *Hi verò propter inſolentiam ſuam, qua officia epiſcoporum ſibi vſurpabant: ab eccleſia hodie prohibiti ſunt. Vnde Damaſus [d] Papa ait ad epiſcopos Africæ, epiſt. 4.*

¶ Ordo chorepiſcoporum à ſacra ſede reprobatur.

Cap. V.

Polyc.ibidem. Anſ.l.7.c.123.

CHoriepiſcopi tam ab hac ſacra ſede, quàm à totius orbis fuerãt epiſcopis prohibiti. Nimis ergo eorum inſtitutio improba, nimis eſt praua, quia: vt hi de ſũmo ſacerdotis miniſterio aliquid pręſumãt, omni auctoritate caret. *& infra.* ¶ Nã non amplius, quàm duos ordines inter diſcipulos Domini eſſe cognouimus, ideſt duodecim Apoſtolorum,& ſeptuaginta † diſcipulorum. Vnde [e] iſte tertius proceſſerit,[f] funditus ignoramus.[g] Et quod ratione,[h] caret, extirpari neceſſe eſt.

† al.72.

4 ¶ Quòd autem † epiſcopi non ſint, qui minus, quàm à tribus sũt ordinati epiſcopis,& omnibus patet: quoniã, vt bene noſtris, prohibitum à ſanctis eſt patribus, vt qui ab vno, vel à duobus ſunt ordinati epiſcopis, nec nominentur epiſcopi. Si nomen non habent,[i] qualiter officiũ habebunt?

† al. enim.

Item Vrbanus ſecundus.

Apoſtolorum in eccleſia locum epiſcopi teneant.

Cap. VI.

QVorũ vices [k] in eccleſia habeant epiſcopi, & quis eis hanc dignitatẽ dare debeat, ſanctus Auguſtinus oſtendit, inquiens:] Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij.

In pſal.44.

de hęreticis intelligit. in eccleſia baptizatis. Vel dic, ꝙ idẽ reperiẽ ĩ ſeq. litera. Alij intelligunt de inſolemniter baptizatis. in neceſſitate à patre, vel à matre. 30.qũ.1.adlumina, quibus poſtea epiſcopus in confirmatione debet ea conferre, quę collata eis non fuerunt, vt hic 1.q.§.cccc. ſequens verò litera intelligitur de baptizatis nõ in neceſſitate, & ita non repetit idem.1

1 Hoc dicit La. ſed litera hoc non patitur, qa quamuis aperte loquitur de hæreticis Ioan.de Fant.

b ¶ Hæreticis.] inf. de conſec. diſtin. 4. quamuis.

c ¶ Nec publice.] ꝙ ſolus epiſcopus poteſt.50.diſ.in ca.niſi in neceſſitate, vt 26.q.6.c.vlt.& c.1.

HI VERO. Hæc eſt tertia pars diſ.in qua probat, ꝙ chorepiſcopi receſſerũt ab aula. Io. de Fant.

CASVS. Dicitur in hoc§.ꝙ chorepiſcopi epiſcoporum officia vſurpabant, & ideo ordo eorũ eſt hodie extirpatus.

d ¶ Vnde Damaſus.] Sed tamẽ hũc Nicolaus eſt ſecut9,& ſic eſt contra di.50. ſtudeat; ſed iã tempore Nicolai aboleuerat conſtitutio Damaſi, vel fuerunt prohibiti, nõ qn eſſent, ſed ne eſſent, ut prius.

CHorepi.] CASVS. Quæſitum fuit à Damaſo Papa quare ordo chorięporũ ſit hodie ꝓhibitus. Et rñdet pp duas rõnes. Prima eſt, quia ſibi improbe vſurpabãt officia ęporum. Secunda eſt: quia tantum duos fuiſſe ordines legitur inter diſcipulos Chriſti.ſ.duodecim Apoſtolorum,& ſeptuaginta duorum diſcipulorum,& cũ non poſſit ratio reddi, vnde iſte tertius ordo proceſſerit, ideo merito extirpari debet. Et illud quod poſtea ſequitur, eſt pars c.ut dicit Hug. Alij tamen dicunt, quod eſt. §. Caſus patet per ſe.

e ¶ Vnde.] ideſt, ex qua cauſa.

f ¶ Proceſſerit.] Quo ad talem præſumptionem.

g ¶ Ignoramus.] Sed nonne per totum orbem fuerunt chorepiſcopi, ergo præſumendum eſt, ꝙ fuerũt ab apoſtolis vel concilijs inſtituti, ut 12.diſt.illa. Sed hic non negat illos ab apoſtolis inſtitutos, ſed cauſam inſtitutionis ignorat. Et eſt hic argu. ꝙ à quocunque auctore aliquid ſit inſtitutum, & quantumcumque diu obten-

Chorepĩ an fuerint ab Apoſtolis inſtituti.

C.de codicillis.l.pen.ff.ſol.mat.dotem.

QVOD AVTEM. Hæc eſt quarta pars diſt.in qua probat, ꝙ filij eccleſiæ poſſunt fieri patres ſcilicet poſſunt fieri epiſcopi loco Apoſtolorum. Io.de Fan.

i ¶ Nomen non habent.] Argu. Si te priueris, nec nomen.3 habere mereris.] 32.q.4.dicat.in fin.C.de ſer. à nullo.arg.86.diſt.fratrem.16.q.1.ſi cupis.

3 Vide Nicol. Euerar. de loc. leg. ab etymologia, coll. vlt.

QVorum vices.] CASVS. Quæſitum fuit ab Vrbano quorum locum epiſcopi hodie teneant in eccleſia,& quorum vice fungantur. Et reſpondet, quod locum tenent apoſtolorum,& eorum vice funguntur. Et hoc probatur auctoritate Auguſtini dicentis; Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij,&c.quę auctoritas durat vſq; in finem.

K ¶ Quorum vices.] infra 12.q.1.videntes.ſup.diſt.21. in nouo.

a ¶ Ec-

Eccleſia eſt mater, vxor, & filia.

a ¶ Eccleſia.]Ergo eſt eccleſia mater, & filia. Item eccleſia qñque dſ vxor. 7.q.2.ſicut,& 21. qō 2. ſicut, qñque mater.12.q.1. qui obſtulerit, quandoque dicitur filia, vt de conſec. diſtin. 1. eccleſia, nam catholicorum collectio, quæ eſt eccleſia, per epiſcoporum prædicationem

CASVS. Hic intitulatur 69.diſ.in qua oſtendit,ꝙ non ſolum epiſcopi poſſunt conferre minores ordines, ſed etiam abbates in proprijs monaſterijs poſſunt conferre lectoratum: quibus abbatibus ab epiſcopo manus impoſitio facta eſt.

Quid eſt pro patribus tuis nati ſunt tibi filij? Patres miſſi ſunt Apoſtoli: pro Apoſtolis filij nati ſunt tibi, cōſtituti ſunt epiſcopi. Hodie enim epiſcopi, qui ſunt per totũ mũdum, vnde nati ſunt? Ipſa eccleſia [a] patres [b] illos appellat, ipſa illos genuit [c], & ipſa illos [d] conſtituit in ſedib. patrum. Non ergo te putes deſertam, quia non vides Petrũ quia non vides Paulum; quia non vides illos, per quos [e] nata es [f], de prole tua tibi creuit paternitas. Pro patribus tui nati ſunt tibi filij; conſtitues eos principes ſuper omnem terram, & infra [ſilios genuit eccleſia; conſtituit eos pro patribus ſuis Principes ſuper omnem terram.]

DISTINCTIO. LXIX.

Tonſura vero [g] clerici de manu abbatis ſuſcipi poteſt, ſi eidem abbati manus impoſitio ab epiſcopo facta noſcatur.

Vnde in ſeptima ſynodo cap. quartodecimo legitur.

Tonſura qñque tres ordines comprehendit.

g ¶ Tonſura verò.] in hac 69. d. tractat de collatione minorũ ordinũ vſque ad lectoratũ. Et nomine tonſuræ, accipe hic tres minores ordines, pſalmiſtatũ, oſtiariatũ, & lectoratum, & hoc licet abbati tantùm in ſuo monaſterio exorciſtam tamen facere, vel acolythum non licet. inf. ea. c. vlt.

QVoniam.] Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte prohibetur ne aliquis ſuper pulpito ĩ eccleſia. vel monaſterio legat epiſtolã vel lectionem, niſi primo fuerit ordinatus, & tonſuram habeat ad modũ clerici. In ſecunda parte dicitur ꝙ abbates & ſacerdotes, quib. ab epiſcopo manus imponitur iuxta morẽ præficiendorum abbatum conferre poſſunt in ſuis monaſterijs lectoratum. Id dicebat quondam chorepiſcopis. Et nota, ꝙ legere epiſtolam pertinet ad ſubdiaconũm, legere lectiones ad lectorem pertinet.

h ¶ Tonſuram.] id eſt coronam. nã aliã tonſuram poſſet, fœmina dare.

i ¶ Lectoris.] Vel etiam oſtiarij nō autem 1. exorciſtæ. uel acolythi faciendi ius habet: licèt ſit arg. contra. ext. de or. ab epiſcopo, qui renũ. epiſ. c. 1. ſed & ſi abbas ex priuilegio habeat, ut oẽs minores cōferat bene poteſt. Sed nunquid hodie abbas poteſt conferre iſtos ordines? Credo 2. ꝙ ſic, ſi tñ manus ei eſt impoſita extra de æta. & qualit. ord. cum contingat. Ioan. Ego nō credo, ꝙ poſſint conferre tales ordines abbates, niſi lectoratum, ut uĩ dicere hoc cap. & decre. cum cōtingat. Si autem eſſet ſacerdos, abbas poſſet ẽt conferre pſalmiſtatum ut 23. diſt. pſalmiſta, quia pſalmiſtatum dat ſimplex ſacerdos, ut 23. diſt. pſalmiſta.

¶ Abbates, quibus ab epiſcopo manus imponitur, aliquos tonſurare poſſunt. Cap. I.

Iuo 2.p.5.c.376.

QVoniam videmus ſine manus impoſitione à paruula ætate tonſurã [h] cleri, quoſdam accipientes, nōdũ q; ab epiſcopo manus impoſitione ꝑcepta ſuper ambonẽ irregulariter in collecta legentes, præcipimus a modò id minime fieri Idipſum quoque obſeruandum eſt etiam inter monachos. 2. ¶ Lectoris [i] autem manus impoſitione † [k] licentia eſt abbati ſolummodo in proprio monaſterio [l] faciendi; ſi duntaxat eidẽ abbati manus impoſitio [m] facta noſcatur ab epiſcopo, [ſecundum † morem [n] præficiendorum abbatum dum conſtet illum eſſe præsbyterum. 3. ¶ Simili etiam modo ſecundum antiquam conſuetudinem, chorepiſcopos prçceptione [o] oportet epiſcopi promouere lectores.

† al. impoſitionem.
† Hæc non ſunt in Græco canone.

1 Hæc fuit ſẽtẽtia H. & Lau. qui dicunt idem ꝙ prox. ſequit.
2 Credo. An. Clauaſ. uer. ordo. 2. §. 1. ſemper requirit iuriſdictionẽ quaſi epiſcopalem in omni ordine conferendo.
3 Hoc c. nō obſtat, quia hic loquitur de impoſitione manus ordinaria, ſed contrarium de conſecratoria, ſm H. & idem ſentit Goſ. extr. de ætat. & qual. cum cōtingat. Arch.

nem generatur, vt 23.q.4. recurrat. Item eccleſia etiam dicitur locus, vbi Deum timentes veniam poſtulant. in Auth. vt liceat ma. & auiæ. 6. quia verò. coll. 8.

b ¶ Patres.] Quia eam protegunt, & defendunt.

c ¶ Genuit.] Per baptiſmum, & ita eccleſiæ filius datur ei curator, quod etiam lex dicit. ff. de tuto. & curat. datis ab his qui. dic vt notatur 12.q.1.c. ult.

Epiſcopus patri, & eccleſia filio cōparatur.

d ¶ Illos.] In hoc comparatur patri epiſcopus, & eccleſia filio, quia ſicut filius non pōt ſine auctoritate patris litigare, ut C. de bonis. quæ lib. l. ul. ſic. eccleſia ſine auctoritate prælati, ut extra de iud. cauſam, & 16. qō. 1. monachi. Item ſicut filius non cōuenit ſed pr̃ nomine filij, Vt C. de bo. mat. l. 1. C. de anna. excep. l. 1. ſic ipſe p̃latus eſt cōueniẽdus, non eccleſia, niſi negotia eccleſiæ diſtincta ſint à negotijs prælati, ut ext. de reſcr. c. edoceri.

e ¶ Per quos.] Per eos pullulauit, & creuit, cum nulla eſſet tunc temporis.

f ¶ Nata ex.] id eſt, augmentata.

TOnſuræ.] Hæc diſt. diuiditur in tres partes. Secunda ibi, [Lectoris,] Tertia ibi, [Simili modo.] Ioan. de Fan.

K Manus impoſitione.] ſup. 23. d. ſubdiaconus. cōtra 3.

l ¶ Monaſterio.] Sed & monachos alterius monaſterij pōt ordinare, ſi inuitatus fuit. 9. q. 2. Lugudunenſis.

m ¶ Impoſitio.] Quæ non eſt, niſi benedictio, ut 1.q.1. manus.

n ¶ Secundũ morẽ.] De quo habes 12. qō. 2. alienationes, nec hoc poſtulabit à ſuperiore, nã ſufficit ſemel à iure concedi. ff. de condi. inſti. l. quæ ſub conditione. §. ſi.

o ¶ Præceptione.] Generali. arg. 16.q.1. cunctis. 64. diſtin. ordinationes, & 75. diſt. ordinationes.

NOn oportet.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ non debent exorcizare in eccleſijs, vel in domibus priuatorum qui non ſunt ab epiſcopis conſecrati. Et nota, quòd vnum vel duo, neque ſuperabundant.

a ¶ Exorcizare.] Id eſt, legere exorciſmos.

h ¶ Abſolutè.] Id eſt, ſine titulo.

i ¶ Ciuitatis.] Hoc ideo dixit, quia potius eſt pſtandus clericus, qui eſt de ciuitate, quàm extraneus, vt infra diſt. proxi. hortamur. C. de epiſc. & cler. in eccleſijs. — Clericus ciuitatenſis eſt extraneo p̄ferendus.

K ¶ Siue poſſeſſionis.] Id eſt, ſi ordinatur ad titulum patrimo-

Item ex Concilio Laodicenſi, cap. 26.

¶ Non exorcizent, qui ab epiſcopo prouecti non ſunt. Cap. II.

NOn oportet exorcizare [a] eos, qui necdum ab epiſcopis ſunt promoti † [b], neque in eccleſijs, neque in domibus [c]. — † al. prouecti.

DISTINCTIO. LXX.

AB epiſcopis [d] alterius [e] ciuitatis clericus ordinari nō poterit, nec etiam a proprio [f] abſolute ordinandus eſt; abſoluta enim ordinatio Chalcedonenſi concilio prohibetur, & vacuam habere manus impoſitionem præcipitur.

In quo ſic ſtatutum eſt can. 6.

¶ Nemo ordinandus eſt abſolute. Cap. I.

NEminem [g] abſolute [h] ordinari presbyterū, vel diaconū, vel quemlibet in eccleſiaſtica ordinatione cōſtitutū, niſi manifeſte α in eccleſia ciuitatis [i], ſiue poſſeſſionis [k], aut in martyrio [l] aut in monaſterio, qui ordinatur, mereatur ordinationis publicatæ vocabulū. Eos autem, qui abſolutè ordinatur, decreuit ſancta ſynodus vacuam [m] habere manus impoſitionem, & nullum tale factum β valere ad iniuriam [n] ipſius, qui eum ordinauit. — Anſ. l. 7. c. 105. Poly. l. 2. tit. 31. Burch. l. 2. c. 6. Iuo p. 6. c. 26. Pann. l. 3. c. 27.

α ¶ Niſi manifeſte.] *Græce legitur.* εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης, ἢ μαρτυρίῳ, ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο *hoc eſt*: niſi proprie in eccleſia ciuitatis, vel pagi, aut martyrio, aut monaſterio, qui ordinatur, pronūcietur. *In ordine autem Romano fit mentio talis pronunciationis, epiſcopi nomine per archidiaconum facta.* De titulo S. Stephani eligimus Petrum ad lectorem ad eundem titulum.

β ¶ Nullum tale eſſe factum.] *Græcè*: μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν, *id eſt*, nunquam poſſe operari.

Item ex concilio Vrbani XI. habito Placentiæ.

¶ Irrita ſit ordinatio ſine titulo facta. Cap. II.

SAnctorum canonum ſtatutis conſona ſanctione decernimus, vt ſine titulo facta ordinatio irrita habea- — S. Antoninus p. 2. c. 1. §. 22.

b ¶ Promoti.] Ad ordinem exorciſtæ.

c ¶ In domibus.] Id eſt in eccleſijs nō ſacratis. Superfluunt, duo, neque. Ioan.

AB epiſcopis.] CASVS. Supra oſtenſum eſt, quod clerici ſunt a proprio epiſcopo ordinandi, nunc autē vult oſtēdere Gratianus, ꝙ nullus epiſcopus debet ordinare clericū alterius, ſine eius licentia, quod oſtendit, inf. 71. diſtin. Et oſtēdit, quòd nullus debet ordinari, ſine titulo: & ſi ordinetur irrita erit talis ordinatio quo ad executionem: qđ oſtendit in hac 70. diſtinctio. in ca. 1. & 2. Io. de Fant. — Ordinatus ſine titulo deponi debet.

d ¶ Ab epiſcopis.] Hic depingitur. 70. diſtin. Quia dixerat presbyteros, & reliquos clericos ab epiſcopo debere ordinari: vn̄ ſumpta occaſione oſtēdit, ꝙ nullus ordinandus eſt ſine titulo, i. ſine eccleſia, vel eccleſiaſtico bn̄ficio, & ſi fuerit ordinatus, dēt deponi tam in iniuriā ordinantis, & ordinati; quia pmiſit ſe ſic promoueri. 16. qō. 7 decernimus 21. q. 2. cap. 1. ſed qm̄ epiſcopi hanc pęnam nullam reputabant, hodie prouiſum eſt, ut remaneant promoti & ep̄s, vel etiā eius ſucceſſor eis prouideat. extra de præb. epiſcopus extra eod. tit. cum ſecundum.

e ¶ Alterius.] Hoc exequitur in diſt. ſequenti.

f ¶ A Proprio.] Hoc exequitur in diſt. &c.

NEminem.] CASVS. Statutum fuit in Nicæno concilio, ut nullus ep̄s ordinet aliquem clericum, ſine certo titulo alicuius eccleſiæ in ciuitate uel extra ciuitatem, & ſi ordinauerit aliquem clericum, ſine titulo, in opprobrium ordinantis officij executione carebit.

g ¶ Neminem.] Etiam in minoribus ordinibus non debet ordinari. arg. 12. q. 1. videntes. 32. diſtin. ſi qui verò, cum enim habeat officium in eccleſia, ergo, & beneficium debet habere extra de præben. dilectus. extra de fil. presbyt. propoſuit ne dicatur. Mendicat in plateis infelix clericus, vt 93. diſt. diaconi. — Clericus infelix eſurit in plateis.

trimonij ſui, vt extra de præben. c. tuis. Vel hoc ideo dicit, quia potius ſunt illi clerici inſtituendi, de quorū bonis fundata 1. eſt eccleſia, ut extra de reſcrip. cum adeo. — 1 Fundata. Idem Arch. Præpoſ. hic vide Rochū Curt. de iure patr. ver. honorificum q. 18.

l ¶ In martyrio. Vbi ſunt reliquiæ martyrū. vel loquit̄ de regulari eccleſia. Colligitur ēt hic ex eo, ꝙ dicit ſiue poſſeſſionis, arg. ꝙ ſi quis habet patrimonium ſufficiēs, ordinari poteſt ſine titulo, extra de præben. epiſcopus.

m ¶ Vacuam.] Quo ad executionem.

n ¶ Ad iniuriam. Et etiam ſuum delictum: quia ſe ſic permiſit promoueri, alias alterius odio non debet alius prægrauari. C. de inoffic. teſtam. ſi quis in ſuo. extra de his quæ fiunt a maio. parte capit. c. quæſiuit. in fine.

SAnctorum.] CASVS. In hoc cap. quinque per concilium

tur, & in qua eccleſia quilibet titulatus eſt, in ea perpetuò [a] perſeueret.

¶ Omnino autẽ in duabus [b] aliquem titulari non liceat, ſed vnuſquiſq; in qua titulatus eſt in ea tantũ canonicus habeatur. Licet em̃ epiſcopi diſpoſitione vnus diuerſis [c] præeſſe poſſit eccleſijs, canonicus tamen præbendarius, niſi vnius eccleſiæ, in qua conſcriptus eſt, eſſe nõ debet.

¶ Si quæ tamẽ capellæ ſunt, quæ ſuis redditibus clericos ſuſtentare nõ poſſunt; ea cura [d] ac diſpoſitio præpoſito [e] maioris eccleſiæ, cui capellæ ſubditæ eſſe videntur, immineat; & tam de poſſeſſionibus [f], quàm de eccleſiaſticis capellarum officijs ipſe prouideat [g].

In eodem etiã concilio antiquis nouem [h] præfationib. decima addita eſt, quæ ita ſe habet; [Aequũ, & ſalutare & te in ven. vel aſſumptione B. Mariæ collaudare, benedi. & prædi. quæ, & vnigenitum tuum S.S. obumb. concep. & virginitatis gloria permanente lumen æter. mundo effudit; Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.]

DISTINCTIO LXXI.

DE clericis [i] verò non ordinandis ab epiſcopo alterius ciuitatis, in Sardicenſi cõcilio, c.18. & 19. ſtatutum eſt.

In quo Ianuarius ep̃us dixiſſe legitur.

cilium Vrbani ſtatuuntur. Primum eſt, vt ordinatio ſine titulo facta irrita habeatur. Secundum eſt, vt clericus perpetuo perſeueret in eccleſia, in qua eſt intitulatus. Tertium eſt, vt clericus non intituletur in duab. eccleſijs: qa licèt ex diſpẽſatione epiſcopi clericus poſſit duabus

re prius ſtipendium. vt ibidem dr̃ extra de præben. quia in tantum. de cle. non reſi. quia nonnulli erco diſpenſare non poteſt. Non ſequitur: quia ep̃s punitur qui ordinat clericum concubinarium, vt 51. diſt. qui in aliquo. & tñ cum ipſo diſpenſare poteſt; ſed ideo punitur: qa indiſcrete diſpenſat. Si obijcis, quod dicitur ibi per ſedem apoſtolicã: ergo nõ poteſt per aliũ, non ſequitur: quia eodem modo decretum dicit, ꝙ ordinationes epiſcoporum faciendę ſunt auctoritate apoſtol. 64. diſtin. ordinationes & tamẽ propria auctoritate fieri poſſunt. Sic etiam alibi dicitur, ꝙ quilibet presbyter poteſt & debet baptizare, vel celebrare de licentia ep̃i, vt 16. q. 1. cunctis. & tñ ſuo iure poteſt baptizare: ſed ideo dicit hoc, quod eius auctoritate ſaltẽ generali dẽat fieri diſpenſatio. Vel dic, ꝙ tunc ſolus Papa diſpẽſat, cũ qs diuerſa bñficia in diuerſis epiſcopatibus vult hr̃e, ꝑpter repugnantiã, quæ ex hoc proueniret: quia nemo duob⁹ dominis põt ſeruire [4]. vt 21. q. 1. cap. 1. Ioan. Hæc gloſſ. nihil valet: qa

An plures ꝓbendę poſſint alicui cõferri, iuxta princ. §. ſed eſt, &c. Archid.

1 Adde quid propriè dicatur ꝑpetuũ, & quid æternũ: not. in l. eum debere columnam. ff. de ſer. vrb. prædio.

2 Alias incipit ſi tibi.

Epiſcopi utrum hodie poſſint circa beneficiorũ pluralitatem diſpenſare.

3 Sed nunquid in caſu poterit legatus Cardinalis? Dicit Roffe. bene ꝙ curia tenet, ꝙ non: quia hoc ſpecialiter ſedi apoſtolicę reſeruatur. & hoc ipſe notat in ſuo libello iuris canonici. B.

duabus eccleſijs præſidere, canonicus tamen præbendarius in duabus eccleſijs eſſe non poteſt. Quartum eſt, vt præpoſitus maioris eccleſiæ curam habeat de eccleſijs pauperibus, quæ clericos ſuos ſuſtentare non poſſunt. Quintum eſt, vt præter nouem præfationes decima dicatur, quæ incipit: Aequum & ſalutare.

a ¶ Perpetuo.] Ideſt, dum viuit [1]. ff. pro ſo. l. 1. filius. n. non debet eſſe temporalis. nec hæres. ff. de adop. quæſitum 2. & Inſtit. de hære. inſti. §. hæres.

b ¶ In duabus.] Qui. n. titulum habet in vna eccleſia, ſi recipit ſecundam eccleſiam, vel præbendam ꝓ titulo, perdit primam, vt extra de conceſſ. pręben. & eccleſ. non vacan. literas. ſed ſi recipit ipſam quaſi beneficium, & quaſi commendatam ſiue ſtipendium, tunc ſecus ꝙ tũc non eſt canonicus ſecundæ præbendæ, nec cum eis põt eligere. Si quæras quare canon iſte permittit epiſcopo diſpenſare in eccleſijs, & nõ in præbendis: dico ꝙ ęque põt diſpenſare in præbendis, ſicut in eccleſijs, dummodo ſint de eodẽ epiſcopatu. Eſt ergo hæc veritas, ꝙ de iure cõi non poteſt quis habere duas eccleſias, vel prębendas in eod. epiſcopatu, vel in diuerſis. niſi in caſib. notatis. 21. q. 1. in ſumma. Sed nunquid hodie beneficium huius canonis eſt ſublatum epiſcopis per illã nouã conſtitutionem, de multa. in tit. de præben. ex eo, ꝙ dr̃ ibi, per ſedem apoſtolicam poterit diſpenſari [3]? Dico, ꝙ non: ſed tantum vaga & indiſcreta diſpenſatio eſt ablata ab eis. non probabilis, ſicut per remotionem appellationis non remouetur neceſſaria appellatio, vel probabilis, extra de appell. paſtoralis. [2] ſic cum dñs ꝓhibuit iurare, non prohibuit iuramentum neceſſarium; ſed temerarium, vt 22. q. 1. cap. ita. ſic cum dñs prohibuit vxorem ſeparari à viro intelligendum eſt tantum de illa ſeparatione, quæ fit ſine ratione, vt 33. q. 2. quos Deus. Si obijcias, ꝙ punitur epiſcopus qui promittit ipſum habe-

Papa tm̃ diſpenſat circa plures eccleſias habentes curam animarum, & plures dignitates. vt expreſſe dicit decret. de multa. ſed circa plura beneficia ſimplicia non videtur epiſcopo diſpenſare prohibitum.

b ¶ In duabus.] Nec iure ciuili quis in duobus collegijs poteſt connumerari. ff. de coll. l. 1. §. 1. nec duas militias habere. C. qui mili. nõ poſ. l. 5. §. in poſterum. nec duos honores. ff. ad munic. l. libertus. §. præſcriptio.

c ¶ Diuerſis.] Non conuentualibus: cum enim nec canonicus in diuerſis cõuentualibus eſſe poſſit. ergo multo magis, nec prælatus, ita quod ſit in eis canonicus.

d ¶ Cura.] 12. q. 2. bonæ rei. Lau.

e ¶ Præpoſito.] Ideſt, epiſcopo, qui eſt ordinator in cũctis, vt in contrario hic ſignato. 25. diſt. c. 1. Vel dic præpoſito, ideſt, archidiacono. arg. extra de uerb. ſig. quamuis. & ſic nec illud erit contrarium.

f ¶ Tam de poſſeſſionibus.] Arg. pro capel. vt decimæ debitæ maiori eccleſię ſic communicentur illis. Argum. contra 12. q. 1. videntes 5. q. 1. c. 1.

g ¶ Prouideat.] Vt dentur vni, vel ſimul vniantur, ut 10. quæſt. 3. unio. de conſecr. diſtinct. 1. cap. 2. & extra de pręb. expoſuiſti.

h ¶ Nouem.] De conſec. diſt. 1. inuenimus.

DE clericis.] CASVS. Hic ponitur 71. diſt. in qua oſtendit Gratianus, ꝙ clericus unius epiſcopi non eſt ab alio epiſcopo ordinandus, vel in eccleſia recipiendus ſine licentia & literis ſui epiſcopi: alioquin irrita erit ordinatio & receptio, niſi cauſa hoſtilitatis fuerit ab eccleſia ſua eiectus clericus: quia tunc dum durat hoſtilitas, recipi poteſt, vt 7. q. 1. paſtoralis. Ioan. de Fan.

i ¶ De clericis verò.] In hac diſt. 71. oſtendit Gratianus, ꝙ clericus unius ep̃i nõ eſt ab alio ordinãdus ep̃o, vel in aliqua eccleſia inſtituendus ſine literis ſui ep̃i,

quod

4 De hoc et not. 21. q. 2. c. 1. & idem ſentit. H. a. ca. cauſa. q̃. 1. in prin. & Goffred. & Vinc. extra de prębend. de multa. Archid.

5 Et 16. q. 1. quicunque ubi de hoc. extra de pręſcri. ex trãſmiſſa ubi de hoc. Archid.

¶ Clerici ab epiſcopo alterius ciuitatis non ordinentur. Cap. I.

ILlud quoq; ſanctitas veſtra ſtatuat, vt nulli epiſcopo liceat alterius ciuitatis eccleſiaſticum hominem ^a ſolicitare, & in ſua diœceſi clericum ordinare. Vniuerſi dixerunt, Placet: quia ex his contentionibus ^a ſolent naſci diſcordiæ, & ideo prohibet omnium ſententia, ne quis hoc facere audeat. ¶ Oſius epiſcopus dixit. Et hoc vniuerſi conſtituimus, vt quicũque ex alia parochia voluerit alienum miniſtrum ſine conſenſu epiſcopi ipſius, & ſine voluntate [b] ordinare, non ſit rata ordinatio [c] eius. Cap. 19.

a¶ Hominem.] *In concilio latino legitur:* eccleſiaſticum miniſtrum ſolicitare; & in ſuis parochijs clericum, &c. *Infra ea.c.primatus. (vbi huius canonis ſententia videtur referri) legitur,* vt nemo alterius plebis hominẽ vſurpet. *Græcè autem caput iſtud, quod in latino decimum octauum eſt, non habetur.*

Item Innocentius ad Victricium Rothomagenſem epiſcopum, epiſt.2.c.7.

De eodem. Cap. II.

DE aliena eccleſia ordinare clericum nullus præſumat †, niſi eius epiſcopus precibus exoratus [d] concedere voluerit. Pann.l.3.c.64.

† al. vſurpet.

Item ex Nicæno concilio, c.16. in fine.

¶ Qui ſine epiſcopi conſenſu ordinatur, irrita ſit eius ordinatio. Cap. III.

SI quis auſus fuerit, aliquem, qui ad alterum pertinet, in ſua eccleſia ordinare, cum non habeat conſenſum [e] illius epiſcopi, à quo receſſit clericus; irrita ſit huiuſmodi ordinatio. Burc.li.1.c.109. Iuo p.5.c.11. ex alia verſione.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c.20.

¶ Clericus vnius eccleſiæ in alia non ordinetur. Cap. IIII.

CLericos in ſuis eccleſijs cõſtitutos, ſicut iã diffiniuimus, nõ liceat ĩ alterius ciuitatis eccleſijs ordinari: ſed quieſcãt [f] in ea, in qua ab initio miniſtrare meruerũt: exceptis illis, qui proprias ciuitates perdiderũt, & ex neceſſitate [g] ad alias eccleſias migrauerũt. Si verò quicunq. Anſ.l.6.c.125. & li.7.c.100. Iuo p.6.c.361.

quod ſi factum fuerit, irritabitur, niſi hoſtilitatis cauſa clericus exularet. infra eod. clericos.

ILlud. CASVS. Quidam epĩ ordinabãt & recipiebant in ſuis eccleſijs aliorum epõrum clericos, eis irrequiſitis: vnde contentiones & diſcordiæ naſcebantur: & ideo ſtatutum fuit in cõcilio Sardicen. ne hoc de cætero fieret, niſi cum licẽtia ſuorum epiſcoporũ. alioquin irrita erit talis ordinatio. Duo ſequentia cap. plana ſunt, quæ ferè idem dicunt cum iſto.

a ¶ Contentionib.] Nã cõmunitas mater diſcordiæ eſt. ff. de leg.2. cum pater. §. dulciſſimis.

Communitas diſcordiã parit.

b ¶ Et ſine voluntate.] Arg. expreſſum ad id quod dixi 7.q.1. placuit.

c ¶ Ordinatio.] Niſi poſtea ratum haberet ſuus epiſcopus 1 vt 63. diſtin. Salonitanæ.

1 Ex iſta gl. infertur, ꝙ ratihabitio retrahitur. Cõcor. text. in l. vero. §. ſed & ſi. & ibi Bar. ff. de ſolu. ꝙ in l. obſeruare. §. ſi. ff. de offic. procon.

d DE aliena. ¶ Exoratus.] Sed nunquid ſufficeret, vt diſſimularet 2 Non, vt 85. diſt. Florentinum & 63. diſtin. literas. vt no. infra 7.q.1. cap. placuit.

2 Dicit ibi Laur. ſufficeret facere, vt canonicũ, nõ vt prælatũ.

e SI quis auſus.] conſenſum.] Ergo cum conſenſu eius poterit. C. de ſacroſanct. eccleſ. qui ſub prætextu. & expreſſo cõſenſu, nõ tacito. ff. de procur. filiusfam. §. innitus.

CLericos.] CASVS. Quæſitum fuit in Calcedon. cõcilio, vtrũ epiſcopo liceat ordinare ĩ ſua ciuitate clericos alterius ciuitatis? Et diffinitũ eſt, ꝙ non: ſed vnuſquiſq; clericus pſeueret ĩ ea eccleſia, in qua ab initio conſueuit: exceptis illis, q cã hoſtilitatis, & neceſſitatis ſuas eccleſias perdiderũt & ciuitates, & quicunq. epſ cõtrafecerit, excõicatus pmanebit cũ eo, quẽ ſuſcepit donec ad ſuã eccleſiã reuertatur clericus.

f ¶ Sed quieſcant.] Niſi vocentur, & eligantur ad aliàs eccleſias tunc enim auctoritate maiores poſſunt tranſire ad aliàs, vt 7.q.1. epiſcopus de loco.

g ¶ Ex neceſſitate. Sed pone, ꝙ presbyter amiſit eccleſiam ſuam, epſ ciuitatẽ ſuã; tũ remanet in aliqua parte ſui epiſcopatus: nunquid clericus recedet, quò voluerit ſine literis epĩ? Dicunt quidã, ꝙ non. nam adhuc prælatus remanet amiſſæ eccleſiæ. Alij dñt contrariũ, vt dixi 7.q.1. paſtoralis. Sed verior eſt rõ prior, quia epiſcopus adhuc non deſinit eſſe ſuus prælatus: quia non tantum ratione beneficij, ſed etiam ratione ordinis eſt prælatus ſuus. Alij dicunt in pendenti eſſe vtrum ſit prelatus. nã ſi poſtea liberatur eccleſia, remanet eccleſiæ prælatus alias non. 7.q.1. paſtoralis. Et arguitur ad hoc extra de cleri. non reſiden. fraternitati. 3 Item pone, ꝙ epſ dat ei licentiam tranſeundi ad alium epiſcopatum ſub ea conditione, vt ſi redierit prior eccleſia ad libertatem, redeat ad eã; nunqd epiſcopus interim eſt ꝑlatus eius? Sic: non tñ põt eum excõicare, niſi forte eccleſia liberata, non velit redire, licèt enim interim ſit eius prælatus ligatam tñ habet executionem. Item ſi ad aliam eccleſiam vellet eum reuocare, non poſſet niſi ad ſuam, ex quo ei licentiam dedit, niſi ei ſub hac conditione licentiam dediſſet, vt poſſet eum qñq. vellet reuocare. Item ſi totus epiſcopatus occupatus eſt à Saracenis: nunquid remanent clerici iſtius epiſcopi, cum omnes ſint in epiſcopatũ alterius? Dico, ꝙ remanẽt, ſed non hẽt iuriſdictionem

Clerici an obedire teneãtur epõ, qui ciuitatẽ ſuam amiſit.

3 Ad idẽ 7.q.1. paſtoralis. nã multa ſunt in pendenti. ff. ſi cer. pet. proinde. Sed argum. contra. C. de ſenten. paſ. l. ult. Archid.

Digitized by Google

ctionem liberam in eos: Item nunquid poſſunt eos uicini epiſcopi recipere ſine literis eius? Sic: ipſe tamen ſi epiſcopatus eius eſſet liberatus, poſſet eos reuocare, etiam ſi eis licentiam dediſſet: niſi forte licentiando eos abſolueret. Vel dic, quòd prior deſinit eſſe Prælatus ipſorum.

epiſcopus poſt definitionem iſtam, ad alium epiſcopum pertinentem clericum, ſuſceperit; placuit ſanctæ ſynodo, & eum, qui ſuſcepit, & eum, qui ſuſceptus eſt, tamdiu [a] excommunicatos manere, quamdiu ipſe clericus reuertatur ad propriam eccleſiam.

Item Gregorius Fortunato epiſcopo Neapolitano, l.5. epiſt.11. ſeu c.111.

¶ Apoſtolica permiſſione vnius eccleſiæ clericus in altera valeat ordinari. Cap. V.

Io.diac.l.3.c.20. Polyc.l.1.tit.7. Anſ.l.7.c.80.

FRaternitatem tuam a nobis petijſſe recolimus, vt Gratianum eccleſiæ Benafranæ diaconum tuæ concederemus eccleſiæ cardinádum. α Et quoniam, nec epiſcopum, cui obſecundare, nec propriam habet eccleſiā, hoſte. ſ. prohibente, quo ſuum debeat miniſterium exhibere; petitionem tuam non præuidimus differendam. Idcirco ſcriptis tibi præſentibus eum neceſſariò duximus concedendum, habituro [b] licentiam [c] diaconum illum, noſtra interueniente auctoritate, eccleſiæ tuæ, Deo propitio, conſtituere Cardinalem.

α ¶ Cardinalium.] *Antea legebatur,* ordinandum. *Emēdatum eſt ex ipſa epiſtola. Cardinare verò ſeu Cardinalem conſtituere, (quod eſt in fine huius capitis) ita videtur B. Gregorius accepiſſe, vt canonicam translationem ſignificet. Nam cum tempore B. Gregorij canon ſextus concilij Chalcedonenſis accurate obſeruaretur, vt nullo modo daretur alicui locus in eccleſia (qui nunc titulus vocatur) niſi ſimul ad eum locum ordinaretur, cum aliquis iam ordinatus, neceſſitate aliqua in aliam eccleſiā transferebatur, vt in illa in eodem gradu, quo in prima ordinatus erat, deſeruiret: in ſecunda dicebatur incardinari: quod ex iſto nunc indicato loco patere poteſt, ex lib.3. epiſt.14. & alibi. Quod etiam in epiſcopis B. Gregorius faciebat, lib.2. indict.10. epiſt.6. & epiſt.25. (quod refertur infra.7.q.1.ca. paſtoralis, & in diſt.11. epiſt.13. & ſeq. quòd habetur inf.21.q.1.c. relatio. De hac re Ioannes diaconus, lib.3.c.8. & 11. & 16. Gregorium vero Ioan.8. & facto ipſo, & vocabulo in eadem notione accepto, eſt imitatus: quod ex aliquot manu ſcriptis ipſius epiſtolis conſtat.*

Item ex concilio Carthaginenſi 2.c.5.

¶ Sine literis epiſcopi ſui in aliqua eccleſia clericus non ſuſcipiatur. Cap. VI.

Barc.l.2.c.43. Iuo p.6.c.144. Anſel.l.6.c.124.

PRimatus † epiſcopus Vegeſelitanus dixit. Suggero ſanctitati veſtræ, vt ſtatuatis non licere clericū alienum ab aliquo ſuſcipi ſine literis [d] epiſcopi ſui, † neq; apud ſe retinere; nec laicum vſurpare ſibi de plebe aliena, vt eum obtineat † [e] ſine conſcientia eius epi-

† al. primatus. † ordinet. orig.

† Ex iſto text. infertur, ꝙ literæ epiſcopi sūt authenticæ: cū (vt hic) faciant fidem. Concor. tex. in l. monumentorum, & ibi glo. & Doc. & C. de reli. & ſump. fu. No. Bal. Pet. de B l. perti. & Cy. in l. ſi qua p calūniā, C. de epiſ. & cler.

ipſorum, vt no.7.q.1. paſtoralis.

a ¶ Tamdiu.] inf.21.queſt.4. epiſcopi. Argum. inf.7.q.2. cap.2. &c.

FRaternitatem.] CASVS. In eccleſia Benefrana erat quidam diaconus nomine Gratianus, quem Fortunatus ep̄s volebat in ſua eccleſia ordinare. ¶ Et eum propter hoc poſtulauit a Papa, & quia in eccleſia Benafrana nō erat epiſcopus hoſtilitate faciēte, a quo peti poſſet diaconus ille, Papa eum ſibi ſine mora conceſſit.

b ¶ Habituro.] Abſolute pon. ſine ver. 63. d. Agatho.

c ¶ Licentiam.] Sed nunquid capitulum dū eccleſia vacat, poſſet ipſum licētiare? Non: quia quædam alienatio eſt, q̄ non pōt fieri vacante eccleſia 12.q.2. ſi quis. de hac materia hēs 24. diſtin. c.2. Io. Sed quid ſi eccleſia hēt viſitatorem? [1] Videtur ꝙ iſte poſſit alienare, ut Inſtit. d cur. §. vlt. nā auctoritate metropolitani debet conſtitui viſitator. Sed videtur contra, qđ dicit lex: quia ad ea quæ ſolemnitatē iuris deſiderant, tutore opus ē. ff. de cō ſenſu & auct. preſtā. l. curatorē, unde nō credo hæc fieri poſſe per viſitatorem, cū ſolemnitatem exigant. 10.q.2. hoc ius. Ioan.

Capitulum non poteſt licētiare clericum ſede vacante.

1 Sub. quoniam debet conſtitui auctoritate metropolitani. Laur. quod dic, ut plenè dixi 61. d. c. vlt. & ibi de hoc.

PRimatus.] CASVS. Ep̄s Vegeſelitanus ſurexit in concilio Carthagin. & ſuggeſſit cōcilio, vt ſtatueret, ne aliqs ep̄s vſurparet clericum, uel parochianū alterius nec apud ſe retineret ſine alterius ep̄i licentia, cuius dictum Gratus ep̄s approbauit: & per concilium. Sardicen. confirmauit: & autorizauit. Sequēs c. patet.

d ¶ Sine literis.] Infra, px. diſt. c.2. & 3. & inf. 76. di. c. vlt. & ſup. c. px. & ſup. 61. diſ. Ouus & 85. diſt. Florētinū, in fin. & ſup. 63. diſt. literas.

d ¶ Sine literis.] Credere tn̄ & teſtes ſufficere. C. de fi. inſtr. in exercendis. & ex. de cle. pere. tuę. Lau.

e ¶ Obtineat.] Sed nōne extraneus ep̄s pōt ordinare laicū de alterius epeſcopatu, cū laicus poſſit trāsfere domiciliū quò voluerit? Dico ꝙ ſic: ſed domicilio nō tranſlato non pōt eum ordinare: ſicut nec alia

Laicus an poſſit ordinari a non ſuo epiſcopo.

facta-

ſacramenta ab extraneo recipere poſſet, vt de pœn. diſt. 6. placuit. de conſecrat. diſt. 2. tribus. nec peregrinari poteſt laicus ſine licentia epiſcopi. de conſecra. diſt. 5. non oportet.

a ¶ Eius epiſcopi.] Sic. C. de offi. ma. mi. milites. vbi dicitur, ꝙ ſine licentia. Imperatoris, &c.

dimiſſorijs, vel commẽdatitijs ſui epi. & ſine eius licentia recipi, non debet; ideo ſupponit hanc 72. diſt. in qua oſtendit, ꝙ clerico non debet patere licentia ſine litteris dimiſſorijs: quas epiſcopus non debet dare, niſi rogatus. Et caſus omnes plani ſunt.

ſcopi,[a] de cuius plebe eſt. Gratus epiſcopus dixit. Hæc obſeruantia pacem cuſtodit: Nam, & memini in ſanctiſſimo concilio Sardicenſi ſtatutum, vt nemo alterius plebis hominem vſurpet: Sed ſi forte erit neceſſarius; petat a collega [b] ſuo & per conſenſum habeat.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 13.

¶ Sine literis commendatitijs clericus extra ſuam eccleſiam non miniſtret. Cap. VII.

EXtraneo clerico, & lectori & extra ciuitatem ſuam ſine commendatitijs [c] literis proprij epiſcopi nuſquam penitus liceat miniſtrare. Burc. l. 2. c. 139. Anſel. l. 7. c. 162. Poly. l. 4. tit. 31.

Item ex ſermone S. Auguſtini ad populum.

¶ De eodem. Cap. VIII.

HOrtamur Chriſtianitatem veſtram iuxta ſanctorũ canonum inſtituta, vt in eccleſijs a vobis fundatis aliunde veniens [d] presbyter non ſuſcipiatur; niſi a veſtræ fuerit eccleſiæ conſecratus epiſcopo, aut ab eo per commendatitias literas ſuſcipiatur. Burc. l. 15. c. 30. Iuo p. 16. c. 31.

Item ex concilio Antiocheno, c. 7.

¶ Abſque formata clerici peregrini non ſuſcipiantur. Cap. IX.

NVllum abſq; formata, α quam Græci epiſtolam dicunt, peregrinorum [e] clericorum ſuſcipi oportet.

α ¶ Formata.] *Græcè eſt.* *μηδένα ἄνευ εἰρηνικῶν δέχεσθαι θῆς ξένων*, *quod Dionyſius vertit.* nullus peregrinorũ ſine pacificis; ideſt commendatitijs ſuſcipiatur epiſtolis, *atque ita Burc. & Iuo habent.*

DISTNCTIO LXXII.

DImiſſorias [f] verò literas epiſcopus; niſi rogatus, non tribuat; ſicut ſtatutum eſt in ſynodo habita Roma.
Vnde Leo Papa ait.

¶ Niſi eodem petente, nulli dimiſſoriæ literæ præſtentur. Cap. I.

EPiſcopus [g] ſubiecto ſibi ſacerdoti, vel alij clerico, niſi ab ipſo poſtulatus, [h] dimiſſorias non faciat; ne ouis quaſi perdita, aut errans inueniatur. Anſel. l. 6. c. 122.

b ¶ A colega ſuo.] ſed pone, ꝙ eum cõcedat. vbi dr̃ iſte habere domiciliũ? Dic ꝙ ſi vtrunq; beneficiũ retinet, vtrobiq; 1. ff. ad munic. l. Labeo. & l. aſſumptio, §. a viris prudẽtibꝰ.

1 Ad hoc C. de incol. cines, l. 10.

c EXtraneo clerico.] ¶ Commẽdatitijs.] inf. de conſec. diſt. 2. trib. extra de cler. pereg. ca. tuę. & 20. q. vl. cap. vl. & 19. q. 2. duæ. & C. de epiſc. & cler. ſi qua.

HOrtamur.] CASVS. In hoc. ca. monet Augu. patronos, ne aliquẽ clericũ ĩ ſuis eccleſijs eligant, niſi fuerit ordinatus ab epõ, in cuius diœceſi ſita ẽ eccleſia: vel niſi recipiatᷣ ab eo p literas commendatitias. Sequẽs c. patet per ſe.

d ¶ Veniẽs.] Hoc verũ eſt, cũ ille qui clericum prçſentat, laicus eſt: quia quãdiu idoneus eſt in ſuo epãtu, non prçſtabit extraneũ. eps̃ enim vndecumque poſſet præſentare, vt infra 16. q. 2. ſi quis epiſcoporum. 2

Clerici de diœceſi sũt extraneis p̃ferendi.

NVllum abſq;.] e ¶ Peregrinorum.] Clerici peregrini large poſsũt appellari oẽs, qui non ſunt de epiſcopatu ordinantis: ſiue ſint clerici, ſiue laici: q̃a nulla talium debent recipi ab aliquo epiſcopo ad dignitatẽ, vel ordines, uel alia ſacra accleſiaſtica. ſupra ead. diſtin. per totũ, & ſpecialiter. co. tit. primatus, & hoc extra de cle. peregri. c. 2. & 3. & ꝙ omnes tales dicantur peregrini, & extranei, eſt. arg. 3. q. 6. peregrina 6. q. 3. c. 1. & 2. Ignoti dicuntur quorũ origo, uita, & ſingularitas ſunt ignota epiſcopo, non diſtincto. ſint de eodem epiſcopatu, vel ælio. 24. d. quando. 24. diſtin. quieſcamus. ver. ſi enim in clero. &c. Arg. 2. q. 7. quęrendum, ver. quorum vita, ſecundum Ra. & Gof.

2 Quod nota. extra de iure patr. ſignificaſti. ſed quod ſupra dictũ eſt per Ioã. per oĩa a Laur. approbatur cuius fuit iſta gl. & idẽ per oĩa ſenſit Hugo. & Io. de Fant.

DImiſſorias.] CASVS. Supra in proxi. diſtinctio. dictum eſt, qui clericus alienus ſine literis

f ¶ Dimiſſorias.] Hic depingitur 72. diſt. Dixerat ſupra magiſter, clericum ſine commendatitijs literis ſui epiſcopi non eſſe recipiendum: nunc oſtendit, ꝙ epiſcopus non debet eas dare niſi inſtanter rogatus.

Concedẽda ſunt quædã cum inſtantia.

g EPiſcopus.] ¶ Niſi ab ipſo.] ſ. qui eum habere deſiderat, & poſtulat: ſicut cum quis tranſit in familiam alterius, vt. ff. de adop. l. 2. ſic ſupra 70. d. c. 2.

h ¶ Poſtulatus.] Sunt enim quædam, quæ non conceduntur

Item ex concilio Carthaginenſi 3.c.21.

¶ De eodem. Cap. II.

Burc.li.2.c.42. Iuo p.6.c.149.

CLericum [a] alienum, niſi concedente eius epiſcopo, nemo audeat vel retinere, vel promouere in eccleſia ſibi credita, Clericorum [b] autem nomen etiam lectores, & pſalmiſtæ, & oſtiarij retinent.†

† *al.retineant.*

Item ex concilio Mileuitano, c.15.

¶ In vna eccleſia ordinatus, in alia non ſuſcipiatur.† Cap. III.

† *al.teneatur.*

Conc. Africanum, cap.57.

PLacuit, vt quicunque in vna eccleſia, vel ſemel eligitur; [c] α ab alia eccleſia ad clericatum non teneatur.

α ¶Eligitur. *In cõcilio Mileuitano eſt*, vel ſemel legerit; *itemque in concilio Cartaginenſi Græco, c.92.* καν ἅπαξ ἀναγνῶ, *In Africano autem c.57.* vel ſemel ſuſcepto officio legerit.

DISTINCTIO. LXXIII.

Ex Attico ad finem concilij Chalcedonenſis. Anſ.l.6.c.121. Iuo p.6.c.433.

QValiter verò commendatitia, vel dimiſſoria, ſeu formata epiſtola facienda ſit, videndum eſt. Debent namq́ literæ Græcæ interponi in ea epiſtola, & nõ ſine cauſa. Græca enim elementa literarum, numeros etiam exprimere, nullus qui vel tenuiter Græci ſermonis notitiam habet, ignorat. Ne igitur in faciendis epiſtolis canonicis, quas mos Latinus formatas vocat, aliqua fraus falſitatis temere præſumeretur, hoc à patribus cccxviij. Nicææ congregatis ſaluberrime inuentum eſt, & cõſtitutum; vt formatæ epiſtolæ hanc calculationis, ſeu ſupputationis habeant rationem, ideſt, vt aſſumantur in ſui ſupputatione prima Græca elementa Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, hoc eſt π, υ α: *quæ elementa octogenarium, & quadringẽteſimum, & primũ ſignificant numerum. Petri quoq; Apoſtoli prima litera, ideſt,* π, *quæ numerũ octoginta ſignificat: eius quoque, qui ſcribit, epiſcopi † prima litera cui ſcribitur, ſecunda litera; accipientis, tertia litera ciuitatis quoq; de qua ſcribitur quarta, & indictionis, quæcunque eſt illius † temporis, numerus aſſumatur. Atque ita his omnibus Græcis literis, quæ, vt diximus, numeros exprimunt, in vnum ductis, vnã, quæcumq; fuerit collecta, ſummam epiſtola teneat: hanc qui ſuſcipit, omni cum cautela requirat expreſsè.† Addat præterea ſeparatim in epiſtola etiã nonagenarium, & nonum numerum, qui ſecundum Græca elementa ſignificat* ἀμὴν.

† *al.epiſtolam.*

† *al.id.*

† *al.expreſſam.*

¶ Exemplar formatæ epiſtolæ, quæ in Nicæna ſynodo à cccxviij. Patribus facta eſt. Cap. I.

Burc.li.2.c.227. Iuo p.6.c.434. ſimile quidam multoq. magis. c.435.

IN nomine Patris, π. & Filij, υ. & Spiritus ſancti. α. π. Vualterio Spirenſi epiſcopo. Ego Burchardus ſanctæ Vuormacienſis eccleſiæ deuotus, gregis Chriſti famulus, in Deo vero ſummæ fælicitatis beatitudinẽ. Cũ ſancta catholica eccleſia prompta ſit ſequi documenta Euangelica, q̃ dicũt: Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, accipiet mercedẽ prophetę: & qui recipit iuſtum in nomine iuſti, mercedem iuſti accipiet; &c. & Apoſtolus iubeat hoſpitalitatem ſectari, & neceſſitatibus ſanctorum virorũ cõicare; tamen

Matt.10.

Rom.12.

duntur niſi cum inſtantia, vt pallium. 100.diſtin. priſca & apoſtoli, 2.q.6. poſt appellationem bene accedit ad hoc, quia qui præeſt, parciſſime debet commeatum dare. ff. de re milit. officium.

a CLericũ.]¶ Epiſcopo.] Sic C. de emãcip. iubem⁹.

b ¶ Clericorũ autẽ.] ſup.diſ.21.cleros.ergo & qui eos verberat, incidit in canonem. 17.q.4. ſi quis ſuadente.

c PLacuit.] Eligitur.] Arg. ex electione ius acq̃ri 1 quidã tñ dicunt contrariũ, & exponunt, ſemel.i.perfectè, ita ꝙ confirmatus ſit, arg. extra de off. de leg. in literis. & etiã ſi nondum eſt trãſlatus, vt eſt arg. ff. de dona. qui ſaxum,

1 Quod dic. vt no.63.diſtin. quãto. & 16. q.7. cont. ſanctorum ibi lo. ĩtelligit hoc ca. in nominatione. Acquiri, dic vt in ele. 1. vt lite pend.

QValiter.] CASVS. Hic intitulatur 73. diſt. quæ in ſcholis non legitur: quia ea quæ ibi continentur, in deſuetudinem abierunt: nec modò locum habent: ibi enĩ continetur qualiter & quibus literis vel Græcis, vel Latinis formatæ debent fieri: ſed nunc non ſic fiunt, & ideo quia in ea nulla vel modica vtilitas continetur, ideo membranas occupare nõ debet. 19. diſ. ſi Romanorum.

Quæ-

tamen propter eos,qui cauteriatam habent ſuam conſcientiam,dicentes ſe eſſe ſimplices,cũ ſint aſtutia diabolica repleti; & ꝓ opere pietatis, dicũt,ſe de loco ad locum trãſire,cum ſint,ſua malitia faciente,fugitiui:& dicũt,ſe eſſe miniſterio ſacro inſertos,cum nõ ſint;ſtatutũ eſt a ſanctis patribus,neminẽ clericum alienum,& ignotum recipi ab aliquo epiſcopo,& inthronizari in ſua eccleſia.niſi habeat a ꝓprio epiſcopo epiſtolam, quæ in canonibus nominatur formata. Ideo notum facimus fraternitati † veſtræ; ꝙ præſens frater noſter harum literarum portior nomine Hermannus,† non pro ſua nequitia expulſus eſt à nobis;ſed poſtulãtibus fratribus, eo quòd ex familia noſtra fuit,& noſter baptizatus,fecimus ei libertatẽ receptã in†cornu altaris canonicè,& ordinauimus eum ad gradum pſbyterij. Cui ẽt has dimiſſorias,ſiue commẽdatitias literas facimus: & eum ad veſtram dilectã fraternitatẽ dirigimus, vt in veſtra parochia ſub veſtro ſacro regimine, & defenſione cõſiſtere valeat.Ego,inquam,Burchardus humilis epiſcopus in nomine Patris,† & Filij, & Spiritus ſancti,& in vnitate ſanctæ eccleſiæ,in qua Petro datũ eſt ius ligãdi, atq; ſoluendi, abſoluo Hermannum pſbyterum de ciuitate Vuormacienſi indictione x.& licentiã do vobis intronizandi eum in quacumq; eccleſia vultis veſtræ parochiæ. ¶ Hanc ergo epiſtolã Græcis literis hincinde munire decreuimus,& annulo noſtræ eccleſiæ firmare cenſuimus. Fraternitatẽ veſtrã Chriſtus nobis incolumen conſeruet. α π.υ α π.β ι.ζ.ξ.ἀμὴν. Data Vuormaciæ Idibus Martij , anno Dominicæ incarnationis M X I I. Indictione X.

† *al. ptaernitati.*
† *Ecmannus.*] Burch.
† *al. à*
† *al. Patris* α *&* *Filij* υ. *&* *Spiritus ſancti* α.
Iuo par.6.c.434. ſimile.

α Conſeruet.] *In hoc & ſequenti capite ea tantum ſunt emendata,quæ exẽplarium auxilio reſtitui poterant. Cæterum quæ hoc loco ſequuntur, etiam apud Burchardum ſunt deprauata. Facilè autem reſtitui poſſunt ex regulis initio diſtinctionis traditis, Quibus quidem regulis optime reſpõdet exẽplum ab Iuone allatum,par.6.c.435.ſi literæ in extremo 434.capitis poſitæ, ponantur loco earum quæ in ipſo 435. afferunt. Addita enim illis dictione,* ἀμὴν.*reſultat numerus ibi notatus id eſt I*Ɔ*CCLXXVIII. Bene etiam procedet exemplum c.434.ſi vbi nunc ſumma eſt 1539 fiat 1439. ſatis ſit locum indicaſſe.*

¶ Incipit epiſtola formata à cccxviij. epiſcopis, & ab Attico conſtantinopolitanæ vrbis epiſcopo edita. Cap. II.

Anſel.li.6.c.121.

SAnctiſſimo in Chriſto fratri ſumma dulcedine charitatis amplectendo. A.illius ciuitatis epiſcopo,υ.illius eccleſiæ præſul perpetuæ beatitudinis optat in Chriſto ſalutem.π.υ.α.π. De cætero nouerit ſancta fraternitas veſtra, qđ iſte clericus Hermannus nomine , noſtra in parochia inſtructus, ac detonſus paruitatem noſtram rogauit,quatenus illi commendatitias literas conſcriberemus; quibus veſtræ celſitudini commendatus ſub tuitione veſtri regiminis degere poſſet: cuius voluntati cõſentientes , ſecundùm canonicam auctoritatem literas ei dimiſſorias dedimus; per quas & ipſi cõcedimus , vt ſub veſtro magiſterio diuinæ ſeruituti inſiſtens ſuæ deſeruiat vtilitati;& vobis licentiam tribuimus,vt,ſi dignum eum iudicaueritis, ad ſacros ordines promoueatis. Commendatum ergo eum curæ veſtræ, ſuſcipite; & noſtris ex partibus abſolutum in veſtrarum ouium numero cuſtodite.Quas literas,vt vigore veritatis firmatæ,indubitãter à vobis ſuſcipiãtur;literis Græcis;vt canonica docet auctoritas,confirmare ſategimus.Sancta Trinitas veſtram beatitudinem ad regimen ſanctæ ſuæ eccleſiæ perpetualiter bene valere concedat, ἀμὴν, vel ſic,ᶫ ϑ (quę eandem ſummã exprimũt) indictione x.Cõtinet hęc formata epiſtola ſũmã numeri MCCCXV. † Y.Gręcam in nomine illius primam ponimus,quia Gręci eam in quibuſdam locis pro,u,conſonante ponunt;ſicut eſt Δαβὶδ & εὐαγγέλιον.

† *al. Mcccxx v.*

α ¶ Ab Attico.] *Antea legebatur,* abbatibus. *Reſtitutus eſt locus; ex cõiectura (quod perraro factum eſt) quoniam euidenti ratione nitebatur.*

¶ β ἀμὴν.

Q Varitur.] Hæc diſt. diluitur in tres partes, in quarum prima probat magiſter, ꝙ clerici non ſunt ad ordines cōpellendi. Secunda ibi, [Sanc.] Tertia ibi. [Verū.] Io. de Fant. CASVS. Supra in pluribus locis, facta eſt mentio

dus ad ordines, vel honores ſuadente vtilitate, tantum cogitur ſecundum quod habes inf. ea. c. vlt. §. ꝙ maiores ſunt pluribus beneficijs honorandi, vt ibi dicet. Neceſſitate cogēte cogitur ſuſpenſione ab officio: inf. ea. ſi qui. & cap. placuit, in quo intelligo & priuationem beneficij. regulariter enim vno ſubtracto, & reliquū eſt ſubtractū, vt 81. diſt. ſi qs amodo. Credo tñ ꝙ debeat præcedere ſuſpēſio ab officio, quaſi quædam excōmunicatio: quam ſi contēnit, ſequit beneficij ſubtractio, vt 60. diſ. innouamus. 23. q. 4. c. forte. Si vero, nec neceſſitas, nec vtilitas exigit, non eſt cogendus, & ſi epiſcopus eum cogat, videtur cauſa odij, & ingratitudinis eum cogere. inf. c. epiſcop⁹. & c. geſta. Quidam tamen volunt remouere diſtinctionē de neceſſitate, & vtilitate arg. inf. ea. epiſcoporum. & dicunt, ꝙ diuerſi canones diuerſas pœnas imponūt nolētibus promoueri: & eſt in arbitrio epiſcopi q̄ imponat. Aliter tñ ſoluit hęc contrarietas ext. de ęta. & quali. quæris. Ioā. Quidquid dicat Ioan. decret illa. quæris, dicit, quod cogi poſſunt. ſi vtilitas, vel neceſſitas exigat, per ſubtractionē officij & beneficij. & tūc dico utilitatem eſſe eccleſiæ, cum ille qui promoueri petitur, utilior eſt in officio quam alter, qui iam eſt promotus: & utile eſt plures eſſe in eccleſia in eodem officio. Neceſſitas eſt cum iam promotus non ſufficit: uel non eſt aliquis promotus. B.

Officio ſubtracto ſubtrahi debet beneficium.

g ¶ ἀμήν, vel ſic, 99] Addita ſunt hæc ex aliquot vetuſtis exemplaribus, & vtriſque iſtis notis idem numerus nonageſimusnonus ſignificatur. In codicibus vero impreſſis, vel nihil erat; vel dictio, amen, latine ſcripta; in qua nulla eſt numeri ſignificatio.

DISTINCTIO LXXIV.

† al. ordinari.

Q Væritur [a] de his, qui ab epiſcopis ſuis promoueri † contemnunt, an inuiti ſint ſublimandi, an non.

De his ita ſtatutum inuenitur in concilio Aurelianenſi 3. c. 7.

Annuæ ſuſpenſioni ſubiaceat epiſcopus, qui inuitum ordinare præſumit. Cap. I.

EPiſcopus, qui inuitum [b], aut reclamantem [c] pręſumpſerit ordinare, annuali pęnitentiæ ſubditus Miſſas facere non præſumat [d].

Item Gregorius Natali epiſcopo Salonitano, in primo lib. reg. epiſt. 19.

¶ Nullus promoueatur inuitus. Cap. II.

Poly. l. 2. tit. 33. Iuo p. 6. c. 369. † al. adducitur.

GEſta [e], quæ nobis in concilij veſtri cōfecta ſecretario [f] direxiſtis, in quib. archidiaconus Honoratus addicitur, † plena eſſe cognouimus ſemine iurgiorū, cum

mentio de promotione clericorum. Sed quia clerici quādoque nolunt promoueri: ideo Gra. annectit hāc 74. d. in qua quæritur, an aliquis inuitus ſit promouendus. Et hoc ordine procedit. Primo probat, ꝙ clerici inuiti promoueri non debent, per duo prima. c. poſtea probat contrarium. deinde ſolutionem dat. inf. ea. §. verum.

Ordinandus eſt quis inuitus ſuadente aut utilitate aut neceſſitate.

a ¶ Quæritur.] Hic depingitur 74. diſt. in qua quęritur an quis inuitus ſit ordinandus: & præciſe continetur in quibuſdam ca. ꝙ non, in quibuſdam quod ſic, vt ſcilicet de nolentibus ſint volentes, cum ergo nec aliquis vult promoueri, nec neceſſitas vel vtilitas eccleſiæ exigant: non eſt cogendus, vt infra. ead. c. 1. & 2. ſi autem neceſſitas eccleſiæ hoc exigit, cogit. iuxta illud qđ habes inf. e. c. 3. & 4. & 23. q. 4. diſplicet: ſi autē exigat vtilitas eccleſiæ, tunc debet cogi: iuxta id quod habes inf. ea. c. vlt. 1. Hæc tamen diſtinctio videtur reprobari inf. ea. c. epiſcoporum. & extra de æta. & quali. ord. quæris. & ideo dici poteſt omnia hec referendo ad arbitrium iudicis. Præterea quando dices ꝙ utilitas ſit, & non neceſſitas, tunc dico utilitatem eſſe tantum, cum eccleſia indiget promotione aliquorum, qui nolunt promoueri. & tamen aliqui ſunt in eadem eccleſia, qui promoueri poſſunt, vt inf. ea. c. vlt. Tūc autem dico neceſſitatem eſſe, quādo eccleſia indiget promotione aliquorum: nec alij ſunt in eccleſia qui dignè poſſint promoueri, vt inf. ead. c. 4. Si vis diſtinguere ſm̄ diſtinctio. H. ſ. quis ſit promouēdus: dic qđ promouēdus ad dignitatē cogitur per ſubtractionem beneficiorum. Alij dicunt, ꝙ per attractionem etiā corporis ad ordines, vt inf. 1. q. 6. c. vlt. & queſt. 1. in ſcriptis. 23. q. 4. diſplicet. ſi tamen ſit ſemper inuitus, non cogitur. 20. q. 3. præſens. inf. ead. c. ubi. Inuitis enim nō dandi honores. ff. de decur. l. 2. & 3. §. ult. Sed promouē-

1 Vbi de hoc in gl. 1.

Honores nō ſunt inuitis dandi.

B Piſcopus. CASVS. Dicitur in hoc ca. quod epiſcopus non debet promouere aliquem inuitum, uel reclamantem: quod ſi fecerit à celebratione Miſſarum ſuſpenſus, annuæ pœnitentiæ ſubiacebit.

b ¶ Qui inuitum.] Aliquo iudicio alio quàm uoce uoluntatem oſtendente.

c ¶ Aut reclamantem.] Voce uel ſigno. 50. d. ſi quis diaconus, quamuis enim eſſet inuitus: ſi nec uoce, nec aliquo indicio reclamaret, præſumeretur uoluntarius. 54. d. c. ſi ſeruus. aut reclamantem ſigno ſaltem. nam & per ſigna ita appareret uoluntas, ſicut per uocē 2. 32. q. 5. nec ſolo. 30. q. 2. c. 1. & 2. Et ſic no. differentiam inter inuitum & reclamantem, ut ff. de ſerui. urb. præd. inuitū.

Volūtas manifeſtatur ſignis & uoce.

d ¶ Nō præſumat.] Nihilominus deponet, Vt inf. ea. ubi.

GEſta.] CASVS. Natali. epiſcopus cum haberet archidiaconum ſuum exoſum nomine Honoratum, quia contradicebat ſibi, ne vaſa ſacra parentib. largiret illum inuitum uno eodemque tempore in ſacerdotem promouit: & ab archidiaconato remouit. Quod cum ſignificatum eſſet Grego. & cum deprehenderet, quod hoc malo zelo factum fuiſſet, reprehendit epiſcopum, dicens. quòd ſicut nemo compellitur promoueri inuitus, ita aliquis ab ordine non debet eijci ſine culpa.

2 Ad idem ext. de ſpon. cum apud. Item: adde Bal. in l. quā uis. C. de impu. & ali. ſubſt.

Indignus minoribus ad maiora non permoueat.

e ¶ Geſta.] Hoc cap. & c. Honoratus loquuntur de eadem materia: & idem eſt caſus utriuſque.

f ¶ Secretatio.] Aliter ſumitur 23. d. non oportet.

a ¶ Perſo-

vno eodemque tempore vna perſona [a] nolens ad ſacerdotij ordinem prouehitur, quæ tanquam [b] immerita a diaconatus officio remouetur. Et: ſicut iuſtum eſt, vt nemo creſcere [c] compellatur inuitus; ita cenſendum puto ſimiliter, ne quiſquam inſons ab ordinis ſui miniſterio deijciatur iniuſtè.

Contra inuenitur in conc. Carth. c. 31.

In codice canonum.

¶ Qui ab epiſcopis ſuis promoueri contemnunt, a locis ſuis deijciantur. Cap. III.

In p.6.c.41.

SIqui α clerici ab epiſcopis ſuis promoueri contempſerint; nec illic maneant, vnde recedere [d] noluerũt.

α ¶ Si qui.] *Verba huius capitis ſunt titulus ſequentis capitis.* Placuit. *qui eſt proprius canon trigeſimusprimus concilij Carthaginenſis in codice canonum, & apud Græcos.*

¶ De eodem. Cap. IV.

Burc.l.2.c.178. Iuo p.6.c.42. Anſ.l.6.c.103. † *eccleſiarum non obtemperauerint.*

PLacuit, vt quicunq; clerici, vel diaconi pro neceſſitatibus eccleſiaſticarum † rerum non obtemperauerint epiſcopis ſuis volentibus eos ad honorem ampliorem in eccleſia ſua promouere; nec illic miniſtrent in ſuo gradu, vnde noluerunt recedere.

β ¶ Pro neceſſitatibus.] *Græcè eſt,* διά τινας ἀναγκαστικὰς αἰτίας τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν. *Ideſt,* ob quaſdam cogentes cauſas ſuarum eccleſiarum.

Item ex concilio Agathenſi, c. 23.

¶ Poſteriores prioribus epiſcopi non præponant. Cap. V.

EPiſcoporum [e] ẽt, quorum vita non reprehenditur, poſterioré priori nullus præponat, niſi † forte ſuperbia elatus, quod pro neceſſitate eccleſię epiſcopus iuſſerit, implere contemnat. 2. ¶ Sanè [f] ſi officium archidiaconatus † propter ſimpliciorem [g] naturã implere, aut expedire nequiuerit, illè loci ſui nomé teneat, & ordinationé [h] α eccleſiæ, quem elegerit epiſcopus præponendum.

† *al. ne.*] orig.

† *al. archidiaconus.*

α ¶ Perſona.] Arg. non debere promoueri ad maiora, qui minoribus indignus iudicatur arg. 24. q. 1. miramur, & d. 44. nulli liceat. ff. de Senatuſcon. qui indignus, & cui interdicitur pomerium, &c. ff. de ſer. export. cui pacto. ff. de interdict. & releg. l. relegatorum. §. vlt.

Contraria allegans audiri non dẽt.

b ¶ Quæ tanquam.] id eſt, & illa. Arg. ꝙ cõtraria allegãs nõ. eſt audiendus. 13. q. 2. quàm prępoſterũ. de conſecratio. diſt. 2. reuera. 23. quæſt. 7. capitu. 23. extr. de appellatio. ſolicitudinem.

Monachis inuitis an diſtrictio vita poſſit imponi.

c ¶ Creſcere.] Argu. ꝙ monachis, vel canonicis inuitis diſtrictior vita nõ poſſit 1. imponi. ar. 15. q. 1. non eſt, & 20. q. 3. præſens. 10. 32. q. 1. integritas. B.

1 Hoc aſſertiuè ponunt T. & B. ext. ne cleri. uel monach. relatũ, ſed hoc dictum forte uerum eſt in clericis nõ profeſſis. Archid.

CONTRA. CASVS. Hucuſque probauit, quòd aliquis non ſit promouendus inuitus. mõ vult probare contrarium per quatuor ſequentia cap.

SI qui.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Carthaginenſi, quam pœnam debeat pati clericus, qui ꝓpter neceſſitatem eccleſiæ ſuæ ad maiores ordines recuſat aſcendere. Et reſpondet, quod debet remoueri ab officio illius ordinis, a quo recedere noluit. Idem eſt caſus ſequ. cap.

d ¶ Recedere.] Non quòd amittat, quis ordines inferiores, ſi primoueatur ad maiores: ſed dicitur recedere quo ad executionem ſolemnẽ, qa nõ ita ſolẽniter, exequitur quis inferiores ordines: vel recedit quò ad appellationem. Quod recedat a priore, eſt argum. 17. diſtinctio. qui de mẽſa. 92. diſtinct. c. in ſancta. Sed (vt prædixi) recedit quo ad onus 2, non quo ad honorem argu. opti. ff. ad muni. l. municipes. Sed quid ſi ſe dicit criminoſum, eſt ne ei credendum? videtur quòd non; quia mota iam ſibi controuerſia hoc dicit. arg. extra de teſti. licet. extra qui maio. accuſ. poſſ. cũ in tua. & cap. peruenit. Sed dic ei credendũ. extra de ætа. & quali. quæris a nobis. Similiter ſi ſe dicit inſufficientem, audiendus eſt. arg. inf. ead. ẽporũ. aliàs ſi non auditur eius excuſatio, p̃t appellare C. de app. ciues. & l. q ad ciuilia.

2 Onus unde nõ imminẽte neceſſitate non poſſet compelli in inferiori miniſtrare. Panc. c. 2. de ui. & ho. cle. Criminoſũ. ſe dicẽti, an ſit credẽdũ.

EPiſcoporum.] CASVS. Quidam epiſcopi, vel prælati præponebant clericos poſteriores tempore, vel ordine clericis prioribus: & ideo prohibitum fuit in concilio Agathen. ne hoc de cætero fieret, niſi in duab. caſibus, ſcilicet ſi prior contemneret ordinari, vel nimis eſſet ſimplex, in quibus caſibus ille minor præponetur, quem epiſcopus elegerit præponendum. Vel aliter, hoc ca. duas habet partes. prima loquitur de promouendo, in quo caſu minor maiori, vel poſterior priori non eſt præponendus, niſi prior obedire contẽnat. Secunda pars loquitur de archidiacono iam promoto, qui ſi eſt nimis ſimplex, habebit tãtum nomẽ archidiaconatus, & alius quem epiſcopus elegerit præponendum, habebit adminiſtrationem. Secunda pars incipit ibi, Sanè.]

e ¶ Epiſcoporum.] Sic conſtrue. Nullus epiſcoporum proponat poſteriorem priori, quamuis poſterior ſit de numero eorum, &c. Et nota ſecundum opi. H. ꝙ prior debet ſemper eligi, & de priori. vt dicit, ſufficit ne malus exiſtat, licèt poſterior melior ſit, vt inf. 75. d. c. vlt. Alij dicunt ſemper meliorem præferendum: etiam ſi poſterior ſit arg. 16. ſynodus. verſ. prima.

Poſterior in duobus caſibus eſt priori præferendus.

f ¶ Sanè.] Hanc literam intelligunt quidam de promouendo, & etiam totum cap. & ita aſſignantur duo caſus, in quibus poſterior pręfertur priori. ſ. cum renuit prior promoueri, vel cum eſt ſimplicior quàm eſſe debeat in officio ad quod eligitur, & tunc lege, ille. ſ. poſterior. tenebit nomen loci ſui, i. debiti ſibi priori, vel debiti ratione prioritatis.

g ¶ Propter ſimpliciorem.] 7. q. 1. quia, & c. petiſti. contra ſu. d. 39. Petrus, & d. 47. de Petro.

h Et ordinationem.] ideſt adminiſtrationem, & dicit Archid. ſ. dandi, & ita ſimplicitas impedit promouendum

Simplicitas promouẽdũ impedit.

1 Adde quis dicatur ſimplex no. in l. 1. in prin. C. de ædili. act.

dum 1, ſed nō deijcit iam promotū. Si vis intelligere de iam promoto, dic ille ſcilicet ſimplex tenebit, ideſt, habebit honorē & dignitatē: qa non remouebitur, ſed dabitur ei coadiutor, & hoc eſt, quod dicit, & ordinationem, ideſt, adminiſtrationem teneat ille, quem elegerit a.

pæ, vt priſtino loco reſtitueretur. Scribit ergo Papa Ioāni ſucceſſori Maximiani, quatenus eum in priſtinū ſtatum reducat, niſi iuſta cauſa ſit iratus contra epiſcopum & ſi eſt aliqua cauſa culpæ præcipit ſibi, vt eam ſibi inſinuando manifeſtet.

α ¶ Et ordinationem.] *Quamuis in recentioribus conciliorum editionibus Colonienſibus legatur,* & ordinationi, eccleſiæ, quem elegerit epiſcopus, præponatur: *tamen in vetere Colonienſi, duobus Pariſienſibus, & duobus codicibus conciliorum Vaticanis eſt eodem modo, atque apud Gratianum.*

Item Gregorius Ioanni epiſcopo Syracuſano, lib. 11. epiſtola 34.

¶ In quo loco quiſque ordinatus eſt, inuitus teneri non debet. Cap. VI.

† Adde tex. in l. iuſtitia. §. iuris præcepta. ff. de iuſt. & iur.

† al. venerandæ.

† al. contriſtationis.

QVorundam ad nos relatione peruenit, Coſmam, qui ex monacho monaſterij ſanctæ Luciæ à deceſſore veſtro memorandæ† memoriæ Maximiano in eccleſia Syracuſana a factus ſubdiaconus, atque à vobis poſtea in poſſeſſione, quæ Iuliana dicitur, presbyter eſt ordinatus, ita nimia triſtitia, & loci qualitate b vehementer afflictū, vt vitam ſibi pœnam exiſtimet, & contritionis † ſuæ fugam quærat auxilium. Et ideo c, quia tales erga ſubiectos noſtros d debemus exiſtere, quales nobis, ſi ſubiecti fuiſſemus, noſtros volueramus eſſe præpoſitos † magnæ benignitatis eſt, ſi eum in eccleſiam, vbi ſubdiaconi eſt functus officio, ſanctitas veſtra reducere atque illic presbyterum voluerit conſtituere cardinalem. Quod, & facere, quantum arbitramur, debebitis; ſi tamē nihil eſt, quod iuſtè cōtra ipſum animos veſtros exaſperet. Si verò aliqua culpa eſt, ſuis nobis hoc epiſtolis veſtra fraternitas, vt ſcire poſſimus, inſinuet.

3 *Verum illud Gregorij de his intelligendum eſt, qui non cauſa neceſſitatis, ſed cauſa ingratitudinis callide ab epiſcopis ſuis promoueri quæruntur, Illud autem Carthaginienſis concilij de his intelligitur, qui nolunt obtemperare epiſcopis ſuis propter neceſſitatem eccleſiæ volentibus eos ad altiora promouere.*

Hanc diſtinctionem ex decreto Symplicij Papæ quilibet corroborare valet, qui ſcribens Ioanni epiſcopo Rauennati, epiſt. 2. ait inter cætera.

1 Secundum iſtā ſententiā, vlt. videtur, ꝙ coadiutor nō ſit prælatus, & ſic videtur contra, quod legitur, & no. extra de cle. egr. c. 3. ubi dicunt Tan. Gof. & B. ꝙ coadiutor eſt prælatus, ex quo habet curam animarū ut ibi, & eodē ti. tua. ibi latius uide.

Poly. l. 2. tit. 33. Anſ. l. 6. c. 66. & 67. Burc. l. 1. c. 29. Iuo p. 5. c. 140. † al. electione.

¶ Non eſt aliquis inuitus ad epiſcopatum pertrahendus. Cap. VII.

VBi iſta didiciſti, quæ in fratrem, & coepiſcopum noſtrum Gregoriū non dilectione† ſed, inuidia perpetraſti? quem inexcuſabili violentia pertrahi ad te paſſus es, atque vexari, vt ei honorē e tantū, non per animi tranquillitatem, ſed per amentiā, ſicut dicendū eſt, irrogares?

a ¶ Syracuſana.] Quæ monachorum eſt, ſicut, & Cantuarienſis. Et ita nō eſt argum. hic quòd monachus poſſit eſſe ſæcularis canonicus: licèt enī poſſit eſſe prælatus, tamen non poteſt præbendam habere, quæ priuatæ eſt vtilitatis. H. contra ſentit, vt dixi 63. diſtin. c. 2. & 16. q. 7 in nona.

Monachus non pōt eſſe ſæcularis canonicus.

b ¶ Qualitate.] Arg. ꝙ ſi quis trāslatus ē d vna eccleſia ī aliā eccleſiā, & deceptus eſt qualitate loci reſtituendus eſt. Et ita error qualitatis diſſoluit matrimoniū ſpiritale 3. & adde quod dixi. 23. diſt. c. communis.

Error qualitatis diſſoluit matrimonium ſpirituale.

c ¶ Et ideo.] Vt in Auth. vt cum, de appel. cog. §. conſiderare, coll. 8.

3 Idem dico rem in ſocio Laur. & facit pro reſtitutione illius argu. ff. de adop. & ſi puber. Io. de Fant.

d ¶ Subiectos nřos.] ſic. 95. d. eſto. 22. q. 5 de forma.

VERVM. Hæc eſt tertia pars huius diſtin. in qua ſoluit & dic, ꝙ præciſe non eſt quis compellendus ad aliquā dignitatem, & hoc ꝓbat tribus auctoritatib. Io. de Fan.

CASVS. Soluit Gratianus prædictā contrarietatē, dicēs, ꝙ illud capitul. geſta intelligitur de his, qui non cauſa neceſſitatis, ſed cauſa odij volūt clericos ꝓmouere. Illa vero c. ſi q & placuit intelligūtur de his clericis, q cauſa neceſſitatis, contēnunt promoueri. Et hanc diſtinctionem ꝓbat ſequens. cap.

VBi. CASVS. Io. epiſcopus Rauēnas conſecrauit quēdam Gregorium inuitum in epiſcopū, de quo conqueſtus eſt Papæ, quare Papa ſcribit archiepiſcopo, & redarguit eum ſuper hoc, & ſi de cætero talia fecerit, priuabit eum ordinatione Rauennatis, & Aemilien. Eccleſiæ. Nam priuilegium meretur amittere, &c.

Ordinatus coacte an ordinem recipiat, & cōtinere debeat.

e ¶ Honorem.] Hic patet, ꝙ licet, quis coactus ordinetur, tñ recipit ordinem, arg. 1. q. 1. quod quidam, & 45. diſt. de Iudæis. Sed ſi abſoluta eſſet coactio, tunc nullum reci-

QVorundam.] CASVS. Maximianus epiſcopus Syracuſanus ordinauit in eccleſia ſanctæ Luciæ Coſmam monachum in ſubdiaconum. Poſtea Ioan. fecit eum presbyterum, qui ſucceſſor Maximiani fuit, & poſuit eum in poſſeſſione, quæ dicitur Iuliana, vbi ex loci qualitate, & triſtitia affligebatur in tantum, vt vitam ſibi pœnam exiſtimaret propter, quod ſupplicauit Pa-

reciperet ordinem vt extra de baptiſmo, maiores. Sed nunquid ille qui conditionali coactione ordinatus eſt, tenetur cōtinere? Videtur ꝙ ſic, vt 45. diſt. de Iudæis. Itē quia coacta voluntas eſt voluntas, vt 15. q. 1. merito maxime ſecundum illos qui dicunt, quòd ordini ſit votum annexum, vt 27. diſt. diaconus 84. diſt. cū in præterito. Dicunt quidam [1] ꝙ talis teneat continere, & licet, non debeat quis cogi ad recipiēdum ordinem, tamē receptū cogitur ſeruare. Sed hoc non credo, vbi metus talis eſt, qui cadit in conſtantem virum, vt extra quod metus cauſa, c. perlatum, & c. cū dilectus. qa integritas eſt res uoti, & nō ꝑcepti. 32. q. 1. c. integritas, & continētia nō debet eſſe niſi uoluntaria, ut 31. di. c. ante triēniū, & 20. q. 3. c. preſens nec dico talē in aliquo habere priuilegiū clerici, ſi tamē uult uti eo, poteſt; ſed tūc cōtinere tenetur. Secus autem in baptiſmo; qa illud eſt ſacramētum ſalutis, & neceſſitatis, ideo illud cogitur retinere, ut in c. de Iudæis.

Chriſti priuetur.

b ¶ Salonitanæ.] Infra 93. diſt. miratus.

c ¶ Sed cauſa ingratitudinis.] Qui alium propter odiū, vel ingratitudinem nominat ad dignitatem, tenetur ei ad omne damnum, quod ei inde accidit. C. ſi propter inimi-

1 Vt Lau. de hoc ſatis no. Goff. & Raynu. in ſuis ſummis, ut dixi ſup. 45. diſt. de Iudæis, ibi uideas, & not. ext. de ba. maiores. §. ult.

Neque enim talia potuiſſent fieri ſanitate conſilij. Nolumus exaggerare, quod geſtum eſt, ne cogamur iudicare, quod dignum eſt. Nam priuilegiū meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate, *& infra*†. ¶ Denunciamus autem, quòd ſi poſt hac quidquam tale præſumpſeris, & aliquem ſeu epiſcopum, ſeu presbyterum, ſeu diaconum, inuitum [a] facere fortè credideris; ordinationes tibi Rauennatis eccleſiæ, vel Aemilienſis noueris auferendas.

11. q. 3. cap. priuilegium.
25. q. 2. c. denunciamus autem.

† Concor. tex. in l. qui ſint ff. de neg. geſt. & in l. Iudæos. C. de pa. ſacri. & temp.

Item Gregorius Antonino ſubdiacono, lib. 2. epiſtol. ſextadecima indictione X.

¶ De eodem. Cap. VIII.

Anſ. l. 7. c. 75.

Honoratus archidiaconus eccleſiæ Salonitanæ [b] à ſanctæ memoriæ deceſſore meo, miſſa ſupplicatione popoſcerat, vt ab antiſtite ſuo inuitus prouehi ad fortioris gradus ordinē contra morē nullatenus cogeretur. Hoc enim fieri ſibi nō prouehendi gratia, ſed cauſa ingratitudinis [c] perhibebat. Pro qua re tūc iam ſanctæ memoriæ deceſſor noſter ſcriptis ſuis Natali fratri, coepiſcopoque noſtro interdixerat, ne prædictum Honoratum archidiaconum inuitum proueheret, neve dolorem conceptæ ingratitudinis diutius in corde retineret. Cumq; & à nobis hæc idem ſummopere fuerint interdicta; non ſolum mandata Dei negligens, ſed & ſcripta noſtra cōtemnens, præfatum archidiaconum quaſi ad fortiorem honorem [d] prouehens conatus eſt arte callida degradare. Vnde actum eſt, vt eo de archidiaconatus loco ſummoto, alium aſciſceret, qui eius obtemperare moribus potuiſſet. Quem Honoratum archidiaconū arbitramur antiſtiti ſuo aliunde diſplicere non potuiſſe; niſi, quòd, eum vaſa ſacra ſuis dare parentibus prohibebat. Quam cauſam, ſubtili voluimus, & tūc ſanctæ memoriæ deceſſor meus; & nunc ego indagatione diſcutere; ſed ipſe ſuorum ſibi actuum conſcius [e], perſonam ad iudicium poſtpoſuit, deſtinare. Proinde experientiam tuam præſentis præcepti auctoritate duximus fulciendam, quatenus conueniens in Salona, Natalem fratrem, coepiſcopumq; noſtrū ſaltē tot ſcriptis [f] admonitum ſtudeat adhortari, vt ſupra memoratum archidiaconum in ſuo ſtatim loco ſuſcipiat

2 Vbi de hoc plene habetur.

a ¶ Inuitum, inf. 23. q. 4. ca. diſplicet tibi contra, inf. 1. q. 6. ſicut is. & cōtra, & īf. 7. quæſt. 1. c. ſcias. 2. C. de epiſc. & cler. l. ſi quemquam cōtra. Sed dico, ꝙ ſemper ab initio debet eſſe inuitus, ut dixi īf. 8. q. 1. in ſcripturis lo.

Honoratus.] CASVS. Archidiaconus Honorat⁹ cōtradicebat epiſcopo Natali, ne ſacra uaſa cōſanguineis daret, propter quod, ut eū callide degradaret, uolebat ipſum inuitum cōpellere ad ſacerdotium, quod anteceſſor Greg. prohibuit ſibi ꝑſcripta ad ſupplicationem dicti archidiaconi, ipſe uero contemnes eius prohibitionem, & etiam Gregor. Honoratum inuitum in ſacerdotem ordinauit, & ab archidiaconatu eum eijciens, alium loco eius ſubſtituit, qui ſuis moribus obtemperaret, propter quod Honoratus conqueſtus eſt poſtea Greg. Gregorius uero cum ſæpe citaſſet Natalem, ut Romā ueniret, & ipſe ſp cōtēneret, commiſit Antonino ſubdiacono, ut pergens in Saloniam moneat epiſcopum Natalem, quatenus Honoratum in archidiaconatu reſtituat: quod ſi facere contempſerit auctoritate Apoſtolica primo ei uſum pallij auferat, & ſi adhuc contumax fuerit, communione corporis, & ſanguinis

inimicitias creatio facta ſit, l. prima, lib. 10.

d ¶ Honorem.] Nam dicit lex, ꝙ ex quo quis promouetur ad maiorem dignitatē: amittit priorē. C. de primicer. l. 1. lib. 12. Et eſt arg. ff. ad municip. l. municeps.

e ¶ Conſcius.] Arg. ꝙ qui uocatus non uenit, hoc ipſo uidetur diffidere de cauſa. 11. q. 1. Chriſtianis. 3. q. 9. decernimus.

f ¶ Tot ſcriptis.] Arg. hic ꝙ nemo puniendus eſt pro prima contumacia. 92. diſtin. cap. ult. & 84. diſt. c. 1. ſed fieri debet prout canon. dicit. 32. q. 4. forte, quod non eſt uerum, ut dixi. 4. quæſt. 5. quiſquis [3]. In hoc conueniunt T. Hug. & Iac. ꝙ puniri dēt in expēſis citatus ſi in prima cita-

Contumacia prima an faciat aliquē puniri.

3 In gloſ. ſed obijcitur ibi uideas propter id quod ſequitur.

ma citatione non veniat, licet ius ei concedat trinam citationē: vt 24.q.3.de illicita.& C.quomodo & qñ iudex.Auth.qui ſemel. nec dicitur antea contumax quantum ad excommunicationem, 1 vel miſſionem in poſſeſſionem: puniri tamen debet in expenſis, ſi in prima citatione

1 Arg. contra infra 24.q.4. ſi quis. de potentib. vbi de hoc.

contemnens promoueri, doleat minores ſibi eſſe p̄latos in ordine,& præbenda:& ſic de nolente fiat volēs.

CONſuluit] CASVS. Victor epiſcopus conſuluit Gelaſium quid eſſet ſibi faciendum, cum diaconi ſui pro utilitate & neceſſitate eccleſiæ, ꝓmoueri in ſacerdotes cōtemnant: q̄ r̄ndet dicēs, ꝙ inuiti cōpellendi non ſunt: ſed d̄bet acolythos, & ſubdiacones (ſi digni ſūt) in p̄sbyteros ordinare, eis maiora beneficia aſſignando, ut hac ratione cōſtricti & honorē quærant,& quæſtum.

Quòd ſi facere hoc contumaciter, vt conſueuit, forte diſtulerit, vſum ei pallij, qui ab hac ſede cōceſſus eſt, ex auctoritate ſedis Apoſtolicæ interdices † [a]. Quem ſi etiam amiſſo pallio adhuc [b] in eadem pertinacia perſeuerare perſpexeris; dominici quoq; corporis & ſanguinis eundem antiſtitem participatione priuabis.[c]

† al. contradicito.] orig.

Adhibenda eſt etiā diſciplina, qua nolentes promoueri ad ſacros ordines, ad obediendum epiſcopis ſuis prouocentur. In minoribus ſi quidem ordinibus conſtituti paulatim per ſingulos gradus ſunt prouehendi, vt contemnētes ſuis obedire epiſcopis, doleant ſibi eſſe prælatos, quos prius habebant ſubiectos.

Vnde Gelaſius ſcribit Victori epiſcopo.

† al. epiſcopo Alexandrino.

¶Cum maiores ordinari contempſerint, de minorib. promoueantur ordinibus.

Anſ.l.7.ca.101. Iuo p.6.ca.106. Poly.l.2.tit.31.

COnſuluit dilectio tua de ſuorum promotione clericorū, perhibēs, quòd diaconi ad presbyterij gradū (quo eccleſiam tuā memoras indigere [d]) venire detrectant. Quapropter q̄a inuitos fieri eccleſiaſtica moderatio, grauitaſque non patitur; vt ex nolentibus fiant volētes, ordinatio illa poteſt perficere; † ſi † quos habes uel in acolythis, vel ſubdiaconis maturiores ætate, & quorum ſit vita probabilis, hos in presbyteratū ſtudeas promouere, vt qui in ſuis ordinibus proficere noluerint, reddātur ſuis inferioribus, poſt, minores †; ipſaque commoda[e] presbyteri propenſius,[f] quàm diaconi conſequantur, vt hac [g] ſaltem ratione [h] conſtricti & honorem, quem refugerant, appetere nitantur, [i] & quæſtum.

† al preficere.
† al. quia ſcilicet ſi quos.

Iuo p.6.ca.43.
† al. poſteriores.

d ¶ Indigere.] Hoc verbum tēperat H. ita ꝙ ſonat in vtilitatem, non in neceſſitatem. Dicitur. n. quis indigere eo qđ bonū & vtile eſt ſibi habere. ſi enim neceſſitas eſſet, cōpelleret per ſubtractionē beneficij vel officij. ſup.ea.c.3.4.& 5. licèt ſit arg. cōtra ſu.ca.cp̄orū. ex. de æta.& qual. que ris ſ̄m quam potes ſoluere canones iſtos. illa tñ loq̄tur de his q̄ hñt plura bñficia, prout ipſa litera dicit, & quod ibi dicit, priuabis, dic parte ſtipendiorū, nō oībus. Io.gd quid dicatur; illi decret. q̄ris ſtabis. B.

e ¶ Commoda.] Nā exhortatione p̄mio rum,&c.ff. de iuſti. & iur. l. 1. & 23.q. 4.c.vlt.Ioan.

Presbyteri plus in decimis habeāt quàm diaconi.

citatione non venit. 2 ff. ſi quis ius dicenti nō obtemp. l.vna,& ita in publico conuentu reſponderunt Ia.T.& H. Et eſt arg. contra H. ſententiam, quam not. 4.q. 1. in ſumma. Nam ſi poſt contumaciam infamis eſſet, non retineret eccleſiaſticam dignitatem. C.de digni.l.2.lib. 12. extra de exceſſ. prælato. inter.

2 Adde ad hoc Bar. & Bald. & Alber. de Roſa. in l. ſācimus C. đ iuridic.

a ¶ Cōtradices.] Attende archiepiſcopum à ſubdito excommunicari poſſe. & eiuſdem cenſuræ ſimilitudine poſſe deponi illius auctoritate perſonę, à quo fuit deſtinatus, vt 2.q.6. ſi epiſcopus Bar.

b ¶ Adhuc.] Arg. ꝙ creſcente cōtumacia debet creſcere & pæna. ff. de inter. & releg. relegatorū. Et iſte ordo eſt ſeruandus, cum aliquis punitur pro contumacia, ut poſt admonitionē ſuſpendatur, ſecūdo excommunicetur, tertiò deponatur, quartò curiæ tradatur, ut 23.q. 4. fortè. in fi. 34. diſ. quorundā. Sed ſi pro crimine quis punitur, tunc primò deponitur, poſtea excommunicatur, vt 81. diſt. dictū, extra de iud. cum non ab homine. 3

Contumax quo ordine punitur.

c ¶ Priuabis.] id eſt, priuatum eſſe oſtendes: nam eo ipſo, quòd contumax erat, priuatus erat. uel priuabis quo ad hoc, vt poſſit vitari ab alijs in ſacramentis.

3 Vbi de hoc, & ext. de teſt. cog. cum ſuper.

ADHIBENDA EST. CASVS. Supra in c. placuit. & ſup. c. ſi qui. oſtenſum eſt qualiter in tempore neceſſitatis volens promoueri ſit puniendus. Nunc uero docet Gratianus, ꝙ ſi eſt vtilis eccleſiæ, & non vult ꝓmoueri qualiter ꝓuocetur, ut epiſcopo ſuo in hoc obediat. Dicit enim, ꝙ minores paulatim ſunt promouendi: ut

f ¶ Propenſius.] Sed quomodo hoc ꝓcedet, ubi p̄bendę omnes æquales ſunt, poteſt dici quod decurrentur præbendæ eorum. Vel dic conſequantur ſpe, non re.

f ¶ Propenſius.] Eſt hic argumen. de iure cōmuni plus presbyteros, quàm diaconos dè oblationib. & decimis debere habere. argumen. 32. diſt. præter hoc, qđ uerum eſt: ſed de ſpecialitate quandoque aliter fit. 1.q. 2. cap. ult.

ADDITIO. De hoc etiam not. 1.q.2.c.ulti. ubi uideas. 16.q.7.c.1. Archid.

g ¶ Vt hac.] Hic, ut conſecutiuum eſt. 1.q. 1. quiſquis. ſi enim eſſet cauſatiuum, ſimoniam cōmitteret, qui ꝓpter quæſtū Deo ſeruiret. Deo enim propter Deum ſeruiendum eſt principaliter, vt 8.q.1. ſunt in eccleſia. & 1.qō.1. non eſt. & ſi eſſet cauſatiuum, uideretur eos inuitare ad inuidendum alijs. Item argum. beneficium ſicut priuilegium quandoque concedi. 4 alicui: odio alterius.

Deo ꝓpter Deū eſt ſeruiendum.

4 Dic quod hoc totum, ideo eſt, q̄a habetur reſpectus ad vtilitatē eccleſiæ: alias in odium alterius nō eſſet priuilegium conferendum alicui. C. đ ſta. & ima. l. fin. Argum. ff. ad Treb. ſi cum ad her. ff. de admi. tut. impuberi. §. tēpus Ioan. de Fan.

h ¶ Ratione.] Grauè enim uidetur, quòd plus detur ſocio q̄ ſibi etiam fratri. C. de bon. quæ lib. cū oportet. 1. reſponſo nec de eadem ſocietate debet vnus plus quàm alius conſequi. ff. pro ſoc. verum. §. ſi cum tres. nec eſt alicui conferēdum unde alij ſcrupuloſo corde moueantur, ut 16.q.7.c.1.

i ¶ Nitantur.] Argu. quòd fit quandoque ſecundario quod principaliter fieri nō poteſt, ut hic, & ff. de poſtula. l. 1. §. pen. & ult.

Digitized by Google

DISTINCTIO LXXV.

TEmpus autem [a] conſecrationis, ſicut in ordine Romano habetur, ad epiſcopi benedictionem non eligitur [b]. Omni enim tempore [c] benedicuntur; dummodo ieiuni, & hora tertia benedictionem accipiant.

Vnde Anacletus Papa ſcribit ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2. in princ.

¶Ordinatione epiſcoporum qua hora fieri debeant. Cap. I.

ORdinationes [d] epiſcoporum auctoritate [e] Apoſtolica ab omnibus, qui in eadem fuerint prouincia, epiſcopis ſunt celebrandæ. Qui ſimul cōuenientes ſcrutinium [f] diligenter agant, ieiuniunque cum omnibus celebrent precibus, & manus [g] in ſanctis Euangelijs, quæ prædicaturi ſunt imponētes, Dominica die, hora tertia [h] orantes, ſacraque vnctione, exemplo† [i] prophetarum, & Regum capita eorum, more Apoſtolorū, [k] & Moſis [l] vngentes; quia omnis ſanctificatio [m] conſtat in ſpiritu ſancto: cuius virtus inuiſibilis, ſancto chriſmati [n] eſt permixta; & hoc ritu ſolennem celebrent ordinationem.

ſup. diſt. 64. ordinationes epiſcoporū. Burch. l. 1. c. 15. Iuo par. 5. c. 69. Anſ. l. 6. c. 53. Pann. l. 3. c. 12. Poly. l. 2. tit. 6. De prophetis. 3. Reg. 15. De Moyſe Exo. 29. De regibus. 1. Regum. 10.

† al. prophetarum exemplo regum capita perungentium, eo more, &c.

2 *Tempus autem cōſecrationis, trium menſium ſpatio clauditur: vltra quod, niſi neceſſitate cogente, epiſcoporū*

TEmpus autem.] Hæc diſtin. diuiditur in quinque partes: in quarum prima dicitur, quod die Dominica, & hora tertia, & ieiuni debent epiſcopi, & conſecrari quocunq; tempore: & hoc probat per c. ſeq. Secunda ibi: [Tempus autem.] Tertia ibi, [Ceterorum.] Quarta ibi, [Quod die.] Quinta ibi, [Ordinationes. Io. de Fā. CASVS. Oſtēſo qualiter. & à quibus ſit clericorum ordinatio facienda, nunc oſtendit Grat. quo tempore ſit ordinatio facienda. Et primo de ordinatione epōrum, poſtea de ordinatione cæterorū explicat, & dicit hic, ꝙ in conſecratione epī certum tēpus non eligitur: dūmodo in die Dominica, & hora tertia, & ieiunātibus fiat, vt ĩ. ea. c. 1. Cæterorum vero ordinationes fiūt in certis tēporib. vt ĩ. ea. c. vlt.
a ¶ Tempus autē.] Hic depingit 75. diſ. ĩ qua agit magiſter de cōſecratione epiſcoporum, & de tēporib. ordinationū. ſubiungit etiā de ordinatione aliorū clericorū. Debet aūt ordinatio epiſcoporū fieri hora tertia, die Dominica. ĩ. ea. c. 1. & cap. quod die. cęterorum vero in ſex partibus anni. ſcilicet in quatuor temporibus, & in ſubbato mediæ hebdomadæ quadrageſimæ, & in ſabbato ſancto infra ea. c. ult. extra de temp. ordi. c. 3. & 63. diſt. literas.
b ¶ Non eligitur.] Id eſt, non electum, vel determinatum in canone.
c ¶ Omni enim tempore.] .i. omni menſe, uel ſeptimana ſimiliter reſtringitur de conſec. diſt. 4. omni tempore: ibi exponitur, id eſt, omni anno.
ADDITIO. De hoc etiam no. 31. diſt. tenere. Archi.
ORdinationes.] CASVS. Anacletus docet in hoc c. quòd ordinationes, id eſt, conſecrationes epiſcoporum debent fieri ab omnibus compronincialibus epiſcopis die Dominica, & hora tertia, ſacra vnctione interueniente, exemplo prophetarum, & Apoſtolorū, & Moy. [Nam Samuel inunxit Dauid & Heliſæus Iehu Regem. Apoſtoli Iacobum, & Moyſes. Aaron.
d ¶ Ordinationes.] CASVS. Oſtenditur a quibus, qualiter, qua hora, qua die, epiſcopus debeat ordinari.
e ¶ Auctoritate.] Generali. extra de elect. cum in cunctis 16. q. 1. cunctis.
f ¶ Scrutinium.] Id eſt, examinationem, de qua habes diſt. 23. qui epiſcopus.
g ¶ Manus.] Duo ponent ſuper caput conſecrandi codicem Euangeliorum: tertius fundet benedictionem: alij omnes ponent manus ſuper caput eius ut 23. diſt. epſ.
h ¶ Tertia.] Multiplex eſt ratio de hora tertia: quia debet tunc Miſſa publicè celebrari: ut de conſec. diſt. 1. nocte. ſine qua Miſſa non poteſt conſecrari: quia nec eccleſia ſine Miſſa conſecratur: de conſecr. diſt. 1. oēs. licèt quidam dicant contra, ꝙ ſcilicet non ſit de ſubſtātia cōſecrationis: quibus ego aſſentior, 1 quia non eſt de ſubſtantia vnctio ipſa, de qua magis videtur, ꝙ ſit de ſubſtantia. immo ſi omiſſa eſt, ſuppletur, ext. de ſacra unct. c. 1. in princ. Alij tamen dicunt omnia iſta eſſe de ſubſtantia: arg. 23. diſt. quorundam præter tempus: vel horam, quia quocunque tpe, ordinatur, recipit ordinem. arg. inf. 77. diſ. ſubdiaconus. extra de temp. ord. ſane. nā qñque citius, qñque tardius Miſſa celebratur. Itē ideo eſt facienda conſecratio hora tertia: quia Spiritus ſanctus in igneis linguis hora tertia, &c. de cōſec. diſ. 1. nocte. quorum loco ſuccedunt epī, 21. di. in nouo. & quia hora illa dominus eſt crucifixus, ut ibidem dicitur. & tali hora Apoſtoli conſecrauerunt Paulum, & Barnabam, &c. infra ead. quod die.
i ¶ Exemplo.] Quia Samuel inunxit Dauid, & Saulem; Heliſæus Iehu in Regem Iſrael.
K ¶ More Apoſtolorum.] Qui inunxerunt Iacobum. ſupra 66. diſt. porro.
l ¶ Et moſſis.] Qui inunxit Aaron, & filios eius. 21. diſtinct. §. 1.
m ¶ Sanctificatio.] Id eſt, omnis unctio ſanctificans & efficax eſt. 2 a Spiritu ſancto. Et ſic patet, ꝙ in collatione ſacramenti confertur gratia: & illa gratia inuiſibiliter operatur. 1. q. 1. multi, & ſi ſacramentum aliquod confertur digno, tunc corroborat uirtutem priorem, ut de conſec. diſtinct. 5. nouiſſimè, & augetur in eo gratia de conſec. diſt. 4. non ex quo. Sed ſi ſacramentum cōfertur indigno, ſolum ſacramentum recipit, & illud recipit ad ſui malum: ſed non recipit rem ſacramenti. Hæc materia optime tractatur, extra de ſacra unctio. cum ueniſſet.
n ¶ Chriſmati.] Et ita chriſma eſt ſacramentum: quod concedo, ſic & aqua. 1. q. 1. detrahe. &c. multi.
TEMPVS. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dicitur, ꝙ eccleſia epiſcopalis ultra tres menſes uacare non debet: & poſtquam electus fuerit uſque: ad alios tres menſes conſecratur. interim eccleſia per œconomum gubernatur, & hoc probat per c. ſeq. Ioan. de Fan.

eundē Hug. & Lau. cuius fuit glo. iſte. de hoc plenè not. ext. de elec. ꝙ ſicut ubi idē dicitur.

Epiſcoporū conſecratio ſit hora tertia.

Eccleſia poteſt ſine Miſſa cōſecrari.

1 Et bene ſe-

Samuel inunxit Dauid.

Gratia confertur ĩ collatione ſacramenti.

2 Id eſt hēt eſſe conſtās & efficax a ſpiritu ſancto ſignificat. n. gratiā, q̃ a ſpiritu ſancto eſt, nec talis effectus. i. ſignificatio vnctionis pt eſſe aliquid in aliquo, niſi à ſpiritu ſancto ueniat: quia ꝙ gratia ſubſit unctioni, hoc eſt a ſpiritu ſancto. Hug.

CASVS.

CASVS. Supra dictum eſt qua die: & qua hora debet epiſcopus conſecrari. nunc autem dicit intra quòd tempus à tempore electionis, & confirmationis debeat conſecrari. Et dicit Gratianus, quòd intra tres menſes, niſi per neceſſitatem differetur.

b ¶ Neceſſitas.] Propter quam q̃nque poſſet differri per totam vitam electi, maximè confirmati, vt ſi vitietur in corpore argu. extra de elect. cum in cunctis, licèt ſit arg. contra, extra de æta. & quali. c. 1. vel ſi non reperiretur idoneus in eccleſia, niſi in minoribus ordinibus, vt j. 7. q. 1. conſtitutũ. ſup. d. 61. Olius. 28. d. de Syracuſanæ.

Quo- *conſecrationes poſt electionem differri non licet. Vnde Chalcedonenſi concilio, c. 25. legitur*

Vltra tres menſes non differratur epiſcoporum ordinatio. Cap. II.

Poly. l. 2. tit. 10. Burch. l. 1. cap. 24. Anſ. l. 6. cap. 40. Iuo p. 5. c. 135.

QVoniam quidã metropolitanorũ, ſicut ad nos perlatũ eſt, negligunt creditos ſibi greges, & differunt ordinationes facere epiſcoporũ; placuit ſanctę ſynodo intra tres [a] menſes fieri ordinationes epiſcoporũ, niſi fortè inexcuſabilis neceſſitas [b] coegerit tẽpus ordinationis †amplius protelari. Si autem quis [α] epiſcoporum [c] hęc non obſeruauerit, ipſum debere eccleſiaſticæ cõdemnationi ſubiacere; redditus verò eiuſdẽ vidnatæ eccleſiæ integros reſeruari apud œconomum [d] eiuſdem eccleſiæ placuit.

† τῆς ἀναβολῆς.

c ¶ Epiſcoporũ. Vel metropolitanorũ. vel electorũ, q epiſcopi sũt deſtinatione. cõtra vtroſq; n. pena eſt ſtatuta 100 diſt. quoniam.

d ¶ Apud ęconomũ] de hac materia dixi inf. 12. q. 2. illud.

[α] ¶ [Si autem quis.] *Sic ẽ in priſca verſione. Gracè eſt:* εἰ δέ μὴ τοῦτο ποιήσοι ὑποκεῖσθαι αὐτὸν *al.* αὐτῶ ἐκκλησιαστικῶ ἐπιτιμίω *quæ alter interpres vertit.* Quod ſi hoc minime fecerit, correptioni eccleſiaſticæ ſubiacebit. *De metropolitano enim loquitur.*

CÆTERORVM. Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua dicitur, ꝙ ordinationes clericorum non debẽt fieri niſi congruo tempore. Ioã. de Fan.

3 *Cæterorum vero ordinationes non niſi in temporibus certis, & diebus, maxime ſacerdotum; & leuitarum fieri debent; veſpera videlicet ſabbati, vel mane diei Dominicæ continuato ieiunio.*

CASVS. Supra dictũ eſt, quo tempore ordinentur epiſcopi. Nunc vero docet Gratianus quo tempore cæteri debeant ordinari. Et dicit, quòd certis tẽporibus, ſcilicet ſex, i. in quatuor temporib. anni, & in ſabbato ſancto, & in ſabbato, qđ eſt ante Dominicã de paſſione Dñi, vt inf. eo. ca. vl. Minores etiam ordines poſſunt cõferri in die Dominica ab epiſcopis, vt extra de tem. ordi.

Vnde Zepherinus Papa ſcribit ad epiſcopos Aegypti, epiſt. 2.

¶ Ordinationes presbyterorum, vel leuitarum qua hora fieri debeant. Cap. III.

¶ Caſus ſeq. cap. planus eſt.

Poly. l. 2. ti. 28. Anſ. l. 7. cap. 43. Burc. l. 2. cap. 1. Iuo p. 6. c. 23. & 47.

ORdinationes [e] presbyterorum, leuitarumque, tempore [f] congruo, multis coram adſtantibus, ſolemniter agite; & probabiles, ac doctos viros ad hoc opus prouehite, vt de eorum ſocietate, & adiumento plurimũ gaudeatis.

ORdinationes.] e ¶ Leuitarum.] Hoc idem in ſubdiacono: niſi in Papa tãtum. extra de temp. ord. c. 1. ſed ſcđm hæc decreta nõdum ſubdiaconatus erat ſacer ordo. ar. inf. e. c. pœn. 60. diſt. c. fi.

Item Leo epiſcopus Dioſcoro Alexandrino epiſcopo, epiſt. 79. c. 1.

¶ Presbyteri, & læuitę qua hora ordinandi ſunt. Cap. IIII.

f ¶ Tempore. Et in maiori eccleſia, ut arg. ſ. d. 67. reliq. & arg. 24. diſ. c. vlt. minores autẽ ordines, vbi, & qñ libuerit põt epiſcopus cõferre, [1] vt extra eo. c. 1.

[1] Ad idẽ infra quando plena eſt.

Polyc. ibidem. Anſ. l. 7. cap. 44. Iuo p. 6. c. 71.

QVòd à patrib. noſtris propenſiore cura nouimus eſſe ſeruatũ, à vobis quoque volumus cuſtodire: vt nõ paſſim diebus oib. ſacerdotalis, vel leuitica ordinatio

QVoniam.] CASVS. Duo dicuntur in hoc c. Primum eſt, ꝙ nullus archiepiſcopus differat ordinationes epiſcoporum ultra tres mẽſes. niſi neceſſitas compulerit amplius protelari. Secundum eſt, ꝙ redditus viduatę eccleſiæ debent eſſe in poteſtate ęconomi, donec epiſcopus eligatur, & confirmetur.

Electio dẽt fieri intra trimeſtre.

a ¶ Tres.] vſque ad tres menſes ſit electio. 50. diſ. poſtquam, & vſque ad alios tres menſes conſecratio, vt hic dicitur, & 100. diſt. quoniam.

& omnes ſimul ſi conſuetudo habeat hoc in prouincia, extra de eo qui fur. or. recep. cum H. lator.

QVòd à patrib.] CASVS. Quæſiuit Dioſcorus Alexandrinus, patriarcha à Leone, vtrum indifferenter omnib. diebus ſacri ordines poſſint, vel debeãt conferri. Et reſpondet ꝙ nõ: ſed tantum poſt diem ſabbati, & poſt exordia noctis, quæ luceſcit in prima ſabbati, vel in Dominica in mane continuato ieiunio ſabbati vſque ad diem Dominicam, in quibus, id eſt in trã

quæ tempora ieiunis, & à ieiunantib. debet fieri conſecratio. ſic ut uidetur Beneuen. & etiam mihi caſus ponendus: licèt non ſeruetur de conſuetudine.

a ¶ Sabbati.] Quidam intelligunt hoc capit. de ſabbato paſchali, ut ſi quis tunc velit conferre ordines, debeat eos cōferre in occaſum ſolis: q̄a Miſſa tunc non eſt cantanda, niſi illa finita: 1 ut inf. de cōſecra. diſ. 3. ſabbato, quod patet ex eo quod dĩ tunc: Deus, q̄ hanc ſacratiſſimam noctē. H. dicit ꝙ oēs ordines ſunt conferendi die Dñico. Et dicit ꝙ velocera præcedentis noctis trahitur ad diē ſequentem. 2 vt ſiue de veſpere in ſabbato, ſiue de mane in Dñico conferantur, ſemper in die Dominico videantur conferri. ſed certè ſecundū hoc nō eſſet neceſſaria continuatio ieiunij. Preterea omnia iura dicunt, quod tātū in ſabbato conferēdi ſūt ordines, ut extra. e. c. 3. Alij dicūt, quòd omnes ordines ſabbato cōferuntur, & dicūt, ꝙ mane Dñicę diei potius trahitur ad ueſperam præcedētē, quā veſpera ad mane. Et ita ſiue conferātur veſperę in ſabbato, ſiue in mane ſequenti, ſemper fictione canonica conferentur ſabbato: & ſecundum hoc de iure debet continuari ieiunium. Innoc. autem non determinat, an mane trahatur ad veſperam præcedentem, an veſpera ad mane. de temp. ordi. literas. conſuetudo tamen habet, ꝙ tantum circa horam nonam ſabbati fiunt ordinationes. ſecundum H. exponitur poſt diem ſabbati. i. poſt finitum diem ſabbati. Alij exponunt poſt diē ſabbati, id eſt, poſt inceptum diē ſabbati. Io. certe. H. opinio vera uidetur: & malè reprehenditur de cōtinuatione ieiunij: quia iam incepta eſt dies Dominica; & ideo eſt neceſſarium ieiunium, licèt non ſeruetur de cōſuetudine. niſi velis dicere, ꝙ hæc cap. ſint abrogata ꝑ decre. extra eo. tit. c. 3. B. in conſecratione autem epiſcopi non eſt neceſſaria continuatio ieiunij: cum tantum die Dominico conſecretur; & in mane quilibet intelligatur ieiunus, ut extra eod. literas, ſed licèt quis poſſit ordinare aliquem in ſacerdotem in ſabbato, & in mane in epiſcopum. 3 tamen alium ordinem non poſſet eidem conferre in mane, cui vnum contulerat in ſabbato. extra eo. literas. Sed nunquid Dominico die in mane poteſt quis ordinari in ſacerdotem, & eadem die hora tertia in epiſcopum? H. dicit, ꝙ ſic, quia nunquam inuenitur prohibitum.

b ¶ In prima.] id eſt, mane die Dominico.

c ¶ Eligantur.] id eſt, electi conſecrentur. Hypallage. 18. quæſt. 2. c. diffinimus.

d ¶ Quod eiuſdem.] id eſt, conferantur ordines.

e ¶ Continuato.] Ab ordinatoribus vel ordinandis. Lau.

f ¶ Ieiunio.] Quid ſi pranſus conferat ordinem; nunquid confertur ordo? H. dicit ꝙ ſic, & idē dicit in alijs ſacramentis, præterquam in Euchariſtia, & fortè idem poſſet dici de Euchariſtia. arg. de conſec. diſt. 2. liquido, quod concedo, quia pranſus bene poteſt conficere, licet non debeat, arg. illius. c. liquido.

g ¶ Declaratur.] Legitur enim in quadam homilia Bedæ, quæ legitur nocte illa ſuper Euangelio illo. Veſpere autem

1 Ad hoc de conſecr. d. 1. §. ieiunijs. ibi videas.

celebretur; ſed poſt diem ſabbati [a] eius noctis, quæ luceſcit in prima [b] ſabbati, exordia † cōſecrandis eligantur [c] in quibus his, qui conſecrandi ſunt, ieiunis, & à ieiunātibus ſacra benedictio conferatur. Quod eiuſdem [d] obſeruātiæ erit, ſi mane, ipſo Dominico die continuato [e] ieiunio [f] ſabbati celebretur: à quo tempore pręcedentis noctis initia non recedunt, quod † ad diem reſurrectionis (ſicut etiam in Paſcha Domini declaratur [g]) pertinere non dubium eſt.

† *Exordia deligantur, hoc eſt ſub lege diuini officij ſubſtituantur.*) orig.
† *quam*) orig.

2 Adde qualiter accipiatur dies pro itellectu huius gl. Bart. in l. 2. ff. de verb. ſign. & in l. more Romano. ff. de feri. & l. aut facta. §. tempus. ff. ad Sylla.

Item eodem capite.

¶Quare die Dominico ſacerdotum ordinationis celebrentur. Cap. V.

Iuo p. 6. c. 70. Pann. l. 3. c. 13.

QVòd a die [h] Dominico † ordinationes ſacerdotum [i] celebrentur, non tantum ex conſuetudine, ſed etiam ex Apoſtolica nouimus venire doctrina; ſcriptura manifeſtante, quòd cum Apoſtoli Paulum & Barnabam ex præcepto ſpiritus ſancti, ad Euangelium gentibus mitterent prædicandum, ieiunantes, & orantes impoſuerunt eis manus; vt intelligamus, quāta & dātium, & accipiētium deuotione curādum ſit, ne tantę benedictionis ſacramentum negligenter videatur impletum. Et ideo pie, & laudabiliter Apoſtolicis morem geſſeris inſtitutis; ſi hanc ordinandorum ſecerdotum formam per eccleſias, quibus Dominus pręeſſe te voluit, etiam ipſe

Act. 13.

autem ſabbati, ubi dicit Beda, ꝙ in die iſta noctes incipiūt præcedere dies, ideo. 4 forte. ut tres dies & noctes haberi poſſint, in quibus Dominus fuit in vētre terrę, quod, nec ſic habetur niſi ſynecdochice. 5. uel declaratur, quia Miſſa non decantatur in ſabbato, ſed in principio ſequentis noctis, & dicitur: Deus, qui hanc ſacratiſſimam noctem, &c. & ita eſt de die Dominica nox illa. Lau.

QVod dic.] Hæc eſt quarta pars huius diſtinctionis, in qua probat, ꝙ epī ſemper debēt conſecrari eſſe Dominico more Apoſtolorum, qui de mandato Domini impoſuerunt manus Paulo & Barnabæ, & quia eodē die Dominus reſurrexit Io. de Fan.

CASVS. Leo Papa in hoc oſtēdit, ꝙ ordinationes ſacerdotum dent tātum in die Dominica fieri, quæ dies Dominica initium habet à veſpera ſabbati: quod probat per conſuetudinē, & etiam per doctrinā Apoſtolorū, qui die Dominica Paulum, & Barnabam conſecrauerunt. Nam in hac die mundus ſumpſit exordium, & vita principium, & mors interitum habuit.

h ¶ Quod die.] H. ponit fundamentum ſuæ opinionis in caſto, ꝙ ſcilicet in die Dñico poſſunt ordines cōferri. quod patet ꝑ hoc qđ dicit ordinationes ſacerdotum, & per id quod dicit initium, & c. nos qui contrarium dicimus, exponimus, ordinationes ſacerdotū, id eſt epiſcoporū cōſecrationes ſex. ꝓ quo itellectu bene facit ꝙ in fra ſubijcit, ex Apoſtolica, &c. Nam Paulus & Barnabas epiſcopi fuerūt. vnde per eorū exemplum nihil probat, niſi de epiſcopis: & quod dicit, cui initium. &c. dic nihil facere ad rem, ſed dicit incidenter, immo adſcribitur ei fictione canonis, non in veritate.

i ¶ Sacerdotum.] Id eſt epiſcoporū. ſic non erit pro H.

Epiſcoporū conſecratio ſi tantū die Dominico.

3 Hoc etiam de plano cōcedunt Vin. & Inn. vt no. extra de tēp. ord. literas.

Sacramenta cōferri poſſunt poſt cōmeſtionem.

† Ex iſto tex. inferi. ꝙ dies Dominicus nō accipitur generaliter. ſi. in l. 1. §. hoc autem. & ibi Bart. ff. de ope. no. nu.

4 Aliàs adeo ſed non eſt bona litera & ſic etiam ponit Laur. & Io. d Fan.

5 Iſta eſt figura tribuēs toti, qđ eſt partis. ut cū dr̄ Ethiops eſt albus, ꝓpter dentes, quos habet albos. Nec .n. Dominus ſtetit, ſiue fuit in vētre terræ ꝑ tres dies, & noctes, niſi ſic loquendo. nam & aliàs totum ponitur ꝓ parte. vt 1. diſt. §. ſcire. immo totū non eſt aliud à ſuis partibus, ut no. 6. d. nullus. ſm Io. de Fan.

6. Argum. ad hoc 9. d. c. olim Io. d. Fan.

a ¶ Ve

a ¶ Vt quidquid.] 16.q.1.c.vlt.de conſecr.diſt.4.quæris. ADDITIO. Ex hoc colligitur, quòd generalis ſermo non accipitur generaliter, vt ibi not. Archid.

ORdinationes.] CASVS. Duo dicuntur in hoc cap. Primum eſt, quòd ordinationes ſacerdotũ, diaconorum

f ¶ Medianæ.] In qua cantatur, Sitientes, quæ præcedit Dominicam de Paſſione.

ADDITIO. Et extra de temp.ord.cap.3.

g ¶ Seu presbyterum.] De hoc dixi ſup.74.diſt.epiſcoporum.8.q.1.licet ergo.

* Concor. text. in l. more Romano, ff. de ferijs. Bar. in l. aut facta. §. tẽps. ff. ad Sylla.

† al. benedictiones tribuantur. orig. † diſpoſitionum.

ſeruaueris, vt his, qui conſecrandi ſunt, nunquam benedictio †, niſi in die Dominicę reſurrectionis tribuatur: cui a veſpera ſabbati initiũ conſtat adſcribi *; & quę tãtis diuinarum diſpenſationum † myſterijs eſt conſecrata, vt quidquid[a] eſt à Domino inſignius conſtitutum, in huius diei dignitate ſit geſtũ. In hac mundus ſumpſit exordiũ: in hac per reſurrectionem Chriſti, & mors interitum, & vita accepit initium. In hac, &c.

α ¶ Quòd die.] *Sumptum eſt caput hoc ex eodem loco, vnde, & antecedens, mutato tamen verborum ordine, & nonnullis initio adiectis. In ipſa enim epiſtola poſt vltima verba præcedentis capitis, ſequitur continentur.* Nam pręter auctoritatem conſuetudinis, quam ex Apoſtolica nouimus venire doctrina, etiam ſacra ſcriptura manifeſtat, quòd cum Apoſtoli, &c.

[*Item ordine Romano, c. de gradibus eccleſiæ.*]

¶ Deo eodem. PALEA Cap. VI.

Anſ.l.7.c.61. † al. non. Et Gregorius.2. epiſt.3.

QVando, & vbi libitum fuerit, vſq; ad ſubdiaconatus officium ordinantur clerici: diaconi vero, atq; presbyteri nunquam † niſi in publica ordinatione.

Item Gelaſius ad epiſcopos per Lucaniam, epiſt.1.c.13.

¶ De temporibus ordinationis. Cap. VII.

Poly.l.2.tit.28. Anſ.l.7.c.45. Iuo p.6.c.72. Pann.l.2.c.25. † mediana quadrageſima die ſabbati ieiunio. orig.

ORdinationes presbyterorum, & diaconorum, niſi certis temporibus, & diebus exerceri non debent; id eſt quarti[b] menſis ieiunio, ſeptimi[c], & decimi[d], ſed & etiam quadrageſſimalis[e] initij, ac medianę † [f] hebdomadę, & ſabbati ieiunio circa veſperam nouerint celebrandas, nec cuiuslibet vtilitatis cauſa, ſeu presbyterũ[g], ſeu diaconum his pręferre[h], qui ante ipſos fuerint ordinati.

h ¶ Præferre.] Ecce hic, habes φ pri⁹ ordinati pręferũtur[1] alijs, vt ĩ habẽdis honoribus, & in alijs, vt i.7.diſt.§.hinc.& extr.de ma.& obed. c.1.& 74.diſt.epiſcoporum etiam, licèt poſteriores ſint meliores, nõ obſtat 23. q.4.ſicut 7.q.1.licet vt vbi notatur, licèt ſit argu.contra.ſupra d.16.ſexta 2. ver.1. Io. Hodie ſufficit ſi electus a maiori parte capituli ſit bonus vt extra de elec.cum nobis.B.

1 Et ita attenditur hic tẽpis prioritas. ſic 17. d. §.vlt.ext. de ma.& obed. c. 1. & alibi excellentia ordinantis, ff. de albo. ſcri.l.ult. extra de maio. & obed. per tuas. Archi. 2. Al. Sancta.

DISTINCTIO. LXXVI.

QVibus temporibus[i] ieiunia celebranda ſint *Calixtus Papa determinat ſcribens Benedicto epiſcopo, epiſtola prima.*

¶ Quibus temporibus ieiunia celebrentur. Cap. I.

Poly.l.3.tit.15. Iuo p.4.c.27. Pann.l.2.c.175.

IEiunium, quod ter in anno apud nos celebrarę didiciſti, conuenientius nunc per quatuor tempora fieri[3] decernimus; vt ſicut annus per quatuor voluitur[k] tẽpora,

QVibus temporibus.] Hæc diſtinct. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur quando debent fieri ieiunia quatuor temporum, & hoc probat per ſex⁴ auctoritates. ſecũdum ca. in fin. non tenet, neq; prima pars tertij cap. tenet, ſed ſecunda pars tenet ſecundum Io. de Fan. Scda ibi, [Primum] Tertia ibi, [Non autem. Io. de Fant.

CASVS. Supra facta ẽ mẽtio de quatuor tẽpibus, & ideo Gratianus ſupponit diſ. 76. ĩ qua primo oſtẽdit quando quatuor tẽpa ſint celebrãda, & vnde originẽ habuerunt. Addit etiã quòd ĩter Paſcha, & Pentecoſtem nõ sũt ieiunia indicenda: nec genua flectẽda.

i ¶ Quibus tẽpibus.] In hac diſt. 76. agit magiſter de temporibus ieiuniorum. Oſtẽdit etiam diuerſas originẽs eorum. Poſtea ponit differẽtiã inter nos, & Hebræos in computatione menſium 3. Oſtendit etiam, quod non ſit ieiunandum a Paſcha Domini vſq; ad Pentecoſtem, nec eſſe flectenda genua.4.

3 Vt inf ca. ieiunium. 4 Vt inf. ca. ſcire, & cap. ſeq.

rum, & ſubdiaconorum non ſunt faciendæ, niſi in ſex tẽpibus anni. ſ. in quatuor tẽpibus, & in ſabbato ante Dominicam de Paſſione Dñi, & in ſabbato ſancto. Secundum eſt, φ nullus eps̃ debet præferre poſteriorẽ priori.

Annus a Martio quã doque incępit.

b ¶ Quarti.] Id eſt. ieiunij, hoc ſemper in omni ſeptimana Pentecoſtes occurrit, & loquitur ſecundum antiquam computationem Latinorum, qui incipiebant annum a Martio.

c ¶ Septimi.] Id eſt, Septembris.

d ¶ Decimi.] Id eſt, Decembris.

e ¶ Quadrageſimalis.] Id eſt, in prima ſeptimana quadrageſimæ.

IEiunium.] CASVS. Quæſiuit Benedictus epiſcopus a Calixto quoties quatuor tempora eſſent in anno celebranda, qui reſpondit dicens, quòd hactenus ter celebrata fuerunt: ſed melius eſt, vt quater in anno celebretur ſolemne ieiunium, ad inſtar quatuor temporum anni, per quæ voluitur annus.

Annus in æſtatẽ, & hyemem diuiditur.

K ¶ Voluitur.] Lex tamen in æſtatem, & hyemem annum diſtinguit. ff. de aqua quotidiana, & æſtiua, l.1.§. hoc interdictum.

ſic & nos quaternum ſolenne agamus ieiunium per anni quatuor tempora.

Item ex concilio Moguntino primo, cap. 34. [ſed ibi fuſius; hic ſummatim.]

De eodem. Cap. II.

CONſtituimus [a], vt quatuor tempora anni ab omnibus communi† ieiunio obſeruentur, ideſt in menſe Martio, hebdomada prima; in Iunio, ſecunda; in Septembri, tertia; in Decembri, quarta.

¶ *Auctor Micrologi, cap. 24. & 25. de hoc ipſo Moguntini concilij canone diſputans, aperte ait hoc ex ignoratione traditionis eccleſiaſticæ fuiſſe profectum. Vnde Leo Papa ait,* Huius obſeruatione, &c. *quod refertur infra ead. diſt. cap. 6. Et ne quis occaſione horum conciliorum Germanicorum deciperetur; Gregorius ſeptimus (quod in eodem Micrologo narratur) veterem Romanæ eccleſiæ conſuetudinem renouauit. De qua re in concilio Claremontenſi Vrbani ſecundi: canone primo ſic ſtatuitur.* primum ieiunium quatuor temporum ſemper fiet prima hebdomada Quadrageſimæ; Secundum in hebdomada Pentecoſtes abſque genuum flexione, cum alleluia, & Gloria in excelſis Deo, & veſtibus ſolennib. fiet; tertium plena hebdomada ante Natale Domini vigilia eiuſdem excepta. *Et idem repetitur in altero concilio Placentiæ poſtea habito, quod eſt in bibliotheca Vaticana, & citatur infra ead. cap. ſtatuimus.*

Item ex concilio Salegunſtadæ habito, cap. 2.

¶ De eodem. Cap. III.

DE ieiunio autem incerto quatuor tẽporũ hanc certitudinem ſtatuimus, vt ſi Kalẽdæ Martię [b] in quarta feria, ſiue antea euenerint, eadẽ hebdomada ieiuniũ celebretur. Si aũt Kal. Martiæ in 5. feriam, aut 6. aut ſabbatũ diſtenduntur: in ſequentẽ hebdomadã ieiuniũ differatur. Simili quoq; modo, ſi Kal. Iunij [c] in 4. feria, aut antea euenerint; in ſubſequẽti hebdomada ieiuniũ celebretur: & ſi in 5. aut 6. feria, aut ſabbato cõtigerint: ieiuniũ in tertiã hebdomadam reſeruetur. Et hoc ſciendum eſt, [d] ꝙ ſi qñ ieiunium menſis Iunij in vigilia Pentecoſtes ſecundum prędictam regulam euenerit: non ibi celebrandũ erit, ſed in ipſa hebdomada ſolenni Pentecoſtes: [α] quia vigilia & ſimul, & ieiunium celebrari [e] non debẽt, & tunc propter ſolennitatẽ ſpiritus ſancti, diaconi dalmaticis induãtur, & alleluia cantetur; & flectamus genua, non dicatur.

¶ Eodem modo de Septembris ieiunio cõſtitutum eſt, vt ſi Kalendæ Septembris in quarta feria euenerint, aut antea; ieiunium [f] in tertia hebdomada celebretur; & ſi in quinta, aut ſexta, aut ſabbato cõtigerint, in quarta hebdomada ieiunandum erit. ¶ In Decẽbri [g] vero illud obſeruandum erit, vt proximo ſabbato ante vigiliã natalis Domini celebretur ieiuniũ, quia ſi vigilia in ſabbato euenerit, ſimul vigiliam, & ieiunium celebrare non conuenit.

α ¶ Quia vigilia.] *Hactenus ad verbum,* debent, *non ſunt in ipſo concilio impreſſo ex Burchardo: eadem vero ſententia repetitur in fine capitis.*

Capitul. 5. c. 86. Burch. l. 13. c. 2. Iuo par. 4. c. 35. Pann. l. 2. c. 180.

† al. cum.

Burch. in fine. Iuo. p. 4. c. 35. Pann. l. 2. c. 180.

Dominica, & ieiunium ſimul cõcurrere non poſſunt.

Ieiunia quatuor temporum.

1 Nominatiui caſus, & fœminini generis.

a CONſtituim⁹.] Hoc c. eſt abrogatum.

DE ieiunio.] CASVS. Hoc c. habet duas partes. Prima eſt abrogata, quia non habet locũ, qđ in ea dicitur. Secũda eſt authẽtica, vbi dicitur, ꝙ ieiuniũ æſtiuum celebrandũ eſt in prima hebdomada poſt Pentecoſtẽ: in quo tpe diaconi dalmaticis induanť, & alleluia cantetur, ſed genua nõ flectim⁹. Ieiuniũ vero autũnale celebratur in Septembri in 3. die Mercurij Septẽbris, cõputando à prima die Mercurij eiuſdẽ menſis. Hiemale autem ieiunium celebrandum eſt in mẽſe Decẽbri ante vigil. natiuitatis Dñi. Secũda pars incipit ibi, & hoc ſciendũ.

b ¶ Martiæ.] Non ſemper, imò prima ſeptimana quadrageſimæ.

c ¶ Iunij.] Nec hoc ſemper immo in ſeptimana Pẽtecoſtes.

d ¶ Et hoc ſciendũ eſt.] Quod abhinc dicitur, manet immutatũ. ſuperiora p ſequẽtem canonẽ mutantur. ſ. ſtatuimus, & ita vtile nõ vitiatur per inutile, contra. 9. diſt. ſi ad ſacras. Lau.

e ¶ Celebrari.] Cedit ergo in ieiunio min⁹ dignũ digniori arg. ff. de mino. verũ. §. vlt. ext. d cõſe. eccl. vel alta. c. qđ in dubijs. Et eſt arg. ꝙ ſi feſtũ alicuius Apoſtoli die lunæ euenerit, ſabbato, vigilia ieiunãda eſt, quia ieiunium, & Dñica ſimul concurrere nõ poſſunt, ext. de obſer. ieiu. c. 1. arg. cõtra extra de verbor. ſig. quæſiuit. Lau.

f ¶ Ieiuniũ.] Inf. de cõſe. diſt. quoniam.

g ¶ In Decembri.] Prima quadragenæ ſeruat ieiunia Veris Pneumatis hebdomada ſeruare ſecũda iubetis. Tertia Septẽbris cultũ fert mercuris 1 iſtum. Sabbata ieiu-

Digitized by Google

ta ieiunent vigilent præeuntia Chriſtum.]Lau.

STatuimus.] CASVS. In hoc c.rectè cõtinetur in quibus temporibus ieiunia quatuor temporum ſunt celebranda: & corrigit & emendat illud c.conſtituimus, & primam partem illius capituli,de ieiunio.

a ¶ In

HVius.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ ex doctrina ſancti ſpiritus conſtitutum eſt,vt quaternum ieiunium celebretur in quatuor tẽpibus anni, ſ.in vere, & æſtate, & autumno, & in hieme;ad inſtar quatuor elementorum, & quatuor Cardinum mundi, & quatuor Euangeliorũ. Et primũ eſt ieiunium in Quadrageſima. Secũdũ. ſ. æſtiuũ poſt Pentecoſtẽ. Autũnale eſt in Septembri. Hiemale ĩ Decẽbri. PRIMVM. Hæc eſt ſecunda pars huius diſt. in qua dr̃ vnde habuerunt ortum ieiunia Iudæorum, q alter cõputãt quàm nos.Io.de Fan.

Contra Vrbanus in concilio Placentino,c.15.

¶ De eodem. Cap. IV.

Poly.li.3.tit.25.

STatuimus etiam, vt ieiunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur:primum in initio Quadrageſimę: ſecundum in hebdomada Pentecoſtes: tertium verò in Septembri [a]: quartum in Decembri more ſolito fiat.

Item Leo Papa, ſermone primo de ieiunio Pentecoſtes.

¶ De eodem. Cap. V.

Poly.ibidem.

IGitur poſt ſanctæ lætitiæ dies, quos in honorem Domini à mortuis reſurgentis, ac deinde in cœlos aſcendẽtis exegimus,poſtque acceptum ſancti ſpiritus donũ, ſalubriter,& neceſſariè conſuetudo eſt ordinata ieiunij, vt ſi quid fortè inter ipſa feſtiuitatum gaudia negligens libertas, & licentia inordinata præſumpſit,hoc religioſæ abſtinentiæ cenſura caſtiget.

Item ſermone octauo de ieiunio decimi menſis.

¶ De eodem. Cap. VI.

1 HVius obſeruantię vtilitas,dilectiſſimi,in eccleſiaſticis præcipuè eſt conſtituta ieiunijs; quæ ex doctrina Sancti ſpiritus ita per totius anni circulum diſtributa ſunt,vt lex abſtinentiæ omnibus ſit adſcripta tẽporibus. Si quidem ieiunium verum in Quadrageſima, æſtiuum in Pentecoſte,autumnale in menſe ſeptimo,hyemale aũt in hoc,qui eſt decimus, celebramus; intelligẽtes diuinis nihil vacuum eſſe pręceptis,& verbo Dei ad eruditionẽ noſtram omnia elementa ſeruire, dum per ipſius mundi cardines, quaſi per quatuor Euangelia inceſſabili tuba diſcimus,quod & prædicemus,& agamus.

2 *Primum [b] verò menſem,quartum,ſeptimum, & decimum,non Hebræorum ratione,ſed noſtra debemus accipere.Primus enim menſis apud illos eſt Aprilis, quartus Iulius ſeptimus October, decimus Ianuarius. In quibus, & præterea in quinto menſe,qui eſt Auguſtus, quæ fuerit eis cauſa ieiunij. Hieronymus in commentarijs ad c. octauum Zachariæ exponit dicens.*

¶ Quare in ſupraſcriptis menſibus ieiunia lex imperauit. Cap. VII.

Poly.ibidem.

IEiunium [c] quarti, & ieiunium quinti,& ieiuniũ ſeptimi,& ieiuniũ decimi(ἀπὸ κοινοῦ enim ſubauditur menſis)domui Iudę, & Hieruſalem in dies feſtos vertetur,&

CASVS. Iſte §.reſpicit illud c.ordinationes.ſup.75.diſtin.in quo facta eſt mẽtio de primo menſe, quarto, ſeptimo, & decimo. Et dicit Gratianus, ꝙ debemus ibi intelligere primum menſem, & cęteros ſm computationem noſtram, & non ſm cõputationem Hebræorum. apud quos Aprilis eſt primus menſis. quartus Iulius: ſeptimus October: & Ianuarius decimus. Sed Romani olim primum menſem dicebant Martium: nũc vero Ianuariũ. Præterea quare Hebræi ieiunabant in Auguſto, qui eſt eis quintus menſis, rationem aſſignat Zacharias in ſeq. cap.

b ¶ Primũ.] Accipe in ſuperiori diſ c.vl.

IEiuniũ.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima ponit Hiero.verba Zachariæ, vbi dicitur,ꝙ Hebræi ieiunant in quarto,quinto, ſeptimo,& decimo mẽſe, & oſtẽdit, ꝙ Latini expoſitores hunc locũ variis modis expoſuerunt, & diſſonantibus. In ſcd̃a pte ponit multiplices cauſas quare ieiunãt Iudæi in p̃dictis menſibus. In tertia parte primò exponit verba Zacharię ſm literam: poſtea ſm anagogicum intellectum. Secunda pars incipit ibi. Cogimur.] Tertia ibi. Hoc igitur eſt omne.] Et verba ſunt ꝓphetę vſq; illud. In hoc loco.]& quod dr̃ ibi, Quarti,&c.] ſubauditur menſis. [in hoc loco,] verba ſunt Hier. inſerta illi auctoritati.

c ¶ Ieiunium quarti.] Subauditur menſis. & arg.ſumi poteſt

a ¶ In Septembri.] ſm diſtinctionem.c.ſuperioris.in fi.

IGitur.] CASVS. Docet Leo, ꝙ poſt quinquaginta dies lætitiæ, computandos à die reſurrectionis, quos in honorem Domini celebrauimus, inducitur ieiuniũ, vt ſi quid per abundantiam lætitię deliquimus,abſtinẽtia ieiunij caſtigetur.

Preçepta ĕt moralia ſūt per eccleſiā inutabilia.

poteſt ex hoc e, quòd etiam ea, quę moralia ſunt, immutantur per eccleſiam hodie. Nam alijs temporibus celebrabantur olim hæc ieiunia, alijs nunc.

a ¶ In hoc loco.] Verba Hiero.

b ¶ Dixerunt.] Oſtendendo cauſas conſtitutionis talis, vel talis ieiunij.

l ¶ Hieroſolymis.] Legitur 1 in pſalterio. Vt quid Deus repuliſti, ꝙ Hieruſalem capta eſt eo tempore, quo interfecerunt Ieſum Chriſtum, ſ. in Paſcha poſſumus dicere, quòd tunc fuerit capta: ſed illæſa conſeruata in ſe vſque ad Auguſtum, quando fuit accenſa ab Iſmael, qui Iudæus erat, & a quibuſdam alijs.

1 Dic legitur, id eſt habetur in Ioſepho: ſecūdū Goff. Hieruſalem qñ fuit capta.

Magiſtro pluſquam diſcipuli credē dum eſt.

c ¶ De fonte.] Collige in dubijs ad rei originem recurrēdū: & plus magiſtro quā diſcipuli credendū, vt dixi diſt. 9. vt veterum. & diſ. 20. de quibus 24. q. 1. loquitur. ſup. d. 12. pceptis Argum. contra nunquā ad rei originem recurrēdum. ff. de leg. & ſenatuſ. & iō. nā dicit lex, quòd non de omnibus, quæ cōſtituta ſunt reddi ratio poteſt. &c. ff. tit. eo. non omnium.

Tranſcriptū an ualeat ſine originali.

d ¶ De riuulis. Arg. nō valere ſumptum ſine originali. C. de eden. Authen. ibi poſita. arg. cōtra ext. de fideiuſ. puenit. Dicit Alberic. ꝙ ſi eſt tranſcriptū per manū tabellionis valet: arg. ff. de admin. tu. chyrographis. Azo dicit non valere, niſi p iudicē fiat translatio, vt in authen. vt fratrū filij. §. illud. coll. 9. C. de teſt. publicati. Io. Hæc qō determinatur hodie per decre. quā habes extra de fide inſtr. cap. vlt. vbi dī, ꝙ exēplata inſtrumenta aliqua iuſta cā auctoritate iudicis ſcripta eandem vim habeāt cum authenticis, & originalibus. B.

ADDITIO. De hoc not. 100. diſt. contra morem. & extra de verborum ſignificat. abbate. Archid.

e ¶ Quærere.] Sup. diſt. 9. vt veterum.

gaudiū: veritatem tantum Deus quęrit, & pacem. In hoc loco [a], noſtrorū multi multa dixerunt [b], & inter ſe diſſonātia. *& paucis interiectis.* ¶ Cogimur igitur ad Hebręos recurrere; & ſcīæ veritatem de fonte [c] magis, quàm de riuulis [d] quærere [e] †. *& paulo poſt.* ¶ Ieiunium quarti [f] mēſis, qui apud latinos vocatur Iulius, die ſeptima, & decima eiuſdē menſis illud arbitrantur, qñ deſcendens Moyſes de monte Sinà tabulas legis abiecit [g] atque cōfregit, & iuxta Hieremiā muri primū rupti ſunt ciuitatis [h]. In 5. menſe, qui apud latinos appellatur Auguſtus, cū propter exploratores terræ ſanctę ſeditio orta eſſet in populo], iuſſi ſunt montē nō aſcēdere, ſed per quadraginta annos longis à † terra ſancta circumire diſpendijs, vt exceptis duabus, Chaleb, & Ioſue, oēs [i] in ſolitudine caderēt. In hoc menſe, & à Nabuchodonoſor, & multa [k] poſt ſæcula a Tito, & Veſpaſiano templum Hieroſolymis [l] incēſum eſt, atque deſtructū: capta vrbs Bethel, ad quam multa millia confugerant Iudæorum: aratum tēplum in ignominiam gentis oppreſſæ à Tito Annio Ruſo. In ſeptimo verò, qui apud nos appellatur October, ſicut ſupra diximus, occiſus eſt Godolias, & Iudæ tribus, ac Hieruſalem reliquiæ diſſipatæ. Legamus Hieremiam. Menſe decimo (qui apud nos Ianuarius dicitur, eo quòd ianua anni ſit, atque principium) Ezechiel in captiuitate poſitus audiuit, & cunctus populus captiuorum, quinto menſe templum eſſe ſubuerſum: quod pleniſſimè in eodem propheta cognoſcimus. Hoc eſt igitur omne [m], quod dicitur. Dies plāctus, & ieiuniorum, quos hactenus habuiſtis in luctum, ſciatis vobis (quia cogitaui, vt benefaciā Hieruſalem, & domui Iuda) in lætitiā, & gaudium, & ſolemnitates eſſe vertendos: ita duntaxat, ſi veritatem diligatis, & pacem Iuxta anagogē [n], quia tunc ieiunamus, quādo ſponſus aufertur à nobis, & non meremur eius habere præſentiam: cum reuerſus fuerit Dominus ad nos, & cogitauerit, vt bene faciat nobis; omnis triſtitia vertetur in gaudiū, & fames [o] priſtina ſermonis Dei pręſentia doctrinarum eius, & cęleſtis panis ſaturitate pēſabitur.

Exod. 32. *Hier. 52.* *Num. 14.* [*ad terram ſanctā.*] orie. *4. Reg. 25.* *Hier. 39. & 41.* *Hier. 52.* *Ezechiel. 33.* *Ioan. 16.*

† Ex iſto tex. infertur, ꝙ quandoq; magis conſiderātur accidentale. concor. l. 2. §. ex actis. ff. de orig. iur. & l. 1. §. beſtias. ff. de poſtul.

2 Hiſtoria ſecundum Iſi. in 1. l. etym. dicitur ab hiſtore in Grecè, quod eſt Latinè cognoſcere, vel uidere. apud ueteres enī nullus ſcribebat hiſtoriam, niſi q interfuiſſet. Alij dñt, ꝙ dī ab hiſtoron Græcè, quod eſt geſticulatio, id eſt geſtuum repræſentatio: vñ & hiſtrio uocāt geſticulator, id eſt aliorū geſtorum recitator, & repręſentator. Archidiac.

Scriptura diuina quadrupliciter exponi poteſt.

f ¶ Quarti. Menſis. ſcilicet ſecundum Hebraicam computationem.

g ¶ Abiecit.] Cum inueniſſet Iudæos conflaſſe vitulū, vt 45. diſt. diſciplina. inf. de pę. diſt. 2. §. item opponitur.

h ¶ Ciuitatis.] A Nabucodonoſor, qui cum Chaldæis cępit in ciuitatem Hieruſalem 23. q. 5. hinc. in fine.

i ¶ Omnes.] Quid fidere ceperunt, ſed cum Moyſes non diffideret, & eſſet maior xx. annis, quare non intrauit terram promiſſionis? rationem habes 23. q. 4. §. his omnibus. Et dic, omnes, quia xx. annis, & ſupra exiuerunt de Aegypto.

K ¶ Multas.] Sed quare inducit hoc de Tito, & Veſpaſiano, cum ante per multa tēpora fuit illud ieiunium conſtitutum? & dicimus, quod iſtud non facit ad propoſitum: vnde eſt arg. ꝙ quandoq; aliqua inſeruntur decretis, quæ non faciunt ad propoſitum principale. arg. ſup. prox. diſt. quod dic. ver. cui initium.

m ¶ Hoc igitur eſt omne.] Id eſt, hoc ſignat apud nos: nam apud Græcos decimus inuenitur October, vt ſupra diſt. 18. propter.

n ¶ Anagogen. Id eſt, ſuperiorem, & ſpiritualem, vel moralem intellectum: nam ana, ſupra: goge, ducere: inde pedagogus quaſi ductor. hoc modo exponitur. hic eſt enim quidam intellectus hiſtoricus 2, allegoricus, moralis, ſiue tropologicus, & anagogicus: ſicut diximus ſupra. diſtinctio. 37. vino, ſic hæc vox, Hieruſalem, hiſtoricè ſignat ciuitatem illam terreſtrem: allegoricè eccleſiam: moraliter animam fidelem: anagogicè cœleſtem Hieruſalem. Moralis intellectus attendit, quæ iuxta nos ſunt. allegoricus, quæ intra nos: anagogicus, quæ ſupra nos. hic ergo ponitur anagogicus pro allegorico.

o ¶ Et fames.] Infra. 8. q. 2. audacter.

NON

NON AVTEM. Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua dicitur, ꝙ a paſcha vſque ad penteconſtem nõ debemus de neceſſitate ieiunare. Io. de Fan.

CASVS. Dictum eſt ſupra in c. de ieiunio, ꝙ poſt penteceſtem ieiuninum quatuor temporum eſt celebrãdum: modo vult hic Gratianus oſtendere, quare non ante. ſ. quia a Paſcha reſurrectionis vſq; ad penteconſtẽ nõ inducuntur ieiunia ex neceſſitate, & hoc probat per ſeq. c.

a ¶ Non autem videntur.] Improbat quod dictum eſt ſu. d. ieiunijs. ſu. ea. c. ſtatuimus, & c. de ieiunio. in prin.

b ¶ Ieiunia.] inf de conſec. diſt. 3. rogationes. cõtra Sol. licèt ibi ieiunemus trib⁹ diebus, nihilominus tñ eſt ibi cõtinuata feſtiuitas. Nã dicit lex ꝙ perẽnis eſt ſiue cõtinuus fluuius, licèt quãdoq; exareſcat. ff. de flu. l. 1. reſp. Vel dic conſuetudinem ſequendam. 1. 12. diſt. illa.

Fluuius etiã qñque areſcẽs dicitur perennis.

S Cire debet.] CASVS. Docet Ambro. ꝙ quinquaginta dies a paſcha reſurrectionis vſque ad penteco. reputantur velut dies reſurrectionis, & dies Dominici: quia reſurrectio die Dñica fuit: & hos dies cum hominibus & diſcipulis ſuis ſtetit, & ideo ſicut i reſurrectione gaudendum eſt, & non ieiunamus: ſic & in his quinquaginta dieb. gaudendum eſt, nec ieiunia ſunt indicãda: nec genua flectimus.

1 Scilicet an illi tres dies, de quib. loquit prædic. rogationes ſint ieiunandi. Io. de Fã.

3 *Non autem videtur* [a] *ieiunia quarti menſis poſſe celebrari ante diem Penteconſtes. A die enim Dominicæ reſurrectionis vſque in diem Pentecoſtes nõ inducuntur obſeruanda ieiunia.*[b]

Vnde Ambroſius in eiuſdem diei ſermone ſexageſimoprimo, qui ſic incipit.

¶ De eodem. Cap. VIII.

SCire debet [a] ſanctitas veſtra. Per hos quinquaginta dies nobis eſt iugis, & cõtinuata feſtiuitas: ita vt hoc omni tempore neq; ad obſeruãdum indicamus ieiunia, neq; ad exorandum Deum genib. ſuccedamus †[c]. *& infra.* ¶ Inſtar ergo Dñicæ, tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & omnes iſti dies, velut dominici deputantur. Reſurrectio. n. Dominica eſt. Nam in Dominica reſurgens ſaluator reuerſus ad homines eſt, & poſt reſurrectionem tota quinquageſima [d] cum hominib. commoratus eſt. Aequalis ergo eorum [e] neceſſariũ, vt eſſet feſtiuitas, quorum æqualis eſſet ſanctitas †. Sic. n. diſpoſuit Dñs, vt ſic eius paſſione in quadrageſimæ ieiunijs contriſtaremur; ita eius reſurrectione in quinquageſimæ ferijs lætaremur. Nõ igiẽ ieiunamus in quinquageſima; quia in his dieb. nobiſcum Dominus commoratur. ¶ *Item in Apologia* [f] *Dauid*. Hunc numerũ [quinquageſimum videlicet] læti celebramus poſt Dñi paſſioné remiſſo culpæ totius debito, chirographo quoq; [g] euacuato,[h] ab omni nexu liberi, & ſuſcipimus aduenientẽ in nos gratiam Spiritus ſancti: die Pentecoſtes vacante ieiunio laus dicitur Deo, alleluia cantatur.[i]

† *ſuccidamus.*] orig. & aliquot Gratiani exẽplaria vetuſta, & recentes editiones.

† *ſic quantitas.*] ori.

c. 8. Gloſſa. 2.

a ¶ Scire debet.] *In multis manuſcriptis exemplaribus a capite,* ieiunium. *vſque ad c.* poſt Phaſca. *in aliquot etiam vſque ad vltimum, nulla eſt diſtinctio capitum. Tanquam. n. vnico contextu continentur multæ auctoritates a Gratiano citatæ: Ideo verba iſta,* Scire debet ſantitas veſtra. *cohærent cũ extremis verbis Grat. ad finem præcedentis capitis atq; ita legendum,* Vnde Ambroſius in eiuſdẽ diei ſermone 61. qui incipit, Scire debet ſanctitas veſtra; *ac deinde ſubiungẽdũ,* Per hos quinquaginta, &c. *Suo enim modo aptauit hunc locum Gratianus. Nam apud B. Ambroſium paulo aliter habetur.*

Neceſſario ergo eccleſia conſtituit, vt poſt diem Pentecoſtes ieiunia celebrentur. Sed quòd in illis quinquaginta diebus ieiunandum eſſe negatur; ex obſeruantiæ [k] *neceſſitate intelligitur.*

c ¶ Succedamus.] quia vnum genu ſuccedit alij: & ita factũ notat.

Chriſtus poſt dies 40. aſcendit in cœlum.

d ¶ Quinquageſima] ſi quadrageſimã dixiſſet, melius dixiſſet nã poſt quadraginta dies aſcẽdit in cęlũ. de cõſecr. diſt. 5. ieiuniũ, & ſic ponitur totũ pro parte. ſic 2 ;. q. 4. cũ ſuperna. ſic e conuerſo pars ponitur pro toto. 14. q. 5. pœnale.

e ¶ Eorum.] Arg. ꝓ omnib. vigilijs Apoſtolorum ieiunãdis, vel pro nullis: quod falſum eſt: eccleſia tamen Romana cõſueuit i vigilijs omniũ ieiunare. extra de obſer. ieiunio. cõſilium. niſi Ioannis, Philippi, & Iacobi, vt ibi Laur.

Ieiunãdum eſt i vigilijs omnium Apoſtolorum niſi Ioannis Philippi, & Iacobi.

f ¶ In apologia.] id eſt ſermone excuſatorio de adulterio, quod Dauid commiſit cum Berſabeæ ab apo, qđ eſt re: & logos, quod eſt ſermo: quaſi reſponſio pro aliquo.

g ¶ Chirographo quoque.] ideſt, peccato quo tenebamur diabolo obligati tanquam chirographo.

h ¶ Euacuato.] vt C. de plus pe. l. vna. & eſt arg. ꝙ cancellato inſtrumento liberatur debitor. 2 quod verum eſt niſi creditor probet cõtrariũ. ff de prob. ſi chirographum.

2 De hoc no. extra de renunc. ſinè in glo. & ſic. & extra vt lite pen. eccleſi. 2 in fi. Arch.

i ¶ Cãtatur.] inf. de conſec. d. 3. ne quis. & c. ieiunium.

NECESSARIO CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradicto cap. dicens ꝙ eccleſia neceſſario inſtituit ieiunium poſt pentecoſtem: quod dicitur non eſſe ieiunandum in his quinquaginta diebus, intelligitur ex neceſſitate: de facto tamen ieiunamus in vigilia pẽtecoſtes, ſicut in vigilia reſurrectionis, & ad hoc inducitur ſequẽs cap.

Vigilia pentecoſtes eſt neceſſario ieiunanda.

k ¶ Obſeruantiæ.] Hic malè dicit, & in ſeq. §. immo vigilia

gilia pentecoſtes neceſſario ieiunanda eſt, vt infra cap. noſſe. & ſu. cap. ieiunio. non obſtat c. ſcire, quia pro vno die, nec plus nec minus, 1 ſed ꝙ ieiunare debeat hoc habet eccleſiæ conſuetudo generalis.

1 De conſe. di. 3. reuera. & vide qđ dixi 65. d. c. j.

f ¶ Auferam.] Dicendo tunc eſſe ieiunandum. ADDIDIO. q. d. Nolo his diebus indicere ieiunium. Archid.

g ¶ In ſuo.] Vt morem obſeruet in ieiunijs, ſicut dicitur de vigilia Bartholomæi. extra de obſer. ieiu. conſilium.

h ¶ Apo-

Vnde idem Ambroſius in eiuſdem diei ſermone 60. qui ſic incipit.

¶ De eodem. Cap. IX.

NOſſe credo. α vos fratres. Non minore lætitia celebramus diem Pentecoſtes, quàm ſanctum Paſcha curauimus. Tunc. n. ſicut modo fecimus, ieiunauimus ſabbato, vigilias celebrauimus: orationibus pernoctantes [a] † inſtitimus; vnde neceſſe eſt, [b] ſimilem † obſeruantiam ſimilis lætitia ſubſequatur.

† *perneɫlanter.*] orig.
† *ſimilis obſeruantia ſimilem lætitiã ſubſequatur.*] orig.

α ¶ Noſſe credo.] *Idem euenit in hoc capite: quod in ſuperiore eueniſſe notatum eſt. Cohæret enim cum ſuperioribus, prima ſermonis periodo, quaſi in ſummam redacta.*

Obſeruantia verò ſimilis dicitur; quo ad factum, non quò ad neceſſitatem.

Vnde Iſidorus lib. 1. de eccleſiaſ[illegible]s officijs, c. 42.

¶ De eodem. Cap. X.

POſt Paſcha vſq; ad Pentecoſtem, licet traditio eccleſiarum abſtinentiæ rigorem prandijs relaxauerit; [c] tamen ſi qui monachorum, vel clericorum, ieiunare cupiunt, nõ ſunt prohibendi; quia Antonius, & Paulus, & cæteri patres antiqui etiam his diebus in eremo leguntur abſtinuiſſe, neque ſoluiſſe abſtinentiam, niſi tantum die Dominico.

Item Hieronymus ad Lucinium, epiſt. 28.

¶ De eodem. Cap. XI.

VTinam omni tempore ieiunare poſſimus; quod in actibus [d] Apoſtolorum diebus Pentecoſtes, & die Dominico Apoſtolum Paulum, & cum eo credentes feciſſe legimus. *& infra.* ¶ Nec hoc dico quòd Dominicis † diebus ieiunãdum putem. & contextas [e] quinquaginta † diebus ferias auferam: [f] ſed vnaquæque prouincia abundet in ſuo [g] ſenſu: & præcepta maiorum, leges Apoſtolicas, [h] arbitretur.

Poly. l. 3. tit. 23.
Act. 13. 20. & 27.
† *al. feſtiuis.*
† *al. ſexaginta.*] ori.

Item Pelagius Papa Petro epiſcopo Potentino.

¶ Sabbato magno poſt horam baptiſmi epiſcopus valet ordinari. Cap. XII.

DIlectionis tuę ſcripta ſuſcepimus, quibus ſignificas Latinum eccleſiæ Grumentinæ diaconũ ad epiſcopatũ Marcellianẽſis eccleſiæ, ſiue Cluſitanę † ab omnib. fuiſſe electũ: quod iam ante hoc tẽpus retuliſti, & iuſſi-

ſu. d. 63. literas.
Poly. l. 2. tit. 28.
Anſ. l. 6. c. 59.
† *al. Cuſilinatis.*

NOſſe credo. [CASVS. Docetur hic, quòd cum tanto gaudio celebrandus eſt dies pentecoſtes, quanto dies reſurrectionis. Et hoc probat p ſimilẽ obſeruantiam, quia vigilia Pentecoſtes celebratur ſicut vigilia reſurrectionis, vnde ſimilis obſeruantia ſimili debet gaudere lætitia.

a ¶ Pernoctantes.] per totam noctem ſignificat. ff. đ verb. ſign. vrbana. §. pernoctare.

b ¶ Neceſſe eſt.] Id eſt cõueniẽs eſt 2 ſecundum G. nam cõſilium eſt non enim quidqd conſulitur, iuris neceſſitati ſubijcitur. de pœn. diſt. 6. c. 1. in fi. ff. de iudic. non quidquid.

2 Adde glo. concor. in l. de pupil. §. meminiſſe, ff. de no. op. nun. & in l. 1. ff. de offi. præfec. præto. Arch.

OBSERVANTIA. CASVS. dicit Gratianus, quòd ſimilis obſeruantia eſt, quo ad factum, & non quo ad neceſſitatem, conſuetudo tñ eccleſiæ p̃iudicat ei qđ Gratianus dicit.

POſt Paſcha.] CASVS. Quæſitum fuit ab Iſidoro, vtrũ monachi, vel clerici vel laici poſſint ieiunare a reſurrectione vſque ad pentecoſtem? qui reſpondet dicens, quòd licèt eccleſia relaxet ieiunia, & abſtinẽtię rigorem, ſi quis tamẽ vult ieiunare, põt ad inſtar Antonij & Pauli, & cæterorũ patrũ qui in his diebus in eremo ieiunauerũt, exceptis diebus Dominicis.

c ¶ Relaxauerit.] Interdicendo ieiunia.

VTinã.] CASVS. Lucinius quæſiuit a Hyeronimo an ſit peccatum ieiunare i 50. dieb. poſt Paſcha reſurrectionis, & in diebus dominicis. Et reſpondet ꝙ non. Et hoc probat exemplo Pauli, & aliorum credentium, qu. in illis diebus ieiunauerunt: non tamen cogitur quis ieiunare, ſed vnaquęque prouincia in ſenſu ſuo abundat & leges maiorum interpretatur.

d ¶ In actibus.] ſu. 50. d. ſi quis tanquam, contra.

e ¶ Contextas.] ideſt, interſertas ſolemnitates, vel contextas ideſt, iuges & continuatas ſupra. ea. ſcire.

h ¶ Apoſtolicas.] Conſuetudo enim interpretatur legẽ ff. de verb. ſig. anniculus.

DIlectionis.] Hoc c. inducitur ad oſtendẽdum varietatẽ computationis inter Latinos, & Hebræos. Nã ſecundum Latinos quartus eſt menſis Iunius: ſecundũ Hæbreos Iulius: & ita facit ad propoſitum Gra. eſt ergo caſus. Latinus diaconus eccleſiæ Grumentinæ fuit electus ab omnibus in epiſcopum Marcellianẽſem. qđ negotium

ſup.diſt.54. ca. frequens.

mus, vt veniret;[a] credentes eos de perſonā eiuſdem ab epiſcopo[b] ſuo dimiſſorias accepiſſe. Quòd ſi modo fecerunt, facite eum velociter ad vrbem Romam occurrere, vt ſi Deus iuſſerit, in Sabbato magno poſt horā baptiſmi ordinetur. Quòd ſi ante memoratum diem non occurrerit, cogetur vſque ad quarti[c] menſis ieiunia ſuſtinere.

DISTINCTIO. LXXVII.

Epiſt.82.Anaſtaſio.

HIs temporibus[d] ſecūdum Anacletum, Zepherinum, Gelaſium, & Pelagium, epiſcopi, presbyteri, & diaconi ſunt ordinandi. Metropolitanus aūt iuxta Leonē ex presbyteris eiuſdem eccleſiæ, vel ex diaconis optimus ordinetur. Ex monachis autem, vel laicis nullus niſi per gradus eccleſiæ, debet ad ſummum ſacerdotium peruernire.

Vnde Caius Papa Fœlici epiſcopo, epiſt. vnica in extremo.

¶ Non niſi per diſtinctos gradus quiſquam ad ſacerdotium aſpiret. Cap. I.

ILlud nos ſtatuentes vobis, & omnibus ſeruare mādamus, vt ad ordines eccleſiaſticos ſic aſcēdant in eccleſia, qui ordinari merentur: ideſt, ſi quis epiſcopus eſſe meretur; ſit primū[e] oſtiarius, deinde lector, poſtea exorciſta, inde ſacretur acolythus, demū verò ſubdiaconus, deinde diaconus, & poſtea presbyter; & exinde, ſi mereatur, epiſcopus ordinetur.

Vnde Zozimus epiſcopus vrbis Romæ ait ad Iſychium, epiſt. 1. c. 3.

Anſ.lib.7.cap.49. Rabanus de inſtit. cler.l.1.c.13.

¶ Quæ interualla temporis in ſingulis gradibus ſeruanda ſint. Cap. II.

IN ſingulis gradibus hæc tempora ſunt obſeruanda

Temporum interſtitia. ſunt in ordinib. obſeruanda.

gotium totum Petrus Pontinus epiſcopus Papæ ſignificauit? Reſcribit ergo Pelagius, ꝙ iam iuſſerat Latinum prædictum Romam venire, credens eum habere literas dimiſſorias à ſuo epiſcopo: quod ſi verum eſt, mādat Petro, ut faciat eum venire ad Vrbem in Sabbato ſancto: quia ſi tunc non venerit, cogetur ſubſiſtere, vſque ad ieiunia quarti menſis, ideſt, Iulij.

a ¶ Vt veniret.] Quia forte ſuberat Papæ iſte epiſcopus nullo medio.

b ¶ Ab epiſcopo.] Arg. quòd clericus alicuius epiſcopi in alia prouincia non debet eligi: nec ipſe debet conſentire, niſi habeat literas dimiſſorias, quibus abſoluatur ab obnoxietate ſui epiſcopi. arg. 85. diſtin. Florentinum archidiaconum. & diſt. 71. fraternitatem. arg. contra, quòd ſcilicet non exigatur conſenſus epiſcopi, inſtit. de adopt. §. ſed ſi quis nepotis. De hoc dixi ſupra 61. diſt. §. ſed aliud.

c ¶ Ad quarti.] Supra 75. diſt. ordinationes.

HIs temporibus. CASVS. Oſtenſo quibus temporibus ſint clerici ordinandi, nunc in hac 77. diſtin. oſtendit quæ vel quanta interſtitia temporum in ſingulis ordinibus ſint ſeruanda, & ſuper hoc triplex regula ſeruatur. Nam alia ſeruatur in pueris, qui per interſtitia promouentur, quæ ſunt inf. ca. in ſingulis. & quicunq; alia in grādæuis, qui intra 7. ann. recipiunt ordines, vt inf. ca. quicumq; alia in monachis, quia monachus ex diſpenſatione intra annum promouetur, laicus intra annum & dimidium, ut infra ea. monachus & docet 1. c. huius diſt. quòd gradatim debet fieri ordinatio.

d ¶ His temporibus.] Hic intitulatur 77. diſtin. in qua tractat đ interſtitijs temporū obſeruandis. No. ergo, ꝙ ſi qs ab infantia ſit mancipatus militiæ clericali, anno 7. pōt ordinari clericus, oſtiarius, lector, & exorciſta, & ſic ſtabit vſq; ad annum 12. exinde acolythus vſque ad annum 20. & poſtea in 21. ſubdiaconus, in 25. ann. diaconus, in 31. presbyter, exinde poteſt eſſe epiſcopus, ut inf. ead. in ſingulis. & c. quicunque. 28. diſt. de his. ſed ſi adultus velit ordinari, ſic poteſt fieri ordinatio, vt per 7. annos recipiat ordines omnes in duob. primis quatuor minores, ī reliquis quinque ordinetur acolythus, ſubdiaconus, diaconus, presbyter, & ēps ſi electus fuerit. ĩ. ea. quicunque. Si autē ſecus factum fuerit, deponi debet. ĩ. ead. diſt. ſubdiaconus, ex generali tamen conſuetudine his omnibus capitulis derogatū eſt. ubi uero maior neceſſitas eccleſiæ incumbit, laicus ꝑ annū & dimidiū, monachus verò per annum poteſt recipere oēs ordines, vt infra ead. c. vlt.

ILlud.] CASVS. Docet Gelaſius in hoc c. quòd ſi quis vult ad epiſcopatum aſcendere, debet gradatim promoueri, ut primo oſtiarius, deinde lector, &c. quod oportet per interſtitia temporum fieri.

e ¶ Primū.] Supra 21. diſt. cleros. contra. ſup. diſt. 32. ſeriatim. contra ſ. 44. diſt. non oportet. 1 contra 59. diſt. ſi offic. cōtra. nā ibi colligit, ꝙ pſalmiſtatus ſit ordo primus; ſed melius colligitur ext. de æta. & qual. cū contingat. Sed dic, ꝙ hęc dictio, primū, ſequētia reſpicit, nō ꝙ ſit prim⁹ ordo oſtiarius, ſed primus eſt reſpū ſequētiū. ADDITIO. Iſta fuit ſententia Laur. Vel poteſt dici, ꝙ ideo tacet de pſalmiſta hic, & 92. diſtin. à ſubdiacono. quia ille ordo à ſimplici ſacerdote poteſt conferri. 23. diſtin. pſalmiſta. & noluit enumerare, niſi illos, qui ab epiſcopis conferruntur ſecundum Hug.

1 Pſalmiſtatus eſt primus ordo.

IN ſingulis.] CASVS. Zozimus docet hic, tēpora eſſe ſeruanda in ordinibus ſuſcipiendis, vt ſi ab infantia literas didicerit à ſeptennio vſque ad annos duodecim, recipit tres minores ordines. poſt annū 12. fiat acolythus. in 21. ſubdiaconus fiat. poſt 25. diaconus. poſt triginta presbyter; deinde mereatur epiſcopus ordinari. Eadem interſtitia ſeruentur in defenſoribus, ideſt,

patronis

patronis eccleſiæ, ſi uoluerint ad clericatū promoueri.
a ¶ Si ab infantia.] Ideſt ſeptimo anno. C. de iure delib. l. ſi infanti. Ioan.
b ¶ Nomē.] Vt ſcribatᷓ in matricula. 50. di. contumaces.
c ¶ Quinquennio.] Poſt ſeptēniū. inf. e. c. ſubdiaconus.

pit ibi, [r] Qui verò iā.] Sed duo ſequentia ca. plana ſunt.
l ¶ Pubertatis.] Ideſt annum xiiij. ſecundum quoſdam ſm H. ante xij. Inſti. quib. mo. tute. fin. in prin. extra de deſpō. impub. puberes. 20. q. 1. illud vbi incipit adoleſcētia, ex ſufflatur & exulat pubertas. Ioā. quod dicit H. de xij.

Pubertas qñ finitur.

ſi ab infantia [a] α eccleſiaſticis miniſterijs nomē [b] dederit, vt inter lectores & exorciſtas quinquennio [c] teneatᷓ, exinde [d] acolythus, vel ſubdiaconus [e] xiiij. annis [f] fiat; & ſic ad benedictionem diaconatus, ſi meretur, accedat: in quo ordine quinque annis, ſi inculpatè ſe geſſerit, hęrere debebit. Exinde ſuffragantibus ſtipēdijs, per tot gradus datis propriæ fidei documentis, presbyterij ſacerdotium poterit promereri: de quo loco (ſi eum exactior ad bonos mores vita perduxerit) ſummum Pontificatum [g] ſperare debebit. *& infra.* ¶ Defenſores [h] etiam eccleſię, qui ex laicis [i] fiunt, ſupradicta obſeruatione teneantur, ſi meruerunt eſſe in ordine [k] clericatus.

α ¶ Si ab infantia.] *Prior hac huius capitis pars ſummatim refertur. Integre locus ſi habet.* Si ab infantia eccleſiaſticis miniſterijs nomen dederit, inter lectores vſq; ad vigeſimum ætatis annum continuata obſeruatione perduret. Si maior iam, & grādæuus acceſſerit, ita tamen vt poſt baptiſmum ſtatim ſe diuinæ militiæ deſideret mancipari, ſiue inter lectores, ſiue inter exorciſtas quinquēnio teneatur; exinde acolythus, vel ſubdiaconus quatuor annis: & ſic ad benedictionem, &c. *Ac ſanè in vno etiam peruetuſto Gratiani codice, & apud Rabanum, lib. 1. c. 13. de inſtit. cler. legitur*, quatuor annis *non*, quatuordecim. *Sed ob gloſſas nihil mutatum; additumve eſt.*

Item Syricius Papa ad Hymerium Tarraconenſem, epiſt. 1. cap. 9.

¶ De eodem. Cap. III.

QVicunque itaq; ſe eccleſiæ vouerit obſequijs à ſua infantia; ante pubertatis [l] annos baptizari, [m] & lectorum debet miniſterio ſociari. Qui ab acceſſu adoleſcentię, vſq; ad vigeſimū α ætatis annum, ſi probabiliter vixerit, vna tantùm, & ea quam virginem communi, per ſacerdotē bñdictione percepit, vxore cōtentus, acolythus, [n] & ſubdiaconus eſſe debebit. poſteaque ad diaconij [o] gradum (ſi ſeipſum primitus, cōtinentia præeunte, dignū probauerit) accedat. Vbi ſi vltra β quinque annos

Iuo p. 6. c. 91. & 92.

d ¶ Exinde.] Poſt xij. annos cū voluerit.
e ¶ Vel ſubdiaconus.] Vel pro, ideſt, hoc probatur in ca. ſeq. arg. C. de verbo. ſign. l. ult. arg. extra de eo qui fur. or. re. cap. 2.
f ¶ Xiiij. annis.] Cōputatis à tempore ſeptemnij hoc reſpicit qđ dicit de infantia, ideſt ſeptennio, & ita in xxj. an. ſubdiaconus fiat.
f ¶ Xiiij. annis.] Hęc determinatio xiiij. ann. non reſpicit, niſi tantùm ſubdiaconatū. quod patet ex cap. ſeq. ubi dicitur, quòd ab acceſſu adoleſcentiæ. vſque ad xx. annum fiat acolythus, & ſubdiaconus, ſed in xv. anno acolythus, in xxj. ſubdiaconus.
g ¶ Pontificatum.] inf. de conſec. diſt. 5. de his verò. ſup. diſ. 18. ſi epiſcopus. & diſtin. 50. ſi officia.
h ¶ Defenſores.] Ideſt aduocati caſtaldi. 1. q. 3. ſaluator. 1
i ¶ Ex laicis.] infra diſt. 89. indicatū. cōtra. Sed hic iſti laici erant de foro eccleſiæ, ibi non & cōſtitui debent iſti quò ad temporalia, non quò ad ſpiritualia. 16. q. 7. in nona.
k ¶ In ordine.] Contra. Nonne. iſti ſunt grandæui, cū eis cōmittatᷓ adminiſtratio. ergo per ſeptem annos tm̄ poſſunt aſcendere ad omnes ordines, ut infra c. prox. quare ergo hic dicit, ſupradicta obſeruatione. Reſpon ideo ut gradatim omnes ordines recipiant, & nullum permittant. nec tamen per tanta interſtititia, vel hoc corrigitur. Io.

1 Adde hic, ꝙ defenſor appellatᷓ patronus ſiue aduocatus eccleſiæ ext. de elect. venerabilem. Item reus dr̄ defenſor. 4. q. 4. ca. 1. Itē cuſtos patroni Romanæ eccleſiæ. 28. diſ. quia ſūt culpæ. Item cuſtos cuiuſlibet eccleſiæ, vt hic. Item exorciſta. inf. ead. monachus nouitius. Archid.

QVicunque.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima proſequitur de pueris: in ſecunda de grādæuis. In prima igitur dicitur, ꝙ pueri ante pubertatis annos baptizari debēt, & fieri oſtiarij, lectores, & exorciſtæ, deinde, vſque ad xx. ann. ita quod, vſque, teneatur incluſiue: inde fiat acolythus, & ſubdiaconus: poſt xxv. diaconus: poſt xxx. presbyter, poſt decennium computātum à xx. ann. fiat epiſcopus, quia poſtquam eſt preſbyter ſtatim poteſt fieri epiſcopus. In ſecūda verò parte dī, ꝙ ſi quis eſt grandis ætatis, priùs baptizetᷓ, & in primo biennio fiat oſtiarius, lector & exorciſta In ſequenti quinquennio fiat acolythus & ſubdiaconus, poſtea diaconus, poſtea presbyter, poſtea eps. Scda pars incipit ibi, Qui verò iā.] Sed duo ſequentia ca. plana ſunt.

xij. annis, non eſt verum in maſculo, ſed in puella, ut Inſtit. quib. mod. ſi. tute. in prima colum. B.
m ¶ Baptizari.] Sed quare dicit, ꝙ tunc debeat baptizari, cum ſit dubium & periculoſum intantùm differri baptiſma, ut de conſec. diſt. 4. qñ quis. &c. ne qđ abſit? ideo dicit, quia cùm baptiſma ſit ianua omnium ſacramentorum, vt 32. diſt. §. verum. in fi. nō poſſet ordinari ſi non eſſet baptizatus, ext. de presbyt. nō bapti. c. 3. nō ꝙ debeat differri, ſed ſi caſu dilatum eſt, baptizari dēt.
n ¶ Acolythus.] Et ita uidetur, ꝙ de iure non debeant minores ordines ſimul conferri: quod credo, niſi diſpenſatiuè: vel niſi ſit conſuetudo, vt extra de eo. qui fur. or. re. cum H. lator
o ¶ Ad diaconij.] Continentia præeunte: ideo hic non dixit de ſubdiaconatu, quia nundum erat ſacer ordo tempore Syricij, qui antiquiſſimus fuit. 32. diſt. erubeſcant. hodie verò eſt ſacer ordo.

Baptiſmus eſt omnium ſacramentorum ianua.

Ordines minores an ſimul conferri poſſint.

a ¶ Exin-

a ¶ Exinde.] inf.ea.d.epiſcopus contra. Sed referas hoc ad 20.annum.de quo ſermo præceſſit,non ad quinquennium proximum,& ſic erit in 30.anno.vt ibi dicitur,& extra de elect.cum in cunctis. vel dicas eſſe conſtitutionum varietatem.Hug.

b ¶ Gran-

in canone.26.d.qui ſine.diſtingue tñ inter ordinem, & ordinem, & ita arbitrio boni viri relinquitur. extra de offic.deleg.de cauſis.ff.de iure delib.l.1.

e ¶ Aliud.] a biennio ſi eſſet in 25. anno. nec refertur ad antecedens quinquennium:quia non præceſſit aliud, ſic. C.quomodo, & quãdo iudex. Auth. qui ſemel.

laudabiliter miniſtrauerit, congrue presbyterium conſequatur. Exinde [a] poſt decennium epiſcopalem cathedram poterit adipiſci: ſi tamen per hæc tempora integritas vitæ,ac fidei eius fuerit approbata. Qui vero iam ætate grandæuus [b] melioris propoſiti cõuerſatione prouocatus, ex laico ad ſacram militiam peruenire feſtinat, deſiderij ſui fructum non aliter obtinebit, niſi eo, quo baptizatur, tempore, ſtatim [c] lectorum, aut exorciſtarũ numero ſocietur: ſi tamen,eum vnam habuiſſe,vel habere [d],& hanc virginem accepiſſe,conſtet vxorem. Qui dũ initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud [e] acolythus,& ſubdiaconus fiat; & ſic ad diaconatum (ſi per hæc tempora dignus iudicatus fuerit) prouehatur. Exinde iam acceſſu temporum, presbyterio, vel epiſcopatui, ſi eum cleri, ac plebis euocauerit electio, non immerito ſocietur.

Ibidem c.10.

α ¶ Vigeſimum.] *In pleriſque vetuſtis exemplaribus, & Gratiani, & epiſtolæ,atque apud Iuonem legitur, trigeſimum. Sed in epiſtola Zozimi,cuius pars relata eſt in antecedente notatione*, vigeſimum.

β ¶ Vltra.] *Sic legitur in omnibus manuſcriptis,& in originali ipſo.In vulgatis erat*,intra.

Item xc ſexta ſynodo,c.15.

¶ De eodem. Cap. IV.

SVbdiaconus nõ minor viginti annorum [f] ordinetur. ¶ Si quis verò in aliquo ordine ſacerdotali præter cõſtituta tempora ordinatus fuerit,deponatur.

Item ex concilio Carthaginenſi 3.c.4.

¶ De eodem. Cap. V.

Et conc.Carth.codicis can.16. Burc.l.2.c.11. Iuo p.6.c.31. Pann.l.3.c.30. Poly.2.l.ti.27. Anſ.l.7.c.96.

PLacuit [g], vt ante vigintiquinque annos ætatis, nec diaconi ordinentur, nec virgines conſecrentur,& vt lectores populum non ſalutent [h].

Item ex concilio Agathenſi,c.16.& 17.

¶ Minoribus 25.annis leuitica non præſtetur benedictio. Cap. VI.

Iuo p.5.c.135.

EPiſcopus benedictionem diaconatus minorib. quã 25.annorum penitus non committat.¶ Sanè ſi coniugati iuuenes [i] conſenſerint ordinari, etiã vxorum vo-

f SVbdiaconus.] nõ minor 20. annorum. Ita,vt cõpleuerit 20. annum. hoc enim requiritur in honoribus eccleſiaſticis, vt extra de elec.cum in cunct.s. licèt ſecus ſit in honoribus ciuilibus 3. vbi ſufficit attigiſſe 25. annum, vt ff.de mu.& ho.ad rem.licèt ſit arg.cõtra inf. diſtin. proxi. c.presbyter. In vſucapionibus ſufficit attigiſſe vltimum diem,ut ff. de diuerſi.& tempo. preſcrip.in uſucapione,& ſimiliter quãtum ad factionem teſtamenti ſufficit attigiſſe ultimum diem 14.anni,ut ff.de teſtamen. qua ætate. Sed quantum ad excuſationẽ ciuilium munerũ requiritur, qđ annus ſit cõpletus, vt ff. de iure ĩmuni. maiores. Sed quantũ ad beneficium reſtitutionis ſit computatio de momento ad momentum, ut ff.de mune. l.3.§.minorem. Sed in temporalibus actionib. oportet, ut ultimus dies ſit completus, ut ff.de actio. & ob. l.in omnibus temporalibus.Ioan.

g PLacuit inf.20. q.1.placuit.

h ¶ Salutent.] Solebant forte lecturi in pulpito aliquam ſalutationem nobis ignotam præmittere, uel dicebant, Dominus uobiſcum. ubi modo dicũt: Iube domne benedicere.21.diſtinct.denique.

Aetas in honoribus, & multis alijs neceſſarias.

3 Etiã fortè eſt ratio, qa honores eccleſiæ potius ſpectant ad onus quàm honorem 8. q. 1. illud. Io.de Fant.

1 Hanc literam ponit Laur. cuius fuit hæc gl. Sed Hug.ponit 18.ut 28. diſt. de his. 32.diſt.lectores. Sed hoc ſm Hug. nõ ualet, quia tunc in ſeptennio non poſſet recipere omnes ordines.

2 Concor. tex. cum gl. l.non aliter. ff. de leg. 3. & in l.1. ff. de mino.

b ¶ Grandæuus.ſ.xxiij.anno ĩ,uel xxx quia hæc eſt uirilis ætas.inf.ea.c.epiſcopus 2. ætas enim multum facit ad eruditionem.16.q.7.hoc ſit, & ſi ſit xxiij.annorũ,ita recipit omnes ordines intra xxx. annum.ſicut quilibet alius,qui à pueritia deſeruiuit eccleſiæ.Vel grandæuus. ſ.xviij.annorum:arg.28.diſt.de his.& 32.diſt.lectores.

c ¶ Statim.] ſup.diſt.47.§.1.argum.contra.Sed nõ dicit ſtatim,id eſt, incontinenti: ſed ſtatim,id eſt,paulo poſt tale ſtatim habes ff.de procura.qui procuratorem, uel ibi non prohibetur, niſi de epiſcopatu & presbyteratu:

d ¶ Vel habere.] Ita tñ,ꝙ dudum iam promiſerit continentiam.nam præire debet continentia,ut 28.diſt.cap. priuſquam. præterea de iſto grandæuo non exprimitur

EPiſcopus benedictionem.] CASVS. Hoc.c.diuiditur in tres partes.In prima parte dicitur ꝙ minor xxv. annorum fieri diaconus non debet. In ſecunda parte. dicitur, ꝙ ſi coniugatus iuuenis uoluerit ordinari, requirenda eſt uxoris uoluntas: & ſequeſtratoq; cubiculo & religione promiſſa,ordinetur.In tertia parte dicitur, quod ante xxx.annum presbyter,uel epiſcopus non ordinetur. Secunda pars incipit ibi,[Sanè.] Tertia ibi, [presbyterum uero.]

i ¶ Iuuenes.] Idem eſt de alijs regulariter.arg.32.q.5. per totũ.ſi ſunt ſenes bene poteſt alter cõuerti: & alter in ſeculo remanere extra de conuer.coniug.cum ſis.

a ¶ Se-

lũtas ita requirenda eſt, vt, ſequeſtrato [a] manſionis cubiculo, religione [b] promiſſa, poſteaquam pariter conuerſi fuerint, ordinentur. ¶ Presbyterum vero, vel epiſcopum ante triginta annos, id eſt antequã [c] ad viri perfecti ętatem perueniat, & diaconos ante vigintiquinque, nullus metropolitanorum ordinare præſumat: ne per ætatem [d] (quod aliquoties euenit) aliquo errore culpentur.

C.17. Burc.l.2.c.9. Iuo p.6.c.29. Pann.l.3.c.28.

Item ex concilio Toletano 4.c.19.

¶ De eodem. C. VII.

IN veteri lege ab anno vigeſimoquinto leuitæ [e] in tabernaculo [f] ſeruire mandantur cuius auctoritatem in canonibus & ſancti patres ſecuti ſunt. Nos [g] & diuinæ legis & conciliorum præcepti immemores, infantes, & pueros [h] leuitas facimus ante legitimam ætatem, ante experientiam vitæ: ideoque, ne vlterius fiat à nobis, & diuina lege, & canonicis admonemur † ſententijs, vt † à vigintiquinque annis ætatis læuitæ [i] conſecrentur, & à triginta presbyteri ordinentur.

Poly.l.2.tit.27. Burch.l.2.c.11. Iuo p.6.c.31. Pann.l.3.c.31. *Num.8.*

† In codice regio.] *admonemus exẽplis.*

† *al. ſed.*

Item Gelaſius Papa ad epiſcopos per Lucaniam, epi. prima, c. tertio.

¶ Per quæ interualla temporum ordinetur, qui de monachis in clericatum eligitur. C. VIII.

SI quis de religioſo propoſito, & diſciplinis monaſterialib. eruditus ad clericale munus [k] accedat; in primis eius vita præteritis acta temporibus inquiratur, ſi nullo graui facinore probatur infectus, ſi ſecundam nõ habuit fortaſſis vxorem, nec à marito relictam ſortitus oſtẽditur; ſi pœnitentiam α publicam fortaſſis non geſſit, nec vlla corporis parte vitiatus apparet ſi ſeruili, aut originariæ non eſt conditioni obnoxius, ſi curię iam probatur nexibus abſolutus, ſi aſſecutus eſt literas, ſine quibus vix fortaſſis oſtiarij poſſit implere miniſterium.

ſup.diſt.55.c.1. Anſ.l.7.c.47. Iuo p.3.c.143.

α ¶ Si pœnitentiam] *Hinc vſque ad finem addita ſunt ex epiſtola ipſa, vt melius percipiatur nexus ſequentis capitis. Nam poſt verbum,* miniſterium, *continenter apud Gelaſium ſequitur:* vt filius omnibus, quæ ſunt prędicta, fulcitur; continuo lector, &c.

Item eodem capite, & ſequenti.

¶ De eodem. C. IX.

MOna-

a ¶ Sequeſtrato.] Infra 81.diſtin.volumus contra. Sed hic de ſuſpectis. Vel dic quòd thalamus tantum debet ſequeſtrari.non autem manſio 1.& hoc obtinet in vxore promouendi: ſecus eſt in vxore illius, qui vult cõuerti: quia tunc vxor intrabit religionem. vel ſi eſt ſenex promittet continentiam, vt extra de cõuer.cõiu. cum ſis. & de illa materia not. 28.diſt. quia ſunt culpæ. Quid ſi vxoratũ promouet epiſcopus ad minores ordines, debet ne ab eo exigere continentiam, cum ſine titulo, cũ nõ debeat ꝓmouere & beneficium ſimul cũ vxore habere nõ poſſit, extra de cler. cõi.c.1.&c.diuerſis? Sic: ſi tñ promouet, nec exegerit, habebit beneficiũ: ar.12. diſ. ſi qui.ab eo autẽ qui vxorẽ nõ habet non eſt exigenda cõtinentia.15.q.3.§.cũ autem.Ioan.

a Vt litera idem dicere cum dicat ſe ꝗſtrato manſionis cubiculo de hoc le. & no. extra de cõuer. coniug. coniugatus: ibi uide.

Coniugati an poſſint ꝓmoueri.

b ¶ Religione.] i.caſtitate: ꝗ qualiter ꝓmitti debet, dixi 32. diſ.ſeriatim. nec enĩ iſta debet religionẽ intrare: quia nec vir eius intrat. ſecus eſt I vxore monachi, vel epiſcopi. extra de cõuer.coniug.ſane.

c ¶ Antequam.] No. ꝙ canon aliter interpretatur virilem ętatẽ, aliter interpretat̃ lex.ff.đ minorib.l.1. C.de his q̃ veni.æta. impe.l.vlt. ſed diuerſificãt: quia diuerſos habẽt reſpectus. Prętor nõ habuit reſpectum niſi ad rerum ſuarum adminiſtrationem.

Aetas uirilis diuerſimode interpretat̃.

d ¶ Ne per ętatem.] Argu. ratione ætatis p̃ſumi ꝓ aliquo, vel cõtra, ut ſu.34.diſt. quorundam 33. q.2. antiqui.

IN veteri.] CASVS. Quidam epĩ ante xxv.annũ. leuitas ordinabãt. ſed Toletanũ concil. ꝓhibet ne hoc de cætero fiat: ſed poſt xxv. annum leuitæ ordinentur; & presbyteri poſt xxx. quod probat auctoritate legis Moſaicæ & canonicæ.

e ¶ Leuitæ.] In ueteri lege à xxv.anno Leuitæ deſeruiebant tabernaculo, & cuſtodiebant uaſa tabernaculi aurea: antea non.

Leuitæ officium.

f ¶ Tabernaculo.] Quid ſit tabernaculum, habes ff.de uerb.ſig.l.inde tabernacula.

Tabernaculum.

g ¶ Nos.] Commiſcet ſe alijs.ut citius reprehendat.

h ¶ Pueros.] Puer quandoque ſeruũ, quandoque puellam ſignificat. ff.de uerb.ſig.pueri. quandoque dicitur puer.18.annorum, ff.de ali.& ci,le.l.Mela.

Puer quid ſignificat.

i ¶ Leuitæ.] Omnes qui in templo ſeruiebant dicebant Leuitæ. quia de tribu Leui.aſſumebantur. Sed nunquid conferebat eis tunc character? Sic: argu.de conſecratio. diſtinct.1.c.1. ſed non idem qui hodie. argum. extra de ſacra.vnct.cum veniſſet.in fin.21. diſtinct.c.1.quod eſt contra opi.Hug.quam dixi ſu.75.diſt.c.1. ꝙ ſcilicet ſine Miſſa conferatur character. Sed hodie immutata eſt forma per Chriſtum, unde nec Aaron ſine Miſſa conferret hodie characterem.

Leuita à leui dicitur.

Character hodie ſine Miſſa nõ cõfertur.

SI quis.] CASVS. Dicitur hic ꝙ ſi quis monachus uoluerit promoueri, uita eius præterita requiri debet, ſi fuerit criminoſus, uel irregularis, contrahendo cum ſecunda uxore.uel repudiata.

K ¶ Munus.] id eſt ſi vult ad ordinem promoueri. Archidiaconus.

MOnachus. CASVS. Hoc cap.diuiditur in duas partes. In prima loquitur de monacho. In ſecunda de laico,

laico. In primâ ergo dr, ꝙ monachus nouitius, ſi bonæ vitæ, & bonæ conuerſationis fuerit, intra annum poteſt omnes ordines recipere per interſtitia breuia in ca. aſſignata, vt deuotio ſancti propoſiti legitima ſuppleat interſtitia. In ſecunda parte dicitur, ꝙ laicus intra annum[1], & dimidium poterit promoueri ad omnes ordines, ſi fuerit commendabilis vitæ, vt quod deeſt tempori, & quod prolixior conſuetudo non contulit, ſuppleat in eo morum probitas, & hæc omnia fiunt de diſpenſatione propter neceſſitatem: qua ceſſante vetus forma ſeruetur, ſecunda pars incipit ibi. [Si verò laicus.]

dius tñ ſcripſit literas non eſſe notas. ff. de bon. poſſeſ. ſed cum patrono. §. notis. Notæ autem quandoq; dicuntur cicatrices, vñ lex dicit, quòd notæ, & nomina fugitiuorum ad magiſtratus ſunt referenda. ff. de ſer. fug. l. 2. iuxta illud. Folijſque notas, & nomina mandat.]

[1] Secundum hoc expone. vel notarius vel ꝑ idest, & ſic exponunt Gra. & Hug.

... chus α a vero nouitius b morum honeſtate fulcitus, continuo lector, vel notarius c, aut certe defenſor d effectus, poſt tres menſes exiſtat acolythus: maximè ſi huic ætas etiã ſuffragatur: ſexto menſe ſubdiaconi nomen accipiat; ac ſi modeſtæ conuerſationis, honeſtæque voluntatis exiſtit, nono menſe diaconus, completoque anno ſit presbyter: cui tamen, quod annorum interſtitia fuerant collatura, ſancti propoſiti ſponte ſuſcepta doceatur præſtitiſſe deuotio e. ¶ Si verò laicus quiſpiam eccleſiaſticis eſt aggregandus officijs; tanto ſolicitius in ſingulis, quæ ſuperius comprehenſa ſunt, huiuſmodi decet examinari f perſonam; quantum inter mundanã, religioſamq; vitam conſtat eſſe diſcriminis: quia vtique conuenientia g eccleſiæ miniſteria reparanda † ſunt, non inconuenientibus meritis ingerenda: tantoque magis, quod ſacris aptum poſſit eſſe ſeruitijs, in eorum quærendum eſt inſtitutis, quantum de tempore, quo fuerant hæc aſſequẽda, decerpitur; vt morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior conſuetudo non contulit: ne † per occaſionem ſupplẽdæ penuriæ clericalis, vitia h potius diuinis cultibus intuliſſe †, non legitimæ familiæ Domini computemur procuraſſe compendia i. Quorum k promotionibus, ſuper anni metas l, ſex menſes nihilo minus ſubrogamus: quoniam, ſicut dictum eſt, diſtare m conuenit inter perſonam diuino cultui deditam, & de laicorum conuerſatione venientem. Quæ tamen eatenus indulgenda credidimus, vt β eccleſijs ab hac occaſione ceſſantibus n canonum paternorum vetus forma ſeruetur.

Ibidem. cap. 4.

† al. deputanda.

† al. non.

† al. intuliſſe iudicemur.

α Monachus.] *Quomodo hic locus in originali habeat proxima ſuperiore notatione indicatum eſt.*

β ¶ Vt eccleſijs.] *Hæc multo plenius à Gelaſio exponuntur:* Vt illis, inquit, eccleſijs, quibus infeſtatione bellorum, vel nulla penitus, vel exigua remanſerunt miniſteria, renouentur: quatenus his, Deo propitio, reſtitutus, in eccleſiaſticis gradibus ſubrogandis canonum paternorum vetus forma ſeruetur: nec contra eos vlla ratione prçualeat, quod pro accidentis defectus remedio prouidetur, non aduerſus ſcita maiorum noua lege proponitur; cæteris eccleſijs ab hac occaſione ceſſantibus, quas non ſimili clade vaſtatas, priſtinam faciendis ordinationib. conuenit tenere ſententiam.

d ¶ Defenſor.] Exorciſta. nã prius ſit oſtiarius, poſt exorciſta. ſu. ea. c. 1. dr exorciſta defenſor: q̃a defendit corpus à dæmonibus.

e ¶ Deuotio.] Sicut enim ingenium ſupplet tempus in bene ſtudente, ſic, & bonitas ætatem: & ita compenſatur probitas cum tempore ſit ergo bonitas ſupplet ætatem ſicut tempus, vt C. de prępoſi. ſacro ſcrin. l. 1. l. 12. ſic & malitia dicitur ætatẽ ſupplere. C. ſi mi. ma. ſe. dixe. l. 3. extra de deſpõſa. impuberum de illis, ita ꝓbitas, & honeſtas ſupplet tẽpus. C. de his qui ve. eta. imp. l. omnes, & ff. de decre. ab or. fa. l. 1. ſic aliquid quod eſt minus, æquiparatur alij, qđ eſt maius, facta compẽſatione hinc inde. 7. q. 1. quæro & 19. diſt. in canonicis Iſtud idẽ conſideratur in teſtib. quia fit cõpẽſatio auctoritatis ad numerũ. extra de teſti. in noſtra.

Ingenium & alia tempus ſupplere poſſunt.

f ¶ Examinare.] Argu. ꝙ ſi laicus inducitur in teſtẽ, diligẽtius eſt examinãdꝰ, quã clericus, ꝓpter maiorem duritiem. 12. q. 1. duo.

g ¶ Conuenientia.] ideſt, conuenientib. miniſtris.

h ¶ Vitia.] Ideſt, vitioſos clericos.

i ¶ Compendia.] id eſt vtilitates, vel vtiles miniſtros.

K ¶ Quorum.] Argumẽtum poteſt colligi ex hoc, ꝙ tantum valeat teſtimonium quatuor clericorum, quantum ſex laicorum, nam in ſeſquialtera proportione videtur, quòd ſe habeant, ſicut ſe habent ſex, & quatuor: quia tantum poteſt clericus facere per annum, quantum laicus per annum, & dimidium. 46. diſtinct. cap. penul.

Clericus laico præfert.

l ¶ Metas.] ſup. diſt. ead. quicunque, contra. Sed ibi de neophyto: hic de renato ab infantia loqtur. Vel illud regulariter & de iure communi: hoc ſpecialiter ex diſpenſatione vnde ſubijcit, quæ tamen. &c.

m ¶ Diſtare.] inf. 8. q. 1. nec ſufficere 2.

n ¶ Ceſſantib.] Ceſſante cauſa conceſſionis, ceſſare debet pariter & conceſſum, vt 1. queſt. 7. quod pro remedio

2 Ad idem 61. diſt. in ſacerdotibus. & c. p. 4. diſt. ſtatuimus, &c. deniq. 1. q. 1. viliſſimus.

a ¶ Monachus.] Hoc cap. loquitur ſecundum caſum illum ſup. diſt. 55. priſcis. §. de diſpenſatione, procedente de iure communi.

b ¶ Nouitius.] Quia de nouitio maior dubietas videbatur eſſe.

c ¶ Vel notarius.] A notis, ideſt, literis legendis 1. Pe-

dio,& c.exigunt.ſu. diſt.55.priſcis.56.diſt.iſmael. argu. contra.C.fami.erciſ.l.2. Lau.

ADDITIO. Dic vt not.61.diſtin. neophytus, & 19.q.2. duæ. Archid.

Qva verò ætate.] CASVS. Supra in proxima diſtin. in cap. epiſcopus benedictionem dictũ eſt quòd qui ordinatur in presbyterum debet eſſe 30.annorum. Nunc vero in hac 78.diſt. idem repetit, vt addat cauſam quare tunc, & non ante: ſcilicet quia Chriſtus in 30 anno baptizat⁹ fuit, & poſtea cœpit prædicare, vt inf. ead. presbyter. Et omnia plana ſunt vſque ad c. quid eſt.

a ¶ Q. verò. Hic intitulatur 78.d. in qua oſtendit magiſter nõ debere ordinari ſacerdotes de iure cõi ante triginta annos completos: qa in tali ætate Dñs baptizat⁹ eſt, & pdicare cœpit, & quidã alij prophetæ, ſed quia & ante hoc tẽpus pphetæ ad prædicãdum miſſi ſunt, poſſent neceſſitate imminente a 25. anno ordinari iſ.ea.d. c.vl.arg.ff.ad Treb. ſilium §.1.

Chriſt⁹ quia ætate bapti-zatus eſt.

b ¶ Si quis.] ¶ Non impleuerit. Ex tra de elec. cum in cunctis.

1 Ad idem 15. q. ult. c. ul. & de hoc etiam not. inf.ea.c.ult.

c ¶ Sit dignus.] Ar. eſt non debere derogari iuri cõmuni ppter perſonã.ſup.d. 50.ex penitentib.d. 61.miramur.Sed pp neceſſitatẽ, vel vtilitatẽ derogat iuri.licet nõ propter dignitatem tãtum,vt 1.q. 7.cap.tali.1.

Qvid eſt man⁹.] CASVS. Super epiſtolam ad Timotheum habetur. Manus cito nemini impoſueris, nec communicaueris peccatis alienis. Nunc verò Leo Papa exponit literam Apoſtoli, & dicit, quod ille cito manum imponit, qui ordinat aliquem ante congruam ætatem, & ante examinationem, & antequam ſit diſciplinatus. Et ille communicat peccatis alienis, q. efficitur malus: ſicut eſt ille, quem ordinat, & in malo eſt ei ſimilis.

2 Cap. 1.

d ¶ Quid eſt. Hoc eſt in epiſtola ad Timotheum 2: Manus cito nemini impoſueris: neque communices peccatis alienis.

e ¶ Communicare.] Communicat peccatis alienis, qui illis conſentit.arg.diſt.86.c.1.& culpam.& c.facientis. 83.diſt.cap.quidem enim,& c.error.

Presbyter ante.] CASVS. Dicitur hic, quòd presbyter ante xxx. annos ordinari non debet, licet ſit vitæ probabilis: quia Chriſtus tantum in trigeſimo anno cœpit prædicare, & baptizatus eſt.

f ¶ Ante triginta.] Põt tamen ei concedi in vigeſimo quinto anno regimen parochialis 3. eccleſiæ, extra de elec-

3 Hoc forte intelligitur de conuentuali ſecundum Laur. ſed intelligo: indiſtincte, ut habetur extra li. 6.de elec. licet canon. qđ eſt conciliũ. Greg. x.

DISTINCTIO LXXVIII.

Qva verò [a] ætate ſacerdotes ordinari debeant, Bonifacius Papa diffiniuit dicens.

a ¶ Bonifacius.] *Cæteri collectores citant ex decretis Fabiani. Extat apud Martinum Bracarenſem epiſcopum in ca. græc. ſynod. cap.20.ex Neocæſarien.c.11.*

¶ Ante annos triginta presbyter non ordinetur. Cap. I.

Si quis [b] triginta ætatis ſuæ annos non impleuerit, nullo modo presbyter ordinetur, etiam ſi valde ſit dignus [c]. Poly.l.2.tit.20. Burc.l.2.c. 10. Iuo p.6.c. 30. Pann.l.3.c.26.

Item in nouellis in Authentica de ſanctiſſ. epiſcopis & clericos, apud Iulian. Ante c.conſt.123 cap.19.]

¶ De eodem. PALEA. Cap. II.

Nemo presbyter conſecretur, qui minor triginta annis ſit: nemo diaconus, vel ſubdiaconus fiat, qui minor vigintiquinque annis ſit: nemo lectoribus cõnumeretur, qui minor 18. annis fuerit: nemo inter diaconiſſas conſecretur ſacroſanctæ eccleſiæ, quæ minor 40. annis, vel ad ſecundum matrimonium peruenerit. Poly.l.2.tit. 27.

Item Leo Papa ad epiſcopos Africanos, epiſt. 85. c.1.

¶ Non eſt ordinandus ſacerdos, niſi longo ſit probatus examine. Cap. III.

Qvid eſt manus [d] cito imponere, niſi ante ætatẽ maturitatis, ante tempus examinis, ante meritũ obedientiæ †, ante experientiam diſciplinæ, ſacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid eſt communicare [e] peccatis alienis, niſi talem effici ordinantem, qualis ille eſt, qui non meruit ordinari? ſu.d 61.c.miramur. uerſ.quid eſt cito.] Anſ.l.6.c. 34. Iuo p.5.c. 105. † al. laboris.

Item ex concilio Neocæſarienſi, c.11.

¶ Ante triginta annorum ætatem presbyter non ordinetur. Cap. IV.

Presbyter ante xxx. [f] annorum ætatem nõ ordinetur; quamuis ſis probabilis vitæ: ſed obſeruet vſq; ad præfinitum tempus. Dominus enim noſter Ieſus Chriſtus trigeſimo anno baptizatus eſt; & tunc prædicauit. g. Poly.l.2.tit.27. Anſ.l. 7.c.05. Pann.l.3. c.29.

ctio.cum in cunctis. Sed cui incumbet probatio de ætate, ſi dubitatur de ætate? Dico, quod ei, qui agit, ſ. qui petit ordinem, vnde maior eſt actor, ipſe probabit ſe maiorem, ſiue minorem 4. vt C. de proba.cũ te.C. de in integ.reſtitu. minor.ſi minorem.ff.de minor. ex aſpectu. Sed ſi minor eſt reus, tunc aduerſarius probabit, vt C. qui & aduerſus quos.l.1.ff.de mino.de ætate.

g ¶ Prædicauit. Sed ſacerdotis officium eſt prædicare vt 16.q.1.adijcimus. Vñ eſt hic arg. contra id quod diximus, q; debeat implere trigeſimũ annũ. Dicit Io. Chryſoſt. q; de trigeſimo anno nondũ attigerat Ieſus niſi 30. dies, ſicut in Euangelio continetur: Erat Ieſus quaſi annorũ 30. Sed eſt arg. ſuperficiale 5. ſed probatur per hoc quod ante 30. annum non poſſit promoueri.

Aetatis probatio, cui incumbit.

4 Adde an de ætate filij credat libro patris, uel eius aſſertioni; no. gl. in l. cũ ff. de proba. Bal. in l. neque natales. C. eo. t.

5 Nõ ſ. ſtum domini non eſt trahendũ ad cõſequentiam ſm B.

HOC

S. Greg. in Ezechiele hom. 2.

Hoc regulare eſt: vnde & Chriſtus, & Ioannes Baptiſta, & Ezechiel, & nonnulli prophetarum non leguntur ante hoc tempus propheta ſſe, vel prædicaſſe. [a] *Verũ, quia Hieremias, & Daniel ante iuuenilem ætatẽ ſpiritũ prophetiæ accepiſſe leguntur: Dauid, & Salomon in adoleſcentia vncti inueniuntur, Ioannes etiam Euangeliſta; cum adhuc eſſe adoleſcens, à Domino in Apoſtolum electus; & cum alijs ad prædicandum miſſus inuenitur; Paulus quoque apoſtolus in adoleſcentia à Domino electus, & ad prædicandum miſſus aſſeritur; eccleſia ſimiliter, neceſſitate exigente, nõnullos ante triginta annos ordinare conſueuit.*

Hier. 1. Daniel. 1. Matth. 4. Act. 7.

Vnde Zacharias Papa Bonifacio epiſcopo, epiſt. 6. cuius initium [Benedictus Deus.]

¶Neceſſitate exigente 25. annorum presbyteri ordinentur. Cap. V.

SI triginta annorũ non reperiuntur, & neceſſitas [b] †ex poſcit, à vigintiquinque annis & ſupra leuitæ, & ſacerdotes ordinentur.

† Ex iſto tex. infertur ꝙ plura fiũt neceſſitatis cauſa: quæ aliàs nõ fierent. cor. .l. non ſolum. §. ſ. ff. de excu. tut.

DISTINCTIO LXXIX.

APoſtolicus autẽ [c] *non niſi à Cardinalibus, & religioſis clericis eſt inthroniZandus. Vnde Nicolaus Papa II. ait in epiſtola qua ſynodum à ſe Romæ habitam refert, cap. 1.*

¶De eo, qui ſine concordi Cardinaliũ electione inthronizatur. Cap. I.

Polyc. l. 1. tit. 4. Anſel. l. 6. c. 15. inf. ea. c. ſi quis pecunia.

SI quis æ Apoſtolicę ſedi ſine concordi, & canonica [d] electione Cardinalium eiuſdem eccleſię, ac deinde ſequẽtium [e] religioſorum [f] clericorum inthronizatur, nõ

HOC REGVLARE EST. CASVS. Dicit nunc Grat. ꝙ hæc quæ dicta ſunt ſup. de 30. ann. uera ſunt, & ſeruanda de iure cõmuni. Et hoc probat exemplo Chriſti, & Ioannis Bap. & Ezechielis, qui tantum in 30. anno prædicare cœperunt, ſed diſpenſatiue ante tale tempus poteſt aliquis ad dignitatem presbyterij promoueri: & hoc probat ſex exemplis: ſcilicet Hieremiæ & Danielis. Dauid & Salomonis. Ioannis euangeliſtę & Pauli, qui omnes ab adoleſcentia acceperunt officium prædicandi, & gubernationem ſuper alios. Et ad hoc probandum: inducit ſequens cap. cuius caſus per ſe patet.

a ¶ Prædicaſſe.] Ante hoc tempus.

b SI 30. annorum.] ¶ Neceſſitas.] Vel vtilitas, cum illa etiam inducat diſpenſationem. vt 1. q. 7. tali. immo de iure cõi. (vt vſ.) cũ enim in 25. anno ad regimẽ eccleſiæ poſſit aſſumi. vt extra de elect. cum in cunctis. & quilibet prælatus debeat eſſe presbyter. 11. q. 2. ſicut cum etiam talis debeat eligi, qui per breue tempus poſſit promoueri, vt extra de æta. & quali. præterea. Et breue tempus eſt, ut non vacet eccleſia, niſi per tres mẽſes ad plus, vt 50. diſt. poſtquam. ergo prędicta ca. uidentur correcta. Ioan. quod non credo, vt extra de elect. dudum & extra de præben. cum iam dudum. in fi.

Prælatus quilibet presbyter eſſe dẽt.

APoſtolicus.] Hæc diſt. diuiditur in ſex partes in quarum prima dicitur, ꝙ nullus debet eligi in eccleſia Romana niſi à Cardinalibus: nec ante mortem Papæ aliquo verbo. uel facto de Papatu dẽt promitti. Et hoc probat per ſex auctoritates. Secunda ibi.] Nullus Pontifice.] Tertia ibi, [Sed quæritur.] Quarta ibi, [Hoc autem.] Quinta ibi, [Electio.] Sexta ibi, [Sicut ſupra.] Ioan. de Fan.

CASVS. Supra in 23. diſt. c. 1. tractatum eſt de electione & cõfirmatione Papę: nũc vero in hac 79. diſtn. idem repetit. vt aliqd addat. Continet enim hęc diſt. quatuor articulos. In primo dicit, ꝙ Papa non debet eligi niſi à Cardinalibus. In ſecũdo dicit quid iuris ſit ſi duo apoſtolici eligũtur. In tertio dicit, ꝙ electio ſucceſſoris debet fieri cũ deliberatione pdeceſſoris. In quarto dr, ꝙ electio Apoſtolicorũ ſoli Deo reſeruatur: q̃ omnia per ſuos §§. patebunt.

c ¶ Apoſtolicus autẽ.] Hic depingitur 70. diſt. in qua ſpecialiter magiſter agit de electione ſũmi Põtificis, oſtendens à quibus dẽat eligi: & dicit, ꝙ à Cardinalibus, & qñ quia die tertia poſt depoſitionẽ defuncti, ut ĩ. eo. nullus. ſubdit etiã quid iuris ſit, cũ duo malo zelo eligũtur, ut ĩ. ea. ſi duo. vel cũ ſimoniace aliqs eligitur, vt inf. ea. ſi qs pecunia. [1] & dicit, quod à ſolo Deo poteſt deijci. d̃ ordinatione eius non tractatur hic, quia de ea dictũ eſt ſup. 23. diſt. in nomine.

Papa à quibus & quando eſt eligẽdus.

1 Et inf. ea. cap. 1.

ADDITIO. Iſtud c. non fuit ibi introductum, niſi propter ordinationem: & ideo repetit hoc de electione & inthronizatione, & nõ de ordinatione, ſecundum Hug.

SI quis.] CASVS. Statuit Nicolaus in hoc c. ꝙ ſi quis ſine concordi & canonica electione Cardinalium & aliorum religioſorum; clericorum fuerit electus, vel inthronizatus, nõ habeatur apoſtolicus, ſed apoſtaticus.

d ¶ Et canonica.] Quam electionem uocas canonicam? nunquid dices idem eſſe, quod in aliorum electionibus, ſaltem quo ad hoc, vt debeat eſſe de eadem eccleſia, [2] uel, ut melior eligi debeat, [3] vel etiam prior, [4] vel, vt non ſit aliquo modo irregularis? Sed breuiter dico, ꝙ ſi eſt electus à duabus partibus, amodo nulla admittitur cõtra ipſum exceptio, nec de vitio eligentiũ uel electi: qa nõ eſſet corã quo iudice exceptiones illæ præponerẽtur. vñ ſi tertia pars vellet probare electionẽ eſſe ſimoniacam, [5] non audiretur, ut extra de elect. licet. qui tamen ſic eligunt, peccant: & electio talis vitioſa eſt.

Electio Papæ habet aliqua ſpecialia.

2 Vt 61. diſt. nullus.

3 Vt 63. diſt. metropolitanus.

4 Vt 75. diſt. c. vlt. in fi.

5 De hoc ĩf. c. ſi quis pecunia. Arch.

e ¶ Sequentium.] Hi conſentire debent. non tamen uocandi ſunt de neceſſitate.

f ¶ Religioſorum.] Sup. diſt. 23. c. 1. contra. ſed ibi dicit religioſos uiros prædučes, non reſpectu Cardinalium, ſed reſpectu laicorum.

¶Papa, vel apoſtolicus, ſed apoſtaticus habeatur.

α ¶ Si quis.] *Verba Nicolai in epiſtola, quæ in uoluminibus conciliorum impreſſis poſt decreta Nicolai primi habetur, hæc ſunt.* Primo namq; inſpectore Deo eſt ſtatutum, vt electio Romani Pontificis in poteſtate Cardinaliũ epiſcoporũ ſit ita; ut ſi quis Apoſtolicæ ſedis ſine præmiſſa concordi & canonica electione eorũ, ac deinde ſequentiũ ordinem religioſorum clericorum, & laicorum conſenſu inthronizatur, &c. *Idem ferè habetur ad finem illius ſynodi, & refertur inf. c. ſi quis pecunia.*

Item Symmachus Papa in ſynodo Romana prima, c. 3. & 5.

¶Papa ſuperſtite, eo inconſulto, de electione futuri Pontificis nemo audeat loqui. Cap. II.

SI quis Papa α ſuperſtite, pro Romano [a] Põtificatu, cuiquam quolibet modo fauorem præſtare cõuincitur; loci ſui honore, vel cõmunione priuetur. β Si quis presbyter, aut diaconus, aut clericus, Papa incolumi, & eo incõſulto, aut ſubſcriptionẽ [b] pro Romano põtificatu cõmodare, aut pyctacia [c] promittere, aut ſacramẽtum præbere tẽtauerit, aut aliquod certè ſuffragiũ pollicere, vel de hac cauſa priuatis cõuenticulis factis deliberare, atq; decernere, loci ſui dignitate, atq; † communione priuetur. *& infra.* ¶Propter occultas fraudes, & coniurationũ ſecretas inſidias, quas, huius ſentẽtia diſtrictionis [d] cõſequitur, † ſi quis ad eccleſiaſticam pertulerit [e] notitiã conſilia eorũ, qui cõtra hanc ſynodum de pontificali egerint ambitu, & rationabili probatione cõuicerit; particeps actionis huiuſmodi nõ ſolum purgatus ab omni culpa ſit, ſed etiam remuneratione, [f] quæ non indigna ſit ſubleuetur. Vniuerſa ſynodus, &c.

α¶Si qs Papa.] *Initiũ hoc vſq; ad verſiculũ.* Si qs pſbyter. *eſt caput ſcdm ſuggeſtionis Fulgẽtij archidiaconi Romanæ eccleſiæ: ꝙ vna cũ tribus alijs capitulis in tomis cõciliorũ, ꝓcedit primã, vel ſecũdã ſynodũ ſub ſymmacho, cum hac inſcriptione:* Capitula primę ſynodi Romanæ

... ſat. 15. q. 3. nemini. niſi qñ ſimul committitur crimẽ læſæ maieſtatis, vt hic. Et ad c. ſanè, reſpondeo ꝙ quo ad quædam, non quo ad omnia ſimonia ęquis paſſibus ambulat cum crimine læſæ maieſtatis. Sed vr̃ ꝙ ille qui accuſat illum, quem dicit fuiſſe ſocium in crimine, non eſſe audiendus: tum ideo, quia ſtatim puniendus eſſet, ex quo ſponte confeſſus eſt crimen ſuum, ut 2. q. 1. nos in quenquam, tum quia turpitudinẽ ſuã allegans non auditur, ut extra de don. inter dilectos. Sed dic eſſe ſpeciale in hoc crimine, ut allegans ſuam turpitudinem audiatur, & ut confeſſio eius nõ puniatur, 3 tum quia nõ eſt directa confeſſio, qñ quis ideo confitetur ut accuſet, Sed licèt cõfeſſio accuſatoris non puniatur in ſimonia, tñ confeſſio teſtis punitur, ut extra de elect. p inquiſitionem. Sed quid ſi confeſſus nõ poteſt probare crimẽ quòd intendit? Vr̃ ꝙ tunc puniendus ſit: qa tacere debuit crimen quod probare non potuit, vt 2. q. 7. plerique; 6. q. 2. ſi tantum. quod concedo. Io.

f ¶ Remuneratione.] Non ipſo facto, ſed a iudice eam impetret, vt C. quib. ex cau. ſer. pro præmio li. acci. l. 1. & ita inuitatur aliquis per præmium ad accuſandum, vt 6. q. 1. §. verum. & l. ſi quis cum.

SI quis Papa. [CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dr̃, ꝙ ille debet deponi qui Papa uiuo & incolumi præſtiterit fauorem carnalem pro Romano Pontificatu: vel qui eo inconſulto ſubſcriptionẽ fecerit: vel ſacramentum dederit alicui, uel ſuum ſuffragium polliceatur propter hoc: vel qui hac de cauſa priuata cõuẽticula facit. In ſecunda parte dicit quòd quicunq; huiuſmodi coniurationes & iſidias patefecerit & probauerit, indulgẽtiam promerebitur, & præmiũ. Secũda pars incipit ibi, [Propter occultas fraudes.]

a ¶ Pro Romano.] maximè: argum. infra ead. nullus Pontifex.

b ¶ Aut ſubſcriptionem.] Alias ſubſcriptiones.

c ¶ Pyctacia.] Pyctacia hic dicũtur ſcripta obligatoria. 30. q. 3. pyctaciũ. & ſecũdum hoc dicitur pyctacium à pingẽdo, vel dicũtur munera quę ſunt: & ſecundum hoc dicitur à pẽtendo.

ADDITIO. Quidam dicũt ꝙ eſt generis fœminini: vnde ĩ qbuſdã libris inuenitur hęc pyctacia; ſed dico eſſe literã corruptam: vel eſſe accuſatiuum pluralẽ. & qđ dicitur pyctaciolas. ĩf. 15. q. 7. nõ obſeruetis dico nõ eſſe verum: ſed debet eſſe pyctaciola. Hug.

d ¶ Diſtrictionis.] ideſt, diſtrictę cõſtitutionis ſententia.

e ¶ Pertulerit.] Arg. in ſimonia aliquem de ſe cõfeſſum audiri contra ſocios eiuſdem criminis. 1 Sed eſt argu. contra 15. q. 3. neminis, ſed ſubintelligendum eſt ibi cum ſimonia: & ita per hoc ca. determinatur & ſuppletur illud. vnde colligitur ꝙ crimen ſimoniæ, & crimen læſæ maieſtatis æquiualent, & æquis paſſibus ambulant, ut 15. q. 3. ſanè. & quidem quæcunque perſonæ recipiuntur in accuſatione in crimine læſæ maieſtatis recipiuntur in crimine ſimoniæ: & cum ibi recipiũtur ſocii initæ factionis cõtra ſe, ſimiliter & hic. Itẽ hic habetur ꝙ aliquis illũ cũ quo ſimoniã commiſit, de ſimonia põt accuſare: & illa punietur, & iſte non: quòd Hug. intelligit vbi res non proceſſit ad actũ: ſcilicet ad donationẽ, vel receptionẽ pecuniæ. Tunc. n. vterq; debet deponi. Io. quòd ego non credo: cũ crimen iſtud ꝓcedat ad inſtar criminis lęſæ maieſtatis, vt 15. q. 3. ſane. in quo ſi ſocius criminis probat crimen, remuneratur, ut 6. q. 1. ſi quis. 2 B. arg. extra de reſti. veniens. Dicunt tñ quidam, ꝙ nunquam in ſimonia ſocius ſociũ accu-

Burc. l. 1. c. 223. Iuo p. 5. ca. 336. Poly. l. 1. titu. 4. Anſ. l. 6. c. 1.

† al. vel. C. 5. Poly. ibidem. † al. perſequitur.

1 Adde tex. cũ ibi. no. in l. qm̃. C. de teſt.

2 al. §. verũ. Simoniacus an ſociũ accuſare poſſit.

3 Itẽ qa nõ agit ad hoc vt crimen ſuũ publicetur: ergo nõ fiat ei piudicium, vt ff. de li. agn. l. 1. in fi. Arc. Accuſatoribus qñq; ꝓmiũ datur.

Opor-

ſub Symmacho Papa. *In codice verò canonũ ꝑnotant̃ his verbis:* Tituli decretorũ Papę Symmachi num. quatuor.

ß ¶ Si quis presbyter.] *Hæc ſunt propria uerba capitis tertij ipſius ſynodi; quod eſt ſecundum in codice canonũ.*

Item ex Concilio Stephani Papæ III.] *Deuſdedit addit, habito in baſilica Conſtantiniana, act. 3.*]

Deuſdedit p. 1. Anſ. l. 6. cap. 25. Poly. l. 1. tit. 4.

¶ In apoſtolatus culmen nullus, niſi ex Cardinalibus promoueatur. Cap. III.

OPortebat, vt hæc ſacroſancta domina noſtra Romana eccleſia (iuxta quod à beato Petro, & eius ſucceſſorib. inſtitutũ eſt) rite ordinaretur; & in Apoſtolatus culmen vnus de Card. presbyteris, aut diaconis cõſecraretur.

Item ex eodem.

S. Ant. l. 6. cap. 4. Deuſdedit. ibi. Polyc. ibidem. Anſ. l. 9. cap. 24.

¶ De eodem. Cap. IV.

NVllus vnquam laicorum, neque ex alio ordine præſumat, niſi per diſtinctos, gradus aſcendens, diaconus, aut presbyter Cardinalis factus fuerit, ad ſacri Pontificatus honorem promoueri.

¶ *In Pontificalibus manuſcriptis vno vaticano, & altero Cardinalis Sirleti in vita Stephani Papæ III. referendo ſynodum ipſius tempore habitam, hæc leguntur ad caput hoc pertinentia.* Tunc allatis ſacratiſſimis canonibus, eiſque liquido perſcrutatis, prolata eſt ſententia ab eodem ſacerdotali concilio, ſub anathemate interdicẽtes, ne vllus vnquam præſumat laicorũ, neq; ex alio ordine, niſi per diſtinctos gradus aſcẽdens, diaconus, aut presbyter Cardinalis factus fuerit, ad ſacri Pontificatus honorem promoueri: & alia plura, quæ canonica indigebãt correctione, in eodem concilio ſtatuerunt emendanda.

Item ex eodem.

¶ Anathematizetur epiſcopus, monachus, vel laicus Romanam eccleſiam inuadens & in gradum filiorum eius prorumpens. Cap. V.

Deuſdedit ibi. Anſ. l. 6. c. 26. & 27. In Pontificali Roma. manuſc.

5 SI quis ex epiſcopis, vel presbyteris, vel monachis, vel laicis contra canonũ, & ſanctorũ patrum ſtatuta prorumpẽs, in gradum filiorũ ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ideſt presbyterorum [a] Cardinalium, & diaconorum ire præſumpſerit, & hanc Apoſtolicã ſedem inuadere quilibet ex ſupradictis tẽtauerit, & ad ſummum Pontificalem honorem aſcendere voluerit; ipſi, & ſibi fauentibus fiat perpetuum [b] anathema. ¶ *& infra.* ¶ Si quis reſiſtere præſumpſerit ſacerdotibus, atq; primatib. eccleſię, vel cuncto clero ad eligendum ſibi Romanum Pontificẽ ſecundum canonicam † traditionem, anathema ſit.

† al. hanc canonicam.

¶ *Deuſdedit presbyter Cardinalis tituli Apoſtolorum in Eudoxia, par. 2. c. 131. refert multa ex ſynodo habita à Stephano tertio; in quibus caput integrum continetur.*

Item ex Concilio Leonis Papæ IIII.

¶ Anathema ſit, qui canonicę electioni Romani Pontificis contradicere præſumpſerint. Cap. VI.

Deuſdedit ibi. Anſ. l. 6. c. 28.

4 SI quis ex ſacerdotibus, ſeu primatibus [c] nobilibus, ſeu cuncto clero ſanctę Romanę eccleſię, electioni Romani Pontificis contradicere præſumpſerit, ſicut in concilio Bonifacij, & Stephani Papæ legitur ſtatutum, anathema ſit.

Item ex Concilio Bonifacij Papæ III.

OPortebat.] CASVS. Hoc cã. & ſequẽs idem dicũt: ſcilicet quod nullus debet eligi in Papã niſi de Cardinalibus presbyteris vel diaconis. dummodo inter eos idoneus inueniatur.

SI quis ex epiſcopis.] CASVS. Hoc c. & ſeques fere eũdem habent caſum. Dicit enim hic, ꝙ ſi qs clericꝰ, vel laicus electioni Cardinalium contradixerit, vel ſedẽ apoſtolicam voluerit vſurpare, anathema ſit: & nõ ſolũ ipſe, ſed etiam oẽs ei fauentes. In ſequẽti c. dicitur, ꝙ ſi quis cõtradixerit eligentibus Romanum Pontificem, anathema ſit.

a ¶ Presbyterorum.] Arg. Cardinales pſbyteros maiores eſſe diaconis. [1] & ex illis primo debere eligi, & poſtea ex diaconis, ſi in illis nõ inuenniatur idoneus arg. in. d. 23. in nomine. Arg. cõtra ſup. cap. proxi. quia ibi prius dicit diaconus, &c. Sed ordinis [illegible] eſt [illegible] ff. de [illegible] lu. nec enim.

1 Adde no. per Albe. de Roſ. in rub. C. de ſum. trin. Spe. infra. de li. cõte. §. iã nunc videndum. ver. ſi uero omnia.

ADDITIO. Et videas, quæ de hac materia no. [illegible] 3. d. [illegible] metropolitano. Arch.

b Perpetuum. Donec pœniteat. 10. q. 1 quia ſacerdotes. [illegible] extra de conſt. ex literis. & iſt. locati. §. adeo. Auteꝛ ſumitur. ff. ꝑ ſo. l. 1. & 10. q. 2. ꝑpetua. ext. de iureiu. veritatis.

ADDITIO. De hoc no. 2. diſtin. ſanctorum. in [illegible] gl. & 1. q. 1. reperiuntur. in fi. Archid.

SI qs.] c Seu primatibus.] Primates appellat quoſdam forte nobiles, qui interſunt, vt populum arceãt, [2] qui ſi iuſte mouerẽtur, exaudirentur.

2 Ad hoc ar. 63. diſt. quia ſancta. 64. d. quia ꝑ ambitiones. Archid.

Nullus.

¶Nullius epiſcopi fiat electio, niſi poſt diem tertium depoſitionis alterius. Cap. VII.

2 NVllus, Pontifice Romano viuente, [a] aut epiſcopo ciuitatis ſuæ, præſumat loqui, aut partes ſibi facere; niſi tertio die depoſitionis eius, adunato clero, & filijs eccleſiæ: & tunc electio fiat.

In Pōtificali Rom. manuſc. Anſ.l.7.c.11. Deuſdedit p.1.

3 *Sed quæritur, ſi duo concertantium temeritate, electi fuerint; quis eorum alteri præferendus ſit?*

De his ita ſcribit Honorius [b] *Auguſtus ad Bonifacium Papam.*

In tomis conciliorum inter epiſtolas Bonif.

¶Si temeritate concertantium duo fuerint ordinati. Cap. VIII.

SI duo forte contra fas [c] temeritate concertantium † fuerint ordinati, nullum [d] ex his futurum penitus ſacerdotem, ſed illum ſolum in ſede apoſtolica permāſurum, quem ex numero clericorum, noua ordinatione diuinum iudicium, & vniuerſitatis conſenſus elegerit.

infr. diſ.97.c.victor Honorius. Anſ.l.6.c.17. † cert. orig.

4 *Hoc autem capitulum, nō de eo intelligendum eſt, qui vno per apoſtaſiā ordinato, à Cardinalibus, & religioſis clericis Apoſtolicæ ſedi inthronizatur; etiam ſi ille apoſtaticus ita cathedram beati Petri violenter tenuerit, vt canonica electio intra Vrbem fieri non valeat.*

Vnde Nicolaus Papa II. in concilio Romano ſtatuit dicens.

In fine.

¶De eo, qui per pecuniam, vel populari tumultu, non canonica electione ordinatur. Cap. IX.

5 SI quis pecunia, vel gratia humana, vel populari, ſeu militari tumultu, ſine concordi, & canonica electione, ac benedictione Cardinaliū epiſcoporum, ac deinde ſequentiū ordinum religioſorum clericorū, fuerit Apoſtolicæ ſedi inthronizatus, non Apoſtolicus, [e] ſed apoſtaticus habeatur, liceatque Cardinalibus epiſcopis,

ſu. fere idē diſt. ea. c. ſi quis Apoſtolicæ. Anſ.l.6.c.16. Poly.l.1.tit.4. Iuo p.4.c.8.

NVllus.] CASVS. Mortuo Apoſtolico, vel epō aliquo, Cardinales, vel Canonici intantū feſtinabāt, ꝙ nihil curabant de ſepultura defuncti: quare ſtatutū fuit, quòd nec Papa, nec epiſcopo viuente, nec etiam eo defuncto, electio fiat ſucceſſoris, niſi tertia die poſt ſepulturam.

a ¶ Viuente.] Idem dicit̃ extra de elec. bonæ. Sed nunquid mortuo Papa, eccleſia erit mōſtrū ſine capite, vel nunquid vniuerſitas Cardinalium erit caput? Si hoc dicas Cardinales tūc tp̄ris poſsūt deponere epiſcopū: eadem ratione canonici mortuo epiſcopo poſsūt deponere clericū aliquē: Dic ergo & eccleſiam tūc viuere, & tamen carere capite. Arg. tamē eſt, qd̕ Cardinales ſuppleāt d̕fectū mortui Papę inf. c. ſi qs, Io. melius ext. de maior. & obedient. his, quæ. & c. cum olim. B.

Cardinales an ſuppleāt defectū mortui Papæ.

SED QVÆRITVR. CASVS. Hic eſt ſecundus articulus, vbi quęritur qd iuris ſit, ſi duo Apoſtolici eligantur temeritate certātiū: et qs alteri ſit præferēdus: & qd de hoc ſit, legit̃ ſequēti c.

b ¶ Honorius.] Sed quid ſpectat ad Imperatorem ſtatuere aliqd de electionib. contra id 96. diſ. bene? Sed iſtud fecit rogatu eccleſiæ. Et eſt ar. ad quæſtionē illam, ꝙ laicus de reb9 eccleſiaſticis vel ſpiritualib. poſſit iudicare. Arg. contra ſu. diſt. 96. denique. ſed ibi intelligitur pręter auctoritatem eccleſiaſtici pręlati. De hoc dixi extra de arbi. contingit.

Laicus an poſſit de rebus eccleſiæ iudicare.

SI duo.] CASVS. Bonifacius Papa rogauit Imperatorē Honoriū, vt concederet legem, qua doceretur qd eſſet faciendum, ſi duo Apoſtolici temeritate certantiū eligantur. Conſtituit ergo Honorius, quod neuter illorum duorum ſit Papa, ſed noua electione communi conſenſu tertius eligatur.

c ¶ Contra fas.] Et ideo neuter obtinet, vt extra de ele. conſiderauimus. nec priuantur Cardinales hoc caſu poteſtate eligendi, contra id, extra de elec. cum in cunctis. Sed quis erit Iudex de hoc, an electio ſit contra fas? Non ipſi Cardinales: quia ſi ſic, eſſent iudices in ꝓprio facto: nā nullus ſuperior poteſt inueniri, vt extra de elect. licèt in fin. Dic iſtud c. locum habere quando neuter eſt electus à duabus partibus. Vel dic quod concilium cōnuocabitur.

Electio facta per Cardinales ſi di caſ cōtra fas eſſe, quis erit iudex.

d ¶ Nullum.] Supra diſt. 63. ſi fortè contra. Sed quod hic dicitur, ſit cum vtraque pars ducitur malo zelo. ibi cum vtraque pars bono zelo ducitur, & hoc patet per hæc verba, contra fas.

HOC AVTEM. CASVS. Dicit nunc Gratianus, quod c. ſi duo. intelligitur quando vterque male eſt electus: & non intelligitur quando vnus per apoſtaſiam ordinatur, & alter canonice: cuius electio facta fuit extra Vrbem propter intruſionem alterius.

SI quis pecunia.] CASVS. Conſtituit Nicolaus Papa, quod ꝙ ſi quis pecunia, uel alio modo illicito vſurpet ſedem apoſtolicam: nō apoſtolicus, ſed apoſtaticus habeatur: & liceat Cardinalibus eū anathematizare, & laicorum auxilio eum repellere: & ſi electio ſucceſſoris intra vrbem fieri non poteſt, fiat extra: & electus habeat plenā poteſtatem diſponendi res in vtilitatem eccleſię, & faciendi omnia quaſi eſſet inthronizatus.

Papa vtrum poſſit accuſari de ſimonia.

a ¶ Non apoſtolicus.] Videtur per principium iſtius c. ꝙ Papa de ſimonia poſſit accuſari: quia non eſt Apoſtolicus, ſed apoſtaticus, & quia ſimonia hæreſis eſt 1. q. 1. eos qui. & ca. fertur. & ca. liqueat. & per primum cap. huius diſt. quod nō credo. & loquitur hic de eo qui per ſimoniā electus eſt ab illis, qui non habebāt poteſtatē eligendi, nō à Cardinalibus. Simonia autem largè dicitur hæreſis, non ſm ꝙ Papa, vel alius de hæreſi poteſt accuſari, cum ſcilicet errat aliquis in articulis fidei, ſed antequam eligatur Papa, exceptione cuiuslibet criminis repelli poterit. Sed pone ꝙ aliquis accuſat Cardinales, quòd ſimoniacè elegerint Papam (hoc enim licite poteſt fieri, vt inf. cap. proxi.) nunquid ſi probata fuerit ſimonia, Papa deponetur? Non. argum. 2. quæſt. 5. interrogatum. ff. de adult. c. denūciaſſe. Sed quid ſi dum vxor tua creditur mortua, eligeris in Papā, & conſecratis, & vxor

Simonia dicitur hæreſis.

vxor tua te repetit, an ei reddendus es; vel ſi tu neges eam tuam vxorem eſſe, apud quem cognoſcetur, cum Papa iudicari non poſſit, niſi de hæreſ? Reſp. ſi reuocetur in dubiũ, non eſt cogẽdus ſtare iudicio alicuius, immo excipere poteſt, Dominus eſt qui me iudicat. 9. q. 3. alio-

in quo non ſufficit altera pœna 23. q. 5. cap. quid ergo
b ¶ Inthronizatus.] Si 23. diſt. in nomine.

ELECTIO CASVS. Hic eſt tertius articulus, vbi dicitur, ꝙ electio ſucceſſoris debet fieri cum deliberatione anteceſſoris.

cum religioſis, & Deum timentibus clericis, & laicis [a] inuaſorem etiam cũ anathemate, & humano auxilio, & ſtudio à ſede Apoſtolica repellere, & quem dignum iudicauerit, præponere. Quòd ſi hoc intra vrbem perficere nequiuerint, noſtra auctoritate Apoſtolica congregati in loco, qui eis placuerit, eligant, quem digniorem, & vtiliorem Apoſtolicæ ſedi perſpexerint; cõceſſa ei auctoritate regendi, & diſponendi res, & † vtilitatem ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſecundum ꝙ ei melius videbitur, iuxta qualitatem temporis, quaſi iam omnino inthronizatus [b] ſit.

† al. in.

5 Electio verò Romani Pontificis etiam cum deliberatione prædeceſſoris fieri debet.

Vnde Symmachus Papa ait in ſynodo Romana prima, cap. 4.

Deuſdedit ibi. Polyc. ibid. Anſ. l. 6. cap. 1. Pann. l. 3. c. 2.

¶ Si Papa de electione ſui ſucceſſoris ante decernere non potuerit Cap. X.

SI tranſitus Papæ (quòd abſit) inopinatus euenerit, vt de ſui electione ſucceſſoris (vt ſupra placuit) non poſſit [c] ante decernere; ſi quidem in vnum totius inclinauerit † eccleſiaſtici ordinis electio, conſecretur electus epiſcopus. Si autem vt fieri ſolet, ſtudia cœperint eſſe diuerſa eorũ, de quibus certamen emerſerit, vincat ſententia plurimorum [d]; ſic tamen, vt ſacerdotio careat [e], qui captus promiſſione; & non recto iudicio de electione decreuerit Synodus dixit, Placet, &c.

† al. conuenerit.

6 Sicut ſupra monſtratum eſt, electio ſummorum ſacerdotum à Cardinalibus, & religioſis clericis fieri debet; electio vero eorum iudicio diuino reſeruata eſt.

Vnde Anacletus Papa ait ad epõs Italiæ, epiſt. 2. cap. 2.

Iuo. p. 5. c. 238.

¶ Summorum Pontificum electionem ſibi Dominus reſeruauit. Cap. XI.

ELectionem [f] verò ſummorum [α] ſacerdotum ſibi Dominus reſeruauit, licet electionem eorum bonis ſacerdotibus, & ſpiritualibus populis conceſſiſſet.

α ¶ Summorum.] *ſequebatur*, Pontificum vel ſacerdotũ, *Sublatæ ſunt duæ priores voces, quia neq; in originali, neq; apud Iuonẽ, neq; in vetuſtis Gratiani exẽplaribus legũtur.*

DISTINCTIO LXXX.

1 ps

L O-

SI tranſitus.] CASVS. Symmach⁹ Papa ſtatuit, vt ſi mors inopinata cõtingat, ita vt anteceſſor, non poſſit ante decernere de electione ſui ſucceſſoris, ſi quidẽ ab omnibus fuerit canonice electus, conſecretur. Si autem (vt fieri conſueuit) duo eligãt, electus à plurib. preferatur, niſi fuerit ſimoniace electus.

c ¶ Non poſſit.] Inf. 8. q. 1. epiſcopo nõ. cõtra. Solutio, aliud ẽ de ſuis ſucceſſoris electionecũ fratrib. deliberare, qđ poſſet fieri, vt hic ꝑmittitur, & aliud eſt ex teſtamento quaſi dignitatis ſuæ heredẽ ſubſtituere, qđ ibi penitus prohibetur, quia nec Papæ licèt 3. qa hoc nec Moyſes potuit 8. quæſ. 1. Moyſes, nec eſt trahendũ ad conſequẽtiam factũ Petri Clementẽ ſubſtituẽtis ſibi. 8. q. 1. c. 1. quia & ad eius vmbrã curabantur infirmi. de hoc dici cõſueuit. 1. q. 1. Petrus.

d ¶ Sententia plurimorum.] ſ. duarum partium. extra de elect. licet.

e ¶ Careat.] Accuſabitur ergo iſte de ſimonia, nec præiudicabitur Papæ, arg. 2. q. 5. interrogatũ eſt.

SICVT.] CASVS. Hic eſt quartus articulus, ĩ quo dicitur, ꝙ electio ſummorũ Pontificum ſoli Deo reſeruatur, licèt electio à Cardinalibus fiat. Quod probatur ſequenti c. cuius caſus planus eſt.

Papa an de ſuo ſucceſſore poſſit cũ Cardinalib. deliberare.

3 Sed nunquid Papa poteſt dare licẽtiã alij ut eligat ſibi ſucceſſorẽ; certe ſic. 7. q. 1. petiſti. quare ergo non poteſt ſibi eligere? Rñdet H. ꝙ multa ſunt q̃ alijs indulgemus licite, nobis tñ talia ĩdulgere non licet. Eps̃ eñ ſæpe cum alijs diſpenſat priuilegium, uel honorem dat alijs Sed nũquid talia poſſit ſibi ĩpendere? nõ: quia nemo aſſumit ſibi honorem 8. q. 1. in ſcripturis ſecundum H.

Coniugatus in Papã electus, an debitũ reddere debeat.

1 Alias prohibetur in malis, hoc ſpecialiter, &c.

2 De hoc 16. q. 1. ſtatuimus.

aliorum. Si autem certum eſt, tenetur ei reddere debitum, niſi mulier induci poſſit ad continentiam obſeruandam, vel abrenunciabit papatui, & ſatisfaciet vxori, &c.

a ¶ Laicis. Infra d. 96. c. 1. contra. Sed illud generaliter prohibetur 1. in alijs qđ ſpecialiter cõtra inuaſorẽ Apo. ſedis permittitur, vel ſingulis referẽda ſunt ſingula: licèt clericis anathematizare, & laicis humano auxilio a ſede Apoſto. pellere. Et ſic aliquis punitur ſimul pœna canonica, & ciuili 2. contra id extra vt lit. non conteſt. quoniam, in fi. Sed hoc ſpeciale eſt in intruſo,

f ¶ ELectionem. Et ita fallit regula, ad quem ſpectat inſtitutio, & deſtitutio. 16. q. 2. viſis, qui benedicere poteſt, & maledicere, qui ligare, & abſoluere poteſt, vt 21. diſt. inferior, &c. denique.

LOca vero.] Hæc diſtin. diuiditur in duas partes, in quarum prima quæritur vbi debeat fieri ſedes patriarchalis, vel primatuum vel metropolitanorum, vel epiſcoporum, vel aliorum minorum. Secunda ibi.] Sedes autem. Io. de F.

CASVS. Supra oſtendit quando, & à quibus clerici debeant ordinari, nunc vero in hac 80. diſtin. oſtendit in

quibus locis debeant ꝑponi Patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi,& presbyteri. Patriarchæ debent poni in capitibus prouinciarum, ut inf.99.d.prouinciæ, archiepi in ſingulis prouincijs, ut inf.6.q.3.ſcitote.epi uero in ciuitatibus,Presbyteri per caſtella, & uillas,ut if.eo. epi. f ¶ In fide.] Inf.24.q.1.quoties contra.inf. 16.q.1.frater noſter, contra vbi dr, ꝙ tantum ad Petrum eſt referenda quæſtio fidei. ſed expone hoc in fide, id eſt, fideliter Vel poſſunt agitare cauſas fidei, ſed non procedere ad ſententiam. Vel diſtingue qui ſint qui dubitant; nam

Fidei quæſtio eſt referenda ad ſedem Petri.

a ¶ Loca.] Hic intitulatur 80. d. ſupra magiſter oſtendit à quib.& quando ſint ordinãdi clerici,nũc ſubdit in quibus locis ordinãdi debeãt ordinari,& quidem primates bi conſtituũtur, ubi olim ponebãtur protoflamines gẽtiliũ,archiepiſcopi ubi archiflamines, epiſcopi ubi eorũ flamines, & hoc ex maxima parte factũ eſt inſtitutione beati Petri; ut if.eo. cap.1. & 2.

Protoflamines. Archiflamines. Flamines.

ca a vero in quibus primates, Patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, presbyteri ſunt ordinandi; hæc ſunt ſecundum Lucium Papam, & Clementem, atque Anacletum. Ait enim Lucius Papa.

Extat apud Stephanum 1.epiſt. 2. c.5.

¶ In quibus locis primates, vel patriarchæ debeant ordinari. Cap. I.

Anſ.l.6.c. 118.

VRbes & loca,quibus primates præſidere debent,nõ à modernis, ſed etiam multis ante aduentum Chriſti ſunt ſtatutæ [b] temporibus;quarum primates etiam gẽtiles,pro maioribus etiam negotijs appellabant[c].In ipſis vero vrbibus poſt Chriſti aduẽtum,Apoſtoli,& ſucceſſores eorum,patriarchas[d], vel primates poſuerũt, ad quos epiſcoporum negotia (ſalua in omnibus Apoſtolica auctoritate) & maiores cauſæ,poſt Apoſtolicam ſedem ſunt referendæ.

Item Clemens Papa ad Iacobum, epiſt. 1.

¶ De eodem. Cap. II.

Leo.9.epiſt. 3. Poly.l.2.tit. 22. Burc.l.1.c. 155. Anſ.l.6.c. 113. † *iudicia*] oti.

† *al. archiflamines.*

IN illis verò ciuitatibus, in quibus olim apud ethnicos primi † flamines eorũ, atque primi legis Doctores erant, epiſcoporum primates poni vel Patriarchas B. Petrus [e] præcepit,qui reliquorum epiſcoporum cauſas †,& maiora,quoties neceſſe foret, negotia in fide [f] agitarent. *& paulo poſt.*¶ In illis autẽ ciuitatibus, in quibus dudũ apud prædictos erant archiflamines, quos tamẽ minores tenebant [g], quàm memoratos primates, archiepiſcopos inſtitui præcepit:*& infra.* ¶ In ſingulis verò reliquis ciuitatibus† ſingulos[h],& non binos, vel ternos, aut plures epiſcopos conſtitui præcepit,qui non primatum, aut archiepiſcoporum;aut metropolitanorũ nomine,quia matres ciuitatum non tenent, ſed epiſcoporum tantum vocabulo potirentur: quoniam nec inter ipſos Apoſtolos par [k] inſtitutio fuit: ſed vnus omnibus præfuit.

† Adde qđ ſit ciuitas, quid uilla, & quid caſtrum. not. Bart. in l.1. §.ſi aũt. ff.de no.ope. nũc & in l. ſi hæres. ff. de leg. 1.

Idem eſt Clementis in epiſt.proxime citata. Burch.l.1.c.4. Iuo p.5.c.58. & 98.

Item Anacletus epiſt.3. c.2.

¶ De eodem. Cap. III.

EPiſcopi.

VRbes.] CASVS. Hoc c. loquitur de primatibus gentilium, & Chriſtianorum. Eſt ergo caſus. Lucius cõſultus fuit in quibus locis primates Chriſtianorũ ſunt collocandi:qui reſpondet dicens, ꝙ multo tẽpore ante aduentum Chriſti urbes ſunt ſtatutæ, in quibus erant primates gentilium,ad quos ipſi gentiles ꝓ maioribus negotijs appellabãt, & in eiſdem locis poſt aduẽtum Chriſti Apoſtoli,& eorũ ſucceſſores poſuerũt primates Chriſtianorum, ad quos (Salua apoſtolica auctoritate) epiſcoporum maiora negotia ſunt referenda.

b ¶ Statutæ.] A gentibus:& ita eſt arg. ꝙ cõſtitutiones gẽtilium ſunt authenticæ arg.99.d.cap.1. Nec eſt contra 11.q.1.cap. 1. nã illud de parochijs,hoc de ciuitatibus.

c ¶ Appellabãt.] Ergo bene dicitur,appello Papam,appello ſedem Apoſtolicam,& Apoſtolus dixit, Cæſarem appello.

Primas, & patriarcha idem.

d ¶ Patriarchas.] Repetitio eſt eiuſdem, quia idem eſt primas,& patriarcha.99.diſt.c.1.ſicut,& dicit lex.differentia tantum nominis eſt inter pignus & hypothecam ff.de pign.res hypothecæ.§. inter pignus.

IN illis.] CASVS.Gentiles habebant tres ordines ſacerdotum,ſcilicet primiflamines,archiflamines,& flamines. Loco primiflaminũ Petrus iuſſit poni patriarchas, qui de maioribus aliorũ epõrum cauſis cognoſcunt. Loco archiflaminum,archiepos. Loco flaminum epos,qui in ſingulis ciuitatibus ſinguli eſſe debent.

e ¶ Petrus.] Argu.à tempore Petri eſſe limitatas prouincias.

ſi laici,uidetur, ꝙ epiſcopi poſſint determinare extra de hære.ad abolendam ſi clerici, Papa extra eodem tit.cum Chriſtus.

g ¶ Tenebant.] id eſt, reputabant.

h ¶ Singulos.] Arg. in una ciuitate non plures eſſe debere epiſcopos 1.de Auguſtino, & Valerio fuit ſpeciale, ut inf.7.q.1. non autem. Sed quid de Venetis, qui patriarcham, & epiſcopum habent? Sed dic ꝙ non eſt Patriarcha Venetorum,ſed Grãdẽſis, qui locus differt multum à Venetijs.

1 Ad hoc extra de off. ord.quoniã. 22.q.2 ſicut.

i ¶ Vocabulo.Nam olim,& c. 95.diſt olim.

K ¶ Par. Sup.diſt.21.in nouo,contra 24.q.1.loquitur. contra. Sed par fuit quo ad conſecrationem, non quo ad adminiſtrationem.

Veneti patriarcham, & epiſcopũ habent.

EPiſcopi.] CASVS. In hoc cap. notatur duplex differentia inter epos & presbyteros, Prima eſt, quia habent.

epiſcopi

epiſcopi nõ debent poni in ciuitatibus, quin etiam ſint magnæ, & non paruæ. presbyteri vero per caſtella. Secunda differentia eſt, quia epiſcopus non poteſt conſecrari ab vno epiſcopo, ſed presbyter ſic.

a ¶ Non in caſtellis.] Quandoq; tamen epiſcopus eſt in

d ¶ Vileſcat.] Quantum ad vulgi opinionem. nam propter hoc non eſt vilior epiſcopus, vt 93. di. legimus. Similiter ſponſa non eſt ſtatim tradenda, ne vileſcat deſideranti, vt 27. q. 2. inſtitutum eſt. ſimile in fide ſuſcepta per vim, vt 45. diſt. de Iudæis. Sic epſ non erit ſolus ne vileſcat per hoc. Epiſcopus 93. diſt. diaconi. qui. nõ debet eſſe ſolus. Idẽ eſt in pœnitẽtia non iteranda. de pœni. diſt. 2. quamuis. 50. d. quamuis.

non in caſtellis [a], aut modicis [b] ciuitatibus debent cõſtitui: ſed presbyteri per caſtella, & modicas ciuitates, atq; villas debent ab epiſcopis ordinari, & poni: ſinguli [c] tamen per ſingulos titulos ſuos: Et epiſcopus non ab vno, ſed à pluribus debet epiſcopis ordinari, & vt dictum eſt, non ad modicam ciuitatem, ne vileſcat [d] nomen epiſcopi: ſed ad honorabilem vrbem titulandus, & denominãdus eſt. Presbyter verò ad qualemcunque † locum, vel eccleſiam in eo conſtitutam eſt præficiendus.

† quamcũque.] orig.

Item Leo Papa ad epiſcopos Africæ, epiſt. 85. cap. 2.

De eodem. Cap. IIII.

Poly. lib. 2. tit. 23. Burc. li. 1. c. 32. Iuo p. 5. c. 107. 143.

ILlud ſanè, quòd ad ſacerdotalem pertinet dignitatẽ, inter omnia volumus canonum ſtatuta ſeruari, vt nõ in quibuslibet locis, neque quibuslibet caſtellis, & vbi [e] ante non fuerunt, epiſcopi cõſecrentur [f]: cum vbi minores ſunt plebes, minoresque conuentus presbyterorum cura ſufficiat: epiſcopalia autem gubernacula, non niſi maioribus populis, & frequentioribus ciuitatibus oporteat præſidere; ne, quod ſanctorum Patrum diuinitus inſpirata decreta vetuerunt; viculis, & poſſeſſionibus, vel obſcuris, & ſolitarijs municipijs tribuatur ſacerdotale faſtigium.

ext. de priuil. cap. 1.

Item ex concilio Laodicenſi, cap. 57.

¶ De eodem. Cap. V.

NOn debere in vicis, & villis † epiſcopos ordinari; Sed viſitatores [g] [α], ideſt, qui circumeant, cõſtitui: hos autem, qui ante hac ordinati ſunt, nihil agere cenſemus ſine conſcientia epiſcopi ciuitatis. Similiter etiam presbyteri [h] nihil ſine præcepto [i], & conſilio epiſcopi agant.

† al. caſtellis.

α ¶ Sed viſitatores.] *In codice Græco impreſſo legitur,* περιοδευτὰς, *in tribus autem manuſcriptis,* ἀλλὰ περιοδευτάς.

† ἀνὰ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου.

2 *Sedes autem epiſcoporum non longo interuallo debent diſiungi, vt ad conſecrationem ſui comprouincialis ſine difficultate poſſint occurrere.*

Vnde Gregorius Auguſtino Anglorum epiſcopo, reſponſo octauo.

¶ Epiſcopales ſedes non longo interuallo à ſe debent Diſiungi. Cap. VI.

FRaternitatem tuam ita volumus in Anglia epiſcopos ordinare, vt ipſi ſibi epiſcopi lõgo [k] interuallo mini-

Pann. lib. 3. c. 16.

Leges vbi debent legi.

ILlud.] CASVS. Statuitur in hoc cap. vt in minoribus locis, & vbi eſt paucitas hominum ponantur presbyteri, & eorum cura ſufficiat: epiſcopi verò in frequentibus ciuitatibus, & maioribus populis.

e ¶ Et vbi.] Vt & j. 16. q. 1. felix epiſcopus & c. multis cõcilijs. & 16. q. 1. plures.

f ¶ Conſecrentur.] niſi multitudo exercuerit, vel gens de nouo ſit cõuerſa ad fidem, vt inf. 16. q. 1. præcipimus. argu. de 99. nulli archiepiſcopi extra de eccl. ædific. ad audientiam 3.

3 Idem & in alio caſu 7. q. 1. temporis. 12. q. 2. abbatibus.

NOn dẽre.] CASVS. Laodicẽſe concilium ſtatuit, vt epiſcopi nõ ponantur per vicos & villas; ſed viſitatores ideſt archipresbyteri, qui debent viſitare parochias; qui ſine concilio & conſcientia epiſcopi ciuitatis nihil agere debent.

g ¶ Sed viſitatores.] .i. archidiaconos, vel archipresbyteros.

h ¶ Similiter etiam presbyteri.] inf. 12. q. 2. abbatibus.

i ¶ Sine præcepto.] ſi volunt res eccleſię alienare. 12. q. 2. abbatibus, vel intellige de præcepto generali 4. vt 16. q. 1. in cũctis.

4 Sic etiam not. 75. diſt. cap. 1. & hoc ratione officij eccleſiaſtici ſecũdũ H.

SEDES AVTEM. Hæc eſt ſecũda pars diſt. in qua dicitur quòd epiſcopales ſedes debent eſſe vicinæ. Ioan. de Fant.

FRaternitatem tuam.] CASVS. Præcepit Gregorius Auguſtino Anglorum epiſcopo, vt ordinaret epiſcopos non longo interuallo inter ſe diſtantes, vt leuiter poſſint conuenire ad epiſcoporum ordinationem faciendum: quæ ad minus cum tribus epiſcopis, vel quatuor fieri debet, & conuenit.

k ¶ Longo.] Dñt quidam longo, vt xx. miliariũ. arg. ff. de

1 Concor. l. 1. C. de ſtu. li. vrb. Ro. l. 11. in caſtro. 16. q. 1. & temporis. vbi dicitur, Cumani caſtri ſacerdos.

b ¶ Aut modicis.] Similiter leges in maioribus ciuitatibus & regalibus tñ ſunt docẽdæ, vt in proœmio. ff. 1.

2 70. diſtin. ſanctorum.

c ¶ Singuli.] Argum. nullum debere in duabus eccleſijs intitulari 2.

me diſiunguntur: quatenus nulla ſit neceſſitas, vt in ordinatione alicuius epiſcopi conuenire non poſſint. Nã epiſcoporum ordinatio ſine aggregatis tribus,[a], vel quatuor epiſcopis fieri non debet.

DISTINCTIO. LXXXI.

Haec de ordinãdis [b] & ordinatoribus, atq; de ſingulorum graduum diſtinctionibus, & officijs dixiſſe nos ſufficiat. Verum quia aliquantulum diffuſius in his immorati ſumus, quædam præcedentibus cohærentia ſub epilogo [c] ad memoriam ſubijciamus. Debet ordinandus in epiſcopum (vt Apoſtolus ſcribit) eſſe ſine crimine, ideſt ſine peccato mortali: quod non ſolum de epiſcopo, ſed etiam de quolibet electo ad aliquam præpoſituram eccleſiæ oportet intelligi. Ad Titum. 1.

Vnde Auguſtinus ſcribit tractatu 41. ad c 8. Ioannis.

¶Sine crimine, & graui peccato debet eſſe, qui ordinatur epiſcopus. Cap. I.

APoſtolus Paulus quando elegit [d] ordinandos, vel presbyteros, vel diaconos, & quicunque ordinandus eſt ad præpoſituram [e] eccleſię; nõ ait, ſi quis ſine peccato eſt (hoc enim ſi diceret, omnis homo reprobaretur [f], nullus ordinaretur [g]:) ſed ait: [ſi quis ſine crimine eſt.] ſicut eſt homicidium, adulterium, aliqua immũditia fornicationis, furtum; fraus [h], ſacrilegium, & cætera huiuſmodi. *Item.* ¶ Crimen autem eſt peccatum graue accuſatione, & damnatione [i] digniſſimum. Beda ad Tit. 1. Ad Titum 1. & 1. Tim. 3. Aug. ibid.

2 *Quolibet itaque horum implicatus ordinari non debet; vel ſi iam ordinatus, ante tempus, vel poſt tempus ſuæ ordinationis aliquod eorum admiſiſſe conuincitur, ſuſcepti gradus officio priuabitur.* ſup. d. 25. ca. vnum oratium. Ex libello Ennodij pro defenſione ſynodorum Romanarum.

Vnde Symmachus Papa ait.

---

de verbor. ſign. l. 3. melius hoc relinquitur arbitrio boni viri, ideſt, iudicis. ar. ff. de iure deliber. l. 1. extra de offic. iudi. deleg. de cauſis. Vnde ſi multum diſtant ciuitates illæ inter ſe, in locis intermedijs debet poni eps, conuenienti ergo interuallo debet diſtingui. habita cõſideratione ſtat⁹ & qualitatis regionis ipſius, & difficultatis viarum. ſic 16. q. 1. & temporis.

Ep̃atus ſunt diſtinguẽdi interuallo cõuenienti.

a ¶ Tribus.] Ad minus. ſ̃. d. 51. c. vlt. ſ̃. diſt. 64. epiſcopum.

HAec de ordinandis.] In hac diſt. incipit ſexta pars tractatus diſtinctionũ, & protenditur vſq; ad 93. diſt. Et diuiditur hæc diſtinct. in quatuor partes: in quarum prima probat qualiter intelligitur illud verbum, [Oportet epiſcopũ eſſe ſine crimine.] Secunda ibi. [Quolibet.] Tertia ibi, [Clericus.] Quarta ibi, [Oportet.] Io. de Fan.

CASVS. Egit ſupra Gratianus de ordinationib. & officijs ſingulorum. Ab hoc vero loco vſque ad 91. diſt. breuiter epilogat quędam c. apoſtolicę regulæ, vt addat quædã quæ prętermiſerat. Et continuans dicta dicẽdis. primò ponit de primo c. apoſtolicæ regulæ. ſ. oportet ep̃m eſſe ſine crimine, id eſt, ſine peccato mortali: quod verum eſt nõ ſolum de epiſcopo, ſed etiam de quolibet prælato: quod probat per ſeq. cap.

b ¶ Hæc de ordinandis.] A 25. diſt. vſque ad 50. tractauit magiſter xiij. cap. apoſtolicæ regulæ. Sed quia quędã omiſit, ideo ab hac 81. diſt. vſque ad 93. diſt. nouem cap. apoſtolicæ regulæ repetit: non ordine illo. Et quo illa executus eſt in hac exequtur illud: oportet ep̃m eſſe ſine crimine addit: etiam de incontinentibus: in quo includitur ſecundũ c. apoſtolicæ regulæ. & ꝙ qui priuatur officio, debet priuari beneficio 1 & quòd archidiaconus ſolus non debet accedere ſub prætextu humilitatis ad tabernacula matronarum 2.

1 Vt inf. c. ſi quis ſacerdotum. Arch.
2 Vt inf. ca. clericus. & c. ſequentib.

c ¶ Sub epilogo.] Ideſt, breuiter petitione ſuperiorum. ADDITIO. Et dicitur ab epi. quod eſt ſupra: & lagos. quod eſt ſermo. Archid.

APoſtolus.] CASVS. Paulus apoſtolus docuit, quòd quando eligitur aliquis ad ordines, vel ad aliquam dignitatem, debet eſſe ſine crimine, quod ſit dignum accuſatione, & depoſitione, vt homicidium, & adulterium, & huiuſmodi. Sed non ait ſine peccato: quia ſi hoc dixiſſet, omnis homo repelleretur.

d ¶ Qñ elegit.] Ideſt, eligi præcepit. 6. q. 1. ſi ſacerdos.

e ¶ Ad prępoſituram.] ideſt, ad quodcumque eccleſiaſticum officium. & ita patet, ꝙ criminoſus etiam à minimo ordine prohibetur, vt hic, & 33. diſtin. cap. 1. & 2. 34. diſt. cognoſcamus. 24. diſt. c. vlt. hoc hodie terminatur, extra de temp. ordi. c. vlt.

Criminoſus etiam à minimo ordine prohibetur.

f ¶ Reprobaretur.] inf. de pœn. d. 3. ſepties. §. Niniuitę.

g ¶ Ordinaretur.] Simile de pœn. diſt. 3. ca. pen. & diſt. 2. ſi enim.

h ¶ Fraus.] Hoc verum eſt, cum fraudi dolus ineſt. nam omnis dolus eſt fraus: ſed non conuertitur. ff. de pact. iuriſgentium. §. dolo. & ſic ſumitur extra de reſcript. cæterum. quandoque largè ſumitur fraus. ff. de reg. iuris, fraudis.

Fraus eſt genus doli.

i ¶ Et damnatione.] Solet quæri propter quę crimina quis deponi 3 debet: non enim pro quolibet deponitur 5. q. 4. in loco. Et eſt ſuper hoc duplex opinio. Quidam dicunt, ꝙ pro quolibet crimine deponitur, niſi expreſſum ſit in contrarium, ꝙ pro eo deponi non debet. alij dicunt, ꝙ nunquam deponi debet pro aliquo, niſi expreſſum ſit. pro quo ego dico, quod pro quolibet crimine, in quo quis eſt incorrigibilis, deponi debet. ſed ſtatim tamen non deponitur aliquis pro prima contumacia, vt 45. diſt. licèt & 74. diſt. honoratus. illud autem non eſt crimen. 5. quæſt. 4. in loco. nec illa quorũ exempla poſui 68. diſt. cap. 1. & multa exempla de hoc poſui. 15. q. 8. in ſumma.

Crimina digna depoſitione q̃ sũt.
3 Ad hoc extra de iud. cum non ab homine. Archid.

QVOLIBET. Hic incipit ſecunda pars huius diſtinct. in qua

in qua probat per 16. auctor. ſanctorum patrum, ꝙ ſi clericus ceciderit in lapſum criminis poſt ordinationē, debet deponi. Io. de Fan.
CASVS. Supra dictum eſt in ca. Apoſtolus, ꝙ ordinandus dēt eſſe ſine crimine, vt homicidio, & adulterio, & ſimili-

accuſator per annū tacuerit, poſtea poteſt promoueri electus, vt ff. de mune. & hon. reus ſed in epiſcopatu tātum tres menſes, dantur, vt in auth. de ſanct. epiſc. §. 1. collat. 9. niſi iudex. breuius tempus fuerit moderatus, vt 4. q. 5. quiſquis. arg. ext. de fide inſtr. accepimus extra de appell. perſonas, in fi.

Gof. ꝙ ſi aliquis pēdente accuſatione, vel denū citatione ꝓmoueaē, promoueri dēt, quāuis innoxius. ſit de re mil. q ſtatu. & l. qui cū vno. §. reus.

¶ Monitoris perſonam non recte ſuſcipit, qui verbis, nō operibus docet. Cap. II.

NEmo recte monitoris [a] perſonam ſuſcipit, niſi qui actibus ſuis errata [b] condemnat, & amorem innocentiæ conuerſatione demonſtrat.

Item celeſtinus ad epiſcopos Gallia, epiſt. 2. c. 3.

¶ Careat ordine, quem præſtat, qui indignum ſublimare non metuit. Cap. III.

TAntis Daniel grauatus teſtimonijs, tāta facinorum accuſatione pulſatus, ſacrarum, vt dicitur, virginū pollutus inceſtu, epiſcopus aſſeritur ordinatus. Et, vt in noſtri libellis ſcrinij continetur, quorum ad vos quoque exemplaria direximus, in pontificij dignitatem, hoc tempore, quò ad cauſam dicendam, miſſis à nobis literis, [c] vocabatur, obrepſit. [d] Sacro nomini abſit iniuria. Facilius eſt, vt hanc dignitatem tali dādo, ipſe amiſerit ordinator, quam eam obtineat ordinatus. Cui conuicto [e] ſociabitur [f], qui ſibi eum credidit, largiendo pontificium, ſociandum. Qualis enim ipſe ſit, quiſquis tales ordinauerit, oſtendit.

Item ex concilio Nicæno, c. 9.

¶ Non recipit ordo eccleſiaſticus eum, qui ſine examinatione, vel poſtea confeſſus ordinatur. Cap. IV.

Rab. lib. pę. c. 1.
Burc. li. 2. c. 13.
Iuo par. 6. c. 33.
Anſel. lib. 8. c. 13.
ſup. diſt. 24. c. vlt.

SI qui ſine examinatione [g] promoti presbyteri ſunt, & poſtea examinati [h] confeſſi ſunt peccata ſua: & cum

e ¶ Cōuicto.] De crimine: vel quod poſt accuſationem fuerit ordinatus.
f ¶ Sociabitur.] Sic ergo ſententia lata cōtra ordinatū præiudicat ordinatori, vt hic, & 59. diſt. ordinatos. & hoc videtur propter cauſæ cognitionem, vt dixi 3. q. 6. hæc q ppe. Vel dic, quod tunc præiudicat ordinatori ſentētia lata contra ordinatum, quando præſens eſt, & ſcit cauſā agi ordinati, cum enim quaſi ſua cauſa agi videaē, & tacet; nec defendit cauſam, ſibi præiudicat, vt extra de ſent. & re iudi. quāuis. & ff. de reg. iur. ſæpè.
SI qui.] CASVS. Quidam presbyteri promoti ſunt ſine examinatione. & poſtea cū examinarenē, ipſi in iudicio cōfeſſi ſunt oīa peccata ſua. Alij ante ordinationem cū examinarentur, cōfeſſi ſunt peccata ſua & tamen epī promouerunt eos, quæſitum eſt in Nicæno concilio, vtrum iſti debeant recipi & defendi in ſuis ordinibus? Et reſpondet quod non. Sic ponit caſum Beneuen. Hu. verò intelligit de eiſdem perſonis caſum ſic. Aliqui ſine examinatione in presbyteros ſunt promoti: poſtea examinati in iure, confeſſi ſunt peccata ſua, nihilominus tamen promoti ſunt ad epiſcopatum, vel ad aliam dignitatem; quæſitum eſt in concilio utrum tales debeant recipi? Et reſpondet quòd non.

& ſimilibus. Nunc autem dicit, ꝙ ſi his criminibus aliquis eſt obnoxius, promoueri non debet, nec ordinari, & ſi eſt ordinatus, & talia cōuincitur cōmiſiſſe ante ordinationē, uel poſt, dēt deponi, vt probatur per ſeq. ca.
NEmo.] CASVS. Dicit Symmachus in hoc cap. quòd nullus debet aſſumere prædicandi officium, niſi qui ſuis actibus errata condemnat, & amorem innocentiæ ſua conuerſatione demonſtrat.
1 a ¶ Monitoris.] id eſt, prædicatoris.
b ¶ Errata.] id eſt, maiora. 1, 68. d. c. 1. aliàs contradiceret propoſito Gratia. ſic 25. d. c. vlt. & 3. q. 7. iudicet.
TAntis.] CASVS. Daniel cum eſſet electus in epiſcopum, accuſatus fuit apud Cæleſtinum de multis criminibus, & præcipuè de inceſtu cum monialibus: propter quæ crimina inueſtiganda citatus fuit, vt Romam veniret, qui contemptis literis Papæ, in epiſcopum eſt promotus, committit igitur cauſam quibuſdam Cæleſtinus: & præcipit eis, vt de his cognoſcant, quæ ſi vera eſſe inuenerint, ipſum, & ordinatorem ipſius deponāt: quia qui talem ordinat, oſtendit ſe eſſe ſimilem illi.
c ¶ Literis. & ita res iam erat litigioſa. extra de offi. iudic. deleg. [illegible]
d ¶ Obrepſit.] Ex quo autem ſe promoueri fecit, lite pendente deponendus eſt, etiam ſi innocens inueniē 2. extra de accuſ. Deus omnipotēs, 3 ff. de li. cauſa. qui de libertate. Io. quod falſum credo, prout notaui in quæſtionibus. B. de hoc notaui. 8. q. 4. nonne. Ioan. ſi autem

g ¶ Sine examinatione.] Sed quid de epiſcopō, q ſine examinatione tales ordinat? Dicit lex & canon, eum deponendum. in auth. quomodo opor. epiſc. §. oportet. & 1. q. 1. ſi quis epiſcopi. & ſup. diſ. 24. §. vlt. ī. diſ. 50. de his verò. & c. ex pænitentib. Item quid ſi dicat epiſcopus ſe diſpenſaſſe cum eis? non eſt ei credendum, niſi probet ſe cum eis diſpenſaſſe: vel niſi ſibi bonas literas dederit. nam hæc res commiſſa eſt epiſcopo quærenda, non negligenda. ff. de tranſactio. cum hi. §. ſi prætor. 4 debet ergo probari diſpenſatio, vt eſt expreſſum extra de ſchiſma. c. 2. maxime cum epiſcopus diſpenſare non debeat ſine conſenſu capituli, vel maioris partis: aliàs poſt errores ſuos ſemper mentiretur epiſcopus ſe cum eis diſpenſaſſe: quod uerum credo etiam circa notum, hoc tamen. 5 non nego, quin circa notam perſonam ſolo facto diſpenſat epiſcopus, vt dixi ſup. diſt. 51. cap. vlt. punitur tamen epiſcopus ſi indiſcretè diſpenſat.
h ¶ Examinati.] cum ad maiora promouentur, ſcilicet ad epiſcopatum.

1 Hæc eſt vera litera. ſm Laur. & Io. de Fan.

Accuſatus lite pendente ꝓmotus an ſit deponendus.

2 Cum iſta gl. cōcor. gl. no. in l. reus delatus. ff. de mun. & ho.

3 Ibi not.

Epī clericos ſine examinatione ordinantis, punitio.

4 Et ſic intelligitur extr. de filijs pſbyt. veniens. ſm Laur.

5 Licet ita habeatur in antiqs apparatibus: tamen ſm iſtā correctionē B. Brix. non eſt de gl. ſed ita debet eſſe, vt hic eſt poſita cum additione B. Brix. ſed Io. de Fant. hoc ponit in ſuo apparatu ſicut iacet.

a ¶ Contra

confeſſi fuiſſent, cõtra regulam [a] venientes homines eis manus impoſuerunt: hos eccleſiaſticus ordo nõ recipit. In omnisius enim, quod irreprehenſibile eſt, ſancta † defendit eccleſia.

† al. catholica] ſic in epi.
1. Cali. 1.

Item eiſdem concilij, c. 10.

¶ Lapſi per ignorantiam, aut contemptu ordinantium, ordinati deijciantur. Cap. V.

QVicunque ex his, qui lapſi ſunt, per ignorantiam, [b] ſunt ordinati, vel contemptu α [c] eorum, qui eos ordinauerunt; hoc non præiudicat [d] regulæ eccleſiaſticæ. Cum enim compertum [e] fuerit, deponuntur.

α ¶ Contemptu.] *Græce eſt in concilio vulgato*, ἢ καὶ προειδότων τῶν προχειρισαμένων. *Ideſt*, vel etiam ijs antea ſcientibus, qui ordinauerunt.

Item Innocentius ad Maximum, & Seuerum, epiſt. 5.

¶ Alienus fiat miniſterio, qui illud, viuendo illicite, polluit. Cap. VI.

Poly. l. 4. tit. 39.
Anſel. l. 8. c. 15.
Iuo par. 6. c. 96.
† al. Maximilianus.

MAximianus † [f] filius noſter agens in rebus huiuſmodi, qualẽ [g] querelã detulerit, libelli [h] eius ſeries annexa declarat. Qui zelo fidei, & diſciplinæ ductus, nõ patitur eccleſiã pollui ab indignis presbyteris, quos in presbyterio filios aſſerit procreaſſe. Quod non licere exponere, niſi noſſem veſtram prudentiã legis totius habere notitiã. Et ideo fratres chariſſimi, libelli, qui ſubiectus eſt, tenore perſpecto, [i] eos, qui talia perpetraſſe dicũtur, iubebitis in medio collocari; diſcuſſiſque obiectionibus, quæ ipſis presbyteris impinguntur, ſi conuicti fuerint à ſacerdotali remoueantur [k] officio (quia, qui ſancti non ſunt, ſancta tractare non poſſunt) atque alieni efficiãtur à miniſterio, quòd viuendo illicite, polluerunt. [l]

Item Eugenius Papa.

¶ Cuilibet ab ordine depoſito; epiſcopi prouidentia, locus pœnitentiæ deputetur. Cap. VII.

Anſel. l. 5. in prin.

SAcerdos, aut quiuis alius in ordine eccleſiaſtico prouectus, ſi in eo [m] ſcelere inuenitur, quo abijciendus comprobatur; depoſitus, prouidentia epiſcopi, bene prouiſo [n] loco conſtituatur; vbi peccata lugeat, & vlterius non committat.

a ¶ Contra regulam.] Quæ interdicit tales ordinari.

QVicunque.] CASVS. Quidam criminoſi ordinati ſunt ignoranter ab epiſcopis. quidam verò ſcienter. Quæritur, ad debeant deponi? Et reſpon. quòd ſic.

b ¶ Per ignorantiam.] Ordinantium: & dic ignorantiã iuris vel facti, ſecundum Hug.

c ¶ Vel contemptu.] ideſt eis ſcientibus.

d ¶ Nõ præiudicat.] Factũ enim prętoris iuri publico non derogat. ff. de fer. l. 1.

e ¶ Compertũ.] Arg. ꝙ quãdocunque de veritate conſtat, ſequenda eſt 8. diſt. q contemptũ. nam diuturnitas tẽpis &c. extra de ſimo. nõ ſatis. inducit tamen diſpẽſationem. 35. qõ. 8. de gradibus 1. & extra qui ma. accu. poſ. per tuas.

1 Aliqui habẽt hoc extra qui ma. accuſ. poſſ. per tuas, ut hic habetur: ſed non debet eſſe: qa illa decreta. eſt remota: fuit tamẽ in tertia cõpilatione. eo. tit.

MAximianus.] CASVS. quidã presbyteri ex concubinis filios habuerũt: quos Maximianus zelo Dei accenſus, coram Apoſtolico accuſauit. commiſit ergo causã Innocentius quibuſdam, & præcepit eis, ſi hæc vera inuenerit, remoueãt eos ab officio ſacerdotali.

f ¶ Maximianus.] 3. q. 2. quia ea.

g ¶ Qualem querelam.] Subaudi criminalem. nam clericus erat iſte. nõ. n. laicus poſſet iſtos accuſare 2. q. 7. per totũ: niſi forte patronus pręlatũ de dilapidatione: quia tũc ſua intereſt. ar. 16. q. 7. filijs. alias laicus non audit̃ de hoc crimine, ut 28. diſt. conſulendum.

Patronus prælatum d̃ dilapidatione accuſare poteſt.

h ¶ Libelli. Per hoc ꝙ dicit, libelli, & poſtea p̃sbyteris, argumentatur, ꝙ quis in eodẽ libello plures accuſare poſſit Ioan. Quid iuris ſit d̃ hoc no. plene. 2. q. 1. prohibentur in glo. quę incipit, queſtus.

Accuſari poſſunt plures ſimul.

h ¶ Libelli.] id eſt, chartæ, q̃ papa miſit 30. q. 3. Pyctaciũ. B.

i ¶ Perſpecto.] Videtur ergo, ꝙ non ſufficiat ſi authẽtice ipſum exhiberet; ſed vt etiam teneatur exibere libellum quem porrexerat Papæ, vt 7. q. 1. præſentium. & 55. diſt. præcepta. & maxime vbi procurator impetrauerat literas, & dubitatur an ille de hoc habuit ſpeciale mandatum. ut extra de reſcrip. nonnulli, vel an fuerit excommunicatus, ut extra de proba. cap. poſt. ceſſionem.

K ¶ Remoueantur.] Ergo presbyter propter ſimplicem fornicationem deponitur. vt 27. q. 1. vt lex. cõtra. & inf. 82. diſt. cap. presbyter. & 34. diſt. fraternitatis. Io. Communiter autem dicitur, quòd pro ſimplici fornicatione quis deponi non debet, cum pauci ſine illo vitio inueniantur. vt 50. diſt. quia ſanctitas tua.

presbyter an pro ſimplici ſit fornicatione deponẽdus.

l ¶ Polluerunt.] Quantum ad ſe 49. diſt. cap. vlt.

SAcerdos. CASVS. Dicit in hoc ca. ꝙ ſi ſacerdos de aliquo crimine cõuincatur, deponi debet, & eps ei locũ prouidere debet, in quo pęnitentiam agere poſſit.

m ¶ Si in eo.] Ergo pro omni cauſa non deponitur. B.

n ¶ Prouiſo loco.] ideſt monaſterio, vt cap. ſeq.

Dictum

¶ Retrudantur in monaſterium presbyteri, qui pœniten tiam agere contemnunt. Cap. VIII.

In conc. Cabilonenſi, c. 40.
Burc. l. 2. c. 191.
Iuo p. 6. c. 236.

DIctum eſt nobis presbyteros propter ſuā negligentiam [a] canonicè degradatos, & ſæculariter, gradu amiſſo, viuere, & pœnitentiæ agendæ bonum negligere. Vndæ ſtatuimus, vt gradu [b] amiſſo, agendæ pænitentiæ gratia, in monaſterium, α aut in canoniam regularem mittantur. ¶ Si verò hoc fieri cauſa quælibet prohibuerit, vbicumque ſint, pœnitentiam agere non deſiſtant. Si autem amiſſo gradu ſæculariter [c] viuere voluerint, & pœnitentiam agere negleſſerint, ab eccleſiæ communione ſeparentur.

α ¶ In monaſterium.] *In cōcilio Cabilonenſi, vbi hic canon habetur (licèt Burchardus etiam, & Iuo ex Mogūtino citent) & apud cæteros collectores legitur,* in monaſterio, aut canonico aut regulari: *in Vno autem peruetuſto Gratiani codice,* in moaſterio iuxta canonicam regulam.

Item Iſidorus, ſententiarum de ſummo bono, lib. 2. c. 10.

¶ Mutatio loci aliquando valet conuerſis ad pœnitentiam. Cap. IX.

VAlet [d] interdum [e] cōuerſis pro animæ ſalute mutatio loci. Plerumq; enim dum mutatur locus [f], mutatur & mentis affectus. Congruum eſt enim inde etiam corporaliter auelli, vbi quiſque illecebris derſeruiuit. Nā locus, vbi quiſque praue vixit, hoc in aſpectu [g] mentis apponit, quod ſæpè ibi vel cogitauit, vel geſſit.

Item ex tertia ſynodo Aurelianenſi, c. 7.

¶ Clericus adulteraſſe conuictus, vel confeſſus, in monaſterium detrudatur. Cap. X.

Iuo p. 8. c. 285.
Pann. li. 3. c. 143.

j SI quis clericus adulteraſſe, aut cōfeſſus, aut cōuictus fuerit, depoſitus ab officio, communione [h] cōceſſa, in monaſterium toto vitę ſuæ tempore detrudatur.

Item Pelagius Papa Conſtantino defenſori.

¶ De eodem. Cap. XI.

Pann. li. 3. c. 144.

ROmanus eccleſiæ Tæranenſis clericus pro crimine adulterij, quod admiſiſſe perhibetur, à clericatus ordine depoſitus, in monaſterio hic in vrbe Romana [i], ad agendam pęnitentiam ex noſtra iuſſione detruſus eſt.

Item ex canone apoſtolorum 25.

DIctum.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi ſacerdos ꝑꝑ delictum, vel negligentiam ſuā fuerit degradatus, detrudi debet in monaſterium, uel canoniam regularem ad pniam agendam, nec debet amodo uiuere ſæculariter, & ſi contra facere præſumpſerit, excōicari debet.

Negligentia q̄ſq; que dolo cōparatur.

a ¶ Negligentiam.] No. ꝙ aliquis æquè deponitur ꝑꝑ negligentiam, ſicut ꝑꝑ dolum. 86. diſt. cap. 1. & 11. q. 3. placuit. & 100. diſt. qm. & extra de ſtatu. mona. cum ad monaſterium. in fi. C. de offic. præfe. ori. ſi quos. & ff. de cuſt. & exhib. re. l. carceri. & l. milites. quod intelligo cum craſſa eſt negligentia, ut 1. q. 1. quidquid. & ff. de verb. ſignif. magna.

1 Arg. cōtra 1. q. 1. quod q̄dam. verſ. ſi forte.

b ¶ Gradu.] Arg. pro illis, qui dicunt exauctoratū priuari ſacramēto, 1 unde colligitur talem poſſe uerberari ſine ſacrilegio. arg. eſt ad hoc 50. diſt. accedens.

c ¶ Sæculariter.] Hic patet, ꝙ depoſitus ſ̄m regulam eccleſiaſticam tenetur uiuere. arg. ad hoc. 32. diſtinc. ſi qui verò. & 20. q. 3. eos. unde uerberans eos incidit in canonem: & eccleſia eos tueri debet, niſi ſint incorrigibiles, ut extra de iud. cū non ab homine. Io. quod ſaltim credo, cū ſit exauctoratus, & nudatus oī priuilegio 2. B Sed nūquid q̄ hoc modo detrudit ī monaſterium, ibi cogitur eſſe ꝑpetuo, qđ videt d. 50. c. 1. ī. ea. ſi q̄s clericus. Sed dic, hoc eſſe in arbitrio iudicis. & ſ̄m qualitatē d̄lictī; nā q̄nq; ad tēpus detrudit, vt 2. q. 1. in primis. q̄nq; iubet peregrinari per orbē, ut de pę. d. 6. ſacerdos q̄nque traditur curiæ ſæculari, ut 11. q. 1. ſtatuimus: alias nū quā cogit quis inuitus ingredi monaſterium, niſi ꝓpter delictum, ut 20. q. 1. ſicut & 55. d. ſi euāgelica. Ioan.

Clericū depoſitū uerberans incidit in canonem.

2 Argu. ad hoc 54. diſt. c. 2. in fi. vbi de hoc.

Detruſus in monaſteriū an cogatur ibi perpetuo eſſe.

VAlet.] CASVS. Statuitur hic, ꝙ ſi aliquis d̄ crimine fuerit cōuictus, debet ſeparari à loco ī quo cōmiſit delictū ad pnīam peragendā. Nā interdum ualet loci mutatio cū affect⁹ mentis ſæpè cū loco muteť, cū ſi videat, ubi malè geſſit. Sequētia duo c. plana ſunt, q̄ de hac materia loquūtur.

d ¶ Valet.] Gratia cooperante.

e ¶ Interdū.] Interdū nocet, ut ſup. d. 74. quorundā. & C. quomodo, & quādo iud. l. 5. ſed ualet ſi fiat ex charitate.

f ¶ Mutatur locus.] ī. 35. q. 6. ab iſto die inf. d. 86. fratrem.

g ¶ In aſpectu.] Memoria delictorū, q̄ eſt cōcupiſcētia, deteſtabilis ē 3. 15. q. 1. mulier. quæ autē eſt ad cōpunctionē, illa bona eſt. Nullū enim tale delictorū remedium. eſt, ſicut eorum continua memoria. de pœ. diſt. 3. Iudas. de pœ. diſt. 1. §. his auctoritatibus. uer. non tibi dico, & uerſi. nunc autem. & quandoque bona eſt memmoria rei ad terrorem, ut 7. q. 1. denique, in fi.

Delictorum memoria an ſit bona.

3 Ad hoc 32. q. 7. non ſolū. in princ. vbi de hoc.

h SI quis clericus. communione.] ſ. fidelium & ſacramentorum. H. Alij dicunt. ſ. fidelium, non autem fratrum arg. infra eod. ſi diaconus. Archid.

i ROmanus.] ¶ Romana. Sed qua ratione detruditur ibi, cum aliunde eſſet? quia ibi fortè commiſerat, vt in auth. vt nulli iudi. §. ſi verò.

presby-

PResbyter.] CASVS. Quæſitum fuit ab Apoſtolis, quam pœnam pati debet presbyter, vel diaconus, qui publicè in adulterio, uel fornicatione, periurio, vel homicidio fuerit deprehenſus. Et reſpondet, ꝙ debet deponi, ſed excommunicari non debet, cum non debeat duplici contritione flagellari: more tamen laicorum debet pœnitentiam agere, cum eius crimen ſit manifeſtum.

g ¶ Neceſſitatis.] Argu. alicui licere cauſa neceſſitatis baptiſmum conferre, cui non licèt aliud ſacramentum conferre, infra de conſec. diſtinct. 4. conſtat. 1. q. 1. ſicut Chriſtus. contra. ſupra diſt. 50. c. qui ſub gradu.

h ¶ Liceat.] Cum ſolennitate, aliàs ét laicus hoc poſſet.

i ¶ Baptizare.] Dic, vt 50. diſt. qui ſub gradu.

¶In crimine captus presbyter, vel diaconus deponatur, non tamen communione priuetur. Cap. XII.

PResbyter,† aut diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto,[a] aut homicidio α captus eſt, [b] deponatur: non tamen cõmunione priuetur. β Dicit enim ſcriptura: [c] [Non vindicabit Dominus bis [d] in idipſum.]

In conc. Trib. c. 11. Raban. l. pœnitent. c. 1. Anſel. li. 11. c. 29. Burc. li. 2. c. 189. Iuo p. 6. c. 234. Poly. lib. 4. tit. 31.

† Epi aut presbyter, aut diaconus.] orig.

† ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό. Naum 1 ſecundũ lxx.

α ¶Aut homicidio.] *Hæc dictio nõ eſt in canone 25. Apoſtolorũ. Sed in conc. Triburieſi, cũ patres illi ita dixiſſent*, legimus in canonibus Apoſtolorum, ꝙ epus, presbyter, & diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto captus eſt, deponatur: *hinc argumentantur, idẽ multo magis ſtatuẽdũ eſſe de homicida: q̃ fortaſſe cauſſa fuit, quamobrẽ à Gratiano, & alijs collectorib. ea dictio huic canoni adiecta ſit. In canone aũt 32. Baſilij idem ſtatuitur de clericis peccantibus peccatũ ad mortem, quod etiã de fornicatoribus expoſitum erat in canone tertio.*

β ¶ Priuetur.] *In codicibus impreſſis ſequebatur*, ſi paruerit ſententię, *quæ verba ſunt expuncta, quia neq; in originali, neque in vetuſtis Gratiani exẽplaribus leguntur.*

Item.

Laicus contra clericum teſtificari nequit.

a ¶ Aut furto.] Sed qualiter laici probabunt iſtud eſſe, cum non poſſint teſtificari contra clericum. 2. q. 7. epiſcopi.

b ¶ Captus eſt.] Et cõuictus ext. de iud. cum non ab homine. de hoc dixi 50. d. de his 1. & c. ſi quis diaconus, 1 unde cũ capitur, detineri dẽt ꝑ xx. horas diurnas, & nocturnas, ut videatur, vt ff. de adul. capite. ſed nec teſtibus admiſſis credit, niſi a principio clericum in adulterio viderint, nec laicis credetur de hoc: qa laici oppido nobis infeſti sũt. 2. q. 7. laici. Vel dic, captus ꝑ ſententiam, vel ꝑ cõfeſſionẽ. 2 propriã, uel rei euidentiam, vt extra de cohab. cler. veſtra. & c. vlt.

c ¶ Scriptura.] Extra de iudi. at ſi clerici. de pœn. d. 3. §. auctoritas. ff. nau. caup. licèt. §. vlt.

d ¶ Bis.] i. perfectè.

1 Adde qualiter ꝓbatur adulterium vel fornicatio no. Bar. in l. 2. §. fin. ff. de adult. & in l. quærebatur. ff. de teſt. mil.

2 Non. n. ſufficit ſi capiatur. niſi aliàs cõiungatur, vel confiteatur. arg. 12. q. 1. nõ dicatis. 15. q. ult. cap. vlt. licèt cõtra videatur, hic dici, vt 50. diſ. de his verò, &c. ſi quis diaconus, ſm Hu.

¶ De eodem. Cap. XIII.

ij SI quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus poſt diaconij gradum acceptum, fuerit fornicatus, aut mœchatus, deponatur: & ab eccleſia proiectus, inter γ laicos [e] agat pœnitentiam.

ſup. diſt. 28. c. presbyter. Anſ. lib. 11. c. 31.

¶ *Proprius auctor huius capitis non eſt inuentus: ſed ſimile habetur in concilio Neocæſarienſi, cap. primo, & in capitul. Martini Bracarenſis, c. 27.*

γ ¶ Inter laicos.] *Hæ duæ dictiones non leguntur in cap. 1. concilij Neocæſarienſis citato ſupra diſt. 28. cap. presbyter, (vt ibi notatum eſt) neque in capitulis Martini Bracarenſis.*

SI q̃s epiſcopus.]

e ¶ Inter laicos.] hoc intellige, quando crimen uenit in notitiam populi, vt ſupra 27. diſtinctio. presbyter. 3

3 Vel cũ ex hoc magnũ ſcandalũ ortum eſt, ut 50. diſtin. ſacerdotes.

Item ex concilio Aurelianenſi primo, c. 11. & 14.

¶ De eodem. Cap. XIV.

SI diaconus, aut presbyter crimen capitale cõmiſſerit, ſimul & ab officio, & à communione [f] pellatur. Si verò pro reatu ſuo ſe ab altaris communione ſub pœnitentis profeſſione ſubmouerit; is † quoque ſi alij defuerint, & cauſa certæ neceſſitatis [g] exoritur † poſcentem baptiſma liceat [h] baptizare.[i]

Iuo p. 6. c. 361. & p. 15. c. 18. c. 14.

† al ſic.

† Concord. tex. in l. ſi libertus. ff. de bo. lib. & l. ſed. & hæ. §. prætor. ff. de procur.

SI diaconus.] CASVS. Dicit hic, ꝙ ſi diaconus, vel pr̃ſbyter commiſit crimẽ aliquod dignum depoſitione, ab officio, & cõione debet repelli: ſi vero non eſt depoſitus, ſed ſe ꝑp delictum ab altaris miniſterio remouit more pænitẽtis, ſi alij presbyteri deſunt, poterit in neceſſitate baptizare.

f ¶ A cõmunione.] corporis Chriſti, vel ad tempus, & ſic ſoluitur contra illud c. presbyter. uel expone, ideſt beneficio, & ſic ſoluitur contra, ſup. ea. c. presbyter. 4

4 Nõ eſt extranea iſta expoſitio, quia beneficia clericorũ cõia ſunt 32 diſt. c. pter hæc. 16. q. 1. cap. fi.

Item Gregorius ſeptimus omnibus per regnum Italicum, & Theutonicorum debitam S. Petro obedientiam exhibentibus.

¶ Non ingrediantur eccleſiã presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, qui in fornicationis crimine iacent. Cap. XV.

iij SI qui sũt presbyteri, diaconi vel ſubdiaconi, qui in crimine fornicationis iaceant, interdicimus eis ex

Anſel. li. 6. c. 177. Pann. l. 3. c. 134.

SI qui.] CASVS. In Italia & Theutonia pſbyteri, diaconi &

coni, & ſubdiaconi publicè tenebant concubinas, quibus omnibus Greg. officium interdixit, donec pœnitentiam agerent, & ſi vellent in crimine perſeuerare, præcepit omnibus, vt eorum officia non audirent: quia eorum benedictio in maledictionem conuerteretur, & hoc probat

b ¶ Emendent.] Ex hoc. Videtur, quod ſicut tales ipſo facto ſuſpenduntur, ſic ipſo facto per contrarium reſtituitur eis officium, vt dixi. 32. diſt. nullus. argu. ad hoc 15. q. 6. nos ſanctorum, & 16. q. 7. ſi quis deinceps 1.

c ¶ Audire.] ſu. 32. diſt. nullus, &c. præter hoc. ſed j. 15. q. 8. ſi feruntibus. cõtra ſed ibi ſoluam.

parte Dei omnipotentis, & ſancti Petri auctoritate, eccleſiæ introitum vſque dum pęniteant [a], & emendent [b]. Si qui verò in ſuo peccato perſeuerare maluerint, nullus veſtrum officium eorũ audire [c] præſumat: quia benedictio eorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatũ, teſtante Domino per prophetam: [Maledicam [d], inquit, benedictionibus veſtris.] Qui verò huic ſaluberrimo pręcepto obedire noluerit, idololatriæ peccatũ incurrit, Samuele teſtante, & beato Gregorio adſtruente: Peccatum ariolandi eſt non obedire, & quaſi ſcelus idololatriæ, nõ acquieſcere.] Peccatum igitur paganitatis [e] incurit, quiſquis dum Chriſtianum ſe aſſerit, ſedi Apoſtolicæ obedire contemnit [f].

Malach. 2.
Iuo p. 5. c. 36.
lib. 35. moral. c. 12.
8. q. 1. ſciendum.
1. Reg. 15.

d ¶ Maledicam. id eſt, reprobo. vel reputabo maledictionem, cum benedixerint 2, vobis.

e Paganitatis.] Id eſt, infidelitatis.

f Cõtemnit.] Qualiter ſit hoc intelligẽdum dixi 22. diſ. omnes. 19. di. in memoriam & ca. nulli. Io.

1 Dicit Lau. hoc ſpeciale eſſe in notorio.

2 Vel dic vt not. 1. q. 1. in cap. maledictã & c. multi. Archid.

¶ *In regeſto epiſtolarum Gregorij ſeptimi, non eſt inuenta hæc epiſtola, in qua ſint omnia prorſus verba huius capitis. Sunt tamen in eo multa; quæ huius decreti faciunt mentionem. Libro primo epiſtola 30. epiſcopo Salzburgenſi, & lib. 2. epiſt. 61 Leodienſi epiſcopo, & ſequenti epiſtola Sicardo Aquilegienſi. De quo decreto, vt ipſum exequi omnino curarent, eodem lib. 2. epiſt. 66. Burchardo Halberſtatenſi epiſcopo, & epiſt. ſequenti, Annoni Colonienſi archiepiſcopo diligentiſſimè ſcribit, & lib. 3 epiſ. 4. Sigifredo archiepiſcopo Moguntino idem mandat, & libr. 4. epiſt 10. comitiſſa Flandrienſi & ſequenti comiti de eadem re ſcribit. Inter decreta etiam Innocentij II. fit iſtius decreti mentio. Verum propria verba huius capitis: vſque ad verſ.* Qui verò huic ſaluberrimo, *Marianus Scotus refert in fine ſuorũ chronicorum. Sequentia autem verba valde ſunt ipſi Gregorio 7. familiaria.*

S I quis. CASVS. Hec quatuor conſequẽtia cap. eandẽ habẽt caſum: in quibus dicitur, quod ſi qui in ſacris ordinibus fuerint conſtituti, ad cõcubinas, vel vxores accedere non debent: quòd ſi contumaciter fecerint, officio & beneficio carere debent.

g ¶ Diaconus. Vel ſubdiaconus, vt in c. ſequenti.

h ¶ Decidat.] Quo ad executionẽ: [d] ut patet in ſequenti litera. ſed nec ſtatĩ debet ſuſpendi, ſed expectari debet p quadraginta dies. extra de coha. cler. ſicut ad extirpandam, ſed illud diſpenſatio eſt: ius enim erit, quòd ſtatim deponatur ſu. ead. c. 1.

Clericus qui vxorem accepit, an ſtatĩ ſit ſuſpendẽdus.

Pann. l. 3. c. 138.

Item Alexander II. epiſcopis, & regi Dalmatiarum.

¶ Officio & beneficio priuetur epiſcopus, presbyter, vel diaconus fęminam accipiens, vel acceptam retinens. Cap. XVI

3 SI quis amodo epiſcopus, presbyter, aut diaconus [g] fęminam acceperit, vel acceptã retinuerit, proprio gradu decidat [h] vſque dum ad ſatisfactionẽ veniat: nec in choro pſallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus eccleſiaſticis habeat.

Pann. l. 3. c. 139.

Idem clero Mediolanenſi.

¶ De eodem. Cap. XVII.

4 SI quis ſacerdotum, vel diaconorum, vel ſubdiaconorum officium [i] contumaciter deſerens fęminam ſibi potius eligit: ſicut ſponte ob fornicationem dimittit officium; ita ob præuaricationem dimittere cogatur [k] etiam in vitus beneficium.

Idem Paulo Mediolanenſi.

i SI quis ſacerdotum. [i] Officiũ.] Ex his duobus capitulis habes, quod cui interdicitur officium, & beneficium quandoque tamen permittitur beneficium, & nõ officiũ, vt 50. diſt. ſtudeat, & 28. diſt. presbyterũ. quãdoque econuerſo, vt 1. q. 5. c. 1. quãdoque etiã punitur in perſona, & nõ in rebus. vt 16. q. 6. cogno[...]. & c. illud.

Beneficium quandoque permittitur & non officiũ.

K ¶ Cogatur.] Ergo per electionẽ vnius. vel per renunciationem intelligitur alij abrenũciatum. ſu. 8. diſ. quo iure. C. de furt. l. 1. ff. de tribut. qđ in hæredem, §. eligere. ff. de reg. iu. l. nemo. §. quoties Arg. contra. ff. quo leg. l. 1. §. 3. & arg. plura de hoc inuenies. 13. q. 1. in fi. Io. Sol. vbi ſunt aliqua repugnantia, eligendo vnũ, renũtiat alteri. aliàs ſecus. B. de pęn. d. 1. §. itẽ ſi antequã.

Eligens vnũ renunciat alteri.

probat auctoritate prophetæ dicentis: Maledicam inquit, &c. Et quicunque pręceptis noſtris non obedierit, peccatum idololatriæ, & paganitatis incurret.

a ¶ Dum pęniteant. Ex hoc determinantur contraria ſup. diſt. 61. miramur. verſi. ſicut enim.

a BOs beneficio.] inf.16.q.6.illud arg. ff.de pecu.l.1. C.de uſur.l.ult.

b MIniſtri.] Propriæ uxoris.]maxime: quia idem eſt in aliena. Et no.ꝙ dicit inuadere, quia iam non eſt vxor quo ad debitum reddendum ſup.77.diſ.epiſcopus. cũ qua votum emiſit 1.& ſi eam cognoſcat, inceſtũ cõmittit, & filij erunt illegitimi. & ſerui. 15.q. vlt. cũ multæ. eſt tamen vxor quo ad adminiſtrationẽ. 31.d.lex.& plus peccat cum iſta, quam cum ſoluta. Hug.ar. contra infra.di.pxi. propoſuiſti.

Vxorem cognoſcens cũ qua votum emiſit, inceſtum cõmittit.

1 Ad hoc 33.q.5.qđ Deo, ſed videas, quod no.30.q.1. noſſe. in gl. ille tamen in ſi.

c ¶ Sacrarij.] Ideſt, ſacrorum vaſorum.

d ¶ Ab offerentibus.] Ideſt ſacerdotibus, qui offerunt, id eſt, conficiunt. Vel expone: nec ad oblationẽ alijs porrigendam; quaſi dicat, nec ipſi ſumant corpus Chriſti, nec alijs porrigant. Vel melius hoc vult dicere: diaconi nec exerceãt officiũ diaconale. nec presbyteri pſbyterale. Vel expone nec ab offerentibus, id eſt, ſubdiaconis, q offerre ſolent diacono patenam cum eucharistia.

Offerentes q dicuntur.

ADDITIO. 91.diſt. cleros.

e ¶ Holocauſti.]ideſt euchariſtię, & dic intranſitiue.

f ¶ Accedant.] Preſbyteri, ideſt non cõficiant.

g ¶ Minora.] ideſt, minorum ordinum officia ſine licentia ſuperioris: & planũ eſt capitulum, vt 16. q.61. illud. Ar.cõtra C.de vſufru.l.vlt.& ff. de ſupel.leg.l.1.

h ¶ Fęmina.] Arg.ex ſolicitudine, vel ſocietate pręſumi pro aliquo, vel contra.infra.ea.in omnibus,& c.clerici. arg.18.q.2. in decima.& c.diffinimus.

Præſumptio ſumitur ex ſolitudine, & ſocietas.

i ¶ Hu-

¶ De eodem. Cap. XVIII.

EOs etiam, qui vt fornicari eis liceat, diuinum officium derelinquunt, & a Deo recedentes, diabolo & operibus eius ſeruiunt; ſicut ſe iuſtiſſimè ab officio alienos faciunt; ita beneficio [a] eccleſiarum priuatos eſſe adiudicamus.

Pann.l.3.c.140.

Item Lucius Papa.

¶ De eodem. Cap. XIX.

MIniſtri altaris presbyteri, ſiue diaconi ad Dominica tales eligantur officia, qui continentiã ſeruent. ¶ Si verò poſt ordinationem ſuam miniſtros contigerit proprię vxoris [b] inuadere cubile, ſacrarij non intrent limina, neque ſacrarij [c] α portitores fiant, neq; altare contingant; neq; ab offerentibus [d] holocauſti [e] oblationem ſuſcipiant; neque ad Dominici corporis portionem † accedant [f]; neq; propinent β, neque ſine maioris natu auctoritate minora [g] gerant officia: vrceum ſanè ad altare, vel calicem ne ſuggerant.

Habẽt in epiſtola.i. Clementis ad Iacobum fratrem Dñi. Anſ.l.8.c.2. Poly.l.4.tit.31. Iuo p.6.c.87.

† *al. portationem.*

α ¶ Sacrarij.] *In epiſtola ſecunda Clementis (vnde caput hoc ſumptum videri poteſt, & vnde citat Iuo) legitur:* ſacrificij. *in vno autem vetuſto Gratiani codice,* ſacri.

β ¶ Neque propinent.] *In epiſtola Clementis eſt:* nec aquã ſacerdotibus porrigat ad manus; oſtia forinſecus claudat, minora gerat officia, vrceum, ſiue calicem ad altare non ſufferat.] *Apud Iuonem vero.* Sed aquam tantũ ſacerdotum manibus porrigat, oſtia forinſecus claudat, minora geſtet officia: vrceum ſanè ad altare ſuggerat.

† *al. ſuggerat.*

Idem.

¶ Clericus matronarum domicilia frequentans deponatur. Cap. XX.

CLericus. Hęc eſt tertia pars d. in qua dicitur, ꝙ archidiaconus non debet frequentare domos matronarũ, vel aliarum mulierum, nec mittere xenia p clericos, & hoc probatur in ſeq.cap. Ioan. de Fan.

3 CClericus ſolus ad fęminæ tabernaculum non accedat, nec properet † ſine maioris natu ſacerdotis † iuſſione γ; nec ſolus presbyter, cum ſola fœmina [h], fabulas miſceat. Nec archidiaconus ſub prætextu humilitatis [i], aut officij frequentet [k] inter domicilia matronarũ; aut forte per clericos, aut domeſticos † matronæ mãdet aliquid † ſecrete [l]. Si agnitum fuerit; & ille deponatur, & illa a liminibus arceatur eccleſiæ.

Clemens Papa ibidẽ paulo inferius. Iuo p.6.c.89. Anſ.l.7.c.147. Poly.l.4.tit.31.

† *al. domeſticos eius.*
† *al. ſecreti aliquid.*
† *al. frequẽtes*
† *al. ac ſacerdotes.*]
† *al. principi.*

γ ¶ Iuſſione.] *In epiſt. Clementis ſequitur.* Nec presbyter ſolus cũ ſola adiungatur: ſed duob. adductis teſtib. viſitet infirmam: nec ſolus cũ ſola fęmina fabulas miſceat; nec

2 Concor. tex. in l. cũ alius, C.de curat. fu. & in l.fi. §.pe. C. de bono. quę lib.

CASVS. Hoc cap. de tribus perſonis loquitur, ſcilicet de clerico, presbytero, & archidiacono. Dicitur ergo hic, ꝙ clericus ſolus non debet intrare tabernaculum mulierum: nec etiam cum ſocio ſine iuſſu prælati. nec presbyter cum ſola fęmina confabuletur. Archidiaconus vero ſub prætextu officij ſui non frequenter domicilia matronarum: nec illis per clericos ſuos, vel domeſticos aliquid ſecrete mittat: de quo ſi conuincitur, & ille deponatur, & illa excommunicetur.

i ¶ Humilitatis.] Prætextu enim pietatis non eſt committẽda impietas. ff. depoſi. ſi hominem, & 30.q.1.noſſe. & 14.d.quod ait.

K ¶ frequentet.] Ratione frequentiæ pro aliquo, vel contra aliquem præſumitur 2, ſimiliter ex longa mora. arg.34.d.quorundam.19.d.Anaſtaſius.

l ¶ Secrete.] Magis enim peccat occultè peccans, quàm manifeſte

Peccare vt ex magis dr̃ occultè, an manifeſte delinquens.

archidiaconus, aut diaconus ſub prætextu officij humilitatis frequentet, &c.

Idem.

¶ De eodem. PALEA Cap. *XXI.*

Clemens ibidem cõtinenter. Polyc. ibidem.

SEd ſi forte aliqua interceſſio fuerit, epiſcopo ſuggeratur. Et ſi talis eſt, ad quam debeat ire pio interuẽtu, ipſe pergat: ſin autem, de latere ſuo dirigat α, cum duobus, aut tribus teſtibus. Nemo tamẽ cum extranea habitet fęmina, niſi proxima, aut ſoror fuerit. Et hoc cum magna ſolicitudine fiat. Non enim ignoramus malitias Satanæ.

1. *Cor.* 2.

¶ *Hæc Palea in pleriſque vetuſtis exemplaribus habetur coniuncta capiti antecedenti.*

α ¶ Dirigat.] *In epiſtola S. Clementis ſequitur:* cum duobus, ac tribus, qui hoc ſanare † debeant. Sanè ad viſitandum mulierem infirmam nullus clericus ingrediatur, niſi cum duobus, aut tribus. Nemo tamen, &c.

† *al. ſcire.*

[*Ex decreto* β *Eugenij Papæ.*]

¶ De eodem. PALEA. Cap. XXII.

Poly. l.4.tit.31. ex Lucio. Anſ.l.8.c.9.ex pæ. Romano.

SI quiſpiam ſacerdotum, ideſt presbyter, vel diaconus, vel ſubdiaconus de quacunque fœmina crimine fornicationis ſuſpectus, poſt primam, ſecundam, & tertiam admonitionem γ inueniatur fabulari cum ea, vel aliquo modo conuerſari, excommunicetur: fœmina verò canonice iudicetur [a].

β ¶ Ex decreto.] *Hic canon in concilio Romano primũ ab Eugenio ſecundo editus, & poſtea à Leone quarto etiam in concilio fuit repetitus, & citatur in decretalibus tit. de cohab. cler. & mul. Et in pleriſque vetuſtis exemplaribus eſt ſine nomine.*

γ ¶ Admonitionem.] *In eodem canone ſequitur*, metropolitani, vel alterius epiſcopi, aut eius, cui ſubiacere videatur.

Item Gregorius.

¶ Simul cum mulieribus ſacerdotes habitare
Non licet. Cap. XXIII.

Iuo p.6.c.76. Poly.l.4.tit.31.

4 OPortet ſacerdotes, quibus Domini populus commiſſus eſt, cum magna animi conſtantia vigilare ſuper dominicas oues, ne lupinis morſibus, ideſt diaboli ſtimulis lanientur. ¶ Neque enim hoc ſilere debeo, quod cum graui animi triſtitia dico: ſacerdotes cũ fęminis habitare conſpicio: quod nefarium [b] eſt dicere, vel audire. & cõtra ſanctorum canonum ſancita. Vbi enim talis fuerit cõmorantium cohabitatio, antiqui hoſtis ſtimuli [c] nõ deſunt. Ideoq. admonendi ſunt, vt nõ antiqui hoſtis [d] decipiantur fraude: quatenus iuxta Apoſtoli vocem, non vituperetur miniſterium noſtrũ. Cauere enim nos oportet, fratres, ab illicitis, vt mundas valeamus, ad dominũ leuare manus: ſcriptum eſt enim: [Sãcti eſtote, quoniã ſãctus ego ſum Dominus Deus veſter. Si quis verò præſumpſerit aliter agere, ſacerdotij ſui honore priuetur. Vnde omnimodo cauẽdũ eſt, fratres, ne fallamus [d] populũ, & illud prophetæ dictũ impleatur in nobis: Sacerdotes mei contaminãt ſancta, & reprobãt legẽ.] quos & alius propheta increpat dicẽs. [O vos ſacerdotes, q fallitis [e] nomẽ meũ,

1. *Cor.* 6. 1. *Tim.* 2.

Leuit. 20.

Soph. 3. *ſecundum* 70. *Malach.* 1. *ſecundum* 70.

manifeſtè, ut 19. di. Anaſtaſius. Sed contra ff. de ri. nup. l. vl. ff. de auct. tut. pupillus. §. vlt. qui enim male agit, edit lucẽ. 18. q. 2. perniciosã, extra de offi. iud. de leg. cõſuluit. & ext. ut eccl. beneſi. ut noſtrũ. Ioã. Sol. * ubi quis magis cõtẽnit ibi magis peccat, ſiue ſecrete ſiue palã. De hoc 40. diſt. homo Chriſtianus. 1.

* *Textus hic non loquitur de peccato publico vel ſecreto; ſed dãnat ea, quæ ſecrete facta afferunt ſuſpicionem, non antẽ facta palam.*

1 Et extra de cel. miſſar. de homine, & 32. diſ. nemo ibi uideas.

SI quiſpiam.] Hęc palea habetur extra coha. cle. & mul. c. 2. ibi exponitur.

a ¶ Iudicet.] Not. q rõne delicti, mulier efficitur de foro eccleſiæ. Archid.

OPortet.] Hęc eſt quarta pars di. in qua ꝓbat per 10. cap. ſanctorum patrum, quòd cum clericis non debent cohabitare ſuſpectæ mulieres, nec ſolus cum ſola debet cõfabulari. Io. de Fan.

CASVS. Gre. monet hic presbyteros eſſe uigilantes ſuper gregẽ ſibi commiſſum: ne lupi morſibus, id eſt, diaboli laniẽtur, & reprehẽdit eos de cõſortio mulierum quia ubi fuerit cum mulieribus cohabitatio, antiqui hoſtis ſtimulus nõ deerit, cum quibus ſi fornicentur, ſacrificare nõ debẽt. Quod probat tribus auctoritatib. ꝓphetarũ, ſcilicet Moyſi, Sophonię & Malachię. Sequẽs cap. patet.

b ¶ Nefariũ.] ideſt, horribile, nã ſi nefariũ eſſet dicere, male faceret Greg. dicendo.

c ¶ Stimuli.] Nam ex cohabitatione pręſumitur acceſſus. 18. q. 2. diffinimus.

d ¶ Ne fallamus.] Publicũ. n. teſtimoniũ & opinio nõ eſt fallẽda C. d la. li. tol. l. 1. §. ſed & q ſcim9 ar. 27. d. qđ iterrogaſti.

e ¶ Qui fallitis.] Dicuntur. n. fallere, ex quo habẽt uolũtatẽ fallẽdi a, nec minus peccãt de pę. d. c. 1. ſi cui. aliàs aũt nõ fallunt.

a Adde glo. in l. uendicatio. ff. de rei uendi. Bart. in l. quæ de tota. co. tit.

lunt 14.q.3. Deus mentiri enim Deo, &c.de confec. diſtin.2.panem.

a ¶ Pollutio.] Quantum ad ſacerdotes 49 diſt.c.vlt. ADDITIO. Ad hoc 49.diſt.c.vlt.de conſec. diſt. 4. quæris, & 1.q.1.quod quidam. Archid.

tum, vt clericus cum talibus perſonis, & in tali loco, & tempore, cum mulieribus loquatur, vt omnis ſuſpicio remoueatur. Nam ſi clericus vul' ire ad domum alicuius fœminæ, melius vadat cum alio, quam ſolus: ne ſi ceciderit, non ſit qui ſubleuet eum.

g ¶ Vt

& dixiſtis, in qua re fallimus nomen tuum? quibus reſpõſum eſt: offerentes ad altare meum panes pollutos [a]. Nõ eſt mihi volũtas in vobis, dicit Dominus, & ſacrificium non accipiam de manibus veſtris; quia polluti eſtis. *Ibidem.*

Item Symmacho defenſori, lib. 1. reg. indict. 9. epiſ. 50.

¶ De eodem Cap. XXIIII.

VOlumus [b], vt ſacerdotes † prohiberi debeãt, ne cũ mulieribus conuerſentur: excepta duntaxat matre, ſorore, vel vxore [c], quæ caſte regenda eſt.

Iuo p.6.& c.81.
† *ſacerdotes, qui in Corſica commorantur.*]

Idem lib.7. epiſt. 39.

¶ De eodem. Cap. XXV.

LEgitur [d], quòd beatus Auguſtinus, nec cũ ſorore habitare conſenſerit † dicens: quæ cum ſorore mea [e] ſunt, ſorores meæ [f] non ſunt. Docti ergo viri cautela, magna nobis debet eſſe inſtructio.

Apud Poſſidonium in vita Auguſtini.
† *al. conſueuerit.*

Item ex 7. ſynodo.

¶ De eodem. Cap. XXVI.

IN omnibus obſeruare conuenit, vt certus [g] quis, & certo tempore, & certo loco [h], & certis perſonis, vel apparere clericus, vel loqui debeat mulierib⁹, vt excludatur omnis nefanda ſuſpicio. Certe ſolum, & ad ſolam accedere, nulla religionis ratio permittit. Melius eſt enim duos [i] eſſe ſimul, quàm vnum. Simul enim & fidelius, & tutius res regitur. [Væ enim vni; quia ſi ceciderit, non eſt qui erigat eum.

Eccl. 4.
Ibidem.

¶ *Caput hoc etiam in aliquot manuſcriptis citatur ex ſeptima ſynodo, in cuius ſane poſtremo capite aliqua huc ſpectantia habẽtur. Cæterum in pleriſque citatur ex octaua; & ſententia videtur ſumpta ex cap. 83. Aſceticorum B. Baſilij cuius regulas ſub nomine octauæ ſynodi ſæpe citari alibi notatum eſt.*

Item ex concilio Carthaginenſi 3. cap. 17.

¶ De eodem. Cap. XXVII.

CVm omnib. omnino clericis extraneæ fœminæ non cohabitent, ſed ſolę matres, auiæ, & materteræ, ami

b VOlumus.] Qđ dicitur in iſtis cap. videtur corrigi extra de coha. cle. & mul. cap. 1. Vel intellige illud quando perſonæ ſunt ſuſpectæ, vel ſecum habẽt ſuſpectas. Sed vſque ad quem gradũ licet clericis cum conſanguineis habitare? Dici poteſt, quòd vſq; ad 4m in linea tranſuerſali inf. ea. cũ omnib. ſed in aſcẽdẽte vel deſcẽdẽte vſq; ad ſeptimũ vel hodie vſq; ad quintũ: quia cũ his naturale fœd⁹ nihil ſęui criminis, &c. vt extra đ cohabi. cle. a nobis, & C. de epiſ. & cle. cũ qui etiã ſi illę pſonæ iuuenes ſint. Vltra ſecũdũ verò diſtĩgue, aut ſuſpectę ſunt q iuuenes ſũt: aut nõ, quia ſunt ſenes; & tũc poteſt, in primo caſu nõ: ſic etiam diſtingue i ancillis, & ſic intellige ĩ. ea fœminas. Sed cõtra nõ ne clerici debent ſimul dormire. 12.q.1.neceſſaria? ſed hoc de alijs, q ſimul nõ viuũt lo. Et no. ꝙ illi decre. a nobis eſt ſtãdũ: q̃ vltima ẽ de illa materia, & corrigit decre. primam illius tituli. B.

Clerici cum melioribus conſanguineis habitare poſſunt.

c ¶ Vel vxore.] ſu. d. 77. epiſcopus, argu. contra: ſed hoc de ſenibus; illud de ſuſpectis. Vel loquit ſecũdum antiqua tempora, vel ſolue, ut ibi dixi. & quod dicit caſte. quia caſtitas, &c. 31. diſt. Nicæna.

LEgitur.] CASVS. Dicitur hic, quòd ſacerdotes non debent cum mulieribus habitare. Et hoc probatur exemplo Augu. qui etiam cum ſorore noluit habitare propter alias mulieres, quæ cum ſorore erant.

d ¶ Legitur.] Arg. ꝙ etiam a licitis debemus abſtinere ſi eorum occaſione peruenitur ad illicita, arg. di. 63. §. uerum 11.q.3. priuilegium & 21. diſt. denique.

Abſtinere a licitis, quandoque debemus.

e ¶ Mea.] Et hoc intellige cum tales ſunt conſanguineæ, quæ ſine alijs eſſe non poſſunt. Vel intellige de epiſcopo, cui non licet aliquam habere ſecum. C. de epiſc. & cler. Authen. epiſcopo. Laur.

Epiſcopus nullã ſecum habeat mulierem.

f ¶ Sorores meæ.] Quia ſocius ſocij mei, ſocius meus non eſt. ff. pro ſocio. nam ſocij, nec uaſallus mei uaſalli, meus uaſallus eſt: ſicut nec libertus mei liberti, libertus meus eſt. ff. de uerb. ſign. Modeſtinus, nec frater fratris mei, frater meus. ff. đ rit. nup. gñali. §. iter priuignos.

Socij mei ſocius non eſt meus ſocius.

IN omnibus.] CASVS. In octaua ſynodo fuit conſtitutum, vt clericus ...

g ¶ Vt certus.] id eſt, ille ad cuius ſpectat officium. 18. q.2. in decima.

h ¶ Loco.] In hoc cap. habes præſumi contra aliquem, & pro aliquo ratione numeri, loci, temporis, ratione etiam perſonæ, & cauſæ. 23.q.8. occidit & 29. diſt. ſciendum & 18.q.2. diffinimus.

Præſumptio ſumitur ratione numeri, loci, temporis, & perſonæ.

i ¶ Duos.] Arg. ꝙ melius eſt eſſe duos ſimul, q̃ unũ, ut 7.q.1. illud 12.q.2. nobis arg. contra. ff. de admi. tut. l. 3. §. ꝙ in tutorib. ſi. ff. de exerc. act. ne in plures, & Adã dũ ſolus fuit, non peccauit, ut de pæn. diſt. 2. q̃ñ Adam. arg. contra 21. diſt. ſicut. 7.q.1. in apibus. Solu. horum. brocardorum eſt, ut referas te ad id de quo agitur: licet enim binarius reprobetur. 32. q.1. nuptiæ, non tñ quo ad omnem ſignificationẽ. 28. q.1. ſæpe, id eſt, non quo ad omnem locum, in quo ponitur, & ſolue per cap. ſæpe.

CVm omnibus.] CASVS. Statuitur in hoc cap. ꝙ clerici non habitẽt cum mulieribus, niſi ſint ſibi coniunctæ in primo gradu, uel ſecundo conſanguinitatis, ut mater, auia, ſoror, & amita. Itẽ cũ ancillis, & pediſſequis,

quis quę cum eis erant antequam ordinarentur. Item cum nuribus,& vxoribus ſeruorum ſuorum.

Perſonarum coniunctarum ſeparatio dura eſt.

a ¶ Ex familia.] Quis enim ferret coniuges à viris, vel patres à filijs ſeparari? C. cõm. vtriuſq. iud. poſſeſſionũ. arg. ad hoc 11. q. 3. quã. multos. dura enim eſſet talis ſeparatio

Non oportet.] CASVS. Prohibetur hic ne aliquis clericus, vel continens, nec etiam aliquis Chriſtianus communia lauacra cũ mulieribus habeat: quia etiã gentiles hoc maximè reprehendunt.

c ¶ Omnino.] Vnde ſi vir accedit ad balneum extraneę mulieris, priuatur donatione propter nuptias, & mulier dote, ſi cũ viro alio habuit balneum. C. de repu. l. vlt. immo etiã infamis eſt, q tenet mulieres cuſtodientes balneatorũ ueſtes, ut ff. de ijs q not. infam. athletas.

Balnea multis periculoſa ſunt.

tę, ſorores, & filiæ fratrum, aut ſororum, & quæcunq. ex familia [a] domeſtica neceſſitate, etiam antequã [b] ordinarẽtur, iam cũ eis habitabãt; vel ſi filij eorũ iam ordinatis parẽtibus, vxores acceperunt; aut ſeruis non habẽtibus in domo, quas ducant, aliunde ducere neceſſitas fuerit.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 30.

¶ De eodem. Cap. XXVIII.

NOn oportet miniſtros altaris, vel etiã clericos quoſlibet, aut cõtinentes ſe, aut omnem omnino [c] Chriſtianum cum mulieribus lauacra habere cõmunia. Hæc eſt enim apud gentiles prima reprehenſio.

Item Gregorius ad Ianuarium epiſcopum Caralitanum, lib. 3. epiſt. 26.

Anſ. l. 6. c. 136.

¶ De eodem. Cap. XXIX.

ARchidiaconum tuũ, vt audio, habitare cum mulieribus prohibuiſti: & nũc vſque in ea prohibitione deſpiceris; qui niſi [d] iuſſioni tuæ paruerit, eum ſacro ordine volumus eſſe priuatum.[e]

ARchidiaconũ.] CASVS. Ianuarius epiſcopus bis ꝓhibuerat archidiacono ſuo ne cũ mulieribus habitaret. Sed ipſe propter hoc nõ dimittebat: pręcepit ergo Grego. ut eum tertio admoneat, & ſi contemnit, eum ab officio deponat.

d ¶ Qui niſi.] Vt 24. q. 3. de illicita.

e ¶ Priuatum.] Poſt trinam cõmonitionem. 1 ut extra de cohab. cle. & mulie. ſi quiſpiam.

1 Et dicunt quidam, ꝙ non eſt canõ latæ ſententiæ, ſed ferendæ, ut patet in decret. hic alleg. ſi quiſpiam. Arch.

Item ex concilio Toletano quarto, c. 42.

Anſ. l. 7. cap. 148.
Poly. l. 4. tit. 36.

¶ Venundentur ab epiſcopo, quæ appetunt conſortia clericorum illicita. Cap. XXX.

QVidam clerici legitimum non habentes coniugiũ, extranearum mulierum, [f] vel ancillarum ſuarum interdicta ſibi conſortia appetunt. Ideo, quæ coniunctæ taliter cum clericis ſunt, ab epiſcopo auferantur, & uenundentur; [g] illis pro tempore relegatis ad pęnitẽtiam, quos ſua libidine infecerunt.

QVidã.] CASVS. Quidam clerici cum non haberẽt vxores, appetebant extranearum mulierum, vel ſuarum ancillarum conſortia. Quare Tolet. concilium ſtatuit, vt epiſcopus uendat tales mulieres, clericis ꝓ tempore ad pęnitentiã relegatis. Caſus ſequentis c. pater.

f ¶ Mulierum.] Id eſt, ancillarum.

g ¶ Et venundẽtur.] Et hoc ſi filios habuerint. Si aũt filios nõ habuerint, clauduntur in monaſterio, vt diſ. 34. fraternitatis, ne filij pereãt propter eorum abſentiam. itẽ hic ſubaudi quãdo contrahunt cum eis tanquam cũ vxoribus, alias non concedo. ꝙ uenũdari deãnt, vel in ſeruitutẽ redigi propter ſimplicem fornicationem arg. 15. q. ult. c. ult. ut no. 32. diſtin. eos. & 34. diſt. fraternitatis.

Mulierum cum clericis contrahentiũ punitio.

Item Syricius Papa Himerio epiſcopo. epiſt. 1. ca. 12.

¶ Non habitent fœminæ cum clericis, niſi quas neceſſitudo excuſat. Cap. XXXI.

Poly. l. 4. tit. 31.
Burc. l. 2. cap. 110.
Iuo p. 6. c. 52. & 187.
Anſ. l. 7. cap. 149.
C. 3.

FOeminas nõ alias eſſe patimur in domibus clericorũ niſi eas tantum, quas propter ſolas neceſſitudinũ cauſas habitare cum ijſdem ſynodus Nicæna [h] permiſit.

h FOeminas.] Synodus Nicæna.] Quæ eſt ſup. ca. in omnibus.

Item ex concilio Africano, c. 5.

Concord. Carthag. 3. c. 25.

¶ Niſi maiorum iuſſione ad fœminarum domicilia clerici non accedant. Cap. XXXII.

Anſ. l. 7. c. 151.

CLerici, vel cõtinentes [i] ad viduas, vel virgines, niſi ex iuſſu, vel permiſſu epiſcoporũ, aut presbyterorum, non accedant. Et hoc non ſoli faciant, ſed cum conclericis, vel cũ quibus epiſcopus, aut presbyter iuſſerit Nec ipſi epiſcopi, & presbyteri ſoli habeãt acceſſum ad

CLerici. CASVS. Idem fere eſt caſus iſtius cap. cum illo ſup. eo. clericus ſolus. Duo cap. ſeq. plana ſũt.

i ¶ Continentes.] Vt ſunt conuerſi & deuoti.

ADDITIO. 2. q. 2. duo 27. q. 1. vt lex.

paratio. ff. de fun. inſtru. quæſitum. §. ſaltuarium.

b ¶ Etiam antequam ordinarentur.] Idem ſi poſt: ſed ideo dicit, quia forte non haberet neceſſe tot perſonas recipere iam ordinatus, ut filius duceret vxorẽ in domũ patris clerici: ſed ſi prius ante ordinationem patris iam eam habebat in domo, non debet eam eijcere. Nam, Turpius eijcitur, quam non admittitur hoſpes. extra de iureiurando, quemadmodum.

huiuſmodi fœminas;ſed vbi aut clerici præſentes ſunt, aut graues aliqui [a] Chriſtiani.

Item ex concilio Carthaginenſi.4.c.102.

¶Epiſcopi prouideant,ne occaſione temporalium, clericorum familiaritatibus virgines ſocientur. Cap. XXXIII.

AD reatum epiſcopi pertinet,vel presbyteri,qui parochiæ præeſt, ſi ſuſtentandæ vitæ [b] præſentis cauſa adoloſcentiores uiduę,vel ſanctimoniales clericorum familiaritatibus ſubijciantur. Poly.l.4.tit.37. Burc.l.7.c.55. Iuo p.7.c.73.

Item ex eodem.c.103.

¶De eodem. Cap. XXXIIII.

VIduæ, [c] quæ ſtipendio eccleſię ſuſtentantur, tā aſſiduę in Dei opere eſſe debēt,ut & meritis, & orationibus ſuis eccleſiam adiuuent. Polyc.ibidem. Iuo p.8.c.327.

DISTINCTIO LXXXII.

GEneraliter [d] *etiam pauperibus, & ijs, qui ſuis* [e] *manibus laborare non poſſunt,* [f] *epiſcopus neceſſaria prouideat.*

Vnde in concilio Aurelianenſi 1.ca.18. legitur.

¶De eodem. Cap. I.

EPiſcopus pauperibus,[g] vel infirmis,qui,debilitate faciente,non poſſunt ſuis manibus laborare,uictū, & veſtitum (inquantum † ſibi poſſibile fuerit) largiatur. † *poſſibilitas habuerit.* iorig.

Item Innocentius [h] *Exuperio Toloſano epiſcopo,epiſt. 3.cap.1.*

¶Qui voluptatem officio prępoſuerit, modis omnibus ſubmoueatur. Cap. II. Pann.l.3.c.137. Iuo p.6.c.57. Poly.l.4.tit.31. Anſel.l.8.c.8.

PRopoſuiſti, quid de his obſeruari debeat, quos in

---

a ¶ Aliqui.] Hoc non pōt intelligi, niſi de laicis propter literam præcedentem. Sed quid ſi duo clerici dicunt,me commiſiſſe fornicationem cū aliqua, tali die, duo laici dicunt me fuiſſe ſecum tota die in alio loco: dico præponendos laicos; 1 quia ſtant pro reo. & ita patet hic,ꝙ clericus pōt ſe purgare quandoque cum laicis.vt 18.q.2.in decima.vt ibi dixi.

Teſtes præferendi ſunt qui pro reo deponunt.

1 Ad hoc facit quod not. in authen. de hære.& fal.§.ſi non abſunt. vbi dicitur, ꝙ talis aſſertio habet in ſe implicitā affirmatiuā Arch.

b AD reatū.]§. Vię.]Coguntur enim quandoq; ſanctimoniales propter defectum rerū,operas aliquas facere clericis,vel alijs, & ꝑ talē familiaritatē, & propter rerum defectum coguntur aliqua turpia facere.ꝑcipit ergo hic, ꝙ ſi aliquæ ſint paupes, ꝙ epiſcopus eis prouideat, & hoc faciat de quarta pauperū, Si obijcias j. de cōſec.diſ. 5. nunquam vbi nunquam ꝑmittitur.immo iubetur ne ſint otioſæ,ſed faciant calathos,vel ſimilia, illud intellige,ꝙ eccleſię poſsūt facere operas, nō extraneo.54.diſt.ſi ſeruus in fin.

Sanctimonialib. pauperibus debet prouidere eps.

Moniales otioſæ eſſe non debent.

c VIduæ.] Inf. 87. diſt.cap.1.

GEneraliter.]Hęc d.diuiditur in tres partes, in quarū prima dicitur, ꝙ epiſcopus debet ꝓuidere pauperibus ſecūdū poſſe ſuū, ſcilicet illis qui laborare nō poſſunt.Secunda ibi,[Propoſuiſti.]Tertia ibi,[Qui autē.] Io.de Fan.

CASVS.Hic intitulatur diſt.82.in qua oſtendit, ꝙ clerici in ſacris ordinibus conſtituti,nec ſuis vxoribus,nec cum alienis mulieribus debent commiſceri carnaliter. & qualiter ſint puniendi, qui poſt promiſſam continētiam fornicantur,vel de facto contrahunt, vel ſuis vxoribus commiſcētur,& quæ pœnitentia iniungātur presbytero fornicanti.Et ſpectat hoc ad cap.apoſtolicę regulę:oportet epiſcopum eſſe ſine crimine.vel ad hoc,oportet epiſcopum eſſe monogamum. In principio tamen ponit de hoſpitalitate. Et primum capitu.huius diſt. planum eſt.

d ¶ Generaliter.]Hic depingitur 82.diſtin.in qua tractat adhuc magiſter de continentia miniſtrorum.& addit,ꝙ ſi quis miniſtrorum fornicationem cōmittit, & agat pœnitentiam, ex diſpenſatione pōt remanere in ordinibus.vt inf.ea.c.vlt.& referuntur hæc duo, quæ dicuntur in hac diſtin. ad id; oportet epiſcopum eſſe ſine crimine:& ad id; oportet epiſcopum eſſe monogamū. tamen permittit cap.1.qualiter epiſcopi pauperibus. & infirmis debeant prouidere.

e ¶ Qui ſuis.]Pauper enim qui laborare poteſt,ſi ſe immiſcet eleemoſynę Imperatoris, redigitur in ſeruitutē. C.de mendi.vali.l.1.lib.11.

f ¶ Non poſſunt.]Ei qui poteſt laborare, non debet eccleſia prouidere:integritas enim & robur membrorum in conferenda eleemoſyna eſt attendenda. C.de mendi. val.l. 1. lib. 11. quia robuſti de cibo ſecuri ſine labore, frequenter iuſtitiam negligunt,vt 5.q.5.non omnis. & dicit gloſ. ſuper Matthæum. Iuſtius feceris ſi iniuſte petentem correxeris.quam ſi ei dederis,&c.

g EPiſcopus pauperibus.]inf.diſt.87.cap.1.& 2.

h Innocentius. Qui fuit tertius à Syricio.

PRopoſuiſti. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dr̄, ꝙ puniātur ſacerdotes & diaconi, qui non ſeruauerūt ſententiam Syricij de caſtitate.Ioan.de Fan.

CASVS. In archiepiſcopatu Toloſano ſacerdotes, & leuitæ incontinenter viuebant: quod manifeſtabant filij ab eis generati, quod cum vidiſſet Exuperius archiepiſcopus Toloſanus, quæſiuit ab Innocentio quid eſſet de his faciendum.Sed antequam reſpondeat; dicit ſuper hoc, conſtitutionem factam à Syricio, quæ tales præcipiebat ab omni honore eccleſiaſtico remoueri. Deinde oſtendit, quod ſacerdotes, & leuitæ debent uiuere continenter, ita etiam ut cum uxoribus carnaliter non commiſceantur. Et hoc probat vno exemplo, ſcilicet ſacerdotum, & leuitarum ueteris teſtamenti, qui in hebdomada ſua uiuebant continenter, ita etiam ut cum vxoribus nō commiſcebantur carnaliter: nec diſcedebant à templo: quibus propter ſobolis ſucceſſionem vxoris uſus fuerat relaxatus. Multo magis ſacerdotes debent abſtinere: cum quotidie ſacrificent, & poſſint eligi de qualibet natione: Et una auctoritate Pauli Apoſtoli, Poſtea docet, quod illi clerici,

qui

qui in ſacris ordinibus contraxerunt, vel ſuis uxoribus ſe iunxerunt: ſi poſſunt probare conſtitutionẽ Syricij non perueniſſe ad eos, in ſuis ordinibus remaneãt: ſed ad altiores non aſcendant: de cætero tamen abſtineãt. qui aũt cõtra Syricij conſtitutionẽ ſcienter cõtraxerint de

g ¶ Cum vxore.] Multo ergo fortius ſi cum alia. ADDITIO. Dicit ꝙ ꝑꝑ reuerentiam ſacramentorũ, vult eos eſſe ſanctos, id eſt mũdos ab omni labe mortali, vel veniali: ſpirituali, vel corporali: quod non põt eſſe qñ carnaliter vxoribus commiſcentur, ſecundum Hug.

diaconij [a] miniſterio, aut in officio presbyterij poſitos, incontinentes eſſe, aut fuiſſe, generati filij [b] prodiderũt. De his & diuinarum legum manifeſta eſt diſciplina, & beatę recordationis viri Syricij epiſcopi monita euidentia cõmearunt, vt incontinentes, in officijs talibus poſiti, omni eccleſiaſtico honore priuarentur, nec admittantur ad tale miniſterium, quod ſola [c] continẽtia oportet impleri. Eſt enim vetus admodum ſacrę legis auctoritas iam inde [d] ab initio cuſtodita, quòd in tẽplo, [e] anno vicis [f] ſuæ habitare præcepti ſunt ſacerdotes, vt ſeruientes ſacris oblationibus, puros † & ab omni labe purgato ſibi vendicent diuina miniſteria, neque eos ad ſacra † officia fas ſit admitti, qui exercent; vel cum vxore [g] carnale cõſortium: quia ſcriptũ eſt: [h] [Sancti eſtote, [i] quia & ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter.] Quibus vtique propter ſobolis ſucceſſionem; vxoris vſus fuerat relaxatus: quia ex alia tribu, & pręterquam ex ſemine Aaron, ad ſacerdotium nullus fuerat præceptus accedere. Quo † magis [k] hi ſacerdotes, vel leuitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſeruare debent, quibus vel ſacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt; nec præterit dies, [l] qua vel à ſacrificijs diuinis, vel baptiſmatis [m] † officio vacent. Nam ſi beatus Paulus apoſtolus ad Corinthios ſcribit dicens: [Abſtinete vos ad tempus, vt vacetis orationi. & hoc vtique laicis pręcepit; [n] multo magis ſacerdotes, quibus & orandi, & ſacrificãdi iuge officium eſt, ſemper debebunt ab huiuſmodi conſortio abſtinere: & qui, † ſi contaminatus fuerit carnali cõcupiſcentia, à quo pudore, vel ſacrificare vſurpabit, aut qua conſcientia, quoque merito exaudiri ſe credit, cũ dictũ ſit: (Omnia munda mundis, coinquinatus autẽ, & infidelibus nihil mũdum?) Sed fortaſſe hoc licere credit, qa ſcriptũ eſt; (vnius vxoris [o] uirum.) Non ß dixit hoc, vt permaneret [p] in concupiſcientia generandi, ſed propter incontinentiam [q] futuram. [r] Neque enim integros corpore non admiſit, qui ait. (Velle autem omnes ſic eſſe, ſicut & ego.) Quod & apertius declarat dicens: (Qui autem in carne ſunt, [s] Deo placere non poſſunt. Vos autẽ iam non eſtis in carne, ſed in ſpiritu.) Et (habentem filios,) non, generantem dixit. Sed ea plane, [t]

inf.c.ſequen. — *Luc.1.* — *Paralip.c.24.* — *† al. puri, & purgati.* — *† al. ſacrificia* ſup. d.31.c.eos. — *Leuit.11.& 20.* — *Num.18.* — *† Quanto.*] orig. — *† al. orationis.* — *1.Cor.7.* — *† al. quid.* — *Tit.1.* — *1.Tim.3.* — *1.Cor.7.* — *Rom.8.* — *1.Tim.3.*

h ¶ Scriptum eſt.] Sufficit ergo ita ſcriptũ eſſe, licet ſit durũ. arg. 19. d. in memoriã. ff. q & à q. li. ma. l. proſpexit. — Sufficit ita eſſe. ſcriptũ.

i ¶ Eſtote.] Arg. cõtra 31. diſt. Nicæna. nam caſtitas eſt cũ propria coniuge.

K ¶ Quo magis.] i. quanto magis. — Idem tenet Specu. in tit. de co. q mi. in pol. uen. porro. & Bar. in l. mulier. §. ꝓponebatur. ff. ad Turp.

l ¶ Nec ꝑterit dies.] pręter ſabbatum magnũ, & diem præcedẽtem, vt de conſe. di. 3. in ſabbato. Vel dic, ſacrificijs id eſt officijs diuinis.

m ¶ Vel baptiſmatis.] cum neceſſitas exigit. alias baptiſmus q fit cũ cerei benedictione, & 9. lectionibus, bis in anno tãtum fit. de cõſec. d. 4. proprie.

n ¶ Præcepit.] Id eſt perſuaſit, ut 33. q. 4. Chriſtiano. Vel ꝑcepit vxoribus nolentib. cõtinere. Vel dic ꝑceptũ eſſe cũ vir accipit corp⁹ Chriſti ut ſcilicet nõ exigat 2 ſed reddere tenetur omni tempore. — 2 De hoc ſe. & no. de cõſec. d. 2. omnis homo.

o ¶ Vxoris.] Id eſt, nõ iõ dicit eum eſſe virũ vxoris vnius, vt ea utatur tempore ſacerdotij.

p ¶ Vt permaneret.] Arg. voces affirmatiuas reſoluẽdas in negatiuas. arg. ſup. diſ. 26. una tantum. & cap. vnius. 3 — Affirmatiua in negatiuã reſoluitur. 3 Concor. tex. in l. non debet. ff. de don. & in l. nam etiam. ff. de inoffi. teſta.

q ¶ Sed ꝑꝑ incõtinẽtiam.] id eſt, ut ea mortua cõtineat. & ſecũdam nõ ducat, & ſic negatiue legitur, vnius, id eſt non plurium: arg. extra de teſti. licet.

de facto, vel ſe proprijs uxoribus miſcuerĩt, deponant.

a ¶ Diaconij.] Ideo non dicit de Subdiaconis, quia non erat * tunc ſacer ordo: non tamen poterant contrahere. 32. diſt. ſi qui.

b ¶ Filij.] Filius enim eſt argumentum ambulãs ſuper terram de incontinentia patris. 28. diſt. priuſquam.

c ¶ Quod ſola.] Id eſt à ſolis continentibus, vt 84. diſt. cum in præterito.

d ¶ Iam inde.] id eſt de hoc articulo.

e ¶ Quod in tẽplo.] Sufficit ergo ſcholari ad hoc, ut ſtipendium conſequatur, ut ſua uice ſeruiat eccleſiæ, ſcilicet cum ibi eſt.

f ¶ Vicis.] id eſt ſeptimanæ. aliàs eſt dies pro anno, ut 33. q. 2. hoc ipſum.

** Vide ſupra diſt. 21. in princ. in glo. uerbo ſubdiaconus.* — Filius ambulans ſuper terrã teſtat̃ patris incontinentiam. — Dies pro anno inuenitur.

r ¶ Futuram.] id eſt quam timebat.

s ¶ In carne ſunt.] id eſt carnaliter uiuentes.

t ¶ Sed ea plane.] Hic rñdet conſultationi. & reuertitur ad cõſtitutionem Syricij, de qua dixerat. Dicit aũt Hug. & alij ꝙ Syricius bis emiſit conſtitutionẽ: primo illam quæ erat data ab Apoſtolis, ſcilicet ut in ſacris ordinib. nullus cõtraheret, & ſi cõtraheret, deponeret, ut 84. d. cũ in ꝑterito. hæc fuit primo ab Apoſtolis ſtatuta: ſed qa aboleuerat, renouata eſt a Syricio, ꝓcedente tp̃e referrebat quæſtio de talibus de quibus Innoc. hic loquitur. ſed quia quidam prætendebant ignorantiam primæ conſtitutionis Syricij, inde ſumpta occaſione Syricius aliam edidit humaniorem: mitigando rigorem primæ, ſcilicet ut ignorantes excuſarentur, ut inf. ead. — Clericis cõtinentiam quis primo indixit.

diſpar,& diuiſa [a] ſententia eſt. Nam ſi ad aliquos forma illa eccleſiaſticę vitę pariter & diſciplinę,quę ab epiſcopo Syricio ad prouiacias [b] cōmeauit,nō probatur [c] †peruenitſe;his ignorātibus [d] † venia non negabitur: [e] ita vt de cætero penitus incipiāt abſtinere:& ita gradus ſuos, in quious inuenti fuerint,retentent,vt eis non liceat ad potiora conſcendere:quib. in beneficio eſſe debet; quòd hunc ipſum locum,quem retinēt,non amittunt. ¶Si qui autem ſcitſe formam viuendi miſſam à Syricio deteguntur [f] †, neque ſtatim cupiditates libidinis abieciſſe, illi ſunt modis omnibus ſubmouendi: quia poſt admonitionem cognitam, præponendam arbitrati ſunt voluptaté.

α¶Cōcupiſcétia.] *Emendatus,& locupletat⁹ eſt hic locus ex ipſa ep.ſ.Innoc queādmodū & multa alia in hoc capite , vbi per gloſſā licuit. In epiſ.aūt Syricij, q̄ refertur in cōc. Teleptēſi(ita.n.p Tollēſi legēdū videtur)ſic legitur.* Quid faciet?excuſabit? quo pudore?qua mente vſurpabit?qua conſcientia, quo merito hic exaudire ſe credit?

β¶Non dixit hoc.] *In originali ſic legitur*,non ad permanentem in concupiſcentia generandi hoc dixit.

Item Syricius Papa ad Himerium Tarracon epiſcopum epiſt.1.c.7.

¶De eodem. Cap. III.

PLurimos ſacerdotes Chriſti , atq; leuitas poſt longa

plurimos. & hanc formam ſcribit , ſcilicet ſecundæ Innocētius. Exuperio, & quòd ſcripſit bis Syricius , patet ex hoc cap.& ſequen.ubi dicitur,ꝑ quidam excuſantur ignorantia conſtitutionis Syricij . Sed qualiter hoc,dicetur in prima conſtitutione . Quidam dicunt , ꝑ non dedit de hoc facto niſi ſemel conſtitutionem, renouando cōſtitutionem Apoſtolorum. & mitigādo eam cum ſua diſtinctione. & ſecundum hoc eadem eſt cauſa deciſionis Innocētij : niſi quod Innocentius vtitur diſtinctione circa cōſtitutionē Syricij:& Syricius circa cōſtitutionem Apoſtolorum. Tertij dicūt,ꝑ Syricius duas emiſit cōſtitutiones,ſed in nullo renouauit Apoſtolorū cōſtitutionem : quia Apoſtoli nihil cōſtituerūt de continentia arg. 31.d quoniam.& dicit Hu. ꝑ q̄dā conſtituit eccleſia, quæ nō fuerunt ſtatuta ab Apoſtolis,vt d cōtinētia miniſtrorū. 35.q. 1. §. hac itaq; In fi. Quod autē dicitur inf.83.di.cum in p̄terito. quod ſcilicet Apoſtoli docuerūt: verum eſt exēplo.31.diſtinct.omnino. non conſtitutione.ſed de hoc dixi 28.diſt. diaconi . Prima ergo cōſtitutio Syricij fuit de continentia , vt quicunque uellet promoueri ad ſacros ordines,faceret hoc:non tantum promiſſa , ſed ēt præeunte continentia.hoc innuit,uidetur.77.di.quicunque . Sed quia illa nō ſeruabatur à quibuſdam prætendentibus ignorātiam , ideò aliam fecit cum diſtinctione. infra ead. plurimos nec fecit prima niſi in promouendis . promotos enim . non poſſe adſtringere ſine ſuo velle,ſicut nec poſſet Papa conſtituere de acolythis iā promotis ne cōtraherent.arg.32.q.1.integritas . Io. quod falſum eſt 1 cum habeat plenitudinem poteſtatis 2.q.6.decreto.nec legibus adſtringitur,ut ff.de legib.& conſtitutio , princeps. & C.eod. digna vox. Bar. nec in primo vel in ſecūdo capitu. habes , ꝑ Syricius aliquam conſtitutionem fecerit : ſed innuitur in ſecundo cap. contra incontinentes:de quib.conſultus fuerat,diſtinguendo,immo potius diſpēſando,quod patet ex verbo. monita , in principio cap. & per verbum.admonitionē in fi.& dic commeauit non cōſtituendo. ſed ignoſcendo & diſpenſando.vt infra.ead.præsbyter.

a ¶ Et diuerſa.] Diuerſa & bimembris nam recipit diuiſionem,ideſt.diſtinctionem & hoc de ſecunda.

b ¶ Prouincias.]Pro maiori parte.

c ¶ Non probatur.] Ex hoc vr̄ ꝑ dicit citationem ad ſe non peruenſſe , ꝑ hoc non tenetur probare:ſed potius aduerſarius tenetur probare ꝑ peruenerit ad eum: cum talis negatiua non poſſit probari.vt extra de elec.bone. Sed non eſt verum , quia credendum eſt verbo nuncij , donec contrarium probetur.ut not.4.q.3.§.item in criminali.ver.itē teſtes,quos.ſic ergo expone , nō p̄batur perueniſſe , ideſt probatur non perueniſſe : cum enim conſtitutio ſit publice promulgata,quilibet eā tenetur. ſcire.ut 16.diſtin.quod dicitis.extra de poſtu. præla. ad hæc 12.q.2.qui & humanis,& ſecundum leges tenetur eam quilibet ſcire vſque ad duos menſes. vt in authen. vt factæ nouę cōſtitutiones.§.1.colla. 9. ſecundum canones vſque ad ſex menſes,vt 18.diſt.decernimus,quia ergo præſumebatur perueniſſe ad iſtos.tenebantur ipſi probare ignorantiā: & hoc eſt generale qđ propter præſumptionem cogitur probare aliquis ignorantiam , vt hic,& extra de elec.innotuit.& 1.q.1.ſi q à ſimoniacis. & C.de peri.tut.l.penul.alias qui dicit aliquē ſciuiſſe , hoc tenetur probare.2 ut 3.q. 9. iudicas. & ff.de adminiſtr.tuto.l. hoc autē.quid enim peccat,q preſentis legis inſcius priſtinam ſequitur obſeruantiam ? vt C.de teſt.iubemus.in fi. Sed qualiter.probat ſe aliquis ignoraſſe?dico ſuo ſacramento.3 vt 34.q. 2. in lectum extra de ſenten.excom.ſi vero.vt no.4. q.5.quiſquis,in fi. .a. Ioan. Vel etiam alio modo ſi poteſt probare ſe fuiſſe in alio loco:& forte ſi præſumptio eſt contra eum. nō crederem iuramento ſuo.B. Sed quid ſi collegium , uel aliquis conuentus dicit ſe ignoraſſe, nunquid tunc omnes iurabunt?dico,quòd ſufficit,ſi epiſcopus cum maioribus de capitulo iurat,ut ff.de condi.& demonſt. municipibus . Alij dicunt, ꝑ eo ipſo probatur ignorantia , quòd non probatur ſcientia,vt C.qui mili.non poſ. ſuper ſeruis lib.12.

d ¶ Ignorantibus.]Decretum non ligat ignorantes. ff. de decre.ab ordi.fac.l.vlt.ff.loca.l.ſi ignorans.

ADDITIO.Ad idem 12. q.2. de laicis , ubi de hoc. Dic . ꝑ decretum ſecundum canones ligat ignorantes,ut dixi, 19.diſt. 1.ſuper ſumma.ibi videas.Archid.

e ¶ Negabitur.]Arg.neminem ligari antequam conſtitutio ad eum perueniat:arg.d.31.ante triēnium.35. q. vlt.ſi autē.12. q.5. ſicubi.& 47.diſt.quoniam.14. q. 4. ſi quis oblitus.54.diſt.ex antiquis.

f ¶ Deteguntur.] Eo ipſo , quod non probant ignorantiam,cum ad omnes commeauerit.

PLurimos ſacerdotes. CASVS. Quidam ſignificauerunt Syricio Papæ,ꝑ plurimi ſacerdotes poſt lōga tempora ſuæ ordinationis filios habuerunt tam ante ſacros ordines,quam de vxoribus,quas poſtea de facto duxerunt : quorum quidam allegabant , hoc ſibi licere ad inſtar ſacerdotum , & leuitarum veteris teſtamēti.

Quidam

† probabitur.]orig.
† al.ignorantentis.
† al.detegentur.
Iuo p.6.c.50.
Poly.l.4.tit.31.

Contra qđ tempus ligat . Ignorātiam p̄bare quis cogitur propter p̄ſumptionem.

Apoſtoli de continentia nihil conſtituerunt, ſed ſolo exēplo illam docuerunt.

1 Argum. ad hoc ſu.32.diſtin.placuit. vbi de hoc ſed dictum hoc oīno falſum eſt, niſi intelligas de promouēdis & ſic no. H.28.diſ.de his in fi.

Probare tenetur qui dicit ſe non citatum.

Conſtitutio publice promulgata in

2 Dicunt q iuris apicibus inuigilant,regulare eſſe ignorantiam nō debere probari:ſed ſcientiam.

Ad hoc facit quod leg. & no.ext.de ſen. excō. ſi verò , & de homic. ſignificaſti 1.& de iur.calum.c. 2. Idem latè Iaſ. §. ſed iſtæ.Inſt. de act.

4 Cōcor.glo. fi.in l. ſi cui & ibi Barto. ff.de accuſa.

Collegium nunquid iurare poſſit.

Decretū nō ligat ignorantes.

Quidam verò dicebant ſe per ignorantiam lapſos: & inde dolebant: quare Syricius Papa reprehendit eos, qui ſuum crimen defendebant exẽplo ſacerdotũ veteris teſtamenti: cum alia cauſa fuerit in illis q in iſtis: & dicit eos eſſe deponendos: cum ex certa ſcientia deliquerint. Illi uerò qui per ignorantiã dolẽt, ſe lapſos fuiſſe, ad altiora non aſcendant: ſed in ſuis ordinib. remaneant ita tñ ꝙ de cætero uiuant continenter. Sequens, §. patet. a ¶ Solius ſucceſſionis cauſa.] Præcipuè, nam, & cauſa incontinentiæ. 32. q. 2. §. Ius ita.

conſecrationis ſuæ tempora, tam de cõiugibus proprijs, quàm etiam de turpi coitu; ſobolem didicimus procreaſſe, & crimen ſuum hac præſcriptione defendere, quia in veteri teſtamento ſacerdotibus, ac miniſtris generandi facultas legitur attributa. Dicat mihi nunc, quiſquis ille eſt ſectator libidinũ, præceptorque vitiorum, ſi æſtimat, quòd in lege Moyſis paſſim ſacris ordinibus à Deo noſtro laxata ſunt fræna luxuriæ, cur eos, quibus committebantur ſancta ſanctorum, prꝑmonet dicens: [Sancti eſtote, quia & ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter?] Cur etiam procul à ſuis domibus, anno vicis ſuæ, in templo habitare iuſſi ſunt ſacerdotes? Hac videlicet ratione, ne vel cum vxoribus poſſint carnale exercere commerciũ, vt conſcientiæ integritate fulgẽtes, acceptabile Deo munus offerrent. Quibus, etiam expleto, deſeruitionis ſuæ tempore, vxorius vſus ſolius ſucceſſionis cauſa [a] fuerat relaxatus: quia non ex alia, niſi ex tribu Leui, quiſquam ad Dei miniſterium fuerat præceptus admitti.

Leuit. 20. Luc. 1.

Item Paulo inferius.

¶ De eodem. Cap. IIII.

Polyc. ibidem. Iuo p. 6. c. 50. §. qa. † ignoratione.] orig. † al. detecti.

QVia aliquanti, de quibus loquimur, vt tua [b] ſanctitas retulit, ignorantia † ſe lapſos [c] eſſe deflent; his hac conditione miſericordiam [d] dicimus non negandam, ut ſine vllo honoris augmento in hoc, quo deiecti † [e] ſunt, quamdiu vixerint, officio perſeuerent: ſi tamen poſt hac cõtinentes ſe ſtuduerint exhibere. Hi vero, qui illiciti priuilegij [f] excuſatione nituntur, & ſibi aſſerunt veteri hoc lege conceſſum; nouerint ſe ab omni eccleſiaſtico honore, quo indigne vſi ſunt, Apoſtolicæ ſedis auctoritate deiectos: nec vnquam poſſe veneranda attrectare myſteria, quibus ſe ipſi, dum obſcꝑnis cupiditatibus inhiant, priuauerunt. Et quia exempla prꝑſentia cauere [g] nos prꝑmonent in futurum; ſi quilibet epiſcopus, presbyter, atq; diaconus (quòd non optamus) deinceps fuerit talis inuẽtus iam nunc ſibi omnem per nos indulgentiꝑ aditum intelligat obſeratum; quia ferro neceſſe eſt, vt abſcindantur [h] † vulnera, quæ fomentorum non ſenſerint medicinam.

† excidantur.] orig.

¶ *Caput hoc in aliquot manuſcriptis Gratiani exemplaribus coniunctum eſt ſuperiori.*

3 *Qui autem propter peccata iubentur deponi; poſt condignam pœnitentiam in ſuo ordine poterunt reparari.*

Vnde in concilio Hybernenſi a.

a ¶ Hybernenſi.] *Caput hoc citabatur ex concilio Gangrenſi, in quo non legitur. Emendatum eſt ex Polycarpo, & alio libro manuſcripto peruetuſto, in quo libro ſunt multi canones pœnitentiales: & hic refertur ex Theodoro archiepiſcopo Hybernenſi.*

Poly. l. 4. tit. 39. Can. 2. poſt. 25.

¶ Quæ pꝑnitentia ſit imponenda ſacerdoti, qui de fornicatione conuictus fuerit. Cap. V.

PResby-

b QVia aliquãti.] ¶ Et tua.] Cum ergo hic ſcribat uni: & in præcedenti cap. dicatur, ꝙ cõſtitutio Syricij Papæ ad omnes prouincias commeauit: patet ꝙ duas emiſit Syricius cõſtitutiones: & etiã qa hic dicit ignorantiã reſpectu primæ.
c ¶ Lapſos.] Reſpectu ſcilicet ſecundæ conſtitutionis.
d ¶ Miſericordiam.] Quia illa ignorãtia iuris nõ eos excuſat 1 à toto: ſed quia facilius cum eis diſpẽſatur. Alij dicunt ꝙ unam tãtum emiſit: & dicunt, ignorantia Apoſtolicæ conſtitutionis.
e ¶ Deiecti.] idest lapſi.
f ¶ Priuilegij.] Arg. contra eos, qui prætendunt ſe nõ debere dare decimas, qa prꝑdeceſſores ſui nõ dederũt: & ſic utiuolũt priuilegijs ſuorũ antiquorũ. extra de deci. c. 2. & c. quãuis. Item arg. contra illos, qui pro ſui iuris tuitione conſuetudines antiquas allegant ut 32. q. 4. nemo, & 1. q. 4. c. ult.
g ¶ Cauere.] Arg. ex prꝑſentibus futura pſumi, arg. diſ. 50. ſi quis diaconus. d. 51. præterea.
ADDITIO. Hoc no. 18. diſt. peruenit.
h ¶ Vt abſcindãtur.] ſic 16. q. 1. in canonibus 24. q. 3. ecce.
QVI AVTEM. Hic ĩcipit tertia pars huius d. in qua quæritur, qualiter pꝑnitẽtia imponatur: ſacerdoti lapſo in fornicationem, ita ꝙ poſſit poſtea celebrare. Et reſp. quod decem annis debet pꝑnitere. Ioan. de Fan.
PResbyter.] CASVS. Hoc ca. loquitur de manifeſta fornicatione, ꝓ qua in tẽpore Apoſtolorũ, clerici deponebãtur

1 Adde ꝙ qñque iuris ignorantia excuſat à pꝑna pp ruſticitatem, nõ autem excuſat à nullitate actus, ut not. ĩ l. 1. C. d. interdict. matri. inter pup.
Conſuetudo antiqua non excuſat.

Præſumitur ex præſentibus circa futura.

Digitized by Google

tur, ſed ſancti patres in Gangrenſi concilio congregati hunc rigorem temperarunt, ſtatuentes, vt ſi presbyter ſponte confiteatur delictum ſuum, & velit pœnitere, decem annis pęniteat iuxta modum, qui in hoc cap. exprimitur: poſtea poterit in honorem priſtinum reuocari. Eadem pœnitentia erit ſacerdotibus imponenda pro ſingulis delictis, q̃ depoſitionẽ inducũt.

a ¶ Presbyter.] Hoc c. intelligunt quidã de diſpẽſatione, alij de iure: q̃a cõs poſt peractam pœnitentiã tenetur diſpẽſare: arg. 50. d. dño ſancto. & c. vt conſtitueretur, vnde dicũt hodie pro fornicatione neminem deponendum, niſi in ea perduret, & ideo quia hodie fragiliora sũt corpora noſtra, quã olim erant. 34. diſt. fraternitatis, licet eadem ratione debes dicere de quolibet crimine, vt inf. eo. c. verſ. eademquoque. & not. ſup. prox. di. c. Maximianus.

Fornicationis cauſa hodie nemo eſt deponẽdus.

b ¶ Apoſtolorum.] Hic conciliũ diſpenſat contra Apoſtolũ in pęnis, vt ſup. diſ. proxi. presbyter. ſic ſup. 34. d. cognoſcamus, &c. lector.

Concilium contra Apoſtolum diſpenſat.

c ¶ Auctoritatem.] Hanc non habemus in corpore canonũ B. Silueſtri.

Sacerdotis fornicarij pęnitentia.

d ¶ Decẽ annis. Alibi dicitur, ꝙ ſacerdoti pro fornicatione imponitur pęna xij. annorũ, & epiſcopo xv. 30. q. 1. ſi quis ſacerdos, &c. nõ dẽt. alibi. vij. vt 33. quæſt. 2. hoc ipſum. Sed varietas delicti inducit varietatem pęnę: ſcilicet cum fornicatio eſt ſimplex, vel inceſtuoſa, poterit ſacerdos mitigare pœnam pro quantitate criminis, & qualitate perſonæ, 26. q. 7. tempora.

Iulia de ambitu, locum habet in Romana ciuitate immo ſpirituale datur hic tantum, ſcilicet eleemoſina pro ſpirituali bene facit ad hoc, quia ſicut ære peccatorum iſte ſe vendidit, vt 15. quæſ. 1. non eſt, quòd cuiquam ita & pecunia ſua ſe redimat de pœn. diſtin. 1. medicina. Et eſt arg.

ter [a], ſi fornicationem fecerit, quamquam ſecundũ canones Apoſtolorum [b] debeat deponi; tñ iuxta auctoritatẽ [c] beati Papæ Silueſtri, ſi in vitio non perdurauerit, ſed ſua ſponte confeſſus adiecit, vt reſurgat; decẽ annis [d] in hũc modum pęniteat; tribus quidem mẽſibus priuato loco à cęteris remotus pane, & aqua à veſpera in veſperã [e] vtatur: tãtũ aũt diebus Dñicis, & pręcipuis feſtis modico vino, & piſciculis, atq; leguminibus recreetur ſine carne, & ſagimine, ouis, & caſeo [g]: ſacco indutus humi adhæreat: die ac nocte iugiter miſericordiã Dei omnipotentis imploret: finitis trib. mẽſibus cõtinuis exeat: tñ in publicũ nõ ꝓcedat, ne grex fidelis in eo ſcandalum patiatur. Nec enĩ † debet ſacerdos publice pęnitere [f], ſicut laicus. Poſtea aliquãtiſper reſumptis viribus, vnum annum, & dimidiũ in pane & aqua expleat, exceptis Dominicis, & p̃cipuis feſtis, in quibus vino, & ſagimine [g] †, ouis, & caſeo iuxta canonicam menſuram vti poterit. Finito primo anno, & dimidio, corporis & saguinis Domini, ne indureſcat, particeps fiat, & ad pacem veniat: pſalmos cum fratribus in choro [h] vltimus cãtat: ad cornu altaris nõ accedat: iuxta beati Clementis vocem [i], minora gerat officia. Deinde vero vſque ad expletionem ſeptimi anni, omni quidem tẽpore, exceptis paſchalibus diebus, tres legitimas ferias [k] in vnaquaq. hebdomada in pane, & aqua ieiunet. Expleto [l] ſeptimo anni circulo: ſi ſui confratres, apud quos pęnituit, eius condignam pęnitentiam collaudauerint: epiſcopus in priſtinum honorem, iuxta beati Calixti Papæ auctoritatem, eum reuocare poterit. Sanè ſciendum eſt, ꝙ ſecundam feriam vnum pſalterium canendo, aut vnũ denarium [m] pauperibus dando (ſi opus † eſt) redimere [n] poterit. Finitis autem ſeptem annis, deinde vſque ad finem decimi anni, ſextam feriam [o] (nulla interueniente

† al. etiam.

† al. ſanguine.

Epiſt. 2.

Epiſt. 2.

† al. operarius.
Polyc.

Ieiunantes in ueſpere comedere debent.

e ¶ In veſperam.] Nam ea hora debent comedere ieiunantes, de conſec. diſt. 1. ſolent.

f ¶ Pęnitere.] Supra diſt. proxi. ſi quis epiſcopus contra, & 28. diſt. presbyter. contra. Sed expone publice, ideſt, ſolenniter.

Sagimen, & lardum die ueneris comedere licet

g ¶ Sagimine.] Arg. ꝙ licet comedere de ſanguine illis diebus quibus oua, & caſeum licet comedere. 4. diſtinct. denique.

h ¶ In choro. Vt ibi miniſtret.

Feriæ legitimæ sũt tres.

i ¶ Vocem. Quam non habemus in hoc corpore.

k ¶ Tres legitimas ferias.] Scilicet 2. & 4. & 6. feria. vt infra ead. innuitur, de conſec. diſtin. 3. ieiunia. & 22. q. 5 cap. 1.

l ¶ Expleto.] Ergo reconciliandus eſt quis per acta parte pœnitentiæ: etſi tota finita non ſit, vt 12. q 2. de uiro. extra de fur. ex literis.

m ¶ Denarium.] Et ita poteſt dare denarium pro ieiunio, quòd ſpirituale eſt: nec tamen ſimoniam committit: quia cum Deo intelligitur contrahere; ſicut nec lex eſt argu. pro commutatione pęnæ, 36. q. 1. de rap. Nunquid autem poteſt hic ieiunare per alium? ꝙ uidetur 2. quia denarium poteſt dare ut ſe redimat a ieiunio; ergo multo fortius per alterius ieiunium poteſt liberari. Itẽ quia ieiunium uiui liberat mortuum, ut 13. q. 2. animæ. de pęn. diſt. 6. c. 1. quod concedo ſi per propinquam perſonam ieiunet. & debet iſte denarius eſſe talis, quòd nõ euincatur ab eo cui donatur, aliàs non contingeret liberatio, ut C. de ſent. ꝙ inter libera. ff. de lega. 3. qui cõcubinam. §. ſi hæres. quia non intelligitur datum, quòd euinci poteſt, ut ibi dicitur; argu. 14. q. 5. immolans. Sed nunquid pœnitens ſua auctoritate poteſt hanc commutationem facere? Dicunt quidam ꝙ ſic, 3. quod non concedo in pœnitentia impoſita ab homine 4. ut extra de uo. & uo. redemp. ex multa, in fin. Ioan. Sed certe, quod hic dicitur de denario, auctoritate huius canonis facere poteſt pęnitens: nec decret. illa in aliquo contradicit Bart.

n ¶ Redimere.] Argu. ea quæ facere tenemur, alia æquiualentia faciendo poſſe recompenſari, & ita commutatione pęnarum poſſe fieri; argum 36. quæſtio. 1. de raptorib. diſt. 12. non cogantur, contra 1. q. 1. nullus epiſcopus 2.

o ¶ Sextam feriam.] Ergo quartã poſſet redimere. q̃ enim

1 Adde nec ẽt ſimoniæ. not. gloſ. & Bar. i l. Barbarius. ff. de offi. præt. & in l. 1. glo. 1. ff. ad leg. Iulia de ambi.

Ieiunari poteſt per aliũ.

2 Ad hoc facit quia liberatur quis iurando per aliũ, ut not. 63. diſt. tibi. argu. contra ext. de offic. de leg. c. fin. cum ſimilibus Arch.

Pœnitentia impoſita auctoritate ꝓpria mutari non poteſt.

3 Adde bonũ text. in l. plerumq; ff. de iu. dot. & in l. 2. ff. de li. l.

4 Videtur innuere, ꝙ ſit ſecus in ieiunijs indictis ab eccleſia. Sed põt dici ſm Inno. ꝙ licet ieiunia indicta ab eccleſia nõ debẽat cõmutari, uel redimi ſine cauſa tñ ea poſſunt mutari ſicut ieiuniũ feſti, quod ẽ in die lunæ fiat in ſabbato, & dicitur ꝙ in quibuſdã locis Frãciæ, ſ. ubi sũt eccleſię sãcti Quintini nõ ieiunat in uigilia omniũ sãctorũ, ſed tertia p̃cedẽti die ſecũdã Inn. Arch.

enim de vna negatur, de alia concedi videtur. 25. diſtin. qualis.

a ¶ Eadem.] Non tamen eadem diſpenſatio eſt in omnibus, quia in aliquibus prohibibetur. 50. diſt. miror.

Proui-

redemptione) obſeruet in pane & aqua. Eadem [a] quoq; pœnitentia erit ſacerdoti, de omnibus alijs peccatis, & criminibus, quæ eum in depoſitionem inducunt. Neque quo cuilibet videatur onerofum, ſi ſacerdos poſt lapſū, digne, vt ſupra dictum eſt, pœnitens, ad priſtinos redeat honores.

α ¶ Et caſeo.] *In vulgatis, ſequebatur, vtatur: quæ vox ſublata eſt auctoritate omnium fere exemplarium Gratiani manuſcriptorum, & Polycarpi, & libri manuſcripti in ſuperiore notatione indicati.*

DISTINCTIO LXXXIII.

In libello Ennodij.

P*Rouidendū* [b] *quoque eſt, ne his, qui ad ordinandum eligitur, & ſi a proprio vitio videatur alienus, cōſentiendo alienis, inquinetur. Vt enim Symmachus Papa ait; non eſt grandis differentia, an lethū inferas* [c], *an admittas. Mortem enim languentibus probatur infligere, qui hanc, cum poſſit, non excludit.*

Hinc Gregorius VII. ait in reg. lib. 6. c. 12. Romanæ ſynodi celebratæ Anno Domini 1080. al. 1078.

Anſ. li. 6. c. 177.

¶ Suſpendatur epiſcopus ab officio, clericorum ſuorum fornicationi conſentiens. Cap. I.

SI quis epiſcopus fornicationem presbyterorum, diaconorum, ſubdiaconorum α, vel crimen inceſtus in ſua parochia, pretio [d] interueniente, vel precibus cōſenſerit, vel commiſſum, ſibique compertum auctoritate officij ſui non impugnauerit; ab officio ſuſpendatur [e].

α ¶ Subdiaconorum.] *Additū hoc eſt ex originali, et Anſelmo queadmodū et paulò poſt verba illa, ſibiq; compertum. Notum aūt eſt a tempore Gregorij primi ſubdiaconos eadē lege cōtinentiæ, qua presbyteros, adſtrictos fuiſſe.*

Item Gregorius prima parte paſtoralis, c. 2.

Poly. li. 4. tit. 31.
Burc. li. 1. c. 209.
Iuo p. 5. c. 323.

¶ Maximè eccleſiam lædit, qui ſub nomine ſanctitatis delinquit. Cap. II.

NEmo quippè in eccleſia nocet amplius, quàm qui

PRouidendum.] Hæc diſt. diuiditur in duas partes: in quarum prima punit negligentes prelatos. & qui gaudent adulationibus: & hoc probat per 7. auctorit. Secunda ibi, [Quāquam Ioan. de Fan.

CASVS. Hucuſque tractauit Gratianus, ꝙ oportet prælatum eſſe ſine crimine, quod in faciendo conſiſtit. ſed quia conſentiens malo aliorum dicitur committere crimen, ideo ſubiungit hanc 83. d. in qua oſtendit, ꝙ prælatus etiam conſentire non debet peccatis alienis: quia parum differt, vtrum quis homicidium committat propria manu, vel facienti conſentiat? quia mortem probatur inferre, qui hanc cum poteſt, non excludit.

b ¶ Prouidendum. In duabus ſuperioribus diſtinctionibus tractauit magiſter, quod ordinandus debet eſſe ſine crimine proprio. In hac diſtinctione oſtendit, ꝙ non debet alienis criminibus conſentire.

c ¶ Inferas.] Simile eſt inf. 86. d. paſce. & extra de ſent. excommu. quantæ. & patet hic, ꝙ medicus gratis tenetur curare pauperem infirmum: quia plus debet valere apud eum vita illius, quàm propria pecunia, vt 86. diſt. non ſatis. Sed quid ſi infirmus diues eſt, & nihil vult dare medico: nunquid gratis tenetur eum curare? Videtur ꝙ non: cum nemo de ſuo cogatur facere beneficium, vt 10. q. 2. precariæ, cum etiam medicus licite poteſt recipere mercedem [1], vt 1. q. 3. non ſane. Dico ꝙ tenetur eū curare ſuis impenſis [2]. & ſi conualuerit, repetet expenſas: quia vtiliter geſſit negotium eius, vt ff. de neg. geſt. Pomponius. etiam ſi moriatur æger, pōt petere impenſas: quia ſufficit ſi vtiliter cœpit gerere, licet euētus nō ſit ſecutus, vt ff. co. ti. ſed an vltro. ff. de off. præſid. illicitas. §. ſicuti. nec poteſt ei obijci, ꝙ cauſa pietatis fecerit ſūptus illos, niſi eſſet propinquus infirmo [3], vt C. co. alimenta. Sed quid ſi infirmus prohibet ne aliqua medicinæ dētur ei? tunc dicunt quidā, quòd medicus nullam habet actionē, vt C. de nego. geſt. l. vlt. Sed dico, quòd cum inuitum poteſt curare: ſicut inuitū poſſet extrahere de domo ruitura 23. q. 3. ipſa pietas. Inuito enim poteſt conferri beneficium, vt 45. diſt. & qui emendat [4]. immo præſumo ipſum fuiſſe furioſum, cum illa verba dixit in ægritudine, vt ff. de condit. inſti. quidam. & extra de ſucceſſ. ab inteſta. c. fina. Sed quid dices, ſi quis vult me interficere niſi dem ei pecuniam, nunquid teneor ei dare vt me liberem à morte? ita videtur, per hoc quod hic dī, & 86. diſtin. non ſatis. in princ. Dicunt tamen quidam, ſolos prælatos ad hoc teneri, vt 12. q. 2. gloria. & 16. q. 1. c. vlt. Alij dicunt, ꝙ quilibet tenetur redimere vitam alterius. Vtrum autem quilibet teneatur defendere alium, dixi 23. q. 3. non in inferenda.

SI quis eps.] CASVS. Quidam epiſcopi pretio interuenientibus, vel precibus conſentiebant clericis ſuæ diœceſis in fornicatione ſtare, vel inceſtu: & eos nō puniebant. Quæſitū fuit a Gregorio quā pœnam pati debeāt? Et rūdet ꝙ ſuſpendi debent ab officio & beneficio.

d ¶ Pretio.] De hac materia inuenies 16. q. 7. decimas. & 1. q. 1. c. vlt. & cap. nullus epiſcopus. infra 23. q. 4. c. ſi his qui & cap. ſi illic.

e ¶ Suſpendatur.] ideſt deponatur. 1. q. 3. ſi quis epiſcopus alias eſſet contra 11. q. 3. Teugualdum.

ADDITIO. Vel dic, ꝙ ponit pœnam ſolius conſenſus ſecundum L. cuius etiam fuerant verba. quæ præcedūt. De hoc legitur & not. ſup. 32. diſt. eos. in ſi. ibi videas.

NEmo.] CASVS. Dicitur hic, quod nemo magis in eccleſia nocet, quam prælatus delinquens: quia

nullus

1 De hoc no. 1. q. 1. § ſtudeat. ibi videas.

2 Adde arg. ad hoc bonū in l. non tantum. ff. de app. & ff. de reli. & ſupt. fu. l. at ſi qs. §. Labeo.

3 Si eſt coniuncta perſona vī donaſſe, niſi proteſtetur. ſecus ſi eſſet extraneus: in funere eodem modo diſtinguitur. ff. de relig. & ſūp. fun. ſi qs. §. ſed interdū. Archid.

4 Adde ad hoc not. in l. ſoluendo. in gloſ. 2. ff. de neg. geſt. & in l. ſolutionē. ff. de ſolu.

Digitized by Google

nullus audet eum redarguere propter ordinis reuerentiam: & alij ſumunt ab eo exemplum delinquendi: & ideo epiſcopus qui tales non corrigit, magis dicendus eſt canis impudicus, quàm epiſcopus.

dibus malorum. Sed dicit Anacletus[1], ꝙ ex hoc facto maxima pernicies oritur circa ſubiectos, quia prælatus, qui laudibus gloriatur, timet corrigere delinquentes: & ſicut nouerca odit priuignum, ita negligentia, correctionem & diſciplinam.

Delicta maiorum alios corrūpunt.

peruersè agens nomē, vel ordinem ſanctitatis habet. Delinquentem namq. hunc nemo redarguere [a] pręſumit; & in exēplum culpa vehementer extenditur [b]; quando pro reuerentia ordinis, peccator honoratur. Epiſcopus α itaque, qui talium crimina non corrigit [c], magis dicendus eſt canis impudicus, quàm epiſcopus.

Bur.li.1.c.203. Iuo p.5.c.317. ex Gregorio.

α Epiſcopus.] *Hæc non ſunt ibi apud B. Gregorium. Similia citantur infra 2.q.7.c qui nec regiminis, ex Auguſtino (cui etiam reliqua huius capitis antea tribuebātur) & ex eodem à Burchardo, & Iuone citantur, Cæterùm ijdem collectores, Burchardus quidem li.1.c.13. Iuo autē parte 5.c.67. referunt aliqua ex Origene, quæ cum his aliquantulum conueniunt.*

Item Innocentius.

¶ Qui non reſiſtit erroribus, conſentit. Cap. III.

Deuſdedit p.2. Eleuterius Papa ad Galliæ prouincias, & orietales in epiſ. ad Iulium, & Aegyptij in epiſt. ad Fœlicem II.

ERror cui non reſiſtitur, approbatur; & veritas, cum minimè defenſatur, opprimitur. Negligere quippe, cum poſſis [d] deturbare peruerſos, nihil aliud eſt, quàm fouere. Nec caret ſcrupulo ſocietatis [e] occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare.

Item Pius, epiſt. 1. ad omnes Chriſti fideles.

¶ Non prodeſt ſuo errore non pollui, qui alieno conſentit. Cap. IV.

QVid enim prodeſt illi ſuo errore non pollui [f], qui [g] conſenſum [h] præſtat erranti?

Item Gregorius α.

¶ Qui non occurrit, conſentit erranti. Cap. V.

Poly.lib.4.tit.31.

COnſentire videtur erranti, qui ad reſecanda, quæ corrigi [i] debent, non occurrit [k].

α ¶ Gregorius.] *In epiſtolis impreſſis Beati Gregorij non habetur. Verum lib.7.epiſt.117. Syagrio epiſcopo Auguſtudunenſi poſt ea verba,* qui non reſtiterit, *in regeſto manuſcripto peruetuſto, & in Polycarpo, vbi ipſa epiſtola integra refertur, hæc ſequuntur.* Nam conſentire videtur erranti, qui corrigenda, vt reſecari debeant, non occurrit. Quia vero, &c.

Sicut autem aliorum vitia palpare non debet, ita nec malorum laudibus delectari.

Vnde Anacletus Papa epiſt 1. epiſcopis omnibus.

¶ Miſerrimus eſt epiſcopus, qui malorum laudibus gloriatur. Cap. VI.

Anſ.li.6.c.154. Iuo p.5.c.237. in fi.

NIhil illo eſt paſtore miſerius, qui luporū [l] laudibus gloriatur. Quibus ſi placere voluerit, atque ab his amari delegerit, erit hinc ouib. magna pernicies. Nullus

a ¶ Redarguere.] Sup. diſt. 40. ſi Papa. 6.q.1. oues. quia vult magis placere ſilendo, quàm diſplicere redarguendo.

b ¶ Extenditur.] Delicta enim maiorum trahuntur ab alijs in exemplum, vt 11.q.3. præcipuè.

c ¶ Nō corrigit.] Cū eſt clamor de talibus ext. de ſi. licet Heli.

ERror.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi poſſum reſiſtere errātibus, & perturbare peruerſos, & negligo: mala eorum videor approbare ꝑ cōſenſum: & ſocius criminis ſum, cum manifeſto facinori non obuiem. Sequētia autem duo c. plana ſunt.

d ¶ Cum poſſis.] Ex officio. hoc enim intelligunt quidam de prælato. arg. 23.q.4. ita plane. Sed H. de quolibet. 24.q.3. tā ſacerdotes.

e ¶ Societatis.] Impropriè ſumitur hoc nomē ſocietatis: qa inhoneſtarū rerum ſocietas nulla eſt. ff. pro ſocio. nec pręter mittendum.

f QVid enim.] ¶ Non polui.] directæ. nam occaſione alterius bene polluitur, ſi ei conſenſerit.

g ¶ Qui.] infra 22.q.5. ſi quis.

h ¶ Conſenſum.] De triplici conſenſu dr̄ 2.q.1. notum, in fi.

i COnſentire vr̄.] ¶ Corrigi.] inf. 11.q.3. qui cōſentit. ĵſ. 23.q.3. oſtēdit. & 24.q.3. qui aliorum.

k ¶ Non occurrit.] ſi. ff. de iure pat. adigere. ff. de noxa. ſi ſeruus. in fi. ff. de ijs qui no. infa. quid ergo. §. 1.

SICVT AVTEM. CASVS. Hucuſque oſtendit, ꝙ aliquis peccatis alienis conſentire non debet. Nunc vero oſtendit, ꝙ laudib. malorum aliquis gloriari non debet, nec gratulari.

NIhil.] CASVS. Quidam prælati gloriabantur lau-

l ¶ Luporum.] id eſt laicorum [1]: qui quandoque dicuntur oues, vt 2.q.7. oues.

1 Scilicet malorum: lupi ſunt qui in eccleſia eſſe videntur cū non ſint, & cum poſſunt nos infeſtāt. de conſec. 4. quo. verſ. nō ob aliud. in fi. ſecundum L.

a ¶ Pla-

a ¶ Placere.] Sic 21.q.1.cap.1.ſimile extra de cleri.coniug.cap.diuerſis.ſimile,ff.de oper.liber.duorum.
b ¶ Labiorum.] ideſt,prędicandi,uel etiam redarguendi.
c ¶ Obligata.] Si.infra.8.q.2.c.vlt.& cap. dilectiſſimi.
d ¶ Ne-

SOlicitum.] Hæc diſtin.diuiditur in quatuor partes: quarum prima reprehendit deſides epiſcopos,& hoc per duo.c.Secunda.ibi Quamquam autem.] Tertia ibi. Similiter.] Quarta ibi. [Presbyterorum.] Io.de F[illegible]n.

ergo paſtorum, placere [a] lupis, & gregibus ouium pōt. Perdit enim labiorum, [b] α memoriam mēs terrenis obligata [c] carceribus. Sicut † artium in ſuo quoque opere inuenitur mater inſtantia; ita nouerca eruditionis eſt negligentia.[d]

† al. Sicut autem.

α ¶ Labiorum. *In epiſtola Anacleti legitur*, laboris: *apud Anſelmum & in uno ex vetuſtis codicibus Gratiani*, laborū, *unde potuit irrepſiſſe mendum: quod tamen ob gloſſam non eſt ſublatum.*

2 *Quamquam ſacerdotem, tam à ſuis, quàm ab alienis criminibus, oportet eſſe immunem; tamen ſi aliorſum ſeſe habuerit, non ideo verba ſuæ prædicationis debent cōtemni. Sicut enim Hieronymus ait, vt lixiuium per cinerem humidum fluens lauat, & non lauatur; ita bona doctrina per malum doctorem, animas credentium lauat a ſordibus peccatorum.*

Burc.l.1.c.204.ex dict.s.Hier. Iuo p.5.c.318.

CASVS. Supra oſtenſum eſt, ꝙ prælatus debet eſſe ſine crimine. Nūc verò ſupponit 84.diſtin.in qua oſtēdit Gratia. quòd prelatus debet habere ſolicitudinem circa ſubiectos. Et habet hęc diſt.4.articulos. In primo dicit, quòd epiſcopus debet eſſe ſolicitus circa tuitionem pauperum & monaſteriorū. In ſecūdo agit de mūditia ſacerdotū. In tertio, ꝙ ep̄s debet eē monogamus. In quarto vnde dicatur presbyter.

e ¶ Solicitū.] Tria.c. apoſtolicę regulę hic breuiter tāgit, ꝙ epiſcopus dēt eſſe prudens.1 cōtinens monogamus.

DISTINCTIO. LXXXIV.

SOlicitum [e] *quoque, & vigilantem oportet eſſe epiſcopum, circa defenſionem pauperum, releuationem oppreſſorum, tuitionem monaſteriorum. Quod ſi facere neglexerit, aſpere corripiendus eſt.*

Vnde Gregorius Anthemio ſubdiacono Campaniæ, lib.11.epiſt.29.

¶ Corripiatur epiſcopus, qui circa officium ſuum negligens extiterit. Cap. I.

PEruenit ad nos, fratrem, & coepiſcopum noſtrum Paſchaſium ita deſidem, negligentemque in cunctis exiſtere; vt in nullo, quia eſt epiſcopus, agnoſcatur: adeo vt neque eccleſia ipſius, neque monaſteria, ſiue filij eccleſiæ, vel oppreſſi pauperes † [f] eius erga ſe dilectionis ſtudium ſentiant; nec aliquam ſupplicantibus ſibi † in quibus iuſtum eſt, opem defenſionis, accommodet; &(quod adhuc dici eſt grauius) conſilia [g] ſapien-

† al. vel pauperes. † bit] orig.

PEruenit ad nos.] CASVS. Paſchaſius ep̄s in duobus delinquebat, ſcilicet, ꝙ nō curabat defendere monaſteria, & pauperes.& oppreſſos;& prætérea cōſilia ſapiētum audire nolebat. Scribit ergo Greg. Anthemio ſubdiacono reprehēdēdo eū, ꝙ talia pmittebat, & mandat ei, vt eum corrigat coram alijs epiſcopis, vel coram quibuſdā de nobilibus ſubiectis, ꝙ ſi ſe nō corrigat, Romā eſt tranſmittendus: vbi ſaltē diſcat qualē cõueniat eſſe ſacerdotē, vel p̄latum eccleſiaſticū.

1 Prudentia conſiſtit in ſcientia literarum: ſed non videtur eſſe aſtutus qui in his q̄ debet agere pervigil nō eſt,& ſolicitus.& ita patet, ꝙ eē ſolicitū refertur ad eſſe prudentem ſm Hug.

f ¶ Pauperes. Quorū curā non p[illegible] ſed per archipresbyterū vel archidiaconū gerere debet, ut inf.88.d.epiſcopus gubernationem.

g ¶ Conſilia.] Vnde Augu.dicit, ꝙ a puero nondum anniculo paratus eſt doceri, ut 2[illegible].q.[illegible].ſi.hēs. alias ſtultus eſſe conuincitur, ut 22.diſ.de Conſtantinopolitana. Qui.n.bono cōſilio non acquieſcit. amittere debet dignitatē exemplo Roboam. qui ſenioribus non acquieuit.7.q.1.denique, vel ad inſtar vxoris Loth, quæ conuerſa eſt in ſtatuam ſalis.& dicit lex, ꝙ ea firmitate nituntur, q̄ cōſilio geruntur. C de repu.l.3.cum etiam conſilio clericorū debeat ep̄s diſponere de rebus eccleſiæ, extra d[illegible] ijs quæ fi.a præla.ſine cōſe.cap.nouit.& iſte nō excuſatur qn̄ potuit ſcire, ſed noluit.2 38.diſt. qui ea nec iudici licet deuiare a reſponſis prudentum.inſtit. de iure nat.§. reſponſa. & dicit lex: quòd tunc non prodeſt alicui ignorantia, qn̄ potuit ſcire per ſe, vel per alium.ff.de bono. poſſ.

Doctrina eſt ab oib. accipienda. Conſilio bono ē acquieſcendum.

2 Ad hoc. 37.d.§.vlt.c. non omnis.

Ignorantia non excuſat illū qui ſcire potuit p ſe, vel per alium.

d ¶ Negligentia.] Supra 38.d.ignorantia.

QVAMQVAM. Hæc eſt ſecunda pars huius d. in qua dicit, ꝙ licet mali ſacerdotes ſint culpandi: tamen non deſpiciendi. Io.de Fan.

ADDITIO. Et nota, hic malum prælatum lixiuio comparari: alibi lapideo canali, vt in prædic.cap.ſi fuerit. Alibi monetario.1.q.1.quod quidā, & uide ꝙ dixi.44.d.cap.1.& in ſumma,& dic, lauat, ſcilicet conditionaliter, ſecundum Hug.

CASVS. Dictum eſt ſupra, ꝙ prælatus debet eſſe immunis a ſuis peccatis, & alienis, ſed quamuis ſit peccator: non tamen eius doctrina debet contemni: quia ſicut lixiuium per cinerem fluens lauat ſordes, & nō lauatur: ſic doctrina per malum ſacerdotem miniſtrata lauat auditores a ſorde delictorum.

Digitized by Google

poſſ.in bonorum, ff.de iuris & facti ign.regula.
a ¶ Sapientum.] Prima q.1.eſtote.
b ¶ Ab altero.] Supra, diſt.38.c.vlt.
c ¶ Poſſit.] Nam omne artificium, &c.ff.de leg.3.ſeruis legatis, §.ornatricibus.
d ¶ Diſtuliſti. Hoc ideo, quia iſte erat legatus iſtius ꝓuinciæ.
e ¶ Sacerdotalis.] ideſt, epiſcopalis.
ADDITIO. Hoc iō, vt magis uerecundetur. Hug. & hoc ſi publicè peccauit. 45 diſtinct. ſed illud alias, ſecus vt in glo. ſeq. alleg. 15.q.5.c.1 ſecũdum Io.de Fan.
f ¶ Diſcere.] 15.q.5. cap.1.
g ¶ Dei timorẽ.] 28. d.quia ſunt.

Vigilantib. iura ſcripta ſunt.

NVnciatũ.] CASVS. Epiſcopi Cãpaniæ negligentes erant circa eccleſias, & monaſteria, & circa pauperes, & oppreſſos. Scribit ergo Grego. Antemio ſubdiacono, vt epiſcopos in vnum conuocet, & eos ſuper his reb. ita corrigat, & emendet, ꝙ d' cætero apud Papã, querela iterari ñ poſſit. quòd ſi negligentes fuerint, Romã tranſmittantur, vt ibi per diſtrictionẽ ſentiãt quã graue ſit a prauis non corrigi.
h ¶ Vigilãtes.] Nam vigilãtibus ius ciuile ſcriptum eſt, ff.de ijs quę in frau.cred. pupillus in fine.
i ¶ Aliqua excuſatione.] Arg. in hoc caſu nõ licere appellare 1. Arg.] 27.q.1.ſi cuſtos.& c. ſi homo arg. extra de appell. cũ ſit Romana.& c. reprehẽſibilis.dic. ĩ ſufficienti, ne ſit cõtra extra de offic. de leg.c.ex parte.

i Hoc ideo ꝗa videtur appellatio ĩterponi ad malitiã con fouendã.ar. C. de offic. prę.prę t.or. l.1.extra de appe.ſuggeſtum.& c.ad noſtra. Sed tu dic excuſatione non ſufficienti alias ſecus, extra de offic.de leg.ex parte ſcd͞m Io.de Fant.

k ¶ In ſe valeat.] Vt ſi ſtultus fuit in culpa, ſapiens ſit in pœna, vt 38.d. qui ea. & 27.q.1. ſic cuſtos & c.ſi homo.
QVOD AVTEM. Hæc eſt ſecũda pars huius diſtin. in qua probat duab. auctoritatibus, ꝙ diaconi, presbyteri, & ſubdiaconi debent eſſe caſti. Io.de Fant.
CASVS. Supra in 82.diſtin. oſtenſum eſt de mũditia ſacerdotũ, & diaconorum. Nunc vero dicit idẽ eſſe intelligendum de ſubdiaconis, & eſt iſte ſecundus articulus

CVm in ꝑterito.] Hæc duo cap. intelligit H. & B. de matrimonio non contrahendo in tribus ſacris ordinibus, & in eccleſia orietali. Eſto ergo caſus. In primo concilio Carthaginen. conſtitutũ fuit, vt epĩ, presbyteri, diaconi, & ſubdiaconi abſtinerent a matrimonio cõtrahendo ſicut a tempore Apoſtolorum fuit obſeruatum. Poſtea ſecundo fuit congregatum concilium ab ipſis epiſcopis: & fortè alij plures etiam prædictam conſtitutionem confirmauerunt, & approbauerunt.
l ¶ Cum in præterito.] Scilicet in primo Concilio Car-

tum,[a] & recta ſuadentium nulla patiatur ratione ſuſcipere, vt quod per ſe nequit attendere, ab altero[b] ſaltem poſſit[c] addiſcere. ¶ *& infra.* ¶ Quod ſi ita eſt, nõ ſine culpa tua eſſe cognoſcas, qui eum obligare, atque coercere, vt dignum eſt, diſtuliſti[d]. Quia ergo hoc totum non ſolum ipſum reprobat, ſed etiam ad ſacerdotalis[e] officij pertinere probatur opprobrium; volumus, vt eum corã alijs ſacerdotibus, & † quibuſdam de filijs ſuis nobilibus conteſtari pro hac re debeas, & hortari. Si verò (quod nõ credimus) poſt hanc adhortationem noſtram ſolito adhuc more negligens eſſe tentauerit; ad nos eſt modis omnibus tranſmittendus, vt hic poſitus diſcere[f] poſſit, q͞d, vel qualiter ſecundum Dei timorem[g] agere conueniat ſacerdotem.

Paulo plenius apud B.Greg.

† *vel*] orig.

Ibidem paulo inferius.

Idem ad eundem eodem lib. epiſt. 33.

¶ De eodem. Cap. II.

NVnciatum eſt nobis Campaniæ epiſcopos ita negligentes exiſtere, vt immemores honoris ſui, neq; erga eccleſias, neque erga filios ſuos paternę vigilantię curam exhibeant, vel monaſteriorum ſolicitudinem gerãt, ſeu in oppreſſorum, & pauperũ ſe tuitionem impendãt. Ideo hac tibi auctoritate præcipimus; vt eis a † te cõuocatis, ex noſtro illos mandato diſtricte commoneas; quatenus deſides vlterius eſſe nõ debeant: ſed ſacerdotalem ſe habere zelum, & ſolicitudinem opere doceant; atque ita in his, quæ eos iuſte ſecundum Deum agere cõuenit, vigilantes[h] exiſtant, vt nullum nos de eis denuo murmur exaſperet. Si quem vero eorum poſt hæc negligentẽ eſſe cognoueris; ad nos eum ſine aliqua excuſatione[i] tranſmitte: vt quàm ſit graue, nolle ab his, quæ reprehenſibilia, & valdè vituperanda ſunt, corrigi; regulari in ſe valeat[k] diſtrictione ſentire.

† *al. ad.*

In Carthag. codicis canon. c.3. & 4.

2 *Quod autem de munditia caſtitatis ſacerdotibus imperatur, hoc etiam de quibuſlibet altari ſeruientibus intelligendum eſt.*

Vnde in Cartaginenſi concilio 2. c.2. Aurelius epiſcopus dixiſſe legitur.

¶ Qui ſacramentis diuinis inſeruiunt, continentiam in omnibus ſeruent. Cap. III.

CVm in præterito[l] concilio de cõtinentiæ, & caſtitatis moderamine tractaretur, gradus iſti tres cõſcriptione † quadam caſtitati per cõſecrationes annexi ſunt Epiſcopos, inquã, presbyteros, & diaconos ita placuit, vt cum docet ſacroſanctos antiſtites, & Dei ſacerdotes,

† *al. conſtrictione caſtitatis per.*

1 Quod eſt 32.diſt. placuit. cui interfuit Aug. vt 16.diſtin. c.ſexta.verſ. ſeptima. ſecundum Io. de Fant.

dict.31.c.aliter.

necnon & leuitas, vel qui ſacramẽtis diuinis inſeruiũt,[a] continentes eſſe in omnibus; quo poſſint ſimpliciter, qđ à Deo poſtulant, impetrare: vt qđ Apoſtoli docuerunt,α & ipſa ſeruauit antiquitas[b] nos quoq. cuſtodiamus.β Ab vniuerſis epiſcopis dictũ eſt. Omnibus placet; vt epiſcopi, presbyteri, & diaconi, vel† qui ſacramenta cõtrectãt, pudicitiæ cuſtodes, etiam ab vxoribus abſtineant. Ab omnibus dictum eſt; Placet, vt in omnibus, & ab omnibus pudicitia cuſtodiatur, qui altario deſeruiunt.

† *al.* &

α ¶Docuerunt.] *In vulgatis codicibus ſequebatur,* exemplo, *quod eſt ſublatum: quia neq. in ipſo ſecundo Cartaginienſi, aut impreſſo, aut manuſcripto, neque in vnico codicis canonum, cum quo Græcus canon cõuenit, neque in vetuſtis Gratiani exemplaribus habetur: & ex gloſſa uidetur tranſlatum in textum.*

β ¶Cuſtodiamus.] *In codice canonum cap.5. vnici Carthaginenſis ſequuntur hæc,* Fauſtinus epiſcopus eccleſię Potentine prouinciæ Piceni, Legatus eccleſiæ Romanæ dixit, Placet vt epiſcopi, *&c. quæ in recentioribus Colonienſibus conciliorum editionib. adſcripta ſunt alijs characteribus, Verùm in priſca Colonienſi, duabus Pariſienſibus, & codicibus Vaticanis legitur, quemadmodũ apud Gratianum.*

Item ex concilio Carthaginenſi 5. c.3.

¶ De eodem. Cap. IV.

In eod.can.cap.25. In Africa c.77. diſt. 32.cap.placuit.
† *al. propria.*

CVm de quorundam[c] clericorum, quamuis erga vxores,[d] proprias, incontinentia referretur; placuit epiſcopos, & presbyteros, & diaconos[e] ſecundum priora† ſtatuta etiam ab vxoribus continere; quòd niſi fecerint, ab eccleſiaſtico remoueantur[f] officio: cæteros autem clericos ad hoc non cogi; ſed ſecundum vniuſcuiuſque eccleſiæ conſuetudinem[g] obſeruari debere.γ

γ ¶Debere.] *In codicibus impreſſis hæc ſequebantur,* contra Martinus Papa ſi lector viduam duxerit,] vt ſupra legitur. Sed illud, vbi neceſſitas; hoc, vbi nulla neceſſitas vrget. *Quæ ſunt expuncta; quia in vetuſtis codicibus, aut non habentur, aut ſunt adſcripta in margine.*

3 *Similiter, quòd monogamus epiſcopus eſſe iubetur, etiam ad reliquos ordines eccleſiaſticos deriuari oportet. Vnde Syricius Papa Himerio Tarraconẽ. epõ, epi 1. c. 11.*

¶ Laica ſit tantùm communione contentus clericus viduam, aut ſecundam ducens vxorem. Cap. V.

Anſel.lib.8.c.5. Iuo p.6.cap.51.

QViſquis

Carthag. 1 Hoc cap. & ſequens intelligit Hug. de matrimonio contrahendo, quod ſcilicet non licet presbyteris, vel diaconis.

a ¶Qui ſacramentis diuinis inſeruiunt.] ideſt, ſubdiaconi, & quod dicit inf. ea. ab vxorib[illegible] abſtinendum, dicas de ducendis: & ſecundum hoc ſuppletur hic, qđ dicitur in c. ſeq. in quo non fit mentio de ſubdiaconis. ꝑ illud quod habemus 32. diſtin. placuit. in quo ſunt ferè eadem verba, & eſt ſimiliter Carthag. concil. & hic dicit H. ꝙ Apoſtoli nõ inſtituerunt de nõ vtẽdo iã cõtracto: quia ſi Apoſtoli hoc inſtituiſſent, orientales hoc admiſiſſent:2 Alij vero intelligũt ea de cõtracto: & qđ dicit infra, etiam ab vxoribus, dicũt ante legitimè ſibi copulatis, aut de facto. Nã dicunt, ꝙ iſta* cap. facta fuerunt ante tẽps Gregorij, qui introduxit continentiam miniſtris. 31. d. ante triennium, ideſt ſubdiaconis: presbyteris verò & diaconis Syricius introduxit. immo dicunt, ꝙ olim ſacerdotes potuerũt cõtrahere añ Syriciũ, vnde & Moyſes cõtraxit. Exponũt ergo Apoſtoli docuerunt exẽplo & ope, & admonitione. ſecundum Hug. non inſtitutione, vel cõſtitutione ſecundum alios.

2 Vr̃ contra 31.d. aliter.

* *Vide notata ſupra diſt. 31. in verbo, Gra. in prin.*

b ¶ Antiquitas.] A tempore Syricij hic vocat antiquitatem. 82. diſt. plurimos.

CVm de quorundam.] CASVS. In cõcilio Carthag. 6. relatũ fuit, ꝙ quidam clerici cõtinentiam nõ ſeruabant, & ideo ſtatutũ fuit, vt epi, presbyteri, diaconi, & ſubdiaconi abſtineãt ab vxoribus ducendis; & ſi duxerint, deponantur. Cæteri aũt clerici ad hoc cogi nõ debẽt, ſed vniuſcuiuſque eccleſiæ cõſuetudo debet ſeruari. ſed ergo Barth. Brixien. ſatis credo, ꝙ hæc duo ca. intelligi poſsũt in eccleſia occidentali, & de matrimonio iã contracto, quo vti. non debent clerici in ſacris ordinibus conſtituti. Et ita formabis caſũ, vt ſupradicti nõ vtãtur matrimonio iam contracto promiſſa iam continentia cum vxoribus, & bene ẽt dixit quoſdam ſic intelligere.

c ¶ De quorũdam.] ordo. cũ referretur de incõtinentia quorundam clericorum placuit, &c.

d ¶ Vxores.] Cum quibus profeſſi erãt cõtinentiã ſeruare.

e ¶ Et diaconos.] Et ſubdiaconos. 32. diſ. placuit. ubi ſunt eadem uerba.

f ¶Remoueantur.] ſup. d. 81. miniſtri.

g ¶ Conſuetudinẽ.] 32. diſt. cap. placuit. & cap. quoniam in quibuſdam.

SIMILITER. Hæc eſt tertia pars huius diſtin. in qua probatur, quòd nullus bigamus poteſt eſſe clericus. Io. de Fant.

CASVS. Supra 26. diſ. dictũ eſt, quòd epũs debet eſſe monogamus. Nunc autem dicit Gratia. idem eſſe ſeruandum in alijs clericis, & iſte eſt tertius articulus.

QViſquis.] CASVS. Tarraconenſis epiſcopus quæſiuit

ſiuit à Syricio Papa quid debeat fieri de clericis, qui ducunt uiduas, vel ſecundam uxorem. Et reſpondet, quòd debent deponi, & inter laicos redigi.

a ¶ Clericus.] In minoribus ordinibus conſtitutus, quia de alijs non poſſet intelligi. 1

1 Nam ſi primo tales cõtraxiſſent bigamiã, ordinari nõ poſſent 32. d. ſi quis uiduarum. 50. diſ. nõ confidat. Arch.

nongentis annis & amplius, nullus tamen dictus eſt presbyter, ideſt, ſenior, niſi Abraham, qui paucioribus annis legitur uixiſſe.

g ¶ Sapientiam.] inf. 35. q. 6. c. 2. ſic. 20. d. de quibus. ff. de iure immu. ſemper. ff. de fide inſtr. l. 2. & l. vlt. arg. con-

b ¶ Viduam.] ſup. d. 34. lector. contra. Io.

c ¶ Duxerit.] Et ita non incidit in canonem, qui cum verberauit. & hoc uerum erat tẽpore Syricij, qui præceſſit Innocẽtium, qui edidit illud. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. Sed quid hodie? H. dicit, ꝙ incidit, quia iſte coronam tenetur portare. extra de vit. & hone. cle. clericus. Tu dic, ꝙ vbi contraxerit cũ corrupta, uel vidua, ſtatim priuatur omni priuilegio prout hoc, c. dicit, & c. altercationis. conſtit. Greg. X. de big. lib. 6. Si uero cũ virgine, tũc eſt in eius optione, an uelit retinere priuilegiũ, an nõ. Si vult retinere, portabit coronã, & viuet clericaliter: ſi non, exuitur omni dignitate & honore clericali, licet quidã cõtradicant. Io. hoc hodie corrigitur per decre. extra de cler. coniug. Ioã. B. Item patet hic, quod priuilegiũ perditur per actum contrarium, vt extra de conſtit. cum acceſſiſſent, & cap. cum M.

Clericus cõtrahens cum corrupta ꝑdit oẽ priuilegium clericale.

d ¶ Quam.] Scilicet communionem.

Incorporalia dñr qñq; poſſideri.

e ¶ Poſſidere.] Argu. incorporalia poſſideri, de hoc dixi 2. q. 2. nullus. 2 & ſciẽtia poſſidetur. 2 vt 16. q. 1. reuertimini. imò lex dicit planè, quòd ius poſſidetur ff. communia præd. l. 2. extra de cau. poſſ. cum eccleſia: & ita facit ad hoc, quod reſtitutio communis poſſit peti, ut aliarum rerum.

2 Et iõ ius eligẽdi præſcribitur, ꝙ dic, ut plenè no. Goff. ex. de elect. humana. & hic adde qđ no. 1. q. 1. nullus epiſcopus.

clericus, [a] aut viduam, [b] aut certè ſecundam cõiungem duxerit, [c] omni eccleſiaſticæ dignitatis priuilegio mox nudetur; laica ſibi tantum cõmunione conceſſa. Quam [d] ita demum poterit poſſidere, [e] ſi nihil poſtea, propter quod hanc perdat, admittat.

4 *Presbyterorum verò nomen, quamquam à ſenectute ſit ſumptum, magis tamen maturitatem [f] indicat ſapientiæ, quàm caniciem corporis.*

Vnde Anacletus ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2

¶ Presbyteri ſeniores dicuntur non tam ætate, quàm ſapientia. Cap. VI.

PORrò Moyſi præcipitur, vt eligat presbyteros [† ideſt ſeniores.] Vnde & in prouerbijs dicitur Gloria ſenũ canicies,] hæc † vero canicies ſapientiam [g] deſignat, de qua ſcriptum eſt Canicies hominum prudentia eſt.] Cumque nongentos & amplius annos ab Adam vſq; ad Abrahã vixiſſe homines legerimus; nullus alius [h] prius appellatus eſt presbyter, ideſt ſenior, niſi Abraham, qui multo paucioribus vixiſſe annis conuincitur. Non ergo propter decrepitam ſenectutem: ſed propter ſapientiam presbyteri nominantur.

Anſel. lib. 7. c. 96. Burch. li. 2. c. 5. Iuo p. 6. c. 25. *Prouerbio. 20.* † *al. hic.*

Num. 11. Exod. 20 † Abſunt iſta ab orig. *Sap. 4. Apud. 70.*

DISTINCTIO. LXXXV.

HOſpitalitas verò vſque adeò epiſcopis eſt neceſſaria, vt ſi ab ea inueniantur alieni, iure prohibeantur ordinari.

Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo, lib. 12. epiſt. 6.

¶ Hoſpitalitatem neſciens nõ fiat epiſcopus. Cap. I. Io. Dia. li. 3. c. 11.

ARchidiaco-

PRESBYTERORVM. Hæc eſt 4. pars diſtin. in qua dicitur, quòd ſenes presbyteri non uocantur niſi propter ſapientiam tantùm, non autem propter ætatem. Ioan. de Fan.

CASVS. Hic eſt quartus articulus, ubi oſtendit, ꝙ licèt presbyter dicatur propter ſenectutem, magis tamen cõgruè dicatur propter ſapientiam.

f ¶ Maturitatem.] ideſt, ſapientia, ſcientia, & moribus. 1. q. 1. uiliſſimus.

POrrò.] CASVS. Anacletus probat in hoc c. ꝙ duplici de cauſa dicitur presbyter, ſcilicet propter ætatẽ, & hoc oſtendit exemplo Moyſi; qui cum nõ poſſet ſuſtinere laborem ad populũ gubernandũ, elegit ex præcepto Domini 70. presbyteros, ideſt ſeniores Iſrael, qui cũ eo populũ gubernarẽt. Similiter oſtendit, ꝙ presbyter vel ſenior dr̃ ꝑꝑ ſapientiã. & hoc probatur exemplo Abrahæ, vſq; ad tempus eius, licèt homines vixiſſent contra. ff. de ædil. edi. præcipiunt ædiles. ſi. habes extra de elect. cum nobis olim. 3

3 Vbi patet ꝙ qs repellitur ꝑꝑ defectũ ętatis. Archid.

h ¶ Alius.] Ante Abraham. Melchiſedech enim fuit ſacerdos contemporaneus Abrahæ.

ADDITIO. Quidam opponunt textui de iſto Melchiſedech: ſed dic ſecundum Lau. ꝙ non legimus eum appellatum presbyterum, licet ſacerdotem. De hoc etiam no. 63. diſt. porrò. Archid.

HOſpitalitatis.] Hic ponitur 85. diſt. in qua de hoſpitalitate tractatur, quam ſi quis nõ habuerit, ordinari prohibetur.

ARchidiaconum.] CASVS. Vacante eccleſia Anconitana, tres fuerũt ibi electi, non temeritate concertantiũ, ſed bono zelo. Primo, archidiaconus eiuſdẽ eccleſiæ, qui dicebatur Florentinus. Scđo, fuit electus Ruſticus diaconus eiuſdem eccleſiæ. Tertio, Florentius diaconus eccleſiæ Rauẽnatis: ſed archidiacono Florentino tria obijciebantur. ſ. ꝙ erat ſenex, & nullo mõ ad regimen aſſurgere poſſet; & ꝙ ſic erat tenax, ꝙ in domo ſua nũquã amicus ad charitatem intraſſet, & q̃a iurauerat ſe nunq̃ fore epm. Ruſtico verò, li-

Digitized by Google

† *al. Florentinum, al. Florentinum archidiaconum.*

num † Florentinũ [a] eccleſiæ Anconitanæ, qui ad epiſcopatum fuerat electus, ſc. ipturæ quidem ſacræ ſcientiam habere; ſed ita ætatis ſenio [b] iam confectum accepimus, vt ad regiminis officium non poſſit aſſurgere: adijcientes etiam ita illum tenacem [c] exiſtere, vt in domo eius amicus ad charitatem nunquam introeat. Ruſticus autem diaconus eiuſdem eccleſiæ, qui ſimiliter electus fuerat, vigilans quidem homo dicitur; ſed, quantum aſſeritur, pſalmos ignorat. Florentium verò diaconum eccleſiæ Rauennatis, qui ab omnibus [d] electus dicitur, ſolicitum eſſe nouimus; ſed qualis ſit interius, omnino non ſcimus. Ideoque fraternitas tua vna cum fratre, & coepiſcopo noſtro Armenio ſupraſcriptæ eccleſiæ Anconitanę viſitatore illuc feſtinet accedere, & diligenter de moribus † ſingulorum [e] requirere, ſi de nullo ſibi ſunt crimine conſcij, quod eos ad hoc officium vetet accedere. Pariter etiam requirendum eſt, ſi hoc, quod de præfato archidiacono dictum eſt, quia nunquam amicus domum eius ingreſſus eſt, ſi ita ſe veritas habeat, & vtrum ex neceſſitate; an ex tenacia † talis ſit; aut ſi ita ſenex eſt, vt ad regendum non poſſit aſſurgere: vel ſi tactis ſacroſanctis [f] Euangelijs (ſicut nobis nunciatum eſt) iuſiurandum præbuerit, nunquam ſe ad epiſcopatum accedere. Sed & de Ruſtico diacono, quantos [g] pſalmos minus teneat, perſcrutandum eſt. Florentio autem diacono Rauennati, ſi nullum, ſicut diximus, crimen eſt, quod obſiſtat, apud epiſcopum [h] ejus agi neceſſe eſt, vt ei dẽat ceſſionẽ concedere; non tamen ex noſtro mandato, vel dicto; ne cõtra ſuam voluntatẽ [i] eum cedere † videatur.

† *al. de vita, & moribus.*

† *al. tenacitate.*

† *al. concedere*] in recentioribus editionibus.

ro, licèt homo vigilans eſſet, obijciebantur, ꝙ Pſalmodiam ignoraret. Florentius vero Rauennatis eccleſiæ diaconus neſciebatur qualis eſſet, licèt ſolicitus diceretur. Scribit ergo Gregor. Ioanni epiſcopo, vna cum epiſcopo Armenio Anconitanæ eccleſiæ viſitatore, vt inquirant iſta, & primo de archidiacono. & poſtea de Ruſtico: qui ſi inuenti fuerint indigni, confirment tertium, ſi crimen ei nõ obſiſtat, & hoc de voluntate archiepiſcopi ſui.

Senectus impedit promouendum.

Auaritia promouendum impedit.

a ¶ Archidiaconum Florentinum.] Alias Florentium archidiaconum proprium nomen, vel quia inde fuit.

b ¶ Senio.] Ecce ꝙ ſenectus impedit promouendum, ſed non deijcit promotum, vt 7.q.1.petiſti. extra de renuncia. literas.

1 Adde ad hoc qđ le. & not. extra de præb. cũ iam dudũ 16.q.7. & hoc. in fi. ver. & arbitror.

c ¶ Ita tenacem.] Nota, ꝙ auaritia impedit promouendum, vt 42.d.§.1. 1 nam domus clerici erit omnib. communis 16.q.1.quoniam.

d ¶ Qui ab omnibus.] Id eſt a minori parte capituli. Vel dic, quòd hic plures ſimul fuerunt electi, vt ſi quis reprobaretur, alter aſſumeretur, vt 61.d.ſtudij. & 56.d.apoſtolica.

Canonicas de gremio pfertur, & extraneo.

Maiores minorib. in electione præferuntur.

e ¶ Singulorum.] Item hic patet, ꝙ primo examinãtur electi de propria eccleſia, quam de extranea: & ſatis patet hic, ꝙ licèt extraneus electus ſit a maiori parte, ꝙ tamẽ præfertur ille qui eſt de gremio eccleſiæ, vt dixi 61.d.c.nullus inuitis. & c.quid proderit. Item hic prius examinatur archidiaconus tanquam maior, quam diaconus: quia maiores, & ſeniores ſemper pręferuntur in electione minoribus, vt 74.d.epiſcoporum, & 75.diſtinct. cap.vlt.

Iurãs ad epiſcopatũ non accedere, an ſit ab epiſcopatu repellẽdus.

f ¶ Sacroſanctis.] videtur ergo, ꝙ propter tale iuramẽtum aliquis repellitur ab epatu. quare 'n. iuberetur de hoc inquiri, ſi propter hoc non repelleretur? H. diſtinguit ſi iurans hoc intellexit, ꝙ nollet recipere epiſcopatum quæcunque neceſſitas inſtaret, iuramentum tale nullum fuit: nec tenetur illud ſeruare, vt 7.q.1.ſcias. 8.q.1.in ſcripturis 2. Sed ſi alio modo intellexit, venialiter peccauit, quia temere iurauit, vt 22.q.4.§. illicitum. Sẽper autem intelligitur iuramentum eſſe temerarium, cum nõ ſubeſt neceſſitas, 3, vt extra de iureiur. & ſi Chriſtus. Si autem ignoratur, an generaliter intellexit, vel nõ: tũc pręſumo, ꝙ tantum delicitis iurauerit, licet generaliter iurauerit, vt extra de iureiu. ad noſtram. Sed nunqd tale iuramentũ excludit. electũ? Non vr̃, vt extra de renũ. cũ inter in fine, extra de iureiurã. ſicut noſtris. Nec temerarium iuramẽtũ repellit a beneficio, vt extra de reſti. ſpo. ſolicite. nec a teſtimonio, vt extra đ teſtim. intimauit. extra de teſtib. cog. peruenit. cũ pęnitentia vnius anni imponatᷣ pro termerario iuramento. vt 22.quæſt. 4.qui ſacramento. E cõtra videtur, quòd nõ poſſit eligi, vt hic patet: ſicut nec eligere põt, qui illud iurauit, vt extra quod me. cau. ad aures. Itẽ, quia etſi eſſet illicitum, tamen propria auctoritate non poteſt venire contra illud, vt 22.q.4.innocens. extra de electio. venerabilem. Item quia lex dicit, ꝙ gratia ei facienda eſt, qui hoc iurauit. ſ. ſe ordini non interfuturum, vt. ff. ad municip. Imperatores nõ ergo eſt ius commune. Sol. credo quòd poſſit eligi dummodo pęnituit de tali delicto: quia temerarium iuramẽtum non irrogat perpetuam infamiam iudicio meo, ſed tantum ſolemne. Ioan. Ego credo Ioannem benedicere. B.

2 Ad idem 16.q.1.§.nos autem ſecundum Laur.

3 Vel dr̃ temerarium. i. de re illicita factũ, vt no. 22.q.4.diffinitio. Arch.

g ¶ Quantos.] De iure debet totum pſalterium ſcire. 38.d.omnes, & 23.d.qui epiſcopus. extra de elect. cum nobis olim.

h ¶ Apud epiſcopum.] Not. ꝙ aliqs ante poteſt eligi, quam poſtulari a ſuo epiſcopo 76.d.dilectionis, & 63.d. literas, extra de renun. poſt tranſlationem.

i ¶ Voluntatem.] Arg. epm non debere cogi, vt cõcedat clericum ſuum ſine volũtate ſua. arg. d.63.literas. 76.d. dilectionis, nam nemo cogitur aliquem a ſua poteſtate liberare. C. de emanc. nec auus, nec cogitur quis inuitus mutare familiam, C. de adop. l. pen. §. 1. ſimiliter, nec abbas compellendus eſt monachum ſuum concederet 1.q.2.quam pio. & 58.d.c.1. & 2. ita nec epiſcopus in Auth. de ſanctis epiſcop. §. nullum autem epiſcopum. Item argum. quod mandatum Papæ ſic eſt interpretandum, vt nulli faciat præiudicium 4. vt 9.q.3. nunc verò, extra de offic. deleg. ſuper eo. 99. diſtinct. ecce. C. de emancip. nec auus.

Subditũ laxare non cogitur quis.

4 Scilicet multum, ſic no. Io. & B. extra de verbo. ſigni. olim. in gl. vl. in fi. Arch.

Docto-

Digitized by Google

DOctorem.]Hæc diſt.diuiditur in 8. partes; in quarum prima probat tribus auctoritatibus, ꝙ epiſcopus & quilibet prælatus debet ſubditos corrigere benigne: ſin autem, corū peccata imputantur illis. Secunda ibi. [Si autem.] Tertia ibi, [In doctrina.] Quarta ibi.[Liberalē.] Quinta ibi, [In ipſa.] Sexta ibi, [Similiter.]Septima ibi, [Vel percuſſor.] Octaua ibi, [Prohibetur.] Io.de Fan.

CASVS. Repetit hic Gratianus illud cap. apoſtolicæ regulę oportet epiſcopū eſſe Doctorem, vt inferiorum culpæ in eū non refundantur: quod fieret ſi neſciret docere, vel negligeret.] Et habet hæc 86.d.7. articulos, q in ſuis locis diſtinguentur.

a Doctorem autē.] In hac di.86. repetit illud capitulum apoſtolicæ regulæ: oportet epiſcopū eſſe doctorem. Hæc autem doctrina debet conſiſtere in diſciplina correctionis, & ī ſermone predicationis In diſciplina,vt corrigat ex charitate,& cū lenitate: nō ex odio: nec modū excedat ī correctione.ſed ſi exceſſerit, veniam non cogit a ſubditis poſtulare 1. In ſermone prędicationis. ſcilicet, vt prædicet ſciētiā ſacræ ſcripturę,non humanæ.infra ead. cum multa. Replicat etiā in hac diſtinctione capitulum, oportet epiſcopum eſſe hoſpitalē: ſed verbis alijs,ſcilicet, oportet epiſcopum eſſe liberalem. Lau.

Doctrina ep̄i in quo conſiſtat.

1 vt inf.ea.c. quando.

d ¶ Non homines.]23.q.4. duo iſta. inf.de pęn.d.1. quamobrem ſupra d.45.ſunt namque.

e ¶ Non ſæuientis.] Quia hoc ſolum bene agitur,vt vita hominum corrigatur,&c.infra.de pęn.d.1.importuna, &c.quia diuinatis 24.q.3.cum ſancti.

f ¶ Sed

Vitam hominum corrigi bonum eſt.

DISTINCTIO LXXXVI.

DOctorem autem [a] *epiſcopum oportet eſſe,ne inferiorum culpæ in eum refundantur,qui docendi officium accepit, quod exequi neſcit;vel negligit.*

Vnde Leo epiſcopus ſcribit Aquileienſi epiſcopo,epiſt.3.& 84.ſeu 86.

¶ Negligentiæ rectorum imputantur culpæ inferiorum. Cap. I.

Anſ.l.6.c.155.

INferiorum culpæ [b] ordinum,ad nullos magis referendæ ſunt,quàm ad deſides,negligenteſq; [c] rectores:qui multam ſæpe nutriunt peſtilentiam, dum auſteriorem [α] diſſimulant adhibere medicinam.

α ¶ Auſteriorem:]*Sic legitur in epiſtola* 84.*Verum in epiſtola tertia eiuſdem Leonis legitur*,neceſſariam. *Reliqua vtrobique eadem ſunt.*

Item Leo epiſcopus Ruſtico Narbonenſi epiſcopo,epi. 90.ſeu 92.in princ.

¶ Homines ſunt diligendi peccata odio habenda. Cap.II.

ODio habeātur peccata,non homines [d]: corripiātur tumidi, tolerentur infirmi: & quod in peccatis ſeuerius caſtigari neceſſe eſt,non ſæuientis [e] plectatur animo,ſed medentis [f].

Item Ioannes VIII.

¶ Qui negligit emendare quod valet, facientis culpam habet. Cap. III.

Greg. l.7.reg.epiſt. 114.indict.2. Pelagius. 2.ep.3. Eleuterius ſu.d.83.c. error. 2.q.7.negligere & 23.q.3.ca.qui poteſt. Iuo p.6.c.115.

FAcientis [g] culpā proculdubio habet, qui,quod poteſt corrigere,negligit emendare [h].Scriptum quippe eſt:[Non ſolum,qui faciunt,ſed etiam qui conſentiūt facientibus:participes iudicantur. ¶Et libat Domino proſpera, qui ab afflictis pellit aduerſa. Et negligere,cū poſſis deturbare peruerſos;nihil aliud eſt,quàm fouere.

Rom.1.

ADDITIO.vt inf.ca.fratrem cum cap.ſeq.vſque ad §.ſimiliter,vbi repetit cap.non parcus,ſed alio modo.in ca. ſi.repetit cap.non cupidus.Archid.

INferiorum culpæ.] CASVS.Aquilcien.patriarcha nō corrigebat vitia ſubdictorū: vnde Leo ipſum reprehendit: & oſtendit,ꝙ inferiorum culpæ prælatis negligentibus imputantur: & dum vitia corrigere negligūt, faciunt in populo peſtilentiam.

b ¶ Inferiorum culpæ.] Nota quòd per culpā ſubditorum probatur negligentia prælati, vt 18.d.propter, & cap.peruenit.

c ¶ Negligenteſque.] Propter negligentiam ergo bene punitur aliquis.de cōſecr. d.1.nemo.2.ff.ad leg.Aquil. ſi ſeruus,§.ſi fornicarius.81.d.dictum.Io.

ODio.] CASVS. Dicitur hic,quòd peccatores tumidi ſunt corrigendi. & infirmi, qui ex fragilitate peccant,tolerandi, & tum correctio fit,ex charitate fiat.nō ex odio.

f ¶ Sed medentis.] Vt 23.q.5.prodeſt,eſt etiam opinio ſimilis in auth.de manda.prin.§.non permittas.2.coll. 3.Laur.

FAcientis.] Alias incipit,culpam proculdubio facientis.

1 Aliàs incipit, ꝙ ſi delinquentes.

CASVS. Quidam prælati in proprijs perſonis non delinquebant, ſed delinquentes corrigere negligebant: ſed dicit Ioan. Papa. Non ſufficit prælatos non peccare in propria perſona, ſi delinquentes non corrigant: ideoq; hortatur eos, vt ſint vigiles circa delinquentes corrigendos: ne prælatis culpæ delinquentium imputentur.

g ¶ Facientis.]Hic Io.ligat arenas ſine cæmento,& idē decies dicit.B.

Arenæ non ſunt cęmento ligandæ.

h ¶ Aemendare.]Culpam habet facientis qui negligit. hoc exaudi poſt admonitionem,arg.27.q.1.ſi cuſtos nā alias eſſet eadem pœna negligentiæ, & cooperationis, quod falſum eſt.1.q.1.quidquid.

a ¶ Et

Innocentiæ tres ſũt gradus.

a ¶ Et primus.]Nam tres ſunt innocentiæ gradus.23. q. 4. ita planè primus eſt,malum non facere; ſecundus eſt facientibus non conſentire : tertius peccantes ſi poteſt corrigere.45.diſt.c.tria,& c.duæ.
b ¶ Alieno.]inf.6.q.1.qui crimen. in fi.37. diſt.legant vnde.

corrigendo. Quæſitum fuit ab Aug. vtrum debeant petere veniam à ſubiectis reſpondet, quòd non, ne propter nimiam humilitatem prælati vilipendantur à ſubditis:ſed à domino petere debent, qui nouit,quòd ex benignitate hoc fecerint.

nec caret ſcrupulo conſenſionis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare. Et probat odiſſe ſe vitia, qui condemnat errantes. Nec relinquit ſibi locum deuiandi, qui non pepercerit excedenti. Et primus [a] innocentiæ gradus eſt odiſſe nefanda. Et latum pandit delinquentibus aditum, qui iungit cum prauitate conſenſum. Et nihil prodeſt alicui non puniri proprio, qui puniēdus eſt alieno [b] peccato.

¶ *Caput hoc ex varijs ſententijs hinc inde collectis confectum eſt: quarum prima vſque ad ver.* emendare *ſumpta eſt ex epiſtola B. Gregorij 114. lib.7.indic. 2. Theodorico, & Theoberto Regibus Francorum.*

2 *Si autem in corripiendo quis modum exceſſerit, non à ſubditis, ſed à Domino veniam petat.*
Vnde Auguſtinus de vita α clericorum.

¶ Veniam à ſubditis non petat, qui in corripiendo modum exceſſerit. Cap. IIII.

Iuo p.6. c. 384.
† *In ipſis.*] orig.

QVando neceſſitas diſciplinæ, minoribus coercendis dicere vos verba dura [c] compellit; ſi etiam ipſi † modum vos exceſſiſſe ſentitis: non a vobis exigitur, vt ab eis veniam poſtuletis; ne apud eos [d], quos oportet eſſe ſubiectos, dum nimia ſeruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas [e]. Sed tamen petenda eſt venia ab omnium Domino, qui nouit etiam eos, quos plus iuſto forte corripitis, quanta beneuolentia diligatis [f].

α ¶ De vita.] *Inter opuſcula B. Auguſtini anno Domini 1481. Parmæ impreſſa, ſunt tres ſermones de communi vita clericorum; ex quibus in vulgatis tomis operum B. Auguſtini, tomo decimo referuntur duo ſub num. 52. & 53. ad fratres in heremo. Tertius autem cum epiſtola 109. omnino conuenit: ſed quæ in epiſtola diriguntur ad monachas, in ſermone diriguntur ad viros. Ex iſtis tribus ſermonibus de communi vita clericorum multa capita accepit Gratianus (vt ſuis locis notabitur) & hoc quidam ex tertio.*

3 *In doctrina verò ſacræ ſcripturæ, auctoritatem debet epiſcopus præferre, non ſæcularium literarum peritiam oſtentare. Non enim epiſcopalis officij eſt grammaticam exponere, ne laudes [g] Iouis perſonent ore pontificis.*
Vnde Gregorius ſcribit Deſiderio epiſcopo, lib. 9. epiſtola 48.

c ¶ Dura.]Nimiũ & tũc peccat prelatus venialiter.23.q.4.q peccat.1 ſi. ſic &c.q pauperem exaſperat importunè petētem 25.di.§.criminis infra.2.quæſt.7.nos ſi contra. Sed illud ex humilitatis leuitate hoc ex auctoritate p̄laturæ:vel ſubaudi. illud eſt caſuale, & volũtarium,hoc autē regulare.& neceſſarium. Vbi autem p̄latus ex odio modũ exceſſit, debet veniã poſtulare: quia tenetur iniuriarum. ff. ad legem Aquil. quemadmodum. §. magiſtratus. Iō autem magis parcitur prælatis, ſupra in hoc caſu, quàm in alijs: quia vix poteſt quis in cura rei familiaris peccatum euitare.25 d.qualis. Vel hoc exaudi vbi modum ignoranter exceſſit:quo caſu nō tenet. ff. vi bo.rap. l.2. §.ſi publicanus. officiatis enim facilius parcitur quàm alijs, vt ibi patet, vt extra de ſenten. excom.ſi verò.

Prælatus modũ excedens in correctione, andeāt à ſubditis veniam petere.

d ¶ Ne apud eos.] 2. q.7. nos ſi incompetenter, contra.
e ¶ Frãgatur auctoritas.] Augere enim ex ingenio debet dignitatem:quia ſæpe nimia familiaritas cōtemptũ generat. ff. de officio p̄ſi.obſeruãdum. ff.de officio procōſ.ne quidquam. §.circa,quod verum eſt inter fatuos, ita exponebat Azo, vt ab eo audiui.Io.illa ergo auctoritas. Vade prius reconciliari fratri tuo anteq̃ offeras ad altare, de prælatis non intelligitur, niſi quando ex odio procedunt.

Familiaritas nimis parit contēptum.

f ¶ Diligatis.]Ideſt,diligere debeatis.

vnde expone, ideſt, alieno, de conſenſu alieni peccati. nã regulariter de alieno peccato nullus punitur, ſaltem in alio ſæculo.1.q.4.iam itaq;. & c.crimen, & 83. diſt. quid prodeſt, & j.ea.quid prodeſt.7.q. 1.§. cum aũt Io.

SI AVTEM. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtin. & ſecundus articulus, vbi dicitur, quòd ſi prælatus excedat in corrigendo, non debet petere veniam a ſubditis, ſed à domino.

QVando.] CASVS. Quidam prælati dum ex charitate corrigerent ſubditos; exceſſerunt modum in

IN DOCTRINA. Hæc eſt 3. pars diſt. & tertius articulus, vbi continetur, quòd prælati debent proferre auctoritates diuinæ ſcripturæ in ſua doctrina, & non grammaticam exponere: quia in ore pontificis non bene ſonant laudes Iouis.

g ¶ Ne laudes.] Iupiter ex alto periuria ridet amantum.

CVm multa. CASVS. Multa bona relata ſunt Gregor. de epiſcopo Deſiderio : de quibus lætatus eſt Papa, intantum etiam, ꝙ quicquid dignum peteretur ab eo, concederet. Poſtea fuit ei ſignificatum, quòd Grammaticam ſuo populo exponeret, propter quod intantum Gregor. eſt contriſtatus, quòd totũ gaudiũ, quod prius habuit, conuertebatur in luctum. Scribit ergo ei Greg. & docet ne de cętero talia faciat: quia laudes Iouis cum Chriſti laudib. non conueniũt.

Preces iuſtæ ſunt exaudiendæ.

a ¶ Vt negare.] Arg. ꝙ ſi ſubditus honeſtus eſt, p̄latus eius iuſtas preces eius debet exaudire, inf. 12. q. 2. religioſam, & 35. q. 9. veniam.

Fabulas poetarum prędicando, moraliter exponere nõ multũ laudatur.

b ¶ Grammaticam.] Sed qũo iſte exponebat grammaticã populo, quia fortè dicebat: cum ego dico, homo, ĩtelligatis tã de mare, quàm de fęmina; quia communis generis eſt. ff. de verbo. ſign. hominis appellatione. Sed melius dic, ꝙ grãmaticã hic appellat ſcientiam auctorũ. Recitabat enim in eccleſia fabulas Iouis, & eas moraliter exponebat in prędicatione ſua 1.

1 Et hoc patet ibi, cum laudibus Iouis, &c. Lau.

c ¶ Verteremus.] .i. deberemus vertere.

d ¶ Laudibus.] ſup. diſtinct. 37. cap. 1. & 2. cap legimus, & §. cur ergo.

e ¶ Nõ capiunt.] Vnde Ouidius. [Nõ bene cõueniũt, nec in vna ſede morantur Maieſtas, & amor, &c.

Ouidius.

f ¶ Canere.] Laudes Iouis agmina Chriſti.

LIBERALEM. Hæc eſt quarta pars diſtin. & quartus articulus : vbi dicitur ꝙ epiſcopus debet eſſe liberalis circa egentes : aliàs vanum habet nomen epiſcopi.

g ¶ Liberalem.] Hic §. reſpicit illum §. proxi. ſupra d. 85. hoſpitalitas.

ADDITIO. Et ſcias, quòd hoſpitalitas dicitur in recipiendo & procurando ſecum in domo: liberalis eſt aliàs largus, & munificus, licet non hoſpitetur alios, ſecundum Hug.

FRatrem noſtrum.] CASVS. Marinianus de monacho factus eſt epiſcopus; & nolebat aliud facere, niſi legere & orare, ſicut in monaſterio conſueuit facere : ſed de pauperibus, & hoſpitibus nullam curam habebat. Vnde Greg. ſcribit Secundino ſeruo Dei, vt moneat eum quatenus habeat largam manum, & pauperibus prouideat.

h ¶ Marinianum.] Iſte de monacho factus fuit epiſcopus : & tota die volebat legere, vt in monaſterio faciebat.

i ¶ Mutet.] Supra d. 81. valet infra d. 100. rationis.

K ¶ Vt remotus.] Infra d. 88. epiſcopus nullam contr. Sed aliud eſt nulla neceſſitate faciente curã rei familiaris ſuſcipere, & lectionum atq; orationum ſtudio tepide inhærere; ꝙ ibi interdicitur: aliud in neceſſitate alijs ſubuenire : & propter proximos contemplationis ſtudium temperare: quod hic præcipitur.

l ¶ Patientibus.] Magis tamen religioſis ſuccurrat. 16. q. 1. c. vlt.

m ¶ Vacuum.] Quo ad etymologiam: quia nõ eſt ſuper intendens. 8. q. 1 qui epiſcopatum.

Epiſcopus ſuperintendens dicitur.

n ¶ Nomen.] Immo & nomine & re priuandus eſt, vt 88. d. quæ ipſis. 68. d. chorepiſcopi. 2

2. 2. q. 7. §. quibus ergo C. de fer. a nullo.

IN IPSA. Hæc eſt quinta pars diſt. in qua dicitur, ꝙ epiſcopus non debet dare hiſtrionibus, nec venatoribus, nec meretricibus: niſi forſan in ſumma neceſſitate intuitu naturæ, & hoc probat 10. auctoritatibus, Ioã. de Fant.

CASVS. Hic eſt quintus articulus, vbi docetur, ꝙ in liberalitate habendus eſt modus rerum, & perſonarum

Re-

¶ Sacram ſcripturam, non Grammaticam debet epiſcopus exponere. Cap. V.

CVm multa nobis bona de veſtris fuiſſent ſtudijs nũciata, ita cordi noſtro nata eſt lætitia, vt negare [a] ea, quæ ſibi fraternitas veſtra concedenda popoſcit, minimè valeremus. Sed poſt hoc peruenit ad nos (quod ſine verecundia memorare non poſſumus) fraternitatem tuam, Grammaticam [b] quibuſdam exponere. Quam rem ita moleſte ſuſcepimus, ac ſimus vehementius aſpernati, vt ea, quæ prius dicta fuerunt in gemitum & triſtitiam verteremus [c] : quia in vno ſe ore cum Iouis laudibus [d] Chriſti laudes non capiunt [e]. Et quam graue, nefandumque ſit epiſcopis canere, [f], quod nec laico religioſo conueniat, ipſe conſidera.

Burch. l. 1. c. 97. Iuo p. 4. c. 161. & p. 5. c. 199.

4 *Liberalem* [g] *quoque neceſſitatem patientibus ſacerdotem eſſe oportet : alias autem vacuum portabit nomen epiſcopi.*

Vnde Gregorius ſcribit, lib. 5. epiſt. 29. ſeu. cap. 129. Secundino ſeruo Dei inter cætera.

¶ Sine liberalitate inane portatur nomen epiſcopi. Cap. VI.

FRatrem noſtrum Marinianum [h] epiſcopum verbis, q̃bus vales, excita: q̃a obdormiſſe eũ ſuſpicor, *& infra* ¶ Dic ergo ei, vt cum loco mutet [i] & mentem. Non ſibi credat ſolam lectionem, & orationem ſufficere, vt remotus [k] ſtudeat ſedere, & de manu minime fructificare: ſed largam manum habeat; neceſſitatem patientibus [l] concurrat; alienam inopiam, ſuam credat: quia ſi hæc non habet, vacuum [m] epiſcopi nomen [n] tenet.

5 *In ipſa autem liberalitate modus adhibendus eſt rerum, & perſonarum: rerum, vt non omnia, vni, ſed ſingulis quadam præſtentur: vt pluribus prodeſſe poſſimus : iuxta illud Prophetæ: [Diſperſit, dedit pauperibus:] perſonarum, vt primum iuſtis, deinde peccatoribus : quibus tamen dare prohibemur, non quia homines ſunt, ſed quia peccatores.*

Pſal. 111.

Digitized by Google

Rerum, vt non omnia dentur vni, ſed ſingulis diuidantur, quod probatur auctoritate pſalmi. Perſonarum. vt primo iuſtis ſubueniamus, poſtea peccatoribus, quibus debemus ſubuenire in eo, quod ſunt homines, & nō in eo, quod ſunt peccatores: quod per ſequentia probat.
¶ Pro-

mulat, qui populum vocibus delectat, ut 92. diſtinct. in ſancta. ſed ad laudē Dei bene, vel ob aliam iuſtam cauſam: puta recreationis: quia debilis eſt, vel infirmus. de conſec. diſt. 3. peruenit. verſi. fin.

ADDITIO. Dum tamen obſcœnos motus corporum ante ſe fieri nō patiatur. 34. diſt. presbyteri. de conſec. diſtinct. 5. nō oprtet. Archid.

Vnde Auguſtinus tract. 100. ad c. 16. Ioannis.

Immane peccato eſt res ſnas donare hiſtrionibus. C. VII.

Iuo p. 11. c. 84.

DOnare res ſuas hiſtrionibus [a] vitiū eſt immane, nō virtus. Et ſcitis de talibus [b] quàm ſit frequēs fama cum laude: quia ſicut ſcriptum eſt: Laudat̄ peccator [c] in deſiderijs animæ ſuæ, & qui iniqua gerit, benedicetur.] *Pſal. 9.*

Item in Pſ. 102. ad verſi. [Facius miſericordias.]

¶ Grauiter delinquunt, qui venatori aliquid donant. C. VIII.

Iuo p. 13. c. 31. † *amat.* ſor. & ſic deinceps. † *al. publicant*

j QVi venatoribus [d] donā t: quare donāt? dicāt mihi; quare donant venatori? Hoc in illo amāt, † in quo nequiſſimus eſt; hoc in illo paſcunt; hoc in illo veſtiunt ipſam nequitiam publicā † ſpectaculis omniū. Qui donat hiſtrionibus, qui donant aurigis, qui donant meretricibus, [e] quare donant? nunquid non & ipſi hominibus donant? Non tamen ibi attendunt naturam operis Dei, ſed nequitiam operis humani.

Idem ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C. IX.

Iuo ibidem.

ij QVi venatoribus donant: nō homini donant, ſed arti nequiſſimæ. Nam ſi homo tantū eſſet, & venator non eſſet, non donares: honoras in eo vitium, non naturam.

Idem in Pſ. 147.

De eodem. C. X.

Iuo p. 15. c. 32.

VIdent homines venatorem, & delectantur: vę miſeris, ſi nō ſe correxerint. Qui enim vident venatorē & delectātur, videbunt Saluatorem, & contriſtabuntur.

Inter opera ad ſcripta Hieronymo, tomo 7.

Item Hieronymus in Pſ. 90. ad verſ. [Sperabo in Domino.]

c ¶ Peccator.] infra 23. q. 4. duo.

QVi venatorib.] Not. ꝙ uenatio quædam oppreſſiua eſt, & hęc illicita eſt, vt ſupra. diſtin. 6. §. vlt. quædā arenaria, quædā ſaltuoſa. Arenaria eſt, cum quis pugnat in arena cum beſtia dētata, & ad hoc locat operas ſuas, hāc qui exercet, peccat mortaliter & qui eā aſpicit. & qui eam exercet, infamis eſt: niſi gratia virium ſuarum experiendarū. ff. de poſtulat. l. 1. §. item ſenatus. De hac loquitur hoc cap. & duo ſeq. & 3. q. 7. §. tria. Saltuoſa eſt, q̄ fit in ſiluis & ſaltibus, & hęc licita eſt: tamen eſt illicita ex tempore, vt in Quadrageſima, & diebus ieiuniorum. inf. ea. an putatis. niſi in neceſſitate. argum. inf. 23. q. 8. ſi nulla. Item ex pſona: q̄a clerico nō eſt licita, etiam ſi pauper ſit ſecundū quoſdam, vt 34. diſ. quorūdam, quia poteſt alias victū q̄rere. 91. diſtinct. clericus. nā faciat ciſtas, & calathos, & retia. de conſecr. diſtinct. 5. nūquam. Laico licita eſt ob neceſſitatem pro pellibus & carnibus, non ob voluptatem: & hoc de ea, quæ cum clamore fit. Ponere autem laqueum, vel rete ſine ſtrepitu & clamore & canibus licet etiam clericis: cum monacho etiam liceat texere linum pro capiendis piſcibus. de conſec. diſt. 5. nunquam. De ſaltuoſa loquitur. infra ead. Eſau. & duo ſeq. cap.

Venatio eſt multiplex.

¶ Prohibemur. [Aliter debemus.

Hiſtriones a promotione prohibentur.

DOnare.] CASVS. In iſtis quatuor ca. ſ. donare, qui venatoribus. vident. reprehendit Auguſtinus illos qui donant hiſtrionibus, venatoribus, & meretricibus ea tantum cauſa, ut malam exerceant artem. non attendentes in eis naturam Dei, ſed nequiſſimam artem: ſed ſi donarent eis, quia homines ſunt, non eſſet peccatum.

Dare turpibus, an ſit ꝑmiſſum.

a ¶ Hiſtrionibus.] Iſti hiſtriones prohibentur à promotione. 33. diſt. maritum. & a corpore Chriſti de conſecr. diſt. 2. pro dilectione. & infames ſunt 4. q. 1. c. 1. [1] & ff. de iis. qui no. infa. l. 1. §. ait prætor.

1 Arg. 23. q. 3. duo iſta 11. q. 3. quoniam multos in fin. Citharistæ, & alij uarijs utentes inſtrumentis in peccent.

b ¶ Talibus.] Dare cauſa vanæ gloriæ ꝓ exercitio ſui vitij, immane peccatum eſt, ſed in neceſſitate. 1 non, Idem de uenatoribus & meretricibus: in talibus enim non vitium eſt fouendum, ſed natura ſuſtentanda eſt. Sed quid de cithariſtis & alijs, qui varijs utuntur inſtrumentis. nunquid eſt licitum audire ea, vel tangere, vel talibus perſonis aliquid dare? Et quidem ſi ad voluptatem vel luxuriam, non; quia Deum manibus ſti-

d ¶ Meretricibus.] Meretrix tamen non turpiter accipit, licet turpiter meretricium faciat. ff. de condi. ob turp. cau. l. 4. §. ſed quod meretrici. Sed nonne cauſa affectionis meretricibus dare poſſumus. ff. de do. affectionis? Dicunt quidam, ꝙ ſic, pactione non præcedenti, ſed cauſa remunerandi bene poſſumus poſt factum quod non credo, quia ſemper peccatum eſt dare. arg. 16. q. 1. legi. ff. de dona. inter vir. & uxor. l. 3. §. 1. Rem autem, quam dedi meretrici, repetere non poſſum. Sed pignus. non pignoratitia, ſed rei uendicatione poſſum, ut C. de condic. ob tur. cau. l. 2. non in text. ſed in glo. Hug. quia conuenitur tunc tanquam quilibet alius poſſeſſor. 2 ff. ad exhib. de eo. §. hæres.

Meretricib. ſine peccato dari nequit.

2 Arg. cōtra C. de dona. l. 1. ubi d hoc.

ESau.]CASVS.Hęc tria cap.intelliguntur de ijs,qui venantur cauſa delectationis. Dicitur ergo hic, ꝙ Eſau non venaretur, niſi peccator fuiſſet.Nam piſcatorem ſanctum inuenimus,ſed venatorem non.

a ¶ Venator erat.]Deum venator permanet, ne obijciatur de Euſtachio.50.diſt.ferrum.

tractantur in cap.præſenti vſq; ibi,pulchra etiam liberalitas.vbi tractatur præcipuè de modo. vſq; ibi, ſuper Lucam.exinde oſtendit præceptum de miſaricordia impendenda eſſe commune & generale omnibus.

i ¶ Domeſticos.]Niſi extraneus indigeret ad mortem. &

¶De eodem. Cap. XI.

ESau venator erat,[a] quoniam peccator erat. Et penitus non inuenimus in ſcripturis ſanctis ſanctum aliquem venatorem;piſcatores [b] inuenimus ſanctos. Iuo p.13.c.33.

Item Ambroſius in homilia 33.de quadrageſima.

¶De eodem. Cap. XII.

QVid prodeſt ieiunare [c] viſceribus, & luxuriare venatibus?abſtinere cibis,errare peccatis? Iuo p.13.c.34.

Idem ibidem paulo inferius.

¶De eodem. Cap. XIII.

AN putatis illū ieiunare fratres, qui primo diluculo non ad eccleſiam vigilat,non beatorum martyrum loca ſancta perquirit: ſed ſurgens congregat ſeruulos,[d] diſponit retia,canes producit,ſaltus ſiluaſq; perluſtrat? ſeruulos,inquam,ſecum pertrahit,fortaſſe magis ad eccleſiam feſtinantes, voluptatibus ſuis peccata accumulat aliena,neſciens reum ſe futurum tam de ſuo delicto, quam de perditione ſeruorum. Iuo ibidem.

Item Ambroſius lib.1.de officijs,c.30.

¶Quæ ſint in liberalitate ſeruanda. Cap. XIIII. Anſ.l.13.c.28. Poly.l.6.tit.20.

NOn *a* ſatis eſt bene velle,[e] ſed etiā benefacere. Nec ſatis eſt iterū benefacere:niſi id ex bono [f] fōte,hoc eſt ex bona [g] volūtate proficiſcatur. *& infra.* ¶Perfecta liberalitas [h] fide cauſa,loco,tēpore cōmēdatur,vt primum operis circa domeſticos [i] fidei. Grandis culpa, ſi ſciente te fidelis egeat;† ſi ſcias eū ſine ſumptu eſſe,fame laborare,ærumnam perpeti; qui præſertim egere erubeſcat:ſi in cauſam ceciderit aut captiuitatis ſuorum,[k] aut calumniæ,& non adiuues:ſi ſit in carcere, & pœnis, & ſupplicijs propter debitum [l] aliquod iuſtus excrucie- Gal.6.

Venatio prohibetur, ſed nō piſcatio.

b ¶ Piſcatores.]Sed quare prohibet venari,& non piſcari? qa forte piſcatio ſit ſine clamore, venatio nō:vel qa maior eſt delectatio in venatione:dum. n. qs eſt in venatione,nihil poteſt de diuinis cogitare.

QVid prodeſt.] CASVS. Dicit hic, quod non prodeſt abſtinentia ad vitā æternam, ſi qs luxuriari in venationib. velit. Idē dr̄ in ſequente capitu. immo(quod plus eſt) nō ſolum tenet de ſuis peccatis, ſed ēt de peccatis ſeruorum ſuorū,quos ſecum ducit.

c ¶ Ieiunare.]Efficaciter ad ſalutem.

d AN putatis.] ¶ Seruulos.] Non tamen ſerui debēt ei obedire.11.q.3.non ſemper.excuſantur tamē quo ad quid,vt 22.quæſt.5.qui compulſus C.de ſepul.vio.l.2.C.de ijs q̃ ſibi in teſt.aſſeri l.vlt.non in totum: quia in atrocibus non debēt obedire.ff. de regu. iur. ad ea ff.de ac.&obl. ſeruus. & dominus tenetur pro omnibus peccatis eorum. extra de teſt. ſicut & 22. quæſt.5. qui compulſus.

ADDITIO. Argu. ad hoc.C.de accuſa.l.non ideo. Archid.

NOn ſatis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima dicitur, ꝙ non ſufficit opera charitatis velle,niſi opus addat̄ exterius,ſi fieri pōt,& econuerſo. in ſecunda parte oſtendit,ꝙ in operibus charitatis nouem ſunt cōſideranda.ſ.fides,cauſa,locus, tempus, modus,ꝓximitas,ætas,debilitas,& nobilitas.In tertia dicitur,ꝙ mīa communis, & generalis eſt omnibus, & ab ea nullus excluditur. Secunda pars incipit ibi.[Item perfecta] Tertia,ibi,]Nam & ſi.Sequens c.patet.

Volūtas bona ſuffi.it.

e ¶ Velle.]Cum facultas adeſt,& neceſſitas Inſtat.aliàs ſufficit bona voluntas cum charitate 45.diſtin.duæ. ſi. extra de eo,qui mit.in poſſ.conſtitutus.

f ¶ Ex bono.]Alias non eſt bonum.arg.ff.mand.l.1.§.2.& l.ſi precuratorem.32.q.5.ſicut.

1 Vt 12. q.5. ſic. n. ſcdm Hug.

g ¶ Ex bona.]Informata.ſ.charitate.Laur.1.

h ¶ Liberalitas.]No.in liberalitate eſſe attēdendam fidem, cauſam,locum,tempus,modum, neceſſitudinem, ætatē,debilitatem,conditionē,quæ diligenter & ordine & domeſtici non: tunc.n. prius extraneo ſubuenirem. Sed quid,ſi pater meus eſt infidelis, & æqualiter indiget cum fideli, cui teneor magis? Pet.Manducator vocauit hanc quæſtionem tenebroſam aquam in nubibus aeris.poſſet tamen dici,ꝙ magis fideli: quia hic dicit, fideli & infra, ead. cauſam præſtat natura, non gratia. Hug.præfert patrem infidelem,ut dixi.30.di.c.1.2.arg.23.q.8.§.ecce. in fi.

K ¶ Suorum.] Quia quis magis timet in filijs,quàm in ſe.ff.quod met.cau.iſti.quidem.§. ult.

l ¶ Propter debitum.] Hic loquitur ſecundum ea tpa, quando ſi debitor non erat ſoluenda dabatur creditoribus ad puniendum ipſum,hodie autem ſi aliquis conuenitur maleficio, & non eſt ſoluendo,puniri poteſt 14.quæſt.3.res.ff.de pœn.l.1.§.1.4. & hoc caſu non eſt ei ſubueniendum, nec redimenda eſt pœna eius: quia eius pœna pretio remitti prohibetur.1.q.1.iubemus. ſi autem conuenitur ex contractu,non eſt cruciandus,ſed ſufficit,ꝙ cedat bonis.C.qui bo.ced.poſ. l. 1. & manis eſt actio &c.ff.de do.ma.l.nā is, tenet tū ſi poſt peruniæ

† Tex.eſt ſimilis in l. ſi ob turpem. ff. de cond. ob tur. cauſam, & in l. 3. §. explurib. cum ibi no. ff. de acqui.poſ.

Patri infideli an potius ſubueniendū ſit q̃ extraneo fideli.

2 Et.52.diſt. qeſcamus. ubi uide.

Qui nō hēt in ære,an ſit puniēdus in corpore.

4 Et 5. q. 6. quia. ff. de iu. om.iudi. l. ſi quis id.

tur [a] (nam etſi omnibus debetur miſericordia, tamen iuſto amplius:) ſi tempore afflictionis ſuæ nihil a te impetret: ſi tempore periculi, quo rapitur ad mortem [b] plus, apud te pecunia tua valeat, quàm vita morituri; non eſt leue peccatum. β

α ¶ Non ſatis.] *Hinc vſq; ad* c. ſi quid vero. *in aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus, & apud Anſelmum eſt vnicum caput.*

β ¶ Non eſt leue peccatum.] *Verba hæc nō ſunt ibi apud Ambroſiũ, ſed tamen apud Anſelmũ, & in Polycarpo.*

Poly. ibidem. Anſ. ibidem. † al. Deus.] orig. 3. Reg. 19.

Idem ibidem paulo inferius.

De eodem. C. XV.

DOminus † non vult ſimul effundi opes, ſed diſpenſari, niſi forte, vt Heliſæus, qui boues ſuos occidit & pauit pauperes ex eo, quod habuit: vt nulla cura teneretur domeſtica; ſed relictis omnibus in diſciplinam ſe propheticam daret.

Anſ. ibidem. Poly. ibidem.

Idem ibidem continenter.

¶ De eodem. C. XVI.

EST probanda illa etiã liberalitas, vt proximos ſeminis tui nõ deſpicias, ſi egere cognoſcas. Melius [c] eſt enim, vt ipſe ſubuenias tuis, quibus pudor eſt ab alijs ſũptũ depoſcere, aut alicui poſtulare ſubſidium neceſſitati: non tamen, vt illi ditiores eo fieri velint, [d] quod tu poſſes conferre inopibus: cauſam enim γ natura [e] præſtat, nõ gratia. [f] Neque enim propterea te Domino dicaſti, vt tuos diuites facias; ſed vt vitam tibi perpetuã fructu boni operis acquiras: & pretio miſerationis peccata redimas tua. Putant [g] ſe parum poſcere? pretium † tuum quærunt, vitæ tuæ fructum adimere contendunt: & accuſant, † quòd eos diuites non feceris: cum te illi velint æternæ vitæ fraudare mercede?

† al. premium. † accuſat.] orig. & ſic deinceps.

γ ¶ Cauſam enim.] *Apud B. Ambroſium legitur,* cauſa enim præſtat non gratia. *itemque Apud Anſelmum, & in Polycarpo. Sed vetuſti codices Gratiani, & gloſſa cum impreſſis concordant. Alia autem nonnulla ex ipſo Ambroſio ſunt emendata.*

Poly. ibidem. Anſ. ibidem.

Idem ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. Cap. XVII.

COnſideranda eſt [h] etiam in largiendo ætas, atque debilitas, nonnunquam etiam verecundia, quæ ingenuos prodit natales, vt ſenibus plus largiaris, qui ſibi labore iam non queunt victum quærere. Similiter & debilitas corporis, & hæc iuuanda promptius: tum ſi quis ex diuitijs cecidit in egeſtatẽ: [k] & maximè, [l] ſi non vitio ſuo, ſed aut latrocinijs, aut proſcriptione, † aut calumnijs, quæ habebat, amiſit.

† al. praſcriptione.

Idem libro ſecundo officiorum, c. 21.

¶ De eodem. Cap. XVIII.

Anſ. ibidem. Poly. ibidem.

PVlchra [m] α etiã liberalitas eſt in ipſo quoque pauperis dato, [n] mẽſuram tenere, vt abundes pluribus, nõ conciliãdi fauoris gratia vltra modum fluere. Quidquid ex affectu puro, & ſincero promitur, hoc eſt decorũ. non ſuperfluas ædificationes aggredi, nec prætermittere neceſſarias. [o] Et maximè ſacerdoti hoc conuenit, ornare Dei templus honore † [p] congruo, vt

† decore.] orig.

niat ad pinguiorem fortunam. ff. de ceſſ. bo. l. is qui. 1

a ¶ Excrucietur.] De facto, nõ de iure extra de pign. c. 2. C. de act. & obli. ob æs in Auth. vt null. iud. §. qa vero. col. 9. Lau.

b ¶ Ad mortẽ. Qualiter hoc intelligi debeat, inuenies 23. q. 5. reos.

1 Et C. qui bo. ce. poſſ. l. qui bonis. extra de ſol. Odoardus. Ad idem. C. de re. vxo. act. l. vnica. §. cum autẽ Arch.

EST probanda.

c ¶ Melius.] Ar. C. de ſeruitutibus. l. reos.

d ¶ Velint.] Nam tãquã pauperib. debes dare, alias nõ 12. q. 2. quiſquis.

e ¶ Natura.] Nã omnes fideles proximi sũt noſtri. vt de pœ. diſ. 1. charitas. verſi. proximos.

Fideles oẽs ſunt proximi noſtri.

f ¶ Non gratia.] Vanã ſupple, & affectio.

g ¶ Putant.] Parẽtes tui, qui volunt te dare bona eccleſiæ illis.

h COnſiderãda ẽ] hic de ætate.

i ¶ Ingenuos.] Hic de conditione.

K ¶ In egeſtatẽ.] Dicit Boethius. Inter oẽs aduerſitates fortunæ infœliciſſimũ genus infortunij eſt fuiſſe fœlicem.

l ¶ Et maximè.] .i. tantum. Nam aliter nõ teneor. 2 ei ſubuenire, ut ff. depo. l. bona fides & 5. q. 5. non omnis. ſed uerum eſt, quod redimere nõ teneor: ſed dare eleemoſynam bene.

2 Videas quæ leg. & not. 12. q. 2. omnino.

m PVlchra.] hic iterum repetit de modo.

n ¶ Dato. Quãto. n. minora sũt, quàm ſpargũtur, tanto plures recipiẽtes erunt in Authẽ. de cõſul. §. ſi autẽ. coll. 4. unde pauperibus nõ ſunt facienda ſumptuoſa conuiuia, vt 25. diſ. §. alias: in fin.

o ¶ Neceſſarias.] ff. de cu. fu. l. vltim. §. 1. Laur.

p ¶ Honore.] inf. de conſec. diſ. 1. c. 1. &. 12. q. 2. gloria contra.

Sed

Sed ibi notantur illi, qui hoc ita faciunt, ꝙ ſuper Dei paupere non intendunt: hoc non ita fieri præcipitur, vt cura pauperum relinquatur.

ADDITIO. Arg. contra 12. q. 2. gloria. Sed ibi loquitur contra prælatos, ꝙ neglectis pauperibus, templa gemmis & auro ornabāt: hic autem ad vtrumque inuitat ſcilicet ad curam pauperum & ad ornatum eccleſiarum mediocritas enim ſeruanda eſt. Omne enim qđ nō pp neceſſitatem ſed pp venuſtatem accipit, elationis habet calumniā. §. 1. q. 4. c. 1. H. Idem Laur. & Io. de Fant.

a ¶ Superflua.] Arg. j. 21. q. . c. 1. Laur.

b ¶ Poſſumus.] Q[] ſit cum nobis neceſſaria ſubtrahim⁹: ad qđ nō tenemur. vt 42. diſ. §. 1. ſi autem hoc facimus. cōmendandi ſumus. vt 41. diſt. parſimoniam. Nā dicit lex, ꝙ tunc tenetur libertus patronū alere. qñ ſup eſt ſibi, & dēe alii. vt ff. de lib. agno. ſi qs. §. de alimentis. C. de oper. lib. l. 1. & dicit canon. ꝙ, intāto debet dare, quantum ſibi poſſibile eſt 82. d. c. 1. dic ergo hic, quātū poſſumus, ideſt quantum debemus, & tenemur ex præcepto.

Libertus patronū qñq; alere tenet.

c ¶ Cauſas.] Sic ſup. diſt. 50. ponderet. in fi. & 11. q. 3. nemo. & 26. q. 7. alligant arg. cōtra. ff. depo. ſi hominem. vbi punitur pietas; ſed ibi miſericordia dolo proxima fuit. 1 & eſt qñq; iniuſta miſericordia. 23. q. 3. eſt iniuſta.

1 Ad hoc argu. ff. de do. l. eleganter. §. idem Labeo Archid. Mia qñque eſt iniuſta.

d ¶ Qui confregerimus.] Infra 12. q. 2. aurum.

e ¶ IN ſingulis.] Vnū.] infra 23. q. 1. militare.

f ¶ Omnibus.] De miſericordia impendenda.

g ¶ Graſſetur.] ideſt, impinguatur rapiendo & ſpoliando homines L.

h ¶ Pauper.] Arg. ꝙ paupere de eleemoſynis quas colligit, debet eleemoſynam facere infra. 12. q. 1. habeat.

Eleemoſyna de eleemoſynis eſt faciēda.

i ¶ Vt conferant.] Quidquid enim habes vltra id quod tibi ſufficit, aliorum eſt, vt 47. diſt. ſicut hi.

Hēnti dare eſt perdere.

K ¶ Non habenti.] Quia habenti dare, nihil aliud eſt qua m perdere, vt 1. q. 2. paſtor.

l ¶ CÆterum.] ¶ Quod loco.] ideſt, qua auctoritate.

m ¶ Inſolentē.] Quæ erat, qa ipſi filij ſua omnia dabant eccleſijs, vel ſacerdotibus, & nolebant paſcere parētes. 30. diſ. c. 1. Nam etſi impius pater ſit, tñ paſcēdus eſt.

Pater ēt impius eſt paſcendus.

etiam hoc cultu aula Domini reſplendeat; inpenſas miſericordię conuenientes frequētare; quantum oporteat; largiri peregrinis, non ſuperflua,[a] ſed competentia, &c. eod. lib. c. 28.

Idem.

¶Compatiamur alienis calamitatibus: neceſſitates aliorum, quātum poſſumus, iuuemus; & plus interdū, quàm poſſumus.[b] Melius eſt enim pro miſericordia caſus[c] pręſtare, vel inuidiam perpeti, quàm prætendere inclementiam, vt nos aliquando in inuidiam incidimus, qui confregerimus [d] vaſa myſtica, vt captiuos redimeremus.

α¶Pulchra etiā.] *Apud B. Ambroſium legitur*: pulchra liberalitas erga ipſos quoque pauperes menſuram tenere. *Sed apud Anſelmum, & in Polycarpo habetur, vt apud Gratianum, & adeſt gloſſa in voce, dato.*

Idem ad c.3. Lucæ, in verſ. [*Generatio viperarum.*]

¶De eodem. Cap. XIX.

IN ſingulis quoque generibus hominum conueniens tribuit S. Ioannes Baptiſta reſponſum, vnum [e] omnibus,[f] ita publicanis, ne vltra præſcriptum exigāt: militibus, ne calumniam faciāt, ne prędam requirant, docens idcirco ſtipendia cōſtituta militię, ne dum ſumptus quęritur, prædo graſſetur.[g] Sed hęc, & alia officiorum præcepta propria ſingulorum; miſericordia † communis eſt vſus. Ideo commune præceptum omnibus officijs omnibus ætatibus neceſſaria, & ab omnibus deferenda. Non publicanus, non miles excipitur, non agricola, vel vrbanus: diues, & pauper,[h] omnes in commune admonētur, ut cōferat [i] non habenti.[k] Miſericordia enim plenitudo virtutum eſt. Et ideo omnibus eſt propoſita perfectæ forma virtutis, ne veſtimentis, alimentiſque ſuis parcāt. Miſericordiæ tamen ipſius pro poſſibilitate conditionis humanæ menſura ſeruetur, vt non ſibi vnuſquiſque totum eripiat, ſed quod habet, cum paupere partiatur.

† *Semilis quoque.*] *orig.*

† *al miſericordia.*

Idem ad c.18. Lucæ.

¶De eodem. Cap. XX.

CAeterum Dei traditio eſt, vt prius paſchas parētes. Nam ſi iuxta diuinum oraculum contumelia parentis morte luitur, quanto magis fames, quę morte grauior eſt? Quo loco [l] inſolentem [m] Dominus infrenat iactantiam, &c.

Matth. 15. Leuit. 20. Exod. 21.

Idem in libro de officijs α.

¶De eodem. Cap. XXI.

PAſce[n] fame morientem. Quiſquis enim paſcendo hominem ſeruare poteras, ſi non pauiſti, occidiſti [o] †.

Anſ. l. 13. c. 28. Poly. l. 6. tit. 20. D. T. 2. 2. q. 32. ar. 5.

† Concord. cum hoc c. & ſua gloſſ. tex. in l. necare. & ibi gl. ff. de lib. agno.

Cibaria oīa ſunt in neceſſitate cōmunia.

n ¶ PAſce.] Tempore enim neceſſitatis cibaria oīa communia ſunt. ff. ad legem Rhodiam, de iac. le. 2. §. idem etiam.

o ¶ Occidiſti.] Occidit quis alium per ſubtractionem panis

Panem ſubtrahens aliū occidit.

panis corporalis, vt hic, & 14.q.5. immolans, & ſpiritualis 1, vt diſt. 43. Epheſijs. Detractione occidit quis odio, actu, mente, vt inf. de pœnit. diſt. 1. homicidiorum. &c. omnis. Negligentia inf. di. prox. c. vlt. & 55.d. ſi quis abſciderit, & eſt ſi. ff. de lib. agno. necare. inf. 16.q.1. decimæ. ff.

1 Ad idem 1.q.1. audacter. Arch.

& tunc ſi cum oportuerit, culpam feriat delinquentis.
b ¶ Si quid.] 15.q.7.c.2. Qualiter hoc cap. debeas intelligere, habes extra de ſimo. licet Hely.
c ¶ Non credas.] Inf. 22.q.3. innocẽs. cõtra ibi de incredulitate, quæ inter ſocios habẽda non eſt, loquitur: ſed hic de illa, quæ ad iudicem pertinet. Vel refert vtrũ bona vel mala de aliqua dicãtur. De hac materia. no. 23.q.4. quã magnum.
d ¶ Eccleſiæ.] Cum hoc cap. de cauſa inquiſitionis loquatur, ut extra de accuſ. qualiter 2. ergo in cauſa inquiſitionis non hec neceſſe eps alios cõuocare, niſi canonicos tantum. Nã nomine eccleſiæ tuæ maior eccleſia intelligitur. argum. extra de uerb. ſign. cum clerici. Arg. cõtra. 18.q.2. ſi quis abbas, & extenditur hoc nomen, eccleſię tuæ, ad omnes eccleſias diœceſis, ext. de uſupal. ca. 1. Idẽ, eſt arg. hic, ꝙ eps non uocatis alijs epiſcopis poſſit ſacerdotẽ cõdemnare. Sed dic, quod ſeniores hic uocat epiſcopos: [2] cũ iſte Corinthiorũ eſſet archiepiſcop⁹ 2. Vel loquitur tãtum de cauſa pecuniaria, quam poteſt tractare epiſcopus tãtum cũ ſuis clericis. Vel eſt derogatum huic per alios canones. Vel canonica diſtrictio dicatur pęna ſuſpẽſionis 3. quam eps cum ſuis clericis poteſt iferre. Vel loquitur de clericis infra ſacros ordines conſtitutis: quorum cauſas etiã criminales põt eps cũ ſuis clericis tractare, & decidere. arg. 15.q.7. ſi autem. Quid de hoc iuris ſit, inuenies 15.q.7. in ſumma. Io.

Epiſcopus I cauſa inquiſitionis quos debet conuocare.

2 Subaud. & ſuffraganei ſint de clero metropolitanæ eccleſiæ, ut colligitur 93.d. mirat⁹ Io. de Fan.

3 Scilicet perpetuæ ſicus in tẽporalib. ꝙ dic utnot. Inn. extra de exceſ. pl. c.1.

x ¶ De officijs.] *Caput hoc non eſt inuentum apud B. Ambroſium: ſed apud Anſelmum, & in Polycarpo ex eodem citatur, & Bartholomæus Vrbinas Eremita in Milleloquio, quod collegit ex dictis B. Ambroſij, affert hunc locum ex eodem Ambroſio in libro de alendis pauperibus, qui liber hactenus deſideratur.*

Item Hieronymus in commentarijs ad Galatas, cap. 6. in ver. [Alter alterius.]

† adimplebit.] orig.

¶ De eodem. Cap. XXII.

QVi clementiam non habet, nec indutus eſt viſcera miſericordiæ, & lacrimarum, quamuis [a] ſpiritalis ſit, non adimplet † legem Chriſti.

6 Similiter etiam oportet epiſcopum non eſſe percuſſorem idest non ad vindictam facilem.

Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo Panormitano, lib. 11. epiſt. 49.

15.q.7. ſi quid.

¶ Ad vindictam epiſcopus facilis eſſe non debet. Cap. XXIII.

SI quid [b] vero de quocunq; clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuſte poſſit offendere, facile non credas [c]; nec ad vindictam te res accendat incognita: ſed pręſentibus ſenioribus eccleſiæ [d] tuæ, diligenter eſt veritas perſcrutanda: & tunc ſi qualitas rei popoſcerit, canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis.

Idem Ianuario epiſcopo, lib. 7. indict. 2. epiſt. 1.

¶ De quodam epiſcopo, qui antequam Miſſarum ſolennia celebraret, die Dominico ad exarandam meſſem cuiuſdam profectus eſt. Cap. XXIIII.

1.q.7. tanta.
Burc. l.1. c. 197.
Iuo p.2. c.78. & par. 5. c. 312.

TAnta [e] nequitia ad aures meas de tua ſenectute peruenit, vt eã niſi adhuc humanitus pẽſaremus, fixa [f] iam maledictione feriremus. Dictũ quippe mihi eſt, quòd Dominico die, priuſquam Miſſarum ſolennia celebrares,

me. ff. de re mili l. omnes. §. qui præpoſitum. 11.q.3. non ſolum. 12.q.2. aurum. ſup. diſt. 50. ſæpe contingit, inf 30 q.5. nullum ante. ſup. diſt. 47. ſicut.

a QVi clementiam.] ¶ Quamuis.] ideſt, quamuis faciant opera ſpiritualia. Laurent.

SIMILITER. Hæc eſt 6. pars di. in qua dicit, ꝙ prælatus cum diſcretione debet punire ſubditos ſuos: quod probat duabus auctoritatibus. Ioan. de Fant.

CASVS. Hic eſt ſextus articulus huius diſtinctionis, in quo proſequitur illud capitulũ apoſtolicæ regulæ, oportet epiſcopum eſſe non percuſſorem. Et exponit alio modo quàm ſup. in 45. diſt. expoſuerit: quoniam hic dicitur, ꝙ non dẽt eſſe percuſſor, ideſt, facilis ad uindictam quod probat duobus ſequentibus capitulis.

SI quid.] CASVS. Ioan. Eps Corinthiorũ ſtatim cum audiebat aliquem deliquiſſe, cauſa incognita puniebat de quo Greg. eum reprehendit, & docet, ꝙ ſi aliquid dicatur ſibi de aliquo clerico, non ſtatim credat: ſed præſentibus ſenioribus eccleſiæ ſuæ ueritatem inueſtiget:

TAnta nequitia.] CASVS. Ianuarius eps cum habuiſſet rixam cum quodam ſuo ſubiecto: conſilio quorundam malorum meſſes illius ante Miſſarum celebrationem & die Dominica exarauit, & poſt Miſſam illic reuertens, terminos agri euulſit, & amouit. Quod cum Greg. audiſſet, non credebat; ſed poſtea certificatus eſt per abbatem Cyriacum. Sed quia Ianuarius nimis erat ſimplex, & ſenex, propterea Papa ei pepercit monẽs eũ ut de cætero talia non faciat, conſiliarios tamen ipſius ſpatio duorum menſium communione corporis, & ſanguinis Chriſti priuauit.

Papa in abſẽtẽ an ſẽ ẽtiã ferre poſſit.

e ¶ Tanta.] Inf. 1.q.7. tanta.
f ¶ Fixa.] ideſt certa. Sed cum iſte abſens eſſet, quomodo Papa ferret in eum ſentẽtiam? Dic quod hic loquitur de ſententia comminatoria, ſcilicet comminando ei. Vel citatus fuit, & noluit uenire: & dominus Papa recepit teſtes eo abſente. De uno habes hic. De duobus

habes 11.q.1.fratris. Alij dicunt ſententiam fuiſſe latã ſub conditione, ſi ſcilicet conſtaret de ijs, quæ dicta fuerunt de ipſo.

a ¶ Etiam terminos.] In hoc peccauit grauiter, & ſm leges talis punitur pœna quinquaginta aureorum, vel relegatione, vt ff. de term.moto.l.2.&3. cũ diſtinctione vtrũ ſit iuuenis, an ſenex ut ibi dicitur, ſecundum legem autẽ diuinã maledictus reputatur 22. quæſ.2. in legibus.

percuſſor, ideſt, ad vindictam facilis: modo exponit, & alio modo, ſcilicet ne percuriat aliquem propria manu, vt infra ca proxi. cuius caſus planus eſt.

g N On liceat.] Quod tamen poteſt per alium, & ſi, non per ſe, vt 5.q.5.illi qui. & 14.q.6.cap.1. ſicut &

ad exarandam meſſem latoris præſentium perrexiſti, & poſt exarationem eius, Miſſarum ſolẽnia celebraſti: poſt Miſſarũ ſolennia etiam terminos [a] poſſeſſionis illius eradicare minime timuiſti. Quod factum quæ pœna debeat inſequi, omnes qui audiunt, ſciunt. Dubij autem de tanta hac peruerſitate fueram[?], ſed filius [b] noſter Cyriacus abbas à nobis requiſitus, dũ eſſet Caralis, ita ſe cognouiſſe perhibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus hortamur† vt aliquando reſipiſcas miſer ſenex, atque à tanta te leuitate morum, & operum peruerſitate compeſcas.† Quanto morti vicinior efficeris, tanto fieri ſolicitior, atque timidior debes. Et quidem pœnæ ſententia in te fuerat iaculanda: ſed quia ſimplicitatem [c] tuam † cum ſenectute nouimus; interim tacemus [d]. Eos [e] vero, quorum cõſilio hæc egiſti, in duobus menſibus excommunicatos [f] eſſe decernimus: ita tamen, vt ſi quid eis intra duorum menſium ſpatium humanitus aduenerit; benedictione viatici non priuẽtur. Deinceps autem ab eorum cõſilijs cautus exiſte: te quoque ſolicite cuſtodi, ne ſi eis in malo diſcipulus fueris, quibus in bono magiſter eſſe debuiſti, nec ſimplicitati tuæ vlterius, nec ſenectuti parcamus.

† al. hortamur: aliquando reſipiſce. † al. compeſce.

† Concor. l. 1.ff. de do. & tutor. ff. de ſuſpect. tut.

7 *Vel percuſſor eſſe prohibetur, ne videlicet proprijs manibus aliquem cædat.*

Vnde in Agathenſi [α] concilio legitur.

¶ Non licet epiſcopo proprijs manibus aliquem cædere. Cap. XXV.

Bur. li. 1. c. 202. Iuo p.5.c. 316.

N On liceat [g] epiſcopo manibus [h] ſuis aliquem cædere. Hoc enim alienum à ſacerdote eſſe debet.

α ¶ Agathenſi.] *Hoc caput non habetur in Agathenſi, quod extat Burchardus, & Iuo citant ex decretis Bonifacij Papæ. Habetur autem in nouellis conſt. 123. cap. 16. apud Iulianum anteceſſ. Non diſſimilis etiam eſt canon 28. Apoſtolorum, quem interpretatur ſynodus Conſtantinopolitana, quæ prima, & ſecunda dicta eſt, cap. 9.*

8 *Prohibetur etiam epiſcopus turpis lucri eſſe cupidus, ne aliquo inhoneſto negotio victum, vel cætera ſibi neceſſaria quærat. Quod generaliter de omnibus diuino cultui mancipatis, ideſt clericis, & monachis intelligi oportet.*

Vnde in Chalcedonen. concilio, cap 3. legitur.

Clericus per quem caſtigandus eſt ẽpo iubẽte.

Vnius dicto quãdoq; creditur.

b ¶ Sed filius.] Arg. ꝙ credit dicto vni[?], ut inf. 8.q.3.talia & 97.d nobiliſſim[?]. In forma iudicij 1.quãtum ad veram ꝓbationem uni teſti nõ creditur, ut extra de teſtibus, licet, in fi. & co.ti. veniens, ſed quãtum ad præſumptionẽ ut C. de reb. cred. in bonæ niſi caſus aliquis ſpecialis inueniat, vt extra de in integr. reſtit. ex literis, & de procu. ex inſinuatione, & extra qđ met.cau.c.ultim. & extra de teſt. in omni. Ioã. Similiter vbi non fit præiudicium alij, creditur uni teſti, vt de cõſe. diſtinctio.4.cum itaque B

1 Concord. text. in l. ſi qs decurio, C. de fal.

c ¶ Quia ſimplicitatem.] Not. quod parcit ſenectuti vt 34. diſtinctio. fraternitatis 26.q.7.hoc ſit, & c.tempora. Item parcitur ſimplicitati, de conſecr. diſt.2. ca. 3. & extra de re. permu. cum vniuerſorum.

d ¶ Tacemus. Non ergo ſemper qui tacet conſentit 2. nec ſemper idẽ eſt tacere qđ uoce conſentire. arg. de conſ. diſt. 4. cũ pro paruulis & 65. diſt. c. ſi forte. de hoc 27. diſtin. diaconus.

2 Sit ẽt no. 1. q. 7. tanta.

3 Sic aliqñ plus punitur cõſulẽs quã ſi ipſe idẽ faceret ꝙ conſuluit, ut. ff. ad l. Pomp. de parrici. utriſ, & not. eo.tit. l. 1.ut patet exemplum in medico qui filio dedit uenenũ ut daret patri. nã in hoc caſu plus punitur medicus, q̃ ſi ipſe patrẽ illius filij uenenaſſet, ut ibi patet.

e ¶ Eos.] ff. de re. iu. conſilij. Lau.

ADDITIO. Videas, quod legitur, & nota. inſtit. mandati. §. tua gratia. uerſic. cuius generis.

f ¶ Excommunicatos.] Arg. quod quandoq; magis puniuntur conſiliarij, quam facientes 3. diſt. 96. duo. 11. q.3. qui conſentit. & 24.q.3. qui aliorum. Sed hoc ideo factum eſt, quia in iſtis non conueniebant ea propter quæ fieret diſpenſatio circa eos. Sed licet iſte debuit puniri, tamen indultum eſt ei ratione ætatis, & ſimplicitatis.

VEL PERCVSSOR Septima pars.

CASVS. Expoſuit ſupra Gratianus, ne epiſcopus ſit

& aliquis gerit, & facit per alium 88. d. epiſcopus gubernationem, ita tñ ꝙ ſit clericus. ſi n. per laicum percutit, incidit in canonem extra de ſent. excom. uniuerſitatis. Sed quid ſi clericum non habet? Tunc uerberet per ſe, ut dixi 45. diſt in ſumma.

h ¶ Manibus.] C. de epiſc. & cler. Auth. ſed neque proprijs manibus.

PROHIBETVR. Hæc eſt octaua pars diſt. in qua dicitur: ꝙ clerici nõ debent tractare res laicorum, nec poſſeſſiones eorum conducere, nec eſſe tutores, niſi ſuorũ propinquorum, ideſt, quibus ſuccederent ab inteſtato, niſi de

niſi de mandato epiſcopi egiſſent cauſas pauperum .Io. de Fant.
CASVS. Hic ponitur ſeptimus articulus, in quo repetit Gratianus illud cap. Apoſtolicæ regulæ, ſcilicet, oportet epiſcopum non eſſe cupidum, & turpis lucri ſectatorē, quod

Cyprianus, contra. Sed illud Cypriani de teſtamentaria tutela ſiue datiua, hic autem de legitima tutela intelligitur. Item 16.q.1.generaliter contra. Ad hoc dic, quòd clerici nō coguntur recipere aliquam tutelam: poſſunt tamen legitimam recipere tutelam ſi volunt; vt hic dicitur, & eſt hoc priuilegiū clericorum, ꝙ licèt ipſi poſſunt ſuccedere alicui ab inteſtato. non tamē tenentur recipere tutelā, licet alias illud obtinet. vt inſt. de legi. pa. tu. §. 1. Sed epiſcop⁹ vel monachus etiā volens nō poſſet recipere legitimā tutelam. in Auth. de ſacroſan. epiſ. §. Deo amabiles. Vel dic, ꝙ illi Auth. præiudicat per canonem iſtū, vt epiſcopus & monach⁹ ſi velint poſſint recipere legitimā tutelā, ſed non datiuā, vel teſtamentariam, ſed ad tutelā miſerabiliū perſonarū omnes clerici ſiue monachi [2] tenētur, vt 88. diſt. c. 1. &c. ep̄s gubernationem.

Tutela eſt triplex.

Tutelā non tenētur clerici recipere.

¶ Qui connumerantur in clero, turpibus lucris non inſeruiant. Cap. XXVI.

Burc. lib. 2. c. 145.
Iuo p. 6. c. 218.

PEruenit ad ſanctam ſynodum, quia de ijs, qui in clero connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiam, alienarum poſſeſſionum conductiones [a], & cauſas [b] ſæculares † ſuſcipiunt; & à ſacris quidem officijs ſe per deſidiam ſeparant; ad domos autem ſæcularium concurrunt, & ſubſtantiarum eorū gubernationes auaritiæ [c] cauſa ſuſcipiunt. Decreuit ergo ſancta & magna ſynodus, neminem horum deinceps, hoc eſt epiſcopum, ſiue clericum, aut monachum conducere poſſeſſiones, aut miſceri ſæcularibus procurationibus, niſi fortè, qui legibus ad minorum ætatum tutelas [d], ſiue curationes inexcuſabiles attrahūtur, aut cui ciuitatis ipſius epiſcopus eccleſiaſticarum rerū commiſerit gubernacula, vel orphanorum, ac viduarum, quæ indefenſæ ſunt, & earū perſonarum, quę maximè eccleſiaſtico indigent adminiculo propter timorem Dei. Si quis verò tranſgreſſus fuerit hæc præcepta, correctioni [e] eccleſiaſticæ ſubiaceat.

† al. ſæcularium.

e ¶ Correctioni.] i. ſuſpenſioni. Lau.

2 Vt hic, & ſu. proxi. dictum eſt de monachis intelligo cum de comminatione eius qđ hr̄ 16. q. 1. qui vere, &c. monaſterio. Arch.

DISTINCTIO LXXXVII.

1 ps *VIduis [f] autem & orphanis eccleſiæ præſidium implorantibus epiſcopi debent adeſſe: & contra improborum violentias, protectionis patrocinium eis negare non debent.*

Vnde Gelaſius Gerontio †, & Petro epiſcopis.

† al. Leontio.

VIduis autē.] Hæc diſtinct. diuiditur ī tres partes, in quarum prima ꝓbat per ſex auctoritates ſanctorū patrū, quod viduis & orphanis debet ſuſtentationis beneficium pręberi ab eccleſia. Secunda ibi, [Libertos.] Tertia ibi, [Si expoſitus.] Io de Fant.
CASVS. Supra dictū eſt, ꝙ epiſcopus debet eſſe liberalis: ſed quia hoc non ſufficit niſi miſerabiles perſonas tueatur: ideo ſubiungit hanc 87. diſt. in qua oſtendit, quod epiſcopi debent defendere viduas & miſerabiles perſonas, & etiam libertos, qui ſunt eccleſiæ commendati.

¶ Implorantibus patrocinium, epiſcopi debent adeſſe. Cap. I.

LIcèt [g] omnibus de nobis ſperantibus nō debeamus, inquantū poſſumus, nos negare; plus tn̄ [h] viduarum

quod de omnibus clericis generaliter eſt intelligendū.
PEruenit.] CASVS. Quidam epiſcopi clerici, vel monachi poſſeſſiones laicorum cauſa cupiditatis cōducebant, cum ſuæ poſſeſſiones eis ſufficerent, & procurationes ſæcularium negociorum propter lucrum ſuſcipiebant, officia ſua penitus dimittentes: præcipit ergo Concil. Chalcedo. ne hoc de cætero fiat, excepta legitima tutela, vel cura miſerabilium perſonarū, quam clerici ſuſcipere debent ad iuſſionem ſuorum epōrum, & quicunque contra hoc ſtatutum fecerit, dēt excōicari.
a ¶ Conductiones.] Contra extra de deci. c. dilecti: nam ibi non reprobātur monachi, qui hēnt terras ad firmā, ſed dic, ꝙ illud eſt, cum ſua eis non ſufficiunt, [1] vel cū ipſimet excolunt non vt inde plus lucrentur, ſed vt fructibus viuant. Adeo autem hoc prohibet clericis, ꝙ ſi propter hoc deprehendantur in fraude, non ſubuenitur eis extra ne cle. vel mon. c. ſacerdotibus.
b ¶ Cauſas.] De hoc notaui 15. q. 2. in ſumma.
c ¶ Auaritiæ. Nam propter neceſſitatem bene poſſent. 91. diſt. cap. 2.
ADDITIO. Adde quod le. & no. 88. diſtinct. cap. 1. in princ. ibi videas.
d ¶ Tutelas.] inf. diſtinct. 88. cap. vlt. cōtra 21. quæſt. 3.

Monachi pn̄t terras ad firmam habere.

1 Adde qđ le. & no. extra ne clerici vel mo. c. 2. & 21. q. 3. placuit. Arc.

f ¶ Viduis.] In hac diſt. 87. oſtendit magiſter, ꝙ viduis & pupillis, libertis & oppreſſis tenetur prælatus patrocinium impendere, & etiam manumiſſos defendere. Ad vltimum ſubiungit de expoſitis, infra ea. c. vlt.

Oppreſſis debet prælatus patrocinari.

LIcèt.] CASVS. Quædam viduæ & quidam orphani conqueſti ſunt Gelaſio Papæ de violentia quorundam, vnde præcipit duobus epiſcopis, ſcilicet Petro & Gerontio, vt eas perſonas tueantur. Et ꝙ hoc facere debent, probatur aſſertione diuina.
g ¶ Licet.] 11. q. 1. Chriſtianus.
h ¶ Plus tamen.] No. ꝙ etiam cauſæ pauperum & oppreſſorum & peregrinorum ſpectant ad eccleſiā, vt 24. q. 3. ſi quis de potentibus. & c. ſeq. & 5. c. proxi. extra de verb. ſig. ſuper quibuſdam in fi. ſpectant etiam ad iudicium regis, vt 23. q. 5. regum, &c. adminiſtratores. Similiter viduis & pupillis cōceſſit Imperator magnum priuilegium, ſcilicet, ꝙ aliquis non poſſit illos trahere ad iudicium extra prouinciam, ipſi tamen poſſunt alios tra-

Viduæ & pupilli ſunt circa forum priuilegiati.

trahere.C.qñ Impe.inter pup.& viduas.l.vna.Vidua eſt quæ etiam maritum non habuit.ff.de verb.ſig.malum. §.viduam. Pupillus eſt qui intra pubertatem deſijt eſſe in patris poteſtate.ff.eo.pupillus reſpon.1.

quidquid. Et quod dicit,fidei,eſt ar.contra perfidos aduocatos, qui plena fide clientulos non defendunt.argu. 2.q.3.§.notandum.

K ¶ Paruulos.] Nota ꝙ ſi minor ledatur in contractu, habet actionem aduerſus dantem, & accipientem 2.C. ſi tuto.vel cur.inter.l.etiam.ſi verò lædatur in iudicio, habet actionem aduerſus tutorē tantum. C.de iud.properandum.in fi. Sed contra ff.de mino.l.etiam.§.1. Sed illa lex, properādum,intelligitur quando tantum circa inſtantiam iudicij læſus eſt. Illa lex etiam in principali cauſa loquitur, cum reſtituatur in iudicijs minor, vt ff.de mino.etiam. §.ex cauſa. & C.ſi aduerſus rem iud. per totum. Io.imino etiam reſtituitur minor, etſi contumax fuerit, vt.ff.de mino.l.minor etiam B.

l ¶ Contra leges.]C.de prædi.mino.per totum.

de epiſc. & cler.& inſti.de exc. tuto. §. idē in milite.no. B.in legitimas.§.fi. ff.de legi.tuto.

2 Argu. contra.ff.de minor. in cauſę 2.in prin. ſed non ob. qa illud intelligitur qñ cōtra eundē hēt ordinarium auxilium & extraordinarium. ſecus ſi contra diuerſos. Arc.

& orphanorum cauſas,[1]& impenſius ducimus exequendas:quas tueri à nobis, vel ab omnibus diuina manifeſtat aſſertio.

Idem Anaſtaſio epiſcopo.

¶ De eodem. Cap. II.

DEfenſionis propriè deſolatis auxilio,& qui ſuis actibus adeſſe † pro ætatis infirmitate nō poſſunt, exoratum pontificem decet ſubuenire: quia pupillis [a] α tuitionem etiam diuinitas iuſſit impendi. Et ideò Maximo, & Ianuario,clericalis officij(qui ſe ſolatio parentum, vel propinquorum aſſerunt deſtitutos) auxilium ex noſtra delegatione præſtabis: vt aduerſus improbitates aduerſariorum ſuorum protecti, tuæ executionis [b] anniſu noxia commenta [c] non ſentiant. † *al.prodeſſe.*

α ¶ Pupillis.] *In codicibus impreſſis ſequebatur*, & viduis.*quæ voces expunctæ ſunt,quia abſunt à pleriſque ve tuſtis.Et quæ antecedunt,ac ſequuntur,oſtendunt agi hic tantum de pupillis.*

Idem Leontio,& Petro epiſcopis.

De eodem. Cap. III.

QVisquis in negotijs ſuis noſtri nominis interceſſione ſperat ſibi remedia [d] poſſe conferri,prona nos [e] conuenit animoſitate [f] præſtare.

Idem Honorio epiſcopo.

De eodem. Cap. IIII.

DIuinæ retributionis [g] memor ad pontificalem conſcientiam non ambigas pertinere, egentium commodis piam ſolicitudinem non negare.

Idem Fortunato epiſcopo.

¶ Tueatur eccleſia, quos in ſui defenſionem ſuſcepit. Cap. V.

IRreligioſum [h] prorſus, & execrabile iudicamus,ſi quſquam α vel extraneos in ſua tuitione ſuſceptos,nō omni fide, [i] & tota animi ſui educauerit ſanctitate. Ac cum Olympius diaconus dilectionis tuę,Felicis, & Olympij ſuggeratur auunculus, eoſque paruulos [k] tutelæ vice ſuſceperit nutriendos;vltra latrocinium eſſe iudicamus,ꝙ eos boniſculis † parentum(ſicut aſſerunt)reliquit extorres;alia retinendo, alia contra leges [l], & iura vendendo. Iuo p.6.c.109. † *al.bonuſculis.*

DEfenſionis.] CASVS. Maximus & Ianuarius clerici paruuli deſolati erant auxilio parentū,& propinquorū,q cū non poſſent violentias quorūdā ſuſtinere, Gelaſio ſunt conqueſti.Præcepit ergo Gelaſius Anaſtaſio epō, vt eos tueatur à violentia improborū, cum diuina auctoritas hoc præcipiat. Seq. duo c.plana ſunt.

a ¶ Pupillis.] Pupillo tu eris adiutor.

b ¶ Executionis.].i. defenſionis.

c ¶ Commenta.] .i. fraudes.

d QVisqs.] ¶ Remedia.] Arg. ꝙ debeat, qs de hoc de quo cert⁹ eſt, vel ſecurus,priuilegium Ro. ſedis impetrare, vt hic elicitur, cum omnis teneamur defendere tales ſpecialius.arg.ext.de teſti. licet vniuerſis. ar.d. 23. quāquam. Lau.

e ¶ Nos.] Vt tamen primo coram ſuo iudice deferatur querela,vt extra de foro comp. ex trāſmiſſa. & in defectu iudicis ſæcularis.

f ¶ Animoſitate.]In bona ſignificatione ſumitur.aliās in mala 65.d.ſanè.

Animoſitas qñq; in bonā, qñq; in malam partē ſumitur.

g DIuinæ retributionis.] Quia nullum bonum irremuneratum de pœn. d.3. pium eſt.nec aliquod malum impunitum de pœ. diſt.1. nullus & eſt.ſi.81.d. cap.pen.

IRreligioſum.] CASVS. Olympi⁹ diaconus ſuſcepit curā duorum ſuorum nepotū, ſ.Felicis & Olympij. Sed cū deberet res illorum fideliter adminiſtrare, partem illarum rerum vendidit, & partem ſibi retinuit, quare Papa recepit epiſcopo Fortunato, vt eos defendat,& omnia eis reſtitui faciat.

h ¶ Irreligioſum.]Per hoc cap.& ſupra proxi.diſt.peruenit.colligitur, quod clericus bene poteſt legitimam tutelam ſuſcipere, ſed & etiam extranearum perſonarū ſi vult 1. Lau.

Clericus tutor eſſe poteſt ſi vult.

1 Adde ad hoc gloſſ. in Auth. preſbyteros. C.

i ¶ Non omni fide.] Et ita videtur,ꝙ tutor teneatur ēt de leuiſſima culpa.C.de peric.tuto.& cur.tutorib.argu. contra, quòd ſcilicet nō teneat niſi de leui.C.arbit.tut.

Eos.]

EOs.] CASVS. Hoc c.diuiditur in tres partes. In prima dicitur, ꝙ qui ad eccleſiam cõfugiunt, propter loci reuerentiam debent ab eccleſia defendi. In ſecunda parte dicitur, quòd ſi quis mancipia eccleſiæ occupauerit propter ſua, quæ ad eccleſiam confugerint, excommunicari

ciſa, ꝙ ſemper primo conueniendus eſt, qui eis litem facit ſub iudice ſuo ſæculari. Ioan. niſi hoc forte faceret laicus in fraudem. extra de iure patr. relatum. §. ad hæc. B. Sed quæro, ad quid ergo eccleſia recipit libertos ſub protectione ſua: cum illud ius ſit in alijs omnibus, ꝙ ſi aliquis nõ poteſt habere iuſtitiam corã iudice ſæculari, accedit ad iudicem eccleſiaſticũ, vt extra de foro comp. ex tranſmiſſe? Videtur ergo ꝙ liberti ſpectãt ad iudicium eccleſię, vt 11. q. 1. Chriſtianis. Vel dic, ꝙ licèt iſtæ perſonæ, & aliæ, de qbus hic agitur, recipiãtur ſub protectione eccleſiæ: non tñ eximuntur a iudicio ſæculari, vt extra de priu. recepimus, & eſt expreſſum in iudicijs extra de foro compe. ex tenore.

manumittũtur in eccleſia, & chartæ manumiſſionis leguntur in ambone. 54 d. nulli, & tales generaliter eccleſia defendet, ſm Hu.

α ¶ Quis quam.] *In vulgatis codicibus ſequebatur vox*, clericos. *quæ in aliquot manuſcriptis, & apud Iuonem non habetur, ideoque ſublata eſt. Non enim hic clericos cum laicis, ſed extraneos cum ſanguine iunctis comparat.*

Item ex concilio Arauſicano primo, c. 5. & ſeq.

Raba. pæ. c. 22.
Burc. l. 3. c. 195.
Iuo p. 3. c. 112.
Ibidem c. 6.

¶ Confugientes ad eccleſiam extrahere licet. Cap. VI.

EOs, qui ad eccleſiam [a] confugerint, tradi non oportere, ſed loci ſancti reuerentia, & interceſſione defendi. ¶ Si quis aũt mancipia clericorum pro ſuis mancipijs [b] ad eccleſiã confugientib. crediderit occupãda, per omnes [c] eccleſias diſtrictiſſima damnatione feriatur. ¶ In eccleſia quoque manumiſſos, & per teſtamentum [d] eccleſiæ cõmendatos, ſi quis in ſeruitutẽ, vel obſequm, vel ad colonariam conditionem reuocare tẽtauerit, animaduerſione eccleſiaſtica coerceatur † [e].

C. 7.
Iuo p. 3. cap. 154. & 245.
Pann. l. c. 84. 2.
† coercebitur] orig.

Item ex concilio Agatenſi, c. 29.

Iuo p. 3. c. 159. & p. 16. c. 51.
Pann. l. 2. c. 82.

¶ In libertate eccleſia tueatur libertos. Cap. VII.

2 LIbertos legitimè a dominis ſuis factos, eccleſia, ſi neceſſitas exegerit, tueatur: quos ſi quis ante audientiam aut peruadere, aut expoliare præſumpſerit, ab eccleſia repellatur.

Item ex concilio Toletano 4. c. 71.

Burc. l. 3. c. 186.
Iuo p. 6. c. 246. & p. 16. c. 52.
Pann. l. 2. c. 83.

¶ A ſacerdotibus defendantur liberti, ne in ſeruitutem reuocentur. Cap. VIII.

LIberti, qui a quibuſcunq. manumiſſi ſunt, & eccleſię patrocinio commendati exiſtunt, ſicut regulæ antiquorum patrum conſtituerunt, ſacerdotali defenſione a cuiſlibet inſolentia protegantur, ſiue in ſtatu libertatis eorum, ſiue in peculio, [f] quod habere noſcuntur.

Item ex concilio Arelatenſi ſecundo, c. 32.

c ¶ Per omnes.] In vna excommunicet, in alijs denũcietur. Si dices, ꝙ nemo poteſt pluries excõmunicari, dic vt not. 3. q. 4. c. vlt. & extra de ſenten. excommunica. officij.

d ¶ Et per teſtamẽtum.] Extra de ſeru. non ordinan. c. 1.

e ¶ Coerceat.] niſi admonitus ſatisfaciat, & eſt arg. hic, ꝙ omne crimen eſt eccleſiaſticũ. 35. q. 6. epiſcopus in ſynodo. ADDITIO. Argu. ad hoc inf. ca. prox. vbi Laur. idem ſentit dicens, quòd hoc etiã poteſt videri per auctoritatem domini, ſi peccauerit 2. q. 1. ſi peccauerit. extra de iud. nouit. De hac ma. le. & not. ext. de offi. ord. cap. 1. & de purg. cano. nos quidem. Archid.

Crimẽ qđ libet eſt eccleſiaſticum.

municari debet. In tertia parte dicitur, ꝙ ſi quis vult reuocare in ſeruitutem, vel ad obſequium, vel ad colonariam conditionem manumiſſos in eccleſia, & eccleſiæ commendatos, cenſura eccleſiaſtica coerceatur.] Secunda pars incipit ibi, [Si quis autem.] Tertia ibi, [In eccleſia.

Manumiſſi ab eccleſia, ubi ſint conueniendi.

a ¶ Ad eccleſiam.] inf. 17. q. 4. reum.

b ¶ Mancipijs.] De iſtis manumiſſis ab eccleſia, vel de commendatis eccleſiæ dicit Hu. ꝙ ſi poſtea imperantur ſuper libertate, ipſi coram eccleſiaſtico iudice debent reſpondere, vnde & ſi quis eos detinens nollet reſpondere, niſi ſub ſæculari iudice, poſſet ſtatim eccleſia ipſum excõicare, ſi verò non eſt manumiſſus in eccleſia, tunc primo debet conueniri, qui eos moleſtat, ſub ſæculari iudice, & ſi non vult ſatisfacere ꝑ eum, tunc eccleſia eũ cõpellet excõicando, vel alio modo. Laur. dicit ꝙ vbicunq; manumittantur, niſi manumittantur in eccleſia. 1 vt clerici fierẽt, vt ex. de ſer. nõ or. c. 1. in parte de-

1 Quidam. n.

LIbertos.] Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dicitur, ꝙ eccleſia debet libertos defendere, præſertim eos qui eius patrocinio commendantur. Io. de Fan. CASVS. Hæc duo c. libertos, & liberti, vt dici Beneuen. loquuntur de libertis eccleſiæ commendatis quos ſi aliquis inuadere ſua auctoritate voluerit, vel in ſeruitutẽ reuocare, vel bona eorũ auferre conatur; & eccleſia, & epiſcopus debent eos diſpenſare.

Peculiũ ſeruus hẽt põt, ſed non liber homo.

f LIberti.] Peculio.] Sed nunquid liber homo habet peculium? Non: quia ſicut ſeruus non habet bona, ita paterfamilias non habet peculium, ff. de verborum. ſignificatio. paterfamilias, ſed loquitur hic ſm tempus, quo ſeruus erat, vel peculium ſumitur hic improprie. argu. C. de inoffi. teſtam. l. vltima. ff. ad Trebellia. l. cogita. 1. rñ. De peculio autem ſerui, qui manumittitur, hoc in ſumma notabis, ꝙ ſi manu mittitur inter viuos, dominus videtur ei concedere peculium, niſi adimat expreſſe. Si autem in teſtamento libertas ei relinquitur

trahere.C.qñ Impe.inter pup.& viduas.l.vna.Vidua eſt quæ etiam maritum non habuit.ff.de verb.ſig.malum. §.viduam. Pupillus eſt qui intra pubertatem deſijt eſſe in patris poteſtate.ff.eo.pupillus reſpon.1.

DEfenſionis.] CASVS. Maximus & Ianuarius clerici paruuli deſolati erant auxilio parentũ,& propinquorũ,q cũ non poſſent violentias quorũdã ſuſtinere, Gelaſio ſunt conqueſti. Præcepit ergo Gelaſius Anaſtaſio epõ, vt eos tueatur à violentia improborũ, cum diuina auctoritas hoc præcipiat. Seq. duo c.plana ſunt.

a ¶ Pupillis.] Pupillo tu eris adiutor.

b ¶ Executionis.] .i. defenſionis.

c ¶ Commenta.] .i. fraudes.

d QVifqs.] ¶ Remedia.] Arg. ꝙ debeat, qs de hoc de quo certꝰ eſt, vel ſecurus,priuilegium Ro. ſedis impetrare, vt hic elicitur, cum omnis teneamur defendere tales ſpecialius.arg.ext.de teſti. licet vniuerſis. ar.d. 23. quãquam. Lau.

e ¶ Nos.] Vt tamen primo coram ſuo iudice deferatur querela,vt extra de foro comp. ex trãſmiſſa. & in defectu iudicis ſæcularis.

f ¶ Animoſitate.] In bona ſignificatione ſumitur,aliàs in mala 65.d.ſanè.

g DIuinæ retributionis.] Quia nullum bonum irremuneratum de pœn. d.3. pium eſt.nec aliquod malum impunitum de pe. diſt.1. nullus & eſt.ſi.81.d. cap.pen.

IRreligioſum.] CASVS. Olympiꝰ diaconus ſuſcepit curã duorum ſuorum nepotũ, ſ.Fęlicis & Olympij. Sed cũ deberet res illorum fideliter adminiſtrare, partem illarum rerum vendidit, & partem ſibi retinuit, quare Papa recepit epiſcopo Fortunato, vt eos defendat,& omnia eis reſtitui faciat.

h ¶ Irreligioſum.] Per hoc cap.& ſupra proxi.diſt.peruenit.colligitur, quod clericus bene poteſt legitimam tutelam ſuſcipere, ſed & etiam extranearum perſonarũ ſi vult 1. Lau.

i ¶ Non omni fide.] Et ita videtur,ꝙ tutor teneatur ẽt de leuiſſima culpa.C.de peric.tuto.& cur.tutorib.argu. contra, quòd ſcilicet nõ teneat niſi de leui.C.arbit.tut. quidquid. Et quod dicit,fidei,eſt ar.contra perfidos aduocatos, qui plena fide clientulos non defendunt.argu. 2.q.3.§.notandum.

K ¶ Paruulos.] Nota ꝙ ſi minor lędatur in contractu, habet actionem aduerſus dantem, & accipientem 2.C. ſi tuto.vel cur.inter.l.etiam.ſi verò lædatur in iudicio, habet actionem aduerſus tutorẽ tantum. C.de iud.properandum.in fi. Sed contra ff.de mino.l.etiam.§.1. Sed illa lex, properãdum,intelligitur quando tantum circa inſtantiam iudicij læſus eſt. Illa lex etiam in principali cauſa loquitur, cum reſtituatur in iudicijs minor, vt ff.de mino.etiam. §.ex cauſa. & C.ſi aduerſus rem iud. per totum. Io.immo etiam reſtituitur minor, etſi contumax fuerit, vt.ff.de mino.l.miror etiam B.

l ¶ Contra leges.] C.de prædi.mino.per totum.

Eos.]

& orphanorum cauſas,[1] & impenſius ducimus exequendas: quas tueri à nobis, vel ab omnibus diuina manifeſtat aſſertio.

Idem Anaſtaſio epiſcopo.

¶ De eodem. Cap. II.

DEfenſionis proprię deſolatis auxilio,& qui ſuis actibus adeſſe † pro ætatis infirmitate nõ poſſunt, exoratum pontificem decet ſubuenire: quia pupillis [a] α tuitionem etiam diuinitas iuſſit impendi. Et ideò Maximo, & Ianuario,clericalis officij(qui ſe ſolatio parentum, vel propinquorum aſſerunt deſtitutos) auxilium ex noſtra delegatione præſtabis: vt aduerſus improbitates aduerſariorum ſuorum protecti, tuæ executionis [b] anniſu noxia commenta [c] non ſentiant.

† *al. prodeſſe.*

α ¶ Pupillis.] *In codicibus impreſſis ſequebatur*, & viduis.*quæ voces expunctæ ſunt,quia abſunt à pleriſque vetuſtis.Et quæ antecedunt,ac ſequuntur,oſtendunt agi hic tantum de pupillis.*

Idem Leontio,& Petro epiſcopis.

De eodem. Cap. III.

QVifquis in negotijs ſuis noſtri nominis interceſſione ſperat ſibi remedia [d] poſſe conferri,prona nos [e] conuenit animoſitate [f] præſtare.

Idem Honorio epiſcopo.

De eodem. Cap. IIII.

DIuinæ retributionis [g] memor ad pontificalem conſcientiam non ambigas pertinere, egentium commodis piam ſolicitudinem non negare.

Idem Fortunato epiſcopo.

¶ Tueatur eccleſia, quos in ſui defenſionem ſuſcepit. Cap. V.

IRreligioſum [h] prorſus, & execrabile iudicamus,ſi quiſquam α vel extraneos in ſua tuitione ſuſceptos,nõ omni fide, [i] & tota animi ſui educauerit ſanctitate. Ac cum Olympius diaconus dilectionis tuę,Fęlicis, & Olympij ſuggeratur auunculus, eoſque paruulos [k] tutelæ vice ſuſceperit nutriendos; vltra latrocinium eſſe iudicamus,ꝙ eos boniſculis † parentum(ſicut aſſerunt)reliquit extorres;alia retinendo, alia contra leges [l], & iura vendendo.

Iuo p.6.c.109.

† *al. bonuſculis.*

de epiſc. & cler.& inſti. de exc. tuto. §. idẽ in milite.no. B.in legitimas.§. fi. ff.de legi. tuto.

2 Argu. contra.ff.de minor. in cauſę 2.in prin. ſed non ob. qa illud intelligitur qñ cõtra eundẽ hẽt ordinarium auxilium & extraordinarium. ſecus ſi contra diuerſos. Arc.

Animoſitas qñq; in bonã, qñq; in malam partẽ ſumitur.

Clericus tutor eſſe poteſt ſi vult.

1 Adde ad hoc gloſſ. in Auth. preſbyteros. C.

a ¶ Quis quam.] *In vulgatis codicibus ſequebatur vox,* clericos. *quæ in aliquot manuſcriptis, & apud Iuonem non habetur, ideoque ſublata eſt. Non enim hic clericos cum laicis, ſed extraneos cum ſanguine iunctis comparat.*

Item ex concilio Arauſicano primo, c.5. & ſeq.

Raba.p.r.c.22.
Burc.l.3.c.195.
Iuo p.3.c.112.
Ibidem c.6.

¶ Confugientes ad eccleſiam extrahere licet. Cap. VI.

EOs, qui ad eccleſiam [a] confugerint, tradi non oportere, ſed loci ſancti reuerentia, & interceſſione defendi. ¶ Si quis aũt mancipia clericorum pro ſuis mancipijs [b] ad eccleſiã confugientib. crediderit occupãda, per omnes [c] eccleſias diſtrictiſſima damnatione feriatur. ¶ In eccleſia quoque manumiſſos, & per teſtamentum [d] eccleſiæ cõmendatos, ſi quis in ſeruitutẽ, vel obſequm, vel ad colonariam conditionem reuocare tẽtauerit, animaduerſione eccleſiaſtica coerceatur † [e].

C.7.
Iuo p.3.cap.154. & 245.
Pann.l.c.84.2.
† *coercebitur*] orig.

Item ex concilio Agatenſi, c.29.

Iuo p.3.c. 159. & p. 16.c.51.
Pann.l.2.c.82.

¶ In libertate eccleſia tueatur libertos. Cap. VII.

2 LIbertos legitimè a dominis ſuis factos, eccleſia, ſi neceſſitas exegerit, tueatur: quos ſi quis ante audientiam aut peruadere, aut expoliare præſumpſerit, ab eccleſia repellatur.

Item ex concilio Toletano 4.c.71.

Burc.l.3.c.186.
Iuo p.6.c.246. & p. 16.c.52.
Pann.l.2.c.83.

¶ A ſacerdotibus defendantur liberti, ne in ſeruitutem reuocentur. Cap. VIII.

LIberti, qui a quibuſcunq. manumiſſi ſunt, & eccleſiç patrocinio commendati exiſtunt, ſicut regulæ antiquorum patrum conſtituerunt, ſacerdotali defenſione a cuiſlibet inſolentia protegantur, ſiue in ſtatu libertatis eorum, ſiue in peculio, [f] quod habere noſcuntur.

Item ex concilio Arelatenſi ſecundo, c.32.

EOs.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima dicitur, ꝙ qui ad eccleſiam cõfugiunt, propter loci reuerentiam debent ab eccleſia defendi. In ſecunda parte dicitur, quòd ſi quis mancipia eccleſiæ occupauerit propter ſua, quæ ad eccleſiam confugerint, excommunicari debet. In tertia parte dicitur, ꝙ ſi quis vult reuocare in ſeruitutem, vel ad obſequium, vel ad colonariam conditionem manumiſſos in eccleſia, & eccleſiæ commendatos, cenſura eccleſiaſtica coerceatur.] Secunda pars incipit ibi, [Si quis autem.] Tertia ibi, [In eccleſia.

a ¶ Ad eccleſiam.] inf. 17.q.4. reum.

Manumiſſi ab eccleſia, ubi ſint conueniendi.

b ¶ Mancipijs.] De iſtis manumiſſis ab eccleſia, vel de commendatis eccleſiæ dicit Hu. ꝙ ſi poſtea imperantur ſuper libertate, ipſi coram eccleſiaſtico iudice debent reſpondere, vnde & ſi quis eos detinens nollet reſpondere, niſi ſub ſæculari iudice, poſſet ſtatim eccleſia ipſum excõicare, ſi verò non eſt manumiſſus in eccleſia, tunc primo debet conueniri, qui eos moleſtat, ſub ſæculari iudice, & ſi non vult ſatisfacere ꝑ eum, tunc eccleſia eũ cõpellet excõicando, vel alio modo. Laur. dicit ꝙ vbicunq; manumittantur, niſi manumittantur in eccleſia. 1 vt clerici fierẽt, vt ex. de ſer. nõ or. c. 1. in parte deciſa, ꝙ ſemper primo conueniendus eſt, qui eis litem facit ſub iudice ſuo ſæculari. Ioan. niſi hoc forte faceret laicus in fraudem. extra de iure patr. relatum. §. ad hæc. B. Sed quæro, ad quid ergo eccleſia recipit libertos ſub protectione ſua: cum illud ius ſit in alijs omnibus, ꝙ ſi aliquis nõ poteſt habere iuſtitiam corã iudice ſæculari, accedit ad iudicem eccleſiaſticũ, vt extra de foro comp. ex tranſmiſſe? Videtur ergo ꝙ liberti ſpectãt ad iudicium eccleſię, vt 11.q.1. Chriſtianis. Vel dic, ꝙ licèt iſtæ perſonæ, & aliæ, de qbus hic agitur, recipiãtur ſub protectione eccleſiæ: non tñ eximuntur a iudicio ſæculari, vt extra de priu. recepimus. & eſt expreſſum in iudicijs extra de foro compe. ex tenore.

1 Quidam. n.

manumittũtur in eccleſia, & chartam manumiſſionis legitur in ambone. 54.d. nulli, & tales generaliter eccleſia defendet, ſm Hu.

c ¶ Per omnes.] In vna excommunicet, in alijs denũcietur. Si dices, ꝙ nemo poteſt pluries excõmunicari, dic vt not. 3. q.4.c. vlt. & extra de ſenten. excommunica. officij.

d ¶ Et per teſtamẽtum.] Extra de ſeru. non ordinan. c.1.

e ¶ Coerceat.] niſi admonitus ſatisfaciat, & eſt arg. hic, ꝙ omne crimen eſt eccleſiaſticũ. 35.q.6. epiſcopus in ſynodo. ADDITIO. Argu. ad hoc inf. ca. prox. vbi Laur. idem ſentit dicens, quòd hoc etiã poteſt videri per auctoritatem domini, ſi peccauerit 2. q. 1. ſi peccauerit. extra de iud. nouit. De hac ma. le. & not. ext. de offi. ord. cap. 1. & de purg. cano. nos quidem. Archid.

Crimẽ qđ libet eſt eccleſiaſticum.

LIbertos.] Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dicitur, ꝙ eccleſia debet libertos defendere, præſertim eos qui eius patrocinio commendantur. Io. de Fan. CASVS. Hæc duo c. libertos, & liberti, vt dici Beneuen. loquuntur de libertis eccleſiæ commendatis quos ſi aliquis inuadere ſua auctoritate voluerit, vel in ſeruitutẽ reuocare, vel bona eorũ auferre conatur; & eccleſia, & epiſcopus debent eos diſpenſare.

Peculiũ ſeruus hr̃e põt, ſed non liber homo.

f LIberti.] Peculio.] Sed nunquid liber homo habet peculium? Non: quia ſicut ſeruus non habet bona, ita paterfamilias non habet peculium, ff. de verborum. ſignificatio. paterfamilias, ſed loquitur hic ſm tempus, quo ſeruus erat, vel peculium ſumitur hic improprie. argu. C. de inoffi. teſtam. l. vltima. ff. ad Trebellia. l. cogita. 1. rñ. De peculio autem ſerui, qui manumittitur, hoc in ſumma notabis, ꝙ ſi manumittitur inter viuos, dominus uidetur ei concedere peculium, niſi adimat expreſſe. Si autem in teſtamento libertas ei relinquitur

¶Expoſitos defendat eccleſia, ſi quis eorum calumniator extiterit. Cap. IX.

3 SI expoſitus[a] ante eccleſiam cuiuſcunque fuerit miſeratione collectus, conteſtationis ponat † epiſtolam, vt ſi is qui collectus eſt, intra decē dies [b] quæſitus, agnituſque non fuerit, ſecurus habeat [c] qui collegit. Sane, qui poſt prædictum tempus calumniator extiterit, vt homicida, eccleſiaſtica diſtrictione dānabitur, ſicut Patrum ſanxit auctoritas.

Capit. l. 6. c. 142. cō cor. Vaſenſe 1. c. 9. Burc. l. 3. c. 201. Iuo p. 3. c. 23. Poly. l. 3. tit. 13.

† al. ponatur epiſtola.

DISTINCTIO. LXXXVIII.

PRohibentur [d] *ergo clerici cupiditatis negotia ſuſcipere, non pietatis curam viduis, & orphanis impendere.*

Vnde Melchiades Papa.

¶ De eodem. Cap. I.

DEcreuit ſancta ſynodus nullum deinceps clericum aut poſſeſſionis conducere, [e] aut negotijs ſæculari-

In ſcripto de primitiua eccleſia, & munificentia Conſtantini ex conc. Chalcedon. c. 3.

linquitur peculiū apud hæredem remanet, niſi expreſſe ei concedatur. C. de pecu. eius qui li. me. l. vna.

SI expoſitus. Hæc eſt tertia pars diſtinctionis. in qua ponit de infantibus expoſitis Io. de Fant.

CASVS. Quæſitum fuit in concilio Toletano, quid fieri debeat cū aliquis colligit puerū expoſitū ante eccleſiam. Et reſpondet, quòd debet in publicū duci, vt cuiuſcūque ſit ille puer, ſiue ſit dominus ſiue pater, veniat intra decē dies, & puerū recipiat: ſi autem poſt decem dies, venerit, audiri nō debet: ſed tāquā homicida puniatur.

Exponens filium, vel ſeruum an poſſit illū recolligere.

a ¶ Expoſitus.] Exponit aūt aliqs a patre uel domino, uel ab extraneo. Si a patre vel domino, aut neceſſitate, uel ſponte. Si ſpōte, nunquā pōt recolligere eum poſtea: nec. n. ſuum dicere poterit quem pereuntem contempſit. C. de infan. expo. l. prima, & ſecunda. Si neceſſitate, repetit quandocunque, quia inuitus videtur expoſuiſſe. C. de infan. expoſi. l. 1. & in his caſibus locum non habet conteſtatio. quod tamen dixi de neceſſitate, videtur male dictum, nam dicit lex, quòd ſi ipſe non poteſt eum alere, debet eum in xenodochium. 1 mittere. C. de lati. li. tol. l. vna. §. ſed ſcimus. Sed quod dixi. 2 intelligas cū nullū talem locum inuenit: & intelligas maximè hoc de filijs: nam de ſeruo uidetur, quòd potius debeat eum vendere, quàm exponere, & eſt iſte caſus, in quo ſeruus habitus pro derelicto, ſtatim in libertatem eripitur, vt C. de lat. lib. tollen. l. una in authen. de nup. §. hoc amplius, & §. multo magis. coll. 4. aliàs occupanti conceditur. Si autem ab extraneo, & ſciente domino, vel patre; tunc locum habet quod hic dicitur. Si uerò ignorante, ſemper poteſt repetere quandocunque uoluerit, C. de infan. expo. l. 1. Hug. dicit, quòd tantum vſque ad decem dies auditur pater in hoc caſu, quod verius credo, 3 quia de ijs quæ publicè fiunt, non poteſt prætendi ignorantia, vt 17. diſt. quod dicitis. Idem poteſt dici quando pater propria uoluntate expoſuit. Ioannes. Hoc teneas breuiter, quòd ſi a patre infans exponitur, vel ab alio, eo ſciente, uel ratum habente, ſtatim liberatur a patria poteſtate, & ſi dominus idem facit; ſeruus ſtatim eripitur in libertatem, & libertus in ignorantiā. Idem eſt ſi alimenta fuerint iſtis languentibus denegata, aut ſi iſti languentes expoſiti fuerunt, cuiuſcunque fuerint ætatis: & qui eos ſuſcipiunt, nō habent aliquod ius in ipſis, ut extra de infan. uel languentibus expoſitis, c. 1. Bar.

1 Ideſt hoſpitale.
2 Scilicet de neceſſitate.
3 Adde de iſta quæſtione, & alijs in mate. expoſitorū no. in l. 1. & 2. p Albe. de Ro. C. de infan. expoſi. & gl. in l. nemini C. de epiſc. audien.

b ¶ Intra decem dies.] De his decem diebus dic, quòd currunt a tempore ſcientiæ, & ſunt continui, & ſi in tali loco eſt, quod uenire non poteſt, reſtituitur. per clauſulā generalē: argum. ff. ex quibus cauſis maiores. l. prima. Alij dicunt, quod ſūt utiles: cum. ſ. experiri poteſt, ff. de ædil. edict. cum ſex. & de diuer. & temp. præ. l. prima. Si uerò ille qui collegit expendit aliqua in puero erudiendo in aliqua arte repetit a recoligente, C. de infantibus expoſitis, l. 1. quod autem cauſa alimenti expendit, non repetit niſi in duobus caſibus, ſcilicet cum proteſtatus eſt, ff. de nego. geſtis, Neſennius, uel ubi collectus non vult ducere filiam ſuam in vxorem, C. de nuptijs patrem.

Expenſæ circa infantem expoſitū factæ an poſſint repeti.

c ¶ Habeat.] Non in ſeruum, C. de infantibus expoſitis. l. vltima, & ideo dicit iſte eum habere, quia alius iam non poteſt petere puerum, puer tamen bene recedet ab eo cum voluerit, & continebit epiſtola. ſ. quòd ſi quis in eo aliquid iuris ſibi uendicet, & exeat, & probet eſſe ſuum: aliàs non crederetur ei. Arg. Contra, extra qui filij ſint legitimi, tranſmiſſæ, vbi creditur patri, & matri dicentibus aliquem non eſſe filium ſuum, quia non eſt præſumendum aliquem denegare filium ſuum.

Pater, & mater filiū denegare non præſumuntur.

PRohibentur.] In hac diſtinctione prohibetur cupiditas, & mercatio omnibus clericis. Et diuiditur in duas partes: in quarum prima probat per decem auctoritates ſanctorum patrum, quòd clerici non debent eſſe mercatores. Secunda ibi, [Neque apud Ioannes de Fant.

CASVS. Facta interpoſitione miſerabilium perſonarum in hac 88. d. redit Gratianus ad materiam ſuam. ſ. ad capitulum cupiditatis: cuius cupiditatis negocia clerici ſuſcipere prohibentur: ſed nō prohibentur opera pietatis orphanis, & uiduis impendere.

d ¶ Pohibentur.] Facta interpoſitione de uiduis, & libertis, & expoſitis, reuertitur in hac d. 88. ad propoſitū ſuum. ſ. ad illud capitulum, non cupidum, & oſtēdit clericos cauſa turpitudinis, & cupiditatis non debere opera exercere. tandem ſubijcit, q̄ nullus, presbyterum in teſtamento debet nominare tutorem, &c.

DEcreuit.] CASVS. Statuit Melchiades Papa in ſynodo ſua, q̄ clerici cauſa cupiditatis, & lucri non conducant poſſeſſiones, nec negotijs ſæcularibus ſe immiſceant: niſi in duobus caſibus. ſ. propter curam miſerabilium perſonarum, & propter curam eccleſiaſticam ab epiſcopi ſibi commiſſam, & q̄ curam talem debeant ſuſcipere clerici, ꝓbat duobus exemplis. ſ. Moyſi, & angelorum aſcendentium, & deſcendentium per ſcalam, quam vidit Iacob: ad inſtar quorum. prælati eccleſię debent aſcendere contemplando, & deſcendere curam ſubditorum habendo.

e ¶ Conducere.] Scilicet cauſa cupiditatis, ut notaui 89. d. cap. vlt. & ſemper intelligo cauſa cupiditatis hoc fieri, niſi neceſſitas probetur. argumen. q. 12. quęſtio. 1. cap. 1.

a ¶ Vbi

a ¶ Vbi liquido patet.] Ideſt, propter quod patet.
b ¶ Angelos.] Per angelos intelliguntur prædicatores qui pro ingenio auditorum debent ſe aptare, vt 8.q.1.c. oportet & diſtin.43. ſit rector. §. vlt. unde non propter Iacob, ſed ꝓpter angelos inducitur hæc auctoritas.

Prædicatores qñque dñr angeli.

† abſunt iſtæ duæ voces fere ab omnibus manuſcriptis.

bus ſe miſcere, niſi propter curam pupillorum, & † orfanorum] ac viduarum, aut ſi fortè epiſcopus ciuitatis eccleſiaſticarum rerum ſolicitudinem habere præcipiat. Vbi liquido patet,[a] quia alia ſunt negotia ſæcularia, alia eccleſiaſtica. Nonne Moyſes in ſæculo erat: cum crebro tabernaculum intraret, & exiret; qui intus cõtemplatione raptus, foris infirmãtiũ negotijs vrgebatur? *& infra.* ¶ Sic & Iacob aſcendentes, & deſcendentes Angelos [b] vidit: quia videlicet rectores eccleſiæ non ſolum Deo contemplando ſuperna appetunt, ſed deorſum quoq; ad mẽbra fillius miſerando deſcendunt. Et Domini ſacerdotes horum facta imitantur, & ſe cuſtodiunt, & ſubditorum onera portant.

Exod.33.

Gen.28.

α ¶ Melchiades.] *Caput hoc habetur inſcripto de primitiua eccleſia, & munificientia Conſtantini, quod in antiquis conciliorũ voluminibus continenter ſequitur poſt decreta Melchiadis (quamuis in recentiorib. cõcilium Neocæſarienſe ſit interpoſitum) & ex illa cõiunctione fortaſſe factũ eſt, vt hoc quoq; ſcriptum olim decreti Melchiadis adnumerari ſolitum eſſet, cum tamen in eo de Niceno concilio & alijs, quæ poſt Melchiadem geſta ſunt, mentio fiat: quod ex capite, ad futuram. infra 12. quæſt.1. apparet.*

Item Gelaſius Papa ad epiſcopos per Lucaniam, c.17.

¶ De eodem. Cap. II.

Concil. Aquiſgranen.ca.93.14.q.4.c. clerici.
Poly.li.4.tit.31.

CONſequẽs [c] eſt, vt illa quoq; de Piceni partibus nuper ad nos miſſa relatio nunciauit, nõ ꝓtereũda putaremus: ideſt plurimos clericorũ negociationibus inhoneſtis, & lucris turpibus imminere, † nullo pudore cernẽtes euangelicã lectionẽ, qua ipſe Dominus negotiatores è templo verberatos flagellis aſſeritur expuliſſe, nec Apoſtoli verba recolentes, quibus ait: [Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus.] Pſalmiſtam quoque Dauid ſurda diſſimulantes aure; cãtantem:[d] [Quoniam non cognoui negotiationes,[e] introibo in potẽtias Domini.] Proinde huiuſmodi aut ab indignis poſt hac quæſtibus nouerint abſtinendum, & ab omni cuiuſlibet negotiationis ingenio,[f] vel cupiditate ceſſandum:[g] aut in quocũq; gradu ſint poſiti, mox à clericalibus officijs abſtinere cogantur; quoniam domus Dei, domus orationis & eſſe debet, & dici, ne per † officia negotiationis potius ſit latronum ſpelunca.

† *al.inhiare.*
Matth.21.

2.Tim.2.

Pſal. 70. vide infra ea.quoniam.

Luc.19.
† *ne officia negotiationis, & ſpelunca potius ſit latronum*] orig.

Item ex ſeptimo canone, Apoſtolorum.

¶ In ſacris ordinibus conſtitutus ſæculares curas aſſumere non debet. Cap. III.

[i] EPiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, nequaquam ſęculares curas [h] aſſumat; ſin aliter, deijciatur.

Item Gregorius. Romano defenſori lib.8. epiſt.11.

Epiſcopus ſæcularibus cauſis occupari non debet; Cap. IV.

Anſ.lib.6.c.279.

PErlatum eſt ad nos reuerendiſſimum fratrem noſtrũ Baſilium epiſcopum, velut vnum de laicis in cauſis

COnſequẽs.] CASVS. Clerici in Picenis partib⁹ turpibus negociationibus & lucris ĩhoneſtis immiſcebantur: ſed Gelaſius docet hoc non eſſe faciendum. & hoc probat exemplo Chriſti, q̃ negotiatores de tẽplo expulit. Et duabus auctoritatib⁹. ſ. Pauli, ut nemo militãs Deo, &c. & Dauid quoniã non cognoui, &c. Si q̃s aũt negotiari voluerit, officio carere debet. Sequẽs c. planũ eſt.

c ¶ Cõſequẽs.] Quia ſacerdotes erant inſtituti, vt 2.q.7. accuſatio. Lau.

d ¶ Cantantem.] ideſt, metrice deſcribẽtem.

e ¶ Negotiationes.] .i. falſam traditionẽ Iudæorum. quia ſcilicet credebãt ſe iuſtificari ex operibus legis, figuras legis ſectãtes, à gratia reſilientes: vel negociationis, i. vt uilius emẽt, & carius vẽdãt.

f ¶ Ingenio.] Argu. ꝙ nec ſub qualibet fraude excogitata poſsũt exerceri negotiationes. ergo nec cauſa neceſſitatis, ut quidã aſſerũt, nec cauſa lucri captãdi ad opus pauperũ. 1.q.3. ſi q̃s obiecerit. Arg. ꝯtra extra ne cle. vel mona. ca. 1. 91. d. clericus. La.

Negotiationes per clericos quacũque cauſa exerceri nõ debent.

g ¶ Ceſſandum, aut in, &c.] Videt̃ ergo, ꝙ i eius optione ſit an uelit abſtinere à q̃ſtu, aut ab officio. ff. d iure do. plerũq; §. vltimo: quod falſum eſt. Sed hic, aut, cõminatiuum. 1 eſt 11.q.1. placuit.

1 Et eſt ſenſus ſi moniti ceſſant: diſpenſatur cũ eis: aliàs abijciuntur à clero: & nõ minus à negociatione ceſſabunt.

h ¶ Piſcopus.] ¶ Curas.] Infra 21. q.3.c.1.2.& 3.& 11. quæſt.1. te quidem.

PEr latũ.] CASVS. Baſilius ep̃s tanquam aliquis laicus ibat extra ſuum epiſcopatum coram iudicibus ſæcularibus aduo-

Argu.3.q.3. c.1. & 81. diſtin. ſi quis.

ſæcularibus occupari,& prætorijs [a] inutiliter deſeruire. Quę res quoniam & ipſum vilem reddit,& reuerentiam ſacerdotalē annihilat;ſtatim vt experientia tua hoc pręceptum [b] ſuſceperit;eum ita ad reuertendũ diſtricta executione compellat,quatenus ei illic, te inſiſtēte, quinq; diebus,[c] ſub qualibet excuſatione, immorari nō liceat; ne ſi quolibet modo eum ibidem amplius moram habere permiſeris; cum ipſo, apud nos grauiter incipias eſſe culpabilis.

Item ex concilio Carthaginenſi 4.c.18:

¶Teſtamentorum tuitionem,& curam rei familiaris epiſcopus non ſuſcipiat. Cap. V.

Poly.lib.4.tit.5.

ij EPiſcopus tuitionem, [d] teſtamentorum non ſuſcipiat.

Item ex eodem cap.20.

¶De eodem. Cap. VI.

iij EPiſcopus nullam rei familiaris curam ad ſe reuocet;[e] ſed lectioni,& orationi,& verbi Dei prædicationi tantummodo vacet.

Item ex eodem,c.17

¶De eodem. Cap. VII.

iiij EPiſcopus gubernationem[f] viduarum,& pupillorum ac peregrinorum non per ſeipſum, ſed per archipresbyterum, aut per archidiaconum agat.

Item Gregorius Quertino ex præfecto,epiſt.30.lib.10.

¶Ratiociniorum cauſas clericus ſuſcipere non debet. Cap. VIII.

INutile, & valde laborioſum eſt, hominem literatum, ratiociniorum cauſas aſſumere,& in eis ſe, quod non expedit,obligare.

Item Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorum.

aduocando. Quod cum audiſſet Gregorius', præcipit Romano defenſori, ut præfatum Baſilium intra quinque dies cogat reuerti: quoniam propter hoc dignitas epālis vileſcit. Nam ſi ibi amplius eum ſtare permiſerit, uterq. grauiter punietur. Sequentia capitula plana ſunt vſq.ad paleam: illam. [Eijciens.] quæ in ſcholis non legitur, ſed in ea ratio aſſignatur quare in domo, vel re conſimili non eſt vſura, ſed pecunia ſic: & hoc triplici ratione. Prima eſt: quia pecunia nō eſt diſpoſita niſi ad emēdum. Secunda eſt: quia ex agro cum arādo fructum capio,& ex domo vſum māſionis: & ideò domũ locando vel fundũ,videor quaſi permutare lucrum cum lucro,ſed ex pecunia repoſita nullum fructum capio. Tertia ratio eſt: qa ager, vel domus veteraſcit, ſed nō pecunia, & hoc eſt in prima columna,ubi dicitur, primo ꝗdē.

a ¶ Et prętorijs.] id eſt,locis iudicij tractandi. Quid ſit prætorium habemus.ff. de iuſt.& iur.l.pen.

b ¶ Præceptum.] Infra 23.q. 4. iuſtũ infra 14.q.4.clerici.

c ¶ Quinq; diebus.] Arg. morē poſſe purgari.[1] Item nota.inducias & expectationes quinque dierũ: & hoc à tēpore quo ſuſcepit literas. extra de ap.ſup eo 4.q.4.c.1.& q.5.c.j.quādoque duorum.5.q.2.c.præſenti.

d EPiſcop9 tuitionē.] Ideſt,apetitionem, vt ſcilicet corā eo non aperiantur: ſed coram magiſtro cenſus. C.de teſta.l.cōſulta. Vel dic tuitionē,ideſt, ꝙ ſit aduocatus. alias per eũ debet adimpleri[2] quod in teſtamentis relictũ eſt, extra de teſt.ſi.heredes.& ff. de pet. hæredita. in fi. Ioan. Dico ergo,ut dixi,non ſuſcipiet ex hoc officium aduocationis.

e EPiſcopus.] Ad ſe reuocet.] Principaliter, vel per ſe: & tunc non eſt contra 86.diſt.fratrem.

f EPiſcopus gubernationem.] Sed per archipresbyterum,nam partiri debet onera ſua.extra de offi. archipresby.c. vlt.arg. per alios nobis licere quæ nobis p nos non licent[3].arg.5.q.3.c.vlt.ar.12.q.1.pręcipimus. Et valet ad quæſtionem ꝙ eccleſia poſſit alicui concedere gladium[4]. licet. ei non liceat eo uti per ſe. 23. q. vlt.c.ſępè. Similiter inuenitur:quod licet nobis p alios, & per nos,vt diſt.95.illud ſuperfluum.& econuerſo,qđ non licet nobis per nos,nec per alios.46.diſt. ſicut. 23. q.vlt.his à quibus.& conſequitur quis per aliũ qđ non poteſt. poteſt per ſe.ff.de ſta.ho.Imperator.& id per ſe, quod non per alium.C.de ijs qui ve. æta.imp.l.2.ff.de adopt. poſt mortem.§.neque 23. diſt. quorundam. & quādoque plus per ſe valet factum quàm per alium. de conſec.diſt.4.illud. Io.Sol.generale eſt, quod qs poteſt per ſe quod poteſt per alium,& econtra. ſed in caſibus ſpecialibus fallit quandoque ratione perſonæ, quæ prohibetur per ſe facere, ut in hoc cap. ſed per alium non prohibetur: [5] vel ratione rei: quia in cauſa criminali aliquis

1 Adde an & qñ poſſit mora purgari, uel non: no.Bar.in l. ſi inſulā. ff. de verb.obl. Bald. in l. ſi poſt treſff.ſi quis cau. gl. & Doc.in c. potuit.de loca.

2 Dic ꝙ ubi pſona à teſtatore deputata eſt: illa exequit. 12. q.2.de laicis in fi. Archi. Poteſt qs p aliũ qđ non poteſt p ſe.

3 An hoc ꝓcedat regulariter.

4 l. Labeo. ff. de vſuc. Dy. in regula.ꝙ alteri.lib. 6. bonus text. & ibi Bar.& Bal.in l.1.§. ne aũt. C.de ead.tol. 4.63.diſ. Hadrianus 2.

5 Hic vide qđ le.& no. de conſec.d. 4.quando 2.

¶ Fugiendus eſt clericus negociator. Cap. IX.

Negociatorem [a] clericum,& ex inope diuitē ex igno bili glorioſum,quaſi quandam peſtem fuge.

Item Auguſtinus in libro quaſtionum veteris,& noui teſtamenti,c.127.

¶ Clerico negociari non licèt. Cap. X.

Iuo p.6.c.89. Pann.l.7.c.26.

Fornicari omnibus ſemper non licèt [b] : negociari vero aliquando licèt, aliquando non licèt. Antequam enim eccleſiaſticus quis ſit, licèt ei negoriari: facto iam, non licet [c].

Item Ioannes Chryſt. ſuper Matthaum, [ideſt Auctor operis imperfecti,hom.38.c.21.Matt.]

¶ De eodem. PALEA. Cap. XI.

Paulo aliter.

Eiiciens Dominus vendentes,& emētes de templo, ſignificat it,quia homo mercator vix,aut nunquam pōt Deo placere. Et ideo nullus Chriſtianus debet eſſe mercator:aut ſi voluerit eſſe,proijciatur de eccleſia Dei; dicente propheta: [Quia nō cognoui negociationes;introibo in potentias Domini.] (Pſalm.70.) Quemadmodum enim qui ambulat inter duos inimicos ambobus placere volēs, & ſe cōmendare, ſine maliloquio eſſe nō poteſt(neceſſe eſt enim,vt iſti malè loquatur de illo, & illi malè de iſto)ſic qui emit,& vendit,ſine mendacio,& periurio eſſe nō poteſt, *& paucis interiectis.* ¶ Sed eſt nec ſtabilis ſubſtantia eorum, neque ad bonum proficit, quod de malo congregatur. Quemadmodum enim ſi triticum, aut aliud † tale cernas in cribro; dum huc & illuc iactatur, grana omnia paulatim deorſum cadunt;& tamen in cribro nihil remanet, niſi ſtercus ſolum;ſic de ſubſtantia negociatorum nouiſſimè nil remanet niſi ſolum peccatum. Sed omnes homines videntur eſſe mercatores. Oſtendam ergo,quis non eſt negociator; vt qui talis non fuerit,eū intelligas eſſe negociatorem. Quicunque rem comparat, non,vt ipſam rē integram, & immutatam vendat; ſed vt materia ſibi ſit inde aliquid operandi; ille non eſt negociator. Qui autem comparat rem,vt illam ipſam integram, & immutatam dādo lucretur;ille eſt mercator,qui de templo Dei eijcitur. Vnde ſuper omnes mercatores plus maledictus eſt vſurarius. Ipſe namque rem datam a Deo vendit,non comparatam, vt mercator; & poſt fœnus rem ſuam repetit,tollens aliena cum ſuis;mercator autem non repetit rem venditam. Adhuc dicit aliquis.Qui agrum locat,vt agrariam recipiat,aut domum,vt penſiones recipiat,nonne eſt ſimilis ei,qui pecuniam dat ad vſuram?Abſit Primum quidem, quoniam pecunia non ad aliquem vſum diſpoſita eſt,niſi ad emendum.Secundo,quoniam agrum habens,arando accipit ex eo fructum, habens domum,vſum manſionis capit ex ea. Ideo qui locat agrum,vel domum ſuum vſum dare videtur,& pecuniā accipere, & quodammodo quaſi commutare videtur cum lucro lucrum: ex pecunia repoſita nullum vſum capis.Tertio ager,vel domus vtendo veteraſcit: Pecunia autem cum fuerit mutuata,nec minuitur,nec veteraſcit: [Et mēſas nummulariorum ſubuertit,] (Matth.21.) Pecunia ſpiritualiter homines intelliguntur,quia ſicut nummus habet,

charagma.

† aliquam bladi ſpeciem.

aliquis agit per ſe,& non per aliū, vt 5.q.3. In criminalib. B. ADDITIO. Circa hoc dicas, ꝙ quādo aliquis poteſt aliqd facere ſua auctoritate:tūc nō eſt vis ſiue per ſe,ſiue per alium faciat, niſi ſpecialiter prohibeatur: ſed vbi ſua auctoritate nō poteſt facere, ſed alterius: tunc locum habet, ꝙ non poteſt alteri committere, extra de off. deleg. quoniam apoſtolica, vbi Innoc.ſic no. Archid.

a Negociatorē.] Sed nunquid licèt clerico habere tabernam [1]? videtur quòd ſic. C. de epiſco.& cler.l.2. ſed dicimus, quod licèt lex concedat, canon tamen non permittit.15.q.3.cū autem. Vel dic, quòd poteſt habere tabernā propter neceſſariā,& honeſtam negotiationem.

Clericus tabernā habere poteſt.

1 Adde qd veniat appellatione tabernę nota. in leg. tabernę. ff.de verbo. ſign. & in l. qui tabernas ff.de cōtrah.

b Fornicari.[¶ Sēper non licet.] Ideſt, nunquam.32.q.4. nemo. Ar.cōtra 31.q.1. hac ratione, ſed licèt aliquādo licētia pęnę.ſed licentia culpæ nō, qa nō euadit culpam. diſt. 4.c.denique.2.

2 Dic ꝙ fornicatio nulli vnq̄ impunè conceditur. 27. q.1. nubendi. Archidia.

c ¶ Non licèt.] Arg. quod propter mutationem ſtatus, quod ipſi erat licitum, fit illicitū,& cōtra. arg. d.31. c.lex continentiæ.Argu.contra 12. q.1.non dicatis.

Neque

charagma Cęſaris, ſic homo Habet charagma Dei. Et quemadmodum ſolidus, qui non habet charagma Cæſaris, reprobus eſt; & ita & homo, qui non oſtendit in ſe imaginem Dei, reprobus æſtimatur. Vnde Eſaias dicebat ad Hieruſalem: [Pecunia tua reproba eſt; caupones tui miſcent vinum cum aqua, &c.] Ideo ergo menſas numulariorum euertit, ſignificans, quia in tẽplo Dei non debent eſſe nummi, niſi ſpirituales, ideſt, qui Dei imaginem non diaboli portant. Aut certè menſas nummulariorum, ſacerdotum dicit ſcripturas. Nouo enim teſtamento ſuccedente priori, euerſæ ſunt ſcripturæ illorum. *Eſa.1.*

¶ *Hæc Palea (quemadmodum, & ſequens) eſt in aliquot vetuſtis exemplaribus, in quibus Paleæ raro habentur. Eſt autem ſumpta ex auctore operis imperfecti (cuius multæ ſententiæ partim reijciendæ, partim in bonam partem interpretandæ ſunt.) & quidem multis locis de induſtria, quod ibi plenius hic, in ſummam redactum eſt, incolumi ferè ſententia, Quamobrem ea tantum mutata aut locupletata ſunt; quæ valdè conducere viſum eſt. Quod etiam in ſequenti capite eſt obſeruatum.*

Item ex verbis Auguſtini: [hinc inde collectis, & in ſummam redactis ad Pſal. 70. verſic. Quoniam non cognoui.]

¶ De eodem. PALEA. Cap. XII.

QVoniam non cognoui literaturã.] aliqui codices habent: [negotiationes;] in quo diuerſitas interpretum ſenſum oſtendit, non errorem inducit. Ergo ſi propterea iſte tota die laudem Dei dicit, quia non cognouit negotiationes; corrigant ſe Chriſtiani, non negotientur. Sed ait mihi negotiator: Affero ex longinquo merces; mercedem laboris mei, vnde viuam, peto: dignus eſt operarius mercede ſua. De mendacio, de periurio agitur, nõ de negotio. Ego enim mentior, non negotium. Poſſem enim dicere; tãto emi tanto vẽdam; ſi placet, eme. Quomodo ergo reuocas a negotiatione? omnes artifices mentiuntur, ſutores, agricolæ. Vis, vt optem carum tp̃s, vt poſſim vendere annonam, quam ſeruaui? Sed non hoc faciunt, inquis, agricolæ boni: nec illa negotiatores boni. Quid enim? Etiam & filios habere malum eſt; quia, quãdo eis caput dolet, malę & infideles matres ligaturas ſacrilegas, & incantationes quærunt? omnia iſta hominum, non rerũ peccata ſunt. Quære ergo epiſcope (dicit mihi negotiator) quomodo pſalmiſtam intelligas, & noli me prohibere à negotiatione; negotiatio enim me nõ facit malum, ſed iniquitas mea, & mendacium meum. Quæramus ergo negotiatores, qui prę ſumunt gloriari ex ſuis operibus; ſi ſunt cõtra illam gratiam, quam hic pſalmiſta cõmendat, vt nemo de ſuis operibus glorietur. Et ſicut cõtra medicos ſuperbos ſalutis pollicitatores vigilat, hoc, quod dictum eſt: tota die ſalutem tuam.] ſic contra negotiatores de operibus ſuis gloriantes vigilat, hoc quod dictum eſt. [os meum annunciabit iuſtitiam tuam.] Vnde, & Dominus expullit illos de templo volentes ſuam iuſtitiam ſtatuere, & ignorantes iuſtitiam Dei. Merito dictum negotium, quia negat otium, quod malũ eſt, neque quęrit veram quietem, quæ eſt Deus.

Luc.10. *Pſal.17.* † *iuſtitiam tuam*] *ideſt non meam, &c.* Aug. *Pſal.70.*

Item Caſſiodorus in eundem Pſal. 70 in eundem verſiculum.

¶ De eodem. Cap. XIII.

QVid eſt aliud negotium †, niſi quæ poſſint vilius cõparari, carius velle diſtrahere? *& infra.* Negotiatores ergo illi abominabiles exiſtimãtur, qui iuſtitiam Dei minimè conſiderantes per immoderatum pecuniæ ambitum polluuntur, merces ſuas plus periurijs onerando, quàm pretijs. Tales eiecit Dominus de templo dicens; Nolite facere domum patris mei, domum negotiationis.

† *al. negotiari.* *Io.2.*

Item Cyprianus ad clerum, & plebem Furnitanorum, lib.1 epiſt. 9.

Nomine

NEque.]Hæc eſt 2.pars diſt.& eſt pars illius 21. q.3. Cyprianus.

CASVS.Statutum fuit in concil. Chalcedon.ſup.86.diſt. in cap. peruenit,vt nullus laicus clericum in teſtamento ad tutelam nominaret: contra quam conſtitutionem Victor mittuntur,ſed pluribus:ſic epiſcopus in eccleſiaſticis officijs obſeruabit, ſingula officia ſingulis cōmittendo:ita tamen,quod adminiſtrationem rerum eccleſiæ laicis nō committat. Et habet hæc diſtinct.quatuor articulos.

b ¶ Domui.] Hoc c.tractauit magiſter.ſu.47.diſt.§.neceſſe.Sed aliter hic,& aliter ibi.4.ibi.n.exposuit domui,ideſt, familiæ ſuæ:hic aliter, domui ſuæ, ideſt, eccleſiæ ſuæ, & illud eſt quaſi pparatorium ad iſtud vt in hoc §.īnuit G. Oſtēdit ergo in hac diſt.89.qualiter,prꝑlatus eccleſiaſtica beneficia debeat diſpēſare:quia plura non debet committere 5. vni: & quod non debet laicos œconomos cōſtituere in eccleſia,vel vicedominos 6, & ꝙ eccleſiaſtica officia propinquis nō cōcedat.La. inf.ead.decenter.

4 Qualiter ī ſtatutis, & qualiter in legib. capiatur hoc nomē, domus uide p Bart. in l.lex Cornelia.§.domū, ff. de iniur. & l. qui domū, & l. nec Labeo. ff. de adult.
5 Vt inf.c.1.
6 Vt inf. ca. quia & cap. ſeq.

¶ Nomine ſacerdotis careat,qui Dei miniſtros à ſuis auocat officijs. Cap. XIIII.

Iuo p.6.c. 393.

2 NEque apud altare Dei [a] meretur nominari in ſacerdotum prece,qui ab altari ſacerdotes,& miniſtros voluit auocare.Et ideo Victor,cum contra formam nuper in concilio a ſacerdotibus datam Geminium Fauſtinum presbyterum auſus ſit tutorem conſtituere; non eſt, quòd pro dormitione eius apud vos fiat oblatio; aut deprecatio aliqua nomine eius in eccleſia frequentetur: vt ſacerdotum decretum religioſè, & neceſſarie factum ſeruetur à nobis.

DISTINCTIO LXXXIX.

1 Tit. 3.

1 Ys DOmui [b] *quoque ſuæ oportet epiſcopum bene eſſe præpoſitum, vt quædam inde quodam modo futuræ diſpenſationis argumenta ſumantur. In diſpenſatione verò eccleſiæ hanc regulam obſeruandam nouerit, vt nulli quantumlibet exercitatæ perſonæ duo ſimul officia committat: neque ſæcularibus viris res eccleſiaſticas gubernandas committat.*

Vnde Gregorius ſcribit omnibus epiſcopis.

Poly.l.4.tit.23.
Anſ.l.7.c. 108.
Iuo p.6.c. 344.

¶Vni perſonæ duo non committantur officia. C. I.

SIngula [c] eccleſiaſtici [d] iuris officia ſingulis [e] quibuſq; perſonis ſingulatim committi iubemus. Sicut enim

SIngula.] CASVS. Epi plura officia vni committebant perſonæ: ſed docet Greg.hoc nō eſſe faciendum.Nam ſicut in humano corpore ſingula mēbra ſuū habent officium:ita in eccleſia Dei(ſecūdū Pauli ſententiā) ſinguli ſingula' debent habere officia: nec vni pſonæ q̄tūcumque exercitatæ uno tempore ſunt plura officia committenda: & ſicut uarietas membrorum per officia diuerſa prꝑſtat corpori fortitudinem, & uenuſtatem, ſic perſonarum uarietas per ſingula officia diſtributa eccleſiæ prꝑſtat fortitudinem,& uenuſtatem: alioquin eſſet ibi confuſio.

Victor, cum moriebatur, presbyterum Geminium Fauſtinum in teſtamento ſuo,fecit tutorem: & ideo præcepit Cyprianus, vt pro eo nullæ orationes in eccleſia fiant,nec oblationes recipiantur.

a ¶ Dei. Et nonne accuſatur iſte poſt mortem, contra id.23.diſt.quorundam.C.ſi reus.vel accu. mor. ſue.l.1. & 2.Sol.dicunt quidā,ꝙ accuſari poteſt, quis poſt mortem per inſtrumentum,ſicut hic:quia apparebat per inſtrumentum, ideſt, per teſtamentum eum deceſſiſſe in mortali peccato.Sed H. dicit,ꝙ iſte non accuſatur: quia notorium erat eum impœnitentem deceſſiſſe 2.alias nō poſſet accuſari poſt mortem niſi de hæreſi. 23.quæſt.2. ſanè,& in illo caſu.Item & in alijs ſm quoſdam, ut 24. q.2.in ſumma.C.ad legem iul.ma.l. ult. Sed nonne dēt præſumi pro iſto:quia etiā in ultimo inſtanti potuit pꝑnitere,ut 26.q.6.qui recedunt,&c. cognouimus? Argu. contra.de pœn.d. 1.c.agite. Dicit ergo H.ꝙ cum mortaliter peccauerit, nec pœnituerit, non debet pro eo orari.13.q.ul.c.ul. & punitur hic in quo deliquit. 12.q.2. de uiro. uel hoc intelligas quo ad ſepulturam tantum extra de tornea.c.1.Io. Credo 3. hoc ad terrorem inſtitutum:nec modo locum habere. Quod ultimo dicitur, ſeruatur,de facto 86.diſt.c.ult. B.

Accuſari poteſt qs poſt mortem.
1 Adde quod regulariter non pōt. l.1. 2. & 3. C.ſi re.uel accuſ.
2 Fecerat. n. cōtra. id, qđ in concilio continet: & ita notoriū erat eum impenitentem deceſſiſſe, & ideo non fit pro eo oblatio in altari 13.q. 2. pro obeuntib. Arch.
3 Idem no. hic Lau. & idem credit Arch.

DOmui quoque ſuæ.] Hæc diſt.diuiditur in tres partes:in quarū prima dicitur, ꝙ uni perſonæ non debent committi duæ dignitates,uel officia. Secunda ibi. [Volumus.] Tertia ibi. Propinquis.]Ioan.de Fan.

CASVS. In hac 89.diſt.repetit illud ca. apoſtolicæ regulæ. Oportet ordinandum domui ſuæ eſſe bene præpoſitum.Et oſtendit ꝙ in hoc debet eſſe prouidus, ut ſicut in domo ſæculari diuerſa officia uni perſonæ non com-

c ¶ Singula.] Nota, ꝙ difficile eſt,ut unus uicem duorū obtineat 7.ff.de pact.ſi plures.C.de aſſeſſo.nemo.extra de teſt.ad hæc. C.de teſta. conſulta. ubi dr̄, ꝙ abſurdum eſt, ſi promiſcuis actibus rerum turbentur officia. Arg.contra inf.21.q. 1.ca.ult.& ff.quod cuiuſq;uniuer. ſicut.§.ult.Similiter lex dicit, quod non poteſt,quis per plures ciuitates plures habere poteſtarias. ff. ad munic. libertus.§.prꝑſcriptio.Solu. regulare eſt,quòd una perſona non ſuppleat uicem plurium 8. niſi in cauſa neceſſitatis,ut idem ſit carnalis, & ſpiritualis pater 9. 30. q.1.ad limina.Vel prꝑlatus in diuerſis eccleſijs. 10.q.3. unio. uel idem ſit eligens, & confirmans, extra de elec. cum inter.uel ut ipſemet tradat ſibi poſſeſſionem ff. de contrah.empt.fiſtulas. §.fundum. uel niſi cauſa utilitatis,ut cum duæ eccleſiæ uni committantur. 16. q. 1. & temporis,uel ut idem ſeruus uicem pluriū dominorum ſuſtineat.ff.de ſtipul.ſer.l.1.§.communis, uel, ut apud ſemetipſum aliquis emancipetur, uel adoptetur. ff. de adop.ſi conſul. Lau.

ADDITIO. Vbi de hoc, & extra de.proba. ex literis.ibi uideas.

d ¶ Eccleſiaſtici.] Non ordinum, ſed dignitatum,unus enim bene habet omnes ordines: licet ab uno tantum denominetur.

e ¶ Singulis.] Infra 21.quæſt.1.c.ult.contra.Sed illud ex ſpeciali priuilegio, hoc ex generali iure. 16. q. 1. hinc. Laur.

7 Ad hoc 2. qō.1.§. ſed ſciendum in fin. & ſimul ti.16. qō.1. pſbyteros. Vnus uicem plurium ſupplere nō poteſt.
8 Concor. tex.l. ſi plures. cum con cor.ibi addi. ff. de pac.
9 Ad hoc ff. de auct. tu.l. accipientis argu. ff. de ma. uin. ſi cogatur §. ult.licet uideatur. contra.ff. de off. conſul. l. 1. §. ſi. ſm Io. de Fant.

a ¶ Committendum eſt.] Alius habebit Archidiaconatum: alius autem archipresbyteratum: & ſic de alijs. 1 arg. infra 13. q. 1. c. 1. & 2. Laur.

1 Ad hoc plene facit qđ no. extra de conceſ. præbē. literas.

b ¶ Quantumlibet.] Arg. non eſſe derogandum iuri generali propter perſonæ prærogatiuam, ſupra diſtin. 61. miramur, ſupra diſt. 78. ſi quis Laur.

ADDITIO. Sed tamen propter perſonæ vtilitatem bene receditur. 1. q. ſi. tali. 15. q. vl. c. 1. Io. de Faut.

c ¶ Oculus.] id eſt, ſi omne officium attribuitur ei, qui dicitur in eccleſia oculus, vbi erit auditus, i. auris: i. officiū qđ ei attribuitur, qui dicitur in eccleſia auris? Per oculū intelligūtur maiores in eccleſia. q ſibi, & alijs ꝓuidēt. Per aurem in eccleſia diſcreti intelligunt & ſciētes. Vel referas hoc ad illud, qđ dixit, ꝙ diuerſitas officiorum ſit in eccleſia alias nō obſtare: qa ſi totū, &c. quaſi dicat, ſi omnes in eccleſia eſſent vnius officij, quō impleretur corpus eccleſiæ, cum diuerſis opus eſt?

Oculus, & auris quos in eccleſia ſignificant.

d ¶ Et pulchritudinē.] Singula quæq; locum teneant ſortita decenter. Laur.

VOlumus.] Hæc eſt ſecūda pars d. i qua ꝓbat, ꝑ quatuor c. ꝙ ī qualibet eccleſia debet eſſe œconom⁹. Io. de Fā.

CASVS. Paſchaſius epiſcopus nec vicedñm, nec maiorem domus in ſua eccleſia ordinabat, q cauſis intereſſet, & hoſpitibus prouideret. Quare Gregorius ꝑcipit Anthemio ſubdiacono, vt moneat Paſchaſiū quatenus vicedominū, & maiorē domus in ſua eccleſia ordinet. Si verò hoc negligat, clerus eccleſiæ eligat aliquos, quorū perſonæ ad hoc valent ordinari.

in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita in eccleſię corpore ſecundum veridicam Pauli ſententiam, in vno eodemque ſpiritu alij conferendum eſt hoc officium, alij committendum eſt [a] illud: neque vni, quantumlibet [b] exercitatæ perſonæ, vno tempore duarum rerum officia cōmittēda ſunt: quia ſi totum corpus eſt oculus[c], vbi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diuerſa officia, & robur corporis ſeruat, & pulchritudinem [d] repræſentat; ita varietas perſonarū per diuerſa nihilominus officia diſtributa & fortitudinem, & venuſtatem ſanctæ Dei eccleſiæ manifeſtat. Et ſicut indecorum eſt, vt in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio; ita nimirum noxium, ſimulque turpiſſimum, ſi ſingula rerū miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa.   *Rom. 12.*

α ¶ Gregorius.] *Caput hoc a collectorib. ita citatur, quaſi ſint verba alicuius epiſtolæ B. Gregorij. Verum a Ioanne diacono lib. 2. vitæ eiuſdem ſancti Pontificis, nu. 54. ſic referuntur.* Singula eccleſiaſtici iuris officia ſingulis quibuſq; perſonis ſingulatim committi debere dicebat; aſſerens, quia ſicut in vno, &c. *ex eo autem nonnulla ſunt emendata.*

Item Gregorius Anthemio ſubdiacono, lib. 9. epiſ. 66.

¶ Quilibet epiſcopus vicedominum, & œconomum habeat. Cap. II.

2 VOlumus, vt frater noſter Paſchaſio, & vicedominum [e] ſibi ordinet, & maiorem [f] domus: quatenus poſſit, vel hoſpitib. [g] superuenientibus, vel cauſis, quæ eueniunt, idoneus, & paratus exiſtere. Si verò, & negligētem eum proſpicis, & ea, quæ diximus, implere differentem; omnis clerus [h] eius adhiberi debet; vt communi cōſilio ipſi eligant, quorum perſonæ ad ea, quę prędiximus valeant ordinari.   Poly. lib. 4. tit. 22. Anſ. l. 6. c. 145.

Hinc α colligi poteſt archidiaconi electionem a cūcto clero, ſi epiſcopus negligens, vel differens fuerit, canonice fieri poſſe. Officium vicedomini eſt epiſcopatum † diſponere.   † *epiſcopum.*

Vnde Gregorius Clementinæ patriciæ, lib. 1. epiſtol. 11. poſt alia.

α ¶ Hinc.] *Verba hæc vſque ad verſ.* officium, *abſunt a pleriſq; vetuſtis exemplaribus.*

¶ Quid ſit officium vicedomini. Cap. III.

DIaconum verò Anatolium, quē ad nos dirigi popoſciſtis, hoc nos facere nō poſſe, cauſæ magis modus   Anſ. l. 7. c. 77.

e ¶ Et vicedominū.] Exponit H. i. œconomum rerum epiſcopalium, qui rebus epiſcopalibus, & hoſpitib. ſuperuenientib. ꝓuideat.

f ¶ Et maiorem.] id eſt, œconomum rerum canonicorum, & iſte intellectus habetur ex rubrica quadam. Vel maioratus eſt quædam dignitas quæ eſt in quibuſdam eccleſijs: vt Vercellis in eccleſia S. Mariæ.

Maioratus dignitas eſt in quibuſdā eccleſijs.

g ¶ Vel hoſpitibus.] Quia epiſcopus non poteſt in propria perſona tractare talia negotia. 5. q. 3. quia epiſcopus. & referas, quod dicitur de hoſpitibus, ad vicedominum.

h ¶ Clerus.] Arg. ꝙ ſi prælatus non vult, vel negligit facere ea, quæ debet, debent ſuppleri ꝑ ſubditos: & econuerſo, arg. inf. 9. q. 3. cum ſimus, & videtur ꝙ in talibus non ſit neceſſaria admonitio. 2 vt extra de ſup. ne præ. c. licet, extra de conceſ. præb. eccle. non va. quia in ſi.

Negligentia prælati ſuppletur per ſubditos.

OFFICIVM. CASVS. Hic eſt ſecundus articulus: in quo docetur, ꝙ officium vicedñi eſt epāatum diſponere.

DIaconum.] CASVS. Clementina patricia poſtulauit a Grego. Anatolium diaconū: ſed quia fecerat eum.

2 Argu. ad hoc ext. de accu. ſicut, & de foro competet ex tranſmiſſa. nam epſ ei eſt ꝓ admonitione C. de iure emaphy. l. 2. extra de locato, potuit. Archid.

cum vicedominum, Vt gubernaret tres epiſcopatus, nō potuit eum ſibi concedere: & magis propter hanc cauſam, quam propter aliquam aliam duritiam eum ſibi non conceſſit.

Vicedominus.

a ¶ Vicedominum.] Ex hoc cap. patet, ꝙ vice dominus eſt,

b ¶ Epiſcopos.] Vel etiam alios prælatos quilibet enim prælatus debet œconomum conſtituere. C. de epiſcopis & clericis. omnes. §. hoc nihilo minus arg. 9. qō. 3. cū ſimus. extra de offic. ordi. cum vos. De officio œconomi, ſyndici, actoris, not. 16. q. 7. quoniã. Arg. ꝙ epiſcopum poſſet corrigere œconomus res eccleſiæ diſpenſantem, ſicut & archidiaconus.[1] argu. diſt. 74. honoratus.

Eps œconomus corrigere poteſt.

1 Immo & patronus: & quilibet alius ſubditus. 16. q. 7. filius. argu. ſm Hu.

quàm rigoris auſteritas facit. Vicedominum [a] enim eum conſtituimus, cuius arbitrio epiſcopum commiſimus diſponendum.

Item ex concilio chalcedonenſi, c. 26.

¶ De eodem. C. IIII.

16. q. 7. quoniam in quibuſdam. Anſ. l. 6. c. 143. Poly. l. 4. tit. 22. Deuſdedit p. 4.

QVia in quibuſdam eccleſijs, ſicut ad nos peruenit, ſine œconomo epiſcopi res eccleſiaſticas tractant: placuit omnes eccleſias habentes epiſcopos, [b] etiam œconomum habere de proprio clero, qui gubernet eccleſiæ res cum arbitrio ſui epiſcopi, vt non ſine teſtimonia [c] ſit gubernatio ipſarum rerum eccleſiaſticarū, ex hoc eueniat res eiuſdem eccleſiæ diſpergi, & ſacerdotali dignitati obtrectatio generetur. Si uero quis hoc non obſeruauerit, diuinis ſubiaceat regulis.

¶ Hic idem canon refertur infra 16. q. 7. c. quoniam in quibuſdam, ex uerſione Dionyſii. Hic enim eſt ex priſca, quæ extat in collectione Iſidori.

Item Gregorius Ianuario Carolitano epiſcopo, lib. 7. epiſt. 66.

Sæcularibus viris res eccleſiaſticæ non committantur. C. V.

Anſ. l. 6. c. 146. † committentes.] orig.

INdicatum eſt nobis, quòd laici quibuſdam curam veſtri patrimonij commiſeritis, † qui poſtmodum in ruſticorum veſtrorum deprædationib. atque fatigationibus fuerint deprehenſi; & reddere res, quas indecenter retinēt habitas, quaſi ſuę ditionis, quippe veſtrę nō ſuppoſiti curationi, poſtponant, vobiſque deſpiciant actuū ſuorum reddere rationem. Quod ſi ita eſt, diſtricte à vobis diſcuti cōuenit, atq; inter eos, [d] eccleſiæque veſtræ ruſticos cauſā examinare ſubtilius. Et q̃dquid in eis fuerit fraudis inuētum, cum pœna [e] legibus ſtatuta reddere compellãtur. De cætero vero cauendum à fraternitate veſtra eſt, ne ſæcularibus viris, atque non ſub regula noſtra de gētibus, res eccleſiaſticæ committantur; ſed probatis de veſtro officio clericis. In quibus, ſi quid reperiri

eſt, qui habet poteſtatem ſuper res ipſius epiſcopatus. œconomus, qui ſuper res canonicorum: cui ſcilicet res eccleſiaſtica gubernanda mandatur. C. de ſacroſanct. eccle. iubemus. in Princip. Et ſicut epiſcopus diſpenſat res epiſcopales ſub teſtimonio vicedomini: ſic canonici res eccleſiaſticas ſub teſtimonio œconomi: & econuerſo. vt 16. q. 7. quoniã. & 12. q. 1. manifeſta. Iſte œconomus in quibuſdam eccleſijs appellatur præpoſitus.

QVia in quibuſdam.] CASVS. Dictum fuit in concilio Chalcedonen. ꝙ quidam ſine œconomis eccleſia gubernabant. præcepit ergo concilium, ut vnuſquiſque epiſcopus habeat œconomum de proprio clero qui arbitrio epiſcopi res eccleſiæ gubernet, ne propter abſentiam œconomi res eccleſiæ diſpergãtur, & epiſcopo infamia generetur; & qui contra hoc fecerit, diuinis regulis ſubiacebit.

c ¶ Teſtimonio.] epiſcopo enim ꝑhibent teſtimonium œconomi ſuæ adminiſtrationis: ſed cubicularij ſui perhibent teſtimonium ſuæ conuerſationis, vt 2. q. 7. cum paſtoris Io.

INdicatū eſt. CASVS. Ioan. epiſcopus Carolitanus cōmiſerat curā epiſcopatus in tēporalibus quibuſdā laici, qui ruſticos eccleſiæ ſuis bonis expoliauerūt: d quo ruſtici fuerūt Papæ cōqueſti. ꝑcipit ergo Papa Ioanni epiſcopo. vt rei veritatē inquirat: & ſi laici inueniãt in culpa cum pœna legali compellantur reddere vniuerſa, & de cætero non committat curā epiſcopatus laicis ſed clericis quos corrigere poſſit.

d ¶ Inter eos.] Sed nōne iſti erãt laici? ergo debēt cōueniri ſub ſęculari iudice, vt 11. q. 1. experiētia? Sed ideo cōueniuntur coram eccleſiaſtico,[2] q̃a rapuerunt bona eccleſię, vt ext. de foro compe. c. cū ſit generale. & eſt hoc cōtra rectores ciuitatū qui compellūt ruſticos eccleſiarum ſubire reſpōdere. 2 Alij dicūt ſeruos & libertos eccleſiæ ſeq. ſorū dominę id eſt, eccleſiæ, vt dixi 11. q. 1. c. 2. ruſticos autem non, ſed ſæculares: niſi eccleſia ab Imperatore conſecuta eſſet iuriſdictionem ſuper eos. argu. 63. diſt. c. ego. extra de app. ſi duobus verius dr̃ hic laicos iſtos conueniri in foro eccleſiæ ratione prædicta, & quia adhuc erãt in adminiſtratione, vnde ratione adminiſtrationis. ruſtici cōueniri poterant ſub epiſcopo. argu. 2. q. 6. c. ei qui. §. nulli quoq. poſt depoſitam adminiſtrationem non, niſi forte in breui, vel niſi fugerēt. in authē. vt iu. ſine quo quo ſuf. §. quis autem. & §. neceſſitatem. Alij dicunt, quòd iſte epiſcopus repr. henſus fuerat: quia œconomum fecerat aliquem de iſtis laicis, qui tãtum clericus eſſe debet: alias bene poſſet eis committere curam ruſticorum & aliorum bonorum ep̃atus. 77. diſt. c. 2. in fi.

Laici coram iudice eccleſiaſtico poſſunt quandoque conueniri.

2 Dicit hic Hug. & in hoc punctu ptãs Bono. voluit obtinere contra nō ep̃m. ſed non potuit. de hoc not. 16. q. 1. cap. gñaliter. §. nouarum. in ver. iuxta. Archi.

Concuſſionis pœna.

e ¶ Cum pœna.] Iſti committebant crimen concuſſionis: cuius pœna quadruplum eſt, vt 18. diſt. quoniam.

& hoc cum ciuiliter agitur. cum vero criminaliter punitur pro arbitrio iudicis, vt 1. q. 1. concuſſionis. & ſic eccleſia ſuum quandoque poteſt cum augmento repetere, ut 12. q. 2. c. in legibus. l. ſed argum. contra. ead. q. fraternitas.

per eos 1. q. 3. peruenit. & 10. q. 2. epiſcopus.

d ¶ In duplum.] Sic 12. q. 2. cap. in legibus.

ADDITIO. Hoc cap. videtur potius contra: ſed ibi dicam, & pro contrario hic alleg. Hug.

PORRO. CASVS. Hic eſt quartus articulus, vbi ratio redditur quare vni pſonæ nõ ſunt danda diuerſa officia.

Eccleſia ſuum qñq; cũ augmento repetit.

a De hoc le. & no. 18. di. quoniam in ſibi uideas.

a ¶ Vt in ſubditis.] videtur ergo q̃ pdicti laici nõ ſint de foro eccleſię: ſed ideo hoc dicit, q̃a facilius coercentur Clerici quàm laici.

b ¶ Quàm accuſẽt.] Id eſt accuſabiles oſtendant.

PROPINQVIS. Hæc eſt tertia pars d. I qua dicit, q̃ epiſcopus hoc officium nõ debet cõmittere ſuis conſanguineis Ioan. de Fan.

CASVS. Hic eſt tertius articulus, vbi dicitur, quòd epiſcopus non debet committere cum conſanguineis vel fauore ſibi coniunctis res eccleſiæ gubernãdas.

DEcenter. CASVS. Querimonia facta fuit in cõcilio Toletano, q̃ quidam epiſcopi res eccleſię dabant gubernãdas cõſãguineis, vel fauore ſibi coniunctis, per quos res eccleſiæ lædebãtur. Ideo ſtatuit cõciliũ, vt talibus adminiſtratio non committatur: q̃ ſi factũ fuerit, illi ab adminiſtratione remoueantur. & epi excõmunicationi annuę ſubiacebũt, & quę male ablata ſunt, reddantur in duplum ab ijs, qui abſtulerunt.

c ¶ Aut ſanguine.] Sic decima qõ. 2. hoc ius in fin. Vel itellige de ijs, q̃ malæ vitæ ſũt. alias videtur eſſe contra ſupra diſtincti. 86. nõ ſatis. quis enim carnem ſuã odio habuit. 13. quæſt. 2. nõ æſtimemus. Sed quare phibet hoc de propinquis? ideo, quia magis proni ſunt epiſcopi ad dandum coniunctis perſonis quàm alijs. Sic ſæpius & fortius prohibetur fornicatio; quia potius peccatur hoc genere peccati 50. diſtinct. quia tua. Item ſicut magis punitur, qui interficit vxorem, quàm matrem: quia proniores ſunt homines ad illud faciendum. ut. 33. quæſtio. 2. admonere. Item ſicut hac ratione ſubuenitur mulieri, cum intercedit, nõ tamen cum dat: quia pronior eſt ad intercedendum, quàm ad dandum. vt. ff. ad Velleian. l. 4. Itẽ & alia ratione prohibetur dare propinquis: quia ſemper præſumitur, quod res eccleſiæ latenter lædant.

Epi citius ppinquis, q̃ alijs dant.

Mulieri intercedenti, ſed non dãti ſubuenitur.

poterit prauitatis, vt in ſubditis,[a] emẽdare quod illicite geſtum fuerit, vel eatis: quo videlicet β apud vos habitus, ſui officium magis cõuenienter adminiſtrent, quam accuſant.[b]

α ¶ Atque fatigationibus.] *In pleriſque manuſcriptis legitur*, atque ex fatigationibus, *in editionib. epiſtolarum B. Gregorij*, atque per hoc & fatigationibus, *in vno autem vetuſto earundem epiſtolarum, codice*, atque per hoc ex fugationibus.

β ¶ Quo videlicet.] *Apud B. Gregorium legitur*, quod apud uos habitus ſui magis officium commendet, quàm excuſet.

3 *Propinquis etiam, vel fauore ſibi coniunctis eccleſiaſtica officia epiſcopus committere non audeat.*

Vnde in Toletano concilio 10 c. 3. legitur.

¶ Eccleſiaſtica officia non committat epiſcopus propinquis, vel fauore coniunctis. C. VI.

DEcenter omnibus placet, & in pſenti tale reſcindere factum, & non eſſe de cætero faciẽdum. Quicũque † igitur pontificum deinceps, aut ſanguine [c] propinquis, aut fauore perſonis quibuſcumque ſibi coniũctis † talia lucra † cõmendare tentauerit; ad ſuum nefandæ pſumptionis excidiũ, & quod iuſſum fuerit, deuocẽt in irritum; & qui ordinauerit, annuæ excommunicationi ſubiaceat. Quæ vero ablata fortaſſe fuerint, ab eo, qui tulerit, reddantur in duplum.[d]

† *Nam quisquis*] ori.
† *deuinctis*] orig.
† *al. loca.*

4 *Poro ipſa officia, quare ita ſint diſtinguẽda, & nõ vni perſonæ omnia committenda, ex auctoritate Gregorij, & Bonifacij Papæ datur intelligi: qui ſic aiunt.*

¶ *Caput hoc penè iiſdem verbis legitur in epiſtola Bonifacij II. ad Eulalium, & Gregorij I. ad epiſcopos Galliarum, lib. 4. epiſto. 52. Sic quoque in alijs epiſtolis B. Gregorij multa leguntur, quæ in ſcriptis ſuperiorum Pontificum habentur.*

¶ Graduum & ordinum diſtributio, eccleſiaſticam vnitatem conſeruat. Cap. VII.

AD hoc diſpẽſationis † diuinę prouiſio, gradus diuerſos,[e] & ordines, conſtituit eſſe diſtinctos, vt dum

† *al. diſpoſitionis.*

AD hoc diſpenſationis.] CASVS. Gregorius & Bonifacius dicunt, q̃ ideo eſt conſtitutum, vt diuerſa officia diuerſis committantur perſonis, quatenus ex obedientia minorum, & ex dilectione maiorum erga minores, recta fiat adminiſtratio ſingularum officiorum aliter enim vniuerſitas rerum rationabiliter gubernari non poſſet. & quòd in eccleſia Dei debeant eſſe officia diuerſa, probatur ad inſtar curiæ cœleſtis, ubi quidam angeli ſunt minores, & quidam maiores.

e ¶ Diuerſos.] Inter prælatum & ſubditum.

a ¶ Et.

a ¶ Et potiores.] Hoc erit vſque in diem iudicij tantũ. Dicit. n. Apoſtolus. Dum mundus iſte durabit, homines præerunt hominibus, dæmones dæmonibus. Angeli Angelis. Cum autem Deus erit omnia in omnibus, ceſſabit omnis prælatio, non tamẽ ordo vel maioritas. ali-

Prælatio q̃libet poſt iudicium ceſſabit.

recipere non debet eſſe talis, vt inter alios diſcordiã ponat. hæc continuatio mihi placet: & litera hoc videtur velle. Sed Beneuen. & H. ſic continuant ſu. 46. diſt. oſtẽdit Grat. epiſcopum non debere eſſe litigioſum in ſe. i. ꝙ non debet lites amare. Nunc autem aliter repetit, ſcilicet, vt nõ amet litigia inter alios: ſed diſcordãtes reconciliet. Et eſt caſus primus planus.

reuerentiã minores potioribus exhiberẽt, & potiores[a] minoribus dilectionem impenderent; vera[b] † concordia fieret, & ex diuerſitate contextio,[c] & rectè officiorũ gereretur adminiſtratio ſingulorum. Neque enim vniuerſitas,[d] alia poterat ratione ſubſiſtere, niſi huiuſmodi magnus eã differẽtiæ ordo ſeruaret. Quia verò quæq; creatura in vna eademque qualitate[e] † gubernari, vel viuere nõ poteſt; cœleſtium militiarum exemplar nos inſtruit; quia dum ſunt Angeli, & ſunt Archangeli; liquet, q̃a nõ ſunt æquales, ſed in poteſtate & ordine (ſicut noſtis) differt alter † ab altero.

† *vna concordia fieret diuerſitate contexio.* Orig.

† *æqualitate.*] Bon.

† *al. vnam.*

DISTINCTIO. XC.

L*Itigioſus*[f] *quoque prohibetur ordinari; quia qui ſua poteſtate diſcordantes ad concordiam debet attrahere, qui oblationes diſſidentium prohibetur recipere; nequaquam litigandi facilitate alios ad diſſidium debet prouocare.*

Vnde in concilio Carthaginenſi quarto, c. 59. legitur.

Clerici diſcordes deijciantur, vel reuocentur ad concordiam. Cap. I.

Bure. l. 2. c. 215. Iuo p. 6. c. 290.

DIſcordantes clericos epiſcopus, vel ratione,[g] vel poteſtate[h] ad concordiam trahat: inobedientes ſynodus per audientiam damnet.

Item ex eodem, c. 93. & 94.

¶ Diſſidentium fratrum, in eccleſia oblationum dona non recipiantur. Cap. II.

† *al. ſimiliter dona eorum.*

Bur. l. 5. c. 38. & 39. Iuo p. 2. c. 47. & 48. inf. c. eorum.

OBlationes[i] diſſidentiũ fratrũ neq; in ſacrario, neq; in gazophylacio[k] recipiantur. *Similiter.* † Dona

f ¶ Litigioſus.] In hac diſt. 90. tractat hoc c. nõ litigioſũ, q̃d tractauit 46. diſ. ſed diſſimiliter. ibi. n. oſtẽdit, ꝙ epiſcopus nõ debet eſſe litigioſus hic verò, ꝙ diſcordantes debet ad concordiã reuocare. vltimo addit, quòd ep̃i debent ſibi viciſſim præſtare auxilium ad pacem ſeruandam.

g DIſcordantes.] Ratione.] i. amicabili cõpoſitione ext. iudiciũ. & d̃ Iudex ad cõplano nam iudex ad cordiam laconcordiã laborare oorare dẽt. d̃bet. 5. q. 2. ſi prima ı Cõcor. tex. tes. i. & litigãtes reccõ in auth. de ciliare. ff. de vſufr. ſi mãda. priu. cuius. §. ęquiſſimũ. §. deinde. & d̃ of. p̃ſi. illicitas. coll. 3. non §. ne potentiores. Si tñ põt eos ergo inter ſe cõpoſi cogere. tex. tionẽ faciãt, remane eſt in §. fin. bũt crimina ĩpuni- in Auth. de ta, ꝯ illud ff. ad le. lit. iu. Aquil. ita vulneratꝰ ꝛ Et extra ꝛ ſed hoc in crimine de ſen. excõ. iniuriarũ obtinet, ꝙ mun. vt fa q̃ liber p̃t remittere mæ. ff. de fi. ſed ſi criminaliter deiu. ſi a ageret, eſſet falsũ: reo. §. vlt. ſed ſi delictũ tãgeret eccleſiã, ibi ñ poſſet ſubditus cõponere cũ prælato, vt 23. q. 4. ſi is qui. poteſt tamen renunciare accuſationi, vt ex. de acc. veniens.

ADDITIO. Ad idem in Auth. de man. princ. §. deinde. coll. 3. Pacis enim turbator capite plectendus eſt. ff. de re mili. qui metu. Arch.

h ¶ Vel poteſtate.] Scilicet coerctione. ut ff. de officio præſidis, congruit, & infra eo. placuit.

aliquis enim maior erit alio. nam in domo patris mei, &c. de pœn. diſt. 4. in domo. ſed non præerit ei, & vide quomodo prælatus & ſubditus ſibi cõnectuntur, vt 95. diſt. eſto. & hæc diuerſitas ordinum propter maiorem concordiam eſt ſtatuta, vt 45. diſt. licet. ꝛ

b ¶ Vera.] ideſt, per veram concordiam. Io.

c ¶ Contextio.] Infra 95. diſt. eſto. Io.

d ¶ Vniuerſitas.] Creaturarum.

e ¶ Qualitate.] Quia qualitas corporum non põt manere in vno ſtatu. de conſec. diſt. 5. ne tales, & dicit lex, quòd circa ſtatum humanum nihil eſt ſtabile, vt in Authen. de non alie aut permu. §. vt autem coll. 2. vel dic, qualitate, ideſt, æqualitate, quia non omnes poſſunt eſſe epiſcopi.

Status humanus eſt ĩſtabilis.

LItigioſus.] Hęc diſtin. diuiditur in duas partes. In quarum prima probatur, quod clerici non debent eſſe litigioſi: quia ex officio ſuo tenentur alios ad concordiam reuocare, & ſi talis fuerit ordinari non debet: & hoc probat ex auct. ſanctorũ. Secunda ibi, [Præcipimus.] Ioan. de Fant.

CASVS. Repetit hic illud c. Apoſtolicæ regulæ, non litigioſum, qui ordinari prohibetur. Nam cum diſcordantes debeat concordare, & oblationes diſſidentium non

OBlationes.] CASVS. Dicitur, ꝙ ſacerdos non debet recipere oblationes diſcordãtium fratrum, nec eorum qui pauperes opprimunt.

i ¶ Oblationes.] Cum odium eorum apertũ eſt, & notorium. hoc intellige de voluntarijs oblationibus, non de decimis, & primitijs. ext. de deci. de terris. 16. q. 1. decimæ. Lau.

K ¶ In gazophylacio.] ideſt, arca, vel locus eſt ubi reponuntur oblationes, a gaza, quod eſt diuitiæ, & phylattain, quod eſt ſeruare.

l ¶ Dona.] Dicit Hug. hoc generaliter intelligendum eſſe de quolibet. qui eſt in mortali peccato. ꝫ & gratia exẽpli eſt illud poſitum, ſ. diſſidentium. Tu melius dic, ꝙ cũ hæc ſit pœna, non dẽt extendi niſi quatenus reperitur delictum. nam ſpecialiter de quibuſdam perſonis inuenitur prohibitum, vt hic dę iſto. Itẽ de eo, qui pauperẽ opprimit. Item de ſacrilego, ut 12, q. 2. de uiro.

Item de eo, qui vi extrahi ſeruum ad eccleſiam confugientem, vt 17.q.4.miror. Itē de raptore.extra.de rapt. ſuper eo. Item de vſurario. extra de vſuris, quia in omnibus, ſed etiam pœnitentes quandoque prohibentur oblationes facere,de conſec.diſtin. 4. eos. Idem dico de meretrice. 1

rantes in deſerto) agere debet pænitentiam ad arbitriū ſacerdotis,iuxta magnitudinem peccati ſui.

f ¶ Opus eius.] id eſt,oratio eius ſi clericus eſt, opus. n. eius eſt orare.36.diſt.cap.vlt.vel ſi eſt laicus,opus eius, ideſt,oblatio eius ſu.ea.diſt.oblationes,& 12.q.1. duo.

g ¶ Neque.]

1 Argu. ad hoc bonum in Auth. de leno. in pri. & quod ibi not.coll.3.

eorum,qui pauperes opprimunt,[a] à ſacerdotibus refutāda ſunt.

Item Cyprianus,de vnitate eccleſia.

¶ Extra eccleſiam eſſe probatur, qui pacem cum proximo non habet. Cap. III.

NEque ad Cain munera reſpexit Deus,Neque enim pacatū habere Deum poterat, qui cum fratre pacē per zeli diſcordiam non habebat. Quam ſibi igitur pacē promittūt inimici fratrū? quæ ſacrificia celebrare ſe credūt æmuli ſacerdotum?An ſecum eſſe Chriſtum cū collecti fuerint,opinantur,qui extra Chriſti eccleſiam[b] colligūtur? Tales etiam ſi occiſi in confeſſione nominis fuerint,maculā iſta nec ſanguine [c] abluit. [d] Inexpiabilis, [e] & grauis culpa diſcordiæ,nec paſſione purgatur.

Item ex octaua ſynodo.

¶ Murmurantes à fratrum vnitate alieni efficiantur. Cap. IIII.

ALienus ſit a fratrū vnitate, qui murmurat; & opus eius [f] abijciatur,qui murmurās α extiterit: ne pœnā murmurantiū incurrat:de qua Apoſtolus dicit: Neque [g] murmuraueritis,ſicut quidā murmurauerūt, [h] & perierunt ab exterminatore.[i] Iuxta β menſuram itaque operis peccator (quod in hac ſentētia Apoſtoli plenius declaratur) ſacerdotis iudicio pœniteat.

Burc. l. 10. c. 52. & 54.
Iuo p. 13. cap.55. & 53. ex concil. Moguntino.
1.*Cor*.10.

¶ *In libello B. Baſilij de inſtitutis monachorum Rufino interprete (qui nuper Coloniæ cum regula B. Benedicti eſt impreſſus.)c.42.in vltima reſponſione habetur prima pars huius capitis vſque aduer.*abijciatur.

α ¶ Qui murmurans.] *Eiuſdem libelli,c.50.penultima interrogatio ſic habet.* Si vero etiam quis murmuret ꝓpter eſcam, quæ erga eum ſententia ſeruabitur? Reſp. Ea,quæ circa eos,qui murmurauerunt in deſerto. Dicit enim Apoſtolus:[Neque murmuraueritis,ſicut quidam eorum murmurauerunt & perierunt ab exterminatore.]

β ¶ Iuxta.] *Hæc pars nō habetur in eo Baſilij loco: Apud Burchardum verò,& Iuonem (à quibus citatur ex concilio Moguntino)ſic legitur.*iuxta menſuram, opuſque peccati,quia in hoc ſententia,&c.

Item ex eodem.

In regula Iſidor c.17.
Burc.l.10.c.62.
Iuo p.13.c.63.

¶ Corripiantur.qui rixas,& contentiones amant. Cap. V.

SI quis monachus,† contentiones,vel rixas amauerit,

† abeſt à multis exempl.

a ¶ Opprimunt.] Si qs tamē officiatus opprimit ruſticos; quia fortè debet habere decem, & accipit duodecim: dona eius nō ſunt reſpuēda de iure ſm quoſdā: qa trāsfertur dominiū. in huiuſmodi,& fieri poteſt inde eleemoſyna: nec eſt uera rapina. arg. 14.q.5. nō ſanè ſi tamē propterea correctus nollet ceſſare, debēt reſpui.Vel dic ꝙ inde pōt fieri eleemoſyna,non tamen oblatio. Idē dico in meretrice, vt dixi. 14.q.5.in prin.

NEq3.] CASVS. Quidam inimici fratrū & inuidi cōfiſi ď illo verbo Euāgelij:Vbi cunq; fuerint cōgregati duo, vel tres in nomine meo,&c. ſimul collecti ſacrificabāt Domino. Sed dicit Cyprianus,ꝙ Deus eorū ſacrificia non reſpicit:ſicut ad ſacrificia Cain nō reſpexit: talis enim culpa diſcordię nō dimittit,etiā ſi paſſionem patiat̄ pro Chriſto.

b ¶ Eccleſiā.] Extra quam qui inueniuntur. exterminabuntur.24. q. 1. quia ex ſola.Lau.

c ¶ Nec ſanguine.] Si impœnitēs decedat hoc ad exaggerationem huius criminis di;qa idē eſt in quolibet alio crimine.

d ¶ Abluitur.] Quo ad vitā ęternam:ſed valet martyriū quo ad minorē pœnam. de pęn.d.4.ſi qs autem non habens.

e ¶ Inexpiabilis.] verum eſt poſt mortē, aliàs de nemine deſperādū eſt,vt ď pę. diſ.7.nemo. 32.q.2. ancillam.nam qui impænitens decedit in martyrio, nō ſaluatur.2 de pœn.d.1.c.vlt.ſed mitius punitur,ut ibidem dicitur,& de pœn.diſt.3.§.poteſt.

Deſperandū eſt de nemine.

2 Ad hoc vide qd le. ꝙ no.1.q.1. vide.

ALienus.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ quicunque murmurat & diſcordat a fratribus, abijciendus eſt ipſe, & factū eius: qui ne exterminetur ab angelo exterminatore (ſicut fuerunt exterminati Iudæi murmurantes in deſerto) agere debet ...

g ¶ Neque.] Sic 2.q.7.§.de his etiam.

h ¶ Murmurauerunt. Et perierunt in deſerto illa pœna eſt,ut citius moriatur. 11.q.3.epiſcopi ſi ſacerdotali.

i ¶ Ab exterminatore.] i. ab angelo malo, q exterminauit murmurantes in deſerto à terra promiſſionis.

SI quis monachus.] CASVS. Quæſitum fuit quantam pœnam debeat pati monachus, qui rixatur, vel fratribus

tribus conuitia inferri? & reſpondet, iuxta modum peccati diuturna pœna purgentur ad arbitrium ſui prælati. Idē eſt, & ſi fuerit murmurator. Sequēs c. planum eſt.
a ¶ Vel manifeſtum.] Ideſt manifeſte.
b ¶ Diuturna.] Videtur, ꝙ tanto tempore debeat quis eſſe

doque maior. de pœ. diſtinct. 3. productior.
c ¶ Prioris.] Ideſt, abbatis, abbas enim poteſt abſoluere monachum ſuum inijcientem manus in monachum ſuum, vel alterius, ſed non poteſt ſi percuſſerit clericum ſæcularem 1. vt extra de ſent. excom. cum illorum, &c.

Pnīa eſt arbitraria.

Abbas monachum excōicatum abſoluere pōt.

vel manifeſtum [a] conuitium fratri intulerit, iuxta arbitrium rectoris, modumque peccati, diurna [b] expietur pœnitentia. *Item.* ¶ Qui contentioſus aut murmurans extiterit, ſecundum arbitrium prioris [c] tandiu β pœniteat, quam diu culpæ qualitas extat.

In lib. ſententiarum Patrum, c. 96. ex ſtatutis ſeniorum. Bur. l. 10. c. 53. Iuo p. 13. c. 54.

α ¶ Si quis monachus.] *Hanc priorem partem Burchardus, & Iuo citant ex concilio Agathenſi, in quo etiam habetur ex codice librorum ſexdecim, lib. 5. c. 22. abeſt autem ferè vbique, etiam in multis Gratiani exemplaribus vox,* monachus.

β ¶ Tamdiu.] *Apud Burchardum, & Iuonem (qui citant hanc partem poſteriorem ex Moguntino, habetur autem in libro ſententiarum Patrum, cap. 96. ex ſtatutis ſeniorum.) legitur,* ita pœniteat, qualiter culpæ qualitas extat.

Item ex concilio Carthaginenſi 4. cap 25.

¶ Diſſidentes epiſcopi ad concordiam redire cogantur. Cap. VI.

Bur. l. 1. c. 62. Iuo p. 5. c. 172.

DIſſidentes epiſcopos, ſi non timor Dei, ſynodus reconciliet.

Item ex eodem, cap. 26.

¶ De eodem. Cap. VII.

Burc. l. 1. c. 101. Iuo p. 5. c. 203. † *cohortentur.*] uera lectio.

STudēdum eſt epiſcopis, vt diſſidentes fratres, ſiue clericos, ſiue laicos, ad pacem [d] magis, quam ad iudiciū coerceant † [e].

Item ex eodem cap. 94.

¶ Non recipiantur dona eorum, qui pauperes opprimunt. Cap. VIII.

Su. ead. oblationes. Burc l. 5. c. 39. Iuo p. 2. c. 48.

EOrum, qui pauperes opprimunt, dona à ſacerdotibus ſunt refutanda.

Item ex concilio Agathenſi cap. 31.

¶ A cœtu alienentur fidelium, qui ad concordiam redire contemnunt. Cap. IX.

Burc. l. 10. c. 61. Iuo p. 13. c. 62. † *al. diutina intentione.*

† Diuturna no. Doc. ꝙ iudex poteſt iugere ad cōpromittendum eos, qui diu litigauerunt in l. quidā æſtimauerunt, ſi cer. peta.

PLacuit etiam, vt (ſicut plerumq; fit) quicumque odio aut longinqua inter ſe lite diſſenſerint, & ad pacem reuocari diuturna † obſtinatione nequiuerint, à ſacerdotib. ciuitatis primitus arguantur [f]; Qui ſi inimicitias deponere pernicioſa intentione noluerint, de eccleſiæ cœtu iuſtiſſima excommunicatione [g] pellantur.

Item Fabianus Papa.

STudendum. CASVS. Dicitur hic ꝙ epiſcopus diſcordātes cleric. vel laicos dēt ad cōcordiā reuocare, potiꝰ quā ad iudicium vocare, & cōſueuit hoc capitulū intelligi in crimine iniuriarū. Seq. cap. pater.

1 Iſto caſu dēt abſoluiꝛ diœceſano epiſcopo, ꝙ dicitur ext. de ſen. excō. religioſo. ibi uideas.

Accuſator pēdente accuſatione poteſt deſiſtere.

d ¶ Ad pacem.] Hęc & ſimilia intelligo cū ciuiliter agitur de crimine: vel in cauſa ciuili: ſecus vbi criminaliter ageret, expedit enim peccata nocētiū nota eſſe ff. de iniur. eum qui & extra de col. deteg. c. 1. Ioā. vel cū agitur actione iniuriarum, vt dictum eſt ſupra ead. cap. 1. B.

e ¶ Coerceant.] Ar. quòd epiſcopus ſi quis coram eo accuſauerit aliquem, & velit deſiſtere, & ille velit ei remittere, non debeat eos cogere proſequi cauſam illam 2. etiam lite cōteſtata: & ꝙ illi poſſint deſiſtere cū epiſcopus dēat magis hortari ad pacē quam ad contentionē. arg. 5. q. 2. ſi primates. Io. qđ verum credo in crimine iniuriarū, vel cū agit ciuiliter: alias nō 3. vt extr. đ col. c. 2. B.

2 Adde an & qñ poteſt accuſator deſiſtere notat Cy. ī l. fi. C. de accuſa. & in l. 2. C. de exibē. re. B. ī l. athletas. ff. de fal.

3 Et eſt ratio qui expedit peccata nocentium, &c. ut dr̄ in gloſſ. præ. ſecundum R.

PLacuit etiā.] CASVS. Dicitur hic ꝙ ſi qs habet diſcordiam cum aliquo, debet moneri, vt ad pacem redeat: & ſi cōtempſerit, debet excommunicari.

f ¶ Arguantur.] Ar. ꝙ admonitio ſemꝑ debet præcedere uin dictā. arg. 12. q. 2. indignè.

ADDITIO. Ad idē 32. q. 5. præceptū. ff. de fideicom. li. cum uero §. ſubiectū, & §. ſeq. Ad idem 45. diſtinct. licet. plerumque, Archidiac.

g ¶ Excōmunicatione.] Videtur tamen, quòd primo iudex ſæcularis coget 4. eos ad concordiam, & ſi hoc non ſufficiat, quod tunc excommunicabuntur. 17. quæſt. 4. de præsbyterorum, &c.

4 Coget. Vide legiſtas l. quidā æſtimauerunt ſi cer. pe.

eſſe in pœnitentia, quanto fuit in peccat. 3. q. 2. c. 1. Sed dicimus hoc ponendum in arbitrio prælati. nam quandoque inuenitur, ꝙ debet eſſe tanta. de pę. diſt. 1. quamobrem, quandoque minor, de pœ. diſt. ult. cap. ult. quan-

¶ Inedijs maceretur acerrimis, qui fratri ſuo reconciliari noluerit. Cap. X.

SI quis contriſtatus noluerit reconciliari fratri ſuo, ſatisfaciente [a] eo qui, contriſtauit, acerrimis maceretur inedijs, [b] vſque dum gratanti animo ſatisfactionem recipiat.

Bruc. l. 10. c. 59. Iuo p. 13. cap. 60. ex Fabiano.

Item Innocentius ſecundus.

¶ Epiſcopi ad pacem firmiter tenendam viciſſim ſibi conſilium & auxilium præſtent. Cap. XI.

2 PRæcipimus [c], vt epiſcopi ad ſolum Deum, & ſalutẽ populi babentes reſpectum, omni tepiditate ſemota, ad pacem firmiter tenendam mutuum ſibi conſiliũ, & auxilium præbeant: neque hoc alicuius amore, vel odio prætermittãt. Quòd ſi quis in hoc Dei opere tepidus inuentus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

In conc. Latemnen. c. 9. extra de tregua, & pace. c. 1. §. præcipimus ex Alex. 3.

Item Victor Papa ad Afros, epiſt. 2.

¶ Expellendi ſunt à communione fidelium, qui ſibi inuicem reconciliari noluerint. Cap. XII.

PErlatum eſt ad ſedem Apoſtolicam, aliquos veſtrum nocere fratribus † velle, & vt cadant, decertare: ſimiliter in ſacramentis, diſcrepare [d], & ob id cõtentiones, & æmulationes fieri inter vos: à quib. diſſenſionibus vos auertere, & in his omnibus concordare [e], & opem ferrè viciſſim mandamus. Nam ſi hoc agere cito neglexeritis, & viciſſim reconciliari non ſtudueritis; ab Apoſtolicæ ſedis, & totius eccleſiæ communione vos pelli non dubitetis.

Poly. l. 5. tit. 13. † *al. fratres.*

DISTINCTIO XCI.

QVi autẽ [f] turpi lucro, vel inhoneſto negocio victum ſibi quærere probibentur; de oblationibus eccleſiæ ſtipendia conſequantur. Quod ſi eccleſia ei ſufficere non poterit; proprio artificiolo †, vel agricultura (exemplo Apoſtoli, qui de labore manuum viuebat) ſibi neceſſaria inueniat: ita tamen, vt occaſione ſui operis vigilÿs eccleſiæ non deſit. Quod abſq;

† *al. artificio Act. 2. & 1. Cor. 41. Theſ. 2. & 2. Theſ. 3.*

SI quis contriſtatus.] CASVS. Quidam ſatisfacere nolebat alicui cui iniuriã fecerat: ſed iniuriã paſſus reconciliari volebat. Quæſitum fuit, quid de illo fieri debeat? & reſpondet, quod debet famę macerari, donec, de nolẽte fiat volẽs.

a ¶ Satisfaciẽte. Immo etiam non ſatiſfaciente eo, rancorẽ tenetur dimittere, vt de pę. diſ. 5. c ult. quia non eſt licitũ nobis aliquẽ odio habere ut 23. q. 4. c. cũ in lege. 11. q. 3. Iter verba ſed actionẽ iniuriarũ, ideſt, ſatisfactionem, nõ tenemur dimittere, nã ad remittẽdam iniuriam nullus eſt cogẽdus 1. 23. q. 4. ſic illic. immo bene facit q dimiſſo rancore agit iniuriarum 45. diſt. & qui emendat. 23. q. 5. de occidendis.

Rancorem ſed non iniuriam tenemur dimittere.

1 Et vide q3 not. 1. qõ. 4. quia prælatus in gl. ar. ꝙ, & c. verſi. ſed nũquid &c. Archid.

b ¶ Inedijs.] Ideſt pęnis excommunicationis.

PRæcipimꝰ.] hæc eſt ſecunda pars diſt. ĩ qua probat ꝙ epiſcopi debent ſibi præſtare conſilium, & auxilium ad pacẽ tenendã. Io. de Fan. CASVS. Dicitur hic, ꝙ ad pacem firmiter tenendam & obſeruandam, debent epiſcopi ſibi mutuum auxiliũ exhibere: & qui hoc non fecerit deponatur.

c ¶ Pręcipimus.] Per iſta ca. patet, ꝙ ad iudicium eccleſiæ ſpectat facere pacẽ, ut hic, & extra de tregua & pace treguas. Itẽ patet hic ꝙ epiſcopi puniũtur, q ſibi non pręſtant mutuũ auxiliũ, vt 3. q. 1. nulli, & etiã mortuo epiſcopo uel infirmo vicini epiſcopi tenentur ſupplere defectum epi, vt 7. q. 1. põtifices. Ioã. ADDITIO. Hinc eliciunt aliqui quare per diuerſa anni tempora treguæ cõſtituantur, extra de treg. c. 1. vt ſcilicet eo tempore paci reformandæ detur opera, arg. C. de ſeru. l. dies, arg. 33. q. 2. placuit. Io. de Fan. & hic adde, & videas, quod dicam 24. q. 3. illi qui Arch.

Ep̃i ſibi mutuũ dẽnt p̃ſtare auxilium.

PErlatum.] CASVS. Quidam conabantur, vt alij ab officio caderent, & ordinibus; in ſacramentis, ab alijs diſcordantes, vt in baptiſmo, & alijs ſacramentis vnde diſcordiæ ortæ ſunt inter eos. Quod cum Victor Papa audiuiſſet, præcepit vt ad pacẽ uelociter redirent, & auxilium ſibi uiciſſim conferrent. Si uero contempſerint, a communione eccleſiæ repellantur.

d ¶ Diſcrepare.] Hoc dicit canon, ut ſimplam teneamus baptiſmi formam propter ſchiſma uitandum, de conſecra. diſt. 4. propter vitandum, vbi tamen conſuetudo eſt diuerſa, nihil officit, vt de conſecra. diſtinct. 4. de trina.

Baptiſmi formã dẽt eſſe ſimplã.

e ¶ Concordare.] Cum metropolitana eccleſia. 12. di. c. pen. de conſe. diſt. 1. altaria, & d. 3. c. literis. Io.

Qui

QVi autem turpi.] CASVS. Supra in diſt. 88. dictum eſt, quòd clerici negociari non debent. Sed quia dubitari poſſet, unde uiuere debeant: ideo ſubiungit hanc 91. diſtinct. Gratianus, ubi docet ꝙ uiuere debet de oblationibus & de decimis: quæ ſi deficient, ad inſtar Pauli quærant ſibi uictum de aliquo artificiolo: dummodo propter hoc officia ſua non negligant, niſi eſſent infirmi.

f ¶ Qui autem.] Dictum eſt ſu. 88. diſt. clericis non licere negociari: unde oſtenditur in hac 91. diſt. ex quo debeant ſuſtentari, quia de eccleſiaſticis ſtipendijs. ubi aũt clerico non ſufficit eccleſia; proprijs manibus ſibi quærere uictum debet iuxta Apoſtolum: non tamen, ꝙ ex hac occaſione ſubtrahatur ab eccleſiaſticis officijs. H.

Clericus proprijs manibus ſibi uictum quærere poteſt.

a ¶ Quod

a ¶ Quod abſque inæqualitate.] ideſt, niſi cum inæquale eſt corpus exuberantia, vel defectu humorum: hoc eſt ex cauſa infirmitatis.

B Leutherius.] CASVS. Pelagius quando conſecrauit Eleutherium, compulit eum ad præſtandam cautionem, vt vigilias quotidianas in eccleſia ſua faceret ritè celebrari: in quo cũ clerici ſibi non obedirent, ſed potius negotiationi intenderent, conqueſtus eſt. Papæ: præcipit ergo Papa cuidam, vt illos clericos contumaces compellat vigilijs inſiſtere omnibus modis.

b ¶ Promiſit.] q̃ promittẽda ſit, notaui 23.d. quãquam.

c ¶ Vigiliæ.] idest mortuorum exequiæ: vel generaliter eccleſiaſtica officia 1 61. diſtinct. quo[...] ſeſtus: & propter cauſam hæc cautio fuit exacta ab eõ iſto: quia clerici ſui negligentes erant circa diuina officia: alias de iure con huiuſmodi cautio non eſt in or dinatione ẽpi exigẽda. Sed videtur, ꝙ Eleutherius hoc modo ꝓ ſuis clericis obligari nõ potuit, promittendo factum [...] ſtip. [...] ſi qs aliũ: Sed dic, q bene potuit, cũ ad eiꝰ officiũ ſpectaret eos ad hoc cogere: & ita ſua interfuit 3. præterea ꝑ illa verba vr̃ ꝓmiſiſſe ſe curaturum, vt illi interſint: ſicut cũ qs promittit aliũ iudicio ſiſti: argu. ff. de verb. obliga. quoties qs aliũ & eſt ſi. ſup. 63. diſ. tibi domino. Itẽ eſt arg. hic, ꝙ ẽps põt inducere conſuetudinem nouam in ſua eccleſia, quo ad officia celebrãda. 12. di. nouit. & de conſ. diſt, 3. c. 1.

1 Vnde corũ culpa in eũ redundabat. 86. d. c. 1. cuj[...] ſcopus [...] ſuorum ſub[...] ditorum fa[...]cta promittere.
2 [...] citſing. [...] x. in ſuo d[...]ctionario, i verb. factum ad hoc, quod qs nõ poteſt ꝓmittere factũ alienũ.
3 Vnde bene obligabatur. inſti. §. cæterũ & §. ſeq.
Ẽps in ſua eccleſia nouã conſuetudinẽ inducere poteſt circa officia.

inæqualitate [a] *ſui corporis nulli impune conceditur.*

† *al. Gelaſius.* — *Vnde Pelagius † Papa.*

Anſ. lib. 7. c. 165.

¶ Corripiantur clerici, qui officijs matutinis, vel veſpertinis ſe ſubtrahunt. Cap. I.

ELeutherius frater, & coepiſcopus noſter queritur clericos ſuos ſibi contra canones ſuperbire; & id, quod nobis iubentibus facta in ſcrinio cautione promiſit [b], vt quotidianis diebus vigiliæ [c] in eius celebrarentur eccleſia, illis contemnentibus implere non poſſe: ſed magis vnumquemque ſuis (poſtpoſito eccleſiæ ſeruitio) vacare negotijs. Et ideo experientia tua eos, quos tibi eſſe oſtenderit contumaces, debita obiurgatione compeſce, & modis omnibus, vigilijs vacare compelle.

[*Item ex concilio Nannetenſi.*]

De eodem. PALEA. Cap. II.

extra de celeb. miſ. c. 1. ex Agathenſi. Bur. l. 2. c. 104. Iuo p. 6. c. 181. ex Nannetenſi.

PResbyter mane, matutinali officio expleto, pẽſum ſeruitutis ſuæ canendo primam, tertiam, ſextam, nonamque perſoluat: ita tamen vt poſtea horis cõpetẽtib. & ſignis deſignãtib. iuxta poſſibilitatẽ aut à ſe, aut à ſcholaribus publicè compleantur. Deinde peractis horis, infirmis viſitatis, ſi voluerit, ad opus rurale exeat ieiunus; vt iterum neceſſitatibus peregrinorum, & hoſpitũ, ſiue diuerſorũ commeãtium, infirmorum quoq;, atq; defunctorum ſuccurrere poſſit vſque ad ſtatutam horam pro qualitate temporis, & opportunitate †, *Item ex dictis S. Benedicti.* ¶ Propheta dicente: [Septies in die laudem dixi tibi;] qui ſeptenarius ſacratus numerus à nobis ſic implebitur, ſi matutinæ, primæ, tertiæ, ſextæ, nonæ, veſperæ, completorijque tempore noſtræ ſeruitutis officia perſoluamus quia de his dixit propheta; [Septies in die laudem dixi tibi.] Nã de nocturnis vigilijs idem ipſe propheta ait Media nocte ſurgebam ad confitendũ tibi.] Ergo his temporibus referamus laudes creatori noſtro ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ.

† *al. opportunitatis.* In reg. S. Benedicti cap. 16. Burc. li. 2. c. 105. Iuo p. 6. c. 182. *Pſal. 118.* *Pſal. 118.*

Item in concilio quarto Carthaginenſi, c. 52. & 49.

¶ Sine officii detrimento, artificiolo ſibi clericus neceſſaria quærat. Cap. III.

CLericus vitum & veſtimentum ſibi artificiolo, vel agricoltura [d], abſq; officii [e] ſui duntaxat detrimento, paret †. *Item.* ¶ Clericus qui abſq; corpuſculi ſui inæqualitate vigiliis [f] deeſt, ſtipẽdio priuatus & excõicetur.

Burc. li. 2. c. 103. Iuo p. 6. c. 180. † *al. preparet. c. 49.*

C Lericꝰ.] CASVS. Dicit in hoc ca. ꝙ clericus q̃rere dẽt ſibi victũ de artificiolo, vel agricultura: dũmodo officiũ ſuũ non negligat: & ſi clericus (niſi ꝑꝑ infirmitatẽ ſuã) officium ſuum dimiſerit, excõicari debet. Idẽ dicit in ſeq. cap. Addit tñ, ꝙ ſi clericus vadat vagãdo ꝑ nũdinas, deponi debet: & ꝙ ſi propter emptiones ab officio declinet, remouebit ab officio. Aliud ca. quod poſtea ſequit, planum eſt.

d ¶ Agricultura.] argu. C. de epi. & cler. l. 2. nam mercari nõ poteſt. 88. diſt. fornicari. H.

ADDITIO Subaudi, vt ibi dr̃, ſed ipſa mercatio debet eſſe honeſtatis conſcia, vt ibi etiam dicitur. quod erit ſecundum Azo. ſi faceret libros & poſtea vẽderet. ad hoc 14. q. 4. c. 1. & 10. q. 3. cauendum in ſi. quod dic, vt not. 14. q. 3. in ſumma. in ſi. & q. 4. c. 3. & 88. diſt. cap. 1. & 2. Archid.

e ¶ Officij.] Ergo clericus nõ põt operas ſuas per totã diẽ locare, cũ nõ dẽt officio deeſſe, vt 54. diſt. ſi ſeruus.

Clericus locare per totam diẽ operas ſuas non poteſt.

f ¶ Vigilijs.] Nõ tamen videntur puniendi ſi deſinit diuinis

uinis officijs, cum non poſſint percipere neceſſaria ab eccleſia, cum de altario debeant viuere: ſecus tamen eſt, quia fecerunt ſibi præiudicium, quando permiſerunt ſe promoueri ad tam tenuem eccleſiam, ſicut in matrimonio carnali. arg. 32. q. 5. horrendus. Vnde ſicut vir tenetur miniſtrare neceſſaria vxori, quæ tñ eſt talis, ꝙ ei debitum reddere non valet, vt 32. q. 7. q̃d propoſuiſti. & c. 2. qui. ita iſte tenet officiare eccleſiã: licet pauper ſit, & dicere cũ Apoſtolo: Scio & abũdare, & eſurire, & cę. 41. d. ꝙ dicit, & miniſtrẽt ei manus. 21. q. 1. clericus. in fi. imò vr̃, q̃d debeat auferri ei eccleſia, eo ꝙ ad tenue beneficiũ ſe promouendũ cõſenſit, vt dr̃ extra de præb. cap. vlt. Sed quid ſi à principio fuit diues eccleſia cũ ad eã promotus eſt, ſed poſt vergit ad exiguitatem? Dices clericũ ad hoc teneri? ſic. epiſcopus tamen in hoc caſu, & præmiſſo debet eã vnire eccleſijs alijs. 10. q. 3. vnio. de conſec. diſt. 1. omnes.

¶ Stipendio priuatus.] Sed cui applicabitur hoc? Poteſt dici, quòd canonicis inſimul cũ epõ. Hoc verum eſt in eo, ꝙ de cõmuni percipiebatur: aliàs videtur, ꝙ tantum canonicis arg. C. de hære. decurio. & naui. l. 1. 2. & 3. niſi cũ iniuſte priuatus eſt. tunc enim omnia ipſe recuperat q̃ amiſit. ff. de re milit. l. pen. C. eo. l. 1. lib. 12. Laurẽtius. Sed certè ego credo, ꝙ ſuum beneficium debet aſſignari alicui, qui celebret pro eo donec ipſe eſt excõmunicatus, vt ex. de appe. peruenit. B.

CASVS. Proxima diſtinctione ſupra dictum eſt, ꝙ clerici debent vigilijs inſiſtere, & conuenire ad officia celebranda. Nunc verò in hac 92. diſt. oſtendit Gratianus qualiter debeant celebrare, cantando ſcilicet magis corde, quam ore. Et continet quinque articulos.

d ¶ Cum

a ¶ Priuatus.] *In poſtrema Colonienſi conciliorum editione legitur*, priuetur. *Sed in vetuſtioribus Coloniẽſibus, duabus Pariſienſibus, exemplaribus duobus huius concilij manuſcriptis Vaticanis, & vno Sorienſi regio legitur quemadmodum apud Gratianum.*

Item ex eodem, c. 51. 53. & 48. & 50.

De eodem. Cap. IIII.

CLericus, quãtumlibet verbo Dei eruditus, artificiolo [a] victũ quęrat. *Item.* ¶ Omnes clerici, qui ad operandũ validi ſunt, & artificiola, & literas diſcãt. Qui verò nõ pro emendo aliquid in nundinis, vel in foro deambulant, ab officio ſuo degradentur. Interemptores α [b] autem ab officio declinantes, vel negligentius agentes, ab officio ſuo remoueantur.

Burc. l. 2. c. 102. Iuo p. 6. cap. 179. & 180. Cap. 53. Burc. li. 2. c. 210. Cap. 48. Iuo p. 6. c. 285. Cap. 50. Burc. li. 2. c. 51.

¶ *Caput hoc confectum eſt ex multis capitibus Carthaginenſis quarti non ſuo ordine diſpoſitis.*

α ¶ Interemptores.] *In exemplaribus concilij etiam manuſcriptis legitur*, clericum inter tentationes ab officio ſuo declinantem, vel negligentius agẽtem, ab officio ſuo remouendum. *Contra enim canone 42. iubent* clericum inter tentationes officio ſuo incubantem, gradibus ſublimandum. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum. De tentationibus verò, ob quas (præter tyrannorum perſecutionem) aliqui clerici officium ſuum deſerebant, agit B. Ambroſius, epiſt. 17.*

Item ex concilio Aurelianenſi, 1. c. 30.

¶ De eodem. Cap. V.

CLerici verò, qui ad opus ſanctum adeſſe contempſerint, ſecundum arbitrium epiſcopi eccleſiaſticã ſuſcipiant diſciplinam.

DISTINCTIO XCII.

CVm autem [d] *ad eccleſiam venerint, corde magis, quàm voce Deo cantandum meminerint.*

Vnde Hieronymus lib. 3. commen. ad c. 5. epiſtolæ ad Epheſios.

¶ Corde, non voce tantum Deum laudare debemus. Cap. I.

Anſel. li. 7. c. 70. *Epheſ. 5.*

CAntan-

a CLericus.] Artificiolo.] Ex quali artificio clericus poteſt ſuſtentare ſe notaui 14. q. 3. in ſumma.

b ¶ Interemptores.] Ideſt, illud ſecundum quod ſolet eſſe interemptores? & ſic idem repetit: & tunc ſunt duę partes, ſecundum quod eſt hic interemptores. eſt vna pars, & vocat interemptores proxenetas, de quibus habes ff. de proxenetis. l. 2.

c ¶ Declinantes.] Scilicet clerici. Io.

CVm autem.] Hæc diſt. diuiditur in quatuor partes. in quarum prima dr̃, ꝙ corde Deo eſt cantandum: non tantum voce: & hoc probat duabus auctoritatibus. Secunda ibi, [A quibus.] Tertia ibi, [Nũc autem] Quarta ibi, [Quod autem.] Ioan. de Fan.

d ¶ Cum autem.] Oſtendit magiſter in præcedenti diſt. ꝙ clerici debent celebrare diuina officia in eccleſia. In hac 92. diſt. oſtendit magiſter, qualiter quia. ſ. non debent vocis modulationi inſiſtere. 1. adijcitur ẽt, ꝙ in eccleſia Romana diaconi cantare non debent, ſed uerbo prædicationis vacare. 2 Poſtea mouet incidentem q. vtrum epiſcopi, qui non recipiuntur in ſua eccleſia, poſſint in alia parochia epiſcopale officium exercere 3.

1 Vt inf. ea. c. 1. 2 Vt inf. ea. c. 2. 3 Vt inf. ea. §. de epis. cũ cap. ſeq.

CAntantes. CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Apoſtoli, vſque ibi [Audiant.] In ſecunda parte ponuntur verba Hieronymi, quibus reprehendit eos, qui in eccleſia voce tantum cantant, & non corde, & vngunt fauces & guttur, vt dulcius reſonent in conſpectu populi.

a ¶ Can-

a ¶ Cantantes.] Hæc ſunt verba Apoſtoli.
b ¶ Audiant.] Verba Hieronymi exponentis.
c ¶ Non voce.] Tantum . nam & voce decantandum eſt, vt de conſ.diſt.5.nõ mediocriter,& ibi pſallite, Deo in iubilatione.tamẽ magis cordis deuotione,quàm vocis

Cordis deuotione magis q̃ uocis iubilatione cantandum.

tando tragœdias,& dicuntur a tragos, quod eſt hircus: & oda,quod eſt, laus,quia hirco remunerabantur, propter fœtidam naturam hirci.

Tragœd vnde dicuntur.

AB OFFICIO. CASVS. Dictum eſt ſupra, quòd cordecantandum eſt . Nunc verò oſtendit , quòd diaconi ab officio cãtandis , sũt exẽpti,ne dũ ſtudẽt cãtilenis,ab altaris officio remoueãtur. Et hic eſt ſecundus articulus.

tes,[a] & pſallentes in cordibus veſtris Domino.] Audiãt hæc adoleſcentuli:audiant[b] ij,quibus pſallendi in eccleſia officium eſt:Deo non voce,[c] ſed corde cãtãdum: nec in tragœdorum modum guttur,& fauces dulci medicamine liniendæ † [d] ſunt,vt in eccleſia theatrales [e] moduli audiantur,& cantica:ſed in timore, in opere, in ſcientia ſcripturarum .

† al. colliniendum, w.

Ab officio autem cantandi,& pſallendi diaconi inueniuntur exempti,[f] ne dum vocis modulationi ſtudent,altaris miniſteria negligant.

Vnde Gregorius lib.4 epiſt.44.ſeu c.88.& lib.12.poſt finem epiſtolarum in concilio ab ipſo habito.

¶ Cantandi officium diaconi ſibi non vſurpent. Cap. II.

Anſ.l.7.c.69.
Poly.l.4.tit.31.
Iuo p.2.c.79.

IN ſancta Romana eccleſia dudum conſuetudo eſt valde reprehenſibilis exorta,vt quidã ad ſacri altaris miniſteriũ a cantores eligantur, & in diaconatus ordine cõſtituti modulationi vocis inſeruiant,quos ad prædicationis[g] officium,& eleemoſynarum ſtudium vacare cõgruebat. Vnde fit plerumque,vt ad ſacrum miniſterium dum blanda vox quæritur, quæri congrua vita negligatur, & cãtor miniſter Deum moribus ſtimulet, [h] cũ populũ vocibus delectat. Qua de re præſenti decreto conſtituo,vt in hac ſede [i] ſacri altaris miniſtri cantare non debeãt,ſolũque [k] Euangelicæ lectionis officium inter Miſſarũ ſolẽnia exoluant;pſalmos verò, ac reliquas lectiones cenſeo per ſubdiaconos,vel ſi neceſſitas exigit, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum meũ venire tentauerit,anathema ſit.

α ¶Miniſterium.] *In impreſſis ſequebatur.* conſtituti,*quæ vox ex puncta eſt,quoniã neq; in vetuſtis.Gratiani exẽplarib.eſt,neque apud B.Gregorium,neque apud alios collectores,& videtur addi in gloſſa ad verſi.*miniſterium, *quæ etiam gloſſa non eſt inter vetuſtiores.*

2 *A quibus ordinandos oporteat eſſe immunes, breuiter monſtratum eſt,De quorũ verò manibus ordines ſuſcipere debeant,facile patet.Sacerdos enim,& cuncti infra ipſum conſtituti ab epiſcopis ſuis debent ordinari.*

f ¶ Exẽpti.] Hoc intellige quãdo induti ſunt in eccleſia ad cantandum Euangelium,& ſic intellige ſequens cap.

IN ſãcta.] CASVS. In ciuitate Romana cantores aſſumebantur ad miniſtrãdum altari: & diaconi dũ deberẽt inſiſtere officio prædicãdi vel eleemoſynarum largitioni, cantibus operã dabant;& ſæpè ad iactantiam cãtabant , vt a populo lauderentur,ex quo Deus ſtimulabat, ꝙ Gregorius valdè reprehendit: vnde ſtatuit, ut diaconi tantum Euangelium dicãt: alia verò officia .ſ.cantandi pſalmos & lectiones per ſubdiaconos explcant , & per minores ordines in neceſſitate. Et dicunt quidã,ꝙ hoc c.loquitur de diaconis Romanæ curiæ poteſt tñ intelligi d̃ alijs diaconis, qui dum miniſtrãt altari, cantibus non debẽt intẽdere,cũ duo officia ſimul exercere non poſſint.

g ¶ Prędicationis.] infra 16. quæſtio.1. adijcimus. contra , ſed illud ex cauſa dictũ eſt propter quoſdam improbos, monachos hoc ſibi vſurpantes 16.q.1.perueniit alias etiã diaconi poſsũt prædicare Vel hoc intellige ex

cis iubilatione,vt 38.d.ſedulo. Vnde verſus.

Non vox ſed uotum:non cohordula muſica,ſed cor:
Non clamans,ſed amans cantat in aure Dei.

d ¶Liniendæ.] Vt populum delectent:nam nec ipſa veritas pronuncianda ſic eſt, quis hominibus placeat 22.q.2.primum. linere autem vt melius cantent,& pronuncient,vel uti electuario,peccatum non eſt,ſi ad laudem Dei , & non gratia laudis conſequendæ delinianiur.arg.32.q.4.obijciuntur procurare.n. debet, vt clara voce non rauca pronunciet, ut 21.diſtinctio.capit.1.ut populus planè intelligens dicat, Amẽ.ut 38.diſtinctio. ſedulo.

Vocem aptare ad clarius cantandum , non eſt peccatum.

e ¶ Theatrales.] Tragœdi ſic faciebãt in theatro decan-

delegatione,aliàs ſolius ſacerdotis officium eſt prędicare. Vel prædicationem apellat lectionem Euangelicam.

Sacerdotis ſolius eſt p̃dicare.

h ¶ Stimulet.] idest,exaſperet contra ſe.

i ¶ In hac ſede.] Apoſtolica. Ex hoc dicunt quidã hanc prohibitionem in eccleſia Romana tantum locum habere:alijs tantum de Cardinalibus intelligunt. H. vero gñaliter intelligit eſſe prohibitum,cum.ſ.ad legendum Euãgelium induti ſunt,quod. patet ex illo uerbo,quod infra dicit inter Miſſarum,& cauſa huius conſtitutionis fuit honeſtas.

k ¶ Soluinque.] Arg.ꝙ dicaconus nõ niſi cauſa neceſſitatis det legere epiſtolam 25.d.c.1.&c.

A QVIBVS. Hæc eſt ſecunda pars diſt.in qua dicitur

tur, ꝙ nullus debet cantare in pulpito, niſi ſit ordinatus & hoc probat per c. ſeq. Io. de Fant.

CASVS. Dictum eſt ſu. a quibus clerici debent eſſe immunes. Nunc uerò oſtendit, ꝙ presbyteri, & cæteri inferiores a ſuis epiſcopis debent ordinari, quod probatur ſeq. cap. cuius caſus planus eſt; & eſt tertius articulus.

d ¶ Pro cõtẽtione populi.] Arg. cõtra 16. q. vlt. ſi plures.
e ¶ Aut pro aliqua.] ſ. de iure: quia dicunt ſe nõ elegiſſe eum, vel dicunt, ꝙ renunciauit epiſcopatui.
f ¶ Contingere.] i. nõ epiſcopalia, niſi inuitatus ſit ar. extra de eo qui renun. epiſ. c. 1. inf. 7. q. 1. c. epiſcopi.
g ¶ Iu-

Vnde in concilio Martini Papæ legitur.

In capitulis Martini Bracarenſi. c. 45.

¶ Qui nõ ſunt ordinati ab epiſcopo, in pulpito non pſallant, neque legant. Cap. III.

NOn liceat in pulpito pſallere [a] aut legere; niſi qui ab epiſcopo [b] lectores ſunt ordinati.

De epiſcopis autem, a quibus vel in quib. locis ordinari debeant, ſupra definitum eſt. 3. ¶ *Nunc autem quæritur de his, qui ordinati, a parochijs ſuis non recipiuntur, vel pro aliqua cauſa eas adire noluerint, an in alterius parochia epiſcopale poſſint officium celebrare.*

De his in concilio Martini Papæ, ſic ſtatutum eſt.

Capit. Martini Bracharenſis c. 10.

¶ Sacerdotis tantum officium gerat epiſcopus, quem ſua parochia non recepit. Cap. IV.

SI quis [c] ordinatus epiſcopus, α pro contentione β populi, [d] aut pro aliqua [e] ratione, non pro ſua culpa in parochiam, quæ ei fuerit data, non ierit; hunc oportet honorem ſacerdotij tãtummodo contingere; [f] ita vt de reb. eccleſiæ, in quã venit, † nihil ſibi præſumat. ſuſtineat autem, quod de eo ſanctum concilium iudicare [g] voluerit.

Vide Pelag. 11. in epi. ad Benignum. Poly. l. 2. tit. 13. Burc. l. 1. c. 41. Iuo p. 5. c. 151. † *al. conuenit.*

α ¶ Epiſcopus.] *In vulgatis ſequebatur,* ad parochiam cuius eſt electus: *quæ inducta ſunt auctoritate manuſcriptorum, & originalis, ac cæterorum collectorum.*

β ¶ Contentione.] *In duobus vetuſtis exemplaribus Gratiani, & vno conciliorum Regis catholici legitur,* cõtemptione.

Item ex concilio Antiocheno, c. 18.

In epiſt. Pela. 1. Poly. ibidem. Burc. l. 1. c. 45. Iuo p. 5. c. 152. † *al. cui.*

¶ De epiſcopo ordinato, quem ſua parochia non recipit. Cap. V.

SI quis epiſcopus ordinatus ad parochiã, cuius, [h] † eſt electus, minimè acceſſerit, non ſuo vitio, ſed ꝙ eum aut populus vetet, α † aut propter aliam [i] cauſam, non tamen eius vitio perpetratam, hic & honoris [k] ſit, & miniſterij particeps: dummodo rebus eccleſiæ, vbi miniſtrare cognoſcitur, in nullo moleſtus exiſtat. Quem etiã obſeruare β conuenit; quidquid ſynodus perfecta γ prouinciæ [l] iudicando decreuerit.

† *al. vitet.*

Laici an poſſint in eccleſia cantare.

a NOn liceat.] ¶ pſallere.] ar. pro laicis, qui nõ cãtãt ĩ pulpito, ſed alibi in eccleſia.

b ¶ Qui ab epõ.] Vel abbate. 69. diſtin. ca. 1. vel etiã a ſacerdote, vt 27. diſtin. pſalmiſta. Sed aliter accipitur ibi pſalmiſta.

DE EPISCOPIS. CASVS. Oſtẽſum eſt ſupra, a quibus, & in quib. locis epiſcopi ſunt ordinandi. Nũc verò incidenter quęrit de epiſcopis ordinatis, qui a parochianis ſuis non recipiũtur, uel aliqua dẽ cauſa illuc ire nolũt, an in alterius epĩ parochia poſſint epãle officium exercere. Et rñdet, ꝙ ſi, niſi inuitarentur: ſed officiũ ſacerdotale pñt exercere. Et eſt iſte quartus articulus.

NVNC AVTEM. Hæc ẽ tertia pars d. in qua dicit, ꝙ ſi epũs ad parochiã ad quã ordinatus eſt, nõ põt venire ex cauſa, põt exercere officiũ ſuũ in eccleſia pſbyterali, vbi prius fuerat, ita ꝙ non ſit epõ iniurioſus, in cuius parochia fuerit: & hoc probat per quinque auctoritates ſanctorum patrum. Ioan. de Fant.

SI qui ordinatus.] CASVS. Aliqs ordinatus in epũm non poterat ire ad eccleſiam, ad quã electus erat, nõ ſua culpa interueniente, ſed pp populi cõtẽtionẽ, uel aliam iuſtam cauſam. Quæſitũ eſt, an ĩ parochia alterius poſſit officia celebrare? Et reſpondet, ꝙ ſic tanquam ſacerdos, ita tñ, vt de rebus eccleſiæ, vbi diuina celebrat, nihil ſua auctoritate vſurpet. ſed expectet quid ſynodus de eo ſtatuat. Idem eſt caſus ſequentis c. & quod dicitur ibi, honoris, ideſt honorabilis officij, ideſt, presbyterij.

Epiſcopo debet ſynodus prouidere q ad eccleſiã non audet accedere.

c ¶ Si quis.] Hæc tria capitula loquuntur de eadem materia, ſcilicet cũ quis eſt ordinatus epiſcopus ad aliquã eccleſiam, ſed non audet ire illuc propter ſcandalum, vel propter hoſtilitatem, uel quia ibi non recipitur aliqua de cauſa; ſine culpa tamen ſua iſte non debet aliquid præſumere de rebus eccleſiæ ad quam diuertit, & expectabit quouſque prouideat ei ſynodus alibi. 7. q. 2. paſtoralis.

g ¶ Iudicare.] Nam aliam eccleſiam, ſi uacat, debent ei conferre. 7. q. 1. paſtoralis, 1 ſed & populus eſt excõmunicandus, qui eum non recipit, cum iſtam cauſam non prætendat; niſi ſcandalũ timeatur, ſicut, & ipſe excõicatur cum ad eccleſiam illam ire non vult. inf. eo. c. 3. Io.

1 Et inf. eſt c. pe. ſed hoc c. paſtoralis. hoc non probat, q; quia loquitur in papali conceſſione. Archidiac.

h SI quis.] ¶ Cuius eſt.] ideſt ad quam.

i ¶ Aliam.] Quam forte allegat.

k ¶ Et honoris.] Videtur cõtra ſu. prox. c. ſed dic, honoris. i. honorabilis miniſterij: quia in ueſtibus epiſcopalibus exercebit ſacerdotale officium, non epiſcopale niſi inuitatus ſit, ut dixi ſu. prox. & maior reuerentia exhibebitur ei, quàm alij presbytero ſimplici.

ADDITIO. Et hoc in memoriam dignitatis, ut ff. de decu. l. vlt.

Excommunicandus eſt populus ſuũ non recipiẽs epiſcopum.

l ¶ Prouinciæ.] Quę ſcilicet habet decem, uel undecim epiſco-

epiſcopos & metroporitanum.6.q.3.ſcitote. Lau.

SI quis.] CASVS. Quæſitum eſt, qui debeat fieri de illis epis, qui cum ſuis epatibus, non recipiantur, per ſeditiones plebes alienas uolūt vſurpare? Et rńdet ꝙ ſi uolunt pacifice miniſtrare in ordine pſbyterij, in quo

nondum eius beneficium ſit collatū. Si non habuit poſſeſſionē. ¹ tenet; licèt iā alijs conceſſa fuerint eius bñficia, vt extra de ele.cū in cunctis.7.q.1.cos C. de repud. hære.l.vlt. Per aliū dixi quia idē eſt ac ſi per ſe.extat de præben.accedens.arg.3.q.1.c.1.in §.1.Io. hæc glo. non adaptat ad textū. B.

¹ Scilicet pacificam, vel per eū ſtetit quominus eā habuerit extra lib. 6. de præben. licet epiſcopus. Archid.

α ¶ Vetet. διὰ τὴν τοῦ λαοῦ παραίτησιν, eo ꝙ populus recuſet.

β ¶ Obſeruare.] ἐκδέχεσθαι, *ideſt* expectare & ſuſcipere.

γ ¶ Perfecta.] *Antea legebatur*, perfectæ, *Reſtituta eſt vera lectio ex originali, & Burchardo, & Iuone. Quid autem ſit ſynodus quæ hic perfecta, & paulò poſt ſequentibus capitibus integra dicitur, exponitur infra ead.c. ſi quis epiſcopus, tertio.*

Item ex concilio Ancyrano, c.18.

¶ A ſua parochia non recepti, alijs moleſtiam non inferant. Cap. VI.

Poly.ibidem. Burc.li.1.c.36. Iuo p.5.c.147.

SI qui epiſcopi ordinati ſunt, [a] nec recepti ab illa parochia, in qua fuerāt denominati, voluerintque alias occupare parochias, & vim præſulibus earum inferre, ſeditiones aduerſus eos excitando; hos abijci † placuit. Quòd ſi voluerint in presbyterij ordine, vbi prius [b] fuerant, vt presbyteri reſidere; non abijciantur [c] à propria dignitate. [d] Si autem ſeditiones commouent ibidem cōſtitutis epiſcopis, presbyterij quoq; honor talibus auferatur, fiantque damnatione † notabiles.

† ἀφορίζεσθαι. ſegregari.

† ἐκκηρύκτας, i. abdicatos.

Item ex concilio Antiocheno, c.17.

¶ Communione priuetur epiſcopus, qui ſibi commiſſam eccleſiam adire neglexerit. Cap. VII.

Poly.lib.2.tit.22. Burc.li.1.c.37. Iuo p.5.c.148.

iij SI quis epiſcopus per manus impoſitionem [e] epiſcopatum acceperit, & ſibi α commiſſum miniſterium ſubire neglexerit, nec acquieuerit [f] ire ad eccleſiam ſibi commiſſam; hunc oportet communione priuari, donec ſuſceperit coactus officium, aut certè de eo aliquid integra decreuerit eiuſdem prouinciæ ſynodus ſacerdotum.

α ¶ Et ſibi.] *Ita etiam Burchardus, & Iuo. Sed in verſione Dionyſii quam in cæteris partibus referunt, legitur*: & præeſſe populo conſtitutus miniſterium ſubire, &c. *quod ad verbum de Græco expreſſum eſt.*

Item ex eodem, c.16.

¶ Sine concilio integri ordinis vacantem epiſcopus vacans eccleſiam non adeat. Cap. VIII.

Apud Martinum Bracar.c.9. Burc.li.1.c.39. Iuo p.5.c.150.

iiij SI quis epiſcopus vacans [g] in eccleſiam non habentem epiſcopum ſurripiens populos ſine concilio

c ¶ Nō abijciant. Arg. ꝙ nō debet electus in alia ꝓuincia priuari bñficio priori antequam transferatur ad aliam.

d ¶ Dignitate.] Sed nūquid eſt clericus cuius epi? Diſtingue: quia ſi non vult renunciare epatui ad quem electus eſt, nō erit clericus eius: remanebit tñ ei prius beneficiū, quod conſeruauit ei. Si uero renunciauit, eius clericus erit, & ab eo iudicabitur, ext.de renū. ad ſupplicationē. niſi in criminali cauſa. tñ non poteſt eū deponere in memoriam. priſtinæ dignitatis. ff. de decu. l.vlt. Qđ ergo dicit, auferatur honor, dic ꝙ per Papā: argu.C. vbi ſena.uel clariſ.l. vlt.circa mediū. Ratione aūt delicti poterit eū excōicare ſi exceſſerit in ſua diæceſi, licèt nō abrenūciet epatui: quia & poſſet quēlibet archiepiſcopum non ſuū. argum.6.queſ.3.placuit.ff.de offi.præſi. præſes. Hoc tamē teneo, ꝙ ſine licētia Papæ non abrenunciabit. extra de tranſla. epiſcopo. inter corporalia. Lau.

SI quis epiſcop⁹.] CASVS. Dicitur hic, quòd ſi quis epiſcopus negligit ire ad eccleſiam ſuam, debet communione priuari, donec coactus vadat: vel donec ſynodus aliquid decreuerit de ipſo.

e ¶ Impoſitionem.] ideſt ordinem epiſcopalem.

quo prius erant, antequam eſſent, epi, non ſunt repellendi. Si autem facere uoluerint ſeditiones, repelli debent. ſic intelligit caſum H. licet Beneuen. in medio c. aliter intelligat dicens: Si uelint pacificè permanere, vt pſbyteri in eccleſijs, ut prius fuerāt, nō abijciantur, &c.

a ¶ Si qui epi ordinati ſunt.] ideſt, ſi qui clerici ordinati ſunt epiſcopi.

b ¶ Vbi prius.] ideſt, in quo loco: vel in quo ordine. Sed nūquid prior eccleſia tenetur eos recipere? videt ꝙ non 72.di.placuit.arg.cōtra.21.q.2. ſi quis iam tranſlatus. Ad hoc dic. ꝙ ſi habuit corporalem poſſeſſionem per ſe, vel ꝑ alium eius eccleſiæ, ad quam modo non recipitur, non tenetur prior eccleſia eum recipere; licèt

Prælatus an ſit recipiendus q ad eccleſiā dimiſſam redit.

f ¶ Nec acquieuerit.] Intra tres menſes, infra 100.diſt. quoniam ſponſa tamen intra duos menſes, &c. etxra de conuer.coniug.ex publico. Io.

SI quis eps.] CASVS. Quæſitum eſt, quid debeat fieri de epo, qui cum non habeat eccleſiam propriam ſurripit ſine conſilio metropolitani vacantem epatum? Et reſpondet quòd debet abijci: etiam ſi populus, quem ſeduxit, velit ipſum habere.

g ¶ Epiſcopus uacans.] ideſt vacans epiſcopatu vel epiſcopatum non habens: ſicut dicitur mulier uacans, quæ virum non habet. ff. ad legem iuliam de vi publica. qui cœtu. §. qui vacantem. Ioan.

Mulier vacans eſt quæ virum non habet.

a ¶ Irruerit.]

Intruſus, an recipit quæ eccleſię contulit.

a ¶ Irruerit.] Sed quid ſi iſte intruſus aliqua cõtulerit ipſi eccleſiæ ? tenetur ei eccleſia reſtituere : ſicut de ſimoniaco. extra de ſimo. veniens. & quia nihil perit eccleſiæ. 54. diſt. generalis. Sed ſi bene promotus eſſet, eccleſia non tenetur ei reſtituere : & ideò bonus deterioris eſt conditionis ꝙ malus Io. Sed cõtra ext. de ſimo. de hoc. Sol. in ſimoniaco dicunt quidã, ꝙ nihil debet ei reſtitui : & quod dicit illa decre. veniens. diſpenſatio fuit. Alij dicũt, quod propter delictũ abbatis & monachorũ hoc contingit T. dicit, ꝙ clerico in ſeculo remanenti nil reſtituit. ſecus ſi ad religionem tranſit, ut 27. q. 1. ſi quis rapuerit. De clerico autẽ ſæculari, qui remouet ab eccleſia, quid iuris ſit ſi aliqua cõtulit. 1 not. extra de cleri. coniung. quòd à te. B.

1 In ipſo introitu.

b ¶ Deſideret.] Arg. ꝙ quæ malo ſunt inchoata principio, nõ cõualeſcunt, quamuis ad eũ caſum deueniant, à quo rectè poſſent incipi, ut 17. q. 1. epiſcopum. ext. de elec. auditis 2. Ar. cõtra ext. de iure patro. cura paſtoralis: extra de cõuer. coniug. placet. Ioã. Dic, quod ipſo iure nullum eſt, non conualeſcit. aliàs ſecus. 3 ext. de elec. auditis. & c. quod ſicut. B. Item arg. quod non ualet electio cõcors, niſi canonica ſit 18. q. 2. ſi quis abbas. 63. d. c. 1.

2 Dic, ut dixi 61. diſt. Salonitanæ. Archid.

3 Concord. tex. in auth. vt. in fine quo. ſuffra. §. cogitatio. coll. 2.

ADDITIO. Sed aliter ibi exponitur ſecundùm Laur. vt ibi dicam. Archid.

f ¶ conuenerit.] Nam ex præcepto tenentur clerici ad horas extra de celeb. miſſ. dolẽtes. in fi. ibi videas. Arc.

g ¶ Caſtigatus.] Nota, quòd pro prima offenſa non eſt quis puniendus, ut 74. diſt. honoratus. & extra de offi. cuſto. cap. 1.

Offenſa prima dẽt eſſe impunita.

integri ordinis irruerit,[a] etiam ſi populus, quẽ ſeduxit, deſideret [b] illum; alienum eum ab eccleſia eſſe oportet. Integrum autẽ & perfectum[c] concilium dicimus illud, cui metropolitanus *α* epiſcopus interfuit.

α Hæc verſio, quam & Gratianus, & Burchardus, & Iuo ſequuntur, eadem ferè eſt atque illa Martini Bracarenſis. Dioniſiana verò longè magis accedit ad verba Græca.

α ¶ Metropolitanus.] *Addendum eſt*, Metropolitanus etiam. *Sic enim Græcè:* ἐτῦς μυτροπόλεως.

4 *Quòd autem ſupra clerici, ſe vigilijs ſubtrahentes excommunicari iubentur, de his intelligendum eſt, qui ab epiſcopo frequenter admoniti negligentiam ſuam corrigere contemnunt.*

ſup. diſt. 91. c. clericus victum.

Vnde in concilio Martini Papæ legitur.

¶ Excommunicetur clericus, qui ab epiſcopo commonitus, matutinis, vel veſpertinis horis adeſſe neglexerit. Cap. IX.

In cap. Martini Bracar. c. 64. ex Tolet. 1. cap. 5.

V SI quis presbyter, aut diaconus, vel quilibet clericus eccleſię deputatus,[d] ſi intra ciuitatem fuerit, aut in quolibet loco, in quo eccleſia eſt, & ad quotidianũ pſallendi officium † matutinis,[e] vel veſpertinis horis ad eccleſiam non conuenerit,[f] deponatur à clero: ſi tamen caſtigatus veniam ab epiſcopo, per ſatisfactionem noluerit promereri.

† *al. ſacrificium.*

DISTINCTIO XCIII.

OBedientiam,[h] *autem inferiores ordines* † *ſuperioribus debent. Summo enim Pontifici ea debetur ab omnibus obedientia, vt nulli liceat ei communicare, cui pro actibus ſuis inimicus ipſe extiterit: nec in eccleſia eſſe poterit, qui eius cathedram deſerit.*

† *al. ex ordine.*

d ¶ Et perfectum.] Et nota ꝙ concilium dicitur perfectum, licet non adſit primas, ut 13. diſt. c. 1.

QVOD AVTEM. Hæc eſt quarta pars diſt. in qua dicitur, quòd omnis ſacerdos cõpellatur intereſſe officijs. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra in capitulo, clericus uictum. diſt. 91. dictũ eſt, ꝙ clerici debent excõicari, qui vigilijs ſe ſubtrahunt, & artificijs ſe applicant. Nunc autem dicit illud eſſe intelligendum de illis, qui frequenter ab ẽpis commoniti nolunt obedire: quod probat ſeq. cap. Et eſt iſte quintus articulus huius diſtinctionis.

SI quis presbyter.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ ſi quis clericus noluerit diuinis officijs admonitus intereſſe, deponi debet.

d ¶ Deputatus.] Per hanc literam dicũt quidam, illum teneri ad hoc tantum qui alicui eccleſiæ intitulatus eſt: aliàs, non, etiam ſi ordinatus ſit ad titulum ſuæ poſſeſſionis. extra de præb. cẽps. Tu dic eũ & quemlibet clericum teneri ad hoc: licet nõ teneatur ſpecialiter ad hanc vel illam eccleſiam ſic ſubaudi extra de reg. ſuper eo.

Officia matutina & ueſpertina.

e ¶ Matutinis.] Matutina dicuntur officia, quæ celebrãtur à mane vſque, 4 ad nonã, veſpertina à nona vſq; ad noctem, 11. quæſtio. 3. ſi quis epiſcopus in concilio,

4 Excluſiuè tenetur: ſm Hug.

OBedientiam.] In hac diſtin. incipit vij. pars tractatus diſtinctionũ. Et hæc diſtinctio diuiditur in ſeptem partes; in quarum prima tractat de obedientia, quã debẽt omnes catholici eccleſiæ Romanæ capiti ſuo. & hoc probat quatuor auctoritatibus. Secunda ibi, [Reliqui.] Tertia ibi, [Vt igitur ex præmiſſis.] Quarta ibi, [Compagis.] Quinta ibi, [Diaconi.] Sexta ibi [Hoc capitulo.] Septima ibi, [Hoc autem.] Io. de Fant.

CASVS. Supra oſtenſum eſt in quibus locis prælati debeant ordinari: ſed quia prælatura contemptibilis eſt ſine obedientia minorum: ideò in hac 96. diſtin. oſtendit. quòd minores gradatim debent maioribus reuerentiam exhibere: & primo docet, quòd Papæ omnes ſubiecti ſunt generaliter, intantùm ut nulli liceat ei communicare, cui ipſe Papa pro ſuis malis actibus non communicat.

h ¶ Obedientiã.] Hic intitulatur 93. diſtinctio. in qua oſtendit magiſter hactenus & qualiter & à quibus & in quibus locis clerici & prælati debeãt ordinari: ſed quia dignitas prælatorum ſine obedientia contẽtibilis eſt: ideò

ideo oſtendit hic de obedientia, quam debent inferiores ſuperioribus. Et primo de obedientia, quæ debet Papæ. Secundo de obedientia, quam debent minores maioribus ratione ordinis: poſtea de obedientia quam ſubditi clerici debent epis ſuis, oſtendit etiam differentiã inter presby-

pro ſuis actibus non cõicare: ſed recederent ab eo ſine aliqua cõione, quamuis eis a Clemente non dicatur: ad hoc, vt ille peccator erubeſcat, & citius ad obediẽtiã reuertatur, & petat recõciliari. Si qs verò contra fecerit, hoſtis eſt eccleſiæ, & nequior hoſtis, q̃ illi q ſunt foris.

Vnde Beatus Apoſtolorum Princeps Petrus in ordinatione Clementis [a] populum alloquens inter cætera ait.

Clemens epi. 1. Anacletus epi. 3. Alex. epi. 1. Fabianus epi. 1. Conc. Vaſen. 1. c. 6. 2. q. 5. c. 5. Iuo p. 14. c. 22. Anſel. l. 1. c. 6. Poly. l. 1. tit. 16.

¶ Cui pro actibus ſuis Apoſtolicus inimicatur, communicare non debemus. Cap. I.

SI inimicus eſt [b] iſte Clemens alicui pro actibus ſuis, vos nolite [c] expectare [d], vt ipſe vobis dicat [e], cũ illo nolite [f] amici eſſe: ſed prudenter obſeruare debetis, & voluntati eius abſq; commotione obſecundare, & auertere vos ab eo, cui ipſum ſentitis aduerſum: ſed nec loqui his quibus ipſe non loquitur [g]: vt vnuſquiſque, qui in culpa eſt, dum cupit omnium veſtrum amicitias ferre †, feſtinet citius reconciliari ei, qui omnibus præeſt, & per hoc redeat ad ſalutem, cum obedire cœperit monitis præſidentis. Si vero quis amicus fuerit his quibus ipſe amicus non eſt, & locutus fuerit his, quibus ipſe non loquitur; vnus eſt, & ipſe ex illis, qui exterminare [h] Dei eccleſiam volunt, & cum corpore vobiſcum eſſe videatur, mente & animo contra vos eſt. Et eſt multo nequior hoſtis [i] hic quàm illi qui foris ſunt, & euidenter inimici ſunt. Hic enim per amicitiarũ ſpeciem, quę ſunt inimica, gerit, & eccleſiam diſpergit, ac uaſtat. Ideoq; α chariſſimi his Apoſtolicis inſtitutis vos monẽtes inſtruimus, vt effecta certior charitas veſtra ſolicitius deinceps agere ſtudeat, & cautius; ne peruerſi, & infideles homines lędendi fideles, ac beneuolos habeant facultatem.

† *al. habere.*] *al. gratiam reparare.*

α ¶ Ideoque.] *Hinc vſque ad finem ſunt in Fabiani tantummodo epiſtola. Quamobrem ex ipſo potiſſimum videtur Gratianus cætera etiam ſumpſiſſe.*

Item Gregorius lib. 5. epiſtola 26. ſeu c. 126.

¶ A nullo debet ſuſcipi, quem Romana depellit eccleſia. Cap. II.

Anſ. l. 12. c. 11.

MIratus valde ſum, quia in tanto Salonitanę eccleſię

b ¶ Si inimicus eſt.] inimicus dicitur hic quo ad opinionem excõicati: ſicut iudex dicit crudelis latroni. 23. q. 5. nõ eſt crudelis. aliàs Papa neminẽ debet habere odio imò pacẽ cũ omnibus habebit. 11. q. 3. inter verba. Vel inimicus eſt actibus vt 86. d. odio.

Papa neminẽ odio habeat.

c ¶ Nolite.] Sic 7. q. 1. ſcire. 11. q. 3. quib. epiſc. Arg. contra 6. q. 2. ſi tãtum, ſed ibi ſolutum eſt.

d ¶ Expectare.] Ergo denunciatio non eſt expectanda. extra de ſen. excõmu. cum non ab homine, tamen ſola fama ſemper non ſufficit ad hoc, vt quis vitandus ſit, vt extra de exceſ. prælat. inter. licet ſit ar. contra extra de elec. venerabilem. Sed qd ſi Papa communicauit excõmunicato. Nõ incidit ideo in canonem quia Papa nõ ligatur a canone, vt extra de elec. innotuit. ff. de recep. l. pen. Nec eo ipſo cũ abſoluit: ar. extra de ſent. excõ. cũ deſideres. Si tamen ei cõmunicaret intẽdendo eum abſoluere facto, etiam ſi nõ verbo habendus eſt ꝓ abſoluto: cũ princeps ſola volũtate libertatem concedat. ff. de manumiſ. l. apud, & facit ad hoc extra de ſenten. excomm. ſi aliquando, extra de priuileg. cum olim, C. de fideicommiſſ. liberta. l. ſi voluntate.

Fama ſola non ſufficit, vt excõicatus uitari debeat.

Papa cõicãs excommunicato, nõ incidit in excõicationẽ, nec cum abſoluit.

e ¶ Dicat.] Non enim debet certiorari qui non ignorauit, ff. de actio. empt. l. 1.

f ¶ Nolite.] Nam eo ipſo quis ſuſpectus eſt, ꝙ inimicorum eſt amicus. arg. 3. q. 5. c. 1. & ob hoc filius matrem exhæredat, C. de inoffic. teſt. l. liberi. Et eſt ſimile ext. de accuſ. cum oporteat.

Inimicorum amicus eſt ſuſpectus.

g ¶ Non loquitur.] Hoc verum eſt in hoc caſu, ſi qui. ſ. excommunicati ſunt: ſecus ſi propter priuatum odium alicui non loqueretur.

h ¶ Qui exterminare.] inf. 24. q. 1. quoniam vetus.

i ¶ Hoſtis.] Vnde Boetius. Nulla peſtis efficacior eſt ad nocendum: quam familiaris inimicus. Arg. C. de dolo l. lata, vnde. Nõ eſt deterior hoſtis, quàm fictus amicus. Non odium grauius, quàm ſimulatus amor, vnde illud etiam Mus in pera, &c. argu. 13. q. 1. §. item præcepit. ſimi. eſt. 12. q. 1. certe Io.

Familiares inimici ſũt peſtiferi.

presbyteros, & diaconos: qñque loquens contra iſtos: qñque contra illos ad vltimum oſtendit presbyteros maiores eſſe diaconis. Nota autem ꝙ obedientia conſiſtit in tribus, in reuerentia exhibenda, in mandato ſuſcipiendo, in iudicio ſubeundo. Reuerentiam debet minor vt aſſurgat maiori, & cedat ei primum locũ in ſedẽdo, & eundo: niſi minori maior adminiſtratio commiſſa ſit, vnde archipresbyter, vel presbyter archidiacono debet reuerentiam, licèt ordine maior ſit ratione maioris adminiſtrationis. 25. d. c. 1. hac conſideratione qñque presbyter tenetur obedire diacono prælato. In mandato autem, & iudicio nemo tenetur obedire, niſi ei qui habet adminiſtrationem, vel iuriſdictionem ſuper eum: & niſi ab eo abſoluatur per appellationem, vel recuſationem, vel ſi ei controuerſiam 1 moueat: vel ſi prælatus deponatur. 8. q. 4. in ſumma, & c. nonne. Lau.

Obedientia in trib. conſiſtit.

1 [illegible] ſi mo[illegible] qõ. [illegible] prælatis clericũ [illegible] 11. q. 1. [illegible] ex[illegible] de foro competenti. ſi [illegible] contra. Archid.

a ¶ Clementis.] In presbyterum. nam Petro viuente nõ fuit Clemens Papa. 8. q. 1. ſi Petrus.

ADDITIO. Ad hoc 14. q. 6. c. alius, & cap. ſequen. Archidia.

SI inimicus eſt.] CASVS. Petrus apoſtolus cum inſtituit ſibi Clementẽ ſucceſſorem, docuit populos, & oẽs ſubiectos, vt nulli cõicarent cui viderent Clementẽ

MIratus valde ſum.] CASVS. Gregorius excommunicauit Maximũ archiepm Salonitan. q fuerat ſimoniace ordinatus, a cuius cõmunione nullus ſe remouit,

uit,niſi epiſcopus Paulinus, & Honoratus eius eccleſiæ archidiaconus. Vnde Gregorius omnes alios reprehendit, quia quem Apoſtolica ſede repellit, omnes debent habere repulſum, donec ab illatis criminibus mundetur. Sequens capitulum patet.

clero [a], vel populo, vix [b] duo ex ſacris ordinibus [c] inuẽti ſunt, frater ſcilicet, & coepiſcopus noſter Paulinus, & dilectiſſimus filius meus Honoratus archidiaconus eiuſdem eccleſiæ, qui communicare Maximo ſacerdotiũ rapienti, minimè cõſentirent, & ſe Chriſtianos eſſe cognoſcerent. Debuiſtis enim filij [d] chariſſimi penſare ordines veſtros, & quẽ ſedes Apoſtolica repellebat, repulſum cognoſcere; vt prius, ſi poſſet, ab illatis criminibus mundaretur; & tunc ei veſtra dilectio communicaret, ne particeps obligationis eius exiſteret.

Item Cyprianus de unitate eccleſiæ.

¶ Non eſt in eccleſia, qui cathedram Petri non ſequitur. Cap. III.

QVi cathedram Petri ſuper quam † fundata eſt eccleſia, deſerit; in eccleſia ſe eſſe, non confidat. Iuo p.5.c.361. † *al. quem.*

¶ *Apud Cyprianũ Romæ impreſſum hæc leguntur.* Hãc eccleſiæ vnitatem qui non tenet, tenere ſe fidem credit? Qui eccleſiæ remittitur, & reſiſtit, in eccleſia ſe eſſe confidit? *Verum in Vaticana bibliotheca præter octo integra Cypriani exemplaria eſt etiam aliud, in quo tantum opuſcula quædã cõtinẽtur, & inter ea hic tractatus: Atq; in eo codice, itẽq; in altero integro Monaſterij S. Saluatoris Bononiæ ſũt verba hæc, quæ a Gratiano, et Iuone afferuntur. Ac ſanè paulo ante Cyprianus hanc ipſam Petri cathedrã eſſe oſtenderat vnde, vnitas eccleſiæ penderet.*

Epiſcopi verò, qui Apoſtolicæ ordinationi ſubiacent, etiam hanc reuerentiam debent, vt ſeſe ſingulis annis Apoſtolorum liminibus repræſentent,

Vnde Anacletus, & Zacharias Papa.

¶ Singulis annis Apoſtolorum limina viſitent epiſcopi qui ordinationibus Apoſtolis ſubiacent. C. IV.

IVxta [e] ſanctorum Patrum, & canonum inſtituta omnes epiſcopi, qui huius Apoſtolicæ ſedis ordinationi ſubiacent, qui propinqui [f] ſunt, annue, circa † Idus Maij ſanctorum principum Apoſtolorum Petri, & Pauli liminibus præſententur [g] omni occaſione ſepoſita: Qui verò de longinquo [h], iuxta [i] chirographum [k] ſuum impleant. Qui autem huius conſtitutionis contemptor extiterit, præterquam ſi ægritudine fuerit detentus; ſciat ſe canonicis [l] ſubiacere ſententijs. Leo epiſ.4.c.7. Poly.l.4.tit.25. Anſ.l.6.c.164. † *al. Idibus Maij.*

¶ *Hic eſt canon quartus ſynodi Romæ habitæ ſub Zacharia Papa, quæ extat in bibliotheca Vaticana, ex qua nonnulla ſunt in hoc capite emendata.*

a ¶ Clero.] Et ita, q. libet cp̃s ſuffraganeus eſt de clero metropolitani. arg. ext. de poſtul. p̃la. bonæ. arg. 86. diſt. ſi q i vero. Fortè iſte fuerat canonicus, & adhoc retinebat ibi p̃bẽdã.

Quod uix fit, fieri dr̃.

b ¶ Vix.] Quod ergo vix fit, tamẽ fit. ff. de iud. vix. 19. d. in memoriã. arg. cõtra. ff. ad Velleia. tutor, qa ibi dicit vix fieri vt quis pro ſe apud eũdem intercedat, & ita vix, ideſt, nunq̃, ſic 2. q. 6. §. biduum, ver. ſi aduerſus.

Multitudo non excuſat a delicto.

c ¶ Ordinib.] Arg. pro eis, qui multitudinẽ nõ ſequunt̃, vt 7. q. 1. denique, & ꝙ multitudo non excuſat a delicto, vel pœna. ar. 2. q. 1. multi. ſu. d. 23. in nomine. arg. contra ſupra d. 19. in canonicis.

d ¶ Filij.] Qui ergo priuati ſunt a ſacramẽtis, filij ſũt eccleſiæ, quia ſunt epiſcopi. ſ. filij, cũ certum eſt, ꝙ qui non eſt cũ epiſcopo. extra eccleſiã eſt. ar. 7. q. 1. ſcire. Vel dic, ꝙ iam erant abſoluti, vel qa cauſa humilitatis hoc dixit 2. q. 7. non ſi incompetenter.

Extra eccleſiã eſt q cũ ep̃o non eſt.

QVi cathedra epiſcopi.] CASVS. Dictum eſt ſu. ꝙ omnes debent obedire Papæ. nunc autẽ dicit, quòd epiſcopi q ſubſunt Papæ immediate, hanc ei reuerẽtiam debent, vt ſingulis annis curiam viſitent, & hoc probatur ſeq. c.

IVxta CASVS. dicitur hic, ꝙ ep̃i qui ſubſunt Rom. eccl. nullo mediãte, ſi vicini ſunt, quolibet anno ſedẽ Apoſtol. viſitẽt p ſe, vel p aliũ. Si verò ſunt remoti, faciant ſicut in chyrographo ſuo cõtinet. Et q cũq; hoc cõtẽpſerit, niſi ſit valetudine impeditus, canonicis regulis ſubiacebit.

e ¶ Iuxta.] hoc c. loquitur de eis, qui ſubſunt Domino Papæ nullo medio.

f ¶ Propinqui ſunt.] Qui. ſ. in eadem prouincia ſunt illos vocat lex præſentes, C. de præſc. decem ann. l. ult.

ADDITIO. Ad hoc extra de maio. & obe. humilis, vbi de hoc.

g ¶ Præſententur.] Per ſe, vel per alios. extra de iureiur. ego N.

h ¶ De longinquo.] Argum. ratione loci permittit. q̃d alias non permittitur, argum. 24. q. 1. pudenda ſu. diſt. 63. cum longe. ſu. diſt. 29. c. 1. & 2. ſu. di. 4. erit. ſu. d. 63. c. 1. & 2. Et dic de longinquo: ut ſunt ultra Italiam conſtituti, ut extra de elec. nihil eſt quod eccleſiæ. Vel remotos uocat ultra duas dietas, ut extra de reſcrip. non nulli.

Remoti qui dicuntur.

i ¶ Iuxta.] Argu. ꝙ expediri per alios ſufficit quod iuſtè impeditum per ſe facere non poteſt. 18. d. epiſcopus.

Impeditus p aliũ expedire põt officium ſuũ.

K ¶ Chyrographum.] Extra de elec. ſignificaſti. in parte deciſa. ſupra 65. d. ſi quis 5. q. 3. ſi ægrotans.

l ¶ Canonicis.] Supra d. 18. ſi quis epiſcoporum.

RELI-

RELIQVI. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtin. in qua dicitur, quod omnes minores, in ordine, vel dignitate debent ſuis maioribus reuerentiam præſtare, & hoc probat per 7. auct.

CASVS. Dictum eſt ſupra qualiter omnes debent obedire Papæ. Nunc autem dicit Gratianus, quòd in eccleſia ab oſtiario vſque ad epiſcopum gradatim minor debet obedire ſuperiori, quod probat per ſequens capitulum.

A Subdiacono.] CASVS. Dr̃ hic, ꝙ a ſubdiacono vſq; ad lectores dẽnt oẽs obedire Cardinali diacono, deinde Pontifici presbyter, presbytero diaconus, &c.

a ¶ Ad lectores. Hic nomine lectorum omnes inferiores ordines comprehendit.

b ¶ Honorem.] Ratione ordinis, hæc eſt. n. iuſtitia, vt minor ſeruiat maiori. 33. q. vlt. eſt ordo, niſi minor in adminiſtratione maioris ſit 95. di. c. 1. vel niſi obtineat locum ſuperioris, inf. eo. c. vlt.

2 *Reliqui verò in eccleſia minores ſemper debent maioribus ſubeſſe, ſicut in ſynodo Romana S. Silueſtri, cap. 7. legitur.*

¶ Minores maioribus obedientiam exhibeant.

Cap. V.

Bur. l. 2. c. 224. Iuo p. 6. c. 299. Anſ. l. 7. c. 66.

† Nota ex iſto text. ꝙ hæc dictio, a excludit, ſimilem text. habes in l. ratione. §. fi. ff. de actio. empt.

A Subdiacono † vſque ad lectores [a] omnes ſubditi ſint diacono Cardinali vrbis Romæ, in eccleſia repræſentantes ei honorem [b]. Porro Pontifici presbyter, presbytero diaconus, diacono ſubdiaconus, ſubdiacono acolythus, acolytho exorciſta, exorciſtæ lector, lectori oſtiarius, oſtiario abbas [α] [c], abbati monachus in omni loco repræſentent obſequium ſiue in publico, ſiue in gremio [d] eccleſiæ.

¶ *Caput hoc, & apud Gratianum, & in ipſius ſynodi editionibus videtur valde mendoſum: Burchardus, & Iuo ſic habent.* A ſubdiacono vſq; ad lectorem, omnes ſubditi ſint diacono Cardinali vrbis Romæ; in eccleſia honorem repræſentantes tantum. Pontifici verò presbyter, diaconus, ſubdiaconus, acolythus, exorciſta, lector, abbas, monachus in omni loco repreſentent obſequium, ſiue in publico, ſiue in gremio eccleſiæ. *Verum ob magnam codicum varietatem, & propter gloſſas, ac doctorum dicta nihil fere in textu mutatum eſt.*

Et l. 2. conſi. c. 48.

α ¶ Abbas.] *De abbate, & monacho in ſynodi editionibus nulla mentio eſt.*

c ¶ Abbas.] Loquitur ſecundum ea tẽpora cũ monachi non erant clerici, vt inf. 16. q. 1. generaliter. Vel forte ꝗlibet cleric⁹ dignior eſt, quolibet monacho. arg. 16. q. 1. alia eſt cauſa &c. legi. hodie maior honor debetur abbatibus, quã alijs clericis, ar. ex. ꝫ eta. & quali. c. 1. 69. d. c. 1.

Monachi olim non erãt clerici. Clericus ſęcularis eſt dignior. monacho.

d ¶ Siue in gremio.] Arg. cõtra 95. di. epiſcopus 2. nam ibi dicit, ꝙ in domo collega, debet eſſe prælatus in eccleſia.

Item ex epiſt. 1. Clemẽtis ad Iacobũ fratrẽ Domini.

¶ Quod ſit officium diaconorum. Cap. VI.

Diaconi eccleſiæ tamquam oculi [e] ſint epiſcopi, oberrantes [f], & circumluſtrantes cum verecundia actus totius eccleſiæ, & perſcrutantes diligentius, ſi quem videant vicinum fieri præcipitio [g], & proximum eſſe peccato, vt referant hæc ad epiſcopum, *& infra.* β ¶ Sed & de peregrinis ſimiliter epiſcopo ſuggerant refouendis; & cætera his ſimilia, quæ ad cultum eccleſiæ, & diſciplinam eius pertinent, diaconis curæ ſint.

β ¶ Et infra.] *Sic legitur in pleriſque manuſcriptis. In vulgatis legebatur, & ita, alia verò nonnulla verba reſtituta ſunt ex originali.*

Diaconi.] CASVS. Dicit̃ hic, ꝙ diaconi velut oculi epiſcopi dẽnt omnia conſiderare, & ſi viderint aliqua corrigenda, ſignificẽt epiſcopo, & per hoc oſtẽditur, quod debẽt epiſcopo obedire.

e ¶ Oculi.] Et no. ꝙ loco diaconorũ ſucceſſerunt archidiaconi, qui dicunt̃ oculi epiſcopi, ꝗ perluſtrãt, alia cauſa habet̃ inf. ead. diaconi.

Archidiaconi ſunt oculi epiſcopi.

f ¶ Oberrãtes.] Sunt & alij oculi circũluſtrãtes ſynodales teſtes 35. q. 6. epiſcop⁹ in ſynodo. Vel ibi loquitur de exceſſibus laicorum, hic clericorum. Hug.

g ¶ Præcipitio.] Ergo non tm̃ tenet̃ qs denũciare iã cõmiſſum crimẽ, ſed etiã cõmittẽdum, qđ verũ eſt. 22. q. 5. hoc vſ. ar. extra de cog. ſpi. tua. de conſe. diſt. 2. cum omne crimen.

Anſ. l. 7. c. 67.

Item ex eodem, eadem epiſtola.

¶ De eodem. Cap. VII.

Math. 5.

Sacerdotes verò beatus Petrus ſal terræ [h], & mundi lumen docens, præcepit in ſplendore bonorum operum patrem glorificare Deum; de quibus Dominus ait: [Beati eſtis, cum maledixerint [i] vobis homines, & rel. & iterum. [Vos eſtis ſal terræ.]

Sacerdotes vero.] CASVS. Probat Clemẽs in hoc capitulo, ꝙ reuerẽtia eſt ſacerdotib. exhibenda, & hoc ꝓbat auctoritate Petri dicẽtis. Vos eſtis ſal terræ, & auctoritate Domini dicentis, Beati eſtis, &c.

h ¶ Sal terræ.] In omnibus enim operibus noſtris ſal offerre debemus de conſecr. diſt. 4. ſal. & per ſal ſapientia intelligitur 43. diſt. ſit rector.

i ¶ Maledixerint.] Non, ꝙ ex maledictione benedictionem quis conſequatur, ſed ex patientia quam ſuſtinet. 11. q. 3. qui iuſſus. Lau.

NVlla CASVS.] Quæſitum fuit, quid debeat fieri de illis clericis, qui ſub nullius epiſcopi diſciplina gubernantur? Et reſpondet, ꝙ debent à ſuo officio remoueri. tales enim acephali dicuntur: qui verò ſuis maioribus rectè obediunt, donum conſequuntur a Deo. Sequẽs capitulũ patet.

huius diſtinctionis, in qua dicitur, ꝙ diaconi debent ſubdere ſe presbyteris, & non præferre, & hoc probat per nouem auctoritates Io. de Fan.

CASVS. Supra in cap. à ſubdiacono, dictum eſt, ꝙ ſicut presbyteri obedire dẽt epiſcopis, ſic diaconi presbyteris,

Item ex concilio Pariſienſi.

¶ Hi non ſunt habendi clerici, qui epiſcopali prouidentia non gubernantur. Cap. VIII.

Concordat cõc. Mogunt. ſub Carolo, cap. 22. Burc. l. 2. c. 226. Iuo p. 6. c. 301.

NVlla [a] ratione clerici, aut ſacerdotes habendi ſunt, qui ſub nullius epiſcopi diſciplina, & prouidentia gubernantur. Tales enim acephalos [b], ideſt ſine capite priſca eccleſiæ conſuetudo nominauit.

Item ex epiſt. 3. Clementis.

¶ De eodem. Cap. IX.

QVi ſuis epiſcopis non obediunt, indubitanter rei, & reprobi exiſtunt. Porro ipſi a Deo donum ſummi muneris conſequuntur, qui per iuſtitiæ, & præceptorum eius ſemitas incedẽtes, doctoribus ſuis, qui rectè epiſcopi intelliguntur, libenter obediunt.

Item Anacletus epiſt. 1.

¶ Illi in Deum ſcandalizantur, qui ſuo non obediunt epiſcopo. Cap. X.

ILle proculdubio ſcandalizatur [c] in Deum, qui rectè non docet, & qui eius ſcandalizat epiſcopum, vel ſacerdotem. Iuo p. 6. c. 245.

Item Euariſtus ad epiſcopos Africanos, epiſt. 1.

¶ Septem debent eſſe diaconi in vnaquaque ciuitate. Cap. XI.

DIaconi [d] (qui quaſi oculi videntur eſſe epiſcopi) in vnaquaque ciuitate iuxta Apoſtolorum conſtituta, ſeptem debent eſſe, qui cuſtodiant epiſcopum prædicantem; ne aut ipſe epiſcopus † [e] ab inſidiatorib. quoquo modo infeſtetur, aut lædatur a ſuis: aut verba [f] diuina, detrahendo [g] aut inſidiando polluantur, vel deſpiciantur; ſed veritas ſpirituali redoleat [h] feruore, & pax prædicata labijs, animi cum voluntate [i] concordet.

Poly. l. 2. tit. 38. Anſ. l. 7. c. 69.

† Abeſt ab ori.

Item ex concilio Neocæſarienſi, cap. 14.

¶ De eodem. Cap. XII.

DIaconi ſeptem eſſe debent ſecundum regulam, quãuis magna α ſit ciuitas. Regulæ autem auctoritas iſta eſt, quod & liber actũum [k] Apoſtolorum idem inſinuat.

Ex priſca uerſione Ordo Rom. c. 9. Conc. Aquiſg. c. 64. Act. 6.

Burc. l. 2. c. 219. Iuo p. 6. cap. 294. & 295.

α Quamuis magna.] *Antea legebatur*, quamuis non magna. *Emendatum eſt ex canone Græco, (qui etiam recitatur in ſexta ſynodo, cap. 16. & ex vulgatis etiam verſionibus. In canonibus primæ Nicanæ ſynodi, qui ex Arabico in Latinum conuerſi nuper editi ſunt, canone 62. multa habentur ad hanc rem pertinentia: quem fortaſſe canonem ſignificauit Andreas Colloſſenſis ſeptima actio. ſynodi Florentinæ.)*

3 *Vt igitur ex præmiſſis* [l] *apparet, diaconi debent obe-*

a ¶ Nulla. infra. 18. q. 2. abbatibus.

b ¶ Acephalos.] Priuilegiati tamen, qui Papæ ſubſunt, non ſunt acephali 1. quia Papa epiſcopus corũ eſt. ar. extra de priuileg. recepimus. tales ſicut excõicatos debet quilibet excludere à eccleſia ſua ext. de paroch. & alie. paro. c. 2. Et ẽ hic arg. pro prælatis: ꝙ etiã eremitæ ſubſunt epiſcopo; in cuius territorio ſunt, vt 16. q. 1. qui vere. Io.

1 Adde quod acephali dicuntur illi q ſunt ſine capite, ut hic cõcor. gl. in Auth. de appe. §. generalẽ coll. 4. Eremitæ ſub ſunt epiſcopo.

c ILle proculdubio ſcãdalizatur.] Id eſt ſcãdalizat Deum 8. q. 1. qui vos Io. ADDITIO. Ad idem 3. q. 1. nulli. ſu. 21. d. in nouo. Arch. d.

DIaconi.] CASVS. præcipit Euariſtus, vt i qualibet ciuitate ſint ſeptẽ diaconi, q cuſtodiant epiſcopum à malis hominibus, ne prædicatio eius impediatur, & ne ipſe deſpiciatur. Sequẽs capitulũ patet.

Diaconi ſeptem debẽt eſſe in eccleſia epiſcopali.

d ¶ Diaconi.] Hoc capitulũ loquit de epiſcopali eccleſia, vbi debent eſſe ſeptẽ diaconi, vt de cõſecratio. d. 1. epiſcopus Deo. Et vbi facultates ſuppetunt, 7. q. 1. illud.

e ¶ Ne ipſe epiſcopus.] Quoquo modo infeſtetur, aut lædat ab iſtis inſidiatorib. ideſt hæreticis: uel ita, ne quoquo modo offẽdat ab illis, aut lędatur a ſuis clericis p oppſſionẽ. Et iõ dẽt ei aſtare, & ab eo auertere huiuſmodi oppſſiones

f ¶ Aut verba.] Hæc eſt ſecunda cauſa huius conſtitutionis.

g ¶ Detrahendo.] Timore hæreticorum 2. ſcilicet ſubticẽdo.

2 Quia forte timore hæreticorum non audet ſolus prędicare, & hæc expoſitio congruit illi literæ, q̃ habent polluantur, aut deſpiciãtur.

h ¶ Redolcat.] i. extat in publicũ ex frequenti ardore.

i ¶ Cum uoluntate.] infra de conſec. diſt. 2. reuera. Io.

k DIaconi.] ¶ Actuum.] 6. ubi agitur de ſeptem diaconis ordinatis ab apoſtolis. Io.

VT IGITVR EX PRÆMISSIS. Hæc eſt tertia pars ris. Sed quia diaconi non ſolum uolebãt adæquari preſbyteris, ſed etiam præferri: ideo, ut eorum ſuperbia opprimatur, ſtatutum fuit, ut ſacerdotibus dignam reuerẽtiam exhibeant, & ſibi nihil uſurpent.

l ¶ Ex præmiſſis.] Ab iſto loco incipit magiſter altercationem

tionem ſuam inter presbyteros & diaconos. Et primo allegat pro presbyteris, quòd diaconi debent eis ſubeſſe, vſque ad illud cap. diaconi. poſt in illo cap. diaconi. allegat pro diaconis. vltimo In cap. legimus. dabit ſententiam contra diaconos. H.

Diaco-

d ¶ Neceſſitas.]Not. ꝙ vbi neceſſitas exigit. & presbyter eſt abſens, poteſt diaconus etiã iure ſuo baptizare, & corpus Chriſti erogare infirmis. ſi conſec ratũ eſt: ſed in eccleſia in p̃ſentia presbyteri nõ poteſt, etiam ſi neceſſitas exigat. niſi iuſſus à presbytero: puta cum multi ſunt qui indigẽt baptiſmo & presbyter nõ poteſt omnibus ſufficere, ſimiliter ſi multi sũt. qui volũt accipere corp⁹ Chriſti, nec presbyter ſufficit omnibus.

Diaconus põt baptizare, & corpus Chriſti ægris erogare.

dientiam presbyteri, ſicut presbyteri epiſcopis. Sed diaconi ſuperbientes ſacerdotibus æquari, vel potius præferri quærebant: contra quorum inſolentiam multorum auctoritates manauerunt, eorum ſupercilium reprimentes, atque vt ſacerdotibus condignam obedientiam exhibeant, decernentes.

Vnde Gelaſius α Papa in epiſt. ad epiſcopos per Lucaniam c. 9. & 10. ait.

α ¶ Gelaſius.] *Sic eſt in plerìſque manuſcriptis, & apud Burc. & Iuonem. Nam in impreſſis erat, Pelagius.*

¶ Nihil eorum quę ſunt decreta primis ordinibus vendicent diaconi. Cap. XIII.

Poly. l. 3. tit. 10. Anſ. l. 7. c. 63. Burc. l. 4. c. 57. Iuo p. 1. c. 252. & par, 6. c. 99.

Diaconus propriam conſtituimus ſeruare mẽſuram, nec vltra tenorem paternis canonibus deputatũ [a] quidpiam tẽtare permittimus. Nihil eorum ſuo miniſterio penitus applicare, quę primis [b] ordinibus proprie decreuit antiquitas. Abſque epiſcopo, [c] vel presbytero baptizare non audeant niſi prædictis fortaſſis ordinibus† longius cõſtitutis, neceſſitas [d] extrema compellat. Quod & laicis Chriſtianis [e] facere plerumque conceditur. & *infra.* ¶ Sacri corporis prærogationem † ſub conſpectu pontificis, ſeu presbyteri (niſi his abſentibus) ius non habeant exercendi.

† officijs.]ori.

C. 10. in medio.

† *al. errogationem.*

Item in concilio Nicano, c. 14. ſeu 18.

In Aquiſgr. c. 41.

¶ Inferiores presbyteris ſe diaconi cognoſcant. C. XIV.

Bur. l. 5. c. 26. Iuo p. 2. c. 36.

Peruenit ad ſanctorum cõcilium, ꝙ in locis quibuſdã & ciuitatibus, presbyteris ſacramẽta [f] diaconi porrigant. Hoc neque regula, neque conſuetudo tradidit, vt hi qui offerendi ſacrificij nõ habent poteſtatem, his qui offerunt, corpus Chriſti porrigãt. Sed & illud innotuit, quòd quidam diaconi etiã ante epiſcopos [g] ſacramẽta α ſumunt. Hæc ergo omnia amputentur: & in ſua diaconi menſura permaneant; ſciẽtes, quòd epiſcoporum quid miniſtri ſunt, inferiores autem presbyteris habẽtur. Per ordinem ergo poſt presbyteros gratiam ſacræ communionis accipiant, aut epiſcopo, aut presbytero porrigente. Sed nec ſedere in medio [h] presbyterorũ diaconis li-

e ¶ Chriſtianis.]Et etiã hæreticis, 1 vt inf. 1. q. 1. quod quidam, &c.

1 Quod eſt ergo iſtorũ priuilegiũ? Dicit, ut no. 50. diſt. qui ſub gradu.

Peruenit.] CASVS. Diaconi in tribus delinquebãt Primo, quia poſt cõſecrationem porrigebant hoſtiam ſacerdotibus. Secundo q̃a ſumebant ſacramenta in Miſſa prius quam epiſcopi. Tertio quia ſedebant in medio presbyterorum. Statutum ergo fuit in Nicæno concilio, vt de cætero talia non faciant: ſed in ſua mẽſura p̃maneant: & ſi quis obedire noluerit, ceſſet ab officio. Capitula, quę ſequũtur, plana ſunt vſque ad c. nõnulli.

f ¶ Sacramenta.]Id eſt Euchariſtiam cõfectam: & ſanguinẽ autẽ bene porrigũt infra ead. diaconi sũt. & ver. ſacerdotibus, & hæc eſt ratio quare ſacerdos corpus Chriſti per ſe ſumat, calicem autem de altari presbyteris ſumere nõ licet, ſed diaconus eis porriget, quia sũptio corporis futuram reſurrectionem corporũ ſignificat, quã Deus ſua virtute faciet ſine omni miniſterio Sed ſumptio ſanguinis ſignificat reſumptionem peccatorum, quæ fit interceſſionibus aliorum 13. q. 3. c. animę, ſupra diſt. 50. presbyteros qui cõtra. ibi in pœnam dicitur de diaconis, panem offerant: quare de iure licitum eſſe videtur. Ioan. Sed illud intelligitur quando in principio ſecretorum diaconus accipiens patenam cum pane offert ſacerdoti. Imponitur ergo diaconis ad pœnam, ne panem offerant altario miniſtrando: hic autem prohibetur ne poſt ſacramenta confecta corpus Chriſti porrigant ſacerdoti, ut ſumant. B.

Corporis Chriſti ſumptio, quid ſignat.

Sanguinis sũptio. quid repręſentat.

Diaconos CASVS.]Diaconi vſurpant officia ep̃orum & presbyterorum. baptizabant enim eis præſentibus, & non præcipientibus: & corpus Domini propria auctoritate populis diſtribuebãt. quare Pelagius ſtatuit ne de cætero talia faciant ſine præcepto eorum, niſi in neceſſitate presbyteris abſentibus.

a ¶ Deputatum. Scilicet diaconis, ſic 18. q. 2. hoc tñ.

Ep̃atus eſt ordo.

b ¶ Primis. Ideſt maioribus epiſcopali ſcilicet, & preſbyterali: & ita epiſcopatus eſt ordo, vt 83. diſt. cum in præterito 21. diſt. clericos ad idem 21. diſt. c. 1.

c ¶ Abſque epiſcopo.] Ideſt abſente epiſcopo. vel preſbytero, quibus ſolum baptizandi miniſterium permiſſum eſt, vt de conſe. diſt. 4. conſtat & dic ꝙ abſque epiſcopo. ideſt præter auctoritatem eius.

g ¶ Etiam ante epiſcopos.] Id eſt, antequam epiſcopi ſumant.

2 Arg. ad hoc ff. de offi. procon. l. obſeruare. §. antequam. & l. idemq; ff. manda.

h ¶ In medio.]Secundum conſuetudinem diuerſorum locorum hęc variantur. 2 in quibuſdam enim locis hęc obſeruantur: in quibuſdam non.

ceat: quia ſi hoc fiat præter regulam, & ordinẽ probatur exiſtere. Si quis autem etiam poſt has definitiones obedire noluerit, à miniſterio ceſſare debebit.

¶ *Prior pars huius capitis vſq; ad ver.* amputentur. *eſt priſca verſione in canone quartodecimo. Reliqua vero pars eſt ex verſione Dionyſii in canone* 18. *quam quidẽ totam afferunt, & codex canonum, & Burchar. & Iuo.*

γ ¶ Sacramẽta ſumunt.] *Græce eſt, τῆς εὐχαριστίας ἅπτονται quod Dionyſius vertit,* oblata contingant: *quamquam Burchardus, & Iuo hoc vno fere loco diſcrepantes habent, ille quidem, ſacra* oblata contingãt. *hic vero.* ſacram oblationem contingant.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 20. — ♀ in Agat. c. 65. & Aquiſg. c. 77.

¶ Diaconus honorem exhibeat presbytero, & ipſe ab inferioribus honoretur. Cap. XV.

NOn oportet diaconum coram presbytero ſedere: ſed iuſſione[a] presbyteri ſedeat: ſimiliter autẽ diaconus honorem habeat a ſequentibus, id eſt, a ſubdiaconis, & omnibus clericis. — Anſ. l. 7. c. 66. Burc. l. 2. c. 221. Iuo p. 6. c. 296.

Item ex eodem, c. 25. — Aquiſgran. c. 7.

¶ Calicem benedicere, & panem dare diaconis non licet. Cap. XVI.

ij NOn oportet diaconos α panem [b] dare, nec calicem benedicere.

α ¶ Diaconos.] *In vetuſtioribus priſcæ verſionis aditionibus eſt,* diaconem. *Græce eſt, ὑπηρέτας quod Dionyſius vertit,* ſubdiaconos: *& ſic habetur in cõſilio Aquiſgranẽſi.*

Item ex concilio Carthaginenſi quarto β *c.* 37.

Sicut epiſcopis, ita & presbyteris diaconi miniſtrent. Cap. XVII.

DIaconi ita ſe [c] presbyteri, ſicut epiſcopi miniſtros eſſe cognoſcant. — Poly. l. 2. tit. 39.

β ¶ Quarto.] *Caput hoc cũ duobus ſequentibus habetur in conc. 4. Carthaginenſi, & in codicibus Grat. etiam manuſcriptis, itemq; apud Anſelmũ titulo huius capitis erat additũ:* Carthaginenſi quarto, cui Papa Zozimus interfuit per Vicarios. *quod minime cõuenire oſtẽdũt acta ſextæ ſynodi Charthaginenſi, ad quã Zozimus Fauſtinũ potentiæ eccleſiæ epiſcopum, Philippũ, & Aſellũ legatos miſit. Nã quarta habita eſt Honorio iiij. & Eutychiano Coſ. ſexta vero Honorio xij. & Theodoſio viij. Coſſ. id eſt anno vigeſimo poſt: Quo anno (prout ex Africano concilio can. 76. & ſequentibus apparet) contra Pelagij, & Celeſtij hæreſim quædam ſunt definita; cum Celeſtius ad Zozimum Papam appellaſſet: quod ex nonnullis manuſcriptis Zozimi, & epiſcoporum Africæ ad ipſum epiſtolis, quæ in bibliotheca Vaticana ſeruantur, demonſtratur. Quare, cum Zozimus in Pontificatu duos tãtum annos, & menſes aliquot vixerit neceſſarium eſt multo ante ipſius Põtificatum quartam ſynodum Carthaginenſem habitam fuiſſe.*

Item ex eodem, c 38.

¶ De eodem. Cap. XVIII.

PReſente presbytero diaconus Euchariſtiam corporis Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat, iuſſus eroget.[d] — Poly. ibidem. Anſ. l. 7. c. 66. Burc. l. 5. c. 13. Iuo p. 2. c. 23.

Item ex eodem, c. 39. *&* 40. *&* 41.

¶ De eodem. Cap. XIX.

DIaconus ſedeat quolibet loco, [e] iubente presbytero. Item Diaconus in conuentu [f] presbyterorum interrogatus loquatur:[g] — Anſ. ibidem.

---

a NOn oportet.] ¶ Sed iuſſione.] Hoc obſeruatur ſecundum conſuetudinem quarundam eccleſiarum cum redit à lectione Euangelij. Laur.

b NOn oportet.] ¶ Panem.] Id eſt corpus Domini. Dare, id eſt, porrigere, ſcilicet alijs poſt confectionem ſine licentia ſacerdotis. Vel dic, dare, id eſt conficere: quod ad ſolum presbyterum pertinet. 1. quæſt. 1. dictum. extra de ſumma trini. firmiter.

DIaconi ita ſe.] In Miſſa: nam alibi magis ſunt miniſtri epiſcopi.

d PReſente.] ¶ Eroget.] Iuſſus vel non iuſſus, longe tñ poſitis epiſcopo vel presbytero ſupr. ea. diaconus.

e DIaconus.] ¶ Loco.] id eſt, in aliquo de omni, i tñ honeſto. ff. de arbitr. ſi cũ dies. §. ſi arbiter. & ff. de mune. & hono. vt gradatim. §. 1. — 1 Sic 1. q. 7. ſi quis omnẽ. 15. q. 1. mulier.

f ¶ Diaconus in conuentu.] Vbi conueniunt ad ſynodum.

g ¶ Loquatur.] id eſt præ-

prædicet, nam officium prædicandi presbyterorum eſt. 16.q.1.adijcimus. Hug.

a ¶ Alba.] ideſt, dalmatica. arg. 11.q.3. epiſcopus presbyter.

b ¶ Vel lectionis.] Euangelij.

Non-

eis competunt: & hoc probat per duo capitula. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra in cap. diaconi prohibitum eſt, ne diaconi vſurpent officia epõrum, vel presbyterorum. Nũc verò dicit, ꝙ non debent vti compagis, ideſt, calceamentis epiſcoporũ, qb. nulli diaconorũ vti licèt abſq; apoſtolica licentia: ſicut nec mappulis vti debẽt abſque eiuſdem auctoritate, quos cõceſſit Cõſtantinus Cardinalibus, vt inf. 96. d. in illa palea, Conſtantinus.

Alba [a] verò tempore oblationis tantum, vel lectionis [b] vtatur.† (†al. induatur.)

Item ex concilio Toletano 4.c.38.

¶Diaconi presbyteris ſe ſuperiores non cognoſcant. Cap. XX.

(Burc. l.2.c.222. Iuo p.6.c.297.)

NOnnulli diaconi in tãtam erumpunt ſuperbiam, vt ſeſe presbyteris anteponant, atque in primo [c] choro ipſi priores ſtare præſumant, presbyteris in ſecundo choro conſtitutis. Ergo, vt ſublimiores [d] ſe † (†al. ſibi.) presbyteros agnoſcant, tam hi, quàm illi in vtroque α conſiſtant.

α¶In vtroque.] *Licet in vulgatis Gratiani codicibus legatur,* in vtroque ordine *& in tomis cõciliorum impreſſis,* in vtroq; choro: *tamen in vetuſto codice conciliorum Regis Catholici, & pleriſque vetuſtis Gratiani, etiam impreſſis neutra vox habetur.*

4 *Compagis [e] verò calciari abſque Apoſtolici licentia diaconis non permittitur, ſicut nec mappulis [f] vti abſque eiuſdem auctoritate quibuslibet clericis conceditur.*

Vnde Gregorius Ioanni epiſcopo Syracuſano, lib. 7. epiſt. 28. indict. prima. (Io. diac. l.4.c.8.)

¶ Abſq; Apoſtolica licentia Diaconi compagis vti non præſumant. Cap. XXI.

PEruenit ad nos, diaconos eccleſiæ Cantinenſis calciatos compagis procedere præſumpſiſſe: quod, quia nulli hactenus per totã Siciliam licuit, niſi ſolis tantummodo diaconis eccleſiæ Meſſanenſis, quibus olim à prædeceſſoribus noſtris non dubitatur eſſe conceſſum, bene recolitis. Quia ergo tantæ temeritatis auſus nõ eſt leuiter attendendus, cũ omni hoc fraternitas veſtra ſubtilitate perquirat: & ſi ita, β ſicut ad nos peruenit, inuenerit verũ eſſe; vtrum vel a ſe, vel alicuius [g] hoc auctoritate [h] pręſumpſerint, nobis ſubtiliter innoteſcat: vt cognita veritate, quid fieri debeat, diſponamus. Nam ſi negligenter ea, quæ male vſurpantur, omittimus, exceſſus viam [i] alijs aperimus. (Anſ. l.7.c.74.)

β¶Et ſi ita.] *Hic & paulo inferius addita ſunt aliquot verba ex originali.*

Item Ioanni Rauennati epiſcopo, lib. 2. epiſt. 54. ſeu cap. 93. (Ioa. dia. l.4.c.2.)

e ¶ Cõpagis.] ideſt, ſandalibus, & dicuntur cõpagi ſandalia, vel caligæ epiſcopales: & eſt maſculini generis. Ioan. (Compagi.)

ADDITIO. Scilicet compagus compagi. Hug.

f ¶ Nec mappulis.] Ideſt, ornamentis equorũ, quæ Conſtãtinus cõceſſit Cardinalib. inf. 96. d. Conſtantinus: nam mappa ornamentum eſt equi. ſimiliter in Authen. de conſuli. quãtacũq; [2] & ſunt qdã alba linteamina quibus cooperiũtur equi Cardinaliũ cũ proceſſionem faciunt. Alij dicunt, ꝙ mappulæ ſunt mitræ epiſcopales. (Mappulæ qd ſignent.) (2 Idem arg. C. nulli licere. in frænis. &c. l. vnica. lib. 11.)

PEruenit.] CASVS. Apoſtolicus conceſſerat ſolis diaconis eccleſię Meſſanen. vti cõpagis, quos tñ poſtea diaconus Catinenſis eccleſiæ portare pręſumpſit. Præcepit ergo Gregorius Ioanni epiſcopo Syracuſano, vt ſubtiliter iueſtiget, an per ſe, an alterius auctoritate hoc fecerit: qa ſi male vſurpat non puniãtur, via delinquentibus alijs aperitur.

NOnnulli.] CASVS. Quidam diaconi in choro volebant eſſe in loco digniori, volentes ſacerdotibus præferri, ſed conciliũ Toletanũ ſtatuit, vt tam diaconi quã presbyteri perſeuerẽt in locis ſibi deputatis: [1] ita ut diaconi cognoſcant presbyteros eſſe maiores ſe.

c ¶ Atque in primo.] ideſt, in primo ordine, vt ſit Pariſius.

d ¶ Vt ſublimiores. [1]] Sic cõſtrue. ergo tam illi, quam iſti cõſiſtant in vtroque or. ita ſcilicet, vt diaconi agnoſcãt presbyteros ſublimiores, ſe, ſcilicet diaconis, & ſtabunt ſm tempus ſuæ ordinationis. 17. diſt. cap. epſ.

COMPAGIS. Hæc eſt quarta pars huius d. in qua dicitur. ꝙ compagi, ideſt, ſandalia & mappulæ, ideſt, linteamina, quæ portant Cardinales, ſolis Romanis cleri-

(1 Ideſt maiores, quam ſtẽt in vtroque choro diuiſi, ita ꝙ presbyteri I primo, diaconi inſecũdo. Pet.)

g ¶ Alicuius.] Argu. ex hoc & ſeq. c. habet, quod illud videtur prohibitum, quod non oſtenditur eſſe conceſſum. argu. diſt. 100. contra morem. arg. 25.q.2. amputato. arg. 10. quæſt. 1. hanc argu. 2.q.1. conſuluiſti. [2] Et eſt hoc uerum in ijs, quæ ſunt de iure ſpeciali. aliàs, quod non eſt prohibitum intelligitur eſſe conceſſum. 27.q.2. lex diuina. & 30. quæſt. 3. illud. & de deſpon. impu. c. 1. in fi.

h ¶ Auctoritate.] Nam ſi maiori auctoritate hoc feciſſet, hoc eſſet, vtcumque excuſabile. arg. diſt. 63. Salonitanæ & diſt. 28. diacon. [3]

i ¶ Viam.] C. de indi. vidu. l.2. in fi. C. vnde vi. meminerint. inf. 21.q.2.c.2. inf. 23.q.4. eſt iniuſta. 1.q.7. exigũt contra. inf. 35.q.9. loci noſtri.

(Prohibitum. vſ, quod cõceſſum non oſtenditur.) (2 Et extra ne ſe. vacan. illa. vbi d hoc & extra. de tranſ. inter.) (3 De hoc not. 86. diſt. an putatis.)

Illud.] CASVS. Ioannes archiepiſcopus Rauẽnas ſupplicauit Pap. vt liceret ſuis clericis vti mappulis: ſed Papa ei reſcripſit dicens, ꝙ Cardinales ei fortiter obuiauerunt, aſſerentes hoc nulli eccleſiæ fuiſſe conceſſum niſi Romanæ, & ſi eſſet ab aliquibus vſurpatum, nõ fieret per hoc præiudicium eccleſiæ Romanæ.

tias ei namque cor omne patet: & omnis loquitur voluntas, vt 24.q.3. Deus.1
g ¶ Colloquentes.] Quo ad contemplationem: vel hoc dum ſunt in oratione de conſecr.d.1. quando.
h ¶ Patri.] Hoc poteſt intelligi hiſtoricè quando Moyſes

1 Cõcor. gl. in l. 2. ff. de don. inter uirum. & vxo.

¶ Mappulis clerici ſine Apoſtolici licentia vti non debent. Cap. XXII.

Illud autẽ, quod pro vtendis a clero veſtro mappulis ſcripſiſtis, à noſtris eſt clericis fortiter obuiatũ, dicentibus nulli hoc vnquam alij cuilibet eccleſiæ cõceſſum fuiſſe; nec Rauẽnates clericos illic, vel in Romana ciuitate tale aliquid cũ ſua cõſcientia pręſumpſiſſe, nec ſi tẽtatum eſſet, ex furtiua vſurpatione ſibi præiudicium generari. Sed etiam, ſi in qualibet eccleſia hoc præſumptum [a] fuerit, aſſerunt emendandum, quod non conceſſione Romani Pontificis, ſed ſola ſubreptione præſumitur †.

Anſ.l.7.c.168.

† al. præſumit.

Item Hieronymus de ſeptem ordinibus eccleſiæ, c.5.

Inter opera B. Hiero. tom. 4. vel. 9.

¶ Sicut in miniſterio, ita in diſpenſatione ſine diacono epiſcopus non uiuat. Cap. XXIII.

5 Diaconi ſunt, quos in Apocalypſi legimus, ſeptem Angeli [b] eccleſiarum: hi ſunt ſeptem candelabra [c] aurea: hi voces [d] tonitruorum. *& infra.* ¶ Virtutum operatione præclari, humilitate præditi, quieti; humiles, euãgelizantes pacem, annunciãtes bona, diſſenſiones, & rixas, & ſcandala reſecantes, [docentes, †] [e] ſoli Deo [f] colloquentes, [g] in templo nihil de mundo penitus cogitantes, dicẽtes patri, [h] & matri, [i] non noui † [k] vos, & filios, [l] ſuos non agnoſcentes. [m] *& paulo poſt.* ¶ Sine hoc ſacerdos nomen α † non habet, ortum non habet, [n] officium non habet. Hic miniſter [o] Dei dicitur, quia ſcriptum eſt: [Quis maior eſt, qui miniſtrat, an cui miniſtratur?] Et ſicut in ſacerdotio miniſtratio, † [p] ita in miniſtro eſt ſacramenti [q] diſpenſatio. *& paulo poſt.* ¶ Sacerdotibus etiam propter præſumptionem non licet de menſa Domini tollere calicem; niſi eis traditus fuerit a diacono. *& paucis interiectis.* ¶ Ita enim Deus noſter omnipotens vniuerſa diſpoſuit, vt qui maiorem [r] ſe eſſe crediderit, minor ſit, & qui videretur minor, maior

Apoc.1.
Poly.l.2.tit.39.
Anſ.l.7.c.72.
† abeſt ab ord.
Deuter.33.
† al. nonimus.
† al. nomen habet.
Marc.10.
† conſecratio] vera lectio.

Antiquitas non dat priuilegium.

a ¶ Præſumptum.] Arg. antiquitatẽ, vel longam conſuetudinem non dare priuilegium, vt diſt. 100. cõtra morẽ, & ar. cõtra. 63. d. q2. & 9. q. 3. conqueſtus. Et eſt ratio: quia hoc poſſideri non poterat de iure cõmuni. arg. extra de præſcrip. cauſam. Nam & ſunt alia iura, quæ non præſcribũtur, ut ſubiectio, vel procuratio. ext. de præſcr. cũ ex officij. vel uia publica. ff. de via pub. vtã arg. C. de aquæduc. diligenter. lib. 11. & eſt ſi. C. de fũdis rei priua. & ſal. diuinæ domus. vſus aquæ. lib. 11.

Pręſcribi nõ poſſunt aliqua.

ADDITIO. Dicas, ꝙ ſunt multa quæ nõ pręſcribuntur: quod dic, vt leg. & not. extra de pręſcrip. cum liceat. in fi. & 16. q. 3. clerici, in fine. Archidiac.

Diaconi.] Hæc eſt quinta pars huius di. in qua laudat diaconos quatuor modis: ſcilicet a ſignificatione, qa ſignificant ſeptẽ cãdelabra aurea. A virtute, quia debẽt eſſe virtuoſi. Ab officio, quia ſine illis epiſcopi cantare nõ dẽnt. Ab inſtitutione, quia à Domino fuerunt inſtituti. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra dictum eſt diaconos ſubeſſe ſacerdotib. ſed ne ſacerdotes nimium inſuperbirent, commendat Hieronymus in hoc c. diaconos. Diuiditur ergo hoc c. in tres partes. In prima parte commendat Hieron. diacones quadruplici rõne. Rõne ſignificationis, quia ſignificantur per ſeptem cãdelabra aurea, & ſeptem angelos eccleſiarum. Rõne vitæ & conuerſationis. Rõne miniſterij: quia ſine his ſacerdos miniſtrare nõ poteſt, & maior eſt, qui miniſtrat, q̃ cui miniſtratur. Et rõne inſtitutionis: qa a Deo ſunt inſtituti. In ſcda parte reprehendit rapacitatẽ epõrum, qui volũt oĩa rapere, & oĩa ſibi vendicant. In tertia parte oſtendit, ꝙ ſicut in hoc mundo raptor punitur a iudice, ita eps qui bona clericorum rapit a Dño punietur, niſi vniuerſa reddantur. Scda pars incipit ibi, [Nunc autem.] Tertia ibi, [Certã, vt ipſe.
b ¶ Angeli.] id eſt prælati.
c ¶ Candelabra.] Quæ erant in templo Domini.
d ¶ Voces.] Auditæ a Ioanne in Apocalypſi.
e ¶ Docentes.] Populum quo ad vitam actiuam.
f ¶ Soli Deo.] Quod ſolus Deus nouit eorum conſcien-

Cor omne Deo patet.

ſes in vltionem idolatriæ. 2 vituli conflati, præcepit leuitis, vt nemini parcerẽt: nec etiam patri: ſimiliter diaconi non deberent eos cognoſcere, id eſt, amori Dei amorem eorum pręponere. Vel poteſt intelligi myſticè, de diabolo, & de concupiſcentia carnis, & eius moribus, ut in gl. hic depictis.
i ¶ Et matri.] id eſt, carnali concupiſcentiæ.
K ¶ Non noui.] id eſt, nolo præponere veſtrum amorem amori Dei.
l ¶ Et filios.] id eſt, illicitos motus.
m ¶ Non agnoſcentes.] id eſt, non nutrientes: ſed ad petram illidentes.
n ¶ Habet.] Quia ſine diacono epiſcopus Miſſam celebrare non poterit, niſi neceſſitate inſtante. tũc enim etſi non poſſet habere diaconum, abſque eo Miſſam celebrare, poterit.
o ¶ Miniſter.] Hic commendant eos a miniſterio.
p ¶ Miniſtratio.] id eſt, conſecratio Euchariſtiæ.
q ¶ Sacramenti.] Scilicet præſentibus, ſacerdotibus coram eis, ut ſupra diſt. ead. diaconi.
r ¶ Maiorem.] id eſt, meliorem, uel hoc cum bene adminiſtrat.

2 Hæc hiſtoria not. 45. d. diſciplina Diabolus pater dicitur.

Eps ſine diacono nõ celebret.

α ¶ Orant.]

a ¶ Orant.]Ideſt, prædicant, vt diſ. 25. vnum & 11.q.1. ſicut enim. Vnde exponendo ſubdit tunc demum, quod autem dicitur in altari anteponi, reſpicit, quod de calice premiſerat, calicem non tollere, niſi eis traditus fuerit à diaconis. Vel dic, orant, ideſt, ad orandum inuitant cum

in vete. teſta. fuit inſtitutum. 77. diſt. in veteri. arg. extra de ſenten. excom. mulieres.

f ¶ Perijt, lex de ſacerdote.]Verba Eſaiæ, idem multi ſacerdotes non adimplent legem.

g ¶ Et viſio.]Ideſt, gratia prophetizandi propter auaritiã; quia omnes virtutes patiũtur detrimentum ab vno vitio. &c. de pęni. diſ. 5. c. 1.

Virtutes omnes ab vno uitio detrimentum patiuntur.

exiſteret. Denique quàm hoc verum ſit, ipſe perpende. Leuitæ inferunt oblationes in altari: Leuitæ componunt menſam Domini: Leuitæ cum ſacerdotibus, dum ſacramenta benedicunt †, aſſiſtunt: Leuitæ ante ſacerdotes orant [a], vt ſi diſtinctio locorum creditur, etiam in altari Dei videant ſibi epiſcopi, ſi ſuperbi ſunt, diaconos anteponi. Si humilitatem diligunt: maiores ſe eſſe in eo, quòd ſunt humiles, cognoſcant. Tunc demum † [b], vt aures habeamus ad Dominum, diaconus acclamat: ipſe prædicat [c], ipſe hortatur, ipſe commonet adſtantibus ſacerdotibus [d] ne leuiter hanc vocẽ, quæ loquitur hæc; & pacẽ annunciat, aut negligenter aſpicias, aut contemnendam putes. Sufficit huic [e] ordini, tantum per Dominum fuiſſe conceſſum, vt non ſolus ſacerdos in templo totum agere, & implere, videatur, *& infra.* ¶ Nunc autem ex quo in eccleſijs, ſicut in Romano Imperio, creuit auaritia; perijt lex de ſacerdote [f], & viſio [g] de propheta. Singuli quique per † potentiam [h] epiſcopalis nominis, quam ſibi ipſi illicite abſque eccleſia [i] vendicarunt *, totũ, quod leuitarum eſt; in vſus ſuos redigunt; nec hoc ſibi, quod ſcriptum † eſt, vendicant; ſed cunctis auferunt vniuerſa. Mendicat infelix clericus in plateis; & ciuili † operi mancipatus publicam à quolibet depoſcit alimoniam †. Et quidem [k] ex eo deſpicitur cunctis ſacerdotale officium, dum miſericordia deſolatus iuſte putatur ad hanc ignominiam deueniſſe. *& infra.* ¶ Solus incubat bonis †, ſolus miniſterio vtitur [m], ſolus vniuerſa ſibi vendicat, ſolus partes inuadit alienas [n], ſolus occidit [o] vniuerſo. *& paulo poſt.* ¶ Hinc propter ſacerdotum auaritiam odia conſurgunt: hinc epiſcopi accuſantur [p] à clericis; hinc principũ † lites; hinc detractionis † cauſa; hinc origo criminis. Etenim ſi vnuſquiſque ita in hoc mundo viſibili aliquid poſſidere [q] iubetur, vt ſua tantum poſſeſſione contentus ſit, ac res non inuadat alienas, non agrum pauperi tollat, non vineam; non ſubuectorium † aliquod, non famulos, non fructus; quanto magis, qui eccleſiæ Dei præeſt, debet ita in omnibus ſeruare iuſtitiam, vt ſibi [r] hoc tantum vendicet, quod ſui iuris eſſe cognoſcit? aliena non rapiat? aliena non contingat? æqualem [s] ſe cæteris faciat? & ſicut ſine his in miniſterio non viuit, ita in diſpenſatione [t] non viuat.

† *al. benedicuntur.*
† *deinde.*]orig.
Ezech. 7.
* Quod eſt contra iuris præceptum, vt. ff. de iuſt. & iure. l. iuſtitia. §. iuris præceptum. & inſt. eod. tit.
† *propotentia*]orig.
† *al. adſcriptum.*
† *al. ſeruili.*
† *al. eleemoſinam.*
† *dimitijs.*]orig.
† *al. donis.*
† *al. principiumlitis.*
† *deſolationum cauſa*] orig.
† *hunc mundum viſibiliter poſſis.*] orig.
† *al. ſubiectorum.*]
† *al. ſubminiſterum.*

h ¶ Per potentiam.] Inuehitur in epiſcopos.

i ¶ Abſque eccleſia.] Scilicet in tali modo vt aliena vſurpent aliter videtur contra. infra ead. c. prov. 95. d. olim.

k ¶ Quidem.]Supra d. 86. non ſatis.

l ¶ Iuſtè.]Ideſt, ſuis meritis.

m ¶ Vtit.] Ideſt, nõ vult partir onera administrationis cum fratrib. extra de offi. Arch. c. vlt. & de pręſum. mãdata. Vel dic, ideſt, de rebus eccleſiaſticis.

n ¶ Alienas.] Cum, quod ſuum non eſt, ſcire, debet ad alios pertinere. C. vnde vi. cumquærebatur.

o ¶ Occidit.]Hoc refertur ad laicos, quibus occaſionẽ mortis pręſtant. 11. qõ. 3 pręcipuè. 86. diſt. paſce.

p ¶ Accuſantur.]Nã epiſcopi omnia etiã ea, quæ de nouo eueniũt, in ſimul, cum alijs debent diuidere arg. 12. q. 2. cognouimus. Item nec ea diſtribuere debet ſine conſenſu canonicorum, extra, de his quæ fiunt à præla. ſine conſen. cap. nouit. licet ſit pręordinator in cunctis. 25. diſ. perlectis niſi hoc ſibi vendicaret epiſcopus ex conſuetudine, ext. de his q̃ fiũt à pręla. ea noſcitur. Et eſt arg. quòd ſemper præſumit ꝙ accuſatio epiſcoporum fiat ex odio, ut not. 2. q. 7. ſi quis epiſcopus Arg. contra. 6. q. 1. ſi omnia.

Euenientiæ de nouo per quem ſunt diuidenda.

Accuſatio epiſcoporũ p̃ſumitur ex odio fieri.

q ¶ Poſſidere.] Hoc ad laicos refertur, unde caute dixit in hoc mundo, & in clericis ſecus, ut infra. 12. q. 1. cap. duo ſunt.

r ¶ Sibi.] Arg. pro diſtributione portionum inter clericos.

ſ ¶ Æqualem.] Si 95. diſt. epiſcopus 2. & iſte eſt unus gradus humilitatis, ut ſupra diſt. 22. de Conſtantinopolitana.

t ¶ In diſpenſatione.] Id eſt, diſtributione præbendarum.

cum dicunt; flectamus genua.

b ¶ Tunc demum.] Scilicet circa finem Miſſæ. cum diaconus clamando dicit populo: Humilitate uos ad benedictionem.

c ¶ Prædicat.]Infra 11. q. 1. ſicut enim, ſcilicet legendo Euangelium.

d ¶ Sacerdotibus.]Quædam hic referuntur, quæ ex toto bene non intelliguntur, quia non in omnibus eccleſijs hæc officia habet diaconus.

e ¶ Huic.] Commendat hic eos ab inſtitutione, inf. ead. dominus contra ſu. diſ. 21. §. 1. contra. Sed intelligas tantum per Deum principaliter, quia eius auctoritate hoc

a ¶ Vitionis.]Ex toto: quod non dr̃ differri, quia totum tempus huius uitæ breuiſſimum reputatur. De pœniten.diſt.5.conſideret. Nam quod quandoque pœna differatur, eſt expreſſum infra. 23.q.4.quod Chriſtus.45. diſt.licet 1. & eſt ratio quare qñq; differatur, ut de pœnit.diſt.3.quid ergo. de pęn.diſt.1.prædixerat.

Vitæ pręſentis tp̃s breue dicitur eſſe.

quos probat.

h ¶ Philippis.] Nomen ciuitatis in Macedonia.

i ¶ Cum epiſcopis.]Cum in una ciuitate plures ep̃i nõ debeant eſſe arg.diſt.80.in illis,& c. ep̃i, & 13.q. 1.c.1. & ideo hoc ipſo nomine presbyteri intelliguntur.

K ¶ Epi-

¶ Certe,vt ipſe noſti, qui viſibiliter in hoc mundo ius inuadit alienum;accuſatur à paupere, damnatur a iudice: Ita & in eccleſia Dei,cum vnuſquiſque ſtipendia ſua perdit,clamat ad Deum; exauditur à Chriſto: nec differtur in hac parte vltionis [a] ſententia,ſi nõ reddũtur vniuerſa. Moderatio enim Dei †,ac pietas ſolum noſtrum reditum quærit; ac nos cupit ſua longa † bonitate ſaluari. Sed ſi non conuertimur,ſi duri corde ſumus, ſi in peccatis vſq; ad mortem illicite perduramus;aſſidue [b] peccanti, ſicut ſcriptum eſt, Deus non miſeretur.

† Dei preces,ac ſolū] orig.
† abeſt ab orig.

α ¶ Nomen non habet.] *Sic etiam in originali, ſed in multis Gratiani manuſcriptis, & apud Anſelmum eſt,* nomen habet, officium non habet.

6 *Hoc capitulo ſacerdotum auaritia reprehenditur,diaconorum dignitas, ſiue officium commendatur.Sed quia, vt ſupradictum eſt, diaconi inſoleſcentes [c] etiam presbyteris ſe præferendos arbitrati ſunt; contra eorum ſupercilium ſcribit Hieronymus ad Euagrium epiſcopum, epiſt.85.tomo 2.*

¶ Diaconi presbyteris debent ſubeſſe.

Cap. XXIIII.

Poly. ibidem. Anſ.l.7.c.87.

LEgimus in Eſaia [d] [Fatuus fatua [e] loquetur.] Audio quendam in tãtam erupiſſe vecordiam, vt diaconos presbyteris,ideſt epiſcopis anteferret. Nam cum Apoſtolus perſpicue doceat eoſdem eſſe presbyteros, quos epiſcopos, quid † patitur menſuram [f], & viduarum miniſter,vt ſupra eos ſe tumidus efferat,ad quorũ pręces Chriſti corpus,ſanguiſque conficitur? Quæris auctoritatem? Audi [g] teſtimonium:[Paulus,& Timotheus ſerui Chriſti Ieſu omnib. ſanctis in Chriſto Ieſu,qui sũt Philippis [h], cum epiſcopis [i], & diaconis.]Vis & aliud exemplum?in actibus Apoſtolorum ad vnius eccleſiæ ſacerdotes ita Paulus loquitur:[Attendite vobis,& cũcto gregi, in quo vos ſpiritus ſanctus poſuit epiſcopos [k],vt regeretis eccleſiam Domini,quam acquiſiuit ſanguine ſuo.] Ac ne quis cõtentioſe [l] in vna eccleſia plures epiſcopos fuiſſe cõtendat, audi, & aliud teſtimonium; in quo manifeſtiſſime comprobatur,eundem eſſe epiſcopum atq;presbyterum: [Propter hoc reliqui [m] te in Creta,vt quæ deerant,corrigeres, & conſtitueres presbyteros per ciuitates, ſicut & ego tibi mãdaui. Si quis eſt ſine crimine, vni⁹ vxoris vir, filios habẽs fideles,non in accuſatione luxuriæ [n], aut nõ ſubditos.Oportet enim epiſcopũ ſine crimine eſſe, quaſi

† al. quis patiatur. Eſaia. 32.

Philip. 1.

Act. 20.

Ad Titum 1.

b ¶ Aſſiduè.] Ideſt, iterato non miſeret̃ de facili. nã uulnus iteratũ tardius ſanatur,ut inf.de pęn.d. 3. inanis.

HOC CAPITVLO. Hæc eſt ſexta pars huius d. in qua laudat presbyteros, & humiliat diaconos. Io.de Fant.

CASVS.Supra proximo.ca. diaconi ſunt cõmendati,ſed quia nimis cõtra presbyteros ſuperbiebant, iõ Hieronymus contra eorum ſupercilium ſcribit.

c ¶ Inſoleſcentes.] Quia ſæpè ex laudis præconio innaſcitur ſuperbiæ inflatio,ut 6.q.1.ſunt plurimi. ſuperbiebãt fortè ex eo,ꝙ ſupra c.proxi. commendati ſunt.

Laudis præconium ſuperbire facit

LEgimus.] CASVS. Euagrius epiſcopus quæſiuit a Hieronymo, utrũ ſacerdotes eſſent diaconis præferendi: Et reſpondet, ꝙ ſic, & probat tripliciter ſcilicet ratione nominis ſiue appellationis: quia olim idẽ dicebatur preſbyter, & epiſcopus. Et hoc probatur ſeptem auctoritatibus Ratione officij, ſiue inſtitutionis,quia ad maius officium ſunt inſtituti pręsbyteri q̃ diaconi: q̃a ſacerdotes orant & pręedicãt: ſed diaconi miniſtrãt. Et reſpõdet obiectioni,quam fecit ſibi ipſi de diaconis ratione eccleſię, & ratione ꝓmotionis: quia diaconus promouetur in ſacerdotem,& non econuerſo, & hæc promotio non fit, niſi de minori ad maius. Ratio officij incipit ibi, [Quid enim facit.] Ratio prohibitionis eſt ibi, [Qui prohibetur a minori.]

d ¶ In Eſaia.] 32.cap.

e ¶ Fatua loquetur.]Nota. argu. ꝙ qui fatua loquitur, fatuus eſt,ut 23.q.8.conuenior.& ff. de cond. inſti.quidam,infra de pœn.diſt.1.§.poteſt.& 1. q. 1.ita fit.

Fatuus eſt q fatua loquitur.

f ¶ Menſarum.] Quam iniuriam patitur.

g ¶ Audi.] Ideo dicit teſtimonium, quia duo ſunt per

K ¶ Epiſcopos.] Ideſt, presbyteros, cum in una eccleſia epiſcopi plures eſſe non debent.

l ¶ Contentioſe.] Qui ſingularum eccleſiarum ſinguli ſunt epiſcopi, ut [illegible] in [illegible]ibus.

m ¶ Reliqui.] Verba Apoſtoli ad Titum cap. 1.poſt ſequitur ad Timotheum.

n ¶ Luxuriæ.] Ideſt, de luxuria accuſabiles, ideo non ſubditos, quia propter peccata filiorum citius rapitur quis morte 47. diſt. §. neceſſe cum ſcilicet ipſe eſt negligens.

a ¶ Pæ

1.*Tim.*4.

De i diſpenſatorem.] Et ad Timotheum: [noli negligere gratiam: quæ in te eſt, quæ tibi data eſt per prophetiā α[a] per impoſitionem manum presbyterij[b].] Sed & Petrus

1.*Pet.*5.

in prima epiſtola: [Presbyteros, inq̄t, in vobis precor cōpresbyter[c], & teſtis paſſionum Chriſti, & futuræ glorię, quæ reuelanda eſt particeps, regite gregē Chriſti, & inſpicite non ex neceſſitate[d], ſed voluntariè iuxta Deum.] Quod quidē grecè ſignificātius[e] dicitur ἐπισκοποῦντες, ideſt ſuperintendentes; vnde & nomen epiſcopi tractum eſt. Parua tibi videntur tantorum virorum teſtimonia? Clangat tuba Euangelica; filius[f] tonitrui, quē Ieſus amauit plurimum; qui de pectore Saluatoris doctrinarum fluenta portauit. [Presbyter[g] Electæ[h] dñæ, filijs eius, quos ego in veritate diligo.] Et in alia epiſtola: [Presbyter Caio[i] chariſſimo; quē ego diligo in veritate.] Quòd aūt poſtea[k] vnus electus eſt, qui cæteris præponeretur, in ſchiſmatis remediū factum eſt; ne vnuſquiſq; ad ſe trahens Chriſti eccleſiam rumperet. Nam & Alexandriæ à Marco Euangeliſta vſq; ad Heraclam, & Dionyſium, epiſcopus, & presbyteri ſemper vnū ex ſe electum, in excelſiori gradu collocatum, epiſcopum nominabant: quomodo ſi exercitus Imperatorē[l] faciat, aut diaconi[m] eligāt[n] de ſe; quē induſtriū nouerint, & archidiaconum vocent. Quid enim facit, excepta ordinatione[o], epiſcopus, quod presbyter non faciat? Nec altera[p] Romanę vrbis eccleſia; altera totius[q] orbis exiſtimāda eſt. Et Galliæ, & Britanniæ, & Africa, & Perſis, & Oriens, & India, & omnes barbaræ nationes vnum Chriſtum adorant, vnam obſer-

*Mar.*3.
2. *Ioannis.*
3. *Ioannis.*

a ¶ Per prophetiam.] ideſt, per electionem.
b ¶ Presbyterij.] Scilicet presbyterij mei, & ſic loquitur de ſeipſo: cum tamen ipſe Paulus eſſet epiſcopus, cum eum ordinaret.

Petrus ſe vocat presbyterum.

c ¶ Cōpresbyter.] Ecce petrus ſe vocat presbyterum, cum eum tamen eſſet epiſcopus & ſummus, ſup. d.75. quòd dic Dominico. ver. ſacerdotum.
d ¶ Non ex neceſſitate.] ideſt, ex gratia turpis lucri: argum. infra diſtinctio 95. eſto. Et ita eſt argumen. quod presbyter non debet locare operas ſuas argum. 21. q. 2. præcipimus.
e ¶ Significantius.] Scilicet, quòd epiſcopus dr̄ presbyter. q. d. vbi pro epiſcopo dicitur presbyter, ſignificantius diceretur ſic: ſcilicet epiſcopum: quia magis accedit ad ſignificationem vocabuli epiſcopus, quàm hoc nomen presbyter.

Ioānes dr̄ filius tonitui.

f ¶ Filius.] ideſt Ioannes: quia altius intonuit, & quia cum Iacobo aſſumptus in montem ſeorſum audierunt vocem nubis: Hic eſt filius meus dilectus.
g ¶ Presbyter. Ecce Ioannes vocat ſe presbyterum, cū tamen eſſet epiſcopus.
h ¶ Electæ. Proprium nomen.
i ¶ Caio.] Mitto ſalutem.

Prælatio inter miniſtros eccleſiæ ad quid facta fuit.

K ¶ Poſtea.] Hic reſopndet tacitæ obiectioni quare hoc immutandū eſt: & ad hoc reſpondet. Sed quæritur quomodo facta fuit hæc prælatio? Si dicatur, ꝙ in officio; contra, de conſec. diſt. 5. manus. quia exercere epiſcopalia nō licuit, niſi his qui ſucceſſerunt in locū Apoſtolorum. 68. diſt. quorum vices. 21. diſtin. in nouo. & ita hęc prælatio ab initio facta fuit. Si autem dicatur, ꝙ in nomine, obſtat 80. diſt. in illis, quia ibi dicitur, ꝙ quidam præpoſiti ſunt qui tantum epiſcoporum vocabulo, &c. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ in prima priuatiua eccleſia cōe erat officium epiſcoporum & ſacerdotum, & nomine erant communia 95. diſt. olim. & officium erat commune, ſed in ſecunda primitiua cœperunt diſtingui & nomina & officia H. dicit 1. ꝙ tantum in nomine fuit facta prælatio, primo enim omnes dicebantur ſacerdotes: licet quidam alij prælati eſſent quantum ad officium. Et quod dicitur 80. diſt. in illis, fuit qui tātum epiſcoporum vocabulo potirētur, expone, ideſt, nō archiepiſcoporū, nec primatū: & ita excluditur ſuperius, non inferius. Tertij dīt, ꝙ prælatio hæc facta fuit & quo ad nomē, & quo ad adminiſtrationem, & quo ad quędā miniſteria, quę ſpectāt tātū ad officiū epiſcopale: fuit hæc prælatio facta à tempore Petri, & hoc innuit hæc litera ibi. Nam & Alexādrię à Marco euangeliſta vſque ad Heraclam & Dionyſium: quia Marcus fuit cōtemporaneus Petro & Clemēti. arg. 24. q. 1. cum beatiſſimus. Heracla autem & Dionyſius fuerunt cōtemporanei ipſi Hieronymo: & ita eſt illud cōtra ſedatum, 80. diſt. in illis. & illud de conſec. diſtin. 5. manus. Ante prælationē ergó iſta nomina, p̄ſbyter, epiſcopus erāt prorſus ſynonyma, & etiā adminiſtratio communis erat: quia cōmuni conſilio ſacerdotum regebantur eccleſiæ. 95. diſtinct. olim in ſchiſmatis ergo remedium (vt hic dicitur) facta eſt prælatio, vt vnus præeſſet & quo ad nomen, & quò ad adminiſtrationem, & quò ad quædam ſacramenta, quæ modo appropriantur epiſcopis.

1 Ipſe Hug. ſic dicit, ego credo, ꝙ ab initio dīa fuit inter ep̄os & ſimplices ſacerdotes ſicut mō eſt & in adminiſtratione, & in p̄latione. & in officijs, & in ſacramentis; ſed quò ad appellationem nō erat differentia: quia cōſtet & in differēter illi & illi dicebātur ep̄i & presbyteri. Arch. †

† *Et hac Archid. de differentia epiſcopi & presbyteri ſententia tenenda eſt, vide Cōc. Trid. ſeſſ. 23. c. 4. & Can. 7. S. Ib. 2. 2. qu. 184. a. 6. 1.*

Marcus, Petrus, & Clemens, fuerunt cōtemporanei.

Electio ſola nō facit verum imperatorem.

l ¶ Imperatorem.] Ex ſola enim electione principum dico eum verum Imperatorem antequam à Papa confirmetur. Argu hic. licèt non ita appelletur, vt dixi 63. diſt. quanto. contrarium eſt verum, extra de elec. venerabilem 23. diſt. in nomine 2.
m ¶ Diaconi.] Supple & quomodo diaconi eligunt. &c.
n ¶ Eligant.] Ecce quod epiſcopi non eſt archidiaconum eligere, &c. Arg. contra, 74. diſt. epiſcoporum. Sed variæ ſunt conſuetudines. 21. diſt. §. 1. extra de electio. eccleſia Vulterana.

2 Adde Alb. de Roſa. in l. bene a Zeno. argu. C. de quadrup. pręſcript. & Bar. ī extrauag. ad reprimendam. in ver. rege. Diaconi Cardiles vtrū pręponantur oībus presbyteris.

o ¶ Ordinatione.] In ordinatione cætera intelliguntur quæ non fiunt, niſi ab epiſcopis. hæc continentur ſup. d. 68. quamuis chorepiſcopis.
p ¶ Nec altera.] Reſponſio eſt ad tacitam quæſtionem nonne diaconi Cardinales Romani pręponuntur omnibus presbyteris, exceptis presbyteris Cardinalibus, quibus videntur pariſicari? Reſpon. quod conſuetudo Romanæ eccleſię non eſt trahenda ad conſequentiam, vel reſponſio eſt hic in princip. cap. vbi. audio quædam, &c. dicebant enim quidam, quod ſicut Romæ honorabiles erant diaconi. ita debebant eſſe vbique locorum.
q ¶ Totius.] Immo fideles ſunt vna eccleſia: & hoc eſt quod ſequitur. & Galliæ, &c.

a ¶ Maior

gẽ onſuetudo generalis eſt ſequenda.

a ¶ Maior eſt.] Et ideo magis ſequenda eſt conſuetudo generalis, vt ſup. diſ. 12. nouit. ſupra diſt. 40. nos qui. &c. non loca 1. Et eſt hic ar. ꝙ ſtatuta concilij præiudicant ſtatuto Papæ ſi contradicant, vt dixi. 9. q. 3. nemo.

b ¶ Eiuſdem meriti.] Quantum ad ſapientes & peritos & diſcretos. Nã idiotæ & vulgares, epiſcopũ paruę ciuitatis contẽnere ſolent arg. d. 80. epiſcopi.

c ¶ Et paupertatis.] Nam paupertas ciuitatis nõ minuit prærogatiuam regni, vt inf. 96. diſ. ſicut. nec mulier propter paupertatem dicitur humilis, vel abiecta. C. de inceſt. nup. l. humilem. Ar. cõtra. in auth. de deſen. ci. §. nos igitur. coll. 3. 2.

d ¶ Diaconi.] Hoc nõ ſolum Romę, fit, ſed etiam aliarũ eccleſiarum conſuetudo obſeruat: ſed forte tpe Hieronymi nõ fiebat: hodie fit, ext. de ſeru. or. fa. c. 1.

e ¶ Vrbis.] ſup. d. 11. quis neſciat. contra. & c. nolite. contra. Sed ibi de ea conſuetudine agitur, quam eccleſia Romana ſeruat, & alijs mandat ſeruandam: hic verò de ea, quam ſola ſeruat, nec vult ab alijs ſeruari. vnde ibi dicitur, quã Romanam eccleſiam viderit ſequi & docere. de conſecr. diſt. 1. baſilicas.

f ¶ Cõſuetudinem.] Q. d. non quod fiat, ſed qđ fieri debeat conſiderandũ eſt, vt ext. de elec. c. venerabilem. 12. q. 2. gloria in fi. de offi. præſid. ſed licet.

g ¶ Paucitatẽ.] Quia pauci erãt tales diaconi: & ideò ſuperbiebant. quidquid enim rarò accidit, miraculũ eſt, in authent. de conſuet. §. itaque. colla. 3.

h ¶ Pretioſius.] Sicut & pretia rerũ in quibuſdam locis variantur ſecundũ plus & minus. ff. de eo qđ cer. lo. l. ideo.

i ¶ Mẽſis.] Viduarũ, & pauperum, ſed tantum inſiſtemus prædicationi.

K ¶ Dignitatis.] inf. 8. q. 1. qui epiſcopatum contra, ſed ibi. iuxta etymologiam vis nominis deſignatur, hic qđ ex vſu loquendi ex nomine concipitur. Vel dicendum quòd non eſt nomen honoris tantum, ſed etiam oneris. 8. q. 1. illud inferendum.

l ¶ Continetur.] Nam in toto continetur, & pars. vt 14. queſt. 5. pœnale. & ff. de reg. iur. in toto. & eſt ſi. ff. quos met. cau. l. 1.

m ¶ De minori.] Hoc bene dicitur. ff. de mu. & hon. vt gradatim.

n ¶ Sacerdotibus.] infra de pœniten. diſtin. 1. §. ex his itaque.

ADDITIO. extra de transla. cap. 1. & cap. licet.

Concord. tex. in l. obſeruare ff. de offi. procon. in l. ideque. mandati.

Eps paruæ ciuitatis cõtemnitur ab idiotis.

Paupertas nõ facit mulierem abiectam.

Pars cõtinetur in toto.

A D-

uant regulam veritatis. Si auctoritas quæritur, orbis maior eſt [a] vrbe. Vbicunque fuerit epiſcopus, ſiue Romæ, ſiue Eugubij, ſiue Conſtantinopoli, ſiue Rhegij, ſiue Alexandriæ, ſiue Tanis; eiuſdẽ meriti [b], eiuſdem eſt & ſacerdotij. Potẽtia diuitiarum, & paupertatis [c] humilitas vel ſublimiorem, vel inferiorem epiſcopum non facit: cęterũ omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt. ¶ Sed dicis, quomodo Romę ad teſtimonium diaconi [d] presbyter ordinatur? Quid mihi profers, vnius vrbis [e] cõſuetudinem [f]? Quid paucitatẽ [g] de qua ortum eſt ſupercilium in leges eccleſiæ vendicas? Omne, quod rarum eſt, plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretioſius [h] eſt. Diaconos paucitas honorabiles, presbyteros turba cõtemptibiles facit. Cæterùm etiam in eccleſia Romæ presbyteri ſedent, & ſtant diaconi; licèt paulatim increbreſcentibus vitijs inter presbyteros abſente epiſcopo, ſedere diaconum viderim, & in domeſticis conuiuijs benedictiones † presbyteris dare. Diſcant, qui hoc faciunt, non ſe rectè facere, & audiant Apoſtolos; [Non eſt dignum, vt relinquentes verbum Dei miniſtremus menſis. [i]] Sciant, quare diaconi conſtituti ſint. Legant acta Apoſtolorum: recordentur cõditionis ſuæ. Presbyter, & epiſcopus, aliud ætatis, aliud dignitatis [k] eſt nomen. Vnde & ad Titum, & ad Timotheum de ordinatione epiſcopi, & diaconi dicitur: de presbyteris omnino reticetur: quia in epiſcopo & presbyter continetur [l]. Qui prouehitur, de minori [m] ad maius prouehitur. Aut igitur ex presbytero ordinetur diaconus, vt presbyter minor diacono comprobetur, in quem creſcit ex paruo: aut ſi ex diacono ordinatur presbyter, nouerit ſe [β] laicis maiorem, ſacerdotibus [n] eſſe minorem.

† al. benedictionem coram presbyteris.

Act. 6.

a Ad idem 16. q. 1. ſunt nonnulli in fine.

α ¶ Per prophetiã.] *Sic in vulgata editione, & grecè* δια ϖροφητειας: *ſed hic apud B. Hieronymum*, prophetiæ.

β ¶ Nouerit ſe.] *In originali eſt*, nouerit ſe lucris minorẽ, ſacerdotio eſſe maiorem. *Quo etiam pertinet, quòd idem Hieronymus ad caput vltimum Ezechielis ſcribit.* Leuitarum multitudinem intelligere ſe à ſacerdotali gradu eſſe diſiunctam, & ad decutiendam ſuperbiam miniſtrorum, qui ignorantes humilitatem ſtatus ſui vltra ſacerdotes, hoc eſt presbyteros intumeſcunt, & dignitatẽ non merito, ſed diuitijs æſtimant. *Verùm ob gloſſam non eſt mutatum.*

Miraculum eſt quod raro accidit.

Item Cyprianus lib. 3. epiſt. 9.

¶ De eodem. Cap. XXV.

DOminus noſter ipſe Ieſus Chriſtus rex, & iudex, & Deus noſter vſq; ad paſſionis diem ſeruauit hono- Iuo p. 5. c. 355.

DOminus.] CASVS. Cyprianus probat, ꝙ diaconi debent reuereri ſacerdotes, tanquam maiores. Et hoc probat duobus exemplis Chriſti, qui ſacerdotib. & ponti-

pontificibus Iudæorum, licèt mali eſſent, reuerentiam exhibuit. Et vna ratione: qa ſacerdotes a Domino, diaconi verò poſt Aſcenſionem ab Apoſtolis ſunt inſtituti. Primum exemplum eſt ibi. [Nam cum leproſum.] Secundum eſt ibi. [Item ſubditus.] Tertium eſt, ibi, [Memi-

d ¶ Conſtituerunt.] Hoc in nouo teſtamento. nam in veteri uterque a Domino ſunt electi. ſupra ead. c. diaconi. contra. Sed illud in veteri teſta. hoc in nouo. vel per dominum fit quod ab Apoſtolis ſtatuitur, vt 28. q. 1. ſic enim. tamen auctoritate eius. de conſecra. diſtinctio. 4. quando.

rem pontificibus, & ſacerdotibus; quamuis illi, nec timorem Dei nec agnitionem Chriſti ſeruaſſent. Nam cum leproſum emūdaſſet, dixit illi: [Vade, & mōſtra te ſacerdoti; & offer donum. Humilitate ea, qua nos quoque, eſſe humiles docuit, ſacerdotem adhuc appellabat, quem ſciebat eſſe ſacrilegum.[a] Item ſub ictu paſſionis cū alapam accepiſſet, & ei diceretur. [ſic reſpondes Pōtifici?] nihil ille contumelioſe locutus eſt in perſonam Pontificis: ſed magis innocentiam ſuam tutatus eſt, dicens: [Si male locutus ſum, exprobra de malo: ſi autem bene, quid me cædis?] quæ omnia ab eo ideo facta ſunt humiliter, atque patienter, vt nos[b] humilitatis, ac patientiæ hæremus exemplū. Docuit enim ſacerdotes veros legitimè, & plenè honorari dum circa falſos ſacerdotes ipſe talis extitit.† Meminiſſe autem diaconi debent; quoniam Apoſtolos, ideſt epiſcopos, & præpoſitos† Dominus elegit:[c] diaconos autem poſt aſcēſum Domini in cœlos Apoſtoli ſibi conſtituerunt[d] epiſcopatus ſui, & eccleſiæ miniſtros. Quòd ſi nos aliquid audere contra Deum poſſumus, qui epiſcopos facit; poſſunt, & contra nos audere diaconi, a quibus fiunt.[e]

Luc. 5.

Io. 18.

† al. extitit.
† al. presbyteros.

c ¶ A quibus fiunt.] Arg. quod nemo debet ſe opponere illi, a quo recipit beneficium, ut 22. q. 5. de forma. & ext. de poſtu. ca. vlt. ff. de inoff. teſtamen. ſi pars. in fi. §. hoc autem. 8. q. 2. illud. 1

Nemo ſe opponat illi a quo beneficium recipit.

HOC AVTEM. Hæc ē ſeptima pars huius diſtin. in qua dicitur. quod quando diaconus vel ſubdiaconus tenet locū patriarchæ, ſuperior eſt. Io. de Fant.

1 96. d. ſi imperator 1. q. 7 §. 1.

CASVS. Supra dictum eſt, quod officium diaconorum minus eſt, quàm officium Sacerdotum, quod uerū eſt generaliter, niſi cū diaconus eſt legatus patriarchæ, vel archiepiſcopi, ut ſeq. cap.

7 *Hoc autem, quod de diaconorum minoritate dicitur, vbique ſeruandum eſt, niſi cum locum diaconus habuerit aut proprij patriarchæ, aut ſui metropolitani.*

Vnde in ſexta ſynodo, cap. 7 legitur.

¶ Diaconus ſacerdotibus non præferatur; niſi locum metropolitani ſui obtineat.
Cap. XXVI.

Iuo p. 6. c. 123.

PRæcipimus, ne diaconus (quamuis etiā in dignitate hoc eſt, in officio quolibet eccleſiaſtico ſit (ante presbyterum[f] ſedeat, niſi cum locū habuerit ꝓprij patriarchæ, aut metropolitani ſui pro aliquo capitulo. Tunc[g] enim ſicut illius locum tenēs honorabitur. Si quis verò præſumpſerit hoc tyrannice facere, a proprio gradu repulſus, vltimus[h] omnium fiat in ordine ſuo.

PRecipimus.] CASVS. Statutum fuit ī ſexta ſynodo, quòd diaconus non ſedeat ante presbyterum, niſi ſit legatus patriarchę, uel archiepiſcopi pro aliquo negotio decidendo. In quo caſu honorādus eſt: ſicut ille cuius uice fungitur, & ſi quis diaconus aliter facere præſumpſerit, repellitur ab officio ſuo.

f ¶ Ante presbyterū ſedeat.] In concilio 17. diſt. epiſcopos. in fine.

g ¶ Tunc.] Argumē. aliquem tādiu habere priuilegium, quā diu tenet eius locū 2 16. quæſt. 1. generaliter. C. de teſtamen. milita. l. vltima, & hæc dictio, tunc, extremitatem, ideſt, finem iuriſdictionis complectitur. argum. ff. de conditio. & demōſt. l. quarta. §. ſi ita. item argumen. quod quis conſequitur ex alterius perſona, quod non habet ex ſua. ff. quę rer. pigno. obligatio. poſſunt. l. Ariſto. Et dicit lex, quòd ſi non poteſt prohibere me euntem per fundum, nec aliquem nomine meo, ff. de verborum obligatione, ſi ſtipulatus. tamen ea tantum habet iſte, quæ iuriſdictionis ſunt, non quæ ordinis. argumen. ad primum. extra de offic. delega. ſanè. 2

2 Concor. tex. in l. pe. in fin. C. de aquædu. l. 11. & Alex. de Imol. in rub. de offic. eius cui mā-da. eſt iuriſ. coll. 4.

h ¶ Vltimus.] Nota, ꝙ qui deliquit in aliquo ordine, inde punitur, ꝙ poſt ponitur alijs ſuis ordinis, vt 50. d. accedens. & 19. q. 3. mandamus. 25. q. 2. ſic decet. 24. d. §. 2. & 1. q. 7. c. 1.

[Meminiſſe autem.]

a ¶ Sacrilegum.] Arg. quòd ſi dominus Papā aliquem ſuis priuilegijs primatem appellat, ex ipſa nominatione ius ei acquiritur. 32. quæſt. 4. dicat in fine. 16. q. vlti. contra ſanctorum. argu. contra 3. quæſtio. 6. hæc quippe extra de præſump. illud. C. de iuris & facti ignoran. non idcirco. Et eſt argumen. ex hoc, quòd tam bonus quàm malus ſacerdos gaudet priuilegio clericali. 11. q. 1. ſacerdotibus.

Sacerdos tā bonus quam malus gaudet priuilegio clericali.

b ¶ Vt nos.] Sed debent eſſe fortes, ideſt, debent pręſtare exemplum facti boni ex animo: ideſt, ex dilectione, & non velint dominari.

c ¶ Elegit. Not. ꝙ quanto a maiori quis ordinatur, tanto eſt maioris dignitatis, vt 1. q. 1. filium extra de maio. & obed. per tuas.

Ordinatus a maiori maioris eſt dignitatis.

Subdiaco-

SVbdiacono.] Hæc diſtinct. diuitur in tres partes, in quarum prima dicitur, ꝙ etiam ſummus Pontifex poteſt ſubdiacono committere vices ſuas, & hoc probat per capit. ſequẽ. ſecũda ibi, [Legatũ.] Tertia ibi, [Archidiaconus.] Ioan. de Fant.

CASVS. Dictũ eſt ſ. ꝙ diacono poteſt patriarcha, vel archiepiſcopus vices ſuas cõmittere. Nũc autẽ dicit Gratian⁹ ĩ hac 94. d. ꝙ etiã ſubdiacono põt ſummus patriarcha committere vices ſuas. Et iſte eſt primus articulus huius diſ. quæ tres habet articulos.

a ¶ Subdiacono. Hic intitulatur 94. di. in qua magiſter idẽ dicit d ſubdiacono, ꝙ dictũ erat in ſuperiori. ca. de diacono, ꝙ ſcilicet etiã legatus Papæ poteſt eſſe. Exponit tres. §§. & ĩ §. ſingulis, mutat materia. In primo dicit, quod dixi. In ſecũdo ꝙ ſi quis impedit legatum dñi Papæ, ex cõicandus eſt. In tertio, quòd archidiaconus ultra ſuum ſtatum exigere non debet. Ioan. ſequentes. Ioannes de Fant.

CASVS. Hic eſt ſecũdus articulus, vbi dicitur, quòd qui impedit legatum Apoſtolicæ ſedis, excõicari debet.

h ¶ Patrocinium. Ergo Sicilia eſt de patrocinio B. Petri vt ar. 10. q. 3. relatum. 11. q. 1. peruenit. Sicilia eſt de patrocinio Petri.

Si quis.]

DISTINCTIO XCIV.

SVbdiacono [a] *etiam ſummus patriarca vices ſuas committere valet.*

Vnde Gregorius [a] *ad epiſcopus Siciliæ lib. 1: epiſt. 1. ait.*

a ¶ Gregorius.] *Reſtituta eſt inſcriptio ex Polycarpo nam antea legebatur,* Symmachus Papa.

¶ Et etiam ſubdiaconis vices ſuas Apoſtolica committit eccleſia. Cap. I.

VAlde neceſſarium eſſe perſpeximus, vt ſicut prædeceſſorum noſtrorum fuit iudicium, ita vni, eidemq; perſonæ omnia [b] committamus, vt vbi nos pręſentes [c] eſſe nõ poſſumus, noſtra per eum, cui præcipimus, [d] repręſentetur [e] auctoritas. [f] Quamobrẽ Petro ſubdiacono ſedis noſtrę, intra prouinciam Siciliam vices noſtras, Deo auxiliante, commiſimus. Nec enim de eius actibus dubitare [g] poſſumus cui Deo auxilante totũ noſtræ eccleſiæ noſcimur patrocinium † [h] commiſiſſe. Poly. l. 1. tit. 14. Anſe. l. 1. c. 26. † al. patrimonium.

2 *Legatu vero Apoſtolicæ ſedis quicunque impedierit vſque ad ſatisfactionem excommunicetur.* Conc. Tribuzienſe, cap. 9.

Vnde Alexander Papa 1. epiſt. 2. omnibus epiſcopis.

¶ Excommunicetur, qui legatum ſedis Apoſtolicæ impedire tenttauerit. Cap. II. Burc. l. 15. c. 37. † al. tuerit.

SI quis autẽ legationem impedit, non vnius, ſed multorum [k] profectum auertit †. Et ſicut multis nocet, [l] ita a multis arguendus eſt; & bonorum ſocietate priuandus. † Et quia Dei cauſam impedit [m] & ſtatum cõturbat eccleſię; ideo ab eius liminibus [n] arceatur. † Ab omnibus † al. arcendus. † Concor. tex. in §. itẽ l. Iulia. đ vi. cum gl. per quam habes concor. inſt. de pu. iud.

VAlde.] CASVS. Symmachus intra Siciliã prouinciã cõmiſit vices ſuas Petro ſubdiacono. Vnde pcipit Simmach⁹ vt de eo nõ dubitẽt, quem ipſe præuidit præferendum, ſed eum recipiant.

b ¶ Omnia.] Supra d. 89. ſingula contra, ſed dic, omnia quo ad cognitionem cauſarum, non quo ad dignitates, vel officia eccleſiaſtica, ut ibi.

c ¶ Præſentes.] Arg. ꝙ præſentia non exhibetur per aliũ arg. contra 65. d. c. 2. Præſentia non exhibetur per aliũ.

d ¶ Pręcipimus.] Arg. ꝙ Papa etiam laico cauſam ſpiritualem committere poſſit. 32. d. §. verum. & §. ad hoc. Papa laico cãm ſpũalẽ committere poteſt.

e ¶ Repræſentetur.] Nam idem ipſe videtur cognoſcere qui dedit iudicem, vt extra de off. deleg. ſanè. C. vbi, & apud quem reſtitutio petit debet. l. 3. C. de iud. l. vlti.

f ¶ Auctoritas.] Not. ꝙ delegatus non hẽt plus iuris, q̃ delegans, ſiue par ſit aliàs delegatus ar. ff. de dam. inf. q bona. §. vl. ſiue ſi maior, ff. de off. eius cui man. eſt iu. & ſi prætor. qñq; tñ habet minus quis ſi ex delegatione cognoſcat, quam ſi ex iure ſuo. extra de offic. dele. ſuper quæſtionum, §. ſi verò. arg. C. de procu. maritus. Delegatus nõ hẽt plus iuriſdictionis, q̃ delegans.

g ¶ Dubitare.] Arg. ꝙ ſi Papa ex certa ſcientia dat iudicem, ꝙ ille non poteſt recuſari. ff. de offi. præfe. præto. l. vnica ſic inf. 17. q. 4. §. qui autẽ, extra de rerũ permuta. cum olim. & extra de appel. nouit. Sed contra extra de app. cum ſpeciali. & cap. poſtremo. Ioan. Solu. iudex poterit ſemper recuſari iuſta cauſa interueniente. 1 ẽt ſi eſſet legatus Papæ, vt ext. de offi. lega. licet. cum legitimæ exceptiones cuilibet reſeruentur, vt extra de officio deleg. ex parte B. Delegatus ẽt Papæ põt recuſari. 1 Ad hoc ext. de offic. delega. cum olim magiſter. vbi de hoc. Arch.

LEGATVM. Hæc eſt ſecunda pars huius diſtinctionis, in qua dicit, ꝙ nullus debet impedire legatos Romanæ eccleſiæ, & ſi fecerit, excommunicetur, vt in ca.

SI quis.] CASVS. Dicit Alexander in hoc c. ꝙ quicunque legatum impedit, non vnius, ſed multorum profectum turbat, & ideo a multis eſt arguendus, & a liminibus eccleſiæ arcendus donec reſipiſcat.

i ¶ Legationem.] Immo qui legatum hoſtium impedit, tradendus eſt hoſtibus, vt ff. de leg. l. vlt.

K ¶ Sed multorum.] Argu. ꝙ qui peccat in multos, grauius peccat. extra de teſti. ſicut 22. q. 5. qui compulſus. ſicut qui circa eandem perſonam multis modis peccat, grauius peccat. 23. q. 5. relegentes. Sed nunquid qui eum capit poteſt ab eo abſolui? ſic, extra de ſent. excom. ad eminentiam. Et no. ꝙ legatus huiuſmodi non poteſt epiſcopum deponere, nec mutare de loco ad locum, nec in manibus eius põt epiſcopus reſignare, niſi ad hoc haberet ſpeciale mandatum. extra de offi. leg. c. quod tranſlationem ar. ff. de offi. eius cui mand. eſt iur. l. 1. Bar. legebat hoc c. truſando. ſi quis impedit legatum, non auertit. profectum vnius tãtum. ſ. Cardinalis: ſed multorũ, ideſt, familiæ ſuæ, & parentum, & ſicut multis nocet ille. ſ. Cardinalis, ita a multis eſt redarguendus, & ita uſque in finem. Peccans in multos grauius peccat.

l ¶ Nocet.] Ergo quicumque aliquid nocumenti ſentit, admittitur ad agendum, vel accuſandum, ut 12. q. 2. non liceat.

m ¶ Impedit.] Nec legatus delegatũ impedire debet extra de offi. leg. ſtuduiſti.

n ¶ Liminibus.] Arg. in quo quis delinquit, in eo debere puniri. 12. q. 2. qui & humanis 27. q. 4. frater. & coepiſcopus. punitur q̃s in eo in quo peccat.

ARCHI-

ARCHIDIACONVS. Hæc eſt tertia pars diſtinctionis, in qua dicitur, ꝙ Archidiaconi non debent facere collectas in ſubditos; & hoc probatur per c. ſeq. Io. de Fan. CASVS. Hic eſt tertius articulus, vbi dicit, ꝙ archidiaconi non debent grauare clericos auferẽdo eis pecuniã & do-

dic. l. 2. §. vlt. extra de offic. deleg. ex literis. Illud ergo exaudi cum pecuniaria pœna non timetur. aliàs ſi illa magis timetur. imponenda eſt 23. q. 5. prodeſt. dum tamen pœna pro eodem peccato non infligatur niſi ter in anno. C. de mo. mul. cos.

ex de elec dudum 2. & de offi. Archid. c. vlt. A. R.

† al. quoque.

itaque † talis eſt cauendus, & non in communionem fidelium, vſque ad ſanctificationem recipiendus.

a ¶ Legationem] *In epiſtola ipſa, cõcilio Triburienſi, & apud Burchardum additur,* veſtram. *Ea enim legatio ui detur ſignificari, qua Apoſtolos, & epiſcopos pro Chriſto fungi docuit beatus Paulus 2. Cor. c. 5.*

3 *Archidiaconos uerò, quamuis ex officio ſuo clericorum uitam diligenti examinatione debeat inquirere, & quæ corrigenda inuenit, epiſcopo nũciare; tamen dominationẽ ſuper eos exercere, & cenſum ab eis exigere prohibetur.*

Vnde in Cabilonenſi conſilio, c. 15. legitur.

¶ Archidiaconi ſuper presbyteros iuriſdictionem non exerceant. Cap. III.

Ivo p. 3. c. 134.

DIctum eſt, quòd in pleriſque locis archidiaconi ſuper presbyteros parochianos quandam exercẽt dominationem, & ab eis cenſum exigunt. Quod magis ad tyrannidem, quàm ad rectitudinis [a] pertinet ordinem. ¶ Si enim iuxta Apoſtoli [b] ſententiam epiſcopi non debent eſſe dominantes in clero, ſed forma facti gregis ex animo, [c] multò minus facere iſti hoc debent; ſed contenti ſint regularibus diſciplinis, & teneant propriam menſuram: & quod ab epiſcopis eis iniungitur, [d] hoc per parochias ſuas exercere ſtudeant, nihil per cupiditatem, & auaritiam præſumentes.

1. Pet. 5.

DISTINCTIO. XCV.

1. p̃s

QVod autem [e] *ſacerdotes ſupra iubentur epiſcopis tanquam ſubditi obedire, non ita intelligendum eſt, quaſi non liceat eis, præſentibus epiſcopis ſacra miſteria celebrare (ſicut epiſcopali ſupercilio quidã ab his uolebant presbyteros prohibere:) ſed quia presbyteri Pontificibus tanquam filij parentibus debent obedire. Baptizatos etiam chriſmate* [f] *eis tangere conceditur.*

Vnde Gregorius ſcribit Ianuario epiſcopo Caralitano, lib. 3. epiſt. 26. indic. 12.

De conſec. diſtin. 4. presbyteri baptizatos. Poly. li. 3. tit. 10. Magiſter 4. ſenten. diſt. 7. cap. 1.

¶ Vbi epiſcopi deſunt, baptizatos in frontibus presbyteri chriſmate tangant. Cap. I.

PEruenit quoq; ad nos, quoſdam ſcandalizatos fuiſſe, ꝙ presbyteros chriſmate tãgere in frõte eos, qui ba-

b ¶ Apoſtoli.] id eſt, Petri: licet aliter uideatur, ꝙ nomine apoſtoli Paulus detur. 1. q. 1. pdicet. & 10. q. 3. quia cognouimus.

c ¶ Ex animo.] Id eſt, ex dilectione. ut nõ uelit dominari.

d ¶ Iniungitur.] Videtur ergo, q. ſ. archidiaconus nõ habeat niſi demãdatã iuriſdictionẽ. De hoc notatur 25. d. perlectis.

Archid. an habeat iuriſdictionem delegatam.

QVod autẽ.] Hęc diſ. diuiditur in tres partes, in quarũ prima quæritur vtrũ ſacerdotes poſſint chriſmare, ſiue cõfirmare pueros ĩ frõte? & dicas: ꝙ nõ: tñ vult probare p c. Greg. ꝙ poſſunt, ſ. 93. diſt. a ſubdiacono. H. Secũda ibi, [Sed q̃ritur.] Tertia ibi.] Chriſma.] Io. de Fan. CASVS. Dictũ eſt ſ. ꝙ ſacerdotes epiſcopis debent obedire. Nunc in hac 95. diſ. dicit Gratianus, ꝙ hoc nõ dẽt ita intelligi q n poſſint Miſſam corã epõ celebrare: ſed q a debent eis ſicut filij obedire. Et primo ponit quãdã cõtrarietatẽ: poſtea ſoluit eam in §. ſed iſtud. Poſtea auctoritate Innocentij ſoluit duas q̃ſtiones vt. ĩ. ea. iſtud. Ad vltimũ repetit de dignitate p̃sbyterorũ, oſtẽdens multa eſſe eis licita etiã in epiſcoporum pręſẽtia.

e ¶ Quod aũt.] Hic intitulatur 95. di. in qua ponit Gratian9. quandam contrarietatem & eam, ſoluit 2. poſtea ponit duas quæſtiones, & eas ſoluit auctoritate. Innocentij. Repetit poſtea de dignitate presbyterorum, oſtendens multa licere presbyteris in epiſcoporum pręſentia.

& dominationẽ in eos exercendo: licet quę corrigenda uiderint, debeant epiſcopo nunciare.

DIctum CASVS. Quidã archidiaconi dominationem exercebãt in presbyteros, & parochianos ſuos, & ab eis cenſum exigebant: quod ẽt epĩs facere non licet, iuxta Apoſtoli ſniam: ideò prohibetur ne archidiaconi de cætero illam cupiditatem exerceant; ſed teneant ꝓpriã menſurã, & faciant, quod epiſcopi eis preceperint.

a ¶ Rectitudinis. Sed nunquid de conſuetudine præſcripta poſſunt archidiaconi mulctare? videtur, ꝙ non extra de pœ. licet. Sed dic, ꝙ bene poſſunt, ex quo iudicare poſſunt de conſuetudine præſcripta. 1. arg. ff. de iu-

Archidiaconi mulctare poſſunt.

1 Ad hoc

f ¶ Chriſmate.] inf. de conſecr. d. 5. manus. contra, &c. nouiſſime. cõtra ſ. d. 21. cleros. contra. Hoc ad tempus pro ſedando ſcandalo fuit conceſſum: nunc uerò antiquarum, vel in primitiua eccleſia presbyteri chriſmabant, nunc uerò minimè extra de conſuet. quanto. Ioã.

PEruenit.] CASVS. Quidã presbyteri pueros in fronte chriſmabant, quod cum Greg. prohibuiſſet, quidã ex hoc ſcandalizati fuerunt; & ideo propter ſcandalum

Papa vtrum poſſit delegare ſimplici ſacerdoti, ut in fronte chriſmet.

lum remouendum conceſſit presbyteris, vt in abſentia epiſcoporum chriſmarent.

a ¶ Concedimus.] Hoc expeditũ eſt, ꝙ presbyter chriſmando ſi ſua auctoritate hoc facit. nihil agit. nec pueri aliquid recipiunt. extra de conſue. quanto. Sed nunquid Papa ei demandare hoc poteſt? Quidam dicũt, ꝙ ſic. 1 ex quo omnia ſacramenta, quæ recipit p̃sbyter ex delegatione Papę conferre poteſt. arg. hic unde diaconus poteſt conferre diaconatũ, & cõfirmare in fronte? ſed nõ poteſt Papa ei demãdare, vt conferat ordinem, quem nõ habet uel etiam ut cõficiat corpus Chriſti quia ſolis presbyteris dictum eſt: Hoc facite, in meam cõmemorationem. ar. 1. q. 1. dictum. hoc* dicit H. alij dicũt, ꝙ nõ poteſt Papa delegare presbytero, vt chriſmet in fronte. vnde iſti nihil cõferebant. Si obijciatur quare hoc permiſit Greg. illis, cũ in hoc videatur eis dare licentiã peccandi? Dicunt quidã, ꝙ hoc iuſtus p̃miſit ob nimium ſcandalũ: nec dabat eis occaſionẽ mali? q̃a iuſtus hoc concedebat. 35. q. 3. quod ſcripſi. & 23. q. 2. ſi quod uerius. Alij dicunt, ꝙ hoc cap. loquitur ſecundum antiqua tempora, ſed hoc nihil eſt: quia litera huius cap. contradicit, ibi, ſecundum ueterem uſum & quia ſecundum hoc Gregor. nihil hic concederet. Sed nunquid Papa poſſet eis concedere, ut chriſma conficerent? H. dicit quod non. Item quæritur, nunquid epiſcopus demandare poteſt ea, quæ ſunt ordinis epiſcopalis? Sic. 2 ſed ea non poteſt demandare niſi epiſcopo argu. extra de conſec. eccl. aqua. Ea uerò quæ iuriſdictionis ſunt poteſt etiam demandare presbytero, ſicut & reconciliare. 26. q. 6. presbyter. &c. Aurelius. Sed etiam inter ea, quæ iuriſdictionis ſunt, quædam nõ poſſunt demandari niſi eis qui adminiculo ordinis illa exercere poſſunt, ut deponere, uerberare clericum. Alia ſunt quæ ẽt laicis demandari poſſent: ſicut iudicare in cauſa ciuili. Item dico ꝙ epiſcopus nihil habet hodie, quod ſit meri imperij, quod demandari non poſſit. de quo lex loquitur. ff. de offic. eius cui man. eſt iuriſ. l. 1. q̃a omnia alij epiſcopo demandare poteſt, niſi uſum palij. extra de vſu palij ad hoc.

1 Iſtud dictum cõfirmatur extra de conſuet. quanto. §. j. 1. ibi, ſua temeritate, &c. quaſi dicat ibi ex noſtra auctoritate bene poſſent. & ſic ibi intelligit. Ho.

* Vide B. Tho. 3. p. q. 72. 11. primum. & 4 ſent. d. 7. q.

2 Sub. licet ab apoſtolis fuerit inſtitutum, ut à ſolis ep̃is cõficeretur. de cõſec. diſt. 5. manus. Imnulus. n. ſtatutis apoſtolorũ. licita ẽ diſpenſatio, ſm Hug.

Ep̃s demandat tam ea, quæ ſunt ordinis, q̃ ea, quę ſunt iuriſdictionis.

oleo ſanctificato poſſunt vngere infirmos presbyteri: & hoc probatur auctoritate Iacobi: Sed quæritur an epiſcopis licèt eodem modo vngere infirmos: & an illa unctio ſit impœnitentibus concedenda, quæ quæſtiones in proximo cap. ſoluuntur.

ptizati † ſunt, prohibuimus. Et nos quidem ſecundum vſum veterem eccleſiæ noſtræ fecimus. Sed ſi omnino hac de re aliqui contriſtantur; vbi epiſcopi deſunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos† chriſmate tãgere debeant, concedimus.[a]

† *baptizandi*] orig.

† *baptizandos*] orig. *diſt. 68.*

Supra Leo ep̃s contra: [*Quamuis chorepiſcopis, &c.*] *Item Gelaſius Papa ep̃is per Lucaniã, &c. epi* 1. c. 8.

¶ Vltra ſuum modum presbyteri tendere non præſumant. Cap. II.

PResbyteros vltra ſuum modum tẽdere prohibemus: nec epiſcopali faſtigio debita ſibimet audacter aſſumere; non conficiendi chriſmatis, nõ cõſignationis pontificalis adhibendæ ſibimet arripere facultatem.

Sed iſtud [b] *Gregorij pro ſcandolo ſedando ſemel conceſſum legitur. Illud autem Leonis Papæ, & Gelaſij, vſu approbante, præualuit; niſi fortè, vbi aliquorum conſuetudo hoc admiſit, vt in abſentia epiſcopi, extrema neceſſitate cogente, ex conceſſione Gregorij, presbyteri baptizatos in fronte liniant.* ¶ *Prohibitio verò Leonis, & Gelaſii in eo caſu intelligatur cum epiſcopi præſentes ſunt, vel cum non cogit vltima neceſſitas. Oleo verò ſanctificato* [c] *permittitur eis vngre infirmos. Vnde Iacobus ait:* [*Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros eccleſiæ, qui orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nõie Domini; & oratio fidei ſaluabit infirmum.*] Iacob. 5.

2 ¶ *Sed quæritur, an epiſcopis liceat eodem oleo vngere*

SVPRA. CASVS. Modo vult probare contrarium: & inducit c. ſupra 68. diſt. cap. quamuis. & ca. ſequens: cuius caſus patet.

PResbyteros.] SED ISTVD. CASVS. Soluit Gratianus dicens, quod illud quod Grego. conceſſit ſupra in c. 1. huius diſt. factum fuit propter ſcandalum vitandum. & quod dicitur ſupra in cap. quamuis. & cap. presbyteros. eſt generaliter obſeruandum. Ponitur & alia ſolutio. ſcilicet ubi conſuetudo eſt, abſente epiſcopo & in neceſſitate poſſunt presbyteri hæc facere: & ex conceſſione Gregor. Cap. verò quamuis. & ca. presbyteros. intelliguntur cum epiſcopi ſunt præſentes. ſed de iure

b ¶ Sed iſtud.] Hoc allegando dicit, aliàs conſuetudo non iuuaret in hoc, ut extra de conſue. quanto.

c ¶ Sanctificato.] Quo deficiente admiſcetur aliud. extra de conſec. eccl. uel altar. c. quod in dubijs. Et eſt duplex cauſa quare infirmi inunguntur: ſcilicet quia uenialia delentur: & præſtat augmentum uirtutibus: arg. de conſecr. diſt. 5. c. 1. & 2. & extra de ſacra. vn. c. 1. & q̃a infirmus citius liberatur ab infirmitate corporali. argu. hic. Sed quid ſi quis non habet oleum, & inungit chriſmate, tenet vnctio? Videtur quod ſic: quia propè eadem vſia eſt: quia chriſma non eſt niſi oleum balſamo admixtum. extra de ſac. vnc. c. 1. ſicut & tenet emptio cum acetum venditur pro vino, quia eſt propè eadem vſia, vt ff. de contrahen. empt. l. in uenditionibus. ſed fortè ſecus, quia non eſt fortè propè eadem vſia. Item? nunquid confert hoc ſacramentum, ſi quis inungit oleo nõ conſecrato vr̃ quod ſic, quia & baptiſmus confertur in aqua non conſecrata. de cõn ſec. diſ. 4. cap. ſi quis. Alij dicunt contra nec eſt ſimile, * quia vis baptiſmi tota eſt in uerbis: hæc autem vis eſt in re ipſa: ſcilicet in oleo. Sed iſta ratio calumniam habet extra de bapt. cap. pen. Sed nunquid poteſt hoc ſacramentum iterari? Dicunt quidam quod non. 1. q. 1. quod quidam de conſec. diſt. 4. oſtenditur. Si obijciatur de matrimonio, non ualet: quia ueritate inſpecta matrimoniũ non iteratur. 31. q. 1. hac ratione prius enim unum deletur, quàm ſecundum contrahatur. Alij dicunt, ꝙ poteſt iterari: quia cũ quis ſecundo infirmatur, deſinit in eo eſſe iſtud ſacramentum quod prius accepit. *

SED QVÆRITVR. Hæc eſt ſecunda pars diſtin. in qua quæritur, ſi epiſcopus poteſt inungere infirmos, eſt dicendum quod, ſic infra cap. proxi. Ioan. de. Fant.

Vnguntur infirmi pp̃ duas cauſas.

Vnctio extrema an poſſit fieri ſine oleo.

Vngere an poſſit quis oleo nõ conſecrato.

* *Vide S. Tho. 3 p. q. 72. 3. & 4. ſen. diſt. 7. q. 1. 2. 3.*

Vnctio extrema poteſt iterari.

* *Vide S. Tho. 4. diſtin. 23. art. 3.*

Illud.]

ILlud. CASVS. Quidam epiſcopus cum legeret in epiſtola Iacobi, inuenit eum dixiſſe tantum de presbyteris, vt vngant infirmos: quare quæſitum eſt ab Inno. an epiſcopus oleo ſanctificato infirmos vngere poſſit. Et reſpondet ꝙ ſic: & ideo tantum de presbyteris Iacobus

argu. contra 88. d. epiſcopus gubernationem. arg. ſi per contrarium. 8. q. 1. ſi ergo.

b ¶ Dictum. A Iacobo, vbi dixit, infirmatur quis, &c. quamuis. in hoc nomine presbyteri poſſunt intelligi epi. ar. contra d. 50. placuit, ver. vt manũ nõ imponant.

infirmos; vel ſi impœnitentibus huiuſmodi vnctio ſit concedenda. De his verò ita ſcribit Innocentius Papa ad Decentium Eugubinum epiſcopum, epiſt. 1. c. vlt.

Alicuius de diuinis officijs. pagi. 94. Conc. Vuormacienſe. c. 72. Iuo p. 2. c. 75.

¶ Oleo ſanctificato non prohibetur epiſcopus infirmos tangere. Cap. III.

ILlud ſuperfluum videmus adiectum, vt de epiſcopo [a] ambigatur; quod presbyteris licere non dubium eſt. Nã idcirco de presbyteris dictũ [b] eſt; quia epiſcopi occupationibus alijs impediti ad omnes languidos ire non poſſunt. Cæterum ſi epiſcopus aut poteſt, aut dignum ducit aliquem a ſe viſitandum; & benedicere, & tangere chriſmate [c] ſine cũctatione poteſt cuius eſt ipſum chriſma conficere. Nam non α pęnitentibus [d] iſtud infundi non poteſt [e]; quia genus eſt ſacramenti. Nam quibus reliqua ſacramenta negantur [f], quomodo vnum genus putatur poſſe concedi? His ergo, frater chariſſimè, omnibus, quæ tua dilectio voluit a nobis exponi, prout potuimus, reſpondere curauimus.

α ¶ Non pœnitentibus. *In epiſtolis Innocentij tam impreſſis, quàm manuſcriptis (licet aliter teſtetur auctor gloſſæ) in concilio Vuormacienſi, in quo hoc idem repetitur, apud Alcuinum, & Iuonem, & in aliquot Gratiani codicibus legitur ſine negatione. Et in gl. (vt eſt in antiquis exemplaribus) vtraque lectio exponitur.*

3 *Chriſma verò a ſuis epiſcopis ad baptiſmi ſanctificationem presbyteri petant.*

Vnde in concilio Carthaginenſi 4. c. 36.

¶ Chriſma ſingulis annis a proprio petatur epiſcopo. Cap. IV.

De conſe. d. 4. presbyteri. Burc. l. 4. c. 76. Iuo p. 1. c. 270. Pann. l. 1. c. 101.

PResbyteri, qui [g] per diœceſes eccleſias regunt, non a quibuslibet epiſcopis [h], ſed a ſuis; neç per iuniorem clericum, ſed omni anno β [i] aut per ſeipſos, aut per illũ, qui ſacrarium tenet [k], ante paſchæ ſolemnitatem chriſma petant.

¶ *Huic capiti rubrica eſt præpoſita ex aliquot vetuſtis exemplaribus.*

β ¶ Omni anno. *Verba hæc non ſunt in editionibus conciliorum Colonienſibus duobus, & quatuor tomis impreſſorum: neque infra de conſecra. d. 4. vbi hoc idem, ſed ex concilio apud Valentias, refertur. Verum & in Colonienſi priſca, ac trium tomorum, & duobus Pariſienſibus, duobuſque codicibus Vaticanis habentur. Et in cap. literis. de conſecrat. d. 3. a Fabiano Papa ſingulis annis nouum chriſma fieri præcipitur.*

c ¶ Chriſmate.] i. oleo, vel vt dicũt quidam epiſcopus chriſmate, presbyter oleo inungit H.

d ¶ Nõ pęnitentib.] Ita continua, verè ei quẽ epiſcop⁹ dignũ duxerit ad viſitãdũ, & ita in originali habetur, non pęnitentibus: quđ intelligit de ſoléniter pęnitẽtib.

e ¶ Non poteſt. Sic 50. d. c. vlt.

f ¶ Negantur.] Arg. ꝙ excommunicatus vel anathematizatus non poſſit cõtrahere matrimoniũ 1 quod non eſt verum, vt ex tra de eo qui du. in matrimonium quã polluit p adu. ſignificaſti. in fi. H.

1 Adde an poſſit fieri monachus no. Bal. in l. qui ſub prætextu. C. de ſacroſ. eccl.

f ¶ Negantur.] Arg. omnia eiuſdẽ generis eodem iure cenſeri. arg. ſu. diſt. 4. denique. arg. ſupra diſ. 2. cõperimus. Arg. contra. 50. d. ſtudeat. argu. d. 81. ſi quis ſacerdotum.

CHRISMA. Hæc eſt tertia pars di. in qua dicitur, ꝙ presbyteri debẽt chriſma a ſuo epiſcopo recipere: & epiſcopi debent honorare presbyteros: quia, & ipſi presbyteri sũt, & inſimul debent Dei eccleſiam gubernare. Quia autẽ vnus eps̃ eſt maior, hoc fuit de conſuetudine * & hoc probat per octo capitula. Io. de Fan.

* *Vide notata ſupra d. 93. cap. legimus. in gloſ. ad verſ. poſtea.*

CASVS. Nũc verò dicit, quòd presbyteri debent petere chriſma a ſuis epiſcopis quolibet anno non per clericum minorẽ, ſed aut per ſe, aut per ſacriſtã, vt infra ſeq. cap. cuius caſus idem dicit.

g PResbyteri qui.] infra de cõſec. d. 4. presbyteri.

bus fecit mentionem, quia epiſcopi alijs negocijs impediti, non poſſunt infirmos viſitare. Secundo quæſiuit an hæc vnctio ſit impęnitentibus concedenda. Et reſpõdet quod non, quia, cui negantur cætera ſacramenta, non debet iſtud concedi.

Maiori licèt quod licet minori.

a ¶ Vt de epõ.] Arg. quod licèt minori ex officio, multo fortius maiori licere, arg. 33. q. 2. hiſtoria. 35. q. 6. ſi duo,

h ¶ Epiſcopis.] Petant ergo abbates, qui Volunt potius hoc accipere ab alijs, quam a ſuis: niſi fortè priuilegiati ſint, vt poſſint petere a quibuſcunque velint.

i ¶ Omni anno.] Hoc exponitur. de conſecr. d. 4. omni tempore.

K ¶ Per illum qui ſacrarium tenet.] i. per diaconum 23. diſt. non oportet 3. & nota ꝙ ex quo res datur certo

nuncio

Digitized by Google

1 Si malum miſit imputatur, vt leg. & not. 3. q. 7. in grauib. in princ. De hoc ẽt no. in c. conſueuit ff. nau. caup. ſtab. l. fin. §. ſi ruorũ, Archid.

nuncio, eius eſt iam periculo cuius eſt nuncius, ſi nuncio rem dari voluit ſecus ſi miſit nuncium 1. vt eum admoneret, quod ei res mitteretur, & hæc colliguntur. ff. com. cum qui rem. §. ſi rem. & legibus duabus ſequentibus, & eſt arg. ff. de ſolu. ſi quis, & l. ſi ſoluturus. extra de pig. ſignificante.

c ¶ Duplici.] A clericis. ſ. & laicis, vel quo ad obedientiam in ſpiritualibus, & ſubminiſtrationem in temporalibus. Vel duplici. i. officio prædicãdi & ſumendi tympanum, ideſt, temporalia: iuxta illud. Sumite pſalmum, &c.

f ¶ Bene-

OLim.] CASVS. Nũc repetit Gratianus de dignitate presbyterorũ. Eſt ergo caſus. Infra oſtendit Hiero. in hoc ca. ꝙ olim idẽ erat presbyter qđ epiſcopus, & eccleſiæ regebantur communi eorũ conſilio. Poſtea vero cum ſchiſma ortum eſſet, & vnus diceret, ego ſum Pauli; ego ſum Cephæ, ego ſum Apollo: quaſi ſum melior te, quia ſũ baptizatus a meliori: ideo ſtatutum fuit, quòd vnus de presbyteris præeſſet omnibus ſicut ergo cõſuetudine, presbyteri epiſcopis ſubijciuntur, ita epiſcopi ſciãt ſe magis cõſuetudine quàm conſtitutione aliqua ꝓferri: nec ſine presbyterorum conſenſu diſponant eccleſias.

a ¶ Pauli.] ideſt, baptizatus baptiſmo Pauli 2.

2 Sub. & iõ sũ melior. Hæc dicebãt quidam credentes meritã baptizãtiũ aliquid operari in baptiſmo. ꝙ falſum eſt. de conſec. d. 4. ſi inter. & cap. baptiſmus. H.

b ¶ Tollerentur.] Et dicit lex. ꝙ cõmodiꝰ eſt ſingulas res ſingulis nominibus ſiue appellationibus diſtingui. inſ. q. mo. teſt. l fi. §. ſed qa diſtinctio nominũ differentiam rerum declarat, vt 21. d. cleros. ſic C. de codi. nec codicillos.

Item Hieronymus ad caput primum epiſtolæ ad Titum, ad ea verba: [& conſtituas.]

¶ Presbyter idem eſt qui epiſcopus, ac ſola conſuetudine præſunt epiſcopi presbyteris. Cap. V.

Anſ. l. 7. c. 127.
Poly. l. 2. tit. 39.
† *Idem ergo eſt presbyter.*] orig.
1. Cor. 1.

OLim † idem erat presbyter, qui & epiſcopus. Et antequã diaboli inſtinctu ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis: [Ego ſum Pauli [a], ego Apollo, ego autem Cephæ.] communi presbyterorum conſilio eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam verò vnuſquiſq; eos, quos baptizauerat, ſuos putabat eſſe, non Chriſti; in toto orbe decretum eſt, vt vnus de presbyteris electus ſuperponeretur † cæteris ad quẽ omnis eccleſiæ cura pertineret, & ſchiſmatum ſemina tollerentur [b]. *paulo poſt*. ¶ Sicut ergo presbyteri ſciunt ſe ex eccleſię conſuetudine ei, qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubiectos; ita epiſcopi nouerint ſe magis conſuetudine [c], quam diſpenſationis † Dominicæ veritate presbyteris eſſe maiores, & in commune debere eccleſiam regere.

† *ſupponeretur.*] or.

† *diſpoſitionis.*] orig.

Idem ad Ruſticum Narbonenſem epiſcopum de ſeptẽ gradibus eccleſiæ.

Inter opera Hiero. tom. 4. vel 9.
† *al. non licet.*
Anſ. l. 7. c. 128.

¶ Coram epiſcopis, presbyteris docere licet, †. Cap. VI.

ECce [a] ego dico, præſentibus epiſcopis ſuis, atq; adſtantibus in altari presbyteros poſſe ſacramenta cõficere. *& infra*. ¶ Sed quia [d] ſcriptum eſt: [Presbyteri duplici [e] honore honorentur, maximè qui laborant in verbo Domini.] Prædicare eos decet, vtile eſt benedicere [f], congruum confirmare [g], conuenit reddere communionem; neceſſe eſt viſitare infirmos, orare pro inualidis, atque omnia [h] Dei ſacramenta complere, *& infra*.

1. *Tim.* 5.

Presbyter ſimplex, an poſſit benedicere epõ præſente.

c ¶ Cõſuetudine.] Nihilominus ex inſtitutione, vt ſupra d. 93. legimus, & ita exaudi quod ſequitur, magis cõſuetudine communi: argum. extra de his quæ fi. a præla. nouit.

ECce ego.] CASVS. Ruſticus Narbonen. epiſcop. non permittebat presbyteros prædicare, nec populum benedicere reprehendit ergo Hieronym. ipſum dicẽs ꝙ presbyteri prædicare poſſunt. & benedicere. Et hoc probat 4. rationibus: Prima eſt, quia presbyteri debent honorari duplici honore, ideſt, officio & beneficio. Secunda eſt, quia conceſſum eſt eis cõficere corpus Chriſt: cui nihil poteſt anteponi. multo fortius eis concedi debẽt quæ ſunt minora. Tertia eſt: quia ex hoc maxima calamitas creſcit in gregibus Domini. ſ. ſi ſacerdotes remoueantur tãquam vitioſi. Quarta eſt, quia ab initio presbyteri fuerunt mandati iudices. & etiam appellati ſunt epiſcopi. Quod probat 4. auctoritatibus. Prima eſt circa principium. Secunda ibi. [Etenim ab euntibus.] Tertia ibi. [Quis igitur hic rogo.] Quarta ibi, [presbypteri negociorum.]

d ¶ Sed quia.] Ita continua. Dico ꝙ præſentibus epĩs poſſunt conficere: quia non ſolum hæc, ſed alia poſſunt facere. Ex vi literæ, & etiam probationis videtur, ꝙ epiſcopi non prohibent presbyteros Miſſam cantare, ſed benedicere, & prædicare, & cætera quæ ſequuntur.

f ¶ Benedicere.] Cum epiſcopus abeſt. Sed hæc ſol. non valet, quia hic loquitur cum præſens eſt epſcopus. Vel intelligas iſtud, quãdo benedicit priuatim ſine ſolemnitate 3. alias contra 21. diſt. denique. item cõtra. 27. q. 6. miniſtrare. Sed & illud ſimiliter intelligitur de ſolẽni benedictione. Vel dic quòd quãdo cantat Miſſam præſente epiſcopo, debet innuere epiſcopo, vt ipſe benedicat, & ſi vult epiſcopus benedicere, non benedicet presbyter. argu. de conſecra. diſt. 1. cum ad celebrandas. aliter presbyter ſuo iure poteſt benedicere. nam eo ipſo quod ei dat poteſtatem benedicendi, ſupponitur ei tanquam minor: & poteſt ab eo benedici: arg. ff. de iuriſdi. omn. iud. l. eſt receptum, ff. ad Trebell. ille a quo, §. tempeſtiuum. Hug. Vel dic, quòd eo ipſo, quòd permittit ei Miſſam celebrare, per conſequens omnia quæ ſine Miſſa eſſe non poſſunt, vt extra de offic. delega. præterea.

3 Sed nec tales benedictiones licèt ꝑsbyteris dare in pñtia epõrum ſine licẽtia eorũ, vt in ca. hic alle. 21. diſt. denique ſecundũ Hug.

g ¶ Confirmare.] In fide. 11. quæſtio. 3. quòd prædeceſſor. vel inungere oleo infirmorum, vel chriſmate in vertice.

ADDITIO. Prima expoſitio præualet ſecundum Hug. & hoc patet per id Hieron. quod ſequitur, exhortentur. Archid.

4 Adde pro cõcordia huius gl. an & qñ verbum gñaliter prolatũ reſtringatur. glo. in l. 1. vnuſquiſque, Cod. de ſac. ſan. ecc. Bar. I l. 1. §. hoc autẽ. ff. de no. oper. nunc.

h ¶ Omnia.] Quæ ad eos pertinent. arg. vocabulum generaliter prolatum non omnia particularia cõprehendere. arg. contra 28. d. de Syracuſanæ 4.

a ¶ Bene-

a ¶ Benedicere.] Ideſt, abſoluere, uel priuatim reconcilia ri, non ſolemniter, ut 26. q. 6. c. 1.

b ¶ Non debet.] Argu. cui licet plus, licet, & minus, ut 16. q. 2. cap. 1. Sed maius tripliciter dicitur, efficacia, ut baptiſmus, ut 32. di. §. verũ. ſ. qa mortalia tollit & uenialia propter rẽ ſubiectã, & ſanctitatẽ, ut corpus Chriſti, ut hic auctoritate miniſtrãtiũ, ut q̃ ad e̅p̃os ſolos ptinẽt, ut inf. de cõſ. d. 5. manus. & quarto modo pp ſignificationem, ut matrimoniũ, quod ſignificat Chriſti, & eccleſiæ coniunctionẽ. extra de biga. debitum. quinto pp multitudinẽ cõuerſorũ 1. q. 1. iterrogo.

b ¶ Non

¶ Nemo hinc epiſcoporum inuidia diabolicę tentationis inflatus iraſcatur in templo, ſi presbyteri interdũ exhortentur plebẽ, ſi in eccleſijs prædicent, ſi plebibus, vt ſcriptum eſt, benedicant. Etenim abnuenti mihi iſta ſic dicam: qui nõ vult presbyteros facere, quæ iubẽtur a Deo; dicat quis maior eſt Chriſto? aut quid corporis eius, aut ſanguini poterit anteponi? Si presbyter Chriſtum conſecrat, cum in altario Dei ſacramenta benedicit, benedicere [a] populo non debet [b] qui Chriſtum etiam meruit conſecrare? *& paulo poſt*. ¶ Circa laicos, β ac mulieres iubẽtibus vobis, ò iniuſtiſſimi ſacerdotes, presbyter Dei, benedictionis perdit officium, amittit linguæ opus, non habet confidentiam prædicãdi, truncatus eſt omni parte virtutum, ſolum presbyteri nomẽ [c] habet, plenitudinem, ac perfectionem, quæ conſecrationi eius competit, non retentat. ¶ Quis hic, rogo, ò ſacerdotes, honor veſter eſt, vt damnum gibbi † inferatis [d]? Quoniam cum paſtoribus per potentiam veſtram aufertur Deo digna diligentia, contagium quoddam, & calamitas creſcit in gregibus; ac Dominici patrimonij [e] damna conquiritis, dum ſoli vultis in eccleſia potentari, *& paucis interiectis*.

¶ Presbyteri ab initio, vt legimus, negociorum [f] iudices eſſe mandati ſunt, presbyteri intereſſe ſacerdotum [g] cõcilio †: quoniam & ipſi presbyteri, vt legimus, epiſcopi nũcupantur, ſecundum, quod ſcriptum eſt ad epiſcopum δ: [Noli negligere gratiam, quæ data eſt tibi per impoſitionem manuum presbyterij & alibi ad maiores natu: [Qui vos poſuit epiſcopos regere eccleſiã Dei. *& infra*. ¶ Sed oderũt hoc ſacerdotes ſuperbi, in presbyteris nomẽ, qui nolunt eſſe hoc, quod Chriſtus, qui diſcipulorum pedes lauit, qui baptizatus eſt a Ioanne, licet baptizandum ſe Ioannes a Domino proclamaret. Propterea hæc ſcribo, vt ſi præteriti temporis error [h] non poteſt iam reuocari, vel ad præſens [i] in eccleſijs ſeruetur humilitas, vt presbyteri hoc in eccleſijs ſuis faciant, quod Romæ [k], ſiue quod in Oriente, quod in Italia, quod in Creta, quod in Cypro, quod in Africa, quod in Illyrico, quod in Hiſpania, quod in Britannia, quod etiam ex parte per Gallias, quod in omnib. locis, vbi humilitas perſeuerat. quod in cœlis fit (quod maius eſt) vbi ſedes angelorum † legis eſſe diſpoſitas.

† *gregibus.*] vera lectio.

2. Tim. 3.

† *conſilia.*] orig.

1. Tim. 4.

Act. 20.

Ioan. 13.
Matth. 3.

† *eorum.*

α ¶ Ecce ego.] *Principium huius capitis longe aliter legitur in libello de ſeptem gradibus, & additur negatio,* Nec ego dico præſentibus epiſcopis, atque adſtantibus altari, presbyteros poſſe ſacramenta conficere: ſed ſi forte vſus exegerit, vt venientes ad eccleſiam ſacerdotes eiſdem horis, quibus aut oblatio parata non ſit, aut nõ poſſit offerri, non debere epiſcopum repudiare Euchariſtiam presbyterorum, &c.

β ¶ Circa laicos. *In libello ſic legitur.* tamẽ credẽdũ eſt ſũmi ſacerdotis iudicio, & hoc faciendũ, quod iuſſerit, circa laicos, & mulieres. Iubẽtibus vobis iniuſtiſſime ſacerdotibus, non recte presbyter Dei, benedictionis, &c.

c ¶ Nomen.] Arg. C. de cura. fur. cũ alijs. in fin.

d ¶ Damnum gibbi inferatis.] i. remoueatis presbyteros a cõſecratione & prædicatione, ſicut illũ, q gibbũ hẽt, ut ſup. diſ. 69. hinc etenim, uel demũ gibbi, qa non p̄dicantib. preſbyteris incuruat populus in delictis, & quaſi gibbos⁹ efficit.

e ¶ Patrimonij.] i. rerum eccleſiæ, ſupra 21. d. in nouo.

f ¶ Negociorũ.] Ideſt, cauſarum, ut 11. q. 1 relatum. & 2. q. 5. ſi quis.

g ¶ Sacerdotum.] Ideſt, e̅p̃orum, ergo & omnes intererũt cõcilio metropolitani, ut 18. d. c. pen. & ul.

h ¶ Error.] Hic collige, ꝙ ea quæ ꝑ errorem ſtatuta ſunt, ex diuturna utentiũ approbatione ius faciunt. Io. qd̃ falſum eſt, cũ cõſuetudo debeat eſſe rationabilis, & præſcripta 1, ut extra de conſue. ca. ul. nec iſta litera cõtradicit. B. ut ratione multitudinis excuſẽtur a pœna, nõ a culpa, ut ſup. di. 4. denique, qd̃ eñi factũ eſt, infectũ eſſe nõ poteſt. in Auth. de æqua. do. §. 1. colla. 4. ff. de capt. l. in bello. §. factæ.

1 Adde quæ ſit conſuetudo rationabilis, & præſcripta in l. de quib. ff. de legibus.

i ¶ Vel ad præſens.] Ideſt, a modo.

K ¶ Quod Romæ.] Scilicet ubi minores exercẽt ſua officia p̄ſentibus maiorib.

Eſto ſubiectus.] CASVS. Quædam conſuetudo peſſima erat in quibuſdam eccleſijs.ſ.qđ presbyteri præſentibus epiſcopis non audebant prædicare, vel loqui. Sed Hierony. oſtendit, ꝙ ſubditi debent obedire prælato,& prælatus non debet ſubtrahere ſubditis debita, & hoc probat quinque rationibus. Prima eſt ibi, Scitũ eſt illud.] Secunda ibi, [Quod aũt Aaron.] Tertia ibi, vnus dominus.] Quarta ibi, [Recordemur.] Quinta ibi,] Sed ſi aliqđ, vt inquit,] Omnia capitula, quæ ſequuntur vſque ad diſt. plana ſunt.

g ¶ Reuelatum.] Supr. diſt. 8. fruſtra. C. de offic. rec. pro. l. potioris.
h ¶ Sedenti.] In loco inferiori.
i ¶ Taceat.] Deliberando in ſermone, cum non debeat interrumpere verbum eius.

γ ¶ Ac dominici.] *Ibidem eſt*, ac Deo noſtro non patrimonij ſui damna conquiritis, dum ſoli vultis in eccleſijs potentari?

δ ¶ Ad epiſcopum.] *Hoc loco longe plenior eſt orationi libello, & pro hac auctoritate Apoſtoli ad Timotheum, multa alia afferuntur.*

Item ad Nepotianum, epiſt. 2.

¶ Epiſcopi, & clerici inuicem ſibi honorem exhibeant. Cap. VII.

Eſto ſubiectus pontifici tuo, & quaſi animæ parẽtem ſuſcipe, *& paulo poſt.* ¶ Sed epiſcopi ſacerdotes ſe eſſe nouerint, non dominos, honorent clericos quaſi clericos [a], vt & ipſis a clericis, quaſi epiſcopis honor deferatur [b]. ¶ Scitum eſt [c] illud oratoris Domitij, Cur ego te inquit, habeam, vt principem [d], cum tu me [e] non habeas, vt Senatorem. ¶ Quod Aaron, & filios eius, hoc epiſcopum, & presbyteros eſſe nouerimus. ¶ Vnus Dominus, vnum templum; vnum ſit etiam miniſterium. ¶ Recordemur ſẽper, quid Apoſtolus Petrus præcipiat ſacerdotibus: [Paſcite eum, qui in vobis eſt gregem Domini; prouidentes non coacte, ſed ſpontanee, ſecundum Deum; neq; vt turpis lucri gratia, ſed voluntarie; neque, vt dominantes in clerum, ſed forma facti gregi † ex animo, vt cum apparuerit princeps paſtorum, percipiatis immarceſcibilem gloriæ coronam.] Peſſimæ conſuetudinis eſt in quibuſdam eccleſijs tacere presbyteros, & præſentibus epiſcopis non loqui: quaſi aut inuideant [f]; aut non dignétur audire: [Et ſi alij, inquit Apoſtolus Paulus, fuerit reuelatum [g] ſedenti [h], prior taceat [i],] *& paulo poſt.* ¶ [Gloria patris eſt filius ſapiens.] Gaudeat epiſcopus iudicio ſuo cum tales Chriſto elegerit ſacerdotes.

Anſ. l. 7. c. 121.
1. Pet. 5.
† al. gregis.
1. Cor. 14.
Prou. 10. & 15.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 56.

¶ Presbyteri epiſcopos non præcedant; ſed comitentur, vel ſubſequantur. Cap. VIII.

Non oportet [k] presbyteros ante ingreſſum epiſcopi ingredi, & ſedere [l] in tribunalibus [m], ſed cum epiſcopo ingredi; niſi forte, aut ægrotet epiſcopus, aut in peregrinationis [n] commodo α eum abeſſe conſtiterit.

α ¶ In peregrinationis commodo. *Sic priſca verſio: ſed Dionyſius longe propius ad verba græca,* niſi forſitan infirmitate detineatur aut proficiſcatur epiſcopus.

πλήν εἰ μὴ ἀρρωστοίη, ἢ ἀποδημεῖ ὁ ἐπίσκοπος.

Epi ſubditos debent fratres appellare.

a ¶ Quaſi clericos.] Hoc eſt cõtra ſuperciliumepiſcoporum q ſubditos appellãt filios cũ debeãt eos appellare fratres, vt 8. q. 1. quid aũt, vel ſocios, vt 10. q. 3. cauendum, caueant tñ clerici, ne cũ ſcribũt epiſcopo, vocẽt eum fratrem, prout dicit dominus Imperator q; iudices ſuperioribus honorẽ dẽnt facere in ſalutatione. C. de offi. diuer. iu. l. 2. arg. C. de off. præf. vr. l. 1. vbi hoc idem dicitur.

b ¶ Deferatur.] Sed pone, ꝙ epiſcopus aliter ſe habeat contra iſtum, quàm debeat: nũqđ iſte ſuo iure poteſt ei obedientiam negare? Videtur, quòd ſic, arg. 45. diſt. cum beatus. 22. q. 5. de forma. & fides non eſt ſeruanda nõ ſeruanti. 1. extra de iure iur. peruenit 2. ſecus tamen eſt. 2 cõſulo tamẽ ei, vt agat per ſuperiorem. arg. 11. q. 3. ſi epiſcopis 9. q. 3. nunc vero.

Frangenti fidem fides refrangatur, ei dem.

1 Ad hoc facit, qđ dr in gl. ſeq. argu. quod, &c.

2 Adde not. gl. in l. vt reſponſum, & ibi Bal. C. de tranſ. glo. in l. cũ proponas. C. de pact.

c ¶ Scitum eſt.] i. ſapienter dictum eſt. H. & ideo ſciri dignũ Lau. hoc eſt, ita ſe debet habere epiſcopus erga presbyteros, ſicut Aaron habuit ſe erga filios ſacerdotes.

d ¶ Vt principem.] Factum reſpicit. nam de iure tolerandus eſt prælatus vſque ad ſententiam 8. q. 4. nonne.

e ¶ Me.] Argu. ꝙ fruſtra petit debitum, qui quod debet non impedit, vt 28. q. 1. ſi infidelis. 32. q. 5. non mœchaberis, & c. ſi ductum ſu. diſt. o. neq; in fin. 10. q. 1. pla uit 22. q. vlt. de forma. 18. q. 2. abbatibus arg. contra. 11. q. 3. inter verba. 93. d. dominus. 33. q. 5. quod Deo. H.

Epi illiteratos ſecũ habeãt.

f ¶ Inuideant.] Arg. contra epiſcopos, qui malunt habere illiteratos quàm literatos circa ſe.

K ¶ Non oportet.] Tempore ſollennium officiorum, vel cum redeunt à proceſſione ad chorum.
l ¶ Et ſedere.] Cõiũgas igredi & ſedere, alias falsũ eſſet.
m ¶ In tribunalibus. Ar. C. de hære. & manichæ. cũcti.
m ¶ In tribunalibus.] id eſt, in ſede iudiciaria, vt iudicent ſine eo.
n ¶ In peregrinationis.] De licẽtia ſuperioris inf. de cõſe. diſt. 5. nõ oportet, & de cõſenſu ipſius eccleſiæ extra de vot. & vo. redemp. c. magnæ & etiam domini Papæ.

a ¶ Epi-

a EPiſcopus.] ¶ Non patiatur.] Ita ꝙ non liceat ei ſedere: niſi presbyter aſſumeret ſibi officium ſtandi C. de poſtula. quisquis. §. vlti.

b EPiſcopus.] ¶ Collegam. ſe.] Ita tamen ꝙ nō cōtēnatur. ff. de officio præto. obſeruandum. Ioan.

c PResbyter.] Non ſignet.] In vertice: quia in frōte non poteſt etiam auctoritate epiſcopi, vt de conſe. diſt. 4. presbyteri.

Item ex concilio Carthaginenſi. 4. c. 34.

¶Epiſcopus non dominum, ſed collegam ſe presbyterorum cognoſcat. Cap. IX.

Iuo p. 5. c. 337.

EPiſcopus in quolibet loco ſedens ſtare presbyterum non patiatur.[a]

Item ex eodem, c. 35.

¶De eodem. Cap. X.

In capitu. Martini Brac. c. 52. de conſ. diſt. 4. omni tēpore Mart. Bra. c. 56.

EPiſcopus in eccleſia, & in conſeſſu presbyterorum ſublimior ſedeat. Intra domum vero collegam ſe[b] presbyterorum eſſe cognoſcat.

Item ex concilio Martini Papæ.

Anſ. l. 7. c. 188. Burc. l. 5. c. 44. Iuo p. 2. c. 53. ἐν τῷ κυριακῷ.

¶Sine præcepto epiſcopi presbyter non ſignet infantes. Cap. XI.

PResbyter præſente epiſcopo non ſignet[d] infantes, niſi ab epiſcopo fuerit illi præceptum.

Item ex concilio Neocæſarienſi,[α] *c. 13.*

¶De eodem. PALEA. Cap. XII.

PResbyteri ruris, in eccleſia ciuitatis, epiſcopo præſēte vel presbyteris ipſius urbis, offerre nō poſſunt, nec panem ſacrificatum[β] dare, calicemque porrigere. Si vero abſentes hi fuerint, & ad dandam orationem[γ] vocentur ſoli, dare debebunt.

α ¶Neocæſarienſi. *Ante citabatur ex Genuenſi. Reſtituta eſt inſcriptio ex cæteris collectoribus. Eſt autem hæc fere Dionyſij verſio.*

β ¶ Sacrificatum.] *Alibi vbique legitur,* ſanctificatum, *Græcè eſt in conſilio impreſſo* ἄρτον διδόναι ἐν εὐχῇ. *Sed Apud Balſamonem* ἄρτον εὐχῆς *i.* panem myſticæ prædicationis.

γ ¶ Ad dandam orationem.] καὶ εἰς εὐχὴν κληθῇ μόνος, δίδωσιν; *i.* & ſolus ad myſticam precationem vocatus fuerit, dat.

DISTINCTIO. XCVI.

ILlud autem[c] Honorij Augusti, quod de electione ſummi Pontificis ſupra cōſtituiſſe legitur, nullius eſſe momenti probatur: cū non ſolum de ordinibus, ſed nec etiā de rebus eccleſiaſticis legatur aliquando laicis attributa diſponendi facultas. Vnde quæcumque à Principibus in ordinibus, vel in eccleſiaſticis rebus decreta inueniūtur, nullius auctoritatis eſſe monſtrantur.

ſu. diſt. 69. c. ſi duo.

Vnde Symmachus epiſcopus catholicæ eccleſiæ urbis Romæ ſynodo præſidens dixit.

in ſyno. Rom. 3. ſub. Symmacho. c. 1. &

ILlud aūt In hac diſt. pbat, ꝙ cōſtitutiones laicorum nō præiudicāt eccleſijs, q̄a nihil iuris laicis de rebus eccleſiaſticis cōceſſum eſt, niſi ſola defenſio: & hoc probat per 12. auctor. Ioannes de Fant.

CASVS. Supra in di. 79. poſuit Gratia. cōſtitutionē Honorij latā ſuper electione Roman. Pontificis: ſed ne aliquis crederet, ꝙ laicis eſſet attributa poteſtas diſponēdi aliq̄d de rebus eccleſiæ, & faciēdi conſtitutionē ſuper ipſis, iō Gratianus nūc dicit, quod illa conſtitutio nullius fuit momenti, cum à laico facta fuerit: quia non habet poteſtatem aliquid diſponendi de rebus eccleſiæ: quare conſtitutio Baſilij nihil valebat, vt inf. ead. cap. 1. bene tamē dicit, quod cōſtitutio Honorij facta fuit auctoritate Papæ: ideo valuit.

d ¶ Illud autē.] Hic dipingitur 96. diſt. magiſter poſuit conſtitutionē Honorij Auguſti latā ſuper electione Romani pōtificis 79. d. ſi duo. Sed ne viderētur laici habere poteſtatē conſtituendi vel diſponēdi de rebus eccleſiæ; ideo reducit hic illam cōſtitutionem ad memoriam, vt oſtēdat ꝙ laicus nō habet poteſtatē ſuo iure conſtituēdi aliquid de rebus eccleſię bene tamē poſſunt laici rogati conciliis intereſſe. & de rebus eccleſiaſticis conſtituere: non tñ vt ualeat eorum cōſtitutio, quia ipſi cōſtituerūt; ſed q̄a ratum habet eccleſia, ut dicit Gratian⁹ infra diſtinctio. proxi. §. 1. &c.

Laici de rebus eccleſiæ nihil poſsūt conſtituere.

BEne quidem.] CASVS. Symmachus Papa ęgrotans cum de ſalute corporis deſperaret, timens ſchiſma poſſe contigere poſt mortem ſuam, iniunxit Baſilio vt intereſſet electioni ſucceſſoris poſt mortem ſuam propter ſchiſma remouēdum. tempore procedente q-dam epiſcopi tractabāt de electione ſucceſſoris, Symmacho adhuc uiuente. quo audito Baſilius congregauit concilium & fecit cōſtitutionē ne liceret electionē Papæ fieri ſine eius pſentia; nec liceret Papæ alienare res eccleſię: & ſi alienatæ eſſent, reuocari deberet; & quædā alia, q̄ in capitulo recitantur, conſtituit. Symmach⁹ aūt poſtea recōualeſcēs poſt mortē Baſilij cōgregata ſynodo oīa poſt recitationē eorū retractauit. Et no. q̄ q̄n̄q; loquit̄ Symmachus, vt in pricipio: q̄n̄q; notarius, q̄ cōtinuat uerba diuerſorum p totū hoc capit. q̄n̄q; Synodus, q̄n̄q; Baſilius: quandoque aliqs de ſynodo: & ego cum Hugo. ad maiorem intelligentiam aliquātulum latius poſui caſum, quam bene. duo ca. ſeq. per te videbis.

a ¶ Bene.] Symmachus Papa laborabat in extremis, & timuit ne ī electione ſui ſucceſſoris pp ſtrepitus hæreticorum ſchiſma interueniret: rogauit Patriciū Baſiliū, q̄ gerebat uices Odoacris regis, quòd ipſe intereſſet ī electione ſui ſucceſſoris. Baſilius ſtatim Symmacho uiuēte fecit quādā cōſtitutionē ſcilicet q̄ ſine ei⁹ cōſultatione nō fieret electio ſummi Pontificis. Pręterea, q̄ nō liceret alicui prędiū ipſius eccleſiæ alienare: q̄ conſtitutio retractatur hic; tū quia ibi quædam conſtituta ſunt, quæ à laico non poſſint conſtitui, tum quia res eſſet mali exempli, 63. diſt. §. uerū.

Baſilius à Symmacho rogatus interſuit electioni Papæ

f ¶ Inde diſputem.] Non eſt diſputandum de eo de quo ſtatim conſtare poteſt. ſi ergo vxor petat ſibi virū reſtitui, & uir paratus eſt incontinenti probare conſanguinitatem, non eſt audienda. ff. ut in poſſeſſio. leg. ſi is a quo, arg. contra de reſt. ſpol. c. literas.

optatum ibi videas. Item adde in quibus caſib. requirat̄ ſubſcriptio not. B. in l. diuus. §. ſenatus. ff. de fal.

g ¶ Syno-

¶ De rebus eccleſiaſticis diſponendis laicis nulla facultas relinquitur. Cap. I.

BEne [a] quidē fraternitas veſtra eccleſiaſticis legibus obſecuta ſub diuini timore iudicij, quę erāt ſtatuēda definiuit; & ad iuſtitię cumulū peruenit, dū ſufficienter vniuerſa complectitur; nec adiectione indiget plenitudo, [b] maxime [c] de clericis, quos amor dominationis inuaſit, & iugum diſciplinę eccleſiaſticę fecit reſpuere, *& paulo poſt.* ¶ Quorū exceſſus enarrare difficile eſt: vnum tamē, quod occurit, venerādo ordini veſtro intimare nō differo, Dixerunt inter alia, ſcripturam quādam illuſtris memorię [d] Baſiliū, quaſi pro eccleſiaſticæ amore ſubſtantiæ, cōſcripſiſſe; i qua nullus Romanæ eccleſiæ, nec interfuit, nec ſubſcripſit [e] antiſtes, per quē potuiſſet ſortiri legitimam firmitatem. Ne uero ego inde diſputē, [f] vnde † poteſt ueſtrum iudicare concilium: requiratur, & deferatur in mediū, vt ex lectione cognoſcatis, cuiuſmodi poſſit habere ſubſtātiam. ¶ Sancta ſynodus [g] reſpōdit, deferatur in medium, vt cuiuſmodi ſit, poſſit agnoſci. Et dū diceret Hormiſda diaconus recitauit. [Cum & in † Mauſoleo, [h] quod eſt apud beatum Petrum apoſtolorum, reſideret † ſublimis, & eminentiſſimus vir præfectus prætorio, atque patricius, agens etiā vices præcellentiſſimi Regis Odoacris Baſilius, dixit: Quāquā ſtudij veſtri †, & religionis intersit, vt in epiſcopatus electione [i] cōcordia principaliter ſeruetur eccleſiæ: ne tamen † per occaſionem ſeditionis, ſtatus ciuitatis † vocetur in dubiū, admonitionē † beatiſſimi viri Papæ noſtri Symmachi † Simplicij, quam ante oculos ſemper habere debemus, hoc nobis meminiſtis ſub obteſtatione fuiſſe mandatum, vt propter illum ſtrepitū, & venerabilis eccleſiæ detrimentū, ſi eū de hac luce tranſire contigerit, non ſine noſtra cōſultatione, cuiuſlibet celebretur electio.] Hæc cum legerentur, Creſconius epiſcopus ciuitatis Tudertinę eccleſię ſurgens è cōſeſſu dixit. Hic perpēdat ſancta ſynodus, uti † prętermiſſis † perſonis religioſis, quibus maxime curæ eſt de tāto Pōtificē, electionem laici in ſuam redegerint poteſtatē: quod contra canones eſſe, manifeſtū eſt.] ¶ Item Hormiſda diaconus legit: [Nā & cū quid confuſſionis, [k] atq; diſpēdij venerabilis eccleſia ſuſtineret. miramur, prætermiſſis nobis, quidquā de reb. eccleſiæ fuiſſe tētatum, cū etiā

† *ſed vt poſſit*] orig.

† *in vnum apud beatum*] orig. † *reſediſſent, ſublimes*] orig. † *noſtri*] orig.

Ibid. c. 2.

Verba Baſilij.

† *al. ne per.*
† *al, ciuitatis.*
† *al. tamen admonitione.*

† abeſt dictio [Symmachi] Symmachi] ab orig. ſed auctori caſus, & gloſſæ habuit.

† *al. verum.*
† *prætermiſſas perſonas religioſas*) codex can. verba. Baſilij.

b ¶ Plenitudo.] Infra 6. q. 1. ſi omnia.
c ¶ Maxime.] Bene diffiniuit, ſupple.
d ¶ Memorię.] Ergo iam deceſſerat Baſilius tempore huius ſynodi.
e ¶ Vel ſubſcripſit.] Arg. in contractibus rerum eccleſiaſticarum non ſufficere conſenſum clericorum: nec in alienationibus, niſi ſpecialiter ſubſcribant 1. arg. 10. q. 2. caſellas. 12. q. 2. abbatibus. &c. ſine exceptione.

Conſenſus clericorum non ſufficit in contractibus rerum eccleſiaſticarum.

De hoc no. 100. diſt.

g ¶ Synodus.] Verba notarij.
h ¶ In mauſoleo.] Verba ſunt ſcriptoris. Mauſoleum proprie eſt ſepulchrū principis. Et dicitur à Mauſoleo rege, cui uxor Arthemiſia pudicitiæ inſignis conſtruxit ſepulchrum miræ pulchritudinis. Vnde & alia ſepulchra ſic ſunt appellata.
i ¶ Electione.] Non tamen, ut aliquid inde conſtitueres. & ita exceſſiſti finem mandati Baſilij.
K ¶ Nā & cū q̄d cōfuſſionis.] Proſecutio legis, & cōtinuanē uerba ſic, non celebretur. de electione Papæ, &c. ac ne.

Mauſoleum quid ſit.

a ¶ Nihil

a ¶ Nobis debuiſſet.] Hoc dicit propter quoſdam, qui viuente priore Symmacho tentauerunt alium eligere, vt diſt.79.ſi quis Papa.& c.nullus. Io.
b ¶ Præferentes.]Ideſt,primo ſtatuentes.
c ¶ Ruſticum.]Quid ſit ruſticum prædium, & quid ſit vrbanum

ne Papæ bene:argu.32.diſtin.§.verum.10.q.3.cap.vlti. Sed vtrum epiſcopus laico poſſit hoc committere, iam dicemus infra eadem, capit. quòd non. M. tamen dicit contra quia mucro eſt epiſcopi; immo nec presbyter hoc poteſt.

Laicus pōt excommunicare ex Papæ delegatione.

† *Veſtra ſanctitatis.*

ſacerdote noſtro ſuperſtite nihil ſine nobis debuiſſet[a] aſſumi. Quare ſi amplitudini veſtræ† vel ſanctitati placet, incolumia omnia, quæ ad futuri antiſtitis electionem reſpiciunt, religioſa veneratione ſeruemus, hāc legem ſpecialiter præferentes,[b] quam nobis, hæredibusq; noſtris, Chriſtianæ mentis deuotione ſancimus: ne vmquā prædium, ſeu ruſticum,[c] ſeu vrbanum, vel ornamenta, aut miniſteria eccleſiarū, quæ nūc ſunt, vel quæ ex quibuslibet titulis[d] ad eccleſiarum iura peruenerint; ab eo, qui nūc antiſtes ſub electione cōmuni fuerit ordinādus, & illis, qui futuris ſęculis ſequentur, quocumq. titulo, atque cōmento alienari liceat. Si quis verò aliquid eorum alienare voluerit; in inefficax, atq; irritum iudicetur; ſitque facienti, vel conſentienti, accipientique anathema. ¶ Maximus[e] epiſcopus Bleranæ eccleſiæ dixit. [Modo ſancta ſynodus dignetur edicere, ſi licuit laico[f] homini anathema in ordinem eccleſiaſticū dictare: aut ſi potuit laicus ſacerdoti anathema dicere, & contra canones, quod ei non competebat cōſtituere. Dicite, vobis quid videtur? De me licuit laico legem dare?] Sancta ſynodus dixit, Non licuit? & adiecit, lege ſequentia. ¶ Hormiſda diaconus legit: [Et is, qui prædium ruſticum, vel vrbanum iuris eccleſiaſtici fuerit conſecutus, nouerit ſe nulla lege, vel præſcriptione munitum,[g] ſed ſiue is, qui alienauerit, ſiue qui eum † ſequetur; voluntate contraria prædium huiuſmodi alienatum reuocare ß voluerit, id cum fructibus reſtituat, quos† illic fuerit conſecutus.] ¶ Hæc cum legeret; Stephanus epiſcopus Venuſinæ eccleſiæ ſurgens è conſeſſu dixit, perlegatur.[h] Hormiſda diaconus legit: [Qua pœna placuit accipientis etiam hæredes[i] afficere. In qua re cuilibet clericorum contradicenti libera ſit facultas. Iniquum eſt enim, & ſacrilegij inſtar, vt quæ, vel pro ſalute, vel pro requie animarum ſuarum † vnuſquiſque venerabili eccleſiæ, pauperum cauſa contulerit, aut certe reliquerit,[k] ab his quo hæc maximè ſeruare conuenerat, in alterum † transferatur. Planè quæcumque in gemmis, vel auro, atque argento, necnon & veſtibus minus apta vſibus, uel ornatui videbuntur eccleſiæ, quæ ſeruari, ac diu manere non poſſunt, ſub iuſta æſtimatione vendantur[l] & erogationi † religioſę proficiant.[m]] ¶ Cumque lecta fuiſſet: Laurentius epiſcopus Mediolanenſis[n] eccleſię dixit: [Iſta ſcriptura nullum Romanę ciuitatis potuit obligare Pontificem: quia non licuit laicos ſtatuendi in eccleſia, pręter Romanum[o] Pontificem, habere aliquam poteſtatem: quos obſequendi

Verba Baſilij.

† *al. conſequenter.*
† *al. qui illud.*

c.3. verba Baſilij.

† *al. ſuarum.*

† *al. alienitatem.*

† *al. erogatio religioni proficiat.*

g ¶ Munitum.]Nā ſi quis emit rem eccleſiæ, vel aliā rem in caſu illicito, nō pōt præſcribere. Nam dicit lex, ꝙ non eſt dubium eū male fidei poſſeſſorem, qui cōtra legum interdicta mercatur. C. de agricolis, & ceſi. l. 11. quemadmodum: nā nec iuris ignorantia pōt eum excuſare. ff. de iuris, & facti ignorantia. l. iuris. & hoc benigne ſtatuerat ſecus tñ eſt đ iure: quia bene pręſcribit laicus rem eccleſiæ cum fructib. etiam percipiendis, ſi ſit malæ fidei poſſeſſor. de reſtit. ſpol. grauis.
ADDITIO. Ad hoc extra de pręſcrip. ad audientiam iuxta finem. Super hoc videas quæſtionem B. q̄ incipit, eſto, ꝙ res eccleſiaſtica, &c. & q̄ꝫ no. inf. 16. qō. 3. vniuerſas in gl. non dicit Archid.
h ¶ Perlegatur.]ff. de legi. & ſenatuſcōſ. l. inciuile.
i ¶ Hęredes.] Turpia enim lucra ab hæredib. ſunt extorquenda ext. đ vſuris. tua. ff. de calū. ī hęredē. Sed & alienator poſſet conueniri, vt no. 12. q. 2. monemus.
K ¶ Reliquerit.] In morte reliquēdi rā que verbum, &c. ff. de tabulis exhib. l. 1. §. vlt. 1
l ¶ Vendantur.]Arg. C. de admi. tut. lex.
m ¶ Proficiant.] Hic terminatur lex ipſa
n ¶ Mediolanenſis.] Arg. Mediolanenſis prærogatiuam ſedis habere ante Rauennatē, cum ante eū reſpōdet, ſicut in alia ſynodo ante eū ſcripſiſſe legitur. ſupra diſtinct. 17. §. hinc, & §. illud igitur. G. tamen aliter hoc ſoluit. d. 17. §. illud.

Laicus vtrū rem eccleſiæ poſſit pręſcribere.

1 Et habet hoc qđ hic dicit. 16. q. 1. in canonibus. Archid.

vrbanum prædium, habemus ff. de ſer. ruſt. præd. & ff. de ſer. vrb. præd. per totum.
d ¶ Titulis.]Siue donationis, ſiue emptionis.
e ¶ Maximus.] Sic & iuriſperiti dicunt quid ſentiant. ff. de his, quæ in teſtamen. delen. l. proximè.
f ¶ Laico.]Nā nō licuit laico iure ſuo. ſed ex delegatio-

Prædium eſt duplex.

o ¶ Præter Romanū.]i. Papæ auctoritatem, & conſenſum eius. Sed contra. 16. q. vlt. in nona actione. Sed ibi non ꝓhibet, ꝙ epſ laico nō poſſit cōmittere officiū ſed epſ: ſed ne iuriſdictionem largiatur ei in perpetuum. Et eſt argumentū, Papam quamlibet cauſam eccleſiaſti-

Cauſa q̄libet eccleſiaſtica per Papam laico cōmitti pōt.

cam committere poſſe laico:arg.23.diſt. mulier. & 94. diſtin.valde.5.q.3.qui epiſcopus.contra.79.diſt.ſi duo. inf.ea.denique contra . Intelligẽdum eſt non ſua auctoritate.Sed nũquid auctoritate epiſcopi poteſt laicus aliquid conſtituere in eccleſia? videtur, ꝙ prȩdicare poteſt inuitatus à clericis,23 d.mulier. arg. extra de foro compet. nullus iudicium. Dic cũ Hug.ꝙ,nõ poteſt ex delegatione epiſcopi cauſas ſpirituales tractare nec excõicare , vnde nihil faciũt,qui per pueros excommunicant, & ꝑ ſeruiẽtes.Cauſam autẽ ciuilem laicis epiſcopus cõmittere poteſt,& ita intellige prȩdictã decretalẽ,in nona . Et qd dicit de prædicatione,ſpeciale eſt.Quid ergo dices de tẽplarijs?nonne ipſi poſſunt excommunicare fratrem ſuum ? Dici poteſt , quod ſic:quia ipſi nõ ſunt laici.ar.12.q.1.duo. Credo, ꝙ nõ poſsũt niſi ſint presbyteri. extra de ſenten. excom.canonica.

tione auctoritatis aliqua repelli,licet ſint bona.arg. 16. diſt c.1.1.qõ.1.principatus.ff.de re mili.l.3.§.in bello. arg.contra.1.q.1.Dominus declarauit.argum.contra.1. q.1.nonne Sodomitæ.

Laicus an epĩ auctoritate poſſit in eccleſia aliquid conſtituere.

a ¶ Actio-

manet neceſſitas,non auctoritas imperandi:[a] maximè cũ nec Papa Romanus ſubſcripſerit , nec alicuius ſecundũ canones metropolitani legatur [b] aſſenſus.] ¶Petrus epiſcopus Rauennatis eccleſiæ dixit : [Scripturam quæ in noſtra congregatione vulgata eſt , nullis eam viribus ſubſiſtere manifeſtum eſt;quia, nec canonibus [c] conuenit,& a laica perſona concepta videtur:maxime,quia in ea nullus prȩſul ſedis Apoſtolicȩ interfuiſſe,vel propria ſubſcriptione firmaſſe monſtratur: [¶ Eulalius Epiſcopus Syracuſanæ eccleſiæ dixit ; [Scripturam , quæ in ſacerdotali concilio recitata eſt, euidentiſſimis documentis conſtat eſſe inualidam. Primum quòd contra Patrum regulas a laicis,quamuis religioſis[d] (quibus nulla de eccleſiaſticis facultatibus aliquid diſponendi legitur vnquam attributa facultas)facta videtur:deinde,quòd nullius præſulis Apoſtolicæ ſedis ſubſcriptione firmata docetur. Quòd ſi cuiuslibet prouinciæ ſacerdotes intra terminos ſuos concilio habito, quidquid ſine metropolitani ſui auctoritate tentauerint, irritum eſſe debere [e] ſancti Patres ſanxerunt ; quanto magis,quod in Apoſtolica ſede, non † exiſtente præſule (qui merito † [f] beati Petri Apoſtoli per vniuerſum orbem primatum[g] obtinens ſacerdotij ſtatutis ſynodalibus conſueuit tribuere[h] firmitatem)à laicis (licet conſentientibus aliquantis epiſcopis , qui tamen Pontifici , a quo conſecrati † probantur prȩiudicium inferre non potuerunt)præſumptum fuiſſe cognoſcitur , viribus carere [i] non dubium eſt,nec poſſe inter eccleſiaſtica vllo modo ſtatuta cenſeri?] ¶Sãcta ſynodus dixit;Licet † ſecundum proſecutionem venerabilium fratrum noſtrorum Lauretij,Petri,Eulalij , Creſconij,Maximi,vel Stephani,[k] nec apud nos incertum habetur,hanc ipſam ſcripturam nullius eſſe momenti;veruntamẽ etiam ſi aliqua poſſet ratione ſubſiſtere, modis omnibus in ſynodali conuentu prouida beatitudinis veſtrȩ ſententia eneruari conueniebat,& in irritum deduci:ne in exemplum remaneret præſumendi quibuslibet laicis, quamuis religioſis,vel potentibus in quacũque ciuitate quolibet modo aliquid decernere de eccleſiaſticis facultatibus;quarum ſolis ſacerdotibus diſponendi indiſcuſſe a deo cura commiſſa docetur.

inf.9.q.3.c.2.

† al.nunc.

† al.prærogatiua.

† al.conſecrati.

† al.liquet.

α ¶Cum in Mauſoleo.] *Hoc initium ſcripturæ Baſilij in tomis cõciliorum , & codice canonum ſic habet ,* Cum in vnũ apud beatum Petrũ Apoſtolũ reſediſſent, ſublimis, &c.*Omnino autem multæ ſunt huius capituli varietates in exemplaribus Gratiani,in varijs cõciliorum editionibus,& in codice canonum:ex quib.eæ tantum partim indicatæ,partim notatæ sũt,quæ maioris põderis ſunt viſæ.*
β ¶Reuocare.] *Sic eſt emẽdatũ ex oibus cõcilij exẽplarib. & impreſſis,& manuſcriptis,cũ antea legeretur,*retinere.
γ ¶ Qua pœna. *In omnibus editionibus conciliorum legitur* . Quàm pœnam placuit accipientis hæredes

a ¶ Imperandi.] inf. 16.q.vl. nõ placuit.
b ¶ Legatur.] Verũ eſt,ꝙ nõ legit aſſenſus metropolitanorum ſm canones, id eſt,legitimus:benetamẽ legitur cõſenſus epiſcoporum.ar. inf.ea.c. 1. illa autẽ determinatio , quæ præcedit , ſm canones.ſoluit contra.
c ¶ Nec canonibus.] Coniunctim accipe hec duo diuiſa.
d ¶ Religioſis.] Infra 16.q.vl.laicis.
e ¶ Debere.] Inf. 9. q.3.cap.2.
f ¶ Qui merito. Supra 40.diſ. non vos.
g ¶ Primatũ. Infra 9.q.3.nemo. & cap. antiquis.
h ¶ Tribuere.] Supra diſt.16.c.1.& 2.
i ¶ Carere.] Supra diſtin. 21. in tantum.
K ¶ Vel Stephani.] Iſte ſcilicet Stephanus , nõ dixit, niſi perlegatur, & ſic per tale verbum intelligitur aliquis cõſentire, vt not.ſupra. 63.d. cũ Hadrianus.
l ¶ Ratione.] Ar.ra-

a ¶ Actione.] Dicitur prima actio: quia fiebat pro prima die in ſynodo, 16. q. 7. in nona.

b NOs.] ¶ Intereſſe. Similiter ſolebat intereſſe electioni Papæ propter hæreticorum ſcandalum. argum. diſt. 63. quia ſancta.

c ¶ In-

prohæredeſque reſpicere. *In codice vero canonum manu ſcripto non eſt dictio*, pro, hæredeſque.

Vnde in ſexta actione [a] *Chalcedonenſis concilij Martianus Imperator dixit inter cætera.*

Anſ. l. 3. c. 107.

¶ Imperatores ad fidem cõfirmandam, non ad potentiam oſtendendam ſynodo intereſſe debent. Cap. II.

NOs ad fidem confirmandam, nõ ad potentiam oſtẽdendam, exemplo religioſiſſimi principis Conſtantini ſynodo intereſſe [b] volumus; vt inuenta veritate [c], nõ vltra multitudo prauis doctrinis attracta diſcordet.

Item ex eadem ſexta actione, in fine.

¶ De eodem. Cap. III.

Anſel. ibidem. Deuſdedit p. 3.

QVædam capitula ſunt, quæ ad honorem veſtrę reuerentiæ vobis ſeruauimus [d], decorum eſſe iudicantes à vobis hæc regulariter potius firmari per ſynodum, quàm noſtra lege ſanciri [e].

Item Nicolaus Papa in epiſtola ad Michaelem Impe. quæ incipit: [*Propoſueramus.*]

Anſ. l. 1. c. 75.

¶ Synodali conuentui Imperatores intereſſe non conuenit, niſi vbi de fide agitur. Cap. IIII.

VBi nam [f] legiſtis, Imperatores anteceſſores veſtros ſynodalibus conuentibus interfuiſſe [g], niſi forſitã in quibus de fide tractatum eſt, quæ vniuerſalis eſt; quæ omnium communis eſt; quæ non ſolum ad clericos [h], verum etiam ad laicos, & ad omnes omnino pertinet [i] Chriſtianos?

Anſ. ibidem.

Idem in eadem epiſtola.

¶ De præſulibus diuinarum rerum, qui humanis rebus præſunt, iudicare non poſſunt. Cap. V.

su. d. 10. c. quoniam. Anſ. ibidem.

DEnique [k] hi, quibus tantum humanis rebus, & non diuinis præeſſe permiſſum eſt, quomodo de his per quos diuina miniſtrantur, iudicare [l] pręſumãt [m], penitus ignoramus.

Idem paulo inferius.

¶ Nec etiam Imperator iura Pontificis, nec Pontifex iura regia vſurpet. Cap. VI.

CVm [n] α ad verum [o] ventum eſt: vltra ſibi nec Imperator iura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomẽ

peratoris. Reprehẽdit ergo hic Nicolaus Imperatores, qui concilijs epiſcoporum intereſſe volebant, quod non eſt faciendum, niſi vbi de fide tractatur, quæ communiter pertinet ad omnes tam clericos quàm laicos.

f ¶ Vbi nam.] Hæc quatuor cap. 1. loquuntur, de materia Ignatij, de quo dicitur ſu. 21. d. ſubmittitur. Arg. omiſſum intelligi quod ſcriptũ nõ inuenitur. ar. 10. q. 1. hanc conſuetudinem. de conſ. d. 4. cum itaque, &c. ſeq. ff. de verb. obli. quid quid.

1 Scilicet iſtud, & tria ſeq.

g ¶ Interfuiſſe.] Niſi rogatos 2. 63. d. Hadrianus.

2 Et ſm hoc ceſſat cõtrarium. 35. q. 1. ad ſedem. Arch.

h ¶ Ad clericos.] Dic ꝙ hoc nomen, clericos, ſtrictè accipitur vnde per fidẽ. & ad omnes. &c. comprehendit Deo deuotos & tales perſonas. Vel dic prout ſonat.

i ¶ Pertinet.] Arg. ꝙ omnes tãgit, ab omnibus debere tractari, & approbari. 3. ac. d. 66. c. 1. C. de. au. pręſtan. veterem. de hoc extra de ijs, quę fi. à præla. c. fi.

Quod omnes tangit, dèt ab oib. approbari.

3 Concor. extra de his quæ fi. a pl. ſi. conſ. cap. ulti. ibi. uideas.

DEnique.] CASVS. Statuit hic Nicolaus, vt Imperatores, qui tantum rebus humanis præſident, ſe de rebus eccleſiaſticis nõ intromittãt, nec de clericis iudicent.

K ¶ Denique.] Arg. ꝙ epiſcopus in cauſis eccleſiaſticis laicum non poſſit præficere. Arg. cõtra. ſupra ea. bene quidẽ.

4 Concor. tex. in l. j. C. de ſum. trin. & in l. mercatores. C. de con. & merca. & in l. 2. cum gl. C. de eunuc.

l ¶ Iudicare.] Infra 17. q. 4. diffiniuit. cõtra. in fi. ſed ibi dic. principis, ideſt principalis perſonæ: vel ideſt epiſcopi. 35. d. eccleſiæ.

m ¶ Pręſumant.] Ar. ꝙ clericus diffinitionib. principũ & laicorũ nõ debeat ſupponi 4. niſi per reconuentionem.

c ¶ Inuenta veritate.] Et ita vr ꝙ poſſit de fide catholica diſputari ar. contra. C. de ſum. trini. nemo. 24. q. 3. cũ quibus. Reſpondeo: dubitando non licet diſputare de ea: quia dubius in fide hæreticus eſt, ext. de hære. dubius. alias diſputatur, infra ea. ſatis 23. quæſt. 6. vides. C. de epiſc. & cle. quoniam.

Diſputari vtrum poſſit de fide catholica.

QVædam.] Infra ea. ſatis.

d ¶ Seruauimus.] Confirmanda, & terminanda. Hugo.

e ¶ Sanciri.] q. d. volumus eam per noſtram legem ſiue conſtitutionem determinari & confirmari. H.

VBi nam. CASVS. Hæc quatuor cap. de ignatio loquuntur iniuſtè, depoſito auctoritate Michaelis Im

CVm ad verum.] CASVS. Michael Imperator. authoritatem præſtitit, & præcipit, vt Ignatius Conſtantinopolitanus patriarcha ab epis deponeretur: qđ factum eſt, ſed dicit Nicolaus Papa, quod hoc facere non potuit, nec debuit: nã cũ in veteri teſtamẽto eadem pſona Rex erat, & ſacerdos, & tpalia ſimul cum ſpiritualibus adminiſtrabat. Sed poſtq̃ Chriſtus venit in mundũ. pcepit vt Rex tm terrenis pſideret: Pontifex uero cęleſtia diſpenſaret: ne pp ſuperbiã dignitatis utriuſq; alteruter ſuphirer ſed ſibi inuicem (ſi neceſſe fuerit) auxilium prębẽãt.

n ¶ Cum.] Hoc cap. expoſitum eſt ſupra. 10. diſt. quoniam ideo hic non labores.

o ¶ Ad uerũ.] i. ad diſcuſſionẽ ueri: uel. i. ad tps Chriſti,

a ¶ Vſurpauit.] Arg. cum iſtæ poteſtates ſint diuiſæ. Imperator non habet gladium a Papa, ut inf. ea. in ſcripturis, & c. duo & c. ſi Imperator, & 93. diſt. legimus, & qa Imperium a ſo lo Deo eſt. 23. q. 4. quæſitum. Argu. contra. 63. diſt in cap. 1. & c. tibi domino. Item quia Petro ſũt datæ claues cæleſtis & terreni Imperij. 22. d. c. 1. Itẽ qa deponit Imperatorẽ ĩ 15. q. 6. alius, & c. iuratos, & 1. q. 4. qa præſulatus 2. quære. s de hac materia. 10. d. c. quoniam.

Imperator utrum hẽat iuriſdictionem à Papa.

1 Concord. tex. in Auth. ut ꝑpo. no. imp. ĩ prin. coll. 6.

2 In princ. ſed parum facit.

b ¶ Proprijs.] id eſt, Imperij & ſacerdotij: vel proprijs quo ad Chriſtũ q̃dã. n. geſſit tanquã Imperator: puta cum eiecit de templo, & c. 2. q. 7. accuſatio, & cũ coronam de ſpinis portauit, q̃d eſt ſignum regni. 12. q. 1. duo quædã geſſit, ut ſacerdos: quando ſe ipſum obtulit in ara crucis pro ſacrificio.

Chriſtus q̃dam, ut Imperator, & quædam ut Rex geſſit.

c ¶ Diſcreuit.] Imò uidetur contra: quia nõ diſcreuit, ſed cõfudit cum ipſe unus & idẽ utrumq; officiũ geſſit. Sed dic, ꝙ ideo ipſe utrũq; officiũ geſſit per ſe, ut notaret, ꝙ ex eodẽ fonte ꝓceſſerũt. 21. diſt. cleros in fin. nã dicit lex, quod ſumma nobis dona à Deo conceſſa ſunt, ſcilicet ſacerdotium & Imperium in Authẽ. quomodo oportet epiſcopos, ĩ prĩ. coll. 1.

Chriſtus officium ſacerdotis, & Imperatoris geſſit.

d ¶ Rurſus.] Primus per ſuperbiã cecidit. unde homines in infernũ demergebantur. Chriſtus autem nos humilitate ſua ſurſum erexit: ſed ſi haberẽt oẽs oĩa officia, ſuperbirent, ita, ꝙ iterũ demergerentur in infernum.

Chriſtus humilitate ſua omnes erexit.

e ¶ Pro æterna.] inf. de pœn. diſt. 1. multiplex.

Legibus an ſit utendum in cauſis ſpiritualibus.

f ¶ Temporalium.] Arg. ꝙ in cauſis ſpiritualibus (ut in matrimonio) non ſit utendum legibus Imperialibus, arg. 32. q. 2. inter hec 11. q. 1. continua arg de conſec. diſt. 3. celebritatem. Sed in alijs licet eis uti, (ſi nõ obuient canonibus 3. arg. d. 10. ſi in adiutorium, arg. d. 54. ex antiquis. Ber.

3 Adde quid quãdo cõtrariantur canonibus not. Cy. i l. fi. C. de iter. ma. inter. pu. & tuto. & in authẽ. caſſa. C. de ſacroſanct. eccl.

g ¶ Tantummodo.] Hoc aduerbium determinat tantum illud adiectiuum, temporalium, non illud uerbum uterentur: & ſic eſt falſum hic notatum ab Hug. arg. quod in cauſis ſpiritualibus, &c. Nam bene licet leges allegare in ſpiritualibus 35. q. 5. ad ſedem. 15. q. 3. §. cum autẽ Lau. 4. uel dic tantummodo, id eſt, maximè ſic econtra. 11. q. 3. ſi quis epiſcopus.

4 Adde ad hoc Cyn. & Pet. de Bel. Perti. in l. 1. C. quæ ſit lõga conſuet. & in l. cum clericis. C. de epiſc. & cler.

Imperatorium vſurpauit[a]: quoniam idem mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Ieſus ſic actibus proprijs[b], & dignitatibus diſtinctis, & officia poteſtatis vtriuſq; diſcreuit[c], ꝓpria volẽs medicinali humilitate ſurſum efferri, non humana ſuperbia rurſus[d] in infernum† demergi, vt & Chriſtiani Imperatores pro æterna[e] vita Põtificib. indigerent, & Pontifices pro curſu tẽporalium[f] tantummodoꝫ rerum Imperialibus legibus vterentur: quatenus ſpiritalis actio carnalibus diſtaret incurſibus: & ideò militans Deo minimè ſe negocijs ſæcularibus implicaret; ac viciſſim non ille rebus diuinis præſidere videretur, qui eſſet negocijs ſæcularibus implicatus.

† al. infernũ.

2. Tim. 2.

a ¶ Ad verum.] *Poſt vltima verba capitis antecedentis ſequitur continenter in eadem Nicolai epiſtola*. Fuerunt hæc ante aduentum Chriſti, vt quidam typice reges ſimul, & ſacerdotes exiſterent, Quod ſanctum Melchiſedech fuiſſe ſancta prodit hiſtoria; quodq; in mẽbris ſuis diabolus imitatus. (vtpote, qui ſemper quæ diuino cultui conueniunt; ſibimet tyrannico ſpiritu vendicare contendit) vt pagani Imperatores ijdem & maximi Pontifices dicerentur. Sed cum ad verum ventum eſt, eundem Regem atq; Pontificem, vltra ſibi, &c. *Nihil autem mutatum eſt, & ob gloſſam, & quoniam eſt initium capitis. Nonnulla verò alia huc pertinentia notata ſunt ſupra diſt. 10. c. quoniam.*

Gen. 14.

Idem in eadem paucis interiectis.

¶ A ſæculari poteſtate Pontifex prorſus nec ſolui, nec ligari valet. Cap. VII.

Satis euidenter oſtenditur[h], à ſæculari poteſtate nec ligari prorſus, nec ſolui poſſe Pontificẽ; quem conſtat à pio principe Conſtantino (quod longè ſuperius memorauimus) Deum appellatum[i]: nec poſſe Deum ab hominibus iudicari manifeſtum eſt. Sed & Theodoſius minor *a* ſanctę ſynodo ſcribens Epheſinę primę[k], dixit: [Deputatus eſt igitur Candidianus magnificentiſſimus comes ſtrenuorum domeſticorum tranſire vſq; ad ſanctiſſimam ſynodum veſtram, & in nullo quidem ijs quæ faciendę ſunt de pijs dogmatibus quæſtiones, ſeu potius[l] expoſitiones, cõmunicare. Illicitum namq; eſt eum, qui nõ ſit ex ordine ſanctiſſimorum epiſcoporum, eccleſiaſticis inter-

Anſel. l. 2. c. 72.

Rufinus in hiſt. lib. 1. c. 2.

Satis.] CASVS. Oſtendit hic Nicolaus, ꝙ Ignatius auctoritate Michaelis Imperatoris deponi non potuit: & hoc probat duobus exemplis, ſcilicet Conſtantini, & Theodoſij Imperatorum.

h Oſtenditur.] In alia parte c. quæ hic non eſt.

i ¶ Appellatum.] Legitur. n. omnes clericos Deos appellaſſe, ut 11. q. 1. ſacerdotibus 12. quæſt. 2. futurã, ſecũdũ hanc rationem nec ab epiſcopo poſſent iudicari clerici, ſed hoc dixit, ut oſtenderet, quanti ſint habendi. ſi. extra de iudi. nouit.

K ¶ Epheſinæ primæ.] Quia ſecunda non eſt recepta in auctoritate.

l ¶ Seu potius.] Optimè corrigit ſe: quia quæſtiones non debent fieri ſuper fide dubitando, argum. n. extra de hære. dubius. Dogma autem per g, eſt doctrina in fide: ſine g, eſt angulus: unde illud ſedebat domare domus, 25. q. 2. ſi quis.

Dubitãdum nõ ẽ de fide. Dogma, & doma differunt.

Inſcri-

IN ſcripturis.] CASVS. Ludouicus Imperator quando audiebat ſacerdotem deliquiſſe, ſtatim erat paratus credere & punire. Sed Nicolaus docet, hoc non eſſe faciendum, ſed potius eſſe defendendum, & peccatum eorum celandum: quod probat duobus exemplis, ſcilicet Conſtantini, & exemplo filiorum Noë. ſcilicet Sem & Iaphet, qui verenda patris operuerunt.

a ¶ In ſcripturis.] 11.q.1. ... ſacerdotibus.

b ¶ Et cooperirem.] ff. de min. cum qui nocentẽ. cõtra. Sed hoc de occulto ꝙ nõ poſſet probari: quia talia non habẽt vindictam. & ſic ſolue cõtrarium illud 81.di.c.5. illud autẽ in manifeſtis, in quibus etiam nõ deberet eum prodere, vt no. 2.q.1.ſi peccauerit.

Crimina occulta vindictam no habent.

miſceri tractatibus †.] *& poſt pauca.* ¶ His itaque manifeſte repertis apparet comminiſtrum noſtrum Ignatium per Imperialem tantũmodo ſententiam, nullo modo potuiſſe prorſus expelli. In cuius damnatione, quia præſulum quoq; aſſenſus eſt ſubſecutus, apparet id cauſa fuiſſe patratum adulationis, non legitimæ ſanctionis.

† σκέμμασιν.

α ¶ Theodoſius minor.] *Verba hæc ſunt accepta ex epiſtola Thodoſii, ac Valentiniani Imperatorum ſynodo Ephe ſina per Candidianum miſſa, quæ eſt in extremo primæ actionis ipſius ſynodi. In verſione antiqua, quæ ſeruatur in bibliotheca Vaticana, & quæ Lutetiæ edita eſt, eadem planè hoc loco habentur verba cum his, quæ refert Nicolaus, & optime conueniunt cum Græcis.*

Habentur aliqua in ead. epiſt. ad Michaelem. Anſ. ibidem.

Idem Ludouico Imperatori.

¶ Facta Pontificum Imperator iudicare non debet. Cap. VIII.

IN ſcripturis ᵃ narratur Cõſtantinus Imperator dixiſſe: [Vere ſi proprijs oculis vidiſſem ſacerdotem Dei, aut aliquem eorũ, qui monachico habitu circumamicti ſunt, peccantem, chlamidem meam expoliarem †, & cooperirem ᵇ eũ, ne ab aliquo videretur.] In quibus deſideratiſſime fili neceſſariò cõmonemini, vt quemadmodum fide, & religione, ac honoris parilitate ei adæquari videmini: ita quoque humilitate, atq; deuotione æquiparari nihilominus anheletis: ita vt in nullo interior eo, ſed potior inueniamini poſt illius exempla, qui talẽ ſe exhibuit ante alia † prorſus exempla. Sed hoc quidam diximus cautos vos reddere cupientes, vt ſi de Domini ſacerdotibus, qui iure Patres dicuntur, aliquid contigerit vos audire, quod confuſionem pijs mentibus ingerat, nõ infrunitum, ſed pudoratos filios Noë imitantes paternam de reliquo verecũdiam contegatis ᶜ, vt affluenti, quemadmodum & illi benedictione repleri, moderante Domino mereamini.

† *explicaſſem, & cooperuiſſem eum.*] Nicolaus in epiſto. ad Mich.

† *al. talia.*

Gen. 9.

Item ex epiſtola Gregorij ſeptimi ad Hermanum Metenſem epiſcopum, lib. 8. epiſt. 21.

¶ Regum & principum patres; & magiſtri ſacerdotes eſſe cenſentur. Cap. IX.

Anſ. li. 1. c. 84.
Iuo p. 5. c. 378.
Pann. li. 5. c. 108.

Concord. Alex. de Imo. in l. gñaliter col. 2. ff. de in ius voc.

QVis dubitet ſacerdotes Chriſti, regum & principũ omniumque fideliũ patres, & magiſtros cenſeri †. Nonne miſerabilis inſanię eſſe cognoſcitur, ſi filius ᵈ patrem, diſcipulus magiſtrum ſibi conetur ſubiugare, & iniquis obligationibus illum ſuæ poteſtati ſubiicere, à quo credit non ſolum in terra, ſed etiam cœlis ſe ligari, poſſe, & ſolui?

In eodem epiſt. Gregor. vij.

Item Gelaſius Papa Anaſtaſio Imperatori.

Cap. li. 5. c. 167.
Conc. Parisſ. li. 1. c. 3.
Poly. li. 1. tit. 27.
Anſel. li. 1. c. 73.
Pann. li. 5. c. 109.

¶ Auctoritas ſacra Pontificum, & regalis poteſtas, huius mundi gubernacula regunt. Cap. X.

DVo α.

c ¶ Contegatis.] Et tñ corripiatis 2. q. 1. ſi peccauerit hoc de occultis ĩtelligitur. nã de manifeſtis cogimur accuſare, præmiſſa tñ admonitione. 2. q. 7. quapropter. Ar. cõtra 1 ſ. 5. q. 2. c. vlt. & q. 5. c. 1.

QVis dubitet.] CASVS. Hermanus epĩs interrogauit, an põtifices regibus & principibus ſint ſubiiciendi. Et rñdet, ꝙ non; & hoc probat duob. ſimilibus, ſ. filij & diſcipuli: qui inſani reputantur, ſi velint ſibi patrem & magiſtrum ſubiugare.

† Scilicet ad textum capituli.

d ¶ Si filius.] 21. diſt. nolite. ſic in Auth. de nu. §. ſi vero. colla. 4. vbi dicit, ꝙ erubeſcit lex filios eſſe correctores patrum. ſit tñ pater caderet ĩ furorem, filius daretur tutor: vt eũ regeret. ff. de tut. & cura. da. ab his. l. his qui 6. q. 1. oues. & c. ſacerdotes.

Filius patrẽ corrigere nõ debet.

DVo ſũt. CASVS. Gelaſius Papa, & Anaſtaſius Imperator contendebant de præeminentia vnius ad alterũ, & de præeminentia dignitatum, ſed Gelaſius oſtẽdit hic, ꝙ auctoritas põtificalis longè maior eſt, quàm cuiuſĩ Imperialẽ. Et hoc probat duabus rationibus. Prima ratio eſt: quia Papa de anima Imperatoris & aliorũ reddituꝛus eſt rationẽ. Secũda eſt: quia colla regum & principum ſubmittuntur genibus ſacerdotum. Et hoc ꝓbaẽ duob. exẽplis, ſ. Innocentij, & Ambroſij: qui Arcadium, & Theodoſiũ propter

propter ſuos exceſſus excommunicauerunt. Prima ratio eſt ibi, In quibus tanto grauius.] Secunda eſt in fine. Exempla ſunt in medio.

a ¶ Duo ſunt.] In Authen. quomodo oportet epiſco. in princ. coll. 1. ſupra diſt. 1. humanum.

ADDITIO. Ibi ſoluitur. facit ad iſta 2. q. 8. §. item cum Dauid. Archid.

ſunt [a] quippe Imperator Auguſte; quibus [b] principaliter hic mundus regitur: auctoritas [c] ſacra Pontificum, & regalis poteſtas. In quibus [d] tāto grauius pondus eſt ſacerdotū, quāto etiā pro ipſis regibus † hominum, in diuino ſunt reddituri examine rationē [e]. † *& poſt pauca.* [Noſti itaque inter hæc ex illorum te pendere [f] iudicio [g]; nō illos ad tuam redigi poſſe † voluntatem.] ¶ Talibus igitur inſtitutis, talibuſque fulti auctoritatibus pleriſque Pontificum, alij Reges, alij Imperatores excommunicauerunt. Nam ſi ſpeciale aliquod de perſonis principum requiratur exemplum; beatus Innocentius Papa Arcadiū Imperatorem (quia conſenſit [h], vt ſanctus Ioānes Chryſoſtomus a ſua ſede pelleretur) excommunicauit [i] β. Beatus etiam Ambroſius, licet ſanctus, nō tamen vniuerſalis eccleſiæ epiſcopus pro culpa, quæ alijs ſacerdotibus nō adeò grauis videbatur [k], Theodoſium magnum Imperatorem excommunicans ab eccleſia excluſit: qui ēt in ſuis ſcriptis oſtendit; quòd aurū nō tam pretioſius ſit plumbo, quàm regia poteſtate ſit altior dignitas ſacerdotalis, hoc modo circa principium ſui Paſtoralis ſcribens, Honor, fratres, & ſublimitas epiſcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si Regem fulgori compares, & principum diademati; longè erit inferius, quàm ſi plumbi metallum ad auri fulgorem [l] compares: quippè cum videas regum colla, & principum ſubmitti genibus ſacerdotum; & oſculata eorum dextera: orationibus eorū credant ſe communiri.

† *al. regiminibus.*

† *al. velle.*

Amb. de digni. Sacerd. c. 2.

α ¶ Duo ſunt.] *Caput hoc ſumptū eſt ex eadē epiſtola Gregorij ſeptimi, ex qua antecedens: & ab hoc initio vſque ad verb.* voluntatē, *ſunt verba ipſius Gelaſij ex epiſtola, quæ habetur impreſſa, citata a Gregorio ſeptimo.*

β ¶ Excommunicauit.] *Si hic interponatur caput*, Alius item *infra 15 q. 6. hac pars epiſtolæ integra habebitur.*

Item Ioannes Papa.

Imperatores debent Pontificibus ſubeſſe, non præeſſe. Cap. XI.

SI Imperator catholicus eſt, (quòd ſalua pace ipſius dixerimus) filius eſt [m], nō prēſul eccleſiæ. quod ad religionē competit, diſcere ei conuenit, nō docere: [n] habet priuilegia ſuæ poteſtatis, quę adminiſtrādis legib. publicis diuinitus [o] cōſecutus eſt; vt eius bn̄ficijs nō ingratus

Poly. li. 1. tit. 19. Anſ. lib. 4. cap. 12. ex Ioanne viij.

b ¶ Quibus.] Vt ab eis. ſunt autem alia duo quibus aut per quæ regitur, vt ſ. d. 1. humanum genus.

c ¶ Auctoritas. Neuter pēdet ex reliquo & ita eſt ar. pro Imperatore; q̄a diuinitus cōſecutus eſt Imperiū. inf. ea. ca. pxi.

Imperator Imperiū diuinitus eſt conſecutus.

d ¶ In quibus.] Id eſt. per quos. nam dicit lex, ꝙ parum eſt ius in ciuitate eſſe. niſi ſint p quos ius reddat. ff. de orig. iu. l. 2. §. poſt originē.

e ¶ Rationē.] Infra 18. q. 2. cognouimꝰ.

f ¶ Te pēdere.] Quo ad ſpiritualia. inf. de pœn. d. 1. multiplex.

g ¶ Iudicio.] Zacharias quoq; Papa Regem Francorum depoſuit, & in locum eius Pipinum ſubſtituit, vt j. 15. q. 6. aliꝰ.

Regem Frācorum Papa deponere poteſt.

h ¶ Conſenſit.] Arg. cōſentientem maiori pœna adſtringi q̄ facientem. arg. 24. q. 3. qui aliorum. arg. ſup. 86. diſtin. tanta nequitia.

i ¶ Excōicauit.] No. principem poſſe excommunicari etiam à quouis epiſcopo ſ. diſt. 63. Valentinianus arg. inf. 11. q. 3. ſi autem vobis. videtur tamē, quod hoc fecerit ex delegatione ſynodi: quod innuitur ex illo, ꝓ culpa, q̄ ab alijs ſacerdotibus. &c. Sed primum eſt verum.

Princeps ēt ab epiſcopo excommunicari poteſt.

K ¶ Videbatur.] Sed malè: quia licet pro minimis cauſis non ſit quis excōicādus, vt 11. q. 3. epi. tn̄ q̄libet contumacia digna eſt excōmunicatione, immo tanto maior videtur contumacia, quanto ex re minori conſurgit, 2. q. 7. non poteſt.

Excōicādus quis nō eſt ꝓ minimis cauſis.

Cōtumacia tanto maior eſt, quanto ex re, minori conſurgit.

l ¶ Fulgorem.] Et quanta eſt differentia inter ſolem, & Lunam, tanta eſt differentia inter Imperium & ſacerdotium. extra de maio. & obed. ſolitæ.

Imperium minus eſt ſacerdotio.

SI Imperator.] CASVS. Imperator volebat iudicare de cauſis clericorū & ſacerdotum: Sed Papa probat, ꝙ hoc facere non debet: quia ipſe filius eſt eccleſiæ, & nō præſul: & quia Deus voluit ſæculi principes, ſi fideles ſunt eſſe eccleſiæ ſubiectos. Si verò contra hanc Dei diſpoſitionē facere voluerit Imperator tanquam ingratus perdat poteſtatem, quam ab ipſo eſt conſecutus.

m ¶ Filius eſt.] inf. 23. q. vlt. conuenior, qui tamen prælati eccleſiarum dicantur, dixi 11. q. 3. præcipuè.

n ¶ Non docere.] infra 16. q. 1. adijcimus.

o ¶ Diuinitus.] Non ergo à Papa. Nam Imperium à ſolo Deo eſt, vt 23. q. 4. quæſitum. nam à cœleſti maieſtate habet gladij poteſtatem. C. de vet. iu. enu. l. 1. in prin. quod concedo de vero Imperatore. Sed quis eſt verus Imperator? Dicunt quidam, ꝙ Cōſtantinopolitanus: ſed iſte alius procurator eſt ſiue defenſor Romanæ eccleſiæ. arg. de conſe. diſt. 5. in die. §. hinc. & huic Rom. eccleſ. cōcedit gladij ꝑtātem, & coronam. Sed contra extra de elect.

Imperator verus q̄s eſt.

Papa transtulit Imperiũ.

de elec. venerabilem. Dicitur ibi quòd Ro. ecc. tranſtulit imperium in occidentem a Græcis, & ita iſte Romanus eſt verus Imperator.

ADDITIO. Ad hoc extra de iud. ſignificauerũt. in prin. Archid.

a ¶ Quas.] Ergo debet dici bona poteſtas eſt iſta.

b ¶ Ius.] Supra d. 10. Imperium, & certum eſt 11. q. 1. ſi tributum.

c ¶ Beneficia.] Arg. clericum ſtantem contra eccleſiam vnde habet beneficium debere illo priuari: niſi fortè pro talibus perſonis pro quib. licitum ſit ei contra quẽlibet agere: quas habes. ff. de poſtu. l. hi qui. & 3. q. 7. §. tria. in fin. ſ. in propria cauſa, vel parentum ſuorum, vel pupillorum ſuorum. Simile eſt inter vaſallum, & Dominum, vt infra. 22. quæſtio. vltim. de forma. Simile de aduocatis, C. de aduoc. diuerſ. iudic. l. 2. C. de reuo. do. l. 1. & 7. q. 1. qa frater. & dixi de hoc 3. qõ. 1. nulli. Hoc tamen exaudio de eccleſia, ad quam intitulatus eſt, pro qua ſtare põt contra quãlibet eccleſiã, et in qua habet beneficium; quia ſaluum fuit ius primæ: immo ſi aliquod munus ei iniungitur ab eccleſia, nullã excuſationẽ poteſt prẽtendere, C. de excu. tut. libertos, 23. q. 1. in ſumma.

d ¶ Et diſcuti.] Ergo antequàm eſſet aliqua cõſtitutio, etiã clerici nõ erãt de iuriſdictione ſeculari, vnde omnes conſtitutiones, quæ emanauerunt, quod clerici non ſunt iudicãdi, niſi ab epiſcopis, non ſunt niſi iuris declaratio. Ioan.

e ¶ Præſulibus.] Hic benedicit: nam dicit lex, ꝙ ſi iudex ſecularis iudicauerit clericũ eſſe dãnandum, primo debet exui priuilegio clericali, vt 11. q. 1. ſi qs in Authẽ. vt cler. apud ꝓprios §. illud planè. coll. 6. licet illud hodie nõ teneat. ſi. ex. ꝺ iu. at ſi clerici, &c.

Clerici nunquã fuerunt ꝺ iuriſdictione ſæculari.

NVnquam.] CASVS. Decreuit Io. Papa, vt de põtificib. & alijs clericis tñ eccleſia iudicaret, & nõ Imperatores; q ſubeſſe debẽt, & non præferri.

COſtantinus Imperator.] CASVS. Palea iſta non legitur in ſcholis, in qua cõtinet priuilegiũ, ꝙ Cõſtãtinus ꝯceſſit Romanæ eccleſiæ, ſcilicet vt primatum inter omnes eccleſias obtineret, & in quo poſſeſſiones, & inſignia dignitatis ei conceſſit, & hoc fecit eo tempore, quo Cõſtãtinus ad partes Orientales ſe tranſtulit, cum in eodem loco duo Pontifices non bene morarentur. Et ſtatuit, vt nullus contra hoc priuilegium veniret, & pœnam minatur contrafacientibus.

contra diſpoſitionem cœleſtis ordinis nil vſurpet. Ad ſacerdotes enim Deus voluit, quæ eccleſię diſponẽda ſũt, pertinere, non ad ſeculi poteſtates, quas,[a] ſi fideles ſunt, eccleſiæ ſuæ ſacerdotibus voluit eſſe ſubiectas. Nõ ſibi vindicet alienum ius,[b] & miniſterium, quod alteri deputatum eſt: ne cõtra eum tendat abrumpi, a quo omnia cõſtituta ſunt, & cõtra illius beneficia[c] pugnare videatur, a quo propriam conſecutus eſt poteſtatem. Non a legib. publicis, non a poteſtatibus ſæculi, ſed a põtificibus, & ſacerdotibus omnipotens Deus Chriſtianæ religionis clericos, & ſacerdotes voluit ordinari, & diſcuti,[d] recipique de errore remeantes. Imperatores Chriſtiani ſubdere debent executiones ſuas eccleſiaſticis præſulibus,[e] non præferre.

Item Gelaſius ad epiſcopos Orientales.

¶ De eodem. Cap. XII.

In originali hæc pẽdent ex ſuperiorib. Polyc. ibidem. Anſ. l. 6. c. 157.

NVnquam de pontificibus, niſi eccleſiam iudicaſſe; nõ eſſe humanarum legum de talibus ferre ſñiam, abſque eccleſiæ principaliter cõſtitutis põtificibus, obſequi ſolere principes Chriſtianos decretis eccleſiæ, non ſuã præponere poteſtatem; epiſcopis caput ſubdere principem ſolitum, non de eorum capitibus iudicare.

¶ [De eodem.] PALEA. Cap. XIII.

Anſ. l. 4. c. 32. Deuſdedit l. 4. c. 1.

j COnſtantinus Imperator coronam, & omnem regiã dignitatem in vrbe Romana, & in Italia, & in partibus occidentalibus Apoſtolico cõceſſit. Nam in geſtis beati Sylueſtri (quæ beatus Papa Gelaſius in concilio 70. epiſcoporum a catholicis legi cõmemorat, & pro antiquo vſu multas hoc imitari dicit eccleſias) ita legitur.

¶ *Apud Anſelmum lib. 4. pro rubr. cap. 32. hæc habẽtur.* Quòd Conſtantinus Imperator Papæ conceſſit coronã, & omnem regiam dignitatem in vrbe Romana, & Italia, & in partibus occidentalibus. *In principio verò eiuſdem cap. 32. hæc leguntur.* In geſtis beati Sylueſtri, &c. *vſque ad finem huius, & ſeq. paleæ, quemadmodum etiã in collectione Deuſdedit.*

¶ [De eodem.] PALEA. Cap. XIV.

In edicto Conſtantini, quod eſt poſt cõc. Neocæſarienſe. Anſ. l. 4. c. 32. Deuſdedit ibi.

ij COnſtantinus[1] Imperator quarta die ſui baptiſmi priuilegiũ Romanæ eccleſiæ pontifici contulit, vt in toto orbe Romano ſacerdotes ita hũc caput habeãt, ſicut iudices Regẽ. In eo priuilegio ita inter cætera legi-

1 Concor. tex. in l. qui cum maior. §. pen. & ſi. cum ibi not. ff. de bo. l. b.

tur. [Vtile ꝗ iudicamus vna cum omnibus Satrapis noſtris, & vniuerſo Senatu, obtimatibuſque meis, etiam & cuncto populo Romanæ gloriæ imperio ſubiacenti, vt ſicut beatus Petrus in terris Vicarius filij Dei eſſe videtur conſtitutus; ita & Pontifices, qui ipſius principis Apoſtolorum gerunt vices, principatus poteſtatem, amplius, quàm terrena Imperialis noſtræ ſerenitatis manſuetudo habere videtur, conceſſam a nobis, noſtroque Imperio obtineant, eligentes nobis ipſum principẽ Apoſtolorum†, vel eius vicarios, firmos apud Deum eſſe patronos. Et ſicut noſtram terrenã Imperialem potentiam, ſic eius ſacroſanctam Romanam eccleſiam decreuimus veneranter honorari. & amplius quàm noſtrum imperium, & terrenum thronum, ſedem ſacratiſſimam beati Petri glorioſe exaltari; tribuentes, ei poteſtatem, & gloriæ dignitatem, atque vigorem, & honorificentiam Imperialem. Atq; decernentes ſancimus, vt principatum teneat tam ſuper quatuor præcipuas ſedes Alexandrinam, Antiochenam, † Hieroſolymitanam, Conſtantinopolitanam, quàm etiam ſuper omnes in vniuerſo orbe terrarum eccleſias Dei; & Pontifex, qui pro tempore ipſius ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ extiterit, celſior, & princeps cunctis ſacerdotibus totius mundi exiſtat; & eius iudicio, quæque ad cultum Dei, vel fidei Chriſtianorum ſtabilitatem procuranda fuerint, diſponantur. *& infra.* ¶ Eccleſijs beatorum apoſtolorum Petri, & Pauli pro cõtinuatione † luminariorum, poſſeſſionum prędia contulimus, & rebus diuerſis eas ditauimus, & per noſtram Imperialem iuſſionem ſacram tam in Oriente, quã in Occidente, vel etiam Septentrionali, & meridiana plaga, videlicet in Iudæa, Græcia, Aſia, Thracia, Africa, & Italia, vel diuerſis inſulis noſtra largitate ei † conceſſimus; ea prorſus ratione, vt per manus beatiſſimi patris noſtri Silueſtri ſummi Pontificis, ſucceſſorumque eius omnia diſponantur. *& infra.* ¶ Beato Sylueſtro patri noſtro, ſummo Pontifici, & vniuerſalis vrbis Romæ Papæ, & omnibus eius ſucceſſoribus pontificibus, qui vſque in finem mundi in ſede beati Petri erunt ſeſſuri, de præſenti contradimus palatium Imperij noſtri Lateranenſe, deinde diadema, videlicet coronam capitis noſtri, ſimulque phrygium, † nec non, & ſuperhumerale, videlicet lorum, quod Imperiale circundare aſſolet collum; verum etiam, & chlamidem purpuream, atque tunicam coccineam, & omnia Imperialia indumenta; ſed & dignitatem Imperialium pręſidentium, equitum, conferentes etiam, & Imperialia ſceptra, ſimulque cuncta ſigna, atque banda, & diuerſa ornamenta Imperialia, & omnem proceſſionem Imperialis culminis, & gloriam poteſtatis noſtræ. Viris autem reuerendiſſimis clericis in diuerſis ordinibus eidem ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſeruientibus illud culmen, ſingularitate, potentia, & præcellentia habere ſancimus; cuius ampliſſimus noſter ſenatus videtur gloria adornari, ideſt patricios δ, atque Conſules effici, nec non, & cæteris dignitatibus Imperialibus eos promulgamus decorari. Et ſicut Imperialis militia ornatur; ita & clerum ſanctæ Romanæ eccleſiæ ornari decernimus. Et quemadmodum Imperialis potentia officijs diuerſis, cubiculariorum nempe, & oſtiariorum, atque omnium excubitorum ornatur, ita, & ſanctam Romanam eccleſiam decorari volumus. Et vt ampliſſimè pontificale decus præfulgeat, decernimus & hoc, clericorum eiuſdem ſanctæ Romanæ, eccleſiæ, manipulis, & linteaminibus, ideſt candidiſſimo colore decorari equos, ita, & equitare. Et ſicut noſter ſenatus calceamentis vtitur cum ſ vdonibus, id eſt candido linteamine illuſtratis; ſic vtantur, & clerici vt ſicut cæleſtia, ita, & terrena ad laudem Dei decorentur. Præomnibus autem licentiam tribuimus ipſi ſanctiſſimo patri noſtro Sylueſtro; & ſucceſſoribus eius ex noſtro indicto, vt quem ζ placatus proprio conſilio clericare voluerit, & in religioſorum numero clericorum connumerare; nullus ex omnibus præſumat ſuperbe agere. Decreuimus itaque & hoc, vt ipſe, & ſucceſſores eius diademate, videlicet corona, quam ex capite noſtro illi conceſſimus, ex auro puriſſimo, & gemmis pretioſis vti debeant, & in capite ad laudem Dei pro honore beati Petri geſtare. Ipſe verò beatiſſimus Papa, quia ſuper coronam clericatus, quam gerit ad gloriam Beati Petri, omnino ipſa ex auro non eſt paſſus vti corona; nos phrygium candido † nitore ſplendidum reſurrectionem Dominicam deſignans, eius ſacratiſſimo vertici manib⁹ noſtris impoſuimus, & tenentes frænum equi ipſius pro reuerentia Beati Petri, ſtratoris officium illi exhibuimus, ſtatuentes eodem phrygio omnes eius ſucceſſores ſingulariter vti in proceſſionibus ad imitationem Imperij noſtri. Vnde, vt pontificalis apex nõ vileſcat, ſed magis, quam terreni Imperij dignitas gloria †, & po-

Margin notes:

† *al. & eius ſucceſſores.*

† *Antioc. Alexand.*] orig. Impreſſum.

† *al. concinnatione.*

† *al. eis libertatè conceſſimus.*

Iuo p.5.c.49. Pan.l.4.c.1.

† *al. phrygiũ ideſt mitram.*

Suidas in hoc verbo *βάνδω.*

† *al. candidi nitoris ſplendidam.*

† *al. & gloria potentia.*

& potentia decoretur, ecce tam palatium noſtrum, vt prædictum eſt, quàm Romanam vrbem, & omnes Italiæ, ſeu occidentalium regionum prouincias, loca, & ciuitates, præfato Beatiſſimo Pontifici noſtro Sylueſtro vniuerſali Papæ contradimus, atque relinquimus: & a ſucceſſoribus eius per hãc diualẽ noſtrã & pragmaticũ cõſtitutũ decernimus diſponẽda, atque iuri ſãctę Romanę eccleſię cõcedimus permãſura. Vnde cõgruũ perſpeximus noſtrũ Imperiũ, & regni poteſtatẽ in oriẽtalibꝰ trãſferri regionibus, & in Byzãtię prouincię optimo loco, nomini noſtro ciuitatẽ ędificari, & noſtrũ illic cõſtitui Imperiũ: quoniã vbi principatus ſacerdotũ, & Chriſtianę religionis caput ab Imperatore cœleſti cõſtitutum eſt, iuſtũ nõ eſt, vt illic Imperator terrenus habeat poteſtatẽ. Hęc verò omnia, quę p hanc noſtrã imperialẽ ſacrã, & per alia diualia decreta ſtatuimus, atque cõfirmauimus, vſque in finem mundi illibata, & incõcuſſa permanere decernimus. Vnde coram Deo viuo, qui nos regnare pręcepit, & corã terribili eius iudicio obteſtamur per hoc noſtrum Imperiale cõſtitutũ omnes noſtros ſucceſſores Imperatores, vel cunctos Optimates, Satrapas etiam, ampliſſimũ ſenatũ, & vniuerſum populũ in toto orbe terrarum, nunc & in poſterum, cunctis retro temporibus Imperio noſtro ſubiacentẽ, nulli eorũ quo quomodo licere hęc aut infringere, aut in quoq̃ cõuellere. Si qs aũt, quod nõ credimus, in hoc temerator, aut contemptor extiterit, ęternis condemnationibus ſubiaceat innodatus, & ſanctos Dei, Principes Apoſtolorum Petrũ & paulũ ſibi in pręſenti, & in futura vita ſentiat cõtrarios; atq; in inferno inferiori concrematus, cũ diabolo, & omnibus deficiat impijs. Huius verò Imperialis decreti noſtro paginã proprijs manibus roborãtes, ſuper venerãdũ corpus beati Petri principis Apoſtolorũ poſuimus. Datum Romę iij. Kal. Aprilis, Domino noſtro Flauio Conſtantino Auguſto quater, & Gallicano v.c. Coſſ.

¶ *Hæc palea in multis habetur exemplaribus, in quibus aliæ paleæ eſſe non ſolent.*

α ¶ Conſtantinus.] *Verba hæc vſque ad verſ.* In eo, priuil. *non ſolum habentur apud Anſelmum, & Deuſdedit, ſed etiam in geſtis B. Sylueſt. in his, quæ à Cõſtantino per octo dies poſt baptiſmum acta referuntur.*

β ¶ Vtile.] *Hinc vſque ad finem ſumpta ſunt ex geſtis, ſeu actis ſancti Sylueſtri, in quibus multa p̃cedunt ac multa deinceps plenius narrãtur. Sed hic ea tãtum videntur relata, quæ in collectionibus Anſelmi, & Deuſdedit habẽtur. Titulus ꝓprius huius partis in geſtis ipſis eſt huiuſmodi.* Priuilegium ſãctę Romanę Eccleſię, quod cõſtituit D. Conſtantinus Auguſtus ſancto Sylueſtro epiſcopo vrbis Romę, & omnibus ſucceſſoribus eius vſque in perpetuum, & obtulit ſuper corpus beati Petri Apoſtoli. *De quo itẽ priuilegio Leo nonus in epiſtola prima, ſeu libello aduerſus inauditas præſumptiones Michaelis Cõſtãtinopolitani, & Leonis Acridani epiſcoporũ, ca. 13. ſic loquitur.* Pauca ex priuilegio eiuſdem Conſtantini manu cum cruce aurea ſuper cœleſtis clauigeri venerabile corpus poſito ad medium proferemus. *De iiſdem geſtis, ſiue actis Gelaſius in cõcilio LXX. Epiſcoporũ (& refertur ſupra diſt. 15. in cap. ſancta Romana) ſic loquitur, vt ea videatur approbare. Et in martyrologio Romano, & vſuardi in feſto Sãcti Sylu. legitur.* cuius actus clari hñr. *Inueniuntur verò etiã hodie peruetuſtis literis deſcripta in bibliotheca Vaticana, & Abbatiæ Nouantulæ: quorũ interpres in proœmio hæc ait:* Hiſtoriographus noſter Euſebius Cæſareæ Paleſtinæ vrbis epiſcopus cum hiſtoriam eccleſiaſticam ſcriberet, prętermiſit ea, quę in alijs opuſculis ſunt, vel quę ſe meminit retuliſſe. Nam viginti libros omnium penè prouinciarum, paſſiones martyrum, epiſcoporum, & confeſſorum, & ſacrarum virginum, ac mulierum continere fecit. Deinde ſecutus, & ab Apoſtolo Petro, omnium epiſcoporũ nomina, & geſta conſcripſit, & earum vrbium, quę arcem pontificatus per Apoſtolicas ſedes tenere noſcuntur, vt vrbs Roma, Antiochia, Hieroſolyma, Epheſus, & Alexandria. Harum vrbium epiſcoporum omnium pręteritorum nomina vſque ad tempus ſuum, & geſta Gręco ſermone cõſcripſit. Ex quo numero vnum Epiſcopum vrbis Romæ ſanctum Sylueſtrum me de Greco in Latinum transferre præcipiſti domine ſancte, ac beate pater. *Quibus verbis quicũq; ſit auctor iſtius proœmij eadẽ geſta ab Euſebio Græcè ſcripta fuiſſe clarè profitetur. Quæ etiã in vetuſtiſſimis Põtificalibus, & codicibus in quibus ſanctorum vitæ ſunt deſcriptæ, in vita Beati Sylueſtri referuntur. Partem horũ actorum (quod ad baptiſmum Cõſtãtini, & imagines ſanctorum Petri, & Pauli ſpectat) refert Hadrianus Papa in epiſt. Cõſtãtino Imperatori, & matri Irenæ ſcripta, q̃ in ſc̃da actione ſeptima vniuerſalis ſynodi hẽtur. Ipſum autẽ priuilegiũ ferè integrũ refert Leo nonus loco ſuperius indicato, & Theodorus Balſamon in Photij nono canone, ti. 9. c. 1 quãquã alijs in rebus (quod Græci plerũque ſolent) Romanæ eccle-*

ſiæ

Sicut quamuis.] CASVS. Hoc cap. habet duas partes. In prima dr̄, ꝙ ſicut aliqua parua ciuitas non minuit ꝓrogatiuā regni, etiam ſi ſit ibi ſedes regalis; ſic Imperator prętogatiuā eccleſię minuere nō pōt. In ſecūda dr̄, ꝙ Pontifex quātūcunq; ſit malus: dummodo nō ſit hęretic⁹, ab Imperatore puniri nō poteſt: Secunda pars incipit ibi, [Semp eſt.]

a ¶ Sicut.] Sēſus eſt: ſicut parua ciuitas non poteſt regnum impugnare: ita nec Imperium ſacerdotium. Vel ſic, licet epiſcopus ſit in parua ciuitate. Rex tñ non pōt iudicare de clericis eius, ſecūdū hoc, dic diſpenſationis religioſæ, ideſt, epiſcopi cōſtituti in parua ciuitate.

Imperium non pōt ſacerdotiu impugnare.

b ¶ Humanitus.] ideſt, cōſuetudine humana, ideſt, fragilitate humanæ naturæ H.

c ¶ Non tamen contra religionem.] Nā in eo caſu poſſet à quocumque redargui. 40. diſt. ſi Papa. vel etiam ſi ſchiſma faceret. 23. q5. d Liguribꝰ. Et plures caſus in q̄bus laici habent iuriſdictionem ſuper clericos, dixi 23. q. 5. principes.

Laici ſuper clericos quāque iuriſdictionem habent.

d ¶ Nullatenus.] 63. diſt. Valentinianus.

Boni

ſia non ſatis æquus. Hanc eandem donationem ante Gratianū recitarant Anſelmus, Deuſdedit, Iuo locis notatis: Quò ea ꝑtinēt, quæ Petrus Damianus in diſceptatione ſynodali inter regiū aduocatū, & Romanæ eccleſiæ defenſorē ſcripſit. Lege, inquit, Cōſtātini Imperatoris edictū, vbi ſedis Apoſtolicæ conſtituit ſuper oēs in orbe terrarū eccleſias principatū. Nā poſtquā ſupra corpus beati Petri baſilicam fondator erexit, poſtquā patriarchiū Lateranēſe in beati Saluatoris honore ꝯſtruxit: mox ꝑ Imperialis reſcripti ſeriē Romanæ eccleſię cōſtituit dignitatē, vbi nimirū Beato Syluestro, ſuiſq; ſucceſſorib. obtulit, vt regali more, & aurea corona plecterētur in capite, & cæteras regij cultus infulas vſurparēt: Verū B. Syluester ornamēta, q̄ ſacerdotali ꝯgruere iudicabat officio, ī ꝓprios vſus aſsūpſit: coronā verò, vel cætera q̄ magis ambitioſa, quàm myſtica videbātur, omiſit. Cui ēt Conſtantinus Lateranēſe palatiū, qđ eatenus aula regalis extiterat, ꝑpetuò iure cōceſſit, regnū Italiæ iudicandū tradidit. Nā ipſius Regis hæc verba ſunt, Vnde congruū, inquit, ꝓſpeximus noſtrū Imperiū, & regni poteſtatem orіētalib. trāſferi, ac mutari regionibus, & in Bizantina ꝓuincia in optimo loco nomini noſtro ciuitatē ædificari, & noſtrum illuc conſtitui Imperiū: quoniā vbi principatus ſacerdotū, & Chriſtianæ religionis caput ab Imperatore cœleſti conſtitutum, eſt iuſtum nō eſt, vt illic Imperator terrenus habeat poteſtatem. *De hac eadem reſcribit Ado Viennenſis in commentario ætatis ſextæ, & Goſfredus Viterbienſis in chronicis par 6. c. 2.*

γ ¶ Præſidentium equitum.] *Græcè eſt apud Balſamonem,* καὶ ἀξιώματα τῶν βασιλικῶν ἀλόγων, *ideſt,* & dignitates Imperialium equorum.

δ Id eſt patricios. *Locus hic Græcè ſic hēt* καὶ ἔχειν ἐκείνην τὴν ὑψηλότητα, καὶ μεγαλοσύνην, ἣν κεκόσμηνται ἡ μεγάλη σύγκλητος ἡμῶν ἤτοι οἱ πατρίκιοι, καὶ οἱ κόνσουλοι, ἢ τιοὶ ὕπατοι, καὶ λοιπὰ ἀξιώματα. i. & illa hēre celſitatē, atq; amplitudinē, qua ornatus eſt magnus noſter ſenatus, ſiue patricij & cōſules, ſiue hypati, & reliq; dignitates.

ε ¶ Cū vdonibus] *Græcè totus hic locus hēt paulò aliter,* καὶ ὡς ἡ ἡμετέρα σύγκλητος φορεῖ ὑποδήματα ὅτοι σανδάλια λῶ καὶ διὰ ὀθονίων, οὕτως, καὶ τὰ οὐράνια ὡς καὶ τὰ ἐπίγεια πρὸς αἴνεσιν τοῦ θεοῦ. Et quemadmodum ſenatus noſter fert calceos, ſeu ſandalia cum linteis albis; ita etiam cœleſtia, ſicut terreſtria ad Dei laudem.

ζ Quē placatus] ἵνα εἴ τις τῆς συγκλήτου βουληθῇ μετὰ ἰδιοθελόματος, καὶ εὐαρέστου γενέσθαι κληρικὸ, καὶ ἐν τῷ τῶν ἄλλων κληρικῶν συναριθμεῖσθαι μήτις τολμᾷ ἀπάντων ἐμποδίζειν τόυω. i. vt ſi quis ex ſenatu ſponte ſua, quodque ita ipſi libeat, voluerit fieri clericus, & in ſanctorum clericorū numerum adſcribi, ne quis ex omnibus hoc audeat impedire.

κ ¶ Hęc verò omnia.] *Hic quoq; eſt magna uerborū uarietas, ſed eadē fere ſnīa.*

Item Gelaſius ad epiſcopos Dardaniæ.

¶ Imperialis auctoritas religioſæ diſpenſationis menſuram non mutat. Cap. XV.

Sicut quamuis parua ciuitas prærogatiuam præſentis regni nō minuit, ſic Imperialis præſentia menſuram diſpenſationis religioſæ nō mutat. *& infra.* ¶ Semper a eſt effectum in ſacerdotali concilio de ſacerdotibus iudicia prouenire. Nam qualeſcumque Pontifices ſint, & ſi errore humanitus b accidente, non tamen contra religionem c vllatenus excedentes, nullatenus d videantur à ſæculari poteſtate poſſe percelli.

BOni principis.] CASVS. Hic dicitur, ꝙ officium principis eſt, eccleſias deſtructas reſtaurare, nouas ædificare, & clericos potius defendere quàm deſtruere, vel aliquo modo ſubiugare.

a ¶ Contritas 25.q.1.diuinis,&c.

b ¶ Reſtaura-

α ¶ Semper.] *Mutatus eſt a collectore orationis ductus, ne quæ antecedunt, recitanda eſſent.*

Item Marcellus Papa Maxentio α.

α ¶ Maxentio.] *In impreſſis addebatur*, epiſcopo, *quæ vox abeſt ab omnibus manuſcriptis.*

Anſ.l.6.c.192.

¶ Eccleſias reſtaurare contritas, non Pontifices perſequi boni principis eſt. Cap. XVI.

† al. regis.

BOni principis eſt, ac religioſi †, eccleſias cõtritas [a] atque conſciſſas reſtaurare [b], nouas ædificare, & Dei ſacerdotes honorare, atq; tueri. Vnde ſanctos Apoſtolos, eorumq; ſucceſſores ſub diuina conteſtatione conſtituiſſe legimus, non debere fieri perſecutiones, nec inferri fluctuationes, nec inuidere laborantibus in agro Dominico, neque expellere æterni regis diſpenſatores.

DISTINCTIO XCVII.

† al. Pontificum.

Dist.79.ſi duo.

HOc capitulo patenter [c] oſtenditur, quòd, nec Imperatori, nec cuilibet laico licèt decernere, vel de electione Pontificis †, vel de rebus eccleſiaſticis. Quæcũque autem ab eis conſtituta fuerint, pro infectis habenda ſunt: niſi ſubſcriptione Romani Pontificis fuerint roborata. Vnde illud Honorij [d] Auguſti, vt ſupra dictum eſt, vanum eſſe videtur, quod contra auctoritatem ſacrorũ canonum de electione ſummi Pontificis, decernere tentauerit. Sed ſicut ex eodem capitulo habetur, eccleſiæ precibus Imperator in præſumptores ualet decernere: ſicut pro defenſione fidei quondam decreuiſſe leguntur, ne hæretici [e] aliquid nomine eccleſiæ poſſiderent. Ab ea autem non inuitati [f] de rebus eccleſiaſticis aliquid diſponendi non habent facul atem. Honorius verò Auguſtus non ſua auctoritate, ſed beato Bonifacio ſupplicare, eccleſiaſticæ quieti conſulere, & concertantium ambitionem punire curauit.

Vnde idem Bonifacius epiſcopus ſupplicationis epiſtolam Honorio Auguſto deſtinauit, dicens.

Epiſ.1.ad Honoriũ.

¶ Epiſtola Bonifacij ad Honorium Auguſtum. Cap. I.

ECcleſiæ [g] meę, cui Deus noſter meũ ſacerdotiũ, vobis res humanas regentibus, deputauit, nos cura cõſtringit ne cauſis eius, quamuis adhuc corporis incõmoditate detinear, propter conuentus [h], qui a ſacerdotibus vniuerſis, & clericis, & Chriſtianæ plebis pturbationib. agitãtur [i], apud aures Chriſtianiſſimi principis deſim. Si .n. ſecus quàm oporteat, eueniat; non vos id facere [k], qui cuncta æqua moderatione componitis, ſed nos per noſtrã tacentẽ † [l] deſidiam videbimur, quod ciuitatis quie-

† al. tacentes.

CASVS. Hic intitulatur 97. diſt. in qua concludit Gratianus ex illo capitulo, bene quidẽ. ꝙ nulli laico de rebus eccleſiaſticis iudicare licet ſine auctoritate eccleſiæ, & ſi aliter factum fuerit, irritum erit, niſi eccleſia ſubſcribat, vel auctoritatem præſtet. Et ideo videtur, ꝙ conſtitutio. q̃ fecit Honorius Imperator ſu. 79. di. ſi duo. non valuit, cũ fuerit a laico facta: poſtea ſoluit dicẽs, ꝙ ſi laicus inuitetur ab eccleſia vt de reb. eccleſiaſticis faciat conſtitutionẽ, ſicut fuit Honorius a Bonifacio inuitatus, valebit conſtitutio.

c ¶ Hoc capitulo.] Reſpicit ĩ hac d. 97. illud c. bene quidem 96. diſ. & aſſignat in hoc §. quãdam contrarietatẽ, & dat poſtea ſolũtionem.

d ¶ Honorij.] Supra d. 79. ſi duo.

e ¶ Ne hęretici.] ſu. d. 8. quo iure. & 23. q. 7. c. 1. & 2. & 27. q. 3. c. nimium.

f ¶ Inuitati.] ſup. d. 63. Hadrianus, & ca. in ſynodo.

ECcleſiæ.] CASVS. Hæc eſt epiſtola Papę Bonifacij in qua ſupplicat Honorio Imperatori. In prima parte oſtẽdit Bonifacius, ꝙ ipſe ẽ ſolicitus de eccleſiaſtico ſtatu, ne ſi negligens inueniatur, ſit redarguẽdus. In ſecũda rogat Honoriũ d̃ pace, & quiete eccleſiæ ſeruãda, et multipliciter applaudẽdo. In tertio rogat eũ, vt ſuos legatos honorificè recipiat. Secũda ibi. [Ipſa enim eccleſia.] Tertia incipit ibi, [Hẽc refugiũ.]

g ¶ Eccleſiæ inf. ca. proxi. victor. cõtra. Sed vt ibi dicitur: iſ erat in cõualeſcẽtia adhuc tamen erat debilis, vt hic.

h ¶ Conuentus.] .i. conuenticulas. C. de epiſ. & cle. conuenticulam.

i ¶ Agitãtur.] q. d. licet ad huc ſimus inualidi tñ cura eccleſiæ nos compellit, vt inuigilemus eccleſiaſticis negocijs, & pro eis intercedamus apud vos, quia multi clerici turbant eccleſiam Dei. Archidiaconus.

b ¶ Reſtaurare.] 27. q. 4. diffiniuit. 16. q. 1. ſtatuimus.

HOc capitulo patenter.] Hæc diſtinctio diuiditur in duas partes. Secunda ibi. [Sine ſignatis.] Io. de Fant.

K ¶ Facere.] .ſ. videmini.

l ¶ Tacentem.] Extra de teſta. quia ingredientibus, & 63. diſt. c. 1.

a ¶ Sub illis.] Vt 11. q. 1. ſacerdotibus.
b ¶ Formidentur.] A Chriſtianis.
c ¶ Virginē. Vt 27. q. 1. nuptiarū. in fi.
d ¶ Procellarum.] i. hæreticorum.
e ¶ Faciem.] Eccleſiæ.
f ¶ Præterita.] Scilicet beneficia. ſic intelligitur de cõſe. di ſtin. 2. panis, ꝙ. ſ. ꝓ omni munere debemus Deo gratias referre, præſenti. ſ. & ꝑterito: nõ futuro, q̃a nec Deus futurū peccatum indulget. inf. de pœn. diſtin. 3. ſane cauendum, nec pactum valet, ſi fiat ꝙ non agam de futura iniuria. ff. de pactis, ſi vnus. §. pacta.
g ¶ Repetit.] Ideſt, recolit, & ad memoriam reducit.
h ¶ Tibi.] Ne ſis ingratus.
i ¶ Euulſa.] Per effectum: ideſt, euellens.
K ¶ Proſequētibus.] Legationem noſtrã Arg. ad quæſtionem magiſtri P. ꝙ Archiepſ Bracaren. potuit eum ſpoliare.
l ¶ Poſtulatis.] Datiui caſus.

Peccatum futurum. Deus nõ indulget.

tem, & eccleſiæ pacem pēruertere valeat, admiſiſſe. Cum enim humanis rebus diuinæ cultor religionis domino fauente prouideas †: noſtra culpa erit, ſi non id ſub veſtra gloria (quam certum eſt diuinis ſemper rebus animo prõptiore fauiſſe) firmo, & ſtabili iure cuſtodiatur, quod per tot annorum ſeriem, & ſub illis [a] etiam principibus obtinuit, quos α nulla noſtræ religionis cura cõſtrinxit, ideſt, vt licita ſeruentur, & ſub veſtræ Imperio clementiæ minime, quæ ſunt illicita, formidentur [b]. ¶ Ipſa enim eccleſia deuotionem tuam Chriſtianiſſime Imperator, meo † quidem ſermone, ſed ſuo venerabili appellat affectu †, q̃ Chriſtus Deus noſter, veſtri fidus rector, & gubernator Imperij, vni deſponſatam ſibi, & intactam virginem [c] ſeruat: ne in eam aliquos patiamini inſidiantium procellarum [d] fluctus illidi, & quietam faciem [e] tempeſtatis inſolitę tumore turbari, glorioſiſſime, & tranquilliſſime Imperator Auguſte †. Ipſa ergo (quę vni deſponſata, noſtra † tamen mater eſt) Eccleſia, hac pietatem veſtram legatione, quam ſuis ſacerdotibus commiſit, appellat, pręterita [f] pręſentiaq; repetit [g]. Vobis, inquit, religioſe imperãtib. β creuit meus, qui modo tuus eſt, populus, tam fidus Deo, quam tibi [h], qui es princeps Chriſtianus. Ecce enim inter ipſa myſteria, inter preces ſuas, quas pro veſtri fęlicitate dependit Imperij, teſte (apud quem, & de cuius ſede agitur) ſancto Petro, ſolicitis pro religionis obſeruantia vocibus clamat; cum ſolicita petitione miſcetur oratio, ne humanas γ res ſolito tentatore occulte ſolicitante ſemel euulſa [i] diſcordia diſtrahat. Angeretur pluribꝰ, princeps chriſtianiſſime, mater Eccleſia; niſi apud te ſuarum eſſet cura † cauſarum †, & niſi in oppreſſionibus idolorum, in hæreticorum correctionibus, fide tua, diuino cultu pariter cum Imperio ſemper florente, viciſſet. ¶ Habet refugium, pium tuæ mãſuetudinis animum, cum ſuæ religionis veneratione coniunctum; cum quidquid huic proficiat, vos agatis, & conferatis fratribus, & conſacerdotib. meis, probatiſſimis viris, a me, & ab omnibus (qui eccleſiam faciunt †) legatis: quibus (precamur,) ſacræ cauſam religionis proſequentibus [k], in vrbe veſtræ manſuetudinis hoc animo, quo poſtulatis [l] annuitis, in perpetuuum ſtatui vniuerſalis eccleſiæ conſulatis.

† al. præſideas.
† al. non meo.
† al. affectu.
† al. ſemper Auguſte.
† al. veſtra.
† ſecuri.] orig.
† Adde q̃d Imperator ē defenſor, & filius eccleſiæ. no. ĩ cle. Romani. de iureiur. & in auth. vt oēs obe. iu. prouin. §. & hos conſiderantes. coll. 5.
† faciunt iſtinſmodi.] orgi.

α ¶ Ideſt, vt licita.] *In epiſtola ipſa legitur,* ideſt, vt fidēs vtar licitis.

β ¶ Imperantibus.] *Additis aliquot ex epiſtola vocibus emendatus eſt hic locus,* creuit meus, qui modo tuus eſt, populus.

γ Ne humanas.] *In pleriſq; vetuſtis legitur,* ne hos in varias res ſolito, &c. *In originali verò,* ne hos, *alias,* vos, in varias res ſemel euulſa diſtrahat a cultu ſolito, tentatore ſolicitante, diſcordia.

Victor.] CASVS. Honorius nunc reſcribit Bonifacio: & primo ſalutat eũ referendo gratias Deo de ſanitate ſibi reddita, & deprecatur ipſum, vt debeat orare ꝓ ipſo, cõmēdans eum in ſolicitudine ſua, & ſignificat ei, ꝙ ad poſtulationem ſuorū legatorum, fecit cõſtitutionem, per quã ſatis putat eſſe prouiſum eccleſiaſticę quieti tandem rogat, vt cõſtitutionem illam publicet, quatenus oēs clerici ſciant ab ambitionib. apoſtolicæ ſedis eſſe ceſſandum, quia de cętero ad hoc nullæ diſſenſiones valebunt.
m ¶ Victor.] Sed quare ꝑmiſit hic Imperator nomē ſuũ. Forte hæc cõſuetudo erat olim. C. d. ſu. tri. inter claras. Papa tñ aliās ſibi ꝓponit. 12. q. 1.

Papa ſibi alio. præponit.

¶ Reſcriptum Honorij ad Bonifacium Papam. Cap. II.

Victor [m] Honorius inclytus triumphator ſemp Auguſtus Sancto, ac venerabili Bonifacio Papæ vrbis æternæ. Scripta Beatitudinis tuæ debita reuerētiæ gratulatione ſuſcepimus: quibus recenſitis egimus omnipotēti Deo Maximas gratias, quòd ſanctimoniam tuam poſt

quæſt.1.dilectiſſimis.Vel forte tunc nouella erat Eccleſia, & adhuc obtinebat illud. Quare fremnerunt gentes,& c.1. poſtea autem Imperator ſubiecit ſe Papæ, vt 23.q.4.diſplicet.

2.23.q.4.nõ inuenitur.

a ¶ Sua ſtudia.]Idem,conſpirationes, ſimile 61. diſtin. obitum.

olim.in fi.& C.de fide inſtru.l.vlt. Sed nunquid ſufficit mandatum ſine literis? Dico, ꝙ legato non ſufficit probare mandatum,C.de man.princ.l.1. quia legati non ſine periculo recipiuntur. Vnde maior eſt in eis facienda examinatio,vt 42.diſt.quieſcamus. Sed delegatus poteſt

longum incõmodum optatæ redditam didicimus ſanitati. Et ideo reuertentibus venerabilibus viris gaudiũ noſtrum ſacrorũ apicum atteſtatione ſignamus,ac petimus, vti quotidianis orationib.Apoſtolatus tuus ſtudium, ac votum ſuum circa ſalutem, atque Imperium noſtrum dignetur impendere.Illud autem pietati noſtræ ſatis placitum eſſe cognoſce, quod ſanctimonia tua de eccleſiarũ, aut populi perturbatione ſolicita eſt. Quæ, ne aliqua ratione poſſit euenire, ſatis clementia noſtra credidit eſſe prouiſum. Denique beatitudine tua prædicante id ad cunctorum clericorum notitiam volumus peruenire, vt ſi quid forte religioni tuæ (quod non optamus) humana ſorte contigerit, ſciant omnes ab ambitionibus eſſe ceſſandum.Ac ſi duo, *vt ſupra, Et infra.* ¶ Vnde id obſeruandum eſt,vt omnes tranquillam mentem, & pacificos animos ex ſerenitatis noſtræ admonitione cuſtodiãt, nec aliquid ſeditioſis conſpirationibus tẽtare conentur: cũ certum ſit,nulli partium ſua ſtudia [a] profutura.

Diſt.79.ſi duo.

2 *Sine ſignatis apicibus non eſt mos Romanæ eccleſiæ vndecunque legationem ſuſcipere α.*

Vnde Nicolaus Papa.

α ¶ Suſcipere.] *In vulgatis ſequebatur*, neque mittere: *quæ abſunt a vetuſtis, neque conueniunt cum his, quæ ſequenti capite afferuntur.*

¶ Romana non conſueuit eccleſia ſine ſignatis apicibus legationem vndecunque ſuſcipere.

Cap. III.

NObiliſſimus [b] vir, atque ſtrenus veſtræ ſublimitatis legatus,licet nullam epiſtolam iuxta conſuetodinem a vobis noſtro Põtificio detuliſſet,licet nunquam Apoſtolicæ ſedis modus † fuerit abſque ſignatis [c] apicibus vndecunque legationem ſuſcipere; Nos tamen vos in illo honorantes, eiuſque grauitatem, & eloquiorum illius veridicas cognoſcentes aſſertiones; nihilominus [d] eum,& ſicut decuit,ſuſcepimus, & ei,ſicut honeſtũ fuit, credidimus [e].

† al. mortis.

probare mandatum ſine literis,vt in authen. deliti, §.oẽm colla.9. & arg.extra de offi.dele. prudentiam,& extra de reſcrip.ex parte Ioan. Tan. & quidam alij dicũt, quòd in iudice delegato non ſufficit ꝓbare amiſſionem reſcripti, niſi oſtẽdat authenticũ, ut extra de offi. del. cũ ĩ iure.25.q.2.ſancim⁹,& extra de fid. inſt.c.1.Ita notat T. ſuper illa decre. cũ olim. Sed pone, ꝙ partes viderũt,& approbauerunt reſcriptum,& poſtea redactũ fuit in publicã formã per tabellionem nunquid amiſſo poſtea reſcripto iudex ꝓcedere poterit? Satis credo,ꝙ ſic Io.vt notaui in quæſtionibus 3. B. Sed cum hic indiſtincte dicat, ꝙ literæ debeant eſſe ſignatę,vi detur a quocunque ſint ſignatæ, ꝙ ſufficiat ad hoc, vt ſcriptura dicatur authẽtica, vt extra de appel.perſonas,& ext. de fideiuſſ. ꝑuenit. Nã & eps̃ ſigillat ſigillo eccleſię ſuæ,vt 73. diſt. in nomine Domini in fi. itẽ & alieno annulo põt qs ſignare teſtamẽtũ,ut Inſt.de teſt.§. poſſũt aũt. Itẽ & alienũ ſigillũ 4. etiã nõ iudicis ſui fidem facit,vt inf.d. prox.

Ipſe Ioan. & H. in præce. decr. de pri. ui. cũ. olim in gloſ. hoc eſt, ubi dicũt & Goff. cum eis hoc eſſe uerum niſi honeſtus, & notus eſſet, & tunc põt, & debet ei credi, ut in hoc cap.nobiliſſimus. Arch.

Delegatus mandatũ ſine literis ꝓbare poteſt.

3 Quæſtio dñicalis eſt & incipit: q dam impetrauit reſcriptum, &c. Literas eſſe a quocunq; ſignatas an ſufficiat.

4 Dum tñ ſit authenticũ. Argu. C. de bon.proſc.ſi qs intra. inſti. de Atti. tu.§.penult. Arch.

obitum,aliàs in bonam partem ead.diſt.ſtudij Io.

SINE.CASVS. Quia in ſuperiori ca. facta fuit mentio de ſignatis apicibus: ideo nunc vult oſtendere, ꝙ eccleſiæ Romanæ mos eſt non ſuſcipere legatum ſine ſignatis apicibus.

NObiliſſimus.] CASVS. Mandat Nicolaus Papa cuidam principi, quod licet mos ſit Romanæ eccleſiæ non recipere legatum alicuius ſine literis ſigillatis: tamen legatum illius principis ſine literis recepit honorifice: & verbis eius fidem adhibuit, honorans principem in perſona ipſius.

b ¶ Nobiliſſimus.] Arg. quòd ſine literis non eſt adhibenda fides legatis.11.q.2.Lugdunenſis.

Legato ſine literis ſuæ legationis credendum non eſt.

c ¶ Signatis.]Oportet ergo, ꝙ legatus exhibeat literas legationis ſuæ ad hoc,vt credatur ei,vt hic,& 63.diſt.lectis.C.de man.princ.l.vnica. Sed quid ſi perdidit literas, & vult probare 2. amiſſionem? Dico ꝙ poteſt, non tamen ſufficit probare tenorem literæ, niſi, & probetur,qđ illa litera fuerit ſine vitio, vt extra de priui.cum ca.1.& 2.Sed dic,ꝙ alienum ſigillum facit fidem, ſi nõ habetur proprium:aliàs non,vt extra de appel. ſignificauit,& 65.diſt.epiſcopus. Item literæ nõ dicuntur ſignatæ ſi legi non poſſunt characteres, vt extra de fide inſtr. inter. & ff. de teſt.ad teſtium. §. ſi ſigna. & §. ſignum. Item ſi filum ruptũ ſit, non dicuntur ſignatæ,ut extra de cri.fal.c.licet. Si autem filium ex toto non eſt fractũ, bene dicuntur ſignatæ, vt ff.de bon.poſſ.ſecundum tab. l.1.§.ſi linum.extra de fide inſtr.ſicut.

2 Quod dic, ut ẽt notat.

Cardinalino. ſine literis credi põt

d ¶ Nihilominus.] Ergo, & Cardinali,qui bene notus eſt in aliqua prouincia, credẽdum eſſet ſine literis:maximè cum non contingat Cardinalem unquam abeſſe niſi legationis cauſa.Ioan.

Voci unius qñq; credit.

e ¶ Credidimus.] Argu. ꝙ interdum uoci,& aſſertioni unius credendũ ſit,ſi ꝑſona ſit honeſta,& authen.5. ar. 8.q.3.c.1.Ar.contra 9.d. ego ſolis, ſic ẽ conuerſo ex ꝑſona ꝓferentis inſtrumentũ minus creditur inſtrumẽto, ut ff.de edẽ. ſi qs.§.1.ſic ſi malus aliquid dicat, nõ facile ei creditur,ut 24.q.1.quiſquis.Argu. contra 19.d. ſim

5 Concor. tex. ĩ l. ſi qs decurio. C. de fal. & ĩ l. Theopõpus. ff.de do.præ le.regulariter tñ eſt contra.

DISTINCTIO XCVIII.

Q*Væ circa* [a] *ordinādos ſint obſeruanda, quæ in eorum electione diligenter ſint conſideranda, multorum auctoritatibus monſtrata ſunt. Sed quia veritas rei nonnunquam obſcuratur mutatione prouinciæ; decretum eſt ſacris canonibus, vt peregrini, niſi quinque, vel eo amplius ſuorum epiſcoporum fuerint commendati chyrographis, non ordinentur.*

Vnde Sylueſter Papa generali concilio præſidens dixit.

¶Niſi quinque epiſcoporum literis deſignatum tranſmarinum hominem ad clericatum nullus ſuſcipiat. Cap. I.

NVllus aliqua [b] ratione tranſmarinum hominem penes vos † in clericatus gradus ſuſcipiat, niſi quinque [c] aut † eo amplius] epiſcoporum deſignatus ſit chyrographis.

In fine epilogi concilij Romani ſub Sylueſtro, ſed paulo aliter.
Poly.l.2.tit.31.
Anſ.l.7.c.23.
† *al. nec.*
† Abſunt ab originali & aliquot Gra. codicibus.

Item Anaſtaſius I. vrbis Romæ epiſcopus ad omnes Germaniæ, ac Burgundiæ epiſcopos, epiſt.1.c.2.

Poly. ibidem.
Anſ.l.7.c.24.
† *al. honore nolite ſuſcipere.*] orig.

¶De eodem. Cap. II.

TRanſmarinos [d] homines in clericatus honorē † nemo ſuſcipiat, niſi quinque, aut eo amplius epiſcoporum chyrographis [e] ſint deſignati: quia multa per ſubreptionem [f] ſolent euenire.

Item Gregorius Romanæ eccleſiæ præſul Squillatino epiſcopo, lib.2.epiſt.25.

¶De eodem. Cap. III.

AFros [g] paſſim, vel incognitos peregrinos, ad eccleſiaſticos ordines tendentes nulla ratione ſuſcipias [h], quia Afri quidem aliqui Manichæi, aliqui rebaptizati; peregrini verò plurimi etiam in minoribus ordinib. conſtituti fortiores α [i] de ſe prætendiſſe honores ſæpè probati ſunt.

Polyc. ibidem.
Anſ.l.7.c.25.
Iuo p.6.c.351.

α ¶Fortiores.] *Sic legitur in vetuſtis Gratiani & B. Gregorij codicibus; verum in Frobeniana, ac Lugdunenſi eiuſdem B. Gregorij operum editione,* ad fortiores prætendiſſe honores.

QVæ circa ordinandos.] CASVS. Egit. ſu. Gr. diligēter de ordinatione, & electione clericorum: ſed quia per mutationē locorū veritas occultatur: ideo in hac di.98. oſtēditur, vt clerici peregrini non recipiātur, niſi cū l[...]s quinquæ epiſcoporum, cum a proprio epiſcopo fuerunt commendati.

a ¶ Quæ circa.] Hic depingitur 98.di. in cuius principio vtiť Gratia. tranſitu: in quo oſtendit, quid dixerit hactenus, & quid in hac dicturus ſit. Nam quia clerici ſæpè mittuntur de prouincia ad ꝓuinciam, breuiter oſtendit, ꝙ non ſunt recipiēdi in alia prouincia ſine literis epiſcoporum ſuorum.

Clerici ſine literis ſuorū epōrum non ſunt recipiēdi.

NVllus. CASVS. Dicit hic, ꝙ nullus epiſcopus debet recipere clericū trāſmarinū in ſua eccleſia, niſi habuerit literas ſigillatas quinque epiſcoporū, vel eo amplius fuerit cōmēdatus: qa multa per ſubreptionem ſolent euenire. Idem dicitur in ſeq. cap.

b ¶ Nullus aliqua.] Iſta c. introducta ſūt ad cautelā: vel legūtur de primitiua eccleſia: & ſic ſecus hodie.

c ¶ Niſi quinq;.] Cōtra 71. diſ. cap. 2. Sed hæc capitula loquūtur, quādo ita remoti ſunt, ꝙ ſigilla epiſcoporum, & etiā loca ignota ſunt: illud quādo epiſcopus ꝓpinquus eſt, & ei⁹ ſigillum bene cognoſcitur: & hoc colligitur extra de cler. pereg. tue. Sed pone, ꝙ nō habet literas: eſtne recipiēdus ſi probet ꝑ teſtes? ita. extra de cleri. pereg. c. vlt. Nam magis credendum eſt viuæ voci, quàm mortuæ, in authen. de fide inſtru. §. ſi verò. coll. 6. H. intelligit hæc capitula abrogata, olim enim habuit locum hoc capitulum propter multitudinem hæreticorum. Sed illud capitulum, tuæ, euacuat opinionem iſtam. Sed certè non vī recipiendus, & ſi mille ſigilla haberet ignota: quia nō plus fidei præſtant mille ignota, quam vnū ignotum, preterea in teſtamento ita inuenis, ꝙ cum ſigna ſunt ignota, conuocantur omnes illi: quorum dicuntur ſigilla, vt ſciatur an recognoſcant ſua ſigna: vt ff. quemadmodū teſtamenta aperiantur cū ab initio, ex hoc concedo, ꝙ niſi aliqualis habeatur notitia de ſigillis & de illis remotis eccleſijs, quod nō ſit eis credēdū, & ſi mille ſint: arg. ext. de fide inſtr. cap. quòd ſuper his

Voci viuæ magis credendum eſt, ꝙ̄ mortuæ.

Sigillis ignotis fides non eſt adhibenda.

d TRanſmarinos.] Idem intelligo de quolibet ignoto, quin ſigilla repræſentat ignota. Ioan. [1].

e ¶ Chyrographis.] Ideſt, literis, in quibus continebitur de vita, de moribus, de ordinibus, & de irregularitate ſua.

[1] Cōcor. no. per Bart. in l. Lucius. ff. de fide inſt. & l. ad teſtiū ff. de teſt.

f ¶ Per ſubreptionem.] Si extra, de procur. cap. i. & 3. q. 3. induciæ.

AFros. CASVS. Præcipit Grego. in hoc c. epiſcopo Squillatino, vt afros, & peregrinos clericos ad ordines non ſuſcipiat, quia quidam eorum ſunt hæretici: quidam ſunt rebaptizati: quidam verò ſunt peregrini: & ordines, quos non habent, ſe mentiuntur habere.

g ¶ Afros.] Ratione prouinciæ præſumitur contra aliquem, arg. 24. diſt. quando, ff. de ædil. edi. quòd ſi nolit, §. qui mancipia [2].

h ¶ Suſcipias.] Vt officient populum, alias bene; extra de cler. pereg. c. pen.

i ¶ Fortiores.] Hæc eſt vna ratio, quare non admittuntur, aliæ aſſignantur. 19. q. 2. duæ.

[2] Arg. contra ext. de iud. cū deputati. ext. de inſti. ad decorē. Arch.

Omnes.]

Item ex concilio Eliberitano, c. 24.

Iuo p. 6. c. 252. ¶ Non ſunt promouendi ad clerum, qui peregre fuerint baptizati. Cap. IV.

† al. in peregrinatione

OMnes,[a] qui peregre † fuerint baptizati, eo quòd eorum minime ſit cognita vita, placuit ad clerum nõ eſſe promouendos in alienis prouincijs.

DISTINCTIO XCIX.

DE primatibus [b] autem (quorum ſupra mentionem fecimus) quæritur, quem gradum in eccleſia obtineant, an in aliquo à patriarchis differant; quam obedientiam archiepiſcopi eis debeant. Primates, & patriarchæ diuerſorum ſunt nominum, ſed eiuſdem officij. Ab archiepiſcopis autem quoties neceſſe fuerit, epiſcopi ad primates appellant; ſed à primatib. ad archiepiſcopos appellare non licet. Debent ergo obedientiam primatibus archiepiſcopi in omnibus, quæ ſibi ab eis iuſtè fuerint impetrata.

Vnde Anacletus Papa ait ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2.

Iuo p. 5. c. 53. Pann. l. 4. c. 23. ¶ Quæ obedientia ſit exhibenda primatibus, & patriarchis. Cap. I.

PRouinciæ multo ante Chriſti aduẽtum [c] tempore diuiſę ſunt maxima ex parte, & poſtea ab Apoſtolis, & beato Clemẽte prędeceſſore noſtro ipſa diuiſio eſt renouata. Et in capite prouinciarum (vbi dudum primates legis † ſeculi erãt, ac prima iudiciaria poteſtas, ad quos qui per reliquas ciuitates commorabãtur, quãdo eis neceſſe erat, qui ad aulam Imperatoris, vel Regum confugere nõ poterant, vel quibus permiſſum [d] non erat, [e] confugiebant pro oppreſſionibus, vel iniuſtitijs ſuis; ipſoſque appellabãt, quoties [f] opus erat ſicut in lege eorum præceptũ erat;) ipſis [g] quoq; in ciuitatib. vel locis noſtros † patriarchas, vel primates, qui vnam formã [h] tenent, licet diuerſa ſint nomina, leges diuinę, & eccleſiaſticę poni, &

† al. leges.

† al. noſtris.

OMnes.] CASVS. In hoc cap. ſtatuitur, vt illi qui in peregrinationes ſunt baptizati, non promoueãtur: quia eorum vita eſt incognita, & poſſunt eſſe irregulares.

a ¶ Omnes.] Hoc cap. loquitur de adultis. Sed nonne baptiſmus tollit omnẽ peccati maculam? Vtique ſic inf. de pæn. diſt. vlt. cap. vlt. hoc ergo ideo quia fortè iſti bigami vel aliàs. irregulares ſunt, quia ante baptiſmum fortè fuerunt bigami.

Baptiſmus omnẽ peccati maculam tollit.

DE primatibus.] Hęc diſtin. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur, quòd vbi erant primates gẽtilium olim: ibi ſunt modo primates, id eſt, patriarchæ, qui idem habent officium, licet nomina ſint diuerſa. Secunda ibi: Nulli archiepiſcopi. Tertia ibi, Vniuerſitatis. Ioan. de Fant.

CASVS. Quia ſupra in 80. diſtinct. c. 1. Gratianus fecerat mentionem de primatibus & patriarchis, nec aſſignauerat differentiam, inter eos ideo ſupponit hanc 99. diſt. in qua oſtendit, quod primates & patriarchæ quo ad officia non differunt, ſed quo ad vocabula, ad quos primates uel patriarchas ab archiepiſcopis appellant epiſcopi. Oſtendit etiam quòd archiepiſcopi debent primatibus obedire in his, quæ iuſtè fuerint imperata.

b ¶ De primatibus.] Fecerat Gratianus. ſu. in diſtin. 80. mentionem de primatibus & patriarchis: ſed ne quis crederet propter nominum diuerſitatẽ aliquam eſſe realem differẽtiam: ideo oſtendit in hac diſt. differentiam eſſe tãtũ in nomine. Oſtẽdit etiam de reuerẽtia, quam debent archiepiſcopi ſuis primatibus. Oſtẽdit ẽt ꝙ nec Romanus Põtifex debet vniuerſalis appellari.

PRouinciæ.] CASVS. Quæſitum fuit ab Anacleto in quibus locis primates inſtituendi ſint: & an archiepiſcopi eis debeant obedire. Et reſpõdet ꝙ leges eccleſiaſticę iuſſerũt poni primates, vel patriarchas, q eãdẽ formã tenent. (licet diuerſa ſint vocabula) in capitib9 prouinciarũ, vbi olim erãt primates paganorũ: ad quos primates vel patriarchas ab archiepiſcopis appellari. In alijs vero ciuitatibus metropolitanis debent archiepiſcopi reſidere, qui debẽt pdictis primatib9 obedire, nec debẽt nominari primates, ſed archiepiſcopi vel metropolitani.

c ¶ Ante Chriſti aduentum.] Ergo ante tẽpus Gelaſij & Dionyſij diſtinctę erant prouinciæ, vnde reprobatur quædam ſolutio, quę ponitur 10. quęſt. 3. nec numerus. quòd ſcilicet tũc nõ erant prouincię limitatę. Sed dic quòd prouincię fuerunt diuiſæ, vt hic, ſed diœceſes non, niſi a tpe Dionyſii. 13. q. 1. c. 1. Vel ſolue per illam literam, maxima ex parte: quaſi dicat, non omnes.

Prouinciæ quo tempore fuerint diſtinctæ.

d ¶ Quibus permiſſum.] Quia modica erat ſumma. 2. q. 6. anteriorum. §. illud.

e ¶ Non erat.] Vt clericis, qui cauſis eccleſiaſticis non poſſunt appellare ad principem, vt inf. 11. q. 1. placuit

f ¶ Quoties.] Id eſt, bis ante ſententiam: vel poſt ſententiam ſecundum canones. Et no. ꝙ dicit, quoties, ſecundum leges ſed tamen non licet ſecundum leges appellare ad principem, niſi in caſu ante ſententiam: & ita eſt arg. ad expoſitionem illius 2. q. 6. omnis oppreſſus.

Appellare ante ſniam ſm leges nõ licet.

g ¶ Ipſis.] Repetit quod dixerat.

h ¶ Formam.] Arg. C. de codic. ſi idem. contra, quia diuerſitas nominum debet deſignare diuerſitatem rerum vt 21. diſt. cleros.

eſſe iuſſerunt ad quos epiſcopi, ſi neceſſe fuerit, confugerent, eoſque appellarent; & ipſi primatũ nomine fruerẽtur, & non alij. Reliquæ vero metropolitanæ ciuitates, quæ minores iudices habebant (licet maiores † comitibus [a] eſſent) haberẽt metropolitanos ſuos, qui prædictis iuſte obedirent primatib. ſicut & in legibus ſęculi olim ordinatum erat: qui non primatum, ſed aut metropolitanorum, aut archiepiſcoporum nomine [b] fruerentur. † *al. maiorum comitib.*

¶ *Hoc caput integrum repetitur a Gregorio VII. lib. 6. reg. epiſt. 35. Rothomagenſi Turonenſi, ac Senonenſi archiepiſcopi ſcripta, ex qua & originali nonnulla ſunt reſtituta.*

Item Anicetus ad epiſcopos Galliæ.

¶ Non vocentur primates, niſi qui primas ſedes tenent. Cap. II.

NVlli archiepiſcopi primates vocentur, [c] niſi illi, qui primas [d] tenent ciuitates; † quarũ epiſcopos Apoſtoli & ſucceſſores Apoſtolorũ; regulariter patriarchas & primates eſſe conſtituerunt: niſi aliqua gens deinceps ad fidem conuertatur, [e] cui neceſſe ſit propter multitudinem eorum, † primatem cõſtitui. [f] Reliqui vero, qui alias metropolitanas ſedes adepti ſunt, non primates, ſed metropolitani nominentur.

Poly. l. 2. tit. 21. Iuo p. 5. c. 54. Pann. l. 4. c. 25. † *al. ſedes.* † *al. epiſcoporum.*

Item ex concilio Africano. c. 6. Et Carthag. 3. c. 26.

¶ Primæ ſedis epiſcopus non appelletur princeps ſacerdotum, vel ſummus ſacerdos. Cap. III.

PRimę [g] ſedis epiſcopus nõ appelletur princeps ſacerdotũ, vel ſummus ſacerdos, aut aliquid huiuſmodi: ſed tantum primę ſedis epiſcopus.

Poly. l. 2. tit. 26. Burch. l. 1. c. 3. Iuo p. 5. c. 57.

3 *Vniuerſalis autem nec etiam Romanus Pontifex appelletur.*

Vnde Pelagius II. epiſt. omnibus epiſcopis illicite à Ioanne Conſtantinop. conuocatis, &c.

¶ Nec etiam Romanus Pontifex vniuerſalis eſt appellandus. Cap. IV.

NVllus patriarcharum vniuerſalitatis † vocabulo vnquam vtatur; quia ſi vnus † patriarcha vniuerſalis dicitur, patriarcharum nomen cæteris derogatur. Sed abſit hoc, abſit à fidelis cuiuſquam mente, hoc ſibi vel velle quempiam arripere, vnde honorem fratrum ſuorum imminuere ex quantulacumque parte videatur. Quapropter charitas veſtra neminem vnquã ſuis in epiſtolis vniuerſalem nominet: ne ſibi debitum ſubtrahat, cum alteri honorem offert indebitum.

Poly. l. 2. tit. 20. Anſ. l. 6. c. 13. † *al. ſummus*] orig. † *al. hoc tam profano vocabulo,* orig.

a ¶ Comitibus.] Ideſt, comitantibus vel ſequentibus eos, vel comitatibus. ideſt epiſcopis. Committatus enim dicitur, 1 diſtrictus alicuius ciuitatis, ubi eſt epiſcopus. Vel hoc vult notare, ꝙ archiepiſcopus maiorem habet poteſtatem in prouincia & iuriſdictionẽ ꝗ primas, nã metropolitanꝰ eſt iudex ordinariꝰ oĩum epiſcoporũ prouincię: primas tantum archiepiſcopi, vnde ſecũdum hoc maior eſt patriarchis.

a ¶ Comitibus.] Ideſt, propter cõmites & propter epiſcopos ſuffraganeos.

b ¶ Nomine.] Ar. ex nominib. ſemp res nominum ideſt res ſignificatus p nomina debere attendit.

NVlli archiepiſcopi.] CASVS. Queſitũ fuit ab Aniceto Papa, vtrum archiepiſcopi ſint appellãdi primates vel patriar. hę. Et reſpõdet ꝙ non, niſi multitudo populorũ intantum excreſcat, vt ꝗ archiepiſcopo fiat patriarcha.

c ¶ Vocentur.] C. de lib. cau. iubemus. C. de proba. nec epiſtolis.

d ¶ Qui primas.] Sicut Romanus, Antiochenus, Alexãdrinꝰ. ſupra 21. diſ. cleros. Quid de Veneto? dic ergo ꝗ eſt primas reſpectu inferiorũ extra de priuile. c. antiqua.

e ¶ Ad fidem conuertatur.] Nam & ap s accreſcentes 7. q. 1. in apibus de cõſe. diſt. 5. nunquam. & iuuentus Romana excreſcẽs nouam ſibi ciuitatem ædificauit: argu. C. de ſac. ſan. eccl. iubemus. Et bene dicit, conuertatur: nam aliàs vix poſſet contingere, ꝙ in aliquo loco intantũ excreſceret populus, vt primate indigeret, ut 34. d. fraternitatis.

f ¶ Conſtitui.] Arg. infra parochiam alicuius non debere cõſtitui eccleſiam, niſi multitudo fidelium excreuerit. Sed nunquid illo inuito cuius eſt parochia, poterit hoc fieri & irrequiſito? Nõ, vt 16. q. 1. multis cõcilijs, & 16. q. 1. felix, &c. ſeq. Sed ſi requiſitus nollet cõſentire: non minus tñ fieret per maiorem, ſcilicet per Papam, extra de eccleſi. ædi. c. 3. eius tamen conſenſu primo requiſito. Et not. ꝙ huiuſmodi requiſitio facienda eſt cum ille locus eſſet, in quo excreuit multitudo fidelium iam deputatus alicui epiſcopatui, alias non.

g PRimæ. Ideſt patriarchalis.

VNIVERSALIS. Hæc eſt tertia pars diſtinctionis: in qua dicitur, quòd Papa non debet vocari vniuerſalis.

lis. Ioan. de Fant.

NVllus patriarcharum.] CASVS. Epiſcopi in ſuis epiſtolis appellabant patriarchas vniuerſales: quare ꝓhibet Pelagius omnibus epiſcopis vt neminem de cætero appellent vniuerſalem: quia ſi vnus appellatur vniuerſalis, cęteris honor debitus ſubtrahitur.

1 Adde ꝗ ſit cõmitatus, & ĩ quo differt à ciuitate, diſtrictu, vel territorio tex. in l. 1. C. quando impe. inter. pu. & vidu.

Metropolitani iuriſdictio.

Primatis iuriſdictio.

Multitudine creſcente multa fiunt.

Multitudine excreſcẽte an poſſit eccleſia, in alterius parochia ſine ipſius conſenſu conſt.

Ecce.]

Io.Dia.l.3.c.vlt.

Item Gregorius Eulogio patriarchæ Alexandrino, lib.7.epiſt 30.indic.1.

Pol.l.2.tit.16. Anſ.l.6.c.131.

¶ De eodem. Cap. V.

ECce in præfatione epiſtolæ, quam ad me ipſum; qui prohibui, direxiſtis, ſuperbæ appellationis verbum, vniuerſalem me papam dicẽtes imprimere curaſtis. Qđ, peto, dulciſſima mihi ſanctitas veſtra vltra nõ faciat: q̃a vobis ſubtrahitur, [a] quod alteri plus quam ratio exigit, præbetur. [b] Ego enim non verbis quæro proſperari, ſed moribus; nec honorem eſſe deputo, in quo fratres meos honorem ſuum perdere cognoſco, Meus namque honor, eſt honor vniuerſalis eccleſiæ: meus honor, eſt fratrum meorum ſolidus vigor. Tunc ego vere honoratus ſum, cum ſingulis quibuſque honor debitus non negatur[c]. Si enim vniuerſalem me papam veſtra ſanctitas dicit, negat ſe hoc eſſe, [d] quod me fatetur vniuerſum. Sed abſit hoc. Recedant verba, quæ vanitatem inflant, & charitatem vulnerant.

Apud B.Gregorium, hæc ſequuntur. Et quidẽ in ſancta Chalcedonẽſi ſynodo, atq; poſt a ſubſequẽtibus partib. hoc deceſſoribus meis oblatũ veſtra ſanctitas nouit. Sed tñ nullus eorũ uti vnquã vocabulo voluit, vt dum in hoc mũdo honorẽ ſacerdotum diligẽter omnium, apud omnipotentem Deũ cuſtodirent ſuũ. *Quam non etiã plenius exponit, li.4.epiſt.32. Refert autem B.Tho.in opuſc.cõtra errores Græcorum totam illam ſynodum ſancto Leoni ſic acclamaſſe,* Leo ſãctiſſimus Apoſtolicus, & ęcumenicus, i. vniuerſalis Patriarcha ꝑ multos annos viuat. *Et Leo ix. Michaeli Cõſtãtinopolitano archiepiſcopo de hac eadem appellatione ſcribens ait:* Licet magno Leoni prædeceſſori noſtro, & ſucceſſorib ipſius hoc ſãcta decreuit Chalcedonẽſis ſynodus. *Sed in multis quoq. libellis, q actione tertia eiuſdẽ ſynodi hñ, hæc eſt iſcriptio,* Sãctiſſimo, ac beatiſſimo vniuerſali Patriarchę magnę Romę Leoni. *Et in codicib. multarũ epiſtolarum ad Rom. Põtifices, quæ manuſcripta in Vaticana bibliotheca ſeruantur (quarũ multa exẽpla ſunt penes priuatos) ad Hormiſdam papam plus quam trecenti Archimandritæ, ac monachi ſecũdæ Syriæ ſic ſcribunt.* Sãctiſſimo, ac beatiſſimo orbis terræ patriarchæ Hormiſdæ cõtinẽti ſedẽ principis Apoſtolorũ Petri, dep̃catio, & ſupplicatio minimorum Archimandritarum, & cęterorũ Monachorũ ſecunnæ Syriæ. *Et in media ſua epiſtola.* Quoniã Chriſtus Deus noſter principẽ paſtorum, & doctorem medicũ animarũ cõſtituit vos noſtrum ſanctum Angelum, dignũ eſt paſſione, q̃ nobis contigerunt exponere, &c. *Auitus quoque Galliæ epiſcopus ad eundem Hormiſdam ſic ſcribit.* Dum religionis ſtatui, & plenis catholicę fidei regulis pſpicitis cõuenire, vt gregẽ p tota uobis vniuerſalis eccleſiæ membra cõmiſſũ, puigil cura me adhortationib. informat. *Et Ioã. ep̃s Nicopolitanus ad eũdẽ.* Decenter ad veſtras orationes cõcurro, ut iuxta cõſuetudinẽ Apoſtolicæ ſedis veſtræ cũctarũ eccleſiarũ curã, & Nicopolitanorũ habere dignemini, ſm antiq̃ ſpecialem diſpoſitionem veſtrã *Et in breuiario Liberati, c.22. epiſcopꝰ Pateræ hæc imperatori de Syluerto Papa ait,* multos eſſe i hoc mũdo reges, & nõ eſſe vnũ, ſicut ille Papa eſt ſup eccleſiam mũdi totius.

ECce.] CASVS. Eulogius Alexandrinus patriarcha in ſua epiſt. Gregorium vniuerſalẽ appellauit, ꝙ ipſe Gregorius ante prohibuerat, quare præcipit ſibi, ut hoc de cætero non faciat: quia nõ verbis, ſed moribus quærit proſperari, & ipſe vniuerſalis appelletur, nullus honor cæteris remanebit, quod ei non placet: quia tunc ipſe honoratur cũ alijs honor debitus non negatur.

a ¶ Subtrahitur.] arg. ꝙ papa per ſuũ mandatum non vult derogari iuri alicuius inf.25.q.2.quod vero dicitis.inf.9.q.3. nunc vero.inf.11.q.1.peruenit. ſup. 63. d.quanto.ſup.85. d. Arch. Florentinum in fi. 1. Arg. contra. 8.qu.3. Artald.9.q.3.conqueſtus. in fi. ſic ext.de offi. dele. ſuper eo. vbi dicitur, non eſt intentionis noſtræ alicui derogare per reſcriptum noſtrũ. & ita arg. quod uni attribuitur, alij ſubtrahitur.arg. 45. d. diſciplina.ff.de iud.cũ prætor. in fi. & ext. de.2 reſc. olim in fi. 85.d.archid.arg.nemini conſulendum cum alterius iactura, ut infra 9. q. 3. ſi quis vero. not. 22. q.2.primum. 14. q. 5.denique.

Papa per ſuũ mandatũ an iuri alterius derogari velit.

1 Adde ad hoc dubium tex. in l.nec auus. C. de eman.lib.& in l. 3. §. ſi quis a principe, ff. ne quid in lo. pub.

2 Alias ext. de præſcr.cũ olim.

b ¶ Præbetur.] Non enim debent plus eſſe ſubditi, quam expedit. 2. q. 7. admonendi. nec prælati ita humiles ut cõtemnãtur.86. d. qñ ff.de offic.præſi. obſeruandum.

Humilitas nimia prælatorum contemnitur.

c ¶ Non negatur.] C.de ead.tolen. l. 1. §.vlt.C.de nup. imperialis in prin. nec .n. publice prodeſt, & c.2.C. de ſenten. præf.præ.l.1.

3 Singulis legum adminicula denegari.Arch.

d ¶ Negat ſe hoc eſſe. .i.eſſe de vniuerſitate, cum tamẽ Romana eccleſia non ſit vniuerſalis, licet ſit de vniuerſitate. Ioan.

Et Regino Germanus lib. 11. *Chronicorũ de Nicolao primo loquens, ſæpe illum vocat vniuerſalem pontificẽ. Sed iſtius dictionis,* vniuerſale, *duæ ſũt notiones, quod Innoc. iij. li. 2. epiſ. 206. (quæ incipit,* Apoſtolicæ ſedis*) Patriarchæ Cõſtãtinop. ſcribens exponit his verbis.* Dicitur enim vniuerſalis eccleſia, quę de vniuerſis cõſtat eccleſiis, quę græco ſermone catholica nominatur, & ſecũdum hãc acceptionẽ vocabuli eccleſia Romana nõ eſt vniuerſalis eccleſia, ſed pars vniuerſalis eccleſiæ, prima uidelicet, & præcipua, veluti caput in corpore, quoniam in ea plenitudo poteſtatis exiſtit, ád cæteras autẽ pars aliqua plenitudinis deriuatur. Et dicitur vniuerſalis eccleſia illa vna, quę ſub ſe continet eccleſias vniuerſas. Et ſecundum hanc nominis rationem Romana tantum eccleſia vniuerſalis nuncupatur; quoniam ipſa ſola ſingularis priuilegio dignitatis cæteris eſt prælata, ſicut & Deus vniuerſalis dominus appellatur (non quaſi iam diuiſus in ſpecies aut ſpecialiſsimas, aut etiam ſubalternas) quoniam omnia ſub eius dominio continentur: Eſt enim vna generalis eccleſia, de qua ueritas inquit ad Petrum, & [Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ędificabo eccleſiam meam.] *Math. 16.*

DISTINCTIO C.

EPiſcopos [a] *autem ordinare ante pallium acceptum nec archiepiſcopo, nec primati, nec Patriarchæ licet. Quod ex auctoritate Pelagij Papæ (licet minus euidenter) datur intelligi. Ait enim Pelagius Papa.*

¶Intra tres menſes fidem ſuam exponere, & pallium poſtulare à Romana eccleſia quiſque metropolitanus ſtudeat. Cap. I.

QVoniam quidam metropolitanorum fidem [b] ſuam ſecundũ priſcam conſuetudinem ſanctæ ſedi Apoſtolicæ exponere detrectantes, vſum pallij neque expetunt, neque percipiunt, ac per hoc epiſcoporum [c]

Poly. l. 2. tit. 10.
Burc. l. 1. c. 25.
Anſ. l. 6. c. 92.
Iuo p. 5. c. 136.
Pann. l. 3. c. 11.

EPiſcopos.] Hęc diſtinctio diuiditur in quinque partes, & loquitur de pallio, quod eſt pontificalis officij plenitudo. & ideo poſuit in fine. In quarum prima parte dicitur, quod metropolitanus ſine pallio, ordinare epiſcopos nõ debet, & hoc probat per cap. ſeq. Secunda ibi [Priſca.] tertia ibi. [Cauſarum.] Quarta ibi. [pallium.] Quinta ibi. [priuilegia.] Io. de Fant.

CASVS. Supra tractatũ eſt de patriarchis & archiepiſcopis: ſed quia eorum dignitas eſt imperfecta ſine pallio, iõ ſupponit hic cẽteſimam diſtinctionem in qua ſpecialiter de pallio tractatur, oſtendens primo, ꝙ patriarchis, uel archiep. ſine pallio cõſecrare non licet. Secundo, ꝙ intra tres menſes a tẽpore conſecrationis pallium ſit petẽdum, ut inf. c. quoniam. Tertio oſtẽdit quib. palliũ ſit dandum. ſ. bene meritis, & inſtanter poſtulantib. ut inf. eo. c. priſca. Quarto quo tempore pallio ſit vtendum, ſ. tantũ in celebratione miſſæ, ut inf. ead. palliũ. Quinto uero, quod cum donatione pallij noua priuilegia conceduntur vel vetera cõfirmantur, vt infra eadem rationis.

a ¶ Epiſcopos.] Hic intitulatur 100. d. & quia fecerat mentionem de primatib. & archiepiſcopis, & eorum dignitas uidetur eſſe imperfecta ſine pallio, vt ext. de ele. ſignificaſti. ideo ſpecialiter tractat de pallio oſtendens, ꝙ niſi habeant pallium, non poſſunt epiſcopalia exercere officia. Ponit etiam intra quod tempus debeat peti & dari, quia intra tres menſes, & quibus, quia bene meritis, & fortiter poſtulantibus. 1 & quo tempore ſit eo vtendum, ut in alio tempore uti eo non poſſit: quia tantum in celebratione miſſæ, niſi plus ex priuilegio alicui conceſſum ſit, ut in alio tempore vti poſſit, & qualiter ſit dandum: quia cum donatione noui priuilegij, vel renouatione ueteris, inf. ead. optatum.

QVoniam quidem.] CASVS. Hoc c. in duas partes diuiditur. In prima dr̃, ꝙ ſi archiepiſcopus ultra tres menſes a tempore conſecrationis pallium petere diſtulerit, carere debet dignitate ſibi commiſſa, & alij metropolitani cum conſilio ſummi Pontificis viduatæ eccleſiæ prouidebunt. In ſecunda parte, quæ loquitur de epiſcopo, dicitur, ꝙ epiſcopus intra tres menſes a tempore electionis debet conſecrari. Sed ſi vltra mẽſes quinque diſtulerit, nec ibi, nec alibi in epiſcopum conſecrabitur, immo iudicio ſui metropolitani cedat; & ab renunciet, vel recedat. Secunda pars incipit ibi, [Si vero conſecrandi.

b ¶ Fidem.] i. fidelitatem. vel etiam ſymbolum, ut infra ead. optatum.

c ¶ Epiſcoporum.] Sed quare differunt per hoc conſecrationes eporum, cum eccleſia vacante comprouinciales epi aliquem conſecrare in eõm poſſint, ut 64. diſt. quia. ext. de elec. quia diligentia? Item etſi ipſe non hẽat pallium, tñ alijs mandare poſſet conſecrationem, ut extra de elect. ſuffraganeis 2. Ad hoc poteſt dici, ꝙ illud ca. loquitur quando electus eſt in mora petendi pallium. ſ. poſt tres menſes elapſos: vnde ipſe alijs non poteſt committere conſecrationem, nec etiam tunc ſuffraganei ſui poſſunt conſecrare aliquem, ut per hoc maior rubor incutiatur electo, cum uiderit ſuum ſuffraganeum conſecrari ab extraneis; quia nõ multum curaret, ſi a ſuis conſecraretur, ſed uſque ad tres mẽſes antequam ſit in mora petendi pallium ſatis vr̃, ꝙ comprouinciales epiſcopi poſſunt epiſcopalia iura ſupplere, cum ſemper vicini epiſcopi ſuppleatur defectum alicuius vacãtis eccleſiæ, ut

Palliũ quid refert, & qñ peti debet.

1 Vt in f. ea. c. priſca.

Archiepiſcopi palliũ nõ petentis negligentiam quis ſupplere debet.

2 Quidam dicunt qđ iſta decr. non tenet. Sed dic. ut nota. ext. de transla. c. 1. in gl. pen. Arch.

vt 7.q.1.pontifices.65.diſtin.ſi fortè.Sed ipſe electus licet ſit conſecratus, iura epiſcopalia non poteſt exercere ante receptum pallium:nec virgines conſecrare, nec ordinare clericos, nec ſynodum celebrare, vt ext.de elect. quod ſicut.in fi.ext.ca.ſignificaſti. Sed nunquid electus in

Electus in archiepiſcopũ, & confirmatus electos ĩ epiſcopos cõfirmat.

terminatio poſt ſecũdam, &c.determinat illud verbum careat.& ſecũdum hoc eſt hic arg. ꝙ mora põt purgari. Alij dicunt, ꝙ hæc admonitio debet fieri tantummodo a ſuffraganeis metropolitani,ad quos (vt dicunt) tranſlata eſt poteſtas,cum metropolitanus negligens exiſtat.

conſecratio viduatis [a] eccleſijs non ſine periculo protelatur;placuit, vt qſquis metropolitanus vltra tres mẽſes [b] conſecrationis [c] ſuæ ad fidem ſuam exponendam, paliumq; ſuſcipiendum,ad Apoſtolicam ſedem nõ miſerit,commiſſa ſibi careat dignitate,ſitque metropolitanis alijs licentia poſt ſecundam [d] & tertiam commonitionem viduatis eccleſijs cum conſilio [e] Romani pontificis ordinando epiſcopos,† ſubuenire.¶ Si vero conſecrandi epiſcopi negligentia prouenerit,vt vltra tres menſes [f] eccleſia viduata conſiſtat, communione priuetur quouſq; aut loco cedat,[g] aut ſe cõſecrandum offerre † non differat.Quòd ſi vltra quinque menſes per ſuam negligentiã retinuerit viduatã eccleſiam;neque ibi,neque alibi conſecrationis donum percipiat:immo metropolitani ſui iudicio cedat.

† al.epiſcop.
Inno.iij.l.1.epi. 117.
† al.præbere.

¶ *Burchardus, Anſelmus, & auctor Pannormiæ citant ex decr.Damaſi; Iuo uero citat,ut Gratianus,itemq; Innocentius ij.lib.1.epi.117. Bituricenſi archiepiſcopo (quæ incipit,* Ne ſi vniuerſi.) *refert paragraphum,* Si vero conſecrandi,*ex eodem Pelagio.*

Item Gregorius Papa Brunichildæ Reginæ, lib. 7. epiſt.5.

¶Honor pallij non detur,niſi meritis exigentibus,& fortiter poſtulanti. C. II.

Anſ.l.6.c.93.
Poly.l.2.tit.14.

2 PRiſca cõſuetudo obtinuit,vt honor pallij,niſi exigentibus cauſarum meritis,& fortiter [h] poſtulanti dari non debeat.

Io.Dia.l.3.c.5.

[*Idem Ioanni Corinthiorum epiſcopo, lib.* 4.*epiſt.*55. *ſeu c.*99.]

¶ De eodem. PALEA. C. III.

Anſ.l.6.c.90.
Poly.l.2.tit.1.
† *al.fraternitas veſtra.*] orig.

NOuit ſanctitas † tua;quia prius palliũ,niſi dato cõmodo,nõ dabatur. Quod quoniam incógruũ erat, facto cõcilio ante corpus beati Petri Apoſtolorum principis,tam de hoc, quàm de ordinationibus aliquid accipere ſub diſtricta interdictione vetuimus.Oportet ergo, vt neque per commodum, neque per gratiam, aut quo-

1.q.1.c. de ordinationibus.

Si ergo ſuffraganei poſt admonitionem neglexerint cõſecrare vel eligere, vicini metropolitani conſecrabunt conſilio Papæ.Sed quare auffertur capitulo poteſtas eligendi? Reſp. Quia neglexerunt admonere ſuum electũ,ad petendum pallium: aliàs dico reuerti ad eos ius eligendi. Sed quare deſcendit ad metropolitanum,cũ tantũ ad Papã deuoluãtur epiſcopatus, vt extra de conceſ. præben. & eccle. nõ va.dilectus? Sed hic ꝑciſe non deſcendit ad Metropolitanũ. ſed ad Papã cum eis: vel tũc deſcendit ad Papã, cũ aliquis eſt negligẽs in eligẽdo [1] Et eſt ſi.65.d.ſi forte.Io.Hodie ſolus Papa facit hoc ꝑ decre. illam dilectus B.

Prælati negligẽtia aufert capitulo ius eligendi.

[1] Hoc eſt falſum: vt ext. de elec. ne ꝓ defectu. vbi dr̃,ꝙ ad proximũ ſuperiorẽ deuoluitur in hoc caſu: qđ dic, vt extra lib. 6. eo.ti.quãquam.

e ¶Cum cõſilio.] Dicunt quidam hoc generale eſſe,ꝙ vbicũque per negligentiã vnius trãsfertur poteſtas ad aliũ,ille nõ procedet, niſi prius requirat auctoritatẽ ſuperioris: ſed hoc nego.& ẽ hic ſpeciale:alias, ſecus.6.qõ.3.cũ ſimus.arg.ff.de cõdit. inſtit.quę ſub conditione.§.vlti.

f ¶ Vltra tres menſes..] Sed quare non dantur niſi tres menſes archiepiſcopo, vt ſup.eo.c.quia maius periculum eſt in mora metropolitani 42.d.quieſcamus.

in archiepiſcopum, & confirmatus, poſt cõfirmare eos qui ſunt electi in epiſcopos? Dico, quod ſic. ext.de electio.noſti.& c.tranſmiſſam,de tranſl.cum ex illo immo & capitulum poteſt confirmare,quia ſupplet vicem prælati.arg.extra de hære.ad abolendam. & arg. de conceſ. præben.nulla. Sed dico, quod nec capitulum ſupplet in hoc defectum prælati, vt ex.ne.ſe.va. illa. licet ſit arg. quod ſolus Papa poſſit. 24. d.presbyteri. ext.de conceſ. præb.quia diuerſitatem.

Archiepiſcopũ negligentẽ circa pallij petitionẽ quis monere debet.

a ¶ Viduatis.] olim.nã poſt cõfirmationem electi iam eſt matrimoniũ inter eũ & eccleſiã. de tranſl. prælato: inter corporalia.Vel dic,ꝙ vidua eſt quo ad epiſcopalia.

b ¶Tres menſes.]Accuſatus de hoc corã Papa: alias nõ.

c ¶ Conſecrationis.] Id eſt,confirmationis,ſi ante erat epiſcopus.

d ¶ Poſt ſecundam.]Dicunt quidam faciendam ipſi metropolitano intra alios duos menſes antequam deponatur: ſicut poſt ſequitur de epiſcopis. quod enim dicitur de epiſcopis inf. hoc exaudi de metropoli.vnde hæc determinatio...

g ¶ Cedat.] Ergo metropolitanus poteſt deponere electum,contra.7.q.1.mutationes, & 3.q.6.quamuis. ext. de tranſl.inter.Sed hoc ſpeciale eſt vt confirmatum poſſit metropolitanus deponere,& hoc in odium negligentiæ. Alius eſt caſus 92.diſt. ſi quis epiſcopus per manus. Tertius 23.diſt.illud. Sed certe hic non deponitur niſi ab obtinendo, non ab ordine quem habet, vt extra de accuſa.c.ſuper his.

Cõfirmatus quãdoq; deponitur.

PRiſca.] CASVS. Docet hic Greg. Bɪnichildam Reginam, quòd pallium non datur niſi bene merito, & fortiter poſtulanti.

h ¶ Et fortiter.] Sed ſi fortiter poſtulet, nonne poteſt notari ambitio? Non:quia cum quis ſuo iure vtatur,ꝓdeſt inſtantia de pœn.d.1.importuna.72.d.c.1. & 2.q.6. poſt appellationem.

Petendi inſtantia prodeſt.

NOuit.] CASVS. Palea eſt, in qua præcipitur,vt pro recipiendo pallio nihil detur,ſicut olim conſuetudo erat,cum hoc habeat ſpeciem ſimoniæ.

CAVSA-

CAVSARVM. Hæc eſt 3. pars huius diſt. in qua dicitur ꝙ qui pallium accipit, obediẽtiam iurare debet, & quod canones ſeruet: quod niſi fecerit, pallium non habebit. & hoc probat tribus cap. Io. de Fant.

CASVS. In hoc §. exponit Gratianus quæ ſunt merita cauſarum, ſcilicet, vt is q poſtulat palliũ mereri recipere, & fidem ſuam iuramento adſtringat, vt apoſtolicis decretis & ſtatutis ſynodalibus obediat. Poſtea oſtendit ꝙ pall[io] non vtẽdũ niſi certis diebus & inter miſſarum ſolennia. & ad hoc probandum inducit ſequentia capitula.

licita, quæ prohibita ſunt in ſynodo ab eccleſia remouere. Item præcipit ei, vt omnem veritatẽ & ordinẽ de illa ſynodo ſcriptis planis & apertis debeat ſignificare. Capitulum quod poſtea ſequitur, planum eſt: in quo dicitur quando archiepiſcopus, & vbi pallio vti debet.

f ¶ Quod

rundam ſupplicationem aliquos ad ſacros ordines conſentiatis, vel permittatis adduci.

¶ Hac palea habetur in pleriſque vetuſtis exemplaribus.

3 *Cauſarum vero merita accipienda ſunt ut, & is, qui poſtulat mereatur accipere, & fidei ſuæ profeſſionem prius iuramento cõfirmet, & apoſtolicis decretis, atque ſynodalibus ſtatutis ſe obediturum nihilominus caueat. Pallio autem non niſi certis diebus, & intra eccleſiam ad Miſſarum ſolemnia cuiquam Metropolitano uti licebit.*

Vnde Ioannes epiſcopus Vuliberto a *Agrippinenſi epiſcopo.*

a ¶ Vuliberto] *Reſtitutũ eſt hoc nomen ex Anſelmo. Nã antea, erat, Giliberto Nam regnio in ea ætate, qua Ioannes octauus Romanæ eccleſiæ præfuit meminit Vuliberti epiſcopi Agrippinenſis: & inter epiſtolas Ioannis Papæ octaui, q̃ in bibliotheca Vaticana ſeruantur, eſt epiſtola alterius argumenti ad eũdem, & Deuſdedit refert integrã eiuſdem Ioannis epiſtolam ad eundem Vulibertum.*

¶ Niſi poſt conſuetam fidei profeſſionem pallium dari non debet. C. IIII.

OPtatum tibi pallium nũc cõferre nequiuimus: quia fidei tuę paginam minus [a] quàm oporteat, cõtinere reperimus: cũ videlicet in ea nullam ſanctarum vniuerſalium ſynodorum, in quibus fidei noſtræ ſymbolum cõtinetur, nec decretalium Pontificum Romanorum conſtitutorum ſecundum morem feceris mentionem: [b] ſed nec illam propria ſubſcriptione [c] muniueris, nec aliquẽ, [d] qui hanc iureiurando [e] firmaret, miſeris. Anſel. l. 6. c. 91.

OPtatum.] CASVS. Vulibertus Agrippinẽſis epiſcopus p ſuũ nũcium à Ioanne palliũ poſtulauit, ſed ei p p quatuor cauſas non conceſſit, ſ. quia fidẽ catholicam ad plenum in epiſtola ſua nõ expoſuit: & q a nec vniuerſaliũ cõciliorum nec decretalium Põtificum Romanorũ vllã fecerat mẽtionẽ & p̃terea in illa epiſtola non ſubcripſerat: item nec aliquẽ nũcium miſerat, qui pro eo iuraret.

a ¶ Minus.] Arg. totũ contractũ vel reſcriptum, vel inſtrumentũ nil valere, & eſſe irritãdum, ſi aliqua neceſſaria deſint in eo. arg. 38. diſ. quę ipſis. 1. qõ. 9. pura. & idẽ facit plus quod minus, vt 9. diſ. ſi ad ſcripturas ſacras. 1 arg. contra: quia ſuperflua non vitiant, vt de conſec. diſt. 4. ſi non ſanctificatur. ff. de regul. iuris. nõ ſolent.

1 Adde tex. in l. ſi qs ex argẽtarijs. §. ſi initium. ff. de codẽ. no. in auth. vt p̃po. not. imp. in prin. & §. ſi. qua. coll. 5.

b ¶ Mentionem.] De eis cõſeruãdis. Quid autem iurare debeat qui pallium petit, habes extra de iureiu. ego. & de elect. ſignificaſti. & notatur 23. diſt. quanquam.

c ¶ Subſcriptione.] Argum. donationem epiſcopi nihil valere, niſi eius ſubſcriptione firmetur, ſicut cum concedit aliquem locum, vel iuriſdictionẽ alicuius loci alicui loco vel hoſpitali arg. diſt. 96. bene. arg. 12. q. 2. ſine exceptione. & c. cum redemptor.

Epiſcopi donatio ſine ſubſcriptione nõ valet.

d ¶ Aliquem.] Arg. quem per alium iurare. ſup. diſtin. 93. tibi domino. inf. 17. q. 4. metuente.

e ¶ Iureiurando.] Extra de iura. calum. inhærentes.

Item Gregorius Aregio Epiſcopo Francorum, lib. 7. epiſt. 111.

¶ Qui pallium deſiderat accipere, prius a ſe remouere illicita promittat. C. V.

IN ea ſynodo, quam contra ſimoniacam hæreſim per fratrem, & coepiſcopum noſtrum Syagrium decreuimus congregari, ſanctitatem veſtram volumus intereſſe, atq; eidem fratri ita pallium, quod trãſmiſſimus, [f] tribui, ſi prius ſe promiſerit illicita, quæ prohibuimus, p defini- Anſ. l. 6. c. 90.

IN ea ſynodo quam.] CASVS. Gregorius præcepit Syagrio archiepiſcopo, vt deberet contra ſimoniacam hæreſim ſynodum congregare: Hinc ſynodo vult Aregium epiſcopum. Francorum intereſſe. præcipit ergo Grego. epiſcopo, vt illuc vadat, & pallium quod tranſmiſit Syagrio epiſcopo concedat, ſi prius promiſerit il-

f ¶ Quod tranſmiſimus.] Arg. pactionem in donatione ſpiritualium poſſe interuenire, conditiones argum. contra 1. q. 2. quam pio. Sed ibi intelligitur pactio & conditio illicita, ſed hæc eſt licita: cum ad eam nihilominus teneretur. Vel ante electionem nulla debet eſſe, ſed poſt electionem ante conſecrationem poteſt eſſe ſaltẽ licita, vt de rebus & conſuetudine eccleſiæ & fidei articulis, & huiuſmodi obſeruãdis. & hoc à maiori non à minori exigi poteſt: arg. 28. d. de Syracuſanæ, vt not. 8. q. 3. in ſumma, vel dic ꝙ hæc dictio, ſi, non notat hic conditionem, ſed quandam modificationem. arg. ff. de tutel. muto, §. ſecundo, ſic ponitur. extra de elect. ſignificaſti. 2 immo nec dicitur conditio, cũ ſub intelligatur. ff. de condi. & demon. conditiones. Arg. contra. quia conditio eſt. Nam ſi dico: date illi ſi iurauerit: hoc eſt dicere, non date illi niſi iurauerit. ff. de cond. & demõ. quibus diebus.

Actiones interuenire põt in ſpiritualium donatione.

Si, non ſemper cõditionem notat.

2 Immo ibi exponit pro quia, vt not. ext. de ſpondu. c. 1. in gl. ſi de fornicatio. Archid.

tioné ſynodicam à ſancta eccleſia remouere. De qua ſynodo omnem nobis ſubtiliter ordinem tuam fraternitatem volumus ſcriptis diſcurrentibus [a] nunciare: vt ipſe, cuius nobis ſanctitas valde experta eſt, nos reddas de omnibus certiores.

Idem Virgilio epiſcopo Arelatenſi, lib. 4. epiſt. 51. ſeu cap. 95.

¶ Non niſi ad Miſſarum ſolennia archiepiſcopo vti pallio licet. cap. VI.

Anſel. li. 6. c. 98. 4 PAllium tibi tranſmiſimus, quo fraternitas tua intra eccleſiam ad ſola Miſſarum [b] ſolennia vtatur.

[*Item Ioanni Rauennati epiſcopo, lib. 2. epiſt. 54. ſeu c. 93. indict. 11.*]

¶ De eodem. PALEA. Cap. VII.

Anſel. 6. c. 87. NOn multũ temporis interuallum eſt, ꝙ quædam nobis de tua fraternitate fuerunt nunciata, de quib. vobis veniente illuc Caſtorio notario ſanctæ, cui Deo auctore præſidemus, eccleſię, ſubtiliter nos indicaſſe meminimus. Peruenerat namq; ad nos quædam in eccleſia veſtra contra cõſuetudinis, atq; humilitatis [α] tramitem geri; quæ ſola, vt bene noſtis, eſt officij ſacerdotalis erectio. Quę ſi ſapientia veſtra manſuete, vel cũ epiſcopali ſuſcepiſſet ſtudio, non de illis accẽdi debuerat; ſed oportuerat te hæc eadem cum gratiarum actione corrigere. α ¶ Humilitatis.] *Reſtitutus eſt hic locus ex ipſa epiſtola. Antea enim legebatur*, contra vtilitatem eccleſiæ, & conſuetudinis tramitem geri: quę ſola vt bene noſtis, eſt officij ſacerdotalis ereptio.

Item Ioanni epiſcopo Rauennati, in eadem epiſtola.

¶ De eodem. Cap. VIII.

Anſel. li. 6. c. 95. Poly. li. 2. tit. 20. † al. correptio. COntra morem quippè eccleſiaſticũ eſt, ſi non patiẽtiſſime [c] toleratur, (quod à vobis abſit) etiã iniuſta correctio. † *& infra*. ¶ Illud frater chariſſime tibi non putamus ignotũ, quòd pene de nullo metropolitano in quibuslibet mũdi partibus ſit auditum, extra Miſſarum tempus, vſum ſibi pallij vindicaſſe. Et ꝙ bene hanc conſuetudinẽ generalis eccleſiæ noueritis, veſtris nobis maniſeſtiſſime ſignificaſtis epiſtolis: quib⁹ præceptũ beatę memoriæ deceſſoris noſtri Ioãnis Papæ nobis in ſubditis tranſmiſſis annexũ, cõtinẽs oẽs conſuetudines [d] ex-

bus. §. 1. Io. Ego credo, ꝙ honeſta & licita conditio apponi poteſt in collatione ſpiritualium, ut extra de ele. ſignificaſti. & extra de ſer. non or. eo libentius. B.

a ¶ Diſcurrentibus.] idest, cito directis.

PAllium tibi.] ¶ Intra tuam eccleſiam.] idest, eccleſiam quamcunque tuæ diœceſis extra de vſu pal. c. 1. non autem poteſt uti pallio alterius ut extra eo. cap. ad hæc, nec in alterius diœceſi. eo. tit. cap. ad honorem.

b ¶ Miſſarum.] Et in ſynodo etiam vti poteſt: ſed non poteſt ſynodum congregare ad ſuſceptionem pallij, vt extra de elec. ſignificaſti. tamen c. proxi. dicere videtur, quod tantum in eccleſia debeat uti pallio nec in proceſſione vtetur eo, ut ext. eo. cap. 1.

Archieps ante palij ſuſceptionẽ nõ conuocat ſynodum.

COntra. CASVS. Ioannes archieps Rauen. ext. Miſſarum ſolennia pallio vtebatur: ſuper quo cum à Gregorio reprehenderetur, defendebat ſe priuilegijs Apoſtolicorũ: in quibus omnes cõſuetudines ſuæ eccleſiæ erant confirmatæ. quare Papa ſcribit ei dicens: Aut defendit ſe conſuetudine generali, aut priuilegio. Generali conſuetudine ſe tueri non poteſt, quia alij archiepiſcopi hoc nõ faciũt. Si vero priuilegio ſe tuetur, neceſſe eſt, vt illud oſtẽdat, quod ſi oſtendere non poteſt à tali pſumptione de cetero ceſſet ne eius exẽplo alij archiepiſcopi talia ſibi velint vſurpare.

c ¶ Patientiſſimè.] Arg. ꝙ licet videat iniuſtum, quod præcipit prælatus, patiẽter tamẽ ferendum eſt s. d. 31. ante triẽniũ & di. 19. in memoriam. 23. q. 1. quod culpatur.

Prælati præceptũ etiam iniuſtum eſt faciendum.

e ¶ Conſuetudine.] Sed nunquid valet priuilegium ita generale? Sic ut 19. d. ſi Romanorum. Et eſt ſi. 9. quæſt. 2. epiſcopi. 23. diſt. præterea. ff. de leg. 1. l. ſi quãdo. tamen cum hoc priuilegiũ obſcurè loquatur: & faciat mẽtionem alterius priuilegij vel conſuetudinis, neceſſe eſt, vt illud exhibeatur. vt 76. diſt. ieiunium. in princip. & extra de verb. ſign. abbate vt not. s. d. 9. ut ueterum. Ad hoc dicũt quidam, ꝙ ſi in hoc priuilegio inſeritur totus tenor primi, non eſt neceſſe primũ exhiberi. extra de iur. ca. l. inhærentes. C. de do. ſi donatio. ff. de don. ex hac ſcriptura. ff. ď adm. tut. chyrographis. Sed certè illud non ſufficit. nam adhuc põt eſſe falſitas in bulla vel filo, vt ex. de priuil. cũ olim, in fi. Alij dicunt, ꝙ ſi auctoritate iudicis eſt reſcriptũ publicatũ, nõ eſt neceſſe exhiberi; ſecus ſi per tabellionẽ: quia publicatio facta coram iudice fidem facit, licet poſtea perdatur, ut C. de teſta. publicati. & iudex diligentius ſingula conſiderat quàm tabellio. Sed iſtis ob. extra de ſent. & re iud. cum inter 1. in fi. Ad hoc dico, quòd ſufficit ſi coram iudice eſt publicatum: ita ut non teneatur exhibere prius inſtrumentum niſi aduerſarius dicat ſe velle probare falſum tunc enim debet illud exhibere, licet prius fuerit ei fides impoſita: niſi iuret illud ſe perdidiſſe. ut C. de fide inſtr. l. ult. Io. Hoc hodie determinatur extra de fide inſtru. c. vlt. B.

Priuilegium exemplatim exhibere vtrũ ſufficiat.

1 In fine ver ueritate. vbi dr, ꝙ oia geſta præſumuntur per oĩa ritè celebrata, ſi geſta à tabellione ſcribuntur. Arch.

a ¶ Pri-

a ¶ Priuilegio.] Vide qualiter argumentatur: ex quo per priuilegium hoc uendicatur. non ergo de iure communi hoc poteſt vendicari quaſi ſimul nõ poſſit quis inniti priuilegio, & iuri communi, ut 16. q. 1. hinc eſt. & ff. ad munic. l. 1. ff. de leg. 1. ſi quando. Sed certè quandoque utitur qs & priuilegio & iure communi, ut ext. de conſue. cũ dilectus. nec renũciat quis priuilegio militari. licet vtatur iure cõmuni. vt ff. ď mili. teſtam. l. 3. ſic ff. de priuile. cre. l. antepe. 23. diſ. quanquam. in prin. Sic iuri cõmuni, & etiam conſuetudini poteſt quis initi, vt ext. de cenſi. c. ſopitæ. & 95. d. olim. Io. Sed certè quidquid dicat Io. non dr̃ priuilegiũ de eo, quod competit de iure cõmuni, cũ priuilegiũ ſit lex priuata. 1. di. 3. priuilegia. nec illa decre. de cõſue. cum dilectus cõtradicit: immo cõcordat: cũ cõfirmatio ad priuilegiũ, & electio ad ius commune pertinere dicatur. ext. de elect. cum inter. ad fi. B.

Priuilegio, & iuri cõi licet qſque inniti.

e ¶ Te comprobes.] Nonne præſcriptione poſſet iſte ſe tueri? Non, quia nullum ius proditum eſt, quo talia à talibus taliter poſſideantur. & quod de iure communi non poſſidetur, nec præſcriptione acquiritur, ut hic, & 93. diſt. illud, & cap. peruenit.

f ¶ Splen-

priuilegio [a] prædeceſſorum noſtrorum cõceſſas, vobis, eccleſiæque veſtræ debere ſeruari. Confitemini igitur, aliam eſſe generalis eccleſiæ conſuetudinem; poſtquam ea, quæ vos geritis, vobis ex priuilegio vẽdicatis. Nulla ergo vobis in hac re, vt arbitramur, poterit remanere dubietas. Aut enim mos omnium [b] metropolitanorũ etiã à tua eſt fraternitate ſeruandus: aut ſi tuæ eccleſię aliqd ſpecialiter dicis eſſe conceſſum, præceptumve à prioribus Romanæ vrbis põtificibus; ꝙ hæc Raueñati eccleſiæ ſunt conceſſa, a vobis oportet oſtendi. [c] Quòd ſi hoc non oſtenditur, [d] reſtat poſtquam talia agere neque conſuetudine generali, neque priuilegio vendicas, vt vſurpaſſe te comprobes, [e] quod feciſti, *& infra.* ¶ Decorari pallio volumus, forſan moribus indecori; dum nihil in epiſcopali ceruice ſplendidius [f] fulget, quàm humilitas. Oportet igitur fraternitatem tuam, ſi honores ſuos ſibi quibuſlibet argumentis ſtabili propoſuit mente defendere, aut generalitatis vſum ex non ſcripto [g] ſequi, aut ſcriptis † priuilegijs ſe tueri. [h] Quòd ſi poſtremò nihil horum eſt, alijs metropolitanis huius te præbere nolumus præſumptionis exmplum.

† *al. ſcriptis priuilegiis.*

5 *Priuilegia quoque cum vſu pallij ſemper debent concedi.*

Vnde idem Gregorius Syagrio epiſcopo Auguſtodunenſi, lib. 7. epiſt. 112.

¶ Cum vſu pallij aliqua priuilegia debent concedi. Cap. IX.

Poly. li. 2. tit. 21. Anſel. li. 6. c. 86.

RAtionis ordo omnino nos admonet, vt cũ vſu pallij aliqua ſimul, ſicut diximus, largiri priuilegia debeamus. Sed quoniam cum honoris augmento, cura [i] quoq; ſolicitudinis debet accreſcere, vt cultui veſtium, actio-

b ¶ Omnium.] Vide qualiter argumentatur, ex quo aliæ eccleſiæ vtuntur tali conſuetudine: ergo & iſta debet vti eadem. arg. ſi extra de cenſi. ex parte. Sed huic argumẽto poſſet reſpõderi, quòd cõſuetudo aliarum eccleſiarum nõ derogat conſuetudini iſtius, vt ſup. 12. d. illud. & ext. de capel. mo. dilectꝰ circa fi.

Conſuetudo eccleſiarum poteſt eſſe vniformis.

Tres regulæ notabiles.

c ¶ Oſtendi.] Hoc eſt contra tres regulas. Vnam, ꝙ tenetur poſſeſſor dicere titulum ſuæ poſſeſſionis hoc eſt contra id, 2. q. 5. 6. 1. Aliam, quòd ab eo, qui ius negat, non requiritur probatio, quod eſt contra id, ff. de prob. ab ea. Tertiam, quòd actore non probante reus non abſoluitur. 9. q. vlt. actor. 1. ſed hoc eſt ideo, quia præſumptio contra ipſum facit.

1 Concord. tex. in l. qui accuſare. C. de eden.

d ¶ Non oſtenditur.] Qui enim priuilegium allegat, debet probare & oſtendere: extra de priuileg. porro. & c. ſeq. & cap. paſtoralis. nullus tamen tenetur edere. niſi illum articulum, qui facit ad rem extra de fide inſtru. contingit licet aliàs nemo poſſet iudicare de priuilegijs ſedis Apoſtolicæ, extra de iudi. cum ueniſſent. tamen qui defendi per tales priuilegium, oportet ut illud exhibeat, ut extra de fi. inſtru. accipimus. Sic ergo canonicus, qui poſſidet duas præbẽdas. cum de iure non poſſit eas poſſidere: ſi contra eum agatur, ipſe tenetur probare qualiter habet. ſecus ſi conueniatur ſuper prima tantùm. Dicunt tñ quidam, ꝙ canonico indiſtinctè incumbit onus probandi, ſcilicet inſtitutionem ſuam. extra de app. perſonas. argu. extra de procura. ex inſinuatione. arg. 2. q. 1. legum.

Canonicus de cõi iure nõ põt duas præbendas poſſidere.

f ¶ Splendidius.] Sic nihil eſt ſplendidius in principe, quàm recta fides. C. de ſum. Trin. inter claras.

g ¶ Ex non ſcripto.] infra 25. q. 2. inſtitutionis, ſupra, diſt. 1. conſuetudo.

Fides recta in principe ſplendet.

h ¶ Tueri.] Supra diſtin. 11. catholica. arg. contra Sol. onus poteſt quis inducere ſibi ex conſuetudine, non honorem. 8. q. 1. in ſcripturis.

PRIVILEGIA. Hæc eſt quinta pars huius diſt. in qua oſtendit Gratianus, quòd priuilegia cum pallio ſunt cõcedenda.

RAtionis.] CASVS. Syagrius epiſcopus à Gregorio pallium poſtulauit. Gregorius verò palliũ ſibi largitus eſt, & priuilegia. Sed quoniam cum honore debet creſcere ſolicitudo: ideò præcipit ſibi, vt ſolicitus ſit circa curam ſubiectorum. Duo ſequentia capitula plana ſunt, & per te videbis.

i ¶ Cura.] Arg. ad quem pertinet honor, & onus, ut di. 56. Dominus noſter. diſt. 86. fratrem. diſt. 13. nerui. 40. diſtinct. ante omnia. diſtin. 35. eccleſiæ. nam dicit lex quòd vtilitas per dignitatem augmentatur. ff. de iudicijs. l. ſi longius. in fine, ff. de donationibus filius §. primo.

Dignitas augumẽtat vtilitatem.

a ¶ Subie-

a ¶ Subiectorum.] Supra 87.d.§.1.& c.diuinæ.

b PAllium. ¶ Vices.] Per priuilegium fecerat eum legatū ſuū, ſicut ſuus prædeceſſor fuerat. Vel ideo dicit, quia omnes vocantur ab eo in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis, vt 2.quæſtio.6.decreto. Vel prius erat legatus, ſed eſſe deſijt factus archiepiſcopus: arg.ff.de arbi.non diſtinguemus,§.1.

c SCriptorum veſtrorum.] Ordinatum.] A ſuis epiſcopis: nam hoc eſt regulare, vt a ſuis ſuffraganeis conſecretur archiepiſcopus.63. diſt.quanto, & pōt perpendi ex hoc c.& ſup.eod. quoniam & 44. d.quia quod metropolitanus etiam ſine licentia ſummi pontificis pōt conſecrari, & ad Papam non ſpectat (vt videtur) niſi datio palij. Alij dicunt iſtud obtinere, vbi metropolitanus habet primatem, vel cum hoc habet ex conſuetudine. hodie tamen vult Papa, quòd petatur ab eo confirmatio cum pallio, vt extra de elect. quòd ſicut, vt dixi 51.d.c.vlt.

d ¶ Atque priuilegia.] Iſta priuilegia fuerunt perſonalia, & tranſierunt cum perſona. ff.de regulis iur. priuilegia, & ext.de inſtit.cum veniſſent. Sed licet tranſeant cum perſona, tamen debent concedi ſucceſſori cum petierit: & fit iniuria ei niſi cōcedat ſibi: beneficium tamen eſt ſi ei cōceditur, ff.de aqua quotid.& æſti.l.1.§.pen. nam ſi impetraui, vt ducā aquā de flumine publico per prædium meum, & vendo tibi prædiū, priuilegiū non tranſit ad te 1. ſed tamē impetrabile eſt a te: & iniuria fit tibi ſi non concedatur. Sed tū multa pōt iudex & deberet facere, ad quæ cōpelli non poteſt, ff.de iudic.non quidquid, C.quō, & quando iudex.l.1.

Priuilegia quædā licet perſonalia trāſeunt ad ſucceſſores.

† Adde actionē hic capi. pro actu ſi. in l. 1. ff. de off. [illegible] vrb. Alex. & in l. trāſactiones C. de tranſa. & in auth. hoc ius. C.de ſacroſ. eccle-

nis † quoque ornamenta conueniant, oportet, vt enixius in cunctis ſe ſtudijs veſtra fraternitas exerceat, & circa α ſubiectorum [a] actus ſit cura vigilans, vt veſtrum illis exēplum inſtructio, & vita magiſtra ſit.

α ¶ Et circa.] *Locupletatus eſt hic locus ex originali.*

Idem Ioanni epiſcopo primæ Iuſtinianæ Illyricæ, lib.4. epiſt.15. ſeu cap.59.

Anſ.l.6.c.99.

¶ Vſus palij conceditur, & antiqua priuilegia innouantur. Cap. X.

PAllium vobis ex more tranſmiſimus, & vices [b] vos Apoſtolicæ ſedis agere iterata innouatione decernimus.

1 Concor. tex. in §. ſed quod princi pi. verſic. plane. cum glo. in ver. perſonales. inſtit. de iu. natur.

Idem epiſcopis Epyri, lib.5. epiſ.7. ſeu c.107. indict.14.

Anſ.l.6.c.100.

¶ De eodem. Cap. XI.

SCriptorum veſtrorum inſinuatio, fratres chariſſimi, patefecit Andream fratrem noſtrum Nicomedianæ ciuitatis epiſcopum, Deo propitio ſolemniter ordinatū [c]. *& infra.* ¶ Supraſcripto igitur Andreæ fratri, & coepiſcopo noſtro pallium nos direxiſſe agnoſcite, atq; priuilegia [d] atq; cuncta conceſſiſſe, quæ prædeceſſores noſtri eius prædeceſſoribus contulere.

IN vna autē.] CASVS. Quia ſupra facta eſt mētio de metropolitanis: ideo ſupponit hic diſtin. 101. in qua oſtēdit, quòd in vna prouincia duo metropolitani eſſe nō dēnt: quod verum eſt, niſi multitudo populi excreſcat, vt 16.q.1.præcipimus, & 99.diſtin. nulli. & hoc non poteſt fieri niſi de ſpeciali licētia Papæ, vt 7.q.1.mutationes.

PEruenit.] CASVS Relatum eſt in cōcilio Chalcedonēſi, quod quidā epiſcopi ſine auctoritate Papæ per imperialē conſtitutionem vnā prouinciā diuidebāt in duas: & ita duo metropolitani ī vna & eadem prouincia inueniebantur: quare cōciliū ſtatuit, vt epiſcopi, qui talia de cætero facere tentauerint, deponantur.

DISTINCTIO CI.

IN vna autem prouincia duo metropolitani eſſe non debent: ſicut in Chalcedonenſi concilio, c.12. ſtatutum eſt.

¶ Duo metropolitani in vna, & eadem prouincia eſſe non debent. Cap. I.

Poly.l.2.tit.24. Iuo p.5.c.146. Burc.l.1.c.35.

PEruenit [e] ad nos, quòd quidam præter eccleſiaſticas ordinationes affectantes potentiam per α pragmaticum ſacrum [f], vnam [g] prouinciam in duas diuidant; ita vt ex hoc inueniantur duo metropolitani epiſcopi in vna [h] eademque prouincia eſſe. Statuit ergo ſancta ſynodus deinceps nihil tale attentari a quolibet epiſcopo;

Archieps ſuis ſuffraganeis conſecratur.

e ¶ Peruenit.] Supra diſt.10.c.1.

f ¶ Per pragmaticum ſacrum.] Ideſt principis reſcriptū: pragma.n.cauſa dicitur. vnde pragmatica ſanctio dicitur cauſa in conſiſtorio principis ventilata coram proceribus ſacri palatij: & conſtitutio principis facta ex cognitione cauſæ dicitur pragmatica ſanctio. Io.

Pragmatica ſanctio.

g ¶ Vnam.] Nam ex quo princeps diuidit, duæ ſunt prouinciæ, ff.de offi.aſſeſ.ſi eadem.

h ¶ In vna.] Quod fieri non debet niſi excreſcat moltitudo populi, vt ſupra 99.diſt.nulli. Io.

eos verò qui aliquid tale [a] attentauerint, cadere de proprio gradu.

a ¶ Tale.] Arg. quod licèt princeps legitimet aliquem I. non tamẽ erit legitimus quo ad ecclesiam: & ita erit legitimus quo ad vnum forũ non tamen quo ad aliud. ad hoc facit 10. d. c. 1. & 15. q. 3. cum autem.

i Sequuntur doc. in cap. p venerabilem text. ex. qui filij ſint legi. & Cin. In authẽ. ex cõplexu. C. de ince. nu. & Bart. in l. qui in prouincia. de ritu. nuptia.

α ¶ Pragmaticũ ſacrum.] *Verſiones priſca, & Dionyſiana habent*, per pragmaticam formam: *Gracè autem eſt*, διὰ πραγματικῶν, *quod in eodem capite paulo poſt dicitur*, διὰ γραμμάτων βασιλικῶν, *ideſt*, per literas Imperiales.

Hactenus de electione, & ordinatione clericorum tractauimus. Nunc ad ſimoniacorum ordinationes trãſeamus. Et vt facile liqueat, quid ſuper hac hereſi ſanctorum patrum decreuit auctoritas, cauſa deducatur in medium: cuius negotium, & de ſcienter a ſimoniacis ordinatis, & de ignoranter a ſimoniacis cõſecratis, & de ordinationibus, quæ per pecunias fiunt, contineat.

CAVSA

SECVNDA pars Decreti, quæ prolixa & iuridica ſexic cauſas cōplectitur triginta ſex: intermiſſo, de pœnitentia tractatu, ſeptem Diſtinctiones continente.

CAVSA PRIMA.

QVidam [a] habens filium, obtulit eum ditiſſimo cœnobio: exactus ab Abbate, et a fratrib. decem libras ſoluit, vt filius ſuſciperetur, ipſo tamen (beneficio ætatis) hoc ignorante. Creuit puer, & per incrementa temporum, & officiorum ad virilem ætatem & ſacerdotij gradum peruenit. Exinde ſuffragantibus meritis in epiſcopum eligitur. interueniente obſequio, & paternis precibus, data quoque pecunia cuidam ex conſiliarijs archiepiſcopi; conſecratur iſte in Antiſtitē, neſcius paterni obſequij, & oblatę pecunię. Procedente verò tēpore nonnullos per pecuniā ordinauit; quibuſdā verò gratis benedictionem ſacerdotalē dedit: tandem apud metropolitanum ſuum accuſatus, & conuictus ſententiam in ſe damnationis accepit.

1.q. *Hic primum quæritur, an ſit peccatum emere ſpiritualia.*

2.q. *Secundo, an pro ingreſſu eccleſiæ ſit exigenda pecunia, vel ſi exacta fuerit, an ſit perſoluenda.*

3.q. *Tertio, an ingreſſum, vel præbendas eccleſiæ emere ſit ſimoniacum.*

4.q. *Quarto, an iſte ſit reus criminis, quod eo ignorante pater admiſit.*

5.q. *Quinto, an liceat ei eſſe in eccleſia, vel fungi ea ordinatione, quā paterna pecunia eſt aſſecutus.*

6.q. *Sexto, an illi, qui ab eo iam ſimoniaco ignoranter ordinati ſunt, abijciendi, ſint, an non.*

7.q. *Septimo, ſi renuncians ſuæ hæreſi, ſit recipiēdus in epiſcopali dignitate, vel non.*

QVAESTIO I.

QVòd autem.

QVidam.] CASVS. Expedito tractatu de ordinationibus, promotionibus, & officijs clericorum: accedit Gratianus ad negotia, quorum quædam ſunt ciuilia, quædam criminalia, in quorum proſecutione maiora minoribus pręponit. Et quoniam omnia crimina reſpectu ſimoniæ nihil reputātur, ut inf. ea. q. 7. patet: ideo de ea pręmittit, quærens, an ſit peccatum ſpiritualia emere, de quo thema proponit, ſeptem eliciens quæſtiones.

Simoniæ definitio.

¶ Quidam.] Quia hic tractatur de ſimonia, uideamus quid ſit ſimonia, & unde dicat. quib. modis contrahit, quis ad accuſandum, uel teſtificandum in tali crimine admittatur, quæ pœna imponatur, quæ diſpēſatio circa tales admittatur. Simonia. n. eſt ſtudioſa, 1 cupiditas uel uolūtas emēdi, uel uēdendi, aliqd ſpirituale, ut inf. ea. qui ſtudet 2. nec oportet addi, uel annexum ſpirituali propter illud c. j. q. 3. ſi quis obiecerit, uidetur tamen, quod hoc addi debet. arg. ext. de iur. pat. de iure. licet quidam dicant iuſpatronatus ſpirituale eſſe, & male. De fructibus vero non eſt quæſtio, quia etiam dari porcis, & vendi poſſunt, ut extra ne præla. vt. s. cap. fi. & de empt. & vend. c. conſtitutus. Dicitur aūt ſimonia a Simone Mago, qui primo in nouo teſtamento huius ſceleris auctor extitit: Sicut enim Giezi in veteri teſtamēto vendere ſanitatē Naaman Syro regi, ſic & iſte voluit emere donū Dei, vnde Gieziticus eſt dicēdus, q uendit gratiam: Simoniacus, q emit. vnde ſimoniaci sūt appellandi emptores. Contrahit aūt trib. modis, a manu, ab obſequio, & a lingua, ut j. e. sūt nōnulli. Et cōmittitur qn̄q; ex parte dātis qn̄q; ex parte accipiētis, qn̄q; ex utraque, qn̄q. ex neutra. ext. de ſim. & ſi qōnes, & no. j. e. q. 5. c. 1. Admittitur aūt quilibet cōtra ſimoniacum, ſicut in crimine lęſæ maieſtatis. 15. q. 3. ſane ſi tā clericus accuſat, cū diſtinctione admittitur laicus, ſ. ſi eſt bonæ famæ, cōtra eū: non tamen ſm diſtinctionem: extra de ſi. per tuas. 2. q. 1. in primis, i ſi. Imponitur aūt eis pęna quadruplex, qn̄que excōicatio, qn̄que in monaſteriū detruſio, ut inf. eo. reperiuntur. qn̄q; ſpoliatio oīum bonorū, ut 23. q. 5. de Liguribꝰ, qn̄q; depoſitio, ut hic, & in multis capitulis. Clerici. n. deponuntur, ut j. ea. ſtatuimus, & sūt īfames, ut j. e. q. 3. c. fin. & accepta tenent̄ reſtituere. ext. d̄ ſim. de hoc j. e. qō. 3. ſi quis dator. Diſpenſatur aūt circa tales qn̄que, ut laicā habeant cōionem, ut inf. ea. q. 7. cap. 1. & miniſtrant qn̄q; in minorib. ordinib. conſtituti, ut j. ea. q. 5. c. 1. qn̄q. remanēt in acceptis, j. e. q. 7. ſaluberrimū. Quis aūt valeat diſpenſare; habes inf. ea. q. 5. c. fi. Ioan.

1 Hoc apponitur ad excludendū uoluntatē quæ ſignis exterioribus nō declaratur, quæ ab

QVod autem.] Hæc quæſtio diuiditur in 15. partes: in quarum prima probatur 16. auctor. quod pro miniſterijs eccleſiaſticis nihil debet dari. Ioan. de Fant. Secunda ibi. [Quia ergo.] Tertia ibi, [Sed obijcitur.] Quarta ibi, [Item opponitur.] Quinta ibi, [Sed obijcitur.] Sexta ibi, [Sed notandum.] Septima ibi, [Patet ergo.] [Octaua ibi,] [Ex his.] Nona ibi, [Sed notandum.] Decima ibi, [Nemo.] Vndecima ibi, [Hoc ergo.] Duodecima ibi, [Ex his.] Tertiadecima ibi, [Sicut ergo] Quartadecima ibi, [Quia ergo.] Quintadecima ibi, [Quolibet.] Io. de Fan.

CASVS. Hic ponitur prima quæſtio, in qua quæritur an emere ſpiritualia ſit peccatum, & probatur, quod ſic, per ſequentia cap.

eccleſia non punitur, qa eius ꝓbatio nō habetur. 22. q. 5. c. ul.

a Adde, ꝙ vbicumque in ſpiritualibus quis inuitatur ad lucrum eſt ſimonia. not. Bart. in l. Titio centū. ff. de condi. & demonſt.

Simonia dr̄ a Simone Mago.

ſpiritualia [a] *emere peccatum ſit, probatur multorum au ctoritate.*

Ait enim Leo Papa.

¶ Simoniaci gratiam non præſtant, quam vendere quærunt. Cap. I.

GRatia α [b] ſi non gratis [c] datur, uel accipitur, [d] gratia [e] non eſt. Simoniaci autem non gratis accipiũt: igitur gratiã, quæ maximè ĩ eccleſiaſticis ordinibus operatur, non accipiunt. Si autem non accipiunt, nõ habẽt; ſi autem non habent, nec gratis nec non gratis cuiquam dare poſſunt. [f] Quid ergo dant? profectò, quod habent: quid autem habent? ſpiritum [g] utique mendacij. Quomodo hoc probamus? quia ſi ſpiritus veritatis (teſtãte [h] ipſa ueritate, de qua procedit) gratis accipitur, proculdubio ſpiritus mendacij eſſe conuincitur, qui nõ gratis accipitur. — Deuſdedit in tract. de Simonia. — Matth. 10.

α ¶ Gratia.] *Simillima primis verbis huius capitis habentur in epiſtola Leonis primi Niceta Aquiletienſi epiſcopo ſcripta, quæ eſt 84. Loquens .n. de gratia ait,* quę niſi gratis detur, non eſt gratia ſed merces. *Reliqua apud ipſum non ſunt inuenta.*

Item Gregorius Syagrio epiſcopo Auguſtodunenſi, lib. 7. epiſt. 110.

¶ Iuaniter ſacerdos dicitur, quicumque ſimoniace ordinatur. Cap. II. — Poly. l. 2. tit. 1. Anſ. l. 6. c. 79.

QVicumque ſtudet [i] pretij datione ſacrũ ordinem mercari, dum non officium, ſed nomen attendit, ſa

a ¶ Spiritualia.] Spiritualia autem dicuntur trib. modis. Vno modo dicuntur gratiæ uirtutum, & dona Dei hæc non poſſunt emi, vel vendi quantum in eis eſt, nõ enim cõferuntur niſi gratis. inf. ea. q. 3. Saluator & hic c. 1. Quandoq; dicitur dignitas ordinis, & omne ſacramentu eccleſiaſticũ præter * matrimonium. Itẽ & omnia iura eccleſiaſtica ſpiritualium rerum, vt adminiſtrationes, pbendæ, ius decimarũ, cœmiteria, ordo: hæc vẽdita trãsferũtur quo ad hoc characterem tantũ, nõ quo ad vitæ meritum. de facto enim nõ de iure procedit in talibus vẽditio. Quandoq; ipſæ res ſacræ, ut vaſa, & omnia vtẽſilia: hęc bene uẽduntur clericis, uel laicis conflata & cõfracta, vt 10. q. 2. hoc ius. In ſumma ergo ſcias, ꝙ ꝓ ſpiritualib. incorporalibus, vt ſunt beneficia & ordines, quandoque munus dat ꝓ digno, nec eſt peccatum ſi eſt munus a lingua ĩ. c. filiũ. ſed & obſequiũ tẽporale, dum tñ ſine pactione. ext. de cleric. nõ re. de cętero. De ſpirituali obſequio quandoque dari poſſit, nõ eſt q̃ſtio, etiam ex cõuẽtione ext. de pręb. ſignificatum, immo ſemper præmiũ aliquod debet interuenire ſpeciale, ſcilicet meritũ hominis talis enim ſimonia ſpiritualis nõ reprobatur, ſicut nec ſpiritualis uſura arg. 24. q. 1. aduocauit. Pecunia autem pro ſpiritualibus incorporalibus nunquam interuenire debet niſi in quinque caſibus. In matrimonio. ĩ. c. quidqd 32. q. 2. honoratur. In operis etiã quas clericus, non debet, vt ſi ſacerdos locat operas ſuas per annũ. arg. extra ne pręla. vices ſuas. c. ult. 12. q. 2. charitatẽ. Idem eſt & ſi ſunt debitæ, dum tñ ius dicat aliquid dandum, ar. 20. q. 3. relatum. extra de ſimo. cum ſit. Item pro ſalute æterna. & peccatorũ remiſſione. de pœn. diſt. 1. mediatrix. 13. qõ. 2. animæ. Item ſecundum quoſdã pro iure ſibi competente, ne uexetur in eo. inf. ea. q. 3. quęſitum. extra de uſur. capit. 1. & extra de ſim. dilectus. Spirituale autem pro ſpirituali permutari poteſt extra de rerum permu. ad quæſtiones. Pro ſpiritualibus autem corporalibus pecuniam dare nõ eſt ſimonia, ut pro calice, pro libro. 12. q. 2. aurum. niſi inueniatur prohibitum, ut in eccleſia, in cœmeterio & Chriſmate, ut inf. c. placuit.

Spritualia trib. mod. s dicuntur.

* *Vide ſupra di. 23. c. his igitur in uer pro beneficijs. & Iure eccleſ. infra ſuper c. 1 ad 2.*

Res ſacræ quandoque poſſunt uendi.

Dari aliqd pro reb. ſpiritualibus incorporalib. an liceat.

Pecunia pro ſpiritualib. interuenire non debet, niſi quinq; caſibus.

GRatia. CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ nõ eſt gratia q̃ nõ eſt gratuita. Simoniaci igitur qui dãt pretium, gratiam non accipiunt, quia gratia in rebus eccleſiaſticis operatur, quam ſi non accipiunt, non hñt: ſi tamen non habent, alijs eam dare non poſſunt. Quid ergo dant ſimoniaci? Vtique ſpiritum mendacij, quem ſolum habent.

b ¶ Hugutio ſic ponit caſum Dicit enim, ꝙ Leo hic intendit dicere, ꝙ ſimoniaci, q̃ pretio ordinantur, gratiã cum ordine non recipiunt, & ideo cum alios ordinãt gratiam, quam non habent, cum ordinibus non conferunt, ſed ſicut cum peccato ordinati ſunt, ita cum peccato, alios ordinant. Quod autem gratia non detur cum ordo pretio tribuitur, præmittitur in princ.

b ¶ Gratia.] Ideſt donum ſpiritus ſancti, uel eccleſiaſtica dignitas, uel ordo.

c ¶ Si non gratis.] Sine munere aliquo non debito.

d ¶ Accipitur.] Arg. contra. 23. q. 4. ille gladium. quia ille dicitur gladium accipere, qui illicite accipit.

e ¶ Gratia.] Ideſt, cum gratia, ideſt. cum charitate, ideſt, non confertur gratia niſi gratis, &c.

f ¶ Poſſunt.] Argu. quẽ quam nõ poſſe dare, quod non habet. 1. q. 7. Daibertum. ff. de reg. iur. nemo de conſecr. diſt. 4. quomodo. inf. ea. q. qui perfectionem. de conſe. d. 4. ſolet. Contra creditor diſtrahit pignus, cuius dominium nõ habet. Vnde arg. contra. ff. de acquir. re. do. nõ eſt nouum. & extra de elect. ſuffraganeis. Ioan. Sol. generale eſt, quod nemo de iure dare poteſt, quod non habet fallit in certis caſibus. B.

Nemo dat quod nõ habet.

g ¶ Spiritum mendacij.] Ideſt, effectũ diaboli, q̃ pater eſt mendacij; quia iſti ſunt mendaces, cũ ſint hæretici, & omnis hæreticus mendax eſt. ĩ. ea. ſi quis inquit. uel dic ſpiritum: ideſt, characterem ſine executione.

Diabolus eſt pater mendacij.

h ¶ Teſtante.] Cũ ait, Gratis accepiſtis gratis date, &c. arg. a contrarijs: contraria enim contrarijs opponũtur, ĩ. d. 9. c. 1. & 25. q. 2. deceſſorum, & 24. q. 2. ſane. 32. d. hoſpitiolũ. 5. q. 6. delatori. & de pęn. d. 2. c. 1. & vide, quod no. 8. q. 1. ſciendum. iuxta finem.

Contraria cõtrarijs opponuntur.

QVicumque. CASVS. Dicitur in hoc c. quod quicũque per pecuniam eſt ad ſacerdotium promotus in ueritate non eſt ſacerdos, ſed tantum nomen ſacerdotis habet inane.

i ¶ Studet.] Hic ergo ſola uolũtas facit hominem ſimoniacũ, ut inf. ea. reperiũtur. & q. 3. non ſolum. ſicut ſpes ſola facit hominem uſurarium, ut 14. q. 3. cap. 1. Item hic

Voluntas ſola facit ſimoniacum.

1 Sub.& punitur, & hoc probat concor.j.proxi. ꝑ contrarijs indu untur. De hoc not. 6.q.1. ſi quis cum. Arch.

hic voluntas ſine effectu imputatur. 1 & dixit Baz. ꝙ huiuſmodi peccatum ſi non proceſſerit ad actum, ſola voluntate deletur, ſicut & ſola voluntate commiſſum eſt. arg. extra de regulis iuris, omnis. Vel intellige hoc verbum, ſtudet. cum effectu. inf. 36.q.1. ſi quis nõ dicã. contra

b ¶Sacerdotij.] Hoc verum eſt, ſi in modum accuſationis eſt conuictus: ſed ſi in modum exceptionis, ſecus, ut extra de accuſa. ſuper his 2. Item ſi in modum inquiſitionis conuincitur, tunc priuatur beneficio, & non ordine. extra de ſim. dilectus 2. Dic ut in decre. inquiſitionis, qñque etiam non priuatur omnibus beneficijs in eo caſu vt ext. de elec. ꝑ inquiſitionẽ. Itẽ regulariter hæc vera sũt, ꝙ perdit ꝓpria beneficia, ſi eo ſciẽte fuerit data pecunia, alias ſine culpa ſua priuaretur, eo ꝙ eſſet legitimè ade ptus, vt 16.q.7. inuẽtum. Itẽ nec ipſum beneficiũ nec ordinẽ perdet, ſi in fraudem ipſius fuerit data pecunia, vt ext. de ſim. ſicut. &c. nobis, inf. q.6. §. vlt.

Simoniacus duob. modis põt cõuinci.

2 Ad idẽ ff. de his, q̃ no. inf. l. Lucius. & eſt ro ext. de excep. c.j. §. vlt. & de or. cog. cũ dilectus. in fi.

cerdos non eſſe, ſed dici tantummodo inaniter concupiſcit.

¶Caput hoc ex originali eſt emendatum, & locupletatũ.

Item ex regeſto.

¶Spolietur honore, qui eccleſiam per pecuniam obtinet. Cap. III.

inf. ea. q.3. c. altare.

PResbyter ſi per pecuniam eccleſiam obtinuerit, non ſolum eccleſia priuetur, ſed etiam ſacerdotij [b] honore ſpolietur: quia altare, & decimas, & ſpiritum ſanctũ [c] emere, uel vendere, ſimoniacam hæreſim [d] eſſe nullus fidelium ignorat.

¶Non eſt inuentum in regeſto B. Gregorij, vnde videtur citari. Similia habentur apud Gregorium vij. lib.6 reg in indice concilij eo anno habiti, & in concilio Turonenſi ſub Carolo magno, c.15. in Remenſi, c.21. Moguntino ſub Rabano, c.12. & altero Moguntino ſub Arnulpho, c.5 & infra ea q.3. c. altare, quod ibi citatur ex Paſchali.

c ¶Et ſpiritum ſanctũ.] Ideſt, ordinẽ, & alia officia, q̃ dona ſunt ſpũs ſancti.

d Simoniacam hæreſim.] Arg. inf. ea. q.3. altare, inf. ea. q.1. quicunq; ſacros, infra ea. q.5. c.1.

Idem Gregorius primus dicta epiſt. 110. lib.7.

¶De eodem. Cap. IV.

BEnedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc [e], ut fiat hæreticus, promouetur.

inf. c. cum liqueat. Poly. ibid. Anſ. l.6.c.80. Burc. l.1.c.21. Iuo p.5.c.75.& 112.

¶In aliquot vetuſtis exemplaribus caput hoc coniunctum eſt ſuperiori, & præter epiſt. 110. indicatam, eadem ſententia habetur lib. 4. epiſt. 55. & lib.5. epiſt. 107. epiſcopis Epyri.

Idem in eodem.

e BEnedictio illi.] ¶Ad hoc.] id eſt, qui ſic honorem accepit, hæreſim incurrit. Eſt enim, vt, cõſecutiuũ 3 nõ cauſatiuũ, ut d.74. conſuluit & 3.q.7. §. itẽ & 6.q.1. ex merito. Et ẽ ſimile. Lex ſub intrauit, vt abundaret delictum. ſimile C. de obſeq. patro. ꝑſtã. ſi manumiſſori. & ff. ad leg. Aquil. l. ſi ex plagis. §.1. ſic & C. de iudi. ꝓperandum in prin.

3 Cõcor. tex. in l. Mæuia. cũ glo. ff. de leg.3. & in l. cũ delanionis. §. item ſi fundo. ff. de fundo inſtruct. & in l. Lucius. §. de collegio ff. de leg.3.

¶Partem habebit cum Simone, qui contra ſimoniacos vehementer non exarſerit. Cap. V.

Conc. Meld. c.42. Deuſdedit p.2. Poly. l.2. tit.1. Iuo p.2. c.84. & p.5.c.75. Anſ. l.6.c.77.

QViſquis per pecuniã ordinatur, ad hoc vt fiat hæreticus promouetur. Quiſquis ergo contra ſimoniacam, & neophytorum [f] hæreſim pro officij ſui loco vehementer non exarſerit [g], cum eo ſe non dubitet habiturum portionem; qui prius commiſit hoc piaculare [h] flagitium.

¶Verba prorſus ipſa huius capitis non ſunt inuenta in epiſtolis B. Gregorij. Verum Paſchalis Papa 11. (vt eſt apud Iuonẽ, ac Polycarpum) citat hæc ex ipſo B. Greg. ac ſimillima prioris partis huius capitis ſunt lib.4. epiſt.55. & 56. poſterioris uero partis, li.10. epiſt.33. Victor epo: Et Ioan. diaconus lib.3.c.4. ſcribit generalẽ ſniam a B. Gregorio contra ſimonia, & neophytorum hæreſim prolatã in epiſt. Victori ſcripta contineri. Capitu-

QVisquis per pecuniam.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi quis per pecuniã ordinatur, ipſum eſſe hæreticum eſt manifeſtum, & qui cõtra talem vehementer non inuehitur, velut particeps minis, deponatur.

contra arg. ĩ. d.51. ſi quis poſt cõtra. ĩ. d.19. Anaſtaſius. ĩ. d.50. is vero, qui contra 6.q.1. §. uerum. 50. diſ. ſi quis poſt. Ioan. Sol. hodie ſola pœnitentia ſine reſignatione quæſitorum ſufficit. cum ſimonia in animo gerebatur vtrinque, ut extra de ſimo. cap. ſi. B.

a ¶Concupiſcit.] ideſt, ex ſua concupiſcentia, ſequitur, ut inaniter dicatur ſacerdos.

PResbyter.] CASVS. Dicitur hic ꝙ ſi quis emit eccleſiam per pecuniam, & eam perdet, & præterea deponi debet: quia emere decimas vel altaria, eſt ſimonia. Seq. c. patet.

f ¶Neophytorum.] Quia a neophyto, ſ. a Simone ortum habuerit: qui de nouo ad fidem conuerſus fuit: uel quia neophyti ſolebant dare pecuniam, ut cito promouerentur: quia aliàs non poterant, ut 48. diſt. c.1.

g ¶Exarſerit.] Vt infra e. quicunq;, &c. placuit. hoc verum eſt ſi poteſt probare illud, alias non noceret ei taciturnitas, vt 2.q.7. plerique. ſed ſi non põt probare faciat, quod dicit Aug. 22.q.5. hoc videtur. Itẽ & ſi probare poteſt, & ſi timeatur ſcandalum: tunc faciat id quod legitur 24. q.3. tam ſacerdotes. 2.q.3. fortè.

Taciturnitas in puniendo ſimonia cũ nocet.

Piaculare flagitium.

h ¶Piaculare.] Ideo dicitur piaculare, quia ſecundum

 leges

lĩ.42.cõcilij Meldẽſis ab Iuone, p.5.c.75.citatũ partim cõuenit cum ipſa epiſtola Victori ſcripta, & partim cum ijs, quæ Iuo, & Polycarpus citant ex Paſchali, & cum his, quæ hoc loco refert Gratianus. De qua hæreſi è Gallia eijcienda Gregorius lib 4.epiſt.51. ſcribit Virgilio Arelatenſi, & lib.7 epiſt.110. Syagrio, & alijs epiſcopis Galliæ.

Item Gelaſius Papa ad epiſcopos per Lucaniam conſtitutos, epiſt.1.c.26.

¶Simonis damnatio, dantem, & accipientem pariter inuoluit. Cap. VI.

QVos [a] conſtiterit indignos meritis ſacram mercatos eſſe pretio dignitatem; conuictos oportet arceri, nõ ſine periculo facinus tale perpetrantes; quia dantem pariter, & accipientem damnatio Simonis, quam ſacra lectio [b] teſtatur, inuoluit. Poly.l.7.tit.6. Deuſdedit p.2. Burc.l.1.c.22. Iuo p.5.c.76.

Item Ambroſius a in libro paſtorali.

a ¶Ambroſius.] *Caput hoc in libro paſtorali B. Ambroſij vnde citatur non eſt inuentum. Habetur tamen in concilio Toletano 8.cap.3. quem canonem integrum Anſelmus lib.6.c.85. partem vero ipſius Iuo p.5.c.83. ex dicto concilio citant.*

¶Anathematis ſententia damnatur, qui ſimoniacè ordinatur. Cap. VII.

REperiuntur quamplurimi negocio † muneris perituri, mercari velle [c] gratiã ſpiritus ſancti: dum vile pretium donant, vt pontificalis ordinis ſublime culmen accipiãt; obliti Verborum Petri, qui dixit ad Simonem: [Pecunia tua tecum ſit in perditionem: quoniã donum Dei exiſtimaſti per pecuniam poſſideri.] Proinde, qa & vſitatum [d] eſt tantum malum, & maiorũ frequenter conſtat mucrone ſucciſum [e]; nos quoque huic vulneri cãceroſo ignitum (quod ſupereſt adhuc) inijcimus [f] ferrum, decernentes omnino, vt quicunq; deinceps, propter accipiendam ſacerdotij † dignitatem, quodlibet præmium fuerit detectus, obtuliſſe; ex eodem tempore ſe nouerit anathematis [g] opprobrio condemnatum [h], atque a participatione Chriſti corporis, & ſanguinis alienũ: ex quo [i] illum conſtat execrabile Chriſto perpetraſſe flagitium.

Anſ.l.6.c.85. † al. negotiatione. Act.8. † al. diuini doni. Iuo p.5.c.83.

leges comparatur ei quod morte expiatur. 15. q.3. ſanè. 5.q.6. delatori, &c.

QVos conſtiterit.] CASVS. Dicitur in hoc c. q cõuicti de ſimonia deponi dẽnt, non ſine pœna ſimoniam cõmittentes, tam dantes, quàm accipientes cum ſint ſimoniaci, vt lectio actuum Apoſtolorum teſtatur.

a ¶Quos.] Hic vocat arg. a cõtrario ſẽſu, inf. ea.q.3. Saluator verſic. quiſquis. ibi, & p ſua lucra arg. j. c. ſi quis epiſcopus. arg. ſup. d.61. ſacra lectio miramur.

b ¶Sacra lectio.] Actuũ Apoſtolorum, cum dixit: pecunia tua tecum ſit in perditionẽ. infra c. proxi. & c.q ſtudet. &c. Petrus. lo.

REperiuntur quã plurimi.] CASVS. Quidam obliti verborũ Petri dicentis ad Simonẽ, Pecunia tua tecũ, &c. epatus per pecuniam acquiſierũt, & licet de hoc iã pœna fuerit ſtatuta, Ambroſ. tamen huic vulneri cãceroſo ferrũ ignitũ apponit, ſtatuẽs, vt quicunque detectus fuerit ſimoniã commiſiſſe, a cõmunióe altaris ſit ipſo iure ſuſpẽſus: & ſi p accuſationem fuerit depoſitus, ĩ monaſteriũ detrudatur. Venditor vero puniat, ut emptor. Si uero laicus ſit, qui ſimoniam cõmittit, excommunicari dẽt.

c ¶Velle.] Ita ſola voluntate eſt ſimoniacus 1 hoc itelligo de uoluntate ad actum aliquem exteriorem pducta: alias nõ eſt ſuſpẽſus ab ingreſſu eccleſiæ. & ſic etiam exaudi infra ea. qui ſtudet. & ſupra ead. quicunque. 24. diſt. quando epiſ. opus. extra de ſimonia. tanta.

d ¶Quia & vſitatum.] Argu. quod mos 2. non excuſat à crimine. inf. ea.q.7.c.fin. arg. contra 73. diſtin. Agatho ſa. &c. quia, ſupra d.4. denique, infra 32.q.4. obijcitur.

e ¶Succiſum.] Per canones.

f ¶Inijcimus.] h.d. quia adijcit pœnam. Vel dic inijcimus. id eſt, iniectum eſſe oſtendimus, &c.

g ¶Anathematis.] Argu. q ipſo iure ſit anathematizatus clericus ſimoniacus, vt inf. ea.q. quicunq; & c. placuit. Vel dicit anathema ſeparationẽ à corpore, & ſanguine Chriſti: vnde ſubdit atque, pro, id eſt, &c. nã poſtea excommunicandus eſt infra ea.q. qui ſtudet. & q.3. ex multis quod eſt pro quolibet mortali peccato, ſed ad deteſtationem ipſius 3. dicitur, quod gñaliter intelligitur: hoc tamen eſt ſpeciale: in notorio crimine fornicationis, & ſimoniæ, q ſuſpenſi ſunt, vt diſt. 32. §. verũ. ſed argu. tamen eſt, quòd ſimoniacus non ſit ipſo iure ſuſpenſus. extra ead. ex tuæ. Dicas ergo, quòd omnis peccator occultus ſuſpectus eſt quo ad ſeipſum, vt j. c. ſacerdotes. ſed ſimoniacus ſuſpenſus eſt quo ad ſe, & quo ad alios, vt extra de ſimo. tanta. & hoc uerum eſt de illo, qui emit ordinem. talis enim pœnitere non poteſt, cum rem furtiuam habeat, vt 14. quæſt. 6. ſi res.

h ¶Condemnatum.] A ſtatutis patrum ipſo iure ex genere delicti 3.q.7.§. porro.

i ¶Ex quo.] Quaſi ex eo tẽpore ſit excõmunicatus, uel ſciat ſe condemnatum, ex quo tempore conſtat nobis, &c. quaſi dicat ex eo tempore ſit excommunicatus, uel ſciat ſe condemnatum ex quo tempore perpetrauit crimen. & eſt ſi. in crimi. læſæ maieſt. argumen. C. ad leg. Iuliam maieſt. quiſquis. ver. donationes, &c. Et ita illud verbũ, ex quo, determinat verbũ, perpetraſſe, & ſecundum hunc intellectum etiam occultus ſimoniacus ſuſpenſus.

1 De hoc ẽt ſu. ea. quicũque. & dicã infra c. eos, ibi videas. Archid. Simoniacus, an qs fiat ſola volũtate.

2 Mos. Sed an à pœna gl. Aur. Ber. c. ult. de con ſuc. Lu. Ro. in ſing. ch. 1.

3 Scilicet crimine ſimoniæ, & ſic anathema ſumitur hic propriè.

Simoniacus an ſit ipſo iure excommunicatus.

Peccator qlibet occultus eſt ſuſpenſus.

ſuſpenſus eſt. Vel determinant hoc verbum, conſtat: & tunc eſt, ſenſus. ex quo conſtat eum ſimoniacum, tunc demum erit ſuſpenſus. hoc vltimum dicebat Marti. Hiſpanus.

a ¶ Extiterit.] Hoc verum eſt, ſi poteſt probare illud: aliàs.

Quòd ſi aliquis extiterit,[a] qui accuſet; ille, qui hũc ordinẽm munerum fuerat datione lucratus, & ſuſcepto honoris gradu priuetur, & in monaſterio ſub perenni pœnitentia retrudatur,† Illi verò, qui hac cauſa munerum acceptores extiterint; ſi clerici fuerint, honoris amiſſione mulctentur: ſi vero laici, anathemate perpetuo condemnentur.

† al. religetur.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 2.

Poly. l. 2. tit. 37. Anſ. l. 6. c. 88. Burc. l. 1. c. 112. Iuo p. 5. c. 118. Pann. l. 3. c. 118.

¶ Damnatur epiſcopus, qui per pecuniam ordinationem facit. Cap. VIII.

SI quis epiſcopus per pecuniam ordinationem fecerit & ſub pretio redegerit [d] gratiam, quæ vendit non poteſt, ordinaueritque per pecuniam epiſcopum, corepiſcopum, presbyterum, aut diaconum, vel quemlibet de his, qui connumerantur in clero, aut promouerit per pecunias diſpenſatorem, [e] aut defenſorem,[f] vel manſionarium; vel quemquam[g] omnino, qui ſubiectus eſt regulæ pro ſuo turpiſſimi † lucri commodo; is, qui hoc attẽtaſſe probatus fuerit, proprij gradus periculo ſubiacebit; & qui ordinatus eſt, nihil ex hac ordinatione, vel ꝓmotione, quæ eſt per negotiationem facta, proficiat; ſed ſit alienus a dignitate,[h] vel ſolicitudine,[i] quam pecunijs acquiſiuit. Si quis verò mediator [k] tã turpibus, & nefandis datis vel acceptis extiterit, & ipſe, ſiquidem clericus fuerit, proprio gradu decidat, ſi verò laicus, aut monachus anathematizetur.

† al. turpiſſimo.

Item ex octaua a ſynodo.

f ¶ Defenſorem.] Ideſt, aduocatum, vel iudicem. vel caſtaldum. Hic collige, ꝙ caſtaldiam emere eſt peccatum. nã diſpenſationẽ religioſæ domus emere eſt peccatum.

Caſtaldiam emere peccatum eſt.

g ¶ Vel quemquam.] Ideſt, archipresbyterũ, archidiaconum, monachum, vel quemlibet officio eccleſiaſtico mãcipatum, vt dicitur inf. ea. q. 3. Saluator. hoc exaudi ꝑ id quod legitur. 28. qõ. 2. quidam in Auth. de ſanc. epiſc. §. ſed neque coll. 9.

h ¶ A dignitate.] Id eſt, a prælatura.

i ¶ Vel ſolicitudine.] Ideſt adminiſtratione.

K ¶ Mediator.] Item nota infamię iſti ꝓcelluntur, vt j. q. 3. c. vl. hi omnes ſimoniaci ſunt, nec recipiuntur ad teſtimonium, vt extra de teſt. veniens. Huiuſmodi autem mediator, dum tamen nõ participauerit, recipi teſtis in crimine ſimonię, extra de ſimo. §. quamuis. qđ tñ ſubaudi cum vita accuſati ante talis extiterit ar. 2. q. 1. in primis in fi. In alijs autem contractibus non recipit interueñtor in teſtimoniũ, niſi de volũtate partiũ. in auth. de teſt. §. qñ verò. col. 7.

Teſtes in criminib. exceptis. ſ. ptis qui dẽnt adulterij, & homici admitti.

No. ergo, ꝙ in criminib. non exceptis. ſ. periurij & homicidij & huiuſmodi, quicũq; admitti ad accuſandũ, & ad teſtificandũ, vt 4. q. 3. c. 1. arg. a contrario ſenſu. nam tantũ integræ famæ admittuntur in illis. niſi propriam iniuriam proſequantur. 4. q. 6. omnibus in quo caſu non admitterentur ad teſtimonium, vt extra de teſti. de cætero, & ſecundum Hug. eadem ſeruatur regula in exceptis: quia nec ad accuſandum, nec ad teſtificandum admittuntur teſtes. niſi ſint integræ famę. niſi accuſatus antea malæ extiterit opinionis. arg. 2. q. 1. in primis. Sed lex canonica ſecus in exceptis dicit. nam admittit infamẽ ad accuſationem, contra quemlibet clericũ, qui prauæ opinionis eſt: ut extra de ſimon. c. tanta. ſed non ad teſtificandum, niſi aliqua præeunte præſumptione. arg. extra de ſimo. licet. verſi. præſertim cum alia, &c. nam teſtes in his criminibus torquendi ſunt. 4. q. 3. §. item in criminali. verſi. item ſi res exegerit. 5. q. 5. illi qui in auth. de teſti. §. ſi vero ignoti coll. 7. ſed tormenta ſine præſumptione non ſunt infligenda extra de regu. iur. cum in contemplatione. ff. de quæſt. l. 1. C. eo. tit. milites. §. oportet: Nota tamen, ꝙ non niſi præeunte præſumptione admittitur criminoſus teſtis in exceptis: non tñ quilibet: quia non inimicus, nõ cõſpirator. ext. de ſimo. licet in fi. licet ibi ageretur nõ criminaliter, ſed denunciatiue. ibi ẽt exaudi tales nõ fuiſſe admiſſos de rigore iuris, ſed ſm̃ ꝑmiſſiõe æquitatis. ꝑterea ibi accuſatus excipiebat de minoribus criminibus cõtra eos, quam de quo ipſi teſtificabant, maxime cũ de crimine iam eſſent emendati. ext. de ſim. per tuas & de hoc dixi 2. q. 1. in primis, in fi. 15. q. 3. ſanc. Joan. ADDITIO. Et 79. diſt. ſi quis Papa. ibi videas. Arch.

Tormenta nõ ſunt ſine præſumptione inſtigẽda.

1 Adde an & qñ taciturnitas noceat, no. in l. filius. ff. de procur. gl. in l. qñ. §. 1. in gl. peruenit. ff. loc.

Excõicatus perpetuo tripliciter exponitur.

alias non nocet ei taciturnitas, vt 2. q. 7. plerique. 1 Sed ſi non poteſt probare, faciat, quod dicit Auguſtinus. 22. q. 5. hoc videtur. Itẽ & ſic probare poteſt, & timeat ſcãdalum, faciat ad quod legitur 24. q. 3. tam ſacerdotes, & 23. q. 4. forte. Ioan.

b ¶ Perpetuo.] ſ. quouſque emendet. ſi. extra de conſtit. ex literis. 27. q. 1. de viduis arg. 2. q. 5. quanto. Vel perpetuo. Ideſt, perpetua ſeparatione a corporis Chriſti, id eſt, vſque ad finem vitę, etiam ſi ante pœniteat, & hoc eſt in criminis deteſtationem. argu. ff. pro ſocio. l. 1. Vel perpetuo, ideſt, continuo. argum. ff. de ſerui. vrb. præd. foramen.

SI quis epiſcopus.] CASVS. Dicitur hic, ſi quis epiſcopus in eccleſia per pecuniam aliquem in clericum cuiuſcunque ordinis ordinauerit, aut diſpenſatorem, aut defenſorem per pecuniam fecerit, ordinator conuictus deponatur: & ordinatus ſimiliter locũ ſuum perdat. Mediator verò ſi clericus eſt, deponat: ſi laicus eſt, excommunicetur. Sequentia duo c. plana ſunt.

c ¶ Si quis epiſcopus.] Hucuſque introduxit capitula de ſimonia, quæ fit ab accipiente. Nunc introducit vſq; ad §. quia ergo, capitula tam de accipiente, quam de dante ordinem, vel aliud ſpirituale per pecuniam.

d ¶ Redegerit.] Quantum in eo eſt ar. 49. di. cap. vlt. ff. de recep. arbitr. l. Celſus. de conſecra. diſt. 4. c. quæris.

d ¶ Diſpenſatorem.] Ideſt, œconomum, vel quemlibet eccleſiaſticarum rerum adminiſtratorem, vt præpoſitũ œconomum, & vicedominum. iu. ead. quos conſtiterit. infra. ead. q. 3. Saluator Hug.

a QVi per pecuniam.] ¶ A ſacerdotio.] Cuius nomine quilibet ordo eccleſiaſticus intelligitur, præſertim ſacer, vt ſu.diſt.81.ſi quiſpiam. 23. q. 4. Guliſarius.§.2. Vel expone a ſacerdotio, id eſt, ab adminiſtratione temporalium.

Sacerdotium quēlibet ordinem eccleſiaſticum cōprehendit.

QVi ſtudet.] Dr̄ in hoc capitulo quod qui ſpiritualia emit, deponi debet, nec poterit de iure communi amplius reuocari. Quòd autē deteſtabile ſit crimē ſimoniæ, quatuor exemplis probatur, Primo exemplo Giezi, qui ꝓꝑ ſimoniā, quam commiſit, factus fuit leproſus. Secūdo, exēplo Iudæ, qui vēdidit redēptorem omniū, ꝓꝑ qđ laqueo ſe ſuſpendit. Tertio exēplo Simonis magi, qui ꝓpter ſimoniam, quam cōmittere voluit, fuit a Petro dānatus. Quarto exemplo Chriſti, q oīb. peccatoribus in templo dimiſſis, ſolos ſimoniacos in deteſtationē criminis excluſit. In fi. dicit, ꝙ qui ſimoniaci ſunt, ſpiritus ſancti grām hēre n̄ poſsūt. CASVS. Dicit, ꝙ ſimoniacus nō poſſet in ordine remanere, ſed talis a communione remouēdus ē & quā graue ſit peccatū, ꝓbat exemplo Giezi, Iudæ Simonis, & Dn̄i, q vendētes eiecit de templo.

Simonia quatuor exēplis eſt deteſtabilis.

b ¶ Studet.] Cū effectu. verba eīn̄ ſunt recipienda cū effectu. ff. quod quiſque iur. l. 1. extra de clericis nō reſidē. relatū, vel ſufficit, quòd det operam.

c ¶ Ordine.] Bene dicit, ordine, qa ſi qs emit ordinē, nō pōt diſpēſari circa ipſū, vt inf. ea. erga. & ex. de ſimo. nobis. in fi. niſi à patre ſuo, & eo ignorāte eēt emptus ordo, tunc diſpēſari poſſet. 1. q. 5. c. vlt. Sed ſecus eſt in beneficiorum emptione. cū enim renunciat quis beneficio empto, poteſt in illo, vel in alio tolerari, vt ĩ. ea. q. 5. c. 1. & in decretali de ſimo. ex inſinuatione. Illa tamen decreta loquitur cum a patre ipſo ignorante eſt commiſſa ſimonia.

Simonia cōmittiē & circa ordinē, & circa beneficium.

d ¶ Permanere.] Infra ead. ſi quis ex diſpenſatione infra ead. q. 3. præſentium.

e ¶ A communione.] Nunquid pro ſola voluntate eſt excōmunicandus quis, cum ſit ſimoniacus? Certè non; quia ex voluntate non ſcandalizatur eccleſia, niſi proceſſerit in actum. Argum. 14. q. 3. Deus. & diſt. 32. erubeſcant. & intellige a communione, ſcilicet fidelium, ab alia ipſo iure ſeparatus eſt etiam occultus, quod tenendum eſt; extra de ſimo. cap. tanta. Ioannes. quod fortè hodie correctum eſt, extra de temp. or. c. fi. B.

Simoniacus ex ſola volūtate non eſt excommunicandus.

f ¶ Capitale.] Id eſt mortale, vel dignum depoſitione.

g ¶ Sanitatis.] Nunquid ergo licitum eſt medico recipere pecuniam pro conferenda ſanitate? Sic: quia illud potius dicitur honor, quam pretium. vt 14. q. 5. non ſanè unde non recipit pecuniam pro danda ſanitate, cum illud ſit gratia, ſed pro labore ſuo. & ſic magiſter non recipit pecuniam pro ſcientia quam dat, ſed pro labore, uel honore, ſicut propheta recipit, vt infra ea. q. iudices. ſic Deus recipit decimas pro honore, non pro pretio, vt 16. q. 1. decimæ.

¶ A ſacerdotio eſt alienus, qui per pecunias ordinat, vel ordinatur. Cap. IX.

QVi per pecunias quemquam conſecrauerit, vel ab alio conſecratus eſt; alienus a ſacerdotio [a] fiat. Nouella 6. cap. 1. & nou. 123. ca. 3. apud Iulianum antecesſorem. Anſ. l. 87. c. 7. Iuo p. 5. c. 121.

a ¶ [Octaua.] *In aliquod vetuſtis exemplaribus caput hoc citatus ex ſeptima ſynodo, in qua, capitulo quinto refertur canon trigeſimus Apoſtolorum ad hanc rē faciēs. In epiſtola autem Taraſij ad Hadrianum Papam, (quæ in exemplaribus bibliothecæ Vaticanæ, & alijs, eſt in fine ipſius ſeptimæ, ſynodi) refertur canō vigeſimus ſecundus, ſynodi q in Trullo, his verbis:* Eos, q ꝑ pecunias ordinati ſunt, ſiue epiſcopi, ſiue quicumque clerici, & non ſecundum probationem, & vitę optionem, deponi pręcipimus ſed & illos, qui hos ordinaſſe noſcuntur. *Extat etiā hac de re epiſtola Baſilij ad epiſcopos ſibi ſubiectos.*

Item Calixtus Papa.

¶ Nec ordinari, nec promoueri in eccleſia Dei per pecuniam aliquis valet. Cap. X.

SAnctorum Patrum exempla ſequētes, & officij noſtri debito innouātes, ordinari quemquam per pecuniam in eccleſia Dei, vel ꝓmoueri, auctoritate ſedis Apoſtolicę modis omnib. prohibemus. Si quis verò in eccleſia ordinationem, vel promotionem taliter acquiſierit, acquiſita prorſus careat dignitate.

¶ *Eſt Calixti ſecundi; qui paulo ante Gratianum vixit, & aliquot concilijs à ſe habitis contra Simoniam, & inueſtituras eccleſiarum, quas Germanici Imperatores vſurpauerant, multa decreuit: de quibus Abbas Vſpergenſis ab anno Domini 1118. in quo electus eſt Pontifex, vſque ad annum 1124 accuratè ſcribit.*

Item Gregorius NaZianZenus.

¶ De eodem. Cap. XI.

QVi ſtudet [b] donum Dei pretio mercari, in ſacro ordine [c] nulla ratione de cętero permanere [d] aut reuocari poſſe dubium non eſt. Talis à communione [e] oībus modis abſcindatur. Nam ſpiritus ſancti donum pretio comparari, quid aliud eſt, quam capitale [f] crimē, & ſimoniaca hæreſis? † quod quàm deteſtabiliter in vtroque teſtamento vindicatum ſit; multorū exemplis facile apparet: Giezi j gratiā ſanitatis Naaman Syro vendidit, eandem gratiam ſanitatis, [g] Heliſæo vindicante, leproſus

Deuſdedit p. 2. & 4.

4. Reg. 5.

† Concord. text. iuncta ſua gl. in l. ſi quenquā. C. de epi. & cl.

† Id eſt, Giezi peccauit, qa tunc cōſtitutione, vel cōſuetudine prohibitū fuit aliquid accipere in caſu in quo ipſe accepit: alioquin nō peccaſſet, ar. 32. q. 4. dixit. B.

Medicus ꝓ ſanitate conferenda pōt pecuniā recipere.

a ¶ Iu-

Iudas uẽdẽs cõmiſit ſimoniam, & plagium.

a ¶ Iudas.] Sed nunquid Iudas commiſit ſimoniam? Certum eſt. Et quidem plagium commiſit in eo, ꝙ liberum hominem vendidit. ff. ad leg. Flau. de plagi. l. 1. Simoniam etiam commiſit in eo, quod rem ſacram uendidit. Dicit H. quod Dominus non poteſt uendere ſeruum iam

c ¶ Pecunia tua.] Hoc in deteſtationem criminis dictum eſt. 1. q. 3. §. contra.

Peccatũ mortale an priuet quemlibet ab introitu eccleſiæ.

d ¶ Dimiſit.] Arg. expreſſum contra Baz. dicentem, ꝙ quilibet propter peccatum mortale erat priuatus introitu eccleſiæ. arg. de pœn. diſt. 1. quis ſanctus ſacerdo. 33. q. 4. uir cum propria nam dominus ſolos ſimoniacos de corpore eccleſiæ eiecit, relictis, alijs peccatorib. intellige tamen hoc de illis, qui ſimoniam committunt in ordine accepto: licet auctoritas generaliter loqui uideat. unde dic cũ Baz. & M. ꝙ nec talis ſimoniacus nec publicus fornicator dẽt eccleſiã ante pęnitẽtiã intrare. De hac materia notaui 33. q. 4. uir cũ ꝓpria. Io. tñ dicit, (quod etiã mihi ſępe reſpõdit) ꝙ peccator quilibet & etiã excõmunicatus põt intrare eccleſiã cauſa orandi, dummodo non interſit diuinis officijs cum non inueniatur prohibitũ extra de ſen. exc. cum nuper. H.

Matth. 27.
† al. redemptionis.

factus amiſit. Iudas [a] omnium redemptorem vendidit [b], mox laqueo ſuſpenſus eãdem redemptoris† gratiam non obtinuit; & merito, quia nemo poteſt retinere, quod vendidit. Simon etiam magus cum eandem ſpiritus ſancti gratiam emere vellet, damnationis ſentẽtiam à Petro audiuit:] Pecunia tua [c] tecum ſit in perditionem, quia, donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri. Dominus etiam vt vendentes, & ementes huius gratiæ expertes oſtenderet, cunctos peccatores per gratiam in templo dimiſit [d]; ſingulariter vendentes, & ementes increpans, & flagellãs de tẽplo eiecit, in quo venditores, & emptores ſuos gratia ſpiritus ſancti cõſtat deſtitutos eſſe, & vacuos. Quos enim Chriſtus eiecit de templo, nunquid ſpiritus Chriſti faciet ſibi templum?

Act. 8.

Ioan. 2.

In operibus B. Gregorij Nazianzeni, quæ multa græce, & latine extant, nihil tale repertum eſt. Habentur autem ſimilia in epiſtola Taraſij ad Hadrianum.

Deuſdedit p. 4. ex Paſchali. inf. c. placuit.

Item Gregorius.

¶ Symoniachi, ſacerdotes eſſe non poſſunt. Cap. XII.

QVicumque ſacros ordines [e] vendunt, aut emunt, ſacerdotes eſſe non poſſunt. Vnde ſcriptum eſt [f] anathema danti, anathema accipienti; hoc eſt ſimoniaca hæreſis [g.] quomodo ergo, ſi anathema ſunt, & ſancti non ſunt, ſanctificare alios poſsũt? & cum in Chriſti corpore nõ ſint, quomodo Chriſti corpus tradere [h], vel accipere poſsũt? Qui maledictus eſt, benedicere quomodo poteſt?

¶ *Deuſdedit in tractatu contra Simoniacos refert hoc ex epiſtola Paſchalis Papæ ſecundi ad mediolanenſes.*

Io. diac. l. 3. c. 4.
Poly. l. 2. tit. 1.
Burc. l. 1. c. 121.
Deuſdedit p. 2.
Iuo p. 5. c. 75.
ſupra c. benedictio.

Item Gregorius Syagrio, & alijs epiſcopis, lib. 7. epiſt. 110.

¶ De eodem. Cap. XIII.

CVm liqueat hanc hæreſim ante omnes [a] [i] radice peſtifera ſurepſiſſe, atq; in ipſa origine [k] ſua, apoſtolica eſſe deteſtatione damnatam; cur non cauetur; cur nõ perpenditur; quia benedictio illi in maledictionem conuertitur, quia ad hoc, vt fiat hæreticus, promouetur?

a ¶ Omnes.] *Antea legebatur,* omnia *ſed gloſſa videtur magis conuenire lectioni reſtitutæ: quæ eſt in aliquot manuſcriptis, & ipſo originali.*

QVicũque.] CASVS. Dicit hic, ꝙ Simoniaci promoueri non pñt, ſiue dantes ſiue accipientes. Nam dãtes, & accipientes ſimoniaci ſunt, & cum maledicti ſũt, alios benedicere non poſſunt.

e ¶ Sacros ordines.] Quia ſi per pœnitentiam recõcilientur, quod tamen per pecuniã acquiſierint, retinere nõ poſsũt, uel quantum ad imprecationum effectum.

f ¶ Vnde ſcriptũ ẽ.] Qui offert alijs uel accipit ab alijs; ut ordinetur, excõicatus eſt, ut hic, & inf. ca. c. perlatum.

g ¶ Hoc eſt ſimoniaca hæreſis.] i. ſic dare uel accipere, ſimoniaca hæreſis eſt. B.

h ¶ Chriſti corpꝰ tradere.] Ideſt, dignè exercere officium ſacerdotis.

iam ordinatum, commutare tamẽ poterit, uel alio genere contractus alienare. Quidam tamen dicunt contra, ut hic. & 54. diſt. generalis.

b ¶ Vendidit.] Nota, ꝙ dicit uendidit: & tamen iſte qñ exigit munera, iam ille gratiam fuerat conſecutus, & ita eſt argumentum contra eos, qui non exigunt ante collectionem beneficij, ſed poſt, arg. inf. ca. eos, & q. 3. ſi quis obiecerit. ff. de calum. l. 1. §. qui autem Tamen quidam dicunt Giezi damnatum non pro uenditione, ſed pro mendacio, quod mihi non placet.

CVm liqueat.] CASVS. Cum in nouo teſtamento præ cæteris criminibus ſimonia, quæ hæreſi cõparatur ſit damnata, cur non præcauetur, cum benedictio in ſimoniaco in maledictionem conuertatur? duo ſequentia capitula plana ſunt.

i ¶ Ante omnes.] Contra de conſec. diſt. 2. prima, ſed hoc uerum eſt poſt reſurrectionem, uel ante, id eſt, præ omnibus alijs.

K ¶ Origine.] Nota ꝙ dicit origine. Hoc uerum nõ eſt

1 Quod Iudas ſimoniā cōmiſit, ꝓbatur ſup. ead. qui ſtudet, vbi de hoc, & ibi dixi. Archid.

quo ad nouum teſtamentum: nam Iudas ante commiſit 1. Vel dic ſatis fuiſſe in origine: quia quam cito hoc fecit, fuit damnatus ſtatim, infra ead. cito.

a CVm ordinaretur.] Lepra fuit.] Ideſt peccati vulnere ſe infectum reddidit.

b GRatiam.] Nō meruiſti.] Ar. 21. q. 4. c. 1.

CIto.] CASVS. Tāgit hic quod dicit in quarto lib. Regum, quòd. Naamā Syrus poſtquam ab Heliſæo lepra mundatus eſſet, receſſit: Giezi autem puer Heliſæi vidēs, quod Dominus nihil acceperat ab eo, clam ſecutus eſt eum dicēs duos filios prophetarum veniſſe ad Dominum ſuum, mandareque ei Heliſæū, vt mitteret ſibi talētum argenti, & duo mutatoria veſtimentorum, quæ cū miſiſſet, accepit ea Giezi, & abſcondit. Dum autem poſtea ſtaret coram Domino ſuo, dixit ei Heliſæus. vnde venis? Re. ſpondit, Seruus tuus, nō iuit quoquā, at ille cor meū erat in preſēti nūc autem accepiſti argentū, & veſtes. & lepra Naaman adhærebit tibi, & ſemini tuo in æternum, & egreſſus eſt ab eo lepróſus ſicut nix.

c ¶ Inexpiabilis eſt.] Quo ad ordinis executionem: vel dic, ꝙ in deteſtationē criminis dr, & ſicut culpa diſcordiæ, quæ forte nec paſſione purgatur, vt ſu. diſt. 90. neq; ad Cain: vel quia pœnitet vſque ad mortem vt infra ead. ſi quis.

DENIQVE. CASVS. Dicitur, etiam, quòd Ammonitæ, & Moabitæ, qui proceſſerunt ex filijs Loth, reſtiterunt filijs Iſrael uenientibus de Ægypto, propter idololatriam, ad quam eos induxerunt, & ideo prohibiti ſunt intrare eccleſiam uſque ad tertiam & quartam generationem. Caſus ergo huius cap. talis eſt, Intēdit: Ambro. probare, quòd crimen ſimoniæ ſit grauius, quàm crimen idololatriæ Nam crimen idololatriæ uſque in tertiam. & quartam generationem punitur; cum ſemen idololatrarum uſq; in tertiam & quartam gñationē intrare eccleſiam prohibeatur: ſemen uero ſimoniacorum in æternum punitur. Semen autem myſticè intelligitur in ſucceſſione uitiorum, & non ſucceſſione generis, ſicut accipitur ibi: uos ex patre diabolo nati eſtis Symoniaci autem & Giezitici hic largè intelliguntur omnes cupidi, & omnes auari. Et poteris prius ponere caſum & poſtea narrare hiſtorias, & econuerſo.

2 Proſelyti erant illi, q veniebāt ad populi Iudaici ritū q nō erant oriundi de populo Iudaico. Archid.

d ¶ Moabitæ.] Iſti Moabitæ, & Ammonitæ idololatræ erant, & cum redirent filij Iſrael de capitiuitate Ægyptiaca, & ſcirent iſti, quòd ſitim patiebantur, obiauerunt eis cum pane ſine potu: ducentes ſecum Balaam ariolum, ut eis malediceret: propter, quod peccatum pręcepit Dominus, ne eos factos proſelytos 2. reciperēt in eccleſiam Dei uſque in ſeptimam generationem, licet ſecundum aliam tranſlationem dicatur, uſque in x. ſed non contradicunt ſibi: nam deſcendentes per ſexum maſculinum non recipiebantur vſque in ſeptimam: per fœmininum vſque in x. Sed Hebræus dixit, quòd nihil aliud erat recipere eos ad eccleſiam Dei, niſi dare eis nuptui filias ſuas. hiſtoriam de illis Moabitis habes 35. diſt.

Item Ambroſius de miniſterijs †, ſeu de dignitate ſacerdotali, c. 5. † myſterijs.

¶ Qui pretio ordinat, lepram, non officium confert. Cap. XIIII.

CVm ordinaretur epiſcopus, quod dedit, aurum fuit; quod perdidit, anima fuit; cū alium ordinaret, quòd accepit, pecunia fuit; quod dedit, lepra fuit a. Deuſdedit p. 2. Iuo p. 5. c. 95.

Idem ibidem.

¶ De eodem. Cap. XV.

GRatiam cum ordinareris, non ſuſcepiſti; quia gratuito eam non meruiſti b. Iuo ibidem. Deuſdedit ibi.

Idem lib. 4. ad c. 4. Lucæ.

De eodem. Cap. XVI.

CIto turpem ſequitur lepra mercedē, & pecunia corpus, animumq. male quæſita commaculat. *& paulo poſt.* ¶ Vides, qa facto auctoris ſucceſſio damnatur hæredis †. Inexpiabilis eſt c enim venditi culpa myſterij †, & gratiæ vindicta cæleſtis tranſit ad poſteros. ¶ Denique Moabitæ d, & cæteri non intrabunt eccleſiam vſq; ad tertiam e & quartā generationē, tamdiu videlicet (vt ſimplicius interpretemur) donec culpam auctorum multiplicis f ſucceſſio generationis aboleret. Sed cum illi; quia in Deum idololatriæ errore deliquerunt, in quartā g generationem videantur eſſe mulctati; profecto durior h videtur eſſe ſententia, qua Giezi ſemen vſque in æternum ꝑ

Iuo p. 5. c. 132. † al. miniſterij. Deuſdedit p. 2.

† Facit ad hoc c. l. cum hæres ff. de diuer. & tē po. præſcr. & l. Papinian⁹. §. j. ff. de acq. poſſ. l. vitia, C. eo.

diſt. capit. ſexto dic.

e ¶ Vſque ad tertiam.] Id eſt, niſi habeant fidem Trinitatis, & quatuor genera uirtutum, uel quatuor Euangeliorum.

f ¶ Multiplicis.] Arg. culpam uel dolum purgari proceſſu tēporis, ut 2. q. 1. in primis, 35. q. 9. de gradib. ff. de hæ. uel ac. uen. l. uenditor. ff. de ac. & ob. is qui. extra de ſi. presbiter. per totū. extra qui ma. acq. poſ. inſuper. arg. contra inf. ead. uentum. ff. de po.. l. j. §. ſi rem. ff. de cōd. fur. l. qui furtum. & l. ulti. Sed rei ueritas eſt, ꝙ licet nō poſſit purgari proceſſu temporis, quo ad preſentem caſum, purgatur tamen per eccleſiæ diſpenſationem, ut 23. q. 4. ipſa pietas, uerſi. eſt enim. Vnde uerſus.

Culpa, & dolus purgatus tempore.

Compoſito lactè fœtenti quæſo cibate.

Qui putat excluſum crimen per temporis uſum, de conſue. cap. quanto in gl. ſolam conſuetudinem.

g ¶ In quartam.] Hic non proſequitur. Ambroſius noſtram interpretationem, ſed 70. interpretum. Vel dic, ꝙ refert ſe hic ad myſticum Intellectum, id eſt, donec habet fidem Trinitatis, & quatuor Euangeliorum.

h ¶ Durior.] Et quis, dubitat ſceleratius eſſe cōmiſſum quod durius eſt uindicatum, ut infra 24. q. 1. non affectamus in ſi. quod perpetuum eſt, licet, & propriæ uxoris interfectos grauius puniatur (ut inf. 63. q. 2. admonere) quam matricida. 23. q. 2. latorem. quod tamen ſpeciale eſt ob frequentem cauſam factum, & ob pronam in uxores ſuas malitiam refrenandam. talia (quia ſunt ſpecialia) ad conſequentiam trahi non debēt. Io. ut 27. q. 1. nuptiarum, & diſt. 27. ſi. uir.

Cōmiſſum eſt ſceleratius qd punit durius.

a ¶ Præ-

cupiditate habendi, prophetica auctoritate damnatur (preſertim [a] cum Dominus noſter Ieſus Chriſtus per lauacri [b] regenerationem omnib. remiſſionem dederit peccatorum) niſi † vitiorũ [c] magis, quàm generis ſemen intelligas. Sicut enim qui filij promiſſionis ſunt; æſtimãtur in ſemẽ bonum; ita etiam qui filij erroris ſunt, æſtimãtur in ſemen malum. Nam & Iudæi ex patre diabolo, non vtique carnis ſucceſſione, ſed criminis. Ergo omnes cupidi, omnes auari Giezi lepram cum diuitijs ſuis poſſidẽt, & male quæſita mercede, non tam patrimonium facultatum, quàm theſaurum criminum congregarunt æterno ſupplicio, & breui fructu.

† al. niſi, vt vitiorum.
Rom. 8.
Ioan. 8.

α ¶ In quarta.] *Antea legebatur;* in tertiam, & quartam: *Sed & à B. Ambroſio, & ab vno vetuſto Gratiani codice abeſt vox,* tertiam *Deuteronomij autem 23. Idumæorum quidem, & Aegyptiorum filij permittuntur tertia generatione intrare in eccleſiam Domini, ſed de Moabitis ſic ſcribitur.* Ammonites, & Moabites ẽt poſt decimam generationẽ non intrabunt eccleſiã Dñi in æternũ.

β ¶ Peccatorum.] *Sequebatur.* cur ergo Giezi ſemẽ in æternum damnatur? *quæ apud B. Ambroſium non habentur.*

2 *Quia ergo auctoritate Leonis Papæ ſimoniaci non niſi ſpiritum mendacij accipiunt, ſecundum Gregoriũ apud ſimoniacos ſacerdotium non ſubſiſtit, benedictio eorum in maledictionem cõuertitur, apud eos manet anathema danti, & accipiẽti cum ſancti non ſint, nec in Chriſti corpore, conſtituti, cum ſint maledicti, nec ſanctificare alios poſſunt, nec corpus Chriſti tradere, vel accipere, nec benedicere alijs valent: ſecundum † Ambroſium vero anathematis opprobrio condemnantur, atque à participatione corporis & ſanguinis Chriſti alienantur, cum accipiatur aurũ, & lepra detur: cũ inexpiabilis ſit culpa venditi myſterij †, ſecundum Chalcedonenſe concilium ex tali ordinatione nihil proficere iudicantur, ſecundum Gelaſium Simonis damnatione inuoluuntur, ſecundum Gregorium Nazianzenum in ſacro ordine permanere, aut renouari nulla ratione poſſunt: ab Heliſæo lepra perfunduntur, à Petro in perditionem damnantur, à Chriſto verò de templo eijciuntur, quid aliud ſimoniacus ſimoniaco in ſua ordinatione poteſt conferre, niſi quod Innocentius de cæteris hæreticis teſtatur dicens, epiſtola decima octaua ad Alexandrum, c. 3.*

† ſup. c. reperiũtur.
† al. miniſterij.

γ ¶ Non ſubſiſtit.] *Simoniaci recipiunt quidem characterẽ, ſed ſunt ipſo facto ſuſpenſi. Ita ratione habita vſus, verè dici poteſt ipſorum ſacerdotium non ſubſiſtere, ac propterea rectiſſime B. Greg. lib. 10. epiſt. 33. Victori epiſcopo ſcribens ſimoniacam ordinationem vocat illicitã, & effectu carentem.*

¶ Qui ſpiritus perfectionem non habent, ipſam dare non poſſunt. Cap. XVII.

Anſ. l. 6. c. 73.

QVi perfectionẽ ſpiritus, quam acceperãt, perdiderunt, non eius dare plenitudinẽ [d] poſſunt (quæ maximè operatur in ordinationibus) quam per ſuam perfidiã perdiderũt. & *iterũ.* Qui honorẽ non habuit, honorẽ dare nõ potuit: nec aliquid ille accepit, quia nihil erat in

Epiſt. 22. c. 3. ad epiſcopos Macedoniæ, in fine.

a ¶ Præſertim.] Reſpicit ad quod dixerat dictio: vel incipit ibi verſus, & reſpicit ad literam ſequentem, ſcilicet cur ergo.

b ¶ Per lauacri.] Sine quo non habet vitam æternam, niſi pro Chriſti nomine quis fuerit baptizatus ſanguine, vt 15. q. 1. c. firmiſſime, & de conſecr. diſt. 4. c. firmiſſime.

c ¶ Niſi vitiorum.] Sophiſticè argumentatur. nã idem eſt in idololatria: ſed in p̃dictis nõ conſiderat niſi literalem intellectum.

QVIA ERGO. Hæc eſt 2. pars quæſtionis, in qua latenter ſupponit de ordinatis ab hæreticis, ſ. p̃ter formam eccleſiæ, & dicit ꝙ tales non recipiuntur niſi ad damnationem. Io. de Fant.

CASVS. Concludit nũc Gratianus ferè ex omnibus cap. ſupradictis, dicens ꝙ ſimoniaci, ſm Leonem, non accipiunt niſi ſpiritũ mẽdacij, & quia ſm Greg. apud eos ſacerdotiũ nõ ſubſiſtit, & quia benedictio eorũ in maledictionẽ cõuertitur. & c. nihil aliud poteſt cõferre ſimoniacus ſimoniaco q̃ hæreticus hæretico.

QVi pfectionẽ.] CASVS. Hoc c. intelligitur de illis, qui in eccleſia catholica ordinati fuerũt, ſed poſtea labuntur in hęreſim: & ſic gratiam Spiritus ſãcti, q̃ acceperant (q̃ maxime in ordinibus operatur) amiſerũt. cum ergo eam non habeant, eã dare nõ poſſunt: q̃a qui non habet honorem, eũ alij dare non poteſt: ſed damnationẽ dabit, quam cum vero ordine habet.

d. ¶ Plenitudinem.] .i. executionem ordinis. hic interſerit magiſter de ordinibus hæreticorum 1. Sed quid ad Io. de Fãt. & alij de hac materia dixe-

1 Et hoc uſque ad §. cõſtat. inf. ead. Eps ẽt hæreticus cõfert ordinẽ, ſed non ordinis executionẽ.

dixerunt, iſtud eſt tenendū, ꝙ q̄libet ep̄s, ſiue catholicus ſiue hæreticus, ſiue in eccleſia, ſiue extra conferat ordinem, dū tñ cōferat ſm formam eccleſiæ, recipit ordinatus ordinem, licet non recipiat executionem ordinis. ſimiliter ſit taliter ordinati alios ordinent, idem eſt, & ſic in infinitū, vt ī. ea. quod quidā. 9. q. 1. ordinationes. Idē dico de conficiendo corpore 1. Chriſti ī. ea. dominus declarauit. &c. nō nocet. infra de con ec. diſt. 4. non in vobis loquitur ergo principium capituli de his q̄ in forma eccleſiæ receperūt ordinē Secunda pars de illis qui extra formā, illi nihil recipiunt, nec aliqd conferunt: q̄a nemo dare poteſt, &c. vt ſup. c. 1. & infra. q. 7. Daibertum.

1 De hoc no. 9. q. 1. in ſū. Sed contra. de conſec. d. 2. vtrū, &c. qd ſit. vbi contra not. Archid.

nit ī. 26. diſt. deinde. Tertia quæſtio erat, an remaneant clerici, ideſt, an reciperent characterem ab hæreticis ordinati, vel an deberent ad vlteriora promoueri, & dicit ꝙ nunquam: & hanc quæſtionem in hoc cap. explicat.

b ¶ Pro ſui difficultate.] Quia fuit quæſitum ſi ordinati ab

dante: ſed damnationem, quam habuit, per prauam manus impoſitionem dedit.

¶ *In hoc capite non referuntur ipſa prorſus verba Innocentij, quæ tamen habentur partim infra ead. c. Arrianos partim in capite nunc ſequenti;* ventum eſt; *in verſiculo.* Sed econtrario.

Idem Rufo, & alijs epiſcopis; epiſt. 22, c. 3.

¶ Simoniacus per prauam manus impoſitionem, non benedictionem, ſed damnationem præſtat. Cap. XVIII.

Poly. li. 2. tit. 31. & lib. 7. tit. 7. Anſ. li. 6. c. 73. al. 70. Iuo p. 6. c. 59. Pan. li. 3. c. 130.

VEntum eſt [a] ad tertiā quæſtionē, quæ pro ſui difficultate [b] longiorē exigit diſputationem. Cū nos dicamus ab hæreticis ordinatos: vulneratū, [c] per illā manus impoſitionem habere caput [d], vbi vulnus [e] infixū eſt medicina [f] eſt adhibenda, qua poſſit recipere ſanitatē †. Quæ ſanitas poſt vulnus, ſecuta, ſine cicatrice eſſe [g] non poterit, atque vbi pœnitentiæ remedium neceſſariū eſt, illic ordinationis honorem locum habere [h] nō poſſe decernimus. Nam ſi vt legitur, quod tetigerit immundus, immundū erit; qūo ei tribuetur [i]; quod munditia, ac puritas conſueuit accipere? ¶ Sed econtrario aſſeritur, eum qui honorem amiſit, honorem dare non poſſe, nec illum aliquid accepiſſe [k]: quia nihil in dante erat, quod ille poſſet accipere. Acquieſcimus, & verum eſt certe, quia quod non habuit, dare non potuit. Damnationem [l] vtique, quam habuit, per prauam manus impoſitionē dedit; & qui particeps effectus eſt damnato, quomodo debeat,

† Tex. eſt ſimi. in l. archiatri. & ibi Bart. C. de profeſ. & me. li. 10.

inf. ca. Arrianos. *Num. 19. Leuit. 15. & Agæi. 2.* ſup. qui perfectionem, verſ. qui honorem.

ADDITIO. Dicit Lan. de huiuſmodi hæreticis multa mēdacia ſcripta ſunt & inutiliter. Io. de Fāt. & Gof. dicunt, ꝙ hæreticus, qui recipit vltimam manus impoſitionem extra eccleſiam, nō confert, ſed confundit eos. ī. ea. q. 7. cōuenientibus. Archid.

VEntū.] CASVS. Tres q̄ſtiones fecerunt ep̄i Macedones Innocentio. Prima fuit, vtrū ducens viduā in vxorē, poſſit promoueri, vel iam promotus debeat deponi? Secunda fuit vtrum dicendus ſit bigamus qui ante baptiſmum habuit vnam vxorem, & poſt baptiſmū aliā? quibus explicitis, ī. 34. diſt. ſi quis viduā. & 26. diſt. deinde opponitur. accedit in hoc c. ad tertiā, quæ talis eſt, ſcilicet utrum redeuntes ab hæreticis qui apud eos ordinati fuerunt, apud nos ad ordines ſunt admittend.? Et reſpōdet, ꝙ non: quia in reconciliatione imponitur eis pœnitentia, poſt quam remanet quædam cicatrix. ideſt irregularitas, quæ eos à promotione repellit. Sed cōtra hoc dupliciter opponitur: ſi hæreticus aliquem ordinauit q̄ honorem amiſit, nihil contulit ordinato, ergo perinde poterit à catholicis ordinari, ac ſi nunquam ordinatus fuiſſet. Sed rñdet Innocentius falſum eſſe: quia damnatio quam accepit, eum non impedit promoueri. Secundo obijcitur, ſi quam maculam ex ordinatione hæreticorum incurrit ex canonica ordinatione deletur. Et ad hoc rñdet, quòd illud eſt falſum. nam ſi ita eſſet, pro nihilo criminoſus ageret pœnitentiam, ſed accederet ad ordinationem, vbi omnia crimina delentur. de conſuetudine igitur Romanæ eccleſiæ eſt, vt veniens ab hæreticis, ad laicalem cōionem tm̄ admittātur, & non clericalē: & ita tres q̄ſtiones ponuntur hic vna principalis & duæ incidentes, & ad omnes ſufficienter reſpondet.

a ¶ Ventum eſt. Tres namque Macedones ep̄i, quibus hæc ſcribit Inno. inter alia fecerant q̄ſtiones. Prima erat vtrum quis ducēs viduā ꝑ in uxorē poſſit ꝓmoueri: vel factus clericus ꝑ hoc debeat deponi? Cuius determinationem ponit ī. diſt. 34. ſi quis viduā. Secunda erat, vtrū dicendus eſſet bigamus qui ante baptiſmū vnam, poſt baptiſmum habuit alteram? cuius determinationē po-

ti ab hæreticis accepiſſent honorem, & ſi ad eccleſiam reuerſi recipiantur in honorem clericatus.

c ¶ Vulneratum.] ideſt, capitalē & ſacramentalē dignitatem cum vulnere. i. cum damnatione ſuſcepta tenere.

d ¶ Caput.] Ideſt, animam culpæ macula vulneratam. & anima punitur pro homine. de conſecr. diſt. 5. ne tales.

e ¶ Vulnus.] Vbi enim malum contingit. ibi moriatur. & c. 2. q. 1. peccauerit.

f ¶ Medicina.] Hoc videtur ſic exponendum, ideſt, reiterandum eſt in his ſacramentum. inf. ea. q. vlt. per illicitam. hoc enim videtur intelligēdum cum omiſſa fuit forma ag. 1. q. vlt. Daibertum vbi hoc inducitur.

g ¶ Cicatrice eſſe.] Quia & ſi pœniteant, tñ irregularitas manet, quæ non aboletur per pœnitentiam, vt 25. d. prin. um. & 50. diſt. illud. & 1. d. 7. ſi quis omnem.

h ¶ Habere.] infra 23. q. 4. ipſa pietas. contra. Sed ibi de ordinatis catholicis, & poſt in hæreſim labentibus: hic de his quibus hæretici manus impoſuerunt. Vel hoc de rigore. illud de miſericordia.

i ¶ Quomodo ei tribuetur. Argum. ꝙ vxor nō tenetur reddere debitum viro leproſo, Arg. contra, 32. q. 7. omnes, & q. 5. ſi quis vxorem. Vide de hoc cui eſt ſtandum, extra de coniug. lepro. c. 1. & 2.

K ¶ Accepiſſe.] Aliàs accipere, & ſupplere: & ideò non dēt ei nocere quin ordinari poſſit, q. d. id qđ nihil eſt, nō debet præſtare impedimētum, vt ext. de iure pat. qđ autem. in fi. Sed hoc fallit ext. de ſpon. c. ad audientiam.

l ¶ Damnationem.] ideſt, Sacramentum quod damnabiliter habuit damnabiliter dedit, & ita factus eſt particeps damnationis, infra ea. q. 7. ſi quis, inf. ea. q. 4. 5. cū ergo, inf. de conſecr. diſt. 4. ab antiqua.

Anima pro hoīe ponit.

Irregularitas per pœnitentiā nō aboletur.

Vxor viro leproſo debitum reddere nō tenetur.

Impedimentum nō præſtat quod nihil eſt.

Tres q̄ones. 2 Scilicet primo: ibi tñ ſcribit archiep̄o Rothomagen. ſed pōt eſſe, ꝙ ſolutionem eiuſdem q̄ōnis miſit illis vel illi. Archid.

a ¶ Non

a ¶ Non poſſum.] De mero iure. nam ex diſpēſatione poſſum. infra ead. q. vlt. conuenientibus.
b ¶ Sed dicitur.] Ideſt, obijcitur, & hæc erat ſecunda obiectio, q̄ fiebat Innocentio. prima fuit ibi, ſed contra
c ¶ Benedictio.] Quæ eſt cum ab hæreticis rediens reconci-

nis, in qua dicitur, ꝙ nō videtur idem de ſimoniacis q̄d de hæreticis. & rñdet, ꝙ idem eſt, ꝙ ſimoniaci ſunt infideles: & hoc probat ꝑ quatuor auctoritates. Io. de Fan.
CASVS. Dictum eſt ſu. in §. quia, & cap. ſeq. ꝙ ſimoniaci cōparantur hęreticis, obijcit nunc Gratianus dicens. Hæretici fidem non habēt, ſed ſimoniaci ſic, licet gratiā ſpiritus ſancti venalē putant, & quod dictū eſt in illo, c. qui perfectionem, non pōt de hæreticis intelligi. Ad hoc reſpōdet dicens, ꝙ ſimoniaci etſi fidem habere videantur, tamen infidelitati ſubijciūtur, quod probatur per capitulum ſequens.

ceſſitas cogat, ut 24. q. 1. ſi quē forte, ſed ſecus, eſt: q a de Sacramēto ordinis hic loquitur Ioan. de Fan.

ead. epiſt. c. 4. honorem accipere, inuenire nō poſſum.[a] ¶ Sed dicitur[b] vera ac iuſta legitimi ſacerdotis benedictio[c] auferre omne vitium, quod a vitioſo fuerat iniectū. Ergo ſi ita eſt,
Iuo p. 6. c. 60. applicentur ad ordinationem ſacrilegi, adulteri, atq. omnium criminum rei: quia benedictione ordinationis crimina, vel vitia putantur auferri: nullus ſit pœnitētiæ locus; quia id poteſt præſtare ordinatio, quod longa ſatiſfactio prçſtare conſueuit. Sed noſtræ[d] lex[e] eccleſiæ eſt,
Iuo in procemio. Pann. l. 3. tit. 5. c. 17. venientibus ab heretecis, qui tamē illic baptizati ſunt, per manus impoſitionem,[f] laicam tantum tribuere cōmunionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem, vel exiguum[g] ſubrogare.

3 *Sed obijcitur, alij hæretici a fide exorbitant: ſimoniaci autem, & ſi gratiam ſpiritus ſancti venalem putant, tamen a fide alieni non ſunt: atque ideo, quod ab Innocētio de cæteris hæreticis decernitur, non valet de his conſequenter intelligi. His*[h] *ita reſpondetur. Simoniaci, & ſi fidem tenere videantur, infidelitatis tamen perditioni ſubijciuntur.*

Vnde beatus Ambroſius in ſecundo libro de pœnitentia, c. 4. aduerſus Nouatianos ſcribit dicens.

¶ Simoniaci fidei integritatem nō habent. Cap. XIX.

PEtrus Simoni, q. magicæ artis cōſuetudine deprauatus[i] putaſſet, quòd gratiā Chriſti per impoſitionē[k] manus, atq; infuſionem ſpiritus ſancti compararet pecu-
Act. 8. nia; ait: [Non eſt tibi pars, neque ſors in hac fide*α*[l]. quia cor tuum non eſt rectum apud Deum, &c. [Vides. Quòd hunc magica vanitate blaſphemantem in ſpiritū ſanctū apoſtolica auctoritate condemnet, & eo magis, quia puram conſcientiam[m] fidei[n] non habebat?

α ¶ In hac fide.] *Vulgata editio habet,* in ſermone iſto, *Græcè eſt* ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ.

Item Gregorius lib 9. epi. 53. ad Theodoricum Regē.

¶ Simoniacus, infidelis eſſe probatur. Cap. XX.

Anſel. l. 13. c. 44. CVm omnis auaritia[o] idolo-

h ¶ His.] Dictis a ſe. Nā ſibi ipſi opponit propter comparationem inter ſimoniacos, & hæreticos in §. quia. in fin. & ita ſub alteratione veniet vſq; ad §. conſtat ergo.

PEtrus.] CASVS. apparet ex hiſtoria, q̄ talis eſt. Legitur in Act. 8. Apoſtolorum ꝙ cum Simō magus nuper ad fidē cōuerſus videret ad vmbrā Petri infirmos ſanari, ut hoc donū carius alijs vēderet, voluit a Petro emere, & obtulit ei pecuniā, quē Petrus damnauit dicens; Pecunia tua ſit tecū in perditionē, quia exiſtimaſti, &c. & ideo quia cor eius apud Deum rectum non erat, eum dānauit. Sequens. c. patet.

i ¶ Deprauatus.] Similiter dicit capit. ∂ Saule. ꝙ deprauatus cauſā peccati ad hoc ſe cōtulit, quod dānauerat. 26. queſ. 5. nec mirum, vltra medium.

conciliatur eccleſiæ. Vel quæ erat ſecundum illos contra quos hic agit Innoc. quando reuertentes ad eccleſiā iterum ordinantur, vel quandocunque aliquis ordinatur. H.

d ¶ Sed noſtræ.] ſ. occidentalis. Hæc eſt tertia ratio.

e ¶ Lex.] Ideſt, conſuetudo. C. de man. li. l. 1. alibi. ponitur pro regula. inf. ea. q. 7. c. 2. alibi ponitur ꝓ ratione. 1. d. conſuetudo. alibi pro canone. ſu. d. 31. Nicæna. 1.

f ¶ Per manus impoſitionem.] q. d. non ſolum qui ab hæreticis ordinati ſunt, nō poſſunt habere honorem in eccleſia: ſed etiam qui apud eos baptizati ſunt tantum, ita quòd non ordinati. vt inf. ea. q. 7. qui in qualibet.

g ¶ Vel exiguū.] Secus in orientali eccleſia, quæ illos ꝑ vnctionem chriſmatis reformat, ut inf. de conſe. d. 4. ab antiqua. inf. ea. q. 4. placuit, cōtra. Sed ibi de infantibus, hic de adultis. & diſcretus de conſe. d. 41. ſicut. 2

SED OBIICITVR. Hæc eſt tertia pars quæſtio-

Lex tripliciter ſumitur.

1 Adde ꝙ ēt aliqū ꝓ pacto. l. legem. C. de pact. & l. ſi tibi. ff. 3 ad 100.

2 Idē tā vr de adulto q̄d de infante, ſi ultima ne-

k ¶ Per impoſitionem.] ſ. ut cuicumque imponeret manum, acciperet Spiritum ſanctum, & ei infunderetur Spiritus ſanctus.

l ¶ In hac fide.] ſ. noſtra catholica: ſed in actibus Apoſtolorum habetur in ſermone iſto, ut 3. ca. eos qui. unde poteſt dici, in fide tua³, ideſt in eo quod credis obtinere. ſ. ut peccunia infundat Spiritus ſanctus. ³ In hoc facit ad propoſitum Gratiani; quia dicit, non eſt tibi pars in hac fide, & ita infidelis, ergo hæreticus, & ſic exaudi c. ſeq. &c.

m ¶ Puram conſcientiam.] Quæ etiam ad actum progreſſa eſt, ſic exaudi de pœn. d. 1. c. ſi cui etiam non contingat.

n ¶ Fidei.] Et in hoc facit ad propoſitum.

o CVm omnis auaritia.] Ideo dicit auaritia ſpecialiter ſeruitus idolorum, quia tanquam Deo exhibet auarus nummo reuerentiam, inf. 11. q. 3. pauper.

a ¶ Ido-

3 Ideſt fides & credulitas

Auaritia idolorum ſeruitur.

a ¶ Idolorum.] Arg. 6. q. 1. quæro.
b ¶ Perditioni.] Et ita eſt hęreticus ſecundum propoſitum Gratiani.
c ¶ Subijcitur.] Potius enim vocatur.¹ quam ſit inf. 24. q. 2. ſane, & infra 22. q. 5. cauete 8. q. 1. ſciendum. infra. 23. q. 4. forte. Ioan.

1 Scilicet fidelis. 86. diſtin. qui clementiam. Arch.

pitur, ut infra. q. 3. per totum.
i ¶ Detrahunt.] Sicut enim Iudæi miraculorum operationem tribuebant diabolo, quæ per ſpiritum ſanctum fiebãt; ita iſti ordines, qui ſunt dona ſpiritus ſancti, per diabolum ſibi acquirunt.

BOs. CASVS. Sicut beatus Petrus Simonẽ damnauit, ita omnes ſimoniacos non immerito dãnat, & deponit quod ſex rationibus probat. Prima eſt, quia deteriores ſunt Macedonianis, qui ſpiritum ſanctum dicũt eſſe ſeruũ patris & filij. Iſti uerò ſeruũ ſuum faciũt, ipſum vendentes. Secunda eſt quia blaſphemant in Deum, ſicut illi, qui dicebant Chriſtũ in Beelzebub eijcere dæmonia. Tertia, quia ſimiles ſũt Iudæ proditori. Quarta, quia ſunt damnati in canone Apoſtolorũ. Quinta exemplo Hieroboã, de quo legit in tertio libro Regũ, quod ipſe dabat ſacerdotij pricipatũ implentibus manũ ſuam. Sexta exemplo Giezi, de quo habetur in quarto libro Regum. Sequẽs cap. patet, in quo quæ iam dicta ſunt repetuntur.

rum[a] ſit ſeruitus, quiſquis hanc, & maximè in dãdis eccleſiaſticis honoribus vigilanter non præcauet, infidelitatis perditioni[b] ſubijcitur,[c] etiam ſi tenere fidem, quã negligit,[α] videatur.

α ¶ Quam negligit.] *Sic eſt emendatum ex manuſcriptis exemplaribus, & originali. In vulgatis enim legebatur,* fidem, verbis, quam negat facto, videatur.

Item ex epiſto. Taraſij Conſtantinopolitani epiſcopi miſſa Papæ Hadriano.

¶ Simoniacorum hæreſis, cæteris damnabilior eſſe probatur. Cap. XXI.

EOs, qui per pecunias manus impoſuerunt, vel imponũt, Petrus diuinus[d] Apoſtolus (cuius cathedrã ſortita eſt ſanctitas veſtra tãquam Simonem magum depo- Anſ. l. 6. c. 86. al. 95. Deuſdedit p. 2.
nit. *& infra.* ¶ Tolerabilior eſt enim Macedonij, & eorum,[e] qui circa ipſum ſunt, ſpiritus ſancti impugnatorũ impia hæreſis. Illi enim creaturam, & ſeruũ Dei patris, & filij, ſpiritum ſanctum delirando fatentur. Iſti verò eundem ſpiritum efficiunt[f] ſuum ſeruum. Omnis enim dominus, quod habet, ſi vult,[g] vẽdit, ſiue ſeruum, ſiue aliquid aliud eorum, quę poſſidet. Similiter, & qui emit, dominus eius volens eſſe, quod emerit, per pretiũ pecuniæ[h] illud acquirit. Ita, & qui hãc iniquã actionẽ operantur, detrahũt[i] ſpiritui ſancto; æqualiter peccãtes his Matth. 12.
qui blaſphemauerũt dicẽtes Chriſtũ in Beelzebub eijcere Dæmonia; atque, vt verius dicamus, Iudæ cõparantur Matth. 26.
proditori, qui Iudęis Dei occiſoribus Chriſtũ vendidit. Cum ergo[k] ſpiritus ſanctus cõſubſtantialis ſit Chriſto, Act. 8.
eiuſdẽ omnino, & ipſi portionis erunt. Et proculdubio in eis non eſt gratia ſpiritus ſancti, ideſt ſacerdotij ſanctitas. Nã quod nõ acceperũt, non habent. Ait enim Petrus Simoni: [Nõ eſt tibi pars, neq; ſors in ſermone iſto, quia exiſtimaſti donũ Dei pecunia poſſideri.] *& ſupra.* ¶ Nã & viceſimus nonus canon ſanctorum[l] Apoſtolorum, & actus eorundem, & tertius,[m] & quartus[n] liber regnorũ alienũ omnino a ſacerdotio pronũciant eũ, qui aliquando dederit, vel acceperit pecuniam in aliquo tempore; ſiue ante manus impoſitionẽ, ſiue in ipſa manus impo-

d ¶ Diuinus.] In bona ſignificatione a deditate ſumitur,² vel a diuinitate, ſic ſup. 38. diſt. omnes, nõ a diuinatione, ut inf. ea. nunquam.
e ¶ Et eorum. Ideſt, ſequacium eius.
f ¶ Efficiunt. Scilicet quãtũ in ſe eſt, ſicut emere, & uẽdere dicuntur. inf. ea. cauſa quæſtio. 3. Saluator. B.
ADDITIO. 49. diſt. c. ult. de conſe. d. 4. c. quæris. ſ. ea. iudices. Arch.

2 Sic. 16. q. 1. prędicator, in princ.

g ¶ Si vult.] Nihil enim tam cõſonum, &c. inſtit. de re. diu. §. per traditionem, C. de cõtrah. emp. l. dudum. in fi. niſi ubi lex prohibet venditionem. extra de iure patronatus. de iure. C. de reb. alien. l. vltim. Immo, & quãdoque cõpellitur uendere. C. de cõmuni ſer. ma. l. 1. ff. de reli. ſi quis ſepulchrum, & ff. cõmuni diui. l. 1. §. ult. emere autem non compellitur quis. C. de iure delib. nec emere arg. contra. C. de don. ſancimus.

Vendere quandoque quis cõpellitur. Pretium in emptione debet eſſe innumerata pecunia

h ¶ Pecuniæ.] Nam pretium in pecunia numerata cõſiſtit, vt inſtitut. de empt. & ven. §. item pretium, arg. ext. de re. permu. ad queſtiones. nam vbi aliud pro alio datur in ſpecie; permutatio eſt ff. de cõtrah. empt. l. 1. Sed tamen hic emptio large, & pecunia ſimiliter large acci-

k ¶ Cum ergo.] Melius diceret, cum enim, &c. ſecundum quod poteſt ſequitur in litera.
l ¶ Canon ſanctorum.] Qui ſic ſe habet: ſi quis epiſcopus, presbyter, aut diaconus obtinuerit per pecuniam dignitatem, & ipſe & ordinator eius modis omnibus a communione abſcindantur, ſicut Simon magus a Petro. facit ad hoc infra quæſt. 3. ſi quis epiſcopus, & cap. finali.
m ¶ Et tertius.] Vbi dicitur de Hieroboã, quod quicunque volebat implebat manũ ſuam, & fiebat ſacerdos excelſorum: & propter hanc cauſam peccabat domus Hieroboam, & verſa eſt, & deleta de ſuperficie terræ.
n ¶ Et quartus.] Vbi de Giezi agitur.

a ¶ Acie-

a ¶ Accipere.] Argumen. in electionibus & alienationibus, ut firmæ ſint, fieri ex conſenſu poſt ſequente, ſicut ex priori, infra 29. quæſtione prima, §. his ita, infra 16. quæſtio. prima, capitulo ultimo, & 7. quæſtio. capit. decimas. &c. & cap. eccleſias, extra de iure patron. cura paſtoralis. argumẽ. contra. 24. diſtinct. cap. ult.

† Conc. te. in l. ſi fraudator. §. ſi ... curator. ff. de his quæ in fraudem cred.

a ¶ Accipere.] Similiter impendere eſt quandocunque impendere, ut infra eadem quæſtio. §. Saluator. & cap. ſi quis epiſcopus præbendas. & capit. ſi quis obijcerit. & eſt ſi. ff. de calum. l. prima, §. quod autem. Eſt ergo ſimoniacus, qui ratione ordinis, uel beneficii collati aliquod munus dat, ut dixi de Giezi, ſupra eadem. qui ſtudet. Ioan.

ſitione, ſiue poſt. Accipere [a] enim eſt quandocunque accipere.

¶ *Caput hoc eſt pars epiſtolæ Taraſij ad Hadrianum. Sed immutata eſt aliquot locis ſeries verborum, & epitomæ quadam adhibita; quemadmodum, & apud Anſelmum. Integra habetur manuſcripta poſt ſeptimam ſynodum in Vaticana bibliotheca, & in Græcis eius ſynodi codicibus, & in Latina ex verſione Anaſtaſij bibliothecarij. Extat etiam Latinè impreſſa apud Balſamonem. Sed in ea verſione, aut interpretis, aut exemplaris, quod ſecutus eſt, vitio flagitioſum mendum ineſt. Nam vbi Taraſius Hadrianum mirificè laudat; interpres reprehendentem inducit his verbis,* Fraterna ergo veſtra ſacerdotalis ſanctitas, quæ non iure, nec ex Dei voluntate pontificale munus adminiſtrat, magna laborat infamia, *quamuis cum alia multa tum proximè ſequentia verba manifeſto repugnent: in quibus eum vocat virum deſideriorum ſpiritus, & alijs præclaris titulis ornat. Exemplaria quidem Græca Vaticana, & ſeptimæ ſynodi & ipſius Balſamonis optimè habent. Quare neceſſarium viſum eſt priorem epiſtolæ partem cum Græcè, tum noua cum verſione aſcribere. Reliqua ex Balſamone impreſſo peti poterunt.*

Τῷ τὰ πάντα ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κυρίῳ Ἀδριανῷ Πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης.

Ταράσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΡΟλυμερῶς καὶ πολυτρόπως εὐαγγελικῶς καὶ ἀποστολικῶς τε καὶ πατρικῶς διδασκόμεθα ἀφιλάργυρον τὸν τρόπον ἔχειν ἐν τῇ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστείᾳ καὶ μὴ χρυσίζεσθαι, ἢ ἀργυρίζεσθαι ἤτοι φατρίζεσθαι ἐπὶ χειροτονίᾳ παντὸς ἱερατικοῦ ἀνδρός, ὡς ὑποδείξομεν ἐν καθ' ὑποτεταγμέναις χρήσεσιν ἀπό τε γραφικῶν δηγοριῶν, καὶ πατρικῶν διδασκαλιῶν. Οἱ γὰρ ἐπιτιθέντες τὰς χεῖρας ὑπηρέται τοῦ πνεύματός εἰσιν, οὐχὶ πρᾶται τοῦ πνεύματος. Δωρεὰν γὰρ λαβόντες τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, δωρεὰν δίδοσθαι τοῖς παρ' αὐτῶν μεταλαμβάνουσιν ἀπεφήναντο ἐκ τῆς κυριακῆς φωνῆς ταύτην τὴν ἐλευθεριότητα εἰληφότες. εἰ δέ τις ἐλεγχθείη χρυσίῳ ταύτην ὠνησάμενος, ἀποκήρυκτον διαγορεύουσι τὸν τοιοῦτον τῆς ἱερατικῆς τάξεως †. Καὶ εἰ καὶ ὀνόματι τὴν ἱερωσύνην κεκλήρωται: ἀλλ' οὐδ' ἴα ψιλ δίδεται ὁ λόγος ἐπὶ τῷ πράγματι, οὐδεὶς γὰρ θεῷ δουλεύειν δύναται, καὶ μαμωνᾷ, ὡς εὐαγγελικῶς ἐμάθομεν. Καὶ ἐπεὶ ἠκούσαμεν προφητικῶς τοῦ θεοῦ βοῶντος. [ἱερεῖς λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν ἱερουσαλήμ,] αὖθίς τε ἐπαπειλοῦντος καὶ λέγοντος [ὁ σκοπὸς ἐὰν ἴδῃ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην καὶ μὴ σημάνῃ τῇ σάλπιγγι καὶ ὁ λαὸς μὴ φυλάξηται, καὶ ἐλθοῦσα ἡ ῥομφαία λάβῃ ἐξ αὐτῶν ψυχὴν, τὸ αἷμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω.] φόβῳ τοῦ τῆς σιωπῆς κατακρίματος ἀναγγέλλομεν τοῖς προέδροις πᾶσι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιῶν: ἵνα μετὰ παρρησίας κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον εἴπωμεν καθαροὶ ἐσμὲν ἀπὸ τοῦ αἵματος τῶν παραβαινόντων τὰς κανονικὰς διατάξεις, καὶ πάνυ γε μᾶλλον τῶν ἐπὶ χρήμασι χειροτονησάντων ἢ χειροτονηθέντων. Πέτρου τοῦ θείου ἀποστόλου, οὗ καὶ τὴν καθέδραν ἐκληρώσατο ἡ ἀδελφικὴ ὑμῶν ἁγιότης ὡς Σίμωνα τὸν μάγον, τούτους καθελόντος τούτου ἕνεκεν οὐχ ὑποστελλόμεθα τοῦ ἀγγέλλειν τὴν ἀλήθειαν, φυλάττοντες καὶ κρατοῦντες τὰ παρὰ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων καὶ τῶν ἀοιδίμων πατέρων ἡμῶν κανονικῶς ἐκδοθέντα καὶ εἴ τι τούτων περισεβάσμιον ὑπάρχει, [illegible]μεθα.

† ἀξίας.

θα. ἡ οὖν ἀδελφικὴ ὑμῶν ἀρχιεροπρεπὴς ἁγιωσύνη ἐνθέσμως καὶ κατὰ θεοῦ βούλησιν πρυτανεύουσα τὴν ἱεραρχικὴν ἁγιστείαν διαβεβαιοῖ ἔτι τὴν δόξαν. εἴρηκε γὰρ διὰ τοῦ προφήτου ὁ πρῶτος καὶ μέγας ἀρχιερεὺς ὁ χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν [ζῶ ἐγώ, ἀλλ' ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω.] οἶδας γὰρ ἄνερ ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ πνεύματος ὅτι φορητοτέρα μᾶλλόν ἐστί Μακεδονίου: καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν πνευματομάχων ἡ δυσσεβὴς αἵρεσις. ἐκεῖνοι γὰρ κτίσμα καὶ δοῦλον τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα ληρῳδοῦσιν. οὗτοι ἑαυτῶν, ὡς δοκοῦσι δοῦλον αὐτὸν ποιοῦσι. πᾶς γὰρ δεσπότης ὅτι ἂν ἔχοι εἰ βούλοιτο, πιπράσκει. εἴτε οἰκέτην, εἴτε ἕτερον ὧν κέκτηται ὡσαύτως καὶ ὁ ἀγοράζων δεσπότης βουλόμενος εἶναι τοῦ ἠγορασμένου διὰ τιμὴν ἀργυρίου τοῦτο κτᾶται. οὕτως οἱ ταύτην τὴν ἄθεσμον πρᾶξιν ἐργαζόμενοι καταβιβάζουσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἴσα ἁμαρτάνοντες τοῖς βλασφημοῦσιν ἐν βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια τὸν χριστόν. ἢ τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν, παρεοίκασιν ἰούδα τῷ προδότῃ, ὃς τοῖς θεοκτόνοις ἰουδαίοις τιμῆς ἀργυρίου τὸν χριστὸν ἀπημπωλήσατο. ὡς οὖν τὸ ἅγιον πνεῦμα ὁμοούσιόν ἐστι χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν, τῆς αὐτῆς, παντί που δῆλον, ἔσονται μερίδος, ὡς ἀποδέδεικται. εἰ δὲ οὐ πιπράσκεται, πρόδηλον γὰρ οὐδαμῶς, ἀναμφιλέκτως οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος ἤτοι † ἡ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστεία. καὶ ὃ οὐκ ἔλαβον, οὐδὲ ἔχουσι. μνησθήτωσαν τοῦ ἁγίου Πέτρου πρὸς τὸν τοῦτο ἐπιτηδεύσαντα οὕτωσι λέγοντος, [οὐκ ἔστι σοι μερίς, οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ] εἰ γὰρ ἀπεμπωλοῖτο ἡ τῆς ἱερωσύνης ἀξία, ἄρα † περιττὴ παρ' αὐτοῖς ἡ κατὰ τὸν βίον σεμνὴ πολιτεία, καὶ ἡ ἐν ἁγνείᾳ καὶ ἀρετῇ ἀναστροφή. περιττῶς κατ' αὐτοὺς καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος διδάσκων δεῖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι. σώφρονα, κόσμιον, διδακτικόν, ἐγκρατῆ, νηφάλιον, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. δείκνυται τοίνυν ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ πρατοῦ, καὶ ἀγοραστοῦ τῆς ἱερωσύνης. αἱ οὖν ὑποκείμεναι ἀγώλεκτοι χρήσεις ἀλλότριον πάντη τῆς ἱερωσύνης ἀποφαίνονται, τὸν ποτὲ δόντα ἢ λαβόντα ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ. ἔτι καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας, εἴτε καὶ ἐν τῇ χειροτονίᾳ, εἴτε καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν. λαβεῖν γάρ ἐστι τὸ λαβεῖν ὅτε δήποτε. ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς προβολὰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀφορίζουσιν † ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων δόσει.

† ἤτουν.

† ἄρα.

† αἱρέσεις.

Fratri, & comminiſtro vſquequaq; ſanctiſſimo, & beatiſſimo domino Hadriano Papæ veteris Romæ.

Taraſius indignus epiſcopus Conſtantinopolis nouæ Romæ, in Domino S.

MVltipliciter, multiſque modis ex Euangelio, & Apoſtolorum, Patrumque præceptis docemur in ſanctificatione ſacerdotij mores ab auaritia longè alienos præſtare; neque in vllius ſacerdotalis viri ordinatione aurum, argentumve accipere, aut aliud quidpiam nobis vendicare, quod, ſententiæ ex diuinis ſcripturis, & Patrum doctrinis infra ſubiectæ demonſtrabunt. Qui enim manus imponunt, miniſtri ſunt ſpiritus, non venditores ſpiritus. Nam cum gratis gratiam ſpiritus acceperint; gratis etiam ijs, qui ab ipſis accipiunt, dare iuſſi ſunt ex voce Domini hac ipſa libertate, poteſtateque accepta. Quòd ſi quis eam auro emiſſe conuictus fuerit; hunc ex ſacerdotali ordine † excidiſſe pronunciãt; quamquam nomine ſacerdotium ſortitus eſt, ſed in eum falſo nomen illud conferri re ipſa comprobatur. Nemo enim poteſt Deo, & mammonæ ſeruire, prout ex Euangelio didicimus. Et quoniam audiuimus Deum per os prophetæ clamantem: Sacerdotes loquimini ad cor Hieruſalem.] rurſuſque minantem, ac dicentem: [Si ſpeculator viderit gladium venientem, & non inſonuerit buccina, & populus ſe non cuſtodierit, veneritq; gladius, & tulerit de eis animam; ille quidẽ in iniquitate ſua captus eſt: ſanguinem autem eius de manu ſpeculatoris requiram.] huius igitur, quæ ex ſilentio imminet, condẽnationis metu, omnibus earum, quæ apud nos ſunt, eccleſiarum præfectis annunciamus; ita vt fidenter diuinum Apoſtolũ imitantes, dicamus; mundi ſumus a ſanguine eorũ, qui tranſgrediuntur canonicas cõſtitutiones,

† al. dignitate.

Matt. 6.

Eſa. 40.

Ezech. 33.

tutiones, & multo magis eorũ, qui ob pecunias ordinauerunt, aut ordinati ſunt: quippe cum Petrus diuinus ille Apoſtolus, cuius, & cathedram ſortita eſt fraterna veſtra ſanctitas, hos depoſuerit, vt Simonem Magum. Propterea non refugimus, quin veritatem prędicemus, ſeruantes, ac retinentes ea, quę a ſanctis, & omniquaque benedictis Apoſtolis, & ab inclytis patribus noſtris canonice ſunt tradita. Etſi quid horum ab aliquibus violatum eſt, auerſamur. Fraterna igitur veſtra ſummo ſacerdotio congruens ſanctitas legitimè, & aptè ad voluntatem Dei ſacerdotalem ſanctificationem adminiſtrans, celebrem adepta eſt gloriam.
Act. 10. Dixit enim per prophetam prius, & magnus Pontifex Chriſtus: [Viuo ego, niſi eos, qui me glorificant, glorificabo.] Noſti enim ò vir eorum deſiderium, quæ ſpiritus ſunt, longè tolerabiliorem eſſe Macedonij, & eorum, qui ab illo, ſancti ſpiritus impugnatorum hæreſim. Nam cum illi ſanctum ſpiritum Dei, & patris creaturam, & ſeruum nugentur, hi ſuum ipſorum, quantum putant, ſeruum ipſum faciunt. Omnis enim dominus, quidquid habet, cum libuerit, vendit ſiue famulum, ſiue aliquid aliud ex his, quæ poſſidet. Similiter & qui emit, volens emptæ rei dominus fieri, argenti pretio eam acquirit. ita qui hoc nefarium facinus admittunt, ſanctum deprimunt ſpiritum, æque peccantes, atque illi, qui Chriſtum in Beelzebub eijcere dęmonia ore blaſphemo dicebant; vel, vt verius dicam, Iudæ proditori ſunt ſimiles, qui Dei interfectoribus Iudæis argenti pretio Dominum vendidit. Quando igitur ſpiritus ſanctus conſubſtantialis eſt Chriſto Deo noſtro; perſpicuum omnino eſt eos in eadem parte, ac ſorte numerandos eſſe, vt demonſtrauimus. Quòd ſi non venditur, quemadmodum certè non venditur, compertiſſimum quoque eſt in iſtis ſancti ſpiritus gratiam non eſſe, aut ſacerdotij ſanctificationem. Et quod
1. Reg. 2. non acceperunt, non habent. Meminerint ſancti Petri ad eam, qui id procurarat, hoc modo dicentis: [Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto.] Nam ſi venditur ſacerdotij dignitas; ſuperuacua igitur apud ipſos eſt honeſta vitæ inſtitutio, & puritatis, virtutiſque cultus: ſuperuacuus
Act. 8. 1 Tim. 3. & Tim. 1. apud ipſos, & Paulus diuinus Apoſtolus, docens oportere epiſcopum eſſe ſine crimine, temperantem, modeſtum, aptum ad docendum, continentem, ſobrium, inſiſtentem fideli, ſecundum doctrinam, ſermoni, vt potens ſit, & exhortari in doctrina ſana, & contradicentes refellere. Pereunt igitur hæc omnia ex eo, quòd ſacerdotium venditur, & emitur. Subiectæ igitur ſententiæ ex ſanctis collectæ alienum omnino a ſacerdotio pronunciant eum, qui quocunque tempore dederit, vel acceperit, ſiue ante ordinationem ſiue in ordinatione, ſiue poſt ordinationem, Accipere enim eſt quandocunque accipere. Sed & omnes eccleſiaſticas promotiones, in quibus pecunia interuenit, irritas eſſe iubent.

Item ex concilio Bracarenſi 2: capitulo 3.

¶ Et qui dat, & qui accipit, vt ordines ſacri præſtentur, anathema ſit. C. XXII.

PLacuit, vt de [a] ordinatione clericorũ, epiſcopi munera nulla accipiant: ſed ſicut ſcriptum eſt, quod gratis donante Deo accipiunt, gratis dent: Non aliquo pretio gratia Dei, & impoſitio manum venundetur: quia antiqua definitio patrum ita de eccleſiaſticis ordinationibus ſtatuit; dicens. [Anathema ſit danti, & accipienti.] Propterea, quia aliquanti multis ſceleribus obruti, † ſancto altario indigne miniſtrantes, non hoc, teſtimonio bonorum actuum, ſed profuſione munerum obtinent; oportet [b] † non per gratiam munerum, ſed per diligentem prius diſcuſſionem, deinde per multorum [c] teſtimonium, clericos ordinare.

Iuo p. 5. c. 128. *Matth. 10.* ſup. quicunque.

[a] PLacuit ut de.] Argum. propter indignos hanc prohibitionem inſtitutam fuiſſe: porrigitur tamẽ ad omnes. inf. eadem quęſtio. tertia, peruenit infra decimanona, quæſtione ſecũda, dux.
[b] ¶ Oportet.] Supra diſ. 85. capitulo 1.
[c] ¶ Per multorum.] ſupra diſtin. 67. reliqui, in fin. contra. ſup. 23. diſt. lector. contra, & 20. q. 2. oportet. ſi. ſup. diſt. 75. capitulo tertio. Solut. hic appellantur multi duo uel tres. Vel hoc intellige cum clerici ſunt ignoti.

† *oportet ergo.*] orig.
† *al. obnoxij.*

Ex

Ex illa auctoritate beati Ambroſii,& Gregorij patet,ꝙ ſimoniaci (ſicut & alij hæretici) a fide exorbitāt:& iō cōſequenter de illis intelligitur, quod de alijs decernitur

4 ¶ *Item opponitur,* [a] *quod prophetia donū ſpiritus ſancti eſt: hæc † autē in ueteri teſtamento a ſanctis ꝓphetis vēdi cōſueuerat. Vnde Saul ad Samuelem pro vaticinio. expetendo,non niſi cum munere ire præſumpſit. Vxor ēt Hieroboam ad hominem Dei non niſi cum munere acceſſit. Item Chriſtus a Iuda* [b] *uenditus auriculam ſerui ſanauit. Exemplo itaque Saulis, & uxoris Hieroboam patet,quòd donum ſpiritus ſancti emere, uel uendere non eſt peccatum. Exemplo Chriſti liquet,ꝙ ſpiritus ſanctus etſi iniuſte a ſimoniacis uenalis putetur, uirtutis tamen ſuæ non obliuiſcitur,nec deſinit effectum ſuæ gratiæ etiā venditus præſtare. Sed de prophetia beatus Hieronymus in caput tertium Michææ competenter ſoluit,malos tantum accepiſſe,non bonos denuncians.*

† al. hæc.
1. Reg. 9.
3. Reg. 14.
Luc. 22.

¶ Mali prophetæ,non boni prophetiam uendebant. Cap. XXIII.

Michææ 3. ſecundum 70.

IVdices, [c] inquit,eius [d] in muneribus iudicabāt,& ſacerdotes eius in mercede reſpondebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant,& ſuper Dominū requieſcebant [e] dicētes. Nonne Dominus in nobis eſt? nō veniét [f] ſuper nos mala. [g] Idcirco propter uos Siō quaſi ager arabitur, [h] & Hieruſalem vt cuſtodia pomarij erit. [i]] Nemo ambigit Hieruſalē propter ſcelera, quæ in hoc capitulo deſcribuntur, fuiſſe ſubuerſam. *& infra.* ¶ Poterat vtique Petrus Simoni mago uendere,quod petebat;imò poterat ſimulare vēdētem(ſpiritus enim ſanctus nec venundari,nec emi poteſt.) ſed oblatam pecuniā cū offerente dānauit. *& paulo poſt.* ¶ Nec quemquam moueat illud,qđ in primo Regum † libro legimus,Saulem [k] volētem ire ad Samuelē dixiſſe puero ſuo, ad eum ſe ire nō poſſe;quia pretiū qđ offerret pro vaticinio, nō haberet;

Act. 8.
1. Reg. 9.
† al. regnorum.

EX ILLA. CASVS. Concludit Gratianus ex duobus cap. ſupra poſitis. ſ. cap. Petrus,& cap. cum omnis,quòd ſimoniaci,ſicut hæretici a fide deuiant.

ITEM OPPONITVR. Hæc eſt quarta pars quæſtionis,in qua vult probare ſophiſtice, ꝙ dare aliquid pro rebus eccleſiaſticis, non eſt peccatum. Ioannes de Fan.

CASVS. In hoc §.& ſequēti capitu. probat Gratianus ſuperficialiter,ꝙ vendere ſpiritualia non ſit peccatū. Et hoc facit tribus exēplis. Exēplo Saulis,q nō iuit ad Samuelē ſine munere ꝓ vaticinio expetēdo. Exēplo vxoris Hieroboam,quę nō iuit ſine munere ad hominē Dei: ſcilicet Achiam prophetā. Et exemplo Chriſti, qui venditus auriculam ſerui ſanauit. Sđ has obiectiones ſoluit ſequēti ca. §. cū ergo. ca. nunquam. ſecūdum Hieronymū.

a ¶ Itē opponitur.] Et ſcilicet,quod ꝓpoſitū eſt principaliter:ꝙ ſcilicet vēdere ſpiritualia ſit peccatū,vel ꝙ ordo vēditus nō habet gratiā ſpiritus ſancti.

b ¶ Iuda.] Huius obiectionis ſolutionē ponit infra. in §. cū ergo. in capitu. nūquam.

IVdices.] CASVS. Quidam cū de ſimonia reprehenderentur,excuſabāt ſe exemplo quorundā in ueteri teſtamēto ſed Hieronym⁹ oſtēdit ſimoniacos eſſe damnandos Primo, per verba Michææ prophetæ oſtendēs propter hoc Hieruſalem fuiſſe deſtructam. Secundo per damnationem Petri, quam fecit in Simonem magum. Tertio excuſat Samuelem prophetam. Quarto, Achiam,dicēs quòd pecuniam oblatam non receperunt, aut ſi ponas eos receſiſſe,non pro munere prophetiæ, ſed in ſtipes templi, & in ſumptus neceſſarios receperunt. Quinto, excuſat Heliſæum,qui non eſt credendus ab Azaele aliquid accepiſſe, quem conſtat munera oblata a Naamam Syro reſpuiſſe. Secunda pars incipit ibi,[Poterat.[Tertia ibi,[Nec quemquam moueat.[Quarta ibi,[Hoc ipſum.] Quinta ibi.[Vnde in quarto.

c ¶ Iudices.] Alias incipit, Duces. verba Michææ ꝓphetæ,& eſt talis caſus. Quidam cum reprehenderentur de ſimonia, excuſabant ſe exemplo quorundam in ueteri teſtamento: ques Hieron. ponit in hoc cap. Primo ergo ponit verba Michææ prophetæ, & exponit ea,oſtendēs propter huiuſmodi ſimoniacos Hieruſalē fuiſſe deſtructā. Secundo ibi,[Poterat Petrus.] ponit uerba Petri cū oblata pecunia Simonē condemnantis. Tertio, excuſat Samuelem de quarta parte ſicli a Saule oblata. Quarto. excuſat Achiam de panibus ſibi ab vxore Hieroboā oblatis. Quinto, Heliſęū de pecunia, quā Azael nūcius Benadab ſibi obtulit: quia non eſt veriſimile, ꝙ acceperit.

d ¶ Eius.] Populi Iudaici. Ioan.

e ¶ Requieſcebant.] Ille dr̄ requieſcere ſuper Dominū qui obtentu. 1 ſacerdotii,uel prophetiæ nō viuit luxurioſe:& expone, requieſcebant. i. gratiam eius habebāt ſecum, ſecundum opinionem ſuam.

Requieſcere ſuper dnm quis dicitur.
1 Alias cōtemptu, ſm Laur.

f ¶ Non veniét.] Quaſi impunitatē ſibi promittebant.

g ¶ Mala.] Quæ minantur nobis prophetæ.

h ¶ Arabitur.] Hoſtili aratro. i. deſolabitur.& eſſe deſinet, ar. ff. quib. mod. uſufru. amit. ſi uſusfructus, & hoc factum eſt a Romanis.

ADDITIO. 76. d. ieiunium. Arch.

i ¶ Pomarij erit.] Cuſtodia enim pomarij collectis pomis deſeritur,& ideo hoc dicit.

k ¶ Saulem.] Hiſtoria. Legitur in primo libro Regum, quod cum Saul cū quodā ſeruo ſuo aſinas quæſiuiſſet patris ſui,& nō inueniſſet: dixit ſeruus Saul: Hic eſt vir Dei,q ſine ambiguitate loquitur: eamus, & quæramus ab eo.& ait Saul. Quid feremus ei? iam panis deficit in ſitarchijs noſtris,& ſportulā nō habemus; ait ſeruus. Habeo in manu mea quartam partem ſtateris argenti.

&

& ierunt ad prophetam: & iunctus eſt Saul in regem a Samuele de præcepto Domini.

a ¶ Sed fac.] Ideſt, pone, & ita ſecundum canones poteſt pars ponere falſum, de conſecrat. diſtinctio 4. ſanctum.

b ¶ Quin-

tra de ſimo. ex tuæ. Sed hæc contraria habent locum quando mens corrumpitur.

d ¶ Quod vxor.] Hiſtoria. Legitur in tertio libro Regum, ꝙ cũ ægrotaret primogenitus filius Hieroboam, dixit vxori ſuę: Tolle tecum munera, & mutato habitu, vade ad Achiam prophetam, ut indicet tibi quid futurũ ſit de puero. Quæ cum veniſſet ad prophetã: etſi prę caligine oculorum uidere non poterat, dixit tamen, Ingredere vxor Hieroboã: quare te aliam ſimulas? ego miſſus ſum ad te durus nũcius, & cu multa renunciaſſet ventura ſuper domum Hieroboã, ſubintulit: Vade in domum tuam, in introitu tuo in vrbem morietur filius tuus: qui ſolus de ſemine Hieroboam in ſepulchra patrũ ſuorum inferetur. Hiſtoria de Heliſæo propheta in litera patet.

& puerum reſpondiſſe: [Ecce inuenta eſt in manu mea quarta pars ſicli pecuniæ, & dabo viro Dei, & annunciabit nobis viã noſtrã.] Non.n.ſcriptum eſt, ꝙ Samuel acceperit, aut ꝙ illi obtulerint; quin potius a propheta paſcuntur, & inuitantur ad prandiũ. Sed fac [a] eum accepiſſe: ſtipes magis æſtimandæ ſunt tabernaculi, q̃ munera ꝓphetiæ: ſiclus.n. viginti obolos hẽt: & quarta pars ſicli, quinque ſunt oboli. [b] Et noſtri igitur ſacerdotes, ſi volunt vendere prophetiam, & columbas in cathedris ſuis proponere, quas Dñs flagello ſubuertit, quinque α tantum obolorum ſint mercede contenti: qui vtinam [c] non pretia villarum, ſed quinque obolos acciperent. ¶ Hoc ipſum ſonat, & in tertio Regnorum lib. ꝙ vxor [d] Hieroboam infirmante filio pergit ad Achiam hominẽ Dei, [e] & defert ei decem panes, β & cruſtulam, & vas mellis; quia γ hæc magis in ſumptum [f] prophetæ, quam muneri prophetiæ reputãda ſunt. Licet potuerint hi, qui ad ariolos ire conſueuerant (quia multi diuini & arioli erant in Iſrael) mala cõſuetudine æſtimaſſe id ipſum ẽt de ꝓphetis, & voluiſſe ſanctis viris offerre qđ diuinis offerre conſueuerãt. ¶ Vnde δ in 4. lib. Reg.† legitur, [ꝙ Heliſæus [g] venit Damaſcum, & Benadad Rex Syriæ ægrotabat, annunciaueruntq; ei dicentes. Venit vir Dei huc: & ait Rex ad Azaelem: [h] Tolle tecum munera, & vade in occurſum viri Dei, & conſule Dominum per eum, dicens, ſi euadere de infirmitate hac potero. Iuit igitur Azael in occurſum eius, habens ſecum munera, & omnia bona [i] Damaſci, onera quadraginta camelorum.] Sed non eſt credendum accepiſſe: ſicut de eodem Heliſæo legitur, ꝙ Naaman mundatus a lepra obtulit [k] ei munera dicens: [Obſecro, vt accipias benedictionem a ſeruo tuo. At ille reſpondit. Viuit [l] Dominus, ante quem ſto, quia non accipiam. Cumque vim faceret, [m] penitus non acquieuit.

Ioan. 2. 3. Reg. 14. 4. Reg. 8. † al. Regnorum. 4. Reg. 5.

¶ *Caput hoc in vno vetuſto exemplari coniunctũ eſt ſuperiori, & loco primæ dictionis,* Iudices, *legitur,* Duces, *quemadmodũ eſt apud B. Hieronymum in verſione* 70.

α ¶ Quinque tantum obolorum ſint mercede contenti, qui.] *Iſta omnia abſunt a recentioribus editionibus B. Hierony. at etiam a vetuſtioribus, præter dictionẽ,* qui. *Sed non ſunt ex puncta, quia ſententiæ non officiunt.*

e ¶ Achiam hoĩem Dei.] Qui ei prædixit mortẽ filij Abię: & qui ei peccata ſua exprobraret, & ſuã ultionem prædiceret, ut inf. ca. ſi quis inquit, dic ut 23. q̃. ult. c. ult.

f ¶ In ſumptũ.] Ad ſumptus enim & ſuſtentationẽ accipere licet. ext. de ſimo. cum ſit. 23. quæſt. 5. dicat. ff. de officio proconſulis, ſolent. ff. de officio p̃ſidis, plebiſcito. Et ita p̃ſbyter * ſi pauper eſt, accipere poteſt ꝓ celebratione miſſæ. extra de præbendis, ſignificatum. niſi ſit proprias ſacerdos de conſe. diſt. 1. ſufficit.

* Presbyter pauper pro celebratione Miſſæ accipere poteſt. Ideſt poteſt locare operas ſuas.

ADDITIO. Quod no. 1. q. 2. cap. ultimo.

g ¶ Heliſæus.] Qui miſit ferrum in aquam, & natauit ferrum. infra de conſecr. diſtinctio. 2. reuera.

b ¶ Quinquẽ ſunt oboli.] Argu. in delicto quantitatem rei attendi. inf. 14. q. vlt. c. vl. inf. 17. q. 4. quicunque. inf. 17. q. vlt. quæſti ſunt.

c ¶ Qui utinam.] Et hoc negatiuè legas, ideſt utinam non plus acciperent. ſimile etiam habes. 23. q. 4. ſi ea. & 26. q. 5. epiſcopi. & ideo forte hoc dicit, quia ſi plus non deberent accipere, nullus eſſet qui vellet ſimoniam cõmittere. Vel ideo forte, quia quanto minus quis acciperet, tanto minus peccaret, 1 ſm, quod dicitur de abigeo; minus enim punitur pro porco, uel oue quam pro boue. ff. de abigeis. l. 1. 1. reſpon. Vel poſſet intelligere ſecundũ illam decr. extra de ſimon. & ſi queſtiones. Argum. contra. infra 14. q. ult. c. ult. 17. q. 4. quicunque. ex-

1 Conc. tex. ĩ l. aut facta §. quãtitas, ff. de pen. & ibi glo. cum concor.

h ¶ Ad Azaelem.] Suarum rerum diſpenſatorem.

i ¶ Bona.] Ideſt, aliqua de omnibus bonis, ideſt, de omni genere bonorum. ff. de regul. iur. aliud. §. refertur.

k ¶ Obtulit. Arg. in eodem facto ſecundum diuerſitatem intentionis alterum peccare, & alterum nõ, ut 32. q. 5. propoſito.

l ¶ Viuit.] Hæc iuratio erat in ueteri teſtamento. 22. q. 1. & iurabunt.

m ¶ Faceret.] Arg. contra Cathalanos.

Nvnquam.] CASVS. Dicit hic, quòd diuinatio raro in bonam partẽ accipitur. vnde illi, qui pro indicatione futurorũ, pecuniam accipiebant, non erant veri prophetæ, ſed diuini: licet ſe crederent eſſe prophetas.

a ¶ Nunquam.] i. raro, 1 pro maiori enim parte dictum eſt, aliter falſum eſt vt ſup. ead. eos qui.

1 Cõcor. gl. in l. ſi hæreditatem, ff. ma. & de cõſec. diſtin. 5. nunquam.

b ¶ Diuinatio. Hoc enim impoſſibile eſt, ꝙ diuinatio ſit prophetia, expone ergo ſic: facta eſt diuinatio, i. diuinatio eorum, quæ credebatur eſſe prophetia eorum. n. prophetia declarata eſt nõ eſſe prophetia.

Diuinatio non põt eſſe prophetia.

ADDITIO. Vt hoc meliꝰ itelligas, ſcias ꝙ ꝓphetia eſt rerũ latẽtium præteritarũ, præſentium, vel futurarum a diuina inſpiratione manifeſtatio, ſecundum Papiam.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex p̃miſſis, ꝙ vacua eſt gr̃a Spiritus ſancti in eis q̃ munera accipiũt: non obſtante exemplo, ꝙ Petrus venditus fecit miracula, hoc fecit cauſa myſterij, ad exemplum patiẽtiæ, vel vt prodeſſet alijs, & non emẽti, vel vẽdenti: ſicut ſimoniaci proſunt ignorantib. eos eſſe ſimoniacos: & nõ obſtãte eo ꝙ ſæpe ad bonum finem veniunt quæ malo principio inchoant.

c ¶ Secundum.] Et ita docet nos magiſter reſiſtere. Argu. a ſimili. 27. qõ. 1. nuptiarũ. ff. de cõdi. in debi. ſi reus. 32. q. 7. Apoſtolus. præterea rñderi põt ꝑ id qđ not. ſup. eo. eos 2.

d ¶ Item obijcitur] In defenſionẽ ſimoniacorũ vſq. ad §. ſed nihil, & ibi ſtatim ĩcipit ipugnare eos.

2 Bene ibi re. per Laurẽtius fuit iſta glo. ſed non no. ſm Ioan. & ibi dixi ſententiam Lau. in ver. portionis. Arch.

e ¶ Per ſupplãtationẽ.] tñ factã inſtinctu domini. 7. q. 1. quàm periculoſum.

β ¶ Decem panes.] *Sic in vulgata Latina B. Hier. hẽt,* panes, & vuas paſſas & vaſculũ mellis. *In Græca aũt vulgata, & cruſtula; & vuæ paſſæ commemorantur* ἄρτους, *inquit,* καὶ κολλύρια τοῖς τέκνοις αὐτοῦ καὶ σαφύλας

γ ¶ Quia hæc magis.] *Iſta vſque ad ver.* Licet. *non habẽtur hic apud B. Hieronymum, ſed loco eorum hæc.* Dicitur enim, quid ſecum illa portauerit: & tamen propheta non ſcribitur accepiſſe: quippe cum & corripuerit eã, & venturum luctum prædixerit licet, &c.

δ ¶ Vnde in quarto.] *Hæc vſque ad finem non ſunt inuenta apud B. Hieronymum.*

Idem in eodem capite.

¶ Quòd diuinatio in bonum non accipitur.
Cap. XXIIII.

Nvnquam [a] diuinatio [b] in ſcripturis in bonam partem accipitur. [Non eſt augurium in Iacob, neq; diuinatio in Iſrael.] Videbantur ſibi quidem eſſe prophetæ: ſed quia pecuniam accipiebant; prophetia ipſorum facta eſt diuinatio. Num. 23.

¶ *Hoc etiam caput in aliquot vetuſtis eſt coniunctum ſuperiori, & legitur in originali,* Nunquam enim.

Cum ergo ſecundum [c] Hieronymũ boni prophetæ non munera prophetiæ accipiebant, ſed ſtipes tabernaculi, malis autem, qui accipiebant, prophetia, quæ Dei erat donũ, in diuinationem, quæ diabolica eſt conuertebatur, quid aliud colligitur, niſi quòd ſimoniacis (quod ſuperius dictum eſt) nulla ſpiritualis gratia cooperatur? Cum. n. in ſacramentis neque qui plantat, neq; qui rigat, ſit aliquid, ſed qui incrementum dat, Deus: quis operatur in eis, ſi Dominus, qui incrementum dat, in eis non lucet, ſed eſt otioſus? Item, quod dicitur de Chriſto, quòd ſicut Chriſtus venditus auriculam reſtituit Malcho, & fecit miracula: ſic & Spiritus ſanctus poſſit vendi, & in ipſa vẽditione ſuam gratiam operari, non valet hæc ſimilitudo; Non enim hoc operatur Spiritus ſanctus ſpiritualiter in perfidis mercimonijs auaritiæ, quod Chriſtus geſſit corporaliter certi myſterij cauſa, ad exemplum patientiæ. Si enim omnifaria eſt ſimilitudo, cum credatur poſſe vendi, ſicut Chriſtus, credatur etiam Spiritus ſanctus poſſe crucifigi: quod impoſſibile eſt. Poteſt etiam intelligi (vt a ſimilitudine nõ recedamus) ꝙ ſicut Chriſtus venditus non vẽditori, vel emẽti, ſed eis, qui neſcientes aderant, dona ſuæ gratiæ contulit, pro quibus ẽt in Cruce ſupplicauit: ſic & Spiritus ſanctus non vendenti, vel ementi, ſed his, qui de manibus eorum, ignorantia ducti, ſacramenta Dominica accipiunt, ſua gratia effectum largiri probatur. Item obijcitur, [d] quòd etſi malum ſit eccleſiaſtica emere, tamen ſæpe ſiniſtra principia ad fœlices perueniunt exitus. Vt Iacob per ſupplantationem [e] peruenit ad benedictionem, vt ſeges, quæ leproſa manu ſeritur, mũda tamen metitur, vt ex adulterino concubitu pulchra ſoboles naſcitur ſic & pecunia, quæ per ſimoniam acquiritur, fœlicem habet exitum, cum pauperibus profutura erogatur. Sed nihil horum ſimoniacis patrocinatur.

1. Cor. 3.
Luc. 22.
Ioan. 18.
Gen. 27.

Ait. n. Leo Epiſcopus ad Mauros ep̃s, epiſt. 85. al. 87.

PRincipatus quem.] CASVS. Prelati, qui dignitates male acquiruerunt, etſi alios non offendant: malos tamen exitus conſueuerunt habere. difficile enim eſt, vt bono peragantur exitu. &c. Seq. c. patet.

a ¶ Non offendit.] Sic 14. quæſt. 5. neque.

b ¶ Exem-

de his qui no. infa. quid ergo. & de orig. iur. l. 1. Arg. cõtra. ff. de legib. non omniũ 16. q. 3. §. põt. ſu. d. 17. regula. inf. 14. q. 5. neque. & 19. q. 1. c. vl. & q. 3. ſi ſacerdotes. extra de iure patro. cura paſtoralis. Ioan. Si quis ſemper habet malam fidem, nunquam habebit exitum bonum: ſecus in contrariis. B.

¶ Quæ malo inchoantur principio, nõ peraguntur bono exitu. Cap. XXV.

Anſ. l. 7. c. 17.
Diſt. 61. c. miramur.
† al. ipſo.

PRincipatus, quem aut ſeditio extorſit, aut ambitus occupauit: etiam ſi moribus, atque actibus non offendit [a]: ipſius † tamẽ initij ſui eſt pernicioſus exemplo [b]. Et difficile eſt [c], vt bono [d] peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio [e].

Item Gregorius Antiocheno epiſcopo, lib. 7. epiſt. 47. indict. 2.

¶ Non ſuperædificatur bonum opus, vbi Chriſtus fundamentum non eſt. Cap. XXVI.

1. Cor. 3.

CVm Paulus dicat: [Fundamentum [f] aliud nemo poteſt ponere præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus;] conſequenter probatur, quia vbi Chriſtus non eſt fundamentum, nullum boni operis eſt ſuperædificium.

¶ *Apud B. Gregorium ſic legitur.* Prędicator autem egregius dicit [fundamentum, &c.] Quiſquis ergo cum dilectione Dei, & proximi, fidei, quæ in Chriſto eſt, firmitatem tenet; eundem Ieſum Chriſtum Dei & hominis filium apud ſe poſuit fundamentum. Sperandum ergo eſt. quod vbi Chriſtus fundamentum eſt, bonorum quoque operum ſequatur ædificium.

Idem Syagrio, & alijs epiſcopis, lib. 7. epiſt. 110.

Ioan. diac.

¶ Non poteſt fieri eleemoſyna ex pecunia ſimoniace acquiſita. C. XXVII.

Poly. l. 2. tit. 1.
Anſ. l. 5. c. 30.
Pann. l. 2. c. 194.
Iuo p. 5. c. 112.

NOn eſt putanda eleemoſyna, ſi pauperibus diſpenſetur, quod ex illicitis [g] rebus accipitur; quia qui hac intentione male accipit, vt quaſi bene diſpenſet, grauatur potius quàm iuuatur. *& paulo poſt.* ¶ Vnde etiam illud certum eſt, quia etſi monaſteria, aut xenodochia, vel quid aliud de pecunia, quę pro ſacris ordinibus datur conſtruātur, mercedi non proficit. *& paulo poſt.* ¶ Ne ergo ſub obtentu eleemoſynæ cum peccato aliquid ſtudeamus accipere, apertè, ſacra ſcriptura nos prohibet dicens: Hoſtiæ impiorum abominabiles, quę offeruntnr ex ſcelere.] Quidquid enim in Dei ſacrificio ex ſcelere offertur, omnipotentis

Prouerb. 21.

f CVm Paulus dicat.] Fundamentum.] Arg. contra. Debile principiũ melior fortuna ſequeſ. Et arg. non baptizatum nõ ſuſcipere ordinem. 24. q. 1. vbi ſana ſ. ead. qõ. ſi quis p ignorantiã. & inf. ea. ſi quis confugerit. extra de preſbyt. non bapti. ueniens. &c. ſi quis.

Ordinem ſuſcipere non poteſt qui baptizatus non eſt.

NOn eſt putãda.] CASVS. Oſtendit Greg. in hoc c. ꝙ nullus debet ſimoniam committere, ut poſtea ex pecunia velit eccleſias conſtruere, uel eleemoſynas facere: quia ſcriptum eſt. Honora Deum de tuis iuſtis laboribus. Tum quia dicit Salemon. Qui offert ſacrificiũ de ſubſtantia pauperis &c. Et hæc in prima parte. In ſecunda parte. inſtruit clericos ad dignitatem, vt antequam accedant ad dignitatem, vires ſuas metiātur, vt, ad quã ſe ſufficere, credunt, cum metu accedant. vel ſic. CASVS In prima parte probatur triplici auctoritate, ꝙ de illicitè acquiſitis non eſt eleemoſyna faciẽda. Prima auctoritas eſt illa, [Hoſtiæ impiorũ, &c. Secũda, [Honora Deũ. Tertia, [Qui offert ſacrificiũ. &c. In ſecũda parte dicit, ꝙ ſi aliqs ad honorẽ debet accedere, prius vires ſuas conſideret: & etiam ſi ſe ſufficientem uideat, cum timore accedat. aliter nullo modo accedat.

b ¶ Exemplo.] Habetur, & ratio exempli. Nonnulla ſiquidem in canonibus operantur, Multa enim reprobātur ne ſint pernicioſa exemplo, quæ poſſent tolerari, vt 11. q. 3. precipue. ſ. 50. diſt. de his vero ſu. diſt. 82. plurimos. ſ. diſt. 96. bene. & arg. 21. q. 2. ſi quis iam. arg. 27. q. 2. nec aliqua. ſupra. 27. quæſt. 2. inſtitutum eſt.

c ¶ Difficile eſt.] id eſt 1. nunquam infra eo. ſi quis neque qñq; ponitur pro vix. 47. d. quantumlibet. 2

d ¶ Bono.] Sic. 14. q. 5. neque. Arg. contra, extra, qui fi. ſint legi. tanta. & de matrimonio contracto poſt votum de futuro.

e ¶ Principio.] Arg. initium ſpectandum. 3 & quantum valeat bona fides a principio, collige ex his arg. 3. queſt. 10. placuit. 20. q. 3. propoſitũ. 61. diſt. miramur. 92. d ſt. ſi quis eps. extra de elect. auditis. extra de cen. pœnit. ff. de rei vend. ſi in aliena & de publiciana. de petitio. ff.

g ¶ Ex illicitis rebus.] Hic dr̃ ꝙ de male acquiſitis non debet fieri eleemoſyna: quod verum eſt cum dominium non eſt translatum. uel ſi repetitio competit, ut dixi in ſumma. 14. quæſtio. 5. ſed ubi non competit repetitio, bene: unde & meretrix poteſt facere eleemoſynam, ſed non latro: arg. ff. de cond. ob tur. cau. l. idem §. quoties. Sed quid ſi de pecunia ſimoniaca fundata eſt eccleſia? Dico ꝙ nõ de molieſ. 14. q. 6. cõperimus & 12. q. 2. aurũ. Sed quid de iure patronatus 4 illius eccleſię? Dic. ꝙ datur eccleſiæ cui facta eſt ignominia. ext. de ſimon. de hoc aũt. in auth. de ſan. epiſcop. §. pro omnibus. ff. de calum. generaliter. §. illud. Item quid ſi ex pecunia ſimoniaca quis emit vineam; nunquid de fructu faciet

Reprobant multa ne ſint exẽplo pernicioſa.

1 Concor. tex. in l. abſurdum cũ ibi no. ff. de iud. & in l. 1. cum gl. in ver. peſſimè ff. ad Maced.

2 Sed Hug. dicit, difficile quaſi non impoſſibile.

3 Adhoc extra de elect. dudũ. 1. ubi ſ hoc. & 16. q. 3. ſi ſacerdotes. Arch.

4 Scilicet empto p pecuniã. Io. de Fan. contra id ext. de iure patro. de iure.

eleemoſynā? Non: quia eodem iure cenſetur cum pecunia: eum fructus in locum pecuniæ ſuccedant: arg. extra de vſu. cum tu. in fin. ff. de leg. 2. Imperator. §. vlt. & l. ſeq. & ſupra 94. diſtinct. cap. 1. Arg. contra ff. de fur. qui vas. §. penult. & vlt.

a¶ Facere. Sed opponit, Fac tibi amicos de mammona iniquitatis. ſed ſic exponit idest, de diuitijs, ſolicitudinibus & laboribus acquiſitis: uel quib. abſtuliſti ſuas reſtituas, 1 uel eorum parentibus: uel illis mortuis ſacerdotib. offeras. & iſti omnes facti tibi amici orabunt pro te ad Dominum. licet enim dictum ſit. Quæ in malū acquiſiuiſti, in bonū expēde: non tamē id tibi patrocinabit. H. male acquirere propter eleemoſynā, & id in bonū expendere. nihil aliud eſt quàm filium in cōſpectu patris mactare. 14. q. 5. immolātis. aliter autē acquiſitū, vt amore filiorum, & in bonum expenſum, id tibi patrocinabitur ad præmium. Hug.

b¶ Prius uires ſuas.] Sumite materiam ueſtris q ſcribitis ęquā Virib. & uerſate diu quid ferre recuſent, Quid ualeant humeri. arg. ff. de excu. tu. paupertas. Idem dicit lex in mulione. ff. ad legem Aquil. l. idem iuris. §. 1. & l. qua actio. §. 2.

c ¶ Abſtineat.] Hic præſumitur 5 indignum prælatum ſtatim ꝙ male ſit electus. ar. cōtrario ſenſu. 61. diſ. miramur. uerſ. nec putandus eſt honor.

FErtur.] CASVS. Gregorius reprehēdit hic reges Franciæ eo ꝙ in ſuis finibus ſinunt ſimoniā uigere. Et oſtendit hoc eſſe damnū regi: quia ſimoniaci nocēt regimini eorum de ſuis iniuſtis orationibus, quorum interceſſionibus debuerat adiuuari, quis .n. de ipſorum orationibus confidere poteſt, quos intus cognoſcat eſſe vulneratos? & qualis fructus producitur cum radix eſt infecta?

d ¶ Simoniaca.] Notat Gregorius primo de negligentia reges iſtos Franciæ, eo ꝙ dominatur ſimonia in regno eorum. Secundo dicit ꝙ ipſorum prælatorum culpa in eorum regimen retorqueatur. Tertio timendum eſt de his, qui tales apud Deum interceſſores habent, qui in ſe prouocant iram Dei, quam placare debent.

d ¶ Et in ipſo ortu.] Quo ad nouum teſtamentum & intellige poſt reſurrectionem: & ſic non eſt contra de conſecra. diſt. 2. primas.

f ¶ Fides.] Profeſſionis ſcilicet.

g ¶ Operibus.] Exterioribus.

h ¶ Mortua eſt.] Si tempus datur uel locus. de pœniten.

niten. diſt. 3. cap. vlt.

i ¶ Verum etiam excellentiæ.] Ecce quòd crimen alicuius nocet innocenti 2. argumen. diſtinctio. 61. miramur. verſic. ſicut enim. argumen. ead. quæſtio. dominus contra. infra ead. quæſtio. 4. cap. 1. argum. 8. quæſt. 4. cap. 1. contra. diſtinct. 81. ſi qui ſunt presbyteri. Arg. diſtinct. 37. §. ut itaque. argu. de conſecrat. diſtinct. 1. in ſancta. Arg. contra. 24. q. 1. non turbatur. argu. 6. q. 1. ex merito arg. 49. diſtinct. §. 1. arg. 2. quæſt. 7. cap. ſicut 2. argumen. infra ead. quæſt. multi. Et eſt arg. quod res inter alios acta, alijs non præiudicat. infra de pœnitentia diſtin. 6. c. 1. ff. de re iudi. ſæpe. Ioan. hoc breuiter tenet

ꝙ rea

Dei nō placat iracundiam, ſed irritat. Hic rurſus ſcriptū eſt: [Honora Dominum de tuis iuſtis laboribus.] Qui ergo male tollit, vt quaſi bene præbeat, conſtat ſine dubio, quia Dominum non honorat. Hinc quoq; per Salomonē dicitur: [Qui offert ſacrificium de ſubſtātia pauperum, quaſi victimat filium in conſpectu patris.] Quantus autē dolor patris ſit, perpendamus, ſi in eius cōſpectu filius victimetur. Et hinc facile cognoſcimus, quātū apud Deum, dolor exaſperatur, quando ei ſacrificium ex rapina tribuitur. Nimis ergo declinandū eſt, dilectiſſimi fratres ſub obtētu eleemoſynæ, peccata ſimoniacæ hæreſeos perpetrare. Nam aliud eſt propter peccata eleemoſynas facere [a]: aliud ꝑpter eleemoſynas peccata committere †. *& poſt pauca.* ¶ Quiſquis ergo ſacerdotium non ad elationis pompam, ſed ad vtilitatē adipiſci deſiderat; prius vires ſuas [b] cum hoc, quod eſt ſubiturus, onere metiatur, ut ſi impar eſt, abſtineat [c], & ad id cum metu etiam, cui † ſe ſufficere exiſtimat, accedat.

α ¶ Iuuatur.] *Si hic interponatur caput, Eleemoſyna. infra 14. q. 5. erit integer hic locus.*

β ¶ Committere.] *Hic apud B. Gregorium interyciuntur. c. Hoc quoque. diſt. 59. & c. Sicut neophitus diſt. 48.*

Item Theodorico, & Theodoberto † Regibus Francorum, lib. 7. epiſt. 114.

¶ Paſtor ſimoniacus nullam ouibus præbet medicinam. C. XXVIII.

FErtur ſimoniaca [d] † hęreſis (quę prima cōtra Dei eccleſiam diabolica plantatione ſubrepſit, & in ipſo ortu [e] ſuo, zelo † Apoſtolicę ultionis percuſſa, atq; damnata eſt) in regni veſtri finibus dominari: cum in ſacerdotibus fides ſit eligenda cum vita. Si enim vita deeſt, fides [f] meritum non habet, B. Iacobo atteſtante, qui ait: [Fides ſine operibus [g] mortua eſt [h].] Quæ enim opera eſſe valeant ſacerdotis, qui honorem tanti ſacramenti conuincitur obtinere per pręmium. *& poſt pauca.* ¶ Hinc igitur nō ſolum in ordinatoris, & ordinati animam lethale vulnus infligitur, verum etiam excellentię [i] veſtræ regnū † epiſcoporum culpa, quorū magis interceſſionibus iuuari debuerat) prægrauatur *. Si enim dignus is ſacerdotio creditur, cui nō actionis merita, ſed præmiorū copia

Facere amicos de mammona iniquitatis quis.

Hic videas quod habeē 14. q. 5. ſed hic ibi exponitur ꝑdicta auctoritas.

Horatius in arte poetica.

S'monia dominatur in Francia.

Prou. 3.

Eccl. 34.

† al. perpetrare.

† al. qui.

† al. Theodeberto.

Poly. ibidem. Anſ. l. 6. c. 78. Iuo p. 5. c. 111.

† al. ſimoniacam hæreſim.

† al. velo.

Iac. 2.

† al. regimen veſtrorum epiſcoporum.

* Sic contingit ꝙ a Theodoricus fuit decapitatus apud Coloniā & Theodebertus intoxicatus a Brunichilda Crimen alterius nocet innocenti.

2 De hoc not. B. extra de pœ. quibuſdam.

Res inter alios acta alijs regulariter nô nocet.

ꝙ res inter alios acta, alijs nô nocet generaliter: nec eri men alterius alij nocet. in caſibus tamen ſpecialibus fallit, qui in iure expreſſe inueniuntur. extra de re iudica. quamuis. & 6. q. 1. §. verum. & alijs ſimilibus caſibus, vt 2. q. 6. §. diffinitiua.

a ¶ Suffra-

ſuffragatur; [a] reſtat, vt nihil ſibi in eccleſiaſticis honoribus grauitas, nihil det ēdat induſtria; ſed totum auri profanus amor obtineat. Et dũ vitia remunerātur, honore, in locum vltioris; [b] is, qui fortaſſe fuerat vlciſcendus, [c] adducitur: atque hinc ſacerdotes nô proficere, ſed perire potius iudicātur. Vulnerato namque paſtore, quis curandis ouibus adhibeat medicinam? aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui iaculis ſe hoſtilibus feriendum exponit? aut qualem de ſe fructum producturus eſt, cuius graui peſte radix infecta eſt? Maior ergo metuenda eſt locis illis fore calamitas, vbi tales interceſſores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei in ſe magis iracundiam prouocant, [d] quàm per ſemetipſos populis placare debuerant.

Cum ergo ſecundum Leonem ſimonia non bono peragatur exitu, ſecundum Gregorium nullum boni operis ſequatur ædificium; nec ſit putanda eleemoſyna, quæ ex pretio ſimoniæ erogatur pauperibus; vulnerato paſtore medicina non adhibeatur curandis ouibus; de infecta radice fructus non producatur; maior etiam calamitas in futuro metuatur; de tam ſiniſtro principio quis fœlix exitus ſperatur?

Hinc etiam Auguſtinus ait.

¶ Simoniacorum ſacramenta effectu gratiæ carent.

Cap. XXIX.

Gen. 39.

2. Mach. 1. & 4.

† al. ſimoniacorum.

SIcut eunuchus [e] fuit, qui Ioſeph comparauit, ita qui gratiam mercatur, viuum ſemen [f] non habet ſiccis genitalibus. Sic quoque ignis ſacrificij, qui p ſeptuaginta annos Babylonicæ captiuitatis ſub aqua [g] vixerat, extinctus eſt, Antiocho [h] Iaſoni vēdente ſacerdotium: quod ſignificauit Spiritus ſancti ignem non lucere [i] in ſimoniacis † ſacramentis.

Quid in his ſimilitudinibus beatus Auguſtinus notare voluit; niſi quia ſacramenta ſimoniacorum (ſicut & cæterorum hæreticorum) licet ſint vera quantum ad formam, inania tamen & falſa ſunt, quantum ad effectum, cum non poſſint in cordibus hominum gignere, vel accendere cœleſtem gratiam.

Ioſeph uenditio.

Ignis diu occultati miraculoſa inuētio.

Phutifar gener Pharaonis in ſacerdotio fuit exectus.

fuit qui Ioſeph comparauit: ſic eunuchi ſunt, ideſt, ſine humore gratię qui ſimoniam cōmittunt: & in eis ignis Spiritus ſancti non viget. Quod probatur exēplo Antiochi, qui vēdente ſacerdotiũ ignis, qui vixerat ſub aqua ſeptuaginta annis, extinctus eſt. Et nota duas hiſtorias in hoc ca. ſcilicet de Ioſeph, & igne. Legitur. n. in Geneſi, ꝙ Ioſeph vēditus eſt a fratrib. ſuis Iſmealitis euntib. in Aegyptum: qui poſtea vēdiderũt eum Phutiſar eunucho Pharaonis Regis: quē exiſtimo miraculoſe eunuchizatũ: iõ quia emerat Ioſeph, vt eo abuteret: cũ añ conſtet cũ vxorē habuiſſe & filiā: Itē legit in lib. Machabęorũ, ꝙ filijs Iſrael in pſidiam deductis, Hieremias cũ quibuſdā alijs ignē ſacrificij abſconderunt in valle, vbi erat puteꝰ occultus: poſt multos autem annos ad pręceptũ regis Perſidis quęſitus eſt ignis ille: quo inuento hauſerũt aquam, qua ligna compoſita aſpergebant, & ſtatim ardebant pro quo miraculo Rex ſup puteum illum templũ ædificauit. tempore verò procedente cũ Rex Antiochus Regnum ſuſciperet, & regnaret i Iudęa, Iaſon frater ſummi ſacerdotis adito rege obtulit ei talēta xl. & accepit ab eo ſũmi ſacerdotij principatum: & ſtatim extinctus eſt ignis ſacrificij. Sequentes duo. §§. plani ſunt.

e ¶ Sicut eunuchus.] Phutiſar, qui primo habuit uxorē filiam Pharaonis: cũ poſtea fuiſſe ordinatus ſacerdos Heliopolis, fuit exectus. Vel vt quidam dicunt, ſiccauit Dominus genitalia eius, quia ad turpes vſus emerat Ioſeph.

f ¶ Viuum ſemen.] Scilicet boni operis.

g ¶ Sub aqua.] Arg. diſt. 81. c. ſi qui. Argu. tamen contra 28. diſt. c. ult. & inf. ca. Dominus Ioan.

Antiochus multa facinora perpetrauit.

h ¶ Antiocho. Iſte Antiochus Græcus fuit: & multum Iudæos oppreſſit, & uēdidit ſacerdotium templi. Et eſt arg. hic quod in ueteri teſt. ſimonia erat ordinem emere.

De igne Hieremiæ.

i ¶ Non lucere.] Ignis miſſus a Hieremia in puteum: qui tamen poſt nunquam fuit inuentus; ſed aqua pinguis lapidi ſuppoſita illum comburebat. de Iſto igne habes de pœnit. diſt. inter hæc hircum. & puteus erat in ualle Ioſaphat, ubi Rex Perſarum fecit fieri templum, & appellatum eſt a Hieremia nepthar, quod interpretatur purificaciatio. Ioan.

a ¶ Suffragatur.] Nam dicit lex: qualiter quiſque meretur, non quantum dare ſufficiat æſtimetur. C. de epiſcopis, & cleri. ſi quemquam. Sed quæritur quare ſcribit Papa regi, cum non habeat poteſtatem ſuper his. 11. q. 1. ſacerdotibus? Ideo, quia participes erāt: vel quia erāt incorrigibiles, ut inf. ea. q. vlt. c. vl. 17. d. nec licuit. extra de ind. cum non ab homine.

b ¶ Vltoris.] ideſt, prælati, qui uitia aliorum dēt vlciſci.

c ¶ Vlciſcendus.] Ideſt, propter peccata. i. puniendus.

Propria q. d. aſſumit officium ultoris ille, de quo debet ultio ſumi.

d ¶ Prouocant.] In ſe, non in illos pro quibus ſupplicant. & ita etiam exaudi. 3. q. 7. in grauibus.

CVM ERGO. Concludit Gratianus ex omnibus ſuppradictis, ꝙ ex malo initio bonus exitus non ſperatur.

SIcut.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ ſicut eunuchus

5 ¶ *Sed obyciatur* [a] *illud Auguſtini contra hæreticos tra ctatu 5. ſuper Euangelium Ioannis.*

¶ Siue bonus, ſiue malus ſit miniſter, per vtrumque effe- ctus gratiæ confertur. Cap. XXX.

inf. de conſ. d. 4. c. aliud. Algerus l. 3. c. 5. Anſ. l. 9. c. 30. Poly. l. 3. tit. 10.

SI iuſtus [b] fuerit miniſter, computo eum cũ Paulo, qui gloriam ſuam non quærit, dicens: [Ego plantaui, [c] Apollo rigauit, [d] Deus autem incrementum dedit.] Qui verò fuerit ſuperbus miniſter, cum diabolo cõputatur: ſed non cõtaminatur donum Chriſti, quia per illum [α] purus fluuius tranſit, & venit ad fertilem terram. Scio quia lapis ex aqua fructum ferre nõ poteſt: & ſi per lapideos canales trãſit [e] aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generatur; ſed tamen hortus plurimum fructum affert. Spiritalis enim virtus ſacramenti, vt lux pura ab illuminandis excipitur; ſed per immundos tranſiens non coinquinatur. 1. *Cor.* 3.

¶ *Ab initio huius capitis uſque ad uer.* donum Chriſti. *Algerus lib. 3. c. 5. citat ex beato Auguſtino, cuius tamen propria uerba habentur infra de conſec. diſtin. 4. c. aliud. §. ſi fuerit.*

α ¶ Quia per illum.] *Apud B. Auguſtinum tractatu 5. legitur.* Quod per illum fluit, purũ eſt; quod per illũ tranſit liquidum, venit ad fertilem terram: puta, quia ipſe lapideus eſt, quia ex aqua fructum ferre non poteſt: per lapideum canalem tranſit aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generans; ſed tamen hortis plurimum fructũ affert. Spiritalis enim virtus ſacramenti ita eſt, vt lux: & ab illuminandis pura excipitur: & ſi per immundum tranſeat, non inquinatur.

Idem ad Vincentium Donatiſtam, epiſt. 48.

¶ De eodem. Cap. XXXI.

Algerus. l. 3. c. 9. Deuſdedit in tract. de ſimoniacis. Poly. l. 3. tit. 10.

EX Catholica [f] eccleſia ſunt omnia [g] Dominica ſacramenta. quæ ſic habetis, & datis, quemadmodum habebantur [h] & dabantur etiam prius quam inde exiretis.

Idem de baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 5. c. 19.

Algerus. l. 3. c. 2. Iuo p. 1. c. 117.

¶ De eodem. Cap. XXXII.

SIc † autem Deus [i] adeſt ſacramentis, & verbis ſuis, [k] † *al. Si.*

SED OBIICITVR. Hæc eſt 5. pars huius quæſtionis in qua vult probare, ꝙ ſi catholicus malus, ſcilicet toleratus, conferat ſacramentũ aliquod, bene valet, dummodo accipiens non ſit in culpa: & idem credo de ſacramentis ab hæreticis collatis in forma eccleſiæ. In tali tamẽ indiget manus impoſitione ꝓpter immanitatẽ hęreſis, & hoc p robat 28. autho. Io. de Fã.

a ¶ Sed obijcitur.] In defenſione ſimoniacorũ ꝓbando, ꝙ habẽt effectũ ſacramẽta ab eis collata. Io.

SI iuſtus. CASVS. Hic oſtendit, ꝙ ſi ſacerdos iuſtus fuerit, eſt bonꝰ miniſter ſacramentorũ, & nõ actor: quod ꝓbatur exẽplo Pauli. ſi verò malus eſt, ſua malitia ſacramentis non obeſt; qa ſicut aqua ſterilis non eſt, quã nis p canalẽ ſterilẽ fluat, ita virtus ſpiritalis etſi per immũdos tranſeat: tamen ab illuminandis excipitur. Et not. ꝙ ab iſto ſupradicto capitulo vſque ad c. etiã corde: probatur, ꝙ vera ſunt ſacramenta malorum ſacerdotum: & vere ab eis cõferuntur dummodo in forma Eccleſiæ conferantur.

b ¶ Si iuſtus. Ab iſto c. vſque ad illud, ẽt corde, oſtẽdit magiſter, ꝙ ſacramenta hæreticorum vera ſũt, & vere ab eis cõferuntur, ſi in forma eccleſiæ cõferantur: non tñ quo ad virtutem: cũ diſtinctione tamen: quia ſacramẽta neceſſitatis niſi in neceſſitate qs ſumat ab hęretico, vel etiam ſi ignoranter ſumat: & virtutẽ, & veritatẽ quidẽ accipit ſacramẽti. Si verò non neceſſitate, uel ſcienter accipit: ueritatem quidem accipit ſacramenti, non uirtutem. ſi tamen ficte accipit, & poſt agat pœnitentiam, habebit vtrumque. de conſecratio. diſtin. 4. tunc ualere. & §. ſed notandum. 2 infra eadem. In ſacramento verò dignitatis, ut in ordine, diſtingue ſecundum illam diſtinctionem. 1. q. 1. ordinationes, & in ſumma ibi poſita. In ſacramento Euchariſtiæ dicimus, quod de manu hæretici ſummẽdum non eſt. 24. quæſt. 1. cap. ult. & 32. diſtin. §. uerum, ſi tamen accipiatur, uerum eſt corpus, ſi in forma eccleſiæ eſt confectum: licet quidam dicant, quod ipſi non conficiunt. 24. q. 1. ſchiſma.

Hæreticorũ ſacramenta ſunt uera.

1 De hoc legi. & no. inf. eo. §. ſed notandum eſt. Arch.

2 Ad idẽ de pæ. diſt. 3. §. illud autem Greg. in fi.

ADDITIO Arg. de conſecr. diſt. 2. quid ſit. Arch.

c ¶ Plantaui.] Prædicando.

d ¶ Rigauit.] Baptizando.

e ¶ Tranſit.] infra eadem, ſic populus: contra. Sol. hoc de ſacramentis neceſſitas, quæ ſemper habent effectum niſi culpa ſuſcipientis impediat, & ibi de ſacramentis dignitatis, vel hic de ficte ordinatis: ibi de his quos eccleſia tolerat. Vel dic, ꝙ ſunt polluta quantum ad illos. vt 49. diſt. cap. vlt. 15. q. vlt. c. fi.

Sacramenta ſunt duplicia.

EX Catholica.] CASVS. Dicit Aug. quòd a Catholica eccleſia uera ſumpſerunt hæretici ſacramenta, qui ſic habent & conferunt ſicut habebant anteq̃ de eccleſia exirent. Sequentia tria c. plana ſunt, & per ſe patent.

f ¶ Ex catholica.] in hoc, & in duobus cap. ſequentib. dicitur, ꝙ uera ſunt ſacramenta hæreticorum, quæ in forma eccleſiæ celebrantur.

g ¶ Omnia.] id eſt, omnium ſacramentorum ueritas, & forma.

h ¶ Habebantur.] Arg. contra inf. c. extra catholicam, ſed ibi expone, id eſt, extra formam catholicæ eccleſiæ.

i SIc autem Deus.] Deus dicitur adeſſe talibus ſacramentis, ut ueritas ſubſiſtat, & ut uirtus præſtetur ei, qui accipit ignoranter. ſupra ea. ſi iuſtus.

K ¶ Et verbis ſuis.] Et ita uerba neceſſaria ſunt: arg. infra ea. detrahe.

Verba in ſacramẽtis ſũt neceſſaria.

Ex

a ¶ Sacra-

a SAcramenta.]¶Non mutaſtis.]Ideſt, non extra formam eccleſiæ, tradidiſtis.

b ¶ Iniuriam.] Arg. propter alterum non debet alteri iniuria fieri, de conſec. diſtin. 4. oſtenditur. ff. de reg. iur. non debet. Ioan.

Sicut ... cramenta: quæ ſchiſmatici, & hæretici in forma eccleſiæ conferunt. Sequens, cap. patet.

c ¶ Ficti.] Sed nunquid dandum eſt baptiſma ei, qui ficte accedit? dic quod * ſic, ſed poſt compellendus eſt fidem obſeruare: arg. 45. diſt. de Iudæis. Vtrum autem baptizetur ignorans vel inuitus, vel dormiens, habes ext. de bapti. & eius effectu cap. maiores. §. item quæritur.

* Vide S. Th. 3. p. q. 68. art. in cor. & ar. 4. ad 2. & 3. & ar. 8. & q. 69. art. 9. & 10.

per quales libet adminiſtrãtur, & ſacramenta Dei vbiq; recta ſunt. ſicut † mali homines, quibus nihil proſunt, vbique peruerſi ſunt.

† al. &

Idem lib. 4. de bapt. contra Donatiſtas, c. 12.

¶ De eodem. Cap. XXXIII.

NEc foris ergo, ſicut nec intus quiſquam, qui ex parte diaboli eſt, poteſt vel in ſe, vel in quoquam maculare ſacramentum, quod Chriſti eſt.

Alias patre diabolo.

Algerus ibidem. Deuſdedit in tract. de ſimoniacis. Anſ. l. 9. c. 48. Poly. ibidem.

Idem ad Emeritum, epiſt. 164.

¶ Sacramenta quæ non mutantur, catholicis, & hęreticis communia probantur, Cap. XXXIV.

SAcramenta, quæ uon mutaſtis[a], ſicut habetis, approbãtur à nobis: ne fortè cum veſtram prauitatẽ corrigere volumus, illis myſterijs Chriſti, quæ in veſtra prauitate deprauata non ſunt, ſacrilegam faciamus iniuriam[b]. Neq; enim & Saul deprauauerat vnctionem, quam acceperat, cui vnctioni tantum honorem rex Dauid pius Dei ſeruus exhibuit.

Algerus l. 3. c. 9. Poly. l. 7. tit. 10.

1. Reg. 24. & 26.

Idem ad Donatiſtas.

¶ De eodem. Cap. XXXV.

SIcut ficti[c] veraciter, non ficte recipiunt, nec eorum baptiſma reprobatur; ſic & illa, quæ ſchiſmatici, vel hæretici, ſi non aliter habent, nec aliter agunt quàm vera eccleſia cum ad nos veniunt, non emendamus[d], ſed potius approbamus.

¶ Verba ipſa prioris partis huius capitis vſque ad ver. reprobatur, *non ſunt inuenta apud B. Auguſtinum: ſed habetur ſententia lib. 1. de baptiſmo contra Donatiſtas, cap. 12. Reliqua autem huius capitis pars eſt in eodem lib. cap. 13.*

Idem contra literas Petiliani, lib. 3. c. 9.

¶ Non fugiantur ſacramenta Dei à quocunque miniſtrẽtur. Cap. XXXVI.

NEq; in homine bono aliquis Dei ſacramenta fugiat neque in homine malo[e].

¶ *Libro tertio contra literas Petiliani, vnde videtur ſumptum eſſe hoc caput, ſic legitur:* Nemo glorietur nec in homine bono: nemo bona Dei fugiat nec in homine malo. *Hoc autem caput ſignificatur ſupra diſt. 32. c. præter. §. verum principia.*

ſu. diſt. 32. c. præter hoc. §. verum principia. Iuo p. 10. c. 75.

Idem de baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 6. c. 44.

¶ Hominum malitia ſacramenta non profanat. Cap. XXXVII.

NOnne[f] Sodomitæ ethnici erant, ideſt, gentiles? Peiores[g] ergo erãt Iudæi; quibus Dominus dicit: [Tole

Math. 10.

d ¶ Nõ emẽdamus.] Infra de conſ. diſt. 4. oſtenditur. & c. ſolet quæri. infra ea. ſi qs inquit. Sed cõtra ĩf. ead. q. ſicut vrgeri. Sed hic de fictione accipientis quæ non impedit: ibi de fictione dantis, quæ impedit: vel quando non in forma eccleſiæ. 32. diſtin. §. verum.

e NEque in homine malo.] Ideſt, tolerato 1. vel in neceſſitate: & ſic nõ eſt contra ſupra diſ. 32. nullus, &c. præter hoc. H.

1 Ad hoc ĩf. c. quã multi vbi de hoc in gl. ex his Archid.

NOnne.] CASVS. Hic oſtendit, quod apud malos erant ſacramenta. Nam peiores Sodomitis erãt Iudæi: & tamen Dominus eorum ſacramenta vera eſſe probauit, dum ad ea celebranda leproſos quos mũdauerat miſit: & dũ eius angelus Zachariæ in templo miniſtrãti aſtitit: & eum exauditum denũciauit, nec etiam gentilium verba reprobant ſancti patres, vbi verum dixerunt.

Iudæi peiores fuerunt Sodomitis.

f ¶ Nonne.] Vult probare Au. in hoc c. ꝙ apud hæreticos sũt uera ſacramenta: q̃a erant apud Iudæos, qui peiores erant Sodomitis, itẽ, & alia ratione: quia ſi gẽtiles aliquid boni habuerũt: hoc ſãcti viri nõ reprobauerũt. Quod autẽ apud Iudæos eſſent vera ſacramẽta, probat exẽplo Domini, & Zachariæ: Zacharias tamẽ bon⁹ fuit. vnde ratione perſonæ nulla ẽ ꝓbatio: ſed iſte eodem modo ſacrificabat, quo & alij Iudæi.

Iudæorum Sacramenta fuerunt vera.

SIcut ficti.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſicut ſi quis adultus ficte vel ſine contritione accedit ad baptiſmum, veruntamen recipit ſacramentum: ſic & vera ſunt ſa-

g ¶ Peiores.] inf. 24. q. 1. non afferamus: quia illi tantum naturalem legem tranſgreſſi ſunt, Iudæi etiam ſcriptã: illi

illi prædicatores non habuerunt: iſti etiam Ieſum Chriſtum: apud illos nulla miracula facta ſunt 1, apud iſtos multa facta ſunt: & præterea iſti Chriſtum crucifixerũt de pœ. diſt. 1. periculoſè.

123. q. 4. c. Nabuchodonoſor. §. de Tyris.

a ¶ Iuſta.] Ideſt, minus mala, arg. 8. q. 1. uereor. unde dic, iuſtificaſtis, comparatione melioris vitæ, non poteſtate iudicij.

b ¶ Talia.] Ideſt, tale ſacrificiũ eſt qualis ſacrificans, inf. eo. Dominus declarauit. uer. item nos dicimus.

ADDITIO. Quaſi dicat non, infra ea. Dominus. Hug.

c ¶ Quæ.] Scilicet ſacramenta, ut circunciſionẽ, quãdo cum hoſtijs in tẽplo fuit præſentatus, de cõſecra. diſt. 4. propriè, in fine.

d ¶ Et ea Zachariæ.] Ecce per bonos oſtẽdit ſacrificium fuiſſe apud Iudæos.

e ¶ Angelus. Hiſtoria. Narrat hiſtoria i nouo teſtamẽto, qđ fuit in diebus Herodis ſacerdos nomine Zacharias, & eius uxor nomine Eliſabeth. Dauid autem uolens ampliare cultũ Dñi. xxiiij. inſtituit ſummos ſacerdotes, quorũ tñ unus maior erat qui princeps ſacerdotum dicebat, quorũ de numero unus fuit Zacharias, qui cũ in die propitiationis incẽſum poneret: prædixit ei angelus filiũ naſciturũ de uxore ſua qui uſque ad diẽ partus obmutuit, quia credere noluit.

f ¶ Et rectum.] Arg. propter perſonæ deteſtationẽ nõ reprobari dicta illius, ſup. 37. diſt. ſi quid ueri. & c. turbat, & infra 23. q. 4. qđ ergo inf. ea. q. 1. Dñs declarauit, ſit. 19. ſecũdũ. 1. q. 2. ſi de area. cõtra. 9. diſt. ſi ad ſacras, contra diſt. 16. canones. Dic vt in decret. ſi ad ſacras. Vel dic quod vtile vitiatur per inutile: cum alteri fit præiudicium 65. d. c. 1.

Perſonæ deteſtatio an faciat illius dicta reprobari.

tus ſanctus operatur. 30. q. 1. peruenit.

h ¶ Cum quodam loco.] Ideſt, in epiſtola prima ad Corinthios, 12. cap.

i ¶ Vt in Saul.] Et in Caipha. Expedit ut unus moriatur, &c. inf. ea. q. prophetauit.

Caiphas prophetauit.

K ¶ Bo.

rabilius erit Sodomis in die iudicij, quàm vobis.] & quibus propheta dicit, [Iuſtificaſtis Sodomam.] Ideſt in cõparatione veſtri † iuſta [a] facta eſt. Nunquid tamen ideo ſacramenta diuina, quæ apud Iudæos erant, talia [b] erãt quales ipſi erant, quæ [c] dominus quoque ipſe percepit, & ad ea celebranda leproſos, quos mundauerat, miſit: & ea Zachariæ [d] miniſtranti angelus [e] adſtitit, eumque in tẽplo ſacrificantem exauditum eſſe nunciauit. Hæc eadem ſacramenta & in bonis hominibus illius temporis erant, & in malis peioribus, quàm ſint ethnici, quãdo quidem Sodomitis in malitia prælati ſunt: & tamen illa ſacramenta erant in vtriſque integra, atque diuina. Nam & ipſi gẽtiles, ſi quid diuinum, & rectum [f] in doctrinis ſuis habere potuerunt, non improbauerunt ſancti noſtri †: quãuis illi per ſuas ſuperſtitiones, & idololatriam, & ſuperbiam cæteroſque perditos mores deteſtandi eſſent & niſi corrigerentur, diuino iudicio puniendi.

Matth. 10.
Ezech. 16.
† al. veſtra Sodoma iuſtificata eſt.
Luc. 17.
Luc. 1.
† al. viri.

Idem lib. 3. c. 16.

¶ Sacramenta mali habere poſſunt, licet virtutem ſpiritusſancti habere non poſſint. Cap. XXXVIII.

MVltæ autem operationes [g] ſunt ſpiritusſancti, quas Apoſtolus, cum quodam loco [h], quantum ſufficere arbitratus eſt, commemoraſſet, ita concluſit: [Omnia autem hæc operatur vnus atque idem ſpiritus, diuidẽs ſingulis prout vult.] Cum ergo aliud ſit ſacramentũ, quod habere etiam Simõ magus potuit: aliud prophetia †, quæ in malis hominibus etiam fieri ſolet, vt, in Saul [i]; aliud operatio eiuſdem ſpiritus, quam niſi boni [k] habere nõ poſſunt, ſicut eſt finis pręcepti charitas de corde puro, & cõſcientia bona, & fide nõ ficta; quodlibet hæretici, & ſchiſmatici accipiant, charitas quæ cooperit multitudinẽ peccatorum, proprium donum eſt catholicæ vnitatis, & pacis, nec eſt in omnibus, quia nec eius ſunt omnes.

Poly. l. 3. tit. 10.
Anſ. l. 9. c. 29.
1. Cor. 12.
Act. 8.
† al. operatio ſpiritus, quã n. m. h. e. f. ſ. ſicut Saul habuit prophetiã aliud, &c. orig.
1. Tim. 1.
1. Pet. 4.

Idem eodem libro, cap. 18.

¶ Licet ſacramenta mali miniſtrent, remiſſionem peccatorum non pręſtant. Cap. XXXIX.

REmiſſionem † peccatorum.

Poly. ibidem:
Anſ. l. 9. c. 33.
† Remiſſam.] orig.

MVltæ autem.] CASVS. Multæ ſunt operationes ſpiritusſancti, quas hic non enumerat Aug. ſed nos miſit ad Apoſtolum, qui enumerans eas ſubiungit. Omnia autem hæc, &c. Earum operationum quædam ſunt in bonis, & malis, quædam in bonis tãtum. In bonis, & malis, ut ſacramenta, baptiſmus in Simone, & prophetia in Saule, quorum uterque malus erat. In bonis tantum, ut charitas, & aliæ uirtutes.

g ¶ Operationes.] Ideſt multa ſunt dona, quæ ſpiri-

K ¶ Boni.] ſ. per gratiam inhabitantem, inf. 24. q. 1. de illis, qui, & ca. cau. q. [illegible] ſana. H. Ioan. de Fan.

REmiſſionem.] CASVS. Di[illegible] baptizat a quocunq; ſiue bono ſiue malo remiſſionẽ peccatorũ quam conſequitur per baptiſmũ, non [illegible] malus, ſed meritum eccleſiæ. Nam bonis tantum [illegible] eſt; Cui cunque remiſeritis peccata, &c. Illa [illegible] columba pacem habet, & ideo ligat, & ſoluit. & ſoi [illegible] cum columba, ideſt eccleſia habet pacẽ [illegible] eſt ſupra quaſdã operationes ſpiritus [illegible] in malis, ut baptiſmũ, quaſdã uero non eſſ [illegible] remiſſiones peccatorũ, quæ dant ad preces [illegible] eccleſiæ,

qui

qui cum columba.i.eccleſia habēt pacem: non enim malis,ſed bonis dictū eſt.Quorum remiſeritis peccata,&c.
a ¶ Auari.]ideſt,idolatræ, ideſt,quilibet mali.28.q.1. idololatria.
b ¶ Auari non dant.]ideſt,indigni ſunt dare inf.de conſecr.

quæ carent officio diuerſis ex cauſis.
e ¶ Sacramenta.]Recipit illud c.ſi iuſtus fuerit ſup.eo.
f ¶ Et non inania.]Verum eſt hoc in ſacramento neceſſitatis,24.q.1.ſi quem forte.

SED NOTANDVM. Hæc eſt 6.pars quæſt. in qua facit differentiā inter ſacramenta neceſſaria & volūtaria. Neceſſaria enim ſacramēta ſine quibus nemo ſaluatur (vt eſt baptiſmus) poſſunt recipi à quocunque. Sed ſacramenta voluntaria (vt ſunt ordines,) niſi rite dentur, data non ſunt: ceſſant vel loco, vel ordine, vel promotione: de quib. in litera ponit exempla, quæ probat per 6.c. Ioan.de Fant.

Sacramentū male acceptum duplici caret effectu.

Auari non dant peccatorū remiſſionem.

Sacramenta neceſſitatis ſūt quinq;.

auari [a] nō dant:quæ per orationes [b] ſanctorum ideſt per columbæ gemitus datur quicunque baptizet, ſi ad eius pacem illi pertinent,quibus datur. Nō enim raptoribus & fœneratoribus diceret Dominus: [Si cui dimiſeritis peccata,remittuntur illi; ſi cui tenueritis, tenebuntur.] Foris [c] quidē nec ligari aliquid poteſt, nec ſolui,vbi non ſit qui aut ligare poſſit,aut ſoluere: ſed ſoluitur,qui cum columba fecerit pacem; & ligatur,qui cum columba nō habet pacē,ſiue apertè [d] foris ſit,ſiue intus eſſe videatur.

Ioan.20.

Si ergo ſacramenta [e] in modū lucis ab immundis coinquinari non poſſunt, ſi in modū puri fluuij per lapideos canales ad fertiles areolas perueniunt;patet,ꝙ ſimoniaci ſacramentū vnctionis ſibi quidē inutiliter, & pernicioſè habent;alijs autem vtiliter, & ſalubriter eandem vnctionem adminiſtrant Sicut ergo ſunt vera ſacramenta hæreticorum quantum ad formam; ita ſunt vera, & nō inania [f] quantum ad effectum.

6 *Sed notandum [g] eſt, ꝙ ſacramentorū alia ſunt neceſſitatis [h], alia dignitatis. Quia.n.neceſſitas non habet legem,ſed ipſa ſibi facit legem; illa ſacramenta,quæ ſaluti ſunt neceſſaria,quia iterari nō poſſunt,cum ſint vera auferri,uel amitti nō debent: ſed cum pœnitentia rata eſſe permittuntur. Illa [i] verò ſacramenta,quæ ſunt dignitatatis,niſi dignè fuerint adminiſtrata, ita vt digni dignè à dignis proueh antur,dignitatis eſſe deſinunt: non vt minuatur veritas ſacramētiſ,ed ut ceſſet officium adminiſtrandi,uel loco,vel tempore,uel promotione.*

Loco, ut ait Leo ad Ruſticum Narbonenſem epiſcopum epiſt.90. al.92.c.1.

2 Extra de pę. & remiſ. quod inte. No. ꝙ iſtud ſacrm non eſt neceſſitatis. Sed contra no.ext.de trāſ.ueniens ubi de hoc ſatis nota. Archid.

g ¶ Sed notandum.] Scilicet cōtra ſimoniacos reſpondet .n. per diſtinctionē ſequentem ſuæ concluſioni ſacramentum enim male acceptum, duplici caret effectu, aut quia in eo ꝓſtito nō percipit gratia, ſed arguitur malitia recipientis: & hoc omnibus ſacramētis eſt commune:vel quia negatur executio,qđ ſpeciale eſt in ſacramētis dignitatis.

Sacramenta dignitatis.

* *Vide B. Tho 4. diſtin. 17. q. 3. ar. 4. q. 1. & 2. & diſt. 20. q. 1. arti 1 q. 2 per tot. præcipuè ad 3. arg.*

h ¶ Neceſſitatis. Neceſſitatis quinq; ſūt ſacramēta baptiſm⁹ cōfirmatio, pœnitentia, vltima vnctio, corpus Chriſti. 2. In baptiſmo tñ hoc eſt ſpeciale, ꝙ in ſumma neceſſitate accipi pōt à quocunque 32.d.§.verū ver.finē & idē *circa penitētiā: nā cōfiteri poſſunt cuicunq; in neceſſitate,de pę.d.1.quem pœnitet. Circa alia ſacramenta neceſſitatis,vel circa iſta duo,cum non inſtat neceſſitas, hoc eſt attendendum,ꝙ cum peccat quis accipiendo, acta pœnitentia rata intelliguntur quo ad effectum. In ſacramentis uerò dignitatis hoc eſt de iure,ꝙ non habeant executionem cum pœniteant accipientes, niſi cum eis diſpenſetur. Et ſacramenta dignitatis ſunt ordines: & ideo dr̄ in plurali,q̄a ſunt plures ſpecies ordinis.21.diſt.cleros. Et dicuntur dignitatis,quia a dignioribus,ideſt, epiſcopis conferuntur: vel quia non niſi digni 3. aſſumendi ſunt. Videtur * etiam ꝙ baptiſmus non ſit neceſſitatis ſacramentum:arg.ff.de conſec.diſt.4.c.baptiſmi uicem.
i ¶ Illa.] Hic aſſignat unam differentiam inter baptiſmum & alia ſacramenta: aliam ponit infra in ſe.§.ecce ſi clericus:aliam in illo §.ecce cum honoris.

3 Ideſt, ſine crimine, ſine infamia, ſine irregularitate, cū ad alia ſacramēta oēs regulariter admittantur, niſi aliquando cauſa literatione criminis repellantur. P.

* *Nā eſt ſemper neceſſarius baptiſmus fluminis: nam eius vicē interdum ſupplet baptiſmus ſanguinis, & flaminis. B. Th. 3. p.q.68. art.2.*

sup.diſt.62.c.1. Burc.lib.1.c.11. Iuo p.6.c.65.

S ¶ De his,qui à pſeudoēpiſcopis ordinantur.Cap.XL.

SI q clerici ab iſtis pſeudoepiſcopis [k] ī eis eccleſijs or-

ſecr.diſt.4.quomodo.Vel intellige de præciſis.quia non dant in veritate niſi ſacramentum in neceſſitate,& eius etiam virtutem.

Iuſtorū preces facilius exaudiuntur.

1 De hoc de pęn. diſt. 1. multiplex.

b ¶ Quæ per orationes.] Quia facilius ꝑcibus iuſtorū, qui ſunt in eccleſia obtinetur remiſſio 1.vt inf.23 q.4. obtinere. Vel quia per vinculum charitatis eccleſiæ dimittuntur peccata inf.de conſecr. d.4.eccleſiæ charitas.
c ¶ Foris.]Sic intelligas cap.de toleratis, dic foris,i.extra eccleſiam, quæ complectitur tantum grana:ſed ſi de præciſis.dic foris,id eſt, extra eccleſiā militantem quæ complectitur grana cum paleis,7.q.1. §. cum vero.
d ¶ Apertè. Cum ſit Chriſtianus eccleſiam impugnās manifeſtè:uel perturbans eccleſiam occultè 32. q.4.recurrat ver.ſi.

SI ERGO.CASVS. Infert.Grat.ex ſupradicto c.ſi iuſtus fuerit, quod ſimoniacorum ſacramenta alijs vtilia ſunt,& ſibi ipſis non proſint,ſimilitudine aquæ currentis per canales, & lucis, quæ immundis non coinquinantur. Sed obijcit de ſacramentis hæreticorum, quæ vera ſunt quantum ad formam,& quo ad effectum, ſed ſoluit dicens, quòd ſacramenta neceſſitatis cū effectu cōferunt, ſed ſacramenta dignitatis, quò ad formā tantum

SI qui clerici.] CASVS. Dicitur in hoc c.ꝙ ſi quis cōſenſu ab epō qui male fuerit electus,toleratus tamen fuerit promotus: diſpenſatiue poterit miniſtrare in eccleſia,ad quā fuerit ordinatus,ſed non in alia. Seq.§.planus, & omnia uſque ad §.ecce.
K ¶ Si qui clerici à pſeudoepiſcopis.] ideſt non cano-

nice

dinati ſunt, quæ ad proprios epiſcopos pertinebant, & ordinatio eorum cum conſenſu, & iudicio præſidentium facta eſt, poteſt rata haberi, ita vt in ipſis eccleſijs [a] perſeuerent; aliter autem vana eſt habẽda ordinatio, quæ nec loco fundata eſt, nec auctoritate munita.

¶ *Caput hoc emendatum eſt, ac locupletatum ex ipſa epiſtola, & refertur ſupra diſt. 62. c. 1. §. ſi qui.*

Ecce aliquis à pſeudoepiſcopis ordinatus, ſi locum ſuæ ordinationis mutauerit, uana eſt: & ſine adminiſtratione erit talis ordinatio.

Tempore, ut ait Innocentius epiſt. 22. c. 5. de ordinatis à Bonoſo.

¶ Quæ pro neceſſitate conceduntur, eadem ceſſante ceſſabunt. Cap. XLI.

QVod pro neceſſitate temporis [b] ſtatutum eſt, ceſſante neceſſitate debet vtique ceſſare pariter quod [c] vrgebat †: quia alius eſt ordo legitimus, alia vſurpatio, quam α ad præſens fieri tempus impellit.

α ¶ Quam ad præſens. *Hæc ſunt addita ex Innocentio, cuius uerba in hoc capite in ſummam redacta, infra autẽ q. 7. cap. quod pro remedio plenius referantur.*

Ergo aliquis alio tẽpore ab eo, qui Bonoſo ſimilis ſit, ordinatus ceſſabit ab adminiſtratione, quæ pro neceſſitate illius temporis fuit permiſſa.

Item promotione, ut ait Leo epiſtola 3. ad Iulianum † Aquileienſem.

¶ Qui ab hæreticis redeunt, ſine ſpe promotionis in ſuis ordinibus recipi poſſunt. Cap. XLII.

SI quis [d] hæreticæ communionis contagione ſe macularis β, hoc in magno habeat beneficio, ſi adempta ſibi omne ſpe promotionis [e], in quo inuenitur [f] ordine, permaneat.

β ¶ Macularit.] *Hic apud B. Leonem cum alia uerba ſunt interiecta, tum cap. ſaluberrimum, infra q. 7. caput enim hoc eſt quaſi ſumma quadam, quemadmodum; & c. omnis, infra eadem, tametſi illud paulò plenius ſit.*

Ecce [g] ſi clericus, uel ordinatione, uel quolibet ſacramento hæreticis cõmunicat, ceſſans à promotione uix in ſuo ordine perſeuerat. Nõ eſt enim de ſacramento hoc, ut de cæteris. Cætera enim uel ad culpas abluendas dantur, ut baptiſmus, & pœnitentia: uel pro culpis non in æternum, ſed ad horam negantur, ut Euchariſtia, quæ in articulo morti pœnitenti etiam de nefarijs peccatis conceditur; Hoc ſolum, non ſolum pro culpa, ſed etiam pro infamia [h] interdicitur †, & pro imminuta munditia [i] ſuæ, vel extrinſecæ, vel intrinſecæ perfectionis prærogatiua: vt bigamis, uel uiduæ maritis, uel illiteratis, uel corporis qualibet parte uitiatis denegatur, quibus tamen baptiſmus, uel Euchariſtia non negatur. Poteſt etiam talis cætera ſacramenta adminiſtrare; qui iſtud ſolum [k] non ualet conferre.

Iuo in prologo fol. 3.
Pan. c. 19. in prologo.
inf. ead. q. 7. c. quod pro remedio.

† Concord. princ. C. de cad. tollen. & 9. q. 1. ordinationes.

† al. Ianuarium.

inf. ea. c. omnis, & q. 7. cap. ſaluberrimum.

† al. interdum etiam pro.

nicè electis. toleratis tamen. ſic. 62. d. c. 1. arg. contra 12. q. 2. alienationes. Ibi ius commune: hic miſericordia.

a ¶ Eccleſijs. inf. ea. q. 5. c. 1. contra. Sol. ibi pp ſcandalũ in eccleſia, quã per manifeſtam adeptus eſt ſimoniã, nõ permittitur miniſtrare. hic ecõtra, ſ. propter ſcandalum, cum occultum ſit delictum in eccleſia, cui intitulatus eſt, & nõ in alia ſuſcipit, vel hoc, cum emit illũ ordinem, illud, cũ dignitatem, vel beneficiũ. inf. ea. erga.

b QVod ꝑ neceſſitate tẽporis, &c. Ceſſante neceſſitatẽ, & diſpenſatio ceſſare debet.

c ¶ Quod.] idest, qa diſpẽſatio vrget, vel qđ eſt accuſatiui caſus, idest, qđ neceſſitas vrgebat, idest, inducebat Arg. contra inf. 10. q. 2. duæ, ibi pp criminoſos. B. Sol. ibi de cauſa impulſiua, hic de fi. ff. de poſtu. l. 1.

d SI quis. Hoc capitulum non loquiť de mero iure.

e ¶ Promotionis.] ſ. 34. d. præcipimus. C. depoſi. ſi depoſiti. de hoc enim grat. ſicare debet, vt ibi.

f ¶ Inuenitur.] Niſi in caſib. notatis 9. q. 1. in ſumma 1.

1 Illos caſus ponit etiam Hug.

ECCE. CASVS. Hic oſtendit Gratianus aliud eſſe in ſacramẽto ordinis, vel dignitatis, qđ nõ cõfertur cũ effectu ab hæreticis, aliud in ſacramento neceſſitatis, qđ cũ effectu cõfertur ẽt ab hæretico, vt baptiſmus, pœnitentia, & Euchariſtia: quia ſacramẽtũ ordinis nõ ſolũ propter culpam interdicitur, ſed etiam propter irregularitatẽ, vnde ſacramenta neceſſitatis poſt cõferre, qui iſtud ſolum conferre non poteſt.

g ¶ Ecce.] Oſtendit magiſter in hoc §. differẽtiam inter ſacramẽta dignitatis, & alia, & cauſam differentiæ.

h ¶ Infamia.] Quæ etiam ſine culpa cõtrahitur. 6. quæſt. 1. §. verum.

i ¶ Munditiæ.] Vt in illo qui contrahit cum ancilla. 34. diſt. ſi quis viduam.

K ¶ Iſtud ſolum.] Scilicet ordinem.

Vnde Leo ait ad epiſcopos Africæ, epiſt.85.al.87.c.2.

¶ De epiſcopis, qui talem conſecrant, qualem conſecrare non licèt. Cap. XLIII.

25. q.2.c.ſi qui epi. Anſl.1.6.c.74. Iuo p.5.c.107. † *nec ei ſacramento*] orig.

SI qui epiſcopi talem [a] cōſecrauerint ſacerdotem, qualem [b] non liceat; etiam ſi aliquo modo [c] damnū proprij honoris euaſerint, ordinationis [d] tamē ius vlterius non habebunt [e]: nec illi [f] vnquam [g] ſacramento intererunt; quod neglecto diuino iudicio, immerito præſtiterunt.

Ecce [h] cum honoris periculum euadant, vt cætera ſacramenta ſacerdotaliter adminiſtrare permittantur, ab hoc ſolo non modo pro hæreſi, vel pro qualibet maiori culpa, ſed ēt pro negligentia remouentur. In quibus oīb. ſolicitè notandum eſt, quod ſacramentū ſacerdotalis promotionis præcæteris omnibus magis accuratè, & dignè dandum, vel accipiendū eſt, quia niſi ita collatum fuerit, eo deſinet eſſe ratum, quo non fuerit rite perfectum. Cætera enim ſacramenta vnicuique propter ſe datur, & vnicuique talia fiun[t], quali corde, vel conſcientia accipiuntur. Iſtud ſolum non propter ſe ſolum, ſed propter alios datur: & ideo neceſſe eſt, vt vero corde mundaque conſcientia, quantum ad ſe, ſumatur; quantum ad alios vero, non ſolum ſine omni culpa, ſed etiā ſine omnia infamia ꝓpter ſcandalū fratrum: ad quorum vtilitatem, non ſolum, vt præſint, ſed etiam, vt proſint, ſacerdotium datur.

Vnde Hieronymus ad cap.3. Michea.

¶ Simoniaci rei ſunt infidelitatis eorum, qui a ſe ſcandalizantur. Cap. XLIV.

HI quoſcunque [i] de aſſechlis ſuis ordināt clericos, & vitam eorum in ſcandalum [k] populis exponētes, rei ſunt infidelitatis eorum, qui ſcandalizantur.

Reuera enim, qui ad hoc eliguntur, vt cæteris præſint, ſicut præordinantur dignitate, ſic præminere dēnt ſanctitate. Alioquin, cur cæteris præferuntur, qui nulla meritorum gratia a cæteris aſſumuntur? Hinc etiam Symmachus Laurentio Mediolanenſi epiſcopo poſt ſextam ſynodum Romanam.

SI qui epi.] CASVS. Dr̄ in hoc c. ꝙ ſi qs ordinauerit indignū, ēt ſi depoſitionē euadat, de cætero nō ordinabit, nec intererit illi ordinationi, q̄ contulit indigno.

a ¶ Talem.] extra de temp.ord.literas.

b ¶ Qualem.] Extra. de præben. graue.

c ¶ Aliquo

Prælati in munitis excedunt.

c ¶ Aliquo modo.] Diſpēſatiue.ſ.cum punitur aliquis in eo, in quo deliquit. In inceptione, vt 45.d. cum beatus. Item in ſciētiæ recognitione. 16.q.1.reuertimini in fi. Item in poteſtate ligandi, vel ſoluendi.24.q.3.de illicita. Item in priuilegijs, 11.q.3.priuilegium. Itē in ordinis collatione, vt in c.præſenti.ſi quis epiſcopi. Item in honoris ablatione, vt dixi 99.d.nullus. Item in armorum retentione, vt 1.q.7.c.1.H.

1 Et ſic vr̄ intelligere Gra. inf.§.1.

d ¶ Ordinationis. Sup.diſt.50.ex penitentib. cōtra.ſu.diſt. 36.qui eccleſiaſticis.cōtra ſup.55.d.nullus.ſup.di.51.c.1.in §.1. Solu.ibi de his, qui ex pertinacia contra canones ordinant tales. hic de illis qui ex ſola negligentia hoc faciunt, intelligitur 1.arg.2.q.1.in primis. nec eſt contra ext.de tēp.or.literas, quia ibi non indignum ſed indigne ordinauit. aliàs ſuper eſt hæc veritas, quod qui promouet indignum depoſitionem meretur, vt 50. diſt.ex pænitentibus, & arg.hic ibi.euaſerint, ita tamen ſi ſcienter hoc facit, cum & ille ſit in notorio crimine. aliter non poſſet eū repellere ab ordine ſuſcipiēdo. extra de temp.ord.ex tenore Vel dic, ꝙ variæ ſūt pænæ, hodie mitius agitur, vt extra de p̄ben.graue.

Ordinantiū indignos punitio.

e ¶ Non habebunt.] .ſ.cum aliquis punitur in eo in quo deliquit.

f ¶ Illi.] Baz. dicit, ꝙ illū eundem ordinem non poteſt cōferre, ſed minorem vel maiorem bene. arg.ext.de temp.or.literas, quia hęc pœna eſt, & ideo nō debet amplius extendi quàm inueniatur ɗ[e]lictum: H. contradicit, quòd hæc actio, illi facit ſimplicem relationem.

Pœna infligetur ſm̄ delictum.

g ¶ Vnquam.] Arg. in eo puniendū eſſe aliquē in quo deliquit. 12.q.2.ɗ viro. & c.qui & humanis inf.ea.q.5.c.1.ſu.d.81.valet 17.q.4.frater, & 7.q.1.ſi qs de ordine. & 33.q.2.ad mouere. inf.27.q.2 qui dormierit.

In quo quis deliquit, in eo puniri debet.

ECCE. CASVS. In hoc §.oſtēdit G.quare ſacramentum ordinis magis diſcrete conferendum eſt, q̄ cætera ſacramenta? quia alia pro accipiente tātum; iſtud verò pro alijs cōfertur, vnde debet conferri nō ſolum ſine omni culpa, ſed etiā ſine omni infamia.

h ¶ Ecce.] Adhuc proſequitur aſſignando differētiam, & cauſam differentiæ.

HI quoſcūque.] CASVS. Dicit in hoc ca. ꝙ epiſcopi, qui ſeruientes, vel ſeruos ſuos indignos ordinant. rei ſunt infidelitatis eorum, qui ſcā[n]dalizātur propter hoc. Quæ ſequūtur plana ſunt vſque ad cap.dedit. Sed ſcias, quod §.ille, Patet.reſpicit ſupradicta.c.ſcilicet ſi iuſtus fuerit, &c.ex catholica.

2 Aſſecla dr̄ aſſecutor, ab aſſequendo, eo ꝙ ſequat aliquem lucri cauſa ſm̄ Papi.

i ¶ Quoſcunque.] Ideſt, aliquos indignos, quod collige ex illo verbo. aſſeclis, ab aſſequor. 2 aſſequeris, vnde & aſſecla ſeruus: aliter ſi eſſent digni, plus eis tenerentur. arg.12.q.2. hæc huius.86.d.non ſatis.

3 Concor. tex. in l.quis ad ſe. cum ibi not. C. ɗ legem Iuliā de vi publi-

k ¶ In ſcandalum.] Qui ergo occaſionem damni dat, damnum, &c. extra de iniur. & dam.ſi egreſſus. 3 infra ead.placuit 2.argumen. contra.23.quæſt.5. de occidendis. §.1. Dic, prima intelligitur de cauſa proxima, & cum

cum culpa: contraria de cauſa remota, & ſine culpa, ff. de ſer.cor.l.Neratius.

a **V** Iliſſimus.] Supra d.25.§.nunc autem.

b ¶ Niſi præcellat.] Ideſt niſi habeat illam diſcretionem, quæ in prælato exigitur, etſi non eminentem, tamen ſufficientem extra de elec. cū nobis olim. ſufficit enim quod ſit bonus. 1.65 diſtinct.ca.vlt. Quid ergo ſi oēs ſint æqualiter periti? nō ideo erit ille viliſſimus. quia non eſt, ut Salamon de hoc octaua q. prima, licet.

Scientia prælati ſit ſaltē ſufficiens.

PATET ERGO. Hæc eſt 7. pars hui9 queſt. in qua dicitur ꝙ ſacramentum collatū in forma eccleſię a malo catholico tolerato, ratum eſt. Ioannes de Fant.

c ¶ Patet ergo.] Reſpicit illud c.ex catholica,& ca.ſi iuſtus.

D Edit. CASVS. In cathecumeno baptizando non attenditur meritum dantis, vt probatur exēplo Iudę: qa quos baptizauit, non sūt poſtea baptizati: qa Chriſtus eos baptizauit, ſed bene baptizati a Ioanne ſunt poſtea baptizati: quia Ioannis erat baptiſmus. Sic ergo quos baptizat ebri9, adulter, & homicida, Chriſtus baptizat.

putaret aquam ſine Spiritu ſancto ſufficere ad ſalutem. De hoc etiam Ambroſius. Quidam negauerunt ſe ſcire Spiritum ſanctum, cum baptizatos ſe dicerent baptiſmo Ioannis: quos tamen in aduenientis Ieſu non in ſuo baptizauit nomine. Iſti ergo qui nec in Chriſti nomine

¶ Sicut honore, ita & ſcientia quiſque præcellere debet. Cap. XLV.

V Iliſſimus † [a] computandus, eſt niſi præcellat [b] ſciētia, & ſanctitate, qui eſt honore præſtantior.

† *Viliſſimis computandus* orig. ſup.c.ex catholica, & c.ſi iuſtus.

7 *Patet ergo* [c] *illud Auguſtini (ſacramenta uidelicet Chriſti per hæreticos miniſtrata ſuo non carere effectu) non de omnibus intelligi generaliter, ſed de ſacramento baptiſmi.*

Vnde idem Auguſtinus ait tract. 5. in Ioannem.

¶ Baptiſmus ſiue per bonum, ſiue per malum miniſtretur, reitari non debet. Cap. XLVI.

D Edit [d] baptiſmum Iudas, & nō baptizatum eſt poſt Iudā: dedit [e] Ioannes, [f] & baptizatū eſt [g] poſt Ioānem; quia q datus eſt a Iuda, baptiſmus Chriſti erat, [h] qui autem a Ioanne datus eſt, Ioannis, erat. Non Iudam Ioanni, ſed baptiſmū Chriſti, etiam per Iudæ manus datum, baptiſmo Ioānis, etiam per manus Ioannis dato recte præponimus. *& paulo poſt.* ¶ Quos baptizauit Ioannes, Ioannes baptizauit: quos autem baptizauit Iudas, Chriſtus baptizauit. Sic ergo quos baptizauit ebrius, [i] quos baptizauit homicida, quos baptizauit adulter, ſi baptiſma Chriſti erat, Chriſtus baptizauit. *Item paucis interiectis.* ¶ Quod ſacramētum tam ſanctum eſt, vt nec homicida miniſtrante polluatur.

Alg.l.3.c.10.

d ¶ Dedit.] Quia baptiſmus collatus a Ioāne erat quoddam ſacramentale, quo abluebatur corpus externus tm̄. de conſ.d.4. baptiſmus.& valebat ad aſſuefactionem.

e ¶ Dedit.] In nomine Chriſti vel in nomine patris, & filij, & Spiritus ſancti, & ideo non fuit, &c. de conſecr. d.4. aliud.

f ¶ Dedit Ioannes.] In nomine venturi, &c. & ideo fuit Ioannis.

g ¶ Et baptizatum eſt.] inf. de conſec.d.4. non regenerabantur.

h ¶ Baptiſmus Chriſti erat.] In quarto libro ſentētiarū legitur. Hic conſiderandum eſt ſi baptizati ſunt baptiſmo Chriſti a Ioanne baptizati, & qua forma verborum ſit vſus Ioannes. Dicitur quod quidam baptizati ſunt a Ioāne neſcientes ſpiritum ſanctum eſſe, ac ſpem ponentes in illius baptiſmo poſtea baptizati ſunt baptiſmo Chriſti. baptiſmus autem Ioannis tantum dabatur in nomine venturi vnde Hieron. ſuper Io. Qui dicit ſe in Chriſtum credere, & non credit in Spiritum ſanctum, nondum habet claros oculos. Vnde baptizati a Ioanne, in nomine venturi, ideſt, domini noſtri Ieſu Chriſti, qui dixerunt: ſed neque ſi Spiritus ſanctus eſt audiuimus, iterum baptizati ſunt in nomine Chriſti explicite. Illi vero qui formam baptiſmo Ioannis habebant, & patrem, & filium, & Spiritum ſanctum credebant; nō fuerunt poſt a baptizati, ſed impoſitione manuum ab Apoſtolis ſuper eos facta. Spiritum ſanctum receperunt. Alij vero qui non credebant, baptizati ſunt baptiſmo Chriſti, vt diximus. Vnde Hieron. Qui Spiritum ſanctum neſciebāt cum baptiſmum a Ioanne acceperunt, iterum baptizati ſunt, ne quis ex Iudæis, vel gentilibus

Baptizati a Ioanne debuerūt iterum baptizari baptiſmo Chriſti.

nomine, nec cum fide Spiritus ſancti baptizati fuerant, non poterant accipere baptiſmi ſacramentum. Baptizati ſunt igitur in nomine Chriſti, nec iteratum eſt in eis ſacramentum, ſed innouatum. Sed quæritur, cum in baptiſmo Ioannis non conferetur remiſſio peccatorum, vt de conſec. diſt.4. non regenerabantur. nec ad ueritatē baptiſmi ualeat fides alicuius, uel infidelitas officiat, de conſe. diſt.4. quomodo, & ſeq. cap. cur reiteratur baptiſmus in quibuſdam a Ioanne baptizatis: maximè cum per circumciſionem originale fuiſſet deletum, ut extra de bap. maiores, §. caute. Nam ſi dicas baptiſmum Chriſti neceſſarium eſſe etiam circumciſis, concluditur ergo, quòd in omnibus baptizatis a Ioanne neceſſariū eſt, ſiue bene crederēt, ſiue male. Si aūt dicas nō eſſe neceſſariū: quare ergo baptizati ſunt baptiſmo Chriſti iā a Ioanne baptizati, cum iidem eſſent circumciſi? poteſt dici forte, ꝙ ante paſſionem Chriſti nulli erat baptiſmus neceſſarius, 2 ſed tantum baptizati ſunt ab Apoſtolis ne putarent aliqui baptiſmum ſine Spiritu ſancto ſufficere ad ſalutem, quod credo. Vel forte a baptiſmo Chriſti, ideſt, poſtquā Chriſtus baptizatus fuit omnib. baptiſmus fuit neceſſarius, ſiue Ioannis, ſiue Chriſti: ſed baptiſmus Chriſti tanquam a ſeipſo ratus, non indiget fidei adminiculo, ſecus in Ioannis baptiſmo: vnde baptizati ſunt, quibus recta fides non abfuit, quod locū habuit in baptiſmo Ioannis. Vide quod no. de conſe. d. 4. ex quo.

i ¶ Ebrius.] Ita tamen, quòd ſentiat quid faciat, quia intentio baptizati, & baptizantis exigitur, 3 vt infra de conſecr. diſtinct.4. ſolet, quia nemo dicit quod non ſenut, ff. de ſup.le.l. Labeo, & ita nō ē ↄtra.ſ.ca.5. ecce.

Baptiſmus Ioannis non conferebat peccatorū remiſſionem.

2 Scilicet qa ianua paradiſi nondū erat aperta. extra de baptiſ. maiores Arch.

* *Vide B.Tho. p.3.q. 38. per tota,& præſertim ar.6.*

3 Argu. contra de conſe. di. 3. baptiſmus in fi.ca. nō illud. Ar.

Sicut

Sicut urgeri.] CASVS. Donatiſta dicebat, ꝙ hæreticus ſi baptizat, peccata dimittit: quod Auguſt. negabat. Sed dicit Aug. ergo eadem ratione auarus, idest, ſimoniacus dimittit peccata, quod ipſi hæretici negabant; uerumtñ ſi attendas uim meriti, neuter dimittit. ſed ſi uerò ab auaritia ſeparari. Seq. §. patet.

a ¶ Dimittit peccata.] Supra ea. remiſſionem.

b ¶ Sic & ego.] Arg. ſufficere reſpondenti dare inſtantiam 1. alibi ſufficit aſſignare rõnem, 28. q. 1. ſic enim. Et dicit Ariſtoteles octauo Topicorum: optima inſtantiarũ eſt dicere, quare nõ ſic. Sic ordinabis argumẽtũ. hæreticus iuſtè baptizat. ergo dimittit peccatũ, quod ego nego. & inſto; auarus baptizat iuſtè; ergo dimittit peccatum, qđ nõ cõcederent ipſi. ſed dic inſtantiã nõ ualere; quia ſecundũ ſuam opinionẽ concludit. ſic 27. q. 1. nuptiarum.

Instructio reſpondentis. 1 Inſtantiã glo. ſing. ſm Iaſonem in l. ult. in fi. C. unde lib. Gl. ſimilis in l. creditori. de oper. no. nũ. ubi Alex. & Iaſon.

α ¶ Ebrius.] *Addita, ſublata, & emendata ſunt nonnulla in hoc capite ex originali, non tamen vox iſta ob gloſſam. Legendum eſt enim, ebrioſus.*

Idem de baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 4. c. 4.

¶ De eodem. Cap. XLVII.

Poly. l. 3. tit. 10. Anſ. li. 9. c. 35. Iuo p. 1. c. 165. & p. 2. c. 94.

Sicut vrgeri videor, cũ mihi dicitur, ergo hæreticus dimittit [a] peccata? ſic & ego [b] vrgeo, cũ dico, ergo qui cœleſtia mandata non ſeruat, auarus, raptor, fœnerator, inuidus, verbis, nõ factis ſæculo renuncians dimittit peccata? ſi per vim ſacramenti Dei, ſicut & ille, ita & ille: ſi per meritũ ſuũ, nec ille, nec ille. Illud. n. ſacramentum & in malis hominibus Chriſti eſſe cognoſcitur. In corpore autem vnicæ columbæ, [c] incorruptæ, ſanctæ, pudicæ, nõ habẽtis maculam, aut rugam, nec ille, nec ille inuenitur. (*Ephes. 5.*) [Vt ſi cuius β manus eſſet arida, verũ quidem eſſet mẽbrum: quãuis ſine ſanguine, & inefficax eſſet & mortuũ: ſic & fides, cum ſit vera, tamẽ ſine operibus mortua eſt] (*Iacob. 2.*) *Item paulo poſt.* ¶ Sic ergo in hæreſi baptizatus in nomine ſanctæ Trinitatis, tamen non fit tẽplum Dei, ſi ab hæreſi non receſſerit; quomodo neque in auaritia in eodem nomine baptizatus fit templum Dei, ſi ab auaritia non recedat, quæ eſt idolorum ſeruitus. (*Coloſſ. 3.*)

β ¶ Vt ſi cuius.] *Verba hæc vſque ad verſ. Item in vulgatis B. Aug. codicibus eo loco non leguntur, neque apud cæteros collectores.*

8 *Ex his itaque verbis apparet baptiſma quod ab hæreticis tribuitur, virtute ſua remiſſionem conferre peccatorum.*

Sed idem Auguſtinus econtra teſtatur lib. 6. de baptiſmo contra Donatiſtas, c. 1. dicens.

¶ Baptiſma Chriſti, etſi nulla peruerſitate violetur, apud hereticos tamen caret effectu. Cap. XLVIII.

Etiam [d] corde tardiores, quantũ exiſtimo, intelligũt baptiſmum Chriſti nulla peruerſitate hominis, ſiue dãtis, ſiue accipientis poſſe violari. Sed quia [e] aliud γ eſt ſacramentum ab effectu ſacramenti; cum eos qui in ipſa vnitate eccleſiæ perdite viuunt, cõſtet remiſſionem peccatorum nec dare nec habere poſſe: quia non malignis, ſed bonis filijs dictum eſt: [Si cui dimiſeritis peccata, dimittuntur ei; ſi cui tenueritis, tenebuntur.] (*Ioan. 20.*) patet ergo hæraticos [f] tantum dare, vel accipere ſacramentum baptiſmi, & non dare remiſſionem peccatorum.

γ ¶ Sed quia aliud.] *Hinc vſq; ad finem verbis B. Aug. in ſumma redactis, ſnĩa tamen manet incolumis. Integer locus habetur de conſec. diſt. 4. Quomodo. §. non ob aliud.*

Idem in ſermone 11. de verbis Domini, de blaſphemia in Spiritum ſanctum.

c ¶ Vnicæ colũbæ.] Quæ complectitur tantum grana ſine palea. 32. q. 4. recurrat. §. contra remiſſionem. in gl. fin.

EX HIS. Hæc eſt 8. pars q. in qua dicit, ꝙ baptiſmus in forma eccleſię datus a quocunque tenet; ſed pręciſus baptizatus non ſaluatur, ſicut membrum præciſum a corpore nõ habet ſpiritũ uitæ. Ioan. de Fant.

Etiam.] CASVS. Ab iſto loco ꝓbat contrarium; ſ. ꝙ baptiſma hæreticorum non habet effectum. Eſt ergo caſus talis. Dicitur in hoc, ꝙ etiam tardi ad credendum intelligũt, ꝙ malus dat, & accipit uerũ baptiſma, ſed non dat remiſſionem peccatorũ, qui eſt effectus ſacramenti; quia tñ bonis dictũ eſt. Cui dimiſeritis peccata, &c.

d ¶ Etiam.] Ab iſto loco ĩducit magiſter capitula, quib. uult probare, ꝙ hæretici, etſi ſacramentũ conferre poſſint, non tamen effectum ſacramenti. qñq; tñ inducit, ꝙ poſſint effectũ conferre, & ſub iſta alternatione uenit uſq; in finẽ quæſtionis fracto fræno.

Hæretici nõ conferunt effectum ſacramenti.

e ¶ Sed quia.] Sicut aliud eſt elemẽtum aliud conſecratio, ut de conſecr. diſtin. 4. ſed ſi uim ſacramenti attendas, uterque dimittit. Nam quo ad merita utrumque membrum mortuum eſt; & ad hoc ut reuiuiſcant, oportet alterũ ab hæreſi, alterum per aquam. & ideò notatus fuit Cyprianus; quia non fecit iſtam differentiam. infra ea. ſi quis inquit.

f ¶ Hæreticos.] Sacramentum gratiæ dat Deus etiam per

Sacramentũ gratiæ dat Deus per malos.

per malos;ipſam uerò gratiam,non niſi per ſe ipſum,vt inf.de conſecr.d.4.quomodo.

COrporalia.] CASVS. Dicitur in hoc, c.ꝙ ſicut membrum amputatum ſenſu caret & inefficax reputatᷣ, ſic & corporalis baptiſmus hæreticorum eſt ablutio ſine effectu.

SED NOTANDVM. Hæc eſt 9.pars q.in qua dicitur, quod quidam hæretici non baptizant in forma eccleſię, & talis baptiſmus iteratur. Alij hæretici dant in forma eccleſiæ,& talis non reiteratur. Io.de Fant.

CASVS. Soluit tunc Gratianus dicens, ꝙ ſup.dic.ca. & & ma-

¶De eodem. Cap. XLIX.

COrporalia [a] ſacramenta, quæ portant, & celebrant etiã ſegregati ab vnitate corporis Chriſti, formam poſſunt exhibere pietatis [b]: Virtus verò pietatis inuiſibilis,& ſpiritalis: ita in eis non poteſt eſſe; quemadmodum ſenſus non ſequitur hominis membrum, quando amputatur a corpore.

¶*In aliquot vetuſtis codicibus hoc & ſequens caput ſunt coniuncta ſuperiori.*

Item Ambroſius in libro de initiandis rudibus.

¶De eodem. Cap. L.

NOn ſanat baptiſmus [c] perfidorum;non mundat,ſed polluit α; quia in diluuio [d] aquarum multarũ ad Dominum non approximatur; quia, vt per Apoſtolum dicitur:[Quidquid non eſt ex fide [e],peccatum eſt.]& ipſis,qui faciunt, & quibus faciunt, non ſolum non prodeſt;ſed & ad iudicium eſt. — Algerius.lib.3.c.1. & 13. — *Pſal.31.* — *Rom.14.*

α ¶Polluit.] *Hucuſque Ambroſius. Sed Algerus lib.3. cap.1.referens hunc locum, addit vſque ad ver.* approximatur, *ac deinde, cap.13. citans etiam eundem librum B. Ambroſij, adiungit reliqua huius capitis vſq; ad finem.*

Item Leo ad Nicatam Aquileienſem epiſcopum, epiſt.77.al.79.c.7.

¶Per manus impoſitionem confirmentur,qui ab hæreticis baptiſma accipiunt. Cap. LI.

HI qui baptiſmum ab hęreticis acceperunt,cum baptizati [f] antea non fuiſſent,ſola inuocatione Spũs ſancti,per impoſitionem manuũ confirmandi ſunt, quia formam tm̃ baptiſmi ſine ſanctificationis virtute ſumpſerunt. Et hanc regulam,vt ſcitis, ſeruandam omnibus eccleſijs prædicamus, vt lauacrũ ſemel initiũ nulla iteratione violetur,dicente Apoſtolo: [Vnus [g] Dominus, vna [h] fides,vnum [i] baptiſma:] Cuius ablutio nulla iteratione temeranda eſt:ſed,vt diximus, ſola ſanctificatio ſancti ſpiritus inuocanda eſt,vt quod [k] ab hæreticis nemo accipit,a catholicis ſacerdotibus conſequatur. — Poly.lib.3.tit.10. — Inf.ea.c. hanc regulam. — *Epheſ.4.*

9 *Sed notandũ eſt, quòd hæretici,ut Arriani,& Sabelliani,quorum [l] alij inæqualitatẽ,alij indiſcretionem perſonarũ [m] cõfitebantur,baptiſma non in forma eccleſiæ [n], ſed ſuæ peruerſitatis miniſtrabant. ¶De his ſpecialiter* — ſup.c.non ſanat.

a ¶Corporalia.] q̃a miniſterio corporũ, & circa corpora conferuntur,vel quia q̃dã ſunt corporea, ut chriſma, vel formæ corporum ſunt, uel q̃a ſub corporalibus ſpeciebus conferuntur 1. Sed nunquid eum corpore peunt. arg.ꝙ non ĩ.eadem. quod quidam. 32.q.7.tantum ualet.

1 Vel dic,ꝙ hoc dicit ad drĩam ſpiritualium ſacramẽtorũ. Eſt enim baptiſmus ſpiritualis & inuiſibilis, ut interior, eſt & corporalis,& viſibilis ſicut exterior.Similiter ordo, & confirmatio,& extrema vnctio, Corpus Dñi, & pnĩa ſm Hug. & Pau.

b ¶Pietatis.] .i. ſanctæ religionis, & veritatis: ſed ideo dicit, quia tunc eſt ibi pietas, cum & ueritas, &c.

NOn ſanat.] CASVS. Dr̃ in hoc c. ꝙ baptiſma perfidorum non prodeſt. Et hoc probatᷣ Apoſtoli auctoritate dicentis, oẽ quod non eſt ex fide, peccatum eſt: imò potius nocet aſſumentibus illud baptiſma.

c ¶Baptiſmus.] Datus extra formã eccleſiæ, ut inf.eod.§.ſed notandum.

d ¶Qui in diluuio aquarũ.] i.multiplicitate diuerſarũ ſententiarũ,uel ſẽctarũ 2 vel in diluuio tm̃, quia ſolus baptiſm⁹ non ſufficit, niſi & gratia detur.

Diluuium aquarum.

2 Vel dic in diluuio, in carnalib.cõcupiſcẽtijs, uel .i. cum inundabunt aquæ, ideſt, pœnæ, & anguſtiæ in die iudicij ſecũdum Hug.

e ¶Ex fide.] .i. cum fide operante per dilectionem,

HI q.] CASVS. Dr̃ hic, ꝙ hi q ab hæreticis baptizantur, per impoſitionem manus epĩ ſunt cõfirmandi, ut ſic gratiam Spiritus ſancti in eccleſia recipiant: baptiſma tñ reiterari non debet, dicente Apoſtolo, vnus Deus,&c.

f ¶Baptizati.] Nam tunc nihil acceperunt ab eis.68.d.§.hi vero.

g ¶Vnus.] ideſt,incommutabilis.

h ¶Vna.] ideſt,ab uno ueniens.

i ¶Vnum.] ideſt, unam habens efficaciam in omnibus ſiue paruulis,ſiue adultis:niſi malitia ſuſcipientis impediat,uel unum quia non iterandum.

K ¶Vt quod.] Scilicet ſanctitatis uirtutem, gratiam, remiſſionem peccatorum: exaudi tamen, ut dicit Gratianus,inf.ca.§.nemo. Nam aliter conſtitutus in neceſſitate accipit,32.diſt.§.uerum.

maxime c.non ſanat. intelliguntur de his qui non baptizati ſunt in forma eccleſiæ,qui debent iterum baptizari.Et hoc probat per ſeq.c.

l ¶Quorum.] Vt Arriani,qui dicunt filium nõ coæternum patri.24.q.3.c.quidam.ver.Arriani.

m ¶Perſonarum.] Vt Sabelliani, qui dicunt eandem perſonam eſſe Patris,& Filij,& Spiritus ſancti,ut 24.q.3.quidam.ver.Sabelliani. — Error Sabellianorum.

n ¶Eccleſiæ.] Quæ neceſſaria eſt.32.d.§.uerum.& inf.ead.c.detrahe.

SI quis cōfugerit.] CASVS. Statutum fuit in Niceno concilio, ut baptizati a Paulianiſtis, præter formam eccleſiæ, ad nos redeuntes debeant iterum baptizari, eorum clerici, ſi alias fuerint inculpabiles, poſt baptiſma, apud nos ordinentur, ſi uerò minus idonei inueniantur, repellantur.

a ¶ Paulianiſtis.] Qui dicebāt Chriſtum nō fuiſſe ſemper: ſed a Maria ſumpſiſſe initium, ut inf. 24. q. 3. quidē, §. Pauliani.

b ¶ Cataphrygis.] Cataphrygæ dicunt ſpiritum ſanctū paruulum hominem, &c. ut in prædi. c. quidam, uerbo, Ca taphrygæ, qui non baptizant in forma Eccleſiæ, & ſic ſoluuntur contraria, inf. de conſec. diſt. 4. qui bis, ſed hic non fuit facta iniuria ſacramento, cum nullum præceſſerit: ibi contra, uel hoc intelligendum eſt per illud. Nam ibi dicitur, niſi neceſſitas, &c. Itē cōtra inf. ea. ſi quis p ignorātiā, ſed hoc d diſpēſatione, illud de rigore. Vl' hic loqt de iure, qa, cū hic nullū fuit prius baptiſma, nec ordo, unde ñ fit hic iniuria alicui ſacramento: ſed tm̄ baptizant, & ordinantur, nec tāgit illud c. hoc, quia ibi alius caſus. ſ. qa ibi ſunt duæ quæſtiones ſecundum vnū caſum.

Error Paulianiſtarum.

Baptiſmo an fiat iniuria per reiterationem.

Ambroſius locutus eſt dicens.] Nō ſanat baptiſmus perfidorum, &c.] Sed etiam, ut rebaptizentur, & reordinētur in concilio Niceno, c. 19. ſtatutum eſt.

¶ Rebaptizentur, & reordinentur, qui de Paulianiſtis, & Cataphrygis ad Eccleſiam redeunt. Cap. LII.

SI quis cōfugerit ad eccleſiam catholicā de Paulianiſtis,[a] & Cataphrygis,[α] [b] ſtatutū eſt rebaptizari eos omnino debere. Si qui vero clerici erant apud eos, ſi qdē inculpati fuerint, & irreprehenſibiles, rebaptizādi ſunt, & rurſus[c] etiam ab epiſcopo eccleſiæ catholicæ ordinētur. Si uero examinati minus fuerint apti deprehenſi, deponi[d] eos oportet. Similiter autem, & circa diaconos;[β] & de omnibus, qui in eodem clero inueniuntur, eadem forma ſeruabitur.

α ¶ Cataphrygis.] *Legitur hæc dictio in priſca uerſione, quæ eſt in uarijs exemplaribus collectionis Iſidori impreſſis, ac manuſcriptis: ſed non eſt in Canone Græco, neq; in verſione Dionyſii, aut alijs recentiorib. Quod autem, & iſti baptizandi ſint traditum eſt in concilio Laodiceno, c. 8. in ſynodo ſeptima ſeu ſecunda Nicæna, c. 7. & infra. de conſec. d. 4. c. hi uero, quod eſt Gregorij.*

β ¶ Diaconus.] *Græce eſt,* περὶ τῶν διακονισσῶν, καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζομένων, *ideſt*, De diaconiſſis, & de his omnino, qui in canone connumerantur.

Itē Innocentius ad Epiſcopos Macedoniæ, epi. 22. c. 5.

¶ De eodem. Cap. LIII.

PAulianiſtæ[e] in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti minimè baptizabant, & Nouatiani iiſdem tremēdis, venerandiſque nominibus baptizant; nec apud iſtos de vnitate poteſtatis diuinæ, hoc eſt patris, filij, & ſpiritus ſancti quæſtio aliquando mota eſt.

Alij[f] formam eccleſiæ in baptizando ſeruant. Sed dum ab eis baptizantur, qui in hæreſi, uel ſchiſmate eis communicant, ſacramentum quidem baptiſmi ab eis accipiunt, virtutem uerò non conſequuntur, quam ſine fide nullus conſequi poteſt. Vnde de Domino dicitur, quod in patria[g] ſua non poterat[h] facere ſignum propter incredulitatem eorum. Luc. 4.

Vnde Auguſtinus tra. 80. ad c. 15. Ioannis, & ſermone de catechyſmo, c. 3. initio.

¶ Dum uerbum accedit ad elementum, fit ſacramentum. Cap. LIV.

DEtrahe[i] uerbum, & quid eſt aqua, niſi aqua? acce-

c ¶ Rurſus.] Arg. p nō baptizatus nullum recipit ordinē. ext. de presb. nō ba. ca. ſi qs presbyter. inf. eo. ti. c. ſi quis p ignorātiam, ſup. ca. cum Paulus.

Ordinari nequit qui baptizatus nō eſt.

d ¶ Deponi.] De facto, 1 vel deponi, id eſt non admitti.

1 Scilicet de eo ordine quem apud hęreticos videbamur habere. Arch.

e PAulianiſtæ.] Iſti nō baptizabāt ī forma ecclę, ſed Nouatiani ſic, ſed rebaptizāt iā baptizatos. Sed illi, qa ab eis ī forma ecclę ſūt baptizati, ſi eis cōicant in hæreſi: tūc effectū ſacramēti nō recipiunt, quē nullus ſine fide cōſequi poteſt.

f ¶ Alij.] Hic §. reſpicit, §. ſu. poſitū, ſed notandum.

g ¶ In patria.] Quia nemo ppheta ē acceptus ī patria ſua.

h ¶ Nō poterat.] i. nolebat, uel qa potētię ſuę nō cōgruebat, ar. 32. q. 5. ſi Paulos, qa ipſi erāt increduli. Sed nonne poterat facere ne eēt increduli, & ita facere miracula: nā dicit regula iuris, p q pōt facere, vt poſſit, dr̄ poſſe, vt ff. de re. iur. q pōt, ſed lex illa intelligit de eo, qui tenet ex neceſſitate, & adſtrictus eſt ad aliquid faciēdum.

DEtrahe uerbum.] CASVS. Oſtendit hic, p ſi verbū Euangelicū ſub forma debita apponatur ad aquā, ipſa fit ſacramentum: in qua tanta uirtus eſt, ut corpus tangat, & cor abluat, non tamen quia verbum dicitur, ſed quia fides adhibetur. Seq. §. patet.

Detrahe verbū ab aqua, &c. quod ſignat ibi uerbum.

i ¶ Detrahe.] Ideſt, ſi aliquis immergat aliquem, & non

eleemoſynā? Non: quia eodem iure cenſetur cum pecunia: cum fructus in locum pecuniæ ſuccedant: arg. extra de vſu. cum tu. in fin. ff. de leg. 2. Imperator. §. vlt. & l. ſeq. & ſupra 94. diſtinct. cap. 1. Arg. contra ff. de fur. qui vas. §. penult. & vlt.

intellige poſt reſurrectionem : & ſic non eſt contra de conſecra. diſt. 2. primas.
f ¶ Fides.] Profeſſionis ſcilicet.
g ¶ Operibus.] Exterioribus.
h ¶ Mortua eſt.] Si tempus datur uel locus de pœniten. niten. diſt. 3. cap. vlt.

Dei nō placat iracundiam, ſed irritat. Hic rurſus ſcriptū eſt: [Honora Dominum de tuis iuſtis laboribus.] Qui ergo male tollit, vt quaſi bene præbeat, conſtat ſine dubio, quia Dominum non honorat. Hinc quoq; per Salomonē dicitur: [Qui offert ſacrificium de ſubſtātia pauperum, quaſi victimat filium in conſpectu patris.] Quantus autē dolor patris ſit, perpendamus, ſi in eius cōſpectu filius victimetur. Et hinc facile cognoſcimus, quātū apud Deum, dolor exaſperatur, quando ei ſacrificium ex rapina tribuitur. Nimis ergo declinandū eſt, dilectiſſimi fratres ſub obtētu eleemoſynæ, peccata ſimoniacæ hæreſeos perpetrare. Nam aliud eſt propter peccata eleemoſynas facere [a]: aliud ꝓpter eleemoſynas peccata committere †. *& poſt pauca.* ¶Quiſquis ergo ſacerdotium non ad elationis pompam, ſed ad vtilitatē adipiſci deſiderat; prius vires ſuas [b] cum hoc, quod eſt ſubiturus, onere metiatur, ut ſi impar eſt, abſtineat [c], & ad id cum metu etiam, cui † ſe ſufficere exiſtimat, accedat.

α ¶Iuuatur.] Si hic interponatur caput, Eleemoſyna. infra 14. q. 5. erit integer hic locus.

β ¶Committere.] Hic apud B. Gregorium interyciuntur. c. Hoc quoque. diſt. 59. & c. Sicut neophytus diſt. 48.

Item Theodorico, & Theodoberto † Regibus Francorum, lib. 7. epiſt. 114.

¶Paſtor ſimoniacus nullam ouibus præbet medicinam. C. XXVIII.

FErtur ſimoniaca [d] † hæreſis (quę prima cōtra Dei eccleſiam diabolica plantatione ſubrepſit, & in ipſo ortu [e] ſuo, zelo † Apoſtolicę ultionis percuſſa, atq; damnata eſt) in regni veſtri finibus dominari: cum in ſacerdotibus fides ſit eligenda cum vita. Si enim vita deeſt, fides [f] meritum non habet, B. Iacobo atteſtante, qui ait: [Fides ſine operibus [g] mortua eſt [h].] Quæ enim opera eſſe valeant ſacerdotis, qui honorem tanti ſacramenti conuincitur obtinere per prēmium. *& poſt pauca.* ¶Hinc igitur nō ſolum in ordinatoris, & ordinati animam lethale vulnus infligitur, verum etiam excellentię [i] veſtræ regnū † epiſcoporum culpa, quorū magis interceſſionibus iuuari debuerat) prægrauatur [*]. Si enim dignus is ſacerdotio creditur, cui nō actionis merita, ſed præmiorū copia

Prou. 3.
Eccl. 34.
† al. perpetrare.
† al. qui.
† al. Theodeberto.
Poly. ibidem. Anſ. l. 6. c. 78. Iuo p. 5. c. 111.
† al. ſimoniacam hæreſim.
† al. velo.
Iac. 2.
† al. regimen veſtrorum epiſcoporum.

a¶ Facere. Sed opponit, Fac tibi amicos de mammona iniquitatis. ſed ſic exponit idest, de diuitijs, ſolicitudinibus & laboribus acquiſitis: uel quib. abſtuliſti ſuas reſtituas, 1 uel eorum parentibus: uel illis mortuis ſacerdotib. offeras. & iſti omnes facti tibi amici orabunt pro te ad Dominum. licet enim dictum ſit. Quæ in malū acquiſiuiſti, in bonū expēde: non tamē id tibi patrocinabit. H. male acquirere propter eleemoſynā. & id in bonū expendere. nihil aliud eſt quàm filium in cōſpectu patris mactare. 14. q. 5. immolātis. aliter autē acquiſitū, vt amore filiorum. & in bonum expenſum, id tibi patrocinabitur ad præmium. Hug.

b¶ Prius uires ſuas.] Sumite materiam ueſtris q ſcribitis ęquā Viribus. & uerſate diu quid ferre recuſent, Quid ualeant humeri. arg. ff. de excu. tu. paupertas. Idem dicit lex in mulione. ff. ad legem Aquil. l. idem iuris. §. 1. & l. qua actio. §. 2.

c ¶ Abſtineat.] Hic præſumitur ꝫ indignum prælatum ſtatim ꝙ male ſit electus. ar. cōtrario ſenſu. 61. diſ. miramur. uerſ. nec putandus eſt honor.

FErtur.] CASVS. Gregorius reprehēdit hic reges Franciæ eo ꝙ in ſuis finibus ſinant ſimoniā uigere. Et oſtendit hoc eſſe damnū regi: quia ſimoniaci nocēt regimini eorum de ſuis iniuſtis orationibus, quorum interceſſionibus debuerat adiuuari, quis .n. de ipſorum orationibus confidere poteſt, quos intus cognoſcat eſſe vulneratos? & qualis fructus producitur cum radix eſt infecta?

d ¶ Simoniaca.] Notat Gregorius primo de negligentia reges iſtos Franciæ, eo ꝙ dominatur ſimonia in regno eorum. Secundo dicit ꝙ ipſorum prælatorum culpa in eorum regimen retorqueatur. Tertio timendum eſt de his, qui tales apud Deum interceſſores habent, qui in ſe prouocant iram Dei, quam placare debent.

d ¶ Et in ipſo ortu.] Quo ad nouum teſtamentum &

i ¶ Verum etiam excellentiæ.] Ecce quòd crimen alicuius nocet innocenti 2. argumen. diſtinctio. 61. miramur. verſic. ſicut enim. argumen. ead. quæſtio. dominus contra. infra ead. quæſtio. 4. cap. 1. argum. 8. quæſt. 4. cap. 1. contra. diſtinct. 81. ſi qui ſunt presbyteri. Arg. diſtinct. 37. §. ut itaque. argu. de conſecrat. diſtinct. 1. in ſancta. Arg. contra. 24. q. 1. non turbatur. argu. 6. q. 1. ex merito arg. 40. diſtinct. §. 1. arg. 2. quæſt. 7. cap. ſicut 2. argumen. infra ead. quæſt. multi. Et eſt arg. quod res inter alios acta, alijs non præiudicat. infra de pœnitentia diſtin. 6. c. 1. ff. de re iudi. ſæpe. Ioan. hoc breuiter tenet ꝙ rea

Facere amicos de mammona iniquitatis quis.

Hic videas quod habet 14. q. 5. ſed hic ibi exponitur ꝓdicta auctoritas.

Horatius in arte poetica.

Simonia dominatur in Francia.

* Sic contingit ꝙ a Theodoricus fuit decapitatus apud Coloniā & Theodebertus intoxicatus a Brunichilda Crimen alterius nocet innocenti.

2 De hoc not. B. extra de pœ. quibuſdam.

Res inter alios acta alijs regulariter nō nocet.

ꝙ res inter alios acta, alijs nō nocet generaliter:nec eti men alterius alij nocet. in caſibus tamen ſpecialibus fallit,qui in iure expreſſe inueniuntur.extra de re iudi ca.quamuis.& 6.q.1.§.verum.& alijs ſimilibus caſibus, vt 2.q.6.§.diffinitiua.
a ¶ Suffra-

fuit qui Ioſeph comparauit:ſic eunuchi ſunt,ideſt, ſine humore gratię qui ſimoniam cōmittunt:& in eis ignis Spiritus ſancti non viget. Quod probatur exēplo Antiochi,qui vēdente ſacerdotiu ignis, qui vixerat ſub aqua ſeptuaginta annis,extinctus eſt. Et nota duas hiſtorias

ſuffragatur; [a] reſtat,vt nihil ſibi in eccleſiaſticis honoribus grauitas,nihil dei ēdat induſtria;ſed totum auri pro fanus amor obtineat. Et dū vitia remunerātur,honore, in locum vltioris; [b] is,qui fortaſſe fuerat vlciſcendus, [c] adducitur:atque hinc ſacerdotes nō proficere, ſed perire potius iudicātur. Vulnerato namque paſtore, quis curandis ouibus adhibeat medicinam?aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui iaculis ſe hoſtilibus feriendum exponit?aut qualem de ſe fructum producturus eſt, cuius graui peſte radix infecta eſt? Maior ergo metuenda eſt locis illis fore calamitas,vbi tales interceſſores ad locum regiminis adducuntur,qui Dei in ſe magis iracundiam prouocant,[d] quàm per ſemetipſos populis placare debuerant.

Cum ergo ſecundum Leonem ſimonia non bono peragatur exitu, ſecundum Gregorium nullum boni operis ſequatur ædificium; nec ſit putanda eleemoſyna, quæ ex pretio ſimoniæ erogatur pauperibus; vulnerato paſtore medicina non adhibeatur curandis ouibus; de infecta radice fructus non producatur; maior etiam calamitas in futuro metuatur; de tam ſiniſtro principio quis fœlix exitus ſperatur?

Hinc etiam Auguſtinus ait.

¶ Simoniacorum ſacramenta effectu gratiæ carent. Cap. XXIX.

Gen. 39.

SIcut eunuchus [e] fuit,qui Ioſeph comparauit, ita qui gratiam mercatur,viuum ſemen [f] non habet ſiccis genitalibus. Sic quoque ignis ſacrificij, qui pſeptuaginta annos Babylonicæ captiuitatis ſub aqua [g] vixerat,extinctus eſt, Antiocho [h] Iaſoni vēdente ſacerdotium:quod ſignificauit Spiritus ſancti ignem non lucere [i] in ſimoniacis † ſacramentis.

2. Mach. 1. & 4.

† al. ſimoniacorum.

Quid in his ſimilitudinibus beatus Auguſtinus notare voluit; niſi quia ſacramenta ſimoniacorum (ſicut & cæterorum hæreticorum) licet ſint vera quantum ad formam,inania tamen & falſa ſunt, quantum ad effectum,cum non poſſint in cordibus hominum gignere, vel accendere cœleſtem gratiam.

in hoc ca. ſcilicet de Ioſeph,& igne. Legitur.n. in Geneſi, ꝙ Ioſeph vēditus eſt a fratrib. ſuis Iſmealitis euntib. in Aegyptum: qui poſtea vēdiderūt eum Phutifar eunucho Pharaonis Regis:quē exiſtimo miraculoſe eunuchizatu: iō quia emerat Ioſeph,vt eo abuteret:cū añ conſtet cū vxorē habuiſſe & filiā: Itē legit in lib. Machabęorū, ꝙ filijs Iſrael in pſidiam deductis, Hieremias cū quibuſdā alijs ignē ſacrificij abſconderunt in valle,vbi erat puteꝰ occultus: poſt multos autem annos ad pręceptū regis Perſidis quęſitus eſt ignis ille:quo inuento hauſerūt aquam,qua ligna compoſita aſpergebant, & ſtatim ardebant pro quo miraculo Rex ſuꝑ puteum illum templū ædificauit. tempore verò procedente cū Rex Antiochus Regnum ſuſciperet, & regnaret i Iudęa, Iaſon frater ſummi ſacerdotis adito rege obtulit ei talēta xl. & accepit ab eo sūmi ſacerdotij principatum:& ſtatim extinctus eſt ignis ſacrificij. Sequentes duo.§§ plani ſunt.

Ioſeph uenditio.

Ignis diu occultati miraculoſa inuētio.

e ¶ Sicut eunuchus.] Phutifar,qui primo habuit uxorē filiam Pharaonis:cū poſtea fuiſſe ordinatus ſacerdos Heliopolis, fuit exectus. Vel vt quidam dicunt, ſiccauit Dominus genitalia eius, quia ad turpes vſus emerat Ioſeph.

Phutifar gener Pharaonis in ſacerdotio fuit exectus.

a ¶ Suffragatur.] Nam dicit lex: qualiter quiſque meretur,non quantum dare ſufficiat æſtimetur.C. de epiſcopis, & cleri. ſi quemquam. Sed quæritur quare ſcribit Papa regi,cum non habeat poteſtatem ſuper his. 11. q. 1.ſacerdotibus? Ideo,quia participes erāt: vel quia erāt incorrigibiles.ut inf.ea.q.vlt.c.vl.17.d.nec licuit.extra de ind.cum non ab homine.

b ¶ Vltoris.] ideſt,prælati,qui uitia aliorum dēt vlciſci.

c ¶ Vlciſcendus.] Ideſt,propter peccata.1 puniendus.

Propria q. d. aſſumit officium ultoris ille, de quo debet ultio ſumi.

d ¶ Prouocant.] In ſe,non in illos pro quibus ſupplicant.& ita etiam exaudi.3.q.7.in grauibus.

CVM ERGO. Concludit Gratianus ex omnibus ſuppradictis,ꝙ ex malo initio bonus exitus non ſperatur.

SIcut.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ ſicut eunuchus

f ¶ Viuum ſemen.] Scilicet boni operis.

g ¶ Sub aqua.] Arg.diſt.81.c.ſi qui.Argu.tamen contra 28.diſt.c.ult.& inf.ca.Dominus Ioan.

h ¶ Antiocho. Iſte Antiochus Græcus fuit:& multum Iudæos oppreſſit,& uēdidit ſacerdotium templi. Et eſt arg.hic quod in uete.teſt. ſimonia erat ordinem emere

Antiochus multa facinora perpetrauit.

i ¶ Non lucere.] Ignis miſſus a Hieremia in puteum: qui tamen poſt nunquam fuit inuentus; ſed aqua pinguis lapidi ſuppoſita illum comburebat.de Iſto igne habes de pœnit.diſ. inter hæc hircum,& puteus erat in ualle Ioſaphat; ubi Rex Perſarum fecit fieri templum, & appellatum eſt a Hieremia nepthar, quod interpretatur purificaciatio.Ioan.

De igne Hieremiæ.

SED OBIICITVR. Hæc eſt 5. pars huius quæſtionis in qua vult probare, ꝙ ſi catholicus malus, ſcilicet toleratus, conferat ſacramentũ aliquod, bene valet, dummodo accipiens non ſit in culpa: & idem credo de ſacramentis ab hæreticis collatis in forma eccleſiæ. In de ſacramentis neceſſitas, quæ ſemper habent effectum niſi culpa ſuſcipientis impediat, & ibi de ſacramentis dignitatis, vel hic de ficte ordinatis: ibi de his quos eccleſia tolerat. Vel dic, ꝙ ſunt polluta quantum ad illos. vt 49. diſt. cap. vlt. 15. q. vlt. c. fi.

Sacramenta ſunt duplicia.

Ex

5 ¶ *Sed obijciatur* [a] *illud Auguſtini contra hæreticos tractatu 5. ſuper Euangelium Ioannis.*

¶ Siue bonus, ſiue malus ſit miniſter, per vtrumque effectus gratiæ confertur. Cap. XXX.

inf. de conſ. d. 4. c. aliud.
Algerus l. 3. c. 5.
Anſ. l. 9. c. 30.
Poly. l. 3. tit. 10.

SI iuſtus [b] fuerit miniſter, computo eum cũ Paulo, qui gloriam ſuam non quærit, dicens: [Ego plantaui, [c] Apollo rigauit, [d] Deus autem incrementum dedit.] Qui verò fuerit ſuperbus miniſter, cum diabolo cõputatur: ſed non cõtaminatur donum Chriſti, quia per illum [a] purus fluuius tranſit, & venit ad fertilem terram. Scio quia lapis ex aqua fructum ferre nõ poteſt: & ſi per lapideos canales trãſit [e] aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generatur; ſed tamen hortus plurimum fructum affert. Spiritalis enim virtus ſacramenti, vt lux pura ab illuminandis excipitur; ſed per immundos tranſiens non coinquinatur.

1. Cor. 3.

¶ *Ab initio huius capitis uſque ad uer.* donum Chriſti. *Algerus lib. 3. c. 5. citat ex beato Auguſtino, cuius tamen propria uerba habentur infra de conſec. diſtin. 4. c. aliud. §. ſi fuerit.*

a ¶ Quia per illum.] *Apud B. Auguſtinum tractatu 5. legitur.* Quod per illum fluit, purũ eſt; quod per illũ tranſit liquidum, venit ad fertilem terram: puta, quia ipſe lapideus eſt, quia ex aqua fructum ferre non poteſt: per lapideum canalem tranſit aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generans; ſed tamen hortis plurimum fructũ affert. Spiritalis enim virtus ſacramenti ita eſt, vt lux: & ab illuminandis pura excipitur: & ſi per immundum tranſeat, non inquinatur.

Idem ad Vincentium Donatiſtam, epiſt. 48.

¶ De eodem. Cap. XXXI.

Algerus. l. 3. c. 9.
Deuſdedit in tract. de ſimoniacis.
Poly. l. 3. tit. 10.
Algerus. l. 3. c. 2.
Iuo p. 1. c. 117.

EX Catholica [f] eccleſia ſunt omnia [g] Dominica ſacramenta. quæ ſic habetis, & datis, quemadmodum habebantur [h] & dabantur etiam prius quam inde exiretis.

Idem de baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 5. c. 19.

¶ De eodem. Cap. XXXII.

SIc † autem Deus [i] adeſt ſacramentis, & verbis ſuis, [k]

† *al. Si.*

tali tamẽ indiget manus impoſitione ꝓpter immanitatẽ hęreſis, & hoc probat 18. autho. Io. de Fa.

a ¶ Sed obijcitur.] In defenſione ſimoniacorũ ꝓbando, ꝙ habẽt effectũ ſacramẽta ab eis collata. Io.

SI iuſtus. CASVS. Hic oſtendit, ꝙ ſi ſacerdos iuſtus fuerit, eſt bonꝰ miniſter ſacramentorũ, & nõ actor: quod ꝓbatur exẽplo Pauli. ſi verò malus eſt, ſua malitia ſacramentis non obeſt; qa ſicut aqua ſterilis non eſt, quã nis p canalẽ ſterilẽ fluat, ita virtus ſpiritalis etſi per immũdos tranſeat: tamen ab illuminandis excipitur. Et not. ꝙ ab iſto ſupradicto capitulo vſque ad c. etiã corde: probatur, ꝙ vera ſunt ſacramenta malorum ſacerdotum: & vere ab eis cõferuntur dummodo in forma Eccleſiæ conferantur.

b ¶ Si iuſtus. Ab iſto c. vſque ad illud, ẽt corde, oſtẽdit magiſter, ꝙ ſacramenta hæreticorum vera sũt, & vere ab eis cõferuntur, ſi in forma eccleſiæ cõferantur: non tñ quo ad virtutem: cũ diſtinctione tamen: quia ſacramẽta neceſſitatis niſi in neceſſitate qs ſumat ab hęretico, vel etiam ſi ignoranter ſumat: & virtutẽ, & veritatẽ quidẽ accipit ſacramẽti. Si verò non neceſſitate, uel ſcienter accipit: ueritatem quidem accipit ſacramenti, non uirtutem. ſi tamen ficte accipit, & poſt agat pœnitentiam, habebit vtrumque. de conſecratio. diſtin. 4. tunc ualere, & §. ſed notandum. 2 infra eadem. In ſacramento verò dignitatis, ut in ordine, diſtingue ſecundum illam diſtinctionem. 11. q. 1. ordinationes, & in ſumma ibi poſita. In ſacramento Euchariſtiæ dicimus, quod de manu hæretici ſummẽdum non eſt. 24. quæſt. 1. cap. ult. & 32. diſtin. §. uerum. ſi tamen accipiatur, uerum eſt corpus, ſi in forma eccleſiæ eſt confectum: licet quidam dicant, quod ipſi non conficiunt. 24. q. 1. ſchiſma.

Hæreticorũ ſacramenta ſunt uera.

1 De hoc legi. & no. inf. eo. §. ſed notandum eſt. Arch.

2 Ad idẽ de pæ. diſt. 3. §. illud autem Greg. in fi.

ADDITIO. Arg. de conſecr. diſt. 2. quid ſit. Arch.

c ¶ Plantaui.] Prædicando.

d ¶ Rigauit.] Baptizando.

e ¶ Tranſit.] infra eadem, ſic populus: contra. Sol. hoc

EX Catholica.] CASVS. Dicit Aug. quòd a Catholica eccleſia uera ſumpſerunt hæretici ſacramenta, qui ſic habent & conferunt ſicut habebant anteꝗ de eccleſia exirent. Sequentia tria c. plana ſunt, & per ſe patent.

f ¶ Ex catholica.] in hoc, & in duobus cap. ſequentib. dicitur, ꝙ uera ſunt ſacramenta hæreticorum, quæ in forma eccleſiæ celebrantur.

g ¶ Omnia.] id eſt, omnium ſacramentorum ueritas, & forma.

h ¶ Habebantur.] Arg. contra inf. c. extra catholicam, ſed ibi expone, id eſt, extra formam catholicæ eccleſiæ.

i SIc autem Deus.] Deus dicitur adeſſe talibus ſacramentis, ut ueritas ſubſiſtat, & ut uirtus præſtetur ei, qui accipit ignoranter. ſupra ea. ſi iuſtus.

K ¶ Et verbis ſuis.] Et ita uerba neceſſaria ſunt: arg. infra ea. detrahe.

Verba in ſacramẽtis sũt neceſſaria.

a ¶ Sacra-

a SAcramenta.] ¶ Non mutaſtis.] Ideſt, non extra formam eccleſiæ, tradidiſtis.

b ¶ Iniuriam.] Arg. propter alterum non debet alteri iniuria fieri, de conſec. diſtin. 4. oſtenditur. ff. de reg. iur. non debet. Ioan.

Sicut

cramenta: quæ ſchiſmatici, & hæretici in forma eccleſiæ conferunt. Sequens, cap. patet.

c ¶ Ficti.] Sed nunquid dandum eſt baptiſma ei, qui* ficte accedit? dic quod * ſic, ſed poſt compellendus eſt fidem obſeruare: arg. 45. diſt. de Iudæis. Vtrum autem baptizetur ignorans vel inuitus, vel dormiens, habes ext. de baptí. & eius effectu cap. maiores. §. item quæritur.

* Vide S. Th. 3. p. q. 68. art. in cor. & ar. 4. ad 2. & 3. & ar. 8. & q. 69. art. 9. & 10.

per quales libet adminiſtrãtur, & ſacramenta Dei vbiq; recta ſunt. ſicut † mali homines, quibus nihil proſunt, vbique peruerſi ſunt.

† al. &

Idem lib. 4. de bapt. contra Donatiſtas, c. 12.

¶ De eodem. Cap. XXXIII.

NEc foris ergo, ſicut nec intus quiſquam, qui ex parte diaboli eſt, poteſt vel in ſe, vel in quoquam maculare ſacramentum, quod Chriſti eſt.

Alias patre diabolo.

Algerus ibidem. Deuſdedit in tract. de ſimoniacis. Anſ. l. 9. c. 48. Poly. ibidem.

Idem ad Emeritum, epiſt. 164.

¶ Sacramenta quæ non mutantur, catholicis, & hæreticis communia probantur, Cap. XXXIV.

SAcramenta, quæ non mutaſtis[a], ſicut habetis, approbãtur à nobis: ne fortè cum veſtram prauitatẽ corrigere volumus, illis myſterijs Chriſti, quæ in veſtra prauitate deprauata non ſunt, ſacrilegam faciamus iniuriam[b]. Neq; enim & Saul deprauauerat vnctionem, quam acceperat, cui vnctioni tantum honorem rex Dauid pius Dei ſeruus exhibuit.

Algerus l. 3. c. 9. Poly. l. 7. tit. 10.

1. Reg. 24. & 26.

Idem ad Donatiſtas.

¶ De eodem. Cap. XXXV.

SIcut ficti[c] veraciter, non ficte recipiunt, nec eorum baptiſma reprobatur; ſic & illa, quæ ſchiſmatici, vel hæretici, ſi non aliter habent, nec aliter agunt quàm vera eccleſia cum ad nos veniunt, non emendamus[d], ſed potius approbamus.

¶ Verba ipſa prioris partis huius capitis vſque ad ver. reprobatur, *non ſunt inuenta apud B. Auguſtinum: ſed habetur ſententia lib. 1. de baptiſmo contra Donatiſtas, cap. 12. Reliqua autem huius capitis pars eſt in eodem lib. cap. 13.*

Idem contra literas Petiliani, lib. 3. c. 9.

¶ Non fugiantur ſacramenta Dei à quocunque miniſtrẽtur. Cap. XXXVI.

NEq; in homine bono aliquis Dei ſacramenta fugiat neque in homine malo[e].

¶ *Libro tertio contra literas Petiliani, vnde videtur ſumptum eſſe hoc caput, ſic legitur:* Nemo glorietur nec in homine bono: nemo bona Dei fugiat nec in homine malo. *Hoc autem caput ſignificatur ſupra diſt. 32. c. præter. §. verum principia.*

ſu. diſt. 32. c. præter hoc. §. verum principia. Iuo p. 10. c. 75.

Idem de baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 6. c. 44.

¶ Hominum malitia ſacramenta non profanat. Cap. XXXVII.

NOnne[f] Sodomitæ ethnici erant, ideſt, gentiles? Peiores[g] ergo erãt Iudæi; quibus Dominus dicit: [Tole

Matth. 10.

d ¶ Nõ emẽdamus.] Infra de conſ. diſt. 4. oſtenditur. & c. ſolet quæri. infra ea. ſi qs inquit. Sed cõtra if. ead. q. ſicut vrgeri. Sed hic de fictione accipientis quæ non impedit: ibi de fictione dantis, quæ impedit: vel quando non in forma eccleſiæ. 32. diſtin. §. verum.

a NEque in homine malo.] Ideſt, tolerato 1. vel in neceſſitate: & ſic nõ eſt contra ſupra diſ. 32. nullus, &c. præter hoc. H.

1 Ad hoc ĩf. c. quã multi vbi de hoc in gl. ex his Archid.

NOnne.] CASVS. Hic oſtendit, quod apud malos erant ſacramenta. Nam peiores Sodomitis erãt Iudæi: & tamen Dominus eorum ſacramenta vera eſſe probauit, dum ad ea celebranda leproſos quos mũdauerat miſit: & dũ eius angelus Zachariæ in templo miniſtrãti aſtitit: & eum exauditum denũciauit, nec etiam gentilium verba reprobant ſancti patres, vbi verum dixerunt.

Iudæi peiores fuerunt Sodomitis.

f ¶ Nonne.] Vult probare Au. in hoc c. ꝙ apud hæreticos ſũt uera ſacramenta: quæ erant apud Iudæos, qui peiores erant Sodomitis, itẽ, & alia ratione: quia ſi gẽtiles aliquid boni habuerũt: hoc ſãcti viri nõ reprobauerũt. Quod autẽ apud Iudæos eſſent vera ſacramẽta, probat exẽplo Domini, & Zachariæ: Zacharias tamẽ bonus fuit. vnde ratione perſonæ nulla ẽ ꝓbatio: ſed iſte eodem modo ſacrificabat, quo & alij Iudæi.

Iudæorum Sacramenta fuerunt vera.

SIcut ficti.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſicut ſi quis adultus ficte vel ſine contritione accedit ad baptiſmum, veruntamen recipit ſacramentum: ſic & vera ſunt ſa-

g ¶ Peiores.] inf. 24. q. 1. non afferamus: quia illi tantum naturalem legem tranſgreſſi ſunt, Iudæi etiam ſcriptã:

illi prædicatores non habuerunt: iſti etiam Ieſum Chriſtum: apud illos nulla miracula facta ſunt 1, apud iſtos multa facta ſunt: & præterea iſti Chriſtum crucifixerũt de pœ. diſt. 1. periculosè.

123. q. 4. c. Nabuchodonoſor. §. de Tyris.

a ¶ Iuſta.] Ideſt, minus mala, arg. 8. q. 1. uereor. unde dic, iuſtificaſtis, comparatione melioris vitæ, non poteſtate iudicij.

h ¶ Cum quodam loco.] Ideſt, in epiſtola prima ad Corinthios, 12. cap.

i ¶ Vt in Saul.] Et in Caipha. Expedit ut unus moriatur, &c. inf. ea. q. prophetauit.

Caiphas prophetauit.

rabilius erit Sodomis in die iudicij, quàm vobis.] & quibus propheta dicit, [Iuſtificaſtis Sodomam.] Ideſt in cõparatione veſtri † iuſta [a] facta eſt. Nunquid tamen ideo ſacramenta diuina, quæ apud Iudæos erant, talia [b] erãt quales ipſi erant, quæ [c] dominus quoque ipſe percepit, & ad ea celebranda leproſos, quos mundauerat, miſit: & ea Zachariæ [d] miniſtranti angelus [e] adſtitit, eumque in tẽplo ſacrificantem exauditum eſſe nunciauit. Hæc eadem ſacramenta & in bonis hominibus illius temporis erant, & in malis peioribus, quàm ſint ethnici, quãdo quidem Sodomitis in malitia prælati ſunt: & tamen illa ſacramenta erant in vtriſque integra, atque diuina. Nam & ipſi gẽtiles, ſi quid diuinum, & rectum [f] in doctrinis ſuis habere potuerunt, non improbauerunt ſancti noſtri †: quãuis illi per ſuas ſuperſtitiones, & idololatriam, & ſuperbiam cæteroſque perditos mores deteſtandi eſſent & niſi corrigerentur, diuino iudicio puniendi.

Matth. 10.
Ezech. 16.
† *al. veſtra Sodoma iuſtificata eſt.*
Luc. 17.
Luc. 1.
† *al. viri.*

b ¶ Talia.] Ideſt, tale ſacrificiũ eſt qualis ſacrificans, inf. eo. Dominus declarauit. uer. item nos dicimus.

ADDITIO. Quaſi dicat non, infra ea. Dominus. Hug.

c ¶ Quæ.] Scilicet ſacramenta, ut circunciſionẽ, quãdo cum hoſtijs in tẽplo fuit præſentatus, de cõſecra. diſt. 4. propriè, in fine.

d ¶ Et ea Zachariæ.] Ecce per bonos oſtẽdit ſacrificium fuiſſe apud Iudæos.

e ¶ Angelus.] Hiſtoria. Narratᷣ hiſtoria ĩ nouo teſtamẽto, qđ fuit in diebus Herodis ſacerdos nomine Zacharias, & eius uxor nomine Eliſſabeth. Dauid autem uolens ampliare cultũ Dñi, xxiiij. inſtituit ſummos ſacerdotes, quorũ tñ unᵘˢ maior erat qui princeps ſacerdotum dicebatᷣ, quorũ de numero unus fuit Zacharias, qui cũ in die propitiationis incẽſum poneret: prædixit ei angelus filiũ naſciturũ de uxore ſua qui uſque ad diẽ partus obmutuit, q̃a credere noluit.

f ¶ Et rectum.] Arg. propter perſonæ deteſtationẽ nõ reprobari dicta illius, ſup. 37. diſt. ſi quid ueri. & c. turbat, & infra 23. q. 4. q̃d ergo inf. ea. q. 1. Dñs declarauit, ſu. 19. ſecũdũ. 1. q. 2. ſi de area. cõtra. 9. diſt. ſi ad ſacras, contra diſt. 16. canones. Dic vt in decret. ſi ad ſacras. Vel dic quod vtile vitiatur per inutile: cum alteri ſit præiudicium 65. d. c. 1.

Perſonæ deteſtatio an faciat illius dicta re℘bari.

Idem lib. 3. c. 16.

¶ Sacramenta mali habere poſſunt, licet virtutem ſpiritusſancti habere non poſſint. Cap. XXXVIII.

MVltæ autem operationes [g] ſunt ſpiritusſancti, quas Apoſtolus, cum quodam loco [h], quantum ſufficere arbitratus eſt, commemoraſſet, ita concluſit: [Omnia autem hæc operatur vnus atque idem ſpiritus, diuidẽs ſingulis prout vult.] Cum ergo aliud ſit ſacramentũ, quod habere etiam Simõ magus potuit: aliud prophetia †, quæ in malis hominibus etiam fieri ſolet, vt in Saul [i]; aliud operatio eiuſdem ſpiritus, quam niſi boni [k] habere nõ poſſunt, ſicut eſt finis pręcepti charitas de corde puro, & cõſcientia bona, & fide nõ ficta; quodlibet hæretici, & ſchiſmatici accipiant, charitas quæ cooperit multitudinẽ peccatorum, proprium donum eſt catholicæ vnitatis, & pacis, nec eſt in omnibus, quia nec eius ſunt omnes.

Poly. l. 3. tit. 10.
Anſ. l. 9. c. 29.
1. *Cor.* 12.
Act. 8.
† *al. operatio ſpiritus, quam n. m. h. e. ſ. ſ. ſicut Saul habuit prophetiã aliud, &c.* orig.
1. *Tim.* 1.
1. *Pet.* 4.

K ¶ Boni.] ſ. per gratiam inhabitantem, inf. 24. q. 1. de illis, qui, & ea. cau. q. [illegible] ubi ſana. H. Ioan. de Fan.

Idem eodem libro, cap. 18.

¶ Licet ſacramenta mali miniſtrent, remiſſionem peccatorum non pręſtant. Cap. XXXIX.

Poly. ibidem:
Anſ. l. 9. c. 35.
† *Remiſſam.*] orig.

REmiſſionem † peccatorum.

MVltæ autem.] CASVS. Multæ ſunt operationes ſpiritusſancti, quas hic non enumerat Aug. ſed nos miſit ad Apoſtolum, qui enumerans eas ſubiungit. Omnia autem hæc, &c. Earum operationum quædam ſunt in bonis, & malis, quædam in bonis tãtum. In bonis, & malis, ut ſacramenta, baptiſmus in Simone, & prophetia in Saule, quorum uterque malus erat. In bonis tantum, ut charitas, & aliæ uirtutes.

g ¶ Operationes.] Ideſt multa ſunt dona, quæ ſpiritus ſanctus operatur. 30. q. 1. peruenit.

REmiſſionem.] CASVS. Dr̃ hic q̃ [illegible] baptizatᷣ a quocunq; ſiue bono ſiue malo remiſſionẽ peccatorũ quam conſequitur per baptiſmũ, non [illegible] malus, ſed meritum eccleſiæ. Nam bonis tãtum [illegible] eſt; Cuicunque remiſeritis peccata, &c. Illa [illegible] columba pacem habet, & ideo ligat, & ſoluit. & [illegible] q cum columba, ideſt eccleſia habet pacẽ [illegible] eſt ſupra quaſdã operationes ſpiritus [illegible] in malis, ut baptiſmũ, quaſdã uero non eſſe [illegible] remiſſiones peccatorũ, quæ dant ad preces [illegible] eccleſię, qui

qui cum columba.I.eccleſia habēt pacem: non enim malis,ſed bonis dictū eſt. Quorum remiſeritis peccata.&c.
a ¶ Auari.] ideſt,idolatræ, ideſt,quilibet mali.28.q.1. idololatria.

Auari non dant peccatorū remiſſionem.

b ¶ Auari non dant.]ideſt,indigni ſunt dare inſ. de conſecr.

quæ carent offi..io diuerſis ex cauſis.
e ¶ Sacramenta.]Reſpi.. ic illud c.ſi iuſtus fuerit ſup.eo.
f ¶ Et non inania.]Verum eſt hoc in ſacramento neceſſitatis.24.q.1.ſi quem forte.

Sacramentū male acceptum duplici caret effectu.

SED NOTANDVM. Hæc eſt 6.pars quæſt. in qua facit differentiā inter ſacramenta neceſſaria & voluntaria. Neceſſaria enim ſacramēta ſine quibus nemo ſaluatur (vt eſt baptiſmus) poſſunt recipi à quocunque. Sed ſacramenta voluntaria (vt ſunt ordines,) niſi rite dentur, data non ſunt: ceſſant vel loco, vel ordine, vel promotione:de quib. .. ponit exempla, quæ probat per 6.c. Ioan.de Fant.

Sacramenta neceſſitatis ſūt quinq;.

auari [a] nō dant:quæ per orationes [b] ſanctorum ideſt per columbæ gemitus datur quicunque baptizet, ſi ad eius pacem illi pertinent,quibus datur. Nō enim raptoribus & fœneratoribus diceret Dominus: [Si cui dimiſeritis peccata,remittuntur illi; ſi cui tenueritis, tenebuntur.] Foris [c] quidē nec ligari aliquid poteſt,nec ſolui,vbi non ſit qui aut ligare poſſit,aut ſoluere: ſed ſoluitur,qui cum columba fecerit pacem; & ligatur,qui cum columba nō habet pacē,ſiue apertè [d] foris ſit,ſiue intus eſſe videatur.

Ioan.20.

Si ergo ſacramenta [e] in modū lucis ab immundis coinquinari non poſſunt, ſi in modū puri fluuij per lapideos canales ad fertiles areolas perueniunt;patet, ꝙ ſimoniaci ſacramentū vnctionis ſibi quidē inutiliter, & pernicioſè habent;alijs autem vtiliter, & ſalubriter eandem vnctionem adminiſtrant Sicut ergo ſunt vera ſacramenta hæreticorum quantum ad formam; ita ſunt vera, & nō inania [f] quantum ad effectum.

6 *Sed notandum [g] eſt, ꝙ ſacramentorū alia ſunt neceſſitatis [h], alia dignitatis. Quia.n.neceſſitas non habet legem,ſed ipſa ſibi facit legem; illa ſacramenta,quæ ſaluti ſunt neceſſaria,quia iterari nō poſſunt,cum ſint vera auferri,uel amitti nō debent: ſed cum pœnitentia rata eſſe permittuntur. Illa [i] verò ſacramenta,quæ ſunt dignitatis,niſi dignè fuerint adminiſtrata, ita vt digni dignè à dignis proueh antur,dignitatis eſſe deſinunt: non vt minuatur veritas ſacramētis,ſed ut ceſſet officium adminiſtrandi,uel loco,vel tempore,uel promotione.*

Loco, ut ait Leo ad Ruſticum Narbonenſem epiſcopum epiſt.90. al.92.c.1.

1 Extra de pę. & remiſ. quod inte.

No. ꝙ iſtud ſacrm non eſt neceſſitatis. Sed contra no.ext.de trāſ.ueniens ubi de hoc ſatis nota. Archid.

g ¶ Sed notandum.] Scilicet cōtra ſimoniacos reſpondet .n. per diſtinctionē ſequentem ſuæ concluſioni ſacramentum enim male acceptum, duplici caret effectu, aut quia in eo pſtito nō percipit gratia, ſed arguitur malitia recipientis: & hoc omnibus ſacramētis eſt commune:vel quia negatur executio,qd ſpeciale eſt in ſacramētis dignitatis.

Sacramenta dignitatis.

* *Vide B. Tho 4. diſtin. 17. q. 3. ar. 4. q. 1. & 2. & diſt. 20. q. 1. art. 1 q. 2 per tot. præcipuè ad 3. arg.*

h ¶ Neceſſitatis. Neceſſitatis quinq; ſūt ſacramēta baptiſm9 cōfirmatio, pęnitentia, vltima vnctio, corpus Chriſti 2. In baptiſmo tā hoc eſt ſpeciale, ꝙ in ſumma neceſſitate accipi pōt à quocunque 32.d.§.verū ver.finē & idē *circa pęnitētiā: nā cōfiteri poſſunt cuicunq; in neceſſitate,de pę.d. 1.quem pœnitet. Circa alia ſacramenta neceſſitatis,vel circa iſta duo,cum non inſtat neceſſitas, hoc eſt attendendum,ꝙ cum peccat quis accipiendo, acta pœnitentia rata intelliguntur quo ad effectum. In ſacramentis uerò dignitatis hoc eſt de iure,ꝙ non habeant executionem cum pœniteant accipientes, niſi cum eis diſpenſetur. Et ſacramenta dignitatis ſunt ordines: & ideo dr̄ in plurali,qa ſunt plures ſpecies ordinis.21.diſt.cleros. Et dicuntur dignitatis,quia a dignioribus,ideſt, epiſcopis conferuntur: vel quia non niſi digni 2. aſſumendi ſunt. Videtur * etiam ꝙ baptiſmus non ſit neceſſitatis ſacramentum:arg.ff.de conſec.diſt.4.c.baptiſmi uicem.

3 Ideſt, ſine crimine, ſine infamia, ſine irregularitate. cū ad alia ſacramēta oēs regulariter admittantur, niſi aliquando cauſa literatione criminis repellantur. P.

sup.diſt.62.c.1. Burc.lib.1.c.11. Iuo p.6.c.65.

S ¶ De his,qui à pſeudoēpiſcopis ordinantur.Cap.XL.

SI qꝫ clerici ab iſtis pſeudoepiſcopis [k] i eis eccleſijs or-

ſecr.diſt.4.quomōdo.Vel intellige de præciſis,quia non dant in veritate niſi ſacramentum in neceſſitate,& eius etiam virtutem.

Iuſtorū preces facilius exaudiuntur.

b ¶ Quæ per orationes.] Quia facilius pcibus iuſtorū, qui ſunt in eccleſia obtinetur remiſſio 1.vt inf.23 q.4. obtinere. Vel quia per vinculum charitatis eccleſiæ dimittuntur peccata inf.de .. ſecr. d... eccleſiæ charitas.

1 De hoc de pęn. diſt. 1. multiplex.

c ¶ Foris.] Sic intelligas cap.de toleratis, dic foris,i.extra eccleſiam quæ complectitur tantum grana:ſed ſi de præciſis.dic foris, id eſt, extra eccleſiā militantem quæ complectitur grana cum paleis,7.q.1. §. cum vero.

d ¶ Apertè.] ... ſit Chriſtianus eccleſiam impugnās manifeſtè ſiue ... turbans eccleſiam occultè 32. q.4.recurrat ver.ſi.

SI ERGO.CASVS. Infert.Grat.]ex ſupradicto c.ſi iuſtus fuerit, quod ſimoniacorum ſacramenta alijs vtilia ſunt,& ſibi ſi non proſint,ſimilitudine aquæ currentis per canales, & lucis, quæ immundis non coinquinantur. Sed obijcit de ſacramentis hæreticorum, quæ vera ſunt quantum ad formam,& quo ad effectum, ſed ſoluit dicens, quòd ſacramenta neceſſitatis cū effectu cōferunt, ſed ſacramenta dignitatis, quò ad formā tantum

i ¶ Illa.] Hic aſſignat unam differentiam inter baptiſmum & alia ſacramenta: aliam ponit infra in ſe.§.ecce ſi clericus:aliam in illo §.ecce cum honoris.

* *Nō eſt ſemper nec ſacramentus baptiſmus miniſtrans; nam ... interdum ſup plet baptiſmus ſanguinis, & flaminis. B. Th 3. p.q.68. art.2.*

SI qui clerici.] CASVS. Dicitur in hoc c.ꝙ ſi quis cōi conſenſu ab epō qui male fuerit electus,toleratus tamen fuerit promotus: diſpenſatiue poterit miniſtrare in eccleſia,ad quàm fuerit ordinatus,ſed non in alia. Seq.§.planus, & omnia uſque ad §.ecce.

K ¶ Si qui clerici à pſeudoepiſcopis.] ideſt non cano-

nice

dinati ſunt, quæ ad proprios epiſcopos pertinebant, & ordinatio eorum cum conſenſu, & iudicio præſidentium facta eſt, poteſt rata haberi, ita vt in ipſis eccleſijs [a] perſeuerent; aliter autem vana eſt habẽda ordinatio, quæ nec loco fundata eſt, nec auctoritate munita.

¶ *Caput hoc emendatum eſt, ac locupletatum ex ipſa epiſtola, & refertur ſupra diſt. 62. c. 1. §. ſi qui.*

Ecce aliquis à pſeudoepiſcopis ordinatus, ſi locum ſuæ ordinationis mutauerit, uana eſt: & ſine adminiſtratione erit talis ordinatio.

Tempore, ut ait Innocentius epiſt. 22. c. 5. de ordinatis à Bonoſo.

¶ Quæ pro neceſſitate conceduntur, eadem ceſſante ceſſabunt. Cap. XLI.

QVod pro neceſſitate temporis [b] ſtatutum eſt, ceſſante neceſſitate debet vtique ceſſare pariter quod [c] vrgebat †: quia alius eſt ordo legitimus, alia vſurpatio, quam α ad præſens fieri tempus impellit.

α ¶ Quam ad præſens. *Hæc ſunt addita ex Innocentio, cuius uerba in hoc capite in ſummam redacta, infra eadẽ q. 7. cap. quod pro remedio plenius referantur.*

Ergo aliquis alio tẽpore ab eo, qui Bonoſo ſimilis ſit, ordinatus ceſſabit ab adminiſtratione, quæ pro neceſſitate illius temporis fuit permiſſa.

Item promotione, ut ait Leo epiſtola 3. ad Iulianum † Aquileienſem.

¶ Qui ab hæreticis redeunt, ſine ſpe promotionis in ſuis ordinibus recipi poſſunt. Cap. XLII.

SI quis [d] hæreticæ communionis contagione ſe macularis β, hoc in magno habeat beneficio, ſi adempta ſibi omne ſpe promotionis [e], in quo inuenitur [f] ordine, permaneat.

β ¶ Macularit.] *Hic apud B. Leonem cum alia uerba ſunt interiecta, tum cap. ſaluberrimum, infra q. 7. caput enim hoc eſt quaſi ſumma quadam, quemadmodum; & c. omnis, infra eadem, tametſi illud paulò plenius ſit.*

Ecce [g] ſi clericus, uel ordinatione, uel quolibet ſacramento hæreticis cõmunicat, ceſſans à promotione uix in ſuo ordine perſeuerat. Nõ eſt enim de ſacramento hoc, ut de cæteris. Cætera enim uel ad culpas abluendas dantur, ut baptiſmus, & pœnitentia: uel pro culpis non in æternum, ſed ad horam negantur, ut Euchariſtia, quæ in articulo morti pœnitenti etiam de nefarijs peccatis conceditur; Hoc ſolum, non ſolum pro culpa, ſed etiam pro infamia [h] interdicitur †, & pro imminuta munditia [i] ſua, vel extrinſeca, vel intrinſeca perfectionis prærogatiua: ut bigamis, uel uiduæ maritis, uel illiteratis, uel corporis qualibet parte uitiatis denegatur, quibus tamen baptiſmus, uel Euchariſtia non negatur. Poteſt etiam talis cætera ſacramenta adminiſtrare; qui iſtud ſolum [k] non ualet conferre.

Iuo in prologo fol. 3.
Pan. c. 19. in prologo.
inf. ead. q. 7. c. quod pro remedio.
† Concord. princ. C. de ead. tollen. & 9. q. 1. ordinationes.
† al. Iannarium.
inf. ea. c. omnis, & q. 7. cap. ſaluberrimum.
† al. interdum etiam pro.
ȝ Illos caſus ponit etiam Hug.

nicè electis, toleratis tamen. ſic. 62. d. c. 1. arg. contra 12. q. 2. alienationes. Ibi ius commune: hic miſericordia.

a ¶ Eccleſijs. inf. ea. q. 5. c. 1. contra. Sol. ibi pp ſcandalũ in eccleſia, quã per manifeſtam adeptus eſt ſimoniã, nõ permittitur miniſtrare. hic ecõtra, ſ. propter ſcandalum, cum occultum ſit delictum in eccleſia, cui intitulatus eſt, & nõ in alia ſuſcipit, vel hoc, eum emit illũ ordinem, illud, cũ dignitatem, vel beneficiũ. inf. ea. erga.

b QVod p neceſſitate tẽporis, &c. Ceſſante neceſſitatẽ, & diſpenſatio ceſſare debet.

c ¶ Quod.] ideſt, qa diſpẽſatio vrget, vel qđ eſt accuſatiui caſus, ideſt, qđ neceſſitas vrgebat, ideſt, inducebat Arg. contra inf. 19. q. 2. duæ, ibi pp criminoſos. B. Sol. ibi de cauſa impulſiua, hic de ſ. ff. de poſtu. l. 1.

d SI quis. Hoc capitulum non loquĩ de mero iure.

e ¶ Promotionis.] ſ. 34. d. præcipimus. C. depoſi. ſi depoſiti. de hoc enim grat. ſicare debet, vt ibi.

f ¶ Inuenitur.] Niſi in caſib. notatis 9. q. ȝ. in ſumma 1.

ECCE. CASVS. Hic oſtendit Gratianus aliud eſſe in ſacramẽto ordinis, vel dignitatis, qđ nõ cõfertur cũ effectu ab hæreticis, aliud in ſacramento neceſſitatis, qđ cũ effectu cõfertur ẽt ab hæretico, vt baptiſmus, pœnitentia, & Euchariſtia: quia ſacramẽtũ ordinis nõ ſolũ propter culpam interdicitur, ſed etiam propter irregularitatẽ, vnde ſacramenta neceſſitatis põt cõferre, qui iſtud ſolum conferre non poteſt.

g ¶ Ecce.] Oſtendit magiſter in hoc §. differẽtiam inter ſacramẽta dignitatis, & alia, & cauſam differentiæ.

h ¶ Infamia.] Quæ etiam ſine culpa cõtrahitur. 6. quæſt. 1. §. verum.

i ¶ Munditiæ.] Vt in illo qui contrahit cum ancilla. 34. diſt. ſi quis viduam.

K ¶ Iſtud ſolum.] Scilicet ordinem.

SI qui epi.] CASVS. Dr in hoc c. ꝙ ſi qs ordinauerit indignũ, ẽt ſi depoſitionẽ euadat, de cætero nõ ordinabit, nec intererit illi ordinationi, q̃ contulit indigno.
a ¶ Talem.] extra de temp. ord. literas.
b ¶ Qualem.] Extra. de præben. graue.
c ¶ Aliquo

eſt contra ext. de tẽp. or. literas, quia ibi non indignum ſed indigne ordinauit. aliàs ſuper eſt hæc veritas, quod qui promouet indignum depoſitionem meretur, vt 50. diſt. ex pænitentibus, & arg. hic ibi. euaſerint, ita tamen ſi ſcienter hoc facit, cum & ille ſit in notorio crimine. aliter non poſſet eũ repellere ab ordine ſuſcipiẽdo. extra de temp. ord. ex tenore Vel dic, ꝙ variæ sũt pœnæ, hodie mitius agitur, vt extra de p̃ben. graue.

Ordinantiũ indignos punitio.

Vnde Leo ait ad epiſcopos Africæ, epiſt. 85. al. 87. c. 2.

¶ De epiſcopis, qui talem conſecrant, qualem conſecrare non licèt. Cap. XLIII.

25. q. 2. c. ſi qui epi. Anſ. l. 6. c. 74. Iuo p. 5. c. 107. ꝶ *nec ei ſacramento*] orig.

SI qui epiſcopi talem [a] cõſecrauerint ſacerdotem, qualem [b] non liceat; etiam ſi aliquo modo [c] damnũ proprij honoris euaſerint, ordinationis [d] tamẽ ius vlterius non habebunt [e]: nec illi [f] vnquam [g] ſacramento intererunt; quod neglecto diuino iudicio, immerito præſtiterunt.

Ecce [h] cum honoris periculum euadant, vt cætera ſacramenta ſacerdotaliter adminiſtrare permittantur, ab hoc ſolo non modo pro hæreſi, vel pro qualibet maiori culpa, ſed ẽt pro negligentia remouentur. In quibus oĩb. ſolicite notandum eſt, quod ſacramentũ ſacerdotalis promotionis præcæteris omnibus magis accurate, & digne dandum, vel accipiendũ eſt, quia niſi ita collatum fuerit, eo deſinet eſſe ratum, quo non fuerit rite perfectum. Cætera enim ſacramenta vnicuique propter ſe dãtur, & vnicuique talia ſiunt, quali corde, vel conſcientia accipiuntur. Iſtud ſolum non propter ſe ſolum, ſed propter alios datur: & ideo neceſſe eſt, vt vero corde mundaque conſcientia, quantum ad ſe, ſumatur; quantum ad alios vero, non ſolum ſine omni culpa, ſed etiã ſine omnia infamia ꝓpter ſcandalũ fratrum: ad quorum vtilitatem, non ſolum, vt præſint, ſed etiam, vt proſint, ſacerdotium datur.
Vnde Hieronymus ad cap. 3. Michea.

¶ Simoniaci rei ſunt infidelitatis eorum, qui a ſe ſcandalizantur. Cap. XLIV.

HI quoſcunque [i] de aſſechlis ſuis ordinãt clericos, & vitam eorum in ſcandalum [k] populis exponẽtes, rei ſunt infidelitatis eorum, qui ſcandalizantur.

Reuera enim, qui ad hoc eliguntur, vt cæteris præſint, ſicut præordinantur dignitate, ſic præeminere dẽnt ſanctitate. Alioquin, cur cæteris præferuntur, qui nulla meritorum gratia a cæteris aſſumuntur? Hinc etiam Symmachus Laurentio Mediolanenſi epiſcopo poſt ſextam ſynodum Romanam.

e ¶ Non habebunt.] .ſ. cum aliquis punitur in eo in quo deliquit.
f ¶ Illi.] Baz. dicit, ꝙ illũ eundem ordinem non poteſt cõferre, ſed minorem vel maiorem bene. arg. ext. de temp. or. literas, quia hęc pœna eſt, & ideo nõ debet amplius extendi quàm inueniatur ↄ̄ lictum: H. contradicit, quòd hæc actio, illi facit ſimplicem relationem.

Pœna infligetur ſm delictum.

g ¶ Vnquam.] Arg. in eo puniendũ eſſe aliquẽ in quo deliquit. 12. q. 2. ↄ̄ viro. & c. qui & humanis inf. ea. q. 5. c. 1. ſu. d. 81. valet 17. q. 4. frater, & 7. q. 1. ſi qs de ordine. & 33. q. 2. ad mouere. inf. 27. q. 2 qui dormierit.

In quo quis deliquit, in eo puniri debet.

ECCE. CASVS. In hoc §. oſtẽdit G. quare ſacramentum ordinis magis diſcrete conferendum eſt, q̃ cætera ſacramenta? quia alia pro accipiente tãtum; iſtud verò pro alijs cõfertur, vnde debet conferri nõ ſolum ſine omni culpa, ſed etiã ſine omni infamia.
h ¶ Ecce.] Adhuc proſequitur aſſignando differẽtiam, & cauſam differentiæ.

HI quoſcũque.] CASVS. Dicit in hoc ca. ꝙ epiſcopi, qui ſeruientes, vel ſeruos ſuos indignos ordinant. rei ſunt infidelitatis eorum, qui ſcãdalizãtur propter hoc. Quæ ſequũtur plana ſunt vſque ad cap. dedit. Sed ſcias, quod §. ille, Patet. reſpicit ſupradicta. c. ſcilicet ſi iuſtus fuerit, &c. ex catholica.

Prælati in multis excedunt.

c ¶ Aliquo modo.] Diſpẽſatiue. ſ. cum punitur aliquis in eo, in quo deliquit. In increptione, vt 45. d. cum beatus. Item in ſciẽtiæ recognitione. 16. q. 1. reuertimini in fi. Item in poteſtate ligandi, vel ſoluendi. 24. q. 3. de illicita. Item in priuilegijs, 11. q. 3. priuilegium. Itẽ in ordinis collatione, vt in c. præſenti. ſi quis epiſcopi. Item in honoris ablatione, vt dixi 99. d. nullus. Item in armorum retentione, vt 1. q. 7. c. 1. H.

1 Et ſic vr̄ intelligere Gra. inf. §. 1.

d ¶ Ordinationis. Sup. diſt. 50. ex penitentib. cõtra. ſu. diſt. 36. qui eccleſiaſticis. cõtra ſup. 55. d. nullus. ſup. di. 51. c. 1. in §. 1. Solu. ibi de his, qui ex pertinacia contra canones ordinant tales. hic de illis qui ex ſola negligentia hoc faciunt, intelligitur 1. arg. 2. q. 1. in primis. nec

i ¶ Quoſcunque.] Ideſt, aliquos indignos, quod collige ex illo verbo. aſſeclis, ab aſſequor. 2 aſſequeris, vnde & aſſecla ſeruus: aliter ſi eſſent digni. plus eis tenerentur. arg. 12. q. 2. hæc huius. 86. d. non ſatis.
k ¶ In ſcandalum.] Qui ergo occaſionem damni dat, damnum, &c. extra de iniur. & dam. ſi egreſſus. 3 infra ead. ſ facuit 2. argumen. contra. 23. quæſt. 5. de occidendis. §. 1. Dic, prima intelligitur de cauſa proxima, & cum

2 Aſſecla dr̄ aſſecutor, ab aſſequendo, eo ꝙ ſequatur aliquem lucri cauſa ſm Papi.

3 Concor. tex. in l. quis ad ſe. cum ibi not. C. ↄ̄ legem Iuliã de vi publi.

cum culpa: contraria de cauſa remota, & ſine culpa, ff. de ſer.cor.l.Neratius.

a Viliſſimus.] Supra d.25.6.nunc autem.

b Niſi præcellat.] Ideſt niſi habeat illam diſcretionem, quæ in prælato exigitur, etſi non eminentem. tamen ſufficientem extra de elec. cū nobis olim. ſufficit eñ quod ſit bonus. 1.65 diſtinct.ca.vlt. Quid ergo ſi oēs ſint ualde periti? nō ideo erit iſte viliſſimus. quia non eſt, ut Salamon de hoc octaua q. prima, licet.

Scientia prælati ſit ſaltē ſufficiens.

2 Grauitas, & ... ſcientia in prælato requiritur ... ca. ... fertur, ver.ſi.n.&c.

putaret aquam ſine Spiritu ſancto ſufficere ad ſalutem. De hoc etiam Ambroſius. Quidam negauerunt ſe ſcire Spiritum ſanctum, cum baptizatos ſe dicerent baptiſmo Ioannis: quos tamen in aduenientes Ieſu non in ſuo baptizauit nomine. Iſti ergo qui nec in Chriſti nomine

¶ Sicut honore, ita & ſcientia quiſque præcellere debet. Cap. XLV.

Viliſſimus † [a] computandus, eſt niſi præcellat [b] ſciētia, & ſanctitate, qui eſt honore præſtantior.

† *Viliſſimis computandus*, orig. ſup.c.ex catholica, & c.iuſtus.

7 *Patet ergo* [c] *illud Auguſtini (ſacramenta uidelicet Chriſti per hæreticos miniſtrata ſuo non carere effectu) non de omnibus intelligi generaliter, ſed de ſacramento baptiſmi.*

Vnde idem Auguſtinus ait tract. 5. in Ioannem.

¶ Baptiſmus ſiue per bonum, ſiue per malum miniſtrētur, reitari non debet. Cap. XLVI.

Dedit [d] baptiſmum Iudas, & nō baptizatum eſt poſt Iudā: dedit [e] Ioannes, [f] & baptizatū eſt [g] poſt Ioānem; quia quod datus eſt a Iuda, baptiſmus Chriſti erat, [h] qui autem a Ioanne datus eſt, Ioannis, erat. Non Iudam Ioanni, ſed baptiſmū Chriſti, etiam per Iudæ manus datum, baptiſmo Ioānis, etiam per manus Ioannis dato recte præponimus. *& paulo poſt.* ¶ Quos baptizauit Ioannes, Ioannes baptizauit: quos autem baptizauit Iudas, Chriſtus baptizauit. Sic ergo quos baptizauit ebrius, [i] quos baptizauit homicida, quos baptizauit adulter, ſi baptiſma Chriſti erat, Chriſtus baptizauit. *Item paucis interiectis.* ¶ Quod ſacramētum tam ſanctum eſt, vt nec homicida miniſtrante polluatur.

Alg.l.3.c.10.

PATET ERGO. Hæc eſt 7. pars huius queſt. in qua dicitur quod ſacramentum collatū in forma eccleſię a malo catholico tolerato, ratum eſt. Ioannes de Fant.

c ¶ Patet ergo.] Reſpicit illud c.ex catholica, & ca.ſi iuſtus.

DEdit. CASVS. In cathecumeno baptizando non attenditur meritum dantis, vt probatur exēplo Iudę: quia quos baptizauit, non ſūt poſtea baptizati: quia Chriſtus eos baptizauit, ſed bene baptizati a Ioanne ſunt poſtea baptizati: quia Ioannis erat baptiſmus. Sic ergo quos baptizat ebrius, adulter, & homicida, Chriſtus baptizat.

d ¶ Dedit.] Quia baptiſmus collatus a Ioāne erat quoddam ſacramentale, quo abluebatur corpus exterius tm̄. de conſ.d.4. baptiſmus, & valebat ad aſſuefactionem.

e ¶ Dedit.] In nomine Chriſti vel in nomine patris, & filij, & Spiritus ſancti, & ideo non fuit, &c. de conſecr. d.4. aliud.

f ¶ Dedit Ioannes.] In nomine venturi, &c. & ideo fuit Ioannes.

g ¶ Et baptizatum eſt.] inf. de conſec.d.4. non regenerabantur.

h ¶ Baptiſmus Chriſti erat.] In quarto libro ſentētiarū legitur. Hic conſiderandum eſt ſi baptizati ſunt baptiſmo Chriſti a Ioanne baptizati, & qua forma verborum ſit vſus Ioannes. Illi reſpondetur: qui baptizati ſunt a Ioāne neſcientes Spiritum ſanctum eſſe, ac ſpem ponentes in illius baptiſmo, poſtea baptizati ſunt baptiſmo Chriſti. baptiſmus autem Ioannis tantum dabatur in nomine venturi vnde Hieron. ſuper Io. Qui dicit ſe in Chriſtum credere, & non credit in Spiritum ſanctum, nondum habet claros oculos. Vnde baptizati a Ioanne. In nomine venturi, ideſt, domini noſtri Ieſu Chriſti, qui dixerunt, ſed neque ſi Spiritus ſanctus eſt audiuimus, iterum baptizati ſunt in nomine Chriſti explicite. Illi vero qui ſpem in baptiſmo Ioannis habebant, & patrem, & filium, & Spiritum ſanctum credebant: nō fuerunt poſt a baptizati, ſed impoſitione manuum ab Apoſtolis ſuper eos facta. Spiritum ſanctum receperunt. Alij vero qui non ... credebant, baptizati ſunt baptiſmo Chriſti, vt dictum eſt. Vnde Hieron. Qui Spiritum ſanctum neſciebāt cum baptiſmum a Ioanne acceperunt, iterum baptizati ſunt, ne quis ex Iudæis, vel gentilibus nomine, nec cum fide Spiritus ſancti baptizati fuerant, non poterant accipere baptiſmi ſacramentum. Baptizati ſunt igitur in nomine Chriſti, nec iteratum eſt in eis ſacramentum, ſed innouatum. Sed quæritur, cum in baptiſmo Ioannis non confertur remiſſio peccatorum, vt de conſec.diſt.4. non regenerabantur. nec ad ueritatē baptiſmi ualeat fides alicuius, uel infidelitas officiat. de conſe.diſt.4. quomodo, & ſeq.cap. cur reiteratur baptiſmus in quibuſdam a Ioanne baptizatis: maximè cum per circumciſionem originale fuiſſet deletum, ut extra de bap. maiores, §. caute. Nam ſi dicas baptiſmum Chriſti neceſſarium eſſe etiam circumciſis, concluditur ergo, quod in omnibus baptizatis a Ioanne neceſſariū eſt, ſiue bene crederēt, ſiue male. Si aūt dicas nō eſſe neceſſariū: quare ergo baptizati ſunt baptiſmo Chriſti iā a Ioanne baptizati, cum ijdem eſſent circumciſi? poteſt dici forte, quod ante paſſionem Chriſti nulli erat baptiſmus neceſſarius, 2 ſed tantum baptizati ſunt ab Apoſtolis ne putarent aliqui baptiſmum ſine Spiritu ſancto ſufficere ad ſalutem, quod credo. Vel forte a baptiſmo Chriſti, ideſt, poſtquā Chriſtus baptizatus fuit omnib. baptiſmus fuit neceſſarius, ſiue Ioannis, * ſiue Chriſti: ſed baptiſmus Chriſti tanquam a ſeipſo ratus, non indiget fidei adminiculo. ſecus in Ioannis baptiſmo: vnde baptizati ſunt quibus recta fides non abfuit, quod locū habuit in baptiſmo Ioannis. Vide quod no. de conſ.d. 4. ex quo.

i ¶ Ebrius.] Ita tamen, quòd ſentiat quid faciat, quia intentio baptizati, & baptizantis exigitur, 3 vt infra de conſecr. diſtinct.4. ſolet, quia nemo dicit quod non ſentit, ff. de ſup.le.l.Labeo, & ita nō ē contra.] ca.ſ. ecce.

Baptizati a Ioanne a debuerūt ... baptizari b baptiſmo Chri.

Baptiſmus Ioannis non conferebat peccatorū remiſſionem.

2 Scilicet quia ianua paradiſi nondū erat aperta. extra de baptiſ. maiores Arch.

* *Vide B.Tho. p.3.q. 38. per tota, & preſertim ar.6.*

3 Argu. contra de conſe. di. 3. baptiſmus in fi.ca. nō illud. Ar.

Sicut

a ¶ Ebrius.] *Addita, ſublata, & emendata ſunt nonnulla in hoc capite ex originali, non tamen vox iſta ob gloſſam. Legendum eſt enim, ebrioſus.*

Idem de baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 4. c. 4.

¶ De eodem. Cap. XLVII.

Poly. l. 3. tit. 10. Anſ. l. 9. c. 35. Iuo p. 1. c. 165. & p. 2. c. 94.

SIcut vrgeri videor, cū mihi dicitur, ergo hæreticus dimittit [a] peccata? ſic & ego [b] vrgeo, cū dico, ergo qui cœleſtia mandata non ſeruat, auarus, raptor, fœnerator, inuidus, verbis, nō factis ſæculo renuncians dimittit peccata? ſi per vim ſacramenti Dei, ſicut & ille, ita & ille: ſi per meritū ſuū, nec ille, nec ille. Illud. n. ſacramentum & in malis hominibus Chriſti eſſe cognoſcitur. In corpore autem vnicæ columbæ, [c] incorruptæ, ſanctæ, pudicæ, nō habētis maculam, aut rugam, nec ille, nec ille inuenitur. (*Ephes. 5.*) [Vt ſi cuius *β* manus eſſet arida, verū quidem eſſet mēbrum: quāuis ſine ſanguine, & inefficax eſſet & mortuū: ſic & fides, cum ſit vera, tamē ſine operibus mortua eſt] (*Iacob. 2.*) *Item paulo poſt.* ¶ Sic ergo in hæreſi baptizatus in nomine ſanctæ Trinitatis, tamen non fit tēplum Dei, ſi ab hæreſi non receſſerit; quomodo neque in auaritia in eodem nomine baptizatus fit templum Dei, ſi ab auaritia non recedat, quæ eſt idolorum ſeruitus. (*Coloſſ. 3.*)

β ¶ Vt ſi cuius.] *Verba hæc vſque ad verſ. Item in vulgatis B. Aug. codicibus eo loco non leguntur, neque apud cæteros collectores.*

8 *Ex his itaque verbis apparet baptiſma quod ab hæreticis tribuitur, virtute ſua remiſſionem conferre peccatorum.*

Sed idem Auguſtinus econtra teſtatur lib. 6. de baptiſmo contra Donatiſtas, c. 1. dicens.

¶ Baptiſma Chriſti, etſi nulla peruerſitate violetur, apud hereticos tamen caret effectu. Cap. XLVIII.

ETiam [d] corde tardiores, quantū exiſtimo, intelligūt baptiſmum Chriſti nulla peruerſitate hominis, ſiue dātis, ſiue accipientis poſſe violari. Sed quia [e] aliud *γ* eſt ſacramentum ab effectu ſacramenti; cum eos qui in ipſa vnitate eccleſiæ perdite viuunt, cōſtet remiſſionem peccatorum nec dare nec habere poſſe: quia non malignis, ſed bonis filijs dictum eſt: (*Ioan. 20.*) [Si cui dimiſeritis peccata, dimittuntur ei; ſi cui tenueritis, tenebuntur.] patet ergo hæraticos [f] tantum dare, vel accipere ſacramentum baptiſmi, & non dare remiſſionem peccatorum.

γ ¶ Sed quia aliud.] *Hinc vſq; ad finem verbis B. Aug. in ſummā redactis, ſnīa tamen manet incolumis. Integer locus habetur de conſec. diſt. 4. Quomodo. §. non ob aliud.*

Idem in ſermone 11. de verbis Domini, de blaſphemia in Spiritum ſanctum.

SIcut urgeri.] CASVS. Donatiſta dicebat, ꝙ hæreticus ſi baptizat, peccata dimittit: quod Auguſt. negabat. Sed dicit Aug. ergo eadem ratione auarus, id eſt, ſimoniacus dimittit peccata, quod ipſi hæretici negabant; uerumtū ſi attendas uim meriti, neuter dimittit. ſed ſi uim ſacramenti attendas, uterque dimittit. Nam quo ad merita utrumque membrum mortuum eſt; & ad hoc ut reuiuiſcant, oportet alterū ab hæreſi, alterum uerò ab auaritia ſeparari. Seq. §. patet.

a ¶ Dimittit peccata.] Supra ea. remiſſionem.

b ¶ Sic & ego.] Arg. ſufficere reſpondenti dare inſtantiam 1. alibi ſufficit aſſignare rōnem, 28. q. 1. ſic enim. Et dicit Ariſtoteles octauo Topicorum: optima inſtantiarū eſt dicere, quare nō ſic. Sic ordinabis argumētū. hæreticus iuſtè baptizat. ergo dimittit peccatū, quod ego nego. & inſto; auarus baptizat iuſtè; ergo dimittit peccatum, qđ nō cōcederent ipſi. ſed dic inſtantiā nō ualere; quia ſecundū ſuam opinionē concludit. ſic 27. q. 1. nuptiarum.

Inſtructio reſpondentis. 1 Inſtantiã glo. ſing. ſm Iaſonem in l. ult. in fi. C. unde lib. Gl. ſimilis in l. creditori. de oper. no. nū. ubi Alex. & Iaſon.

c ¶ Vnicæ colūbæ.] Quæ complectitur tantum grana ſine palea. 32. q. 4. recurrat. ſ. contra remiſſionem. in gl. fin.

EX HIS. Hæc eſt 8. pars q. in qua dicit, ꝙ baptiſmus in forma eccleſię datus a quocunque tenet; ſed pręciſus baptizatus non ſaluatur, ſicut membrum præciſum a corpore nō habet ſpiritū uitæ. Ioan. de Fant.

ETiam.] CASVS. Ab iſto loco ꝓbat contrarium; ſ. ꝙ baptiſma hæreticorum non habet effectum. Eſt ergo caſus talis. Dicitur in hoc, ꝙ etiam tardi ad credendum intelligūt, ꝙ malus dat, & accipit uerū baptiſma, ſed non dat remiſſionem peccatorū, qui eſt effectus ſacramenti; quia tm̄ bonis dictū eſt. Cui dimiſeritis peccata, &c.

d ¶ Etiam.] Ab iſto loco īducit magiſter capitula, quib. uult probare, ꝙ hæretici, etſi ſacramentū conferre poſſint, non tamen effectum ſacramenti. qñq; tñ inducit, ꝙ poſſint effectū conferre, & ſub iſta alternatione uenit uſq; in finē quæſtionis fracto fræno.

Hæretici nō conferunt effectum ſacramenti.

e ¶ Sed quia.] Sicut aliud eſt elemētum aliud conſecratio, ut de conſecr. diſtin. 4. per aquam. & ideò notatus fuit Cyprianus; quia non fecit iſtam differentiam. infra ea. ſi quis inquit.

f ¶ Hæreticos.] Sacramentum gratiæ dat Deus etiam per

Sacramentū gratiæ dat Deus per malos.

SI quis cōfugerit.] CASVS. Statutum fuit in Nicæno concilio, ut baptizati a Paulianiſtis, præter formam eccleſiæ, ad nos redeuntes debeant iterum baptizari, eorum clerici, ſi aliàs fuerint inculpabiles, poſt baptiſma, apud nos ordinentur, ſi uerò minus idonei inueniantur, repellantur.

a ¶ Paulianiſtis.] Qui dicebāt Chriſtum nō fuiſſe ſemper: ſed a Maria ſumpſiſſe initium, ut inf. 24. q. 3. quidē, §. Pauliani.

b ¶ Cataphrygis.] Cataphrygæ dicunt ſpiritum ſanctū paruulum hominem, &c. ut in præd. c. quidam, uerbo, Cataphrygæ, qui non baptizant in forma Eccleſiæ, & ſic ſoluuntur contraria, inf. de conſec. diſt. 4. qui bis, ſed hic non fuit facta iniuria ſacramento, cum nullum præceſſerit: ibi contra, uel hoc intelligendum eſt per illud. Nam ibi dicitur, niſi neceſſitas, &c. Itē cōtra inf. ea. ſi quis p ignorātiā, ſed hoc d diſpēſatione, illud de rigore. Vl hic loqt de iure, qa, cū hic nullū fuit prius baptiſma, nec ordo, unde ñ fit hic iniuria alicui ſacramento: ſed tm̄ baptizant, & ordinantur, nec tāgit illud c. hoc, quia ibi alius caſus. ſ. qa ibi ſunt duæ quæſtiones ſecundum vnū caſum.

Error Paulianiſtarum.

Baptiſmo an fiat iniuria per reiterationem.

Ambroſius locutus eſt dicens.] Nō ſanat baptiſmus perfidorum, &c.] Sed etiam, ut rebaptizentur, & reordinētur in concilio Nicæno, c. 19. ſtatutum eſt.

¶ Rebaptizentur, & reordinentur, qui de Paulianiſtis, & Cataphrygis ad Eccleſiam redeunt. Cap. LII.

SI quis cōfugerit ad eccleſiam catholicā de Paulianiſtis, [a] & Cataphrygis, α [b] ſtatutū eſt rebaptizari eos omnino debere. Si qui vero clerici erant apud eos, ſi qdē inculpati fuerint, & irreprehenſibiles, rebaptizādi ſunt, & rurſus [c] etiam ab epiſcopo eccleſiæ catholicæ ordinētur. Si uero examinati minus fuerint apti deprehenſi, deponi [d] eos oportet. Similiter autem, & circa diaconos; β & de omnibus, qui in eodem clero inueniuntur, eadem forma ſeruabitur.

α ¶ Cataphrygis.] *Legitur hæc dictio in priſca uerſione, quæ eſt in uarijs exemplaribus collectionis Iſidori impreſſis. ac manuſcriptis: ſed non eſt in Canone Græco, neq; in verſione Dionyſii, aut alijs recentiorib. Quod autem, & iſti baptizandi ſint traditum eſt in concilio Laodiceno, c. 8. in ſynodo ſeptima ſeu ſecunda Nicæna, c. 7. & infra. de conſec. d. 4. c. hi uero, quod eſt Gregorij.*

β ¶ Diaconus.] *Græcè eſt,* περὶ τῶν διακονισσῶν, καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζομένων, *ideſt*, De diaconiſſis, & de his omnino, qui in canone connumerantur.

Itē Innocentius ad Epiſcopos Macedoniæ, epi. 22. c. 5.

¶ De eodem. Cap. LIII.

PAulianiſtæ [e] in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti minimè baptizabant, & Nouatiani ijſdem tremēdis, venerandiſque nominibus baptizant; nec apud iſtos de vnitate poteſtatis diuinæ, hoc eſt patris, filij, & ſpiritus ſancti quæſtio aliquando mota eſt.

Alij [f] formam eccleſiæ in baptizando ſeruant. Sed dum ab eis baptizantur, qui in hæreſi, uel ſchiſmate eis communicant, ſacramentum quidem baptiſmi ab eis accipiunt, virtutem uerò non conſequuntur, quam ſine fide nullus conſequi poteſt. Vnde de Domino dicitur, quod in patria [g] ſua non poterat [h] facere ſignum propter incredulitatem eorum.

Luc. 4.

Vnde Auguſtinus tra. 80. ad c. 15. Ioannis, & ſermone de catechyſmo, c. 3. initio.

¶ Dum uerbum accedit ad elementum, fit ſacramentum. Cap. LIV.

DEtrahe [i] uerbum, & quid eſt aqua, niſi aqua? acce-

c ¶ Rurſus.] Arg. q nō baptizatus nullum recipit ordinē. ext. de presb. nō ba. ca. ſi qs presbyter. inf. eo. ti. c. ſi quis p ignorātiam, ſup. ca. cum Paulus.

Ordinari nequit qui baptizatus nō eſt.

d ¶ Deponi.] De facto, [1] vel deponi, id eſt non admitti.

1 Scilicet de eo ordine quem apud hęreticos videbamur habere. Arch.

e PAulianiſtæ.] Iſti nō baptizabāt ī forma ecclę, ſed Nouatiani ſic, ſed rebaptizāt iā baptizatos. Sed illi, qa ab eis ī forma ecclę ſūt baptizati, ſi eis cōicant in hæreſi: tūc effectū ſacramēti nō recipiunt, quē nullus ſine fide cōſequi poteſt.

f ¶ Alij.] Hic §. reſpicit, §. ſu. poſitū, ſed notandum.

g ¶ In patria.] Quia nemo ꝓpheta ē acceptus ī patria ſua.

h ¶ Nō poterat.] i. nolebat, uel qa potētię ſuę nō cōgruebat, ar. 32. q. 5. ſi Paulos, qa ipſi erāt increduli. Sed nonne poterat facere ne eēt increduli, & ita facere miracula: nā dicit regula iuris, q q pōt facere, vt poſſit, dr̄ poſſe, vt ff. de re. iur. q pōt, ſed lex illa intelligit de eo, qui tenet ex neceſſitate, & adſtrictus eſt ad aliquid faciēdum.

DEtrahe uerbum.] CASVS. Oſtendit hic, q ſi verbū Euangelicū ſub forma debita apponatur ad aquā, ipſa fit ſacramentum: in qua tanta uirtus eſt, ut corpus tangat, & cor abluat, non tamen quia verbum dicitur, ſed quia fides adhibetur. Seq. §. patet.

Detrahe verbū ab aqua, &c. quod ſignat ibi uerbum.

i ¶ Detrahe.] Ideſt, ſi aliquis immergat aliquem, & non

dit uerbum [a] ad elementum,& fit ſacramentum.[b] *& infra.*¶ Vnde iſta tāta uirtus aquæ,ut corpus tāgat, & cor abluat;niſi faciente [c] uerbo? non quia dicitur; ſed quia creditur. [d] Nam & in ipſo uerbo aliud eſt ſonus [e] tranſiens,aliud [f] uirtus manens.

De his etiam, qui in hæreſi, uel ſchiſmate baptizantur,ſcribit Auguſtinus libro de fide ad Petrum diaconum,c.36.dicens.

Alg.l.3.c.12.

¶ Extra eccleſiam baptizati perniciem ſibi cumulant, ſi ad eccleſiam non redierint. Cap. LV.

FIrmiſſime tene, & nullatenus dubites, extra eccleſiā baptizatis,ſi ad eccleſiam nō redierint, baptiſmo cumulari [g] perniciem.Tantum enim valet eccleſiaſticæ ſocietatis communio † ad ſalutem;ut baptiſmo non ſaluetur,cui non ibi datur,ubi oportet ut detur.

† *vnitas.*] orig.

Item tractatu 13.ad c.3.Ioannis.

¶ Infirma ſunt dona,quæ præter vnitatem eccleſiæ habentur. Cap. LVI.

TEneamus [h] fratres mei unitatē.Prçter unitatē,& q facit miracula, nihil eſt. [i] In unitate.n. erat populus Iſrael,& non faciebat miracula: præter unitatē erant magi [k] Pharaonis,& faciebant ſimilia Moyſi. Populus Iſrael, vt dixi: non faciebat miracula. Qui erant ſalui apud Deum,qui faciebant,an qui non faciebant? Petrus

Exod.7.

non proferat uerba, non baptizat: quia nec ſolum elementum, nec ſola uerba ad hoc ſufficiunt. Vel aliter; quidam baptizant tantum in nomine patris,& ſpiritus ſancti,& tunc expone,detrahe uerbum,ideſt,filium:q̄d eſt aqua,niſi aqua?quaſi dicat, non eſt ibi baptiſmus.de conſec.diſt.4.I ſynodo. Vel aliter detrahe uerbū ab aqua. i. formam,& non erit ſacramētum baptiſmi.Et no.ꝙ Gādulphus dixit, ꝙ ipſa aqua ſit ſacramentū .ſ. ipſum elementū arg.de conſe.d.2.ca. ſacrificium, vnde ſi aſinus bibat aquam illā,bibit ſacramentum, ſicut de mure diximus de conſec. diſtinctio. ſecunda, qui bene non cuſtodiunt. Alij dicunt, quod impoſſibile ē, quod aſinus bibat ſacramentum, nam dicūt, quòd aqua illa in eodem inſtanti īcipit, & definit eſſe ſacramentum. ſ. in ultima prolatione ipſius formæ,Baptizo te in nomine patris.&c.vt notaui de conſe.d.4.c.1.ſed per alias orationes, quæ primo fundūtur ſuper ipsā aquā, non ſit aqua hoc ita verum eſt ſm eos,ꝙ ſi in eo inſtanti quo forma finiī,& aqua ſit ſacramentū,puer non eſſet in aqua, puta antequam dixiſſet, & ſpiritus ſancti,leuaſſet eum de aqua: non eſſet baptizatus. Nec eſt mirum ſi incipiat, & deſinat eſſe in eodem inſtanti, cum ſit idem ēt in alijs caſibus,ſecundum legem, nam ſi quid mihi debetur ſub conditione,& illud accepero,tuli ante exiſtētiam conditionis:ſi poſt exiſtat conditio,eodem inſtanti incipit,& deſinit eſſe debitum,ff.de accept.l.antepenul.& l.qđ in diem,vt dicit lex.Sed falſum eſt ꝙ lex dicit.quia intelligitur olim liberatus,ut ff.de ſolu.ſub cōditione,debitor. Melius poteſt poni exemplū in ſeruo dato uxori a uiro, ut eum manumittat. nam in eodem Inſtanti incipit,& deſinit habere dominium,ff.de don. inter vir.& uxor.quod autem.§.ult.arg.hic,in fi.cōtra: quia alius eſt ſonus,&c.ſed quod dicit,ꝙ uirtus permanet,non intellige in aqua, ſed in puero.Item arg.cōtra. ff.de uſufru.Tertio cum morietur. Item aliud exemplū poteſt poni vbi quis ſimul incipit, & deſinit eſſe debitor.ut ff.ad Velleia.debitrix. Quidam autem intelligūt aliter illam literam.

a ¶ Verbum.] Nam uerba neceſſaria ſunt.arg.in l.1.ff. de uerb.oblig.

b ¶ Et fit ſacramentum.].i.ſacramentum fit ibi ex forma uerborum, & aqua:quod eſt baptiſmus. Sed quærit ſi in litore maris baptizetur, quis, an tota aqua conſecretur,an non?Dicendum eſt,quod illa tātum quæ puerum tāgit,arg.ff.de relig.l.2.§.Celſus. nam ibi dicitur, quod ſola terra,quæ tangit corpus hominis,eſt religioſa.Vel poteſt dici, ꝙ etiam illa,quæ iſtam tāgit,ut ff.de re.uēd. quę religioſis,ſed exaudi per canonem,11.q.3. quoniam multos,quia excommunicatio non tranſit in tertiam perſonam:ſic nec religio.

c ¶ Faciente.] i.in forma Euāgelij:in nomine patris,& filij,& ſpiritus ſancti.

d ¶ Creditur.] Sup.ca.ſicut.Vt ergo,quod mutus poſſit baptizare; quia matrimonium poteſt cōtrahere:maxime ſi tres perſonas poteſt exprimere; quod concedo ſi eſt mutaſter,aliter ſi loqui non poteſt,nō baptizabit 1 & quod dicitur, ſed quia creditur,hoc ad ſuſcipientem referţur,quia non exigitur fides conferentis, ſed ſuſcipientis.de conſec.d.4.tunc ualere,ab ipſo enim dāte ſola intentio requiritur, ut dixi ſup.ca.ſicut.

e ¶ Sonus.] eſt Sonus uocalis, & eſt ſonus mentalis.

f ¶ Aliud.] .i.efficacia a Deo ſibi collata.inf.de conſec. d.4.c.ſolet,& c.quamuis.& c.eccleſia paradiſo.

FIrmiſſime.] CASVS. Dicitur hic quod non prodeſt baptiſmus ſi extra vnitatem eccleſiæ conferatur,niſi baptizatus ad eccleſiam redierit.

g ¶ Cumulari.]Cumulum ſupplicij.22.q.7.vſq; adeo.

TEneamus.] CASVS. Dicitur hic,ꝙ extra ueritatem eccleſiæ non proſunt dona etiā miraculoſa, & hoc probatur exemplo populi Iſrael, & magorum Pharaonis, qui fecerunt miracula, & tamen damnati ſunt, ſed populus nō fecit miracula,& tamen ſaluabatur, ut quidam Chriſtiani in nouo teſtamento ſaluantur,licet miracula non fecerint, ſed Simon magus qui damnatus fuit,miracula fecit.Sequens.c.patet.

h ¶ Teneamus.] Probat baptiſmum poſſe cōferri a Malis,& ipſi poſſunt miracula facere inf.ca.prophetauit.

i ¶ Nihil eſt.] Quo ad uitam æternam.

k ¶ Magi.] Ioānes,& Mambres iſti magi.ſ.Ioannes, & Mambres tria fecerunt miracula, uirgas in ſerpentes conuerterunt, & aquam in ſanguinem, & fecerunt aquā ranis ebullire, ſed Cyniphes 2 non potuerūt educere,ut Moyſes,unde dixerunt 3 Digitus Dei eſt hic,& ita fecerunt in quarto miraculo, ſcilicet in tertia plaga 4 quia primum non fuit plaga, & ideo quandoque dicuntur, defeciſſe in tertio miraculo, quia in tertia

plaga

Aqua babtiſmi, an ſit ſacramentum.

Idē incipit, & deſinit in eod. inſtāti.

Baptiſmus in maris littore factus nō conſecrat totā mare.

1 Adde idē eſſe in ſurdaſtro.facit gl. in fi. in l. fi. ff.de leg.tut.

Ioannes, & Mābres magi, tria fecerunt miracula.

2 37.d.c.legimus, §.hinc etiam.

3 Exodi 8. 26. q. 5. nec mirum. uer. nec ideo.

plaga 26.q.5.nec mirum.

a HAnc.] Hoc c.eſt pars illius c.ſup.ea. hi qui,& repetit hic finem illius cap.ut exponat in §. ſequenti. NEMO. Hæc eſt decima pars quæſtionis, in qua dr, qđ baptiſmus poteſt dari a quocunque: & hoc uſque ad §. hoc eſt bona ſolutio.& uera, quæ probatur per ſequens c.

b ¶ Nemo.] Arg.ad quæſt. de inuaſore, utrum per eum poſſit præſentari clericus in eccleſia, & ſi per hæreticũ ſententia iuſta detur 1.de conſ.diſt.2.& dixit dominus. qđ quidam. Ioan. quorum utrumque falſum eſt, quia inuaſor non in principio toleratur, & hæreticus eſt excõicatus. 1 Arg. inf.c.

Act.1.& 9. Apoſtolus reſuſcitauit mortuum, Simon magus fecit multa Erant ibi multi Chriſtiani, qui non poterant facere, nec quod faciebat Petrus, nec quod faciebat Simon. *Luc.10.* Sed vnde gaudebant? quia nomina eorum erant ſcripta in cœlo.

Item Leo ad Nicetã epiſcopum, epiſt.77. aliàs 79.c.7.

¶Baptiſma ſemel traditum non eſt reiterandum.

Cap. LVII.

ſup.ea.c.hi qui. HAnc [a] regulam, vt ſciatis, ſeruandam omnib. eccleſijs prædicamus, vt lauacrum ſemel initum nulla iteratione violetur, dicente Apoſtolo: [vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma.] *Ephe.4.* Cuius ablutio nulla iteratione temeranda eſt: ſed vt diximus, ſola ſanctificatio ſancti ſpiritus inuocanda eſt, vt quod ab hæreticis nemo accipit, a catholicis ſacerdotibus conſequatur.

10 *Nemo* [b], *in hæreſi, vel ſchiſmate conſtitutus intelligendus eſt. Cæterum ſi cum fidei integritate, & animi puritate de manu hæreticorum in forma* [c] *eccleſiæ aliquis baptiſma acceperit; tunc impletur illud Auguſtini: [Per lapideum canalem* [d] *aqua tranſit ad areolas, & iterum: [Spiritalis virtus ſacramenti, &c.] Idem ſermone 11. de verbis Domini, de blaſphemia in ſpiritum ſanctum.* *ſup.ea.c. ſi iuſtus.*

¶ Etiam per malos boni colliguntur. Cap. LVIII.

ſup.ea.c. ita fit. Iuo p.2.c.104. SPiritus ſanctus in ſancta eccleſia, etiam iſto tempore, quo velut granum † cũ palea trituratur, ſic operatur, vt nullus veram confeſſionem aſpernetur, nullius ſimulatione fallatur [e], atque ita reprobos [f] fugiat, vt etiam per eorum miniſterium probos [g] colligat.

† *area.*] orig. † *al. quomodo.*]

lib.10.cap.14. *Ecce quando † ab hæreticis baptiſma cum ſua virtute accipitur: cuius tam neceſſaria adminiſtratio eſt, vt nec etiam à paganis* [h] *datũ poſſit reiterari. Vnde in eccleſiaſtica hiſtoria legitur, quod Alexander epũs Alexandriæ, cũ Petri martyris ſolẽnia celebraret, poſt expleta Miſſarum ſacramenta vidit ſuper oram maris puerorũ* [i] *ludũ imitantium, vt fieri ſolet, epiſcopum, & gerentiũ ea, quæ in eccleſia geri mos eſt. Mox eos ad ſe perduci iubet; & quid egiſſent percunctatur. Illi rei ordinem pandunt baptizatos à ſe eſſe quoſdam cathecumenos confitentur per Athanaſiũ* [k] *puerũ, qui illis fuerat epiſcopus ſimulatus. Vbi ex reſponſis eorum vidit ſecundum religionis noſtræ ritũ cuncta conſtare, ſtatuit, illis, quib. integris interrogationibus* [l], *& reſponſionibus aqua fuerat infuſa, iterari*

c ¶ forma.] Scilicet in neceſſitate, vel ignoranter.

d ¶ Per lapideum canalem.] ſupra c. ſi iuſtus.

SPiritus ſanctus.] CASVS. Dr hic, qꝫ Spiritus ſanctus, & ſi nulliꝰ fictione fallatur, ſic tamen ſtis vtitur, vt per eorũ miniſterium bonos colligat.

e ¶ Fallatur.] Nam mentiri Deo poſſumus, ſed ipſum fallere nõ poſſumus, de conſ.diſt.2. panem. omnia enim certa sũt ei. ff.de iudi. ſed & ſi reſtituat. §.vlt. arg. contra.81.diſt. oportet.16. q. 1.reuertimini. — Mẽtiri Deo poſſumꝰ, ſed non ipſum fallere.

f ¶ Reprobos.] Arg. non præiudicare alicui in ſua cauſa religionem alterius, nõ enim melius debet alicui credi, qꝫ ſigna & miracula facit, cũ & bonis & malis ſint communia, ſup. ea.c. multæ. — Miracula bonis, & malis ſunt cõia.

g ¶ Probos.] Quia illud ſacramentum puro corde ſumunt. inf.eo. non nocet.

ECCE. Iſte. §. & hiſtoria in eo poſita patent ex textu.

h ¶ A paganis.] Si in forma eccleſiæ detur, de conſec. di. 4. a quodam.

i ¶ Puerorum.] Doli capacium, aliter nihil agerent 2. nã tales furioſis cõparantur, ff. de acq. poſſeſ. l.1.§. primo.15. quæſtio.1.illud. Quis autem ſit doli capax, lex dicit, ſcilicet qui eſt proximus pubertati. ff. de reg. iur. pupillum, ignorans tamen acquirit aliqđ ff. quemadmod. ſer. amit. ſi patrem. §. 2. — 2 Quod non ſup.ea.q.dedit, in fine.

hoc ergo. Io. de Fant.

CASVS. Supra in quibuſdam c. dictum eſt, qꝫ babtizati ab hæreticis conſequuntur effectum baptiſmatis, & remiſſionem, ut ſu.c. ſi iuſtus fuerit. & in capitulis ſequẽtib. poſtea dictũ eſt in quibuſdam c. contrarium, ut in cap. etiam, & ſequentibus. Nunc Gratianus ſoluit hanc contrarietatem, dicens, qꝫ illi, qui ignoranter, uel in neceſſitate, & in forma eccleſiæ recipiunt baptiſma ab hæreticis, conſequuntur remiſſionem, aliàs non, & hæc

K ¶ Per Athanaſium.] Proprium nomen eſt.

l ¶ Integris interrogationibus.] Per hoc, quod dicit, integris, patet per non iocoſum factum fuiſſe: & ita non ſoluitur hic illa quæſtio arg. de conſe. d.4. ſolet quæri. licet quidam dicant eam hic ſolui. Sed dico etiã, qꝫ licet formam ludendo accipiat, dum tamen baptizare intẽdat, baptizat. Si autem omnia iocoſe fiant, non erit baptiſmus, ar.22.q.2.c. qꝫ ait. ff. de act. & oblig. obligationum — Baptizatus iocoſe nõ eſt baptizatus.

ſubſtantia,§.vlt.extra de ſent. excom. ſi vero.
ADDITIO. De hoc etiam no. in præced.c.ſolet, in glo. vlt. ibi videas. Arch.
a ¶ Baptiſmum.] Argu. non iterari ſacramentum, licet non ſit perfectum.
b ¶ Non debere.] Ar. ſimulationem alicui præiudicare 1. ſu.d. 27. quod interrogaſti. inf.22. q.5 ecc.] de conſecr.diſt. 4. ſolet quæri 2, contra, inf.ea.22.q.2. quod ait, ff. de act. & obli. obligationum.
c ¶ Sed adimpleri.] Arg. 23.d. quorumdam.7.q.1.nihil.
d ¶ Ea quæ.] Scilicet, vt in vertice, & pectore, & in ſcapulis vngatur, extra de ſac.non ite.c.1.in ſi. Ioan.

Baptiſmi, ſacramentum etiam imperfectum non iteratur.
1 Adde qualiter probabitur ſimulatio, & an per teſtes, not. Bald. in l.1. C.plus valere, quod agi. & in l. ſicut §. ſuper vacuum.ff.qui mo. pi. vel hypo.ſol.
2 Arg. ad hoc infra. 27. q. 1. mulieres obtentu. ubi de hoc.

S I quis.] CASVS. Aliquis antequã baptizaretur, fuit ordinatus in presbyterũ, & ante baptiſma multos baptizauit. Modo quęrit vtrum baptizati ab eo debeant iterũ baptizari, & an debeat ipſe a promotione repelli: Et rñdet Roman⁹ Pontifex, ꝙ nõ dẽnt iterũ baptizari: ſed de ordinatione non rñdet. Et legitur iſta interrogatione vſq; ibi, Sed Romanus. Pontifex.
e ¶ Si quis.] Quidã ponũt ita caſũ iſtũ. Duæ qõnes fiũt hic Iſidoro. Prima vtrũ baptizati ab ordinato añ baptiſma ſint rebaptizandi? S. da, vtrũ ipſe dẽat ordinari? Ad primam qõnẽ rñdet ab illo loco, ſed man⁹. Secũ dæ qõni non rñdet: ſed poteſt decidi per c.ſup.ea.ſi quis confugerit, & ſecũdum hoc legitur totum ſub interrogatione vſq; ad illud, ſed Romanus. Sed ſupplebis ſecundum hoc in litera, vlterius non ordinetur, ſed, id eſt, quia, &c. Et ita reſpondet vni quæſtioni, non alij, arg. extra de præſumpt. nonne inſtit. de inut. ſtipul. §. quoties. C. de diuer. reſcrip. l.1. & hoc uerum eſt, cum ſint connexæ. Alij legunt cap. plane, & dicunt, quod baptizati ab eo debent rebaptizari. Sed male dicunt, unde illud. Sed Romanus eſt correctiuum, & ipſe ulterius non ordinetur, & hoc corrigitur ſup.ead. ſi quis confugerit. Vel hic loquitur de rigore ſecundum Iſidorum, ſecundum caſum, quem ponit Iſid. ſecundum falſam quorundam opinionem, ꝙ ſcilicet tales debent rebaptizari, unde corrigit ſe ſtatim ibi, ſed Romanus, quaſi dicat: Ita alij dicunt, ſed Romanus, &c.

3 Et eſt dicẽdũ, ꝙ ſic ext. de presbytero non bap. cap. 1. & 2. Arch.

f ¶ Non ordinetur.] De rigore, alias ſecus, ext. de cler. non ord. miniſtran.c.1.
g ¶ Paganus.] Sup.d.32.§.verum, inf. de conſecr. diſ. 4. quos a paganis contra, ſed ibi præter formam eccleſiæ fuerunt baptizati: hic autem de eo baptiſmo agitur, quod in forma eccleſiæ traditur.
QVOD AVTEM. CASVS. Dictum eſt ſup. quod ſacramentum baptiſmi ſumptum ab hæretico in neceſſitate, uel ignoranter, ualet: cætera uerò ſacramẽta ab eis miniſtrari non poſſunt: & ſi fient ab eis, inania ſunt, & intelliguntur ſequentia c. de ſacramentis hæreticorum, in quibus forma eccleſiæ prætermittitur, uel quando recipiuntur ab eis præter neceſſitatem, & ſcienter.
h ¶ Non poſſint.] Cum effectu gratiæ, not. facti gratiã nocere Item not. non quod quis faciat, ſed cuius auctoritate quid faciat, conſiderandum.
S Ic populus.] CASVS. Dĩ in hoc cap. ꝙ oblationes hæreticorum, uel uota, ſiue pro pace, ſiue pro peccatis fiant, item ſacrificia, ieiunia, eleemoſynæ: & caſtitas eorum, omnia ſunt contaminata in cõſpectu Dei. Sequentia c. uſque ad c. ſi quis inquit, plana ſunt: quia de eadẽ materia loquuntur, & idem repetunt, & per te uidebis.
i ¶ Sic populus.] Sic, conſecutiuum eſt, & hæc ſequentia cap.

baptiſmum [a] *non debere* [b], *ſed adimpleri* [c] *ea, quæ* [d] *ſacerdotibus mos eſt. Hinc etiam Iſidorus ait.*

¶ De his, qui per ignorantiam ordinantur, antequam baptizentur. Cap. LIX.

Capit.l.5. c.4. Burc.l.4.c. 100. Algerus.l.3.c.6. Iuo p.1.c. 294. Pann.l.1.c. 95. Mag.l.4.d.5. in principio.

SI quis [e] per ignorantiam ordinatur, antequam baptizetur, debent ab eo baptizati iterum baptizari, & ipſe vlterius non ordinetur [f]? Sed Romanus Pontifex nõ hominem iudicat, qui baptizat, ſed ſpiritum Dei ſubminiſtrare gratiam baptiſmi, licet paganus [g] ſit qui baptizat.

¶ *Caput hoc Burchardus, & Iuo citant ex dictis Iſidori: ex qua citandi formula ſolet indicari non eſſe propria auctoris verba. Videtur autem in priore parte, vel proponi quæſtio, vel falſa alicuius opinio recitari, cui deinde in poſteriore parte opponatur vera.* Sed Romanus, &c. *quæ infra etiam de conſecr. diſt. 4. cap.* Romanus, *citatur ex Iſidoro. Idque clarius lib. 5. capitularium, cap. 4. exponitur his verbis.* Si quis baptizatus eſt a presbytero non baptizato, & ſancta Trinitas in ipſo baptiſmo inuocata fuit, baptizatus eſt, ſicut Sergius Papa dixit; Impoſitione verò manus indiget Gregorius epiſcopus Romanus, & Ioannes Sacellarius ſic ſenſerunt.

PALEA. Cap. LX.

ext.c.1. de presbytero non bap.l. 6.c.95 Burc.l.4. c. 74. Iuo p.1.c. 268. Pan.l.1.c. 96.

SI presbyter ordinatus deprehenderit ſe non eſſe baptizatum, baptizetur, & ordinetur iterum α.

¶ *Hæc palea, & locis ĩdicatis, & ĩ collectione, quæ eſt ĩ tomo 3. Conciliorũ poſt decreta Alexand. 3. & cap. 1 de presbytero nõ baptizato citatur ex Concilio apud Cõpedium.*

α ¶ Iterum. *Sequebatur,* & omnes quos prius baptizauit: *quæ ſunt expuncta, quia non habentur in d. cap. 1. de presbytero non bapt. neque in cap. veniens, eod. tit. ubi refertur, licet habeantur in alijs locis indicatis.*

Quod autem cætera ſacramenta ab hæreticis miniſtrari non poſſint [h]; *teſtatur Hieronymus in Aggæum prophetam, cap. 2.*

¶ Non placent Deo, quæ ab hæreticis offeruntur. Cap. LXI.

SIc † populus α [i] iſte hæreticorum omnium eſt in conſpectu meo, dicit Dominus, oẽ quod fecerint, quod

† al. ſi.

Digitized by Google

cap.loquuntur quando forma prætermittitur, vel ſcienter præter neceſſitatem ſacramenta recipiuntur.
a ¶ Vel Vota.] Gñale eſt, & poſtea ſubdiuidit ꝑ partes.
b ¶ Vel pro ſalute.] Pro ſalute & ꝓ peccato dicit, quaſi ſint nomina ſacrificiorum, x quorum vnum ad ſalutem conſeruandam, alterum ad peccata purganda offerebatur, quidam codices non habent ſecundum. H.
c ¶ Vel pacifica.] Sic autem dicebatur ſacrificium qđ offerebatur pro pace adepta, vel adipiſcenda.
d ¶ Vel in holocauſtum.] Holon totum, cauma incendium. 50. diſt. ponderet, ve rſi. fina.
e ¶ In conſpectu meo.] Eccleſiaſtica enim dignitas non fecit eum Chriſtianũ, vt inf. 2. q. 7. nõ omnes epiſcopi.
f ¶ Specie ſui.] Quantum ad ſuperficiem.

x De his ſacrificijs plene legitur in Leuitico. Archid.

mihi obtulerit, vel vota.[a] β vel ꝓ ſalute, [b] vel pacifica [c] vel pro peccato, vel ꝓ delicto, vel in holocauſtũ, [d] ſiue eleemoſynas, ſiue ieiunia, ſiue victus cõtinentiã, & corporis caſtitatem, contaminata erunt in conſpectu meo.[e] Quamuis enim ſancta videãtur ſpecie ſui, [f] quæ offerũtur à talib. tamen, quia facta ſunt ab eo, qui pollutus in anima eſt, omnia polluentur.

α¶ Sic populus.] *In originali legitur.* ſic populus iſte, & ſic gens iſta. Iudęorum videlicet, atque gentilium, & hęreticorum omnium, &c.

β¶ Vota. *Ibidem habetur,* vel vota pro ſalute *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item in Amos prophetam, c. 5.

¶ De eodem. Cap. LXII.

Alg. l. 3. c. 12. Deuſdedit p. 2. Anſ. l. 9. c. 48. † antea legebatur. *in nomine.*

ODit Deus ſacrificia hæreticorum, & à ſe proijcit; & quotieſcunq; ſub † nomine Domini fuerint cõgregati, deteſtantur fœtorem eorum, & claudit nares[g] ſuas.

Idem in Oſea, c. 6.

¶ De eodem. Cap. LXIII.

ILli offerunt panem ſacrilegum, & dant eleemoſynas, & ſectari videtur humilitatẽ. Quæ ego, ſi vere [h] fiant holocauſta interpretor. Cum autem ſcientiam Dei reliquerint, fruſtra truncato capite [i] fidei, cætera membra habere ſe iactant.

Idem in epiſtolam ad Gal. c. 1.

¶ Sine fide & charitate nec Euangelium habetur, nec proſunt aliqua bona. Cap. LXIIII.

MArcion, [k] & Baſilides, [l] & cęteræ hæreticorum peſtes, non habent Dei Euangelium; quia non habẽt ſpiritumſanctum, ſine quo humanũ [m] fit Euangelium, quod docetur; nec putemus in verbis [n] ſcripturarũ eſſe Euangelium, ſed in ſenſu, [o] nõ in ſuperficie, ſed in medulla; non in ſermonum folijs, ſed in radice rationis.

Idem ad c. 5. eiuſdem epiſtolæ.

¶ De eodem. Cap. LXV.

† al. ferimus.

VIde quãtum bonum ſit charitatis. Si ita martyrium fecerimus, † vt noſtras velimus ab hominibus reliquias honorari; ſi opinionem vulgi ſectantes, intrepidi, ſanguinem fuderimus, & ſubſtantiam noſtram vſque ad médicitatem propriam dederimus; huic operi [p] non tã prẽmium, quàm pœna debetur, & perfidiæ magis tormenta ſunt, quàm corona [q] Victoriæ.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 32.

¶ Hæreticorum benedictio, maledictio eſt. Cap. LXVI.

Deuſdedit p. 2. & 4. Burc. l. 3. c. 259. Iuo p. 3. c. 260.

NOn oportet hæreticorum benedictiones [r] accipere; qm̃ magis ſunt maledictiones, quã benedictiones

g ODit.] ¶ Et claudit nares.] Humana loquit ſimilitudine, vt 24. q. 1. odi.
h ILli.] Vere.] .i. ex charitate & fide de pæn. d. 4. c. penul. & vlt.
i ¶ Trũcato capite.] i. fide, quę eſt fundamẽtum omnium bonorum, ſup. ca. cum Paulus.

Fides eſt fundamentũ omnium bonorum.

k MArcion.] Iſte Marcion dixit duo eſſe principia, vnũ ſuperiorũ, aliud inferiorũ 24. q. 3. quidam. verſi. & Marcioniſtæ.
l ¶ Baſilides.] Iſte negauit Chriſtũ fuiſſe paſſum. vt 24. quęſ. 3. cap. quidam.

Error Baſilidis hæretici.

m ¶ Humanum.] Ideſt, nõ diuinum, nõ conferens gratiam.
n ¶ In verbis.] Arg. verba rebus, non res verbis deſeruire: pręfertur enim intẽtio verbis, ar. 13. q. 1. §. 2. ver. verba. arg. 38. d. ſedulo. ar. 22. q. 5. humanę. & q. 2. neqs ar. 23. q. 1. paratus. & q. 8. occidit. arg. 29. diſt. regulæ.

Verba reb. deſeruiunt.

o ¶ Sed in ſenſu.] ar. 11. q. 3. anteceſſor. & c. quod prędeceſſor. ar. ff. de leg. & ſenatuſc. ſcire leges. ar. ext. de ver. ſig. ꝓpterea. & c. intelligẽtia. ar. 22. q. 2. is qui.
p VIde quantũ.] ¶ Operi.] ar. ꝙ dare eleemoſynã ad vanã gloriam ſit peccatũ, arg. 23. q. 1. militare. 24. q. 1. odi.
q ¶ Quam corona.] ſupra. diſ. 50. neque, in fi. & c. ſi quis aũt. inf. de pœ. diſt. 3. §. pe. contra. ibi dicit Aug. quod ſiquis nõ habens charitatẽ patit martyrium, & ſi nõ prodeſt ei ad vitã æternã, prodeſt tamen ei ad minus ſupplicium ſubeundum. Sol. ibi agit de illis, qui bono zelo, etſi non ſecundum conſcientiam martyrium ſubeunt: hic de illis, qui arroganter, vt hic innuitur. Ioan.

Martyrium non ſemper prodeſt ad ſalutẽ æternam.

r NOn oportet.] ¶ Benedictiones.] Ideſt, ſacramenta, vel dogmata: vel hoc dicit ironice, benedictiones

ctiones, i. dignitates, & prædicationes, quæ idiotis vidẽtur benedictiones, vel benedictionum abuſiones.

a NOn liceat.] ¶ Schiſmaticis.] inf. de conſec. diſt. 1. eps nullum. contra. Solu. illud antiquitus. 1 iſtud de conſuetudine eccleſiæ roboratum H.

ethnicis & publicanis, vt cum eis nõ ſumamus cibum, multo fortius ipſi hæretici præciſi. Quinto, quia non tantum ipſi puniuntur, ſed etiam eis fauentes, & eorũ ſacramentis vtentes. Sexto auctoritate ſeæ prophetæ dicentis, ſacrificia eorum eſſe panem luctus.

g ¶ Exie-

1 Sub. & corrigit. 11. q. 3. excõicatus. & c. cũ excõmunicato. & p hoc ca. Ad idem 21. diſt. cleros. in fi. & 25. diſt. plectis. verſi. ad oſtiariũ. Arc.

IN eccleſia Dei.] b ¶ Nec uera.] Quãtum ad hãbẽdã rem ſacramẽti, & licitam executionẽ. c ¶ In noſtrę proprietate.] Id eſt vera fide incarnationis, qua credimus Chriſtianos Deo reconciliari naſcendo, moriendo & reſurgendo, &c. 22. d. q eps. ADDITIO. Vel in ſua propria natura humana. q. d. nõ sũt rata & uera quo ad effectũ executionis, vel gratiæ & ſalutis, ſine fide mediatoris, id eſt, niſi credatur Chriſt⁹ ver⁹ Deus: & nos reconciliaſſe patri. ſine hac fide nil ualet offerẽtib⁹, quo ad uitã, & ſalutem, & ſimiliter ſumentib. Pe.

d MAnifeſtũ eſt per crudeliſſimã.] Scilicet Arrianam.

e ¶ Extinctum.] Vt 24. q. 3. reſecandæ. f ¶ Intercepta.] i. preſſus quo ad effectum 2 cõſumpta. & Ita dicit Ouidius in ſexto metamorpho. in fabula ranarũ: Colla ĩtercepta uidentur.

2 Id eſt ſalutem, ſ. miniſtrorum, & ſuſcipiẽtium. Archid.

SI quis.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima dicit Cyprianus, ꝙ ſi qs ſequit hęreſim iam damnatam, ſeipſam damnare videtur, nec cum eo cibum, uel potum ſumere debemus. ſicut teſtaĩ Apoſtolus, & hoc etiam probatur per hiſtoriam de Abdo. 3 propheta. In ſecunda dicitur, ꝙ ſacramenta non ſunt ab eis recipienda; quia falſa ſunt, cum nec cibus temporalis ſit cum eis ſumẽdus: & ꝙ falſa ſint, multipliciter probat. In tertia parte dicit, ꝙ quicunq; eos defendunt, puniontur, & non ſolum duces, & auctores, ſed etiam participes. Et hoc probatur auctoritate Moyſi, & Oſeæ prophetę. Secunda pars incipit ibi. [An debet.] Tertia ibi.] Quare qui.] Io. etiam poſuit in ſuo apparatu caſum, & cum videbis.

3 al. Gaddo.

CASVS. Intendit Cyprianus probare, ꝙ non debemus vti ſacramenti. hæreticorum. Primo auctoritate Apoſtoli, qui cibum corporalem prohibet cum eis ſumi. Secundo auctoritate Domini, qui prohibuit Abdon prophetam cum eis cibum ſumere. Tertio, quia hæretici more ſimiæ imaginem tñ habent ſacramentorum, ſed nõ habent uera ſacramenta. Quarto, quia ſi mali, qui ſunt in eccleſia poſt trinam monitionem comparantur

Item ex concilio Martini Papæ, c. 70.

¶ Neque cum hæretici, neque cum ſchiſmaticis licet orare. Cap. LXVII.

In capitulis Martini Brac.

NOn liceat clericis, vel laicis ab hęreticis eulogias accipere; quia maledictiones ſunt magis, quàm benedictiones: neq; liceat aut cum hęreticis, aut cum ſchiſmaticis [a] orare.

Item Leo ad Anatolium Conſtantinopolitanum epiſcopum, epiſt. 38. c. 2.

¶ Extra eccleſiam non ſunt vera ſacrificia. Cap. LXVIII.

IN eccleſia Dei, quæ corpus Chriſti eſt, aliter nec rata ſunt ſacerdotia, nec vera [b] ſacrificia: niſi in noſtrę proprietate [c] naturæ verus nos pontifex reconciliet, verus immaculati agni ſanguis emundet.

Lanfran. in l. de Euchariſtia. Alg. l. 1. c. 10. Iuo p. 2. c. 9.

Item Leoni Auguſto, epiſt. 73.

¶ Impiorum manibus diuina ſacramenta ſe ſubducunt. Cap. LXIX.

MAnifeſtum eſt per crudeliſsimam, [d] inſaniſſimamq; ſæuitiam † in Alexandrina ſede omne celeſtium ſacramentorum lumẽ extinctũ [e] intercepta [f] eſt ſacrificij oblatio: defecit chriſmatis ſanctificatio: & parricidalibus manibus impiorum omnia ſe ſubtraxere myſteria.

Anſ. l. 9. c. 70. † al. veſaniam.

Item Beatus Martyr Cyprianus in epiſtola contra hæreticos.

¶ Sacramenta extra eccleſiam miniſtrari poſſunt, ſalutem vero conferre non poſſunt. Cap. LXX.

1. 1. epiſto. 6. ad Magnum, ubi declarat locum Paul. ad Tit. 3. 4. ſen. diſt. 25.

SI quis iniqę de eccleſia, hæretica pręſumptione exierit. [g] à ſemetipſo [h] damnatus. [i] Cum huiuſmodi, ſecũdum Apoſtolũ, nec cibum quidẽ ſumere debemus. Declaratur hoc in libro regnorum, vbi cũ homo Dei, ad Hieroboam [k] miſſus eſſet: qui ei peccata ſua expro-

Tit. 3. 1. Cor. 5. Ibid. paulo in fi. 3. Reg. 13.

g ¶ Exierit.] Ideſt, egerit propter quod meretur exire & damnari. arg. 24. q. 3. ſi quis non recto.

h ¶ A ſemetipſo.] Id eſt, ad ſuum effectum, ſiue factum cadendo in hæreſim iam damnatam, vt infra 4. q. 5. c. 1. inf. 24. q. 1. c. 1. 2. & 3.

i ¶ Damnatus eſt.] Id eſt, ipſe inicit ſe in excommunicationem 4. 7. q. 1. denique.

4 Vel dic dãnatus eſt, id eſt ipſe fecit unde merito dãnatus eſt. ſi. 11. q. 3. placuit vniuerſo, &c. ipſe ligandi Ar.

K ¶ Ad Hieroboã.] Hiſtoria legitur 3. lib. Reg. ꝙ cũ Abdo propheta mitteret ad Hieroboã, ut eũ de idololatria redargueret, dictum eſt ei ne comederet, vel biberet in Samaria, cum que negotio finito reuerteret, decepit eum ꝓpheta, & in Bethel induxit eũ, ut ſecum comederet, cũ que comediſſet, locutus eſt ei ꝓpheta in ſpiritu dicẽs; qa contra uerbũ Dei in loco prohibito comediſti & bibiſti, nõ ĩferet cadauer tuũ in ſepulchra patrũ tuorũ, cũ ergo ſedẽs ſup aſinũ rediret, iuaſit eũ leo, & interfecit.

k ¶ Ad Hieroboam. Vt 7. q. 1. denique, qui fecerat duo Idola, & vnum poſuerat in Bethel, aliud in Dan.

a. ¶ Non

Sacramēti effectus nō eſt apud infideles, & hæreticos.

a ¶ Non poſſe.] Quia ſcilicet effectus, vel res ſacramenti non eſt apud illos, ſed nec veritas ſacramenti ſecundum Cyprianum, ut infra. de conſecratio. diſtinctione quarta. quomodo ſupra. diſtinctio. 32. §. verum. Sed contra eum eſt infra. ead. quæſt. cap. per Eſaiam ſupra. diſtin. 19. [continued below]

tis, arg. de conſecr. diſt. 2. ego Berengarius, Magis tamē credo Aug. qui dicit eum erraſſe.

c ¶ Non ſtatim.] Argumen. quòd non omni verbo doctrinæ credendum eſt, infra. 24. quæſt. 1. aduocauit. ſup. diſtin. 19. ſecundum argum. contra. ſupra. 50. diſtinctio. ſi quis præpoſtera. inf. 23. q. 4. ille & q. 5. miles, & q. 1. quid culpatur, 2. q. 1. ſciendum. argu. 11. q. 3. ſi quis eps, &c. nō ſēper. &c. ſi dominus, argumen. H. Hic eſt arg. contra, ſigilla, quę non ſtatim debent recipi, arg. ext. de prob. ca. tertio nā literæ approbandæ ſunt. ff. de procura. ſi procuratorem. ſt. ꝙ cuiuſque vni. item eorum, §. ꝙ ſi actor. non tamē ſigillum reprobatur ſi nomē auctoris non habet extra. de eo, q mit. in poſ. cum ſicut. in parte decíſa.

Non omni verbo credēdum eſt.

Sigilla non ſtatim ſunt recipienda.

† illos] orig.

† ſchiſmaticis] orig.

l. 1. epiſ. 12. & I cōc. ipſius. c. 1. ſub perſona Cæcilij.

† Nouatianus] orig.

Alg. l. 3. c. 1. Idem ad Iubaianū.

Ex concilio eodem loco.

Ex epiſ. 7. l. 1. ad Epictetum.

Ex eadem Epiſtola ad Magnum.

Ibidem paulo ſuperius.
Ex concilio c. 4.
Ex eadem epi. 12.

Ad Iuboianum.
Ex eadem ad Magnum.

† Nouatiano ſiue cæteris eiuſmodi ſchiſmaticis] orig. 24. q. 1. dicimus. §. inuenimus.

Num. 16.

† al. de

braret, atq; vltionē futuram prædiceret, panem quoque apud illum † ederet, & aquā bibere vetaretur. Quod cum non cuſtodiſſet; diuina ſentētia inde rediens, morſu leonis in itinere interijt. ¶ Et audet quiſquam dicere aquā baptiſmi ſalutarem, & gratiam cæleſtem communem cū hęreticis † eſſe poſſe, cum quib. nec terreſtris cibus, nec ſæcularis potus debet eſſe cōis? Cōſtat autem oleum, vnde baptizati vnguntur, ſanctificari & Euchariſtiam fieri apud illos omnino non poſſe, [a] vbi ſpes nulla eſt, & fides falſa, vbi omnia per mendacium [b] geruntur. Nam hæreticus † ſimiarū more, quæ cum homines nō ſint, humana tamen imitantur, vult eccleſiæ catholicæ auctoritatem ſibi, & veritatem vēdicare, quādo ipſe in eccleſia nō ſit. Benedicit a Deo maledictus: vitam pollicetur mortuus; Deum inuocat blaſphemus; ſacerdotiū adminiſtrat profanus; ponit altare ſacrilegus. Ad hęc oia accedit & illud malū: vt antiſtes diaboli audeat Euchariſtiā facere, quādo nec ſanctificari oblatio illic poſſit ubi ſpiritus ſāctus nō ſit, nec cuiquam Dominus per eius orationes; & preces proſit, qui Dominum ipſe violauit. Si enim qui eccleſiā cōtemnunt, & ethnici, & publicani habentur: multo magis vtiq; rebelles, & hoſtes, falſa altaria, & illicita ſacerdotia; & ſacrificia ſacrilega, & nomina adulterata fingentes, inter ethnicos & publicanos neceſſe eſt computentur: quos omnes cōſtat a charitate, atque ab vnitate eccleſiæ receſſiſſe. Ergo omnia quæcunque faciunt hæretici carnalia ſunt, & inania, & falſa; ita vt nihil eorū, quæ illi geſſerint, a nobis probari debeat. Non ſtatim [c] ſuſcipienda ſunt, & aſſumenda, quæ iactantur in Chriſti nomine, ſed quæ geruntur in Chriſti veritate. Quomodo enim perficere quę agunt, aut impetrare aliquid illicitis conatib. de Deo poſſunt; qui contra Deum, quod eis nō licet, moliuntur? ¶ Quare, qui hęreticis, † & ſchiſmaticis patrocinantur, cenſura a diuina in eorum probantur facinore, & pœnis non ſolum duces, & auctores, ſed etiā participes deſtinari, niſi ſe à communione malorum ſeparauerint, [d] præcipiēte per Moyſem Domino ac dicente: [Separamini a tabernaculis hominum iſtorū duriſſimorum, & nolite tangere ab † omnibus, quæ ſunt eis, ne ſimul pereatis in peccato eorum.] Et quod comminatus per Moyſem [e] Dominus fuerat, impleuit, ut quiſque ſe a Chore, & Dathan, & Abyron non ſeparaſſet, pœnas ſtatim pro impia communione perſolueret: ſicut

d ¶ Separauerint.] Hic eſt arg. ꝙ maritus ſciēs ſe vxorē in propinquo gradu cōſanguineū: licet in probando cōſanguinitatē defecerit, dēt abſtinere ab eius toro ēt iubēte epo ne abſtineat. arg. di. 50. ſi quis præpoſtera. Quid ergo ſi epiſcopus eum excommunicat? patienter ferat, ne curet, cū non ligetur apud Deum, vt 11. q. 3. qūo, & ca. quid obeſt. inf. ead. vt euidenter. H.

Maritus qñque abſtinere poteſt ab vxore etiam contra præceptum epiſcopi.

e ¶ Per Moyſen.] Hiſtoria legitur in lib. Num. ꝙ Chore, Dathan, & Abyron, & alij ccl. viri de tribu Leui cū eis volentes hebere honorem ſacerdotij. ſurrexerūt cōtra Moyſen. & Aaron, & murmurauerunt contra eos ſpernentes eorū ſacrificia, & conficientes propria. Miſſit autē Moyſes, & vocauit eos: q dixerunt, non veniemus, ad quos Moyſes: Vos inquit & oīs congregatio veſtra ſtate conſtituti coram Dño & Aaron Similiter locutus eſt Dominus ad Moyſen & Aaron: Separamini ab inuicem de medio congregationis huius peruerſæ, & cum omnis turba receſſiſſet a tentorijs eorū per circuitū. & Dathan, & Abyron eſſent: in introitu papilionū ſuorum cum filijs, & vxoribus: aperta eſt terra ſub pedib. eorum, & deuorauit eos cum vniuerſa familia & ſubſtātia eorū: ſed & ignis egreſſus eſt a Domino, q interfecit ccl. uiros tenētes thuribula ſua & offerentes incenſum: præcepitque Dominus per Moſen

[a, continued] ſtin. 19. ſecundum.

b ¶ Per mendacium.] Hic errauit Cyprian. prout dicit Auguſtin. & eum corrigit 32. diſtinct. §. uerum. infra. de conſecr. diſtinctio. 4. quomodo. Quidam tamen volunt eum hic excuſare: quia intellexit hoc de hæreticis, qui formam eccleſiæ non tenent. uel hoc uerbum ubi omnia per mendatium, &c. eum excuſat. argum. de conſecrat. diſtinctio. 4. ſolet quæri. Vel hoc dixit contra hæreticos quos ſemper inſequebatur: ſicut & Pelagius. 24. quæſtio. 1. ſchiſma. & fuit ibi exceſſus verita-

Moſen Eleazaro filio Aaron, ut thuribula eorum acciperet, & pduceret ea in laminas, & affi eret altari, vt eſſet in ſignum filijs Iſrael, ne quis auderet accedere, & ponere incenſum Domini, niſi de ſemine Aaron. Sequens cap. patet.

K ¶ Arbitramur. Subaudi dici. Non enim uidentur clerici, &c. quia eorum laicos. &c. quaſi dicat, cũ hoc alias ſit de laicis: merito ſic debet eſſe de clericis nõ. n. clerici ſimili forma recipientur: & ideo patet, ꝙ ſunt digni eccleſiaſticis honoribus, & continuatur hoc c. cum fine illius

etiam per Oſeę [a] prophetã Spiritus ſanctus conteſtatur, & dicit: [Sacrificia eorum tãquam panis luctus omnes: qui manducant ea, cõtaminabuntur: [docens ſcilicet, & oſtendens omnes omnino cum auctoribus ſupplicio cõiungi, qui fuerint eorum peccato [b] contaminati. *Oſea 9.*

¶ *Caput hoc collectum eſt ex varijs locis epiſtolarum B. Cypriani, & cõcilij ab ipſo habiti, interdum immutatis, & in ſummam redactis quæ in magine ſunt indicata.*

α ¶ Cenſura.] *In epiſtola ipſa ſic habetur.* Fruſtra contendunt baptizari, & ſanctificari illic aliquem ſalutari baptiſmo poſſe, vbi conſtet baptizantem baptizandi licentiam non habere. Atque vt magis intelligi poſſet, contra eiuſmodi audaciam, quæ ſit cenſura diuina, inuenimus in tali facinore, non ſolum duces, & auctores, ſed & participes pœnis deſtinari, &c.

Item Auguſtinus lib. ſententiarum [per Proſperum Aquitanicum epiſcopum Regien. collectorum, c. 15.

¶ Vera ſacrificia non niſi in fide Eccleſię celebrantur.
Cap. LXXI.

Extra catholicam Eccleſiam [c] non eſt locus veri [d] ſacrificij.

Item Greg. in 3. lib. dialog. c. 31. ait de Ermigildo rege Leouigili † filio. † *al. Liuigi' di.*

¶ De manu hæreticorum communio non eſt recipienda.
Cap. LXXII.

Superueniente paſchalis feſtiuitatis die, intẽpeſtę noctis [e] ſilentio ad eum perfidus pater Arrianum epiſcopum miſit, vt ex eius manu, ſacrilegæ cõſecrationis cõionem perciperet, [f] atque per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed vir Deo deditus Arriano epiſcopo venienti exprobrauit, vt debuit, eiuſque a ſe perfidiam dignis increpationibus repulit. 24. q. 1. c. fin. ſuperueniente. Deuſdedit p. 2.

Item Innocentius ad Alexandrinum epiſcopum, epiſ. 18. cap. 3.

¶ Sacerdotes hæreticorum, Chriſti honoribus non habentur digni. Cap. LXXIII.

Arianos [g] præterea, cæteraſq; huiuſmodi peſtes, α quia eorum laicos cõuerſos ad Dominũ, ſub imagine pænitentię, [h] ac ſancti ſpiritus ſanctificatione per manus impoſitionem ſuſcipimus, nõ videtur clericos eorum cum ſacerdotij, aut miniſterij cuiuſpiã ſuſcipi debere dignitate. Quoniã quib. ſolum baptiſmũ ratũ eſſe permittimus (quod vtique in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti perficitur) nec ſpiritum ſanctum eos habere ex illo baptiſmate, [i] illiſque myſterijs arbitramur. [k] Anſ. l. 9. c. 18. Pann. l. 3. c. 129.

a ¶ Sic etiam per Oſeæ.] Oſeæ 9.

b ¶ Peccato.] Id eſt, conſenſu peccati eorum. 8. q. 1. 5. cũ autẽ. & 23. q. 4. ita plane. &c. ſi quis a catholica.

c ¶ Extra catholicã Eccleſiam.] i. extra formam, 1 eccleſiæ.

d ¶ Veri.] Ratione effectus.

Superueniente.] CASVS. Pater Ermigildi miſit ad filium Arrianũ epiſcopum hæreticum, ut de ſua manu cõmunionem acciperet, quàm quia filius accipere noluit, pater eum occidit.

e ¶ Noctis.] Quatuor ſunt partes noctis conticiniũ, intempeſtũ, gallicinium, ante lucanum. 2

f ¶ Perciperet. Quare in neceſſitate poſſunt ab hæretico baptiſmum accipere, & non Euchariſtiã, dixi rationem. 24. q. 1. ſi quem.

Arianos.] CASVS. Hoc c. continuũ eſt illi. c. ſu. e. vẽtu n. Dñ. n. hic ꝙ licet laici, qui ab hæreticis reuertuntur, per impoſitionẽ manus recipiãtur, & reconcilientur quaſi publice pœnitẽtes: tamen clerici q. ab eis reuertuntur, nõ recipiuntur cũ clericatus, uel ſacerdotij dignitate: hoc ideo, q. tantum baptiſma ratum eſt apud ipſos: nec reconciliari poſſunt niſi tantũ ſub imagine publice pœnitẽtiæ. ſeq. §. ſ. itẽ legitur, cum ſeq. patet.

g ¶ Arianos.] Sacerdotes indignos 3 Chriſti honoribus.

h ¶ Sub imaginæ pœnitẽtiæ.] Imaginem pœnitẽtiæ appellat publicam recõciliationem, quæ fit per manus impoſitionem.

i ¶ Baptiſmate. Quod fecerunt, vel acceperunt, ſu. ea. q. ſi quis contra.

illius ſup. ea. ſuperueniente. Vel dic quia eorum. i. quãuis: quaſi dicat, quamuis laicos eorum ita ſuſcipimus, non tamen clerici ita ſuſcipiendi ſunt in honore.

1 Formam. Idẽ B. Th. in 4. ſen. di. 13.

Noctis quatuor ſunt partes.

2 Iſido. in 5. lib. ety. dicit ꝙ ſeptẽ ſunt partes. ſ. ueſperũ crepuſculum, cõticiniũ, intempeſtũ, gallicinũ: matutinum, & diluculum: ut ad longũ eſt uidere in Arc. in hoc loco.

3 Vult hæc gl. inferre, ꝙ ſacerdotes magis cæteris peccent: arg. l. pſbyteris. C. de epi. & cler. & l. moris. §. iſtæ ſere. ff. de pœn.

a ¶ Quoniam.] Hæc ratio non videtur ſufficiens: ſed facias vim in hoc, quod dicit, auctores eorum, nam tunc ſunt auctores eorum, cum illi, & iſti ſunt extra eccleſiam. Vel dic quod ſufficiens eſt quo ad hoc quod nō poſſunt conferre de merito vitæ. 40. diſt. multi.

g ¶ Ex eo.] Non eſt ratio hæc: quia ſunt quædā ſacramenta, quæ iterantur: quædam non, vt vnctio infirmorum, & dedicatio eccleſiarū, de conſec. d. 1. ſolennitates.

h ¶ Impoſitio.] Reconciliatoria: & intelligas de priuata: quia ſolennis non reiteratur.

b ¶ Per. ſup. ea. ca. qui perfectionem.

Quoniam [a] cum à catholica fide eorum auctores deſciſcerent, perfectionem [b] ſpiritus, quam acceperant, amiſerūt; nec dare eius plenitudinem poſſunt, quæ maxime in ordinationibus operatur, quam per impietatis ſuæ perfidiam potius, quàm per fidem dixerim, perdiderunt. Propter† quod fieri non poteſt, vt eorum [c] profanos ſacerdotes, dignos Chriſti honoribus arbitremur; quorum laicos imperfectos [d], vt dixi, ad ſancti ſpiritus percipiēdam gratiam cum pęnitentiæ imagine recipimus. *Item* ¶ Si, vt legitur. Qui tetigerit [e] β immundum, immundus erit;] quomodo ei tribuetur, quod munditia, ac puritas conſueuit accipere? *& infra.* ¶ Qui particeps effectus eſt dānati † [f], quomodo debeat honorem accipere, inuenire non poſſum.

† al. Quomodo fieri poteſt.

Innocentius epiſcopis Macedoniæ, ep. 22. c. 3. inf. ea. c. ventum eſt.

Num. 19. & Leuit. 22.

† al. damnato.

α ¶ Peſtes.] *Antea ſequebatur*, deteſtamur: *quod eſt ſublatum, quia neque in vetuſtis codicibus, neque in ipſa epiſtola, neque apud Anſelmum, aut in Panormia habetur.*

β ¶ Qui tetigerit.] *In epiſtola eſt*, quod tetigerit immundus: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum, atque huius etiam lectionis ſententia habetur iiſdē indicatis ſcripturæ locis.*

Ex eo [g] autem, quòd manus impoſitio [h] iterari præcipitur [i], ſacramentum non eſſe oſtenditur.

Vnde Auguſtinus lib. 3. de baptiſmo contra Donatiſtas, cap. 16.

¶ Manus impoſitio non eſt ſacramenti iteratio.

Cap. LXXIV.

Poly. l. 3. tit. 10. Anſ. l. 9. c. 24.

MAnus [k] impoſitio [l] non, ſicut [m] baptiſmus repeti [n] non poteſt. Quid enim eſt aliud niſi oratio ſuper hominem?

Cum ergo Innocentius ſolum baptiſma hæreticis ratum eſſe permittat, cum Gregorius ſacrilegam vocet conſecrationem Arrianorum, cum Cyprianus quæcumque ab hæreticis ſiunt, carnalia, & inania, & falſa iudicet, cum Hieronymus omnia, quæ ab eis offeruntur, contaminata in conſpectu Dei aſſerat, cum Leo extra eccleſiā, nec rata ſacerdotia; nec vera ſacrificia eſſe teſtetur; patet, quòd ſacramenta eccleſiaſtica præter baptiſma, vt ſupra dictum eſt; ab hæreticis miniſtrari non poſſunt.

† Tome ſecundo.

Itē obijcitur illud Hieronymi aduerſus Luciferianos.

¶ Qui in baptiſmo ſanctus eſt, ad altare peccator non erit. Cap. LXXV.

SIcut Chriſtus eſt, qui ba-

f ¶ Præcipitur.] Quotieſcūq; reuertūtur ab hæreſi. ſup. ea. hi q. baptiſmū, & c. 2.

2 Etc. Arrianos, de cōſ. d. 4. antiqua &c. Arrianos, q. ſecūdum H.

MAn⁹ īpoſitio.] CASVS. Dicit hic (Licet obſcure) q manus impoſitio recōciliatoria qñq; reiteraī, & ſi baptiſma reiterari nō poſſit, & eſt ſimilitudo per contrarium.

K ¶ Manus. Senſus eſt manus impoſitio poteſt repeti, vt inf. de conſ. d. 4. quomodo baptiſmus nō. 68 diſt. ſicut.

l ¶ Impoſitio.] Cōſecratoria 3. ſed cōfirmatoria non. Itē nec ordinatoria: ſed curatoria bene iteraī, de qua dicitur: ſuper ægros manus imponent, &c. vt 96. d. §. ſed illud. Recōciliatoria ſimiliter, vt hic. īponit eīn recōciliatoria manus hæreticis reuerſis. vt ſupra ea. Arrianos, de cōſ. d. 4. quomodo. & excōmunicatis, vt 9. q. 3. cū aliquis, & pœnitentibus, vt 50 diſt. in capite, & in hæreticis, vel excōmunicatis non eſt ſacramentum: & ideo repetitur in pęnitentibus ſi eſt publica * eſt ſacramentum: & ideo nō iteratur: & conuenit tātum epiſcopis vt 1?. q. 6. cap. 1. & 50. diſt. in capite. Si eſt priuata non eſt ſacramētū, & iteratur, & cōuenit etiam presbyteris, vt 26. q. 6. c. presbyteri. §. ecce.

Impoſitio manus eſt multiplex.

3 Vnde Apoſtolus. 1. ad Timo. 5. nemini cito manū imponas, i. nulli cito conſecrabis. Ioā. de Fant. de hoc habetur 23. diſt. epiſcop⁹. Arch.

* *Non quia publica ſit ſacramentū priuata nō ſit, ideo illa non iteratur hæc iteratur: ſed ob cauſas quæ afferuntur cap. quamuis de pœnitentia, diſtin. 3. Vide ēt Turre cre. ibi*

m ¶ Non ſicut.] Id eſt, licet.

n ¶ Repeti.] inf. ea. q. quòd quidam contra. Sol. ſed ibi manus impoſitionem conſecrationem nominat: hic uero manus extenſionem ſuper pœnitentem cum oratione inuocato ſancto ſpiritu paraclito. Vel ibi prohibet reiterationem manus impoſitionis fieri in publico: hic autem permittit fieri in occulto.

b ¶ Perfectionem.] i. ſanctitatem, & officij executionē. ADDITIO. Hic vide quod leg. & no. ea. q. qui, perfectionem.

c ¶ Vt eorum.] Id eſt, quia eorum, vt ſit relatiuum cum cauſa: & ita per hoc præcedens lectio approbata non videtur, id eſt, ideo non videtur, quia, &c.

d ¶ Imperfectos.] Quia non receperunt gratiam per illud baptiſma.

e ¶ Qui tetigerit.] tactu mentis, extra de ſen. exc. nup.

f ¶ Damnati.] id eſt, damnationis, uel auctoris iam dānati, & c. 1.

1 Ad hoc uideas q le. & not. ſu. c. uētum Arch.

CVM ERGO] Concludit Gra. ex quatuor ſupradictis ſcilicet Arrianos ſi quis inquit ſic populus, &c. in eccleſia, quod nullū ſacramentum præter baptiſma poteſt ab hæretico miniſtrari: ſed contra hoc obijcitur.

SIcut Chriſtus.] CASVS. Luciferianus dicebat malum ſacerdotem uerum baptiſma conferre: ſed Euchariſtiam

ſtiam nullo modo conficere, quod Hieronymus reprobat, dicit enim aut utrumque approbet, aut utrumque reprobet. Nam qui profanus eſt ad unum, non eſt ſanctus ad alterum: & econuerſo.

a ¶ Baptizat.]Interius, de conſec. diſt. 4. nemo, uel cum effectu.

huc in ſuo officio toleratis. Dr in hoc c. quod in traditione ueritatis ſacramenti non diſtinguuntur merita conferentis, uel conſecrantis, ſed potius uirtus creatoris. Nã ſicut Chriſtus eſt qui baptizat: ita ipſe eſt qui per ſpiritumſanctum hanc ſuam carnem efficit. Seq. c. patet.

g ¶ In. Algerus l. 3. c. 10.

Homicida & adulter, an cõficere poſſint.

b ¶ Vnde oro te.]Putabat iſte eũ, qui homicida, vel adulter fuerat, mũdari in baptiſmo: nõ ita tamẽ vt dignus eſſet ſacerdotio. Gratianus tamẽ hoc intelligit de occulto peccatore. Nã dicebãt q̃dam de tali, & male, ꝙ licet poſſet baptiſma dare, nõ tamẽ cõficere. & hic tales reprehẽduntur, & ſecũdum hoc eſt arg. cõtra 50. diſt. qui ſub gradu. Sed ibi de depoſito, cum quo diſpẽſatur vt baptizet: hic de tolerato.

c ¶ Eſſe ſacerdotẽ.] Ideſt, ſacramẽta poſſe conficere.

d ¶ Poteſt fieri.] Ar. ꝙ vno de duobus, quæ ſunt eiuſdẽ iuris conceſſo, alterũ conceditur, ex quo enim aliquid alicui conceditur, eius cohærens cõceditur. l. vt inf. 3. q. 6. hec q̃ppe, & 16. q. 1. ſi monachus, & q. 2. c. 1. ſu. 8. d. quo iure. H.

Conceſſio aliquo ei⁹ cõhærens conceditur.]Cõcor. tex. in l. 2. ff. de iuriſd. om. iudi. & l. ad rẽ mobilem, & l. ad legatum. ff. de procu.

ptizat a; ita Chriſtus eſt, qui ſanctificat. Vnde oro te b, vt aut ſacrificandi licentiam ei tribuas, cuius baptiſma probas; aut reprobes eius baptiſma, quem non putas eſſe ſacerdotem c. Neque enim poteſt fieri d, vt qui in baptiſmo ſanctus eſt, ſit ad altare peccator.

¶ *Initiũ huius capitis vſque ad verſ.* oro te *non eſt eo loco apud B. Hieronymum. Eſt tamẽ apud Algerũ, lib. 3. c. 10. apud quem etiam nonnulla verba ex iis, quæ ſequuntur, eodem modo habẽtur, atque apud Gratianum, licet apud Beatum Hieronymum aliter legantur.*

Sed hoc de peccatore α tãtũ catholico, nõ de hæretico intelligẽdũ eſt. Quicquid .n. cũ fide catholica pro officio ſuo facit, licet indignus, tamẽ diuina gratia cooperãte e ratũ eſſe creditur. Alioquin ſi de hæreticis dictũ ĩtelligeretur, ipſe ſibi contrarius eſſet, cũ dicat ad c. 5. Amos: [*Sacrificia eorum odit Dominus.*] *& alibi in perſona Domini.*

α ¶ Peccatore.] *B. Hieronymus eo loco argumẽtatur, ut ſolẽt Dialectici dicere ad hominẽ: neq; id agit, vt conſtituat, ac ſãciat aliquid. ſed tãtũ vt aduerſariũ modeſtum reddat. Nã poſtquã illũ eo adduxit, vt ſe nõ amplius aduerſariũ, ſed diſcipulũ profiteatur, tunc veriſſimã ei rationem exponit, cur eccleſia epiſcopos recipiat, qui in Ariminenſi concilio imprudentes hæreticis conſenſerant,*

SED HOC. CASVS. Dicit Grat. ſupra dictum capitulum de malo catholico ĩtelligi: & nõ de hęretico, alioquin idẽ Hieronymus eſſet ſibi contrarius, vt probatur ſequenti c. & §. ſequenti: quæ per ſe patent.

e ¶ Cooperante.] Iſtud cooperãte falsũ eſt quantũ ad dantẽ vel facientẽ, nõ quãtum ad recipiẽtem. infra ea. Dominus.

¶ Benedictionibus hæreticorum Deus maledicit.

Cap. LXXVI.

MAledicam f benedictionibus veſtris, hoc eſt, quidquid à vobis benedicitur, à me erit maledictum.

Sent. 4. diſt. 19. *Malach. 2.*

¶ *Hæc ſunt in gloſa interlineari ad eum Malachiæ locum ex Hieronymo.*

11 *Hoc ergo intelligendum eſt de hæretico: illud autem aduerſus Luciferianos de eccleſiaſtico peccatore.*

De quo Auguſtinus β ait in libro de corpore Domini.

β ¶ Auguſtinus.] *Caput hoc etiam ab Algero lib. 3. c. 8. citatur ex Auguſtino in libro de corpore Domini: ſed Poſſidius in indiculo operum B. Auguſtini nullam huius libri mentionem facit: & ad verbum (excepto vltimo verſiculo) hæc leguntur in libro Paſchaſii abbatis de corpore, & ſanguine Domini, cap. 12. ex quo etiam libro ſunt cap. iteratur cum ſequentibus, infra de conſecr. diſt. 2.*

f ¶ MAledicam.] Aliam expoſitionem huius verbi habes infra ea. multi ſæcularium.

HOC ERGO. Hæc eſt 11. pars huius q̃ſtionis, in qua probat quod malitia ſacerdotis non nocet alijs in ſacramẽtis, quãuis ſibi noceat: & hoc vſque ad §. ex his. Ioan. de Fan.

¶ Boni & mali ſacerdotes æquè corpus Chriſti conficiunt Cap. LXXVII.

INtra g catholicam eccleſiam in myſterio † corporis & ſanguinis Domini nihil à bono maius, nihil a malo minus perficitur ſacerdote, quia non in merito conſecrãtis, ſed in verbo perficitur creatoris, & virtute ſpiritus ſancti, *& infra.* ¶ Si enim in merito eſſet ſacerdotis, nequaquã ad Chriſtum pertineret. Nunc autẽ ſicut ipſe eſt, qui baptizat; ita ipſe eſt, qui per ſpiritum ſanctũ hanc ſuã efficit

De conſ. diſt. 2. vtrũ. Ma. 4. ſent. diſt. 13. Algerus l. 1. cap. 21. & l. 3. c. 8.

† *al. Miniſterio.*

INtra Catholicam.]CASVS. Hæc omnia cap. uſque ad c. ſacerdotes leguni de malis p̃sbyteris catholicis ad

g ¶ Intra.] Ab iſto loco uſque ad c. ſacerdotes, loquuntur omnia cap. de malis ſacerdotibus toleratis ab eccleſia.

a ¶ Recrean-

1 Scilicet creatur in ſuſtentatoinē. de conſec.d.2. non iſte. Archid.

a ¶ Recreantur.] Quò ad ſuſtentationem corporis, & poſt animæ, vt de conſec.diſt.2.non iſte panis 1.

O Mnia ſacramenta.] ¶ Et verbum. ideſt, prædicatio: quæ ſi fiat ab indigno, alijs prodeſt: ſed ſibi nocet. arg.diſt.83.§.quamquam.arg.15.q.vlt.c.vlt.

c ¶ Di-

carnem, & transfundit in ſanguinem. Credendum eſt enim, quòd in verbis Chriſti ſacramenta conficiantur. Cuius prius creantur imperio, eius vtique verbo recreātur [a] ad melius.

a ¶ Credendum.] *Hæc eodem modo leguntur apud Algerum. Sed Paſchaſii verba, cap.15.hæc ſunt*: Cuius ergo potentia creata ſunt prius, eius vtique verbo ad melius recreantur: quia nemo creator alicuius rei, aut recreator, niſi vnus Deus catholicè prædicatur. Propterea veniendum eſt ad verba Chriſti, & credendum, quòd in eiuſdé verbis iſta conficiantur.

Item Auguſt. lib.2. contra epiſt. Parmeniani, c.10.

¶ De eodem. Cap. LXXVIII.

Inf.ea. c.per Eſa.§. hoc planè. Alg.li.3.c.11. † Dei teſtatur.] orig.

Matth.23.

O Mnia ſacramenta cū obſint indignè tractantibus, proſunt tamen per eos dignè ſumentibus: ſicut & verbum [b] Dei †. Vnde dictum eſt [c]. [Quæ dicunt facite: quæ autem faciunt facere nolite.

Item in Pſalmum 103. verſ. [Qui tegis.]

¶ De ijs, qui ſanctis male vtuntur. Cap. LXXIX.

P Rophetauit [d] & Saul malus rex, & tunc prophetauit, cum Dauid ſanctum perſequereretur. *& infra.* ¶ Non ergo ſe iactent, qui forte ſine charitate habuerint hoc munus Dei ſanctum: ſed videant qualem rationem habituri ſunt cū Deo, qui ſanctis non ſanctè vtuntur. Ex his erunt, qui dicturi ſunt: [In nomine tuo prophetauimus. Non illis dicetur, mentimini: ſed dicetur, Non noui [e] vos, &c.]

Matth.7.

¶ *In tractatu 7. in epiſtolam Ioannis ſunt aliqua, quæ ad ſententiam huius capitis referri poſſunt, atque inde antea citabatur. Sed ipſa prorſus verba ſunt loco indicato.*

Spiritum ergo prophetiæ dicendi ſunt habuiſſe, non meritum.

Item Hieronymus in c.2. Aggæi.

¶ Quiſque non tam ſanctificatur ex hoſtijs, quàm pro peccato polluitur. Cap. LXXX.

O Propheta [f], qui altari tantū extructo; & domo mea diruta [g] hoſtias mihi offers in altari, victimis eius ſanctificari te putas; ſcito, quoniam ſanctum quidem eſt, quod offertur in altari: ſed non tam ſanctificaris ex hoſtijs, quàm ex mortuis operibus pollueris.

¶ *Apud B. Hierony. ſic legitur*: ò popule, qui altari tm̄ extructo, & diructa domo mea hoſtias mihi offers ī altari, & victimis eius, & carnib. te ſāctificari putas; ſcito nō tā ſanctificari te ex hoſtijs, ꝙ̄ tēplo diruto tibi ꝓdeſſe nō,

c ¶ Dictum eſt. Tales inſtruunt Deum qualiter eos punire debeat. 40. diſt. multi.

P Rophetauit.] CASVS. Probatur in hoc cap. ꝙ malus ſacerdos miniſtrare poteſt. quia Saul malus erat, & prophetauit. Legitur enim in 1. lib. Regū. ꝙ cum Saul perſequeretur Dauid, ipſe fugiens venit in Ramatha ad Samuelem: quod cum annunciatum eſſet Sauli, miſit lictores, vt caperent eum: qui cum vidiſſent cętum prophetarum, & Samuelem ſtātem ſuper eos, factus eſt in eis ſpiritus Domini: & prophetare cœperunt etiam ipſi quod cum nunciatum eſſet Sauli, miſit alios nuncios: prophetauerūt autem & illi, rurſus miſit & tertios, & ipſi prophetauerūt: & iratus Saul abijt, & factus eſt ſpiritus Domini ſup ipſum: & prophetauit cum cæteris corā Samuele. & cecinit nudus tota die ac nocte, vnde exiuit ꝓuerbiū. Saul inter ꝓphetas.

d ¶ Prophetauit.] Hic probat, ꝙ malus ſacerdos poteſt cōficere: quia Saul malus erat, & prophetauit: imò mali habēt omnia dona ſpirit⁹ ſancti pręter charitatem ſupra c. multæ. Hiſtoria autem erit hic pro caſu.

Sacerdos malus conficit.

e ¶ Non noui.] id eſt non approbaui. ita dicūt aliq ſcholares, qui noti ſunt aliquib⁹ in ſcholis. cū vident eos in terra ſua, dicunt, nō noui uos, vel quando ſunt diuites, dicunt pauperib.[2] non noui vos, vel (quod peius eſt) nolūt loqui cum eis.

Honores mutant mores.

2 Adde gloſ. in l.2. ī ver. mores. ff. de teſti.

O Propheta.] CASVS. In hoc ca. mali ſacerdotes reprehenduntur, qui etſi verum corpus Chriſti cōficiant in altari, ex hoc nō ſanctificantur, ſed potius ex ſuis malis operibus polluuntur.

f ¶ O Propheta.] Ad literam intelligitur de Babylonica captiuitate. Nam Cyro dante licentiā reuertēdi de Babylonica captiuitate, populus Iſrael ędificauit altare, & iecerunt fundamentum templi: ſed per literas Cambyſæ [illegible] militiæ ipſius Cyri prohibitus eſt ab ędificatione procedere vſque ad ſecundum annu Darij: in quo iuſſus eſt ædificare templum cæptum ab Aggæo propheta ad hoc exhortante populum. Loquitur ergo Hier. de tempore, in quo immolabant in altari: ſed domum D[illegible], ſcilicet templum reædificare negligebant. cum domos proprias reædificarent: quod in ipſo Aggæo plenius patet.

De Babylonica captiuitate.

g ¶ Domo mea diruta.] ideſt, edificatione virtutum, diruitur

Anima ſine uirtutibus corruit.

diruitur enim remotis virtutibus anima. 15.quæſtio.1. merito.

Ita ſit verbum.] CASVS. Dicitur, quòd tunc peccat hæreticus in Spiritum ſanctum, cum de ſchiſmate ad vnitatem, & congregationem eccleſiæ redire contemnit: ĩ qua eccleſia ſpiritus ſanctus per catholicum & fictũ & reprobum operatur remiſſionem peccatorum: & mali per talem colliguntur.

a ¶ Ita ſit verbum.] .i.blaſphemia. infra de pœn. d. 1. §.põt. & diſt. 4.§. ſiue H.

b ¶ Cõgregationẽ.] ideſt, vnitatem eccleſiæ.

c ¶ Nunquam.] Et ita peccatum in Spiritũ ſanctũ eſt finalis impœnitentia: de qua dicit Au.de pę. d.7.c.1.& fi. & nota ui 25.d.qualis.

Impœnitentia finalis eſt peccatum in Spiritũ ſanctum.

e ¶ Et tñ. Hoc dicit: quia ab iſto poſſum accipere etiam ſine neceſſitate.

VT euidenter.] CASVS. Oſtenditur in hoc cap. ꝙ non homo, ſed Spiritus ſanctus peccata remittit: & hoc probat auctoritate Domini dicentis; Si cui dimiſeritis peccata, &c. & ideò euenit ꝙ ille, quẽ ſacerdos tolerat, ſit extra eccleſiam, ſi ei Chriſtus non aperit: & iniuſtè excommunicatus ſit intus.

e ¶ Quodam loco.] Ita & aduocatus poteſt allegare, vt dicit quędam lex 45.diſt. cum beatus.

ADDITIO. Ad idẽ ſ.ea.multæ.45.d.§. hinc etiam.& 32.q. 7.quædam.Arch.

f ¶ Et cõtinuò.] Arg. verborum ordinem ſpectandum eſſe, vt 20. diſt. §.1. arg. ex ſerie verborũ aliqd perpendi. inf.24.q. 1.alienus.

g ¶ Dimiſeritis.] Bene dixit, dimiſeritis: non cui putaueritis dimitti 1.

1 Vt de pœ. diſt.1.quem pœnitet. ar. 50. diſtin. ſi quis prępoſtera.Arch.

h ¶ Hoc eſt ſpirit⁹.] ſ.1.q.3. illud. & c. nemo cõtemnat infra ea.q.dictum eſt. inf.de conſec. diſ.4. nemo H.

i ¶ Oſtiarius.] ideſt, Chriſtus. idem eſt & oſtiũ, vt infra ea.q.ordinationes.

Pręiudiciũ, eſt prauum iudicium.

K ¶ Præiudicio.] ideſt, prauo iudicio.inf.24.q.3.ſi quis.

& 11.q.3. ſi epiſcopus forte, ſupra ea. q. remiſſionem, infra 11.q.3.quid obeſt. H.

CVm ſcriptura.] CASVS. Quis dubitat Spiritum ſanctum adeſſe ſacramentis ſacerdotum: cum in veteri teſtamento ad preces tam bonorum, quàm malorum legatur ignis deſcendiſſe de cœlo; quorũ utrũque probatur per hiſtoriam Hieroboam, qui fuit malus ſm quoſ-

poterunt, quam contaminari omnia opera tua, & cũcta, quæ agis, ex eo ꝙ negligis, & tuam magis domum, quàm meam extruere conatus es. Sanctũ quidem eſt, quod offertur in altari; ſed non tã ſanctificaris ex hoſtijs, quàm ex eo, ꝙ in cõuallibus habitas, & interes mortuis operibus, pollueris. *In duobus etiam Gratiani vetuſtis codicibus legitur*, ò popule. *Verùm idem Hieronymus continuò iſta eadem per anagogem aptat eccleſiaſtico viro.*

Item Auguſtinus in lib.de verbis Domini, ſer.11.

¶ Contra Spiritum ſanctum, verbum dicitur, cum ex diſperſione nunquam reditur. Cap. LXXXI.

Ivo p.2.c.140.

ITa ſit † verbum [a] contra Spiritum ſanctum, cum ex diſperſione ad congregationem [b] nunquã [c] venitur, quę ad remittenda peccata accepit Spiritum ſanctum. Ad quam congregationem etiam ſi per malum clericum, ſed tñ catholicum miniſtrum, reprobum, & fictum al quis acceſſerit corde non ficto; in ipſo Spiritus ſanctus β operatur remiſſionem peccatorum; qui in ſancta eccleſia ita operatur, vt reprobos fugiat, & tamen [d] per eorum miniſterium probos colligat.

† *dicitur.* orig.

ſup.ea.Spiritus ſanctus.

β ¶ Spiritus ſanctus.] *Hoc loco conciſè refertur ſentẽtia B. Auguſtini, plenius autẽ ſupra ead. c. Spiritus ſanctus.*

Idem in ſermone de remiſſione peccatorum.

¶ Non meritis hominum, ſed virtute Spiritus ſancti peccata remittuntur. Cap. LXXXII.

In lib.50.homil. hom.23.

VT euidenter hoc oſtẽderet Dominus à Spiritu ſancto, quem donauit fidelibus ſuis, dimitti peccata, non meritis hominum: quodam loco [e] ſic ait reſurgens à mortuis: [Accipite Spiritum ſanctum;] & continuò [f] ſubiecit, [Si cui dimiſeritis [g] peccata, dimittuntur ei,] hoc eſt, ſpiritus [h] dimittit, non vos. Proinde γ ſicut is, quem ſacerdos tolerat in eccleſia eſt tamen extra eccleſiam, & extra corpus, cuius caput eſt Chriſtus, ſi ei oſtiarius [i] non aperuerit δ. ita non ideò extra eccleſiam eſt, & non eſt de corpore, ſi quis paſtoris præiudicio [k] compellitur foris eſſe.

Ioan.20.

γ ¶ Proinde.] *Verba ipſa huius partis non ſunt inuenta apud B. Auguſtinum. Simillima habentur apud Originẽ Hom.14.ad cap.24. Leuitici; & referuntur infra 24.q. 3.c.cum aliquis. & c.ſi quis non recto.*

δ ¶ Aperuerit.] *In nonnullis vetuſtis codicibus legitur*; aperuit, *in alijs*, aperiat *ab vno autem abeſt negatio.*

Item Ambroſius de ijs, qui initiantur myſterijs.

¶ Dominus non merita perſonarum, ſed ſacerdotum officia conſiderat. Cap. LXXXIII.

CVm ſcri-

Alger.li.3.c.10.

quoſdam. alias Hierobaal, & Heliæ prophetæ, qui bonus fuit.

a ¶ Cum ſcriptura.] Hic intendit Ambroſius probare, ꝙ ſpiritus ſanctus tẽpore hoc operatur inuiſibiliter in ſacramentis eccleſiæ, quod ex eo probat, quia olim viſibi-

c ¶ Hieroboam.] Qui fuit malus ſecundum falſum intellectũ Gratiani alias Hierobaal, quaſi ſacra Baal deſtruens. Hieron. enim ſacrum di. ſic enim dictus eſt Gedeon, 1 ſed hoc non faceret ad propoſitũ Gra. Io.

Hieroboam vñ dicatur. 1 Ab ea noſte qua dñs dixit ei, ueſtre aram Baal, quod& fecit exinde Gedeon dictus eſt Hierobaal Hieron. n. ſactũ. inde Hierobaal, ſacra Baal deſtruens. vel Hieron fortis quaſi fortis contra Baal. Arch.

MVlti.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in quatuor partes. In prima parte Gregor. redarguit quoſdam, quia peccata propria negligẽtes, vitam ſacerdotũ reprehẽdunt, & eorũ ſacramenta contemnũt. In 2. parte oſtẽdit vnde dicatur myſteriũ, & vnde ſacrificium, & vnde ſacramẽtum, & vnde Euchariſtia. In 3. parte dicit, ꝙ ad preces myſticas malorum ſacerdotum vera Chriſti ſacramenta celebrantur. In 4. parte exponit verbũ Oſeę prophetæ. ſ. Maledicam (inquit) benedictionibus veſtris. Secunda pars incipit ibi, [Myſteriũ.] Tertia ibi, [Siue ergo] Quarta ibi, [Maledicam inquit, &c.]

d ¶ Multi.] Hoc ca. intelligitur đ malis tolerandis, quia generaliter loquitur đ omnibus ſacramentis. In prima parte reprehendũtur, quidam laici, qui vitam ſacerdotũ reprehendendo, diuina ſacramenta ab eis collata contemnebant, gerẽtes trabem in oculis ſuis, & feſtucam volentes mouere de oculis aliorũ. In ſecunda parte dicitur, quòd quantumcunque ſit ſacerdos malus ſacramẽta tamẽ eius vera ſunt: nec magis ſanctificantur a bono. In 3. oſtẽdit quid ſit myſterium, & quid ſit ſacrificiũ. Vltimo ponuntur verba Oſeæ prophetæ.

e ¶ Lęderet.] Argu. alterius crimen non nocere innocenti. 2 ead. q. 4. c. 1. ſup. eo. q. fertur. contra. H.

2 Hoc eſt generaliter verum niſi noceat occaſionaliter, ſm Hugo. vel in corpus. & ſic loquitur cõtrarium hic ſignatum.

Altaris myſterium eſt incomprehẽſibile.

Spiritus ſanctus olim viſibiliter nũc inuiſibiliter operatur.

Ierobaal] orig. Ambro. ſed ſcriptura. Hierobaal.

† ſacrificium conſecrarit.] orig.

Iud. 6. 3. Reg. 18.

ptura a tibi teſtetur, b quòd ad Hieroboã † preces, ignis deſcendit de cœlo, & rurſus precãte Helia ignis eſt miſſus, qui ſacrificia† conſumeret; datur intelligi, a ꝙ Deus nõ merita perſonarum conſiderat, ſed officia ſacerdotũ. *& paulo poſt.* ¶ Ignis illis viſibilis mittebatur, vt crederẽt nobis inuiſibilis operatur, ꝗ credimus, *& paucis interiectis.* ¶ Crede ergo adeſſe Dominum Ieſum inuocatũ precibus ſacerdotum, qui ait: [Vbi fuerint duo, vel tres, ibi, & ego ſum.] (Matth. 18.)

a ¶ Datur intelligi.] *In originali nõ ſunt hæc verba. Sed cum antecedentia pendeant ex ſuperioribus, hic noua incipit periodus*. Non merita perſonarum conſideres, ſed officia ſacerdotum. *nonnullæ autem aliæ varietates, & quidem non minimi ponderis in margine ſunt indicatæ.*

Item Gregorius.

4. ſent. d. 13.

¶ Non merita ſacerdotum, ſed virtus diuina ſacramenta ſanctificat. Cap. LXXXIV.

Matth. 7.

MVlti d ſæcularium hominum, cum plus ſacerdotũ vitam, ꝗ̃ ſuam diſcutiunt, in magnum contemptionis diuinorum ſacramẽtorum crimen incurrunt. Magna enim trabe vulneratos habentes oculos, eamque negligentes, feſtucam tenuem in aliorum conſpiciunt oculis quam dum incautè feſtinant euellere, erroris in foueam delabuntur: minus quidem conſiderantes, quòd nõ eos ſacerdotum vita læderet, e ſi ipſi humiliter bonis ſacerdotum admonitionibus aurem accommodarent. Sed dũ hypocritarum more plus illorum famam, quàm propriã vitam, vel vitę negligentias dijudicant, ſpernũt f ſancta monita, & ſpiritualia dona. Vnde fit, vt nõ ſolum ab eis dicta reſpuant, ſed (quod eſt deterius) diuina etiã myſteria contemnant, vt nec corporis communionem, aut ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti eorum miniſterio cõfectam aſſumant; putantes hanc minus g eſſe ſanctificatam, ſi illorum fiat officio, quorum vita eorũ oculis videtur ignobilis. ¶ Heu in quàm magnum laqueum incidũt, vt diuina, & occulta myſteria plus ab alijs ſanctificata poſſe fieri credãt, cũ vnus idẽq; ſpiritus ſanctus in eccleſia diffuſa per totũ orbem terrarũ incomprehẽſibiliter h ea miſteria, & occultè atq; inuiſibiliter, & operãdo ſan-

ſibiliter operabatur in legalibus ſacramentis.

a ¶ Cum ſcriptura.] Quam non habemus: ſed eſt in ſcriptura lxx. interpretum.

b ¶ Teſtetur, &c.] Quaſi diceret, cũ nullus dubitare hic debet, mẽdaciter appoſuit Grat. ſicut datur intelligi uſque ibi, ignis, nec reddit rõnem Ambroſius quare olim viſibiliter, nunc verò inuiſibiliter operetur ſpiritus ſanctus: nec fit ibi malorum mentio ſacerdotum, vt in c. interpoſuit: ſed duntaxat bonorum, puta Heliæ Hieroboam, & aliorum ſanctorũ, quos ibi Ambroſius nominat, vnde ad præſentem materiam nihil operatur. Io. & ita falſa eſt litera cum Hieroboam, &c.

f ¶ Spernũt.] Ex his conuincitur, ꝙ miſſa malorum ſacerdotũ audiri poſſit, & ſi ꝓhibitum ſit in caſu, vt inf. 15. q. vlt. c. vlt. inf. 8. q. 3. c. vlt. ſup. 19. d. c. ſi. contra ſup. d. 32. nullus. d. 81. ſi quis presbyter. Sed illud de publico, vel de damnato, ſed hic de tolerato. H.

g ¶ Minus.] i. non.

h ¶ Incomprehenſibiliter.] Nõ enim a nobis comprehendi poteſt qualiter trãſubſtantiatio ſub ſpecie panis & vini corpus Chriſti, & ſanguis fiat.

ADDITIO. Vt de conſec. d. 2. panis, & intellige, quod dicit Grat.

a ¶ Ita-

Digitized by Google

ſtificet,& benedicendo † benedicat. ¶ Miſterium α itaque [a] fratres,ob hoc dicitur,quod ſecretam, & reconditam habeat diſpenſationem: [b] ſacrificium autem,quaſi ſacrum factum,quia prece [c] myſtica cōſecratur pro nobis in memoriam Dominicæ paſſionis. *& infra.* ¶ Sacramentum verò eſt in aliqua celebratione,cū res geſta ita fit, vt aliquid ſignificare intelligatur, quod ſanctè accipiendum eſt. Sunt autem Sacramenta,baptiſma,chriſma, corpus,& ſanguis Chriſti:quæ ob id ſacramenta dicuntur, quia ſub tegumento corporalium rerū virtus diuina ſecretius ſalutem eorundem † ſacramentorum operatur. Vnde & a ſecretis virtutibus,vel ſacris,ſacramēta dicūtur. Quæ ideo fructuoſè penes eccleſiam fiunt, quia ſanctus in ea manens ſpiritus eorundem ſacramentorum latenter operatur effectum. Cuius panis, & calicis ſacramētū Græcè Euchariſtia dicit, Latinè bona gratia interpretatur. Et quid melius corpore [d] & ſanguine Chriſti? ¶ Vnde ſiue ꝑ bonos, ſiue per malos miniſtros intra Dei eccleſiam diſpenſetur;ſacramentum tamen eſt:quia Spiritus ſanctus myſticè illud viuificat,qui quondā Apoſtolico in tempore viſibilibus† apparebat operibus. Nec in bonorum meritis diſpenſatorum amplificatur,nec malorum attenuatur: [e] quia neque qui plantat,eſt aliqd,neq; qui rigat;ſed qui incrementum dat Deus. Hoc de corpore,& ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti,hoc etiam de baptiſmate,& ſchiſmate ſentiendum eſt,& tenēdū:quia virtus diuina ſecretius operatur in eis,& diuina ſolummodo hæc eſt virtus,ſiue poteſtas,nō humanę efficacię: Polluimus β itaque panem, ideſt corpus Chriſti quādo indigni accedimus ad altare, & ſordidi mūdum ſanguinē bibimus. *& infra.* ¶ Maledicam, γ inquit,benedictionibus veſtris,hoc eſt, ijs quæ nunc meis benedictionib. poſſidetis,ſeu quidquid a vobis benedicitur, maledicā: vel quoniam δ non benedicunt ſanctis ex verò corde: vel quia [f] qui inique agunt,benedicuntur ab eis,adulāturque peccatoribus, quommodo diuites ſint.

† al. ſantificando. Iſidorus l. 6. Ety. c. 19.

† al. earūdem.

† al. viſibiliter. 1. Cor. 3. Hactenus Iſid.

Hier. in c. Malachi.

Idem in c. 2.

¶ *Caput hoc collectum eſt partim ex ſententijs B. Gregorij,partim ex uerbis ipſis B. Iſidori atque Hieronymi.*

α ¶ Miſterium itaque.] *Hac uſque ad uerſ.* hoc de corpore, *ſunt apud Iſidorum, nō tamen eodem prorſus ordine.*

β ¶ Polluimus,] *Sumptum eſt ex B. Hieronymo in commentarijs ad c. primum Malachiæ in illis uerbis,* & dicitis in quo polluimus,&c.

γ ¶ Maledicā. *Apud eūdē ad c. 2. ſic hētur.* & maledicā,inquit, benedictionib. veſtris,hoc eſt,q̄ nūc meis benedictionib. poſſidetis: ſiue qdquid a vobis benedicitur, a me maledictum erit; & maledicam illis, ſubaudi,benedictionibus veſtris:quoniam noluiſtis intelligere,quæ dicuntur hoc eſt enim quod dicitur.[non poſuiſtis ſuper cor.]

δ ¶ Quoniā.] *Sūptū eſt ex eodē loco paulo inferius,ubi hæc legūtur:* vel certe, quia ad ſacerdotes proprie mādatum eſt, vertuntur benedictiones eorum in maledictionem,quando non benedicunt ſanctis ex verò cordis affectu, ſicut Iſaac Iacob, & Iacob patriarchis, & Moyſes duodecim tribubus: ſed per dulces ſermones, & benedictiones decipiunt corda innocentium: & qui inique agunt,benedicuntur ab eis, adulanturque peccatoribus, dummodo diuites ſint,atque eorum vitijs blandiuntur.

a ¶ Itaqꝫ.] Et quia occulte, & inuiſibiliter.

b ¶ Diſpēſationē.] Ideſt virtutē, & gratiam à Deo diſpēſatam, & collatam.

c ¶ Quia prece. Sacrificia veteris teſtamenti non faciebāt quod figurabāt. ar. de conſec. d. 2. ſacrificiū, & quod dicit, prece myſtica conſecretur: hoc referas ad ſpeciem facti ſecundum H. quia nec corpus Chriſti conſecratur, quia, & prius corpus ſacratiſſimū erat: nec panis, quia ibi deſinit eſſe ſtatim.

Corpus Chr̄i nō conſecratur nec panis.

d ¶ Quid melius corpore.] Certe anima Chriſti. vnde hoc dictum intelligas dūtaxat amplificationis gratia. ſimile ſ. 32. quæſt. 6. nihil. & q. 7. quid in omnib. Vel dic hoc maius inter ſacramenta eccleſiaſtica quo ad ſanctitatem,& reuerentiam, vt inf. de cōſe. diſt. 2. nihil. & cap. qui māducat, & 95. diſt. ecce. Vel inter res eiuſdē generis, ſcilicet inter corporalia. Vel intellige de corpore,quod eſt Chriſtus. argu. infra ea. quæſ. interrogo. contra. Sed ibi expone verbum, ideſt, filium, & ſic non eſt contra. de pœn. d. 1. verbum.

Corpus Chr̄i excedit alia ſacramenta quo ad reuerentiam.

e ¶ Attenuat.] Sed cōtra. ſu. 81. d. ſi qui ſunt presbyteri.

f ¶ Vel qa.] Iſta duo vel, reſpiciunt tātū proximū membrū, cuius duæ inueniuntur expoſitiones per ſequentia.

Digitized by Google

Item Fabianus Papa epiſcopis Orientalibus, epiſt. 2.

¶ Non ſacerdotum vitam ſed quæ docent, & miniſtrãt, conſiderare debemus. Cap. LXXXV.

Aug. in hom. 50. de pœn. c. 13.

SIgnificaſtis inſuper pleroſq; attendere, multos in ipſis honoribus eccleſiaſticis nõ congruenter [a] viuere ſermonibus, & ſacramentis, quæ per eos populis miniſtrantur. O miſeros, homines, qui hos intuendo, Chriſtum obliuiſcuntur: qui & multo ante prędixit, vt legi Dei potius obtemperetur, quàm imitãdi videantur illi, qui ea, quæ dicunt, nõ faciunt: & traditorem ſuum tolerans vſque in finem, etiam ad euangelizandum cum cæteris miſit. Nam Apoſtoli talem conſuetudinem nõ habuerunt, nec habendam docuerunt.[b]

Matth. 23.

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori, in epiſt. qua incipit, [Propoſueramus.]

¶ De eodem. Cap. LXXXVI.

Anſel. li. 1. c. 75. Iuo p. 5. c. 18.

NOn quales ſacerdotes Domini ſint, ſed quid de Domino loquantur, eſt vobis magnopere præuidẽdũ: nec in vicarijs B. Petri Apoſtoli vobis eſt attendendum, qui ſint: ſed quid pro correctione eccleſiarum, quid pro ſalute veſtra ſatagant. Nec enim illos[c] inferiores dicetis Scribis, & Phariſęis ſedentibus ſuper cathedram Moyſi, de quibus Dominus præcepit dicens:] Quæcunque dixerint vobis, obſeruate & facite; ſecundum opera verò eorum nolite facere.] Ergo Imperator conſidera, ſi illos dixit audiendos, qui ſuper cathedram Moyſi ſedebant; quanto potius his, qui ſuper cathedram Petri reſident, eſſe exiſtimetis obaudiendum?

Matth. 23.

Item Auguſtinus contra literas Petiliani, li. 2. c. 22.

¶ Secerdotum immunditia, ſacramenta non polluit. Cap. LXXXVII.

Alg. li. 3. c. 11. Iuo p. 2. c. 98. & 99. Eodem lib. c. 30.

DOminus declarauit [d] in vno cœtu [e] hoĩum eadem ſacramenta ſumentium, aliquorum immunditiam mundis obeſſe non poſſe. *& infra.* ¶ Petilianus dixit,[f] Aut ſi quiſquã carmina ſacerdotis memoriter teneat, nũquid inde ſacerdos eſt, ꝙ ore ſacrilego carmen publicat

SIgnificaſtis.] CASVS. Hic probatur malos ſacerdotes tolerandos duplici exemplo Chriſti: tum quia Phariſæos & Scribas docuit eſſe audiendos: ſed non in malis operibus imitandos, tum quia miſit Iudam traditorem ſuum ad euangelizandum cum alijs diſcipulis, & cum eum uſque in finem tolerauit: nec Apoſtoli etiam ſacramenta talium deſpiciebant.

a ¶ Non congruenter.] Ideo vitabant eorũ ſacramenta.

b ¶ Docuerunt.] Ergo nec nos præſumere, uel inuenire debemus, vt ſupra diſt. 3[illegible]. qui de menſa, infra 2. q. 5. cõſuluiſti. inf. 3[illegible] q. 1. ꝙ ſi ſupra diſt. 55. ſi euangelica, ſup. diſt. 45. cap. epiſcopum 7. q. 1. c. 1.

NOn qualis.] CASVS. Quidam contemnebant ſacra maiorum ſacerdotũ, ſed probat Nicolaus hoc non eſſe faciendum: quia ſi mali ſacerdotes ſedentes ſuper cathedram Moyſi ſunt audiendi, multo potius regentes cathedram Petri ſunt audiendi.

1 Hinc eliciunt quidã petrum eſſe maiorẽ Moyſè. Arg. cõtra 32 q. 4. quis ignoret.

c ¶ Nec enim illos.] No. modum arguendi de malis ad bonos. de conſecr. diſt. 1. c. 2. inf. 11. q. 1. ſacerdotibus, ſupra diſt. 21. ſubmittitur. 1

DOminus declarauit.] CASVS. Petilianus dicebat, per prauum ſacerdotem vera ſacramenta non conferri, nec confici. & hoc per quandam ſuam quæſtionem nitebatur probare. Diuiditur ergo capitulũ iſtud in 5. partes. in prima parte Aug. reprehendit eum de ſua ſtulta quæſtione. In ſecunda parte oſtendit apud malos ſacerdotes vera eſſe ſacramenta, & ſi nõ ſint veri ſacerdotes, cum quęratur, vtrũ ſit verũ ſacramentum, & nõ vtrum ſit verus ſacerdos: & hoc ꝓbat exemplo Caiphæ, qui malus erat, & tamẽ prophetauit, exẽplo Pauli qui verũ teſtimoniũ peſſimi approbat exemplo Dauid, qui Saulis ſacrã vnctionem honorauit in tertio oſtẽdit quod meritum conferentis nõ attenditur in ueritate ſacramenti. In quarta parte oſtẽdit, ꝙ Optati hæretici ſacrificium illis tantum nocuit, quibus vita ſua non diſplicebat. In quĩta parte refert gratias Deo de victoria quã habuit cõtra Petilianum. Secunda pars incipit ibi. Qui autẽ ſolo. Tertia ibi. Itẽ nos dicimus. Quarta ibi. Per hanc ſentẽtiam. Quinta ibi. Item gratias ago.

d ¶ Dominus declarauit.] Nota ꝙ Auguſt. in hoc improbat duas opiniones Petiliani. qui Petilianus dicebat, immunditiam malorũ mundis obeſſe: Dicebat etiam, quod mali ſacerdotes non cõferebant, vel conficiebant uera ſacramenta. Dicit ergo in prima parte, ꝙ immuditia malorũ bonis, & mundis nõ obeſt In ſecunda ponit quandam obiectionem Petiliani, quę non tangit propoſitum, & eam ſoluit. In tertia oſtendit, quod ſacramenta ſi in forma eccleſiæ conferantur à quocunque, vera ſunt: & hoc oſtendit triplici exemplo Caiphæ. Apoſtoli, & Dauid. In quarta oſtendit, ꝙ quales ſunt qui ſacramenta accipiunt, talia ſunt eis ipſa ſacramenta. In quinta infert duplicem cõcluſionem contra duplicem opinionem Petiliani, gratias agẽs Deo, quod acquieuit Petilianus ſuis rationibus. Ioan.

Errores Petiliani.

d ¶ Dominus declarauit.] In parabolis de zizania ſeparanda à tritico 11. q. 3. nolite. & de hœdis, vt 23. q. 7. c. j. Vel declarauit ſuſtinendo Iudam. 2. q. 1. vnus ex vobis.

Zizania an a tritico ſeparanda ſit.

e ¶ Cœtu.] Ideſt, collectione Apoſtolorum. vel Eccleſię, vbi ſunt boni & mali. 32. q. 4. recurrat.

ADDITIO. De conſecr. diſt. 4. eſt vnitas eccleſiæ Arch.

f ¶ Petilianus dixit.] Obijciendo, dicebat enim malum ſacerdotem non poſſe conficere: quia non eſt verus ſacerdos; ſicut nec laicus poteſt.

a ¶ Ba-

a ¶ Baptiſma.] Quaſi hoc quęrimus,& nõ illud.& ideo non valet obiectio,&c.
b ¶ Sacramento. Ordine & officio,ſine iuſtitia. argu. contra 40.diſt inct.ſicut viri.Sed ibi agitur de eſſentia ſacerdotis: hic de qualitate.

ſchiſma. ubi dicit, Pelagius; ſi ueritate duce regimur, non eſt Chriſti corpus quod hæreticus conficit. Item quia hoc ſacramentum eſt ſacramentum unitatis vt de conſecratio.diſtinctio.ſecunda,quia paſſus.Item quia extra unitatem eccleſiæ confici non poteſt,vt ſup. ead. extra

ſacerdotis? Auguſtinus reſpõdit. Ita iſtud dicis quaſi modo quæramus,quis ſit verus,ſacerdos,& non quid ſit verum baptiſma.[a] Vt enim ſit quiſq; verus ſacerdos,oportet, vt nõ ſolo ſacramẽto, [b] ſed iuſtitia quoq; induatur, ſicut ſcriptum eſt: [Sacerdotes tui induantur iuſtitia.] *Pſal.131.* Qui autem ſolo ſacramento ſacerdos eſt, ſicut fuit pontifex Caiphas perſecutor vnius & veriſſimi ſacerdotis; quamuis ipſe non ſit verax; quod dat, tamen verũ eſt, ſi non det ſuum [c], ſed Dei. *Item* [d] *paulò inferius*. ¶ Dixit quidam ex ipſis proprius eorũ propheta. Cretenſes ſemper mendaces,malæ beſtiæ,ventres pigri.† teſtimonium hoc verum eſt.] *Ad Titum. c.1.* Si ergo [e] Apoſtolus neſcio cuius alienigenę teſtimonium,quia verum comperit,etiam ipſe atteſtatus eſt; cur nos apud quemlibet inuenerimus, quod Chriſti eſt,& verũ eſt,etiam ſi ille, apud quẽ inuenitur, peruerſus,& fallax eſt; nõ diſcernimus vitium, quod homo habet,[f] & veritatem,quam nõ ſuam, ſed Dei habet? & dicimus,ſacramentum hoc verum eſt,ſicut ille ait, teſtimonium hoc verum [g] eſt? Nunquid ideò dicimus,etiã ipſe homo verax eſt,quia dicimus ſacramentum hoc verũ eſt? *& paulo poſt.* ¶ Vos aũt neceſſe eſt, vt ſemper erretis,quamdiu propter hominũ vitia,Dei ſacramenta violatis,[h] aut nos pp Dei ſacramenta, quę in nobis † violare nolumus,etiam veſtri ſchiſmatis ſacrilegiũ [i] aſſumere putatis. *Item.* ¶ Baptiſmi ergo puritas à puritate, vel immunditia cõſcientię ſiue dantis,ſiue accipientis,oĩno diſtincta eſt. *Item.* ¶ Memento ergo ſacramentis Dei nihil obeſſe mores malorũ hominũ,quo illa, vel oĩno nõ ſint, vel minus ſãcta ſint. *Item.* ¶ Quęro,ſi nõ habebat Saul [k] ſacramẽti ſanctitatem,quid in eo Dauid venerabatur? ſi autem habebat innocentiam,quare innocẽtem perſequebatur? Nam eũ propter ſacroſanctam vnionem & honorauit viuum,& vindicauit occiſum. Et quia vel pãniculum [l] ex eius veſte præſcidit, percuſſo corde trepidauit. Ecce Saul non habebat innocentiam; & tamen habebat ſanctitatẽ,non vitæ ſuæ *a* (nam hoc ſine innocentia nemo põt) ſed ſacramẽti Dei,quod & in malis hominibus ſanctum eſt; *Item.* ¶ Nos dicimus tale cuiq; ſacrificium fieri, qualis accedit, vt offerat, & qualis accedit, vt ſumat: & eos de ſacrificijs taliũ mãducare,qui ad illa tales accedũt,quales & illi ſunt. Itaq; ſi offerat Deo malus,& accipiat inde bonus; tale cuiq; eſſe qualis quiſq; fuerit, quia & illud ſcriptũ eſt: [Omnia munda mundis.[m]] Per hanc ſententiam veridicam,& catholicã etiam vos,Optati[n] ſacrificio[o] nõ eſtis polluti,[p] ſi facta eius diſplicebãt

Ad Titum. c.1. — † Poteſt inferri ex hoc text. ex ſua glo. quod auctoritates Poetarũ & gẽtilium tam in iure quàm in cauſis põt allegari cõcord. tex.in l.intãtum, cũ glo. fi. ff.de rerũ diuiſio.

† *al.vobis.*

Eod.lib.c.35.

Ibidem c.47.

Ibidem c.48.

1.Reg.10.& 24.

Ibidem c.52.

Tit.1.

c ¶ Si non det ſuũ.] .i.ſi nõ ſua, ſed Dei; in forma,ſ.eccleſiæ.
d ¶ Item.] Verba ſũt Epimenidis illius. Thebani ſacerdotis qui malus fuit. & Apoſtolus ſumit eadem uerba in teſtimoniũ in epiſtola ad Titum. 1
e ¶ Si ergo.] Et uerũ eſt ſupple: & ideò approbemus.
f ¶ Habet.] Arg.pro teſtimonio alicui⁹, qui nõ eſt bonus,vt credatur teſtimonio in quo verum dicit, & ſi in alijs mentiatur.3.d.37.turbat.& cap. ſi quid. ſe contra.3.q.9.pura.
g ¶ Verum.] Quaſi dicat.non: & ita nõ quicunq; uerum dicit,verax eſt 22.q.2. homines.
h ¶ Violatis.] id eſt. violanda eſſe creditis.
i ¶ Sacrilegiũ.] Quaſi comprobare ſchiſma ueſtrum uideamur, ex eo quod ſacramenta ueſtra nõ reprobamus.
k ¶ Si non habebat Saul.] Quẽ dominus elegerat & fecerat Regẽ.i.fieri iuſſerat vt j.8.q.1.audacter.
l ¶ Panniculũ.] Quia præcidit clamydem veſtimenti ſui, vt 2. q.7.c.plerumq.obijcitur.§. de his, & §. item opponitur.
m ¶ Omnia munda mũdis.] Iuxta illud Qui manib. ſordes: operum prius ablue ſordes. Intus te mũda,quia mundis omnia munda.
n ¶ Optati.] Propriũ nomẽ eſt,& erat malus catholicus, uel hæreticus, ſcilicet occultus.
o ¶ Sacrificio.] Hic patet quod præciſus conficit, vt inf.c.nõ nocet,& c.dictum & de conſecr. diſtin. 4. non in uobis præterea, quæ eſſet ratio quare damnatus à Deo poſſet conficere quamdiu toleratur ab eccleſia, ſed damnatus ab homine non? Dicas ergo quod hæreticus excommunicatus depoſitus poteſt hoc ſacramentum & reliqua ſacramenta miniſtrare, per capitula quæ dixi. Quidam tamen contrarium dicunt 2.per id quod eſt 24.quęſt.1. extra eccleſiam,infra ea.ſacerdotes.
ADDITIO. Intellige omnia iſta vltimo allegata quò ad effectum ſacramenti.vel quando non ſeruant formã eccleſiæ ſecundum Ray. qui de hoc ſatis no.in ſumma de hæret.§.item nunquid,&c.
p ¶ Polluti.] Arg.nõ imputari ſocio peccatum alterius ſi ei diſpliceat,dummodo eum admoneat, vt reſipiſcat, vt

Epimedines Thebanus,ſacerdos malus fuit.
1 Cap. 1. de hoc etiam not.37. diſt. turbat.ibi uideas.Arch.

Optatus malus fuit catholicus.

Sacerdos præciſus cõficere põt.
2 Ad hoc de conſe.diſt.2. quid. verſic. qualis ubi de hoc.

vobis. Nam vtriq; panis illius, panis luctus erat, ſub cuius iniquitatibus Africa tota lugebat: ſed panem luctus, omnibus vobis communem eſſe, omnium veſtrũ malũ ſchiſmatis facit. *Item.* ¶ Gratias Deo, quia tandẽ confeſſus es poſſe valere inuocatum nomen Chriſti ad aliorum ſalutem, etiam ſi a peccatoribus inuocetur. Hinc ergo intellige, cum Chriſti nomen inuocatur, non obeſſe aliorum ſaluti aliena peccata.

Ibidem c.54.

α ¶ Vitæ ſuæ.] *Sequebatur*, ſed vnctionis: *quæ voces abſunt ab omnibus vetuſtis Gratiani exemplaribus, licet in codicibus etiam B. Auguſtini impreſſis legantur.*

Idem in pſalmum 10. in verſ. [Iuſtus autẽ quid fecit?]

¶ Etiam per malum miniſtrum dona Dei ad hos perueniunt, qui cum fide accipiunt. Cap. LXXXVIII.

Iuo p.2.c.105. Ioan.13.6.& 12. Matth.10.

CHriſtus quid fecit [a] vobis, qui traditorem ſuum tanta patientia pertulit, vt ei primam [b] Euchariſtiam confectam manibus ſuis, & ore [c] ſuo commẽdatam, ſicut cæteris [d] Apoſtolis, traderet? Quid vobis fecit Chriſtus, qui eundem traditorem ſuum, quem diabolum nominauit [e], qui ante traditionem Domini, nec loculis [f] Dominicis fidem potuit exhibere, cũ cæteris diſcipulis ad prædicandum regnum cœlorum miſit; vt demonſtraret dona Dei peruenire ad eos, qui cum fide accipiunt, etiam ſi talis ſit, per quem accipiunt, qualis Iudas fuit?

Item Gregorius.

¶ Sacramentis, epiſcopi malitia non nocet. Cap. LXXXIX.

NOn nocet malitia epiſcopi neque ad baptiſmum infantis, neq; ad eccleſiæ [g] cõſecrationem [h]: quia baptiſma a Deo datur, non ab homine venit. ſic & Euchariſtia, & omnia, quæcunque in altari ponuntur, non ab homine, ſed a Deo ſanctificationem accipiunt.

Sed obycitur [i] illud Hieronymi in Sophoniam, c.3.

¶ Non verba, ſed merita ſacerdotum Euchariſtiam faciunt. Cap. XC.

Iuo p.2.c.110.

SAcerdotes, qui Euchariſtiæ ſeruiunt, & ſanguinẽ Domini populis eius diuidunt, impie agunt in legẽ Chriſti, putantes Euchariſtiam, imprecantis [k] facere verba, non vitam [l]; & neceſſariam eſſe tantum ſolemnem orationem, & nõ ſacerdotum merita, de quibus dicitur: [Et ſacerdos, in quo fuerit macula [m] non accedet offerre oblationes Domino.]

Leuit.21.

vt ī.ea.q.4.c.1. quod incipit, nullius crimẽ, & c. crimẽ. arg.23.q.4. recedite. 8.q.1. quid aũt. inf.11.q.3. quod ꝓdeceſſor. inf.24.q.3. ſi habes 24.q.1. ſchiſma. contra inf. de cõſ.d.1. in ſancta contra ī.ea.q.5.c.1. contra H.

CHriſtus quid fecit.] CASVS. probatur in hoc cap. ꝙ mali ſacerdotes ſunt tolerandi, & ꝙ ſacramenta ſunt ab eis recipienda, & hoc probatur exemplo Domini, qui Iudam tolerauit, & eum cum alijs diſcipulis ad prædicandum miſit. Sequens cap. patet.

a ¶ Chriſtus qd fecit.] Qui ſigna patiẽtiæ oñdit nobis.

b ¶ Primam.] Ideſt, primo confectam Euchariſtiam dedit. nam vna ſola eſt, & ideo non eſt prima, vel vltima. Vel ſic, primam, ideſt, vnicam, & non plures.

c ¶ Ore.] Cum dixit, hoc eſt corpus meum. inf. de conſ. d.2. accipite.

d ¶ Cæteris.] inf.23.q.4. tu bonus, & c. quàm magnũ. inf. de conſe. d.2. cum omne contra Sol. ſed ibi de bucella panis, quam ſoli Iudæ tradidit poſtea: hic de corpore Chriſti, quod primo tradidit ſibi poſtea omnibus dedit.

e ¶ Nominauit.] vbi. neſcio, ſed credo, ꝙ ibi, qui intingit mecum manum. &c. argu. inſt. de exhæred. lib. §. ſed fœminini.

f ¶ Loculis.] Arg. cõtra infideles ſeruientes, ꝙ ſint ſicut diaboli. de pœn. d.1. §. hoc idem 1.

1 Ad idẽ 13. q.1. §. adhoc vbi de hoc. ſ. ꝙ ſint ſicut diaboli. de pœnit. d.1. §. hoc idem. Arch.

g NOn nocet.] ¶ Ad eccleſię] inf. de cõſ. d.1. eccleſijs. contra. ſed illud quando forma ſeruata non eſt.

h ¶ Conſecrationẽ.] dum tñ ceſſet omnis pactio, vel aliqua turpis ꝓmiſſio; alioqn execrata potius q̃ cõſecrata dici debet, vt inf. ead. q.4. eccleſia. ſed hoc in odiũ cõſecrantis, nam reuera conſecrata eſt 2.

2 Dũmodo forma eccleſiæ fuerit ſeruata. de cõſ. d.1. eccleſijs. quod etiam videt̃ contra Io. de Fan.

SED OBIICITVR. CASVS. Nunc obijcitur Grat. cõtra prædicta, & ita alternatim modo ex vna parte modo ex alia allegãdo procedit in hac quæſtione, & ſolutiones inſerendo.

i ¶ Sed obijcit̃.] Reſpicit §. ſi ergo. ſ. ꝓpoſitũ. Nam inducit iſta ſex c. quædã directe: quædã a ſenſu contrario ad probandum, ꝙ malus ſacerdos non poſſit conficere ſacramenta, ſed ibi reſpondet in ſeq. §. cum vita.

SAcerdotes.] CASVS. Dicit̃ in hoc c. ꝙ non tm̃ verba: ſed etiã merita ſacerdotum cõcurrere debẽt, quia ſcriptũ eſt. Nec maculã habens ad ſacrificandũ accedat. Sequentia tria c. plana ſunt, in quib. dicitur, ꝙ mundi debent eſſe ſacerdotes, qui prò alijs intercedunt, quia facilius exaudiuntur.

K ¶ Imprecantis.] Ideſt, inuocantis per preces. H.

l ¶ Non vitam.] Quantum ad rem ſacramẽti. ſ. vt digne conficiant³ alias vita non exigitur, vt conficiant.

ADDITIO. Sub. ſed vt proficiant offerenti. inf. ead. cum vita. Archid.

m ¶ Macula.] Mortalis peccati 3. arg. de conſ. d.2. quotidie, vel venialis, & tunc eſt cõſilium. arg. d.6. teſtamẽtum.

3 Hic videas qd̃ no. 51. d. de his. in gl. vlt. extra de celeb. miſſa. de homine Arch.

tum H. tamen hæc auctoritas intelligitur de macula corporali, vt 49. diſt. hinc etiam, & ita ſophiſtice. inducitur §. non accedat. dum enim æſtuauerit in pectore precantis ignis alienus, qui exurit, & non ſatiat: non pôt digne accedere ad altare. de pœn. diſt. 3. cap. inter hæc hircum Vnde notatur hic, ꝙ quilibet ſacerdos ꝓ macula mortalis peccati ſuſpēſus eſt quo ad ſe, quoad accipiētes vero non, niſi vt notatur 32. diſt. §. verum, &c. nullus.

Sacerdos quilibet ꝓ mortali peccato ſuſpenſus eſt quoad ſe.

Euchariſtia eſt obſeruanda, ne in terram decidat negligentia miniſtrantis; quia vterq; reus eſt. ſ. q negligēter verbū Dei audit, & qui corpus Chriſti in terram cadere permittit, & ita ſacerdos non debet indigne miniſtrare. g ¶ Verbum.] Id eſt, prædicatio, quæ plures conuertit, & plus

Prædicatio eſt efficacior corpore Chriſti.

Item Alexander, epiſt. 2.

¶ Tanto facilius ſacerdotes exaudiuntur, quanto apud Deum ſunt digniores. Cap. XCI.

IPſi ſacerdotes pro populo interpellant, & peccata populi comedunt [a]; quia ſuis precibus, & oblationibus ea delent, atque conſumunt. qui quanto digniores fuerint, tanto facilius pro neceſſitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur.

Iuo p. 2. c. 69. & p. 6. c. 45.

Item Gelaſius Elpidio epiſcopo.

¶ Non adeſt ſacramentis ſpiritus ſanctus, quæ per criminoſos miniſtrantur. Cap. XCII.

SAcroſancta [b] religio, quæ catholicā continet diſciplinam, tantam ſibi reuerentiam vendicat, vt ad eā quilibet, niſi pura conſcientia, non audeat peruenire. Nā quomodo ad diuini myſterij conſecrationem [c] cæleſtis ſpiritus inuocatus † adueniet [d], ſi ſacerdos, & † qui, eū adeſſe deprecatur, criminoſis plenus actionibus reprobetur?

Iuo p. 2. c. 50. & p. 6. c. 110.

† al. aduocatus.
† al. etiam.

Item Gregorius in regeſto, lib. 1. epiſt. 24.

Et Paſt. p. 2. c. 2.

¶ Manus immunda, tacta inquinat, non mundat. Cap. XCIII.

NEceſſe eſt, vt eſſe munda ſtudeat manus, quę diluere ſordes curat: ne tacta quæq; deterius inquinet, ſi ſordida ipſa ſtercoris † lutum tenet: ſcriptum namq; eſt: [Mundamini, qui fertis vaſa [e] Dñi.] Domini etenim vaſa ferunt, qui proximorum animas ad interiora [f] † perducendas, in conuerſationis ſuæ exemplo ſuſcipiunt.

† al. in ſeq. Eſa. 52.
† al. in interna ſacrificia.)
† al. in æterna ſacraria.

Item Auguſtinus, lib. 50. homiliarum, homil. 26.

¶ Aeque ſeruandum eſt verbum Dei, & corpus Chriſti. Cap. XCIV.

INterrogo vos fratres, vel ſorores: dicite mihi, quid vobis plus eſſe videtur, verbū Dei, an corpus Chriſti? Si verum vultis reſpōdere; hoc vtiq; dicere debetis, quòd nō ſit minus verbum Dei, quàm corpus Chriſti. Et ideo, quanta ſolicitudine obſeruamus, quando nobis corpus Chriſti miniſtratur, vt nihil ex ipſo de noſtris manibus in terram cadat tanta ſolicitudine obſeruemus, ne verbū Dei, quod nobis erogatur, dum aliud aut cogitamus, aut loquimur, de corde noſtro pereat: quia non minus reus erit, qui verbum [g] Dei negligenter audierit; quàm ille, qui corpus Chriſti in terram cadere [h] negligentia ſua permiſerit.

Iuo p. 2. c. 106.

Item lib. 4. de Trinitate, c. 14.

a IPſi ſacerdotes.] 1 Comedūt.] Id eſt, oblata pro peccatis 1. vel dicuntur comedere peccata populi, quia delent, & ſic comedunt peccata populi ordinationibus ſuis, vel forte quia exemplo bonæ operationis, & verbo prędicationis corrigunt homines, & ita quātum in ſe eſt delent. 36. diſ. §. ecce ver. ex quibus. ſolus enim Deus delet peccatum, id eſt, peccati reatū 2. ſacerdos pœnam infligendā pro peccato orationibus minuit 3. pp qđ peccatū delere dicitur. 13. q. 2. animę. H. Vel illi dicūtur comedere peccata populi, q de ſuis poſſunt ſuſtētari, & tamen percipiunt de eccleſiaſticis 12. q. 2. illud. cū habenti dare, &c. 1. q. 2. paſtor.

Sacerdotes comedūt peccata populi. 1 Sic. 1. q. 1. quia.

2 Vt ſu. e. q. ꝑt euidēter.

3 Vt 13. q. 2. animæ.

b SAcroſancta.] Id eſt, religioſa ſacramentorum reuerentia, vel id eſt, Euchariſtia, vel quodlibet aliud ſacramentum. ſup. ea. vētum. c ¶ Cōſe. rationem.] q̄ diuinum miniſterium fecit. nō miniſtri adminiſtratio, vt inf. de conſ. diſtin. 4. non eſt aqua.

d ¶ Adueniet.] Adueniet quidē magis ad cōſcientiæ detrimētum, q̄ ad ſalutē, vt de conſec. diſt. 2. c. & ſancta.

e NEceſſe ē. Vaſa. i. ſubdito rū animas, qa Dñs i eis ſedet 4, vt 23. q. 4. Nabucudonoſor. 22. q. 5. ſi Paulus. quorum ſanguis requiritur de manibus noſtris. 3. d. Ephe ſijs.

4 al. iacet.

f ¶ Ad interiora.] Id eſt, ſpiritualia, & cæleſtia. Vel dic, id eſt, ad vitia, & tunc dic perducendas vapulaturas a primo mancipio gehennæ. 40. d. ſi Papa.

INterrogo.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ æquali diligentia audiēdum eſt uerbū Chriſti, ne de corde labatur, ſicut

plus facit compungi hominem, ita ut omnia peccata per eam tollantur, ſed per corpus Chriſti tantum venialia tolluntur, ut de conſec. d. 2. iteratur, & cap. quotidie, & ſic non ob ſupra eo. multi.

g ¶ Verbū.] Id eſt, id quod uerbo ſignificatur, uel per uerbum concipitur.

h ¶ Cadere.] De conſec. d. 2. qui bene.

Neque

NEque.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ad hòc, ut rite, & recte ſacrificium offeratur, debet ab honeſto miniſtrari, & a iuſto recipit, & hoc dicit litera. Pro quibus offertur, ſupple digne.

a ¶ Neque.] Nota, ꝙ tria dicuntur hic: ſcilicet ꝙ ſacramenta

quia offertur etiam pro habentibus mortalia ɀ.

f b Mundandis.] ideſt, uenialis peccati maculam habentibus.

CVM VITA. CASVS. Iſte, §. reſpicit illud capit. ſacerdotes, ubi dicitur, quod bona uita ſacerdotis neceſſaria eſt ad cōficiēdū corpus Chriſti. Modo ſoluit, & dicit, ꝙ intelligendū eſt hoc non de conſecratione. quia in veritate cōficit etiam malus ſacerdos, ſed de effectu conſecrationis, quia nihil prodeſt ſi ſumatur ab indigno, & ꝙ malus ſacerdos conferat gratiam digne ſumentibus, ſequenti c. probatur.

ɀ Scilicet, vt compungantur, & vt mitigetur pœna. 13. q. .. tpſ. Ioan. ce Faut.

¶ De eodem. Cap. XCV.

Iuo p. 2. c. 107.

NEque [a] poteſt id rite [b] offerri, niſi per ſacerdotē iuſtum & ſanctum, nec niſi ab eis accipiatur quod offertur pro quib. offertur [c]; atque id ſine vitio [d] ſit, vt pro vitioſis [e] mundandis [f] poſſit offerri. Hoc certe omnes cupiunt, qui pro ſe offerri ſacrificium Deo volunt.

Cum vita [g] ſacerdotum Euchariſtiæ neceſſaria eſſe dicitur, non conſecrationi, ſed effectui intelligendum eſt. Non enim effectum ſalutis confert ei, quem merita faciunt indignum: potius completur in eo illud Apoſtoli; (1. Cor. 11.) *[Qui manducat corpus Domini, & eius ſanguinem bibit indigne, iudicium ſibi manducat, & bibit.] Ergo contra eos, qui crebra oblatione ſacrificij ſe putant poſſe mundari non ceſſantes impie agere in legem Dei, intelligitur illud eſſe dictum Hieronymi.* (ſu. ea. ſacerdotes.) *Quod vero ſacerdos, etiam ſi malus ſit, tamen pro officio ſuæ dignitatis gratiam transfundat hominibus, teſtatur Auguſtinus in libro quæſtionum veteris teſt. c. 11.*

Iuo p. 2. c. 100. Pann. l. 3. c. 79. Num. 6.

¶ Sacerdotes nomen Domini inuocant Dominus autem benedictionem præſtat. Cap. XCVI.

DIctum eſt [h] à Deo in Numeris ad Moyſem, & Aaron ſacerdotes: [Vos ponite [i] nomen meum ſuper filios Iſrael: ego Dominus benedicam eos,] vt gratiam traditio per miniſterium ordinantis transfundat hominibus, nec voluntas ſacerdotis obeſſe, aut prodeſſe [k] poſſit, ſed meritum benedictionem poſcētis. ¶ Quanta autem ſit dignitas ordinis ſacerdotalis, hinc aduertamus. Dictū eſt enim de nequiſſimo Caipha interfectore Saluatoris, inter cætera: (Io. 11.) Hoc autem a ſemetipſo non dixit, ſed cum eſſet princeps ſacerdotum anni illius, prophetauit.] Per quod oſtēditur ſpiritum gratiarum non perſonam ſequi aut digni, aut indigni, ſed ordinationē traditionis, vt quamuis aliquis boni meriti ſit, non tamen poſſit benedicere, niſi fuerit ordinatus, vt officium miniſterij exhibeat. Dei autem eſt, effectum tribuere benedictionis.

Quod verò [l] per hæreticos ſacramēta dignitatis miniſtrata dicūtur carere effectu, improbatur auctoritate Anaſtaſij Papæ, qui ordinationem Acacij, quamuis hæretici,

g ¶ Cum vita.] Reſpicit hoc capitulū ſacerdotes, & bene ſoluit. & ad confirmandā ſuam ſolutionē inducit c. ſequenti.

DIctum eſt.] CASVS. Hic primo probatur p verba Domini, & exemplo Caiphæ, quod apud malos ſacerdotes vera ſunt ſacramenta, & quod ex officio ſuo gratiam hominibus trāsfundunt. Secundo, ꝙ tāta eſt vis ſacerdotij dignitatis, quod ſine eo etiā apud bonos non eſt auctoritas benedicendi.

h ¶ Dictū eſt.] Probat Aug. ꝙ benedicere non tantū meritum, ſed etiam ordinē requirit. In 1. ergo parte ponit auctoritatē Dñi, vſq; ibi, (Quāta.) In ſecūda probat intentionē ſuā, & auctoritate, & exēplo Caiphę.

i ¶ Vos ponite.) i. inuocate ɀ.

K ¶ Prodeſſe.) Hic colligit, ꝙ licet voluntas ſacerdotis nō ſit, vt proſit: prodeſt tamen, infra de conſec. diſt. 4. non illud te. Sed quid ſi cantet Miſſam, vt Deus perdat aliquos? conficiet reuera, ſed debet puniri, arg. 26. quæſt. 2. quicunque.

ɀ Et loquitur ſacerdotibus de his miniſterijs ſiue benedictionibus ubi ordo ſacerdotalis exigitur. Arch.

menta Domini non rite, vel recte conferuntur niſi a dignis conferantur, & a dignis ſumantur, & in forma eccleſiæ. Primū notatur ibi: Niſi per ſacerdotē) Secundum ibi, (Nec niſi.) Tertium ibi, (Atque id, &c. Quidā diuidunt c. in duas partes. In prima ſit mentio de ſacrificio, quod ab eo accipitur pro quo offertur, & hoc vſque ad illum locum. (Atque id.) In ſecunda ſit mentio de ſacramento. quod non accipitur ab eo, pro quo offertur: & dic, ſine vitio, ideſt, ſine peccato.

b ¶ Rite) Quo ad offerentem, & accipientem.

c ¶ Pro quibus offertur.) Supple, nec poteſt rite offerri niſi ab eis.

d ¶ Sine vitio) Ideſt, non ſit citra formam eccleſiæ, ſed in ipſa forma eccleſiæ.

e ¶ Vt pro vitioſis.) Expone vt rectè poſſit offerri p vitioſis, ideſt, Venialia habētib. Sed intellige generaliter,

QVOD VERO. CASVS. Dictum eſt ſup. in §. ſi ergo ſacramenta, quod ſacramenta dignitatis ab hæreticis collata non habent effectum, contra quod allegat Gra. auctoritatem Anaſtaſij. quam friuolam, eſſe oſtendit auctoritate Gelaſij, & Felicis, qui cum Hormiſda excommunicauerunt. Acacium antequam excommunicaſſent Anaſtaſium. Sed H. exponit antequam Anaſtaſium. i. antequam Anaſtaſius eſſet Papa: quia Acacius mortuus fuit ante Anaſtaſium. & Anaſtaſius ſucceſſit illi. Et ita cum ſucceſſerit Gelaſio, non fuit excommunicatus ab eo, nec a præcedentibus.

l ¶ Quòd verò.) Dictum eſt ſup. in §. ſi ergo, ꝙ ſacramenta

menta dignitatis ab hæreticis collata effectum non habentecontra quod allegat auctoritatem Anaſtaſii, quam oſtendit friuolam eſſe auctoritate Gelaſij, & Felicis.
a ¶ In tractatu.] Per hoc probatur, quod Gratianus non diuiſit per diſtinctiones hoc opus, argum. 11.q.3.§.euidenter.

tripliciter, per baptiſmum datum a laico, quod non iteratur, licet illud iniuſte detur per ſignum publicæ monetæ impreſſam ab eo, qui debuit imprimere, & per characterem militiæ, qui non repetitur 1.
d ¶ Dandi.] Scilicet ordinem.

e ¶ Ami-

1 Adde pro itellectu huius gl. ꝙ olī ſignabantur milites quadā nota ſeu figura in illius ab aliis diſcretionē. l. ſtigmata. C.de fab. li. 11. not.in l. pe.ff. ex qb. cau. maio.

IT EM OBIICITVR. CASVS. Dictum eſt ſup. in c. Arrianos, & ſup. in §. cum ergo Innocentius. ꝙ ſolum baptiſma ratum eſt apud hereticos contra qđ obijcitur modo in hoc cap.
b ¶ Item obijcitur.] ei. ſ. quod dictum eſt ſup. ead. §. cum ergo Innocentius, &c. Arrianos.

ira ratam approbat, vt etiam eis, quos poſt damnationē ſuam baptizauit, vel ordinauit, in nullo ream perſonam nocuiſſe aſſerat. Sed hoc eum α illicite, & non canonice, imo contra decreta ſuorum prædeceſſorum feciſſe probant Fælix, & Gelaſius, qui Acacium ante Anaſtaſiū excommunicauerunt, & Hormiſda, qui ab ipſo Anaſtaſio tertius, eundem Acacium damnauit. Vnde etiam ab eccleſia Romana repudiatur, & a Deo fuiſſe percuſſus legitur in geſtis Romanorum Pontificum hoc modo: [Anaſtaſius ſecundus natione Romanus, &c.] Require retro in tractatu [a] *decretalium epiſtolarum.*

Sup.d. 19.

α ¶ Sed hoc eum.] *Supra d. 19. c. Anaſtaſius, oſtenſum eſt immerito reprehenſum eſſe Anaſtaſium, & veriſſima eſſe, quæ ipſe de Acacio ſcripſit, & decreuit.*

Item obijcitur [b] *illud Auguſtini lib. 2. contra epiſt. Parmeniani, c 13.*

¶ Qui recedit ab eccleſia, nec baptiſma, nec ius dandi amittit. Cap. XCVII.

Sent.4. d. 25. Alg.l.3.c. 10. Pann. l.1.tit.2.c.80.

QVod quidā [c] dicunt, Baptiſma, quod α accepit, non amittit, qui recedit ab eccleſia; ſed ius tamē dādi [d] quod accepit, amittit [e], multis modis apparet fruſtra, & inaniter dici. ¶ Primo, quia nulla oſtenditur cauſa, cur ille, qui ipſum baptiſmum amittere [f] nō poteſt, ius dādi [g], amittere poſſit. Vtrumque enim ſacramentum eſt, & quadam cōſecratione vtrumque [h] homini [i] datur, illud, cum baptizatur; iſtud, cū ordinatur; ideoq; in catholica eccleſia vtrumq; non licet iterari. ¶ Nam ſi quando ex ipſa parte [k] venientes etiam præpoſiti pro bono pacis, correcto † ſchiſmatis errore ſuſcepti ſunt; & ſi viſum eſt opus eſſe, vt eadem officia gererent, quæ gerebant, non ſunt rurſus ordinandi †, ſed ſicut baptiſmus in eis, ita ordinatio manſit integra; quia in præciſione fuerat vitium (quòd vnitate † pacis eſt correctum) non in ſacramentis [l], quæ vbicunque ſunt [m], ipſa vera ſunt. Et cum expedire hoc videatur eccleſiæ, vt præpoſiti eorum veniētes ad catholicam ſocietatem, honores ſibi ſuos non adminiſtrēt,

Iuo p.2.c.97. Pann.l.1.c.77.

† *al. correpto.*

† *al. ordinati.*

† *al. vnitatis pace.*

Qvod quidam.] CASVS. Quidam dixerunt, quod catholici ab eccleſia recedētes retinēt poteſtatem conferendi baptiſma, ſed non poteſtatem conferēdi ordinem, ſed eam amittunt. Contra quod probat Auguſtinus quatuor rationib. hoc eſſe falſum. Primo, qa qua ratione perditur vnum, & reliquum, cum vtrumque quadam conſecratione conferatur. Secūdo, quia conſuetudo eſt eccleſiæ, ꝙ tales nō reordinātur cum redeunt, ne fiat iniuria ſacramento, retinet ergo vtrumq; ſed ad perniciē. Tertio, qa ſi aurū, vel argētum furtiue fuerit ſignatū, ſi fur poſtea depꝛehēditur a principe, punit, ſed ſignū monetæ non reprobat. Quarto, quia character militiæ non reiteratur circa redeuntem, cū miles ad gratiam principis reuocatur. Quinto, concludit ex præmiſſis, ꝙ non dēnt iterari ſcā ab eis collata, ne fiat iniuria ſacramento. Prima ratio eſt ibi, [Primo, quia.] Secunda ibi, [Nam ſi quando ex ipſa.] Tertia ibi, [Si enim aliqui.] Quarta ibi, [Si forte.] Quinto ibi, [De his qui.]
c ¶ Quod quidam.] CASVS. Opinio eſt quorundam, ꝙ ſacerdos, vel epiſcopus recedēs de eccleſia ad hæreticos, ſacramentū baptiſmi non amittit: ſed ſacramentum ordinis amittit. Iſtud improbat Auguſtinus multipliciter. Primo ſic: quia cum vtrumque ſit ſacramentum, non poteſt aſſignari ratio, quare potius perdatur vnū, quam aliud. Secundo ſic: quia conſuetudo eccleſiæ eſt, ꝙ cum tales redeunt, non ſolent reordinari, ſi eos eccleſia vult tolerare. Tertio dicit, ꝙ ſicut recedens ab eccleſia utrūque retinet: ſic vī, ꝙ vtrumque poteſt conferre alijs extra eccleſiam, licet male conferat, & cum quis recipit ſacra nēmini extra eccleſiam, ſi reuertitur ad eccleſiam, non eſt ſacramentum iterandum in eo. Et hoc probat

e ¶ Amittit.] Characterem enim non poteſt amittere, licet videatur aliter dici 12.q.3. ebiſcopus.
f ¶ Amittere.] Nam vbi eadem ratio, & idem ius, ff. ad leg. Aquil. illud. An tamen hoc ſit uerum, notatur 28.q. 1. ſic enim. 32.q.7. Apoſtolus, ſup. ea.q. §. cum ergo.
g ¶ Ius dandi.] Scilicet ordinem de conſec. diſt. 4. oſtenditur. Vel poteſtatem conferendi baptiſma, inf. 32.q.7. licite.
h ¶ Vtrumque.] Scilicet baptiſmus, & ordo.
i ¶ Homini.] Hoc de baptiſmo ſacerdotis, in quo poteſtas baptizandi eſt ſacrm: in laico eſt quædam licentia, non ſacramentum 2, argu. quod licentia * hæretici ualeat, & ligatio, & ſolutio, cū ius ligandi, iudicandi, atq; ſoluendi a tpe conſecrationis acceperit, ſup. d. 68. 3. c. 1.
K ¶ Parte.] Collectio enim hæreticorum rectiſſime pars appellatur, a partiendo, id eſt, diuidendo.
l ¶ Non in ſacramentis.] Fuit uitium ſcilicet.
m ¶ Sunt.] Quia a quocunque dentur, iterari non debent.

2 Scilicet eſt ius dādi, qa non hēt niſi ex pmiſſione: ſed ſi confert eſt uerū ſcim, quod dic, ut legit, & not. de cōſec. d. 4. ſanctum. Arch.

* *Hæretici nō poſſūt ligare, & ſoluere, & ſi fecerant, nihil actum, eſt quia iuriſdictionē nō hēnt S.Th. 2.2. qō. 39. ar. 3. & 4. d 19 q. 1. art. 2. q. 3. 3. Al. 68.*

bent, & ideo ipſa ſunt, ideſt, firma & uera ſunt, & bona.

a ¶ Manus.] Supra ea. q. e. manus impoſitio. contra. ſed hic de conſecratoria.

b ¶ Dandi.] i. conſecrandi. vel dãdi ipſam ordinationẽ.

c ¶ Aliud.] Argu. contra illud generale quod eſt extra de translatio. inter corporalia. & 7. q. 1. factus. ff. ſi quis cau. quoties. arg. 63. diſt. Salonitanæ. 45. diſt. de Iudæis. 7. q. 1. epiſcopus.

d ¶ Neceſſitate.] Hic apertè colligitur, ꝙ laici non habent ius baptizãdi: niſi largè dicatur ius vel poteſtas, id eſt ꝑmiſſio, vt in ſede cõſ. diſ. 4. conſtat. & cap. à quodam. & 30. q. 1. ad limina.

nõ eis tamen ipſa ordinationis ſacramenta detrahũtur, ſed manẽt ſuper eos. Ideoque non eis in populo manus[a] imponitur, ne non homini, ſed ipſi ſacramento fiat iniuria, *& infra*. ¶ Sicut autem habent in baptiſmo, quod per eos dari poſſit; ſic in ordinatione ius dandi; [b] vtrũque quidem ad perniciem ſuam, quam diu charitatem non habent vnitatis: ſed tamen aliud eſt, prorſus non habere; aliud pernicioſe habere; aliud [c] ſalubriter habere. Quidquid non habetur, dandum eſt, cum opus eſt dari: quod vero pernicioſe habetur, per correctionem depulſa pernicie, agẽdũ eſt, vt ſalubriter habeatur. Quãquã, & ſi laicus aliqua † pereuntis dederit neceſſitate [d] compulſus, quod cum ipſe acciperet, dandum eſſe addidicit; neſcio, [e] an pie quiſquã dixerit eſſe repetendũ. Nulla enim cogente neceſſitate ſi fiat, alieni muneris vſurpatio eſt. Si aũt neceſſitas vrgeat, aut nullũ, aut veniale delictum eſt. [f] Sed, etſi nulla neceſſitate vſurpetur, & à quolibet cuilibet detur; quod datum fuerit, non poteſt dici non datũ, quãuis recte dici poſſit & illicitè datũ. Illicitã ergo vſurpationem corrigit reminiſcentis, & pęnitentis affectus. Quòd ſi non correxerit, manebit ad pœnã vſurpatoris quod datum eſt, vel eius, qui illicitè dedit, vel eius, qui illicitè accepit: non tamen pro non dato habebitur. [g] Neque ẽ vllo modo per deuotum militẽ, quòd à priuatis uſurpatum eſt, ſignum regale violabitur. ¶ Si enim aliqui furtim, & extraordinariè non in monetis [h] publicis aurum, vel argentum percutiendo ſignauerint, cum fuerit deprehenſum, nonne illis punitis, [i] aut indulgentia liberatis cognitum regale ſignum theſauris regalibus cogetur inferri? *& paulo poſt*. ¶ Si forte illum militiæ charactere in corpore ſuo non militans pauidus exhorreuerit, [k] & ad clementiam Imperatoris cõfugerit, ac prece fuſa, & impetrata iam venia militare cœperit; nũquid homine liberato, atq; correcto, character ille repetitur? ac nõ potius agnitus approbatur? An fortè minus hærent ſacramenta Chriſtiana, quam corporalis hęc nota; cum uideamus nec apoſtatas carere baptiſmate, quibus vtique per pęnitentiam redeũtibus non reſtituitur, & ideo admitti non poſſe iudicatur? *& paulo poſt*. ¶ De ijs, [l] qui ab eccleſię vnitate ſeparati ſunt, nulla iam quæſtio eſt, quin & habeant, & dare poſſint, & quin pernicioſè habeant, pernicioſeque tradant extra uinculum pacis. *& infra*. Neutri ſacramento iniuria facienda eſt. *& infra*. ¶ Sicut non rectè habent, qui ab unitate diſcedunt, ſed tamen habent, & ideo redeunti non redditur; ſic etiam non rectè dat, qui ab unitate diſcedit; ſed tamen dat: & ideo, quod ab eo accepit uenienti ad unitatem non iteratur. *& infra*. ¶ Sicut redeunti non redditur, quod & foris habebat; ſic uenienti repetendum non eſt, quod etiam foris accepit. Vnde conſequenter intelligitur peruerſitatem hominum eſſe corri-

† *al. alieni pereunti.*

Baptizandi ius non habent laici.

e ¶ Neſcio. Ideſt, nõ approbo, ſi quis dixerit repetendum.

f ¶ Veniale delictum eſt.] Hic philoſophicum temperamentũ eſt, nã ĩ ueritate nullũ eſt. Et eſt ſimile. 22. q. 2. in quibus.

Philoſophicum temperamentum.

g ¶ Habebitur.] Arg. contra extra de iure patro. quod autem. in fine.

h ¶ In monetis.] Ideſt, ſignis, vel ſigillis, numiſmatibus vel inſtrumẽtis monetam cudendi.

i ¶ Punitis.] Iſti varijs pęnis puniũtur. C. de fal. mo. ꝑ totũ. parcitur tñ illi, q̃ formauit, ſi ante q̃ ſignũ imprimat pœniteat. ff. ad le. Corn. de fa. qui falſam, &c.

K ¶ Exhorreuerit.] Qui fortè fugit de bello publico: & ita infamis effectus eſt 16. q. 1. infames. & hoc intelligitur de militib. illis. qui iurauerunt ſe mortem non curaturos, pro republica, & iſti habebant ſtigmata, vel alia ſigna de aliquo colore, de quib. dictũ eſt. Milites noſtros arma ſcire volumus non leges. C. de iure del. ſãcimus. Vel ſẽſus eſt huius literæ, ꝙ ſi aliquis ꝑter auctoritatẽ principis adeptꝰ ẽ militię cingulũ, & poſt recõciliatꝰ ipſi prĩcipi, erit ne ĩ eo iterãdus character? quaſi dicat, ñ. ADDITIO. Et ſm iſtã lecturã dic, exhorruerit, ſ. quia à principe non acceperat. & no. hic militibus characterem imprimi. Io. de Fant.

Infamis eſt de bello publico fugiẽs. 1 Concor. tex. in l. nou oẽs. §. item qui deſertorum. cũ ibi no. ꝑ doct. ff. de re mil.

l ¶ De ijs. Repetit, quædam dicta ſunt, dubitat hic forte. §. ſed non eſt dubitandum: quia non eſt.

gendam ; ſanctitatem autem ſacramẽtorũ in nullo peruerſo eſſe violandam. Conſtat enim eam in peruerſis, & ſceleratis hominibus, ſiue in eis, q intus ſunt, ſiue in eis, qui foris ſunt, impollutam, atque inuiolabilem permanere, & quia dicuntur ea mali polluere, quãtum in ipſis eſt dicuntur; cum illa impolluta permaneãt: ſed in bonis ꝑmanent ad prẽmium; in malis permanent ad iudiciũ. & *infra.* ¶ Quomodo catholici non clarificant Deum. qui promiſſa eius nullis hominum ſceleribus, quo minus impleręntur impediri poſſe confidunt? qui ſacramẽta eius tam debita veneratione proſequebãtur, vt ea, ſi etiam ab indignis tractata fuerint, illis ſua peruerſitate damnatis, illa intemerata ſanctitate permanere demonſtrentur? Eod. 2. lib. 19.

α ¶ Quod accepit.] *Sic etiam Algerus licet paulo aliter habeat originale.*

β ¶ Neque vllo modo] *Hæc vſque ad uerbum*, violabitur, *addita ſunt ex originali, ex quo etiam alijs locis caput hoc locupletatum eſt.*

γ ¶ Vel argentum.] *In codicibus B. Auguſtini impreſſis ſequitur,* ſed æs, *in duobus autem manuſcriptis Vaticanis,* vel æs.

12 *Ex his [a] verbis Auguſtini conſtat, in omnibus tã apoſtatis, quã hæreticis, vel damnatis permanere Chriſti ſacramenta vera, quantũ ad ſe, & ſancta; & niſi pœnitẽtia, vel indulgentia ſubuentum fuerit, ad damnationem vſurpatoris peruenięt, vel habẽtis, vel dantis, vel accipientis. Quid ergo prodeſt, quòd vera & ſancta ſunt, cum vſurpatores ſuos æque perimãt, [b] ac ſi eſſent mala, & noxia? Craſſus aurũ ſitiuit, & aurũ bibit æque perijt vero auro, ſicut vero veneno. ¶ Item aurũ [d] æque verum eſt in arca furis, ſicut in theſauris regis. Sed à fure, quia illicite habetur, illicite datur, vel accipitur, a rege autem licite habetur, licite datur, & accipitur: ideo ipſe fur & communicator furti (niſi forte de conſcientia furti [e] ſe purgauerit) vt perhibet [f] Gelaſius ad Anaſtaſiũ Imperatorẽ. vterque iuſte, & digne damnabitur. ¶ Opponi-* Alg. l. 3. c. 13.

EX HIS. Hæc eſt duodecima pars huius quæſtionis in qua intendit probare, ꝙ ſacramentũ eccleſiæ tale eſt illi qui accipit, qualis eſt ille qui accipit: vel qualis eſt q ſacrificat, nec malitia dantis impedit bonitatẽ: & hoc probat per multas ſimilitudines, quas ponit in hoc §. & per nouem auctoritates. & hoc ꝓbat vſque ad cap. ſtatuiſſmus. 2. Io. de Fan. CASVS. Infert Gratian⁹ ex ſupradicto capitulo, ꝙ vera ſacramenta ſunt apud hæreticos quantum in ſe ſed ad damnationem ſunt dãtiũ, accipientium, vel habentiũ, niſi redeant ſicut verum aurum fuit Craſſo nociuũ. a ¶ Ex his.] Infert ex precedenti c. ꝙ ſacramẽta vera ſũt apud hereticos. Idiſtincte vſque ad §. opponitur. & ibi obijcit Augu. prout ipſe intelligit Aug. dicere vſq; ad §. ſed ne. ibi ponit vnã ſolutionem. vſque ad §. quamuis. ubi ponit aliam bonam & catholicam, ad quam probãdam inducit quatuor exẽpla, quæ notabo in litera. b ¶ Perimant.] Illa, id eſt, eorum abuſio [1] ab iſto loco dicit Io. de Fant. ꝙ uerba ſunt Augu. vſque ad §. opponitur, Hu. cõtra: immo Gratiani, vt in notula hic apparet. inf. ead. c ¶ Craſſus.] Iſte dictator fuit contemporaneus Iulio Cæſari, & Pompeio: & à Parthis auro feruenti interfectus eſt. ITEM AVRVM. CASVS. Dicitur hic, quòd æque verũ eſt aurum in arca furis, & in arca Regis, ſed à fure illicite datur, & illicite retinetur: & ideo fur & communicator furti puniuntur: niſi innocentiam ſuã allegauerint. Et eſt §. Gratiani ab illo loco, ex his. vſque ad cap. per Eſaiam, ſicut dicit H. d ¶ Aurum.] Cuius ope, vel conſilio furtum committitur, tenetur. ff. de com. fur. proinde. Eſt autem differentia inter furem. & communicatorem: quia communicator manifeſtus eſſe non poteſt. ff. de fur. is qui opem. e ¶ Furti.] Videtur ergo & tenetur quis ſe purgare de conſcientia. arg. inſt. de obli. q̃ ex delic. §. ſed hæ actiones. C. de fur. ciuile. arg. 1. q. 4. quia præſulatus cum ſuis concor. Et ita eſt arg. ꝙ quis poteſt, & tenetur indicare furem. arg. ext. de fur. qui cum fure cum concor. ibi poſitis. arg. contra. ff. de cond. ob tur. cauſ. idem & ſi ob ſtuprum. §. vlt. & ff. de præſcri. uet. l. ſolet. Nam in vtraque dicitur, ꝙ licite poſſum accipere a pecuniam à Domino, ut ſeruum iudicem fugitiuum. Ioan. Sol. in caſu iſto videtur poſſe dici, ꝙ ſecundum canones non eſt licitum accipere: ſecus ſecundum leges B.

f ¶ Vt perhibet.] Hic apparet potius hæc eſſe verba Gratiani, quàm Auguſt.

OPPONITVR. CASVS. Opponit hic Gratia. contra ſupradicta, ſcilicet ꝙ hæretici non poſſunt conferre ordines.

dines, etſi baptizare poſſint. Nam ſacerdos etiam depoſitus etſi baptizare poſſit, cõficere tñ non põt: nec eps depoſitus poteſt ordines conferre, etſi poſſit baptizare. Sed huic oppoſitione opponit duplicem ſolutionẽ. Prima hæc eſt. q̃ incipit ibi. [Sed ne.] ꝙ qui extremam manus impoſitionem recipiũt in eccleſia, eius potentiã retinẽt. & recedentes ab eccleſia ad ſimilitudinẽ characteris matrimonij, q poſt diuortiũ, vel votũ retinet. ſecus ſi extra eccleſiã. Ponit & aliã ſolutionẽ Grat. q̃ incipit ibi. [Quãuis.] vbi dicit, ꝙ ſacra hæreticorũ vera ſũt dũmõ in forma eccleſiæ ſint celebrata, ſed non hñt effectũ in male miniſtrantibus, & male ſuſcipiẽtib. Qđ ꝓbat quatuor rõnib. Primo ꝑ verã Euchariſtiã traditam proditori. S. do ꝑ verã pñiã Chriſti ĩ patria ſua, q̃ ibi nõ habuit effectũ; qa ibi fidẽ nõ inuenit. Tertio, ꝑ duplicẽ trãsfigurõnẽ Xpi, quatũ una incredulis nõ ꝓfuit. Quarto qa ita virginitatẽ habuerunt fatuæ virgines, vt prudentes. Demũ concludit, ꝙ vera ſunt hæreticorũ ſacra. in

[1] Iſta fuit expoſitio H. & L.

Marcus Craſſus, & Iulius Cæſar & Pompeius fuerunt cõtemporanei.

Concord. tex. in l. vxori. cum ibi not. ff. de vſufru. leg. fur. & cõicator differũt. Furem tenetur quis indicare.

a Sub. & ſi ræs accipiatur peccat accipiẽs ſm canones. & ſic etiã no. Vin. Lau. & Tan. & Ber. in dicto ca. qui cũ ſuis. Arch.

in ſe: ſed obſunt male ſuſcipientibus, & male miniſtrantibus. Et ad hoc inducit ſequens capitulum.

a ¶ Opponitur.] Hoc modo procedit in hoc §. primo ponit obiectionem ſuam contra Auguſt. quam tangit vſque ad §. [Sed ne.] Ibi ponit quandam ſolutionem ſuam,

b ¶ Sententiæ.] Cap. præcedētis. vbi dicit, ꝙ vtrumque quadam conſecratione datur, & ita videtur parificare ordinem, & baptiſmum.

c ¶ Pagano.] Supra eadem quæſtio. ſi quis per ignorantiam. ſupra eodem, §. ecce. quando. infra de conſecratio. diſtin. 4. quos a paganis. inf. de cōſec. diſtinctio. 4. a quodam.

tur [a] autē huic ſententiæ [b] Auguſtini poteſtas dandi baptiſmū, & ius conſecrādi Dominicū corpus, & largiendi ſacros ordines, plurimū inter ſe differūt. Suſpēſo n. uel depoſito ſacerdote, nulla ei relinquitur ptās ſacrificandi. Sacramentum tamen baptiſmi, non ſolum a ſacerdote depoſito, uel laico catholico, verum ēt ab hæretico, vel pagano [c] ſi miniſtratum fuerit, nulla reiteratione uiolabitur: nulla aūt rō ſinit, ut inter ſacerdotes habeātur, qui de manib. laici, uel pagani oleum ſacræ (imo execrandæ) unctionis aſſumunt. Non ergo conſequēter [d] colligitur, ut ſi recedentib. a fide ius baptizandi relinquitur, poteſtas [e] ēt diſtribuēdi ad ſacros ordines relinquatur quãuis utrūque a conſecratione proueniat. Degradatus n. ēps poteſtatem [f] largiendi [g] ſacros ordines non hēt, facultatē tamē baptizandi non amiſit. [h] ¶ Sed ne [i] Auguſtinū in hac ſnīa penitus reprobemus; intelligamus; aliud eſſe poteſtatem diſtribuendi ordines ſacros, aliud eſſe executionem illius poteſtatis. Qui. n. intra unitatē [k] catholicæ eccleſiæ conſtituti, ſacerdotalem, uel epiſcopalem unctionem accipiunt, officium, & executionem ſui officij ex conſecratione adipiſcuntur. Recedentes uerò ab integritate fidei, poteſtatem acceptam ſacramēto tenus [l] retinent, effectu ſuæ poteſtatis penitus priuātur, ſicut coniugati ab inuicē deſcendentes, coniugium ſemel initum nō diſſoluūt, [m] ab opere tamē coniugali inueniuntur alieni. ¶ De his ergo, qui accepta ſacerdotali poteſtate ab unitate catholicæ eccleſiæ recedunt, loquitur Auguſtinus, nō de illis, qui in ſchiſmate, uel hæreſi poſiti ſacerdotalem unctionem accipiūt. Alioquin eſſe cōtrarius Chalcedonēſi [n] concilio, in quo ordinati a ſimoniacis, in nullo proficere iudicātur, & Innocētio, [o] qui ordinatos a cæteris hæreticis, per prauam manus impoſitionem ſolam damnationē, & capitis uulnus aſſecutos teſtatur. ¶ Quamuis [p] poſſit generaliter dici ſacramēta, quæ apud hæreticos non aliter, quam in eccleſia Dei celebrātur uera. & rata eſſe, quātum ad ſe, falſa uerò, & inania, quātum ad effectum, & in iis a quib. male tractātur, & in illis, a quib. male ſuſcipiūtur. Nec mirum. Ipſa. n. ſalus noſtra buccelam Iudæ dedit: ſtatim cum buccella non bonus, ſed malignus ſpiritus intrauit: quare: nō quia bonus non daret bonū, ſed quia malus male accepit bonum, ſicq; bonum, effectum bonū nō habuit quia ubi illud faceret, non inuenit. ¶ Item Dominus in patria ſua præſens, & uerus affuit: non per malum miniſtrum, ſed per ſe ipſum nihil potuit, quia fidem non inue-

ſup. ſi quis ēps ſup. ead. c. qui perfectionem.

Ioan. 13.

Matth. 13.

d ¶ Conſequenter.] noli hic reprehendere magiſtrum: nam opponendo dicit hoc, vt patet ex ſolutionibus ſequentib. maxime ex ſecunda.

e ¶ Poteſtas.] Ideſt, executio poteſtatis. & ſic uerum dicit. alias mentitur. nam poteſtas ſacrificādi, .i. ordo ſacerdotalis in eo remanet.

f ¶ Poteſtatem.] Nō bene argumentatur quia ſi vocet poteſtatē ſacerdotalem ordinem, vel ſacramētum, nec hic, nec ibi amiſit poteſtatem: ſed ſi executionem, & hic & ibi amiſit.

g ¶ Largiendi.] ſed cum hæreticus præciſus poſſet cōferre tam baptiſma, quā ordinem, quæ ſpecialitas erit in baptiſmo? Dic quod in caſu neceſſitatis non peccat baptizās. quod nunquam eſt in collatione ordinum.

h ¶ Non amiſit.] In neceſſitate, & cū ſolemnitatibus. 50. diſtinctio. qui ſub gradu.

i ¶ Sed ne.] Hoc dicit Gratianus ac ſi Aug. intellexiſſet, ius dandi habent. ideſt, executionem, & ita ſoluit.

K ¶ Vnitatem.] Hic tāgit Gratian. opin. Ioan. de Fant. dicentis, quod qui recipit vltimam manus impoſitionem in Eccleſia, & c. 1. hęc opinio videtur expreſſe cōfirmari, ext. de ſchiſma. ca. 1. ſed expreſſe reprobatur. 9. quæſtio. prima. ordinationes.

1 Ideſt, ꝗ factus eſt ēps in eccleſia & poſt modum ſit hæretic⁹, ordinē confert. Sed qui ext. eccleſiā, recipit vltimam manus impoſitionē .i. ext. eccleſiam factus eſt ēps, ordines conferre non pōt: & qui a tali ordinatus eſt, nihil recipit ſm Hug.

ſuam, quæ protenditur vſque ad §. [Quamuis.] &c. ibi autem ponit aliam, quæ magis communis eſt, ad quam probandum inducit, quadruplex exemplum, primum ibi, [Ipſa enim.] ſecundum ibi, [Item Dominus in patria, &c.] Tertium ibi. [Quod vt plane.] Quartum de decē virginibus. quod incipit ibi. [Sic & omnes. &c.] Vltimo concludit ab alio loco: [Sciendum verò,] & ad probandam concluſionem ſuam inducit c. per Elaiam.

l ¶ Sacramento tenus.] Ideſt, quia ſi ordinant, conferunt ordines, licet non debeant, & hoc eſt, quod ſequitur, ſine effectu. &c.

m ¶ Diſſoluunt.] 32. q. 7. c. 2.

n ¶ Chalcedonenſi.] Sup. ea. q. c. ſi quis epiſcopus.

o ¶ Innocentio.] Sup. ea. ventum.

p ¶ Quamuis.] Sol. vera eſt, quam & ſupittetigit, & quæ recitatur inf. 11. q. 1. in prin. & ſup. §. ſi. ergo.

nit, pro perſidia aliorum non caruit ſua veritate, ſed effectus doni virtute. ¶ *Quod, vt plane in omnibus ſacramentis oſtenderet, bis* [a] *eſt transfiguratus, cum eſſet in carne. In vna transfiguratione, ſicut ſol* [b] *apparuit mirabilis,* [c] *vt fides credentium augeretur ad contemplandã cæleſtem gloriam ſuper ſe eleuatã. In altera, vt peregrinus, & incognoſcibilis de ſe dubitantibus ire longius ſe finxit, & ne agnoſceretur, oculos eorum tenuit: ad quid aliud? niſi, vt quia per fidem non erat in cordib. eorum, longius ſe ab eis recedere oſtenderet, & quia ipſum nõ credebant eſſe, quod erat, uiderent & eum alium,* [d] *quam erat? Ecce in vtraque viſione, ſua erat præſentia, & veritas: ſed in vna exercebatur fides, ut magis crederent, quam credebant: in altera tenebatur incredulitas, ne ẽt agnoſcerent, quod videbant. Sacramẽtum ergo corporis, & ſanguinis ſui alijs eſt ad ſalutem, alijs ad iudicium. Fides etiam quamuis ſit vera, tamen ſine operib. mortua eſt. Sic & oẽs decem virgines æqualiter erant virgines: ſed ex his quinque erant fatuæ, & quinque prudentes. Aequa erat virginitatis veritas, ſed pro eiuſdem virginitatis intentione non omnib. æqua meriti identitas. Sic etiam eſt æs ſonans,* [e] *aut cymbalum tinniens martyriũ, vel eleemoſyna, quam neſcit charitas.* [f] *Si verò cæcus cæco* [g] *lucernæ miniſtret veritatem, neuter tamẽ ideo magis ſuam illuminat cæcitatem: Sic & malus miniſtrat malo vera ſacramenta; ſed non ideo dona ſpiritualia: quia malis eorum meritis ſpiritus ſanctus impeditur, ne in eis,* [h] *quod ſuum eſt operetur. Vnde Innocentius,* [i] *cum hæreticorum baptiſma concedat eſſe ratum: non tamen ex illo baptiſmate concedit habere ſpiritum ſanctum. Et Leo hos, qui formam baptiſmatis acceperunt, nõ ſinit rebaptizari; ſed iubet ſpiritum ſanctum, quem ab hæreticis nemo accipit, per eius inuocationem, & manus impoſitionem a catholicis ſacerdotib. conſequi. Sciendum verò eſt, quod ſacramenta hæreticorum dicuntur irrita, uel etiam damnanda, falſa, & inania, nõ quãtum ad ſe, cum ſint ſancta, & uera etiã ab hæreticis celebrata: ſed quia, cum illicita dantib. perfidis ſint ad iudicium, illicite ab eis accipientib. non conferunt ſpiritum ſanctum. Irrita, & non vera dicuntur; quia quod promittunt, & cõferre creduntur, non tribuunt: & ideo damnanda, ut ea dari, uel recipi ab hæreticis non approbetur, ſed interdicatur. Non. n. quãtum ad ſe polluta ſunt, quamuis ab hæreticis pollui dicantur. Vnde Gregorius communionem Arrij uocat execrationem, & Innocentius uocat Bonoſi ordinationem, damnationem; non quod ita in ſe ſint, ſed quia male dantib. uel accipientib. id efficiunt. Sic etiam Hieronymus in Oſeæ ſacrificia* [k] *eorum panem luctus uocat, non quantum* [l] *ad ſe, ſed quantum ad effectum; quod ipſemet oſtendit, ſubiungens:* [*Quicunque comederit ex eo, cõtaminabitur, quia ſibi ad iudicium ſumet.*]

Matth. 7.
Luc. 24.
Iac. 22: Matth. 25.
1. Cor. 13.
ſup. ea. c. Arrianos.
ſup. ea. c. hi qui.
ſu. ea. c. ſuperueniẽte. c. qui perfectionẽ c. uentum.
In c. 9. Oſeæ.]

Hinc etiam Auguſtinus lib. 2. contra epiſt. Parmeniani, cap. 5.

a ¶ Sed ne Auguſtinũ.] *Hic Gratianus ita uidetur loq. de B. Aug quaſi ipſius hac in re ſit dubia, aut incerta ſnia*

a ¶ Bis.] Quantum ad primã, vel quantum ad ſecundam, prout videbatur duobus diſcipulis in caſtellum Emaus euntib. Sed quare dicit in carne, cum etiam modo ſit Dñs in carne? ſed dicunt quidã in carne. ſ. mortali, ſed male nam in carne mortali ſemel tãtum transfiguratus eſt: poſt paſſionẽ uerò ẽt ſemel & iõ poteſt dici cũ eſſet in carne. i. inter carnales, vbi carnẽ aſſumpſit. Vel põt intelligi in carne ſ. mortali, & ſic ibi fiet punctus. bis trãsfiguratus eſt, cũ eſſet ĩ carne in vna trãsfiguratione. &c. quaſi diceret in carne mortali. i. in vna trãsfiguratione. ſ. in monte Thabor, in altera poſt reſurrectionẽ, in ſpecie. ſ. peregrini apparens.

Chriſtus bis in carne trãsfiguratꝰ eſt.

ADDITIO. ſ. duob. Diſcipulis ĩ Caſtellũ Emaus euntibus. H.

b ¶ Sol.] ſ. Chriſtus. & hoc eſt primum exemplum.

c ¶ Apparuit mirabilis.] Corã Iacobo, Petro, & Ioanne in mõte Thabor.

d ¶ Alium.] Ideſt, alterius modi.

e ¶ Sonans.] Quia ſe ipsũ conſtringit alij ſonum præſtans:

f ¶ Charitas.] ſu. ea. q. vide.

g ¶ Cæco.] Si Cæcus cæcũ conetur ducere ſecum: In foueã ductor primum cadet, inde ſecutor.

Cæcus cæco ducatũ præſtare nõ dẽt.

h ¶ Ne in eis.] Exiſtẽdo ĩ hæreſi, vel quo ad effectum: niſi in cauſa neceſſitatis, vel ignorãter. ſu. ea. q. ſuperueniente.

i ¶ Innocentius.] ſu. ead. q. qui perfectionẽ. inf. ea. q. 7. c. 5. §. itẽ. Inno. &c. quod pro remedio.

K ¶ Sacrificia.] Vt dicitur ĩ. ea. q. §. ſed hoc ſup. ca. illi., & c. Dominus. verſ. nos dicimus. & cap. ſi quis inquit.

l ¶ Non quantum.] d. 49. ſacerdotes. inf. ea. q. 3. ſaluator.

Per

PEr Eſaiam.] Hoc ca. diuiditur in tres partes. In prima parte ponuntur verba prophetæ. In ſecunda dicit Aug. ꝙ vbicunque malus offert ſacrificium, ſibi perniciem irrogat, ſed non illis, qui dignè aſſumunt. In tertia parte dicit, ꝙ Spiritus ſanctus diſciplinæ effugit fictum, nec operatur per eũ remiſſionem peccatorum. Secũda pars icipit ibi, [Quilibet.] Tertia ibi, [Spũs ſctũs.] CASVS. Primo ponuntur verba prophetæ. Secundo, dicit Aug. ꝙ vbicunq; malus Deo offert ſacrificium, ſibi perniciem irrogat, non dignè ſumenti. Tertio dicitur, quod ſpirit⁹ sãctus diſciplinę ſcilicet dator effugiet fictum, nam per eũ non operatur remiſſionem peccatorum, ſed per officiũ operatur, & de malis toleratis intelligitur, quod hic dicitur.

cum tamen nemo ipſo melius, ac fuſius in libro contra Donatiſtas rem hanc expoſuerit, omnino quæ cum Chalcedonenſi concilio, & Innocentio concordet.

¶ Sacramenta quamuis obſint indignè tractantibus, proſunt tamen dignè ſumentibus. Cap. XCVIII.

Iuo p.2. c.27.
Eſa. 66.

PEr Eſaiam Dominus dicit: [Facinoroſus, qui ſacrificat mihi vitulum [a], quaſi qui canem occidat: & qui coquit *a* [b] ſimilaginem, quaſi ſanguinem porcinum, & qui offert thus in memoriam, quaſi blaſphemus.] *& paucis interiectis.* ¶ Quilibet vbilibet offert ſacrificium tali † corde, vel factis, hoc † vt [c] mereatur audire [d]; perniciem ſibi infert, non illis bonis [e], qui accipiunt ab eis ſacramenta eadem, qui ſecundum prophetam Ezechielem gemunt, & mœrent peccata, quæ fiunt in medio eorũ, quãuis non ſe inde corporaliter ſeparent. *& infra.* ¶ Sacrificium impiorum eis ipſis oberunt, qui offerunt impie. Nam vnum atque idem ſacrificium propter nomen Domini, quod inuocatur, & ſemper ſanctum eſt, & tale cuique fit, quali corde ad accipiendum acceſſerit. [Qui enim manducat, & bibit indignè, iudicium ſibi manducat, & bibit.] non ait, alijs [f]; ſed, ſibi. *& infra.* ¶ Hoc penè in omnibus talibus quæſtionibus intelligẽdum admonemus, ſcilicet quia omnia ſacramenta cum obſint indignè tractantibus, proſunt tamen per eos dignè ſumentibus, *& infra.* ¶ Spiritus ſanctus in eccleſiæ propoſito, vel miniſtro ſic ineſt, vt ſi fictus non eſt, operetur per eũ ſpiritus ſanctus, & ad eius mercedem [g] in ſalutem ſempiternam, & eorum regenerationem [h], vel ædificationem [i]: qui per eum ſiue conſecrantur, ſiue euangelizantur. Si autem fictus eſt, quoniam veriſſimè ſcriptum eſt: Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum, deeſt quidem ſaluti eius, vt auferat ſe à cogitationibus, quæ ſunt ſine intellectu: miniſterium tamen eius non deſerit [k], quo per eum ſalutem operatur aliorum.

† tale ? orig.
† al. hac.
Ez. 9.
eod.l.2. contra epi. Parme.c.6.
1. Cor. 11.
eod.lib. 2.c. 10.
Ibidem.c.11.
Sap. 1.

a ¶ Et qui coquit.] *Apud B. Auguſtinum legitur,* & qui ſimilaginem, quaſi ſanguinem porcinum, & qui offert thus, quaſi benedicat idolo, *& ſic etiã Iuo: niſi quod habet,* & qui ponit ſimilaginem, *ſicut etiam B. Auguſtinus contra literas Petiliani lib.2.cap.52. Lectioni Grecæ vulgatæ optimè reſpondet verſio B. Hieronymi ſecundũ* LXX. Iniquus autem, qui immolat vitulum, quaſi percutiens virum; ſacrificans de grege quaſi qui occidat canem: qui offert ſimilam, quaſi qui ſanguinẽ ſuillum: qui dat thus in memoriale, quaſi blaſphemus. *Vulgata autem Latina ex Hieronymo ſecundum Hebræum exemplar ſic habet:* Qui immolat bouem, quaſi qui interficiat hominem; qui mactat pecus, quaſi qui excerebret canem; qui offert oblationem, quaſi qui ſanguinem ſuillum offerat, qui recordatur thuris, quaſi qui benedicat idolum †.

Conſtat [l] *ergo, vt Innocentius ait, de cæteris hæreticis.*

† al. idola.
ſup.c.qui perfectionem.

a ¶ Vitulum.] Talis eſt, & ita agit, quaſi &c.

b ¶ Coquit.] Alias colit id eſt in cultu quaſi colendo in ſacrificio offert. Et eſt ſimilago flos farinę de quo fiebat panis propoſitionis.

Similago eſt flos farinæ.

c ¶ Hoc vt.] Quod dicit propheta.

d ¶ Audire.] Scilicet ſibi dictum eſſe.

e ¶ Non illis bonis.] Accipientibus ab eis ſacramenta.

f ¶ Non alijs.] Argumentum, ꝙ de vno, &c. vt d.45. diſciplina. ibi, meus nõ eſt. Arg. contra inf. 23. q.4. fortè.

g ¶ Mercedẽ.] Id eſt, retributionem æternam.

h ¶ Regenerationẽ.] Vt infantum.

i ¶ Vel ędificationẽ. Vt adultorum.

K ¶ Non deſerit.] Supra ea. c. remiſſionẽ.

CONSTAT ERGO.

CASVS. Superius in ca.1. huius q̃ſtionis dicit Leo, ꝙ ſimoniaci nõ accipiunt niſi ſpiritum mẽdacij & damnationem inc. fertur, dicit Greg. ꝙ ſimoniaci vulneratã habent animam lethali vulnere. In ca. ventum, dicit Inno. ꝙ ordinati ab hæreticis vulneratum habent caput. per quæ ca. infert Gratianus idem eſſe de hæreticis & ſimoniacis: ſed ſuæ concluſioni ſtatim obijcit ibi, [Sed obijcit.] Et ibi, [Immo.] Concludit tamen quòd ſacramẽta non debent ſimoniacè concedi.

l ¶ Conſtat.] Superius introduxit magiſter multa capitula per

la per quæ oſtendit de hæreticis, & ſimoniacis idem eſſe: ex quibus infert concluſionem ſuam in iſto. §. 1. ſed ſuæ concluſioni obijcit ſtatim dupliciter, ibi, ſed obijcitur, & ibi, immo.

a ¶ Sed obijcitur.] Ad hoc quod dixit de ſimoniacis locum habere, quod de alijs hæreticis dicit.

cet non deberem facere, arg. hic, & infra ea. placuit.

i ¶ Correxerint.] Relinquendo honorem, & perpetuo pœnitendo, vt infra ea. q. ſi quis neque. Ioan.

NVllus.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ nullus clericus a percipiente gratiam communionis pretium exigere

ordinatos a ſimoniacis per prauam manus ſimoniacæ impoſitionem vulneratum habere caput. ¶ Sed obijcitur, quòd in ordinatione ſimoniacorum hoc ſolum [b] *reprenſibile inueniatur, quòd gratia ſpiritus ſancti ſub pretio redigi putetur: alioſum autem in omnibus integra forma ſacramentorum ſeruetur. Cum ergo illicita ſacramenti vſurpatio per pœnitentiam correcta fuerit, vt gratia Spiritus ſancti gratuita, & non venialis exiſtimetur, integer debet adeſſe vnctionis effectus: Immo etiam, ſi non ſequatur pœnitentia, licet ſimoniacè tamen reuera conſecratus reputetur* [c]*: ſicut illi, qui quondam non, niſi pretio dato, nec ad ſacri baptiſmi regenerationem, nec ad ſanctæ communionis participationem admittebantur; licet ſimoniacè, tamen non ideo minus baptizati, vel ſacræ communionis participes reputati ſunt: ſed hoc tantum* † *ſacris canonibus conſtitutum eſt, ne de cætero Sacramenta Chriſti ſimoniacè diſtribuantur.* † al. tamen

Vnde Gelaſius ad epiſcopos per Lucaniam, epiſt. 1. c. 7.

¶ A baptizandis, vel conſignandis pretia non exigantur. Cap. XCIX.

Capit. 6. c. 180. Burc. l. 4. c. 71. Iuo p. 1. c. 72. & 265. *Math.* 10.

BAptizandis, conſignandiſque [d] fidelibus ſacerdotes pretia nulla prefigant [e], nec illationibus quibuslibet impoſitis exagitare cupiant renaſcentes [f]: quoniā quod gratis accipimus, gratis dare mandamur. Et ideo nihil à prædictis prorſus exigere [g] moliantur [h], quo vel paupertate cogente deterriti, vel indignatione reuocati, redemptionis ſuæ cauſas adire deſpiciant: certum habentes, ꝙ qui prohibita deprehenſi fuerint admiſiſſe, vel commiſſa non potius ſua ſpontè correxerint [i], periculum ſubituri proprij ſint honoris.

Item ex ſexta ſynodo, c. 21.

¶ A percipiente gratiam † communionis pretium exigi non debet. Cap. C. † al. gratia.

NVllus epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus [k], qui ſacram diſpēſat communionem, à percipiente gratiam [a] communionis aliquod pretium exigat [l]. Neque enim vēditur gratia, neq; pro pretio gratiam Spiritus ſancti damus; ſed dignis munere ſine defraudatione participare concedimus. Si quis vero eorum, qui connumerantur in clero, ab eo, qui ſacram communionem diſpenſat, aliquod pretium exegerit, deponatur, ſicut imitator ſimoniacæ fraudis. Iuo p. 2. c. 12.

a ¶ Gratiam.] *Sic etiam Iuo. In vno vetuſto Gratiani codice eſt,*

b ¶ Hoc ſolum.] Quod non eſt in ordinatione hæreticorum.

c ¶ Reputetur.] Verum eſt, quātum ad characterem.

BAptizādis.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod nec pro baptiſmo, nec pro chriſmatione dēt pretiū exigi, ne propter paupertatem, vel indigētiam homines ſuam negligāt ſalutem, & qui hoc de cætero fecerit, deponetur.

d ¶ Conſignādiſq;] Id eſt, chriſmandis. idem eſt in quolibet ſacramento, ext. de ſim. cum in eccleſię.

e ¶ Præfigant.] Sic infra 10. quæſt. vlt. nec numerus, ſecundum quod ibi eſt in litera num. n. 15. eſt ſimile alias ſi eſt numerus, non eſt ſimile.

f ¶ Renaſcentes.] Id eſt, renaſci volentes volūtate ſua, vel parentum.

g ¶ Exigere.] Aliquid tamē ſponte oblatū recipi poteſt, vt ſup. diſtinct. 18. de eulogijs.

h ¶ Moliantur.] Sed quid ſi ſacerdos nullo modo vult baptizare, niſi ei detur pecunia? Dicunt quidā quòd ſi baptizād⁹ eſt adultus, nihil ei debet dare quia ſola fides ei ſufficit, de conſec. diſtinct. 4. baptiſmi, vel ipſemet baptizet ſe arg. ff. de adopt. ſi conſul. argu. contra, extra de baptiſmo, & ei⁹ eſt, debitum. Ioan. Sed certè ſi in neceſſitate tali aliquis ſeipſum baptizet: non eſt tamen baptizatus 2. licet ad patriam, ſi decederet, conuolaret, vt dicit decret. illa, debitum B. Si eſt puer, baptizet eum offerens, vel pater: ſed ſi illi ita debiles ſunt, uel neſciunt formam baptiſmi, uel nullus eſt alius, qui baptizet in neceſſitate, non ideo danda eſt pecunia, & committenda ſimonia potius permittatur mori ſine baptiſmo, argum. hic, & infra ea. placuit. Ego tamen potius darem pecuniam, quàm eum ſic dimitterem mori, & bene licet non deberem facere, arg. hic, & infra ea. placuit.

gere debet, quod ſi quis fecerit, deponetur.

K ¶ Diaconus.] inf. de conſ. diſt. 2. peruenit, contra ibi dicitur, quòd presbyter daret Euchariſtiam: ſed hoc in neceſſitate, 93. diſt. diaconis &c. præſente H.

l ¶ Exigat.] Cum effectu 3. uel etiam ipſe conatus puniendus eſt in deteſtationem criminis, ſupra ea. qui ſtudet, arg. 6. q. 1. §. uerum, arg. 47. diſt. quoniam. H.

Hæretici, & ſimoniaci æquiparantur 1. Quia ſu. c. 1. huius qō. dixit Leo, ꝙ ſimoniaci nō niſi ſpiritum mendacij accipiunt, & dānationem ſu. c. fert. Dixit Greg. ꝙ ſimoniaci vulneratam hēnt, aīam lethali vulnere. ſu. ea. ventū dixit Ian. ꝙ ordinati ab hæreticis vulneratū hēnt caput. vn̄ infert, & magiſter idē eſſe de ſimoniacis & hæreticis, fin H. ſed ſuæ concluſiōi, &c. vt ſequitur Pe. & Bart. Brix.

Baptizare ſe ipſum nemo poteſt.

2 Adde ad hoc ꝙ lo. & no. de cōſe. diſt. 4. baptiſmi, in glo. poterit.

3 Deeſt: exigendo recepit, ſic. ff. de rer. diu. l. ſi. aliàs con. d. pœn. diſt. 1. cogitationes. Arch.

Quidquid]

gratia cõmunis, *quod Græca lectioni magis conuenit:* παρὰ τοῦ μετέχοντος εἰς πρᾶξιν, τῆς τοιαύτης μεταλήψεως χάριν, ὀβολοὺς, ἢ εἶδος τό οἱονοῦν, i. ab eo qui percipit cõmunionem eiuſmodi participationis gratia, obolos, vel aliam quam quamuis ſpeciem exigat. *Sunt etiam alia nõnulla variætates non magni ponderis.*

Item ex concilio Toletano, 11. c. 8.

¶ Munera inuiſibilis gratiæ quæſtibus non ſunt comparanda. Cap. C I.

Iuo p. 1. c. 73. & par. 5. c. 126.
Matth. 10.

QVidquid inuiſibilis [a] gratiæ conſolatione β [b] tribuitur, nūquam quæſtibus γ [c], vel quibuslibet pręmijs venundari penitus debet, dicēte Domino: [Quod gratis accepiſtis, gratis date.] Et ideò quicunq; deinceps in eccleſiaſtico ordine conſtitutus, aut pro baptizandis, conſignandiſque fidelibus, aut collatione chriſmatis, vel promotionibus graduum pretia quælibet, vel præmia (niſi δ voluntarie oblata) pro huiuſmodi ambitione ſuſceperit: equidem, ſi ſciente loci epiſcopo tale quidquã à ſubditis perpetratum fuerit, idem epiſcopus duobus mēſibus excommunicationi [d] ſubiaceat, pro eo, quòd, ſcita mala contexit, & correptionem neceſſariam non adhibuit. Sin autem ſuorum quiſpiam, eodem neſciente, pro ſupradictis quodcunque capitulis accipiēdum eſſe ſibi crediderit [e]; ſi presbyter [f] eſt, quatuor menſium excommunicatione [g] plectatur, ſi diaconus, trium, ſubdiaconus verò, vel clericus [h] his cupiditatibus ſeruiens, & competēti ζ pœna [i], & debita excommunicatione plectendus eſt.

β ¶ Conſolatione.] *In concilijs olim Coloniæ, ac Lutetiæ impreſſis duobus ipſorum codicibus Vaticanis, vno regis Catholici, & apud Iuonem legitur,* collatione: *ſed ob gloſſam non eſt emendatum.*

γ ¶ Nunquam quæſtibus.] *In eodē codice Regio, legitur* nūmorũ quæſtu, vel quibuslibet pręmijs venundari penitus non debet: *in alijs verò ſupra citatis,* nunquã quæſtu.

δ ¶ Niſi.] *Ab eodem codice Regio abeſt dictio iſta,* niſi. *ita vt in his caſibus voluntarias etiam oblationes prohibeat; ſicut de baptiſmo in concilio Eliberitano eſt conſtitutum, infra ead. c. emendari & de ſacris ordinationibus in concilio Tridentino ſeſſ. 21. cap. 1. In alijs tamen codicibus eſt ipſa dictio,* niſi.

ε ¶ Quod ſcita.] *Antea legebatur,* in conſcientia mala. *Emendatum eſt ex codice Regio, & Iuone in concilijs verò impreſſis variè legitur.*

QVidquid.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ pro ſacramentis, vel ordinibus conferendis aliquid accipi nõ debet, niſi quod ſponte fuerit oblatum, & clericus ſi contra fecerit, deponatur. & ſi ſciente epiſcopo, & negligente corrigere aliquid fuerit exactum: duobus menſibus communione priuetur. Si verò ipſo ignorante clerici aliquid acceperint: pro qualitate perſonarum & ordinum punientur pœnis hic poſitis, & nihilominus deponentur.

a ¶ Inuiſibilis.] ideſt, ſacramentum in quo gratia inuiſibilis continetur per ſignificationem.

b ¶ Conſolatione.] Nota coniugium non * eſſe de his ſacramentis: quæ conſolationē cœleſtis gratiæ tribuũt: & ideo in ipſo poſſe pretium inuenire. 32. q. 2. honorantur. Cætera ita ſacræ rei tenent ſignificationem, vt eius pariter habeant uirtutem, iſtud ſolam ſignificationem. Cætera verbo, ſed iſtud ex conſenſu perficitur. Cætera à iure canonum initium habuerunt, hoc à iure naturali initium habuit. extra de biga. debitum. illa autem non eſt ratio ſufficiens, ꝙ pecunia interueniat, quia in eo non confertur gratia: quia nec in ſepultura. nec in funeratione gr̃a confert: eſt tñ ſimonia. 13. q. 2. q̃ſta. Imò dicit lex, matrimonia nõ debent eſſe venalia. ff. de do. inter virum & vx. l. 2. & dic qđ licet quæratur in matrimonio quantũ detur pro dote, hoc non eſt ſimonia arg. de cõſec. d. 1. nemo. nam epiſcopus non conſecrat eccleſiam, niſi dos fuerit ei aſſignata, vt ibi dicitur; & tamen illud non eſt ſimoniacum. inf. q. 2. placuit.

* Imò, quatenus ſacramētum tribuit gratiã, vt decernit Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 1. & ideo dare pecuniã pro eo, ſicut eſt ſacramentis, illicitum eſt licitum autē, quatenus eſt natura officiũ B. Th. 2. 2. q. 100 artic. 2. ad 6.

Gratia in ſepultura nõ confertur.

c ¶ Quæſtibus.] A quæro quæris, non à queror quereris.

d ¶ Excommunicationi.] ideſt, ſuſpenſioni. 32. diſ. eos. no. epiſcopũ ſuſpendendũ eſſe, quia nõ corrigit ſubditum.

e ¶ Crediderit.] Ad hoc vt occultet illud crimen.

Eps̃ nõ corrigens ſubditum, eſt ſuſpendēdus.

f ¶ Si p̃sbyter.] Hanc leuem pęnã antiquitus ſuſtinuit: ex poſterioribus autē decretis ꝓ huiuſmodi ſui honoris periculo ſubſunt, & nota infamię percelluntur, vt ſup. ca. qui baptizandis, & 1. q. 3. c. vlt.

g ¶ Excõicatione.] Hic grauius punitur ſacerdos q̃ eps̃ argu. cont. 40. d. hõ 1. Sed hic presbyter ĩ duobus deliquit, & quia contemnit, & quia ſimoniam committit. epiſcopus tãtum in negligentia 2. Et quod dicit, quatuor menſium excommunicatione plectatur, hæc pęna non excludit depoſitionem. Alij intelligunt hoc capitulum tãtum de negligente 3. non de committente. ſed huic intellectui obuiat illud, accipiendum. & illud, cupiditatibus. Sed exaudi hoc per illud. extra de ſimo. nemo. cum ſcilicet quis celat crimen alterius pro pecunia: arg. ſup. e. c. ibi, contexit. B. Sed adhuc contradicit huic intellectui quod dicit de pœna. quia minor imponitur maioribus. Sed dic, quod maior pœna eſt epiſcopo ceſſare per duos menſes, quam preſbytero per quatuor. 40. diſt. homo Chriſtianus.

Sacerdos grauius punitur q̃ epiſcopus.

1 Arg. extra de cle. uena. c. 1.

2 Sic no. ſ. 24. q. 1. qui contra. in gl. ult.

3 Et talis nõ eſt ſimoniacus. quia nil uſ emere vel uendere: ſed pro tanto dr̃ ſimoniacus: quia ſimoniã cõmittit, & contegit. extra de ſimo. nemo. Hug.

h ¶ Clericus.] & ſecundum hoc clericus in minoribus ordinationibus poteſt eſſe prælatus.

i ¶ Competenti pœna.] Depoſitioni. inf. ea. q. 3. cap. vlt. placuit.

Placuit, vt nullus.] CASVS. Statuitur hic, vt nullus epſ pro chriſmate tremiſſem exigat, ſicut olim epi facere conſueuerunt, ne ipſi venundantes, ſicut Simon magus voluit emere, damnabiliter venundentur. a ¶ Balſami.] id eſt, chriſmatis. nam poſt conſecrationẽ chriſma eſt. Chriſma ergo vendi non poteſt, nec ẽt in neceſſitate, cũ ſit ſacramẽtum. 1. q. 1. multi. & 1. q. 3. ſi qs p̃bendas. & ſup. ea. quicquid. b ¶ Tremiſſem.] Tertia pars ſolidi eſt tremiſſis. De hoc tremiſſe habes. C. de veſte milit. fortiſſimis. li. 12. & inde dicitur tremiſſis ẽm Iſidorũ, quaſi ter miſſus ſolidum conſtituat.

Chriſma vẽdi non põt.

Tremiſſis eſt tertia ps ſolidi.

Placuit.] CASVS. Statuitur in hoc c. vt p baptiſmi collatione nihil exigat: ſponte tamen oblatum poteſt recipi: & ſi timore extorſionis aliquis ſe ſubtraxerit à baptiſmo, aĩa periclitantis à tali p̃sbytero requiretur. c ¶ Eorum.] Argu. q in eadẽ ſit perditione & qui damni cauſam, vel occaſionem dat, & qui damnum dediſſe videtur. inf. 23. quæſt. 5. de occidedis. & c. cũ homo. cõtra. 26. q. 6. ſi preſbyter. ⁊. 27. q. 2. ſi tu abſtines. ſup. d. 55. ſi qs abſciderit. ⁊. 17. queſt. 4. diffiniuit ſ. 50. diſt. ſtudeat. & c. ſæpè. ⁊. 16. q. 1. decimæ. Io. Sol. hoc intelligendum eſt de cauſa proxima, maximè cum malo zelo cauſam, vel occaſionem præſtant H. d ¶ Perditio.] Nihil enim intereſt, an occidat quis, an cauſã mortis. p̃beat. ff. ad l. Corn. de ſic. nihil, vnde ſi p̃ſtito impunitatis ſacramento ſeruos fugientes ad eccleſiã ſacerdos non reddiderit, & poſtea fugerint: fuga eorum à ſacerdote quærẽda eſt, vt inf. 17. q. 4. diffiniuit. qui enim occaſionem damni, &c. ff. ad l. Aquil. qui occidit. ſ. vlt.

Damnũ dediſſe vr, qui occaſionem damni dat.

[Requiratur.] Not. quòd pro loco, & tempore illicita redduntur, quæ ſimpliciter licita ſunt, vt 27. q. 1. neque viduas.

Emendari.] CASVS. Dicitur hic, q p baptiſmo nihil recipiatur, nec pedes baptizandorum lauentur. Sequentia duo cap. plana ſunt, in quibus dicitur, q pro ſacramentis, vel ordinibus, ſepulturis, chriſmate, communione, & luminaribus, nihil exigi debet. f ¶ Non mittant.] Præſumitur enim ſimonia 1. ſimilis præſumptio eſt ex tempore, vel loco. inf. 31. q. 1. relatũ. ſup. d. 81. in omnibus. inf. 8. q. 3. c. 1. & ſup. d. 57. ſi quis in ægritudine. ⁊. 18. q. vlt. Eleutherius. contra extra de ſimo. cum ſit Romana. inf. ea. q. 2. placuit. Sol. exaudi hoc de nummis exactis. nam ſponte oblatos accipere poſſum. arg. inf. c. proxi. Alij dicunt hoc vitandum propter ſpeciem mali. argum. extra de tranſact. cõſtitutus. ff. ad leg. Iul. de ambitu. l. vna. vbi dicitur, quòd accuſatus non debet intrare domum iudicis. Hic arguè opus per ſe laudabile ratione temporis reprobari, & ne malignandi occaſionem inducat. licet enim nummos in concham mittere opus pietatis ſit, tempore tamen ſuſcipiẽdi baptiſmi ſimoniæ ſuſpicionem inducit arg. eſt ff. ad l. Iul. de ambitu. l. vna. in fi. adeò, vt ſi etiam ſub aliquo prætextu tempore prohibito detur, præſumptio ſimoniæ non euaneſcat. arg. 57. diſt. ſi quis in ægritudine 2. 8. q. 3. c. primo. g ¶ Ne ſacerdos.] Arg. non ſolum abſtinendum eſſe a malis, ſed etiam ab omni ſpecie mali. arg. ſupra 54. diſt. generalis.

1 Vnde ſubdit, ne ſacerdos, &c.

Opus per ſe laudabile ratione temporis reprobatur.

2 Et not. inf. 18. q. 2. diffinimus.

Abſtinendũ eſt ab omni ſpecie mali.

¶ Et competenti.] *In vulgatis legebatur*, pro arbitrio competenti pœna, *ſublata ſunt voces*, pro arbitrio, *quia in uetuſtis exemplatibus, in concilijs impreſſis, & manuſcriptis, & apud Iuonem nõ habentur, neque auctor gloſſæ eas agnoſcit.*

Item ex concilio Bracarenſi ſecundo, c. 4.

¶ *Emendata eſt inſcriptio ex aliquot vetuſtis codicibus. Nam in vulgatis erat*, ex Carthaginenſi quarto, *in quo non habetur.*

¶Nihil à ſacerdotibus exigatur pro balſamo, quod in Chriſmate ponitur. Cap. CII.

Placuit, vt nullus epiſcoporum pro modico balſami [a], quod benedictum pro baptiſmi ſacramento per eccleſias datur; quia ſinguli † tremiſſem [b] pro ipſo exigere ſolent; nihil vlterius exigatur: ne fortè, quod pro ſalute animarum per inuocationẽ ſancti ſpiritus conſecratur, ſicut Simon magus donum Dei pecunia voluit emere, ita nos venundantes damnabiliter venundemur.

† al. à ſingulis tremiſſis exigi al. ſinguli tremiſſes exigi.

Item ex eodem, c. 7.

¶Non eſt aliquid exigendum ab ijs, qui infantes ſuos ad baptizandum adducunt. Cap. CIII.

Placuit, vt vnuſquiſque epiſcopus per eccleſias ſuas hoc præcipiat, vt hi, qui infantes ſuos ad baptiſmum offerunt, ſi quid voluntariè pro ſuo offerunt voto, ſuſcipiatur ab eis. Si verò pro neceſſitatem paupertatis aliquid non habeant, quod offerant, nullum eis pignus violenter tollatur à clericis. Nam multi pauperes hoc timentes, filios à beptiſmo retrahunt: qui ſi fortè, dũ differunt, ſine gratia baptiſmi de hac vita receſſerint, neceſſe eſt, vt ab illis eorum [c] perditio [d] requiratur [e], quorum ſpolia pertimeſcentes, à baptiſmi gratia ſe retraxerunt.

Act. 8.

Item ex concilio Eliberitano, c. 4.

¶Qui baptizatur, nullos nummos in concham mittat. Cap. CIV.

Emendari placuit, vt qui baptizàtur (vt fieri ſolebat) nummos in concham non mittant [f]: ne ſacerdos [g],

a ¶ Lauan-

Latio Mediolanenſiū.

a ¶ Lauandi ſunt.] Quia Mediolanenſis primo aqua conſecrata puerorum pedes lauant,& poſteabaptizant & non peccant,quia auctoritate Amb. hoc faciunt, qa qui eſt mundus totus, non indiget niſi ut pedes lauet. Tamen in illa auctoritate intelligũtur pedes,ideſt,affeſtus.

pro tempore etiam luminum pretium interdici in extrauag.Alex.3.de his ſane Hug.ſatis dicitur ext.de ſim. non ſatis,& c.cum in eccleſiæ.

ADDITIO. Adde ad hoc quod legitur, & not.ſup.ead. emendari.Arch.

quod gratis accepit,pretio diſtrahere videatur.Neq.pedes eorum lauandi ſunt [a] a ſacerdotibus,vel clericis.

Item ex concilio Triburienſi.

¶Pro perceptione baptiſmi, vel chriſmatis aliquid exigi non debet. Cap. C V.

Pann.l.4.c.101. Iuo p.1.c.295.

DIctum eſt ſolere in quibuſdã locis pro perceptione chriſmatis nummos dari,ſimiliter pro baptiſmo,& communione.Hoc ſimoniacæ hæreſis ſemẽ deteſtata eſt ſancta ſynodus,& anathematizauit,& vt de cætero nec ꝓ ordinatione,nec ꝓ chriſmate,vel baptiſmo,vel ꝓ balſamo,nec pro ſepultura, vel communione quidquã exigatur,ſtatuit,ſed gratis dona Chriſti gratuita diſpẽſatione donentur.

Item ex concilio Cabilonenſi tempore Caroli Magni,cap.16.

¶Nõ pro dedicandis baſilicis,vel pro cæteris ſacramentis,eccleſiæ conferendis aliquid exigi debet. Cap. CVI.

Burc.l.4.c.93. Iuo p.1.c.287. Pann.l.1.c.98.

STatuimus, vt ſicut pro dedicandis baſilicis,& dãdis ordinibus nihil accipiẽdum eſt:ita etiam pro balſamo ſiue luminaribus [b] emendis, nihil presbyteri chriſma accepturi dent. Epiſcopi itaque de facultatibus eccleſiæ balſamum emant,& luminaria ſinguli in eccleſiis ſuis concionanda prouideant.

13 *Sicut [c] ergo hæc ſacramenta [d] licet ſimoniace miniſtrentur,tamen benedictionis effectũ conferunt accipiẽti, & ſic ſacerdotalis vnctio, licet ſimoniace miniſtretur;ſuo tamẽ nõ dẽt carere effectu. Sed ſicut ſupra dictũ eſt,illa ſacramenta ſunt neceſſitatis, hæc dignitatis, & ideo priuilegia illorum non poſſunt generare cõem legem iſtorum. Habent ergo ſimoniaci vulneratum caput per ſimoniacæ manus prauam impoſitionem. Hoc autem de illis intelligitur, quos nec excuſat ignorantia, nec attractionis violentia;qui ab illis ordinantur,quos indubitanter ſciunt eſſe ſimoniacos;ſiue ſimoniace,ſiue nõ ſimoniace ordinentur ab eis.Vt.n.diſtinguit Nicolaus Papa alij ſimoniace ordinantur a ſimoniacis: alij ſimoniace à nõ ſimoniacis,allij non ſimoniace a ſimoniacis.*

ſup.c.remiſſionem §.ſed notandum.

Hanc diſtinctionem innuit Nicolaus Papa ſecundus ſcribens omnibus epiſcopis.

¶De triplici genere ſimoniacorum. Cap. CVII.

STatuimus [e] decretum de ſimoniacis tripartita hæreſi ideſt,de ſimoniacis ſimoniace ordinatoribus, vel ordinatis,& de ſimoniacis ſimoniace a non ſimoniacis, & de ſimoniacis nõ ſimoniace a ſimoniacis.¶Simoniaci ſimoniace ordinati, vel ordinatores ſecũdum eccleſiaſti-

4.ſent.d.25. Pann.l.3.c.127.

SICVT ERGO. Hæc ẽ 13. pars hui⁹ quæſt. in qua itẽdit probare magiſter,ꝙ ſi aliquis ignorãter ordinatus fuerit a ſimoniaco, vel etiam compulſus,ꝙ diſpẽſatur cum tali. Si autem ſciẽter fuerit ſimoniac⁹,vel ordinatus a ſimoniaco, nõ diſpenſatur cũ illo: & hoc ꝓbat per ſex auctorit. Io. de Fan. CASVS. Infert Grat. quod ſicut hęc ſacramẽta.ſ.baptiſma,& chriſma habent effectũ, licet ſimoniace miniſtrentur, ſic & vnctio ſacerdotalis. Sed eſt aliud in illis quã in iſtis,quia illa ſunt ſacramenta neceſſitatis: hæc verò dignitatis.Simoniaci.n.habẽt caput vulneratum, quos ignorantia,vel alias cauſa nõ excuſat.Vnde Nicolaus diſtinguit.Alij ordinãtur ſimoniace a ſimoniacis.Alij ſimoniace a nõ ſimoniacis. Alij non ſimoniace a ſimoniacis,quę diſtinctio probatur per ſequens capitulum.

c ¶ Sicut.] Accepit hic finem altercatio Gratiani, quæ quãq; ſimoniacos cõparat hæreticis, quandoq; non, vt ſup.ea.§.qa ergo,& §.ſeq.

d ¶ Hæc ſacra.].i.baptiſma, & chriſma.

STatuimus.] CASVS. Hoc c.diuiditur in duas partes In 1.parte idem dicitur, quod dictũ ẽ in diſtinctione Nicolai, In 2. parte quæ incipit ibi, ¶Simoniaci. dr̃,ꝙ ſimoniaci ſimoniace ordinati cũ ſuis ordinatoribus debẽt deponi. Simoniaci verò ſimoniace a nõ ſimoniacis ordinati,ab officio malè accepto remouebuntur,ſed ordinatores non deponentur:cum non ſimoniace a ſimoniacis ordinatis, poterit propter neceſſitatem diſpenſari,vt in ſuo officio permaneant.

Pedes in literis ſacris ſignificant affectiones.

ctus.ſ. vt habeãt cor purum,iuxta illud. Quàm ſpecioſi pedes Euangelizantium pacem,&c.

STatuimus.] ¶ Luminaribus.] Etiam in conficiendo chriſma neceſſarijs fraudem remouet. Nota

e ¶Statuimus.]Idem dicitur hic,quod in §.niſi.qa ſubiun-

iungit quid iuris ſit cum ſic,vel ſic ordinantur.
a ¶Simoniacos autem non.]Illi ſola voce non reatu ſimoniaci dicuntur extra de ſi.de ſimoniace.ſ.propter ordinationem a ſimoniacis factam, ſicut vſurarius quandoque dicitur qui vſuras dat,ff.de vſur.debitor.

recipere ordines ſm plurimos doctores: exequi tamen non poſſum ordines ſine diſpenſatione Papæ tantum, ſecundum quoſdam, ſecundum alios cuiuſcunque ſuperioris. Iſta tamen diſpenſatio debet fieri in occulto ne infametur ille prælatus, cuius crimen occultum eſt. huic

cos canones a proprio gradu decidant.† Simoniaci quoque ſimoniace a nō ſimoniacis ordinati, ſimiliter ab officio malè accepto remoueantur.¶Simoniacos autem nō[a] ſimoniace a ſimoniacis ordinatos, miſericorditer[b] per manus impoſitionem pro temporis neceſſitate in officio concedimus permanere.[c]

† Adde ad hūc tex.not. in l.ſi quem quam. C.de epiſc.& cle.

Sed hoc[d] intelligendum eſt de iis,qui ordinantur a ſimoniacis,quos ignorabant eſſe ſimoniacos. Hos facit ſimoniacos non reatus criminis,ſed ordinatio ſimoniaci.

De quibus Vrbanus Papa in concilio Placentino, c.3. & 4.ait.

¶ De ijs, qui non ſimoniace a ſimoniacis ordinantur. Cap. CVIII.

Magiſter ibi.

SI qui[e] a ſimoniacis non ſimoniace ordinati ſunt,ſi quidem probare[f] potuerint ſe,cum ordinarentur,neſciiſſe eos ſimoniacos eſſe,& ſi tunc α [g] p catholicis habebantur in eccleſia,talium ordinationes miſericorditer ſuſtinemus,ſi tamen eos laudabilis vita commendat.Qui verò ſcienter ſe a ſimoniacis conſecrari(imò execrari)permiſerint;eorum conſecrationem omnino irritam eſſe decernimus.

C.4.

α ¶Et ſi tunc.] *Antea legebatur*,& quod tūc,*quaſi onus id probandi incumberet volenti ſe purgare. Emendatum verò eſt ex duob. manuſcriptis iſtius cōcilij exēplaribus. Idem Nicolaus iunior. Hoc idem Alexander ſecundus. ¶Verba huius,& ſequentis capituli erga ſimoniacos ſūt in epiſtola Nicolai ſecundi, in qua concilium a ſe habitū refert; atq; ea repetiuit Alexander ſecundus in epiſtola omnibus catholicis epiſcopis directa, quæ habetur Romæ manuſcripta tribus peruetuſtis codicibus.*

b ¶Miſericorditer.] & ita dicitur hic, quod non receperunt executionem.
c ¶Permanere.] In executione.
SED HOC. CASVS. Dicit Gratianus, quod hoc vltimum membrum intelligitur de illis qui ordinantur non ſimoniace a ſimoniacis,quos ignorabant eſſe ſimoniacos, quos nō reatus proprius facit ſimoniacos, ſed ordinatio ſimoniaci.
d ¶Sed hoc.] Reſpicit ultimam partem capituli præcedētis, ſcilicet ſimoniacos non reatu, ſed propter ordinationem, inf. proximo.
SI qui a ſimoniacis.] CASVS. Dicitur hic, quod ſi aliquis gratis ab epō, ſed aliàs ſimoniaco fuerit ordinatus: ſi probauerit illum tunc temporis ab eccleſia toleratum,& neſciuiſſe illum ſimoniacum fuiſſe, poterit cum illo miſericorditer diſpenſari ſi verò ſciuerit illum ſimoniacū eſſe,deponi debet.Sequens c. patet, quod eſt notabile.
e ¶Si qui.]H.intelligit hoc c. de p̄ciſis, qui tamen neſciebantur præciſi eſſe ab ordinatis. Nam opinio eius eſt, quod ſi occultū, eſt eum ordinatorem eſſe ſimoniacum,qui toleratur,ordinatus ſuſcipit executionem,vt 15.q.7.c.vlt niſi ſit notorium, vt 32.d.§.verū. Vel niſi teſtibus hoc probari poſſit,vt ſup.ea. q ſquis.& ideo ut locum habeat ſecundum eum quod hic ſequitur,miſericorditer,&c.neceſſe habet legere de præciſis. Nos vero,q aliter ſentimus, arg. inf.ea.quibuſdā,& ſu. c.reperiuntur.legimus hoc capitulum de occultis.Nam quantumcunque occulti ſint, & etiam ignoretur, iſte non conſequitur executionem,& hoc in ſimoniaco in ordine,& licet ſine culpa iſtius ordinati contingat,indiget tamen diſpenſatione,& hoc in deteſtationem criminis,& iō dicit miſericorditer,& licet hoc in ignorante, ſecus tamen in eo qui coactus eſt,vt inf.ea.conſtat. Nā ille de iure admittendus eſt ad executionem,& ea eſt ratio quia magis conſtat nobis de voluntate coacti, quam ignorantis,nec intelligas illud capitulum de abſolute coacto, quia non recipiet characterem.ex.de bapt.maiores,§.ſi autem.

Ordinatus.a ſimoniaco occulto an recipiat ordinis executionem.

f ¶Probare. Per ſacramētum.ext.de ſent.excom.ſi vero.Vel probatur eo ipſo, quod non probatur contra.C.qui milit.nō poſ.ſuper ſeruis,lib.12.Sed pone prælatū meū eſſe ſimoniacum, & vult me ordinare, ſi probare poſsū non debeo ab eo ordines recipere.ſi non poſſum debeo

Simoniacus prælatus ſi vult ſubditū inuitum ordinare, quid iuris.

huic tamen obuiat ext.c.per tuas.Io.hoc teneas pro certo, quòd ſi ego ſcio ſimoniacum eſſe aliquem, licet occultum,non debeo recipere ordines ab eo, vt in præ. de ere.per tuas,& inf.ea.de cætero, & ſi vellet me cogere, potius,debeo pati excommunicationem,vt ext.de ſent. excom.inquiſitionis.
f ¶Probare.] Hinc arg.quod qui ignorantiam allegat,eam probare debet,[1] & cum probatio tripliciter fiat,tunc.ſ. directe cum probatio eo ex quo id quod intendit,neceſſario aut veriſimiliter ſequitur:ignorantiæ tamen veriſimilis probatio ſufficit,quod patet ex eo quod dicitur, tunc pro catholicis habebantur. ex his quoque verbis ſeq.ſi tamen eos laudabilior vita commendat, argui poteſt præcedentia merita ad delicti poſt commiſſi veniā impetrandam prodeſſe.arg.ff.de re.mili.nō omnis. Io. arg.alegantem ignorātiam debere eam probare, vt inf. 9.q.1.ordinationes.inf.34.q.vlt.in lectum.ex.de elect. innotuit.ſup.d.82.propoſuiſti.cōtra.inf.3.q.9.indicas. contra.B.

Ignorantiā allegans, eā probare tenetur.
1 Concord. text.in l.veri⁹.& ibi gl. & in l.cum de indebito. in gl in ver. ignorāti. ff. de prob.

g ¶Et quod tūc. 15.quæſt.vlt.c.vlt.arg.inf.9.quæſt.1. ea.3.contr.Solu.ibi namque dicitur, quod ſi qui ab hæreticis nominatim excommunicatis fuerint ordinati, ignorantes illos eſſe damnatos: eorum ordinationes ratę habebuntur: hic autem dicit tunc ratas eſſe ſi eorum ordinatores pro catholicis habebantur, vnde colligi-

ligitur, ꝙ ſi tunc non catholici, ſed dãnati habebantur, talium ordinatio non toleratur. ſed ſciendum eſt, ꝙ nõ ſemper contrarius ſenſus auctoritatis pro lege, & certa ratione ſuſcipiendus eſt ſicut in nonnullis decretorum locis diligentia lectoris inueniet. Vel dicatur ſtrictius ſe

Senſus contrarius non ſp pro lege ſuſcipiẽdus.

d ¶ In dignitate.] id eſt, in ordine extra de ſimo. tanta. & no. infra ea. q. 5. c. 1. cum enim furtiuus ſit character. infra ead. ordinationes. non poteſt diſpenſari. M. [1] ſecus dixit extra de ſimo. ex inſinuatione.

1 Et no. extra de renũ. poſt tranſlationem. ibi vides.

CONſtat.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi qui per coactionẽ ab hæreticis fuerint ordinati: ſi eorum [illegible] non conſenſerint [illegible] ceſſante violẽtia ad eccleſiam redierint, ſufficienter excuſantur: at qui poſt menſem redeunt, rei tũc ſunt acceptę dignitatis.

¶ De eo, qui ordinatur ab illo, quem ſcit ſimoniacum eſſe. Cap. CIX.

Iuo p. 5. c. 79. Pann. li. 3. c. 126.

DE cætero ſtatuimus, vt ſi quis in poſterũ ab eo, quẽ ſimoniacũ eſſe non dubitat, [a] ſe conſecrari permiſerit, & conſecrator, & conſecratus non diſparem dãnationis ſententiam ſubeant: [b] ſed vterque depoſitus pęnitentiam agat, & priuatus propria dignitate perſiſtat.

Item paulò ſuperius.

¶ Simoniacis in dignitate ſeruanda, nulla eſt impendenda miſericordia. Cap. CX.

Magiſter ibidem. Deuſdedit p. 2. Iuo p. 5. c. 79. Pann. l. 3. c. 125.

ERga ſimoniacos nullam [c] miſericordiam, in dignitate [d] ſeruanda, habendam eſſe decernimus, ſed iuxta canonum ſanctiones, & decreta ſanctorum Patrum, eos omnino damnamus, ac deponendos eſſe apoſtolica auctoritate ſancimus.

Subaudiendum eſt, niſi violenter attracti fuerint. De his enim, & a quibuſlibet hæreticis violenter ordinatis ait Innocẽtius ad ẽpos Macedoniæ, epiſt. 22. cap. 5.

¶ De ijs, qui inuiti ad hæreticorum ordinationem trahuntur. Cap. CXI.

Eodem] *orig. id eſt, Bonoſo.*

COnſtat multos vim paſſos atque inuitos, attractos, repugnanteſq; ab hæreticis † ordinatos, ſed huiuſmodi aliquis, ſi poſt ordinationem talem nõ interfuit, cũ illi conficerent ſacramenta, ſi communioni eorũ particicipatus non eſt, ſi ſtatim [e] diſcedentibus illis α peſſimo cõciliabulo eorũ abrenũciauit, & ad Eccleſiam redijt [f]: iſte talis poteſt habere colorem aliquem excuſationis [g]. Cæterũ qui poſt menſem, [h] aut amplius, [i] redierũt, cum ſe conſiderarent ab hæreticis ordinatos: quamuis nihil ab eis acceperunt, rei ſunt vſurpatæ dignitatis.

α ¶ Illis.] *In editione trium tomorum legitur,* diſcedens de eius peſſimo. *Sed editio quatuor tomorum, & codex canonum habet, vt Grat. multa autem in hoc capite collector arbitratu ſuo aptauit.*

Tales [k] plerũq; intuitu pietatis reformat catholica ma-

e ¶ Si ſtatim.] Arg. ꝙ ſi qua alicui tradit inuita & pro viribꝰ renuẽs: ſi ſtatĩ poſt traditionẽ fugerit, non tenet illud matrimoniũ: quod præſumitur ex verbo, ſi ſtatim. maximè ſi nunquam cõſenſit. H. & ita perſequentia deprehenduntur præcedẽtia. [2] 22. q. 2. quod ait. de pœn. diſt. 3. Iudas.

Matrimoniũ non tenet ſi mulier inuita ſtatim fugerit.

2 Adde ad hoc quod legi. & not. ſ. 44. diſt. multis.

f ¶ Redijt.] Eo animo vt iterum nõ redeat ad eos: ſicut dicit lex, ꝙ is q fugit ab hoſtib. eo animo vt iterum ad eos redeat, nõ habet poſtliminiũ. ff. de cap. & poſtli. re. l. nihil intereſt. C. eo. l. pe. nec enim ſatis eſt domũ quem redijſſe, ſi mẽte alienꝰ eſt ut ff. de offi. preſi. l. 1. diuus. & 7. q. 9. indicas.

g ¶ Excuſatiõis.] Ar. ꝙ coactio excuſat in ordinib. ſic 50. diſt. presbyteros. 15. q. 6. c. 1. 20. q. 3. præſens arg. cõtra 15. q. 1. merito. & inf. de conſ. diſt. 4. eos, quos.

Coactio in ordinibꝰ excuſat.

h ¶ Poſt menſem.] Ar. ꝙ ſi aliqua alicui inuita tradita fuerit, ꝙ aliquanto tempore cum eo in domo manſerit, & cum potuerit nõ effugerit: ſi poſtea virum dimiſerit, poterit reuocari ab eo: quia ex tanto temporis cõſenſu ratum fuit matrimonium. ar. 31. q. 2. de neptis. 63. diſt. quanto. 50. diſt. presbyteros. & diſtin. 45. de Iudæis. & extra de ſpon. ad id quod.

i ¶ Amplius.] Arg. ad probandum conſenſum interfuiſſe matrimonio, ſi non ſtatim diuertit dum poterit. 26. q. 1. reuertimini.

TALES. CASVS. Dicitur in hoc §. ꝙ tales, ſi ab hęreticis violenter attracti: ſiue ſtatim redierunt, ſiue non quandoque de miſericordia tolerantur: ſed cum ſimoniacis non diſpenſatur: nec authenticam, id eſt, fructuoſam poſſunt agere pœnitentiam, niſi renunciauerint rei quam ſunt ſimoniacè adepti, & tunc diſpenſatur cum eis, vt cum minoribus hæreticis diſpenſatur. Sequen. cap. patet, in quo oſtenditur qualiter cum hæretico diſpenſetur.

k ¶ Tales.] Scilicet qui cõſenſerint hæreticis, vel ſtatim receſ-

ſe habere in ſimoniacis propter odium ipſius horendi criminis: & mitigantius in alijs peruerſis ordinationibus: quod illo c. demonſtratur 9. q. 1. ab excommunicatis. Vel quod hic dicitur catholicis, non ad ordinantes, ſed ad ordinatos refertur. B.

a DE cætero.] Non dubitat.] Quia eſt notorium: vel per ſententiam. H. ſed contradicit litera.

b Sententiam ſubeant.] Tu intellige de eo quem probare potuit ſimoniacum, qui eſt ordinandus. melius intellige ſecundum quod dixi in glo. ſupra proxi. ca. in glo. per ſacramentum ver. hoc teneas A.

ERga ſimoniacos.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſimoniaci ad aliquam dignitatem promoti deponi debent: & nulla cum eis poterit fieri diſpenſatio. Patet ſequens §. ubi excipit violenter attractos: ſiue à ſimoniacis, ſiue ab hæreticis attracti fuerint.

c ¶ Nullam.] infra eod. ſi quis neque. infra ead. q. 7. requiritis. infra ea. q. 5. c. 1. contra. Sol. hic ſimonia eſt in promoto & promouente.

receſſerunt, vel non ſtatim. idem intelligo etiam poſt momentum, ſi iam conſenſiſſent. & idem poſt centum annos, ſi non conſenſiſſent. Nam ſemper accuſarentur. ff. de re. mil. non omnes. §. qui captus. factum ergo tangit hoc dicendo, ideo tamen dicit, qui poſt menſem: quia & ſi intra mẽſem redierint, ſemp fuiſſe inuiti præſumũtur. niſi cõtrarium probaretur: ſed poſt mẽſem præſumerentur conſenſiſſe, niſi contrariũ probaretur. & eſt ſi. C. ad Velleian. l. ſi mulier perfectè.

ff. de his quæ in frau. cred. ſi pignus. Item nunquid eſt ſimonia abrenunciare beneficio, vt alij detur. Non niſi deducatur in pactum: vt extra de præben. dilecto. ſpem tamen. 2 inde habere non eſt ſimonia. extra de pact. cũ pridem. Item qualiter regnum Dei pecunia poſſit emi. cum

Beneficij renunciatio. vt alij det, nõ eſt ſimoniaca.

2 Spẽ not. Pann. Fely. in c. conſultationes de ſimo. Ang. & legiſtæ in l. ſed & ſi lege, §. conſuluit, de peti. hæred.

nus impoſitio cũ ſatisfactione, & medicina pœnitentiæ; ſed damnationem ſimoniacorum, & eorum qui eis conſenſerunt, legimus; medicinam uero authenticam[a] *ex hac hæreſi nominatim non legimus: niſi quod ſicut uſurpatum eſt*[b] *in Nouatianis,*[c] *uel Donatiſtis, minoribus*[d] *utique hæreticis non canonicè, ſed ex intuitu pietatis, ita etiam*[e] *ex his poſſe fieri colligimus, ideo etiã, quia aliorſum*[f] *per omnia orthodoxam habent fidẽ, niſi quod Spiritum ſanctum credunt eſſe uenalem. Et ut ait Beatus Auguſtinus, hæretici, cum redierint; qua parte ſe abſciderint ab eccleſia, curentur; qua uero parte adhæſerint, cognoſcantur.*[g]

ſup. ea. c. quod quidam. verſ. ſed ſicut.

Hæc & Leo Ianuario a *Aquileienſi, epiſt 3.*

a ¶ Ianuario,] *Sic etiam citatur infra ead. q. 7. c. ſaluberrimũ. & ſic habetur ĩ manuſcriptis Leonis codicib⁹, quamuis in excuſis ſit.* Iuliano. *Cæterum verba ipſa epiſtolæ referuntur in dicto cap. ſaluberrimum. & ex parte. ſupra ead. c. ſi quis hæretica. Nam hic ſentẽtia potius affertur.*

a ¶ Authenticam.] i. fructuoſam: niſi executioni rei. adeptæ renunciauerint, vt infra ea. q. ſi quis neque.

b ¶ Vſurpatum eſt.] ideſt, contra rigorẽ factum eſt: arg. C. d iur. do. ubi.

c ¶ Nouatianis.] Infra ea. q. 7. Maximũ. & c. Donatum.

d ¶ Minoribus. Nõ enim cũ maioribus hęreticis diſpenſat, vt infra q. 7. c. 1.

e ¶ Ita etiam.] Cũ ſimoniacis eſt diſpenſandum, vt iam habebitur.

f ¶ Aliorſum.] Q. d. & hoc facit ad diſpenſationem.

g ¶ Cognoſcantur.] Arg. ꝙ ſi inſtrũ ſit falsũ & ĩ aliqua parte verum: vbi verum eſt, debem⁹ illud recipere. C. de tranſ. ſi ex falſis. argu. cõtra 9. diſtin. ſi ad ſacras, & 42. diſt. cap. quieſcamus.

Inſtrm. Pro parte verum & pro parte falſum eſſe poteſt.

¶ Qui ab hæreſi ad eccleſiam redeunt, in quo inueniuntur ordine, ex beneficio perſeuerent. Cap. CXII.

OMnis cuiuſlibet ordinis clericus, qui catholicã deſerens vnitatem, hæreticæ, vel ſchiſmaticę coniunctionis contagione ſe maculauerit; ſi ad eccleſiam redierit cũ legitima ſatisfactione, & erroris ſui damnatione; hoc in magno beneficio habeat,[h] ſi adempta ſibi omni ſpe promotionis, in quo inuenitur[i] ordine permaneat.

ſup. ea. c. ſi quis hæreticæ. & inf. ea. q. 7. c. ſaluberrimum. Poly. li. 7. tit. 5. Pann. li. 3. c. 131.

De his autem, qui ordinantur ſimoniacè a non ſimoniacis (vt pote illi, qui data pecunia archidiacono, vel cõſiliarijs epiſcopi, epiſcopo ignorante, hoc efficiunt, vt de manu eius ſacros ordines accipiãt) ita ſcribit Gregorius VII. lib. 6. Reg. in ſynodo Romæ habita, anno Domini 1078. die 19. Nouembris, c. 5.

h OMnis.] ¶ Habeat.] Si tñ iterata vnctione non fuerit maculatus, vt ĩ. q. 7. ſaluberrimũ.

i ¶ Inuenitur.] Si tñ illos ordines ſimoniacè nõ reciperet, & cũ quib. diſpẽſet, & cũ quibus non, dicunt 1. iſti verſus.

¶ Ordinationes, quę ſimoniacè fiunt, falſæ iudicantur. Cap. CXIII.

ORdinationes, quæ interueniente pretio,[k] vel precibus,[l] vel obſequio alicui perſonæ ea inten-

Poly. li. 2. tit. 38. Iuo p. 5. c. 81.

Si bis ordo datur, ſeu baptiſmus repetatur.
Vt ſubuertatur fidei ſtatus ordo petatur.
Vel ſi præſtetur quod vtrumque Simon operetur.
Vt diſpenſet, ſpes irrita prorſus habetur. ſ. ea. ſi quis.

1 Et not. 9. q. 1. in ſum. ibi videas. nam ibi ponuntur concord. ad ea quæ ſequuntur. Archid. Verſus.

DE HIS. CASVS. Proſequitur de his Gratianus hic, qui ſimoniacè a non ſimoniacis ordinantur, & caſus planus eſt.

ORdinationes.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ falſa iudicatur ordinatio, quæ pretio, precib. uel obſequio confertur. Idem dicitur de ordinatione eius, qui canonicè non eligitur: quia taliter ordinatus nõ intrat per oſtiũ, ſed fur eſt, & latro. Patet ſeq. §.

k ¶ Pretio.] Dato, vel retento, vel promiſſo. C. de tranſactio. nam remittere, dare eſt. extra de teſti. venien. 1. cũ nihil ſit ſpiritualius. de pœ. diſt. 1. medicina. & nõ ordo vel honor eccleſiaſticus. & eſt ratio: qia cũ vendẽte regnum cœlorum non poteſt eſſe malitia: hic ſecus ſed falſum eſt regnum Dei emi, ſed ex miſericordia meritiſque præcedentibus acquiritur. 13. q. 2. animæ. de pœ. diſt. 1. medicina.

l ¶ Vel precibus.] Hoc de precibus pro indigno, & carnali amore impenſis, uel à ſe porrectis: alias non, vt infra eadem latorem.

l ¶ Vel precibus.] Hic habes, ꝙ preces inducunt ſimoniam, vt inf. c. ſunt nonnulli. 8. q. 1. Moyſes. & hoc verũ eſt ſi aliquis pro ſeipſo petat. talis autẽ ſe ingerit: quod non licet, vt 8. q. 1. in ſcripturis. & extra de iure patron. per noſtras. Alij dicunt, quod aliquis pro ſe, ſic eſt dignus.

Preces qñq; ſimoniam inducunt.

dignus,poteſt petere.nā Petrus dixit.Quid ergo fiet nobis,qui ſecuti ſumus te?& ita pro ſeipſo petijt.Sed ſi preces porriguntur ab alio, diſtinguitur, vt 8.q.2.in ſumma & q.1.c.Moyſes.Io.

a ¶ Intentione.]Ergo ſine ea intētione non eſt ſimonia alias

vult probare in quibus, & quibus modis committatur ſimonia directe, & dicit, ꝙ tribus.ſ.in munere a manu, munere a lingua. munere ab obſequio, & hoc vſque ad §.[Quolibet.]Io.

SVnt nonnulli.]CASVS.Oſtenditur hic,ꝙ non ſolum ſi pecunia accipiatur pro ordinatione,cōmittitur ſimonia:ſed ſi obſequiū, vel fauor,ſiue humana gratia ꝓpter hoc accipiatur,& hoc ꝓbatur auctoritate Eſaiæ.

tione [a] impenſo,vel quę non communi conſenſu cleri,& populi ſecūdum canonicas ſanctiones fiunt, & ab ijs, ad quos conſecratio pertinet,non comprobantur,falſas† eſſe dijudicamus,quoniam,qui taliter ordinantur,non per oſtium,ideſt per Chriſtum intrant,ſed,vt ipſa veritas teſtatur,fures [b] ſunt,& latrones.

† *irritas.*] orig. & Polyc. *Io.10.*

14 *Quia ergo ſimonia tripliciter in capitulo notatur, videndum eſt quot modis pretium in hac hæreſi detur.*

Hoc B.Gregorium in Euangeliorum tractatu hom.4. in fine exponit dicens.

¶De multiplici genere ſimoniacorum. Cap. CXIV.

Anſ.l.6.c.81. Burc.l.1.c.113. Iuo p.5.c.86. Pann.l.3.c.121.

SVnt nonnulli,qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt [c], & tamen ſacros ordines pro humana gratia largiuntur,atque de largitate eadem, laudis ſolummodo retributionem quærunt. ¶Hi nimirum, quod gratis acceptum eſt,gratis non tribuūt: quia de impenſo officio ſanctitatis, nummum expetunt fauoris. Vnde bene,cum iuſtum virum deſcriberet [d] propheta,ait:[Qui excutit manus ſuas ab omni munere.]Neque enim dicit, qui excutit manus ſuas a munere,ſed adiunxit,[ab omni:]quia aliud eſt munus ab obſequio [e], aliud munus a manu, aliud munus a lingua †. Munus quippe ab obſequio eſt ſubiectio † indebite impenſa. Munus a manu,pecunia eſt.Munus a lingua,fauor.Qui ergo ſacros ordines tribuit tunc ab omni [f] munere manus excutit; quando in diuinis rebus, non ſolum nullam pecuniam, ſed etiam humanam gratiam [g] non requirit.

Eſ.33.

† Concord. text. in l.qđ ſi Meuius ff. de her.inſti. & ī l.a procuratore,& ibi bona glo. C. manda.

† *al ſeruitus.*

Idem in regeſto.

¶Aeternam damnationem inueniet,qui quolibet munere ad ſacros ordines accedit. Cap. CXV.

SI quis neque ſanctis pollens moribus,vel neque a clero,populoq; vocatus [h],vel pulſatione coactus,impu-

c ¶ Accipiunt.] Extra de ſim.& ſi quęſtiones.

d ¶ Deſcriberet.] Non eſt in Eſaia id qđ ſequitur, ſed in pſalmo: Iudica me Domine;ibi,in quorum manibus.

e ¶ Ab obſequio.]Et ſic vī, ꝙ non poſſim ſeruire pro beneficio,vt hic, & ſu.ꝓx. ar.contra 12.q.2.quicunque ſuffragio, & c.charitatē,& de cle. nō reſi.de cætero.licite etiā poteſt quis ſperare, vel appetere dignitates,vt 74.diſ. conſuluit.61.d.quid proderit, & extra de pac. cū pridem. Sol. H. dicit ſi directe habeat animū ad hoc, cum ſeruit,eſt ſimoniacus,vt 8.q.1.ſunt quidam. Sed tu dic ꝙ ſi dignus eſt,& dignum exhibet ſeruitiū,nō ē ſimoniacus vt hic, & ext.de cle. nō reſi.de cætero.aliàs ſi indignus eſt, vel dign⁹, & īdignē ſeruit,ſimoniac⁹ eſt, & hoc notauit cū dixit. Seruitus indebite,&c.& licet dignus ſeruire poſſit, nō tū

aliàs ſecus,vt no.extra de ſimon.nemo.H.

b ¶ Fures.]Videtur ergo cum ſimoniacus furi comparetur,ꝙ cum ſimoniaco nemo poſſit diſpenſare,niſi renūciet ordini male ſuſcepto, vt inf.ca.ſi quis neq;. & ſup. ca.erga.& extra ca.nobis.in fi.quia nec vitium furti purgatur, niſi res furtiua redeat in poteſtatem Domini, vt 14.q.6. ſi res aliena.Iſtud ſatis concedi poſſet,& ſecundum hoc poſſet dici, quòd ſimoniacus nec ēt characterem reciperet, quia ſimoniacus debet renunciare rei, q̃ vitioſe eſt adeptus. Conſtat, ꝙ executioni nō renunciaret,quia executionem nunquam habuit; characteri etiā non poteſt renunciare.Vnde ſatis videtur,ꝙ non recepe rit characterem:niſi velles dicere, ꝙ recepiſſet poſſeſſionem characteris:ſicut fur dicitur habere rē furtiuam.i. poſſeſſionem rei,tamen credibilius eſt,vt dicatur,ꝙ habeat characterem,& quod Papa poſſit cum eo diſpenſare, licet ille non renunciet,nam etiam vitium furti poteſt purgari re apud furem manente, ff.de vſuca.ſi fur. in prin. idem videtur in violento detentore,vt ff.de preca.cert.§.Iulianus.1.

Simoniacus furi cōparat. Papa diſpenſare pōt cū ſimoniace ordinato, licet ordini male ſuſcepto nō renunciet.

1 Sub. vnde nō eſt opus ceſſione. ar. de pac. l. peculiū. §.pe. in fi. ſed ſufficit factum confirmari. ff.de ſucceſ. l.cum vir.

QVIA ERGO. Hæc eſt 14. pars quæſtionis,in qua poteſt duci in pactionem,nam illud ſimoniacum eſt. extra de pa.pactiones. nullū ergo munus dabit niſi illud quod aliàs fuiſſet daturus propter aliquas neceſſitates, vt ext.ea.& in quæſtiones,vel niſi det xenium aliquod, vt ff.de off.procon. ſolent.§.vlt. vel niſi recipiat illud ad ſtipes templi,vt ſup.ea iudices.

f ¶ Ab omni.]Vt omnia particularia, & ſingularia comprehēderet ſup.19.d.ſit Romanorum. ſi inf.24.q.3.putār.7.c.q.3.ſaluator.cōtra 31.q.1. ꝙ ſi dormierit 2.No. ꝙ dicit indebite,nam ſi debite impendatur, non ita fit, vt inf.ca.q.3.ſaluator.Et exponit Bazianus indebite,cū indebite dignus, vel debite indignus ſeruit pro beneficio.aliàs non ar.inſti.de ſocietate,§.de illa.

2 Per iſta iura vī, ꝙ idē eſſet ſi ſimpliciter dixiſſet.

g ¶ Gratiam.]Sup.24.d.quando.

SI quis.] CASVS. Si quis per ſimoniacam prauitatem ordinem, vel dignitatem eccleſiaſticam acceperit,niſi in vita reliquerit, & finaliter pęnituerit,in æternum peribit. Planum eſt ſequens capitulum, & per ſe patet.

h ¶ Vocatus.] Et etiam licet valde dignus ſit,nō tū effrænata temeritate, ſed trepida deliberatione onus ſacerdo-

cerdotij]debet ſubire, vt ſu.ead.nõ eſt putanda, & d.13. nerui 61.d.miramur.

Beneficium cõferens in digno pp amorẽ.ſimoniacus.

a ¶ Amore.] Ex hoc collige omnem illum eſſe ſimoniacum, qui ductus amore alicui indigno beneficium confert, arg.extra de ſimon.nemo.nam ex quo fauor tertij nimium fauoris inducit: multo magis ipſius q ordinatur. Vel expone hoc ita ꝙ ceſſet iſte intellectus, iniuſto cordis amore, .i. cupiditate & amitione.

ibi.[Scimus quippe.]Tertia ibi.[Qui videlicet.]Quarta ibi:[Et cum primo Pater c.ſeq.per ſe.

g ¶ Quibuſdam.]Primo dicit Greg.ſe dolere, ꝙ in illis partibus nemo promouet ad ſacrũ ordinẽ ſine cõmodi datione. Scdo ꝓbatur auctoritate Dñi ſimoniacos, ipſo iure

denter Chriſti ſacerdotium iam quolibet facinore pollutus, iniuſto cordis amore [a], vel ſordidis precibus oris, ſiue comitatu [b] ſiue mannali ſeruitio, ſiue frauduléto [c] munuſculo epiſcopalem, ſeu ſacerdotalem, nõ lucro animarum, ſed inanis gloriæ auaritia fultus dignitatem acceperit, & in vita ſua non ſponte [d] reliquerit, cumque inſperata a mors [e] pœnitentem non inuenerit proculdubio in æternum peribit.

a ¶ Inſperata.] *In aliquot vetuſtis Gratiani codicibus legitur*, in aſpera mors pœnitentia.

Hinc idem Gregorius Ioanni Corinthiorum epiſcopo lib.4.epiſt.55.ſeu c.99.ſcribit.

¶Pro ordinationibus nihil omnino accipiatur. Cap. CXVI.

ſup.d.110. c.nouij. Anſ.l.6.c.90. Poly.l.2.tit.1. † *al.donum.*

DE ordinationibus aliquid accipere ſub diſtricta interdictione vetuimus. Oportet ergo, vt neque per commodum †, neq; per gratiam, aut quorundam ſupplicationem [f] aliquos ad ſacros ordines conſentiatis; vel permittatis adduci.

Item vniuerſis epiſcopis per Elladem † prouinciam conſtitutis. eod.lib epiſt.56.ſeu c.100.

† *al.Helladam.* Et eo. l.epi. 51. & 55.& l.5.epi.7. Burc.l.1.c.21. Iuo p.5.c.108.

¶Nec pretio, nec prece, nec gratia, nec ſupplicatione aliqui ad ſacros ordines cedant. Cap. CXVII.

QVibuſdam [g] narrantibus agnoui, quòd in illis partibus nullum ad ſacrum ordinem ſine cõmodi datione perueniat. Quod ſi ita eſt, flens dico, gemens denuncio, qa cum ſacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoq; diu ſtare [h] non poterit. ¶Scimus quippe ex Euangelio, quid redemptor noſter per ſemetipſum fecerit: quia ingreſſus in tẽplum cathedras vendẽtium columbas euertit. Columbas quippe vendere eſt, de ſancto ſpiritu (quẽ ſibi cõſubſtantialem Deus omnipotens per impoſitionẽ manuum hominibus tribuit) cõmodum temporale percipere; Ex quo, vt prædixi, innuitur, quid ſequatur: quia, qui in templo Dei columbas vendere preſumpſerunt, eorum [i], Deo iudice, cathedræ ceciderunt. ¶Qui videlicet error in ſubditis cum augmento propagatur. Nam ipſe quoque, qui ad ſacrum ordinem perducitur, iam in ipſa prouectus ſui radice vitiatus, paratior [k] eſt alijs vẽdere, quod emit. Et vbi eſt, quod ſcriptum eſt?) Gratis acce-

Matth.21.

b ¶ Comitatu.] Ideſt, ſeruitio.

Munus fraudulentum.

c ¶ Fraudulento.] Fraudulentum eſt munus cum dicit ſe aliàs voluiſſe hoc ei dare, vt ext.ead. & ſi quæſtiones. Vel qñ altera pars dicit expẽſas feciſſe, & illas petit, vt cedat beneficio, vt ext. de pact. cum pridem.

d ¶ Nõ ſponte.] Hoc idẽ de quolibet crimine, ſed hoc dr̃ ad terrorem. Et not.ꝙ dicit ſponte: quia ſi cogeretur iuris ordinem dimittere: niſi ſponte non valeret ei ad ſalutem.

Pœnitentia nõ ualet ad ſalutem niſi perſeueret uſque in finem.

e ¶ Mors.] Ex hoc (vt dixi) in quolibet crimine non valet pœnitentia ad ſalutem, niſi perſeueret animo vſque in fin. de pen. diſtinct.1.ſ. his autem verſ.item illud.Ioannes, Et licet de omnibus alijs criminib. poſſit quis pœnitere ordine retento, vt 82.diſ.preſbyter.50.diſt.de his hic non, niſi renunciet ordini. extra de ſimo.tanta, unde nõ uidetur, ꝙ hic locũ habeat admonitio, uel denunciatio. Ar. cõtra. inf.q.ult.c.patet. dic ut ext.de accuſat.ſuper his.

f DE ordinationib.] Supplicationẽ.] inf.c.latorem, cõtra. ubi Papa ad ſupplicationem quorundã ordinat quẽdam. Sed diſtingue. aut aliquis petit pro ſe: aut alius pro ipſo, vt ſup.ead.ordinationes.&q.1.ſ.his, vel dic, ibi de carnali, hic de ſpirituali.

QVibuſdam narrantibus.]CASVS. Dicitur hic ſacros ordines, vel eccleſiaſticos gradus non gratis, ſed commodi datione acceptos diu ſtare non poſſe: cum intus oc[illegible] per conſecrationem iam decidant. Secundo, quia Dominus cathedras uendentium columbas de te[illegible] [illegible]. Tertio, quia paratiores ſunt alijs vendere quod [illegible]. Quarto, quia ipſorum hæreſis in primitiua eccleſia fuit damnata. Secunda ratio eſt

iure eſſe ſuſpenſos. Tertio prohibet hoc de extero fieri, & ſtatuit pœnam in committentes.

h ¶ Stare.] Quo ad id in quo nunquã ſtetit. [quo ad executionẽ. ar.ff.de cõſt.pec.id qđ.ar.cõtra.32.q.2. Moyſes.

i ¶ Eorum.] Et ita ſimoniaci ẽt occulti ipſo iure ſunt ſuſpenſi: non tamen uitandi ſunt ſm quoſdam, comprobari non poteſt in eis ſimonia.6.q.2.ſi tantum.ſic exaudi. extra de ſimo.tanta, & ſup.ea.reperiuntur.

K ¶ Paratior.] Quod noua teſta.capit, inueterata ſapit. [Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem, Teſta diu:] & eſt.ſi.in auth.ut iud.ſine quoq; ſuf.§.1.coll.2.

Aeſopus Horatius in epiſtolis.

vbi

Preces carnales pro digno porrectæ ſimoniã nõ faciunt. Bona quæſt.

ubi dicitur: dato enim uno illicito principio, neceſſe eſt eum, qui dationem facit, plures manus circuire, &c.
a ¶ Et actionis.] Hic argue carnales preces pro digno porrectas non facere ſimoniã, ſecus in pecunia, uel obſequio: quæ loco pretij intercedere ſolent, quod preces non

ſed, & pro indigno magis deteſtatur eccleſia munerum dationem, quam precum effuſionem. Vel dic. q hæc dictio, niſi, non excipit a ſupplicatione, ſed a uerbo promouere, ſic ponitur ſu. 38. d. ſedulo, uer. nouerit.
b Nullus.] ¶ Culpetur.] Et puniatur pena centum aureorum: & irrogatur infamia, qui petierit aliquam dignitatem. ff. ad leg. Iul. de ambitu l. 1. & if. q. 7. ſãcim⁹. Arg. cõtra. ff. de off. pręt. Barbarius, ſed ſoluetur inf. q. 6. ſicut is.
c ¶ Religioſis.] i. clericis. & p hoc expone illud c. 20. q. 3. pſens, in fi. argu. gradum altiorem grauius facere commiſſum, vt inf. 11. q. 3. præcipue, arg. if. 25. q. 1. nulli, & 8. q. 2. illud quidem.

Infamia irrogatur dignitatẽ petenti.

Gradus altior aggrauat delictũ.

piſtis, gratis date.] Et cum primo contra ſanctam eccleſiã ſimoniaca hæreſis ſit exorta; cur non perpenditur cur nõ videtur quia eum, quem quis cum pretio ordinat, prouehendo agit, vt hæreticus fiat? Ideoq; hortamur, vt nullus veſtrum denuo hoc fieri patiatur: ſed neque gratia alicuius, neque ſupplicatione aliquos ad ſacros ordines audeat promouere, niſi eum, quem vitæ, & actionis [a] qualitas ad hoc dignum eſſe monſtrauerit. Nam ſi aliter factum denuo ſenſerimus, diſtricta, & canonica illud noueritis vltione compeſci.

Item Symmachus ad Cæſarium, epiſt. 1. c. 5.

Anſel. l. 6. c. 76.

¶ Ad epiſcopalem honorem nullus per ambitum accedat. Cap. CXVIII.

NVllus itaque per ambitum ad epiſcopalem honorem permittatur accedere. Nam cum hic exceſſus in laica conuerſatione culpetur [b], quis dubitat, quin religioſis [c], & Deo ſeruientibus incutiat opprobrium?

Item Gregorius Adeodato epiſcopo, lib. 2. indict. 11. epiſtola 48.

¶ De eodem. Cap. CXIX.

EStote ergo præcipue in ordinatione ſoliciti, & ad ſacros ordines † niſi prouectiores ætate, & mundos opere nullatenus admittatis, ne forte ſemper eſſe deſinant, quod immature eſſe feſtinant. Eorum enim, qui in ſacro ſunt ordine collocandi, prius vitam moreſque diſcutite, & vt dignos huic officio adhibere poſſitis, non vobis potentia, aut ſupplicatio quarumlibet ſubrepat perſonarum. Ante omnia autem cautos vos eſſe oportet, vt nulla proueniat in ordinatione venalitas ne (quod abſit) & ordinatis, & ordinantibus periculum maius immineat. Si quando igitur de his tractare neceſſe eſt, graues [d] expertoſque viros conſilijs † veſtris adhibete participes; & cum eis communi de hoc deliberatione penſate.

† *ordines aſpirare, niſi.*] orig.

† *al. conſilij veſtri.*

¶ Caput hoc duobus locis, vbi viſum eſt expedire, locupletatum eſt ex originali.

Item Columbo epiſcopo, lib. 2. indict. 11. epiſt. 47.

¶ Neque fauore, neque venalitate ad ſacros ordines quiſquam promoueatur. Cap. CXX.

PVeri [e] ad ſacros [f] ordines nullatenus admittantur, ne tanto periculoſius cadant, quanto citius [g] cõſcende-

EStote.] CASVS. Pręcipit hic, Gregor. vt epi promoueant mũdos corpore, & prouectiores ætate, & q ſunt morib. comendati: nec potentia nec etiam ſupplicatio aliqua p ualeat, ſed merita perſonarum.
d ¶ Graues.] Sup. 24. diſt. quando.

PVeri ad ſacros ordines.] CASVS. Dicitur hic, q pueri ad ſacros ordines nõ ſunt præponore promouendi. Item dicit q venalitate, uel potentia, uel ſupplicatione, uel fauore, nõ debet indignus aliquis pmoueri. Seq. §. cum ſeq. c. patet.
e ¶ Pueri.] Pueri dicuntur intra 14. annũ ex. de ęta. & qua. ca. indecorũ, uel pueri. i. Neophyti. 48. d. ſicut Neophytus.
f ¶ Ad ſacros.] Nam minores ante xiiij. annũ bene poſſunt accipere, licet non oẽs, & ita intelligitur 77. diſt. c. 2. quia nõ acolythatum. 77. di. in ſingulis. Tamẽ ſi puer ordinetur in ſacris ordinibus, bene recipit characterem.

1 Pueri qui ſũt. Hoc uerbũ, puer alias hẽt ſignificationes ut not. 77. d. in ueteri.
Puer i ſacris ordinat⁹ characterẽ recipit.
2 Idẽ tenet hic Ioan. de Fa. & de cle. per ſal. promo. c. 1. Ordo fit in honoribus gerendis.

non faciũt, ut in f. eadem. q. 5. c. ult. & licet pro indigno porrectæ facerent ſimoniam, tamen propter merita digni ab hac excuſantur, ut inf. 32. q. 2. quidquid. Ioan. Sed quare minus committitur ſimonia in precibus oblatis pro digno quam in pecunia? Reſpondeo: ideo quia in precibus nihil dat de ſuo: & ideo ibi nullum intelligitur eſſe commercium, nam perdere uerba leue eſt: & ita nihil peruenit ad accipientem arg. C. de do. inter ui. & uxor. maritus. ff. de dona. Ariſto. ſed in alio caſu dat,

Perdere verba leue eſt.

cum poſſit recipere minores ordines, ut in d. c. in ſingulis. Sed nunquid tenetur continere? ſic, ſi eſt doli capax: alias non. 2. Nã & uoto & ſacramento ſe obligare poteſt doli capax. extra de deli. pue. cap. 1. ſed religioni non, ut not. 27. q. 2. §. cum ergo. 20. q. 2. c. 2.
f ¶ Ad ſacros. Si tamen ordinentur, ordines ſuſcipiunt ſacros, etiam ſeptennes.
g ¶ Quanto citius. Sup. diſt. 48. ſicut nam, caſum: appetit, &c. Gerendorum. n. honorũ non promiſcua facultas eſt

eſt, non enim prius gerere debet maiorem honorem, quam minorem. ff. de mu. & honor. §. gerendorum. ADDITIO. Ad idem 58. d. c. 1. & 2.

a Latorem.] ¶ Per interceſſionem.] Nam ſæpe Papa ad interceſſionē laicorum ordinat, vel diſpenſat, vel tolerat, vt 28. d. de Syracuſanæ. 50. d. clerico. 63. d. Salonitanæ.

b ¶ Proficere.] Ext. de ma. & obed. per tuas. ext. de tēp. or. cū in diſtribuendis. ADDITIO. Iſte concor. probāt quod iſte ſine licentia Papæ nō poterat promoueri: & ad hoc inducuntur Arch.

Filium.] CASVS. Helias abbas rogauit Papā, vt quendam ſuum clericum promoueret, & eum poſtea ſibi tranſmitteret. Ad cuius preces Papa eum in diaconum promouit, ſed eum ſibi non tranſmiſit: quia non eſt conſuetudo eccleſiæ Romanæ cū ſit i ea cōſecratus, & quia abſentiā illius abbatis in eius præſentia voluit compenſare.

c ¶ Mandaſtis.] & ita mandat minor maiori ſic. 11. q. 3. rogo.

d ¶ Non hēt.] ſine licentia eius 63. diſ. literas, & quo ad hoc nihil eſt ſpeciale in eccl. Ro. vt 21. q. 2. c. 170. d. ſanctorū. Sed ordinati a Papa licet inter alios digni honore ſint, ſubſunt tñ epis. ext. de ma. & obed. per tuas. ff. de albo ſcri. l. vlt. & pferenī eis tm̄ qui ſunt eiuſdē ordinis. ff. e. l. 1. & ab epo pōt deponi i. ordinatus a Papa.

Ordinati a Papa ſubsūt epiſcopis.

a Cōiter no. contra in p̄ſe. decre. per tuas. l. quod nō pōt eps talē deponere, quod ibi approbatur per Vin. Inno, Ho. & L. ſic ſentiūt & cum. Io.

NON ITAQVE. CASVS. Grat. ſoluit hic cōtrarietatē præmiſſorū, c. quam fecit de precibus, & interſerit quædā verba i §. ibi, nō ſolū ꝓpter ſequens capitulum, cuius caſus cū ſeq. §. patet.

Preces dignas pro ſe pōt quis offerre.

e ¶ Ordinādi.] & ita aliquis pōt pro ſe dignas p̄ces offerre, quod H. non concedit a. in quo nō credo eū benedicere: qa multos condemnat arg. 1o. 14. q. 5. nō ſane 16. q. 1. reuertimini.

a In hac ſnīa eſt Ho. ſed L. ſentit cū Io.

f Per principalem.] Hoc habet. 9. q. 3. §. vlt.

g ¶ Poteſtatem.] Hoc idem poteſt 3. epiſcopus. 2. q. 7. cum paſtoris, ext. de cler. non reſid. de cætero. ADDITIO. Idem tenet Io. de Fāt. de hoc legitur, & no. 43. diſt. c. 1. & 11. q. 3. qui reſiſtit. Arch.

3 Sed contra 16. q. 1. cum pro vtilitate uer. de hoc.

QVO-

re ad altiora feſtinant. Nulla ſit in ordinatione venalitas: potentia, vel ſupplicatio perſonarum, nihil aduerſus hæc, quæ prohibemus, obtineat. Nam proculdubio Deus offenditur, ſi ad ſacros ordines quiſquam non ex merito, ſed ex fauore (quod abſit) aut ex venalitate prouehitur.

E contra Idem Gregorius quibuſdam ſupplicantibus vnum acolythum, & alterum diaconum legitur ordinaſſe ſicut ipſe ſcribit lib. 7. indict. 1. epiſt. 2. Petro a epiſcopo Corſicæ inter cætera.

a ¶ Petro.] *In codicibus impreſſis epiſtola vnde caput hoc ſumptum eſt, inſcribitur* Chryſanto Epiſcopo. *Verum in codice peruetuſto Vaticano earundem epiſtolarum inſcribitur* Petro Epiſcopo per Corſicam, *Anſelmus autem eodem modo habet ac Gratianus. Ad Petrum Epiſcopum Alexandriæ de Corſica legitur epiſtola alia quinto lib. c. 122. quamuis ſit fortaſſe mendum in voce,* Alexandriæ, *& ſcribendum videatur,* Aleriæ.

¶ Epiſcopo interueniente, Papa quendam acolythum ordinauit. Cap. CXXI.

Anſel. l. 7. c. 79.

LAtorem præſentium per † interceſſionem [a] ſanctitatis veſtræ acolythum fecimus: quem ad obſequia veſtra tranſmiſimus, vt ſi in lucrandis animabus amplius ſeruierit, proficere [b] amplius poſſit.

† al. pro interceſſione.

Idem Heliæ presbytero, & abbati, lib. 4. epiſt. 30. ſeu cap. 74.

¶ Quiſquis in Romana eccleſia ſacrum ordinem acceperit, ab ea vlterius egredi non poterit. Cap. CXXII.

Anſel. l. 7. c. 78.

FIlium veſtrum † Epiphanium mandaſtis [c], vt ad ſacrū ordinem prouehere deberemus, vobiſque tranſmittere. Sed in vno vos audiuimus: in alio autem minime audire potuimus. Diaconus quidem factus eſt, ſed quiſquis ſemel in hac eccleſia ordinem † acceperit, egrediendi ex ea vlterius licentiam non habet [d]. Si ergo vos videre non potui, hac ex re conſolationem habeo, quia in filio veſtro requieſco.

† noſtrum. orig.

† al. ſacrum ordinem.

Non itaque quorumlibet precibus ordinationes factæ, falſæ dijudicantur, ſed hæ demum, quæ precibus ordinandi [e]*, vel eius amici, non ſpirituali, ſed carnali affectu porrectis fiunt, cum alias futura non eſſent: quas non charitas interueniens, ſed ambitio ſupplicans extorquet. Non ſolum autem clericos cuiuslibet epiſcopi Summus Pontifex in eccleſia Romana valet ordinare, verumetiam opportunitate exigente monachos, & quoslibet clericos conuocare poteſt, & inuitare.*

Vnde Nicolaus Papa Michaeli Imperatori in epiſt. quæ incipit. [*Propoſueramus.*]

De eodem. Cap. CXXIII.

infra 9. q. 3. c. 1. principium, Anſ. l. 1. c. 73. & l. 2. c. 14.

PEr principalem [f] beatorū apoſtolorum Petri, & Pauli poteſtatem [g] ius habemus non ſolum monachos,

verum etiam quoslibet clericos de quacunque diœceſi, cum neceſſe fuerit, ad nos cõuocare, atque eccleſiaſticis exigentibus opportunitatibus inuitare.

15 *Quolibet ergo munere interueniente, falſa diiudicatur ordinatio. Sicut autem pretio interueniẽte ſacri ordines nõ ſunt tribuendi; ita nec reſtituẽdi. Vt enim ait beatus Ambroſius ſacri ordines nec p̃tio ſunt emẽdi, nec redimẽdi.*[a] *Hinc etiã Gregorius VII. ait lib. 6. reg. in concilio habito anno Domini* 1078. *pontificatus ſui 6. c.* 10.

¶Pretio interueniente ſacerdotale officium non reſtituatur. Cap. CXXIIII.

Poly. l. 4. tit. 41.

NVllus epiſcopus grauamen, ſeu ſeruile ſeruitiũ[b] ex vſu[c] cõtra eccleſiaſticam normam[d] abbatibus, ſeu clericis ſuis imponat: vel interdictũ ſacerdotale officiũ pretio interueniente reſtituat.[e] Quod ſi fecerit, officij ſui periculum ſubeat.

Qui autem[f] *pecuniam accipiunt, vt ordinandis ſacros ordines non tribuãt, vel vt canonicæ electioni aſſẽſum non præbeant, aut eccleſiis ædificandis, uel conſecrandis lapidem benedictum, vel conſecrationem ſubtrahant, multis argumentis accepta pecuniæ rei, & infames*[g] *eſſe probantur.*

Ait enim Paſchalis ſecundus.

¶Sacrilegi ſunt iudicandi, qui eccleſiã Dei non permittunt regulariter ordinari. Cap. CXXV.

SVnt quidam, qui vel violentia, vel fauore non permittũt eccleſias regulariter ordinari. Hos etiam decreuimus vt ſacrilegos[h] iudicandos.

QVOLIBET. Hæc eſt 15. pars q. in qua intendit probare, ꝙ ſicut ordines pretio non ſunt dandi: ita nec pretio reſtituendi: & ꝙ ſic ſimoniacus (Scilicet indirecte) & ſacrilegus qui promotionem vel electionẽ alicuius impedit, vel eccleſiæ conſecrationem vel fundationem & hoc probat per tres auctoritates ſanctorum, & per ſex leges principum Ioan. de Fan.

a ¶ Redimẽdi.] Extra de ſimo. querelam. &c. ſi nullus.

NVllus epiſcopus.] CASVS. Præcipitur in hoc ca. vt epiſcopus prætextu alicuius conſuetudinis clericis uel abbatibus grauamen aliquod non inferat, nec pretio interueniente officium reſtituat: quod ſi fecerit tanquam ſimoniacus punietur.

b ¶ Seruile ſeruitium.] Vocat angariam vel perangariam, quod lex vocat fore ſordidum munus 16. q. 1. §. nouarum 1 in l. placet.

c ¶ Ex uſu.] Id eſt, non aſſueſcat. vel ex vſu præter id quod hactenus eſt conſtitutum: quaſi ratione præſcriptionis, ut angarias ſacerdotibus non imponat. Cum enim de aliqua rerum præſcriptione agitur, inſpiciendum eſt vtrum communi iure talia a talib. poſſideri valeant nec ne. Primo caſu ſola longæ uſurpationis detẽtione currit præſcriptio,[2] vt 16. q. 3. & 4. per totũ. ſaluo eo, quod de militibus dicitur ead. cauſa & q. c. licet. &c. inter memoratos. Secundo caſu non currit præſcriptio. Præſcriptio enim ius aduocat creatum, nouum autem non creat, ut 33. q. 5. quod Deo. & diſt. 100. cõtra morem, & d. 93. illud autẽ. 16. q. 1. c. ult. & q. 3. §. poteſt etiam & quæſt. 7. decimas & inf. ead. quæſt. 3. quæſitũ. in his omnibus & in alijs in finitis caſibus præſcriptio euaneſcit. quia non eſt proditum ius commune ſcriptum, vel non ſcriptum, quo tales talia valeant poſſidere. Ioan. Hæc regula fallit extra de cauſa poſ. cum eccleſia, & extra de præſcrip. auditis. Io. Sed certe non fallit. quia iura incorporalia quaſi poſſidentur; & interdicta pro eis poſſeſſoria conſtituta ſunt. ff. de ſerui. quoties. B.

1 Adde ꝙ dicantur angariæ & perangariæ. no. gl. in l. 1. C. quemad. ciui. mun. ind. l. 10. in l. neminem. C. de ſacroſan. eccl.

2 Dummodo adſit bona fides, ꝙ dic ut plene not. ext. de præſcri. ſi diligenti.

c ¶ Ex uſu.] Nam tẽpus nõ eſt mod⁹ &c. 10. q. 3. q a cognouimus. ff. đ act. & obl. obligationem fere. §. Placet. niſi forte cuius nõ extat memoria ar. ff. de aqua quoti. & æſti. & ext. đ uerb. ſig. c. abbate.

Tempus nõ eſt modus, tollẽdæ obligationis.

d ¶ Eccleſiaſticã normam.] Nam iuſta đ cauſa bene poteſt ab eis auxiliũ petere. ext. de cenſi. cum Apoſtolus. Et ſic nõ eſt contra 18. q. vlt. ſeruitiũ, quia illud intelligitur de licitis: hoc de illicitis.

e ¶ Reſtituat.] Nec abſoluere põt ꝓ pretio, niſi ſit conſuetudo extra de ſimo. nemo. Item nec reconciliare. extra de ſim. c. nemo Sed nũquid ipſi clerico licet redimere, cũ iniuſte ſuſpenſus eſt? Videtur ꝙ nõ ſu. §. proxi. in fi. extra de ſi. Matheus. Arg. contra ſcilicet, quod poſſit redimere ius ſuum & vexationem ſuã. inf. q. 3. quæſitum[3] ext. de uſu. c. 1. & extra de ſim. dilectus. dic vt ibi; immo & ſi quid dederit, repetere poterit. C. de cõd. ob tur. cau. qđ euitandi Quidam dicunt ꝙ non poteſt in aliquo caſu redimere. Alij contra. ſcilicet cum iniuſte ſuſpenditur. hoc not. 16. q. 7. decimas.

Vexationem redimere utrum licitũ ſit.

3 Vbi de hoc: & 1. q. 1. altare. ibi. uideas. Archi.

QVI AVTEM. CASVS. Dictum eſt ſupra, quòd ſimoniam committit, qui pro munere eccleſiaſtico conferendo pecuniam accipit. Nunc dicit Gratia. ꝙ etiam ille ſimoniam committit. qui pecuniam accipit ut ordines non conferat, ut munus aliquod eccleſiaſticum illi cui eſſet conferendum & ad probandum utrumq; inducit legis. ſeq. cap. patet.

f ¶ Qui autem.] Tractauit magiſter quæſtionem iſtam affirmatiue. Nunc autem vult tractare eam negatiue, ſcilicet vtrum ſit ſimonia dare pecuniam ut non ordinetur quis. Sed quoniam non habuit canones, induxit leges, quæ, in hoc faciunt ad propoſitum, ubi in eis aliqui dicitur negatiue. Quòd autem hoc ſit ſimonia cũ habetur extra de ſimonia. nemo in fine.

g ¶ Infames.] Et ſimoniaci large. argumen. extra de ſimo. nemo. argumen. C. de in offi. teſt. ſi quando. Sed alij contra propter deſcriptionem ſimoniæ: ſed mortaliter peccant infra. eadem quæſt. 3. uendentes. L. ſed certe ſimoniaci ſunt, ut dicit illa decre. nemo. Ioanne.

h SVnt.] Sacrilegos.] Id eſt, ſimoniacos. alias non facit ad propoſitum Gratiani. Et quod ſit ſacrilegium ſic ꝓbatur. Si enim ille, q frãgit immunitatem eccleſiæ,

Simoniaci dicuntur ſacrilegi.

vel qui inde aliquid eripit, ſacrilegus iudicatur, 1 multo fortius qui facit ne eccleſię ordinentur. vel ne ordines tribuantur, vel impediatur alicuius electio, vel promotio.

1 Vt extra de immu. ecc. inter. & c. ult. 17. q. 4. omnes: & c. ſeq. Arch.

IVbemus.] CASVS. Dicitur in hac l. quod ſi quis honorem habẽs ſine adminiſtratione poſſeſſor alicuius decurio vel colonus reipub. ab aliquo iudice fuerit concuſſus, ideſt, grauatus ĩ pecunia: itẽ ſi iudex venalem tulit ſentẽtiã: vel pretio Pœnã ĩpoſuerit vel remiſerit: vel aliqua ratione improbus repertus fuerit ante adminiſtrationẽ vel poſt, poterit accuſari: & ſi conuictus fuerit remouebitur.

a ¶ Iubemus.] Ad hoc introducit has leges ut oſtẽdat pari pęna mulctãdos qui pretio iducti impediũt fieri quod de iure fieri debet, & qui faciũt, quod de iure fieri nõ deberet.

b ¶ Hortamur.] Forte ſe temperat, ne uideat quẽ iubere accuſare inuitũ. C. vt nemo inuitus. in rubro & nigro.

c ¶ Adminiſtrãte.] Si is talis ſit, quem in ius vocari liceat. Sed cõtra 2. q. 1. prohibẽtur. Sol. illud de maiorib. magiſtratibus. hoc de minorib. ar. ff. de iniur. nec magiſtratib. & ff. de ĩ ius uoc. l. 2. Vel hoc de perpetuo iudice arg. ff. de re. cred. pſidis. & l. pręcedẽti in auth. vt differẽtes iudices §. ſi tamen. col. 9. & hoc ne crimẽ eius inultũ remaneat. illud de tpali. Vel hic cũ peccauit in ipſa adminiſtratione, ibi de eo qui extra adminiſtrationẽ cõmiſit ff. de iud. l. 2. §. legatis in auth. vt iud. ſine quoquo ſuffr. §. ſi quis autem, coll. 2.

d ¶ Reportaturus.] Reportabit enim quadruplum. infra l. prox. 12. q. 2. cum deuotiſſimam.

IN eum.] CASVS. Qui pecuniam accepit ut controuerſiam alicui cauſa calumniæ faceret, uel non faceret eum iure faceret tenebantur: intra annum tenetur in quadruplum poſtea in ſimplum.

e ¶ Vtilem.] à principio: poſt continuum. ff. de calum. annus.

f ¶ In quadruplum.] In quo continetur rei perſecutio, vt tantum triplum ſit pœna, ut ff. eo. l. in heredem. §. fi. & hoc eſt uerum cum ipſe idem dat. nam ſi alius daret pro eo, tunc totum quadruplum eſt pœna: quia ille qui dedit, repetit pecuniam quam dedit. ff. de calum. ſi quis ab aliquo huius autem quadrupli medietas dabitur fiſco: medietas ſpoliato. 2

g ¶ Competit.] Non ei qui dedit, cum turpiter dederit ſed ei ad cuius læſionem data eſt, ut ff. de calum. l. generaliter §. illud erit.

COncuſſionis.] Dicitur hic & in legibus ſequentibus, quod illi incurrunt crimen concuſſionis, & pœnam legis Corneliæ, quia aſpirant in accuſationem innocentum: vel quia accipiunt pecuniam pro accuſando, uel eius cõtrario pro teſtificãdo, vel eius cõtrario pro iudicando, uel eius contrario, uel pro quolibet officio exercendo uel non exercendo ad quod gratis tenebantur. His intellectis per te caſus ſingularum legum ſingulatim pones: in quibus quandoque eadem repetuntur.

h ¶ Concuſſionis.] Crimen concuſſionis eſt, cum quis minatur alicui niſi ita vel ita faciat infra 23. quæſt. 1. militare. 3. ff. de concuſ. l. 1. & 2.

Crimen cõcuſſionis.

i ¶ Publicum.] Ideſt ordinarium, & hoc ſemper: vel non eſt publicum, niſi cum quis pecuniam extorſerit, & hoc eſt, quod ſequitur: ſed ſi ideo. Publicum eſt ad cuius accuſationem quilibet de populo admittitur, niſi infamis ſit, ut inſtitu. de publi. iudi. circa principium:

3 De hoc leg. & no. ca. q. paratus, i fin. ibi uideas.

K ¶ Senatuſconſultis.] Voluſiano & Liboniano. ff. ad legem Corne. de fal. l. 1. ff. ad le. iu. de ui pub. ex ſenatuſconſulto.

l ¶ Legis Corneliæ.] Cuius pœna in libero homine eſt deporta-

Poena legis Corneliæ.

Codicis li. 9. ad legem Iuliam repetundarum Impp. Gratia. Valentin. & Theodoſius.

Tit. 27. le. 4. In cod. Theod. lib. 9. eod. titu.

Cap. CXXVI.

IVbemus, [a] & hortamur, [b] vt ſi quis forte honoratorũ decurionum, poſſeſſorum, poſtremo etiam colonorũ, à cuiuslibet ordinis iudice fuerit aliqua ratione concuſſus, ſi quis ſcit de iure venalem fuiſſe ſententiam, ſi quis pœnam uel pretio remiſſam, uel uitio cupiditatis ingeſtam, ſi quis poſtremo quacunque de cauſa improbũ iudicem potuerit approbare; is uel adminiſtrante [c] eo, vel poſt adminiſtrationem depoſitam in publicum prodeat, crimen deferat, delatum approbet, cum probauerit, & uictoriam reportaturus, [d] & gloriam.

Item in digeſtis libro. 3. titulo de calumniatoribus, l 1 [*Vlpianus lib. 10. ad Edictum.* Tit. 6.

¶ De eodem. Cap. CXXVII.

IN eũ, qui ut calumnię cauſa negotium faceret, vel nõ faceret, pecuniam dicetur† accepiſſe; intra annum utilem, α [e] in quadruplum [f] eius pecuniæ, quam accepiſſe dicetur, poſt annum ſimpli† in factum actio competit. [g]

† *al. detegitur.* † *al. in ſimplum.*

¶ *In hac, & ſequentibus legibus, quæ ex ff. citantur, repoſiti ſunt tituli ex vetuſtis exemplaribus Gratiani, quæ cum Pandectis Florentinis valde conueniunt.*

α ¶ Vtilem.] *Hac dictio non eſt in antiquis codicibus Gratiani, neque in Pandectis, ſed ob gloſſam; non eſt ſublata.*

Ibidem lib. 47. tit. 13. le. 2. de concuſſione.] *Macer lib. 1. publicorum iudic*]

Cap. CXXVIII.

COncuſſionis [h] iudicium publicum [i] non eſt. Sed ſi ideo pecuniam quis accepit, quòd crimen minatus ſit, poteſt iudicium publicũ eſſe ſenatuſconſultis, [k] quibus pęna legis Cornelię [l] teneri iubẽtur, qui in accuſa-

deportatio in ſeruo vltimum ſupplicium. ff. ad leg. Cor. de fal. l. 1. §. vlt.

a ¶ Innocentium.] Secus ſi nocentium. 16. q. 7. ſane.

b ¶ Eadem lege tenetur.] Quia reddit quadruplum, & infamis efficitur. ff. eod. l. eadem. §. 1. hoc crimen etiam extraordinarie punitur. ff. eo. l. lex Iul. §. fin.

c ¶ Legendum.] Ideſt, eligendum, ut eligatur, qui non debet, vel contrarium.

d ¶ Mittendum ve.] Vt mittatur in legationem, qui nõ eſt mittendus, uel non mittatur qui mittendus eſt.

tionem innocentium [a] coierint, qui ve ob accuſandum vel non accuſandum, denunciandum, vel non denunciandum teſtimonium pecuniam acceperint.

[*Ibidem lib. 48. tit. 11. ad legem Iuliam repetundarum, leg. 3. Macer lib. 1 publ. iud.*

PALEA. Cap. CXXIX.

Lege Iulia repetundarum tenetur, qui cum aliquam poteſtatem haberet, pecuniam ob iudicandum, vel non iudicandum, [α] decernendumve acceperit; [Venuleius Saturninus, l. uel quo, eo. ti.] vel quo magis, aut minus quid ex officio ſuo faceret.

α ¶ Vel non iudicandum.] *Sic etiam digeſtis vulgatis: ſed a Pandectis Florentinis abſunt iſtæ voces. Eſt autem Palea iſta fere in omnibus vetuſtis exemplaribus Gratiani. & a c.* ſunt quidam. *vſque ad finem quæſtioni nulla eſt diſtinctio capitum.*

Item eodem tit. lib. 6.

De eodem. Cap. CXXX.

Eadem lege tenetur, [b] qui ob denunciandum, vel nõ denunciãdum teſtimonium pecuniam acceperit [β]. *& poſt pauca.* ¶ Lege Iulia repetũdarum cauetur, ne quis ob militem legendũ [c] mittendumve [d] ęs accipiat, ne ve quis ob ſententiam in ſenatu, conſiliove publico dicendam, pecuniam accipiat, vel ob accuſandũ, vel non accuſandum. ¶ Macer. lib. 1. publ. iud. l. 7. Lex Iulia de repetũdis præcipit, ne quis ob iudicem, arbitrumve dandum, [e] mutandum iubendumve, vt iudicet, neve ob non dandũ, non mutandum, non iubendum, &c. neve ob litem æſtimandam [f] iudiciumve capitis, pecuniæve faciendum, vel non faciendum aliquid accipiat. *& infra.* ¶ Hodie ex lege Iulia repetundarum extra ordinem puniuntur: & plerumq; vel exilio puniũtur, vel ẽt durius, prout admiſerint Venuleius eo. tit. lib. 6. Hac lege damnatus teſtimonium publice dicere, aut iudex eſſe poſtulareve prohibetur.

β ¶ Acceperit.] *In Pandectis ſequitur verſiculus,* Hac lege damnatus, *qui reponitur in fine huius capitis.*

QVÆSTIO II.

1 Part. SEquitur [g] *ſecunda quæſtio, qua quæritur an pro ingreſſu monaſterij, pecunia ſit exigenda, vel exacta perſoluenda. Hoc vtrũque licite fieri, vtriuſque teſtamenti ſerie comprobatur. Legitur enim in primo libro Regum, quod Anna detulit ſecum Samuelem poſtquam ablactatus fuerat, cum tribus vitulis, & tribus modijs farinæ, & amphora vini ad domum Domini in Silo.* 1. Reg. 1.

Act. 4. ¶ *In actibus verò Apoſtolorum legitur, quò*

e ¶ Dandum.] Puta non ad probãdos fideiuſſores, vel loco iudicis recuſari.

f ¶ Aeſtimandam.] Ne. ſ. æſtimet litem minoris, vel maioris pro pecunia: qđ q̃ñ que facere tenet. ff. ad leg. Aquil. proinde §. notandum.

SEquitur.] Hæc eſt ſecunda Quæſtio. q̃ diuiditur in duas partes, in quarũ prima quæritur, vtrũ pro ingreſſu eccleſiæ ſit dãdum aliquid, & primo dicitur, quod non. Secũda ibi. [Item opponitur. Ioa. de Fant. CASVS. Hic intitulatur ſecũda quæſt. qua quæritur, an pro ingreſſu eccleſię pecunia ſit exigenda, vel exacta perſoluẽda. & certum eſt, ꝙ nõ. quia ſimoniacũ eſt. Et primo ꝓbat ꝑ duas hiſtorias, de Anna ſcilicet, & Anania. ꝙ pro ingreſſu eccleſiæ pecunia ſit exigenda. Sed ſtatim reſpondet Grat. quod Annæ nõ fuit exacta, ſed ſponte quędã obtulit. Ananias verò non ideò damnatus eſt, ꝙ ſua nollet conferre, ſed quia fuit mentitus.

g ¶ Sequit.] Hæc qõ nõ lı̃et queſtionem ext. de ſi. cum in eccleſię. melius ext. e. ueniens, & melius. ext. e. quoniã ſimoniaca, unde nec ante nec poſt põt peti aliquid, vt ſup. ead. q. 2. cos qui. & inf. eo. q. 3. ſi quis præbendas. niſi forte monaſterium ita eſſet tenue, ꝙ ante poſſet ꝓuidere eis tũc. n. bene poſſet dici eſſ (nec eſſet ſimonia) bñ recipercmus te ſi haberem⁹, t poſſeſſiones vnde poſſes ſuſtẽtari: arg. in ead. ſi quis propter hoc. Hoc tamẽ videtur reꝓbare illa conſtitutio, cũ ſimo-

Petendũ nihil eſt pro ingreſſu monaſterij.

Al. habetes, ſin Laur.

ſimoniaca, ꝙ prætextū paupertatis poſſit peti pecunia. Ioa. Quidquid dicat Io. ſi ſic dicatur ſimonia eſt, vt vī expreſſe dicere decretalis, extra de ſim. qm ſimoniaca.

a ¶ Multitudinis.] 12.q.1.c.2.

b ¶ Aliter.] Hoc non eſt uerū: ſed allegando dicit hoc.

c ¶ Sponte.] Quod licet 19.q.3. ſi qua mulier.

d ¶ Ex parte.] Ar. ꝙ non dēat quis cōicata reuocare ī. de pę. d. 3. ſunt plures 17. q. 4. ſunt qui opes.

PLacuit.] CASVS. Statuitur in hoc c. vt ꝓ conſecrādis eccleſijs epi nihil exigāt a patronis, & ꝑcipue ſi pauperes fuerīt: ſpōte tn̄ oblatum ab eis poterūt epi recipere. Itē nullus eps debet eccleſiam conſecrare, niſi dotem neceſſariam habuerit, quæ ſufficiat luminarib. & ſuſtentationi eorum, qui eidem eccleſiæ ſunt ſeruituti.

QVam pio.] CASVS. Cum quoddam monaſterium longo tempore caruiſſet abbate, tandem monachi ſibi abbatem de alio monaſterio pauperrimo elegerunt; ſed ille venire recuſabat. vel monachi eum non concedebant, niſi illi monachi ſuo pauperi monaſterio

multitudinis [a] *credentium erat cor vnum, & anima vna: nec aliquid eorum, quæ poſſidebant, quiſque proprium eſſe dicebat: ſed erant illis omnia communia. & ſinguli vendebant prædia ſua, & ponebant pretia eorum ante pedes Apoſtolorum: quorum vnus, Ananias nomine, dum partem ſibi reſeruaret, cum vxore ſua Sapphira, ſententia maledictionis accepta, ante pedes Apoſtoli cecidit mortuus.* ¶ *Hinc liquido apparet, quod ingreſſuri monaſterium ſua debent offerre rectoribus: nec aliter* [b] *ſunt recipiendi, niſi ſua obtulerint. Sed aliud eſt, ſua ſpōte offerre, aliud, exacta perſoluere. Anna mater Samuelis non exacta, neque petita, ſed ſponte* [c] *munera ſacerdotibus obtulit. Credentes ſua ſponte offerebant Apoſtolis, vt indigentium neceſſitatibus deſeruirent, quæ inſtante perſecutione infidelium, eis poſſidere non licebat. Ananias quoque non ideo damnatus eſt, quia ſua nollet offerre, ſed quia ſpiritui ſancto mentitus, pretia eorum, quæ Apoſtolis obtulerat, ex parte* [d] *fraudabat. Non ergo his auctoritatibus permittitur rectoribus ab ingreſſuris aliquid exigere, ſed ſponte oblata ſuſcipere, quia illud damnabile eſt, hoc uero minime.* Act. 5.

Vnde in Concilio Bracarenſi ſecundo, c. 5. legitur. & in Vuormac. c. 3. fere idem.

¶ Pro dedicandis eccleſijs nihil exigatur. Cap. I.

PLacuit, ut quoties ab aliquo fidelium ad conſecrādas eccleſias epiſcopi inuitantur, nō quaſi ex debito [e] munus aliquod [f] a fundatore requirāt, ſed ſi ipſe quidem aliquid ex ſuo voto obtulerit, nō reſpuatur: ſi verò aut paupertas illū, aut neceſſitas retinet, nihil exigatur ab illo. Hoc tamen vnuſquiſque epiſcoporum meminerit, ut nō prius dedicet eccleſiā, niſi antea dotem [g] baſilicæ & obſequium ipſius per donationem chartulæ confirmatū † accipiat. Nam non leuis culpa eſt iſta temeritas ſi ſine luminarijs, vel ſine ſubſtantiali ſuſtentatione eorum, [h] qui ibidem [i] ſeruituti ſunt, tanquam domus priuata, conſecretur eccleſia. Burc. l. 3. c. 37. Iuo p. 3. c. 42. † al. confirmatam.

Item Bonifacius vrbis Romæ epiſcopus ſcribit omnibus Caralitanæ eccleſiæ cœnobitis.

¶ Ab ijs, qui ad conuerſionem accedunt, nihil eſt exigendum, nec pretio aliquis ad conuerſionem eſt inuitandus. Cap. II.

QVàm

e ¶ Ex debito.] Ar. 1. q. 1. placuit. inf. e. q. 4. eccleſia. ſup. e. q. 1. ſtatuimus. inf. 18. q. 2. Eleutherius contra. Sol. ibi.

f ¶ Munus aliquid.] aliud a cōuiuio, uel a ꝓcuratione ī auth. de man. princ. §. illud. in auth. vt nulli iud. §. nulli. ſed bene illa exigit. 1 extra de ſi. cum ſit alia nō dēt exigere, ſed ſpōte oblata recipere poteſt. Vel poteſt dici ꝙ & illa q̄ cōſueuit percipere ꝑꝑ procurationē, exigere poteſt quaſi pro labore, arg. 12. q. 2. charitatē. vbi hoc diu obtinuit. 18. q. ſi. ſeruitium.

Recipere licet quæ non licet exigere. 1 Et ita habes vnū caſum, ī quo munus a manu pōt recipi. ſ. pro operib. ſpiritualib. ad q̄ qs tenetur. Alius caſus eſt pro operibus ſpiritualib. ad quæ quis non tenetur ex officio. 12. q. 2. charitatem. ſm Rayn. & Goffred.

g ¶ Dotem.] Immo nec primariū lapidē ponere debuit, ut ī. de conſe. d. 1. nemo. in auth. ut deter. ſit numerus cle. §. inueſtigantes igit coll. 1. ī. 16. q. vlt. pie. & c. Frigentius. ſed hic omiſſum fuit, & nō eſt reſtaurandam uel iam dederat prius, ſed hic dēt facere inſtrumentum. unde ſi dotem nō dediſſet prius, nūc eſt compellendus, quia ibi fecit poni primarium lapidem, ſicut in eo qui promiſit reipublicæ pecuniam dare. ff. de pollicit. l. 1.

h ¶ Eorum.] Plurib. ergo ſufficere debet eccleſiæ, ut 7. q. 1. illud. & de conſec. d. 1. hoc quoque.

i ¶ Ibidem.] Arg. contra clericos qui alibi quam in eccleſia ſua morantur, ſu. d. 37. de quibuſdam, contra. inf. 16. q. 1. generaliter. inf. 12. q. 2. conceſſo.

Clerici ī ſua eccleſia morari debent.

ſterio aliqua conferrent unde præfati monachi conſuluerūt Papam, ſi hoc eis liceret, quod penitus prohibet, docens exemplo Apoſtolorū neminem ad religionem, fidem, uel eccleſiæ regimen interuentu munerū debere accedere. cum ſit ſimoniacum. quia nunquam a ſanctis patribus, talia petita fuerunt. Sed ſi electus ad eos ſponte uenerit, & omni pactione ceſſante, poſtea poterāt illi pauperi monaſterio, aliqua gratis offerre, & hunc caſum ponit H. quem ego Bar. Brix approbo magis quam caſum Beneuen. qui breuior fuit.

a ¶ Quam

a ¶ Quàm pio.] Quidã petebant ab alijs vt darent eis ab batẽ ipſorũ ſed hoc illi nolebant facere gratis, cum eſſet eis vtilis, & hęc eſt conſultatio, an eis liceret aliqd dare.
b ¶ Reſponſum. Non dubitauit Papa quid iuris eſſet in quæſtione, ſed ironicè hoc dicit.
c ¶ An-

d ¶ Interuentu.] inf. 23. q. 4. debet. ſup. 45. d. qui ſyncera. contra, ſed non videtur prohiberi niſi pactio, nã, & dando, & honorando, & loquẽdo poſſumus blandiri: in fidelibus vt conuertantur I. H. Sed tu dic ſimoniacum eſſe, ſi pagano vel hæretico detur vt Chriſtianus fiat, extra de ſimo. querelam. Sed vr̃ cõtra: ꝙ cum me poſſim pecunia redimere, vt de pę. d. 1. medicina. videtur ꝙ & aliũ poſſim, & Syluester promiſit omnibus munera q vellent baptizari.

Blãdiri poſſumus in fidelibus.

1 Sub. vt in pręced. c. ſecundũ Ioan. de Fan. qui iſtam gl. ſequitur vt iacet.

pio [a] mentis affectu, fratres chariſſimi, veſtræ deſtitutioni Romana compatiatur eccleſia, vobis fortaſſis eſt incognitum; ſed cognitori omnium nõ incognitum habetur. Dubitationi autem veſtræ quod idoneum demus reſponſum [b], Deum teſtificor, ipſa quoque me dubitatio reddit anxium [c], & ineptum. Nuſquam † enim legimus Domini diſcipulos, vel eorum miniſterio conuerſos, quempiã ad Dei cultum aliquo muneris interuentu [d] prouocaſſe; niſi fortè de pauperum alimento [e] quis in commune [f] proponat; quorum [g] nulli cuiuſcunq; profeſſionis eſſet, victualia negabantur [h]. Scimus equidem, quòd omne datum optimum, & omne donum perfectũ deſurſum eſt deſcendens à patre luminum; à quo bonæ voluntatis donũ accipit, qui ſancto deliberationis arbitrio gratis Deo ſeruire diſponit. Reſtat ergo, vt qui pro aliqua eccleſiaſtica ſuſceptione munus accipit, donum Dei, quod à patre luminum deſcẽdere debuit, vendat; munus autem largiẽs importunus emat. Quid aũt de diuini doni vẽditoribus, vel emptoribus conſequatur, concludi neceſſe non eſt. ¶ Cauete ergo fratres, quàm ſit ambiguum, quòd petiſtis cõſilium: quod quidem ſecundum veſtræ voluntatis propoſitum nulla inuenimus ratione confirmatum. Veruntamẽ, ſi veſtræ neceſſitati adeo eſt opportunus, quem reperiſtis †, dum tamen omnis abſit pactio [i]; omnis ceſſet conuentio [k], nullaque veſtræ eccleſiæ fiat diſtractio, accedat gratis, Deo ſeruire incipiat, ſuique regiminis deuote geſtet obſequium: & poſtmodum [l] vos quaſi ſubſidij [m] gratia, aliqua ſuæ eccleſiæ munera largiri fratrum ſolatio Romana permittit eccleſia.

† al. Nunquam.

Iac. 1.

† al. cepiſtis.

¶ B. Thomas citat hoc caput 2. 2. q. 100. in fine articuli tertij, & rem, quam ibi tractat, ſola huius capitis auctoritate conſtituit.

[Vnde Vrbanus Papa in concilio apud Melfiam, c. 12.]

Anſ. l. 6. c. 91.
Pann. l. 3. tit. 2. c. 7.
Iuo p. 5. c. 109.
Poly. l. 2. tit. 1.
B. Gregorius l. 4. ep. 44. & l. 12. poſt epiſ.

¶ De eodem. PALEA. Cap. III.

NVllus abbas pretium ſumere, vel exigere ab eis, qui ad conuerſionem veniunt, aliqua pacti † occaſione præſumat. Regulam antiquam ſequens, nulli vnquam de ordinationibus aliquid omnino accipiendum eſſe conſtituo, neque ex datione pallij, neque ex traditione chartarum; neque ex ea, quam noua per ambitionẽ ſimulatio inuenit, appellatione paſtelli. Quia enim [n] in ordinando epiſcopo Pontifex manum imponit, euangelicam lectionem miniſter legit, confirmationis autem eius epiſtolam notarius ſcribit.

¶ *In nonnullis vetuſtis exemplaribus, in quibus pauca ſunt paleæ habetur caput hoc vſque verſ.* Regulam. *Reliqua vero ſunt B. Gregorij locis indicatis.*

e ¶ Alimẽto.] Quod dabãt Apoſtoli pauperibus cõuerſis, ſupra verſus principi. quæſtionis. ver. ſed illud.
f ¶ In concinne.] quia non competit oppoſitio.

Eleemoſyna dãda eſt anathematizato.

g ¶ Quorum.] Ideſt, quia eorum.
h ¶ Negabãtur.] Ar. ꝙ anathematizato debet dari elemoſyna. ſu. d. 42. quieſcamus. 11. q. 4. qm̃ 23. q. 4. debet. cõtra. Sed illud de iam catholico. 16. q. 1. ſi cupis. Sed cõtra. 5. q. 5. c. 2.
i ¶ Pactio. Non remouetur, niſi pactio inhoneſta nã honeſta non remouetur. ar. 23. d. quanquam 2. d. cap. i ea ſynodo arg. 18. q. 2. Eleutherius, extra de prębẽ. ſignificatum. 16. q. 7 per laicos, ſu. di. 59. hoc ad nos. 7. q. 1. mutationes, hoc no. 8. q. 3. in ſumma.
K ¶ Cõuentio.] Nomen cõuentionis generale eſt. ff. de pa. l. 1. §. 2.
l ¶ Poſtmodũ.] Ar. ꝙ licet poſt, qđ non licet antea. vt inf. 8. q. 3. tal a & c. Artaldꝰ 2. Ar. ꝙ ñ licet ante 3. nec poſt, vt ſu. ea. q. 1. cos ad fi. & licet ante qđ nõ poſt, vt ſu. d. 4. i iſtis 2. q. 6. quoties epiſcopi, & 8. q. 2. dilectiſſimi ſu. ea. q. 1. cos. cõtra Solu. ibi ex pactione datũ fuit qdqd datũ fuit: hic vero ex mera liberalitate, vel gratia ſubſidij cõcedit ext. de ſimo. & ſi quæſtiones. Ioan.
m ¶ Subſidij.] Vel honoris, vt infra ea.

Licet poſt, quod non licet ante.

1 Cõcor. tex. in l. qđ ante & l. ſequẽ. ff. de his q̃ i frau. cred. 3. Nec i ipſo actu ſu. ea. q. 1. emendari, & facit 8. q. 2. dilectiſſimi.

c ¶ Anxium.] Quia dubitatis, vtrum ad Dei cultũ quiſpiam interuentu muneris prouocandus ſit, ſed dubitandum non eſt: extra de ſimo. & ſi quæſtiones.

ex multis, & ff. mandati, ſi remunerandi, & certè hoc caſu idem eſſet ante, & poſt: ſed hoc fit hic propter pręſumptionem vitandã, & hoc ſoluit cõtrariũ ſu. ead. q. 1.

cos. Sed ex quo ambitio ꝓceſſit, & petitio pecuniæ nocere certe debuit etiam poſt, vel gratia ſubſidij debuerunt ꝑcipere, ar. inf. ea. ſicut epm̃, in fi. à cõtrario ſenſu.

SIcut epiſcopum.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſicut epiſcopus non debet aliquid accipere pro ordinatione: ſic diaconus non debet aliquid accipere pro Euangelio, quod legit, uel notarius pro ſcriptura quam fecit ordinato in teſtimonium ſuæ ordinationis. Sed poſt negotium expeditum, ſi quid ſponte offeratur, recipi poteſt.

a ❡ Miniſter.] Ideſt archidiaconus, cum examinat uocando ordinãdos 24. d. qñ.

b ❡ Vocem.] Ideſt, lectionem Euangelicã. ext. de ſimo. c. 1. & ar. in ſuperiori palea. §. regulam, &c.

c ❡ Calamũ.] Ideſt, ſcripturã, quam ordinatꝰ recipit ab ordinatore, ne dubitetur de eius ordinatione, ut iſ. 2. q. 1. legum. hoc olim H. Vel hoc intelligitcũ habet ſalariũ de publico alias deputatum 1. hoc tamen dico ꝙ in collatione ordinis nõ eſt diſtinguẽdum an habeat ſalarium de publico uel nõ: nam dicit. ꝙ in collatione ordinis nec pro labore nec pro charta debet aliquid recipere, ſed eps̃ ꝓcuret ita ut ſine muneris alicuius acceptione ſcribat nec tenetur lex in Auth. de ſanc. epiſc. §. 4. coll. 9.

1 Adde ad hoc not. in l. cum multis, & ibi gl. C. de prin. agen. in re. li. 12. Notarius an pro ſcriptura poſſit ab ordinato aliqd accipere.

d ❡ Ex ambientis.] ubi enim cauſa non adeſt, uitium nõ imputatur.

ADDITIO. Ad hoc 61. diſt. Neophytus. Ar.

AVCTORITATE. CASVS. Infert. Gra. ex hoc c. quã pio. ꝙ ſicut nullus eſt ꝓtio inuitandus ad conuerſionem, ita nulli per pecuniam dãdus eſt ingreſſus eccleſiæ. Idem probatur per hoc capitulum proximum. Sed ſtatim contra hoc opponit per auctoritatem Apoſtoli, & per c. ſequentia, per quæ probat, quod diuites non debent recipi niſi offerãt ſua eccleſiæ.

e ❡ Conuerſionem.] Ideſt, fidem quod cultum Dei 61. d. § his omnibus.

ITEM OPPONITVR. Hæc eſt ſecunda pars q. in qua probat, quod diuites non debent ſumere partes de bonis eccleſiæ, qđ intelligitur de illis, qui corporaliter nõ ſeruiunt eccleſijs, & hoc probat per quatuor auctoritates ſanctorum patrum. Io. de Fan.

f ❡ Opponitur.] Ad id, qđ dixit nihil exigendum ab ingreſſuris, quaſi dicã indifferenter omnes debẽt ſuſcipi, vt paſcantur de rebus eccleſiæ, exceptis talib. de quibus loquitur in c. ſeq. 2.

VIduas honora.] CASVS. Præcipit hic Apoſtolus, vt eccleſia prouideat viduis: illis ſcilicet, quæ parentum opibus ſuſtentari non poſſunt, vt circa pauperes plus abundent, diuites autem non recipiantur.

2 Quod loquitur de iã ſuſceptis, nõ de ſuſcipiendis ſecũdum Hug.

g ❡ Viduas honora.] Quæ debent ſumptibus eccleſiæ ſuſtentari 3. & uidua quandoq; dicitur quæ uirum non dum habuit. ff. de uerb. ſig. maſ:im. §. uiduam.

h ❡ Quæ uere uiduæ ſunt.] Ideſt, quæ ſicut à uiris, ita & à rebus, & amore mundi ſunt deſtitutæ.

i ❡ Non recipiantur.] Vt ſuſtententur ſumptibus eccleſiæ, niſi ſua dent eccleſiæ. 12. q. 1. illi ſup. 42. §. 1. ſu. d. 47. ſicut.

K ❡ Sufficiat.] Argu. ꝙ non teneantur canonici ſuſcipere aliquem ultra quam facultates eccleſiæ ſufficiunt, ut de conſec. diſtinct. 1. omnes, & extra de inſtit. cap. 1.

Viduæ ſunt ſumptib. eccleſiæ ſuſtentandæ.

3 Vt 81. diſ. c. pe. & ult. & 31. q. 1. quõ, vnde expone, honora. i. de ſumptib. eccleſiæ ſuſtenta. Arch.

Suſcipiendꝰ non eſt aliquis ultra facultates eccleſiæ.

α ❡ Quia enim.] *In pleriſque exemplaribus quæ habent hanc paleam non ſunt iſtæ duæ voces. Verum apud B. Gregorium leguntur, quoniam pendet adhuc oratio, & coniungitur cum ijs, quæ in ſequenti capite afferuntur, hoc modo.* Quia enim ordinando epiſcopo Pontifex manum imponit, Euangelicam lectionem miniſter legit, confirmationis autem eius epiſtolam notarius ſcribit; ſicut Pontificem non decet, &c.

Item Gregorius in regeſti lib. 4 epiſt. 44 ſiue cap. 88. in ſynodo Romæ habita.

❡ Ab ordinando non debet aliquid exigi, ſed nec voluntarie oblata reſpui oportet. Cap. IIII.

SIcut epiſcopum non decet manum, quam imponit, vẽdere; ita miniſter [a], vel notarius non debet in ordinatione eius vocem [b] ſuam, vel calamum [c] venundare, *& paulo poſt.* ❡ Is autem, qui ordinatus fuerit, ſi non ex placito †, neque exactus, neque petitus, poſt acceptas chartas, & pallium, aliquid cuilibet ex clero, gratiæ tantummodo cauſa, dare voluerit; hoc accipi nullo modo prohibemus: quia eius oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ non † ex ambientis [d] petitione proceſſit.

ext. de ſimo. c. 1. Polyc.] Anſ. Ibidem Iuo.]

† *al. paſto.*

† *ex accipientis ambitu nõ proceſſit*] ori.

Auctoritate Bonifacij patenter oſtenditur, quod ſicut nullus pretio eſt inuitandus ad conuerſionem [e]*; ita nulli, pecuniæ interuentu, eccleſiæ largiri oportet ingreſſum. Auctoritate verò Gregorij datur intelligi, quod pro ingreſſu eccleſiæ non licet pecuniam exigere; ſed ſpontanee oblatam licet ſuſcipere.*

2 ❡ *Item opponitur* [f] *illud Apoſtol. 1 ad Timotheum, c. 5.*

Cap. V.

VIduas honora [g], quæ vere viduæ ſunt [h]. [*Quæ autem non ſunt vere viduæ, ideſt, quæ ſuis, vel parentum opibus ſuſtentari poſſunt, non recipiantur* [i],] *vt eccleſia ſufficiat* [k] *ijs, quæ vere viduæ ſunt.*

❡ *Caput hoc in multis vetuſtis codicibus eſt coniunctum ſuperiori.*

Item Hieronymus ad Damaſum Papam.

❡ *Infra etiam 16. q. 1. c. fi. citatur ex Hieronym. Ac ſimilia habentur in regula Monachorum ex dictis Hieronymi, in cap. de paupertate, & in gloſſa ordinaria ad cap. 5. primæ ad Timotheum ex Hieronymo.*

Clericos

CLericos autem.] CASVS. Dicitur hic ꝙ clerici, qui de bonis parentum ſuſtentari poſſunt, ſi aliquid accipiunt de bonis eccleſiæ, ſacrilegium committunt. Idem repetit in ſequenti capitulo. Addit tamen, ꝙ pauperes accipiunt non peccata, ſed alimenta; diuites vero

arg. contra 12.q.2. charitatem. ff. de reg. iur. ſin naurã. Sol. quod hic dr̃, exhortatio eſt, non præceptum. Vel de his loquitur qui occaſione patrimonij ampliandi quod habẽt, ſe diuinis ſubtrahũt obſequijs, quibus ſe abſentantibus dandum non eſt 1. Vel dic de quarta pauperibus debita, q̃ dari prohibetur abũdantibus. Panis enim egentium, &c. vt j. 14.q.5.c.2. & in sũma. Si abundãtes de bonis eccleſiæ ſuſcipiũt ſiue abſentes ſiue præſentes ſunt, licet nõ debet eis denegari portio, quia nemo cogit ſuis ſtipẽdijs militare: mortaliter tamẽ peccant 2. præſertim ſi ex cupiditate ſua reſeruãt inf. ca. §. verum cũ cap. ſeq. 3.

¶ Qui ſumptibus proprijs ſuſtentari poteſt, ecclesia ſtipendia non accipiat. Cap. VI.

16.q.1.c.fin. CLericos autem illos conuenit eccleſiæ ſtipendijs ſuſtentari, quibus parentum, & propinquorum nulla ſuffragantur bona. Qui autem bonis parentum, & opibus ſuis ſuſtentari poſſunt; ſi quod pauperum eſt, accipiunt [a], ſacrilegium [b] profecto committunt, & per abuſionem talium, iudicium ſibi manducant & bibunt.

In conc. Aquiſgr. c. 107. *Item Proſper de contemplatiua uita, lib. 2. c. 9. & 10.*

¶ Quibus ſua ſufficiunt, eccleſiæ alimentis non ſuſtententur. Cap. VII.

PAſtor eccleſię ijs, quibus ſua ſufficiunt, non debet aliquid erogare, quando nihil aliud ſit, habẽtibus dare quàm perdere. Nec illi, qui ſua poſſidentes dari ſibi aliquid volunt, ſine grãdi peccato ſuo, vnde pauper [c] victurus erat, accipiunt. De clerici quidem dicit per prophetam Spiritus ſanctus: Peccata populi mei comedũt. Sed ſicut nihil habentes proprium, non peccata, ſed alimẽta, quibus indigere videntur, accipiunt; ita poſſeſſores non alimenta, quibus abundant, ſed aliena peccata ſuſcipiũt.

Proſper ibid. c. 10.

Oſea 4.

Verum his auctoritatibus prohibentur ab eccleſia ſuſcipi [d] non illi, qui quondam fuerunt diuites, poſtea verò omnia reliquerunt, vt Petrus, & Matthæus, & Paulus: aut pauperibus diſtribuerunt, vt Zachæus: aut eccleſiæ rebus adiunxerunt, ſicut illi, qui prædia ſua uendentes ponebant pretia ante pedes Apoſtolorum, ut eſſent omnia communia, ſed illi, qui in domibus parentum reſidentes, vel ſua relinquere nolentes, eccleſiaſticis facultatibus paſci deſiderant.

Matth. 4.
Luc. 5.
Act. 4.

Et in cõc. Aquiſgr. ibidem. *De quibus in eodem lib. Proſperi, c. 10. ſubinfertur.*

¶ Qui ſua relinquere non vult, non debet ſumptibus eccleſiæ ſuſtentari. Cap. VIII.

SI quis propter hoc nõ vult ſua relinquere, vt habeat vnde viuat, vt qd [f] accipit vnde de rationẽ reddat? vt quid peccatis alienis [g] ſua multiplicat? *Idem ibidem paulò ſuperius.* ¶ Non eſt meum dicere, quali peccato cibos pauperum præſumendo ſuſcipiunt, qui eccleſiam, quam iuuare de proprijs facultatibus debuerant; ſuis expenſis inſuper grauant; propter hoc fortaſſis in congregatione viuentes, ne aliquos pauperes paſcant, ne aduenientes excipiant aut ne ſuum expenſis quotidianis imminuant.

PAſtor eccleſię.] e ¶ Pauper.] Panis egẽtiũ vita pauperis eſt, qui fraudat illũ, homo ſanguinis eſt. vt inf. 14.q.5.c.2. & 3.q.1. nulli.

VERVM. CASVS. Cõcludit Gra. ex ſupradictis quod relinquentes propria pro Deo, ſunt recipiẽdi, alij verò non: ſed H. intellexit de ſuſceptis iã in eccleſia, q non debent alia de bonis eccleſiæ, ſi aliunde habent. vnde dicit Gratianus non rectè procedere.

d ¶ Suſcipi.] ideſt, ſuſcepti alimenti. non enim tantum de ſuſcipiendis loquitur.

e ¶ Petrus.] Non videtur cõpetere exẽplũ de Petro, q fuit pauper piſcator, & ita reliquit paupertatẽ tũ propter amore Dei. & ſic faciunt multi tẽplarij: & hoſpitalarij hodie & quaſi omnes religioſi. ſed Petrus ſeipsũ abnegauit.

SI quis.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima reprehẽdit illos, qui propria retinentes ideo viuunt in collegijs vt ſuis ſumptib. parcant, & vt pauperes & aduenientes nõ recipiãt. In ſecunda parte reprehendit illos, qui ideò alijs ſe præferunt, quia in ſuo ingreſſu monaſterio plus cæteris cõtulerũt. Secunda pars incipit ibi, ¶ Quod ſi.] Sẽq. §. patet.

rò contra. & hoc c. pars eſt illius cap. 16.q.1. quoniam quidquid.

a ¶ Accipiunt.] Et in malos vſus conuertunt: & ſic intellige ſequentia capitula, cum ſcilicet male diſpenſat infra 12.q.1. illi qui.

b ¶ Sacrilegium.] Ar. ꝙ ſtipendia eccleſiæ non ſunt danda ijs quibus propria ſufficiunt, vt 12.q.1. illi qui ar. extra de ſimonia. cum ſit Romana. nec ulla eccleſiaſtica.

f ¶ Videtur quid.] 12.q.1. expedit. 3.q.7. quod autem. 12.q.1. illi autem. §.

g ¶ Peccatis alienis.] ideſt, de oblatis pro peccatis aliorum.

1 Arg. 16.q.1. generaliter.

2 Iſta eſt ſententia Lau. quã ſequitur Io. de Fant. ar. op. 42. diſtin. §. 1. 48. diſt. ſicut.

3 Dic ſi ſunt tales habentes patrimoniũ amplũ q bñ diſpenſant dando pauperibus & alijs. quibus debent dare: tales põt bñ hr̃e ſtipẽdia eccleſiæ. argu. 12. qõ. 1. illi qui.

Petrus pp Chriſtũ abnegauit ſeipſum.

Eccleſiæ ſtipendia non ſunt diuitibus danda.

a. ¶ Velut.

a ¶ Velut pro ipſa expenſa ſua.] Arg. aliquem poſſe dare eccleſiæ de proprijs pro ſua ſuſtentatione. Hug. hoc non eſt verum niſi illud fiat ſiue peccato, vt extra de ſimon. tua. nec excuſat paupertas, vt ext. ea. qm̄ ſimoniaca. b ¶ Iactantia.] Nam nocet iactantia. 6. q. 1. imitare. perent, & ſic in prædicatione perſiſterent. nam ex quo videbāt eū nō accipere, verecundabant & ipſi accipere. ADDITIO. De hoc legi. & not. 28. q. 1. iam nunc. in fi. p ¶ Gloriam.] Quam habeo apud Deum de hoc quod non accipio, vel ſi acciperem cum ſcandalo, vel vltra. quàm

¶ Quòd ſi aliquid de fructibus ſuis eccleſiæ, velut pro ipſa expenſa ſua [a] contulerint, non ſe præferant inani iactātia [b] illis, quos nihil habentes paſcit, & veſtit eccleſia: quia perfectior [c] eſt ille, qui ſe mundi rebus expoliat [d], aut † qui cum nihil habuerit, nec habere deſiderat; quàm ille, qui ex multis, quæ poſſidet, eccleſiæ aliquid præſtat, ac ſe de eo, quod præſtiterit, forſitan iactat. † al. ô.

Ecce qui prohibentur ab eccleſia ſuſcipi. Illi vero, qui omnia ſua relinquunt, vel pauperibus diſtribuunt, vel eccleſiæ rebus adiungunt; & ab eccleſia laudabiliter ſuſcipiendi ſunt, & eius opibus ſuſtentandi.

Vnde in eodem libro, cap. 11. legitur.

¶ Qui ſua relinquunt, vel pauperibus diſtribuunt, vel eccleſiæ rebus adiungunt, laudabiliter eccleſiaſtica diſpenſant. Cap. IX. Et in Aquiſgr. c. 108.

SAcerdos cui diſpenſationis [e] cura cōmiſſa eſt, non ſolum ſine cupiditate, ſed etiam cum laude pietatis accipit [f] à populo diſpēſanda, & fideliter diſpēſat [g] accepta: quia omnia ſua aut parētibus reliquit, aut pauperibus [h] diſtribuit, aut eccleſię rebus adiūxit, & ſe in numero pauperum, paupertatis amore cōſtituit, ita vt vnde pauperibus ſubminiſtrat, inde & ipſe tanquam pauper voluntarius viuat. Clerici quoque quos pauperes aut voluntas, aut natiuitas fecit, cū perfectione [i] virtutis, vitę neceſſaria ſiue in domibus [k] ſuis, ſiue in congregatione viuentes accipiant: quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas, ſed cogit viuendi neceſſitas, & *infra.* c. 14. ¶ De talibus dicere vr̄ Apoſtolus: Qui in ſacrario [l] operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt; & qui in altario deſeruiunt cum altario participant.] Qui niſi hoc de contemptoribus facultatum ſuarum vellet intelligi, nunquā ſecutus adiungeret: [Ita & Deus ordinauit his, qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuere. De Euangelio viuunt, qui nihil proprium habere volūt; qui nec habēt, nec habere aliquid concupiſcunt, non ſuorum, ſed communium poſſeſſores. Quid eſt aliud de Euangelio viuere niſi laborantem inde, vbi laborat, neceſſaria vitæ percipere [m]? Apoſtolus tamen, qui ſic Euangelium prædicauit vt nec de Euangelio viueret, ſed neceſſaria ſibi ſuis manibus [n] miniſtraret, de ſe cōfidenter eloquitur: [Ego autem nullo horum vſus ſum [o].] Et quare hoc dixerit, ſecutus aperuit dicens: Expedit mihi mori magis, quàm vt gloriam meam quis euacuet.] Euacuari dicit gloriā [p] ſuam, ſi ab eis, quibus prędicabat uoluiſſet accipere vitæ temporalis † expenſam. Nolebat quippe in præſenti laboris ſui fructum, ſed in futuro recipere. † al. corporalis.

In Aquiſgr. c. 112. 1. Cor. 9.

Eccleſiæ dare aliqua pro ſua ſuſtentatione nemini licet.

c ¶ Perfectior.] ideſt, expeditior ad ſeruiēdum Deo eſt.

d ¶ Expoliat.] Nam tunc dr̄ in eo manere Spiritus Sanctus, cū voluntariam diligit paupertatem. de pę. diſt. 2. quęrendū. diuites tamen cum bonis, &c. 30. diſt. in. hoc ſcripſimus.

SAcerdos.] CASVS. Dicit hic, quod clerici qui bona ſua parentibus, vel pauperibus eccleſijs reliquerunt, vel qui a natiuitate ſua pauperes fuerunt, viuere debent de bonis eccleſiæ & probat auctoritate Apoſtoli dicentis: Qui in ſacrario, &c. licet Apoſtolus noluerit de Euāgelio viuere: ſed ſuis manibus victū quærere, vt liberius arguere poſſet. Seq. ca. cum §. patet.

e ¶ Diſpenſationis.] ī. 12. q. 1. c. expedit.

f ¶ Accipit.] ideſt, accipere debet.

g ¶ Diſpenſat.] i. diſpenſare debet tam ſibi, quàm alijs, &c.

h ¶ Pauperibus.] Quod ei licet. 12. q. 3. c. 1. 2. & 3.

i ¶ Cū perfectione.] ideſt, expeditione ad ſeruiendum Deo.

K ¶ In domibus.] inf. de cōſecr. d. 5. in omnibus cōtra inf. 12. q. 1. neceſſaria. cōtra. ī. 12. q. 2. nobis. Solu. hic loquitur de clericis indigētibus, quibus tenetur prouidere ſicut alijs pauperibus. iſti tales accipiunt ab eccleſia: non quia clerici, ſed quia pauperes ar. canonicis licere beneficia diuidere, vt priuatim pcipiant, qđ in communi. ſoliti erant habere, vt diſt. 32. ſi qui verò.

Clericis indigentibus eſt prouidēdum.

l ¶ Sacrario.] inf. 13. q. 1. §. quia ergo. inf. 16. q. 1. c. pen. & vlt.

m ¶ Percipere.] inf. 12. q. 2. charitatem.

n ¶ Manibus.] inf. 10. q. 3. cauendū. inf. 21. q. 1. clericus.

o ¶ Vſus ſum.] Ne ea occaſione pſeudoapoſtoli acci- quàm deberem, vel ſi prædicarem eo obtentu, vt acciperem 1. 18. q. 1. ſunt in eccleſia, vel quā hēo ex eo, quod malos p prędicationem meā ad bonū conuerto. Hug.

Cleri-

a Clerici.] ¶ Deſeruiunt.] Etiam infirmi ſeruiunt extra de cle.ægro.c.1.ff.de ſta.lib.l.cum hęres.§. Stichus.

b ¶ Meritũ.] 12.q.2.Vulterranæ. & c.de redditibus.ſed inf.16.q.7.c.1.contra.ſed ibi ſoluitur. Vel meritũ,ideſt, vt ingreſſu monaſterij aliquid ſit dandum:quia qui monaſterium intrat,non religionem,ſed ſtipẽdia emit. Et reſpondet Grat.ꝙ ſimonia eſt;quia non ſolum emere ſpiritualia, ſed ſpiritualibus annexa ſimoniacũ eſt, & hoc probatur auctoritate Malachiæ prophetæ.

α ¶ Aut parentibus. *In aliquot manuſcriptis Gratiani legitur* aut pauperibus reliquit. *In vetuſto autem Proſperi codice, & in concilio Aquiſgranenſi, legitur,* quia omnia ſua aut reliquit,aut eccleſiæ rebus adiunxit. *Sed quoniam multa exemplaria Gratiani, & Proſperi habent vulgatam lectionem,nihil eſt mutatum.*

Item ex concilio Agatenſi,c.36.

¶ Iuſta meritum laboris,eccleſiaſtica ſtipendia ſacerdotes diſtribuant. Cap. X.

Clerici omnes,qui eccleſiæ fideliter,vigilanterq; deſeruiunt,[a] ſtipendia ſanctis laboribus debita ſecundum ſeruitij ſui meritum [b] per † ordinationem canonũ a ſacerdotibus conſequantur.

† al. vel.

Multorum α *auctoritatibus luce clarius conſtat, quòd ab ingreſſuris monaſterium nõ licet pecuniam exigere;ne, & ille,qui exigit, & ille qui ſoluit; ſimoniæ crimen incurrat.*

α ¶ Multorum.] *In vulgatis codicibus huic.* §. Multorum *præponebatur hic titulus.* Item ex concilio Vrbani Papæ habito Aluerniæ, *qui ſublatus eſt,quoniam abeſt ab omnibus vetuſtis exemplaribus collatis, & in pleriſque hic* §. *eſt initium ſequentis tertiæ quæſtionis.*

QVAESTIO. III.

Sed adhuc [c] obijcitur,quòd qui ingreſſuri monaſterium pecunias tribuũt, nõ ꝓpoſitum religionis,ſed participationem ſtipendiorum eccleſię emunt. Temporalia ergo,non ſpiritualia ementes, nequaquam ſimoniaci habẽdi ſunt. ¶ *His itaq; reſpõdetur. Non ſolũ,qui ſpiritualia, ſed etiam qui temporalia eis annexa precio accipiunt,vel tribuunt,† ſimoniaci iudicantur. Vnde Malachias loquẽs ex perſona Domini: (Quis eſt,inquit,in vobis,qui claudat oſtia, & incendat altare meum gratuito? Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus nõ ſuſcipiam de manu veſtra) Oſtia claudere non eſt ſacri muneris officium ſed tantum ſibi adiunctum.*

† hæ voces [vel tribuunt] abſunt a pleriſque manuſc.

Mal. 1.

Item Gregorius ſcribit vniuerſis epiſcopis Hiſpanis.

c ¶ Sed adhuc.] Hic depingit 3.quæſtio, an ſcilicet ingreſsũ, vel præbẽdas emere ſit ſimoniacum,primum membrum expeditũ eſt ſ̃. eo.ꝓx. quæſt. ſecundũ expeditur hic No.ꝙ ꝑbẽda 2. dicit quãdoq; ius quoddam ſpirituale 3.ꝑcipiẽdi eccleſiã,vel ipſam præbendam hoc modo emere ſimoniacum eſt. Quandoq; dicuntur ipſi fructus præbendæ: quos emere nõ eſt ſimoniacũ,vt extra ne præla-vices ſuas.c.vltim.niſi qs forte emeret fruct⁹ ab initio ſuæ ordinationis,vel inſtitutionis ĩ ipſa eccleſia,vt habeat dum vixerit. argumen. infra ea.ſi quis obiecerit, & c. Saluator.tunc enim ita ſunt annexa, vt qui priuetur officio priuetũ,& illis,vt 81. diſtinct.ſi quis ſacerdotum.

Prębenda dicitur dupliciter.

2 Præbenda perſe profana eſt. In no. Pan. Fel. ca. cũ Martin. Ferrarienſis, de conſt.

3 Ad iſtud ius non poſſunt duo recipi ſimul vno iure uacãte,extra de præb. dilect. Archi.

Beneficio priuatur qui priuatur officio.

d ¶ Annexa.] Arg.ꝙ idẽ iuris ſit in vno coherentium.& cõnexorũ, quod in altero, vnde q priuatũ officio,& beneficio, vt ſup.d.82.decernimus ſup. d. 81.ſi qs ſacerdotum, &c.eos ſup.diſt.50.ſtudeat. contra ibi de gratia, hic de rigore.

e ¶ Qui claudat oſtia.] Ideſt,qui gerat officium oſtiarij. Vnde videtur,ꝙ emere huiuſmodi officium oſtiarij,vel pulſandi campanas, ſit ſimoniacum: cum illud ſpectet ad officium primicerij. 25. diſt. perlectis,quod concedo:ſed emere quãcunque adminiſtrationem rerum eccleſię,puta,ꝙ det panem in refectorio uel uinum,uel cuiuſcunque alterius rei, dicit Hu.ſimoniacum eſſe,argum contra.ſup.ead.quęſt.1.ſi quis epiſcopus.prope fin.& inf.ea.quęſt.Saluator,& dicit,ꝙ licite poteſt dari pecunia alicui, ut ſuſcipiat tale officium ſed tamen ille non poſſet dare pecuniam,ut ei daretur,4 & ſic aliquid uendi poteſt licite, quod non poteſt emi. Alij dicunt,quod tunc eſt ſimonia emere aliquam adminiſtrationem eccleſiaſticam cum aliquod ſpirituale habeat annexum,uel talis eſt, ꝙ per clericum tantũ cõſueuit exerceri,& rõne officij:qđ magis credo.

Simoniacũ ẽ emere officiũ pulſandi cãpanas.

Emptio adminiſtrationis eccleſiaſticæ eſt ſimoniaca.

4 Rõ eſt qa nõ pręſumitur, ꝙ ita fideliter admĩniſtret in recompẽſatione eius, qđ dedit arg. ff. de probat.cũ de indebito, Io.de Fant.

Sed :dhuc obijcitur.] CASVS. Hic tractatur tertia quæſtio, in qua quæritur an ingreſſum eccleſiæ, uel præbendas emere ſit ſimoniacum. Sed de ingreſſu eccleſiæ eſt expeditum in prima quæſtio. Et certum eſt, ꝙ emere præbendam ſecundum, quod dicitur præbenda ius ſpirituale, ſimoniacum eſt:ſed præbenda, id eſt, fructus prębendę emere non eſt ſimoniacũ. Sed obijcit hic adhuc, ꝙ pro

(b, cont.) vt presbyter plus quã alij percipiat, 1 ut diſ.74. cõſuluit,quod non eſt in alia ſocietate.ff.pro ſocio.uerum.§. ſed cum tres.

1 Sed cõtra. 32.d. præter hoc in fi. & hoc cõtra ẽt ꝓbat ea. hic allegatum. conſuluit,ut ibi not. Arc.

Audi-

AVdiuimus.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſacrilegium, & ſimoniam committunt qui eccleſias, vel eccleſiaſtica beneficia per pecuniam acquirunt, & qui ea concedunt pro pecunia, vnde præcipitur ne de cetero fiat: & quod factum eſt in præterito, irritetur.

Franciæ quaſdam eccleſias ab epis haberent, & in illis presbyteros ſæculares, toties eas redimere cogebantur, quoties presbyteri morte, vel alia cauſa mutabantur, ideo præcipit Papa, ut quas ſpatio xxx. anno. ſub hac redemptione poſſederũt, amodo ea ceſſante, quiete poſſideant,

¶De ijs, qui ſacros ordines munerum acceptione diſpenſant. Cap. I.

AVdiuimus dilectiſſimi, quod nos audiſſe oportuit, ſed audiſſe profecto nõ libuit: quoſdã ſcilicet eſſe ſacrorum ordinum profeſſores, qui ſub munerũ datione vel acceptione, Dei eccleſias, vel earũ ſibi beneficia vſurpant. Quod quidem ſcelus, vos non iam dudum acriter correxiſſe, vehemẽter admiramur. Iuſte enim vterq; corripiendus eſt, & a ſanctæ liminibus eccleſiæ ſubmouendus, & qui ꝓ eccleſiæ ambitu munera largitur, & qui vt eccleſiam adeat, quidquam præſumit accipere. Iſte quippe donum Dei emere, hic autem præſumit vendere. A ſacrilegio [a] quoq; hoc facinus non diſpar dixerim: cũ id, quod ſponte, & ſacro deliberationis arbitrio gratis fieri debuit, ſub pecuniæ pactione cauſatur. [b] Quare fratres chariſſimi, quę taliter facta ſunt, curioſe refellite, infecta prohibete, veſtriſque iuſſionibus reſiſtentes digno anathematis vinculo percutere non dubitate.

Item Rothomagenſi epiſcopo, & Gallicis omnibus.

¶De ijs, qui eccleſias, vel eccleſiaſtica beneficia vendunt. Cap. II.

SI quis dator, vel acceptor, Dei eccleſias, vel eccleſiaſtica beneficia (quæ quidã præbendas vocat) ſub pecuniæ interuentu ſuſceperit, ſiue dando emerit, ſiue accipiendo vẽdiderit, a Simonis nõ excluditur perditione. Sed ſi perſeuerans fuerit, perpetua mulctetur damnatione. Nam qui ſub religionis obtentu Deo famulari voluerit; ſi quid accipit, & meritum perdit, & beneficio accepto fruſtratur. Rationis ergo vigore cogitur quod iniuſte receperit, reſtituere; [c] & quidquid turpis lucri gratia receperat, non tenere.

Item Gregorius vij. Papa lib. 6. reg. in ſynodo c. 4.

¶Ab officio ſuſpendatur epiſcopus beneficia, vel eccleſiaſtica officia vendens. Cap. III. Poly. l. 2. tit. 4.

SI quis epiſcopus præbendas, archidiaconatus, præpoſituras, vel aliqua eccleſiaſtica officia vendiderit, vel aliter, quàm ſtatuta ſanctorum patrum præcipiunt, ordinauerit; ab eccleſiæ officio ſuſpẽdatur. [d] Dignũ eſt enim vt ſicut gratis epiſcopatum accepit; ita membra [e] eiuſdẽ epiſcopatus gratis diſtribuat.

Item ex concilio Vrbani Papæ habito Aluerniæ.

¶Nec altaria, nec præbendas epiſcopis vendere licet. Cap. IV.

QVæſitum eſt [f] de epiſcopis, qui altaria monaſterijs

a ¶ Sacrilegio.] Et crimine læſę maieſtatis 15. q. 3. ſane. 2. q. 1. in primis.

b ¶ Cauſatur.] Ideſt, in cauſam ducitur, vel ꝓ cauſa, ſcilicet, pro acceptione, vel datione pecunię fit, vel cauſatur, ideſt, facit vnde cauſari, id eſt, accuſari, debeat.

SI quis dator,] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſimoniacus dator & acceptor Simonis ꝑdit one, & ꝑpetuo anathemate ſi ꝑſeuerauerit dãnatur, & qđ iniuſte acceptũ eſt, reſtituatur.

Pecunia ſimoniaca cui eſt reſtituenda.

c ¶ Reſtituere.] Sed cui dices reſtituẽdã talẽ pecuniam? Videtur, ꝙ ei i cuiꝰ ignominiam data eſt. 17. q. 4. ſi quis in atrio. 15. q. vlt. cum multę 27. q. 1. ſi quis rapuerit. extra de ſimo. de hoc. ĩ Auth. đ ſanc. epiſ. §. ſed neq; coll. 9. & ext. de ſi. audiuimus. Ecõtra videtur ꝙ illi q dedit eam, vt extra. ea. veniens. Item videtur, ꝙ illa pecunia non debet remanere penes eccleſiam. cum Petrus dixerit: Pecunia tua, & c. 1. Itẽ quia fiſco competit perſecutio eorum, quæ ſcelere cõquiſita ſunt. ff. de iur. fiſc. Lucius. ff. de donat. inter virũ, & vx. cũ hic ſtatꝰ. §. ſi.

1 Supra ea. q. 1. Petrus, & c. qui ſtudet. & Act. 8

SI qs epiſcopus.] CASVS. dr̃ hic, ꝙ ſi quis ep̃s beneficiũ, vel dignitatẽ eccleſiaſticã ſimoniace contulerit. ab officio debet ſuſpẽdi: quia iuſtũ eſt, vt qui gratis acquiſiuit epiſcopatũ, minora ſtipẽdia gratis cõferat.

d ¶ Suſpendatur.] Ideſt, deponatur. 81. d. c. 1. V. l dic, vt ſup. e. q. 1 quidquid.

e ¶ Mẽbra.] inf. 3. q. 9. puta. ar. ĩ. 12. q. 2. cognouimꝰ ĩ. d. 63. ĩ ſynodo arg. eſt hic, ꝙ idẽ iuris eſt ĩ toto, qđ in parte, & in maiori, qđ in minori 23. q. 1. de forma. ext. de præben. minoribus 95. d. eſto. ff. pro derelicto. l. 3.

Ius idem eſt in toto. qđ, & in parte.

QVæſitum. eſt.] CASVS. Cum quidam monachi deant, ſaluo annuo cenſu epiſcoporum, quem ex eiuſdẽ eccleſijs habere conſueuerunt. Sequens c. patet.

f ¶ Quæſitum eſt.] Sc̃dm H. caſus talis eſt. Quidã ep̃i cõtulerant eccleſias quaſdam cũ omni iure ſuo quibuſdã locis

data [a] frequẽter redimi compellebãt pecunia: quia quidam ſimoniacę prauitatis vſus in Galliarum partibus iã diutius inoleuit, vt eccleſię, vel decimę (quæ vulgari vocabulo apud eos altaria nuncupantur) monaſterijs datę, ſæpius ab epiſcopis ſub palliata auaritia vendãtur: mortuis nimirũ, ſeu mutatis clericis, quos perſonas† vocãt. Nos auctore Deo venalitatem omnẽ tam ex rebus, quàm ex miniſterijs eccleſiaſticis ꝓpellentes,† hoc vlterius fieri auctoritate Apoſtolica prohibemus; ſicut etiã prębendas omnes venundandas interdicimus. Porrò quæcunq; altaria vel decimas ab annis triginta, [b] & ſupra, [c] ſub huiuſcemodi redemptione [d] poſſediſſe monaſteria noſcuntur, quiete deinceps, & ſine moleſtia qualibet eis poſſidenda firmamus. Saluo vtique epiſcoporum cenſu annuo, quem ex eiſdem altaribus habere ſoliti ſunt.

† *al. perſonatus.*

† Adde idẽ eſſe etiã pro honorib. cõſequendis, prohibitum eẽ eſt. nor. Bal. in l. 1. & per totũ tit. ff. ad le. Iul. de amb.

¶ *In ſummis capitulorum concilij Claramontenſis habiti Aluernia (de quib. ſupra ad cap. 1. diſt. 60. dictũ eſt,) c. 6. hæc leguntur, quæ ad caput hoc videtur ſpectare.* Vt altaria congregationibus canonicorum, vel monachorũ per perſonas data, mortuis perſonis, libera redeãt in manus epiſcoporum, niſi fuerint illis per eorũ ſcripta, vel priuilegia confirmata.

Idem in concilio Placentino, c. 1. & 2.

¶ *Antea legebatur.* Item Gregorius, *Sed in aliquot vetuſtis rectè eſt,* Idem, *nimirum Vrbanus ſecundus in cuius ſynodo hæc habentur.*

¶ Quidquid data vel promiſſa pecunia in ſacris ordinibus acquiritur, irritum habeatur. Cap. V.

Cap. 2.

EA, quæ à ſanctis patribus de ſimoniacis ſtatuta ſũt; nos quoque & iudicio ſancti ſpiritus, & Apoſtolica auctoritate firmamus. Quidquid ergo vel in ſacris ordinibus, vel in eccleſiaſticis rebus vel data,† vel promiſſa [f] pecunia acquiſitũ eſt; nos irritum eſſe, & nullas vnquam vires habere cenſemus.

† *al. data, vel accepta, vel promiſſa.*

Item Auguſtinus de diſciplina Chriſtiana, vel de dono diſciplinæ, cap. 1.

1 Ex parte epiſcoporum recipientium, monaſteria tũ crimen ſimoniæ non incurrebãt: qa ſuis ſuũ redimebant ſm Hug.

locis religioſis mortuis perſonis illarum eccleſiarum collatarum epiſcopi volebant in eccleſijs inſtituere clericos pro ſua voluntate: niſi Abbates darent eis pecuniam. dicitur, ꝙ talis datio pecuniæ ſimoniaca eſt. 1 arg. ad hoc 17. q. 2. §. 1. Alij caſus inutiles conſueuerunt hic notari, quos omitto.

Simoniam nunquid cõmittit dans pecuniã pro ſpiritualibus ſicut accipẽs

a ¶ Data.] A prædeceſſoribus ſuis pro redemptione animarum ſuarum.

b ¶ Triginta.] Propter quod credebant aliquod ius acquiſitum epiſcopo; quia per xxx. annos & vltra recepit huiſmodi redemptionem à monaſterijs: ſed non eſt ita; quia furtiue recepit; & ideò non præſcripſit. Item licet monachi ſingulis annis emerent ius inſtituendi, nõ tamen epiſcopis ex hoc fuit ius quæſitum inſtituendi. Et licet hic fuerit ſimonia ex parte Epiſcoporum: non tamen ex parte monachorum: quia illi quod eorum fuit, redimebant: quod licitè facere poterant, vt dixi ſ. ea. q. 1. nullus. & ſic ſimonia eſſe poteſt ex una parte, & non ex altera. Simile fuit in Giezi: ſicut etiam ſponſalia poſſunt eſſe ex vna parte, & non ex altera. extra de ſpon. impu. de illis. & plura ſimili: notaui 32. quæſt. 5. propoſito. & licet epiſcopus peccet recipiendo pecuniam: tamen monachi non peccabant dando, vt 23. q. 1. quid culpatur. Contrarium huic ſignatur inf. 16. q. 4. poſſeſſiones, ſed non eſt cõtra, quia monachi licitè quęſierant iſta altaria, vnde non habuerũt ea iure præſcriptionis, ſed ex iuſta donatione.

c ¶ Et ſupra.] Hęc dictio ſupra, ad modicum tempus refertur. 2 ff. ex qb. cau. maio. ab hoſtib⁹. §. ſed quod. argu. ff. de verbor. ſignific. hæc adiectio.

2 Sub hoc eſt verum alìas: ſed hic non eſt ſicut patet in eo quod no. ſ. lo. de Fant.

d ¶ Redemptione.] Sed nunquid eſt licitum redimere ius ſuum? Hoc not. ſ. q. 1. nullus eps grauamen. & 16. q. vl. decimas 2. Dici enim poteſt quod vbicunq; quis ſcit aduerſariũ ſuum nõ credere ſe ius habere redimat vexationem ſuam. Sed quare non deponuntur iſti epiſcopi? Dic, quia nõ agebatur ad hoc & ſententia debet dictari ſecũdum formam petitionis extra. de accu. & qualiter & qñ.

Snĩa dictãdẽt ſm petitionis formam.

e ¶ Saluo vtique.] Non enim pleno iure omnino videt donaſſe eccleſias epiſcopus, nec põt donare ſine conſenſu capituli. ext. de don. paſtoralis.

f EA, quæ.] ¶ Vel promiſſa. Tertium caſum habes, ſcilicet, vel retenta, vt extra de tranſact. ſuper eo. Nam remittere, eſt dare. extra de teſtam. veniens. ff. de calum. l. 2. Et ita ĩ ſpiritualibus non poteſt interuenire 3. tranſactio: cum his tribus modis tantum fiat tranſactio. C. de tranſact. l. tranſactio. ff. eod. l. 1. Sed nec permutatio poteſt fieri ſuper beneficio habito, vel habendo: aliàs bene ad hoc extra de rerum permut. quæſitum. nec etiam tranſactio, ut extra de tranſact. ſuper eo. argumen. contra extra de offi. iudi. deleg. ſi quando. Sed ibi fuit facta tranſactio non ſuper beneficio, ſed ſuper proprietate: & ſic intellige extra de deci. ex multiplici. lo. Item ſuper ſpirituali tanquam proprietate poteſt permutatio extra de rer. permutat. ad quæſtiones non tamen vt detur temporale pro ſpirituali. ext. de rerum permut. cap. vlt. illud autem dubium non eſt, quin amicabilis compoſitio interuenire poſſit. extra de tranſact. c. 2. Item ex auctoritate iudicis poteſt interuenire pecunia. ext. de præben. niſi in fine. & extra de tranſact. ſtatuimus. ff. de ijs, qui notan. infa. furti. Ioan.

3 De hoc dixi ſup. ea. q. 2. qua pio ibi videas. Archid.

Tranſactio in ſpiritualibus interuenire non poteſt, ſed bñ amicabilis compoſitio.

Totum.]

TOtum.] CASVS. Dicitur hic ꝙ nomine pecuniæ intelligitur quidquid ab hominib. poſſidetur: & ideo ſi aliquid tale pro ſpiritualibus datur ſimoniacum eſt.

a ¶ Totum.] Probatur per hoc c. ꝙ ſicut in pecunia ſimonia committitur, ita & in alia re.

b ¶ Pecunia.] Strictius accipitur tātū pro pecunia numerata, infra 14.q.3.c.1.2.& 3.

c ¶ Pecunia.] Nomē enim pecuniæ etiā iura continet quandoq;. ff. de verb. ſignifi. pecuniæ. Item qnque etiā ſpeciem & rem quamlibet.1 vt hic, & ff. đ leg.3. quiſquis. item quandoque ea tantū, quæ conſiſtunt in pondere, numero, vel menſura. ff. de leg.1.l. talis ſcripturaz. Pretiū autem non cōſiſtit niſi in numero tm̄, vt inſtit. de empt. & vendi. §. itē pretiū.

¶Quidquid poſſidetur, nomine pecuniæ intelligitur. Cap. VI.

TOtum [a] quidquid omnes poſſident in terra, omnia, quorum domini ſunt pecunia [b] vocatur; ſeruus ſit, vas, ager, arbor, pecus; quidquid horum eſt, pecunia dicitur. *& infra.* ¶Ideo autem pecunia [c] vocata eſt, quia antiqui totum, quod habebant, in pecoribus habebant.

Item Paſchalis Papa.

¶Qui eccleſiaſtica beneficia emerit, eccleſias quoque emere probatur. Cap. VII.

SI quis obiecerit nō cōſecrationes emi, ſed res [d] ipſas, quæ ex cōſecratione proueniunt, penitus α deſipere probatur. Nam cū corporalis eccleſia. β aut epiſcopus [e], aut abbas, [f] aut tale aliquid ſine rebus corporalibus in nullo [g] proficiat, † ſicut nec anima [h] ſine corpore corporaliter viuit [i]; quiſquis horum alterum vēdidit, ſine quo vel alterum prouenit, neutrum [k] inuenditū derelinquit. Nullus igitur γ emat eccleſiam, vel præbendam, vel aliquid eccleſiaſticum: nec paſtellū, nec paſtum [l] antea, vel poſtea [m] pro huiuſmodi ſoluat. [n]

Mag iſter.l.4.d.25. Deuſdedit p.2. Poly.li.7.tit.6. Anſel.li.13.c.33. Iuo p.2.c.84. Pann.li.3.c.123.

α ¶Penitus] *Deuſdedit, & Auſelmus legū̃t*, videtur quidem aliquid dicere, nihil autem penitus ſapere.

β¶Corporalis eccleſia.] *Deuſdedit ſic habet*, cum corporalis eccleſiæ epiſcopus, vel abbas ſine rebꝰ, &c. *Reliqui collectores & vetuſti codices Gratiani concordant cum vulgata lectione.*

γ ¶Nullus igitur.] *Deuſdedit, Polycarpus, & Iuo & codex manuſcriptus Decretorum Pōtificū (in quo integra ferè Paſchalis epiſtola, vnde caput hoc accep:ū eſt, refertur) nō habent hæc verba: ſed poſt verbum,* derelinquit: *continenter ſubiungunt,* Quā tñ obiectionē ſacer Chalcedonēſis canon penitus exterminat, &c. *Auctor verba huius capitis, ac totius illius epiſtolæ eſt Paſchalis primus. Nam in eo decretorum codice hæc epiſtola Paſchalis eſt poſt decreta Hadriani II cum decreta Paſchalis ſecundi ſint poſt Vrbanum ſecundum eo planè ordine, quo ſibi ſucceſſerunt, quod etiam ex ſequēti capite indicatur.*

Item Vrbanus II. epiſcopus ſeruus ſeruorū Dei, dilecto filio L.† præpoſito eccleſiæ ſancti Iuuentij apud Ticinū, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

† Idē Hoſt. in ſumma de reb. eccl. non alien. in prin. Panor. in procem. Dec. fol. 4. col. 4. Matt. Affli. de iure promiſſos. col.72.

SI qs obiecerit.] CASVS. Quidam ſimoniac. excuſabāt ſe dicentes ſe non emere præbendas, ſed fructus præbendarum, ſed dicit Paſchalis, ꝙ ſi quis pro temporali fructu pecuniam offerat ſine quo eccleſiaſticum beneficium eſſe nō poteſt, neutrum inuenditum derelinquit, nec ſolū pecuniam, ſed nec paſtū, vel paſtellū ante vel poſt licet offerre.

d ¶ Sed res.] Non de rebus corporalibus, ſed de iure ſpūalibꝰ cui cohæret officiū, intelligit. Vel intellige de iure percipiēdi res, vel de rebus ipſi officio adhærētibus, vel de rebus cōſecratis, vt in ſyndone. arg.17.q.4. ſi fortè. ar.1.q.6. hæc qppe. inf.16.q.2.c.1.§. vlt. Vel intelligas de rerū adminiſtratione.3. Et ſit in hoc c. de duob. mentio ſcilicet de cōſecratione & adminiſtratione ex ordine proueniente. & facit ad hoc 1.q.6.§.1. vel de iure.4 quo res ipſæ percipiuntur. Vel hoc intellige de rebus ipſis ſecundum Hug. & tunc qñ quis promouendus eſt ad eccleſiam uel ordinem fructus prouenientes iure eccleſiæ, uel ordinis non licitè emit perceptos uel percipiendos: tunc enim præſumitur emere eccleſiam uel ordinem. alio autem tempore emere nō eſt peccatum, ut extra ne prælati uices ſuas. cap.12.q.2. alienationes.

e ¶ Aut epiſcopus.] id eſt, dignitas epiſcopalis.

f ¶ Aut abbas.] id eſt dignitas abbatialis.

g ¶ Nullo.] Bene accedit ad id quod legitur in Authen. vt iud. ſine quoque ſuf. §. cogitatio. Nam ibi dī, quod fiſcus abundare dicitur ſi vtatur ſubiectis locupletibus, vt ſup. ea. q.1. contra. ſup. eā. q.2. eos. contra. Sed hoc cū ex pacto præcedenti.

h ¶ Nec anima.] id eſt, ipſum collegium, vel ad literā.

i ¶ Viuit.] Exercēdo ſenſus corporeos: aliàs falſum eſt, cum, antequam ſit in corpore, uiuat. ſic exaudi 32.q.2. Moyſes.

k ¶ Neutrum.] Argum. idem iuris eſſe in uno connexorum quod in reliquo. arg. ſup. diſt.8. quo iure 3.q.6. hæc quippe. & 16.q.2. cap.1. & ff. de iureiu. cum qui. §. ſi libertus.

l ¶ Paſtum.] Arg. contra in Auth. de ſanctiſs. epiſco. §. pro conſuetudinibus colla.9.

m ¶ Vel poſtea.] Arg. ff. de pactis. iuris gentium. §. dolo. ibi, ne quid fiat ei quod ante promiſit.

n ¶ Soluat.] Non etiam ſub obtentu cōnſuetudinis. inf. ea. q. c. vlt. contra. Dic vt ibi.

Fiſci intereſt ſubiectos habere locupletes.

1 Dicit lex ꝙ pecunia eſt, quidqd pro pecunia accipitur. ff. de calū. l.1. §. ult. ꝙ l.2.

2 Adde not. per Bart. in d.l. talis ſcriptura. ff. de leg.1. & l.2. §. item mutuum. ff. ſi cer. pet.

Res ſpirituales emi non poſſunt.

3 Super hoc vide qđ le. & not. ī. ea. §. his ita Archid.

4 Iſta expoſitio approbatur per Bart. & Vin. ext. de teſt. cōſtitutus. in gl. ſ in omni. iuxta ſi.

Salua-

SAluator.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte oſtendit Vrbanus auctoritate Chriſti, mundi finem imminere ex eo, quod pſeudoapoſtoli, & pſeudoprophetæ apparent multos ſeducentes, quibus a bonis fortiter eſt reſiſtendum, vt qui probati ſunt, manifeſti fiant. In ſecunda parte oſtendit, quòd rem eccleſiaſticam vendere ſimonia eſt, quod probat quinque rationibus. Primo per damnationem Simonis donum Dei emere volentis, vt poſtea venderet, per quod res eccleſiaſtica intelligitur. Secundo per ſynodum Chalcedonen. in qua procurator, vel defenſor eccleſiæ, vel quilibet regulæ ſubiectus, fieri per pecuniam prohibetur. Tertio auctoritate Paſchalis, quam ſuper habuimus. Quarto auctoritate Aug. qui reprehendit præpoſiturarũ venditiones. Quinto auctoritate Euangelij clamantis contra ſimoniacos. Vos feciſtis domum patris, &c. nec excuſat ſiue in eccleſia ſiue extra eccleſiam res eccleſiaſtica vendatur. Secunda pars incipit ibi, Igitur quia. Vel ſic.

¶ De eodem. Cap. VIII.

Deuſdedit p. 2. Anſ. l. 5. c. 42. Matth. 24.

SAluator prædicit in Euangelio circa finẽ ſæculi pſeudochriſtos, & pſeudoprophetas ſurgere, & multos ſeducere, & fideles ſuos in mũdo multas habituros preſſuras; ſed tamen portas [a] inferi aduerſus eccleſiam non præualituras. Proinde (quia, vt ait Apoſtolus, oportet [b] hæreſes eſſe, vt qui probati ſunt, manifeſti fiant) oportet nos cum propheta ex aduerſo conſurgere, & murum opponere pro domo Iſrael, & cum eodem Apoſtolo per multas tribulationes intrare in regnum Dei: quoniam non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. ¶ Igitur, quia innotuiſti nobis, ꝙ tibi obijcitur, vtrum vendere eccleſiaſticam [c] rem ſimoniacum ſit, hoc ſimoniacum eſſe patenter colligitur ex hoc, quòd beatus Apoſtolus Petrus ait Simoni: [Pecunia tua tecum ſit in perditionem: quia exiſtimaſti donum Dei pecunia poſſideri.] Donũ [d] quippe Dei eſt ſpiritus ſanctus, & donum Dei eſt res ipſi eccleſiæ oblata. Et ſi bene animaduertis, Simõ magus, qui ad fidem ficte acceſſit, non ſpiritum ſanctum propter ſpiritum ſanctũ, quo ipſe erat indignus (quoniã vt ſcriptum eſt, ſpiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum) ſed ideo, quantũ in ipſo erat, emere voluit, vt ex venditione ſignorũ, quæ per eundẽ fierent, multiplicatam pecuniam lucraretur. Nec Apoſtolus emptionem Spiritus ſancti (quam bene fieri non poſſe nouerat) ſed ambitionem [e] quæſtus talis, & auaritiam, quæ eſt idolorum ſeruitus, in eodem Simone exhorruit, & maledictionis iaculo perculit. Quiſqs [f] igitur res eccleſiaſticas (quæ dona Dei ſunt; qm̃ a Deo fidelibus, & a fidelibus Deo donantur, quæ ab eodem gratis accipiuntur, & ideo gratis dari dẽnt) propter ſua [g] lucra vendit, vel emit, cum eodẽ Simone donum Dei poſſideri pecunia exiſtimat. Ideo qui eaſdem res nõ ad hoc, ad quod inſtitutæ ſunt, ſed ad ꝓpria [h] lucra munere linguæ, vel idebiti obſequij, vel pecuniæ largitur, vel adipſcitur, ſimoniacus eſt, cũ principalis intentio Simonis fuerit ſola pecuniæ auaritia. i. idololatria, vt ait Apoſtolus Paulus: Alioquin, cur ſancta ſynodus Chalcedonẽſis [i] DCXXX. epõrum, procuratorem, vel defenſorem eccleſiæ, vel quẽquã regulæ ſubiectũ adeo per pecuniã ordinari prohibet, vt interuẽtores quoq; tãti ſceleris anathematizet, niſi ꝙ eoſdem ſimoniacos iudicet? Quòd ſi præfati milites† [k] eccleſiæ ob huiuſmodi ſcelus taliter procellũtur, nemo ſa-

1. Cor. 11. Ezech. 13. Act. 14. Rom. 8. Act. 4. Sap. 1. Inf. c. res eccleſiæ. Coloſſ. 3. 6. a.

† al. militantes.

CASVS. In prima parte oſtenditur auctoritate Euangelij, hæreſes debere circa finem ſæculi imminere, vnde oportet nos ex aduerſo conſurgere cum propheta, & cũ Apoſtolo pro domo Iſrael. In ſecunda oſtenditur quinque auctoritatibus, quòd vendere eccleſiaſtica beneficia ſit ſimoniacũ.

a ¶ Sed tñ portas.] Ideſt, vitia, & etiam hæreſes, quib. intratur in infernũ, quæ non præualent eccleſiæ, quia ſemper aliqui boni ſunt in eccleſia 1. 24. quæſt. 1. a recta &c. pudẽda.

b ¶ Oportet.] Ideſt, vtile eſt, vt nos excitent. inf. 24. quæſtio. vlt. c. vlt.

c ¶ Eccleſiaſticam.] id eſt, eccleſiaſticum bñficium, vel aliquã rem conſecratam in caſu non conceſſo, puta calicem 2 ſecũdum quoſdam. Nam & nomen ei generale eſt. ff. de ver. ſignific. rei appellatione. ſu. ea. quæſitum. Vel dic eccleſiaſticam rem, ideſt, adminiſtrationem, & ſic bene adaptatur litera Chalcedonenſis ſynodi.

d ¶ Domum.] Ideſt, officium ꝑ quod datur ſpiritus ſanctus, ſcilicet poteſtas faciendi miracula.

e ¶ Sed ambitionẽ.] Arg. effectũ, vel conatũ ſine effectu puniri. arg. 22. d. c. 1.

f ¶ Quiſqs.] Hic collige, ꝙ corporales res eccleſiæ emere, vel vendere ſimonia eſt in tali caſu, cum quis intrat eccleſiã, vt ſup. ea. in prin.

Eccleſia ſemper aliquos bonos hẽt. 1 Pro qua rogauit dñs 21. d. §. 2. de pę. d. 2. ſi. n. ver. Petrus.

Res eſt nomen gñale. 2 D. hoc nota 10. q. 2. hoc ius. ibi videas ad hoc inf. e. q. res. Archi.

Affect⁹ ſine effectu punitur.

Simonia eſt emere, vel vẽdere res corporales eccleſiæ.

g ¶ Propter ſua.] Hic uacat argumen. a contrario ſenſu, vt ſup. ea. q. 1. quos conſtiterit, & c. ſi quis epiſcopus J. 29. q. 2. perlatum.

h ¶ Sed ad propria.] Ideſt, precibus quas pro ſe quis offerre non poteſt. ſecundum H. vt no. ſup. ea. q. 1. ſunt nõ nulli. ſed quid teneas ibi dixi.

i ¶ Chalcedonenſis.] Si illi qui emunt, uel uendunt res eccleſiaſticas non ſunt ſimoniaci. cur. &c.

K ¶ Milites.] Clerici ſcilicet, qui tales milites ſunt, quorum

Clericorum arma quæ ſunt.

piens negabit non militantes [a] eccleſię multo damnabilius [b] ob hanc cauſam, ideſt emptionis, vel venditionis, debere percelli. Sed, & beatus prædeceſſor noſter Paſchalis [ß] de conſecratione affirmat, quòd quiſquis eorum alterum vendiderit, ſine quo alterum nõ prouenit, neutrũ inuenditum derelinquit: ac per hoc, eum, qui rem eccleſiæ vendit, vel emit, ſimoniacum eſſe intelligitur †. Nomine verò procuratoris [c] intelligit præfata ſynodus quélibet eccleſiaſticarum rerum adminiſtratorem, vt verbi gratia, præpoſitum [d], œconomum [e], vicedominum: defenſoris nomine aduocatum [f], ſiue caſtaldum [g], & iudicem [h]: in ſubiecto verò [i] regulæ archipresbyterum, archidiaconum [k], canonicum, monachum, vel quemlibet eccleſiaſtico mancipatum officio. Quòd verò ſpiritum ſanctum, quantum in ſe eſt, vendat, vel emat, qui præpoſituram, vel aliquid huiuſmodi vendit, vel emit, audi Auguſtinum ſuper Ioannem. [O quot ỿ præpoſituras fecerũt. Alterum præpoſitum habet Carthagine Primianus, alterum habet Maximianus, alterum habet in Mauritania Rogatus, alterũ habet in Numidia illi, & illi quos iam nec nominare ſufficimus. Circuit ergo aliquis emere columbã: vnuſquiſq; laudat [l] præpoſitum ſ ſuum, ꝙ védit, &c. Ecce venerabilis Auguſtinus de præpoſituræ diſtractione agens, nomine columbæ ſancti ſpiritus venditionem; vel emptioné accipit, ſicut, & omnes huius Euãgelici capituli tractatores. Penſandum verò eſt, qua pęna mulctentur, qui iam Deo, & eccleſię ſuæ oblata védunt, vel emunt: ſi cũ flagellis a Dei téplo eiecti ſunt, ꝗ. q̃ Deo erant offerenda, vendebant, vel emebãt. Si de offerendorũ venditorib. vel emptorib. dictũ eſt? [Vos feciſtis domũ patris mei, domũ negotiationis, & ſpeluncã latronũ,] q̃d dicetur de eccleſiæ iam oblatorum véditoribus, vel emptoribus?

ß ſu. ead. c. ſi quis.

† al. intelligit.

Trac. 10. in c. 2. Ioannis.

Ioan. 2.

Math. 21.

rum arma lachrimæ ſunt. 23. q. vlt. conuenior, vel orationes. 23. q. 8. c. reprehenſibile, vel excommunicatio 16. q. 2. c. 1. & caſtra eorum ſunt eccleſiæ. 54. d. c. nullus.

a ¶ Non militantes.] Contra ſupra diſtinctio. 19. nulli fas. infra 8. quæſtio. 1. illud, & 32. quæſtio. 5. qui viderit. ſup. diſt. 40. homo. inf. 11. quæſt. 3. pręcipue. inf. 25. queſ. 1. nulli fas, infra ca. q. peruenit contra Sol. poteſt dici, ꝙ ideo dicitur laicus peccare magis, quia peccat in duobus, & q̃a rẽ eccleſiæ emit, & q̃a ſuo officio non debitum: argum. ff. de re. iu. culpa clericus autem in vno, q̃a emit tantum.

b ¶ Damnabilius. Id eſt damnabiliter, arg. 27. q. 2. cõiuges. Vel hic appellat non militantes eccleſiæ, non laicos, ſed clericos, qui eccleſiæ non ſeruiunt, illi. n. qui emunt, & nõ ſeruiũt magis peccant: quoniam in pluib. quã qui emũt, & ſeruiũt, & ſecundũ hoc non ſunt contraria, quæ hic ſignantur.

1 Sic ext. de procu. petitio. Arch.

c ¶ Procuratoris.] Generaliter ſumitur hic nomen 1 procuratoris. arg. ff. de procu. l. 1.

ADDITIO. Aliquando procurator actoris vocatur reſponſalis, vt extra de reſtit. ſpol. ex conquæſtione. in fin.

Præpoſitus, & œconom⁹ differunt.

d ¶ Prępoſitum.] Sed quam differentiã facit inter iſta noĩa, põt dici, ꝙ nomen præpoſiti generale eſt, & continet alia ſub ſe. argumen. extra de verb. ſignific. quamuis. Vel dic, ꝙ præpoſitus, & œconomus nomina diuerſa ſunt, ſed idem ſignificãt ſicut primas, & patriarcha. 99. diſt. c. 1. vel bene poſſunt eſſe in eadem eccleſia præpoſitus, & œconomus. De vicedomino planum eſt, quia ille eſt, qui præeſt rebus epiſc. 89. d. c. volumus. vicedominus in rebus epiſcopi œconomus 2 in rebus canonicorum: ſæpe tamen vnũ ponitur pro alio.

2 Adde glo. & Bar. in l. 1. §. aduocatos ff. de var. & extr. or. cog.

e ¶ Oeconomum.] Oeconomus eſt cui res eccleſiaſtica gubernanda mandatur, C. de ſacroſanct. eccleſ. iubemus.

f ¶ Aduocatum.] Scilicet qui præeſt tantum cauſis tractandis, qui alias dicitur ſyndicus.

g ¶ Caſtaldum.] ſ. qui habet curam externarum rerum, qui dicitur aliàs maior domus. 89. d. volumus.

h ¶ Et iudicem.] Sicut in eccleſia Bon. ſed nõne iſti tres poſſunt eſſe laici. ſic ſine dubio. Qualiter ergo in iſtis officijs, quę nihil ſpiritualitatis habẽt annexum, ſimonia cõmittitur? dicit H. ꝙ in omni adminiſtratione rei eccleſiaſticę committitur ſimonia, ſi ematur, ſicut no. ſup. eo. in prin. & hoc eſt ſimoniacum, quia prohibitũ, non ideo prohibitum, quia fuit ante ſimoniacum, ſed alij non ita late extendunt ſimoniam, inhærentes conſuetudini generali. dicunt enim, quod tunc tantum eſt ſimonia in empta adminiſtratione, ideſt, dignitate, ſi talis eſt quæ habeat aliquod ſpirituale annexum ſibi. alias non.

Emere admi[...] [...] eccleſia[...] [...] ſimo[...] [...] eſt.

i ¶ In ſubiecto verò.] Nonne etiam œconomus, clericus deberet eſſe? vtique prout concilium Hiſpalenſ. interpretatur. 16. q. 7. in noua. Dic ergo, quòd iſtud vero, potius aduerſatur officio, quàm ordini. nam circa alia conſiſtit officium œconomi, & circa alia archipresbyteri, & aliorũ hic ſequẽtium. Quidam autem intelligunt hoc totum de clericis, in quibus dicunt ſimoniacum eſſe huiuſmodi officia emere? &, qđ dicit in ſubiecto vero, &c. ideo dicit, quia illi magis ſunt ſubiecti regulę eccleſiaſticæ, quàm iſti: licet omnes ſint clerici. nam dum illi verſantur circa exteriora, & adminiſtrationes, iſti circa diuina officia: & ideo dicit, mancipatum officio, & non dicit, ordini. vel ideo, dicit in ſubiecto, &c. vt notetur, ꝙ iſti habent curam animarum annexam, & quod dicit de canonico, vel monacho, non referas ad adminiſtrationẽ ſed ad emptionem præbendæ, vel ingreſſus monaſterij. Vel ideo dicit, in ſubiecto regulæ, quia eos ligat illa conſtitutio, Nemo militantes Deo, &c. 3 Superior autem adminiſtratio circa temporalia, & eos non ligat illa cõſtitutio, Nemo militans Deo.

Oeconomus dẽt eſſe clericus.

3 21. q. 3. c. 1. & 2. ad Tim. 2. c.

ADDITIO. Hic adde quod not. infra ead. q. 7. ſi quis omnem Arch.

K ¶ Archidiaconum.] Hoc totum intellige de dignitatibus ipſis.

l ¶ Laudat.] In eo, ꝙ laudat, non cõmittit ſimoniã, ſed in eo, qđ vendit: q̃a qđ cõmẽdandi cauſa dr̃, pro non dicto hr̃. ff. de dolo, qđ venditor; ſed hoc verum eſt, dum cõmendatio conſiſtit in genere. Nã vbi deſcẽdit ad ſpecialia,

ꝛialia, teneretur ex eo, ꝙ cõmendãdo plus uendidit, niſi ꝙ cõmẽdando, dicit, ſit in euidẽti. ff. de cõtrah. em. ea ſ. a ¶ Indefinite.] Not. ex indefinita colligi uniuerſalem, ut ſu. q. 1. eos qui. ff. de aleato. l. 1. §. quod autẽ ex quo. n. a canone nil excipitur, nec nos excipere debemus, ut 31. q. 1. quòd ſi dormierit. inf. 2. q. 5. conſuluiſti. ſu. d. 19. ſi Romanorũ. ar. ſu. diſt. 55. Euangelica. ſu. ea. q. 1. ſunt non nulli. ar. contra. inf. 27. q. 1. idololatria 1. b ¶ Hæc circa.] Hæc particula de capitulo non eſt. &c.

Vniuerſalis, ex indefinita colligitur.

ptoribus? Et ne quis inſanus obijciat merito hoc Dominum tam acerbe vindicaſſe, quia tunc illa in Dei templo vendebãtur; eccleſiaſticæ verò res modo extra templum diſtrahuntur; attende ſuperius Auguſtinum nõ determinantem locum vẽditionis, vel emptionis præpoſitorum; ſed tantum indefinite [a] dicentem: [Circuit aliquis emere columbam; vnuſquiſque præpoſitum ſuum laudat, quod vendit.] nõ adijciens, in templo, vel extra templum. Hæc circa [b] vẽditores, vel emptores rerum ſacrarum ſufficiãt.

1 Immo eſt argu. pro de hoc not. ext. de coniu. lepro. c. 2.

¶ *Integram epiſtolam Vrbani 11. dilecto filio L. præpoſito eccleſiæ B. Iuuentij apud Ticinum refert Deuſdedit in ſua collectione.*

α ¶ Propter ſpiritum ſanctum.] *Additæ ſunt hæ duæ voces, & totus hic locus emendatus ex ipſa epiſtola, quemadmodum, & alia nonnulla.*

β ¶ Paſchalis.] *Antea legebatur*, Paſchaſius libro de conſecratione: *reſtitutus autem eſt locus ex vetuſtis codicibus, & originali. Citatur enim hic, quod habetur in capite antecedente ex epiſtola Paſchalis Papæ.*

γ ¶ O quot præpoſituros.] *Apud B. Auguſtinum (cuius multi vetuſti codices hoc loco collati ſunt) legitur*, ò quot propoſita fecerunt: alterum propoſitum, &c. *Apud Vrbanum vero vbique eſt*, propoſita, & propoſtum.

δ ¶ Præpoſitum ſuum.] *Apud B. Auguſtinum legitur*, vnuſquiſque ad propoſitum ſuum laudat, quod vendit. *In epiſtola verò Vrbani*, vnuſquiſque propoſtum ſuum laudat, quod vendit, *Nomine autem propoſiti apud B. Auguſtinum interdum ſignificari ſectam quandam conſtat ex 2. lib. contra Creſconium, cap. 56.*

Itẽ Alexãder II. epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Lucenſis eccleſiæ clero, & populo ſalutem perpetuam.

Deuſdedit p. 2.

¶ Miniſtri, & ſeruitores eccleſiæ abſque vlla venalitate ab epiſcopis ordinentur. Cap. IX.

Ex multis temporibus hoc deteſtabile malũ intra veſtram eccleſiam inoleuiſſe cognouimus, vt nulli vnquam clerico, quamuis religioſo, quamuis ſcĩetia, & morib. prędito eccleſiaſticum beneficium concederetur; niſi ei [c], qui profano pecuniæ munere illud emere ſtuduiſſet: fiebatq; eccleſia, & res eius ita venalis, veluti quædã terrena, & vilis merx a negotiatorib. ad vendendum expoſita. Quod malũ, quam deteſtabile, quantũ Deo, ſanctiſque ſit contrariũ, & ſacri canones docent, & fere omnib. manifeſtum exiſtit. ¶ Chalcedonenſe namq; cõcilium vnum ex principalibus [d], ſimili pœna cõdemnat eos, qui eccleſiæ beneficiũ interuentu pecuniæ acquirũt, & eos, qui ſacrã manus impoſitionẽ (per quam ſpiritus ſanctus cõfertur) mercari dinoſcuntur. Vtroſque. n. auctoritate inexpugnabili [e], illos [f] a beneficio, iſtos [g] a ſacro ordine iubet expelli. Vnde humani generis redemptor omnes ementes, & vendentes de templo eijciens, cathedras vẽdentiũ columbas euertit, nũmulariorum effudit æs, præcepti ſui auctoritate denuncĩas, & dicens. [Nolite facere domum

C. 2. ſu. ea. q. 1. ea. ſi quis epiſcopus.

Matth. 21.

Ex multis.] In hoc capitulo Alexander reprehẽdit Lucẽſes, qui nõ niſi per pecuniã clericis quãuis dignis eccleſiaſtica beneficia cõferebant, quod Alexãder deteſtatur, & auctoritate Chalce. concilij oſtẽdit eos deponendos, & auctoritate Chriſti eos de eccleſia deijciendos, & ne tm̃ malũ de manib. Alexãdri requirat, ſtatuit, & decreuit, ne de cætero aliqs pro eccleſiaſtico beneficio cõferendo pecuniam ſumat, nec aliqs ꝓ eo habẽdo cõferat: & q cõtra hoc fecerit, deponat. & eccleſia priuet, & niſi reſipuerit, anathematizet. CASVS. In 1. parte reprehendit Alexander omnes ſimoniacos. & ſpãliter Lucẽſes, inducẽdo auctoritatẽ Chalcedonẽſis cõcilij, & Dñi q uendentes, & ementes eiecit de templo. In 2. cõſtituit, quod nullus committat ſimoniam. In 3. cõſtituit pœnam depoſitionis contra tranſgreſſores huius conſtitutionis.

c ¶ Niſi ei. Simile habes 32. d. interdixit.

d ¶ Ex principalib.] Papa tamẽ bene poteſt diſpenſare contra. ſi non ſit in articulis fidei. 15. diſt. ſicut ſancti. uel de uniuerſali ſtatu eccleſiæ, ut no. 25. q. 1. c. ſunt quidam, ſup. d. 16. ſancta.

Papa non diſpenſat in duob. caſib.

e ¶ Inexpugnabili.] quãtum ad ordines retinendos.

f ¶ Illos.] ſ. ementes eccleſiaſticum beneficium.

g ¶ Iſtos.] ſ. ementes ſacram manus impoſitionem.

patris mei domum negotiationis.] Illud quoque in eodẽ facto, ſolicite conſiderate, quòd per totum textum ſanctum Euangelij nuſquam reperitur Dominum tanta ſeueritate, tam diſtricta cenſura iuſtitiæ, peccantes corripuiſſe, cum non ſolum eloquio increpans, verum etiam facto flagello de funiculis verberans omnes eliminauit de templo, aperte demonſtrans, quòd tales negotiatores, non ſicut cæteri peccatores ſunt corripiendi [a], ſed a templo Dei, ideſt a ſancta eccleſia [b] longius ſunt proijciendi. Nam ſicut per columbarum venditores illi denotantur, qui ſacram manus impoſitionem vendere conantur; ſic per nũmularios eccleſiaſtici beneficij venditores deſignãtur, qui domum Dei, teſte Euangelio, ſpeluncam latronũ efficiunt. Quapropter ego Alexander ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & Apoſtolicæ ſedis Epiſcopus (immo miniſter indignus) tot & tãta mala in multis eccleſijs, & maxime in Lucenſi eccleſia, ex iniqua concupiſcentia fieri conſpiciens, ne ſanguis [c] iniquorum a diſtricto iudice de manu [d] noſtra requiratur, illa extirpare, & penitus eradicare decreuimus. Conſtituimus itaque, & pręſenti decreto firmamus (ſicut olim noſtri deceſſores feciſſe noſcuntur) vt nullus deinceps epiſcoporũ, beneficiũ eccleſiæ (ꝙ qdã canonicam †, vel præbendas, ſeu etiam ordines † vocant) pro aliquo pretio, vel munere clericis audeat vnquam conferre [e]: ſed omnes miniſtros, & ſeruitores eccleſiæ gratis, & abſque vlla venalitate in ſancta eccleſia ſtudeãt ordinare. Nec eligant in domo Domini, qui maiores ſacculos pecuniæ conferant; ſed eos, qui moribus, & diſciplina, atque ſcientia diuites pro officio ſuo ipſam valeãt ſuſtentare eccleſiam. Conſtituimus, & eodem modo firmamus, vt nullus cuiuſcumque gradus clericus pro eccleſiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ eccleſiarum, vel donarijs eccleſiarum, ſeu etiam quod pauperibus ſit tribuendum; quia (teſte ſcriptura [α] [f]) qui aliquid male accipit, vt quaſi bene diſpenſet, potius grauatur, quam iuuatur. Quod ſi aliquis diuinorum pręceptorum, & animarum ſalutis immemor, præfatum beneficiũ eccleſiæ, iniqua cupiditate ductus vendere, vel emere temerario auſu pręſumpſerit, ſicut in Chalcedonenſi [g] cõcilio definitum eſt, gradus ſui periculo eum ſubiacere decernimus: nec miniſtrare poſſit [h] eccleſiæ, quã pecunia venalem fieri concupiuit, & inſuper terribili anathematis mucrone perfoſſus (niſi reſipuerit) ab eccleſia Dei, quam læſit, modis omnibus abſcindatur.

¶ *Extat integra hæc epiſtola in bibliotheca Vaticana poſt librum Anſelmi Lucenſis.*

α ¶ Teſte ſcriptura.] *Hic referuntur verba ipſa B. Gregorij ex epiſtola ad Syagrium, quæ habentur ſupra ead. q. 1.* non eſt putanda.

Item Gregorius homilia 39.

Ioan. 2. — *Ezech. 3.* — † *al. canonicas.* † *al. ordinationes.* — Sup. ea. q. 1. c. non eſt putanda.

Accuſationẽ admonitio dẽt pcedere. — Fideles ſunt domus Dei. — Prælatus ex negligentia, ſua tenetur. — Diſpenſare cum ſimoniaco quis poteſt.

a ¶ Corripiendi.] Argu. ſimoniacos ſine præcedenti admonitione eſſe puniendos, quod H. non concedit: quia ſecundum eum etiam in accuſatione neceſſaria eſt admonitio propter euangelium. 2. q. 1. ſi peccauerit 1. Itẽ vt volens accuſare ſi defecerit, ſubeat pœnam, quam cõuictus aduerſari [1] ſubiret. Itẽ vt aduerſarius non grauet in expẽſis, & vt diſciplina eccleſiæ nõ deſeratur. 23. q. 5. excommunicatorum, argu. contra Hu. ext. de ſimon. licet Hely. Io. Quidquid dicit H. illi decret. licet. ſtabitur B.

1 Arg. ea. ca. q. 7. accuſatio in fi. ubi de hoc. & de hoc not. inf. q. 7. requiritis. Arch.

b ¶ A Sancta eccleſia.] Ideſt, a conſortio fidelium per anathema. nam ipſi fideles ſunt, domus Dei, vt inf. de pœ. diſt. 4. in domo, nam alias ipſo iure ſunt ſuſpẽſi, vt not. ſup. ea. q. 1. reperiuntur.

c ¶ Sanguis.] i. vindicta, vel proditio, vel, peccatum infra, 9. q. 3. epiſcopo.

d ¶ De manu. Nota prælatum ex negligẽtia ſua teneri. 81. diſt. dictum.

ADDITIO. Ad hoc 18. q. 2. cognouimus 83. d. inferior. 81. d. dictum. vbi de hoc. Arch.

e ¶ Conferre.] Iſti volebãt facere fraudem legi: quia nec etiam tali prætextu debet quis aliquid accipere, vel dare extra de uſu. c. ſup eo. & hoc eſt fraudalentũ munus, ut ſu. ea. q. 1. ſi quis neque. Arg. contra ſup. ead. q. 1. iudices.

f ¶ Scriptura.] ſu. ea. q. 1. nõ eſt putanda. 14. q. 5. forte.

g ¶ In Chalcedonẽ.] Sup. ea. q. 1. ſi quis epiſcopus.

h ¶ Poſſit.] Arg. cum ſimoniaco nõ poſſe diſpẽſari in ordine, uel beneficio ſimoniace acquiſito. arg. ĩ. ea. q. 7. requiritis. ſup. ea. q. c. ſi qs neque Ioan. tamẽ cum eo qui ſcienter committit ſimoniam. ſolus Papa diſpenſat. 25. q. 1. §. his itauer. ſic & sũmæ. ſed ſi eo ignorãte ſimoniacõ miſſa ſit, uel ſi tãtũ in animo, epiſcopus diſpenſat, ut extra de ſimon. de regularibus, &c. ex inſinuatione, & c. fina. immo cum ſolo animo committitur ſimonia, ſola pœnitentia ſufficit, extra de ſimo. c. fin. & ita dixit T. ſuper decr. de ſimo. nobis. Io. Vel ſic. in prelatione non poteſt epiſcopus diſpenſare, nec in ordine per ſimoniam acquiſito, ſed in beneficio ſic [2], vt innuit illa decre. nobis. B.

2 Dicunt quidam, ꝙ cũ ſimoniacis q adepti ſunt beneficium per ſimoniã in nullo caſu põt epũs diſpenſare ar. ext. eod. nobis. Arch.

Ven-

VEndentes.]CASVS. Aug. tripliciter exponit euangelij verba, vbi dicitur, ꝙ Chriſtus eiecit de templo vendentes. & ementes. Et dicit primo, ꝙ ementes, & vendentes intelliguntur, qui emunt vel uendunt ſpiritualia. Secundo, qui contra iuſtitiam uendunt, quod de iure.

¶ Qui dona Dei vendunt, vel emunt, pariter à Deo damnantur. Cap. X.

Iuo p.5.c.88. Pann.l.2.c.119.

VEndentes & ementes è templo eliminat Chriſtus quia vel eos, qui pro munere impoſitioně manuum tribuũt, vel eos, qui donum ſpiritus emere nituntur, dãnat *Item infra.*¶ Vendẽtes in templo ſunt, q̃ hoc, quòd quibuſdam iure competit.[a] ad præmium largiuntur. Iuſtitiam [b] enim vendere eſt, hãc pro præmij acceptatione †ſeruare. Ementes vero in templo ſunt qui dum hoc perſoluere proximo, quod iuſtum eſt, nolunt, dumque rem iure debitam [c] facere contemnunt, dato patronis pretio emunt peccatum.

† al. acceptione. al præmio.

Item Beda ad c.2. Ioannis.

¶ Qui gratiam, quam à Deo accipiunt, non gratis exercent, venditores columbarum ſunt. Cap. XI.

Iuo p.5.c.97. Pan.l.3.c.124.

NOn ſolum venditores ſunt calumbarum, & domũ Dei faciunt domum negotiationis, qui ſacros ordines, largiendo pretium pecunia, vel laudis, vel etiã honoris inquirunt; verum ij quoq; qui gradum vel gratiam [d] in eccleſia ſpiritualem, quã Domino largiente [e] percepe runt, nõ ſimplici intentione, ſed cuiuſlibet humanæ cauſa retributionis [f] exercent, contra illud Petri apoſtoli: [Qui loquitur, quaſi ſermones Dei.[g] qui miniſtrat,[h] tãquã ex virtute, quam adminiſtrat Deus, ut in omnibus honorificetur Deus per Ieſum Chriſtum] Quicunque ergo tales ſunt, ſi nolunt uenientes Domino de eccleſia auferri, auferant iſta de actibus ſuis, ne faciant domum Dei domum negotiationis.

1.Pet.4.

Item ex epiſtola Vrbani Papæ.

¶ Quæ ex conſecratione proueniunt, in ſuum ius vi, vel munere nemo conuertat. Cap. XII.

ſup.ea.c.ſaluator.

REs eccleſiæ, quæ ex cõſecratione proueniunt in ſuũ ius vel vi, vel aliquo munere aliquem [i] conuertere non debere docens ſanctus Vrbanus [k] ait: [Quiſquis res eccleſiaſticas quæ dona Dei ſunt, quoniam à Deo fidelibus, & à fidelibus Deo donantur; quæque ab eodẽ gratis accipiuntur, & ideo gratis dari debent) propter ſua

e ¶ Debitam.]Videtur ergo, ꝙ theologi, & decretiſtæ non poſſunt aliquid percipere ex eo, quod docent. nam ad hoc teneñ ut 43.di. Epheſijs. 16.q.1. reuertimini. ar. contra. 28.q.1. iam nunc 12.q.2. charitatem. Sed dic accipi poſſe licite 2 ut ſu. ead. q.2. qui ſtudet. ſuper ver. ſanitatis. Sed pone ꝓmiſſionem factam: quando tenetur ſibi ſoluere? Dico, ꝙ in principio anni. arg. C. de profeſ. l. medicos. lib. 10. Item aduocatus in principio debet ſalariũ accipere 3. ff. loca. qui operas. argu. contra C. de ſuffra. l. vna Salarium autem non debet excedere ſummam centum aureorum. ff. de var. & extra. cog. l. 18. ſi cui cautum eſt.

2 37. diſtin. de quibuſdam. Archid.

3 Niſi ſit aduocatus fiſci, qui dẽt in medio accipere. C. de aduo. di. iudic. l. per hanc. Arch.

c ¶ Debitam.]Id eſt quam iure tenetur ſoluere. ſcilicet cum quis aduocato dat pecuniã, ut ipsũ defendat ſic vacat illa glo. Videtur ergo.

NOn ſolum.]CASVS. Non dicuntur tantum ſimoniaci qui ordines, vel beneficia eccleſiaſtica pretio largiuntur ſed etiam ij, qui officium ſuæ dignitatis ſcientiæ, vel alterius doni nolunt exercere, niſi cauſa retributionis humanę, quia faciũt cõtra auctoritatẽ Apoſtoli dicentis: Qui loquitur, &c. ſequens c. patet. in quo dř, ꝙ ꝗ res q̃ intuitu conſecrationis eccleſię proueniunt illicite alienat, ſimoniam committit.

d ¶ Vel gratiã.] Alicuius ſcientię, vel alterius doni.

e ¶ Domino largiẽte.] Infra 16.q.1. reuertimini.

f ¶ Retributionis.] cum enim ſint literati. & alijs donis p̃diti, nolunt niſi intuitu humanę retributionis hæc exercere in eccleſia, vt ſup. e. q. 2. quàm pie. & extra de magiſtris. c.1.2. & 3. nam dicit etiã lex, quod ciuilis iuris ſapientia nõ ſit pretio nummario dehoneſtãda, &c. ff. de va. & extraor. cog. l. 1. §. 1. dicit tamen lex, quod tutor pro facultate populi debet magiſtro dare. ff. de admi. tuto. l. cum plures. §. ſi tutor.

Laus ciuilis ſapientiæ.

g ¶ Dei.]Id eſt, Deo attribuit, non ſibi.

h ¶ Qui miniſtrat.]Id eſt loqui & miniſtrare debet.

i REs eccleſiæ.] ¶ Aliquem.] Et ita videtur ꝙ ſimoniacus ſit violentus raptor vel detentor 4 ſicut alias dicitur. committere ſacrilegium quia res eccleſiæ promiſſas non dat arg. 17.q.4.c.2.

4 Et ſic tanquam violẽtus tenetur de vi: & uerũ eſt quod violentiã cõmittit: quia non gratis accipit, & quodãmodo ab initio extorquet, ſm Io. de Fant.

K ¶ Vrbanus.] Hic vnus Vrbanus de alio facit mentionem: & ita fuerunt duo. 81. d. & ſi qui ſunt.

iure facere tenentur. Tertio, qui quod debent proximo perſoluere nolunt gratis.

a ¶ Competit.] Arg. ꝙ in tranſactione illicitè pecunia interuenit. cum remittitur alicui, quod de iure erat illi remittendum.

b ¶ Iuſtitiam.]Arg. ꝙ, ſententia etiam iuſta ſi per pecuniam data fuerit, nullius momenti ſit, ſimoniam cõmittit, ut 14.q.5. non ſanc. 11.q.3. qui recte. 1 ſed q̃a præmiſit expoſitionem d ſimoniacis, videtur, quod in his duobus modis nõ ſit ſimonia, quod uerum eſt: aliàs tamen graue peccatum committitur, & ſententia non valet 2. quæſt. 6. §. diffinitiua. ver. venales C. de pœ. iudic. qui ma. iu. l. j. Dicunt tamen quidam: ꝙ ſi cauſa eſt eccleſiaſtica, ꝙ qui iuſtitiam emit, ſimoniam committit niſi in matrimonio. ſu. ea. q.1. quidquid inuiſibilis.

Snĩa per pecuniam data eſt nulla.

1 Vbi de hoc de pœna iudicis corrupti, no. 2. quæſt. 6. §. hoc etiam. Theologi & Decretiſtæ, docentes, poſſunt aliquid accipere.

PEruenit.] CASVS. Dr hic ꝙ inter maximos hæreticos debet computari qui laicis extraneis ſeruientibus vel conſanguineis, & non ſacerdotibus decimas & oblationes cōcedit: & qui dant & q recipiunt, ęterno incendio puniuntur, qd H. vř intelligere, de iure ſpirituali: ſed Bene. itelligit etiam de tēporali fructu. Sequens cap. patet.

a ¶ Peruenit.] inf. 16. q. 7. peruenit.

b ¶ Siniſtra.] Not. de epiſcopis, q omnia agūt ſiniſtre, vt. 35. diſt. eccleſiæ.

c ¶ Oblationes.] 10. q. 1. quia ſacerdotes.

d ¶ Laicalib.] Quod fieri nō debet, vt extra de deci. prohibemus. Vnde nota, ꝙ fructus bene poſsūt dari laico ex cauſa: ſed ius decimale nequaquā: nā aliud eſt ius, aliud eſt ipſa res ſicut dicit iuriſperitus, ꝙ cū dicimus vitulum eſſe fructum vaccę, nō ius. ſed corpus demonſtramus. ff. de eui. l. vaccę poſſunt ergo dari decimę, id eſt, res ipſæ in feudū, ſe tamen nō tranſibit ad hæredes ext. de deci. ad hoc. vnde forte ſecundū ꝙ feudum proprie accipitur, non poſſunt dari in feudum ext. de deci. quamuis. 1 De hoc dixi. 16. q. 1. ca. vlt. Et no. ꝙ ſi dantur decimæ laicis, & aliqua creſcāt noualia, non accreſcunt eis decimę noualium, ſed eccleſijs. ext. d dec. c. tua. Et dicit Innocētius, ꝙ in his reſtringenda eſt poteſtas, nō prroganda. extra de dec. tua. nobis.

Decima nunquid poteſt dari laico.

1 Vbi de hoc. & 16. q. 3. §. ſic ēt ibi videas.

e ¶ Grauius.] Not. ꝙ minus peccatū propter adiunctum grauius punitur minus enim peccatū eſt dare conſanguineo, q̄ extraneo. 86. diſtin. non ſatis. hæc eſt ordinata charitas: ſed quia prouidendo cōſanguineis enormiter lędunt eccleſias idcirco dicit, ꝙ peius eſt dare conſanguineis id eſt, inde grauiorem læſionem ſentit eccleſia. ſi. inf. 33. q. 2. latorem. Vel dicit grauius, id eſt, communis. 32. q. 7. quid in omnibus. nam cæci ſunt epiſcopi circa nepotes. 8. q. 2. dilectiſſimi. unde tantus impetus in eo omnia fundendi fuit reſtringendus, ut dicit l. in alio caſu. ff. ad le. iul. de adul. nec in ea.

f ALtare.] Id eſt, quæ in altari offeruntur: vel in adminiſtratione altaris: vel in eccleſia.

g ¶ Et decimas.] Scilicet ſi epiſcopus ab aliquo milite redimere decimas. non eſt ſimoniacum ſed rei eccleſiaſticæ libaratio. ſed ſi emeret à laicis, cum nollent tribuere ſimoniacum eſſet.

ADDITIO. De hoc no. 16. q. 7. decimas ibi videas. Ar.

SI quis præbendas.] CASVS. Dicitur hic quod qui beneficiū uel dignitatem uel ſacramentum ab eccleſia per

lucra vēdit, vel emit, cum eodem Simone donum Dei pecunia poſſideri exiſtimat.

a ¶ Quiſquis.] *Hæc ſunt ex epiſtola Vrbani II. quæ refertur ſupra c. ſaluator. Verba autem antecedentia nuſquā reperta ſunt: quamuis ſimilia quædam diſſimili tamen ſententia, legātur in epiſtola B. Vrbani primi. In aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus caput hoc ſic citatur.* Itē Beda ex epiſtola Vrbani Papæ. *quod non cohæret.*

Item Gregorius ſeptimus.

¶ Simoniacus eſt epiſcopus, qui decimas, & oblationes laicis, non clericis deſtribuit. Cap. XIII. Inf. 16. q. 7. c. peruenit Poly. l. 3. tit. 11.

PEruenit [a] ad nos fama ſiniſtra, [b] quod quidam epiſcoporum non ſacerdotibus propriæ, diœceſis decimas, atque Chriſtianorum oblationes conferant; ſed potius laicalibus [d] perſonis, militum videlicet, ſiue ſeruitorum, vel (quod grauius [e] eſt) conſanguineis. Vnde ſi quis amodo epiſcopus inuentus fuerit huius diuini præcepti tranſgreſſor, inter maximos hæreticos, & inter antichriſtos non minimus habeatur. & ſicut Nicæna ſynodus de ſimoniacis cenſuit, & qui dat epiſcopus, & qui recipiūt ab eo laici ſiue pretio, ſiue beneficio ęterni incendij ignibus deputentur. In canonib. Nicænis ex Arabico verſis, c. 49.

¶ *Infra etiā 16. q. 7. c. peruenit. citatur caput hoc ex Gregorio. Ac ſane Lambertus Scafneburgenſis narrat epiſcopum quendam Bambergenſem, eccleſiam illam cōtra excommunicationem, & priuationem Gregorij ſeptimi fauore militum, quibus multa largiebatur, per aliquod tempus retinuiſſe: & in ipſius Gregorij regeſto lib. 6. epiſ. 5. ſimile quidam reprehenditur in Herimanno epiſcopo Metenſi.*

Item Paſchalis ſecundus.

¶ Spiritum ſanctum vendit, qui decimas pro pecunia tribuit. Cap. XIIII. Poly. l. 3. tit. 11.

ALtare, [f] & decimas [g] per pecuniam dare, & ſpiritum ſanctum vendere, ſimoniacam hæreſim eſſe nullus fidelium ignorat.

¶ *Supra ead. q. 1. cap. presbyter. hoc idem tribuitur Greg. quod hic Paſchali ſecundo. Et forraſſe Paſchalis, hoc ut multa alia, accipit à Gregorio ſeptimo, quæ ipſe annotauit. In Polycarpo lib. 3. tit. xi. citatus ex cōcilio Toletano.*

Item Innocentius ſecundus in ſynodo Romana, c. 2.

¶ Careat honore malè acquiſito, qui eccleſiaſtica beneficia pro pecunia inuenire tentauerit. Cap. XV. Pan. l. 8. c. 138. ex Cabilonenſi.

SI quis præ-

ſta per pecunia acquirit, acquiſito careat: & emptor & venditor & interuentor nota infamiæ percellantur. Vnde ſtatuitur, vt nec pro paſtu, nec ſub obtentu alicuius conſuetudinis aliquid exigatur.

a ¶ Præbendas.] Vel benedictiones nubentium: vel ſepulturas. extra de ſimo. cum in eccleſiæ.

inf. 32. q. 4. obijciuntur. contra ſup. diſt. 8. ¶ conſuetudinem. inf. 8. q. 2. quæſta eſt. Io. Hodie prætextu conſuetudinis nihil peti pōt, nec ante, nec poſt, ut extra de ſim. Iacobus. B. niſi hoc reperiatur a iure permiſſum, vt not. ſup. q. 2. placuit.

bendas, [a] vel prioratum, vel decanatum, aut honoré, vel promotionem aliquam eccleſiaſticá, ſeu quodlibet ſacramentum [b] eccleſiaſticum, vt pote chriſma, vel oleum ſanctum, & cōſecrationes [c] altarium, vel eccleſiarum, interueniente [d] execrabili ardore auaritiæ per pecuniam cōparauerit; honore male acquiſito careat; & emptor, atq; venditor, & interuentor nota infamiæ percellantur: [e] & nec pro paſtu, nec ſub obtétu alicuius cōſuetudinis [f] ante, vel poſt à quoquā aliquid exigatur, vel ipſe dare præſumat; quoniam ſimoniacum eſt: ſed libere, & abſque diminutione [g] aliqua, collata ſibi dignitate, atque beneficio [α] perfruatur.

α ¶ Beneficio.] *Ex duobus manuſcriptis huius concilij exemplaribus in vno ſic legitur, in altero uero.* officio.

De ſecunda & tertia quæſtione quid ſacri canones diffiniant; auctoritatibus hincinde in medium deductis pateſactum eſt.

QVAESTIO IIII.

1. ps N*Vnc ergo de quarta [h] quæſtione eſt pertractandum, an paternum crimen huic imputetur, quod eo ignorante conſtat admiſſum. Quòd ignorantia hunc excuſet, multorum auctoritatibus probatur.*

Ait enim Auguſtinus, epiſt. 48. ad Vincentium.

¶ Alienum crimen, neſcientem non maculat.

Cap. I.

NVllius [i] crimen maculat [k] neſcientem.

Item eadem epiſtola.

¶ De eodem. Cap. II.

QVis locus innocentiæ relinquitur, ſi alienum crimen maculat neſcientem?

¶ *Verba B. Auguſtini ſunt hæc,* Quis locus innocétiæ reſeruatur, ſi crimé eſt proprium, neſcire crimen alienum?

g ¶ Diminutione.] Niſi cū ex cauſa detinet fructus eps: vt extra, ut eccleſiaſti. beneſi. ſine dimi. vt noſtrum. Et ita ſi dignitas deferatur alicui diminuta, inſolidum poteſt eam petere. argu. ext. de inſti. cum ueniſſent.

NVnc ergo.] Hæc quæſtio diuiditur in quatuor partes. Et quæritur hic vtrum teneatur filius pro paterno crimine: & in hac prima parte quęſtionis probat per 10. auct. ꝙ non tenetur. Scđa ibi, [Sed objicitur.] Tertia ibi, [hic itaque,] Quarta ibi.] Notandum.] Ioan. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 4. qō, qua quæritur an quis reus ſit criminis, ꝙ eo ignorante pr admiſit: & ꝙ ignorantia eum excuſet multorū auctoritatib. probatur. Sequens, c. patet.

h ¶ De quarta.] Ad intelligentiā hui⁹ q̄ſtionis no. ꝙ triplex eſt pęna, ęterna, corporalis, & ſpiritualis. Aeterna pœna nunquā punit̄ vnus pro alio, vt ſup. ea. c. 1. & c. iā itaq;. Corporalis pęna duplex eſt, quędā circa corpus ipſum: & illa ſępe punit̄ vnus pro alio. ĩ. ea. §. itē peccato quędā circa ſtatum rei, vt eſt ſeruitus, vel infamia: & illa etiam punitur filius pro patre, vt 6. q. 1. §. verum. 15. q. vlt. cum multæ. Spiritualis quadruplex eſt, nam quædam eſt excommunicationis: & illa nunquā punitur vnus ꝓ alio, vt 24. q. 3. ſi habes. Alia interdicti: & illa punitur vnus pro alio, ut ext. de ſpon. non eſt vobis. Alia eſt remotio ab oblatione: & illa ſimiliter punitur vnus pro alio. 17. q. 4. miror. Alia eſt ordinis: & illa ſimiliter punitur vnus pro alio. nam pp delictum vxoris vir remoueatur a promotione, vt 34. d. ſi cuius. Item ſi pater neſciente filio emerit ei eccleſiam, ille pro peccato non remouetur a promotione: ſed tamē perdit eccleſiam, ut inf. q. 5. c. 1. Ioan.

Pœna eſt duplex.

Vnus an puniat̄ ꝓ alio

Pæna corporalis eſt duplex.

Pœna ſpūalis eſt quadruplex.

b ¶ Sacramentum.] In quo confertur gratia: aliter ſumi poteſt pecunia. 32. q. 2. honorantur M. tamen cōtrarium dicit. arg. extra de off. deleg. cauſam. extra de ſponſa. du. duobus.

c ¶ Et conſecrationes.] Sed nunquid conſecratio altaris eſt ſacramentum? Sic, large ſumptum, cum ſit ſacræ rei ſignum, ut hic, & extra de ſimo. cum ſit Romana. argum. 24. q. 1. §. ſed illud.

Conſecratis altaris eſt ſacramentum large ſumptum.

d ¶ Interueniente.] Militiam ſæcularem bene poteſt quis emere. 1. ff. de act. em. creditor. §. inter uenditorē. §. ſed quod ante.

1 De hoc inf. e. q. 6. c. vlt.

e ¶ Percellantur.] Scilicet in perpetuū. ſu. ea. q. 3. ſi quis & c. ſaluator. ſup. ea. q. 1. ſi quis epiſcopus.

f ¶ Conſuetudinis.] Arg. conſuetudinem longā non facere ad licentiā, vel excuſationem ſimoniæ, ext. de ſim. cum in eccleſiæ. Arg. contra in Auth. de ſan. epiſ. §. pro conſuetudinibus. coll. 9. q. 3. conqueſtus ſup. 100. d. cap. nouit. ſu. ea. q. 1. reperiuntur. ſup. d. 4. denique. Ar. cōtra

Conſuetudo non excuſat ſimoniam.

i NVllius.] Scilicet alterius. nam ſuum quandoque commaculat, vt de pæn. diſt. 2. ſciendum. 32. q. 7. quemadmodum. & ita non comprehenditur perſona, de qua ſit ſermo.

K ¶ Maculat.] Inf. 15. q. 1. mulier. & q. vlt. cum multæ. inf. 17. q. 4. miror. 34. d. ſi cuius. & 6. q. 1. §. uerum 24. q. 1. non turbatur. Ioan.

Item in Africano concilio, c. 14. legitur. | Et Cart. 3. c. 48.

¶De infantibus qui ab hæreticis baptizantur.

Cap. III.

PLacuit de infantibus, qui ab hæreticis baptizantur; ne, quod non ſuo fecerunt iudicio, cum ad eccleſiam Dei ſalubri propoſito fuerint conuerſi, parentum illos error impediat, quominus promoueantur [a] ſacri altaris miniſtri. | Paulo aliter in originali.

Item in eodem, c. 24.

¶De eodem. Cap. IIII.

QVi apud Donatiſtas paruuli [b] baptizati ſunt, nōdū ſcire valentes erroris eorum interitum, & poſtea quam ad ætatem rationis capacem peruenerunt, agnita veritate falſitatē eorum abhorrentes, ad eccleſiam Dei catholicam per vniuerſum mundum diffuſam, ordine [c] antiquo per manus impoſitionem recepti ſunt; tales ad ſuſcipiendum munus clericatus non debet impedire nomen erroris. | Deuſdedit p. 2.

Item Leo quartus † Ebrunio, & Adelfrido epiſcopis. | † al. tertius.

¶Conſanguineorum maleficia in nullo clericis obſunt, niſi conſcij fuerint. Cap. V.

QVia præſulatus noſtri (quod bene noſtris) magiſterium non ſolum de ſacerdotum: verū etiam de ſæcularium vtilitatibus debet eſſe ſolicitum; propterea fraternitatem veſtram ſcire volumus, hunc præſentem preſbyterum ad ſedem Apoſtolicam veniſſe, nobiſque violētiam, & excommunicationem ſuam per ordinem retuliſſe: quòd etiam ſine iuſto legis tramite illi ſua fuiſſet ablata [d] eccleſia, ſimiliter indicauit: quam alius dato munere ſacerdos zelo ductus inuidiæ vſurpare præſumpſit. Inde parentes eius magno dolore compulſi presbyterum illum, qui ſuam tenebat eccleſiam, mox comprehenderūt, & ei oculos eruerunt. Tamen ipſe ſæpe dictus ſacerdos dicit, quòd abſque ſua voluntate, [e] & ſine eius conſilio hoc ſit peractum. Quod ſi ita eſt, vt ipſe nobis ſuo ore teſtatus eſt, vobis magnopere prouidendum eſt, vt ſi canonice [f] ipſe excommunicatus non eſt, canonica ſuper eam fiat remiſſio. [g]

Digeſtis tit. de pœnis, l. crimen.

Cap. VI.

CRimen, vel pœna paterna nullam maculam filio infligere poteſt. Namq; vnuſquiſque ex ſuo admiſſo [h] | Lib. 48. tit. 9. l. 26.

PLacuit.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ illi non debent a ꝓmotione repelli, qui infantes perfidia parentum ab hæreticis baptizantur, ſi hæc ſuo iudicio non fecerunt, nec ex poſt facto conſenſerunt.

a ¶ Promoueātur.] ſup. ea. q. 1. ventū eſt, contra inf. ead. q. 7. q in qualibet. cōtra. Sol. illud ex nimio rigore: hoc ex diſpēſatione. Vel ibi de his, q poſtmodū in adulta ętate hęreſi conſentiunt: vel qui adulti ab hæreticis baptizantur: hic de iſtis, qui non acquieſcunt, vel qui pueri baptizantur ab hæreticis. [1]

QVi apud.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ paruuli ab hæreticis, baptizati, ſi tñ poſtquam ad diſcretionem peruenerint errori non conſenſerint, recepti ab eccleſia poterūt promoueri.

[1] Sub. quib. non nocet, ēt ſi a parentib. offeranī. arg. de cōſe. d. 4. quæris. dum tñ ſuppleatur, qđ eis deeſt. ſu. e. q. 1. §. ecce. de conſ. d. 4. ab antiqua. Io. de Fant.

b ¶ Paruuli.] i. doli non capaces, de conſecratio. diſt. 4. paruuli.

c ¶ Ordine.] Ideſt, ſm antiquam regulam eccleſiæ.

QVia pſulatus.] CASVS. Quidā pſbyter iniuſte fuit ſua eccleſia ſpoliatus, quam alius preſbyter ſimoniace acquirere nō erubuit, vñ conſanguinei primi pſbyteri dolore conuicti ſm presbyterū comprehendentes, ei oculos eruerūt: ꝓ quo facto primus presbyter fuit excōicatus. Sed quia primus ſacerdos (vt dicebat) nullo mō conſenſit: mādat de hoc Papa inquiri & ſi inculpabilis inueniatˢ abſoluatur. Sequēs lex, &c. quæ ſequūtur plana ſunt.

d ¶ Ablata.] Et ideo erat ei reſtituēda, licet hoc expreſſe nō dicatur: ſufficit. n. cōqueri de ſpoliatione, licet expreſſe nō petatur reſtitutio, vt 2. q. 1. notum. extra de cauſa poſ. cum eccleſia. hic tamen non reſpōdet ad hoc: ſed reſpondēdo eum innocētem, ergo & reſtituendum. arg. C. de diuer. reſcr. l. 1. ext. de coniug. lep. c. 2.

e ¶ Voluntate.] Arg. ꝙ nudam voluntatem teneatur qs purgare ſi ſuſpectus habetur: & alibi nuda voluntas legitur grauiter plectenda, ut inf. de pœn. d. 1. ſi quis eū, &c. ſi quis pulſatus & 32. q. 5. qui uiderit. Arg. cōtra de pœn. d. 1. cogitationis. Dicas igit. & pro ideſt. Vel dic de voluntate in actum producta, alias nō tenetur purgare eam. ar. 23. q. ult. c. ul. & eſt ſi. extra de hom. Petrus. ext. de teſti. conſtitutis.

Voluntas nuda eſt qñq; plectenda.

f ¶ Canonice.] Argu. ꝙ ſi conſanguinei alicuius clerici abſque eius conſenſu epiſcopum ſuum offenderēt, propter hoc epiſcopus non poteſt priuare clericum beneficio. arg. 34. q. 3. c. 1. ipſe tñ eps non debet conqueri de conſanguineis, ſi credit, ꝙ ita acerbe eum puniant. Sed nunquid tenetur eis remittere actionem iniuriæ, cum ſciat, ꝙ ſi non remiſerit, interficient eum fratres ſui? Num dum tamen ipſe eis nihil dicat: ſed rancorem tenetur dimittere. 90. d. ſi quis contriſtatus.

Eps beneficio priuare non pōt clericum, cuius parentes ipſum offendunt.

g ¶ Remiſſio.] Nullam enim pœnam patietur iniuſte excommunicatus, ut 9. q. 3. non debet. abſit enim, ut iniuſte. &c. C. de pœ. ſancimus.

CRimen.] ¶ Ex ſuo admiſſo.] Non enim debet aliquis

quis alieno odio prægrauari. C. de inoffi. teſt. ſi quis in ſuo. §. legis. & hoc eſt verum in pœnis: ſecus in vſu. capionibus: quia vitium tranſit ad hæredem. ff. de acqui. poſ. Pomponius. Item quod hic dicitur, regulare eſt, vt 56. diſt. vndecunque, & c. naſci, & c. ſatis. in caſu tamen quan-

b ¶ Genuit eum.] Siue de natiuitate in vtero, ſiue de natiuitate ex vtero 1.

c ¶ Conſenſione.] Sed nec tunc dicitur teneri peccato alterius: ſed ſuo, ſcilicet eum conſentit ad peccatum alterius ſu. diſt. 56. vndecunq; inf. 15. q. 8. c. 3. contra inf. 23. q. 4. ita, & c. ſi quis à catholica.

1 De conſe. diſt. 4. quæris & c. ſi ad matris, & hic uideas qđ not. ex. de tẽpo. or. quæſitũ. in glo. fi. infra, &c. Arch. In uia, & in inuio differunt.

ſorti ſubijcitur, nec alieni criminis ſucceſſor cõſtituitur. Idque diui fratres Hieropolitanis reſcripſerunt.

Item ex concilio Toletano. 4. cap. 60.

¶ Perfidia parentum filijs obeſſe non debet. Cap. VII.

Ezech. 18. IVdæi baptizati, ſi poſtea prȩuaricantes in Chriſtũ qualibet pȩna damnati extiterint, à rebus eorum fideles [a] filios excludi non oportebit: quia ſcriptum eſt: [Filius non portabit iniquitatem patris.]

Item Auguſtinus ad Bonifacium, epiſt. 23.

¶ Non imputantur peccata parentum ijs, qui ab eis perſonaliter diuiſi probatur. Cap. VIII.

Iuo p. 6. c. 417. IAm itaque cum homo in ſeipſo eſt, ab eo, qui genuit eum [b] [1], alter effectus peccato alterius ſine ſua conſenſione [c] non tenetur obnoxius. Traxit ergo reatum [d]: quia vnus [e] erat cum illo, & in illo, à quo traxit; quando, quod traxit, admiſſum [f] † eſt. Non autem trahit alter ab altero quando ſua vnoquoque propria vita viuente iam eſt, vnde dicatur; [Anima [g], quæ peccauerit, ipſa morietur.] Vt autem poſſit regenerari per officium voluntatis alienæ, cum offertur conſecrandus [h], facit hoc vnus ſpiritus, ex quo regeneratur oblatus.

† al. admixtum.

Ezech. 18.

Hinc etiam Gregorius in lib. 26. Moralium, c. 8. in c. 35. Iob.

¶ Ei qui imitatur, impietas alterius nocet. Cap. IX.

Iob. 35. HOmini [i], qui ſimilis tui eſt, nocebit impietas tua; & filium hominis adiuuabit iuſtitia tua.] Humana impietas ei nocet [k], quem peruertendo inquinat: & rurſus eum adiuuat noſtra iuſtitia, quẽ à prauis actionibus mutat. Nocere enim vel iuuare neſciunt ea, quæ [l] vel à bono corrumpere, vel à malo permutare non poſſunt.

Exo. 20. *Econtra Dominus ad Moyſem: [Ego ſum Deus zelotes, qui viſito [m] peccata patrum in filios [n] vſq; in tertiã,*

d ¶ Reatum.] Ideſt, cauſam reatus, ſcilicet originale peccatũ. ex hoc c. colligitur, quod aliud eſt in via, aliud ĩ inuio. nam nõ poteſt quis peccare per alium licet poſſit ſaluari per alium, vt de pe. diſtin. 1. tres, & de conſ. d. 4. quæris. & bonum ſimile eſt in lege. nã dicit lex, ꝙ ſi quis habet filium & poſtea creatur decurio; iſte non dicetur fili⁹ decurionis: ſed illi tantum, qui poſtea geniti ſũt C. de decur. l. vlt. ff. e. l. 2. §. in filijs.

e ¶ Vnus.] Partus enim pars uiſcerum eſt, ut ff. de uent. inſpi. l. 1. §. 1. licet ſit arg. contra de conſec. diſtin. 4. ſi quidquid.

Partus eſt pars uiſcerum.

f ¶ Admiſſum.] Id eſt receptum.

g ¶ Anima.] Sicut Dominus, per Ezechielem ait, ut inf. 24. q. 3. ſi habes.

h ¶ Conſecrandus.] Ideſt, baptizandus. Ioan.

HOmini.] CASVS. Dĩ hic, ꝙ malitia alteri⁹ nõ nocet alij, ſi per eã non corrũpatur, ſed ſua tãtum. Et primo ponuntur uerba Iob uſq; ibi. [Humana.] Deinde ponunt uerba Grego. exponentis uerba Iob.

i ¶ Homini.] Verba Iob ſunt uſque ibi, [Humana.] uerb. Grego. uerba Iob exponentis.

quandoque aliter inuenitur de temporali pȩna, ut 6. q. 1. §. uerum, & c. ex merito. 15. q. ult. cũ multæ. & 14. q. 3. §. is. ita. ſu. q. 1. fertur. 8. q. 1. audacter, & diſt. 48. §. ecce, cum multis alijs capitulis.

a IVdæi] ¶ Fideles.] Sed nihil ſpeciale conſtituitur hic circa Iudæos, idem enim fit in filijs aliorum damnatorum. C. de bo. dam. Auth. bona niſi in damnatis crimine læſæ maieſta. ut 6. q. 1. §. uerum. Præterea ſi conuertantur filij ad eccleſiam, non poſſunt eos parentes exhæredare. extra de Iu. Iudæi. Quid iuris ſit de filijs hæreticorum. dixi 23. q. 7. in princ. Io.

Iudæi filios ſuos ad eccleſiam conuerſos exhæredare non poſſunt.

IAm.] CASVS. Dĩ hic ꝙ ex quo filius à patre ſuo diuiſus eſt, & alter effectus, patris delictum, filium nõ grauat, ſi filius non conſenſerit: ſed peccatum originale filius à patre contraxit; quia tunc non erat alter ab eo; immo unus cum ipſo: quod crimen contraxit ab Adam: & ſicut per alienum officium quis neſciens regeneratur, ita neſciens peccato originali coinquinatur.

K ¶ Nocet.] Exemplo.

l ¶ Ea quæ.] Sicut ſunt illa, ex quibus exempla non ſumimus, ut uenuſtas corporis, ægritudo.

ECONTRA. CASVS. Hactenus probauit. Gratia. peccata parentum filijs non nocere. Nunc probat Gratia. econtra auctoritate Moyſi, ꝙ filius pro peccato patris punitur. Sed ſtatim rñdet per Aug. dicentem, hoc non contingere propter inæqualitatem iudicij, ſed propter clementiam Dei, qui nõ punit alium pro alio etiam corporaliter, niſi tertia uel quarta generatio ueniat.

m ¶ Viſito.] Ideſt, poſtea uiſitando ad pœnitentiam ex pecto uſque ad ſenium, ſ. quouſque uideatur tertia, & quarta generatio, quod eſt dicere, uſque ad finem uitæ ſic Aug. exponit, unde & ſic licet mihi exponere.

n ¶ In filios. Iſtud poteſt intelligi ad literam, & hoc ideo dicit, quia homines non conſueuerunt ultra uiuere.

Digitized by Google

& quartā generationē,] *licet nō inæqualitate iudicij ſed magnitudine clemētiæ Auguſtinus aſſerit hoc dictū ita dicēs:* [*In tertia, & quarta generatione peccatū patrū ſe Dominus cōminatur in lege filijs redditurū*[a]*, nō inæquali tate*[b] *iudicij, vt alij peccēt, & alij puniātur, ſed magnitudine clemētiæ: dū sēper expectat ad pœnitētiā, & ꝙ in prima generatione delinquitur, nō prius corrigit, & emēdat, niſi & tertia, & quarta generatio venerit,*[c]] *Cum ergo*[d] *de baptizatis ab hæreticis Innocentius ſcribat:*] *Lex eſt eccleſiæ ijs, qui ab hæreticis baptizati ſunt, per manus impoſitionem laicam tantum communionem præbere, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum ſubrogare.*]*patet, quod infantes, qui ab hæreticis baptizati ſunt, ſola excuſat ignorantia*[e]*, vt iuxta illud Africani concilij ad ſuſcipiendum clericatus officium non eos impediat nomen erroris.* ſup. q. 1. ventum.

Item ſicut Auguſtinus ſcribit ad Auxilium epiſcopum epiſt. 75. ſup. ea. qui apud.

¶ De eodem. Cap. X.

NOn imputantur[f] filijs peccata parentū, quæ poſt eorum natiuitatem à parentibus cōmittuntur; nec ꝓ peccatis parentum ſpiritali pœna[g] filij ſunt plectendi. ¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus, & caput hoc, & ſequentia vſque ad finem quæſtionis coniuncta ſunt ſuperiori. Nam ſententijs hinc inde acceptis, verba ferre de ſuo (quod ſæpe facit) in his Gratianus affert. Et huius quidem partis ſententia eſt apud B. Auguſtinum loco indicato. Verba autem ipſa referuntur infra 24. q. 3. ſic habes.*

Officio autem, vel beneficio eccleſiæ priuari, ſpiritualis pœna eſt: non igitur hanc ex peccato patris promeretur filius. Item ſi excuſatur[h] *qui ignoranter à ſimoniaco ordinatur, vt ſupra in cap. Vrbani legitur, & iſte excuſandus eſt*[i]*, qui per ignorantiam ſimoniace ordinatur.*

2 *Sed obijcitur illud Gregorij a.* ſup. ea. q. 1. ſi qui à ſimoniacis.

a ¶ Gregorij.] *In aliquot vetuſtis codicibus legitur,* Auguſtini. *Anſelmus vero citat ex Alexandro ſecundo.*

¶ De eccleſia quæ pactione conſecratur.
Cap. XI.

ECcleſia, quæ pactione[k] conſecrata fuerit potius execrata, quam conſecrata dici debet. Anſ. l. 5. c. 20.

vere. Vel poteſt intelligi miſtice, nam prima generatio dr̄ primi motus: & iſti non puniuntur, de quibus dictū eſt: Beatus qui allidet paruulos ſuos ad petram. Secunda generatio dicitur cogitatio, quæ non punitur, de pę. diſt. 1. cogitationis. Tertia dicitur conſentus: & iſte punitur, nam facientē. & conſentientē par. pœna conſtringit 2. q. 1. notum. Quarta eſt opus; & iſta ſimiliter punit̄ in filios cum ſint imitatores paterni ſceleris: alias nō ſu. ea. q. 1. cito turpem. Aliter numerāt̄ iſtæ quatuor generationes, de pę. d. 1. ſuper tribus.

a ¶ Redditurum.] Id eſt, vſque in tempus filiorū, & vltra eos expectaturum ad pęnitentiam de peccatis ſuis.

b ¶ Inæqualitate.] vt alij peccēt, & alij puniantur, prout ſequitur: & eſt vna dictio inæqualitate & hæc verba licet non inęqualitate, sūt uerba Aug. & auctoritas iſta facit ad propoſitum G. expoſitio vero contra eum.

c ¶ Venerit.] Ideſt, niſi cum vitā finierit. Ioan.

CVM ERGO. CASVS. Dixit ſupra Gratia. ꝙ peccatum patris filijs imputari nō debet, & quod per ignorantiam excuſantur. Sed cum Inno. dicat, quod baptizati ab hæreticis ſcienter promoueri non poſſunt, patet, quod infātes ab hæreticis baptizati, cum ipſi iuxta Africanum conciliū valeant ꝓmoueri, ſola ignorantia excuſentur. Nā vt ait Aug. peccata parētū filijs non imputātur: nec ſpirituali pœna ꝓꝑ hæc puniuntur, quare ab officio, & beneficio eccleſiæ ꝓpter hæc priuari non debent, cum ſit pœna ſpiritualis præterea ſi excuſatur qui ignoranter à ſimoniaco ordinatur: ergo iſte de quo dictum eſt in themate excuſandus eſt: quia per ignorantiam ſimoniace ordinatur. Innoc. ſup. 1. q. 1. ventum eſt, in fin. Africanum concilium ſup. ead. q. placuit. Sicut Auguſ. 24. q. 3. ſi habes. Vrbani. ſup. 1. q. 1. ſi qui à ſimoniacis.

d ¶ Cum ergo.] Hic oſtendit ꝙ ignorantia excuſat infantes ab hæreticis ordinatos: & à ſimili videtur excuſandus cui ignoranti pater eccleſiam adeptus eſt.

e ¶ Ignorantia.] Sed non ſemper de pœn. diſt. 2. ſciendum, & inf. c. prox. turbatur. §. notandum.

f NOn imputantur filijs.] Sup. ead. q. placuit.

g ¶ Pœna.] Scilicet excommunicationis infr. 24. q. 3. ſi habes, ſed alia bene extra de fil. presb. c. 1. & inf. eo. q. 1. c. 1. & ideo ſophiſtice procedit de vna ad aliam. Argu. contra. 56. diſt. c. 1.

h ¶ Item ſi excuſatur.] Vt ſup. ea. q. 1. ſi qui à ſimoniacis.

i ¶ Excuſandus eſt.] Excuſantur a reatu criminis: ſed non quin priuentur beneficio, infr. ead. q. 5. capit. 1. & cap. præſentium.

SED OBIICITVR. Hæc eſt ſecunda pars quæſt. in qua probatur contrarium per tres auctoritates. Io. de Fant.

K ECcleſia.] ¶ Pactione.] Infra. 18. q. 2. Eleutherius. contra. Sol. aliud eſt non prius cōſecrare niſi aliquid ex pacto detur vel promittatur, quòd hic penitus reprobat, aliud eſt poſt dedicationem paciſci de annuo redditu

Delictorum qua druplex eſt generatio.

Conſecratio an poſſit fieri interueniente promiſſione.

redditu ex oblationibus eccleſię ſuggerente epiſcopo, & eius eccleſiæ presbyteris pro futuro quod ibi fieri permittitur. H. contra 7. q. 1. epiſcopus. 5. ca. q. 1. nõ nocet. Sed dic, ꝙ hic non fuit conſecrata in forma eccleſiæ: & ideo debet conſecrari. de conſec. diſt. 1. eccleſias. Vel dic in lucra ſunt ab hæredibus extorquenda. ff. de calum. l. in hæredem. Arg. contra. C. ne ex delect. defun. l. vnica. ſed de canonica æquitate ſemper tenetur, etiam ſi nihil ad eum peruenit ex maleficio, vt dixi 16. quæſ. 6. ſi epiſcopum.

Ioſue 6. & 7. *Item peccato [a] ciuiũ, theſauri Hiericho anathematizati leguntur: Vnde Achan, qui regulam auream, & quadam alia pretioſa furatus eſt, de anathemate dicitur tuliſſe.* *1. Reg. 15.* *¶ Item peccato Amalechitarum, animalia eorum iuſſa ſunt interfici: quib. quia Saul pepercit, audiuit à Samuele:* *Exod. 9.* *[Neſcis, quia peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere?* *1. Reg. 4.* *¶ Item peccato Aegyptiorum poſſeſſiones eorum grandini traditæ, iumenta, & primogenita eorum, mortem cõſumpta ſunt. ¶ Item peccato Iſraelitarum, arca Domini Philiſtæis tradita eſt. Si ergo quæ ſenſu carent, vt eccleſia, altare, arca Domini, lapides Hiericho, vel execrantur, vel peccatoribus traduntur, vel anathematizantur, vel grandine deuaſtantur; ſi ea, quæ vim intelligendi non habent, vt animalia Aegyptiorum, & Amalechitarum, peccatis hominum perduntur morte; patet quòd nullum excuſat ignorantia criminis; maximè cum ex eo vtilitas deferatur ignoranti; veluti ſi quiſpiam de latrocinio, & rapina filio ſuo ignoranti diuitias congreget, non excuſat filium ignorantia; quin poſt mortem patris cogatur reddere male acquiſita [b].* *Ioſue 7.* *¶ Item peccato Achan [c] plebs Iſraelitica in manibus hoſtium tradita eſt.* *1. Reg. 4.* *¶ Item peccato filiorum Heli, populus in manu [d] Philiſthinorum corruit.* *Pſal. 77.* *¶ Peccato quoque plebis electi eorum ſæpè ſunt impediti, & tandem cum eis propheta ducti ſunt captiui.*

3 *His ita reſpõdetur. Inſenſibilia, & irrationabilia peccato hoĩum vel execrantur, vel anathematizantur, vel morte perduntur, non participatione peccati, ſed cauſa ſacramẽti [e], vel deteſtatione peccati, vel flagello [f] delinquẽtium. Cauſa ſacramẽti, vt theſauri Hiericho [g], et animalia Amalechitarũ. Hiericho enim Luna interpretatur & ſignificat mundũ iſtũ; Amalechitæ interpretantur lingentes ſanguinẽ, & ſignificant cupidos, & auaros, & dæmones. Iſraelitæ interpretãtur viri videtes Deũ, & ſignificant multitudinẽ ſanctorum. Lapides ergo, & theſauri Hiericho anathematizãtur; animalia Amalechitarũ [h]*

c ¶ Achan.] Et nõ nẽ iam dixit de peccato Achan, ſic: ſed nõ de plebe.

d ¶ In manu.] Ideo repetit, vt addat de populo, de quo nihil dixerat.

HIS ITAQVE. Hęc eſt tertia pars q. in qua dicitur quod ſeptem de cauſis aliqui puniuntur propter aliorum peccata. Io. de Fant.

CASVS. Reſpondet Gratianus, ꝙ ita punitur vnus pro alio: hoc accidit vel ex cã ſacramenti, vel ex deteſtatione peccati, vel ex imperitia patientiæ, vel ꝑpter flagella eorum, qui deliquunt opere, vel conſenſu. Et ad hãc quadrimembrem diuiſionem pręmiſſas hiſtorias competenter adaptat.

e ¶ Sacramenti.] id eſt, figuræ.

f ¶ Vel flagello.] Aliter numerat hic iſtos modos: & aliter exequitur in litera.

g ¶ Hiericho.] Hiſtoria: Legitur in libro Ioſue, quòd Dominus anathematizauit vrbem Hiericho, & omnia quæ in ea erant, præter metalla, quæ in primitias operũ Dei conſeruabantur. Capta ciuitate, Achan filius Charmi furatus eſt clamydem coccineam, & centum ſiclos argenti, & regulam auream quinquaginta ſiclorum, & iratus eſt Dominus contra filios Iſrael. & cum Ioſue mitteret tria millia expugnatorum ad expugnandam ciuitatem Hai, ceciderunt ex eis xxxvj. homines & cæteri fuerunt in fugam conuerſi Relatumque eſt Ioſue proſtrato in terram quod populus aliquid tulerat de anathemate: & ideo illud acciderat populo. ſurrexit itaque ex præcepto Domini: & conuocato populo miſit ſortes per tribus: cecidit ſors ſuper tribum Iuda. Secundò per familias, & cecidit ſors ſuper familiam Zare. Tertio ſuper domos: & cecidit ſors ſuper domum Charmi. Quartò ſuper capita: & cecidit ſors ſuper Achan: & dixit ei Ioſue: Fili da gloriam Deo, ei confitendo quid feceris, cumque confiteretur, iuſſit eum lapidari à populo, & familiam eius, quam habebat comburi.

in odium conſecrantis hoc dici. ſimile 24. quæſtio. 1. pudenda. & ideo ita interpretatur Gratia. infra §. his ita. verſicu. in deteſtatione, quia reuera eſt conſecrata.

ITEM PECCATO. CASVS. Hic probat quòd vnus punitur pro alio temporaliter: & primo per hiſtoriam de Achan. Secundo per hiſtoriam de Achab. Tertio per plagas Aegyptiorum. Quartò per arcæ Domini captionem. Quinto per hiſtoriam filiorum Heli, quæ habetur 36. diſt in. legãt. Sexto per prophetas propter peccata populi captiuatos.

Punitur tẽporaliter vnus ꝑ alio. a ¶ Item peccato.] Hic probat quòd vnus punitur pro alio temporaliter, primo per hiſtoriam de Achan. ſecundo per hiſtoriam de Amalechitis. tertio per plagas Aegyptiorum. quarto per arcæ captionem. quinto per prophetas propter peccata plebis captos.

b ¶ Acquiſita.] Idem eſt de vſura. extra de vſu. cum tu & eſt ratio, quia in vitium ſuccedunt parentum. ff. de diuerſ. & tempo. præſcript. cum hæres, nam turpia

h ¶ Amalechitarum.] Hiſtoria legitur in 1. lib. Regum quod cum Saul ex præcepto Samuelis pugnaret contra Amalechitas, præcepit vt homines & animalia interfi-

interfici iubentur ad examinãdam [a] cupiditatem Iſraelitica plebis, & vt ſignificaretur, ꝙ muri vitiorum, & huius mundi theſauri, qui per lapides, & theſauros Hiericho deſignantur, irrationabiles quoq; vitiorum motus, qui per animalia Amalechitarum intelliguntur, non debent tranſire in ſortem ſanctorũ. Animalia [b] vero Aegyptiorum [c], & poſſeſſiones eorum [d], & primogenita grandine, et morte conſumpta ſunt, vt in illis punirentur, quorum fœlicitate lætabantur: & vt daretur intelligi, quòd mundus peribit, & concupiſcẽtia eius. Sed & terra Iſraelitarum in ſalſuginem verſa eſt, & ſegetibus eorum imbres aduerſi ſunt, animalia eorũ ſterilitate, & morbo cõfecta ſunt; vt auctorem ſuũ, quẽ per beneficia cognoſcere noluerunt, ſaltem inter ſupplicia ſentirent. In deteſtationem verò peccati, pecunia Simonis damnata eſt, cui dictum eſt: [Pecunia tua tecũ ſit in perditionem: quia exiſtimaſti donum Dei pecunia poſſideri.] In deteſtationem quoque eiuſdem criminis altare, & eccleſia [f], quæ per ſimoniam conſecrantur, nõ tam cõſecrari, quàm execrari dicuntur: quia qui interuentu pecuniæ oleũ conſecrationis effundit, non conſecrare, ſed execrare dicendus eſt. Hinc eſt, ꝙ B. Gregorius eccleſias ab Arianis cõſecratas iterum conſecrari præcepit: quia ſanctificationem [g] conſecrationis, quæ non niſi in fide Trinitatis perficitur, præſtare non poterant, qui fide carebant [h]. Arca vero, & prophetæ peccato ſuorum ciuium hoſtibus traditi ſunt. Electi quoque, qui murmure eorum impediti ſunt, non in pœnam criminis, ſed in experimentum, & exemplum patientiæ hæc paſſi ſunt. ¶ Item populus [i], qui peccato Achan, & filiorum Heli in manibus hoſtium traditus eſt ſignificat ſubditos corporaliter flagellari, vt inter ipſa flagella, peccata prælatorum feriantur: ſicut Acham ſorte deprehenſus, lapidibus obrutus eſt.

1. Io 2.
Pſal. 106.
Act. 8.
De conſec. diſt. 1. Arrianorum.

Sic et nauicula Ionæ [k] periclitatur, vt fugitiuus ſorte deprehenſus fluctib. immergeretur. Aliquãdo pro meritis [l] prælatorũ deprauatur vita ſubditorũ, vt prælatis ſuis ſubditi fauentes ad malum cum eis ſimul corruant ſicut filij Iſrael, diu portantes [m] peccata ſacerdotum, tandem cum eis ceciderunt in manibus hoſtium. Item Dauid populum

Ionæ. 1.
2. Reg. vlt.

interficeret. percuſſit ergo Saul Amalechitas, & omne vulgus interfecit: & apprehendit Agag Regem pinguiſſimum: & pepercit ei, & omnibus gregibus ouium & armentorum, & vniuerſis quæ pulchra erant viſu: nec voluit diſperdere ea: quidquid fuit inutile, & reprobũ, hoc deſtruxit & demolitus eſt. Dixitq; Dominus ad Samuelẽ. Pęnitet me feciſſe Saulem Regem, venitque Samuel ad Saulẽ, & dixit: Quænam vox eſt gregum & armentorum, quę reſonat in auribus meis? Et ait Saul. Tulit populus oues & boues pingues ad ſacrificãdum, dixitque Samuel, peccaſti: q̃a melior eſt obedientia quàm victima & ait Saul peccaui, ſed hac vice ſupporta peccatum meum. Redijt ergo Samuel, cum Saule & iuſſit Agag adduci Regem pinguiſſimum, & interfecit eum, & in in fruſta conſcidit.

a ¶ Ad examinãdã.] ideſt, vt examinẽtur cupidi a nõ cupidis. Alia litera eſt, ad exterminandam.

b ¶ Animalia.] Hic de flagello delinquẽtium. ſimi. 16. q. 1. reuertimini.

a ¶ Ægyptiorũ.] Hiſtoria. Legit in Exodo, ꝙ cũ Pharao nollet dimittere populũ Iſraelẽ exire de Aegypto, percuſſit Dominus Aegyptum x. plagis, quæ in Exodo exponuntur.

d ¶ Eorum.] Simile 16. q. 1. reuertimini.

e ¶ In deteſtationẽ.] Hęc eſt deteſtatio criminis.

f ¶ Eccleſia.] De cõſ. di. 1. Arianorũ. & c. eccleſia. iſta duo ca. malè inducit Gra. q̃a Arianorũ eccleſię, non conſecrãtur à catholicis in deteſtationem criminis: ſed quia non fuerunt conſecratæ in forma eccleſiæ: ergo melius potuiſſet inducere. ſup. ca. q. eccleſia, quæ pactione.

g ¶ Sanctificationem.] Supra ea. q. 1. qui ſtudet.

h ¶ Carebant.] ideſt, extra formam eccleſiæ conſecrabant, aliàs falſum eſſet.

i ¶ Item populus.] Hic addit quartam.

SIC ET NAVICVLA. CASVS. Nunc redit Gratianus ad propoſitum, vt probet alios puniri pro peccatis aliorum. Et primo per exemplum Ionæ. Secundo per peccatũ Dauid populũ numerantis. Tertiò per paruulos Sodomitarum. Quartò per paruulos Dathan & Abiron. Quintò per Chanaam, qui patre peccante factus eſt ſeruus. Sextò per ſucceſſiunẽ Giezi. Septimò per reliquias Iudæorum. Octauò per quatuor ſucceſſores Achab. Nono per Idumæos, qui deſcenderunt ab Eſau.

K ¶ Ionæ.] Hiſtoria. Legitur in Iona, ꝙ cum uellet Dominus Ionã mittere in Niniuem, vt prędicaret: ſurrexit Ionas vt fugeret à facie Domini in Tharſis: & deſcẽdit in Ioppem, & intrauit nauem euntem in Tharſis, & deſcendit ad inferiora: & dormiuit ſopore graui. cum autem tempeſtas immineret, miſerunt ſortes, vt ſcirẽt cur hoc accideret: & cecidit ſors ſuper Ionam. At ille dixit ad eos: mittite me in mare: quia propter me hoc accidit vobis. & miſerunt. & ſtatim ceſſauit tempeſtas.

l ¶ Pro meritis.] infra 6. q. 1. ex merito, inf. 2. q. 7. c. 1.

m ¶ Portantes.] ideſt, tolerantes.

n ¶ Dauid. Hiſtoria. Legitur in ſecundo libro Regum, quod Dauid præcepit Ioab principi militiæ, vt populũ numeraret: numerauit ergo, & dedit numerum Regi. & factus eſt ſermo Domini ad Gad prophetam, dicens: Vade & loquere ad Dauid, hæc dicit Dominus; Elige vnum de tribus, quod uolueris: aut ſeptem annis veniet

Digitized by Google

veniet tibi fames in terra tua : aut tribus menſibus fugies inimicos tuos: aut tribus diebus erit peſtilentia in terra tua. Cum autem Dauid vltimum elegiſſet, miſit Dominus peſtilentiam in Iſrael a mane vſque ad tempus conſtitutum : & mortui ſunt de populo extra Hieruſa-

g ¶ Etiam reliquiæ eorum.] Ideſt, iſti addicti ſunt pœnæ propter mortem Chriſti.
h ¶ Addictæ.] inf. de pænit. d. 3. §. ecce.
i ¶ Achab.] Hiſtoria. Iſte Achab fuit Rex Iſrael maritus Iezabel nequiſſimæ mulieris: cuius filiam duxit in vxorem Ioram Rex Iuda filius Ioſaphat. cuius filius nepos & pronepos .ſ. Ochozias, Ioas, & Amazias, qui & ipſi ſuccedentes ſibi inuicẽ reges Iuda fuerũt, ĩ generatione Domini a Matthęo pręter mittuntur: ſed a Ioram tranſitum facit ad Oziam, qui fuit quartus poſt eũ. qa dictum fuit per prophetam in throno regni, quemquã nõ eſſe ſeſſurum de domo Achab vſque ad quartam generationem, quod intelligendum eſt de merito vitę, quia tres pręcedentes fuerunt reges, ſed tamen mali fuerunt.
k ¶ Poſteri eius.] Euangeliſta enim trãſitum facit a Iorã vſque ad Oziã, q fuit quart⁹ poſt eũ: qa dictum erat per Heliam prophetam in throno regni, quemquam non eſſe ſeſſurũ de domo Achab. niſi in quarta generatione. tamen illi tres qui omiſſi fuerũt bene ſederũt in throno: ſed dicũtur nõ ſediſſe ex merito vitę.

1 Vnde dic ꝙ excluſi. i. prętermiſſi à Matthæo in euangelio: vbi iſti inter alios non cõ numerãtur. Archid.

l ¶ Eſau.] Hiſtoria. Legit in Geneſi, ꝙ Dñs Iacob dilexit: Eſau autem odio habuit. Eſau autem dictus eſt Edom: vnde & Idumęi, q ab ipſo nati sũt: ad quos teſtante propheta Malachia, tranſiuit odium Domini.

numerauit: quo peccato gladius Domini deſæuit in populũ. Sed in lata [a] gente gloria regis eſt, in diminutione plebis cõtritio principis. Prou. 14. ſecundum 70. *Qui ergo de numeroſitate ſuæ gentis ſuperbiuit, iure in eius diminutione [b] punitus eſt. ¶ Itẽ paruulos. [c] Sodomitarum non excuſauit ignorantia, quin pro paterno ſcelere cæleſti igne conſumerentur: ſed igne hoc pœna illis diminuta eſt; quibus ſucceſſio paterni ſceleris eſt adẽpta.* Gen. 19. *Pariter [d] etiã demõſtratũ eſt peccatis parentũ, paruulos aliquando corporaliter flagellari. [e] Illud idem intelligendum eſt de paruulis, qui peccato Dathan, & Abiron viui deſcenderũt ad inferos.* Num. 16. *¶ Item Chã peccante, Chanaã filius [f] eius maledicitur:* Gen. 9. *Giezi delinquente, lepra tranſmittitur ad poſteros.* 4. Reg. 5. *Iudæis clamantibus (Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros.) ẽt reliquiæ eorũ [g] pœnæ mortis Chriſti addictæ [h] sũt.* Matth. 27. *Achab [i] quoque peccãte, poſteri eius [k] regni ſoliũ amiſerũt:* 3. Reg. 21. *& qui de eius ſemine in regno Iuda nati sũt, vſq; ad purgatã labẽ illius familiæ, a genealogia Domini sũt excluſi.* Hiero. ad c. 1. Matth. *Odium quoq; Eſau [l] (vt Malachias teſtatur) trãſiuit ad Idumæos.* Malach. 1. *Ex qb. omnib. colligitur, ꝙ ignorãtia peccati nõ excuſat aliquẽ. ¶ Sed his exẽplis [m] nõ ꝓbãtur teneri peccato, aliorũ; niſi imitatores neqtiæ eorũ. Quicũq; n. de ſemine Eſau, & cæterorũ ad Deũ conuerſi paternam malitiam deteſtati ſunt: non odium, ſed Dei clementiam experti ſunt.*

Item vt Ambroſius ait ſermone vndecimo.

inf. 24. q. 1. non turbatur.

Cap. XII.

TVrbatur [n] nauicula Petri, in qua erat Iudas: quia, qui ſuis meritis erat firmus, turbatus eſt alienis.

¶ Huius etiam capitis ſententia ſumpta eſt ex ſermone xi. Ambroſii, & lib. 5. c. 1. comment. ad c. 5. Lucæ. Ipſa autem verba habentur inf. 24. q. 1. c. non turbatur.

Ignorabat aũt Petrus peccatũ Iudæ. Non ergo ignorantia excuſauit illũ. Sed turbatio hæc nõ peccati coin-

ruſalem lxx. millia hominum. cumque extendiſſet Angelus manum ſuam ſuper Hieruſalem, vt percuteret eã, aperti ſunt oculi Dauid, & videns Angelum exclamauit dicens: Ego ſum qui peccaui. conuertatur obſecro manus tua ſuper me, & contra domum patris mei. Tũc autem pepercit ei Dominus, & iuſſit Angelo, vt manum ſuam contineret.
a ¶ In lata.] Hoc ſoluit ſtatim.
b ¶ In diminutione.] Arg. ꝙ in eo punitur quis, in quo deliquit. inf. 17. q. 4. frater inf. 16. q. 1. reuertimini. inf. 22. q. 2. de viro, & c. qui, & humanis. ſup. d. 81. valet.
c ¶ Paruulos.] Hiſto iam habes 42. d. §. 1.
d ¶ Pariter.] Hic habetur alia reſponſio.
e ¶ Flagellari.] Licet etiam in eis crimen paternum non timeretur.
f ¶ Chanaam filius.] Et ideo maledixit Chanaam, & nõ Cham, quia Dominus benedixit ei. & ideo non fuit auſus ei maledicere, vel ratio in lege eſt, vt ff. quod metus cau. iſti quidem.

l ¶ Eſau.] Qui alio nomine dicitur Edom. Inde dicuntur Idumæi, quaſi Edomæi.
ADDITIO. Ad iſtos teſtãte propheta Malachia trãſiuit odiũ Domini. etenim de Eſau legitur ibidem, ꝙ Dominus dilexit Iacob: Eſau autem odio habuit. Archid.
SED HIS. CASVS. Reſpondet illos pro peccatis aliorum puniri, qui ſunt imitatores nequitiæ ipſorũ, aliàs non.
m ¶ Exẽplis.] .ſ. poſtremis de Chan, Giezi, Achab, Eſau, Ioan. de Fan.
TVrbatur nauicula.] CASVS. Adhuc oſtendit, ꝙ iuſtus punitur pro impio, vt Petrus pro Iuda: ſed illa turbatio non fuit peccati coinquinatio, ſed temporalis perſecutio, & ita prædictis auctoritatibus non probantur ſimoniaci, pro quibus ignorantibus pecunia data ſit.
n ¶ Turbatur.] inf. 24. q. 1. non turbatur. inf. 7. q. 1. aduerſitas. inf. de conſecr. d. 1. in ſancta.

NOTAN-

quinatio,ſed corporalis perſecutio intelligitur; quia meritis malorum nonnunquam adeo præmuntur boni, vt eorum turbetur firmitas. Non itaq; his auctoritatibus ſimoniaci probantur,pro quibus ignorantibus pecunia data eſt. Non ergo poteſt probari iſte reus criminis, cuius non habuit conſcientiam.

4 *Notandum quoq; eſt,ꝙ non omnis ignorantia[a] aliquẽ excuſat. Eſt.n.ignorãtia,alia facti,alia iuris,Facti,alia eſt eius facti,quod oportuit eũ ſcire:alia, quòd non oportuit eum ſcire.[Quod non oportuit eũ ſcire: ſicut Apoſtolus ait: [Si quis infidelium vocauerit vos ad cœnam,& vultis ire,quidquid vobis appoſitum fuerit,comedite,nihil interrogãtes.Si quis vobis dixerit[b] hoc idolis immolatũ eſt, nolite comedere[c].] Ecce quod vocatum ad cœnã nõ oportuit[d] ſcire carnes ſibi appoſitas fuiſſe idolis immolatas.Quod oportuit eũ ſcire,ſicut ignorantia Iudæorũ,[e] & reliquorũ infidelium,quia ea,quæ a prophetis de Chriſto fuerũt prænũciata, adhuc ignorant eſſe cõpleta nude a Iudæis adhuc expectatur věturꝰ.Hæc neminẽ excuſat. ¶Itẽ ignorãtia iuris,alia naturalis,alia ciuilis. Naturalis omnib. adultis damnabilis[f] eſt. Ius verò ciuile alijs[g] permittitur ignorare,alijs non. Iuris ciuilis ignorãtia nemini obeſt in damno vitando,ſi negotium[h] inde contigerit,vt ſi minor pecuniã dederit filiofamilias,[i] repetit:in*

1.Cor.10.

NOTANDVM. Hæc eſt quarta pars quæſtio.in qua diſtinguit inter ignorantiam iuris,& facti.Io.de Fan. CASVS. Hic innuit Gra.talem diſtinctionẽ. Ignorantia alia facti,alia iuris. Facti,quod ſcire non oportet, vt ſi apponatur tibi ignorantia idolothitum ad comedẽdũ: facti,quã ſcire oportet,vt eorum quę dicta sũt per ꝓphetas de aduentu Chriſti. Ignorãtia iuris, alia iuris naturalis,quæ omnĩb.adultis damnabilis ẽ. Alia iuris ciuilis,quæ in dãno vitãdo nulli nocet. In tali caſu, ſcilicet, ſi minor filio familias pecuniam dederit mutuã, repetit. ſed maior non repeteret, vel ſi talis caſus incidit, vt ſucceſſionẽ ſine iudice diuidas cũ alio, quem putabas cohæredẽ, cũ non ſit,vel ſi ſoluas per errorem,vel promittas pecuniã indebitã iure naturali tantum,vel tam iure ciuili, quàm naturali: ſed ĩ delictis ignorãtia iuris nullum excuſat.

Ignorantia eſt duplex. ſcilicet facti, & iuris.

a ¶Omnis ignorantia.]Eſt ignorãtia facti, & ignorantia iuris.Ignorantia facti ſemper excuſat,ſiue ignoret đ alieno facto, ſiue de ꝓpriis, dum tamẽ probabilis ſit. Ignorantia proprij facti excuſat, vt 34.q.2. in lectum,& 1.q.1.ſi quia ſimoniacis. magis tamen excuſat error in alieno facto quàm proprio,quia probabilis eſt ignorantia in alieno facto, vt ff.pro ſuo.l.vlt.ſed non eſt veriſimile, quòd quis dubitet ſiue erret de proprio facto,vel de propria re,vt C.de reſcin.ven.quiſquis.Licet autem ſit ignorantia de alieno facto dum tamen nõ ſit probabilis, non excuſat, vt 12.q.2.qui,& humanis. 16.d. quod dicitis ad hoc autẽ, vt quis probabiliter dicatur errare,non requiritur,ꝙ ſit nimis ſcrupuloſus,& diligens,& curioſus in inquirendo: nec quod ſit nimis negligens,& diſſolutus non inquirendo,vt ff.de iur.& facti ignor.nec ſupina.Ignorantia iuris,alia eſt iuris naturalis,alia iuris canonici ſiue ciuilis. Ignorantia iuris naturalis neminem excuſat, quia ibi nihil intereſt in vitio decipere,vel decipi,vt 16.q.1.ſi cupis.& C.de in ius vocan.l.2. & de hac iugnorantia dicitur: Ignorans ignorabitur.37.diſt.§.vlt.38.diſtin. qui ea 1. Ignorãtia iuris canonici ſiue ciuilis neminem excuſat, vt 38. diſt. ſi in laicis, & c.quæ ipſis, & hoc intellige cum ius tale eſt, quod aliquis de facili per ſeipſum ſcire potuit, vel etiam per alios, dum tamen habuerit copiam iuriſperitorum,vt ff.de iur.& fac.ign.regula.& ff.de bo. poſſeſ. in bonorum,vbi enim de bona fide agitur,non eſt de iuris apicibus diſputãdum,vt ff.man.ſi fideiuſſor.quædam,& hæc uera ſunt,niſi ſint milites, 2 ruſtici,minores,& mulieres iſtos enim excuſat iuris ignorantia Itẽ iuris ignorantia, ſi eſt de damno vitando,excuſat: ſi eſt de lucro captando non:vt.ff.eod. iuris. Si quæras ergo quæ ſit differentia inter has quatuor perſonas. & inter alias quantum ad ignorantiam iuris, cum nulli noceat in damno.vitãdo,vt d.l.iuris,dic,ꝙ licet omnibus alijs noceat in lucro,non tñ iſtis;aliter nõ eſſet aliquod ſpeciale in iſtis. Sed tamen not. differẽtiam inter iſtas quatuor,quia non concedo, quòd mulieribus, & ruſticis noceat in lucro,niſi vbi expreſſe inuenitur,qđ no.3 nam nocet quandoque,vt C.eo.ſi emancipata. alias vbi expreſſe inuenitur, ſed vbi non inuenitur expreſſum, non

Ignorantia iuris eſt duplex.

1 De hac materia no. 27. d.in ſum.

Ignorantia iuris quatuor gña perſonarũ excuſat 2 Sub.qui pp rem publ.occupantur in caſtris, quos magis arma vult ſcire Imperator, quã leges Arch.

3 Cum iſta glo. concor. l. fina. & ibi Barto. C. de iur. & facti igno.& Ful. in l.iuris.C. qui admi. & eſt de mente Bar.in l.1.in ver. quærit gl.C. de iur. & facti ign. & plenè per Doc. moder. in l.1.§. nũciatio. ff. de ope.no.nũc. poſt Bar. ibi in vlt.col.

non ſubuenitur eis.Subuenitur.n.eis ĩ Velleiano, & in alijs caſibus not.C.eod.l.vlti.Sed militibus,& minoribus vbique ſubuenitur,niſi ubi expreſſum inuenitur,ꝙ non ſit ſubueniendum.Item ignorantia iuris ciuilis ſiue canonici nocet omnibus in damno vitando, vt in tẽporalibus præſcriptionibus, quia præſciptio introducta eſt ad rigorem iuris conſeruandum. idem eſt in cõſtitutione. ſi quis in tantam.C.vnde vi.H.

b ¶ Dixerit.]Ar.ꝙ ad dictũ vnius ſtatim aliquis teneatur,& poſſit credere,ut 22.q.4.innocens. De hoc no.23. q.4.quam magnum,& 11.q.3.non ſolum in prn.

c ¶Nolite comedere.]Expreſſa ergo nocent,non tacita arg.ff.de cond.& demon.nõnunquam, & ff.de euic.ſerui venditor, diuerſa eſt.n.cauſa voluntatis expreſſæ, & eius quæ ineſt.ff.de ver.obli. eum qui certarum.

d ¶Oportuit.]Hæc nõ excuſat, cum ſit iuris naturalis. 38.d.quamuis.

e ¶Iudæorum.]Hęc ignorantia iuris etiam dici poteſt, eo ꝙ ignorabãt prophetas;quia ſi eos intelligerent, nõ ignorarent facta eorum,ideſt,Chriſtum natum.

f ¶ Damnabilis.]Velut de patronis abſq; uenia impetrata in ius non uocandis ab eorum libertis:nec.n.in ea re parcẽdum eſt ruſticitati, cum naturali rõne huiuſmodi perſonis honor debeatur,ut C.de in ius uoc.l.2.

g ¶ Alijs.Non in lucro captando,quia in damno uitando omnibus.ff.de iur.& facti igno.l. iuris ignorantia.

h ¶ Negotium.] Id eſt,ſi errat in contractu: nam aliter eſt in maleficio, in quo nec etiam minor excuſatur. 4 C.ſi aduer.delic.l.1.& 2.

i ¶ Filiofamilias.] Maiori.nam tunc poteſt repetere ff. de min.uerum.in ſi.Si autẽ filius familias minor eſſet. non repeteret, ſi conſumpta eſſet, uel deperdita. ff.eo. tit.ſi minor.

Liberti patronũ in ius ſine venia vocantis ruſticitatis parcẽdum non eſt

4 Sub niſi quatenꝰ miſeratio ætatis.&c.ff. de mino. auxilium.Archi.

a ¶Quaſi

a ¶ Quaſi delictum eſt.] ff. ad Maced. l. 2. & bene dicit, quaſi delictum, nam ſi verè eſſet delictum, nec minori ſubueniretur.

b ¶ Sine iudice.] Secus ſi per iudicem. ff. famil. ercifc. cũ putarem, & hoc cum fidem & confeſſionem eius iudex ſecutus

maiore vero quaſi delictum eſt.[a] ¶ *Item ſi ſucceſſionem etiam tibi maiori delatam cũ alio ſine iudice*[b] *diuidas, putans teſtamentum iure ſubnixum, cum non eſſet, ſolidam ſucceſſionem obtinebis: vel ſi id, quod nullo iure debuiſti, aut iure naturali*[c] *non debuiſti, ſed ciuili, tanquã ex chyrographo ſoluat, aut promittas, repetis*[d]*: non ita, ſi delictum. Nam ſi putat rem ſuam ſibi per legem licere rapere, incidit in conſtitutionem* α *illam codicis lib. 8. titulo, vnde vi.* tit. 4. l. c. 7.

α ¶ Conſtitutionem.] *In plerìſque vetuſtis codicibus legitur,* incidit in conſtitutionem, ſi quis in tantum, *reliqua vacant.*

Imperator Valentinianus Auguſtus.

PALEA. Cap. XIII.

SI quis in tãtã furoris audaciam peruenerit, vt poſſeſſionem rerum apud fiſcum, vel apud quoſſibet homines cõſtitutarum ante euentum † iudicialis arbitrij violenter inuaſerit: dominus quidem conſtitutus poſſeſſionem, quã abſtulit, reſtituat poſſeſſori, & dominiũ eius † rei amittat: Si verò alienarum rerum † poſſeſſionẽ inuaſit, non ſolum eam poſſidentibus reddat, verum etiam æſtimationem earundem rerum reſtituere compellatur.

† al. aduentum.
† al. eiuſdem.
† al. alienam poſſeſſionem.

In hoc autem non fuit ignorantia iuris, ſed facti, & illius quod non oportuit eum ſcire. A reatu ergo criminis eum ignorantia excuſat paterni delicti: quod & ſi oportuiſſe ſcire, infirmitate tantum ætatis deprehendere non poterat.[e]

QVAESTIO V.

Q*Vod vero quinto loco, quæritur, an liceat ei eſſe in eccleſia uel fungi ordinatione quã paterna pecunia eſt aſſecutus; auctoritate Vrbani definitur, qui ſcribẽs de ſimoniacis ait inter cætera in concilio Placentino, c.5. & ſequentibus, item quæ in concilio Romano.*

ſecutus eſt. nam aliàs repetere poſſet. C. de iur. & facti ignor. ſi poſt.

c ¶ Iure naturali.] Cum quis ſoluit debitum, aut indebitum, eſt iure ciuili tantum: quare eſt illud, quod poteſt per Falcidiam retineri. C. ad legem Falci. error. hic ſuper ignorantiam facti ſoluit, repetit, C. de iur. & facti igno. cum quis. C. ad legem Falcid. error. Si per ignorantiam iuris ſoluit, nõ repetit, ut in legibus prædictis niſi à minore, vel muliere, vel alia perſona priuilegiata ſoluatur ff. de prob. cum de indebito, §. ſi autẽ. & ff. de cond. indeb. interdũ. aut alias indebitum. eſt de iure naturali tantũ, quale eſt illud ad quod per chyrographum obligamur, vt ſpe futuræ numerationis, aut indebitum vtroque iure. In his duobus caſibus quacunque ignorantia ſoluat, repetit. ff. de cond. indeb. indebitum, & ff. de probat. cum de indebito. aut per 1. exceptionem tantum & tunc ſi temporalis eſt exceptio: dum tamen ſit certum debitum, non repetit 2 ff. de cond. inde. ſub conditione. l. nam & maritus. Si autem eſt perpetua & fauorabilis, hic quacunque occaſione ſoluit, repetit, C. ad Vellei. quamuis. ff. de condi. indebi. quia exceptionẽ. Si eſt odioſa. vel ſciens ſoluit, vel ignorans: ſi ignorans aut ius, aut factum his duobus caſibus non repetit. ff. de condi. inde. qui exceptionem. alàs ſi rigore iuris conſeruandi gratia eſt excepti introducta: hic ſciens ſi ſoluit, non repetit. ff. de condi. indeb. Iulianus. ſi ignorans, repetit ſecundum Pileum. cum illa exceptio ſit perpetua, & non odioſa. Alij vero contra, nã & poſt ſententiam remanet debitum naturale: quia ſententia de iure ciuili eſt, & ideo ea, quæ iuris naturalis ſunt, tollere nõ poteſt: 3 quare ſi ſoluat, non repetit: ar. ff. de cond. indeb. Iulianus. Si autem dubitatur an temporalis, an perpetua, hic repetit. ff. de condi. indeb. ſufficit.

Indebitũ per errorem ſolutũ an poſſit repeti.

1 Sub debitum vtroq; iure, ſed indebitum per &c.

2 Sub. niſi ſolutum per errorẽ facti, non iuris. ff. de cõdi. ind. in diem. ff. man. fideiuſſor. §. non, male. ſectum Ioã. de Fant.

3 Inſti. de iure nat. §. vlt.

d ¶ Repetis.] Hoc tñ itra biennũ, & hoc cũ promittit ſpe futuræ numerationis.

e SI quis.] ¶ Poteſtat.] Et ita dupliciter eũ excuſat.

QVod verò. hæc quæſtio diuiditur in tres partes. In prima parte probat, qđ filij non poſſunt tenere beneficiũ emptum à patre cum erat puer. Secunda, ibi, Hoc autẽ. Tertia ibi, Ex hac.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur quinta quæſtio, qua quęrit an liceat ei eſſe i eccleſia, vel fungi ea ordinatione ꝙ paterna pecunia eſt aſſecutꝰ ignorãter. De primo caſu quid iuris ſit, dr̃ in primo capitulo. De ſecundo dicitur in capitulo, præſentium.

f ¶ Quod verò.] Huius quæſtionis duo ſunt articuli. Primus an liceat iſti eſſe in eccleſia quam paterna pecunia eo ignorante eſt aſſecutus. Secundus eſt, ſi pater ei non emit eccleſiam. ſed ordinem, an liceat ei illo ordine fungi. De prima quæſtione dicas, quod poſtquam eccleſiam dimiſit, ex gratia poteſt ibidem manere, vt inf. c. 1. & extra de ſimo. de regularib. In ſecũda dico, ꝙ ſi per patris pecuniam adeptus eſt ordinem, ita tamen quod ſimonia non fuit in ordinante, poſtquam ordini renunciat, poteſt eodem ordine ex miſericordia fungi, vt inf. e. c. vlt. ſi autem ipſe dedit, vel ſimoniæ conſcius fuerit, tunc diſtinguitur, aut accepit ordinem vel dignitatem aliquam, vel aliquod beneficium eccleſiaſticum. ſi ordinem vel prælationem deponitur, nec debet ſecũ diſpenſari, vt ſ. 50. q. 1. ergo & c. ſi quis neq; & 1. q. 7. ſi quis omnem. & c. requiritis. ſi verò eccleſiam, vel præbendam, vel ſimile beneficium, de iure deponitur, vt ſ. ea. q. 1. presbyter. ſed ex diſpenſatione poſt renunciationem poteſt in eodem beneficio manere, vt infra. cap. proxi. Ioan.

Eccleſiam a patre emptã vtrũ qs poſſit retinere. Ordine quẽ pater emit, an qs poſſit fungi.

Quicun-

¶De paruulis,qui cupiditate parentum eccleſias emunt. Cap. I.

Anſel. li.7.c.109. Cap.5.

QVicunq; ſanè cupiditate parentum,cum adhuc paruuli [a] eſſent,eccleſias vel eccleſiarũ partes [b] α per pecunias adepti ſunt,poſtquã eas omnino dimiſerint, ſi canonice in eis viuere voluerint pro magna [c] miſericordia ibidem poſſe eſſe cõcedimus: [d] neq; pro hoc facto à ſacris ordinibus remouemus,ſi aliàs digni inueniantur, Cap.6. ¶ Illi verò, qui ꝑ ſeipſos,cum iam maioris eſſent ætatis, nefanda ducti cupiditate eas emerunt, ſi in alijs [e] eccleſijs canonice viuere voluerint,ſeruatis ꝓprijs ordinibus pro magna miſericordia [f] ibi eos miniſtrare ꝑmittimus. Quòd ſi ad aliàs fortaſſis trãſferri nõ potuerint, & in eis canonice viuere promiſerint,minoribus ordinibus cõtenti ad ſacros ordines [g] nõ accedant;ſalua [h] tamen in omnibus Apoſtolicæ ſedis auctoritate. Cap.7. ¶Si qui tamen ante emptionem [i] catolicæ ordinati ſunt, cum ea, quæ emerunt, dimiſerint, & vitam canonicã egerint, in ſuis gradibus permittãtur: [k] niſi [l] forte eiuſmodi eccleſia ſit,vt ibi primum [m] locum debeant obtinere. Cap.8. Primum enim, vel ſingularem,vel præpoſituræ β locum in emptis [n] eccleſijs eos habere non patimur.

α ¶Partes.] *In concilio ipſo legitur,*beneficia, *ſed ob gloſſam non eſt emendatum.*

β ¶Præpoſituræ.] *In concilio ſubiungitur,*vel officij.

2 *Hoc autem eum non in præiudicium canonum, ſed ex miſericordiæ diſpenſatione dixiſſe, ex epiſtola eiuſdem colligitur miſſe Vitali presbytero in hac verba.*

¶ In dignitate ſeruanda ſimoniacis miſericordia poteſt impendi,ſi eos vita commendat. Cap. II.

EOs,qui eccleſiam emerũt,ſi perſona talis fuerit, quã vita commendet;videlicet,vt in canonijs,† vel monaſterijs regulariter viuat,in ſui honoris officio, miſericorditer condeſcendendo,miniſtrare concedimus,abſq; tamen [o] ſanctorum canonum præiudicio.

† *al. canonicis.*

¶*In libro manuſcripto decretorum Põtificum hic canon citatur ex Nicolao ad Vitalem presbyterum Pruuienſem.*

QVicunque.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. in prima dicitur,ꝙ quidam paruuli fuerunt, quibus ignorãtibus parentes emerunt eccleſias, de quibus dicit Vrbanus, quod poſt renunciationem poſſunt ex miſericordia in eiuſdem eccleſijs tolerari, & ſacris ordinibus propter hoc non debent repelli. In ſecunda dicitur, ꝙ q adulti ſibimet emerunt eccleſias,illis repudiatis de miſericordia poterunt in alijs eccleſijs in ſuis ordinibus miniſtrare, ꝙ ſi ad alias tranſire nõ poterũt in eis de miſericordia,poterunt. in minoribus ordinibus miniſtrare: ita ꝙ ad maiores nõ aſcẽdãt. In tertia dicitur ꝙ ſi ante canonicè ordinati poſtea eccleſias emũt,eis dimiſſis in eiſdẽ poterũt d miſericordia tolerari: ſed ĩ eis ꝑlaturas nõ habebunt. Secunda pars incipit ibi,[Illi verò.]Tertia ibi,[Si quis tamẽ.] Sequẽs §.cum ſeq.c. patet.

a ¶ Paruuli.] Hic ꝑſumitur pro ætate. ſup.q.4.placuit.

b ¶ Partes.] ideſt.ꝑbendas, & ſic nõ eſt contra 1.q.2.ſicut. extra de præbẽ.maioribus.

c ¶ Pro magna.] Et de iure:cũ.n.nõ peccauerint iſti, nõ sũt priuandi ordinibus ſuis arg.ĩ.§. ex hac.

d ¶ Cõcedimus.] Vt & primũ locum ibi obtinere poſſint, & illud ibidẽ,nõ reſpicit niſi quod ſequit in fi.cap. ſecundum vnum intellectum.

e ¶ Si in alijs.] Hic præſumitur contra ætatem, vt infra ea. quæſt.7 qui in qualibet.ſupra d.81.valet. cõtra ſu.ea.q.1. ſi qui à pſeudoepiſcopis. ſed ibi illam eccleſiam licitè fuerat adeptus.

f ¶ Magna miſericordia.] Nam ex rigore iuris omnino deponi deberent,ut ſup.ea.q.1.presbyter.& 7.q.1.præſentium.& c. ſancitũ eſt,& uere de miſericordia.nã de iure non poteſt;& ideo hac miſericordia digni ſunt qui alieno laborant vitio. C.de natu.lib.l.legem.

g ¶Ordines.] ideſt,ad miniſterium ſacrorum ordinum quos tamen poſt emptionem eccleſiæ receperant,& ita grauatur eorum pœna in eccleſiarum emptione.

Delictũ ſuperueniens non vitiat legitimè factũ.

h ¶ Salua.]Vt ſcilicet Papa poſſit diſpenſare ſi uelit,vel hanc reuocet,ſi iterum ei uidebitur expedire.

i ¶Ante emptionem.] Arg.ſuperueniens delictum,vel nouam cauſam non vitiare legitimè factum. 30. qõ. 1. noſſe.& c.dictum. & ſup.diſt. 55. præcepta 32.q.7.c.2. qui infra ea.q.7.ſi quis omnem.contra.

k ¶Permittantur.] In eadem eccleſia.hęc eſt differẽtia inter iſtum caſum & ſecundum.

ADDITIO. Ad hoc.ff.de verb.obli.pluribus.§.vlt.

l ¶ Niſi.] Iſtud niſi,reſpicit duos articulos.nã in primo caſu bene poteſt ex diſpenſatione ſingularẽ locũ obtinere,

nere, ſed male dicit, qui hoc dicit:nã cũ ultimo magis diſpenſatur quò ad executionem ordinis, quàm cum medio,unde iſtud,niſi, refertur ad primum membrum ca. Ego cu H. dicit,ꝙ iſtud niſi, reſpicit omnes tres caſus prædictos.nam in nullo ipſorum primum,vel ſingularem locum, in empta eccleſia poterit obtinere,ut in fi.c. dicitur manifeſtè Phil.additio eſt.

m ¶ Primum.] Arg.ext.de ſim.ex inſinuatione.& intelligunt quidã hoc tantum de prælatione.H.intelligit de qualibet dignitate;qa nec archipresbyter, nec decanus.

n ¶ In emptis.] Si 12.diſt.nos conſuetudinem.

HOC AVTEM. Hæc eſt ſecunda pars quæſt.in qua dicitur, ꝙ de rigore debent deponi ſimoniaci quocunque modo.Io.de Fan.

o EOs qui.] Abſque tamen.]ſup.diſt.55.priſcis.quaſi non de iure communi,ſed ex diſpenſatione.

EX

Ex HAC. Hæc eſt tertia pars qō. in qua dicitur, ꝙ ſi ordinatus fuerit inuitus ſimoniace eo ignorante, cum eo diſpenſatur. Io. de Fant.

CASVS. Infert Gratia. ex illa auctoritate, quicunque, ꝙ ignorantia excuſat tales, cum poſſint ad ſacros ordines aſcen-

3 *Ex hac itaque auctoritate colligitur, quòd ignorantia tales excuſat a reatu criminis, vt ſupradictum eſt, non in fructu emptionis; cum in eccleſiis, quas parentum pecunia adepti ſunt, non niſi poſtquam eas, omnino dimiſerint* [a], *& ex miſericordia, ibidem eis eſſe conceditur. In quo patet; quòd, & ſi illis ignorantibus ſimoniæ peccatum ſit admiſſum, fructum tamen paternæ emptionis reportare* [b] *non poſſunt. Quòd verò a crimine excuſentur, hunc patet, quia pro hoc facto a ſacris ordinibus non remouentur. Si enim illius criminis participes eſſent, ad ſacros ordines conſcendere non poſſent. Illud idem intelligendum eſt de eo; qui per pecuniam eſt adeptus ſacerdotij dignitatem, non epiſcopo, ſed cuidam ex principibus eius datam; vtroque tamen ordinatore videlicet, & ordinato, hoc ignorante.*

Vnde Vrbanus ſecundus ſcribit Alberto Metenſi epiſcopo.

¶ De quodam, pro quo incuria parentum pecuniam dedit non epiſcopo, ſed vni principum eius. Cap. III.

PRæſentium [c] portitorem, quem parentũ incuria [d] per pecuniam non epiſcopo, ſed cuidam [e] principũ eius datam, inuitum [f] ſacerdotij dignitatem obtinuiſſe ſignificaſti; licet ſancti canones deponendum eſſe teſtentur; † tamen, quia culpam [g] iſtam [h] neſciens, & coactus cõmiſit, & quia ab eodẽ ordine, vt deponeretur, ſupplicauit [i] vltroneus; ex conſideratione diſcretionis (quæ mater eſt omnium virtutum) magis, quàm ex rigore canonum, miſericordiæ viſcera adhibendo, ipſum in eodem ordine eſſe fraternitati tuæ conſulimus: ita tamen, vt ſi † eccleſia illa cui deſeruit † ſacerdotum penuriam non patitur, ſuſpenſus a ſacerdotali officio permaneat. Quòd ſi fortaſſe eccleſiæ vtilitas exegerit, vt curam regiminis aſſumat, liceat ex conceſſione ſui epiſcopi, fratrumque [k] obedientia ſacerdotali officio fungi.

† *al. quia.*
† *al. deſeruiuit.*

ſcendere; ſed a fructu emptionis non excuſantur. Idẽ intelligitur de eo, qui ſacrum ordinem habuit per pecuniam, eo, & ordinatore ignorantibus.

a ¶ Dimiſerint.] Hoc idem habes extra de ſimo. de regularibus.

b ¶ Reportare.] Nam ex alieno dolo alius lucrũ deportare non debet, ff. de eo per quem fac. erit. l. vt 4. reſ. & hoc verum eſt, niſi in caſu. extra de ſimo. nobis. ſ. per fraudem alterius.

PRæſentium.] CASVS. Data pecunia cuidam amico, vel familiari principi epiſcopi, quidam ordinatus eſt presbyter ab epiſcopo vtroque ignorante pecuniam eſſe datam, qui presbyter, ex quo factum cognouit, rogauit epiſcopum, vt eum deponeret, vnde Papa epiſcopo ſuper hoc conſulenti reſcribit dicens, ꝙ ex miſericordia (licet de rigore deberẽt deponi) toleretur in eodem ordine, & ſi eccleſia, in qua deſeruit, non habet penuriam ſacerdotum, a ſacerdotali officio ceſſet. Sed ſi vtilitas eccleſiæ exegerit, vt locum regiminis accipiat, poteſt de licentia epiſcopi ſacerdotale officium exercere.

c ¶ Præſentium.] Tria pro iſto faciunt: coactio accipiendi illum ordinem. ſ. ſacrum, ſpontanea confeſſio, renunciatio. Duo faciunt contra, deteſtatio criminis, & diſciplina eccleſiaſtica.

d ¶ Incuria.] Ideſt, negligentia, vel ſtultitia, vel ignorantia iuris.

e ¶ Cuidam.] Idem ſi epiſcopo ſupra. ea. q. 1. ſtatuimus.

f ¶ Inuitum.] Ideſt, coactum a parentib. vel inuitum poſtq̃ ſciuit.

g ¶ Culpam.] No. ſermonis improprietatẽ, nã exponitur culpam, ideſt, defectum ſup. d. 56. c. vlt.

h ¶ Iſtã.] Hic colligerationem cũ qs obijcit aliquid eſſe culpam, non ꝙ culpa ſit, ſed ſolet eſſe, ſic 15. q. 1. mulier.

i ¶ Supplicauit.] Vnde mitius cũ eo agẽdũ fuit inf. 12. q. 1. non dicatis. ſu. d. 50. quia te. C. ne tu. vel cura. vec. conducant l. vna. Sed nonne male rogabat, cum depoſitum ſequatur infamia. ff. de his qui not. infa. l. 2. §. ignominiæ. nec etiã quis deponi debeat niſi proximo crimine. 81. d. Apoſtolus. Dic ergo, rogauit, vt deponeretur, id eſt ab executione ſuſpenderetur.

Infamia ſequitur depoſitum.

K ¶ Fratrũque.] Et ſic epiſcopus in tali caſu diſpenſare non poteſt ſine conſenſu & auctoritate fratrũ ar. 15. q. 7. ep̃s nullus. nam in omni diſpenſatione conſenſus capituli requirendus eſt. preterea per c. iſtud not. diſpenſari circa ſimoniã cõmiſſam in ordine. nã ſi ipſe ordinatus dedit pecuniã, vel alius: dum tamen det epiſcopo, non poterit epiſcopus hoc caſu diſpenſare. & hoc notauit cum dixit, non epiſcopo. q. d. ſecus ſi epiſcopo eſſet data, vnde ſtrictior erit epiſcopi poteſtas diſpenſandi in ſimonia commiſſa in ordine, quã in beneficio. ſu. e. q. 1. ſed hoc non admitto, vnde dico, ꝙ ſiue ſimonia fuerit commiſſa in ordine, ſiue in beneficio, dum tamen ep̃o fuerit data pecunia, ꝙ epiſcopus nõ poſſit diſpenſare, ſed in hoc dico eſſe differentiam, ꝙ ſi epiſcopo data fuerit pecunia pro beneficio, tunc nõ ep̃s, ſed quilibet ſuperior poſſit diſpenſare ſiue in illo beneficio, ſiue in alio, ſecundum eum modum, qui traditur ſup. eo. c. 1. Sed ſi fuerit epiſcopo data pecunia pro ordine, tunc non poſſit ſecum diſpenſari niſi a ſolo Papa 1, vt ſup. q. 1. erga. & c. ſi quis neque, & infra q. 7. ſi quis omnem, &c. requiritis. Illud autem expeditum eſt, ꝙ epiſcopus, vel capitulum poteſt diſpenſare cum eo, qui ignoranter eſt adeptus beneficiũ et ſimoniace, vt extra de ſimo. ex inſinuatione. Io. Quid autem iuris hodie ſeruetur, dixi per decret. ſup. q. 3. multis. in vlt. gl. B.

Ep̃s an diſpẽſare poſſit i ſimonia ordinis, vel beneficij.

1 Ray. dicit cum eo qui recipit ſimoniacum beneficiũ, poſtquam reſignauit, in executione ordinũ poſt legitimã penitentiã pot ep̃s ſuus ſi ab illo ſit peccato immunis alioquin metropolitanus debita diſcretione adhibita in penitentiali iuditio diſpenſare. Arch.

Quid

QVid verò.] CASVS. Hic intitulatur ſexta quæſtio. Sed quia hæc quæſtio expedita eſt ſupra ea. quæſt. 1. ſi qui a ſimoniacis ideo ponit hic incidentem quæſtionem, quia quæritur de illis, qui dant pecuniam non pro ordinatione, ſe pro electione, vel vt decretum fiat electionis, vel vt confirmetur, vel vt non reſiſtatur electioni. Et dicit Gratianus, quòd tales iudicandi ſunt ſimoniaci, ſicut illi, qui pro conſecratione pecuniã dant.

a ¶ Quid vero.] Hæc quæſtio determinata eſt per c. quod G. inducit ſup. q. 1. ſi q a ſimoniacis.

b ¶ Nunc autem.] hic ponit incidentẽ quęſtionem, quę dubia non eſt.

c ¶ Rerum. Supra q. 3. ſi quis obiecerit.

d ¶ Per electionem.] ſup. d. 40. ſicut viri.

e ¶ Electione.] Si 1. 15. q. 3. ſanè.

K ¶ Maximi.] De iſto agitur ſecunda q. 5. quanto. 63. d. Salonitanæ.

l ¶ Exquiri.] Tunc tenetur prælatus inquirere, cum ad eum peruenit clamoſa querelatio. extra de ſimo. licet Heli.

m ¶ In-

QVAESTIO VI.

QVid vero [a] de his fieri debeat, qui ignoranter a ſimoniacis ordinati ſunt (quod ſexto loco quæſitum eſt) ſupra, in capitulo videlicet Vrbani, quod ſic incipit: [Si qui a ſimoniacis, &c.] requiratur. Nunc aũt [b] de illis quæritur, qui non pro ordinatione pecunias offerunt; ſed pro electione, vel vt decretum electionis fiat, vel vt ſubſcriptione firmetur, vel vt electioni non reſiſtatur, aliquibus præmia largiuntur; an eorum electio vitioſa ſit iudicanda. Non enim videntur ſpiritus ſancti donum emere, qui non pro conſecratione, ſed pro electione munera largiuntur; cum nullius ſpiritualis gratiæ aliquos faciat electio participes. Sed ſicut eccleſiaſticarum rerum [c] emptores ſimoniaci iudicantur, quia eccleſiaſticis officijs ita adiunctæ ſunt, vt alterum ſine altero alicui non proueniat; ita quia per electionem [d] venitur ad conſecrationẽ perinde ſimoniacus habetur, qui pro electione [e] præmia largitur, ac ſi pro conſecratione munera dediſſet. (ead. q. 1.)

Vnde Symmachus ſcribit Cæſario epiſcopo, epiſ. 1. c. 5.

¶ De ijs, qui muneribus ordinationem faciunt. Cap. I.

SI quis autem epiſcopatum deſiderat, data pecunia [f] potẽtes perſonas minime ſuffragatrices [g] adhibeat: nec ad decretum ſibi faciendum clericos, vel ciues ad ſubſcribendum [h] adhibito cuiuslibet generis timore [i] compellat, vel præmijs quibuslibet exhortetur. (Poly. l. 2. tit. 1. Anſel. l. 6. c. 69.)

Item Gregorius Salonæ † conſiſtentibus, lib. 3. epiſ. 26. († al. Salonis.)

¶ Simoniacus eſt qui, vt eligatur, præmia largitur. Cap. II.

EGo autem, & veſtræ dilectioni prouidens, & meæ animæ omnipotentis Dei iudicium pertimeſcens, eiuſdem Maximi [k] cauſam ſubtiliter exquiri [l] deſidero; ſi nullis criminibus preſſus, quæ ſacro ordini contradicunt; ſi non per ſimoniacam hęreſim, id eſt, prẽmia quibuſdam ſe eligentibus præbendo, ad ſacerdotale pertingere officium conatur. Tunc enim liber pro vobis apud Dominum interceſſor erit; ſi non obligatus de ſuis ad locum interceſſionis [m] venerit. (Anſel. l. 6. c. 76. Poly. l. 2. tit. 3.)

Item Gregorius Syagrio epiſcopo Auguſtodunenſi, & alijs epiſcopis. lib. 7. epiſt. 110.

SI quis.] CASVS. Statuitur in hoc cap. vt nec aliquo timore, nec aliquo pretio, nec potẽtum ſuffragio epiſcopus cõfirmetur, aut electioni ſubſcribatur.

f ¶ Pecunia.] inf. 18. q. 2. c. 1.

g ¶ Suffragatrices.] ſu. e q. 1. eſtote 1. 16. q. 7. ſi quis epiſcopus ſup. d. 55. nullus.

h ¶ Ad ſubſcribẽdũ.] ſcilicet cum patroni ſunt: vel hoc cũ ſpecialiter vocantur laici ad electionem 63. diſtinct. Hadrianus. Vel dic, quod tactũ prohibet, non ideo dici[illegible] quod de iure ſubſcribere debeant ciues. argu. extra de elect. c. 1. ſubſcribere tamen debent ciues, nõ vt eligentes, ſed vt cõſentientes, vt inf. 7. q. 1. epiſcopus de loco.

i ¶ Timore.] Sed nũquid timor inducit ſimoniam? Dico, quod non, 1. peccat tamen mortaliter, qui per timorem obtinet beneficium. argu. contra, ſu. q. 3. res eccleſiæ, & eſt argu. quod non tantum timor mortis, vel cruciatus corporis, ſed etiam timor verborum vitiat electionem. arg. 23. q. 8. conuenior. Io.

Beneficium per timorẽ obtinẽs peccat mortaliter.

1 Idem dicũt hic Lau. Ber. & Io. de Fant.

EGo autem.] CASVS. Quidam nomine Maximus electus fuit in epiſcopum, de quo Papa conſultus reſpondet deſuper, quòd iuſte poterit pro vobis apud Deum intercedere, ſi non ſit ſimonia, uel alijs criminibus detentus, & obligatus, unde de hoc inquiri deſiderat.

m ¶ Interceſſionis.] inf. 3. q. 7. in grauibus. 25. diſtinct. cap. ult.

SIcut is qui.] CASVS. Dicitur, quòd ſicut is, qui inuitatus tenuit dignitatem, eſt promouendus: ſic qui ſe ambitioſe ingerit, eſt repellendus. Vnde ſtatuit Grego. ut in ſacerdotibus ordinandis, & eligendis, omnis uenalitas ceſſet. & omne ſuffragium uenditorum. Sequens §. planus eſt, & multum utilis eſt, & per te uidebis.

a ¶ Renun-

Digitized by Google

a ¶ Renuit.] Dum tamen non eſſet perſeuerans: quia ſi ſemper eſſet inuoluntarius, non eſſet cogendus, vt 74. d. iſta, ſed faciendum eſt, vt de nolente fiat volens 1. & ſic licite ordinatur, vt 23. q. 4. diſplicit 40. d. ante omnia. 8. q. 1. in ſcripturis, & 16. q. 1. vos autem.

1 De hoc 7. q. 1. ſcias ibi. uideas, & c. ẽps de loco.

b ¶ Re- ...tur. ex ſententia arg. contra, ꝙ quis poteſt petere honorem. ff. de decur. l. cos. & pecuniã pro eo date. ff. de eſſi. præ ſi. Barbarius, arg. 8. q. 1. qui epiſcopatum. ff. de mun. & honoribus. reus. Ad has leges reſpondent quidam, ꝙ publice peti poteſt, non in occulto. Alij, vt Py. dicunt, ꝙ meritis põt quis petere: alias non: qa lex Iulia de ambitu non habet locũ Romæ 3. ff. ad leg. Iul. de ambi. l. 1. Vel dic, quòd quõdam a populo potuerũt peti: modo verò ab Imperatore, vel aliud in dignitatibus ſæcularibus, vnde & militia ſæcularis emi poteſt. ff. de act. emp. l. creditor. §. interventorem. Multũ contradicit ſolutioni huic ex. de ſi. nobis. vbi ſemper nocet datio pecuniæ, niſi cũ data eſt ab aduerſario. Sed ideo hic excuſatur, quia nihilo minus erãt eum electuri. ſic extra e. & ſi qu. & hoc tenet. H.

Honor an peti poſſit.

3 De hoc ẽe no. 82. d. presbyter. ingl. & ita, &c.

¶ Sicut ordinatio, ſic electio, vel conſenſus ſine venalitate debet præferri. Cap. III.

Anſ. l. 6. c. 79. Poly. l. 2. tit. 1.

SIcut is, qui inuitatus renuit [a], quæſitus refugit [b], ſacris eſt altaribus admouendus: ſic qui vltro ambit, vel importunè [c] ſe ingerit, eſt proculdubio repellendus. Nam qui ſic nititur ad altiora conſcendere: quid agit, niſi vt creſcendo decreſcat, & aſcendẽdo exterius, interius ad profunda deſcendat? Itaque fratres chariſſimi in ſacerdotibus ordinandis ſinceritas vigeat: ſit ſimplex ſine venalitate cõſenſus, pura præferatur electio, vt ad ſumma α ſacerdotij non ſuffragio venditorum prouectus, ſed Dei credatur eſſe iudicio.

Anſ. l. 6. c. 80.

α ¶ Summa.] *In vulgatis codicibus legebatur*, ad ſummum ſacerdotij, vel Pontificij, *Emendatus verò eſt hic locus ex originali, Anſelmo, Polycarpo, & pleriſque vetuſtis Gratiani exemplarib.*

Si autem pecunia promiſſa fuerit, vel ſoluta, electo, vel ordinato penitus ignorante, nec eo modo ad electionem, vel ordinationem peruenerit, et nullatenus obeſſe videtur; nec ad reatum criminis pertinet, cuius conſcientiã non habuit: nec ad electionis, vel ordinationis caſſationem; ad quam alias non per prauam illorum cupiditatem perueniſſe docetur.

QVAESTIO VII.

N*Vnc autem de ſeptima quæſtione tractandum eſt; an renuncians ſuæ hæreſi ſit recipiendus* [d] *in epiſcopali dignitate.*

De his ita ſcribit Cyprianus, lib. 2. epiſt. 1.

¶ Qui redeuntes ab hæreſi in ſuis ordinibus recipiantur. Cap. I.

Deuſdedit p. 2. & 4. Anſ. l. 8. c. 39.

SI qui presbyteri, aut diaconi, qui vel in eccleſia catholica prius ordinati fuerint, & poſtmodum perfidi, ac rebelles contra eccleſiam ſteterint; vel apud hæreticos a pſeudo epiſcopis, & antichriſtis cõtra Chriſti diſpoſitionem profana ordinatione [e] promoti ſint, & contra altare vnũ, atq; diuinũ, ſacrificia forte falſa, ac ſacrilega offerre conati ſint; eos quoq; hac cõditione ſuſcipi cõuenit α cũ reuertuntur, vt communicent laici †, & ſatis habeant, quòd admittantur ad pacem, qui hoſtes pacis extiterint;

† al. laicis.

N Vnc autem.] Hæc quæſtio diuiditur in ſeptem parteš: in quarum prima probat duabus auctoritatibus, quòd non eſt cum talib. diſpenſandũ, Secunda ibi, [Conuenientib.] Tertia ibi, [ex hac.] Quarta ibi [Niſi rigor.] Quinta ibi, [Ecce quib.] Sexta ibi, [Breuiter.] Septima ibi, [Sancimus.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur ſeptima quæſtio, qua quæritur, an renuncians ſuæ hæreſi, ſit recipiendus in epiſcopali dignitate. Et idem intellige de quolibet ordine, & certe de rigore iuris ſunt deponendi, ſed ex diſpenſatione tolerandi, niſi in caſibus, qui conſueuerunt notari. 9. q. 1. in ſumma.

b ¶ Refugit.] Sed mirum eſt, quod hic dicitur, ꝙ fugere debet, cum alibi dicatur: Qui epiſcopatũ, &c. ut 8. q. 1. qui epiſcopatum, & c. nam ſi illud gerit in animo, & aliud exterius indicat, peccat. Nã ita mentitur quis ſimulatis operibus, ſicut ore. 2. 22. q. 5. cauete, & ꝙ peccet, patet 22. q. 2. cum humilitatis. Dicũt quidam, ꝙ iſtud mẽdacium non eſt mortale, licet non ſit benignitatis, uel iocoſitatis, quia caret dolo, & ideo non eſt mortale. Dico, ꝙ iſte debet eſſe nolens, & debet fugere, ideſt timere ne forte nõ ſit ſufficiens, ut 40. diſt. ante omnia. unde mentiri debet uires ſuas, ſu. 1. non eſt putanda. Vel dic, quod intelligitur fugere qui dignus eſt, ſi ſe nõ ingerit: qui quæritur, & non quærit.

Mentitur quis operib. ſicut ore. ca. ad hoc. de cõſe. d. 2. reuera. in fine.

c ¶ Vel importunè.] Nam eo ipſo, ꝙ ſe ingerit, eſt ſuſpectus. ff. de procur. quæ omnia, idem in tutore. ff. de teſt.

d ¶ Recipiendus. Non de iure, ſed de diſpenſatione, ſic 23. q. 4. ipſa pietas. Sunt tñ quidã caſus, in quib. eccleſia non cõſueuit diſpenſare, quos no. inf. c. q. 1. in ſumma. Et determinatur hæc q. inf. ca. §. ex hac auctoritate. Io.

Eccleſia diſpẽſat in aliquib. caſib.

SI qui presbyteri.] CASVS. Dicit in hoc c. Cyprianus, ꝙ ſi clerici in eccleſia catholica ordinati, poſtea hæretici facti, eccleſiæ reſtiterunt, uel apud eos promoti fuerunt, ſi reuertuntur ad eccleſiam, ad laicam tantum communionem admittantur, ut non retineant arma, quibus contra nos rebellauerunt.

e ¶ Ordinatione.] inf. 23. q. 4. ipſa pietas, contra, ſed illud ex pietate matris eccleſiæ, illud de rigore paternæ diſciplinæ, & ad hoc facit 50. diſt. ut conſtitueretur.

a ¶ Quibus.] Nota puniri aliquem in eo in quo deliquit, ar. 12. q. 2. qui & humanis.

Clericus duas habens eccleſias, unã cõtra alterã ſuſtinere nõ debet.

b ¶ Contra.] Arg. ꝙ ſi clericus beneficiatus eſt in duabus eccleſijs, non poteſt præſtare patrocinium vni contra aliam 1. argum. 96. diſt. ſi Imperator. 3. q. 1. nulli. ſi tamẽ habet adminiſtrationẽ in vna, poterit contra aliã ſtare 1. arg. ff. de in ius vocan. quæſitum. & 3. q. 7. §. ſi contra. in fi. 2 an.

1 Adde not. in l. q ſquis. C. de poſtu. 2 Facit etiã hoc neceſſitas officij. ff. de his q , ut indig. tutorẽ. cũ ſimi.

pœnitentiam, vt de pœn. diſt. 3. talis. nam in quacunq; hora ingemuerit peccator, & c. nec tibi dico ſepties, &c. de pœn. d. 2. adhuc inſtant.

g ¶ Et quod dixerit.] Et ita ſynodus inducit hanc auctoritatẽ, ac ſi primo peccaſſet Dauid, & poſtea Dñs dixiſſet ei: inueni, &c. quod tamen ſecus fuit. ſed ſynodus nõ curauit de ordine, ſed de ueritate; quia Dominus ſic ei dixit, & ille pœnituit, nec tamen poſt pœnitentiam permiſſus eſt ædificare, in hoc facit ad propoſitum. Vel retulit ſynodus ad diuinam præſcientiam, ubi iã præſens erat futurum peccatum Dauid.

David etiã poſt pñiam non eſt permiſſus ædificare tẽplum

nec debere eos reuertentes ea apud nos ordinationis, & honoris arma retinere, quib. [a] cõtra [b] nos rebellauerint.

α ¶ Conuenit.] *In originali non eſt verbum iſtud, ſed loco ipſius hæc huic capiti antecedunt.* Addimus plane, & adiungimus frater chariſſime, conſenſu, & auctoritate communi, vt etiam ſi qui presbyteri, &c. *Multa verò in hoc capite ex ipſo B. Cypriano ſunt emendata.*

Item ex ſeptima ſynodo.

¶ De ijs, qui pro muneribus ordinationem faciunt, & qui redeuntes ab hæreſi, in ſuis ordinibus recipiuntur. Cap. II.

SI quis α omnem [c] traditionem eccleſiaſticam ſcriptã, vel nõ ſcriptam violat, anathema ſit. ¶ Omnis [β] eps, vel presbyter, aut diaconus conuictus, quòd pro muneribus ordinationem dederit, vel acceperit, à ſacerdotio [d] cadat. ¶ Sed dicunt fortaſſe quidam, qui pœnitentiã agimus pro peccato, & Deus indulget [e] illud. Ita, & ego dico, quia omnẽ pœnitentiam [f] recipit Deus, & indulget per pœnitẽtiam peccata, quæ iam facta ſunt. Noui enim quòd Dauid fornicatorem, & homicidã per pœnitentiã receperit Deus, & ꝙ dixerit [g] de eo: Inueni virum ſecundum cor meum, qui faciet omnes volũtates meas:] Noui rurſus eundem audientem a Deo: [Non ædificabis mihi domum, quia vir ſanguinũ es.] Scio Manaſſem [h] per confeſſionem dimiſſam impietatem ſuam. Scio meretrices, & telonarios per pœnitentiã receptos: nullum tamen eorũ, qui ante baptiſmũ peccauit [i], ſacerdotibus connumeratũ. Scio quoſdam, dum eſſent in mundo, in multa fornicatione mãſiſſe: monachos verò factos quaſi luminaria mũdi reſplenduiſſe, nullum tamen ad ſacerdotiũ aſcendiſſe. Quod [k] etſi raro [l] contigit, nulla [m] tamen lex [n] eccleſię

Ex actione 1. in 7. anathematiſ.
Deuſdedit p. 2.
Iuo. p. 4. c. 198.
Ex epiſ. Taraſij ad Ioannem.
Iuo p. 5. c. 121.
Anſ. l. 6. c. 87.

1. *Par. 22. & 28.*
2. *Paral. 33.*
Actorum 13.

Matth. 21.
Mar. 2.
Luc. 5.

SI quis oẽm.] Hoc ca. ſeptem habet partes. In prima. 7. ſynodus præcipit oẽm traditionẽ eccleſiaſticam ſcriptã, vel non ſcriptam obſeruari. In ſecunda dicit, quod clericus conuictus de ſimonia deponatur ab ordine. Tertio reſpondet tacitæ obiectioni qñ quãuis Deus indulgeat peccatoribus per pęnitentiã, non tamen reſtituit primã prærogatiuã, quod probat exẽplo Dauid, & Manaſſe, & quorundã aliorũ, quib. Deus indulſit, & tñ nõ ſunt poſtea ſacerdotes facti. Quarto oſtendit lapſum in fornicationem poſt baptiſmũ a promotione repelli. Quinto replicat de ordinatione, quã ſimoniacã ſu. dixit, vt addat de electione loci religioſi. Sexto prohibet epm eſſe percuſſorẽ. Septimo ꝓhibet eccleſiã, vel ordinẽ p ſæcularem ptãtem obtineri. Secũda pars eſt ibi, [Omnis.] Tertia ibi, [Sed dicũt.] Quarta ibi, [Et ſi in fornicatione.] Quinta ibi, [Item epiſcopum.] Sexta ibi, Similiter percuſſor.] Septima in fine capituli, & prima in principio.

CASVS. Intendit 7. ſynodus probare, ꝙ licet per pñiam ſubueniatur cuilibet peccatori: tñ poſt pniam non poteſt de iure promoueri, imò ſi poſt peccatum promotus eſt, vel poſt promotionẽ peccauit, deponendus eſt, & dicit hoc regulare fuiſſe tam ante inſtitutionem baptiſmi q̃ poſt, & hoc probat exẽplis tam veteris teſt. q̃ noui. & hoc ſonat litera illa: nullum tamen eorum, qui ante baptiſmum, &c. nam illi, qui ante baptiſmum peccãt, promoueri poſſunt, vt expreſſum eſt 26. d. deinde.

Factum legitime irritatũ delicto ſuperueniente.

c ¶ Omnem.] Ideſt, aliquam de omnibus ſimile 15. q. 1. mulier.

d ¶ A ſacerdotio.] Arg. ꝙ legitime factũ ſuperueniente delicto irritatur, inf. 27. q. 2. qui dormierit, inf. 10. q. 1. de eo. & c. ad limina contra, ſu. ea. q. 5. c. 1. contra inf. 32. q. 7. c. hi qui. & c. neq. contra ſup. d. 94. ſi quis inf. 25. q. ſi qui epiſcopi. 17. q. 4. frater inf. 12. q. 2. & humanis.

d ¶ A ſacerdotio.] i. eccleſiaſtica dignitate, vt ſup. ea. q. 1. qui per pecuniam.

e ¶ Indulget.] De pœnit. d. 1. verbum.

f ¶ Pniam.] Et adeo hoc verum eſt, ꝙ ſi quis etiam perueniat ad ſummum malorum, ſubueniatur ei per

h ¶ Scio Manaſſem.] Ezechiæ filium, qui acta pnĩa reſtitutus eſt ad regnum, arg. de pœ. d. 2. ſic enim inquit.

Baptiſmus, utrum tollat infamiam.

i ¶ Peccauit.] Arg. per baptiſmũ nõ aboleri infamiam. cum etiam poſt baptiſmum Impediat promouendũ, qđ non eſt uerum: quia omnia crimina, & etiã ſequela peccati dimittuntur in baptiſmo, ut 25. d. primum. 26. d. deinde, & ſic nõ eſt obiectio de Paulo, qui ante baptiſmũ peccauit 3. & quod dicitur, refert ſe ad id, quod tunc accidit: quia tunc non fuit uiſum, ꝙ aliquis talium promoueretur ante baptiſmum. ſic uacat hic arg. notatum ab H. non aboleri infamiam per baptiſmum.

3 Vt teſtatur de ipſo. 1. ad Tim. 1. & in act. 9.

K ¶ Quod.] Scilicet fuerunt promoti.

l ¶ Raro.] Sicut in Matthæo, qui fuit telonarius, & tamen poſt fuit Euangeliſta.

m ¶ Nulla.] Arg. ꝙ licet aliquid in eccleſia accidat: non tñ lex efficitur. inf. 77. monachus. ſup. d. 55. priſcis. ſup. d. 56. Cenomanenſem. ſup. d. 5a. multos.

n ¶ Lex.] i. regula. uel ius cõe, alibi dĩ conſuetudo, ut ſu. q. 1. uentum eſt, ſimiliter dicitur, reg. 32. diſt. Nicena.

a ¶ Tra-

fui.tNouimus peccatricem prius Mariã: poſt conuerſionem, quamuis ſancta, & caſta, tamen inter diaconiſſas non eſt computata. Sed quid hoc dico? Sequens ſanctos Apoſtolos, & venerabiles patres, cum omni fiducia clamo. Qui per ſimoniam ordinatus eſt, ſiue epiſcopus, ſiue presbyter, ſiue diaconus, alienus eſt à ſacerdotio neque enim venalis eſt gratia ſpiritus ſancti. Caiphę traditio,[a] & adinuẽtio Simonis; à ſãcto ſacerdotio eſt aliena. ¶ Et ſi in fornicationem [b] lapſus eſt aliquis poſt baptiſmum, in ſacerdotium non recipitur. Canones enim hoc prohibent. Si quis vero cum hoc peccato ad ſacerdotiũ puectus eſt; cognitus degradetur. *Item paulo poſt.* ¶ Epiſcopum, qui per pecuniam ordinatus eſt, confiteor, quia per pœnitentiam recipitur. Deus enim bonus eſt in omnibus; & operta viſcera eius omni homini pœnitenti.[c] Sed quoniam iuxta Apoſtolum, oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe; quicunque per pecuniam, vel ordinauerit aliquem, vel ordinatus eſt, ab omni ſacerdotio [d] alienus ſit. ¶ Taraſius Patriarcha dixit. Quicunque per pecuniam vel ordinant, vel ordinauerunt, vel ordinati ſunt epiſcopi, vel presbyteri, vel diaconi, vel quilibet de numero ſacerdotali; repellantur omnino à ſacerdotali honore ſicut Simon magus à Petro. Quicunque per pecuniam ζ diſpenſationem, uel curam ſortiti ſunt monaſteriorum, vel eccleſiarum, vel religioſarum [e] domorum, gerontocomiorum, xenodochiorum, orphano trophiorum;[f] cum depoſitione expellantur a diſpenſatione illa, & cura. Qui poſt baptiſmum cadens in fornicationem ordinatus eſt, ſi poſtmodum cõfeſſus fuerit, ceſſet à miniſterio; ſi verò conuictus ab aliquo, deponatur omnino. Similiter percuſſor epiſcopus, aut presbyter; aut diaconus per ſe, vel per aliquẽ aliũ quaſi per hoc timeri [g] volens, deponatur. *Item* ¶ Qui per ſeculares [h] poteſtates ordinatus fuerit, aut eccleſiam obtinuerit; deponatur: ſi vero religioſam η domum, expellatur.

Can. 30. Apoſt.
Io. 11.
Act. 8.
Can. 16. Apoſt.
Cõ. Neocæſ. c. 9. 15. q. 8. c. 1.
1. Tim. 3.
In epiſ. Taraſij ad Hadrianum. & in 7. ſyn. ca. 5. ex cano. Apoſ. 30. In ea. epiſ. & c. 5. ex conc. Chal. c. 2. nouellat 23. c. 24. apud Iulianum anteceſ.
Con. Neocæſ. c. 9.
Can. 16. al. 28. Apoſto. d. 63. omnis elec.
Can. Apoſt. 29. al. 31. & i ſep. ſynodo, c. 3.

a ¶ Traditio.] Id eſt. adinuentitia machinatio, quia per ſimoniam ſacerdotiũ obtinuit à Romanis.
b ¶ Et ſi in fornicationẽ.] Hoc intelligit G. & M. cũ ipſo iure ĩfamis. eſt, puta depręhenſus in adulterio, & in alijs, quę infamãt. 6. q. 1. §. porro. argu. 25. d. primũ & hoc de rigore iuris. ſed de miſericordia ſecus, vt 34. diſt. fraternitatis, ut ibi no. Dicit tamẽ Hug. hoc eſſe verum, qđ dicitur hic, licet durum ſit 25. diſt. vlt.
c ¶ Pęnitenti.] C. de. ſum. trin. liquet igitur.
d ¶ Sacerdotio.] Id eſt clericatui. arg. extra de cohabi. cler. ſi quiſquam.
e ¶ Religioſarum.] Et ita ĩ hoſpitali cõmittitur ſimonia.
f ¶ Orphanotrophiorum.] Arg. ſimoniã eſſe dare pecuniam pro adminiſtratione pauperum, & hoſpitalis. inf. 23. q. 8. §. quãuis. in Auth. de ſanc. epiſco. §. ſed neque. coll. 9.
g ¶ Timeri.] ſup. 45. diſt. quid autem.
h ¶ Qui per ſæculares.] j. 16. q. 7. ſi qs de inceps.

α ¶ Si quis.] *Caput hoc ex magna parte collectum ex varijs locis ſeptimæ ſynodi, ſed non ex verſione Anaſtaſij bibliothecarij, qua alioqui ſepe vti ſolet Gratianus, Initium quidem eſt in actione prima anathematiſmo ſeptimo.*
β ¶ Omnis epiſcopus.] *Hinc vſq; ad uerſ.* Taraſius Patriarcha, *ſumpta sũt ex epiſtola Taraſij ad Ioãnem presbyterũ, omiſſis tamẽ interdum nõnullis uerbis: quæ qdẽ epiſtola ĩ verſione Anaſtaſij eſt poſt actiones, & canones ſeptimæ ſynodi: ſed in noua verſione ĩpreſſa in tomis cõciliorũ, eſt ante ipsã ſynodũ.*
γ ¶ Ante baptiſmum.] *Hoc quidem loco perſpicuũ erratum eſt, quod auctori gloſſa negotium exhibuit. οὐδένα δὲ τούτων εἰς ἱερωσύνην ἀριθμηθέντα εἰ μὴ πρὸ τοῦ βαπτίσματος τοῦτο πέπραχεν idest,* neminem vero horũ in ſacerdotio adnumeratum, niſi forte ante baptiſmum hoc admiſit.
δ ¶ Et ſi rarò.] *Lõge plenius in noua verſione.* Quòd ſi autem id ſemel, atque iterum factũ eſt, non tamen cõfeſtim legem in eccleſia præſcribit. *Græce eſt. εἰ δὲ καὶ σπανίως γέγονε, οὐ νόμος ἐκκλησίας τοῦτο.*
ε ¶ Taraſius.] *Hæc videntur ſumpta ex epiſtola Taraſij ad Hadrianum (de qua dictum eſt, ſupra q. 1. ad c.* eos qui. *aut ex quinto capite ſeptimæ ſynodi: quibus locis refertur canon trigeſimus Apoſtolorum.*
ζ ¶ Quicunque per pecuniam.] *Hæc habentur etiam nouella 123. c. 24. apud Iulianum anteceſſorem.*
η ¶ Si vero religioſam.] *Hæc non ſunt in canone Apoſtolorum.*

Conue-

Conuenientibus.] Hæc eſt ſecunda pars q. in qua ꝓbat ꝙ tales ſunt recipiendi de mera conſuetudine canonum. Ioan. de Fant. In prima parte huius cap. ponuntur verba notarij. In ſecundo dicitur ꝙ ſancti patres, in Nicæna ſynodo præſidentes, & de futuro ſtatu eccleſia inquirentes, decreuerunt ab hæreſi reuertētes ad ſtatum priſtinū eſſe reparādos, ita ꝙ per ſcripturam abnegēt hæreſim, & fidem catholicam confiteantur: illi tamē nō sūt recipiēdi, qui ſpōte ſunt ab hæreticis ordinati, vel q ſtudio ſe ad ſubuerſionem noſtræ fidei elegerūt ab hæreticis ordinari, & ad robur ſui ꝓpoſiti ſancti patres in ſynodo reſidētes multas auctoritates ſanctorum patrum induxerunt. Secūda pars incipit ibi, Dignum eſt. CASVS. Conuenerunt ſancti patres in ſeptima ſynodo, vt tractarent qualiter epiſcopi ab hæreticis venientes recipi debeant. In prima parte ponuntur verba notarij. In ſecunda dicitur ſic eos eſſe recipiēdos ſicut vj. vniuerſales ſynodi receperunt. poſtea auctoritatib. ſanctorum patrum probatur, ꝙ recipiendi sūt, niſi vbi ad fidei ſubuerſionē ſunt ab hæreticis ordinati.

a ¶ Conuenientib.] verba notarij, quib. credendum eſt. Arg. ff. quod metus cauſa metū. §. ſed quod prętor. nam ibi interlocutoria ſententia ius facit.

ADDITIO. Ad huius declarationē videas qđ no. Inn. extra de offi. dele. cum in iure. in gl. hic uidetur. & de ꝓb. quoniam in glo. ꝓpter hoc ſatis, &c.

domini Papæ, vel eius legati. Hic ergo colligitur iſta diſtinctio: ſynodorum alia vniuerſalis, alia localis: & eſt arg. ꝙ authenticæ ſunt locales ſicut vniuerſales.

g ¶ Scripto.] Hic colligitur. ꝙ illi qui ab hæreſi reuertuntur ad fidem catholicam, ſcripto debent negare hæreſim

mitti. 24. q. 3. cum quibus. ubi dicitur, ꝙ cum hæreticis non eſt ſynodus ineunda: ſed illud intelligitur de manentib. in hæreſi, hic autem de reuertentib. ab hæreſi. Arch.

[*Item ex concilio Meldenſi, c. 43.*]

¶De eodem. PALEA. Cap. III.

CAuendum eſt, & ſummopere ſtudēdum, †ac per virtutem Chriſti ſanguinis interdicendum & epiſcopis, & regibus, & omnibus ſublimiorib' poteſtatibus, atque cunctis fautoribus, & electoribus quorumcumque, atque cōſenſoribus, ſeu ordinatoribus in gradu eccleſiaſtico, vt nemo per ſimoniacam hæreſim, regiminis locū obtineat, quacunque factione, calliditate, promiſſione, ſeu commoditate, aut datione per ſe, aut per ſubmiſſam† perſonam.

Et copioſius in ſchedis, capitu. de quib. 22. q. 2. præcariæ. Burch. l. 1. c. 21. Iuo p. 5. c. 75.

†*al. præcauendum.*

†*al. emiſſam.*

Item in eadem ſynodo ſeptima, actione prima.

¶ Qui redeuntes ab hæreticis recipi poſſunt, vel non. Cap. IIII.

ij CОnuenientibus[a] apud Nicæā Bithyniæ, & cōſidētibus Petro archipresbytero, & Petro presbytero, & abbate monaſterij ſancti Sabæ, locū tenētibus Hadriani Papæ, & Taraſio archiepiſcopo Conſtantinopolis, & Ioanne, [b] & Thoma apochriſarijs [c] Apoſtolicarū ſediū orientalium, [d] cæteris epiſcopis; epiſcopi Siciliæ dixerunt: Dignū eſt, α vt de futuris inquiramus. ¶Item Baſilius [e] epiſcopus Ancyræ dixit: Conſtitutio eccleſiaſtica habet canonice tradita ab antiquo à sāctis Apoſtolis, & ſucceſſoribus eorū, ſanctis patribus noſtris, & magiſtris & ſanctis vniuerſalibus[f] ſex ſynodis, & localibus ſynodis orthodoxis, vt q ab aliqua hæreſi reuertuntur, ad orthodoxam fidem, & traditionem catholicæ eccleſię, ſcripto,[g] negare debeant hæreſim ſuam, & confiteri catholicam fidem. ¶Item Taraſius patriarcha dicit: videtur vobis, vt ſedes ſuas recipiant, qui ab hæreſi reuertuntur? ¶ Religioſiſſimi monachi[h] dixerunt: ſicut receperunt vniuerſales ſex ſynodi ab hæreſi reuertētes, ita & nos recipimus. ¶ Sancta ſynodus dicit: placet omnibus nobis. Et iuſſi ſunt Baſilius [i] epiſcopus Ancyræ, & Theodorus epiſcopus Myrorum† ciuitatis, & Theodoſius epiſcopus Amorij ſedere in gradibus, & in ſedibus ſuis. ¶ Item Cōſtātinus γ eps Cypri dixit. nō oportet [k] nos qui epiſcopi

†*al. Myron.*

a ¶ Et Ioanne.] Qui dixit eſſe melius iurantem peierare, quam ſacramentū in fractione ſacrarum imaginum ſeruare, vt 22. q. 4. actione.

c ¶ Apocriſarijs.] apos nuncius, & criſis aurum, quaſi deaurati nūcij: tales hodie nō sūt Papæ, ſed apploſibarij.

d ¶ Orientaliū.] Alexādrię, Antiochię, & Hieroſolymis.

e ¶ Item Baſilius.] Non uidetur ꝙ ille Baſilius debebat loqui,1 quia erat hæreticus, ut inf. per 12. lineas. ibi, iuſſi ſunt, &c. Sed dic, ꝙ loquebatur vt excuſaret ſe. Vel forte adhuc de hæreſi non conſtabat. 2. q. 1. multi.

1 Immo, & videtur ꝙ non debuit intereſſe cōcilio nec ad aliud admitti. 24. q. 3. cum quibus.

f ¶ Vniuerſalibus.] Vniuerſales ſynodi dicuntur quibus intereſt Ro. Pontif. vel eius legatus Locales quas cōgregāt primates, vel metropolitani abſque præsētia

reſim ſuam, ut inf. ea. q. quoties. &c. ſi quis. inf. de cōſ. diſt. 2. ego Berengarius. in 26. q. 6. his qui tempore.

h ¶ Monachi.] Et ita monachi intereſſe debent ſynodo: quod uerum eſt in abbatibus, vt 18. diſt. epiſcopus non debet.

ADDITIO. Nota ſub nomine monachorum ſiue fratrum, abbates connumeri, vt patet extra de ſi. c. vlt. & de priui. cap. ex ore. Archid.

i ¶ Baſilius, &c.] iſti tres reuertebantur ab hæreſi.

K ¶ Oportet.] Sed ad quid reſpondet iſte ſic? Dic ꝙ reprehendit Taraſium, qui dixerat, videtur vobis, &c. & ideo ſtatim reſpondet iſte Taraſius reprehendendo Conſtantinum.

a ¶ Sed

† Concor. l. cū clericus. §. ipſe vero. C. de epiſc. & cler. & in auth. conſti. quæ de dig. §. cum namque.

ſumus, indigere doctrina, ſed aliorum[a] eſſe doctores. † ¶ Item Taraſius epiſcopus dixit: malorum δ doctorum mala eſt doctrina. Eccleſia de malis doctoribus ſacerdotes non recipit. ¶ Item Ioannes ε Apochriſarius orientalium ſedium dixit hæreſis ſeparat omnem hominē ab eccleſia. ¶ Item Taraſius epiſcopus dixit: Ecce multi canonici libri, & ſynodici, & paterni lecti sūt; & ab hæreſi reuertentes docuerunt nos recipere, ſi aliqua ζ alia[b] cauſa non eſt in eis. ¶ Item Petrus η Apochriſarius Papæ dixit: Romę exulatus[c] eſt Macharius[d] hęreticus a ſancta ſexta ſynodo, & quadraginta dierum inducias dedit illi pater noſter Benedictus Papa, & quotidie[e] mittebat[f] ad eum Bonifacium conſiliarium ſuum, & inſtruebat eum commonitorijs verbis ex diuina ſcriptura, & nullatenus voluit emendari. Hoc autem faciebat, vt eum reciperet in ordine ſuo. ¶ Item Taraſius epiſcopus † dixit: quid dicitis de Anatolio? nonne etiam in quarta ſynodo factus eſt princeps?[g] & ecce ab ipſo Dioſcoro ordinatus eſt? Et nos igitur ita recipiamus eos, qui ab hæreticis ordinati ſunt, ſicut & Anatolius receptus eſt. ¶ Item. Vere[h] vox Dei eſt, quoniam non moriuntur filij pro patribus? ſed vnuſquiſque in peccato ſuo morietur.[i] addatur, quoniā ex Deo eſt ordinatio.[k] ¶ Item Taraſius patriarcha dixit: audiuimus paterna mandata. Quid igitur? Oportet recipere ab hæreticis ordinatos?[l] ¶ Sancta ſynodus dixit: audiuimus domine; & oportet nos recipere. ¶ Taraſius patriarcha dixit; Plures eorum, qui in ſexta ſynodo conuenerunt, a Sergio, Pyrrho, Paulo, & Petro ordinati ſunt, qui fuerunt principes hæreſeos Monothelitarum quoniam iſti continuatim † in Conſtantinopolitana ſede ſederunt: & ab vltimo eorum, Petro ſcilicet, vſque ad ſextam ſynodum non fuerūt plures quam duodecim anni. Thomas verò, & Ioānes, & Cōſtantinus ab hæreticis illis archiepiſcopi facti ſunt, & tamen propter hoc non ſunt reprobati. ¶ Sancta ſynodus dixit, hoc manifeſtum eſt. ¶ Conſtantinus epiſcopus Cypri dixit: ſufficienter oſtēſum eſt, quòd ab hęreticis veniētes recipiendi ſunt. Si verò quis ſpōte ad hęreticum vadit, & accipit ordinationem non recipiatur.[m] ¶ Item Taraſius Patriarcha dixit: Et ego refuto eos, qui ob huiuſmodi cauſam ad fidei ſubuerſionem ordinati ſunt: & maxime cum præſentes eſſent orthodoxi epiſcopi, a quibus poterant ordinari. Sic eſt enim paternus intellectus. Si verò ſynodalis conſonantia fuerit, & vnitas eccleſiarum de orthodoxis, qui præſumpſerint ab immundis hæreticis ordinari, depoſitioni ſubiaceant. Sancta ſynodus dixit: hoc eſt iuſtum iudicium.

† al. patriarcha.

Ezech. 18. 4. Reg. 14.

† ἀμοιβαδόν.

¶ *Hoc etiam caput collectum eſt ex varijs locis primæ actionis eiuſdem ſeptimæ ſynodi, omninoque operæ pretium eſt integrā illam actionem perlegere: nonnulla tamen notabuntur.*

α ¶ Dignum] *Locus eſt poſt recitationem nominum epiſcoporum qui conuenerant: ſed valde conciſe refertur: quod in alijs etiam locis huius capitis euenit.*

β ¶ Conſtitutio.] *Verba quæ proxime huic parti antecedunt, ſunt hæc, ἀπόλις ἄλλον ἀνέγνω οὕτως idest, vt interpretatur*

a ¶ Sed aliorum.] vt ſ. ea. q. 1. vniuſſimus. & eſt argu. cont. malos doctores. nam q alios docere debent, &c. ff. de edē. ſi quis ex argētarijs §. prior.
b ¶ Si aliqua alia.] quę impediat diſpēſationem. ſu. q. 5. c. 1. in fi.
c ¶ Romę exulatus.] Ideſt, per excōmunicationem exilio cōdemnatus. ſup. d. 16. ſexta.
d ¶ Macharius.] Pronunciatus.
e ¶ Quotidie.] ī. 24. q. 3. dixit Apoſtolus. ADDITIO. Nam ibi dicitur poſt ſecundā & tertiā admonitionem hęreticum eſſe vitandum. Sed illud intellige quātum ad ſecreta fidei noſtræ. nō quantū ad admonitionem. 42. diſ. in mandatis. Archid.
f ¶ Mittebat.] ſu. d. 19. Anaſtaſius cont.
g ¶ Princeps.] Ideſt, promulgator vel auctor canonum, vt d. 16. ſexta. uer. quarta. Ioan.
h ¶ Item vere.] Quaſi dicat, licet parentes, ſ. epiſcopi hæretici fuerunt, non tamē filij in hæreſi ſuſcepti & ordinati cū ad eccleſiarum redierunt minus recipiēdi ſunt in ordinib⁹, vt ſ. d. 19. Anaſtaſi⁹.
i ¶ Morietur.] Quaſi dicat, tandiu morietur, quamdiu pęnitētiam non agit, & ſic facit ad propoſitū.
k ¶ Ordinatio.] Facta per hęreticos in forma eccleſię: & iō non eſt reiteranda, vt ſ. ea. q. 4. Iudæi. ī. 24. q. 3. §. his ita.
l ¶ Ordinatos.] Arg. pro opinione dicentium, ꝙ ille, qui recipit vltimam manus impoſitionem extra eccleſiā, ordines cōfert, ꝙ eſt cōt. Ioan. de Fant. vt dixi 9. q. 1. ī ſūma nā recipiūtur hic in ordinibus ordinati ab illis, qui receperūt in hæreſi ep̄alem vnctionem, vt a Sergio, Petro, Paulo, Pyrrho.
m ¶ Nō recipiat.] In caſu ſeq. vel de iure.

EX HAC. Hæc eſt tertia pars queſt. in qua dicitur, quod ſi moniacus in ordine in perpetuum eſt ſuſpenſus, & hoc probat per c. Leonis. Io. de Fan.

CASVS. Infert Gratian⁹ ex ſupradictis capitulis 7. ſynodi, & ex 1. c. huius qõnis, quod qui ſpõte ſunt ab hereticis ordinati, vel in ſubuerſionẽ fidei noſtrę, ab eis ordinem receperunt, vel q in eccleſia ordinati poſtea eccleſię rebelles fuerunt nõ ſunt in ſuis ordinib. recipiendi: ſed cũ ſimoniaci pdicta non faciãt, videtur aliud eſſe de eis dicendum. infert ſtã per multa capitula, ꝙ ſimoniaci reparari non debent Sed dicit Gratianus verũ eſſe hoc, niſi fiat ex diſpenſatione, quæ diſpenſatio propter multas cauſas hic enumeratas fieri poteſt. ſicut quandoq; diſpẽſatũ fuit. vt de monachis, vel laicis clerici aſſumantur.

a ¶ Auctoritate verò Cypriani.] Sup. eo. ſi qui presbyteri.

Anaſtaſius, ex libello legit ita. *Nõ enim ſententiã dicit nũc Baſilius, ſed abiurat hæreſim, in quã cum alijs lapſus fuerat: quam abiurationem, vna cum profeſſione catholica fidei oportuit ipſum ex libello, quod nunc etiam in more poſitum eſt, recitare. Libellus verò hic incipit*, Conſtitutio, &c.

γ ¶ Cõſtãtinus.] *Poſt receptionem Baſilij, Theodori, & Theodoſij acceſſerũt alij epiſcopi, qui in eandẽ hæreſim lapſi, admitti ſe a ſancta ſynodo eodẽ modo poſtulabãt, & cum vnus ipſorũ excuſationis gratia, dixiſſet, ſe a malis magiſtris ſeductum fuiſſe, Cõſtantinus epiſcopus Conſtantia, quæ in Cypro eſt, hoc ei exprobrauit. Exprobratio græcè ſic hẽt ἔδει ὑμᾶς ἐπισκόπους ὄντας μὴ διδασκαλίας δεῖσθαι ἀλλὰ διδασκάλους εἶναι ἑτέρων, quæ ſic Anaſtaſius vertit*, Oportebat vos, cum eſſetis epiſcopi, diſcendendi nullam neceſſitatem habere: ſed magiſtros eſſe potius aliorum.

δ ¶ Malorum.] *Cum Hypatius, & alij epiſcopi, qui a ſancta ſynodo admitti petebant, dixiſſent, a malis magiſtris malas ſe doctrinas accepiſſe, reſpondens ei Taraſius Patriarcha inquit:* ἐπειδήπερ εἴπατε, κακῶν διδασκάλων κακὰ τὰ μαθήματα, ἡ ἐκκλησία ἐκ κακῶν διδασκάλων ἱερεῖς δέχεσθαι οὐ προσίεται, *id eſt*. Quando quidem dixiſtis, malorũ doctorũ malæ diſciplinas: eccleſia, vt ex malis doctoribus ſacerdotes admittat, non facile adducitur. *Ex quo apparet Taraſiũ nõ contradicere Cõſtantino, vt auctor gloſſe putauit.*

ε ¶ Item Ioannes.] *Poſt recitata verba Taraſii cũ in ſynodus dubitaretur, an etiam hi, ſicuti tres priores recepti erant, ſtatim eſſent recipiendi, Ioannes Apocriſarius Patriarchæ Antiochiæ, & Conſtantinus epiſcopus Conſtantiæ Cypri, petierunt, vt canones, & ſanctorum Patrum libri eo ſpectantes legerentur, vt maturius poſſet conſtitui, quomodo redeuntes ab hæreſi ad eccleſiam catholicam eſſent recipiendi & cum de octauo canone primæ Nicanæ ſynodi (in quo de Chataris recipiendis agitur) differeretur. Ioannes hæc eſt interlocutus.*

ζ ¶ Si aliqua alia cauſa.] *Græcè eſt*, καὶ εἰ ἄρτις αἰτία πονηρὰ οὐχ εὕρηται ἐν αὐτοῖς, *quæ Anaſtaſius vertit*, niſi forte in eis maligna fuerit noxa reperta, & *paulo poſt*, ſi non eſt, in illis aliqua cauſa nefaria.

η ¶ Petrus.] *Poſt multos canones lectos, & multas ſanctorũ Patrũ auctoritates recitatas, cũ Taraſius ex illis collegiſſet, ab hæreſi reuertẽtes eſſe recipiẽdos in catholica eccleſia, Petrus legatus Hadriani Papæ, exẽplo Benedicti Papæ id cõfirmat.*

θ ¶ Vſque ad ſextam.] *Græcè eſt.* ἕως τῆς ἕκτης συνόδου ἐπὶ πλέον οὐ διῆλθον, ἢ δεκαπέντε *id eſt*, vſque ad ſextam ſynodum non interceſſerunt anni plures quam quindecim.

ι ¶ Si verò ſynodalis.] *Græcè legitur.* ἐὰν δὲ συνοδικὴ ἐκφώνησις γένηται καὶ ὁμόνοια τῶν ἐκκλησιῶν ἐπ' ὀρθοδοξίᾳ, τολμῶν ἀπὸ τῶν βεβήλων αἱρετικῶν χειροτονεῖσθαι, τῇ καθαιρέσει ὑποπεσεῖται. *Quæ Anaſtaſius vertit.* Si autem ſynodica promulgatio, & concordia eccleſiarum, cauſa orthodoxiæ, facta fuerit, qui præſumpſerit a profanis hæreticis ordinari, depoſitioni ſuccũbet.

3 *Ex hac auctoritate datur intelligi, quòd qui ab vnitate catholicæ fidei in hæreticorum ſocietatem tranſierit, vel de manibus eorum, eccleſiaſtica dignitatis ſacramenta percipiat; vel qui contemptis orthodoxis ab hæreticis ordinari deſiderauerit, & ſi poſtea ſua abrenuntians hæreſi ad eccleſiam redierit, officio tamen accepto fungi non poterit. Auctoritate verò Cypriani* [a] 1 *prohibentur adminiſtratione eccleſiaſtica, qui intra catholicam eccleſiam ordinati ad fidei impugnationem dilabuntur. Porrò ſimoniaci nec ab hæreticis ordinantur ad fidei ſubuerſionem. nec intra eccleſiam catholicam ordinati aduerſus fidem armantur. Quamuis enim nonnullos per pecuniam ordinent; non tamen ſi-*

1. ſup. ea. ſi qui preſbyteri.

1 Et ca.preſbyter ſi per pecuniam, &c. qui ſtudet, & q. 3. ſi qs dator, & c. ſi quis epus. H.

a ¶ Si quis.]Sup.ead.q.7. ſi quis 1.
b ¶ Et Innocentij.]Sup.ead.q.3.cap. vlt. ſup. ead.q.1. Arrianos.
c ¶ Et aliorum.]Sup.ea.q.1.ſi quis confugerit,cap.qui ſtudet,&c. ſi quis epiſcopus per pecuniam. Requi-

-bus, vt dixi 82. d. presbyter de ſimonia verò pœnitere nõ pt,niſi prius dimittat ordines.vt ſu.e.q.1.ſi qs neq;
g ¶ Subuenire.] Niſi gradibus ſuis, vel dignitatibus taliter adeptus prius an[illegible]ſis,vt ſu.ea.q.1. ſi quis omnẽ,& ſup.ea.q.1.ſi quis neq;inf.27.q.1.quæ Chriſto, &c.nec aliqua inf.32. q. 7. fidelis.
h ¶ Obuiare.]if.25. q.1.ſunt quidã,&c. contra ſtatuta.
i ¶ Sed in illorum.] vt ſ.de iure de ponẽtur,vt ſup.ea.ſi quis omnem.

1 forte ſu. ea. q.1.q per pecunias, aut q. 7.c. ſi quis omnẽ.§. quicumque per pecuniam.
2 ſup.ead.q.7. ſi qs q.3.ca.vlt.q.1. c.Arrianos.3.eo.q.1.c.ſi qs confugerit, & c. qui ſtudet,& c.ſi qs epiſcopus per pecuniam.

dem impugnant, nec gratiam ſpiritus ſancti venalẽ prædicant. Vnde veraci pœnitentia, cum hæreſim ſuam deteſtati fuerint, præmiſſis auctoritatibus non prohibentur recipi in ſuis gradibus. Veruntamen capitulo illo Nicænæ ſynodi 1, ſi quis per pecuniam, & c. & illo alio ſeptimæ ſynodi 2, ſi quis [a] omnem traditionem, & c. & Innocentij [b], & aliorum [c] 3 multorum auctoritatibus irreparabiliter damnari iubentur.

Hinc etiam Leo 4. epiſcopis Britanniæ.

¶ In ordine male accepto ſimoniaci pœnitentiam agere non poſſunt. Cap. V.

Iuo p.5.cap. 115.

REquiritis de ijs, qui turpiſſimo lucro columbas in templo Domini vendere [d] non pertimeſcunt, & ſua facta, improba temeritate Simonis hæreſi coniungunt, vtrum poſſint [e] in ordine [f] pœnitentiam agere, an tantummodo extra ordinẽ, & ſacerdotalem facere gradum. Quod nos quidem conuictis, & ijs, qui tam deteſtabile nefas (quod iam multis eſt damnatum cõcilijs) peregiſſe noſcuntur, nulla poſſumus pęnitentia ſubuenire [g], & tot ſpiritualibus patribus obuiare [h]; ſed in illorum [i] patrum me ſententia conuenire omnibus certum ſit.

¶ *Epiſtola huius Leonis, quarti ad epiſcopos Britanniæ magna pars (in qua etiam eſt hoc caput) habetur in codice peruetuſto.*

4 *Niſi rigor diſciplinæ quandoque relaxetur ex diſpenſatione miſericordiæ. Multorum enim crimina ſunt damnabilia, quæ tamen eccleſia tolerat pro tempore, pro perſona intuitu pietatis, vel neceſſitatis, ſiue vtilitatis [k], & pro euentu rei. Pro tempore: ſicut Gelaſius, qui cum neceſſitate temporis videret Italicam eccleſiam propter belli famiſq; incurſionem fere omnium clericorum officio deſtitutam, adeo vt pleriſq; [l] populis ſubſidia regendarum*

NISI RIGOR. Hæc eſt quarta pars quæſt. in qua probatur per 17.auctor. ꝙ diſpenſationes fiunt ſex modis. Io.de Fã.
K ¶ Vtilitatis.] Sicut etiã ius ciuile quædam admittit propter vtilitatem. ff. de pign. ſed an viæ.
l ¶ Vt pleriſq;.] Hic incipit tractare de diſpenſatione, vnde videndũ eſt quid ſit diſpenſatio, quid diſpẽſare, & quod ius ſit diſpenſabile, & quis poſſit diſpẽſare. Diſpẽſatio eſt iuris cõis relaxatio facta cũ cauſæ cognitione ab eo, qui ius hẽt diſpẽſandi. arg. 12.q.1. ex his. Diſpẽſare eſt diuerſa pẽſare. Nam omnia hæc de quibus fit mẽtio in hoc.§. pẽſare debet qui diſpenſare vult. Scias ergo, ꝙ vbicũq; decoloratur ſtatus eccleſiæ, non pt diſpẽſari, vt inf. e.& ſi illa. Dicũt qui dã indiſtincte, ꝙ cõtra quatuor concilia non poſſit diſpẽſari. ut ſup.15.diſt. ſicut. nec cõtra Euãgeliũ,

Diſpenſatio quandoque non poteſt.

Ordinũ emptores,& uẽditores qualiter pænitere debent.
2 Arg.inſti. de uſuc. §. furtiuæ.i ſi. & nota ſup. eo.q.1. ordinationes Ar.
3 Sub ut ſic per dignam pęnitẽtiam poſſint uel mereantur in ordinib. miniſtrare, an oĩno deij ci. Arch.

d REquiritis.] ¶ Vendere.] Ideſt, emere nam veteres indifferẽter utebãtur his uerbis.ff.de actio.emp. ueteres. Nam de uenditore non uidetur dubium quin remanere poſſit, unde loquitur de emptoribus, quia agere pœnitentiam non poſſunt in ordine empto, niſi purgetur uitium rei furtiuæ, ideſt, niſi dimiſſo, quod ſimoniace acquiſierunt 2, ſed uendentes poſſunt, ſi uitium occultum eſt. Vel indifferenter de emptoribus, & uenditoribus intelligitur, ꝙ non poſſunt agere pœnitentiam remanendo in ordinibus ſuis, niſi ex diſpenſatione, ſi crimen ſimoniæ ſit notum. Loquitur enim de conuictis, & quorum crimina ſunt publica. de talibus quidem interrogatus eſt Papa, & de talibus reſpondet.
e ¶ Vtrum poſſint.] Ideſt, utrum poſſint retinere ordines poſt pœnitentiam 3. & hoc notat ſequens litera, an tantummodo, &c.& exaudi de conuictis, ut inf. ſequitur, nam cum ſponte confeſſo mitius eſt agendum.
f ¶ In ordine.] Hinc collige ſubditum poſſe accuſare prælatum de ſimonia non pręmiſſa priuata admonitione arg. contra inf.ea.q.ult. patet. & hęc eſt ratio, quia de alij criminibus poteſt quis pœnitere, & eſſe in ordini-

uel præceptum Apoſtoli, ut 25.q.1. ſunt quidam, ut ibi notaui. De diſpenſatione epiſcoporum di[illegible], ꝙ ubicũq; non eſt eis prohibita diſpenſatio, ibi poſſunt diſpenſare 4. ut extra de cler.pug. in duel. ca. 1.& de ſen.ex. nuper. In quibuſdam tamen caſibus inuenio eis permiſſam diſpenſationem, in quibuſdam prohibitam, quandoque enim diſpenſant cum ſacrilego, ut 50.diſt.ſi quis presbyter: Item cum hæretico, 50.diſt. presbyteros,qui. Item cum adultero, ut extra de iud. ac ſi clerici. Item cum ſimoniaco diſpenſant, quandoque in beneficio. quandoque in ordine, ut ſup.ea.q.5.c.1.& cap.ult. Item cum ſchiſmatico, ut 50.d.ut conſtitueretur. In maioribus autem criminibus etiam diſpenſant in beneficijs, ſi ſunt occulta 5.ut 50. diſt. de his uero. Item cum homicida diſpenſant in beneficio, ut extra de cler. pug. in duel. Henricus, & de homi. interfeciſti, 50.diſt in. ſludeat, ſed non in officio, ut 50. diſt in. miror. Item quãdoque cum aliquo diſpenſant in matrimonio contrahendo, ut 3.q. 2. antiqui. Item in ordinibus, & dignitatibus, niſi tantũ in epiſcopatu, ut extra de elec. innotuit. Item diſpenſant cum excommunicato miniſtrante, ut 2. quæſ. 5.

4 Et idẽ no. 50.d. in ſumma, & c. miror. ext. de temp.ord.di lectus. Arc.
Eõi cũ multis diſpẽſãt.
5 Sic et notar Vin. ext. de iud.at ſi. & hoc ꝓ illud c. hic al[illegible] 1 g.de his ue ro. Archid.

Digitized by Google

quanto, licet ſit contrarium 11.q. 3. ſi quis epiſcopus. Fit autem diſpenſatio cum hoc requirit neceſſitas, vel vtilitas, infr. ea. tali. Itẽ fit quandoque diſpenſatio, quia timetur magis malum, ſicut cum Angelicis fuit diſpenſatum, vt 35.q.3. quod ſcripſit, &c. quædam lex. Item quandoque propter futurum bonum, vt quando diſpenſatur cũ hereticis, vt alij facilius reuertantur ad eccleſiam, vt 23. q.4. ipſa pietas. Item quandoque propter multitudinẽ, & propter ſcandalum vitãdum 50. diſt. conſtitueretur.

epiſcopus, ſup. ead. q. conuenientibus, arg. contra inſ. de pœn. diſt. 1. quem pœnitet, nam ibi dicitur, ꝙ viua voce debet confiteri. Sed illud verum eſt, ſed nihilo minus poſtea per ſcripturam debet confiteri.

i ¶ Vt fateantur.] Inf. 23. q. vlt. peſſimam.

deeſſent animarum; conceſſit de monachis [a] *vel de laicis clericos aſſumi, ita dicens epiſcopis per Lucaniam, epiſt. 1. c 1.*

¶ Pro tempore neceſſitate Apoſtolicæ ſedis decreta temperantur. Cap. VI.

NEceſſaria rerũ diſpenſatione cõſtringimur, & Apoſtolicæ ſedis moderamine cõuenimur ſic canonum paternorum decreta liberare, & retro præſulum, deceſſorumque noſtrorum præcepta metiri, vt quæ præſentium neceſſitas temporum in reſtaurandis eccleſijs relaxanda depoſcit, adhibita diligenti conſideratione (quantum poteſt fieri) temperemus. Poly. l. 7. tit. 15. Anſ. l. 2. c. 34. Iuo p. 3. c. 141.

Item, Priſcis igitur, &c. [Require ſupra in tractatu ordinandorum.] Item Innocentius Papa cum pro neceſſitate temporis, ne nimium ſcandalum eſſet in eccleſia, ordinatos à Bonoſo hæretico ſuſciperet, ait in decretis ſuis, epiſt. 22. ad epiſcopos Macedoniæ, c. 5. diſtin. 55.

¶ Ceſſante neceſſitate debet ceſſare quod vrgebat Cap. VII.

QVod pro remedio, ac neceſſitate temporis ſtatutum eſt; conſtat primitus non fuiſſe, *& infra.* Quod ergo neceſſitas pro remedio reperit; ceſſante [b] neceſſitate [c] debet vtique ceſſare pariter quod vrgebat [d] †: quia aliud α eſt ordo legitimus; aliud, quod vſurpatio [e] ad præſens fieri tempus impellit. ſup. ea. q. 1. quod ꝑ neceſſitate. Iuo in prologo.

α ¶ Quia aliud.] *In originali, & apud Iuonem, & in multis manuſcriptis Gratiani legitur*; alius eſt ordo legitimus; alia vſurpatio, quam ad præſens fieri tempus impellit.

Similiter ex diſpenſatione etiam in Nicano concilio, cap. 8. de Nouatianis ſtatutum eſt, vt ad eccleſiam redeuntes ordinentur [f].

¶ Iterum ordinentur, qui ex Nouatianis ad eccleſiam redierint. Cap. VIII.

SI qui voluerint [g] venire ad eccleſiam catholicam, & Apoſtolicam ex Nouatianis; placuit ſancto concilio, vt ordinentur, β & ſic maneant in clero. Ante omnia autem hanc ab eis confeſſionem per ſcripturam [h] exigi oportet, vt fateantur [i] ſe communi conſenſu [k] eccleſiæ catholicæ, & Apoſtolicæ ſtatuta obſeruaturos.

β § Vt ordinẽtur.] *Græce eſt;* ὥς τε χειροϑετουμένους αὐτοὺς μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ *q Dionyſius vertit, vt* impoſitionẽ manus accipiens ſic in clero permaneat. *Ac Taraſius Patriarcha Cõſtantinopolitanus in actione prima ſeptima ſynodi poſt recitationem iſtius canonis iſtã vocem,* χειροϑεσία, *interpretatur benedictionem, non ordinationem.*

Item Gregorius lib. 10. reg. epiſt. 31.

a ¶ De monachis.] vt ſup. 55. diſt. c. 1.

NEceſſaria.] CASVS. Dicit hic, quòd propter neceſſitatem quãdoq; rigor canonũ relaxatur, vnde propter neceſſitatem ex monachis, uel laicis clerici eliguntur, & ordinati ab hæreticis tolerantur.

QVod pro remedio.] CASVS. Dicitur hic, quod diſpenſatio, quæ facta fuit ex neceſſitate, de iure cõmuni non fuit, unde ceſſãte neceſſitate ceſſare dẽt diſpenſatio Aliud enim eſt quod legitime & de iure fit, aliud diſpenſatione. Sequẽs. §. cũ c. patet.

b ¶ Ceſſante.] Arg. cã ſublata tolli conſtitutionem ex eadẽ cauſa ortam, ceſſãte .n. neceſſitate ceſſare debet id qđ i, urgebat, ut ſu. d. 28. de Syracuſanæ. ſu. e. q. 1 quod ꝑ remedio. & ſu. d. 61. §. his omnibus, &c. neophytus ſup. q. 1. quę ꝑ neceſſitate. ſu. diſ. 48. quoniã multa ĩf. 9. q. 1. ordinationes, & 63. diſt. §. uerum.

c ¶ Neceſſitate.] futura: ſed nõ iam facta.

d ¶ Quod urgebat.] Arg. ff. de adop. ĩ omni fere iure ar. ff. de ſtatu ho. hõ liber.

e ¶ Vſurpatio.] Ideſt diſpẽſatio, uel iuris derogatio impellit, ut promoueantur.

f ¶ Ordinentur.] Id eſt, ut promoueãtur uel ordinentur, ſi ante non fuerint ordinati, uel forte extra formam eccleſiæ.

g SI qui uoluerint.] Sup. ead. q. 1. ſi quis confugerit.

h ¶ Per ſcripturam.] Inf. ea. q. Maximu, & cap. ſi quis

K ¶ Conſenſu.] Aliud eſt ergo iurare ſtare mandatis eccleſiæ, aliud epiſcopi 2, & ex hoc ſoluitur contrarietas illorum c. extra, de appel. quæſtioni. & cap. preterea. immo idem eſt extra de ſent. excom. ex tenore, Io.

Ceſſante cã ceſſat conſtitutio ex ea orta.

1 Quod hic le. & no. infra ead. & ſi illa, tene intellige, ut uidelicet ceſſante neceſſitate ſimilis diſpenſatio non fiat. Nam diſpenſatio ſemel facta nõ eſt amplius reuocanda. extra de fi. ꝑsby. ſicut, nec in iure remiſſio. 23. q. 4. ſi illic. Ar.

† Concor. tex. in l. liberorum, cum gl. ff. de his qui no. inf. & Bart. in l. 1. ff. ſol. matrimo.

2 Ar. contra e. q. 1. ſcire. & extra de his quæ ui, me. cau. c. 1. §. ult. & de hoc, & de ſen. exc. ex tenore. Arc.

Quoties

QVoties.] CASVS. In hoc c.continetur qualiter iurare debeant reuertentes ab hæreſis. Dicitur.n.ꝙ epiſcopus reuertens ab hæreſi ad eccleſiam, iurat propter cautelam futurorum ſummo Pontifici pariter cum ſuis ſocijs, ꝙ ab vnitate eccleſiæ, & communione Romani Pontificis nunquam recedet,& iuramento per manum notarij ſcripto, tam ille, quàm ſocij pro voluntate ſub ſcribant.

¶Iuramentum a ſchiſmate redeuntium. Cap. IX.

Anſel.lib.6.c.161.
Poly.li.7.tit.6.

QVoties cordis oculus nube erroris obductus, ſupernæ illuſtrationis lumine fit ſerenus; magna cautela [a] nitendam eſt, ne latenter auctor ſchiſmatis irruat, & ab vnitatis radice eos, qui ad eam reuerſi fuerant, telo iterum erroris abſcindat. Et ideò poſtquam ego ille *a* ciuitatis illius eps, comperto diuiſionis laqueo, quo tenebar, diutina mecum cogitatione pertractans, prona, & ſpontanea voluntate ad vnitatem ſedis Apoſtolicæ diuina gratia duce reuerſus ſum; & ne non pura mente, ſed ſimulata reuerſus exiſtimer; ſpondeo ſub ordinis [b] mei caſu, & anathematis [c] obligatione, atq; promitto tibi, & per te [d] ſancto Petro Apoſtolorum principi, atq; eius vicario Beatiſſimo Gregorio, vel ſucceſſoribus ipſius me nunquam quorumlibet ſuaſionibus, vel quocunque alio modo ad ſchiſma, de quo redemptoris noſtri miſericordia liberante ereptus ſum, reuerſurum; ſed ſemper me in vnitate ſanctæ eccleſiæ catholicæ, & communione Romani Pontificis per omnia permanſurū. Vnde iurans per Deum omnipotentem & hęc ſancta quatuor Euāgelia [e], quæ in manibus meis teneo, & ſalutem [f] dominorum [g] noſtrorum Rempublicam gubernantium, me in vnitate, ſicut dixi eccleſiæ catholicæ & cõmunione Romani Pontificis ſemper, & ſine dubio permanere. Quòd ſi (quod abſit) aliqua excuſatione, vel argumento ab hac me vnitate diuiſero, periurij reatum incurrens, æternæ pœnæ obligatus inueniar, & cum auctore ſchiſmatis habeā in futuro ſæculo portionem: Hanc autē profeſſionis, promiſſionisque meæ chartulam notario illi cum conſenſu presbyterorum, & diaconorum, atque clericorum, qui me in hac vnitate obligantes in ſupraſcriptis omnibus prona ſimul voluntate ſecuti, atque proprijs manibus ſubſcripturis ſunt, ſcribendam dictaui, & propria manu ſubſcribens tibi tradidi. Acta in loco illo, & cõſulibus [h] ſupraſcriptis. Subſcriptio epiſcopi illius. Ego ille, epiſcopus ciuitatis illius, huic confeſſioni, promiſſionique meæ, præſtito de conſeruandis ſubſcriptis omnibus ſacramento [i] ſubſcripſi [k].

† *al. ſalutem gentiū, atque illuſtrium dominorum.*] *al gentiūque illuſtrium*] Anſ.

a ¶Ego ille.] *Repoſita eſt antiqua nota* ille, *ex codicib. epiſtolarū B Hregorij impreſſis, ac manuſcriptis, qua quidē nota in hoc capite multoties repetitur. Pro ea ī vulgatis Gratiani exē-*

a ¶ Magna cautela.] Arg. ꝙ cum abundantiori cautela faciendum eſt, in quo timetur regreſſus. ſup.diſt.28.de his infra. 20.q.2.c.vlt.& q.3.c.1.ſup.d.23.quamquam.

b ¶ Sub ordinis.] Similiter obligatur aliquis ſub pœna beneficij ſui, vt extra de elect.cum dilectus.in fi.& extra de crim.fal.c.fi.

Excõicare ſeipſum nemo poteſt.

c ¶Anathematis.] Imprecatio eſt. non enim quiſquam poteſt ſe excommunicare. Similis eſt imprecatio de conſecr.diſt.2.egò Berengarius.& 12.q.3.ſi is qui.Nec poteſt apud ſe aliquis obligari.ff. de fideiuſſ.ſi quis pro eo.§.1.

d ¶Et per te.] Arg.contra inſt. de inutil. ſtip.§. ſi quis alij. quia ibi dr̄, ꝙ alteri ſtipulari, vel paciſci nemo poteſt, niſi ſit ſeruus eius, vt ibi, vel procurator præſentis. ff.de verb.obli. ſi curatori p̄ſens. Dic ergo ideo hoc fieri, qa Papa ſeruus eſt B.Petri. vnde dicit de ſe in epiſtolis ſuis, ſeruus ſeruorum Dei. Vnde verſus.

Papa dicitur ſeruus ſeruorum.

Serui erāt tibi Roma prius domini dominorum.

Seruorū ſerui nūc tibi ſunt domini.

Vel hoc fit fauore religionis: ſed credo iure canonico me teneri 1. ſi ego promitto tibi me daturum Titio x. arg.22. q.5. iuramenti maxime ſi interuenerit ſacramentū arg.ff.de conſti.pec.l.1.& l.cū q.

1 Hanc gloſ. dicit Raph. Cuma.ſingularē ad hoc, ꝙ de ęquitate canonica alter poſſit alteri ſtipulari.

e ¶ Euangelia.] inf. 11.q.3.Imperatores. arg.contra inf.22.q.1.§. ſic etiā. inf.cau. prox.q.5.qua de cauſa inſ.22.q.1.clericū &c. mouet. contra. Dic, vt 22.quæſt.1.ſi aliqua.

f ¶Salutem.] Ideſt, per eum, cuius iudicio ſalus dominorū meorum cõſiſtit, ſic enim iurādo per has creaturas reſpectum habebat ad creatorē & ideo nō peccabat. & ſic ītelligitur 22. q.1. §.ſic ēt.ff.de iureiuran.qui per ſalutē. Et quod dicit in manibus, &c.eſt ar. ꝙ epiſcopus cum iurat, tāgere debet Euāgelia, & ſic eſt cõtra 1.q.1. nec honore.lo.& eſt expreſsū hodie, quòd epiſcopus cum iurat, non debet tangere librū, vt extra de iur. cal. c.vlt.B.

Eps̄ iurans non dēt tangere librū.

ADDITIO. Huic decreta. bene ſtandum eſt niſi forte hoc in abiuratione hæreſis ſit ſpeciale in deteſtationem criminis.Ioan.de Fan.

2 Al.3.q.5. c.ſcrum. Iurare cogunt presbyteri ī ſex caſibus.

g ¶Dominorum.] inf.22.q.1.clericū.& c.mouet cõtra.

h ¶ Conſulibus.] Hoc non habet hodie locum. nam ſufficit apponere nomen Papæ, & Imperatoris, ut no.2. q.vlt.2.c.vlt.

i ¶Sacramento.] Hæc ſex presbyterum faciunt iurare coactum. Vt ſit recta fides, vt obediat 3. vt bona fama. Ne verum pereat, ne res ſacra, vel data damna.28.diſt in. de Syracuſanæ.

3 Extra de maiorita. & obed. cū in eccleſijs. & de iureiurā. ego. Sed dic, vt no. 23. d. quamq̄, ext. de maior. & obed. legebatur.Arch.

K ¶Subſcripſi.] Scilicet hoc quod ſtatutum eſt in concilio Nicæno.ſupra ead.q.ſi voluerint.

CÆTE-

plaribus erat: N. aliqua verò alia, quæ parum ab originali diſcrepabāt, nihil cauſæ viſum eſt, cur mutarentur.

Cæterum ex canonum rigore contra ſcribit Fœlix Papa tertius omnibus epiſcopis epiſt. 1. c. 5.

¶ Qui extra eccleſiam baptizati fuerint, vel rebaptizati, ad eccleſiaſticam militiam non admittantur. Cap. X.

QVi in qualibet ætate [a] alibi, quàm in eccleſia catholica aut baptizati [b] aut rebaptizati [c] ſunt; ad eccleſiaſticam militiam prorſus non † permittuntur accedere. Quibus ſatis eſſe debet, quòd in catholicorum numero ſunt recepti. Quoniam de ſuo ordine, & communione videbitur ferre iudicium, quiſquis hoc violauerit inſtitutum; vel, qui non remouerit eum, quem ex † eius cœtu [d] ad miniſterium clericale obrepſiſſe cognouerit.

Anſel. lib. 7. c. 17. Burc. li. 4. c. 293. Iuo p. 1. c. 294.
† *ne vnquam.*] orig.
† *ex eis adminiſt.*] orig.

Pro perſona [e]*: ſicut B. Gregorius ſcribens Ianuario epiſcopo, lib. 7. indict. 2. epiſt. 1. ait.*

¶ Rigor canonum pro perſona aliquando relaxatur. Cap. XI.

TAnta nequitia [f] ad aures meas de tua ſenectute peruenit, vt eam, niſi adhuc humanitus penſaremus, fixa iam maledictione feriremus. *& infra.* ¶ Et quidem pœnæ ſententia in te fuerat iaculanda: ſed quia ſimplicitatem tuam cum ſenectute nouimus, interim tacemus [g].

ſup. diſt. 86. tanta. Burc. li. 1. c. 197. Iuo p. 2. c. 78. & par. 5. c. 312.

Pietatis [h] *intuitu: ſicut de illiteratis, & corpore vitiatis Gelaſius epiſcopis per Lucaniam, epiſt. 18.*

fu. d. 36. illiteratos.

¶ Canonum decreta pietatis intuitu nonnunquam relaxantur. Cap. XII.

SI qui, vel temeritate propria, vel in curia præſidentiū tales [i] ante ſuſcepti ſunt; in his, in quibus conſtituti ſunt, locis eatenus perſeuerent, vt nihil vnquam promotionis accipiant, ſatiſque habeant hoc ipſum ſibi pro nimia miſeratione conceſſum.

Neceſſitatis [k] *intuitus, ſicut Hilarius Papa, qui cum de quodam epiſcopo præter notitiam atque conſenſum metropolitani* [l] *ordinato loqueretur; ne in vtroq; graue ſcandalum fieret, ait in epiſtola ſua ad Aſcanium, & vniuerſos epiſcopos Tarraconenſis prouinciæ.*

Ante cap. 2.

¶ Neceſſitatis cauſa quædam in eccleſia tolerantur. Cap. XIII.

QVoniam quidquid ab alterutra [m] parte eſt indica-

CÆTERVM. CASVS. Dictum eſt ſ. ꝙ cum tales recipiuntur (vt in c. ſi qui voluerint. & ſequenti) fit ex diſpenſatione: cum aliud ſit de rigore canonum, vt probat per ſequentia cap.

QVi in qualibet.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ ſi quis in quacunque ætate doli capax fuerit baptizatus apud hæreticos, aut rebaptizatus, nunquā debet ad clericatum admitti. & qui talē receperit, vel iā ꝓmotum non reiecerit in ſe vr̄ ferre dāmnationem. Ex eius cœtu.] id eſt, ex cœtu hæreticæ prauitatis.

a ¶ Aetate.] Diſereta. & ſic ſoluitur contrarium. ſup. ea. q. 4. q. apud & c. placuit.

b ¶ Baptizati.] Hic diſpēſari conſueuit: ſed non in caſu ſequenti: cū. ſ. rebaptizatur. vt de cōſe. diſ. 4. qui bis. & no. 9. q. 1. in ſumma. in prin.

c ¶ Aut rebaptizati.] ſ. ea. q. 1. vetum eſt. & ſup. diſt. 50. cōfirmandum. ſup. e. q. 4. placuit contra. ſol. ibi. inf. de conſe. diſ. 4. qui bis ſupra. diſt. 51. cap. vlt.

d ¶ Ex eius cœtu.] vel ſi in adulta eorū ætate conſenſerint, vel fidem impugnauerint. Vel d̄ adultis in adulta ætate baptizatis loquitur.

PRO PERSONA. CASVS. Gratia. dicit hic, ꝙ intuitu perſonæ rigor canonum tēperatur. Et ad hoc inducit ſequēs. c. cuius caſus patet, & q̄ ſequuntur vſque ad cap. quoniam.

e ¶ Pro perſona.] Argu. 56. diſ. miramur. Sed verum eſt quod ibi dr̄, quod propter amorem, &c.

e ¶ Pro perſona.] id eſt, propter ſimplicitatem perſonæ.

f TAnta nequitia. Supra diſtinct. 86. tanta.

g ¶ Tacemus.] Arg. qui tacet, non conſentit 1. ff. commu. diuid. Sabinus. ver. ſicut prohibere, & c. ff. de procur. filius familias. §. inuitum. infra de cōſec. diſt. 4. cum pro paruulis.

h ¶ Pietatis.] Dicitur autem pietas quandoque reſpectu naturæ 1. vt quia noſtra natura hodie fragilis eſt, exercenda eſt pietas, vt 34. diſt. fraternitatis. Item alias propter fragilitatem, vel pietatis intuitu diſpenſatur. 33. q. 2. antiqui. Item adhibetur pietas propter innocentiam. ſic puer baptizatus ab hæretico admittitur ad ſacros ordines propter pietatem innocentiæ, vt ſup. ea. q. 4. placuit.

1 Sic &̄ no. 50. diſt. tanta. ſed plenius 65. d. ſi fortè. ibi videas. Arch. Pietas multa facit.

2 Et q̄nque reſpectu honeſtatis eccleſię, vt hic Archid.

i SI qui.] ¶ Tales.] Pro quibus ſupponit iſtud tales, non poteſt haberi ex c. niſi ex. §. præcedenti. ſed credendum eſt Gratiano, qui vidit originale, & eſt ſimile infra c. tali. & 33. q. 5. c. 2.

K ¶ Neceſſitatis.] Vt 50. d. de eo.

l ¶ Metropolitani. Supra d. 65. c. 2. & 3.

QVoniam.] CASVS. Quidam epiſcopus præter notitiam ſui metropolitani fuit ordinatus. Sed propter graue ſcandalum, quod propter hoc ab vtraq; parte fiebat, Papa tolerat quod factum eſt, ita quòd de cætero ſimile non fiat.

m ¶ Ab alterutra.] id eſt, ab altera. Sed tamen aliter intel-

intellexit G. vt patet per præcedentem. §. vnde poteſt dici ab alterutra proprie, quia iam ſorte metropolitanus aliquid fecerat vnde ſcandalum eſſet ortum.

a ¶ Vel cõſenſum.] ſu. 64. d. c. vl. &̃. 65. d. c. 1. 2. & 3.

Q Voties.] CASVS. Dicitur hic, quòd propter multitudinem, delictum ſæpe inultũ remittitur propter ſcãdalum quod timetur, & Dei iudicio relinquitur. Sed ne de cætero tale accidat, præcauendum eſt.

b ¶ A turba.] Extra de cleri. excommu. latores.

c ¶ Propter multitudinem.] Arg. ꝙ parcendum eſt multitudini, vt 44. diſt. commeſſationes. 50. diſt. vt cõſtitueretur. 23. q. 4. ipſa pietas. & ca. non poteſt. 9. q. 1. ordinatores. Sed quot dicentur multi? Dic quantum ad hoc, ꝙ multi dicuntur, quo ad reſpectum. nam aliàs 40. dicuntur multi. extra de cler. excommu. latores. aliàs 23. millia dicuntur pauci, 45. diſtin. diſciplina præterea. Argu. contra, extra de reg. iu. qui ſcandalizauerit. de pœn. di. 6. c. 1. in fin. 25. quæſt. 2. ita nos. vbi non parcitur multitudini. Solu. videtur haberi per id quod legitur. 23. q. 4. cum quiſque. vel per fin. illius de pœn. di. 6. capit. 1. vt ex tunc is non parcat, cum ex auctoritate volũt illud defendere, vt 82. diſtin. plurimos. & 20. diſt. Domino ſancto.

d ¶ Et de reliquo.] Id eſt, de cætero. 76. d. in ſcripturis. ff. de legib. cum lex.

Multitudini eſt parcẽdũ

tum, omni videmus peruerſitate confuſum; temporũ neceſſitate perſpecta, hac ratione decreuimus ad veniam pertinere quod geſtum eſt, vt nullus α deinceps præter notitiam, atque conſenſum [a] metropolitani ordinetur † antiſtes.

† *al. conſecretur*] orig.

α ¶ Nullus.] *Hoc loco verba Hilarÿ ſummatim referuntur.*

Item Innocentius epiſcopis Macedoniæ, epiſt. 22. c. 6.

¶ De eodem. Cap. XIV.

In prima actione ſeptimæ ſynodi.

QVoties a populis aut turba [b] peccatur, quia in omnes pp multitudinem [c] non poteſt vindicari, inultum ſolet tranſire. Priora ergo dimittenda dico Dei iudicio, & de reliquo [d] maxima ſolicitudine præcauendum.

Item ex epiſtola Cyrilli miſſa Maximo diacono Antiocheno.

Iuo in prologo. Pan. in ꝓlogo c. 23.

¶ Ex diſpenſatione quædam tolerantur, quæ canonum rigor condemnat. Cap. XV.

DIdici a diligẽdo mihi paulo monacho; quia recuſat pietas tua vſq; hodie cõmunionem reuerendiſſimi epiſcopi Ioannis amplecti, pro eo, quòd quidã in Antiochena eccleſia male adhuc cum Neſtorio, vel ſentiãt, vel iam ſenſerint quidem, ſed forſitã reſipuerint. Probet igitur tua modeſtia; vtrum aliquando hi, qui dicũtur colligi, nude, ac irreuerenter cum Neſtorio ſentiant, & inuicem colloquantur [e]: licet aliquando cauteriatam [f] habuerint conſcientiam: colligantur autẽ nunc acta pœnitẽtia ſuper ijs, in quib. ſubrepti ſunt: [g] quamuis cõfiteri [h] forſitãſſis reuereantur exceſſum. *& infra.* ¶ Vt autẽ non æſtimemur amare contentionem; amplectamur epiſcopi reuerendiſſimi Ioannis communionem, indulgentes ei; & cauſa diſpenſationis eius negotium nõ ſubtilius, vel diſtrictius, [i] ſiue vehementius erga ſe recognoſcat agitari. Diſpenſationis enim gratia, ſicut dixi, eget negotium multum. [k]

Iuo ibidem. Pan. ibidem c. 24.

¶ *Hæc epiſtola beati Cirilli refertur in actione prima ſeptimæ ſynodi. Et quoniam in magni ponderis argumento verſatur, ac prudentiſſime ſcripta eſt; multa autem in hac verſione corrigenda fuiſſent; placuit græcam ipſam epiſtolam cum interpretatione noua afferre.*

DIdici.] CASVS. Paulus monachus ſignificauit patriarchę Alexãdrino ꝙ Io. de quo hic fit mẽtio, fuit epiſcop. Antiochenus qui in Neſtorij hęreſim incidens, eccleſiã ſuã in eandẽ hęreſim induxerat tandẽ Io. rediit ab hęreſi. ſed populus eccleſiæ ſuæ, quẽ ſubuerterat, nõ ex toto adhuc redierat, & ideo Maxim⁹ diacon⁹ nolebat adhuc cõicare Ioanni quare Cyrillus patriarcha Alexãdrinus monet eũ: vt ꝗuis aliqui de Antiochena eccleſia ſecuti fuerint. vel adhuc ſequantẽ hęreſim Neſtorianã, nihilominus tñ amplectatur communionem Io. Mandat tamẽ inquiri, vtrũ aliqui hęreſim illã ſequãtur, & colligãtur ad vnitatẽ. Colligi.] .i. cõgregari, & cõſẽtire. [Nude.] .i. manifeſte & publice. Irreuerẽter. .i. intercedẽdo [Sentiant.] nũc alio quo nõ ſũt vitãdi.

e ¶ Colloquantur.] Arg. ex collocutione præſumi conſenſũ. 27. quæſt. 1. nec aliqua.

f ¶ Cauteriatã.] id eſt, vulneratam. vel aduſtã ignito erroris cauterio.

g ¶ Subrepti ſunt.] id eſt, ſurrepſerunt. & eſt antiqua grammatica. Vel id eſt, corrupti. ff. de ſer. corru. l. ſi quis ſeruum.

h ¶ Confiteri.] Publice. ſ. & in hoc eſt diſpenſatio. nam de iure publice debet confiteri. ſup. ea. quoties. de conſe. d. 2. ego Berengarius.

i ¶ Diſtrictius.] Non vult aliquid exaggerare, & c. 74. d. vbi.

k ¶ Multum.] id eſt, magnum.

a ¶ Archi-

Τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας. Μαξίμῳ διακόνῳ Ἀντιοχείας, ὑπομνηστικόν.

Ἔμαθον παρὰ τοῦ ἀγαπητοῦ μονάζοντος Παύλου, ὅτι παραιτεῖται ἡ σὴ θεοσέβεια μέχρι σήμερον τὴν κοινωνίαν τὴν πρὸς τὸν εὐσεβέστατον Ἰωάννην, διὰ τό τινας ἐν τῇ Ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ ἢ φρονοῦντας ἔτι τὰ τοῦ Νεστορίου, ἢ πεφρονηκότας μὲν, ἀποσχομένους δὲ ἴσως εἶναι. δοκιμασάτω τοίνυν τὸ σὸν ἐπιεικὲς πότερόν ποτε οἱ λεγόμενοι συνάγεσθαι, γυμνῶς καὶ ἀναισχύντως τὰ τοῦ Νεστορίου καὶ φρονοῦσιν καὶ λαλοῦσιν ἑτέροις, ἢ κεκαυτηριασμένην μὲν ἐσχήκασί ποτε τὴν συνείδησιν, συνάγονται δὲ νῦν μεταμεληθέντες ἐφ' οἷς συνηρπάγησαν, αἰσχυνόμενοι δὲ ἴσως ὁμολογεῖν τὸ πταῖσμα. συμβαίνει γάρ τινα τοιαῦτα περὶ τοὺς ἀπατηθέντας γίνεσθαι. κἂν εἰδῇς συντρέχοντας νῦν τῇ ὀρθῇ πίστει, ἀμνησικάκει περὶ τῶν παρελθόντων: βουλόμεθα γὰρ μᾶλλον ἀρνητείους αὐτοὺς ὁρᾶν, ἢ αὐθαισμῷ τῇ γνώμῃ συνηγοροῦντας ταῖς Νεστορίου κακίαις. ἵνα δὲ μὴ δοκῶμεν τιμᾶν τὸ φιλόνεικον, ἀσπασώμεθα τὴν πρὸς τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην κοινωνίαν, συγχωροῦντες αὐτῷ καὶ οἰκονομίας ἕνεκα μὴ ἀκριβολογούμενοι σφόδρα, περὶ τοὺς μεταγινώσκοντας γάρ, ὡς ἔφην, δεῖται τὸ πρᾶγμα πολλῆς.

Sancti Patris noſtri Cyrilli archiepiſcopi Alexandrini ad Maximum diaconum Antiochenum ad monitio.

COgnoui ex delicto monacho Paulo pietatem tuam vſque ad hunc diem recuſare communionem religioſiſſimi epiſcopi Ioannis: eo quòd aliqui ſunt in eccleſia Antiochena, qui vel adhuc cum Neſtorio ſentiunt, vel ſenſerunt quidem, nunc autem ab eo fortaſſe abſtinent. Perpendat igitur æquitas tua, vtrum tandem, qui dicuntur conueni re, palam, atque impudenter Neſtoriana, & ſentiant, & cum alijs etiam loquantur: an aliquando quidem cautheriatam habuerint conſcientiam: nunc autem ideo conueniant, quòd ipſos pœnituerit erratorum, quibus ſimul abrepti fuerant: pudeat autem fortaſſe lapſum ſuum fateri Solet enim fere tale quidam ijs, qui decepti ſunt, vſu uenire. Quòd ſi illos nunc ad rectam fidem conuerſos videas malorum præteritorum memoriam depone. Malumus enim eos videre negantes, quam defendentes Neſtorij vicia Cæterum, ne videamur contentionis cupidi, religioſiſſimi Ioannis communionem amplectamur, indulgentes ei, atque vt conueniens in his rebus moderatio teneatur, non nimium diligenter in eos, qui reſipiſcunt, inquirens. Res enim, vt dixi, magnæ eget moderationis.

¶ *In eandem ſententiam ſcribit Ioanni Antiocheno patriarchæ in epiſtola, quæ habetur tomo 5. Act. concilij Epheſini nuper. Ingolſtadij impreſſi his verbis.*

Optamus autem, vt omnes, res ſuas agant, neque turbas eccleſijs per Chriſti gratiam, doctorumque vbilibet agentium prudentiam vt cumque iam ſedatas denuo excitent, nec; vel ſibi ipſis, vel alijs negotia faceſſant. Cæterum ſi ſunt, quia Neſtorio aliquando ſteterunt; nunc vero ex animo reſipiſcentes a nugis illis diſcedere, mutataque voluntate rectam, inculpatamque fidem complecti cupiunt; eos placide ſuſcipere oportet; nec cuiquam illorum, præteritorum gratia, conuicium facere: ne qua ratione anſa quibuſdam præbeatur, vt cunctátius ad meliora feſtinent.

Item ad Gennadium presbyterum, & archimandritam.[a]

¶De eodem. Cap. XVI.

DIſpenſationes rerum nonnunquam cogunt parum quidem a debito [b] quoſdam foras exire, vt maius aliquid lucri faciant. Sicut enim ij, qui mare nauigant, tempeſtate vrgente, nauique periclitante anxiati quædam exonerant, [c] ut cætera ſalua permaneant; ita & nos cum non habemus ſaluandorum omnium ne-

a ¶Archimãdritã.] Archos princeps: mandros ouis, vnde archimandrita, princeps ouium. 1

DIſpẽſationes.] CASVS. Dicit hic, ꝙ oportet quoſdam excommunicari, & eijci extra eccleſiam, ne multitudo pereat: ſicut in naufragio quædam merces abijciuntur vt cætera ſalua permaneant. patet ſeq. §.

b ¶A debito.] ideſt a iure communi, quod omnibus æqualiter debetur, & ita diſpenſatio non eſt ius, vt 31. q. 1. hac ratione quandoque tamen diſpenſatio debetur 2 vt 50. d. conſtituetur.

c ¶Exonerãt.] 17. 22. q. 4.

1 Archimandrita erat. i. princeps Autio. Hug. Ead. act. 1. ſeptimæ ſynodi ex verſione Anaſtaſij Iuo in prologo Pan. in ꝓlogo c. 25.

2 Ad hoc 18. diſtin. de his. in fine.

q.4.nõ ſolum.inf.13.q.vlt. animæ.ff.ſi quis cau.l.4.ff. ad legem Rhodiam.qui leuandæ.

a ¶ Deſpicimus.] id eſt, committimus quia eaſdem res non habent pro derelicto. Vnde male faciunt Reges Hiſpaniæ, qui naues fractas occupant.nã dicit lex,ꝙ fiſcus

Regum Hiſpaniæ reprehenſio.

inter raptorem & raptam non eſſe matrimonium, ſed verior eſt opinio,quod inter eos ſit verũ matrimoniũ.

c ¶ Tali coniugio.] Sed nonne inter raptam & raptorem tenet matrimonium,vt 36.q.2.tria? Quare ergo filij cum legitimi ſint,repellantur,à promotione? Reſp. hoc non tenet. Vel dic, ꝙ hic loquit de monialib.raptis, cũ quib⁹ matrimoniũ non tenet.& dic, cõiugio,id eſt coniunctione,vel coniugio de facto alias legitimi eſſent,niſi forte quò ad epiſcopatũ. extra de elect.innotuit. Sed certè illa decretalis loquitur tãtum in concubina.

Matrimoniũ tenet inter raptam & raptorem.

gociorum α penitus certitudinem; deſpicimus [a] ex ijs quædam,ne cunctorum patiamur diſpendia.β [b]

α ¶ Negotiorum.] *Græcè eſt,* οὕτω καὶ ἡ ἐν τοῖς πράγμασιν ὅταν μὴ ἐξῇ τὴν λίαν ἀκριβὲς τηρεῖν παρορῶμεν τινα. *id eſt,* Sic & nos in negotijs vbi nõ licet exquiſitiſſimã illam rationem ſeruare,deſpicimus quædam.

β ¶ Diſpendia.] *Omiſit hic Gratianus ex hac epiſtola ea referre,quæ ad propoſitã quæſtionẽ maximè faciũt. Sũt autẽ hæc,quæ Iuo etiã recitat:* Et hęc ſcribo cognoſcens, ꝙ pietas tua triſtetur in ſanctiſſimum, & Dei cultorem, & fratrem, & cõminiſtrum noſtrum Proclum epiſcopũ, eo ꝙ admiſerit in communionem Aelienſium Hegumenum, quẽ quidem eccleſiæ leges Paleſtinæ præpoſitum nõ nouerunt. *& infra.* Igitur ne refugiat pietas tua ſanctiſſimi, & Deo amiciſſimi Procli epiſcopi cõmunionẽ. Vna enim fuit cura mihi, & ſanctitati eius; & diſpenſationis modus nulli ſapientium diplicuit. *Vocem autem* Hegumenon, *i. præpoſitum, videtur ſupleſſe Anaſtaſius, vt exprimeret locutionem Græcam,* τὸν τῶν αἰλιεων, *aut fortaſſe illam in ſuo codice habuit.*

Vtilitatis intuitu.ſicut in Meldenſi cõcilio,c.64.perhibetur de filijs virginum vi raptarum, & ſic ad coniugium raptorum applicatarum.

¶ Vtilitatis intuitu quædam in eccleſia tolerantur. Cap. XVII.

TAli coniugio [c] generati,eccleſiaſticis ordinibus nõ applicentur:niſi fortè eos aut maxima eccleſię vtilitas; vel neceſſitas poſtulet, vel euidens meritorũ prærogatiua commendet.

Act.10.

Huic [d] petrus concordans ait: [e] [*In veritate cõperi, quia non eſt acceptor perſonarum Deus,&c.* ¶ *Pro euentu [f] etiam rei quædam in eccleſia tolerãtur: ſicut Leo in decretis ſuis de laicis ſubito contra decreta canonum ordinatis epiſcopis ait,epiſt.85.al 87.c.1.epiſcopis Africæ.*

¶ Laicis,qui contra decreta canonum ad epiſcopatũ promouentur,ex miſericordia ſuſceptum officium relinquitur. Cap. XVIII.

EXigunt cauſæ α g,vt non ſolum in tales pręſules,ſed etiam in ordinatores eorũ vltio cõpetẽs proferatur. Sed circumſtant nos,hinc mãſuetudo clemẽtiæ,hinc cẽſura iuſtitiæ, vt credamus quædã delicta vtcũque tole-

HVIC PETRVS. Hoc adaptatur ad ꝓximè dictum: quaſi diceret, non eſt mirum,ſi ſpurius promouetur,cum Deus non ſit perſonarum acceptor.

d ¶ Huic.] ſ.vt neceſſitate, vel utilitate ꝓmoueãntur tales.

e ¶ Petrus ait &c.] quia apud Deum non eſt perſonarum acceptio.

f ¶ Pro euentu.] Et hoc ad neceſſitatẽ, vel vtilitatẽ referẽ.

EXigũt.] CASVS. Quidam de laicis nõ ſeruatis interſtitijs ꝓmoti sũt in epiſcopos nimis pręcipitãter. quia debebãt de iure deponi: ſed ex miſericordia Leo dicit:eos tolerãdos,in quibus aliud reprehẽſibile nõ inuenit, niſi ꝙ nimis feſtinanter promoti fuerint,ita quòd ex hac remiſſione non ſumãt licẽtiam delinquẽdi, & ꝓhibet, ne de cætero hoc fiat: ne cogat iuſtè punire,quod nũc ex miſericordia inultũ dimittitur.

g ¶ Cauſę.] Cũ ergo hic ſit rigor, & ibi miſericordia:potius debet iudex ſeq. miſericordiam,q̃ rigorem.1 vt ext.de ſortil ca.2.& C. de iud.

Mĩa eſt rigori anteponenda.

1 Ad hoc 9. d.ſana. vbi de hoc videas.

Diſpenſatio eſt qñq; debita.

2 Vt 47.diſt. ſicut.86. diſ. palee. 16. q. 1.qm. Arch.

ſcus non debet diteſcere calamitatibus miſerorũ. C. de naufra.l.1.lib.11.committit etiam furtum, ſi quis inde quid accipit,cum diſtinctione tñ. ff.de fur.falſus.§.ult.

b ¶ Diſpẽdia. Eſſe ſolent magno damna minora bono.

TAli.] CASVS. Si raptor ducat raptam, in quem rapta nunquam conſenſit, filius de tali contubernio natus non poteſt promoueri, niſi propter neceſſitatem, vel vtilitatem, vel propter perſonæ prærogatiuam. Vel intellige c. loqui ſecundum eos,qui dicunt

placuit.& ſic iam videtur,quòd diſpenſatio ſit debita, quia præceptum miſericordiæ omnibus eſt commune,vt 86.diſtinct.non ſatis.& ſententia,quę miſericordiam vetat,fugienda eſt,vt 50.diſt.ponderet.in fi.quod concedo, ꝙ quandoque ſit debita. & iudex peccaret ſi non diſpenſaret:non tamen eſt proditum ius per quod petatur diſpẽſatio: ſicut ad eleemoſyna tenemur pauperi. 2 pauper tamen eam nullo iure petit. tamen ad petendam diſpenſationem poteſt implorari officium iudicis.

indicis.& ſi nollet epiſcopus diſpenſare, petet hoc à ſuperiore.& eſt ſi.extra de iure patro.nullus.

a ¶ Quod ex laicis.] Supra 77.diſt.monachus.ſup.59.diſtin.ſi officia. contra ſupra diſt. 61. quid proderit. contra,ſup.d.61.c.1.& 2.contra. Sol.ibi ius commune, hic diſpenſatio.

reuerſus recuperet ius pat.quod habebat? Argum.q̃ ſic extra de elect.quia diligentia. ff. de in ius voc. l. ſed ſi. ff.de bo.lib.l.3.§.ſi deportatus.Ioan.tamen ſi lata fuiſſet ſententia cõtra eum de amiſſione iuris patronatus, amplius non recuperet extra de diuor. de illa. extra de con-

randa.quędam vero penitus amputanda,Illos ergo,quorum prouectio hoc tãtum reprehenſionis incurrit,quòd ex laicis[a] ad officium epiſcopale delecti ſunt,locũ ſuum tenere permittimus, non præiudicãtes Apoſtolicæ ſedis* ſtatutis,nec beatorum Patrum regulas ſoluẽtes:quia remiſſio [b] peccati non dat [c] licentiam delinquẽdi: nec q̃d potuit aliqua ratione concedi, fas erit amplius impune committi:ne quod ad tempus β pia lenitate cõceſſimus, iuſta poſt hac vltione plectamus.

α¶Exigũt cauſę.] *In ipſa epiſtola Leonis hæc antecedũt,* Cum ergo inter vos tãtum valuerint aut ſtudia popularium,aut ambitus ſuperborũ,vt non ſolum laicos,ſed ẽt ſecũdarũ. *(ſic enim recte legitur in epiſtolis cũ alijs beati Leonis operibus Coloniæ impreſſis nõ* ſæculariũ,*vt in tomis conciliorum)* vxorum viros, aut viduarum maritos ad officiũ cognoſcamus paſtorale prouectos;nõne aptiſſime exigũt cauſæ,vt eccleſiæ,in quib.iſta cõmiſſa ſunt, iudicio ſeueriore purgentur, & non ſolum tales præſules, &c. *Eſt vero caput hoc multis locis in ſummam redactum,omiſſa narratione delictorũ illorum, quibus minime ſanctiſſimus ille Pontifex ignoſcit.*

β ¶Ne,quod ad tempus.] *Hæc,quæ repetũtur infra,cap. Conatum ſumpta ſunt ex ſecundo capite eiuſdem epiſtolæ.*

Idem in eadem epiſt.c.3.

¶Donatiſtæ,& Nouatiani,quamuis reprehenſibiliter ordinati,tamen ex neceſſitate tolerantur. Cap. XIX.

MAximum quoque ex laico, [d] licet reprehẽſibiliter, ordinatum,tamen ſi Donatiſta iam nõ eſt,& à ſpiritu ſciſmaticæ prauitatis alienus, ab epiſcopali,[e] quam quoquo [f] modo adeptus,eſt nõ repellamus dignitate: [g] ita vt & ipſo libello [h] ad nos directo † catholicum ſe eſſe manifeſtet. † *al. edito.*

Idem ibidem initio,c.3.

¶De eodem; Cap XX.

DOnatum autem Salicinenſem † ex Nouatiano cum ſua(vt cõperimus)plebe conuerſum,ita Dominico volumus gregi præſidere,vt libellũ fidei ſuæ ad nos meminerit dirigendum:quo & Nouatiani dogmatis dãnet errorem,& pleniſſime confiteatur catholicam veritatẽ. Quæ enim nunc certarum remiſimus cõſideratione cauſarum,[i]antiquis [h] deinceps cuſtodiẽda ſunt regulis;ne, † *al. Seminacenſem.*

b ¶Quia remiſſio.] inf. 23.q.4. eſt iniuſta in ſi. cõtra, ſ.d. 93. peruenit. & 35. q.9.loci, ſ. 21.q. 2. placuit.Sol.ibi factũ reſpicit, hic ius. & expone q̃d ſeqtur. c ¶Non dat.] ideſt. nõ debet dare. nam leges, quæ periuria puniunt,&c.C.de ind.vidu.l.2.arg.C. vnde vi,meminerit, inf.de conſ.d.4.quæris arg.de pœ.diſ.3. §.ſed verba.& c. ſanè.Sed aliud eſt impunitatis occaſionẽ amplius peccãdi cõfidentiam ſumere: q̃d ibi dicit̃, aliud pro vno cõceſſo reliqua ſimilia vſquequaque concedere: quod hic negatur. Vel dic non dat, id eſt, non dare debet. ADDITIO. Sub. & nõ dẽt q̃s inde ſumere audaciã,& cõfidentiam delinquẽdi. Dic ergo, remiſſio,ideſt,impunitas: ideſt, dipẽſatio qua impune peccata dimittuntur, non dat licentiam,ideſt laxamentum delinquendi in ſimilibus.ſecũdum Io. de Fant.

MAximum.] CASVS. Maximus Donatiſta fuit: ſed poſtea conuerſus ad fidem ex laico eſt in epiſcopũ promotus. Leo Papa eũ tolerat: mandat tñ ſibi,vt in libello ad Papã miſſo ſe eſſe catholicũ manifeſtet.Sequens c.patet.in quo tolerat Donatum cum ſua plebe conuerſum.mandat tamen ei, vt mittat libellũ in quo confiteatur fidem, & abneget hæreſim illam. & mandat Leo,vt hoc de cætero non fiat.

d ¶Ex laico.] Iſte fuerat factus epiſcopus non ſeruatis interſtitijs temporũ in minoribus ordinibus. 1 & ideo dicit tex.ex laico.arg.ſuperficiale pro illiteratis.ſup.61. diſt.c.1.2.& 3.& c.quid proderit.contra.Io.

e ¶Ab epiſcopali.] infra 16.q.vlt.inuentum.

f ¶Quoquo.] ideſt,non legitimo,ſicut illud:Quos genuit quocunque thoro.

g ¶Dignitate]Quid ſi patronus labitur in hęreſim: an conuer.coniug.cap vlt.Ber.

h ¶Libello.] infra 7.q.1.§.ecce.& c.qualiter.ſup.ea.q. ſi qui voluerint.

i DOnatum autem.] ¶Cauſarum.] Collige ex hoc intelligentiam eius quod dici ſolet in literis, ſalua apoſtolica auctoritate.

k ¶Antiquis.] ideſt, ſecũdum antiquas regulas. & ita niſi exprimeretur hoc, videretur conſtitutio perpetua. arg.C. de pœn.ſeruus. 2 Sed tamen quid iuris ſit ſuper hoc,

1 De quib. hĩ 77. diſt. in ſingulis. & cap., ſeq. Archid.

Salua Apoſtolica auctoritate.

2 Vt ſit eſto. planior ſub. ſic dẽt enim lex eſſe perpetua & cõmunis. 4.diſt. erit. niſi ex aliqua illarũ cauſarum 29.diſt. ſciẽdum. facta fuerit. quo caſu ceſſante cã, &c.Io. de Fant.

hoc not.61.diſtinct.§.ex his omnibus.

SAluberrimum.]CASVS.Dicitur in hoc cap.ꝙ ſi quis clericus ab hæreſi ad eccleſiam reuertatur, profiteatur in ſcriptis hæreſim ſuam cum auctore eius eſſe dãnatam, ne amplius corrumpatur, cum ſuæ profeſſioni non

nem fidei adhæſerunt hæreticis 1. ſup.ea.q.conuenientibus.

SI quis.]CASVS.Si quis pro aliqua hæreſi excommunicatus fuerit, non debet ad communionem admitti, niſi prius cum debita ſatisfactione fuerit in concilio reconciliatus.

quod ad tempus pia lenitate conceſſimus, iuſta poſt hæc vltione plectamus.

† al. Iuliano.

Idem Ianuario † epiſcopo Aquileienſi, epiſt.2.

¶ Redeuntes ab hæreſi, poſt publicam profeſſionem, in ſuis ordinibus recipi poſſunt. Cap. XXI.

Idem epiſt.83.ad Septimum. Anſ.l.12.c.39. Iuo p.6.c.97. 1.q.1. omnis cuiuſlibet.

SAluberrimum enim, & ſpiritualis medicinæ vtilitate pleniſſimũ eſt, vt ſiue presbyteri, ſiue diaconi, aut cuiuſlibet ordinis clerici, qui ſe correctos videri volunt, atque ad catholicam fidem, quam iampridem miſerãt, rurſum reuerti ambiũt; prius errores ſuos, & ipſos auctores errorum damnari a ſe ſine ambiguitate fateantur: vt ſenſibus [a] prauis etiam peremptis nulla ſperandi ſuperſit occaſio, ne vllum membrũ taliũ poſſit ſocietate violari: cum per omnia illis profeſſio [b] proprie cęperit obuiare. Circa quos etiam illam canonum conſtitutionem præcipimus cuſtodiri, vt in magno habeãt beneficio, ſi adempta ſibi omni ſpe promotionis, in quo inueniuntur ordine, ſtabilitate perpetua maneant: ſi tamen iterata tinctione non fuerint maculati [c].

In c.Martini Braca.

Item ex concilio Martini Papæ, c.36.

¶Ab hæreſi redeuntes, hæreſim, & eius auctores publicè deteſtentur. Cap. XXII.

SI quis epiſcopus, ſiue alicuius epiſcopi presbyter, aut diaconus, in alicuius hæreſis opinionem offenderit, & ob hanc cauſam fuerit excõmunicatus; nullus epiſcopus eum in communionem recipiat, niſi prius in communi concilio [d], porrecto fidei ſuæ libello [e], ſatisfaciat omnibus, & ita liberam ſuam teneat purgationem [f]. Hoc idẽ, & de fidelibus laicis ſit decretũ, ſi in aliqua hæreſis opinione [g] fuerint nominati.

5 *Ecce quibus de cauſis quædã in eccleſia tolerãtur, quæ eiſdem ceſſantibus pia ſeueritate vindicantur. Quando aũt toleranda ſint, quando reſecanda, Gelaſius Papa diſtinguit [h] dicens epiſcopis per Lucaniam, epiſt.1.c.11.*

¶Quando in eccleſia, aliqua ſint toleranda. Cap. XXIII.

ET ſi illa [i] nonnunquam ſinenda ſunt [k], quę, ſi cæterorum [l] conſtet integritas, nocere ſola nõ valeant: illa [m] tamẽ ſunt magnopere præcauenda, quę recipi, niſi manifeſta decoloratione [n] non poſſunt. Ac, ſi ea ipſa [o],

conciliatus.

d ¶ Cõcilio.] Hodie ſufficit ſolus epiſcopus. extra de hæret. ad abolendam. §.qa verò.

d ¶ Concilio.] Sup. 50.d.de eo.

e ¶ Libello.] Sup.ca. q.ſi qui voluerint.

f ¶ Purgationem.] idem etiã ſi de ſimonia ſuſpectus ſit ext. de purg. cano. quoties.

g ¶ Opinione.] Sup. d.10.c.vlt.

ECCE QVIBVS. Hæc eſt quinta pars q.in qua querit, qualiter debeat diſpenſari, quod probat p c.ſequẽs. Io.de Fan.

h ¶ Diſtinguit.] Et protinus agit de illis, quę diſpenſari ſolent.

ET ſi illa.] CASVS. Hugo. ſic ponit hunc caſum. Quãuis diſpẽſabilia ex cauſa qñque relaxantur. indiſpenſabilia: tamen nulla cauſa ſunt relaxãda, & ſi illa nunquã relaxari debent, niſi ex magna cauſa, quãto magis illa ex nulla cã ſunt relaxanda?

h ¶ Beneuenta.] ſic ponit caſum Quãuis toleremus, quæ per exempla non nocẽt, in illis tamen diſpẽſare non debemus, quæ ſcandalum vel deformitatem inducunt. nam ſi in præmiſſis tãtum pro neceſſitate, vel vtilitate diſpenſamus: quare his cauſis abſentibus iura communia mutilamus, quæ niſi ꝓ neceſſitate mutilari non debent?

i ¶ Et ſi illa.] Vt diſpenſabilia.

K ¶ Sinẽda ſunt.] Id eſt diſpenſanda 2: &

non poſſit de cætero obuiare, & pro magno beneficio habeat, ſi adempta omni ſpe promiſſionis, in quo inueniatur ordine permaneat: dum tamen iterata tinctione non fuerit maculatus.

a ¶ Senſibus.] Ideſt, opinionibus hæreticorum.

b ¶ Profeſſio.] C.de non nu.pecu.generaliter.inf.2.q.1. legum.inf.27.q.1.omnes fęminæ. ext.de app.perſonas.

c ¶ Maculati.] Idem eſt ſi fuerunt rebaptizati.ar.de cõſecr.diſtinct.4.qui ius, & c.eos quos. Vel ſi ad ſubſcriptio-

ita cęterorum ibi proprie ſumitur.arg.ff.de muno.patri, 26.d.deinde.

l ¶ Quæ ſi cæterorum.] i. quæ diſpenſari poſſunt.

m ¶ Illa.] Hoc de illis, quæ diſpenſari non poſſunt.

n ¶ Decoloratione.] Puta ſi eſſet latro, vel ebrioſus 3. vt extra de reg.iur.eſtote.

o ¶ Et ſi ea ipſa.] Et ſic forma conſtructionem. ſi illa nullatenus ſunt mutilanda, quæ nullo detrimento, &c. quanto magis nec illa ſunt mutilanda, & eſt ſenſus: ſi in

1 In iſtis caſib. Papa ſibi reſeruat diſpẽſationẽ: & ĩ caſu quẽ habes, ex.de apoſta.c.vlt. vbi de hoc Arch.

2 Loquit.n. in prin.d his q̃ diſpenſari poſſunt legã.

3 Sub. de qbus non eſt in benignio rem partem interpretandum.cũ ſint manifeſta. Hug.

quę nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur, vel rerum temporumq; [a] cogit intuitus, vel acceleratæ [b] prouiſionis reſpectus excuſat; quanto magis illa nullatenus mutilāda [c] ſunt, quę nec vlla neceſſitas, nec eccleſiaſtica prorſus extorquet vtilitas?

Aliquando enim pro neceſſitate, vel vtilitate eccleſiæ mutilantur, & laxantur præcepta [d] canonica.

6 Breuiter oſtendimus, qui reuertentes ab hæreſi, in ſuis ordinib. [e] valeant recipi, vel qui non. Nunc autem quæritur de iis, qui ab hæreticis ordinati ſunt, ſi ad vnitatē catholicæ matris eccleſiæ redierint; vtrum in eodē ordine [f] iterum valeant ordinari. Semel enim conſecratus (vt ait beatus Gregorius [g]) iterum conſecrari non debet. ¶ Item ſacramenta, quæ ab hæreticis in forma eccleſiæ miniſtrātur (ſicut Auguſtinus [h] teſtatur) reiterari [i] non dēnt; ne homini, ſed ſacramēto videatur iniuria fieri. ¶ Sed illud Gregorij de his intelligitur, qui conſecrationē ſacerdotalē, vel epiſcopalem acceperunt; qui aut per manus impoſitionem, cum ad eccleſiam redeunt, effectum ſuæ vnctionis † accipiunt, aut ab eius adminiſtratione perpetuo ceſſare iubentur. Similiter illud Auguſtini de eadem myſtica vnctione, & de ſacramento baptiſmatis intelligitur. ¶ Sunt autem in eccleſia alij ordines, qui ſine ſacramentali vnctione, ſola epiſcopi benedictione, cum quadam vaſorum, vel indumentorum diſtributione præſtantur, vt ſunt leuitæ, & cæteri infra eos conſtituti. Hi quāuis ab hæreticis ordinantur, tamen ad eccleſiam redeuntes in eodem ordine (ſi aliàs digni fuerint) ab eccleſia ordinantur; nec fiet in eis reiteratio muneris, cum ab hæreticis nihil doceatur eis fuiſſe collatum.

sup.d. 68.c.1.

ſu.ea.q. 1. quod quidam.

† al. ordinat enis.

Vnde Vrbanus ſecundus ſcribit Petro Piſtorienſi epiſcopo, & Ruſtico abbatis Vallis Vmbroſſæ.

¶Redeuntes ab hæreticis ſunt ordinandi.
Cap. XXIIII.

DAibertum [k] a Nezelone, licet ſimoniaco, nō ſimoniace eiuſdem confeſſione reperimus in diaconū ordinatum: & beati [l] Innocentij Papæ ſententia conſtat declaratum, quòd Nezelon (quem conſtat ab hæreti-

Pan.l.3.c.81.

ſup.1.q. 1.ventum.

in diſpenſabilibus non debet iudex diſpenſare niſi ex magna cauſa, quanto magis in ijs quæ ſunt indiſpenſabilia, nullo modo debet iudex diſpenſare 14.d.c.2.

Diſpēſandū ſt ceteris ex auſis.

a ¶ Vel rerum temporumque. Vel perſonarum. nam pro qualitate perſonarum, & actio formatur, & condēnatio moderatur. ff. de neg.geſt. Pomponius in negotijs Habes ergo hic cauſas, propter quas eſt diſpenſandum, ſcilicet cauſa vtilitatis, & neceſſitatis. Sed nunquid ex cauſa probabili. vr arg. ꝙ ſic. 57. diſt. cap. 1. quod concedit Alanus. Ego cōtra 1. Nec obſtat 57. d. c. 1. qa ſi poſt fides eius appareat probabilis, aboletur irregularitas ibi pſumpta, & promouetur de iure communi.

1 Iſtud fuit dictum L. & in hoc ēt reſidet. Ioā. de Fant.

b ¶ Vel acceleratæ.] Nam quæ de nouo emergunt, &c. ff. de interrog. act. de ęta.

c ¶ Mutilanda. Diſpenſationes, quas extorquet neceſſitas ceſſante neceſſitate mutilandę ſunt: quę vero regulariter fiūt non, vt inf. 9. quęſ. 1. ab excōicationis. ſu. d. 50. placuit ī. 7. q. 1. mutationes.

Diſpenſationes quędam mutilandæ ſunt.

d ¶ Præcepta. Quedam, non omnia.

BREVITER. Hæc eſt 6. pars q. in qua quæritur, ſi ordinati ab hæreticis ſint iterum reordinandi, & dic, quòd non, ſi fuerint ordinati in forma eccleſiæ, & hoc probat per tres auctoritates. Ioann. de Fant.

CASVS. Hic mouet Gratia. incidentem, quæſtionem, vtrum ſcilicet ordinati ab hæreticis debeāt iterum ordinari. Et primo probat, ꝙ nō, auctoritate Greg. & Auguſ. & poſtea ſoluit, & male dicer s. vt circa baptizatos, & ī ordine ſacerdotali, vel epiſcopali inuentos, ſacramentum non reiteretur. Ea vero quæ cum quadam diſtributione vaſorum, vel indumentorum præſtantur interueniente epiſcopali benedictione, vt ordo leuitarum, & inf. eum, ordines poſiti, reiterari poſſunt, cum ab hæreticis conferuntur: nec dicitur aliquid iterari, cum nihil ab eis ſit acceptum: ad quod inducit ſequens c.

e ¶ Ordinibus.] Scilicet illi, qui coacti ſunt, vel ignorāter ab hæreticis ordinati ſunt.

f ¶ Vtrum in eodem ordine. Et dic, ꝙ non, ſi in forma eccleſiæ ordinati ſunt. extra de apoſta. ex literis nec bene ſoluit hic Gratianus.

g ¶ Vt ait beatus Gregorius.] Sup d. 78. c. 1.

h ¶ Auguſtinus.] Sup. ead. q. 1. quod quidam.

i ¶ Reiterari.] Vt ſup ea. q. 1. ventum.

DAibertum. CASVS. Nezelon ordinatus fuit ab hæreticis in epiſcopum præter formam eccleſiæ, & ſic ordinem epālem non recepit, qui poſtea Daibertum præter formam eccleſiæ, vel cum forma (non refert) in diaconum ordinauit. Sed quia illum ordinem conferre non potuit, Daibertus nihil accepit ab eo. vnde Vrbanus cum diſpenſaret cum eo fecit illum ordinari auctoritate Damaſi Papæ, & Innocentij.

K ¶ Daibertum.] Per hoc c. probat Io. opinionem ſuam: .ſ. ꝙ baptizatus ab eo qui recepit vltimam manus impoſitionem extra eccleſiam, nihil recipit. Nos qui dicimus cōtrarium, hoc intelligimus cum non ordinabat in forma eccleſiæ.

l ¶ Et beati.] Et ita cum facit hic mentionem de illo c. ſupra 1. q. 1. ventum eſt. intelligendum eſt illud, ſicut & iſtud de non ordinatis in forma eccleſiæ.

a ¶ Quia

a ¶ Quia nihil.] Sup. ea. q. 1. gratia. inf. de conſ. d. 4. quo modo. arg. ſup. ea. q. 1. qui perfectionem.
d ¶ Dare.] Arg. qui nihil habet, nihil dare poteſt. Argu. contra extra de elect. ſuffraganeis 1. Item arg. ꝙ pro nõ dato habetur quod datur ab eo, qui de iure dare non poteſt.

f ¶ Per illicitam.] Ideſt, non iuſtam.
g ¶ Vulneratum caput.] i. mentẽ macula culpæ, infectã.
h ¶ Medicinam adhibere.] i. reiterari, ut ita, & illud intelligatur de ordinatis in forma eccleſiæ.
i ¶ Reiterari.] Not. hanc expoſitionem, &c. & hæc expoſitio eſt ſubintelligenda ſup. ead. q. 1. ventum, vbi eadem ſunt verba.

Qui nihil habet nihil dat. Et ext. de u. neg. prę l. ap. 1. ubi de hoc pro. & contra ibi ui cas.

c. ſequenti per illicitam.

cis ordinatum) quia nihil [a] habuit, nihil dare [b] potuit ei, cui manus impoſuit. Nos igitur tãti Pontificis auctoritate firmati, & Damaſi Papæ teſtimonio roborati, qui ait: [Reiterari [c] oportet, quod male actum eſt;] Daibertum ab hæreticis corpore & ſpiritu digreſſum, atq; vtilitatib. eccleſiæ pro viribus inſudantem, ex integro [d] (eccleſię neceſſitate ingruente) diaconum [e] conſtituimus. Quod non reiterationem exiſtimari cenſemus, ſed tantum integram diaconij dationem: quoniam, vt prædiximus, qui nihil habuit, nihil dare potuit.

α ¶ Nezelone.] *Marianus Scotus in vita Gregorij VII. mentionem facit archiepiſcopi Magdeburgenſis hoc nomine appellati.*

Item Damaſus Papa, epiſt. 4. de chorepiſcopis.

9. q. 1. per illicitam.

¶ De eodem. Cap. XXV.

PEr illicitam [f] manus impoſitionem vulneratum caput [g] illi, qui videbantur aliquid accepiſſe, habebãt: & vbi vulnus infixum eſt, neceſſe eſt medicinam adhibere [h]: qua infixa ſanetur macula: ideſt reiterari [i] neceſſe eſt, quod legitimè [k] actum, aut collatum minimè probatur β. Nam quomodo [l] honorem poſſit retinere, qui ab illo acceperit, qui poteſtatem dare legitimè non habuit, inuenire non poſſum.

β ¶ Probatur.] *In originali hæc adduntur.* ſi perfectum eſſe debebit.

Item libro nono Cod. titulo ad legem Iuliam repetundarum, Impp. Theodoſius, ac Valentinianus AA. Florentio.

Cap. XXVI.

† al. ſua.

7 SAncimus [m] eiuſmodi viros ad prouincias regendas accedere, qui ad honoris inſignia non ambitione [n], vel pretio, ſed probatæ vitæ, & amplitudinis tuæ† [o] ſolẽt teſtimonio promoueri: ita ſanè, vt quib. hi honores per ſedis tuæ, vel per noſtram fuerint electionem commiſſi, iurati [p] inter geſta depromant, ſe pro adminiſtrationib.

K ¶ Legitimè.] Ar. ex hoc loco, ꝙ ſi poteſtas trãslata eſt in aliquẽ, vt eligat epiſcopum, & ipſe minus bonũ eligit, iterum poſſit eligere. ar. 7. q. 1. factus 8. d. quæ contra. nam re proba pecunia non liberat debitorem. ff. de pig. act. eleganter. §. qui reprobos. & eſt arg. ad hoc extra de elec. in cauſis in fi. 3. Arg. contra. extra de off. dele. in literis. nã functus ẽ officio ſuo. Nam ẽt ipſi canonici male eligẽdo priuãt põte eligẽdi. ex. de elec. cũ in cunctis. & no. 4. 61. d. ſtudui. Quid iuris ſit. not. in quæſtionibus Bar.

3 Itẽ arg. ad hoc qđ not. ſup. prox. c. ſ. gl. quoad ſpeciem. Itẽ ar. ad hoc. ff. de op. le. l. 2. ꝑterea cũ non tenuit electio perinde eſt ac ſi non elegiſſet. Ar.
4 Adde qđ not. Bart. & gl. in l. cum quidam. ff. de leg. 2.

l ¶ Quomodo.] Sup. 19. d. ſim contra. Sed illud cum auctoritate ſua generaliter eſt prohibitum: iſtud ĩ eccleſia catholica cõfirmatum. nam pro non dato habetur, & c. extra de iure patron. quod autem & ff. ſi quis cau. l. quoties. Arg. cõtra. ext. de iure patro. conſultationibus.

SAncimus.] Hæc eſt 7. pars q. ĩ qua ponitur pœna ſimoniacorũ, quæ eſt infamia, & depoſitio, & dãnatio pecuniaria. Ioan. de Fant.

teſt, vt extra de iure patro. quod autem. in fi.
c ¶ Reiterari.] Quo ad ſpeciem facti; non rei eſſentiam. Nã ſæpe, quod male fit, vel minus plene, ex integro eſt agendum: ſicut in ſatiſdatione. ff. qui ſatiſd. cog. de die. §. ſi ſeruus, & in iuramento. ff. de iureiuran. qui per ſalutem, & in libelli confectione. 2. quæſt. vlt. c. vl. ar. ff. qui ſatiſ. cog. ſi ab arbitro. §. quod & ſi. Nam in his omnibus non eſt aliquid iterãdum: ſed quod omiſſum eſt, reſtaurandum ext. de ſacra. non ite. c. vno. Io. male dicit 2. Ioannes hic: cum quo ad rei eſſentiam ſit iterum ordinatio facienda: quia prima ordinatio non erat in forma eccleſiæ. Ber.
d ¶ Ex integro.] Sup. ea. q. 1. ſi quis confugerit, infra de conſec. diſt. 4. ſi nulla ext. de cenſi. ſcientes.
e ¶ Diaconum.] Iſte Daibertus extra formam eccleſiæ fuerat ordinatus a Nezelone.

Quod minus bene fit, eſt iterandum.

Idẽ ſentit Io. q. i c. et quod ſequitur. Arc.

PEr illicitam.] CASVS. Quidam fuerunt ab hæreticis præter formam eccleſiæ ordinati: vnde mandat Papa, vt iterum tales ordinentur, cum nihil acceperint ab hæreticis.

CASVS. Hanc legem inducit Gratianus ad probandum, ꝙ honores eccleſiaſtici per pecuniam dari non debent: quia pro honoribus ſæcularibus adipiſcendis dari pecunia prohibetur. Dicitur ergo in hac lege, quod ad prouincias regendas eligi non debent, niſi homines probatæ vitæ: & qui prætio, vel ambitione nõ adipiſcantur honores; qui cum electi fuerint, iurabunt ſe nihil dediſſe, & ꝙ non dabunt per ſe, vel per mediam perſonam pro adminiſtratione ſibi conceſſa, vel cõmiſſa: & ꝙ durãte adminiſtratione, vel poſt, occaſione ſui officij nihil præter ſalarium accipient. Et licet nullus immemor ſuæ ſalutis eſſe credatur: tamen ſi quis contra prædictum ſacramentum tam dator, quam acceptor de hoc cõuictus fuerit, pœna quadrupli puniatur.
m ¶ Sancimus.] Lex eſt canonizata.
n ¶ Non ambitione.] Sup. ea. q. 1. nullus, itaque. 2
o ¶ Tuæ.] Loquitur præfecto.
p ¶ Iurati.] Sup. 23. d. quamquam inf. 8. q. 3. Artaldus. & cap. talia.

ſortiendis [a] neque dediſſe quidpiam, neque daturos vmquam poſtmodum [b] fore, ſiue per ſe [c], ſiue per interpoſitā perſonam in fraudem legis, ſacramentique, aut donationis, venditionisve titulo, aut alio velamento cuiuſque [d] contractus: & ob hoc (exceptis ſalarijs) [e] nihil penitus tā in adminiſtratione poſitos, quam poſt depoſitum officiū, pro aliquo præſtito beneficio tempore adminiſtrationis, quam gratuito meruerint accepturos. Et licet neminem diuini timoris, contemnendo iuſiurandum, arbitremur [f] immemorem; vt ſaluti proprie vllum commodum anteponat; tamen vt ad ſalutis timorem etiam neceſſitas periculi ſubiungatur, ſi quis auſus fuerit præbita ſacramenta negligere, nō modo aduerſus accipientem, ſed etiam aduerſus dantem, accuſandi cunctis, tanquam publicum crimen [g], concedimus facultatem; quadrupli pœna eo, qui conuictus [h] fuerit, modis omnibus feriendo.

Item Paſchalis Papa.

¶ De eodem. Cap. XXVII.

PAtet ſimoniacos, veluti primos, & præcipuos hæreticos ab omnibus fidelibus reſpuendos, & ſi commoniti non reſipuerint, ab exteris [i] poteſtatibus opprimēdos. Omnia enim crimina ad comparationem ſimoniacæ hæreſis; quaſi pro nihilo [k] reputantur [l].

¶ *In tribus vetuſtis exemplaribus poſt caput,* Sancimus. *omiſſa inſcriptione Paſchalis, & capite iſto,* Patet. *ſequuntur cōtinēter ſubiecta Gratiani verba,* His breuiter, &c.

His breuiter præmiſſis ad ea veniamus, quæ eccleſia, ſeueritate diſciplinæ parata eſt vlciſci, oſtendentes, quibus accuſantibus, vel teſtificantibus, quilibet ſint conuincendi; quo iudice quiſque debeat condemnari, vel abſolui; ſi cauſa vitiata fuit, quo remedio poſſit ſubleuari; ſi accuſatores defecerint, an reus ſit cogendus ad purgationem. Et vt facilius pateat quod dicturi ſumus, exemplum ponatur ſub oculis, in quo auctoritates hinc inde controuerſantes diſtinguantur, & quid ſanctorum Patrum ſentiat auctoritas, liquido intimetur.

a ¶ Sortiendis.] Dignitates enim non debent venales eſſe 1: ſicut nec matrimoniū. ff. de don. inter vi. & vx. l. 2.

b ¶ Poſtmodum.] Sup. 1. q. 1. eos qui ſu. d. 46. ſicut non ſuo.

c ¶ Per ſe.] Extra de peru. cler. inquirendum, extra de ſentētia excom. mulieres.

d ¶ Cuiuſque.] Sed vī cōtra. ff. de pol. l. 1. §. 1. Sed aliud eſt publice promittere aliqd Reipublicæ: aliud occulte alicui, vt eius ſuffragio promoueatur.

ADDITIO. Et ſi ſoluitur aliud, quod vī contra. ff. de do. hoc iure. in prin. de hoc no. ſup. ea. q. 6. c. vl. Io. de Fan.

e ¶ Salarijs.] inf. 23. q. 1. militare ſup. d. 86. non ſatis. Ioā. de Fant.

f ¶ Arbitremur.] Argum. pro teſte prȩſumendum eſſe, quòd nolit pietate. ext. de teſt. cum tu fili. & dicit canon, quos ſcimus nolle peierare, & c. 2. q. 5. ſi mala fama. Sed licet præſumatur, eſt tamen notā dignū, quòd lex nō ſtat huic preſumptioni: immo ſubijcit pȩnam in peieratione. iſ. ea. ibi, quadrupli, &c.

g ¶ Publicū crimen.] inf. 6. q. 1. §. ult.

h ¶ Conuictus.] Nā poſt depoſitā adminiſtrationem debet eſſe præſens per 50. dies. C. vt omnes iudi. tam ciuil. quam mil. l. 1. & conuenitur ſub epiſcopo loci. in auth. vt iu. ſine quoquo ſuff. §. neceſſitatem collat. 2. Sed ex contractu nō poteſt iudex conueniri poſt depoſitam adminiſtrationē, ſi cōtractum aliquem fecit nomine ciuitatis, vt. ff. de admi. rerū ad ciui. perti. curatores. §. in eū. et ff. de euic. illud. §. 1. ſed procurator negotiorum bene conuenitur poſt. 2. depoſitum officium, vt de procu. procurator. Bar.

ADDITIO. De hoc not. extra de immun. eccleſ. aduerſus. §. ult. Et eſt ratio quare aliud in iudicio. aliud in cōtractu, quia qui contrahit, ſolam intuetur perſonam uēditoris: cum rem alienam uendere poſſumus. ff. de contrahen. emp. l. rem alienam. In iudicio autem potius pſona domini inſpicitur, ſecundum Io. de Fant.

PAtet.] CASVS. Cum omnia crimina ad comparationem ſimoniæ pro nihilo reputentur, patet ꝙ ſimoniaci ſunt ab omnib. reſpuendi, & ab extraneis poteſtatibus opprimendi, ſi non reſipuerint.

i ¶ Ab exteris.] id eſt, laicis, qui extra eccleſiam habent hanc poteſtatem, vt ſup. d. 17. nec licuit, inf. 23. quæſt. 5. principes.

K ¶ Pro nihilo.] Hoc in deteſtationē huius ſceleris dicitur, ſup. d. 90. neque. & ſup. ea. q. 1. cito, infra 32. q. 7. quid in omnibus, &c. non ſolum, & ext. de ſim. tanta.

l ¶ Reputantur.] Hoc dicitur in deteſtationem criminis, & ad terrorem: ſicut illud, Omnis peccator, &c. extra de ſimo. tanta. Vel eſt grauius, quia facilius dicitur hoc crimen committi in Deum. 3. quam aliud: quia donū Dei uolunt emere pecunia. ſu. 1. q. 1. eos. & ideo grauius dicitur argu. 17. q. 4. ſicut. 22. q. 1. mouet. Vel ideo hoc dicitur, quia nulla certa pœnitentia pro hoc crimine inducitur, niſi q. uſque ad mortem aſpere pœniteat, ſup. ea. q. 1. ſi quis neque. Ioan.

HIS BREVITER. CASVS. Tranſitu utitur, ſcilicet colore rhetorico, quo dicta dicendis continuat, & dicenda dictis, ſummatim dicenda perſtringens.

Dignitates & matrimonia non debent eſſe uenalia.

1 Conc. tex. in l. 1. ff. ad leg. Iul. & ibi glo.

Teſtis prȩſumitur nolle peierare.

2 Poſt falsū eſt niſi ſe nomine ſuo obligauerit, uel niſi ut doceat de mādato. quod negatur.

3 Sub. ſpāter. 1. ... ſpecialiter ... ſunt depu... ta & ded... ta. ſ. res & ... gnitates ... ſacia & ... cia eccleſ... ſtica. arg... q. 4. ſicut ... qō. 1. ... rum An... Simoniac... catum ... teris gra...

Quidam.]

CAVSA SECVNDA.

QVidam epiſcopus de lapſu carnis à laico impeditur. Duo monachi. vnus ſubdiaconus, & duo leuitæ aduerſus ipſum. teſtimonium ferunt. A metropolitano ſuo ſentit ſe prægrauari. In ipſa ventilatione cauſæ tres ex teſtibus deficiunt, ſiue promiſſione decepti, † ſiue canonica examinatione reprobati. Expoliatur tamen epiſcopus, quia crimen eius notorium erat.

† al. collecti.

q. 1. *Hic primum quæritur, an in manifeſtis iudiciarius ordo ſit requirendus.*

2. *Secundo an expoliatus ab aliquo ſit iudicandus.*

3. *Tertio, qua pœna ſint feriendi, qui in accuſatione, vel teſtificatione defecerint.*

4. *Quarto, an duorum teſtimonio ſit condemnandus.*

5. *Quinto, ſi deficientibus accuſatoribus, ſit cogendus ad purgationem.*

6. *Sexto, ſi remedium ſit dandum ei, qui cauſa dilationis vocem appellationis exhibuerit.*

7. *Septimo, ſi laici, monachi, vel quilibet inferiorũ ordinum in accuſatione maiorum ſint audiendi.*

8. *Octauo, quomodo debeat fieri accuſatio, an in ſcriptis. an ſine ſcriptis.*

QVAESTIO PRIMA.

1 ps *QVòd autem* a *nullus ſine iudiciario ordine damnari valeat, auctoritatibus multis probatur.*

De eo namque ait Auguſtinus homilia quinquageſima, de vtilitate pœnitentiæ.

QVidam.] CASVS. In ſuperiori cauſa actum eſt de crimine ſimoniæ: & prius de eo, quod grauiſſimum eſt: ſed quia crimina ſine ordine iudiciario puniri non debent, ideo congruè hanc cauſam anectit, in qua de ordine iudiciario tractat, oſtendens quòd nemo condemnandus eſt niſi conuictus vel confeſſus, & quòd ſpoliatus præter iuris ordinem ſit reſtituendus. & qualiter puniantur qui in accuſatione deficiunt, qualiter obiecta crimina non probata purgentur, & qualiter ſententia releuetur per appellationem, & vtrum laici admittantur ad accuſationem clericorum, & qualiter ſit accuſatio facienda. Vt autem competentius agat, proponit thema, de quo octo elicit quæſtiones.

CASVS. Hic ponitur. prima quæſtio, in qua probatur. ꝙ præter iuris ordinem non eſt aliquis condemnandus præter quam in notorio crimine.

a ¶ Quod autem.] Tu dicas, quod in manifeſtis requiritur ordo iuris 11. quæſtio. 3. eorum ſed non in notorijs, vt dicam infra. ea. manifeſta. & habes extra de iureiurand. ad noſtram 3. Et notandum, ꝙ quędam ſentẽtia eſt diffinitiua, quędam interlocutoria, quædam præcepti. Quælibet iſtarum requirit ordinem iuris, & ſi difinitiua ſententia fuerit lata, omiſſo ordine iuris, ipſo iure nulla eſt, vt infra ead. quæſtio. ſexta, §. diffinitiua. Hoc tamen ſcias, quod duplex eſt ordo iuris. Vnus qui eſt de natura, ſiue de ſubſtantia iudiciorum, ſcilicet, vt quis poſt citationem habeat inducias, vt fiat litis conteſtatio, & teſtes recipiatur, & quòd ſententia feratur in ſcriptis, ſi contra hunc ordinem feratur ſententia. non tenet, dicto §. diffinitiua. Eſt alius ordo. qui non eſt de ſubſtantia iudiciorum, ſcilicet vt ſententia non feratur ſub conditione, & non prius pronũcietur de poſſeſſione, quàm de proprietate. ſi tamen hoc non ſeruatur, nihilominus tenet ſententia, infra ea. quæſtio. 6. biduũ. & C. de appel. l. 1. Item ſententia interlocutoria ſiue ſit excommunicationis, vel ſuſpenſionis, vel miſſionis in poſſeſſionem, requirit ordinem iuris. De ordine excommunicationis ſententiæ, habes infra ead. nemo. & 34. quæſt. 3. de illicita. & melius extra de ſenten. excommun. ſacro. De ordine ſuſpenſionis habes infra ea. nomen. Si tamen iſte ordo non fuerit ſeruatus, tenet excommunicatio vel ſuſpenſio, vt 11. quæſtio. 3. ſi epiſcopus. Item in ſententia miſſionis in poſſeſſionem requiritur ſemiplena cauſæ cognitio, vt extra, vt lit. non conteſt. quoniam frequenter. in fi. Et ſiue talis ordo fuerit ſeruatus, ſiue non, ſi abſens poteſt probare ſe non fuiſſe contumacem ſententia talis retractatur, vt extra de ſen. & re iud. cũ Bertholdus. & ff. quib. ex cau. in poſ. ea. Fulcinius. §. quid ſit autem latitare, & ff. de priui. cred. Imperatores. Sententia præcepti eſt, cum iudex ſine cauſæ cognitione præcepit alicui, vt ſoluat alij decẽ, quæ petit. ſi ille ſoluat, & pecunia illa debita eſt, licet iudex præceperit a iniuſtè, tamen non poteſt repeti pecunia, ut ff. quod met.

QVòd autẽ.] Hęc quęſtio diuiditur in quinque partes, in quarum prima probat per 13. auctoritates, ꝙ nullus ſine iudice debet damnari. i. niſi canonicè ſit damnatus Secunda ibi, [His omnibus.] Tertia ibi. [Sed ſciendum.] Quarta ibi. [Quando vero.] Quinta ibi, [Quando autem.] Ioan. de Fant.

Sententia eſt triplex.

Ordo iuris eſt triplex.

Snĩa miſſionis ĩ poſſeſſionem requirit ſemiplenã cauſæ cognitionẽ.

1 De iſta ſnĩa etiã hĩ ext. de verb. ſig. ex parte 1. in gl. vlti. ibi videas & de elec. dudũ 2. in glo. ſed pone, & 11. q. 3. in ſũma. Archi.

met.cau.l.vlt. A prædicta regula plerique doctores excipiunt infamatos, circa quos non requiritur ordo iuris. vt infra ead.q.5. presbyter, & extra de ſimon. quoties. quod non admitto, vt dicemus in loco ſuo in illo ca. presbyter, & in illa decret. quoties. habita fuit

interog.actio.de ætate. Ius ſit, extra de iud. at ſi clerici. Hoſtis. ff. de interrog.act.l.vlt. Nec natura neget. ff. de interrog.act.confeſſionib. Fauor. C.de libe.cā interrogatum. Et lis. ff.ad leg.Aquil.inde Neratius. §. vlt. Ius ve repugnet, ff.de paſt.ſi vnus, §. pacta. Melius, ff. de interro.

inf. ead.multi.

¶Damnari non valet, niſi aut conuictus aut ſponte confeſſus. Cap. I.

NOs in quemquam ſententiam ferre non poſſumus, niſi aut conuictum [a] aut ſponte confeſſum. [b]

In capitulis per. Hadrianum collectis, c.57.

Item Conſtantinus Imperator.

¶De eodem. Cap. II.

Capit.5.c.156.
Burch.l.16.c.6.
Pann.l.4.c.111.

IVdex criminoſum [c] diſcutiens, non ante ſententiam proferat capitalem, quàm, aut reum ſe ipſe confiteatur, aut per innocentes [d] teſtes conuincatur.

¶ *Habetur caput hoc Cod. Theodoſ.l.9.tit.40.in legis prima interpretatione, itemque in capitulis Hadriani, cap. 57. & capitul.5.cap.156.*

Hoc α Idem teſtatur Auguſtinus, & eiſdem verbis.

α¶Hoc.] *Abſunt iſta ab vno ex per uetuſtis exẽplaribus.*

Item Gregorius libro octauo, epiſtola 50.

¶De eodem. Cap. III.

Anſ.l.3.c.30.

SIcut ſine iudicio quemquam nolumus condemnari, ita quę iuſte β [e] diffinita fuerint, nulla patimur excuſatione [f] differri.

β¶Iuſte.] *Abeſt vox iſta ab originali. In vna autem manuſcripto Gratiani eſt,* Iuſta ſunt diffinita ſententia.

Item Eleuterius epiſcopus ad epiſcopos Galliæ.

Anſ.l.3.cap.54.
Polyc.l.5.tit.1.
Pann.l.4.c.115.

¶De eodem. Cap. IIII.

† abſunt iſta ab originali.

NIhil [cõtra † quemlibet accuſatum] abſque legitimo, & idoneo accuſatore fiat: Nam & Dominus noſter Ieſus Chriſtus Iudam furem eſſe ſciebat: ſed quia non eſt accuſatus, ideo non eſt eiectus.

Item Fœlix Papa 1. ad Paternum epiſcopum.

cauſę cognitio. Item excipiũt dilapidatores, vt 3.q.2. qa ca. quod nõ eſt verum. quia hodie propter ſolã ſuſpicionẽ non remouetur quis ab adminiſtratione, vt extra de ſimo. licet Hely. Ioan. de Fant.

NOs in quemq̃.] CASVS. huius ca. eſt, quod non debemus aliquem condemnare, vel in aliquem ferre ſententiam, niſi probationibus vel confeſſione ſua conuincatur. Idẽ eſt caſus ſequentis cap.

Conuincitur qs quadrupliciter.

a ¶ Conuictũ.] Quatuor ſunt modi conuincendi, aut iure ſcilicet inſtrumẽtis vel teſtibus; aut facti euidentia, vt extra de coha.cle. tua. & infra eadẽ queſt. quæ Lotharius. aut iuris interpretatione, vt ſæpius citatum eſſe reum, vt 3. q.9. decernimus. aut violenta ſuſpicione ſeu præſumptione. 32.q.1. dixit. & C.de adulter. autheutica, ſi quis.

Sententia in confeſſum ferenda eſt.

b ¶ Confeſſum.] Habes ergo hic, ꝙ ſentẽtia ferenda eſt in cõfeſſum. hoc verũ eſt etiam ſi aduocatus alicuius cõfiteatur, nec reuocat cõfeſſionem ſuã, ut extra de ſen.e.olim. & eſt ferenda ſententia in confeſſum in cauſa ciuili, vt ff. de confeſ.l.Iulianus. & etiam in criminali, ut ff.de cuſto. & exhi. reo. ſi confeſſus. Niſi aliquis metu tormentorum aliquid confiteatur, dum eſt in carcere. tali enim confeſſioni non ſtatur, vt ff.de quæſtio.l.1.§. diuus. & §. ſi quis. ultro. niſi poſt tormenta in confeſſione perſeueret, ut ff.de quæſtioni.l.1.§. quæſtio. mentitur ergo lex: quæ dicit quod nullæ ſunt partes iudicis in conſitentem. ut ff. ad leg. Aquil. proinde. §. ulti. Sed dic quod nullæ ſunt, quantum ad examinationem cauſæ, ſunt tamen aliquæ quantum ad prolationem ſententiæ. Vel dic, quod ſi poſt receptionem libelli & inducias datas, reus confitetur, tunc iudex fert ſententiam, ſed ſine omni correctione libelli. Si ex abrupto confiteatur, tunc non eſt ferenda ſententia: ſed iudex ſimpliciter pręcipiat ei ut ſoluat. ff. de iud. ſi debitori. Quæ autem confeſſio præiudicet, his uerſibus collige.

Confeſſioni metu tormẽtorum factæ non ſtatur.

Confeſio confitenti non nocet, niſi multa concurrant.

Maior, ſponte, ſciens, contra ſe, ius ſit & hoſtis.
Nec natura neget, fauor & lis, ius ve repugnet.

Maior. ff.de confeſ.certum.in ſi. Sponte. 31.q.2. Lotharius. Sciens. C.de iur. & facti igno. error. Cõtra ſe. ff. de interro.act.l.ſi is cu ius. 32.q.1. ſolet quæri.

c ¶ IVdex criminoſum.] Id eſt, cauſam criminalem.

d ¶ Per innocentes.] Id eſt, bonos.

SIcut.] Caſum ſic pone. Sicut non debemus aliquem ſine ordine iudiciario, & cauſa cognita condemnare; ita & ſententia iuſte lata contra eum, ſtatum debet executioni mandari.

e ¶ Quæ iuſte.] Id eſt, ſecundum ordinem iuris. licet enim ſciat eam executionem iniuſtam quantum ad ius litigatoris, tamen eam exequitur. 1. ut extra de offi. dele. paſtoralis. niſi ſit lata per falſa inſtrumenta. C. ſi ex fal. inſtru. vel teſti.l. iudicati. extra de re iudic. de cætero. & de cri.fal. ſuper eo.

1 Nam quiſtum ad ipſos litigantes ius ex ſnia factum fuit poſt quã in rem tranſijt iudicatam. extra de re iud. cũ inter in ſi. Arch.

f ¶ Excuſatione.] Niſi incontinẽti obijciatur exceptio, ut extra de teſti. veniẽs 2 & ext. de reſt. ſpo. litteras. Dic ut notaui 11.q.3. cũ apud extra de of. le leg. quærenti. ADDITIO. Et not. extra de in inte. reſt. ſciſcitata. Archid.

NIhil.] CASVS. Dicitur hic in c. iſto. ꝙ nullus debet abſque accuſatore damnari & hoc probatur exemplo Domini, qui licet ſciret Iudam eſſe furem, tamen eum non eiecit, cum accuſatus non fuiſſet.

Primates.]

PRimates.CASVS.Dicitur hic, ꝙ ſi cauſa coram primatibus agitatur de crimine, ꝙ non dēt accuſatus condemnari niſi cōuictus,vel confeſſus. Quòd ſi aliter factum fuerit, ſnīa irritabitur & retractabit à ſynodo.
a ¶ Primates.]Ideſt,epiſcopi.5.q.2.ſi primates.
b ¶ Sen-

ri debet,alioquin eſt tolerādus: & loquitur hoc c.de Iuda,& c.ſuperius ſcilicet,[Nihil,&c.] Secunda pars incipit ibi,[Bene dixit.
d ¶ Vnus ex vobis.]Arg.qđ de vno dr, de alijs negatur vt 45.diſt.diſciplina.ſic.ff.de iud.cum prętor.ſup.25.d.qualis.C.de procur.maritus.

ſup.c. in ſū. ver. hoc tamen.Arch.

¶De eodem. Cap. V.

Et Zepherin⁹ epiſ. 1. ad epos Siciliæ, vſq; ad verſ.Aliter. Anſ.l.3.c.68. Burch.l.1.c.157. Iuo p.5.c.245. & 247. Pan.l.4.c.15. 11.q.3.irritam.

†] Abeſt ab epiſ.Zepherini.

PRimates [a] accuſatum diſcutientes epiſcopum, non ante ſententiam [b] proferant damnationis: quam Apoſtolica freti auctoritate,α aut reum ſe ipſe confiteatur,aut per innocentes,& [canonice † examinatos regulariter teſtes conuincatur. Aliter irritam eſſe cenſemus; & iniuſtam epiſcoporum damnationem;& idcirco a ſynodo retractandam,[c] ita ut oppreſſis ab omnibus in cunctis ſubueniatur cauſis.

α¶Apoſtolica freti auctoritate.] *Hac addita ſunt ex epiſtola Fœlicis,& Zepherini. Nam damnari epiſcopi ſine conſenſu, & auctoritate Romani Pontificis nec tunc poterant,nec nunc poſſunt.3.q.6.c.diſcutere. & alibi.*

Zepherinus loco ꝓxime indicato.

Item decreuit Zepherinus Papa.

*Item Auguſtinus.*β

β¶ Auguſtinus.] *Sic in multis vetuſtis exemplaribus, quamuis uerba huius capitis apud ſanctum Auguſtinum non ſint inuenta.*

Multi per tolerantiam ſuſtinendi ſunt,quamuis ſententia diuini iudicij ſint condemnati. Cap. VI.

Matth.26.

VNus ex vobis [d] me traditurus eſt. ¶ Bene dixit, ex vobis,& non ex nobis.Ex vobis enim eſt,a quibus per iudiciariam poteſtatem confeſſus,aut conuictus,excluſus non eſt:A me verò, qui nullis indigeo argumentis,& omnia certiſſime noui,ſeparatus & diuiſus eſt:Tale enim eſt,ac ſi diceret; etſi ego eum per occulti iudicij ſententiam damnatum habeo; vos tamen adhuc illum per tolerantiam ſuſtinete. [e]

Item Gregorius Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniã, lib.11.epiſt.50.

¶Nullum ſeruetur iudicium,niſi rationabiliter habitum. Cap. VII.

Anſ.l.3.c.93.

IN pri-

e ¶ Suſtinete.] Etiã in publica cōione, vt ext.de off.ordi.ſi ſacerdos.& 6. q.2. ſi tantam epiſcopus.

IN primis.] CASVS. Presbyter q̃dam, & duo epiſcopi.ſ.Ianuarius &Stephanus dicebantur iniuſte cōdemnati: quare Dominus Papa committit negotiū iſtud Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniam. Diuiditur ergo c. iſtud in quatuor partes in 1. parte mādat inquiri de perſona presbyteri hoc modo, vt ſi inuenerit eum iniuſte damnatum, reſtituatur. Si autē aliquid obijcitur cōtra eū, cognoſcatur de hoc eo pſente, & pro ſe rōnem reddente, & quęratur diligēter, vtrū in exilio dēat demorari, vel an debeat ad ſuā eccleſiā reuocari.In 2. parte mandat Papa inquiri de perſona Ianuarij epi.vtrū cōmiſerit crimen dānatione dignum: & ſi nō cōmiſerit, eccleſiæ ſuę & honori ſuo reſtituat.Eps aūt, qui in loco eius ſubſtitutus fuerit, ab omni honore eccleſiaſtico deponatur,& tradatur eidē Ianuario cuſtodiendus,vel ad ſedē Apoſtolicā tranſmittat.Si uerò mortuus eſt,& alius loco eius ſubſtitutus, remoueat ab eccleſia:ita tamen,ꝙ in alia eccleſia poſſit eligi,nunquam ad illam reuerſurus,de qua remotus eſt.Ipſi verò q̃ ſubſtitutū ordinauerūt,per ſex mēſes in monaſterio detrudantur à communione ſuſpenſi, niſi in mortis articulo. Sed ſi metu ipſius principis,ſe dixerit feciſſe, tempus pœnitentiæ abbreuietur. Inſuper compellatur Comitiolus reſtituere omne damnum eidem epiſcopo,qđ ſcilicet per illius violentiam eſt paſſus,præſtito prius iuramento ab eodem Ianuario. In tertia parte mandat Papa inquiri de Stephano, vtrum crimina,quæ ei obijciebantur,eſſent uera,uel nō vera,& ſi ordo iudiciarius fuerit in eo ſeruatus, & quales accuſatores, & quales teſtes fuerunt,& qualiter ſententia lata fuerit. Si uerò crimina falſa fuerunt,eccleſię ſuę reſtituatur,& illi qui iniuſte damnauerunt eum,ſex menſibus in monaſterio detrudantur excōmunicati. De pœna ſubſtituti,& ordinantium eum, & de pœna Comitioli idem dicitur, qđ dictum eſt in perſona Ianuarij. In quarta parte probat,

b ¶ Sententiam.]Excommunicationis,quam ferre poſſunt in epm:ſed nō damnare,vt ſup.diſt.12.de his, 1 in fi.inf.q.3.ſi quis eps.inf.3.q.6.quamuis,&c.ſeq.niſi ſit ſynodus congregata auctoritate Papæ,vt 5.q.4.c.1.
c ¶ Retractandam.]Sed qualiter retractatur ſententia, quæ nulla eſt ipſo iure? nam nec in ſentētia excōicationis neceſſaria eſt abſolutio,ſi ſnīa nulla eſt,vt ex.de off. deleg.c.cum cōtingat.& extra de ſent.excom. per tuas. & id quod nullū eſt,rumpi nō poteſt.ff.de iniu.& rup. teſtam.nam & ſub cōditione.& vbi nulla eſt obligatio, ibi nulla eſt liberatio.ff.de ver.oblig.decem ſtipulatus. ſed hic retractatur de facto:a ſicut aliquis abſoluitur de facto.extra de appel.ad præſentiam, ſicut depoſitus de facto reſtituitur,ut 16.q.1.frater noſter.

VNus ex vobis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Dñi ad diſcipulos,ſcilicet. Vnus ex vobis me traditurus eſt.in ſecunda parte ponūtur verba Auguſtini exponētis verba Dñi quibus probat,ꝙ conuictus, uel confeſſus cōdēna-

Epm damnare quis pōt 1.al.pceptis. a Snia nulla an poſſit retractari. a Nam ſnīa lata contra iuris ordinē iudiciarium ipſo iure nulla & irrita ē, nec indiget retractatione maiore, q̃a noui eſt ſm Hug. & adde qđ no.

Oo 3

bat, ꝙ circa ea non fuit ordo iudiciarius obſeruatus. Nam ſacerdos tentum coram ſuo epiſcopo erat conueniendus, vt probatur cauſa 11. Similiter de Ianuario actum eſt contra leges, cum fuerit de eccleſia ſua violenter abſtractus. Nam qui hoc faciunt, capite puniũtur, vt probat lege ſeq. ſi quis in hoc. Deinde multipliciter probat, quòd circa perſonam Stephani nõ fuit ordo iudiciarius obſeruatus: qa fuit à non ſuo iudice cõdemnatus, & ſi metropolitanũ non habuit, erat ad ſedẽ Apoſtolicam remittẽdus. Item quia fuit a ſeruis accuſatus, qđ fieri non debuit etiã in crim. læſæ maieſtatis, cũ. ſ. fuerit bonæ opinionis, & qa eo abſente uiliſſimi teſtes contra eum recepti ſunt, nec etiã ſnia lata fuit in ſcriptis: quòd fieri non debuit. Et hoc ꝓbatur duab. legibus. & ſeq. c. Secunda pars incipit ibi. [De epi perſona. Tertia ibi. [Quam igitur Stephanus.] Quarta ibi. [De perſona presbyteri.

Cauſa pauperis eſt tractanda prius quã diuitis.

a ¶ In primis.] Arg. ꝙ prius eſt cã pauperis tractanda quã diuitis, vt 16. q. 6. đ lapſis. & C. de epiſc. & cler. ſi quis ad declinãdã. Sed dic, ꝙ hic vltimo iubet tractari cauſa epiſcopi, ut eo melius memoriæ commẽdetur, vt inf. de conſ. d. 2. liquido.

1 Vel dic, ꝙ aliquis det eſſe ordo poſtulantium, ne ſi honori poſtulantiũ locus detur mediocres deſideria ſua non proſequãt. ff. de off. proc. nec q. l. quam. §. obſeruare. ſm. Laur.

1 Sed quare iubet inquiri. ſ. an ordo iuris fuerit ſeruatus, cum ipſi depoſiti eſſent a non ſuo iudice, unde ſtatim deberẽt reſtitui? Dic quòd hoc fuit propter ſcandalum Comitioli, & eſt ſi. 3. q. 6. hęc quippe.

non[a] requirendum eſt de perſona presbyteri dilectiſſimi† [b] fratris, & coepiſcopi noſtri Ianuarij, & ſi ita ſe veritas habet, ſicut eiuſdem epiſcopi petitio cõtinet, in eccleſia, atque in loco ſuo, modis omnibus idem presbyter reuocetur. Si autem dictum fuerit; quia contra ipſum cauſa aliqua mota, ſiue probata [c] eſt, ſubtiliter ipſo præſente, [d] & pro ſe rationem reddente, quærendum eſt & genus cauſæ, [e] & modus ꝓbationis, [f] vt ex hoc colligere valeas, vtrum adhuc in exilio α demorari, an certe in eccleſia ſua, & officio ſuo debeat reuocari. ¶ De epiſcopi ſupradicti perſona hoc ſtatuendum eſt, vt ſi nulla, contra eum criminalis cauſa, quæ exilio, vel depoſitione digna eſt, mota ſiue probata eſt, is qui eo ſuperſtite epiſcopus peruerſe, [g] ac contra canones in eccleſia eius ordinari præſumpſit, ſacerdotio priuatus, ab omni eccleſiaſtico miniſterio repellatur. [h] Qui etiam eidem dilectiſſimo Ianuario fratri, & coepiſcopo noſtro tradendus eſt, vt ab ipſo [i] in cuſtodia habeatur, aut certe ab eo ad nos per omnia tranſmittatur. Epiſcopi verò, qui eum ordinauerunt, vel ordinationi eius conſentientes interfuerunt; ſex menſibus [k] Dominici corporis & ſanguinis communione priuati, agere pœnitentiam decernantur in monaſterio, & ſupradictus Ianuarius loco, & ordini ſuo modis omnibus reformetur. Si verò communione priuatis, mortis contigerit imminere periculum, benedictio eis viatici non negetur. Si autem epiſcopi in præiudicium condemnationis, vel depoſitionis memorati Epiſcopi, ſe metu [l] iudicis conſenſiſſe, ac talia feciſſe non ſua ſponte, [m] faſſi fuerunt; & tempus eis abbreuiandum eſt, & modus pœnitentiæ temperendus. Si verò ille, qui locum eius inuaſit, de hac fortaſſe luce migrauit, & alter eſt ordinatus, quia leuioris† [n] culpæ videtur (cũ non quaſi iſti ſuperſtiti, ſed ſuc-

† forte legendum.] & dilectiſſimi.

† al. lenior culpa.

c ¶ Presbyteri dilectiſſimi.] Tranſitiue ponitur.

c ¶ Mota ſiue probata. Siue, pro &: & tũc planum eſt. non enim eo ſolo, ꝙ quis eſt accuſatus, reus eſt, ut 15. q. vlt. c. vlt. Vel dic, mota, ita ꝙ ſit infamatus, & in purgatione deficiat. hoc enim ſolum ſufficiat ad depoſitionẽ, vt ext. de ſim. de hoc. &c. inſinuatum. hoc uerum eſt, qñ crimen, in quo deficit, inducit depoſitionem.

d ¶ Præſente.] Et intelligẽte. alias nõ diceret ꝓſẽs. ff. de ver. ſig. corã Io. Quid iuris ſit de hoc habes. 2. q. 9. in ſu.

e ¶ Et genus cauſæ.] Scilicet an ſit ciuilis, an criminalis, quia alij teſtes admittuntur tam in una quam in alia, ut 14. q. 2. ſuper prudẽtia. Vel dic, genus cauſæ. i. an tale ſit crimen quod inducat depoſitionem, uel non quia non omne crimen inducit depoſitionẽ. d. 81. Apoſtolus. & 5. q. 4. in loco. 15. q. 8. in ſum.

Criminis ꝓbatio an ſẽꝑ remoueat promotum.

f ¶ Modus probationis. Non intelligas, vt inquiratur, an ciuiliter an criminaliter agatur. nam propter crimen ciuiliter probatum remouetũr quis a beneficio, ut ext. de off. cuſt. c. 1. extra de fideiuſſ. peruenit de iureiurand. querelam. Sed dic modus probationis. id eſt, an excipiẽdo, uel denunciando, uel alio modo probatũ ſit crimẽ? quia ſi excipiendo, uel denunciando, nõ eſt remouẽdus, vt ex. de acc. ſuꝑ his. Si aũt directo agatur de crimine, licet ciuiliter, bene remouetur ab adminiſtratione: ſed non a dignitate, vt extra de ſimo. per tuas. in fi.

g ¶ Peruerſe.] Quod iuris de hoc ſit, habes 3. quæſt. 9. in ſumma.

ADDITIO. De hoc etiam no. extra de do. & contu. ueritatis. Et no. ꝙ pręſentia & abſentia dicitur multis modis, prout no. ff. de procu. præſens.

h ¶ Repellatur.] Niſi feciſſet ignoranter, ut inf. 7. q. 1. præſentium. &c. cum qui.

i ¶ Ab ipſo.] Non vt ab ipſo iudicetur, ut inf. .q. 5. quia ſuſpecti.

k ¶ Sex menſibus.] Poſt hoc tempus forte ipſo iure reſtituuntur, arg. ff. de poſtu. l. Imperator. ſup. d. 50. ſi illic. contra, ſed ibi erant detruſi in monaſterium, ut ibi perpetuo eſſent.

Metus quãq; attenuat peccatũ. Fides mala defuncti, an noceat ſucceſſori.

l ¶ Metu.] Metus hic attenuat peccatum, ut ext. quod met. cau. ſacris. quandoque penitus excuſat, ut 50. d. presbyteros, quandoque in nullo excuſat, ut inf. de conſec. d. 4. cos. & 11. q. 3. quiſquis.

m ¶ Sua ſponte.] Arg. ꝙ mitius agit cũ ſpõte confeſſo, ꝙ cum conuicto, ut 50. d. c. 3. arg. ext. de elect. innotuit.

n ¶ Quia leuioris.] Cum enim ſit ſingularis ſucceſſor, mala fides defuncti non nocet ſucceſſori. Secus ſi eſſet vni-

vniuerſalis ſucceſſor. C. de acquir. poſt. l. vitia. & ff. de di. & temp. pręſcr. l. an vitium, & l. cum hæres, purgatur ergo hoc vitium per ſucceſſorem. ſic extra de fil. preſbyter. ex tranſmiſſa, vnde dicit lex, ꝙ non videor vi poſſidere, ſi recipiam poſſeſſionem ab eo, qui poſſidet, licet ille.

ſuum, vt C. de fi. inſtr. l. vlt. eodem modo probat ſibi aliquas mobiles eſſe ablatas. C. vnde vi. ſi qn̄. extra, quod me. cau. c. vlt. Hoc tn̄ teneas pro certo, ꝙ nullus in principali cauſa condemnatur in expenſis poſtquam iurauit de calumnia, cum poſtea præſumatur bona fide litigare 2. vt ff. de leg. 2. qui ſolidū, & in hac opi. fuit Ioā. Cremonēſ. & alij doctores legū, unde dixit Bulgarus, exceptionem facit contumacia abſentis actoris, & iuſta ignorantia. Ioan. Et ita ſeruatur de facto in hac ciuitate Bononienſi. Sed in cā appellationis indiſtinctè quilibet cōdemnatur. ut 2. q. 6. omnimodo. Bart.

c ¶ Dato ſacramento.] Si aliter nequit probare. C. unde ui. l. ſi quando. Io.

d ¶ Accuſatores.] Id eſt, accuſator non n. plures accuſatores admittuntur 3. quia poſſet eſſe, ꝙ unus probaret, & alter deficeret in probatione: ſed ſi plures ſūt, iudex eliget magis dignū, ut ff. de acc. l. ſi plures tamen in accuſ. tantum præiudicabit eis, quod qui ſemel apparuerit inter accuſatores, non poteſt poſtea in illa cauſa teſtificari, ut

2 Contrariū tn̄ tenēt Pe. d Bel. & Cy. & Bar. in au. gn̄aliter. C. d̄ epiſ. & cl. & Bartol. & Imol. in l. q ſolidū. §. ēt. ff. de le. 1. & Batt. in l. cū quē temerè. ff. de iudi. & in l. 1. uer. uenio, & c. ad Tur. & Ioā. A. in c. calūniā de pœ. Idem tenet Gul. de Cu. ī l. 3. ff. de iu rein. & Bal. in dicta. auth. gn̄aliter, poſt Oldra.

3 Idem tenet gloſſ. & ibi Pet. de Bel. perti. & Cy. in l. ſi accuſatoribus. C. d̄ accuſ. Bar. in l. 3. §. ſi plures. ff. de ſepul. uiola. licet ſit cōtra ext. de col. detegen. c. 1. ubi de hoc. & extra de pur. cano. vbi de hoc. Arc.

ceſſiſſe defuncto videatur) epiſcopatus illi officiū in illa eccleſia tātummodo interdicatur, vt in alia eccleſia, quæ ſacerdote vacauerit, ſi electus fuerit, poſſit eſſe eps; ad Malachitanam tamē eccleſiam nunquā aliquo modo reuerſurus [a]. ¶ Glorioſus aūt Comitiolus; quidquid prædictus eps per violentiā, atq; inſecutionem ipſius expēdiſſe [b], vel damnū pertuliſſe dato ſacramēto [c] firmauerit, eidē epiſcopo reſtituere compellatur †. Si aūt aliter, quàm antefati epiſcopi petitio continet, actum eſſe forſitā perhibetur, ſubtiliter quærendū eſt, & veritate cognita, cū Dei timore, quod iuſtitiæ ordo ſuaſerit, iudicādū. ¶ Quia ergo Stephanus epiſcopus odio † ſui quædam ficta, & de falſis ſe capitulis accuſatum neque aliquid ordinabiliter factum, ſed iniuſtè ſe aſſerit condemnatum, diligenter quærendum eſt primo, ſi iudicium ordinabiliter eſt habitum, ideſt †, ſi alij accuſatores [d], atque alij teſtes fuerunt. Deinde cauſarum qualitas eſt examinanda; ſi digna exilio, vel depoſitione fuit; ſi eo † pręſēte [e], qui accuſatus eſt iureiurando contra eum teſtimonium dictum eſt, ſi ſcriptis actum eſt, vel ſi ipſe licentiam reſpondendi, & defendendi ſe habuit. Sed & de perſonis accuſantium, ac teſtificantium ſubtiliter quærendum [f] eſt, cuius conditionis, cuiuſve opinionis, aut ne inopes ſint, aut ne fortè aliquas contra prædictum epiſcopum inimicitias [g] habuiſſent: & vtrum teſtimonium ex auditu [h] dixe-

† al. condemnatur.

Iuo p. 6. c. 343.
Pann. l. 4. c. 82.
† al. in odio ſuo.

† al. aut ſi alij accuſatores, alij teſtes fuerunt.
† al. aut ſi.

ille uitiosè poſſideat, ut ff. uti po. l. ſi duo, & ſi extra de reſt. ſpol. cum ad ſedem, in fi. Ioan. Hodie tamen ſpoliatus poteſt conuenire quemlibet poſſeſſorem condictione ex canone, ut extra de reſt. ſpo. ſæpè contingit Ba.

ADDITIO. Ad huius glo. declarationem uide quod le. & not. extra de iud. quia. V.

a ¶ Reuerſurus.] Arg. ꝙ dignitas non conualeſcit in inuaſore, ſi eiectus moritur, arg. infra 21. q. 1. relatio.

b ¶ Expendiſſe.] De expenſis conſueuit notari extra de pœ. calumniam. immo melius de do. & contu. cum dilecti. ſed hic aliqua adijciam. Dico ergo, ꝙ omnes expenſæ ſoluuntur, quæ factę ſunt in eūdo, & redeundo extra de elec. ut pteritæ, ēt circa aduocatum, ut C. de iud. l. ſancimus. & hoc obtinet cum uictus ſuccumbit uictori; ſecus eſt ſi quis condēatur pro contumacia 1. tunc. n. tn̄ ſoluit expenſas factas à tempore contumaciæ, ut extra de do. & contu. cum dilecti, illas tn̄ expenſas dico deducendas, quas domi conſueuit facere, ut ff. ad exhi. ſed & ſi. §. 1. & ff. de pe. hæ. l. ſed & ſi. §. q̄d aūt. ff. de rei uendi. ſi res. nec illas petit, quæ caſu fortuito factæ ſunt, ut ff. mand. l. inter cauſas, §. non omnia. Item iſtæ expenſæ erunt mediocres. & non delicatæ, ut ff. de pig. ac. l. ſi ſeruos in fi. & ff. de dam. infec. inter quos 1. §. 2. & l. ſeq. ſolas enim illas præſtabit, quæ pp ipſam cauſam factæ ſunt, ut extra de ſeq. & po. & fructu ad hoc in fi. & ſolas neceſſarias non utiles præſtabit, ut extra de eo qui mit. in poſſ. cum ueniſſent, in fi. Illud aūt non obſtat ei, ꝙ minores facere potuiſſet, ut ff. man. l. ſi quis. §. impendia. Item iudex prius taxabit expenſas, quam pro eis iuretur, ut 3. q. 3. §. ſpatium, uer. quod fieri & eſt iſtud ſpeciale, quod probatur aliquid proprio iuramento, & hoc ideo eſt: quia res talis aliter nequit probari, ſic per ſacramentum ſuum probat ſe aliquis perdidiſſe inſtrumētū

Expēſarum materia.
1 Cōe eſt in quolibet cōtumace, ut ī expenſis cōdemnetur: ſiue uincat in cā pricipali, ſiue ſuccumbat. C. de iu. properādū. §. ſin aūt ex geſtis, & ſic no. Inn. ext. lib. 6. de ap. cordi. in fi. Archid. Iuſm de calumnia pſeruata cōdemnatione expenſarum.

extra de accuſa. c, cum P.

e ¶ Si eo præſente.] Teſtes iurare debent præſente utraque parte, uel altera p contumaciā abſente. extra de teſti. in nomine Domini, ſed teſtimoniū nō debent dicere coram partibus, exēplo Danielis, qui ſolus ſecrete quærebat a teſtibus 2. q. 7. §. his ita uer. item Daniel. Ego credo, ꝙ quæcunque pars uelit intereſſe interrogationib. 4 ꝙ poteſt, quia partes melius nouerunt quærere omnes circunſtantias, & hoc probatur. ff. de adul. l. ſi poſtulauerit. §. quæſtioni. ſed hoc ſciant partes, quod quæcūq; pars ſemel interfuit, a modo non poteſt alios teſtes producere ſuper illo articulo, ut extra de teſti. fraternitatis. in auth. co. 6. quia uero coll. 7. Ioan. Sed certe ſicut teſtimonium dicitur in ſecreto, ita & interrogationes fiūt in ſecreto, & dantur in ſcriptis: & ita ſeruatur de facto. Barth. Brix.

4 Iſtā gl. ſequitur Alex. de Imo. in l. 2. apud. col. 2. C. de edē. & adde In. in c. p tuas. de teſti. & Spe. in tit. de teſtib. §. iā de interrogatorijs.

f ¶ Quærendum.] Sed non uidetur hoc mō eſſe quærendum: cum exceptio, quæ teſti. eſt obijcienda, ante publicationem debeat opponi, ut extra de teſtib. præſentium. & quia non refert cuius opinionis teſtis ſit, dummodo eo tempore quo tulit teſtimonium, nihil fuit obiectum teſti, ut C. de teſti. l. 1. Reſpond. reus bene obijcit, ꝙ teſtes tales non eſſent admittendi, ſed iudex ſpretis iſtis exceptionibus admiſit eos 5. unde in hoc caſu poſt ſententiam debet inquiri de opinione teſtiū. 6. ut extra de teſtib. ex parte Adæ. uel reo abſente fuerunt ibi teſtes inducti: & cum iudex de ſuo officio deberet inquirere de opinione teſtium non quæſiuit.

Exceptio in teſtē qn̄ eſt obijcienda.

5 Adde Bal. in l. criminis. C. d̄ ac. & Alex. de Im. in l. ita demū. col. 2. de procur.

6 Vt ſ. ea. q.

g ¶ Inimicitias.] Capitales, ut extra de ſimo. per tuas & in auth. de teſti. §. ſi quis uero odioſus, inſtit. de excuſ. tuto. §. inimicitiæ, infra 3. q. 5. c. 2. 7. quærēdū.

h ¶ Ex auditu.] Inf. q. 9. teſtes, tamen de auditu, & de credulitate quæritur a teſte, extra de teſti. cum cauſam.

indicis.& ſi nollet epiſcopus diſpenſare, petet hoc à ſuperiore.& eſt ſi.extra de iure patro.nullus.

a ¶ Quod ex laicis.] Supra 77.diſt.monachus.ſup.59.diſtin.ſi officia. contra ſupra diſt. 61. quid proderit. contra,ſup.d.61.c.1.& 2.contra. Sol.ibi ius commune, hic diſpenſatio.

b ¶ Quia remiſſio.] inf. 23.q.4. eſt iniuſta in fi. cōtra, ſ.d. 93. peruenit. & 35. q.9.loci, ſ. 21.q. 2. placuit.Sol.ibi factū reſpicit, hic ius. & expone qđ ſeqtur.

c ¶ Non dat.] ideſt. nō debet dare. nam leges, quæ periuria puniunt,&c.C.de ind.vidu.l.2.arg.C. vnde vi,meminerit, inf.de conſ.d.4.quæris arg.de pœ.diſ.3. §.ſed verba.& c. ſanè.Sed aliud eſt impunitatis occaſionē amplius peccādi cōfidentiam ſumere: qđ ibi dicit, aliud pro vno cōceſſo reliqua ſimilia vſquequaque concedere: quod hic negatur. Vel dic non dat, id eſt, non dare debet. VDDITIO. Sub. & nō dēt qs inde ſumere audaciā,& cōfidentiam delinquēdi. Dic ergo, remiſſio,ideſt,impunitas: ideſt, dipēſa tio qua impune peccata dimittuntur, non dat licentiam,ideſt laxamentum delinquendi in ſimilibus.ſecūdum Io. de Fant.

MAximum.] CASVS. Maximus Donatiſta fuit: ſed poſtea conuerſus ad fidem ex laico eſt in epiſcopū promotus. Leo Papa eū tolerat: mandat tñ ſibi,vt in libello ad Papā miſſo ſe eſſe catholicū manifeſtet.Sequens c.patet.in quo tolerat Donatum cum ſua plebe conuerſum.mandat tamen ei, vt mittat libellū in quo confiteatur fidem, & abneget hæreſim illam. & mandat Leo,vt hoc de cætero non fiat.

randa.quędam vero penitus amputanda,Illos ergo,quorum prouectio hoc tātum reprehenſionis incurrit,quòd ex laicis[a] ad officium epiſcopale delecti ſunt,locū ſuum tenere permittimus, non præiudicātes Apoſtolicæ ſedis* ſtatutis,nec beatorum Patrum regulas ſoluētes:quia remiſſio [b] peccati non dat [c] licentiam delinquēdi: nec qđ potuit aliqua ratione concedi, fas erit amplius impune committi:ne quod ad tempus β pia lenitate cōceſſimus, iuſta poſt hac vltione plectamus.

α¶Exigūt cauſę.] *In ipſa epiſtola Leonis hæc antecedūt,* Cum ergo inter vos tātum valuerint aut ſtudia popularium,aut ambitus ſuperborū,vt non ſolum laicos,ſed ēt ſecūdarū. *(ſic enim recte legitur in epiſtolis cū alijs beati Leonis operibus Coloniæ impreſſis nō* ſæculariū,*vt in tomis conciliorum)* vxorum viros, aut viduarum maritos ad officiū cognoſcamus paſtorale prouectos;nōne aptiſſime exigūt cauſæ,vt eccleſiæ,in quib.iſta cōmiſſa ſunt, iudicio ſeueriore purgentur, & non ſolum tales præſules, &c. *Eſt vero caput hoc multis locis in ſummam redactum,omiſſa narratione delictorū illorum, quibus minime ſanctiſſimus ille Pontifex ignoſcit.*

β ¶Ne,quod ad tempus.] *Hæc,quæ repetūtur infra,cap. Conatum ſumpta ſunt ex ſecundo capite einſdem epiſtola.*

Idem in eadem epiſt.c.3.

¶Donatiſtæ,& Nouatiani,quamuis reprehenſibiliter ordinati,tamen ex neceſſitate tolerantur. Cap. XIX.

MAximum quoque ex laico, [d] licet reprehēſibiliter, ordinatum,tamen ſi Donatiſta iam nō eſt,& à ſpiritu ſciſmaticæ prauitatis alienus, ab epiſcopali,[e] quam quoquo [f] modo adeptus,eſt nō repellamus dignitate: [g] ita vt & ipſo libello [h] ad nos directo † catholicum ſe eſſe manifeſtet. † *al. edito.*

Idem ibidem initio,c.3.

¶De eodem; Cap XX.

DOnatum autem Salicinenſem † ex Nouatiano cum ſua(vt cōperimus)plebe conuerſum,ita Dominico volumus gregi præſidere,vt libellū fidei ſuæ ad nos meminerit dirigendum:quo & Nouatiani dogmatis dānet errorem,& pleniſſime confiteatur catholicam veritaté. Quæ enim nunc certarum remiſimus cōſideratione cauſarum,[i] antiquis [k] deinceps cuſtodiēda ſunt regulis;ne, † *al. Seminacenſem.*

Salua Apoſtolica auctoritate.

2 Vt ſit glo. planior sub. ſic dēt enim lex eſſe perpetua & cōmunis. 4.di. erit. niſi ex aliqua illarū cauſarum 29.diſt. ſciēdum. facta fuerit. quo caſu ceſſante cā. &c. Io. de Fant.

d ¶ Ex laico.] Iſte fuerat factus epiſcopus non ſeruatis interſtitijs temporū in minoribus ordinibus. 1 & ideo dicit tex.ex laico.arg.ſuperficiale pro illiteratis.ſup.61. diſt.c.1.2.& 3.& c.quid proderit.contra.Io.

1 De quib. hř 77. diſt. in ſingulis. & cap., ſeq. Archid.

e ¶ Ab epiſcopali.] infra 16.q.vlt.inuentum.

f ¶ Quoquo.] ideſt,non legitimo,ſicut illud: Quos genuit quocunque thoro.

g ¶ Dignitate.] Quid ſi patronus labitur in hęreſim: an reuerſus recuperet ius pat.quod habebat? Argum.qđ ſic extra de elect.quia diligentia. ff. de in ius voc. l. ſed ſi. ff.de bo.lib. l.3.§.ſi deportatus.Ioan.tamen ſi lata fuiſſet ſententia cōtra eum de amiſſione iuris patronatus, amplius non recuperet extra de diuor. de illa. extra de conuer.coniug.cap vlt.Ber.

h ¶ Libello.] infra 7.q.1.§.ecce.& c.qualiter.ſup.ea.q. ſi qui voluerint.

i DOnatum autem.] ¶ Cauſarum.] Collige ex hoc intelligentiam eius quod dici ſolet in literis, ſalua apoſtolica auctoritate.

k ¶ Antiquis.] ideſt, ſecūdum antiquas regulas. & ita niſi exprimeretur hoc, videretur conſtitutio perpetua. arg.C. de pœn.ſeruus. 2 Sed tamen quid iuris ſit ſuper hoc,

hoc not.61.diſtinct.§.ex his omnibus.

SAluberrimum.]CASVS.Dicitur in hoc cap.φ ſi quis clericus ab hæreſi ad eccleſiam reuertatur, profiteatur in ſcriptis hæreſim ſuam cum auctore eius eſſe dãnatam, ne amplius corrumpatur, cum ſuæ profeſſioni non nem fidei adhæſerunt hæreticis 1. ſup.ea.q.conuenientibus.

SI quis.]CASVS.Si quis pro aliqua hæreſi excommunicatus fuerit,non debet ad communionem admitti, niſi prius cum debita ſatisfactione fuerit in concilio reconciliatus.

1 In iſtis caſib. Papa ſibi reſeruat diſpẽſationẽ: & ĩ caſu quẽ habes, ex.de apoſta.c.vlt. vbi de hoc Arch.

quod ad tempus pia lenitate conceſſimus, iuſta poſt hæc vltione pleƈtamus.

† al. Iuliano.

Idem Ianuario † epiſcopo Aquileienſi, epiſt. 2.

¶ Redeuntes ab hæreſi, poſt publicam profeſſionem, in ſuis ordinibus recipi poſſunt. Cap. XXI.

Idem epiſt. 83. ad Septimum. Anſ. l. 12. c. 59. Iuo p. 6. c. 97. 1. q. 1. omnis cuiuſlibet.

SAluberrimum enim, & ſpiritualis medicinæ vtilitate pleniſſimũ eſt, vt ſiue presbyteri, ſiue diaconi, aut cuiuſlibet ordinis clerici, qui ſe correƈtos videri volunt, atque ad catholicam fidem, quam iampridem miſerãt, rurſum reuerti ambiũt; prius errores ſuos, & ipſos auƈtores errorum damnari a ſe ſine ambiguitate fateantur: vt ſenſibus [a] prauis etiam peremptis nulla ſperandi ſuperſit occaſio, ne vllum membrũ taliuñ poſſit ſocietate violari: cum per omnia illis profeſſio [b] proprie cęperit obuiare. Circa quos etiam illam canonum conſtitutionem præcipimus cuſtodiri, vt in magno habeãt beneficio, ſi adempta ſibi omni ſpe promotionis, in quo inueniuntur ordine, ſtabilitate perpetua maneant: ſi tamen iterata tinƈtione non fuerint maculati [c].

In c. Martini Braca.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 36.

¶Ab hæreſi redeuntes, hæreſim, & eius auƈtores publicè deteſtentur. Cap. XXII.

SI quis epiſcopus, ſiue alicuius epiſcopi presbyter, aut diaconus in alicuius hæreſis opinionem oſtenderit, & ob hanc cauſam fuerit excõmunicatus; nullus epiſcopus eum in communionem recipiat, niſi prius in communi concilio [d], porreƈto fidei ſuæ libello [e], ſatisfaciat omnibus, & ita liberam ſuam teneat purgationem [f]. Hoc idẽ, & de fidelibus laicis ſit decretũ, ſi in aliqua hæreſis opinione [g] fuerint nominati.

5 *Ecce quibus de cauſis quædã in eccleſia tolerãtur, quæ eiſdem ceſſantibus pia ſeueritate vindicantur. Quando aũt toleranda ſint, quando reſecanda, Gelaſius Papa diſtinguit [h] dicens epiſcopis per Lucaniam, epiſt. 1. c. 11.*

¶Quando in eccleſia, aliqua ſint toleranda. Cap. XXIII.

ET ſi illa [i] nonnunquam ſinenda ſunt [k], quę, ſi cæterorum [l] conſtet integritas, nocere ſola nõ valeant: illa [m] tamẽ ſunt magnopere præcauenda, quę recipi, niſi manifeſta decoloratione [n] non poſſunt. Ac, ſi ea ipſa [o],

d ¶ Cõcilio.] Hodie ſufficit ſolus epiſcopus. extra de hæret. ad abolendam. §. qa vero.

d ¶ Concilio.] Sup. 50. d. de eo.

e ¶ Libello.] Sup. ea. q. ſi qui voluerint.

f ¶ Purgationem.] idem etiã ſi de ſimonia ſuſpeƈtus ſit ext. de purg. cano. quoties.

g ¶ Opinione.] Sup. d. 30. c. vlt.

ECCE QVIBVS. Hæc eſt quinta pars q. in qua querit, qualiter debeat diſpenſari, quod probat p c. ſequẽs. Io. de Fan.

h ¶ Diſtinguit.] Et protinus agit de illis, quę diſpenſari ſolent.

ET ſi illa.] CASVS. Hugo. ſic ponit hunc caſum. Quãuis diſpẽſabilia ex cauſa qñque relaxantur. indiſpenſabilia: tamen nulla cauſa ſunt relaxãda, & ſi illa nunquã relaxari debent, niſi ex magna cauſa, quãto magis illa ex nulla cã ſunt relaxanda? h ¶ Beneuenta.] ſic ponit caſum Quãuis toleremus, quæ per exempla non nocẽt, in illis tamen diſpẽſare non debemus, quæ ſcandalum, vel deformitatem inducunt. nam ſi in præmiſſis tãtum pro neceſſitate, vel vtilitate diſpenſamus: quare his cauſis abſentibus iura communia mutilamus, quæ niſi p neceſſitate mutilari non debent?

i ¶ Et ſi illa.] Vt diſpenſabilia.

K ¶ Sinẽda ſunt. Id eſt diſpenſanda 2: & ita cęterorum improprie ſumitur. arg. ff. de nuno. patri. 26. d. deinde.

2 Loquit. n. in prin. d his q̃ diſpenſari poſſunt loã. 2 Sub. de quibus non eſt in benigniorem partem interpretandum, cũ ſint manifeſta. Hug.

non poſſit de cætero obuiare, & pro magno beneficio habeat, ſi adempta omni ſpe promiſſionis, in quo inuenitur ordine permaneat: dum tamen iterata tinƈtione non fuerit maculatus.

a ¶ Senſibus.] Ideſt, opinionibus hæreticorum.

b Profeſſio.] C. de non nu. pecu. generaliter. inf. 2. q. 1. legum. inf. 27. q. 1. omnes fęminæ. ext. de app. perſonas.

c ¶ Maculati.] Idem eſt ſi fuerunt rebaptizati. ar. de cõſecr. diſtinƈt. 4. qui ius, & c. eos quos. Vel ſi ad ſubſcriptio-

l ¶ Quæ ſi cæterorum.] i. quæ diſpenſari poſſunt.

m ¶ Illa.] Hoc de illis, quæ diſpenſari non poſſunt.

n ¶ Decoloratione.] Puta ſi eſſet latro, vel ebrioſus 3, vt extra de reg. iur. ſtetc.

o ¶ Et ſi ea ipſa.] Et ſic forma conſtruƈtionem, ſi illa nullatenus ſunt mutilanda, quæ nullo detrimento, &c. quanto magis nec illa ſunt mutilanda, & eſt ſenſus: ſi in

in diſpenſabilibus non debet iudex diſpenſare niſi ex magna cauſa, quanto magis in ijs quæ ſunt indiſpenſabilia, nullo modo debet iudex diſpenſare 14.d.c.2.
a ¶ Vel rerum temporumque. Vel perſonarum. nam pro qualitate perſonarum, & actio formatur, & condẽnatio moderatur.ff.

Diſpẽſandũ ſt ceteris ex auſis.

h ¶ Auguſtinus.]Sup.ead.q.1.quod quidam.
i ¶ Reiterari.] Vt ſup ea.q.1.ventum.
DAibertum. CASVS. Nezelon ordinatus fuit ab hæreticis in epiſcopum præter formam eccleſiæ, & ſic ordinem epalem non recepit, qui poſtea Daibertum præ-

quę nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur, vel rerum temporumq; [a] cogit intuitus, vel acceleratæ [b] prouiſionis reſpectus excuſat; quanto magis illa nullatenus mutilãda [c] ſunt, quę nec vlla neceſſitas, nec eccleſiaſtica prorſus extorquet vtilitas?

Aliquando enim pro neceſſitate, vel vtilitate eccleſiæ mutilantur, & laxantur præcepta [d] canonica.

6 Breuiter oſtendimus, qui reuertentes ab hæreſi, in ſuis ordinib.[e] valeant recipi, vel qui non. Nunc autem quæritur de ijs, qui ab hæreticis ordinati ſunt, ſi ad vnitatẽ catholicæ matris eccleſiæ redierint; vtrum in eodẽ ordine [f] iterum valeant ordinari. Semel enim conſecratus (vt ait beatus Gregorius [g]) iterum conſecrari non debet. ¶ Item ſacramenta, quæ ab hæreticis in forma eccleſiæ miniſtrãtur (ſicut Auguſtinus [h] teſtatur) reiterari [i] non dẽt; ne homini, ſed ſacramẽto videatur iniuria fieri. ¶ Sed illud Gregorij de his intelligitur, qui conſecrationẽ ſacerdotalẽ, vel epiſcopalem acceperunt; qui aut per manus impoſitionem, cum ad eccleſiam redeunt, effectum ſuæ vnctionis † accipiunt, aut ab eius adminiſtratione perpetuo ceſſare iubentur. Similiter illud Auguſtini de eadem myſtica vnctione, & de ſacramento baptiſmatis intelligitur. ¶ Sunt autem in eccleſia alij ordines, qui ſine ſacramentali vnctione, ſola epiſcopi benedictione, cum quadam vaſorum, vel indumentorum diſtributione præſtantur, vt ſunt leuitæ, & cæteri infra eos conſtituti. Hi quãuis ab hæreticis ordinantur, tamen ad eccleſiam redeuntes in eodem ordine (ſi aliàs digni fuerint) ab eccleſia ordinantur; nec fiet in eis reiteratio muneris, cum ab hæreticis nihil doceatur eis fuiſſe collatum.

ſup.d.6ę.c.1.

ſu.ea.q.1. quod quidam.

† al.ordinat enis.

Vnde Vrbanus ſecundus ſcribit Petro Piſtorienſi epiſcopo, & Ruſtico abbatis Vallis Vmbroſſæ.

¶Redeuntes ab hæreticis ſunt ordinandi.
Cap. XXIIII.

DAibertum [k] a Nezelone, licet ſimoniaco, nõ ſimoniace eiuſdem confeſſione reperimus in diaconũ ordinatum: & beati [l] Innocentij Papæ ſententia conſtat declaratum, quòd Nezelon (quem conſtat ab hæreti-

Pan.l.3.c.81.

ſup.1.q.1.ventum.

de neg.geſt. Pomponius in negotijs Habes ergo hic cauſas, propter quas eſt diſpenſandum, ſcilicet cauſa vtilitatis, & neceſſitatis. Sed nunq d ex cauſa probabili, vr̃ arg. ꝙ ſic.57.diſt. cap.1.quod concedit Alanus. Ego cõtra 1. Nec obſtat 57. d.c.1. qa ſi poſt fides eius appareat probabilis, aboletur irregularitas ibi p̃ſumpta, & promouetur de iure communi.

1 Iſtud fuit dictum L.& in hoc ẽt reſidet.Ioã. de Fant.

b ¶ Vel acceleratæ.] Nam quæ de nouo emergunt, &c. ff.de interrog. act.de ęta.
c ¶ Mutilanda.] Diſpenſationes, quas extorquet neceſſitas ceſſante neceſſitate mutilandę ſunt: quę vero regulariter fiũt non, vt inf.9.quęſ.1. ab excõicationis. ſu. d.50. placuit ĩ.7.q. 1.mutationes.

Diſpenſatio nes quędam mutilandæ ſunt.

d ¶ Præcepta. Quędam, non omnia.
BREVITER. Hæc eſt 6. pars q. in qua quæritur, ſi ordinati ab hæreticis ſint iterum reordinandi, & dic, quòd non, ſi fuerint ordinati in forma eccleſiæ, & hoc probat per tres auctoritates. Ioann.de Fant.
CASVS. Hic mouet Gratia. incidentem, quæſtionem, vtrum ſcilicet ordinati ab hæreticis debeãt iterum ordinari. Et primo probat, ꝙ nõ, auctoritate Greg. & Auguſ. & poſtea ſoluit, & male, dicens, vt circa baptizatos, & ĩ ordine ſacerdotali, vel epiſcopali inuentes, ſacramentum non reiteretur. Ea vero quæ cum quadam diſtributione vaſorum, vel indumentorum præſtantur interueniente epiſcopali benedictione, vt ordo leuitarum, & inf.eum, ordines poſiti, reiterari poſſunt, cum ab hæreticis conferuntur: nec dicitur aliquid iterari, cum nihil ab eis ſit acceptum: ad quod inducit ſequens c.
e ¶ Ordinibus. Scilicet illi, qui coacti ſunt, vel ignorãter ab hæreticis ordinati ſunt.
f ¶ Vtrum in eodem ordine. Et dic ꝙ non, ſi in forma eccleſiæ ordinati ſunt. extra de apoſta. ex literis nec bene ſoluit hic Gratianus.
g ¶ Vt ait beatus Gregorius.] Sup.d.78.c.1.

præter formam eccleſiæ, vel cum forma (non refert) in diaconum ordinauit. Sed quia illum ordinem conferre non potuit, Daibertus nihil accepit ab eo. vnde Vrbanus cum diſpenſaret cum eo fecit illum ordinari auctoritate Damaſi Papæ, & Innocentij.
K ¶ Daibertum.] Per hoc c. probat Io. opinionem ſuam: .ſ. ꝙ baptizatus ab eo qui recepit vltimam manus impoſitionem extra eccleſiam, nihil recipit. Nos qui dicimus cõtrarium, hoc intelligimus cum non ordinabat in forma eccleſiæ.
l ¶ Et beati.] Et ita cum facit hic mentionem de illo c. ſupra 1.q.1.ventum eſt, intelligendum eſt illud, ſicut & iſtud de non ordinatis in forma eccleſiæ.

a ¶Quia

a ¶ Quia nihil.]Sup.ea.q.1.gratia.inf.de conſ.d.4.quo modo.arg.ſup.ea.q.1.qui perfectionem.
d ¶ Dare.]Arg.qui nihil habet, nihil dare poteſt. Argu. contra extra de elect.ſuffraganeis 1.Item arg. ꝙ pro nõ dato habetur quod datur ab eo,qui de iure dare non poteſt.

f ¶ Per illicitam.]Ideſt,non iuſtam.
g ¶ Vulneratum caput.].i.mentẽ macula culpæ,infectã.
h ¶ Medicinam adhibere.].i.reiterari, ut ita, & illud intelligatur de ordinatis in forma eccleſiæ.
i ¶ Reiterari.] Not.hanc expoſitionem, &c.& hæc expoſitio eſt ſubintelligenda ſup. ead. q.1. ventum, vbi eadem ſunt verba.
K ¶ Legitimè.]Ar. ex hoc loco, ꝙ ſi poteſtas trãslata eſt in aliquẽ,vt eligat epiſcopum, & ipſe minus bonũ eligit,iterum poſſit eligere. ar.7.q.1.factus 8.d. quæ contra. nam reproba pecunia non liberat debitorem. ff.de pig.act.eleganter.§.qui reprobos. & eſt arg.ad hoc extra de elec. in cauſis in fi.3. Arg.contra. extra de off.dele. in literis.nã functus ẽ officio ſuo[ſ]. Nam ẽt ipſi canonici male eligẽdo priuãt ptãte eligẽdi.ex.de ele. cũ in cunctis.& no. 4.61.d.ſtudui.Quid iuris ſit.not.in quæſtionibus Bar.
l ¶ Quomodo.] Sup. 19.d. ſm contra. Sed illud cum auctoritate tua generaliter eſt prohibitum: iſtud ĩ eccleſia catholica cõfirmatum. nam pro non dato habetur, & c.extra de iure patron.quod autem & ff.ſi quis cau.l.quoties.Arg. cõtra.ext. de iure patro.conſultationibus.

Qui nihil habet nihil dat

1 Et ext. de ſu.neg.prę l.cap.1.ubi de hoc pro. & contra ibi uideas.

c. ſequenti per illicitam.

cis ordinatum)quia nihil [a] habuit,nihil dare [b] potuit ei, cui manus impoſuit.Nos igitur tãti Pontificis auctoritate firmati, & Damaſi Papæ teſtimonio roborati, qui ait: [Reiterari [c] oportet, quod male actum eſt;] Daibertum ab hæreticis corpore & ſpiritu digreſſum, atq; vtilitatib. eccleſiæ pro viribus inſudantem,ex integro [d](eccleſię neceſſitate ingruente)diaconum [e] conſtituimus.Quod non reiterationem exiſtimari cenſemus,ſed tantum integram diaconij dationem: quoniam, vt prædiximus, qui nihil habuit,nihil dare potuit.

α ¶ Nezelone.] *Marianus Scotus in vita Gregorij VII. mentionem facit archiepiſcopi Magdeburgenſis hoc nomine appellati.*

Item Damaſus Papa,epiſt. 4.de chorepiſcopis.

9.q.1.per illicitam.

¶ De eodem. Cap. XXV.

PEr illicitam [f] manus impoſitionem vulneratum caput [g] illi,qui videbantur aliquid accepiſſe,habebãt: & vbi vulnus infixum eſt, neceſſe eſt medicinam adhibere [h]:qua infixa ſanetur macula:ideſt reiterari [i] neceſſe eſt,quod legitimè [k] actum,aut collatum minimè probatur β. Nam quomodo [l] honorem poſſit retinere, qui ab illo acceperit, qui poteſtatem dare legitimè non habuit, inuenire non poſſum.

β ¶ Probatur.] *In originali hæc adduntur.* ſi perfectum eſſe debebit.

Item libro nono Cod. titulo ad legem Iuliam repetundarum,Impp. Theodoſius, ac Valentinianus A.A. Florentio.

3 Itẽ arg. ad hoc qđ not. ſup.prox.c.& gl.quoad ſpeciem. Itẽ ar. ad hoc.ff. de op.le.l.2. ꝑterea cũ non tenuit electio perinde eſt ac ſi non elegiſſet Ar.

4 Adde qđ not. Bart. & gl. in l. cum quidam. ff. de leg. 2.

Cap. XXVI.

† al. ſua.

SAncimus [m] eiuſmodi viros ad prouincias regendas accedere, qui ad honoris inſignia non ambitione [n], vel pretio, ſed probatæ vitæ,& amplitudinis tuæ† [o] ſolẽt teſtimonio promoueri: ita ſanè, vt quib.hi honores per ſedis tuæ, vel per noſtram fuerint electionem commiſſi, iurati [p] inter geſta depromant, ſe pro adminiſtrationib.

SAncimus.] Hæc eſt 7.pars q.ĩ qua ponitur pœna ſimoniacorũ, quæ eſt infamia, & depoſitio. & dãnatio pecuniaria.Ioan.de Fant.

teſt,vt extra de iure patro.quod autem,in fi.

c ¶ Reiterari.]Quo ad ſpeciem facti,non rei eſſentiam. Nã ſæpe, quod male fit,vel minus plene, ex integro eſt agendum:ſicut in ſatiſdatione. ff.qui ſatiſd.cog.de die. §.ſi ſeruus,& in iuramento.ff.de iureiuran.qui per ſalutem,& in libelli confeſſione.2.quæſt.vlt.c.vl.ar.ff.qui ſatiſ.cog.ſi ab arbitro.§.quod & ſi.Nam in his omnibus non eſt aliquid iterãdum:ſed quod omiſſum eſt, reſtaurandum ext.de ſacra.non ite.c.vno.Io. male dicit 2. Ioannes hic: cum quo ad rei eſſentiam ſit iterum ordinatio facienda:quia prima ordinatio non erat in forma eccleſiæ.Ber.

Quod min⁹ plene fit, eſt iterandum.

2 Idẽ ſentit hic Io.qui tenet quod ſequitur. Arc.

d ¶ Ex integro.]Sup.ea.q.1.ſi quis confugerit,infra de conſec.diſt.4. ſi nulla ext.de cenſi.ſcientes.
e ¶ Diaconum.] Iſte Daibertus extra formam eccleſiæ fuerat ordinatus a Nezelone.

PEr illicitam.]CASVS.Quidam fuerunt ab hæreticis præter formam eccleſiæ ordinati: vnde mandat Papa,vt iterum tales ordinentur, cum nihil acceperint ab hæreticis.

CASVS. Hanc legem inducit Gratianus ad probandum. ꝙ honores eccleſiaſtici per pecuniam dari non debent: quia pro honoribus ſæcularibus adipiſcendis dari pecunia prohibetur. Dicitur ergo in hac lege,quod ad prouincias regendas eligi non debent, niſi homines probatæ vitæ:& qui prætio,vel ambitione nõ adipiſcantur honores,qui cum electi fuerint, iurabunt ſe nihil dediſſe, & ꝙ non dabunt per ſe, vel per mediam perſonam pro adminiſtratione ſibi conceſſa, vel cõmiſſa: & ꝙ durãte adminiſtratione, vel poſt,occaſione ſui officij nihil præter ſalarium accipient. Et licet nullus immemor ſuæ ſalutis eſſe credatur: tamen ſi quis contra prædictum ſacramentum tam dator, quam acceptor de hoc cõuictus fuerit, pœna quadrupli puniatur.
m ¶ Sancimus.]Lex eſt canonizata.
n ¶ Non ambitione.] Sup.ea.q.1.nullus, itaque.
o ¶ Tuæ.] Loquitur præfecto.
p ¶ Iurati.]Sup.23.d.quamquam inf. 8.q.3.Artaldus. & cap. talia.

Digitized by Google

ſortiendis [a] neque dediſſe quidpiam, neque daturos vmquam poſtmodum [b] fore, ſiue per ſe [c], ſiue per interpoſitã perſonam in fraudem legis, ſacramentique, aut donationis, venditionis ve titulo, aut alio velamento cuiuſque [d] contractus: & ob hoc (exceptis ſalarijs) [e] nihil penitus tã in adminiſtratione poſitos, quam poſt depoſitum officiũ, pro aliquo præſtito beneficio tempore adminiſtrationis, quam gratuito meruerint accepturos. Et licet neminem diuini timoris, contemnendo iuſiurandum, arbitremur [f] immemorem; vt ſaluti proprie vllum commodum anteponat; tamen vt ad ſalutis timorem etiam neceſſitas periculi ſubiungatur, ſi quis auſus fuerit præbita ſacramenta negligere, nõ modo aduerſus accipientem, ſed etiam aduerſus dantem, accuſandi cunctis, tanquam publicum crimen [g], concedimus facultatem; quadrupli pœna eo, qui conuictus [h] fuerit, modis omnibus feriendo.

Item Paſchalis Papa.

¶ De eodem. Cap. XXVII.

PAtet ſimoniacos, veluti primos, & præcipuos hæreticos ab omnibus fidelibus reſpuendos, & ſi commoniti non reſipuerint, ab exteris [i] poteſtatibus opprimẽdos. Omnia enim crimina ad comparationem ſimoniacæ hæreſis; quaſi pro nihilo [k] reputantur [l].

¶ *In tribus vetuſtis exemplaribus poſt caput,* Sancimus. *omiſſa inſcriptione Paſchalis, & capite iſto,* Patet. *ſequuntur cõtinẽter ſubiecta Gratiani verba,* His breuiter, &c.

His breuiter præmiſſis ad ea veniamus, quæ eccleſia, ſeueritate diſciplinæ parata eſt vlciſci, oſtendentes, quibus accuſantibus, vel teſtificantibus, quilibet ſint conuincendi; quo iudice quiſque debeat condemnari, vel abſolui; ſi cauſa vitiata fuit, quo remedio poſſit ſubleuari; ſi accuſatores defecerint, an reus ſit cogendus ad purgationem. Et vt facilius pateat quod dicturi ſumus, exemplum ponatur ſub oculis, in quo auctoritates hinc inde controuerſantes diſtinguantur, & quid ſanctorum Patrum ſentiat auctoritas, liquido intimetur.

a ¶ Sortiendis.] Dignitates enim non debent venales eſſe 1: ſicut nec matrimoniũ. ff. de don. inter vi. & vx. l. 2.

b ¶ Poſtmodum.] Sup. 1. q. 1. eos qui ſu. d. 46. ſicut non ſuo.

c ¶ Per ſe.] Extra de pecu. cler. inquirendum, extra de ſentẽtia excom. mulieres.

d ¶ Cuiuſque.] Sed vĩ cõtra. ff. de pol. l. 1. §. 1. Sed aliud eſt publice promittere aliqd Reipublicæ: aliud occulte alicui, vt eius ſuffragio promoueatur.

ADDITIO. Et ſi ſoluitur aliud, quod vĩ contra. ff. de do. hoc iure, in prin. de hoc no. ſup. ea. q. 6. c. vl. Io. de Fan.

e ¶ Salarijs.] inf. 23. q. 1. militare ſup. d. 86. non ſatis. Ioã. de Fant.

f ¶ Arbitremur.] Argum. pro teſte præſumendum eſſe, quòd nolit pierate. ext. de teſt. cum tu fili. & dicit canon, quos ſcimus nolle peierare, & c. 2. q. 5. ſi mala famæ. Sed licet præſumatur, eſt tamen notа dignũ, quòd lex nõ ſtat huic præſumptioni: immo ſubijcit pœnam in peierratione. if. ea. ibi, quadrupli, &c.

g ¶ Publicũ crimen.] inf. 6. q. 1. §. ult.

h ¶ Conuictus.] Nã poſt depoſitã adminiſtrationem debet eſſe præſens per 50. dies. C. vt omnes iudi. tam ciuil. quam mil. l. 1. & conuenitur ſub epiſcopo loci. in auth. vt iu. ſine quoquo ſuff. §. neceſſitatem collat. 2. Sed ex contractu nõ poteſt iudex conueniri poſt depoſitam adminiſtrationẽ, ſi cõtractum aliquem fecit nomine ciuitatis, vt. ff. de admi. rerũ ad ciui. perti. curatores. §. in eũ. et ff. de euic. illud. §. 1. ſed procurator negotiorum bene conuenitur poſt. 2. depoſitum officium, vt de procu. procurator. Bar.

ADDITIO. De hoc not. extra de immun. eccleſ. aduerſus. §. ult. Et eſt ratio quare aliud in iudicio, aliud in cõtractu, quia qui contrahit, ſolam intuetur perſonam uẽditoris: cum rem alienam uendere poſſumus. ff. de contrahen. emp. l. rem alienam. In iudicio autem potius perſona domini inſpicitur, ſecundum Io. de Fant.

PAtet.] CASVS. Cum omnia crimina ad comparationem ſimoniæ pro nihilo reputentur, patet quod ſimoniaci ſunt ab omnib. reſpuendi. & ab extraneis poteſtatibus opprimendi, ſi non reſipuerint.

i ¶ Ab exteris.] ideſt, laicis, qui extra eccleſiam habent hanc poteſtatem, vt ſup. d. 17. nec licuit, inf. 23. quæſt. 5. principes.

k ¶ Pro nihilo.] Hoc in deteſtationẽ huius ſceleris dicitur, ſup. d. 90. neque. & ſup. ea. q. 1. cito, infra 32. q. 7. quid in omnibus, &c. non ſolum, & ext. de ſim. tanta.

l ¶ Reputantur.] Hoc dicitur in deteſtationem criminis, & ad terrorem: ſicut illud, Omnis peccator, &c. extra de ſimo. tanta. Vel eſt grauius, quia facilius dicitur hoc crimen committi in Deum. 3. quam aliud: quia donũ Dei uolunt emere pecunia. ſu. 1. q. 1. eos. & ideo grauius dicitur argu. 17. q. 4. ſicut. 22. q. 1. mouet. Vel ideo hoc dicitur, quia nulla certa pœnitentia pro hoc crimine inducitur, niſi quod uſque ad mortem aſpere pœniteat, ſup. ea. q. 1. ſi quis neque. Ioan.

HIS BREVITER. CASVS. Tranſitu utitur, ſcilicet colore rhetorico, quo dicta dicendis continuat, & dicenda dictis, ſummatim dicenda perſtringens.

Dignitates & matrimonia non debent eſſe uenalia.

1 Conc. tex. in l. 1. ff. ad leg. Iul. & ibi glo.

Teſtis præſumitur nolle peierare.

2 Poſt falsũ eſt niſi ſe nomine ſuo obligauerit, uel niſi ut doceat de mãdato, quod negatur.

3 Sub. ſpãliter. i. his q̃ ſpecialiter ſunt deputata & dedicata. ſ. res & dignitates, & ſacra & officia eccleſiaſtica. argu. q. 4. ſicut. q. 1. nuptiarum Attic. Simoniæ peccatum cæteris grau.

Quidam.]

CAVSA SECVNDA.

QVidam epiſcopus de lapſu carnis à laico impeditur. Duo monachi. vnus ſubdiaconus, & duo leuitæ aduerſus ipſum. teſtimonium ferunt. A metropolitano ſuo ſentit ſe prægrauari. In ipſa ventilatione cauſæ tres ex teſtibus deficiunt, ſiue promiſſione decepti,† ſiue canonica examinatione reprobati. † al. collecti.

Expoliatur tamen epiſcopus, quia crimen eius notorium erat.

q. 1. *Hic primum quæritur, an in manifeſtis iudiciarius ordo ſit requirendus.*

2. *Secundo an expoliatus ab aliquo ſit iudicandus.*

3. *Tertio, qua pœna ſint feriendi, qui in accuſatione, vel teſtificatione defecerint.*

4. *Quarto, an duorum teſtimonio ſit condemnandus.*

5. *Quinto, ſi deficientibus accuſatoribus, ſit cogendus ad purgationem.*

6. *Sexto, ſi remedium ſit dandum ei, qui cauſa dilationis vocem appellationis exhibuerit.*

7. *Septimo, ſi laici, monachi, vel quilibet inferiorũ ordinum in accuſatione maiorum ſint audiendi.*

8. *Octauo, quomodo debeat fieri accuſatio, an in ſcriptis. an ſine ſcriptis.*

QVAESTIO PRIMA.

1 ps *QVód autem [a] nullus ſine iudiciario ordine damnari valeat, auctoritatibus multis probatur.*

De eo namque ait Auguſtinus homilia quinquageſima, de vtilitate pœnitentia.

QVidam.] CASVS. In ſuperiori cauſa actum eſt de crimine ſimoniæ: & prius de eo, quod grauiſſimum eſt: ſed quia crimina ſine ordine iudiciario puniri non debent, ideo congruè hanc cauſam anectit, in qua de ordine iudiciario tractat, oſtendens quòd nemo condemnandus eſt niſi conuictus vel confeſſus, & quòd ſpoliatus præter iuris ordinem ſit reſtituendus. & qualiter puniantur qui in accuſatione deficiunt, qualiter obiecta crimina non probata purgentur, & qualiter ſententia releuetur per appellationem, & vtrum laici admittantur ad accuſationem clericorum, & qualiter ſit accuſatio facienda. Vt autem competentius agat, proponit thema, de quo octo elicit quæſtiones.

QVòd autẽ.] Hęc quęſtio diuiditur in quinque partes, in quarum prima probat per 13. auctoritates, ꝙ nullus ſine iudice debet damnari. i. niſi canonicè ſit damnatus Secunda ibi, [His omnibus.] Tertia ibi. [Sed ſciendum.] Quarta ibi. [Quando vero.] Quinta ibi, [Quando autem.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic ponitur. prima quæſtio, in qua probatur. ꝙ præter iuris ordinem non eſt aliquis condemnandus præter quam in notorio crimine.

a ¶ Quod autem.] Tu dicas, quod in manifeſtis requiritur ordo iuris 11. quæſtio. 3. eorum ſed non in notorijs, vt dicam infra. ea. manifeſta. & habes extra de iureiurand. ad noſtram 3. Et notandum, ꝙ quędam ſentẽtia eſt diffinitiua, quędam interlocutoria, quædam præcepti. Quælibet iſtarum requirit ordinem iuris, & ſi diffinitiua ſententia fuerit lata, omiſſo ordine iuris, ipſo iure nulla eſt, vt infra ead. quæſtio. ſexta, §. diffinitiua. Hoc tamen ſcias, quod duplex eſt ordo iuris. Vnus qui eſt de natura, [b] ſiue de ſubſtantia iudiciorum, ſcilicet, vt quis poſt citationem habeat inducias. vt fiat litis conteſtatio, & teſtes recipiatur, & quòd ſententia feratur in ſcriptis, ſi contra hunc ordinem feratur ſententia. non tenet, dicto §. diffinitiua. Eſt alius ordo. qui non eſt de ſubſtantia iudiciorum, ſcilicet vt ſententia non feratur ſub conditione, & non prius pronũcietur de poſſeſſione, quàm de proprietate. ſi tamen hoc non ſeruatur, nihilominus tenet ſententia, infra ea. quæſtio. 6. biduũ. & C. de appel. l. 1. Item ſententia interlocutoria ſiue ſit excommunicationis, vel ſuſpenſionis, vel miſſionis in poſſeſſionem, requirit ordinem iuris. De ordine excommunicationis ſententiæ, habes infra ead. nemo. & 34. quæſt. 3. de illicita. & melius extra de ſenten. excommun. ſacro. De ordine ſuſpenſionis habes infra ea. nomen. Si tamen iſte ordo non fuerit ſeruatus, tenet excommunicatio vel ſuſpenſio, vt 11. quæſtio. 3. ſi epiſcopus. Item in ſententia miſſionis in poſſeſſionem requiritur ſemiplena cauſæ cognitio, vt extra, vt lit. non conteſt. quoniam frequenter. in fi. Et ſiue talis ordo fuerit ſeruatus, ſiue non, ſi abſens poteſt probare ſe non fuiſſe contumacem ſententia talis retractatur, vt extra de ſen. & re iud. cũ Bertholdus. & ff. quib. ex cau. in poſ. ea. Fulcinius. §. quid ſit autem latitare, & ff. de priui. cred. Imperatores. Sententia præcepti eſt, cum iudex ſine cauſæ cognitione præcepit alicui, vt ſoluat alij decẽ, quæ petit. ſi ille ſoluat, & pecunia illa debita eſt, licet iudex præceperit iniuſtè, tamen non poteſt repeti pecunia, ut ff. quod met.

Sententia eſt triplex.

[b] Ordo iuris eſt triplex.

Snĩa miſſionis ĩ poſſeſſionem requirit ſemiplenã cauſæ cognitionẽ.

1 De iſta ſnĩa etiã hẽ ext. de verb. ſig. ex parte 1. in gl. vlti. ibi videas & de elec. dudũ 2. in glo. ſed pone, & 11. q. 3. in sũma. Archi.

met.cau.l.vlt. A prædicta regula plerique doctores excipiunt infamatos, circa quos non requiritur ordo iuris. vt infra ead.q.5. presbyter, & extra de ſimon. quotieſ. quod non admitto, vt dicemus in loco ſuo in illo ca. presbyter, & in illa decret. quoties. habita fuit interrog.actio.de ætate.Ius ſit, extra de iud. at ſi clerici. Hoſtis,ff.de interrog.act.l.vlt.Nec natura neget. ff. de interrog.act.confeſſionib.Fauor.C.de libe.cã interrogatum.Et lis.ff.ad leg.Aquil.inde Neratius. §. vlt. Ius ve repugnet,ff.de paſt.ſi vnus. §. pacta. Melius, ff. de interro. inf. ead.multi.

¶Damnari non valet,niſi aut conuictus aut ſponte confeſſus. Cap. I.

NOs in quemquam ſententiam ferre non poſſumus, niſi aut conuictum [a] aut ſponte confeſſum. [b]

In capitulis per. Hadrianum collectis,c.57. Capit.5.c.156. Burch.l.16.c.6. Pann.l.4.c.111.

Item Conſtantinus Imperator.

¶De eodem. Cap. II.

IVdex criminoſum [c] diſcutiens, non ante ſententiam proferat capitalem, quàm, aut reum ſe ipſe confiteatur,aut per innocentes [d] teſtes conuincatur.

¶ *Habetur caput hoc Cod.Theodoſ.l.9.tit.40.in legis primæ interpretatione,itemque in capitulis Hadriani, cap. 57.& capitul.5.cap.156.*

Hoc α Idem teſtatur Auguſtinus,& eiſdem verbis.

α¶Hoc.] *Abſunt iſta ab vno ex per uetuſtis exẽplaribus.*

Item Gregorius libro octauo,epiſtola 50.

¶De eodem. Cap. III.

Anſ.l.3.c.30.

SIcut ſine iudicio quemquam nolumus condemnari, ita quę iuſte β [e] diffinita fuerint,nulla patimur excuſatione [f] differri.

β¶Iuſte.] *Abeſt vox iſta ab originali. In vna autem manuſcripto Gratiani eſt*, Iuſta ſunt diffinita ſententia.

Item Eleuterius epiſcopus ad epiſcopos Galliæ.

Anſ.l.3.cap.54. Polyc.l.5.tit.1. Pann.l.4.c.115. † abſunt iſta ab originali.

¶De eodem. Cap. IIII.

NIhil [cõtra † quemlibet accuſatum] abſque legitimo, & idoneo accuſatore fiat: Nam & Dominus noſter Ieſus Chriſtus Iudam furem eſſe ſciebat:ſed quia non eſt accuſatus,ideo non eſt eiectus.

Item Fœlix Papa 1.ad Paternum epiſcopum.

cauſę cognitio.Item excipiũt dilapidatores,vt 3.q.2.qa ca. quod nõ eſt verum. quia hodie propter ſolã ſuſpicionẽ non remouetur quis ab adminiſtratione, vt extra de ſimo. licet Hely.Ioan. de Fant.

NOs in quemq̃.] CASVS. huius ca.eſt,quod non debemus aliquem condemnare, vel in aliquem ferre ſententiam, niſi probationibus vel confeſſione ſua conuincatur. Idẽ eſt caſus ſequentis cap.

Conuincitur quis quadrupliciter.

a ¶Conuictũ.] Quatuor ſunt modi conuincendi, aut iure ſcilicet inſtrumẽtis vel teſtibus; aut facti euidentia, vt extra de coha.cle. tua. & infra eadẽ quęſt. quæ Lotharius. aut iuris interpretatione, vt ſæpius citatum eſſe reum,vt 3.q.9.decernimus,aut violenta ſuſpicione ſeu præſumptione. 32.q.1.dixit.& C.de adulter.authentica, ſi quis.

Sententia in confeſſum ferenda eſt.

b ¶Confeſſum.] Habes ergo hic,ꝙ ſententia ferenda eſt in cõfeſſum.hoc verũ eſt etiam ſi aduocatus alicuius cõfiteatur, nec reuocat cõfeſſionem ſuã,ut extra de ſen.c.olim.& eſt ferenda ſententia in confeſſum in cauſa ciuili, vt ff.de confeſ.l.Iulianus.& etiam in criminali, ut ff.de cuſto. & exhi. reo.ſi confeſſus. Niſi aliquis metu tormentorum aliquid confiteatur, dum eſt in carcere. tali enim confeſſioni non ſtatur,vt ff.de quæſtio.l.1.§. diuus. & §. ſi quis. ultro.niſi poſt tormenta in confeſſione perſeueret,ut ff.de quæſtioni.l.1.§. quæſtio. mentitur ergo lex::quæ dicit quod nullæ ſunt partes iudicis in confitentem.ut ff. ad leg. Aquil. proinde. §. ulti. Sed dic quod nullæ ſunt, quantum ad examinationem cauſæ, ſunt tamen aliquæ quantum ad prolationem ſententiæ. Vel dic, quod ſi poſt receptionem libelli & inducias datas, reus confitetur, tunc iudex fert ſententiam, ſed ſine omni correctione libelli. Si ex abrupto confiteatur, tunc non eſt ferenda ſententia: ſed iudex ſimpliciter pręcipiat ei ut ſoluat. ff. de iudi. ſi debitori. Quæ autem confeſſio præiudicet, his uerſibus collige.

Confeſſioni metu tormẽtorum factæ non ſtatur.

Confeſſio confitenti non nocet, niſi multa conueniant.

Maior,ſponte,ſciens,contra ſe,ius ſit & hoſtis.
Nec natura neget. fauor & lis. ius ve repugnet.

Maior.ff.de confeſ.certum.in fi.Sponte.31.q.2.Lotharius.Sciens.C.de iur.& facti igno.error.Cõtra ſe.ff.de interro.act.l.ſi is cuius.32.q.2.ſolet quæri.

c ¶IVdex criminoſum.] Id eſt, cauſam criminalem.

d ¶Per innocentes.] Id eſt,bonos.

SIcut.] Caſum ſic pone. Sicut non debemus aliquem ſine ordine iudiciario,& cauſa cognita condemnare; ita & ſententia iuſte lata contra eum, ſtatim debet executioni mandari.

e ¶Quæ iuſte.] Id eſt, ſecundum ordinem iuris.licet enim ſciat eam executionem iniuſtam quantum ad ius litigatoris,tamen eam exequitur.1.ut extra de offi. dele.paſtoralis.niſi ſit lata per falſa inſtrumenta. C. ſi ex fal.inſtru.vel teſti.l.iudicati.extra de re iudic.de cætero.& de cri.fal.ſuper eo.

1 Nam quantum ad ipſos litigantes ius ex ſniã factum fuit poſt quã in rem tranſijt iudicatam. extra de re iud. cũ inter in fi.Arch.

f ¶Excuſatione.] Niſi incontinẽti obijciatur exceptio, ut extra de teſti.veniẽs 2 & ext.de reſt.ſpo.litteras.Dic ut notaui 11.q.3.cũ apud extra de of. de leg.quærenti. ADDITIO. Et not. extra de in inte.reſt. ſciſcitata.Archid.

NIhil.] CASVS. Dicitur hic in c.iſto,ꝙ nullus debet abſque accuſatore damnari & hoc probatur exemplo Domini,qui licet ſciret Iudam eſſe furem, tamen eum non eiecit,cum accuſatus non fuiſſet.

Primates.]

PRimates. CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi cauſa coram primatibus agitatur de crimine, ꝙ non dēt accuſatus condemnari niſi cōuictus, vel confeſſus. Quòd ſi aliter factum fuerit, ſnīa irritabitur & retractabit à ſynodo.
a ¶ Primates.] Ideſt, epiſcopi. 5. q. 2. ſi primates.
b ¶ Sen-

ri debet, alioquin eſt tolerādus: & loquitur hoc c. de Iuda, & c. ſuperius ſcilicet, [Nihil, &c.] Secunda pars incipit ibi, [Bene dixit.
d ¶ Vnus ex vobis.] Arg. qđ de vno dr, de alijs negatur vt 45. diſt. diſciplina. ſic. ff. de iud. cum prętor. ſup. 25. d. qualis. C. de procur. maritus.

ſup. e. in ſū. ver. hoc tamen. Arch.

¶ De eodem. Cap. V.

Et Zepherin⁹ epiſ. 1. ad epos Siciliæ, vſq; ad verſ. Aliter. Anſ. l. 3. c. 68. Burch. l. 1. c. 157. Iuo p. 5. c. 245. & 247. Pan. l. 4. c. 15. 11. q. 3. irritam.

† 1 Abeſt ab epiſ. Zepherini.

PRimates [a] accuſatum diſcutientes epiſcopum, non ante ſententiam [b] proferant damnationis; quam Apoſtolica freti auctoritate, α aut reum ſe ipſe confiteatur, aut per innocentes, & [canonice †] examinatos regulariter teſtes conuincatur. Aliter irritam eſſe cenſemus; & iniuſtam epiſcoporum damnationem; & idcirco a ſynodo retractandam, [c] ita ut oppreſſis ab omnibus in cunctis ſubueniatur cauſis.

α ¶ Apoſtolica freti auctoritate.] *Hac addita ſunt ex epiſtola Falicis, & Zepherini. Nam damnari epiſcopi ſine conſenſu, & auctoritate Romani Pontificis nec tunc poterant, nec nunc poſſunt. 3. q. 6. c. diſcutere. & alibi.*

Item decreuit Zepherinus Papa.

Zepherinus loco ꝓxime indicato.

Item Auguſtinus. β

β ¶ Auguſtinus.] *Sic in multis vetuſtis exemplaribus, quamuis uerba huius capitis apud ſanctum Auguſtinum non ſint inuenta.*

Multi per tolerantiam ſuſtinendi ſunt, quamuis ſententia diuini iudicij ſint condemnati. Cap. VI.

Math. 26.

VNus ex vobis [d] me traditurus eſt. ¶ Bene dixit, ex vobis, & non ex nobis. Ex vobis enim eſt, a quibus per iudiciariam poteſtatem confeſſus, aut conuictus, excluſus non eſt: A me verò, qui nullis indigeo argumentis, & omnia certiſſime noui, ſeparatus & diuiſus eſt: Tale enim eſt, ac ſi diceret; etſi ego eum per occulti iudicij ſententiam damnatum habeo; vos tamen adhuc illum per tolerantiam ſuſtinete. [e]

Item Gregorius Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniā, lib. 11. epiſt. 50.

¶ Nullum ſeruetur iudicium, niſi rationabiliter habitum. Cap. VII.

Anſ. l. 3. c. 93.

IN pri-

e ¶ Suſtinete.] Etiā in publica cōione, vt ext. de off. ordi. ſi ſacerdos. & 6. q. 2. ſi tantam epiſcopus.

IN primis.] CASVS. Presbyter quidam, & duo epiſcopi. ſ. Ianuarius & Stephanus dicebantur iniuſte cōdemnati: quare Dominus Papa committit negotiū iſtud Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniam. Diuiditur ergo c. iſtud in quatuor partes in 1. parte mādat inquiri de perſona presbyteri hoc modo, vt ſi inuenerit eum iniuſte damnatum, reſtituatur. Si autē aliquid obijciatur cōtra eū, cognoſcatur de hoc eo pſente, & pro ſe rōnem reddente, & quęratur diligēter, vtrū in exilio dēat demorari, vel an debeat ad ſuā eccleſiā reuocari. In 2. parte mandat Papa inquiri de perſona Ianuarij epī, vtrū cōmiſerit crimen dānatione dignum: & ſi nō cōmiſerit, eccleſiæ ſuę & honori ſuo reſtituat. Eps aūt, qui in loco eius ſubſtitutus fuerit, ab omni honore eccleſiaſtico deponatur, & tradatur eidē Ianuario cuſtodiendus, vel ad ſede Apoſtolicā tranſmittat. Si uerò mortuus eſt, & alius loco eius ſubſtitutus, remoueat ab eccleſia: ita tamen, ꝙ in alia eccleſia poſſit eligi, nunquam ad illam reuerſurus, de qua remotus eſt. Ipſi verò q ſubſtitutū ordinauerūt, per ſex mēſes in monaſterio detrudantur à communione ſuſpenſi, niſi in mortis articulo. Sed ſi metu ipſius principis, ſe dixerit feciſſe, tempus pœnitentiæ abbreuietur. Inſuper compellatur Comitiolus reſtituere omne damnum eidem epiſcopo, qđ ſcilicet per illius violentiam eſt paſſus, præſtito prius iuramento ab eodem Ianuario. In tertia parte mandat Papa inquiri de Stephano, vtrum crimina, quæ ei obijciebantur, eſſent uera, uel nō vera, & ſi ordo iudiciarius fuerit in eo ſeruatus, & quales accuſatores, & quales teſtes fuerunt, & qualiter ſententia lata fuerit. Si uerò crimina falſa fuerunt, eccleſię ſuę reſtituatur, & illi qui iniuſte damnauerunt eum, ſex menſibus in monaſterio detrudantur excōmunicati. De pœna ſubſtituti, & ordinantium eum, & de pœna Comitioli idem dicitur, qđ dictum eſt in perſona Ianuarij. In quarta parte pro-

b ¶ Sententiam.] Excommunicationis, quam ferre poſſunt in epm: ſed nō damnare, vt ſup. diſt. 12. de his, 1 in fi. inf. q. 3. ſi quis eps. inf. 3. q. 6. quamuis, &c. ſeq. niſi ſit ſynodus congregata auctoritate Papæ, vt 5. q. 4. c. 1.

Epm damnare quis pōt 1. al. ꝑceptis.

c ¶ Retractandam.] Sed qualiter retractatur ſententia, quæ nulla eſt ipſo iure? nam nec in ſentētia excōicationis neceſſaria eſt abſolutio, ſi ſnīa nulla eſt, vt ex. de off. deleg. c. cum cōtingat. & extra de ſent. excom. per tuas. & id quod nullū eſt, rumpi nō poteſt. ff. de iniu. & rup. teſtam. nam & ſub cōditione. & vbi nulla eſt obligatio, ibi nulla eſt liberatio. ff. de ver. oblig. decem ſtipulatus. ſed hic retractatur de facto: 2 ſicut aliquis abſoluitur de facto. extra de appel. ad præſentiam, ſicut depoſitus de facto reſtituitur, ut 16. q. 1. frater noſter.

2 Snīa nulla an poſſit retractari.

a Nam ſnīa lata contra iuris ordinē iudiciarium ipſo iure nulla & irrita ē, nec indiget retractatione maiore, qa nulla eſt ſcdm Hug. & adde qđ no.

VNus ex vobis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Dñi ad diſcipulos, ſcilicet. Vnus ex vobis me traditurus eſt. in ſecunda parte ponūtur verba Auguſtini exponētis verba Dñi quibus probat, ꝙ conuictus, uel confeſſus cōdēna-

nis [a] requirendum eſt de perſona presbyteri dilectiſſimi † [b] fratris, & coepiſcopi noſtri Ianuarij, & ſi ita ſe veritas habet, ſicut eiuſdem epiſcopi petitio cõtinet, in eccleſia, atque in loco ſuo, modis omnibus idem presbyter reuocetur. Si autem dictum fuerit; quia contra ipſum cauſa aliqua mota, ſiue probata [c] eſt, ſubtiliter ipſo præſente, [d] & pro ſe rationem reddente, quærendum eſt & genus cauſæ, [e] & modus ꝓbationis, [f] vt ex hoc colligere valeas, vtrum adhuc in exilio *a* demorari, an certe in eccleſia ſua, & officio ſuo debeat reuocari. ¶ De epiſcopi ſupradicti perſona hoc ſtatuendum eſt, vt ſi nulla, contra eum criminalis cauſa, quæ exilio, vel depoſitione digna eſt, mota ſiue probata eſt, is qui eo ſuperſtite epiſcopus peruerſe, [g] ac contra canones in eccleſia eius ordinari præſumpſit, ſacerdotio priuatus, ab omni eccleſiaſtico miniſterio repellatur. [h] Qui etiam eidem dilectiſſimo Ianuario fratri, & coepiſcopo noſtro tradendus eſt, vt ab ipſo [i] in cuſtodia habeatur, aut certe ab eo ad nos per omnia transmittatur. Epiſcopi verò, qui eum ordinauerunt, vel ordinationi eius conſentientes interfuerunt; ſex menſibus [k] Dominici corporis & ſanguinis communione priuati, agere pœnitentiam decernantur in monaſterio, & ſupradictus Ianuarius loco, & ordini ſuo modis omnibus reformetur. Si verò communione priuatis, mortis contigerit imminere periculum, benedictio eis viatici non negetur. Si autem epiſcopi in præiudicium condemnationis, vel depoſitionis memorati Epiſcopi, ſe metu [l] iudicis conſenſiſſe, ac talia feciſſe non ſua ſponte, [m] faſſi fuerunt; & tempus eis abbreuiandum eſt, & modus pœnitentiæ temperendus. Si verò ille, qui locum eius inuaſit, de hac fortaſſe luce migrauit, & alter eſt ordinatus, quia leuioris † [n] culpæ videtur (cũ non quaſi iſti ſuperſtiti, ſed ſuc-

† forte legendum.] & dilectiſſimi.

† al. lenior culpa.

bat, ꝙ circa ea non fuit ordo iudiciarius obſeruatus. Nam ſacerdos tantum coram ſuo epiſcopo erat conueniendus, vt probatur cauſa 11. Similiter de Ianuario actum eſt contra leges, cum fuerit de eccleſia ſua violenter abſtractus. Nam qui hoc faciunt, capite puniũtur, vt probaẗ lege ſeq. ſi quis in hoc. Deinde multipliciter probat, quòd circa perſonam Stephani nõ fuit ordo iudiciarius obſeruatus: qa fuit à non ſuo iudice cõdemnatus, & ſi metropolitanũ non habuit, erat ad ſedẽ Apoſtolicam remittẽdus. Item quia fuit a ſeruis accuſatus, qđ fieri non debuit etiã in crim. læſæ maieſtatis, cũ. ſ. fuerit bonæ opinionis, & qa eo abſente uiliſſimi teſtes contra eum recepti ſunt, nec etiã ſnĩa lata fuit in ſcriptis: quòd fieri non debuit. Et hoc ꝓbatur duab. legibus. & ſeq. c. Secunda pars incipit ibi. [De epĩ perſona. Tertia ibi. [Quia igitur Stephanus.] Quarta ibi. [De perſona presbyteri.

Cauſa pauperis eſt tractanda prius quã diuitis.

a ¶ In primis.] Arg. ꝙ prius eſt cã pauperis tractanda quã diuitis. vt 16. q. 6. đ lapſis. & C. de epiſc. & cler. ſi quis ad declinãdã. Sed dic, ꝙ hic vltimo iubet̃ tractari cauſa epiſcopi, ut eo melius memoriæ commẽdetur, vt inf. de conſ. d. 2. liquido.

1 Vel dic, ꝙ aliquis dẽt eſſe ordo poſtulantium, ne ſi honori poſtulantiũ locus detur mediocres deſideria ſua non profeꝛãt. ff. de off. proc. nec q̃. l. quam. §. obſeruare ſm. Laur.

1 Sed quare iubet inquiri. ſ. an ordo iuris fuerit ſeruatus, cum ipſi depoſiti eſſent a non ſuo iudice, unde ſtatim deberẽt reſtitui? Dic quòd hoc fuit propter ſcandalum Comitioli, & eſt ſi. 3. q. 6. hęc quippe.

c ¶ Presbyteri dilectiſſimi.] Tranſitiue ponitur.

c ¶ Mota ſiue probata. Siue, pro &: & tũc planum eſt. non enim eo ſolo, ꝙ quis eſt accuſatus, reus eſt, ut 15. q. vlt. c. vlt. Vel dic, mota, ita ꝙ ſit infamatus, & in purgatione deficiat. hoc enim ſolum ſufficiat ad depoſitionẽ, vt ext. de ſim. de hoc. &c. inſinuatum. hoc uerum eſt, qñ crimen, in quo deficit, inducit depoſitionem.

d ¶ Præſente.] Et intelligẽte. alias nõ diceret pſẽs. ff. de ver. ſig. corã Io. Quid iuris ſit de hoc habes. 3. q. 9. in ſu.

e ¶ Et genus cauſæ.] Scilicet an ſit ciuilis, an criminalis, quia alij teſtes admittuntur tam in una quam in alia, ut 14. q. 2. ſuper prudẽtia. Vel dic, genus cauſæ. i. an tale ſit crimen quod inducat depoſitionem, uel non quia non omne crimen inducit depoſitionẽ. d. 81. Apoſtolus. & 5. q. 4. in loco. 15. q. 8. in ſum.

Criminis ꝓbatio an ſẽp remoueat promotum.

f ¶ Modus probationis. Non intelligas, vt inquiratur, an ciuiliter an criminaliter agatur. nam propter crimen ciuiliter probatum remouetur quis a beneficio. ut ext. de off. cuſt. c. 1. extra de fideiuſſ. peruenit de iureiurand. querelam. Sed dic modus probationis. id eſt, an excipiẽdo, uel denunciando, uel alio modo probatũ ſit crimẽ ꝗ quia ſi excipiendo, uel denunciando, nõ eſt remouẽdus, vt ex. de acc. ſuꝑ his. Si aũt directo agatur de crimine, licet ciuiliter, bene remouetur ab adminiſtratione: ſed non a dignitate. vt extra de ſimo. per tuas. in fi.

g ¶ Peruerſe.] Quod iuris de hoc ſit, habes 3. quæſt. 9. in ſumma.

ADDITIO. De hoc etiam no. extra de do. & contu. ueritatis. Et no. ꝙ pręſentia & abſentia dicitur multis modis, prout not. ff. de procu. præſens.

h ¶ Repellatur.] Niſi feciſſet ignoranter, ut inf. 7. q. 1. præſentium. &c. cum qui.

i ¶ Ab ipſo.] Non vt ab ipſo iudicetur, ut inf. [illegible] q. 5. quia ſuſpecti.

k ¶ Sex menſibus.] Poſt hoc tempus forte ipſo iure reſtituuntur, arg. ff. de poſtu. l. Imperator. ſup. d. 50. ſi ilte. contra. ſed ibi erant detruſi in monaſterium, ut ibi perpetuo eſſent.

l ¶ Metu.] Metus hic attenuat peccatum, ut ext. quod met. cau. ſacris. quandoque penitus excuſat, ut 50. d. presbyteros. quandoque in nullo excuſat, ut inf. de conſec. d. 4. cos. & 11. q. 3. q. uiſquis.

Metus quãqꝫ attenuat peccatũ. Fides mala defuncti, an noceat ſucceſſori.

m ¶ Sua ſponte.] Arg. ꝙ mitius agit cũ ſpõte confeſſo, ꝙ cum conuicto, ut 50. d. c. 3. arg. ext. de elect. innotuit.

n ¶ Quia leuioris.] Cum enim ſit ſingularis ſucceſſor, mala fides defuncti non nocet ſucceſſori. Secus ſi eſſet vni-

vniuerſalis ſucceſſor.C.de acquir.poſſ. l. vitia. & ff. de di.& temp.preſcr. l.an vitium,& l.cum hæres,purgatur ergo hoc vitium per ſucceſſorem. ſic extra de fil. preſbyter.ex tranſmiſſa,vnde dicit lex,ꝙ non videor vi poſſidere,ſi recipiam poſſeſſionem ab eo, qui poſſidet,licet ille.

ſuum,vt C.de fi.inſtr.l. vlt.eodem modo probat ſibi aliquas mobiles eſſe ablatas.C.vnde vi.ſi qñ. extra, quod me.cau.c.vlt.Hoc tñ teneas pro certo, ꝙ nullus in principali cauſa condemnatur in expenſis poſtquam iurauit de calumnia,cum poſtea præſumatur bona fide litigare 2.vt ff.de leg.2. qui ſolidũ,& in hac opi.fuit Ioã.Cremonẽſ. & alij doctores legũ,unde dixit Bulgarus, exceptionem facit contumacia abſentis actoris,& iuſta ignorantia.Ioan. Et ita ſeruatur de facto in hac ciuitate Bononienſi. Sed in cã appellationis indiſtinctè quilibet cõdemnatur.ut 2.q.6. omnimodo. Bart.

ceſſiſſe defuncto videatur) epiſcopatus illi officiũ in illa eccleſia tãtummodo interdicatur, vt in alia eccleſia,quæ ſacerdote vacauerit, ſi electus fuerit, poſſit eſſe eps; ad Malachitanam tamẽ eccleſiam nunquã aliquo modo reuerſurus [a]. ¶ Glorioſus aũt Comitiolus; quidquid prædictus eps per violentiã, atq; inſecutionem ipſius expẽdiſſe [b], vel damnũ pertuliſſe dato ſacramẽto [c] firmauerit, eidẽ epiſcopo reſtituere compellatur †. Si aũt aliter, quàm antefati epiſcopi petitio continet, actum eſſe forſitã perhibetur, ſubtiliter quærendũ eſt, & veritate cognita, cũ Dei timore,quod iuſtitiæ ordo ſuaſerit,iudicãdũ. ¶ Quia ergo Stephanus epiſcopus odio† ſui quædam ficta, & de falſis ſe capitulis accuſatum neque aliquid ordinabiliter factum, ſed iniuſtè ſe aſſerit condemnatum, diligenter quærendum eſt primo,ſi iudicium ordinabiliter eſt habitum,ideſt†, ſi alij accuſatores [d],atque alij teſtes fuerunt. Deinde cauſarum qualitas eſt examinanda; ſi digna exilio,vel depoſitione fuit,ſi eo† preſẽte [e],qui accuſatus eſt iureiurando contra eum teſtimonium dictum eſt, ſi ſcriptis actum eſt,vel ſi ipſe licentiam reſpondendi,& defendendi ſe habuit. Sed & de perſonis accuſantium, ac teſtificantium ſubtiliter quærendum [f] eſt, cuius conditionis,cuiuſve opinionis, aut ne inopes ſint, aut ne fortè aliquas contra prædictum epiſcopum inimicitias [g] habuiſſent: & vtrum teſtimonium ex auditu [h] dixe-

† *al. condemnatur.*

Iuo p.6.c. 343.
Pann.l.4.c.82.
† *al. in adio ſuo.*

† *al. aut ſi alij accuſatores, alij teſtes fuerunt.*
† *al. aut ſi.*

c ¶ Dato ſacramento.] Si aliter nequit probare.C.unde ui. l.ſi quando. Io.

d ¶ Accuſatores.] Id eſt,accuſator non. n. plures accuſatores admittuntur 3.quia poſſet eſſe. ꝙ unus probaret, & alter deficeret in probatione:ſed ſi plures sũt, iudex eliget magis dignũ, ut ff. de acc. l.ſi plures tamen in tantum præiudicabit eis, quod qui ſemel apparuerit inter accuſatores, non poteſt poſtea in illa cauſa teſtificari, ut extra de accuſa.c. cum P.

2 Contrariũ tñ tenẽt Pe. de Bel.& Cy. & Bar.in au. gñaliter. C. de epiſ. & cl. & Bartol. & Imol. in l.q ſolidũ.§.ẽt. ff.de le. 1.& Bart. in l.eũ quẽ temere. ff.de iudi. & in l.i.uer.uenio, & c.ad Tur. & Ioã. A. in c.calũniã de pœ. Idem tenet Gul. de Cu. in l. 3.ff.de iu reiu. & Bal. in dicta. auth. gñaliter, poſt Oldra.

3 Idem tenet gloſſ. & ibi Pet. de Bel. perti. & Cy. in l.ſi accuſatoribus.C.de accuſ.Bar.in l.3.§. ſi plures.ff. de ſepul.uiola. licet ſit cõtra ext. de col. detegen. c.1. ubi de hoc. & extra de pur. cano. vbi de hoc. Arc.

4 Iſtã gl. ſequitur Alex. de Imo. in l.is apud. col. 2. C.de edẽ. & adde In. in c. p tuas. de teſti. & Spe. in tit.de teſtib. §. iã de interrogatoriis.

ille uitioſè poſſideat,ut ff. uti po. l. ſi duo, & ſi extra de reſt.ſpol.cum ad ſedem, in fi.Ioan.Hodie tamen ſpoliatus poteſt conuenire quemlibet poſſeſſorem condictione ex canone,ut extra de reſt. ſpo. ſæpè contingit Ba.

ADDITIO. Ad huius glo.declarationem uide quod le. & not.extra de iud.quia. V.

a ¶ Reuerſurus.] Arg.ꝙ dignitas non conualeſcit in inuaſore,ſi eiectus moritur,arg.infra 21. q.1. relatio.

b ¶ Expendiſſe.] De expenſis conſueuit notari extra de pœ.calumniam.immo melius de do. & contu.cum dilecti.ſed hic aliqua adiiciam. Dico ergo, ꝙ omnes expenſæ ſoluuntur,quæ factę ſunt in eũdo,& redeundo extra de elec.ut pteritæ,ẽt circa aduocatum,ut C. de iud.l.ſancimus.& hoc obtinet cum uictus ſuccumbit uictori: ſecus eſt ſi quis condẽatur pro contumacia 1. tunc. n. tñ ſoluit expenſas factas à tempore contumaciæ, ut extra de do. & contu. cum dilecti, illas tñ expenſas dico deducendas,quas domi conſueuit facere, ut ff.ad exhi. ſed & ſi.§.1.& ff.de pe.hæ.l.ſed & ſi.§.qđ aũt.ff.de rei uendi.ſi res.nec illas petit,quæ caſu fortuito factæ ſunt, ut ff.mand.l.inter cauſas,§.non omnia.Item iſtæ expenſæ erunt mediocres.& non delicatæ,ut ff.de pig.ac l.ſi ſeruos in fi.& ff.de dam.infec.inter quos 1. §. 2. & l. ſeq. ſolas enim illas præſtabit, quæ pp ipſam cauſam factæ ſunt,ut extra de ſeq.& po.& fructu ad hoc in fi.& ſolas neceſſarias non utiles præſtabit, ut extra de eo qui mit. in poſſ. cum ueniſſent, in fi. Illud aũt non obſtat ei, ꝙ minores facere potuiſſet,ut ff.man. l.ſi quis. §. impendia.Item iudex prius taxabit expenſas, quam pro eis iuretur,ut 3.q.3.§.ſpatium,uer. quod fieri & eſt iſtud ſpeciale,quod probatur aliquid proprio iuramento, & hoc ideo eſt:quia res talis aliter nequit probari,ſic per ſacramentum ſuum probat ſe aliquis perdidiſſe inſtrumẽtũ

Expẽſarum materia.

1 Cõe eſt in quolibet cõtumace, ut ĩ expenſis cõdemnetur:ſiue uincat in cã pricipali, ſiue ſuccumbat. C.de iu. properãdũ. §. ſin aũt ex geſtis, & ſic no.Inn. ext. lib. 6. de apcordi. in fi. Archid.

Iuſm de calumnia pſer uata cõdemnatione expenſarum.

e ¶ Si eo præſente.] Teſtes iurare debent præſente utraque parte, uel altera p contumaciã abſẽnte. extra de teſti.in nomine Domini,ſed teſtimoniũ nõ debent dicere coram partibus,exẽplo Danielis,qui ſolus ſecrete quærebat a teſtibus 2.q.7.§.his ita uer.item Daniel.Ego credo,ꝙ quæcunque pars uelit intereſſe interrogationib.[4] ꝙ poteſt, quia partes melius nouerunt quærere omnes circunſtantias,& hoc probatur. ff. de adul.l. ſi poſtulauerit.§.quæſtioni, ſed hoc ſciant partes, quod quæcũq; pars ſemel interfuit,a modo non poteſt alios teſtes producere ſuper illo articulo, ut extra de teſti. fraternitatis.in auth.co,§.quia uero coll.7.Ioan.Sed certe ſicut teſtimonium dicitur in ſecreto,ita & interrogationes fiũt in ſecreto, & dantur in ſcriptis:& ita ſeruatur de facto. Barth. Brix.

f ¶ Quærendum.] Sed non uidetur hoc mõ eſſe quærendum:cum exceptio,quæ teſti.eſt obijcienda,ante publicationem debeat opponi,ut extra de teſtib præſentium, & quia non refert cuius opinionis teſtis ſit, dummodo eo tempore quo tulit teſtimonium,nihil fuit obiectum teſti,ut C.de teſti. l. 1.Reſpond. reus bene obijcit,ꝙ teſtes tales non eſſent admittendi, ſed iudex ſpretis iſtis exceptionibus admiſit eos [5]. unde in hoc caſu poſt ſententiam debet inquiri de opinione teſtiũ, [6]. ut extra de teſtib. ex parte Adæ. uel reo abſente fuerunt ibi teſtes inducti: & cum iudex de ſuo officio deberet inquirere de opinione teſtium non quæſiuit.

Exceptio in teſtẽ qñ eſt obijcienda.

5 Adde Bal. in l. criminis. C. de ac. & Alex. de Im. in l. ita demũ.col.2. de procur.

6 Vt ſ. ea.q. 7. quærẽdũ.

g ¶ Inimicitias.] Capitales, ut extra de ſimo. per tuas & in auth. de teſti. §.ſi quis uero odioſus,inſtit. de excuſ.tuto.§.inimicitias,infra 3.q.5.c.2.

h ¶ Ex auditu.] Inf.q.9.teſtes,tamen de auditu,& de credulitate quæritur a teſte,extra de teſti. cum cauſam.

iudicis.& ſi nollet epiſcopus diſpenſare, petet hoc à ſuperiore.& eſt ſi.extra de iure patro.nullus.

a ¶ Quod ex laicis.] Supra 77.diſt.monachus.ſup.59.diſtin.ſi officia. contra ſupra diſt. 61. quid proderit. contra,ſup.d.61.c.1.& 2.contra. Sol.ibi ius commune, hic diſpenſatio.

reuerſus recuperet ius pat.quod habebat? Argum.quod ſic extra de elect.quia diligentia. ff. de in ius voc. l. ſed ſi. ff.de bo.lib.l.3.§.ſi deportatus.Ioan.tamen ſi lata fuiſſet ſententia cōtra eum de amiſſione iuris patronatus, amplius non recuperet extra de diuor. de illa. extra de con-

b ¶ Quia remiſſio.] inf. 23.q.4. eſt iniuſta in fi. cōtra, ſ.d. 93. peruenit. & 35. q.9.loci, ī. 21.q. 2. placuit.Sol.ibi factū reſpicit, hic ius. & expone qđ ſequitur.

c ¶ Non dat.] ideſt. nō debet dare. nam leges, quæ periuris puniunt,&c.C.de ind.vidu.l.2.arg.C. vnde vi,meminerit, inf.de conſ.d.4.quæris arg.de pœ.diſ.3. §.ſed verba.& c. ſanè.Sed aliud eſt impunitatis occaſionē amplius peccādi cōfidentiam ſumere: qđ ibi dicit, aliud pro vno cōceſſo reliqua ſimilia vſquequaque concedere: quod hic negatur. Vel dic non dat, id eſt, non dare debet. ADDITIO. Sub. & nō dēt qs inde ſumere audaciā,& cōfidentiam delinquēdi. Dic ergo, remiſſio,ideſt,impunitas: ideſt, dipēſatio qua impune peccata dimittuntur, non dat licentiam,ideſt laxamentum delinquendi in ſimilibus.ſecūdum Io. de Fant.

Maximum.] CASVS. Maximus Donatiſta fuit: ſed poſtea conuerſus ad fidem ex laico eſt in epiſcopū promotus. Leo Papa eū tolerat: mandat tn̄ ſibi,vt in libello ad Papā miſſo ſe eſſe catholicū manifeſtet.Sequens c.patet.in quo tolerat Donatum cum ſua plebe conuerſum. mandat tamen ei, vt mittat libellū in quo confiteatur fidem, & abneget hæreſim illam. & mandat Leo,vt hoc de cætero non fiat.

randa.quędam vero penitus amputanda,Illos ergo,quorum prouectio hoc tātum reprehenſionis incurrit,quòd ex laicis[a] ad officium epiſcopale delecti ſunt,locū ſuum tenere permittimus, non præiudicātes Apoſtolicæ ſedis ſtatutis,nec beatorum Patrum regulas ſoluētes:quia remiſſio [b] peccati non dat [c] licentiam delinquēdi: nec qđ potuit aliqua ratione concedi, fas erit amplius impune committi:ne quod ad tempus β pia lenitate cōceſſimus, iuſta poſt hac vltione plectamus.

α¶Exigūt cauſę.] *In ipſa epiſtola Leonis hæc antecedūt,* Cum ergo inter vos tātum valuerint aut ſtudia popularium,aut ambitus ſuperborū,vt non ſolum laicos,ſed ét ſecūdarū. *(ſic enim recte legitur in epiſtolis cū alijs beati Leonis operibus Coloniæ impreſſis nō* ſæculariū,*vt in tomis conciliorum)* vxorum viros, aut viduarum maritos ad officiū cognoſcamus paſtorale prouectos;nōne aptiſſime exigūt cauſæ,vt eccleſiæ,in quib.iſta cōmiſſa ſunt, iudicio ſeueriore purgentur, & non ſolum tales præſules, &c. *Eſt vero caput hoc multis locis in ſummam redactum,omiſſa narratione delictorū illorum, quibus minime ſanctiſſimus ille Pontifex ignoſcit.*

β ¶Ne,quod ad tempus.] *Hæc,quæ repetūtur infra,cap. Conatum ſumpta ſunt ex ſecundo capite eiuſdem epiſtolæ.*

Idem in eadem epiſt.c.3.

¶Donatiſtæ,& Nouatiani,quamuis reprehenſibiliter ordinati,tamen ex neceſſitate tolerantur. Cap. XIX.

MAximum quoque ex laico, [d] licet reprehēſibiliter, ordinatum,tamen ſi Donatiſta iam nō eſt,& à ſpiritu ſciſmaticæ prauitatis alienus, ab epiſcopali,[e] quam quoquo [f] modo adeptus,eſt nō repellamus dignitate: [g] ita vt & ipſo libello [h] ad nos directo † catholicum ſe eſſe manifeſtet. † *al. edito.*

Idem ibidem initio,c.3.

¶De eodem; Cap XX.

DOnatum autem Salicinenſem † ex Nouatiano cum ſua(vt cōperimus)plebe conuerſum,ita Dominico volumus gregi præſidere,vt libellū fidei ſuæ ad nos meminerit dirigendum:quo & Nouatiani dogmatis dānet errorem,& pleniſſime confiteatur catholicam veritatē. Quæ enim nunc certarum remiſimus cōſideratione cauſarum,[i]antiquis [h] deinceps cuſtodiēda ſunt regulis;ne, † *al. Seminacenſem.*

Salua Apoſtolica auctoritate.

2 Vt ſit glo. planior ſub. ſic dēt enim lex eſſe perpetua & cōmunis. 4.di. erit. niſi ex aliqua illarū cauſarum 29.diſt. ſciēdum. facta fuerit. quo caſu ceſſante cā, &c. Io. de Fant.

d ¶ Ex laico.] Iſte fuerat factus epiſcopus non ſeruatis interſtitijs temporū in minoribus ordinibus. 1 & ideo dicit tex.ex laico.arg.ſuperficiale pro illiteratis.ſup.61. diſt.c.1.2.& 3.& c.quid proderit.contra.Io.

1 De quib. hī 77. diſt. in ſingulis. & cap. ſeq. Archid.

e ¶ Ab epiſcopali.] infra 16.q.vlt.inuentum.

f ¶ Quoquo.] ideſt,non legitimo,ſicut illud: Quos genuit quocunque thoro.

g ¶ Dignitate.] Quid ſi patronus labitur in hęreſim: an

conuer.coniug.cap vlt.Ber.

h ¶ Libello.] infra 7.q.1.§.ecce.& c.qualiter.ſup.ea.q. ſi qui voluerint.

i DOnatum autem.] ¶ Cauſarum.] Collige ex hoc intelligentiam eius quod dici ſolet in literis, ſalua apoſtolica auctoritate.

k ¶ Antiquis.] ideſt, ſecūdum antiquas regulas. & ita niſi exprimeretur hoc, videretur conſtitutio perpetua. arg.C. de pœn.ſeruus. 2 Sed tamen quid iuris ſit ſuper hoc,

hoc not.61.diſtinct.§.ex his omnibus.

SAluberrimum.]CASVS. Dicitur in hoc cap. quod ſi quis clericus ab hæreſi ad eccleſiam reuertatur, profiteatur in ſcriptis hæreſim ſuam cum auctore eius eſſe dānatam, ne amplius corrumpatur, cum ſuæ profeſſioni non

nem fidei adhæſerunt hæreticis 1. ſup.ea.q.conuenientibus.

SI quis.]CASVS. Si quis pro aliqua hæreſi excommunicatus fuerit, non debet ad communionem admitti, niſi prius cum debita ſatisfactione fuerit in concilio reconciliatus.

quod ad tempus pia lenitate conceſſimus, iuſta poſt hæc vltione plectamus.

† al. Iuliano.

Idem Ianuario † epiſcopo Aquileienſi, epiſt. 2.

¶ Redeuntes ab hæreſi, poſt publicam profeſſionem, in ſuis ordinibus recipi poſſunt. Cap. XXI.

Idem epiſt.83.ad Septimum. Anſ.l.12.c.39. Iuo p.6.c.97. 1.q.1. omnis cuiuſlibet.

SAluberrimum enim, & ſpiritualis medicinæ vtilitate pleniſſimū eſt, vt ſiue presbyteri, ſiue diaconi, aut cuiuslibet ordinis clerici, qui ſe correctos videri volunt, atque ad catholicam fidem, quam iampridem miſerāt, rurſum reuerti ambiūt; prius errores ſuos, & ipſos auctores errorum damnari a ſe ſine ambiguitate fateantur: vt ſenſibus [a] prauis etiam peremptis nulla ſperandi ſuperſit occaſio, ne vllum membrū taliū poſſit ſocietate violari: cum per omnia illis profeſſio [b] proprie cęperit obuiare. Circa quos etiam illam canonum conſtitutionem præcipimus cuſtodiri, vt in magno habeāt beneficio, ſi adempta ſibi omni ſpe promotionis, in quo inueniuntur ordine, ſtabilitate perpetua maneant: ſi tamen iterata tinctione non fuerint maculati [c].

In c.Martini Braca.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 36.

¶ Ab hæreſi redeuntes, hæreſim, & eius auctores publicè deteſtentur. Cap. XXII.

SI quis epiſcopus, ſiue alicuius epiſcopi presbyter, aut diaconus in alicuius hæreſis opinionem oſtenderit, & ob hanc cauſam fuerit excōmunicatus; nullus epiſcopus eum in communionem recipiat, niſi prius in communi concilio [d], porrecto fidei ſuæ libello [e], ſatisfaciat omnibus, & ita liberam ſuam teneat purgationem [f]. Hoc idē, & de fidelibus laicis ſit decretū, ſi in aliqua hæreſis opinione [g] fuerint nominati.

5 *Ecce quibus de cauſis quadā in eccleſia tolerātur, quæ eiſdem ceſſantibus pia ſeueritate vindicantur. Quando aūt toleranda ſint, quando reſecanda, Gelaſius Papa diſtinguit [h] dicens epiſcopis per Lucaniam, epiſt. 1. c. 11.*

¶ Quando in eccleſia, aliqua ſint toleranda. Cap. XXIII.

ET ſi illa [i] nonnunquam ſinenda ſunt [k], quę, ſi cæterorum [l] conſtet integritas, nocere ſola nō valeant: illa [m] tamē ſunt magnopere præcauenda, quę recipi, niſi manifeſta decoloratione [n] non poſſunt. Ac, ſi ea ipſa [o],

---

non poſſit de cætero obuiare, & pro magno beneficio habeat, ſi adempta omni ſpe promiſſionis, in quo inuenitur ordine permaneat: dum tamen iterata tinctione non fuerit maculatus.

a ¶ Senſibus.] Ideſt, opinionibus hæreticorum.

b Profeſſio.] C.de non nu.pecu.generaliter.inf.2.q.1. legum.inf.27.q.1.omnes feminæ. ext.de app.perſonas.

c ¶ Maculati.] Idem eſt ſi fuerunt rebaptizati.ar.de cōſecr.diſtinct.4.qui iur, & c.eos quos. Vel ſi ad ſubuerſionem fidei adhæſerunt hæreticis 1. ſup.ea.q.conuenientibus.

d ¶ Cōcilio.] Hodie ſufficit ſolus epiſcopus. extra de hæret. ad abolendam. §.quia vero.

d ¶ Concilio.] Sup.50.d.de eo.

e ¶ Libello.] Sup.ea.q.ſi qui voluerint.

f ¶ Purgationem.] idem etiā ſi de ſimonia ſuſpectus ſit ext. de purg. cano. quoties.

g ¶ Opinione.] Sup.d.10.c.vlt.

ECCE QVIBVS. Hæc eſt quinta pars q. in qua quærit, qualiter debeat diſpenſari, quod probat per c.ſequēs. Io.de Fan.

h ¶ Diſtinguit.] Et protinus agit de illis, quę diſpenſari ſolent.

ET ſi illa.] CASVS. Hugo. ſic ponit hunc caſum. Quāuis diſpēſabilia ex cauſa quandoque relaxantur. indiſpenſabilia: tamen nulla cauſa ſunt relaxāda, & ſi illa nunquā relaxari debent, niſi ex magna cauſa, quāto magis illa ex nulla cā ſunt relaxanda?

h ¶ Beneuenta.] ſic ponit caſum Quāuis toleremus, quæ per exempla non nocēt, in illis tamen diſpēſare non debemus, quæ ſcandalum, vel deformitatem inducunt. nam ſi in præmiſſis tātum pro neceſſitate, vel vtilitate diſpenſamus: quare his cauſis abſentibus iura communia mutilamus, quæ niſi pro neceſſitate mutilari non debent?

i ¶ Et ſi illa.] Vt diſpenſabilia.

K ¶ Sinēda ſunt.] Id eſt diſpenſanda 2: & ita cęterorum hic proprie ſumitur.arg.ff.de muno.patri, 26.d.deinde.

l ¶ Quæ ſi cæterorum.] i. quæ diſpenſari poſſunt.

m ¶ Illa.] Hoc de illis, quæ diſpenſari non poſſunt.

n ¶ Decoloratione.] Puta ſi eſſet latro, vel ebrioſus 3, vt extra de reg.iur.eſtote.

o ¶ Et ſi ea ipſa.] Et ſic forma conſtructionem, ſi illa nullatenus ſunt mutilanda, quæ nullo detrimento, &c. quanto magis nec illa ſunt mutilanda, & eſt ſenſus: ſi in

1 In iſtis caſib. Papa ſibi reſeruat diſpēſationē: & 1 caſu quē habes, ex.de apoſta.c.vlt. vbi de hoc Arch.

2 Loquitur.n. in prin.de his quæ diſpenſari poſſunt loā.

3 Sub. de quibus non eſt in benigniorem partem interpretandum.cū ſint manifeſta. Hug.

in diſpenſabilibus non debet iudex diſpenſare niſi ex magna cauſa, quanto magis in ijs quæ ſunt indiſpenſabilia, nullo modo debet iudex diſpenſare 14.d.c.2.

a ¶ Vel rerum temporumque. Vel perſonarum. nam pro qualitate perſonarum, & actio formatur, & condēnatio moderatur. ff. de neg. geſt. Pomponius in negotijs Habes ergo hic cauſas, propter quas eſt diſpenſandum, ſcilicet cauſa vtilitatis, & neceſſitatis. Sed nunqd ex cauſa probabili. vr̃ arg. ꝙ ſic. 57. diſt. cap. 1. quod concedit Alanus. Ego cõtra 1. Nec obſtat 57. d.c.1. qa ſi poſt fides eius appareat probabilis, aboletur irregularitas ibi p̃ſumpta, & promouetur de iure communi.

Diſpēſandū ſt ceteris ex auſis.

1 Iſtud fuit dictum L. & in hoc ēt reſidet. Ioã. de Fant.

b ¶ Vel acceleratæ.] Nam quæ de nouo emergunt, &c. ff. de interrog. act. de ęta.

c ¶ Mutilanda. Diſpenſationes, quas extorquet neceſſitas ceſſante neceſſitate mutilandę ſunt: quę vero regulariter fiũt non, vt inf. 9. quęſ. 1. ab excõicationis. ſu. d. 50. placuit ĩ. 7. q. 1. mutationes.

Diſpenſationes quędam mutilandæ ſunt.

d ¶ Præcepta. Quedam, non omnia.

BREVITER. Hæc eſt 6. pars q. in qua quæritur, ſi ordinati ab hæreticis ſint iterum reordinandi, & dic, quòd non, ſi fuerint ordinati in forma eccleſiæ, & hoc probat per tres auctoritates. Ioann. de Fant.

CASVS. Hic mouet Gratia. incidentem, quæſtionem, vtrum ſcilicet ordinati ab hæreticis debeãt iterum ordinari. Et primo probat, ꝙ nõ, auctoritate Greg. & Auguſ. & poſtea ſoluit, & maledicens, vt circa baptizatos, & ĩ ordine ſacerdotali, vel epiſcopali inuentos, ſacramentum non reiteretur. Ea vero quæ cum quadam diſtributione vaſorum, vel indumentorum præſtantur interueniente epiſcopali benedictione, vt ordo leuitarum, & inf. eum, ordines poſiti, reiterari poſſunt, cum ab hæreticis conferuntur: nec dicitur aliquid iterari, cum nihil ab eis ſit acceptum: ad quod inducit ſequens c.

e ¶ Ordinibus. Scilicet illi, qui coacti ſunt, vel ignorãter ab hæreticis ordinati ſunt.

f ¶ Vtrum in eodem ordine. Et dic, ꝙ non, ſi in forma eccleſiæ ordinati ſunt. extra de apoſta. ex literis nec bene ſoluit hic Gratianus.

g ¶ Vt ait beatus Gregorius. Sup. d. 78. c. 1.

h ¶ Auguſtinus.] Sup. ead. q. 1. quod quidam.

i ¶ Reiterari.] Vt ſup ea. q. 1. ventum.

DAibertum. CASVS. Nezelon ordinatus fuit ab hæreticis in epiſcopum præter formam eccleſiæ, & ſic ordinem epãlem non recepit, qui poſtea Daibertum præter formam eccleſiæ, vel cum forma (non refert) in diaconum ordinauit. Sed quia illum ordinem conferre non potuit, Daibertus nihil accepit ab eo. vnde Vrbanus cum diſpenſaret cum eo fecit illum ordinari auctoritate Damaſi Papæ, & Innocentij.

K ¶ Daibertum.] Per hoc c. probat Io. opinionem ſuam: .ſ. ꝙ baptizatus ab eo qui recepit vltimam manus impoſitionem extra eccleſiam, nihil recipit. Nos qui dicimus cõtrarium, hoc intelligimus cum non ordinabat in forma eccleſiæ.

l ¶ Et beati.] Et ita cum facit hic mentionem de illo c. ſupra 1. q. 1. ventum eſt. intelligendum eſt illud, ſicut & iſtud de non ordinatis in forma eccleſiæ.

quę nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur, vel rerum temporumq; [a] cogit intuitus, vel acceleratæ [b] prouiſionis reſpectus excuſat; quanto magis illa nullatenus mutilãda [c] ſunt, quę nec vlla neceſſitas, nec eccleſiaſtica prorſus extorquet vtilitas?

Aliquando enim pro neceſſitate, vel vtilitate eccleſiæ mutilantur, & laxantur præcepta [d] canonica.

6 Breuiter oſtendimus, qui reuertentes ab hæreſi, in ſuis ordinib. [e] valeant recipi, vel qui non. Nunc autem quæritur de ijs, qui ab hæreticis ordinati ſunt, ſi ad vnitatẽ catholicæ matris eccleſiæ redierint; vtrum in eodẽ ordine [f] iterum valeant ordinari. Semel enim conſecratus (vt ait beatus Gregorius [g]) iterum conſecrari non debet. ¶ Item ſacramenta, quæ ab hæreticis in forma eccleſiæ miniſtrãtur (ſicut Auguſtinus [h] teſtatur) reiterari [i] non dẽt; ne homini, ſed ſacramẽto videatur iniuria fieri. ¶ Sed illud Gregorij de his intelligitur, qui conſecrationẽ ſacerdotalẽ, vel epiſcopalem acceperunt; qui aut per manus impoſitionem, cum ad eccleſiam redeunt, effectum ſuæ vnctionis † accipiunt, aut ab eius adminiſtratione perpetuo ceſſare iubentur. Similiter illud Auguſtini de eadem myſtica vnctione, & de ſacramento baptiſmatis intelligitur. ¶ Sunt autem in eccleſia alij ordines, qui ſine ſacramentali vnctione, ſola epiſcopi benedictione, cum quadam vaſorum, vel indumentorum diſtributione præſtantur, vt ſunt leuitæ, & cæteri infra eos conſtituti. Hi quãuis ab hæreticis ordinantur, tamen ad eccleſiam redeuntes in eodem ordine (ſi aliàs digni fuerint) ab eccleſia ordinantur; nec fiet in eis reiteratio muneris, cum ab hæreticis nihil doceatur eis fuiſſe collatum.

ſup. d. 68. c. 1.

ſu. ea. q. 1. quod quidam.

† *al. ordinat enis.*

Vnde Vrbanus ſecundus ſcribit Petro Piſtorienſi epiſcopo, & Ruſtico abbatis Vallis Vmbroſſæ.

¶ Redeuntes ab hæreticis ſunt ordinandi.
Cap. XXIIII.

DAibertum [k] a Nezelone æ, licet ſimoniaco, nõ ſimoniace eiuſdem confeſſione reperimus in diaconũ ordinatum: & beati [l] Innocentij Papæ ſententia conſtat declaratum, quòd Nezelon (quem conſtat ab hæreti-

Pan. l. 3. c. 81.

ſup. 1. q. 1. ventum.

a ¶ Quia

a ¶ Quia nihil.]Sup.ea.q.1.gratia.inf.de conſ.d.4.quo modo,arg.ſup.ea.q.1.qui perfectionem.

Qui nihil habet nihil dat. 1 Et ext. de ſu.neg.prę̄l. cap.1.ubi de hoc pro. & contra ibi uideas.

d ¶ Dare.]Arg.qui nihil habet, nihil dare poteſt,Argu. contra extra de elect.ſuffraganeis 1.Item arg. ꝙ pro nō dato habetur quod datur ab eo,qui de iure dare non poteſt.

f ¶ Per illicitam.]Ideſt,non iuſtam.
g ¶ Vulneratum caput.].i.mentē macula culpæ,infectā.
h ¶ Medicinam adhibere.].i.reiterari, ut ita, & illud intelligatur de ordinatis in forma eccleſiæ.
i ¶ Reiterari.] Not.hanc expoſitionem, &c.& hæc expoſitio eſt ſubintelligenda ſup. ead. q.1. ventum, vbi eadem ſunt verba.

c. ſequenti per illicitam.

cis ordinatum)quia nihil [a] habuit,nihil dare [b] potuit ei, cui manus impoſuit.Nos igitur tāti Pontificis auctoritate firmati, & Damaſi Papæ teſtimonio roborati, qui ait: [Reiterari [c] oportet, quod male actum eſt;] Daibertum ab hæreticis corpore & ſpiritu digreſſum, atq; vtilitatib. eccleſiæ pro viribus inſudantem,ex integro [d](eccleſię neceſſitate ingruente)diaconum [e] conſtituimus.Quod non reiterationem exiſtimari cenſemus,ſed tantum integram diaconij dationem: quoniam, vt prædiximus, qui nihil habuit,nihil dare potuit.

α ¶ Nezelone.] *Marianus Scotus in vita Gregorij VII. mentionem facit archiepiſcopi Magdeburgenſis hoc nomine appellati.*

Item Damaſus Papa,epiſt. 4.de chorepiſcopis.

9.q.1.per illicitam.

¶ De eodem. Cap. XXV.

PEr illicitam [f] manus impoſitionem vulneratum caput [g] illi,qui videbantur aliquid accepiſſe,habebāt: & vbi vulnus infixum eſt, neceſſe eſt medicinam adhibere [h]:qua infixa ſanetur macula:ideſt reiterari [i] neceſſe eſt,quod legitimè [k] actum,aut collatum minimè probatur β. Nam quomodo [l] honorem poſſit retinere, qui ab illo acceperit, qui poteſtatem dare legitimè non habuit, inuenire non poſſum.

β ¶ Probatur.] *In originali hæc adduntur.* ſi perfectum eſſe debebit.

Item libro nono Cod. titulo ad legem Iuliam repetundarum,Impp. Theodoſius, ac Valentinianus A.A. Florentio.

Cap. XXVI.

† al. ſua.

7 SAncimus [m] eiuſmodi viros ad prouincias regendas accedere, qui ad honoris inſignia non ambitione [n], vel pretio, ſed probatæ vitæ,& amplitudinis tuæ† [o] ſolēt teſtimonio promoueri: ita ſanè, vt quib.hi honores per ſedis tuæ, vel per noſtram fuerint electionem commiſſi, iurati [p] inter geſta depromant, ſe pro adminiſtrationib.

K ¶ Legitimè.]Ar. ex hoc loco, ꝙ ſi poteſtas trāslata eſt in aliquē,vt eligat epiſcopum, & ipſe minus bonū eligit,iterum poſſit eligere. ar.7.q.1.factus 8.d. quæ contra. nam reproba pecunia non liberat debitorem. ff.de pig.act.eleganter.§.qui reprobos, & eſt arg.ad hoc extra de elec. in cauſis in fi.3. Arg.contra. extra de off.dele. in literis.nā functus ē officio ſuo]. Nam ēt ipſi canonici male eligēdo priuāt' ptāte eligēdi.ex.de ele. cū in cunctis.& no. 4.61.d.ſtudui.Quid iuris ſit.not.in quæſtionibus Bar.

3 Itē arg. ad hoc qd̄ not. ſup.prox.c.& gl.quoad ſpeciem. Itē ar. ad hoc.ff. de op.le.l.2. p̄terea cū non tenuit electio perinde eſt ac ſi non elegiſſet Ar. 4 Adde qd̄ not. Bart. & gl. in l. cum quidam. 2. ff. de leg. 2.

l ¶ Quomodo.] Sup. 19.d. ſin contra. Sed illud cum auctoritate ſua generaliter eſt prohibitum: iſtud ī eccleſia catholica cō firmatum. nam pro non dato habetur, & c.extra de iure patron.quod autem & ff.ſi quis cau.l.quoties.Arg. cōtra.ext. de iure patro.conſultationibus.

SAncimus.] Hæc eſt 7.pars q.ī qua ponitur pœna ſimoniacorū, quæ eſt infamia, & depoſitio, & dānatio pecuniaria.Ioan.de Fant.

teſt,vt extra de iure patro.quod autem,in fi.

c ¶ Reiterari.]Quo ad ſpeciem facti;non rei eſſentiam. Nā ſæpe, quod male fit,vel minus plene, ex integro eſt agendum:ſicut in ſatiſdatione. ff.qui ſatiſd.cog.de dic. §.ſi ſeruus,& in iuramento.ff.de iureiuran.qui per ſalutem,& in libelli confectione.2.quæſt.vlt.c.vl.ar.ff.qui ſatiſ.cog.ſi ab arbitro.§.quod & ſi.Nam in his omnibus non eſt aliquid iterādum:ſed quod omiſſum eſt, reſtaurandum ext.de ſacra.non ite.c.vno.Io. male dicit 2. Ioannes hic: cum quo ad rei eſſentiam ſit iterum ordinatio facienda:quia prima ordinatio non erat in forma eccleſiæ.Ber.

Quod min' plene fit, eſt iterandum.

2 Idē ſentit hic Io.qui i e net quod ſequitur. Arc.

d ¶ Ex integro.]Sup.ea.q.1.ſi quis confugerit,infra de conſec.diſt.4. ſi nulla ext.de cenſi.ſcientes.

e ¶ Diaconum.] Iſte Daibertus extra formam eccleſiæ fuerat ordinatus a Nezelone.

PEr illicitam.]CASVS.Quidam fuerunt ab hæreticis præter formam eccleſiæ ordinati: vnde mandat Papa,vt iterum tales ordinentur, cum nihil acceperint ab hæreticis.

CASVS. Hanc legem inducit Gratianus ad probandum. ꝙ honores eccleſiaſtici per pecuniam dari non debent: quia pro honoribus ſæcularibus adipiſcendis dari pecunia prohibetur. Dicitur ergo in hac lege,quòd ad prouincias regendas eligi non debent, niſi homines probatæ vitæ:& qui prætio,vel ambitione nō adipiſcantur honores,qui cum electi fuerint, iurabunt ſe nihil dediſſe, & ꝙ non dabunt per ſe, vel per mediam perſonam pro adminiſtratione ſibi conceſſa, vel cōmiſſa: & ꝙ durāte adminiſtratione, vel poſt,occaſione ſui officij nihil præter ſalarium accipient. Et licet nullus immemor ſuæ ſalutis eſſe credatur: tamen ſi quis contra prædictum ſacramentum tam dator, quam acceptor de hoc cōuictus fuerit, pœna quadrupli puniatur.

m ¶ Sancimus.]Lex eſt canonizata.
n ¶ Non ambitione.] Sup.ea.q.1.nullus, itaque.
o ¶ Tuæ.]Loquitur præfecto.
p ¶ Iurati.]Sup.23.d.quamquam inf. 8.q.3.Artaldus. & cap. talia.

a ¶ Sortiendis.] Dignitates enim non debent venales eſſe 1: ſicut nec matrimoniũ. ff. de don. inter vi. & vx. l. 2.
b ¶ Poſtmodum.] Sup. 1. q. 1. eos qui ſu. d. 46. ſicut non ſuo.
c ¶ Per ſe.] Extra de pecu. cler. inquirendum, extra de ſentẽtia excom. mulieres.
d ¶ Cuiuſque.] Sed vĩ cõtra. ff. de pol. l. 1. §. 1. Sed aliud eſt publice promittere aliqd Reipublicæ: aliud occulte alicui, vt eius ſuffragio promoueatur.
ADDITIO. Et ſi ſoluitur aliud, quod vĩ contra. ff. de do. hoc iure, in prin. de hoc no. ſup. ea. q. 6. c. vl. Io. de Fan.
e ¶ Salarijs.] inf. 23. q. 1. militare ſup. d. 86. non ſatis. Ioã. de Fant.
f ¶ Arbitremur.] Argum. pro teſte preſumendum eſſe, quòd nol t pietate. ext. de teſt. cum tu fili. & dicit canon, quos ſcimus nolle peierare, & c. 2. q. 5. ſi mala famæ. Sed licet præſumatur, eſt tamen notadignũ, quòd lex nõ ſtat huic preſumptioni: immo ſubijcit pęnam in peieratione. i. f. ea. ibi, quadrupli, &c.
g ¶ Publicũ crimen.] inf. 6. q. 1. §. ult.
h ¶ Conuictus.] Nã poſt depoſitã adminiſtrationem debet eſſe præſens per 50. dies. C. vt omnes iudi. tam ciuil. quam mil. l. 1. & conuenitur ſub epiſcopo loci. in auth. vt iu. ſine quoquo ſuff. §. neceſſitatem collat. 2. Sed ex contractu nõ poteſt iudex conueniri poſt depoſitam adminiſtrationẽ, ſi cõtractum aliquem fecit nomine ciuitatis, vt. ff. de admi. rerũ ad ciui. perti. curatores. §. in eũ. et ff. de euic. illud. §. 1. ſed procurator negotiorum bene conuenitur poſt. 2. depoſitum officium, vt de procu. procurator. Bar.
ADDITIO. De hoc not. extra de immun. eccleſ. aduerſus. §. ult. Et eſt ratio quare aliud in iudicio, aliud in cõtractu, quia qui contrahit, ſolam intuetur perſonam uẽditoris: cum rem alienam uendere poſſumus. ff. de contrahen. emp. l. rem alienam. In iudicio autem potius perſona domini inſpicitur, ſecundum Io. de Fant.

Dignitates & matrimonia non debent eſſe uenalia.

1 Conc. tex. in l. 1. ff. ad leg. Iul. & ibi glo.

Teſtis preſumitur nolle peierare.

ſortiendis [a] neque dediſſe quidpiam, neque daturos vmquam poſtmodum [b] fore, ſiue per ſe [c], ſiue per interpoſitã perſonam in fraudem legis, ſacramentique, aut donationis, venditionis ve titulo, aut alio velamento cuiuſque [d] contractus: & ob hoc (exceptis ſalarijs) [e] nihil penitus tã in adminiſtratione poſitos, quam poſt depoſitum officiũ, pro aliquo præſtito beneficio tempore adminiſtrationis, quam gratuito meruerint accepturos. Et licet neminem diuini timoris, contemnendo iuſiurandum, arbitremur [f] immemorem; vt ſaluti proprie vllum commodum anteponat; tamen vt ad ſalutis timorem etiam neceſſitas periculi ſubiungatur, ſi quis auſus fuerit præbita ſacramenta negligere, nõ modo aduerſus accipientem, ſed etiam aduerſus dantem, accuſandi cunctis, tanquam publicum crimen [g], concedimus facultatem; quadrupli pœna eo, qui conuictus [h] fuerit, modis omnibus feriendo.

Item Paſchalis Papa.

¶ De eodem. Cap. XXVII.

PAtet ſimoniacos, veluti primos, & præcipuos hæreticos ab omnibus fidelibus reſpuendos, & ſi commoniti non reſipuerint, ab exteris [i] poteſtatibus opprimẽdos. Omnia enim crimina ad comparationem ſimoniacæ hæreſis; quaſi pro nihilo [k] reputantur [l].

¶ *In tribus vetuſtis exemplaribus poſt caput,* Sancimus. *omiſſa inſcriptione Paſchalis, & capite iſto,* Patet. *ſequuntur cõtinẽter ſubiecta Gratiani verba,* His breuiter, &c.

His breuiter præmiſſis ad ea veniamus, quæ eccleſia, ſeueritate diſciplinæ parata eſt vlciſci, oſtendentes, quibus accuſantibus, vel teſtificantibus, quilibet ſint conuincendi; quo iudice quiſque debeat condemnari, vel abſolui; ſi cauſa vitiata fuit, quo remedio poſſit ſubleuari; ſi accuſatores defecerint, an reus ſit cogendus ad purgationem. Et vt facilius pateat quod dicturi ſumus, exemplum ponatur ſub oculis, in quo auctoritates hinc inde controuerſantes diſtinguantur, & quid ſanctorum Patrum ſentiat auctoritas, liquido intimetur.

PAtet.] CASVS. Cum omnia crimina ad comparationem ſimoniæ pro nihilo reputentur, patet ꝙ ſimoniaci ſunt ab omnib. reſpuendi, & ab extraneis poteſtatibus opprimendi, ſi non reſipuerint.
i ¶ Ab exteris.] idest, laicis, qui extra eccleſiam habent hanc poteſtatem, vt ſup. d. 17. nec licuit, inf. 23. quæſt. 5. principes.
K ¶ Pro nihilo.] Hoc in deteſtationẽ huius ſceleris dicitur, ſup. d. 90. neque. & ſup. ea. q. 1. cito, infra 32. q. 7. quid in omnibus, &c. non ſolum, & ext. de ſim. tanta.
l ¶ Reputantur.] Hoc dicitur in deteſtationem criminis, & ad terrorem: ſicut illud, Omnis peccator, &c. extra de ſimo. tanta. Vel eſt grauius, quia facilius dicitur hoc crimen committi in Deum. 3. quam aliud: quia donũ Dei uolunt emere pecunia. ſu. 1. q. 1. eos, & ideo grauius dicitur argu. 17. q. 4. ſicut. 22. q. 1. mouet. Vel ideo hoc dicitur, quia nulla certa pœnitentia pro hoc crimine inducitur, niſi q. uſque ad mortem aſpere pœniteat, ſup. ea. q. 1. ſi quis neque. Ioan.
HIS BREVITER. CASVS. Tranſitu utitur, ſcilicet colore rhetorico, quo dicta dicendis continuat, & dicenda dictis, ſummatim dicenda perſtringens.

2 Poſt falſũ eſt niſi ſe nomine ſuo obligauerit, uel niſi ut doceat de mãdato, quod negatur.

3 Sub. ſpãliter. i. his q ſpecialiter ei ſunt deputata & dedicata. ſ. res & dignitates, & ſacia & officia eccleſiaſtica. arg. 17. q. 4. ſicut q. qõ. 1. nuptiarum Arch. Simoniæ peccatum cæteris grau.

Quidam.]

CAVSA SECVNDA.

Q Vidam epiſcopus de lapſu carnis à laico impeditur. Duo monachi. vnus ſubdiaconus, & duo leuitæ aduerſus ipſum. teſtimonium ferunt. A metropolitano ſuo ſentit ſe pragrauari. In ipſa ventilatione cauſæ tres ex teſtibus deficiunt, ſiue promiſſione decepti, † ſiue canonica examinatione reprobati. † al. collecti.

Expoliatur tamen epiſcopus, quia crimen eius notorium erat.

q. 1. *Hic primum quæritur, an in manifeſtis iudiciarius ordo ſit requirendus.*

2. *Secundo an expoliatus ab aliquo ſit iudicandus.*

3. *Tertio, qua pœna ſint feriendi, qui in accuſatione, vel teſtificatione defecerint.*

4. *Quarto, an duorum teſtimonio ſit condemnandus.*

5. *Quinto, ſi deficientibus accuſatoribus, ſit cogendus ad purgationem.*

6. *Sexto, ſi remedium ſit dandum ei, qui cauſa dilationis vocem appellationis exhibuerit.*

7. *Septimo, ſi laici, monachi, vel quilibet inferiorũ ordinum in accuſatione maiorum ſint audiendi.*

8. *Octauo, quomodo debeat fieri accuſatio, an in ſcriptis an ſine ſcriptis.*

QVAESTIO PRIMA.

1 p̃s. *Q Vòd autem* a *nullus ſine iudiciario ordine damnari valeat, auctoritatibus multis probatur.*

De eo namque ait Auguſtinus homilia quinquageſima, de vtilitate pœnitentia.

Q Vidam.] CASVS. In ſuperiori cauſa actum eſt de crimine ſimoniæ: & prius de eo, quod grauiſſimum eſt: ſed quia crimina ſine ordine iudiciario puniri non debent, ideo congruè hanc cauſam anectit, in qua de ordine iudiciario tractat, oſtendens quòd nemo condemnandus eſt niſi conuictus vel confeſſus, & quòd ſpoliatus præter iuris ordinem ſit reſtituendus. & qualiter puniantur qui in accuſatione deficiunt, qualiter obiecta crimina non probata purgentur, & qualiter ſententia releuetur per appellationem, & vtrum laici admittantur ad accuſationem clericorum, & qualiter ſit accuſatio facienda. Vt autem competentius agat, proponit thema, de quo octo elicit quæſtiones.

Q Vòd autẽ.] Hęc quęſtio diuiditur in quinque partes, in quarum prima probat per 13. auctoritates, ꝙ nullus ſine iudice debet damnari. i. niſi canonicè ſit damnatus Secunda ibi, [His omnibus.] Tertia ibi. [Sed ſciendum.] Quarta ibi: [Quando vero.] Quinta ibi, [Quando autem.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic ponitur prima quæſtio, in qua probatur, ꝙ præter iuris ordinem non eſt aliquis condemnandus præter quam in notorio crimine.

a ¶ Quod autem.] Tu dicas, qnod in manifeſtis requiritur ordo iuris 11. quæſtio. 3. eorum ſed non in notorijs, vt dicam infra. ea. manifeſta. & habes extra de iureiurand. ad noſtram 3. Et notandum, ꝙ quędam ſentẽtia eſt diffinitiua, quędam interlocutoria, quædam præcepti. Quælibet iſtarum requirit ordinem iuris, & ſi difinitiua ſententia fuerit lata, omiſſo ordine iuris, ipſo iure nulla eſt, vt infra ead. quæſtio. ſexta, §. diffinitiua. Hoc tamen ſcias, quod duplex eſt ordo iuris. Vnus qui eſt de natura, ſiue de ſubſtantia iudiciorum, ſcilicet, vt quis poſt citationem habeat inducias, vt fiat litis conteſtatio, & teſtes recipiantur, & quòd ſententia feratur in ſcriptis, ſi contra hunc ordinem feratur ſententia, non tenet, dicto §. diffinitiua. Eſt alius ordo, qui non eſt de ſubſtantia iudiciorum, ſcilicet vt ſententia non feratur ſub conditione, & non prius pronũcietur de poſſeſſione, quàm de proprietate. ſi tamen hoc non ſeruatur, nihilominus tenet ſententia, infra ea. quæſtio. 6. biduũ. & C. de appel. l. 1. Item ſententia interlocutoria ſiue ſit excommunicationis, vel ſuſpenſionis, vel miſſionis in poſſeſſionem, requirit ordinem iuris. De ordine excommunicationis ſententiæ, habes infra ead. nemo. & 34. quæſt. 3. de illicita. & melius extra de ſenten. excommun. ſacro. De ordine ſuſpenſionis habes infra ea. nomen. Si tamen iſte ordo non fuerit ſeruatus, tenet excommunicatio vel ſuſpenſio, vt 11. quæſtio. 3. ſi epiſcopus. Item in ſententia miſſionis in poſſeſſionem requiritur ſemiplena cauſæ cognitio, vt extra, vt lit. non conteſt. quoniam frequenter. in fi. Et ſiue talis ordo fuerit ſeruatus, ſiue non, ſi abſens poteſt probare ſe non fuiſſe contumacem ſententia talis retractatur, vt extra de ſen. & re iud. cũ Bertholdus. & ff. quib. ex cau. in poſ. ea. Fulcinius. §. quid ſit autem latitare, & ff. de priui. cred. Imperatores. Sententia præcepti eſt, cum iudex ſine cauſæ cognitione præcepit alicui, vt ſoluat alij decẽ, quæ petit. ſi ille ſoluat, & pecunia illa debita eſt, licet iudex præcepit iniuſtè, tamen non poteſt repeti pecunia, ut ff. quod met.

Sententia eſt triplex.

Ordo iuris eſt triplex.

Sñia miſſionis ĩ poſſeſſionem requirit ſemiplenã cauſæ cognitionẽ.

1 De iſta ſñia etiã hẽ ext. de verb. ſig. ex parte 1. in gl. vlti. ibi videas & de elec. dudũ 2. in glo. ſed pone, & 11. q. 3. in ſũma. Archi.

met.cau.l.vlt. A prædicta regula pleriq; doctores excipiunt infamatos, circa quos non requiritur ordo iuris, vt infra ead.q.5. presbyter, & extra de ſimon. quoties. quod non admitto, vt dicemus in loco ſuo in illo ca. presbyter, & in illa decret. quoties. habita fuit cauſę cognitio. Item excipiūt dilapidatores, vt 3.q.2.qa ca. quod nō eſt verum. quia hodie propter ſolā ſuſpicionē non remouetur quis ab adminiſtratione, vt extra de ſimo. licet Hely. Ioan. de Fant.

interrog.actio.de ætate. Ius ſit, extra de iud. at ſi clerici. Hoſtis. ff. de interrog.act.l.vlt. Nec natura neget. ff. de interrog.act.confeſſionib. Fauor. C.de libe.cā interrogatum. Et lis. ff.ad leg. Aquil. inde Neratius. §. vlt. Ius ve repugnet, ff.de paſt. ſi vnus. §. pacta. Melius, ff. de interro. inf. ead. multi.

¶Damnari non valet, niſi aut conuictus aut ſponte confeſſus. Cap. I.

NOs in quemquam ſententiam ferre non poſſumus, niſi aut conuictum [a] aut ſponte confeſſum.[b]

In capitulis per. Hadrianum collectis, c.57. Capit.5.c.156. Burch.l.16.c.6. Pann.l.4.c.111.

Item Conſtantinus Imperator.

¶De eodem. Cap. II.

IVdex criminoſum [c] diſcutiens, non ante ſententiam proferat capitalem, quàm, aut reum ſe ipſe confiteatur, aut per innocentes [d] teſtes conuincatur.

¶ *Habetur caput hoc Cod. Theodoſ.l.9.tit.40.in legis prima interpretatione, itemque in capitulis Hadriani, cap. 57. & capitul.5. cap.156.*

Hoc α Idem teſtatur Auguſtinus, & eiſdem verbis.

α¶Hoc.] *Abſunt iſta ab vno ex per vetuſtis exēplaribus.*

Item Gregorius libro octauo, epiſtola 50.

¶De eodem. Cap. III.

Anſ.l.3.c.30.

SIcut ſine iudicio quemquam nolumus condemnari, ita quę iuſte β [e] diffinita fuerint, nulla patimur excuſatione [f] differri.

β¶Iuſte.] *Abeſt vox iſta ab originali. In vna autem manuſcripto Gratiani eſt*, Iuſta ſunt diffinita ſententia.

Item Eleuterius epiſcopus ad epiſcopos Galliæ.

Anſ.l.3.cap.54. Polyc.l.5.tit.1. Pann.l.4.c.115. † abſunt iſta ab originali.

¶De eodem. Cap. IIII.

NIhil [cōtra † quemlibet accuſatum] abſque legitimo, & idoneo accuſatore fiat: Nam & Dominus noſter Ieſus Chriſtus Iudam furem eſſe ſciebat: ſed quia non eſt accuſatus, ideo non eſt eiectus.

Item Fœlix Papa 1. ad Paternum epiſcopum.

NOs in quemq̄.] CASVS. huius ca. eſt, quod non debemus aliquem condemnare, vel in aliquem ferre ſententiam, niſi probationibus vel confeſſione ſua conuincatur. Idē eſt caſus ſequentis cap.

Conuincitur qs quadrupliciter.

a ¶ Conuictū.] Quatuor ſunt modi conuincendi, aut iure ſcilicet inſtrumētis vel teſtibus; aut facti euidentia, vt extra de coha.cle. tua. & infra eadē quęſt. quæ Lotharius, aut iuris interpretatione, vt ſæpius citatum eſſe reum, vt 3.q.9.decernimus, aut violenta ſuſpicione ſeu præſumptione. 32.q.1.dixit. & C.de adulter. authentica, ſi quis.

Sententia in confeſſum ferenda eſt.

b ¶ Confeſſum.] Habes ergo hic, ꝙ ſentētia ferenda eſt in cōfeſſum. hoc verū eſt etiam ſi aduocatus alicuius cōfiteatur, nec reuocat cōfeſſionem ſuā, ut extra de ſen.c.olim. & eſt ferenda ſententia in confeſſum in cauſa ciuili, vt ff. de confeſ.l.Iulianus. & etiam in criminali, ut ff. de cuſto. & exhi. reo. ſi confeſſus. Niſi aliquis metu tormentorum aliquid confiteatur, dum eſt in carcere. tali enim confeſſioni non ſtatur, vt ff. de quæſtio.l.1.§. diuus. & §. ſi quis. ultro. niſi poſt tormenta in confeſſione perſeueret, ut ff. de quæſtioni.l.1.§. quæſtio. mentitur ergo lex: quæ dicit quod nullæ ſunt partes iudicis in confitentem. ut ff. ad leg. Aquil. proinde. §. ulti. Sed dic quod nullæ ſunt, quantum ad examinationem cauſæ, ſunt tamen aliquæ quantum ad prolationem ſententiæ. Vel dic, quod ſi poſt receptionem libelli & inducias datas, reus confitetur, tunc iudex fert ſententiam, ſed ſine omni correctione libelli. Si ex abrupto confiteatur, tunc non eſt ferenda ſententia: ſed iudex ſimpliciter pręcipiat ei ut ſoluat. ff. de iudi. ſi debitori. Quæ autem confeſſio præiudicet, his uerſibus collige.

Confeſſioni metu tormētorum factæ non ſtatur.

Confeſſio confitenti non nocet, niſi multa interueniant.

Maior, ſponte, ſciens, contra ſe, ius ſit & hoſtis.
Nec natura neget, fauor & lis. ius ve repugnet.

Maior. ff. de confeſ. certum. in fi. Sponte. 31.q.2. Lotharius. Sciens. C. de iur. & facti igno. error. Cōtra ſe. ff. de interro.act.l. ſi is cuius. 32.q.2. ſolet quæri.

c ¶ IVdex criminoſum.] Id eſt, cauſam criminalem.

d ¶ Per innocentes.] Id eſt, bonos.

SIcut.] Caſum ſic pone. Sicut non debemus aliquem ſine ordine iudiciario, & cauſa cognita condemnare; ita & ſententia iuſte lata contra eum, ſtatim debet executioni mandari.

e ¶ Quæ iuſte.] Id eſt, ſecundum ordinem iuris. licet enim ſciat eam executionem iniuſtam quantum ad ius litigatoris, tamen eam exequitur. 1. ut extra de offi. dele. paſtoralis. niſi ſit lata per falſa inſtrumenta. C. ſi ex fal. inſtru. vel teſti. l. iudicati. extra de re iudic. de cætero. & de cri. fal. ſuper eo.

1 Nam quātum ad ipſos litigantes ius ex ſnīa factum fuit poſt quā in rem tranſijt iudicatam. extra de re iud. cū inter in fi. Arch.

f ¶ Excuſatione.] Niſi incontinēti obijciatur exceptio. ut extra de teſti. veniēs 2 & ext. de reſt. ſpo. litteras. Dic ut notaui 11.q.3. cū apud extra de of. le leg. quærenti. ADDITIO. Et not. extra de in inte. reſt. ſciſcitata. Archid.

NIhil.] CASVS. Dicitur hic in c. iſto, ꝙ nullus debet abſque accuſatore damnari & hoc probatur exemplo Domini, qui licet ſciret Iudam eſſe furem, tamen eum non eiecit, cum accuſatus non fuiſſet.

Primates.]

PRimates.CASVS.Dicitur hic, ꝙ ſi cauſa coram primatibus agitatur de crimine, ꝙ non dẽt accuſatus condemnari niſi cõuictus, vel confeſſus. Quòd ſi aliter factum fuerit, ſnĩa irritabitur & retractabit à ſynodo.
a ¶ Primates.] Ideſt, epiſcopi.5.q.2.ſi primates.
b ¶ Sen-

ri debet, alioquin eſt tolerãdus: & loquitur hoc c.de Iuda, & c.ſuperius ſcilicet, [Nihil, &c.] Secunda pars incipit ibi, [Bene dixit.

ſup.c. in ſũ. ver. hoc tamen. Arch.

d ¶ Vnus ex vobis.] Arg. qđ de vno dr, de alijs negatur vt 45.diſt.diſciplina.fic.ff.de iud.cum prętor.ſup.25.d. qualis.C.de procur. maritus.

¶De eodem. Cap. V.

Et Zepherinꝰ epiſ. 1. ad epĩos Siciliæ, vſq; ad verſ. Aliter. Anſ.l.3.c.68. Burch.l.1.c.157. Iuo p.5.c.245. & 247. Pan.l.4.c.15. 11.q.3.irritam.

† 1 Abeſt ab epiſ. Zepherini.

PRimates [a] accuſatum diſcutientes epiſcopum, non ante ſententiam [b] proferant damnationis :' quam Apoſtolica freti auctoritate, α aut reum ſe ipſe confiteatur, aut per innocentes, & [canonice † examinatos regulariter teſtes conuincatur. Aliter irritam eſſe cenſemus; & iniuſtam epiſcoporum damnationem; & idcirco a ſynodo retractandam, [c] ita ut oppreſſis ab omnibus in cunctis ſubueniatur cauſis.

α¶Apoſtolica freti auctoritate.] *Hac addita ſunt ex epiſtola Fælicis, & Zepherini. Nam damnari epiſcopi ſine conſenſu, & auctoritate Romani Pontificis nec tunc poterant, nec nunc poſſunt. 3.q.6.c.diſcutere. & alibi.*

Zepherinus loco ꝓximc indicato.

Item decreuit Zepherinus Papa.

Item Auguſtinus. β

β¶ Auguſtinus.] *Sic in multis vetuſtis exemplaribus, quamuis uerba huius capitis apud ſanctum Auguſtinum non ſint inuenta.*

Multi per tolerantiam ſuſtinendi ſunt, quamuis ſententia diuini iudicij ſint condemnati. Cap. VI.

Matth.26.

VNus ex vobis [d] me traditurus eſt. ¶ Bene dixit, ex vobis, & non ex nobis. Ex vobis enim eſt, a quibus per iudiciariam poteſtatem confeſſus, aut conuictus, excluſus non eſt: A me verò, qui nullis indigeo argumentis, & omnia certiſſime noui, ſeparatus & diuiſus eſt: Tale enim eſt, ac ſi diceret; etſi ego eum per occulti iudicij ſententiam damnatum habeo; vos tamen adhuc illum per tolerantiam ſuſtinete. [e]

Item Gregorius Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniã, lib.11.epiſt.50.

¶Nullum ſeruetur iudicium, niſi rationabiliter habitum. Cap. VII.

Anſ.l.3.c.93.

IN pri-

e ¶ Suſtinete.] Etiã in publica cõione, vt ext.de off.ordi.ſi ſacerdos.& 6.q.2.ſi tantam epiſcopus.

IN primis.] CASVS. Presbyter q̃dam, & duo epiſcopi.ſ. Ianuarius & Stephanus dicebantur iniuſte cõdemnati: quare Dominus Papa committit negotiũ iſtud Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniam. Diuiditur ergo c. iſtud in quatuor partes in 1. parte mãdat inquiri de perſona presbyteri hoc modo, vt ſi inuenerit eum iniuſte damnatum, reſtituatur. Si autẽ aliquid obijcitur cõtra eũ, cognoſcatur de hoc eo p̃ſente, & pro ſe rõnem reddente, & quęratur diligẽter, vtrũ in exilio dẽat demorari, vel an debeat ad ſuã eccleſiã reuocari. In 2. parte mandat Papa inquiri de perſona Ianuarij epi, vtrũ cõmiſerit crimen dãnatione dignum: & ſi nõ cõmiſerit, eccleſiæ ſuę & honori ſuo reſtituat. Eṗs aũt, qui in loco eius ſubſtitutus fuerit, ab omni honore eccleſiaſtico deponatur, & tradatur eidẽ Ianuario cuſtodiendus, vel ad ſede Apoſtolicã tranſmittatẽ. Si uerò mortuus eſt, & alius loco eius ſubſtitutus, remoueatẽ ab eccleſia: ita tamen, ꝙ in alia eccleſia poſſit eligi, nunquam ad illam reuerſurus, de qua remotus eſt. Ipſi verò q̃ ſubſtitutũ ordinauerũt, per ſex mẽſes in monaſterio detrudantur à communione ſuſpenſi, niſi in mortis articulo. Sed ſi metu ipſius principis, ſe dixerit feciſſe, tempus pœnitentiæ abbreuietur. Inſuper compellatur Comitiolus reſtituere omne damnum eidem epiſcopo, qđ ſcilicet per illius violentiam eſt paſſus, præſtito prius iuramento ab eodem Ianuario. In tertia parte mandat Papa inquiri de Stephano, vtrum crimina, quæ ei obijciebantur, eſſent uera, uel nõ vera, & ſi ordo iudiciarius fuerit in eo ſeruatus, & quales accuſatores, & quales teſtes fuerunt, & qualiter ſententia lata fuerit. Si uerò crimina falſa fuerunt, eccleſię ſuę reſtituatur, & illi qui iniuſte damnauerunt eum, ſex menſibus in monaſterio detrudantur excõmunicati. De pœna ſubſtituti, & ordinantium eum, & de pœna Comitioli idem dicitur, qđ dictum eſt in perſona Ianuarij. In quarta parte probat,

b ¶ Sententiam.] Excommunicationis, quam ferre poſſunt in epm: ſed nõ damnare, vt ſup.diſt.12.de his, 1 in fi.inf.q.3.ſi quis eṗs.inf.3.q.6.quamuis, &c.ſeq.niſi ſit ſynodus congregata auctoritate Papæ, vt 5.q.4.c.1.

Eṗm damnare quis põt 1.al.p̃ceptis.

c ¶ Retractandam.] Sed qualiter retractatur ſententia, quæ nulla eſt ipſo iure? nam nec in ſentẽtia excõicationis neceſſaria eſt abſolutio, ſi ſnĩa nulla eſt, vt ex.de off.deleg.c.cum cõtingat.& extra de ſent.excom. per tuas. & id quod nullũ eſt, rumpi nõ poteſt.ff.de iniu.& rup.teſtam.nam & ſub cõditione.& vbi nulla eſt obligatio, ibi nulla eſt liberatio.ff.de ver.oblig.decem ſtipulatus. ſed hic retractatur de facto: 2 ſicut aliquis abſoluitur de facto.extra de appel.ad præſentiam, ſicut depoſitus de facto reſtituitur, ut 16.q.1.frater noſter.

q̃ Snia nulla an poſſit retractari.

2 Nam ſnĩa lata contra iuris ordinẽ iudiciarium ipſo iure nulla & irrita ẽ, nec indiget retractatione maiore, qua noui eſt ſcdm Hug. & adde qđ no.

VNus ex vobis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Dñi ad diſcipulos, ſcilicet. Vnus ex vobis me traditurus eſt. in ſecunda parte ponũtur verba Auguſtini exponẽtis verba Dñi quibus probat, ꝙ conuictus, uel confeſſus cõdena-

bat,

bat, ꝙ circa ea non fuit ordo iudiciarius obſeruatus. Nam ſacerdos tantum coram ſuo epiſcopo erat conueniendus, vt probatur cauſa 11. Similiter de Ianuario actum eſt contra leges, cum fuerit de eccleſia ſua violenter abſtractus. Nam qui hoc faciunt, capite puniũtur, vt probat lege ſeq. ſi quis in hoc. Deinde multipliciter probat, quòd circa perſonam Stephani nõ fuit ordo iudiciarius obſeruatus: qa fuit à non ſuo iudice cõdemnatus, & ſi metropolitanũ non habuit, erat ad ſedẽ Apoſtolicam remittẽdus. Item quia fuit a ſeruis accuſatus, qđ fieri non debuit etiã in crim. læſæ maieſtatis, cũ. ſ. fuerit bonæ opinionis, & qa eo abſente uiliſſimi teſtes contra eum recepti ſunt, nec etiã ſnia lata fuit in ſcriptis: quòd fieri non debuit. Et hoc ꝓbatur duab. legibus. & ſeq. c. Secunda pars incipit ibi. [De epi perſona. Tertia ibi. [Quia igitur Stephanus.] Quarta ibi. [De perſona presbyteri.

querelam. Sed dic modus probationis. id eſt, an excipiẽdo, uel denunciando, uel alio modo probatũ ſit crimẽ: quia ſi excipiendo, uel denunciando, nõ eſt remouẽdus, vt ex. de acc. ſuꝑ his. Si aũt directo agatur de crimine, licet ciuiliter, bene remouetur ab adminiſtratione: ſed non

nis [a] requirendum eſt de perſona presbyteri dilectiſſimi † [b] fratris, & coepiſcopi noſtri Ianuarij, & ſi ita ſe veritas habet, ſicut eiuſdem epiſcopi petitio cõtinet, in eccleſia, atque in loco ſuo, modis omnibus idem presbyter reuocetur. Si autem dictum fuerit; quia contra ipſum cauſa aliqua mota, ſiue probata [c] eſt, ſubtiliter ipſo præſente, [d] & pro ſe rationem reddente, quærendum eſt & genus cauſæ, [e] & modus ꝓbationis, [f] vt ex hoc colligere valeas, vtrum adhuc in exilio α demorari, an certe in eccleſia ſua, & officio ſuo debeat reuocari. ¶ De epiſcopi ſupradicti perſona hoc ſtatuendum eſt, vt ſi nulla, contra eum criminalis cauſa, quæ exilio, vel depoſitione digna eſt, mota ſiue probata eſt, is qui eo ſuperſtite epiſcopus peruerſe, [g] ac contra canones in eccleſia eius ordinari præſumpſit, ſacerdotio priuatus, ab omni eccleſiaſtico miniſterio repellatur. [h] Qui etiam eidem dilectiſſimo Ianuario fratri, & coepiſcopo noſtro tradendus eſt, vt ab ipſo [i] in cuſtodia habeatur, aut certe ab eo ad nos per omnia tranſmittatur. Epiſcopi verò, qui eum ordinauerunt, vel ordinationi eius conſentientes interfuerunt; ſex menſibus [k] Dominici corporis & ſanguinis communione priuati, agere pœnitentiam decernantur in monaſterio, & ſupradictus Ianuarius loco, & ordini ſuo modis omnibus reformetur. Si verò communione priuatis, mortis contigerit imminere periculum, benedictio eis viatici non negetur. Si autem epiſcopi in præiudicium condemnationis, vel depoſitionis memorati Epiſcopi, ſe metu [l] iudicis conſenſiſſe, ac talia feciſſe non ſua ſponte, [m] faſſi fuerunt; & tempus eis abbreuiandum eſt, & modus pœnitentiæ temperendus. Si verò ille, qui locum eius inuaſit, de hac fortaſſe luce migrauit, & alter eſt ordinatus, quia leuioris † [n] culpæ videtur (cũ non quaſi iſti ſuperſtiti, ſed ſuc-

† forte legendum.] & dilectiſſimi.

† al. lenior culpa.

Cauſa pauperis eſt tractanda prius quã diuitis.

a ¶ In primis.] Arg. ꝙ prius eſt cã pauperis tractanda quã diuitis. vt 16. q. 6. đ lapſis. & C. de epiſc. & cler. ſi quis ad declinãdã. Sed dic, ꝙ hic vltimo iubet tractari cauſa epiſcopi, ut eo melius memoriæ commẽdetur, vt inf. de conſ. d. 2. liquido.

1 Vel dic, ꝙ aliquis dēt eſſe ordo poſtulantium, ne ſi honori poſtulantiũ locus detur mediocres deſideria ſua non profe- rãt. ff. de off. proc. nec q. l. quam. §. obſeruare ſm. Laur.

1 Sed quare iubet inquiri. ſ. an ordo iuris fuerit ſeruatus, cum ipſi depoſiti eſſent a non ſuo iudice, unde ſtatim deberẽt reſtitui? Dic quod hoc fuit propter ſcandalum Comitioli, & eſt ſi. 3. q. 6. hec quippe.

c ¶ Presbyteri dilectiſſimi.] Tranſitiue ponitur.

c ¶ Mota ſiue probata. Siue. pro &: & tũc planum eſt. non enim eo ſolo, ꝙ quis eſt accuſatus, reus eſt, ut 15. q. vlt. c. vlt. Vel dic, mota, ita ꝙ ſit infamatus, & in purgatione deficiat. hoc enim ſolum ſufficiat ad depoſitionẽ, vt ext. de ſim. de hoc. &c. inſinuatum. hoc uerum eſt, qñ crimen, in quo deficit. inducit depoſitionem.

d ¶ Præſente.] Et intelligẽte. alias nõ diceret ꝑſẽs. ff. de ver. ſig. corã Io. Quid iuris ſit de hoc habes. 3. q. 9. in ſu.

e ¶ Et genus cauſæ.] Scilicet an ſit ciuilis, an criminalis, quia alij teſtes admittuntur tam in una quam in alia, ut 14. q. 2. ſuper prudẽtia. Vel dic, genus cauſæ. i. an tale ſit crimen quod inducat depoſitionem, uel non quia non omne crimen inducit depoſitionẽ. d. 81. Apoſtolus. & 5. q. 4. in loco. 15. q. 8. in ſum.

Criminis ꝓbatio an ſẽꝑ remoueat promotum.

f ¶ Modus probationis. Non intelligas, vt inquiratur, an ciuiliter an criminaliter agatur. nam propter crimen ciuiliter probatum remouetũr quis a beneficio. ut ext. de off. cuſt. c. 1. extra de fideiuſſ. peruenit de iureiurand. non a dignitate, vt extra de ſimo. per tuas. in fi.

g ¶ Peruerſe.] Quod iuris de hoc ſit, habes 3. quæſt. 9. in ſumma.

ADDITIO. De hoc etiam no. extra de do. & contu. ueritatis. Et no. ꝙ preſentia & abſentia dicitur multis modis, prout not. ff. de procu. præſens.

h ¶ Repellatur.] Niſi feciſſet ignoranter, ut inf. 7. q. 1. præſentium, &c. cum qui.

i ¶ Ab ipſo.] Non vt ab ipſo iudicetur, ut inf. .q. 5. quia ſuſpecti.

k ¶ Sex menſibus.] Poſt hoc tempus forte ipſo iure reſtituuntur, arg. ff. de poſtu. l. Imperator. ſup. d. 50. ſi ille. contra, ſed ibi erant detruſi in monaſterium, ut ibi perpetuo eſſent.

l ¶ Metu.] Metus hic attenuat peccatum, ut ext. quod met. cau. ſacris. quandoque penitus excuſat, ut 50. d. presbyteros, quandoque in nullo excuſat, ut inf. de conſec. d. 4. eos. & 11. q. 3. quiſquis.

Metus qñq; attenuat peccatũ. Fides mala defuncti, an noceat ſucceſſori.

m ¶ Sua ſponte.] Arg. ꝙ mitius agit cũ ſpõte confeſſo, ꝙ cum conuicto, ut 50. d. c. 1. arg. ext. de elect. innotuit.

n ¶ Quia leuioris.] Cum enim ſit ſingularis ſucceſſor, mala fides defuncti non nocet ſucceſſori. Secus ſi eſſet vni-

vniuerſalis ſucceſſor.C.de acquir.poſt. l. vitia. & ff. de di.& temp.preſcr.l.an vitium,& l.cum hæres,purgatur ergo hoc vitium per ſucceſſorem. ſic extra de fil. preſbyter.ex tranſmiſſa,vnde dicit lex,ꝙ non videor vi poſſidere,ſi recipiam poſſeſſionem ab eo, qui poſſidet,licet ille.

ſuum,vt C.de ſi.inſtr.l. vlt.eodem modo probat ſibi aliquas mobiles eſſe ablatas.C.vnde vi.ſi qñ. extra, quod me.cau.c.vlt.Hoc tñ teneas pro certo, ꝙ nullus in principali cauſa condemnatur in expenſis poſtquam iurauit de calumnia,cum poſtea præſumatur bona fide litigare 2.vt ff.de leg.2. qui ſolidũ,& in hac opi.fuit Ioã.Cremonẽſ. & alij doctores legũ,unde dixit Bulgarus, exceptionem facit contumacia abſentis actoris,& iuſta ignorantia.Ioan. Et ita ſeruatur de facto in hac ciuitate Bononienſi. Sed in cã appellationis indiſtinctè quilibet cõdemnatur.ut 2.q.6. omnimodo. Bart.

ceſſiſſe defuncto videatur) epiſcopatus illi officiũ in illa eccleſia tãtummodo interdicatur, vt in alia eccleſia,quæ ſacerdote vacauerit, ſi electus fuerit, poſſit eſſe eps; ad Malachitanam tamẽ eccleſiam nunquã aliquo modo reuerſurus [a]. ¶ Glorioſus aũt Comitiolus; quidquid prędictus eps per violentiã, atq; inſecutionem ipſius expẽdiſſe[b], vel damnũ pertuliſſe dato ſacramẽto [c] firmauerit, eidẽ epiſcopo reſtituere compellatur †. Si aũt aliter, quàm antefati epiſcopi petitio continet, actum eſſe forſitã perhibetur, ſubtiliter quærendũ eſt, & veritate cognita, cũ Dei timore,quod iuſtitiæ ordo ſuaſerit,iudicãdũ. ¶ Quia ergo Stephanus epiſcopus odio† ſui quædam ficta, & de falſis ſe capitulis accuſatum neque aliquid ordinabiliter factum, ſed iniuſtè ſe aſſerit condemnatum, diligenter quærendum eſt primo,ſi iudicium ordinabiliter eſt habitum,ideſt†, ſi alij accuſatores [d], atque alij teſtes fuerunt. Deinde cauſarum qualitas eſt examinanda; ſi digna exilio,vel depoſitione fuit;ſi eo† prẽſẽte [e],qui accuſatus eſt iureiurando contra eum teſtimonium dictum eſt, ſi ſcriptis actum eſt,vel ſi ipſe licentiam reſpondendi,& defendendi ſe habuit. Sed & de perſonis accuſantium, ac teſtificantium ſubtiliter quærendum [f] eſt, cuius conditionis,cujuſve opinionis, aut ne inopes ſint, aut ne fortè aliquas contra prædictum epiſcopum inimicitias [g] habuiſſent: & vtrum teſtimonium ex auditu [h] dixe-

† al. condemnatur.

Iuo p.6.c.343. Pann.l.4.c.82.
† al. in adito ſuo.

† al. aut ſi alij accuſatores, alij teſtes fuerunt.
† al. aut ſi.

c ¶ Dato ſacramento.] Si aliter nequit probare.C.unde ui, l.ſi quando. Io.

d ¶ Accuſatores.] Id eſt,accuſator non.n. plures accuſatores admittuntur 3.quia poſſet eſſe, ꝙ unus probaret, & alter deficeret in probatione:ſed ſi plures ſũt, iudex eliget magis dignũ, ut ff. de acc. l.ſi plures tamen in tantum præiudicabit eis, quod qui ſemel apparuerit inter accuſatores, non poteſt poſtea in illa cauſa teſtificari, ut extra de accuſa.c. cum P.

ille uitioſè poſſideat,ut ff. uti po. l. ſi duo, & ſi extra de reſt.ſpol.cum ad ſedem, in fi.Ioan.Hodie tamen ſpoliatus poteſt conuenire quemlibet poſſeſſorem condictione ex canone,ut extra de reſt. ſpo. ſæpè contingit Ba.

ADDITIO.Ad huius glo.declarationem uide quod le. & not.extra de iud.quia. V.

a ¶ Reuerſurus.] Arg.ꝙ dignitas non conualeſcit in inuaſore,ſi eiectus moritur,arg.infra 21. q.1. relatio.

b ¶ Expendiſſe.] De expenſis conſueuit notari extra de pœ.calumniam.immo melius de do. & contu.cum dilecti.ſed hic aliqua adiiciam. Dico ergo, ꝙ omnes expenſæ ſoluuntur,quæ factę ſunt in eũdo,& redeundo extra de elec.ut pteritæ,ẽt circa aduocatum,ut C. de iud.l.ſancimus.& hoc obtinet cum uictus ſuccumbit uictori; ſecus eſt ſi quis condẽatur pro contumacia 1. tunc.n. tñ ſoluit expenſas factas à tempore contumaciæ, ut extra de do. & contu. cum dilecti. illas tñ expenſas dico deducendas,quas domi conſueuit facere, ut ff.ad exhi. ſed & ſi.§.1.& ff.de pe.hæ.l.ſed & ſi.§.qd aũt.ff.de rei uendi.ſi res.nec illas petit,quæ caſu fortuito factæ ſunt, ut ff.mand.l.inter cauſas,§.non omnia.Item iſtæ expenſæ erunt mediocres,& non delicatæ,ut ff.de pig.ac l.ſi ſeruos in fi.& ff.de dam.infec.inter quos 1. §. 2. & l. ſeq. ſolas enim illas præſtabit, quæ pp ipſam cauſam factæ ſunt,ut extra de ſeq.& po.& fructu ad hoc in fi.& ſolas neceſſarias non utiles præſtabit, ut extra de eo qui mit. in poſſ. cum ueniſſent, in fi. Illud aũt non obſtat ei, ꝙ minores facere potuiſſet,ut ff.man. l.ſi quis. §. impendia.Item iudex prius taxabit expenſas, quam pro eis iuretur,ut 3.q.3.§.ſpatium,uer. quod fieri & eſt iſtud ſpeciale,quod probatur aliquid proprio iuramento, & hoc ideo eſt:quia res talis aliter nequit probari,ſic per ſacramentum ſuum probat ſe aliquis perdidiſſe inſtrumẽtũ

Expẽſarum materia.
1 Cõe eſt in quolibet cõtumace, ut i expenſis cõdemnetur:ſiue uincat in cã pricipali, ſiue ſuccumbat. C.de iu. properãdũ. §. ſin aũt ex geſtis, & ſic no.Inn. ext. lib. 6. de ap. cordi. in fi. Archid.
Iuſm de calumnia pſer uata cõdemnatione expenſarum.

e ¶ Si eo præſente.] Teſtes iurare debent præſente utraque parte, uel altera p contumaciã abſente. extra de teſti.in nomine Domini,ſed teſtimoniũ nõ debent dicere coram partibus,exẽplo Danielis,qui ſolus ſecrete quærebat a teſtibus 2.q.7.§.his ita uer.item Daniel.Ego credo,ꝙ quæcunque pars uelit intereſſe interrogationib.4 ꝙ poteſt, quia partes melius nouerunt quærere omnes circunſtantias,& hoc probatur. ff. de adul.l. ſi poſtulauerit.§.quæſtioni. ſed hoc ſciant partes. quod quæcũq; pars ſemel interfuit,a modo non poteſt alios teſtes producere ſuper illo articulo, ut extra de teſti. fraternitatis.in auth.co.§.quia uero coll.7.Ioan.Sed certe ſicut teſtimonium dicitur in ſecreto,ita & interrogationes fiũt in ſecreto, & dantur in ſcriptis:& ita ſeruatur de facto. Bartħ. Brix.

f ¶ Quærendum.] Sed non uidetur hoc mõ eſſe quærendum:cum exceptio,quæ teſti.eſt obijcienda,ante publicationem debeat opponi,ut extra de teſtib præſentium, & quia non refert cuius opinionis teſtis ſit, dummodo eo tempore quo tulit teſtimonium,nihil fuit obiectum teſti,ut C.de teſti. l.1.Reſpond. reus bene obijcit,ꝙ teſtes tales non eſſent admittendi, ſed iudex ſpretis iſtis exceptionibus admiſit eos 5. unde in hoc caſu poſt ſententiam debet inquiri de opinione teſtiũ. 6. ut extra de teſtib. ex parte Adæ. uel reo abſente fuerunt ibi teſtes inducti: & cum iudex de ſuo officio deberet inquirere de opinione teſtium non quæſiuit.

g ¶ Inimicitias.] Capitales, ut extra de ſimo.per tuas & in auth. de teſti. §.ſi quis ɔtro odioſus,inſtit. de excuſ.tuto.§.inimicitiæ,infra 3.q.5.c.2.

h ¶ Ex auditu.] Inf.q.9.teſtes,tamen de auditu,& de credulitate quæritur a teſte,extra de teſti. cum cauſam.

2 Contrariũ tñ tenẽt Pe. d Bel.& Cy. & Bar.in au. gñaliter. C. d epiſ. & cl. & Bartol. & Imol. in l.q ſolidũ.§. ẽt. ff.de le. 2.& Bart. in l.cũ quẽ temere. ff.de iudi.& in l.i.uer.uenio, & c.ad Tur. & Ioã. A. in c.calũniã de pœ. Idem tenet Gul. de Cu. i l.3.ff.de iurein. & B.A. in dicta. auth. gñaliter, poſt Oldra.
3 Idem tenet gloſſ. & ibi Pet. de Bel. perti. & Cy. in l.ſi accuſatoribus. C.d accuſ. Bar. in l.3.§. ſi plures.ff. de ſepul.uiola. licet ſit cõtra ext. de col. detegen. c.1. ubi de hoc. & extra de pur. cano. quoties vbi de hoc. Arc.
4 Iſtã gl. ſequitur Alex. de Imo. in l.is apud. col. 2. C.de edẽ. & adde In. in c. p tuas. de teſti. & Spe. in tit.de teſtib. §. iã de interrogatorijs.
Exceptio in teſtẽ qñ eſt obijcienda.
5 Adde Bal. in l. criminis. C. d ac. & Alex. de Im. in l. ita demũ.col.2. de procur.
6 Vt ſ.ea.q. 7. quærẽdũ.

runt,aut certe ſe ſcire ſpecialiter [a] teſtati ſunt,ſi ſcriptis [b] iudicatum eſt, & partibus præſentibus ſententia recitata eſt.Quod ſi forte hæc ſolenniter acta non ſunt, nec cauſa probata eſt,quæ exilio,vel depoſitione digna ſit,in eccleſiam ſuam modis omnibus reuocetur. Hi vero,qui eum contra Dei timorem,& canonũ ſtatuta condemnauerũt, excommunicati in monaſterium ad agendam pęnitentiã ſex menſibus mittendi ſunt: ita ſane, vt ſi cuiquam eorũ mortis contigerit imminere periculũ, viatici benedictio non negetur. Ipſe autem, qui eo viuente locũ eius temerarie ambiuit,priuatus ſacerdotio,ab omni miniſterio eccleſiaſtico repellatur, atque eidem dilectiſſimo fratri, & coepiſcopo noſtro tradatur, vt eum aut ipſe ad nos tranſmittat,aut apud ſe in cuſtodia habeat.Epiſcopi vero,qui eum ordinare præſumpſerunt, vel peruerſæ ipſius ordinationi præbuere conſenſum,ijdem communione priuati, ſex menſibus ad agendam pęnitentiam in monaſterio deputentur. Si autẽ epiſcopi ß in præiudicium cõdemnationis, vel depoſitionis memorati Stephani ſe metu iudicis cõſenſiſſe, ac talia feciſſe non ſua ſponte profeſſi fuerint,tempus eis abbreuiandum eſt,& modus pænitentię temperandus.Si igitur is, qui prædicti Stephani locũ inuaſit fortaſſe defunctus eſt, atque alius in eccleſia eius epiſcopus ordinatus eſt, illud de eo ſtatuẽdum eſt, quod ſuperius de cauſa fratris, & coepiſcopi noſtri Ianuarij diximus.¶ Quod ſi forte aliqua de obiectis contra memoratum Stephanum epiſcopũ probata ſunt, aliqua vero doceri minime potuerunt; cauta omnino conſideratione penſandum eſt,vtrum leuiora [c] capitula,an certe grauiora probata ſint, vt ex eis,qualiter definitionem tuam formare debeas,poſſis ſcire.¶ Glorioſus vero Comitiolus,ſi ſupraſcriptus epiſcopus innocẽs eſſe claruerit, quidquid de rebus eius,vel eccleſiæ ipſius tulerit, ei ſine aliqua reſtituat dilatione. Sed & quæque ſe in perſecutionem, ac violentiam eius expẽdiſſe,vel damnum idem epiſcopus pertuliſſe iurauerit, idem memoratus Glorioſus Comitiolus reddat, ac ſatiſfaciat. Si autem epiſcopum antedictum talẽ culpam commiſiſſe cõſtiterit (quod abſit,)&c. *vt infra in cauſa monachorum*. De perſona presbyteri, &c.*vt inf. in cauſa*. Clericus aduerſus clericum. *Et inf. eadem epiſt.54.vndecimi libri*. De perſona Ianuarij epiſcopi ſciendum eſt grauiter omnino, & contra leges eſſe actum,vt violenter de eccleſia traheretur; dum ſi quamlibet iniuriam [d] à quocumque epiſcopus paſſus fuerit in eccleſia,iniuriãtem lex capitali [e] pęna percutiat, & ſicut maieſtatis reum omnibus det accuſandi illum licentiã, vt huius legis ſeries loquitur Codicis lib.1.tit.vi.cõſtitutione decima: Si qs in hoc [f] genus ſacrilegij prurperit, vt in eccleſias catholicas irruens, ſacerdotib.& miniſtris [g], vel ipſi cultui,locoque aliquid importet iniuriæ, &c. *& infra in eadem epiſtola*. De perſona Stephani epiſcopi hoc attendendum eſt;quia nec inuitus ad iudicium [h] trahi,nec ab epiſcopis alieni concilij debuit iudicari [i] *& infr.*¶ Contra hæc ſi dictum fuerit,quia nec metropolitanum habuit,nec patriarcham;dicendum eſt, quia à ſede Apoſtolica(quæ omnium eccleſiarũ caput eſt)hęc cauſa audiẽda,ac dirimen-

16.q.6.ca. ſi epiſcopum.

11. q. 1. de perſona exGre.l.11.epiſ.54.

l. ſi qs Cod. de epiſ. &cleri.Cod. Theodoſ.l.16.tit.2. c.31. 17. q. 4. ſi quis ſuadente.

a ¶ Specialiter.] Id eſt,aſſignata cã ſ ię, vt no.4.q.3.§. ſola.
b ¶ Scriptis.] ĩf.9.q.1. ſi quis cũ clerico. cõtra.ſed illud in cã ciuili,iſtud in criminali. Vel illud ſpeciale in epiſcopo.
c ¶ Leuiora.] An grauiora ĩf.3.q.10.placuit.contra. Sed hic non dicitur ꝙ ſecundo ſint admittendi ad accuſandum.

Excõicatio pro modica iniuria non eſt ferenda.

d ¶ Quamlibet iniuriam,] Ergo pro modica vt ꝓ magna iniuria poteſt quis taliter puniri,ar.14.q.6.c.ult.tñ ꝓ modica iniuria non excõicatur quis.11.q.3.nullus extra de ſen.exc. puenit.Io. Et maledicit Io. quia excõicatus eſt:ſed non debet mitti ad ſedem Apoſtolicã, niſi velit cp̃s, vt dicit illa decre. peruenit B.
e ¶ Capitali.] Hæc ẽ lex Cornel.Sed contra C.de ep. & cl.authẽ. ſed nouo ibi.n. dicitur, ꝙ talis verberatur. & in monaſteriũ mittitur.Ioa. Sol.poteſt dici, qd̃ nouo iuri ſtabitur.1. vel ſtabitur huic legi,cum ſit canonizata 11.diſt.c.1.

1 Et hanc sẽtẽtiã teneas ſm L.ſed ſequẽs verior eſt,vt uidet. Arch.Crimẽ ſacrilegij,& læſę maieſtatis quãdoq; cõparatur.

f ¶ Si quis in hoc.] inf.17.q.4.§.qui autem de eccleſia.
g ¶ Et miniſtris.] No.diligẽter, quod in hoc caſu crimẽ ſacrilegij comparatur crimini lęſę maieſtatis, vt 17.q.4.ſi quis ſuadente.§.qui aũt. immo ſi laicus extrahatur de eccleſia,tale crimen cõparatur crimini leſę maieſtatis, ut C. de ijs q ad eccl.confu.l.2.
h ¶ Ad iudiciũ.] Alienũ hoc patet per verba ſequẽtia, ſ.ab epiſcopis alienis, &c.
i ¶ Iudicari.] Ergo cõprouinciales ep̃i. ſunt iudices epiſcopi,vt 3.q.6.c.2.

a ¶ A ſuo

a ¶ A ſuo iudice.] infra 11.q.1.c.pen. C.ſi a nõ compe. iud.l.vlt.

b ¶ Crimine.] No.ꝙ etiam in iſtis exceptis criminibus non omnis admittitur ad accuſationem, vel teſtimonium,niſi malæ famæ fuerit accuſatus,vt hic, & inf.ca. q.7.§. accu. & extra de teſt.ueniens. Si uero malæ famæ fuerit accuſatus,omnes admittuntur, vt extra de ſi. ... ta.& extra de teſti.& quoniam,niſi odio venerit ad accuſationem, ut extra de ſim.licet Hely. & c.per tuas. alij dicunt ſpeciale eſſe in epiſcopo.decre.tamen uidetur dicere,ꝙ contra eum ẽt qui fuit malæ famæ,non admittuntur criminoſi in exceptis criminibus cũ criminaliter agit, ſed ubi ciuiliter agitur,tũc admittuntur criminoſi contra regulares prælatos,ſed non contra ſæculares: ſed ſi ſunt emẽdati de crimine, tũc admittuntur contra eos de equitate,non de rigore, vt ext. de ſimo.per tuas. Io.

da fuerat: ſicut & prædictus epiſcopus petijſſe dignoſcitur,qui epiſcopos alieni concilij iudices habuit omnino ſuſpectos.Quia ergo ſententia non à ſuo iudice [a] dicta nihil firmitatis obtineat, lectionis huius teneor oſtendit libro.Cod.vij.& c.*& infra*.¶Quòd autem dicitur à ſeruis ſuis accuſatus,ſciendum eſt, quia audiri minimè debuerunt.*& infra*.¶Si vero de crimine [b] † maieſtatis dicitur accuſatus;nec ipſum de eo credendũ fuit,ſi vita, vel opinio eius talis ante non extitit [c]. *& infra*.¶Quòd autem dicit idem epiſcopus,quia ſe abſente,aliqui ſint viliſſimi teſtes exibiti; hoc ſi verum eſt, nullius eſſe momenti lege noſcendum eſt. *& infra*.¶ Teſtes autem quales, vel cuius opinionis ad teſtimonium admittendi ſunt, plurimæ leges oſtendunt,quę penè nulli habentur incognitę; quę etiam ſanciũt, vt viliſſimis teſtibus ſine corporali [d] diſcuſſione credi nõ debeat. ¶ Quod autem dicitur,quia nihil ſcriptis iudicatum eſt,legendus eſt titulus xliiij. libri vij.Codicis,quia ſcriptis debuit iudicari.Nam ibi inter alia dicitur, atque præcipitur, vt ſententia, quæ ſine ſcripto dicta fuerit, ne nomen quidem ſententiæ habere mereatur.

† *Si verò dictum fuerit,quòd de hoc accuſatus eſt, quod ad maieſtatis crimen attinet.*]orig.

α ¶ Exilio.] *In vulgatis ſequebatur*, vel deportatione: *quæ voces ſublatæ ſunt,quia neque in vetuſtis Gratiani, neque apud B. Gregorium leguntur*.

β ¶Si autem epiſcopi in præiu.] *Hac vſq; ad verſ.*Quòd ſi fortè. *addita ſunt ex epiſtola:quemadmodum & paulò inferius a verbo*,dilatione,*vſque ad verſ.*Si autem epiſcopum,*vt orationis curſus ſit expeditior. Nam Gratianus referebat ſe ad ſuperiora, in quibus habentur ſimilia,hoc modo*,& c.vt ſupra de cauſa Ianuarij epiſcopi. *Quorum autem capitum initia citantur ex inferioribus cauſis: ea ſic relicta ſunt quemadmodũ antea ſe habebant,vt modus citandi Gratiano vſitatus agnoſcatur.*

Item Codicis libro ſeptimo, titulo de ſententijs ex breuiculo recitandis. Imppp.Valentinianus,Valens,& Gratianus AAA.

¶Vltima ſententia debet de ſcripto proferri. Cap. VIII.

STatutis generalibus iuſſimus,vt vniuerſi iudices,quibus reddẽdi iuris in prouincijs permiſimus facultatẽ, cognitis cauſis; vltimas definitiones de ſcripti recitatione proferãt.Huic adijcimus ſanctioni,vt ſententia [e],quæ dicta fuerit,cum ſcripta non eſſet, nec nomen quidẽ ſententię habere mereatur, nec ad reſciſſionem perperam decretorum, appellationis ſolennitas requiratur [f].

¶ *In duobus vetuſtis codicibus hoc, & ſequens caput non habentur, & hanc legem Codicis B.Gregorius in præcedenti capite manifeſtè indicauerat.*

Item ex concilio apud S.Medardum. Hincmarus Rhemorum Archiepiſcopus dixit.

c ¶ Nõ extitit. Ext. de præſump. mandata. & eo. tit. cum in iuuẽtute.ff.de ſuſpe. tut.l.3.ff.ad leg.Iul. maie.famoſi.28. diſ. quia ſunt culpæ. ff. de re.mil.l.nõ oẽs i.

1 Et ſic no. ꝙ p̄ſumitur ex uita pręterita circa p̄ſens, ſiue de p̄ſenti. extr. de pręſump. ſcribam. ubi de hoc. & 44.diſt. multis.Arch.

d ¶ Corporali.] inf. 5.q.5.illi qui.

e STatutis.] ¶ Vt ſẽtentia.]Per hãc legẽ non poteſt Gre. probare, ꝙ in criminalib. cauſis debeat interuenire ſcriptura: quia lex illa tantum de ciuilibus cauſis loquitur: nã epiſcopus inter ſubditos ſuos ſine ſcriptura iudicat,ut 11.q.1. ſi quis cum clerico. & C.de ſent.ex. bre. rec. Auth.niſi.ſimiliter ſæcularis iudex in modicis cauſis, ut ibi dicitur. & in authẽ.de man.prin. §. ſit tibi.colla.3. & ꝙ partes illud mutuo conſenſu poſſunt remittere, vt C. de epiſcop. & cle.Auth. & gñaliter.i fi. & C.de priu.eorũ, qui in ſacro palatio cõſiſtũt. l.quoties.in fi.li.12. Dicas cum Grego. ꝙ in criminalibus cauſis requiritur ſcriptura,& ẽt in ciuili.extra de probat. quoniam cont. niſi in caſib.ſu.exceptis,& in cã dilapidationis, vt in auth. vt iudi. ſine quoquo ſuffrag. neceſſitatem.coll.2.Io.

f ¶ Requiratur.] Tñ ſi appellauerit, vĩ ꝙ debeat proſequi appellationem, vt ext. de sẽ.& re iud.ſnĩa.ꝗa appellatio confirmat ſnĩam.ff.rẽ ra.ha.l.3.§. falſus.ex.de offi.dele.corã.

Legum

LEgum.] CASVS. Probat hic Hincmarus, ꝙ in cauſis geſtorum interuenire debet ſcriptura, nam Baptizandus nomen ſuum debet in ſcriptis dare, & electio, & ordinatio debet fieri cum ſcriptura, & ſimiliter excommunicatio & reconciliatio, & alia ſimilia, debent fieri cum ſcriptura.

tribus modis, ſ. vt qui ad hoc cooperatur. vt in ſimonia. 1.q.1.ſi quis epiſcopus. Et in inceſtu.3.q.4.cõſanguineorũ. Itẽ & in raptu virginis.36.q.2.de puellis. In rapina. 17.q.4.omnes eccleſiæ. Itẽ in iniuſta ſniã, vt ſupra eo. in primis. Secundo modo dicitur conſentire, cum nõ corrigit

¶De eodem. Cap. IX.

LEgum eccleſiaſticarum conſuetudo, & auctoritas talis eſt, vt in cauſis geſtorum ſemper ſcripturam requirant, adeò, vt qui ad ſacrum fontem [a] accedit, ſuum dare nomen præcipiatur. Qui ad ſummum ſacerdotium prouehitur [b], decreto manibus omnium roborato eligitur. Ordinatus autem à ſuis ordinatoribus literas accipere iubetur. Qui etiam ab eccleſiaſtica ſocietate [c] quolibet exceſſu diſcinditur; libelli † inſcriptione aut recipitur, aut eijcitur. Sed & qui accuſatur, aut excommunicatur [d], ſeu reconciliatur, per ſcripturam accuſari, vel recõciliari iubetur. Et ſic in cæteris huiuſmodi, in tantum ſcriptura depoſcitur, vt ſicut B. Gregorius in commonitorio ad Ioannem defenſorẽ ex Romanis legibus ſumens ſcribit: [Sententia, quæ ſine ſcripto profertur, nec nomen ſententiæ habere mereatur †.]

extra de libelli oblat.c.1. Burc.l.2.c.197. Iuo p.6.c.269.

† *libellari ſcriptione*] orig.

Cod.lib.7.tit.44.

ſup.c. in primis.

† *meretur.*] orig.

α ¶Sed & qui.] *In originali eſt*, ſed qui accuſatur, vel qui excommunicatur, reconciliatus per ſcripturam accuſari, vel reconciliatus commendari iubetur. Et ſic, &c.

Item Nicolaus Papa Girardo † Turonenſi Archiepiſcopo.

† *al. Airardo.*

¶Reſtituendus eſt, quem neque conuictum, neque confeſſum conſtat eſſe eiectum. Cap. X.

NOtum ſit tuæ fraternæ charitati, ꝙ iſte presbyter pauper, nomine Chriſtophorus de ſua anguſtia ad noſtram clementiam lacrymabiliter ſit cõqueſtus: dicens ſe falſis criminibus impetitum, & ab eccleſia ſua non cõuictum, neq; confeſſum, irrationabiliter fuiſſe eiectum. Nam, vt ipſe refert, tua diligentia per tres [e] vices inquiſitione facta, nulla in ſe neque de fornicationis crimine, neq; de homicidij cõſenſione β (de quibus impetebatur) reperiri potuit culpa: niſi [f] quia ſuæ paupertatis cauſa, quæ petebantur, aut conſentire noluit, aut implere non potuit. Quæ ſuus tamen æmulus vltroneus egit, qui iniuſtè illius eccleſiam præripuit. Idcirco magnopere [g] monemus reuerentiam tuam, vt etiam quæ, te fortè ignorãte, gieziaca cupiditate peracta eſſe videntur, tuæ [h] fraternitatis cenſura celeri emendatione corrigãtur; ſcilicet reſtituendo [i] eccleſiæ propriȩ iam dictum ſacerdotem, atq; ei reddendo tua pietate priſtinum, quem perdidit, honorem; & nullatenus canonica inſtituta alicuius temeritate cõtemni permittas: quia facientem & conſentientẽ [k] par pœna conſtringit.

Iuo p.6.c.429.

β ¶Conſenſione.] *Sic eſt emendatum ex pleriſque vetuſtis exẽplaribus. Nam antea legebatur*, confeſſione. *Iuo autem habet*, conſenſu.

a ¶Fontẽ.] Infra de conſec. diſt.4. baptizandi.2.

b ¶Prouehitur.] Supra di.61. epiſcopus dum fuerit.

c ¶Societate.] Vt hæreticus, vt ſupra 1.q.7.quoties.

d ¶Excommunicatur.] 11.q.3.debent. & c.curæ.

NOtũ.] CASVS. Quidã presbyter nomine Chriſtophorus nõ cõuictus, vel confeſſus de aliquo crimine iniuſtè fuit ab eccleſia ſua expulſus, & alius loco eius ſubſtitutus: quia non potuit, vel noluit dare, quod ſubſtitut⁹ eius ȩmulus dedit, cum trina facta fuerit contra eum inquiſitio, nec culpabilis eſt inuentus. vnde cõqueſtus eſt Chriſtophorus Papæ: quare mandat epiſcopo, qui eũ expoliauit, vt eũ reſtituat. nec excuſatur, ſi dicat ſe nõ facere: cũ fieri permittat. Nam faciens & cõſentiens pari pȩna puniunt.

e ¶Per tres.] Not. ſæpius poſſe inquiri de eodem crimine.

f ¶Niſi.] Iſtud, niſi, non ponitur hic exceptiuè.

g ¶Monemus.] Per hoc verbum nõ præcipitur 1. vt inf.28. q.1. ſic enim. & ff. de leg. 3. fideicõmiſſa. §. hęc verba. & 11.q.3. ſi rogo, & 3.q.9. reuera. & 2.q.7. ſicut inquit. in gl.2.

1 Tñ iuriſdictio daĩ. ext. de teſt. ca.1. de hoc ẽt ĩ. ea.q.7. ſicut. ſed hic tenetur præceptiuè. Arch.

h ¶Tuę.] Remittitur hæc cauſa ad eum à quo appellatũ ẽ, non vt ipſum iudicet, ſed vt ipſum reſtituat. & ſic non obſtat, extra de appell. accepta.

i ¶Reſtituẽdo.] Cauſa prius cognita, ne obſtet. inf.7.q.1. præſentium.

k ¶Et conſentientem.] Hoc ideo dicit, quia ipſe eum nõ priuauerat, ſed alij de conſenſu ſuo. Et hoc eſt notabile, ꝙ poteſt conueniri, non ſolum qui deiecit, vel mãdauit, vel ratum habuit, ſed etiã qui conſenſit, extra de reſtit. ſpol. cum ad ſedem. in fi. Conſentire dicitur quis rigit quos tenetur ex officio corrigere, vt 83. diſt. c.1. & 2. & 86. diſt. inferiorum. Tertiò modo dr̃ conſentire cũ defendit peccantẽ, vel qñ ſua auctoritate delinquitur. 11.q.3. qui conſentit. 24.q.2. qui aliorum. & talis magis eſt puniendus, quam ipſe faciens, ut ibi dicitur gloſ.

poliationis rõne quis cõueniatur. Cõſentit qs tripliciter.

Nemo

Item de libro conſtitutionum.

¶Antequam cauſa probetur, aliquis excommunicari non debet. Cap. XI.

Apud Iulianum Anteceſſorem no. vel. 121.c.15.24.q.3. de illicita.
Iuo p.5.c.371. & p. 14.c.42.
† al.ca.

NEmo epiſcopus nemo presbyter excōmunicet [a] aliquem, antequam cauſa probetur, [b] propter quam eccleſiaſtici canones hoc fieri iubent. Si quis autē aduerſus eam † excommunicauerit aliquem; ille quidem, qui excommunicatus eſt, maioris ſacerdotis auctoritate [c] ad gratiam ſanctę communionis redeat; is autem, qui nō legitime excommunicauit, in tantum abſtineat tempus ſacroſancta communione, quantum maiori ſacerdoti viſū fuerit; vt quod iniuſte fecit, ipſe iuſte patiatur.

Item Auguſtinus in epiſtola 137. ad clerum, & vniuerſam plebem Hypponenſem.

¶Incerta, & dubia iudicari non poſſunt. Cap. XII.

Iuo p.6.c.385.

NOmen presbyteri propterea non auſus ſum de numero collegarum eius vel ſupprimere, [d] vel delere, ne diuinæ poteſtati, ſub cuius examine cauſa adhuc pendet, facere viderer iniuriam, ſi illius iudicium meo vellē iudicio præuenire, quod nec in negotijs ſęcularibus iudices faciunt, quando cauſæ dubitatio ad maiorem poteſtatem refertur, vt pēdente relatione [e] aliquid audeant commutare. Et in epiſcoporum concilio cōſtitutum eſt nullum clericum, qui nondum conuictus ſit ſuſpēdi [f] a communione debere, niſi ad cauſam ſuam examinādam ſe non præſentauerit.

Item Melchiades Papa epiſcopis Hiſpaniæ.

Poly.l.1.tit.8.
Pan. l.4.tit.11.c.15.
† al. charitate.

¶Nec ſuſpicionis arbitrio, nec ante verum, & iuſtum iudicium aliquis condemnetur. Cap. XIII.

Tob.4.

PRimo ſemper ante omnia diligenter inquirite, vt cū iuſtitia, & veritate † definitis: neminem condemnetis ante verum, & iuſtum iudicium: nullū ſuſpicionis [g] arbitrio iudiceris: ſed primum probate, & poſtea charitatiuam proferte ſententiam: & quod vobis non vultis fieri, alteri nolite facere.

NEmo.] CASVS. Statuitur in hoc cap. ꝙ nullus debet iniuſte, & ſine cauſa interueniente ab epiſcopo, vel archipresbytero excommunicari, quod ſi factum fuerit, iniuſte excommunicatus abſoluatur a maiori: & iniuſte excōmunicans punietur ſuperioris arbitrio pœna

pœna conſimili.

Excōicare pōt ſimplex presbyter.
1 Vbi d. hoc & ext. de ſē. exc. nuper. §. vlt. in fi. 9. q. 3. § merito.

a ¶Excommunicet.] Arg. quòd ſimplex ſacerdos habet poteſtatem excommunicandi, vt extra de off. ord. cum ad eccleſiam 1. & c. ſi ſacerdos, & de app. reprehenſibilis. & extra de eo qui fur. ord. re. cap. 1. Nam quilibet ſacerdos habet claues ligandi; vt infra ead. q. 7. §. itē cum Dauid. & 11. q. 3. quomodo. Item quia de cauſis poſſunt cognoſcere, vt extra de iud. c. 2. & extra de immun. ecc. non minus, & etiam de matrimonialibus cauſis. extra de ſent. & re iud. tenor. in pr. nec. ide ſt parte decreſa. Cum ergo excōmunicatio ſit potius iuriſdictionis quàm ordinis, vt extra de electio. tranſmiſſam, & tales minores prælati habent iuriſdictionem, vt dictum eſt. ergo poſſunt excommunicare. Sed contra excōmunicatio eſt muero epiſcopalis. 16. q. 2. viſis. Item excommunicatio dicitur maxima pœna, vt 24. q. 3. corripiantur. Præterea archidiaconi modicā habēt iuriſdictionem, vt extra de off. archid. c. 1. & vlt. ergo multo fortius, ſimplices ſacerdotes. Sol. vbi conſuetudo eſt, ibi bene poſſunt excōicare, cōſuetudo enim dat iuriſdictionem, vt 9. q. 3. cōqueſtus. in fine. De hac materia inuenies 11. q. 1. de perſona. Io. Probabiliter poteſt dici, ꝙ eccleſiarū prælati de iure communi poſſunt excōmunicare, vt ex. de off. ord. cum ab eccleſiarum, licet epiſcopi iam præſcripſerunt contra multos pręlates. Ber.

b ¶Cauſa probet.] ſ. 11. q. 3. nemo epiſcoporum.

c ¶Maioris ſacerdotis auctoritate.] Cū d. 11. q. 3. ſi epus forte notatum ibi inuenies, & extra de ſent. excom. ſacro.

NOmē.] CASVS. Quidam presbyter fuerat accuſatus, & etiam infamatus. Vnde clerus illius loci rogat Auguſtinū, vt eum excommunicaret, vel deponere. Reſpondet Auguſt. dicens, quòd nō poteſt, nec eſt auſus eū ſupprimere de tabula clericorum, cum occultum ſit ei⁹ delictū, & Dei iudicio reſeruetur, cui faceret iniuriam, ſi eius iudiciū præueniret. Nā & iudices ſæculares hoc faciunt, iudicio pendente nihil immutant. Et præterea in concilio factum eſt ſtatutum, neminem debere excommunicari nondum conuictum, niſi ipſe fuerit contumax.

d ¶Vel ſupprimere.] Nomina excōicatorum tempore excommunicationis ſupprimebātur in matricula, ſed nomina depoſitorum radebantur. ſic 50. d. contumaces.

e ¶Relatione.] Similiter. ex. de off. deleg. licet. ex eo ēt ꝙ iudex dicit ſe velle referre. nō poteſt amplius cognoſcere. C. de app. ex illo. & extra de off. deleg. cum ſuper, quod intelligo ſi relatio fuerit a partibus approbata, vt C. de relat. l. 2.

f ¶Suſpendi.] Niſi ſit infamatus. inf. ea. q. 5. presbyter.

PRimo ſemper.] CASVS. Quicunq; vult ſniam ferre, debet primo cauſam, & omnia diligēter inquirere, quibus peractis ſententiam ferre debet nō ſuſpicionis arbitrio, ne alteri faciat quod ſibi non vult fieri.

Suſpicio eſt triplex.

g ¶Suſpicionis.] Triplex eſt ſuſpicio. Temeraria, de qua hic

hic dicitur, quæ expurgationem non inducit. Probabilis, quæ expurgationẽ inducit, vt inf. q. 5. presbyter. Violenta, quæ ad condemnationem ſufficit, vt inf. 32. q. 1. dixit Dominus 1: Tamẽ quandoq; violenta ſuſpicio, vel præſumptio non ſufficit ad condemnationem, vt extra de teſtib. cog. præterea. ext. de preſump. literis. in fi.

1 Ext. de preſum. c. 2.

quis cum. verſi. ſane ſi quis.

f ¶Qui falſum teſtimonium.] Iſti repelluntur, licet nõ ſint infames, ut ext. de ord. cog. cum. dilectus. in fi.

g ¶Paupertatem.] Propter hoc repelluntur teſtes, ut 4. q. 3. teſtium. dum tamen ratione paupertatis ſit ſuſpectus

Paupertas quoq; repellit a teſtimonia

Item, ff. libro 48. tit. de accuſationibus, & inſcriptionibus l. Qui accuſare. tit. 2. l. 8.

2 Vbi de hoc. & 6. q. capi. oues. Arch.

PRohibẽtur.] Lex incipit, qui accuſare poſſunt.

CASVS. Hic enumerãtur nouem perſonæ, quæ propter nouem cauſas ab accuſatione prohibẽtur ut mulier, pupillus, &c. niſi ſuã, uel ſuorum iniuriam proſequantur. Et hic oſtẽdit Gratianus, qualiter in accuſationib. ordo iudiciarius ſit ſeruandus.

a ¶Propter ſacramẽtũ.] Quod præſtant, ſ. ſe non euitaturos mortem pp ſalutem reipublicę 3. Milites enim noſtros magis uolumus ſcire arma quàm iura, uel leges ut C. de iure deſibe. l. ſcimus. C. locat. milites.

3 Iſti nõ admittebantur ad accuſationem, ne ob hoc impediti utilitatem Reip. prætermitterent & pp hoc piurium incurrerent.

b ¶Magiſtratum.] ſed cõtra. ſup. 1. q. 1. in illa l. iubemus. Sed illud cum delinquit iudex in adminiſtratione ſua, ut tunc poſſit conueniri, 4 ut in auth. ut iud. ſine quoquo ſuffragio. ¶. illud. Vel hic loquitur de eo, q ante adminiſtrationẽ deliquit. Vel ibi de minorib. iudicib. hic de maioribus, vt ff. de iniu. nec magiſtratibus. tamẽ etiam maiores iudices præſtabunt cautionem ſtandi iuri poſt depoſitam adminiſtrationem, vt ff. de adult. ſi adulterium, §. vlt.

4 Adde de hoc late per Pet. de Bel. pert. & Cy. in l. ad admi. tut.

¶Qui ab accuſatione prohibeantur, & qui recipiantur. Cap. XIV.

PRohibentur accuſare alij propter ſexum, vel ætatem vt mulier, vt pupillus. Alij propter ſacramentum [a] vt qui ſtipendium merent. Alij propter magiſtratum [b] poteſtatemve: in qua agentes ſine fraude[c] in ius vocari† non poſſunt. Alij propter delictũ proprium, vt infames. Alij propter turpẽ quæſtũ,[d] vt qui duo iudicia aduerſus duos reos ſubſcripta habent, nummoſve [e] ob accuſandũ vel non accuſandum acceperint. Alij propter cõditionẽ ſuam, vt libertini † contra patronos. Alij propter ſuſpicionem calumniæ, vt illi, qui falſum teſtimonium [f] ſubornati dixerunt. Nõnulli propter paupertatem,[g] vt ſunt qui minus, quàm quinquaginta aureos habent. Hi tamẽ omnes, ſi ſuam iniuriam exequantur, mortemve propinquorum defendant, ab accuſatione non excluduntur. Liberi, libertique non ſunt prohibendi ſuarum rerum defendendarum gratia de facto parentum patronorumve queri, puta † ſi dicant, vi ſe de poſſeſſione [h] ab his expulſos: ſcilicet non vt crimen [i] vis eis intẽdãt, ſed vt poſſeſſionem recipiant, Nam & filius quidem non prohibitus eſt de facto matris queri, ſi dicat, ſuppoſitum ab ea partum, quo magis cohæredem haberet: ſed eam ream lege Cornelia facere permiſſum ei non eſt. ¶Ab alio delatum alius deferre non poteſt: [k] ſed eum, qui abolitione publica,[l] vel priuata interueniente, aut deſiſtẽte accuſatore de reis exemptus eſt, alius deferre non prohibetur.

† al. euocari.

† al. liberti. lege. 9. lege. 10.

lege. 11.

† al. veluti.

c ¶Sine fraude.] ideſt, ſine pœna.

d ¶Quæſtum.] ideſt, quæſtus ſuſpicionem. Qui enim duos cœperit accuſare, ſi vult tertiũ accuſare, præſumitur, ꝙ hoc cauſa quæſtus faciat. Sed huic eſt contra. ff. de ac. l. hos accuſare, §. lege Iulia. vbi dicitur, ꝙ nemo poteſt duos ſimul accuſare, niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequatur. Sed dic quod in diuerſis libellis poſſunt duo accuſari: ſed tertius non poteſt, niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequatur, vt hic dicitur, & C. qui ac. non poſ. l. cum rationibus, ſed in vno libello non poteſt duos accuſarẽ, niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequatur, vt in illa l. hos accuſare. niſi cum crimen commune eſt, vt ff. de adul. qui pupillam, §. 1. ſed in crimine adulterij non poſſunt duo ſimul accuſari. C. de adult. reos.

Accuſare ſimul plures, an liceat uni

e ¶Nummoſve.] Accuſatori licet nobis dare pecuniam in cauſa ſanguinis: ſed qui dat pecuniã, & non in cauſa ſanguinis, pro conuicto habetur, vt in f. q. 5. §. præuaricator. verſ. in omnibus cauſis. ſed nõ licet accuſanti recipere, vt ſu. 1. q. 1. concuſſionis. tamen poſt finitam accuſationem quandoque remuneratur accuſator, vt ſup. 79. diſt. ſi quis Papa, & infra. 3. q. 5. accuſatores. 6. q. 1. ſi

Accuſatori cauſa ſanguinis licet pecuniam da[re]

ctus, vt inſt. de ſuſpe. tuto. §. ult. paupertas enim nõ eſt de numero malorum. 15. q. 1. illa. in fi.

h ¶De poſſeſſione.] Non tamẽ ab eis poſſunt repetere poſſeſſionem per interdictum unde vi, 5. licet enim nullum interdictum infamet, tamen diminuit, ꝙ ſugillat opinionem eius contra quem proponitur, vt ff. de obſe. l. 2. nec etiam in integrum reſtitutio petitur contra parentes, vel patronos, vt C. qui & aduer. quos integ. reſt. l. vltima.

5 Verum eſt ꝙ cõtra eos nõ datur interdictũ unde ui, niſi eſſet uis armata, quia tunc bene dať ff. de ui, & ui ar. l. 1. §. interdictum.

i ¶Nõ vt crimen.] Niſi atrocem iniuriam feciſſent, uel niſi nomine alieno conueniantur, ut ff. de in ius vocan. ſed, & ſi §. pe. & vlt. & 12. queſt. 2. §. qui manumittitur. Aliàs non poteſt agere pro iniuria contra tales perſonas, vt ff. de iniur. non ſolum, §. quamquam.

AB ALIO. CASVS. Dr̃ hic, ꝙ accuſatus durante accuſatione illa ab alio accuſari non poteſt, niſi abolitio interueniat, vel accuſator ab accuſatione deſiſtat, & hoc in prima parte. In ſecunda parte dr̃, quòd propter vtilitatem publicam quidam admittuntur ad accuſationem fraudatæ annonæ, qui aliàs non admitterentur, ut mulier, infames, milites, & ſerui. Secunda pars incipit ibi, Mulierem.]

k ¶Non poteſt.] Siue enim quis ſit condemnatus. ſibi abſolutus, tamen ſuper eodem crimine ſæpius agi non poteſt, ut extra de accuſ. de his.

l ¶Abolitione publica.] Tripliciter fit abolitio, aut publice

Abolitio fit tripliciter.

blicè ob diem inſignem, vel ob rem proſperè geſtam, 1 aut priuatim accuſatore petente: aut ex lege, quando accuſator deſiſtit, uel mortuus eſt. 2 In publica abolitione poteſt accuſator repetere reum finitis ferijs, intra xxx. dies, vt ff. ad Turpil. ſi quis. & l. ſeq. Sed in alijs duabus

1 Vt puta nato filio principi, uel deuicta ciuitate, & pp hoc feriæ repentinæ inducũtur a principe: & de repentinis ferijs eſt tm̃ intelligẽdũ: & tunc ſua auctoritate põt accuſator petere reum deſiſtere. Arch.

2 Adde ad hanc gl. no. per Petr. & Cyn. in l. 1. ff. de abo. & in tu. de gene. abo.

lege xiij.

† *al. Seuerus.* repoſita hic ſunt aliquot verba ex Pandectis Flo.

¶Mulierem propter publicam vtilitatem ad annonam [a] pertinentem, audiri à præfecto annonæ, deferentem Diui Verus.† & Antoninus reſcripſerunt. Famoſi quoq; accuſantes ſine vlla dubitatione admittũtur. Milites quoque, qui cauſas alienas deferre nõ poſſunt, qui pro pace excubant, vel magis ad hanc accuſationem admittendi ſunt. Serui quoque deferentes audiuntur.

2 *His omnibus auttoritatibus datur intelligi, ꝙ nullus eſt condemnandus, niſi iudicio ordinabiliter habito aut conuincatur, aut reum ſe ipſe confiteatur. Verum hæc de illis intelligenda ſunt, quorum crimina ſunt occulta: cæterum, quæ manifeſta ſunt, iudiciarium ordinem non requirunt.*

Vnde Ambroſius.

¶Sine accuſatione, manifeſta iudicẽtur. Cap. XV.

MAnifeſta,[b] accuſatione non indigent.

¶*Iuo in epiſt. ad Hugonẽ, quæ incipit.* Literas v. P. *ſic ait.* Manifeſta aũt, accuſatione nõ indigere teſtat̃ B: Ambroſius ſup epiſtolã ad Corinthios, ita dicẽs, de eo, qui cum nouerca: Iudicis non eſt, &c.] *vt infra c. de manifeſta.*

Item Nicolaus Papa Ludouico Regi in epiſtola, quæ incipit: [*Syllabarum.*]

¶De eodem. Cap. XVI.

Anſel. li. 12. c. 35. *Gal. 5.*

QVę Lotharius Rex nepos veſter facit, accuſatore nõ indigent. Manifeſta [c] quippe ſunt (teſte Apoſtolo) opera carnis, fornicatio, immunditia, &c.

¶*Sumptũ eſt ex epiſtola, quæ hẽtur in codice ſæpè memorato monaſterij Dominicanorũ: in qua hæc pcedũt.* Accuſatorẽ aũt hẽre Lotharium non niſi illũ, qui accuſator fratrum in Apocalypſi appellatur, & opera eius, quæ & ipſa eiuſdem antiqui hoſtis inſtinctu patrãtur, profecto comperimus. Quæ vero Lotharius Rex, &c.

duabus non admittitur ille qui deſtitit, vt ff. ad Turpil. qui deſtitit. Sed alius bene admittitur intra xxx. dies infra ead. q. vlt. in fi.

a. ¶ Ad annonam. Cum hoc crimen, ſcilicet fraudatæ annonæ, ponatur inter excepta crimina, & iſtud crimen æquiparetur crimini dilapidationis, videtur ꝙ ibi quilibet admittatur. Nam & fœmina cuius non intereſt, ſi pietate ducitur, admittitur ad crimen ſuſpecti tutoris. inſti. de ſuſpec. tut. §. conſequens. Nec in hoc crimine tenetur qui inſcribere, ut in Auth. ut iud. ſine quoquo ſuffra. §. neceſſitatem. coll. 2.

HIS OMNIBVS. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua probat, ꝙ in notorijs nõ obſeruatur ordo iuris, nec accuſator eſt neceſſarius. & hoc probat per tres auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradictis, ꝙ in cauſis criminalib. ſemper eſt ordo iudiciarius obſeruandus, niſi ſint crimina manifeſta: in quibus ordo iudiciarius non ſeruatur, & hoc probatur tribus cap. ſeq. & appellat hic Gratianus manifeſtum, ideſt notorium.

¶ CASVS. ſeq. cap. patet, & ideo poſitione non indiget.

b MAnifeſta. De notorio loquimur. & quid ſit notorium, ignoramus. Scias ergo, quòd aliud eſt fama aliud manifeſtum, aliud notorium. Fama quandoque ex ſcientia, quandoque ex ſuſpicione procedit: qñque ex certo, quandoque ex incerto auctore, vt de conſec. diſtinct. 4. ſanctum. in fi. Manifeſtum eſt, quod ſemper ex ſcientia, & ex certo auctore procedit: & quod poteſt probari. 3, vt ff. de teſt. hęredes palam. Item ẽt qñq; dr̃ occultũ, quod põt pbari C. de app. eos §. 2. & occultũ dicitur qđ quinq; ſciũt, vt de pæn. diſtin. 1. §. hæc ergo ſecreta. Item notoriũ dicitur manifeſtum; qđ patet vel per confeſſionẽ, vel per probationẽ, vel per euidẽtiam rei, vt extra de verb. ſig. cũ oli. Notoriũ triplex eſt: eſt .n. notoriũ facti, notoriũ iuris, & notoriũ præſumptionis. Notorium facti eſt, quod exhibet & offert ſe oculis oĩum, ideſt, qđ ita habet facti euidentiam, ꝙ non põt negari, ſuple probabiliter, vt ext. de coh. cler. tua. & ext. co. tit. veſtra. in tali non auditur appellans. ex. de appell. cũ ſit Romana. & c. præterea, & c. peruenit. & credit. ſimplici aſſertioni officialis, vt 4. q. 4. §. aliquãdo. Nec requiritur hic ſcientia omnium, ſed plurium, vt infra ead. de manifeſta. Eſt autem quoddam factũ continuum ſiue permanẽs. 4, quoddam interpolatum, quoddã ſtatim tranſiens. In notorio facti continui nullus ordo iuris exigitur, ut in decre. tua. In notorio facti interpolati ſemiplena probatio requiritur, vt extra de vſur. cum in diœceſi. Notorium actu nõ permanens probabiliter poteſt negari, vt extra de ſorti. ex tuarum. Notorium iuris eſt de quo aliquis eſt condemnatus vel confeſſus, tamen in hoc notorio quandoque cõtra negantem ſe eſſe conuictum requiritur probatio. vt extra de ſent. & re iud. ſicut. Itẽ quandoque non ſufficit, ꝙ quis ſit confeſſus, niſi ſit cõfeſſus & conuictus, vt inf. ea. q. 6. §. ſunt etiam quorum ver. in occultis. Notorium præſumptum eſt, ut ſi aliquis publicè habitus eſt pro filio alicuius, ibi nõ requiritur aliquis ordo iuris, vt extra de fi. presby. Michaelis &c. quoniam. hoc enim ꝙ aliquis ſit alterius filius non poteſt verè probari, ut ff. de condi. & demon. Lucius. ſed potius per præſumptiones.

3 Idẽ Alex. in l. ſi vero. §. qui pro rei ff. qui ſatiſda. cog. & text. in l. ea. quidem. C. de accuſ.

4 Puta ſi eps̃ ſine licentia Papæ tranſit ad aliam eccleſiam. ext. de elect. bonæ 1. & de tranſla. quãto. Archid.

QVæ Lotharius Rex. CASVS. Lotharius Thebergam vxorem ſuam legitimam abiecit, & Gualdradam pellicem accepit, & publicè tenuit. De hoc Nicolaus Papa ſcribit Carolo Regi dicens, quòd ſcelus nepotis ſui accuſatione non indiget, cum ſit manifeſtum, nec poteſt quis conqueri eum iniuſtè damnatum.

c ¶ Manifeſta.] inf. 11. q. 3. eorum. contra. Sed ibi non erat notorium, ſed manifeſtum; & ſic non obſtat. 3. q. 5.

quia

quia ſuſpecti. Etiã ſi ſit notorium, tñ nihilominus hęc citatio fortè, 1 eſt facienda. 2 inf.ea.§.quando.24.q.3. de illicita,& ĩ.c.Deus omnipotens.& ſnia ferenda eſt, vt ext.de app. cum ſit Romaua.in fi.ſed neq; probatio, neque purgatio eſt requirenda, vt ĩ.c. Deus eps. & extra de purg.can.cum dilectus. ſit tamẽ ꝓbatio quãdoque ex abundanti. extra de elect. bonę 1.& ff.ď ma.cauſam.ĩ prin. & 24.q.1.pudenda. in fi. nihil enim tã indubitatũ eſt, quin ſolicitam dubitationem admittat, vt in Authen.de tabel. in med.col.4.

1 Pro illo fortè facit quod not. Vin. & Ber. extra de diuor.porro.

2 Concord. tex.in l.3.§. ſi ad dič. ff. de re. milit. no. Bal.in l. cũ fratrẽ. C. de his qui ib. vt indig.

calum. l. 1. Additur vj. caſus quando crimen probatur per inquiſitionem. extra de accuſ. qualiter & quando. Item vij.cum deficit reus in purgatione.extra de ſimo. de hoc vij.in notorijs.vt hic.

e ¶Omnes.] Scilicet Corinthij.

d ¶ Scie-

In manifeſtis enim caliditate accuſantium non opprimitur reus, nec tergiuerſatione proprium crimẽ celatur, cum culpa ſua oculis omnium ſponte ſe ingerat: atq; ideo in talibus iudiciarius ordo non requiritur; qui ideo inſtitutus eſt, vt nec innocẽtia inſidijs pateret aduerſantium, nec culpa delinquẽtium ſententiam effugeret iuſti examinis.

Vnde Stephanus Papa V. Leoni epiſcopo Theanenſi.

Vide ſup.c.manifeſta.

¶ Extat integra hæc epiſtola in collectione canonum ſine auctoris nomine in Vaticana bibliotheca.

IN MANIFESTIS. CASVS. Docet hic Gra. qđ crimẽ dicatur manifeſtum, ſcilicet qđ negari non poteſt: cum ſe ingerat oculis omnium: in quo ordo iudiciarius non requiritur qui inuentus eſt, vt innocentia non dãnetur, & delinquentis culpa puniatur.

DE manifeſta.] CASVS. Stephanus ĩ hoc c. inducit auctoritatem Amb. exponentis ſnĩam Apoſtoli de Corint. fornicatore, quæ talis eſt, ꝙ iudex non debet aliquem ſine accuſatore damnare. Vnde Dominus Iudam furẽ non cõdemnauit, quia accuſatus non fuit. Sed hoc verum eſt cum eſt occultũ crimen: ſed ſi crimẽ eſt adeò manifeſtum, ꝙ negari non poſſit, quale fuit crimen Corinthij: non eſt opus teſtibus, vel accuſatore: & hoc ideò quia oẽs crimẽ eius ſciebant. Ideo Apoſtolus tradidit eum abſentem ſatanæ, ut ſpiritus eius ſaluus fiat.

¶Ordinem iudiciarium manifeſta non deſiderat cauſa. Cap. XVII.

DE manifeſta & nota pluribus [a] cauſa, nõ ſunt quærẽdi teſtes, vt ſanctus Ambroſius in epiſtola ad Corinthios dixit, de fornicatore, ſentẽtiam exponens Apoſtoli: Iudicis, inquit, non eſt ſine accuſatore [b] damnare: quia & Dominus Iudam, cum fur eſſet, ſciebat: ſed quia non eſt accuſatus minimè abiecit: [Vt toleretur de medio veſtrum, qui hoc opus fecit.] Cognito opere iſto pellendum illum fuiſſe de cœtu fraternitatis Apoſtolus cẽſuit. Omnes [c] enim crimen eius ſciebant, [d] & non arguabãt. Publice enim nouercam ſuam loco vxoris habebat. In qua re neque teſtibus opus erat: neque tergiuerſatione [e] aliqua poterat tegi crimẽ.] *& paulò poſt*. [Abſens facie, præſens autem auctoritate, ſpiritus, qui nuſquam abeſt, iam iudicauit, [f] vt prẹſens eum, qui hoc admiſit †, tradi ſatanæ in interitum carnis.

Iuo p.6.c.431. Pann.li.4.c.127. Ambr.ad c.5. 1.Corinth.13.q.4.ſi quis.

† Cõcor. in fim. gl. in l. ſed interpellatur. §.1.ff. de arb. Bal. in.l.1.C.qui admi. ad bono.poſſ.

3 *Sed ſciẽdum eſt, quòd eorum, quæ manifeſta ſunt, alia ſunt nota iudici, & incognita alijs; alia ſunt manifeſta alijs, & occulta iudici; quædam verò ſunt nota iudici, & alijs. Quæ iudici tantum nota ſunt, ſine examinatione feriri non poſſunt: quia dum accuſatoris perſona aſſumitur, iudicaria poteſtas amittitur. In una enim eademque cauſa nullus ſimul poteſt eſſe accuſator & iudex.*

a ¶Pluribus.] Ergo non requiritur omnium ſcientia. fortè ſufficiũt x.vt 10.q.3. vnio iudici tñ debet eſſe notum.23.q.4.cum quiſque. Vnde poteſt contingere, ꝙ aliquid eſt notorium apud delegatum, quod non eſt notorium apud delegantẽ, & ſi cauſa audiretur corã delegante: ille procederet ſecundum ordinem iuris, ſed delegatus non: vt extra de pur.ca.cum dilectus. Idem eſt in inquiſitione poteſt enim eſſe, quod delegans poſſit inquirere de crimine alicuis, ſi apud eum eſt infamatus. ſed delegatus non, extra de accuſ.cum oporteat.

b ¶Sine accuſatore.] No. ꝙ nemo eſt condemnandus ſine accuſatore, vt ff.de mu. & hon. reſcripto. §. ſi qs accuſatorem. ſed fallit in charta ſuſpecta, cui fides non fit. C.de proba.iubemus. & cum teſtis fraudulenter, & procaciter reſpondet. C.de teſt. nullus. & in tutore ſuſpecto.ff.de ſuſpe.tut.l.3.§.1.& 3.q.2.qa ea.& qñ maritus excipiendo condemnatur de lenocinio.ff.de adul. l.2.§.ſi publico. & quãdo calumniator punitur. C. de

Condemnatur quis aliquando ſine accuſatore.

d ¶Sciebant.] Eo quòd publicè in domo ſua videbant eam, & ſic extra, de cohabi.cleri.& mulie.tua. C.de Iudæ.l.ne quis.

e ¶Tergiuerſatione.] id eſt, diſſimulatione.

f ¶ Iudicaui.] Ergo abſens excõicatur, vt extra de appel.cum ſit Romana.in fi. & extra de ſimo.accuſatum. Sed nunquid abſens abſoluitur? 3 arg. ꝙ ſic inf.eo.q.5. quanto.arg.cõtra de ſen.exc.à nobis.in fi. vbi certa forma abſolutionis exprimitur? Reſpon. ſic ꝗ nõ eſt abſoluendus ſi tamen taliter abſoluitur, tenet abſolutio, vt ex.de reg.iur.omnis res.30.q.5.§.ſed obijcitur.

SED SCIENDVM. Hæc eſt 3. pars q. in qua probat, ꝙ ſi qua ſunt nota tantum iudici, ſcilicet tanquam homini: non debet ſine examinatione ſententia ferri, & hoc probat duobus cap.ſeq.Io.de Fant.

CASVS. Dicit Grat. ꝙ eorũ quæ ſunt manifeſta alia ſunt manifeſta iudici tantum alia iudici & alijs. In ijs, quæ ſunt nota iudici tantum, iudex accuſator eſſe non debet: quia idem non debet eſſe accuſator & iudex, & hoc probatur ſeq.cap.

3 De materia huius gl. no. in l. abſentẽ. ff. de pœ. & in l. abſentẽ. C. de proc.

4 Et fm formam illius decr. à nobis.Arch.

Mul-

Beda 1.Cor.5.

Vnde Auguſtinus in homilia de pœnitentia(qua eſt 50.) cap.12.

¶Quando aliqui ſunt corrigendi,quando tolerandi. Cap. XVIII.

Anſ.l.3.c.70.
Poly.l.7.tit.7.
1.Cor.4.

MVlti corriguntur, vt Petrus:multi tolerantur,vt Iudas,multi neſciuntur,donec veniat Dominus: qui illuminabit abſcondita tenebrarum,*& infra.*¶Nos vero a communione prohibere, quenquã nõ poſſumus [a] (quãuis [b] hęc prohibitio nondum ſit mortalis [c],ſed medicinalis [d])niſi aut ſponte confeſſum,aut in aliquo,ſiue ſæculari [e] ſiue eccleſiaſtico iudicio nominatum,atq; cõuictum. Quis enim ſibi vtrumq; audeat aſſumere, vt cuiquam ipſe ſit,& accuſator,& iudex [f]? Cuiuſmodi regulam etiam Paulus apoſtolus in eadem ad Corinthios epiſtola breuiter inſinuaſſe intelligitur, cũ quibuſdam commemoratis criminibus eccleſiaſtici iudicij formã ad omnia ſimilia [g] ex quibuſdam daret. Ait enim: Scripſi vobis in epiſtola non commiſceri fornicarijs [h]. Non itaq; fornicarijs [i] huius mundi,aut auaris, aut raptoribus,aut idolis ſeruiẽtibus: alioquin debueratis de hoc mundo exiſſe.] Non.n. poſſunt homine in hoc mundo viuentes, niſi cum talib. viuere:nec eos poſſunt lucrifacere Chriſto;ſi eorũ colloquium conuictumq; vitauerint. Vnde,& Dominus cum publicanis & peccatoribus comedens: [Non eſt opus, inquit,ſanis medicus, ſed malè habentibus. Non.n.veni vocare iuſtos, ſed peccatores.] Et ideo ſequitur Apoſtolus,& adiungit: Nunc ſcripſi vobis non commiſceri.

1.Cor.5.
23.q.4.c.infideles.
Matth.9.
1.Cor.5.

MVlti corriguntur.] CASVS. Cap.iſtud diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur,quod multi corriguntur, & propter ſcandalum multi tolerantur:multi autem neſciuntur eſſe criminoſi, qui diuino iudicio reſeruantur. In ſecunda parte,quæ incipit ibi,(Nos vero.) dicitur, quòd nos non debemus aliquem a communione repellere,niſi ſpõte confeſſum, aut in iudicio accuſatum,& conuictum. Si enim(ſicut dicit Apoſtolus)vellemus omnes occultos peccatores vitare,nos oporteret de hoc mundo exire, qui tales docet tolerandos vſque ad vltimum ventilabrum, vt poſſimus eos lucrifacere Chriſto,nec vitandos niſi eſſent per ſententiam nominati,& ſic docet eos tantum iudicio eccleſiæ condemnandos, non arbitrio ſupplicantis ſed ordine ſeruato. Hoc idem probatur exemplo Domini, qui comedit cũ publicanis, & peccatoribus. inquiens; non eſt medicus neceſſarius ſanis,ſed male habentibus. In tertia parte,quæ incipit, [Non ergo.] dicitur,ꝙ illi,qui hortantur ad pęnitantiã non debent gaudere,eo ꝙ multos habeant ſocios ad ſupplicium,quia non minus ardebunt.&c.

a Non poſſumus.]Nominatim, ſed in genere,vt 5.q.1. quidam extra de off.ord.ſi ſacerdos.

ADDITIO. Et dicas, non poſſumus, de iure,ideſt,non debemus, H. nam id poſſumus, quod de iure poſſumus.

b ¶ Quamuis.]Interpoſitio eſt.

c ¶ Mortalis.]Ante contemptum 24.quæſtio 3.notandum.

d ¶ Medicinalis.]Vt ſpiritus eius ſaluus fiat, 11.q.3.audi,niſi ſit incorrigibilis, vt 11.q.3.nemo epiſcoporum, & inf.24.q.3.corripiantur,& c.nõtandum.in fi.

e ¶ Sæculari.] ideſt de rebus ſæcularib. vel loquitur de laico [1] q.d.laicum conuictum coram ſæculari clericum coram eccleſiaſtico, vitare poſſumus, vt reddamus ſingula ſingulis, & ſic non eſt contra extra de iud.at.ſi clerici arg. huius c.videtur,ꝙ clericus de crimine ciuiliter conuictus infametur per ſentẽtiam latam in ipſum a laico per reconuentionem,vt 6.q.1.beatus Petrus,&c inſames.argum.extra de teſti. de cætero.& 3.q.5.de accuſatorib. 35.q.3.coniunctiones 3.q.8.cuius.imò ſi coram quocunque in modum exceptionis probatur crimẽ, cogetur ad pęnitentiam nam vndecunque claruerint crimina, &c.24.q.3.ecce nam, & iudiciũ hæreticorum certificat eccleſiam, vt infra.24.q.1.§ſquis.& c.ſubdiaconus, & in Auth.de ſanct.epiſc.§.ſi vero crimẽ.coll.9 & ſentẽtia in vno iudicio lata, fidẽ facit in alio [2] ff. de iniu.ſi duo.C.de libe.cau.iubemus.Io.hoc verũ eſt inter eaſdẽ perſonas,quia res inter alios acta, &c. extra de re iu. quamuis.cũ ſimilibus. B. ſimiliter fit fides ſæculari iudici per iudicem eccleſiaſticũ, vt 11.quæſt.1.ſtatuimus.& hoc ſatis poteſt admitti.Iudex tamen eccleſiaſticus non poteſt clericum ratione illius ſententiæ punire,quaſi cõuictum, ſi tamen infamia crebreſcit, ex tali ſnīa põt epˢ ipſum cogere ad purgationem, in qua ſi defecerit,puniatur, vt ext.de ſim.de hoc.nec teſtes purgationis ſunt cõtrarij prioribus teſtibus,quia iſti iurant de credulitate, & illi de ſcientia, & bene poteſt eſſe, quòd iſti credant eum innocentem, & illi ſciant eum nocentem, nec obeſt ei illa ſententia quo ad beneficium, vel quo ad ordinem. extra de except.denique. de ord.cog. cum dilectus.in fine.Sed forte poteſt ipſum cogere ad pœnitentiam:nam etiam in cauſa correctionis tenuis probatio, & ſcientia ſufficit,vt ext.de ſpo.præterea.22.q.5.hoc videtur,imò ſufficit vnus teſtis quo ad ſententiam medicinalem animæ,vt extra de teſt.cog.peruenit.de conſec.d.4.cũ itaque, extra de conſañ. & affi.ſuper eod.& text. de teſt.ſuper eo.

f ¶ Accuſator, & iudex.]Quod fieret ſi occultos tales accuſaremus.

g ¶ Similia.] Argum. quòd licet aliquid ſpecialiter de vno dicatur, tamen extenditur ad omnia ſimilia, vt infra ea.Deus omnipotens 32.quæſt.7.Apoſtolus 16.quæſtio.3.licet.diſt.61.miramur.& ſup.diſt.5.ad eius.ff.de fun.inſt.quæſitum, §.vltim.ff.de adminiſtr.leg.l.legata.ff.de alie.& cib.leg.l.verba.ff.de ſuppell.l.legata.16.quæſt.1.hine eſt etiam.argum.contra.C.de procur.maritus.

h ¶ Fornicarij.]Iudæis.vel gentilibus.

i ¶ Fornicarijs.]Scilicet occultis: niſi in caſibus,quaſi dicat, non eſt aliqua pars mundi, in qua non ſint tales mali.

Snīa ſup crimine in clericũ lata in cauſa reconuentionis ꝑ iudicem ſæcularem an ipſum infamet.

2 Scilicet a depẽdenti a primo: aliàs nõ facit niſi præſumptionẽ, & ſic intelliguntur iſtæ leges ſ. proxi. alleg. Arch.

1 Laico. Idẽ Pan. in d.ca. at ſi clerici.

a ¶ Si

Si quis [a] frater nominatur [b] in vobis, aut fornicator, aut idolis ſeruiens, aut auarus, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax; cum huiuſmodi nec quidem cibũ ſimul ſumere. Quid enim mihi de his, qui foris [c] ſunt iudicare [d]? Nõne de his, qui intus ſunt, vos iudicatis? De his autem, qui foris ſunt, Deus iudicabit. Auferte malum à vobis ipſis.] Quibus verbis ſatis oſtendit non temere, aut quomodolibet, ſed per iudicium auferendos eſſe malos ab eccleſiæ communione, vt ſi per iudicium auferri non poſſunt, tolerentur potius; ne peruerſe malos quiſque † euitãdo, ab eccleſia ipſe diſcedens, eos, quos fugere videtur, vinciat† ad gehẽnam. Quia & ad hoc nobis ſunt in ſcripturis ſanctis exempla propoſita: velut in meſſe, vt palea differatur vſque ad vltimum ventilabrũ, vel intra illa retia, vbi piſces boni cum malis vſque ad ſegregationem, quę futura eſt in littore, ideſt in fine ſæculi, æquo animo tolerentur. Non enim contrarium eſt huic loco id, quod alio loco dicit Apoſtolus: [Tu quis es qui iudicas alienũ ſeruũ? ſuo Domino ſtat aut cadit.] Noluit enim hominem ab homine iudicari ex arbitrio ſuſpicionis [e], vel extraordinario [f] vſurpato iudicio; ſed potius ex lege Dei ſecundũ ordinem eccleſiæ, ſiue vltro confeſſum, ſiue accuſatũ, atque conuictum. Alioquin illud cur dixit? [Si quis frater nominatur aut fornicator, aut idolis ſeruiens, &c.] niſi quia eam nominationem intelligi voluit, quæ fit in quẽquam, cum ſententia ordine iudiciario, atque integritate profertur? Nam ſi nominatio [g] ſola ſufficit, multi dãnandi ſunt innocentes, quia ſæpe falſo in quoquam crimina nominãtur. ¶ Non ergo illi, quos monemus agere pœnitentiam, quærant ſibi comites ad ſupplicium: nec gaudeãt, quia plures inuenerint. Non enim propterea minus ardebunt, quia cum multis ardebunt.

† *ſ. quoſque.* † *al. mittat.* *Matth. 3.* *Matth. 13.* *Rom. 14.* † *iniquoq; crimine.* Beda in c. 5. 1. ad Cor.

Idem in ſermone 16. de verbis Domini.

¶ Peccatum, quod tantum iudici notum eſt, ab eo damnari non valet. Cap. XIX.

SI peccauerit, inquit, in te [h] frater tuus, corripe eum inter te, & ipſum ſolũ. Quare? quia peccauit in te. Quid eſt. [In te peccauit?] Tu ſcis, quia peccauit. Quia enim ſecretum fuit, quando in te peccauit, ſecretum quære, cum

Matth. 18.

a ¶ Si quis.] Quaſi dicat, quare hic non dicis de alijs, quàm de fratribus? Reſp.
b ¶ Nominatur.] Per ſententiam.
c ¶ Qui foris.] i. nõ noſtri iuris. 17. q. 4. cõſtituit. ſup. d. 45. qui ſyncera. contra dic, vt not. 28. q. 1. ſæpe.
d ¶ Iudicare.] Quantum ad excommunicationem, ſed corporaliter poſſunt puniri 1. vt 17. q. 4. conſtituit. arg. quòd excõicatus non poteſt iterum excommunicari. de hoc inuenies 3. q. 4. Engeltrudam.

1 Idem ſt. & pecuniariter ponit eccleſia, vbi ſunt de ſua iuriſdictione. ex. de rap. de archiepiſcopato. Ber.

e ¶ Suſpicionis.] Subaudi temerariæ, ſi violenter: ſecus 32. q. 1. dixit.
f ¶ Extraordinario.] agendo contra eum denunciatiue, vel inquiſitiue, q̃ modus nouus eſt, & extraordinarius ſm quoſdã. Sed dic extra, ideſt, præter hoc, vel cõtra ordinem iuris, ſcilicet quia non eſt de foro ſuo, cum ſit occultus, vnde ſequitur vſurpatio. Nam vſurpare quis dicitur, cũ vendicat ſibi, quod ad ipſum non pertinet.

Vſurpare quis dicitur.

Fama an probet.

g ¶ Nam ſi noĩatio.] Ideſt, infamatio. inf. 25. q. vl. c. vl. 35. q. 6. ſi duo. Arg. ꝙ p famã non probatur aliqd. ext. de cohab. cle. & mulier. tua. ext. de eo qui cog. conſang. vxo. ſuæ, ſuper eo. Sed fama cum alijs adminiculis probat. 4. q. 3. ſæpe. extra de preſump. illud. de appel. c. 1.

SI peccauerit.] CASVS. In hoc c. exponitur auctoritas Euangelica. Si peccauerit i te frater tuus &c. Capitulum ergo iſtud diuidĩ in duas partes. In prima parte dĩ, ꝙ ſi frater tuus peccauerit in ſecreto, eũ in ſecreto corrigere dẽs: alioquin non eſſes corrector, ſed proditor, ſi in publico corrigeres. Et hoc probatur exemplo Ioſeph, qui cum ſciret Beatam Virginem grauidam, ad quam ſciebat ſe non acceſſiſſe, eam noluit diuulgare, ſed occulte a ſe dimittere: quare quæ in ſecreto fiunt, corripienda ſunt in ſecreto: quæ publice, coram omnibus arguenda ſunt. Et ita concordant duæ auctoritates, quæ videntur contradicere, vna Domini, ſcilicet ſi peccauerit in te, &c. quæ intelligitur de occultis: alia Apoſtoli: ſcilicet, peccantem coram omnibus argue. cuius tenor hic ponitur; quæ intelligitur de manifeſtis, & hoc intelligendum eſt non ſolum quando in nos peccatur, & nobis ſcientibus, ſed etiam quando neſcitur, niſi præſumptiue, & hoc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi. [Neſcio;] dicitur, ꝙ prælati ſæpe corrigunt peccatores occultos alijs neſcientibus, quia nolunt manifeſtare eorum delicta: homines tamen credunt, quòd ipſi hoc nõ faciant: & ideo eos reprehendunt.

Si peccauerit in te. &c. de quo peccato debeat intelligi.

h ¶ In te.] Scilicet læſum, vel teſtem. Quidam totam hanc auctoritatem intelligunt de occulto peccato. & exponunt, adhibe vnum, vel duos teſtes, qui ſint teſtes factæ admonitionis, & quod ſequitur, dic eccleſiæ, ideſt ſacerdotibus, qui orent pro ipſo, vel admoneant eum deſiſtere a peccato, & talibus, qui poſſint prodeſſe, & non obeſſe. 22. q. 5. hoc vĩ, & qđ ſequitur, ſit tibi ſicut ethnicus. &c. quantum ad priuatam communionem, intellige, ſed non in publico. vt 6. q. 2. ſi tantum. Sed huic opi. contradicit 45. diſt. ſed illud, & extra de iud. nouit. 11. q. 3. præcipue, vbi habes, ꝙ etiam in manifeſtis loqtur hęc aucto-

auctoritas. Alij intelligunt totum de manifeſto: ſed eis contradicit Auguſt. ibi. ſi ſolus noſti, Tertij dicunt quòd principium de occulto, & ſequens de manifeſto loquitur: ſed eis contradicit, quod dicit: diſtribuite tempora, & concordat ſcriptura. Ioan. intelligit de tali occulto

tur. Quicunque ergo habet familiam, tenetur corrigere eam. 23. q. 4. duo iſta, & q. 5. nõ putes. Et quod teneatur præceptiue, quo ad prælatos, quo ad ſubditos conſultiue, eſt arg. 2 . q. 8. c. 1. Item dubitatur, an infames perſonæ admittantur ad denunciationem, & criminoſę? Et uĩ ꝙ ſic: quia oẽs ex præcepto ad hoc tenẽtur. Nam & hęreticus admittitur 24. q. 1. quiſquis & alienæ perſonæ v. l. s. vt extra de ſpon. præterea. 2. & vbi agitur ad correctionẽ non requiritur tantus rigor, vt 22. q. 5. hoc videtur, de bona fide enim agitur: vnde nõ conuenit de apicibus iuris diſputare. ff. mã. ſi fideiuſſ. §. quædã. Et contra videtur: quia tãtum honeſtiores perſonę admittũtur. 35. q. 6. epiſcop⁹ in ſynodo. & nõ infames, vt de teſtibus cog. præterea, nam etiã ad populares actiones nõ admittũtur niſi perſone, integri ſtatus, ff. de pop. act. popularis. Ego credo quẽ libet admitti, dum tamẽ bono zelo denunciet, extra de re iudic. cũ I. & A. ſed licet infames admittanſ, & irregulares, non tamen criminoſi. Cum enim tales non correxerint ſua crimina, credẽdum eſt, ꝙ malo zelo denuncient crimina aliorũ. 3. q. 7. §. porro. Ic. ſimiliter eſt in teſte, qui in ciuili cauſa non admittitur, niſi poſt pœnitentiam, extra de teſti. teſtimonium. B.

Op. arg. 25. diſt. deinde. ſm Ray.

corrigis, quod in te peccauit. Nam ſi ſolus noſti, quia peccauit in te, & eum vis coram omnib. arguere, non es correptor, ſed proditor [a]. Attẽde, quemadmodum vir iuſtus Ioſeph tanto flagitio, quod de vxore fuerat ſuſpicatus [b], tanta benignitate pepercit; antequam ſciret, vnde illa cõceperat, quam grauidam ſenſerat, & ſe ad illam non acceſſiſſe nouerat [c]. Reſtabat itaque certa adulterij ſuſpicio. & tamen, quia ipſe ſolus ſenſerat, ipſe ſolus ſciebat, quid de illo ait Euangelium? Ioſeph autem, cum eſſet vir iuſtus, & nollet eam diuulgare] Mariti dolor non vindictam quæſiuit: voluit prodeſſe peccanti, non punire peccantem: [Cum, inquit, nollet eam diuulgare; voluit eam occultè [d] dimittere.] *& infra.* ¶ Ergo ipſa corripienda ſunt coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus. Ipſa verò corripienda ſunt ſecretius, quæ peccantur ſecretius. Diſtribuite tempora, & concordat ſcriptura [e]. Sic agamus, & ſic agendum [f] eſt, non ſolum, quando in nos [g] peccatur, ſed etiam, quando peccatur ab aliquo, vt ab altero neſciatur, in ſecreto debemus corripere, *& paulo poſt.* ¶ Nouit enim neſcio quem homicidã eps [h], & alius illum nemo nouit. Ego nolo † illum publice corripere, & tu quæris inſcribere? Prorſus nec prodo, nec negligo: corripio in ſecreto; pono ante oculos eius Dei iudicium, terreo cruentam conſcientiam, perſuadeo pęnitentiam. Hac charitate [i] prediti eſſe debemus. Vel aliquando homines reprehendunt nos, quòd quaſi non corripiamus: aut putant nos ſcire, quod neſcimus; aut putant nos tacere, qđ ſcimus. Sed forte quod ſcis, & ego ſcio: ſed non coram te corripio, quia curare volo, nõ accuſare. ¶ Sunt hoĩes adulteri in domib. ſuis; in ſecreto peccantes: aliquando nobis produntur ab vxoribus ſuis, plerumque zelantibus [k],

Matth. 1.

† *ab volo.*] orig.

occulto quod ſcitur a multis, & poteſt ab aliquibus probari: & vocantur teſtes, vt probetur admonitio facta: quia niſi præceſſiſſet admonitio, accuſare non poſſet, vt infra eadem, quæſtio ſeptima, accuſatio, &c. ſi quis erga, nã ſi poſt admonitionem eccleſiæ nollet pœnitere, iſti poſſunt eſſe teſtes admonitionis factæ, & hoc innuit litera, vbi dicit, forte quod tu ſcis, & ego ſcio. Argum. eſt ad hanc ſolutionem, extra de iud. nouit. Sed iſti opponitur: quare ergo dicit Auguſt. tu ſolus noſti? Reſpondet hic, ſolus, & non excludit paucos, ſed multitudinem. ſi diſtinctio. octaua, ſi ſolus, & ibi. Quomodo ſedet ſola ciuitas, ideſt cum paucis. ſic 15. quæſtio. 7. §. ſolus. infra ead. quæſt. 7. §. de his. Nunc quæritur vtrum hoc ſit præceptum omnibus? Videtur, quòd iſtud extendatur ad omnes, infra ead. quæſt. 7. quapropter, 11. quæſtio. 3. præcipue. 24. quæſt. 3. tam ſacerdotes. 45. diſtinct. ſed illud quod H. concedit 1. Sed dura eſt hæc opinio, & cõſtituit oẽs tranſgreſſores. Sed dicit, quod eſt mandatum ad omnes. qui ſunt in magiſtratu poſiti, ſiue ſint clerici, ſiue laici, argum. 23. quæſt. 4. duo iſta 17. quæſtio. 4. de presbyterorum, tamen ad alios eſt conſilium, & hoc eſt verum de peccato iam facto: ſed de peccato adhuc faciendo omnibus eſt præceptum 22. quæſtio, quinta, hoc uidetur, 94. d. diaconi, extra de cog. ſpi. tua. Et intellige primam partem quando prælatus ſcit peccatum per ſe. Secundam, quando ei ab alio denuncia-

Correctio fraterna an ſit de præcepto.

1 Et ſic intellige hoc ſi peccauerit, &c. ſed dic, ꝙ ibi Matt. 8. loquebat dominus Petro, ꝑ quod patet, ꝙ prælatis tãtummodo dabat hoc præceptum.

a ¶ Sed proditor.] Sed nonne Dominus prodidit crimen Iudæ, cum dixit: Qui intingit manum mecum 2. in paropſide ſupra ead. unus, & Paulus crimen Iudæorum tribuno, ut 23. quæſ. 3. Maximianus? Reſponde, illi quibus dicebatur, poterant tantum prodeſſe 22. quæſt. 5. hoc uidetur. Item contra. ff. de iniu. cum qui. Sed illud intelligitur quando quis directe uult aliquem accuſare.

Chriſtus nũquid reuelauit crimen Iudæ?

2 D: hoc legi. & not. de conſ. d. 2. cũ oẽs in glo. cum dixit. ibi uideas.

b ¶ Suſpicatus.] inf. 32. q. 1. dixit Dominus.

c ¶ Nouerat.] Vnde conceperat.

d ¶ Occulte.] i. non accedere ad eam: non tñ noluit eã a ſe repellere. 27. q. 2. prius quam. Vel occulte. i. ſine probatione: quod hodie non licet, 35. q. 6. multorum.

e ¶ Scriptura.] Euangelica cum Apoſtolo dicente: Peccantem coram omnibus argue.

f ¶ Et ſic agendum.] 6. q. 2. ſi tantum. 11. q. 3. ſanct. ext. de off. ord. ſi ſacerdos.

g ¶ Quando in nos.] ideſt, uno, uel altero ſciente: ſed etiam quando nullus ſcit; dum tamen præſumptio ſit contra eum qui peccat.

h ¶ Nouit, &c. epiſcopus.] De ſe loquitur Aug.

i ¶ Hac charitate.] Scilicet Euangelica, alias charitate, in originali Auguſtini.

K ¶ Zelantib.] Argu. malo zelo denunciantem crimen fratris.

aliquando maritorum ſalutem quærentibus. Nos non prodimus[a] palam,ſed in ſecreto arguimus. Vbi contigit malum,ibi moriatur malum.Non tamen vulnus illud negligimus;ante omnia oſtendentes homini in tali peccato conſtituto, ſauciamque gerenti conſcientiam,illud vulnus eſſe mortiferum.

4 *Quando verò crimen eſt notum alijs, & non iudici, nec tunc ſine examinatione feriendū eſt; quia in crimen ſibi occultum iudex ſententiam ferre non debet.*

Vnde Euariſtus Papa ait epiſtola ſecunda †.

† Et Gregorius. l. Mor.19. c. 23. & in conc. Tribur. c.22. Anſ.l.3.c. 67. Poly.l.7.tit. 1. Burc.l. 11. c.9. Pann.l.4.c. 116. Iuo p.5.c. 240.

¶Sententia non præcipitanter ferenda eſt. Cap. XX.

DEus omnipotens, vt nos a præcipitatæ ſententiæ prolatione compeſceret, cum omnia nuda,& aperta ſint oculis eius: mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare,priuſquam manifeſte agnoſceret,quæ dicebantur. Vnde ipſe ait: [Deſcendam[b],& videbo, vtrum clamorē, qui venit ad me, opere compleuerint; an non eſt ita, vt ſciam[c].] Deus omnipotens, cui nihil eſt abſconditum, ſed omnia ei manifeſta ſunt, etiam antequam fiant; non ob aliud hæc;& alia multa (quæ hic prolixitatē vitantes nō inſeruimus) per ſe inquirere dignatus eſt: niſi vt nobis exemplum daret,ne præcipites in diſcutiendis,& iudicādis negotijs eſſemus: & ne mala quocunque prius quiſquam præſumat[d] credere,quam probare[e]. Cuius exemplo monemur: ne ad proferendam ſententiam vnquam præcipites ſimus, aut temere, indiligenterque indiſcuſſa quæq. quoquo mō[f] iudicemus,dicente veritatis voce: [Nolite iudicare, vt non iudicemini: in quo enim iudicio iudicaueritis,iudicabimini, *& reliqua.*] Nam mala audita nullum moueant: nec paſſim dicta abſque certa probatione quiſquam vnquam credat: ſed ante audita[g] diligenter inquirat[h]: ne præcipitando quidquam aliquis agat. Si enim Dominus omnium,Sodomorum mala,quorum clamor ad cœlum vſque peruenerat, omnia ſciens prius nec credere,nec iudicare voluit, quam ipſe ea cum fidelibus teſtibus diligenter inueſtigans, quæ audierat, opere veraciter cognoſceret: multo magis nos humani †, & peccatores homines, quibus incognita ſunt oc-

Heb. 4.

Gen. 18.

Matth. 7.

30.q.5.nullum. eo.

† *al. qui ſumus homines, & peccatores, quibus.*

fratris audiendum: Hoc eſt verum,ſi proſequatur ſuam iniuriam,vt infra q.7.ſi quis erga.

a ¶ Non prodimus.] Ad querelam earum.

QVANDO VERO. Hæc eſt quarta pars huius quæſtionis,in qua vult probare, quod ſi notum eſt alijs, & non iudici tāquam iudici, nihilominus eſt cauſa examinanda: & hoc probat p cap.ſeq Io. de Fant.

CASVS. Hic ponit Gratianus ſecūdum membrū ſuæ diſtinctionis.ſ. quādo crimen eſt notū alijs, & non iudici: & in hoc caſu ſeruandus eſt ordo iuris: & hoc oſtēdit per ſequens capitulum.

DEus oīpotens.] CASVS. Sodomitæ erant in notorio delicto, q2 ſeipſis abutebantur: Dominus tamen, licet manifeſta eſſent ei facta Sodomorum, quem nil latet, noluit eos iudicare ſtatim: ſed ipſe cū fidelib. teſtib. diligēter veritatē inqſiuit antequā eos iudicaret. Cuius exemplo monemur, ne p̄cipites ſimus in ſentētia ferenda: quia ſi Dominus,q ſciebat factū, veritatem diligenter īquiſiuit: multo fortius homines iudicātes, qui veritatē neſciunt,debent inquirere diligenter omnia. & neminē ante probationē condemnare,veritate dicente: Nolite iudicare, & nō iudicabimini: & Apoſtolo dicente: Tu quis es qui iudicas, &c.

b ¶ Deſcēdam.] Angelos mittendo, vt infra ſequitur.

c ¶ Sciam. Tanquā iudex ſi habes. ſciā, tunc tranſpone literam ſic, vt ſciam an non eſt.ita. ideſt,an non hoc ſit ita,& tunc incipit verſus ibi: Deus omnipotens ſi habes,ſciat: tunc incipies verſum. An non eſt ita vt ſciat: & leges interrogatiue vſque ad locum illum: non ob aliud hæc,&c.

d ¶ Præſumat.] Præſumendum eſt enim quemlibet eſſe bonum,ut 11.q.3. abſit.extra de præſum. dudum.

e ¶ Quam probare.] ideſt, examinare.

f ¶ Quoquo modo.] i.diffinitiue, uel interlocutoriæ.

g ¶ Audita.] Sup.d 81.ſi quid uerò. inf.11.q.3.in cunctis,& extra de præſum.dudum.

Inquirens, quos teſtes admittere debeat.

h ¶ Inquirat.] Cum iſtud c. locum habet tantum in cā inquiſitionis: ut extra de acc. qualiter 2,uidetur q tantum honeſti teſtes ſint ibi admittendi in cauſa inquiſitionis, eo q dicit,fidelib. & eadem decr. dicit, de prouidis,& honeſtis,& dec.dicit, vbi de ſimonia agitur, propter immanitatem ſceleris admittūtur criminoſi, & loquitur ibi in cauſa inquiſitionis,& ſic videtur,q in minoribus criminibus non ſint admittendi criminoſi, vt extra de ſim.per tuas. Sed eſt argum. contra extra de re iudica.cum I. & A. Satis poteſt dici, q ſi extranei teſtes inducuntur in cauſa inquiſitionis,requiritur q nō ſint criminoſ, ſed in illis qui ſunt teſtes de ipſa eccleſia,ſufficit qualeſcunque ſint: dummodo non ſint inimici, uel corrupti. Io. Quidquid Io. dicat,ego non credo,quod teſtes criminoſi admittātur in cauſa inquiſitionis: niſi eſſent de crimine emendati, extra de teſt.teſtimonium. In exceptis tamen criminib. bene admittuntur criminoſi,niſi ſint conſpiratores, uel capitales inimici. extra de ſimo.per tuas 2,quod intelligunt quidam ſi ille contra quem ſit inquiſitio,fuerat malæ famæ.alioquin criminoſi non admitterentur,ut innuit illa decr. per tuas. & ſup.ead.in primis.uer.de perſona Stephani,ibi.quod autem, &c.B.

QVAN-

QVANDO AVTEM. Hæc eſt quinta pars q. In qua dicitur, ꝙ ſi notorium eſt omnibus & iudici, ſcilicet per euidentiam facti: tũc poteſt iudex illum punire, & hoc probatur per ſeq. c. Ioan. de Fant.

CASVS. Hic ponit Grat. tertium membrum ſuæ diſtinctionis.

eo. melius enim probatur aliquid per ipſum factum, quàm per teſtes. ff. de ſer. l. 2. in fi. & extra de app. dilecti. & ff. de min. minor. & 27. q. 1. nec aliqua. Sed pone ꝙ reus negat aliquid eſſe notorium: nunquid ſufficiunt duo teſtes ad probandum aliquid eſſe notorium? Sic, ſicut duo poſſunt ꝓbare famam, vt ext. de teſti. tam literis. & per duos teſtes ꝓbatur ꝙ ſeptẽ interfuerũt, 1 C. d bo. poſ. bonorũ. & per duos probaẽ ſubſcriptio trium, ut C. de fi. inſtru. cõparationes, C. de teſti. l. teſtiũ.

culta iudicia, Dei; & hæc præcauere, & nullum ante veram, iuſtamque probationem iudicare, aut damnare debemus, manifeſte apoſtolo dicente Paulo: [Tu quis es, qui iudicas ſeruum alienum? ſuo enim Domino ſtat, aut cadit.

Rom. 14.

5 *Quando autem crimen notum eſt iudici & alijs, aliquando reus inficiatur factum; veluti ſi quis negaret interfeciſſe eum, quem ſub oculis iudicis* [a] *in cõſpectu multorum interfecit. Hic, quia ſe reum negat, ſine examinatione feriri nõ poteſt. Aliquãdo euidẽtia ipſa operis reũ eſſe teſtatur; quando opere publico crimen ſuum confitetur: tunc poſt ſecundã, & tertiã correctionẽ* [b] *ſine examinatione dãnãdus eſt, vel puniẽdus ſi incorrigibilis extiterit. In hoc itaq; vltimo caſu intelligẽda eſt auctoritas illa Ambroſii, & Nicolai: [Manifeſta, accuſatione nõ indignẽt.] Fornicator enim ille, in quem, ſine examinatione, ſententia Apoſtolica proceſſerat, publice coram omnibus nouercam ſuam pro vxore habebat. Lotharius quoque, de quo Nicolaus ſcribit, ſimiliter publice vxorem ſuam dimiſerat, & aliam ſuperduxerat.*

Su. ea. manifeſta. & quæ Lotharius.

Vnde idem Nicolaus Papa ſcribit archiepiſcopis, & epiſcopis per Galliam, Italiã, & Germaniam cõſtitutis.

¶Sine accuſatione manifeſta ferienda ſunt. Cap. XXI.

Iuo p. 8. c. 226. Regino omnia hęc refert li. 2. Chron. nu. 875.

SCelus, quod Lotharius rex (ſi tamẽ [c] rex veraciter dici poſſit, qui nullo ſalubri regimine, corporis appetitus refrænat, ſed lubrica eneruatione magis illicitis eius motibus cedit) in duabus [d] fęminis, Thietberga ſcilicet, & Gualdrada cõmiſit, omnibus manifeſtum eſt. ¶Sed & dudum epiſcopos Thietgandum, & Gũterium in tali facto eum habuiſſe tutores, atq. fautores pene totus nobis orbis vndiq; ad limina; ſeu ſedem confluens Apoſtolicã referebat. [e] *& infra.* ¶ Igitur decernente nobiſcũ ſancta ſynodo in præſentia depoſiti, & ab officio ſacerdotali excommunicati, atque à regimine epiſcopatus alienati indubitanter exiſtunt.

b ¶ Correctionem.] Arg. admonitionem debere præcedere in notorijs, vt inf. ead. q. vlt. c. vlt. 12. q. 2. indigne. Ioan. 2

SCelus.] CASVS. Hoc c. diuidiẽ in duas partes. In prima parte diciẽ, quod ſcelus Lotharij erat omnib⁹ manifeſtũ, quod ipſe commiſit, Thietbergam vxorẽ propriam dimittendo, & Gualdradam ſuper inducendo. In ſecunda parte quæ incipit ibi. [Sed dudum.] Dicitur ꝙ duo epiſcopi Thietgãdus & Gunterius iniquitati eius conſenſerũt: & qa hoc erat omnibus manifeſtum, ſicut fere totus orbis referebat: ideo à ſancta ſynodo depoſiti, & ab omni ſacerdotali officio vſq; in hodiernum diem excommunicati exiſtunt.

c ¶ Si tamen.] 21. di. cleros.

d ¶ In duabus.] S. Thietbergam repellendo: & Gualdradam ſociando ſibi.

e ¶ Referebat.] Hi epiſcopi nõ fuerũt depoſiti propter publicã famam, ſed quia erant confeſſi crimẽ ſuũ, vt 11. q. 3. Thietgãdum ſola fama. n. non ſufficit ad depoſitionem, ut ext. de coha. cle. tua, nec propter famam dẽ aliquid manifeſtũ, vt ext. de conſan. & affi. ſup eo. & in fama rẽqritur ordo iuris, vt ſu. ea. Deus. §. qñ autẽ.

ADDITIO. Tamen Ioan. Fabri dicebat hoc eſſe vbi per publicam famam aliqui condemnantur criminis euidentia ſuffragante Archidiaco.

1 Concor. dũ hac glo. Bar. in l. 1. §. ſi quis neget. ff. quemadmodũ. teſ. aper. & i l. 2. C. de erro. Aduo. & Alex. de Imo. in l. bonorũ. C. de bo. poſ. ſm tabu.

2 Ad idem ſu. 81. diſtin. ſi qui ſunt. Arg. contra 24. q. 3. de illicita. qđ admitto de notorio manẽte actu Lau.

Fama ſola non ſufficit ad depoſitionem.

QVAESTIO II.

QVod au-

ctionis: ſcilicet quãdo crimen notum eſt iudici & alijs, & tunc ſubdiſtinguit: quia aut negat aut confitetur. vel notorium eſt ita ꝙ inficiari non poteſt: ſi negat, ordo iuris ſeruari debet licet iudex & alij multi ſciant. Si ipſe confitetur, vel factum eſt ita notorium ꝙ inficiari non poteſt: tunc poſt ſecundam & tertiam admonitionem: ſi incorrigibilis erit, poterit cõdemnari: & in hoc caſu intelliguntur c. manifeſta quæ Lotharius, &c. de manifeſta. Seq. §. patet. & per te videbis.

a ¶ Iudicis.] Non ſedentis pro tribunali ſi enim pro tribunali ſederet, & contingeret te aliquid ibi facere poſſet te ſtatim punire, ac ſi probaretur per teſtes coram

Notorium & fama per duos teſtes probari pñt.

QVod autem.] CASVS. Hic intitulatur ſecunda quæſtio, qua quæritur, an expoliatus ſit reſtituendus anteq̃ iudicetur, uel cogatur venire ad cauſam, & certe ꝙ reſtituendus ſit, multorum auctoritatibus probatur: niſi in modum exceptionis probetur ſpoliatio.

 a ¶Quod

a ¶ Quod autem.] Hæc eſt differentia inter quæſtionem aſtam & illam, quæ eſt inf. 3. q. 1. quia. Hic petitur reſtitutio in modum exceptionis: ibi in modum actionis.

accuſari, niſi prius poſſeſſiones, & omnia ablata quacumque fraude, ei fuerint reſtituta cum fructibus ante accuſationem perceptis. & hæc faciant, primates & ſynodus.

e ¶ Ingenio.] Qui ergo dolo alterius renunciat, iuri ſuo reſti-

tem a expoliatus ante iudicem ſtare non poſſit, multis auctoritatibus probatur. Ait enim Ioannes Papa I. ad Zachariam archiepiſcopum.

Et Euſebius Papa epiſt. 2.

¶ Ante litem conteſtatam poſſeſſori cuncta ſunt reſtituenda. Cap. I.

ANtiquitus decretum eſt, vt omnes poſſeſſiones, & omnia ſibi ſublata, atque fructus b cunctos ante litem conteſtatam c perceptos a epiſcopus, vel primas poſſeſſori reſtituat. d

Pann. l. 4. c. 47.

a ¶ Perceptos.] *In vetuſtis exemplaribus, & epiſtola Ioannis, itemque Euſebij eſt,* perceptos, vel primas poſſeſſori reſtituat.

Item Nicolaus Papa.

¶ De eodem. Cap. II.

OMnes leges tam eccleſiaſticæ, quàm vulgares, & publicę præcipiunt, vt omnia ſibi ablata reſtituantur ei, qui ſuis eſt rebus expoliatus.

33. q. 2. hiſtoria. §. hæc omnes. In præfatione. Iſido. in collectionẽ ſuam.

Item Stephanus Papa, epiſtola ſecunda.

¶ Nullus debet accuſari, dum ſuis rebus fuerit ſpoliatus. Cap. III.

NVllus epiſcoporum, dum ſuis fuerit rebus expoliatus aut à ſede propria, qualibet occaſione pulſus, debet accuſari, aut à quoquam poteſt ei crimen obijci, priuſquam integerrime reſtauretur, & omnia, quæ illi ablata quocunque ingenio e fuerant, legibus redintegrẽtur, & ipſe proprię ſedi, & priſtino ſtatui regulariter reddatur. ita vt omnes poſſeſſiones, & cuncta ſibi iniuſte ablata, atque fructus omnes ante cœptam accuſationẽ, primates, & ſynodus epiſcopo, de quo agitur, funditus reſtituant.

Bur. l. 1. c. 141. & 142. Iuo p. 5. c. 155. & 156 Cōcor. Pan. l. 4. c. 49.

¶ *Caput hoc ſuæ integritati ex originali eſt reſtitutum.*

Item Euſebius fratribus conſtitutis per Alexandriam, & Aegyptum, epiſtola ſecunda.

Et in decretis Ioannis I.

¶ Nec conuocari ad ſynodum, nec in aliquo debet iudicari ſpoliatus. Cap. IV.

IN ſcripturis veſtris reperimus, quoſdam epiſcopos veſtris in partibus à proprijs ouibus accuſatos, aliquos videlicet ex ſuſpicione, & aliquos ex certa ratione: & id-

Anſel. l. 3. c. 44. Iuo p. 5. c. 149. Pann. l. 4. c. 45.

ANtiquitus.] CASVS. Statuitur in hoc cap. quòd Iudex poſſeſſiones & omnia ablata cũ fructibus ante litem perceptis faciet expoliato reſtitui, q ante ſpoliationẽ poſſeſſor extiterat. Idẽ fere dicitur in illo capitulo: Oẽs leges de hac materia loquentes.

b ¶ Fructus.] Perceptos & percipiendos, vt extra de reſt. ſpo. grauis. & reſtituẽdus eſt ad omnem cauſã in qua eſſet, ſi ñ fuiſſet ſpoliatus ff. de vi, & vi ar. l. 1. §. non ſolum.

Exceptio ſpoliationis eſt dilatoria.

c ¶ Ante litem conteſtatam.] Ideo autem dicitur ante litẽ cōteſtatam, quia exceptio ſpoliationis eſt dilatoria, & ſic eſt ante lit. cōte. proponẽda: tamẽ ſi vult directe agere d ſpoliatione, etiam poſt lit. cō te. hoc poteſt facere, vt extra de cau. poſ. paſtoralis.

d ¶ Reſtituat. Tamẽ ſi in modũ exceptionis probatur ſpoliatio non ideo fit reſtitutio, vt extra de or. co. cũ dilectus. Dico tamẽ decre. illã hic nõ habere locũ: qa vbi excipitur de ſpoliatione cōtra illum qui crimẽ intendit, bene reſtituit, ſi ſpoliationem probat, put intelligo omnia hęc iure. ſecus vbi vtraque quęſtio eſt ciuilis, vt ĩ illa decre. cũ dilectus. In hoc tamen cautus ſis, q ſi aduerſarius tuus cõuenit te ſup re aliqua, ſi vis dicere te ſpoliatum eſſe eadẽ re, vtilius eſt tibi ut directe petas reſtitutionem: quia ſi probas ſpoliationem directe agendo, duo conſequeris; & quod prius audieris; quod reſtitueris. ñ prius pbes reſtitutionem, licet aduerſarius prius propoſuerit actionem ſuam, ut extra de reſti. ſpo. ex cō quæſtione. Sed ſi de alio agit aduerſarius, & tu ſuper alio dicis te ſpoliatum, vtilius eſt tibi ut in modum exceptionis proponas ſpoliationem, ſi aduerſarius te præuenit in querela. Nam ſi directe velles agere prius audiretur aduerſarius quam tu: ſecus ſi excipiendo, ut extra de ordi. cog. cum dilectus.

Conuentus ſit cautus circa ſpoliationem opponendam.

NVllus epiſcoporum.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod nullus epiſcopus poteſt uel debet ab aliquo

reſtituendus eſt. 1 ſicut ſi eſſet violentiam paſſus, quia in hoc caſu vim & fraudem æquiparat ſibi canon. 15. q. 6. c. 1. & infr. eo. prox. q. 1. redintegranda. Io.

1 Cũ dolus dedit cauſã contractui. L. d quo no. ext. de emp. & ven. c. 3. in fi. & 7. q. 1. c. ſuggeſtum. in glo. vlt. Arch.

ADDITIO. De hoc not. 7. q. 1. ſuggeſtum. in gl. vlti. Arch.

IN ſcripturis veſtris.] CASVS. Quidam epiſcopi à proprijs ciuibus fuerunt accuſati: aliqui ex ſuſpicione: aliqui ex certa ratione, ſed quia rebus ſuis fuerant expoliati, mandat. Dominus Papa, quod non vocentur, ante reſtitutionem, ad cauſam vel ſynodum: Idem dicitur in capitulis ſequentibus, eo addito quod epiſcopi recte indicantes tales cauſas debent in eccleſia

tractare

tractare, ut ipſi poſſint eſſe teſtes ſingulorum : nec debent etiam accuſati reſpondere niſi prius reſtituantur.
a ¶ Nec in aliquo iudicari.] A ſpoliatore nullum poteſt obijci crimen ſpoliato. extra de reſt. ſpol. in literis, &c. item cum quis. niſi ſuam proſequatur iniuriam: vel

Spoliato a ſpoliator nullum crimen poteſt obijci.

tio, quia inermes non poſſunt reſiſtere inimicis, ut inf. 3. q. 2. c. 3. & cap. ſi quis epiſcopus, & etiam communio hominum eſt reſtituenda, ſi eſt iniuſte excõmunicatus, vel ſuſpenſus. ar. inf. q. 5. ſuper cauſa. in fi. quia verbũ reſtituendi, plenam & perfectam habet ſignificationem. argum. infra capit. prox. & arg. extra, vt lit. non conteſta. accedens. in fin. ff. de vſur. l. videamus. §. in Fauiana.

Inermes nõ poſſunt inimicis reſiſtere.

circo quoſdam ſuis eſſe rebus expoliatos; quoſdam verò a propria ſede pulſos. Quos ſciatis nec ad ſynodum comprouincialem, nec ad generalem poſſe vocari, nec in aliquo iudicari,[a] antequam cuncto, quæ ei ſublata ſunt, legibus poteſtati eorum redintegrentur.

Item Iulius Papa in epiſtola ad Orientales, c. 35. & 8.

¶ De eodem. Cap. V.

Burc. l. 1. c. 144.
Iuo p. 5. c. 257.
Pann. l. 4. c. 46.

NVllus poteſt conuocari, aut iudicari, antequam omnia ſibi oblata, & omnia iura [b] ei in integrum reſtituantur: quia nõ habet priuilegium, quo poſſit exui iam nudatus.

¶ *Caput hoc confectum eſt ex decretis Iulij trigeſimoquinto, & octauo uerbis tamẽ mutatis, & alio modo depoſitis.*

Cap. l. 6. c. 287.
Et in capitulis Hadriani, c. 2.

Item Zepherinus Papa ad epiſcopos Aegypti, epiſtola 2.

¶ De eodem. Cap. VI.

Iuo p. 5. c. 246.
Pann. l. 4. c. 43.

PReceptum ergo eſt in antiquis ſtatutis, epiſcopos eiectos, atq; ſuis rebus expoliatos eccleſias [c] proprias recipere, & primo ſua omnia eis reddi; & demum, ſi quis eos iuſte accuſare voluerit, ęquo periculo facere: iudices eſſe decernentes epiſcopos recta ſapientes, & in eccleſias conuenientes, vbi teſtes [d] eſſent ſingulorum, qui oppreſſi videbãtur: nec prius eos reſpondere debere, quam omnia ſua eis, & eccleſijs eorum, legibus integerrime reſtituantur.

PRæceptum.]
c ¶ Eccleſias.] Extra de appel. qua fronte. inf. 23. q. 8. conuenior. extra de immu. eccl. c. 1. & c. cum eccleſia.
d ¶ Teſtes.] Arg. ibi cauſam tractandam vbi teſtes poſsũt haberi. 3. q. 9. hortamur. & extra de appel. ex parte. & extra de off. iud. ord. ſignificauit. & 33. q. ſecũda, ſiue Ioan.

QVAESTIO III.

In cap. Hadriani c. 24. in epiſt. 1.
Sixti tertij.
Cod. Theod. l. 16. ti. 2. cap. 41.

QVa autem [e] pœna feriendi ſint, qui in accuſatione deficiunt, canonum cẽſura definit. Pœnam cum illati criminis cum diſpendio exiſtimationis accipient.

Vnde Gaius a Papa.

a ¶ Gaius.] *Sic eſt in plerisq; vetuſtis, & habetur hoc caput in epiſtola unica ipſius, in qua proxime his antecedunt verba capitis.* Si quis epiſcopus. *infra ead. q. 7. In vulgatis autem hic citabatur Gelaſius.*

QVa autẽ.] Hæc quæſtio diuiditur in quinque partes: in quarũ prima probat tribus auctoritatib. quod accuſator calumnioſe debet feriri pœna talionis. Secunda ibi, [Aliud.] Tertia ibi, [Sed aliud.] Quarta ibi, [Notandũ eſt.] Quinta ibi, [Notandum quoque.] Ioann. de Fan.

CASVS. Hic ponitur tertia quæſtio, qua quæritur, qua pœna ſint feriendi, qui in accuſatione dẽficiũt, & certum eſt pœna talionis, cũ infamia notentur: quod probatur per ſequentia c. niſi errore decept[us] vel temeritate, vel iracũdia accuſauerit.
e ¶ Qua aũt.] Accuſator in quinq; peccare põt: aut errore decipitur, aut temeritate ſeu calore iracundiæ ad accuſandũ [2] prouocatur, aut calumniatur, aut prænaricatur, aut tergiuerſatur: ſed in omnibus his caſibus, ſi deſiſtit impetrata abolitione quacunque, non punitur, nec infamis eſt, vt C. de abol. l. 1. & 2. Item ſi non impetrauit abolitionẽ, parcitur ei in duobus primis caſibus, vt inf. ead. §. notandum. ſecus ſi eſt, vel calumniator, uel præuaricator, vel tergiuerſator. Calumniator tenetur ad pœnam talionis, vt inf. eadem, c. 2. & 3. Prẽuaricator poſtea neminem poteſt accuſare: & extra ordinem punitur, vt inf. ea. §. notandum. in fine. Tergiuerſator [3] punitur in quinque libris auri, ut ff. de præua. l. tertia in fine. Teſtis etiam calumniator pœnam talionis ſuſtinet. tertia. quæſtio. nona. nihilominus, 33. quæſt. 5. hæc imago. & ſm Goff.

Accuſator in quinque peccare poteſt.
2 Alia tria membra colligũtur inf. ea. gl. verſ. ſecus.
Calũniator, p̃uaricator, Tergiuerſator.
3 Is eſt tergiuerſator, qui terga vertit aduerſario: & circa abolitionem deſiſtit. & hic incidit in Tur. & extraordinarie punitur. inf. ea. præuaricatori. uerſ. ſi quis autẽ. ff. ad Turpi. l. 1. §. ſi quis ſm Goff.

vel niſi ſit tale crimẽ, ad quod quilibet admittatur. ar. 2. q. 1. in primis. Sed ab alio poteſt accuſari de alijs criminibus: ſed nõ illo pro quo eſt ſpoliatus. arg. 5. q. 2. ſi primates. [1] a contrario ſenſu. extra de app. ad hoc. &c. propoſuit. alioquin delictum eius maneret impunitũ, ſi de nullo crimine poſſet accuſari ab aliquo. l. Ego nõ credo, ꝙ in aliquo ſpoliator admittatur contra ſpoliatum, niſi prius facta reſtitutione, ut extra de ordin. cog. cum dilectus, & vt dicitur in hac queſt. per totũ, & inf. 3. q. 1. c. 1. 2. & 3. vbi generaliter videtur, dici, quod nullum crimen poſſit ſpoliato obijci.
b NVllus poteſt.] ¶ Omnia iura.] Etiam incorporabilia, ut extra vt lit. penden. a memoria. Eſt ra-

1 Sumpto ar. a contrario ibi: nec rñdere æmulis. L. & ſm L. & Hug.

C.de teſtib.l.nullum.& hoc ſecundũ opi.H. nos tñ dicimus.ꝙ teſtis nullo modo ſuſtinet, vel ſe obligat ad pœnam talionis,vt not.33.q.5.hęc imago.Si autem tulerit, aliàs falſum teſtimonium,ponitur extra ordinẽ,6.q. 1. quicunque.De teſte poſuit Gratian.in temathe. ſed hic omiſit.

CASVS.Dictum eſt ſup. ꝙ calũnioſe accuſantes ſi in accuſatione defecerint,ſunt puniendi. Nunc dicit Gratianus,quòd aliud eſt crimen falſo obiectum, non ꝓbare & aliud ſi conuitium non probauerit.primum ſine abolitione nulli conceditur:hoc omnibus licet.

De ijs,qui non probanda obijciunt. Cap. I.

SI quis circa huiuſmodi perſonas non probanda detulerit,auctoritate huius ſanctionis intelligat ſe iacturam infamiæ ſuſtinere;[a] vt damno pudoris, & exiſtimationis diſpendio diſcat ſibi alienę verecundiæ impune inſidiari ſaltem de cætero non licere.

Item Damaſus Papa ad Stephanum archiepiſcopum, epiſtola 3.

¶Si accuſator in accuſatione defecerit; talionem recipiat. Cap. II.

CAlumniator,[b] ſi in accuſatione defecerit,talionem[c] recipiat.†

ßVerba ipſa Damaſi referuntur inf.4.q.4.c.nullus intro ducatur.

4.q.4. nullus introducatur.

† Conc. tex. in l. 1. ff. ad Turp.in l.ꝗ crimẽ. & ibi Cy. C. qui accuſ. non poſ.

Item ex decreto Hadriani Papæ in capitulis ab ipſo collectis,c.52.in medio.

Et ex Fabiano. inf. 3.q.6.c.1.& ex Sixto inf.ea.q.8. ꝗ crimẽ.

¶De eodem. Cap. III.

QVi non probauerit,quod obiecit;pœnam,quam intulerit,ipſe patiatur.

Item α.

α¶Item.]*Sic eſt in plerisq; vetuſtis codicibus.In vulgatis autem legebatur,* Item Damaſus Papa. *Extat autem caput hoc in capitulis Hadriani,c.62. & in concilio Eliberitano,c.75.Iuo citat ex Cartaginenſi.Et in tomis conciliorum adiungitur Cartaginenſi tertio.*

¶De his,qui falſis criminibus aliquem impetunt. Cap. IIII.

Anſ.l.3.c.92. Iuo p.6.c.240. Burch.l.2.c.195.

SI quis epiſcopum,[d] aut presbyterum, aut diaconum falſis criminibus appetierit,& probare non potuerit; nec in fine α dandam ei communionem[e] cenſemus.

α ¶Nec in fine.]*Sic legitur in concilio Eliberitano nõ in hoc tantũ canone,ſed etiam in alijs: quam ob cauſam,atque etiã ob gloſſam nihil eſt mutatum. Apud Hadrianũ tamen eſt,*niſi in fine dãdũ ei nõ eſſe cõmunionẽ. *Apud Iuonem,*non niſi in fine dandum ei eſſe communionem.

2 *Aliud eſt accuſationẽ non implere,& aliud eſt,conuiciũ nõ ꝓbare. Illud enĩ nulli ſine abolitione;hoc oĩb.licet.*

Vnde Fabianus Papa ad Hilarium epiſcopum,epiſt.3.

Cod. Theod. lib. 9. tit. 1. l. 1. in interpretatione & in ca. l.7.ca.364. & ĩ epiſ. Sixti tertij, c. 3. & in c.Hadriani,c. 51.

Ira duos hẽt effectus.

2 Cũ probare nõ poſſit, vel noluit, vt 5.q.1.c.1. & 2. in fi. & ſic etiã intellexit H.in c. inf. alle. ſi ꝗs ſacerdotũ. quod dic vt not.1.q.1. in ſum.in fi. Arch.

¶Conuicium non eſt pro accuſatione habendum. Cap. V.

Anſ.l.3.c.89 Iuo p.5.cap. 324. Pã.l.4.c.74.

SI quis iratus[f] crimen aliquod cuilibet temere obiecerit,cõuicium non eſt pro accuſatione[g] habendũ: ſed

SI quis.] CASVS. Si quis aliquem accuſauerit,& crimẽ illatum non poterit ꝓbare, infamis efficitur:& de cętero ad accuſandum non admittitur, cum contra eum de calũnia pręſumatur.

a ¶ Suſtinere.] Non tamen ipſo iure, ſed per ſentẽtiam, vt ff. ex qui.cau.irrog.iſa. Athletas.§. calũniator.& inf.ead.§.notandum.

CAlumniator.] CASVS. Calumniator ſi ĩ accuſatione defecerit,pæna talionis,ideſt,pęna ſimili punietur. Idem dicitur in ſequenti capit.ſi quis epiſcopum.

¹ Calũniator non ſemper punitur talione.

b ¶ Calumniator.] Fallit in ſex caſibus vt 33.qõ.5 hæc imago.& j.5.q. 6. ca.3. tamen ſatis punitur qui amittit ſacerdotium ꝙ recepturus erat.3.q.4. Guiliſarius.Itẽ fallit ext.de acc.ſuꝑ his.& in priuatis criminib.ff. ad Turp.l.1.& in l.priuatis.& forte in denunciatione, extra de calum. cum dilectus, ſed in inquiſitione non eſt pœna ordinaria ſtatuta.& ideo in arbitrio iudicis relinquitur. extr de off. iud. delegat. de cauſis.

c ¶ Talionem.].i.aliam pœnam ſimilẽ. vt inf.ead.c.ꝓxi. ff. de iur.deli.l 1. extra de tranſa.c.ſi. Dic ꝙ pœna,quæ à lege ſtatuitur. retractari nõ poteſt:quæ ab homine bene poteſt.ff. de verb.ſign.l.pæn.

SI quis epiſcopum.] CASVS. Si quis epiſcopum vel alium clericum falſis criminibus accuſauerit: ſi defecerit, etiam in fine non erit ei communio danda.

d ¶ Si quis epiſcopum.]ff.de re.mil.l.omne.§.1. extra de ſent.excom.à nobis.

e ¶ Communionem.]Niſi reſipiſcat,vt ſup.d.50.pœnitentes,contra.& 3.q.10.cos.27.q.1.virgines.

ALIVD.Hæc eſt ſecũda pars huius q. in qua dicitur, ꝙ ſi aliquis irato animo uerba contumelioſa dixerit, non eſt habendum pro accuſatione, & hoc probat per c.ſequens.Io.de Fant.

SI quis iratus.]CASVS Huius c.talis eſt.Si aliquis calore iracundiæ alicui conuitium intulerit, hoc non eſt habendum pro accuſatione. Si autem quod iratus obiecerit,uoluerit probare: hoc c.faciat per ſcripturam; ſe ad pœnam talionis obligando. Si autem quod per iracundiam dixerit, noluerit probare, reus obiecti criminis non habebitur.

f ¶ Si quis iratus.]Ira reſcindit contractum,ff. de publ. licitatio.in princip.& minuit delictum,vt C.de adulter. Gracchus.

g ¶ Pro accuſatione.]Sed pro iniuria 2.ff.de iniur.Item apud

apud.§.1.per totum,Inf.11.q.1.ſi quis ſacerdotum,contra,vbi deponitur, & curiæ traditur, qui dicit epiſcopo conuicium. Sed ibi loquitur de eo qui ex deliberatione, & ſæpe loquitur conuicia.

a ¶ Tractandi.] Id eſt, deliberandi. Et per hoc eſt ar. ꝙ ibi non

b ¶ Iratus.[quod probauit.C.de iniur.ſi non conuicij animo,ſi extra de præſum.cap.1.

c ¶ Iterare.] Hoc ideo dicit, quia ſi iterauerit conuicium non videtur ex iracundia, ſed ex deliberatione dixiſſe.ſic.2.C.ad Vellei,ſi mulier 2.in ſi.

permiſſo tractandi [a] ſpatio id, quod iratus [b] dixit, per ſcripturam ſe probaturum eſſe fateatur, vt ſi fortaſſe reſipiſcens, quæ præ iracundia dixit, iterare [c], aut ſcribere noluerit; non vt reus criminis teneatur.

3 *Sed aliud eſt crimen illatum non poſſe probare α; aliud aliqua promiſſione accuſationem deſerere. Huic enim, qui promiſſione β deceptus accuſationem deſerit, venia datur, illi vero qui crimen illatum probare non valuerit, infamia irrogatur.*

Vnde beatus Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo Corinthiorum, libro quarto, epiſt.50.ſeu.c.94.

α ¶ Probare.] *In pleriſque exemplaribus ſequitur*, quia falſum eſt aliud, &c. *Sed in emendatioribus ea verba vel non habentur, vel alia manu ſunt addita.*

β ¶ Promiſſione.] *Non eſt ſimpliciter dicendum illis qui pro aliqua promiſſione deſerunt accuſationem, ſemper veniam dari. Nam in Paulo de quo in ſubiecto capite loquitur B. Gregorius, aliæ aderant cauſæ, quæ in ipſa epiſtola exponuntur his verbis.* Tamen quia plus eſſe conuenit nos miſericordes, quàm diſtrictos; hanc ei culpam ignoſcimus, atque eum in ordine, locoq; ſuo recipiendum eſſe cenſemus. Nam ei à tempore prolatæ ſententiæ afflictionem, quam pertulit, credimus ad vindictam huius poſſe culpæ ſufficere. *& inferius in eadem epiſtola refert aliqua à prædicto Paulo in vtilitatem eccleſiæ facta, quæ etiam mouere B. Gregorium potuerunt, vt erga eum eſſet clementior: Erant autem in ipſo capite multa B. Gregorij verba omiſſa, quorum nonnulla viſa ſunt addenda.*

Poly.l.1.tit.6. Anſ.l.3.ca.113.

¶ De eo, qui promiſſione illectus accuſationem deſerit. Cap. VI.

PAulum itaque diaconum, quamuis culpa ſua vehementer confundat, quòd deceptus promiſſione [d], ab accuſatione nuper depoſiti quondam epiſcopi ſui deſtiterit; tamen hanc ei culpam [e] ignoſcimus. Omnis γ igitur, qui crimen obijcit, ſcribat ſe probaturum. Re vera ibi ſemper cauſa agitur†, vbi crimen admittitur: & qui non probauerit, quod obiecit, pœnam, quam intulerit, ipſe patiatur.

† *al.* agatur.

γ ¶ Omnis.] *Hinc vſque ad finem in vetuſtioribus, ac melioribus Gratiani codicibus nō leguntur, nec ſunt Gregorij, ſed Fabiani, & Hadriani Pontificum: quæ infra q.8.cap.qui crimen, & 3.q.6.cap.1. citantur ex Fabiano, & cap. fin. ex capitulis Hadriani.*

Anſ.l.8.c.36.

Item Gregorius eadem epiſtola.

¶ De ijs, qui accuſationem deſerunt, vt eccleſiaſticos ordines accipiant. Cap. VII.

EVphemium, atque Thomam, qui pro deſerēda [f] accu-

SED ALIVD EST. Hæc eſt tertia pars q̄ſtionis, in qua dicitur, quod ſi aliquis eſt deceptus ꝓmiſſione teſtium, parcit ei: ſi autem pecunia defecerit, non parcitur illi: & hoc probat duabus auctoritatibus. Io. de Fant.

CASVS. adhuc diſtinguit Gratianus[2], & dicit, ꝙ aliud eſt nō probare crimen, qa falſum eſt illatum crimē: quo caſu nō parcitur: aliud promiſſione aliqua deſerere accuſationem, in quo caſu venia datur: quia deceptus fuit promiſſione pecuniæ: vel quia teſtes ei promiſerūt ſe veritatem de crimine commiſſo dicturos.

PAulū.] CASVS. Paulus epiſcopū ſuum accuſabat: promiſſione eius deceptus, deſtitit ab accuſatione. Dicit Papa, ꝙ licet valde deberet puniri, tñ ei pœnā remittimus.

d ¶ Promiſſione.] Nō promiſſione pecuniæ, talis .n. non poſſet petere abolitionem [3]. nam ſolus ille petit, qui errore vel temeritate, vel calore iracundiæ ad accusādū venit, vel q ſuā iniuriā ꝓſeqtur: vel qui ſuos conſanguineos accuſauerit. C. de abol. l. 2. ideo dic promiſſione, ſcilicet teſtium, qui ei ꝓmiſerāt ferre teſtimonium contra illū, ſed tunc ſequēs c. non facit ad propoſitū magiſtri.

e ¶ Culpā.] Sed non infamiā vt inf. ead. indulgentia.

EVphemium.] CASVS. Iſti duo epiſcopum ſuū accuſabant: ſed ab eodem ad ſacros ordines promoti fuerunt, vt ab accuſatione deſiſterent: quare dominus Papa eos deſpoſuit ab omni officio, priuando.

ei autē. Sed nō ob. qa loquitur hic de inducijs deliberatorijs ibi de ꝑparatorijs. Arch.

2 Adde hic Alexand. de Imo. in l. 1. C. de. erro. cal.

3 Quæ ſit tripliciter. vt not. ſup. ea. q.1. prohibētur. Arch.

Accuſatori an dādæ ſint induciæ.

1 Adde & §.

ibi non erratur, vbi ex deliberatione aliquid fit. Item ex hoc arg. eſt, quod etiam accuſatori dandæ ſunt induciæ, argu. contra 3. quæſt. 3. §. ſpatium 1.

f ¶ Pro deferenda.] Qui ex pacto deſiſtit, fortius incidit

dit in Turpilianum, quàm aliter: quia etiam fœmina in hoc caſu incidit, quæ aliàs non incideret, vt C. ad Turpilia. ſi fœmina. ff. ad Turpilia. mulier.

HINC COLLIGITVR. CASVS. Huius. §. ſic ponitur, Dictum eſt ſupra in illo c. Paulum, quod Dominus Papa culpā remiſit: & ſic per cōſequens videtur quòd infamiā poſſit remittere. Sed cōtradicit Gelaſius: qui dicit, quòd quā quā animas ſaluare per pęnitentiam poſſumus: infamiam tamen abolere nō poſſumus. Similiter Stephanus contradicit: qui dicit: Hos enim ſub nota infamiæ ꝑpetuæ ad pęnitentiā ſuſcepim⁹, ſoluit ſtatim, vbi dicit, vel nō fiunt, & dicit ꝙ nō omnes ſunt infames ſecūdū canones quos ſęculi leges infames dicunt, & ita Paulus non fuit infamis ſecundum canones, licet ſecus ſit ſecūdū leges. Et hoc probatur exemplo mulieris, quæ nubit intra tempus luctus: quæ nō eſt infamis de iure canonum, licet ſit ſecus ſecundum leges. Sed opponit Gratianus huic ſolutioni, nam dicit Stephanus. Omnes infames dicimus quos ſęculi leges infames pronunciat: & ita Paulus, & mulier, quæ nubit intra tēpus, &c. erunt infames ſecundum canones, ſed ſoluit dicendo, quòd illud Gelaſij & Stephani, quā quā animas ſaluare &c. & hoc, ſub nota īfamiæ ꝑpetuæ, &c. intelliguntur de ijs, qb. eſt infamia irrogata per ciuilem iudicem; quæ aboleri non poteſt niſi per ciuilem iudicem. Nec eſt contrariū quod dicitur de muliere quæ nubit intra tēpus luctus, ei, ꝙ dicit Stephanus infames dicimus, &c. quia in matrimonio leges ſacros canones imitantur; & ipſa mulier non eſt infamis nec Paulus: cum ei nondum ſit infamia per ciuilem iudicem irrogata.

b ¶ Infamem. Id eſt, infamandum per ſententiam, non ipſo iure, vt ff. ex quibus cau. irrog. inf. l. Atlethas, licet M. hic notauerit. [Hic fateor planè te mēti tū Gratiane.] qui enim citra abſolutionem deſiſtit, non infamatur, ſed punitur 2. in quinque lib. auri, vt ff. de præua. l. 3. §. vlt. ſed tantum per ſententiam infamatur, ut C. ad Turp. l. 2.

2 De hoc le. & no. inf. c. pręuaricatione uer. ſi qs aūt. & inf. c. ſi quem dic ut ubi. Arch.

ſatione epiſcopi ſui α ſacros ordines acceperunt, eiſdem ſacris priuatos ordinibus eſſe, atque ita, ſicut depoſiti, volumus permanere.

α ¶ Epiſcopi ſui.] *Hæc eſt verba in eo epiſtola loco non ſunt: ſed ex ijs, quæ antecedunt, innuitur, eum à quo Euphemius, & Thomas ideo ordinati fuerunt, vt ab ipſius accuſatione deſiſterent, fuiſſe proprium illorum epiſcopum.*

Hinc colligitur clericorum infamiam [a] *per Romanū Pontificem aboleri poſſe contra illud Gelaſii: [Quamquam animas per pænitentiam ſaluare poſſimus, infamiam tamen abolere non poſſumus. [Contra illud Stephani, qui cum cauſas enumeraſſet, ex quibus infamia irrogatur: [Hos omnes, inquit, ſub nota perpetuæ infamiæ ad pænitentiam ſuſcipimus.] Vel non fiunt infames lege canonum omnes, quos leges ſæculi infames pronunciant, cum Paulus diaconus, qui non impetrata abolitione ab accuſatione deſtiterat, hac auctoritate dignitatem officij ſui recuperauit, quem ſenatuſconſultum Turpilianum infamem* [b] *pronunciat. Quod etiam de ea fateri cogimur, quæ intra tempus luctus nubit: cum matrimonia hodie regantur, iure poli, non iure fori; & iure poli mortuo viro mulier ſoluta eſt a lege uiri: nubat, cui uult. Sed idem Stephanus econtra ſcribit dicens: [Infames dicimus; quoſcunque leges ſæculi infames pronunciant.] Sed illud* [c] *Gelaſij, & Stephani: [Quanquam animas, & c.] & : [Sub nota perpetuæ infamiæ, & c.] de illis intelligitur quibus per iudicem ciuilem infamia irrogatur: quorum* [d] *ſicut examinatio, & caſtigatio, ita, & in integrū reſtitutio non niſi ad ciuilem* [e] *iudicem ſpectat. De ea vero quæ intra tempus luctus nubit, non eſt contrarium ei, quod Stephanus ait: [Infames dicimus, & c.] Cum enim leges ſæculi præcipue in matrimonio ſacros canones ſequi* [f] *non dedignentur; non videntur pronunciare infamem, quæ apoſtolica, & canonica auctoritate non illicitè nubit.*

Iuo par. 6. c. 23. omnia hæc ex Calixto, in cuius ſecūda epiſtola habentur.

ſu. proximè antecedenti ca.

l. 1. ff. de ſenatuſcōſ. Turpil.

1. Cor. 7.

6. q. 1. infames, & in cap. Hadriani, c. 22.

4 ¶ *Notandum eſt quoque, quòd aliud eſt, cum aliquem pœnituerit criminaliter accuſaſſe, & inſcriptionem fe-*

a ¶ Infamiam.] Non facti 1. ſed iuris. Sed videtur ꝙ poteſt, ut inf. 6. q. 1. illi qui contra extra de ſimo. ex diligēti inf. 15. q. 6. auctoritatem. ſu. 1. q. 1. ventum contra. uel ſupple non poſſumus niſi poſt pęnitētiam, vt inf. prox. cap. q. 4. conſanguineorum vel non poſſumus per pœnitentiam, ſed per in integrum reſtitutionem. Vnde bene concedo, quod epiſcopus poſſit tollere infamiam in omni crimine in quo poteſt diſpenſare. nam & ſenatus tollit infamiam, ut ff. de poſtu. l. prima §. de qua. & eccleſia comparatur ſenatui, ut infra 16. quæſtio prima, eccleſia.

1 Concor. l. in bello. §. factæ. ff. de capt. & l. 1. C. de ſen ten. paſ. l. 1. §. de qua. ff. de poſtu.

Infamiā tollit epiſcop⁹.

c ¶ Sed illud.] Suæ ſolutioni obijcit quod eſt ſexta q. 1. in fames.

d ¶ Quorum.] Extra qui filij ſint legi. per uenerabilem, contra.

e ¶ Non niſi ad ciuilem.] Niſi uelis dicere quod Reges iuriſdictionem habebant à Papa.

f ¶ Sequi.] In authentica, ut cler. apud proprios epiſc. §. penult. colla. 6.

NOTANDVM. Hæc eſt. 4. pars. huius qō. in qua dr̄ ꝙ ſi pœnituerit aliquem accuſaſſe, ante litis conteſtationē poteſt deſiſtere, & probat per quandam legem Lombardam. Io. de Fant.

CASVS. Soluit quod dictum eſt, & alio modo, ut locum habeat lex Lombarda, quæ ſequitur, ut dicit Gratianus ꝙ eſt aliud cum quis pœnitet aliquem innocentem criminaliter

minaliter

minaliter accuſaſſe. & ab eo abſoluitur. aliud eſt cum pecuniam accepit à nocente, vt ab accuſatione deſiſtat. Et ad hoc inducit legem ſequentem.

a Si ab innocente.] Et voluntate iudicis, vt C. de abol. l. 1. & vlt.

Si

3. & hanc pœnā nemo præſtat, niſi qui deſiſtit a publico crimine, ff. ad Turpil. ſi quis. §. ſi Stellionatus 2. ſed qui deſiſtit ab accuſatione priuati criminis, infamis eſt, & extra ordinē arbitrio iudicis punitur, vt ff. ad Turpil. & in priuatis. & C. eo. l. 2. Sed ſi accuſator abſens eſt, & citatus noluerit procedere in accuſatione, tum grauius puniūtur quam pœna 5. lib. auri, vt ff. de pę. abſentem. §. 2. Io.

2 Adde uſq; ad quod tēs deſiſtere licet ab accuſ. ſine pœ. no. Bart. in l. q̄ſitum. ff. ad Turpil.

ciſſe ſi ab innocente [a] fuerit abſolutus: aliud ſi pecuniam à nocente acceperit, vt a probatione eius, quod obiecerat, deſiſtat.

Vnde in libro capitularium, c. 175. legitur.

Cod. Theod. li. 9. ti. 37. c. 1. in interpretatione.

¶De eo, quem pœnitet criminaliter accuſaſſe.

Cap. VIII.

Iuo p. 16. c. 251.

SI quem pœnituerit [b] accuſaſſe criminaliter, & inſcriptionem [c] feciſſe de eo, quod probare non potuerit; ſi ei cum accuſato innocente conuenerit [d], inuicem ſe abſoluant. Si vero iudex eū, qui accuſatus eſt, criminoſum eſſe cognouerit, & inter reum & accuſatorem per obreptionem α conuenerit de colludio; pœnam accipiat legibus [e] conſtitutam.

α ¶Per obreptionem.] *Apud Iuonem legitur,* factum per corruptionem conſenſum, de colludio pęnam excipiat legibus conſtitutā. *Sed in interpretationem legis prima, quæ eſt in Codice Theodoſiano, hoc modo,* Per corruptionem de abſolutione reatus conuenerit, is qui reus probatur, remoto conludio pęnā excipiat legibus cōſtitutam.

Tit. 16. ad ſenatuſconſ. Turpill.

5 *Notandum quoq; eſt, quòd ſicut digeſt. libro 48. titulo de abolitionibus criminum l. prima, legitur.* [¶ *Accuſatorum temeritas tribus modis detegitur, & tribus pœnis ſubijcitur. Aut n. calumniantur, aut præuaricantur, aut tergiuerſantur. Calumniari [f] eſt falſa crimina intēdere; præuaricari vera crimina [g] abſcondere: tergiuerſari in vniuerſum ab accuſatione deſiſtere. Calumniatoribus a pœna legitimè † irrogatur. Sed non vtique, qui non probat quod intendit, protinus calumniari videtur. Nam eius rei inquiſitio arbitrio cognoſcentis committitur: qui reo abſoluto [h], de accuſatoris incipit conſilio quærere, qua mente [i] ductus ad accuſationem proceſſerit: & ſi quidem iuſtum eius errorem reperit, abſoluit eum; ſi vero in euidenti calumnia eum deprehendit, legitimam pœnam ei irrogat. Quorum alterutrum ipſis verbis pronunciationis manifeſtatur. Nā ſi quidem ita pronuntiauerit; non probaſti, pepercit ei; ſin aut pronunciauerit; calumniatus*

† al. lege Rhemia. al. Memmia.

NOTANDVM. Hæc eſt 5. pars quæſtionis. in qua facit differētiā inter calūniatorē, & tergiuerſatorem, & præuaricatorem Io. de Fan.

CASVS. Supra in primo, ſecūdo & tertio ca. huius quæſtionis fecit mētionē de calumniatoribus, & in illo c. Paulū. de tergiuerſatore, & iō hic dicit, quid ſit calumniator, quod præuaricatur, & quid tergiuerſator, & qua pęna puniantur.

ACCVSATORVM. CASVS. Accuſator tripliciter delinq̄t. Aut eṁ calumniat̃, ideſt falſa crimina intēdit. Aut præuarıcat̃, ideſt, vera crimina abſcōdit. Aut tergiuerſat̃, ideſt, in totum ab accuſatione deſiſtit ſine iudicis auctoritate. Sed q nō probat, nō ſtatim calumniari vr̃, imò iudex inquirere debet, qua mente, & qua intentione ad accuſationem proſilijt, & ſi in eo iuſtū errorē deprehēderit, abſoluet eū. ſi eū in calūnia deprehēderit, cōdemnabit, ſed ſi ita pronūciauerit, calūniatus es, cōdemnabit eū. & ſi pęnā nō dixit, præ legis auctoritate imponitur, & non arbitrio iudicantis. Si autē ita pronunciauit, non probaſti, uel eum temere accuſaſti, pepercit ei. temeritas enim, &c.

SI quem pœnituerit.] CASVS. Si quem pœnituerit innocentem criminaliter accuſaſſe, & cum eo conuenerit, ad inuicem ſe abſoluant. Si autem nocentem accuſabat, & per obreptionē, ideſt. deceptionem accepta pecunia ab accuſatione deſiſtit, ſtatuta pœna punietur.

b ¶Pœnituerit.] Dum tamen non accuſauerit 1 fallaciter, vt C. de abo. l. fallaciter.

c ¶Et inſcriptionem.] Nam ante inſcriptionem poteſt deſiſtere. ff. ad Turpil. quæſitum. & extra de accuſ. licet. in fine.

d ¶Conuenerit.] Immo etiam eo inuito 30. dies poteſt: niſi reus iam ſit paſſus aliquam iniuriam, ut C. de abol. l. fallaciter.

e ¶Legibus.] Pœna 40. ſolidorum, vt eſt in Lombardia. nam ſecundum legem Lombardam qui deſiſtit ab accuſatione criminis, condemnatur. in 40. ſoldis: ſed ſecundum legem Romanam qui deſiſtit ab accuſatione publici criminis, punitur in 5. lib. auri. ff. de præuar. l.

1 Imò credebat ſe probaturum: nam ſi calūnioſè accuſaretur, non poſſet impetrare abolitionē, vt C. &c. ut ſequitur ſecundum L. Accuſationē deferēs qualiter puniātur.

f ¶Calumniari.] Immo ſic uidetur ꝙ calumnietur, vt ſ. ea. q. proxi. qui non probauerit. Sed intellige, in his 3 quos excuſat neceſſitas, pietatis officium, & criminis enormitas, & iuſtus dolor. C. de adul. quāuis. C. q. accu. nō poſſunt. l. 2. & C. de fal. mone. l. 1. & C. de calum. l. 2.

g ¶Crimina.] ideſt, probationes.

h ¶Abſoluto.] ideſt, abſoluendo 4. ne ſit contra. C. de calum. l. 1. Vel dic abſoluto quo ad animū, ut ff. de uerb. ſign. fugitiuus. Vel dic quod ſi iudex ex officio ſuo vult punire calumniantem, hoc faciat ante ſententiam abſolutionis: vt C. de calum. l. 1. ſed aliquo accuſante ipſum de calumnia quandocunque poteſt, uel idem iudex uel alius, C. de aduo. diuer. iudi. l. 1. & ff. ad Turpill. l. 1. in princ.

i ¶Qua mente.] ideſt, quo aīo venit ad accuſandum.

3 Scilicet ꝙ non ꝓtinus uñt calumniari P.

4 Adde qualiter ꝓprie capiatur hęc dictio abſolutus & abſoluo, in l. ſ. contraria. ff. de uſu. & in l. 1. ff. ad Turpill.

a ¶Legis.]

es condemnauit eum: & quamuis nihil de pœnæ ſubiecerit tamen legis [a] poteſtas aduerſus eum exercebitur. Nã vt Papinianus reſpondit, facti quidem quæſtio in arbitrio [b] eſt iudicantis: pœnæ vero perſecutio nõ eius voluntati [c] mãdatur, ſed legis auctoritati reſeruatur. Si autẽ ß interloquendo dixerit, Titius temere accuſaſſe videtur, non calumniatorem pronunciauit. Tit.15. *Temeritas enim facilitatis veniam continet: & inconſultus [d] calor calumniæ vitio caret; et ob hoc nullam pœnã huic irrogari oportet.] Vlpianus lib.47.tit.de præuaricatoribus, l.1.* † al. conſiſtit. *[¶ Præuaricator, eſt quaſi varicator, qui diuerſam partem adiuuat prodita cauſa ſua. Quod nomẽ Labeo à varia certatione tractum ait. Nam qui præuaricatur, ex vtraq; parte conſtitit †, quinimò [e], ex altera. Is autem præuarinator ꝓpriè dicitur, qui publico iudicio accuſauerit. Cæterũ aduocatus nõ propriè præuaricator dicitur. Quid igitur de eo fiet? ſiue priuato iudicio, ſiue publico præuaricatus eſt hoc eſt prodiderit [f] cauſam, hic extra ordinem ſolet puniri. ¶ Sciẽdum [g] eſt, quod hodie iis, qui præuaricati ſunt, pœna iniungitur extraordinaria.* l.2. Sciendum. *& infra. [h] ¶ Accuſator de præuaricatione cõuictus, poſtea ex lege non accuſat.* l.5. Accuſator. *¶ In oĩbus [i] cauſis (præterquã in ſanguine) qui delatorẽ [k] corrumpit, pro victo habetur.* l.fin.eod.tit. *& inf.lib.48.tit.de abolitionibus criminũ. [¶ Præuaricatorẽ eſſe eũ oſtendimus qui concludit cũ reo, & translatitiè munere accuſandi defungitur, eo ꝙ proprias quidẽ probationes diſſimularet, falſas vero rei excuſationes amitteret.* d.l.1.ad Senatuſcõſ. Turpil. §. præuaricatorem. *¶ Si quis aũt ab accuſatione citra abolitionẽ deſtiterit, punitur. Abolitio priuatim [l] à præſi-*

a ¶ Legis.] Fortè ſecundum diſt. quæ eſt. ff. de pœn. abſentem. in fi.

b ¶ Arbitrio.] id eſt. inquiſitione.

c ¶ Voluntati.] Vt infra 3.q.7. iudicet. C. de pœ. ſi operis. C. ad leg. Iul. de pu. ſeruos. in fi. & ff. ad Turp. l.1. in princ. Sed contra C. de infam. & ſi ſeuerior. 45. diſt. oĩs qui cõtra. & infra 23. q. 5. c.1. contra. de pœ. diſtin. 1. §. pœnę. In omnibus iſtis cõtrarijs dicitur, ꝙ iudex poteſt moderari pęnam. Quidam dicũt iſtud loqui de ordinarijs pœnis, illud de extraordinarijs. Sed hoc nihil eſt, qa in illo c. circumcelliones. 23.q.5.c.1. loquitur de ordinario crimine .ſ. homicidio. Sed dic ꝙ ex cauſa & perſona & ætate & rõne ſcandali, poteſt iudex arctare vel ampliare pœnã. Ex cauſa, vt 50. diſt. vt conſtitueretur. & ff. de pę. aut facta. §. vlt. Ex pſona, 23. q. 1. qui cõtra, & ff. de pœ. capitaliũ, §. vlt. vbi dicitur maiores puniri minori ſupplicio, & ſeuerius ſeruos quàm liberos famoſos quàm integri ſtatus. Aetate, 86. diſtinctio. tanta nequitia. Ratione ſcandali, vt ſupra quæſtio. 1. in primis. Vel dic, non poteſt ſine cauſæ cognitione, ſed cum cauſæ cognitione poteſt. Vel dic, non poteſt poſt ſententiam, ſed ante poteſt, vel in ſententia. C. de pœ. l. pœnam. vbi dicitur ſua dicta præſidi reuocare non licet. ff. de re iud. cum quærebatur.

Iudex pęnã arctare & ampliare poteſt.

d ¶ Et inconſultus.] Arg. non eſſe imputandum quod fit cum impetu mentis, vt ſupra eo. ſi quis iratus. C. ſi quis Imperatori maled. l. vna contra, infra 17. q. 4. ſunt qui opes. & extra de cler. male. innotuit 1.

PRÆVARICATOR. CASVS. Præuaricator dicitur ille, qui ſimulat diligere vnam partem & iuuare, & alteram iuuat, & dr̃ propriè præuaricator in publico iudicio. Aduocatus non propriè dr̃ præuaricator, vnde ſi ꝑuaricatus ſit in publico iudicio, vel priuato: extra ordinem punietur, omnis autem præuaricator extra ordinem punitur, & de cætero non accuſat, ſed qui accuſatorem ſuum corrumpit (niſi in cauſa ſanguinis habetur pro conuicto. Ponit etiam aliam acceptionem huius nominis, præuaricator & hoc in prima parte. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, [Si quis autem.] dicitur ꝙ nullus debet ceſſare ab accuſatione ſine abolitione, alioquin punitur. Dicitur etiam qualiter debeat abolitio impetrari, & quòd de ſingulis criminibus debet impetrari iudice pro tribunali ſedente.

1 Ibi exponitur temeritate, i. pertinacia ſecundũ oẽs, alias obtinet qđ hic dr̃. De hoc dr̃ extra de cõuer. cõiu. dudum. Arch.

e ¶ Quinimo.] Correctiue ponitur. ſic ff. de hære. inſt. ſi ita fuerit ſcriptum aliàs pro vel, ponitur. C. de ſacroſan. eccl. iubemus. §. œconomus non propriè, ſed abuſiuè.

Quinimo dupliciter ponitur.

f ¶ Prodiderit cauſam.] Vel qui reuelant ſecreta cauſæ aduerſario, vt ff. de re mili. omne. §. exploratores.

g ¶ Sciendum.] Lex ſecunda.

h ¶ Accuſator.] Hæc eſt lex quinta.

i ¶ In omnibus.] Scias ꝙ in omni crimine capitali qđ irrogat pœnam ſanguinis, licet tranſigi, præterquam in crimine adulterij. Sed in alijs capitalibus, quæ non irrogant pœnam ſanguinis, non licet trãſigi. niſi in crimine

mine falſi, vt C. de tranſact. l. tranſigere. ſed in priuatis criminibus non inuenio prohibitum quin poſſit tranſigi. Sed vr̃ ꝙ ẽm canones nõ poſſit tranſigi ſuper aliquo crimine, quia ſecundum canones nullũ crimen irrogat pęnam ſanguinis 23. q. 8. his a quibus. & ita ſuper publico crimine non licet tranſigi. item nec ſuper priuato, quia ẽm canones, omne crimen publicum eſt 2 in cauſa ciuili licet qñq; ab accuſatione deſiſtere, ẽt ſine iudicis auctoritate, ſiue pecunia accepta, ſiue gratis, niſi ſit actio famoſa, vbi requiritur iudicis auctoritas. ff. de ijs qui no. infa. furti. §. pactus. & §. qui iuſſu. in cauſa criminali ante inſcriptionem ſemper poteſt recedere, dum tñ gratis fiat ff. ad Turp. mulier. & l. quęſitũ. & extra de accuſ. licet. ſed poſtea nõ licet niſi iudicis auctoritate, & rei cõſenſu, ſi reus fuerit aliqua tormenta paſſus. ſed ſi nõ fuerit aliquid paſſus, tũc vſq; ad triginta dies p̃t accuſator, eo inuito, deſerere accuſationẽ. C de aboli. l. 12. & vlt. ſecundum canones fortè nõ licet recedere ab accuſatione pro pecunia, nec tranſigi: qa oẽ crimen vr̃ ſecundum canones eſſe publicum, vt hic, & ext. de collu. dete. c.1. & 2. arg. tñ eſt, ꝙ poſſit auctoritate iudicis. 5. q. 2. ſi primates. & ext. de off. arch. ea quæ in parte deciſa contra. 5. 90. diſt. diſſidentes. ar. contra. 2. q. 7. qua pp 4. extra de ſimo. nemo. Sed in cauſa ſpirituali nullo modo licet pecunia accepta deſiſtere, qa in ea non licet tranſigi pro pecunia ext. de rer. permu. c. ſi.

Tranſigi licet in aliquibus criminibus.

3 Vt colligitur ex canone 6. q. 1. infames. vt ibi not. & in ſeq.

4 Dic ꝙ prima pars vera eſt, & hoc c. qua pp. intellegitur in cã denunciationis, vbi delinquens pęnitere nõ vult. nõ ob. ext. de collu. c.2. qa locũ hẽt poſtquã de crimine conſtat, qđ vndecunque claruerit, eſt puniẽdũ 24. q.3. eſſe ẽm Tan.

K ¶ Delatorem.] id eſt, accuſatorem punitur enim talis in 5. li. auri. ff. ad Turpil. l. & in priuatis. ff. de præuar. l. 3. ff. ad Turpil. l.1. §. abolitio.

l ¶ Priuatim.] id eſt, priuata.

a ¶ Deman-

† al.præſide.

dib. poſtulari, ac impetrari ſolet: itē ꝓ tribunali, nō de plano: nec præſes hāc cognitionē alteri demādare [a] poteſt. Si plura crimina idē eidem intulerit, ſingulorū [b] abolitionē dēt petere. alioqui, prout quid admiſerit †, eius noīe ſenatus conſulti pœnā patietnr.) & titulo eodem: (Deſtitiſſe eū accipimus, qui in totum animum [c] agēdi depoſuit, nā qui diſtulit, accuſationē: ſed qui per miſſu Impera. ab † accuſatione deſtitit, impunitus eſt.) Abolitio [d]. n. pœnam remittit, † infamiam non tollit. Vnde Imppp. Valētinianus, Valēs, & Gratia. A. A. A. lib. 9. Cod. eo. tit. de generali abolitione dixiſſe legunt. ¶ (Indulgētia, Patres cōſcripti, quos liberat, notat; [e] nec infamiā criminis tollit, ſed pęnę gratiā facit. Si āt, reſtituo te in integrū, prīceps dixerit, infamiā tollit.) Vnde in eo. lib. tit. de ſententiā paſſis, & reſtitutis cuidam deportato in inſulā Imperator Antoninus dixiße legitur: (Reſtituo te in integrum prouinciæ tuæ,) & adiecit: (Vt aūt ſcias, quid ſit in integrum reſtituere, reſtituo te honorib. & ordini tuo, & omnib. [f] cæteris.)

† al. omiſſerit.

l. 13. deſtitiſſe.

† Adde hoc eſſe verum, niſi accuſator fraudulenter impetret eam. l. 2. cum ibi no. per Cy. C. de abo litio.

† al. accuſatione.

tit. 43. l. 3. & in cod. Theod. lib. 9. ti. 38.

ti. 51. l. 1. §. reſtituo.

α ¶ Calumniatorib. pœna legitime irrogatur.] *Hæc verba licet in collatis Gratiani manuſcriptis exēplarib. non habeātur, tamē qa ſunt ēt in Pandectis, nō ſunt expūcta.*

β ¶ Si autem interloquendo.] *Hactenus retulerat Gratianus verba Iuriſconſulti. Hinc autem vſque ad ver.* oportet, *refert tantummodo ſententiam.*

QVAESTIO V.

¶ *Quintam ponit poſt tertiam, quia harum quæſtionem ſimilimum eſt argumentum.*

Deficientibus uero accuſatorib. reus nō uidetur eſſe cogendus [g] *ad purgationem. Sicut enim rei poſſeſſor deficiente actore, titulum ſuæ*

a ¶ Demandare.] ff. de reg. iur. omnia quæ.

b ¶ Singulorum.] Sic extra de ſenten. excommu. officij, & ff. de app. cum in vna. ff. de ope. no. nun. de pupillo. §. ſi pluribus.

c ¶ Animum.] Pręſumitur depoſuiſſe, quia tempore ſtatuto non procedit ad accuſationem, vt extra qui ma. ac. poſ. cum in tua. & C. qui ac. non poſ. ſi ea. niſi cū eſt proteſtatus, vel cum bienniū eſt elapſum, vt C. vt intra certum tempus criminalis quæſt. l. vlt.

Gratianus qñque deceptus fuit.

d ¶ Abolitio.] Hic fuit deceptus Gra. ex eo, ꝙ legē iſtā reperit inſertā in tit. illo, quā non alia de cauſa iuriſperitus ibi inſeruit, niſi propter ſimilitudinem: quia ſicut abolitio infamiam tollit, ſic indulgentia pœnam.

INDVLGENTIA. CASVS. Si princeps alicui damnato pœnam remittit, non tolit infamiam, ſecus ſi dicat, te in integrum reſtituo. Et hoc probatur lege ſequen. cuius caſus patet.

1 Et expone notat. i. notatos infamia relinquit, niſi ſpecialiter niatim ei ēt remittat infamiā, vel in integrum ad oīa reſtituat Arch.

e ¶ Notat.] Si 1. quæſt. 1. ventum. & ſup. e. §. hinc colligitur 1.

f ¶ Et omnibus cæteris.] Argum. ꝙ reſcriptū principis eſt latiſſime interpretandum, vt 12. q. 2. §. qui manumittitur. & extra de dona. cum dilecti. in fin. Fallit hoc, nā licet mulier reſtituatur famæ, quę nubit intra tēpus luctus, tamen ſemiſſem bonorū tenetur dare filijs prioris matrimonij, C. ad Tertul. ſi qua mulier. Sed forte hoc falſum eſt ſecundum ius canonicum, cum mulier, quæ nubit intra tempus luctus, nō notetur aliqua infamia: in hoc leges non dedignātur ſacros canones imitari, vt extra de ſecun. nup. cap. pen. & fi. nec canon aliquam pœnam imponit ſic nubenti. Ioan. & ſic non punietur aliqua pœna ex eo, ꝙ nubit intra tempus luctus.

Mulier nubens intra tēpus luctus ñ infamatur.

Deficiētibus] hęc qſtio diuidit in quatuor partes. In prima parte probat per quatuor auctoritates Sāctorum, quod ſacerdotes ex leui cā iurare non debent: Secūda ibi, [Verum.] Tertia ibi, [iuramēto.] Quarta ibi, [Sed qlibet.] Ioan. de Fan. & pōt ſupperaddi quīta ibi, [Contra in concilio] Arch.

CASVS. Hic intitulatur quinta quæſtio, qua quęritur, vtrum deficiente accuſatore reus cogatur ad purgationē, & allegat pro vtroque parte, & primo ꝙ non, quia clerici iurare non debent. Et ponitur hic quæſtio quīta, vel vitio ſcriptorum, vel ex obliuione, vel negligentia Grat. vel quia magis erat affinis tertiæ q̄ quartę. Dicitur ergo in hoc §. ꝙ ſicut aliquis non cogitur dicere titulū ſuæ poſſeſſionis, ita deficientibus accuſatorib9, reus non cogitur ad purgationem, quia clerici iurare nō debent. Et probat hoc per ſeq. cap.

g ¶ Cogendus.] Primo probat, ꝙ nō ſit cogēdus clericus ad purgationē, quia clerici non debent iurare. Sed not. ꝙ vulgaris expurgatio prohibetur: quia fabricante diabolo eſt inuēta, vt ĩ. ca. Mennam. Et contraria cap. ſunt abrogata. cum ſint contra præceptum Domini. Non tentabis dominum Deum tuum. Canonica purgatio indicitur cum, deficiente accuſatore reus laborat infamia: aliàs non 2 vt 6. q. 5. qđ autem. fama autem orta a detractoribus. vel malis non inducit purgationem, vt 11. q. 3. in cunctis. item nec orta ab inimicis. extra de purg. can. cum in iuuentute 3. ſed ſola illa, quæ ex probabili præſumptione eſt orta. Quidam tamen dicunt, ꝙ vndecumque ſit orta, inducit purgationem. argum. extra de acc. accedens. Sequitur videre quota manu ſit expurgatio facienda, epiſcopus xij. ſacerdotes, vij. diaconus iij. ſui ordinis, vt inf. ea. ſi legitimi, & c. presbyter. & c. omnibus ſubdiaconus, vel inferior poteſt ſola manu, nam a ſolo epiſcopo iudicari poteſt in crimine. 15. q. 7. fœlix. hodie ſūt arbitrariæ ex purgationes, vt inf. ea. omnibus. expurgatio fiet publice corā omnibus, ſi eſt publice infamatus. ĩ. eo. presbyter ſi a plebe. ſi apud clerum, tunc tantū priuatim. ſup. 15. q. 5. cap. 1. Ioan.

Purgatio eſt duplex.

2 De hoc inf. e. c. oībus. in glo. aut pro. &c. ibi videas, ſed hoc dictum hic approbat L. & p idem c. Sed arg. contra inf. eo. ſlegitimi. & ibi dicam. Arch.

3 al. c. pen.

a ¶ Non

a ¶ Nõ cogitur.] Vt inf.6.q.5.c.2.& vlt.niſi in caſib.qn que.ſ.cum quis,poſſidet pro hęrede,vel pro poſſeſſore, vt C.de pe.hæ.l.cogi.Et etiam fundata intentione actoris,vt C.de prob.ſiue.Et cum aliquid poſſidetur contra ius commune.100.diſt.contra morẽ.Et cũ iam eſt pręſumptio cõtra eum. C.d fur.ciuile.Et cũ põt probari,ꝙ quãdoque alieno nomine poſſederit. extra de pſcript.ſi diligenti.C.de pſcript.xxx.ann. male. Itẽ & in vj.caſu,cũ ordinatus 1 miniſtrat, vt ſ.ca.q.1.legũ,& extra de appe.perſonas.alias ſẽper obtinet quod hic dicitur, & C.de rei vend.l.vltim. & ff.vti poſſ.iuſta.

secundum conſuetudinem quorundam:extra de for.cõpet.quod clericis.alias,ſi clericus.

e ¶ Conſecrationem.] Immo ſufficit ſiue per ſalutem,ſiue per aliquid aliud iuretur,22.quæſt.5.c.2.& ff.de iureiuran.nõ erit ratum. Sic ergo aliquis põt ſe obligare ſub poena ordinis ſui,vt 1.q.7.quoties,& etiam ſub poena anathematis,vt ibi dicitur.Sed nũquid ille, qui obligat ſe ſub poena ordinis,vel beneficij, eſt priuandus ordine vel beneficio, ſi nõ ſit verum illud ad quod ſe obligat? Sic extra de elect.cum dilectus in ſi.

poſſeſſionis probare nõ cogitur [a]*;ita qui impetitur, ad innocentiam ſuam probandã cogẽdus eſſe nõ creditur. Auctoritate quoq; Papæ Cornelij, & Triburiẽſis cõcilij ſacerdotes iurare prohibentur,niſi pro recta fide.*

Ait enim Cornelius epiſt.ſecunda ad Ruffum epiſcopum orientalem.

¶ Iuramentum a ſacerdotibus non eſt exigendum. Cap. I.

Burc.l.2.c.191. Iuo p.5.c.308. & p.12.c.77.

SAcramentum [b] hactenus [c] a ſummis α ſacerdotibus, vel Dei miniſtris exigi,niſi pro fide recta,minime cognouimus nec ſponte eos iuraſſe reperimus.

¶ In vetuſtis codicibus caput hoc coniunctum eſt cum duobus ſequentibus, quæ ſunt ex eadem epiſtola Cornelij Papæ.

α ¶ Summis.] *Sic habet originale, Sed Burchardus, & Iuo in quinta parte*, ab epiſcopis, & reliquis ordinibus exigi:*idem vero Iuo in parte* 12.a ſummis ſacerdotibus, vel reliquis Dei miniſtris.

Item paulo inferius.

¶ De eodem. Cap. II.

Iuo p.12.c.77.

NOs ſanctorum exempla ſequentes, ſanctorum Apoſtolorum eorumque ſucceſſorum iura firmamus, & ſacramenta incauta fieri prohibemus.

Item ibidem.

¶ De eodem. Cap. III.

NOs ſacramentum epiſcopis neſcimus oblatum,nec vnquam fieri debet β.

β ¶ Debet.] *Sequebatur,* niſi pro recta fide,*quæ ſublata ſunt: quia neque in optimis manuſcriptis, neque in ipſa epiſtola hoc loco habentur:ſed ſupra ead.c.*1.

*Item ex concilio Triburienſi,c.*21.

¶ Si quis presbyter contra laicum,vel laicus cõtra preſbyterum querimoniam habeat,epiſcopo præcipiente terminetur. Cap. IV.

Burc.l.2.c.182. Iuo p.6.c.227. Pann.l.5.c.10.

SI quis presbyter contra laicũ,vel laicus cõtra presbyterum aliquam habet querimoniæ controuerſiã, epiſcopo præcipiente † [d],ſine perſonarum acceptione finiatur*,& laicus per iuramentum†(ſi neceſſe ſit)ſe† expurget: presbyter vero vice iuramenti†, per ſanctam conſecratione [e] interrogetur; quia ſacerdotes ex leui cauſa iurare non debent.Manus enim per quam corpus,& ſanguis Chriſti conficitur iuramento polluetur? abſit:cum

† *al. regente.* † *al. praiuramento.* † *al. conſtringatur.* † *al. praiuramenti.*

* ¶ Concord. tex.in l.1.C. de vete. iu. enu.& in Authen. de mona.§.1.coll.1.

2 ideſt, ſi is qui dicit ſe ordinatũ miniſtrat ſacramenta in aliqua eccleſia ſm Io. d Fã.

SAcramentũ.] CASVS. Dicit Corn. ꝙ ſacramẽtum a ſacerdotibus fieri non debet, niſi pro fide. Item prohibet ſacramenta incauta fieri, & dicit ſe neſcire ſacramẽtum oblatum ab epiſcopo.

Clerici qñque licite iurant.

b ¶ Sacramentum.] .ſ.incautum.

c ¶ Hactenus.] Vt C. de epi.& cl. cum clericis.& 22.q.5.c.vl. Sed forte hoc obtinet in ſacramẽto calũniæ, quod clerici per ſe prohibẽtur pſtare: ſed per alium poſſunt, vt extra de iura cal.c.1.& 2. ſed c.in pertractãdis.cõtra.Iurãt tñ p recta fide,pro obedientia, & p pace,& pro indemnitate eccleſiæ. extra d elect. ſignificaſti.vltra medium. 28.d.de Syracuſanę. & cum quis abſoluitur ab excommunicatione, vt extra de ſen.excom.c.nuper.

SI quis.] CASVS. Si quis presbyter cum laico cõtrouerſiã habuerit, laicus iuramento ſe expurget, presbyter p ſuã cõſecrationem adiuretur: quia ſacerdotes, qui conficiunt corpus Chriſti,ex leui cauſa iurare non dẽnt,cum gerant,vicẽ Chriſti diſcipulorũ,quibus fuit præceptum ne iurarẽt.

2 Quando presbyteri iudices negotiorum eſſe mandati ſũt 95.d.eccc.ſecundã Bez.

d ¶ Præcipiente.] Sed quare hic actor non ſequit forum rei,contra id 11.q.1.experientiæ,& C.de iuriſd.om.iu.l. iuris ordinem.Sed dic, ꝙ loquitur ſecundum ea tempora 2 quando omnes cauſæ determinabantur ab eccleſia,vt 11.q.1.relatum,& q.3.cum apud. Vel loquitur ſecundum conſuetudinem quorundam.

Obligate ſe poteſt aliqs ſub pęna beneficij.

Math.5.

Dominus in Euangelio diſcipulis ſuis (quorum vicē nos indigni in ſancta gerimus eccleſia) dicat: [Nolite omnino iurare, Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt; non, non. Quod autem his abundantius eſt, a malo eſt.]

2 *Verum his auctoritatibus non omnimoda iuramenta prohibentur fieri a ſacerdotibus; ſed tantum incauta, & ea, quæ pro qualibet cauſa temporali iudicio offeruntur. Cum autem populari infamia ſacerdotes opprimuntur; tunc ad innocentiæ ſuæ aſſertionem iuramenta debent offerri.*

& l. 7. capit. 281.

Vnde Gregorius Papa tertius ad Bonifacium epiſt. 1.

¶ Sacerdos à populo accuſatus, iuramento innocentiam ſuam aſſerat. Cap. V.

Anſel. l. 3. c. 79. Burc. li. 2. c. 186. Iuo p. 6. c. 231. Pann. li. 5. c. 9.

PResbyter, vel quilibet ſacerdos, ſi à populo accuſatus fuerit, & certi nō fuerint teſtes, qui criminis illato approbent veritatem; iuſiurandum [a] in medio [b] erit, & illum teſtem proferat de innocentię ſuæ puritate, cui nuda & aperta ſunt omnia.

Item ex regeſto Gregorij lib. 2. indict. x. epiſt. 23. ad Iuſtinum prætorem α.

α ¶ Prętorem. *In codicibus Gratiani eſt,* Imperatorem, *in epiſtola excuſſa, legitur,* Iuſtino presbytero, *emendatum vero eſt ex duobus vetuſtis codicibus epiſtolarum, & Polycarpo, eſtque idem Iuſtinus, ad quem ſcripta eſt ſecunda epiſtola primi libri, in libris etiam impreſſis incorrupta inſcriptione.*

¶ De Leone epiſcopo, quem Beatus Gregorius purgationem præbere fecit. Cap. VI.

Poly. li. 6. tit. 11. Anſel. li. 6. c. 162. Burc. li. 1. c. 194. Iuo p. 5. c. 309. Pann. li. 5. c. 5.

HAbet hoc propriū [c] antiqui hoſtis inuidia, vt quos in prauorū actuū pperatione (Deo ſibi reſiſtente) deijcere nō valet, opiniones eorū falſa ad præſens ſimulando, dilaceret. Quoniam igitur quædam cōtra ſacerdotale propoſitum de Leone fratre, & coepiſcopo noſtro ſiniſter rumor aſperſit, vtrū vera eſſēt, diſtricta diutius ſecimus inquiſitione perquiri: & nullam in eo de his, quę dicta fuerant, culpam inuenimus. Sed ne quid videretur omiſſum; quod noſtro potuiſſet dubiū cordi remanere, ad Beati Petri ſacratiſſimum corpus diſtricta eū ex abundanti fecimus ſacramenta præbere. Quibus præſtitis magna ſumus exultatione gauiſi, quòd huiuſcemodi experimento innocentia eius euidenter enituit. Pro qua re gloria veſtra prædictū virum, cum omni charitate ſuſcipiat & reuerentiam ei, qualem ſacerdoti decet, exhibeat;

VERVM. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua probatur contrariū eius quod præmiſſum eſt, ſcilicet, ꝙ ex cauſa iuſta ſacerdotes poſſunt iurare. Io. de Fan. & hoc probat per xiij. auctoritates ſanctorum patrum. Ioan. CASVS. Dicitur hic, quod per ſupradicta prohibentur à ſacerdotibus fieri incauta iuramenta. ſed ſi eſſent infamati a populo, iurare debent. Et hoc probat per ſequentia cap.

PResbyter.] CASVS. Si presbyter fuerit infamatus, & teſtes non inueniantur, ſuo iuramento expurget ſuam innocentiam.

a ¶ Iuſiurandum. inf. 6. q. vlt. c. vlt. contra. Sed hic quando infamatur, ibi quando non infamatur.

b ¶ In medio.] inf. 15. q. 5. c. 1. cōtra. Sed illud verū eſt, cum non eſt publicè infamatus. ſic 23. d. illud.

HAbet.] CASVS. Leo epiſcopus erat infamatus, quare Papa de hoc q̄ſiuit diligēter, & in eo crimen aliquod non inuenit, veruntamē ne ſibi aliqua ambiguitas remaneret, eū ſup corpꝰ B. Petri fecit iurare. eo ſic expurgato mandat Imperatori vt habeat eum pro epiſcopo, & ei tāquam epiſcopo reuerentiā præbeat.

c ¶ Proprium.] Ex abundanti fiūt aliqua ad ſuperandam hominū malitiam. vt C. de iud. Authē. iubemus. 11. q. 3. inter verba. ext. de ele. bonæ. extra de dolo. & contu. cum olim. Et quæ abundant, non ſolent vitiare cōtractum. ff. de reg. iur. non ſolent. & ff. de verb. obl. q̄ extrinſecus. Sed quare dicit ex abundanti. Dicūt quidā. 1 ꝙ ita exilis, ideſt, leuis uel modica fuit īfamia ꝙ nec erat neceſſaria expurgatio. Certe ſm hoc debuiſſet facta fuiſſe inquiſitio, q̄a inquiſitio nō eſt facienda niſi ita publica ſit infamia, ꝙ vlterius ſine ſcādalo nō poſſit tolerari, vt ext. de accuſ. qualiter. Melius dicas, ꝙ iſte nō tenebat expurgare ſe. Nā cum inq̄ſitio p̄cedit expurgationē, ſi teſtes p quos ſit inq̄ſitio, dicūt ipſum reū ſtatim punitur, nec auditur expurgatio ſua. ſed ſi ſemiplenè probāt, tunc indicitur expurgatio, vt ex. de pur. cano. īter. Sed ſi p dicta teſtiū nulla eſt ſuſpicio cōtra ipſū, tūc non eſt onerādus expurgatione ut hic. Sed qd ſi infamatus vult expurgare ſe. iudex autē vult inq̄rere de fama eius? Vr̄ ꝙ iudex potius inquirere poſſit, ut hic & ex. ea. inter. Sed cōtra illud eſt ordinariū, ꝙ infamatus ſe expurget: ergo beneficiū illud nō eſt ei auferendū. 2 3. ea. q. 1. multi. circa fi. Sed dic, ꝙ ep̄s ſi vult pōt inq̄rere: quia crimen q̄nq; per inquiſitionē reuelatur, qd̄ p purgatio nē occultatur. Sol. ſi infamia orta eſt cōtra eū iudex

1 Vt Lau.

Inquiſitio q̄n fieri dēt.

Inquiſitio an poſſit fieri cōtra nolentē ſe purgare.

2 28. diſt. de his in auth. denup. §. ſi autem.

iudex inquirere poteſt. extra. de accuſ. qualiter.

a ¶ Dubietas.] Ergo poſt expurgationem non poteſt accuſari ab aliquo ſuper illo crimine, vt extra de accuſ. de his criminibus & 23. q. 4. ſi illic. Nec enim ſæpius q̃rendum eſt de delicto eiuſdem hominis, vt ff. nau. cau. ſtab. licet. arg. cõtra. 33. q. 2. admonere. 25. diſt. primum. extra de accuſ. veniẽs. vbi etiã poſt abſolutionem cogitur ad expurgationẽ. Tu dicas, quod illum, qui ſemel eſt abſolutus, amplius nullus põt accuſare ſuper illo crimine, niſi ĩ duobus caſib. 1. ſcilicet ſi ſuã iniuriam proſequatur & probet ſe ignoraſſe accuſationẽ fuiſſe ab alio inſtitutã, vt ff. d̃ acc. ſi cui. §. 1. & cũ vult probare de prævaricatione prioris accuſatoris, vt ff. de p̃ua. l. 3. Ioã. Decreta. tñ videtur dicere, ꝙ ſolum iſti prohibentur accuſare, q̃ prius ſtabant contra ipſum, vt extra de accuſ. cum P. Manconella.

Ab ſolutus ſemel, ĩ duobus caſibus accuſari poteſt.

1 Adde glo. & Docto. in l. 3. C. de accu. gl. magiſtralis in ca. cũ dilectus, de elect.

ſic 3. 32. diſt. §. verum. Fuit tamen hic nimiũ papaliter diſpenſatum, quod epiſcopus expurgatus coram Papa cogitur adhuc coram muliercula ſe purgare cum tamen pleniſſimas debeat habere vires, quod auctoritate Papæ fit, licet per ſe ſit inualidum 4. extra de tranſa. c. 1.

Papa q̃nque nimium papaliter diſpenſat.

4 Poteſt dici ſm Ioan. ꝙ hoc totum ĩõ fuit, vt fama eius clarior appareret. arg. 5. q. 1. quidam.

nè qua in cordibus remaneat, de his quæ ſunt iam purgata, dubietas.[a] Sed ita ſupraſcripto vos epiſcopo deuotiſſimè oportet in omnibus adhærere, vt congruè, decenterque Deum in eius perſona, cuius miniſter eſt, videamini honorare.

Item ex eodem ad Brunichildam Reginam Francorum lib. 11. epiſt. 8.

¶ Quomodo Beatus Gregorius Mennam epiſcopum iuramento purgari fecit. Cap. VII.

MEnnam vero reuerendiſſimũ † fratrẽ, & coepiſcopum noſtrũ poſtquam ea, quæ de eo dicta fuerãt, requirentes, in nullo inuenimus culpabilẽ eſſe, qui inſuper ad ſacratiſſimũ corpus B. Petri Apoſtoli ſub iure iurando ſatisfaciens, ab his, quæ obiecta eius opinioni fuerant, ſe demonſtrauit alienũ; reuerti illuc purgatum, abſolutumque permiſimus: quia ſicut dignum erat, ut ſi in aliquo reus exiſteret, culpã in eo canonice puniremus; ita dignũ nõ fuit, vt eum adiuuante innocentia diutius retinere, vel affligere in aliquo deberemus. ¶ Purgationẽ α tñ ante, te, duobus ſibi ſacerdotibus iunctis, vbi accuſator ceſſauerit,[b] eũdẽ ex ſe præbere tuo cõmittimus arbitrio.[c] Vulgarẽ deniq; ac nulla canonica ſanctione fultam legem, feruentis ſcilicet, ſiue frigidę aquę, ignitique ferri contactũ, aut cuiuſlibet popularis inuẽtionis (quia fabricante hæc ſunt omnino ficta inuidia) nec ipſum exhibere, nec aliquo modo te volumus poſtulare, immo Apoſtolica auctoritate prohibemus firmiſſimè.

Poly. ibidem. Burc. li. 1. c. 196. Iuo p. 5. c. 311. Pann. li. 5. c. 6.

† *al. reuerentiſſimum.*

Alex. 2. Raynaldo epiſcopo. Iuo p. 10. c. 15. Pann. l. 5. c. 8.

α ¶ Purgationem.] *Hic erat grauiſſimus error. Coniunctè enim hæc legebantur cũ ſuperioribus, quæ Brunichildæ ſunt ſcripta: quaſi purgatio presbyteri a B. Gregorio mulieri cõmitteretur. Sed nil tale legitur in epiſtola B. Gregorij, ex qua prior pars huius capitis eſt accepta. Verũ Iuo p. 10. c. 15. & Pann. li. 5. c. 8. citant hoc ex epiſtola Alexãdri ſecũdi Raynaldo Cumano epiſcopo, cuius epiſtolæ initiũ eſt infra eadẽ c. ſuper cauſa. Et hic verſiculus,* Purgationem *continenter legendus eſt poſt extrema verba illius capitis. Ac ꝓpter citationes doctorũ hinc quidam motus non eſt: ſed additum eſt in margine nomen Alexandri ſecundi. Ita nihil loci relinquitur admirationi auctoris gloſſæ. Nuſquam enim Romani Pontifices, huiuſmodi cauſas mulieribus leguntur commiſiſſe.*

Item Gregorius Caſtorio Notario Rauennæ, lib. 7. indic. 2. epiſt. 80.

MEnnam.] CASVS. Beatus Gregor. de crimine Mẽnnæ epi, qui fuerat infamatus, diligenter inquiſiuit, & cũ in eo crimẽ non inueniſſet, eũ ſupra corpus B. Petri iurare fecit, & ſic eum demum ad reginam Francorum tranſmiſit. & hoc in prima parte. In ſecũda parte, quæ incipit ibi, [Purgationem. &c. mandat Greg. eidẽ reginæ vt ſi accuſatores non appareãt indicat eidem epiſcopo purgationem cũ duobus ſacerdotibus: purgationem tamen vulgarẽ non imponat.

b ¶ Ceſſauerit.] Si dicas, quod verbũ hoc ceſſauerit, ſit p̃teriti 2 tp̃is, non procedit obiectio, vel ſecundum H. cum quis expurgatur non præcedente accuſatione, tunc poſt purgationem bene admittitur accuſator: ſecus ſi præceſſerit accuſatio. Vel dic, quod ſi accuſatore abſente & non citato audita eſt expurgatio, idem accuſator poteſt eũ denuo accuſare, vt C. de acc. l. 4. ſecus ſi eo præſente. Vel loquitur 3. cum ſuam iniuriam vult proſequi. Vel ignorabat accuſationem ab alio inſtitutam. ff. de præua. l. 3. & ff. de accuſ. ſi cui.

2 Hoc dicebat L. & eſt ſenſus, quia deſtitit accuſator.

3 Scilicet lex ꝓximè allegata.

c ¶ Arbitrio.] Delegatur hic laico ſpirituale negocium, c. 1. in fi. C. de teſt. omnium. Item cum iuſiurandum ſit maioris auctoritatis quàm res iudicata. ff. de iureiuran. l. 2. & illud obſtat omnibus accuſare volentibus, etiam in publicis criminibus. ff. de iureiur. eũ q̃ui. §. in popularibus. multo fortius res iudicata obſtabit omnib. Quare ergo poſtea admittitur accuſator 5. poteſt dici, quod fuit abſolutus ſub conditione, niſi accuſator appareret, vel fuit abſolutus ab inſtãtia iudicij; nec ideo lis periit ff. de iudic. & poſt dictum.

5 Adde ad hoc gl. & ibi Bar. in l. aut priuatim, & in l. mulier. ff. ad Turpi. no. in l. 1. C. ſi reus vel. accuſ. mor. fuer.

Quan-

¶De Maximo Salonitano epiſcopo, qui ſacramento ſe ipſum purgauit. Cap. VIII.

QVanto a nobis [a] credi tibi,& neceſſarias vides cauſas iniungi; tanto te ſtrenuum debes, & ſolicitum exhibere. Proinde, ſi Maximus Salonitanus prꝑſtito ſacramento firmauerit ſe ſimoniaca hæreſi non teneri, atque de alijs ante corpus ſancti Apollinaris tãtũmodo requiſitus innoxium ſe eſſe reſponderit [b], & de inobedientia ſua pœnitentiam [c] (ſicut deputauimus) egerit; volumus, vt ad conſolandum illum, epiſtolam [d], quam ad eum ſcripſimus (vbi ei & gratiam noſtrã, & communionem nos reddidiſſe ſignauimus) experientia tua dare debeat, quia ſicut in contumacia perſiſtentibus ſeruos nos eſſe conuenit, ſic iterum humilitatis, & pœnitentibus [e] negare locum veniæ non debemus [f].

Idem Mariano epiſcopo Rauennæ, lib. 7. epiſt. 79.

¶De eodem. Cap. IX.

Poly. l. 7. tit. 37.

QVæ de cauſa [g] Maximi ſint agẽda, ex epiſtolis, quas ad vos ante tranſmiſimus: agnouiſtis. Sed quia, qualis de hac re fraternitatis veſtræ voluntas ſit, hac magis petitio, a præſentium latore Caſtorio chartulario noſtro renunciante cognouimus; ideo, ſi idem Maximus coram vobis, & prædicto chartulario noſtro, de ſimoniaca hꝑreſi præſtito ſe ſacramento purgauerit, atque de alijs ante corpus ſancti Apollinaris (vt ſcripſimus) tantummodo requiſitus liberum ſe eſſe reſponderit, cauſam ipſius, fraternitatis veſtræ, de eo, quod excommunicatus Miſſarũ ſolemnia agere præſumpſerit, iudicio committimus, qua dẽat pꝑnitẽtia, talis culpa purgari. Et ideo quidquid [h] vobis ſecũdum Deum placet, ſecuri diſponite: nec aliquod de nobis dubium habeatis. Nam quicquid a vobis de hac cauſa fuerit ordinatum, nos & grate ſuſcipimus, & libenter admittimus.

Item Sixtus Papa III. epiſt. ad Orientales epiſcopos, cap. 1.

QVanto.] CASVS. Maximus eps Salonitanus dicebatur acquiſiuiſſe per ſimoniam epiſcopatum. Imponebatur ei, quod fornicationem commiſiſſet, & ideo a Papa fuit excommunicatus. nihilominus tamen excommunicatus celebrauit. Dominus Papa volẽs eidẽ epiſcõpo gratiam facere, præcepit notario ſuo Rauennæ moranti, vt ſi per iuramentum ſuum de ſimonia ſe purgauerit, & de fornicatione, & alijs quæ ſibi obijciebantur, ſe reſponderit innocentem, & de eo, ꝙ excommunicatus celebrauerit, pœnitentiam egerit, reddat ei epiſtolam, in qua ei gratiam ſuam reddit, & abſolutum oſtendit. De eodem loquitur c. 61. diſt. Salonitanæ.

a ¶A nobis.] Maximus Salonitanus epiſcopus ſine licentia Papæ fuit conſecratus: propter quod a Papa fuit excommunicatus, & poſtea miſſam celebrauit, ſimuliter imponebatur ei ſimonia, & fornicatio.

1 Propter ꝗ non ſufficit purgatio, vt patet in eo, qđ legitur & not. 3. dist. habuiſſe.

b ¶Reſponderit.] Ex alijs enim hæc fuit infamia 1 & ideo vnius iuramentum admittitur.

c ¶Pꝑnitentiã.] Sed quæro an ei ſoli ſit credendum? De hoc videtur, ꝙ ſic, quia in nullius vergit præiudicium ſic. inf. de conſec. d. 4. placuit.

d ¶Epiſtolam.] Ergo quis poteſt abſolui per literas, & excommunicari 2 vt extra de ſimo. accuſatum, & ſu. q. 1. de manifeſta. Quid ſi moreretur prius, quàm literæ peruenerint ad ipsũ. Tũc dicam eum abſoluẽdum poſt mortem, vt ext. de ſent. excõ. a nobis, & eſt arg. ꝙ tunc demũ ſit quis excommunicatus vel abſolutus literis receptis. arg. 4. q. 5. quiſquis. & ext. de app. ſuper eo in fi. & ſu. d. 4. leges. arg. cõt. ff. ſi cer. pet. ei⁹ qui in ꝓuincia. ibi, ſtat⁹ ſui ignarus. Sed diſtinguit, vt ff. de acq. poſ. qui abſenti, vbi dĩ. ꝙ ſi quis manumittit abſentẽ, refert an velit eũ eſſe liberum quando ſcribit literas manumiſſionis, vel quando literæ ad eum peruenerint. Probabilius eſt dici, ꝙ excõicatio non ligat niſi a tempore ſcientiæ, ſicut nec lex, vt d. 4. leges. & 82. d. propoſuiſti. nec ſententia, vt inf. ead. q. 6. biduum. Io. Sed certe ſi quis abſens excõmunicatur ſtatim eſt excõicatus antequam ſciat. quia ſententia excommunicationis ſtatim trahit ſecũ ſuam executionem. ext. de appe. paſtoralis. dummodo ſit pura, & non cõditionalis: verum tamen non punitur cum ingerit ſe communioni hominum anteꝗ ſciat. extra de cler. exc. mi. illud. Error enim facti nemini nocet, vt ff. de iur. & fa. ign. error. B.

2 Adde ad hoc not. in l. ſeruum, §. publice, ff. de procur. & in l. abſentẽ, C. de acc.

d ¶Epiſtolam.] De grauibus expurgat 3 ſe iuramento, de minorib. nuda promiſſione. Io.

3 Sol. 8. q. 3. cap. vlt. vbi de hoc.

e ¶Pœnitentibus.] Simile extra de poſtul. prælat. ad hæc circa fin.

f ¶Non debemus.] Qui tñ de rigore eſſet deponẽdus, ſup. d. 50. accedens contra. 11. q. 3. ſi quis epũs, & c. penul.

QVæ de cauſa. CASVS. De eodem Maximo ſcribit Rauennati archiepiſcopo: & mandat ei, vt ſi expurgauerit ſe, vt ſup. dictum eſt, coram archiepiſcopo, & notario ſupradicto, imponat ei pœnitentiam de eo, ꝙ excommunicatus celebrauit, & quidquid de eo diſpoſuerit, ratum habet.

g ¶Quæ de cauſa.] De eodem Maximo loquitur hoc capitulum.

h ¶Quidquid.] Argu. Papam ſeruaturum quod legatus ſtatuit: & idem honor ei exhibendus eſt ſicut Papæ 93. diſt.

Legatus an virtute generalis mandati diſpenſare poſſit.

diſt.c.vlt.& ff.de offi. præfec.præto.l.vnica.in fi.ibi,credidit enim princeps eos, qui ob ſingularem induſtriam explorata eorum fide, & gratia ad huius officij magnitudinem,&c. Item eſt hic argu.ꝙ generali mandato diſpenſatio delegatur.arg. cōtra extra de offi.del.ꝙ translationem. cum.n.diſpenſatio hēat ſe inſtar reſtitutionis in itegrū, & reſtitutio in integrū nō delegatur per generale mādatum,vt ff.de mi.illud.ergo nec diſpēſatio.Io. Ego dico, ꝙ legatus Dñi Papæ generalis oīa pōt, niſi ea ſola quę Romano Pōtifici sūt reſeruata.extra de ſent.exc. nuper de offic.leg.ꝙ translationem. B.

f ¶Beneficia.] Iſte bñficio,& officio fuit priuatus:quia grauiter erat infamatus. extra de purga.cano. inter. Et fructus medij tpis recuperat. ff.de re mil.l.pen. Si vero iſte iuſte eſſet depoſitus,nō recipiet fructus 2, medij tēporis reſtitutus, niſi hoc exprimeret in ſententia, vt C. de

Spoliatus reſtitutus: an recipiat fructus medij temporis.
2 Io.Gar.in l.Galius. §. & qd ſi tantum.de li.& poſth.

¶Qualiter Sixtus ſemetipſum purgauit. Cap. X.

MAndaſtis [a], vt ſcriberem vobis,qualiter inſtans iurgium contra me ſuſcitatum ſit, vel a quo,vt veſtro adminiculo pelleretur,& cauſa mea firmaretur. Scitote me criminari a quodam Baſſo,& iniuſte perſequi. Quod audiens Valentinianus Auguſtus noſtra auctoritate [b] ſynodum congregari iuſſit. Et facto concilio cum magna examinatione ſatisfaciens omnibus, (licet euadere ſatis aliter potuiſſem [c]) ſuſpicionem tamen fugiens corā omnibus me purgaui;me.ſ.a ſuſpicione,& æmulatione liberans;ſed non alijs,qui noluerint,aut ſponte hoc non elegerint,faciendo † formam [d],exemplumque dans.

Nic.epiſt.7.ad Michaelem.

† al. faciendi.

Item Alexander Raynaldo Cymano epiſcopo.

¶De cauſa Guillandi præsbyteri. Cap. XI.

Pann.l.5.c.7.

SVper cauſa [e]Guillandi presbyteri tui de morte epiſcopi ſui,prędeceſſoris tui infamati,in medium conſuluimus; itaq; circunſtantium fratrum vnanimi aſſenſu ſuæ dilectioni reſcribimus,præfatum Guillandum presbyterum ante te præſentandum; vbi ſi certi accuſatores defuerint,tunc dictante iuſtitia ſine omni cōtrouerſia presbyter, quæcunque ob hoc iniuſte amiſit,ac ſacerdotium accipiat,& integra beneficia [f].

Iuo p.10.c.15.& in epi. ad Vildebertū Cœnomanenſem.

α ¶Beneficia.] *In epiſtola hoc loco ſequitur verſ.* Purgationem,*ſupra ead.c.*Mennam,*vt ibi notatum eſt.*

Item ex concilio Agathenſi.

¶De purgatione clericorum,ſi conuinci non potuerint. Cap. XII.

SI legitimi accuſatores crimina β ſacerdotis probare non potuerint [g], & ipſe negauerit;tunc ipſe cum ſeptē ſocijs ſui † ordinis (ſi valet [h]) a crimine ſemetipſum expurget. Diaconus vero,ſi eodē crimine accuſatus fuerit,cum tribus ſemetipſum excuſet.

ext.de pur.can.c.ſi quis presbyter.
Burc.l.2.c.181.
Iuo p.6.c.226.
Pann.l.5.c.1.

† al. ſuis eiuſdem ordinis.

β ¶Crimina.] *Apud cæteros collectores legitur*: ſi autem accuſatores legitimi non fuerint,qui eius crimina manifeſtis iudicijs probare contenderint,& ipſe,&c.

Item ex concilio Ilerdenſi.

¶De eodem. Cap. XIII.

PResbyter

Burc.l.2.c.184.
Iuo p.6.c.229.
Pann.l.5.c.2.

MAndaſtis.] CASVS. Papa accuſabatur a quodā Baſſo:cuius auctoritate Valentinianus Imp. ſynodum congregauit, in qua ſpōte ſe purgauit, non dās formam cęteris ſucceſſorib. ſuis ſic ſe purgandi,ſi noluerint, & quia quidam epī quærebant qualiter hoc negotiū proceſſiſſet, Papa reſcribit eis narrando factum.

a ¶Mandaſtis.] Mandat hic minor maiori. nam precariū verbū eſt, mando.vt C. cō.deleg. l.2.ī prin. ſic 1.q.1.filium.

b ¶Auctoritate.] 96.d.vbi nam.

c ¶Potuiſſem.] Quia Papa a nullo pōt iudicari, vt 9.q.3.aliorū. nec etiam ab vniuerſali cōcilio,vt 17.diſt. §.hoc etiam,ff. de leg.princeps. præterquam in hæreſi. 40.d.ſi Papa.

d ¶Formam.] 14.q.5.dixit.Ioan.

SVper cauſa.] CASVS. Guillandus presbyter infamatus fuit de morte epiſcopi ſui, & ꝓpter hoc fuit ab officio, & beneficio ſpoliatus: committit negotium Dominus Papa hoc modo, vt ſi accuſatores defuerint,reſtituantur ei omnia ablata,pręſtita tamen purgatione.

e ¶Cauſa.] Forte hic non intentabatur poſſeſſorium 1, aliàs non obſtat crimen petenti reſtitutionem, vt extra de reſti.ſpol. in literis,&c. item cum quis.nam alij dicunt,cum ſpoliator obijcit exceptionem,quam vult ſtatim probare,prius eſt audiendus,quam ille reſtituatur. arg. 3 1.q.2.Lotharius.in Auth.de teſt.§.ſi vero qs.coll. 7.& arg.extra de reſti. veniens 2.ſed hoc non concedo, vt extra de reſti.ſpol.literas,in fi.

1 Sub. & reſtitutio non datur,niſi petenti.

de re mili.cum allegatis.lib.12.Io.de Pant.

SI legitimi.] CASVS. Si accuſatores crimen ſacerdotis non probauerint,ſi remanſerit infamatus,cum ſeptē ſacerdotibus ſe expurget.

g ¶Potuerint.] C.de re.cre.l.in bonæ fidei.

h ¶Si valet.] Quia ſi non valet, deponitur 3 extra de ſimon.de hoc. Vel forte ſunt inimici ſui extra de purg. cano. cum in iuuentute. immo cum fœmina poteſt ſe purgare.18.q.2.in decima.Io.

3 De hoc ſu. ca.q.1.in primis in gl.2.

PResbyter. CASVS.Si ſacerdos fuerit coram ſuo epō de crimine infamatus, quod probare nō poteſt per teſtes,

teſtes, ſuſpendi debet donec cum ſeptima manu ſui ordinis ſe expurget, & poſtea ſuum officium exequatur.
a ¶ Plebe.] Idem eſt ſi ab epiſcopo, vel a ſacerdotibus, vt inf. ea. omnib. in fi. ſup. d. 28. conſulendum contra.
b ¶ Suſpendatur.] Forte ſecundum diſtinctionem, ext. de q.74. Honoratus. Sed contra vi, quia hæc duo ſunt connexa. 81. d. ſi quis ſacerdotum. & 32. d. præter hoc. Sed dic, ꝙ non eſt priuandus beneficio: niſi ſm ordinem iuris, extra de iud. c. 1. niſi forte pp ſcandalū, ſup. ea. ſuper cauſa, & cum magna laborat infamia, vt ext. de purg. canon. inter.

Beneficio q̄s priuari non dēt niſi ſm ordinē iuris

† al. ſuſpendatur ab officio presbyter vſque.

ſi a plebe [a] ſibi commiſſa, mala opinione infamatus fuerit, & epiſcopus legitimis teſtibus approbare non potuerit; ſuſpendatur † [b] vſque ad dignam ſatisfactionem; ne populus fidelium in eo ſcandalum patiatur. Digna verò ſatisfactio eſt (ſicut a maiorib. cōſtitutum α eſſe docetur) quando ſiue ſecundum canones, ſiue ad arbitrium [c] epiſcopi ſeptem ſibi collegas adiungit, & iurat in ſacroſancto β Euangelio coram poſito, quòd crimen ſibi illatum non perpetrauit. Et hac ſatisfactione purgatus, ſecure deinceps ſuum exequatur officium.

α ¶ Sicut a maioribus conſtitutum. *Hoc loco ſicut, & paulo inferius, plura ſunt verba apud cæteros collectores.*
β ¶ Sacroſancto.] *Apud eoſdem legitur.* in ſacro coram poſito Euangelio, *quo facit c. teſtimonium in verſ. nemo clericum infra* 11. q. 1.

[*Item Silueſter Papa.*

¶ De eodem. PALEA. Cap. XIIII.

ACcuſatum ſimoniacum neceſſe habuimus ſummopere per ſcripturam prohibere, ne Miſſarum ſolennia celebrare debuiſſet, donec quid eſſet verius, potuiſſemus cognoſcere.

¶ *Citatur hic ex Silueſtro; fere idem eſt in decretal. tit. de ſimon. cap. accuſatum, & ibi tribuitur Deodato Pontifici. Sed in nullis horum duorum Pontificum ſcriptis, quæ extent, tale aliquid eſt inuentum. In regeſto B. Gregorij lib.5. epiſt.3. Maximo præſumptori Eccleſiæ Salonitanæ hæc leguntur.* Peruenit itaque ad nos, quòd per ſimoniacam hæreſim fueris ordinatus. Sed & alia de te multa hic dicta ſunt, de quibus vnum quam maxime fuit, propter quod neceſſe habuimus te ſummopere per ſcripta noſtra prohibere, ne Miſſarum ſolennia celebrare debuiſſes, donec quid eſſet vere potuiſſemus addiſcere. *Et ex hac epiſtola videri poteſt accepta hæc palea; & c. accuſatum, & c. quoties, extra de ſimo. Nam initium ipſius epiſtolæ eſt,* Quoties contra, &c.

[*Item in concilio Triburienſi.*

PALEA. Cap. XV.

ext. de pur. can. c. 1. Burc. l. 16. c. 19.

NObilis homo, vel ingenuus, ſi in ſynodo accuſat, & negauerit; ſi eum conſtiterit fidelē eſſe, cum duodecim ingenuis ſe expurget, ſi antea deprehenſus fuerit in

b ¶ Suſpendat.] Hic colligitur, ꝙ infamatus ſtatim debet ſuſpendi uſq. ad dignā ſatisfactionē ar. inf. 3. q. 2. quia c. ext. de pur. ca. inter. & ext. ead. ex tuarum. Sed cōtra. ſup. ea. q. 1. nomē 2. & ext. de acc. qualiter, & qn̄. ext. de pur. cā. c. 2. & ul. In his habes, quòd prius inquirendum eſt de crimine, quā priuetur officio ille qui eſt infamat[9], & ar. 3. q. 2. audiuimus. Notādū ergo, ꝙ cū clericus aliquis corā iudice ſuo eſt īfamatus, præfiget 3, eps certū tps uc lētib. accuſare ext. de cland. deſpon. c. ul. & ſi accuſatores apparuerint, canonice audiētur. inf. c. oib. nobis 15. q. 5. c. 1. extra de pur. can. c. ex tuarū. Si uerò, accuſator nō apparet, & mala fama crebreſcit, tūc eps uocatis eccleſiæ ſeniorib. ꝓcedat ad inquiſitionem. ext. de acc. qualiter. 86. d. ſi qd uerò. & ipſemet eps inducet cōtra eū teſtes, ſi alius non apparet. 2. q. 5. præcipue. in fi. extra de acc. cū oporteat. ſu. c. presbyter. & li te non cont. hoc facere pt, ut ext. ut li. nō cont. qm̄ frequēter. & ſi fuerit cōuictus, canonice puniatur. Si autē non conuincitur, & adhuc mala fama perdurat admoneat ipſū primo ſeorſum, poſtea coram teſtibus ut ſe corrigat: ꝙ ſi non fecerit, tunc demum ſuſpendat eum uſque ad dignā ſatisfactionem, extra de pur. can. c. 2. in quo caſu intelligo quod hic dicitur nunquam enim a principio ſuſpendat eū niſi enormitas delicti, uel ſcandali hoc expoſcat, extra ea. inter, & hęc eſt digna ſatisfactio, ut purget ſe adiuncto ſibi legitimo numero, uel ad arbitrium ſui epi. ut hic, eo. inf. ea. omnibus, & extra ea. ex tuarum. & eo. deficiente in purgatione puniatur: & puniat eum tanquam conuictum, uel confeſſum. ext. de acc. cum P. ext. de ſim. inſinuatum, & de pur. can. cum P. & ibi de hoc.
c ¶ Arbitrium.] Hic not. compurgatores arbitrio epiſcopi ſumendos.

2 al. notum.

Infamatus ſuper crimine nō eſt ſtatim ſuſpendendus.

3 Præfiget. Bart. Cēpoſ. cap. 49.

de pur. cano. c. 2. ſup. 33. d. c. vlt. contra dic, quòd ibi fuit exilis infamia.
b ¶ Suſpendatur.] 1. hoc eſt verum ſecundum diſtinctionem ſi fuerit notorium, vel manifeſtum, vel famoſum. extra de cohab. cler. veſtra, & c. fi. & tunc refert ſi fuerit famoſum ſine ſcandalo, vel cum ſcandalo ext. de coha. cler. tua contra. 28. d. conſulendum. Sol. ibi non imminebat ſcandalum, hic ſic, puta ex eius celebratione, ext. de coha. cle. tua. 7. 28. q. 1. ſi tūc, & 3. q. 2. audiuimus, aliter obtinet, ſu. ea. q. 1. c. 2. Sed nunquid a beneficio ſuſpenditur? Videtur ꝙ non: quia pœnæ ſunt emolliendæ, & quia creſcente contumacia creſcere debet, & pœna, vt

1 Hoc obtinet qn̄ ſcandalū imminet ex eius celebratione, ut hic dicitur.

SI mala.] CASVS. Idem dicitur in hoc c. quod in præcedentibus, eo addito ꝙ cõpurgatores debent eſſe tales, de quibus non ſit ſuſpicio qđ velint peierare. a ¶ Se nolle.] Bonæ opinionis, & qui vitã eius nouerint, & mores, vt extra ead. ca. cum dilectus. ſed non fiet rigide examinatio teſtium. extra ead. cap. conſtitutus, immo frater poteſt purgare fratrẽ. extra de præſumpt. c. literas. Io.

IN

furto, aut periurio, aut falſo teſtimonio ad iuramentum non admittatur, ſed (ſicut qui ingenuus non eſt) feruenti aqua, vel candenti ferro ſe expurget.

¶ *Burchardus etiam citat ex concilio Triburienſi, c. 10. & in Triburienſi illo, quod extat impreſſum, habentur nonnulla ad hanc rem facientia.*

Item Hincmarus Rhemorum epiſcopus.

¶ De eodem. Cap. XVI.

SI mala fama de presbytero exierit, & accuſatores, ac teſtes legales defuerint †, ne, contra Apoſtolum, infirmorum corda de mala fama presbyteri percutiantur, & ne vituperetur miniſterium noſtrum, ne ve ſecuriores presbyteri exiſtentes licentius in peccatum prolabãtur, ſecundum decreta α maiorum cum denominatis ſibi vicinis presbyteris, quos ſcimus ſe nolle a peierare, ſacramento famam ſuam purget. Iuo p.6.c.420. † *al. defecerit.* 2. *Cor.* 6.

¶ *In concilio Rhemenſi Troſleiano 9. c. refertur ſynodus ab Hincmaro Rhemorum archiepiſcopo habita, in qua habetur hoc caput.*

α Secundum decreta.] *In ſynodo legitur.* ſecundum decretum Gregorij iunioris ſit iuſiurandum in medio, & habeat malæ famæ presbyter in ſacramento purgationis ſuæ eum teſtem, quem habebit iudicem.

Item Innocentius Aquileienſi Patriarchæ, & Mantuano epiſcopo.

¶ De eodem. Cap. XVII.

QVoties frater noſter Tridentinus eps̃ in noſtra præſentia de ſimonia ſit impetitus, prudentiam veſtram latere non credimus: cuius cauſa tandem in noſtra præſentia ventilata producti ſunt aduerſus eum accuſatores viua † voce, & ſcripto aſſerentes, quod eccleſiam S. Petri de Pado †, presbytero Paulo dederit pro quatuor modijs frumenti † quos ab eiuſdem eccleſiæ laicis acceperit. Verum qm̃ nec accuſatores, nec teſtes ſecundũ formã canonum, & ſanctorum Patrum ſtatuta, in cauſa ipſa procedere potuerunt, cõi fratrum noſtrorum concilio iudicamus, vt tertia manu ſui ordinis, & quatuor † abbatum, & religioſorum ſacerdotum de ſupradicta ſimonia in veſtra præſentia ſe debeat expurgare. Porro purgationis tenor erit huiuſmodi. Idem eps̃ ſuper ſancta Euangelia primum iurabit, ꝙ pro eccleſia S. Petri de Pado presbytero Paulo danda, neq; ipſe per ſe, neque per ſubmiſſam perſonam, neque alius pro eo, ſe ſciente, pretium receperit. Deinde vero purgatores ſuper ſancta Dei Euangelia iurabunt, ꝙ ſicut ipſi credunt, verum iurauit. Nos itaque cauſæ huius ſeriem committentes prudentiæ veſtræ, mandamus vobis, vt congruo loco in vnum conuenire curetis, & ita cauſam ipſam iuxta præſentium tenorem præſtante Domino reſtauretis: quatenus & omnis de cætero huius quæſtionis ſcrupulus auferatur, & vtrique parti ſua iuſtitia conſeruetur. Si quis verò de vobis, certa præpediente cauſa, intereſſe non poterit, vos, qui adeſſe poteritis, idem iudicium terminate. Quòd ſi prædictus frater noſter A. prædictam purgationem fecerit, vos ei auctoritate noſtra prædictum officium, & Tridentinam eccleſiam reſtituite. Hanc autem purgationem ante proximam purificationem B. Mariæ Virginis adimplere iubemus.

† *al. vna.* † *al. Palo.* † *al. farina.* † *al. quarta manu.*

¶ *Caput hoc extat in decret. tit. de purg. canon. & tribuitur Innocentio tertio. Sed viſum eſt ibi eſſe mendum, ut 111. ſit poſitum pro 11. Nam collector decretalium ſolet in Pontificibus hunc ordinem obſeruare, vt eos qui anteceſſerunt prius citet. Ita, cum ibi hoc caput habeatur ante aliquot canones Alexandri, ac Lucij tertij, qui præceſſerunt Innocentium ij. non videtur huic poſſe tribui; quanquam habeatur etiam eidem adſcriptum inter opera ipſius poſt ſermones, & in concilijs, quæ in quatuor tomos ſunt diuiſa, tomo 3. A pleriſque autem manuſcriptis Gratiani codicibus, etiam ijs, in quibus paleæ eſſe ſolent, totum iſtud caput abeſt. A verſiculo autem.* Nos itaque, *vſque ad finem abeſt ab omnibus.*

Digitized by Google

In præmiſſis auctoritatibus ſubintelligitur, ſi reus ſe purgare [a] *voluerit, ut ſacri canones modum, non neceſſitatem purgandi accuſato imponant: ſicut apparet ex fine capituli Sixti Papę,* [b] *& auctoritate Leonis,* [c] *qui data purgatione ait de ſe ipſo.*

¶De Leone qualiter ſe purgauit. Cap. XVIII.

Burc.l.1.c.198. Iuo p.5.c.313. Pann.l.5.c.4.

AVditum eſt, fratres chariſſimi, qualiter mali homines in me grauia crimina confinxerunt. Quamobrem ego Leo Pontifex ſanctæ Romanæ eccleſiæ purifico me in conſpectu veſtro coram Deo, & angelis eius: quia iſtas criminoſas, & ſceleratas res, quas illi mihi obijciunt, nec perpetraui, nec perpetrari iuſſi. [d] Hoc autem faciens non legem præſcribo cæteris, qua id facere cogantur. [e]

¶*Caput hoc eſt Leonis tertij. Tota vero hiſtoria falſæ accuſationis & purgationis ipſius refertur in vetuſtis Põtificalibus, ex quibus magnã partẽ accepit S Antoninus p.2. hiſt tit.14. c.1.§.8. de qua etiã re meminit Marianus Scotus, & Aymonius lib.4.c.90. Apud Burchardũ & Iuonẽ plenius eſt hoc caput, atq; hæc viſa ſunt notatu digna* Quamobrem ego Leo Põtifex.S.R E. à nemine iudicatus, neq. coactus, ſed ſpõtanea mea volũtate, purifico me in conſpectu veſtro coram Deo, & Angelis eius, qui conſcientiam meã nouit, & beato Petro principe Apoſtolorũ, in cuius cõſpectu conſiſtimus, q1 iſtas criminoſas, & ſceleratas res quas illi mihi obijciunt nec perpetraui, nec perpetrari iuſſi. Teſtis eſt mihi Deus, in cuius iudicium venturi ſumus, & in cuius cõſpectu cõſiſtimus. Et hoc ꝓpter ſuſpiciones malas tollendas mea ſpõtanea voluntate facio, nõ quaſi in canonibus inuentũ ſit, aut quaſi ego hãc cõſuetudinem, aut decretum in ſancta eccleſia ſucceſſoribus meis, nec nõ & fratribus, & coepiſcopis noſtris ipõnã: ſed vt melius à vobis abſcidatis rebelles cogitationes.

sup.ead.presbyter ſi à plebe c.ſequenti.

Ecce qualiter ſumus Pontifex ſemetipſum purgat, nec tamen cæteris neceſſitatem [f] *purgandi præſcribit. Vnde datur* [g] *intelligi, quòd ſatisfactio purgationis in voluntate conſiſtit accuſati, non in arbitrio iudicis. Sed cum in Ilerdenſi concilio presbyter iubeatur ſuſpendi uſque ad dignam ſatisfactionem, cum etiam decreto* [h] *Leonis in arbitrio ponatur epiſcopi, quota manu ſacerdos purgare ſe debeat, patet quòd ad purgationem cogendus eſt, nec in ſua uoluntate, ſed in arbitrio iudicis conſiſtit.*

Vnde Leo Papa ſcribens ad Carolum Regem ait.

¶Qualiter ſacerdotes ſe purgare debeant. Cap. XIX.

Capit.l.5.c.34. Iuo p.6.c.419. Pann.l.5.c.3.

OMnibus vobis viſu.

IN PRÆMISSIS. Hoc allegando dicit Gratianus propter du o cap. ſcilicet Sixti & Leonis.
a ¶ Se purgare.]Falſum dicit allegando.
ADDITIO. Dic vt inf.ea.c.ult.
b ¶ Sixti Papæ.]Sup.ca.mandaſtis Io.
c ¶ Et Leonis.]Hoc eſt in ſeq.c.10.

AVditum.] CASVS. Leo Papa de quibuſdam criminibus infamatus ſe coram multis purgauit, non ſtatuendo ius vt ſucceſſores ſui ad hoc cogantur.
d ¶ Iuſſi.]Nec conſilium dedi, nec defenſionem præſtiti, nec ſciente me factum eſt, vt extra de purg. cano. quoties. 50. diſtin. ſi quis viduam. addunt quidam, nec volui, 1 vt ſu.1. q.4. quia præſulatus, qđ valde durũ videtur. Sed nunquid hic iurabo, quia cum ſ.iui prohibere potui, & nõ prohibui, & hoc ꝙ non habeam ratũ quod factum eſt, cũ etiam in maleficijs ratihabitio mandato ęquiparetur. ff. de vi, & vi arm. l.3.§. cũ procur. & extra de reſti. ſpol. cum ad ſedem in fi. ſup. ea. q. 1. notum in fi.

Purgans ſe, quid debet aſſerere.

1 Dicit Io. de Fan. hoc non credo cum conſciẽtiam ſuam non teneatur ꝗs purgare, niſi vbi inuenitur expꝛeſſum, vt in caſu illius legis. C. de his qui ad eccle. confu. pſenti. cum fi. Arc.

e ¶ Cogantur.] Quia ab æmulis hæc infamia proceſſerat. Vel dic, cęteris Apoſtolicis.
ECCE. CASVS. Infert ex ſupradictis duob.ca. ꝙ purgatio voluntaria eſt, & nõ neceſſaria. Sed ſtatim dicit cõtrarium per alia c. & ad hoc inducit ſeq.cap.
f ¶ Neceſſitatem.] extra de elec. innotuit.
g ¶ Datur.]Allegando dicit.
h ¶ In decreto.]Leonis inf.cap.prox. & ſeq. Ioan.

OMnibus vobis.] CASVS. Leo tertius interrogatus fuit à Carolo Rege, & ſuis ſubditis, qualiter ſit procedẽdum, ſi crimen ſacerdoti obijciatur. Et rñdet Leo, & dicit, quod iſta quæſtio fuit ſæpius ventilata à temporibus multis nõdũ tamẽ fuit ad plenum deſinita. verũ tamen poſt reclamationes multas habito cõſilio multorũ epiſcoporũ, & aliorum prælatorum, & ſacerdotum, & aliorum multorum ſtatuit & dfiniuit, ꝙ ſi legitimus apparuerit accuſator, & probauerit crimen, puniatur accuſatus: & ſi nõ probauerit, puniatur accuſator de calumnia, tamen ſi ſacerdos accuſatus remanſerit infamatus. indicatur ei purgatio cum iij. v. vel vij. manu ſacerdotum, uel cum pluribus ſe expurget,

aut auditu [a] notum eſſe nō dubitamus, quòd ſæpiſſime, ſuadente antiquo hoſte, ſacerdotibus crimina diuerſa objiciantur. Sed qualiter † ex his ab his rationabilis examinatio, & ſatisfactio fiat, licet tempore bonæ memoriȩ Domini genitoris veſtri † Pipini, ſiue priſcis temporibus à ſanctis patribus, & reliquis bonæ deuotionis hominibus ſæpiſſime ventilatum fuerit; nos tamen pleniter, & ad liquidū definitum reperire minime quiuimus. Noſtris quippe temporibus id ipſum, à ſanctis epiſcopis, & reliquis ſacerdotibus, & cȩteris eccleſiaſticæ dignitatis miniſtris veſtris † in regnis, ſeu in alijs Deo degentibus, nobiſq; vna cum eis agentibus ſæpiſſimè propter multas, & nimias reclamationes, quæ ex hoc ad nos ex diuerſis partibus venerunt, ventilatum eſt[1]. Sed qualiter conſultu Domini & patris noſtri Leonis Apoſtolici, cæterorumque Romanæ eccleſiæ epiſcoporum, & reliquorum ſacerdotum, ſiue orientalium, & græcorū patriarcharum, & multorum ſanctorum epiſcoporum, & ſacerdotum, nec non & noſtrorum [2] epiſcoporum, omniumque cæterorum ſacerdotum, ac leditarum auctoritate, & conſenſu, atque reliquorum fidelium, & cunctorum conſiliariorum noſtrorum conſultu definitum eſt, vos† omnes vtriuſque ordinis miniſtros ſcire volumus. Statutum eſt namque ratione, & neceſſitate, ac authoritate prædicta conſultu omnium, vt quotieſcumque cuiquam ſacerdoti crimen imponitur, ſi ipſe accuſator talis fuerit; vt recipi debeat (quia quales ad accuſationem ſacerdotum admitti debeant in canonibus [b] pleniter expreſſum eſt) ſi autem, vt dictum eſt, ille accuſator, qui canonice eſt recipiendus, eum cum legitimo numero verorum & bonorum teſtium approbare in conſpectu epiſcoporum poterit; tunc canonice dijudicetur: & ſi culpabilis inuentus fuerit, canonice damnetur. Si vero cum ſupraſcripto prætextu approbare ipſe accuſator minime poterit, & hoc canonice definiatur. Ipſe ergo ſacerdos, ſi ſuſpicioſus, aut [c] incredibilis ſuo epiſcopo, †aut reliquis ſuis conſacerdotibus, [d] ſiue bonis [e] & iuſtis de ſuo populo, vel de ſua plebe hominibus fuerit; ne in crimine, aut in prædicta ſuſpicione remaneat, cum tribus, aut quinque, vel ſeptem bonis, ac vicinis ſacerdotibus, exēplo Leonis Papæ, (qui duodecim [3] epiſcopos in ſua purgatione habuit) vel eo amplius, ſi ſuo epiſcopo viſum fuerit, aut neceſſe propter tumultum populi ineſſe proſpexerit, & cum alijs bonis & iuſtis hominibus ſe ſacramento coram populo ſuper quatuor Euangelia dato purgatum eccleſiȩ reddat. Si quis autem ſcire deſiderat, quales teſtes ad accuſationem ſacerdotum recipi debeant, & quidquid† de accuſatore faciendum ſit, pleniter in canonibus reperire poterit.

¶ Apud collectores caput hoc ita refertur, quaſi acceptū ſit ex aliqua decretali epiſtola Leonis ad Carolum. Verum ex lib. quinto capitularium, (ubi hoc ipſum eſt caput 34.) atq; ex ipſa etiā orationis forma ſatis conſtat editum fuiſſe hoc capitulare nomine Caroli Magni, ipſo Leone tertio cōſulto, & cū conſilio multorū epiſcoporū. Quod tamen pius princeps, quia ſibi iuriſdictionē in presbyteros arrogaſſe uidebatur, libro ſeptimo capitulariū, cap. 281. emendauit, ita ſcribens, Omnib. vobis tā præſentib. quā & futuris ſcire cupimus, quia de cōſultu ſedis Apoſto-

---

† al. quoniam] *qualiter.*
† al. noſtri.] c.
† al. noſtris.] c.
† vobis omnibus.] c.
† Concor. text. in l. ſacrilegij. ff. de ordin. & extraord. co. & in l. Cicero. ff. de pœ.
† al. quid.

---

get. ſi epiſcopo videbitur: quales aūt teſtes in accuſationib. recipiantur, eſt in canonibus diffinitum.

a ¶ Auditu.] Aliquid ergo ſcitur auditu. 22. quȩſt. 5. hoc videtur.

b ¶ In canonibus.] Inf. eo. q. 7. teſtes. & c. ipſi.

c ¶ Aut.] Pro &. 1 Nō enim ſufficit, ꝙ ſoli epō ſit ſuſpect⁹. arg. cōtra, extra de offi. iud. or. ex parte. & 30. diſ. cap. vlt. & ſic 2 nō obſt. 6. q. 2. placuit. credo tamē ꝙ ſi eſt accuſatus, & epiſcopo eſt ſuſpectus. quod poteſt eū cogere ad purgationem, ſecus ſi nō eſt accuſatus, ſecūdum Lau. 3. per illud 6. quæſt. 2. placuit. immo inuenio ꝙ propter calumnioſam accuſationem cogitur quis ſe purgare, vt extra de accuſ. ueniens. & argu. ff. de quis eum qui in ius voc. eſt. l. penul. §. 1.

d ¶ Con ſacerdotib.] vel etiam abbatib. extra eod. cum in iuuentute.

e ¶ Bonis.] 11. q. 3. in cūctis hic patet quomodo intelligatur illud verbum, à plebe. ſu. ea. presbyter. q̄a erant boni & iuſti, immo non admittūtur; licet ſint boni: ſi tamē leues fuerint. Nam leues ſunt qui ex facili credūt quæ probari nō poſſunt. 11. q. 3. in cunctis. & eſt expreſſum extra eo. cum in iuuentute. aliàs ſolus, qui eſſet bonus, ſufficeret. ext. de adult. ſignificaſti. Ioan.

1 Gloſſ. eſt ſimi. in auth. ſed nouo iure. C. de epi. & cle. in l. 3. C. de obſe. pat. præſtan.
2 Illud ſic reſpicit pri. gl. non cōtra precedentia.
3 Aliàs, ſm leges.

Accuſator calumnioſus cogitur ſe purgare.

Leues qui dicuntur.

IVRA-

IVRAMENTO. Hæc eſt tertia pars queſtio, in qua quæritur ſi parentes debent ſe purgare igne, vel aqua filios non oppreſſiſſe? Reſp. quod non: & hoc probat per c.ſeq. Io. de Fant.

CASVS. In §. iſto dicitur, ꝙ vulgaris probatio induci nõ debet. Et hoc probatur per ſequens c.

CONſuluiſti.] CASVS. Quidam paruulos filios ſuos ſecum collocabant in lecto: quibus dormientib. filij eorum inuenti ſunt mortui. Querebatur vtrum iudicio candentis ferri, vel aquæ feruentis ſe expurgare deberent filios nõ oppreſſiſſe? rñdet Stephanꝰ, & dicit, ꝙ talis examinatio non approbatur in canone, ſed monẽdi ſũt parentes, vt filios ſuos ſecum non habeant in lecto: ſed cũ occultum ſit eos filios oppreſſiſſe, puniri non debent, niſi de hoc conuincantur, vel fuerint ſponte confeſſi: & tũc puniãtur, quia ſunt homicidę, cum homicida dicatur etiam qui conceptum in vtero deleuerit per abortum.

licæ,& omnium noſtrorũ epiſcoporum,ac reliquorũ ſacerdotum,atq; maxime cunctorum fidelium noſtrorum de criminatorũ purgatione ſacerdotum cauſam tractauimus,eamq; cum teſtibus(ſicut in anteriori capitulari noſtro continetur)fieri decreuimus: quoniã neſciebamus eandẽ cauſam,a beato Gregorio Papa eſſe definitã.Nam cũ Vuormaciæ generalem conuentũ habuiſſemus,allata eſt nobis à Riculfo Magontiacenſi metropolitano epiſt. beati Gregorij Papæ,in qua inter cætera continebantur hęc:[De presbytero vero,vel quolibet ſacerdote a populo accuſato,ſi certi non fuerint teſtes,qui crimini illato approbent veritatem,iuſiurandum erit in medio, & illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda & aperta ſunt omnia:ſicq.maneat in proprio gradu.] Iſta verò omnia, quia vires noſtras excedunt,in iudicio epiſcoporum iuxta canonicam ſanctionem definienda relinquimus,vt hæc,quando orta fuerint,ita definire ſatagant, vt nec ſecundum ſæculum iuſtam reprehenſionem,nec penes Dominum (quod abſit) damnationem, ſed æternæ beatitudinis,ipſo auxiliante,qui omnia infucata præſtat,præmia conſequantur.

α¶Noſtrorum epiſcoporũ. *In vulgatis legebatur*,noſtrorũ Romanorum epiſcoporũ,*ſed uox*,Romanorũ, *abeſt nõ modo a capitulari,ſed etiã a uetuſtioribus Gratiani codicibus, & ab Iuone.Pannormia autem habet*,noſtrorum epiſcoporum,omniumque Romanorum ſacerdotum.

β¶Qui duodecim]*Hæc uſq; ad uerſ.*hubuit,*ſunt etiam apud cæteros collectores,ſed non in capitulari.*

3 *Iuramento uero,candentis ferri, uel feruentis aquæ purgatio non eſt adijcienda.*

Vnde Stephanus quintus Humberto† epiſcopo Moguntino. †al.Lamberto.

Iuo p.10.c.27.

¶ Candentis ferri, & feruentis aquæ iudicium in eccleſia fieri prohibetur. Cap. XX.

CONſuluiſti de infantibus, qui in vno lecto dormientes cum parentib. mortuĩ reperiuntur, vtrum ferro cãdente,aut aqua feruẽte,ſeu alio quolibet examine parentes ſe purificare debeant,eos non oppreſſiſſe.Monendi ſunt namque,& proteſtãdi parentes; ne tam tenellos ſecũ in vno lecto collocent:ne negligentia qualibet proueniente ſuffocentur,vel opprimãtur: vnde ipſi homicidij a rei inueniantur. Nam ferri candentis, vel aquæ feruentis examinatione cõfeſſionem extorqueri a quolibet ſacri non cenſent canones,& quod ſanctorum Patrũ documento ſancitum non eſt,ſuperſtitioſa b adinuentione non eſt præſumendum.Spontanea enim confeſſione,vel teſtium approbatione publicata delicta,habito præ oculis Dei timore, commiſſa ſunt regimini noſtro iudicare. Occulta verò, & incognita illi ſũt relinquẽda,qui ſolus nouit corda filiorũ hominum.Hi autem qui probantur,

3.Reg.8.

a ¶ Homicidij.]Qui hominem occidit, ſi aĩum occidendi nõ habuit,non tenetᷣ.l. Cornelia de ſicar.vt ff.ad legẽ Corne. de ſicar.l. 1.§.diuus. tenetᷣ tñ lege Aquilia. licet etiã nocere noluerit,dum tñ fuerit in culpa, licet leuiſſima.ff. ad le. Aqui. ſed & ſi quẽcunq; §.2.& l. in lege. qđ non eſt in lege Cor. de ſica.ff. de ſic in l. culpa autem eſt, ꝙ a diligente potuerit præuideri, & nõ eſt puiſum.ff.ad le.Aq. l.ſi putator.tenetur ẽt quãtum ad Deũ, vt hic,& 50.d.clerico.& 34.queſt.2. in lectum. non tamen punitur ratione homicidij, ſed ratione negligẽtiæ, ut 15.q. 1.inebriauerunt.minor etiam iniũgitur pœna ſiue pœnitentia ab eccleſia pro negligẽtia, ut 50. d. eos,&c. ſi quis volũtate.& 15.q. 1. ſi qs non iratus.

b ¶ Superſtitioſa.] Vtili.n.& neceſſaria 1 licet, ut 33. q. 2. quos Deus de conſe. d.2.liquido.28.q.1. ſic enim.In prin.tit. Et eſt.ar.aliquid inhibitũ, eo qđ nõ eſt cõceſſum,40. d.ſi Papa.& ff.de colle.illi. l.3.§.1.arg. extra de uo.& vo.redemp.ex multa.Cõtra.ext.de ſent.

1 Magiſtri tñ aliqñ exponunt, qđ nõ eſt expoſitũ.32.d. relatũ. De quo hr.11.q.1.§. ex his. ex de poſtul.c. 1.

vel confitentur talis reatus ſe noxios, tua eos caſtiget moderatio; quia, ſi ille, qui conceptum in vtero per abortum [a] deleuerit, homicida eſt; quãto magis, qui vnius ſaltem diei puerulum peremerit, homicidam ſe eſſe excuſare nequibit?

Hoc autem [b] *vtrum ad omnia genera purgationis, an ad hæc duo tantum, quæ hic prohibita eſſe videntur, pertineat, non immerito dubitatur propter ſacrificium zelotypiæ, & illud Gregorij: [Si vir,* [c] *qui frigidæ naturæ eſſe dicitur, per verum iudicium probare potuerit.] vxorem ſuam nunquam ſe cognouiſſe, ſeparetur ab ea.* 33.q.4.c.1.& 2.

Cap. XXI.

IN libro namque Numerorum † legitur Dominum præcepiſſe Moyſi, vt loqueretur filijs Iſrael, & diceret eis: [Vir, cuius vxor errauerit, maritumque contemnens dormierit cum altero viro, & id maritus deprehendere nequiuerit, ſed latet adulterium, & teſtibus argui non poteſt, quia non eſt inuenta in ſtupro; ſi ſpiritus zelotypiæ cõcitauerit virum contra vxorem ſuam, quæ uel polluta eſt, uel falſa ſuſpicione appetitur, adducet eam ad ſacerdotem, & offeret oblationem pro illa decimam partem ſati farinæ hordeaceæ: non fundet ſuper eam oleum, nec imponet thus; quia ſacrificium zelotypiæ eſt, & oblatio inueſtigans adulterium; offeret igitur eam ſacerdos, & ſtatuet coram Domino, aſſumetque aquam ſanctam in uaſe fictili, & pauxillum terræ de pauimento tabernaculi mittet in eam. Cumq; ſteterit mulier in conſpectu Domini, diſcooperiet caput eius, & ponet ſuper manus illius ſacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ: Ipſe autem tenebit aquas amariſſimas, in quibus cum execratione maledicta congeſſit, adiurabitque eam, & dicet: ſi non dormiuit uir alienus tecum, & ſi non polluta es deſerto mariti thoro: non nocebunt tibi aquæ iſtæ amariſſimæ, in quas maledicta congeſſi. Si autem declinaſti à uiro tuo, atque polluta es, & concubuiſti cum altero uiro: his maledictionibus ſubiacebis: det te Dominus in maledictionem, & exemplum cunctorum in populo ſuo: putreſcere faciat tuum femur, & tumens uterus tuus dirumpatur; ingrediãtur aquæ maledictæ in uentrẽ tuum, & utero tumeſcẽte putreſcat femur tuum. Et reſpõdebit mulier, amen, amen. Scribetque ſacerdos iſta maledicta in libello, & delebit ea aquis amariſſimis, in quas maledicta congeſſit, & dabit ei bibere: quas cum exhauſerit, tollet ſacerdos de manu eius ſacrificium zelotypiæ, & eleuabit illud coram Domino, imponetque illud ſuper altare: ita duntaxat, ut prius pugillum ſacrificij tollat de eo, quod offertum, & incendat ſuper altare, & ſic potum det mulieri aquas amariſſimas. Quas cum biberit, ſi polluta eſt, & contempto uiro adulterij rea, pertranſibunt eam aquæ maledictionis, & inflato uentre computreſcet femur, eritq; mulier in maledictionẽ, & in exemplum omni populo. Maritus æ uero abſque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem ſuam. Quod ſi polluta non fuerit, innoxia erit, & faciet liberos.]

†al. Numeri. Num. 5.

ſent.excõ.nuper. j. ea c. monomachiã. & vbi canõ nõ excipit, nec nos, vt ſu. d. 12.omnia. 55.diſ. ſi euãgelica. & 31.q.1. ꝙ ſi dormierit. C.de hęred. vel act. ven. l. vlt. ff. de publ. act. de pretio. ff. ð aleato. l. 1. §. quod autẽ. ff. de ritu nup. palã. in fi. ext. deci. ad deci. ad audientiam. 22. q.5. hos videtur arg. contra, 27. q. 2. lex diuinæ. Io. Sol. omnia cõceſſa intelligũtur de iure communi niſi prohibita in certis caſibus inueniantur vt innuit. c. lex diuinę, & ext. de ſenten. excõ. nuper. B. & ff. de teſtib. l. quęſitũ. C. de teſtib. l. ſancimus.

Conceſſa intelliguntur quæ prohibita non ſunt.

a ¶ Per abortum.] Et hoc ſi puerperiũ eſt formatũ, vt 32. q. 2. Moyſes. &c. qð vero. Sed licet ſm legẽ Moſaicam non ſit homicidiũ, tñ punitur lege Cornelia de ſicar. ff. ad le. Cor. de ſicar. ſi mulierem, & etiã leg. Aqui. ff. ad leg. Aquil. ſi ſeruus. §. ſi mulier tñ qui opprimunt infantes puniuntur pœnitentia trium annorum, ex. de his qui fil. occ. de infantibus. 1 Itẽ qui ꝓcurat venena ſterilitatis, dr̃ homicida. vt ext. de homicid. ſi aliquis. vbi de hoc.

1 Adde ad hoc, & ad fi. glo. Ba. & ff. 1. in l. necare. ff. de lib. agno. & in l. ſi qs. §. abortiuus. ff. de pœn.

HOC AVTEM. Dicitur in hoc. §. ꝙ dubitari poteſt, vtrũ purgatio ferri cãdẽtis, & aquæ feruẽtis ſint tantum interdicta, & in alijs conceſſa. & merito dubitatur, q̃a aliqua mulier probat ſe virginem per verum iudicium, id eſt, per aſpectum corporis. Similiter in veteri teſtamẽto probatur vtrũ mulier commiſerit adulteriũ per quaſdam aquas amariſſimas. & ſtatim reſpõdet Gratianus in ſequenti. §.

b ¶ Hoc autem.] Hic §. legitur.

c ¶ Si vir.] 33. q. 1. c. quod autem. Io.

SED

SED QVÆLIBET. Hæc eſt quarta pars quæſtionis, in qua quæritur vtrum monomachia, vel alia vulgaris purgatio ſit conceſſa? & rſidet ꝙ non, & hoc probat per duas auctoritates ſanctorum patrum. Io. de Fant.

4 *Sed quælibet huiuſmodi purgatio videtur eſſe inhibita, cum in præmiſſa auctoritate Stephani Papæ dicitur [ſpontanea confeſſione, &c.]*

¶ *Capiti huic in vulgatis erat præpoſitũ nomẽ Palea: ſed in omnibus, quæ collata ſunt manuſcriptis habetur ſine vllo nomine paleæ, & quidem coniunctum cum præcedenti capite. Ac certe verſiculus,* Sed quælibet, *videtur indicare locum hunc Numerorum ab ipſo Gratiano recitatum fuiſſe.*

α ¶ Maritus vero.] *Hæc vſque ad verſi.* quod ſi, *ſunt huc tranſpoſita ex extremo eiuſdem quinti capitis Numerorum.*

Item ex decretis Nicolai Papæ.

¶ In nouo teſtamento monomachia non recipitur. Cap. XXII.

Monomachiam [a] vero in lege nõ aſſumimus †, quã præceptam fuiſſe non reperimus: q̃a licet quoſdã iniiſſe legerimus, ſicut ſanctum Dauid, & Goliam ſacra prodit hiſtoria; nuſquam tamen, vt pro lege teneatur, alicubi diuina ſanxit auctoritas: cum hoc, & huiuſmodi ſectantes, Deum ſolummodo tentare [b] videantur.

† *in legem aſſumi nuſquam præceptum reperimus.*] orig.

Burc. l. 9. c. 51. Iuo p. 8. c. 187.

1. Reg. 17.

¶ *Epiſtola ſcripta Carolo Regi patruo Lotharij (ex qua caput hoc eſt acceptum) extat Romæ in codice ſæpè citato monaſterij Dominicanorum. In qua inter alia refertur, Lotharium, cum ſcire vellet an Theuperga, ſiue Thietberga (vt vocat Rhegino) ipſius vxor adulteriũ patraſſet, voluiſſe duos homines monomachiam cõmittere: ita, vt, ſi ille, qui partes Theupergæ tueretur, caderet: ipſa planè adulterij cõuicta cenſeretur. Hocque valde reprehendit Nicolaus, docens hanc non eſſe legitimam rationẽ probandi crimina (quãuis in Longobardicis cõſtitutionibus, & in capitularibus habeatur) ſed potius nihil aliud eſſe, quã Deũ tentare. Addit vero denegatã fuiſſe à Lothario Theupergæ iuſtam purgationem, his verbis;* ſed de adulterio illa corã miſſi noſtri præſentia purgare ſe voluit; ſed ipſe nõ annuit. *Totam hanc hiſtoriam deſcribit Rhegino lib. 2. Chronicorum. Ex his vero oſtenditur rubricam huius capitis apud Gratianũ nimis eſſe generalem, quippe cum Nicolaus hoc tantum velit demonſtrare, non eſſe vtendum monomachia ad purgationem.*

5 *Contra in concilio Vuormacienſi, c. 15.*

¶ Si furta in monaſterio fiunt, iudicio monachi ſe expurgent. Cap. XXIII.

Saepe [c] contingit, vt in monaſterijs furta perpetrẽtur, & qui hæc committãt, ignorentur. Idcirco ſtatuimus, vt quãdo ipſi fratres de talibus ſe expurgare debuerint †, Miſſa ab abbate celebretur, vel ab aliquo, cui ipſe abbas præceperit, præſentibus fratribus: & ſic expleta β Miſſa, omnes communicent in hæc verba: Corpus Domini ſit mihi ad probationem hodie.

Burc. l. 11. c. 66.

† *al. debeant.*

β ¶ Sic expleta.] *In hoc capite addita ſunt nonnulla, verba ex concilio, quæ à collectoribus videbantur omiſſa. Sed hoc loco ſatis viſum eſt, varietatem indicare. Nam in concilio ipſo eſſe legitur, &* ſic in vltima Miſſæ celebratione, pro expurgatione ſua corpus, & ſanguinem

CASVS. Dicit ꝙ quęlibet talis purgatio prohibetur, cum Stephanus dicat, Confeſſione, &c.

Monomachiã.] CASVS. Singulare certamen inter duos prohibetur: q̃a tales vñt Deũ tentare, nec eſt trahẽdum ad conſequentiã qđ fecit Dauid cum Golia, cum inſtinctu ſpiritus ſanctifuerit factum.

a ¶ Monomachiã.] Iſtos etiã lex Romana condemnat, vt C. de gladiato. l. vna. l. 11. Euchariſtia ergo non eſt danda talib. cum peccent mortaliter. de conſ. diſtin. 2. §. ſedſi non. Dicũt quidam, ꝙ * defendens poteſt ſumere; quia cuilibet licitũ eſt defendere ſe. Sed nonne Dauid peccauit? Nõ: quia inſtinctu ſpiritus ſancti fecit, vt Sãſon, & alij. 23. q. 5. ſi nõ licet. & ext. de diuor. gaudemus. Et eſt hic ar. ꝙ nõ eſt arguendũ ab exemplis 26. q. 2. nõ ſtatim. & c. non exẽplo. 14. q. 5. dixit. 22. q. 2. ſi qs p vetus ĩſ. de cõſe. diſ. 2. liq̃do ext. de elec. licet. C. de ſenten. & interlocu. om. iud. nemo.

Euchariſtia gladiatorib. nõ eſt dãda.

* *Immo, & iſte peccat, quoniam, omiſſa legitima ſe defendẽdi rõne ad prohibitam ſe cõfert. Cõc. Tri. ſeſ. 25 cap. 19.*

b ¶ Tẽtare. 22. q. 8. ſi nulla vrget. & 22. q. 2. quæritur cur.

CONTRA IN CONCILIO. Hic allegat in contrarium eiꝰ quod p̃mittitur, & intendit probare per quatuor ca. ſe. ꝙ vulgaris purgatio poſſit fieri. & poteſt dici, quòd hic ĩcipit quinta pars. Archid.

Saepè contingit.] CASVS. Per iſta quatuor cap. probat Gratianus poſſe adhuc fieri purgationẽ vulgarem. Dicit hic, ꝙ ſi furtũ fit in monaſterio, abbas dẽt Miſſam celebrare: & ĩ fine corpus Chriſti ſingulis dare, dicẽs: Corpꝰ Domini Ieſu Chriſti ſit tibi hodie ad probationem.

c ¶ Sæpè.] Huic c. eſt

derogatum 1, quia ſuſpectis non eſt danda Euchariſtia, vt inf. de conſec.diſt.2. tribus, extra de purg. can. cum dilectis.

INterrogatum.]CASVS. Si duo adulterium commiſerunt, ſcilicet maſculus & fœmina, & vnus confitetur, & alter negat; confitenti pœnitentia imponat: negãs vero probabili iudicio ſe expurget, id eſt, candenti ferro, vel aqua feruẽti. Et ita facit ad propoſitum Gra.

debeat cum uolens purgate ſe, nequit.

ILLVD VERO. Dictum eſt ſupra in c.omnibus. & cap. presbyter, quòd clerici compelluntur ad purgationem: ſed illa duo c. mandaſtis, & auditum, contradicunt ei: ideo magiſter hoc determinat.

Domini noſtri Ieſu Chriſti percipiant, quatenus ita inde innocentes ſe eſſe oſtendant.

Item in Saleguſtadienſi concilio, c.7.

¶ Quicunque de adulterio accuſatur, probabili iudicio ſe expurget. Cap. XXIIII. — Burc. in fine operis. Iuo p.15. c.173.

INterrogatum eſt, ſi duo de adulterio inculpati [a] fuerint, & vnus profitetur, [b], & alter negat; quid inde agẽdum ſit. Decretum eſt à ſancto concilio, vt ille, qui negauerit, probabili ſe iudicio expurget, & qui profeſſus fuerit, dignam pœnitentiam agat.

Item in eodem, c.14.

¶ Cum plures de adulterio accuſantur, & vnus cæteros purgare voluerit, omnes rei habeantur, ſi ipſe in iudicio ceciderit. Cap. XXV. — Burch. ibidem. Iuo p.15.c.180.

STatuit quoque ſancta ſynodus; vt ſi duo [c] de adulterio accuſati fuerint, & ambo negauerint, & orant ſibi concedi, vt alter illorum [d] vtroſque diuino purget iudicio; ſi vnus in hoc ceciderit †, ambo rei habeantur. — † *al. deciderit.*

Item in concilio Vuormacienſi, c.10.

¶ Pro ſingulis Miſſa celebretur, qui de aliquo crimine accuſantur. Cap. XXVI. — Burc. l.2.c.299. Iuo p.6.c.272.

SI epiſcopo, aut presbytero cauſa criminalis, hoc eſt homicidium, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit; pro ſingulis Miſſam celebrare *a* debet, & communicare, & de ſingulis ſibi imputatis innocentem ſe oſtendere †. Quod ſi non fecerit, quinquennio [e] à liminibus eccleſiæ extraneus habeatur. — † *al. reddere.*

a ¶ Celebrare.] *In concilio, & apud Burchardum, & Iuonem ſequitur:* & ſecretam publice dicere.

Illud vero, quod Sixtus, & Leo in fine ſuæ purgationis addiderunt: ex eorum exemplo intelligendum eſt: exemplo enim ſuæ ſatisfactionis noluerunt cæteris præſcribere legem purgandi.

QVAESTIO IIII.

QVód vero quarto loco quærebatur, an duorum teſtimonio epiſcopus ſit comdemnandus, multorum auctoritate probatur. Sicut enim in Euangelio Ioannis legitur, ait — Io. 8.

a ¶ Inculpati.] Id eſt, infamati. Non enim poſſunt duo accuſari ſimul de crimine, C. de adulte. reos, ſimile. ff. de inof. teſta. nã & ſi. §. filius.

b ¶ Profitetur.] Notãdum 2. ꝙ uictoria unius prodeſt alteri ſed condemnatio nõ nocet. ff. de adul. denunciaſſe, extra de adul. ſignificaſti. ff. de inoff. teſt. poſthumus. §. ſi qs ex his. ff. ſi ſerui. uẽdi. loci. §. cõpetit. Item arg. quòd cõfeſſio unius non nocet alteri. 15. quæſt. 3. nemini. Argu. cõtra. 59. diſtin. ordinatos, & 81. diſ. tantis. Et eſt uerum quòd non nocet alij quantum ad cõdemnationem: nocet tamen quantũ ad præſumptionẽ, ut ext. de adult. ſignificaſti, & c. 3.

STatuit.] CASVS. ſi duo de adulterio accuſantur, & ne gauerint ambo: ſi unus de uolũtate alterius alterũ purgat, ſi in probatione uulgari ceciderit, ambo puniantur.

c ¶ Duo.] Argu. contra. C. de adult. reos. Sed dic ꝙ nõ agitur hic criminaliter, ſed ad penitentiam, uel ad thori ſeparationem 4.

d ¶ Alter illorum.] uel ut procurator 5. 63. di. tibi Domino. Sed ſi directe ageretur, cum ſit cã criminalis, non poſſet unus alterũ conſtituere procuratorem, ut 3. q. 9. abſens. Niſi uelis dicere, quòd in cauſa criminali unus ſocius auditur, & pro ſe, & pro alijs, ut eſt arg. 3. q. 6. hæc quippe, & extra de dolo. & contum. cum dilecti. in princ. 6.

1 Ad hoc contor. Ioan. de Fant. dicens quod ibi c. non tenet.

2 Itẽ tenent Cy. Alexan. de Im. & moder. in l. ſi duo. col. 2 ff. de iureiur. Confeſſio unius an alteri noceat.

3 De hoc no. 3. q. 6. ca. hęc quippe extr. de prębẽ. dilecto. in fi. & de ſimo. dilectus. 2. Archid.

4 Iſtam glo. dicit Bar. ſingu. in l. reos. C. de adult. ad hoc quod adulter, & adultera poſſint in eodẽ libello accuſari, qñ agit ad thori ſeparationem.

5 Idem no. hic H. qui dicit, quod hoc poteſt eſſe ĩ purgatione, ꝓſertim uulgari: ſed ſi directe, &c. ut ſeqt in glo.

6 Vbi de hoc & inf. q. 6. ſi quãdo in gl. regulare eſt, in fin.

SI epiſcopo.]CASVS. Si epiſcopo uel presbytero crimina imponantur, pro ſingulis Miſſam celebret, & pro ſingulis ſe innocentem reddat, ſed iſta capitula ſunt abrogata: prout, faciunt ad propoſitum Gratiani.

e ¶ Quinquennio.] Hodie deponitur qui in purgatione deficit, ut extra de ſimon. de hoc. ubi habes, quid fieri

QVod uero.] Hæc quæſtio diuiditur in duas partes: in quarum prima quæritur, an ad condemnationem alicuius ſufficiant duo legitimi teſtes & reſpondetur quod ſic. Secunda ibi, [Ex præmiſſis.] Ioan. de Fant.

CASVS. In hac quarta quæſtione quæritur, an duo teſtes ſufficiant ad condemnationem epiſcopi. Et probat Gratianus quod ſic auctoritate Domini, & duabus auctoritatibus Pauli.

f ¶ Duorum.] Sẽper duo ſufficiunt. 4. q. 3. §. item in criminali, uerſic. ubi numerus, niſi in caſibus ſpiritualib.

Teſtis q̃n̄q; vnus ſufficit : q̃nque plures duobus requirũtur.

Sed in iſto caſu vnus ſufficit, vt extra de teſtib.cog.peruenit. & vbi nulli fit præiudicium de conſec.diſt.4.placuit de infantibus, & in cauſa denunciationis,extra de teſtib. in omni.& in alio caſu : extra de procur. ex inſinuatione, & vbi agitur ad impediẽdum matrimonium. extra

a ¶ Et patris.] Pater poteſt eſſe teſtis in cauſa filij in teſtamento,vt ff.de teſta.l.qui teſtamento,alias non,vt 4.q.3.dicto c.ſi teſte. §.teſtes quos,hic autem iſti mentiri non poterant. Vel dic teſtimonium meum, & patris mei,ideſt, de patre meo & me dictum : ſcilicet teſtimonium ꝓphetarum :

Deuteron.17.

Chriſtus ad Iudaeos : "*In lege veſtra ſcriptum eſt,quoniã duorum hominum teſtimonium verum eſt.*] *Hinc conſequenter contra eos argumentatur dicens.* [*Si duorum hominum teſtimonium verum eſt, quare teſtimonium meum & patris* [a] *non accipitis? Item Paulus in epiſtola ad Corinthios :* [*In ore duorum, vel trium* [b] *ſtabit omne verbum.*] *Item in epiſtola ad Hebraeos :* [*Qui praeuaricans legem Moyſi duobus,vel tribus teſtibus conuictus, ſine miſeratione lapidabitur* †.] *Item ex concilio Bracharenſi 2.c.8.*

2.Cor.13. Heb.10.

† Et cap.1.5.c.240. † al. lapidabatur. Burc.li.2.c.202. Iuo p.6.c.276. Pann.lib.4.c.97. † al. macula fornicationis.

¶Quot teſtibus quiſque clericorum conuinci debeat. Cap. I.

PLacuit, vt ſi quis aliquem clericorũ in accuſatione † fornicationis impetit, ſecundum præceptum Pauli Apoſtoli duo, vel tria [c] teſtimonia requirantur ab illo. Quòd ſi non potuerit datis teſtimonijs approbare quod dixit,excommunicationem [d] accuſati accuſator accipiat.

2 *Ex præmiſſis itaque colligitur, ꝙ duorum, vel trium teſtimonio epiſcopus conuinci,& damnari poteſt. Porro Sylueſter Papa in generali ſynodo reſidens contradixit.*

In epilogo concilij Romani.c.3.

¶Quot teſtibus epiſcopus, vel presbyter,vel reliqui clerici ſunt conuincendi. Cap. II.

PRæſul [e] nõ damnabitur niſi cum † lxxij.teſtibus:nec præſul ſummus α à quoquam iudicabitur, quoniam ſcriptum eſt : [Nõ eſt diſcipulus ſuper magiſtrum.] Preſbyter autem [Cardinalis † niſi cum xliiij.† teſtibus non damnabitur:diaconus vero Cardinalis vrbis Romæ,niſi cum xxvij.teſtibus † non condemnabitur. Subdiaconus, acolythus,exorciſta,lector,oſtiarius, non niſi ſeptem teſtibus non condemnabitur. Teſtes [f] autem,& accuſatores ſine aliqua ſint infamia.

al.in Matth.10.& Luc.7. † abeſt ab orig. † al. lxiiij.

† al.xxxvi.teſtib. In c.Hadriani.c.72. In concil. Mogunt. 2.c.12. Cap.l.1.c.139. Pan.lib.4.c.91. Poly.li.5.tit.1. Deuſdedit p.3.

α ¶Nec præſul ſumus.] *Ex concilio Romano ſub Sylueſtro et caeteris locis indicatis(excepta Pannormia)addita ſunt haec vſq; ad ver.*presbyter. *Ac mirandum eſt de auctore gloſſæ,qui putauit Pontificem Maximum minore numero teſtium poſſe condemnari,quam diaconũ Cardinalem,atque oſtiarium:cum tamen ipſe Pontifex a generali ſaltem præſulis nomine minimè eſſet excludendus.*

Item Leo quartus in epiſtola epiſcopis Britanniæ.

¶Epiſcopi non niſi lxxij. teſtibus condamnandi ſunt. Cap. III.

Iuo p.5.c.126.

NVllam damnatio-

b ¶ Vel triũ.] Vt cõprehendant actorẽ pro vno teſte. extra de teſtib.in omni.Illa tamẽ loquitur in cã denunciationis. Vel ideo dicit, triũ, quia quãdoq; ſecundum canones plures quàm duo requiruntur:ſed nunquã pauciores,vt ext. de teſ. licet. Vnde in teſtamentis bene requirunt 1. vt ext.de teſta.cũ eſſes. & c.relatum. Io.Quod dicit Io.de teſtamẽtis, non credo verũ. vnde dico cum T.decr. illas,cum eſſes.& relatũ. in quolibet teſtamento loqui. B.

1 In ijs quæ pietatis cã relinquunt, minus ſolẽnis volũtas ſufficit ſicut & inter liberos. C. de teſt.hac conſultiſſima. §. ex impfecto.Arch.

PLacuit.] CASVS. Dicitur quòd ſi aliquis accuſat aliquẽ de fornicatione, poteſt probare crimen duobus, vel tribus teſtibus: & ſi non probauerit, punietur pœna talionis. pater ſequẽs §.

c ¶ Tria.] ſup.d.48. quoniam multa.

d ¶ Excommunicationem.] ideſt damnationem.

EX PRÆMISSIS. Hæc eſt ſecũda pars quæſtionis, in qua probat contrarium eius quod ꝓmiſſum eſt : & hoc probat duabus auctoritatibus:ſed nõ ſunt contra: quia loquuntur ſpecialiter de clericis Romanæ eccleſiæ.Io.de Fant.

PRæſul.] CASVS. Dicitur hic quot teſtes ſufficiant ad condemnationẽ epiſcopi, Cardinalis, presbyteri, & aliorũ clericorum Romanę eccleſiæ. In fine dicitur, quòd teſtes ſine infamia debent eſſe.

extra de ſpon.præterea.Item quantum ad præſumptionem faciendam. 8.q.3.talia. ff.de dote prælega. Theopompus.Item plures duobus requirũtur.inf.ea.nullã. & c.præſul. Tres requiruntur in depoſitione pecuniæ. in auth. de fide inſtr. §.ſi quis igitur.coll.6. Item quinque requiruntur dum contractus excedit libram auri in ciuitate.C.ſi cer.pet.auth.ſed nouo.& in codicillis, & in donatione cauſa mortis ſimiliter quinque, vt C. de dona. cauſa mor.l.ult.quandoque xv. ut C.de prox. ſac.ſcri.vnicuique.lib.12.

e ¶ Præſul.] ideſt Cardinalis epiſcopus. Sed nunquid contra Papam duplicabuntur teſtes ? * non, immo duo ſufficiunt,& in hoc eſt deterioris conditionis: quia ipſe ſine comparatione aliorum creatus eſt maior : & ideo ſine ſpe veniæ condemnandus eſt,vt diabolus, de pœn. diſt.2.principium.

* *Vide, quæ dicuntur in notatione ad hoc caput.*

f ¶ Teſtes.] Extra de teſti.perſonas.& cap.ſuper eo.

NVllam.] CASVS. Si epiſcopus Cardinalis de crimine accuſatur, duodecim epiſcopi debent de cauſa cogno-

cognoſcere : nec poteſt conuinci niſi lxxij. teſtibus. In ſecunda parte dicitur qualiter teſtes iurare debent, & quid. In tertia parte dicitur, ꝙ ſi appellauerit ad Papam, audiri debet: nec alius debet de cauſa cognoſcere. Secunda pars incipit ibi, [Et prius.] Tertia pars ibi, [Et ſi inter.]

nem ª epiſcoporum vnquam eſſe cenſemus, niſi aut ante legitimum numerum epiſcoporum ᵇ (qui fit per duodecim epiſcopos) aut certè probata ſententia per lxxij. teſtes idoneos, qui tales ſint, qui & accuſare poſſint. ¶Et prius ad ſacra Chriſti quatuor Euangelia ſacramēta pręſtēt, ꝙ nihil falſum ᶜ depromāt: ſicut nobis α B. Syluester tradidit, & Romana ſancta videtur tenere eccleſia. ¶Et, ſi inter eos, quos damnandos eſſe dixerint homines, fuerit epiſcopus, qui ſuam cauſam in præſentia Romanæ ſedis epiſcopi petierit audiri, nullus ſuper illum definitiuam præſumat dare ſententiam: ſed omnino eum audiri decernimus.

Zepherinus epiſt. 1.

Epi epm deponere non poſſunt.

α ¶ Sicut nobis] *Hinc vſq; ad dictionem*, eccleſia *non legũtur in epiſtola L: o ııs manuſcripta: habētur tamē apud* Iuonē.

Sed hoc vel ſpeciali priuilegio de clericis Romanæ eccleſiæ intelligitur, vel propter improbitatem quorũdam; qui cum non ſint ſpectatæ uitæ, & ſcientiæ; in accuſationem miniſtrorum Dei repente proſiliunt. Quorum uero uita adeo laudabilis eſt, ut omnibus imitanda appareat, de quorum aſſertione, nulla dubitatio naſci poterit, eorum teſtimonio duorum, uel trium teſtium quilibet iure conuinci, & damnari poterit.

QVAESTIO VI.

Sequitur ſexta quæſtio, qua quæritur, quo remedio cauſa uitiata ſubleuetur: &, ſi remedium illud ſit dandum ei, qui cauſa dilationis uocem appellationis exhibuerit. Cauſa uero uitiata remedio appellationis ſubleuari poterit.

Unde Fabianus Papa ait ad Hilarium epiſcopum epiſtola 3. cap. 3.

Et in decretis Sixti tertij. c. 3. C. Theo. l. 2. tit. de appell. in inter. le. 15. Anſel. lib. 2. c. 11. & li. 3. c. 88. lib. 7. c. 23. Burc. lib. 1. c. 148. Pann. li. 4. c. 121.

¶Cauſæ vitiatæ remedium appellationis ſubueniat. Cap. I.

LIceat appellatori vitiatam cauſam remedio appellationis ᵈ ſubleuare.

[*Idem paulo ante.*]

a ¶ Nullã dãnationẽ.] Epõrũ. Sed hoc nõ vr̃ poſſe ſtare: qa nullus põt iudicare clericos Romanæ eccleſię, niſi ſolꝰ Papa. Itē qa epi epm deponere non pñt, vt 3. q. 6. quamuis. Reſpondeo quòd loquitur in eo caſu, qñ Papa cõmittit alijs cauſam ſuorum clericorũ, ne ipſe ſuſpectus habeatur, vel ne fauore ꝓ eis, vel odio cõtra eos iudicaret. ff. de iuriſd. om. iud. l. prætor.

a ¶ Nullam damnationem,] inf. 3. q. 6. accuſatus. & c. quãuis.

b ¶ Epiſcoporum.] ĩ. 5. q. 4. duodecim.

c ¶ Falſum.] Quinq; capitula iurabunt teſtes: ſcilicet vt dicãt veritatem, vt 3. q. 9. hortamur. & ꝙ teſtẽt pro vtraq; parte ueritatem, vt 14. queſt. 5. non ſanè. ꝙ non admiſceant falſitatem, vt hic ꝙ nec amore, nec odio, nec proprio commodo teſtẽtur, vt extra de teſtit. quoties. Item quinto requiritur, quòd dicant quidquid de re ipſa nouerint, ſiue fuerint interrogati, ſiue nõ, vt extra de acc. cum dilectus 1. quod nõ credo, niſi hoc liqueat ex forma iuramenti, vt infra.

Teſtes quinque capitula iurare debent.

1 De hoc ẽt no. ext. de teſti. fraternitatis. in glo. ul. ubi addit Ho. aliũ caſũ. ſ. ꝙ neutri parti manifeſtabunt dicta ſua antequam ſint publicata. argu. 4. q. 3. itẽ qui falſo. Archid.

SED HOC. Modo dicit quare de tot teſtibus fuit ſtatutũ: ꝑpter ſcilicet priuilegiũ clericorũ Romanæ eccleſiæ. & hæc ſolutio eſt vera, vel propter malitiam hæreticorum fuit ſtatutum de omnibus clericis, qua ceſſante ceſſabit conſtitutio. Sed uerius eſt, ꝙ propter malitiam hæreticorum, uel malorum hominum ſtatutum fuit de clericis Romanæ eccleſiæ, quibus hoc priuilegium datum fuit, quod non ceſſat cauſa ceſſante: & hoc innuit B.

SEquitur.] Hæc quæſtio diuiditur in octo partes: in quarum prima probat per nouem auctoritates ſanctorum patrum, quòd quandocunq; quis grauatus fuerit, poterit appellare: & eius appellatio tenebit. Secunda ibi, [Cum ergo.] Tertia ibi, [Qui vero.] Quarta ibi, [Poſt datam.] Quinta ibi, [Non ſolent. Sexta ibi, [Notandum.] Septima ibi: [Si vero.] Octaua ibi, [Diffinitiua.] Ioan.

CASVS. Hic intitulatur ſexta quæſtio, in qua quæritur quo remedio cauſa vitiata ſubleuetur: de quo non fecit in themate mentionem: &, ſi remediũ dandũ ſit ei, qui cauſa dilationis appellat: de quo fecit in themate mentionem. Cauſa autem vitiata remedio appellationis ſubleuatur: & hoc probat per ſequens cap.

d LIceat.] ¶ Appellationis.] Appellatio eſt prouocatio iniquæ ſententiæ querelam cõtinens. ff. de mino. ꝑfecti. tñ & in ıis q̃ extra iudiciũ agunt appellatur, ut in electione, ut extra de app. conſtitutus. Quis appellet, dicetur ĩ. ea. nõ ſolent. & hoc in ciuili cã. In criminali aũt quilibet ẽt inuito reo appellat. ff. ad appel. non tantum. & in cauſa liberali, ut ff. de libe. cauſa l. 1. & 2.

AD QVEM SIT APPELLANDVM. Appellatur autem a minori ad maiorem, & gradatim, ut inf. ea. anteriorum. C. de appella. præcipimus, excepto Papa, ad quẽ oĩbus pretermiſſis appellatur, ut ĩ. e. c. 3. 4. & 5. Et hoc uerum eſt in iudicibus ordinarijs. In delegatis aũt diſtinguitur, ſi ipſi alijs cauſam cõmiſerint, ſi tota iuriſdictio eſt delegata, appellatur ad primum delegantem.

Appellans à delegato ad quem appellare dẽt.

tem.ext.de off.dele. ſuper quæſtionum.§.porro.ff.quis & a quo appell.l.1. ſed ſi non tota cauſa eſt delegata, tunc appellatur ad delegantem ſecundum, vt C.qui pro ſua iuriſd.l.1.ff.quis,& a quo app.l.fin.& ext.de off.de leg.ſuper quæſtionum.
QVO-

Sixtus ibidem.
Poly.l.1.tit.7.
Anſel.l.2.c.11.

¶De eodem. PALEA. Cap. II.

APpellantem non debet afflictio vlla, aut detentionis iniuriare cuſtodia.

Item Anacletus Papa,epiſt.1.in fi.

¶De eodem. Cap. III.

OMnis [a] oppreſſus libere [b] ſacerdotum[c] (ſi voluerit) appellet iudiciũ,& a nullo prohibeatur; ſed ab his fulciatur,& liberetur.Si autẽ difficiles cauſæ, aut maiora negotia orta fuerint, ad maiorem [d] ſedem referantur. Et ſi illic facile diſcerni † non poterunt, aut iuſte terminari, vbi fuerit ſummorum congregata congregatio α,(quę per ſingulos annos bis fieri ſolet,& debet) iuſte,& Deo placite coram Patriarcha [e],aut primate eccleſiaſtica β negotia,& coram patricio ſæcularia [f] iudicentur negotia in commune [g] †.

† *al.decerni.*

† *al.communi.*

α ¶Congregatio.] *In vulgatis ſequebatur*,ſub metropolitano: *quæ ſunt, quia in nullo manuſcripto neque in originali habentur,& in ſequentibus verbis exponitur,corã quibus ſit habendum concilium.*

β ¶Eccleſiaſtica negotia.] *In epiſtola legitur*,primate eccleſiaſtico,& coram patritio ſæcularia,&c.

QVOMODO SIT APPELLANDVM.Iudice ſedente pro tribunali poteſt viua voce appellari: ſed ext.iudicium in libello tantum appellabitur 1 vt inf.ea.§.iudicibus. ver.litigatoribus.ff. de app.a ſententia.§.vlt.

1 Dicas ꝙ ſi ue appellet in iudicio, ſi ne ext.debet obſeruari ꝙ dr̃ extra lib. 6.de ap. cordi.quę eſt In no. 4. & hoc cum a iudice appellaẗ ad Papam, & hoc ibi intelligit Ho.

QVANDO APPELLANDVM SIT. Secundum leges appellatur tantum poſt diffinitiuam ſententiam;niſi in caſibus nota.inf.ea.nõ ita,extra de ap.ſuper eo.2.Secũdum canones,& ante litem conteſt.& poſt, vt ext de app.cum ſit Romana inf. ea.non ita. licet hoc ſit correctũ per conſtitutionem nouam, ext.eod.vt debitus.vbi dicitur,ꝙ cauſa appellationis debet aſſignari. Item ſecũdum canones appellatur quoties ſuperior iudex inuenitur, vt infra ead.omnes. ſecundum leges bis tantum, vt inf.ead.poſt.ſecundam.Ioan.hoc pro certo teneas,ꝙ ante ſentẽtiam poteſt appellari quoties pars grauatur, & allegatur cauſa,vt ext.eod.vt debitus.Sed poſt diffinitiuam ſententiam tantum bis,vt dicũt leges prælegatæ,nec aſſignaẗ tunc cauſa: ſed dicit, appello ab iniqua ſententia.Sententia tamen in cauſa matrimonij nõ trãſit in rem iudicatam,ut ext.de ſent.& re iud.lator.& c. conſanguinei.B.

Appellationis tp̃s põt iudex moderari.

INTRA QVOD TEMPVS SIT APPELLANDVM. Item appellatur vſque ad decem dies continuos, ut inf. ead.anteriorum.

INTRA QVOD TEMPVS DEBET APPELLATIO PROSEQVI. Appellanti datur annus vel biennium,ut inf.eadem ſi quis appellat. Tamẽ iudex poteſt moderari tempus prę̨ciſius.extra eod.cum ſit Romana & c.reprehenſibilis.Item appellatione pendente nihil innouãdum eſt, ut inf. ead.§.appellatione, niſi appellans ſuſpectus ſit,uel depopulator,ut inf.ead. quoties 2.in cauſa criminali reus cuſtoditur: uel dabit fideiuſſorem,ſi eſt ſuſpectus.C.de ap.eos ver.ſuper his. Iudicis officium eſt libellos dimiſſorios dare. infra eadem.poſt appellationem. Iudex autem ad quem appellatur: ſi appellatur a ſententia, ſecundum priores allegationes,uel infirmabit, vel confirmabit ſententiam,

vt infra ea.§.diffinitiua.in fi.poteſt tamen nouas allegationes audire.C.de app.eos.§.1.ff.de appel.ſcio quæſitum.In fi.extra de fide inſtrum.cum Ioannes. Quando autem non eſt neceſſe appellare, habes infra ead.§.diffinitiua.Inhibetur autem appellatio.quia a principe non appellatur.9.quęſ.3. cuncta.nec a præfecto prætorio. C. de off. p̃f. præt.l.1.nec a ſenatu, vt ff.quib. app.non licet.l.prima, nec ab arbitro. C.d̃ ar.l.1.nec appellat officiatus. j̃.ead. §. diffinitiua. ver. nulli. itẽ ꝓpter ſceleris magnitudinẽ nõ appellaẗ.C.quorum.ap.nõ reci.l.2. extra de appell.cum ſit Romana.Item in momentanea poſſeſſione,vt inf.eadem, ff.diffinitiua 2 ver. de poſſeſſione.ſecũdũ leges, ſed per canones ſic. extra d̃ teſtib. ſignificauerũt. & de reſt. ſpol.cum ad ſedẽ. Item in re, quæ non capit dilationẽ.ff. de app. re. l.vlt.& ext.de rapt. in literis.Argu.contra extra de appella. quia fronte.in fi.ibi appellatio nõ retardat ſententiam, niſi ad tempus.Item ſententia maioris partis capituli,extra de his,quæ fiunt a ma.parte, cap.c.1.Item cõtumax nõ appellat,ut 24.q.3.de illicita infra ea.§.ſunt etiam quorum.C.de iud.properandum.§.ſin autem.Item ab executore non appellatur.inf.ead.§.diffinitiua.ver.ab executore.

Appellatio in multis caſibus non admittitur.

2 Melius diceret.§. ſunt ẽt quorum. ver. de poſſ. vbi de hoc.

OMnis.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd ſi aliquis grauetur,a minori prælato ad ſacerdotem, ideſt, epiſcopum,debet appellare; & ſi ibi propter aliquam difficultatem negotium non poterit terminari metropolitanum appellet; & ſi ibi negotium non fuerit terminatum, uel grauab tur: ad concilium recurrat, in quo patriarcha, uel primas præſidet, & in quo cauſæ maiores eccleſiaſticæ tractari debent,coram patricio ſæculari iudices ſeculares.

a ¶Omnis.] Pone caſum quod appellatur a ſubdito epiſcopi 3 ad epiſcopum:deinde ad metropolitanum, deinde ad concilium metropolitani.

b ¶Libere.] ideſt.ſiue ante ſententiam,ſiue poſt.

c ¶Sacerdotum.] Ergo a ſæculari iudice ad Papam poteſt appellari,quod uerum eſt uacãte imperio, ut extra de foro comp.licet.aliàs non, ut ext.de app. ſi duobus.

d ¶Ad maiorem.] ſup.17.d.multis.§.1.

e ¶Coram patriarcha.] Quæ una dignitas eſt ut.99.d. prouinciæ.

f ¶Sæcularia.] Scilicet cum ambo ſint laici,quia prælati non debent tractare ſæcularia iudicia. 11.q.1.te quidem.Vel dic quòd cum laicus iudex non uult facere iuſtitiam,tunc appellatur ad eccleſiaſticum,ut ipſum corrigat & ſi noluerit facere iuſtitiam, poteſt ipſum excõmunicare,ut 23.q.5.adminiſtratores.Vel dic quòd cum iudex ſæcularis ſuſpectus eſt põt adiri iudex eccleſiaſticus 4, ut in auth.ut diffe.iud.§.ſi uero coll.9.uel etiam ſi deceſſerit,ut ibi dicitur.Vel ſi habeatur querela contra ipſum,ut in ead.coll.§.ult.ſic ex.de foro compet.ex tranſmiſſa & extra eod.licet.

g ¶In commune.] Ideſt,publice.

3 Ideſt,a minori prælato:non tñ officiali ep̃i: quo caſu, & conſuetudo contra hoc nõ valet. ex. lib.6. de conſue.non putamus.Arch.

Appellatur a iudice ſæculari ad eccleſiaſticum

4 Sub. qui cũ eo cognoſceret.& hoc eſt qd̃ hic dicit litera in fi.in cõe, ſm Io.de Fant.

Si

SI quis veſtrum.] CASVS. Ex his quinque ca. colligitur, ꝙ appellari poteſt ad Pa pam omnibus medijs prætermiſſis. Dicitur ergo hic, quod ſi aliquis aliqua aduerſitate pulſatur, ad ſedem Apoſtolicam quaſi ad caput appellet.

ſonas. ſed contra ius eum punit, vt C. de ap. a proconſulibus. & C. quorum ap. non reci. ab executore. in fi. vbi in 50. libris auri punitur fruſtratorie appellās ergo ius non debet eam admittere, vt 23. q. 4. qui peccat. immo non debet per eam negotium impedire. extra eod. paſtoralis.

Item Sixtus Papa epiſt. 2. omnibus rectoribus eccleſiæ ſcribit dicens.

¶ Quiſquis pulſatus fuerit Apoſtolicam ſedem appellet. Cap. IV.

SI quis veſtrum pulſatus fuerit in aliqua aduerſitate, Iuo p. 5. c. 3.
licenter hanc ſanctam, & Apoſtolicam [a] ſedem apel- Anſ. l. 2. c. 8.
let, & ad eam, quaſi ad caput, ſuffugium habeat, ne ipſe innocens damnetur, aut eccleſia ſua detrimentum patiatur.

Item Grato [α], *epiſtola 1.*

α ¶ Grato.] *Sic eſt reſtitutum ex pleriſque vetuſtis (nā in vulgatis erat.* Item Gregorius. *) quamquam in tomis conciliorum hac epiſtola tribuatur Sixto ſecundo: illa uero, ex qua caput antecedens, Sixto primo.*

¶ In grauioribus cauſis pulſati Apoſtolicam ſedem appellent. Cap. V.

OMnes epiſcopi, qui in quibuſdam grauioribus pul- Iulius Pap. epi. 2. ad
ſantur, vel criminantur cauſis, quoties [b] neceſſe orientales cap. 2.
fuerit, libere Appſtolicam appellent ſedem, atque ad eā, Burc. l. 1. c. 144.
quaſi ad matrem confugiant. Iuo p. 5. c. 257.
Pann. l. 4. c. 124.
Anſ. l. 2. c. 12.
Item Marcellus Papa, epiſt. 1. ad epiſcopos Antiochenæ prouinciæ. Poly. l. 1. tit. 7.

¶ Ab omnibus appelletur ad Romanam eccleſiam. Cap. VI.

1 AD Romanam eccleſiam omnes epiſcopi, qui vo- Anſ. l. 2. c. 7.
luerint, [c] vel quib. neceſſe fuerit, quaſi ad caput Pann. l. 4. c. 125.

Appellatur ad papam omiſſo medio.

a ¶ Apoſtolicā.] Ex hoc, & ſeq. c. patet ꝙ ad Papam alijs prætermiſſis, appellat: ſed in alijs, ſecus ē, vt inf. ead. decreta. & q. 7. metropolitanum. & 9. q. 3. conqueſtus. & 17. diſt. multis, & 18. diſt. ē concilijs. Cum ergo hoc ſit priuilegium Papæ, ergo ad legatum nō appellatur omiſſo epiſcopo, vt 11. q. 1. puenit. Sed contra extra de off. leg. cum nō ignoretis. Sed dicas, ꝙ ille non fuit tantum legatus, ſed metropolitanus. Et ſi ille legatus non habuiſſet illud priuilegium, inutile fuiſſet officium legationis, ſed ille qui ſimplex legatus eſt, non hēt illud priuilegium, niſi ei ſpecialiter ſit datū Io. Quidquid dicat Ioan. omnibus prætermiſſis curritur ad legatū, ut dicit illa decr. & quod facit legatus, Papa facere videtur. 94. d. cap. 1. & ff. de admi. tut. ita autem. §. geſſiſſe. B.

OMnes.] CASVS. Dicit hic, quòd quoties epiſcopi criminaliter accuſantur, ad ſedem Apoſtolicam quaſi ad matrem recurrant, cum eſt neceſſe.

Appellare tertio non licet.

b ¶ Quoties. Dum tamen non vltra ſecundam vicem: ne lites in infinitum extendantur. non enim licet tertio appellare ſuper eodem capitulo, vt infra ead. ſi quis in quacumque. ſic exponitur hæc dictio, quoties. ff. de leg. 3. fideicommiſſa. §. ſi quis decem. ff. de eden. veluti. in fine, ſimile quoties, habes extra de elect. querelā. in parte deciſa. ſecundum H. exponitur quoties, ſiue ante litem conteſtatam, ſiue poſt. Alij dicunt, ꝙ licet etiam ter appellare, ſm canones, vt inf. 31. q. 2. Lotharius ſup. ea. omni. ſed M. dicit, ꝙ licet a grauamine quandocunque appellare: ſed bis poſt ſententiam tantum: & exponit, quoties, ideſt, in omni grauamine: ſed non niſi bis a ſententia, vt inf. ca. ſi quis in quacumque. & extra de app. directe. G. dicit quòd in illo capitulo, omnis. tertio fuit relatum: & hoc nō fuit per appellationem, ſed per conſultationem, vt ſup. diſt. 18. c. 1. & extra eodem ſua nobis.

AD Romanam eccleſiam.] CASVS. Dicitur quòd omnes epiſcopi, qui volunt, vel quibus neceſſe eſt libere ſedem Apoſtolicam appellant abſque excommunicatione, vel impedimēto aliquo damnationis, vel ſpoliationis, vel cuſtodiæ.

c ¶ Qui voluerint.] Ergo fruſtratoria admittitur, vt extra eod. conſuluit. ergo audiendus eſt qui cauſa dilationis appellat, vt extra de app. cum ſit Romana. & ca. paſtoralis. Rñ. dubia fruſtratoria eſt admittenda: ſicut occultus peccator ad Euchariſtiam. de cōſec. d. 2. non prohibeat. Hodie autem ipſo iure eſt inhibita appellatio ante ſententiam, niſi tam euidens cauſa proponatur, quæ ſi probata eſſet, debeat appellatio legitima reputari, vt extra eodem, vt debitus. Sed cū hodie ipſo iure ſit inhibita appellatio, quid prodeſt ſcribere remota appellatione? Reſpond. ſi appellatio remouetur in literis, tunc intelligitur remota etiam poſt ſententiam. Alias etiam rationes aſſignaui ſuper illa conſtitutione, vt debitus. ſed ſi non apponitur in literis, tantum ante ſententiam eſt remota. Ioan. Ego credo, quod nihil prodeſt remotio appellationis niſi ad remouendam fuſtratoriam appellationem 1, vt dicit decret. expreſſe extra de ap. ex parte B. Hoc ſcias quod niſi iudici euidenter pateat appellationem tenere, nunquam deferat ei. vnde ſi non credit tenere appellationem, non deferat ipſi: licet ſuperior poſſit retractare quod factum eſt, vt extra eo. paſtoralis. Sed pone quòd iudex dubitat de appellatione: aut defert tali appellationi, aut non. ſi defert, mentitur ergo conſtitutio, & decretalis. Nam conſtitutio dicit, ꝙ niſi tali cauſa ſit propoſita, quæ ſi foret probata, legitima eſſet appellatio, non eſt deferendum appellationi. Item decret. paſtoralis. dicit, quòd in ſolis illis caſibus deferendum eſt appellationi, vbi a iure indulgetur expreſſe, quod poſſit appellari. Si dubitatur de appellatione: ergo non debet cognoſcere de cauſa, cum dubitet

1 Sub. & ſic remoueī qđ de iure cōi eſt remotū. Sed contra hoc eſt. C. de Theſ. l. 1. & ff. ad munic. l. 1. & ideo plus placet qđ dixit ſu. Io. de Fantnam ſi hæc clauſula nihil operatur quare decæ. ext. eo. inquiſitioni. fundatur ſuper cap. ideo his eiectis, vt dic vt ple. not. Ho. in ſum. eo. tit. §. qūo decr. vt debitus. ver. abſque rōnab.

dubitet an ſit iudex argu.11.q.3.graue. Ad hoc dico, ꝙ ſi iudex dubitat de cauſa appellationis, ſummatim poteſt inquirere de cauſa: vel ſeorſum extra formam iudicij inquirendo de cauſa. Et ſi uidetur cauſa probabilis;& præterea talis quod ea probata legitima iudicaretur,

& quod iudici iuſta videatur.
a ¶ Conſecrationem.] Si metropolitanus diſtulerit.8.q.3.Artaldus.
b ¶ Cuſtodia.] Qui appellat, nec cogitur dare cautionem de proſequenda appellatione,nec cuſtodiri debet: niſi ſit cauſa criminalis,& ſuſpect⁹ ſit. vt C. de appell.eos.§.ſuper his.

ſuffugere eamq; appellare debent, vt inde accipiant tuitionem,atq; conſecrationem α a. Quod omnibus minime conuenit denegare epiſcopis: ſed abſque vlla cuſtodia,[b] aut excommunicatione,[c] vel damnatione, vel expoliatione liberè ire concedatur.

α ¶Atque conſecrationem.] *In originali eſt*, vt inde accipiant tuitionem, & liberationem, vnde acceperunt informationem:atque conſecrationem:*ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item Victor ad Theophilum Alexandrinum, epiſt.1. cap.3.

¶Qui a proprio metropolitano ſe grauari putauerit,maiorem ſedem appellet. Cap. VII.

Iulius ibid.c.4.
In c.Hadriani. c.6.
Poly.ibidem.
Burc.li.1.c.144.
Pann.l.4.c.126.
Iuo p.5.c.257.

SI quis putauerit à ſe à proprio metropolitano grauari,apud patriarcham,vel primatē [d] diœceſos,aut penes vniuerſalis Apoſtolicæ eccleſiæ iudicetur ſedem.

Item Zepherinus vrbis Romæ epiſcopus, epiſt.1.

¶Ad Romanam eccleſiam, quaſi ad matrem appelletur ab omnibus. Cap. VIII.

Anſel.li.2.c.6.

2 AD Romanam eccleſiam ab omnibus, maximè tamen ab oppreſſis appellandum eſt,& concurrendum quaſi ad matrem,[e] vt eius vberibus nutriantur, auctoritate defendantur,& à ſuis oppreſſionibus releuentur: quia non poteſt, nec debet mater obliuiſci filium ſuum.

Item Iulius Papa in decretis, ſiue in reſcripto ad orientales, c.22.

¶Quoties aliquis appellauerit, audientia ſibi non denegetur. Cap. IX.

In epiſt.Lucij. & in conc. Carth.3.c.10.
In cap.Hadriani.
Anſel.li.3.c.88.
Iuo p.6.cap.326.ex Lucio.

PLacuit,vt à quibuſcūque iudicibus eccleſiaſticis ad alios iudices eccleſiaſticos (vbi eſt auctoritas maior [f]) fuerit prouocatum; audientia non negetur.

Item cap.30.

¶Iniuſtè damnati,reſtitutionem, & oppreſſi auxilium à Romana eccleſia debent habere. Cap. X.

IDeo huic ſanctæ ſedi prefata priuilegia ſpecialiter sūt conceſſa,tam de congregandis concilijs[g],& iudicijs, ac reſtitutionibus [h] epiſcoporum, quàm & de ſummis eccleſiarum negocijs; vt ab ea omnes oppreſſi auxilium, & iniuſtè damnati reſtitutionem ſumant: Et talia ab improbis ne præſumantur abſque vltione, nec exerceantur abſque damnatione.

c ¶ Excōmunicatione.] Pro alijs tamen bene poteſt excommunicari, vt extra. de appell.ad hoc. & c.propoſuit.

SI qs putauerit.] CASVS. Si grauatur aliqs a metropolitano ſuo, patriarchā appellet,deinde ad ſedem Apoſtolicam recurrat.

d ¶ Vel primatem.] vel pro ideſt.

AD Romanā eccleſiā.] CASVS. iſtius capituli & ſequentis facilis eſt & planus: quia per ſuperiora patet:& litera plana eſt.

e ¶[Matrē.] Nec pſumitur eſſe mater, niſi diligat filium. vt ext. de præſump. afferte.

f PLacuit.] ¶Maior.] ff.de app. l.1.§.ſi quis.inf.ea. anteriorum.

IDeo huic sāctæ ſedi.] CASVS. Quærebatur quare priuilegia ſedi apoſtolicę ſint conceſſa: concilia cōgregare,& dānatos epiſcopos reſtituere: & de ſummis negotiijs cognoſcere. Et reſpōdet,ut oēs oppreſſi & iniuſtè dānati, auxiliū hēant, & ꝙ iniuſtè non damnentur aliqui ſine ultione.

g ¶Concilijs.] Ergo patet, quòd legatus nō poteſt facere cōcilium, vt dixi ſup. d.3.§.porro.& diſt.17. regula, &c.huic ſoli ſedi.

h ¶Ac reſtitutionibus.] Arg.hic, quòd ſolus Papa poteſt reſtituere clericum depoſitum. de pęn. d.6.q vult.in fi. & ff. de q̄ſt.l.1.in fi. & d̄ pęn.l.diui. Arg. contra 11. quæſtio. 3. epiſcopus in ſynodo. & 46. diſt. clericus maledicus. ad hoc dicas, ꝙ ſi eſt ſolemniter degradatus, ſolus Papa poteſt eum reſtituere. ſecus ſi eſt verbo ſolo depoſitus. 1

Papa ſolus an clericum depoſitum reſtituat.

1 De hoc not.50. diſt. contumaces ibi videas.

tur,defert ei: vnde non ſufficit appellanti proponere talem cauſam, quæ ſi probata eſſet, debeat appellatio legitima iudicari; ſed etiam requiritur, ꝙ ſit probabilis,

CVM

CVM ERGO ZEPHERINVS. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua quæritur, an ſit licitum fruſtatoriè appellare. & vera eſt ſolutio quòd non: & quæ dicit, ſuperficialiter dicit: & ad hoc probandũ inducit viij. auctoritates ſanctorum patrum. Ioan. de Fant.

2.3. & 4? Reſpon. oẽs accuſatores vulgo dicũtur æmuli: præſumitur enim ꝙ ſemper inuidiæ cauſa fiat accuſatio. Vnde canon uocat accuſationem illaudabilem intentionem. ut inf. ea. q. 7. ſi quis epiſcopus. nam non ſolum uidetur eſſe diſcordia inter, accuſatorem & accuſatum:

Accuſatio præſumitur ſemper inuidiæ cã fieri.

CASVS. Quia dictũ eſt ſupra per Zepherinũ ꝙ appellare poſſẽt maximè oppreſſi, in c. ad Romanã, & ꝑ Marcellũ dictum eſt ſup. in c. ad Romanã, ꝙ qui uolunt appellare, poſſũt: infert Gratian⁹ ꝙ ſiue q̃s grauatur, ſiue nõ in accuſatione, appellare poteſt. Quidam tamen dicunt appellandũ eſſe fruſtratoriè: & diſtinguũt ita dicẽtes, ꝙ dictũ eſt ſupra in c. ad Romanã. Vt uolentes, &c. referẽ ad eos, q̃ volunt recipere cõſecrationẽ a ſede apoſtolica, & ſi ab aliquo impediantur appellabũt. Neceſſitatẽ patientes referẽ ad oppreſſos, & iniuſtè per ſentẽtiã condemnatos, vt iſti defendanẽ, & illi accipiãt cõſecrationẽ. Eodẽ mõ intelligiẽ illud Zepherini. Sed certè dicit Gratianus. ꝙ ſecundũ primam interpretationẽ, ideſt, opinionẽ, quę eſt in princ. §. q̃ dicit, ꝙ ſiue q̃s grauetur ſiue non, appellare licet: oppreſſi intelligunẽ aliqua iniuria affecti. Sed ſecundum ſecundã, qua dictũ eſt, vt volentes ad conſecrationem, neceſſitatẽ patientes ad tuitionem referatur, oppreſſi intelligunẽ ꝑ ſentẽtiã iniuſtè damnati. & ſecundũ hãc vltimam opinionẽ non licet fruſtratoriè appellare.

2 *Cum ergo [a] Zepherinus dicat ab omnibus eſſe appellandum, maximè tamen ab oppreſſis, & Marcellus ſcribat: [Oẽs epiſcopi qui voluerint, vel quibus neceſſe fuerit, appellare debent.] patet, ꝙ accuſato (ſiue grauetur, ſiue non) uox appellationis non eſt deneganda. Quidã tamen ita diſtinguunt, vt [volentes] ad conſecrandos, [neceſſitatẽ patientes] ad oppreſſos referant, ut ſit ſenſus, omnes, qui voluerint a Romana eccleſia conſecrationẽ accipere, & ab aliquibus impediuntur, eam debent appellare; quibuſcunque in ſuis oppreſſionibus neceſſe fuerit ad eam ſuffugere; ſimiliter vocem appellationis exhibeant, vt iſti tuitionem, & illi conſecrationem ab eo accipiant. Similiter & illud Zepherini diſtinguitur: [Ab omnib. eſt appellandum ad Romanam eccleſiam;] intelligendũ eſt, qui ab ea cõſecrationem voluerint accipere, vel qui a prælatis ſuis aliquam iniuriã paſſi fuerint, maximè tamen ab oppreſſis. Secundum primam interpretationem, oppreſſi intelliguntur aliqua iniuria affecti: iuxta ſecundam vero, oppreſſi dicuntur a iudice iniuſtè condemnati. Secundum hanc diſtinctionem, qui in aliquibus negotijs non ad releuandum, ſed ad differendum, vocem appellationis exhibuerint, appellandi auctoritatem non habent.*

Sed cum Gregorius ſcribat omnibus per diuerſas prouincias.

¶De cauſa appellationis cognoſcere non licet, niſi ei, ad quem appellatur. Cap. XI.

Poly. li. 1. tit. 7. Iuo p. 5. c. 349. Anſel. li. 2. c. 19.

DEcreto noſtro veſtram rogantes charitatem mãdamus, vt ſi aliquis, (quod nõ optamus) ſuorum ęmulorum, [b] Aldricum Cœnomanenſis eccleſię epiſcopũ accuſare damnabiliter attentauerit; vt honoretur a B. Petri Apoſtolorũ principis memoria, eccleſiæq; Romanæ, cui præſedit, priuilegium, noſtri nominis auctoritas: liceat illi poſt auditionem [c] primatum diœceſeos (ſi neceſſe fuerit) nos appellare, & noſtra auctoritate aut ante nos, aut ante legatos [d] noſtro † ex latere miſſos iuxta patrum decreta ſuas exercere, atque diffinire actiones [e];

† al. noſtros.

a ¶Cum ergo.] Magiſter magis approbat opinionem, quæ dicit, ꝙ fuſtratoria admittitur. & probat hoc ſeq. 4. c. & ſuſpenditur conſtructio vſq; ad illum §. patet ergo unde in titulo cuiuſlibet c. ponitur hæc dictio cum.

DEcreto.] CASVS. Aldricus Cœnomanenſis epiſcopus timebat accuſari coram ſuo primate, vel metropolitano: & timebat ne audiretur appellans ſi ad ſedem Apoſtolicam appellaret. unde Grego. præcepit, ꝙ ſi Aldricus accuſatus fuerit & appellauerit, audiatur: & cauſa coram ſummo Pontifice uel eius legato terminetur; interim autem contra eum nihil iudicetur: & qui contra hoc fecerit, punietur. quia alij uocati ſunt in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis.

b ¶Aemulorum.] Si æmuli erant, quomodo admittebantur ad accuſationem: cum de iure hoc ſit prohibitum, ut infra ead. quæſt. 7. ſi qui ſunt. & 3. quæſt. 5. cap.

ſatum: ſed etiam inter domeſticos, & amicos accuſatoris & accuſati, ut ff. de legi. ſciendum §. 2.

c ¶Auditionem.] Videtur hic quod non licet appellari ad Apoſtolicam omiſſo metropolitano, ut inf. q. 7. metropolitanum. & ſup. ea. ſi quis putauerit. & ff. de app. Imperatores. Sed non tenet hoc in foro eccleſiaſtico. 1. c. ſi quis. Sed ſubaudi, maximè.

d ¶Legatos.] Ad hoc deſtinatos. Vel dic quòd in legato Papæ ſpeciale eſt ſecundum quoſdam, ut de crimine poſſit diffinire ut 16. quæſt. 1 frater, aliàs ſecus, ut ff. de offi. proconſul. l. ſolent & ff. de eo cui manda. eſt iuriſd. l. 1. immo nec dico legatum Papæ hoc poſſe facere ſine mandato ſpeciali, ut extra de offic. leg. quod tranſlationem.

e ¶Actiones.] Notandum actiones eſſe promouendas. 11. quæſtio. 1. experientiæ. & extra de mutuis pet. ca. 1. extra de iud. examinata. Argumentum contra, extra eod.

nulluſq; illum ante hæc iudicet, aut iudicare præſumat. Sed ſi quid(quod abſit)graue, intolerandumque ei obiectum fuerit, noſtra erit expectãda cenſura, vt nihil prius de eo, qui ad ſinum ſanctæ Eccleſiæ Romanæ cõfugit, & eius implorat auxilium, decernatur; quam ab eiuſdẽ eccleſiæ auctoritate fuerit præceptum: quæ vices ſuas ita alijs impertiuit eccleſijs, vt in partẽ ſint vocatæ ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. *& infra.* ¶Si autẽ (quod non arbitramur) a quoquam ſecus præſumptum fuerit; ab officio cleri ſubmotus [a], auctoritatis † Apoſtolicę reus ab omnib. iudicetur: ne lupi, qui ſub ſpecie ouiũ ſubintrauerunt, beſtiali ſæuitia quoſq; audeant lacerare: & quod ſibi fieri nolunt, alijs inferre præſumant.

† *al. iniuriarum reus.*

a ¶ Vt honoretur.] *Hinc vſque ad ver.* auctoritas. *addita ſunt ex ipſa epiſtola, quæ extat in bibliotheca Domin. cana, & videtur eſſe Gregorij quarti, ex qua etiam ſumptum eſt caput.* Nulli fas. *diſt. 19. & apud Iuonem vtrumque caput ſimul habetur. Iſtius autem Alderici (vt ex catalogo epiſcoporum eccleſiæ Canomanenſis colligitur) mentio eſt in concilio apud ſanctum Medardum, quod paulo poſt Gregorium quartum habitũ fuit. Itaque defenſio ipſi a Gregorio præſtita profuit.*

Item cum Viglius Papa in epiſtola ad Eutherium, cap. vlt. dicat.

¶Iudicia appellantium ab eis ſunt audienda, ad quos appellatur. Cap. XII.

Anſel. l. 2. c. 20. Poly. l. 1. tit. 24.

QVi ſe ſcit [b] alijs eſſe præpoſitum, non moleſte ferat aliquem eſſe ſibi prælatũ. Ipſa namq; eccleſia, quæ prima eſt, ita reliquis eccleſijs vices ſuas credidit largiendas, vt in partem ſint vocatæ ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. Vnde omnium appellãtium Apoſtolicam ſedem epiſcoporum iudicia, & cunctarum maiorũ negotia cauſarum, eidẽ ſanctæ ſedi reſeruata eſſe liquet; præſertim cum in his omnibus ſemper ſit expectandum conſultum: cuius tramiti ſi quis obuiare tentauerit ſacerdotum, cauſas ſe non ſine honoris ſui periculo apud eandem ſanctam ſedem nouerit redditurum.

¶ *Reſtitutum eſt caput hoc Viglio antiquorum exemplarium auctoritat. Antea vero tribuebatur Iulio, in cuius etiam epiſtola prima habetur prior pars huius capitis vſq; ad ver* Ipſa nãq *(quemadmodũ & apud Leonem epiſt. 84. quod refertur ſupra diſt. 23. c. quamquam, & in c. ſeq. qui ſcit) & etiam ſententiam cæterarum partium.*

Item cum Nicolaus Papa in Hincmarum Rhemenſem archiepiſcopum inuehatur, qui Rhotandum † epiſcopum appellantem Apoſtolicam ſedem damnare auſus eſt, ita dicens.

† *al. Rothaldum.* In appẽdice bibliothecę ſanctorum patrum.

¶De Rhemenſi archiepiſcopo, qui appellantem Romanam ſedem iudicare eſt auſus. Cap. III.

Anſ. l. 2. c. 67.

ARguta ſapientia tua, vtinam in bono accepta, fomitem iudicij, & materiam depoſitionis aduerſus Rhotandum aſſumpſit, & ab itinere Apoſtolicæ ſedis remouit †, & continuatim [c] Apoſtolicam ſedem appellantem damnauit, & carcerali [d] cuſtodiæ mancipauit. *& infra.* ¶Priuilegia tñ Apoſtolicæ ſedis vos obliuioni tradere nullatenus debuiſtis; quibus venerandi

† *al. reuocauit.* Ior.

eod. tit. dilecti. Ioã. Sol. ſm ius canonicum non tenetur aliquis proponere actionem, vt extra de iud. dilecti. Sed ſi proponatur incepta cadit a cauſa proponens, vt ext. eod. tit. examinata. B. I.

Actio ſm canones nõ eſt de neceſſitate proponenda.

a ¶Submotus.] Ecce pœna illius, qui nõ defert appellationi: ſed ſecundum leges punitur in 30. pondo auri. C. de appell. quoniam.

1 De hoc legi. & no. 8. d. quo iure: ibi videas.

QVi ſe ſcit.] CASVS. Minores prælati obedire debent ſuo maiori: nec moleſte hoc ferre: vnde quilibet poteſt recipere appellationem ad ſedem Apoſtolicam factã: cũ appellationes epiſcoporũ & magna negotia ei reſeruẽtur: & qui cõtra hoc fecerit, deponatur.

b ¶ Qui ſe ſcit, &c.] 3. q. 6. quamuis, &c. ADDITIO. Et cap. multum, & c. dudũ. Laur.

ARguta.] CASVS. Archiepiſcopus Rhemen. Rhotandũ ad ſedem Apoſtolicam appellantem de facto depoſuit, & incarcerauit. Dominus Papa hoc audito eũ reſtituit: quo reſtituto ſcribit illa archiepiſcopo, & inuehitur contra eum, dicens: quod ideo eum reſtituit, ſcilicet epiſcopũ, ne priuilegia ſedis Apoſtolicæ violentur. Caſus ſequẽtis capituli facilis eſt: & per te ponere potes.

c ¶ Continuatim.] ideſt, iterũ, & iterũ.

d ¶ Et carcerali.] Qđ poteſt fieri in cauſa criminali, ſi cõdemnatus appellans eſt ſuſpectus: nec poteſt dare fideiuſſorem, C. de app. eos.

a ¶Ho-

a ¶ Honore.] Vt ſicut de facto fuerat depoſitus: ſic de facto reſtituatur 1 vt de appel. ad hæc ſicut, & c. ad præſentiam. ſup. ead. q. 1. primates.

1 Scilicet Rhotandus epiſcopus.

b QVi ſcit.] Ita facit hoc capitulum ad propoſitum, quia ſicut epiſcopus, vel alius prælatus eccleſiæ vult deferri appellationibus ad ipſum factis: ſic & ipſe tenetur deferre appellationibus factis ad ſedē Apoſtolicam, & eſt ſimile bonum, C. de oſt. præſe. vrb. l. 1. vbi dr̄, ꝙ eſt ſocietas muneris, ꝙ magiſtratus gradum ſuperioris agnoſcat.

c ¶ Exigit.] Simile 32. q. 6. ca. 1. & 2. & 74. di. quorūdam & d. 9. neque in fi. ff. de ad. ſi vx. §. iudex. Io.

PATEAT. CASVS. Ab illo cap. decreto. eſt ſuſpēſiua cōſtructio vſq; ad hunc. §. Ex ſupradictis ergo infert, quòd appellari poteſt etiam fruſtatorie: ſi tamē fruſtratorie appellauerit, a iudice appellationis punietur. Poſtea dicit, quòd appellari poteſt, quoties grauamen infertur, & ad hoc inducit capitula ſequen.

d ¶ Cōdēnabit.] ſi appellatio alicuius fuerit pronūciata fruſtatoria, tunc ſi prior iudex, a quo eſt appellatū, nō admittit appelllationē in criminali negotio, lite perdita notatus abſcedat, C. de appella. a proconſulibus: ſed ſi prior iudex admiſit appellationē, pro arbitrio iudicis punitur. vt C. eo. l. eos. §. ne temere. Sed ſi in ciuili negotio per calumniam appellat, punitur in quinquaginta libris argenti. C. quorū appel. non reci. ab executore, l. fi. Si ſine calumnia, non punitur niſi in expēſis. ext. de app. ſæpe. ext. de eo. qui mittitur in po. cauſa rei ſer. cū veniſſent. Item remittitur ad eum a quo appellauit, extra eodem cum in eccleſia. Dicunt tamen quidam, quòd niſi euidens ſit, aliquem calumnioſe appellaſſe, non debet puniri in expenſis. Arg. optimum. ff. de leg. 2. qui ſolidum, §. etiam, alioquin quilibet metu expenſarum relinqueret ius ſuum indefenſum, vt ff. de petitio. hæred. illud. tunc autem præſumitur non fieri calumnioſe, cum iuratum eſt de calumnia, vt 1. q. 7. ſancimus, ſed hoc non credo, imò ſemper in cauſa appellationis condemno victum, vt inf. ead. omnino, & in cōſtitutio. noua. Innoc. de app. vt debitus 2. & ff. de app. negotiorū. in princ. & ſup. ead. q. 1. in primis. Io.

Appellans p calumniam ad quid puniatur.

2 Hanc ſententiam ſequtur Go. quod dic. vt plene no. per Bal. Inn. & Ho. ext. de do. & cont. in fi. Arch.

canones iudicia totius eccleſiæ ad hanc deferri iubēt. & *infra*. ¶Hæc quippe nos in Rothando idcirco noueritis operatos, vt priuilegia ſedis Apoſtolocæ, quæ male a vobis violata videbantur, & a nobis tot impēſis laboribus, veſtra reſiſtente contumacia, recuperari non poterāt: auctoritate Apoſtolica, & cana *a* patrum deliberatione priſtino tandem genio, & proprio decorarentur honore [a]. Anſ. l. 2. c. 85.

a ¶ Cana.] *Cum antea legeretur*, canonica. *emendatum ſic eſt ex epiſtola ipſa, quæ habetur manuſcripta, & nuper eſt impreſſa in appendice bibliotheca, & in libro Ennodij pro Symmacho legitur*, cana. miracula, & canum genium *iuxta illud Virgilij*.

Cana fides, & Veſta, Remo cum fratre Quirinus, Iura dabunt.

Item Leo Papa ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem epiſcopum, epiſt. 82. al. 84.

¶ Quiſque eam obedientiam maioribus exhibeat, quam ab inferioribus deſiderat. Cap. XIV.

QVi ſcit [b] ſe quibuſdam eſſe præpoſitum, non moleſtè ferat aliquem ſibi eſſe prælatum; ſed obedientiā, quam exigit [c], etiam ipſe dependat: ſicut non vult grauis oneris ſarcinam ferre, ita non audeat alij importabile pōdus imponere. Diſcipuli enim ſumus humilis, & mitis magiſtri dicentis: [Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde.] Math. 11.

Patet ergo, quòd nulli appellanti ſunt induciæ denegādæ. Cæterum, ſi cauſa fruſtratoriæ dilationis appellauerit, a iudice, ad quem prouocatum fuerit, condemnabitur [d]. *Tempus vero appellationis eſt ante datam, vel poſt datam ſententiam. Quoties enim quis ſe grauari ſenſerit, libere poteſt appellare.*

Vnde Sixtus Papa II. epiſt. 1. ad Gratum epiſcopum ait. Et Vict. epiſt. 1. & Iulius ſup. eo. cap. ſi quis putauerit. 1. ſup. ca. 7.

¶Qui grauatur a proprio metropolitano primatem, aut vniuerſalis eccleſiæ ſedem appellet. Cap. XV.

SI quis putauerit ſe a proprio metropolitano grauari, apud primatem diœceſeos, aut penes vniuerſalis Apoſtolicæ eccleſiæ Papam iudicetur. Poly. l. 1. tit. 6. Anſ. l. 2. c. 9. & 11. Pan. l. 4. c. 126.

Item Fœlix II. ad epiſcopos in Alexandrina ſynodo congregatos, cap. 19.

¶Romanam ſedem appellet, qui iudicem ſuſpectum habet. Cap. XVI.

QVoties epiſcopi ſe a ſuis comprouinciallbus, vel a metropolitano putauerint [e] prægrauari, aut eos ſu- Anſ. l. 2. c. 60.

QVoties.] CASVS. Si epiſcopus grauatur a ſynodo, vel metropolitano, vel eos ſuſpectos habuit, ſedē Apoſtolicam appellet, & non excōcetur, nec res auferantur, vel vis fiat ei donec negotium per ſedem Apoſtolicam terminetur. Caſus ſequentis capituli per ſe patet.

e ¶ Putauerint.] Licet non grauentur, & ſufficit quòd putēt hoc, & ſufficit probare probabilem cauſam appellandi

Quo-

landi.extra de app. bonæ,in fi. & ff.eo.appellati niſi ſit remota appellatio : tunc enim requiritur quòd ſit probabilis,& quòd ſit talis,qua probata legitima ſit appellatio, ut extra eod. ut debitus. Ioan. ego credo indiſtincte, quòd hodie dēt eſſe cauſa probabilis, & legitima, ut ex-

Non ita.] CASVS. Aliud eſt in negotijs ſæcularibus quàm in eccleſiaſticis,quia in ſæcularibus non appellatur ante ſententiam: in eccleſiaſticis,uerò quandocunque grauatur poteſt appellari.

d ¶ Non ita.] Secundum leges ante diffinitiuam ſententiā non appellatur,vt C.de in.apertiſſimi. & inf.ea.nō ſolent.tñ clericus ante diffinitiuam ſententiam appellat,ut C.de epiſ.aud.l.2.& cum actorum,vel ꝓnunciationis editio negatur.C.vt l.pēd. l. 2. & cū ab iniuria appellatur, ut demi no.ait prætor.§. per mittitur. Idem dico ubi app. llatur a grauamine manif.ſto, ut C.de ap.ſi q̄s pro uocationem. Item. ubicunq; iudex aliquid facit contra legem negādo dilationem, uel quid ſimile,ut inf.ead.non ſolēt.Hodie autem ſecundum ius canonicum non appellatur ante ſententiam, niſi euidens fuerit cauſa grauaminis,ut in cō ſtitut.Innoc.ut debitus,& ſic uidem iuris ſecundum leges, & etiam ſecundum canones, qđ falſum eſt, ut dicunt Doctores legum,& inf.ea. non ſolent.

Appellare ante ſnīam utrū liceat.

ſpectos habuerint;mox Romanam appellant [a] ſedem,ad quam eis abſque vlla detentione , aut ſuarum rerum ablatione libere liceat ire:& dum prædictam Romanā matrem appellauerint eccleſiam,aut ab ea ſe audiri [b] popoſcerint,nullus eos aut excommunicare[c],aut eorum ſedes ſurripere,aut res eorum auferre, aut aliquam eis vim inferre præſumat, antequam eorum cauſa Romani Pontificis auctoritate finiatur. Quod ſi aliter a quoquam præſumptum fuerit,nihil erit, ſed viribus carebit.

[*Item Iulius Papa in reſcripto ad epiſcopos orientales, cap. 30.*

¶ De eodem. PALEA. Cap. XVII.

Sup.ead.c. ideo.

IDeo huic ſanctæ ſedi præfata priuilegia ſpecialiter cōceſſa ſunt, vt ab ea omnes auxilium oppreſſi, & iniuſte damnati reſtitutionem ſumant.

¶ *Eſt ſumma quadam capitis recitati ſup. ead.cap.ideo. & habetur in uetuſtis exemplaribus, in quibus palea eſſe non ſolent.*

Oppreſſi, & ſe prægrauari putantes intelliguntur ante datam ſententiam : iniuſtè damnati, poſt datam ſententiam.

Vnde Eutychianus urbis Romanæ epiſcopus ſcribit epiſcopis per Siciliam,epiſt. 2.cap. 1.

Anſ.l.3.c.73.
Poly.l.5. tit.1.
Iuo p. 6.c.336.
Pann.l.4.c. 100.

¶ Ante exitum cauſæ per appellationem recedere licet. Cap. XVIII.

NOn ita [d] in eccleſiaſticis agēdum eſt negotijs, ſicut in ſæcularibus. Nā in ſæcularib. legibus, poſtquam vocatus quis venerit, & in foro decertare cœperit, non licet [e] ei ante peractam cauſam recedere. In eccleſiaſticis vero,dicta cauſa [f], recedere licet, ſi neceſſe fuerit, aut ſi ſe prægrauari viderit.

e ¶ Non licet.] Alia eſt ratio negotiorū eccleſiaſticorū, alia ſecularīū, ut inf. de conſec.di.3.celebritatem.10.diſt.leges. 31.q. 2. admonere. ar.cōtra. 11.q.1.quicunq; Item.ſed hoc non tenet,ut ext.de ſo.comp. propoſuiſti. Quidam tamen dicunt,quod ubicunque tam ſm leges quam ſecūdum canones poteſt fieri appellatio a manifeſto grauamine. Alij dicunt, quod ante ſententiam ſecūdum leges non appellatur niſi in caſibus in iure expreſſis.

f ¶ Dicta cauſa.] Ideſt, aſſignata cauſa appellationis, ſed non oportet ibi probari, ſed coram iudice ad quem appellat,ut C.de ap.eo.& inf.e.q.in fi.niſi in caſu. C.de prec.Imper.offe.auth.quæ ſupplicatio, & extra de his quæ fiunt a ma.parte Cap.cum in cunctis, nec prius eſt audiendus appellans à iudice ad quem appellauit,quam conſtet ipſum appellaſſe ab aliquo grauamine, aliter enim remittendus eſt ad eum a quo appellauit, ut extra de ap.cum in eccleſia. Videtur ergo, ꝙ quilibet tenetur aſſignare cauſam appellandi, vt hic, & extra de appell. conſtitutus 2.& ff. de ap appellanti, ſicut in ſuſpecto iudice cauſa eſt aſſignanda,licet alibi probāda ſit,ſed quod non ſit aſſignanda,probatur : quia fruſtratoria appellatio ſecundum hæc iura eſt admittenda. Item nō videtur eſſe neceſſarium,ꝙ allegetur cauſa,quia poteſt ab ea recedi.ff.eo.ſcio quæſitum,in fi.ex eo. t t. conſtitutus.Itē ꝙ non ſit neceſſe cauſam aſſignare probatur ext. vt lite non conteſt.accedens 2.Et licet lex, ꝙ cum coram iudice appellatur,ſufficit dicere,appello, ut ff.de appel.ſcio

Appellationis cauſa utrum ſit aſſignanda.

vt extra eo.vt debitus,quod intelligo ante ſententiā.B.

a ¶ Appellent.] Nota quod poteſt a iudice ſuſpecto recedi per appellationem 1. vel etiam per recuſationem, vt hic,& extra eod.poſtremo,& ſup. cap.prox. & extra vt lit.non cōteſt.accedens 1.& quidquid ſit poſt recuſationem, æque caſſatur ſicut fieret poſt appellationem, vt ext.de eo qui mit. in poſſeſſ. cum ſicut, in fi. Refert tamen cum dicitur, recuſo iudicem, vt ſuſpectum, quo caſu loquitur decret. ext. de appellat. ſecundo requiſis. Vel ſi ſic dicatur, habeo iudicem ſuſpectum quo caſu non cogitur coram arbitro probare cauſam ſuſpicionis: quia poteſt iudicem declinare per appellationem, vt dictum eſt.

Iudex ſuſpectus dupliciter deſeritur 1 Dicit Inn. Nos concedimus,ꝙ a iudice delegato, uel ordinario poſſit appellari ex ea cauſa quia ſuſpect⁹ eſt, cum tunc habeat certum medium recuſationis. 3 q. 5. quia ſuſpecti. Archid.

b ¶ Audiri. Nota nihil intereſſe utrum dicat quis,quod uelit cauſam ſuam audiri a Papa, uel expreſſe ad ipſum appellauerit, ſicut nec refert an appellet quis facto, uel uerbo,extra eo.c.dilecti. in parte deciſa.

c ¶ Excommunicare.] Poteſt tamen de facto ad cautelam petere abſolutionē, ut ext.eo. ad præſentiam.ſi uerò appellatio non tenet, tunc poteſt talis excommunicari poſt appellationem arg.ext.eod.quæſtioni. Io.

OPPRESSI.CASVS.Oppreſſi dicuntur prægrauati ante ſententiam,iniuſte damnati poſt ſententiam. Et ad hoc inducit ſeq. cap.

3 *Qui verò ex contumacia iudicib. obtemperare noluerit, communione priuetur.*

Vnde concilio Mileuitano, c. 24.

¶ Excommunicetur, qui iudicibus ſuis obtemperare non vult. Cap. XIX.

Pann. l. 4. c. 132.

QVisquis [a] probatus fuerit per contumaciam nolle obtemperare iudicibus, cum hoc primæ ſedis epiſcopo fuerit probatum [b], det literas, vt nullus ei communicet epiſcoporum, donec obtemperet.

Item, quòd poſt datam ſententiam appellari poſſit, Fabianus Papa teſtatur dicens Hilario epiſcopo, ep. ſt. 3. c. 2.

Cod. Theod. l. 11. tit. 30. in interpr. L. 20.
Anſ. l. 2. c. 11.
Burc. l. 1. c. 148.
Iuo p. 5. c. 261.
Pann. l. 4. c. 122.
† *in ſupplicium.*

¶ Non denegetur appellatio ei, quem in ſupplicium ſententia deſtinauit. Cap. XX.

LIceat etiam in criminalibus [c] cauſis appellare: nec appellandi vox denegetur ei, quem ſupplicio † ſententia deſtinarit.

Quod paulo ante idem affirmat eodem cap.

¶ Ante datam ſententiam licet alicui appellare. Cap. XXI.

Iuo p. 5. c. 248.
Anſ. ibidem.
Burc. ibidem.
Pan. l. 4. c. 120.

SI quis iudicem aduerſū ſibi ſenſerit, vocem appellationis exhibeat.

4 *Poſt datam verò ſententiam, qui appellare voluerit, intra quinque dies [d] appellet, & intra eoſdem, a quo prouocauit literas dimiſſorias accipiat: & intra eoſdem, ad quem appellauit, iter arripiat.*

Vnde in Theodoſianis α legibus [e] ſic ſtatutum inuenitur.

α ¶ Theodoſianis.] *Hoc, & quatuor ſequentia capita, quæ citantur ex legibus Theodoſianis, habētur libro quinto, ſententiarum Iulij Pauli cum interpretatione. Ex quo apparet Gratiani etiam tempore has ſententias coniunctas fuiſſe cum codice Theodoſiano, ſeu breuiario Alarici. Alaricus autem in præfatione profitetur ſe volumen illud non ex ſolo Theodoſiano codice, ſed ex varijs libris.*

Dicas ergo, ꝙ ſemper appellās tenetur aſſignare cauſā, vt ex eo. vt debitus 1. tñ ſi cauſam nō aſſignat, & poſtea contra iudicē appellationis probat iuſtam fuiſſe cauſam appellandi bene caſſabitur, quod factum eſt, vt ext. vt lit. non conteſt. accedens 1. Et ita prior iudex bene facit non deferēdo appellationi, cū cauſa, appellationis non ſit expreſſa. Secūdus ſimiliter bene excuſat quod factum eſt, cū iuſta cauſa ſubfuerit appellādi. Alij exponūt dictam cauſam ideſt, lit. nō conteſt. quia ante litem conteſtatā non eſt appellandum, vt extra de app. reprehēſibilis. niſi fiat apertū grauamen, vt extra eo. cōſuluit 1. & c. cum ſit Romana. Io. Hodie ante ſententiam qui vult iudicem recuſare, ſemper proponat cauſam, vt extra eod. vt debitus, & offerre debet proponens ſe velle eam probare coram arbitris, ſi iudex petit, alioquin eius appellatio nō valet, vt ext. de appell. interpoſita. Si verò non recuſet iudicem, ſed aliā cauſam proponat, alleget talem, qua probata ſit legitima, & eam corā iudice offerat ſe probaturū, ſi iudex petit. B.

1 Hoc melius habetur eod. tit. cum ſpeciali ubi luno. quod ſufficit ei q recuſat, cauſas recuſationis legitime proponere. Arch.

QVI VERO Hęc eſt tertia pars quæſ. in qua dr̃. ꝙ contumaces ſunt puniendi ſm maius. & minus: tamen grauatus ſemper poterit appellare: & hoc probat per tres auctoritates ſanctorum patrum. Ioan de Fant. CASVS. Dicitur hic qualiter puniri debet contumax, & ad hoc inducit ſequens cap.

QVisquis.] CASVS. Si aliquis præcepto, vel ſententiæ iudicis parere nōvult, ſignificet hoc ſuperiori; & ille excommunicabit eum, & faciet euitari donec pareatur ſententiæ, vel præcepto.

a ¶ Quiſquis.] Iſtud c. intelligunt quidam de delegatis iudicib. quorum ſententiam ep̃s loci tenetur mandare executioni, vt extra de off. deleg. ſignificaſti. Alii intelligunt de iudicibus datis ab ipſo ep̄o, qui ſuam ſententiam non poſſunt mandare executioni: quia tantum delegati a principe poſſunt mandare ſuas ſententias executioni. ff. de re. iud. a diuo. ſed hoc non eſt verum, quia ſubdelegati hoc poſſunt, vt extra de off. deleg. ex literis, & ext. de ſent. & re. iud. cū Bertholdus. Io. Fere oēs dicunt, ꝙ ſubdelegatus non poteſt ſententiam mādare executioni per legem. ff. de re. iud. a diuo. & ſi excōicare poſſit, vt extra de off. dele. ex literis, quia iubere cauere, & in poſſeſſionem mittere, magis eſt imperij q̄ iuriſdictionis, ut ff. de iuriſd. omn. iud. iubere. B. ſed quod poteſt mittere in poſſ. cauſa rei ſeruandæ habetur ext. de eo. qui mit. in poſſ. cauſa rei. ſer. c. 3.

Delegati inferiorū ſuas ſententias exequi non poſſunt.

b ¶ Probatum.] Ergo qui dicit aliquem contumacem, hoc probabit 2. ſicut qui dolum obijcit, arg. ſup. q. 1. & c. nemo, ext. de reſtit. ſpol. audita. Argum. contra. ff. de re. iud. contumacia, & 65. d. c. vlt.

2 Scilicet per teſtes, uel inſtrumenta, uel citationes, quæ in ſcriptis redigendæ ſunt. ext. de prob. quoniā. Bер.

c LIceat etiam in criminalib.] Immo potius in criminali quam in ciuili. vt. ff. de appel. non tantum, & inf. ea. non ſolent. & 6. eſt autem quando, ver. nullus.

SI quis.] POST DATAM. Hæc eſt quarta pars quæſt. in qua quæritur intra quod tempus ſit appellandū. & dicas, ꝙ intra decem dies. inf. ea. anteriorum. Probat tñ magiſter in legibus Theodoſianis, quòd intra triduū ſit appellandum. Sed illæ leges ſunt correctæ per prædictam l. anteriorum. Io. de Fant.

CASVS. Dicitur in hoc. §. quòd intra quinque dies appellari debet, & intra eoſdem literas dimiſſorias accipere, & iter arripere ad iudicem appellationis. Et ad hoc inducit leges abrogatas.

d ¶ Intra quinque dies. Olim ſtatuti fuerunt duo dies. inf. ea. biduū, poſtea Theodoſius dedit quinque, deinde Iuſtinianus decem, vt inf. ead. anteriorum.

e ¶ Vnde in Theodoſianis legibus.] Qui has leges allegat, falſarius eſt, vt C. de uete. iur. enuc. l. 2. §. hæc igitur omnia, & C. de nouo cod. confirman. in fine.

Pro-

PRopter.] CASVS. Si quis duxerit appellandum, intra quinque dies appellet, & intra eoſdem literas accipiat dimiſſorias, & ad iudicem ad quem appellauit perueniat: & ſi maius ſpatium ad iter fueri neceſſariũ, dabitur ei.

¶ Quo iter.] Vt ſemper viginti milliaria pro die computẽtur, 1 vt ff. ſi qs cau. l. 1. & ſi quid ſuperer it hoc etiam pro die computetur, vt ff. de verb. ſig. l. 3.

collegiſſe, & in legum collectione, atq; interpretatione epiſcoporum præcipue opera vſum fuiſſe.

In ſententijs Iulij Pauli cum interpre. Aniani lib. 5. tit. 33. c. 1.
Iuo p. 5. c. 281.
Pann. l. 4. c. 127.

¶Poſt latam ſententiam intra quod tempus quiſque appellare debeat. Cap. XXII.

PRopter ſuperfluam appellatorum licentiam, ne in retractandis, vel reuocandis ſententijs liberum habere arbitrium videantur, & tempore appellationis, & pœnæ conſtitutæ ſunt; quicumque apud iudicem, qui cauſam eius audiuit, appellare, & ad alium iudicem appellare † voluerit, intra quinque dies appellet, & his ipſis quinque diebus ad iudicem, ad quem prouocauerit, ſine aliqua diſſimulatione perueniat: & ipſe dies, quo accepit literas, in his quinque diebus ſpecialiter computetur, Quòd ſi longius iter ſit, exceptis his quinque diebus, ſpatium dierum, quo iter [a] agi poſſit, computetur.

† al. prouocare.

Cap. XXIII.

ff. ſi quis cau. l. c.

HAbita dinumeratione xx. millium diurnorum per ſingulos dies, computetur.

¶ Caput hoc abeſt à vetuſtioribus Gratiani codicibus, & ab originali, & Iuone, & Pãnormia. In vno autem Gratiani valde emendato eſt in margine ſuperioris capitis tanquam gloſſa quædam.

Item ibidem tit. 34.

¶A quo appellatur, ad quem appellatum fuerit, dimiſſoriæ literæ dirigantur. Cap. XXIV.

Iuo p. 5. c. 282.
Pan. l. 4. c. 128.

ABeo, à quo appellatum eſt, ad eum, qui de appellatione cogniturus eſt, dimiſſoriæ literæ dirigantur, quæ vulgo apoſtoli appellantur, quarum † poſtulatio, & acceptio intra quinq; [b] dies & officio finiẽda † eſt. [¶ Iſta iam ſuperius ſub titulo de cautionibus, & pœnis appellationum interpretata ſunt,] ¶ Qui intra ſtatuta [c] tempora dimiſſorias non poſtulauerit, vel acceperit, vel reddiderit; præſcriptione ab agendo ſubmouetur, & pœnam appellationis ferre cogitur.

† al. quorum.
† al. facienda.
Sunt verba interpretis.

Item ibidem, tit. 35. c. 2.

¶ De his, qui cauſa dilationis appellant. Cap. XXV.

QVicunque [d] non confidentia iuſtæ cauſæ, ſed cauſa afferendæ moræ, ne contra eum ſententia proferatur, appellauerit, vel ſi de facto ſuo confeſſus, ne addicatur, appellare uoluerit; huiuſmodi appellationes non recipiuntur.

Ex interpretatione.
Iuo p. 5. c. 283.
Pann. l. 4. c. 129.
† antea legebatur, *abijciatur*, uel, *obijciatur*.

Item ibidem, tit. 36. c. 1.

¶Cum poſſeſſor appellat, dum euẽtus cauſæ dubius eſt, poſſeſſionis fructus ſequeſtrentur.

Cap. XXVI.

QVoties poſt auditam cauſam iudici poſſeſſor appellat; fructus poſſeſſionis, de qua agitur, dum ſecun-

Ex interpretatione.
Iuo p. 5. c. 284.
Pan. l. 4. c. 130.

ABeo.] CASVS. Dicitur hic, quod literę dimiſſorię porrigi debent iudici ad quem appellatur intra quinque dies, & intra eoſdem peti & accipi: & ſi hoc appellans non fecerit, cadit à cauſa, & verba iſta, ſcilicet [Iſta, iam.] vſq; ibi, [Qui intra.] Et c. non ſũt de lege, ſed Gratiani vel alterius. [Superius.] Ideſt, in codice Theodoſiano, & hoc ſimiliter eſt abrogatum.

b ¶ Intra quinq;] Hodie. xxx. vt infra ea. q. in fi. §. pen.

c ¶ Statuta.] Sic & hoc hodie nõ tenet, vt C. eo quoniam.

QVicunque.] CASVS. Non auditur fruſtratorie appellans, 2 vel qui in iure confeſſus fuit contra ſe.

d ¶ Quicunque.] Qđ obtinet in ciuili, ut cõfeſſus non audiat appellãs. in criminali aliud vt, j. ea. ſũt quorum. 3 niſi alia probatio iudicem inſtituat. ff. đ queſtio. l. prima. §. diuus ſecundo. Ioan.

QVoties poſt auditã cauſam.] CASVS. Dicitur hic, qđ ſi poſſeſſor rei immobilis cõfeſſus fuit & cõdemnatus fuit ad reſtitutionem rei, ſi appellauerit, cauſa pendente fruct⁹ ſũt ſequeſtrãdi quod in petitione fieri non poſſet, cũ nihil poſſideat. Sed ſi propter prędia vrbana, ideſt, domus vel mancipia, vel iumẽta fuerit appellãtum, penſiones, mercedes & uecturę debent ſequeſtrari: qđ intelligi debet. & ſi propter nauem naulum fuerit acquiſitum, quod datur nautis propter aliqua in naue ferenda.

1 De hoc no. extra de e-le. cũ inter uniuerſas &. de reſcri. nõ nulli. in gl. nũquid, &c.

2 Sub niſi uellet probare errorẽ. nam tũc auditur ext. de conſti. c. ult. & nota. ext. đ verb. ſig. ex parte Arch.

3 Concor. l. 2. cũ gl. & ibi Bart. C. quo. ap. non recipi. & l. creditor. §. iuſſus ff. de app.

a ¶ Sequeſtrātur.] Hoc non tenet hodie, vt inf. 16. q. 4. volumus. infra ead. appellatione pēdente & extra de ſequeſt. ad hoc. Vel tenet in caſu, qui eſt ff. de ap. Imperatores. ſcilicet quando poſſeſſor dilapidat fructus, vt ibi dī. hoc expreſſe patet de ſequeſt. c. pen. & fi. Vel dic q̄d ſi appellatur ab executore, ꝙ tūc ſequeſtrantur fructus, ſed non res ipſa, vt C. quorum app. nō recip. ab executore.

Appellatio ab executore facit fructus ſequeſtrati.

OMnino.] CASVS. Si aliquem iniuſte appellaſſe, ꝓnūciatum fuerit, aduerſario condemnabitur in expēſis, nō tātum in ſimplum, ſed in quadruplum.

b ¶ Sumptus.] Secundum canones punitur in expēſis, vt hic & extra eo. reprehēſibilis. ſecundum leges punitur in ciuili cauſa in 50. libris argenti. C. quorum appellatio. nō recip. ab executore. in criminali īfamis eſt, & litem perdit, vt C. de app. à procōſulibus. niſi primus iudex admiſiſſet appellationem, quia tunc arbitrio iudicis punietur C. de ap. eos. §. nec temere.

Appellantis iniuſte punitio.

c ¶ Quadruplos.] Hodie ſimplos, vt C. de fruc. & li. expen. nō. ignorat. & l. terminato. Vel forte duplos. vt 3. q. 4. libellum. Dic vt extra de dolo, finem.

PRÆMISIS. CASVS. Repetit ſupradicta Gratiani vt corrigat, & ad hoc inducit ſequens authenticum, anteriorum legum.

ANteriorū.] CASVS. In lege veteri cauebatur, vt q. propriam cauſam ꝑ ſe agit, intra biduū appellet: qui vero ꝑ procuratorem intra tertiā diem. Sed q̄dā legum ignari ꝓpter hoc decipiebātur, putātes ſibi licere ſemꝑ poſſe intra triduum appellare, & ſic à cauſa cadebant, quare hoc corrigit Imperator, & ſtatuit, ꝙ cuilibet liceat appellare à ſententia intra decem dies in quacūque cauſa, & a quocumque iudice, excepto præfecto prætorio.

dæ audientiæ euentus dubius eſt. merito ſequeſtrātur.[a] Nam ſi petitor appellauerit, hoc ab eo poſtulari non poteſt; quia non poteſt ſequeſtrari quod non habet. Si propter prædia vrbana, vel mancipia appelletur, penſiones eorum, vel mercedes, vecturæ etiam; ſi de nauis naulo agatur deponi ſolent.

Ex Paulo ibid.

Item ibidem, tit. 37. c. 1.

¶ Iniuſte appellans omnino puniendus eſt.
Cap. XXVII.

Iuo p. 5. c. 285. Pann. l. 4. c. 131. Ex Paulo.

OMnino puniendus[α] eſt, vt quoties iniuſta appellatio pronunciatur, ſumptus,[b] quos dum ſequeretur aduerſarius, impendit, reddere cogatur non ſimplos, ſed quadruplos.[c]

α ¶ Omnino puniendus.] *In ſententijs Pauli legitur,* omnimodo probandum eſt &c. *Sed quia eſt initium capituli, & de huiuſmodi punitione multa ſunt a doctoribus adnotata, non eſt mutatum. Tantummodo ductus orationis eſt emendatus, addita particula,* vt.

Præmiſſis auctoritatibus intra quinque dies poſt datam ſententiam cuique appellare permittitur. Quod poſtea Iuſtinianus in conſtitutionibus ſuis corrigens, intra decem dies appellationis remedium cuique dandum decreuit, dicens.

Imperat. Iuſtinianus Auguſtus.

¶ Intra decem dies remedium appellationis conceditur. Cap. XXVIII.

Nouella 23. apud Iulianum anteceſſorē.

ANteriorum[d] legum acerbitati plurima remedia imponētes, & maxime hęc circa appellationes facientes, & in præſenti ad huiuſmodi beneficiū peruenire duximus eſſe neceſſarium. Antiquitate etenim cautū erat, vt ſi quis per ſe litem eſſercuerit, & fuerit cōdemnatus, intra duos dies tantummodo licētiam appellationis haberet: ſin autem per procuratorē cauſa vētilata ſit, & in triduū proximum eam extēdi. Ex rerum autē experiētia inuenimus hoc ſatis eſſe dānoſum; Plures enim homines ignaros legū ſubtilitatis, & putātes in triduū eſſe prouocationes porrigendas, in promptum periculū incidiſſe, & biduo trāſacto cauſas perdidiſſe. Vnde neceſſariū duximus huiuſmodi rei competenter mederi: Et ſancimus omnes appellationes, ſiue per ſe, ſiue ꝑ procuratores, ſeu per defenſores, vel curatores, & tutores vētilētur, poſſe intra decem dierum[e] ſpatium à recitatione[f] ſententiæ

d ¶ Anteriorum.] In authen. de appell. & intra quæ tēpora debent appella. coll. 4. in princip.

e ¶ Dierum.] Sed nunquid ille dies in quo appellatur, computabitur inter illos decem dies? Non videtur: quia dies illa, in qua promiſſio aliqua fit, non computatur cum illo tempore, niſi excipiatur, ut ff. ſi quis cau. l. 1. ſed contra dies in quo fit diuortium, computatur inter ſexaginta dies, qui dantur accuſatori à tempore diuortij. vt ff. de adulte. pater. §. 1. Item licet dicat intra decē dies, tamen decimus dies comprehenditur intra illud tempus, ut ff. de ſucceſſ. edi. l. 1. §. quod dicimus. & ff. de verb. ſig. ſi quis ſic dixerit. immo idem uideretur, ſi diceret ante decem dies, ꝙ adhuc in decimo die poſſet appellare, ut ff. de uerb. ob. l. eū m qui. §. qui ita. & facit ꝙ ad hoc ſup. ea. propter. Reſpon. ꝙ ſi tantum ſupereſt de die, ꝙ poteſt deliberare condemnatus, tūc illa dies computatur pro uno die. Io. Ego credo, ꝙ ſemper computetur. & ita ſeruatur de facto.

Appellationis dies cōputatur in decendio, ꝙ datur ad appellendum. Appellationis tempus an ſit utile an cōtinuū.

f ¶ A recitatione.] Nunquid hoc tempus utile eſt ſicut fuit tempus biduī? quod uidetur, aliter enim uideretur eſſe diminutum beneficium autiqui iuris, maxime

cum

cum lex noua nihil exprimat . de hoc ergo veteri iuri ſtandum eſt, C. de appellat. præcipimus, in fine, & quod non mutatur, quare ſtare prohibetur vt C. de teſtamen. ſancimus, quare ergo dicit hic, a recitatione ſententiæ cum ſecundum legem antiquam a tempore ſententiæ com-

imputandum, 43. diſtinctio. Epheſijs. C. de cond. inſer. l. vltima.

c ¶ Sed ſi quid tale.]Vnde ſic non poteſt terminus præfigi, vt die tali ſit appellans reuerſurus, vt extra de app. ex inſinuatione.

enumerandum, iudicibus ab his, quorũ intereſt, offerri, ſiue magni, ſiue minores sũt, excepta videlicet ſublimiſſima prętoriana pręfectura, vt liceat homini intra id ſpatium pleniſſime deliberare, ſiue appellandum ei ſit, ſiue quieſcendum: ne timore inſtante, opus appellatoriũ frequẽtetur, ſed ſi omnibus inſpectionis copia, quę & indiſcuſſos hominum calores poteſt refręnare: ¶ Ad hęc ſancimus, ſi quando lis [a] ſperatur inferri in noſtrum conſiſtorium, ſi forte contigerit Imperatoriam maieſtatem occupatam publicis cauſis ex mundanis prouiſionibus nõ poſſe cõuocare patres, quatenus cauſa agiter, nõ ex hoc litem periclitari. Quod enim vitium eſt [b] litigantium, ſi culmen Imperatorium occupetur? vel quis tantæ eſt auctoritatis, vt nolentem principem poſſit ad conuocandos patres, cæteroſque proceres coarctare? Sed ſi quid tale [c] euenerit, cauſa intacta pmaneat; donec Imperator. [d] ſua ſponte motus, & conuocari proceres iuſſerit, & litẽ inferri patiatur, & omnia ſecundum morem procedere. ¶ Illud etiam in tertio capitulo diſponendum eſt, quod antiquitas bene ſtatuit, nouitas autẽ neglexit. Cũ enim ueneranda vetuſtatis auctoritas† ita magiſtratus digeſſerit, vt alij maiores, alij medij, alij minores ſint, & appellationibus a minorib. iudicib. nõ ſolũ ad maximos iudices remitterentur, ſed ad ſpectabilium iudicum tribunal, quatenus & ipſi ſacro auditorio adhibito litem exercerent, nouitas autem hoc dereliquerit; euenit, vt ſuper minimis cauſis [e] maximi noſtri iudices inquietentur, & homines pp minimas cauſas magnis fatigentur diſpendijs, vt forſitan totius litis ęſtimatio ad ſumptus [f] iudiciales non ſufficere. Ideoque ſancimus, ſi qñ ex Aegyptiaco tractu, vel adiuncta ei vtraque Lybia prouocatio ſperatur vſq; ad decem librarum [g] auri [h] quantitatem; non in hanc regiam vrbem eam venire, ſed ad præfe-

d ¶ Imperator.] Idẽ eſt ſi alius iudex impediatur ad quẽ appellatur: in Auth. vt ſpõ. larg. §. hoc quoque. coll. 9. hoc verũ eſt in cauſa appellationis: in principali enĩ cauſa ſecus eſt: qa ibi perit lis triẽnio. C. de iud. properandum. Item quod dixi eſt verum, ſi ipſe appellans impediatur, 2 per cauſam neceſſariã: puta per vim fluminis. vel ſimile. extra de appe. ex ratione. ſi autem alter impediret eũ, hoc ei noceret: Sed poſſet agere contra impedientem. ff. de dolo. l. arbitrio. §. ſi dolo. Sed ſi ille non eſſet ſoluendo, tunc ei lis reſtituiẽ. ff. de eo per quem factũ erit, ex hoc edicto. arg. contra. extra de in integ. reſtit. ex literis. ibi enim nõ datur actio contra decipientẽ. ſed reſtituitur contra ſententiam. ſed hoc fuit quia impediens nõ poterat ſoluere qđ petebatur. Ioan. Hodie. ſecundum canones non perit inſtantia iudicij, ſi ꝓpter impedimentum cauſa intra triennium terminari non potuit, vt ex de iud. venerabilis B.

Appellanti ĩpedito quo ſuccurritur.

2 Scilicet per principem, uel per iudicẽ, & ſic intelligiẽ iſta decr. ex rõne. & probatur eo. tit. ex inſinuatione, ſm Ioa. de Fan.

† Con. l. ſp. ff. de iu. immu. & l. teſtamenta. C. de teſt.

computentur, 1 hi dicem dies. vt inf. ead. biduum? Dic ergo, quod quantum ad ſui initium vtile eſt: ſed continuum quantum ad ſui progreſſum: quia tempus hoc computabitur a tempore ſcientiæ. vt C. quomodo & quando iudex, ab eo. & ff. de ędili. edic. cum ſex. & inf. ead. cap. biduum. Cum enim illi decem dies dentur ad deliberandum, an uelint ſtare ſententiæ: vel non: qualiter poſſet ignorans deliberare? Currit ergo hoc tempus a tempore ſcientiæ. & etiam a tempore quo poteſt agere. inf. ead. biduum. §. palam. ver. ſi aduerſus. extra de app. ex ratione. H. tamen dicit hoc tempus eſſe continuum: ſed poſtea dicit reſtituendum eum, qui agere non potuit.

1 Sic etiam no. extra de app. ſup eo. §. ult. & de exce. pia. in gl. ſic dicas. Archid.

AD HOC SANCIMVS . CASVS . Aliquis ad principem appellauit: ſed propter occupationes principis nõ potuit cauſam proſequi intra tempus conceſſum appellantibus a lege dicitur hic, quod non cadit a cauſa propter hoc: ſed cauſa tractabitur cum placuerit Imperatori. Nullus enim poteſt compellere principem, vt de cauſa cognoſcat. vel vt patres conuocet aut proceres.

a ¶ Lis.]Extra eo. ex ratione.

b ¶ Vitium eſt.]Arg. quod per me non ſtat, mihi nõ eſt

ILLVD ETIAM. CASVS . Iudicum quidam maximi ſunt: & dicuntur illuſtres. quidam minores, & appellantur clariſſimi: quidam medij, & ſpectabiles nuncupantur.] Appellabant homines aliter quam antiquitus ſeruabatur. Nam pro minimis cauſis ad maximos iudices appellabant, ita vt totius litis æſtimatio vix ad ſumptus iudiciales ſufficeret, ideo ſtatuitur hic, ut in Aegypto & in vtraq; Lybia vſque ad decem libras auri non appelletur ad vrbem regiam, ſed ad præfectum Auguſtalem, qui cognoſcat de cauſa appellatione remota. In Aſia verò & ponto vſque ad prædictam quantitatem appelletur ad ſpectabiles, qui de cauſa cognoſcant ſine appellationis remedio. In oriente vero uſque ad prædictam quantitatem appelletur ad comitem orientis, uirum ſcilicet ſpectabilem.

e ¶ Cauſis.]Quod fieri non debet. ut in Auth. ut omnes obed. iud. §. hoc conſiderantes. coll. 5.

f ¶ Ad ſumptus.] i. ad uictualia, quę dantur iudicibus, ut ext. de ui & hon. cle. cum ab omni.

g ¶ Ad decẽ librarũ. Not. x. lib. auri minimũ qd dici.

h ¶ Auri.] Hic uocat minimam ſummam uſque ad x. lib. auri: alibi vſque ad xx. marcas: alibi uſque ad duos

ctum Auguſtalem,qui audiat,& cauſam dirimat vice ſacri cognitoris, nulla ei penitus poſt diffinitiuam [a] ſentẽtiam appellatione porrigenda. Similique modo quoties in Aſiana diœceſi,vel Põtica tale aliquid emerſerit vſq; ad prędictam quantitatem decem librarum auri;appellationes ad viros ſpectabiles,comites forte,vel proconſules,vel pretores,vel moderatores,quib. ſpecialiter eaſdẽ lites peragendas deputauimus,remittãtur: quatenus & hi ad ſimilitudinem prefecti Auguſtalis,vice ſacri cognitoris [b] intercedant,& cauſas ſine ſpe quidem appellationis,Dei tamen, & legum timore proferant decidendas: Orientalem autem tractum cauſas appellatione ſuſpenſas,& vſque ad decem librarum auri quãtitatem limitatas,ad virũ ſpectabilem comitem orientis mittere,ſimili modo audientiam,& finẽ eis impoſiturũ ſancimus: Illo videlicet obſeruando,vt viri ſpectabiles duces, vel alij ſpectabiles iudices nõ ad alios eadẽ ſpectabilitate decoratos iudices,ſuas transmittãt appellationes in litibus, quãtæcumq; ſint quantitatis(cum non oporteat ad cõpares iudices appellationes referri,ſed a minori iudicio in maius tribunal aſcendere :) ſed illuſtriſſimam præfecturam illorum appellationes,cuiuſcumque ſint quantitatis(vt dictum eſt)dirigantur,qua † vna cum [c] viro excelſo pro tempore quæſtore eas dirimat, vtroque [d] officio ſubminiſtrante,[e] ideſt tam ex ſacris ſcrinijs more ſolito, quam præfectorio. Ita tamen [f] hæc ſancimus, ut nec a ducibus,vel alijs ſpectabilibus iudicibus)quibus forte, & ſi priuati [g] ſint, imperialis maieſtas cauſas iniũxerit) appellatio ad memoratos ſpectabiles iudices currat,ne cauſa non gradatim [h] procedere, ſed perperam videatur;ſed a pręſidibus [i] quidem prouinciarum,& iudicibus a nobis datis,[k] ſi nõ ſint ſpectabiles iudices,intra memoratam quãtitatem refertur. [l] Si autem vel illuſtres ſint dati a nobis iudices,(quibus apices dignitatum ſuper ſpectabilitatem ſunt) vel duces,qui omnimodo ſpectabilitate ſunt decori, vel hi, qui a priucipe delegati ſunt ſpectabilem habeant dignitatem;eorum appellationes ſub quacumque [m] quãtitate in hanc regiam vrbem ad competentes [n] antiquo more iudices referuntur omnibus alijs,quæ in appellationibus [o] ſtatuta ſunt,vel ab antiqua proſapia, vel ab auctoritate anteriorum conſtitutionum,vel a noſtra humanitate,intactis,illibatiſque cuſtodiendis.

† *qui*.] orig.

Appellans ſecundo.multis caſib. nõ auditur.

aureos. ff. de dolo. ſi oleum. alibi quinquanginta ſolid.C.de defen.ciui. l.1.

a ¶ Poſt diffinitiuam ſententiam.] No. caſus in quibus ſecundo non auditur appellans.C.de epiſ.aud.Authen. ſi quis litigantiũ.C.de aſſer.tol.l.1.C.de app.iubemus. & l. ĩ offerẽdis ĩ Auth.de ſanc.epiſ.§. ſi quis verò.coll. 9. t.

b ¶ Sacri cognitoris.i.principis.

a Dicit L. ꝙ iſta lex corrigitur ꝑ auth.de defen.ciui. de hoc ẽ: no.ext.de appellationibus.Archid.

¶ILLVD VIDELICET. CASVS. Statuit hic, vt a minori iudice ad maiorẽ appelletur. vnde a ſpectabilib. ad ſpectabiles non eſt appellandum in quacunq; quãtitate:ſed ad illuſtriſſimã præfecturam,qui ſimul cũ quæſtore cognoſcant: ita tamen ꝙ a ducib. vel a ſpectabilib.qui priuati ſũt, .i. ſine adminiſtratione,ad ſpectabiles nõ appellet licet. habeãt adminiſtrationẽ,& videantur maiores nõ habentib. ſed vbi delegatur cã p̃ſidialis alij minori iudici nõ ſpectabili, ad ſpectabilẽ appelletur. Vbi vero cã a principe delegat̃ illuſtri,vel ſpectabili, q hẽt ducatũ, vł ſpectabili,q eſt ſub ducatu, & ſi ñ eſt dux. in regia urbẽ ad cõpetẽtẽ iudicẽ appelletur. Sic mihi Bart. vr̃ caſus ponendus ſine præiudicio hominis prudẽtioris: & prudens lector,ſi ei videbitur caſum in melius reformabit.

c ¶Quæ una cũ.]Scilicet præfectura illuſtriſſima.

d ¶ Vtroque.].ſ.prætoris & quæſtoris. quæſtor.n.qui præfuit ſcrinijs Imperatoris.audiuit cauſas appellationis.

e ¶ Subminiſtrãte.] ideſt,cognoſcente.

Appellare non licet a maiori ad minorem.

f ¶ Ita tamen.]Senſus eſt,nõ eſt appellandum a iudicibus qui ſunt illuſtres, ad ſpectabiles, qui minores; nec a ſpectabilibus ad alios ſpectabiles, cum ſint pares,ſed a præſidibus,qui ſunt minores,appellandum eſt ad ſpectabiles.

Iudicij principium non ſemper conſideratur.

g ¶ Priuati.]Quando delegatur eis cauſa : ſed pendente iudicio fiunt ſpectabiles,ut C.de app.p̃cipimus in fi. & ſic nõ ſemper conſideratur principiũ accepti iudicij: ſic.3.q.7.§.tria,in fi.ſic ff.de pig.act.l.ſi rem.§. ſi.argu. cont.extra de prob.c.poſt ceſſionem.de elect.dudum.

h ¶ Non gradatim.]C.de app.præcipimus.

i ¶ Sed a præſidibus.] Qui ſunt clariſſimi & minores.

K ¶ Datis.]Non tamen delegatis.

l ¶ Refertur.Appellatio ad iudices ſpectabiles.

m ¶ Sub quacumque.] Hoc verum eſt cum appellatur a ſpectabilibus,ſed ſi a clariſſimis,tunc non appallatur ad urbem,niſi ſit ſupra decem lib.auri.ut ſup.

n ¶ Ad cõpetentes. Per hoc not.appellationem ad aliũ fieri quam delegantẽ, contra id. ff. quis. & a quo app. l.2.& extra de off.deleg.ſuper quæſtionum.ſic infra ea. placuit,ut presbyteri.

o ¶ Quæ in appellationibus.].i.ad principem,ut C. de excuſ.tuto.quinquaginta.ff.quando app.ſit l. 1.§.ſi q̃s.

Biduum

Item lib. 49. ff. titu. quando appellandum ſit, lege prima, §. Biduum.

¶ Quando appellandum ſit primo, vel ſecundo. Cap. XXIX.

BIduum, vel triduum appellationis ex die ſententiæ latæ computandum erit. ¶ Quid ergo, ſi ſententia fuerit ſub conditione a dicta, vtrum ex die ſententiæ latę tempus computamus ad appellandum, an vero ex die, quo conditio ſententiæ extitit? Sane, quidem non eſt b ſub conditione ſententia c dicenda. Sed ſi fuerit dicta, quid fiet? Et eſt vtile ſtatim d tempora ad appellandum commutari debere. ¶ Quod in ſententijs receptum † eſt; vt vel altera die, vel tertia prouocetur; hoc etiam in cęteris obſeruandum eſt, ex quibus ſententia quidem non profertur e, appellari tamen oportere, & poſſe ſupra relatum eſt, *ut a cum quis ad tutelam, vel ad alia ciuilia munera nominatur, & eius excuſatio f non admittitur.* ¶ Dies autem iſtos, in quibus appellandum eſt, ad aliquid vtiles eſſe oratio diui Marci voluit, ſi forte eius à quo prouocatur, copia non fuerit, vt ei libelli dentur. Ait enim, is dies ſeruabitur, quo primo facultas adeundi erit. Quare ſi forte ſtatim poſt dictam ſententiam copiam ſui non feceritis, qui pronunciauit (vt fieri aſſolet,) dicendum eſt nihil nocere appellatori. Nam vbi primũ copiam eius habuerit, prouocare poterit. Ergo ſi ſtatim ſe ſubduxit, ſimili modo ſubueniendum eſt. Quid igitur, ſi conditio horæ effecit, vt ſe reciperet (Si forte dicta ſit ſententia iam ſuprema hora; g vtiq; non videbitur ſe ſubtraxiſſe. ¶ Adeundi autem facultatem ſemper accipimus, ſi in publico ſui copiam fecit. Cæterum, ſi non fecerit; an imputetur h alicui, quòd ad domum eius non venerit, quòdq; in hortos non acceſſerit, & vlterius quòd ad villam ſuburbanam? Magiſq; eſt, vt non debeat imputari. Quare ſi in publico eius adeundi facultas non fuit

† al. præceptum.

BIduum.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ biduũ, vel triduum computandum ſit à tempore latæ ſententiæ ad appellandum: ſed vbi ſententia lata eſt ſub conditione, quæ tamen ſic ferri non debet, ſimiliter à die ſententiæ & non exiſtentis conditionis eſt appellandum intra biduum

re conditionis exiſtentis currit pręſcriptio. ff. quando actio de pecu. eſt annalis. l. 1. §. annus. & C. de præſcrip. xxx. anno. cum notiſſimi. §. illud. Sed objicitur hæc ſententia non continet in ſe abſolutionem vel condemnationem, ergo nulla. vt C. de ſenten. & inter locũ pręſes. ergo nec ab ea appellari ẽ neceſſe, ut inf. e. §. diffinitiua. uer. eſt aũt qñ. Rñdet. licet mõ nulla ſit, ſperatur tamen & timetur, quòd ſit ualitura 2. nã in conditionalibus obligationibus ſpes eſt debitum iri, ut ff. de uer. ſigni. cedere diẽ. inſti de uerb. oblig. §. ex cõditionali vnde licet appellatio nõ ĩueniat quid extinguat 3. tamen conditione exiſtẽte retro fingitur extitiſſe, ut ff. de ſol. ſub cõditione, debitor. & effect⁹ iniç retrotrahiẽ quandoque, ut ff. de ijs qui no. ĩfa. furti.
e ¶ Non profertur.] ut in electionib. & præſentationib. ut extra d app. cõſtitutis &c. reprehenſibilis, & extra de off. d le. ſuper e. & eſt hic arg. quòd à tempore electionis uſq; ad decẽ dies pt appellari.
f ¶ Excuſatio.] nota, ꝙ quinquaginta dies dantur ad excuſandum ſe illi, qui uocatur ad munus ciuitatis: ſimiliter ad munus tutelę. ſed ſi excuſatio nõ fuerit admiſſa, tũc poterit appellare, ut inſt. de excu. tut. §. quia autẽ. ff. quãdo appella. ſit l. 1. §. ſi quis tuto. C. de excu. tutor. l. quinquaginta, nec tenetur tunc appellare, cum nominatur tutor, ſed tunc cum excuſatio eius non admittitur, vt ibidem dicitur, ſed cum aliquis eligitur ad dignitatem aliquam, ſtatim tenetur appellare ante, quàm ſe excuſet, vt ff. quando appel. l. 1. §. ſi quis tutor. niſi elegatur, vt ſit defenſor ciuitati, ibi non habet locum appellatio, vt in authen. de defen. ciu. §. Item illud. coll. 3.

Sententia abſolutionem aut condemnationẽ contineri debet.

2 Concor. tex. in l. 1. §. biduum. ff. quæ ſen. ſine ap. reſcin.

3 Nam per appellationem extinguitur pronunciatum. ff. ad Tur. l. 1. §. vlt.

duum uel triduum, quòd ſeruandum eſt non ſolum in ſententia: ſed etiam extra ſententiam, ut puta cum quis ad tutelam, uel ad alia munera nominatur, hoc etiam intelligas, ut hoc tempus computetur à tempore ſententiæ, ſi potuit copiam iudicis habere, uel illius à quo appellauit, uel ad quem appellauit.

a ¶ Sub conditione.] De futuro: tunc ſuſpenditur ſententia ff. ſi certum peta. reſpiciendum, conditio autem de præſenti, uel præterito non ſuſpendit ſententiam. ff. ſi certum pet. cum ad præſens, & l. ſeq. tamen ſententia excommunicationis lata ſub conditione tenet. 1. 63. diſtinctio. Salonitanæ extra de ſenten. exc. à nobis. 1. & ext. de appel. præterea. 2. ff. de uerbo. ſignific. cedere diem.

b ¶ Non eſt.] Prohibetur quid fieri, quod tamen factum tenet. ſic. 45. diſt. de iudæis. ff. de interdictis, & releg. relegatorum. §. ad tempus.

c ¶ Sententia.] Diffinitiua, ſed interlocutoria ſic, ut inf. 17. q. 4. ſi quis ſuadente, & extra de ap. præterea 2, quæ eſt huic legi contraria.

d ¶ Statim.] In alijs præſcriptionibus non niſi à tempo-

Excommunicatio lata ſub conditione tenet.
1 Non tamẽ niſi in euentum cõditionis, vt ĩ l. hic alleg. cedere de hoc no. ſu. ead. q. 5. quanto. & inf. ea. in gl. in alijs. Ar.

g ¶ Suprema hora.] Videtur, quod iudices vſq; ad ſupremam horam tenentur expectare partem aduerſam, ſicut totus dies, quo pecunia debetur, cedit arbitrio ſoluentis 2. Inſtit. de verb. obli. §. 2. & dicit lex: Audient iudices veſpere, mane, & meridie, vt in auth. de iud. §. ſedebunt, coll. 6. & quia ante Kalendas promiſſit, idem ac ſi in Kalendis promiſſiſſet, ut. ff. de verb. obl. qui ante, argumẽ. contra ff. de orig. iur. l. 2. §. & quia magiſtratibus, vbi dicitur, quòd incongruum eſt, quod iudices veſpere præſideant, ſed diſtingue, vt dicitur extra de offic. iud. deleg. conſuluit.

h ¶ An imputetur.] Propter hoc verbum dicunt quidam, quod non poſſit appellari, niſi in pręſentia iudicis: quia ſi eo abſente poteſt appellari, ergo non refert, ſiue

Iudex vſque ad quam horam expectare debet.

4 Hoc eſt verum in contractib⁹, ſ d in iudicijs ſecus, vt colligitur extra de offic. de leg. c. conſuluit. iuxta ſi. extra vt lit. non conteſ. c. 1. & de dolo. prout.

ſubtrahat ſe iudex, ſiue non, & eſt arg. pro eis extra eo. cum ſit Romana. Sed contra extra eod. ſuggeſtum ext. de alie iud. mutan. cap. 1. C. quomodo, & quando iudex. ab eo. & C. de iud. l. vlt. 1.

Appellādū ne eſt iudice præſente?

tatus propter ſuum delictum, tunc ſi potuit conſtituere procuratorē non ſubuenietur ei, vt ff. de mino. Papinianus ait, ſed ſi abeſt ex iniuſta cauſa nūquā auditur appellans, nec ſubuenitur ei, quia contumax non auditur appellans, vt 24. q. 3. de illicita, & inf. ead. §. ſunt quorum, niſi

melius dicetur facultatem non fuiſſe adeundi. ¶ Si quis ipſius quidem, à quo appellauit [a] adeundi facultatem non habuerit, *vt ß ei libellos daret.* [b], eius aūt, ad quem appellauit, habeat copiam; videndum eſt, vt † ei præſcribi poſſit, quòd eum [c] non adierit. Et hoc iure vtimur, vt ſi alterutrius audeūdi fuerit copia, præſcriptio locum habeat. In propria cauſa biduum accipitur. Propriā cauſam ab aliena quemadmodum diſcernimus? Et palam eſt eā [d] propriam eſſe cauſam, cuius emolumentum, vel damnū ad aliquem ſuo nomine pertinet, *& infra.* ¶ Si aduerſus abſentem fuerit pronunciatum, biduum, vel triduum, ex quo quis ſcit, [e] computandum eſt, non ex quo pronunciatum eſt. Quod autem dicitur abſentem poſſe prouocare, ex quo ſcit, ſi accipit † : ſi non in cauſa per procuratorem defenſus eſt. Nam ſi ille non prouocauit, difficile [f] eſt, vt hic audiatur [g]. ¶ Si quem † in inſulam deportandum [h] adnotauerit: præſes prouinciæ, & Imperatori ſcripſerit, vt deportetur; videamus, quando ſit prouocandum, vtrum cum Imperator reſcripſerit † vt deportetur, an cui ei ſcribitur. Et puto tunc eſſe appellādum, cum recipi eum præſes iubet ſententia ♂ prolata, Imperatori ſcribendū, vt deportetur. Cæterum verendū eſt ne ſero ſit vt tunc prouocetur, cum Imperator inſulam ei aſſignauerit. Comprobata enim ſentētia præſidis, tunc ſolet inſulam aſſignare. ¶ Rurſus illud verendum eſt, ſi mendacijs apud principē onerauit eum, quem deportandum laborabat, intercludi illi viam prouocandi. Quid ergo eſt? Recte dicetur humanitate ſuggerente; vt & hoc, & illo tempore non fruſtra prouocaretur: quia non aduerſus principem, ſed aduerſus [k] iudicis calliditatem prouocauit. *& infra.*

† *al. an.*

† *al. accipimus.*

† *al. quidem.* In principio eiuſdē legis primæ.

† *al. ſcripſerit.*

1 Et ff. quando app. ſit. l. 1. & ideo dicebat. Co. ꝙ app. emiſſa in abſentia iudicis bene excuſat ſi non ſit fraudulenter, hoc ipſe not. in p̄dic. ca. ſuggeſtum Arc.

2 Concor. text. in l. 1. §. libelli. & ibi Bart. ff. de appell.

a ¶ Appellauit.] Id eſt appellare voluit.

b ¶ Libellos daret] ipſe iudex ſcilicet dimiſſorios, vel intellige de libellis appellationis, quos appellans vult dare iudici.

c ¶ Quòd eum.] Facto enim ſicut voce quis appellat, ut ext. de appell. dilecti. 2.

ET PALAM. CASVS. Illa cauſa dicit propria alicuius, cuius damnū, uel emolumentum principaliter ad eum ſpectat. ſed ſi ſententia contra abſentem lata ſit nō currit ei tempus niſi à tempore ſcientiæ, niſi per procuratorem fuiſſet defenſus: quia tunc difficile audiretur.

d ¶ Palam eſt eam.] pōt enim dānū pertinere ad aliquē, & fieri non ſuo nomine. 12. q. 2. §. qui manumittit. 14. q. 2. ſuper prudentia.

e ¶ Scit.] Simile ext. de appella. ſuper eo. uer. ſi. C. quomodo & qn̄ iudex. ab eo.

Difficile dupliciter ſumitur.

f ¶ Difficile.] Id eſt, non: nam alibi ponitur hæc dictio difficile pro uix. 47. diſt. quantumlibet.

g ¶ Audiatur.] No. cum aliquis eſt abſens poſt lit. conteſt. aut abeſt ex iuſta cauſa, aut ex iniuſta. Ex iuſta tripliciter poteſt abeſſe, quia aut abeſt ex cauſa neceſſaria, & probabili, aut ex cauſa neceſſaria tantum, aut ex probabili tantum. Si abeſt ex cauſa neceſſaria, & probabili, ut ex cauſa reipubli. tunc ſi eſt legitime defenſus reſtituitur ad appellandum 3. ut ff. de in integr. reſti. l. ult. ſi uero nullo modo eſt defenſus uel fuit minus legitime, ad totam cauſam reſtituitur, ut C. ex quibus cau. maio. l. 1. & C. de proc. quia. Si abeſt ex cauſa probabili tantum ut cauſa peregrinationis uel ſtudiorum, tunc ſi eſt legitime defenſus, ad nihilum reſtituitur: & ita loquitur hæc lex. ff. ex quibus cau. maio. l. nec non. Si autem non eſt legitime defenſus, tunc ſi conſtituit procuratorem, uel potuit conſtituere, ad nihilum reſtituitur, niſi ille procurator quem reliquerat, mortuus ſit, uel forte ſoluēndo non ſit, ut ff. ex quibus cau. maio. ſed & ſi. §. 1. decre. tamen dicit indiſtincte retractandum, quod factum eſt, ſi probatur iuſta cauſa abſentiæ, ut extra de ſent. & re iudi. cum Bertoldus, nec diſtinguitur an potuerit conſtituere procuratorem, an non, uel an abfuerit, ex probabili cauſa, an non, & eſt arg. ad hoc. C. quomodo & quando iudex. l. ab eo, ibi .n. uidetur quod non ſit opus reſtitutione, ſed quòd de iure communi poſſit appellare, ſi abeſt ex cauſa neceſſaria tantum, ut cum quis ſit deportatus

Abſēti vtrū ſubueniat.

3 Sed non ad totā cauſam. & ita intelligi ff. ex qb. cau. ma. is q vbi dicit in Itegrū. aliàs eſſet contra. ff. eo. ſed, & ſi. §. vlt. Ar.

niſi ueniat iudice adhuc ſedente pro tribunali, ut ff. de in integ. reſti. diuus, ſed ſi eſt abſens ante lit. conteſta. tunc vel excommunicatur, vel ſit miſſio in poſſ. vt diſtinguitur extra ut lit. non conteſt. tuæ, & cap. quoniam frequenter.

SI QVEM IN INSVLAM. CASVS. Si præſes iuſſit aliquem deportandum reſcripſit Imperatori, & Imperator reſcripſit vt deportetur, quæritur quando appellandum ſit: & certe dicitur, quod vtroque tempore appellandum eſt, ſcilicet cum præſes præcipit eum recipi inter condemnatos, & reſcribit Imperatori, nec appellat aduerſus principem, ſed aduerſas calliditatem iudicis: quia forte eum mendacijs apud principem onerauit, ſed ſi cum Imperatori ſcriberetur, oſtenſum fuit exemplum literarum litiganti: ſi tunc non appellauit, conſenſiſſe videtur nec poſtea auditur appellans.

h ¶ Deportandum. Præſes enim deportare non poteſt, vt ff. de lega. 3. l. 1. §. deportatur. Sed relegare poteſt. ff. de inim. nup. teſt. l. ſi quis. §. eius qui. & §. ſequ. & ff. de interdict. & releg. l. relegatorum.

i ¶ Adnotauerit.] Id eſt, iudicauerit Arg. ꝙ metropolitanus poteſt cognoſcere de cauſa criminali epiſcopi, & talem ferre ſententiam, iudico te eſſe deponendum, ſicut hic præſes iudicat deportandum.

K ¶ Aduerſus.] Ergo qui appellat à grauamine, iuſte appellat, licet remota ſit appellatio in reſcripto; quia non aduer-

Metropolitanus de cā criminali epiſcopi cognoſcere p̄t.

Appellans à grauamine iuſte appellat.

aduerſus literas principis, ſed aduerſus malitiam iudicis appellat. ſic extra de offi.iud.deleg.cap. ſane in fi.ff. de cuſt.reo.l.diuus.C.de rela.l.2.

ILLVD QVOQVE. Hæc eſt vltima lex iſtius tit.

a ¶ Imperatori.] Conſulendo ipſum, vel referendo.H. & tunc

CASVS. Dr hic, ꝙ pōt appellare is ad quem negocium pertinet, vel verus eius procurator, vel negociorū geſt. Similiter mater pro filio poteſt appellare, nec tunc intercedere videtur, licet ab initio eū defendere non poſſit.

c ¶ Intereſt.] Sic extra de off.deleg. ſuper eo. ff.de inoff. teſta.ſi ſuſpecta.immo etiam ſi non intereſt, dūmodo qualecunq; timetur pręiudicium fieri, vt ff. eo. à ſnīa. in pri. & ext.de ſent.& re iudi.cum ſuper.

l.vlt.co.tit.

¶Illud quoque videamus, ſi cum Imperatori [a] ſcriberetur, exemplum literarum litigatori editum ſit, neque is appellauerit, & poſtea contra eū reſcriptum ſit, an appellare à literis pridem ſibi editis poſſit? ε quia, qui tunc [b] appellauit vera eſſe, quæ ſcripta ſunt, cōſenſiſſe videtur: nec eſt audiendus, ſi dicat euentum ſacri reſcripti ſe ſuſtinuiſſe.

α ¶Vt cum quis.] *Hinc vſque ad ver.* non admittitur, *nō ſunt in Pandectis: ſed quia ſuperius in eadem lege ſententia ipſorum exprimitur, non ſunt expuncta, ſed deſcripta alijs characteribus.*

β ¶Vt ei libellos daret.] *Verba hæc non ſunt in Pandectis ſed ob gloſſa ſunt inducta.*

γ ¶Imperatori ſcripſerit.] *Sic eſt emendatum ex pandectis. Antea legebatur,* Imperator reſcripſerit.

δ ¶Sententia prolata.] *Hic vſque ad verſ.* Cæterum *ſunt addita ex Pandectis.*

ε ¶Poſſit.] *In vulgatis codicibus ſequebatur,* certe non poteſt: *quæ neque in vetuſtis, neque in pandectis habetur.*

Item Vlpianus lib.49.in tit.de recipiendis appellationibus, vel non l.1.

Cap. XXX.

5 NOn ſolent audiri appellantes, niſi hi quorum intereſt [c], vel quibus mandatum eſt, vel qui negociū alienum gerūt, quod mox [d] ratum [e] habetur. Sed etſi mater α cum filij rem ſententia verſam animaduerteret, prouocauerit [f], pietati dans, dicendum eſt & hanc audiri debere, & ſi litem [g] præparandā curare maluerit, intercedere non videtur, licet ab initio [h] defendere non poteſt.

lege 2.ibidem.

¶ *Scæuola libro quarto regularū.* Ante ſententiam appellari poteſt, ſi quæſtionem [i] in ciuili negocio habendā iudex interlocutus ſit vel in criminali, ſi cōtra leges [k] hoc faciat. ¶ *Macer lib.primo de appellationibus l.quarta,*

d ¶ Mox.] ideſt, intra decem dies, quia ratum debeo habere quòd meo nomine factū eſt cum adhuc agere poſſim.ff.rem rat. habe. l.pen. Vel dic mox, ideſt, modico tpis ſpatio, qđ magis intellectu ꝗ locutione exprimi pōt, vt ff.de ſol.ratum. ff.rem rat.habe.quo enim.

e ¶ Ratum.] Sed nōne ſi aliquis appellat ꝓ altero, ille cogitē habere ratā appellationē cū negocium eius vtiliter ſit geſtum vt ff.de neg. geſt.Pomponius? Argu. contra quod tantū in criminibus appellatur inuito condemnato, vt ff. de app.non tantum.

Appellationem pro me factam an teneat ratificare.

f ¶ Prouocauerit.] Pro filio condēnato vel pro conſanguineo etiam poſſunt appellare aliqui, vt ext.de reg.iur. cū in contemplatione in parte deciſa melius de reg.cum ſimus in parte deciſa.

Appellat cō iunctus pro coniuncto.

g ¶ Litem.] Appellationis: quia ſi ab initio defenderet, oporteret eam ſatiſdare: quia in aliena re nemo idoneus eſt defenſor ſine ſatiſdatione. ff.de procur. qui proprio. ſed hoc eſt utile officiū. C.de proc.alienā.

& tunc litigatoribus edi debet conſultatio, vt C.de relat.l.2.extra de app.intimaſti.

b ¶ Qui tunc.] Hic manifeſtè vr, ꝙ ſi quis non appellat a ſuſpecto iudice cum recipit literas iudicis, vel ſi quis non proteſtatur cauſa ſuſpicionis vel appellationis, ꝙ poſtea nō poſſit appellare vel recuſare, vt argum.ext.de ſent.& re iud.quod ad conſultationem.& extra de offi. deleg. gratum. ſed cōtra peritis indicijs à iudice poteſt ipſum recuſare etiam allegata cauſa abſentiæ coram eo, vt extra vt lit. non conteſt.accedens immo & poſt præſtitam cautionem ſtandi iuri poteſt appellare, vt extra de eo qui mit.in poſſ.cum veniſſet. & 3.q.3.§. offeratur & non uidetur conſenſiſſe in iudicem, qui poſtulat ſibi edi genus actionis. ff.de iudic.non uī.& poſt receptas literas iudicis, quas remittit Papæ, poſſem iudicem recuſare, ut extra de off.deleg.cum olim 2.item argum. extra de reſt.ſpol.ex conqueſtione. Dic ꝙ ſemper poteſt à grauamine appellari, ut ext.de appell.ut debitus.

Appellare aut iudicem recuſare nō ſemꝑ licet.

NOn ſolent.] Hæc eſt quinta pars quæſtionis, in qua ponit ſex caſus diuerſos.Io.de Fant.

h ¶ Ab initio.] Pro filio non poteſt mater agere, uel ipſum defendere, quia hoc eſt uirile officium. C.de proc. alienam, poteſt tamen poſtulare pro parentibus ualetudine detentis ff.de procur.fœminas. ſed aliena negocia poteſt mulier gerere extra iudicium. ff.de neg.geſt.l.3. §.1.Si tamen uis recipere mulierem intercedentem pro aliquo, facias eam renunciare auxilio Velleiani, ut C. quando mulier iu.offi.fungi.l.ult.

Mater pro filio agere non poteſt.

Cautela ad obligandas mulieres.

ANTE SENTENTIAM. Hic ponit tres caſus, in duobus appellatio conceditur. qui ſatis ſunt faciles, & in tertio prohibetur.

i ¶ Si quæſtionem.] In criminibus tantum fit quæſtio, ut 5.q.5.illi. ff.de quæſt.l.1.in princ. ſed in pecuniarijs cauſis non facile, niſi cum aliter ueritas non poteſt ſiquere. ff.de quæſt. Diuus pius. liberi etiam torquentur ſi facto interfuerint, ff.eo.unius.§.teſtes.aliàs nō.C.de q.decuriones.

Qō in quib. cauſis fit.

k ¶ Si contra leges.] ideſt, ſi vult torquere aliquem nulla

nulla præſumptione præcedente: quod non licet, vt extra de reg. iur. cum in contemplatione.

a ¶ Eius qui.] Hoc intelligunt omnes cum nuncium miſit. Sed aliud eſt ſi per ſe in propria perſona & ante citationem iter arripuit, vt extra de appel. meminimus. & c. ſuggeſtũ. Sed cõtra hãc diſtinctionẽ eſt arg. ext. de offic. dele. cum cauſa. vbi differtur cã propter miſſionem nũcij. & eſt hodie expreſſum in dec. de appell. ad hoc. ſic nõ obſtat eo. tit. vt debit⁹ honor. illud. n. intelligit qñ hoc tantum dicit & non probat & ibi dicitur qđ primo conuenit qui primo literas dedit iudici. hodie ſtatur decret. vt debitus.

appellationẽ eſſe iuſtã, vt extra de app. cum in eccleſia. Cũ ergo appellationi qñq; non deferat, patet ꝙ differt à nunciatione noui operis, quia poſt illam, ſiue ipſa ſit iuſta ſiue iniuſta, nihil eſt innouandũ. vt extra de noui operis nunc. c. cum ex iniuncto. iudex ergo a quo appellatur,

Appellatio & nũciatio noui operis differunt.

Eius, qui [a] ideo cauſam agere fruſtratur, quòd dicit ſe libellum principi dediſſe, & ſacrum reſcriptum expectare, audiri deſiderium prohibetur: & ſi ob eam cauſam prouocauerit; appellatio eius recipi ſacris conſtitutionibus vetatur.

α ¶Mater.] *Ante breuius legebatur*, ſed & ſi mater ex pietate prouocauerit, dicendũ, &c. *Multa uero alia in hoc, & ſequenti capitulo ex ipſis pandectis ſunt emendata.*

Item Martinus lib. 2. de appellationibus, tit. de libellis dimiſſorijs, l. vnica. lib. 49. digeſt. tit. 7.

¶De dimiſſorijs libellis. Cap. XXXI.

POſt appellationem [b] interpoſitam literæ dandæ ſunt ab eo, à quo appellatũ eſt ad eum, qui de appellatione cogniturus eſt, ſiue principem, ſiue quem alium: quas literas dimiſſorias, ſiue apoſtolos appellant. Senſus autẽ literarum talis eſt; appellaſſe, puta, Lucium Titium a ſententia illius, quæ inter illos dicta eſt. Sufficit autem petijſſe intra tempus [c] dimiſſorias inſtanter [d], & ſæpius: vt & ſi non accipiat, id ipſum conteſtetur. Nam inſtantiam repetentis † dimiſſorias, cõſtitutiones deſiderant. Aequũ eſt igitur, ſi per eũ ſteterit [e], qui debeat dare literas, quominus det; ne hoc accipienti † noceat. ¶ *Vlpianus libro quarto de appellationibus, titulo nihil innouari appellatione interpoſita lege vnica.* Appellatione [f] interpoſita [g], ſiue ea recepta fuerit, ſiue non medio [h] tempore nihil [i] nouari oportet. *& infra.* ¶Si quis [k] ex pluribus facinoribus condemnatus, propter quædã [l] appellauit, propter quędam non, vtrum differenda pęna eius ſit, an nõ, quę-

† al. petentis.

Cod. li. 49. tit. 7.

† Adde ꝙ accipiẽti exponitur. hic. i. accipere uolenti ſimi. in l. fi. ff. de min. & in l. ſi creditores ff. de pact.

POſt appellationẽ.] CASVS. Dicitur, ꝙ iudex à quo appellat dẽt dare literas dimiſſorias appellãti ad eũ ad quẽ appellauit, cõtinentes qualiter appellauit. & ſi appellãs inſtanter petat, licet iudex ei non dederit, non nocebit ei.

b ¶ Poſt appellationẽ] Similiter ſi appellationẽ non recipit, dabit literas appellãti, vt eas det ſuperiori, in quibus ſignificabit, ei quare appellationem non recipit, vt ff. de appel. reci. vel nõ, ſciẽdum.

Apoſtoles non petens intra tp̃s 30. dierũ, vr̃ renunciare appellationi.

c ¶ Tẽpus.] xxx. dierum, vt inf. ea. §. vlt. in fi. & ſi intra id tempus non petierit, vr̃ renunciare appellationi, vt ſ. ea. ab eo. §. iſta. & C. eo. quoniã. nec iudex ad quem appellauit, eum audiet: iudex tamen etiã nõ petenti tenetur offerre apoſtolos, vt C. eo. eos. in fi.

d ¶ Inſtanter.] Supra 100. diſt. priſca.

e ¶ Per eum ſteterit.] Ergo ſi per ipſum ſtet, hoc ei nocebit, vt iudex ſuperior ipſum nõ audiat ſine apoſtolis; hoc autem hodie in paucis locis ſeruatur tamen Innoc. iiij. hoc idem ſtatuit.

Sequeſtratio fit in aliquib. caſib.

f ¶ Appellatione.] Planus eſt iſte caſus, nec eget expõne.

g ¶ Interpoſita.] Ita quod teneat.

h ¶ Medio.] Dum tamen ſit recipienda.

i ¶ Nihil.] Niſi cum appellatur ab executione, tunc ſiue ſit mobilis res, ſiue immobilis, fructus ſequeſtrantur 1. C. quorum app. non re. ab executore. Item in alio caſu cum dilapidat fructus. ff. eod. Imperatores. extra de ſequeſtra. poſ. ca. vlt. & cum appellans eſt in notorio crimine, extra eo. cum ſit Romana. vel eſt inuaſor eccleſiæ. inf. ea. §. ſunt etiã. Item ſi hæres conuictus delegato, vel fideicommiſſo p̃ſtando appellat; tunc non deferetur appellationi, cauebit tñ de eo reſtituendo. ff. ut legatorum, uel fideicõ. nomine caueatur. l. poſtquam. §. 1. ita ẽt eſt in ſupplicatione. C. de precib. Imper. offert. authen. quę ſupplicatio. Item põt nouas probationes inducere poſt publicationem teſtium, quas prius nõ poterat habere. C. de tempo. app. per hanc extra de fide inſtrumen. cum Ioannes. Item de reo fit actor, & tenetur probare victus

1 Sub. & res de qua agiẽ ſi ſit mobilis amouetẽ a poſſeſſore ſm Inn. qui ita not. ext. de app. nouit.

latur, ſi non recipit, ſuperiori mandabit opinionem ſuã & cauſam, quare non recipit appellationem, vt ff. de appel re. ſciendum. Ioan.

SI QVIS EX PLVRIBVS. CASVS. Si quis de pluribus criminibus fuerit condemnatus, ſi propter grauiora appellauerit, non eſt mandanda ſententia tunc executioni: ſi propter leuiora eſt mandanda executioni.

K ¶ Si quis.] Hanc legem intelligunt quidam, qñ crimina ſunt conneẋa, vt ff. de mi. etiã ſi. ſed hoc falſum eſt, quia non poteſt quis ſimul accuſari de criminibus pluribus deſcendentibus ex eodem facto. C. de accu. qui de crimine. Verũ eſt ab vno, ſecus ſi a diuerſis. itẽ ſi ex diuerſis factis, poſſet ẽt ab vno 7. q. 8. §. libellorum. ſed intellige qñ minor pœna præiudicat maiori. Vel dic ꝙ ſi maior pęna includit in ſe minorẽ, vt depoſiti priuationẽ officij, defertur etiam pœna in minori. nam ſatis eſt ſi punitur in maiori pęna arg. ad hoc 23. q. 5. relegẽt es.

Accuſari qs nõ põt ſimiliter de plurib. criminibus.

l ¶ Quædam.] Sententia ergo pro parte tenet, pro parte non, vt ff. de mino. etiam ſi. §. ex cauſa. C. de tranſact. ſi ex falſis. extra de præb. dilectus. extra de teſta. Raynutius. & c. Raynaldus. ſed ſnia arbitri non põt pro parte tenere, & pro parte non. ff. de arb. diem quidam habent qualem pro lege. §. ſed. & ſi licet. contrarium inueniatur extra de arbi. cum tempore. Hoc tamen ſcias, ꝙ rerum pluralitas non facit plures ſententias, licet ſecus ſit qñque in ſtipulationibus. ff. de verborum oblig. quod dicitur. & l. ſcire. & ff. familiæ erciſc. in hoc iudicio. ff. ad e. hi.

ad exhi.Celſus.§.item Celſus,Ioan. Probabiliter poteſt dici, ꝙ tot ſunt ſententiæ, quot ſunt articuli expreſſi. arg.ff.de verb.oblig.ſcire.C.
a ¶ Grauiora.] Quid ſi ſunt æqualia? idem credo. Et ſic patet hic, ꝙ magis dignum trahit ad ſe minus dignum. ſimi.

e ¶ Si aũt vnus.] Si plures condẽnati ſunt, & volunt appellare, libellus appellationis omnium nomina cõtinebit: ſed ſi unus eſt ex pluribus condemnatus, ſi vnũ in libello nõ expreſſit, illi nõ nocebit, ut.ff.e.ſcio q̃ſitum.
d ¶ Syndici.] Poſſunt ergo eſſe duo ſyndici, vel procuratores, ut hic, & extra de teſt.inſup. & extra de do. & cõt. cum dilecti. & extra de ſent. & re.iud.cũ I.& A. melior tamẽ erit cõditio occupãtis, vt ff.de ꝓcu.plurib.1.arg. tamen cõtra.ff.de admin.tut. decreto.in fi. & ff.d̃ procura.ſi quis cum Tu dicas, ꝙ bene poſſunt eſſe plures procuratores, ſed tantũ vnus aget cãm, quia ſi ambo agerent, forte quod vnus concederet, alter negaret, imò, & ſi plures ſũt qui agũt, omnes debent cõſtituere vnũ procuratorem, ne cã ſpargatur in plures aduerſarios. vt ff.familię erc.ſi familię. ff.de ædil.edic.quod ſi nolit. §. ſi plures. Melius potes diſtinguere, quia ſi plures ſunt rei, qui conueniũtur, omnes tenẽtur dare vnum procuratorem, ne cauſa ſpargatur in plures aduerſarios ſͩ ſi plures ſunt illi, qui conueniunt aliquẽ, non habet neceſſe dare vnum procuratorẽ. ſic diſtinguit lex ff. iud.ſol. iam tamen, §.vlt.Io. H.tamẽ dixit, ꝙ plures ꝓcuratores poſſũt ſimul agere, ſicut notauit ĩ diſtinctionib.ſuis.B.
e ¶ In ſcriptis.] Si coram iudice appellat ſufficit ſi dicat, appello.ff.eo.l.2.ſed ſi appellat ſine iudice, tunc ſcribet q̃s, & a quo, & ꝯ quẽ appellet, & a qua ſnia, ff.eo.l.1.in fi. Idem videt ſi a grauamine appellat. immo ſufficit ſi dicat, appello. extra c.cordi.

Appellatio plurimum.

Procuratores poſſũt eſſe plures.

ritur. Et ſi quidẽ grauiora [a] ſunt crimina, ob quę appellatio interpoſita eſt, leuius autem, id propter quod non appellauit; recipienda eſt omnino appellatio, & differenda pœna. Si vero grauiorẽ ſentẽtiã meruit ex ea ſpecie, ex qua nõ eſt appellatũ: omnimodo pęna imponẽda eſt.

Forma apoſtolorum hæc eſt. Ego ille ſanctæ Bononiẽſis eccleſiæ epiſcopus te presbyterum Rolandum capellanum ſancti Apollinaris ad Apoſtolicã ſedẽ quam appellaſti; ab obſeruatione mei iudicij his apoſtolis dimitto. Forma vero appellantis ante ſententiam hæc eſt. Ego Adelinus ſanctæ Rheginæ eccleſiæ miniſter (licet indignus) ſentiens me prægrauari a Domino Gualterio ſanctæ Rauennatis eccleſiæ archiepiſcopo, Romanam ſedem appello, & apoſtolos peto. ¶ Si vero poſt datam ſententiã appellare voluerit; hic erit ei modus appellandi. Ego A. ſanctæ Rheginæ eccleſiæ miniſter (licet indignus) contra ſententiam Domini G.S.Rau.eccleſiæ archiepiſcopi iniuſte in me latam pridie Kal. Maij, Anno Domini incarnationis Mcxli.α [b] indictione quarta, Romanam ſedem appello, & apoſtolos peto. ¶ Si autem vnus [c], vel duo pro pluribus appellare uoluerint: ſic appellabunt. Ego P.& G. ſyndici [d] canonicorum S.R.E. ſentiẽtes nos pregrauari, vel contra ſententiam, &c. Romanam ſedem appellamus, & apoſtolos poſtulamus. Et huiuſcemodi appellationes in ſcriptis [e] fieri debent.

1 Extra de ꝓcur. nõ iniuſtè. vbi de hoc, & ibi notat Goff. ꝙ ille dr̃ occupare q̃ prius ad litis conteſtationem peruenit, ff. de lega. 1. ſi plurib. Arc.

α ¶ M c x l i.] *In vulgaris erat. M c l x i. qui numerus, vt recte in gloſſa dicitur, cõſtare non poteſt. Quod hinc etiã confirmatur; quia quarta indictio, de qua hic eſt mentio, nõ cõuenit cũ anno illo. In manuſcriptis autem cũ varia ſit lectio, hæc viſa eſt melior, q̃ notarũ tantũ tranſpoſitione reſtitui potuit, & quarta indictio cũ hoc anno cõcurrit.*

Ad iudicium autem alterius fidei, catholico appellare non licet.

Vnde in concilio Carthaginenſi quarto, c.87.

¶ Excommunicetur catholicus: qui cõm itti t cauſam ſuã iudicio alterius fidei. Cap. XXXII.

Appellans abſente iudice, quid dẽt facere.

CAtholicus, qui cauſam ſuam ſiue iuſtam, ſiue iniuſtam ad iudicium alterius fidei iudicis [f] prouocat, excommunicetur [g].

6 *Notandum vero eſt, quòd quidam iudices ſunt, a quibus appellari non oportet.*

Et in Afric.c.89.

Vnde in concilio Mileuitano, c.24. legitur.

ſimi.extra de conſ.eccle.vel alt.quod in dubijs.
FORMA. CASVS. Ponit hic magiſter qualiter formari debeãt libelli appellationum, dicens: Ego N. ſanctæ Bononien.&c. Poſtea dicit, quòd huiuſmodi libelli fieri debent in ſcriptis.
b ¶ Mxli.] Dicit Hugo, ꝙ hic eſt falſa litera, quia non ſũt tot anni, ꝙ liber iſte compoſitus fuit: fuit enim editus docente Iacobo Bononienſi in legibus, & Alexandro in Theologia. qui fuit poſtea Papa Alex. tertius, & fuit anno domini Mcl. vt ex chronicis patet.

Decretum fuit editum anno Mcl.

CAtholicus.] CASVS. Dicitur, ꝙ ſi catholicus condẽnatus ad iudicem alterius fidei appellauerit, debet excommunicari.
f ¶ Fidei iudicis.] infidelibus enim ſunt interdicta officia publica. C.de Iude.l.ult.17.q.4.conſtituit.
g ¶ Excommunicetur.] Niſi ſit ſub rege infideli, vt Paulus, qui appellauit ad Cæſarem. 23.q.1.paratus, 10.d.ſi in auditorium 11.q.3.Iulianus.
NOTANDVM. Hæc eſt ſexta pars quæſtionis, in qua probat, ꝙ ab arbitris nõ eſt appellandũ, & licet verum.

rū dicat, tñ ſuperficialiter inducit canones, quia loquūtur in iudicibus ordinarijs electis a patribus ex cauſa, excepto c. ſeq. qđ intelligitur in arbitro, ſm Io. de Fan. CASVS. Modo dicit Gratianus a quibus appellari non licet. Et hoc ꝓbat per ſequens c. cuius caſus facilis eſt, & intelligi: de arbitris, ut dicit ſequēs §.

d ¶ Ordinarij.] Secundum canones credo, ꝙ & ordinarius, & delegatus poſſit eſſe arbiter. Quòd poſſit ordinarius eſt extra de arb. cum tēpore, & extra de elect. cauſam. Quòd eſt delegatus, extra de præſump. literas. extra de arbit. cum olim. extra de præben. niſi. Et licet nō poſſit

Ordinarius, & delegatus poſſunt eſſe arbitri.

¶ A quibus iudicibus prouocari non licet. Cap. XXXIII.

In epiſt. Nic. 1. Iuo p. 6. c. 395. Pann. l. 4. c. 132.

A Iudicibus [a], quos communis conſenſus [b] elegerit, non liceat prouocare.

Quòd arbitris intelligendum eſt. Iudicum enim alij ſunt ordinarij, alij arbitrarij. Ordinarij vero ſunt, qui ab Apoſtolico, vt eccleſiaſtici, vel ab Imperatore, vt pote ſæculares, legitimam poteſtatem accipiunt. Arbitrarij ſunt, qui nullam poteſtatem [c] *habentes, cum conſenſu litigantiū in iudices eliguntur, in quos compromittitur, ut eorum ſententia ſtetur. Horum alij ſunt ordinarij, & arbitrarij, alij arbitrarij tantum. Ordinarij* [d] *& arbitrarij ſunt, qui legitimam poteſtatem habentes, ab eis eligūtur ad arbitrādū, q̄ nō ſunt ſuæ ditioni ſuppoſiti. Ab his, et ſi ut arbitrarij † ſedeat, & non vt ordinarij, priuilegio tñ ordinariæ dignitatis grauatꝰ aliq̄s appellare ualebit* [e].

† al. arbitri.

& Afric. 89.

Vnde in concilio Carthaginenſi 3. c. 10.

¶ A iudicibus, qui eliguntur communi conſenſu, prouocare licet. Cap. XXXIV.

Iuo p. 6. c. 361. Anſ. l. 3. c. 123.

SAne, ſi ex cōſenſu partium iudices electi fuerint, etiā a pauciore numero, quàm conſtitutum eſt, liceat, α [f] prouocari.

α ¶ Liceat. *Hūc canonē citat Gratianus (qđ ipſemet apte ꝓfitetur) ut oſtēdat ab hmōi iudicib. licere appellari Verū in cōcilio Carthaginēſi tā impreſſo, q̄ manu ſcripto cū varijs exēplaribus collato, & unico codicis canonū ēt impreſſo, ac manuſcripto, & Græco, quod ipſo cōcordat, & Africano vbi hoc repetitur, & apud Iuonē legitur,* nō licet. *Et q̄ ipſo canone antecedūt, & referuntur inf. ead. c.* hoc etiam. *oſtendunt omnino cū negatione legendū eſſe.*

Item ex concilio Mileuitano, c. 22.

& Afric. c. 92.

¶ Qui de epiſcoporum iudicijs queruntur a vicinis epiſcopis audiantur, vel ab alijs ex conſenſu eorum adhibitis. Cap. XXXV.

17. q. presbyteri.

PLacuit, vt presbyteri, diaconi, vel cæteri inferiores

a A Iudicibus. Si conſenſiſti in iudicē aliquem, propter iniquitatē perſonę nō potes appellare, ut hic, & ex. de off. deleg. ſuper quęſtionum, ſed ab iniqua ſententia potes appellare, quia licet reprobare dicta, ſed nō perſonam, ut 4. q. 3. ſi quis teſtib. vnde appellatur ſi vocauerit litigatores ad inhoneſtū locū, ff. đ arb. ſi cū dies. §. ſi arbiter. vel ad periculoſum locū. extra đ app. ex parte 1. Dicas ergo, ꝙ niſi remota ſit appellatio, bene appellatur a iudicibus de cōmuni conſenſu electi. niſi ſint electi, ut arbitri vt ff. de app. ex conſenſu, uel ēt ſi ſunt arbitri tales, qui electi ſunt ex neceſſitate quia a talib. appellatur, vt C. de iud. l. vlt. Itē ſcias, ꝙ duo ſunt genera arbitrorū, quidā ſunt arbitratores, qui componūt inter partes, & taliū arbitriū ſi eſt iniquum, eſt reducēdum ad arbitriū boni viri, ut ff. pro ſocio. ſi ſocietatē. Sđ arbitrium illorū, q eliguntur ſub pęna, licet ſit iniquum tñ tenet. ff. eo. dič §. ſtari, ſed a ſuperiori ꝑt retractari, vt ext. de arbit. non ſine Itē ſi per dolum ſententiam tulerunt, licet non retractetur ꝑ appellationem, tamen per exceptionem retractatur, ff. eo. tit. non diſtinguemus, §. cum quidam.

Appellare a iudice cōiter electo an licitum ſit.

Arbitrorum duo ſunt genera.

b ¶ Communis cōſenſus. Secus in cauſa criminali, ubi conſenſus rei ſufficit. 11. q. 1. c. 5.

QVOD DE ARBITRIS. CASVS. Not. ꝙ iudicium alij ſunt ordinarij, vt pote dati a Principe, vel a lege. Alij arbitrarij, in quos cōpromittitur, nullam tamē habent poteſtatem. ſed iſtorum arbitrorum alij ſunt ordinarij, & arbitrarij, ut pote qui legitimam poteſtatē habentes, ad arbitrādum eliguntur. Alij arbitrarij, tantū. Ab his qui ſunt ordinarij, & arbitrij appellari licet ratione ordinarię poteſtatis, & iuriſdictionis. Et ad hoc Inducit cap. ſeq.

c ¶ Poteſtatē.] Eius rei de qua eſt ordinarius iudex, ꝑt amicabiliter componere, vt 23. q. 8. ſi quis membrorum in Auth. coll. 9. vt dif. iud. §. ſi uero. 5. q. 2. ſi primates, ſedi non poteſt in ſe recipere arbitrium ſecundum vnam lecturam, ut 3. q. 7. §. tria. circa fi. Io.

poſſit appellari a ſententia arbitri; ſupplicari tamen poteſt 1. extra de arb. non ſine.

e ¶ Valebit.] Hoc falſum eſt, quia a cōpromiſſario nūquam appellatur, ſiue alias ſit iudex, ſiue non C. de arb. l. 1. & niſi 2 exprimatur, ꝙ eligitur ut arbiter, tenebit eius ſententia, ut iudicis, C. de iuriſd. omnium iud. l. 1. & appellatur, ut ff. qui ſatiſd. cogan. l. arbitrio. Io.

SAne.] CASVS. Tres iudices erant electi a partib. duo illorum tertio abſente pronunciant, & forte cōtra dicente, dicitur, quod ab illis duobus appellari poteſt. Vel pone quod duo pronunciabant de mādato tertij. & caſus eſt quaſi idem.

f ¶ Liceat.] Licet ſit remota appellatio: tamen quia tertius deeſt, qui poſſet alios reuocare, pōt appellari 3 extra de eo qui mit. in poſſeſſio cum ſicut, in parte deciſa. Vel intellige qñ vnus delegauit alijs vices ſuas. Tūc. n. appellatur. extra de offi. deleg. ati ſuper quæſtionum.

PLacuit.] CASVS. Quidā clerici conuenti coram epiſcopis ſuis, iuſta de cauſa recuſabāt eos. Dicitur, ꝙ vicini

1 Idē Specu. in tit. đ arb. §. 1. ver. arbitrator. & no. Bal. & Sal. in l. 1. C. de arb. & ff. de leg. 2. l. cum quidam. la. ſecūda. & ibi per Im. & Bal. in l. ſi ſeruꝰ plurium. §. fi. de leg. 1. & Pe. de Anch. in cle. ſæpè. de ver. ſign. per Pau. de Caſt. in l. nam & poſtea. §. ſi mino. de iureiur.

2 Sub. imò bene dicit Gra. q a niſi, &c. ſm L.

3 Sub. maximè cum appellatio ſit tpe peritura non dēt expectare cū iudicē. arg. ff. de adminiſt. tuto. tutor q §. 1. ſm L.

vicini epiſcopi electi a partibus de conſenſu ſuorum epiſcoporum cognoſcant de cauſa, à quibus non appellatur, niſi ad Africana concilia, vel primates. ſi ad concilia tranſmarina appellauerint, excommunicentur. ſed dicit Gratianus, hoc verum eſt, niſi ad ſedē Apoſtolicā appel-

c ¶Conſenſu.] Maximè Vel ideo dicit, quia ſine licentia eius non poteſt clericus renunciare foro. extra de foro compet. ſi diligenti. ſed de licentia epiſcopi poteſt adire iudicem eccleſiaſticum, vt extra de foro compet. ſignificaſti. vel ideo dicit ex conſenſu, quia epiſcopus delegabit ei cauſam: tamen ille non cogitur eam recipere: q̃a par in parem nō habet poteſtatem vel imperium. & eſt ſimile 6 q. 4. ſi quis epiſcopus.

clerici in cauſis, quas habuerint ſi de iudicijs epiſcoporũ ſuorũ queſti fuerint,[a] vicini[b] epiſcopi eos audiant, & inter eos quidquid eſt, finiant, adhibiti ab eis ex conſenſu[c] epiſcoporum ſuorũ. Quòd ſi & ab eis prouocãdum putauerint, non prouocent, niſi ad Africana concilia[d], vel ad primates prouinciarum ſuarum. Ad tranſmarina autem qui putauerit appellandum, a nullo intra Africã in communione ſuſcipiatur.

Niſi fortè α Romanam ſedem appellauerint. Is autē qui appellauerit, ad eum, a quo appellauit, remitti non debet.

Vnde in Sardicenſi concilio, c. 7.

α ¶Niſi fortè.] *Hæc in antiquis codicibus ſcribuntur tã quam Gratiani verba. Et ad hãc ſententiam demonſtrãdam affert ſequens caput ex concilio Sardicenſi.*

¶De eodem. Cap. XXXVI.

Nicol. in epiſt. ad Michaelem quæ incipit] Propoſueramus]& ĩ epi. ad epiſcopos apud Conuicinum cõgregatos. Iuo p. 5. c. 27. Conc. Afric. c. 101.

SI quis eps accuſatus fuerit, & omnes iudicauerint cõgregati epiſcopi regionis ipſius, & de gradu ſuo eum deiecerint; ſi appellauerit qui deiectus fuerit, & cõfugerit ad beatiſſimum Romanæ eccleſiæ epiſcopũ, & voluerit ſe audiri α, ſi iuſtum putauerit, vt reuocetur β[e], vel renouetur examen, ſcribere epiſcopis dignetur his, qui in finitima,[f] & propinqua[g] prouincia ſunt, vt ipſi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quòd ſi is, qui rogat γ cauſam ſuam iterũ audiri, deprecatione ſua mouerit epiſcopum Romanum, vt de latere ſuo presbyteros mittat, erit in poteſtate eius, & quid velit, & quid æſtimet. Et ſi decreuerit mittendos eſſe, qui præſentes cum epiſcopis iudicent, vt etiam habeant auctoritatem[h] perſonæ illius, à quo deſtinati ſunt; erit in eius arbitrio. Si vero crediderit ſufficere epiſcopos δ, vt negocio terminum imponant, faciat quod ſapientiſſimo conſilio ſuo iudicauerit.

α ¶Se audiri.] *Græce eſt,* καὶ βουληθείη αὐτοῦ διακοῦσαι; *ideſt* ſi Romanus epiſcopus voluerit ipſum audire.

β ¶Reuocetur, vel. *Hæc abſunt ab concilio tã impreſſo, quam manuſcripto cum varijs exemplaribus collato, & legitur tantũ modo,* renouetur *quemadmodum Græce eſt,* ἀνανεώσασθαι, *& ſic refertur a Nicolao: & Iuone: ſed ob gloſſam non ſunt inducta.*

γ ¶Quod ſi is, qui rogat.] *Græce eſt,* εἰ δέ τις ἀξιῶν καὶ πάλιν αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα ἀκουσθῆναι, *ideſt.* Si quis autē poſtulet, & rurſus negocium ſuum audiri, *vt ſit ſecunda appellatio, quæ etiam ſignificatur in capite.* Gaudentius. *quod apud Græcos proxime antecedit huic capiti.*

δ ¶Epiſcopos.] *Sequebatur in codicib. Gratiani, ẽt ĩ ma-*

d ¶Concilia.] Caſus vbi non appellat ad delegantē, hoc ideo fit, quia eſt ſuſpect⁹ & eſt ſimile ſup. eo. anteriorum in fine.

Suffraganei qñque ſupplēt defectũ archiepiſcopi.

HIS AVTEM. CASVS. Dicit Gratia. ꝙ appellator non debet remitti ad eum à quo appellauit. Et hoc probat ſeq. cap.

SI q̃s epiſcopus.] CASVS. Aliquis epiſcous damnatus fuit ab epis ſuę prouinciæ: appellatum fuit ab eis ad Romanũ põtificē. Et certè dicitur hic, ꝙ ſi Papa receperit appellationē ſuã, & ęquam reputauerit, vt cauſa reuocetur vel renouetur, cõmittat cauſã epiſcopis vicinæ prouinciæ, q̃ cognoſcant de cauſa cum aliquo legato Domini Papæ, ſi ei placuerit aliquem deſtinare: alioquin ſoli epiſcopi procedent in cauſa.

e ¶Vt reuocetur.] Alia eſt ergo cã appellationis quã prĩcipalis, ut 6. quæſt. 4. Oſius.

f ¶Infinitima.] Nõ ergo remittitur cauſa ad eũ, à quo appellatũ eſt: niſi partes 1. hoc petant. vt ex. d̃ ap. accepta. & c. interpoſita. §. 2. niſi velit ei deferri a quo appellauit, vt reuocet, nõ vt cognoſcat, vt ex. de ſen. excom. per tuas. & extra de matri. contracto cõtra interdictũ eccleſiæ. literæ. & quãdo fruſtratoria ē appellatio, ut extra de appel. cum in eccleſia.

Appellationis cã non eſt ad iudicē a quo remittenda.

1 Ideſt, pars extra de appel. interpoſita §. 2. niſi pars appellata peteret, ꝙ appellans inſtructus, & cum ſuis munimentis ad ſedem Apoſtolicã accederet, vt lib. 6. eo. tit. cordi. ſecundum Innoc.

appellauerint, vt in ſequenti §. dicitur.

a ¶Fuerint.] Recuſando eos, & intra triduum alios eligendo. 3. q. 5. §. offeratur.

b ¶Vicini.] Fortè erat metropolitanus. & ideo prouinciales epiſcopi ſupplent defectum metropolitani.

g ¶Et propinqua.] Vt nec ſit vltra duas dietas, vt extra de reſcript. nonnulli ſic infra 3. q. 6. neminem. extra de off. deleg. prudentiam. §. ſexta. & extra de appel. cap. vltimo.

h ¶Auctoritatē.] Et ſic videtur ꝙ epiſcopi: vicinę prouinciæ

uin-iæ ordinario iure cognoſcant.arg.7.ca.proximo.& ſic ordinarius,& delegatus ſimul potuerũt cognoſcere de cauſa. Quid ergo iuris eſt,ſi iſti diſſentiant in ſententia? Dic vt inf.e.§.ſi plures.ext.de ſent.& re iud.c.ſi.
ARBITRARI. Iſte §.diuiditur in duas partes. In prima dicitur, arbitri tantum ſunt qui nõ habent poteſtatẽ, a quibus nõ appellat: & imputet ſibi q tales elegit. Secundo dicitur, quod ſi ſententia iudicum a quibus appellatur, fuerit retractata, nõ obeſt eis, niſi conuincantur iniuſtam tuliſſe ſentẽtiam, inimicitia vel gratia,de prauati: & hoc probat perſequens cap.

STatutum.] CASVS. Appellatũ fuit a ſententia iudicis, alter litigatorũ corã iudice appellationis volebat ducere in teſtimoniũ iudicẽ, a quo appellatũ ẽ: ſimiliter aſſeſſorem vel aduocatũ, q̃ritur vtrũ poſſit? Et rñdet ꝙ nõ. In fi.dr, ꝙ clericus ad teſtimoniũ cõpelli non põt.

nuſcriptis quemadmodum & apud Iuonem, comprouinciales, uox non eſt in concilio, neque apud Nicolaũ. Græce, legitur, καὶ ἀποφασιν τοῦ ἐπισκόπου.i.& ipſius epiſcopi ſententiam Balſamon tamẽ videtur legiſſe, τῶν ἐπισκόπων. & primum interpretatur de epiſcopis prouincialibus, deinde de alijs.

Arbitrarij[a] *tantum ſunt, qui nullam legitimam poteſtatem acceperunt, à quibus appellari nõ licet; quia eis imputandum eſt, quod ſibi tales elegerunt. Si vero ſententia eorũ, a quibus appellatur, ſoluta fuerit per eũ ad quem appellatũ eſt, nihil eis oberit; niſi forte uel inimicitia, vel pecunia deprauati iniuſtam probentur tuliſſe ſententiã.*

Vnde in concilio Cartaginenſi 3.c.10.legitur.

s ¶ [Fuerit.] *Sequebatur in vulgatis*: per eum ad quem appellatum eſt: *quæ ſunt expuncta; quia in vetuſtis codicibus non habentur.*

¶ Cum per appellationem ſententia ſoluitur, non debet obeſſe ei, qui non iniquo animo iudicauit.

Cap. XXXVII.

7 HOc etiam placuit, vt à quibuſcunq; iudicibus eccleſiaſticis ad alios iudices eccleſiaſticos, vbi eſt maior auctoritas, fuerit prouocatum, non eis obſit, quorum fuerit ſoluta ſententia, ſi conuici[c] non potuerint, vel iniquo†[d] animo iudicaſſe, vel aliqua cupiditate, aut gratia deprauati. Iuo p.6.c.363. Pann.li.4.c.133. † inimico.] vera lectio.

Quæritur autem de eo, a quo appellatur, an ſit euocandus in teſtimonium apud eum, ad quem appellatur, ſuper negotio, cuius cognitionem ſuſcepit.

De hoc ita ſtatutũ eſt in cõcilio Carthaginenſi 5.c.1. Et in Afric.c.26.

¶ Clericus non deuocetur in teſtimonium illius cauſæ, cuius primum cognitionem ſuſcepit.

Cap. XXXVIII.

STatutũ † eſt, vt qui forte in eccleſia quamlibet cauſam iure Apoſtolico[e] eccleſijs impoſito agere voluerit; & fortaſſe deciſio[f] clericorũ[g] vni parti diſplicuerit[h]; non liceat clericum in iudicium ad teſtimonium deuocari eũ, qui præſes[i] † vel cognitor[k] fuit, & nulla ad te- Iuo p.6.c.230. † al. ſtatuendum] orig. † al. cognitor, vel præſens] orig.

a ¶ Arbitrarij.] Hęc verba habes.ff.de arbi.l.diẽ.§. ſtari.niſi cõtra ius ſit quod ꝓfertur. inf. ea. §. eſt autem quando.

HOc etiam.] Hæc eſt 7.pars qõ. I qua ponit x. diuerſus caſus in x. c. Io. de Fant.

CASVS. Dubitabaẽ vtrum iudices puniri debeãt, quorũ ſentẽtia per appellationem fuit retractata: & ſtatuit in cõcilio ꝙ pp hoc puniri nõ debent, niſi cõuicti fuerint odio, vel gratia, vel pecunia ſententiam protuliſſe.

b ¶ Obſit.] Niſi quãtum ad hoc quòd in alijs cauſis poſſint ſuſpecti recuſari. extra de app. ad hæc. &c. propoſuit.

c ¶ Sic cõuinci.] Argumentum, ꝙ cõtra aliquẽ ex officio ſuo facientẽ aliquid nõ ſit malũ præſumendum niſi conuincatur 11.q.3. abſit. & c. ſi epiſcopus forte 9.q.2. Lugdunẽſis. extra de renunc.in præſentia de ſen.& re.iud.ſicut Hodie non præſumitur pro ſolo iudice, niſi hoc legitimis conſtiterit documentis, ut extra de proba. quoniam cõtra falſam.

Præſumitur pro illo, qui aliquid facit ex officio.

Iudicis male iudicantis punitio.

d ¶ Vel iniquo.] Si iudex per ſuam imprudentiam iudicauerit male, punitur quantum iudici uidetur æquũ. ff.de var.& extraor.cog. l. vlt. ſed ſi per imprudentiam vel aſſeſſoris, tũc aſſeſſor tantũ punitur, vt ff. quod q̃ſq; iur.l.2.1 Sed ſi iudex p dolũ, vel p gratiã, vel ꝓ odium pro pecunia male iudicauerit, punitur in veram litis æſtimationem: & etiam infamis fit. C.de pœna iudi.qui ma.iud.l.2.& inſtit. de obli.quæ ex quaſi delic. naſ. §. 1. Si autem iudex non vult iudicare, facit litem ſuam, vt 32.q.1.dixit Dominus. dic vt ibi dixi.

1 Adde per Doc. de hac materia in l. argentarius. §.fi.cũ gl. ff. de eden. & q̃ no.in cap. 1. de re. iud. lib.6.

QVÆRITVR. CASVS. Mouet hic Grat. q. an iudex à quo appellatur, poſſit eſſe teſtis in cauſa propter quam eſt appellatum ab eo: & probat ꝙ non, ſequenti.cap.

e ¶ Apoſtolico.] ideſt, canonico.
f ¶ Deciſio.] ideſt, ſententia.
g ¶ Clericorum.] ideſt, iudicum.
h ¶ Diſplicuerit.] Et ideo appellauerit.
i ¶ Præſes.] ideſt, præſidium ferens, 1. aduocatus 2. uel aſſeſſor. præſes enim dicitur defenſor. 32.q.4.nemo.
k ¶ Cognitor inſtrumento tamen iudicis creditur ſuper his quæ acta ſunt coram eo: & etiam dicto ſuo creditur ut extra de reſtitu.ſpol.olim in fi. & c.cum ad ſedem extra de ſenten. & re iud.cum ſuper. & cap. ſicut. & extra de eo, qui mit.in poſ.c.2.& de teſti.cum a nobis, C.de contrahen.ſtipu.optimam. C.de fal. ſi quis decurio. Arg.contra C.de reli.l.1.C.de arbi.ne in arbitris. ff.de cuſto.re.diuus ſ.ea.biduum. in fin. extra de cõdi. appo. per tuas. extra de accuſ cum dilecti. in fi. Credit tñ iudici cum alijs adminiculis. extra de teſ.cũ a nobis.

14.q.3.teſtes. extra l. 6.de teſt. ca. Romana q̃ eſt Inn. iiij. Iudicis. inſtrumẽto & dicto credit.

¶ ¶ Vel cognitor.] Prohibetur ergo ne iudex, vel aduocatus,

c ¶ Apo-

Iudex aduocatus aſſeſſor, & executor nō poſſunt eſſe teſtes in cauſa appell.

catus. vel aſſeſſor fiat teſtis in cauſa illa: iudex eñ offenſus, & ſuſpectus eſt appellanti, vt extra ead. propoſuit, Item quia iudex ſemper vellet tueri ſuam ſententiam: & ita non eſſet ex vtraque parte, quod eſt officiũ teſtis, vt 14.q.5. non ſane. inſtruere tamen poteſt eum, qui cognoſcit

† al. eccleſiaſtici cuiuslibet ordinis.

cauſa dicitur appellationis eſt principali. ſic ſu. ea. ſi epiſcopus. & 16. diſt. habeo. Arg. contra 6.q.4. Oſius. Sol. eadem eſt cauſa, ideſt negotium: ſed non eſt idem iudiciũ: quia alij ſunt iudices Io. & pronunciant appellationẽ iuſtam, vel iniuſtam, vt ſu. ea. §. vlt. ſed in priori cauſa pronunciat de ipſo principali: & hoc notaui in quæſtionibus meis. B. 2.

Appellationis cauſa eſt eadem cum principali.

ſtimonium [a] dicendum eccleſiaſtici † cuiuslibet perſona pulſetur [b].

Ab eis quoque, ad quos prouocatum fuerit (ſicut in Africano concilio, cap. 63. legitur) vlterius prouocare non licet.

¶ Non liceat prouocari ab his, ad quos prouocatum fuerit. Cap. XXXIX.

SI autem [c] prouocatum fuerit, eligat qui prouocauerit, iudices, & cum eo, & ille, cõtra quem prouocauerit, ab ipſis [d] deinceps nulli liceat prouocare.

Tit. 7.

Poſt ſecundam prouocationem intelligendum eſt: tertio enim in vna eademq; [e] cauſa ſuper eiſdem capitulis procurare non licet. Vnde in vij. libro Codicis titulo, ne liceat in vna eademque cauſa tertio prouocare, lege vnica Imperator Iuſtinianus ſcribit. ¶ [Si quis in quacunque lite iterum prouocauerit, non liceat ei tertio in eadem [f] lite ſuper eiſdem [g] capitulis prouocatione vti, vel ſententias excellentiſſimorum præfectorum prætorio retractare; licentia danda litigatoribus arbitro [h] dato, ipſius audientiam qui eũ dedit [i], ante litis cõteſtationem [k]

SI QVIS. CASVS. Tria dicũtur in hac lege. Primũ eſt, ꝙ in vna cauſa & ſup eodem articulo non licet tertij prouocare. Secundum eſt, ꝙ ſententia præfecti prætorio retractari non poteſt. Tertium eſt, ꝙ ſi in cauſa, in qua ſecundo appellatum eſt, datus fuit iudex delegat⁹: licet ab eo appellari nõ poſſit, recuſari tamen poteſt ante lit. conteſt. & implorari audientia delegantis.

2 Q. ueneralis eſt, & incipit, quęriẽ utrum in cã appellatiõis ubi dr̃, ꝙ in cã appellationis iterũ eſt iurandũ extra de ap. interpoſita. Arch.

f ¶ Tertio in eadem] Ergo qui bis appellauit, non audit tertio appellans. hoc ideo, quia præſumitur, ꝙ toties iuſte condẽnatus ſit, & nõ grauati. vnde idem põt dici ſecundum canones. extra de ap. ſua nobis. Sed quid eſt quod dicit hic, aliquis poteſt recuſari, non tamen appellari ab eo: cum tamen a ſuſpecto iudice poſſit appellari, vt extra vt lit. non conteſt. accedens 2 ſu. ead. quoties. Item ſm decre. vbicunque inhibetur appellatio. & recuſatio, vt extra eo. ſuper eo 2. & c. conſuluit. Sed dic ꝙ inhibetur ſimplex, & vaga recuſatio ubicumq; inhibetur appellatio tamen expreſſe non poteſt inhiberi remediũ recuſationis. vt C. de ſenten. & interlo. om. iud. l. ult. Poteſt dici quod tertio appellatur non a ſententia, ſed a ſuſpecto iudice. Sed qualiter poteſt hæc lex ſtare: quia ſi iſte qui appellauit, impetrauit iudices: ipſe non poteſt eos recuſare, ut dixi ſup. ead. a iudicibus, ſi aduerſarius eos impetrat, aut ante terminum appellationis, aut poſt terminum. ſi ante terminum, tunc literæ non ualent, ut extra de ap. oblatæ, &c. ſæpe. ſed ſi poſt terminum, ſtultus eſt impetrans, ſi vtitur literis illis, cum ſententia iã tenat, vt inf. ea. ei, qui. Dicas & intelligas quãdo aduerſarius impetrat literas, & ante terminũ appellationis, non ante terminum datum ab homine: ſed ante terminum appellationis datum a lege: quod facere poteſt, vt inf. ea. appellatore. Vel intellige quando idem qui appellauit, impetrauit iudicem illum quia eum poteſt recuſare propter nouam cauſam ſuperuenientem, ut extra de offic. deleg. inſinuante.

Recuſari pt̃ quis, non tñ ab eo appellari.

gnoſcit de appellatione, vt 18. d. c. 1. licet ſit arg. ſu. ff. de iud. eum qui. Nec etiã aſſeſſor poteſt eſſe teſtis: quia ipſe libellis, & ſententijs, & cognitionibus præeſt. ff. de aſſeſ. l. 1. licet ſit arg. ꝙ poſſit. ff. quod metus cau. l. metũ §. ſed quod prætor. in fi. Item aduocatus 1 executor negotij non poteſt eſſe teſtis. vt ff. de teſt. l. vlt. & 4. q. 3. teſtes quos. circa medium, ſicut nec aduocatus iudex poteſt eſſe: nedum aduocationis ſuæ memor, &c. C. de aſſeſſo. nemo. Io. Quidam dixerunt, ꝙ in principali negotio non admittuntur hæ perſonæ: ſed ſuper his, quæ acta ſunt in cauſa, ſic extra de accuſa. cum dilecti. hoc tenet Hug. Alij vero contra. B.

1 Adde pro hoc tex. in l. deferre. §. ij. dem, decreuerũt & ibi Bar. & gl. ff. de iure fiſc. no. Inno. & moder. in c. 2. de arbi.

a ¶ Ad teſtimonium.] Regulare eſt, ꝙ in ciuilibus negotijs cogi poteſt quilibet teſtificari. 11. q. 3. quiſquis metu. C. de teſti. ſi quando. ſed clerici non coguntur ad teſtimonium: ſicut nec ad alia officia publica, vt 16. q. 1. generaliter. quia clerici non de facili debent iurare. 2. q. 5. ſi quis presbyter. Sed ſi aliter veritas non poteſt manifeſtari: tunc per epiſcopum poſſunt cogi clerici ad teſtificandum. 14. q. 2. quamquam. Item & ſi gratia, odio, amore, vel timore ſe ſubtrahunt extra de teſti. cog. c. 1. & c. delictorum.

b ¶ Pulſetur.] ideſt, cogatur.

AB EIS. CASVS. Modo probat Gratianus, ꝙ non licet tertio ſuper eodem negotio appellare.

SI autem.] CASVS. Quæſitum fuit vtrum ei quibus appellauit ſuper eodem articulo, liceat ſuper illo tertio appellare. Et reſpondet ꝙ non: ſed eligãtur iudices de conſenſu partium, a quib. non prouocetur. Et quod ita intelligi debeat c. probat Gra. §. ſequenti. qui per ſe patet. & l. ſequen.

c ¶ Si autem.] Pone caſum ſup. ea. a iudicibus.

d ¶ Vt ab ipſis.] Si hæc dictio, vt, ponitur conſecutiue, vt Gra. vult, tunc intelligas prout dixi ſu. e. a iudicibus. ſed ſi ponitur modaliter. nihil eſt hic iuris: quia taliter bene poſſunt eligi iudices, vt non liceat prouocari, vt C. de tempo. appel. l. vltima.

Vt dupliciter ponitur.

e ¶ Eademque.] Argum. contra aduocatos; quia eadem

g ¶ Super eiſdem.] ſup. ea. omnes. in prin.

h ¶ Arbitro.] ideſt, iudice delegato 3. Vel intellige de arbitro coram quo probanda eſt cauſa recuſationis.

3 Su. dato ea ſu in quo ſecundo appellatum eſt ſecundum B.

i ¶ Qui eum dedit.] Per hoc patet, ꝙ cum delegatus recuſatur, & recuſatio ſit probata, ſtatim euaneſcunt literę, & remittitur negotium ad delegantẽ, ſed ſi ordinarius recuſatur, tunc tenet illud quod eſt in illa conſtitutione ſpeciali ext. eo. ad hæc 1. & inf. 11. q. 1. peruenit. Io.

K ¶ Litis conteſtationẽ.] Quia eſt dilatoria exceptio, ut 3. q. 6. §. exceptio. ſu. 3. q. 5. ꝙ ſuſpecti de hoc dicemus. inf. 3. q. 3. offerat. Et ſic patet, ꝙ in cã appellationis eſt lis conteſtanda. extra de teſta. Raynaldus, ergo & libellus eſt porrigendus: tamen aliter fit de conſuetudine. Ioan. Certe immo de conſuetudine porrigitur libellus talis.

Libellus eſt in cã appellationis porrigendus.

inuocare [a], *& huiuſmodi petitione minime prouocatio nis vim obtinente.*] ¶ *Cum autem in cauſa capitali, vel ſtatus interpellatum fuerit: non per procuratores, ſed per ſeipſos appellantes cauſam ſuam agere oportet.*

Vnde Hadrianus Papa ait in capitulis a ſe collectis, cap.44.

In Cod. Theod. in lib. 5. ſententiarum Pauli, tit.35. c.1. in interpretatione. Capit.l.7.c.357. Anſ.l.3.c.88.

¶ Appellationem in cauſa capitali, vel ſtatus interpoſitá, per procuratorem exequi non licet. Cap. XL.

SI quando in cauſa capitali [b], vel cauſa ſtatus [c] interpellatum fuerit, non per exploratores [d] †, ſed per ſeipſos eſt agendum.

† *procuratores.*] vera lectio.

Tempus autem exequendæ appellationis annus eſt; vel ſi iuſta cauſa interceſſerit, biennium.

Vnde in Authenticis, conſtit.11.coll.5. legitur.

C. de tem. & repa. appellat. Authen. ei qui lib.7.tit.63.

¶ De eodem. Cap. XLI.

EI, qui appellat, impertitur annus, intra, quē, ſecundū ſe, communiter cum aduerſario litē exequatur; aut, ſi iuſta cauſa interceſſerit, alius [e] ann⁹ [f] indulgeatur: quo tranſacto, lite non completa, rata manet [g] ſententia. ¶ Appellatore ceſſante, cum vnus menſis [h] supereſt ex biennio, licet victori ingredi, vt reos quæratur: quo ſiue

talis: Peto ſententiā confirmari, vel infirmari latam inter me, & talem. B.

a ¶ Inuocare.] Et iſtum recuſare.

CVM AVTEM. CASVS. Dicit Gratianus, quòd cauſa ſtatus: vel criminalis ſi appellatum fuerit, non agitur per procuratorē. Et hoc probatur ſequēti ca. cuius caſus planus eſt. H. tamen intellexit idē ante appellationē, vt dicit in ſumma.

b SI quando in cauſa capitali.] 15.quæſt.3. in criminalibus.

c ¶ Status.] In cauſa ſtatus non conſtituitur procurator, niſi ille qui cōſtituit, ſit in poſſeſſione libertatis, vt 54.diſtinct. frequens. & C. de aſſer. tol. l.1. in prin.

d ¶ Per exploratores.] ideſt, procuratores, ſed in cauſa appellationis in his caſibus admittitur procurator etiam in cauſa criminali 1 & in cauſa ſtatus, vt ff. de appell. non tantum. & ff. de lib. cau. l.1. vbi filius pro patre, & econuerſo, poteſt appellare, etiā ipſis inuitis, qa intereſt filiorum parētes habere liberos, & econuerſo, vt ibi.

1 De hoc no. ff. de accu. l. ult.

d ¶ Per exploratores.] Regulare eſt, ꝙ per procuratorē non agitur de crimine: ſed fallit de crimine iniuriarū, vt 3.q.9.§. niſi. Item quis ſe excuſare poteſt de crimine conuentus, & accuſatus per procuratorem 5.q.3. reos. Item excipere. extra de accuſa. veniens. & c. ſuper his. Item in leuibus criminibus. ff. de accuſ. leuia. Item ſi crimen non excedit pœnam relegationis, vt ff. an per aliū cauſæ appellationis exerceri poſſint l.1. Item ſi agatur ad pecuniariam pœnam licet infametur reus, vt in eadem lege. Item in crimine ſuſpecti, ff. de procu. non ſolum. §. vlt. Item vbi quis alium vult accuſare de ingratitudine, ff. de procur. ſed & hæ. §.1. Item in actione populari interuenit procurator ad defendendum, ſed non ad agendum, vt ff. de popul. act. qui populari. Item ſecundum quoſdam per nuncium poteſt agi in cauſa criminali, vt extra de reſtit. ſpol. literas. Item cum cauſa non eſt pure criminalis, vt extra de procu. tuæ. Item per ſocium litis agitur in cauſa criminali, ut 3. quæſtio.6. hæc quippe. & extra de do. & contum. cum dilecti. in princ. & 2.q.5. ſtatuit.

Procurator in cauſis criminalibus interuenit qñque.

TEMPVS. CASVS. Modo oſtendit, ꝙ annus vel biēnium datur ad proſequēdam appellationem, & hoc probatur l. ſeq.

EI qui appellat.] CASVS. Quæſitum fuit intra quod tempus debeat quis appellationem ſuam proſequi. Et certe reſpondetur, ꝙ intra annum, & iuſta cauſa interueniente dabitur ei biennium. Sed ſi intra hoc tempus ſuam appellationem nō fuerit perſecutus ſolus, vel cum aduerſario, rata manet ſententia.

e ¶ Alius.] idem beneficium dant antiquæ decre. vt extra de appellatio. ex ratione. & c. cū ſit Romana. Similiter nouæ. extra eo conſtitutis. hoc tñ tempus iudex pōt arctare. extra eo. reprehenſibilis, & c. cum ſit Romana. licet ſit arg. contra ff. de re iud. l.4.§. ſi quis. vbi dicitur, ꝙ iudex beneficium legis non poteſt diminuere.

ADDITIO. De hoc dic vt not. in prædictis cap. cum ſit Romana.

f ¶ Annus.] Si appellatur ad alium quàm ad principem tunc vidētur ſex menſes dandi. Item ſi appellatur a delegato qui non recipit appellationem, dantur tres menſes.

Appellanti diuerſa tpa dantur ad ꝓſequendum.

ſes. C. eod. ſi appellationem. ſed ſi à delegato principis: tūc nouem menſes. C. de temp. ap. l.2.§. ꝙ ſi ſecundū. ſi a pedaneis iudicibus, tūc duo menſes, in auth. de iud. §. audiant ergo. coll.6.

g ¶ Maneat.] Quia fingitur nō prouocaſſe, ut C. de tēp. app. l. ul. circa fi. fuit tamen extincta ſententia per appellationem, ut ff. ad Turpil. l.1. in fin. ſed ante ſententiam appellans ſi non proſequatur appellationem, ſtabit iudicio eius à quo appellauit. extra eod. perſonas. nec poſt auditur appellans, vt extra eo. reprehenſibilis. & c. conſuluit. & ca. perſonas. Io. niſi iterum grauetur, vt extra eo. vt debitus. & c. directe. B.

APPELLATORE. CASVS. Dicitur in hac lege, ꝙ ſi appellator non proſequatur intra biennium, victor in vltimo menſe debet adire iudicem: & requiſito reo, ſiue inueniatur ſiue non, procedatur in cauſa: abſentem omnino in expenſis condemnando. Si vero neuter adiuerit iudicem intra biennium, rata manet ſententia.

h ¶ Vnus menſis.] Hic habes, ꝙ victor poteſt præuenire legalem terminum appellationis per menſem, vt C. de temp. appell. l. vlt. §. in his aūt caſibus. ſed victa pars poteſt quatuor diebus præuenire, vt ead. l.§. præced. Et not. ꝙ triplex eſt terminus appellationis. qñq; ſtatuitur terminū ad iter arripiēdū, vt extra de ſen. & re iud. cum ex cauſa. extra de app. peruenit. qñq; ſtatuitur terminus ad ꝑſentandum ſe 2 iudici appellationis, vt extra eo. cū ſit. & c. ſignificauit. tertius terminus eſt, qui ſtatuitur a lege, ſcilicet annus, vel biennium, & intra illū debet eſſe finita cauſa appellationis, vt hic, & C. de tem. app. l. nemo. & l. ult. circa mediū; & in auth. de app. circa mediū. coll.8. Hoc aūt ſcias, ꝙ terminum ſtatutum ab homine non pōt altera pars ꝑuenire, ut extra eo ſæpe. ſed terminum legalem pt ꝑuenire, cum modicū ſupereſt de tpe, ut hic dicitur, & extra eo. oblatæ. Secundum legem antiquam poterat, & debebat elapſa medietate termini legalis uictor ſe exhibere iudici appellationis, ut C. de temp.

Appellationis termin⁹ eſt tripex.

2 Obtinuit in curia qđ is cui talis terminus eſt pręfixus a iudici ad quē appellauit cōſtitutus non uult agere, nō cogitur. Archid.

tem app. nemo. ſed tamen (ut patet ex illa decr. oblatæ) quandoque ante terminum poteſt altera pars proſequi cauſam appellationis, dum tamen altera pars non præueniat diligentiam alterius, arg. 16. q. 3. placuit 2. & extra de app. ut debitus.

dicitur hic, quod talis nominatio non ualet, nec ab ea neceſſe eſt appellare.

c ¶ Publicum.] Et cleri. & populi, ut 24. diſt. epiſcopus, etiam abſentibus ad xij. dictas uocatis, ut ext. de elect. cum inter, ſi ſine periculo poſſunt uocari, ut extra de elec. quod ſicut Hodie q non pōt intereſſe, hoc iurabit 3, & ſic pōt cōmittere uices ſuas alicui de eccleſia ſua, ut ex. de elec. q a pp. De hac materia notat 7. q. 1. factus eſt, & uocabuntur qui ſunt in prouincia, ut ex. co. coram. Hodie ſtatur conſuetudini, extra de elect. in Geneſi. Item patet hic, ꝙ licet omnes canonici elegerint aliquem ſeorſum non conuocato concilio, quod electio nō ualet. 63. diſt. c. 1.

3 Intellige ſi a capitulo iuramentum requiratur: alias non eſt neceſſe, put ibi oẽs not.

f ¶ Appellare. Appellatio tñ tuetur electionẽ minus bene factã, ut ext. de elec. conſiderauimus.

DIFFINITIVA. Hæc ē 8. pars, ĩ qua ponit xx. cas⁹ diuerſos. Ioa. de Fan.

CASVS. Dr hic, ꝙ ſententia, quæ abſolutionẽ, uel cōdemnationem nō continet, nulla eſt ipſo iure. Idem dicitur de ſnĩa lata contra ſolitum ordinem iudiciorum. Idem dicitur de ſentẽtia lata contra ſententiam a qua non fuit appellatum: nec in his caſibus appellatio neceſſaria eſt.

a ¶ In-

inuento [a], ſiue non, ſuas aſſerat allegationes, vt vel confirmetur, vel reſcindatur ſententia, omni caſu [b] abſente expenſis † condemnando ſecundum tempora fatalium dierum. Neutro verò cōcurrente poſt ſecundum annum fatalem permaneat ſententia rata. *Conſtitutione ſecunda in collatione quarta.* ¶ Sed lis, quæ ſperatur in conſiſtorium principis inferri, abſque damno moræ manet intacta, donec ipſe faciat eam introduci, & a proceribus ſecundum morem dirimi.

† *al. in expenſis.*

ſup. ca. anteriorum. Deo. tit. Auth. ſed & lis, l. 2.

Si verò is, qui appellauit pœnitentia ductus [c] ab appellatione deſiſtere voluerit, non prohibetur: ſicut in 7. li. Codicis, tit. de appellationibus leg. 28. Impp. Arcadius, & Honorius ſtatuiſſe leguntur. ¶ *Si a quis libellos appellatorios ingeſſerit: ſciat ſe habere licentiam arbitrium commutandi [d], & ſuos libellos recuperandi: ne iuſta pœnitudinis humanitas amputetur.* ¶ *Eſt autem quando appellationem interponi non eſt neceſſe. In eodem namque libro, & eodem tit. le. 27. iydem Impp. decreuerunt.* ¶ *Nominationes verò libellis, vel editlis facta citra conciliũ † publicum [e] non valent, de quibus nec appellare [f] neceſſe eſt: ſi ſolennitas deeſt.*

8 *Diffinitiua [g] * quoque ſententia, quæ condẽnationem, vel abſolutionem non continet, pro nulla habetur.* ¶ *Itẽ * ſententia citra ſolitum ordinẽ [h] iudiciorum à præſide prolata, auctoritatem rei iudicatæ nō obtinet.* ¶ *Item * ſi ſententia lata fuerit contra res prius iudicatas [i], a quibus*

† *al. conſiliũ.*

* Li. 3. C. de ſent. & interlo. ex l. 3. Leg. prolata. C. de ſent. le. 1. C. quando prouocare non eſt neceſſe.

* Le. prolata. C. de ſent.

* Le. 1. C. qñ prouocare non eſt neceſſe.

a ¶ Inuento.] Hic patet, ꝙ etiam in cauſa ap. partes ſunt citandæ 1. ſi tñ altera pars non uenerit, iudex ea abſente pōt procedere, vt hic dicitur: quia priuilegium eius eſt qui de ap. cognoſcit, ꝙ poſſit vna parte abſente litem audire, vt C. de temp. app. l. vlt. §. pen. Si tñ abſens probat iuſtam cauſam abſentiæ, bene retractatur, quod factum eſt, vt ext. de ſent. & re iud. cum Bertholdus.

Citãdæ ſunt partes in appellationis cauſa.

1 Ad idẽ ext. de appel. per tuas, & not. eo. tit. ſæpe. in glo iſtud. no. &c.

b ¶ Omni caſu.] .i. ſiue vincat, ſiue vincatur, vt ext. de app. reprehenſibilis, & c. ſæpe. & C. de iud. properandũ. §. ſi autem, & 3. q. 3. libellum.

SED LIS. Caſus iſtius legis habetur ſup. ea. c. anteriorum. §. ad hoc.

SI VERO. CASVS. Modo oſtendit Grat. ꝙ quilibet poteſt ſuæ appellationi renunciare, etiam ſi libellos appellatorios receperit, & hoc probat lex ſequens, quæ ſatis plena eſt: & per te caſum formabis.

c ¶ Pœnitentia ductus. ff. de dona. qui ſaxum. ff. de rep. ſi pœnituit. ff. locati. l. ſi in lege. §. penult. ff. de in ius voc. quamuis. ff. de mino. quòd ſi minor. §. Scæuola.

c ¶ Pœnitentia ductus.] Intellige ſi pœnitet cum adhuc nihil intereſt aduerſarij. ff. de cond. ob cau. ſi pecuniã. poteſt tamen iterum appellare 2. ext. de app. directe.

2 Si in alio nouo articulo grauetur. & ita loquitur iſta dec. ſm. Vin Tã. & Go. quamuis Lau. ibi not. ꝙ non erat decre.

d ¶ Commutandi.] Sic ext. de app. c. directe, quod tamen verum eſt re adhuc integra: quia ſi aduerſarius iã receſſiſſet, non poſſet iſte mutare conſilium in iniuriã alterius ff. de reg. iur. nemo.

EST AVTEM. CASVS. Supradictum eſt, ꝙ licite quis appellat. Nunc oſtendit in quibus caſibus non exigitur appellatio.

NOMINATIONES. CASVS. Aliquis nominatur ad aliquam dignitatem præter publicum concilium,

g ¶ Diffinitiua.] Diffinitiua ſententia eſt, quæ finem imponit negotio. ff. de arb. qualem & 11. q. 3. ſummopere, alia omnis eſt interlocutoria, ſufficit tamen proferre verba, quæ habent vim condemnationis, vel abſolutionis, vt ext. de ver. ſi. in his, & ff. de arbit. quod tamẽ. §. ſi arbiter. Item ſi continet condemnationem, ſed tamen incertam, non valet, ut ſi iudex præcipiat ſolui debitũ, ut C. de ſent. quæ ſine certa quantitate profertur, per totum, quandoque etiam tenet ſententia, licet non contineat condemnationem, uel abſolutionem, ut in ſententia ſub conditione lata, ut ſup. ea. biduum.

Sententia eſt duplex.

h ¶ Citra ſolitum ordinem.] Scilicet generalem nam ſi primum ſententiatum fuerit de proprietate quam de poſſeſſione: licet hoc fieri non debuerit, tamen niſi appelletur, ſententia tenet, C. de app. l. 1. T.

i ¶ Iudicatas.] Niſi in cauſa matrimoniali 25. quæſt. 0. §. quia ergo. Et in crimine falſi. C. de fal. l. querela. Et ubi negatur iudicatum. ff. quæ ſententiæ ſine app. re. l. 1. in prin. Et cum dolo omiſit exceptionem, quæ competebat ex prima ſententia, ut extra de ſent. & re iud. inter. quæ huic legi uidetur contraria, ſed decr. intelligo 4. cum aliquis ex certa ſcientia & ex dolo omiſit exceptionem, uolens decipere aduerſarium, argum. ff. ad Vell. ſi decipienti. hæc autem lex loquitur cum ex ignorantia omiſit exceptionem rei iudicatæ: uel etiam ſi ex certa ſcientia omiſit, ſed ideo omiſit, quia non poterat eam tunc temporis probare: hoc enim non præiudicat, ut inf. ead. quæſt. 7. plerumque. Item fallit. ff. de iureiur. admonendi, ubi retractatur prior ſententia propter

Snĩa contra res prius iudicatas quãdoque ualet.

4 Et bene ſecũdum Vin. & Ho. put ibi not. nam deceptis non decipientib. &c. ext. de rerum permu. c. pe. Arch.

prouocatum non eſt; ſententiæ auctoritatem non obtinebit, & ideo appellare non eſt neceſſe. ¶ Item ſi ſententia contra ius [a] ſcriptum feratur; veluti dum defunctus, & minor 14. annis fuiſſe, & teſtamentum iure feciſſe dicitur, nullas vires obtinet: nec contra eam eſt neceſſarium auxilium reuocationis. ¶ Si vero contra ius litigatoris ſententia dicatur, veluti dum minor 14. annis, annum 14. impleuiſſe, ac per hoc teſtamentum iure feciſſe pronunciatur; ad prouocationis remedium oportet confugere. ¶ Item ſi plures iudices [b] dati ſunt, & vnus tantum ex eis pronũciaſſe proponitur: non videtur appellandi neceſſitas fuiſſe, cum ſententia firmitatem iure non obtineat. ¶ Item cum certa [c] ratione, & ſine iudices mulctare poſſunt; ſi aliter contra ſtatutum legis modum multã irrogauerint; quod contra ius geſtum videtur, firmitatem non tenet, & ſine appellatione poteſt reſcindi. ¶ Venales [d] quoq; ſñias, quæ in mercedem à corruptis iudicib. proferuntur, & citra interpoſita prouocationis auxiliũ infirmas eſſe decretũ eſt. ¶ Item ſi propter infirmitatẽ ætatis ad honorem, ad quem nominatus es, inhabilẽ te eſſe probaueris, prætermiſſa appellatione, iniqua nominatio remouebitur. ¶ Sunt etiam, quorum appellationes non recipiuntur. Nõ enim poteſt recipi eius appellatio, qui per contumaciam [e] abſens, cum ad agendã cauſam vocatus eſſet, negotio prius ſummatim [f]

Le. 2. ſi cum ibi.

Ea. l. §. quod ſi.

Le. 4. ibidem.

Le. 5.

Le. 7. l. 8. ſi pater.

Le. 1. C. quorum appel. non recipia.

Periurium. Io. ego intelligo decr. inter cum prima ſententia non valebat, vt ibi dicitur: quòd poterat eſſe ex multis cauſis. B.

ITEM SI SENTENTIA. CASVS. Dĩ hic quòd ſi ſñia lata fuerit cõtra ius ſcriptũ, nulla eſt ipſo iure, nec ab ea neceſſe ẽ appellari: veluti ſi pronũcietur defunctũ fuiſſe minorẽ 14. an. & rite teſtamentum feciſſe. Si autẽ fertur ſententia contra ius litigatoris, tunc eſt appellatio neceſſaria: veluti ſi pronuncietur minorem 14. annum impleuiſſe, & rite teſtamẽtum feciſſe.

a ¶ Cõtra ius.] Niſi iudex eſtimet leges illas nõ iuuare cãm. vt ff. de re iud. cũ ꝓlatis. Sed hoc eſt falſum: quia error iudicis non dẽt excuſare ſñiã, vt ff. quæ ſñiæ ſine appellat. re. l. 1. in prin. & illa lex cũ ꝓlatis, loquitur qñ cõtra ius litigatoris ſentẽtiarũ fuerit. Et ſic patet ꝙ ſñia lata cõtra ius litigatoris quãtum ad litigatores, trãſit in rẽ iudicatam, vt hic, & extra de ſent. & re iud. cum inter. in fi.

Sñia contra ius litigatoris lata ualet.

ITEM SI PLVRES. CASVS. Si plures iudices dati ſunt, & vnus tantum pronunciauerit, nulla eſt ſententia ipſo iure: nec exigitur appellatio ipſo iure. Item ſi iudex punit aliquem vltra modum ſibi à lege præfixum, pęnam maiorem quã debeat irrogando, talis ſententia non valet: nec ab eo appellari oportet.

b ¶ Iudices.] Siue iudices ſint ordinarij, ſiue delegati, ſiue arbitri, & omnes ſint præſentes: quidquid maior pars ſtatuit, illud tenet, vt 65. diſtinct. c. 1. & 2. & ff. de re iud. duo ex tribus. ff. de arbitris, item ſi. §. vlt. & l. diem. §. ſi plures, niſi in ſolo caſu, quem habes extra de reſcr. paſtoralis. Sed ſi impari numero diſſentiant, tunc ſi ſint arbitri neutra ſententiarum tenet, vt ff. de arbitr. diem. §. ſi plures, & tunc iudex ordinarius, coget arbitros aliquam pſonam eligere, cuius auctoritati ſtetur, ut ff. de arb. item ſi. §. principaliter. In delegatis autem iudicibus tenet utriuſque, ſententia ſed ſuſpenditur quouſque altera confirmetur à ſuperiore. ff. de re iu. duo iudices, niſi uelit dicere aliud eſſe in delegatis à principe [1], ut C. de appel. in offerendis, ubi dicitur, ꝙ ſi diſſentiunt, eligant tertium. In ordinarijs uero ſi diſſentiant in pari numero, tenet ſententia pro reo lata, niſi in cauſa liberali, ut extra de prob. ex literis. ff. de re iud. inter pares, ſimiliter tenet ſententia lata pro teſtamento. ff. de inoff. teſta. ſi pars. Tertius caſus pro matrimonio, ut 33. q. 1. ſi quis acceperit. & extra de præſump. illud. Quartus in dote, ext. de ſenten. & re iud. c. fi. unde uerſus.

Stat teſtamentum, libertas, coniugium, dos:
Si ſunt æquales qui producuntur utrinque.

Et hæc quæ ſupra dixi, uera ſunt, quando omnes iudices ſunt præſentes ſi autem quis abeſt, & non per contumaciam, ſententia aliorum nulla eſt, ut hic, & ff. de arb. item ſi. §. ult. & l. ſeq. & extra de off. de leg. quãuis, &c. cauſam. Io. & ponit hodie dec. totam hac diſtinctionẽ, de ſenten. & re iud. c. ult. B.

Iudices plures ſi in ſñia diſcordent, quid iuris?

1 Non eſt in hoc uis, ut patet in eo, quod le. & no. ext. de re iud. c. fina. Sed quod ſit in hoc uis uſ in eo ꝙ no. ſu. 65. d. ecc. in gl. fi. Arc.

c ¶ Item cum certe.] Quidam enim iudices poſſunt punire vſque ad duos aureos, quidã plus, vt C. de mo. mul. illuſtres, & l. ſeq. & tamen propter inopiam condẽnati, põt iudex ſuiam moderari [2], vt ff. de off. præſid. illicitas. §. pen. & 23. q. 5. ca. 1. & C. eod. eos. in fine. ſed nunquid vſque uſque ad modum legitimum ualet? non. arg. ff. fa. ercisc. in hoc iudicio, arg. contra. C. de do. ſancimus. & extra de præb. dilectus 1. & c. niſi, & 12. q. ſi quos.

2 No. tñ. ꝙ ſi iudex min⁹ iudicat quã ſit lege ſtatutũ: illud qđ eſt min⁹ põt declarare. ff. de ĩ iu. diu⁹. quia pœna proſecutio non iudicis, ſed legis auctoritati reſeruatur. ſu. ea. q. 3. §. notãdum. uer. & quamuis, & Arch.

VENALES. CASVS. Venales ſententiæ, quæ à corruptis iudicibus proferuntur nullæ ſunt ipſo iure. Similiter ſi aliquis nominatus eſt ad honorem decurionatus, qui eſſe non poterat propter infirmitatem ætatis, puta quia minor erat 15. annis, uel forte nimis grandæuus citra appellationem, ſi probauerit ſe inhabilem, excuſatur.

d ¶ Venales.] Sed ſi arbiter tulit ſententiam per gratiã, tenet: ſed datur doli exceptio. C. de arb. l. 3. ff. ad Treb. ſeruo. §. cũ prætor. ſed ſi corruptus tulerit, nulla eſt ſententia, ut hic, & C. ſi ex fal. all. l. ult.

SENTENTIAM QVORVM. CASVS. Modo oſtenditur, quia non admittuntur ad appellandum: & numerantur hic 7. perſonæ, quæ appellare non poſſunt: ſcilicet contumax: homicida: ueneficus maleficus: adulter, raptor publicus, fur. ſimiliter conuictus teſtibus, & confeſſus ſuum ſcelus non auditur appellans. Si autem conuictus ſit, & non confeſſus, uel confeſſus metu tormentorum auditur appellans. Et ſunt hæc omnia. C. quorũ app. nõ recipit. l. 2. hæc autem uerba, & hoc in notorijs, in occultis autem, ſunt uerba Gratiani: poſtea quæ ſequuntur, uerba legis.

e ¶ Per contumaciam.] Sic inf. 24. q. 3. de illicita, niſi ueniant iudice ſedente pro tribunali. ff. de in integ. reſtit. diuus. Item bene audietur appellatio contumacis, qui præſens eſt, ut ff. de app. creditor, §. miſſus.

f ¶ Summatim.] Ideſt, ſemiplene, inquiret iudex de negotio cum aduerſarius abeſt, non enim ſtatim abſente aduerſario mittet præſentem in poſſeſſionem: ſed faciet ipſum iurare quod credebat ſe iuſte litigare: & ſi intelligitur quod eſt extra ut lit. non conteſta. quoniam frequenter, in fine.

Miſſio ĩ poſſione nõ eſt ſtatim facienda.

NVLLVS. Verba legis. C. quorum appel. non rec. l. 2.
a ¶ Veneficorum.] Idem eſt in alijs, vt extra de ſpon. ex literis. 2

Notorius nõ conuincitur teſtibus nec appellare poteſt.

b ¶ Et hoc in notorijs.] Illud de ſuo ponit Gratianus, & male. in notorijs enim non eſt opus teſtibus ſupra ea dem

f ¶ Calculi.] Ideſt, computationis.
g ¶ Publici.] Ideſt fiſci.
h ¶ Priuati.] Ideſt, de proprio patrimonio Imperatoris: quod reſpectu fiſcalium priuatum dicitur.
i ¶ Et.] Pro, ideſt.

Le. obſeruare. eod.

perſcrutato, condemnatus eſt. ¶ Nullus ẽt homicidarum, veneficorum,[a] maleficorũ, adulterorum, itemq; eorum, qui manifeſtam violentiã cõmiſerunt, argumentis conuictus, teſtibus ſuperatus, voce etiam propria vitium, ſceluſq; confeſſus † audiatur appellans.] & hoc in notorijs.[b] ¶ In occultis autẽ. [Si teſtibus productis, inſtrumẽtis prolatis, alijſq; argumentis præſtitis ſententia contra eum lata ſit, & ipſe, qui condẽnatus eſt, aut minimè voce ſua confeſſus ſit, aut formidine[c] tormentorũ territus cõtra ſe aliquid dixerit, prouocandi licentia ei non denegatur.

† Concor. l. constitutiones. & ibi Barto. ff. de app. & in l. creditur. §. iuſſus eo. tit.

§. ſicut. ead. leg.

Le. 3.

¶ Nulli quoq; officialium[d] à ſententia proprij iudicis prouocatio tribuatur; niſi in eo tantũ negocio, quod ciuili rõne ſuper patrimonio fortè apud proprium iudicẽ inchoauerit.

Le. 4.

¶ Quoties etiam fiſcalis[e] calculi[f] ſatisfactio poſtulatur, aut tributum expoſcitur, aut publici,[g] vel etiam priuati[h] debiti euidentis, &[i] conuicti redhibitio flagitatur, appellatione excluſa neceſſario in contumacem vigor iudiciarius exercetur.

Le. 5.

¶ Ab executione ſñiæ appellari non põt,[k] niſi forte executor ſñiæ modum iudicationis excedat.

Le. 6.

¶ Si quis ẽt auſus fuerit prouocare, ne voluntas defuncti[l] teſtamento ſcripta referetur; vel ne ij, quos ſcriptos patuerit[m] hæredes, in poſſeſſionem[n] mittantur, & is, cuius de ea re notio erit, appellationem receperit, & iudex, qui tam ignauam[o] conniuentiã adhibuerit, & litigator, qui tã importune appellauerit, viginti libris argenti mulctentur. ¶ De poſſeſſione etiam,

Le. vnica. C. ſi de monem. poſſ.

AB EXECVTORE. CASVS. Iudex mandat officiali ſuo, vel alij vt mãdetur ſñia executione. Quæritur vtrum a tali executore ſit appellandũ? Et certa dicitur ꝙ non, niſi modum in exequendo excedat. Similiter ſi aliquis appellat ne teſtamentũ aperiatur, vel ne hæredes ſcripti mittãtur in poſſeſſionem, non auditur: & appellatur & iudex qui recipit talem appellationem, puniuntur in xx. libris argenti.

k ¶ Non põt.] Diſtingue tñ: quia aut executor hẽt merã executionẽ, aut mixtã. Si merã, nõ appellatur ab eo niſi mãdati fines excedat, vt hic dicitur: & ſi ſuſpectus eſt, nõ appellatur ab eo, vt ext. de app. nouit, niſi obijciatur crimen falſi coram eo: tunc enim ſuperſedebit executioni, vt extra de crimine falſi ſuper eo. & C. ſi ex falſis iſtr.

Executor an poſſit recuſari, & ab eo appellari.

dem quæſt. 1. de manifeſta. nec in notorijs appellari poteſt, vt extra eod. cum ſit. & cap. peruenit. Si ergo hæc dum conuictio & confeſſio concurrunt, non auditur appellans: quia ſola confeſſio in criminali non nocet, nec etiam in ciuile ſecundum quoſdam quin poſſit appellari. ff. de confeſ. cum fideicommiſſum. ſed contra, ſupra ead. quicunque.

c ¶ Formidine tormentorũ territus.] infra 15. q. 6. c. 1.

NVLLI. CASVS. Officialis præſidis prouinciæ, vel alterius præſidentiç in adminiſtratione, vel officio ſuo deliquit: de quo poſtea conuictus, & condemnatus a proprio iudice volebat appellare. Quæritur an poſſit? & certè dicitur ꝙ non poteſt: ſi tamen condemnatus eſſet in cauſa ciuili ſuper patrimonio ſuo, bene admittitur ad appellandum.

d ¶ Officialium.] Vt executori, vel tabellioni quando delinquunt circa ſuam adminiſtrationem. quia præſumitur, quòd iudicem offenderint: & quia non præſumitur quod iudex iniuſtè contra eum aliquid faciat. Item quia non poteſt abeſſe a curia.

QVOTIES. CASVS. Ponuntur hic quatuor caſus, in quibus non appellatur, ſcilicet cum ratio computationis poſtulatur a procuratore fiſci: vel cum petitur tributum: aut cum debitum publicum, ideſt, fiſci; vel priuatum ideſt Cæſaris, de quo aliquis eſt euidenter conuictus flagitatur.

e ¶ Quoties etiam fiſcalis.] Ideſt, quoties ab aliquo rõ adminiſtrationis requiritur: & intellige quando euidens eſt tributum: alioquin ſecus, vt C. de app. qñ nõnulli. Patet ergo ꝙ in tributis non appellatur: ergo nec in decimis: cum decimæ ſint tributa egentium aĩarum, vt 16. q. 1. decimæ, & eſt expreſsũ extra de deci. tua. in ſi.

Appellari nõ pt in tributis & decimis.

iudicati. & de tali executore loquitur lex. C. de executione rei iud. ſi vt proponis. & extra de ſententia & re iud. de cætero. Qñq; dicitur executor, qui habet mixtam executionem: & talis poteſt recuſari propter ſuſpicionem. extra de offi. dele. ſuper quæſtionem. §. ſi vero de tali loqtur 25. q. 2. & ſi nõ cognitio. & talis executor audiet, & admittet exceptiones rationabilis, quantumque abſolute ei ſcribatur, vt extr. de offi. deleg. ex parte, & extra de ætat. & qual. cap. eum te. & extra de reſcriptis, cum adeo. Item licet mixtus ſit executor, non poteſt appellari a grauamine vel iniuria, r vt C. d ap. ſi qs. Item videtur ꝙ differenda ſit executio ſi incontinenti volo probare ſententiam iniuſtam, vt extra de teſt. veniens 2. & ff. de iud. ſi prætor. De hac materia plenè inuenies 25. q. 2. & ſi non cognitio.

r Argu. ad hoc 61. diſt. nullus inuitis circa ſi lo. de Fant.

l ¶ Defuncti.] Ar. contra extra de app. qua fronte. in parte deciſa. ſed ibi debitum erat liquidum: vnde ibi valebat appellatione corpus ſepeliretur ante ſatiſfactionẽ.

m ¶ Patuerit.] Nota, quòd dicit, patuerit: ex hoc eſt ar. quòd ſatis eſt pro illo qui intẽtauit poſſeſſorium. quòd aliquam præſumptionem pro ſe habeat, licet non perfectè probet.

n ¶ Poſſeſſionem.] Quia ibi non auditur appellans, vel aliqua exceptione, niſi prius fiat miſſio in poſſeſſionẽ, vt C. de edic. diui. Hadria. tol. l. 2.

o ¶ Ignauam.] Nota iudicem puniri, qui recipit friuolas appellationes.

DE POSSESIONE. CASVS. Si pronunciatum fuit de aliquo mittendo in poſſeſſionem cauſa reſtitutionis, vel alia de cauſa, appellari non debet & ſi fuerit appellatum, nihilominus mandabitur ſententia executioni.

Appellationes friuolas recipiẽs punitur.

Poſſeſſio momentanea.

a ¶ Momento.] Ideſt, de momentanea poſſeſſione momentaneam poſſeſſionem uocat illam, quæ reſtituitur ei qui ſpoliatus eſt, & vocatur momentanea, quia apta eſt per momentum durare, ſi aduerſarius in momẽto probet de proprietate. Io.

b ¶ Effectum.] ſm canones tamen appellatur a momẽtaneæ poſſeſſionis ſnia, ut extra de teſti. ſignificauerũt. ubi ab interlocutoria intra x. dies appellandum, extra de elec. cum dilectus extr. de appe. ſuper eo 2. & ext. de teſti. ſpo. ex conqueſtione.

QVANDOQVE. CASVS. Dr in hac lege, ꝙ ſi plures ſuper eadẽ re vna ſnia cõdemnentur, & omnes appellauerit: uno tantum illorum proſequente appellationẽ & obtinente, prodeſt omnib. Idẽ eſt ſi unus illorũ tãtum proſequitur appellationem, & obtinet. Nam ſi appellatio iuſta pronuncietur, uictoria unius prodeſt omnibus. Si autem aliquis illorum, qui eſt minor 25. annis, fuerit reſtitutus ratione minoris ætatis: hoc non prodeſt maiori q nõ appellauit, & qui cũ minore ſimul fuerat condemnatus.

a ¶ Quo caſu.] Vt in duob. reis debendi.

d ¶ Ad alios pertinebit.] Vt ſu. e. q. 5. ſtatuit. & c. ſterrogatũ.

e ¶ Ætatis.] Niſi ſint connexa. ff. de minoribus, etiam & l. tutor. & ff. quẽadmodum ſeruitus amit. ſi communem.

& eius momento,[a] *ſi cauſa dicatur (qua ſententia interlocutoria appellatur) quãuis prouocatio interpoſita fuerit, tamen lata ſnia ſortiatur effectum.*[b] *¶ Quandoque vnam, & eamdem plures ſimul reportant condemnationem, nec diuerſitas factorum ſeparationem accipit, quo caſu*[c] *ſi oẽs appellauerint, & vno ex his agente, eorum appellatio iuſta pronunciata fuerit, emolumentum victoriæ ẽt ad alios pertinebit.*[d] *Si aũt vnus tantum appellauit, eiuſque appellatio iuſta pronunciata eſt, ei quoq; prodeſt, qui nõ appellauit, Quod ſi ætatis*[e] *auxilio vnus contra ſnĩam reſtitutionem impetrauerit, maiori qui ſuo iure non appellauit, hoc reſcriptum non prodeſt. Iudicibus aũt non ſolũ ſuſcipiendæ appellationis neceſſitas videtur impoſita, verum etiam 30. dierum ſpatia ex die ſententiæ definita ſunt, intra quæ, geſta*[f] *vna cum relatione*[g] *litigatoribus conuenit præſtari.*[h] *¶ Similiter arbiter appellationem ſuſcipere, & relationem dare compellitur, ſi delegatus fuerit. ¶ Litigatorib. vero copia eſt ẽt non ſcriptis libellis illico voce appellare, cum res iudicata popoſcerit tã in ciuilibus, quã in criminalibus cauſis. ¶ Ab eo autem, qui de appellatione cognoſcit non poteſt fieri recurſus ad iudicem, a qu. fuerit prouocatum. Quapropter remittendi litigatores ad prouincias remotam ſibi occaſionem, atque excluſam penitus intelligãt: cum ſuper omni cauſa interpoſitam prouocationem, uel iniuſtam tantũ liceat pronunciare,*[i] *vel iuſtam. ¶ Hæc omnia in 7. lib. Codicis inuenies a tit. de appellationibus uſque ad tit. ne liceat in una eademque cauſa.*

Le. 1. C. unus ex pluribus. appe.

Le. 2. eo. tit. ibidem.

L. ſi appellationem in fi. eod.

Le. litigator. eo.

L. hos, qui eo.

α ¶ Si quis libellos.] *Hinc vſque ad finem huius capitis varias leges codicis Gratianus refert: quorum non retulit eadem omnino verba: ſed quæ ad quæſtionem ſuam facere iudicauit.*

QVAESTIO. VII.

Q*Vod.*

IVDICIBVS. CASVS. Dicitur hic ꝙ officium eſt iudicis ordinarij appellationem recipere, & intra 30. dies a tempore ſententiæ computandos geſta cauſæ litigatoribus prębere unà cum relatione. Item dicitur in iudice delegato. Et dicitur relatio ipſi apoſtoli, quibus iudex eximit appellantem à ſua iuriſdictione: uel rñſiones utriuſq; partis. Dicitur etiam ꝙ ſi litigator ſtatim poſt ſententiam uoluerit appellare, hoc poteſt facere uiua uoce, & ſine ſcriptis. & hoc tam in ciuili negotio, quàm in criminali.

f ¶ Geſta.] id eſt, allegationes. C. de rela. l. 2.

g ¶ Relatione.] Ideſt, reſponſionibus partium.

h ¶ præſtari.] Etiam non appetentibus. C. de app. eos in fi. §. 1.

A B E O. CASVS. Dicitur hic, ꝙ a iudice appellationis non debet remitti cauſa ad iudicem à quo fuerit appellatum: cum iudex appellationis pronunciare debeat appellationem eſſe iuſtam vel iniuſtam, quod vix faceret iudex à quo appellatur.

i ¶ Pronunciare.] Etiam ex prioribus inſtrumentis, vel etiam ex nouis, vt C. de tempo. ap. per hanc. C. de app. eos. §. 1. nouas enim cauſas appellationis poteſt audire iudex, ut extra de app. conſtitutis in fin. ff. de app. ſcio. in fin.

i ¶ Pronunciare.] Pone ergo ꝙ alicui ſit commiſſa cauſa ap. iudex ille pronunciat appellationem iuſtam, nunquid incipiet de nouo cognoſcere de principali negotio? hæc lex uidetur velle quod non, ſed quod poſſit, eſt arg. extra de teſta. Raynutius in fin. & C. de re. cre. generaliter. §. ſin autem. in fi. & in authen. de ſan. epi. §. ſi quis contra aliquem. coll. 6. & extra de app. vt debitus. in fin.

Iudex appellationis an poſſit de principali cognoſcere.

Q Vod vero.] Hæc q. diuiditur in 7. partes. In prima parte probat per 12. auct. ſanctorum patrum, quod laici clericos accuſare non poſſunt & quia ſunt minores & quia ad eundem ordinem promoueri non poſſunt: & quia eos non recipiunt in ſua accuſatione: & (quod eſt validius) quia oppido eis ſunt infeſti. Secunda ibi, [His auctoritatibus.] Tertia ibi, [Huic oppoſitioni.] Quarta ibi, [De his.] Quinta ibi, [Item pœnitentes.] Sexta ibi. [Item eum Ballam.] Septima ibi, [Itẽ illud.] Io. de Fa.

CASVS. Hic intitulatur 7. q. qua quæritur. an laici ſint admittendi ad accuſationem epiſcoporum, vel clerici inferioris, vel monachi: & allegat G. pro utraque parte.

parte. & primo, ꝙ non admittantur: & poſtea, ꝙ admittantur opin. plures faciendo, & inferendo ſolutiones. Quid autem iu ris ſit de hoc, in ſumma huius quæſtionis inuenitur.

Laici an poſſint clericos accuſare.

a ¶ Quòd uero.] Secundum Baz. laici ſi ſunt bonæ famæ, admittuntur ad accuſationem clericorum. ar. inf. c. clericos aut laicos, & G. idē ſentit. Alij dicūt, ꝙ laicus proprium prælatum propter delictum accuſare poteſt: quia ſua intereſt habere prælatum bonum, vt dixi 23. diſt. illud. Communior eſt opinio, ꝙ non poſſit, niſi ſuā iniuriam proſequatur, vt 4. q. 6. omnibus. ext. de teſt. de cætero. ſu. ea. q. 1. prohibent. niſi crimine hæreſis. infra ea. ſacerdotes, & c. oues. & in ſimonia. ext. de ſim. tanta. & in crimine læſæ maieſtatis. 15. q. 3. ſane. C. de epiſc. & cleric. ſi quemquā. & crimine ſacrilegij, ſecundum quoſdam. 17. q. 4. §. qui autē. & in crimine dilapidationis, ut 12. q. 2. nō liceat. vt dixi. 16. q. 1. cōſtitutū. In his autem omnibus ita demum admittuntur, ſi bono zelo denuncieēt crimina. extra de ſimon. licet Hely. in fine. & ſi accuſatus fuerit vitæ ſuſpectę, ſu. ea. q. 1. in primis. quia ſi accuſatus eſt ſuſpectę vitæ, admittūtur laici malæ uitæ. ſi autem bonæ uitæ, tunc tantum laici bonæ uitæ. ext. de ſim. per tuas. Clerici uerò contra clericos admittuntur niſi ſint criminoſi, uel irregulares, ut inf. c. p̄ſumunt. & c. lator. & c. ipſi Apoſtoli, tales tū, qui ſunt eiuſdem ordinis cum eis, uel inferioris, ut inf. ead. ipſi Apoſtoli, & c. teſtes. ſimiliter monachi audiuntur. ext. de accuſ. ex parte. & ca. olim. & hæc uera ſūt de ſolēni accuſatione. Sed in denūciatione criminis (vt dicūt quidā) oēs admittūtur, arg. 24. q. 1. quiſquis. & quia cuilibet dictum eſt hoc. Si peccauerit in te, & ca. 22. q. 5. hoc vī 24. q. 3. tam ſacerdos. Arg. contra. 35. q. 6. epiſcopus in ſynodo. & ext. de accuſat. cum oporteat. Quid iuris ſit ď hoc not. ſu. ead. qō. 1. ſi peccauerit.

Clerici clericos accuſare poſſunt.

† Adde ꝙ ſi contra inhabilem accuſatorem nō opponitur, ualet iudicium. l. hos accuſare. §. lege Iuli. & ibi Bar. & l. ſi placet. ff. de accuſ.

Quod verò [a] laici in accuſatione epiſcoporum non ſint audiendi, Euariſtus Papa teſtatur dicens. † epiſcopis per Aegyptum, epiſt. 2.

¶ Laici in epiſcoporum accuſatione non ſunt recipiendi. Cap. I.

Anſ. l. 3. c. 11. Iuo p. 5. c. 240. Pan. l. 4. c. 37.

NOn eſt a plebe, aut vulgaribus hominibus arguendus, vel accuſandus epiſcopus, licet ſi inordinatus: quia pro meritis [b] ſubditorum diſponitur a Deo vita rectorum, *& infra.* ¶ Ideo iſta dico, quia inſidiator bona ſępiſſime ſolet conuertere in malum, & in electis ponit maculam.

Item Syluester Papa in epilogo concilij Romani.

¶ Laicus clericum non accuſet. Cap. II.

Burc. l. 1. c. 151. Anſ. l. 3. c. 24. Iuo p. 5. c. 264.

NVllus laicus audeat clerico [c] crimen inferre.

Item Marcellinus Papa ad epiſcopos Orientales, epiſtola 2.

¶ De eodem. Cap. III.

11. q. 1. clericum. §. nec laico.

LAico non licet quemlibet clericum accuſare.

Item Iulius Papa in decretis. c. 36.

¶ Anathematizatus ſacerdotes accuſare non poteſt. Cap. IIII.

† al. anathema.

IN ſancta Nicena ſynodo ſtatutum eſt, ut nemo anathematizatus † [d] in noſtra ſuſcipiatur accuſatione: nec illi qui nos in ſua nolunt recipere querela, vel accuſatione, cum nos ſuper illos ſciamus a Domino conſtitutos, non illos ſuper nos: & ſicut maior non poteſt a minore iudicari, ita nec obligari, † [f] quia ratum eſt omne, quod magnum [g] eſt. Portamus onera omnium, qui grauantur: quinimmo hęc portat in nobis beatus Apoſtolus Petrus, cuius vice fungimur legatione, & cuius regula informamur, quatenus eius fulti auxilio ab omnibus nunc & in perpetuum tueamur aduerſis.

† al. colligari.

Item Euſebius ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 1.

¶ De eodem. Cap. V.

LAicos [h] non accuſare.

NOn ē.] CASVS. Quærebatē hic, an laici poſſint accuſare epm ſuū malo & inordinate uiuentem. Et reſpondetur ꝙ non, duab. rationibus. Vna eſt, quia p̄ meritis ſubditorum quandoq; dātur mali prælati: & quia diabolus quandoque infamat bonos, & bona conuertit in malum.

b ¶ Pro meritis.] Infra 8. q. 1. audacter. & 6. q. 1. ex merito.

NVllus laicus.] c ¶ Clerico.] Vel moniali. ext. de acc. meminimus. 1.

IN ſācta.] CASVS. Quærebatur a Iulio Papa, vtrū excōicati, vel laici poſſūt clericū accuſare. Et reſpondet, quod nō admittūtur excommunicati nec laici: & hoc probat pluribus rōnib. Vna, quia non recipiunt clericos in ſuam accuſationē: & quia clerici ſunt ipſis maiores: & quia portat onera omnium: & funguntur vice Apoſtolorum.

Iſta dec. loquit de laico inimico: & ſic non probatur, imo ſumpto arg. a contrario probatur contrarium, vt ibi not.

d ¶ Anathematizatus.] inf. 3. q. 4. nullus. hoc propriè eſt, vel ideſt, ſeparatus a conuerſatione clericorū: quia laicus. inf. ca. laici & 24. q. 3. certum. & 6. q. 1. illi qui. & omnes.

e ¶ Super illos.] Sup. d. 10. certum, & c. ſuſcipitis.

f ¶ Ita nec obligari.] ideſt, accuſari. 21. d. inferior.

g ¶ Quod magnum.] ſup. d. 93. legimus. Io.

LAicos.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ laici non admittuntur ad accuſationem clericorum quatuor rationibus, quia non ſunt eiuſdem cōuerſationis cum clericis, & quia ſunt clericis inimici. & quia nolunt imitari grauitatem eorum: quia nolunt accipere clericos in ſuam accuſationem.

h ¶ Laicos.] Certum eſt, ꝙ laicus proſequens propriam iniu-

iniuriam admittitur ad accuſationem clerici coram cle rico iudice, vt extra de teſt. de cætero. Nunquid ergo & econuerſo clericus admittitur ad accuſationem laici co ram laico iudice, ſi proſequatur ſuam iniuriam? Dicunt quidam ꝙ non; nam vbi crimen irrogat pœnam ſangui nis, clericus Intereſſe non pôt, vt 33. q. vl. his a quib. ſed ſi nõ irrogat pœnam ſanguinis, bene poteſt. Alij dicunt, 1 ꝙ in nullo crimine clericus pôt accuſare laicũ. ar. 11. q. 1. nullus qa non pôt in crimine teſtari contra ipſum. 11. q. 1. teſtimonium, & ſic fallit regula, quæ eſt 4. q. 6. omnibus. agat ergo clericus ciuiliter de crimine.

a ¶ Non accuſaſſe ep̃os.] In hoc c. aſſignantur tres rõnes, quare laici ñ admittunt cõtra clericos, quarta aſſignat ſu. e. q. 1. c. 1. q̃rta eſt. qa magnũ eſt, ꝙ clerici accuſent ab eis, vnde dẽt eſſe rarum, vt ſup. ca. prox. c. Io.

Clericus laicum accuſare non pôt.

1 Vt Hu. & L. q. ita not. in ſ. c. 1. dicẽtes idẽ eſſe vbi ẽt proſequitur propriam iniuriam proſequẽdo: nec pôt repelli eo prætextu ꝙ nõ ꝓmonuerit aduerſariũ. ut arg. iſtius c. hic alleg. omnib. L.

hũnt. & contumelias inferunt.

c ¶ Cham.] 24. q. 3. ſed qui.

d ¶ Ampliori.] Argu. ꝙ in eodem genere delicti plus peccamus erga patres ſpirituales, 3 quam carnales, vt 30. q. 3. Piſtacium.

Peccamus plꝰ erga patres ſpirituales quã carnales.

3 Dicit L. patres ſpirituales dñr ſacerdotes. 6. q. ... ver. hi qui dem alias eſt c. per ſe.

PER-

epiſcopos a hactenus obſeruatum, & conſtitutũ eſt: quia eiuſdem non ſunt conuerſationis, & oppido eis quidam infeſti exiſtunt; quippe cum vita eorum, & conuerſatio debeat eſſe ſecreta, & laicorum actibus remota, nec ab eis impeti debeat, qui eorum caſtitatem, & grauitatẽ no lunt imitari, maxime cum nec hi eos in ſuis volunt reci pere accuſationibus.

Cle. 1. epiſt. 1.

Item Fabianus Papa ad epiſcopos Orientales, epiſt. 2.

¶ Nec clerici in accuſatione laicorum, nec laici in accuſa tione clericorum ſunt ſuſcipiendi. Cap. VI.

Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 6 c. 320. Pann. l. 4. c. 61.

SIcut ſacerdotes, vel reliqui clerici a ſæcularium laicorum excluduntur accuſatione, ita illi ab iſtorum ſunt excludẽdi, & alienãdi criminatione, & ſicut iſti ab illis, ita illi ab iſtis non recipiãtur: quoniam ſicut Domini ſacerdotum ſegregata debet eſſe conuerſatio ab eorũ conuerſatione, ita & litigatio: b quia ſeruum Domini non oportet litigare.

2 Tim 2.

Item ex concilio Moguntino.

¶ De eodem. Cap. VII.

Burc. l. 16. c. 7.

DEcretum eſt, vt presbyteri ſuos plebeios † & accuſare, & atteſtimoniare poſſint. Si autem neglexerint, ſui gradus periculo ſubiacebunt.

† al. plebeſanos.

¶ Caput hoc abeſt à plerisq; antiquis exemplaribus Gratiani, neque hic recte collocatur: ſed extat apud Burchardum, qui pro voce, plebeios, *habet,* plebeianos.

Item Clemens ad Iacobum epiſt. 1.

¶ Laici clericos accuſare non debent. Cap. VIII.

SAcerdotes, & reliqui eccleſię miniſtri, omneſque plebes epiſcopos ſuos diligere debent, & eorum præceptis obedire, etiam ſi ipſi aliter (quod abſit) agant, c niſi in fide errauerint.

¶ In hoc, & ſequenti capite non referuntur ipſa prorſus verba ſancti clementis.

Item ad eundem epiſt. 2.

¶ De eodem. Cap. IX.

Gen. 9.

QValis condemnatio eis immineat, qui in patres peccant, ſcriptura diuina oſtendit. Si enim Cham, d quia non operuit pudenda patris, maledictus eſt; multo ampliori c cõdemnatione digni ſunt, qui patrib. legatione Dei fungentibus contumeliam inferunt.

Perſonæ inferiorum ordinum in ſuperiorum accuſatione recipiendæ non ſunt.

Cap. l. 1. cap. 139. in conc. Mogũtino ſub Arnulpho, c. 12.

Vnde Silueſter Papa in epilogo concilii Romani.

SIcut. CASVS. Sicut clerici remouent ab accuſatione laicorũ; ita & laici remoueri dñt ab accuſatione clericorũ: quia ſicut diſcreti & ſeparati ſunt laici a cõuerſatione clericorũ: ſic etiam dẽnt eſſe clerici diuiſi ab accuſatione laicorũ.

b ¶ Litigatio.] Ext. de ſynodi. c. vno.

SAcerdotes.] CASVS. In hoc dr, ꝙ quilibet inferior ꝑlato ſuo obedire debet, etiam ſi malus ſit, niſi erret in fide.

c ¶ Agãt.] Si prælati ſunt heretici, vel ex cõicati, vel ñ ſeruãt canones, vel ſimoniaci, vel notorij fornicatores, tũc pôt recedi ab eis añ ſnĩã, 19. d. nulli. 16. q. vlt. ſane, 32. diſt. nullus. in alio crimine ante ſententiam, 2 nõ eſt recedendum ab eis. 8. q. 4. nõne. & 15. q. 6. c. vlt. Io. hoc corrigitur pro parte. ext. de temp. ord. c. fi. B.

Prælati criminoſi ante ſñiam derelinqui pñt.

2 Iſta gl. reputaẽ ſingu. per doct. ad hoc, ꝙ ab ep̃o non ſeruante canones pôt recedi, vt ab excõicato.

QValis condemnatio.] CASVS. Dicitur ꝙ quilibet obedire dẽt ſuo prælato, nec ei detrahere, & hoc probatur exemplo Cham, quia maledictus fuit, quia non operuit pudenda patris ſui: ſed multo fortius eſſent maledicti qui patribus ſuis ſpiritualibus detra-

PERSONÆ. CASVS. Oſtenſum eſt ſup. quod laici nõ admittuntur ad accuſationem clericorum. modo oſtendit, ꝙ clerici inferioris ordinis non admittuntur ad accuſationem ſuperioris, vſque ad 5. hus auctoritatibus.

Cleri-

CLericus.] CASVS. Quærebatur à Syluestro vtrū minores clerici irregulares vel infames poſſint accuſare ſuperiores,& certè reſpondetur quod non,nec contra eos teſtificari poſſunt. Alia c.plana ſunt.
a ¶ Clericus.) Hoc c.non tenet. Vel loquitur de his,qui propter irregularitatem non poſſunt ad altiora promoueri,ut bigami,& corpore vitiati:alias eſſet cōtra oēm rōnē. ut If.ea lator. Et dic clericus,ſcilicet pſalmiſta,& oſtiarius.

¶ Minores non debent accuſare maiores. Cap. X.

Poly.l.5.tit.1.
Burc.l.1.c.151.
Iuo p.5.c.264.

CLericus [a] aduerſus exorciſtam; exorciſta aduerſus acolythum, acolythus aduerſus ſubdiaconum, ſubdiaconus aduerſus diaconum, diaconus aduerſus preſbyterum, presbyter aduerſus epiſcopum accuſationem dare,aut α teſtimonium ferre non valet.

α ¶ Aut teſtimonium ferre.] *Hæc non ſunt in originali,neque in alijs locis indicatis, ac totus etiam ordo in enumeratione eſt immutatus: ita enim in concilio, & apud cæteros:* Fecit hoc gradus in gremio ſynodi, vt non præsbyter aduerſus epiſcopum &c.

Item Zepherinus Papa ad epiſcopos Siciliæ,epiſt.1.

¶ De eodem. Cap. XI.

Iuo p.5.c.245.

MAiorum [h] quiſpiam minorum accuſationibus non impetatur [c].

¶ *In originali quemadmodum, & apud Iuonem eſt,* nec ſummorum quiſpiam minorum accuſationibus impetatur,aut diſpereat.

Item Anacletus Papa epiſt 3.

Iſidorus.l.3.ſent.c.39.
inf.ea.c.plerunque.
Anſ.l.2.c.37.
Deuſdedit p.3.
Iuo p.5.c.239.
Gen.9.

¶ De eodem. Cap. XII.

SEntentia Cham filij Noe damnantur,qui ſuorum doctorum, vel præpoſitorum culpam produnt [d], ceu [e] Cham, qui patris pudenda non operuit, ſed magis deridenda monſtrauit.

Item Euſebius Papa ad epiſcopos Alexandriæ,epiſt.2.

Et in 5. ſynodo ſub Symmacho & Greg. paſt.p.3.c.5.
Poly.l.5.tit.1.
Anſ.l.3.c.44.
Burc.l.1.c.139.
Iuo p.5.c.253.
Pann.l.4.c.39.
† al.teſte.
†Cōc.tex in l.quēquā,& ibi Doct. & bo.glo.C.de epi.& cle.

¶ Oues paſtorem ſuum (niſi à fide exorbitauerit) non poſſunt accuſare. Cap. XIII.

OVes, quæ paſtori ſuo commiſſæ ſunt, eum [f] nec reprehendere (niſi à recta fide exorbitauerit) debent, nec vllatenus accuſare poſſunt †: quia facta paſtorum oris [g] gladio [h] ferienda non ſunt, quamquam rectè † reprehendenda [i] videantur.

His auctoritatibus probatur,quod ſubditi,ſiue ſint laici,ſiue clerici, prælatos ſuos accuſare non poſſunt. Verum de criminoſis, & de infamibus hoc intelligendum eſt, qui vitam ſuorum prælatorum parati ſunt reprehendere, non imitari: quod ex verbis Anacleti datur intelligi, qui ait.

¶ Quare laici in accuſatione epiſcoporum non audiantur. Cap. XIIII.

LAici in accuſatione epiſcoporum audiendi nō ſunt; quia oppido eis quidam infeſti ſunt: & indignū eſt, vt ab eis accuſentur, qui eorum grauitatem nolunt imitari [k].

¶ *Apud Anacletum,ex quo citatur,non extat. Eadem tamen verba habentur in epiſtola Euſebij ſupra eadem cap. laicos.*

Item Anacletus ad epiſcopos Italiæ, epiſt.2.

Deuſdedit p.4.
Anſ.l.3.c.31.
Iuo p.5.c.238.
Pann.l.4.c.58.

¶ Sacerdotes non niſi à viris idoneis,& probatis accuſari poſſunt. Cap. VX.

j ACcuſatio quoque eorum, ſuper qua nos conſule-

b MAiorū.] Hoc cap.ſimpliciter non tenet.
c ¶ Imperatur.] Criminosè, ſi de clericis intelligas.
d SEntētia Cham. &c. Produnt.] Tales deponunt 45. diſt. accuſatores.
e ¶ Ceu.] Id eſt,ſicut.
f OVes. Eū.] Criminosè. ſi de clericis ītelligas,dic hoc cum prælatus eorum eſt bonæ opinionis.
g ¶ Oris.] Id eſt,locutionis.
h ¶ Gladio.] Id eſt lingua.
i ¶ Reprehendēda.] .i. reprehēſibilia ſ. ead.nos ſi.ne ſit contra ſup.21.diſt. nolite infra 6.q.1.oues.

HIS AVCTORITATIBVS. Hæc eſt 2.pars q.I qua vult probare, quod laici ſi boni ſunt,accuſāt clericos; ſed,huiuſmodi allegatio ſuperficialis eſt, quia aliter canones intelliguntur, hoc tamen probare nititur per ix. auctorita. Ioan. de Fant.

CASVS. Modo,concludit G.ex ſupradictis, q̄ ſubditi laici, vel clerici non accuſant ſuos p̄latos:ſed dicit H.q̄ hoc intelligēdum eſt de infamib. & criminoſis. qui parati ſunt rep̄hendere ſuos, prælatos: & hoc probat per ſequentia.

K LAici.] Nolūt imitari.] Propter hoc uerbum inducit Gra. hoc c. Sed hic uacat ar. à cōtrario ſecundum H. & Lau. unde ſubaudi, maximè. Hic uideas q̄d no.81.d.presbyter. in glo.cum capitur,& c. Arch.

ACcuſatio.] CASVS. Quæſitum fuit ab Anaclet. utrū ep̄i poſſint accuſari a malis

re voluiſtis,non niſi ab idoneis, & probatiſſimis viris,ꝗ & ſuſpicionibus [a], & ſceleribus carent,fieri debet: quia Dominus ſacri ſui corporis tractatores à vilibus,& reprobis,ac nõ idoneis perſonis infamari noluit,nec calumniari pmiſit:ſed ipſe proprio flagello peccantes ſacerdotes [b] è tẽplo eiecit. *Io. 2.* Vnde liquet,quòd ſummi ſacerdotes,id eſt epiſcopi à Deo ſunt iudicandi nõ ab humanis, aut prauę vitæ [c] hominibus lacerandi,ſed potius ab omnibus fidelibus portandi;ipſo Domino exemplum dante, quãdo per ſe ipſum,& non per alium vendẽtes,& emen tes eiecit de tẽplo. *& paulo poſt.* ¶ Nullus enim(vt reor)inuenitur inter nos,qui velit ſuum ſeruum [d] ab alio,quàm à ſe iudicari. Quòd ſi præſumptũ fuerit, aut multa ipſe indignatione iraſcitur, aut potius vltionem quærit ſuper eũ, *Zech. 2.* *& infra.* ¶ Vñ & Dñs per ꝓphetã inquit;[Qui vos tangit, me tãgit,& tãgit pupillã oculi mei.] *& paulo poſt.* ¶ Si detractores quorumcumq;grauiter iudicantur,& in perditionis laqueum cadunt; multo magis laceratores, & detractores,atque accuſatores memoratorum Dei famulorum atque perſecutores damnantur, & in barathrum (niſi ſe correxerint,& per eorum ſatisfactionem condignam egerint pœnitentiam) indubitanter cadunt † & vindicibus flammis exuruntur. *† vadunt.] orig.* *& infra.* ¶ Hæc & alia periculoſa conſiderantes Apoſtoli ſtatuerunt, ne facile cõmouerentur, aut lacerarentur, vel accuſarentur columnæ [e] ſanctæ Dei eccleſiæ,quæ Apoſtoli,& ſucceſſores eorum non immerito dicũtur. Sed ſi quis [f] aduerſus eos,vel eccleſias eorum cõmotus fuerit,aut cauſas habuerit,prius [g] ad eos recurrat charitatis ſtudio, vt familiari colloquo commoniti ea ſanent, quæ ſananda ſunt; & charitatiue emendent,quæ iuſte emendanda agnouerint. *In ca. Hadriani c.2. & l.6.capitul. c.287 Pann.l.5.ca.34.* Si autem aliqui eos,priuſquã hoc egerint,lacerare,accuſare, aut infeſtare præſumpſerint,excommunicentur, & minime abſoluantur,antequam per ſatisfactionem [h] (vt iam dictum eſt)condignã egerint pœnitentiam; quoniam iniuria [i] eorum ad Chriſtum pertinet, cuius legatione funguntur.

Item Alexander epiſt. 1. c.3.

Refertur multis verbis omiſſis. Anſ.l.3.c. 85. Burc.l.1.c. 132. & 344. Iuo p.5.c. 242. Pann.l.4.c. 35.

¶ Communione priuetur, qui publice † aduerſus epiſcopum conqueritur, priuſquam familiariter cum conuenerit. Cap. XVI. *† al. primati.*

SI quis erga epiſcopum, vel

à malis hominibus,& ſceleratis. Et certe rñdet ꝙ non, ſed à bonis & fide dignis,uel fidelib. ꝗ ſunt potius ſupportandi, & hoc probat exemplo Dñi, qui per ſeipſum ementes,& uendentes,eiecit de templo. Et exemplo ẽt domini ſæcularis fortiter indignantis cum uidet ſeruũ ſuum ab aliquo alio iudicari:& hoc ĩ prima parte. In ſecũda parte dicitur,ꝙ ſi de tractores quorũ cũque grauiter puniũtur,multo forti⁹ detractores famulorũ Dei. In tertia parte dicitur, ꝙ Apoſtoli, & eorũ ſucceſſores talia conſiderantes ſtatuerunt,ne facile quis attentet accuſare uel lacerare prelatos, & ſi quis eos accuſare uel cõuenire uoluerit, primo eos charitatiue admoneat, quod ſi non fecerit, excommunicetur. Secunda pars incipit ibi, [Et paulo poſt.] Tertia incipit ibi. [Hæc, & alia.]

a ¶ Suſpicionibus.] Suſpecti ab accuſatione & teſtimonio repellũt ſſ.ca.teſtes 3.q.5. accuſatorib.

b ¶ Sacerdotes.] Id eſt,ſimoniacos.

c ¶ Aut prauæ vitæ.] Arg. ꝙ nec etiam in excepto crimine laicus prauæ vitę eſt admittendus cõtra clericum, quod verum eſt,niſi prius cleric⁹ fuerit malæ famæ, vel opinionis,vt ſu. ea.q.1.in primis.in fi. & extra de ſimo. licet Hely. &c. per tuas, vt dictum eſt ſupra in ſumma. *Laicus etiã in exceptis criminibus non admittitur cont. clericum.*

d ¶ Seruum ſuum.] Dñs eſt iudex in cauſa ſerui ſui,vt hic,& hoc de conſuetudine:aliàs falſum eſt, vt extra de fo. cõp. cum contingat.

e ¶ Columnę.] Sic & prohibet lex columnas cuiuslibet dom⁹ tolli: vt ff.de leg.1.l. cętera.C.de ædi. priua.l. 2.

f ¶ Sed ſi quis.] Hæc pars vſque ad finem loquitur de cauſis ciuilibus, vel criminalibus ciuiliter propoſitis, nam hoc c. de laicis loquitur, vnde non poteſt intelligi de criminalibus cauſis: quia in illis non auditur laicus contra clericum, ẽt ſi præmoneret eum hoc ideo dico, quia non concedo,quod in accuſatione ſit præmittenda admonitio,vt extra de ſimonia.licet,&c. per tuas, & de accuſa.qualiter, ſed denuntiationem ſemper præcedere debet canonica monitio, vt per eadem iura ꝓbatur. Nec obſtat,extra de accuſa.ſi quis eps.quia illo in denunciatione loquitur. De hoc notatur 12.q.2. indigne. Tã vbi denunciatur crimen ſimoniæ, non eſt neceſſaria admonitio 1: quia de illo non poteſt quis pœnitere retento ordine,ut 1.q.1.ſi quis neque,& q.7.requiritis,licet ſit arg.cont.1.q.ult.patet.& ext.de ſimo.licet.cui hodie ſtatur,ſcilicet,quia moneatur,ut dimittat beneficium,quo retento non poſſet pœnitere. Vel dicas ſpeciale eſſe in eccleſia,vt ſic primo admoneatur. ꝗ proponatur querela contra eam ſiue ciuiliter,ſiue alio modo agatur. *Ad monitio præcedat denũciationẽ.* *Idem dicas in crimine hæreſeos, & læſæ maieſtatis ſecundum L.*

g ¶ Prius. Inf.23.q.5. ad finem.

h ¶ Per ſatisfactionem.] Quod videtur eſſe ſpeciale in eo,qui offendit eccleſiam, vt prius ſatisfaciat, ꝗ abſoluatur,vt extra de verborum ſignific. ex parte. aliàs ſufficit ꝙ iuret ut extra de ſenten.excom. per tuas.

i ¶ Iniuria.] Vnde nec clericus poteſt remittere iniuriã factam eccleſiæ,vt 23.q.4.ſi is qui.lo. *Clericus iniuriam eccleſiæ factã remittere,non poteſt.*

SI quis.] CASVS. Si quis contra epiſcopum, vel actores

actores, eccleſiæ quærelam habuerit, non vadat ad iudicem, niſi prius epiſcopum vel œconomos eccleſiæ ſæpiſſimè commoneat, vt ab eis iuſtitiam conſequatur, & ei ſatisfaciant, ꝙ ſi contrafecerit, communione priuetur. Et intelligitur hoc cap. in cauſa ciuili tantum, & de

SI qui ſunt vituperatores.] CASVS. Quæſitum fuit ab Euariſto, vtrum clerici indiſtinctè ſint admittēdi ad accuſationem epiſcoporum & aliorum clericorum. Et reſpondet ꝙ non, ſed prius examinari debent accuſatores vtrum ſint bonæ famæ, vel non, & qua intentione ueniant ad accuſandum: vtrū pro Deo, vel uana, vel inani gloria, vel odio, vel inimicitia, vel etiā cupiditate fiat ab eis accuſatio. Idem fere dicitur in ſequēti capitulo: eo tamē addito, ꝙ ignoti & viles non recipiuntur ad accuſationem.

actores [a] eccleſiæ quamlibet querelam iuſtam ſe habere crediderit, non prius primates, aut alios iudices adeat, quàm ipſos, à quibus ſe læſum æſtimat, conueniat familiariter, & non ſemel, ſed ſæpiſſimè [b], vt ab eis, aut ſuam iuſtitiam accipiant, aut iuſtam excuſationem, *& infra.* ¶Si autem ſecus egerit, ab ipſis & ab alijs communione priuetur [c], tanquam Apoſtolorum, patrumque aliorum contemptor.

Item Euariſtus Papa epiſcopis per Aegyptum epiſt. 2.

Pann. li. 4. c. 59.

¶Niſi opinione diſcuſſa, non audiantur accuſatores epiſcoporum. Cap. XVII.

SI qui ſunt vituperatores [d] aut accuſatores epiſcoporum [e], vel reliquorum ſacerdotum, non oportet eos, à iudicibus eccleſiæ audiri, antequam eorum diſcutiatur æſtimationis ſuſpicio, vel opinio, qua intentione [f], qua fide, qua temeritate, qua vita, qua conſcientia [g], quoue merito, ſi pro Deo, aut pro vana gloria, aut inimicitia; vel odio, aut cupiditate [h] iſta præſumpſerint necne.

Item Calixtus Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2.

Steph. 1. epiſt. 2. cap. 10.
Conc. Cart. 4. c. 96.
Burc. lib. 1. c. 171.
Pann. l. 4. c. 57.
Iuo p. 5. c. 289.

¶ Maiores natu non accuſent, niſi qui ſint rectę fidei, & conuerſationis. Cap. XVIII.

QVęrendum eſt [i] in iudicio, cuius ſit cōuerſationis, & fidei is, qui accuſat [k], & is qui accuſatur; quoniā hi, qui non ſunt rectę conuerſationis, ac fidei, & quo-

d ¶ Vituperatores.] idest, conuitiatores: qui depoſiti curiæ tradentur. 11. q. 1. ſi quis ſacerdotū. niſi fecerint ex calore iracundiæ, vt 5. ea. q. 1. ſi qs iratus. Io. Hoc hodie 5. falſum eſt, ꝙ traduntur curiæ ſæculari. niſi eſſet poſt excōicationem contumax. ext. de iudi. c. cū non ab homine. fallit in caſu ſpeciali, de crim. fal. c. ad falſariorū. vbi depoſitus ſtatim traditur curiæ ſæculari. B.

Clericus depoſitus non ſemp eſt curiæ ſæculari tradendus.

5 Scilicet ꝙ tradit ſtatim curię. de hoc leg. & no. 3. q. 4. clericus Arch.

Teſtis eſt de ſua conuerſatione examinandus.

6 An aūt teneatur rūdere, uide Gu. de Suz. in l. teſtiū. C. de teſ. & ꝑ Bal. in l. 2. §. qđ obſeruari. in ul. col. C. de iur. calū. & aliquid per Bar. in l. fin. circa med. ff. de his quib. ut īd. ſed ꝓ opīnione optimè facit quod no. gl. in l. q iuraſſe. §. ſi pater. ī uer. acquiſiſti. ff. de iureiur.

7 Scilicet ꝑ aliquas literas authenticarū perſonarū quæ ꝓ eis teſtimonium ferant, uel teſtimonium populi, in iſto c. criminationes, Innoc.

e ¶ Epiſcoporum.] Hęc duo capitula loquūtur de ſuſpectis vel ignotis, & de his qui ſuam iniuriam non proſequuntur.

Actor, & ꝓcurator & ſyndicus differunt.

Idē Alex. de Imo. in l. ſcimus. §. & hęc quidem. C. de iure delib. & Dñicus in ca. ab eo. in fin. de app. in 6.

Eps an poſſit aliquem pro propria iniuria excitare.

2 Sub. immo dēt. 23. q. 4. ſi isqui. Arch.

3 Adde idē tenuiſſe Barto. & Bal. in l. unica. C. ne quis ſua cā iud. Arc.

4 Arg. cō. 16. q. 6. conſuetudo. i prin. ubi de hoc.

de honeſtate.

a ¶ Actores.] Actor conſtituitur à nō domino, & auctoritate iudicis, & ad præſentes lites tantum. inſti. de cura. §. vlt. ff. quod cuiuſque vniuer. item eorum. §. actor. & hoc ideo quia cum decreto fit: & decretum nō extenditur ad futura. ff. de vſuris. l. 1. Sed procurator ſemper a vero Domino conſtituitur, & ab initio, & ad vnam litē, & ad plures, & ad præſentes, & ad futuras. ff. eo. l. 3. & C. de proc. neque Syndicus ab vniuerſitate & ad vnam, & ad plures cauſas conſtituitur præſentes, & futuras. & de auctoritate epiſcopi. C. de epiſt. & cler. omnes qui. §. & hoc nihilominus. Canon tamē omnes adminiſtratores eccleſiæ vocat procuratores. 1. q. 3. Saluator. ſecundum canones prælatus & ante lit. conteſt. & poſt procuratores conſtituit, vt extra de iuram. calum. c. cum cauſam.

b ¶ Sæpiſſimè.] idest, ter 1. 16. quæſt. ſeptima, omnes decimæ.

c ¶ Priuetur.] Hic videtur, ꝙ epiſcopus poſſit aliquem pro propria iniuria excommunicare, & punire, vt 4. d. & qui emendat. & 23. q. 4. Guliſarius. contra eſt 23. q. 5. inter querelas. & q. 5. de occidendis, vbi videtur, ꝙ iudex pro ſua iniuria non debet reum occidere cuius iudex eſt. Diſtingue, quia ſi iniuria tangit ſpecialiter prælatum, non poteſt excommunicare aliquem pro tali iniuria: ſi tangit eccleſiam, poteſt 2. Nam epiſcopus poteſt eſſe iudex in cauſa ſuæ eccleſiæ 3. ſicut procurator fiſci eſt iudex in cauſa fiſci, vt C. vbi cauſæ fiſcales. l. 1. ſi Imperator eſt iudex in cauſa fiſcali 4. ff. de his quæ in teſta. delen. l. proxime. & tamen res fiſci, Imperatoris dicitur. ff. ne quid in loco publi. l. 2. §. hoc interdictum.

f ¶ Qua intentione.] An faciant animo nocendi, vt 23. q. 5. prodeſt.

g ¶ Conſcientia.] Si ſit conſcius criminis.

h ¶ Aut cupiditatæ. Pecunię, ſupra ea. q. 1. prohibentur.

i QVærendum eſt.] Hic dicitur idem quod in præcedenti capitulo. Et dic quærendum eſt, ſcilicet a iudice, etiam ſi aduerſarius non quærat. ff. de poſtul. quos prohibet. & 30. q. 5. iudicantem. & inf. ead. ut alieni. & argum. C. de quæſtionibus, ſeruos. & loquitur hoc c. & præcedēs de ignotis, vel de notis, & ſuſpectis: quia tales perſonæ integri ſtatus eſſe debent. ff. de teſti. quæſitum. Sed obiicio tibi, ſi iudex quærat de conuerſatione huius teſtis, oportet ꝙ quærat ab alijs. Similiter oportet; quòd quærat de conuerſatione illorum, de quibus quæritur de conuerſatione iſtius. & ſic in infinitum procedet iudex: quod reprobatur extra de reſcri. cum in multis: lib. 6. Si autem iudex ab ipſo teſte quærat, an ſit fur vel homicida. ſtulta eſſet quæſtio: cum nemo illud fateretur 6. de ſe? Reſpondeo ſi eſt ignotus bene poteſt ab eo quære an ſit liber, vel ſeruus. Ab alijs autem notis inter quos eſt conuerſatus, quæret de fama iſtius. Poteſt etiam iudex in genere quærere ſic dicendo ei, Es tu talis, vt poſſis eſſe teſtis? vt ff. de quæſt. l. 1. §. qui quæſtionem.

K ¶ Accuſat.] In accuſationibus ergo non præſumitur quis dignus niſi hoc probet 7. inf. ea. criminationes. Sicut le. & no. in oblatione Euchariſtiæ, vt de conſe. diſt. 2. tribus gradibus. Et in ordinibus. 24. diſt. quando. & in eleemoſyna. 42. diſtin. quieſcamus. Item excommunicatus quis ſit credit propter periculum vitandum potius quā non: ita no. extra ut ext. de ſen. exc. per tuas. & c. cum deſideres. §. ſecūdæ de accuſ. cū qōni, ſic in impetratione ueniæ ętatis tenetur impetrās ꝓbare. Arch.

probare

re voluiſtis, non niſi ab idoneis, & probatiſſimis viris, q & ſuſpicionibus [a], & ſceleribus carent, fieri debet: quia Dominus ſacri ſui corporis tractatores à vilibus, & reprobis, ac nō idoneis perſonis infamari noluit, nec calumniari pmiſit: ſed ipſe proprio flagello peccantes ſacerdotes [b] è tēplo eiecit. Vnde liquet, quòd ſummi ſacerdotes, id eſt epiſcopi à Deo ſunt iudicandi nō ab humanis, aut prauę vitæ [c] hominibus lacerandi, ſed potius ab omnibus fidelibus portandi; ipſo Domino exemplum dante, quādo per ſe ipſum, & non per alium vendētes, & ementes eiecit de tēplo. *& paulo poſt.* ¶ Nullus enim (vt reor) inuenitur inter nos, qui velit ſuum ſeruum [d] ab alio, quàm à ſe iudicari. Quòd ſi præſumptū fuerit, aut multa ipſe indignatione iraſcitur, aut potius vltionem quærit ſuper eū, *& infra.* ¶ Vn̄ & Dn̄s per pphetā inquit; [Qui vos tangit, me tāgit, & tāgit pupillā oculi mei.] *& paulo poſt.* ¶ Si detractores quorumcumq; grauiter iudicantur, & in perditionis laqueum cadunt; multo magis laceratores, & detractores, atque accuſatores memoratorum Dei famulorum atque perſecutores damnantur, & in barathrum (niſi ſe correxerint, & per eorum ſatisfactionem condignam egerint pœnitentiam) indubitanter cadunt † & vindicibus flammis exuruntur. *& infra.* ¶ Hæc & alia periculoſa conſiderantes Apoſtoli ſtatuerunt, ne facile cōmouerentur, aut lacerarentur, vel accuſarentur columnæ [e] ſanctæ Dei eccleſiæ, quæ Apoſtoli, & ſucceſſores eorum non immerito dicūtur. Sed ſi quis [f] aduerſus eos, vel eccleſias eorum cōmotus fuerit, aut cauſas habuerit, prius [g] ad eos recurrat charitatis ſtudio, vt familiari colloqo commoniti ea ſanent, quæ ſananda ſunt; & charitatiue emendent, quæ iuſte emendanda agnouerint. Si autem aliqui eos, priuſquā hoc egerint, lacerare, accuſare, aut infeſtare præſumpſerint, excommunicentur, & minime abſoluantur, antequam per ſatisfactionem [h] (vt iam dictum eſt) condignā egerint pœnitentiam; quoniam iniuria [i] eorum ad Chriſtum pertinet, cuius legatione funguntur.

Io. 2.

Zach. 2.

† *vadunt.*] orig.

In ca. Hadriani c. 2. & l. 6. capitul. c. 287 Pann. l. 5. ca. 34.

Item Alexander epiſt. 1. c. 3.

Refertur multis verbis omiſſis. Anſ. l. 3. c. 85. Burc. l. 1. c. 132. & 344. Iuo p. 5. c. 242. Pann. l. 4. c. 35.

¶ Communione priuetur, qui publice † aduerſos epiſcopum conqueritur, priuſquam familiariter cum conuenerit. Cap. XVI.

† *al. primati.*

SI quis erga epiſcopum, vel

à malis hominibus, & ſceleratis. Et certe rn̄det q̄ non, ſed à bonis & fide dignis, uel fidelib. q ſunt potius ſupportandi, & hoc probat exemplo Dn̄i, qui per ſeipſum ementes, & uendentes, eiecit de templo. Et exemplo ēt domini ſecularis fortiter indignantis cum uidet ſeruū ſuum ab aliquo alio iudicari: & hoc ī prima parte. In ſecūda parte dicitur, q̄ ſi detractores quorū cū que grauiter puniūtur, multo forti⁹ detractores famulorū Dei. In tertia parte dicitur, q̄ Apoſtoli, & eorū ſucceſſores talia conſiderantes ſtatuerunt, ne facile quis attentet accuſare uel lacerare pręlatos, & ſi quis eos accuſare uel cōuenire uoluerit, primo eos charitatiue admoneat, quod ſi non fecerit, excommunicetur. Secunda pars incipit ibi, [Et paulo poſt.] Tertia incipit ibi, [Hæc, & alia.]

a ¶ Suſpicionibus.] Suſpecti ab accuſatione & teſtimonio repellūt i ſ. ca. teſtes 3. q. 5. accuſatorib.

b ¶ Sacerdotes.] Id eſt, ſimoniacos.

Laicus etiā in exceptis criminibus non admittitur cont. clericum.

c ¶ Aut prauæ vitæ.] Arg. q̄ nec etiam in excepto crimine laicus prauæ vitę eſt admittendus cōtra clericum, quod verum eſt, niſi prius cleric⁹ fuerit malæ famæ, vel opinionis, vt ſu. ea. q. 1. in primis, in fi. & extra de ſimo. licet Hely. &c. per tuas, vt dictum eſt ſupra in ſumma.

d ¶ Seruum ſuum.] Dn̄s eſt iudex in cauſa ſerui ſui, vt hic, & hoc de conſuetudine: alias falſum eſt, vt extra de fo. cōp. cum contingat.

e ¶ Columnę.] Sic & prohibet lex columnas cuiuslibet dom⁹ tolli vt ff. de leg. i. cętera. C. de ædi. priua. l. 2.

f ¶ Sed ſi quis.] Hæc pars vſque ad finem loquitur de cauſis ciuilibus, vel criminalibus ciuiliter propoſitis, nam hoc c. de laicis loquitur, vnde non poteſt intelligi de criminalibus cauſis: quia in illis non auditur laicus contra clericum, ēt ſi præmoneret eum hoc ideo dico, quia non concedo, quod in accuſatione ſit præmittenda admonitio, vt extra de ſimonia, licet, &c. per tuas, & de accuſa. qualiter, ſed denuntiationem ſemper præcedere debet canonica monitio, vt per eadem iura pbatur. Nec obſtat, extra de accuſa. ſi quis eps. quia illa in denunciatione loquitur. De hoc notatur 12. q. 2. indign. Tā vbi denunciatur crimen ſimoniæ, non eſt neceſſaria admonitio: quia de illo non poteſt quis pœnitere retento ordine, ut 1. q. 1. ſi quis neque, & q. 7. requiritis, licet ſit arg. cont. 1. q. ult. patet. & ext. de ſimo. licet. cui hodie ſtatur, ſcilicet, quia moneatur, ut dimittat beneficium, quo retento non poſſet pœnitere. Vel dicas ſpeciale eſſe in eccleſia, vt ſi primo admoneatur, q̄ proponatur querela contra eam ſiue ciuiliter, ſiue alio modo agatur.

Ad monitio præcedat denūciationē.

Idem dicas in crimine hæreſeos, & læſæ maieſtatis ſecundum L.

g ¶ Prius. Inf. 23. q. 5. ad finem.

h ¶ Per ſatisfactionem.] Quod videtur eſſe ſpeciale in eo, qui offendit eccleſiam, vt prius ſatisfaciat, q̄ abſoluatur, vt extra de verborum ſignific. ex parte. alias ſufficit q̄ iuret ut extra de ſenten. excom. per tuas.

Clericus iniuriam eccleſiæ factā remittere non poteſt.

i ¶ Iniuria.] Vnde nec clericus poteſt remittere iniuriā factam eccleſiæ, vt 23. q. 1. ſi is qui. lo.

SI quis.] CASVS. Si quis contra epiſcopum, vel

actores

actores, eccleſiæ querelam habuerit, non vadat ad iudicem, niſi prius epiſcopum vel œconomos eccleſiæ ſæpiſſimè commoneat, vt ab eis iuſtitiam conſequatur, & ei ſatisfaciant, ꝙ ſi contrafecerit, communione priuetur. Et intelligitur hoc cap. in cauſa ciuili tantum, & de

S I qui ſunt vituperatores.] CASVS. Quæſitum fuit ab Euariſto, vtrum clerici indiſtinctè ſint admittẽdi ad accuſationem epiſcoporum & aliorum clericorum. Et reſpondet ꝙ non, ſed prius examinari debent accuſatores vtrum ſint bonæ famæ, vel non, & qua intentione ueniant ad accuſandum: vtrũ pro Deo, vel uana, vel inani gloria, vel odio, vel inimicitia, vel etiã cupiditate fiat ab eis accuſatio. Idem ferè dicitur in ſequẽti capitulo: eo tamẽ addito, ꝙ ignoti & viles non recipiuntur ad accuſationem.

actores [a] eccleſiæ quamlibet querelam iuſtam ſe habere crediderit, non prius primates, aut alios iudices adeat, quàm ipſos, à quibus ſe læſum æſtimat, conueniat familiariter, & non ſemel, ſed ſæpiſſimè [b], vt ab eis, aut ſuam iuſtitiam accipiant, aut iuſtam excuſationem, *& infra.* ¶Si autem ſecus egerit, ab ipſis & ab alijs communione priuetur [c], tanquam Apoſtolorum, patrumque aliorum contemptor.

Item Euariſtus Papa epiſcopis per Aegyptum epiſt. 2.

Pann. li. 4. c. 59.

¶Niſi opinione diſcuſſa, non audiantur accuſatores epiſcoporum. Cap. XVII.

S I qui ſunt vituperatores [d] aut accuſatores epiſcoporum [e], vel reliquorum ſacerdotum, non oportet eos, à iudicibus eccleſiæ audiri, antequam eorum diſcutiatur æſtimationis ſuſpicio, vel opinio, qua intentione [f], qua fide, qua temeritate, qua vita, qua conſcientia [g], quoue merito, ſi pro Deo, aut pro vana gloria, aut inimicitia; vel odio, aut cupiditate [h] iſta præſumpſerint necne.

Item Calixtus Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2.

Steph. 1. epiſt. 2. cap. 10.
Conc. Cart. 4. c. 96.
Burc. lib. 1. c. 171.
Pann. l. 3. c. 57.
Iuo p. 5. c. 289.

¶ Maiores natu non accuſent, niſi qui ſint rectę fidei, & conuerſationis. Cap. XVIII.

Q Vęrendum eſt [i] in iudicio, cuius ſit cõuerſationis, & fidei is, qui accuſat [k], & is qui accuſatur; quoniã hi, qui non ſunt rectę conuerſationis, ac fidei, & quo-

d ¶ Vituperatores.] ideſt, conuitiatores: qui depoſiti curiæ tradentur. 11. q. 1. ſi quis ſacerdotũ. niſi fecerint ex calore iracundiæ, vt s. ea. q. 1. ſi qs iratus. Io. Hoc hodie 5. falſum eſt, ꝙ traduntur curiæ ſæculari. niſi eſſet poſt excõicationem contumax. ext. de iudi. c. cũ non ab homine. fallit in caſu ſpeciali. de crim. fal. c. ad falſariorũ. vbi depoſitus ſtatim traditur curiæ ſæculari. B.

e ¶ Epiſcoporum.] Hęc duo capitula loquũtur de ſuſpectis vel ignotis, & de his qui ſuam iniuriam non proſequuntur.

f ¶ Qua intentione.] An faciant animo nocendi, vt 23. q. 5. prodeſt.

g ¶ Conſcientia.] Si ſit conſcius criminis.

h ¶ Aut cupiditatæ. Pecuniæ, ſupra ea. q. 1. prohibentur.

i QVærendum eſt.] Hic dicitur idem quod in præcedenti capitulo. Et dic quærendum eſt, ſcilicet a iudice, etiam ſi aduerſarius non quærat. ff. de poſtul. quos prohibet. & 30. q. 5. iudicantem. & inf. ead. ut Id. ſed ꝓ alieni. & argum. C. de quæſtionibus, ſeruos. & loquitur cõi hoc c. & præcedẽs de ignotis, vel de notis, & ſuſpectis: ne quia tales perſonæ integri ſtatus eſſe debent. ff. de teſti. quæſitum. Sed obijcio tibi, ſi iudex quærat de conuerſatione huius teſtis, oportet ꝙ quærat ab alijs. Similiter oportet; quòd quærat de conuerſatione illorum, de quibus quæritur de conuerſatione iſtius. & ſic in infinitum procedet iudex: quod reprobatur extra de reſcri. cum in multis: lib. 6. Si autem iudex ab ipſo teſte quærat, an ſit fur vel homicida. ſtulta eſſet quæſtio: cum nemo illud fateretur 6. de ſe? Reſpondeo ſi eſt ignotus bene poteſt ab eo quære an ſit liber, vel ſeruus. Ab alijs autem notis inter quos eſt conuerſatus, quæret de fama iſtius. Poteſt etiam iudex in genere quærere ſic dicendo ei, Es tu talis, vt poſſis eſſe teſtis? vt ff. de quæſt. l. 1. §. qui quæſtionem.

K ¶ Accuſat.] In accuſationibus ergo non præſumitur quis dignus niſi hoc probet 7. inf. ea. criminationes. Sicut & in oblatione Euchariſtiæ, vt de conſe. diſt. 2. tribus gradibus. Et in ordinibus. 24. diſt. quando. & in eleemoſyna 42. diſtin. quieſcamus. Item excommunicatus quis creditur propter periculum vitandum potius quã non: ita no. extra ut ext. de ſen. exc. per tuas. & c. cum deſideres. §. ſecũdæ de accuſ. cũ

a ¶ Actores.] Actor conſtituitur à nõ domino, & auctoritate iudicis, & ad præſentes lites tantum. inſti. de cura. §. vlt. ff. quod cuiuſque vniuer. item eorum. §. actor. & hoc ideo quia cum decreto fit: & decretum nõ extenditur ad futura. ff. de vſuris. l. 1. Sed procurator ſemper a vero Domino conſtituitur, & ab initio, & ad vnam litẽ, & ad plures, & ad præſentes, & ad futuras. ff. eo. l. 3. & C. de proc. neque Syndicus ab vniuerſitate & ad vnam, & ad plures cauſas conſtituitur præſentes, & futuras. & de auctoritate epiſcopi. C. de epiſt. & cler. omnes qui. §. & hoc nihilominus. Canon tamẽ omnes adminiſtratores eccleſiæ vocat procuratores. 1. q. 3. Saluator. ſecundum canones prælatus & ante lit. conteſt. & poſt procuratores conſtituit, vt extra de iuram. calum. c. cum cauſam.

b ¶ Sæpiſſimè.] ideſt, ter 1. 16. quæſt. ſeptima, omnes decimæ.

c ¶ Priuetur.] Hic videtur, ꝙ epiſcopus poſſit aliquem pro propria iniuria excommunicare, & punire, vt 4. d. & qui emendat. & 23. q. 4. Guliſarius. contra eſt 23. q. 5. inter querelas. & q. 5. de occidendis, vbi videtur, ꝙ iudex pro ſua iniuria non debet reum occidere cuius iudex eſt. Diſtingue, quia ſi iniuria tangit ſpecialiter prælatum, non poteſt excommunicare aliquem pro tali iniuria: ſi tangit eccleſiam, poteſt 2. Nam epiſcopus poteſt eſſe iudex in cauſa ſuæ eccleſiæ 3. ſicut procurator fiſci eſt iudex in cauſa fiſci, vt C. vbi cauſæ fiſcales. l. 1. ſic Imperator eſt iudex in cauſa fiſcali 4. ff. de his quæ in teſta. delen. l. proxime. & tamen res fiſci, Imperatoris dicitur. ff. ne quid in loco publi. l. 2. §. hoc interdictum.

Actor, & procurator & ſyndicus differunt. Idẽ Alex. de Imo. in l. ſci mus. §. & hęc quidem. C. de iure delib. & Dñicus in ca. ab eo. in fin. de app. in 6. Eps an poſſit aliquem pro propria iniuria excitare.

2 Sub. immodẽt. 23. q. 4. ſi iſqui. Arch.

3 Adde idẽ tenuiſſe Bar to. & Bal. in l. unica. C. ne quis ſua cã iud. Arc.

4 Arg. cõ. 16. q. 6. confuſudo. ſ prin. ubi de hoc.

Clericus depoſitus non ſemp eſt curiæ ſæculari tradendus.

5 Scilicet ꝙ tradit ſtatim curię. de hoc leg. & no. 3. q. 4. clericus Arch.

Teſtis eſt de ſua conuerſatione examinandus.

6 An aũt teneatur rũde re, uide Gu. de Suz. in l. teſtiũ. C. de teſ. & p Bal. in l. 2. §. qđ obſeruari. in ul. col. C. de iur. calũ. & aliquid per Bar. in l. fin. circa med. ff. de his quib. ut ĩd. ſed ꝓ opinione optimè facit quod no. gl. in l. q iuraſſe. §. ſi pater. ĩ uer. acquiſiſti. ff. de iureiur.

7 Scilicet ꝑ literas authenticas perſonarũ quæ ꝓ eis teſtimoniũ ferant, uel teſtimonio populi, ut no. in iſto c. criminationes, ſ in Innoc. q extra de accuſ. cũ qõni, ſic in impetratione ueniæ gratis tenetur impetrãs P. Arch.

probare

probare inſtituta morum ſuorum, & teſtimonium vitę honeſtioris, & animi probitatem, ideſt, ſe eſſe idoneũ, vt C. de his qui ve. ætа. impe. l. 2. aliàs circa notos potius præſumitur quis dignus, quàm indignus, vt extra de præſumptio. dudum.

rum vita eſt accuſabilis, & quorum fides, vita, & libertas neſcitur [a], non permittuntur maiores [b] natu accuſare. Neque viles perſonæ in eorum recipiantur accuſatione.

Mutatus eſt verborum ordo.

Item Sixtus Papa II. ad epiſcopos Hiſpaniæ, epiſt. 2.

¶ Abſque duobus, vel tribus teſtibus non recipiantur epiſcoporum accuſationes. Cap. XIX.

ij A Ccuſatio epiſcoporum non eſt facile [c] recipienda, dicente Domino: Non ſuſcipies vocem mendacij. Et Apoſtolus inquit aduerſus presbyterum, inſcriptionem nõ recipiendam abſq; duobus, vel tribus idoneis teſtibus. Si hæc de presbyteris, vel cæteris fidelibus ſunt præcauenda, quanto magis de epiſcopis?

Emd. 23. 1. Tim. 5.

Item ex concilio Aurelianenſi primo, c. 8.

¶ Pro ſola conuentione epiſcopi non ſubmoueatur aliquis à communione. Cap. XX.

S I quis ab epiſcopo ſuo, vel de eccleſia, vel de proprio iure aliquid crediderit repetendum, ſi nihil couicij [d]; aut criminationis obiecerit, eum pro ſola conuentione à communione eccleſiæ non liceat ſubmoueri.

Item Euariſtus Papa, epiſt. 2.

¶ Quare ſubditi prælatos ſuos reprehendere non poſſunt. Cap. XXI.

S Vnt nonnulli, qui præpoſitos ſuos peruersè reprehendunt, ſi vel parum ipſis moleſti ex titerint.

Ex his omnib. datur intelligi, quòd illi ab accuſatione remouentur, qui non affectione charitatis, ſed prauitate ſua actionis vitam eorum diffamare, & reprehendere quærunt. ¶ Quòd vero præmiſſis auctoritatibus criminoſi prohibeãtur ab accuſatione prælatorum, teſtatur Auguſtinus in lib. Soliloquiorum [e] ita dicens.

¶ Non omnes ſubditi, ſed criminoſi tantum prohibentur accuſare prælatos. Cap. XXII.

P Ræſumunt prælati non debere ſe reprehendi, vel accuſari [f], pro eo, quòd canones non eos paſſim conſtituũt accuſandos. Quod tamẽ negatur ſolis criminoſis [g], cum de reprehendendo [h] veritas ipſa conſtituat: [Si male locutus ſum, teſtimonium [i] perhibe de malo, &c.

Ioan. 18.

a ¶ Neſcit.] Per hoc patet cap. hoc loqui de ignotis.

b ¶ Maiores.] ideſt, clericos.

A Ccuſatio.] CASVS. Quæſitũ ẽ a Sixto Papa qualiter recipienda ſit accuſatio epiſcoporũ: Et reſpõdet dicens, ꝙ non eſt facilè recipiẽda ſine diſcuſſione accuſantium. Et hoc probatur auctoritate Domini dicentis, non eſſe accipiendam vocem mendacij. Et auctoritatate Pauli, qui dixit aduerſus presbyterum inſcriptionẽ non eſſe faciẽdã ſine duobus, vel tribus teſtibus: multo minus ergo contra epiſcopũ.

c ¶ Facile.] i. abſque inquiſitione.

ADDITIO. Scilicet accuſatorũ & teſtiũ. Hu. & Lau. & dic, inquiſitione, ſcilicet q̃ habetur ſup. c. prox. ſecundum Io. de Fã.

S I quis.] CASVS. Quidam cõuenit epiſcopum vel œconomum eccleſiæ in cauſa pecuniaria q̃ſitum fuit vtrum ꝑꝑ hoc a communione eccleſie ſit remouendus? Et reſpõdetur, quod non, ſi nil conuicij vel criminationis obiecit.

d ¶ Conuitij.] Non tamen ex hoc ſequitur, ꝙ propter cõuiciũ ipſum poſſit excõmunicare, vt 23. q. 4. inter querelas. vel, hic non fuit tantum epiſcopi cauſa, ſed eccleſiæ, vel propter hoc remouẽdus eſt à communione a metropolitano, ſed non ab epiſcopo. Vel dic, ſi conuicium redundat tantum in perſonam epiſcopi: quia dicit, tu es filius ruſtici, tunc non poteſt. ſed ſi dixit eum ſimoniacum: quia hoc redundat in eccleſiam, bene poteſt.

Eps excõicat ꝑꝑ cõuicium ſibi factum.

S Vnt nonnulli.] EX HIS OMNIBVS. Infert Grat. ex ſupradictis, quod illi remouẽtur ab accuſatione, qui mala intentione veniunt ad accuſandum, & non ex charitate, & quòd criminoſi ſimiliter remouentur. Et hoc probatur per ſequens cap.

e ¶ In libro ſoliloquiorum.] ideſt, pſalmorũ, i. ſolius ſpiritus ſancti eloquium: qa ſolo inſtinctu ſpiritus ſancti ibi locus eſt, de quo habetur de pœ. diſt. 2. quærendum.

Soliloquiũ eſt pſalmus.

P Ræſumunt prælati.] CASVS. Quidam prælati dicebant ſe nullo modo eſſe accuſandos, eo ꝙ canones ſtatuerunt eos non eſſe paſſim accuſandos. Sed Aug. dicit hoc eſſe intelligendum de criminoſis. Et hoc probat exemplo Domini eſſe verum, qui cum accuſaretur, dixit: Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo.

f ¶ Vel accuſari.] Argum. laicos poſſe accuſare clericos. inf. eo. clericos. & 24. diſt. illud. & C. de offi. rec. prouin. iuſtiſſimos. ſed corrigitur talium opinio ext. de teſti. de cætero.

g ¶ Criminoſis.] Scilicet clericis.

h ¶ Reprehendendo.] Supple, ſed non debent præſumere, cum de ſe, &c.

i ¶ Teſtimonium.] Cum debeat exemplificare de accuſatione, exemplificat de teſtimonio: quod ideo facit, quia qui admittitur ad vnum, admittitur & ad reliquũ. 4. q. 3. teſtes. Ioan.

Digitized by Google

Opponitur huic diſtinctioni, Ipſi ſacri canones diſtinguunt, in quo caſu paſtores ſint accuſandi a ſubditis dicẽtes: [*Oues paſtores ſuos non accuſent, nec reprehendant, niſi a fide exorbitauerint.*] *Ecce in quo caſu ſunt accuſandi a ſubditis, in alijs autem minime.*

3 *Huic oppoſitioni reſpõdetur ſic. Diſtinctio illa canonũ de criminoſis, & infamibus intelligitur. Oues enim criminoſæ, & infames paſtorẽ ſuum accuſare, vel reprehendere non poſſunt, niſi a fide exorbitauerit. Cæterum ſi a fide exorbitauerit: tanta eſt labes illius criminis, quod ad eius accuſationem, & ſerui aduerſus dominum, & quilibet criminoſi, & infames aduerſus quemlibet admittuntur.*

Vnde Dionyſius Papa ad Seuerum epiſcopum, epiſ. 2.

¶ Infames & hæretici homines bonæ famæ accuſare nõ poſſunt. Cap. XXIII.

¶ *In multis vetuſtis exemplaribus rubrica huius capitis ſic habet:* Infames accuſare poſſunt hæreticos *in alijs vero nonnullis*, Infames non poſſunt accuſare catholicos.

Inf. 3. q. 4. alieni.] in decretis. Iulij. c. 15. Anſ. l. 3. c. 65. Poly. l. 5. tit. 1.

ALieni erroris [b] ſocium, vel a ſui voluntarie propoſiti tramite recedentem [c], aut ſacris Patrum regulis & conſtitutionibus non obedientem [d] ſuſcipere nõ poſſumus [e], nec debemus; nec impetere recte credentes, vel ſanctorum Patrum ſanctionib. obtemperantes permittimus: quia infames omnes eſſe cenſemus, qui ſuam aut Chriſtianam præuaricantur legem, † aut Apoſtolicam, vel regularem libenter poſtponunt auctoritatem.

† Conc. tex. in auth. gazaros, C. de he. & inf. ea. cauſa, & q. c. beati.

Item ex concilio Toletano quarto, c. 63.

¶ Chriſtianos accuſare, vel in eos teſtificari non poſſunt, qui fidem acceptam deſeruerunt. Cap. XXIIII.

NOn poteſt erga homines eſſe fidelis, qui Deo extiterit infidus. Iudæi ergo, qui dudũ Chriſtiani effecti ſunt, & tunc Chriſti fidẽ præuaricati [f] ſunt, ad teſtimo-

OPPONITVR. CASVS. Dictum eſt ſup. in §. ex his omnibus, & c. præſumunt, quòd ſubditi criminoſi ſuos prælatos accuſare non poſſunt. Et ſic videtur, quòd illi qui non ſunt criminoſi, bene poſſunt accuſare. Sed opponitur huic diſt. illud c. oues, &c. vbi dicitur, ꝙ non admittuntur ſubditi, niſi a fide exorbitauerint prælati: & ita innuitur, ꝙ ex eo ſolo caſu admittãtur ſubditi. Sed Gratianus ſoluit dicens, quòd illud. c. intelligitur tantũ de criminoſis, & criminoſi, & infames, & ſerui contra quẽlibet admittuntur in hæreſi. Et hoc probat per ſequentia.

a ¶ Opponitur.] Dixerat in illo §. his auctoritatibus 1 ꝙ ſubditi criminoſi, ſiue clerici fuerint, ſiue laici, non admittantur ad accuſationem prælatorum, vnde colligitur a contrario ſenſu ꝙ alij admittantur. Huic diſtinctioni obijcit, & poſtea ſecundum ſuam opinionem ſoluit: quæ talis eſt, ꝙ laici nõ criminoſi poſſunt accuſare clericos. quod falſum eſt, vt extra de teſt. de cætero. niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequantur, & tunc non admittuntur ad teſtimonium.

1 Vel dic. Dictum eſt ſu. §. ex his oib. & c. p̃ſumũt ꝙ ſubditi criminoſi, &c. ſm B. Brix.

HVIC OPPOSITIONI.] Hæc eſt tertia pars huius q. in qua probatur, ꝙ in alijs nõ poſſunt accuſare prælatos ſuos, vel illi qui ad eundem gradum peruenire non poſſunt: & hoc probat per 6. c. Io. de Fant.

ALieni erroris.] CASVS. Dicitur in c. iſto, ꝙ hæretici, apoſtatæ, & ſchiſmatici non admittuntur ad accuſandum (vt Dionyſius dixit) contra recte credentes. & conſtitutionibus obtemperantes. Et inducitur hoc c. a contrario ſenſu, vt appparebit in §. ſeq. Et dicitur hic apoſtata, q̃a recedit a ꝓpoſito regulari vel clericali, vel a fide.

b ¶ Alieni erroris.] ex trib. locis iſtius c. argumẽtatur Gratianus a contrario ſenſu. ſeq. §.

c ¶ Recedentem.] id eſt, apoſtatam.

d ¶ Non obediẽtẽ.] ideſt, ſchiſmaticum. vt 19. d. nulli. & 25. q. 1. violatores.

e ¶ Non poſſumus.] arg. ꝙ iudex põt infamem repellere, licet reus ipſum recipiat 2. 45. diſt. licet 30. q. 5. iudicantem. C. de quæſ. ſeruos. in prin. 4. q. 3. parẽtes. Itẽ ar. ꝙ iudex examinabit accuſatores ſicut ordinandos, ut eos repellat. 24. diſ. quando. & Greg. p̃cipit Ioanni vt inq̃rat de perſona accuſatoris. ſup. ea. q. 1. ĩ primis, ſic 23. diſt. illud. & ĩ. ead. criminatiões, & p̃tor ſuæ dignitatis tuẽdę gratia indignos a poſtulatione remouet ff. d̃ poſtu. l. 1. in prĩc. & repellit militẽ, licet aduerſarius velit eum admittere, ff. d̃ proc. filiusfamilias §. milites, & quos p̃tor ꝓhibet, in totũ & omnino ꝓhibet etiam ſi aduerſarius conſentiat 3 vt ff. de poſtu. quos ꝓhibet, imò vbi aduerſario non competit exceptio, iudex ex officio ſuo excipiet, vt ex. de appella. cõſtitutis, & ff. de petit. her. l. vlt. Sed cõtra. nonne ſic videtur iudicare ſecundũ conſcientiã? & ſcis, quia nihil ex ingenio ſuo, & domeſticæ voluntatis motu facere debet, vt ĩ. c. prox. & 3. q. 7. iudicet? Reſpõdeo iudicat in hoc caſu ex his quæ percipit in exercitio cauſæ, quæ ante eum agitur. nam cum coram ſic videt infamem admitti, poteſt ipſum repellere: ſicut cum ſcit tempore appellationis elapſa eſſe, ſupplet de facto, C. d̃ temp. appel. l. 2. in fine, ſic 28. diſt. priuſquã. ſcilicet de facto, quod conſtat iudici tanquam iudici. extra de poſtu. bonæ.

Iudex parte non petente multa põt facere.

2 Sed cõtra. inf. ea. q. his ita. §. 3. verſ. rñdet. in fin. ibi dicã. Ar.

3 Adde ad hoc id q̃d ſe. & no. ext. de exce. c. exceptionẽ, & li. 6. eo. ti. c. pia Arch.

NOn poteſt.] CASVS. Quidam Iudæi facti ſunt Chriſtiani, & poſtea iterũ præuaricati ſũt in fide. quærebatur vtrum eſſent admittendi ad teſtimonium contra catholicos? Et reſpondetur quòd non, licet Chriſtianos eſſe ſe fateãtur: quia ſicut in fide ſuſpecti ſunt, ita in teſtimonio, nec poteſt apud bonos homines eſſe fide his qui Deo extitit infidelis.

f ¶ Præuaricati.] Ergo ſi nõ ſunt præuaricati, vr̃ ꝙ ſunt admit-

admittendi,nõ obſtante p̄cedenti delicto,ſicut & alius, qui fuerit in mortali 1 vt 3.q.1.diffinimus,quod quidã negant,cum nec ad ordines admittatur,qui quandoque fuit criminoſus.vt 25.diſ.primum.& 6.q.1.qui crimẽ. & ff.de ritu nup. palam,vbi dicitur, turpitudo licet in-

1 Ad hoc 32. q. 5. p̄ceptũ vbi de hoc.

ſocium,quos habes notatos,4.q.3.liberi.& C.de teſt.lib. quoniam. alias quilibet cuiuſcunque conditionis, & quantumcunque criminoſus viles,& criminoſus ab accuſatione,vel teſtimonio repellit, vnde etiam ſocius a ſua accuſatione,repellit ſocios viles,& criminoſos.ff. de accuſ.

nium dicendum admitti nõ debent,quãuis ſe eſſe Chriſtianos annuncient: quia ſicut in fide Chriſti ſuſpecti ſunt ita & in teſtimonio humano dubij habentur. Infirmari a ergo oportet eorum teſtimonium,qui in fide falſi docentur;nec eis eſt credendum,qui veritatis a ſe fidem abiecerunt. Iuo p.13.c.96.

Item Caius Papa Fœlici epiſcopo.

¶Hæretici, Iudæi, vel Pagani Chriſtianos accuſare non poſſunt. Cap. XXV. Anſ.l.3.c.46. Pann.l.4.c.63.

PAgani,vel hæretici,ſiue Iudæi non poſſunt Chriſtianos accuſare b,aut vocẽ c eis infamationis d inferre.

¶*Verba epiſtolæ ſunt*, Primo quidem ſcias paganos, & hæreticos non poſſe Chriſtianos accuſare,&c.

In hoc capite decernitur, ut hæretici non impetant rectè credentes. Vnde è cõtra intelligitur, quod hęretici ab hæreticis impeti poßunt. Item a tramite ſui propoſiti uoluntariè recedentes non poſſunt impetere ſeruantes limitem ſuę profeſſionis. Ex hoc datur intelligi, ꝙ recedentes a ſuo propoſito ſimiliter recedẽtes criminari poſſunt. Item non obedientes ſanctionibus ſanctorum Patrũ, non poßunt accuſare obtemperãtes ſacris cõſtitutionibus. In quo ſimiliter intelligitur, quòd inobedientibus inobedientes accuſare licet. Unde generaliter colligitur, quòd in accuſationes æqualitas e fidei, & conuerſationis inter accuſantem, & accuſatum ſemper conſideranda eſt, ut is qui accuſat, uel par, uel ſuperior inueniatur. Item nouellarum conſtitutionum; nouella 45. in fine. Apud Iulianum antecesſ.156.

¶Hæreticus hæreticum accuſare,& contra eum teſtificari poteſt. Cap. XXVI. Iuo p.16.c.131. Pan.l.5.c.28.

SI hæreticus f contra hære-

termittatur,non tamen deletur, ſic.ff. de fur.qui ea mente Ioan. Quid iuris ſit de hoc, dicitur extra de teſtib.teſtimoniũ. vbi corrigitur hoc.
a ¶Accuſare.]ſu.19. d.c.ſi.vel aliter arg. ꝙ non valet dictum teſtis,ſi poſtea detegitur eius infamia.

Pagani, & iudæi etiam in exceptis criminibus nõ ſint audiẽdi.

b PAgani.] ¶Accuſare.] Niſi ſuam iniuriam proſequantur,vt 4.q.6. omnibus: ſed hęretici nõ:quia excõicati ſunt ext.de hę.ver gen.& c. excõicam. Sed nunqd iſti,ſ.pagani,& Iudæi audiũtur ĩ exceptis criminibus? Dic ꝙ non. ſm H. ſic. ſed ꝙ iudæi poſſint, videtur extra de Iudæ. c.Iudæi,ſed decr.expreſſe cõtradicit,quæ dicit, ꝙ teſtis dẽt eſſe fidelis,vt extra de teſtib.licet 1.& ea rõne,quia ſunt in peccato mortali, & ſic nõ ſunt audiendi 2. ext.de teſti.ſuper e.

2 Idẽ tenet hic Ioan. de Fant. ad idẽ ext. eod. tit. teſtimoniũ, ff.eo.tit.quęſitũ. Sed contra hoc facit quod le. & dixi ſu.eo.§. huic oppoſitioni.Arch.

c ¶Aut vocẽ.] Oportet tamẽ clericos habere teſtimoniũ bonum ab his,qui foris ſunt inf.8.q.1.licet de conſe.d.1.iubemus.
d ¶Infamationis.] Vt ſe expurgare debeant.

IN HOC CAP. CASVS. Dictum eſt ſu.in c.alleri.ꝙ hęreticus non accuſat catholicũ:apoſtata non accuſat illum,qui nõ eſt apoſtata,nec ſchiſmaticus poteſt accuſare illum, qui non eſt ſchiſmaticus.concludit ergo Gratianus a contrario ſenſu, ꝙ hæretici admittuntur cõtra hæreticos,ſchiſmatici contra ſchiſmaticos,apoſtatæ contra apoſtatas, quia æqualitas fidei, & conuerſationis eſt ſeruanda inter accuſantem,& accuſatum. Et hoc inuenit ſequens capitulum,& alleg ãdo dicit,ꝙ ſufficit, ꝙ aliquis ſit bonus ad hoc, vt poſſit accuſare. Item hæreticus non admittitur, cum ſit excommunicatus, vt 11.q.3.cum excõicatio.

e ¶Æqualitas. Falſum dicit.ſufficit enim ꝙ accuſator ſit bonæ famæ,licet accuſatus ſit melioris, vt inf.ead.lator.Item in alijs falſum dicit,quia nec infamis infamẽ, nec criminoſus criminoſum accuſat, ut 16.q.1.qui crimen 3 niſi prius eum tolerat ſciens eum talem.extra de accuſatio.nulli. Sed poteſt dici hoc eſſe ſpeciale in epiſcopo, vt non poſſit remouere ab accuſatione illos quos prior tolerauit. Item fallit in arenario, qui poteſt accuſare arenarium,vt C.de inoff.teſt. in arenam. Item fallit in caſibus, in quibus ſocius criminis non repellit accuſ. hos accuſare,§.ſi ſeruus,& 3.q.4.c.pen.quod falſum eſt in exceptis criminibus,vt ſup.in prin.quæſtionis notaui.

Infamis infamem regulariter accuſare nõ põt.

3 Dic vt le. & no. ext.de accu.c.1. Ar.

SI hęreticus.] CASVS. In hoc capitulo tria dicuntur. Dicitur enim,ꝙ ſi hæreticus litiget contra hæreticũ inter ſe admittitur teſtis hæreticus: ſed ſi orthodoxus contra hæreticum litiget,teſtimonium hæretici pro orthodoxo valet. ſed ſi inter ſe litigent orthodoxi, teſtis hæreticus non admittitur.

f ¶Si hęreticus.] Hæc authentica eſt falſa, quia nũquã hęreticus admittitur ad accuſandum, vt inf.4.q.1.cap.1. forte loquitur de minoribus hęreticis, qui non peccant in pręcipuis articulis fidei, qui non admittuntur in iudicijs, ideſt de his, quę acta ſunt coram iudice: ſed in alijs contractibus propter inopiam probationum admittuntur, non tamen ſine tormentis,vt 4.q.3.§.in criminali ver.ſi res,& C.de hęre.l.vlt.Io.Sed certe ſecundum canones non admittitur hęreticus cum ſit excommunicatus,& debeat ſtatim occidi.ex.de hęret. excommunicamus.& c.pen.B.

Hæreticus nunquã accuſat.

a ¶Con-

ticum [a] litiget, liceat cuiuis eorũ hæreticum teſtem adducere. Sin autem orthodoxus cõtra hæreticum litiget; pro orthodoxo quidem etiam hæretici teſtimonium valeat:contra orthodoxum autem ſolius orthodoxi teſtimonium valeat.¶Orthodoxis autem litigantibus ad teſtimonium nulli hæretico pateat aditus.

Sed quæritur,[b] ſi flagitioſiſſimus Catholicus poſſit cõuenire hæreticum de alio crimine,quàm de hæreſi? Huic quæſtioni ita reſpondetur. In quo hæreticus inferior eſt, videlicet in regula fidei, in eo a malo catholico accuſari põt. In quo autẽ ſuperior fuerit, videlicet in conuerſatione vitæ,in eo a flagitioſiſſimo conueniri non põt. ¶ Item quod dicitur paſtores pro ſuis actibus magis ſunt tolerandi,quàm corripiendi, dupliciter intelligitur, uel quia criminoſis tolerandi ſunt, & non corrigendi: vnde ibi ſubinfertur,quia ſæpè pro meritis ſubditorum deprauatur vita rectorum. Quorum ergo merito (Deo permittente) vita rectorum deprauatur ab eis potius ſunt tolerandi, quam corrigendi. Vel quia ſunt quidam. qui ſæpè deſeruntur publicis documentis,& crimen,quod intẽdunt,probare non valent.

sup.c.non eſt à plebe. & c.accuſatio 1.

De quibus in homilia de pœnitentia,c.12. Auguſt.ait.

li.50.homil.ho.50. c.12.Beda. 2.Cor.4.

¶Quæ publicis documentis probari non poſſunt, toleranda ſunt. Cap. XXVII.

PLerumque [a] boni viri propterea ſufferunt aliorum peccata,& tacent; [c] quia ſæpè deſeruntur publicis documentis,quibus ea,quæ ipſi ſciunt,iudicibus [d] probare non poſſunt.

a ¶ Plerumque.] *In aliquot vetuſtis codicibus legitur, plerique quemadmodum & apud Bedam,& in originali,cuius tamen non ipſa prorſus verba hic referuntur.*

sup. eo.c.ſententia.

4 *De his* [e] *ẽt illud Anacleti intelligitur:[Sentẽtia Chã filij Noe,damnantur, qui ſuorũ doctorũ, uel põſitorum culpã produnt ſeu Cham qui patris pudenda nõ operuit, ſed magis deridenda mõſtrauit.] Hac enim auctoritate ſubditi nõ prohibentur ab accuſatione, ſed a proditione. Aliud eſt n.prodere,aliud accuſare. Prodit, qui nõ probãda defert,accuſat, qui reo præſente crimẽ iudici offert probaturus quod intẽdit †.Cham ſolus uidit pudenda patris,& ideo per eũ intelliguntur, qui cum ſoli ſint conſcij criminũ ſuorũ prælatorũ, atq; ideo accuſare nõ poſſunt;*

Gen.9.

† Concord. text. in l. libellorum ff. de accuſ. & de priu. delict.l.1. cum concor.

a ¶Contra hæreticum.] Argu.aliquid admitti pro aliquo quod non admittitur contra ſe.ſi 37.diſt. c. ſi quid viri.arg.contra 4.q.3.ſi quis teſtibus.Secundum eſt regulare,primum caſuale propter odium hæreſis.

SED QVÆRITVR. CASVS. Dictum eſt ſupra in §. oppoopponitur. in fi. ꝙ quilibet criminoſus põt hæreticum accuſare.modo incidentem quæſtionem mouet, an peſſimus catholicus poſſit accuſare hæreticum de alio crimine quàm de hæreſi?Hanc queſtionem ſoluit Gra.dicens, quod in quo hęreticus eſt inferior. ſcilicet in hęreſi, poteſt à flagitioſiſſimo catholico accuſari. In quo autem hęreticus eſt ſuperior, ſcilicet in conuerſatione vitę, non poteſt accuſari a flagitioſiſſimo catholico. Poſtea dicit, ꝙ illud quod dicitur in 1.c.huius queſtionis.& c.accuſatio, & alijs multis cap.ſ.ꝙ paſtores ſunt potius tolerandi quàm corripiendi a ſubditis.intelligitur de criminoſis, vel etiam de bonis, qui crimina probare non poſſunt, & ad hoc inducit ſeq.cap.

b ¶ Sed quæritur. Hanc ſoluit Vrbanus 12.q.1.ſcimus. vel aliter reſpicit illud quod dicitur.ſ.ca.6.opponitur. & mouet incidentẽ quæſtionem,& diuiditur i duas partes.

c ¶ Paſtores.]In pri. q.quæ tñ non ſunt verba illius c. ſed ſẽſus eſt eius.

PLerumque.]CASVS. Dicit hic Aug.ꝙ boni viri qñque ſciunt occulta peccata aliorũ. & tamen tacent.quia ꝓbare non poſſunt ea iudicibus,vnde non imputatur eis.

c ¶ Et tacent.]Dicat tñ ei,qui põt prodeſſe,& non obeſſe.22. q.5.hoc vr.ſed in publico nõ dẽt dicere, vt 6.q. 1. ſi oia. hęc ergo taciturnitas nõ obſtat ei, qui nõ põt probare.Itẽ non nocet ei, qui nõ poteſt impedire,vt ff.de cõtrah.emp.l. rẽ alienam,vel etiam erubeſcit loqui,vt ff.de fur.l.pe.Itẽ nec nocet ei, qui ſcit ſuum ius durare.ff.q.mo.pig. vel hyp. ſol. ſicut. §.non vr. aliàs ſemper obſtat taciturnitas,vt extra de his quę ſi.a pręla. c. 2.& 54.d. ſi ſeruus.

Taciturnitas qñq; nõ obſtat.

d ¶ Iudicibus.]Iudici ergo facienda eſt probatio [2]. non aduerſario,ut 4.q.3.§. item in criminali. verſ.ſępè.& C. de cond.ob turp.cau.l. 1. arg.contra.1.q.1. ſi quis epiſcopus.

2 Ad idem ext. de ꝓba. ex literis. §. 1. ver. quib. & de elect. ſcriptum. §. verum. in prin. Arch.

DE HIS Hæc eſt iiij. pars hui⁹ qõ in qua probat, ꝙ ſubditi ſecretè,& pacificè poſſunt ſuos prælatos redarguere. non autem palã, niſi peccaſſent in publico: & ita oẽs auctoritates quas inducit,debẽt intelligi. & hoc ꝓbat per iiij. exempla, & per x.aucto.ſanctorum patrum.Io.de Fan.

CASVS. Qui ſoli ſciunt,tamẽ accuſant,& infamant,intelligitur (vt dicit Grat.) quod dicitur ſ.c.ſententia.de Cham,qui pudenda patris non operuit: ſed ridẽda moſtrauit.ſed hac auctoritate non prohibentur ſubditi ab accuſatione,ſed a proditione, ſicut fecit Cham, per quẽ intelliguntur illi,qui ſoli ſciunt:alios tamen infamant.

e ¶ De his.] Qui accuſant prelatos de crimine quod non poſſunt probare.

f ¶Anacleti.] Supra ea.c.ſententia.

ITEM

ITEM OBIICITVR. CASVS. Opponitur adhuc. ſ. ꝙ ſubditi ēt religioſi ꝑlatos ſuos accuſare nō pñt. Et hoc ꝓbatur quatuor obiectionibus. Prima eſt d̄ Maria ſorore Aarō. quę lepra ꝑcuſſa eſt, q̄a murmurauit ī Moyſem, q̄ a duxerat Aethiopiſſam ī vxorē. Secūda obiectio eſt de Dauid, qui cum fugeret a facie Saulis, & latitaret in ſpelunca, abſcidit oram chlamydis Saulis purgātis uentrē: De quo idē Dauid ſeipſū poſtea repꝛhēdit. Tertia eſt de Oza, q cū arca Domini reduceretur de Gabaa in Hieruſalē, & bobus recalcitrantibus inclinaretur, manū appoſuit. Quarta eſt ꝙ infames efficiunt qui accuſant prælatos ſuos: & ideo accuſare non pñt. Has obiectiones ſoluit, & dat cuilibet obiectioni ſuā ſolutionē Grat. cōcludēdo, ꝙ propter hoc non remouentur ſubditi ab accuſatione prælatorū. Et primo tollit quod dictū eſt d̄ arca, & innuit ꝙ per Mariā, Dauid & Ozam, & per eos qui reputabantur infames, intelligūtur illi, qui bonam fidē, & bona facta ſuorū prælatorū reprehendunt, bonitatem eorum offuſcare volētes. Sed malos pręlatos bene poſſunt accuſare: quod probat ſequēti capitulo, q̄a mali prælati non ſunt prælati.

a ¶ In Exodo.] Melius in lib. Num. 50. d. §. econtra.

b ¶ Percuſſus.] Quia ea nocte non ſe ab vxoris amplexu abſtinuerat.

c ¶ His ita.] Incipit rñdere his trib. obiectionibus, & primo reſpondet vltimæ.

d ¶ Altiora doceret.] Arg. ꝙ magiſter debet docere in alto.

e ¶ Hos etiā.] .ſ. ſpirituales prædicatores.

a ¶ Pec-

vitam tamen eorū infamando alijs ridendam offerunt. ¶ *Item obijcitur, ꝙ ſubditi etiam religioſi prælatos ſuos accuſare non poſſunt. Legitur enim in Exodo* [a], *q̄d Maria ſoror Aaron, quæ prima poſt tranſitum maris rubri ſumpto tympano hymnum cantare meruit, poſtea murmurans in Moyſem, eo quod Aethiopiſſam duxerat in vxorem, a Domino lepra percuſſa eſt.* ¶ *Item in lib. Regum legitur, quod cum Dauid fugeret a facie Saul, latuit in ſpelunca, in quam cū Saul diuertiſſet ad purgandum ventrem, Dauid præcidit orā chlamydis eius; quod ſe feciſſe poſtea grauiter doluit, & vehementer pœnituit. Saul a Domino erat reprobatus, & ex inuidia Dauid perſequebatur, vt eū morti traderet. Dauid erat vir humilis, & mitis Sauli a Domino ſubſtitutus per Samuelem vnctus in regē: ſed tamen, quia præcidit orā chlamydis Sauli grauiter fleuit, cum a Saule ſola adminiſtratione vnctionis ſuperaretur. Vnde datur intelligi, quod ſubditi, quāuis religioſi ſint, prælatos ſuos criminoſos accuſare non poſſunt. Nam per Saulem, qui ventrem purgabat, prælati intelliguntur, qui malitiā ſuam corde conceptam in opus producunt.* ¶ *Item legitur in lib. Regum, ꝙ cum arca Domini reduceretur de Gabaa in Hieruſalem, bobus recalcitrantibus arca inclinata eſt: cui dum Oza leuita manū adhiberet, vt eā erigeret, a Domino percuſſus* [b] *interit. Per arcam prælati intelliguntur, per Ozam ſubdditi, per inclinationē arcæ caſus intelligitur prælatorū, per illum, qui manum adhibuit, intelliguntur reprehendentes, uel accuſantes vitam doctorū, qui a Domino percuſſi intereunt.* ¶ *His ita* [c] *reſpondetur. Verum eſt per arcā ſignificari prælatos, & per Ozam ſubditos. Illud vero falſum eſt, ꝙ per inclinationem arcæ caſus ſignificetur prælatorum.* ¶ *Aliud eſt enim inclinari, vel deſcendere; aliud cadere. Legitur enim quod Saluator noſter ſe inclinauerit, ſicut quando digito ſcribebat in terra; & de montibus frequenter deſcenderit, in quos aſcēdebat, vel ut pernoctaret in oratione, vel ut diſcipulos in monte altiora doceret* [d] *præcepta, uel ut turbas fugiēs, ex altitudine montis eas reſpiceret, & libere poſſet docere. Inclinato vel deſcenſio humilitatem ſignificat qua ſpūales nonnunquam carnalibus condeſcendunt, & eorum infirmitati cōpatiūtur, iuxta illud Apoſtoli: [Quis infirmatur, & ego non infirmor?] Hos etiam* [e] *ſignificauerunt Angeli, quos Iacob vidit in ſcaala deſcendentes. De his etiam per Prophetam dicitur, [Inclinauit cœlos, & deſcendit.] Per arcam ergo inclinatam intelliguntur prælati, qui ſubditorum culpam miſericorditer portant, & eorum infirmitati humiliter compatiuntur. Vnde bene dicitur, quod bobus recalcitrantibus arca inclinata eſt. Boues quippe recalcitrantes ſubditos ſignificant ſuis doctoribus non obedientes; quibus dum prælati compatiuntur, quaſi bobus recalcitrātibus arca inclinatur. Leuita, qui manum adhibuit, ſignificat illos, qui miſericordiæ compaſſionem in prælatis ſuis reprehendunt, eoſque in ſeueritatis amaritudinem erigere nolunt. Vnde bene Leuita iſte Oza dicitur: Oza quippe robuſtus*

Exod. 15. Num. 12. 1. Reg. 24. 2. Reg. 16. Gloſ. ordinaria. 1. Reg. 24. 2. Reg. 6. Ioan. 8. 2. Cor. 11. Gen. 28. Pſal. 17.

Digitized by Google

Iac.1.

dicitur. Illi enim robuſti dicuntur, qui cum de ſua iuſtitia præſumunt, miſericordiam peccantibus negandam putant, & impendentes reprehendunt. Vnde a Domino percuſſi intereunt: quia iudicium ſine miſericordia erit illis, qui nollunt facere miſericordiam delinquentibus:

Eccl.7.

Cui per Salomonem dicitur: (Noli eſſe nimis iuſtus quia eſt nimis iuſtus, qui perit in iuſtitia ſua.) Sic & illud Moyſi intelligitur. Per Moyſem.n. prælati intelliguntur, per Aetiopiſſam peccatores deſignantur. Moyſes Aethiopiſſam vxorem ducit: cum quilibet prædicator peccatorem [a] *ſibi copulat: vt ex eo ſobolem bonorum operum Deo gignere valeat. Hanc copulam dum Maria, ideſt ſubditi reprehendunt, lepra peccati inficiuntur. Vel per Mariam ſynagoga intelligitur quæ in Moyſem: ideſt in Chriſtum murmurauit, quia Aethiopiſſam ideſt eccleſiam de gentibus ſibi copulauit: quos lepra perfidiæ, & erroris ſordidos fecit. Non ergo his auctoritatibus ſubditi prohibentur ab accuſatione ſuorum prælatorum: ſed monentur, ne reprehendat miſericordem compaſſionem eorum. ¶ Item* [b] *per ſaulem prælati intelliguntur, & per Dauid* [c] *ſubditi. Saul* [d] *purgans ventrem eos ſignificat: qui malitiam corde conceptam foras in opus producunt. Sed in præciſione chlamydis non ſignificatur* α *niſi reprehenſio peccati. Per chlamydem enim regni poteſtas intelligitur. Hanc præcidit, qui prælatum ſententia damnationis ferit: quod nulli ſubditorum licet. Facta, enim paſtoris, oris gladio, ideſt ſententia damnationis a ſubditis ferienda non ſunt. Hinc eſt, q; Hieronymus ait ſuper Marcum de Pontifice, qui ſcidit veſtimenta ſua, Sciſſio veſtis ſciſſionem ſignificat ſacerdotij, quod in proximo erat ſcindendū, & auferendum Iudæis. Vel per Dauid ſignificantur, qui nequitiam ſuorum prælatorum videntes, maiora eorum peccata cōtemnunt, minima vero, & leuia, quaſi extremam oram chlamydis præcidentes reprehendere, & lacerare ſatagunt. Vel quia Saul ſolus* [e] *diuertit in ſpeluncam, in qua Dauid ſolus* β *latebat. ¶ Item ſuper hoc poteſt intelligi, quod de Cham dictum eſt, qui ſolus vidit pudenda patris, quæ non cooperuit, ſed ridenda monſtrauit. Hac itaque auctoritate non inhibetur ſubditis accuſare prælatos, ſi accuſabiles fuerint. Item probatur, quod ſubditi prælatos ſuos accuſare non poſſunt, etiam ſi religioſi fuerint. Infames enim ſunt eo ipſo, quod ſuorum doctorum uitam reprehendere conantur. Infames enim fiunt (vt canonum tradit auctoritas) omnes, qui in Patres armantur, & qui doctorum ſuorum vitam reprehendunt, vel accuſant. Nullus autem infamis in accuſatione prælatorum eſt audiendus, niſi forte a fide exorbitauerit, vt ſupra dictum eſt. Cum ergo ſubditi eo ipſo, quod in accuſationem prælatorum proſiliunt, infames efficiantur, infamibus autem copia accuſandi denegetur: patet, quod ſubditi prælatos ſuos accuſare non poſſunt. ¶ His ita reſpondetur* [f]*: non omnes prælati pro prælatis habentur. Nomen enim non facit epiſcopum, ſed vita.*

Gregorius in paſto. p.3.c.5.

Nicolaus in epiſt.7. ad Michaelem.

ſup.c.oues.

ad d.14.

ſententia.

α ¶Non ſignificatur.] *In aliquot vetuſtis exemplaribus legitur*, non ſignificatur reprehenſio peccati: *in alijs vero nonnullis*, ſignificatur reprehenſio peccati.

β ¶Dauid ſolus.] *Primo regum, ca. 24. legitur.* Porro Dauid, & viri eius in interiore parte ſpeluncæ latebant.

Vnde Gregorius Ianuario epiſcopo ſcribit lib.7. indict. 2. epiſt.1.

¶Quem ætas, non vita ſeniorem facit, grauiter eſt increpandus. Cap. XXVIII.

Ioan. diaconus lib. 3.num.32.

PAu-

a ¶Peccatorem.] In hoc tamen non peccauit, qa adhuc non erat prohibitum & nec hodie eſt ſi ſub hac conditione ducitur vt fiat fidelis 28. q. prima, non oportet Ioan.

Argu. ad hoc 33. q. 4. obijciuntur, &c. dixit, vel dic ſm Hu. q; fecit inſtructu ſpiritusſan. ar. 25. q. 1. §. hac itaq; Io.

b ¶Item.] Ad hoc ſimiliter tripliciter reſpondet, & vltimo male.

ADDITIO. Et eſt hic reſponſio ad ſecundam obiectionē. Arch.

c ¶Per Dauid.] Secunda ſolutio.

d ¶Saul.] Tertia reſponſio.

e ¶Solus.] Et tamē cum ſocijs ſuis.

f ¶Reſpondetur.] Quibus dicitur, q; ſubditi non poſſunt accuſare prælatos.

PAulus.] CASVS. Ianuarius Epiſcopus

lus [a] dicit: [Seniorem ne increpaueris.] Sed hæc eius regula [b] in eo † ſeruanda [c] eſt, cum culpa ſenioris exemplo ſuo non trahit ad iteritum corda iuniorum. Vbi autem ſenior iuuenibus exemplum ad interitum præbet, ibi diſtricta in crepatione feriendus eſt. Nã ſcriptum eſt [d]: [Laqueus [e] iuuenum omnes vos.] & rurſus Propheta dicit: [Maledictus puer α [f] centum annorum.]

1. Tim. 5.
† al. tunc.
Eſa. 42.
Eſa. 65.

α ¶Maledictus puer.] *In codicibus B. Gregorij partim iſto ferè modo legitur, partim vero,* & peccator centũ annorum maledictus eſt, *quemadmodum & apud Ioan. diaconum, & in vulgata, niſi quod hæc habet nõ,* eſt, *ſed,* erit, *Septuaginta autem, vt eſt apud B. Hieronymum, habuerunt*, & qui moritur peccator centenarius, maledictus erit.

Item Hieronymus ad Heliodorum, epiſt. 1. de laude vitæ ſolitariæ.

¶Dignitas non facit epiſcopum, ſed vita.
Cap. XXIX.

NOn omnes epiſcopi ſunt epiſcopi [g]. Attẽdis Petrũ: ſed, & Iudam conſidera. Stephanum ſuſpicis: ſed & Nicolaum [h] reſpice. *& infra.* ¶Non facit eccleſiaſtica dignitas Chriſtianum. Cornelius [i] Centurio adhuc ethnicus [k] dono ſancti ſpiritus mundatur; presbyteros Daniel puer iudicat. *& infra.* ¶Non eſt facile ſtare loco Pauli, tenere gradum Petri, iam cum Chriſto regnantium, *& infra.* ¶Infatuatum ſal [m] ad nihilum prodeſt, niſi vt proijciatur [n] foras, & a porcis [o] conculcetur.

Act. 10.
Dan. 13.
ſu. d. 40. non eſt facile.
Luc. 14.

Item Auguſtinus tractatu ſexto in c. 1. Ioan.

¶Non epiſcopi nomen, ſed vita reuerentiam meretur. Cap. XXX.

NOn omnis, qui dicit, pax vobiſcum, quaſi columba eſt audiendus, *& infra.* ¶Corui [p] de morte paſcuntur. Hoc columba non habet: de frugibus terræ viuit, innocens eius victus eſt.

Et ibi gloſ. ord.

Item Beda ad c. 2. epiſtolæ 2. Petri.

¶Docti ab indoctis, clerici a laicis, quandoque merito reprehenduntur. Cap. XXXI.

SEcuti ſunt [q] viam Balaam [r] & Bo-

2. Pet. 2.
Num. 22.

ſcopus die Dominica ante Miſſam, & etiam poſt, exarauit meſſem cuiuſdam laici violenter. de quo reprehendit eum Papa. Ille autem dicebat ſe nõ eſſe arguendum. Et hoc probat auctoritate Pauli, qui dicit, Seniorem ne increpaueris: ſed Gregor. reſpondet & dicit hoc eſſe ſeruandum, cum ſeniores boni ſunt, ſed cũ ſuo exẽplo iuuenes corrumpũtur, increpandi ſunt ſeniores: & hoc probat duab. auctoritatib.

a ¶Paulus.] Scilicet in epiſto. 1. ad Timoth. 5.

b ¶Regula.] Arg. ꝙ poſſumus interpretari, & arctare generalia verba Apoſtoli 1 vt 33. q. quos Deus coniunxit 32. qõ. 5. hoc videtur, & ff. de in ius vo. l. quamuis & ff. de teſti. qualitum.

c ¶Seruanda.] Exempla enim prælatorũ & ſenũ facilius corrumpũt, & ideo magis ſunt punienda, vt 11. q. 3. præcipue. & 85. diſt. tanta 2.

d ¶Scriptum.] Scilicet in Eſaia.

e ¶Laqueus.] Scilicet malo exemplo.

f ¶Puer 3.] Canon p p malitiam aliquorum fingit aliquid eſſe quod non eſt, & ecõuerſo. 40. d. multi ſacerdotes.

NOn omnes epiſcopi.] CASVS. Heliodorus queſiuit a Hieronymo, an p̃lati eſſent accuſandi & eijciẽdi. Et rñdet ꝙ boni, vt Petrus & Stephanus non ſunt accuſandi, ſed honorandi: mali vero sũt accuſandi, & proijciendi ſicut ſal infatuatum, vt Iudas & Nicolaus. nec ꝓdeſt eccleſiaſtica dignitas in hoc. Et probatur exemplo Centurionis & Danielis.

g ¶Non omnes epiſcopi ſunt epiſcopi.] ideſt, non omnes epiſcopi voce, ſunt epiſcopi re.

h ¶Nicolaum.] Qui fuit vnus de ſeptem diaconis, quos Apoſtoli inſtituerunt, qui fuit reprobus 4.

i ¶Cornelius.] Qui primus ex gentibus nomen Ieſu Chriſti eſt ſecutus. 26. d. deinde.

K ¶Ethnicus.] ideſt gentilis.

l ¶Presbyteros.] Qui condemnauerunt Suſannam. inf. ead. §. item cum Balaam.

m ¶Infatuatum ſal.] ideſt, ſtulti prælati, inſipidi in prędicando, fatui in delinquendo.

n ¶Proijciatur.] i. deponatur.

o ¶Et a porcis.] ideſt, dęmonibus, qui dominantur malis prælatis quaſi pecori ſuo. 24. q. 1. §. his auctoritatib.

NOn omnes.] CASVS. Dicitur hic, quòd per columbas bonus prælatus intelligitur, qui eſt audiẽdus. Per coruum autem malus prælatus intelligitur, qui eſt repellendus.

p ¶Corui.] Coruo æquiparatur malus prælatus, vel presbyter in nigredine vitiorum, & in raucedine vocis, & in voracitate, ſcilicet mortuorum 5 oblationum, & in fœtore ſpiritus, & garrulitate, & furto. 23. q. 4. tres perſonas Io. de Fant.

SEcuti.] CASVS. Beda ponit in hoc cap. verba Petri in epiſtola canonica, & exponit ea. intendens probare, ꝙ prælati poſſunt accuſari a ſuis ſubditis etiam laicis: quia Balaam malus propheta redargutus fuit ab Aſina, quam equitabat. Mali prælati comparantur Balaam, & fontibus ſine aqua, & nebulis tenebroſis. Per aſinam vero etiam ſubditi laici intelliguntur.

q ¶Secuti ſunt.] Prælati, & doctores mali.

r ¶Balaam.] Supple vementis.

---

1 Arg. cõtra ſu. ea. q. conſuluiſti 31. q. 1. ꝙ ſi dormierit.

Prælatorum exempla mala alios corrumpunt.

2 Et gñaliter quicũq; publice peccat exemplũ peccandi cuilibet tribuit & in totam eccleſiã delinquit. 16. q. 2. ſed illud. ſecundũ L. & Hu.

3 Dic quòd puerilis ętas durat vſque ad pubertatẽ. vt l. pueri. cũ glo. ff. de ver. ſign.

4 Et dicũt ꝙ iſte fuit machometus quem colũt pagani Hu. & de hoc hr̃ inf. 24. q. 3. quidã. ver. Nicolaitæ. ſm L. q aſſerit, ꝙ iſte fuit machometus.

Demones malis prælatis dñantur.

Presbyter malus coruo æquiparatur.

5 Quia ipſi oblationes ſibi vſurpant, & rapiant, quia ad hoc prædicãt, vt viuãt ſm H.

a ¶Et

a ¶ Et Boſor.] Verba ſunt Petri, vſque ad ver. plerumque, vbi Beda exponens verba Petri in canonica dicit, ꝙ hæretici a gentib. reprehenſi comparantur Balaam correpto ab aſina, comparantur etiam, & mali prælati reprehenſi a laicis.

b ¶ Redarguantur.]Non dicit accuſentur, vnde non poteſt hic ſumi arg. ꝙ laici poſſint accuſare clericos, vt ſu. 21. diſt. nolite, in fi. contra. Soluit ibi, quòd triplex eſt reprehenſio: quod ibi vide.

c ¶ Fontes.]Verba Petri.

corre-ſor [a], qui mercedem iniquitatis amauit: correctionem verò habuit ſuæ veſaniæ. Subiugale mutũ in hominis † voce loquens prohibuit prophetæ inſipientiam. Plerumq; hæretici tam ſtulta dogmata, tam execranda proferunt ſacramenta, vt etiam hebetum ſenſus, & paganorum, & qui ratione diuinæ agnitionis omnimodis carent, illorũ deteſtetur inſaniam, & illorum diſtorta, & Deo contraria itinera ſanius ſapiendo redarguant. Et (quod peius, quia frequentius eſt) nonnunquam multi catholicorum in tãtum mercedem amant iniquitatis, vt etiam docti ab indoctis, a laicis clerici merito redarguantur † [b]: qui iure cõparantur prophetæ, qui verbis aſinæ contra naturam loquentis corripitur; nec tamen a propoſito praui itineris retardatur. Quibus etiam aptiſſime nomen congruit ciuitatis; de qua Balaam veniſſe perhibetur. Boſor namq; carneus, ſiue in tribulatione α interpretatur. Neque enim alia maior † cauſa luxurioſis exiſtit, verbũ veritatis amore pecuniæ, vel deſiderio rerum temporalium adulterare quam, quòd carnis ſe concupiſcentiæ mancipauerunt. *& infra.* ¶ Sed. & nomen ipſius Balaam, qui vanus populus, ſiue præcipitans eos interpretatur, talibus conuenit. Qui enim agnitã veritatis viam ſpõte ipſi deſerunt: quid niſi vanus ſunt populus? Quid, niſi in præcipitium ſuos mergunt auditores, quibus non ſalutaria, quæ corrigant, ſed quæ illos delectant, erronea prædicant? de quib. bene ſubditur: Hi ſunt fontes [c] ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſeruatur.]

† al. multa hominis.

† al. lacerentur.

Ibidem.

† al. magis.

α ¶ Tribulatione.]*Sequebatur,* poſitus, *quæ dictio ſublata eſt, quia neque apud Bedam, neq; apud Hieronymum in nominum hebraicorum interpretatione habetur.*

sup. c. non oẽs. & c. non omnis.

Quia ergo [d] non omnes epiſcopi ſunt epiſcopi, presbyteri a Daniele puero iudicantur, ſal infatuatum a porcis cõculcatur, & qui dicit, Pax vobiſcum plerumque non columba, ſed coruus reputatur: patet quòd non ſemper pro officio, atque † auctoritate perſona ab accuſatione eſt ceſſandum, immo contra prauos eſt agendum, cum omnis perſona criminaliter peccãs alteretur [e], & (vt ita dicã [f]) legibus capite minor cenſeatur. Qui enim facit peccatum; ſeruus eſt peccati tam in pœna, quam in culpa.

† al. vel.

Ioan.

Vnde Auguſtinus ait.

¶ Qui ſuſceptum officium non adminiſtrat, non eſt epiſcopus, ſed canis impudicus. Cap. XXXII.

Burc. l. 1. c. 203. Iuo p. 5. c. 317.

QVi nec regiminis in ſe rationem habuit, nec ſua delicta deterſit, nec filiorum crimen [g] correxit; canis impudicus dicendus eſt magis, quam epiſcopus.

¶ *Caput hoc apud B. Auguſtinum, ex quo citatur, non eſt inuentum, Burchardus, & Iuo citant ex Gregorio, & eadem fere verba ipſe quoque Gratianus ſupra d. 83. ſubnectit capiti,* Nemo quippe, *quod eſt Gregorij. Simile quiddam Burchardus l. 3. ca. 13. & Iuo p. 5. ca. 67. afferunt ex origine.*

Quibus ergo Hieronymus [h], Auguſtinus, Gregorius

QVI. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradictis c. ꝙ mali prælati poſſunt accuſari a ſubditis, nõ excuſãte eos officio vel auctoritate, quia criminaliter peccãs alterat, & capite minuitur: quod probat ſequenti c.

d ¶ Quia ergo.] Infert ex his trib. c. ꝙ mali prælati cũ criminaliter peccant, poſsũt a ſubditis accuſari, & ad hoc inducit cap. ſequentia.

d ¶ Alteretur.]ideſt, in alterius ſtatũ cõmutetur, tranſit enĩ de familia Dei ad familiam diaboli. 24. q. 3. ſi quis nõ recto

f ¶ Vt ita dicam.]Videtur etiam, ꝙ infamis capite minuat. ff. de va. & extraor. cogni. cognitionum §. exiſtimatio.

QVi nec.]CASVS. Dicit Aug. ꝙ q nec ſua delicta nec filiorũ corrigit, non eſt dicendus epũs, ſed canis impudicus.

g ¶ Crimen.] Talis enĩ ad accuſationẽ, vel ad teſtimonium non admittitur, vt 37. diſt. legãt. inf. 6. q. 1. qui crimen.

QVIBVS ERGO. CASVS. Concludit Gratian. ex ſupradictis, & dicit, ꝙ cum mali prælati admittunt nomẽ epiſcopi ſenioris, & colũbæ, merito poterũt à ſubditis accuſari, & aduocari. Infames ergo sũt q bonos accuſãt qui vero malos, laudabiles fiunt. In fi. §. exponit, quod di ſu. c. maiorum. Et dt ꝙ minor ibi intelligit non dignitate, ſed vita. Et hoc clare in ſeq. c. pbaẽ.

h ¶ Hieronymus.]ſ. in tribus proxi. cap.

Digitized by Google

auferunt nomen columbæ, epiſcopi, ſenioris; nonne, & priuilegium eſt auferendum dignitatis, vt poſſint a ſubditis reprehendi? Vnde ſcriptura diſſimulans[a] priuilegiũ prauæ ſenectutis, ait: (Maledictus.) Non ſenior ſed (puer centum annorum.) Apparet ergo, quòd hi ex accuſatione prælatorum infames fiunt, qui eorum vitam reprehendere & lacerare conantur, qui locum ſui regiminis non nomine tantum, ſed vita, & morib. tenent. Alij aũt potius laudabiles fiunt ex accuſatione prelatorum ſuorum, quam infames. Item, quod dicitur: Maiorum quiſpiam minorum accuſationib. non impetatur,) minores intelligendi ſunt non dignitate, ſed vita. ſu.ea. Paulus. Eſa.65. ſup.ea.c. maiorum.

Vnde Hyerony. ait de Paulo ſuper epiſtolam ad Gal.

¶ Maiores & minores non dignitate, ſed vita intelligi oportet. Cap. XXXIII.

PAulus Petrum reprehendit: quod non auderet, niſi ſe non imparem [b] ſciret [c].

¶ *Caput hoc, quod citatur in pleriſque exemplaribus ex B. Hieronymo, & in aliquot ex B. Auguſtino, in neutris libris inuentum eſt: ſed in gloſſa ordinaria ad ea verba ipſius epiſtolæ ad Galatas,* in faciem eius reſtiti *additur hæc interlinearis explanatio,* quod non auderet, niſi ſe nõ imparem ſentiret. *Et in commentarijs B. Ambroſij in illum eundem locum hæc leguntur.* Nam quis eorum auderet Petro primo Apoſtolo, cui claues regni cœlorum Dominus dedit, reſiſtere, niſi alius talis, qui fiducia electionis ſuæ ſciens ſe non imparem, conſtanter improbaret, quod ille ſine conſilio fecerat? Gal.2.

Hoc non de officio [d] eccleſiaſticæ dignitatis, ſed puritate vitæ, & ſanctitate conuerſationis intelligitur: ſolus enim Petrus inter Apoſtolos primatum gerebat.

Hinc Auguſtin. ait ad Hieronymũ ep.19. prope finẽ.

¶ Non epiſcopi nomen, ſed vita maiorem facit. Cap. XXXIIII.

QVanquam ſecundum honorum vocabula [e], quæ iam eccleſiæ vſus obtinuit, epiſcopus maior presbyterio ſit; tamen Auguſtinus [f] in multis rebus Hieronymo minor eſt.

Idem lib.2. de baptiſmo contra Donatiſtas, c.1.

¶ Epiſcopi licet pares ſint meritis, gradu tamen differunt dignitatis. Cap. XXXV.

PVto, quòd ſine vlla ſui contumelia Cyprianus epiſcopus Petro Apoſtolo comparatur, quantum attinet ad martyrii coronam. Cæterũ magis vereri debeo, ne in Petrum contumelioſus exiſtã [g]. Quis enim neſcit illũ Apoſtolatus principatum cuilibet [h] epiſcopatui præferendũ? Sed etſi diſtat cathedrarũ gratia, vna tamen eſt martyrum gloria. *Item infra.* ¶ Cũ Petrus a Paulo poſteriore corri- Ivo.p.5.c.24.

Nomen auffertur a malitia.

a ¶ Diſſimulans.] Auffertur enim alicui nomen pp ſuã malitiam. 33.q.2. admonere ſup.10.diſt. ſecundum, & 1.q.4.§. item peccato, ſup. ead. q.1. ſcelus.

PAulus.] CASVS. Iſtius c. planus eſt. Et inducuntur 5.c. ad probandum, ꝙ licet aliquis ſit in minori dignitate alio, maior tamen eſt eo vita & ſanctitate.

b ¶ Imparem.] Meritis: non tñ adminiſtratione d.80. i illis

c ¶ Sciret.] Ex hoc patet, ꝙ aliquis ſcit ſe habere charitatẽ per reuelationem. Paulus alibi dicit: Scio ꝙ neque mors, neque vita, neque aliud me poterit ſeparare à charitate Dei, alibi tñ dicit, Nihil mihi cõſcius ſum, &c. vt ſup. 40. d.c. vlt.

Epſ maior ẽ presbytero Cardinali.

ADDITIO. Iſta concor. reſpicit literã, non imparem, ſecũdum Lau. Ad idem 21.qõ.4. ſicut excellentiam.

1 Illa gl. reputaĩ a Doctorib. ſing. ad hoc ꝙ dicit epm̃ maiorem p̃sbytero Cardinali, ſ. dignitate reſpectu ordinis epalis, vnde epĩ dñr ſummi ſacerdotes, vt ca. 1. poſt med. de ſac. vnc. & æquiparatur illuſtrib. ſeu pręfecto prætorio, vt no. gl. in l. epali C. de epiſ. aud. & non hñt maiorem dignitatẽ Cardinales, quã epi: ſed hñt maius officium, ut inquit Bart. in l. 1. §. ſi quis. in 1. col. ff. de ap. facit text. in ca. ſi abbate, de ele. lib. 6. & not. per Ab. in c. eccleſia vſa. Leder. nier de elec. in pe. & vl. col.

d ¶ Hoc non de officio.] Quod non poſſit eſſe impar Paulus Petro.

QVamquam.] CASVS. Arg. hic cõmendat Hier. & dicit, quod quamuis Aug. ſit epſ. & Hieronymus presbyter: tñ Hieron. eſt maior Auguſtino vita & ſãctitate.

e ¶ Scdm honorum vocabula.] Epſ eſt nomen dignitatis, p̃sbyter nomen ætatis. 93. d. legimus.

f ¶ Auguſtinus.] An forte hoc cedebat. nõ. n. licuit ei mentiri ꝓ humilitate. 22. q.2. cũ humilitatis. & cum Hieronymus fuit presbyter Cardinalis patet quod qlibet epiſcopus maior eſt presbytero Cardinali.

PVto.] CASVS. Probatur in ca. iſto, ꝙ concilia vniuerſalia p̃ferãtur ꝓpter dignitatem ſtatuti vnius epiſcopi, vel prouincialis cõcilij: q̃a licet Cyprianus & Paulus ſint ĩ martyrio Petro ęquales, tamẽ Petrus maior eſt dignitate, & ſtatuta eius ſunt magis ſeruanda quam aliorum; licet. n. vna ſit martyrij corona, tamen in cathedris eſt differentia.

g ¶ Exiſtam.] Sic dicam Cyprianũ in oĩbus æqualem.

h ¶ Cuilibet.] Sup. 21.d. in nouo, ſup. 24.q.1. loquitur contra.

ADDITIO. Dic ꝙ ratione ordinis Petrus fuit par alijs Apo-

Apoſtolis, & cæteris epiſcopis, ſed ratione adminiſtrationis fuit maior.

a ¶ Promouetur.] Ita vt in hoc videantur ipſi eſſe pares, & etiam ſtatuta eorum.

b ¶ ¶ Quanto, &c.] Et eſt hic argu. ꝙ potius ſtatur ei quod

citur de patre 1 tam in ciuili quàm in criminali negotio: ſed ſecundum leges non in ciuili. niſi tamen in cauſa caſtrēſi, vt ff. de iu. l. his nulla & ff. de furt. ſi quis vxori 1. reſpon. non tamen poteſt eum cōuenire de furto, ſed actione in factum, vt C. de dolo malo, ſi ſuperſtite.

1 De hoc ē no. 23. q. 4. ſi eccleſia gl. melius. ibi uideat.

† al. cuſtoditus.
† al. promebitur.

gitur, & pacis atque vnitatis vinculo cuſtodito† ad martyriū promouetur;† [a] quanto [b] facilius, & fortius, quod per vniuerſæ eccleſię ſtatuta firmatum eſt, vel vnius epiſcopi auctoritati, vel vnius prouinciæ concilio præferendum eſt?

Item tractatu 30. in Ioannem, in fine.

¶Non in honore, ſed in veritate filius æquatur, uel pręponitur patri. Cap. XXXVI.

QVęritur [c] pater de malo filio, aut quęritur filius de duro patre: Seruamus honorificentiam, quæ debetur patri à filio, quæ deficit a filio. Non æquamus [d] filiū patri in honore, ſed præponimus, ſi bonam cauſam habet, filium [e] patri in veritate: & ſic tribuimus honorem debitum, vt non perdat æqualitas † meritum.

† al. æquitas.

Item Ambroſius ſermone 66. de natali Petri & Pauli.

¶Aequales fuerunt meritis (licet gradu differentes) Petrus & Paulus. C. XXXVII.

BEati Petrus & Paulus eminent inter vniuerſos Apoſtolos, & peculiari quadam prerogatiua præcellunt: verum inter ipſos quis cui præponatur, incertū eſt. Puto enim illos ęquales eſſe meritis, q ęquales sūt paſſione; & ſimili eos fidei deuotione vixiſſe, quos ſimul videm⁹ ad martyrij gloriam perueniſſe. ¶ Non enim ſine cauſa factum putemus, quòd vna die, vno in loco, unius tyrāni tolerauere ſententiam. Vna die paſſi ſunt, vt ad Chriſtum pariter peruenirent, vno loco, ne alteri Roma deeſſet; ſub vno perſecutore, vt æqualis crudelitas vtrumq; conſtringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, perſecutor decretus eſt pro uirtute. [f] Et in quo tandem loco ijdem martyrium pertulerunt? in vrbe Roma; quę principatum, & caput obtinet nationū: ſcilicet vt vbi caput ſuperſtitionis erat, illic caput quieſceret ſanctitatis; & vbi gentilium principes habitabant, illic eccleſiarum principes morarentur.

¶Sermo unde hoc caput ſumptum eſt, inter ſermones B. Ambroſii eſt 66. inter ſermones B. Auguſtini de ſanctis, uigeſimusſeptimus, & apud Maximum Taurinenſem, quintus in feſto eodem. qui num. 54. eſt.

5 *Item pœnitentes, [g] bigami, ſacerdotes accuſare nō poſſunt. Vnde generaliter colligitur ꝙ quicunque ſacerdotes non ſunt, uel eſſe ſacerdotes non poſſunt, in ſacerdotes, accuſationem, uel teſtificationem proferre non poſſunt.*

Emācipatus autem poteſt agere ciuiliter cōtra patrem, ſed venia impetrata, vt C. de in ius voc. l. vl. Sed in criminali cauſa non auditur contra patrem ſu. ea. q. 1. prohibentur. nec pater contra filium, niſi iniuriam in ipſum commiſerit, vt C. de pa. po. l. 3.

d ¶ Non æquamus.] ſic Celſus corrigit dicta patris ſui ff. d cōdi. cau. da. l. dedi. §. ſi quis quaſi ſtatu. liber. Item arg. quod aliquis poteſt eſſe maior & minor altero diuerſo reſpectu. ſup. ead. quanquam. 25. diſt. perlectis.

e ¶ Filiū.] Ar. ꝙ veritas à quocūque ꝓlata amplectenda eſt. Et eſt etiā arg. cōtra teſtimoniū honorabilium perſonarū. ſimile diſt. 9. ego.

BEati.] CASVS. Probat Ambroſ. ī hoc c. Petrū & Paulū fuiſſe ęquales in paſſione, & fidei deuotione; quia eodē die, eodem loco, & ſub eodē ꝑſecutore ſuſceperūt martyrij coronam, vt ibi erat caput ſuꝑſtitionis, vigeret caput ſancti tatis.

f ¶ Pro virtute.] Scilicet vt parē virtutē & conſtantiam 2 cōtra perſecutionē in paſſione habuiſſe videantur.

2 Cū ex ſæuitia ꝑſecutionis uirtus patriæ claruerit in vtroq; Hu.

ITEM POENITENTES. Hęc eſt 5. pars huius quęſt. in qua dicit, quid ſit in hac quæſtione tenēdū: & dicit, quod tales qui ſacerdotes eſſe ñ poſsūt, nec eos accuſare, nec in eos teſtificari pñt; redarguere tñ poſſunt occulte & pacifice: & hęc ꝓbat p tria exēpla & v. auct. ſāctorū patrū Io. d Fā.

Filius patrē conuenire pōt.

quod à pluribus, quàm quod à paucioribus dicitur, & 19. d. in canonicis.

QVæritur.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ licet pater corā iudice conqueratur de filio, & econuerſo, filius eſt patri pręferendus in veritate, in honore tamen pater eſt filio præferendus, & ſic honor debitus patri ſeruatur, ut æquitas non perdat meritum.

c ¶ Quæritur.] Secundum canones ergo filius, conque-

CASVS. Probatum eſt ſup. in multis. c. ꝙ criminoſi accuſare non poſſunt. Idem dicit Gratianus de pœnitentibus & bigamis. & ita colligitur, ꝙ qui non ſunt ſacerdotes, nec dici poſſunt, in ſacerdotes accuſationem uel teſtificationem proferre non poſſunt. Et hæc probantur duobus capitulis ſequentibus.

g ¶ Item pœnitentes.] Solemniter inf. 6. q. 1. qui crimē.

IPſi Apoſtoli.] CASVS. Quęſitum fuit à Fabiano Papa qui repellantur ab accuſatione in teſtimonio ſacerdotum. Et reſpondet ꝙ illi remoueãtur, qui nõ ſunt ſacerdotes, nec eſſe poſſunt intellige ratione criminis vel irregularitatis.

a ¶ Ordinis.] In criminali, ſeu in ciuili poſſunt omnes. ext. de teſtibus, tam literis.

b ¶ Neceſſe.] Ex his duobus c. 1. colligitũ ꝙ hęc tria accuſatio, teſtimoniũ, & ordo pari paſſu ambulãt, vt quicũque non admittitur ad vnũ, nec ad reliquũ. Sed obijcitur, quicumq; ſemel in peccato mortali fuerit, nõ admittitur ad ordines, vt 25. diſ. primũ. ergo nec ad teſtimoniũ. Item ſi crimẽ ciuiliter fuerit probatũ, nõ admittitur ad ordines. vt diſt. 24. qñ. ext. de accuſa. ſuper his ergo nec ad teſtimonium: & ſcd̃m hoc nullus iueniẽ teſtis, cum nemo. ſine crimine viuat. 25. di. §. nolẽ autẽ. Tu dicas ꝙ regula, q̃ hic traditur locũ habet cũ criminaliter agitur. Si enim ciuiliter agiẽ aut crimen eſt occultum quod obijcitur teſti, aut manifeſtũ, ſi occultũ, præſumo eũ inde egiſſe pęnitentiam. quia occultum in meliorẽ partem interpretamur. extra de ſortilegijs. ca. ex tuarum. & extra de reg. iuris. eſtote. Si aũt manifeſtũ, probauit ſe egiſſe pœnitentiã per ſacerdotẽ, quod facere poteſt, vt extra de ſimo. nemo. 50. diſt. in capite. 2. q. 1. ſi peccauerit, in fi. niſi tale ſit crimen, quod etiam poſt pœnitẽtiam irroget infamiã, vt cum aliquis conuictus eſt de periurio. ut 3. q. 7. §. porro. Si autem criminaliter agitur, ſiue ſit occultum, ſiue manifeſtum ſiue inde egerit pœnitentiam, ſiue nõ, repello eum, vt 6. q. 1. qui crimen, 2 Vel diſtingue ſicut notaui ſuper illo cap. qui crimen. Ioan. & extra de teſt. teſtimonium, vbi diffinitur breuiter. B. circa hanc materiam conſueuit quæri: ſi quis vinum non poteſt bibere, an poſſit promoueri: cum ipſum miniſtrantem oportet communicare, de conſecra. diſt. 1. epiſcopus Deo. & diſt. 2. peracta? Dic ꝙ non. Nec etiam accuſare poteſt. 3 Ille, qui caſu membrum amiſit. 55. diſti. ca. vlt. tamen inferiorem uel parem poteſt accuſare: quia poteſt remanere inexecutione illius ordinis. diſtin. 55. præcepta, nam qui eſt intra 30. annos poteſt accuſare ſacerdotes. Item clericus bigamus non poteſt accuſare clericum coniugatum qui vnicam, & virginem habuit vxorem: quia clericus coniugatus gaudet priuilegio clericali. 32. diſt. ſi qui vero. Hug. dicit quod ſacerdos depoſitus alium poteſt accuſare. Sed hoc non placet, nam ex quo eſt de crimine condemnatus, ſtatim eſt delictum eius notorium, extra de cohabita. cler. & muli. veſtra. Item nec ille admittitur ad accuſationem, cui crimen eſt in modum exceptionis probatum, per quod eſt repulſus à teſtimonio, licet non ſit infamis. argu. extra ſic ele. ſuper eo. & 2. q. 1. prohibentur. grauata eſt tamen eius opinio ſicut illius, qui ancillam oppreſſit. C. de adult. & ſi libidine. Nam inhoneſtum eſt tales ordines admitti, ut dicit lex de his, qui ſupponuntur fuſtibus ab ædibus, 4 licet non ſint infames. ff. de decur. eos. niſi ſit neceſſitas. ff. de mune. & hon. l. ul. gradatim, & hoc ideo, quia opino. eius in nullo uacillabit, ut 33. diſ. laici & no. ſup. ca. 1. in primis, in ſi. Io. & probatur hodie tota hæc diſtinctio in decreta. de teſtibus cap. teſtimonium. Quid iuris ſit de ordinando, nota ut ſupra 25. diſt. primum. B.

1 Scilicet. exiſto. c. & ſeq.

Teſtis an ſit repellendus propter crimen ſibi obiectum.

2 Vide qđ not. 3. q. 7. q fine. in ſi. ſacerdos nõ efficiatur. ꝙ uinum bibere non põt.

3 Hic adde qđ non ſup. ea. in ſumma ver. tales.

Accuſare nõ poteſt de crimine conuictus in modum exceptionis.

4 Ideſt, a cuſtodibus ædiũ ab incẽdio p noctẽ. ff. de of. præfe. vi. l. 1. & 2.

Vnde Fabianus ait epiſtola ſecunda ad epiſcopos Orientales.

¶Qui ſacerdotes eſſe non poſſunt, ſacerdotes accuſare non valent. C. XXXVIII.

IPſi Apoſtoli, & eorum ſucceſſores olim ſtatuerunt, vt ſacerdotes Domini non accuſent, nec in eos teſtificẽtur, qui ſui ordinis [a] non ſunt, nec eſſe [b] poſſunt.

Anſel. l. 3. c. 47. Poly. l. 5. titu. 1. Mutata eſt verborũ ſeries.

Item Damaſus Papa ad Stephanum archiepiſcopum, epiſt. 3. c. 3.

¶Sacerdotes accuſare, vel in eos teſtificari nõ valent, qui ad ſacerdotium prohibentur eligi. C. XXXIX.

Poly. ibidem. Burc. l. 1. c. 1. 173. Iuo p. 5. ca. 290. Pann. l. 4. c. 186. Anſel. l. 3. c. 41. ſup. ca. ſacerdotes.

TEſtes α abſq; vlla ĩfamia, aut ſuſpicione, [c] vel manifeſta macula, & veræ fidei plenitudine β iſtructi eſſe debẽt, & tales, quales, ad ſacerdotiũ eligere iubet diuina auctoritas. ¶Quoniã ſacerdotes (vt antiqua tradit auctoritas) criminari nõ poſſunt, nec in eos teſtificari, qui ad eundem non debent, nec poſſunt prouehi honorem.

α ¶ Teſtes.] *Damaſi verba hæc ſunt.* Accuſatores autem epiſcoporum. & teſtes, ſuper quibus cogitaſtis, abſque vlla infamia, aut ſuſpicione, &c. *ſicque referuntur à Burchardo & Iuone: Panormia autem habet, ut Gratianus.*

β ¶ Plenitudine.] *In epiſtola ipſa legitur*, pleniter. *Burchardus vero & Iuo habent.* vera fide pleniter.

Sic & illud [d] *Silueſtri intelligitur: [Laicus non accuſet clericum, &c.] Ideſt, qui in inferiori gradu conſtituti ad ſuperiorem aſcendere non poſſunt,* [e] *in ſuperioribus agentes accuſare non debent.*

ſup. ca. nullus laic⁹.

¶ Ecce oſtenſum eſt, quid reſpõdeatur auctoritatibus, & argumentis quibus ſubditi ab accuſatione prælatorũ vi-

TEſtes.] CASVS. Idem quærebatur in hoc cap. quod quęſitum fuit in ſuperiori, & reſpõdetur, ꝙ teſtes debent eſſe ſine omni macula & ſuſpicione: quia ſacerdotes criminari non poſſunt, nec in eos teſtificari, qui ad eundem honorem prouehi non poſſunt, & ſic intelligitur §. ſequens.

c ¶ Suſcipione.] Repellitur teſtis propter ſuſpicionem 5. ut ſup. accuſ. in prin. Arg. contra de conſe. diſt. 2. non prohibeat.

5 Odij, vel inimicitiæ uel criminis occulti, ſecundum H. ad idem 3. q. 5. qua ſi per totum. ibi videas Arch.

ADDITIO. Dic quòd aſſumptio corporis non nocet niſi ſumenti: ſed accuſato alij nocet.

d ¶ Sic & illud.] Supra ea. nullus laicus.

e ¶ Non poſſunt.] Qualiter hic intelligitur, habetur infra 4. q. 1. c. 1.

ECCE. CASVS. ſup. probatũ eſt ꝙ ſubditi non poſſunt accuſare prælatos: & reſponſum eſt contrarijs auctoritatibus

Matth.15. debantur repellendi. Nunc demonſtrandum eſt: quibus rationib. probentur recipiendi, & quid contra reſpondeatur a prælatis. Chriſtus qui erat paſtor paſtorum, ouibus ſuis, de quib. ait. [Non ſum miſſus, niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael, &c.] Inter opprobria, & verbera,

Ioan.18. Ioan.8. quæ ab eis patiebatur, ait: [Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo, &c.] Item: [Quis ex vobis arguet me de peccato?] At quicunque ad teſtificandum in aliquẽ, vel ad arguendum admittuntur: ad eundem accuſandum admitti poſſunt. Cum ergo oues, vt aduerſus paſtorem ſuum teſtimonium ferant, & vt ipſum (ſi poſſunt) reprehendant, admittantur: patet, quod ſubditi poſſunt accuſare prælatos ſuos. ¶ His ita reſpondetur. Chriſtus, quamuis eſſet paſtor ſuarum ouium, quas uerbo & exemplo paſcebat: tamen quantum ad officiorum diſtri-

Ial.illo. butionem (ex qua hodie in eccleſia alij præſunt alijs, unde quidam prælati, quidam ſubditi vocantur) in populo ſuo paſtorale officium non gerebat. Myſtica.n. & viſibili unctione nec in regem, [a] nec in ſacerdotẽ unctus erat: quæ ſolæ duæ perſonæ in populo illo prælaturæ nomen ſibi uendicabant. ¶ Non ergo ex hac auctoritate ſubditi probantur admittendi in accuſatione prælatorum: ſed tantum oſtenditur, quod auditores eos reprehendere poſſunt, & in eos teſtificari, qui cum officia eccleſiaſtica nõ habeãt, uerbo tamen & exemplo quoſcunq; ualeant, lucrari Deo ſatagunt. Reſpondetur & aliter. Aliud eſt, quod de rigore coguntur ſeruare diſciplinæ: aliud, quod admittitur ex perfectionis conſideratione. Chriſtus ad ſe arguẽdum Iudæos admiſit perfectione humilitatis nõ ſeueritate iuris. Si enim legis rigore eſsẽt admiſſi, hac auctoritate cri-

Gal.2. minoſi, & infames in accuſatione religioſorum eſſent recipiẽdi: cum eſſent ſceleratiſſimi, qui de Chriſti nece tractates innocẽtem condemnare volebant. Hoc ergo exemplo prælati non coguntur recipere ſubditos in accuſatione ſui, ſed permittuntur. ¶ Item Paulus Petrũ reprehendit, qui princeps Apoſtolorum erat. Vnde datur intelligi; quod ſubditi poſſunt reprehendere prælatos ſuos: ſi reprehenſibiles fuerĩt. Sed hoc facile repellitur, ſi unde ſit reprehẽſus aduertitur. Petrus cogebat gentes iudaizare, & a ueritate Euangelij recedere, cum Iudæis gregem faciens, & a cibis gentilium latenter ſe ſubtrahens. Par autem in

Act.11. ſe eſt a fide exorbitare, & alios exemplo, uel uerbo a fide deijcere. Ergo hoc exemplo non probantur prælati accuſandi ſubditis; niſi forte a fide exorbitauerint, uel alios exorbitare coegerint. ¶ Item cum Petrus intraſſet ad Cornelium, conqueſti fratres ſunt, qui erant in Iudæa, & reprehenderunt eum, quod ad gentilem diuertiſſet. Ecce, quod prælati iure poſſunt reprehendi a ſubditis.

Sed huic oppoſitioni B. Gregorius reſpondit dicens Theoctiſtæ patriciæ, lib.9. epiſt.39.

¶ Petrus a fidelibus interrogatus cur ad gentes intraſſet, non ex poteſtate reſpondit, ſed humiliter rationem reddidit. Cap. XL.

Act.11. PEtrus poteſtatem regni acceperat: & tamen idem Apoſtolorum primus querimoniæ contra eum a fidelibus factæ, cur ad gentes intraſſet, non ex poteſtate officij (qua poſſet dicere, oues paſtorem ſuum nõ accuſent, nec

ſtatibus. Nũc econtra oſtẽdit, quod ſubditi poſſunt accuſare prælatos: & hoc probatur exemplo Domini & Petri. Nam Dominus permiſit Iudæos contra ſe teſtificari: & ita per conſequens eum accuſare potuerunt. Nã cui permittitur teſtificatio, & accuſatio. Sed adhoc dupliciter rñdetur prima reſponſio eſt, quod licet Chriſtus ſit paſtor ouium non tamen ſecundũ legẽ veterem & nouã in regẽ, vel ſacerdotem inũctus erat, quę vnctio prælaturam cõfert. Vel dicas, quod Dñs hoc fecit ex humilitate, & nõ de rigore iuris: Paulus ſimiliter reprehendit Petrum, qui maior erat eo. Sed rñdetur quod non fuit mirum; quia cogebat gentes iudaizare, & a fide recedere: ĩ quo caſu bene accuſantur prælati a ſubditis. Itẽ Petrus fuit reprehẽſus a fratrib. quia intrauit in domũ Cornelij gentilis. Sed huic obiectioni reſpõdetur in ſequenti c.

a ¶ Nec in regem.] immo nec regnum eius erat de hoc mũdo. 23.q.3.§.1.

PEtrus.] CASVS. Iudæi reprehendebant Petrum, qui intrauit domũ Cornelij gẽtilis: ſed dicit Greg. quod Petr[9] bene poterat ſuos repellere ſubditos ex poteſtate ſui officij: ſed reſpondit ſe hoc feciſſe auctoritate diuinæ virtutis.

a ¶ Re-

a ¶ Reſpõdit.] Dicens, eandem Deus dedit gratiam eis ſicut nobis, qui credimus in Ieſum.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupra dicto cap. dicens, quod non coguntur prælati exemplo Petri recipere ſubditorum accuſationem, niſi faciant hoc ex humilitate, ſicut fecit Petrus, non coactus; ſed volens: & ita intelligitur ſequens cap.

rum presbyterorum qui fuerunt à Daniele reprehenſi, & exemplo Damaſi & Symmachi, qui fuerunt à ſuis ſubditis reprehenſi & accuſati. Sed ſingulis obiectionibus ſingulas ponit ſalutiones per ordinem reſpondendo.

d ¶ Ario-

reprehendant: (ſed ex ratione diuinę virtutis, qua gentiles acceperant ſpiritumſanctum, reſpondit.[a]

¶ Operæ pretiũ fuerit ad ipſum B. Gregorium adire: copioſe enim exponit, quæ hic à Gratiano cõciſe referũtur,

Cum ergo Petrus potuit ex officio repellere querelas, ſed noluit: non hoc exemplo prælati coguntur ſuſcipere reprehenſionem ſubditorum. Ex hac etiam humilitatis diſpenſatione intelligitur illud Leonis quarti Ludouico Auguſto dictum.

¶ Apud Iuonem huius capitis hæc eſt inſcriptio. Quod in præſentia legatorum Imperatoris Leo Papa cauſam ſuã examinari voluerit, idem Nicolaus Imperatori.

¶ Imperiali iudicio Apoſtolicus ſe emendare promittit, ſi quid erga ſubditos iniuſte commiſit.

Cap. XLI.

NOs, ſi incompetenter aliquid egimus, & in ſubditis iuſtę legis tramitem non conſeruauimus, veſtro, ac miſſorum veſtrorum cuncta volumus emẽdare iudicio: quoniã ſi nos, qui aliena[b] debemus corrigere peccata, peiora committimus; certe nõ veritatis diſcipuli, ſed (q̃d dolentes dicimus) erimus prę cęteris erroris magiſtri. Inde magnitudinis veſtrę magnopere clemẽtiam imploramus, vt tales ad hęc, quę diximus, perquirẽda miſſos in his partibus dirigatis, qui Deũ per omnia timeant, & cũcta (quemadmodum ſi veſtra pręſens fuiſſet imperialis gloria) diligẽter exquirant: & non tantum hæc ſola, quæ ſuperius diximus, q̃rimus, vt examuſſim[c] exagitet; ſed ſiue minora, ſiue, etiam maiora illis ſint de nobis indicata negotia, ita eorum cuncta legitimo terminentur examine; quatenus in poſterum nihil ſit, quod ex eis indiſcuſſum, vel indiffinitum remaneat. Iuo p. 5. c. 22.

6 *Item, cum Balaam ariolus[d] iret ad maledicendum populũ; Angelus Domini, aſinæ, cui inſidebat, in via ſe oppoſuit: euaginatoq; gladio eam ab itinere compeſcuit; quam dum ille verberib. affligeret, in vocem prorupit, & prophetæ veſaniam redarguit. Si ergo animal mutum angelica uirtute, prophetæ inſipientiam reprehendit, multo magis ſubditi poſſunt accuſare prælatos ſuos.* Num. 22.

¶ His ita reſpondetur. Verum eſt, quod per aſinam ſubditi ſignificatur, & per Balaam, prælati: non tamen hoc exemplo probantur prælati accuſandi à ſubditis: ſed ſubditis tantum forma datur humiliter remitendi prælatis, ſi forte eos ad malum cogere voluerint. Balaam namque aſinam urgens, ut ad maledicendum pupulo Dei eum ueheret, ſignificat eos, qui verberibus & cruciatibus a ſubditis exigunt, vt eis in malo fautores, & coadiutores exiſtant. Sed quia Angelus, quili-

NOs ſi. CASVS. Quidam cõquerebantur de Leone Papa apud Ludouicum de iniuria eis facta Papa committit ſe Imperiali iuriſdictioni. & rogat Ludouicum Imperatorem, vt tales nũcios mittat ad hęc inquirenda, qui Deum timeant: & qui vicem Imperialis glorię ſic examinent, & diffiniãt, vt nulla poſſit in poſterum dubitatio remanere, etiam ſi maiora opponantur, ei, quàm ea quæ dicta ſunt.

b ¶ Aliena. Hic Papa ſe ſubijcit aliorũ iudicio: quod facere põt, 1 vt ff. de iuriſ. om. iud. eſt receptũ. non tamen eum poſſũt deponere. 9. q. 3. nemo. ſecundum H. poſſunt: q̃a & ſe ipſum poteſt deponere, vt 21. diſt. nunc autem.

1 Conc. Alex. de Imo. in l. eſt receptũ. ff. de iu. om. iud. in gl. 3. ubi dicit idẽ eſſe in Rege Francorum, nõ recognoſcente ſuperiorẽ: ꝙ põt eſſe iudex in propria cã, q̃d intelligeuerum quo ad ſibi ſubditos: nõ quo ad alios, vt patet in ca. nouit & ibi Ho. & Ioan. And. ext. de iud.

c ¶ Examuſſim.]. i. regulariter vel indubetanter, vel perfecte: quia amuſſis eſt inſtrumentũ plumbeum cũ quo rectificantur. parietes vel plumbantur.

I T E M C V M BALAAM. Hæc eſt 6. pars huius quæſt. in qua probat quod probatũ erat, quod ſubditi poſſunt prælatos reprehendere, & etiam accuſare, ſi ad eundem ordinẽ uenire poſſunt, nõ autem debẽt eos de occultis uel pene occultis diffamare, & hoc probat per 7. exempla. & per 10. auctoritates ſãctorum pattum. Ioann. de Fant.

CASVS. Adhuc probat Grat. quinq. exẽplis, ꝙ ſubditi poſſunt accuſare prælatos, ſcilicet exemplo Balaam: qui fuit ab aſina reprehenſus: & exemplo Dauid, qui fuit à Nathan propheta reprehenſus: & exemplo iniquo-

d ¶ Ariolus.] Ariolus dicitur qui circa aras idolis preces nefarias effundit: & fructum ſibi in triſtitia affert. 26. q. 3. igitur genus.

a ¶ Tra-

bet videlicet prædicator euaginato gladio, apertè ſcilicet prædicato timore, & horrore futuræ vindictæ, à conſenſu alienæ malitiæ illos reuocat: licet eis in huiuſmodi vocem conqueſtionis prorumpere, & prælatis ſuis dicere; cur nos verberibus affligitis? cur nobis iniuſte iraſcimini? nunquid vobis inobedientes aliquãdo fuimus? niſi nunc, cum ad malũ cogimur? videte illum qui prohibet ab incepto.

2. Reg. 11. *Non ergo hinc prælati probantur accuſandi à ſubditis.*
¶ Item cum Dauid adulterium, & homicidium cõmiſiſſet, miſſus eſt à Deo Nathan propheta, vt eum redargueret. Ecce, quod prælati ſunt arguendi, &
2. Reg. 6. *reprehendendi a ſubditis. ¶ Sed notandum eſt, quòd duæ ſunt perſonæ, quibus mundus iſte regitur; regalis videlicet, & ſacerdotalis. Sicut reges præſunt in cauſis ſæculi, ita ſacerdotes in cauſis Dei: Regum eſt corporalem irrogare pœnam; ſacerdotum ſpiritualem inferre vindictam. Dauid ergo etſi ex re-*
2. Paral. 26. *gali vnctione ſacerdotibus, & prophetis præerat in cauſis ſæculi: tamen ſuberat eis in cauſis Dei. Vnde reges à prophetis, & a ſacerdotibus vngebantur, & eorũ oblatione peccata regũ expiabantur. ¶ Sicut ergo Ozias à Domino lepra percuſſus eſt, quia ſacerdotum officia vſurpare voluit; ſic ſacerdotibus, & prophetis regum vſurpare officia non licuit. Nathan ergo propheta cum regem redarguit, ſuum eſt executus officium, in quo erat rege ſuperior, non vſurpauit regis officium, in quo erat rege inferior: monuit eum, vt per*
Theodo. hiſt. eccl. l. 5. c. 17. *pœnitentiam peccata ſua expiaret, non tulit in eum ſententiam qua tanquã*
Niceph. l. 13. c. 34. *adulter, & homicida morti addiceretur. ¶ Sic & Beatus Ambroſius Theo-*
Ro. 13. *doſium, & Beatus Innocentius Imperatorem Archadium excommunica-*
1. Pet. 2. *uit, & ab eccleſiæ ingreſſu prohibuit. ¶ Sicut enim non ſine cauſa iudex gla-*
† al. excommunicatorum. *dium portat ita non ſine cauſa claues eccleſiæ ſacerdotes accipiunt. Ille por-*
Dan. 13. *tat gladiũ ad vindictam malefactorũ, laudẽ vero bonorũ, iſti habent claues ad excluſionem excommunicandorum, & reconciliationem pœnitentium. Hoc ergo exemplo ſubditi probantur reprehendendi a prælatis, non prælati a ſubditis. ¶ Item Daniel nulla legitima poteſtate functus iudices a populo conſtitutos de falſo teſtimonio conuicit, & conuictos damnauit. Cõſtat ergo quòd nullam poteſtatem habentes poſſunt redarguere dignitatibus ſublimatos. ¶ His ita reſpondetur. Miracula (& maximè veteris teſtamenti) ſunt ad-*
1. Reg. 15. *miranda, non in exemplum noſtræ actionis trahenda [a]. Multa enim concedebantur tunc, quæ nunc penitus prohibentur. Tunc enim Samuel Agag pinguiſſimum regem Amalech in fruſta diuidendo conſcidit. nunc nulli ec-*
Num. 25. *cleſiaſticorum iudicium ſanguinis [b] agitare licet. Tunc Phinees Iudæum coeuntem cum Madianita interfecit, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam: hodie ſacerdotibus in perniciem ſui officij verteretur. Exemplo ergo Danielis non ſolum accuſandi, vel redarguendi, ſed etiam iudicandi poteſtatem ſub-*
Eſa. 9. & 42. *diti ſibi in prælatos vendicarent: ſi illud in argumentum noſtræ actionis liceret aſſumi, quod nulla vnquã auctoritate permittitur. Magis ergo ex hoc facto datur intelligi: quod in nouiſſimis temporibus ſuſcitaret Deus ſpiritum pueri iunioris, illius videlicet de quo per prophetam dicitur: [Puer natus eſt nobis.] & iterum: [Ecce puer meus.] Qui iudices iniquitatis, ſcribas ſcilicet, & pharisæos falſis criminibus Suſannam, ideſt eccleſiam accuſantes, & ream adulterij pronunciantes, eo quòd Chriſtum ſequeretur, conuinceret, & condemnaret. ¶ Item Hieronymus a refert in libro virorum illuſtriũ, quòd*
† al. XIV. *Damaſus Papa a ſubditis de adulterio accuſatus cum quadraginta † duobus*
Initio 4. ſynodi ſub Symmacho. *epiſcopis ſe purgauit. ¶ Item Symmachus Papa in Romana ſynodo dignitate ſua expoliatus prius ſtatui ſuo reddi decernitur, vt tunc veniret ad cauſam, & ſi ita recte videretur, accuſantium propoſitionibus reſponderet. Digna res viſa eſt maximo numero ſacerdotum, quæ mereretur effectum: & cũ poſtmodum ordinaretur, quomodo eſſet accuſandus: præfatus Papa, vt cauſam diceret, occurrebat: ſed ab æmulis eſt impeditus.*

a ¶ Trahenda.] 22. quæſt. 2. ſi quis per vetus.
b ¶ Sanguinis.] 23. quæſtio. vltim. his à quib. & capi. leg. & ca. occidit. & ext. ne cleri. vel mona. ſententiam ſanguinis.

Si quis

Si quis. [CASVS. Quidam redarguebat Grego. quòd multa faciebat contra rationem, Dicit Grego. vt veniant ad Apoſtolicam ſedem, & ibi cognoſcatur, vt iſta inter eos feratur ſententia.

Forum rei ſequi debet actor.

a ¶ Si quis.] Quia actor forum rei ſequi debet: extra de fo.comp. cum ſit generale. & C.de iuris om.iud.l. iuris ordinem. vel quia cauſa fidei eſt, quæ in eccleſia eſt tractãda, vt 23.q. vlt. cõuenior. & ſu.ea. q.2.præceptũ.23.q.1.quoties.

b ¶ Confeſſionem.] id eſt, ſcripturam.

EX HIS. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis, prælatos poſſe a ſuis ſubditis accuſari, cũ iſti tres Apoſtolici fuerint a ſuis ſubditis accuſati. Sed reſpõdet, ꝙ iſti Apoſtolici exemplo Dñi non coegerũt alios prælatos recipere ſubditos ĩ accuſationem ſuã: ſed pmiſerunt hoc fieri ex humilitate.

Accuſatus quandoque dat expenſas accuſatori.

c ¶ Prælatos.] Et dabuntur eis expenſæ ab epiſcopo quẽ accuſãt ſi egẽt, vt ext. de acc.c.ex parte.nã & dãtur ſeruo agenti cãm libertatis. C. de or. cog.l.vlt.ſimiliter ei qui egit de inofficioſo teſtamẽto, & obtinuit ſi aduerſarius appellat, ff.de inof.te.l.ſi inſtituta. §.penul.

PAulus.] CASVS. Paulus dyaclinę ciuitatis epiſcopus fuit accuſatus à ſubditis de lapſu, deinde conuictus depoſitus fuit epiſcoporum iudicio. & ſubſtitutus fuit ei poſtea Nemeſion: quòd an fuerit factum voluntate vel neceſſitate ſequenti capitulo declaratur.

LAtor.] CASVS. Paulus epiſcop⁹ depoſitus fuit & Nemeſiõ fuit eis ſubſtitutus, quẽ Paul⁹ more pdonis epiſcopatum ingreſſus ab eccleſia proiecit, & ad necem fere perduxit, res eccleſiæ auferendo, de quibus omnibus Nemeſion conqueſtus eſt Papæ. Papa mandat Ioanni epiſcopo, vt ſi dictus Paulus res eccleſiæ abſtuſit, eum reddere compellat. Si vero ipſi Ioanni cõſtiterit eum tantum res proprias abſtuliſſe: licet grauiter deliquerit (ne addatur afflictis afflictio) eas permittatur habere: ita tamen quod ſi damnum eccleſiæ intulit, reſarcire modis omnibus compellatur: & ſi de cætero ad epiſcopatum aſpirare tẽtauerit, in monaſterium ad agẽdam pœnitentiam perennem detrudatur.

d ¶ In corporali.] Scilicet adulterio vel inceſtu, vt 30. quæſtio. 1. non debet ſecus ſi de ſimplici fornicatione, pro qua hodie non deponitur, vt 81. diſt. presbyter. & 34.diſt.fraternitatis, niſi de rigore factum fuerit. 81.diſtinct. ſi quis epiſcopus. & cap. presbyter. aut diaconus.1.

Fornicatio ſimplex non eſt digna depoſitione.

3 Adde ad hoc tex. in l. ſi adulteriũ. cum ibi no. per Bar.ff.de adult.

e ¶ Nemeſion.] Nota ꝙ Papa non vocat eum fratrem licet eſſet epiſcopus, hodie aliud eſſet. extra de cri. fal. quam graui.

a ¶ Hieronymus.] *In catalogo B. Hieronymi, aut alijs ipſius libris nihil tale legitur, in vetuſtis tamen Pontificalibus in vita Damaſi hoc refertur.*

Item Gregorius ait de ſe ipſo.

¶ Redarguendi ſe licentiam beatus Gregorius alijs præſtat. Cap. XLII.

Poly.l.1.tit. 28. Anſel.2. c. 20.

SI quis [a] ſuper his nos, arguere voluerit, vel extra auctoritatem nos facere contenderit: veniat ad ſedem Apoſtolicam, quo omnia eccleſiaſtica negotia, de quibus quæſtio habetur, confluere iuſſa ſunt: vt ibi ante confeſſionem [b] ſancti Petri mecum iuſte decertet, quatenus in ibi vnus ex nobis ſententiam ſuſpiciat ſuam.

¶ *Eſt Gregorij quarti in epiſt. citata ſupra ead. q. 6.c.decreto noſtro, & diſt.19. nulli fas. in qua epiſtola cum multa dixiſſet de priuilegijs, & primatu Romanæ eccleſiæ, iſta adiungit.*

Ex his omnibus colligitur, quòd ſubditi poſſunt reprehendere, & accuſare prælatos [c] ſuos. Sed ſicut de Chriſto dictum eſt, quando Iudæis dixit: [Si male locutus ſum, &c.] ita de iſtis intelligendum eſt, quòd ſuo exemplo prælatis dederunt facultatem recipiendi ſubditos in accuſationem ſui ſed non cogerunt, Item.

¶ De eodem. Cap. XLIII.

Burc.l.1.182. Iuo p.5.c. 398. † al. Declatinæ.

P*Aulus Dyaclinæ † ciuitatis epiſcopus accuſatur à ſubditis de lapſu carnis: conuincitur, deponitur, alius loco eius ſubſtituitur.* ¶ *Hoc an ex diſpenſatione accuſati, an ex rigore iuris ſit factum, ex regeſto Gregorij ad Ioannem epiſcopum primæ Iuſtinianæ, lib.10.epiſt. 33. poteſt deprehendi, vbi ait.*

¶ *Verba ſunt Gratiani, qui proponit ſummam ſequentis capituli, quòd ſæpe facere ſolitum eſſe multis locis eſt notatum.*

¶ Paulus Dyaclinæ. † ciuitatis epiſcopus ſubditorum accuſatione conuictus deponitur. Cap. XLIIII.

† al. Declatinæ.

Burc.l.1. c. 182. Iuo p. 5.c.398. † al. Declinatinæ.

LAtor Nemeſion ad nos veniens indicauit, quòd Paulus Dyaclinæ † ciuitatis epiſcopus, inter alia mala in corporali [d] crimine lapſus à ſuis clericis accuſatus, & conuictus, epiſcopali ſententia depoſitus eſt: poſtea cum auxilio ſæcularium veniens epiſcopatum more prędonis ingreſſus eſt: ablatiſq. rebus eccleſiæ dilectiſſimum Nemeſion [e] latorem præſentium ſibi ſubſtitutum, ab eo

epiſcopatu proiecit,& ad ſummã iniuriã, ac necem penè perduxit. Fraternitas itaq; veſtra hæc omnia curet addiſcere, & quæcumq; eccleſiæ abſtulit,omni mora, vel excuſatione ceſſante [a] reddere [b] cõpellat. Si vero nihil eccleſiæ,ſed propriũ [c] ſe dixerit abſtuliſſe (quamuis graue, & iniquum fuerit, vt non à vobis [d],vel à metropolitano eius hoc petierit,ſed temerario auſu agere præſumpſerit) verumtamen ſi quid proprium tulit [e] ſub fraternitatis veſtræ debet examine conſtare,ſi verũ eſt.Sed & illud diligenter quærendum eſt, ſi quid male de rebus dilapidauit eccleſiæ; vt ex eo quod nunc abſtulit, illud reformare,ac ſatisfacere modis omnibus compellatur.

¶ *In hoc capite non referũtur ipſa omnino verba Gregorij(quod à Burchardo & Iuone fit)ſententia tamen ſatis expreſſa eſt.*

Hoc edicto † [f] nõ in accuſatores,vel depoſitores vlciſcitur;ſed in depoſitum vlterius proſequitur,vt ſi vltra ad epiſcopatũ aſpirare tentauerit,modis oĩb. repellatur, & ad agendã pœnitentiã perennem in monaſterium detrudatur. Quem ergo Gregorius ad epiſcopatũ aſpirantem omnibus modis repellit,quẽ graui pœnitentiæ ſubijcit; patet non ſua diſpenſatione [g],ſed canonum cenſura a ſubditis eſſe accuſatum,& conuictum. Et vt iam non exemplis,ſed legibus agamus; videndum eſt, quid Gregorius ſcribat Innocentio [a],& reliquis epiſcopis Sardiniæ lib.7.indict.2.epiſt.8. ita dicens.

† *al. dicto.*

[a] ¶Innocentio.] *In originali impreſſo eſt,* Vincentio atque quam plurimis epiſcopis.*In vetuſto autem exemplari Vaticano exprimuntur nomina epiſcoporum, ad quos hæc epiſtola ſcribitur hoc ordine.*Vincentio,Innocentio, Mariniano,Libertino,Agathoni, & Victori epiſcopis Sardiniæ.

¶Quòd ſubditi prælatos ſuos accuſare poſſunt.
Cap. XLV.

METropolitanum [h] veſtrũ in aliquo [i] poſtponere nõ præſumatis,excepto ſi(quod non optamus)contra eundem habere vos aliquid cauſæ contingat, vt ob hoc ſedis Apoſtolicæ iudicium petere † debeatis.

† *al. iudicium requiratis.*

Itẽ vniuerſis epiſcopis cõcilij Bizacij lib.10.epl.27.

¶Vitam prælatorum ſubditi nulla diſſimulatione negligant. Cap. XLVI.

SIcut(inquit)laudabile,diſcretumque eſt reuerẽtiam,

[a] ¶Excuſatione ceſſante.] Iuſta tamen exceptio, vel excuſatio admittitur,extra de oſt.deleg.ex parte.2.§

[b] ¶Reddere.] Cum de mero iure deberet iſte in exilium relegari centum milliaribus a ciuitate remotus.C. de epiſc. & cle.quicumque.Item cadere debuiſſet a iure ſuo 1. C.vnde vi. ſi quis in tantam, 16.q.6. placuit. ſed melius eſt vt eum ſua auferre ſinat eccleſia, q̃ in perniciem eccleſiæ amplius incandeſcat. ut j.17.q.ult.§.ult.

[c] ¶Proprium.] Hic nõ ꝙ ſpoliator poſſit ſpoliato referre quæſtionem proprietatis. extra de cau.poſ.c.cum eccleſia 2.& ſeq.quod non eſt uerũ,ut extra de reſti.ſpol. item cum quis. & c.in literis.ſed diſpenſatiuè cum ipſo actum eſt,ut patet in gloſſ.præcedenti.

[d] ¶Vt non à uobis. Loquitur primati: quia apud metropolitanum prius eſt conueniendus,ut infra,c.proxi. & 9.q.3.nullus primas. & c.conqueſtus.

1 Quòd iſte nõ fuit punitus de miſericordia factũ eſt prout no. L. & lo. 16.qõ.1. placuit.

2 Iſta decr. non probat hoc ſimpliciter: quia ibi utrumq; ius fuit deductũ in iudiciũ Arch.

[e] ¶Tulit.] Arg.contra.16.q.6.placuit. & cap. de lapſis. vbi dicitur, ꝙ monaſterio traduntur res depoſiti.ſed illud verum eſt quando detruditur in monaſterium, ſed hic non fuit depoſitus.

HOC EDICTO. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradicto c. lator. ꝙ cum accuſatores epiſcopi vel depoſitores nõ puniũtur, ſed cõtra depoſitum proceditur, vt amplius ad epiſcopatũ nõ aſpiret: apparet ꝙ ſubditi admiſſi ſũt cõtra ſuũ prælatum nõ ex diſpenſatione ſed ex cenſura canonũ.Et quod admitti poſſunt, probat per ſequentia cap.

[f] ¶Hoc edicto.] Verba ſũt Gratiani vſq; ad illum locũ, vt ſi vltra. & à loco illo ad locum illũ,quem ergo,ſũt verba Gre. exinde ſunt verba Gratiani.

[g] ¶Diſpenſatione.] ideſt, voluntate.

METropolitanũ] CASVS.Præcepit Grego. Innoc. & alijs epis Sardiniæ, vt in cauſis ſuũ metropolitanũ non deſerant, niſi velit agere contra eũ in quo caſu ad Apoſtolicũ recurrant.

[h] ¶Metropolitanũ.] Ex contemptu. 3. alias omiſſo eo poſſunt adire Papam,vt ſ.ea. q.6.ca.2. & 3. Itẽ intellige iſtud qñ epi inter ſe litigant. nã ſi epus litigat cõtra clericũ,tũc coram arbitris eſt litigãdũ.11.q.1. ſi clericus. Ex contemptu ergo intellige fieri, quando ſine cauſa declinatur eius iuriſdictio ſicut dico, ꝙ ſine cauſa nõ poteſt quis declinare iuriſdictionem epiſcopi etiam per querelam factam Papæ 4. vt plene dixi in conſtitu. vt debitus, extra de appell. argu.non eſſe appellandum omiſſo medio, ſed hic non loquitur de appellatione.

3 Adde Alex. de Imol. in l. ſi uide §. hoc iudiciũ. col. 4. ff. ſi qs ius dicẽ. nõ obtemp.

Iuriſdictio epi ſine cauſa nõ poteſt declinari.

4 Hoc indiſtinctè reprobat, cũ et legatus adeat. extra de or. leg.c.1.& ita hẽt cõſuetudo ſm Gof. q̃ eſt optima legum interpres. ext. de conſuet.cum dilectus Archid.

[i] ¶In aliquo.] Epiſcoporum enim eſt iudex ordinarius primo loco metropolitanus. 10.q.3.quia cognouimus. 11.q.1.ſi clericus. aduerſus.

SIcut.] CASVS. Clementius patriarcha fuerat de quibuſdam criminib.accuſatus: quare Papa delegat cauſam epiſcopis concilij Nicaſij,& præcipit illis,vt cum omni ſolicitudine ac uiuacitate quæ dicta ſunt inueſtigentur, & ſi uera fuerint, canonicè puniantur,& ſi quis in hoc fauore perſonæ gratia vel quolibet blandimento negli-

Digitized by Google

negligens fuerit, apud Deum iſtorum criminum particeps reputabitur.

a ¶ Perlata.] A ſubditis.& ſic facit ad propoſitum Gratiani 1. aliter hoc c.nihil facit ad propoſitum Grat. niſi velis dicere eo ipſo ꝙ dedit alijs licentiam iudicandi,ergo & accusādi.

quilibet poſſit accuſare ſuum epiſcopum, & hoc c.continuatur illi 12.q.2.quatuor.

d ¶ Protinus.] Nonne neceſſaria eſt admonitio? certè ſic. Ideo expone protinus,ideſt, poſt tertiam admonitionem 2.vt ī.ea.q.1.ſi peccauerit.ſic.ext.de ſimo.licet.

e ¶ Pon-

1 Cum iſti cognoſcere debeant ex delegatione Papæ. L.Idē ſētit hic H. & Io.de Fā.

2 Idē ſentit hic H.& L.

& honorem debitū exhibere prioribus; ita rectitudinis, & Dei timoris eſt, ſi qua inter † eos correctione indigēt, nulla diſſimulatione poſtponere, ne totum (quod abſit) corpus incipiat morbus inuadere,ſi languor non fuerit, curatus in capite. Quædam α enim ad nos de Clementio primate veſtro perlata [a] ſunt;quę quoniā ita grauia ſunt, vt tranſire indiſcuſſa vllo modo non debeant;fraternitatem veſtrā hortamur [b],vt cū omni ſolicitudine, ac viuacitate mētis indagare multis modis debeatis illata; & ſi ſunt,vt audita ſunt,vltione canonica reſecētur.¶Admonemus aūt,vt non cuiuſquam perſonæ gratia non fauor, non quodlibet blandimētum quenquam veſtrum, vel ad diſcutiendum,quę nobis nunciata ſunt;molliat; vel à veritate excutiat:ſed ſacerdotaliter ad inueſtigādā vos propter Deum veritatē accingite. Nam ſi quis in hoc piger, aut negligens eſſe præſumpſerit; dictis criminibus apud Deum ſe nouerit eſſe participem, cuius zelo ad perſcrutandas ſubtiliter nefandi cauſas facinoris non mouetur.

† al. in eis.

α ¶Quædam.] *Et hic ſummatim referuntur verba B. Gregorij. Quare pauca tantum quædam ſunt addita,quæ neceſſaria videbantur.*

Hæc ſi quis ſpecialia,& ex his generalem regulam colligi non oportere contendit: audiat aliquid Gelaſius C.XXVIII. dicat omnibus clericis cuiuſcunque ordinis, ita ſcribens.

α ¶C.XXVIII.] *Hic citatur numerus capitum, vt eſt in codice canonum;de quo in præfatione dictum eſt.*

Gelaſius epiſcopis per Lucaniam, & Brutū, & Siciliam conſtitutis,epiſt.1. cap.30.

¶Clerici exceſſus ſui epiſcopi auribus deferant Romani Pontificis. Cap. XLVII.

Accuſare quis qñque cogitur.

QVapropter [c] nec clericorum quiſpiam ſe Apoſtolicæ † offenſę futurum cōfidat immunē,ſi in his,quæ ſalubriter ſequēda Apoſtolica deprompſit † auctoritas, ſiue epiſcopum,ſiue presbyterum,ſiue diaconum viderit excedentē,non protinus [d] ad aures † Romani Pōtificis [e] deferre [f] curauerit, probationibus duntaxat competenter exhibitis, vt trāſgreſſionis vltio fiat, & cæteris interdictio [g] delinquendi. Sin † vero [h], modis omnibus erit vnuſquiſque pontificum ordininis,& honoris ſui eliſor,

† *al.huius.*
† *al.promptiſſimus.*
† *al.noſtras.*
† *al. Sin vero modis omnibus erit vnuſquiſque pontificum ordinis, & honoris eliſor.*

3 Ad idē C. de ege. & ma. diffamari. C.de priua. car. l. 1. circa fi.
Et eſt ſpāle in dilapidatione vt quilibet cleric9 teneat denūciare. & eſt rō qa inſimul debent adminiſtrare: aliàs ſecus. Sed contra quo ad hoc.ſ.c.px. ibi aut ī his q̄ ſunt, &c. vnde dico ꝙ quilibet clericus tenet denunciare crimē ſui p̄lati ſm Ioā.

b ¶ Hortamur.] Nota ꝙ per verbū hortamur, & monem9. mandat iuriſdictio ſic ī.ea.q.1.notum. ff.de offi.præſi.ſępè ur̄ tn̄ ꝙ prouinciale cōcilium ordinario iure cognoſcat de primate ſiue de metropolitano ſuo. nā cū cōcilium iudicet de Papa in his in q̄bus ipſe poteſt iudicari:ergo concilium Metropolitani poteſt iudicare d̄ ipſo. Ad hoc inf. ea. ſi q̄s arg.cōtra.17.d.multis.nā ibi appellatur a concilio ad metropolitanū: ergo cum concilium ſit minus metropolitano,non poteſt ipſum iudicare.21.d.inferior. Sed poteſt dici, ꝙ quantum ad ſua negocia, eſt minor metropolitan9 cōcilio: quātum ad aliorum negocia eſt maior. Sed in c.multis.non appellat a concilio, ſed a quadā congregatione ep̄orum ad metropolitanū: ſed adhuc obſtat 21.diſ. nunc autem. Sed poteſt dici, ꝙ poteſt iudicare de ipſo concilio:non tn̄ eū cōdēnare poteſt, ſed qd̄ poſſit iudicari à concilio,bene facit 9.q.3.ſaluo.& c.ſi autē. & 63.diſtin.Salonitanæ.Sed eſt argum. cōtra ſupra c.prox. Ioan.

Concilium prouinciale an poſſit de archiepiſcopo cognoſcere.

HÆC SI QVIS. CASVS.Dicit Gra.ꝙ quę ſupra dicta ſunt ꝙ ſubditi poſſunt accuſare prę latos.generalia ſunt & non ſpecialia: & ſi quis dicat ea eſſe ſpecialia, audiat quid dicit Gelaſius de omnibus clericis generaliter cuiuſque ordinis.

QVapropter.]CASVS.Hoc c.cōtinuatur illi c.12.q.2. quatuor.vbi dicitur,ꝙ de redditib.eccleſię quatuor debent fieri portiones:prima epiſcopo:ſecunda clericis: tertia fabricæ: quarta pauperibus eſt aſſignanda. Dicitur ergo in hoc cap.ꝙ ſi quis clericus viderit prælatum ſuum in iſtis quartis diſtribuendis peccantem & excedentem, ſtatim debet Romano Pontifici nunciare, & probare quod nunciat,vt puniatur excedens: quod ſi nō fecerit,deponatur.

c ¶ Quapropter.] Videtur hic ſpecialis caſus, in quo

e ¶Pontificis.] Vel alterius ſuperioris.Ioan.
ADDITIO. Idem ſentit Hug.in ſuo caſu huius cap.

f ¶ Deferre. ideſt, denunciare H.c habes ꝙ aliquis cogitur accuſare,vt 1.q.1.quiſquis.& 5.q.5.c 1.extra qui fil.ſint legit.c.cauſam.& 24.q.3.tam ſacerdotes 3 ar.cōtra extra de acc.licet.in fi.& 5.q.2.ſi primates.& 3.q.4. clericus. & C.vt nemo inuit.agere.l.vna Sol.ad denunciationem quilibet tenetur, de qua hic loquitur.nō autem ad accuſationem vt in contrarijs.

g ¶Interdictio.] Forte ſpeciale eſt.in dilapidatione,vt quilibet teneatur denunciare.

h ¶Sin vero.] ideſt, ſi non fecerit quod dictum eſt de quatuor portionibus.12.q.2.quatuor.

a ¶Sup-

a ¶ Suprimenda.] inf. 5. q. 5. ſi primates. contra ſed illud de crimine iniuriarũ, de quo poteſt epiſcopus componere cum clericis ſuis, ſiue inter partes.

SI quid.] CASVS. Præcipit Papa quibuſdam clericis, vt ſi viderint pontificem ſuum damnificantem res eccleſiæ, vel facere contra prohibitionem, denuncient ſibi, vt puniatur.

b ¶ Relatione. Ex hoc patet quòd loquitur in denunciatione, &c. ſicut c. ſuperius Ioan.

CLericos.] CASVS. Videtur in hoc c. dici, ꝙ clerici, & laici, qui proni ſunt, & faciles ad accuſandũ alios, non debent admitti ad accuſandum epõs, vel clericos, niſi prius eorũ opinio, & vita diſcutiatur: Beneuen. tamen intellexit aliter, hoc mõ ſcilicet, ꝙ clerici vel laici non admittantur, exceptis criminibus niſi accuſati ſint de crimine infamati. Sed prima poſitio magis conſonat literæ, & verior videtur.

c ¶ Aut laicos.] Accuſantes epõs aut clericos decernimus nõ eſſe recipiendos paſſim, & ſine probatione. Io.

ſi cuiquam clericorum, vel eccleſiæ totius audiui hæc putauerit ſuprimenda.[a]

Idem.

¶ De eodem. Cap. XLVIII.

Iuo p. 5. c. 151. Anſ. l. 7. c. 161. Poly. l. 3. tit. 12. & lib. 4. tit. 18.

SI quid in eccleſia damni, aut in his, quæ ſunt præceptionis noſtræ auctoritate α prohibita, pontificem veſtrũ videritis admittere, mox noſtris auribus relatione [b] ſignate, vt quid fieri debeat, cenſeamus.

α ¶ Auctoritate.] *Abeſt iſta dictio a pleriſque uetuſtis exẽplaribus, & ab alijs collectoribus, qui etiam Gelaſium citant.*

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 21.

¶ Clerici, aut laici ſine examinatione ad epiſcoporum accuſationem non admittantur. Cap. XLIX.

Anſ. l. 3. c. 135.

CLericos, aut laicos [c] accuſantes epiſcopos, aut clericos paſſim β, & ſine probatione, ad accuſationẽ nõ recipiendos decernimus, niſi prius eorum [d] diſcutiatur exiſtimationis γ opinio.

β ¶ Paſſim.] ἁπλῶς καὶ ἀδοκιμάστως *quæ Dionyſius vertit* temere, atque indiſſ[illegible]enter. *poſſuntque etiam coniungi cum ſequenti membro id vero copioſe exponitur in concilio Conſtan. 1. cap. 6.*

γ ¶ Exiſtimationis opinio.] ὑπόληψις, *Ideſt, extimatio.*

Item ex ſynodo Romana.

¶ Qualibet perſona epiſcopos, aut alios accuſans, monſtranda documentis inferat. Cap. L.

in c. Hadriani. c. 24. Caius in epi. ad Fœlicem. c. 2. Sixtus iij. eps oriental. c. 2. Lib. 7. capitul. c. 438.

SI quis epiſcopus presbyter, aut diaconus, vel quilibet clerici apud epiſcopos (quia alibi [e] nõ oportet) a qualibet perſona fuerint accuſati, quicumq; fuerit ille, ſiue ſublimis vir honoris, ſiue vllius alterius dignitatis, qui hoc genus illaudabilis intentionis [f] arripuerit, nouerit docenda δ probationibus [g], monſtranda documentis ſe debere inferre.

δ ¶ Docenda.] *Sic apud Sixtum tertium, & in capitulari: apud Caium vero, & Hadrianum paulo aliter quemadmodum, & alijs locis huius capitis nonnulla, ſed non magni ponderis, ſunt varietates.*

Item Damaſus Papa Stephano archiepiſcopo, epiſt. 3. cap. 3.

¶ Sacerdotes non accuſent, qui ad eundem ordinem prouehi non poſſunt. Cap. LI.

Sup. ea. c. teſtes verſ. ſacerdotes. Poly. l. 1. c. 171. Iuo p. 5. c. 290.

SAcerdotes (vt antiqua tradit auctoritas) criminari nõ

d ¶ Eorum.] ideſt laicorũ, vel clericorũ, ſi ſũt ignoti, vt ſ. c. quæ tẽdũ, vel eorũ. ideſt, epiſcoporũ. q accuſantur, quia ſi vita eorũ antea bona fuit, laici i nullo poſſũt eos accuſare vt ſ. c. q. 1. in primis in fi. & ex. de teſta. veniens. ſi uero mali, & laici, & quilibet criminoſi admittũtur [1] niſi inimici, & conſpiratores extra de ſi. licet Hely. & de ſent. & re iud. cũ l. & A. Et ex hoc loco Baz. fundauit ſuam opinionẽ, vt dixi in ſũma. ſed intelligas loq in illis cauſis, in qb. laici poſſunt accuſare clericos.

Laici an poſſint clericos accuſare.

1 Hoc intellige in exceptis criminibus. Ioan. de Fant. Imperij meri ẽ de criminib. cognoſcere.

SI quis eps.] CASVS. Dr hic ꝙ ſi qs accuſauerit epũ vel diaconũ, vel alterius ordinis clericum, de quo vix aliquis commendatur accuſator, cũ ex odio fieri pſumatur, ſciat ſe dẽre talia crimina inferre, quæ probationibus, & documẽtis valeat plenarie demonſtrare.

e ¶ Quia alibi.] Arg. ꝙ ſolus eps hẽt merum Imperiũ in ſua diœceſi, vt 11. q. 1. de pſona 5. q. 6. delatori hoc. n. eſt merum Imperium, ſ. cognoſcere de criminib. ff. de offi. eius cui mãd. ẽ iuriſ. 2. & l. 1. ff. de of. pſi. illicitas §. q vniuerſas, & C. de [2] ba. ſciant.

2 Sub. & id in generali cõmiſſione non transferuntur, vt in iſta lege hic allegata, & ff. de pi. obliga. & legitur & not. ext. de of. le. ꝙ tranſlationẽ. Ar.

f ¶ Illaudabilis intẽtionis.] accuſationẽ vocat illaudabilem intentionẽ: qa cauſæ materiam criminibus creare noſcũtur. C. de iudi. ꝓperandũ, & præſumit ſemper. ꝙ iuidię cã fiat accuſatio, vt 6. q. 1. ſi omnia, & quia vix ſine culpa experiri poteſt: ideo clerici ab ea abſtinere debent, vt de pœ. d. 5. qualitas ſ. ea. q. 6. decreto. Vel dic illaudabilem quo ad vulgi opinionem. Nã præſumitur alias qs bono zelo accuſare, vt extra de do. & contu. veritatis. in parte deciſa. Ex charitate enim debet prouenire accuſatio. ext. de acc. ſi quis eps, & qui accuſat, publicæ ſalutis cuſtodiam gerit. vt C. de famoſis libel. l. vna.

Accuſatio ex charitate debet puenire.

g ¶ Probationibus.] Sic C. de proba. ſciant. Ioan.

Cri-

CRiminationes.] CASVS. Dicitur, ꝙ ſi aliqui ſint ignoti, qui velint alios accuſare, ꝙ non ſunt admittendi, niſi prius coram iudice ſe probent irreprehenſibiles eſſe, & omni ſuſpicione carere. Si intelligas c. de notis, dr̃ ꝙ non ſunt admittẽdi ad accuſationẽ ſacerdotũ niſi probent corã iudice, &c. qđ ꝓbatur eo ipſo, ꝙ cõtrariũ non probatur.

a ¶ Per alios.] id eſt, procuratores. inf. 3. q. 9. abſens.

b ¶ Et actis.] i. actionibus [1] vel literis epõrum ſuorum, vt 19. q. 1. ſi duę, & hoc ſi ſunt ignoti, & eſt ſi. inf. 3. q. 5. canonica. vel tñ valet eis teſtimoniũ populi, quantum examinatio, vt 24. d. c. 1. Io.

COLLIGITVR. CASVS. Grat. ex ſupradictis infert, ꝙ ſubditi bene poſsũt accuſare p̃latos. Sed poſtea q̃rit an monachi poſſunt accuſare epõs, & videt̃, ꝙ remoueantur, & hoc probat per ſeq. cap.

PLacuit.] CASVS Hoc ca. intelligitur đ monachis ſm Grat. Sic ergo pone caſũ. Quæſitũ fuit ab Hadriano, an monachi vocẽ accuſãdi epõs, vel contra eos teſtiſicandi habeãt. Et r̃ſidet ꝙ nõ quia mortui ſunt nõ humanis actibus, quia loquũtur vt alij homines, vel q̃a inter ſunt cõtractibus, vt emptionis, vel vẽditionis, ſed diuinis, i. accuſationibus epõrum, quæ Dei timore fieri debent. in cõcilio etiam Chalcedonen. pręcipitur vt non pręſumãt eccleſiaſticas actiones attrectare. Quidã tñ intelligũt hoc c. de criminoſis qui mortui ſunt non humanis vocibus, i. malitijs, ſed diuinis, i. bonis operibus, vel humanis, quia vocẽ habẽt, vt alij homines, & ſecundu hoc non facit ad propoſitum Gratiani.

diuinos, quia nõ poſſunt baptizare, ſepelire, prædicare pœnitentiam dare, vt 16. q. 1. c. 1. & c. qui viuere.

e ¶ Quia funeſtam.] Quia ſemper debent flere. 16. q. 1. placuit.

NVllus.] CASVS. Dicitur hic, quòd nullus monachus

poſſunt, nec in eos teſtificari, qui ad eundem nõ debent, nec poſſunt prouehi honorem.

Item Iginus Papa, epiſt. 1. — Item Lucius Papa epiſt. vnica.

¶ Niſi irreprehenſibiles in maiorum accuſatione non recipiantur. Cap. LII.

CRiminationes maiorum natu per alios [a] nõ fiant, niſi per ipſos, qui crimina intendunt; ſi tamẽ ipſi digni, & irreprehenſibiles apparuerint, & actis [b] publicis docuerint omni ſe ſuſpicione carere, & inimicitia, atque irreprehenſibilem fidem habere, ac conuerſationem ducere.

Colligitur itaque ex his omnibus, quòd ſubditi in accuſatione prælatorum ſunt admittendi. Nunc videndum eſt, an monachi in accuſatione epiſcoporum ſint audiendi.

Hadrianus Papa in capitulis, c. 31. videtur eos ab accuſatione remouere ita dicens — Iuo p. 6. c. 326. Item Stephanus ep. 2. & Melchiades ep. vnica. inf. 3. q. 4. hi, qui capit. l. 7. c. 322. Anſ. l. 3. c. 88. Iuo p. 16. c. 332. Pann. l. 5. c. 45. Cod. l. penult. qui accuſare non poſſunt.

¶ Monachi ſacerdotes accuſare, vel in eos teſtificari non poſſunt. Cap. LIII.

PLacuit [c] eorum accuſandi ſacerdotes, & teſtificandi in eos vocem obſtruere, quos non humanis, [α] ſed diuinis vocibus mortuos eſſe [d] ſcimus: quia vocem funeſtam [e] interdici † potius, quàm audiri oportet. — † al. interdi-di.

α ¶ Nõ humanis.] *In epiſtola, Stephani eſt*, quos humanis, & diuinis vocib. damnatos, vel mortuos eſſe cognoſcimus, *In epiſtola aũt Malchiadis eſt, quemadmodũ hic reſtitutũ, eſt ex vetuſtis exẽplarib. Gratiani, & capitulo Hadriani; ſed ſubiungitur.* Qm̃ infidelis homo mortuus eſt in corpore viuẽte: *& fortaſſe ſignificatur locus Mat.* 8. Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos: *aut locus Pauli.* 1. *Tim.* 5. viuẽs mortua eſt. *Quamobrẽ quod proprie pertinet ad homines, infames maximiſq; flagitijs obnexios (vt eſt inf. 3. q. 5. c. canonica.) nõ bene videtur hic referri ad monachos: ſed minime id malitioſe factum, eſt cum Gratianus monachus eſſet.*

Item in concilio Chalcedonen. c. 4. præcipitur, vt eccleſiaſticas actiones monachi attrectare non præſumant. — 16. q. 1. qui vere.

Item Pelagius II. epiſcopis Italię.

¶ Monachi in accuſatione non ſunt audiendi. Cap. LIIII. — Anſ. l. 3. c. 63. Poly. l. 4. tit. 34.

NVllus monachus talia vnquam arripiat, nec ſecularia, [f] aut eccleſiaſtica [g] negotia perturbare præſumat; quia mortua in talibus vox eſt eorum.

c ¶ Placuit.] Hoc c. idem Hadrianus [2] intelligit de infamibus, vt inf. 3. q. 4. hi qui. & inf. 3. q. 5. canonica. Vel intellige cum Grat. de monachis. ſ. criminoſis, nam certũ eſt ꝙ monachi accuſare poſſunt, vt extra de accuſa. c. ex parte, & 1. ſ. ca. cum paſtoris.

d ¶ Mortuos eſſe.] Quãtum ad ciuiles actus, & etiam ad

chus præſumat aliquem accuſare vel perturbare ſæcularia negotia, vel eccleſiaſtica, quia in talibus mortua eſt vox eorum.

f ¶ Nec ſæcularia.] id eſt, tutelam, & procurationem.

g ¶ Aut eccleſiaſtica.] id eſt, baptizare, quod olim non licebat eis. 16. q. 1. placuit.

1 Vñ dicit L. acta publica vocat eorum bona opera publica, per quæ manifeſtedocetur, ꝙ iſtis carent, & illa hñt. Arch.

2 Idem ſentit hic L. ſed non videtur bona litera, cum nullũ iſtorũ capitulorum hic allegatorum ſit Hadriani, vt patet ex ipſorum ſupraſcriptione. Arch.

SED ALIVD. CASVS. Soluit Gra. & dicit, ꝙ monachi non admittuntur ad accuſandum epiſcopos ex preſumptione temeritatis, ſed neceſſitate charitatis bene admittũtur, vnde præcipiť, vt cubicularij epiſcopi ſint clerici religioſi, vel monachi, ut de eius vita teſtimoniũ dicere

prælatis, vt 23.q.4. duo iſta. & cap. ita planè. & q. vlt. ꝑterea. Vel intellige de atrocibus, vt tunc quilibet teneatur. arg. extra de ſen. exc. quantæ. 23. c. vlt. & de pœ. di. 1. periculoſę. Vel dic ꝙ quilibet tenetur prohibere proximum à peccato committẽdo. 22.q.5. hoc vr. ſecus in commiſſo. 93. diſt. diaconi. Ioan.
c ¶ Scrupulo.] id eſt, ſuſpicione.

Sed aliud eſt, quod ex præſumptione aſſumitur temeritatis: aliud quod ex neceſſitate geritur charitatis. Monachi enim ex præſumptione epiſcopos accuſare non poſſunt, ex charitate poſſunt. Vnde & in canonibus præcipitur, ut cubicularij epiſcopi ſint uel religioſi clerici uel electi monachi, ut de eius uita teſtimonium dicere poſſint. (7. c. cauſa paſtoris.)

7 ¶ *Item illud Eleutherij Papæ in epiſtola ad Galliæ prouincias, omnibus generaliter dicitur.*

¶ Conſentire conuincitur, qui cum poſſit, peruerſis negligit obuiare. Cap. LV.

(ſup. diſt. 83. c. error. & diſ. 86. c. facientis.)

NEgligere, cum poſſis [a] deturbare [b] peruerſos, nihil aliud eſt quàm fouere. Nec caret ſcrupulo [c] ſocietatis occultę, qui manifeſto facinori deſinit obuiare.

(Ad Paulinum.)

Item Hieronymus tam de ſe, quàm de alijs monachis in primo prologo bibliæ [α] *ſcribit dicens.*
α ¶ Bibliæ.] *In pleriſque uetuſtis Gratiani codicibus legitur*, bibliothecæ.

¶ Quantum ex vitæ merito quis eccleſiam ædificat, tantum nocet, ſi deſtruentibus non reſiſtat. Cap. LVI.

SAncta quippe [d] ruſticitas, [e] ſolum ſibi prodeſt: & quantum ædificat ex vitę merito eccleſiam Chriſti, tantũ nocet, [f] ſi deſtruentibus non reſiſtat.

Item Gregorius.

¶ Subditi vitia prælatorum reprehendere ſtudeant. Cap. LVII.

ADmonẽdi [g] sũt ſubditi, ne plus quàm expedit, ſint ſubiecti: ne cum ſtudent plus quàm neceſſe eſt, hominibus ſubijci, compellantur vitia eorum venerari.

¶ *Collata eſt hæc ſententia ex uerbis B. Gregorij tertia parte paſtoralis, admonitione decima octaua, ubi de elatis & humilibus loquitur.*

Item generali ſynodo præſidens dixit, c. 2. (lib. 4. reg. c. 88. & poſt. lib. 12.)

¶ Clerici ſiue electi monachi ſint cubicularij epiſcopi. Cap. LVIII.

(Anſel. lib. 6. c. 14. Poly. li. 7. tit. 5.)

CVm pa-

SAncta quippe.] CASVS. Quidam monachi erãt valde ĩ ſe religioſi, ſed circa correctionẽ aliorum erant tepidi & remiſſi. Tales reꝑhẽdit Hie. dicẽs ꝙ ſancta ruſticitas tãtum ſibi prodeſt, & quãtum ex vitæ merito ædificat eccleſiã, tãn nocet ſi deſtruẽtib. eam non reſiſtat. (1 Quo ad ꝑlatũ dic, ut le. & not. 6. q. 1. illi qui. 30. diſt. c. 6.)
d ¶ Quippe.] Id eſt cũ ſimpliciter & piè viuunt, & alios nolũt increpare. Et intelligitur đ prę latis qui ex officio tenentur reſiſtere malis: & quorũ taciturnitas eſt mortale peccatum, & magnum dãnũ ĩ eccleſia operatur, ut 83. diſt. nemo. Et ẽ hic arg. uitam actiuã eſſe prę ferendam contemplatiuæ, vt 7. q. 1. ſcias. & 8. q. 1. ĩ ſcripturis & hẽnt ſe vt excedentia & exceſſa. Cõtẽplatiua, quãtum ad perſonã contemplãtis magis eſt ſecura, & minus vtilis, actiua uero magis laborioſa, & minus ſecura, ſed magis fructuoſa, ut ex. de renunc. niſi cum pridem. & extra de reg. licet.
e ¶ Ruſticitas.] Id eſt ſimplicitas.
f ¶ Nocet.] Intellige hoc negatiue, id eſt non tm̃ prodeſt ædificando, quantũ edocendo, & reſiſtendo ſimile 44. d. 1. §. dẽt. 22. q. 2. primũ. Ioã.

dicere, poſſint: & quod poſſint admitti etiam monachi probat per ſequentia c. primi c. caſus eſt planus.

ITEM ILLVD. Hæc eſt 7. pars q. in qua probat, ꝙ vnuſquiſq; tenetur obuiare peccantibus, & eos corrigere in quantum poterit ſalua pace, aliàs tenetur ipſe. & ad hoc probandum adducit 6. aucto. Io. de Fant.

NEgligere cum poſſis.] uidetur de prælatis tantum loqui.
b ¶ Deturbare.] Id eſt, prohibere & remouere a malo & hoc cum commode poteſt illud facere, aliàs nõ peccat qui ſic non prohibet. 22. q. 2. primum. & c. faciat. & ſecundum hoc quilibet tenetur prohibere iniuriam a proximo, 23. q. 3. non inferenda. Alij hoc intelligũt de (Maior non corrigere an ſit peccatũ.)

ADmonendi.] CASVS. Quidam ſubditi in bonis ac malis obediebant ſuis prælatis. Sed dicit Grego. ꝙ admonendi ſunt, ne plus quàm expediat ſint ſubiecti, ut uitia illorum non compellantur uenerari.
g ¶ Admonendi.] Bonum mediocrè quandoque dimittitur propter bonum obedientię: ſed malum nunquam fieri debet, ut 11. q. 3. quid ergo Ioan.

CVm paſtoris.] CASVS. Quidam epĩ non habebant clericos cubicularios ſecum, ſed pueros ſeculares, quorum uita qualis eſſet in ſecreto, erat ignota clericis ſecularibus autem pueris nota. Præcepit ergo Greg. ut epĩ, ſecum habeant clericos uel monachos cubicularios, qui poſſint eſſe teſtes de uita & conuerſatione epiſco-

Monachi accuſare poſſunt.

epiſcoporum in ſecreto, & ex ſedulà viſione exemplum profectus ſumant.

a ¶Cum paſtoris.] Generaliter teneas, ꝙ monachi poſſunt accuſare & epiſcopos & alios, dum tamen hoc faciant de licentia abbatis 12.q.1.non dicatis 16.q.1.monachi. Et ſi ſuum abbatem accuſare vult habebit expenſas à monaſterio, vt extr. de accuſ. ex parte: & tũc non eſt neceſſarius conſenſus abbatis. ſed ſi aliũ vult accuſare, non habebit expẽſas a monaſterio. Si ſunt in ſcholis, poſſunt agere de his tantum, quę pertinent ad ſtudium, vt extra đ offi. dele. præterea. ff. de re iudi. quæſitũ & ff. de iud. ſi longius.

b ¶Pueri.] i. ſeruiẽtes, ſic 22.q.2.§. Abraham quoq; ff. de verb. ſign. pueri.

Monachum inuito abbate, ſibi põt ẽps ſociare.

c ¶Vt quidã.] Duos habebit ſacerdotes, & tres diaconos, ut de cõſec. diſt. 1. iubemus. Sed nunquid cõtradicente abbate põt ſumere monachum epiſcopus ſibi in ſocium? Non videtur, cum hoc ſit priuilegiũ Papæ, vt 9. quæſ. vlt. per principalem. & 58. diſt. c. 1. & ar. contra 16. quæſtio. 1. qui vere, Ioan. Sol. credo ꝙ ſic. 1 niſi monaſterium ſit exemptũ: cum maiora poſſit, vt extra de exceſſ. præla. ſicut vnire. B. Sed nõne monachi nũquam exibunt de clauſtro, vt 16. q. 1. placuit? Reſpondeo quãdo perfecti ſũt, ſit hoc vt exteri⁹ fructificent, vel qñ ſiũt epiſcopi, & iſti cubicularij poſſunt eſſe teſtes nõ ſolũ de cõuerſatione epiſcopi, ſed etiã de facto eius, vt 12. quæſt. 1. manifeſta. Ioan.

1 Ad hoc facit qđ not. 11. q. 1. per principalẽ. Sed a cõtra. 11. q. 1. cum pro vtilitate. Archid.

prehenſibiles. apparcant.

e ¶In ſocietate.] Nota ꝙ præſumitur contra aliquem. vel pro aliquo ex ſocietate, vt 28. q. 1. ſæpè 81. diſt. clericus & 18. q. 2. diffinimus. Ioan.

f Epiſcopi lectioni.] ¶Poſſint.] ſup. diſt. 93. diaconi.

ſtoris [a] vita † eſſe diſcipulis ſemper debeat in exemplo, plerumque clerici, qualis in ſecreto ſit vita ſui põtificis, neſciunt, quam, vt dictum eſt, ſæculares pueri [b] ſciunt. De qua re præſenti decreto conſtituto, vt quidam [c] ex clericis vel etiã ex monachis electi miniſterio cubiculi pontificalis obſequantur, vt is, qui in loco regiminis eſt, tales † habeat teſtes, [d] qui vitam eius in ſecreta conuerſatione videant qui ex viſione ſedula exemplum profectus ſumant.

† Hoc ſtatuit Grego. quando laicos oẽs à miniſterio remouit, vt teſtatur Anto. in hiſto. p. 2. fol. 160.

† habeat tales, qui vitam] orig.

Idem Virgilio epiſcopo Arelatenſi, lib. 9. epiſt. 49.

¶Prauos in ſua ſocietate epiſcopus habere non debet. Cap. LIX.

PEruenit ad nos fratrem, & coepiſcopum noſtrũ Serenum Maſſylienſem prauos homines omnino in ſocietate [e] ſua recipere; ita denique, vt presbyterum quendã, qui poſt lapſum in ſuis adhuc dicitur iniquitatibus volutari, familiarẽ habeat. Quod a vobis ſubtiliter requirẽdũ eſt: & ſi ita conſtiterit, curæ vobis ſit noſtra hoc ſic vice corrigere, vt & qui talẽ recipit, nõ familiaritate foueре, ſed diſcat potius vltione comprimere: & qui receptus eſt, idem diſcat cum lachrymis peccata diluere, non iniquitatem immunditijs maculare.

Item Paſchalis Papa.

¶Viros boni teſtimonij ſemper epiſcopi ſecum habeant. Cap. LX.

EPiſcopi lectioni & orationi vacent, & ſemper ſecum presbyteros, & diaconos, aut alios boni teſtimonij clericos habeant, vt ſecundum Apoſtolum, & ſanctorũ Patrum inſtituta poſſint [f] irreprehenſibiles inueniri.

Item Ioannes [g] Baptiſta, cum duceret eremiticam vitam, Scribas & phariſæos, ſacerdotes & leuitas Iudæorum ad ſeueritates aſpera increpatione redarguit.

¶Item ex canonibus definitur. (Illi ſacerdotes accuſare poſſunt, qui ad eundem gradum conſcendere valent:) Cum ergo monachi ad ſacerdotij gradum laudabiliter pertingere valeant; patet, quòd & ipſi, ſacerdotes liberè accuſare poſſunt.

Luc. 3.

ſup. ca. c. ſacerdotes.

d ¶Teſtes.] Propter hoc inducit ca. quia qui poſſunt teſtari 2. & accuſare, nec tales epiſcopus poteſt ab accuſatione repellere, vt extra de accuſ. nulli. & C. qui accu. non poſſ. iniquum. argum. contra ſpeciale eſt in epiſcopo. Ioan.

PEruenit.] CASVS. Epiſcopus Maſſylien. prauos homines habebat in ſua conuerſatione, & præcipue quendam presbyterum. fornicatorem hoc peruenit ad notitiam Gregor. quare præcipit Virgilio epiſcopo, vt Maſſylien. vltione compeſcat, & presbyterum fornicatorem cogat pœnitere. Caſus autem ſequentis capit. planus eſt, quia nihil aliud dicitur, niſi quod epiſcopi ſecum debent habere homines boni teſtimonij, vt irre-

ITEM IOANNES. CASVS. Per hunc §. probat Gratia. ꝙ ſubditi poſſunt accuſare prælatos, & dicit, quod Ioan. redarguebat Iudæos ad ſe venientes.

g ¶Ioannes. Probat cum hic eremita accuſabat, quòd monachi poſſunt accuſare, quod verum eſt ſi habent ſpeciale mandatum abbatis. 16. qõ. 1. quæ vere 3. niſi fortè requiri non poſſit ſine magna difficultate. argu. ff. de iniu. ſed ſi vnius. §. filio. vt notaui 12. quæſt. 1. nõ dicatis.

3 Et ext. de acc. ex parte. vbi de hoc. Item vt ex canonib. 3. c. q. ipſi. & c. teſtes & c. ſacerdotes. 6. q. 1. cap. 1. Laur.

ITEM EX. CASVS. Nunc concludit Grat. ex ſupradictis. Dictum eſt, ſupra. ꝙ illi poſſunt accuſare ſacerdotes, qui ad eundem gradum aſcendere poſſunt, ſed monachi poſſunt proucht ad ſacerdotium, ergo poſſũt accuſare ſacerdotes.

De

QVAESTIO VIII.

DE accuſatione [a] vero, qualiter fieri valeat, in canonibus aperte decernitur.

Ait enim Calixtus Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſtola ſecunda.

Et Stephanus epiſt. 1. cap. 11.

¶ Accuſatio ſemper fiat in ſcriptis. Cap. I.

ACcuſatorum perſonæ nunquam recipiātur ſine ſcripto: nec abſente [b] eo, quem accuſare voluerint, quibuslibet [c] accuſare permittatur.

3. q. 9. c. abſentem. Burc. l. 1. c. 171. Iuo p. 5. c. 189.

¶ In epiſtola Calixti, itemque apud Burchardum, & Iuonem ſic habetur. Rimandæ ſunt enucleatim perſonæ accuſatorum, quæ ſine ſcripto difficile, per ſcriptum autem nunquam recipiantur: quia per ſcripturam nullus accuſare, vel accuſari poteſt; ſed propria voce, & præſente eo, quem accuſare voluerit, cuicumque † accuſatori credatur. *Quorum uerborum bona pars refertur inf. 3. q. 9. cap. abſente 1. quod ſumptum eſt ex hoc eodem epiſtolæ loco.*

† al. quiſquam accuſator credatur.

Cod. lib. 4. tit. de probationibus, lege ſi.

¶ De eodem. Cap. II.

SCiant cuncti accuſatores eā ſe rem deferre debere in publicā notionem, quæ munita ſit idoneis teſtib. vel inſtructa apertiſſimis documentis, vel indicijs [d] ad probationem indubitatis, & luce clarioribus expedita.

C. de accuſationib. lib. 9. tit. 2. l. vlt.

Item Euthychianus Papa epiſcopis Sciciliæ epiſt. 2.

DE accuſatione.] Hæc quæſtio diuiditur in duas partes, in quarum prima probatur, ꝙ accuſator debet eſſe præſens, & obligare ſe proprio ſcripto ad talionem. Secunda ibi, [Quæ vero.]Io. de Fan.

CASVS. Hic ponitur 8. q. qua quæritur, an accuſatio debeat fieri in ſcriptis, & probat primo, ꝙ ſic: poſtea probat contrarium, & poſtea ſoluit in §. [Sed Calixtus.]

Accuſatio & denunciatio & infamatio diuerſa ſunt.

a ¶ De accuſatione. Circa hoc notandum eſt, ꝙ aliud eſt infamatio, aliud denunciatio, aliud accuſatio. Infamatio prohibetur. ſu. ead. q. proxi. accuſatio 5. quæſt. 1. c. 1. & 2. Secunda, ſcilicet denunciatio præcipitur ſu. e. q. 1. ſi peccauerit. ſup. q. proxi. quapp & ſit ſine inſcriptione. 4. q. 4. §. aliquando. Tertia ſcilicet accuſatio permittitur, & in ea inſcribitur, & ſubſcribitur, inf. ea. libellorū. Fallit tamen hoc in ſex caſibus. Non enim ſemper cogitur qs inſcribere, vel in leuibus criminibus, ff. de accuſ. leuiā. & in crimine abigeatus 1. C. de abigeis. l. vna. & in caſu vbi mulier accuſ. 15. q. 3. de crimine. ſecundū quoſdā in crimine apoſtaſiæ, & vbi Chriſtianus Iudæam duxiſſe accuſat. C. de apoſt. apoſtatarū C. de Iudæis. ne qs, & vbi maritus accuſat vxorē iure mariti 4. q. 4. d. c. nullus §. itē. C. de adul. ſi maritus. C. de adul. quamuis & l. iure. Io. ſed hoc falſum eſt ſm ius canonicum, vt extra de procu. tuæ fraternitatis. Item quando officium denunciat crimen alicuius. C. de accuſa. ead. quæ. 4. q. 4. §. aliquando B. Et cū crimen in modum exceptionis proponitur, ſecundū ꝙ diſtinguitur extra de accuſ. ſup his. Nunc videndum quid iuris ſit circa ſingulos modos agendi. Et quidem denunciationem præcedet admonitio, aliàs remouetur denuncians a denunciatione, vt extra de accuſ. ſuper his, & c. ſi quis epiſcopus. & ſu. e. q. 7. accuſatio. & cap. ſi quis ergo. Item crimnoſi, infames. inimici, poſſunt a denunciatione repelli, vt 3. q. 7. qui ſine peccato. & c. poſtulatus & 35. q. 6. eps in ſynodo. & extra de reſti. ſpo. præterea extra de accu. cum oporteat, & dictum eſt ſu. ea. q. 1. ſi peccauerit, & extra ea qualiter 2. pęna conuicti modica eſt, quia debet pęnitere de crimine, & credo eum non eſſe remouendum ab ordine, vel dignitate, niſi delicti qualitas aliud requirat, vt in ſimonia 1. q. 1. ſi quis neque, & qō. 7. requiritis. ſeu ſcādalum inde orirerur, extra de noui oper. nunc. cū ex iniuncto. Si autē agatur in modū inqſitionis, ſimiliter inſcriptio nō eſt neceſſaria, & poteſt ꝑcedi ſine ipſo, q impetrauit inquiſitionem, ſicut & cum ipſo, ſed fama dēt præcedere inquiſitionē, nō ſemel, ſed ſępius, & apud bonos & graues, vt ext. de accuſ. qualiter. & c. cum oporteat, & de ſimonia. licet. Citari etiā debet infamatus, vt audiat ei⁹ exceptio, vt eiſdē c. habetur, & extra de ſen. & re iud. cum l. & A. Et ī hoc caſu poſſunt teſtes recipi lit. nō cōteſt. vt extra, vt lit. non conteſt. quoniā frequēter. §. 3. Pęna huius talis eſt. pręlati ſūt ab adminiſtratione remouēdi. minores ſunt beneficio priuandi. extra eod. qualiter & de ſimo. dilectus. Sed ſi ī modum exceptionis objicitur crimen diſtingue, vt extra eo. ſuper his, & extra de ord. cog. cum dilectus, & debet eſſe præſens. extra eod. qualiter, & in hoc caſu laici bonæ famæ admittuntur ad agendum, excipiendum, & teſtificandum. extra de teſt. tam literis, & 23. diſtinctio. Sed cum crimen objicitur in modum accuſationis, ſemper eſt neceſſaria inſcriptio, vt inf. ead. libellorum. fallit in ſex caſibus ſupra non & in ſeptimo ſecundum quoſdam cū official. s accuſat. C. de accuſat. ea. quæ. In hoc caſu pœna eſt depoſitio, vt ſup. prox. q. lator. & ext. de ſimo. dilectus.

Denunciati punitio.

Inquiſiti punitio.

Accuſati punitio.

Accuſator non ſę cogitur ſe ad pęnā taionis inſcribere. 1 Vbi agitur ciuiliter 4. q. 4. §. abſt.

ACcuſatorum.] CASVS. Quæſitum fuit a Calixto, an accuſatores recipi debeant ſine ſcriptura, & accuſato abſente. Et certe reſpondetur quòd non.

b ¶ Nec abſente.] C. de pœ. ne diu. contra. Sed illud ſpeciale eſt in apparitore, ſic ſup. ea. q. 6. §. ſi ſunt quorum. & notaui 1. q. 4. nullus.

c ¶ Quibus libet.] inf. 5. q. 2. relatum. Sed contra. 5. q. vl. Epiphanium.

SCiant.] CASVS. Dicitur in hac lege, ꝙ accuſatores accuſationem ſuam debent deferre in publicam notionem, quam poſſint teſtibus, & alijs probationib. iudici demonſtrare.

d ¶ Indicijs.] 32. q. 1. dixit & 15. q. 6. c. 1. Sed contra 3. q. 9. abſens. ſed ibi non accuſatur, ſed tantum libellus accuſationis propoſitus eſt contra abſentem. libellus tamen in abſentia rei proponitur ff. de adult. miles. §. ſexaginta. Hoc verum eſt niſi abſens ſit per contumaciam 2 vt 3. q. 9. decernimus.

2 Idē tenent B. & L. ad hoc 24. q. 3. de illicita. Arch.

Quiſ-

QVisquis.]CASVS. Hoc c.diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ qui vult alium accuſare in iudicium veniat,& indicet nomen rei,ad pœnam ſe talionis obligando ita quòd accuſator vel accuſatus in cuſtodia habeantur, conſiderata dignitate perſonæ, & ſi accuſator non probauerit,puniatur pœna talionis.In ſecunda parte q̄ incipit ibi, [Qui vero.]dicitur, ꝙ qui vadūt ad ſortilegos, & magos, non admittuntur ad accuſationem.

vt quidam dicunt,]vt ff.de pub.iud.inter habebit etiam inducias triginta dierum ad componendos mœſtos penates,vt C.de exhi.re.l.2.ſecundum canones tamen nō videtur, quòd neceſſaria ſit denūciatio.vel talis ſolemnitas,vt extra de accuſ.licet.in fi.

SED

¶Accuſatio ſemper debet fieri in ſcriptis. Cap. III.

QVisquis [a] ille eſt,qui crimen intendit,in iudiciū veniat,nomē rei indicet,vinculum inſcriptionis arripiat [b],cuſtodiæ ſimilitudinem α (habita tamen dignitatis [c] æſtimatione †) patiatur;nec impunitam fore ſibi nouerit licentiam mentiendi, cum calumniantes ad vindictam poſcat ſimilitudo [d] ſupplicij. *& infra.* ¶Qui vero ad ſortilegos, magoſque concurrerint, nullatenus ad accuſationem ſunt admittendi.

Cod.Theod.l.9.tit.1.cap.18. In cap. Hadria.c.6. Poly.l.5.tit.1. Iuo p.6.c.332. Pann.l.4.c.76. In cap.Hadria.c.67. int.3.q.5. c.conſtituimus.

† al. exiſtimatione.

α ¶ Cuſtodiæ ſimilitudinem.] *In originali impreſſo eſt,* cuſtodiat ſimilitudinem,habita tamen dignitatis æſtimatione potiatur: nec forte ſibi nouerit,&c. *itemque apud Hadrianum niſi quod habet.* nec ſibi fortè nouerit. *itē que apud Iuonem,& in aliquot vetuſtis Gratiani codicibus,in quorom vno eſt,*habitæ tamen dignitatis.*In Pannormia autem legitur,* cuſtodiat ſimilitudinem ſupplicij,habita tamen dignitatis æſtimatione. Nec forte ſibi nouerit;&c.*In codice eſt eadem lectio, quæ hic retēta eſt.*

Item Sixtus III.in epiſt.ad epiſcopos Orientales.c.4.

¶De eodem. Cap. IV.

QVi crimen obijcit,ſcribat ſe probaturum. Reuera β ibi ſemper cauſa agatur, vbi crimen admittitur. Et ibi qui non probauerit, quod obiecit,pœnam,quam intulerit,ipſe patiatur.

Et Fabianus epl.3. inf.3. q. 6.c.1. ſup. 2.q.3.c.3.& 6. Burc.l.16.c.3. Ex cōcilio Arauſico Pann.l.3.c.75.

β ¶ Reuera.] *Addita eſt hæc clauſula ex originali quæ eſt etiam apud Fabianum inf.3.q.6.c.1.*

Sed Stephanus Papa contra videtur ſcribere dicens, epiſt.2.c.4.

¶De eodem. Cap. V.

PEr ſcripta nullius accuſatio ſuſcipiatur, ſed propria voce(ſi legitima, & cōdigna accuſatoris perſona fuerit) præſente videlicet eo,quem accuſare deſiderat: quia nullus abſens [e],aut accuſari poteſt, aut accuſare.

Poly.l.5.tit.1. Burc.l.1.c.177. Anſ.l.3.c.55. Iuo p.5.c.293.& p.6.c.328. Pann.l.4.c.53.& 55.

Sed Calixtus Papa præcipit, vt accuſator præſente eo, quem accuſat, in ſcriptis indici accuſationem offerat, & propria voce literas ſuæ accuſationis legat Sephanus autem prohibet,ne abſens aliquem per epiſtolā accuſare audeat.[1] *¶Quæ vero ſit forma accuſationis, & quis modus concipiendorum libellorū,Paulus in Digeſtis libro † de publicis iudicijs, titulo de accuſationibus,& inſcriptionibus lege 3.oſtendit dicens.* [¶*Libellorum inſcriptionis*

Lib.48. ff.de accuſ. l.3.qui li.48. in pādectis inſcribit̄ [de publicis iudicijs.

† In vulgaris legebatur.lib.1.

¶ Caſus.ſeq.cap. planus eſt.

a ¶ Quiſquis.] Hoc ponitur C. de accuſ. l.vlt.

b ¶ Vinculum inſcriptionis arripiat.] id eſt, obliget ſe ad talionē.4.q.4.§.inſcriptio.Arch.

c Dignitatis.] Quia pari iure cenſentur accuſator, & accuſatus.3.q.9.c.vl. C.de exhi.re. l.vlt. Tamē rō dignitatis in hoc hſ, quod minus punitur conſtitutus in dignitate, quàm alter.24.q.1.qui cōtra & c.quiſquis.

Dignitate pditus minus punitur quam alter.

d ¶ Similitudo.]Niſi iſtis caſib, exceptis. ſu.e.q.3.§.notādū 2

QVi crimē.] Sed Stephanus,CASVS.Probauit ſup. G.quod accuſatio debet fieri in ſcriptis, modo videtur probare cōtrarium, & probat ſuperficialiter.

PEr ſcripta.]CASVS.Quęſitū eſt vtrū ꝑ epiſtolā poſſit quis aliū accuſare?Et rūdetur ꝙ nō, ſed voce ꝓpria & accuſato præſente, qa abſens ab aliquo accuſari non poteſt.

e ¶ Abſens.] Poteſt .n. libellus dari abſente accuſato, vt 5. q.6.Epiphanium.C. de exhi.re. l.2. & ēt die feriato, vt ff.de adult.miles. §.ſexaginta. prius tamen denunciabit eum accuſator quem vult accuſare:aliàs non audietur, vt ff.de adul. denunciaſſe. & C.de accu.abſentem deinde det libellū iudici: iudex tamen non prius libellum recipiat, quàm inſcriptio ſit facta,& fideiuſſorem dederit de lite proſequenda.C.ad Turpil.l.1. & C.qui accu.non poſ.l.3.Poſt modum vocandus eſt reus in ſecundum legem. C.de exhi. re.l.2.& nomē eius recipietur inter nomina reorum,& hoc fit cum lis eſt conſtit.ff.de adult. ſi maritus. §.præſcriptiones, & ff.de iure fiſ.fiſcus,& prius habebit inducias xx. dierum ad deliberandum, non trium tantum

Accuſato abſente pōt dari libellus.

1 Ad hoc C. de caſu non prius. ff. de iu.ſi lōgius & ita not. Vinc. extra de elect. congregato.

SED CALIXTVS. CASVS. Grat.ſoluit contrarietatē hanc: quia quod dicit Calixtus intelligitur, ꝙ accuſator debet præſente accuſato,& in ſcriptis accuſationem iudici offerre:ſed Stephanus prohibet ne aliquis accuſet alium per epiſtolam.

LIBELLORVM. CASVS. Dicitur in hac lege, qualiter libellus accuſationis in adulterio concipi debeat; dēt fieri hoc modo, Lucius Titius tali die apud talem iudicem accuſat, B. mulierem de adulterio, quod dicit eam cum M.commiſiſſe in tali ciuitate, menſe tali, in domo tali diebus conſulibus tunc exiſtentibus, ſed diē & ho-

Digitized by Google

& horam cōmiſſi criminis, aſſignare non compellitur. Et ſi libelli non ſunt legitime concepti, nomen rei aboletur, & iterum poterit accuſari. Præterea inſcribere debet accuſator, vel alius pro eo, ſi ipſe neſcit literas. & ſi aliud crimen obijcitur, debet in libello accuſationis cō-pre-

concepti libelli, vt ſupra diximus, penitus contrarium eſt in ciuilibus actionibus, vt ff. de eden. l. 1. §. diem autem. A teſtibus autem quæritur dies, vt 3. q. 9. nihilominus. & 35. q. 6. de parētela. De hoc plene dicemus inf. 4. q. 3. in teſtibus 2. & etiam dicent in qua parte domus ſm Hug. dies eſt aſſignanda; quia non licet vagari cū diſcrimine alterius, vt ff. de iiur. l. prætor. Io. Tamen dic, quod nō aliud tenetur dicere teſtis, quàm accuſator propoſuit; quia non aliud iudicādū eſt, quàm in libello comprehenſum ſit. ar. ext. de cauſa poſ. cū ſuper electione. de ſimo. licet Hely. vltra medium. Bar.

Teſtis an de ponere dēat de die.

d ¶ Se profeſſum eſſe.] Ideſt, ſe velle ꝓſequi accuſationem, & ſubiturum talionem ſi non probauerit. Ioan.

e ¶ Sed & ſi aliud.] .i. eodem modo eſt procedendū, ſi aliud crimen obijciat.

f ¶ Reo.] Hoc etiam fiat elapſo biennio, vt C. vt intra certum tempus. l. vlt.

g ¶ Videbimus.] ff. ad Turp. l. in ſenatus. §. vlt.

conceptio talis eſt. Conſul, & dies [a]*. Apud illum prætorem, vel proconſulem Lucius Titius profeſſus eſt ſe Maniam lege Iulia de adulterijs* †*, reum deferre, quod dicat eam cū Caio Seio* [b] *in ciuitate illa, domo illius, mēſe illo, Conſulibus illis, adulterium commiſiſſe. Vtique enim, & locus deſignandus eſt, in quo adulterium commiſſum eſt* †*, & perſona cum qua admiſſum dicitur, & menſis. Hoc enim lege Iulia publicorum iudiciorum* † *cauetur, & generaliter præcipitur omnibus, qui aliquem reum deferūt. Neque autem diem* [c]*, neq; horam inuitus comprehendet. Quod ſi libelli inſcriptionum legitimè ordinati non fuerint, rei nomen aboletur, & ex integro repetendi reum poteſtas fiet. ¶ Item ſubſcribere debebit is, qui dat libellum,* † *ſe profeſſum eſſe* [d]*, vel alius pro eo, ſi literas neſciat. Sed et ſi aliud* [e] *crimen obijciat, veluti quod domum ſuam præbuit, vt ſtuprum materfamilias pateretur, quod adulterum deprehenſum dimiſerit, quod pretium pro comperto ſtupro acceperit; & ſi quid ſimile, idipſum* † *libello comprehendendum erit. Si accuſator deceſſerit, aliaue qua* † *cauſa eum impedierit, quominus accuſare poſſit, & ſi quid ſimile eſt; nomen rei aboletur, poſtulante reo* [f]*, idque, & lege Iulia de vi, & ſenatuſconſultis* † *cautum eſt, ita vt liceat alij ex integro repetere reum: ſed intra quod tempus videbimus* [g]*. Et vtique triginta dies vtiles obſeruandi ſunt.*

† *al. lege Iulia. adulterij ream.*

† Abeſt à pandectis Florent.

† *al. libellos.*

† *al. & ipſum libellis.*

† *al. aliaue cauſa.*

† *al. ſenatuſconſulto.*

† Adde ꝙ rō eſt, qa locus aggrauat rē geſtam. l. ꝑtor. §. fi. ff. d iniu. & l. aut facta. §. locꝰ. ff. de pœn.

QVidam epiſcopus.] CASVS. Supra in proxima cauſa tractauit de ordine iudiciorū, & de reſt. ſpolia. Sed quia non ad plenum dixerat, ideo ſupponit hanc cauſam tertiam, in qua plenius tractat de reſtitutione ſpoliat. & de inducijs dādis, & an infames ſint admittendi ad accuſandū, & quales teſtes ſint admittendi, & qualis debet eſſe iudex, & de multis alijs: quæ omnia, vt apertius pateant thema proponit, de quo xi. elicit quæſtiones.

CAVSA TERTIA.

QVidam epiſcopus [h] *à propria ſede deiectus eſt, petit reſtitui: poſt reſtitutionem ducitur in cauſam, inducias poſtulat, tandem ad eius accuſationem procedit quidam non legitime coniunctus, & duo infames, & tres religioſi: accuſatores teſtes de domo ſua producunt, & alios ſibi inimicos extra ſuam prouinciam:*

prehēdi, & ſi accuſator deceſſerit, vel alia cā eū impedierit accuſare, nomē rei aboleri reo poſtulāte. & ex integro intra triginta dies poterit ab eo accuſari. Eodem modo ſm Decretiſtas formabiť libellus, excepto eo, ꝙ vbi ponitur nomen Imperatoris, ibi ponetur nomen Papæ, & vbi ponitur nomen Conſulis ponetur nomen epiſcopi.

Inſt ſummulta hīc dēt.

a ¶ Conſul. & dies.] Inſtitutæ accuſationis: quia de die commiſſi criminis loquitur, nam conſul, & dies ſunt ꝓponendi hodie primo ponitur Imperatoris nomen, poſtea Conſulis: poſtea indictio: poſtea menſis, & dies, in Auth. vt præpo. nomen Imper. coll. 5.

b ¶ Caio Seio.] Ideo nomen exprimitur, vt ſecundum qualitatē perſonæ puniatur magis vel minus. Sed quid ſi ignoratur quæ ſit illa perſona? Videtur quod nihilominus ipſum accuſare poſſit, ut 5. q. 1. c. 2.

1 Sub. an teſtes ſubornati videantur. ſm. L.

c ¶ Neque autem diem.] Commiſſi criminis 1, ſed non

h ¶ Quidam epiſcopus.] Hic primum agitur, an ſpoliatus ſit reſtituendus, ſed ſupra cauſa 1. qō. 2. agebatur an ſpoliatus eſſet in ius vocandus. Eſt autem regula, quod ſpoliatus ab alio, quam a iudice, vel etiam ſi a iudice eſt ſpoliatus ſine ordine iuris, ſemper ſtatim eſt reſtituendus, non obſtante exceptione alicuius criminis, vel non canonicæ inſtitutionis, ut extra de reſtitutio ſpoliat. in literis, & capitu. item cum quis & cap. conquerente, & 6. quæſt. 3. deniq; Fallit in caſibus hic notatis. Intruſio, ſcilicet quando aliquis occupauit ſedem Apoſtolicam uiolenter, ut infra ead. §. pater, ſed hoc ſpeciale eſt in Papa. Dilapidatio, ut 3. q. 2. quia c. ſed hodie hoc nō tenet, quia non eſt ſpoliandus aliquis niſi probata ſuſpicione: ut extra de ſimo. licet. Criminis enormitas, ut 2. q. 5. ſuper

Spoliatus eſt ſemper reſtituendus regulariter.

Spoliato in multis caſib. denegat reſtitutio.

per cā. Infamia,& criminis euidētia, vt 2.q.5. presbyter ſi.& q.1. ſcelus,& cap. manifeſta. Item crimen ſimoniç, extra de ſimo. accuſarum.&c. tanta. Cōtumacia, vt 3.q. 9. decernimus, Scandalum, vt 3.q.6. hæc quippe. Fornicatio notoria, extra de diuor. ſignificaſti. Item cum reus eſt abſens, extra de off. iud. dele. conſultationibus. Cum incontinēti deiecit. extra de reſt. ſpo. olim Item cum ſpoliatio eſt probata in modum exceptionis. extra de ord. cog. cum dilectus. Item ſecundum quoſdam cum incontinenti ſpoliator vult probare exceptionem, extra de reſtit. ſpo. literas. ff. ad exhib. l. 3. §. ibid. Item cum a muliere obijcitur ſæuitia viri, vt extra de reſtit. ſpol. ex tranſmiſſa. Item in caſu quem habes, ext. de diuor. gaudemus in fi. Itē exceptio rei iu. 2.q. 6. §. diffinitiua. Itē exceptio iuriſiurandi, vel pacti ſecundū quoſdam, vt ext. de reſtit. ſpoliat. accepta,& capi. ſolicite. Item ſi ſub cōditione poſſedit. ext. de reſt. ſpol. olim cām. Itē ſi ex gratia, vel precario poſſedit. infra. 10.q.3. qa cognouimus, & ex de exc. prælat. cum ad quorundam. Item ſi poſſedit, vt colonus. ff. de vi. ar. cū fūdum. Hoc autem ſcias, ꝙ quatuor ſunt auxilia producta p quæ petitur reſtitutio, actio interdictum, condictio ex canone, iudicis officiū. Actione petitur reſtitutio, vt actione, qā met⁹ cā dat reſtitutio cōtra quēlibet 1, poſſeſſore. ff. qd met. l. metu. §. uolenti. Item actione de dolo petitur reſtitutio,& p il lā non fit reſtitutio. niſi contra illum qui dolum fecit. ff. de dolo. ſi plures. Item per interdictum reſtitutio datur contra illum ſolum, qui uim fecit, ut extra de reſtitut. ſpol. cum ad ſedem in fin. Per condictionem ex canone datur reſtitutio contra quemlibet poſſeſſorem, ut extra de app. bonæ memoriæ,& extra eod. cap ſæpe, & inf. ead. redintegranda. Item per iud cis officium petitur reſtitutio cum aliquis propter abſentiam perdit rem ſuam, de qua agitur. ff. ex quibus cau. maio. lib. 1. & per totum,& illa poteſt agi contra quem libet poſſeſſorem, ut 16. q. 3. porro.

Reſtitutio petitur quatuor auxilijs

1 Nam p hāc actionem ad uocatur res ēt ab eo qui metum non intulit. ff. quod met. cauſ. ſi cum except. §. 2. C. eo. tit. nō intereſt. Ar. ab d.

Quod reſtitutio.] CASVS. Hic intitulatur prima quæſtio, qua quæritur an reſtitutio ſit danda oib. expoliatis. Et probatur, ꝙ ſic p c. ſequentia.

EPiſcopi.] CASVS. Quæſitum fuit vtrum crimen aliquod poſſit obijci epiſcopis reb. ſuis expoliatis, vel de ſedibus ſuis eiectis ante reſtitutionem? Et certe reſpondet Papa, quod non.

reus crimino ſo iudici offertur ab vno tantum audiendus,& iudicandus. Quidam de accuſatoribus, & teſtib. abſentes per epiſtolam illum accuſare,& in eum teſtificari contendunt: cum multa capitula ei obijcerentur, in primo accuſatores deficiunt: demum accuſatio in accuſatorem vertitur.

1 *Hic primum quæritur, an reſtitutio danda ſit quibuſlibet expoliatis.*

2 *Secundo de inducijs, an poſt reſtitutionem tantum, an etiam poſt vocationem ad cauſam quibuslibet concedendæ ſint.*

3 *Tertio, quo ſpatio menſium utrique ſint concedendæ.*

4 *Quarto, an infames, & non legitime conuicti, ad accuſationem ſint admittendi.*

5 *Quinto, an teſtes de domo accuſatorum ſint producendi, vel inimicorum vox ſit audienda.*

6 *Sexto, an extra prouinciam reus ſit producendus.*

7 *Septimo, an ſit audienda eius ſententia, quem cum reo par inficit malitia.*

8 *Octauo, an ab uno tantum epiſcopus ſit audiendus, uel iudicandus.*

9 *Nono, an accuſatores, vel teſtes in abſentem uocem accuſationis, uel teſtificationis exhibere ualeant.*

10 *Decimo, an deficientes in primo capitulo ſint admittendi ad ſequentia.*

11 *Vndecimo, an accuſatio liceat accuſationem in accuſatorem uertere.*

QVAESTIO. I.

QVod reſtitutio quibus libet danda ſit, multis auctoribus probatur. Ait enim Gaius Papa, epiſtol. unica ad Fœlicem epiſcopum, cap. 3.

¶ Expoliatis, vel eiectis omnia ſunt redintegranda. Cap. I.

Mutatis uerbis, ſed incolumi ſententia. Anſ. l. 3. c. 46.

EPiſcopis ſuis rebus expoliatis, vel a proprijs ſedib. eiectis omnia [a], quæ eis ablata ſunt, legibus ſunt redintegranda: quia priuſquam hoc fuerit factum, nullum crimen [b] eis obijci poteſt.

Item Fabianus epiſt. 2. epiſcopis Orientalibus.

a ¶ Omnia.] Etiam depoſita, ut ff. depoſi. l. 1. qui autē. & ff. de ui. & u. ar. l 1. quod autem.

b ¶ Nullum crimen.] A Spoliatore, uel generaliter à nullo, cum ſit inermis, ut inf. ea. q. 2. oportet.

b ¶ Nullum crimen.] Pro quo fuerunt ſpoliati ſecundum Hug. uel nec illud nec aliud poteſt obijci a ſpoliatore. 2.q.2. in ſcripturis,& c. nullus. Sed mirū eſt, ſi aliquis non poteſt eū de crimine illo accuſare, ut inf. q. 2. cum eccleſiæ,& cap. prox. cum res inter alios acta alijs non præiudicet. Item nunquid ſpoliator poteſt eum accuſare poſtquam eſt reſtitutus? Arg. ꝙ non, ext. reſt. ſpo. item quis, arg. contra, ꝙ poſſit ſaltem ciuiliter 2. inf. ea. q. 2. audiuimus.

a ¶ Om-

2 Adde ꝙ ēt criminaliter concor. tex. in l fi. C. de ord. cog. & in l. ſi maritus. C. de do. int. ui.& uxor.

Epiſco-

EPiſcopi.]CASVS. Dicitur hic, ꝙ non debent epiſcopi ad ſynodum vocari, uel eis crimen aliquod obijci, niſi prius rei propriæ, uel eccleſiæ eis fuerint reſtitutę: niſi ſpoliati eſſent auctoritate Romani pontificis.

Spoliatus ſpoliatorē reconueniri poteſt.

a ¶ Epiſcopi.] Si tñ ſpoliatus uelit agere contra ſpoliatorem.

SED NOTANDVM CASVS. Dicit Grat. in hoc §. ꝙ non ſufficit, ſi reſtitutio fiat ſolis verbis, uel per ſententiam, niſi præſentialiter omnia reſtituentur officio iudicis, ut expulſus habeat ciuilem & naturalem poſſeſſionem per ſe, uel animo ſuo, & corpore alieno, ut per procuratorem & in eodem loco vñ ablata sũt fiat reſtitutio, quod probatur per ſeq. cap.

¶De eodem. C. II.

Anſ. l. 3. c. 50.

EPiſcopi, [a] ſi a proprijs ſedibus, aut eccleſijs ſine auctoritate Romani Pontificis α expulſi fuerint; anteq̃ ad ſynodũ vocentur, proprius locus, & ſua omnia eis redintegranda ſunt. Nulla enim permittit ratio, dum ad tẽpus eorum bona, vel eccleſiæ, atque res ab ęmulis, aut à quibuſcumque detinẽtur, vt aliquid illis obijci debeat: Nec quidquam poteſt eis quoquo modo quilibet maiorum, vel minorum obijcere, dum eccleſijs, rebus, aut poteſtatibus carent ſuis.

α¶S ne auctoritate Romani Pontificis.] *Sunt hæc verba etiam apud Anſelmum licet non ſint expreſſa in originali, cuius hic ſententia potius, quam ipſamet verba referuntur vſque ad verſicu.* Nulla.

Sed notandum eſt, quòd reſtitutionis ſententia ſola nõ ſufficit, niſi præſentialiter omnia iudicis officio reſtituãtur, vt eiectus, vel ſpoliatus etiam naturalẽ [c] poſſeſſionẽ recipiat, ſiue animo ſuo, & corpore alieno, uelut per procuratorem; ſiue animo, & corpore ſuo. Cuncta quoq;, quæ ſibi ablata fuerant, quacunque conditione, in eodem loco, vnde ſurrepta fuerant, reuocanda ſunt.

Et Euſebius epiſto. 2. & in 5. ſynodo Romana ſub Symmacho.

Vnde Ioannes Vrbis Romæ epiſcopus ſcribit Zachariæ archiepiſcopo, epiſt. 1.

¶De eodem. C. III.

Anſ. l. 3. c. 51. & 44.

j REdintegrãda ſunt omnia expoliatis, vel eiectis epiſcopis præſentialiter ordinatione Pontificũ, & in eo loco β [d] vnde abſceſſerunt funditus reuocãda, quacũque conditione tẽporis, aut captiuitate, [e] aut dolo, [f] aut violentia † maiorũ, aut per quaſcumque iniuſtas cauſas, res eccleſiæ, vel proprios, aut ſubſtantias ſuas perdidiſſe noſcuntur ante accuſationem. γ aut regularem ad ſynodum vocationem eorum, *& reliqua.*

† al. virtute.

β¶In eo loco.] *Apud Iuonem, & Symmachum legitur*, & in eorum vnde abſceſſerunt, poteſt item, funditus reuocanda. *Apud Euſebium vero*, in eorum vnde abſceſſerunt, loca funditus reuocanda.

γ¶ Ante accuſationem. *Hæc vſque ad finem addita ſunt ex originali, quibus oratio abſoluitur, & quorum pars in fine huius quæſtionis à Gratiano repetitur.*

c ¶ Naturalem.] Nec ſufficit dare pignora. extr. de ſen. & re iud. cũ aliqbus. ſimiliter in pretoriũ pignus eſt quis corporaliter mittẽdus. ff. de pigno. act. nõ eſt mirum. ſecus in conuentionali. ff. ea. l. 1. & ff. de dolo. l. ſi plures.

Pignus prætorium & conuentionale.

j REdintegranda ſunt.]CASVS. Quæſitum fuit à Io. Papa per Zachariam qualiter debeat fieri reſtitutio expoliatis epĩs & eiectis. Et reſpondet Ioã. Papa ꝙ omnia corporaliter ſunt eis reſtituẽda ĩ eo loco vnde ablata ſunt, quacunq; conditione fuerit eis ablata, ſiue per dolum, ſiue per uiolentiã, uel quacumque alia iniuſta cauſa.

d ¶ In eo loco. Etiã ultra mare, & ſunt reuocanda ſumptibus ſpoliatoris. ff. de rei uend. ſi uero.

e ¶ Captiuitate.] Inf. 16. q. 3. porro. & c. precedenti.

e ¶ Captiuitate.] Si enim per uim aliqd ab eo extortum eſt vel ablatũ, intra annũ poteſt agere contra deiectorẽ in quadruplum: poſt annũ in ſimplum. ff. de vi & ui ar. l. 1. Sed ſi ꝑ metum eſt extortũ aliquid, tunc contra omnem poſſeſſorẽ agitur: itra annũ in qu[illegible]plũ cum nõ

Spoliatus ꝑ uim, uel metum agit ad quadruplũ.

torem reconueniri poteſt ab eo, ut arg. ff. de iud. l. 2. §. item. Sed hoc uerum eſt, cum non agit de ſpoliatione. extra de or. cogn. dilectus. & melius in c. fin. poteſt etiam, cum reconuenire de alio ſpolio. extra de reſtitu. ſpol. cap. vlt.

b ¶ Obijcere.] Quid ſi nunquam velit petere reſtitutionem, ut ſic non puniatur de crimine pro quo eſt ſpoliatus, cum tamen inde grauiorem pœnam meretur? Dicerem ꝙ in tali caſu bene poſſit accuſari ante reſtitutionem, 1 ne fraus ſic ei lucroſa arg. extra de iud. intelleximus. & 11. q. 1. priuilegium ſed ſi minorẽ pœnam de illo crimine meretur, tunc non eſt accuſandus de illo cum ſatis ſit punitus. arg. 2. q. 6. ſi quis ex pluribus. Dic tẽpus præfigendũ. ut extra de reſti. ſpol. frequens lib. 6.

1 Hoc hodie eſt intelligẽdum cũ determinatione, & declaratione dec. lib. 6. de reſt. ſpol. frequens. §. ult.

vult reſtituere. ff. quod met. cauſa. ſi cum exceptione. §. 1. 2. & 3.

f ¶ Aut dolo.] Et tunc uſque ad biennium poteſt conueniri qui dolum committit, ut C. de dol. l. ult. ſed perpetuo poteſt conueniri actione in factum de eo, quod ad eum peruenit, uel ſi dolo fecit quominus ad eũ perueniret. vt ff. de dol. in hæredem. & l. quatenus & l. dolo ve. Cum autem canon æquipararet dolum, metum vel violentiam, videtur ꝙ condictione ex hoc canone quilibet poſſidens conueniri poſſit. arg. ad hoc ext. de iud. quia. & extr de tranſac. ueniens. & ext. de emp. & uẽd. peruenit, extra ut lit. penden. eccleſia. & extra de app. bonæ memoriæ, & eſt expreſſum, extra de reſt. ſpol. ſæpe.

Doloſus ſan poſſit in perpetuũ conueniri.

f ¶ Aut dolo.] Arg. ꝙ reſtituendus ſit qui dolo ſuo iuri renun-

Digitized by Google

Item Euſebius Apoſtolicæ ſedis epiſcopus, epiſt. 2. ad Aegyptios.

¶De eodem. Cap. IIII.

ij REdintegranda ſunt omnia expoliatis, vel eiectis epiſcopis, &c. *vſque*, funditus reuocanda, *eodem modo, vt ſupra.* Anſ. ibidem.

Item Alexander Papa epiſt. 2. in principio.

¶Non eſt ſacerdos, ſed ſchiſmaticus, qui fratrum ſe ſubtrahit obſequijs. Cap. V.

NVllum dubium eſt, quia boni a malis ſemper perſequuntur, & tribulantur. Propter quod humiliemur ſub potēti manu Dei, vt liberet nos in tpe tribulationis. Nam, ſicut leo rugiens circuit quærēs quem deuoret; ſic diabolus non ceſſat circumire, & quærere, quos ex fideli bus perdat, & maxime illos, quos ardentiores in ſeruitio Saluatoris, eique familiares inuenerit. Familiares dico eos quos ſibi ſacrari, & in ordine Apoſtolatus conſtitui voluit. Ipſi enim pro populo interpellant, & populi pec cata comedūt, quia precibus ſuis, & oblationibus ea delent, atq; conſumunt. *& infra.* ¶Qui autem ex veſtro collegio fuerit, & ab auxilio [a] veſtro [b] ſe ſubtraxerit, magis ſchiſmaticus, quam ſacerdos eſſe probabitur. [Ecce (inquit Propheta) quàm bonum, & quàm iucundū habitare fratres in vnum.] Illi vero in vnum nō habitant qui à fratrum ſolatio ſe ſubtrahunt aut (quod deterius eſt) fratribus inſidias præparant, aut laqueos ponunt. *& in fine epiſtolæ tertiæ.* Dominum crucifigūt, qui eum in ſacerdotibus ſuis perſequūtur, quia crux à cruciatu dicitur. Magnum vero cruciatum ſuſtinet qui vim patitur.

1. Petr. 5.

Oſeæ 4.

ſu. 1. q. 1. ipſi ſacerdotes.

Burc. l. 1. c. 129. Iuo p. 5. c. 229. Pſal. 132.

Item Fabianus Papa epiſt. 2. ad epiſcopos Orientales.

¶Excommunicentur qui opprobrium, & calumniam inferunt ſacerdotibus. C. VI.

DEus ergo, Fratres, ad hoc prærordinauit vos, & oēs, q; ſummo ſacerdotio fungūtur, vt iniuſtitias remoueatis, & præſumptiones abſcindatis, & in ſacerdotio laborātibus ſuccurratis opprobrijs, & calamitatibus eorū locum non præbeatis; ſed ei qui calumniam, & opprobrium patitur, adiutorium feratis: illum uero, qui calumniam, vel opprobrium facit, abſcindatis, & Domino in ſuis ſacerdotibus opem feratis.

Patet ergo, ꝙ expoliati prius ſunt præsētialiter reſtituendi, anteq̄ ad cauſam ſint uocandi. Sed obycitur vbi non fuit legitima inſtitutio, ibi non pōt eſſe reſtitutio. Non enim probatur deſtitutus, qui prius nō fuit inſtitutus: ac per hoc nec reſtaurationem poſtulare poteſt. illi ergo, quorum electio vitioſa eſt, vel qui à clero non ſunt electi, vel à populo expetiti, vel qui per ſimoniam irrepſe-

renūciat, ut inf. 15. q. 6. c. 1. & 30. q. 1. dictū. & C. de in offi. teſt. cum qui, 1. reſpon. extra de his quæ vi metusve cauſa fiunt, cū dilectus. & 20. q. 3. conſtituit. cont. per capitulum 79. diſt. ſi quis pecunia. Poſtea ſoluit, & dicit ꝙ illud cap. intelligitur tantum in eo caſu quo ſedes Apoſtolica per violentiam occupatur, & ſi talis expellatur, nō fit reſtitutio: quia nō eſſet iudex ſuperior, ſub quo reſtitutus conueniretur. Alij uero inuaſores, & iniuſti.

NVlli debitum eſt.] CASVS. Quidam epiſcopi iniuſte fuerunt expoliati, & à ſuis ſedibus eiecti. alij epiſcopi nō iuuabāt eos: immo (quod deterius eſt) ponebāt inſidias, diabolo inſtigante, quos Alexāder rep̄hendit dicēs tales eſſe ſchiſmaticos, & Chriſtum crucifigentes in ipſis expoliatis epiſcopis, & quod facere non debēt, hoc ꝓbat, quia ſepe boni diabolo cooperante tribulationem patiuntur per malos.

a ¶ Auxilio.] Epiſcopi ſibi inuicem dēnt præſtare mutuū auxilium, ut ſup. diſt. 90. precipimus, & iō inducit hoc cap. ſcilicet, quòd ſemper ſit ſubueniendum ſpoliatis.

b ¶ Veſtro.] Argum. ꝙ qlibet tenetur patrocinium ꝓ ſua eccleſia præſtare. 95. diſtinct. ſi Imperator. 1 & ſi contra eccleſiam ſuam præſtaret, priuandus eſſet eo quod habet ab ea, 1. quæſtio. 7. cap. 1. C. loc. milites. & eſt expreſſum extra de poſtul. capit. vlti.

Eccleſiam ſtiam quilibet defendere tenetur. 1 Vbi de hoc ſu. 1. q. 7. c. 1. ibi uideas. & qđ leg. & not. 16. q. 1. nos autem, & 11. q. 3. qđ ergo. Arch.

DEus ergo.] CASVS. Præcipit Fabianus Papa omnibus epiſcopis, ꝙ ipſi opem ferant, & auxilium ſacerdotibus expoliatis, eos reſtituendo, & eorū calumniatorem, & perſecutorem excōmunicando.

PATET ERGO. CASVS. Concludit Gra. ex ſupradictis, quod expoliati non debēt vocari ad cauſā, niſi prius fuerint corporaliter reſtituti. Huic concluſioni obijcit hoc modo. Nam vbi non fuit legitima inſtitutio, reſtitutio eſſe non poteſt. Vnde ſi qui fuerint expoliati, qa canonice non fuerint electi, vel per ſimoniam fuerint electi, reſtitutionem poſtulare non poſſunt. Et hoc probat Gratia.

& Iniuſti detentores ſi ſpolientur, debent reſtitui, niſi continuato bello poſſeſſio fuerit recuperata: ſecus ſi non continuato bello.

a ¶ Si quis pecunia.] Sup. d. 79. ſi quis pecunia, hoc tamen ibi non dicitur, ſed melius poſſet induci quod eſt 23. di ſ.

runt, non ſunt habendi inter epiſcopos: & ideo, ſi a ſedib. quas tenere uidebantur, expulſi fuerint, non poſſunt reſtitutionem petere, ante quam vocentur ad cauſam. Vnde ſupra in tractatu ordinandorum: [Si quis pecunia [a] *vel gratia humana, ſeu populari, vel militari tumultu, &c.] Sed hoc in eo tantum caſu intelligitur, quo Apoſtolica ſedes per violentiam occupatur: quo caſu iudex non inuenitur, cuius officio ille Apoſtaticus poſſit excludi. In alijs autem locum non habet, cum uiolenta poſſeſſio, niſi per iudicis ſententiam, violento detentori detrahi non poſſit. Si autem verus Dominus bello non continuato,* [b] *ſed renouato vi illum de poſſeſſione eiecerit, iudicis auctoritate prædoni poſſeſſionem reſtituet. Si ergo epiſcopi a ſedibus, quas quomodo tenere uidebantur, non per iudicem, ſed violenter eiecti fuerint, poſt eiectionem reſtituendi ſunt ante regularem ad ſynodum vocationem.*

Sup. d. 79. ſi quis pecunia.

QVAESTIO II.

DE inducijs [c] *autem poſt reſtitutionem præſtandis, & quo ſpatio temporis concedendæ ſint, ſcribit Ioannes Papa epiſtola prima ad Zachariam archiepiſcopum dicens.*

Et Euſeb. epiſt. 2.

¶ Secundum tempus expoliationis conceduntur induciæ reſtitutionis. C. I.

in ea. cap. prius ipſa prorſus uerba.

QVanto [d] tempore expoliati, vel expulſi eſſe videbuntur, antequam ad ſynodum conuocentur, ſub eodem ſpatio temporis eis induciæ indulgeantur.

Anſ. l. 3. c. 63.

Item Pelagius Papa ſecundus epiſcopis Italiæ.

¶ Dum poſſeſſiones, vel res epiſcopi detinentur, aliquid ſibi obijci non poteſt. C. II.

CVm eccleſia alicuius epiſcopi, aut poſſeſſiones, vel res ab æmulis eius, vel a quibuſcunque alijs non ſua ſponte [e] detinentur, aliquid illi non debet aut poteſt a quoquam ante redintegrationē omnium rerum ſuarū obijci. Sed prius illi legibus redintegranda ſunt omnia & poſtea tempore a patribus definito, ſunt negotia ventilanda.

induciæ poſt reſtitutionē. & probat Grat. per ſeq. c. quod ſic.

c ¶ De inducijs.] Quinque ſunt genera induciarum, reſtitutoriæ, præparatoriæ, citatoriæ, deliberatoriæ, & iudicatoriæ, ſiue executoriæ. [1] In cauſa criminaliter reſtitutoriæ non erunt minores vj. menſibus, nec maiores anno, & habent locū ante uocationem in ius in cauſa criminali. inf. ea. eiectis. uel uerius eſt, quod ſint arbitrariæ, ut in ſ. ea. ſi eps. Citatoriæ erunt unius, uel duorum uel trium mēſium ut 4. q. 5. c. 1. & 5. q. 3. c. 1. & habēt locū poſt citationē & cōteſtationem. illæ autem quæ habentur. 5. q. 2. c. præſenti. ſūt paternales adiectiones, de quib. mentiuntur quidam, quod ſint clericorū minorum, uel laicorū, tñ ar. eſt pro eis. 15. q. 7. ſi autem. Aliæ ſūt presbyterorum, uel diaconorum, ut dicunt quidam. Præparatoriæ, erunt anni & dimidij, uel vnius anni, uel ſex mēſiū, ut ĩ. e. q. 3. de inducijs, & hę dantur ante lit. cōte. & poſt. 5. q. 1. ſi primates. In ciuili aūt cauſa ſūt induciæ deliberatoriæ 20. dierum, ut inf. e. q. 3. offeratur Citatoriæ 30. dierum in auth. de litig. §. omnem, coll. 9. & per trinum edictum, ut 24. q. 3. illicita. Iudicatoriæ quatuor mēſiū, quæ dātur iudicatis, ut ext. de of. iud. deleg. quærenti. in criminali uerò nō dātur deliberatoriæ, [3] qa certus dēt eſſe reus utrū uelit crimen confiteri, an negare, cum ſciat ſe eſſe reum, uel non. Item nec iudicatoriæ dantur, quia ibi pœna non differtur niſi in caſibus, ut 31. q. 3. cum apud.

Induciarum quinque ſunt generá.

2 Dicas, quod hæ appellationes magiſtrales ſūt quæ non ſūt contenēdæ. ext. de dec. tua. Idēno. ſm Laur.

3 Tu dic, quod opin. contraria eſt uerior, vt per doc. in c. 2. de dila. & per Bal. & Sal. in auth. offeratur. C. de lib. conteſt. & Alexā. de Imo. in l. 1. ff. de edend. poſt prin.

23. d. in nomine. vt etiam nulla ei audientia detur. De illo inueniens. 14. q. 1. in prin. & in ſum.

1 Adde ad hoc quod le. & no. ex. de reſt. ſpol. olim. ver. præſertim, & vide quod no. de hom. ſignificaſti. in gl. vlt. in fin.

b ¶ Non continuato.] Ideſt, ſi non interponitur contrarius actus. ff. de teſt. hæredes palam, vel cōtinuato cum primum poterit 1. ff. ad Tertul. l. 2. §. confeſtim.

DE inducijs.] Hæc quæſtio diuidit in duas partes, in quarum prima probat per octo auctoritates, quod induciæ poſt reſtitutionē ſunt dandæ ſpoliatis, & reſtitutis, vt diu gaudeāt commodo poſſeſſionis antequam ſpoliatorib. reſpondeant: quæ tamen arbitrariæ ſunt. Secunda ibi, [Quod ſi male.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 2. qō, qua quęritur an dādę ſint

QVanto tpe.] CASVS. Dr̄ in hoc c. quod tantum tempus dandum eſt expoliatis antequam ad ſynodum vocentur, quanto tempore fuerunt expoliati, ut ſub eodem tempore eis induciæ dentur.

d ¶ Quanto.] i. quali. i. ſi longo tpe fuit ſpoliatus. lōgo tempore erit reſtitutus. ſic 90. d. ſi quis monachus. in ſi.

CVm eccleſia.] CASVS. Dicitur hic quod nihil poteſt obijci ſpoliato, niſi primo ei omnia fuerint reſtituta, quibus fuerat ſpoliatus. & niſi poſt reſtitutionem habuit tempus a patribus diffinitum. Caſus autem ſeq. c. facilis eſt, & per te videbis.

e ¶ Sponte.] Arg. quod ſpoliatus ſuo iuri poteſt renunciare. arg. contra extra de reſt. ſpol. ſollicite.

a Oportet.] Nudi.] Ecce ratio canonis quare ſpoliatus non tenetur reſpondere, & eſt forte ideo ſtatutũ, quia cũ eſt ſpoliatus, nõ poteſt ſufficere ad ſũptus iudiciales, nec inuenit hoĩes adeo fauorabiles, & per hoc vr, ꝙ nec ſpoliatori, nec alij teneatur reſpondere ſuper aliquo quod ei obijcit. arg. ſu. ea. cum eccleſiæ, & ſup. q. prox. c. 2. Item uidetur ꝙ ſi modicum eſſet ei ablatum, ꝙ tunc quilibet & pro qualibet cauſa teneatur rñdere, vt extra de reſti. ſpol. frequens. li. 6.

Spoliatus rñdere non tenetur.

Audiuimus quoſdam.] CASVS. Quidam quoſdam epiſcopos infamauerunt, & a proprijs ſedibus expulerũt, & eis expulſis alios loco eorum ſubſtituerunt expulſis uiuẽtibus: quare. Gregor. Papa reprehendit eos grauiter, & mandat deiectorib. vt deiectos reſtituant, & ſubſtitutos deijciant, quos præcipit infames fieri, & ab honorib. eccleſiæ arceri. Si autem iſti deiectores aliq̃ querelam cõtra eos habuerint, eis reſtitutis apud Romanã ſedem proponant. Cæſus autem ſequẽtis c. planus eſt.

b ¶ Infamatos.] De facto, vel ab æmulis alias enim non reſtituerẽtur ſi eſſent infames de iure, vt 2. q. 5. presbyter ſi B.

c ¶ Quia alibi.] Su. 80. diſt. epiſcopi.

d ¶ Habueritis.] Sed quam poſſunt habere querelã? crimina lem nõ pñt, cũ ſint inimici, ext. de reſt. ſpo. item cũ quis, & nõ ciuilem, quia ceciderunt a iure ſuo 16. q. 6. placuit. forte loquitur de his, qui ſuam iniuriã proſequuntur, ut 4. q. 6. omnibus.

Iſta decre. non vr inhibere, niſi ante reſtitutionem, vt ibi not. Go. ꝙ poſt reſtitutionẽ bene poteſt, ut in hoc c. audiuimus & ar. ext. de ordi. co. c. vlt. Archid.

e ¶ Electis.] ¶ Anniuerſariæ.] Ad plus, vel ſex menſiũ ad minus.

Prius ergo.] CASVS. Hoc c. idem dicit cum ſuperiori c. cum eccleſiæ. Sequens verò c. idem dicit cum illo ea. quanto.

Item Stephanus Papa quintus [a] *Girardo Leodienſi.*

a ¶ Quintus.] *Addita eſt hæc vox ex vetuſtis codicibus, & reſtituta vox,* Leodienſi: *cum antea legeretur,* Laodicenſi. *Nam manſi, de quibus in ſubiecto capite agitur; oſtendunt non ad Græcum epiſcopum, ſed Germanum, vel Gallum hæc fuiſſe ſcripta.*

¶ Ante litem conteſtatam violenter ablata reſtituantur. Cap. III.

Oportet, vt primum vos tam de inuaſis ciuitatib. & monaſterijs, & manſis, quam de reliquis generaliter rebus redinueſtiri faciatis: quia nec nudi [a] contendere, nec inermes inimicis nos debemus opponere.

Item Euariſtus Papa epiſtola 2.

¶ Deijciantur a clero, & infames fiant, qui loca expulſorum adulterina fœditate inuaſerunt. Cap. IIII.

Audiuimus quoſdam a vobis infamatos, [b] & dilaceratos epiſcopos, ac è ciuitatibus proprijs pulſos (quia alibi [c] epiſcopi conſtitui nõ poſſunt, niſi in ciuitatib. non minimis) & alios in eis, ipſis viuentibus conſtitutos. Ideo hæc vobis ſcribimus, vt ſciatis hoc fieri non licere, ſed proprios reuocari, & integerrime reſtitui debere. Illos verò qui adulterina fœditate ſponſas ſuas, (quas & vxores eorũ præfixu tenore eſſe intelligimus) tenent, eijci vt adulteros, atque infames fieri, eoſque ab eccleſiaſticis honoribus arceri iubemus. Si autem aduerſus eos aliquam querelam habueritis, [d] his peractis inquirendum erit, & auctoritate huius ſanctę ſedis terminandum.

Poly. l. 2. tit. 11. Burc. l. 1. c. 140. Iuo p. 5. c. 254. Anſ. l. 3. c. 45.

Item Gaius † *epiſtola 1. ad Fœlicem.*

† In vulga. legebatur, Gelaſius.

¶ Induciæ ſex menſium eiectis, vel expoliatis præſtentur. Cap. V.

Eiectis, vel expoliatis, poſt integram reſtitutionem anniuerſariæ [e] inducię, vel ſex menſium indulgendę ſunt.

Item Euſebius Papa epiſtola 2.

¶ Poſt reſtitutionem inducię præſtandę ſunt. Cap. VI.

Prius ergo oportet omnia illis expoliatis legibus redintegrari, & eccleſias quæ eis ſublatæ ſunt, cũ omni priuilegio ſibi † reſtitui: & poſtmodum non ſub anguſti temporis ſpatio, ſed tantum temporis ſpatium eis indulgeatur, quantum expoliati, vel expulſi eſſe videntur, antiquam ad ſynodum conuocentur.

Et Io. 1. epiſt. 1. ſup. ea. c. quanto. Iuo p. 5. c. 249. Anſ. l. 3. c. 44. Pann. l. 4. c. 50. † al. ſuo.

Item Fœlix Papa II. in reſcripto ad epiſcopos Aegypti, c. 8.

¶ De eodem. Cap. VII.

Tamdiu in ſede propria pacifice, & poteſtatiue cuncta diſponens reſideat, quamdiu expulſus, vel expoliatus ſuis carere viſus eſt rebus.

Poly. ibidem. Anſ. l. 3. c. 53. pan. l. 4. c. 52.

Item Fœlix Papa I. epiſt. 2. ad epiſcopos Galliæ.

Si

SI epiſcopus.] CASVS. Aliquis epiſcopus erat ſpoliatus rebus ſuis, vel eccleſiæ, vel erat de eccleſia eiectus. Quæſitum fuit à Felice Papa, vtrum poſſit compelli venire ad ſynodum, & rũdere obiectis ante reſtitutionẽ. Et reſpondetur, ꝙ non, niſi ſuo ſtatui, & honori primo

nonnulli, vel citatur ad locum periculoſum, vel infideſtum, vt extra de app. ex parte. ff. de arbi. ſi cum dies. §. ſi arbiter. quandoque non tenet ratione iudicis, vt ſi euidens eſt ipſum non eſſe iudicem qui citat, vt extra de offi. iud. deleg. ex literis, & extra de app. ſi duobus. Item non valet ſi reſcriptũ Apoſtolicũ nõ inſeritur, vt ext. de dila. pterea. & extra de off. iu. dele. cũ in iure. Item ſi euidẽs eſt iudicem eſſe inimicũ 3. vt 3. q. 5. quia. Item non valet ſi ille, qui citatus eſt ſpoliatus eſt, vt hic. Item non valet ſi ad querelam liberti citatur patronus. 4. q. 3. liberti. & generaliter vbicunq; euidẽti exceptione reus ſe tueri põt. ff. de iud. nõ videtur. Sed ſi dubiũ eſt, an citatio teneat, tũc teneſ venire ad allegãdum ſuũ priuilegiũ, vt extra de ap. ſi duobus, &c. cum parati. ff. de iudic. ſi quis ex aliena Inuenio tamẽ, quod citatio quandoque nulla eſt, & tamen niſi citatus, defendatur, procedatur contra ipſum, vt ff. iud. ſol. ſi reus. Itẽ inuenio, ꝙ citatio eſt iniuſta ex perſona agẽtis, cũ agens agit calumnioſè, & tamen niſi citatus venerit ad iudiciũ, punitur, ut extra de accuſ. uenieñs. & arg. ff. ne qs eum qui ĩ ius uocã. eſt, ui eximat. l. pe. Io. Tutius tamẽ eſt, ꝙ citatus uadat allegaturus priuilegiũ ſuum, uel appellaturus, ſi eum grauauerit, niſi quando conſtat eum non eſſe ſuum iudicem. B.

3 Nã tũc ab ea põt recedi, qđ dic utleg. & no. 2. q. 6. quoties eps. Archid.

¶ Ante reſtitutionem aliquis ad cauſam vocari non debet. Cap. VIII.

Anſ. l. 3. c. 84.
Iuo. p. 5. c. 248.
Pann. l. 4. c. 44.

SI epiſcopus ſuis fuerit, aut eccleſiæ ſibi commiſſæ rebus expoliatus, aut (quod abſit, quod alienum ab omnibus eſſe debet fidelibus) à ſede propria eiectus, aut in detentione [a] aliqua à ſuis ouibus fuerit ſequeſtratus; tũc α canonicè ante in priſtinum ſtatum reſtituatur cum omni priuilegio ſui honoris, & ſua omnia, quæ inſidijs inimicorum ſuorum ei ablata fuerant, legibus redintegrentur. ¶ Non enim conuocari [b] poterit, vel præiudicari [c], niſi ipſe pro ſua neceſſitate (minimè tamen iudicandus) aduenire ſponte [d] elegerit. Nullatenus ergo à quoquam reſpondere cogatur, antequam integerrimè omnia, quæ per ſuggeſtiones inimicorum ſuorum amiſerat poteſtati eius ab honorabili concilio legali ordine redintegrentur.

Pann. l. 4. c. 48.

Præſul vero cum omni honore ſtatui priſtino reddatur; & ipſe diſpoſitis, ordinatisq; liberè, ac ſecurè diu [e] ſuis rebus, tunc regulariter intra quatuor, vel quinque, vel ſex [f], aut ſeptem menſes, iuxta quod poſſibilitas ei fuerit, & non ante conuocatus [g] ad tempus in concilio legitimo, & canonico veniat ad cauſam: etſi ita iuſtè [h] videtur, accuſantium propoſitionibus reſpondeat.

α ¶ Tunc canonicè. *In originali ſic legitur*, tunc canonicè (antequam in priſtino ſtatu reſtituatur cum omni priuilegio ſui honoris, & ſua omnia, quæ inſidijs inimicorum ſuorum ei ablata fuerunt, legibus redintegretur) nec conuocari, nec iudicari poterit, niſi ipſe, &c. *Nec multo ſecus habent Iuo, & Pannormia, niſi quòd loco*, antequam, *legunt vt Gratianus*, ante.

2 *Quod ſi male viuendo facultates eccleſiæ diſperſit eps, ab eius patrimonio, quouſque de dilapidatione rerum eccleſiaſticarum cognoſcatur, ſubmouendus eſt: exemplo tutorum, & curatorum; qui dum fuerint ſuſpecti, a tutela, vel cura remouentur, donec de ſuſpecto cognoſcatur.*

mo fuerit reſtitutus, nec uocari poterit niſi ſpontè uenerit pro ſuis negocijs: minime tamen iudicandus, cum propter hoc non uenerit: poſt reſtitutionem uero gaudebit inducijs, prout iudices uiderint expedire.

a ¶ Detentionem.] Si detines me ne poſſim intrare poſſeſſionem competit mihi interdictum unde ui. ff. ne uis fiat ei qui in poſſ. mi l. 1. §. ſiue autem, & 92. di. ſi quis. & in conſtitutione extra de reſt. ſpo. ſæpè.

b ¶ Conuocari.] Sed nunquid ueniet allegare priuilegium 1. ut extra de app. cum parati, & c. ſi duobus? Reſpondeo non: cum conſtet eum eſſe ſpoliatum. ſic ff. de pec. eo tempore. Scias ergo, ꝙ ubi euidens eſt citationem non tenere, reus non tenetur uenire etiam ad allegandum ſuum priuilegium. Scias ergo, ꝙ quandoq; citatio non ualet, quia intra anguſta tpa fit, ut 5. q. 2. c. ul. quandoque non ualet: quia non exprimitur cauſa quare fiat citatio, ut 5. q. 2. c. ult. qñque non ualet: quia nimis maturatur peremptorium, ut extra de dila. dilecti. qñque non ualet citatio ratione temporis. ut ſi fiat tempore feriato, ut 15. quæſt. 4. c. 1. & 2. & ff. de ferijs. l. 1. quandoque non ualet ratione loci, ut ſi citatur extra prouinciam 2. ultra duas dietas, ut extra de reſcript.

1 Vt 23. q. 8 conuenior. ubi de hoc. 11. q. 1. nullus eps.

Citatio in multis caſibus non ualet, nec adſtringit citatum.

2 De hoc no. 1. q. 6. nemine ext. de app. ex parte tua. q̃ gl. ibi poſita fuit. & Io. & Vin. & Tan.

c ¶ Vel præiudicari.] ideſt præiudicium fieri.

d ¶ Spontè.] Hic aſſignant quidam aliquẽ poſſe iuri ſuo renunciare. 7. q. 1. q̃ periculoſum, & C. de epiſc. & cle. ſi qs in cõſcribendo. Certè cõtrariũ innuit ex illo uerbo, minimè, nec hoc refertur niſi ad illud uerbũ conuocari.

e ¶ Diu. Dr̃ diu quod eſt uſque ad quatuor menſes, ſic 63. diſt. lectis. ſic hæc dictio. mox. ampliatur 30. q. 2. c. 1.

f ¶ Vel quinque uel ſex.] Arg. inducias eſſe arbitrarias. extra de app. cum ſit Romana. ff. de iud. nonnunquam Sed arg. contra in Auth. de nup. §. ſed hoc quidem. 28. d. de his in fi. & infra ea. q. 3. c. 1. 4.

g ¶ Ante conuocatus.] Quam poſſibilitas ei ſit.

h ¶ Si ita iuſtè.] Ideſt, ſi iuſtum crimen ei obijcitur.

QVOD SI MALE. Hæc eſt ſecunda pars, quæſtio in qua probatur, ꝙ dilapidator remouebitur ex ſola ſuſpicione. Sed hoc hodie correctum eſt per decre. extra de ſimo. licet Hely. & de of. deleg. venerabili, quia primo probari debet, & ea probata datur illi coadiutor vſque ad finem litis. Io. de Fant.

Induciæ ſũt arbitrariæ.

4 Dic ut no. in p̃di. c. cũ ſit ext. de of. deleg. q̃renti. ext. de p̃cu. cap. dilectus. Ar. in

C A S V S. Supra dictum eſt generaliter expulſos eſſe reſtituendo, nec aliter cogi poſſunt reſpondere. Modo

excipit Gratia. caſum, In quo non uidetur reſtituendus ante cauſæ cognitionem, puta ſi ſuſpectus eſt de dilapidatione exemplo tutorum, & curatorum, & hoc probatur ſeq. c.

autem criminaliter conuictus eſt, remouetur ab ordine; ſi vero ciuiliter tantum, ab adminiſtratione extra de ſimo. per tuas, in fi. & regulares prælati ex modicis cauſis remouentur ab adminiſtratione, vt in eadem decre. per tuas, in fi. Item ſi ideo quis remouetur, quia doloſe admini-

Vnde Pelagius Papa Petro presbytero.

¶ Ab adminiſtratione remoueantur, qui res eccleſiæ male viuendo diſpergunt. Cap. IX.

QVia ea [a], quæ de fraudibus Maximiliani α flebili ad aures noſtras ſupplicum relatione venerunt, nō facile ſecundum veritatem agnoſci poterunt, niſi facultas eccleſiæ, quam in vſus ſuos male conuertendo diſperſit, ab eius poteſtate, donec cauſa [b] cognoſcatur, ſe ponatur: idcirco nos eum, & à ſupradictæ eccleſiæ patrimonio volumus interim ſubmoueri, & in veſtro, diſcuſſionis ipſius tempore, moderamine detineri.

α ¶ Maximiliani.] *In vulgatis ſequebatur*, presbyteri, *quæ vox inducta eſt, quia in nullo vetuſto codice Gratiani ex iis, qui collati ſunt, habetur, Gratianus autem caput hoc de epiſcopo, non de presbytero, accepit.*

QVAESTIO. III.

QVod vero [c] *poſt vocationem venienti ad iudicium, induciæ negandæ non ſint, Felix Papa ſecundus in epiſtola ad fratres Aegypti, cap. 8. teſtatur dicens.*

¶ Venienti ad iudicium, induciæ non negentur. Cap. I. Iuo p.6.c.335. Pann.l.4.c.98. Anſ.l.3.c.55.

CVm accuſatus ad iudicium venerit, ſi voluerit, & neceſſe fuerit β, induciæ ei petenti à patribus conſtitutæ abſque impedimento concedantur, & iudices à ſe electi [d] ſibi tribuantur.

β ¶ Et neceſſe fuerit.] *Hæc addita ſunt ex epiſtola ipſa, Iuone, & Pannormia, habenturque infra ead. cap. induciæ 2.*

QVia.] CASVS. Clerici quidam accuſabant. Maximilianum de dilapidatione, quare Pelagius cōmiſit cauſā Petro presbytero, cui præcipit, vt eum ab adminiſtratione rerum eccleſię remoueat, donec de cauſa cognoſcatur: quia ſi remaneret ī adminiſtratione, non poſſet de facili veritas cognoſci, cum multa per pecuniam fiant.

a ¶ Quia ea.] Ideo forte remouetur ſuſpectus ab adminiſtratione, quia forte timor eſt ne corrūpat iudices: & ideo nec creditores ei ſoluentes liberantur. ff. de ſol. quod ſi forte.

b ¶ Donec cā.] In crimine dilapidationis ſpeciale eſt, ꝙ ſequeſtraī poſſeſſio à poſſeſſore antequam ſit conuictus, contra id 16.q.4. volumus, nā & poſt appellationē ſequeſtratur ab eo poſſeſſio. ff. de app. Imperatores, & 2.q.6. quoties 1. quamcito ergo aliquis accuſaī, ſtatī dic 1. ab eo remouēda eſt adminiſtratio, vt hic, & C. de ſuſpe. tut. l. cū, & ſine accuſatore poteſt. remoueri, ſi iudici liqueat ex apertiſſimis argumentis eum ſuſpectum ff. de ſuſpe. tut. l.3.§. præterea. Suſpectum autem dicimus illum, qui moribus talis eſt, vt ſuſpectus dici debeat, vt ff. de ſuſpe. tu. ſuſpectum. Nec audiretur Italis licet vellet ſatisdare, quod bene adminiſtraret, vt inſt. de ſuſpect. tut. §. nouiſſime. Hodie tamen videtur, quòd non eſt remouendus ab adminiſtratione, niſi probetur ſuſpicio, vt extr. de ſimo. licet Hely. & de offi. dele. venerabili, dic ut ibi. Item ad accuſationem quilibet admittitur, vt in auth. de non alie, aut permu. in fin. C. de ſuſp. tut. l. eum, & l. pietatis, & abſens poteſt condemnari, vt C. de pœ. ne diu. nec. n. aliquo debet gaudere priuilegio, qui ſuos contubernales afflixit, vt C. vbi de ratioci. agi. opor. l.2. tñ probabilius videtur, quòd ſoli illi admittantur quorum intereſt, ut 16. quæſ.7. filijs, & ſu. 2.q.7. quapropter. uel ſaltem ſoli clerici, ut 12.q.2. non liceat, nam in popularibus actionib. non admittuntur infames, ut ff. de pop. ac populari. Itē nec ad accuſationē talium iudex ſtatim remouebit accuſatum ab adminiſtratione, ſed ſummatim cognoſcet, an calūnioſe accuſetur, an non ar. ff. de ꝑto. ſtip. l.1.§. ulti. & ſi qui ſciuerint ſuſpectū, & paſſi ſūt eū ꝑ aliquod tp̄s eſſe in adminiſtratione, non uidetur, quod tales poſſint dicere eum ſuſpectum, ut ff. de priui. credi. ſi creditores, & argu. extra de his quæ fi. à maio. parte c. ex ore, & ar. extra de acc. nulli. Credo uerum ſi ſcientes, & negligentes, ſed ſcientes & quærentes probationes, bene audirentur poſtea 2.q.7. plerumque. Qui adminiſtrauit, infamis eſt factus, ſed ſi propter negligentiam remoueretur, non ſit infamis 2. ut C. de ſuſpe. tut. l. ult. Hoc autem ſcias, quod quandoq; adminiſtrat quis temporalia: quandoque ſpiritualia: & ſecundum hoc remouetur ab iſtorum, & illorum adminiſtratione. 12.q.2. Vlterranex, unde licet quis ſit remotus ab adminiſtratione temporalium propter ſuſpicionem, adhuc tamen remanet prælatus quo ad obediendum ſibi, ut 8. q.4. nonne, & 15.q. ult. c. ult.

1 Immo præcedere debet ſuſpicio, de qua prius ſūmarie cōſtare debet, ut Pann. in ca. ueritatis, de do. & contu.

Suſpectus quis eſt.

Suſpectus an poſſit ab omnib. accuſari.

Clericus de crimine conuictus qualiter puniī.

2 Dicas, ꝙ ſi iudex exprimit in ſnīa, ꝙ ꝑꝑ fraudem eum remouet, infamis eſt, ſed ſi propter ſegnitiem, nō ff. d ſuſp. tu. l.3.§. qui ob animi ſegnitiem. inſt. e. titu. §. ſuſpectus. Arch.

QVod uero.] Hæc q. diuiditur in tres partes, in quarum prima probat per tres auctoritates, quod induciæ ſunt dandæ poſt uocationem ad ſynodum. Secūda ibi, (Spatium uero.) Tertia ibi, (Offeratur.) Io de Fan. CASVS. Hic ponitur tertia quæſtio, in qua quæritur, an poſt uocationem factā reſtitutione ſint induciæ concedendæ. Et reſpondetur quod ſic, & hoc probatur per cap. ſeq. & agitur de præparatorijs inducijs tam in criminali cauſa, ut in ſequentibus ca. quàm in ciuili, ut in l. ſeq. in §. ſpatium.

c ¶ Quod uero.] Hæc quæſtio loquitur de inducijs prę paratorijs.

CVm accuſatus.] CASVS. Quæſitum fuit à Fœlice Papa, an accuſato ſint præparatoriæ induciæ denegandæ, cum ad ſynodum uenerit? Et reſpondetur quòd non, ſi ipſe eas poſtulauerit, & iudices quos elegerit, tribuantur ſibi.

d ¶ A ſe electi.] Sup. cauſa proxi. q.6. à iudicibus, contra

ſed

Digitized by Google

z Hęc eſt ve- ſed illud fortè obtinet in crimine 1. aliàs contra ff. de ra ſnla ſm. iud. obſeruandum. Quid iuris ſit de hoc, quęre. 11. q. 1. P. ad hoc j. cap. 3. & 4. c. q. 8. accuſatores. vñ illud fortè non eſt nota dubitatiõis.

DE iudicijs.] CASVS. Duo Epiſcopi Ægyptiorum quæſierunt a Fœlice Papa qualiter induciæ præparatoriæ ... tra de proba. licet. & extra de ſimon. per tuas. &c. licet Hely. in fi.

d ¶ Atque amicorum.] Non facilè tamen inuenitur, quod ob hæc ſit danda dilatio arg. ad id. ff. de vſu, ſciendum. ſic in aduocato. ff. ex quibus cau. maio. ait prætor. in fi. & l. ab hoſtibus. in fi. ext. vt lit. non cõte. c. 1. aliàs prætextu abſentiæ aduocati non põt quis petere inducias. extr. de do. & contu. prout.

Item ex eadem epiſtola ad fratres Aegypti, c. 20.

¶Quot menſium induciæ epiſcopis præſtandæ ſint. Cap. II.

† al. indicijs. Anſ. li. 3. cap. 118. & 119. Poly. li. 5. tit. 3. Burc. l. 1. c. 180. Iuo p. 5. c. 296. † antea legebatur] imperitorum. † aut ſex.] orig. Pan. li. 4. c. 102.

DE inducijs † vero epiſcoporum [a], ſuper quibus conſuluiſtis, diuerſas à patribus regulas inuenimus inſtitutas. Quidam. n. ad repellenda impetitorum † machinamenta, & ſuas præparandas reſponſiones [b], & teſtes confirmandos [c], & conſilia epiſcoporum; atque amicorum [d] quærenda annum, & † ſex mandauerunt menſes [e] concedi. Quidam autem annum, in quo plurimi [f] concordant. Minus vero quàm ſex [g] menſes, non reperi: quia & laicis hæc indulta ſunt; quante magis Dominis ſacerdotibus? *& infra.* ¶Induciæ namque non ſub anguſto tempore, ſed ſub longo ſpatio concedendę ſunt, vt accuſati ſe pręparare, & vniuerſos communicatores [h] in prouincijs poſitos conuenire, & teſtes pręparare, atque contra inſidiatores ſe pleniter armare valeant.

Item Eleutherius Papa in epiſtola ad Gallia prouincias.

¶De inducijs pręſtandis. Cap. III.

Burc. li. 16. c. 30. Iuo p. 6. c. 317. Pann. li. 4. c. 103. Anſ. l. 3. c. 56.

j INduciæ [i] non modicæ ad inquirendum dandæ ſunt, ne aliquid præpropere agi à quacunque parte videatur: quia per ſubreptionem [k] multa proueniunt.

[*Item Damaſus Papa, epiſt. 5. ad Stephanum archiepiſcopum.*]

¶De eodem. PALEA. Cap. IIII.

† al. epiſcopis. Anſ. l. 2. c. 76. Iuo p. 5. c. 287. Pann. li. 4. c. 101.

ji INducię accuſatis in criminalibus cauſis † ſex menſiũ, vel eo amplius, ſi neceſſe fuerit, concedendę ſunt.

Lege 1. §. quod hac ratione.

2 *Spatium vero dilationũ, ſicut in tertio libro Codicis, titulo 11. de dilationibus inuenitur* [l]. *hac rõne moderandum eſt, vt ſi ex ea* [m] *prouincia, vbi lis agitur, vel perſona* [n], *vel inſtrumenta poſcentur; non amplius quàm*

ratoriæ. & quales eſſent epiſcopis concedendæ, & rñdet quod quidam concedunt annum & dimidium, quidam tamen annum: alij vero ſex menſes, & ſi hæ conceduntur laicis, multo fortius ſunt ſacerdotibus concedendæ. Nõ enim ſub anguſto tempore ſint eis induciæ concedendæ, ſed ſub longo, vt poſſint ſe præparare ad ſuos teſtes producendos, & ad quærenda amicorum conſilia, vt reſiſtere inſidiatoribus valeant.

a ¶ Epiſcoporum.] Eædem ſunt presbyterorum, & diaconorum, & ſubdiaconorum. 15. q. 7. ſi autem.

b ¶ Reſponſiones.] i. exceptiones, quas probare tenentur ff. de probat. in exceptionibus.

c ¶ Confirmandos.] ideſt, comprobando eos honeſtos quod fortè poſt publicationem poteſt facere. non quod eos debeat inſtruere quid dicant: quia hoc eſſet ſubornare, vel poteſt confirmare illorum teſtimonium, qui ſunt probati criminoſi, adducendo alias præſumptiones pro dictis illorum: quia & ſi debilitentur dicta talium non tamen ex toto euacuant, vt ex...

e ¶ Annũ & ſex mãdauerũt mẽſes.] Cõtra in authẽ. vt cler. apud proprios epiſc. §. ſi tamen. colla. 6.

f ¶ Quidam autem annum in quo plurimi.] Ergo illud eſt potius tenendũ, vt 16. d. Iſidorus 19. d. in canonicis. Sed obijcit̃: reo dant̃ trinę inducię ff. de fer. l. vlt. ergo cauſa prorogat̃ vltra triẽniũ; quod eſſe non dẽt. vt C. de iud. properandum. Sol. hic primo dabit annũ, ſed poſtea minus dabitur. vel hodie ſunt arbitrariæ. ſup. ea. q. 2. ſi epiſcopus.

Induciæ nõ dant̃ ob aduocati abſentiam.

g ¶ Sex.] in auth. de ſanc. epiſ. §. 3. col. 9.

h ¶ Cõmunicatores.] ideſt, epiſcopos 2.

INduciæ.] CASVS. Dicit̃ in hoc c. quod magnæ inducię dandæ ſunt ne inordinate aliquid fiat: quia multa fiunt per obreptionem.

2 Scilicet cõprouinciales. quia omnes cõiter cauſæ intereſſe debent. inf. eo. q. 6. ſi quis epiſcoporum.

i ¶ Induciæ.] Ergo tã actori quàm reo dãdæ ſunt induciæ. 15. quæſt. 7. ſi autẽ. ff. de fer. l. vl. niſi in caſu, vt inf. ea. §. iudicantes.

K ¶ Per ſubreptionem.] Sic 98. diſtin. tranſmarinos.

INduciæ.] SPATIVM. Hæc eſt ſecunda pars q. Ioan. de Fan. & hic tractat. de inducijs præparatorijs in cauſa ciuili, & etiam in criminali, quæ pares videntur. B.

CASVS. Hic tract. de inducijs præparatorijs, in cauſa ciuili, & etiam in criminali, quę pares videntur ſecundum leges.

l ¶ Inuenitur.] In l. 1.

HAC RATIONE. CASVS. Quæſitum fuit ab Imperatore ſub quanto ſpatio inducię præuaricatoriæ deberẽt dari. Et reſpondet dicens, quod ſi inſtrumenta, vel teſtes petuntur in ea prouincia vbi lis eſt, dantur tres menſes. ſi ex conuicinis prouincijs, ſex menſes. ſi ex tranſmarina, dantur nouem menſes: nec has inducias putant iudices ſemper pro ſuo arbitrio tribuendas: ſed tunc demum cũ neceſſitas exegerit: nec facile amplius quàm ſemel, ne cauſa protrahendæ litis dilatio tribuatur.

m ¶ Vt ſi ex ea.] Hoc non eſt principium legis quia lex incipit, quoniam plerumque.

n ¶ Perſona.] ideſt, teſtis vel aduocatos.

a ¶ Ex

a ¶ Ex continentibus.] ideſt, quæ modico freto diſtāt, vt ff. de verb. ſign. notionem. §. 1.
b ¶ Exegerit. Vſque in finem litis.
c ¶ Amplius. In cauſis pecuniarijs non datur amplius dilatio quàm ſemel: non inopinatum quid emergat: ſed in criminalibus dantur actori duæ i. reo tres, vt ff. de fer. l. vl. ſed in crimine adulterij nulla datur dilatio. ff. de adult. in crimine. licet ſit arg. cōtra 33. q. 2. ſiue de coniugij fœdere.
d ¶ Quàm ſemel.] hic habes ꝙ tm̃ ſemel danda eſt dilatio. & ſic eſt contra ex. de teſti. i cauſis. & c. ſignificauerũt. C. de iu. auth. iubemus. vbi habes ꝙ ad teſtes inducendos tres dilationes ſunt cōcedendæ. Solu. licet plures ꝓductiones nō poſſint dari: tñ ſub vna dilatione poſſint mille fieri ² productiones. Alij intelligunt q̄d de iure tres poſſunt dari dilationes ad teſtes producendos. & dicunt hanc legem loqui de dilationibus, quæ indulgētur à iudice: ſed authen. & decre. de dilationibus quæ cōceduntur a iure cōmuni, H. Dominus meus notauit ſuper legem illam de ferijs, ꝙ in pecuniarijs cauſis vna dilatio danda eſt tantum: ſed ſi impedimentum interueniat, dabitur alia cum cauſæ cognitione. & ita propter multa impedimenta multæ induciæ dantur. & auth. de teſti. §. q̄a vero. coll. 7. non eſt contraria: quia vna dilatione multæ poſſunt fieri productiones. Vel ſi dicas introductionē, ideſt, dilationem, dic ꝙ vltra primam non habebit ſine cauſæ cognitione ſecundam vel tertiam. Multi tamen dicunt, ꝙ auth, corrigit. l. vlt. de fer. Ioa. ſed certè quod dicit H. non ſeruatur de facto: quia plures dilationes dantur; & plures quàm tres productiones fiunt. B.

¹ Hoc id q̄a nō eſt ſic ꝓcedendũ in criminalib. lib. arg. ff. de q̄. l. 1. §. diu° C. de requiren. reis. l. 1. Teſtes multi ſub vna dilatione ꝑñt produci.

² Tāgit ſententiã. illorũ q dñt, ꝙ in qualibet iſtarum dilationũ ꝑñt produci teſtes, quos quis voluerit refrænata tñ multitudine. Arc.

ſpeciale hic eſt in eo, qui impetrat reſcriptum ad extraordinarium iudicem, quòd ſi ilie iudex nollet procedere, tum ordinarius vtetur ſua iuriſdictione, vt extra de offic. ordi. ſignificauit. Sed illud in ſpeciali caſu propter periculum aiæ. vnde contrarium tenet in alijs.

tres menſes indulgeantur. Si vero ex continentibus ᵃ prouincijs, ſex menſes cuſtodiri iuſtitiæ eſt. In tranſmarina autem dilatione nouem menſes computari oportebit. Iudicantes ɑ autem hac ratione non ſibi conceſſum intelligant dandæ dilationis arbitrium: ſed eandem dilationem (ſi rerum vrgentiſſima ratio flagitauerit, & neceſſitas deſideratæ inſtructionis exegerit ᵇ) non facile amplius ᶜ quam ſemel ᵈ, nec vlla trahendi ᵉ arte ſciant eſſe tribuendam.

¶ Ei autē ᶠ dilatio penitus eſt deneganda ᵍ, qui reſcriptũ ad extraordinorium iudicē deportauerit † ʰ. Illi autem qui in iudicium vocatur, danda eſt ad probanda † precũ mendacia, vel proferenda aliqua inſtrumenta. vel teſtes; quoniam inſtructus eſſe non potuit, qui præter ſpem ad alienum iudicium trahitur.

Ibidem lege 5. ſed mutata eſt verborũ ſeries.

† improbāda.] orig. † al. reperta meris.

¶ Cum vero ad appellationē, conſultationemve a principe reſcriptum fuerit; ſiue ſit primo iudicio petita dilatio, & ea tributa non ſit, ſiue nec petita quidē; eam dari cuiquam non licebit ⁱ eadem ratione, qua ne in iudicijs ᵏ quidem cognitionum imperialium dilatio tribui ſolet.

Lege 5. mutatis quibuſdam vocibus.

¶ A iudice procedente ˡ dilationē non conuenit poſtulari; etiam ſi vtraq; parte præſente tribuatur ᵐ, cum non alias, niſi cauſa cognita indulgeri queat; & cognitio cauſæ ⁿ nō interpellatione plenaria, ſed cōſiderante † ᵒ magis iudice legitimè colligatur, vt ſi fortè dilationis petitio fuerit improbata; ſuſcepta quæſtio per ſñiam iudicis di-

Lege quarta.

† al. confidente.

e ¶ Tradendi.] ideſt, differendi.

EI AVTEM. CASVS. Aliquis impetrauit literas ab Imperatore ad iudicem extraordinarium: poſtea petebat inducias. Quæſitum fuit ab Imperatore an debeant ei dari? Et reſpondet ꝙ non. Ei vero qui ad iudicium vocatur, dandæ ſunt ad probanda mendacia precum, & ac proferendos teſtes, & inſtrumēta: quibus inſtructus eſſe non potuit, qui præter ſpem ad iudicem trahitur alienum.

f ¶ Ei autem.] Hoc eſt. C. de dilat. ſi quando.
g ¶ Deneganda.] Niſi fortè caſus inopinatus emergat. ff. de iud. interdum. & de fer. oratione.

Actori denegantur induciæ.

g ¶ Deneganda.] Hic habes, quod ſi petit actor inducias ad inducendos teſtes, ꝙ non dabuntur ei: quidam hoc volunt intelligere de iudicijs deliberatorijs: ſed litera eis contradicit: quia loquitur de præparatorijs. In hoc autem oneratur actor, qui petet reſcriptum ad extraordinarium iudicem. Item & in alio oneratur, vt inf. ea. quod fieri. tamē ſi reus excipiat, & actor replicet, bene dicerem tunc actori dandas inducias: quia in tali replicatione non potuit eſſe inſtructus. Item tertium

h ¶ Deportauerit.] Hic adiunge illam conſtitutionem quod fieri non debet.

CVM VERO. CASVS. Quidquid Beneuentanus dicat, ego Bartol. Brixien. ſ. ſic credo caſum eſſe ponendum: & ſic intellexi per Hug. dominum meum. Cauſa appellationis commiſſa fuit iudici, qui plene de cauſa cognouit, renunciatum fuit in cauſa. Cum autem iudex de ſententia ferenda dubitaret, conſuluit Imperatorem ſuper hoc. Imperator reſcribit qualiter eſſet ſñia differenda. Quærebatur vtrum induciæ ſint dandæ iterum. Et reſpondetur ꝙ non: ſiue in primo iudicio datæ ſunt dilationes, ſiue non: quia & ſi princeps vellet ferre ſententiam, nulla datur dilatio. Et ſecundum hoc dic ad conſultationem, ſcilicet appellationis. Idem etiam credo eſſe, & ſi in principali cauſa eodem modo eſſet ratio facta.

i ¶ Non licebit. Actori, ſed reo, vt ſup. l. proxi.
K ¶ In iudicijs.] ideſt, ſententijs, & hoc intellige cũ primo plenè fuit cognitum de cauſa coram Imperatore, & non reſtabat niſi ferre ſententiam: alias iniquitatem continet lex iſta: nam iudex appellationis bene tenetur dare inducias.

A IVDICE. CASVS. Dicitur in hac lege, ꝙ induciæ peti non debent a iudice procedente, etiam ſi vtraque parte præſente tribui petantur: cum dari debeant induciæ a iudice ſedente pro tribunali, & etiam cum cauſæ cognitione, vt ſi dilationis petitio fuerit improbata, per ſententiam iudicis dirimatur.

l ¶ A iudice procedente.] In via.
m ¶ Tribuatur.] ideſt, tribui petatur.
n ¶ Cauſæ.] ideſt, dandæ dilationis.
o ¶ Conſiderante.] Arg. ꝙ ea q̄ cauſæ cognitionē requirunt,

ſunt.debent iudice ſedente pro tribunali ficti,ut 2.q.3. præuaricator.& q.6.biduum.

a ¶ Conſtitutione.] Hęc eſt C.de litis conteſt.

LIBELLVM. CASVS. Hęc auth. locum habet ante litem conteſtatam. Dicitur hic, quòd actor non debet per

autem. In ordinarijs nõ inuenimus niſi in clericis,qui præſtãt quatuor ſiliquas. C.de epiſ.& cler.authen. ſed hodie. debet autem utraq; pars ſoluere officialibus pro labore.14.q.5.nõ ſane.de hoc dic ut extra de uit. & ho. cle.cum ab omni.

rimatur. Conſtitutione[a] *ſeptima,in collatione ſeptima.*

C. de litis conteſta. auth.libellum.

† Conc.cum hoc §.tex.in auth.offerat cum ibi no. C.de lit.cõt.

¶[*Libellum*[b] *vero non alias actor dirigat,niſi prius & in ipſum, quem dicit obnoxium, & in negotijs executorem*[c] *exponat cautionem* †, *ſe vel intra duos menſes litem conteſtaturum, vel omne damnũ ei, qui conuenitur contingẽs reſtituturum*[d] *in duplum. In coll.5 .conteſt.6.*

Cod.de litis conteſt. aut offeratur. Iulianus anteceſſor nouella 53.c.3.

† aſſociari.

Offeratur ei,qui vocatur ad iudiciũ libellus, & exinde præbitis ſportulis,[e] *data fideiuſſione*[f] *xx. dierum gaudeat inducijs, quibus deliberet, cedat ne,an cõcẽdat; atq; iudici ne aliũ ſociari* †[g] *petat,an recuſet eũ.niſi ille*[h] *ſit is, quem ipſe alio recuſato iam petierit.*[i] *Deniq; præſens interrogetur, an hoc tẽpus litis tranſierit: quod non* † *ex ipſius reſpõſione: ſed ẽt ex libelli ſubcriptione manifeſtetur,q facere debet. Litis ergo cõteſtatio contra hoc indultum* † *habita pro nihilo eſt* †[k].] *Ibidem*. [¶ *Quod fie-*

† *la mox.*
† *priuilegium.*]
† *al. ducenda* orig.
eſt ⌋ orig.

f ¶ Fideiuſſione.] Iudicio ſiſti, cũ ſit poſſeſſor rerum immobiliu, ff. qui ſatiſd. cog. ſciendum. non autem iudicatũ ſolui: quam cautionẽ nemo pręſtat cõuẽtus ſuo nomine iſt. de ſatiſ.§.ſed hodie. Sed nũquid ſufficit dare pignora? non uidetur: cum ſit prętoria hęc ſatiſdatio, ut uidetur,ff.de pręto.ſtip.pręlorię.Sed non eſt uerum,licet enim non teneatur dare pignora,poteſt tamen ſi vult, ff. de col.bon.l.1.§.iubet. verſ.an pignoribus. immo expreſſe dicitur ibi đ ſola fideiuſſione.in auth. đ ex-

Fideiubere debẽt an ſufficiat dare pignora.

Exceptio iudicis accuſatoria eſt dilatoria.

Actor libellum offerẽs duplicẽ cautionem præſtare debet.

per iudicem porrigere libellum reo, niſi prius ipſi reo præſtiterit cautionem,vel eius procuratori, vel ipſi apparitor, quod litem cõteſtabitur intra duos menſes, & ſi hoc non fecerit, omne damnum ei cõtingens ex hoc ei reſtituet.

b ¶ Libellum.] Libellus porrigendus eſt iudici ordinario,& delegato, vt extra de libel.obl.ignatus, & ext.ut lit.non conteſt.c.1.& etiam coram arbitro:quia arbitri ſe habent ad inſtar iudiciorum,ff.de arb.l.1.licet ſit ar. contra.C.de epiſc.& cle.auth.generaliter.in fi.libellus iſte tradendus eſt iudici, & iudex eum porriget reo, vt C.qũo.& quando iud.auth.qui ſemel.nec tenetur reus hunc libellum recipere niſi actor præſtiterit duplicem cautionem, vnam quidem quòd intra duos menſes litem conteſtabitur,vel quòd reſtituet reo omne damnũ in duplum,vt hic dicit.Item aliam præſtabit, quod per ſe, vel per legitimum procuratorem cauſam aget vſque in finem,& ſi cõuictus fuerit iniuſte litem mouiſſe, p̃ſtabit decimam partem rei petitæ in libello.Si autem cautionem iſtam dare nõ poteſt.ſuper hoc præſtabit iuratoriam cautionem.hoc totũ habes.C.de epiſc. & cle. auth.generaliter.Io.iſta hodie de conſuetudine nõ ſeruantur.B.

c ¶ Executorem.]ideſt,iudicem,vel officialem,& expone,&,pro vel:& habes hanc auth.de executorib.§.ſancimus.coll.7.

d ¶ Reſtituturum in duplum.]ita tamen,vt cautio non excedat xxxvj. aureos, vt in auth. de execu.in princip. coll.7.

OFFERATVR. CASVS. Hæc auth.loquitur de inducijs deliberatoris. Quæſitum fuit a Iuſtiniano qualiter ſit procedendum in cauſa, cum induciæ deliberatoriæ poſtulantur. Et reſpondet quod prius dari debet libellus reo:deinde p̃bitis ſportulis.& data fideiuſſione habeat inducias xx. dierũ, in quib.deliberet an cedat, vel contendat, vel recuſet iudicem ſuſpectum: niſi ille ſit quem petijt alio iam recuſato, vel petat alium ſociari ſuſpecto iudici,& cum reus ad iudicium venerit,interrogetur,an xx.dies tranſierint,quod ex eius reſponſione, & libelli ſubſcriptione dignoſci poterit. quã reus facit cum recepit libellum aliter autem litis cõteſtatio facta pro nulla habetur.

e ¶ Sportulis.]In iudicibus delegatis expreſſum eſt de ſportulis,ſcilicet quòd habebunt duos aureos in principio,& duos in fine cauſæ in authen.coll.6.de iudi.§.ne

Sportulæ iudicib.debitæ

hib.re.§.ſancimus coll.5.cum tamen hæc authen.indiſtincte dicit dari debere fideiuſſorem, credo quòd ſiue ſit poſſeſſor rei mobilis ſiue immobilis, quòd dabit fideiuſſorem.Io.Dominus H.& alij Doctores legum dicunt, quod authen. non corrigit legẽ, ſed diſtinguit.B. Item hic habes, quod licet quis dedit fideiuſſorem ſtandi iuri,φ adhuc poteſt recuſare iudicem ſicut appellare põ, licet iurauerit ſtare iuri,vt extra de appel.ad hæc 2. & inf.Sed quid eſt quod dicit quòd vſque ad xx.dies debet iudex recuſari,cum exceptio talis ſit dilatoria,& ſic vſque ad lit.conteſt.poteſt opponi,vt extra de ſenten.& re.iud.cum inter? Sol.quidquid ab illis cãtetur ego credo,φ proponenda eſt hæc exceptio vſq;ad xx.dies tantum,nec dicitur ideo dilatoria quòd vſq; ad litem conteſt.poſſit obijci:ſed ideo,quia ſemper ante lit.conteſt. obijcienda. ſi enim poſſet quandoque obijci vſque ad lit.conteſta.quare diceret lex, φ ſi iudex abſens eſt qui eſt recuſandus, debet reus proteſtari coram alijs φ habet iudicẽ ſuſpectum, vt C.de iud.cũ ſpecialis, vnde dico,φ ſi quis omittit exceptionem de ſuſpecto iudice,& proponat alias exceptiones, amodo non poteſt reuerti ad iſtam ar.optimum,ff.de iud.ſed & ſi ſuſceperit.Item cum multas forte recepit ſententias pro ſe[1] qualiter poſſet ipſum amodo recuſare? ar. ad hoc extra de offic. deleg.inſinuante,inf.ead.q.6.§.exceptio.Io.quiã ſi probo aliquid coram iudice.ſ. aduerſarium meũ eſſe excõmunicatũ,videor approbare iudicem,nec de cętero poteró recuſare eum,& ita ſemel Tancr.reſpõdit in ſcholis.B.

g ¶ Sociari.] Quando ordinarius recuſatur.

h ¶ Niſi ille.]32.q.5.horendus,ſimile,ff.de nego.geſt. Pomponius.Io.

i ¶ Alio recuſato iam petierit.Si quis ergo petijt iudicẽ aliquem,illum nõ põt amodo recuſare, vt hic & extra de off.deleg.ſuper quæſtionum immo ſi procurator alicuius petijt iudicẽs dominus non poteſt illos recuſare, vt ext.de cau.poſſ.cum olim.tamen appellare poteſt ab eo,vt not.ſup.2.q.6.a iudicibus.

K ¶ Pro nihilo eſt. Quantum ad hoc.[2] quin poſſit adhuc recuſari, quaſi lis non ſit cont.ut in auth.de exhi. reis.§.illud.coll.5. Reuera tamẽ tenet litis conteſta. ſic facta,ut ibi perpenditur.

QVOD FIERI. CASVS. Hæc auth.continuatur: quod dĩ ſup.ea.ei autẽ dilatio.ubi dicitur,φ quis qñq; trahitur ad extraordinariũ iudicem. Dĩ ergo hic, φ hoc fieri non

1 In hoc pũcto ſic diſtinguas: an re prouocauit actorem per interlocutoriam, & tũc nõ poteſt iudicẽ recuſare. Aut fuit prouocatus ab actore, & tunc ſic.arg. ff. de condi. fur.& Io. in princ. Arch.

2 Adde qđ leg.& no.17 q.4.vxor.

Digitized by Google

non debet, niſi actor prius ſatiſdederit certam promittens quantitatem. ſi non exequatur cauſam, & exequẽs non vincat, & ſi poſt tempus ſtatutum a iudice intra decem dies reo præſente non occurrat, dimittatur reus exacto eo quod promiſſum eſt. Et ſi quid circa litem plus impẽderit, cum taxatione iudicis iuramẽto præſtito exigatur, vt 5. q. 1. qui crimen.

A Lieni.] Cauſam. iſtum habuiſti. ſup. q. 7. alieni, & ibi videbis plenarie.

B Eatus.] CASVS. Quæſitum fuit ab Anacleto vtrum apoſtata ſit recipiendus ad accuſandum, vel teſtificandum. Et reſpondet quòd non, imò omnis apoſtata refutandus eſt ante reuerſionem, quia hoc ſtatuit Clemen cum ſuis ſanctis collegis.

ri [a] *non debet, niſi actor ſatiſdederit, certam promittens quantitatem ſe daturum, ſi litem nõ exequatur, aut exequens non vincat cauſam. Si igitur poſt tẽpus a ſe conſtitutum intra decem dies reo præſente non occurrat: dimittatur reus ex acto* [b] *eo, quod promiſſum eſt, & ſi quid circa litem plus impendiſſe cũ taxatione iudicis iurauerit.*] [c] *Exceptio fori* β *dilatoria eſt, atque ideo in initio litis debet opponi, & probari. Peremptorias autem exceptiones, vt ſunt præſcriptiones longi temporis, ſufficit in initio litis conteſtari.*

C. de dilationibus auth. quod fieri.

Ex C. de exce. l. vlt. & l. 8. inf. e. q. 6. c. ſi quis epiſcopatum.

α ¶ Iudicãtes autem. *In codice Iuſtiniani legitur.* Quod ita conſtitutum iudicantes ſentire debebunt, vt in hac ratione, &c.

β ¶ Exceptio fori.] *Poſtrema hæc pars abeſt a pleriſque vetuſtis exemplaribus. In vno autem eſt in margine cũ hoc titulo,* gloſſa Ioannis. *Eadem autem verba leguntur infra ea. q. 6. c. ſi quis epiſcoporum, §. exceptio. & ibi ſunt in omnibus antiquis codicibus.*

QVAESTIO. IIII.

Q*Vòd vero* [d] *infames, & legitimè conuicti ad accuſationem admitti non debeant, & generaliter ab accuſatione remouendi ſint, multorum auctoritatibus claret.*

Ait enim Hyginus Papa, epiſt. 1.

ſu. 2. q. 7. c. alieni ex Dionyſ.
Iulius in reſcr. ad Orient. c. 15.

¶ Infames eos, qui ſunt bonæ famæ, accuſare non poſſunt. Cap. I.

A Lieni erroris ſocietatem † ſectantem, vel a ſui propoſiti tramite recedẽtem, aut Apoſtolicæ ſedis iuſſionibus inobedientem ſuſcipere non poſſumus; nec impetere rectè credentes, vel ſanctorum patrum iuſſionib. obtemperantes permittimus; † quia inter fideles, & infideles magna debet eſſe diſcretio.

Pol. l. 1. tit. 17.
Anſ. l. 2. c. 16. & l. 3. cap. 9.
Pan. l. 4. c. 70. & 88.
† *al. permittimur.*] orig.

† *al. ſocium a ſui propoſiti*] *al ſocietate maculatũ, vel a ſui.*

Item Anacletus Papa in 1. decretali.

¶ Qui legem ſuam ſponte tranſgreditur, ante ſuam reuerſionem recte agentes accuſare non poteſt. Cap. II.

B Eatus prædeceſſor noſter Clemens vir Apoſtolicus, & ſpiritu Dei plenus, vnà cũ reliquis sãctis collegis ſuis ſtatuit dicens. Accuſandi, vel teſtificãdi licentia denegetur his, qui Chriſtianæ religionis, & nominis dignitatem, & ſuæ legis, vel ſui propoſiti normam, aut regulariter prohibita neglexerint. Tranſgreſſores enim ſponte legis ſuæ, eiuſq; violatores, & recedentes, apoſtatæ no-

Anſ. l. 3. c. 9.
Pann. l. 4. c. 60.

a ¶ Quod fieri.] Scilicet, vt reus teneat̃ reſpõdere coram ordinario iudice per reſcriptum ad eum impetratum.

b ¶ Exacto.]. i. reus exiget ab actore, qđ tamen nũquã vidi. Hic not. duo ſpecialia, vt certa quantitas promittatur, & tamẽ plus exigatur: & ꝙ expectatur actor poſt terminũ vſq; ad decem dies tñ coram ordinario iudice expectaretur per annum, & per tres menſes ſecũdũ quoſdam, vt C. qũo. & qñ iud. auth. qui ſemel. ſed verius eſt quod hic loquitur cum abſoluitur a iudicio illius iudicis: & loquitur lex iſta cũ quis trahitur ex. prouinciam per reſcriptum principis, vt in auth. coll. 5. de exhib. reis. in princ. ſed illa auth. qui ſemel. loquitur cũ penitus abſoluitur.

c ¶ Iurauerit.] Nota quoties petit̃ intereſſe ex đlicto alicuius, illud declaratur per iuramentum, vt hic, & 2. q. 1. in primis 1 C. vnde vi, ſi quãdo. C. de fide inſtrumen. l. vlt. ſed ſi petatur intereſſe ex contractu, illud probabit̃ debito modo, ff. đ mi. ſi in emptionem, & ff. de preto. ſtip. l. vl. ff. de edẽ. l. argẽtarius. §. vl. iſt. de ver. obl. §. vlt.

1 Ver. glorioſus, vbi de hoc.

Q Vod vero.] CASVS. Hæc eſt quæſtio. 4. qua quærit̃ an infames, vel legitime conuicti poſſint admitti ad accuſationem epĩorum, & etiam aliorum. Sed quod remoueri debeant multorum auctoritatibus probatur.

d ¶ Quòd vero.] Maxime: nam etiam poſt admittun-

SI quis.] CASVS. Dicitur hic ꝙ omnis apoſtata in famis efficitur, nec recipitur ad accuſandum. Secundo dicitur quòd primo fides, & conuerſatio eſt perſcrutanda: & ſi irreprehenſibiles apparuerint admittentur ad accuſandum.

guntur, non recipiuntur in accuſationem, vel teſtificationem ſacerdotum, vel legitimè coniunctorum, quia infames ſunt: & non ſolum iſti repelluntur, ſed etiam omnes conſentientes: & hoc in prima parte. In ſecunda parte dicitur ꝙ raptores, & qui impetunt ſeniores ſuos, repelluntur ab accuſatione, cū ſint infames iure canonum, & leges ſæculi eos interficiunt. Secunda pars incipit ibi, Similiter.]

a ¶ In-

minantur. Omnis enim apoſtata refutandus eſt ante reuerſionem ſuam; non in accuſatione recte agentium, aut teſtimonio ſuſcipiendus eſt.

Item Pius Papa epiſt. 1.

¶ A ſuo propoſito diſcedentes ſunt infames. Cap. II.

Anſel. li. 3. c. 4. † *al. ſi quis a ſuo vero propoſito.*

SI quis † vero a ſuo propoſito retrorſum exorbitauerit, & iuſſum Apoſtolicæ ſedis libenter tranſgreſſus fuerit infamis [a] efficitur. Reprobari ergo oportet eorum redargutiones, qui in recta fide ſuſpecti ſunt. Fides autem, & conuerſatio primum ſcrutanda eſt, & deinde, † qui irreprehenſibiles apparuerint, ſunt recipiendi, & nō prius.

† *al. denuo.*

Item Calixtus Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2. c. 4.

¶ Inceſtuoſi & non legitimè coniuncti, ſacerdotes & legitimè coniunctos accuſare non poſſunt. Cap. IV.

Burc. li. 7. c. 1. Iuo p. 9. c. 23.

COnſanguineorum cōiunctiones, nec legitimæ ſunt, nec manere poſſunt; ſed ſunt repellendæ. *& infra capite quinto.* ¶ Quiſquis ergo nō legitimè coniunctus, vel abſque dotali titulo, [b] ac benedictione ſacerdotis cōſtat copulatus, ſacerdotes vel legitimè coniunctos criminari, vel in eos teſtificari minimè poteſt; quoniā omnis inceſti macula pollutus, infamis eſt, & accuſare ſupradictos non permittitur. Non ſolum ergo hi reijciendi ſunt, & infames efficiuntur, ſed etiam omnes eis conſentientes [c]. ¶ Similiter de raptoribus, vel eis, qui ſeniores impetunt, fieri cenſemus. Hos ergo leges ſæculi interficiunt; ſed nos miſericordia præeunte ſub infamiæ [d] nota ad pœnitentiam recipimus.

Iuo p. 6. c. 346.

Idem in eadem epiſtola.

¶ Qui non ſunt recipiendi in accuſatione. Cap. V.

COnſpiratores [e] in nullius accuſatione ſunt recipiendi, nec eorum vel anathematizatorum vox vllum nocere vel accuſare † poteſt.

† *al. lædere.*

Item Stephanus Papa epiſt. 2.

¶ De eodem. Cap. VI.

Pann. li. 4. c. 71. † *al. anathema* orig. † *al. Eos quoque dico* orig.

NVllus anathematizatorum † ſuſcipiatur, nec a quoquam credantur, [f] quæ ab eis dicuntur, vel conſcribuntur. Eos † dico anathematizatos eſſe, quos epiſcopi ſuis ſcriptis [g] anathematizauerunt; aut co-

b ¶ Dotali titulo.] Secūdum quoſdam dos adeo requiritur ī matrimonio, vt ſine ea matrimoniū nō teneat. ar. ad hoc 30. q. 5. nullum, ſed verius eſt ꝙ teneat. C. d nu. imperialis. §. his autem, tamen præſumitur nō eſſe matrimonium, vt 30. q. 5. aliter.

Matrimoniū ſine dote tenet.

c ¶ Conſentiētes.] Approbando, defendendo, patrocinium præſtando, quo caſu nō minus peccat q̄ faciens. 2. q. 1. notū. immo magis peccat 24. q. 3. qui aliorū.

d ¶ Sub infamię.] j. 27. q. 1. ſi qs rapuerit C. de rap. vir. l. vna. ſi. j. 33. q. 2. quicunque.

ADDITIO. Ad idē inf. ea. q. vlt. ſi quis ſecundum H.

d ¶ Sub infamiæ.] Qualiter ſit hoc intelligendum, dixi ſupra 2. q. 3. §. hinc colligitur, 1. j. 4. q. 1. §. diffinimus. Item patet hic ꝙ ſecundum canones ipſum factū infamet. inf. ea. q. 5. conſtituimus.

1 Dic ſm Gof. ꝙ iſte. §. ver quanquā. & hoc ca. j. e. q. hi qui loquunt de infamia, p ſnīam irrogata: & hoc ipſe notat ext. de ſimo. ex diligenti.

COnſpiratores.] CASVS. Dicitur hic, quod cōſpiratores & anathematizati non poſſunt aliquem accuſare.

e ¶ Conſpiratores.] 11. q. 1. conſpirationum. &c. cōiurationum. nec ad denunciationem admittūtur. extra de accuſā. cum oporteat. & de ſimo. licet.

NVllus.] CASVS. Anathematizatus non recipitur in accuſationem. Et dicitur anathematizatus quem epiſcopus ſuis literis anathematizat; vel qui incidit in canonem latæ ſententiæ. Caſus ſeq. c. planus eſt.

a ¶ Infamis.] Dic ꝙ infamis non admittitur ad accuſationem, niſi ſuam vel ſuorum proſequatur iniuriā, vt 4. q. 6. omnibus. ſup. 2. q. 1. prohibentur. niſi in criminibus exceptis, ut 6. q. 1. §. verum. nec in his. prout notaui ſupra 2. q. 1. in primis in fi. & q. 7. in ſumma.

Infamis an poſſit accuſare.

COnſanguineorum.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ illi qui inceſtuosè iunguntur, & qui ſine dotali titulo & ſine benedictione ſacerdotis, idest occultè iun-

f ¶ Credantur.] Arg. contra, 23. q. 8. vt pridem.

g ¶ Scriptis.] ideſt, per ſcripta nunciant vitandos, & ſic aliquis poteſt abſentem excommunicare per ſcripturā, vt ſup. 2. q. 3. quanto. & arg. ff. de teſta. ſeruus.

Excōicare pōt abſens per ſcripturam.

a ¶ Aut

rum [a] ſtatuta anathematizant. [b]

Item Fabianus Papa, epiſt. 5. ad eccleſiæ miniſtros.

¶Anathematizati, fideles accuſare non poſſunt. Cap. VII.

Anſ. li. 3. c. 16. Poly. li. 5. tit. 1.

OMmnes, quos ſanctorũ patrum ſtatuta tam pręteritis, quàm futuris temporibus anathematizant, ſub mouemus †, ab omni accuſatione fidelium alienamus.

Item Stephanus Papa epiſt. 2. c. 8.

¶Clericus, qui epiſcopum accuſauerit, infamis efficitur. Cap. VIII.

CLericus vero, qui epiſcopum ſuũ accuſauerit, [c] aut ei inſidiator extiterit, nõ eſt recipiendus: quia infamis effectus eſt, & a gradu debet recedere, ac curiæ tradi [d] ſeruiturus.

Item Alexander Papa, epiſt. 1. c. 1.

¶Infames, & exules, fiant qui epiſcopos perſequuntur. Cap. IX.

Anſel. l. 3. c. 79.

HI qui [e] epiſcopos ſuos *a* perſequuntur, & amouere nituntur iniuſtè contra Apoſtolicam auctoritatẽ, etſi a morte prohibentur, dicente Domino: [Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat;] Perpetua tamen notantur infamia, & exilio [f] digni iudicantur finitimo: de quibus à temporibus Apoſtolorum, & infra iſta tenemus, atque decreta habemus, quibus eorum accuſandi epiſcopos, vel teſtificandi in eos vocem obſtruimus, quos non humanis, ſed diuinis actibus mortuos eſſe ſcimus.

Ezech. 33. — ſup. 2. q. 7. c. placuit.

a ¶Suos.] *Vox iſta abeſt a pleriſque manuſcriptis & originali; ſed ob gloſſam non eſt ſublata.*

Item Zepherinus Papa, epiſt. 1. ad epiſcopos Sicilien.

¶Detractores, & inimicorum auctores epiſcopos non accuſent. Cap. X.

DEtractores [g] (qui diuina auctoritate eradicãdi ſunt) & auctores † inimicorum [h] ab epiſcopali ſubmouemus accuſatione, vel teſtimonio.

Anſel. li. 3. c. 35. Iuo p. 5. c. 245. † *al. actores.*

Item Eutychianus Papa primus, epiſt. 2. ad epiſcopos Siciliæ.

¶Infamis, vel ſacrilegus religioſum Chriſtianum accuſare non poteſt. Cap. XI.

Anſ. li. 3. c. 25. Burc. l. 16. c. 21. Iuo p. 6. c. 333. Pan. li. 4. c. 92.

NVlli vnquam infami, atque ſacrilego de quocunq; negotio liceat aduerſus religioſum Chriſtianum, (quamuis humilis, [i] ſeruiliſq; [k] perſona ſit) teſtimoniũ dicere, nec de qualibet re, actione, vel inſcriptione Chriſtianum impetere.

Notandum vero quod aliud ſit excommunicatio, & aliud anathematizatio.

a ¶Aut eorum.] Sic de ſent. excom. nuper.

b ¶ Anathematizant.] Vbi eſt canon latæ ſententiæ.

CLericus.] CASVS. Quæſitum fuit an clericus, qui ſuum epiſcopum per calumniam accuſauit, vel inſidiator ei extitit, repellatur ab accuſatione? Et dicitur ꝙ ſic: quia infamis effectus eſt, & depoſitus tradi debet curiæ ſeruiturus.

c ¶Accuſauerit.]Calumnioſè, nè ſit cõtra, ſupra 2. q. 7. quapropter.

d ¶Curiæ tradi.]Nõ ſtatim, ſed tũc cum eſt incorrigibilis 1. vt ext. de iudi. cũ nõ ab homine. 11. q. 1. ſi quis ſacerdotum.

HI qui.]CASVS. Dicitur hic, ꝙ q ſuos epiſcopos iniuſtè perſequunt̃, & per calumniã a ſuis ſedib. remouere conantur non poſſunt ſuos epiſcopus accuſare vel ĩ eos teſtificari: quia infames ſunt, & exilio digni iudicantur, licèt a morte ꝓhibeantur, dicẽte Domino: Nolo mortem peccatoris, &c. Hoc autem verbum, [quos non humanis.]& c. ſup. 2. q. 7. fuit expoſitũ in c. placuit eorum.

e ¶ Hi qui.] Et ſi a morte corporali.

f ¶ Et exilio.]Ergo iudex eccleſiaſticus poteſt in exiliũ mittere; vt 50. diſtin. accedens. 93. diſtin. in ſynodo, infra proxi. quæſtio. cap. 3. in fi. vel ponitur exilium pro carcere monaſterij, vt 2. quæſt. 1. in primis.

DEtractores.]CASVS. Dicit hic quòd illi, qui detrahũt alijs, & q inter alios diſcordias ponunt, remouẽdi ſũt ab accuſatione & teſtimonio epiſcoporum.

g ¶ Detractores.] ſ. 6. q. 1. deteriores.

h ¶ Inimicorũ.] id eſt, inimicitiarum.

NVlli.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ nullus infamis, vel ſacrilegus poteſt religioſum, vel Chriſtianũ accuſare, vel contra eum teſtificari, quamuis Chriſtianus ille ſit vilis, uel ſeruilis perſona.

i ¶ Humilis.] Ergo uidetur, ꝙ ſi infamis vult agere ciuiliter, ꝙ non audiatur, 2 intellige vel pro, id eſt, vel loquitur de excommunicato.

k ¶ Seruiliſque.] Ergo loquitur de criminali cauſa: qa ſeruus in cauſa ciuili ſe defendere non poteſt, ſed in criminali põt, vt ff. de accuſ. ſeruos. & l. cos. §. ſeruos.

NOTANDVM VERO. CASVS. Supra in cap. conſpiratores. & cap. nullus & cap. ſequẽti facta fuit mentio

1 Et toto, ita ꝙ per eccleſiam iã non põt corrigi ſm Hug. de hoc no. ext. de iudic. ad fi. in gl. vlt.

Iudex eccleſiæ poteſt in exilium mittere.

2 Quod falſum eſt, vt 4. q. 6. oĩbus

† Ex iſto tex. põt inferri conſtitutiones ad ꝑterita trahi. concor. tex. in l. ſancimus. C. de ſacroſ. eccl. tex. eſt ſing. in ca. aqua, de conſecr. eccl. vel altaris.

ulo de anathemate. ideo Grat. ponit hic hunc. §. vt aſſignet differentiam inter excommunicationem, & anathema, & ad hoc inducit ſeq. c.

B Ngeltrudam.] CASVS. Ad ſuggeſtionem Engeltrudæ vxoris Boſonis. Lotharius dimiſit Thebergã, & ſuper-

communicari, non tamen eſt melioris cõditionis quam Chriſtianus. Ego credo, ꝙ excommunicatio duos habet effectus: vnum eijciendi extra eccleſiam, & alium detinendi extra. Et licet excommunicatio non poſſit conſequi primum effectum in excommunicato, tamen conſequitur ſecundũ. Itẽ nunq̃d tot erunt abſolutiones quod fuerunt excõmunicationes 3. Et vr ꝙ vna abſolutione oẽs excõicationes tollãt, vt arg. ff. de accep. l. plurib. vel qđ ſaltẽ vltima cõfirmet omnes præcedentes, vt ff. commu. prædi. eſt receptum.

Excõicationis duo ſunt effectus.

3 Adde no. p Bar. ĩ l. de pupillo, §. ſi plurib. ff. de ope. no. nũ. Bal. in l. ſin. C. de nup.

Vnde Ioannes Papa viij. ſcribit cuidam epiſcopo.

11. q. 1. nemo, epiſcoporum.
Iuo p. 14. c. 51.

¶ Aliud eſt excommunicatio, aliud anathematizatio. Cap. XII.

ENgeltrudam vxorem Boſonis noueris non ſolũ excommunicatione: quæ a fraterna ſocietate ſeparat, ſed etiam anathemate [a], quod ab ipſo Chriſti corpore (quod eſt eccleſia) recidit, crebro percuſſam eſſe.

¶ *Epiſtola hac Ioannis viij. non eſt inuenta. Verum Nicolaus primus in concilio a ſe Romæ habito, de Matenſi ſynodo penitus abolenda, c. vlt. narrat hanc Engeltrudã bis a ſe fuiſſe anathemate percuſſam. Cuius mulieris flagitia, ob quæ iuſtiſſime hanc pœnam tulit, refert Regino lib. 2. chronicorum. Potuit autem tempore Ioannis octaui viuere hæc fœmina, quoniam Adrianus ij. qui inter Nicolaum primum, & Io. viij. interceſſit, quintum ſui Pontificatus annum non impleuit.*

Vnde datur intelligi, quòd anathematizati intelligendi ſunt non ſimpliciter a fraterna ſocietate, ſed etiam a corpore Chriſti (quod eſt eccleſia) omnino ſeparati.

VNDE. CASVS. Concludit Gratian. ex ſupradictis, ꝙ anathematizati intelliguntur in ſuperioribus c. nõ ſolum qui excõmunicati ſunt minori excommunicatione, ſed etiam maiori.

QVAESTIO V.

QVòd uero [b] *teſtes de domo accuſatorum producendi non ſunt, & quòd uox inimicorum non ſit audienda, multorum auctoritatibus probatur.*

Ait enim Calixtus Papa, epiſt. 2. ad epiſcopos Galliæ.

QVòd vero.] In hac quæſtione ꝓbatur, ꝙ inimici, conſanguinei, criminoſi, gratioſi, ſerui, liberti, familiares nõ poſſunt eſſe teſtes, nec accuſatores, nec iudices: & hoc probatur per 14. auctorita. Ioan. de Fant. & non diuiditur.

CASVS. Hic intitulatur quinta quęſtio, qua quæritur an teſtes de domo accuſatorum, & inimici ſint audiendi. Et probat per ſequentia c. quod non, niſi in cauſa matrimoniali, vt 35. q. 6. cap. 1.

ſuperduxit Engeltrudam, propter quod Io. Papa remouit eam non ſolum a fraterna ſocietate, ideſt, a cõione ſacramentorum, quæ minor excommunicatio dicitur: ſed etiam a Corpore Chriſti, ideſt, a communione fidelium, quæ anathema, ideſt, maior excommunicatio dr̃.

Anathema.

a ¶ Anathemate.] Anathema eſt maior excõicatio. 11. q. 3. nemo epiſcoporum. Et hæc eſt hic differentia inter maiorem, & minorem excommunicationem 1 vt 11. q. 3. audi. 5. q. 2. præſenti. 17. q. 4. quiſquis. Eſt etiam hic arg. quòd ſæpius quis poteſt excommunicari. 11. q. 3. ca. excellentiſſimus, & ca. omnis. 12. q. 2. de viro. 87. d. eos, qui extra de poſtu. præla. ad hæc 2. in parte deciſa. & cõfirmatus poteſt amplius confirmari. 11. q. 3. quod prædeceſſor. & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc, vt 47. diſtin. c. pen. ſed cõtra 24. q. 1. c. 1. Item nihil ad nos de his quæ foris ſunt. 2. q. 1. multi. & vltra excommunicationem eccleſia non poteſt quid facere, extra de iudi. cum non ad homines. Item qui mortuus eſt, interfici non poteſt, ſed anathema eſt æterna mortis damnatio. 11. q. 3. nemo epiſcoporum. Item qui eſt extra eccleſiam, non poteſt eſſe magis extra, vt 11. q. 3. omnia. Item ar. contra ff. de verb. oblig. qui bis. Item Meldendus dixit, qui ſemel eſt excommunicatus, non poteſt amplius excommunicari: ſed denunciari poteſt excommunicatus, & ſic intelligit omnia iura, vbi quis ſæpius, videtur excõmunicari. Sed obijcitur ei, ꝙ ſecundum hoc excommunicatus erit melioris conditionis quam non excommunicatus. Inſtat in iudæo, q̃a licet Iudæus non poſſit ex-

1 De his excõicationib. ſ. maiori, & minori plene no. ex. de ſent. excõ. ſi quem. & 11. q. 3. ſi inimicus. Arch.

Excõicatus excõicari pt.

2 Idẽ tenet optim. & ibi Cy. & Pet. in l. 2. C. qñ tuto. vel cura. & gl. ĩ l. aut damnum. §. ſeruos. ff. de pœna.

b ¶ Qđ vero. Domeſtici ſunt libertus, colonus, adſcripticius, C. de his qui eccl. confug. l. vltim. §. ſane. item mercenarius, ff. de pœn. reſpiciendum. §. furta. item omnes qui ſunt de familia alicuius, ſiue ſint liberi ſiue nõ, domeſtici intelliguntur, ff. de ædil. edic. ędiles, §. familiæ. Large tamen dicuntur familiares omnes, qui habitant cum aliquo, vt extra de teſta. in literis 4 extra de offic. deleg. inſinuante, vnde cum vxor dicatur de familia, vt ff. ad Syll. l. 1. ſi vir. domeſtica eſt, & argum. C. de re mil. quicunque, lib. 12. & vxor dicitur domeſtica. 47. diſtin. 6. neceſſe, arg. cõtra. C. de quæ. l. 3. Item domeſtici ſunt, qui ſunt in eiuſdem poteſtate, vt inſtit. de teſt. §. in teſtibus. Item propinqui, C. de emẽd. ſer. l. 1. Hoc etiam notandum, ꝙ amicus non poteſt eſſe teſtis, vt inf. prox. cauſa. q. 3. 6 item teſtium fides, nec cui imperari poteſt ratione patriæ. vel dominicæ ptãtis. vt. 4. q. 3. §. item in criminali. Item inimicus capitalis nunquam admittitur. ſed ſi eſt inimicus alia de cauſa, admittitur, ſed tempore diſputationis diſquiretur, an ſit ei credendum in authen. de teſtibus. §. ſi uero odioſus. collat. 7. Item conſanguinei omnes ſecũdum Alanum poſſunt admitti. ſi tales appareant, qui veritatem gratiæ præponant. 4. q. 3. §. eos teſtes. Sed hoc non credo verum 5 cum ẽt iudex pp hoc poſſit recuſari. ext. de app. poſtremo. ext. de off. iud. deleg. cauſam quæ. Sed in cauſa matrimonij admittuntur conſanguinei. 35. q. 6. c. 1. & 2. & ar. ff. de probat.

etiam

4 Vbi de hoc vide qđ dixi 54. d. qui ex famulis. in princ.

5 Ad hoc facit quod no. ſu. 29. d. c. 2.

etiam matris extra qui mat.accuſ.poſſ. vſ qđ verum eſt vbi agitur de conſanguinitate probãda, vel improbãda. alijs repellerentur quaſi ſuſpecti, vt ext.de teſt.ſuper eo. Io. Sed certè male dixit Io.qm̃ parentes bene admittuntur ſuper fœdere matrimonij, vt in illa decr.ſuper.eo.& in decr. videſ in fi. & ita ſeruatur de facto. B.

ſit 6.quæſt.1. qui crimen, & hoc in memoriam prioris offenſæ, vt ff.de decurio.l.vlt. ff.de quæſtionibus.l.vnius,§.ſeruus.Et eſt hic argum.ex recentia temporis aliquid præſumendũ eſſe, vt 31.q.1. ſi quis viuente 50. diſtinct.ſi qua fœmina.Sed nunquid quælibet inimicitiæ repel-

¶Conſanguinei, & familiares aduerſus extraneos teſtimonium non dicant. Cap. I.

COnſanguinei, accuſatoris † aduerſus extraneos teſtimonium non dicant, nec familiares [a], vel de domo prodeuntes [b]: ſed ſi voluerint, & inuicem conſenſerint, inter ſe parentes [c] tantummodo teſtificentur, & nõ in alios.

† *accuſatores.*] orig.

Anſ.l.3.c.55. Poly.l.5.tit.1. Burc.l.1.171. Iuo p.5.c.289. Pann.l.4.85.

† Cum iſte text. iuncta ſua gl. conc. Ale.de Ime. ĩ l.q iuriſdictioni. uerſ. ſecũdo fallit ff. de iuriſd. om.iu.per l. q n.ẽt.de ar. Pro declaratione tñ huius ca. dic ꝙ in criali non põt eſſe iudex pr̃ in cã filiorum, & aliorum de quib. hic ſi opponat ẽt abſq; aliqua excuſatione facta rõne ſuſpicionis allegandæ ꝓbatur ꝑ tex. in l. 1. lex Cor.in prin. de in iu. Sed in ciuili cã põt eſſe iudex ẽt ordinarius dum mõ non recuſetur per tex.in l.priuatis, ff.de iu.ſed hoc vide plene in l. aptiſſimi. & ibi doct. maximè Sal. C.de iu.

Item Anacletus Papa, epiſt.3.c.5.

Nuper inimici, accuſatores, vel teſtes eſſe non poſſunt. Cap. II.

Ambroſius Syagrio epiſt.64.

ACcuſatores, & teſtes eſſe non poſſunt, qui ante heſternam [d] diem aut nudiuſtertius inimici fuerunt; ne irati nocere cupiant, vel læſi ſe vlciſci velint. Inoffenſus igitur accuſatorum, & teſtium affectus quærendus eſt, & non ſuſpectus.

Anſ.l.3.c.13. Burc.l.1.c.152. Iuo p.5.c.239. Pan.l.4.c.34.

Item Symmachus Papa in quinta ſynodo Romana ſub ipſo habita.

¶De eodem. Cap. III.

ACcuſatoribus verò inimicis, vel de inimici domo prodeuntibus, vel qui cum inimicis [e] immorantur,

COnſanguinei.] CASVS. Dicitur in hoc c.ꝙ cõſanguinei accuſatorum, vel familiares eorũ, vel de domo ſua ꝓdeũtes contra extraneos teſtificari non pñt, ſi tamen partes conſenſerint conſanguinei inter ſe teſtificentur, & non in alios.

a ¶Nec familiares.] ff.de ver.ſig.pronũciatio,§.1.& l.ſeq.& ff.de furt. ſi libertas ext.de teſt.ĩ literis.

b ¶Prodeuntes.] Tẽpore iudicij, quia ex hoc ſuſpectus eẽt iudex.ff.ad leg. Iul.de amb.l.1. in fi.ſimiliter qui ꝓdijt de domo iudicis, non põt eſſe teſtis vlterius vt 4.q.4.c.ul.

c ¶Parẽtes.] inf.4.q.3.§.parentes. cõtra. Sed illud intellige de remotis parentibus, iſtud de vicinis. Vel illud de collateralibus, iſtud de deſcendentibus, vel aſcendentibus 1 contra collateralẽ enim non cogitur quis teſtificari vſque ad quartum gradum, vt 4.q.3. §.lege Iulia, & hoc intelligunt quidam in criminalibus cauſis tantum. Sed in ciuilibus (vt dicunt) licite admittitur contra fratrem frater, & pro ipſo, quia nulla lege eſt prohibitum, & edictum de teſtibus eſt prohibitoriũ vt ff.de teſtibus, l.1. Item quia in priuatis iudicijs filius poteſt habere patrem iudicem, vt infra eadem, quæſt.7. §.cognitores, & ff.de iud.in priuatis Ioan. ego hoc non credo, quia propter conſanguinitatem aliquis recuſatur, vt extra de app. poſtremo poteſt tamen dici, ꝙ collaterales admittuntur poſt tertium gradum, ex ratione: quia vſque ad gradum illum non coguntur inter ſe dicere teſtimonium. Dominus Hugo. dicebat, quod filius poteſt habere patrem iudicem, niſi recuſetur, quia recuſari poteſt, vt d.c. poſtremo. B. Sed quid ſi teſtis eſt conſanguineus illius pro quo inducitur, & illius cõtra quẽ inducitur? Satis videtur, quod tunc par affectionis cauſa ſuſpicionem fraudis excludit, ff.de ritu nupt. non ſolum, §.primo: Vel videtur quòd in ciuili cauſa admittuntur conſanguinei ſiue propinqui ſiue remoti in teſtimonium licet non poſſint eſſe iudices. minor enim cauſa repellit iudicem quàm teſtem, vt dicitur infra eadem accuſatores. hoc ideo, quia facilius haberentur mille iudices quam vnus teſtis ad hoc facit extra de appellat. poſtremo.

Teſtificari contra collaterales nemo cogitur.

1 H.exponit hic parẽtes, .i.conſanguinei: nam ſm eum hic uulgariter loq-tur c.

Inimicitiæ repellunt ab accuſando, & teſtificando.

ACcuſatores.] CASVS. Quæſitum fuit ab Anacleto, vtrum illi, qui ante heſternum diem, vel nudiuſtertius fuerunt inimici, ſint in teſtimonium admittendi? & reſpondetur quod non, ne læſi ſe velint vlciſci, quare quærendi ſunt teſtes inoffenſi, & non ſuſpecti. Et dic ante heſternum diem generaliter pro præterito tempore ponitur: nudiuſtertius pro die tertia, ideſt, nunc eſt tertia dies.

d ¶Heſternum.] Argu. quòd repellitur accuſator, & teſtis æque per præteritas ſicut per præſentes inimicitias repellant. Videtur ꝙ tantum criminales, & capitales, vt extra de ſimo. per tuas in fine 2 & inſt.de excu.tut.§. inimicitiæ. & ff.de arb. licet. nam non quilibet amicus repellitur, ſed ſolum ille, qui maxima familiaritate coniunctus eſt. ff.de verb.ſign.late.§.amicos. Item lex dici, quod propter leues inimicitias non extinguitur legatũ, ſed propter graues, ff.de adimen. leg.l.3.in fin. E contra videtur, quòd inimicitiæ non ſolum capitales, ſed etiam aliæ repellant, quia ab accuſatione repellitur quis propter ciuilem controuerſiam, extra de reſtit. ſpoliato. item cum quis, nec etiam tales inimici admittuntur ad purgandum, vt extra de purgatio.canon.cum in iuuentute.in fine. Tu dicas, quod ſemper inimicus repellitur niſi ſint leues, & modicæ inimicitiæ arg. extra de ſimo. licet Hely. & hoc relinquitur inquiſitioni iudicis quales inimicitiæ repellant, vt in authen.de teſtibus, §.ſi vero dicatur, coll.8.& 4.quæſt.tertia, §.ſi quis teſtibus. De tali inimico dicit lex, quod non ſemper repellitur quis propter inimicitias. ſed iudex æſtimabit an ei credi debeat, vel non. ff.de quæſtionibus, l.1.§.quæſtionem.in fine. Et eſt ſimile, ff.de excuſatio.tuto.propter litem. Ioan.

2 Vbi de hoc & ext. de ac. cũ oporteat. & ext.ut lit. non cont. ac cedẽs in gl. ſed nonne. Arch.

ACcuſatoribus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod ſynodus prohibuit, ut accuſatoribus inimicis, uel qui cum inimicis morantur, uel de domo inimici prodeuntib. uel ſuſpectis non credatur uolentib. accuſare. & ſi quis prohibita infringere tentauerit, ſi eſt clericus, deponatur: ſi monachus, uel laicus excõicetur. In ſecunda parte dr̃. ꝙ qui Pontificib. illatas ſecretas, uel manifeſtas inſidias ad eccleſiaſticam notitiam pertulerit, puniendo, & condemnando ea quæ huiuſmodi ſententiam complectitur, potiatur honore. Illi vero, qui aduerſus eos moliuntur, & deponantur, & reb. ablatis perpetuo tradantur exilio.

e ¶Inimicis.] C.de inoff.teſt. liberti. ubi filius exheredare poteſt matrem, ſi copulauerit amicitias cum ſuis inimicis, ut extra de accuſ. cum oporteat. extra de appel. ex inſinuatione.

Filius matrẽ qñque põt exhæredare.

aut ſuſpecti ſunt, non credatur; ne irati nocere cupiant, ne læſi vlciſci ſe velint. *& infra.* ¶ Si quis hæc, quæ hodie in hac ſancta ſynodo prohibita ſunt, infringere præſumpſerit, aut voluntarie tranſgredi tentauerit, ſi clericus eſt gradu proprio penitus careat: ſi verò monachus, aut laicus fuerit, communione priuetur: & ſi non emendauerit vitium, anathemate feriatur. Secretas verò inſidias, vel manifeſtas pontificibus a quibuſcunque illatas, vel ea, quæ huius ſanctæ ſynodi ſententia complectitur, ſi quis ad eccleſiæ pertulerit [a] notitiam; potiatur honore: & hi, qui aduerſa eis moliuntur (ſicut a ſanctis patrib. dudum ſtatutum eſt, & hodie ſynodali, & Apoſtolica auctoritate firmatur) penitus abijciantur, & exilio (ſuis omnibus ſublatis) perpetuo tradantur.

Item Pontianus ſanctæ & vniuerſalis eccleſiæ epiſcopus, epiſt. 2. omnibus Chriſtianis.

¶ Qui non poſſunt eſſe accuſatores[1], vel teſtes. Cap. IIII.

ſup. 2. q. 7. c. quærendum. Poly. ibidem. Anſ. l. 3. c. 16.

SVſpectos, aut inimicos, aut facile litigantes [b], & eos qui non ſunt bonæ conuerſationis, aut quorum vita eſt accuſabilis, & qui rectam non tenent, & docent fidē, accuſatores eſſe, & teſtes, & anteceſſores noſtri Apoſtoli [α] prohibuerunt; & nos eorum auctoritate ſubmouemus, atque futuris temporibus excludimus.

α ¶ Apoſtoli.] *Sic emendatum ex Vaticanis codicibus. Antea enim legebatur.* Apoſtolici. *originale autem impreſſum ſic habet*, & anteceſſores noſtri Apoſtolica repulerunt auctoritate, & nos ſubmouemus, atque futuris, &c.

Item Euſebius epiſcopis Galliarum epiſt. 1.

Anſ. l. 3. c. 26.

¶ Ab accuſationibus clericorum repellantur, quos leges ſæculi non admittunt. Cap. V.

ſup. q. 1. nos ſequentes.

DE accuſationibus clericorum, ſuper quibus mandaſtis, ſcitote a tempore Apoſtolorum in hac ſancta Vrbe ſeruatum eſſe, accuſatores, & accuſationes, quas exterarum [c] conſuetudinum leges non aſciſcunt, a clericorum accuſatione ſubmotas. *& infra.* ¶ Idcirco, & nos ſequentes patrum veſtigia pro ſaluatione ſeruorum Dei, quaſcunque ad accuſationem perſonas leges publicæ [d] non admittunt, his impugnandi alterum, & nos licentiā ſubmouemus, & nullæ accuſationes à iudicibus audiantur eccleſiaſticis, quæ legibus ſæculi prohibentur.

Item Pelagius Papa II. epiſcopis Italiæ.

Anſ. l. 3. c. 59.

¶ Alienigenæ, & quos diuinæ voces mortuos appellant, epiſcopos accuſare non poſſunt[2]. Cap. VI.

CAnonica ſanctorum patrū ſtatuta (ne columnæ ſanctæ eccleſiæ vacillent) ſequētes, ac roborantes, oēs infames, cunctoſque ſuſpectos, vel inimicos, & eos, qui non ſunt eorum gentis, vel quorum fides [e], vita, & libertas neſcitur, & qui non ſunt bonæ conuerſationis, vel quorum vita eſt accuſabilis, ab omni accuſatione Epiſcoporum funditus ſubmouemus. Similiter, & omnes,

a ¶ Pertulerit.] Admonitione p̄miſſa ſi in modum denūciationis agitur, alias eſſet proditor criminis 2. q. 1. ſi peccauerit. ſi aūt in modum accuſationis. nō eſt neceſſaria admonitio extra de ſimo. licet Hely. & habes hic, quod remuneratur accuſator. ſic 79. diſt. ſi quis Papa.

Admonitio qn̄ eſt neceſſaria quandoque non.

SVſpectos.] CASVS. Hic enumerantur ſeptem genera perſonarū, quas Apoſtoli & Papa ſtatuerūt eſſe remouēdas ab accuſatione [1] & teſtimonio deferendo, quia teſtes eſſe non poſſunt.

1 Conc. tex. in l. 1. & 2. & per totum titu. ff. & C. de accuſ.

b ¶ Litigantes.] Id eſt, litigioſos: qui ſecundum Apoſtolum non promouentur. 46. diſt. §. 1.

DE accuſationibus.] CASVS. Epiſcopi Galliarum quæſiuerūt ab Euſebio Papa qui accuſatores nō admittuntur contra clericos. Qui reſpondit dicēs quod illi nō admittuntur a tp̄e Apoſtolorum in ciuitate Romana, quos leges ſęculi nō admittunt: nec nos eos admittim⁹, ueſtigia patrum ſequētes: dicit Euſebius: nec iudices tales recipiant.

c ¶ Exterarum.] Id eſt Romanorū. Sed quare uocat eos exteros cū eccleſia eos approbet, ut 10. diſt. per totum? Rn̄det: quia Gallicis loquitur, q̄ leges illas nō tenent. Si 12. q. 2. cū deuotiſſimā. ubi Papa Reginæ Frācorū Lombardā non Romanam legem induxit. Alia litera, exterarū conſuetudinē.

d ¶ Publicæ.] id eſt, ſæculares [2].

CAnonica.] CASVS. Hic enumerantur viij. genera hominum, qui omnino remouētur ab accuſatione epiſcoporū, infames, & c. ita q̄ iſta tria, fides, vita, & libertas, pro vno genere ponant̄.

2 Sub. quia præ cæteris de publicis iudicijs tractant ſm̄ H. & Laur.

e ¶ Gētis uel quorū fides.]

des.]De ignotis 2. loquitur,qui nõ promouentur 24.d. quando 98. d. per totum, alias iniquum eſſet quòd hic dicitur, quòd Theutonicus non poſſet teſtificari contra Gallicum.

a ¶ Mortuos.]In peccatis,vt 2.q.7.placuit. Io.

contra reum,ſi verò contra teſtem, ſecus eſſet, cõtra teſtem enim poteſt ferri,vt C.de teſt. nullum,in fi.

i ¶ Similesque.]Alij adduntur inf.6.q.1.§. quicunque. & c. infames.

K ¶ Quia infames.] Hæc non referas ad omnia ſupradicta.

2 Sub. protſus.ſ. quorũ vita, & libertas neſcitur nec fides ſecundum Hu. & Lau.

ACcuſationes.] CASVS. Dr̃ hic, ꝙ lex diuina repellit oẽs accuſationes & accuſatores,& eorum negotia, ideſt, teſtimonia, q̃ ſæculares leges non admittunt,& generaliter oẽs laici repellũtur cum ſint inferiores, & a clericis nolunt accuſari.

b ¶ Negotia.]ideſt, teſtimonia.

c ¶ Fũditus.] Regulariter cõtra clericos non admittũtur laici.ſup. 2.q.7.laicos, & c. ſicut.

d ¶ Superiores.]Id eſt, clericos.

ACcuſatores.] CASVS. Dr̃ hic, quòd omnes remouet Stephanus ab accuſatione, quos leges ſæculi repellũt, & Apoſtolici prohibuerũt,& hoc in prima parte. In ſcda parte, quæ incipit ibi, [Nullus.] dicitur,ꝙ nulluſ alienigena ſit epiſcoporum accuſator,vel iudex:& hoc probatur auctoritate vet.teſt. Item nullus ſeruus, nullus libertus, & nulla ſuſpecta, vel ĩfamis pſona accuſet nr̃os.

e ¶ Vt iudices.a dictis ergo malorum poſſumus argumentari.37.diſt. ſi quid veri.

f ¶ Aut libertꝰ.]Qui nõ poteſt ordinari, niſi pleno iure ſit emancipatus.54. d. quicunq. ergo, nec teſtari,nec accuſare. vt2.q.7.ipſi Apoſtoli.& c. teſtes.

COnſtituimus.] CASVS. In hoc ca. enumerantur 15. genera hominũ,qui ab accuſatione, vel teſtimonio repellũtur,qa infames sũt, & vox eorum eſt funeſta in talibus. Seq. c.patet,in quo enumerantur 9.genera hominum, qui ab accuſatione, vel teſtimonio repelluntur.

quos diuinæ leges mortuos [a] appellant, ſubmouendos eſſe ab eadem accuſatione, & publicæ pœnitentiæ ſubmittendos iudicamus.

Item ex ſynodo Romana habita ſub Hadriano Papa.

¶ Caput hoc,& c.Neminem inf.ead.q.6.quæ citantur ex ſynodo Romana, extant in capitulis Hadriani ea autem expreſſius etiam appellantur ſynodi nomine, inf. 5 q.3.in principio.

In capitulis Hadriani c.11. Concor. Damaſus epiſt.ad Stephanum

¶ A clericis repelluntur accuſationes, quas leges ſæculi non aſciſcunt. Cap VII.

ACcuſationes, & accuſatores,atq; eorũ † negotia [b], quæ ſæculares non aſciſcunt leges, diuina,ac ſynodica funditus [c] a clericis repelli auctoritate cenſemus: quia indignum eſt ſuperiores [d] pati ab inferioribus,quæ inferiores ab eis pati deſpiciunt.

Anſ.l.3.c.20. † ea.] orig. Conc. Teleſphorus epiſt.vnica.c.4. Iulius in reſcr. ad oriente.c.5.

Item Stephanus Romanæ Eccl. epiſcopus omnib. epiſcopis,epiſt.2.de accuſationibus ſacerdotum, c.3.

¶ Nec ſeruus, nec libertus,nec infamis epiſcopos accuſare præſumat. Cap. VIII.

Poly.ibidem. Anſ.l.3.c.18. Iuo p.5 c.257. & p.6.c.327.

2 ACcuſatores,& accuſationes,quas ſæculi leges non recipiunt,& anteceſſores noſtri prohibuerunt, & nos ſubmouemus. Nullus enim alienigena †, aut accuſator fiat eorum,aut iudex. Vnde & de Loth ſcriptum eſt: [Ingreſſus es,vt aduena,nunquid vt iudices [e]?] Accuſator autem noſtrorum † nullus ſit ſeruus, aut libertus [f], nullaque ſuſpecta perſona, aut infamis.

Gen.19. veſtrorum.] orig. Et in cap. Hadriani, cap.67.

† Adde quod natus in extraneo territorio ꝓprie dr̃ alienigena.l.1.C.de emanc. libe.

Item Euſebius Papa,epiſt.3. ad epiſcopos Thuſciæ.

¶ Infames,qui ad ſortilegos, & diuinos concurrunt,nec accuſatores,nec teſtes eſſe poſſunt. Cap. IX.

Poly.ibidem. Anſ.l.3.c.19.

COnſtituimus iterum,firmantes cana patrum ſtatuta, cum omnibus qui nobiſcum ſunt epiſcopis, ſicut dudum decretum reperimus,vt homicidæ,malefici [g],fures,ſacrilegi,raptores,adulteri,inceſti, venefici, ſuſpecti, criminoſi,domeſtici,periuri, & qui raptum fecerunt,vel falſum [h] teſtimonium dixerunt, ſeu qui ad ſortilegos †, diuinoſque concurrerunt,ſimileſque [i] eorum nullatenus ad accuſationem, vel ad teſtimonium ſint admittendi, quia infames [k] ſunt; & iuſte repellendi, quia funeſta eſt vox eorum.

† al.ſacrilegos. ſup.2.q.8.quiſquis.

Item Iulius Papa in reſcripto ad Orientales,c.33.

Malefici qui ſunt.

g ¶ Malefici.] Qui faciunt ne viri poſſint cognoſcere vxores ſuas:vel qui volunt futura ſcire,& hoc eſt crimẽ publicum.C.de pag. & ſa.& temp.eo.l.2. & ult.

2 Quod no. 3.q.6. c.preſbyteri.

h ¶ Vel falſum.] Extra de ord. cog. cum dilectus contra. Sed ibi non fuit lata ſententia contra teſtem 2, ſed

dicta,quia ſuſpecti, & domeſtici nõ ſunt infames. Et ita eſt, arg. ꝙ. uerbum ſequens in priuilegijs non refertur ad omnia ſupradicta. ſi.de conſ.d.2. cum omne 3. ſi. ff. de in rem uerſo.ſi pro parte.§. itẽ.ff.de leg.1.l.talis ſcriptura.§.ult.& l.ſi ſeruus plurium.§.ult.Arg.contra ext. de do.cum dilecti.

3 Vet. quanquam, vbi de hoc.

ADDITIO. Dic ut legitur, & nota extra de app. ſecundo requiritis,& c.inquiſitioni.Arch.

Simi-

SImiliter. Aut gratioſi.] Ideſt, adulatores. 46. diſtinct. clericus 1.

a ¶ Aut gratioſi.] Vt infra ead. accuſatores. C. de tranſact. præſes.

b ¶ Vel affines.] Inf. e. q. 9. abſens. ſimile. ff. de iniur. l. lex Cornelia. in prin. tamen inter ſe bene admittentur affines: quia affinis poteſt accuſare affinem. C. de abol. l. vltima.

NVllus.] CASVS. In hoc c. enumerãtur 9. genera perſonarum, quæ ab accuſatione epiſcoporum repelluntur.

ACcuſatores.] CASVS. Quęſitũ fuit à Calixto, vtrũ poſſint accuſare vel teſtificari ſuſpecti, uel familiares uel de domo prodeuntes: uel utrum conſanguinei eius ad teſtimonium admittãtur. Et reſpondet quod nõ, quia propinquitatis, uel donationis affectio veritatẽ impedire ſolet. Et carnalis amor & timor & auaritia ſenſus hominum cõſueuit hebetare.

c ¶ Ac dominationis.] Dominus enĩ aduerſarij nõ poteſt eſſe iudex. extra de of. deleg. cauſam immo propter dominũ tota familia declinat iuriſdictionẽ alicuius, ut C. ſi quacumque pditus pot. l. 1. Scias tamẽ ꝙ minor cauſa repellit aliquẽ à iudicio quàm à teſtimonio nã iudex recuſatur ſi aduocat⁹ partis aduerſę eſt commẽſalis iudicis vt extra de ap. ex inſinuatione. 1 ſimiliter ſi iudex eſt ſuffraganeꝰ aduerſarij, vel de terra aduerſarij, ut extra ut lite non cont. accedens. 2 Itẽ ſi qñque appellaſti ab eo. ut extra de app. ad hoc.

Iudex facilius repellitur q̃ teſtis. 1 Hoc eſt falſum, ut ibi no. & ꝓbatur extra de off. iu. c. 1.

d ¶ Timor.] 11. q. 3. quatuor. Ioan.

OMnes.] CASVS. Statuit Gelaſius in hoc ca. quod omnes illi q̃ aduerſus patres carnales uel ſpirituales armãtur eos calumniando, ſint infames, nec recipiantur in accuſatione epiſcoporum. Nec illi admittuntur, qui ex odio vel ex amicitia uel mala ſuſpicione ad accuſationem prodeunt.

e ¶ Armantur.] Conuitando vel infamãdo. 2. vt 6. q. 1. ſacerdotes Io.

2 Sub. uel verberando percutiẽdo, vel calumnioſe accuſando, ſecundum. Hug.

¶ Suſpecti, aut gratioſi ad accuſationem non admittantur. Cap. X.

Polyc. ibidem. Anſ. l. 3. c. 21.

SImiliter in iam præfixa ſynodo eſt decretum, ne ſuſpecti, aut infames, aut criminoſi, aut gratioſi, [a] vel calũniatores, vel affines, [b] aut ſcelerati, aut facile litigantes, ſuſcipiantur accuſatores; ſed tales, qui omni careant ſuſpicione.

Item Fœlix Papa II. epiſt. 1. c. 14.

¶ Qui inimicitijs ſtudet, vel facile litigat, nec accuſator, nec teſtis eſſe poteſt. Cap. XI.

Anſ. l. 3. c. 61. † infidus. orig.

NVllus ſeruus, nullus libertus, nullus infidelis, † nullus criminibus irretitus, nullus calũniator, nullus qui inimicitijs ſtudet, nullus qui frequẽter litigat, & ad accuſandum, uel detrahendum eſt facilis, nulla infamis perſona, vel omnes, quos ad accuſanda crimina publica leges publicæ non admittunt, permittantur epiſcopos accuſare.

Item Calixtus Papa, epiſt. 2. ad epiſcopos Galliæ.

¶ Familiares, ſuſpecti, de domo prodeuntes, non recipiantur in accuſatione. Cap. XII.

Poly. ibidem. Anſ. l. 3. c. 57. Burc. l. 1. c. 171. Iuo p. 5. c. 289. ſup. ead. conſanguinei.

iij ACcuſatores vel teſtes ſuſpecti nõ recipiãtur, nec familiares, vel de domo prodeuntes, nec etiã cõſanguinei accuſatoris aduerſus extraneos teſtimonium dicant: quia propinquitatis, & familiaritatis, ac dominationis [c] affectio veritatẽ impedire ſolet. Amor carnalis, & timor, [d] atque auaritia plerumque ſenſus hebetant humanos, & peruertunt opiniones, ut quæſtum pietatem putent; & pecuniam, quaſi mercedem prudentiæ.

1. Tim. 6.

Item Pelagius † Papa ſecundus, epiſt. 1. c. 4.

† Antea legebatur, *Gelaſius* Procius Dominum in act. 14. cõc. Chal. Anſel. l. 3. c. 6.

¶ Qui inimici, vel ſuſpecti ſunt. & qui odio quoslibet inſequuntur, ab accuſatione remoueantur. Cap. XIII.

OMnes, qui aduerſus patres armãtur, [e] ut patrum inuaſores, & mactatores, infames eſſe cenſemus, *& infra.* ¶ Horum ergo uitiorum auctores vel patratores, nõ ſunt in accuſatione Põtificũ recipiẽdi, ſed penitus repellendi: quoniã iubẽt canonica decreta patrum, vt accuſatio, vel teſtimonium eorum, qui odio quoslibet perſequuntur, uel qui inimici, aut ſuſpecti habentur nullo modo recipiantur.

extra de accuſ. c. nulli.

[*Item Paſchalis Papa.*]

¶ De eodem PALEA. Cap. XIIII.

NVlli epiſcoporum ab accuſatione ſua repellere liceat quos antequam *a* ab eis impeteretur, à ſua communi familiaritate neglexerit ſeparare.

¶ In vno peruetuſto exemplari Gratiani, a quo pleraque Paleæ abſunt caput hoc habetur non hic, ſed ſu. 2. c. poſt c. Beati Petrus & Paulus, vbi etiam citatur ex paſchali.

QVOD

QVOD VERO. CASVS. Redidit Gra. hic rationem quare inimici ab accuſatione reppelluntur ſcilicet quia ipſorum calliditate innocens opprimi ſolet. Idem eſt de inimico iudice & ſuſpecto, à quo nullus eſt condemnandus, quamuis crimina ſint manifeſta, & ſi condemnandus fuerit, debet reſtitui, ſicut factum fuit de Anaſtaſio, qui ab inimico patriarcha depoſitus fuit. Et quòd inimicus iudex eſſe non debeat, probatur ſeq. cap.

Quod ſuſpecti.] CASVS. Ignatius Conſtantinopolitanus patriarcha à quibuſdam ſuffraganeis ſibi ſuſpectis & inimicis fuit depoſitus auctoritate & fauore Michaelis Imperatoris eius inimici. Sed Nicolaus Papa hoc redarguens dicit, ipſū ignatium ab inimicis non debuiſſe iudicari. Et hoc pbat duabus rationib. & duob. exēplis, & trib. auctoritatibus. Prima ratio circa principium vbi dicit, [Nā quid gratius.] Secunda ratio eſt circa finē, vbi dicitur. [Nam quodāmodo.] Primū exēplū incipit ibi. [Veniamus.] Secundum ibi, [Hinc ſanctus.] Prima auctoritas eſt ibi, [Quod prouidenter.] Secunda ibi. [Veniat.] Tertia ibi [Et reuera.] Sequens §. per ſe patet.

a ¶ Quod ſuſpecti.] quod nō ſit quis cōdemnādus ab inimicis vel ſuſpectis probatur duabus rationibus. una eſt in c. altera in fi. Itē duobus exēplis. ſcilicet Chalcedonenſi ſynodi. & Io. Chriſoſtomi, & tribus auctoritatibus Conſtantin. ſynodi, & Gelaſij Papæ, & Iuſtiniani Imperatoris.

α ¶ Quos antequā.] *In eodem codice legitur*, quos & ante quam ab eis impeterentur, a ſua communi familiaritate neglexerunt ſeparare, *In alijs vero nonnullis, in quibus hæc Palea habetur hoc loco, legitur*: Quos antequā ab eis ſe impetendos cognoſcerent, à ſua, &c. *In Decretalibus autem non multo ſecus*: antequam ſe ab eis impetendum cognoſceret, à ſua, &c.

Quòd vero inimici ad accuſatione prohibeantur, inde eſt; quia eorum calliditate, innocētia frequenter opprimi ſolet. Sed cum Athanaſius† *ſua cathedræ reddi præcipitur, quia de inimicitia ſui Patriarchæ conqueſtus eſt; patet, ꝙ etſi manifeſta crimina alicuius ſint, non tamē condemnandus eſt accuſatione inimici*†. †al. Anaſtaſius.

Vnde Nicolaus Papa ſcribit Michaeli Imperatori in epiſtola, quæ incipit [*Propoſueramus.*] † Concor. textus in l. qui accuſare licet glo. uideatur diſſentire cum ibi, no. per Doct. C. de accu.

¶ Qui inimici ſunt, iudices eſſe non poſſunt. C. XV. †al. Quia.

QVòd † ſuſpecti, [a] & inimici iudices eſſe nō debeāt, & ipſa ratio dictat, & plurimis probatur exēplis. [b] ¶ Nam quid [c] gratius & amabilius dare quis inimico poteſt, quàm ſi ei ad impetendum [d] commiſerit, quem lędere forte voluerit? Quod prouide [e] Conſtantinopolitana ſynodus canonū ſuorum ſexto α dignoſcitur prohibere capitulo, *& infra.* ¶ Veniamus [g] ergo & ad ſanctā Chalcedonenſem ſynodum, & quid nobis de Athanaſio Paręnorū epiſcopo referat, audiamus. Is enim antiſtes tertio euocatus ad ſynodū, quia nō occurrit, a patriarcha ſuo canonice [h] condemnatus extiterat: ſed ſolum, [i] quia cū vocaretur ad ſynodū, quòd inimicus ſuus eſſet ipſe, qui iudicabat, [k] clamauit, a ſancta Chalcedonēſi ſynodo ad cauſas illatas ſibi examinandas reſeruatur: & niſi denuo conuincatur, recipere eccleſiam propriā iudicatur. Quòd ſi Athanaſius à patriarcha ſuo depoſitus, quia de inimicitia ipſius conqueſtus eſt, iterato ad iudiciū renouandum dirigitur, & ſi β manifeſta [l] ſibi officiant crimina; tamen ſuæ reddi eccleſiæ præcipitur; quanto magis Ignatius, qui non a patriarcha, ſed ipſe potius exiſtens patriarcha, minime debuit eccleſia propria (inimicis & ſuſpectis iudicibus decernentibus) expoliari? *& paulo poſt.* ¶ Veniat, [m] & facundiſſimus noſter

Iuo p. 5. c. 55.

Actio. 16. in fi.

In commonitorio ad Fauſtum.

b ¶ Exemplis.] à quibus licet argumentari. 10. diſt. de quibus. C. de ædifi. priua. an in totum & 10. diſtin. ſi in adiutorium.

c ¶ Nam quid.] Prima ratio.

d ¶ Ad impetendum.] Ideſt, ad puniendum vel iudicandum.

e ¶ Quod prouide.] Prima auctoritas.

f ¶ Dignoſcitur. Hoc neſcio vbi ſit.

g ¶ Veniamus. Primum exemplum.

h ¶ Canonice.] Forte ideo dicit, canonice, quia tribus edictis citatus erat vnde debuiſſet [1] miſiſſe reſponſalem. Vel dic quod ſufficit iſti proteſtari ſuſpicionem, & quidquid poſt illam proteſtationem fit, non tenet, ſicut ſi poſt appellationem eſſet factum. extra de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. cum ſicut. in fin. immo. licet nō proteſtatur, tamen ſi poſtea probat ſuſpicionem, ceſſatur qđ fit contra eum, ut extra ut li. non cōte. accedens.

1 De hoc nō. ſup. ca. q. 2. epiſcopus.

i ¶ Sed ſolum.] Ergo cum ordinarius recuſatur, non eſt neceſſe probare cauſam recuſationis, ſicut nec cauſa appellationis aſſignatur tunc, licet, hoc hodie corrigatur, vt extra de ap. vt debitus. &c. cum ſpeciali.

k ¶ Iudicabat.] Arg. ordinarium iudicem recuſari poſſe, vt ſu. 2. q. 6. placuit, ut presbyteri. C. de iuriſ. om. iu. nemo extra de fo. comp. ſi quis. quod negant quidam & dicunt aſſociandum epm, vt ſu. q. 3. offeratur. in Aui. vt diſ. iud. §. ſi vero coll. 9. C. de iudi. apertiſſimi. Iudex ordinarius recuſari poteſt.

l ¶ Et ſi manifeſta.] Arg. ꝙ notorium crimen non obeſt petenti reſtitutionem. 2 ad idem extra de reſt. ſpol. item cum quis, & ꝙ in notorio crimine etiā iudex recuſatur. arg. contra extra de app. propoſuit. 2 ad hoc facit quod no. Inno. extra de exceſ. præla. inter. in princip.

m ¶ Veniat.] Hæc eſt ſecunda auctoritas.

a ¶ Tunc

Papa Gelaſius, hæreticorum expugnator fortiſſimus, & quod de Cõſtantinopolitanis epiſcopis more ſolito tũc ægrotantibus[a] dixit, etiam nunc nobis ediſſerat: [Quæro inquit, tam ab his iudicium, quod prætendunt, vbi nã poſſit agitari? an apud ipſos? vt ijdem inimici ſint & teſtes[b] & iudices? Sed tali iudicio, nec humana debet committi negotia.] Quòd ſi iudicio,[c] ubi ijdẽ ſunt inimici q iudices, nec humana debent committi negotia; quanto minus diuina, ideſt eccleſiaſtica: Qui ſapiens eſt, intelligat. ¶ Et re vera hinc Iuſtinianus[d] Imperator pius legibus ſuis promulgaſſe dignoſcitur dicens. [Liceat ei, qui (C. de iudicijs. l. aperſuſpectum iudicem putat, antequam lis inchoetur[e] eũ tiſſimi.) recuſare, vt ad alium recurratur. Nam quodammodo[f] naturale eſt ſuſpectorum iudicum inſidias declinare, & inimicorum iudicium ſemper velle refugere. ¶ Hinc S.[g] Anaſtaſius inimicorũ ſępe declinauit inſidias: Hinc S. Ioannes os aureum concilij contra ſe congregati renuit intrare[h] collegium.

α ¶ Sexto.] Hic canon eſt ſextus concilij Conſtantinopolitani primi apud Græcos, qui in concilijs in quatuor volumina contextis (nam ab alijs editionibus abeſt) tomo 1. bis affertur; primum in concilio ipſo Conſtantinopolitano, deinde in libello ſynodicarum conſtitutionum. De quo capitulo & alijs canonibus huius concilij ſup. diſt. 22. eſt notatum, & inf. 4. q. 1. c. quod autem, aliquid dicetur.

β ¶ Et ſi manifeſta [illegible] *Vera lectio eſt*, & niſi manifeſta ſibi officiãt crimina, ſuę reddi eccleſię pcipitur, *eſtq; idẽ q antea retulerat ex ipſo cõcilio*, & niſi denuo cõuincatur, recipere eccleſiã propriam iudicatur. *Verum non eſt emẽdatum ob gloſſam. & quia Gratianus in verbis ſequẽtib. manifeſto oſtẽdit, falſa lectione ſe vſum eſſe; qui etiam, quod hic dicitur de inimicitia iudicis, ad accuſatoris inimiciã tranſtulit. Nec verò (quod ex tota illa actione 14. facile conſtat) Athanaſius in ea cauſa erat actor qui reſtitutionem peteret (quippe cũ licet in cõcilio Antiocheno depoſitus, poſtea tamẽ per Dioſcorum epiſcopatum recuperaſſet, tuncq; poſſideret) ſed Sauinianus, q poſt Athanaſi. depoſitionẽ in eius locũ a metropolitano, & cõprouincialib. epiſcopis ſuffectus, ab eodem Dioſcoro eiectus fuerat, ideoq; reſtitui ſibi epiſcopatum petebat. In ipſo autem concilio Chalcedonenſi ſtatutũ fuit, vt (quãdo Athanaſius diceret ſe ad conciliũ Antiochenum ter vocatum ideo non veniſſe, quòd Dominus eo tẽpore patriarcha Antiochanus ſibi inimicus eſſet) Sauinianus quidẽ maneret in epiſcopatu, interim vero cauſa Athanaſij apud Maximũ tunc Antiochia patriarchã ageretur; atque intra octo menſes cogneſceretur, an Athanaſius crimẽ depoſitione dignũ commiſiſſet; ac, niſi commiſiſſe cõſtaret, ſuus illi epiſcopatus redderetũ. Ex quo toto facto Nicolaus partem illam accepit: quæ ad rem ſuam optime faciebat.*

Patet ergo quòd, etſi manifeſta ſint crimina alicuius, tamen accuſatione inimici condemnandus non eſt.

QVAESTIO VI.

EXtra prouinciam[i] autem reus nullatenus eſt producendus.

a ¶ Tunc ægrotantibus.] Ideſt debilib. in fide.
b ¶ Et teſtes.] Propter hoc ĩducit Gra. capitulum.
c ¶ Quod ſi iudicio.] verba Nicolai.
d ¶ Hinc Iuſtinianus.] Tertia auctoritas.
e ¶ Inchoetur.] Nõ tamen ſemper ante litis conteſt. vt dixi ſu. ca. q. 3. offeratur, vſq. ad triduũ aũt cogitur alios cogere C. d iud. l. vl. Sed tamen illa lex loqnĩ quãdo eliguntur iudices ad cãm principalem audiendam. vnde ſecus vi. ſi eligãtur ad pbandam cauſã recuſationis. Quid autem iuris ſit de ſuſpecto iudice, dixi in conſtitutione illa extra de appel. vt debitus. & c. cum ſpeciali.
f ¶ Nam quodãmodo.] Alia ratio.
g ¶ Hinc ſanctus.] hoc eſt ſecundum exemplum.
h ¶ Intrare.] Miſit ſi excuſatorem forte, vel ideo nõ uenit [illegible] citatio ſi tenuit.
EXtra prouinciã.] hęc eſt 6. q. in qua probat magiſter, q vnuſquiſque debet a iudice proprio iudicari, niſi ex cauſa fuerit appellatum. probat etiam, q epiſcopus non debet deponi niſi a ſolo Papa. Et diuiditur in tres partes, in quarũ 1. probat p 9. auctori. q vnuſquiſq; debet a ſuo iudice iudicari. Secunda ibi, [Aliquãdo.] Tertia ibi, Alias autem.] Io. de Fan.
CASVS. Hic intitulatur 6. quęſtio, qua quęritur, an reus ſit ext. prouinciam producendus, ut coram ſuo iudice non conueniatur, ſed coram alio. Et certũ eſt, q non, ut probatur p ſequẽt a, niſi in caſibus, q notant in sũma huius quæſtion.
i ¶ Ext. prouinciã.] regulariter quilibet

Forum ſortitur qs multis modis. 1 11. q. 1. ſi qs clericꝰ. & c. placuit. & c. quicunque. 2 Vnde ſi clericus duorũ ẽporum delinquat. & iniuriam faciat clerico alterius ẽpi, ſub quo domiciliũ non hẽt ext. illũ ẽpatum: tñ ſub eo rñdere tenetur, quia rõne clericatus ſortitur forum eius, C. de epiſ. & cleric. auth. clericus. & ſic etiã not. Ion. ext. de priu. ex orc.

coram iudice eſt cõueniendus, vt inf. ea. pulſatus. & 11. q. 1. experientiæ alioquin pœnè patiatur, 1 actor. 11. q. 1. inolita. & c. placuit. C. de iuriſ. omn. iud. In criminali. Sed fallit ratione poſſeſſionis. extra de for. compet. ſane. & C. vbi de poſſ. agi. oprtet. l. 1. C. de præd. minorũ. ſi prædium. Item ratione contractus. ff. de iudi. hæres. extra de foro compet. Romana. §. contrahentes lib. 6. Item ratione criminis conuenitur qs, vel ubi deliquit, uel vbi inuenitur, uel ubi domicilium. 2 habet C. vbi de crimine agi oportet. l. 1. uel cum eſt qõ de fide. 24. q. 1. quoties. Trahitur etiam pp loci opportunitatem ad aliam prouinciã. 34. qõ. 2. ſiue. Item propter appellationẽ. Item pp iuſſionem Papę, vt inf. e. q. vnaquęque. & c. peregrina. vt patet i uerb. hic notatis. [Cõtractus, crimẽ, reus, & res, religio. Vir, ratio ſimilis, vel ꝓuocat, atq; recuſat, Excellit iuſſꝰ, uel ſi cõſentit uterque.] Cõtractus.] ff. de iud. hęres abſens.] Crimen.] Vt hic & C. ubi de crimine agi opor. l. 1. [Reus:] Quia actor debet forum rei ſequi, ut inf. ead. neminem. [Et res.] Arg. extra de foro compet. ſane. [Religioque.] Vt cauſa iuriſpatronatus & decimarũ. ext. de iud. quanto. & c. decernimus. [Vir.] Quia uxor forũ uiri ſeqtur. ff. de iuriſdi. omn. iud. l. pe. [Ratio ſimilis.] In mutua recõuentione. ext. de mu. pe. ex literis.] Vel ꝓuocat.] inf. c. peregrina iudicia. Atq. recuſat.] Ext. de foro cõp. ſi qs contra clericum excellit: quia ẽps non deponitur niſi a Papa. inf. ea. quamuis. [Iuſſis.] In eo. unaquæq. prouincia. & c. ultra prouinciarum.] Vel ſi cõſentit uterque.] ff. de iur. om. iud. eſt receptũ. & 2. q. 7. nos ſi. Itẽ in feudo. extra de iud. cæterum. Item ſi ſæcularis iudex eſt negligens. extra de fo. comp. licet. Item in ſcholaribus, vt in conſtitutione Friderici. C. ne ſi. pro patre. Auth. habita de hoc inuenies per Azo. in ſumma.

b ¶ Cauſa.] Sed quid ſi metropolitanus, uel alter epiſcopus deliquit in alterius diœceſi, nunquid ab illo poteſt puniri? ar. ꝙ nõ 9. q. 3. ſi autẽ. & in Auth. de defen. ciuit. §. non habente. coll. 3. 2 1. diſt. inferior. & c. nolite extra de ſent. excom. a nobis. ff. de arb. l. 3. in fi. Sed contra

Metropolitanus delinquẽs in aliena diœceſi, an poſſit ibi puniri.

Vnde Fabianus Papa ſcribit Hilario epiſcopo, epiſ. 3. cap. 4.

¶ Vbi crimen admittitur, ibi cauſa ventiletur.

C. I.

fu. 2. q. 3. qui non probauerit. & q. 8. qui crimen. & inf. ea. c. ſi.

† Reuera ibi Forig.

IBi † ſemper [a] cauſa [b] agatur; vbi crimen admittitur, & qui non probauerit quod obiecit, pœnam, quam intulerit, ipſe patiatur.

Idem eadem epiſt. c. 2.

& Cyprianus. l. 1. epiſt. 3.

¶ Accuſatus non niſi in foro ſuo audiatur.

C. II.

Polyc. l. 5. tit. 1. Anſ. l. 3. c. 77. Bur. l. 1. c. 147. Iuo p. 5. c. 262.

SI quis epiſcoporum ſuper certis accuſetur criminibus, ab omnibus [c] audiatur, qui ſunt in prouincia ſua, epiſcopis: quia non oportet accuſatum alibi, quam in foro ſuo audiri.

Exceptio [d] fori dilatoria eſt, atque ideo in initio litis debet opponi, & probari. Peremptorias autem exceptiones (vt ſunt præſcriptiones longi temporis) ſufficit in initio litis conteſtari.

Idem Fabianus ibidem.

Cap. l. 7. c. 367.

tra. C. ubi de cri. agi oportet. Auth. qua in prouincia. & reatus omnem huiuſmodi honorem excludit, ut C. ubi ſena. uel clariſ. l. 1. in fi. & 16. q. 3. placuit, in fi. 3 Itẽ pone, ꝙ ſic tulerit epiſcopus ſententiam: Qui hoc fecit, ſit excommunicatus. dicit Hug. etiã ſi archiepiſcopus hoc fecit in diœceſi epiſcopi, eſt excommunicatus nõ ab homine, ſed a canone: quia ſñia ſequitur factum iam damnatum. 24. q. 1. c. 1. 2. & 3. Sed contra ext. de ſent. excõ. a nobis 1. Laurentius dicit, ꝙ archiepiſcopus non ſit de foro illius, cum ipſe ſit iudex ordinarius totius prouinciæ. 9. q. 3. c. 2. 85. diſtin. quoniam. unde eum non poteſt excommunicare, ſed alium quẽlibet epiſcopum poteſt excommunicare, non tamen deponere Ioan. Ego credo Hug. bene dicere: quia propter crimen efficitur archiepiſcopus ſubiectus epiſcopi propter rationes ſuperius allegatas. B. ff de off. præſ. l. 3. de hoc per B. extra de ſen. excom. a nobis. 1. Io.

3 Huic partę cõtrariæ ſtãdũ eſt ſm H. & Ber. ut no. ex. de rap. c. 1. & idẽ ibi no. Gof. Ar. ff. de off. pſi. l. 3. & ibidẽ ſẽtit hic Io. de Fant.

IBi ſemper.] CASVS. Quæſiuit Hilarius epiſcopus ubi cauſa criminalis debet agi, & qualem pœnã calumniator patiatur. Et reſpondet Papa, quod cauſa ſemper debet agi ubi crimen committitur, & calumniator debet pœna talionis puniri.

Criminoſus ubi dẽt puniri.

a ¶ Ibi ſemper.] Vel vbi domicilium hẽt, uel ubi reperitur. C. vbi de cri. agi oportet. l. 1. ſed ſi grauius eſt crimen, remittitur puniendus ad iudicẽ vbi deliquit: ſi eſt leuius, ibi põt puniri, vt ĩ Auth. vt nulli iu. §. ſi vero cognoſcatur. coll. 9. & §. ſed illud. & de re mili. deſertorẽ. in prin. Nec admitto illud, quod quidam dicunt, ꝙ ſemper primo cognoſcat iudex ex ꝓuincia de qua reus eſt, an crimen commiſerit: & poſtmodum remittat eum ad iudicẽ vbi deliquit: quia iudex ubi deliquit, cognoſcet & puniet crimen. ff. de accu. l. vlt. põt tñ ſi vult tranſmittere eum puniendum cum literis ſuis ad ſuæ prouincię iudicem, quod tamen non facit niſi ex cauſa. ff. de cuſt. & exhib. reo. non dubiũ. ſicut Pilatus remiſit Chriſtum ad Herodem. Sed nun quid idem in clerico, vt ſi clericus Mutinen. delinquat in diœceſi Bonon. ſit iudicandus & deponẽdus a Bonon. epiſcopo. Reſp. vt ext. de fo. cõp. poſtulaſti. & c. 1. & ff. de cuſt. & exhib. re. de militibus. & ff. de accu. l. vlt.

SI quis epiſcoporum.] CASVS. Quæſitum fuit ſi ẽps accuſatur ſuper aliquibus criminibus, coram quib. debet accuſari. Et rñdet Papa, ꝙ coram epiſcopis eiuſdem prouinciæ, & non alibi. Sequens autem. §. patet.

Exceptiones ſunt multiplices, & uarijs tpib. opponendæ.

c ¶ Ab omnibus.] Ad minus a 12. ut inf. ea. q. 8. ſuggero. 15. q. 7. Fœlix.

d ¶ Exceptio.] Exceptionem alia eſt dilatoria, alia peremptoria, alia media ſiue miſta. Dilatoriarum alia declinatoria iudicij: alia dilatoria ſolutionis. Declinatoria iudicij in principio litis eſt ꝓponenda, & ꝓbanda, ut ext. de ſent. & re iud. inter monaſteriũ. & C. de excep. l. ult. Niſi exceptio illa de nouo ad notitiam eius peruenerit, ut extra de procurato. in noſtra. & ext. de excep. paſtoralis, uel niſi de nouo competere cœperit, ut extra de off. deleg. inſinuante. & ff. de arb. non diſtinguemus. §. cum quidã, & ff. de tali loquitur hic. Dilatoria ſolutionis debet ante litem conteſt. obijci, ſed probare debet, poſtquam actor fundauerit ſuã intentionẽ. C. de excep. ſi quidem. & C. de prob. exceptionem. 4 Peremptoria, dicitur, quæ poteſt opponi & probari quandoque, dum tamen ſententiam, ut C. ſenten. reſcind. non poſſ. peremptorias. C. de excep. præſcriptionem. Media dicitur exceptio, quæ in hoc habet ſimilitudinem cum peremptoria.

4 Quod ergo dicit, quę annua ſunt ad agendum, ꝑpetua ſũt ad excipiendũ, ut ff. de doli exce. l. pure ult. C. de excep. licet. ſic eſt exaudiẽdũ. ſ. ſi exceptiones congruo tpe ꝓponãtur ſm Gof. qui ita. no. in prędi. decr. ext. de excep. paſtoralis. in fi.

ꝑpria,ꝙ poſt lit.cōteſt. pōt obijci ſed in hoc habet diſſimilitudinem cum dilatoria, quia poteſt quandocunque ante ſententiam obijci, vt extra qui matri. accuſ. poſſ.c. per tuas, ſed in hoc habet ſimilitudinem cum dilatoria, quia ante lit.cōte. poteſt obijci, vt extra de exc. ex-

ſpondere, ſed coram alieno iudice vocatus non reſpondeat niſi velit, ſed ſuum priuilegium allegabit. Appellanti vero debent induciæ dari ad ſuam appellationem proſequendam.

a ¶ Si voluerit.] Non tamen à contrario ſenſu argumētēris, vt 11.q.1.placuit [1] & inf.ea.neminē 1. ſed hic loquitur de eo, qui habuit cōſenſum ſui epiſcopi, ut 11.q.1. clericū, &c. nullus, extra de foro compe. ſigniſicauit.

[1] Et c.nō liceat. 6. q.3. denique. Arc.

¶ De eodem. Cap. III.

Poly.l.1. tit. 7.
Iuo p.6.c. 322.
Pann.l.4.c. 123.

PVlſatus ante ſuum iudicem cauſam dicat, & ante nō ſuum iudicem pulſatus, ſi voluerit [a] taceat b. Pulſatis vero, quoties appellauerint, induciæ dentur.

Hoc autem, quod de loco dictum eſt, tunc intelligendum eſt, cum verita cauſa non niſi in loco admiſſi criminis deprehendi poteſt; aut niſi altera pars iudicium maioris perſonæ interpellauerit, ſiue declinando iudicium, ſiue releuando ſententiam.

In cod. Theod. lib. 9. tit. 1. l. x.

Vnde Stephanus Sanctæ & Apoſtolicæ, atq; vniuerſalis eccleſiæ Romanæ epiſcopus ſcribit omnibus epiſcopis, epiſt. 2. cap. 7.

¶ Intra prouinciam, & a comprouincialibus tantum cauſa eſt audienda. Cap. IIII.

Anſ.l.3.c. 47.
Pann.l.4. c.33.

VLtra prouinciarū † terminos accuſandi licentia non progrediatur: ſed omnis accuſatio intra prouinciā audiatur, & a comprouincialib. terminetur, niſi tantū † ad Apoſtolicam ſedem fuerit appellatum.

† *al. prouinciæ.*
† *al. tamen.*

Item Sixtus Papa II epiſt. 1. ad Gratum epiſcopum.

Et Iulius in reſcr. ad orient. c. 3.

¶ A comprouincialibus accuſatus, vel iudicatus, Apoſtolicam ſedem appellet. Cap. V.

Poly. ibid.
Anſ.l.2.c. 82.
Bur.l.1.c. 176. & 144
Iuo par.5. cap.4. & 257.
Pan.l.4.c. 125.

ACcuſatus; vel iudicatus à comprouincialibus in aliqua cauſa epiſcopus licēter appellet, & adeat Apoſtolicæ ſedis Pontificē, qui aut ꝑ ſe, aut per Vicarios ſuos eiuſdem retractari negocium procuret. Et dum iterato iudicio Pontifex cauſam ſuam agit, nullus alius in eius loco [c] ponatur, aut ordinetur epiſcopus: quoniam quāquā comprouincialibus † epiſcopis accuſati cauſam Pōtificis ſcrutari liceat; non tamen definire † [d] inconſulto Romano Pontifice permiſſum eſt.

† *al. à comprouincialibus*
† *al. diffiniri.*

Item Damaſus Papa Stephano Archiepiſcopo, epiſt. 3. cap. 2.

¶ De eodem. Cap. VI.

Anſ.l.2.c. 61.

DIſcutere epiſcopos, & ſummas eccleſiaſticorū negociorum cauſas metropolitano vnà cū omnibus ſuis comprouincialibus (ita vt nemo ex eis deſit, & omnes in ſingulorum concordent negocijs) licet: ſed diffinire corū atq; eccleſiaſticarū ſummas querelas cauſarum, vel damnare epiſcopos abſque huius ſanctæ ſedis auctoritate minimè licet; quam omnes appellare, ſi neceſſe fuerit, & eius fulciri auxilio oportet.

Burc.l.1.c.179.
Iuo p.5.c. 295.

b ¶ Taceat.] Sed hoc forte cum habet cōſenſum ſui epiſcopi. ut 11.q.1. clericum. Nec obſt. īf. ea. nō liceat extra de foro cōpe. ſi diligenti, & 6. q.3. denique.

HOC AVTEM. CASVS. Iſte reſpicit illud c. ibi, ubi dicitur ꝙ ſemper cauſa agitē ubi crimen committitur. Sed dicit Gratianus, hoc uerū eſt, cum alibi de crimine liquere nō poteſt & hoc allegando dicit, uel niſi ad maiorem iudicē recurratur ꝑ appellationē, uel per recuſationē primi iudicis.

VLtra.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ultra ſuā ꝓuinciā reus trahi nō debet uel accuſari, niſi ad Papam fuerit appellatum.

ACcuſatus.] CASVS. Quidam epiſcopus accuſatus fuit & cōdemnatus à comprouincialib. epiſcopis. Ille uolebat appellare, & retractare iudicium; quæritur an poſſit? Et Reſpondet, quod ſic: & donec iudiciū eius pendet, alius non ſubſtituatur: quoniā licet epiſcopi comprouinciales poſſint cauſam criminalē epiſcopi examinare, non tamen poſſunt diffinire inconſulto Papa.

c ¶ Loco.] 8.q.4. nōne

d Nō tñ diffinire.] ſuſpēdere & excōicare pōt metropolitanus. 12. diſt. de his. 11.q.3. ſi ep̄s. & 18. diſt. pp. Itē abſoluere poteſt ſecundum pleroſque [2], ſi eſt innocēs. C. ubi ſena uel clariſſi. l. 3. Io. Ego contrarium credo, ut hic, & 5. quæſt. 4. c. 1. & ſecundo. B. Sed obijcitur. 6. quæſt. 3. de. nique, & 21. qō. 5. ſi quis à proprio, ubi dicitur, quod primas, uel concilium deponit epiſcopum. Sed illud fuit de licentia Papæ. Vel loquitur ſecundū ea tempora qñ cauſæ

[2] Vt B. & H. & idē not. 12. diſt. c. 2.

exceptionem. Sunt adhuc aliæ exceptionis anomalæ, quæ etiam poſt ſententiam obijciuntur, vt exceptio Velleiani, & Macedoniani, & armatæ militiæ, de quibus agitur. ff. ad Macedo. tametſi non. & C de iur. & facti ignoran. l. 1.

PVlſatus.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi quis coram ſuo iudice fuerit vocatus, debet coram eodem re-

cauſæ epiſcoporum non deferantur ad ſedem Apoſtolicam. 19. diſt. ſi Romanorum.

ſæ ſolo Romano Pōtif. reſeruātur: qui uice Petri Apoſtoli omnib. principatur, & caput eſt omnium aliorum.

a ¶ Vo-

¶ *Caput hoc in aliquot vetuſtis exemplaribus non habetur, neq; in ipſum adeſt gloſſa.*

Item Eleutherius Papa ſcribens ad Galliæ prouincias cap. ſecundo.

¶ Comprouinciales, & metropolitani epiſcoporum cauſam audire, ſed diffinire non poſſunt. Cap. VII.

QVamuis liceat apud comprouinciales †, & metropolitanos, atque primates epiſcoporum vētilare accuſationes, & criminationes; nō tamen licet diffinire *a* ſine huius ſanctæ ſedis auctoritate: ſicut ab Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus multorum conſenſu epiſcoporum iam diffinitum eſt. Nec in eorum eccleſijs alij, aut præponantur, aut ordinentur, antequam hic eorum iuſte terminentur negotia. Reliquorum vero clericorum cauſas apud prouinciales, & metropolitanos, ac primates, & ventilare, & iuſte finire licet.

a ¶ Diffinire.] *In epiſtola ipſa ſequitur*, ſecus quàm prædictum eſt, reliquorum vero, &c. *Superius vero hæc prædicta fuerant*, Finitiua epiſcoporum tantum iudicia huc deferantur, vt huius ſanctæ ſedis auctoritate finiantur, ſicuti ab Apoſtolis, &c. *vſque ad verbum*. Reliquorum.

Item Leo Epiſcopus vrbis Romæ Anaſtaſio epiſcopo Theſſalonicenſi, epiſt. 82. al. 84. c. 1.

¶ Ante Apoſtolicam cenſuram in cauſis epiſcoporum non eſt diffinitiua ferenda ſententia.

Cap. VIII.

MVltum ſtupeo frater chariſſime, ſed & plurimū doleo, ꝙ in eum, de quo nihil amplius iudicaueras †, q̄ ꝙ euocatus adeſſe differret, & excuſationem infirmitatis *a* obtenderet, tam atrociter, & tam vehementer potueris commoueri; præſertim cum etſi tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat, quid ad tua conſulta reſciberem. *& infra.* ¶ Sed etiam ſi quid graue, intolerandumq; geſſiſſet, noſtra expectanda erat cenſura, vt nihil prius ipſe decerneres, quàm quod nobis placeret, agnoſceres. Vices enim noſtras ita tuæ credidimus charitati, vt in partem ſis vocatus ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. Vnde, ſicut multum nos ea, quæ a te pie ſunt curata, lætificant: ita nimirum ea, quæ perperam ſunt geſta, contriſtant.

Item Iulius Papa Orientalibus epiſcopis, epiſt. 1.

¶ Præter ſententiam Romani Pontificis, nec concilia celebrari, nec epiſcopum damnari oportet. Cap. IX.

DVdum à ſanctis Apoſtolis, ſucceſſoribusq. eorum in antiquis † decretum fuerat ſtatutis, quæ hactenus ſancta, & vniuerſalis Apoſtolica tenet eccleſia, non oportere præter ſententiam † Romani Pontificis concilia celebrari, nec epiſcopum damnari, quoniam ſanctam Romanam eccleſiam primatem omnium eccleſiarum eſſe

QVāuis.] CASVS. Quæſitum fuit à Papa, vtrum comprouinciales epiſcopi, vel archiepiſcopi vel primates poſſent diffinire cauſas criminales ep̄orum, & r̄ndetur, ꝙ non ſine auctoritate ſpeciali Papæ, licet poſſint eas examinare. Sic ſtatutū fuit à tēpore Apoſtolorum, & eorum ſucceſſorib. & donec Papa cauſas eorū diffiniat, alij loco eorū nō ponantur. Cauſas vero aliorū clericorū, & diffinire, & ventilare poſſunt.

MVltū.] CASVS. Anaſtaſius metropolitanus Theſſalonicen. citauit, quē dam ſuum ſuffraganeum, vt veniret aduerſario reſpōſurus ille vero non venit, infirmitatis cauſam pretēdens conſuluit Anaſtaſius Papā q̄d de eo faciendum eſſet, ſed tamen pendente conſultatione ipſum depoſuit, eo ſolo, quod vocatus non venit. Leo ergo cōmēdat eū in bene factis, ſed ī hoc facto vehementer eum redarguit duabus rationib. vna eſt quia pēdēte cōſultatione nil debuit feciſſe, ſed expectaſſe quid Papa reſpondiſſet. Alia eſt q̄a, & ſi peccatū commiſiſſet propter quod deponi deberet, à ſolo Papa erat deponendus.

a ¶ Infirmitatis.] Hec eſt iuſta cauſa abſentiæ, vt extra de p̄cura. querelā, q̄d de hoc iuris ſit, dicam 5. quæſt. tertia cap. 1.

DVdū.] CASVS. Orientales epiſcopi in duobus delinquebant, ſcilicet in congregandis cōcilijs vniuerſalib. & deponendis epiſcopis abſque licentia Papæ. Sed docet Iulius Papa, quod hoc facere non debent: quia concilium, & omnes maiores cau

Iuo p. 6. c. 316. Pan. l. 4. c. 134. & 136

† al. prouinciales.

† al. iudicaueris.

† al. præfatis.] orig. Cap. l. 6. ca. 287.

† in vulgatis legebatur *conſcientiam*.

voluerunt [a]:Et ſicut B.Petrus Apoſtolus primus fuit omnium Apoſtolorum; ita & hæc eccleſia ſuo nomine conſecrata (Domino inſtituente) prima, & caput ſit cæterarū; & ad eam,quaſi ad matrem,atq; apicem omnes maiores eccleſiæ cauſæ,& iudicia epiſcoporum recurrant; & iuxta † eius ſententiam terminū ſumant:nec extra Romanum quidquam ex his debere decerni Pontificem.

† al. eiuſque iuſta ſententia.

2 *Aliquando inconſulto Romano Pontifice plerique epiſcoporum damnati inueniuntur, & alij in eorum locum ſubrogati, quorum damnationem, & ſubrogationem pro bono pacis ex diſpenſatione toleraſſe legitur eccleſia.*

Regino l.2. Chron.

Vnde Ioannes Papa Salomoni tertio & vltimo Regi Britonum.

¶Quorundam epiſcoporum depoſitionem extra cõſcientiam Romani Pontificis factam pro pace tolerauit eccleſia. C. X.

HAec quippe eſt ordinatio Dei,patris tui, & hæc eſt lex eccleſiæ matris tuæ, videlicet,vt omnes epiſcopos regni tui ad Turonenſem archiepiſcopū mittere. nō detrectes,ipſiuſq; iudiciū poſtulare non dedigneris. Ipſe enim eſt metropolitanus, & omnes epiſcopi tui regni, ſuffraganei [b] eius ſunt:ſicut conſcriptiones prædeceſſorum meorum euidenter oſtendunt: qui prædeceſſores tuos,quia illos ab ipſius cura ſubtraxerāt, forti inuectione corripere ſtuduerūt,quamuis nec noſtra ſcripta ſuper hac remiſſa deeſſe videantur. Cumque coram deſignato Turonicæ eccleſiæ pręſule, & integro numero collegarum, ideſt duodecim epiſcoporum celebrato conuentu fuerint eiecti epiſcopi regulariter examinati,apparueritque,quòd canonicè fuerint eiecti,ipſis in ſua deiectione manentibus, qui in locis eorū cõſecrati ſunt,potuerunt vtiq; epiſcopatus honore potiri, Quod ſi epiſcopi eiecti inſontes fuerint declarati, his amotis [c], qui illis ſubro-

Chriſtus eccleſię Romanæ primatū dedit.

a ¶Voluerunt.] Sic ergo concilia dederunt primatem Romanæ eccleſiæ: quod verum eſt ſecundario: ſed ipſe Chriſtus principaliter,vt 21.diſt.quamuis.17.di. §.hinc etiam.& 9.q.3.aliorum.

ALIQVANDO. Hæc eſt 2. pars q.1.qua dicitur,quòd quandoque pro bono pacis, & pro vitando ſcandalo ſuſtinet Papa epiſcoporum depoſitiones,dum tamen aliàs cauſa ſubſit pro qua poſſent deponi a Papa, & hoc probatur per c.ſeq.lo.de Fant.

CASVS. Dictum eſt ſ.in multis. c.ꝙ ſolus Papa debet epiſcopos deponere,alioquin quod factum erit irritabitur:nunc oſtendit Gra.ꝙ multoties Romana eccleſia ab alijs depoſitos & alios loco eorum ſubſtitutos pro bono pacis tolerauit.quod probatur ſeq.c.

HÆc quippe.] CASVS. Dolen.eccleſia dixit ſe eſſe archiepiſcopalem, & oẽs ep̃os Britanniæ ſuos eſſe ſuffraganeos. & huius partem fouebat Salomō Rex Britonum.Sed Turonen.econtra dicebat.ſ.oẽs ep̃os Britanniæ ad ſe ſpectare:cuius partem Carolus tuebatur.Contingit ꝙ Dolenſis ad fauorē, & metum regis Salomonis quoſdā ep̃os depoſuit, & alios loco eorum ſubrogauit. Turo.vero conqueſtus eſt de hoc Papæ,& ſuper hoc priuilegia oſtendebat, per quæ docebat præfatos ep̃os ſibi fore ſubiectos. Præcipit igitur Papa Salomoni,vt omnes ep̃os ſui regni non differat mittere ad Turo. archiep̃m, maximè cum videatur ad eum ſpectare quatenus coram ipſo appareat, an ipſi ep̃i quo ad delicta, & ſi non quo ad ordinem ſint canonicè deſtituti, & alij eis legitimè ſubſtituti, qđ ſi hoc non vult,mittat Romā duos de expulſis,& duos de ſubrogatis cum legato eccleſiæ ſuæ, vt ibi veritas ſuper hoc negocio cognoſcatur: qõne tñ de ſede metropolitani ſeruata, donec inter Salomonem & Carolum pax reformet̃. utrū ſi de hoc ipſo velint cognoſci,mittant Romam quaten⁹ Apoſtolico libramine, quæ ſit archiep̃alis eccleſia innoteſcat ut deinceps nulla poſſit dubitatio remanere.

b ¶ Suffraganei.] id eſt, pro ſuffraganeis ſunt habēdi:quia ille fuit in poſſeſſione,& ita erit vſq; ad ſñiam.16.q.4.volumus. Et ita non eſt hic ar. īterlocutoriā non obeſſe. Vel dic, quod ideo nō obeſt, quia agebat ad hoc. ſed de hoc ſolum,an epiſcopi eſſent iuſte deiecti 1.an crimen ab ipſis commiſſum eſſet deiectione dignū arg. ad hoc inf. e.cap.ibi nihil enim quæro. & cap.quod interlocutoria non obſit, habes. ff. de his qui ſui vel alieni iuris. ſunt l.pe.2.& extra de or. co. cum dilectus. Non.n.qđ quid iudex profert, eſt habendū pro ſententia, C.de ſent.& interloc.om.iud.ex. ſtipulatione.&C.cōminationes & epiſtolas. l.1.tñ per interlocutoriam bene aliquid determinat̃, & trā ſit in rē iudicatam,ſicut diffinitiua ſñia, vt extra de electio cum dilectus.in fi.& extra de teſt.ſignificauerunt. fi.extra de ſen. & re iu.cum inter.& qñque ius facit,vt ff.quod me.cau.mutum. §.ſed quod prætor.ſic ergo ſemper eſt conſiderandum ad quid 3 agatur,& an iudex incidenter vel tacitè, vel expreſsè, vel deffiniendo,vel interloquendo aliquid dicat vt extra de præſum.afferte.extra de teſti.veniens. C.de his qui not.inf.a.interlocutio.& 2.q.3.§.notandū 2.& 22.q.2.quæritur.

Sñia interlocutoria vtrū obſit.

1 Ad hoc Dñicus de S. Gemin. 2. ſi Papa in fi.de priuilegijs, in 6.

2 Si iudex pronunciat iſtū dĩc præſtare alimenta filio, huic non fit iō p̃iudiciū qn poſſit cognoſcere an filius ſit. Arc.

3 Ad qđ gl. ſin. Iaſ. in l. 2.§.1. col.2. ſol.matr.

c ¶ His amotis.] Sed quare nocet ſñia pro deſtitutis lata ipſis ſuſtitutis,cum res inter alios acta, alijs nō præiudicet?vt extra de fi.inſtru.inter dilectos.& eſt contra illud quod eſt.ff.de adul.denunciaſſe. & extra de adul.ſignificaſti.ſed hoc eſt pp cauſæ cohærentiā.ſic 6.q.1. pręſentiū.& 81.d.tantis in fi.& 45.d.diſciplina.nam ſi pronunciatū eſt Petrum eſſe virū Mariæ p cõſequens ,pbatū eſt Martinū non eſſe.ext.de ſpon.ex parte vides.n.ꝙ cauſæ eligentiū,& electi ſunt connexæ,quia lata ſñia cotra electores præiudicat electo, licet abſenti, vt extra de ele.dudū.1.in fi.niſi appellet̃ ab altero illorū, vt ext.de off.iud.del.ſup eo.aliud vr̃ eſse inter pñtatē & pñtatū. Nā tūc ſñia lata cõtra vnū non nocet alteri abſenti, vt ext.de ele.querelā:hoc iō eſt,qa illorū cauſæ ita ſibi nō cohæ-

Sñia lata cõtra electores præiudicat electo.

cohærent. Vel dic, quòd nunquam ſententia præiudicat alij, niſi præſens fuerit. arg. 54. diſt. ſi ſeruus.
a ¶ Subrogati.] Arg. ſi aliqua duo ſunt connexa, prohibito vno prohibitum eſt & reliquũ. ſic 31. diſt. laicus. 26. diſt. deinde. 34. diſt. ſi quis viduam. & 8. diſt. quo iure, 1. q. 3. ſi qs obiecerit. extra. de hære. fraternitatis 1. ſic è conuerſo aliquid p̃mittitur ratione cõnexionis, vt 81. diſt. cum omnibus.
b ¶ Dixerunt.] Supple, nec ego dico.
c ¶ De expulſis.] Sed qualiter poterit cauſa per procuratorem criminaliter tractari? fortè quia ſic placuit Papæ, vel hic ciuiliter agebatur: nõ enim aliud agebat hic, niſi an eſſet ſm ordinẽ iuris diſpoſiti & licet fuerit ciuilis tñ neceſſarij erã xij. epi 2. ſic 23. diſt. illud. 24. diſt. in quorundã, qa licet non fuerit cã criminalis, tñ fuit de crimine 3. vnde neceſſaria eſt ſubſcriptio, vt extra de accuſ. ſuper his. Vel dic ꝙ in cauſa criminali vnus cõſocius procurat cauſam aliorum, vt extra de dol. & contu. cũ dilecti. & 2. q. 5. ſtatuit. Item hic habes, ꝙ ſententia lata a nõ ſuo iudice rata põt haberi. De hoc nota 9. q. 2. nullus. & 2. q. 6. ſi quando.
d ¶ Debeant.] Argu. p obſequijs tempore litis nõ p̃ſtandis ut 2. q. 6. quoties. & 11. q. 1. qa. Arg. cõtra 33. q. 2. ſeculares. 35. q. 6. multorũ. ff. de ope. liber. operis. Sꝫ hoc ideo hic fuit, qa ep̃i pro liberis ſe gerebat. alias illi dẽnt obedire, q eſſent in poſſeſſione. 8. q. 4. nõne, ext. vt lit. pẽd. a memoria. Nec obſ. C. de agr. & cenſi. libr. 11. vbi dicitur, ꝙ ſi eſt contentio inter colonũ & dominum de fructibus, ꝙ fructus ſequeſtrãtur. Sed illud obtinet cũ dominus eſt ſuſpectus. Dicas ergo quòd poſſeſſor ſemper vtitur fructibus lite pendente, vt 16. q. 4. volumus. niſi in caſu. vt extra de iure patr. ex literis, qđ intellige verũ niſi de hoc ipſo qõ ſit, an poſſideat vel nõ, vt extra de in inte. reſt. cũ veniſſent. in fi. ext. de conſti. cũ M. in fi. & ff. de aqua quot. & æſti. l. pen. vnde ſi poſt motã controuerſiam canonici eligant, non ideo ſtatim ceſſatur electio donec conſtet de iniuſta electione, vt extra de in int. reſt. c. 2. in fi. & ext. de cau. poſſ. & propriè cũ eccleſia. Idem dicerem de patrono, licet non dẽant poſt motam controuerſiã preſentare vel eligere.

1 Arg. 44. di. in princ. vbi de hoc not. ſ. ead. q. 5. §. 1. & 1. q. 1. ſicut Chriſtus Arch.

Procurator qñque cãm criminalem põt tractare.

2 De hoc no. inf. ea. q. 8. in ſuum.

3 Nã licet talis cã eſſet ciuilis, ſpectabat tamẽ ad depoſitionẽ & cõdẽnationẽ epiſcoporũ, ſi in ea conſtaret ꝙ legitime eſſet cõuicti de crimine, ſm H.

Poſſeſſor lite pendente fructibus vtitur.

e ¶ Incunctanter.] ideſt, de cætero. & ſic planum eſt. ADDITIO. Dicit H. quòd ſenſus eſt vt interim ei non denegent debitam reuerentiam, & poſtea incunctanter obediant ei, qui per ſententiam eis fuerat aſſignatus. Archid.

2 Idẽ ſentit hic H. & I.

ALIAS

gati [a] ſunt, eccleſias ſuas ipſi recipiant. Nam cũ anteceſſores mei preſules eiectionem eorum epiſcoporum, qui ab eccleſijs ſuis expulſi ſunt, nec admiſerunt nec approbauerunt; nec ipſos, qui eis ſubrogati poſt ſunt *α*, viuentibus illis legitimos epiſcopos dixerunt [b]: Sanè, ſi ad Turonenſem fortè archiep̃um mittere prefatos epiſcopos dedignaris, ſtude duos ep̃os de expulſis [c], & duos de ſubrogatis vnà cum eccleſie tuę legato ad Apoſtolicam B. Petri ſedẽ tranſmittere: vbi digna examinatione premiſſa, qui legitimi epiſcopi ſunt, appareant, & ſuas eccleſias irregulariter nõ amittant: Nihil enim queo aliud in preſenti negocio diffinire. Quia vero magna, quis ſit metropolitanus apud Britannos contentio eſt, licet nullius memoria teneat vos in veſtra regione vllã habuiſſe metropolitanam eccleſiam; tamen ſi libet (poſtquam Deus omnipotens pacem inter vos & dilectum filium noſtrũ Carolum regem glorioſum conſtituerit) facile hoc poteritis aduertere. Quòd ſi adeò cõtentioſè creditis agere, ad noſtrum Apoſtolatum deſtinare cõtendite; quatenus noſtro libramine, quæ fuerit apud vos antiquitus archiepiſcopalis eccleſia, luce clarius innoteſcat: & deinceps omni ambiguitate reciſa, quã ſequi epiſcopi veſtri debeant [d] incunctanter [e] agnoſcant. Neque enim eccleſias Dei per diſcordias regum, diuiſionis aliqua pati damna neceſſe eſt, cum quantum ex ſe eſt) pacem, quam prædicant, ſeruare ſtudeant inuicem, & in omnes.

α ¶ Subrogati poſt ſunt.] *Sic reſtitutum eſt ex aliquot ue tuſtis & valde emendatis codicibus. Antea legebatur;* ſubrogari poſſunt.

3 *Aliàs autem irrita erit epiſcopum ſententia, & a ſynodo retractanda.*

Vnde Fœlix Papa I. epiſt. prima ad Paternum.

Et in decretis. Iulij c. 27. Cap. Hadriani c. 58.

¶ Damnatio iniuſta irrita eſt, & à ſynodo retractanda. Cap. XI.

IRritam [f] eſſe cenſemus & iniuſtã *β* epiſcoporum damnationem, & idcirco a ſynodo retractandam; ita vt oppreſſis ab omnibus, in cunctis ſubueniatur cauſis. 11. q. 3. c. irritam, ex Carth. 4. c. 28. Anſ. li. 3. c. 69.

β ¶ Et iniuſta.] *Sic in originali, et antecedit vox*, aliter: *ſed*

ALIAS AVTEM. Hæc eſt tertia pars quæſtionis. in qua probat quod probatum fuit in prima parte, ſcilicet quod vnuſquiſque debeat a ſuo iudice iudicari. Ioan. de Fan. & ſic continuatur. Dictum eſt ſ. in §. aliquando, quod pro bono pacis Papa tolerauit depoſitiones epiſcoporum ab alijs factas. Nunc vero dicit Gratianus, ꝙ aliàs niſi pro bono pacis toleraſſet, irrita eſſet depoſitio, vt in ſeq. cap. dicitur.

IRritam eſſe. CASVS. Quidam epiſcopi depoſiti fuerunt ſine auctoritate Papæ, & ideo dicit Fœlix Papa irritam eſſe eorum damnationẽ, & a ſynodo retractandam, vt oppreſſis omnibus ſubueniatur plenarie.
f ¶ Irritam.] Factã ſine auctoritate Romani Pontificis.

QVOD

Digitized by Google

QVOD AVTEM. CASVS. Dictum fuit ſupra in cap. hæc quippe, ꝙ ſuffraganei debent ire ad iudicium ſui metropolitani, ſcilicet ad Turonenſem, & ideo Gratianus vult modo oſtendere, ꝙ ſuffraganei iudicium ſui archiepiſcopi declinare non debent, & ad alium iudicem ire. Et hoc probat per ſequentia capitula.

Et inter decreta Higini, c.4. in epiſt. 2. Felicis inter decreta Iulij c.16. in cap. Hadriani cap. 19. in adiectis capitular. Poly. l.5. tit. 1. Anſ. l.3. c.77. Burc. l.1. c.147. Iuo p.5. c.260. & p.6. c.331.

in decretis Iulij & in cõcilio Carthagineñſi quarto (vnde citatur infra 11. q.3. c. irritam.) & in capitulis Hadriani, & apud Anſelmum eſt, irritam eſſe iuſtitiam epiſcoporum damnationem, &c. *qua lectio videtur magis conuenire cum rubrica huius capitis.*

Quod autem metropolitanum ſuum contemnere, & aliorum iudicium alicui expetere non liceat, Sixtus Papa III. teſtatur in epiſt. ad Orientales epiſcopos, cap. 3. dicens.

¶Peregrina iudicia ſunt ſubmouenda. C. XII.

PEregrina iudicia (ſalua in omnib. Apoſtolica auctoritate) generali ſanctione prohibemus: quia indignũ eſt vt ab extraneis † [a] iudicentur, qui cõprouinciales, & a ſe electos [b] debẽt habere iudices, niſi fuerit appellatũ.

† al. externis.

Item Anacletus Papa, epiſt. 1. c. 3.

¶De eodem. C. XIII.

Gen. 19.

LEges eccleſiæ Apoſtolica firmamus auctoritate, & peregrina iudicia ſubmouemus. Vnde, & Dominus mentionem faciens Loth, per Moyſem [c] loquitur dicẽs: [Ingreſſus es quidem (inquit) vt aduena, nunquid vt iudices?]

Et Marcellus epi. 1. In codice canonum inter decreta Inno. Capitularium l. 6. c.287. Anſ. l.2. c.52. & 3. c.79.

Item Innocentius Papa ad Victricium Rothomagenſem epiſcopum, epiſt. 2. c. 3.

¶Nulli liceat aliarum prouinciarum iudicium expetere. C. XIV.

NOn liceat cuiquam (ſine præiudicio [d] tamen Romanæ eccleſiæ, cui *α* in omnibus cauſis reuerentia, & auctoritas debetur) relictis his ſacerdotibus, qui in eadẽ prouincia Dei eccleſias nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias, vel aliarum prouinciarum epiſcoporũ iudicia expetere † [e], vel pati. Quod ſi quis præſumpſerit; & ab officio cleri ſubmotus, & iniuriarũ reus ab omnibus iudicetur.

† al. experiri.

† cuius

α ¶Cui.] *In epiſtola, & Marcelli, & Innocentij legitur,* ſine præiudicio tamen Romanæ eccleſiæ, cui† in omnib. cauſis debet reuerentia cuſtodiri: *quamuis a poſtrema conciliorum in quatuor tomis editione abſint illæ duæ voces,* ſine præiudicio *quemadmodũ, & paulo inferius iſtæ,* vel aliarum prouinciarum epiſcoporum iudicia expetere, vel pati, *q̃ tamen habetur in alijs locis indicatis.*

PEregrina iudicia.] CASVS. Quæſitum fuit a Sixto vtrum valeant illæ ſententię, quę a iudicibus extraneis proferuntur. Et rñdet ꝙ non, niſi fuerit appellatũ vel Papa propria voluntate cauſam delegauerit, quia indignum eſt, vt qui comprouinciales electos debent habere iudices, ab alienis iudicentur.

a ¶Ab extraneis.] Argum. iudicem ad quẽ appellatur non eſſe ordinarium 1 6. quæſt. 3. ſcitote, & ſic archiepiſcopus eſt extraneus, vt ibi vſ, & extra de offic. iud. ord. paſtoralis. H. Sed potius eſt hic arg. contra, quia dicitur hic, ꝙ oportet habere iudices cõprouinciales, & archiepiſcopus eſt comprouincialis. Illa ergo exceptio, niſi, ad principium refertur, ſcilicet ad peregrina, & fuit intellectus. Grat. ꝙ ſi quis recuſaret metropolitanum, ad comprouinciales iudices recurreret, nõ ad peregrinos, niſi appellaretur, & hoc eſt quod dicit, & cũ cauſa extra prouinciam commiſſa fuerit. inf. e. nõ liceat 2

1 ideſt, extraneum, & cæcus eſt q de hoc dubitat, cum hoc ſit certiſſimum ſm Hug.

2 Iſtã glo. ſignant H. & L. ſuper uer. ſ. c. niſi fuerit appellatum, & melius & clarius ponitur ibi. Arch.

b ¶Electos.] Cũ ordinarij ſint ſuſpecti 2. q.6. placuit, vel loquitur in cã criminali pſbyteri, vl' diaconi, vt 15. q.7. ſi aũt.

LEges eccleſiæ.] CASVS. Anacletus in hoc capitulo ɔfirmans cõſtitutiones eccleſiæ dicit, ꝙ alienigena iudex eſſe nõ dẽt. Et hoc ꝓbat exẽplo Loth, cui dictũ fuit a Sodomitis, Ingreſſus, &c.

c ¶Per Moyſem.] quia ipſe Moyſes loquens: per ſpiritum Dñi introduxit in Geneſi Sodomitas ita loquentes.

NOn liceat cuiquã.] CASVS. Quæſitũ fuit vtrum epiſcopo liceat agere, vel rñdere ſub iudice non ſuo. Et reſpondet, ꝙ nõ, ſalua tamẽ in omnib. Romanæ eccleſiæ reuerẽtia, quod ſi facere præſumpſerit, deponatur.

d ¶Preiudicio.] Hoc ideo dicit, quia ſpretis omnibus ordinarijs ad eũ poteſt appellari arg. ſ. 1. q.7. c.1.2. & 3. nam ipſe eſt ordinarius oĩum extra de elect. cũ nobis olim.

e ¶Expetere.] Hic patet ꝙ clericus, ſine conſenſu ſui epiſcopi non põt conſentire in aliũ iudicem, nam ſic poſſet euacuari iuriſdictio epiſcoporum, ſi omnes conſentirent in alium iudicem: ad idẽ facit 2. q.6. placuit 2. & in auth. de ſen. epiſ. §. œconomus. coll.9. Arg. contra. ſ. ea. pulſatus. Sed extrà de fo. comp. ſi diligenti. expeditum eſt, ꝙ nõ poteſt per pactum renunciare foro. De hac materia not. 11. q.1. inolita. Io. Quod dicit Io. ꝙ expeditum eſt, in illa decre. extra de fo. comp. ſi diligenti. non eſt uerũ 3 quia illa decre. loquitur, ꝙ clericus non poteſt conſentire in laicum, ſed hodie nec in clericum conſentire poteſt, niſi de conſenſu ſui epiſcopi, ut extra de foro comp. ſignificaſti. B.

Clericus an poſſit foro renunciare.

3 Imò eſt uerũ, ut patet uerſ. cum ergo. Arch.

R. E.

Reuerentia autem, quæ Apoſtolicæ debetur eccleſiæ, & eius auctoritas intelligenda eſt, cum vel ad ipſam appellatum fuerit, vel ab ea iudices electi conceduntur.

Vnde Sixtus Papa cum diceret: [Comprouinciales, & a ſe electos debent habere iudices, ſtatim ſubiungit, [niſi fuerit appellatum. ſup.eo. peregrina.

Item Anacletus Papa epiſt.1.c.3.

¶ Abſque Apoſtolicæ ſedis decreto extraneos iudices adire non poſſumus. C. XV.

VNaquæque prouincia tā iuxta eccleſiæ, quàm iuxta ſæculi leges, ſuos debet iuſtos, & nō iniquos habere iudices, & non extraneos †, niſi Apoſtolicæ ſedis huius decreuerit auctoritas. Anſ.l.7.c.10. † al. externos. In cap. Hadriani, c. 5.8.9.10. Fælix.1.epiſt.2.

Item ex Romana ſynodo.

¶ Niſi per appellationem, alterius prouinciæ iudices adire non oportet. C. XVI.

NEminem [a] exhiberi de prouincia ad prouinciā, vel ad comitatum oportet, niſi ad relationē iudicis, ad quem fuerit appellatum α, ita vt actor rei forū ſequatur. *& infra.* ¶ Illa, quæ β ſunt per vnamquamque prouinciam, ipſius prouinciæ ſynodus diſpenſet, ſicut in Nicæno conſtat decretum eſſe concilio. ¶ Vltra prouincię terminos accuſandi licentia non progrediatur. ¶ Omnis accuſatio intra prouinciam audiatur, & a comprouincialibus terminetur, niſi prælatus ſit, qui accuſatur. γ Iuo p.5.c.248. & p.6.c.331. ſup.ea.vltra. inf.5.q.4.c.duodecim.§.item Hadrianus. C.8. C.9. C.10.

α ¶ Ad quem fuerit appellatum.] *Hæc ſunt addita ex Hadriano epiſtola ſynodica Fœlicis, & Iuone.*

β ¶ Illa quæ. *Hinc vſque ad finem in capitulis tantum Hadriani ſunt inuenta.*

γ ¶ Niſi prælatus ſit, qui accuſatur.] *Verba hæc neque in capitulis Hadriani, neque antiquioribus Gratiani exēplaribus leguntur, in alijs vero, loco ipſorum, ſunt hæc* niſi ad ſedem Apoſtolicam fuerit appellatum. Elutherius ad Galliæ prouin.

Item Sixtus.

¶ De eodem. C. XVII.

SI quis clericus ſuper quibuſlibet criminibus accuſatus fuerit; in prouincia, in qua conſiſtit ille, qui accuſatur, ſuas exerceat † actiones: nec exiſtimet † eum accuſator ſuus alibi, aut lōgius ad iudicium pertrahēdū †. Fælix.1.epi.2. in decretis Iulij, c.25. In c.Hadriani, c.7. Iuo p.6. cap.318. & 329. † al. exerat. † al. aſtimet. † al pretrahendum.

¶ *Caput hoc, quod citatur ex Sixto, in nulla epiſtola Pontificum huius nominis eſt inuentum. In aliquot vetuſtis exemplaribus eſt tantum,* Item, *vt videatur citari eadē ſynodus Romana, quæ in ſuperiori capite, id eſt quæ continetur in capitulis Hadriani. Iuo autem par. 6.c.318. citat ex Eleuterio: cap. autem 329. citat ex Fœlice primo.*

Item ex decreto Hadriani Papæ.

REVERENTIA. CASVS. Quia ſup. in c. non liceat, mentionē fecit de reuerētia; Papę ideo Grat. dicit q̄ ſit illa reuerentia, ſcilicet cum appellatur ad eum, vel cum ab eo iudices extranei conceduntur.

VNaquæque.] CASVS. Dicitur hic, quòd quęlibet prouincia proprios debet habere iudices, ad quos cōprouinciales recurrāt, niſi ſedes Apoſtolica aliter decreuerit.

NEminem.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte dī, ꝙ nullus debet trahi extra ſuam ꝓuinciam, vel comitatū, ita ꝙ actor ſp̄ forum rei ſequatur, niſi fuerit appellatū ad maiorem iudicē, vel niſi ad iuſſionē maioris iudicis dat⁹ fuerit iudex. In ſecūda parte dī, ꝙ in qualibet ꝓuincia ſynodus cauſas audire debet, & terminare intra ſuæ prouincię terminos, & oīs accuſatio fiat intra ꝓuinciā, ſicut ī Nicęno concilio continetur. Sc̄da pars icipit ibi, Illa quę ſunt.] a Neminē. Eſt autem hoc iō ſtatutū, qa alibi nō poſſunt hēre teſtes, vel amicos, vt 33. q̄ſtio. 2. ſi. ne. 2. q. 2. præceptū. & in authen. vt omnes obed. iudi. §.3. coll.5. Vnde dico, ꝙ ſi aliquis impetrat reſcriptum ad iudicem alterius prouinciæ, nō ſufficit ꝙ vltra duas dietas non trahat aduerſariū, vt dicit illa conſtitutio, ext. de reſcript. nonnulli. Sed etiam requiritur, ꝙ extra prouinciam [1] eum nō trahat, niſi in litteris fiat mentio de prouincia. Cū enim de iure extra ꝓuinciā nemo ſit trahēdus, vt hic dicit. ergo niſi reſcriptū prīcipis de eo faciat mētionē, nō pōt auctoritate reſcripti trahi extra prouinciā, licet minus ſit ſpatiū ad quod trahitur, q̄ duæ dietæ. eſt tamē ar. contra ext. de offi. iud. ordi. ſignificaſti, le. Certe tamen non nocet contra: ſed illi conſtitutioni, non nulli, ſtatur. Iſta opinio hodie non habet locum; immo contrarium obſeruat Romana curia.

Reſcripto nō poteſt qs trahi extra ſuā prouinciam.

[1] Intelligo vulgarē, vt dixi 7. q. 1. §. factus.

SI quis clericus.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ de quocunque crimine quis accuſatur, tantum in ſua prouincia reſpondeat, nec accuſator eum ad aliam prouinciam trahere nitatur. Sequēs cap. planum eſt, & per ſe patet.

Quod

¶Vbi crimen admittitur, ibi cauſa ventiletur.

C. XVIII.

† al. ſcriptat. — In cap. Hadriani ca. 52. & ſup. ea. ca. Ibi ſemper ex Fabiano. Burc. li. 16. c. 3. Iuo p. 6. c. 324. Pann. li. 4. c. 75.

QVi crimen objicit, ſciat † ſe probaturum. Reuera ibi cauſa agatur, vbi crimen admittitur.

QVAESTIO. VII.

In cap. Hadriani ca. 5. & in 2. epiſt. Felicis. Anſ. li. 3. tit. 1. Iuo p. 5. c. 248. & p. 6. c. 331. Pann. l. 4. c. 78.

QVòd iudex [a] *eſſe nõ poſſit, quem cum reo per aut maior macula inficiat, multis auctoritatibus probatur.*

Dicit enim ſancta Romana ſynodus.

Ex le. cum prætor. ff. de iudicijs.

¶Infames, iudices eſſe non poſſunt. C. I.

INfamis [b] perſona, nec procurator [c] eſſe poteſt, nec cognitor.

† motus] erig.

Tria ſunt, [d] *quibus aliqui impediuntur, vt iudices nõ fiant.* [*Natura, vt ſurdus, & mutus, & qui perpetuo* [e] *furioſus eſt, & impubes, quia iudicio carent. Lege qui Senatu amot ſ* [f] *† eſt. Moribus* [g] *fœminæ & ſerui: non quia non habeant iudicium,* [h] *ſed quia receptum eſt, vt ciuilibus officijs non fungantur.*

¶Prior pars huius capituli vſque ad verſ. cognitor. *habetur in epiſtola ſecunda Fœlicis primi, in qua refert ſynodũ a ſe habitã quod in principio epiſtolæ cõmemorat his verbis,* Nos vero ad ſupplemẽtũ veſtrũ fratres, & coepiſcopos noſtros vocauimus amplius quã ſeptuaginta. Cũ quib. hæc, quę ſubtus habẽtur inſerta, regulariter tractãda decreuimus. *Eadẽ pars habetur in capitulis Hadriani, quæ (vt ſuperius ea q. 5. ca. accuſationes, adnotatũ eſt) nomine Romanæ ſynodi interdum citantur. Reliqua vero huius capitis videntur eſſe Gratiani; ſumpta tamen ferè ad verbum ex l. cum prætor. verſ. quida enim. ff. de iudicijs, quemadmodum & in ſequenti capite multa colligũtur ex varijs legibus digeſtorum, & Codicis. Quamobrem in antiquioribus codicibus omnia hæc vſque ad cap. qui ſine peccato, coniunctè habentur.*

Veruntamen, [i] *ſi ſeruus, dũ putaretur* [k] *liber, ex delegatione ſñiam dixit; quamuis poſtea in ſeruitutẽ depulſus ſit ſententia ab eo dicta, rei iudicatæ firmitatẽ tenet.*

lib. 3. tit. 1. — *In digeſtis, tit. de poſtulando.*

QVòd iudex.] In hac 7. q. quæritur, vtrũ criminoſus poſſit eſſe iudex, & inde ſumpta occaſione ponit tres ordines infamium vſque ad illam legem, arceantur. Diuidas ergo quæſtionem in tres partes. In prima parte ponitur quod dictum eſt. Secũda ibi, [Arceantur.] Tertia ibi:] Qui ſine. Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 7. q. qua quęritur, an iudex eſſe poſſit, qui pari delicto cum reo vel minori inficitur, & ꝙ non poſſit iudicare, multis auctoritatibus probatur. Conſueuit tamen dici, ꝙ donec iudex toleratur ꝙ iudicare poteſt ex officio ſuo, ſed nõ de iure mero, vt ĩ. ea. §. vlt. Mihi vi. ꝙ repelli debeat, ſi crimen fuerit contra eum probatum in modum exceptionis, ſicut cõtingit de teſte, qui repellitur probato crimine in modum exceptionis, & ſicut de electo ad dignitatem contingit cum ei objicitur aliquid, vt repellatur ab electione. Sequens capitulum planum eſt.

a ¶Quod iudex.] Hic quæritur an criminoſi, vel infames poſſunt eſſe iudices. Et quidam ſi non tolerantur ab eccleſia, non poſſunt ſi tolerantur, bene poſſunt, & tenet eorum ſñia [1] ipſi tamen peccant iudicando. [2] Vel diſtingue an aliquis ſit infamis per ſentẽtiã vel ipſo facto, vt tũc nõ poſſit, an alias, vt tunc poſſit. Illud tñ certũ eſt, ꝙ ſi infamia objicitur alicui, qui eſt electus in iudicẽ quòd ꝓpter hoc bene remouetur, licet hucuſq; fuerit toleratus, vt extr. de reſcriptis, ſciſcitatus. & ext. de excep. prę lat. inter dilectos & ff. ad leg. Iul. de vi priuata. l. 1. crimino ſi ergo poſſunt iudicare ex officio, ſed nõ ex vitæ merito. 15. q. vlt. c. vlt.

1 De hac materia tractat plenè in l. Barbarius Philippus. & ibi per Bar. & alios. ff. de off. pt. 2 Vt inf. c. §. fina. in fi. de pœ. d. 6. ca. 1. 40. diſtin. c. vlt.

b INfamis.] Per ſententiam.

Infamis an poſſit eſſe ꝓcurator.

c ¶Nec procurator.] ideſt, aduocatus, vt ĩ. ꝓxi. §. Vel intellige de ꝓcuratore vero, vt ĩfamis nõ poſſit eſſe ꝓcurator [3]. ſecundũ canones. vt ĩ. 5. q. 4. quia epiſcopus, nec obſtat inſti. d. excep. §. vl. qa loqtur hic de infami per ſententiam. ibi de tali, qui eſt alias ĩfamis: ſi tñ iudex tolerat in officio, eius tenet ſñia. 8. q. 4. nonne. Sed Infamis põt eſſe arbiter, vt ĩ. ead. §. tria. verſ. cognitores.

3 De hoc ẽt no. ext. de iuram. cal. Imperatorum.

Infamis arbiter eſſe poteſt.

TRIA SVNT. CASVS. Dicit in hoc §. ꝙ trib⁹ de cauſis repellit aliquis ne iudex fiat. ſ. natura, lege, & morib⁹. Natura impeditur. ſurd⁹ mutus, perpetuo furioſus, & impubes. Lege, vt ille q remouet a ſenatu ꝓp ſuã turpitudinẽ. Morib. vt mulier & ſeru⁹: nõ ideo qa iudicare non poſſunt: ſed qa moribus obtentũ ẽ ne ciuilib⁹ fungantur officijs ſed ſi delegatur cauſa ſeruo, qui putatur liber, eius tenet ſententia.

d ¶Tria ſunt.] Hoc eſt ſumptum a lege. ff. de iudi. cum prætor. §. non autem omnes.

e ¶Et qui perpetuo.] Secus ſi ad tempus, vt ff. de iud. cum furioſus.

f ¶Amotus.] Immo & ſi eius electio fuerit caſſata propter eius vitium, vt extra de elec. c. ſuper.

g ¶Moribus.] Ideſt, conſuetudine. immo etiam lege, ſiue canone. 33. q. 5. mulierem. Nec obſtat 15. q. 3. §. 1. dic vt ibi dixi.

h ¶Iudicium.] ideſt, diſcretionem.

i ¶Veruntamen.] §. & verba. Gratia.

Opinio cõis multũ operatur.

k ¶Dum putaretur.] Ecce quantum communis opinio operetur, vt extra de iure patr. cõſultationib. extra qui filij.

filij ſint legit. cũ inter. & 1.q.1.ſi qui à ſimoniacis. C. de teſta.l. 1.arg.contra extrà qui fil.ſint leg.per tuas,& ſup.24.diſt.c.vlt.29.q.2.ſi quis ingenu⁹. & diſt.8.veritate.& ff.de iud.l.2.in prin.Sed nunquid idem eſt ſi excõicatus ferat ſnĩam, qui publicè habetur pro non excõmunicato?not.extra de ſent. & re iudic.ad probandum. Et ẽ rõ qtare aliud ſit in ſeruo;quia ſeruus in multis caſib. habet perſonã ſtandi in iudicio, vt 12. q. 2.§.q manumittitur.ſed excõmunicatus in nullo . Vel dic(quod verius credo) quod nec ſentẽtia ſerui teneret, niſi confirmata eſſet à principe.Io.

INfames.]CASVS. In hac lege hoc ordine ꝓcedit. Primo dr̃, ꝙ infames nõ poſsũt eſſe ꝓcuratores, vł aduocati. Secũdo qd ſit poſtulare.Poſtulare eſt,ſ. deſiderũ ſuum vel amici ſui in iudicio exponere.Tertio ponit tres ordines hominũ,qui aduocare non poſſunt. In primo ordine ponuntur illi qui nec pro ſe nec pro alijs poſsũt aduocare, vt minores xvij. annis & illi q nihil audiũt. In ſecundo uero ordine ponũtur illi,q poſſunt ꝓ ſe poſtulare ſed ꝓ alijs,non niſi pro pupillis,vel adultis,quorũ tutelam vel curã gerũt in quo ordine ſunt quinque genera hominũ ſeu perſonarum, ſ.mulieres, & vtroq; lumine orbati,& illi q ſpõte muliebria paſſi ſunt, vt Sodomitæ, vel qui de capitali crimine, aut de calũnia ſunt dãnati, & ij q locauerunt operas ſuas, vt cũ beſtijs ſeu feris pugnarent in arena.In tertio autem ordine ponunt̃ alijs infames,qui ꝓ ſe & quibuſdã certis perſonis poſſunt aduocare, quæ infra continentur, & hoc propter quinque cauſas,ſcilicet propter reuerentiam, in parente & patrono:propter cõſanguinitatem:propter affinitatem:propter miſericordiam miſerabilium perſonarũ ꝑꝑ tutelam,vel curam eis iniunctam . Secunda pars eſt ibi, [Eſt autem.] Tertia ibi, [Nam vt præmiſimus.]

C. II.

INfames nõ poſſunt eſſe procuratores,vel patroni cauſarum.Sunt autem tres ordines eorum,qui poſtulare[a] prohibentur. ¶Eſt autem poſtulare, & deſiderium ſuum vel amici ſui in iure apud eum, qui iuriſdictioni præeſt, exponere,vel alterius deſiderio contradicere . ¶Nam,vt præmiſimus,non poſtulantiũ tres ordines ſunt. Quidam prohibentur omnino [b] poſtulare,vel propter ætatem vt minores decem & ſeptem annis, vel propter caſum , vt ſurdus,qui prorſus non audit.[c]Alij prohibentur,ne pro alijs poſtulent,vel propter ſexum, vt fœminæ; vel propter caſum [d] , vt vtroque lumine orbati ; † vel propter notã turpitudinis, vt ij qui corpore ſuo muliebria paſſi ſunt,niſi fortè vi prædonum, [e] vel hoſtium ſtuprati probẽtur.Similiter qui capitali crimine,vel calumniæ † cauſa publico iudicio ſunt damnati, vel qui operas ſuas locauerint, vt cum beſtijs depugnarent in arena, [f] pro alijs poſtulare prohibentur. His perſonis pro ſe allegare permittitur, pro alijs poſtulare prohibentur ; niſi fortè tutelam impuberum,vel curam adoleſcentium non affectatam, ſed neceſſariam adminiſtrarent . Pro his enim quorum curam gerunt, eis poſtulare conceditur . Alij enim [g] omnes,qui vt infames [h] notantur,niſi pro ſe, & pro certis perſonis poſtulare nõ poſſunt, niſi in integrũ reſtitutionem acceperint. ¶ Permittitur [i] aũt eis poſtulare pro parente,pro patrono,patronave, liberis, parentibusq; patroni,patronæque : pro liberis etiam ſuis fratribus,& ſororibus, vxore, ſocero, ſocru, genero, nuru, vitrico,nouerca,priuigno,priuigna,pupillo,pupilla,furioſo,furioſa,fatuo,fatua,muto, ſurdo, prodigo, & adoleſcente.¶Item pro ijs,quibus propter infirmitatem curatores dari ſolent,& qui negocijs ſuis aliquo perpetuo morbo ſupereſſe non poſſunt. ¶Omnes autem,qui non ſponte , ſed neceſſario funguntur officio, [k] ſine offenſa edicti poſtulare poſſunt,etiam ſi ij ſint,quibus nõ niſi ꝓ ſe ipſis poſtulare permittitur.¶Affinitates vero non eas accipere debemus,quæ quondã [l] fuerũt,ſed pſentes. Nurus & generi appellatione,& ſoceri,& ſocrus,& vlteriores,quibus[pro] præpoſitio [m] ſolet accedere,cõtinẽtur.

Ex l.1. ff. de poſtulando uerbis alio modo aptatus.

† al.calumniæ publici iudicijs.

† Concor. text. in l. 1. §.ſecũdo loco.ff. de poſtu.

Ex l.2.& 3.eo.

Ex l.4.& 5.

Ex l.6.

Ex l.3.eod.

Poſtulare quid eſt.

a ¶Poſtulare.] Poſtulare eſt pro tribunali petere,& nõ alibi.ff.de dam.infect.dies.§.hoc autem.

b ¶ Omnino.] Etiam pro ſe.

c ¶ Non audit.] Nullus enim adeo ſurdus eſt quin aliquid audiat,ut C.qui teſta.fac.poſſ. diſcretis.

d ¶Vel ꝑꝑ caſum.]Digeſtis,de iud.cęcus:3.15.q.1.§.vl.

e ¶ Prædonum.] Tunc enim non eſt imputandum, vt ff.de adult.vim paſſam.32.q.5.ille.

f ¶ In arena.] Ni cauſa virtutis hoc faciant.ff.eod.l.2. §.quod ſi.

g ¶Alij enim.] Notandum,ꝙ omnes,qui maiori infamia ſunt notati, nõ niſi pro ſe & pro ijs quorum ſunt tutores poſſunt poſtulare,& illi ſunt de ſecũdo ordine. Sed minori infamia notati poſſunt pro ſe & pro quibuſdam certis perſonis aduocare, & ſunt de tertio ordine poſtulantium,ſcilicet de minori.

Infames qui que poſtulare poſſunt.

h ¶ Infames.] Minori infamia.

i ¶ Permittitur.] Vt ſunt illi de ſecundo ordine.

k ¶ Officio.] Vt tutores & curatores.

l ¶Quæ quondam.]Ergo vno coniugum defuncto ſoluitur affinitate inſti.de nupt.§.affinitatis.Sed cõtra 35. q.10.ca.1. 1. Sed potes dicere, ꝙ quo ad impedimentũ matrimonij non deletur,ſed quo ad alia,aut quo ad beneficia huius edicti.

1 Ver. porro . vbi de hoc.

m¶ Præpoſitio.]Scilicet patribus iſtorum,vel viris iſtarum,&

rum,& dicitur próſocer. ideſt pater ſoceri progener, id eſt, maritus neptis, nam gener filij mei eſt mihi : progener.

ARCENTVR. Hæc eſt ſecunda pars quæſtio. in qua ponit 12. art. legales vſque ad c.[qui ſine.] Io. de Fant.

honorati, qui Romæ ſunt, ideſt qui honorem habent ſine adminiſtratione, poſſint aduocare. Et reſpondet, quòd ſic, quamdiu volunt, dummodo tamen turpi lucro pecuniæ, vel alicuius alterius rei non corrumpantur.

CASVS.

Tit.6.l.5.

2 ¶Arcentur etiam a profeſſione aduocatorum(*ſicut in ſecũdo libro Codicis titulo de poſtulando inuenitur*) qui ſub nomine honorariorum ex ipſis negotijs, quæ tuenda ſuſceperint, emolumentum ſibi certæ partis [a], cũ graui damno litigatoris, & deprædatione poſcentes, inueniuntur. ¶Item ſi quis adeo procax fuerit, vt nõ ratione, ſed probris putet eſſe certandum, opinionis ſuæ imminutionem patiatur. ¶Præterea non licet aduocato vllum contractum [b] inire, vllam pactionem conferre cum eo litigatore, quem in propriam recipit fidem, nec ex induſtria [c] iurgium protrahere. ¶Apud vrbem [d] Romam etiã honoratis [e], qui hoc putauerint eligẽdum [f], eouſq; licet orare, quouſq; maluerint [g], videlicet, vt nõ ad turpe [h] cõpendiũ, ſtipemq; deformem hæc arripiatur occaſio. Nam ſi lucro pecuniaq; [i] capiantur, veluti degeneres inter viliſſimos numerabuntur. ¶Si vero [k] in vno auditorio duo tantum præ cæteris fuerint, vel plures, quorum fama ſit hilarior, in iudicãtis officio ſit, vt par [l] cauſidicorũ diſtributio fiat, & exæquetur partib. auxiliũ ſingulorũ. ¶Si qs vero monitus a iudice, ea excuſatione, quæ nequeat comprobari, cuicumq; parti patrocinium denegauerit, careat foro [m], ſciat ẽt nunquam ſibi ad agendũ copiam poſſe reſtitui. ¶Si quis autẽ ex litigatoribus detectus fuerit ſeparatim tractaſſe cũ plurimis, & aduerſario ſuo tali fraude ſubtraxiſſe paris defenſionis copiam; oſtendet proculdubio iniquam [n] a ſe litem foueri, & auctoritatẽ iudiciariã a ſe eluſam experietur. ¶Item, quamuis [o] illi qui cauſam fiſci egiſſent, prohibeantur aduerſus fiſcum patrocinium præſtare; tamen hodie [p] etiam aduerſus fiſcum patrocinium poſſunt exhibere priuatis †; dum eam cauſam [q]

L.6.cod.cod.

L.7.cod.cod.

Ex l.2.cod. de aduocat.fiſci.

d ¶Apud vrbẽ.] De eadem lege eſt.
e ¶Etiã honoratis.] etiam melioribus.
f ¶Eligendum.] Vt ſunt aduocati.
g ¶Maluerint.] id eſt, quouſq; tale officium voluerint exercere, vnde non eſt hic argumentum, ꝙ aduocati tandiu audiantur, quamdiu volunt allegare 3 quia iudex poteſt aduocatos remouere cum voluerit, vt ff. de ijs quæ in teſtamento delẽtur, l.3. i fi. & C. de iudicijs, Auth. iubemus.
h ¶Non ad turpe.] ideſt, ad modicũ, & vile. Et eſt arg. ꝙ bona dona danda ſunt admi.tuto.cum plures, & ff. de origine iuris. l.2.§.vlt.
i ¶Pecuniaque.] Monica.
SI VERO. CASVS. Dicitur in hac lege, ꝙ ſi duo, vel plures in aliquo auditorio prętoris meliores fuerint aduocati, & alter litigatorum velit habere partẽ bonorum aduocatorum: officio iudicis fiat æqualis diſtributio cauſidicorum: & ſi quis aduocatus monitus noluerit obedire ſine iuxta excuſatione, careat ipſe officio aduocandi ſine ſpe aliqua reſtituendi.
K ¶Si uero.] C. eod. prouidendum.
l ¶Vt par.] Illud olim obtinuit cum ſalaria dabantur de publico; hodie utraque pars ſibi debet prouidere, ut C. de iud. l. properandum, §. illo. Tamen pueris, & debilibus, & pauperibus prætor dabit aduocatum 4 ut ff. de poſtul. l.1.§. ait prætor.
m ¶Foro.] ff. de pœn. l. moris, §.1.

Aduocato quãque ſilentium imponẽdum eſt.

3 Adde, ꝙ non debent eſſe uerboſi in allegãdo leg. Neſſennius. cũ ibi no. ff. de ne. geſt.

Doctoribus bona dona danda ſunt.

4 De hoc le. & not. extra de off. in c.1.

† Concord. tex. in l.1. & ibi Cy. C. de aduoc. fiſci. no. in l. pen. & fi. ff. de poſtu.

1 Secundum Azo. Io. Ber. & L.

CASVS. Dicitur hic, quòd illi, qui paciſcuntur de certa parte litis cum eo cuius cauſam defendunt, repelluntur ab aduocando.

a ¶Partis.] De parte litis non licet paciſci, vt ff. de pac. ſumptus, ſed ſuper certa re licet. C. de ſententiam paſſis, ſi debitor 1 licet dixerit, ꝙ licet de aliquota repaciſci ſine graui detrimento partis, vt hic: tamen vltra centum aureos non licet paciſci, vt ff. de va. & extraor. co. l.1.§. in honorarijs.

PRÆTEREA. CASVS. Tria prohibet Imperator, vt aduocatus rationibus pugnet, non probris: alioquin erit infamis, vt nullum pactũ ineat cum eo quem in propriam curam ſuſceperit, poſt lit. conteſt. quod intelligit H. ſi antea fecit pactum. alioquin ſecus, & vt iurgia ex induſtria non protrahat.

b ¶Contractum.] Ex poſt facto, ab initio tñ põt. 12. q.3. non licet, ſed ſi non fecit pactum, poſtea ei dabitur pro modo litis, & facundia aduocati, & pro conſuetudine regionis, vt ff. de ua. & extraor. cog. l.1.§. i honorarijs. Vel loquitur de tali, qui ſponte ſe uinci ſuſtinet in aliqua exceptione, ut ſi aſſerat ſe non poſſe fouere cauſam, niſi augmentetur ſalarium, quod fieri non debet, argumento medici, ut ff. de uar. & extraor. cog. medicus.

c ¶Ex induſtria.] Quod ſi fecerit, eum iudex puniat duabus libris auri 2 C. de iudi. properandum, §. illo proculdubio.

APVD VRBEM. CASVS. Quæſitum fuit utrum

Aduocato qualiter fit ſatisfactio.

2 Sic erit in medico, ff. d uar. & extra ord. cog. medicus.

SI QVIS AVTEM. CASVS. Quæſitum fuit ab Imperatore, ſi alter litigatorum ſubtraxerit aduerſario copiam aduocatorum corrumpendo eos ne ipſum iuuarent, quam pœnam pati deberet. Et reſpondet, ꝙ puniri debet extra ordinem, & oſtendit ſe iniquam litem fouere.

n ¶Iniquam.] Sic extra de teſti. c. intimauit, & extra de teſtibus cogend. peruenit.

QVAMVIS. CASVS. Quidam fuerunt aduocati fiſci, poſtea uolebant præſtare patrocinium priuatis contra fiſcum. Quæſitum fuit an poſſint. Et reſpondet ꝙ ſic, hodie, licet olim fuiſſet ſecus: dummodo declinent cauſam illam, in qua fuerunt aduocati pro fiſco.

o ¶Quamuis.] Verba Gratiani.
p ¶Tamen hodie.] uerba legis.
q ¶Cauſam.] Niſi ſuam, uel parentum ſuorum, uel pupillorum ſuorum iniuriam proſequantur, ff. eod. l. pen. §. ultim.

declinent ſuſcipere, quam tractauerant, dum fiſci aduocati fuerunt. ¶Item, ſi contra patrem [a] pupilli cauſam egiſti; tutor [b], vel curator datus eandem cauſam defendere non prohiberis. ¶Cognitores [c] vero ex officio intelligũtur, non ex arbitrio [d]. Nihil enim refert, is qui arbitrium ſuſcipit, an ſit integrę famę, an ignominioſus. ¶Filius [e] etiam in re patris arbiter eſſe poteſt. Nam, & iudicem [f] eum eſſe poſſe pleriſque placet. ¶Si quis vero [g] iudex [h] ſit, arbitrium recipere eius rei, de qua iudex eſt, & in ſe compromitti iubere prohibetur lege Iulia: & ſi ſententiam dixerit, non eſt danda pœnę perſecutio: ſeruus arbiter eſſe non valet, libertinus poteſt. ¶Porro infamia [i] multipliciter irrogatur. Aliquando enim contrahitur genere delicti declarati per ſentẽtiã: veluti cum iudex pronũciat, iniuriã feciſti, hęreditatem expilaſti, calumniatus

L.hi, qui fiſci.ff.de poſtul.
Ex l.Pædius.ff.de recept.arb.
Ibidem le.5.
Ex ead. l.Pędius. ḷ. Decuriones.
C. ex quibus cauſis infa.irro.
L.12.cod.cod.
L.16.cod.cod.
L.6.cod.cod.

SI CONTRA. Caſum ſic pone. Ego quondam fui aduocatus cõtra patrem Petri, pendente cauſa mortuus eſt pater Petri, cui Petro datus ſum tutor legitimus datiuus, vel teſtamentarius. Quæritur vtrum poſſem defendere eandem cauſam Petri pupilli mei? Et reſpõdet, quod ſic, quamuis olim ego fui contra patrem eius.

Iudex an poſſit qñq; propriam ſentẽtiam impugnare.

a ¶Si contra patrẽ.] male ponit literam, quæ eſt ff.eo l.vlt.

b ¶Tutor.] Arg. ꝙ ratione officij licet, quod aliàs non liceret, vt 94.diſt. præcipimus, & C.de adminiſtrat.tuto. cũ quidam. Item arg. quod ſi iudex ſucceſſit appellãti, quod poteſt propriam ſententiã impugnare, ff.de iudic.l. Iulian9 ait. Itẽ arg. ꝙ ſi iudex a quo appellatur, efficitur illius iuriſdictionis, cuius eſt ad quẽ appellatur, ꝙ poſſit cognoſcere 11. q.3. ſi epiſcopus 2. quia iam videtur alia perſona, ff.quando app.ſit l.1. §.ſed & ſi præſes. Ar. contra ff.de iur.om.iud.prętor. Io.Sol. conſueuit dici, quod debet cauſam alicui delegare, vt ff.de iuriſ.om.iud.prætor. Vnde gloſſatur ibi, poteſt, ideſt, debet, alioquin poſſet recuſari B.

COGNITORES VERO. CASVS. Hæc ſunt verba Gratiani, & reſpiciunt ad finem primi capituli huius quæſtionis, vbi dictum eſt, ꝙ infamis perſona non poteſt eſſe cognitor, ideſt iudex. Sed ne aliquis idem intelligeret de arbitrio, dicit ꝙ arbiter poteſt eſſe infamis. Filius (vt lex dicit) poteſt eſſe arbiter de re patris.

c ¶Cognitores.] Exponit primum capitulũ huius quæſtionis.

d ¶Non ex arbitrio.] ff.de arb. Pædius.

Iudex an poſſit ſuis ius dicere.

e ¶Filius.] ff.de arb. quin etiam.

f ¶Et iudicem. Sed contra, ff.de iuriſd.om.iu. qui iuriſdictioni, vbi dr̃, ꝙ iudex nec ſibi, nec liberis ſuis ius dicere poteſt. Sed illud intelligas in criminali cauſa: ſecus in ciuili: ſed tamen in criminali cauſa 1 poteſt vſq; ad litis conteſtationem dicere ius ſuis, vt ff.de off. præſi.l. ſenatus, tamen delegatus iudex non poteſt eſſe filius in cauſa patris, vt extra de app. poſtremo.

1 Sub. ut colligitur a contrario ſenſu. ff.de iudi. in priuatis. Ar.

SI QVIS VERO. CASVS. Dicitur hic, quod iudex non poteſt complere partes in ſe compromittere de illo negotio de quo ipſe eſt iudex, & ſi ſententiam dixerit, pœnæ perſecutio non dabitur. Item dicitur hic, quod ſeruus arbiter eſſe non poteſt: ſed libertinus ſic.

g ¶Si quis vero.] Verba huius legis ſunt ff.de arb. ſed & ſi. §.ſi quis.

h ¶Iudex.] Quidam ita intelligunt, vt hæc duo prohibeantur hic, ſcilicet vt ordinarius, vel iudex alter non poſſit eſſe arbiter de ea re de qua iudex fuit. Item, & hic prohibetur ne iubeat compromitti in ſe. Quare autem ordinarius non poteſt eſſe arbiter, triplex aſſignatur ratio. Vna quia ſecundum hoc ordinarius ſemper procuraret, vt eligeretur in arbitrũ, ne ab ipſo poſſet appellari. Alia ratio eſt qua ordinarius debet cogere arbitrum vt procedat, debet ſuam ſententiam mandare executioni. extra de fo.comp. ſi quis contra. ff.de arb.l.3. Sed hoc non poſſet eſſe, cum idem eſſet ordinarius, & arbiter 2 Tertia ratio eſt, quia arbitria ſunt ad modum ordinariæ iuriſdictionis, & ſic ſequeretur, ꝙ aliquid eſſet ſimile ſibi ipſi: ſicut non ſimul poſſunt concurrere iura naturalia, & iura adoptionis, vt inſti. de adop. §.3. Ioan. Ego credo tñ, ꝙ ordinarius poſſit eſſe arbiter, vt no. 2.q. 6. a iudicibus. nunquam enim præciſe inuenies, ꝙ ordinarius non poſſit eſſe arbiter. Sed vbiq; dicitur, ꝙ non poteſt cogere partes, vt in ſe compromittant, vnde licite compromittitur in eum volentibus partibus, vt ff.de tuto.& cura.l.4.

2 Et hoc plene probatur ext. de arbi. ex parte. Archid.

Ordinarius an poſſit eſſe arbiter.

P,OR-

PORRO. CASVS. Quia dictum erat ſupra cap. infamis. quod infamis perſona non poteſt eſſe procurator, vel cognitor: vel quia in multis locis fecerat Gratian. mentionem de infamibus; ideo ſupponit hunc §. in quo oſtendit, quod infamia quatuor modis irrogatur. Aliquando enim irrogatur infamia ex genere delicti per ſententiam iudicis declarati, vt, cum pronunciat, iniuriam feciſti, &c. Aliquando ex genere pœnæ, vt cum aliquis in opus publicum condemnatur: qui remanet infamis etiam finito tempore. Aliquando etiam genere pœnæ, & delicti declarati per ſententiam vt cum dicitur ei, Sycophantes, ideſt, calumniator es tu. Aliquando irrogatur ipſo iure, vel ipſo facto: quod idem eſt, vt contingit cum aliquis exercet improbum fœnus, vel cum mulier nubit intra tempus luctus, vel qui ſciens eam accipit in vxorem. H. tamen dicit, quod ſecundus modus non differt a tertio niſi in hoc, quod in tertio genere crimen fuit publicè per ſententiam declaratum, quod non fuit in ſecundo genere.

Famæ definitio.

i ¶Infamia.] Fama, opinio, & exiſtimatio, idem eſt. Fama eſt illæſæ dignitatis ſtatus, moribus, & legibus comprobatus. ff.de va. & extraor.co.l.pen.§.exiſtimatio. Infamia alia iuris 3 alia facti. Infamia facti eſt quando q̃s aggrauatur, vel infamatur apud bonus & graues: de qua agitur. ff.de obſequijs a libe.l.2. & l.licet, & 6.q.1. ſunt plurimi. ſ. quando læſa eſt fama alicuius propter factũ quod commiſit, apud bonos, & graues. Vtrum autem hæc infamia repellat ordinandum, dixi 2.q.7. ipſi apoſtoli. & queſt.8. in ſumma. Infamia eſt diminutio ſtatus alicuius. Hæc infamia, quæ dicitur infamia iuris, qñque irrogatur ipſo facto, & alijs modis, vt hic dicitur. Per ſñiam infamatur quis, cum de crimine publico conuincitur quis, vel ciuiliter, uel criminaliter, ut ff.de pub. iu. infamem. niſi in caſu, ut ff.de pub.iud.l.ult. In priuatis delictis ſi quis criminaliter ſit conuictus, & condemnatus: ſi ſit tale crimẽ quod deſcendit ex actione famoſa, tunc infamatur, ut ff.de ijs qui no.infa. quid ergo. §. ult. ſed §. ille nõ bene dicit: ſed hoc expreſſe habetur, ff. de publ.iudi.l.infamem. Sed ſi ciuiliter agaƭ, non ff.de cri.ſtel.l.2. niſi in caſibus, ſcilicet ĩ actione furti, ui bo. rap. iniuriarũ, & doli mali, ut ff.de ijs qui no.infa. Athletas, §.ult. Itẽ fallit in crimine expilatæ hæreditatis, ut C.de ijs qui no.infa. ſi te.expilaſſe, & in crimine ſepulchri uiolati, ut ff.de ſepul.uiolato.l.1. Et quando mulier calumnioſe ſe mitti facit in poſſeſſionem tanquam ſit grauida, ut ff.eod.l.notatur. Sed pro actionibus quæ ex con-

Infamia eſt duplex.

3 Sub. alia canonica de qua no. 6.q. 1.c.2. & hic repete quod dixi 2.q.7. teſtes. Arch.

contractu deſcēdunt,nemo fit infamis, niſi in quatuor caſibus,vt ff.de ijs, qui no.infa. furti.§. mādati,ſcilicet cum directe conuenitur actione tutelæ mandati, depoſiti,& pro ſocio,vt ibi dicitur.Per ſentētiam arbitri nemo infamatur.ff.eod.l.quid ergo. §.ex cōpromiſſo, ſed hæc ictus fuſtium.ſicut eſt in furto, cum quis in manifeſto furto deprehenditur.

Actiones quatuor ex contractu infamant.

c ¶ Qui damnantur.] Sine ſententia:& ſic non eſt hoc membrum ſuperfluum.

d ¶ Priſtinum quidem ſtatum.] Scilicet libertatem.

L. 16.eod.eod.
L.6.eod. eod.

es. Aliquando genere pœnæ [a]: ſicut [b] illi, qui damnantur [c] in opus publicum; qui priſtinum quidem ſtatum [d] obtinent, ſed damno infamiæ etiam poſt impletum tempus ſubijciuntur. Aliquando genere pœnæ, & delicti declarati [e] per ſententiam [f], veluti dum fuſtibus cæſo per præconem dicitur, ἐσυκοφάντησας, ideſt calumniatus es. Aliquando ipſo genere facti, vt exercentes improbum fęnus,& illicite exigentes vſuras vſurarum,& mulier,quæ intra tempus [g], quo moris eſt lugere maritum,contrahit matrimonium,& qui ſciens eam vxorem duxerit.

L.16.eod. eod.
L.20.eod. eod.
L.15.eod. eod.

sup.q.5. nullus ſeruus.ſed non eiſdem verbis.
Matth. 7.
Pſ 49.
Ho.12.in Euang.

Idem teſtatur Fœlix Papa, & eiſdem verbis. ¶ *Item in Euangelio,qui trabem geſtat in oculo probatur non poſſe educere feſtucam de oculo fratris ſui.* ¶ *Item Dauid in libro pſalmorum: Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum? &c.*] ¶ *Item Gregorius; Cuius vita deſpicitur, reſtat,vt eius prædicatio contemnatur* [h].

¶ *Caput hoc (quemadmodum in ſuperiori notatione ſignificatum eſt) in vetuſtioribus exemplaribus non eſt ſeiunctum a ſuperiori, & eſt collectio variarum legum facta a Gratiano. Sed quoniam pleraque verba ſunt ipſorummet auctorum,& in vulgatis eſt diſtinctum caput, ideo iiſdem characteribus impreſſum eſt, quibus cætera auctorum capita.*

a ¶ Nihil enim refert.] *Verba legis, ex quibus hunc, & verſiculum;* ſeruus arbiter. *Gratianus accepit, ſunt hæc.* Pędius libro nono, & Pomponius libro trigeſimotertio ſcribunt,parui referre, ingenuus quis, an libertinus ſit: integræ famæ quis ſit arbiter, an ignominioſus. In ſeruum Labeo compromitti non poſſe,lib. 11. ſcribit,& eſt verum.

Idem in moralibus,lib.14.in Iob.c.15.

¶ Qui aliorum vitia puniunt,ſua prius corrigere ſtudeant. Cap. III.

Io. 8.
Iud.20.

3 QVi ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat.] Ad aliena quippe punienda peccata ibant,& ſua reliquerant. Reuocantur itaque intus ad cōſcientiam,vt prius propria corrigant,& tūc aliena reprehendant. Hinc eſt, quòd cum tribus Beniamin in carnis ſcelere fuiſſet obruta,collectus omnis Iſrael vlciſci [i] iniquitatem voluit;ſed tamen ſemel,& iterum in belli certamine ipſe proſtratus eſt. Conſulto enim † Domino,ſi ad vlciſcēdum ire debuiſſet,iuſſum eſt,[vt † iret,] qui iuxta diuinæ vocis imperium perrexit, & ſemel, & ſecūdo per

† autem.] orig.
† abſunt iſtæ duæ voces ab orig.

e ¶ Declarati.] Quādoq.etiam ſi non declaratur,vt cum militi detrahuntur inſignia militiæ,licet ñ dicatur cauſa, vt ff. eod.l.2. §.2.

f ¶ Per ſententiam.] Iſtud nō videtur differre a prędictis,niſi ꝙ duo membra coniungūtur in vnum, niſi velis dicere, ꝙ aliquid operanť iſta verba cum dr̄ ei,Sycophanteis, ideſt,calumniatis.

g ¶ Intra tempus.] Hoc tamen non tenet ſecundum canones,vt ext. de ſecundis nup.ſuper illa.

IDEM. CASVS. Hoc relatiuum,idē, reſpicit primum capitulum huius quæſtionis Idē. ſ.quod Romana ſynodus. Cætera quæ ſequuntur, plana ſunt.

h ¶ Contemnatur.] Ideſt, contemptibilis habeatur, non tamen contemni dēt, vt 1.q.1.ſi fuerit.& c.multi & 15.q.vlt. c.ult.

QVi ſine peccato.] Hæc eſt 3. pars quæſtio.in qua probat per quinque auc.quod criminoſi iudices eſſe non debēt: & ꝙ ſecundum allegata debent iudicare.Io.de Faut.

CASVS. Probat Gre. in hoc c.iniquū hominem iudicare nō poſſe, uel punire:& hoc oſtendit duobus exemplis,ſcilicet Iudæorum qui cū vellent lapidare mulierem peccatricem, a Chriſto sūt repulſi, & redarguti, & populi Iſrael,q cū vellent vlciſci iniquitatem, q̄ fecerat trib. Beniamin, proſtratus cecidit in prælio prima die & ſecūda tertia uerò die cum iam eſſet purgatus, deleuit tribum peccatricem.

Iudex de ſubditis iuſtitiā non exhibēs poteſt conueniri.

hæc diſtinctio non uidetur habere locum ſecundum canones,cum omne mortale crimen infamet,ut ſup.ca.q.5.conſtituimus,& 6.q.1.infames,& c.omnes.

a ¶ Pœnæ.] Hoc falſum eſt:quia ſola pœna non infamat.C.eod.l.nullam.

b ¶ Sicut.] Aliqua euidenti cauſa præcedente: ex qua ſi eſſet condemnatus,infamaretur.ff.de ijs qui not. infa.

i ¶ Vlciſci.] Arg. ꝙ ſi iudex non exhibet iuſtitiā de aliquo ſubdito,ipſe conueniendus ſit,ut 23.q.2. dominus noſter,& in conſtitutione Friderici.C.ne filius pro pat. auth.habita.ubi dicitur, ꝙ ſi iudex ciuitatis debitam iuſtitiam non exhibet,conueniri poteſt.

a ¶ Pene.] Quia tantum ſexcentis remanſerunt, & ſic hæc dictio, pene, ad magnam quantitatem refertur, ſic ponitur 23.q.5. quali 1.

a In prin. ſtã dẽ, hæc dictio ad modicã quantitatẽ referẽ: & hęc dictio ponitur etiã 7.q.1.factus in prin. Arc.

b ¶ Funditus.] Arg. ꝙ poſt pœnitentiam reſtituitur aliquis priori dignitati. 26.q.5.quicunque. & 50. d. domino ſancto, &c. quia tua ſanctitas. Sed illud intellige quo ad iudicandum, & prædicãdum: nõ ad accuſandum, uel teſtificandum, ut 6.q.1. qui crimen.

ſcientiam, quàm habet, ut iudex non, ut hom. arg. extra de off. ord. ſi ſacerdos, & extra de off. dele. paſtoralis. §. quia uero, & extra de elect. quod ſicut.

IN grauib.] CASVS. Dicit Greg. in hoc c. quòd index eccleſiaſticus donec peccato ſuo premitur, ſubiectorum

didit: & tũc demum peccatricem tribum valde feriẽs pene [a] funditus [b] extinxit. Quid eſt, quòd in vltionem ſceleris inflammatur, & tamen prius ipſe proſternitur? niſi quod prius ipſi purgandi ſunt, per quos aliorum culpæ feriantur, vt ipſi iam mundi per vltionem veniant, qui aliorum vitia corrigere feſtinant.

Item Ambroſius ſuper: [*Beati immaculati.*] *ſerm. 20. ad verſ.* [*Miſerationes tuæ Domine.*]

¶ Ille de vita alterius iudicet, qui non habet in ſeipſo quod puniat. Cap. IIII. Anſ. l.3.c.34.

IVdicet ille de alterius errore, qui non habet quod in ſe ipſo condemnet [c]. Iudicet ille, qui non agit eadem, quæ in alio putauerit punienda: ne cum de alio iudicat, in ſe ferat ipſe ſententiam. Iudicat ille qui ad pronunciãdum nullo odio [d], nulla offenſione, nulla leuitate† ducatur. *& poſt pauca.* ¶ Bonus iudex nihil ex arbitrio ſuo facit, & domeſticæ propoſito voluntatis [e]: ſed iuxta leges, & iura pronunciat, ſtatutis† iuris obtemperat; non indulget propriæ voluntati, nihil paratum, & meditatum domo defert: ſed ſicut audit [f], ita iudicat; & ſicut ſe habet negotij natura, decernit; obſequitur legibus, non aduerſatur; examinat cauſæ merita, non mutat. Diſcite iudices ſæculi, quem in iudicando tenere debeatis affectum, quã ſobrietatem, quam ſinceritatem. *& paulo poſt.* ¶ Qui iudicat, nõ volũtati ſuæ obtemperare debet, ſed tenere, quod legum eſt, *& poſt pauca.* ¶ In iudicando magis cordi ſit veritatis cuſtodia, quam obedientia voluntatis.

† *al. nouitate.*] orig.

† *ſcitis.*] orig.

Item Gregorius præfationis in Iob, c. 3. al. 6.

¶ Grauatus criminibus iudicare non valet. Cap. V.

IN grauibus [g] peccatis quis poſitus dum ſuis premitur, aliena non diluit. ¶ Cuncti enim liquido nouimus, quia cum is diſplicet, qui ad intercedendum mittitur, irati animus proculdubio ad deteriora prouocatur [h]. ¶ Scriptum quippe eſt. [Victimæ impiorum abominabiles Deo ſunt, vota iuſtorum placabilia.] Neque enim in omnipotentis Dei iudicio, quid † [i], ſed a quo datur, inſpicitur.

Paſt. 1. p.c.11.

Prouer. 15.

14.q.5. ſcriptum eſt. † *quid datur*] ex epiſt. 126. l.7. ad orig. Recaredum Regem.

IVdicet ille.] CASVS. Docet Amb. in hoc c. ꝙ null⁹ iudex, niſi bon⁹ ſit, debeat alios iudicare: cum iudex non debeat eſſe criminos⁹, nec leuitate, uel odio debeat ad pronunciandum adduci: & ſi rãcorem, uel amorem habeat aduerſus alterum litigatorum, in cuius partem uoluntas sẽſualitatis declinaret, nõ obediat tũc propriæ uoluntati: ſed ſecundum leges, & ſicut audit, & natura negotij ſe habet, decernere debet, & iudicare. [De domo,] ideſt de corde ſuo.

c ¶ Condemnet.] id eſt, dignum ſit condemnatione.

d ¶ Nullo odio.] 11. q.3. quatuor. ADDITIO. & 23.q.4. uindicta. in princ. Hu. & dicit B. ad Eugenium de uultu illius iudicium meũ prodeat: opto cui inſit amor, errorabũt, & perturbatio.

e ¶ Voluntatis. Sed nonne iudex poteſt ſm quod ſibi iuſtũ uiſ, ut ff. de arb. qualem, & ex ſnĩa ſui animi ęſtimabi: qd aut credat, aut parũ eſſe probatum uideatur, ut 4.q.3. ſæpe & potius dẽt iudex ſequi ſuam opinionẽ quam conſilium aliorum, ut ext. de conſu. ad noſtram. Sed dico, ꝙ tenetur ſequi opinionem ſuam, ſed non uoluntatem, quandoque tamen ſequitur opinionem aliorum potius quam ſuam, ut ext. de app. cum ceſſante.

Iudex opin. ſuam potius quã aliorũ ſequi debet.

f ¶ Audit.] Arg. ꝙ ſm allegata eſt producendum, ut ff. de off. præſi. illicitas. §. ueritas. & 2.q.1. Deus omnipotens. inf. 11.q.3. illa & c. ſummopere. & c. ita. & c. tunc uera & 6.q.2. ſi tantum, & c. placuit. Sed contra. 3.q.5. nullũ. & c. iudicantem, contra, inf. ea. poſtulatus contra. S. d ſecundum Hugo. delegabit cauſam, ſi conſcientia non concordat allegatis, ſed ſecundum alios poteſt determinare ſecundum allegata: quia aliud facit aliquis in eo quòd iudex eſt: aliud in eo, quòd homo eſt, ut 23. q. 4. ſi eccleſia, & ſic iudicare poteſt a, ſecundum conſcientiam,

a Ideſt, dẽt ſm Inn. ext. de cẽſi. uenerabili. in gl. 1. uer. rñdeo: quia qñ. &c.

rum delicta non poteſt diluere. Et hoc probat 5. rationibus. Prima eſt ibi. [Cunctis enim.] Secunda ibi. [Victimę.] Tertia ibi. [Hinc eſt.] Quarta ibi. [Dona.] Quinta ibi. [Item longa eſt.]

g ¶ In grauibus. Notandum, ꝙ imputatur alicui, ſi malum nuncium uel ſtultum procuratorem miſit, ut ff. cõmo. argentum. ff. de mino. cum mandato. arg. ff. de pup. cum ſi exhibuiſſent, & ext. de ap. ſæpe, in prin.

h ¶ Prouocatur.] Ex uitæ merito non põt malus ſacerdos dimittere peccata ſed ex officio poteſt. 15. q. ul. c. ul. Et eſt hic ar. orationes malorum his pro quib. orant nocere. 1.q.1. fertur, &c. neceſſe, &c. non nocet. 61. d. miramur. §. ſicut. Sed contra. 1.q.1. prophetauit.

Orationes malorũ non nocent.

i ¶ Quid.] Quia Deus non conſiderat datum, ſed affectum

rum offerentis,ut 24.q.1.odi.& proieci.qñque tamen conſiderat quid offeratur,ut 49.d.c.ult.quandoq; conſi derat pro quo offeratur,ut 1.q.1.dictum.

POſtulatus.]CASVS.Iudæi quadam muliere in adulterio deprehenſa poſtulauerunt à Chriſto, ut de ea iudicaret,an eſſet lapidanda ab eis:uel non:quos redarguere uolens,& repellere ab accuſando,ſcripſit in terra ſe inclinando:ſi quis ſine peccato eſt, primus in illã lapidem mittat uel terra terrã accuſat. Ipſi autem ſcripturam legentes confuſi exiuerunt de templo vnus poſt alium. In quo facto nos figuraliter docuit, ꝙ cum alios accuſare,vel reprehendere,uel iudicare volumus,ad conſcientiam recurramus;& quid in ea conditori placeat.examinemus:iuxta auctoritatem Apoſtoli dicentis:Fratres, ſi præoccupat⁹ fuerit homo in aliquo delicto. vos qui ſpirituales eſtis,&c. Sequens c. planum eſt.

¶Hinc eſt enim,ꝙ ſcriptum eſt: [Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius; ad Caim autem,& ad munera
Gen.4. eius non reſpexit.] Dicturus quippe,quia Dominus reſpexit ad munera. pmiſit ſolicite,quia reſpexit ad Abel: Ex qua re patenter oſtẽditur,quia nõ offerens à muneribus, ſed munera ab offerente placuerũt.¶[Dona quippe iniquorum nõ probat altiſſimus, nec reſpicit in oblationes eorum nec in multitudine ſacrificiorum eorum propitia
Eccle.34. bitur peccatis] *Item.* ¶[Longè eſt Dominus ab impijs, & orationes iuſtorum exaudiet.]
Prouer.15.

α ¶ Dona.] *Hæc non leguntur ibi apud B. Gregorium: ſunt tamen Eccl.c.34.& repetuntur infra.14.q.5.c.ſcriptum.*

Item Beda in c.8.Ioannis de iudicio adulteræ.

¶Primum noſmetipſos,deinde proximos debemus corrigere. Cap. VI.

POſtulatus Domin⁹iudicare de peccatrice, nõ ſtatim dat iudicium,ſed prius inclinans ſe deorſum, digito ſcribebat [a] in terra;ac ſic demum,quã obnixe [b] rogatur, iudicat;nos videlicet typicè inſtituẽs, ut cum quælibet proximorum errata conſpicimus,non hæc ante reprehẽdendo iudicemus,quàm ad conſcientiam noſtram humiliter reuerſi,digito eã diſcretionis ſolerter exculpamus, & quid in ea conditori placeat,quidve diſplicear,ſedula
Gal.6. examinatione dirimamus,iuxta illud Apoſtoli;[Fratres, ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo dilecto, [c] &c.]
Io.8. *& infra.*¶Qui ſine peccato eſt veſtrum,ideſt,primo vos ipſi iuſtitiam legis implete, & ſic innocentes manibus, & mundo corde ad lapidandam ream concurrite.

Item Auguſtinus ad quendam comitem.

¶ *In vetuſta impreſſione epiſtolarum B. Auguſtini extat epiſtola longiſſima ad Iulianum comitem:in recentioribus autem omnium operum editionibus habetur quarto tomo ſub titulo de ſalutaribus documentis in cuius libelli cap.52.eſt hoc caput.*

¶ Sacerdos primum ſua peccata,deinde aliena detergat. Cap. VII.

Aug.l.7.c.101.
†al.diluere.
SAcerdos,[d] vt ſapiens;& perfectus medicus, primum ſciat curare † peccata ſua,& poſtea [e] aliena vulnera detergere,& ſanare;& non publicare.[f]

Math.5. *Item in Euangelio ſal infatuatum ad nihilum utile eſſe dicitur,niſi ut proyciatur foras,& ab hominib.cõcul cetur.* [¶ *Ex quibus oĩbus datur intelligi ꝙ criminoſus,*
1.Reg.15. *alterius criminis iudex eſſe non poteſt: & ſeipſum condemnat,dum in alterius crimen ſententiam profert. Sed*
1.Reg.12. *obijcitur.Saul cũ à Domino eſſet reprobatus,populũ Dei iudicabat,& eius iudicium vniuerſus populus expetebat. Item,Dauid cũ eſſet adulter,& homicida: interrogatus à propheta ſententiam in diuitem dedit, qui ouẽ pauperis*
2.Reg.12. *rapuit,dicens[Iudicium mortis eſt uiro huic.Itẽ Salomõ*

a ¶ Scribebat.] Hoc ſ.terra terram accuſat uel hoc,ſi quis ſine peccato, &c. & hic eſt arg.ꝙ ſufficit ſi ſentẽtia ſcribatur in pariete: nã & ibi edicta prętorũ olim ſcribebãtur in albo. ff.de iuriſd.om.iud. l.ſi quis. (Snĩa poteſt in pariete ſcribi.)

b ¶ Obnixe.]Ideſt, inſtanter.

c¶ Delicto.]Vos qui ſpirituales eſtis,iudicare huiuſmodi 50. d.ponderet.Argu.ꝙ mali non poſſunt iudicare.

d SAcerdos.]Sic 48 diſt.§.1.

e¶ Et poſtea.]Argu. presbyterũ poſt pænitentiam poſſe reſtitui.50. diſ.de his uero.

f ¶ Et non publicare.] Ea q̃ quis ei in ſecreto dixerit,aliàs deponit.inf de pæ. d.6.ſacerdos. hodie ponitur in arctum monaſteriũ ad agẽdam pœnitẽtiã perpetuam, ut extra de pœ. & remiſ. omnis,in ſi. (Confeſſionẽ reuelãtis, punitio.)

IN EVANGELIO. CASVS. Adhuc probat Gratianus criminoſum iudicem nõ poſſe iudicare,ſed repellẽdum eſſe ad inſtar ſalis ĩfatuati. Poſtea obijcit oſtẽdendo, ꝙ iudices licet ſint criminoſi,tamẽ iudicare poſsũt. Qđ probat quinq; exẽplis,ſcilicet Saulis,et Dauid,Salomonis,et Achab, & Phariſæorum uel Scribarum:

 qui

qui omnes licet mali eſſent & peccatores, tamen iudicabant. Ad vltimum dat ſolutionem, dicens quod iudicare poſſunt ex officio eis conceſſo: & ſententiæ latæ ab eis valent donec ab eccleſia tolerantur.

a ¶ Sic & Achab.] 2.q.2.vtilem.

me reconuenire coram eodem iudice, non poſſum eum recuſare in reſpondendo: cum in agendo elegerim ipſum: & eius ſententia lata cõtra me ualet in hoc caſu licet non ſit meus iudex ordinarius. Nam cuius in agendo, &c. [Arbitriũ.] Ideſt, forũ, vel examen uel iudicium.

d ¶ Iu-

cum amore mulierculárum Deos gentium coleret; tamen vniuerſa plebis Iſraelitica ad eius iudiciũ cõfluebat. Sic & Achab [a] *quãuis coleret Baal, tamen decem tribus iudicabat. Multi etiã alij tã in veteri teſtamento, q̃ in nouo inueniuntur; quorum vita cum eſſet blaſphemabilis, tamen eorum ſententia, quia ex officio ſuo ſeruata iudiciarij ordinis integritate proceſſit, inuenitur ſeruata. Vnde & Dominus ait in Euãgelio: [Super cathedrã Moyſi ſederunt ſcribæ, & phariſæi, &c.] Hinc liquido conſtat, ꝙ mali paſtores, dum ſentẽtia iuſti examinis aliorũ crimina feriũt, ſibi ipſis nocent, dum ſine exemplo ſuæ emẽdationis aliorum uitia corrigere curant: ſubditis uerò proſunt ſi eorum increpatione correcti, vel ſentẽtia coerciti, vitam ſuam in melius commutare didicerint. Ac per hoc, dum ab eccleſia tolerati fuerint, eorum iudicium ſubterfugere non licet.*

3. Reg. 16.

Matth. 23.

QVAESTIO VIII.

Vod autem [b] *epiſcopus ab vno tantum audiri, uel † iudicari non debeat, Zepherinus Papa teſtatur epiſtola prima ad epiſcopos Siciliæ, dicens.*

† al. &

¶ Epiſcopus non niſi a pluribus audiatur, & iudicetur. Cap. I.

ACcuſatores epiſcoporum omni careant ſuſpicione, quia columnas ſuas Dominus firmiter ſtare uoluit, nõ à quibuslibet agitari. ¶ Nullum [c] namque eorum ſententia a nõ ſuo iudice dicta conſtringat; quia & leges ſæculi id ipſum fieri præcipiũt. *vt codice a lib. ſeptimo, titulo de ſententijs & interlocutionibus omnium iudicũ, l. penultima.* (Cuius in agendo quis obſeruat arbitrium, cũ habere etiam contra ſe iudicem [d] in eodem [e] negotio nõ dedignetur.) ¶ Iudices duodecim quilibet epiſcopus

Anſ. l. 2. c. 38.
Iuo p. 5. c. 245.

5. q. 4. duodecim iudices.
Anſ. l. 3. c. 45.

QVod autẽ.] CASVS. Hic intitulatur. 8. q. qua quærit, an epiſcopus poſſit ab vno tantum iudicari, uel audiri. Et reſpondet quòd in ciuili põt, & in criminali a Papa uel eius delegato: aliàs nõ poteſt ab vno iudicari, ul' audiri. Sed in accuſatione epiſcopi, dñt eſſe duodecim epiſcopi præter metropolitanũ; & in accuſatione pſbyteri ſex: in accuſatione diaconi tres, vt ĩ. 15. q. 7. Fęlix. & c. ſi autẽ Finis tamẽ cauſæ criminalis epiſcopi ſummo Pontifici reſeruatur, ut ĩ. c. 1. & ſup. ea. q. 6. quamuis &c. dudũ.

b ¶ Quod autẽ.] Ab omnib. epiſcopis ꝓuinciæ debet audiri cã epi, ut ſu. ea. q. 6. ſi q̃s epõrũ. 1 uel à 12. ad min⁹, quos ipſe metropolitan⁹ eligit, uel ipſe reus ſi electus à metropolitano hẽt ſuſpectos. inf. e. q. 1. c. 1. & tales epĩ non ſunt iudices, ſed aſſeſſores: ſicut nec clerici ſunt iudices, qui debent intereſſe, cum epũs audit cauſã clerici. 15. q. 7. epũs. ar. tñ eſt, ꝙ ſũt ordinarij', vt 6. q. 3. ſcitote. & ſi Papa delegat cauſã epiſcopi, videtur qđ eodem modo intererunt 12. epiſcopi. ſup. ead. q. 12. hæc quippe. & 34. diſt. quorundam.

Epiſcopi cã à quibus eſt audienda.

1 Ad idem 6. q. 3. ſcitote. & q. 4. ca. 1. 2. 3. & 4. & 9. q. 3. ſalua. Arch.

ACcuſatores.) CASVS. Hoc c. diuiditur in quatuor partes. In prima parte dicit Zepherinus, ꝙ accuſatores epõrũ debent eſſe bonæ famæ, & ſine ſuſpicione. In ſecunda parte dicitur, ꝙ ſententia à non ſuo iudice dicta, nullum ligat. In tertia parte dr̃, ꝙ in accuſatione epiſcopi debent eſſe duodecim epiſcopi, qui ab accuſando ſunt eligendi: & iſti ſimul cum archiepiſcopo cauſam examinabunt: ſed Papæ ipſius depoſitio reſeruetur. In quarta parte dicitur, quod abſens iudicari non debet, niſi ex contumacia fuerit abſens. Secunda pars incipit ibi, [Nullum namque.] Tertia ibi, [Iudices 12.] Quarta ibi,]Abſens.]

c ¶ Nullum,]Magis. extra de iudi. c. ſi clerici.

CVIVS IN AGENDO. CASVS. Hæc lex non eſt de c. ſed debet legi poſtea: inſerta tamen fuit à Gratiano occaſione illius verbi, nullum conſtringit ſententia à nõ ſuo iudice dicta: quod verum eſt niſi reconueniatur. Nam ſi ego conueni aliquem ſub iudice ſuo, & ipſe vult

d ¶ Iudicem.] Ex hoc uidetur, ꝙ clericus poſſit reconueniri coram laicis etiam in ſpiritualibus: niſi clericus paſſus ſit violentiã à laico, ut extra de iure pa. relatum. in fi. & ff. de iudic. l. 2. §. item ſi extra. Nã qui alter nõ põt eſſe iudex, ratione reconuentionis poteſt, vt extra de mu. pet. prudẽtiam. C. de ord. iud. adite. ſic. ff. de iur. om. iud. ſi idem. 1. reſponſo. Sed quod non poſſit reconueniri, eſt arg. extra de iud. decernimus, &c. quanto. Nam quandoque ceſſat reconuentio, 2 ut C. qui legi. perſo. l. vlt. Item in criminibus ceſſat reconuentio, ut inf. ead. q. 11. prius. Item in poſſeſſione repetenda. extra de reſti. ſpolia. ex conqueſtione. extra de ord. cog. c. 1. & C. de competen. l. ult. quod concedo, & dico ꝙ laicus etiam incidenter non poteſt cognoſcere de cauſa ſpirituali. extra. qui filij ſint legitimi. Item uidetur qđ nõ tenet ſententia lata ſuper altera quæſtione tantum. ff. quãdo appel. ſit. l. 1. in fin. ff. de var. & extraordi. cog. l. 1. nam iudex vna ſententia vtramque dirimet, ut extra de ord. cogni. cum dilectus.

e ¶ In eodem.] Sed nonne eſt alia cauſa reconuentionis

Clericus an poſſit reconueniri corã iudice ſæculari.

Reconuẽtio ceſſat in certis caſib.

2 Quia non relatione criminis. ſed purgationis deſiinit eſſ. accuſatus. ff. de publ. iud. is qui. & inf. e. q. 11. neganda 2.

quam

quam ſit principale negotium ? Vtrumque vt extra de mu.peti.c.1.& 2.Sed dicitur eadem,quia ijdē ſunt iudices & litigatores: & quia vna ſententia determinãdum eſt vtrumque.1 extra de ord.cog.cum dilectus,& quia ſi inhibeti appellatio in vna,& in alia,ext.de mu.pet.c.2. tamen

1 Vñ ſi iudex pronunciaret ſuper cã cõuentionis, & dẽret ꝓnunciare in cã reconuẽtionis grauaret, & poſſet appellare.ff.quæ ſẽ.ſi.app.l.1.§.vlt. ſm Go. ſed ſnĩa tenet ſm Vin.ꝓut ipſe no. ext. de mu. pet.c.1.

accuſatus(ſi neceſſe fuerit)eligat,a quibus eius cauſa iuſte iudicetur.Nec prius audiatur,aut excommunicetur, vel iudicetur,quam ipſi per ſe eligantur,[a] & regulariter vocato † ad ſuorum primo conuẽtum epiſcoporum per eos eius cauſa iuſte audiatur, & rationibiliter diſcernatur Finis verò eius cauſæ ad ſedem Apoſtolicam deferatur, vt ibidem terminetur . Nec antea finiatur (ſicut ab Apoſtolis,vel ſucceſſorib.eorum olim ſtatutum eſt,)quã eius auctoritate fulciatur.*& paulo ſuperius.*¶Abſens verò nemo iudiceturr. [b] Niſi ex cõtumacia abſens fuerit: β quia & diuinæ & humanæ hoc prohibent leges .

† al. vocatus.

inf.ea. q. 9. abſens. Anſ.l.3.c.62.

α¶Vt codice.] *Hinc vſq; ad ver.*Iudices.*non ſunt in epiſtola Zepherini,neque in vetuſtis Gratiani codicibus.*

β¶Niſi ex contumacia abſens fuerit.] *Hæc abſunt a pleriſque manuſcriptis,& epiſtola ipſa,& Anſelmo,& Iuone.Infra vero ead.q.9.c.Abſens habentur tanquam Gratiani uerba.*

Item Fœlix epiſcopus dixit in concilio Carthaginenſi 2.c.10.

¶ A quot epiſcopis audiatur epiſcopus, qui in reatum inciderit. Cap. II.

SVggero ſecundum ſtatuta veterum conciliorum,vt ſi quis epiſcopus(quod non optamus†) in reatum aliquẽ incurrerit, [c] & nimia neceſſitas ei fuerit non poſſe plurimos congregare,ne in crimine remaneat, a duodecim audiatur epiſcopis.γ

15.q.7.Felix in cõc. Tribu.c.10. Anſ.l.3.c.46. Burc.l.1.c.149. Iuo p.5.c.262.

† al. opinamur.

γ¶Epiſcopis.] *Quæ hoc loco in capite decimo concilij Carthaginenſis ſecundi adduntur,referuntur inf. 15. q. 7. c. Fœlix,& ibi notabitur varietas.*

QVAESTIO IX.

DE accuſatoribus [d] vero , uel teſtib.quòd in abſentem,vocem accuſationis , uel teſtificationis exhibere nõ valeant , multorum auctoritatibus liquet.†

Ait enim Teleſphorus Papa epi.vnica.

† Conc.tex. in l. abſentẽ.C. de acc. & in l.ne di. C.de pœn.

DE accuſatoribus.] Hæc q. diuiditur in quatuor partes : in quarum prima probat per xij. auct. ſanctorum patrum, ꝙ abſens non debet condemnari , nec abſentes in eum teſtificari , nec illum accuſari : niſi contumax fuerit.Secunda ibi . [De his.]Tertia ibi. [Simul aũt.]Quarta ibi, [Niſi in crimine.]Io.de Fan.

CASVS . Hic ponĩ 9.q.qua quęritur an accuſatores , uel teſtes vocẽ accuſationis, uel teſtificationis in abſẽtẽ ualeãt exhibere.Et certe ꝙ non ualeant, multorum auctoritatibus comprobatur , & de hoc quid iuris ſit,& in quibus caſib. fallat , pˀene notatum inuenies in ſumma quæſtionis & H.plene de hoc tractat in ſumma ſua in hoc loco. Primum capitulum huius quæſtionis eſt planum.

d¶De accuſatorib.] Secundum leges de crimine nunquam proceditur cõtra abſentem lite nõ cõt. ff.de pœ. abſentem. niſi in caſu cõtra apparitores , ut C. de pęna diu pro contumacia aũt adnotanĩ bona eiꝰ, & expectatur ꝑ annũ : & ſi intra annũ non venerit, poſtea bona deuoluũtur ad fiſcum nec ſuꝑ bonis auditur,ſed bene audiĩ : ſuper crĩe,ut C.đ requi.reis.l. 2. Si autẽ intra annũ ueniat , bona recuperat ſi velit iudicio ſtare . Si aũt lis eſt conteſt.& liquet de cã in maiorib.criminib.nunquã procediĩ cõtra abſentem: imo auditur quãtumcunque venerit.ut ff.de requir.reis , annus 2 ſed in minoribus quæ pœnam relegationis , vel damnum exiſtimationis continent,bene proceditur contra abſentẽ.ff.de pæ.abſentem fallit.C.de adul.quis,inf.c.decernimus.Scdum canones diſtinguit H.an liqueat de cauſa,an non. Si liquet de crimine,põt condemnari abſens.3.4.q.5.c.1.& 24.q.3.de illicita.Si nõ liquet, eſt excõmunicandus, ut 11.q.3.rurſus.&c.quicunque. in hoc tñ. peccat H. quia non diſtinguit an lis ſit conte.uel non:nam ſecundum eum non refert an lis ſit cont.vel nõ.Ego tamen dico , ꝙ cum lis eſt conte. & liquet de cauſa , locum habet illud,c.decernimus.Sed ſi lis non eſt conte.uel eſt conte. ſed nõ liquet de cauſa,locus eſt illis. c. rurſus & c. quicumque.nam ante lit.cont. nũquam ſunt recipiendi teſtes in crimine.ext.ut lit.non cont.ad hoc Deus.niſi aliquid ſpeciale dicamus de dilapidatione,ubi publica comoda periclitantur,ut ſu.e.q.2.q. ea.& C.de pę.ne diu.

Abſens in crĩali põt in bonis puniri

2 Sed ibi de li. cõt. nihil dĩ: ſed ita intelligitur ꝑ doct. Bart.

Abſens an poſſit condemnari.

3 Adde ad hanc qõnẽ. no.in l. ſeruũ.§. publice.ff.de pro. & in l. 2. C. de req.re. Teſtes li. nõ conteſt. poſſunt qñque recipi.

tamen Papinianus qui hanc legẽ edidit,intellexit, qa ſi tu me conuenis actione mãdati, ego te poſſum reconuenire cõtraria mãdati:alias nõ,C.de ſent.& interloc. cũ Papinianus . ſed Iuſtinianus auxit intellectum eius per aut.ad omnes cauſas.C.eo.tit.auth.& conſequenter.

a ¶ Eligantur.]ideſt,conueniantur.

b ¶ Iudicetur.] Sed propter contumaciam excommunicatur.inf.eo.q.9.abſens,& c.decernimus.

SVggero.] CASVS. Dĩ ꝙ ſi epiſcopus accuſatus non poteſt congregrare omnes epiſcopos de prouincia : ne in crimine,ideſt , ſuſpicione remaneat , cauſa eius a duodecim epiſcopis audiatur.

c ¶ Incurrerit.]Sed ſi nõ ſint tot epiſcopi in prouincia : aduocabit vicinos,vt 65.d.ſi forte.& 6.q.4.c.1.2. Alioquin metropolitanus , uel epiſcopus non poſſet audire cauſam criminalem clerici : cum non ſint tot epiſcopi in prouincia.15.q.7.Felix.

Nullo enim priuilegio gaudere debet, qui male admini ſtrando ſuos contubernales affligit, vt C.de ratioci.l.2. [1] Idem eſt in cauſa inquiſitionis: quia teſtes recipiuntur lit.non conteſt.vt extra vt lit. non conteſt. quoniã frequẽter. Item vbi qs infamatus deficit in purgatione. punitẽ lit.nõ cont.vt ext.de purg.cum Petrus.extra de ſim. ð hoc. Item in hæreſi poſt mortem.ut 24. q.2. ſane profertur. Sed in cã ciuili non proceditur lit. non cõteſt. niſi in caſib. qui ſũt extra vt lit. nõ conteſt. quoniã frequenter. Item in cauſa appellationis, vt C.de tẽp.ap. l.vl. extra de app.ſæpe & 2.q. 6. ei qui. Itẽ in abſentia actoris, vt extra de do. & cõt. cauſam, quæ eſt hodie correcta per dec. qm̃ frequẽter. ſicut credo. C. qũo & qñ iudex.authen.qui ſemel. Itẽ vbi agitur iudicis officio.C. ſimi.ſe ab hę.abſti.in auth.ibi poſita ff. ð min.in cauſę.§.cauſa.Itẽ in cauſa ſurreptionis.ext.de ſent. & re iu.cũ olim.Itẽ ſm quoſdam in cauſa libertatis.C.de inge.ma.diffamari.Itẽ in petitione legati. vel fideicõmiſſi Ar. C.ð vſu.& fru.lega. vel fideicom.l.2.Itẽ in Trebellianica reſtitutione.C.ad Trebel.l.pen.§.cum autem,Item cum electus nõ comparet extra de elect.dudum 1.in fine.Aliàs nunquam ferenda eſt ſententia ante lit.conteſt. ſed proceditur contra abſentem,prout traditur extra ut li.non conteſt. quoniã. in fi. Quod dicitur de officio iudicis, hodie certum eſt. ext.de offi iud.c.vlt.

[1] Et ſic dẽt intelligi ext. ð do. & cõt. ueritatis ſm I.. ubi plene de hoc Arc.

tẽ.& ff.loc.item quæritur,§.exercitu.Arg.cõtra ext.vt lit.nõ cont.qm̃ §.ſi vero.[2] nam ibi dr.ꝙ ẽt in cauſa matrimonij nõ eſt procedendũ contra abſentẽ,licet nõ inueniatur qa põt eſſe ꝙ hab.at iuſtam cauſam abſentiæ nec enim videtur contumax qui vocẽ præconis nõ audiuit

[2] Vbi de hoc ext. de exce. præla.ex lr̃is & uideas qđ ibi no.Inno. ad huius declarationem Arch.

¶ Niſi reo præſente accuſator non audiatur.

Cap. I.

ACcuſatori omnino non credi decernimus, qui abſẽte [a] aduerſario cauſam ſuggerit,ante vtriuſque partis iuſtam diſcuſſionem.

Anſ.l.3.c.12. & 97. In reſcripto Iulij, c.24. In conc. Carth. 4. c.10. In ca.Had.c.53. In ca.l.7.c.219. Burc.l.16.c.14. Anſ.l.3.c.27. Iuo p.5.c.319.

Item Eleutherius Papa in epiſt.ad epiſcopos Galliæ.

¶ Abſente aduerſario ſententiam ferre non licet. Cap. II.

CAueant [b] iudices eccleſiæ;ne abſẽte eo,cuius cauſa ventilatur,ſententiam proferant; quia irrita erit: † imo etiã & cauſam [c] in ſynodo pro facto dabunt.[d] Proditoris vero nec calumniam,nec vox audiatur.

† Conc. tex. in l.ea.quæ. & ibi gl. cũ conc. C. qũo & qñ iud.

Item Calixtus Papa,epiſt.2.ad epiſcopos Galliæ.

¶ Reo abſente accuſator non audiatur. Cap. III.

ABſente eo,quem accuſare voluerit quiſpiam,† accuſatori non credatur,quia ſine ſcripto difficile, [e] per ſcriptũ autem numquam recipiatur: quia per ſcripturã nullus accuſare,vel accuſari poteſt; ſed propria voce & præſente eo,quem accuſare voluerit,ſuam quiſque agat accuſationem.

ſup.2.q.8.c.1. Anſ.l.3.c.55. Burc.l.1.c.171. Iuo p.5.c.289.

† al. cuicũq. accuſatori.

Item Cornelius Papa ad Ruſum,epiſt.2.c.2.

¶ Quæ in abſentes geruntur,omnino euacuentur. Cap. IIII.

OMnia,quę aduerſus abſentes [f] in omni negotio,aut loco aguntur, [g] aut iudicantur, omnino euacuen.

Anſ.l.3.c.61.

a ACcuſatori.] ¶ Qui abſente.] Quia merita cauſarũ.&c.& C.ſi per vim uel alio modo.l.vlt.nec ẽt in cauſa reſtitutionis auditur quis uolens de iure ſuo docere in abſentia alterius partis,ut ext.de off.delegat. conſultationibus.

ADDITIO.Ext.de in integ.reſt.cum ex literis.Arch.

CAueant.]CASVS. Quæſitum fuit ab Eleutherio, an iudices poſſint ſententiare contra abſentem non ex contumacia.Et reſpondet ꝙ nõ :& ſi tulerit, irrita erit ſententia ipſo iure:uel per ſententiam irritabitur:& iudices pœnam ſuſtinebunt: & eius qui ſemel calumniatus eſt,accuſatio non audietur.

b ¶ Caueant.]Arg.eſt hic pro opinione illorum, qui dicunt,ꝙ ſententia nulla eſt cum peremptorio non uenit ad notitiã abſentis.C.qũo & qñ iud.l.ea quæ & ff. quæ ſen.ſine app.reſc.in.l.1.§.cum ex edicto.ſed ibi non peruenit:quia nec propoſitum fuit unde ſm pleroſque bene tenet ſententia. licet peremptorium non uenerit ad notitiam rei ſed hic expones irrita.i.irritanda. Vnde ſatis uidetur ſufficere ſi abſens ſufficienter ſit requiſitus, ad hoc ut poſſit ferri ſententia, licet non ſit inuentus, ut extra de do.& cont.cauſam,extra de cler.non reſcid. ex tuæ arg.ad hoc.7.q.1.præſentiũ.C.de iud.properandũ.§.& ſi quidẽ.ff.de cui.ſi ideo.& l.ſi dictũ.§.ſi pręſẽdiuit.ff.de ĩ inte.reſt.l.pen.& ult.Hoc tñ certũ eſt,ꝙ ſiue peruenerit ad eum citatio, ſiue non:ſi probauerit iuſtam cauſam abſentiæ, retractatur id quod factum eſt, ut extra de ſent.& re iud.cum Bertholdus.Ioan. Hoc teneas ꝙ ſufficit ſi citetur aduerſarius publice ad domum ubi conſueuit morari,ut extra de do.& contu. cauſam. & c.ult.& ſi non ueniat li.nõ cont.fiat miſſio in poſſeſſionem uel excommunicabitur,ut extra ut lit.non conteſt.tuæ.lite uero conteſt.[3] ad ſententiam proceditur, ut C.de iud.properandum.§.& ſi qdẽ.& §. ſin autem. & ſi poſtea ueniãt aſſignando iuſtam cauſam abſentiæ; retractabitur quod factum eſt,ut ext.de ſent. & re iud. cum Bertholdus B.

Snĩa lata cõtra eum ad quẽ citatio nõ peruenit, non ualeat.

[3] Hoc intellige ut not. ext. de dolo. put.& ð ap. ſæpe & c.per tuas. & not. Go. in ſum. de iud.§.idẽ & poſt 5.q.j. ſed ſi. Arc.

c ¶ Cauſam.]Ideſt,pœnam.

d ¶ Dabunt.]Ideſt,ſubſtinebunt.

ABſente.] CASVS. Quæſitum fuit ab Eleuterio, an abſens poſſit accuſari & an abſens poſſit per epiſtolam accuſari.Et reſpondet ꝙ nõ:ſed reo præſente & uoce propria,& in ſcripturis:niſi in caſibus exceptis.

e ¶ Difficile.].i.nõ,ut 2.q.6.biduum uel difficile.i.uix: quia in caſibus ſit accuſatio ſine inſcriptionis uinculo, ut no.2.q.8.in prin.

OMnia.]CASVS.Quæſitum fuit utrum teſtes recepti contra abſentem, uel ſententia lata contra abſentem ualeat? Et reſpõdet quod non quia nulla lex damnat abſentem.

f ¶ Abſentes. Non per contumaciam, & in caſibus exceptis in ſum.Io.

g ¶ Aguntur.] Nota etiam ꝙ geſta, quæ fiunt abſente altero,non ualent,ut inf.ead.chartæ.& ſup.ea.caueant.

a ¶ Addi-

tur: quoniam abſentem nullus, addicit [a], nec vlla lex damnat.

Item Marcellus Papa ad Maxentium, epiſt. 2.

¶ Non iudicetur, qui pręſentialiter non accuſatur, vel conuincitur. Cap. V.

NOn oportet quenquam iudicari, vel damnari; priuſquam legitimos habeat præſentes accuſatores, locumque [b] defendendi accipiat ad abluenda crimina.

Item Damaſus ad Stephanum archiepiſcopum, epiſtola 3. cap. 8.

¶ De eodem. Cap. VI.

Anſ. l. 2. c. 39.
Iuo p. 6. c. 347.

HAbetur quoq; in decretis ſanctorũ patrum ſancitũ, non fore canonicum quẽquam ſacerdotum iudicare, vel damnare; antequam accuſatores canonicè examinatos [c] præſentes habeat, locumq; defendendi accipiat, id eſt inducias [d] eccleſiaſticas ad abluenda crimina.

[*Item Damaſus ibidem continenter.*

PALEA. Cap. VII.

Anſ. & Iuo ibi.
† *al. prima.*

NEc extra propriam α fiat prouinciam primo† diſcuſſionis accuſatio, ſine Apoſtolica præceptione; cui in omnibus cauſis debet reuerentia cuſtodiri: quoniam, & antiqua docet hoc patrum regula, in qua & Imperialiter pariter ſtatuta concinunt. Criminum, inquiunt, diſcuſſio ibi agenda eſt, vbi crimen admiſſum eſt. Nam alibi criminum reus prohibetur audiri. Et alibi in canonibus pręcipitur: [Quæcunque negocia in ſuis locis, vbi orta ſunt, finienda ſunt. & reliqua talia, & his ſimilia: ſalua tamen in omnibus Apoſtolica Auctoritate, vt nihil in his definiatur, priuſquam ei placere cognoſcatur, qua omnes ſuffultos eſſe oportet.

Cod. vbi de cri. agi opor. l. 1. & in cod. Theo. l. 9. tit. 1. in expoſitione legis x.

α ¶ Propriam.] *Sic eſt emendatum ex epiſtola ipſa, Anſelmo, & Iuone. Antea legebatur*, Nec extra patriam fiat prouincia. *Addita autem, & nonnulla ſunt ex epiſtola.*

Idem ad Epiſcopos Italiæ, epiſt. 6.

¶ De eodem. Cap. VIII.

Anſ. l. 3. c. 51.
Iuo p. 6. c. 348.

QVi accuſare alium elegerit; pręſens per ſe, & non per alium accuſet; inſcriptione videlicet pręmiſſa [e]. Neque vllus vnquam iudicetur, antequam legitimos accuſatores pręſentes habeat, locumq; defendendi accipiat ad abluenda crimina.

Et in Vuormacienſi, c. 42.

Item ex concilio Toletano, 6. cap. 11.

¶ De eodem. Cap. IX.

Burc. l. 16. c. 5.
† *al. quiſquis.*
† *al. dedicetur.*] *al. deputetur.*

DIgnum eſt, vt innocentis [f] vita nulla maculetur pernicie accuſatorum, ideo ſi quis† à quolibet criminatur, non ante accuſatus ſupplicio detur, quàm accuſator pręſentetur, atque legum, & canonum ſententia exquiratur. Quod ſi indigna ad accuſandum perſona inuenitur, ad eius accuſationem non iudicetur: niſi β vbi pro capite regię maieſtatis cauſa verſatur.

β ¶ Niſi.] *Hæc ſunt addita ex originali.*

Item Bonifacius Papa ad Gallos, epiſt. 2.

Anſ. l. 3. c. 38.
Burc. l. 1. c. 161.
Iuo p. 5. cap. 271. & par. 6. c. 336.

¶ Sententia feriatur, qui cauſæ ſuæ negligit adeſſe. Cap. X.

DEcerni-

a ¶ Addicit.] Id eſt punit.

NOn oportet.] CASVS. Dicitur hic, quod nullus debet damnari niſi legitimi appareant accuſatores, & pręſentes: & tunc locus defendendi accuſato præbeatur. id eſt, induciæ dentur ad delenda crimina. Idem dicitur in ſeq. cap.

b ¶ Locumque.] Id eſt inducias, vt inf. cap. prox.

c HAbetur.] Examinatos. Hoc cum ſint ignoti, vel ſuſpecti, vt 2. q. 7. quærendum.

d ¶ Inducias.] Argu. ſententiam non valere niſi præceſſerint legitimæ induciæ. ext. de dil. dilecti. & 5. q. 2. vocatio.

QVi accuſare.] CASVS. Dicitur hic, quod qui vult aliũ accuſare, debet præſens hoc facere, & non per procuratorem. vt reo reſeruetur copia defẽdẽdi.

e ¶ Pręmiſſa.] Inſcriptio enim ſemper pręcedit accuſationem 1. vt ext. de acc. qualiter 1.

DIgnũ.] CASVS. Dicitur hic, quod non debet aliquis accuſari niſi præſens fuerit accuſator: qui examinari debet, ſi eſt idoneus ad accuſandum. 1 De hoc no. 2. q. 8. in ſum.

f ¶ Innocentis.] Sanctius eſt enim nocẽtem impunitum relinquere, quàm innocentem condemnare, vt ff. de pœ. abſentem.

DEcernimus.] CASVS. Maximus Valentinæ ciuitatis epiſcopus fuit de multis criminibus accuſatus poſt litem conte. multoties citatus non venit, ita quòd cauſa nõ poterat terminari, præcipit ergo Papa epiſcopis Galliæ, vt ante Kalendas Nouẽbris ſynodo congregata illum citẽt: & ſi venire noluerit, ferãt ſẽtentiã in illũ tãquã in contumacem: nec curent ſi omnia deli-

ćta non comprobentur, cum per ſuam contumaciam videatur de omnibus confiteri. Quidam tamen dicunt ꝙ iſte fuerat infamatus, & procedebatur cõtra eum in modum inquiſitionis. Sequens c. planum eſt.

a ¶ Decernimus. Quidam ponunt caſum ſic, ꝙ e͞ps iſte fuit infamatus: & Papa cõmittit iſtis, vt in modũ inquiſitionis procedant, & ſi nõ venerit, vt ſe purget, vel ſi defecerit in purgatione, videtur cõfiteri de crimine. vñ poteſt cõdemnari, vt extr. de ſi. de hoc, & c. inſinuatũ. Vel intelliges ꝙ hic fuit lit. cõt. ſicut in sũma intellexi hoc. c. Vel nõ loquitur de diffinitiua ſentẽtia, ſed de ĩterlocutoria, vel excõmunicatione l. vel miſſione in poſſeſſionẽ. Vñ tñ ꝙ etiam lit. non cont. ferri poſſit diffinitiua ſnia, ſed non de crimine, ſed depoſitionis pro contumacia, vt videtur colligi extra de do. & cõt. veritatis Ioan.

1 Pro iſto intellectu facit q̃ꝫ not. ſup. q. prox. ca. 1. in gloſ. ſed pro contumacia: ſed hunc intellectũ nullũ puto Archid.

b ¶ Voluerit. Maximus Valentinæ ciuitatis epiſcopus.

c ¶ Sniæ. Ferendæ cont. ff. de pœ. abſentem illud ſm leges.

d ¶ Manifeſtũ eſt.] præſumptiue, vt ff. de re iud. cõtumacia. §. 1. ſic 34. q. 3. de illicita in fi. Sed vñ ꝙ ſemper liqueat de cauſa, quia aut probat auctor quod aſſerebat, & tunc condemnandus eſt reus, aut non probat, & tũc eſt abſoluẽdus reus, vt 6. q. vl. aucto. Reſpõd. iſtud obtinet cũ vterque eſt præſens, & præterea ꝙ reus abſoluitur, non procedit ex eo ꝙ de cauſa liqueat, ſed quia partium iura sũt obſcura, & in dubio fertur ſentẽtia pro reo, vt inſt. de interdi. §. commodum extra de fid. inſtru. inter. in fi. nam q̃ꝫque actor probat intentionem ſuam, & tamen iudici non liquet de cau. ff. de re iud. l. Pomponius.

Sententia in dubio fertur pro reo.

appellauit ad ſed. apo. ſed impediebatur appellationem proſequi, vnde Papa ipſũ archiep͞m reprehendit, & præcipit ei, ꝙ ſi poſt excommunicationem ſuam appellationem voluerit proſequi nullus eius iter impediat.

g ¶ Monemus.] i. mãdamus. 2. q. 1. notum ſit. 28. q. 1. ſic enim.

...mus† [a] veſtram† debere intra prouinciam eſſe iudicium, & congregari ſynodum ante diem Kalendarum Nouembrium: vt ſi adeſſe voluerit [b], præſens, ſi confidit, ad obiecta reſpondeat: ſi vero adeſſe neglexerit, dilationem ſententiæ [c] de abſentia non lucretur. Nam manifeſtũ eſt [d], cõfiteri eum de crimine, qui indulto, & toties delegato iudicio purgandi [e] ſe occaſione non vtitur. Nihil enim intereſt, vtrum in præſenti examine non omnia α [f], quæ dicta ſunt, comprobentur; cum ipſa quoque pro † confeſſione procurata toties conſtet abſentia.

† al. Decreuimus.
† al. veſtrum.
† Antea legebatur, profeſſio ex procurata.

α ¶ Non omnia.] *In originali, & apud cæteros collectores, & in vno peruetuſto Gratiani codice eſt, omnia: ſed quia idem ſenſus elicitur, & adeſt gloſſa, non eſt mutatum.*

Item Fœlix Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2.

¶ Abſentes nec accuſari, nec iudicari poſſunt. Cap. XI.

& in capit. Hadriani c. 4.
Poly. l. 5. tit. 1.
Anſ. l. 3. c. 7.
Iuo p. 5. c. 248. & p. 6. c. 3 1.
Pann. l. 4. c. 54.

ABſente aduerſario non audiatur accuſator, nec ſententia, abſente alia parte, a iudice dicta vllam obtineat firmitatem †.

† Concor. text. in l. abſentẽ. ff. de pœn. & in l. ſeruũ. §. publice. ff. de procura.

Item Nicolaus Papa Gallioni archiepiſcopo Senenſi †.

† al. Senonenſi.

Altera parte abſente, diffinitiua non feratur ſententia. Cap. XII.

Sẽtentia habetur in epiſ. Nic. ad epiſcopos, qui in Conuicinum conuenerant, nuper impreſſa.

REuera iuſtus mediator non eſt, qui vno litigante, & altero abſente, amborum emergentes lites decidere non formidat. His ita præmiſſis, volumus, & Apoſtolica auctoritate monemus [g], vt ſi p͞sbyter, de quo agitur, poſt excommunicationem [h] ſuam, Apoſtolicam ſedem adire voluerit, nullus iter eius impedire præſumat.

Item Zepherinus Papa ad epiſcopos Siciliæ, epiſt. 1.

¶ In abſentem non eſt ferenda ſententia. Cap. XIII.

5. q. 8. c. 1.
Burc. l. 16. c. 13.
Anſ. l. 3. c. 61.
Iuo p. 5. c. 243.

ABſens vero nemo iudicetur: quia & diuinæ, & humanæ hoc prohibent leges.

Niſi fuerit abſens ex contumacia. Pro præſenti namq; eum contumacia [k] haberi facit.

Item Nicolaus Papa Gallioni Senenſi † archiepiſcopo.

† al. Senonenſi.

¶ De eodem. Cap. XIIII.

INdicas Her-

e ¶ Purgandi.] Ideſt, oſtendendi innocentiam ſuam, vel cauſam abſentiæ.

f ¶ Non omnia.] Dum tamen illa, quæ probata ſunt, ſufficiant ad condemnationem, & omnia ſimul obijciãtur, vt 23. diſt. illud Arg. inf. ca. q. 10. placuit.

REuera.] CASVS. Quidam conqueſtus fuit de quodam presbytero abſente forte ex iuſta cauſa coram Gallione archiepiſcopo, qui teſtibus receptis ſententiã contra eũ abſentẽ tulit, & quia ſentẽtiæ parere nolebat, dictus archiep͞s excõmunicauit eum, quare ſacerdos ille

enim, & no. ſup. 2. q. 7. ſicut inquit.

h ¶ Poſt excõicationem.] Nota, ꝙ excommunicatus appellat. arg. extra de ſententia excom. per tuas.

i ABſens.] Niſi fuerit.] Hæc uerba ponuntur in auth. ut omnes obe. iu. §. ſi uero. coll. 5.

K ¶ Contumacia.] Sic extra de teſti. in nomine dñi.

INdicas. CASVS. Hermãnus e͞ps fuit furioſus, quod conſtabat apoſtolico, q̃ poſtea homicidium uel aliud ſcelus commiſit, de quo cum ſæpe corã Gallione archiep͞o accuſatus fuiſſet, appellauit ad Papam. Archiep͞s autem indignatus rogauit Papam, ut de crimine cognoſceret, & ipſum condemnaret. Nicolaus uero dicit, ꝙ non poteſt facere trib. rationibus. ſ. q̃a Hermannus erat abſens,

ſens,& quia non dixerat ei qui fuerunt illi exceſſus ſuper quibus accuſabatur. nec vtrum tempore delicti fuerit ſanæ mentis, vel non,& ideo donec iſta probentur, potius eſt ſibi compatiendum, quàm ſit ſnīa feriendus.
a ¶ Hermanum] Iſte in furore occiderat hominem.
b ¶ Quia.]
† al. Hermannum.

poreo perceperunt 2 large enim ſumitur viſus, vt ibi, Guſtate,& videte.& legitur in Exodo, Videbant voces, ideſt, audiebant, vnde ſi auditu aliqui conſcij ſunt de aliquorum fornicatione, bene poſſunt de hoc teſtificari, extra de teſtib. præterea. & ꝙ de auditu recipiatur teſtimonium, patet ex tra de teſti. cum cauſa. nam ſufficit quali tercunq; aliq̄d ſciatur. 22.q.5.hoc vr. Si ergo aliquis eſt mutus, dū tñ audiat, & ſcribere ſciat, bene teſtificatur, vt C. qui teſta.fac.poſſ. diſcretis. Similiter cæcus teſtificatur, ſi voces contrahentium hēt notas. Nec obſtat ſi dicas, ꝙ cęcus poteſt in voce decipi, vt 27. q.1. nec aliqua. nam in viſu poſſumus decipi, vt 31.q.1. qūo. & in tactu. 34. q.2. in lectum.
K ¶ Nouerūt] Ergo de ijs, quæ pupillus uidit, nō poteſt eſſe teſtis, quia hæc ætas ignorat quid uideat. C. de falſa mo.l.1. 3.
l ¶ Præſentia.] Dum tamen intelligant. nā aliter non dicuntur p̄ſentes, ut ff. de uerb.ſigni. ſi coram.

2 Sequitur Ale. de Imo. in l. bene ad cognitionē colū. 6. ff. ſi cer.pet.

Mutus & ſurdus teſtificari pñt.

mannum † [a] epiſcopū ſuper quibuſdam frequēter fuiſſe accuſatū: pro quibus (quia [b] ex parte ipſius, perſona deeſt) nos vni parti ad diſcrimē alterius credere proculdubio non poſſumus: quāuis [c] nec vſq; adhuc, qui fuerint [d] illi exceſſus, dixeris, nec vtrū [e] ſanæ mētis erat idem antiſtes, necne, cum ipſos exceſſus perpetrabat, euidenter oſtenderis [f], ſatiuſq; arbitramur, quamlibet interim infirmitatē ad pęnam peccati, quam ad ipſum pertinere peccatum, cui magis conſulendum [g] ſit, & compatiendum, quàm puniendum, vel aliquo modo feriendum.

Item Calixtus Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſt. 2.

¶ Teſtes non dicant teſtimonium, niſi de his, quæ præſentialiter, & veraciter nouerunt. C. XV.

Burc.l.1.c.171.
Anſ.l.3.c.55.
Iuo p.5.c.289.
Pann.li.4.c.93.

TEſtes per quamcunq; ſcripturam [h] teſtimoniū non proferant, ſed præſentes [i] de his, quæ nouerunt, & viderunt [k] veraciter teſtimoniū dicant. Nec de alijs cauſis, vel negocijs dicant teſtimonium, niſi de his, quæ ſub præſentia [l] eorum acta eſſe noſcuntur.

3 Sed cōt. de conſec. d. 3. placuit de infantibus. & c.ſeq. ubi de hoc 37.d. relatum. Ar.

De his ēt, qui audierunt [m], ſi ad hoc conuocati ſunt, in ciuili cauſa teſtimoniū dicere poſſunt, vt in Authenticis

b ¶ Quia.] Prima ratio eſt.
c ¶ Quamuis.] Secunda ratio eſt.
d ¶ Fuerint.] Et ita non tenebatur uenire, ut 5.q.2. ſi primates.
e ¶ Nec utrum.] Tertia ratio eſt.
f ¶ Oſtenderis.] Archiep̄s bene fatebatur, ꝙ qñq; fuerat furioſus, ſed tñ dixit eum modo eſſe ſanū, & in ſanitate occidiſſe hoiem. alias tenetur ille potius probare, qui dicat aliquē in furore peccaſſe, ut extra de ſucceſſ. ab inteſt. cum dilectus. & C. de codi. l. non codicillos.
g ¶ Conſulendum.] Q. d. ſatis ipſo furore punitur. ſic ſup. d.5. baptizari. ff. de offic. præſid. diuus. iudex tamen diligentiſſime inquiret, an fuerit furioſus: quia multi fingūt furorem, ut ſic excuſentur, ut ff. de cur. fur. obſeruare. & infra ea. hortamur.

TEſtes.] CASVS. Hoc c. introducitur pro alia parte quæſtionis, ſcilicet quod non debet quis teſtificari contra abſentem. Dr̄ ergo hic per Bene. ꝙ Calixtus fuit interrogatus utrum in cauſa criminali teſtes abſentes poſſent teſtificari per ſcripturam? & reſpondet ꝙ non, ſed pręſentes dēnt dicere ueritatem de ijs quæ uiderūt, & nouerunt, & non de alijs negocijs niſi de his, q̄ ſunt acta in eorum præſentia. Poſſet etiam hoc intelligi in qualibet cauſa, quia ſemper debet eſſe p̄ſens ille contra quem inducuntur teſtes. Vnde teſtes abſentes non poſſunt per ſcripturā teſtificari, ſed in præſentia partium.
h ¶ Scripturam.] Nunquid literæ epiſcoporum non ualent? Non inferendo teſtimonium, quia teſtibus, non teſtimonijs credendum eſt, ut extra de cohab. cle. & mul. tua. De hoc notaui. inf. 11.q.3. curæ 1. arg. ff. de cuſt. reo. diuus. aliàs extra iudicium ſecus eſt, ut 11.q.3. curæ. 71. diſt. extraneo.

1 Adde qd̄ not. 12.q.6. ſtatuēdum. in gloſſ. inſtrm, &c.

i ¶ Sed præſentes. Fallit ff. de iureiur. ad perſonas extra de teſt. ſi quis teſtium.
i ¶ Sed præſentes.] In cauſa criminali ſemper teſtes erunt præſentes, ſed in ciuili ſeruetur cōſuetudo regionis, ut ff. de teſti. l. 3. in fi.
K ¶ Quæ nouerunt & uidetur.] ideſt, aliquo ſenſu cor-

Non intellige præſentē, prout ponitur 16.q.3. §. poteſt. ſed intellige præſentem ſiue in eadem domo, ſiue alibi ſit, dum tamen audiri poſſit, ut ff. ad Syl. l.1. §. eo. tecto.
DE HIS. CASVS. ſup. in c. teſtes. dictum eſt, ꝙ teſtes teſtificantur de ijs, quæ uiderunt & nouerunt. Nunc autē uult oſtendere caſus in quibus etiam de auditu fuerunt teſtimonium, ſi uocati ſunt ad hoc: ſed certè ſi bene inſpiciatur. in l. ſeq. non eſt teſtimonium de auditu propriè. ſed de confeſſione facta in oculis eorum, qui ad hoc uocantur.
m ¶ Audierunt.] Plures poſſunt notari caſus ubi fert teſtimoniū de auditu. Vnus hic. Alius cū probat uoluntas obmuteſcētis ut 26.q.6. qui recedunt & c. his qui. Alius in matrimonio, ut 35.q.6. de parentela. Alius in probatione periurij. 22.q.5. c. hoc uidetur. Alius in memoria facti operis, ut ff. de proba. ſi arbiter. Alius extra de teſti. præterea. & extra eo. tit. cum cauſam. Sed certè non concedo, ꝙ alicubi ſit teſtimonium de auditu, niſi ubi teſtatur quis ꝙ ſic audiuit recitari a maioribus, ut dicitur extra de teſti. quoties & hoc tamē contingit in matrimonio, & in memoria facti operis, licet hodie circa matrimonium illud ex parte ſit immutatum ext. de teſtib. licet 2. niſi quis uelit dicere ibi ideo eſſe teſtimonium de auditu, quia melius in talibus comprehendimus per auditum q̄ per uiſum. Vnde ſi duo intereſſent contractui, quorum unus eſſet ſurdus, & alter cæcus, unus audiret uerba contractus, alter uideret numerare pecuniam, per illos fortè non probaretur contractus, quia ſingulares. extr. de elect. cum dilecti. Sunt tamen hic alia duo ſpecialia, ſ. quòd ualet confeſſio extra ius ſicut & alibi. extra de exceſſ. prælat. quàm ſit graue & in alio caſu quando quis confitetur ſe debere pecuniam cauſa adiecta, ut C. de non nu. pec. generaliter. in caſu qui habetur de ſecūda cautione, quam mulier poſt biennium emiſit. C. ad Velle. ſi mulier, & gñaliter dicūt quidam ualere confeſſionem factā extra ius, ubi teſtes interſunt rogati. Itē aliud ſpeciale eſt hic ꝙ nō ualēt teſtes niſi ſint rogati, & ijdē requirunt in teſtamētis, & in codi-

Teſtimoniū de auditu ſę pe admittit.

Confeſſio ext. ius qñq; ualet.

Teſtes an debeāt eſſe rogati.

Digitized by Google

1 Hoc eſt falſum, ut C. de codicil. l. ult. §. fin.

codicillis 1. C. de teſt. auth. rogati. & in matrimonio vt vř 30. q. 5. noſtrates. & in diuortio ff. de diuor. l. nullũ. alias non requiritur quod teſtis ſit rogatus, vt inf. prox. cauſa q. 3. ad fi. Io. conſueuit generaliter dici, & eſt verum, ꝙ confeſſio extra iudicium non præiudicat niſi cã adijciatur, vt confiteor me tibi debere cẽtum ex cã mutui, vt C. de non nu. pec. l. generaliter. B. & ſciasꝙ omnes iſti teſtes rogati dicuntur intereſſe, quia rogati sũt audire, licet ad aliud venerint, vt ff. de teſ. hęredes pală. auth. tamen, generaliter. videtur dicere quòd teſtes debeant eſſe rogati, vt C. de teſta. authen. rogati. ſed hoc verum eſt cum contractus eſt in ſcriptis.

SI DEBITVM. CASVS. Debebãt alicui pecuniam ꝑ ſcripturam tempore ꝓcedẽte in præſentia teſtiũ pecuniam ſibi ſoluit, vel ꝯfeſſus fuit ſibi eſſe ſolutã, quæſitũ fuit ab Imperatore, an ſolutionem illam, vel confeſſionem pñt probare per teſtes, qui interfuerunt? Et reſpondet ꝙ ſic, ſi ad hoc fuerunt vocati, alioquin non. Idem eſt in eo caſu qñ debitor confitetur) ſe debere pecuniã creditori, ſcilicet vt teſtes ad hoc probandum non valeant, ſi ad hoc non fuerunt vocati.

a ¶ Pro memoria.] Tres hic ponit caſus, ꝙ teſtes rogati poſſunt teſtificari, vel pro ſolutione quam voluit facere creditori debitor, vel pro ſolutione ei facta, vel pro confeſſione creditoris.

b ¶ Confeſſione.] Immo magis eſt pro debitore confeſſio creditoris, quàm ſi ſit ei redditum inſtrumentum 2. C. de ſolu. pecuniæ.

2 Super hoc uideas quod le. & no. ſu. 76. diſt. cap. hunc numerũ. Archid.

SIMVL. Hæc eſt 3. pars, in qua probat, ꝙ teſtes debent ſe concordare, & nil falſi admiſcere, & hoc probat per tres aucto. Io. de Fan.

CASVS. Supra in c. teſtes dictum eſt, ꝙ teſtes debent ferre teſtimonium de ijs, quæ viderunt. Dicit hic Gratianus, ꝙ ſimul videre debent: & ſi diuerſis temporibus viderunt, non valet eorum teſtimonium.

NIhilominus quoque. CASVS. Quęſitum fuit a Leone qualiter puniendi ſunt teſtes, qui falſum teſtimonium dicunt? Et reſpondet quod puniendi ſunt ſicut accuſatores qui calumniãtur, nec voces eorum ſunt audiendæ tanquam plurium, qui diuerſis temporibus aliquid vidiſſe teſtantur.

c ¶ Puniendi.] In criminali punitur teſtis capitali pœna. 33. q. 5. hæc imago. hoc ſecundum leges veteres. ſm canones infamis eſt. 6. q. 1. quicunq; 22. q. 5. ſi quis. ſed ſecundum legem accuſatur de crimine falſi. ff. ad leg. Corn. de fal. eos qui. Non obſt. ff. de ijs qui no. infa. Lucius. extra de ord. cog. cum dilectus. quia ibi non eſt ſententia lata contra teſtem.

d ¶ Quos temporum. Simile 4. q. 3. in teſtibus. C. de co. l. vlt. §. vlt. ſi C. de teſta. ſi vnus.

e ¶ Simul.] Quidam dicunt hoc tenere in ijs, quæ non niſi ſemel cõmittuntur, ut homicidiũ alicuius, ſed ſi ſæpius aliquid poteſt committi, ibi non nocet temporum diuerſitas, ſed eis obijcitur de Suſanna 2. q. 6. §. itẽ Daniel, ſed illi reſpondent, ꝙ ideo fuerunt illi teſtes reprobati, quia dixerunt ꝙ in eadem hora, & in diuerſis locis commiſſum eſſet adulterium, ſed non poterat committi in eadem hora, & in diuerſis locis, & hoc dicunt ꝑꝑ expreſſam ſimilitudinem, & nõ propter identitatẽ: nã reuera aliud eſt adulterium quod hodie fit, aliud qđ cras, ſed eſt ſimile illi, quod non concedo, cum ſinguli ſint in ſuis dictis ſingulares. Si tamen aliquem actũ continuũ viderent aliqui, licet diuerſis horis, videtur ꝙ teſtimonium teneret, vt ſi ſucceſſiue in vno foramine viderunt aliquos fornicari 3. Vel ſi aliqui volunt teſtari ꝙ aliquis excõicatus celebrauit, & vnus audiuit finem miſſæ, alter principium, hoc caſu concedo eos bene teſtari de vna re propter continuationem actus, ſicut ꝑꝑ continuationem poſſeſſionis vna dicitur præſcriptio, licet facta ſit a diuerſis perſonis. 16. q. 3. §. poteſt 4. verſ. quòd ſi ab eo ſicut etiam vnus dicitur proconſulatus, licet diuerſæ perſonæ ipſum exercuerint, vt ff. de off. ꝓconſ. meminiſſe. Item quid ſi conueniant in tempore, ſed diſcordant in officijs? vnus dicit de miſſa, alter dicit de veſperis? Eadẽ eſt quæſtio ſi vis probare ſolutionem decimæ, & vnus dicit frumentum ſolutum, & alter dicit fabam. Et reſpon. ꝙ non valet teſtimonium: quia omnes ſunt in ſuo teſtimonio ſingulares, vt extra de elect. cum dilectus. diem fortè non tenetur teſtis exprimere, ſed menſem, ut ſup. 2. q. 8. libellorum.

3 Vide latè de hac qõ. Iac. But. in l. ſi. C. đ teſt. Cyn. & Pet. in l. teſtium eo. tit.

4 Melius §. ꝑſcriptionũ. uer. qđ ſi ab eo. Arch.

PVra. CASVS. Quæſitum fuit ab Amb. ſi teſtis admiſceet uero aliquid falſitatis, an eius teſtimonium ualet? Et reſpondet, ꝙ non: quia pura & ſimplex eſt teſtimonij ſeries intimanda.

f ¶ Pura.] ideſt, ſine dolo.

g ¶ Simplex.] Qualibet hoc intelligatur, dixi 4. q. 3. in teſtibus.

h ¶ Aliquid.] Ar. utile ꝑ inutile uitiari, ut 12. q. 2. ſi quos de

coll. vij. tit. de teſtibus: legitur. ¶ *Si debitum ſcriptum ſit, & probatio ſolutionis proferatur à litigantibus per teſtes ſine ſcriptura; tunc ſuſceptibilem eam apud iudicem eſſe volumus, dum ad hoc ipſum teſtes aſſumantur, vt perhibeant teſtimonium pro facienda ſolutione, aut pro memoria* [a] *alicui iam factæ ſolutionis, & pro cõfeſſione* [b] *eius, qui pecunias accepit. Hæc autem inania, & ex tranſitu perhibita teſtimonia (vt ſi propter aliud opus adueniens audiuit aliquem dicentem ſe accepiſſe ab aliquo aurum, aut debere alicui) nulla ratione valere cenſemus.*

& Nouella 90. non ijſdẽ omnino vocbis.

Simul autem neceſſe eſt vt videant. Quòd ſi alius vno, alius alio tempore uiderit, diuerſitas temporum, eorum teſtimonium non admittit.

Vnde Leo Papa.

¶Non admittuntur ad teſtimonium, quos non eodem tẽpore negocio interfuiſſe conſtiterit. C. XVI.

NIhilominus quoque puniendi [c] ſunt teſtes, qui ad calumniam aliquid teſtificantur, nec eorum voces tanquam plurium admittuntur, quos temporum [d] quidem diuerſitas ſimul [e] interfuiſſe prohibuit.

Item Ambroſius in libro de Paradiſo, c. 12.

¶Ad ſeriem geſtorum teſtis ex ſuo nihil adijciat. Cap. XVII.

PVra [f], & ſimplex [g] teſtimonij ſeries intimanda eſt. Pleruumque teſtis, dum aliquid [h] ad ſeriem geſtorum

Anſel. li. 3. c. 58.

de ſeruis ſup.d.27.ſi quid viri 1 Sed cõtra.ff.de exc.tu. qui teſtamẽto. ſup.diſt.9.ſi ad ſcripturas. Sol.vtile per inutile vitiatur, vbi in iure inuenitur expreſſum. alias non arg.15.q.3.§.cum autem.

a ¶ Adijcit.] Vel ſubtrahit,ut 5.q.vlt.presbyteri.extra de

1 Et ſup.q.1.rõne,ubi videas. & c.do min⁹ ubi uide ar.℘.&c. Vtile ꝑ inutile qñque uitiatur.

ABſens.] CASVS. Dicitur hic,ꝙ abſens nõ poteſt accuſare,vel accuſari per procuratorem, nec teſtis affinis recipitur.

c ¶ Nec affini.] Sup.ead.q.5.ſimiliter 2.

NISI. CASVS. Excipit Gratianus vnum caſum in quo abſẽs poteſt accuſare per procuratorẽ,vt illuſtris perſona in crimine iniuriarum.

2 Adde an & qñ admittãtur Bar.not. in l.q teſtamento.ff.de auct.iu.& in qui teſtõ. ff. qui ma. acc. poſſ.

ex ſuo adijcit,[a] totam teſtimonij fidem partis mendacio decolorat. Nihil igitur,vel quod bonum videtur,addendum [b] eſt.

α ¶Simplex.] *Integer locus B. Ambroſ.eſt.* Pura,& ſimplex mandati forma ſeruanda, vel teſtimonij ſeries intimanda eſt.

Item Fœlix Papa ad epiſcopos Galiæ,epiſt.2.

Poly.l.5.tit.1. Iuo p.5.c.248. & p.6.c.331.

¶Abſens per alium nec accuſare,nec accuſari poteſt. C. XVIII.

† Adde te.in l.poſſa.C.de his quib. ut indig.

ABſens per alium accuſari, aut accuſare † nõ poteſt, nec affinis [c] teſtis admittitur.

4 *Niſi in crimine iniuriarum, in quo illuſtris perſona & per procuratorem*[d] *intendere,& excipere poteſt, ſeruatis cæteris ſolemnitatibus,vt Cod.tit.de iniurijs,l.vlt.*

Item Pelagius Papa Sindulæ β magiſtro militum.

β ¶Sindulæ.] *Iuo p.8.c.67. refert aliud quoddam caput epiſtolæ a Pelagio ad Sindulam magiſtrum militiæ ſcripta.*

¶Reo [e] abſente libellus accuſationis fruſtra offertur. C. XIX.

CErtæ, quas dedit nobis Lucidius,ſi illo tempore aduerſarius ipſius illic præſens fuiſſet, validæ erant. Sed quia aduerſario abſente[f] geſta,quę nobis recenſuit, facta leguntur,talia leges non recipiunt.

Idem Decorato patritio.

Teſtes corporaliter præſtito iuramento teſtimonium dicant. C. XX.

HOrtamur,vt ſub timore Domini conſuetã conſcientiæ veſtrę ſinceritatem in hoc quoq; negotio conſeruantes, omnem perſonis, quę veritatem cauſę iſtius ſcire poſſunt,faciatis amputari [g] formidinem,& veſtris pręſentari [h] cõſpectibus, tactis ſacroſanctis Euãgelijs, prębito etiam legaliter ſacramento, quę in veritate rerũ nouerunt,[i] † profeſſione ſuę teſtificationis aperiant, vt patefactis omnibus,quę ſecundum leges, & iuſtitiã cenſenda ſunt cognoſcatis, & competentem † legibus, & veritati terminum detis.

† al. conuenientem.

† Iſte teſt.ſolet allegari ꝙ notarius, uel teſtis nõ dẽt apponere ĩ actu ſuo niſi quæ uidit & nouit. Iſtam opin. tenet. Pet.de Anc.in c.fraternitatis.extra de teſt.& Alc.de Imo. in l.ſi ex falſis. col. ult. C.de tranſ.

Item Nicolaus Papa Hincmaro Rhemorum Archiepiſcopo.

¶Accuſator,& accuſatus ſimul debent adeſſe. C. XXI.

NEceſſe eſt ſecundum ſacrarum ſcripturarum documenta,ac ſecundum iuſtitię tramitem,& accuſatũ & accuſatorem ſimul adeſſe, & vnam partem, quanta-

d ¶ Per procuratorem.] De hoc dixi ſup.2.q.6.ſi quãdo.

e ¶ Reo.] Hęc rubrica eſt falſa, quia nõ intelligitur de libello accuſationis, ſed de libello atteſtationum.

Teſtibus eſt præſtanda ſecuritas.

CHartæ.] CASVS. Quidam accuſatus fuit,vel conuentus corã Sindula magiſtro militum Dñi Papæ. In abſẽtia autem rei ſũt teſtes recepti,reus ſtatim cũ ſciuit, appellauit ad Papã. Sindula vero miſit atteſtationes Papæ per Lucidium accuſatorẽ actorẽ: quas cum audiuit a Lucidio fuiſſe receptas abſente reo,dixit eſſe inualidas.

f ¶ Abſente.] Sup.2.q.1.in primis.ext.d teſt.in nomine Domini.& capit.de cætero.

HOrtamur. CASVS. Pelagius commiſit quandam cauſam Decorato patricio, hortatr ergo vt ſicut cõſueuit,ita pure ꝓcedat ſuper hoc negotio, & faciat a teſtib. q veritatẽ illius cauſę nouerunt, omnem formidinẽ amputari, vt pſtito ſacramento dicãt teſtimoniũ veritatis,& omnib. patefactis cauſam decidat.

g ¶ Amputari.] Hic eſt ar.ꝙ iudex præſtabit ſaluũ ꝯductũ & ſecuritatem teſtibus.extra ut lit. nõ cont.accedẽs, & de elec.bonę memorię cñ.de app. ex parte, 33.q.2.ſiue.

h ¶ Præſentari.] Sic ſup.ea.teſtes.

i ¶ Nouerũt.] Teſtis

de uerb.ſign.forus.§.ult.arg.11.q.3.quiſquis metu.25.q.2.præſumptione.22.q.2.cũ humilitatis, C. de teſtib. teſtium.

b ¶ Addendum.] Quia non præiudicaret hoc alicui, ſi de hoc non iuraſſet,ut ext.de teſt.c.de teſtibus.

enim pro utraque parte teſtabitur 14.q.5.non ſane, & iurabit,quod nihil falſitatis dicet.2.q.2.nullam.

NEceſſe.] CASVS. Hincmarus quæſiuit a Nicolao, utrum reo abſente ſit accuſator audiendus? Et reſpondet, quod non: ſed uterque debet eſſe præſens,

&

& quantæcunque auctoritatis ſit aliquis, ſic debet in iudicio audiri, vt alteri parti nullum præiudicium fiat.
a ¶ Quantacunque.] Parilitas. n. ſeruanda eſt in iudicijs, C. de prox. ſacroc. ſcrin. in ſacris. l. b. 12. ff. de arb. ſi cum dies. §. ſi arbiter. arg. contra ext. de dolo & cont. ex literis 1 & eſt ſimile. 1. q. 1. teneam⁹. ſup. d. 9. ego. in ſententia & in iudicio nulli eſt deferendũ: ſed in ſedendo, & in ſimilib. ſic. 2. q. 8. quiſquis.
b ¶ Præiudicium.] ſic 11. q. 3. ſi quis vero. C. de ſta. & imag. l. 4.

Quidam ſic ponunt caſum. Accuſo te ſuper pluribus criminibus ſimul, & eodem libello, & litem ſuper his omnibus conteſtor: licet in vno deficiam, tamen admittor ad ſequentia, licet iam ſim infamis, & hoc eſt ideo quia tempore lit. conteſt. fui bonę famæ, vt ff. de publi. iud.

1 Loquitur in penis inferẽdis in quib. defertur. 50. d. contumaces ex. de of. dele. p aſtoralis, qđ dic, vt not. extra de trãſ. c. vlt. in gl. pen. Arc.

cunque,[a] & qualicũque prædita ſit auctoritate, ſic prorſus audiri, vt alteri parti nullum præiudicium [b] irrogetur.

QVAESTIO. X.

Qvòd [c] vero deficientes α in primo capitulo non ſint admittendi ad ſequentia; ex concilio Cartaginenſi ſeptimo confirmatur, in quo ſic capitulo tertio ſtatutum legitur. — Et Afric. c. 97.

α ¶ Deficientes.] *In vulgatis codicibus legebatur,* teſtes deficientes: *ſed expuncta eſt, vox,* teſtes, *quæ abeſt a pleriſque vetuſtis codicibus. Quæ enim in hac quæſtione afferuntur, nõ ad teſtes, ſed ad accuſatores pertinent. Et ſuperius initio cauſæ in propoſitione huius quæſtionis decimæ nulla eſt mentio teſtium.*

Qvòd vero teſtes.] CASVS. Hic intitulatur decima qõ, qua q̃ritur an deficientes in primo cap. ſint admittẽdi ad ſequentia capitula? Et reſpondetur quòd nõ. Vnde quidam dicũt, vt Benc. quòd qui deficit in maiori, vel minori, non admittitur ad ſequẽtia, quia præſumit calũniator, vt inf. ea. cap. 1. niſi in criminib. exceptis. in quib. quilibet admittitur ad accuſandũ. Alij vero dicũt, ꝙ nõ admittitur ad accuſandum poſtea ad leuiora, ſed ad grauiora ſic. Sed primum cap. huius qõnis indiſtinctè loq̃tur, vnde verius dr̃ quod dicunt primi.

¶ Qui in primo capitulo deficit, ad cætera non admittatur. Cap. I.

Placuit, vt quotieſcunque clericis ab accuſatoribus multa crimina obijciuntur, & vnum ex his, de quo prius egerint, probare non valuerint, ad cætera iam non admittantur.[d] — Rab. in pę. c. 1. Burc. l. 2. c. 198. Iuo p. 6. c. 271. Pan. l. 4. c. 64.

Probatur illud idem auctoritate Arelatenſis concilij ſecundi, in quo ſic c. 24. diffinitum eſt. — Capi. l. 6. cap. 241. & Arelat. 1. c. 14.

¶ Qui falſa fratribus obijciunt, vſque ad exitum non cõmunicent. Cap. II.

Eos, qui falſa fratribus capitula † obie- — † *al. capitula.*

c ¶ Quòd vero.] vbi quis ſimul de pluribus criminib. accuſat, ſi in vno deficiat, bene admittitur ad alia, vt ſu. 2. q. 1. in primis 2. dummodo non ſit calumniator, vt 2. q. 3. Paulum. nam & condemnatus proſequitur crimen, de quo inſcripſerat pẽdente accuſatione, vt inf. ea. q. proxi. negãda 2. & ff. de publ. iud. is qui. §. illud. Sed capitula hic poſita loquuntur, vbi quis de calumnia cõuictus vult accuſare aliquem, & deceptus fuit, ſecus ſi in promiſſione aliqua deceptus fuit, vt 2. q. 3. Paulum. Hu. & alij diſtinguunt, vtrum defecerit in minori, vel maiori. ſi in minori admittitur ad ſequentia, alias non, vt 2. q. 1. in primis. In ciuilibus autem cauſis conuictus de calumnia, bene ad ſequẽtia admittitur, vt C. de inof. teſt. cum quidam. §. ſi cui 6. q. 1. quicunque. Tu diſtingue an ſit calumniatus vel non, vt dixi. tamẽ ſi quis primo egit criminaliter. ſiue obtinuerit, ſiue ſuccubuerit, poteſt poſtea agere ciuiliter. C. quãdo ciuilis actio criminali præiudicet, l. 1.

Accuſator d̃ficiẽs in vno an admittatur ad alia.
2 Ver. ꝙ ſi forte. pot. n. quis de plurib. condemnari, ſimul, vel abſolui, 2. q. 6. ſi q̃s ex pluribus.

ind. is qui. & 2. q. 1. in primis. ibi, an grauiora, & c. Si autem te primum accuſo de vno crimine, & deficio, non admittor poſtea ad alia. Io. Sed certe mirum videtur de iſtis opinionibus. nam ſi litem cõteſtatus eſt accuſator ſuper pluribus criminibus, publicatis atteſtationibus poſtea non admittitur ad probandum aliud, ſed ſi ſuper vno tantum litem conteſtatus eſt, & non probauit videtur calumniari, & ita non admittitur poſtea ad ſequentia, vt hæc capitula dicent, quæ in hoc caſu intelligunt. B.
d ¶ Non admittantur.] Sed videtur, ꝙ huiuſmodi exceptio non poſſit obijci poſt litem conteſt. vt ff. de adult. ſi maritus, §. præſcriptiones, maxime cum exceptio. l. tu es calumniatus, ſit dilatoria, quia tamẽ declinatoria eſt iudicijs q. 6. §. 1. quod ex hoc patet. nã ab alio adhuc accuſari poteſt. Reſpondet quidam, ſpeciale eſſe in adulterio, vt etiam peremptoriam ibi aliquis non poſſit obijcere poſt lit. conteſt. ſ. hanc. tu per quinquenniũ tenuiſti vt C. ađ adult. adulter. ſicut & ſpeciale eſt in illa exceptione extra qui ma. accu. poſſ. cum in tua. Alij dicunt, ꝙ hæc exceptio, tu es calumniatus: bene poteſt obijci poſt litem conteſt. Sed melius dic, ꝙ hic lis nõ fuit conteſtata, niſi ſuper eo in quo defecit. Vnde cum vult procedere ad alia ſuper quibus lis non eſt conteſtata, iuſte admittitur huiuſmodi exceptio contra illum, vel dic, ꝙ iſta exceptio de nouo cœpit cõpetere, vnde poteſt ea vti poſt litem conteſtatam, vt ext. de off deleg. inſinuante.

Placuit.] CASVS. Quæſitum fuit in Chartaginenſi concilio ſi accuſatores cum obijciunt plura crimina, & in primo deficiunt, an ſint admittendi ad ſequentia? Ei reſpondet ꝙ non. Sequens §. patet. ſed ſequens c. non probat bene quod dicitur in §. & c. præcedenti.

Eos.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, ꝙ ſi qui conuincantur falſa crimina aliquibus obieciſſe, debent

Arelat.1.c.14.

ciſſe [a] cõuicti fuerint, placuit vſq; ad exitum non communicare,(ſicut magna ſynodus ante conſtituit, niſi digna ſatisfactione pœnituerint.

Itẽ Felix Papa in ſecunda decretali epiſcopis Galliæ.

¶Qui, quod obijcit, probare non valet, de cætero ad arguendum non admittitur, niſi propriam cauſam ciuilem duntaxat aſſerere voluerit.

Cap. III.

inf. 4.q.6. ſi accuſatorum. In c. Hadriani, c.4. Capi.l.5.c.241. Anſ.li.3.c.86. Iuo p.6.c.418.

SI accuſatorum perſonæ in iudicio epiſcoporũ culpabiles [b] apparuerint, ad arguendum epiſcopos de cætero [a] non admittantur, niſi proprias cauſas aſſerere (nõ tamen [c] criminales, vel eccleſiaſticas [d]) voluerint.

a ¶Epiſcopos de cætero.] *Voces iſtæ abſunt ab omnibus vetuſtis codicibus,& cæteris locis indicatis. Auctor tamen caſus,eas habuit,& ponderauit.*

Cum ergo qui falſa fratribus obijciunt, vſq; ad exitum vitæ à communione prohibeantur, cum illi, qui in epiſcoporũ iudicio culpabiles inueniuntur, ad arguẽdum de cætero admitti prohibeantur; apparet, quòd in primo capitulo deficientes, tanquam falſorum obiectores ad ſequentia procedere non valent.†

† Concor.l. qui crimen, & ibi Cy.C. qui acc. non poſſ.gl.in l. ſi.C.de acc.

In cod.Theod.l.9. tit.1.l.12.

QVAESTIO. XI.

1 ps

AB accuſato [e] vero accuſationem in accuſatorem verti, multorum auctoritatibus prohibetur.

Ait enim Stephanus Papa epiſt.2.c.7.

¶Accuſati niſi prius ſe purgauerint, alios accuſare non poſſunt. Cap. I.

Burc.li.c.164. Anſel.li.3.c.74. Iuo p.5.c.274. Pann.li.4.c.67.

j NEganda [f] eſt accuſatis [g] licẽtia criminãdi, [h] priuſquam ſe crimine, quo premunt̃, exuerint: quia nõ eſt credendum cõtra alios eorum confeſſioni, qui criminibus implicati ſunt, niſi ſe prius probauerint innocentes: quoniam periculoſa eſt, & admitti non debet rei [i]

bent excommunicari vſque ad mortem, niſi ante reſipiſcant.

a ¶Obieciſſe.] Calumnioſè ſubaudi.

SI accuſatorum.] CASVS. Quidam reperti ſunt culpabiles in accuſatione epiſcoporum; quæritur vtrũ iſti ſint de cætero admittendi ad accuſandum? Et rũdetur, ꝙ non, niſi in proprijs cauſis ciuilibus: in criminalibus tamen, vel eccleſiaſticis non admittuntur. Dicit hoc contra epiſcopos, ſed contra alios bene agent proprias cauſas criminales, vel eccleſiaſticas.

b ¶Culpabiles.] id eſt calumnioſè ſubaudi.

c ¶Non tamen.] Suam iniuriam non proſequendo, ſed publico iudicio accuſando, vel ſpeciale eſt in calumniatore epiſcopi, ne ſit contra.4.q.6.omnibus, & ſupra 2.q.1.prohibentur.

d ¶Eccleſiaſticus. Hoc ideo dicit, quia cauſa eccleſiaſtica nõ eſt agenda niſi per hominem bonæ opinionis. 5.q.3.quia 1.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex illo c. ees. & ex illo, ſi accuſatorum. quod deficientes in primis non admittuntur ad ſequentia.

De hoc no. ĩ.c.q.7.c.1.

AB accuſato.] Hæc quæſtio diuiditur in tres partes: in prima quarum probat per tria c. ꝙ accuſatus accuſare non poteſt de minori vel pari, prius quàm probauerit ſe innocentem: poteſt tamen libellum iudici porrigere. Secunda ibi, [Aliquando.] Tertia ibi, [Cauſa vero.] Ioan de Fant.

CASVS. Ponitur hic 11.q. qua quæritur. an accuſatus poſſit vertere accuſationem ſuam in accuſantem & certum eſt, ꝙ nõ, in aliquo crimine. ſi nomen accuſati iam receptũ ſit inter reos. vt ff.de adul. ſi maritus, §.p̃ſcriptiones. ſi nõ eſt receptum, nõ põt illum accuſare niſi de maiori crimine, vel niſi ſuam iniuriã proſequat̃. Si vero in modũ exceptiõis crimẽ obijcit, vt repellat accuſatorẽ ab accuſando ſp prius auditur excipiens de quocũq; crimine. vt C.đ adul. qm̃ Alexãdrũ. & 32. q.6. nihil iniquius.

e ¶Ab accuſato.] Si accuſatus crimen ꝓponit cõtra ſuum accuſatorem pendẽte accuſatione, aut proponit in modum accuſationis, aut ĩ modum exceptionis. Si in modũ accuſationis, aut nomen accuſati eſt receptum inter reos, aut nõ, hoc eſt dicere ſi lis eſt ꝯteſt. aut non. ſi nõ, põt 2. eum accuſare de maiori crimine, & audietur prius, vt inf.c.prius & inf.c.2. Si eſt receptũ non põt, ſed pendẽte accuſatione põt cõtra eũ inſcriptionẽ deponere, & poſt ſniã eam conſumare, vt inf.e.c.2. & ff.đ pu. iud. is qui. Si autem ſuam iniuriã proſequit̃, tũc & ante, & poſt dãnationẽ poteſt ipſum incipere accuſare ff.de accuſ. qui iudicio. 4.q.6. omnibus. ſi vero in modum exceptionis proponitur crimen prius, ſemper auditur excipiens, vt C. de adul. quoniam Alexandrum. & 32.q.6. nihil iniquius. C. de lib.cau. ſi filium, & extra de ord.cogni. cum dilectus 3.

Accuſatus an pẽdente accuſatione poſſit ſuum accuſatorem reaccuſare.

2 ff.de adul. l. ſi maritus. §. præſcriptiones.

3 De hac materia no. C. q accu. non poſſ. l.1.

NEganda.] CASVS. Ben. ſic ponit caſum hunc. Quidam accuſatus volebat ſuum accuſatorem reaccuſare de pari, vel minori crimine ante lit.conte. de maiori. quæſitũ eſt a Stephano an poſſit? Et reſpondet quod non, quia non eſt credendum accuſatis cõtra alios, niſi prius probauerint ſe innocentes.

f ¶Neganda.] Nota in criminibus non habere locum reconuentionem, vt hic. & ĩ.c. prius. ut no. ſup. q.8.c.1.

4 Sub. & H. qui ẽt idem ſentit. & eadẽ rõne. & idẽ vř ſentire In. ut dixi ſup. ea. q.8. cap.

g ¶Accuſatis.] Inter reos receptus, vt ff.de adult. ſi maritus. §. præſcriptiones.

h ¶Criminãdi.] Etiam ſi ſuam iniuriam proſequatur, ſecundum R.4. quia non relatione criminum, ſed innocentia reus purgabitur, vt ff.de pub.iud. is qui. ſed hoc non eſt verum, vt infra c.proxi.

i ¶Rei.] id eſt, accuſati.

a ¶Quem

aduerſus quemcunque [a] profeſſio.

Lib.9. Codicis titulo primo l. 19. Impp. Valentinianus, Valens, & Gratianus, AAA. titulo, qui accuſare non poſſunt, l. neganda.

¶De eodem. Cap. II.

ij NEg1nda eſt accuſatis (qui non ſuas, [b] ſuorumque iniurias perſequuntur †) licentia criminandi in pari, vel minori prius quàm ſe crimine, quo premuntur, exuerint, ſecundum ſcita veterum iuris conditorum: ita tamen, vt & ipſi inſcriptiones contra eos etiam pendente accuſatione deponere poſſint.

Inf. non eſt credendum.
† *al. exequuntur.*

Item ex decreto Hadriani Papæ, c.33.

De eodem. Cap. III.

NOn eſt credendum contra alios eorum confeſſioni qui criminibus implicantur, niſi ſe peius probauerint innocentes: quia periculoſa eſt, & admitti non debet rei aduerſus quemcunque profeſſio.†

In capit. Hadriani, cap.33. Anſ. li.3. c.92. ſup. c. neganda 1.
† *al. confeſſio.*

Hoc autem intelligendum eſt in pari, vel minori crimine. Cæterũ ſi de maiori crimine eũ accuſare voluerit (veluti. ſi accuſatus de fornicatione, de periurio, de homicidio, vel ſimonia, vel quolibet alio huiuſmodi crimine, accuſatorem ſuum impetere voluerit) his auctoritatibus non prohibetur. ¶ Aliquando enim criminalis quæſtio præiudicat ciuili. Aliquando criminali α. *Vnde in lib.3. Codicis, tit. de ordine iudiciorum, lege quarta, legitur. ¶Ciuili quæſtione † intermiſſa ſæpe fit, vt de crimine iudicetur; quod, vt pote maius, minori merito præfertur.*

tit.8. lib.4.
† *al. diſceptatione.*] orig.

α ¶Aliquando criminali.] *Antea legebatur,* ailquãdo ciuilis criminali, *expũcta eſt dictio,* ciuilis, *auctoritate veterum codicum. Nam hic tantum agitur, quando cauſa criminalis ciuili, aut criminali præiudicat. In ſequenti autem c.5.* aliquãdo ciuilis, *exponitur, quando ciuilis & ciuili, & criminali præferatur.*

Item lib.9. Codicis, tit. Qui accuſ. non poſſunt, l.1.

Cap. IIII.

PRius eſt [d], vt criminibus, quæ tibi, vt grauiora ab aduerſario tui obijciuntur, cædis atq; vulnerũ reſpon- tit.1.

a ¶Quemcunque.] Ergo eo ipſo, ꝙ quis accuſatur, perdit legitima iura, vt ff. de mun. & hon. reus 8 1. d. tãtis. extra de accu. Deus omnipotens.

NEganda.] CASVS. Quæſitum fuit ab Imperatore. vtrum accuſatus poſſit ſuum accuſatorem reaccuſare d̃ pari, vel minori crimine? R̃ndeꝛ, ꝙ non, prius q̃ ſe crimine quo accuſatur exuerit: niſi ꝓſequaꝛ ſuã, vel ſuorum iniuriam, põt tamen deponere inſcriptionẽ apud iudicem pendente accuſatione. Sequẽs c. planũ eſt, quod habet eundem caſum cum primo. c. huius quæſtionis.

b ¶Suas.] Sed tunc nõ permittitur, niſi ponas illũ primũ, q̃ accuſat, ſimiliter proſequi ſuam iniuriam: alioquin concedereꝛ poſteriori, quod auferτur primo: cõdẽnatus autem nõ poteſt, niſi ſuam iniuriam proſequatur ff. d̃ accuſ. qui iudicio. cũ iam ſit ĩfamis. ff. d̃ pub. iudi. infamẽ. & hoc ſi poſt cõdemnationem accuſationem incohat ĩ extraneũ, non in ſuum accuſatorem. ſi. n. in ſuũ accuſatorẽ, poteſt: ſi nõ perdit ex illo crimine ciuitatem, vel libertatẽ, vt ff. de pub. iud. l. is qui. & hoc ideo, quia paritur illi, qui prouocatus vult ſe vlciſci. ff. de bo. lib. qui cũ maior. §. ſi libertus. ſecundum canones aũt cũ quis eſt damnatus de crimine: amodo non põt accuſare, nec ſuum, nec extraneum accuſatorem, vt 11. q. 1. q̃ crimen niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequatur. 4. q. 6. omnibus.

Condẽnatus de crimine, an poſſit accuſare.

NOn eſt credendum.] HOC AVTEM. CASVS. Exponit hic Grat. in quo caſu intelliguntur ſupradicta c. cum lege inſerta, ſcilicet de pari, vel minori crimine. ſed ſi de maiori crimine ante lit. cõteſt. velit accuſatorem reaccuſare poteſt. vbi gratia, accuſat aliquis de fornicatione alium, poteſt accuſatus reccuſare illum de periurio, vel homicidio, vel ſimonia.

ALIQVANDO. CASVS. Supra in l. neganda. dictum eſt, ꝙ perſecutio ſuæ iniuriæ, vel ſuorum præiudicat alijs criminibus, vel præfertur. Nunc vberius de ſimili præiudicio proſequitur Grat. & dicit, ꝙ criminalis quęſtio quandoque præiudicat ciuili: & quandoque ciuilis criminali. & de vtroque ponit exemplum.

CIVILI. CASVS. Petebam ab aliquo hæreditatem ex teſtamento, in quo cõtinebatur, ꝙ ego eram inſtitutus hæres, ſed cum demonſtraui teſtamentum, aduerſarius dixit illud eſſe falſum. quæſitũ eſt ab Imperatore, quæ quæſtio præcedere debet? reſpondet, ꝙ de crimine falſi prius eſt cognoſcendum tanquam de maiori.

c ¶Sæpè fit.] Nam quãdoq; aliter fit. extra de reſt. ſpol. item cũ quis. C. de do. inter vi. & vxo. ſi maritus. poſſet tamen illud intelligi, cum crimẽ in modum exceptionis obijcitur, vel directè fuit propoſitum, ſed accepta pagina inſcriptionis, vt C. de fal. ſatis.

PRius.] CASVS. Ego Barth. Briz. ſic audiui ab Hugolino caſum hunc. Tu accuſabas me de furto, ego te de homicidio reaccuſabam, quærebatur ab Imperatore, quæ quæſtio præcedere deberet. & certe quæſtio homicidij præcedere debet, vtpote maior, & poſtea ex euentu cauſæ apparebit, vtrum ille qui primo accuſabat de furto, poſſit aduerſarium reaccuſare.

d ¶Prius eſt.] No. ſi duæ ſunt quæſtiones principales, & ambæ ſint ciuiles, quę prius proponitur, prius eſt determinanda, licet ſint inæquales, dummodo ſe non contingant, & directè proponantur, vt extra de ordi. cogn. cum dilectus. ff. de iud. qui prior. Si ſint criminales, & inæquales, & directè proponuntur, maior præponitur. Sed ſi altera eſt criminalis. 2 & altera ciuilis, de criminali prius agitur. Si vero nõ ſunt ambæ principales, ſed vna

Ordo ſeruandus in pluribus q̃onib.
2 De hac materia no. ex. de ord. cog. c. tuam.

deas; & tunc ex euentu cauſæ [a] iudex æſtimabit, an tibi permittendum ſit eundem accuſare, tametſi prior inſcriptionem depoſuiſti.

2 ¶ *Aliquando ciuilis præiudicat ciuili, aliquando criminali. Sicut enim in ſeptimo lib. codicis, tit. de ordine cognitionum l. ſi de hæreditate, legitur.* ¶ [*Si de hæreditate, & libertate controuerſia eſt, prius agi cauſa libertatis debet.*] *Item lege ſequenti.* ¶ [*Si crimen aliquod inferatur ei a, qui ingenuus eſſe dicitur, ante liberalis cauſa ſuo ordine agi dēt, cognitionem ſuam præſide præbente: quoniā neceſſe eſt ante ſciri, ſi delictū probatum fuerit, vtrū vt in liberum, an ut in ſeruum* [b] *conſtitui oporteat iudiciū.*

tit. 19. l. 2.

Ibidem l. 3.

Item. 3. [¶ *Qui confitetur ſe pati controuerſiam ſtatus fruſtra poſtulat ſibi dari poteſtatem accuſandi eum: qui ſe ſuum dominum eſſe fatetur.* ¶ *Cauſa* [c] *vero liberali terminata, ſi ſeruus pronunciatus fuerit, dominum ſuum accuſare non poterit.*] *Codicis lib. 9. tit. 1. l. pen.* ¶ [*Siquis* [d] *ex familiaribus* [e] *vel ex ſeruis cuiuslibet domus, cuiuſcunque criminis delator, atque accuſator emerſerit, eius exiſtimationem, caput, atque fortunas* [f] *petiturus, cuius familiaritati, vel dominio inhæſerit, ante exhibitionem teſtium, atque examinationem iudicij, in ipſa expoſitione criminum, atque accuſationis exordio, vltiore gladio feriatur. Vocem. n. funeſtam intercidi oportet potius, quam audiri. Maieſtatis autem crimen excipimus.*] *Similiter* [g] *l. vltima.* ¶ [*Si liberti accuſatores* [h] *manumiſſorum, hæredumve eſſe præſumpſerint, eodem quo ſerui ſupplicio tenebuntur, luituri pœnas ante prohibitæ delationis exordium.*

Ex l. 1. & 4. alio modo aptatis verbis.

Iuo p. 16. c. 61.

Iuo ibi. c. 62.

vna incidit alteri, de incidenti prius cognoſcitur. Incidit autem quandoque crimina lis criminali, quandoque ciuilis ciuili, quandoque criminalis ciuili, quandoque ciuilis criminali. Criminalis incidit criminali, vt ſi accuſanti de adulterio obijcio lenocinium, & ponit aliud exemplum in hac l. prius. Ciuilis ciuili, vt ſi petenti hæreditatem obijcitur quæſtio ſtatus. Criminalis ciuili, vt ſi agenti per aliquod inſtrumentū obijcitur quæſtio excipiendo de falſitate. Ciuilis criminali, vt ſi accuſanti obijcitur quæſtio ſtatus.

a ¶ Cauſæ.] Quia ſi proſequaris iniuriam tuam bene potes, alias non. hoc non placet, quare enim diceretur, ꝙ ex euentu cauſæ poſſet, nam etiam ſi eſſet condēnatus bene admitteretur ad accuſandum volens proſequi iniuriam ſuam, vt ff. de accu. qui iudicio multo magis ergo ſi fuerit abſolutus, licet non proſequatur iniuriam ſuā. Vel aliter ex euentu, ſi cōdemnatus es non permittitur tibi: ſi abſolutus es, bene permittitur, ſed ſecundū hoc obſtat. ff. de pub. iud. ſi quis, vbi dicitur, ꝙ inchoatas accuſationes bene poteſt poſtea perficere, vt ſup. ead. negāda 2. Sed dic inchoatas contra alios, non contra accuſatorem. Vel pone caſum ſi cœpit te aliquis accuſare, ꝙ ſibi eius ſeruum ſurripuiſti tali die, tu obijcies ei, ꝙ ille ſeruum illum interfecit anteriori die, & tunc ex euētu cauſæ patebit an poſſit te accuſare, vel non.

ALIQVANDO CIVILIS. CASVS. Supra oſtenſum eſt, ꝙ criminalis quæſtio quandoq; præiudicat ciuili, & quandoque criminali. Nunc vult Gratianus oſtendere, ꝙ ciuilis quandoque præiudicat ciuili, & quandoq; criminali, & exempla de utroque ponit.

SI DE HÆREDITATE. CASVS. Aliquis petebat a me hæreditatem: obieci tibi, ꝙ erat ſeruus meus quæritur q̄ quæſtio debeat præferri? Rñdetur, ꝙ quæſtio libertatis.

SI CRIMEN. CASVS. Hæc lex & ſequens ſunt in codice ordine cognitionum lib. 7. Hugolinus caſum ſic intellexit. Accuſabam aliquem de crimine, alius dicebat eum ſeruum ſuum eſſe, quærebatur quæ cauſa præponi debebat? Et reſpondetur, quòd cauſa libertatis, quia primum ſcire oportet vtrū ſit liber, uel ſeruus, vt cum crimen fuerit probatum, iudex puniat eum tanquam liberū, vel tāquam ſeruū, & hoc modo Beneuē. ponit caſum. Ponit etiam alio modo ſic. Accuſabam aliquem de crimine: ille replicauit contra me, quòd ego erā ſeruus ſuus, quæritur quæ cauſa prius agi debeat? & reſpondetur, ꝙ cauſa libertatis: quoniā ante ſcire oportet an ille qui accuſat ſit liber, vel ſeruus.

b ¶ In ſeruum.] Aliter enim punit ſeruus, aliter liber, vt 22. quæſt. 5. qui compulſus.

QVI CONFITETVR. CASVS. Petebam aliquem in ſeruum coram iudice, qui lite pendente volebat me de crimine accuſare, & bene cōfitebatur ſe pati controuerſiam ſeruitutis: quæritur vtrum danda ſit ei poteſtas accuſandi eum, qui ſuum dñm dicit? Et rñdet ꝙ nō, niſi priꝰ cauſa liberali terminata, & ſi liber fuerit pronunciatus, poterit accuſare.

c ¶ Cauſa.] verba ſunt Gratiani, ſumpta ex lege. C. eod. ſi ſtatus controuerſiam, & l. cum ipſe.

SI QVIS EX. CASVS. Aliquis familiaris, vel ſeruus accuſabat dominum ſuum de aliquo crimine, de quo ſi cōuinceretur dominus infamaretur, vel decapitaretur, vel perderet bona ſua. quęritur vtrum ſit audiendus? Et reſpondetur, quod non, ſed ante lit. conteſt. debet decapitari excepto crimine læſę maieſtatis.

d ¶ Si quis.] C. qui acc. non poſſ. l. penul. & l. iniquum.

e ¶ Ex familiaribus.] i. nutricijs 1 & ſic intellige ſi accuſat dominum de crimine propter quod infamari, vel interfici, vel proſcribi poteſt. ff. de bo. lib. in ſeruitutem contra. Sed intelligitur cum de minoribus criminibus accuſabat, & ideo non ſic punitur, ſed hoc penitus contrariū eſt in familiaribus epiſcopi, extra de acc. nullus, ſed hoc ideo eſt, quia religioſos viros debet epiſcopus tātum habere in familia, vt 2. q. 7. cum paſtoris.

1 Ideſt, quia prima ætate in domo fuerit, C. q acc. non poſ. iniquum. Laur. Ēpſ a ſuis familiarib. p̄t accuſari.

f ¶ Fortunas.] ideſt, bona.

SIMILITER ET SI LIBERTI. CASVS. Hæc lex eſt eo. tit. cum ſupradicta. Dicitur. n. hic, ꝙ ſi liberti uolunt accuſare patronos ſuos, uel hæredes eorum, eodem ſupplicio ſunt puniendi, quo ſerui puniuntur.

g ¶ Similiter.] Hoc eſt uerbum Gratiani, & L. C.

h ¶ Liberti accuſatores.] Quod hic dicitur, uerum eſt de priuatorum libertis: ſecus eſt de libertis eccleſiæ, nā tales reuocantur in ſeruitutem, ut 12. q. 2. epiſcopus qui mancipium, & c. octaua diſtinctio.

Qui

Q Vidam. CASVS. ſup. 3. quæſt. 7. §. tria. dictum eſt, quod quidam repelluntur ab accuſatione propter crimen, vel infamiam. Nunc ſupponit Gratianus quartam cauſam, in qua quæritur, an propter excommunicationem repellatur quis ab accuſatione. Addit etiam in qua ætate admittitur quis, vel nõ admittitur ad teſtimonium: qua occaſione interſerit legalẽ tractatum de teſtib. & quærit an idẽ poſſit eſſe accuſator, & teſtis, & de inducijs ex pectatorijs. Vnde thema proponit, de quo ſex elicit qõnes.

a ¶ Quidam in excommunicatione.] De prima quæſtione non eſt dubium, ſcilicet, quod excommunicatus non poteſt aliquem accuſare, ſed trãsfert ſe H. ad quæſtionem illã, ſcilicet, an excõmunicatus poſt abſolutionem poſſit aliquẽ accuſare. Secundum H. excommunicatus etiã poſt abſolutionem nõ admittitur ad actus legitimos. argum. 46. diſt. accuſatores. Item quia nemo eſt excommunicandus niſi propter contumaciam. 11. quæſt. 3. nemo. & cap. certum. Præterea inobediẽtia grauiſſimum crimẽ eſt 8. q. 1. ſciendum, & qui ſemel fuit crimi noſus, repellitur 1. 6 quæſt. 1. qui crimen. 25. diſt. cap. vlt. Item in veteri teſtamento puniebatur cõtumacia capite. 11. quæſtio. 3. abſit ergo hodie repellitur a promotione. 54. diſtin. multos. Itẽ grauiſſima eſt pęna contumaciæ. 24. quæſt. tertia, corripiantur. ergo grauiſſimum peccatum eſt 2. 24. quæſtio. prima, non afferamus. immo eſt crimen idololatriæ inobedientia, vt 8. quæſtione prima, ſciendum. ergo maxima pœna puniendum. 14. quæſtio 1. non afferamus. Sed hoc non credo, quia abſolutio tollit quod inducit excommunicatio. ſecunda, quæſtione tertia, §. notandum. extra de electio. quia diligẽtia. Io. Fab. diſtinguit, ſi eſt excommunicatus pro crimine, & contumacia, tunc repellitur etiam poſt abſolutionem. ſecus ſi pro contumacia tantum. Alij autem dicunt, aut crimen pro quo eſt excommunicatus, infama, 3 aut non. & quod dicitur quod inobedientia morte puniebatur, hoc intelligo vbi quis erat præuaricator legis, vel cum quis non obediuit iudici in ijs quæ ſpectant ad vindictam malefactorum, vt 23. quæſt. quinta, miles. quis enim diceret quod talis contumax morte puniretur, qui nollet ſoluere pecuniam ad mandatum iudicis? Conueniri autem poteſt excommunicatus. extra de iud. intelleximus. & extra de ſenten. excommun. ſi vero. Sed an poteſt reconuenire aliquem excommunicatus? Videtur quod non, vt ext. de hære. vergentis. & extra de ſent. excommunica. per tuas 4. Videtur tamen quod poſſit, quia qui aliàs non poteſt accuſare, ſi accuſatus fuerit accuſat. ff. de bo. lib. qui cum maior. §. ſi libertus. Item quæritur an poſſit excipere? videtur quod ſic, quia ex quo permittitur ei reſpõdere, ergo & omnia conſequentia, vt extra de off. iud. deleg. præterea. ff. de iuriſd. omnium iud. l. ſecunda. Econtra videtur q non, quia tũc cogeretur iurare. ſed non poteſt tangere ſacramenta, cum ea non poſſit ingredi 5 ſi ſupra diſtin. 5. ad eius vero, vel cui prohibentur alia ſacramenta, & illud. vt 95. diſtin. illud. Item quæritur an compenſare poſſit? Videtur, quod ſic, quia licet quis non poſſit petere, poteſt tamen compenſare, vt in naturali debito. ff. de compen. l. etiam. Sed contra, per exceptionem repelleretur ſi ageret, ergo non poſſet compenſare, ff. de compen. quæcumque. Sed hæc quæſtio eſt ſoluta ext. de exceptio. cum inter.

Excõicatus an poſſit poſt abſolutionem accuſare.

2 Sed contra 84. d. honoratus, vbi hr, q prima cõtumacia nõ ponitur.

Dic vt ibi ſtũ no. in l. 1. gl. arg. hic, &c. a Conc. Loẽ delictum. in pri. & i ver. cõtumacia, ff. de re mil. & per Bart. & ibi eſt bona gl. in l. ſi filius. la 1. ff. de inter. act. q̃ ad hoc allegat p fin. Imo. in i. pe. §. ad crimẽ. in 24. col. ff. de publ. iud.

3 Sub. & tũc tenetur op.

H. ar. 5. q. 4. in loco. ẽm quoſdã. ſub. niſi fuerit in integrum reſtitutus. 2. q. 3. §. vlt.

Excõicatus an põt recõuenire, & excipere, & cõpenſare.

4 In verſ. in alijs euitari, & hoc verũ eſt ex. d exc. cũ inter. in fi. Arch.

5 Hoc ſane intellige, qđ dic vt notat 1. q. 1. q ſtudet. & 23. q. 4. vir cũ propria. Arch.

a ¶Ei qui ingenuus eſt dicitur.] *In lege ipſa eſt*, quã ingenuam eſſe dicis. *Mulierem enim alloquutur. Quare paulo etiam inferius, vbi apud Gratianum legitur*, vtrum vt liberum, & ingenuum, an vt in ſeruum *in lege eſt*, vtrum in liberam, & ingenuam, an vt in ancillam. *Duas etiam, quas proxime recitat leges, Gratianus ſuo modo in ſummam redegit.*

CAVSA QVARTA.

Qvidam in excommunicatione [a] *conſtitutus epiſcopum accuſare diſponit: adoleſcentẽ infra decimum, & quartum ætatis annũ ad aſſertionem ſuæ cauſæ adducit: prohibitus ab accuſatione adoleſcentem accuſatorem, & ſe teſtem facit; adoleſcens perſonam accuſatoris, & teſtis gerere cupit: die ſtatuta ad iudicium electorum iudicum epiſcopus minime occurrit: a communione ſuſpẽditur: tandem renouato iudicio accuſator culpabilis in accuſatione inuenitur: demum ad aſſertionem propriæ cauſæ procedit.*

1 *Hic primum quæritur, an in excommunicatione conſtitutus alium accuſare valeat.*

2 *Secundo, an infra decimumquartum annum in criminali cauſa teſtari quis poſſit.*

3 *Tertio, an ab accuſatione prohibitus, perſonam teſtificantis poſſit aſſumere.*

4 *Quarto, an idem poſſit eſſe accuſator, & teſtis.*

5 *Quinto an die conſtituta non occurrens a communione ſit remouendus.*

6 *Sexto, ſi in epiſcoporum iudicio accuſatoris perſona culpabilis inuenta fuerit, an ad aſſertionem propriæ cauſæ de cætero ſit admittenda.*

De

De prima.] CASVS. Hic intitulatur 1. quæſtio qua quæritur an excommunicatus poſſit alium accuſare. Et dicendum eſt indiſtinctè quod non poteſt ſiue iuſtè ſiue iniuſtè ſit excommunicatus, dummodo excommu-municatio teneat, vt infra cap. 1.& 2. nec poteſt etiam alium ciuiliter conuenire, vt ſup. 3.q.4. nulli.

Diffinimus.] CASVS. In hoc c. ponuntur ſex genera perſonarum, quæ repelluntur ab accuſatione, inter quas excommunicati ponuntur, qui accuſare non poſſunt in excommunicatione perſeuerantes.

QVAESTIO I.

In Africano, c.50.& 96.

De prima quæſtione ſic ſtatutum legitur in primo & ſecundo capite concilij Carthaginenſis ſeptimi, cui interfuit Fauſtinus Romanæ eccleſiæ legatus.

¶ Ad accuſationem non admittatur, qui in excommunicatione perſeuerat. Cap. I.

Iuo p.14.c.69. Pann.l.4.c.72.

Iuo p.16. c. 64. C. 2. eiuſdem 7. Car.& cap. 96. Africani.

† Conc. tex. in l.1. C. de ſum. trin.& auth. Gazaros. C. de hf.

Diffinimus eum rectè ad accuſationem non admitti, qui poſtquam excommunicatus fuerit, in ipſa adhuc [a] excommunicatione conſtitutus, ſiue ſit clericus, ſiue laicus, accuſare voluerit. ¶ Omnes etiam infamiæ maculis aſperſi, ideſt hiſtriones [b] ac turpitudinibus ſubiectæ perſonæ hæretici etiam, ſiue pagani † [c], ſiue Iudæi ab accuſatione prohibentur α.

α ¶ Ab accuſatione prohibentur.] *A concilio abſunt hæc uerba ſubintelliguntur enim illa ex principio capitis.* Ad accuſationem non admittantur.

Item Nicolaus Papa in epiſtola ad Michaelem Imperatorem, cuius initium eſt: [Propoſueramus.

¶ Hæretici probantur, qui ſchiſmate, vel excommunicatione ab eccleſia ſunt ſeparati. Cap. II.

Anſ.l.1.c.71. Iuo p.14.c.70.

Qvòd autem hi qui à iam præfato fratre, & comminiſtro noſtro Ignatio depoſiti, excommunicati, vel anathematizati fuerant, nullam aduerſus eum damnationem intorquere potuerint, ex prolato α ſecundæ vniuerſalis [d] ſynodi capitulo declaratur, cum dicitur: [Si vero eccleſiaſticum [e] fuerit crimen, quod epiſcopo illatum extiterit; tunc probari oportet accuſantium perſonas, vt primo quidem hæreticis nõ liceat accuſationes contra orthodoxos epiſcopos pro eccleſiaſticis negotijs facere.] Sed ne hos [f] hæreticos [g] eſſe denegetis, audite ſequentia; Hæreticos autem (inquiunt) dicimus tam eos, qui olim ab eccleſia β [h] proiecti ſunt, quam qui poſt hęc a nobis anathematizati ſunt.] Porro, ſi adhuc nec ſic creditis, audite, quod ſubditur; [Præter hos autem (aiunt) & eos, qui fidem quidem ſanam ſimulant confiteri, ſchiſmaticos etiam γ, & eos, qui ſeorſum a communicantibus nobis epiſcopis collectas faciunt. Deinde vero, & ſi quidam ab eccleſia ſuper cauſis quibuſdam reprehenſi fuerunt, & proiecti, aut excommunicati, ſiue ex clero, ſiue ex laicali [i] ordine; nec his licere accuſare epiſcopum, antequam proprio crimine primitus exuantur. Similiter autem & eos, qui ſub accuſatione priori conſiſtunt, non ante eſſe acceptabiles in accuſatione epiſcopi, aut aliorum clericorum, quam innoxios ſemetipſos illatorum ſibi oſtenderint criminum.] Quid autem periculi regulæ huius immineat contemptoribus, non ignoratis.

a ¶ Adhuc.] Ergo poſtea reſtituitur ad accuſationem, vt 6.q.1. illi.& c. omnes 2.3. 2 q.5. p̃ceptum, in fin. quod eſt contra H. ſed ſecundum eum vacat hic arg. a contrario ſenſu.

b ¶ Hiſtriones.] Infra de conſe. d.2. pro dilectione.

c ¶ Pagani.] 2.q.7. pagani.

Qvòd autem.] CASVS. Ignatius Patriarcha Conſtantinopolita. anathematizauit quoſdam ſubditos ſuos, qui eundem Ignatium poſtea accuſauerunt, ad quorum accuſationem depoſitus fuit. Sed Nicolaus probat, quod anathematizati eũ accuſare non potuerunt. Et hoc oſtẽdit auctoritate concilij Conſtantinopolitani, in quo ſtatuit, quod hæretici a ſacramẽtis eiecti, anathematizati ſchiſmatici. & illi qui ab alijs accuſantur, non poſſunt ep̃os accuſare. Et no. quod quandoque ponuntur verba ſynodi, quandoque verba Nicolai, vt per te videbis.

d ¶ Vniuerſalis.] Scilicet Conſtantinopolitanæ, vt ſup. d. 16. ſancta.& 23.q. 4. ipſa pietas.

e ¶ Si verò eccleſiaſticũ.] Vt ſimonia, hæreſis, vſura. 11. q. 1. ſi quis cũ clerico. immo oẽ crimen eſt eccleſiaſticum 1. vt ext. de iud. nouit.

1 dem not. ext. de of. or. c. 1. in gl. canones, &c. & ext. de foro compet. cum ſit.

f ¶ Sed ne hos.] Verba Nicolai.

g ¶ Hæreticos.] Verba ſynodi.

h ¶ Ab eccleſia.] ſ. excommunicati. Nota quod omnis excommunicatus dr̃ hæreticus, vt inf. 23.q.4. ipſa pietas.

i ¶ Laicali.] Laici vero abſoluti poſſunt clericos accuſarẽ, ſed intellige de clericis depoſitis quib. quandoque laica communio conceditur, vt 11. q. 3. Thetgandum.

α ¶ Ex prolato.] *Nicolaus hic citat canonem, qui apud Græcos eſt ſextus concilij primi Conſtantinopolitani, cuius canonis priorem partem paulo ſuperius in eadem epiſtola recitarat, & ſignificatur ſupra 3. q. 5. c. fin. Eo autem loco Nicolaus de iſto capitulo hæc verba addiderat.* Quod tamen non apud nos inuenitur, ſed apud vos haberi perhibetur. *Nam non modo hic canon, neque in verſione Dionyſij, neque in priſca habetur, ſed de omnibus illius concilij canonibus hæc ſcribit. B. Gregorius ad Eulogium, lib. 6. epiſt. 31.* Romana autem eccleſia eoſdem canones, vel geſta ſynodi illius, hactenus nõ habet, nec accipit. In hoc autem eandem ſynodum accepit, quod eſt per eam contra Macedonium definitum.

β ¶ Olim ab eccleſia.] *Statuitur in hac parte canonis perinde pro hæreticis habendos eſſe Macedonianos, & Eudoxianos qui in iſto primo Conſtantinopolitano concilio damnabantur, atque habendi erant Paulianiſtæ, & Arriani, quos olim Nicæna ſynodus a catholica eccleſia abſciderat. Quamobrem non de quolibet excommunicato hæc ſententia pronunciatur, quod putauit auctor gloſſæ.*

γ ¶ Schiſmaticos etiam.] *Ita in epiſtola Nicolai, & apud Iuenem Græcè autem eſt*, πρός δὲ τούτοις καὶ τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιῆ προσποιουμένους ὁμολογεῖν ἀποσχίσαντας δὲ, καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις, *idest*, Præterea vero, & illos, qui fidem quidem ſanam ſimulant confiteri, ſchiſma autem faciunt, & aduerſus regulares noſtros epiſcopos conuentum habent: *vt nihil mirandum ſit, iſtos etiam pro hæreticis cenſeri, quemadmodum & Balſamon interpretatur Simulant enim illam tueri fidem, quam oppugnant.*

QVAESTIO. II & III.

Secunda autem[a], *& tertia quæſtio* [b] *eodem concilio Carthaginienſi ſeptimo, vno eodemque cap. 4. terminantur.* & in Afri. c. 98. cap. l. 7. c. 101.

Illud vero eſt huiuſmodi.

¶ Qui ab accuſatione repelluntur, aut ad annum xiiij. nondum peruenerint, teſtes eſſe non poſſunt.

Cap. I.

Teſtes autem ad teſtimonium non admittendos eſſe cenſemus, qui nec ad accuſationem [c] admitti præcepti ſunt, vel etiam, quos ipſe accuſator de domo ſua produxerit. Ad teſtimonium autem [d] infra annos quatuordecim ætatis ſuæ non admittantur.

Rabanus in pœ. c. 1. Burc. l. 16. c. 20. Iuo p. 6. c. 364. Pann. l. 4. c. 83.

Secunda autem.] Hic intitulatur 2. q. & 3. Hæc quæſtio. diuiditur in quatuor partes, in quarum prima determinat magiſter q. ſcilicet ſecundam & tertiam, & hoc per cap. ſequ. in prima parte cuius determinatur 3. quæſt. ſcilicet, quòd nullus poteſt eſſe accuſator, & teſtis. In ſecunda parte determinatur. 2. quæſt. ſcilicet, quod minor xiiij. ann. non poſſit eſſe teſtis. Secunda ibi, [Itẽ in criminali. Tertia ibi, [Item lege Iulia.] Quarta ibi. Item qui falſo.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 2. & 3. q. ſecũda q. eſt an ĩtra annos 14. poſſit aliquis teſtificari. Et reſpõdetur ꝙ nõ, vt inf. ea. l. Iulia. poſt 14. põt in cauſa ciuili teſtificari, vt inf. e. c. 1. ar. In criminali. Vero non admittitur niſi hẽat xx. ann. vt inf. ea. §. in teſtimoniũ. Tertia quæſtio eſt. an ille qui repellitur ab accuſatione, repellatur a teſtimonio. Et reſpõdetur quod ſic, vt inf. c. 1. fallit tamen in caſibus notatis in ſumma huius quæſt.

a ¶ Secunda autem.] Hic quærit, an ante 14. an. aliquis ſit admittẽdus ad teſtimoniũ. Et quidem in ciuili cã poſt 14. an. admittit. vt ĩ. ea. c. 1. ſed in criminali non añ xx. an. ut ĩ. ea. in §. in teſtimoniũ. Io. Hoc tñ ſcias ꝙ puella poſt 12. an. in ciuili cã recipitur ad teſtimonium quia tũc tutela eſt finita, ut inſt. quib. mo. tu. fi. circa med. prꝙterea tunc nubere poteſt puella, vt ex. de deſp. imp. c. vl. tũc ẽt põt intrare religionẽ: vt 20. q. 2. puella. Item poſt illã ætatem teſtamẽtum facere poteſt. vt ff. q teſt. fac. poſſ. qua ætate, Ioa. Et agere cauſam matrimonij, vt extra de proẽn. tux. B.

Accuſare prohibitus añ a teſtimonio repellatur.

b ¶ Tertia quæſtio.] Tertia q. eſt, an omnis qui repellitur ab accuſatione, repellatur a teſtimonio? Et dicendum eſt, quod ſic: ſed non in omnibus caſibus in quib. quis repellitũ ab accuſatione, repellitur a teſtimonio. Nã in priuatis delictis non poteſt accuſare ille cuius nõ intereſt, tamen bene poteſt teſtificari ibi. Similiter qui admittitur ad accuſationem, admittitur, & ad teſtimoniũ, ſed non vbicunque quis accuſat, poteſt teſtificari, vt extra de teſtib. de cætero. Fallit tñ prædicta regula in muliere: nam ſecundum legem mulier in paucis caſib. admittitur ad accuſationem, ſed in multis admittitur ad teſtimonium, non tamen in teſtamentis, vt 15. q. 3. de crimine 1. Item hæc regula, qui non admittitur ad accuſationem, nec ad teſtimonium, intelligenda eſt in teſtimonio in criminalibus cauſis. Sed in ciuilib. cauſis bene admittuntur teſtes, ſicut illi, qui ſunt irregulares, non ratione criminis, vt mutilati, bigami, vel alias irregulares, qui in criminalib. non teſtificantur contra clericos, ſed in ciuilibus bene, extra de teſtib. tam literis.

1 Iſta conc. reſpicit primũ dictum, ſed illud añ dictum admititur ad teſtimoniũ. Arc.

Teſtes.] CASVS. Hic tria genera hominũ a teſtimonio repellunt. ſ. illi q ab accuſatione repelluntur, & quos accuſator de domo ſua produxerit, & impuberes.

c ¶ Accuſationem.] Niſi in caſu, vt 15. q. 3. de crimine.

d ¶ Ad teſtimonium autem.] Intra 14. annos impubes non

non recipitur ad teſtimonium,& hic, & inſti. de teſt. §.teſtes.tamen quia talis ætas plena eſt periurijs,ut extra de delt.pue.c.1.& quia nec iurare cogitur,22. q. 5. pueri.&c.paruuli & c.honeſtum.Nec obſtat.inf.c.6.in teſtimonium.quia illud loquitur in criminalib.cauſis. Sed

hæredes.§.licet ſit.ar.contra extra de prob. in præſentia. ſed ibi forte ex cauſa omiſit iudex interrogare teſtem in fauorem religionis. Alij exponunt reum teſtimonium,ideſt,malum & teſtimoniũ & falſum arg. ad hoc extra de elect.ſuper cod.& 2.q.1. prohibentur. De hoc autem non eſt dubiũ quin in alia cauſa idẽ teſtis poſſit induci denuo cõtra eundẽ, ut extra d̃ teſ.c.fraternitatis. PRODVCI. Caſus iſte dupliciter poni conſueuit. Vno modo ſic. Aliquis contra aliquẽ reum, id eſt falſum teſtimoniũ dixit poſtea in alia cauſa producebatur contra eum, quærebatur an recipi debeat? Et reſpondetur, quod non. Alio modo ſic. Aliquis fuit indutus in teſtimonium cõtra aliquẽ in aliqua cauſa, modo quæritur, an poſſit in alia cauſa induci contra eũ? Et reſpondet, q̃ nõ, cũ videat ex odio toties teſtificari cõtra eũ, & forte prima poſitio uerior eſt.

† al. Matiten.

[*Item ex concilio Matinenſi* † *.c.6.*]

¶De eodem. PALEA. C. II.

ext. de teſtibus.c. 1. Burc.l.16.c.35.

PLacuit ſancto conuentui, ut teſtes ad teſtimoniũ dicendũ pretio non conducantur, & vt quiq; optimi, & fideliores in teſtimonium aſſumatur: vt is, cõtra quẽ teſtimonium † ferre debent, nullam eis poſſit afferre † calumniam; & ut nullus teſtimonium dicat, niſi ieiunus.

† al. teſtimoniare.
† al. inferre infamiam.

2 *Item in criminali* [a] *cauſa.*

¶ *Produci teſtis non poteſt, qui ante in eum reum teſtimonium dixit.*] *Sicut in 22. lib. ff. tit. de teſtibus, lege 23. inuenitur.*

tit.§A.produci.

Item titulo eod. l. ob carmen. §. ſi teſtes.

Cap. III.

SI teſtes omnes eiuſdem honeſtatis, & exiſtimationis ſint, & negotij qualitas, ac iudicis motus cum his cõcurrat, ſequenda ſunt omnino † teſtimonia. Si vero ex his quidam] eorum [b] † aliud dixerint (licet in

† al. omnia.
† abeſt ab or.

Sed obijcitur, melius elicitur veritas a pueris, quàm à ſenioribus, ſecundum Salomonem. Item impubes ferula ceditur pro veritate dicenda. ff. ad Syl. l. 1. §. impuber. & ab impubere ſumitur initium quæſtionis, ſicut à timido, ut. ff. de q. unius in princ. & impubes non iurat. ff. de libe.cau.l.ult.in fi.Rñ.ideo nõ iurat, qui nõ poteſt peierare, ut ff. de iureiur. l.q iuraſſe. & quia hæc ætas neſcit quid agat. C. de fal. mo. l. 1. & obtinent prædicta in cõtrarium allegata in exceptis criminib. & in nece occiſi domini, & in crimine læſæ maieſtatis. arg. 6.q. 1.§. ſi quis cum.

IN CRIMINALI. Hęc eſt ſecunda pars quæſ. in qua ponit quatuor leges, in quibus probatur quæ ſint attendenda in teſtibus, & hoc uſque ad l. illam. Item l. Iulia. Ioan de Fant.

CASVS. Hæc ſunt uerba Gratiani. quæ autem ſequuntur, ſunt uerba legis.

a† In criminali.]Hoc uerbũ non eſt in lege. ff. de teſti. produc. Quidam ſic intelligunt legem iſtam, quod ſi aliquis teſtis inductus eſt ſemel contra aliquem, amodo ille teſtis, nec in illa cauſa, nec in alia poteſt eſſe teſtis contra illum uidetur enim eſſe ſuſpectus, & cum odio habere qui toties vult contra ipſum teſtificari: & hoc intelligunt in criminali cauſa. ſic & Gratianus intelligit, & eſt ar. adhoc extra de ap. ad hæc ſi in una. Sed tu dicas, quamdiu atteſtationes clauſæ ſunt, etiam in eadem cauſa, & ijdem alijque teſtes denuo poſſunt induci, 1 vt ex. de teſt. cum cauſam. in fi. & C. de teſti. l. ult. ſed poſt publicatas atteſtationes non poſſunt induci, uel ijdem, uel alij ſuper eadem cauſa, & in eodem articulo, niſi id quod ego primo probaui in modum exceptionis, modo uelim probari directè. ut extra eo. cap. veniens. 2 tunc autem ante publicationis teſtium poſſunt eundem iterum teſtem inducere, ſi forte primo nõ habuit omnia in memoria, ut in auth. co. tit. §. quoniam vero multi. ff. de quæſ. repeti. Item idem teſtis poteſt redire, & errorẽ ſuum corrigere, ut extra de teſ. cog. præterea. & 35. q. 6. de parentela, ibi diſcordaſſe. Item ſi teſtis aliquid obſcure dixit 2. poteſt ab eo etiam poſt publicationem quæri interpretatio, ut ff. de teſt.

Teſtis qui ſemel contra aliquem depoſuit an iterũ contra eundem teſtificari poſſit.

1 Hoc eſt propter ſtimorem ſub ordinationis. Archi.
2 Videas qđ not. inf. ca. teſtibus. in glo. 1.

SI teſtes.]CASVS. Inducti fuerunt teſtes in cauſa aliqua, quærebatur quorum teſtimonia iudex deberet ſequi, & reſpondet Iuriſconſulto. ſi omnes ſint bonæ famæ: & ſine ſuſpicione, iudex debet ſeq dicta omniũ, ſi omnes concordant, & dicunt naturæ negocij competentia. Si autem diſcordant, licet in pari numero; tamẽ iudex debet ſequi eos, qui ueriſimiliora, & aptiora negotio dicunt: & qui ſunt ſine omni ſuſpicione, licet ſint pauciores alijs: quia non eſt ſẽper ad multitudinem recurrendum; ſed ad eos, q ſincera teſtimonia dicũt. Et põt hoc intelligi de teſtib. unius partis tñ. & de teſtibus utriuſq; partis. Et quidquid hic dicatur p Ben. uel alios, Ego Barth. Brix. hũc caſum uerum eſſe credo.

b† Eorum.]Circa contrarietatem teſtium plene diſtinguas ſi unus teſtis contradicat ſibi expreſſe, teſtimoniũ eius non ualet ut 3. quæſt. 9. pura 23. quæſt. 7. quod autem. extra de app. ſolicitudinem. C. de lib. cau. cum precum. niſi hoc fecerit corrigendo ſe, & incontinenti, extra de teſti. cog. præterea. Idem uidetur ſi quis teſtis ꝑ parte inueniatur falſos, ꝙ tunc in nullo ualet teſtimonium eius, ut ſup. diſt. 9. ſi ad ſcripturas infra ead. itẽ. qui falſo. Si uero Vnus teſtis contradicit pluribus, talis contrarietas non obſtat: quia teſtimonium unis, nec iuſtificat, nec condemnat, ut 33. quæſt. 2. admonere 3. niſi contradicat pluribus teſtibus eum quibus ipſe ſcriptus eſt in aliquo inſtrumento. ff. quemad. teſt. ape. l. 1. in fin. Si uero plures teſtes contradicunt pluribus, diſtinguunt quidam, quia aut contradicunt teſtibus ex eadem parte productis, aut ex diuerſa. Si ex eadem parte productis contradicant, nullius teſtimonium ualet, ut 3. quęſ. 9. nihilominus, & videtur hoc expreſſum extra de proba. licet ſicut cum diuerſæ ſcripturæ ex eadẽ parte producuntur; quæ ſibi contrariæ ſunt, ex illis nulla ualet, ut C. de fi. inſtru. ſcripturæ. & extra de fide inſtrumen. imputari. Sed ſi contradicunt teſtibus aduerſę partis, tunc prępualet teſtimonium plurium teſtimonio paucorum; niſi illi pauciores meliores ſint, uel magis ueriſimiliter loquantur, ut hic dicitur. Hanc diſtinctionem non approbo, licet enim teſtes unius partis ſibi contradicunt, non dico, quod in hoc caſu teſtimonia

Teſtium depoſitiones contrariæ an fidem faciant.

3 Extra de teſt. cap. ueniens 1. & ca. licet 1. de hoc 3. q. 4. in princip. Arc.

in pari [a] † numero credendũ quidẽ eſt, ſed quod naturæ negocij cõuenit,& quod inimicitiæ, aut gratię ſuſpicione caret: confirmabitq; iudex motum animi ſui ex argumẽtis,& teſtimonijs,quæ rei aptiora,& vero proximiora eſſe compererit. Non enim ad multitudinem [b] reſpici oportet;ſed ad ſinceram teſtimoniorũ fidem, & teſtimonia,quibus potius lux ueritatis aſſiſtit. *Item lege 2. ff. eo.* † *al. impari.*]orig.

¶ In teſtibus † fides,dignitas , [c] mores,grauitas examinanda [d] eſt: & ideo teſtes , qui aduerſus fidem teſtationis ſuæ uacillant , [e] audiendi non ſunt . *Item lege 3.* † *teſtimonijs.*]orig.

¶ Teſtium fides diligenter examinanda eſt: ideoque in perſona eorum exploranda [f] erunt in primis conditio

omnium ſuccumbant,licet ita ſit in inſtrumentis,quia inſtrumenta ſua poteſt quis præuidere, an ſibi contradicant vnde imputet ſibi ſi contraria inſtrumenta exhibet ſed in teſtib. neſcit,quid dicturi ſint. Dicas ergo, quod ſi teſtes contradicant teſtibus, ſiue ex eadem, ſiue ex altera parte ꝓductis. primo concordabit iudex contrarietatem illam ſi poteſt, ut extra de teſt. cum tu ſili. inf. de pœn. diſti. 1. periculoſè extra de ver. ſign. nihil obſtat. 11. quæſt. 5. antreceſſor Idem poteſt dici de contrarijs inſtrumẽtis, vt extra de conſue. cum dilectus. niſi manifeſta ſit contrarietas, vt 3. quæſ. 9. nihilominus. 35. quæſt. 6. de parẽtela. Vbi ergo teſtes contrarij ſunt, nec poſſunt concordari, ſemper teſtimoniũ plurium præualebit, niſi ex altera parte ſit tanta dignitas, vt merito debeat præiudicare numero, vt extra eodem, in noſtra. vel niſi pauciores veriſimiliora loquantur, ut hic: uel niſi per pauciores teſtes plura probentur, quàm per plures. Verbi gratia. Plures teſtes probant me poſſediſſe rem aliquam per xl. annos: pauciores probant eandem rem te poſſediſſe per xl. annos, & præterea probant titulum poſſidendi: tunc dicerem præualere teſtimonium paucorum, vt extra de proba. licet. Et hæc uera ſunt ubi teſtes de eodem tempore inducti ſunt. Si uero teſtes alterius partis inducuntur contra teſtes alterius partis, ut ſi mei teſtes probaſſent me contraxiſſe cum aliquo in aliquo loco, & tu induceres teſtes ad probandũ, ꝙ ego non fuiſſem tunc temporis in illo loco, hic poſſet uideri, ꝙ ſecundis teſtibus potius eſſet credendum quam primis, ut extra eod. ex tenore & c. ſeries extra de excep. denique. Sed hoc non credo, immo credo in tali caſu, ꝙ ſi ſecundi debent reprobare dicta priorum, ꝙ etiam plures debeant eſſe teſtes, & longè melioris famæ, ut C. de contrah. ſtip. optimam hoc ideo, quia præſumitur magis ſubornatio poſt publicatas atteſtationes, quam ante. Si autem teſtes ex omni parte ſunt pares, & in numero, & in dignitate: tunc fertur ſententia pro reo, ut extra de proba. ex literis. extra de fide inſtru. inter dilectos. in fin.

Snĩa ꝓ reo ferenda ẽ data paritate ꝓbationum in ſi. in quatuor caſib.

Ioan. niſi in matrimonio, & in cauſa liberali, & pro teſtamento, & in dote, ut extra de ſenten. & re iud. c. vlt. B. ſi autem neuter poſſidet, ſed uterque rem ab aliquo extraneo petit; tunc ſi teſtes utriuſque partis ſunt pares res diuidatur ſi poteſt, ut extra de præſump. afferte. Si eſt res indiuidua, poteſt iudex gratificari & dare cui vult extra de paro. cap. primo, vel res ſorte diuidatur, ut 26. q. 2. cap. ſors. Si uero teſtes contradicant inſtrumento, aut contradicunt inſtrumento proprio, aut extraneo. Si proprio, ſcilicet in quo ſunt ſcripti præualẽt teſtes inſtrumento, extra de probatio. tertio. extra de condi. appo. per tuas. ff. quemadmo. teſtamen. aper. l. prima, in Authen. de fide inſtrumen. §. ſi uero. colla. 6.

Teſtes ſi cõtradicunt inſtrumento, quid iuris.

Si uero contradicant alij inſtrumento, in quo non ſunt ſcripti, dixerunt quidam, quod ſemper præiudicat viua uox mortuę, ut in Authen. de fide inſtrumen. §. ſi uero. collat. 6. alij dicunt, quod ſi factum eſt remotum ab hominum memoria, potius creditur inſtrumentis, quàm teſtibus. ſed ſi factum eſt recens, potius creditur teſtibus quàm inſtrumentis, tum ideo quia memoria hominum quandoque non habetur ultra annum, vt ff. de probat. ſi arbiter. tum ideo quia teſtes conſueuerunt fidem ſuam variare ex tractu temporis, ff. de Car. edict. l. tertia, §. duæ. ff. de damno infect. l. qui bona. §. ultimo. Ego credo quod contra quodlibet inſtrumentum admittuntur teſtes, quantumcunque ſit publicum, ut extra de præſcrip. ad audientiam. C. de ꝓbatio. cum de precibus non tamen concedo, quod teſtimonium duorum uel trium pręualeat inſtrumento. nam cum inſtrumentum obtineat vicem duorum teſtium,

Teſtes contra quodlibet inſtrumentum admitti pñt.

ſtium, & præterea tabellio æquipolleat, vel maior eſt vno teſte, opottet quod ad minus per quatuor teſtes reprobetur inſtrumentum, ut extra de fide inſtrumen. cum Ioannes: fallit tamen hoc in duobus caſibus, ubi videtur, quod contra inſtrumentum non admittuntur teſtes. 1 ſicut contra inuentarium publicè confectum non admittuntur teſtes, ut C. arbitrium tute. l. vlti. & in confeſſione, quæ fit à muliere in inſtrumẽto, in quo confitetur ſe recipiſſe pecuniam pro interceſſione, vt C. ad Velleia. antiqua. quædam tamen ſunt quæ melius probantur per inſtrumentum, quàm per teſtes, ut ſententia lata, & arbitrium & commiſſio facta iudicibus. 97. diſtin. nobiliſſimus extra de offi. delega. cum in iure.

1 Hoc eſt ꝓꝑ nimiã ipſius ſolennitatẽ ſm Goff.

a ¶ In pari.] Ideſt, quod tot ſunt ex una parte, quot ex alia. Vel dic impari, vt ſit una pars, quod plus ualet.

b ¶ Ad multitudinem.] Arg. pro paucitate contra multitudinem 2, ut 31. di. Nicæna. 24. q. 1. odi. ff. de pact. maiorem. nam maior pars eſt, quæ maiori nititur ratione, vt 40. diſt. multi in ſi.

2 Ad hoc facit qđ leg. & no. 23. diſt. tales. Arch.

IN TESTIBVS. CASVS. Dicitur hic, ꝙ in teſtibus quatuor ſunt conſideranda, ſcilicet fides, dignitas, mores, & grauitas & ideo ſi qui eorum in dictis ſuis uacillãt, non ualent.

c ¶ Dignitas.] Videtur ergo, ꝙ ſemper præualet teſtimonium eorum qui ſunt in dignitate conſtituti, 3 vt hic, & 97. diſt. nobiliſſimus. & 40. diſ. c. 1. & 11. q. 3. abſit. & ff. de fide inſtr. l. ult. Sed contra, non eſt, quærẽdũ quis uel qualis dicat, ſed quid dicat, ut 19. diſt. ſecundũ & 3. q. 9. c. ul. & 2. q. 7. quærit & 6. q. 2. placuit. Sol. ſemper præſumitur pro multitudine contra dignitatem. 4 niſi ex altera parte tanta ſit dignitas, ut merito poſſit præponderare, ut extra eo. in noſtra. ſed in electione etiam præiudicat numerus dignitati extra de elect. dudum 1. 5. ſed hoc ideo, quia inter multos pręſumendum eſt aliquos eſſe idoneos, ut 61. diſt. nullus.

3 Adde ad hoc gl. in §. ſcimus in gl. in uer. ꝑ dignitatem in Authen. de teſt. coll. 7. & in l. 3. ff. eod. titu.

4 Dignitatẽ hoc falſum. ſm Hoſt. Pan. Fel. in c. in noſtra. de teſtib.

d ¶ Examinanda.] Ideſt, inquirenda.

e ¶ Vacillant.] Dubitando talis tenetur crimine falſi. ff. de fal. eos qui. & eſt ſi. 3. q. 9. pura. & ff. de quæſtio. de minore in ſi. & l. ex libero. in princ. & extra de accu. ſuper. extra ut eccle. benefi. vt noſtrum.

5 Dic ut no. co. tit. eccleſię 2. & leg. co. tit. in cõcilio Gre. ſi. qñ. Archid.

TESTIVM. CASVS. Dicitur in hac lege ꝙ nouem ſunt, in quibus iudex debet teſtem examinare, & demum ſi teſtis careat ſuſpicione, uel propter perſonam: à qua profertur, uel propter cauſam quia gratia, uel lucro uel odio non corrumperetur, recipiendus eſt. Perſonam ſuſpectam, ſecundum ſe. cauſam, quæ in rebus & perſonis conſiſtit ſecundum Iſid.

f ¶ Exploranda.] A iudice. ut 2. q. 7. quærendum. 30. q. 5. iudicantem.

a ¶ Quis

a ¶ Quis decurio.] Arg. ꝙ teſtimonium nobilis præualet. arg. 41. d. non cogantur. ſimiliter electio, vt in Auth. de de ſen. ciiii. §. 1. coll. 3. & argum. extra de app. conſtitutus.

b ¶ Locuples.] In Salomone legitur: Diuitias & paupertates

Diues aut pauper fieri nemo appetat.

l ¶ Feceritve.] Et ſufficit ſi quandoque fecit, ut ff. de el tu nup. palam.

LEGE IVLIA. CASVS. Hic nouem ſpecies hominum continentur, contra quos quis inuitus teſtificari non compellitur, ſcilicet contra ſocerum, &c. vt ibi dicitur.

cuiuſque, vtrum quis decurio,[a] an plebeius ſit, & an honeſtę, & inculpatę vitę, an verò quis notatus, & reprehēſibilis, an locuples,[b] vel egēs ſit,[c] vt lucri cauſa quid facile admittat, vel an ei inimicus [d] ſit, aduerſus quē teſtimonium fert, vel amicus ei pro quo teſtimoniū dat. Nā ſi careat ſuſpicione teſtimonium, vel propter perſonā, a qua fertur, quòd honeſta ſit, vel ꝓpter cauſam, quòd neque lucri, neque gratiæ, neq; inimicitiæ cauſa fiat, admittendum eſt. *Item eadem lege paulo inferius.*

3 ¶ Lege Iulia [e] de vi cauetur, ne hac lege in reum teſtimoniū dicere liceat ei, qui ſe ab eo [f] parenteve eius liberauerit,[g] quive impubes erit, quiq; iudicio publico [h] damnatus erit, qui eorū in integrum reſtitutus non erit, quive in vinculis,[i] cuſtodiave [k] publica erit, quive ad beſtias, ut depugnet, ſe locauerit, quæve palam quęſtum faciat, feceritve,[l] quive ob teſtimonium dicendum, vel non dicendum pecuniam accepiſſe iudicatus, uel conuictus erit. *Item l. 4.* ¶ Lege Iulia publicorum iudiciorum cauetur, ne inuito [m] denūcietur, vt teſtimonium litis dicat aduerſus ſocerum, generum, vitricum, priuignum, ſobrinum, ſobrinam, ſobrino ve natum, eosve, qui priore gradu ſint. ¶ Item, ne liberto ipſius, [n] liberorumve eius,[o] parentum viri, vxoriſve. ¶ Item, † vt nec patroni,[p] patronæve aduerſus libertos, neque liberti aduerſus patronum cogantur teſtimonium dicere. ¶ Cum † autem excipitur, ne gener, aut ſocer inuitus teſtimonium dicere cogatur, generi appellatione ſponſum filiæ quoque contineri placet. ¶ Item ſoceri, ſponſæ patrem. *Item lege 6.* ¶ Idonei non videntur eſſe teſtes, quibus impetrari [q] poteſt, vt teſtes fiant. *Item lege ſeptima.* ¶ Serui [r] reſponſo tunc credendum eſt, cum alia [s]

† *Et*] orig. Ibidem ex l. 5.

† *In legibus quib. excipitur, &c.*] orig.

m ¶ Ne inuito.] Volēs ergo admittitur. vt ſup. prox. q. c. 1.

NE LIBERTO. CASVS. Repete ſemper per ſingulos gradus hæc uerba cum hoc datiuo liberto. Item hac lege cauetur, ne denuncietur liberto ipſius, ſcilicet patroni accuſati. vel liberto liberorū eius, ſcilicet rei accuſati, uel liberto uiri eius, ſcilicet vxoris, quæ accuſatur dicere teſtimonium cōtra eum, uel liberto vxoris, eius ſcilicet viri qui accuſatur, dicere teſtimonium contra eā, & ita ſuppleas ſemper in ſupradictis omnibus. Item cauetur hac lege ne denūcietur liberto patroni dicere teſtimonium aduerſus patronam accuſatam, uel contra. Itē cauetur hac lege ne denuncietur liberto patroni dicere teſtimonium aduerſus cōlibertos ſuos. Idē dices de liberto patronæ. Hæc autē uarijs modis exponūtur pro uarietate doctorū & hanc legē ītelligūt doctores ī cauſa criminali tm̄, excepto eo, ꝙ libertus contra patronum non admittatur in cauſa ciuili. Sed Huguitio & Orthorphagieſis intelligunt eam in ciuili & in criminali. Quę ſequuntur. plana ſunt uſque ibi, [Inuiti.

Libertus cōtra patronū non teſtificatur.

tates ne dederis mihi, ne repletus mendax fiam: & ne pauper periurem nomē domini. ſic 2. q. 1. prohibētur. ſi tamen alias caret ſuſpicione, bene admittitur, ut inſt. de ſuſpec. tuto. §. vlt.

c ¶ Sit.] Supple talis ut, &c.

d ¶ Inimicus.] Capitalis, ut ext. de ſimo. per tuas. & de hoc notaui ſup. 3. q. 5. c. 2.

e ¶ Lege Iulia.] Hic incipit tertia pars huius quæſtionis, quæ protenditur uſque ad l. inf. c. qui falſo. in qua ponuntur certæ perſonæ, quæ non coguntur dicere teſtimonium inuitæ, & quædam, quæ accuſare non poſſunt. Io. de Fant.

CASVS. Hic continentur ſeptem genera perſonarum, quæ a teſtimonio repelluntur, quæ in ipſa litera ſi volueris enumerabis.

f ¶ Ab eo.] Scilicet reo.

g ¶ Liberauerit.] 12. q. 2. epiſcopus, qui mancipium.

h ¶ Publico.] Secundum canonem, 1 idem eſt de priuato. ext. eod. ſuper eo 1

1 Hoc tamen intellige ſm dec. eo. ti. teſtimonium. Io. de Fant.

i ¶ In vinculis.] Pro crimine, ꝙ per ſnīam infamaret, ut C. de infa. l. 1. ext de accuſ. ſuper his. alias nomine uinculorum priuata uincula intelligūtur. ff. de uer. ſig. uinculorum. Hic patet, ꝙ ſm leges repellitur criminoſus, etiam ſi nondum in eum ſit lata ſentētia. & in fi. idem inuenitur ubi dicit, iudicatus, &c.

k ¶ Cuſtodiave.] Donec ſit purgatus.

n ¶ Ipſius.] Accuſati.

o ¶ Eius.] Scilicet accuſati, uel liberto ſupple parentem rei. hic vult dicere, ꝙ libertus alicuius non poteſt ferre teſtimonium contra ipſum, nec libertus filiorum ſuorum, nec libertus parentum ſuorum. nec libertus vxoris ſuæ. Et repete hanc dictionem liberto, cum quolibet genitiuo.

p ¶ Nec patroni.] Genitiui caſus, & eſt ſenſus. Ne denūcietur liberto patroni eius, uel liberto ſcilicet accuſati, uel rei, uel liberto, ſcilicet patronæ ei9 ſcilicet rei, ut dicat teſtimonium aduerſus eum, ſcilicet reū, ideſt, unus libertus aduerſus conlibertum ſuum eiuſdem patroni non cogitur teſtari uel melius patronum, uel patronam hic uocat eū, qui eſt patronus alicuius liberti, & tamen idem eſt alterius libertus, & ſic eſt patronus & libertus.

q ¶ Imperari.] Fallit hoc in matrimonio, ut extra, qui matrim. accu. poſſ. vr. in fi. ergo uxor non erit teſtis pro marito: quia ei ſubiecta eſt, 33. ult. mulierem.

r ¶ Serui.] ff. de prob. cum probatio.

s ¶ Cum alia.] ſi 14. q. 2. c. ult. C. de hæret. l. ult. ſic propter defectum admittuntur minus boni, ut 55. diſ. c. 1.

Præſumptio præcedat tormenta.

a ¶ Probatio.] plena. nam præſumptio aliqua dēt præcedere non enim a tormentis eſt incipiendum, ut ext. de reg.iur.eum in contemplatione, & intellige cum de ſuo facto interrogatur ſeruus, ut inf.ea.ſerui, & illud dicitur reſponſum, non teſtimonium, nec creditur ei tūc ſine tormentis, ut 5. q.5.illi qui.

dam, ideſt apparitores. Sed partibus volentibus teſtes admitti poſſunt, vt in authen.de teſtib.§. quoniam vero. Quæ ſequuntur, plana ſunt vſque ad legem. Hermaphroditus.

n ¶ Patroni.] Qui non poſſunt ſimul eſſe teſtes iuris & facti.

probatio [a] ad eruendam veritatem nō eſt: *Item lege octaua.* ¶ Inuiti teſtimonium dicere nō coguntur ſenes, [d] valetudinarij, vel milites, vel illi, qui cū magiſtratu reipu. cauſa abſunt, vel quibus venire non licet. [c] *Item lege decimanona.* Publicani [d] etiā teſtimonium non dicūt inuiti. ¶ Item is, qui nō detrectandi [e] teſtimonij cauſa abierit. ¶ Item is, qui exercitui præbenda † [f] conduxerit. Sed nec pupillis teſtimonium denunciari poteſt. *Item l. 20.* ¶ In teſtimonium accuſator citare nō debet eum, qui in iudicio publico reus [g] erit, aut qui minor viginti annis erit. ¶ *Item l. 21.* ¶ Ob carmē famoſum [h] dānatus, inteſtabilis ſi. *Item.* ¶ Si res exigat, non tantum priuati, ſed etiā magiſtratus, [i] ſi in preſenti ſint, teſtimonium dicant. Pretor quoque teſtimonium dare debet in iudicio adulterij cauſa. Si autem ea rei conditio [k] ſit, vt arenarium [l] teſtem, vel ſimilem perſonam admittere cogamur, ſine tormētis [m] teſtimonio eius credendum non eſt. *Item l. 24.* ¶ Teſtes eos, quos accuſator de domo produxit, interrogari non placuit. *Item l. 25.* ¶ Patroni [n] quoque in cauſa, cui patrocinium [o] præſtiterunt, teſtimonium non dicant; quod & in executoribus [p] negotiorum obſeruandum eſt. *Item l. 16. 4.* ¶ Qui falſo † vel varie [q] teſtimonia dixerūt, vel vtrique parti prodiderunt, [r] a iudicib. competenter puniatur. *Item l. 17.* ¶ Pater & filius, qui in poteſtate eius eſt, item duo fratres, qui in eiuſdem patris poteſtate ſunt, teſtes vtrique in eodem teſtamento, vel eodem negotio fieri poſſunt; quoniā nihil nocet ex vna domo plures teſtes aliena negotio adhiberi. *Item l. 15.*

l. inuiti 2.] Mutata eſt enim uerborum ſeries.

† *quidquid exercitui præbendum conduxerit*] orig.

Ibidem, ſed paulo aliter.

† *al. falſa, vel varia*] orig.

L. Repetundarum.

INVITI. CASVS. Hic ponuntur nouē ſpecies hominum q ad teſtimonium dicendum cōpelli nō debent, inter quos eſt ille, qui abeſt nō cauſa detractandi teſtimonij, & qui conducit annonā exercitur, & etiā pupillus qui teſtis eſſe non poteſt.

b ¶ Senes.] Maiores lxx.an.ff.đ exc.tut. l.2.in pri.ſed ad domū eorum eſt mittendum extra eod.ſi qui teſtium.

c ¶ Non licet.] Propter turpitudinem: quibus interdictum eſt certo loco.

d ¶ Publicani.] ideſt, telonarij.

e ¶ Non detractandi.] i.euitandi, vt ille, qui eſt in aliena prouincia, ut ext.de fideiuſſori conſtitutus.& C.de ſi.inſtr. iudices. nā ad tales eſt mittēdū. Vel intellige quando iam per 15.dies fuerunt corā iudice, tūc. n. licite recedūt. vt C. de teſt.ſi quando.

f ¶ Præbenda cōduxerit.] Vehenda.

IN TESTIMONIVM. CASVS. Ego accuſandum aliquem, & contra ipſum, inducebam condemnatum in publico iudicio ad teſtimonium, quærebatur an poſſim? Et reſpondetur, quod non neque: minorem xx.ann.poſſum contra eum inducere. In ſequ.lege dicitur, quod condemnatus in famoſo crimine eſt inteſtabilis, ideſt, nec teſtis eſſe poteſt, nec facere teſtamentum.

g ¶ Reus.] ideſt, accuſatus ſi.81.d.tantis.

h ¶ Ob carnem famoſum.] ff.de iniur.lex Cornelia. nec ipſe poteſt eſſe teſtis, nec teſtamento facere: nec aliter pro ipſo eſt teſtis in teſtamento ff.qui teſt.fac.poſ.cum lege.

SI RES. CASVS. Dicitur in hac lege, q ſi res exegerit: non ſolum priuati, ſed etiam magiſtratus poſſunt teſtificari. Prætor etiam in cauſa adulterij teſtificari poteſt. Si autem ea ſit conditio cauſæ, ut turpis perſona ſit inducenda in teſtem, ut puta in excepto crimine, ei nō creditur ſine tormentis.

i ¶ Magiſtratus.] Qualiter iudex poſſit eſſe teſtis, dixi ſup.2.q.6.ſtatuendum. 1

1 Alias incipit, ſtatutū.

K ¶ Conditio.] Scilicet in exceptis criminibus.

l ¶ Arenarium. Qui pugnauit in arena, uel in loco tali.

m ¶ Sine tormentis.] 5.q.5.illi qui.

TESTES. CASVS. Tria genera perſonarum enumerantur hic, qui a teſtimonio repelluntur: ſcilicet domeſtici, aduocati, & iudices in cauſis in quibus fuerunt aduocati & iudices. Vel intellige executores ſm quoſfacti, vt C. de aſſeſſo.l.nemo. poſſunt tamen teſtificari de tranſactione facta pro cauſa ſua. extra de tranſac. ex literis 2.

o ¶ Patrocinium.] De hoc dixi 2.q.6.ſtatuendum.

p ¶ In executionibus,] Ideſt procuratoribus & curatoribus.

p ¶ In executoribus.] Sed non executor iudicis poteſt eſſe teſtis? quare enim deſtinaretur a iudice, ſi non crederetur dicto ſuo, nam & nuntio creditur, 3 ut extra de app.cum parati, ff.de reb.eorum, qui ſub.tu.l.magis.§. illud & 65.d.c.pæn.in ſi. nec de illorum actibus dubitandum eſt, qui ad officium tale admittuntur, ut 94.d. ualde, ff.de off.prætor.l.1.qualiter enim probaret quis ſe non citatum, ut extra de elect.bone: Reſpondeo: creditur eis donec probetur contrarium, ſaltem per ſuum iuramētum, arg.82.diſ.propoſuiſti.ff.de cuſt.& exhib. re.l.diuus.

2 Adde ad hanc glo.qđ not. Bart. in l. deferre. §. ijdem decreuerunt.ff.de iure fiſ.

3 Idem no. 82.d.propoſuiſti, in gl. ex hoc. Arc.

QVI FALSO. Hæc eſt 4.pars quæſt.in qua ponit quaſdam leges, quibus probatur quales teſtes faciunt fidem & quales non Io.de Fant.

q ¶ Varie.] Si extra, ut eccl.beneſi.ut noſtrum. extra de conceſ.præb.poſt electionem.

r ¶ Prodiderunt.] Dicta.

HERMAPHRODITVS. Quæſitum fuit utrū hermaphroditus, ideſt, qui habet ſexum maris & fœminæ, poſſit eſſe teſtis in teſtamento? & reſpondetur, quod ſi magis appetit ea quæ uiri ſunt, poteſt, alias non. Q e ſi magis appetit ea quæ ſunt uſque ibi. [In teſtibus.

Hermaphroditus an poſſit eſſe teſtis in teſtō: & utrum poſſit ordinari.

a ¶ Ad

a ¶ **Ad teſtimonium.**] Scilicet in teſtamento, vbi mulier non poteſt eſſe teſtis ſecundum legem, vt inſtit. de teſta. §. teſtes in iudicio autem eſſe poteſt. 15. quæſt. 3. de crimine. Sed quid ſi in oībus eſt parilitas. Item nunquid talis poteſt ordinari. Item an contrahet cum viro, an cum

ff. de interro. act. de ætate arg. extra de accu. cum dilecti. & obſcurè ſcriptum pro non ſcripto habetur, vt ff. de ijs quæ pro non ſcrip. ha. l. 2.

g ¶ Ex tempore.] Ergo videtur, ꝙ teſtes ſunt interrogandi de tempore, vt extra cod. tit. cum cauſam. 3. q. 9. nihilominus, ſed nō eſt verū, vt ff. de ꝓb. ſi arbiter. 2. q. vlt. libellorum, niſi teſtes eſſent ſuſpecti, tunc .n. poſſet q̄ri de qualitate temporis & teſtium: & quocūque modo poſſet iudex inueſtigare veritatē. vt C. de edē. is apud quē. 20. q. 5. iudicantem. Vel ex tempore ideſt, ex mora: quia prius cogitabit qualiter reſpondeat, vt 50. diſtinct. ponderet, nam teſtimoniū repentinum non valet, ut 5. q. 5. §. ſed aliud.

h ¶ Reſponderint.] Spōtè, non enim de hoc ſunt interrogādi, ut dixit Ioan. ſed certè de tempore in quo res dicitur facta bene interrogantur, ut extra eo. cum cauſam, ſed de qualitate temporis non, niſi ſint ſuſpecti. B.

Teſtes an ſint de tpe interrogādi.

† *teſtamentum*] orig.

¶ Hermaphroditus an ad teſtimonium † [a] adhiberi poſſit, qualitas in caleſcētis ſexus oſtendit. *Item l. 9.* ¶ Teſtis idoneus pater filio [b], aut filius patri non eſt. *Item. l. 10.* ¶ Nullus idoneus teſtis in re ſua [c] intelligitur. *Item l. 11.* ¶ Ad fidem [d] rei geſtæ faciendam etiam non rogatus teſtis intelligitur †. *Item l. 12.* ¶ Vbi numerus teſtium non adijcitur, etiam duo [e] ſufficient. Pluralis etiam locutio duorum numero contenta eſt. *Item l. 3.* ¶ In teſtibus cōſiderandum eſt, qui ſimpliciter [f] viſi ſunt dicere, vtrum vnum; eundemque, & præmeditatum ſermonem attulerint, an ad ea, quæ interrogantur, ex tempore [g] veriſimilia reſponderint [h]. *Item paulo inferius.* ¶ Sepe [i] ſine publicis monumentis cuiuſque rei veritas deprehēditur; alias numerus teſtiū, aliàs dignitas, & auctoritas, alias veluti conſentiens fama [k] confirmat rei, de qua quæritur, fidem. Non ergo ad vnam probationis [l] ſpeciem cognitionem ſtatim iudex alligare debet; ſed ex ſententia animi ſui exiſtimare †, quid aut credat, aut parum ſibi probatum opinetur. *Item paulo inferius.* ¶ Alia [m] eſt auctoritas præſentium teſtiū, alia [n] teſtimoniorū, quæ recitari ſolent. *Item codicis lib. 4. tit. de teſtibus l. 1.* ¶ Soli † teſtes ad ingenuitatis probationem non ſufficiunt; niſi inſtrumentis [o], &

† *al. admittitur.* L. teſtium. §. tu magis, ſed paulo aliter.

† *al. æſtimare.*

Tit. 20.

† Concor. Ale. de Imo. in l. bene. ff. ſi cer. pe.

an cum muliere: & ſi prius cum viro contraxit, an poſſit eo mortuo cum muliere contrahere? Io. ſed certè in omnibus his reſpici debet ſexus, qui magis incaleſcit de monſtro poſſunt fieri monſtruoſæ quæſtiones, Hu.

b ¶ Filio.] ff. de prob. etiam contra vbi dicitur, ꝙ mater poteſt teſtificari pro filio: ſed illud intellige qđ poteſt pro ætate, vel etiam pro cognatione filij teſtificari. Item pater teſtificatur pro filio in cauſa religionis, 20. q. 3. præſens.

c ¶ Filio.] Siue emancipato, vel non in caſtrenſi autem peculio ſi filius ante miſſionem 1, teſtamentum fecerit, pr̄ pōt teſtis ei adhiberi, ff. de teſta. qui teſtamento ſed poſtquam miſſus eſt, non inſti. de teſta. §. in teſtibus.

d ¶ Sua.] Scilicet propria. item nec in communi: quia quod cōmune eſt, vtriuſque eſt. ff. de ritu nup. illud niſi indirectè, vt in teſtamento: vbi quilibet legatariorum teſtis eſt inſti. de teſta. §. legatarijs.

e ¶ Sua.] Contra. inf. 14. q. 2. ſuper ſed illa non eſt ſua, vt 12. q. 2. §. qui manumittitur. Res enim ſua eſt: cuius commodum vel emolumentum ſpectat ad aliquem ſuo nomine, vt 2. q. 6. biduum in ver. palam. Sed contra ff. finium reg. l. pen. vbi venditor poteſt eſſe teſtis pro emptore.

f ¶ Ad fidem.] Niſi in caſibus notatis ſu. 3. q. 9. ſi debitū.

g ¶ Duo.] Si de conſo. diſt. 1. hoc quoque ſi. ff. de manu. teſt. libertas. §. vlt. arg. contra. ff. de opi. leg. l. 1.

IN TESTIBVS. CASVS. In teſtibus, iudex debet conſiderare vtrum ſine fraude teſtimonium dicant: vel vtrū videatur meditatus ſermo quem proferunt: & vtrum ex tempore veriſimilia reſpondeant, ſ. quia dixerunt de nocte, & non eſt veriſimile ꝙ factum ſit de nocte, vel ex tempore ideſt, ſtatim reſpondeant, ideſt, ſine deliberatione: quibus tanta fides non adhibetur.

h ¶ Simpliciter.] Ideſt, ſine adiectione cauſæ vel ſimpliciter, ideſt, non obſcure, vt 3. q. 9. pura. ſic ſu. diſt. 4. erit. 23. diſt. qui epiſcopus, nam obſcurus teſtis eſt ſuſpectus, vt ff de iu. fiſ. non intelligitur. & obſcure dictū pro non dicto habetur], vt extra de prob. in præſentia

Mater, & pr̄ q̄nque pro filio teſtificari poſſunt.

1 Quia tunc teſtatur iure militari, & ex priuilegio, quia tūc pater pōt eſſe teſtis, ſed poſt miſſionē teſtaẗ iure cōi, & nō poteſt pater eſſe teſtis. Archid. Aes ſua quæ dicitur.

Teſtis obſcurus eſt ſuſpectus.

SÆPE CASVS. Quærebatur vtrum veritas in cauſis ſine inſtrumentis poſſit deprehendi. Et reſpōdetur quod ſic, quatuor modis. ſ. numero teſtium, dignitate, auctoritate, & fama perpetua.

i ¶ Sæpe.] Iudici enim facienda eſt fides, vt 2. q. 7. pleriſque & C. de condi. ob turp. cau. l. 1.

K ¶ Fama.] Ergo per famam aliquid probatur, vt ſu. 2. q. 5. ſi mala fama, matrimoniū enim probatur per famam. extra de præſum. illud. 32. q. 4. dicat. Arg. contra 35. q. 6. ſi duo. extra de eo qui cogno. conſang. uxo. ſuæ. ſuper eo. verum eſt, ꝙ fama per ſe nihil probat: ſed ſi adeſſet teſtimonium vnius cum fama, per illud probare poteſt ar. extra de prob. ſicut. C. de re cre. in bonæ. & ſi iudex dubitat de fama, quærat à vicinis. ff. de magi. conue. l. 1. §. ſi præſes. & magis valet fama quam vnus teſtis, vt extra de conſan. & aff. ſuper eo poteſt autem fama probari per duos teſtes, vt extra eo tam literis 2.

l ¶ Vnam probationis.] Extra de ſenten. & re iudi. cauſam.

ALIA CASVS. Aliqui teſtificabantur per ſcripturam ſine iuramento vel ſine cā, & circunſtantijs: cum de hoc eſſent interrogati, quærebatur vtrum eis eſſet fides adhibenda, & reſpōdetur ꝙ non: quia alia eſt fides teſtium, quæ valet: alia teſtimoniorum, quæ non ualet.

m ¶ Alia.] Hoc eſt expoſitum ſupra cauſa prox. q. 9. c. teſtes.

n ¶ Alia.] Extra de cohabi. cleri. tua.

SOLI. CASVS. Quærebatur utrum ſolummodo teſtes ſufficiant ad probationem ingenuitatis: & reſpondetur quod non: immo etiam inſtrumenta ſufficiunt. & expone, ſoli, ideſt, ſolo modo, uel præpone negationem non, ſoli, &c. & uerba quæ poſuit ibi Grat. niſi inſtrumētis, &c. non ſunt de lege codicis. Vnde Gratianus non intellexit illam, ut intelligunt eam doctores legum.

o ¶ Inſtrumentis.] Verba ſunt Grat. & male intelligit: hoc enim uelit lex dicere, quod non tantum per inſtrumenta, ſed etiam per teſtes poteſt probari libertas.

Fama per ſe nihil ꝓbat.

2 Certe hoc ibi non dr̄: nec credo uerū. Io. Fa. ſed ſententia gl. approbatur Spe. de notorio cri. uer. ſed qualiter. Archid.

argumentis: adiuuentur *Item l.2.* ¶ Etiam iure ciuili domeſtici [a] teſtimonij fides improbatur. *Item l. 3.* ¶ Sola [b] atteſtatione [c] † prolatam, nec alijs legitimis adminiculis cauſam approbatam nullius eſſe momēti certū eſt. *Item l.4.* ¶ Eos teſtes ad veritatem adiuuandam adhiberi oportet, qui omni gratiæ, & potētatui fidem religioni iudiciariæ [d] debitam poſſint præponere. *Item l. 5.* ¶ Parentes, & liberi inuicem aduerſus ſe nec volentes [e] ad teſtimonium admittendi ſunt. *Item l.6.* ¶ Qui intendit, ſuæ intētioni proprias debet afferre probationes, non petere aduerſarium [f] cogi ad exhibitionē eorū, per quos ſibi negotium fiat. *Item l.7.* ¶ Serui [g] neq; pro domino, neque aduerſus dominum, ſed pro facto ſuo [h] interrogari poſſunt. *Item l. 8.* ¶ Iuſiurandi [i] religione teſtes prius, quàm perhibeant teſtimonium, coarctentur, & honeſtioribus potius teſtibus fides habeatur. Vnius [k] vero teſtimoniū nemo iudicum in quacumq; cauſa facile patiatur admitti: immo vnius teſtis reſponſio omnino non audiatur, etiā ſi præclaræ curiæ honore præfulgeat. *Item l.9.* ¶ Omnibus in re propria [l] dicendi teſtimonij facultatem iura ſubmouerunt. † *Item l.10.* ¶ Liberi teſtes ad cauſas poſtulantur alienas; ſi ſocij [m], & participes criminis non dicantur, ſed fides [n] ab ijs notitiæ poſtuletur. Venturis [o] autē ad iudicium, per accuſatorem, vel ab ijs, per quos fuerāt poſtulati, ſumptus competentes miniſtrentur, etiā ſi in pecuniaria cauſa ab alterutra parte teſtes producēdi ſint. *Item l. 11.* ¶ Liberti aduerſus patronos ſpōte ꝓdire non adeāt, ſed nec vocati quidē i iudiciū venire cogant. *Item l. 12.* ¶ Si qs teſtib. vſus fuerit, ijdēq; teſtes aduerſus eū in

† *Teſtatione.*] orig.

L. nimis graue] mutata uerborū ſerie.

Paulo aliter.
Paulo aliter.

† Concor. tex. in l. omnibus. C. de teſt. & in l. null⁹, ff. eo.

L. quoniam liberi. Paulo aliter.

L. libertorū. aliquibus uerbis prætermiſſis.

a ¶ Domeſtici.] Fallit. C. de repu. l. conſenſu. circa fi. extra de teſti. ueniens 2. in fi. extra qui ma. accuſ. poſ. uī.

SOLAM. CASVS. Quidam ſine iuramento uel ſine iudice teſtificati ſunt, uel non allegauerunt cauſam dicti ſui: cum de hoc eſſēt interrogati, quærebatur utrum eorū teſtimonium ualeret. Et rñdet Imperator, ꝙ non. Quæ ſequūt plana ſūt uſq; ibi, Qui intendit.

b ¶ Sola.] id eſt, ſine adiectione cauſæ.

b ¶ Sola.] Aliter ponitur, ſu. d. 8. ſi ſol⁹.

c ¶ Atteſtatione.] Cā à teſte inquirēda eſt ut extra eo. cū cauſā ſi tñ nō fuerit qſita, & teſtis de cā nihil dixerit, nō iō min⁹ ualet teſtimonium: qa dixit omnia, quæ nouit, licet non cām omnium, arg. ad hoc ff. de no. ope. nun. de pupillo. §. q op⁹. Arc. extra de ſen. & re iudi. ſicut 1.

Teſtis an teneatur dicere cām ſuæ depoſitionis

1 Ar. contra 22. q. 3. ca. 1. uer. ſed forte ubi d hoc.

d ¶ Iudiciariæ.] id eſt, iudici. No. ꝙ ſufficit ſi iudici ſit probatū, ut extra de reſcri. inter. ſup. ea ſæpe.

e ¶ Nec uolētes.] Cōtra ſu. 3. q. 5. ca. 1. ſed hic uocātur parētes aſcēdentes, & deſcēdentes, non collaterales: prout præſumitur ff. de in ius uocan. l. 4. §. 1.

QVI INTENDIT. CASVS. Quidā petebat ab aduerſario ſuo ut demonſtraret ſibi inſtrumēta ſua ꝑ q̄ ſuā intentionē, fundaret: nunc quæritur utrum ſit audiendus? Et reſpondetur quod non: ſed ſuas debet habere probationes paratas.

f ¶ Aduerſarium.] Actor non poteſt petere ut reus exhibeat ſibi inſtrumenta ſua, ut 6. q. ult. ca. ul. extra de ꝓb. ex epiſtolæ. niſi reus ſit eis uſurus, ut extra de fide inſt. contingit. Item cum inſtrumenta ſint communia ut C. de eden. procurator.

Reus in duobus caſibus tenetur edere inſtrumēta.

SERVI. CASVS. Dicitur hic ꝙ reſponſo ſerui non eſt credendum neque pro domino, neque contra dominum ſed de facto ſuo poteſt interrogari, cum per eum res ſūt depoſitæ, uel commodatæ alijs.

g ¶ Serui.] Niſi in caſu, ut 12. quæſtio. 2. in patronos.

h ¶ Sed pro facto ſuo.] Quando per eum dicitur aliquid commodatum uel depoſitum, ut C. de quæſt. interrogari. ff. de ædil. edi. quæro. & ſic patet quòd uiles ꝑſonæ recipiuntur, ubi de ipſorum facto agitur, ſic extra de ele. per inquiſitionem. & extra de ſent. & re iud. cum I. & A.

IVSIVRANDI. CASVS. Tria hic dicuntur: ſcilicet quod teſtes prius iurent antequam teſtimonium dicant: & quod potius fides honeſtioribus teſtibus adhibeatur quàm alijs: item quòd uni teſti non creditur, & ſi præſidiali honore præfulgeat. Sequens reſponſum planum eſt.

i ¶ Iuſiurādi.] ſic 3. quæſt. 9. hortamur, niſi remittatur à parte, ut extra de teſt. tui ſ.

K ¶ Vnius.] 1. q. 1. quicumque, contra, ſed illud non tenet. ſed fallit hoc extra de teſt. cog. ꝑuenit 1. Itē uni creditur, ut C. de fal. ſi quis decurio. ff. de do. prælegata, Theopompus, & generaliter creditur uni quo ad præſumptionem: ſed dictum unius non iuſtificat, neq; condemnat,

1 Teſti ſoli quādoq; creditur.

demnat, ut 33. q. 2. admonere.

l ¶ Omnibus in re propria.] Argum. contra. C. de fidei com. l. ultim. Sed ibi improprie ponitur iudex, & teſtis.

LIBERI. CASVS. Dicitur hic quod ſi aliquem accuſamus de crimine, liberos debemus inducere teſtes contra eū, ſi ſocij non ſunt & criminis participes: ſed cauſa & ratio facti debet ab eis quæri. Vel hic uult dicere, quod ipſi debent ſubijci tormentis ad ueritatem eruendam: & quicumque teſtes poſtulauerit induci, eis ſumptus neceſſarios exhibebit: ſiue in cauſa criminali, ſiue in ciuili introducantur.

m ¶ Si Socij.] Sed fallit ſupra 79. diſtinct. ſi quis Papa. Item fallit in crimine læſæ maieſtatis. 25. quæſt. 3. nemini, & in crimine ſimoniæ, extra de ſimo. quamuis. Sed obſtat extra de teſti. ueniens 1. Sol. ſocius criminis, & muneris repellitur: ſed non criminis tātū.

n ¶ Sed fides.] id eſt cauſa.

o ¶ Venturis.] De hoc notaui quid iudici uel teſti dandum ſit 11. q. 3. non licet uidebatur, ꝙ utraque pars debet prouidere teſtibus, quia pro utraque teſtantur. 14. q. 5. non ſane 1, ſed ſecus eſt ut dicit C.

Socius in crimine nō ſēper repellit à teſtimonio.

LIBERTI. CASVS. Dicitur hic quod liberti contra patronos ſponte teſtificari non debent, nec debent ad hoc compelli: & ſi uocati fuerint, non debent cogi uenire.

SI QVIS CASVS. Induxi teſtes contra aliquem in aliqua cauſa: contra me ijdem inducebantur: uolebam

eos

eos repellere; quæritur an poſſum? Et reſpõdetur ꝙ nõ, niſi probem poſtea capitales inimicitias interueniſſe inter me & illos; arguere tamen potero eorum teſtimonia ex dictis eorum, ſi contradicant ſibi: vel ſi probauero eos corruptos promiſſione, vel etiam datione pecuniæ.

a ¶ Pro-

ſnia in rem iudicatam 2. vt extra de ſent. & re iudi. lator. &c. conſanguinei. Vel ideo mulier fuit admiſſa in illa decret. ex tenore quia ignorauit de quo die teſtes vellẽt teſtari: ſed ſi quis ſcit de quo die velit quis probare. & ante publicationem non proteſtatur, ꝙ die illo nõ fuerat in loco tali, poſt publicationem eũ nõ admitterem, & qđ hic dr̃, ꝙ põt obijci in dicta, verũ, eſt oſtẽdẽdo eos eſſe contrarios ſibi 3. Item inſtrumẽtum induci põt poſt publicationem, vt ext. de fide inſtr. cum dilectus. Si q̃ritur quare viſo inſtrumento induci pñt teſtes, vt C. de cõtrah. ſtipul. optimã. & non viſis atteſtationibus? Rñ. ideo q̃a ſi vnus vult im℘bare inſtrumẽtum per teſtes, reliquis põt per teſtes inſtrumento fidem facere: quod non eſt in teſtibus. Ioan. Ego credo quod publicatis atteſtationibus ſuper nouo articulo (ſicut dicit T.) poſſunt induci teſtes: licet legiſtæ dicunt contrarium, & hoc non ſolũ eſt in cauſa matrimonij, ſed etiam in alia cã, vt ext. de fide inſtr. cum Ioannes. & extra de teſti. ex tenore &c. veniens. 2. In cauſa appellationis inducunt teſtes ſup nouis articulis, pendentibus ex veteribus. ext. cap. fraternitatis. Legiſtæ ſecundum opi. Ioan. inducunt ſuper nouis & ſuper ueteribus articulis. C. de app. l. eos. B.

2 Dic quod de hoc dixi 2. quęſt. 6. in princ. in addi. ſed cõtra ext. &c. Arc.

3 Hæc ſnĩa vera eſt, & hr̃ ex texto, cũ dicit, ex ipſis depoſitionib. &c. nõ dicit, alienis depoſitionibus, ſed ipſis. Arch.

alia lite producantur [a], nõ licebit perſonas eorum excipere; niſi oſtenderit inimicitias inter ſe & illos poſtea emerſiſſe; ex quibus teſtes repelli leges præcipiunt: non adimenda ſcilicet ei licentia ex ipſis diſpoſitionibus teſtimonium eorum arguere [b]. Sed & ſi liquidis probationibus datione, vel promiſſione pecuniarum eos corruptos eſſe oſtenderit [c], etiam eam allegationem integram ei ſeruari oportet.

¶ *In hoc capite varias leges digeſtorum, & codicis ita refert Gratianus, vt interdum eadem prorſus afferat verba, interdum vero mutet, ac tranſponat, & in ſummam redigat. Ac plura quidem ſunt ex originali emẽdata, niſi vbi Gratianus de induſtria mutauerat.*

α ¶ Per quos.] *In vulgatis legebatur,* per quæ. *Emendatũ vero eſt manuſcriptis, & lege ipſa, in qua agitur de exhibitione teſtium, non autem de editione inſtrumentorum.*

β ¶ Coarctentur.] *Sic in aliquot manuſcriptis, quæ lectio cum his verbis legis,* arctari præcipimus: *magis conuenit, quam vox,* coerceantur, *quæ erat in impreſſis.*

Sulpitius Seuerus l. 3. uitæ S. Martini.

Sed obijcitur illud B. Bricij, qui uoce pueri triginta dies ab ortu habentis innocens probatus eſt. Sed miracula diuina ſunt admiranda, non in exemplum humanæ actionis trahenda.

QVAESTIO IV.

De quarta uero [d] quæſtione Fabianus Papa epiſt. 2. ad epiſcopos Orientales conſtituit dicens.

Quod approbo nõ reprobo.

1 Concor. tex. in l. Ponponius. ff. de neg. geſt.

a ¶ Producantur.] Teſtem inductum pro me teneor recipere contra me, vt hic. Similiter illum qui fuit iudex pro me, teneor recipere contra me, vt 3. qõ. 8. cuius in agendo 1. Item allegationem vel rationem pro me inductam, recipiam contra me. ſup. 10. diſt. ſi Romanorũ. Similiter inſtrumentum. extra de cenſi. cum olim. Item iuramentum. C. de reb. credi. generaliter. Argum. contra iſta 2. q. 7. ſi hæreticus. 37. diſt. ſi quid veri. Sol. iſta ſunt ſpecialia fauore fidei.

b ¶ Arguere.] Sed hoc non poteſt fieri niſi per alios teſtes; ergo viſis atteſtationib. poſſunt induci alij teſtes: quod eſt contra id extra eo. fraternitatis. Conſueuit reſponderi, ꝙ directè non poſſunt induci teſtes contra teſtes, ſed indirectè, uel probando corruptionem. ut extra eo. ſeries. extra de prob. licet. Vel probãdo teſtes aut perſonas fuiſſe in alio loco tunc temporis. ext. eo. ex tenore. Sed contra hæc eſt cauſa quare nõ admittantur teſtes poſt publicationem, quia timetur ſubornatio: ſed ſubornari poſſunt, licet teſtes indirecte inducantur. Item teſtes aduerſarij volunt probare de alio tempore: ergo ego inducam teſtes ad probandum de eodem tempore iniquum enim eſſet, quòd aliquid permitteretur impugnãti. & non permitteretur defendẽti. ff. de reg. iur. nõ debet cum dicta meorum teſtium poſſim confirmare, vt dixi ſupra 3. q. 3. de inducijs. Ad hoc poteſt dici, qđ ſpeciale eſt in cauſa matrimonij, vt inducantur teſtes quandocunque etiam per ſententiã: quia ibi non tráſit

c ¶ Oſtenderit.] Vel etiam infamiam, poſtea contractã, vt extra de teſti. cogen. præterea. ſimile ſup. diſ. 19. ſi Romanorum. extra de accuſ. nulli.

SED OBIICITVR. CASVS. Dictum eſt ſupra in cap. teſtes autem, ꝙ intra xiiij. annum non poſſunt aliqui teſtificari, ſed contra hoc obijcit Gratia. de puero triginta dierum. Nam cum de fornicatione accuſaretur B. Bricius, & diceretur filium genuiſſe triginta dierum in medio populi profeſſus eſt ille puer Bricium ſuum patrem non eſſe. Sed ſoluitur hoc, ꝙ miracula diuina non ſunt trahenda ad conſequentiam, nec in exemplũ actionis humanæ.

De quarta vero.] Hæc quæſtio diuiditur in tres partes, in quarum prima probat duabus auctoritatibus ꝙ nullus debet eſſe accuſator & iudex & teſtis. Secunda ibi, Inſcriptio.] Tertia ibi, [De domo.] Io. de Fan.

Teſtis & accuſator an poſſit quis ſimul eſſe.

CASVS. Hic intitulatur quarta quæſtio, qua quæritur an idem poſſit eſſe accuſator, & teſtis. Et reſpondetur ꝙ non, vt inf. ca. 1. & 2. niſi fortè in cauſa matrimonij: ubi dicunt quidam, ꝙ idem poteſt eſſe accuſator & teſtis. arg. 35. q. 6. c. 1. & 2. & in ſumma ubi notauit Hugo. & Ioan. hoc dicit.

d ¶ De quarta uero.] Hic q̃ritur, an aliquis ſimul poſſit eſſe teſtis, & accuſator? Et eſt dicẽdũ, ꝙ nõ, ut inf. e. c. 1. & 2. q.

& 2.q.1. multi. nec.n.ſimul debet quis fungi pluribus officijs ut 16.q.1.presbyteros.& 79.diſt.ſingula. In matrimonio eſt ſpeciale, vt idem ſit accuſator & teſtis, vt not.35. q.6.c.1. tamen inpropriè dicitur in matrimonio accuſatio: nam mixta dr̄ inter ciuilem & criminalem, vt extra de pro cu.tuæ. In denũciatione aũt idē eſt denũciator & teſtis, vt ext. de teſt. in omni negocio.& ext.de ſimo.licet.ſed ex quo ſemel quis apparuit inter accuſatores, iamodo nō poteſt eſſe teſtis: vt extra de accu.cum P.Manconella.

tione debet fieri, vt accuſator obliget ſe ad pœnam talionis, ut probatur nono libro Codicis de accuſationibus.& c. Hug. tamen videtur velle, ꝙ omnia ſupradicta verba ſint de præcedenti capitulo, vſque ibi, [Vt codice. poſtea ſunt verba Gratia. Idem videtur velle Beneuen.

¶Accuſator & teſtis, vel iudex aliquis ſimul eſſe non poteſt. Cap. I.

NVllus vnquam præſumat accuſator [a] ſimul eſſe, & iudex † vel teſtis: qm̄ in omni iudicio quatuor [b] perſonas neceſſe eſt ſemper adeſſe; ideſt iudices electos, accuſatores idoneos α, defenſores congruos, atque teſtes legitimos. Iudices autē β debent vti æquitate [c], teſtes veritate, accuſatores intentione ad amplificandā cauſam, defenſores extenuatione ad minuendam [d] cauſam.

Anſel.l.3.c.75. Burc.l.16.c.15. Iuo p.6.c.321. Pann.l.4.c.81.

† Concor. tex. ĩ l.ſi.ff. quod met. cau. & in l. pen. ff.de arbit.& in l.ſi qui uiri. & l. ſi quis in tantam. ff. de iuriſdict. omn.iud.

α ¶Idoneos.] *Apud Fabianum & Burchardum, & Iuonem hic locus ita habet*, iudices electos, & accuſarores, ac defenſores, atq; teſtes. *Verbum quia voces illæ* idoneos, congruos, legitimos, *ſunt in omnibus vetuſtis codicibus Gratiani & Pannormia, nihil eſt mutatum.*

β ¶Iudices autem. *Hæc neque in epiſtola ſunt, neque apud alios collectores niſi in Pannormia.*

NVllus.]CASVS. Dicitur in hoc c.quod nullus debet ſimul accuſator eſſe & teſtis, vel iudex: quoniā in omni iudicio quatuor dēnt eſſe diuerſitates ꝑſonarum ſcilicet accuſatores rei, iudices, & teſtes; & oſtendit quod ſit officium cuiuslibet eorũ: quod in litera patet.

a ¶Accuſator.] Niſi ĩ cauſa matrimonij vt 35.q.6.c.1.

b ¶Quatuor.] Extra de verb. ſigni. forus contra. ſed dic ꝙ quatuor ſunt perſonę, ideſt, quatuor genera perſonarũ, vel dic qd̄ appellat ibi tres teſtes, ideſt, tria ſignã probationum, ſ. inſtrumentorum, teſtium & famę 1. Sed obijcit de crimine notorio, vt extra de ele. venerabilem. §. nos igitur. & vbi qs confitetur aliquid. vbi iudex ex officio procedit. in his enim non accuſator. Sed loquitur hic cum ordinario iure proceditur, ſcilicet in forma iudicij.

Ideſt, argumentorũ ſiue confeſſionum, ut ibi not. Tan. & Ber.& ſic nō ob. qđ not. ſup. ea.q.1. ſæpe, in gl. 1.Arch.

c ¶Æquitate.] C.de iud.placuit.45.diſt.omnis quid.

d ¶Ad minuendam.] Non tamen vt falſo inducat aliquod ius. Sed nunquid tenetur aduerſario dicere iura quæ pro ipſo faciunt; nō: tamen in corporali bello licitum eſt decipere hoſtem, vt 22.q.2.utilem & 23.q.dñs.

Item Damaſus Papa: epiſt. 3.c.7.

¶Quilibet in cauſas duas perſonas gerere non valet. Cap. II.

ij NVllus introducatur perſonaliter [e], ſed accuſatores & accuſati æqua audiantur ratione, iuxta quod geſtorũ ordo exigit. Accuſatores vero, & iudices nō ijdē ſint, ſed per ſe accuſatores, per ſe iudices, per ſe teſtes, ꝑ ſe accuſati, vnuſquiſq; in ſuo ordinabiliter ordine. ¶Nã inſcriptio [f] primo ſemper fiat [g], vt talionē calumniator recipiat; quia ante inſcriptione nemo debet iudicari, vel damnari; cum & ſæculi leges hæc eadem retineant.

Poly.li.5.tit.1. Burc.li.16.c.31. Pann.li.4.c.80. Iuo p.6.c.337.

2 *Vt codice* [h], *lib. nono, titulo de accuſationibus, & inſcriptionibus, l.7. & codice, eodē lib. de adulterijs, l.6. & titulo de Abigeiſs, l.vnica.* ¶*Aliquãdo etiã ſine inſcriptione*

NVllus.]CASVS. Dicitur hic ꝙ iudex in iudicio non debet uti acceptione perſonarum inter accuſatorē & reum: ſed æqualiter audiat utrumque, & ꝙ per ſe debet eſſe accuſator, per ſe reus, per ſe iudex, per ſe teſtis, & unuſquiſque debet eſſe in ſuo officio.

e ¶Perſonaliter.] ideſt, cum acceptione perſonæ, ut 3.q.9.cap.ult. quia honor unius perſonæ non debet obeſſe alij, ut C.de digni.l.3.ſi.12.11.q.3.ſi quis vero. C. de ſtat. & ima.l.4. iudex tamen magis dignum poteſt honorare, ut 2.q.7. quæritur, & q.8.quiſquis. non tamen ſedebit cum iudice cum agitur in cauſa, ut C.de off.ciui. iud.l.1.

Perſonarum acceptio ñ dēt eſſe in iudicio.

INSCRIPTIO. Hæc eſt ſecunda pars huius quæſtionis in qua ponit Gratia. quatuor caſus, in quibus nō eſt inſcribi neceſſe Io.de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus ꝙ inſcriptio ſemper in accuſa-

uen. in caſibus ſuis: ſed ego habeo.§.ibi.Inſcriptio.&c.

f ¶Inſcriptio.] Et ſi non fuerit facta, nihil ualet quod actum eſt.2. q. 1.in primis.ibi, quod ſi forte hæc ſolenniter. Sed an obligabit ſe accuſans ad talionem; arg. ꝙ ſic, ext. de accuſa.ſuper his.C.de fide inſtru.l.2.contra. C.de aduoc.diuer.iud.l.1. Dico ꝙ ſic, licet quidam legiſtæ ſecus dicant. 2.

2 Adde an & qñ dēt ſe inſcribere. not. Cyn.& do. in l.qui crimen. C. qui accu.nã poſſ.

g ¶Semper fiat.] Niſi in caſib.notatis.2.q.7.in ſumma.

h ¶Vt codice.] Iſtud ut reſpicit uerba ſequentia.

ALIQVANDO. CASVS. Dictum eſt ſ. in §. Gratiani uel in c.ſecundũ quod ſupra not. quod in accuſatione eſt inſcriptio facienda ſemper. Nunc autem ponit Gratianus quatuor ſpeciales caſus, in quibus inſcriptio nō exigitur. Primus eſt quando per officiales nunciantur præſidibus aliorum delicta. Secundus quando uir uult accuſare uxorem ſuam de adulterio iure mariti intra ſexaginta dies utiles computandos a tempore diuortij. Tertius eſt quando quis de abigeatu accuſatur. Quartus eſt in crimine iniuriarum. In alijs uero criminibus ſemper debent fieri inſcriptiones, quæ crimen & tempus deſignent, ut alterutram partium legum auctoritas terrere poſſit. Sed in quibuſdam male dicit Gratianus hic, ut dicit Hug. in ſumma, & ut Ioan. notauit in hoc loco.

a ¶ Per officiales.] Hoc exemplũ nõ valet: quia ibi non fit accuſatio. loquitur. n. in notorio crimine iſta lex, q̃d ſolum officiati denunciant. ſi enim denũciat officialis aliud crimen, ei nõ creditur: niſi probet legitime, vt C. de accuſ. ea quæ. C. de curio. l. curioſi, lib. 12. niſi euidens ſit calumnia, vt C. de adult. iure mariti, ff. eo. is cuius. Iure tamen nouo tenetur 1 vir inſcribere, vt in auth. vt licc. mat. & auiæ. §. cauſas. coll. 9. & extra de procur. tuæ. ſecundum canones non vſ, ꝙ ſuſtineat pœnã talionis, vt 33. q. 5. hæc imago. Sed hoc eſt verum cũ agiť ad tori ſeparationẽ, ſec⁹ ſi agať ad pęnã legalẽ vt extra de procu. tuæ.

Officiales ſolum notoria denũciare debent.

A D- † officium.] orig. Ea quidam C. de accuſ. & inſcri.

accuſatio fieri poteſt. [Ea enim quæ per officiales † [a] præſidibus denunciantur, & citra ſolennia accuſationum poſſe perpendi incognitum nõ eſt,] ¶ Item codice de adulterijs l. 6. Si maritus iure mariti, hoc eſt intra ſexaginta dies [b] vtiles adulterium uxoris ſuæ accuſare voluerit, quam ex ſuſpicione [c] ſola ream facere valet, non continetur vinculo inſcriptionis. Item C. de Abigeis l. vnica: [Abacti [d] animalis accuſatio non ſolum cum in ſcriptionibus [e], ſed etiam ſine obſeruatione [f] proponitur.] ¶ Item cod. de accuſ. l. 8. [Si quis [g] ſe iniuriam ab aliquo paſſum putauerit, & querelam deferre voluerit, non ad ſtationarios [h] decurat, ſed præſidialẽ adeat poteſtatem, aut libellos [i] offerens, aut querelas [k] ſuas apud acta deponens.] ¶ In alijs [l] autem α criminalibus cauſis dignum eſt, vt inſcriptiones præponantur, quæ magnitudinem videlicet criminis, tempuſque deſignent, ut alterutram partem digna legum terrere poſſit auctoritas β.

α ¶ In alijs autem.] *Lex 16. de accuſ. ſi habet*, in cauſis criminailbus, *cætera vero eodẽ plane modo atque a Gratiano referuntur.*

β ¶ Auctoritas.] *In vulgatis hic repetebatur verſiculus.* Inſcriptio, *ex capitulo Damaſi: ſed abeſt a vetuſtioribus codicibus, & fruſtra reperitur.*

De domo etiã iudicis accuſator, uel teſtis produci non debet, ne in cauſam ſuſpictionis incidat iudex.

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem Imp. epiſtola, cuius initium eſt: [Propoſueramus.]

¶ Suſpicionis incidet in crimen iudex, de cuius domo, vel accuſator, vel teſtis producitur. Cap. III.

COntra ritum eccleſiaſticum, contraq. venerandas leges [m] ꝑducitur accuſator de imperialib. ædibus [n], & cui imperari poteſt, ad falſum dicẽdum teſtimonium adhibetur. Fiunt ſuſpecti iudices, & mercenarij, & lupi cuſtodes, qui videbantur eſſe paſtores.

¶ *Caput hoc emendatum eſt ex ipſo originali Romæ impreſſo.*

Et Fœlix epiſt. 2. ad epiſcopos Galliæ.

QVAESTIO. V.

D*E quinta* [o] *uero quæſtione in concilio Carthaginenſi 3. c. 7. ſic inuenitur definitum.*

c ¶ Quã ex ſuſpicione.] 32. q. 1. c. 1. & 2.
d ¶ Abacti.] i. cum quis gregem bigit, vel partem gregis.
e ¶ Inſcriptionibus] ideſt cum agitur criminaliter.
f ¶ Obſeruatione.] i. cũ agiť ciuiliter.
g ¶ Si quis. C. de accuſ. ſi quis ſe.
h ¶ Nõ ad ſtationarios.] ideſt, non pedaneos iudices.
i ¶ Aut libellos.] Cũ criminaliter.
K ¶ Aut querelas.] Cum ciuiliter.
l ¶ In alijs.] Male exẽplificat magiſter vbi nõ cogitur quis inſcribere, ſed veros caſus poſui ſupra. 2. q. 3. notã dum, & q. vlt. in ſumma.

DE DOMO. CASVS. Iſte §. reſpicit illa duo c. ſu. poſita nullus, & nullus, vbi dictũ eſt, ꝙ nõ debet eſſe idem accuſator, & teſtis, & iudex. Nũc vero dicit, ꝙ de domo iudicis nõ dẽt ꝑduci actor vel teſtis, ne iudex habeatur ſuſpectus.

COntra ritũ.] CASVS. Coram Imperatore accuſabať quidã de domo imperiali, & ꝑducebatur accuſator, & teſtis cui poterat imperari. ſed Nicolaus reprehendit hoc dicẽs hoc eſſe cõtra legem & ex hoc iudices ſuſpecti fiunt.
m ¶ Leges.] Extra de offic. iudi. deleg. cauſam 2. ff. de iuriſdi. om. iud. qui iuriſdictioni.
n ¶ De imperialibus ædibus.] ideſt, de domo cuiuſlibet iudicis 1 De hoc dixi 3. q. 5. accuſatores iudex tamen ſuos domeſticos cogitur recipere contra, ſe, vt C. de aſſeſ. ſi poſt.

ADDITIO. In hæc lege non dicitur, ꝙ inſcribant: ſed dicitur ꝙ ſi non probant, puniuntur vt calumniatores, ſecundum Lau.

b ¶ Sexaginta dies.] A tempore diuortij computandos, vt ff. de adul. l. is cuius ope. §. pen. ſed iure extranei poteſt eam accuſare poſt hos dies etiam: dum tamen cauſa non exceſſerit quinquennium ff. eo. titu. mariti. ſed ad tori ſeparationem etiam poſt ſeptẽnium põt, vt 33. q. 2. admonere. Cõſiſtit autem ius mariti in hoc, quòd ex ſuſpicione violenta facit vxorem eam, & quod præfertur alijs accuſatoribus, & quòd nõ inſcribitur: & ꝙ non punitur quaſi calumniator, ſecundum quoſdam:

DE quinta vero.] CASVS. Hic intitulať quinta quæſtio, qua quæritur an ſit excommunicandus accuſatus, ſi die ſtatuta non veniat ad cauſam. Et certum eſt, ꝙ ſic, ſi ex contumacia abeſt, & agitur hic de iudicijs citatorijs ſiue expectatorijs.
o ¶ De quinta.] De iure ter eſt citandus quilibet, vt 24. q. 3.

Maritus duplici iure põt vxorem accuſare.

1 Immo, & lex antiqua dicit, ꝙ ſolẽnia accuſationis implere debet. ff. de adul. l. miles. §. quidam ſm L.

1 Gñaliter ſeruandũ eſt ꝙ nullus ſit iudex in omni cauſa, vbi quis de domo ſua eſt actor, reus vł teſtis, q̃a vł eẽ ſuſpectus ſi hoc cõtingat, delegeẽ cã, ſm H. L.

q.3.de illicita. ſi tñ ad primam citationem nō venerit. delinquit, quia ſpernit mandatum iudicis, & punitur. ff. ſi quis in ius voc. nō ierit. l.2. ff. ſi quis ius dicen. nō obtēp. l. vnica. & præſtabit ſumptus litis de illa factos, vt de iud. ſancimus. Et agitur de inducijs citatorijs ſiue expectatorijs, quæ dantur epiſcopis, & eædem dātur presbyteris, & diaconis, vt 15.q.7. ſi aūt. & dictum eſt de his 3.3.q.2. in ſumma.

Citatio ꝺ iure debet eſſe ꝛina.

Ioan. Sol. excommunicatus eſt, ſed abſoluitur ſine expēſis, quia excommunicatio tenet, niſi in duobus caſibus, vt dᵉ extra de ſen. excom. per tuas. B.

b ¶ Menſis.] Vel trium menſiū, vt inf. prox. q.3.c.1. & q.2.c.2. contra.

¶Non eſt à communione ſuſpendendus, qui die ſtatuta ad cauſam venire non potuit. Cap. I.

QVisquis epiſcoporum accuſatur, ad primatem prouinciæ ipſius cauſam deferat accuſator. Nec a communione ſuſpendatur, cui crimen intēditur, niſi ad cauſam ſuam dicendam α, electorum iudicum, die ſtatuta, literis euocatus minime occurrerit: [a] hoc eſt intra ſpatium menſis [b] ex ea [c] die, quā eum literas accepiſſe conſtiterit. Quòd ſi aliquas veras neceſſitatis cauſas probauerit, quibus eum occurrere nō potuiſſe manifeſtum ſit, cauſæ ſuæ dicendæ intra alterum [d] mēſem integram habeat facultatem. Verum tamdiu poſt menſem ſecundum non communicet [e], donec purgetur. Sin autem nec ad cōcilium vniuerſale β occurrere voluerit, vt vel ibi cauſa eius terminetur, ipſe in ſe damnationis ſuæ ſententiā dixiſſe iudicetur. Tempore ſane, quo non communicat, ſic γ in ſua eccleſia, vel parochia communicet [g]. Accuſator autem eius, ſi nunquam diebus cauſæ dicendæ defuerit, a communione non remoueatur, Si vero aliquando defuerit ſubtrahēs ſe reſtituto in communionem epiſcopo remoueatur a communione accuſator † [h], ita ta-

Anſ. l.3.c.122.
Burc. l.3.c.160.
Iuo p.5.c.270.
Pan. l.4.c.106.

inf. 5.q.3. ſi ægrotans

† Cōcor. cū hoc text. & ſua glo. l. in cum. & ibi Bar. ff. de accuſ.

QVisq̃s.] CASVS. Statutū fuit in concilio Carthaginenſi, vt epiſcopi apud primatem prouinciæ accuſent. Et ſi epūs, qui accuſabatur, vocatus ad cauſam, die ſtatuta, hoc eſt intra mēſem cōputādum a die receptionis literarū nō venerit, debet exōicari, & ſi poſtea venerit allegatur⁹ cās quare non venerit, dabitur ei ſpacium alterius menſis: ſed remanebit excōicatus donec probet iuſtum impedimētū: ita ꝙ nec ſuis, nec alienis cōmunicet, interim ſi nō venerit, finito ſecundo menſe, condemnabitur. Si vero accuſator die ſtatuta nō venerit, excommunicetur reo, vel epiſcopo præſente cōmunioni reconciliato. Si tamen poſtea iuſtum impedimentū probauerit, abſoluatur, & cauſam agere permittatur, & expone poſt ſecundum mēſem, id eſt, poſt principium ſecūdi menſis. Vel ſic: Epiſcopus accuſatus, ſi intra tempus vnius menſis a tempore receptionis literarū nō venerit, excommunicatur. ſi allegat iuſtum impedimentum, datur ei alius menſis: ſed remanebit excommunicatus quouſque probabit iuſtum impedimētum, & ſi non venerit ſecundo mēſe, damnabitur. ſi vero accuſator non venit die ſtatuto, excommunicādus eſt, ſed ſi iuſtam probat abſentiam, abſoluetur, & poſtmodum aget. Iſte eſt caſus ſecundum Hug. & ſecundum eum exponitur poſt menſem ſecūdum, id eſt, poſt principium ſecundi menſis.

1 No. hic L. ꝙ talis citatus non eſt excōīa. argu. ext. de pign. ſignificante, ff. de ſolu. ſi ſeruus. Arc.

2 Qualiter aūt ꝓbetur impedimētū & caſus fortuitus. vide Ant. & B. in l. quæſitum. & per Io. de Imo. pleni⁹. ff. ꝺ reiu. hēt ēt ꝑ Part. in l. contumacia. §. fi. ff. de re. iu. & C. ꝺ naufr. l. ij q̃s per Spe. ī tit. de dil. §. 1. ver. in ſum. ꝑ Cy. & Bal. in l. fi. C. de fide inſtr. & ēt per eundē Bal. in l. qui accuſare. C. de eden. & Ant. in l. fi. ꝺ ſerui. facit ēt q̃d not. Bar. in l. ſi quis ex argētijs, §. pen. ff. de eden.

ALIVS. CASVS. Aliquis vult accuſare epūm, vadit ad primatē, vocatur epiſcopus: eligit iudices epiſcopus: deinde vocatur ab eis, vt ſit tali die coram eis, & ſi tunc non venerit, ſuſpendatur. Si autem miſerit nūtium q̃ allegat iuſtam cauſam abſentiæ. vel aliam iuſtam excuſationē, datur ei alius menſis. & ſi in fine ſecundi menſis non venerit, tunc excommunicatur, & ſecundum hoc expone poſt ſecundum menſem, id eſt, poſt finem ſecundi menſis. & ſic non obſtat inf. cauſa prox. q.3. ſi ægrotans. quia ibi datur tertius menſis ad conuincendā malitiam. extra de dolo & contu. cum olim.

a ¶ Occurerrit.] Sed pone, q̃ iudex ita dixerit, ſi non veneris die illa, ſis excommunicatus 1 & ille non venit, quia nō poteſt venire, nunquid erit excommunicatus? Videtur ꝙ non. nam & auditur hic cauſa abſentię, & ꝓbata cauſa 2 non abſoluitur: nec enim extat conditio quia non dicetur non veniſſe, ex quo caſu non venit, vt ff. de conditio. & demōſtra. l.2. nec propoſuit iudex excommunicare ipſum in omni caſu, ſed in caſu contumaciæ tātum. argumen. ad hoc ff. de ſol. ſi ſeruus decem. in fin. & cum non ſit contumax, pœnam contumaciæ nō petit, ſi nō venit, ut ff. de re iud. contumacia.

c ¶ Ex ea.] Nota ꝙ computandum eſt ſemper tempus a receptione literarum, vt hic, & 16.q.3. placuit 2. extra de ap. ſupra c.2. & C. de excu. tuto. l. quinquaginta. nec computabitur dies, in quo recepit literas, vt ff. ſi quis caut. l.1.

d ¶ Alterum.] Sed obijcitur, aut primus mēſis fuit peremptorius, aut non ſi non, quare excommunicatur: cōtra illud 24.q.3. de illicita? Si fuit, quare datur ei alius mēſis poſtea? Item qualiter fuit hic miſſum peremptorium prima vice: contra illud extra de dila. ca. dilecti. Si vis tenere caſum Hug. dic quod hic ex cauſa fuit primo miſſum peremptorium, vt extra de in integ. reſt. tū ex literis in fi. & ff. de iudic. nonnunquā, & ſequēs peremptorium datur ad cōuincēdam malitiam. ſic inf. 5.q.3. c.1. Secundum alium caſum non. eſt primus peremptorius, ſecundum hoc dic quod non punitur hic ſententia excommunicationis, ſed ſuſpenſionis, vel alia. nā bene punitur quis in citatione nō peremptoria, vt 5. quęſ.2. præſenti. C. de iudi. ſancimus, ff. ſi quis in ius voc. non ier. l.2.

e ¶ Non communicet.] In ſacramentis.

f ¶ Damnationis ſuæ ſententiam.] Cum lis eſt cōteſtata, vt dixi 3.q.9. decernimus, vel legitur de ſentētia excommunicationis.

g ¶ Communicet.] Arg. ꝙ qui eſt ſuſpēſus in vna eccleſia, & in altera, quia cum ſit tantum vna eccleſia, non poteſt eſſe partim intra, & partim extra eccleſiā, vt 24. q.1. loquitur. & 6.q.1. ſi quis presbyter. arg. contra. 58. d. ſi quis alterius.

Suſpēſus in vna eccleſia eſt in oībus ſuſpenſus.

h ¶ Accuſator.] Sed quare cogitur iſte accuſare, contra illam regulam C. vt nemo inuitus agere vel accuſare compellatur? Item nonne primo accuſator eſſet admonendus, vt C. qui accuſa. non poſ. qui crimen. Forte hoc eſt ſpeciale in epiſcopo, ſicut aliud inf. cauſa prox. q.2.c.3. & hoc obtinet cū ex accuſatione orta ē īfamia contra epiſcopum, & ideo cogitur accuſator procedere, vt inf. proxi. q.1. quidam, & q. vlt. Epiphaniam. Vel hic inſcriptum fuit, & ideo cogebatur procedere vt ext. de accu.

Accuſare cogitur aliquis quandoque.

1 Idē ſi actor venit & nō reus vel ecōuerſo. iudex tñ fuit impeditus& non potuit adeſſe cauſę:prout no. ext.de do.& contu.venerabilis & l. 6.eo.tit.cap. actor. & eſt q.Bart.Brix.

acc.licet.in fi.Si autem nec accuſator, nec accuſatus venit;tunc neuter eſt puniendus 1. ff.ſi qs in ius voc.nō ier.2.§.vlt.Itē hēs dic, ꝙ ſi accuſator non ꝓbat iuſtam cām abſētiæ,ammodo nō audiť de illo crimine.vt ext. de accu.licet.C.qui accu.nō poſſ.l.3.Itē forte ubi de crimine agitur & ciuiliter.ff.de iure fiſ.l.2.§.ſenatus. Idē vbi accuſator inſtrm falſum, vt ext.de fide inſtr.accepimus.& c.contingit.Idem vbi accuſatur matrimonium vt extra qui matri.accuſ.poſ.c.per tuas.Idem vbi præfigitur terminus ad inducendos teſtes, vt extra de prob. licet.Idē vbi proponiť terminus ad exceptiones ꝓponendas vt ex.de exc.paſtoralis.Idē vbi impetiť ſtat⁹ alicuius. vt C.đ inge.ma.diffamari.Secus aũt in ciuilibus negocijs, vbi per trienniũ expectatur, vt C.de iudi. properandum.

a ¶ Adimatur.] Vt C.qui accuſa.non poſſ. ſi ea. & l. qui crimen.

b ¶ Probauerit.] Suũ ſacrm ſufficit i hoc caſu, vt 12. q.1.c.1. C.de reb.cred.in bono 100.diſ.operatũ. ext.de proc.ex inſinuatione. nō enim requiritur, ꝙ plene probetur cã abſentiæ,ut ex.de ſent.& re iud.c.cum Bertoldus. 2 arg.cōtra ex. de in integ.reſtit.c. ex literis. 3

men vt nec ipſi adimatur [a] facultas cauſæ peragendæ, ſi ſe ad diem occurrere non noluiſſe †, ſed non potuiſſe probauerit.[b]

† al.voluiſſe.

α ¶ Electorum iudicum.] *Iſtæ duæ uoces abſunt ab editione Colonienſi conciliorum in quatuor tomis.*

β ¶ Vniuerſale.] *In concilio ipſo additur*, anniuerſarium, *quod in Africano concilio, c.62. oſtenditur de uniuerſali concilio Africæ eſſe intelligendum.*

γ ¶ Nec in ſua eccleſia.] *Sic in cæteris conciliorum editionibus, & codice canonum, & apud cæteros collectores. Sed in editione quatuor tomorũ eſt*, nec in ſua plebe communicet. *Græce c.19.legitur:* μὴ δὲ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ, μὴ δὲ ἐν παροικίᾳ κοινωνείτω, *id eſt*, neq; in propria eccleſia, neque in parochia communicabit.

QVAESTIO. VI.

Sexta uero quæſtio eodem ſeptimo capitulo concilij Carthaginēſis tertij terminatur, in quo ſequitur.

Sexta vero. CASVS. Hic poniť 6. q. qua quæritur an illi, qui in accuſatione eporum culpabiles inueniũtur, poſſint de cętero admitti ad ſui vel ſuorum cauſę proſecutionē. Et reſpondet, ꝙ ſic, ſi ſuam velint proſequi iniuriam vel ſuorum ciuiliter & ñ criminaliter: nec in cauſis eccleſiaſticis. Caſum vero illorum ca.illud.& ſi accuſatorum, inuenies ſupra 3.q.10.ſi accuſatorum. Aliud c.planum eſt.

2 Adde no. in l. ſeruum quoque. §. publicè. ff. de proc.& l. penult.§. ad crimen. ff. de publ. iu.
3 Vbi de hoc & 86.d.tanta.

¶ In ciuili, & proprio duntaxat negocio ad arguendum admittitur, qui in epiſcopi accuſatione culpabilis inuenitur. Cap. I.

3.q.10.c.fi. Anſ.l.3.c.121. Burch.ibidem. Iuo ibidem. Pann.ibid.

ILlud vero placuit, vt cum agere cœperit in epiſcoporum iudicio, ſi fuerit accuſatoris perſona culpabilis, ad arguendum † non admittatur, [c] niſi proprias cauſas, non tamen eccleſiaſticas, vel criminales δ aſſerere † voluerit.

† al.dicere.

† al. ad accuſandum vel agendum.

c ILlud.] ¶ Nō admittatur.] iſtud eſt expoſitũ ſup. 3 q.10.ſi accuſatorum & cap.1.& 2.

c ¶ Nō admittatur.] Quidã dicunt quod in nullo crimine admittatur contra epiſcopum.

δ ¶ Vel criminalis.] *Abeſt hoc à concilio, & cæteris collectoribus, ſed retentum eſt ob caſum; & repetitur in caſi accuſatorum.*

Item ex concilio Carthaginenſi 7.c.2.prope finem.

¶ Propriam cauſam agere valet, cui accuſare non licet. Cap. II.

Iuo p.16.c.64.

OMnibus, [d] quibus accuſatio denegatur, in cauſis proprijs accuſandi licentiá non eſt deneganda.

d OMnibus.] Excipiuntur excommunicati, vt ſupra ea.q.1.c.1. Item ſerui & impuberes, vt ſup.3.q.7.§. tria in princ.&minores vt

Accuſare prohibentur alii qui.

Item Fœlix Papa omnibus epiſcopis per Galliæ prouincias conſtitutis, epiſtola ſecunda.

¶ In accuſatione epiſcoporum deficiens ciuiliter tãtum experiri poterit. Cap. III.

3.q.10.c. fi. Iuo p.6.c.418.

SI accuſatorum perſonæ in iudicio epiſcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittãtur, niſi proprias cauſas aſſerere, non tamen criminales vel eccleſiaſticas voluerint.

Item Hadrianus Papa in capitulis.c.5.

¶ De eodem. Cap. IIII.

QVòd ſi accuſatorum perſonæ in iudicio epiſcoporũ culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, niſi proprias cauſas habuerint, non tamen criminales, vel eccleſiaſticas.

vt C. de autho.præſtan.l.elarum.& in caſu quem habes extra qui mat.accu. poſ.cum in tua.Item fallit in vſura rio, ut ext.de vſu.quia fruſtra. Itē fallit in liberis & parentib. vt 2.q.1.prohibētur.Item in muliere,vt 32.q.1. §.hoc in mulieribus.

municabitur: & eſt hoc cum innocens aliquis infamatur,ſecus ſi reus fuerit qui accuſatur: quia expedit peccata nocētium eſſe nota.ff.de iniu. eū qui,in prin.Io.

QVi in alterius.] CASVS. Quæſitum fuit ab Hadriano, quam pœnam debet ille pati, qui libellum ſcri

CAVSA QVINTA.

IN infamiam.] CASVS. Sup. dictū eſt d̄ iis q̄ manifeſtè accuſant. Nūc ſupponit quintā cām, in qua tractat de iis, q̄ occultè accuſant.ſ.per libellum famoſum, quem clanculo ſcribunt in alicuius infamiam. Interſerit etiam Gratianus de iudiciis: & qualiter quis ſit vocādus ad cauſam, & an cauſa criminalis poſſit ꝑ ꝓcuratorē experiri ſiue expediri& qūo epiſcoporū iudiciū debeat ventilari: & quomodo illi q̄ aliorū crimina detegunt, culpādi ſunt, vel laudādi. In fine repetit de pœna calumniatorum Vt autē hęc & alia faciat. pręmittit thema,de quo ſex elicit quæſtiones.

DE prima quæſtione. CASVS. Hic intitulatur prima quæſtio. qua quæritur qua pęna debeat puniri qui famoſum libellū in alterius iniuriā ſcribit. Et reſpondet, ſi apparet, & nō ꝓbauerit qđ conſcripſit,ſecundū canones verberat̄, vt ī.ea.c.1.ſecundū leges decapitat̄, vt inf. ead. ſi quis famoſum. Si vero nō apparet, debet moneri vt appareat. Si vero celauerit ſe,excommunicari debet, vt infra eodem quidem.

IN infamiam cuiuſdā epiſcopi chartula accuſationis occultè cū ſcribitur;tandē accuſator procedit in publicū. Epiſcopus autē ſemel literis euocatus, cauſæ ſuæ die ſtatuta adeſſe nō ualens,ꝑ procuratorē iudici ſe præſentauit:abſq; ſynodali audiētia dānatur. Demū iudicio per appellationē renouato, de accuſatoris inimicitia epiſcopus cōqueritur:tandē in ipſa ꝓbatione deficit accuſator.

1 *Primo,quæritur,qua pœna ſit feriēdus, qui famoſum libellum clanculo ſcribens,probare negligit quæ literis mandauit.*

2 *Secundo quoties ſit vocandus ad cauſam, antequam ſententiam damnationis accipiat †.* † al.excipiat.

3 *Tertio, an per procuratorem cauſam ſuam agere valeat qui per ſeipſum cauſæ ſuæ adeſſe non poteſt.*

4 *Quarto,an abſq; ſynodale audientia ſit damnandus.*

5 *Quinto, an ideo aliquis habendus ſit inimicus, quia crimen alterius indicat.*

6 *Sexto, qua pœna ſit plectendus,qui,quod intulit, probare non valet.*

QVAESTIO I.

D*E prima [a] queſtione Hadrianus Papa ſcribit in capitulis, c.49.al.50.dicens.*

¶Flagelletur, qui ſcripta in alterius famam neglexerit probare. Cap. I.

QVi in alterius famam publicè α [b] ſcripturā,aut verba contumelioſa cōfinxerit, & repertus ſcripta nō probauerit;flagelletur:[c] & qui [d] ea prius inuenerit,rumpat,ſi non vult actoris facti cauſam incurrere.[e]

Capit.l.7.c.361. Anſ.li.5.c.88. Iuo p.4.c.156. & p.16.c.235.

α ¶Publice.] *Hadrianus,Capitulare Caroli,& Iuo habent*, in publico.

Libellum famoſum cōponens qua actione punitur.

1 Vbi no.H. ꝙ iſtud ſit verum: niſi fortè ſit talis ꝑſona, quæ attingi non debet, puta epiſcopus.

a ¶De prima.] Hic quæritur qua pœna punitur qui famoſum libellum vel falſum compoſuit occulte,& probare non vult quod ſcripſit, & diſtinguitur aut certum eſt quis compoſuit, aut non. Si certum eſt,aut eſt conuictus,aut ſponte confeſſus.Si conuictus ſecundum leges decapitatur,vt §.ead.ſi quis.& ſit.inteſtabilis,ī.cauſa prox.q.3.§.ob carmen,ſm canones verbo ſubiicitur.verberibus, vt ī. e. c. 1. 1Si vero ſpōte cōfitetur,cum non poteſt probare, mitius cum eo agitur, vt inf.ea.c.2.in fi. Si nō eſt certum, debet admoneri vt prodeat in publicum, & probet quod ſcripſit: quod ſi non fecerit,primo priuabitur ſacramentis,poſtea excōmunicabitur bit famoſum,vel alia turpia in alterius iniuriam. Et reſpondet,ſi apparet,& non probat,debet verberib.flagellari,& quicunque talem ſcripturam inuēnerit, rumpat ſi non vult pœnam auctoris incurrere.

b ¶ Publicè.] ideſt,in publico loco.

c ¶ Flagelletur.] Secundum leges capite punitur infra ea.ſi quis.No.a pœnas corporales in fligi ſecundum canones,vt ſup.45.d.cum beatus.

d ¶ Et qui.] Sic.C.de furtis.ciuile.

e ¶ Incurrere.] Poteſt tamē probare crimen,ſi vult ff. de iniur.cum qui.Ioan.

Qui-

QVidam.] CASVS. Gregorius nitebatur quandam ſedare diſcordiam per quendam notarium ſuum nomine Caſtorium. Sed quidam maligni ſpiritus ſcripſit libellum in iniuriam Caſtorij. & cum nocte poſuit in loco publico ciuitatis, in quo continebatur, & Pa-

quod tempus teneatur exire; ſtatim tenetur exire, quod ſi non fecerit, ex quo eſt in mora, ſtatim incidit in excõmunicationem. argu. 2. q. 7. quapropter. 1. q. 1. cõſtat. ff. de manumiſ. teſta. libertas. Sed videtur ꝙ quamdiu põt exire non ſit excommunicatus. ff. de verb. oblig. ita ſtipulatus. §. 1. Petrus Hiſpanus dixit expectandum vſque ad quadraginta dies extra de purg. cano. ca. vl. Hęc tñ veritas ẽ, ꝙ cõditio affirmatiua aliter exponitur q̃ negatiua, cum. n. dicitur, ſi intraueris capitolium, exponitur ſic, ideſt, ſi cum primum potes intrare, intres, vt ff. de cõdi. & de cõditio, ſed cõditio negatiua ſic exponitur, ſi non intraueris, ideſt, cũ primum deſinis poſſe itrare, vt ff. de verb. oblig. ita ſtipulatus. §. 1. niſi in caſu hic poſito. & in caſu libertatis, vt ff. de manuteſta. libertas, §. 1.

Cõditio affirmatiua, & negatiua diuerſimode exponitur.

Item Gregorius l. 5. epiſt. 30. ſiue c. 130.

¶De eodem. Cap. II.

Iuo p. 6. c. 381.

QVidam maligni ſpiritus concilio repletus, contra Caſtorium notarium, ac reſponſalem noſtrum nocturno ſilentio in publico α ciuitatis loco conteſtationẽ poſuit in eius crimine loquentem, mihique etiam de facienda pace callide contradicentem β. Et quia quiſquis veraciter loquitur, ſemetipſum innoteſcere non debet formidare; oportet vt publice exeat, & quæcunq; in conteſtatione ſua loqui præſumpſit oſtendat. Quòd ſi non exierit [a] neque publice [b] confeſſus fuerit, quiſquis ille ſit, qui hoc agere præſumpſit, vel cõſenſum in tantæ iniquitatis conſilio præbuit, ex Dei, & Domini noſtri Ieſu Chriſti ſpiritu difinimus, vt ſancti eius corporis, ac ſanguinis participatione priuatus ſit. Si vero, quia latet, & quoniam neſcitur, teneri ad diſciplinam † [c] non valet, ſi tanti mali conſcius, etiam prohibitus, corpus, ac ſanguinem Domini percipere præſumit, anathematis vltione percuſſus ſit γ, vt fallax, ac peſtifer ſanctæ eccleſiæ corpore ſit diuiſus. *& infra.* ¶Sin autem in eadem ciuitate, egreſſus ad publicum potuerit [d] docere, quæ dixit, vel certe ſciens ſe non poſſe, quæ ſcripſit, oſtendere, errorẽ [e] ſuum fuerit aperte confeſſus; Dominici corporis, ac ſanguinis participatione non ſit priuatus; neque a corpore ſanctę eccleſiæ alienus exiſtat.

† *diſciplina.*] orig.

α ¶Publico.] *Hac vox abeſt a manuſcriptis, & originali, & Iuone. ſed ob caſum eſt retenta, & in aliquot vetuſtis eſt gloſſa interlinearis.*

β ¶Contradicentem. *Quæ ſequuntur vſque ad verſiculum,* Quod ſi, *addita ſunt ex ipſa epiſtola, & referuntur etiam ab Iuone.*

γ ¶Percuſſus ſit.] *Antea legebatur,* percutiatur: *ſed cum ea, quæ antecedũt, ipſo facto ligent, quia ad occultum delictum referuntur, emendatum hoc eſt, quemadmodum alia multa, ex epiſtola ipſa. Apud Iuonem vero legitur,* anathematis vltione percuſſus, vt fallax, &c.

Item in concilio Eliberitano, c. 52.

¶Anathematizentur; qui famoſos libellos in eccleſia ponunt. Cap. III.

capitulat. l. 6. c. 245.
Poly. l. 3. tit. 22.
Anſ. l. 3. c. 89.
Iuo p. 3. c. 251. & 3. c. 154.
Burc. l. 3. c. 199.

SI qui inuenti fuerint famoſos libellos in eccleſia ponere, anathematizentur.

b ¶Publice.] Contra inf. de pę. d. 1. §. his auctoritatib. vbi pęnitenti dicitur, nõ tibi dico vt te prodas. ſed iſtud eſt ꝗ de teſtatione criminis. Vel ibi loquitur de occulto crimine [1] ſed hic de manifeſto, licet perſona ſit ignota.

[1] Quod no. 50. di. de pęnitentibus. Quidam dicunt, qđ hic dicitur ſpeciale, & in fauorẽ infamati, & odiũ infamantis ſtatuituitur. Vel illud de pęna: hoc de accuſatione. Criminoſus q̃nq; poteſt accuſare.

c ¶ Ad diſciplinã.] ideſt, correctionem.

d ¶Potuerit.] Sed nõ ne reus hunc accuſatorẽ poſſet remouere, quia eũ non præmonuit, vel (qđ verius eſt.) q̃a ei ſuſpectus eſt. 6. q. 1. q̃ crimen. ſed forte de innocentia ſui confidebat, ſed certe licet iſte ſit infamis ipſo facto, & per ſententiam tãtum in odiũ ſuum, & in fauorem rei admittitur ad accuſationẽ, vt ſic clareat de innocentia rei, & vt accuſator non probans puniatur de calumnia. Et ſic eſt ſpeciale, ꝙ aliquis criminoſus admittitur ad accuſationem, licet non proſequatur ſuam, vel ſuorum iniuriam.

e ¶Errorem.] ſup. d. 8. conſuetudo. ſup. 2. q. 3. §. notandum.

Papa ſignificabatur, ꝙ Caſtorius nolebat controuerſiam terminare. Dicit Greg. ꝙ ſi ille non vult exire, ſit a corpore Chriſti remotus. Si vero adhuc latere pręſumpſerit, anathema ſit. ſi vero vult exire, & quod dixit ꝓbare, vel publice confiteri errorem ſuum, non ſit ſuſpenſus a corpore Chriſti, vel anathematizatur. Seq. c. patet.

a ¶ Non exierit.] Nonne debuit admonitio præcedere excommunicationem, 12. q. 2. indigne, ſed forte hic pręceſſit, & quia illud tempus hic non adijcitur vſque ad

SI qui.] SI QVIS. CASVS. Quæſitum fuit ab Imperatore quid fieri debet de libello famoſo, quem quis in aliquo loco reperit? & reſpondet quòd qui eum inuenit, ſtatim deſtruere debet, & nulli ipſum manifeſtare. Si vero non deſtruxit, ſed alij eum doloſe reuelauerit, deca-

decapitari debet, ſicut auctor ipſius libelli, ne talis libellus lædat opinionem eius contra quem factus eſt.

a ¶ Capitali.]Si capitale fuit crimen conſcriptum, aliàs non, vt ſup. cauſa proxi. q. 3. §. ob carmen.

VOcatio autem.] CASVS. Hic ponitur ſecunda quæſtio, qua quæritur quoties aliquis ſit vocandus ad cauſam. & certũ eſt ꝙ ſemel, ſecundo & tertio, vel vno ꝑ omnibus peremptorio, vt 24. q. 3. de illicita. & quidquid de citationib. dicatur īfra c. 1. & 2. hodie induciæ citatoriæ arbitrio iudicis relinquũtur, vt inf. ead. q. 3. ſi ægrotans.

Item Codice lib. 9. tit. de famoſis libellis, lege vn. Impp. Valentinianus, & Valens A A. ¶*Si quis famoſum libellum domi ſiue in publico, vel quocunque loco ignarus repererit, aut corrumpat prius, quàm alter inueniat, aut nulli confiteatur inuentum. Sin vero non ſtatim eaſdem chartulas vel corruperit, vel igne conſumpſerit, ſed vim earum manifeſtauerit; ſciat ſe quaſi auctorem huiuſmodi delicti capitali [a] ſententia ſubiugandum.*] *& infra.* [*Huiuſmodi autem libellus alterius opinionem nõ lædat.*

QVAESTIO II.

VOcatio autem eius, qui impetitur, non ſemel, ſed bis, & tertio per congruum ſpatium rationabilibus ſcriptis fieri debet.

Vnde Damaſus Papa Stephano archiepiſcopo, epiſt. 3. ſcribit dicens.

¶Vocatio ad ſynodum eius, qui impetitur, & in ſcriptis, & per ſpatium fiat congruum. Cap. I.

Poly. l. 5. tit. 1. Anſ. l. 3. c. 50. Burc. l. 1. c. 156. Iuo p. 5. c. 266.

VOcatio [b] ad ſynodum iuxta decreta patrũ canonica eius, qui impetitur rationabilibus ſcriptis [α] per ſpatium fieri debet congruum, atq; canonicum, quia, niſi canonicè vocatus fuerit ſuo tempore, & canonica ordinatione, licet venerit [c] ad conuentum quacunq; neceſſitate, niſi ſpontè voluerit, nullatenus ſuis reſpondebit inſidiatoribus.

α ¶Rationabilibus ſcriptis.] *In epiſtola Damaſi loco horum verborum legitur*, tam ſua præſentia, quam & ſcriptis, atque apocriſarijs; *uerum Anſelmus, Burchardus, auctor Polycarpi, et Iuo cum uulgata lectione conueniũt.*

Item Sylueſter Papa.

¶Quibus temporum ſpatijs reus vocetur ad cauſam. Cap. II.

Polv. l. 5. tit. 3. Anſ. l. 3. c. 120. † *al. perſonaliter.*

PRęſenti [d] decreto cẽſemus, vt in primis paternaliter† vocentur, & per ſeptem dies expectentur, nullus eccleſiaſticæ rei interdicta licentia. Huic vero expectationi

VOcatio.] CASVS. Quæſitum fuit a Damaſo qualiter debeat ad cauſã vocari qui accuſat? Et reſpondet quòd debet citari per ſcripturam per ſpatium cõgruũ, & canonicũ. etiã ſi ad ſynodum venerit propter alia negocia non citatus nullo modo compellitur ſuis inſidiatoribus reſpondere, niſi velit.

b ¶ Vocatio.] Si ter citetur quis. licet nõ dicatur peremptoriè tamẽ ſufficit hoc, vt peremptoriè ſit citatus, vt C. quomo. & quando iu. l. conſentaneum. & l. tres denũciationes. & l. ceſſante. illud tamẽ apponere debet iudex, ꝙ peremptoriè citet & debet comminari parti ſi non venerit, quòd procedet ff. de iud. in perẽptorio. & vel in prima, vel ſecunda, vel tertia citatione poteſt citare peremptoriè, vt ext. de in integ. reſtitutum ex literis, in fin. ff. de iud. nõnunquam. dummodo non mutaretur peremptorium nimis, ut extra de dila. dilecti.

Iudex citans perẽptoriè hoc dẽt exprimere.

Exceptio reuocandi domum.

c ¶ Venerit.] Si aliquis inuenitur Romæ pro ſua neceſſitate, uel ex cauſa delationis, uel appellationis, non cogitur ibidem reſpondere, ſed poteſt domum reuocare ut ff. de iud. l. 2. §. ea quoq;. ff. quibus ex cau. in poſ. ea. l. ad cognitionem, & in auth. de ſanc. epiſ. §. ſi uero epi. coll. 9. ſecus eſt ſi ſit ibi ex uoluntate, ut in auth. ea. §. ſi qs eps, aut clericus. C. de epiſ. & cler. oẽs. §. in hac. Nam Roma communis patria eſt, ut ff. ad muni. Roma. nam cũ epi faciunt concilia, bene tenetur ibi quilibet rñdere extra de libel. obla. c. 1. nam illuc quilibet generali citatione citatur, ut diſt. 18. per totum. Quare ergo dicitur hic, ꝙ non teneantur reſpondere coram ſynodo? Dic ꝙ appellat hic ſynodum aliquem cõuentum eporum, qui propter neceſſitatem aliquam ſit, non tamẽ ſynodi cauſa conueniunt. Vel dic, ꝙ ſpeciale eſt in accuſatione, vt accuſatus non teneatur reſpondere coram ſyndo, niſi habeat inducias ſecus in ciuilibus cauſis.

PRæſenti.] CASVS. Quidam dicunt, ꝙ hoc ca. loquitur de inducijs citatorijs inferiorum ordinum, uel laicorum, qui ſunt in eadem ciuitate, uel in locis propinquis. Eſt ergo caſus. Sylueſter Papa ſtatuit in hoc c. ꝙ illi qui accuſantur, citari debeãt, & expectari primo per vij. dies ſine aliqua pœna per alios vij. ita vt eccleſiam non ingrediantur ad officia diuina audienda, poſtea per duos, pace & communione eccleſiæ eis interdicta, poſtea per alios duos dies ſub eadem pœna, deinde expectentur per vnum diem, quo elapſo anathematizẽtur, hodie tamen quidquid hic dicatur, induciæ iudicis arbitrio relinquuntur.

d ¶ Præſenti.] Vel intelligitur hoc c. de raptoribus rerũ eccleſiaſticarum, propter odium eorum, uel de clericis in eadẽ ciuitate conſtitutis [1] quib. minores dantur induciæ quam remotis, vt inf. e. q. 3. ſi ægrotans, uel de laicis, vel ſunt paternales adiectiones, uel ꝑ quas qs expecta-

1 Hãc ſnĩam teneas ſm Lau. & Ioã. Nã illud intelligitur in cã ciuili: habet ergo tales inducias 19. dierũ añ quã cõdemnet. ſm Io.

ſtatur etiam poſtquam canonice, & per tempus legitimum citatus non venerit, vel non tenet per illud inf. 24.q.3.de illicita.

a ¶ Addantur.] Simile.C.de iu.auth.iubemus. extra de dolo & contum.cum olim.

b ¶ Com-

fratribus.vel in choro,vel in menſa,vel in dormitorio.

R Elatum.] CASVS. Quidã iudices eccleſiaſtici accuſationẽs & teſtes recipiebant in cauſa criminali per epiſtolas, quod dicit Damaſus non eſſe faciendũ in futuro,& quod nuper factum eſt,debeat emẽdari.Nam accuſat⁹ legitime citatus accuſatorẽ.& teſtes debet habere pręſentes,& locum defendendi, vel ad abluenda crimina, nec iudex ex iracundia damnat delinquentem.

iterum addantur [a] ſeptem dies interdicta eccleſiam intrã di licentia,& omnia diuina officia audiẽdi.Poſt verò addantur duo dies,quibus a pace,& communione [b] ſanctæ eccleſiæ ſunt ſuſpenſi. Deinde, vero iterum alijs duobus diebus ſub eadem expectatione deportentur [α]. Quibus vno die ſupraddito,omni expectatione veluti iam deſperata, reus mox anathematis gladio feriatur.

α ¶ Deportentur.] *Antea legebatur* expectentur.] *Emẽdatũ eſt ex Polycarpo, Anſelmo,& uetuſtis Gratiani exẽplaribus in quorum nonnullis hæc eſt gloſſa interlinearis*, ideſt,expectentur.

Item Damaſus Papa ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 6.

¶ Nullius accuſatio per ſcripta ſuſcipiatur.

C. III.

Anſ. l.3.c.48.
Poly.l.5.tit.1.

R Elatum eſt ad ſedem Apoſtolicam,vos accuſationes fratrum per ſcripta [c] ſuſcipere abſque legitimo accuſatore. Quod deinceps in omni terrarum orbe fieri Apoſtolica auctoritate prohibemus; & quod nuper factum eſt, abſque vlla retardatione corrigere † curamus; nec vnquam prius per ſcripta eorum, qui accuſant,cauſam diſcutere liceat, quam per querelantium inſtitutionem † vocati canonice ad ſynodum veniant, & præſens per præſentem agnoſcat veraciter & intelligat, quæ ei objiciuntur.*& infra.*¶ Leges enim ſæculi accuſatores præſentes exigunt, & non per ſcripta abſentes. Vnde canonica Patrum conſtituta non ſemel, ſed ſæpiſſime clamant, nec accuſationes nec teſtimonium † [d] vllum per ſcripta poſſe proferre, nec de alijs negotijs quicunque teſtimonium dicãt,niſi de his, quæ ſub præſentia eorum acta eſſe noſcũtur.Similiter,& qui alium accuſare elegerit,præſens, per ſe, & non per alium accuſet, inſcriptione videlicet pręmiſſa.Neque vllus vnquam iudicetur,antequam legitimos acccuſatores præſentes habeat, locũque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Curandum namque † eſt,ne ira [e] quemquam ſubripiat †,faciatque citius omne,quod non licet.

† *corrigi rogamus*] orig.
† *al. inſtitutiones.*
11.q.3.c.eorum qui

† *teſtimonia.*] ori.

2.q.9.qui accuſare.

† *al.quoque.*
† *al. cuiquam ſubrepat.*]

c ¶ Scripta.]Sic ſup. 2.q.8.perſcripta.

d ¶ Teſtimonium.] judiciale.nam per literas poteſt aliquis perhibere alij teſtimonium famæ ſuæ, vt 71.diſt.extraneo. cap.hortamur.& de conſecr.diſt.1.iubemus. Sed iudiciale non.

Teſtimoniũ per literas põt exhiberi.

e ¶ Ira.] Quia tempore iræ non diſcernit homo qđ iuſtũ eſt, vt 11.q.3.illa.

S I primates.]CASVS.Quidã accuſabant epiſcopos ꝓſequẽdo ſuam iniuriam,vel ſuorũ:quærit Anaſtaſius a Fęlice,qualiter ĩ hoc negotio ſit ꝓcedendũ ł & rñdet,ꝙ ipſi dẽnt ad cõcordiam reuocari per tranſactionem, ſi fieri poteſt: alioquin debẽt legitime citari,& eis primates debent quidquid obijcitur ſignificare,vt parati venire poſſint ad reſpondendum.Si vero deiecti fuerĩt vi, vel timore,aut ſuis rebus expoliati, accuſatorib.reſpondere non debent, niſi prius reſtituantur.

Item Fœlix Papa ij. Athanaſio, & omnibus orientalibus epiſcopis,epiſt. 1.c.3.

¶ Vi aut timore eiecti, aut ſuis rebus expoliati ad ſynodum non vocentur. C. IIII.

Bur.l.1.c.221.
Ino p.5.c.335.

S I primates, accuſatores epiſcoporũ cũ eis pacificare [f] familiariter minime potuerint; tũc tempore legitimo eos ad ſynodum canonice conuocatam, non intra anguſta tempora canonice conuocent,& non prius,quam eis

f ¶ Pacificare.] Põt ergo iudex componere inter partes,vt 90.d.ſtudendum. & 23.q. vl.ſi quis mẽbrorũ & q. 4. ſi illic.ff.de no.ope.nũ. l.j.§.põt.& eſt ſimile.ff.de vſu.ęquiſſimũ. Sed hoc verum eſt ĩ crimine,qđ nõ ĩducit depoſitionẽ. quia ĩ alijs licet cõponatur, põt iudex ex officio ſuo de crimine inquirere, vt ex. de coll.detec. c.1. & 2.C. de abol.l.2. Similiter in denunciatione non admittitur compoſitio, vt ſupra 2.quæſtione 7.quapropter 1.Vel intelligitur cum non accuſatur de iniuria facta eccleſiæ,ſed perſonæ.23.quæſt.4. ſi is qui & ſic non ob.2.q.7.quapropter. Vel melius ibi loquitur in denũcia-

Iudex an poſſit inter partes componere.
1. In hoc cõtradicit,quia vĩ neminem eſſe cogendũ ad accuſandum.
L.Sed hoc locum hẽt in ſolenni accuſatione, ad q̃ nemo cõpellitur niſi caſualiter, 1.c.2.& inf.c.q.6. Epiphanium. Arch.

b ¶ Communione.] Sed nonne eſt eadem hæc pęna cũ prima? nam cui interdicitur eccleſia, interdicta ſunt ſacramenta eccleſiæ,vt 12.q.2.de viro,& 33.q.2.latorem. Item non poteſt intelligi de communione fideliũ, quia de illo loquitur in fine. Sed dic, quod loquitur de communione fratrum, ideſt, quod non communicabit alijs

per ſcripta ſignificent, quid eis [a] opponitur, vt ad reſponſionem præparati adueniant. Nam ſi aut vi, aut timore eiecti, aut ſuis rebus expoliati fuerint; nec canonice vocari ad ſynodum poſſunt, nec reſpondere æmulis debẽt, antequam canonice reſtituantur, & ſua eis omnia legaliter reddantur.

His auctoritatib euidentiſſime datur intelligi, quòd niſi quis canonice vocatus fuerit etiamſi aliqua occaſione ad ſynodum veniat ſuis nullatenus cogitur reſpondere inſidiatoribus. Canonica autem vocatio eſt, quando ſeruato dierum interſtitio ſecũdum auctoritatem beati Silueſtri cauſæ ſuæ literis adeſſe iubetur, quibus quid ei obyciatur auctoritate Fœlicis Papæ ſignificari oportet.

QVAESTIO III.

QVòd autem [b] per procuratorem ſuum cauſam agere valeat, qui impeditus cauſa ſuæ adeſſe non valet, auctoritate Romanæ ſynodi, quæ tempore Hadriani Papæ celebrata eſt, probari videtur, in qua c. 5 ſic ſtatutum legitur.

¶ Pro ſe legatum ad ſynodum mittat, quem grauis neceſſitas premit. C. I.

In capitulis Hadriani. cap. 5. & Felix. 1. epiſt. 2. Poly. l. 5. tit. 1. Burc. l. 1. c. 51. Iuo p. 5. c. 161. Pann. l. 4. c. 19.

SI ægrotans fuerit epiſcopus, aut aliqua eum grauis neceſſitas detinuerit; pro ſe legatum [c] ad ſynodum mittat; nec a communione ſuſpendatur, cui crimen in-

tiatione, ad quam quilibet tenetur. De hoc nota. ſup. 2. q. 3. notandum 2. in fi.

a ¶ Quid eis. Sic 3. q. 9. iudicas. extra de dila. præterea extra de app. ſignificantibus.

HIS. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis capit. dicẽs, ꝙ niſi quis canonice fuerit vocatus, & ſi ꝓpter alia negotia ad ſynodũ venerit, nõ tenetur reſpondere. Quæ autem ſit canonica vocatio, dictum eſt ſ. in c. preſenti. qđ eſt Silueſt. & per c. Felicis dicitur, ꝙ accuſato debet ſignificari quod ei obijcitur ab accuſatore.

QVod aũt.] CASVS. Hæc eſt q. 3. in qua queritur, an aliquis poſſit per ꝓcuratorem cauſam ſuam agere. Et certũ eſt, quod non in cauſa criminali, vt inf. ea. in criminalib. niſi in quatuor caſibus, vt in crimine iniuriarum, in quo illuſtris perſona agit ꝑ procuratorẽ, vt 3. q. 9. niſi, & i crĩe ſuſpecti tutoris, vt ff. de ꝓc. nõ ſolũ, §. vl. Itẽ ad allegãdũ cãs abſentię, vt ĩ c. 1. & 2. Itẽ ĩ minorib. criminib. vt not. Io. in hoc loco. vt ff. an ꝑ aliũ cau. app. l. 1. q̃ ĩ leuib. criminibus non fit inſcriptio, vt ff. de accu. leuia. In ciuili poteſt, niſi in caſibus aliquibus, vt in accuſatione populari, in qua actor non agit per procuratorem, vt ff. de procu. licet. & in cauſa ſtatus, vt C. de aſſer. tol. l. 3. Quidam etiã coguntur dare procuratorem, vt epi & ſacerdotes, vt inf. c. quia eps. & illuſtres perſonæ, vt C. de procu. l. pen. De hoc plenius inuenies ſup. 2. q. 6. ſi quando. in apparatu.

b ¶ Quod autem.] In cauſa iniuriarum datur procurator. Item in crimine ſuſpecti, vt ff. de procu. non ſolũ, §. vlt. & in minoribus criminibus. ff. an per alium cauſę app. l. 1. quia in leuibus criminib. non fit inſcriptio. ff. an per aliũ cauſæ app. l. 1. & ff. de accuſ. leuia. & ad allegandum cauſas abſentiæ in ciuili dari poteſt procurator. ſed in actione populari non poteſt procurator dari. ff. de procurat. licet. & in cauſa ſtatus, vt C. de aſſer. tol. l. 1. quidam coguntur dare procuratorẽ, vt epiſcopi, 1. vt infra. quia epiſcopus, & illuſtres perſonæ, vt C. de ꝓcura. l. vltim. De hoc plenius inuenies ſup. 2. quæſt. 6. ſi quando.

Procurator in cauſa populari nõ poteſt dari. ¶ Hoc eſt falſum, vt patet extra de iur. calum. c. vlt. Arch.

SI ægrotans.] CASVS. Quæſitũ fuit ab Hadriano, an epiſcopus accuſatus debeat excommunicari: quia citatus non venit & reſpondet quod non, niſi per contumaciam die ſtatuta venire contemnat, & hoc eſt intra ſpatium duorum, vel trium menſium, vel eo amplius, prout cã dictauerit, & tunc niſi fuerit impeditus, debet excõicari, ſed ſi ęgritudinẽ, vel aliud graue impedimentũ habuit, mittat legatũ ad ſynodũ, qui abſentẽ accuſatũ excuſet. Iſte caſus planus eſt & bonus, ſic ponendo eũ ſim videbis continuationẽ literæ, q̃ per expoſitionẽ caſus perpendes. Vel pone caſum ſicut litera ſonat. Statuit Hadrianus in ſynodo, vt ſi eps accuſatus æger fuerit, vel aliud impedimentum habuerit, mittat legatum, qui eum excuſet. Sed ſi die ſtatuta, hoc eſt intra ſpatiũ duorum, vel trium menſium, vel eo amplius prout cauſa dictauerit, citatus per contumaciam non venerit, debet excommunicari: niſi aliena. i. grauis eum neceſſitas præoccupauerit.

c ¶ Legatum.] Sed nunquid tenetur infirmus, vel abſens ex iuſta cauſa, ex neceſſitate procuratorẽ mittere reſponſurum nomine abſentis? non videtur, extra de procu. querelam. nam ſi contra abſentem feratur ſententia, & ipſe poſtmodum probet iuſtam cauſam abſentię, retractatur ſententia, licet non miſerit procuratorẽ, vt extra de ſent. & re iud. cum Bertholdus. & 7. q. 1. præſentium. immo & ſi ſub pœna promiſiſſet aliquis ſtare iudicio ad certam diẽ, ſi probaret iuſtam cauſam abſentiæ, ſubuenitur ei, vt ff. de arb. ſi cũ dies. §. ſi quis ex litigatorib. Nam ægritudo iudicis, vel partis, prorogat diẽ. ff. de re iudi. quæſitum. immo etiam ſi probabili cauſa abſit, non proceditur contra eum, vt extra de off. deleg. conſultationibus. Item ſm hoc non eſſet melior conditio illius, qui abeſt ex iuſta cauſa, quam illius, qui abeſt ex iniuſta cauſa, quia qui non vult intereſſe ſufficit ei ſi mittat procuratorẽ, vt ff. de proc. l. 1. & generaliter traditur pro regula, quotieſcunque quis abeſt ex neceſſitate, nõ ex voluntate, ſubuenitur ei, ſiue habeat ꝓcuratorem, ſiue nõ, vt ff. ex quib. cau. maio. ſed & ſi, §. vl. Itẽ ſufficere debet talis, qui alleget cauſam abſentiæ, vt 65. diſt. ſi quis. Econtra probatur, ꝙ non ſufficit mittere ꝓcuratorem, qui alleget cauſam abſentię, niſi alleget cauſam cauſæ, vt 18. d. eps. nam ſicut quis poteſt mittere nuncium, ſic & procuratorem, vt ext. de ap. conſtitutus. nec excuſat q̃s per iuſtã abſentiã q̃n fiat miſſio in poſſeſſionẽ bonorũ ſuorũ, ſi nõ ſit, qui defendat eũ, vt extr. de eo qui mit. in poſſ. c. vlt. nec exuli ſubuenitur ſi non re-

Procuratorẽ non tenetur mittere hñs iuſtam cãm abſentiæ.

reliquit procuratorem, vt ff. de mino. Papinianus. nec ei qui appellationis cauſam proſequitur, vt ff. eum. qui ap. in prouincia debere defendi l. 1. & 2. nec ſubuenitur abſenti cauſa reipublicæ, vt C. de in integ. reſt. ignorare. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ actor ſemper tenetur mittere ſuum

teſtimonium dicendum, vel ad municipales neceſſitates vocetur. ff. ſi q s cau. l. 2. in prin. Itē ſi occupatio propriorum negociorū eum vrgeat, vt ff. de re iud. contumacia.

REOS. CASVS. Dicitur ꝙ ſi quis de capitali crimine accuſatur, poteſt ſe excuſare per procuratorem, qui impedimētum alleget abſentis.

4. q. 5. ca. vnico.] alia] orig.

tenditur. niſi [a] ad cauſam ſuam dicendam, electorum iudicũ die ſtatuta literis euocatus minime occurrerit, hoc eſt (niſi alienæ † [b] præoccupauerit neceſſitas) infra duorum, vel trium menſium ſpatium, & eo amplius, prout cauſa dictauerit.

Codicis lib 9 tit. de accuſ & inſcrip. l. 3. Imp. Alexander Aug. ¶ Reos capitalium criminum abſentes etiam per procuratorem defendi leges publicorum iudiciorum permittunt.] Ecce, quòd epiſcopus impeditus, & cauſæ ſuæ adeſſe non volens, legatum pro ſe iubetur ad ſynodũ mittere. Sed legatus iſte non ad cauſam agendam, ſed ad neceſſitatem ſynodo exponendam mittitur, quia impeditus epiſcopus, ſynodo præſentiam ſuam exhibere non valuit. Cauſam autem (maxime criminalem) nulli, niſi per ſe agere licet.

Vnde Hadrianus Papa in capitulis, c. 38 ait.

Anſ. l. 3. c. 88. Panu. l. 4. c. 56.

¶ Criminaliter accuſans, vel accuſatus per ſe experiatur. C. II.

IN criminalibus [d] cauſis nec accuſator, niſi per ſe, aliquem accuſare poteſt, nec accuſatus per aliam perſonam ſe defendere permittitur.

Item Anacletus Papa.

¶ Hoc capitulum quod ex Anacleto citatur, habetur in Concilio Eugenij Papæ ſecundi, tempore Ludouici ac Lotharij Imperatorum habito, c. 19. Quod etiam à Leone quarto eſt repetitum. Ex quo canone Lotharius lib 2. legum Longobard. tit. de aduocatis, & Vicedominis, octauum capitulare compoſuit.

¶ In omnibus cauſis, præterquam in criminalibus epiſcopi, & ſacerdotes pro ſe aduocatum habeant. C. III.

QVia epiſcopus [c], vniuerſique ſacerdotes ad ſolam laudem Dei, bonorumque operum actiones conſti-

c ¶ Defendi.] Scilicet ad excuſationes proponendas, & ēt ad exceptiones obijciēdas, vt extra de acc. veniens, & cap. ſup. his. Melius eſt. n. qualemcumq; procuratorem admitti, quā abſentem, &c. ff. de proc. ſeruum. §. publice. C. de procur. exigēdi. licet M. dicat per legē iſtā, ꝙ poſt lit. cōteſt. poteſt interuenire procurator ad defendēdum in crimine.

ECCE. CASVS. Cōcludit Gra. ex ſupradictis, quòd in cauſa criminali pōt quis procuratorem mittere, ſi eſt impeditus, non vt cauſā agat principalē, ſed vt excuſet abſentē. Cauſam enim criminalē nullus per procuratorem agere poteſt, ſed per ſeipsū, vt inf. c. 1.

IN criminalibus.] CASVS. Hadrianus fuit interrogatus, an per procuratorem quis accuſare poſſit, vel rūdere in cā criminali? & reſpondet dicens, ꝙ non: ſed in propria perſona ſit accuſator, & ēt accuſatus.

d ¶ In criminalib.] Niſi in caſib. no. 2. q. 6. ſi quando.

ſuum procuratorem, ſiue poſſit, ſiue non poſſit venire, per id quod legitur ff. de diuer. & temp. præſcrip. l. reus autem non tenetur. Melius pōt dici, ꝙ ſiue ſit reus, ſiue ſit actor, ſi habet iuſtam cauſam abſentiæ, non tenetur mittere, niſi ſub hac forma ſit citatus, vt veniat, vel procuratorem mittat. vt probatur ext. de do. & cont. cū dilecti. in fi. alioquin ſufficeret talē mittere, qui alleget cauſam abſentiæ. 18. diſt. placuit. & ext. de ſent. & re iud. tenor. tū ſi diutino impedimento quis eſt detentus, ſi tale ſit negotium, quod poſſit expediri 1 per procuratorem, ita vt plene iudex poſſit inſtrui per procuratorem ſicut per dominum, bene tenetur mittere procuratorem talē ſufficienter inſtructum. Et ego credo quòd decr. querelam, tales cauſas appellat graues, quæ ita intricatæ ſunt & inuolutæ, quòd non de facili per procuratorem poſſunt expediri, ſed tamen non nego quin ſemper poſſit actor mitti in poſſeſſionem rerum abſentis ex quacunque cauſa reus abeſt, vbi actio eſt tempore peritura. Io.

a ¶ Niſi.] Ideſt, ſi non.

b ¶ Aliena.] Vel quia vocatur à Rege, vt 18. diſt. ſi epſ. tū canon alia tria excipit, ætatem, & ægritudinem, & grauiorem neceſſitatem, vt 18. diſt. placuit. Item ſi ad

QVia epiſcopus.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ vnuſquiſq; epiſcopus, vel ſacerdos in ciuili cauſa propria, vel eccleſiaſtica debet habere procuratorem bonæ famæ, & vitæ laudabilis, in cauſa vero criminali non, niſi per ſe agat, vel reſpondeat.

a ¶ Quia epiſcopus.] Sed quid ſi ita pauper eſt ſacerdos, quòd non poſſit conſtituere procuratorem? Tunc per ſe litigabit, ſicut illuſtres pauperes, vt in Auth. de illuſtri. & qui ſuperilluſtres ſunt. coll. 5. ideo aūt iubentur ſacerdotes conſtituere procuratores: quia non expedit ſeruos Dei litigioſos eſſe, vt extra de ſyndico. c. vno, & 2. q. 7. ſicut. & ne cogātur recedere à diuinis obſequijs, vt C. de epiſ. & cle. omnes. tum etiam, quia cauſæ materiam criminibus creare noſcuntur, vt C. de iud. properandum. in princ. habet ergo quælibet eccleſia œconomum, vt 80. diſt. quia. & 9. q. 3. tum ſcimus. 16. q. 7. qūi in quibuſdā. & conſtituetur auctoritate epiſcopi, C. de epiſc. & cler. omnes, §. hoc nihilominus. Sed quid ſi canonici aliqui contra epiſcopum volunt agere, tunc a ſuperiore 2 dandus eſt procurator ad litem, ſicut cum pupillus agit contra tutorem. C. de in li. dando tu. vel cu. l. 2. & vlt. Sed ſecundum iura noſtra canonici per ſe ſine epō cōſtituent

1 Vel dic, ꝓut in ipſa decr. querelā. not. Go. ꝙ cauſę graues in quib. procurator interuenire nō pt, eſt cā ſtatus cū quis vēdicatur in ſeruū. C. de aſſerti tollē. l. 1. in prin. 54. d. frequens. ſecus ſi quis clamat in libertatem 2. q. 6. ſi quā. Arch.

2 Scilicet ordinario tū non delegato: quia hoc miſti eſt imperij ſecūdū Inn. & H. ꝙ dic. vt no. extra de procurat. petitio. Arc. Sacerdotes iubentur litigare per procuratores.

tuuntur, debet vnuſquiſq; eorum tam pro eccleſiaſticis, quàm etiam pro ſuis actionibus (excepto publico [a] videlicet crimine) habere aduocatum [b] non malæ famæ ſuſpectum, ſed bonæ opinionis, & laudabilis artis inuentum: nedũ humana lucra attendunt, æterna præmia perdant.

QVAESTIO IIII.

Qvòd autem abſque ſynodali audientia dãnari non debeat, auctoritate Iulij Papæ probatur, qui epiſt. 1. ait. Et in cap. Hadriani, ca. 3. capitular. l. 6. c. 287.

¶ Niſi in legitima ſynodo epiſcopus iudicari, vel audiri non debet. C. I.

NVllus epiſcopus, niſi in legitima ſynodo, & ſuo tempore apoſtolica auctoritate [c] conuocata, ſuper quibuſdam † criminationibus pulſatus audiatur, vel † iudicetur, vel damnetur. Sin aliter præſumptum à quibuſdam fuerit, in vanum deducatur, quod egerint, nec inter ſtatuta [a] eccleſiaſtica vllo modo reputetur.

† *al. quibuſuis.* † *al. adeſt.*

[a] ¶ Statuta.] *Abeſt hæc dictio ab originali, & cæteris locis indicatis.*

Item Zepherinus Vrbis Romæ archiepiſcopus, epiſtola prima epiſcopis Siciliæ.

¶ Epiſcopus accuſatus à duodecim audiatur, cauſæ vero finis ad ſedem Apoſtolicam deferatur. C. II.

DVodecim iudices quilibet epiſcopus accuſatus, ſi neceſſe fuerit, eligat, a quibus eius cauſa iuſte iudicetur: nec prius audiatur, aut excommunicetur, vel iudicetur; quàm ipſi [d] per ſe eligantur, & regulariter vocatus † ad ſuorum primo conuentum epiſcoporum, per eos eius cauſa iuſte audiatur, & rationabiliter diſcernatur. Finis vero eius cauſæ ad ſedem Apoſtolicam deferatur, vt ibidem terminetur: nec antea finiatur (ſicut ab Apoſtolis, vel ſucceſſoribus eorum olim ſtatutum eſt) quàm eius auctoritate fulciatur.

3. q. 8. c. 1. Poly. l. 5. tit. 4. Anſ. l. 3. c. 45. Iuo p. 5. c. 245. † *al. vocato.*

Quòd vero abſq; ſynodali audientia epiſcopus dãnari prohibetur; ſine præiudicio Romanæ ſedis oportet intelligi quæ ſua auctoritate, quoſq; valet dãnare, vel dãnatos abſoluere. Vnde Gelaſius Papa. [Ipſi ſunt canones] infra

Canonici cõtra epm̃ agẽtes, procuratorem conſtituere poſſunt.

procuratorem Io. ſed certe procuratorem ad agendum cõtra aliũ ab epõ non poſſunt cõſtituere ſine auctoritate epi, nec eſſe in iudicio, vt extra de iu. cauſam. & extra de proc. c. 1. B. Item habes hic, ꝙ procurator nõ põt eſſe infamis, vt dixi 3. q. 7. cap. 1. Item habes hic, ꝙ eps & ſacerdos ſemper dẽnt litigare per procuratores. Et ſic patet, ꝙ ante litis cõteſtationẽ & poſt, poteſt clericus ſm iura noſtra conſtituere ꝓcuratorem, & per ipſum iurare de calũnia, vt probatur extra de iura. calum. cum cãm. niſi velis exponere ibi procuratorẽ. id eſt, œconomum, vt ex̃ de iur. calum. in per tractãdis. Et lex dicit, qđ vbi cõuenitur monaſterium. vel eccleſiaſtica perſona, poſſunt conſtituere ꝓcuratorem, vt in Authen. de ſanc. epiſ. §. ſi vero epi. coll. 9. Alij vero cõparant ꝑlatos tutoribus: & dicũt, ꝙ ſicut tutor vel curator non põt ante lit. conteſt. cõſtituere procuratorem, vt C. de procu. neq; ſic neq; prælatus: quod non concedo. Nulla eſt. n. cõparatio inter tutores, & prælatos, qa tutor eſt tẽporalis, prælatus eſt perpetuus. tutor non vtit̃ bonis pupilli, ſicut prælatus bonis eccleſiæ. tutela eſt onus, ſed ꝑlatura eſt honor. prælatus habet liberã & generalẽ adminiſtrationem in bonis eccl'e, & dare põt bona aliqua, ſi hoc hẽat conſuetudo eccleſiæ, ſed tutor non extra de dona. cap. cæterum.

Prælati non ſunt tutoribus comparandi.

[a] ¶ Publico.] Publicum vocat hic crimen, de quo ſolenniter & publice põt quis accuſari. idem enim eſt in priuatis criminibus, vt C. de iniu. l. vlt. quia nec in illis interuenit procurator, vt ſup. eo. in criminalibus.

Crimen publicũ quod dicitur.

[b] ¶ Aduocatum.] Id eſt, procuratorem.

QVod autem abſque.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæſtio, qua quæritur an epiſcopus ſit damnandus, ſine ſynodali auctoritate. Sed hæc quæſtio tractata fuit ſupra 3. queſt. 8. ſed hoc ſolum adijcitur hic, quòd Romanus Pontifex poteſt epiſcopum ſine concilio damnare, vt inf. ca. §. quod vero.

NVllus epiſcopus.] CASVS. Quæſitum fuit à Iulio, vtrum epiſcopus ſit condemnandus abſque ſynodo epiſcoporum? Et reſpondet, quòd non: quæ debet congregari ſuo tempore, & auctoritate Papæ ſpeciali, ſed ſi aliter præſumptum fuerit, vanum erit.

[c] ¶ Auctoritate.] Generali, audiri enim poteſt cauſa epiſcopi. ſed non põt terminari ſine ſpeciali mandato apoſtolicæ ſedis, licet abſolui poſſet, vt 3. q. 6. quamuis. &c. dudum tamen hoc non credo, vt dixi 3. q. 6. accuſatus. Et arg. inf. c. proxi. in fi.

DVodecim iudices.] CASVS. Dicitur hic, quod ſi neceſſe fuerit, epiſcopus accuſatus duodecim habeat iudices à ſe electos, qui crimen examinabunt epiſcopi: ſed Papa ſententiam dabit, ſi neceſſe fuerit, quod eſt ſi metropolitanus non eligit, vel ſuſpectos eligit.

[d] ¶ Ipſi.] Inf. e. q. 3. cuncta. & c. ipſi, & c. ſaluo.

QVOD VERO. CASVS. Dictum eſt ſ. in cap. nullus quod epiſcopus cõdemnari non debet niſi ſynodo congregata, quod intelligi debet abſque præiudicio Romanæ

manæ ſedis. Nam Romanus Pontifex quoslibet pōt abſoluere & condemnare abſque ſynodo cōgregata, quod duabus auctoritatibus probat Grat. ſcilicet Gelaſij, & Hadriani, & ſequenti §. dicitur, quòd in ſynodo vbi epiſcopus accuſatur, non debet aliquis facere ſtrepitum, vel

nec contentioſis vocibus acclamare, & hoc probatur auctoritate Apoſtoli, & Eſaiæ prophetæ, ſed omnia debēt humiliter proferri, ne contentioſis vocibus ſenſus turbetur auditorum, & vigor iudiciarius eneruetur propter tumultum. & ſi quis fecerit ſtrepitū, vel tumultū, ejiciatur velut irriſor auctoritate Salomonis dicentis: Ejice deriſorem, &c. & ſententiam excommunicationis per triduum patietur.

† eſt initium cauſæ nonæ.
ſup. 3. q. 6. neminē

cauſa nona, [Sententia † excommunicationis notatus.] Item Hadrianus c. 8. [Saluo Romanæ eccleſiæ in omnib. primatu, manifeſtum eſt, quòd illa quæ ſunt per vnamquamque prouinciam, ipſius prouinciæ ſynodus diſpenſet: ſicut in Nicæno [a] *conſtat decretum eſſe concilio.] Cū vero accuſatus ad concilium venerit, quidquid conſidentium conſultationibus agitur, aut ab accuſantium parte proponitur, non contentioſis vocibus, ſed mitiſſima verborum relatione proferatur.*

Vnde in Toletano Concilio 11. c. 1. legitur.

Anſ. in princip.
Iuo p. 4. c. 245.
† al. perturbare.
Iac. 1.

¶In cognitione cauſarum contentioſi locum non habeant. C. III.

Eſa. 32.
† al. collationibus.
† al. cauſantium.

IN loco benedictionis [b] conſidentes Domini ſacerdotes nullis debent aut indiſcretis vocibus perſtrepere, aut quibuslibet tumultibus perturbari†, nullis etiam vanis fabulis, vel riſibus agi, & (quod deterius eſt) obſtinatis diſceptationibus tumultuoſas voces effundere; [Si quis enim, vt Apoſtolus ait, putet ſe religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, huius vana eſt religio:] cultum enim ſuum iuſtitia perdit, quādo ſilentia iudicij obſtrepentium turba † cōfundit dicēte propheta: Erit cultus iuſtitiæ ſilentium.] Debet ergo quidquid aut conſultationibus † conſidentium agitur, aut ab † accuſantium parte proponitur, ſic mitiſſima [c] verborum relatione proferri, vt nec contentioſis vocib. ſenſus audientium turbent, nec iudicij † vigorem de tumultu eneruent. Quicunque ergo in conuentu cōcilij hæc, quæ præmiſſa ſunt, violanda crediderit, & contra hæc interdicta aut tumultu [d], aut contumelijs, vel riſib. concilium conturbauerit, iuxta diuinæ legis dictū, quo præcipitur: (Ejice deriſorē, & exibit cum eo iurgium.) & cum omni dedecore de confeſſione † abſtractus a cōmuni cœtu ſecedat, & trium dierum excommunicationis [e] ſententiam perferat.

† al. turba. al. quando ſilentium perit, & iudicium obſtrepentium turba cōfundit.
† al. iudicum.

Prou. 22.
† In vulgatis legebatur.
confeſſione.

QVAESTIO V.

N*Vnc autem* [f] *quæritur an ſit aliquis iudicandus maleuolus; quia crimen alterius indicat.*

De hoc ſcribit B. Auguſtinus ſerm. 3. de communi vita clericorum ſeu regula tertia, dicens.

Idem epiſt. 109.

¶Magis nocet, qui crimen celat, quam qui amicabiliter indicat. C. I.

NOn

b ¶In loco benedictionis.] i. ſynodi.

c ¶Mitiſſima.] Vt C. de obſeq. patrono præſ. l. ſi manumiſſori & 5. q. 7. ſi quis adeo. lex punit talē vltimo ſupplicio, vt C. de his qui ad eccleſiam confug. denunciamus.

d ¶Tumultu.] Sic p̄ſumi de iniuſta electione illius, qui per clamorē eſt electus. ext. de elec. Oſius. 2. q. 7. ſi ergo. Et eſt ſimile de conſec. d. 5. irreligioſa.

e ¶Excōicationis.] a conſortio fratrū [2]. ſic ſup. 45. diſt. neminem.

[2] Sub ſed nō ſacramentorum, vt dixi 5. c. q. 2. præſenti, ibi videas. Arch.

NVnc autē.] Hic intitulatur 5. quæſtio, qua quęritur, an aliquis ſit maleuolus iudicandus, q̄a indicat crimen alterius. Et certe ſi bono zelo hoc faciat, præmiſſa admonitione, nō debet maleuolus iudicari, vt 2. q. 1. ſi peccauerit. dum tamen indicet tali, qui poſſit prodeſſe, & non obeſſe, vt 22. qō. 5. hoc vī. Itē ſi crimē, qd proponitur, vult probare: ſi ex charitate hoc facit, auditū, ut j. c. 1. Si ex odio hoc facit, repellitū, vt 5. 2. q. 7. ſi qui ſunt.

Crimē indicans nō ſemper dicitur maleuolus.

f ¶Nunc autem.] Si bono zelo quis indicat crimen illi, qui pōt prodeſſe, & non obeſſe, non eſt maleuolus. 22. q. 5. hoc vī. & ſi p̄monuerit eū quem accuſat. 2. q. 1. ſi peccauerit. Vel ſi crimen propoſitū vult p̄bare [3]. 2. q. 8. qui crimen. ſup. ea. q. 1. c. 2. Sed crimen tantum proponeret, & non proſequeretur, puniendus eſſet tanquam proditor, vt 46. d. accuſatores.

[3] In hoc caſu, ſi facit ex charitate auditur inf. ea. ca. 1. Si ex odio hoc facit repellitur 2. qō. 7. ſi qui ſunt. Arch.

[1] Sic ſcripſit Hu. Alex. & Laur. Ad idē 9. q. 2. nō ini tiati ſ. ii Hu.

vel tumultum, vel aliquid ſimile.

a Sicut in Nicæno.] Sup. 3. q. 6. neminem [1].

IN loco benedictionis.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q̄ in ſynodo vbi Epiſcopus accuſatur, vel cauſæ difficiles tractantur, nullus debet facere ſtrepitū, vel tumultū,

NOn vos.] CASVS. Quidam ſe putabant peccare, cum indicabant crimen alterius, ſed Auguſt. dicit, q̄ non

quod non peccant : ſi hoc bona fide faciunt, immo magis delinquunt ſi tacent permittendo perire quos corrigere poſſunt. Et hoc probatur ſimilitudine morbi corporalis, vel alterius.

a ¶ Non vos.] Hoc ca. loquitur de denunciatione, & de ſecreta correctione. Et eſt arg. hic, quod quilibet ad denunciationẽ teneatur 1. b ¶ Indicatis.] Illis, q poſſunt prodeſſe. c ¶ Tacẽdo.] infra. 8. q. 1. quid autẽ cõtra, ſed hic de ſecreta correctione loquitur: ibi d manifeſta.

ritate Salomonis, dicentis, Dulciora ſunt, &c.

g Amariſſime.] Ideſt, amare.

EX HIS. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis c. quod melius eſt aliorum crimina ex charitate indicare, quam celare. Sed Euſebius videtur dicere contrarium, qui

vos [a] iudicetis eſſe maleuolos, quando crimen alterius indicatis [b]. Magis quippe innocentes non eſtis, ſi fratres veſtros, quos indicando corrigere poteſtis, tacendo [c] perire permittitis. Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultari, dum timet ſecari; nonne crudeliter a te ſiletur, ac miſericorditer iudicatur? quanto ergo potius debes † manifeſtare crimen, ne deterius putreſcat in corde? † *eum debet manifeſtare, ne, &c.*] orig.

Item ad Vincentium Donatiſtam, & Rogatiſtam, epiſtola 48.

¶ Nec qui parcit eſt amicus, nec qui verberat, inimicus. C. II.

NOn omnis, qui parcit, amicus eſt †; nec omnis, qui verberat inimicus. Meliora ſunt vulnera amici, quam voluntaria oſcula inimici. Melius eſt cum ſeueritate diligere, quam cum lenitate decipere. ¶ Vtilius eſurienti panis tollitur [d], ſi de cibo ſecurus iuſtitiam negligebat; quam eſurienti panis frangitur, vt iniuſtitiæ ſeductus acquieſcat †. Et qui phreneticum ligat, & qui lethargicum excitat, ambob. moleſtus ambos amat. ¶ Quis vos poteſt amplius amare, quam Deus? Et nomen nos non ſolum docere ſuauiter, verum etiam ſalubriter terrere non ceſſat. Fomentis lenibus, quibus conſolatur, ſæpe etiam mordaciſſimum medicamentum tribulationis adiungens, exercet fame patriarchas [e] etiam pios, & religioſos; populum contumacem pœnis grauioribus agitat; non aufert ab Apoſtolo ſtimulum carnis tertio rogatus, vt virtutem in infirmitate perficiat. *& infra.* ¶ Noueris [α] aliquando furem auertendis pecoribus pabulum ſpargere, & aliquando paſtorem flagello [f] ad gregem pecora errantia reuocare.

23. q. 4. nimium, §. non omnis. *Prou. 27.*

† Conc. tex. in l. latæ culpæ. §. amicos. cum ibi no. ff. de ver. ſign. facit l. verborũ, co. tit.

† inf. 23. q. 4 nimiũ. Pan. cap. ſi vir, de adult.

Gen. 42.

2. Cor. 12.

α ¶ Noueris.] *Apud B. Auguſtinum legitur*, & noueris, *pende que hæc pars ex ſuperiori periodi parte*. & putas nullam vim adhibendam eſſe homini, &c.

Item ex ſermone 84 Ambroſii, qui ſic incipit: [Amarior fortaſſe.]

¶ Non odio habetur, ſed diligitur, qui caſtigatur, & corripitur. C. III.

NOn oſculatur ſemper pater filium, ſed & aliquando caſtigat. Ergo, quando caſtigatur, qui diligitur; tunc circa eum pietas exercetur. Habet enim & amor plagas ſuas: quæ dulciores ſunt, cum amariſſime † [g] infeRuntur. Dulcior enim eſt religioſa caſtigatio, quam blanda remiſſio. Vnde ait propheta: (Dulciora ſunt vulnera amici, quam voluntaria oſcula inimici.) † *al. amarius.* *Prou. 27.*

Ex his verbis datur intelligi, ꝙ magis confert vtilitati fraternæ q crimẽ accuſãdo, vel indicando perſequitur, quam qui celãdo fouere nititur. Euſebius aũt Papa con-

1 Ar. 23. q. 5. non putes. vbi de hoc. argu. ad hoc ſu. 7. q. 1. q ſquis. 2. q. 7. ſicut. & ca. qua pp. 24. q. 3. iam ſacerdotes.

NOn omnis.] CASVS. Vincẽtius hæreticus cõpellebatur flagellis ad fidem, quam ſuſceperat retinendam, de quo Vincentius conquerebatur. Auguſtinus vero dicit, ꝙ cogi põt: quia errãtibus & malis non eſt parcendum, ſed corrigendi ſunt: & q̃a correctores ſunt meliores, quã alij: & hoc probat quinque exemplis, ſcilicet amici, & diſpenſatoris, medici, Dei, & paſtoris. Primum exẽplum eſt in principio. Secundum eſt ibi, [Vtilius.] Tertiũ ibi, [Et qui phreneticum.] Quartũ ibi, [Quis poteſt nos.] Quintum ibi, [Noueris aliquando.]

d ¶ Tollitur.] Non obſtat 86. d. paſce. q̃a illud de eo, qui ad mortem eſurit. ſic. 11. q. 3. qm̃ multos. Et eſt hic arg. ꝙ excõmunicato nõ eſt danda eleemoſyna. De hoc dixi 42. d. quieſcamus.

e ¶ Patriarchas.] Iacob & filios eius, q per famẽ coacti iuerunt in Aegyptum.

f ¶ Flagello. Non voluntatẽ potius ſpectandam, quam factum, vt 23. q. 1. paratus. diſt. 5. ad eius vero. & qualitas facti ex perſona faciẽtis præſumitur 11. q. 3. abſit, & 23. q. 5. ea vindicta. Voluntas potius quã factum attendi debet.

NOn oſculatur.] CASVS. Probat hic Amb. quod ſi ex charitate delinquentes corrigant, bonũ eſt. Et hoc ꝓbat exẽplo patris, & aucto-

qui ſponte aliorum crimina confitentis repellit ab accuſatione epiſcoporum. Et ad hoc inducit ſequentia c.

ILli qui.] CASVS. In hoc c. continentur tria genera perſonarum, quæ repelluntur ab accuſatione epiſcoporum, ſcilicet in fide catholica ſuſpecti, inimici, & illi

eũ tormẽtis: ſed falſum eſt, quia tãtum ĩ exceptis criminibus admittũtur viles, vt ſup. 4. q. 3. §. ſi aũt ea cõditio.

c ¶ Religioſus.] Iſtud obtinet in exceptis criminibus, in crimine læſæ maieſtatis, vbi accuſator torquetur, vt 6. q. 1. §. verum. C. ad leg. Iul. maie. nullus. in fi. ſed in ciuili cauſa nũquam torquetur aliquis, niſi in defectũ probationum, vt in auth. de teſti. §. ſãcimus. coll. 7. vel dic ꝙ prima pars loquit de accuſatore, ſecunda de teſte, viles enim teſtes bene torquẽtur in exceptis criminibus. vt 4. q. 3. ſi aũt ea. & etiam in ciuilibus negocijs ĩ defectum probationum, vt dixi.

Teſtes uiles poſſint torqueri.

d ¶ Exigere.] Non ꝑ ſe, ſed ꝑ alios, ut 56. diſ. non liceat. ꝑ clericos autem, non per laicos. extra de ſent. excõ. vniuerſitatis. hẽs ergo hic, ꝙ prælatus poteſt ſubditos corporaliter punire, vt 45. diſtin. cum beatus.

e ¶ Vt dũ. Hoc nõ refertur ad oĩa prædicta, ſed tantum ad illos, qui ſpontè cõfitẽtur, inimicus. n. nõ poteſt eſſe teſtis in aliquo crimine, extra de ſimo. licet Hely. põt tñ dici. ꝙ inimic⁹ torqueri q̃doque poteſt, & eſtimabit iudex an adhibebit ei fidẽ, vel nõ, ut ff. de qõni. l. j. qõni. ĩ fi. Sed vtrũ clerici dẽant ſubdi verberibus pro teſtimonio dicẽdo dubitatur, quod vr̃ 1. vt hic, & inf. ea. q. proxi. quia. & cap. presbyteri. & 45. diſt. cum beatus. Dicunt tamen quidam, minores clericos poſſe torqueri, ſed non maiores. Alij dicunt omnes ſuſpectos poſſe torqueri. nam & liberi uacillantes torquentur, ut extr. de accu. 2 ſuper his. ff. de quæſtio. de minore, & eccleſia virgis poteſt aliquos corrigere, 24. quæſt. 5. cap. 1. hoc certum eſt, ꝙ minores clerici indiſtinctè pro quolibet crimine uerberibus ſubijciuntur, ut 35. diſtin. ante. Sed maiores non, niſi pro enormibus, ut diſt. 45. in ſumma. tamen licet clerici torqueantur pro delicto, non tamen pro teſtimonio dicendo ſecundum pleroſq;, qui dicunt non tenere iſtam legem. infra. ea. q. 6. presbyteri. Vel dic quod clerici ſuſpecti poſſunt torqueri non à laico, ſed ab epiſcopo.

Clerici an poſſint pro teſtimonio torqueri.

1 Dicit H. notandũ eſſe, ꝙ clerici ſpõte aliorũ crimina confitentes indifferenter ſubijciunt verberib. ſi res exigat tales recipi in teſtimonium, ut in hoc c. illi q, & ita ipſe. no. 45. diſt. in ſumma Atc.

2 Al. de pœni.

tra ſtatuere uidetur, dum aliorum crimina ſpontè confitentes in epiſcoporum accuſatione recipi prohibet, dicens epiſt. 1. ad epiſcopos Galliæ.

¶ Ad accuſationem non admittantur aliorum crimina ſponte confitentes. C. IIII.

Anſ. 1. 3. c. 23.

ILli, qui aut in fide catholica, aut inimicitia ſuſpecti ſunt, ad pulſationem epiſcoporum non admittantur: quia veritatẽ profeſſionis infidelitas, & inimicitia impedire ſolet. Nec illi credendi ſunt, aut admittẽdi, qui aliorum ſpontè crimina [a] confitentur. Et ideo replicãda eſt [b] ſolicitè veritas, quam ſpontè prolata in illis vox habere non poteſt. Hanc diuerſis cruciatibus è latebris ſuis religioſus † tortor exigere debet, [d] vt dum [e] pœnis corpora ſubijciuntur, quæ geſta ſunt, fideliter, & veraciter exquirantur.

† *rigoroſus.*] ot.

Item in prouerbijs, c. 11.

¶ De eodem. C. V.

QVi ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autẽ fidelis eſt, celat amici cõmiſſum. *Item infra ca. 25.* Quæ viderunt oculi tui ne proferas in iurgio cito, ne poſtea emendare nõ poſſis, cũ dehoneſtaueris amicũ tuum.

Sed aliud eſt charitate aliorum crimina deferre, ut quos ſecreta admonitione corrigere nõ poſſumus, cõuictos iudicis ſnĩa corripiat: atq; aliud inſidiãdo falſa obijcere, uel inſultãdo uera facile exprobare. Illud uero charitatis, hoc autem impietatis eſt officium. Vnde in eiſdẽ prouerbijs, c. 12. dicitur: [Verba impiorũ inſidiãtur ſanguini: os iuſtorum liberabit eos.] & infra: [Qui quod nouit, loquitur index a iuſtitia eſt: qui autem mentitur, teſtis eſt fraudulentus.] Item ¶ Labium ueritatis firmum erit in perpetuũ: qui autẽ teſtis eſt repẽtinus [f], cõcinnat

qui ſpontè aliorum crimina confitentur publicè, ſcilicet detractores, quos ſi contingat recipi in excepto crimine in accuſationem, vel teſtimonium contra eos, qa tales quamuis veritatem ſciant, non eſt eis tamen ſponte confitentibus credendum, ſed elicienda eſt ab eis veritas per tormenta a iudice eccleſiaſtico, ſcilicet archiepiſcopo cum reliquis epiſcopis, ut de ſuis latebris veritas eruatur. Sequens c. planum eſt.

a ¶ Sponte crimina.] Ideſt, detractores. 3. q. 4. detractores. & 46. diſt. accuſatores. Vel aliter, ideſt ſine diſcretione.

b ¶ Et ideo replicanda eſt.] Ideſt, ſæpius quærenda contra omnes ſupradictos, ſecundũ quoſdam, quod non placet, ſed contra confitentes tantum, quia inimici, & infideles nunquam admittuntur.

Iudex eccleſiaſticus põt uirga punire.

c ¶ Religioſus.] Sed qualiter exercet religioſus vir cauſam ſanguinis contra illud. 23. q. 8. his à quibus? Sed dic ꝙ eccleſiaſticus iudex poteſt virga punire, vt 23. q. 5. c. 1. & hoc non eſt iudicium ſanguinis, ſed hic facit quæſtiones in cauſa ciuili, quod fieri licet in defectum probationum. ff. de quæſtio. diuus. & etiam in eccleſiaſtica criminali 2. q. 1. in primis. in fi. Quidam etiam ex hoc loco dicunt viles contra clericos generaliter admitti

QVi ambulat fraudulenter.] SED ALIVD EST CASVS. Soluit modo Gratianus dictam obiectionem dicens, ꝙ accuſare aliquem ex charitate ad hoc ut corrigatur a iudice, officium eſt pietatis, & ad bonos pertinet, ſed falſo accuſare, vel falſa crimina alicui obijcere, officium eſt impiorum, & ad malos pertinet. Et hanc ſolutionem probat ſex auctoritatibus, quarum quinque ſunt de prouerbijs Salomonis.

f ¶ Repentinus.] Quale ergo erit reſponſum teſtis? nam

Digitized by Google

nam ſi cito reſpondet, videtur mendax, ſi in mora, videtur dubius, vt 50. diſt. ponderet 1.

Qui autem.] Hæc queſtio diuiditur in tres partes. in prima quarum probatur, quòd qui calumniatur, tenetur ad pœnam talionis, & hoc probat per tres auctoritates. Secunda ibi, [Presbyteri.] Tertia ibi, [Epiphanium.] Ioann. de Faut.

CASVS. Hic intitulatur ſexta qō, qua quæritur qua pęna ſit puniēdus qui deficit in probatione criminis, qđ obiecit. Sed quæſtio tractata eſt ſup. 2. q. 3. Sed Gratianus eam repetit, vt addat q̄dam circa hanc materiam loquentia, & ut addat de cōmutatione, & re cōpenſatione pęnæ, vt qui non põt pati pœnam legitimã patiatur aliam loco eius. Prima duo cap. ſequētia per ſe patent.

perdere quod nunquam habuit 30. q. 1. puella. 17. diſt. concilia. 23. q. 5. Guiliſarius. 27. q. 2. §. ex his 2.

e ¶ Caſtigati.] Hic vna pœna commutatur in aliã pęnam corporalem ſic 12. q. 2. §. libertus. & 63. diſt. preſbyter. 14. q. vlt. c. 1. ſi. ff. de accuſ. hos. §. omnibus. in fi.

f ¶ Velu- ...

1 Vel dic ꝙ hic repetit q̄ſtionem, vt demonſtret, ꝙ in calumniatorem poteſt eſſe pœnæ commutatio ſecundum L.

2 Et 23. q. 1. d. quorundã ubi de hoc. in fi.

linguam mendacij] Item c. 13. ¶ Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam: qui autem inconſiderate † loquitur, ſentiet mala] & infra [Verbum mendax iuſtus deteſtabitur: impius aũt confundit, & cõfundetur.] Item Auguſt in Pſal 37 [Si aliquando β humana infirmitate pedes noſtri in aliquod peccatum mouentur, inſurgunt linguæ iniquiſſimorum inimicorũ, cum fuiſſet miſerandum: irrident impij, vnde dolent pij]

† *incõſideratus eſt ad loquendum.*] vulg. in verſ. quia dixi.

α ¶ Iudex.] *Sic in biblijs etiam Compluti, & Antuerpiæ impreſſis Sed in nonnullis manuſcriptis habetur*, iudex: *Græcè autem* ἐπιδεικνυμένην πίστιν ἀναγγέλλει δίκαιος ὁ δὲ μάρτυς τῶν ἀδίκων δόλιος *ideſt*, clarum teſtimoniũ dat iuſtus, teſtis autem iniuſtorum doloſus.

β ¶ Si aliquando.] *Hic verſiculus videtur ſumptus partim ex verbis B. Aug partim ex gloſſa marginali, & interlineari in eundem locũ ex eod B. Aug & Caſſiodoro.*

QVAESTIO VI.

Qui autem, a quod intulit, probare non valet p unie ndus eſt. — capit. l. 2. c. 277.

Vnde Hadrian. Papa ait in capitul c. 41.

¶ Puniatur qui alijs falſa intulerit. C. I.

OMnis, qui alijs falſa intulerit, puniatur, b & pro falſitate ferat infamiam. — Anſ. l. 3. c. 95.

Item Gregorius Papa.

¶ De eodem. C. II.

Qui calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, quam ſi probaſſet, reus vtiq; ſuſtineret.

¶ *Hic Gratianus partem ſequentis capituli, quaſi quandam per ſe ſententiam, quod non raro ſolet, præponit.*

Item in regeſto.

¶ Qua pœna feriatur, qui crimen illatum non probat. C. III.

QVia iuxta canonicas patrum ſententias, qui calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, quã ſi probaſſet, reus vtiq; ſuſtineret, ac per hoc, quia ſubdiaconus crimen diacono probare nõ potuit, quũ impoſitionem manus c (qua carere potuiſſet) non habuit, non ſolũ α ſacerdotio, d ſed officio caruit, & tanquã reuera infamis meruit verberibus caſtigari. e Nam cui cũ tribus teſtibus, veluti f laico crimen quodlibet approbatur, non eſt mirum, quod obiecit dum probare non — Iuo. diaco. li. 4. vita B. Greg. c. 31.

a ¶ Qui autē. Hæc q̄ſtio expedita eſt. 2. q. 3.

b OMnis.] ¶ Puniatur.] Si conuictus fuerit de calumnia, vt 2. q. 3. §. notandum.

QVia.] CASVS. Quidã ſubdiaconus crimē cuidã diacono obiecit, ſed defecit in probatione. Quæſitum fuit a Greg. qualiter dēat puniri? & reſpōdet ꝙ pena talionis puniri non poteſt, cũ ſit diaconus, ſed careat promotione ſacerdotij, quã habere poterat, & executione officij, quã habet, & tanquã reuera infamis verberibus caſtigetur, velut laicus conuictus de crimine, & illud verbum, vel vt laico, in apparatu exponitur multipliciter, ſed certe per caſum poſitum debes literã intelligere.

c ¶ Manu.] Presbytero. n. & diacono tantũ manus imponitur, vt 20. d. preſbyter. & c. diaconus. Sed contra. 50. d. c. 1. vbi & clerico iubetur manus imponi, ſed illud de manu benedictionis, hoc de manu cõſecrationis. Vel dic ꝙ tẽpore Gregorij, ſubdiaconatus non erat ſacer. ordo. 31. diſt. cap. 1.

d ¶ Sacerdotio.] Quod habiturus erat, argu. ꝙ quis dr

Perdit quis quod nunquam habuit.

f ¶ Veluti.] Hic vult dicere, ꝙ ſubdiaconus conuincitur veluti laicus quantum ad hoc, ſcilicet ꝙ ſicut cauſa laici ab epiſcopo vno audiri poteſt, ſic cauſa ſubdiaconi, ut 15. q. 7. Felix, ſecus eſt in diacono, quidam etiam referunt hoc ad qualitatẽ teſtiũ, ut ſicut bigami admittuntur

tuuntur contra laicum, ſic contra ſubdiaconũ, quia poſſunt ex diſpenſatione fieri ſubdiaconi, vt 34. diſtinct. lector ſed eadem ratione homicidia admittitur contra ſacerdotem, cum ſecum diſpenſari poſſit a Papa 1.

1 De hoc articulo nota ext. de hom. ſicut dignũ. §. ult. Arch.

PRESBYTERI. CASVS. Quæſitum fuit ab Imperatore.

audiantur, ſed ſi presbyteri falſitatem dixerint, licentiam habeant litigatores de falſo eos redarguere, & quanto in maiori honore ſunt poſiti, tanto maiori pęna debent affici, ſi in crimine reperiantur falſitatis: & illud verbum, & leges pręcipiunt, i. forte, in quibus caſib. laici torquenť, & ipſi torqueantur.

a ¶ Presbyteri.] Bonæ opinionis, ſecũdũ H. ſecus ſi ſuſpecti ſunt, vt s. ea. q. 5. illi. ſed hoc nõ placet 2. minores ergo clerici pñt corã epo torqueri, nõ a laico, vel non credo tenere quod hic dicitur.

2 Vnde gñaliter intelligas literam vt ſonat ſm B. Ilid.

b ¶ Leges.] Circa laicos infames.

c ¶ Qui ſuo.] ideſt, pp ſuum honorẽ.

PRESBYTERI. CASVS. Quæſitum fuit à Iuſtiniano, qua pęna debẽt puniri pſbyteri, & diaconi ſi de falſo teſtimonio conuincãtur? Ex reſpondet, ſi in ciuili cauſa falſum dixerint teſtimoniũ, ſeparati à miniſterio duntaxat p tres annos detrudantur in monaſteriũ. Sed in criminali primũ degradẽtur, deinde pęnis legitimis ſubijciantur. Cęteri vero clerici ſine delectu cauſæ, legales pęnas patiantur.

d ¶ Presbyteri.] Qualr ſtatuit hic Imperator aliqd de rebus eccleſiaſticis, cõ id 96. diſtin. bene quidẽ. niſi hoc fecerit aucto. Apoſtolica. 97. diſt, eccleſię. & c. victor. Sed hic inſtruit iudicem eccleſiaſticum quid facere debeat. ſic infra ead. dilatori.

e ¶ Legitimis pęnis.] Quæ ſunt. ff. de falſi l. 1. §. vl. vbi dr, φ p crimine falſi, ſi eſt liber, deportať. & oĩa eius bona publicantur: ſi eſt ſeruus, patiatur vltimũ ſuppliciũ. Vel intellige de pęnis canonicis, prout dr. d. 50. ſi eps. Vel dic cum iudex ex officio ſuo punit teſtẽ ſm ſuũ arbitriũ punit eum, vt C. de teſti. nullũ.

3 Et uideas qđ not. 2. q. 3. in ſumma in fi. & qđ legi. & no. 23. q. 5. Rex dẽt & 33. q. 5. hæc imago in fi. Arch.

ſufficit, ſi corporali infamiæ, quemadmodum laicus, ex iuris ſimilitudine ſubiugatur. Quod enim eſſet diacono gradum amittere, hoc fuit ſubdiacono famæ plenitudine caruiſſe.

¶ *In regeſto B Gregorij hæc nõ ſunt inuẽta ſed habentur oĩa ĩ vita ipſius a Io diacono ſcripta lib. 4. c. 31 Is enim poſtquã citauit epiſtolã c. 6 libri noni Anthemio ſubdiacono ſcriptã, inde iſta colligit* Idcirco Gregorius nõ pbantẽ quod obiecerat, ſubdiaconũ officio iubet priuari: qa iuxta canonicas patrũ ſententias, qui calumniã, &c. *vſq; ad finem Sicut aũt caput hoc ex Io diacono ſumptũ eſt, ita in Decretalibus caput primum tit de calumniat. ex ipſa Gregorij ad Anthemium epiſtola eſt acceptum.*

a ¶ Solum.] *Vox iſta abeſt ab originali, ſed ob gloſſam non eſt inducta.*

Codice libro primo, tit de epiſcopis, & clericis, l. 8. Imperator Theodoſius.

2 ¶ *Presbyteri* [a] *citra iniuriam quæſtiones teſtimonium dicãt, ita tamen vt falſa non ſimulent. Cæteri vero clerici, qui eorum † deinde gradum, vel ordinẽ ſequũtur, ſi ad teſtimonium dicendum petiti fuerint, prout leges* [b] *præcipiunt, audiantur: vt ſalua tamen ſit litigatoribus falſi actio ſi fortè presbyteri, qui ſuo †* [c] *nomine ſuperioris loci teſtimonium dicere citra aliquam corporalẽ iniuriam ſunt præcepti, hoc ipſo, quod nihil metuant, vera ſuppreſſerint. Multo magis enim pœna digni ſunt, quibus quam plurimum honoris per noſtram iuſſionem delatum eſt, ſi occulte † inueniantur in crimine †.* ¶ *Item conſtitutione tertia coll. 9.* ¶ *Presbyteri* [d], *ſeu diaconi, ſi falſum teſtimonium dixerint; ſi quidẽ in re pecuniaria, a diuino miniſterio duntaxat per tres annos ſeparati, monaſterio tradantur: Si in criminali, clericatus honore nudati, legitimis pœnis* [e] *ſubijciantur. Cæteri uero clerici communi a iure ab officio eccleſiaſtico pulſi, ſine delectu cauſæ legitimè coërceantur.*

† al. cum.

† Concor. tex. in l. oẽ. §. q manus. ff. de re. mil. & l. pſbyteris C. de epi. & cl. Crimẽ falſi qua pœna punitur.

† al. ſub.

† al. ſi in occulto inueniatur crimen.

Cod. eo. ti. Authent. ſequẽti. Presbyteri. Nouella 123. §. reuerendiſſimis.

a ¶ Communi.] *Hæc omnia verba*, communi iure ab officio eccleſiaſtico pulſi, *abſunt à manuſcriptis: ſunt tamen in tranſlatione, quæ habetur in codice. Nec vero Gratianus ipſa oĩno verba aut veteris interpretationis aut Iuliani, aut Irnerij retulit. Quare operæpretiũ fuerit nouellã ipſam Græcã, & vulgatas interpretationes cõſulere, extãt enim aliquæ varietates nõ cõtẽnẽdæ.*

Item Gregorius Ianuario epiſcopo lib. 3 epiſt. 14.

¶ Ad ſanctæ communionis miniſterium † non accedat. Equi crimen illatum non probat. Cap. IIII.

3 EPipha-

† al. myſterium.

tore an presbyteri cum fuerunt teſtimoniũ ſint uerberibus ſubijciendi? Et reſpondet quod, propter prærogatiuam ſacerdotij, hac tamen conditione, ut falſa non dicant, cæteri vero clerici prout leges præcipiunt. ſecus ſi directè accuſatur teſtis 3. vt 50. diſtin. ſi epiſcopus. & ff. de fal. l. 1. §. ult.

EPiphanium. Hæc eſt 2. pars q. in qua vult probare qualiter ſint puniendi qui non probant, quod obijciunt

obijciunt,& ad hoc ponit 2.c.Ioan.de Fan.
CASVS. Quidam abſentes libellum accuſationis,ut Epiphanium infamarent miſerunt epiſcopo ſuo. ſ. Ianuario; qui cum libello accuſationis prædictum Epiphanium ad Papam miſit. tunc Papa examinata cauſa, & cognita innocentia Epiphanij,cũ abſoluit,& mãdat epiſcopo,vt illos accuſatores excommunicaret,niſi venirent, & probarent crimẽ,qđ obiecerãt;ita poſuit Hugo caſum. Beneuẽ.vero ſic ponit caſũ. Epiphanius preſbyter dicebatur rem cum quibuſdam mulierib⁹ habuiſſe: qđ ſcelus qdã ſermone tacito nomine ſuo ſignificauit Dño Papę Greg.quo audito p̃cepit Grego. Sabino defenſori,vt mulieres illas, quas preſbyter Epiphanius dicebat cognouiſſe, & alios q eiuſdẽ rei veritatẽ ſciũt,Romam adducat: quo facto, & oibus in p̃ſentia Papę poſitis,cũ nullum crimen in Epiphanio inueniret,remiſit eum ad Ianuarium epiſcopum,corã quo,ſi ille,qui talem epiſtolã miſit, nõ apparuerit paratus, qđ obiecit probare,a cõione remoueatur. Sed primus cas⁹ mihi magis placet. Quæ ſequuntur, plana ſunt vſque ad finem, quantum ad caſus poſitionem.

a ¶ Epiphaniũ.] De eo agitur extra de teſti.quoniam.

b ¶ Literis.] Sed qualiter hoc fecerit, cũ nõ ſit admittẽda accuſatio p literas, ut 2.q. 8. per ſcripta & 3.qõ.9. abſente? ſed hic non plene examinauit cauſam.

c ¶ Accuſatũ.] ideſt, infamatum.

d ¶ Diſcutientes.] De plano, non in forma iudicij. ext. de accuſ. olim.

e ¶ Abſoluimus.] Ab obſeruatione iudicij, vnde poſtea admittitur accuſatio.

f ¶ Paratus.] Nõne potuit accuſator pœnitere, & dicere ſe erraſſe,vt ſ.e.q.1.quidam & ante lit.conteſt.poteſt deſiſtere accuſator, vt extra de accuſ. licet 1. in fi. ſed iſtud eſt ſpeciale in accuſatione epiſcopi,vel cum orta eſt infamia,vt dixi ſup.4. q.5.qui ſquis.

g ¶ Delatori.] Confeſſo.

h ¶ Lingua.] Sed qualiter dat Papa iura de pœna ſanguinis contra illud 23. q.8.his a quibus, ſed hic docet quid facere debeat iudex ſæcularis. ſic 27. qõ. 1. ſi quis rapuerit.Io.de Fan.

oẽs do. in iſta decr. licet ſolutionẽ, quæ primo ſequitur, vnde de ea nõ cures. Arch.

nium a α presbyterum quorũdam ſacerdotum † literis b criminaliter accuſatum c :cuius nos,vt valuimus, diſcutientes d cauſam, nihilque in eo obiectorum reperiẽtes, vt ad locum ſuũ reuerteretur,abſoluimus e. Criminis ergo eius auctores te volumus pſcrutari: & niſi qui eaſdẽ tranſmiſit epiſtolas, paratus f fuerit hoc,quod obiecit,canonicis, atq; diſtrictiſſimis probationibus edocere, nullatenus ad ſanctæ miniſterium † communionis accedat.

† al.ſacerdotum.

† al.myſterium.

α Epiphanium.] *In epiſtola hac antecedunt.* Præterea noſti latorem præſentium Epiphanium presbyterum quorundam,&c.

Item ex decreto Hadriani Papæ, c.49.

In capitulis Hadriani,cap.49.
Cap.li.7.c.360.
Anſ.l.3.c.88.

¶ Qua pœna delator ſit feriendus. Cap. V.

DElatori g autem lingua h capuletur, aut conuicto caput amputetur. ¶ Delatores autem ſunt, qui inuidia produnt alios.

¶ H*abetur inter capitula Hadriani ca 49 allatũ, quãtum conijcere licet ex legibus ſæcularibus. Nam in codice Theod.lib.10 tit.10.l 2. fere idem:in libro autem 7. cap.c.360.prorſus idem habetur.*

Capit.l.6.c.244.

[*Item ex concilio Eliberitano.*

Burc.l.6.c.27.
Iuo p.10.c.156.

De eodem. PALEA. C. VI.

DElator ſi quis extiterit fidelis,& per delationẽ eius aliquis fuerit proſcriptus, vel interfectus, placuit non niſi β in fine accipere communionem. Si leuior cauſa fuerit, infra quinquennium accipere poterit communionem.Si cathecumenus fuerit,poſt quinquẽnij tempora admittatur ad baptiſmum.

β Non niſi.] *In cõcilio ipſo, & capitularibus legitur*, nec in fine: *qđ in multis eiuſdem concilij decretis repetitur. Quõ aũt hic, & apud Burchardũ, atque Iuonem legitur; cõuenit canoni.13. Nicæni cõcilij, in quo ſic ſtatutũ eſt.* De his qui ad exitum veniũt, etiã nũc lex antiqua,regulariſq; ſeruabitur; ita, vt ſi qs egredit è corpore, vltimo & neceſſario viatico minime priuet. *Hãc cõtrouerſiã copioſè explicat Inn.1. epiſt. 3.c.2. Exuperio epiſc. Toloſano.*

In regula Iſidori cap.17.

Item ex octaua ſynodo.

¶ Qui innocentem falſo crimine maculauerit, ſacerdotis arbitrio pęna diuturna purgetur. C. VII.

SI quis falſum dixerit, vel perſonam innocentis falſo crimine maculauerit; iuxta ſacerdotis arbitrium diuturna pœnitentia ex purgetur.

¶ *Capiti huic in vulgatis erat præpoſitũ nomẽ paleæ, qđ ſublatum eſt auctoritate omnium vetuſtorum exemplarium, quotquot collata ſunt. Extat autem in regula monachorum Beati Iſidori c.17.*

Item ex concilio Agathenſi, c.32.

Accuſator an & qñ p̃t deſiſtere.

1 Qđ cõiter notant.

¶A communione coerceatur vel ſęcularis, vel laicus, qui eccleſiam, vel clericum, per calumniam fatigauerit. C. VIII.

† *clerum.*] orig.

Anſ.l.3.c.116. Burc.l.15.c.5. Iuo p.6. c.367. & p. 16.c.6.

SI quis vero ſæcularium per calumniam eccleſiam, aut clericum † fatigare tentauerit, & côuictus fuerit; ab eccleſiæ liminibus, & a catholicorum communione, niſi digne pœnituerit, coerceatur †.

† *al. arceatur.*

CAVSA SEXTA.

DVo fornicatores et infamia notati quendam religioſum epiſcopũ de ſimonia accuſare nitũtur: reus alterius prouinciæ archiepiſcopi iudiciũ expetit: tandem in probatione deficit accuſator: reus cogitur ad ſuæ innocentiæ aſſertionem.

1 Hic primum quæritur: an crimine irretiti, vel infamia notati ad huiuſmodi † accuſationem ſint admittẽdi.

† *al. huius.*

2 Secundo, ſi epiſcopus in eos accuſationem vertere voluerit, an ſimplici aſſertioni ſuæ ſit fides habenda.

3 Tertio, ſi liceat ſibi expetere iudicium archiepiſcopi alterius prouinciæ.

4 Quarto, cuius iudicium ſibi ſit expetendum, ſi circa ſuam ſententiam epiſcopos ſuæ prouinciæ diſcordare contigerit.

5 Quinto, ſi in probatione deficit accuſator, an reus ſit cogendus ad probationem ſuæ innocentiæ.

QVAESTIO I.

QVod a autem crimine irretiti alios accuſare nõ poſſint. Anacletus Papa teſtatur, epiſtola ſecunda epiſcopis Italiæ, dicens.

¶A criminoſis ſacerdos accuſari non permittitur. C. I.

SI ſacerdos ſine crimine eligi præcipitur b, nullatenus ab hominibus criminibus irretitis accuſari, aut calũ-

DVo fornicatores.] CASVS. Sup. in 2. & 4. cauſis in multis capitulis docuit Gra. ꝙ criminoſi, & infames repellũtur ab accuſatione, & teſtimonio: ſed quia quædã sũt crimina excepta in quib. criminoſi, vel infames admittuntur, ideo annectit hanc cauſam, vt oſtendat, ꝙ in crimine excepto, criminoſi & infames admittuntur. Oſtendit etiam, ꝙ ſimplici aſſertioni epiſcopi non creditur, cum vult alium accuſare, & ꝙ epiſcopus accuſatus ad alium archiepiſcopum ire non debet, vt hæc, & alia faciat proponit thema, de quo quinque elicit quæſtiones. Sunt autem crimina excepta (vt dicit H. crimen læſæ maieſtatis: crimen perduellionis, quod eſt ſpecies criminis læſæ maieſtatis, crimen hæreſeos, crimen ſimoniæ, crimen ſacrilegij, crimen fraudati cenſus vel annonæ. Inter hæc eſt crimen ſimoniæ, quod magis in eccleſia frequentatur.

QVod autem.] Hæc quæſtio diuiditur in quatuor partes. In prima probatur per 16. auctoritates ſanctorum, ꝙ infames, excommunicati, & inimici non poſſunt alios accuſare. Secunda, ibi. [Cum itaq;] Tertia ibi [Quicunq;] Quarta ibi, Verũ. Io. de Fa. CASVS. Hic intitulatur prima quæſtio, qua quæritur an criminoſi, & infames repellantur ab accuſatione? Et certũ eſt, ꝙ ſic, vt 2. q. 1. in primis, niſi ſit in crimine excepto, vt 89. diſt. ſi quis Papa, & 15. q. 3. ſane, & ꝓcedit hoc ordine Grat. in hac quæſtione. Primo ꝓbat, ꝙ criminoſi & infames non debent admitti ad accuſandum vſque ad §. ſed licet. Poſtea dicit, ꝙ in crimine excepto & in crimine ſimoniæ bene admittuntur teſtes iſti, & ſimiles.

a ¶Quod autem.] In ſimonia quilibet auditur accuſans cõtra laicum, etiam meretrix, vt 89. diſ. ſi quis Papa & ext. de ſimo. tanta. & hoc ideo, q2 omnia crimina nulla reputantur reſpectu iſtius, vt 1. q. vlt. patet. ſecus ſi accuſatus ſit clericus, & bonæ famæ, vt 2. q. 1. in primis, in fi. immo eadem eſt diſtinctio in laico an prius fuerit bonæ famæ, an non, vt ff. ad leg. Iul. maieſt. famoſi. Licet aũt in exceptis criminib. admittant criminoſi: non tñ ſine tormento, vt 4. q. 3. ſi eſ. Si ergo clericus eſt bonę famę nullo crimine ſuſpect⁹, nõ audit contra ipſum, vt extra de teſti. veniens. Si eſt malę, q̃libet admittit ad accuſandũ, & teſtificãdum, vt ext. de ſimo. per tuas. Quidam tamen dicunt, ꝙ licet viles admittantur ad accuſationem, non tamen ad teſtimonium, quia tota vis negotij pendet ex teſtimonio, ſed non in accuſatione. Vel dic, vt dixi 2. q. 1. in primis. in fi.

Criminoſi in exceptis criminib. teſtificari poſſunt.

SI ſacerdos.] CASVS. Quæſitum eſt ab Anacleto, an criminoſi poſſint accuſare ſacerdotes? Et reſpondet: ꝙ non: quia cũ ab Apoſtolo præcipiatur, ſacerdotẽ ſine crimine eligi, nunquam debet a criminoſis accuſari, ſed ab illis tantum, qui poſſunt ad ſacerdotium promoueri.

b ¶Præcipitur.] Ab Apoſtolo 1 vt 25. d. primum. ſi tale eſt crimen quod eſt accuſatione, & damnatione digniſſimum, vt 81. d. Apoſtolus.

1 Et ſic patet præceptũ eſſe Apoſtoli ordinãdũ eſſe ſine crimine ſecd̃m H. & Laur.

Omnes

OMnes.] CASVS. Dicit Hadrianus Papa, quod omnes dſr eſſe infames, quos leges ſæculi infames appellant, & iſti tales, & alij, qui ſuis culpis non poſſunt ad ſacerdotium promoueri repelluntur ab accuſatione, quia ſicut maior a minori iudicari non põt, ita nec accuſari. In ſecunda parte dicitur, quòd anathematizati repelluntur ſimiliter ab accuſatione, quia infames ſunt: nec poſſunt communicare nobiſcum, niſi abſoluantur. Secunda pars incipit ibi, [Similites.] Sequens capitulum patet.

e ¶Illi

niari permittitur, nec ab alijs, quàm ab ijs, qui ſine crimine ſunt, & iuxta electionem *α* ſacerdotes ordinari poſſunt; & tales per omnia inueniuntur, quales ſacerdotes eligi iubentur.

α ¶Iuxta electionem.] *Sic in omnibus collatis manuſcriptis codicibus, præterquam in vno, in quo eſt*, iuſta electione. *In vulgatis erat*, iuxta electionem canonicam. *In epiſtola autem ipſa ſic legitur*, & iuxta electionem, ſi neceſſitas fuerit, aut ipſi volendo Domino ſeruire elegerint, ſacerdotesque ſine crimine fieri, & ordinari poſſint, & tales per omnia fuerint, quales eligi ſacerdotes iubentur.

Item Hadrianus Papa in capitulis c. 21.

¶Infames, & qui culpis exigentibus ad ſacerdotium prouehi non poſſunt, ſacerdotes non accuſent. C. II. Poly. l. 5. tit. 1.

j OMnes vero infames eſſe dicimus, quos leges a ſæculi infames appellant, & omnes, qui culpis exigẽtibus ad ſacerdotium non poſſunt prouehi. Indignum eſt enim, vt illi eos accuſent, qui eſſe non poſſunt, quod ipſi ſunt; quoniam ſicut maiores a minoribus b non iudicantur, ita nec criminari poſſunt.

Item Fabianus Papa, epiſt. 2. epiſcopis Orientalibus.

¶Infames ſunt, qui regnum Dei conſequi non valent. C. III.

ILli, qui c illa peccata perpetrant, de quibus Apoſtolus ait: [Quoniam, qni talia agunt, regnum Dei non cõſequentur.] valde cauendi ſunt, & ad emendationem, ſi uoluntarie uoluerint, compellendi d: quia infamię maculis ſunt aſperſi, & in barathrum delabuntur; niſi eis e ſacerdotali auctoritate ſubuẽtum fuerit. ¶Similiter & illi, de quibus ipſe ait: [Cum huiuſcemodi f hominibus nec cibum ſumere.] quia infamia ſunt notati, antequam ſacerdotali auctoritate ſanentur, & in gremio ſanctæ matris eccleſiæ redintegrentur: quia qui extra nos ſunt, nobiſcum communicare non poſſunt.

1. Gal. 5.
1. Cor. 5.

Item Fabianus, epiſtola 1.

a ¶Leges.] Sed & alios dicimus infames ſecundum canones, quod non ſunt infames ſecũdum leges, vt bigamos, & corpore vitiatos, ſicut nec omnes dicimus infames ſecundum canones, qui ſecundũ leges ſunt infames, vt mulier, quę nubit intra tẽpus luctus. Io. Sed certe bigami, & corpore vitiati non ſunt infames, & ſi ſint irregulares, cũ nõ delinquerint. B. Dñt tñ quidã, quod infamia, quę eſt irrogata per ſententiã, vel quæ cõtrahitur ipſo facto, vt cum aliqua deprehendit in adulterio, vel cũ aliquis contrahit binas nuptias, de qua agitur, ff. de his qui notan. infa. quid ergo. infamia hæc non purgatur per quantamcũque pœnitentiam 1 vt 2. q. 3. §. hinc colligit. niſi reſtitutus ſit ab illo, qui poteſt reſtituere, vt a principe, vel a ſenatu, vt 2. q. 3. §. notandum, vt 2. i ſi. ff. de poſtu. l. j. §. de quæ. Alia eſt infamia facti, de qua agitur infra ea. ſunt plurimi, & melius dicitur infamatio, quæ inducit purgationẽ, & illa aboletur purgetione præſtita, vt 45. quæſt. 5. de crimine. Eſt etiam quædam infamia canonica, quæ irrogatur ex quolibet peccato mortali, vt hic, & 32. q. 5. præceptum, in fi. & aboletur per pęnitentiam, ut j. eo. illi, qui. tamen (vt dicunt quidam) talis non admitteretur ad accuſationem, vel promotionem, quia non ſufficit, quod modo non ſit infamis: ſed quod nunquam fuerit infamis. inf. ead. qui crimen. 2 Item infamia contracta ex ſententia excommunicationis tollitur per abſolutionem, vt 3. q. 1. c. 1. ſicut finito tempore relegationis tollitur infamia orta ex ſententia. ff. ad munic. ordine.

Infamia an poſſit per pęnitentiã purgari.

1 Quia pnĩa & c. vt not. 15. q. 5. presbyter. in gl. quia pœnitentia, &c.

2 Hoc determinat extra de temp. or. c. vlt.

b ¶A minoribus.] Honeſtate morum. i. criminoſis. ne ſit contra 2. q. 7. præſumunt, & c. lator.

ILli qui.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. Prima loquitur de peccatoribus non excommunicatis. Secunda de anathematizatis. In prima ergo parte dicitur, quòd illi qui mortalia peccata committunt, non debent recipi ad accuſandum, quia infames ſunt, & in barathrum dilabuntur: niſi eis a ſacerdotibus eſt ſubuentum; vnde ſunt ad pœnitentiam compellendi,

c ¶Illi qui.] Secundum quoſdam prima pars loquitur de criminoſis non excommunicatis, ſecunda de excommunicatis. Secundum alios loquitur prima pars de occultis; ſecunda de manifeſtis criminoſis.

d ¶Compellendi.] Arg. exiſtentem in mortali peccato cogendum eſſe ad pœnitentiam. 22. q. 1. prædicandum, 24. q. 3. tam ſacerdos. Arg. contra. 2. q. 1. multi.

e ¶Niſi eis.] Arg. tolli infamiam per ſatisfactionem eccleſiæ. vt 22. quæſt. 5. præceptum 35. q. 6. ſi duo Argum. contra. 3. quæſt. · conſanguineorum, & cap. 2. qui. infra ead. quicunque & 22. quæſtio. 5. parnuli. Sed dic quod canonica infamia per pœnitentiam tollitur: ſed non illa quæ irrogatur ipſo facto, vel per ſententiam, Ioann. de ipſo occulto crimine tollitur per pœnitentiam 3 ſed non de manifeſto, ut extra de tempor. ordi. cap. vlt. & penult.

Infamia canonica tollitur pęnitentia.

3 Deo hoc not. ſ. eo. c. 2. ibi videas.

f ¶Huiuſmodi.] Scilicet excommunicatis.

a ¶Om-

Ante ſatisfactionem excommunicati ad accuſationem non admittantur. C. IIII.

Anſel.lib.3.c.1.

2 OMnes illi ſunt ab accuſatione repellendi, quos Apoſtolus commemorat, dicens; [Cum eis nec cibũ ſumere,] & ante ſatisfactionem [a] eccleſiæ non ſunt ſuſcipiendi.

1.Corint.5.

Item Clemens Papa Iacobo Hieroſolymorum [a] *epiſcopo, epiſt. 1.*

á ¶Hieroſolymorũ.] *Antea erat*, metropolitano. *Emendatum eſt ex pleriſque manuſcriptis codicibus. Nam & Clemens in epiſtola ſic ipſum Iacobum vocat.*

¶Sacerdotes non niſi à coæqualibus accuſari debent. C. V.

Anſel.ibidem.

BEatus Petrus homicidas, & adulteros, & cunctos criminalibus nexibus alligatos, & q̃ eis coęquales nõ erant, ab epiſcoporum † vexatione, & accuſatione dicente † [b] Domino prohibebat, & non niſi a coæqualibus aliquid eis inferri debere docebat. *& paulo poſt.* ¶Infames etiam omnes, & quos primates, & leges ſęculi nõ ſuſcipiunt, ſed & laicos ab eorum accuſatione, & vexatione ſemper repelli debere rogabat [c], & cũctos illis ſubditos eſſe præcipiebat: cunctorum ſacerdotum vitam ſuperiorem, ſanctioremque, ac diſcretam a ſæcularibus, & laicis hominibus eſſe, & ſpirituales quoſque, atque ſacerdotes ſuper carnales, ac laicos ſemper conſtituendos docebat; quoniam pro minimo [d] nobis eſſe debet, vt a talibus [e] arguamur, & iudicemur, vel ab humano die. [f] Maiores vero a minoribus nec accuſari, nec iudicari vllatenus poſſe dicebat: quoniam non ſolum hoc diuinas, ſed & leges ſęculi inhibere docebat.

† eorum] orig. † docente] orig.

Ioan.8.

1.Corinth.4.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 68.

¶Qui criminoſus fuerit, ſacerdotes accuſare non poteſt. C. VI.

Anſel. lib.3.c.88.

QVi crimen [g] intendit, agnoſcendum eſt, ſi ipſe ante [h] non ſiat criminoſus: quia periculoſa eſt, & admitti non debet rei [i] aduerſus quemcunq; profeſſio. *& infra c.72* ¶Teſtes aũt ſine aliqua ſint infamia, vxores, & filios habentes, & Chriſtum [k] omnino prædicantes,

Sup.8.q.11.negãda.

a OMnes.] Ante ſatisfactionem.] Vel iuramentum. extra de ſententia excommu. per tuas.

BEatus.] CASVS. Iacobus epiſcopus Hieroſolymitanus quæſiuit a Clemente qui ſint repeliendi ab accuſatione epiſcoporum? Et reſpondet, quod quatuor genera hominum ab eorum accuſatione debent repelli, ſicut docuit B. Petrus: ſcilicet criminoſi, & irregulares: ſcilicet qui ad eundem ordinem non poſſunt promoueri: & infames, & laici omnes: qui debent ſacerdotibus ſubeſſe: quia non debent maiores à minoribus iudicari, vel accuſari. [Ab humano die, id eſt, carnali ſenſu.

b ¶Dicente.] Cum dixit, Qui ſine peccato, &c. 3.q.7. qui ſine.

c ¶Rogabat.] id eſt, præcipiebat, ſic 11.q.3.rogo.

d ¶Quoniam pro minimo,] Sic continua: quoniam & ſi boni ſumus.

e ¶Vt a talibus.] Scilicet illis, qui ſemper parati ſunt reprehendere: de quibus ait 11.q.3. ſenti, ſed aliorum reprehenſiones attendendæ ſunt: qui licet mali nõ ſint, tamen ideo reprehendunt, quia eos malos eſſe credunt, vt 11.q.3.non ſunt.12.q.1.nolo.

f ¶Ab humano die.] Id eſt, qui tantum humana 1. non diuina quærunt. 8.q.1. ſunt in eccleſia.

1 Humana .n. dies appellatur humana proſperitas. Arch.

QVi crimen.] CASVS. Quęſitum fuit ab Hadriano q̃ repellantur ab accuſatione, & teſtimonio? Et reſpondet, q̃ ſi a tẽpore baptiſmi fuit criminoſus, repellitur ab accuſatione, q̃a vox malorum non eſt admittenda. Infames autẽ omnes a teſtimonio repelluntur: & qui nõ habẽt filios, & vxorem fideles. [Habentes,] id eſt ſi habuerint habent tales.

g ¶Qui crimen.] Si vis dicere q̃ qui peccauit poſt baptiſma, poteſt promoueri ſi egerit pęnitentiam: tunc dicas illum hic appellari criminoſũ qui per ſententiã 2. conuictus eſt. Vel de enormibus criminibus intelligas, quæ irrogant infamiã ipſo iure: vel de illo intellige qui pendẽte accuſatione qua, & ipſe fuit accuſatus, uoluit accuſare aliũ: quod non licet. 3.q. vlt. neganda. Baz. autem facit vim in hoc verbo criminoſus: ſ. plenus vitijs: ſicut ille q̃ eſt periurus, vt j. cad. quicunque. & licet quilibet criminoſus etiam non cõuictus repellatur, vt extra de teſtib. ſuper eo tamen ſi probat ſe egiſſe pęnitentiã, bene recipitur, maxime in ciuili argu. 50.diſt. ferrum. & ff. de ædil. edi. quæ ita, licet ſit arg. contra extra de ſimon. per tuas. ubi dicitur quod in exceptis criminibus licet ciuiliter agatur, potius admittatur de æquitate quàm de rigore. Io. tu dicas breuiter, q̃ ſi probatur crimen contra aliquem ſemper repellitur in cauſa criminali, vt 3.2.q.7.quærendum, & extra de teſti. teſtimonium niſi in exceptis criminibus, ſecundum diſtinctionem pluries dictam ſuperius. B.

2 Ad hoc facit q̃d no. 3.q.3.cap.2.in gl.1. adaptatis in fi.

h ¶Si ipſe ante.] Licet de illo non ſit cõdẽnatus. arg. extra de teſt. ſuper eo. Et eſt hic argũ, q̃ poſt pœnitentiã accuſat quis de crimine. 33.q.2. admonere. 1.q.7. ſi quis omnem. 50.diſt. peruenit. 48.diſt. quoniam multa 3.

i ¶Rei.] id eſt, accuſati.

K ¶Chriſtum.] Nõ tamen obeſt eis ſi eos inſtruxerint. 47.d. quantumlibet, & 43.diſt. Epheſijs. Aliud ſi neglexerint eos corrigere, vt 37.diſt. ligant.

Teſtis repellitur probato crimine contra ipſum. Pœna nõ impedit accuſationem.

3 Cõc. text. in l. qui camente. cum ibi no. ff. de furt.

Si

Non ſolum autem criminoſi, ſed etiam quilibet alij ab accuſatione epiſcoporum repelluntur.

Vnde Anacletus Papa epiſt.1.ait.

¶Deo non placet, qui ſeruos ſuos accuſat. C. VII.

SI omnia [a] in hoc ſæculo vindicata eſſent, locũ diuina iudicia non haberent. Superuacuis enim ad beneficia laborat impendijs, qui ſolum certat facibus adiuuare. Ideo ſi aliquis putat ſe Deo in hoc placere, quòd ſeruos ſuos accuſat, & vt meliores fiãt, dicit ſe hoc agere; in vanum laborat, & plus inuidiæ [b] ſtimulis agitatur, quàm charitatis: quoniam gratiæ plenitudo adiectione non indiget; nec vlla requirit commendationis augmenta.

Item Teleſphorus epiſt vnica, c.3.

Et Iulius in decret. cap.10.

Populus ſacerdotes arguere, vel increpare non valet. C. VIII.

Anſ.l.3.c.12. Iuo p.6.c.314.

SAcerdotes, qui proprio ore corpus Domini cõficiũt, ab omnibus ſunt audiendi, atq; timẽdi; nõ dilacerandi, aut detrahendi: quia a quibus ſe Domini populus benedici, ſaluari, & inſtrui cupit; nullatenus debet eos arguere, nec vulgus in eorum accuſatione ſuſcipi. Populus enim ab eis docendus eſt, & corripiẽdus, non ipſi ab eo, quia non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. *& infra.* ¶Dei ergo accuſat ordinationem, qui eos, qui ab eo cõſtituuntur ſacerdotes, accuſat, vel damnari cupit. *Idem infra.* ¶Hi qui [a], non ſunt idonei, non ſuſcipiantur ad accuſationem: omnes qui aduerſus patres armantur, infames eſſe cenſemus. Patres enim omnes venerandi ſunt, non reſpuendi, aut inſidiandi.

Matth.10.

Iuo p.6.c.315.

a ¶*Hi qui.*] *In aliquot vetuſtis codicibus eſt caput diſtinctum a ſuperiore.*

Item Pius Papa epiſt. prima.

Et Cornel. epiſt.2.

¶De eodem. C. IX.

Poly.l.5.tit.1. Iuo p.5.c.243. Pann.l.4.c.36. *Luc.6.*

OVes [c] paſtorem ſuum non reprehendant, plebs epiſcopum non accuſet, nec vulgus eum arguat: quĩa non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, neque ſeruus ſupra dominum. Epiſcopi autem a Deo ſunt iudicãdi, qui eos ſibi oculos elegit. Nam a ſubditis, aut prauæ vitæ hominibus non ſunt arguendi, vel accuſandi, aut lacerãdi. *& infra.* ¶Nemo bonum faciens, alteri verbo, aut facto nocere vult: quanto minus in ſuſpicionem debet venire fidelis homo, vt dicat, aut faciat ea, quæ pati non vult? quia omnis ſuſpicio [d] potius repellenda eſt, quàm approbanda, vel recipienda.

Ipſa autẽ detractio licet ex vitio detrahentiũ, tamen iuſto Dei iudicio nonnũquã aduerſus bonos excitatur.

SI omnia.] CASVS. Hoc. loquitur de occultis peccatis, quæ ſoli Deo punienda relinquunt. Eſt ergo caſus. Quidam æmuli accuſabant prælatos ſuos de occultis criminibus, quæ nullo modo probare poterant: & dicebant ſe pro bono hoc facere: ſcilicet vt prælati ſui fierẽt meliores, quæſitum fuit ab Anacleto an bene facerent? Et reſpõdet: ꝙ nõ, quia ſi omnia delicta occulta, & manifeſta accuſarent, et vindicarẽtur in hoc ſæculo, in futuro nil Deo reſeruaret, cui ſoli occulta relinquuntur: & illi qui talia dñt in vanum laborant, qui Deum volunt adiuuare; & plus ſtimulis inuidiæ, quàm amore charitatis agitantur.

a ¶Si omnia.] De occultis loquit. 1. quæ ſoli Deo reſeruãtur. 32. diſt. erubeſcant.

1 Alij dñt, ꝙ intelligit de eo, q malo zelo accuſat, & litera capituli ad vtrunq; intellectũ ſatis adaptat. Arch.

b ¶Inuidiæ.] Hic canõ præſumit potius accuſationẽ fieri cauſa inuidiæ quàm charitatis, vt dixi 2.q.7. ſi quis epiſcopus.

SAcerdotes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes: in prima parte dicitur, ꝙ populus, i. laici nõ ſunt admittendi ad accuſationem ſacerdotũ: qa ſubeſſe debent eis, & non præeſſe. In ſecunda parte dicitur, ꝙ accuſatores nõ ſunt recipiendi niſi ſint idonei: & omnes illi q armantur contra patres ſpirituales accuſando eos calũnioſè ſunt infames. Secunda pars incipit ibi, [Hi qui non ſunt.]

OVes.] CASVS. Quidam laici, vel clerici criminoſi accuſabant, & reprehendebãt epiſcopos ex ſuſpicione: quod dicit Pius Papa non eſſe faciendum. Et hoc probat tribus rationibus. Prima eſt, quia non debet eſſe diſcipulus ſupra magiſtrum. Secũda, quia epiſcopi a Deo ſunt iudicandi. Tertio, quia laici, vel ſubditi a prælatis talia pati nolunt.

c ¶Oues.] Sic 2.q.7. oues.

Præſumptio eſt triplex.

2 Dic ꝙ hęc præſumptio eſt inualida, & repellitur in iure, in nullo debet mouere animum iudicãtis. 1.q.1. primo. & in hoc c. oues. Archi.

d Suſpicio.] Sic 2.q.1.c.1. Suſpicioni temerariæ 2. non creditur 11.q.3. in cunctis. probabilis inducit præſumptionem. ff. quod met. cau. l. vlt. 7.q.5. presbyter. violentam condemnationem. 32.q.1. dixit. & C. de adulter. quamuis. licet ſit argum. contra. extra de pſæſumptio. literas.

IPSA AVTEM. CASVS. Quia ſupra c. oues & c. ſacerdotes. & cap. ſi omnia, facta eſt mentio de detractione: ideo ſubiungit §. iſtũ, vt oſtẽdat ꝙ quãuis detractio

in

in ſe mala ſit: tamen iuſto Dei iudicio permittitur, vt qui nimis de ſe præſumũt propter bonum, quod habẽt, & aliorũ laudibus extolluntur in altum, per detractionẽ inuidorum humulientur. Quod probat per duo capitula ſequentia.
a ¶ Do-

menſuram 1. Item ſi poſt primam fornicationem quis pœnitet, iniungitur ei penitentia ſi ſecundo accedit ad candem, ſecundo iniungitur ei pœnitentia talis ergo erit melioris conditionis ſi nõ peniteat a principio quã ſi pœniteat poſtea. Item ſi ſecundo accedit ad aliam mulierem, æquale peccatum committit, ſicut ſi ſecundo accederet ad priorẽ, ſed pro illo ſecũdo peccato. quod facit cũ altera. noua penitẽtia ſibi indicitur. ergo & noua penitẽtia eſt indicenda ſibi. ſi ad eandem denuo accedat: cũ par ſit peccatum: & hoc concedi poteſt 2. licet ſecundum leges qui ſæpius rem cõtrectat, nõ committit diuerſa furta, ff. de furt. ei qui.

1. Conc. tex. in l. ſeruos, C. ad le. Iul. de vi pub. & l. 4. C. de epi. aud.

2. Ar. ad hoc ex. de re iu. lib. 6. ad Apoſtolicæ. verſ. deierauit, &c. Arch.

ut quos, uel domeſtica [a] præſumptio, uel aliorum fauor in alium extulerat, detractio humiliet.

Vnde Ambroſius c. 22. Luca.

¶Ne quis de ſe præſumat, linguæ malorum ex Dei præcepto contra eum excitantur. C. X.

¶ *Rubrica hac non valde conuenit ſubiecto capiti, & pie eſt interpretanda: nam ſimili locutione vtitur Dauid 2 Reg. 16 loquens de Semei.*

Ioan. 21. IMitare Petrum tertio alibi dicentem; [Domine tu ſcis, quia diligo te.] Etenim, quia tertio [b] negauerat, tertio confitetur: ſed negauit in nocte, confitetur in die. Hæc autem ideo dicta ſunt, vt ſciatis neminem iactare ſe debere. Nã ſi Petrus [c] lapſus eſt, quia dixit. [Et ſi alij ſcandalizati fuerint in te, ſed non ego.] quis alius iure de ſe præſumat? Denique, & Dauid, quia dixerat. (Ego dixi in mea abundantia [d] non mouebor in æternum;) eam ſibi iactãtiam obfuiſſe profitetur dicens. (Auertiſti faciem tuam a me, & factus ſum conturbatus.)

Mar. 14.

Pſal. 29.

Item Greg lib. 9 epiſt. 39. ad Theotiſtam patriciam.

¶Vt boni ſalubriter humilientur, linguæ malorum contra eos inſurgunt. C. XI.

SVnt plurimi, qui vitam bonorum amplius, quàm debent, laudãt: [e] & ne qua elatio de laude ſurrepat; permittit omnipotẽs Deus malos in obtrectationem, & obiurgationem prorumpere, vt ſi qua culpa ab ore laudantium in corde naſcitur, ab ore vituperantium ſuffocetur. Hinc eſt ergo, quod doctor gentium ſe in prædicatione currere teſtatur per infamiam, [f] & bonam famam, qui ẽt dicit; (Vt ſeductores, & veraces.)

2. Cor. 6.

Verũ hac auctoritate [g] prohibentur ſpirituales a carnalibus accuſari, non carnales a ſpiritualibus. Quod ex verbis eiuſdẽ datur intelligi, quibus in eodem capitulo ſubiunxit dicens (Capite langueſcente, facilius reliqua corporis membra inficiuntur ſicut ſcriptũ eſt: [h] Omne caput languidũ, & omne cor merens a planta pedis uſq; ad verticem non eſt in eo ſanitas) Quapropter manifeſtum eſt diabolũ (qui ſicut Leo rugiens circuit quærens,

Euſebius in epiſ. ad Galliæ epiſcopos. inf. ca. e. ex merito.
Eſa. 1.

1. Pet. 5.

c Petrus.] Argu. à maiori. ſi. 32. q. 5. ſi Paulus.
d ¶ In mea abũdantia.] i. confidentia bonitatis.

SVnt.] CASVS. Dicit Greg. quod Deus permittit bonos a malis infamari, & reprehẽdit vt ſi qua naſcitur elatio in corde bonorũ ab ore laudantium, per os vituperantiũ ſuffocetur. Et hoc probat exẽplo Pauli, qui dicit: Apud quoſdam habiti ſumus, vt ſeductores: apud quoſdam habiti ſumus veraces.

e ¶ Laudant.] Hoc eſt veniale peccatũ. 25. diſ. criminis: ſed qui cõmendãt mortalia vitia. mortaliter peccant. 46. diſt. ſunt nonnulli.

f ¶ Per infamiam.] i. quidã deſipiẽtes dicebãt eos veraces: quidam nõ. 41. diſ. quod dixit Dominus.

VERVM. CASVS. Hic oſtẽdit Gratia. quod illud cap. ſcilicet. oues. loquitur de malis, & criminoſis, qui bonos prælatos accuſare non debent, vel reprehendere: quia hoc fit diabolo inſtigante, vt per tales reprehenſiones prælatis langueſcentibus corruant ipſæ plebes in imã: & ſic periclitentur, & oſtenditur quod detractores deterius delinquunt, quam illi, qui bona rapiunt temporalia: quia detractores rapiũt bonos mores, & virtutes, quæ ſunt intrinſeca: illi autem rapiunt extrinſeca. In eod. cap. 1. inferiori parte eiuſdem cap. Scriptum eſt, in Eſaia.

a ¶ Domeſtica.] ideſt, propria, vel domeſticorum perſona.

IMitare.] CASVS. Quidam iactabant ſe de bonis quæ faciebant, & putabant ſe cadere nõ poſſe. Sed Amb. oſtendit, ꝙ nemo de ſe præſumere debet, nec multũ per iactantiam ſubleuari. Et hoc probat duobus exemplis. ſ. Petri, & Dauid: qui nimis de ſe præſumentes ceciderũt. Vel ſic. Nemo debet ſe iactare de bonis, ne cadat, vt Petrus, & Dauid.

b ¶ Tertio.] Hic videtur, ꝙ toties pœnitentiam faciam quoties committo fornicationem etiam cũ eadem muliere: & ꝙ quaſi pro diuerſis delictis ſit mihi pœnitentia indicenda, vt de pen. diſt. 5. conſideret, & de pœ. d. 1.

Delinquens pluries, pluries peniteat

g ¶ Verum hac auctoritate.] ſ. ſup. eo. oues. hæc ſunt verba eiuſdem Pij: & continuantur illi. c. oues.

h ¶ Sicut ſcriptum eſt in Eſaia.

Quie-

quem poſſit deuorare) cordibus plebiũ ſuadere, vt doctoribus, atq; paſtoribus ſuos detractores irrogent, vel eos accuſent, vt plebes langueſcentes (nõ tenentib. paſtorib. frana eorum) laſciuiant, atq; in ima ruant, vt ſaltẽ ſic periclitari poſſint. Multum vero diſtant damna morũ a dãnis rerum temporalium, cum iſta extra nos ſint; illa vero in nobis.) & infra; (Peius α malum fore non exiſtimo; quàm Chriſtianos ſuis inuidere ſacerdotibus.)

Paulo aliter in originali impreſſo Anacleti.

α ¶ Capitulo.] *Quæ ſubiungit Gratianus*, capite langueſcente, &c. *ſunt in epiſtola 3. Anacleti, & apud Iſidorum de ſummo bono lib. 3. c. 38.*
β ¶ *Peius.*] *Sunt in 1. epiſtola Alexandri primi.*

Hinc etiam Fœlix II. ait epiſcopis in Alexandrina ſynodo congregatis.

¶ Deo recte famulantes perſequi non licet.

C. XII.

QVieſcite (inquit ſancta, & magna Nicæna ſynodus) & nolite perſequi eos, qui rectè † Deo famulãtur, & ſincera voluntate ſuperni † Dei mandata cuſtodiunt, & noſtris legib. ſubiugantur: quia nec decet, nec ordo patitur, vt iniqui, & carnales ſpirituales perſequantur.

† *al. Deo perfectè miniſtrant.*

† *al ſuperna*

Item Anterus γ Papa epiſtola unica.

γ ¶ Anterus.] *Sic reſtitutũ eſt ex pleriſq; vetuſtis. Nã antea erat* Gregorius. *Videtur tamẽ Gratianus hoc tribuiſſe ẽt Gregorio ſupra c. ſunt plurimi in verbis.* Quod ex verbis eiuſdẽ datur intelligi, quibus in eodem capitulo, &c. *Confectum autem caput hoc eſt magna ex parte ex Anacleti ſententijs in epiſtola tertia.*

¶ Subditi prælatos ſuos accuſare non debent.

C. XIII.

EX merito plebis nonnunquã epiſcopi depreuãtur [a] quatenus procliuius cadant, [b] qui ſequuntur. Capite langueſcente cætera corporis mẽbra inficiuntur. Deteriores ſunt, qui vitam, moreſque bonorum corrumpunt, his, qui ſubſtantias aliorum, prædiaq; diripiunt. Caueat vnuſquiſq;, ne aut linguam, aut aures hẽat prurientes, ideſt, ne aut ipſe alijs detrahat, aut alios audiat [c] detrahentes: [Sedens (inquit) aduerſus fratrem tuum loquebaris.] detrahendo. [Et aduerſus filium matris tuę ponebas ſcandalum, &c. Parcant ſinguli detractioni linguę, cuſtodiantq; ſermones ſuos, & ſciant, quia cũcta, quæ de alijs loquuntur, ſua ſententia iudicabuntur. Nemo inuito auditori libenter refert. Officij ſingulorum ſit, dilectiſſimi, nõ ſolum oculos caſtos ſeruare, ſed & linguam, nec quid in cuiuſquã domo agatur, alia domus per eos † vnquã [d] nouerit. Habeant omnes ſimplicitatem columbæ, nec cuiquam machinentur dolos, & ſerpentis aſtutiam, ne aliorum ſupplantentur inſidijs. †

Anacletus epiſt. 3. Iſid. l. 3. de ſummo bono, c. 38. ſup. ea. sũt plurimi inf. ea. deteriores, & 9. q. 3. facta.

Pſal. 49.

Hiero. ad Nepotianum ſimile.

† *ver.*] orig.

† Idẽ Hier. inf. 17. q. 1. ſi cupis.

Item Lucius Papa epiſt. vnica, epiſcopis Galliæ, & Hiſpaniæ ſcribens.

Et Cornelius Papa epiſt. 2.

¶ Sapiens nocere non cupit. C. XIV.

SApiens non eſt omnis, qui nocet.

Item Anacletus Papa, epiſt. 3.

Iuo p. 3. c. 140.

QViеſcite.] CASVS. Docet Fęlix Papa in hoc c. ꝙ boni prælati non ſunt arguendi, & hoc probat auctoritate Nicęnæ ſynodi. Quieſcite a vexatione, & ꝑſecutione bonorũ p̃latorũ.

EX merito.] CASVS. Docet hic Gregorius, omnes hoies ſeruare aures, & oculos, & linguã ſine macula, & vitio: & ſimplicitatẽ colũbæ habere: nec debẽt alios, & maxime prelatos infamare, & hoc probat auctoritate Dauid prophetæ dicentis: Sedẽs inquit, &c. quoniam propter mala merita plebis permittit Deus p̃latos damnari, & deprauari, vt qui ſequuntur, procliuius corruant: & vt capite langueſcente cętera membra lãgueſcãt. Seq. c. patet.

a ¶ Deprauantur.] .i. praui epiſcopi cõſtituuntur. non. n. propter aliorũ merita efficiunt̃ mali, ſed mali, ꝑꝑ malorum merita prælati fiunt, vt 8. q. 1. audacter.

b ¶ Cadant.] Quia cõponitur orbis Regis ad exẽplũ. arg. 11. q. 3. præcipue.

c ¶ Audiat.] Sic infra, 11. q. 3. non ſolum.

d ¶ Vnquã.] Scilicet ꝑ detractores: ne ſit cõtra, ſ. 5. q. 5. nõ vos. Vel dic per eos .i. per curioſos. vñ Iuuenalis: Scire volunt ſecreta domus, atque inde timeri.

Regem imitant ſubditi.

SApiens.] Ita ordina literã. Omnis q̃ nocet non eſt ſapiens. i. nullus q̃ nocet eſt ſapiẽs, ſapientia virtutis, id ſapore virtutis: Sed forte eſt ſapiens ſapientia ſcientiæ .i. ſciens ſic. n. & mali ſunt ſapientes: ſed ſoli boni sũt ſapiẽtes ſapore virtutis, q̃ ſapientia dicitur. Et taliter ille q̃ nocet non eſt ſapiens. Nã innocẽs dr̃ qui igno-

ignorat, quid noceat. 22. q. 2. innocens. H.

Deteriores.] CASVS. Hic detractores reprehenduntur, qui ſuos doctores & prælatos infamant, & dicitur, quod ſunt deteriores quam illi, qui bona rapiunt temporalia: quia raptores auferunt ea, quæ extra nos ſunt: detra- ideo merito ſunt infames.

a ¶ Deteriores.. Peius eſt perſuadere, quam facere, ut ff. de ſer. cor. l. 1. §. perſuadere, & l. vt tantum. & 86. diſ. tanta.

b Summa.] ¶ Detrahere. Sup. d. 6. accuſatores.

c ¶ Et accuſare. Supra 2. q. 1. ſi quis epiſcopus. de pœ. d. 1. homicidiorum.

PATET. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis dicens, quod carnales & peccatores nō poſſunt accuſare ſpirituales. Et quia facta eſt mētio de infamib. qui ab accuſatione repellūtur, ideo oſtendit, quod ſecundum canones infames appellent. CVM ITAQ. Hæc eſt ſecunda pars huius q. in qua enumerat omnes infames, qui accuſare nō poſſunt, & hoc probat per cap. ſequen. Io. d.

¶ Raptoribus deteriores ſunt epiſcoporum detractores. C. XV.

sup. c. c. ex merito. Burc. l. 1. c. 138. Deuſdedit p. 3. Iuo p. 5. c. 239. Anſ. l. 3. c. 11.

Deteriores a ſunt, qui doctorum vitam moreſq; corrumpunt, his, qui ſubſtantias aliorum prædiaque diripiunt. Ipſi enim ea, quæ extra nos, licet noſtra, ſint auferunt: noſtri aūt detractores, & morum corruptores noſtrorū, ſiue qui aduerſus nos armātur, proprie nos ipſos diripiūt. a & ideo iuſte infames ſunt, & merito ab eccleſia extorres ſiūt. Pro meritis ergo plebis ſæpe paſtores depravātur eccleſiæ, vt procliuius corruant, qui ſequūtur.

Anſ. l. 6. c. 137.

a ¶ Diripiunt.] *Antea legebatur*, nos ipſos decipiunt. *Emendatum eſt ex Iſidoro lib. 3. de ſummo bono c. 38. Anacleti verba quantū coniici poteſt referente, & optime conueniunt cum iis quæ antecedunt. Verum in duobus antiquis exemplarib. epiſtolarum Anacleti, altero Vaticanæ, altero Florentinæ bibliothecæ habetur*, nō nos, ſed proprie ſeipſos decipiunt.

Item Alexander Papa epiſt. 3.

¶ De eodem. C. XVI.

1. Ioan. 3.

Summa iniquitas eſt, fratres detrahere b & accuſare. c Vnde ſcriptum eſt: [Omnis qui detrahit fratri ſuo, homicida eſt: & omnis homicida non habet partem in regno Dei.]

Patet ergo vt præmiſſum eſt, quod carnales prohibentur ab accuſatione ſpiritualium, non ſpirituales ab accuſatione carnalium.

2 *Cum itaque crimināſi & infames ab accuſationibus prohibeantur videndum eſt quos canonum ſacra auctoritas infames appellet.*

De his Stephanus Romanæ eccleſiæ epiſcopus ſcribit Hilario, epiſt. 1 c. 1. dicens.

INfames. CASVS. Quæſiuit Hilarius epiſcopus a Stephano Papa quæ perſonæ ſint infames ſm canones. Papa vero Stephanus reſcribit aſſignans x. ſpecies infamium perſonarum, & quaſdam alias perſonas, quæ propter irregularitatem, vel alias cauſas, nec ad ſacros ordines aſcendere, nec ſummos ſacerdotes accuſare poſſunt.

d ¶ Contemnunt.] Si. ... d. nulli.

e ¶ Fures. Ex hoc c. patet, quod ne crimē infamat ſecundum canones. & ſup. cap. omnes. & c. ſeq. Itē ex hoc cap. vr, quod omne crimen ſit publicum ſecundum canones. — Crimen qđlibet infamat.

¶ Quæ perſonæ infames habeantur. C. XVII.

Poly. l. 5. tit. 1. Deuſdedit p. 3. Anſ. l. 3. c. 5. Burc. l. 1. c. 173. Iuo p. 5. c. 291. Pann. l. 4. c. 66.

INfames eſſe eas perſonas dicimus, quę pro aliqua culpa notantur infamia, ideſt omnes, qui Chriſtianæ legis normā abiiciunt, & ſtatuta eccleſiaſtica contēnunt, d ſimiliter fures, e ſacrilegos, & omnes capitalib. criminibus irretitos, ſepulchrorum quoque violatores, & Apoſtolorum, atque ſucceſſorum eorum, reliquorumque patrum ſtatuta libēter violātes, & omnes, qui aduerſus patres armantur, qui in omni mundo infamia notātur: ſimiliter & inceſtuoſos, homicidas, periuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis [publicis † f fugientes, & qui indigna ſibi petunt g loca tenere, aut facultates eccleſiæ abſtrahunt iniuſte, & qui fratres calumniātur, aut accuſant, & nō probant, vel qui contra innocētes principum animos ad iracundiam h prouocant, i & omnes anathematizatos, k vel pro ſuis ſceleribus, ab

† hæc vox abeſt ab orig.

f ¶ De bellis publicis. Tales namque rei læſæ maieſtatis, vt ff. ad l. Iul. maieſt. & capite puniuntur: nī ſi quāde ... ſ. dere non potuerint. ff. de re mil. l. omne. §. qui in acie.

g ¶ Petūt. Ar. ... ſi, vt ſi. 1. q. 6. ſicut.

h ¶ Ad iracundiā.] ext. de homic. ſicut dignum. §. illi vero.

i ¶ Prouocant. ideſt delatores, vt q. 5. vl. delatori.

detractores vero corrumpunt bonos mores noſtros: &

k ¶ Anathematizatos Sup. 3. q. 4. conſtituimus.

QVæro.] CASVS. Duæ ſunt in hoc c. quæſtiones. Prima eſt, vtrum ille qui ignoranter incidit in hæreſim, grauius peccet, quam ille qui ſcienter eſt auarus. Et reſpondet Auguſtin. ſecundum illam regulam, qua peccata ſcienter facta præponuntur peccatis ignoranter per- æquiparati ignoranter peccanti. ſimilis compenſatio eſt 9. diſt. in canonicis. Quod autem minus ſit peccatum ignorantis quam ſcientis, habes 22. q. 7. quemadmodũ, quandoq; vñr plus peccare ignoranter peccantes quam ſcienter, vt 24. q. 1. ſchiſma. quãque pariſicantur vt hic.

C. XX.

CVm maiores ſciẽtia, & moribus à minoribus accuſari: prohibeantur, nõ æquales ab æqualibus vel minores a maioribus; ab huius ergo aaccuſatione non ſunt hi prohibendi, cũ hæreticus catholico minor ſit. Sed hoc an generaliter accipiendum ſit Auguſtinus non† definiuit lib. 4. de baptiſmo contra Donat iſtas c. 5 dicens.

† al. Aug. diſſinuit.

¶ Caput hoc in plerîſque vetuſtis exemplaribus coniunctum eſt ſuperiori: Quare conÿcere licet hæc eſſe verba Gratiani.

a ¶ Ab hui⁹ ergo.] *Loc⁹ hic emẽdatus eſt ex manuſcriptis. In ĩpreſſis legebatur* ab accuſatione huiuſmodi sũt prohibendi: *ex qua lectione vix apta ſentẽtia elici poterat.*

¶ Dubium eſt, an ſciens auarus: an neſciens hæreticus grauius peccet. C. XXI.

QVæro ergo, quis peccet grauius, an qui neſciens [a] in hæreſim incurrerit, an qui ſciens ab auaritia, ideſt idololatria non receſſerit? Secundum quidem illam [b] regulam, qua peccata ſcientium peccatis ignorantium prę ponuntur, auarus cum ſcientia vincit [c] in ſcelere. Sed ne forte hoc fiat, facit in hæreſi ſceleris ipſius magnitudo, quod facit in auaritia ſcientis admiſſio, vt hæreticus neſciens auaro ſcienti coęquetur. *Item c. 20. eiuſdem libri.* Vtrum autem catholicum peſſimis moribus alicui hæretico, in cuius vita, præter id, quod hæreticus eſt, non inueniunt homines quod reprehendant, præponere debeamus, non audeo præcipitare [d] ſententiam.

4 *Verum hoc Auguſtini, & illud de infamium accuſatione de his ĩtelligẽdũ eſt, quos cõſtat [e] eſſe hæreticos, nõ de his, qui ſe negãt in hæreſim lapſos. Hic autẽ in omnibus religioſus apparens [f], dum ſi negat hæreticæ communionis aliquãdo macula infectum, infames, atque alios huiuſmodi a ſua accuſatione ipſe repellit. ¶ Hæc licet ratione niti videantur, exemplo tamen læſæ maieſtatis vana intelliguntur, ad cuius accuſationem dum ſocius initæ factionis admittitur; non quæritur an cogitare cõtra animam principis ſit maieſtatem lædere; ſed an aliquis de nece eius tractauerit [g].*

d ¶ Præcipitare.] Gratianus tamen in ſimili q̃ſtione prę cipitat ſententiam. vt 2. q. 7. §. ſed quæritur, vrbanus eãdẽ videtur ſoluere 12. q. 1. ſcimus.

VERVM. Hæc eſt quarta pars q̃ſtio. in qua quæritur vtrũ ĩfamis poſſit epiſcopum accuſare de ſimonia, cum eſſet bonæ famæ: & primũ dicit q̃ ñ; & hæc eſt vera ſolutio: ſed poſtea impugnat q̃d dixerat. Io. de Fan.

CASVS. Iſte §. reſpicit quod dictum eſt ſupra c. quæro. in fi. cap. & ſu. ca. §. licet vbi vr̃ probatum, q̃ infames cõtra hæreticos & ſimoniacos admittũtur. Et dicit Grat. q̃ d̃ illis loquũtur, quos cõſtet eſſe hæreticos per pręſũptionẽ. & ideo quilibet criminoſi & infames cõtra eos admittũtur hic autem epiſcopus, de quo in themate agiẽ, in omnibus religioſus apparet: & ideo infames ab eius accuſatione repelluntur.

VERVM. Grati. reſpõ. illi ca. quæro. & illi §. ſed licet in q̃bus probauerat infames admittẽdos cõtra hæreticos & ita cõtra ſimoniacum: & ei⁹ ſolutio durat vſq; ad §. hæc licet ratione, & ibi incipit ſuam ſolutionẽ impugnare.

e ¶ Conſtat.] Si conſtat, ergo nõ eſt neceſſarius 2. accuſator expone ergo cõſtat, i. tale eſt crimen, quod conſtat eſſe hæreſim. Vel dic q̃ conſtat per famam: quia ſunt malæ famæ.

perpetratis. auarus ergo videtur grauius peccare. Sed ſi forte tantum facit hæreſis magnitudo, quantum auaritia ſcienter admiſſa: æqualiter peccant. Secunda quæſtio fuit, an poſſimus catholicus illi hæretico præponatur, qui nullum habet peccatum præter hæreſim. Reſpondet Augu. ſe nolle hanc quæſtionem præcipitare. Gra. tamen hanc vltimam quæſtionem determinat ſupra 2. q. 7. ſed quæritur.

a ¶ Neſciens.] Ille eſt ignoranter hæreticus. qui ſequitur opinionem quã putat veriorem i. vt 24. q. 3. hæreſis.

b ¶ Secundum quidem illam.] De pœ. diſt. 2. ſciendum.

c ¶ Vincit.] Vide qualiter arg. licet enim peccatum ſit maius peccato: quia hic ſcientia præponitur ignorantiæ tamen facta compenſatione ſcienter peccans poteſt

f ¶ Apparens.] Hæc ſolutio eſt canonica: quia concordat cum Græco. 2. q. 1. in primis, & impugnatio, quam ponit in ſequenti. §. allegando ponitur.

HAEC LICET. CASVS. Obijcit modo Gra. contra ſupradicta, & dicit quod licet videantur quæ dicuntur in §. ratione niti. tamen exemplo criminis læſæ maieſtatis falſa intelliguntur: in quo non quæritur, an cogitare contra animam principis ſit maieſtatem lædere: ſed an de eius nece tractauerit eadem ratione non debet queri an ſimonia ſit hæreſis, ſed an commiſerit ſimoniam iſte epiſcopus, & ad hoc inducit legem ſequentem.

g ¶ Tractauerit.] Sic ſupple in ſimonia non eſt quærendum

x Vñ hic loquiẽ de illo qui putabat illud credi ab eccleſia q̃d ipſe credit, nihilominus peccat. 16. q. 1. ſi cuti.

Pctm̃ ignorãtis minus eſt q̃ ſciẽtis.

22. q. 3. de manifeſta. ext. de accu. euidentia. Archid.

1 Et bene.ar. 3.q. ſi.c. vlt. ſm Ioan. de Fan. In his er go q̃. ſunt ex preſſa ſimi- lis eſt accu- ſatio.ſ.vt ac- cuſatores ad mittãtur: & ſolennitates ſeruẽtur.ſm B.in fi.

præmium, non crede. 1 licet dicatur hic quòd omnes accuſares admittantur.

NVllus.] CASVS. Iudex in cauſa criminali volebat militem, vel nobilem aliquem, vel in dignitate cõſtitutum verberibus ſubijcere. Quæſitum fuit ab Impera-

Gratian. bene ſoluit in illo, §. verum, & illa ſolutio cõcordat cum Gregor. 2. q. 1. in primis, & q. 7. accuſatio. & quæ poſtea dicuntur in ſequentibus, §. ſunt allegationes, hoc dicit Io. & etiam bene. H. tamen & Cardinalis non excuſant eum, ſed dicunt eum male dixiſſe, niſi in illo. §. verum. Poſſet etiam dici, q̃ epiſcopus iſte, de quo agitur in principio thematis, īfamat⁹ erat, licet religioſus appareret: ideo non prodeſt ei ſi negat ſimoniam eſſe hæreſim, ſed an commiſerit. vnde infames bene admittuntur contra ipſum, & ita ſecundum hoc bene dixit Grat. per totũ, in §. niſi in §. illo, [verũ] vbi loquitur allegãdo ſecundum hunc intellectum.

Vnde Impp. Valentinianus, Valens, & Grat. AAA. lib. 9. Codicis, tit. ad l. Iuliam maieſtatis. l. nullus.

Tit. 8. l. 4.

C. XXIII.

NVllus omnino, cui in cõſultis, ac neſcientib. nobis fidicularum [a] tormenta inferuntur, militię [b] vel generis [c] aut dignitatis [d] vti defenſione prohibeatur, excepta [e] tantum maieſtatis cauſa, in qua ſola omnib. ęqua conditio eſt.

Sed cum omnes illi aſſumantur in hac accuſatione ſimoniæ qui poſſunt accuſare de crimine maieſtatis; conſtat, quod ſicut ibi non dubitatur de crimine maieſtatis, ſed an reus commiſerit illud ſic & hic non negatur hæreſis, ſed impetitur accuſatus, an commiſerit hæreſim

QVÆSTIO II.

QVod autem [f] quæritur, ſi epiſcopus in accuſatorem accuſationem vertere voluerit, an ſuæ ſimplici aſſertioni fides ſit adhibenda facile ſoluitur ſi ſanctorum Patrum auctoritas diligẽter inſpiciatur. Vt enim ſancti Patres definiunt, nullius perſona quantumlibet exercitata confeſſioni fides eſt adhibenda, niſi competentes probationes adhibeat.*

33.q.6.c.vlt.

Vnde in Carthag. concilio 4. c. 29 legitur.

¶ Epiſcopus alicui crimen obijciens in ſynodo probet, quod obijcit. C. I.

EPiſcopus, ſi clerico, vel laico [g] crimen impegerit, deducatur ad probationem in ſynodum.

Sed obijcitur. Si ſe ſolum alieni ſceleris conſcium nouerit probare illud teſtibus non valet. Quid ergo tunc ſibi faciendum ſit, ex concilio Vaſenſi primo, cap. 8. ſic diffinitur.

QVod autem. CASVS. Hic ponitur 2. quæſt. qua quæritur, ſi epiſcopus accuſatus vertat accuſationem ſuam in accuſatorem, an ſit ſuæ ſimplici aſſertioni credẽdum, ſcilicet ſine teſtibus. Et reſpondetur, quòd non, vt inf. ea. c. 1. 2. & 3.

f ¶ Quod aũt.] Nunquam ſoli epiſcopo credit̃ 4. q. 3. iniurandi, nec tenet lex 11. q. 1. quicunque.

EPiſcopus.] CASVS. Dr̃ hic, q̃ ſi epiſcop⁹ impoſuerit crimen aliquod alicui clerico vel laico, probare debet illud in ſynodo, & cõuentu clericorũ. Et quod dicitur de laico intelligas de criẽ eccleſiaſtico, vt eſt crimen vſurarũ, hæreſeos, ſimoniæ, adulterii, ſcilicet quo ad thori ſeparationem, & omne crimen quo ad denunciationem ad pęnitentiam.

peratore, an poſſit ſe tueri ratione militię, vel generis, vel dignitatis. Et reſpondet q̃ ſic, non tamen in criẽ læſæ maieſtatis, in quo omnibus æqua eſt conditio.

a ¶ Fidicularum.] i. chordarum, quæ ligantur circa frõtem hominis, & ſtringitur caput per eas, & eſt fides idẽ quod chorda, vt ibi, Me fide perſpicuus Troiæ munitor amauit.

b ¶ Militia.] C. de quæſt. milites.

c ¶ Vel generis.] C. de pœ. l. decurionum.

d ¶ Aut dignitatis.] C. de quæſt. decuriones.

e ¶ Excepta.] Vbi nullus poteſt ſe excuſare aliquo priuilegio. tenet lex. 11. q. 1. quicunque.

SED CVM. CASVS. Hic concludit Gratianus ex ſupradictis hoc modo. Cum ſimonia & crimen læſę maieſtatis paria ſint in accuſatione, ergo ſicut in crimine læſæ maieſtatis non dubitatur, an ſit crimen læſæ maieſtatis, ſed an commiſerit illud: ſic in crimine ſimoniæ non dubitatur ſimoniam eſſe hæreſim, ſed an commiſerit ſimoniam licet neget hæreſim eſſe. Sed nota, quod

g Laico.] Sed huic c. eſt cõtra. 11. q. 1. experientię. & c. ſi quis cum clerico. Sed quod hic dicitur, intelligas de eccleſiaſticis criminib. Poteſt tamen clericus iudicare de omni crimine quantum ad iniungendam pœnitentiam ſup. ea. q. 1. illi qui, & 22. q. 1. prędicandum, & ext. de iud. nouit. 2 Vel loquitur ſecundum tempora Apoſtolorum, quando omnes cauſę deferebantur ad eccleſiam, vt 11. q. 1. relatum.

h ¶ Synodum.] i. conuẽntũ clericorum, qui concilium appellatur. 12. q. 2. placuit. & c. epiſcopus 2. qui ſine eorum pręſentia non debet cauſas audire 15. q. 7. epiſcopus nullius. & hoc intelligõ de criminali negotio, ſed in ciuili. cauſa eliguntur arbitri, vt 11. q. 1. ſi clericus.

SED OBIICITVR. CASVS. Dictum eſt ſup. in §. quod autem, quod ſoli epiſcopo non eſt fides adhibenda. Nunc vero obijcit, ideſt, incidenter quærit, quid

2 Et optime ext. vt eccl. bñ. c. 1. ver. & ideo. & nota ext. de off. q. c. e. 1. dicet aliter videatur nota ri per Bar. & In extra de pur. can. ne ſ iat 1.

ſit faciendum cum epiſcopus ſciat alicuius delictum, ſed teſtibus probare non poteſt, & de hoc reſpondet per ſeq. cap.

SI tãtum.] CASVS. Quidam epiſcopus ſolus nouit crimen ſui parochiani, vel quia ſolus vidit eum peccantem, vel quia peccator ſibi dixit: nolebat corrigi, epũs eum volebat remouere à cõmunione aliorũ: quæſitum fuit in cõcilio Vaſenſi qd iuris ſit, reſpondet q̃d epiſcopus debet eũ ſecreto monere, vt reſipiſcat: ſed nõ debet duplicare crimẽ eius, cũ probare nõ poſſit. Si autem ille fact⁹ pertinacior ſe ingerat publicæ cõmunioni, quamdiu epiſcopus p̃bare nõ poteſt, idemnis erit quo ad epiſcopum, ſed ſtabit in communione omnium, niſi in com[illegible] epiſcopi, ſupple priuata, vel ſi voluerit epiſcopus, tamen non uitabit eũ in publico, ſed ĩ ſecreto. Quidam tamẽ vt Bene. intelligũt hoc c. de excõmunicato, quẽ epiſcopus nõ poteſt probare fuiſſe excõmunicatum; ideoq; publice communicabit ei, ſecreto autem vitabit illum.

7. q. 1. ſcire. & 11. q. 3. quib. epiſcopi. vbi dicitur, quibus epiſcopi non communicant, nec nos cõicare debemus: quia illa c. de publice excommunicatis intelliguntur [2]

PLacuit.] CASVS. Bene. ſic ponit hunc caſum. Quidam confeſſus eſt ſuum delictum ſoli epõ velut homi-

[2] Iſtud autẽ ca. loquiť de tali delicto p̃p qđ delinquens incidit in canonẽ latę ſnĩę. alias eſſet cõtra 2. quæ. 1. multi, quia oẽs pctores nõ poſſum⁹ vitare ut ibi dř ſm Pet. Vel dic q̃ loquitur de ea quẽ epũs nulla manifeſta cã nec ordinario iudicio habito à cõione aliorum p̃cipit ſeparari ſm L. q̃ ita not. p̃dic. c. quib. Arch.

¶ Epiſcopus non proferat, quod probare non poteſt. Cap. II.

Iuo p. 5. c. 364.

SI tantum[a] epiſcopus alieni ſceleris ſe conſcium nouit, quandiu probare non poteſt, nihil proferat,[b] ſed cum ipſo ad compunctionem eius ſecretis correptionib. elaboret. Quod ſi forte correptus pertinacior fuerit, & ſe cõmunioni publicæ ingeſſerit, et ſi epiſcopus in redarguendo illo, quem reum iudicat, probatione deficiat, indemnatus[α] [c] (licet ab ijs,[d] qui nihil ſciũt, ſecedere ad tẽpus[e] pro pſonæ maioris auctoritate iubeatur:[f] (ille tamen, quamdiu nihil probari poteſt, in communione omnium, preterquam eius, qui eũ reũ iudicat, permanebit.

α ¶ Indemnatus.] *In originali legitur.* indemnatus licet, ab his, qui nihil ſciunt, ſecedere ad tempus pro perſona maioris auctoritatis iubeatur, illo quamdiu probari nihil poteſt, in communione omnium, præterquam eius, qui eum reum iudicat, permanente.

Item ex concilio Africano, c. 99 & 100.

& Carth. 7. c. 5.

¶ De epiſcopo, qui ſibi ſoli dicit aliquem crimen ſuum fuiſſe confeſſum. C. III.

Burc. l. 19. c. 127. Iuo p. 5. c. 363.

PLacuit, vt ſi quando epiſcopus dicit aliquẽ ſibi ſoli[g] proprium crimen fuiſſe confeſſum, atque ille neget,† non putet ad iniuriã ſuam epiſcopus pertinere, quod illi ſoli non creditur. Et ſi ſcrupulo propriæ conſcientiæ ſe dicit neganti nolle communicare,[β] quamdiu excommunicato[h] nõ communicauerit ſuus epiſcopus, eidem epiſcopo ab alijs nõ communicetur epiſcopis, ut magis caueat[i] epiſcopus, ne dicat in quemquam, quod alijs documentis conuincere non poteſt.

† *neget & pœnitere noluerit non putet, &c.* Africanum.

a ¶ Si tantum. Hec duo capitu ĩtelligit H. de occulto peccatore & dicit, quod ſi ſcio aliquem eſſe in mortali peccato, licet ſit occultum, debeo ipſum uitare occulte, ſed non publice; nec poſſum eum de hoc accuſare eum non habeã teſtes: ſed illud eſt perdurum, vt omnem quem ſciã peccatorem debeam euitare: & eſt illud cõtra 2. q. 1. multi. Sed tu ponas caſum ſic. Epiſcopus aliquis ſolus ſcit aliquem in canonẽ incidiſſe, 1 debet eum corrigere priuate, & ſi incorrigibilis ſit, priuate uitabit eum, non publice, ne ſit proditor criminis, vt extra de ſent. excom. cum non ab homine in prin.

Criminoſus occultus, an deat vitari à ſciẽtib. ipſũ eſſe talem.

b ¶ Proferat accuſando publice.

c ¶ Indemnatus.] Sic ordina literam, ille tñ indẽnatus. ideſt non damnatus, in cõione omnium permanebit.

d ¶ Ijs.] Ideſt, quantum ad eos. qui nihil ſciunt de excommunicatione illius, uel de crimine eius, vt extra de ſent. excom. cum illorum.

e ¶ Ad tempus] Ideſt, dum eſt in peccato.

f ¶ Iubeatur] Iubere enim poteſt prælatus aliquem, vt abſtineat a ſua priuata communione, vel etiam à communione ſacramentorum: quia in ſecreto poteſt præcipere talia hominibus peccantib. 33. di. habuiſſe, tamen per ſententiam non põt aliquis aliquem ſecreto ſeparare à participatione ſacramentorum, vel etiam ſuſpendere poteſt etiam quis cum ſcit aliquem criminoſum, ſuo prælato dicere vt ipſum corrigat, vt 22. q. 5. hoc vĩ. Vel expone iubeatur, ideſt moueatur. ſic 31. quæſtio 1. hac ratione, ſecundum præmiſſa patet, quod non obſtat infra de conſecrat. diſt. 2. non prohibeas, 93. diſt. 1. ſi inimicus.

1 Hic fuit caſus Ben. qui comprobat per decreta de ſen. excõ. cum non ab hoĩe. ſed G. ĩtellexit hoc c. ſi tantum, de excõicato nõ a ſnĩa, vt 11. q. 3. §. euidenter. in §. Arch.

mini. poſtea cum ſuum delictũ corrigere nollet, epiſcopus excommunicauit illum, nec ei communicare volebat. ille conqueſtus eſt in Africano concilio. epũs replicabat, q̃ ille fuerat ſibi confeſſus crimen, ſed poterat teſtibus probare, quæſitum eſt quid ſuper hoc ſit faciendũ. & rñſum eſt in concilio Carthaginiẽſi, q̃ epũs ex quo nõ poteſt crimen probari, non doleat ſi ei non credať, & q̃diu non vult communicare illi in publico, tamdiu non communicetur ſibi ab alijs epiſcopis. Ego autem ſic pono caſum, Aliquis confeſſus fuit ſoli epiſcopo crimen ſuum propter quod inciderat in excommunicationem. epiſcopus uitabat eum in publico, quæſitum fuit in cõcilio Carthaginienſi, an bene faceret epiſcopus? & rñdetur q̃ non: nec putet ſibi ad iniuriam q̃ ei ſoli non creditur, ſi dicat eum eſſe excõmunicatum, & quamdiu nõ communicauerit ei, tamdiu ab alijs epiſcopis non communicetur ei.

g ¶ Sibi ſoli.] Non tamquam Deo, ne ſit contra de pæ. d. 6. ſacerdos. inf. 11. q. 1. quicunque contra. Sed illud non tenet. ſic ergo dicto ſolius epĩ non creditur, nec etiã ſcripto niſi adſit ſubſcriptio, vt ext. de teſt. cum à nobis. niſi hoc habeat conſuetudo, vt ext. de fi. inſtr. cum dilectus. nam literis ſuis creditur, quib. ſignificat ſe aliquem excommunicaſſe, vt 11. q. 3. curæ.

h ¶ Excommunicato.] .i. quem dicit excommunicatũ.

i ¶ Caueat. Ecce pœna illius, qui iniuſte vitat aliquem uel iudicat. ſic 2. q. 1. nemo.

Di-

IVdicium.] CASVS. Hic ponitur tertia quæſtio, in qua quæritur, an liceat ſibi expetere iudicium alterius metropolitani: & rñdet ꝙ non, vt inf. ea. c. 1. 2. & 3. niſi de licẽtia ſui metropolitani, vt 2. q. 6. placuit. & in alienam meſſem, id eſt, in alienum iudicium non debes manum extendere, ſed prædicatione & bonis operibus debes homines à uitijs ſeparare.

b ¶ Mittere.] Nec ordinare, nec aliqua ſacramenta dare poteſt in alterius epiſcopatu. 9. q. 2. cap. 1. & 2. ſecus de procõſulibus, q. inſigna ſua ext. ꝓuinciã ferũt, & voluntariam exercent iuriſdictionẽ, ff. de offi. procõſ. l. 1. & 2.

12. q. 1.

a ¶ Communicare.] *Sic ĩ Carthaginiẽſi ſeptimo, c. 5. cui ad verbũ reſpõdet hoc caput. In Africano aũt hic ſeq̃t,* ſecrete tamen † interdicat ei communionẽ, donec obtẽperet, *quemadmodũ & apud Burchardũ. Seq̃uẽtia autem verba,* Quandiu, &c. *ſunt initium capitis cẽteſimi.*

† al. abeſt ab aliquot exemplaribus.

QVAESTIO III.

I*Vdicium*[a] *vero archiepiſcopi alterius prouinciæ alicui expetere non licet.*

Vnde Greg. ait reſpon. 9. ad Auguſtinum Anglorum epiſcopum.

Deuter. 23.

¶ Alterius parochianum alicui iudicare non licet. Cap. I.

† aſſeƈtum.] orig.

SCriptũ eſt in lege: [Per alienam meſſem tranſiẽs, falcem mittere[b] non debet, ſed manu ſpicas cõterere, & manducare. [Falcem ergo iudicij mittere nõ potes in eã ſegetem, quæ alteri videtur eſſe commiſſa: ſed per effeƈtum † boni operis frumentã Dominica vitiorum ſi crũ paleis expolia, & in eccleſiæ corpus monendo[c], & perſuadendo, quaſi mandendo, conuerte.

Poly. l. 5. tit. 1. Anſ. l. 6. c. 107. Pann. l. 4. c. 24.

Item Pelagius Papa II epiſt. omnibus epiſcopis.

† epiſcopum.] orig. † ſuffragatores.] ori. † al. decernantur.

¶ Quot ciuitates vnaquęque prouincia habeat. Cap. II.

SCitote certam prouinciam eſſe, quę habet decem, aut vndecim ciuitates, & vnum regẽ, & totidẽ minores poteſtates ſub ſe, & vnum Metropolitanũ; † aliosq; ſuffraganeos † x. vel xj. epiſcopos[d] iudices: ad quorũ iudicium omnes cauſæ epiſcoporũ, & reliquorum ſacerdotum, ac ciuitatũ referantur, vt ab his omnibus iuſtè, cõſona uoce diſcernantur, † niſi ad maiorem auctoritatem fuerit ab ijs, qui iudicandi ſunt, appellatum. Vnde non oportet, vt degradetur, vel dehonoretur vnaquæque ꝓuincia: ſed apud ſemetipſam habeat iudices, ſacerdotes, & epiſcopos, ſingulos uidelicet ſecundũ ordines[f] ſuos; & quicunque cauſam habuerit, à ſuis iudicibus iudicetur, & non ab alienis; id eſt a ſuæ iuſtis iudicibus prouinciç, & non ab extraneis,[g] † niſi (vt iam eſt prælibatũ,) à iudicandis † fuerit appellatum.

† al. interuenit. † al. iudicatis.

Item Nicolaus Papa.

c ¶ Monendo.] Nõ tamen publice eis prædicando tanquã ius in eis habẽs. 71. diſtin. hortamur & 9. queſt. 2. epiſcopũ aigu. 13. q. 1. c. 1. 16. quæſt. 1. interdicimus. ſed ſine ſolẽnitate ad bonũ monẽdo.[1] quod quilibet poteſt facere, & etiã monachus, 16. q. 1. c. 1. & c. quia iuxta, ſecũdũ alios poſſũt ꝑdicare, nõ tamen cõcitando turbam. 16. q. 1. placuit 2. q. a illud [illegible] in [illegible] iuriſdictione. Nec refert [illegible] ſed qd [illegible] diſtin. ſecundum [illegible].

1 Quidam dicunt hoc eſſe verum ſi inuitet. 7. q. 1. epi. vel presby. eri. ubi de hoc. Archid.

SCitote certã eſſe. CASVS. Docet hic Pelagius ꝙ dicatur certa ꝓuincia, ſcilicet quę habet x. vel xi. ciuitates, & vnũ Regẽ, &c. & ꝙ ad iudiciũ comprouincialiũ oẽs cauſæ epiſcoporũ & reliquorũ ſacerdotũ debent referri, vt ab eis uoce conſona diſcernantur, niſi appellatum fuerit ad maiorem.

d ¶ Epiſcopos. Hoc ideo eſt ſtatutũ, qa cauſa epiſcopi corã xij. epiſcopis traƈtãda. 1. q. 7. ſi quis tumidus.

e Omnes.] Arg. archidiaconos non eſſe iudices.

f ¶ Sedm ordines.] Ergo medio prætermiſſo non eſt ad ſuperiorem eũdem, vt 2. q. 6. c. anteriorũ. ver. illo vid licet. &c.

Appellandũ nõ eſt omiſſo medio.

11. q. 1. clerum.

a ¶ Iudicium.] Nulli licet habere iudicem alterius prouinciæ, niſi per appellationem, ut 3. q. 6. non liceat.

SCriptum.] CASVS. Docet hic Greg. ꝙ iudex iudicare non debet alterius parochianum, & hoc probat auctoritate legis Moſaicæ, ſcilicet in Deuter. vbi præcipitur, ꝙ tranſiens per meſſem alienam falcem immittere non debet, ſed conterere ſpicas manibus poteſt, & comedere. Hanc auctoritatem exponit Greg. dicens, ꝙ

decreto. & q. 7. metropolitanum. Et ſic eſt arg. ꝙ omiſſo archidiacono non itur ad epiſcopum, ut extra de off. arch. c. 1. & 18. q. 2. cognouimus. & arg. contra extra de præben. referente.

ADDITIO. Vbi de hoc, & extra de ap. dileƈti. dic ut ibi Archi. De hoc etiam habes 25. d. per leƈtis.

g ¶ Ab extraneis.] Ergo metropolitanus eſt extraneus iudex: non eſt ergo iudex prouinciæ. Quid iuris ſit de hoc, quære. 9. q. 3. c. 2. Io.

¶ Non aliorum, ſed primatis ſui iudicio quiſque ſe ſubiiciat epiſcopus. C. III.

DEnique Suffredus, ſi tale in ſe crimen nouerat, quo recte poſſet epiſcopatu priuari, vel infirmitate [a] ſe ſentiebat forſitan prægrauari, qua impeditus nullis poſſet proximis ſua prelatione prodeſſe, primatis ſui debuerat, & non aliorum diœceſeos antiſtitum præſtolari iudicium. Quòd ſi quęlibet ambiguitas, vel aliqua fortaſſe ſuper eius examinatione vel epiſcopatus abrenunciatione oborta fuiſſet contentio; ex more ad Apoſtolicam ſedem referri conuenerat; & noſtra in his omnibus debuerant cuncti decreta penitus expectare. Quod quia omiſſum *a* haſtenus dolemus; dilectiſſimam mihi gloriam veſtram vehementer efflagito, vt iam dictus Suffredus epiſcopus proprio reſtituatur [b] epiſcopo: & ſi quid reprehenſione dignum geſſit, poſtea vel correctione, vel digna animaduerſione definietur.

a ¶ Omiſſum.] *Locus hic emendatus eſt ex pleriſque vetuſtis Gratiani codicibus.*

Eſt tamen caſus, in quo epiſcopus alterius parochianum excommunicare valet.

Vnde in concilio apud Compendium, c. 5.

¶ Quando epiſcopus alterius parochianum excommunicare valet. C. IIII.

PLacuit pro communi vtilitate, & inſtante neceſſitate; vt nullus epiſcoporum grauiter ferat; ſi eius parochianum [c] pro deprædationis cauſa alter epiſcopus excommunicauerit.

Burch. l. 11. c. 72. Iuo p. 14. c. 82.

[*Item ex concilio Meldenſi, c. 2.*]

DEnique.] CASVS. Suffredus epiſcopus ſentiens ſe criminoſum, vel ita infirmitate grauatum, ꝙ non poterat prodeſſe ſubiectis, adiuit primatem non ſuum, vel epiſcopos alterius prouinciæ, & coram eis volebat epiſcopatui renunciare. Illi autem epiſcopi vel primas crimen eius examinauerunt, & renunciationē receperũt. Quod qa male actũ eſt, nec debuit fieri ſine auctoritate Papæ. ideo Papa cuidã cõmittit vt Suffredum reſtituat, & ſi poſtea quid fuerit corrigendum, ab eo diffiniat: vel ita reſtituatur, & poſtea de eã cognoſcatur.

a ¶ Vel infirmitate.] vel malitia plebis, vel defectu ſcientię, vel irregularitate, vt extra de renunc. niſi cum pridem.

b ¶ Reſtituat.] Sed nonne debuit perdere locum ſuum: qa ſpontanee reſpõdebat coram extraneo iudice, 11. q. 1. placuit. & 2. q. 6. nõ liceat? Sed dic, ꝙ Papa pepercit ei. Et ẽ hic argumentũ de illicita renũciatione, ꝙ non teneat ſi fiat ignorante prælato ſuo, vel ſi fiat in manu alterius 17. q. 2. Gonſaldus. extra de renũc. admonet. ff. de offic. præſi. legatus. Sed contra: quia etiam tacite quis renunciat iuri ſuo. extra de ijs, quæ fiunt a ma. par. c. ex ore. & 7. q. 1. eos. & ext. de renũ. qđ ĩ dubijs & 32. q. 1. de beneficio. 7. q. 1. q̃ periculoſum. Dico, ꝙ ipſe non põt repetere; quia renunciatio tenet quãtum ad ipſum: ſed eccleſia poteſt eum repetere, 1 vt 7. q. 1. non oportet, &c. eos. Vel dic, ꝙ renuciare poteſt ijs, quæ ſpectant ad onus, ſed non ijs, quæ ſpectant ad honorem non enim ſubditus poteſt abdicare à ſe iuriſdictionem ſui epiſcopi. extra de foro compe. ſi diligenti le.

Renunciatio illicita an teneat.

1 Dic hoc eſſe verum in prelaturis & beneficijs iã quæſitis. ſed ſecus in acquirendis, in præc. dec. ex ore ſecundũ Goffre.

EST TAMEN. CASVS. ſup. in c. ſcriptum dictum eſt, ꝙ aliquis non debet mittere manum in meſſem alienam: ſed quia caſus eſt in quo poteſt quis alienum iudicare parochianum, ideo Gratia. ponit iſtum §. vt illum oſtendat caſum.

PLacuit.] CASVS. Statutum fuit in conc. vt nullus epiſcopus doleat, ſi eius parochianus excommunicetur ab alio epiſcopo propter prædam quam fecit in ſuo epiſcopatu.

c ¶ Parochianum.] Sed nonne epiſcopus poteſt punire exemptos, qui delinquunt in ſua diœceſi? Videtur, ꝙ ſic per c. iſtud. & ſu. 2. q. 6. c. 1. & ext. de hæret. ad abolẽdam. in fi. vbi dicitur, ꝙ nullum priuilegium iuuat & extra de priui. tuarum. in fin. Item negligentiam talium poteſt ſupplere, ut extra de ſupple. negli. præl. ſicut. extra de priuil. patentibus. Item quia ratione delicti perditur priuilegium. 11. quæſt. 2. priuilegium. Item quia reatus omnem honorem excludit, ut C. ubi ſe. uel cla. l. 1. Item quia in prouincia quis deliquit, illic iudicio ſubiaceat: nullo ſe excuſaturus priuilegio. C. vbi de crimine agi oporteat. Auth. qua in prouincia. non enim prætextu priuilegij conceſſi, flagitiorum creſcet auctoritas, vt C. de priui. ſchol. l. 2. lib. 12. ad idem in Auth. de manda. prin. §. ꝙ ſi delinquentes inueneris. coll. 3. ubi dicitur nõ permittas nocentes aliquibus vti priuilegijs. Econtra probatur, ꝙ non poſſunt puniri, ut extra de priuil. ſane &c. cum capella. 16. q. 1. frater noſter. & expreſſe dicitur extra de ſup. neg. præla. ſicut. ſi enim tales poſſunt puniri ſicut & alij, inutile eſſet eorũ priuilegium. Item proconſul non poteſt ſe intromittere de cauſis fiſcalibus; ſic nec epiſcopi de iſtis, q quodammodo fiſcales facti ſunt per priuilegium. ff. de off. proconſul. ſi. in aliqua. §. 1. Sol. quidam dicunt, ꝙ pro occulto delicto à ſolo Romano pontifice poſſunt puniri: ſed pro notorio poſſunt puniri ab epiſcopo loci, per id quod legitur extra de priui. tuarum. Melius dicas, ꝙ ſi priuilegiatus delinquit circa rem non exemptam, ut in contractu; vel in maleficio, occidendo hominem, vel adulterãdo cum aliqua, tale delictum poteſt punire epiſcopus loci: quia & ſi ſit perſona exempta, tamen res in quam delinquitur, non eſt exempta. Si vero delinquit circa rem exemptam, puta male gerendo ſe in officio ſuo, vel alienando res eccleſiæ ſuæ: in his a ſolo Papa punitur, vbi ergo factum exempti præiudiciũ affert nõ exemptis, bene epiſcopus loci punit in his in quib. delinquens contingit ſuam iuriſdictionem: ſecus ſi nõ afferat alicui præiudicium. & hæc diſt. probatur extra de priuil. cum capella. Et dicit qđ cũ delicto eorũ publicũ eſt.

Exempti delinquẽtes in diœceſi cõl an poſſint ab eo puniri

eſt, poteſt puniri ab epiſcopo, vt ſ. dictum eſt, & vt dicit decr. patentibus, & c. mariam. extra de priuil.

a D Bellis. ¶ Rapinam.] Quo ad res mobiles.

b Deprædationes.] Quo ad res ſe mouentes, vt animalia.

d ¶ Porro.] Hęc q. expedita eſt 2. q. 6. §. diffinitiua. ver. item ſi plures.

SI quis. CASVS. Epi xij. examinabant cauſam criminalē epi. Sex dicebant eū abſoluendum: alij dicebāt eum condemnandum. & ſic dicebant eum remittendū ad Papam, diuerſas ſententias inter ſe, ideſt, opiniones habentes. Quæſitum fuit in Laodicenſi cōcil. quid ſit in tātā diſcordia faciendū? Et rūſum fuit, q archiepſ vicinæ prouinciæ cum aliquot epis vocari debet. q pariter reſidētes dirimāt quōnem, vt eū abſoluāt, vel iudicēt condemnandū. & vt negocium ad Apo. ſedem trāſmittatur. Idem eſt caſus c. ſeq. ſed in eo nō fit mētio de epis vicinæ prouinciç. Et intelligūtur iſta duo c. de iudicib. ordinarijs ſecundum Ben.

c ¶ Ex-
Ext. de raptor. c. 1.
Burch. l. 1. c. 15.
Iuo p. 14. c. 109.
† al. rapinas.

¶ De eodem. PALEA. C. V.

DE illis autem, qui intra parochiam beneficium, aut hæreditatem habent, & alterius epiſcopi parochiani ſunt & de loco ad locum iter faciunt, & rapinam, † [a] & deprædationes [b] peragunt; placuit, vt excommunicētur; [c] nec ante ex parochia exeant, quàm, quæ perpetrarunt dignè emendent. Quorum excommunicatio ſeniori eorum, & proprio epiſcopo ſignificanda eſt, ne eos recipiat. † antequam illuc redeant, vbi rapinam fecerunt; & ibi omnia pleniter emendent.

† al. recipiant.

QVAESTIO IIII.

PORRO [d] *cuius iudiciū ſibi expetendum ſit, ſi iudices electi inter ſe diſcordare cœperint. in concilio Antiocheno, c. 14 ſic inuenitur diffinitum.*

¶ A quo ſit ferenda ſententia, quando comprouinciales epiſcopi diſcordant. C. I.

Burc. l. 1. c. 150.
Iuo p. 5. c. 263.
† al. de aliquibus cauſis criminalib.

SI quis [e] eps criminaliter † in iudicio epiſcoporū fuerit accuſatus, cōtingat autem epiſcopos prouinciæ, [f] qui conuenerint, diuerſas habere ſententias, [g] & alios quidem innocentem eum pronunciare, [h] alios reum: pp huiuſmodi controuerſiam amputandam placuit ſanctæ ſynodo, metropolitanum [a] eſm alterius prouinciæ vicinæ aduocari, [i] † & aliquantos cum eo epiſcopos alios; qui pariter reſidentes, quæcunq; fuerint, dirimant quæſtiones: propter hoc, vt firmum ſit iudicium, quod ab vnius prouinciæ epiſcopis fuerit promulgatum.

† Facit ad hunc tex. l. 1. & ibi gl. & Docto. ff. de va. & extraordi. cogni.

¶ *Caput hoc in multis ēt vetuſtis Grat. exēplarib citatur ex cōcilio Laodiceno In uno tñ per antiquo eſt ex cōcilio Antiocheno, in quo ēt extat: & eſt antiqua verſio.*

a ¶ Metropolitanum.] *Græcum exemplar hic valde diſſentit ab hac verſione. Nam ex his verbis colligitur concilium unius prouinciæ, in quo neceſſe eſt adeſſe propriū metropolitanum, poſſe aduocare vicinæ prouinciæ metropolitanum cum aliquot epiſcopis. Quod Martinus etiam Bracharenſis in ſequenti capite quod ex concilio Antiocheno accepit, confirmat. Græce vero locus ita habet:* ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὸν τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπον ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας μετακαλεῖσθαι ἑτέρους τινὰς τοὺς ἐπικρινοῦντας, καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν διαλύοντας, τοῦ βεβαιῶσαι σὺν τοῖς τῆς ἐπαρχίας τὸ παριστάμενον. *Quod Dionyſius quemadmodum etiam*

c ¶ Excommunicentur.] Scilicet ab ipſius loci epiſcopo, vel in cuius iuriſdictione deliquerunt. Arch.

PORRO. CASVS. Hic intitulatur 4. q. ſ. cuius iudicium ſit expetendum, ſi comprouinciales iudices inter ſe diſcordant in cauſa vel ſententia epiſcopi. Et certe conſueuit diſtingui, vtrum ſint iudices delegati, vel ordinarii, uel arbitri. & hæc diſtinctio conſueuit notari 2. q. 6. §. diffinitiua. uer. item ſi plures, & in pluribus alijs locis, legibus ſcilicet & decretis, & decretalibus.

e ¶ Si quis.] Iſtud c. videtur cōtinere iniquitatem, tū ex eo. q non ſtatur hic iudicio maioris partis [1] tum quia ex eo, q alienus iudex iudicat non ſuum ſubditū, ſed expone prout hic notaui. Io.

1 Contra id ff. de re iud. duo.

f ¶ Epos prouinciç.] In pari numero.

g ¶ Sentētias.] i. opiniones quibuſdā. ſ. volentibus eum abſoluere, quibuſdam volētibus reſeruare ſententiam Papæ.

h ¶ Pronunciare.] Nō ſentētiando, ſed opinionē ſuam recitādo; & ideo ſic exponē: ne ſit cōtra. ff. de re. iu. duo. & l. inter pares. & 2. q. 6. itē ſi plures vbi dr, q ſi diſcordāt delegati, ad delegantem eſt recurrendum.

i ¶ Aduocari.] Per Papæ reſcriptum, ideſt, Papa committat metropolitanis, & epiſcopis vicinæ prouinciæ negociū illud ſic exponit ſm illos, qui de iudicibus a Papa delegatis hoc intelligunt. vel etiam de epis ipſis, qui ſui iudices ſunt intelligas: & ſecundum hoc eſt ſpeciale, q par pari poteſt cauſam delegare. Namquandoque in defectum iudicis ordinarij par in parē habet imperium, ut 63. diſt. c. vlt. ſic 2. q. 6. placuit a uel forte hoc fit de conſenſu partium. arg. 11. q. 1. iudices. eſt etiam hic aliud ſpeciale, q ſi diſcordant iudices, non obtinet ſnia plurimorum. ſic C. de app. ubemus, in fi. & ext. de reſcr. paſtoralis, alias ſecus 63. di. ſanc. Vel forte hoc tenet, cū pares ſunt hinc inde iudi-

Par pari poteſt cauſam delegare.

eſt in codice canonum: ſic vertit. Sanctæ ſynodo placuit, vt metropolitanus epiſcopus a vicina prouincia iudices alios conuocet, qui controuerſiam tollant, vt per eos ſimul, & per cõprouinciales epiſcopos, quod iuſtum viſum fuerit approbetur. *Ac ſane quod metropolitanus ad alterius metropolitani vocationem deberet venire, atque in eodem concilio duo metropolitani futuri eſſent, vix videtur conuenire.*

Item ex concilio Martini Papæ, [ideſt, epiſcopi Bracharenſis, c. 13. — In capitulis ſynograc. c. 12.

¶ Quando iudices electi de ſententia inter ſe diſcordes extiterint, de vicina prouincia archiepiſcopus aduocetur. C. II.

SI quis eps in aliquibus cauſationib. iudicatur, & viderit ipſos epos, qui in prouincia ſua ſunt, inter ſe iudicio diſcrepare, & alij videantur eũ, qui iudicatur, iuſtificare, alij condẽnare; pro diffinitione huius diſcẽſionis, hoc placuit ſancto concilio, vt de prouincia vicina alter metropolitanus conuocetur epiſcopus, vt per eum confirmetur, quod ſecundum rectum placuerit canonem.

Niſi eadem prouincia primatem habuerit, ad quem negocia quæ per metropolitanum terminari non valẽt, referenda ſint.

Vnde Bonifacius Papa, epiſcopis α *Galliæ.*

α ¶ Epiſcopis.] *Sic eſt emendatum ex aliquot vetuſtis codicibus, Burchardo, Iuone, & Polycarpo: Antea erat,* populis. β *Simillima vero huic capiti leguntur Nouella 123. c. 34. Apud Iulianum anteceſſorem.*

¶ Primati deferantur negocia, quæ metropolitanus explicare non valet. Cap. III.

Poly. l. 5. tit. 4. Burch. l. 1. c. 57. Iuo p. 5. c. 167. Pann. l. 4. c. 22.

SI inter epiſcopos eiuſdem concilij dubitatio emerſerit dè eccleſiaſtico iure, vel de alijs negocijs; [a] primum metropolitanus eorum cum alijs in concilio conſiderans rem dijudicet, & ſi non acquieſcat vtraq; pars iudicatis, tunc primas [b] regionis inter ipſos audiat, & quod eccleſiaſticis canonibus, & legibus veſtris conſentaneum ſit, hoc definiat, & nulla pars calculo eius valeat contradicere.

[*Item Alexander Papa.*

¶ De eodem. PALEA. C. IIII.

Burch. l. 1. c. 59. Iuo p. 5. c. 169.

SI metropolitanus a quocunq; cõprouinciali epiſcopo [c] in cauſa propria appellatus eum audire diſtulerit, in proxima ſynodo negocij ſui habeat licentiã exercendi; & quidquid per † iuſtitiam, a comprouincialibus ſuis fuerit ſtatutum, debet cuſtodiri.

† *al. propter.*

¶ Epiſcopo.] *Burchardus & Iuo addunt*, bis fuerit in cauſa, &c.

Sed ſi omnium comprouincialium concordi ſententia fuerit dãnatus, manebit erga eum immobilis cenſura.

Vnde in Antiocheno concilio, c. 15. legitur.

Iudices: ſed contrariũ eſt 21. diſt. c. ſubmittitur: vbi dr, ꝙ ad maiorem iudicem eſt eundum: ſed hoc fit (vt dixi) de conſenſu partium. Vel dic, ꝙ omnia iſta ſpalia ſunt ĩ cauſa epiſcopi, vbi oẽs debent concordare in ſententia. vt infra c. 4. Ioan.

NISI EADEM. CASVS. Dictũ eſt ſup. ꝙ archiepiſcopus vicinæ prouinciæ dẽt vocari: ſed dt Grat. hoc eſſe verum, niſi eadem ꝓuincia primatẽ hẽat, ad quem recurrendum eſt, vt ſeq. cap. patet.

SI inter epos.] CASVS. Hoc capitulũ loquitur in cã ciuili: & eſt caſus talis. Controuerſia mota eſt inter duos epos eiuſdem prouinciæ de rebus ſpiritualibus, vel aliis negocijs; quæſitũ eſt q debeat negociũ terminare? Et reſpondetur, quod metropolitanus eorũ cum quibuſdam epiſcopis debet negocium terminare: & ſi alterutra partiũ non pareat ſententiæ, deferatur cauſa ꝑ appellationem ad primatem, vt per eum negocium diffiniatur, cuius ſnĩæ null⁹ valebit contradicere.

a ¶ Negocijs.] No. pro ciuilibus negocijs poſſe celebrari ſynodum, vt ſup. d. 28. propter.

c ¶ Tunc primas.] Arg. ꝙ maiora negocia prouinciæ nõ licet facere metropolitano ſine auctoritate primatis ſic 66. d. de perſona. & 99. d. ca. 1. & 16. q. 6. placuit. ſed illud ĩtelli ge ſi appellaĩ ad ipſum, vt 18. d. ca. 1. & 9. q. 3. conqueſtus.

1 Hũc intellectũ non ſequitur hic H. qui exponit. valeat cõtradicere. ĩ. niſi per appellationẽ, inf. ead. qđ bene. & idẽ ſentit L. dicens textum hſe locum, niſi ad maiorem iudicem fuerit appellatũ. & idem etiam tenet Pet. Arch.

c ¶ Contradicere.] Ecce caſus vbi non auditur ſecundo appellans, vt dixi 2. q. 6. anteriorum. 1

SI metropolitan⁹. SED ſi omniũ. CASVS. Dictum eſt ĩ. in præcedentibus c. ꝙ ſi prouinciales non cõcordauerint, recurrendum eſt ad archiepiſcopũ vicinæ prouinciæ. Nũc oſtendit Gratianus, quòd ſi concorditer ſententiam ferant condemnationis, manebit ſententia firma.

Si quis

SI quis epiſcopus.] CASVS. Hoc c. de delegatis iudicibus loquitur, vt dicunt Bene. & H. dicit etiam H. ꝙ prima duo capitula poſſunt ſimiliter de delegatis iudicibus intelligi: poſſunt etiam intelligi de ijs, qui bene habent priuilegium deponendi epiſcopos ſuos. Eſt ergo.

nisi ad maiorem fuerit appellatum.

b ¶ Definitum eſt.] à iudice per ſententiam, vel etiam à quocunque. Et intellige de iuramento quod iudex parti defert, non quod pars defert parti: quia illud non poteſt retractari, vt C. de rebus cred. generaliter, ff. de iureiuran. admonēdi. Item arg. ꝙ qui iurat ſtare, vel parere ſententiæ, vel mandato alicuius, qđ pōt appellare, ff. rē ra. hab. l. 3. §. falſus. ff. iu. ſo. cū apud. extra de ap. ad hęc 2. & c. præterea & c. quæſtioni.

Iuramentū an poſſit retractari.

e ¶ Maior.] Extra de iureiur. veniens.

¶Epiſcopus, qui ab epiſcopis ſuæ prouinciæ conſonam ſententiam reportauerit, ab alijs iudicari non poterit. Cap. V.

SI quis epiſcopus criminaliter accuſatus, ab omnib. [a], qui ſunt intra prouinciam, epiſcopis, acceperit† vnā, conſonamque ſententiam, ab alijs vlterius iudicari non poterit, ſed manere circa eam oportet tanquam conuenientem, quæ ab omnibus prolata eſt, firmam, ratamque ſententiam.

† al. exceperit.

Subintelligendum vero eſt, niſi ad iudicem maioris auctoritatis fuerit prouocatum. Tunc enim per appellationem ſoluta ſententia firmitatem non obtinet.

Vnde Nicolaus Papa ait in epiſtola ad Carolum regem, cuius initium. [*Nunquam dolorem generat.*]

¶Semel definitum retractari non licet, niſi vbi maior auctoritas fuerit. C. VI.

Barc. li. 9. c. 49.

QVod bene ſemel definitum eſt [b], & interpoſita iuramentis deliberatum, nulla debet iteratione (niſi fortaſſis, vbi fuerit maior [c] auctoritas) retractari.

Nic. epis, qui in Cōnicinū conuenerūt. Anſ. li. 2. c. 77.

Item ex concilio Sardicenſi, c. 4.

¶In renouatione iudicij, beati Petri memoria eſt habenda. C. VII.

OSius epiſcopus [d] dixit. Quòd ſi aliquis epiſcopus ad [d] iudicatus fuerit in aliqua cauſa, & putat ſe bonam cauſam habere, vt iterum iudiciū renouetur, ſi vobis placet, ſancti Petri Apoſtoli memoriam honoremus, vt ſcribatur vel ab his [e], qui examinauerunt, vel etiam ab alijs epiſcopis, qui in prouincia proxima morantur, Romano epiſcopo †. Et, ſi iudicauerit renouandum eſſe iudicium, renouetur, & det iudices. Si autem probauerit talem cauſam, vt ea non refricentur, quæ acta ſunt, quæ decreuerit Romanus epiſcopus, confirmata erunt. Si hoc ergo omnibus placet, ſtatuatur: ſynodus reſpondit, Placet.

† Adde ꝙ hic agiť, an aduocatus primæ cauſæ teneatur pro eodem ſalario defendere in cauſa app. de quo dic. vt ꝑ glo. in l. ita demum, C. de procur.

paulo aliter in græco.

OSius epiſcopus.] CASVS. Oſius i conc. Sardicenſi ſurrexit dicens, ſi aliqs epiſcopus fuit cōdēnatus: ſi putat ſe bonam cauſam habere appellet ad Papā, & hoc ſignificetur Papæ, vel ab his ep̄is, qui eum examinauerant, vel ab epiſcopis vicinæ prouincię; & ſi placuerit ei, renouetur iudicium, aut ſententia confirmet. Reſponderunt omnes, placet. Caſus, tñ non facit mentionē de appellatiòne condemnati, & dicit H. [Adiudicatus,] ideſt male iudicatus.

d ¶ Oſius epiſcopus.] Arg. aliam eſſe cām appellationis a principali. arg. cōtra 31. q. 2. Lotharius, & notaui 2. q. 6. ep̄s, & §. poſt ſecundum.

e ¶ Vel ab his.] Ille enim iudex, q tulit ſententiā, ſi non deferat appellationi, reſcribit ei ad quē appellauit; opinionem ſuam, & quare non deferat appellationi vt ff. de app. reci. vel non. l. ſciendum.

Iudex a quo reſcribere debet iudici ad quem.

QVAESTIO V.

QVòd autem [f] deficiente accuſatore non ſit reus cogendus ad probationem, auctoritate Gregorij probatur, qui lib. 5. epiſt 25. ſcribens Maximo ait.

Seu cap. 125.

QVòd autem.] CASVS. Hæc eſt quinta, quæſtio, qua quæritur, an deficiente accuſatore reus ſit cogendus ad purgationem: & quidem ſi propter hoc laborat infamia, cogitur ad purgationem: aliàs non, vt ſup. 2. quæſtio. 5. presbyter, & cap. ſi mala fama. Eadem quæſtio tractatur 2. q. quæſt. 5. vbi de hac materia ſatis dicitur. Et nota, ꝙ ſequentia duo capitula intelliguntur de illis, qui non ſunt de crimine infamati, & ideo non coguntur ad purgationem.

f ¶ Quòd autem.] Reus non eſt cogendus ad purgationem niſi laboret infamia, vt inf. ea. quod autem, & 2. q. 5. presbyter, vbi plene de hoc inuenies. Io. Fan.

ergo caſus huius ca. Aliquis epiſcopus accuſatus fuit, & depoſitus concorditer ab epiſcopis prouinciæ. Dicitur hic, ꝙ de cætero ab alijs iudicari non poteſt: ſed ſententia firma permanebit, niſi appelletur, vt inf. §. proxi. cuius caſus planus eſt.

b ¶ Ab omnibus.] Per hoc videtur, ꝙ ſpeciale ſit in epiſcopo, vt ab omnibus debeat abſolui, vel condemnari.

QVòd bene.] CASVS. Quæſitum fuit a Nicolao, vtrū ſententia ſemel bene lata iuramentis etiam interpoſitis poſſit retractari. Et reſpondetur, quòd non:

Quòd

¶Onus probationis reo non incumbit. C. I.

QVòd autem poſtulas, vt illuc perſonam dirigere debeamus qua † [a] de his, quæ dicuntur, poſſit eſſe ꝓbatio, eſſet vtcunq; excuſabile, ſi vnquam ratio ei, qui accuſatur, neceſſitatem probationis imponeret. At poſtquã non tibi, ſed accuſantibus hoc onus incumbit, ad nos ſicut prefatis ſumus, dilatione ceſſante venire nõ deſinas.

† *qua præſente*] orig.

Item accuſatus non negationem ſed exceptionem probare debet. Codicis lib. 4. tit. de probationibus. l. actor. tit. 19. l. 23.

¶De eodem. C. II.

ACcuſator † [b], quod aſſeuerat, probare ſe non poſſe profitendo, reum neceſſitate monſtrandi contrariũ non adſtringit; cum per rerum naturam [c], factum negantis [d] probatio nulla ſit.

† *Actor*] orig.

Hoc autem ſeruandum eſt, quando reum publica fama non vexat. Tunc enim auctoritate eiuſdem Gregorij propter ſcandalum remouendum, famam ſuam reum purgare oportet.

ſup. 2. q. 5. c. quanto. & c. quæ te cauſa.

CAVSA SEPTIMA.

QVidam epiſcopus longa ægritudine † grauatus alium ſibi ſubſtitui rogauit, cuius precibus ſummus Pontifex annuit; & quod rogauerat, ei conceſſit. Poſtea vero conualuit idem epiſcopus, & quod prius fecerat, cupit reſcindi: aduerſus eum, qui ſibi ſucceſſerat †: quæſtionem mouet, ſuamque cathedram tanquam ſibi debitam repoſcit.

† al. inualetudine.

† al. acceſſerat.

QVòd autem.] CASVS. Maximus dum accuſaretur a quibuſdam ſupplicauit Greg. vt mitteret aliquẽ Cardinalem, vel legatum ad eum, ut coram eo probaret ſe innocentem. Reſpondet Gregor. vtcumque eſſet excuſabile, ſi ratio vlla cogeret reum oſtendere ſe innocẽtem: ſed quia hoc onus accuſatorib. incumbit; ideo mãdat ei, vt ad eum veniat ſine mora, forte ſe defenſurus. Sequẽs. §. patet.

a ¶Qua.] id eſt, per quam 1 ſic ſ. 4. q. 3. qui intendit. & ext. de præſump. cum in iuuentute.

1 Vel dic. i. coram qua. i. in præſentia eius, ſecundum Laur.

ACcuſator.] CASVS. Ad hoc vt lex faciat ad propoſitum Gratiani, debet hic eſſe accuſator, vt videtur dicere Beneuen. licet in l. C. ſit actor. & ſm hoc ſic pones caſum. Quidam profitebatur coram iudice, ſe non poſſe probare crimẽ quod obijciebat, ſed poſtulabat, ut reus cogeretur probare cõtrarium. Quæſitũ fuit ab Imperatore quid iuris eſſet. Et reſpondet, quòd per rerum naturã nulla eſt probatio illius, q factum negat: vnde reus ad hoc cogi nõ debet. Et ſi ſit ibi actor, idem caſus, ſed intelligitur in cauſa ciuili. Seq. §. patet.

b ¶Accuſator.] Ex hac lege duæ habent regulæ. Vna, ꝙ niſi actor ꝓbet qd intẽdit, reus abſoluit. 2 Secunda eſt, ꝙ negãtis factum nulla eſt probatio. Prior regula recipit exceptiones. Nam ratione præſumptionis transfertur probatio ad reum 3 ut extra ut eccle. benefi. vt noſtrum. & ext. de proc. ex inſinuatione, in fi. & ff. de don. inter vir. & vxo. quintus. Item cum actor intentionem ſuam fundauit iure communi. ut C. de prob. ſiue 28. diſtinct. quia ſunt culpæ, & 100 diſt. contra morem. Item cum reus ſponte aſſumit ſibi onus probandi, ut ff. de proba. circa. Item in communibus iudicijs utriuſque probatio auditur, ut extra de prob. ex literis. Item cum vterque contendit ſe poſſidere extra de prob. licet. Item in crimine falſi utriuſque teſtes audiuntur, ut C. de fal. ubi. Similiter in crimine læſæ maieſtatis, & in ſacramentis deſertis, & in proditione patriæ, & in crimine peculatus vtriuſq; teſtes audiuntur, ut C. de abol. fallaciter. in fi. Et de ſecunda regula notabis, ꝙ triplex eſt negatiua, facti iuris, & formæ, ſiue qualitatis. Negatiua facti eſt, in qua negatur aliquid factum eſſe. hæc ſi non habet determinationem loci, uel temporis, nunquam pōt probari, ut ſi quis dicat, ſe citatũ non eſſe, uel ſe non contraxiſſe cũ Berta, tales improbari poſſunt, ſed probari minime de tali loquitur hic: & hoc ideo, quia negationum nõ ſunt cauſæ. Si autem adijciatur tempus uel locus, tunc poteſt probari, ſi probat ini fuerit de alio tempore, & de alio loco, ut ext. de teſti. ex tenore. & C. de cõtrah. ſtip. optimam. Idem dico de hac negatione, ꝙ capitulũ non fuit citatum: quod cum determinatione temporis poteſt probari, licet contrarium innuatur extra de elec. bonæ: ſed illud non eſt propter vim negationis: ſed potius ſingularitatis. Quandoque tamen negatiua probatur ſine determinatione temporis, ut extra de proba. tertio. Sed illa potius eſt præſumptiua probatio quam violẽta. Et ſic intelligitur quod eſt extra de teſti. tam literis. in fi. Item negatiua facti probatur cum habet implicitam affirmatiuam, ut extra de renun. ſuper hoc. Item negatiua iuris bene probatur, ut ff. de probat. ab ea parte, quia qui negat aliquid iuſte factũ, dicit illud iniuſte factum: & quia præſumitur aliquid potius iuſte quàm iniuſte factum: ideo illud tenetur probare. Negatiua formæ ſiue qualitatis dī iſta: Iſte non eſt idoneus, nõ eſt legitimus, nõ eſt ſoluẽdo. & talis eſt probãda 4 ab eo qui eã proponit, ut extra de p̄ſum. ſudũ. & ff. de leg. 2. cũ qdã. & l. cum pater. §. rogo. & C. de inoffi. teſta. omnimodo.

Actore nõ ꝓbãte, reus abſoluitur regulariter.

2 Concor. l. qui accuſare. C. de edendo & in l. actor, qđ aſſeruat. C. de proba.

3 Quandoq; ecõtra a reo. ſ. in actorẽ transferi ꝓbatio. ff. de ꝓba. ſi pactũ & l. ſi chyrographum, & l. cum de indebito. in prin. §. 1.

Negatiua eſt triplex.

4 Scilicet ab eo qui eam obijcit ſm B. qđ dic, ut no. extra de ele. bonæ memoriæ Moguntinenſis.

c ¶Per rerum naturam.] id eſt, per conſuetudinem cauſarum. Item iſte intellectus perpenditur per id quod legitur. 15. q. 5. c. ult. in fi. ſic extra de fide inſtr. inter dilectos, & ſic extra de cauſa poſſ. & proprie. cum eccleſia. & extra de fide inſtrum. c. 2.

d ¶Negantis.] Sic extra de cauſa poſſeſ. & proprie. cum eccleſia. & extra de proba. quoniam.

QVidam epiſcopus.] CASVS. ſup. 6. q. 3. c. deniq; facta fuit mentio de renunciatione epiſcopatus. Vnde Grat. nactus occaſionem ſubijcit cauſam iſtam, in qua tractat de renunciatione, & an prælato viuente, alius ſit

ſit ei ſubſtituendus, & de mutatione ſedis, & quibuſdã alijs, quæ oĩa, vt cõpetentius agat thema ꝑ ponit, duas, inde eliciens qõnes. Eſt ergo caſus. Ad preces cuiuſdam ægrotãtis epĩ Papa loco eius aliũ ſubſtituit; poſtea cũ cõualuiſſet, volebat repetere cathedrã cui renunciauerat. Quod

a ¶ Quod autem viuente.] Dicendum eſt, ꝙ non, niſi ſit depoſitus. 5o. diſtin. poſtquam vel niſi renunciauerit de licẽtia Papæ, vt inf. ca. c. mutationes. Vel niſi per ambitionem ſe tranſtulerit ad aliam, quo caſu carebit habita, & ambita. ĩ. ca. ſi quis epĩs ad inſtar inuaſoris, qui amittit rẽ inuaſã. & aliud tantundem, vt C. vnde vi. ſi quis in tantam. In ægrotãte autem diſtinguunt quidam, ſi ægritudo eſt incurabilis vt tũc alter ſubſtituat. vel etiã ſi nimis ſenex eſt, ad inſtar iudicis. ff. de iud. ſi longius. C. de offic. præfec. orien. l. ſi quos. Sed hoc nõ admitto niſi in leproſo, qui a dignitate remouetur propter ſcandalum. extra de cler. ægrot. tua. Hoc etiã ſcias, ꝙ epileptici, & alij diuturno morbo laborantes non promouentur, vt 33. diſtin. communiter. & extra de elect. cum inter. ſed promotũ morbus nõ deijcit, ut hic ꝙ inf. c. 2. ſed datur ei coadiutor, vt inf. ca. 1. ſed ex diſpẽſatione magna quandoque viuenti epõ alter adiungit, vt ĩ. ca. non autem. & idem de quolibet clerico intelligas, ſed abbates facti inutiles remouentur penitus. 18. q. 2. ſi quis abbas ſicut etiam fit in iudice. C. de offi. præfec. oriẽ. ſi quos. cum etiam ex modicis cauſis remoueantur. 1 ext. de ſi. per tuas ubi autem electus ſiue confirmatus ante ordinationem ſit inhabilis, remouendus eſt, ut uidetur extra de æta. & qual. c. 1. uitæ tamen neceſſaria recipiat. inf. ca. quamuis.

Epõ viuente an poſſit alius ſubrogari.

1 *Hic primum quæritur, vtrum viuente epiſcopo alius poſſit in eadem eccleſia ordinari.*

2 *Secundo an iſte valeat repoſcere cathedram, quam ſua interceſſione alter accepit.*

QVAESTIO I.

In concil. Aurelianenſi. 5. c. 12. Burc. l. 1. c. 186. Iuo p. 5. c. 302.

QVod autem viuẽte [a] epiſcopo alius ſuperponi, aut ſuperordinari non poſſit ex concilio apud Aruerniam [a] celebrato definitũ eſt, in quo legitur [vt nullus viuente epiſcopo, alius ſuperponatur, aut ſuperordinetur epiſcopus niſi forſitan in eius locum, quem capitalis culpa deiecerit.]

a ¶ Aruerniam.] *Burchardus etiam, & Iuo citant ex Aruernẽſi, c. 13. extat aũt in Aurelianenſi quinto, c. 12.*

Item ex regeſto Gregorij Papæ. lib 9. epiſt. 41. ad Anatolium Conſtantinopolitanum diaconum.

¶ Pro moleſtia corporis ſuo honore non priuetur epiſcopus. C. I.

Poly. l. 2. tit. 17. Anſel. lib. 6. c. 201. Burc. l. 1. c. 188. Iuo p. 5. c. 304. Poly. l. 2. tit. 19.

SCripſit mihi tua dilectio, pijſſimũ dominum noſtrum reuerendiſſimo fratri meo Ioanni primę [b] Iuſtinianę epiſcopo pro ægritudine capitis, quã patitur, præcipere ſuccedi: ne forte, dum epiſcopi iura eadem ciuitas nõ habet, (quod abſit) ab hoſtibus pereat. Et quidẽ nuſquã canones præcipiunt, vt pro ægritudine epiſcopo ſuccedat: & omnino iniuſtũ [c] eſt, vt ſi moleſtia corporis irruit, honore ſuo priuetur ægrotus. Atq; ideo hoc per nos fieri nullatenus poteſt, ne peccatum in mea anima ex eius depoſitione veniat. Sed ſuggerendũ eſt, vt ſi is, qui eſt in regimine, ęgrotat; diſpẽſator [d] illi requiratur talis, qui poſſit eius curam omnem [e] agere, & locũ illius in regimine.

1 Dñt qdam iuris ordine ſeruato, ut ext. de accuſ. ad petitionẽ in fi. vbi de hoc ap. pbat. Hoſt. licet Ber. ibi aliud innuere videatur p cũ tit. ca. qualiter 2. in fi.

QVõd autem viuente.] Hæc quæſtio diuiditur in ix. partes in prima probatur xv. auctoritatibus, ꝙ nullus debet priuari iure ſuo ſine culpa ſua, nec etiam pro infirmitate, niſi ipſe renunciauit, nec alius poteſt eligi altero non renunciante, niſi de Papæ licentia ſpeciali. Secunda ibi, Ne autẽ.] Tertia ibi, Ecce quòd.] Quarta ibi. [Ambitionis.] Quinta ibi. Quod vero. Sexta ibi. Hæc non ſolũ.] Septima ibi. [Ecce in quib. Octaua ibi, [Itẽ cũ aliquis.] Nona ibi, [Hoc etiam tunc obſeruandum.] Io. de Fan.

¶ CASVS. Hic intitulatur prima qõ, in qua quęritur, an viuente epõ alius poſſit loco eius ſubſtitui, & rñdet, ꝙ nõ niſi in caſibus. ſ. niſi deponaĩ, ut 5o. diſt. poſtquã. & niſi renunciet, vt ĩ. ca. q. qualiter. & niſi mutetur ſedes de licentia Papæ, vt ĩ. ca. mutationes. & niſi per ambitionem tranſtulerit ſe ad aliam eccleſiam: quo caſu carebit utraque habita. ſ. & ambita, vt infra ca. ſi quis epĩs. ad inſtar inuaſoris, qui amittit rem inuaſam, & aliud tantundem. vt C. vnde vi, ſi quis in tantam, vel niſi intrauerit monaſterium, uel canonicam regulam de licentia Papæ, ut infra ca. hoc nequaquam. Probat ergo primo per concilium apud Aruerniam celebratum, ꝙ epiſcopo uiuente alius ſubſtitui non debet, niſi depoſitus ſit.

SCripſit mihi tua dilectio.] CASVS. Ioãnes primę Iuſtinianæ epĩs tanta ægritudine capitis laborabat, ꝙ epãle officiũ exercere non poterat. Ne igitur ciuitas pfata dilaniaretur ab hoſte. Anatolius diaconus Cõſtantinopolitanus ſupplicauit. Gre. ut aliũ ſubſtitueret epiſcopum. Gregorius uero ſcribens ei dicit hoc non eſſe faciendum. Iniuſtum eſt enim, vt quis pro ægritudine ſua ſuo priuetur honore. ſed coadiutor ei detur, qui uicem eius gerat, ut Deus non offendaĩ, & ciuitas nõ negligaĩ.

b ¶ Primæ,] id eſt, Salonitanæ, quia ibi Iuſtinianus primo reſedit, Alij dicunt Rauennam, & nõ Salonitanam eſſe primam Iuſtiniani ſedem.

c ¶ Et oĩno iniuſtum.] Præeſſe enim intelligitur, licet ſit infirmus. ſicut ſeruus ſeruire intelligitur licet ſit infirmus. ff. de ſta. hõ. cum hæres.

d ¶ Diſpenſator.] Simile. ff. de tute. ſolet etiam, ubi dicitur, ꝙ ſi tutor propter longam ægritudinem non põt adeſſe, datur ei curator, qui potius dr̃ adminiſtrator.

e ¶ Curam omnem.] id eſt, res eius adminiſtrare, ſed, quæ ſpectant ad pontificale officium, vicini epĩ ſupple-

bunt

etiam licet ad præfixum terminum reus non veniat. ſed habebit ratio viarum, tẽporis, & ęgritudinis, & alterius impedimẽti, vt ff. de vaca. mu. tempus ff. quibus ex cauſis ma. ſi cui. §. 1. poteſt enim abſens iuſtam habere excuſationem, vt extra vt lit. non cõteſt. quoniam frequẽter.

Pontifices.] CASVS. Aluinus archiepiſcopus duas fecit quæſtiones Papæ Nicolao. Prima fuit, vtrum propter ægritudinem pontifices ſint abijciendi a dignitate. Et reſpondet ꝙ non, nec alij dẽnt loco eorum ſubſtitui, niſi prius de hoc ſęculo migrauerint, & pͣsbyteri eorum defectu ſupplere debẽt, & in quib. ſupplere nõ valent, ſupplebũt vicini epiſcopi, qui debent cum cautela vocari, ne eccleſiæ præiudicium fiat. Secũda quæſtio fuit, vtrum epiſcopi greges ſuos dimittere poſſint, & reſpondet quod non.

aliqua ad eundem ordinem peruenerit, vt in ſimoniacã hæreſim non potuiſſet incidere; in alia [a] quacunque vacante eccleſia eum volumus ordinari. Sin autem in eo quippiam (quod auertat Dominus) fuerit tale repertũ, ipſo etiam presbyteratus priuetur ordine, quem nõ cauſa replendæ neceſſitatis eccleſiæ, ſed ſola comprobatur ambitione ſuſcepiſſe.

† al. Albino Viennenſi.

Item Nicolaus Papa Aluino † Ianuenſi archiepiſcopo.

¶ Pro infirmitate, vel ægritudine Pontifices non ſunt abijciendi, nec in eorum locum alij ſubſtituendi. C. IIII.

Iuo p. 5. c. 352.

Pontifices, qui aliqua occupãtur infirmitate, vel ægritudine, abijciendi nõ ſunt, nec alios in loco eorũ cõſecrari oportet, niſi ex hac fuerint luce ſubtracti. Quòd ſi de miniſterio ſibi conceſſo conqueruntur, quæ licita ſunt [b], ſacerdotes [c] expleant. In his vero, quæ his præſumere non licet [d], vicinorum [e] vſq; [f] ad recipiendam ſanitatem epiſcoporũ auxilia ſubrogẽtur: & hoc cum cautelæ [g] ſtudio peragatur, ne per neceſſitatis occaſionẽ præſumptionis pullulet ambitio. Epiſcopos uero, qui Dominici gregis ſuſceperunt curam, atq; ſolicitudinem, ab adminiſtratione eorum diſcedere nõ oportet, vt accepti talenti pulchritudo non deleatur, ſed certamine † eorum ſalubriter augeatur, & triplicetur] fructus. †

† al. certamen.
† abeſt a multis.

Item ex libro quarto epiſtola ſecunda Cypriani epiſcopi, & martyris ad Antonianum.

¶ Viuente epiſcopo alius ſibi ſuccedere non valet C. V.

Poly. l. 7. tit. 4.
Anſel. l. 6. c. 58.
Iuo p. 5. c. 359.

Factus eſt Cornelius epiſcopus de Dei, & Chriſti eius iudicio, de clericorũ pene omniũ teſtimonio, & plebis, quę tunc [h] affuit, ſuffragio, & de ſacerdotum anti

b ¶ Quæ licita ſunt. vt Miſſam canere, & prædicare, vt 95. diſ. ecce.

c ¶ Sacerdotes] ideſt archidiaconi, vel decani, qui vicarij ſũt epiſcopi, vt 25. d. perlectis.

d ¶ Non licet.] In his quæ ſpectant ad officiũ epiſcopale, quod eſt 68. d. quamuis.

e ¶ Vicinorum.] Sic 65. d. ſi forte.

f ¶ Vſque.] Sic. C. de cura. furio. cũ alijs

g ¶ Cum cautelæ.] ideſt, præſtabit cautionem de bonis eccleſiæ non vſurpandis Ioan.

g ¶ Cũ cautelæ.] id eſt, præſtabit cautionem quod ex hoc ſibi nullum ius vẽdicabit & arg. eſt qđ quis pro poſſeſſore habet ex eo, ꝙ fuit in poſſeſſione [3] niſi proteſtatio pręceſſerit, vt hic, & ſup. 2. diſtinctio. presbyteri, & extra de iure patr. conſultationibus. arg. contra ext. de reſtitu. ſpolia. olim 3. & 10. q. 3. quia, & extra de offi. deleg. conſultationibus. Ioan.

ter. Lex dicit, ꝙ ſi qui per licentiam abeſt, ſi vſque ad quinquennium non reuertitur, punitur, vt C. de aduoc. di. iu. l. vlti. Io.

a ¶ In alia.] Arg. ꝙ ſi concedo alicui eccleſiam, quæ ab eo euincitur, teneor ei aliam concedere, vt extra de præben. inter cætera, quia iuuari nos beneficijs non decipi oportet, vt ff. cõmo. l. in cõmodato. §. pen. inf. ea. omnis & c. paſtoralis. & eſt cõtra id quod dicit lex, ꝙ donator non tenetur de euictione, vt C. de ædi. edic. ad res donatas, ſed hic non dicitur epiſcopus donare, quia habet neceſſe concedere eccleſiam, & in neceſſitatibus nemo liberalis exiſtit ff. de adi. leg. l. rem legatam. Tamen de dolo poſſum agere contra donatorem, ſi mihi ſcienter det rem alienam, vt ff. de don. Ariſto. §. vlt. Item ſi quis per [1] violentiam expellitur de eccleſia, non haberet recurſum ad epiſcopum: ſicut nec emptor ad vẽditorem in hoc caſu, vt C. de actio. emp. & ven. l. expulſus. Et not. ꝙ hoc c. ſemper conſueuit ad hoc induci, qđ ſpoliatus a iudice non poſſit petere reſtitutionem [2] vt q. 1. notum. Iudex enim non dicitur facere violentiam, vt 23. q. 2. cap. 1. ff. quod met. cau. l. 3. Semper enim pro ſuo facto præſumitur, niſi poſſit de dolo argui, vt 2. quæſt. 6. hoc etiã. Ioan.

Eccleſia euicta an poſſit agi contra epm qui illã contulit.

1 Ad hoc facit quia primo de cauſa cognoſcitur vt ibi patet.
2 Reſtitutionem. hoc verum ſi ritè, & iuridice ſit ſpoliatus, alias ſecus. Pann. c. conquerente de reſti. ſpolia. & a iudice cõpetenti habent prãtem licet iniuſte faciat. Pann. c. cum cã. de of. delegati debet ergo appellare, vel reſtitutione ĩ integrum verbis adumbratis petere, ceſſantib. remedijs contra priuatos proditis.
3 Iſtã ſnĩam videtur tenere Inn. extra de reſti. ſpo. ſæpe. in glo. ff. đ iud. &c. in fi. ver. Inno. plus vĩ, &c. Arch.

Factus.] CASVS. Hæc quinque c. loquũtur de Nouatiano Papa ſchiſmatico, eiuſq; complicibus. Eſt ergo caſus huius c. & ſequentis. Defuncto Papa Fabiano, electus eſt Cornelius vere ab oĩbus Cardinalibus, ſcilicet xvj. habito ſuffragio plebis. & antiquorum ſacerdotum, & bonorũ virorum conſenſu. poſtea Nouatianus electus eſt a paucis, qui ſic intruſos Cornelium moleſtãdo cœpit orbem peragrare, & catholicos deponere epiſcopos, & alios ſubſtituere. Scribit ergo Cyprianus martyr omnibus Chriſtianis, ꝙ ſolus Cornelius eſt verus Papa: ſed Nouatianus Papa, qui poſt illũ Cornelium eſt electus, profanus eſt, & malus; nec dicitur ſecũdus, imo potius nullus, & hortatur Chriſtianos ne recipiant illum: quia licet nunc in initio ferueat, diu tamen durare non poteſt.

h ¶ Quæ tunc.] Hic videtur, ꝙ abſentes non ſunt vocandi ad electionem, vt 10. q. 1. hoc ius, & extra de ſent. & re iud. cum olim. maxime ſi ſint remoti, vt extra de elect. cum inter. immo. & ſi in hortis ſunt, non vidẽtur vocandi, vt 2. q. 6. §. biduum. ſufficit enim ad citationem pul-

Abſentes an ſint ad electionem vocandi.

quorum,& bonorũ virorum collegio, α cum nemo ante ſe factus eſſet,cum Fabiani locus, ideſt cum locus Petri, & gradus cathedræ ſacerdotalis vacaret;quo occupato [a] de Dei voluntate,atq; omnium noſtrum conſenſione firmato [b], quiſquis iam epiſcopus fieri voluerit, foris fiat neceſſe eſt;nec habeat eccleſiaſticã ordinationem [c], qui eccleſiæ non tenet vnitatem. Quiſquis ille fuerit,multũ de ſe licet iactans,& ſibi plurimum vendicans,profanus eſt,alienus eſt, foris eſt.Et cum poſt primũ ſecundus eſſe non poſſit;quiſquis poſt vnum, qui ſolus eſſe debeat, factus eſt,non iam ſecundus ille, ſed nullus [d] eſt.

α ¶ Collegio.] *Sic legitur ĩ codicibus Cypriani im pſſis, & manuſcriptis,& Polycarpo. Ac ſimilis fere locutio eſt in ſeq.cap.& 2 ; .q 8.ſi quis mẽbrorũ. Antea erat*, cõſẽſu. *Item in eadem epiſtola inferius.*

¶ Non eſt epiſcopus, qui in locum viuentis irrepſerit. C. VI.

Anſ.l.6.c.59.

NOuatianus β ep iſcopus non eſt,qui Cornelio epiſcopo ĩ eccleſia a ſexdecim coepiſcopis facto,adulter: atq; extraneus epiſcopus fieri a deſertoribus per ambitum nititur: & cum ſit a Chriſto vna eccleſia per totũ mundũ in multa membra diuiſa [e], itẽ epiſcopatus vnus, epiſcoporum multorum cõcordi numeroſitate diffuſus; ille poſt Dei traditionem poſt connexam, & vbique cõiunctam catholicę eccleſiæ vnitatem,humanã [f] conatur eccleſiã facere, & per plurimas ciuitates nouos Apoſtolos ſuos mittit,vt quædã recentia inſtitutionis ſuę fundamenta cõſtituat: cumque iam pridem per omnes prouincias, & ꝑ vrbes ſingulas ordinati ſint epiſcopi in ętate antiqui,in fide integri,in preſſura probati,in perſecutione proſcripti; ille ſuper eos creare alios pſeudoepiſcopos audet: quaſi poſſit, aut totum orbẽ noui conatus obſtinatione peragrare,aut eccleſiaſtici corporis compaginem γ diſcordiæ ſuæ ſeminatione reſcindere; neſciens ſchiſmaticos ſemper inter initia [g] feruere, incrementa vero habere nõ poſſe: nec augere quod illicite cęperint, ſed ſtatim cum praua ſua æmulatione deficere.& *infra.*

† *conatur*] orig.

¶ Qui ergo nec vnitatem ſpiritus,nec coniũctionem pacis obſeruat, & ſe ab eccleſiæ vinculo,atque a ſacerdotũ collegio ſeparat; epiſcopi nec poteſtatem poteſt habere, nec honorem;qui epiſcopatus nec vnitatem voluit tenere,nec pacem.

β ¶ Nouatianus.] *Recte aptatum eſt a collectoribus hoc initium ne ſuperiora etiam afferenda eſſent. Nam apud Cyprianum ſic legitur poſt multa:* niſi ſi epiſcopus tibi videtur,qui epiſcopo in eccleſia,&c.

γ ¶ Corporis compaginem.] *Sic emendatum eſt ex aliquot vetuſtis, & Anſelmo,& ipſo originali: antea enim legebatur*, ordinis compagem.

Idem ad Florentum Puppianum, eod. lib 4 epiſ 9

pulſatio campanæ, vt extr.de offi. cuſt.c.1.& 2.extra de ele.in cauſis,& extra de poſt.præla.c.ve.& antep.& lex dicit,illos ſolos vocãdos,q ſunt in vrbe,vt C.de legatio l.vlt.li.10.Quod autem vocandi ſint abſentes,probatur 63.diſt.quanto alioquin plus nocet cõtemptus vnius,quã cõtradictio pluriũ, vt extra de elect. ꝙ ſicut, & c.cũ nobis olim. Nam remoti ſunt vocãdi vbi tractatur publica vtilitas,vt C.de decur.curiales 2.li.10. Solu. Sẽper vocandi ſunt vbi cõmode vocari poſſunt, vt extra de electi, quod ſicut. ſed ſi abſentes non pñt intereſſe, reliq poſſunt eligere, vt ibidem dr. tamen ſi aliquis nõ poteſt intereſſe, ſi ſuo iuramẽto fidẽ de hoc fecerit,ꝑmittitur ei ꝑ procuratorem eligere,q ſit de collegio, vt extra de elec. qa propter.extra ꝓuinciam tamẽ nõ ſunt vocandi, vt extra de elect.corã.quia poteſt abſens habere iuſtã excuſationẽ, vt extra vt lite. non cõteſt.q̃m frequenter.Hodie aũt ſuper iſta vocatione ſufficit cõſuetudo eccleſiarum.per decretalem extra de elect. in Geneſi.

a ¶ Quo occupato.] Ideſt,canonice ſumpto.

b ¶ Firmato.] Ergo electio Papæ eſt cofirmanda. 1

c ¶ Ordinationem.] Argu. quod quæ ab intruſo fiunt,nõ tenẽt, vt 12, q.2.alienationes.9.q.1. ordinationes.

ADDITIO. Ad hoc no.ext.de elect. nihil.in gl.in duobus caſib. ext. de ſchiſmat.c.1. ibi videas.

d ¶ Sed nullus.] Arg. ꝙ nullus eſt, q malus eſt.ſim.extra de transla.inter corporalia.ſic 2.q. 7. non omnes,& 19.diſtin. ſecũdum. Arg.contra 1.q.1.quod quidam.

e NOuatian9.] Diuiſa.] 24.q.1. loquitur.

f Humanã. ideſt, non ſpiritualem.

1 Hoc tñ nõ eſt verum & peciale eſt in eo quia cũ eligitur cõfirmatur, & confirmãdo eligitur, vt 23.diſt.in nomine Domini.

g ¶ Initia.] Arg. contra nouitios magiſtros,q primo feruent,& poſtea deficiunt.23.q.4.diſplicet,& c.non inuenitur,&c.ſi eccleſia, immo a minimis eſt incipiendum. vt 48.d.ſicut.

Sci-

SCire debes.] CASVS. Scribit Cyprianus ad Pupplanũ. ꝙ ſolus Cornelius eſt epũs: & ei obediẽtes ſunt in eccleſia. Nouatiani veꝛo, qui cum ſacerdotibus Dei pacem non habent, & per obreptionem dignitatem arripiunt, non ſunt in eccleſia, quæ tantum vna eſt, nec poteſt

teret: & prætereà ſi modo renunciaret, de cætero repetere non poſſet. Et hoc probat exemplo Eſau, qui ius primogenituræ cui renunciauit, repetere non potuit.
b ¶ Quam periculoſum.] Argu. qđ q iuri ſuo renũciat, illud repetere nõ poteſt. inf. ca. cos. 2? . q. 4. ſi illic. ff. de fur. edi. l. 1. §. qui ſemel & C. d pac. poſt quã ĩ. c. hoc nequaquã. & ff. de ędil. ed. quæritur. §. ſi vẽditor. vbi dicitur, ꝙ remittentib. actiones ſuas nõ eſt dandus regreſſus ad eas. 92. d. ſi quis epũs. 18. q. vlt. dudum. & notaui. 6. q. 3. denique.

Iuri ſuo renuncians, illud repetere non poteſt.

¶ Non eſt in eccleſia, qui cum epiſcopo pacem non habet. C. VII.

Iuo p. 5. c. 360.

SCire debes epiſcopum in eccleſia [a] eſſe, & eccleſiam in epiſcõpo; & ſi qui cum epiſcopo nõ ſit, in eccleſia non eſſe: & fruſtra ſibi blandiri eos, qui pacem cũ ſacerdotib. Dei non habentes obrepunt, & latẽtes apud quoſdam communicare ſe credunt; quando eccleſia †, quæ catholica una eſt, ſciſſa non ſit, neque diuiſa.

† al. eccleſia catholica, quæ una.

Idem ad Iubaianum.

¶ Suo iure quis cedere non debet. C. VIII.

Gen. 25.

QVam periculoſum [b] ſit in diuinis [c] rebus, vt quis cedat iure ſuo, & poteſtati; ſcriptura ſancta declarat, cum in Geneſi Eſau primatus [d] ſuos inde perdiderit; nec recipere id poſtmodum potuerit, quod ſemel ceſſit.

Idem lib. 1 epiſt. 6. ad Magnum.

¶ Perditionem ſibi acquirunt, qui ab epiſcopis recedentes vnitatem eccleſiæ ſcindunt. C. IX.

3. Reg. 12.

DEnique quam ſit inſeparabile unitatis ſacramentũ, & quam ſine ſpe ſint, & perditionem ſibi maximã de indignatione Dei acquirãt, qui ſchiſma faciunt, & relicto epiſcopo alium ſibi foris pſeudo epiſcopum cõſtituũt, declarat in libris regnorum ſcriptura diuina, ubi a tribu Iuda, & Beniamin decem trib. ſciſſæ ſunt, & relicto rege [ſuo [e] † alterũ ſibi foris cõſtituerũt: [Et indignatus eſt, inquit, Dominus in omne ſemẽ Iſrael, & dimouit eos, & dedit eos in direptionem, donec abijceret eos a facie ſua; quia diſſipatus eſt Iſrael a domo Dauid, & cõſtituerunt ſibi regem Hieroboam filium Nabat:] Indignatum eſſe Dominum dicit, & eos in perditionem dediſſe, quod ab unitate diſſipati eſſent, atq; alterum ſibi regem conſtituiſſent. Et tãta indignatio Domini extitit aduerſus illos, qui ſchiſma fecerant, ut etiam cum homo Dei ad Hieroboã miſſus eſſet, qui ei peccata ſua exprobraret, atque ultionem futurã prædiceret, panẽ quoq; apud illos edere, & aquam bibere uetaretur. Quod cũ non cuſtodiſſet; & contra præceptum Dei prandiſſet, ſtatim diuinæ cenſuræ maieſtate percuſſus eſt, ut inde regrediens

† abeſt ab ori.
4. Reg. 13.
3. Reg. 13.

c ¶ In diuinis.] Tẽpore periculi, vt inf. ca. ſuggeſtum.
d ¶ Primatus.] Ius ergo primogenituræ (vt dicũt) eſt dignitas talis: quia primogeniti prę alijs in feſtis ſacrificia offerebant, & ꝙ ſedebant ad dexteram patris. & qđ cibos duplicatos recipiebãt. Et dicit Gandulphus Eſau cõmiſiſſe ſimoniam: quia illud ius ſpirituale fuerat qđ vẽdidit [1] ſed eſt cõtra eũ 1. quæſ. 1. qui ſtudet vbi dicitur ꝙ Giezi fuit primus q commiſit ſimoniã. Sed nunquid peccauit Iacob emendo ? Nõ, quia gratis hoc fuiſſe daturus, vel qa redemit id quod ſibi diuinitus erat debitum. ext. de diuor. gaudemus.

Ius primogenituræ an ſit ſpirituale.

1 Dicit Hu. hoc eſſe falſum, qa nullum ſpũale vendidit: ſed quia in tali venditione peccauerit: vt ex eo qđ le. & not. de pœn. d. 3. Iudas.
Dicit L. ꝙ in eo ſolo peccauit qa vilem cibum exarſit, Alij quiſquis, & idem Hug.

DEniq.] CASVS. Hoc capitulum diuidit in duas partes, In 1. parte oſtendit Cyprianus ſchiſmaticos graui pœna eſſe puniendos. Et hoc probat trib. exẽplis. ſ. exemplo decẽ tribuũ, quas Dominus captiuauit, & retruſit vltra montes Caſpios: qa ſegregato R. b. ã filio Salomonis, fecerunt ſibi regem Hieroboam filium Nabath, & exemplo Abdo prophetæ, qui necatus eſt a leone: qa comedit panem & bibit aquam in terra decem tribuum contra Domini prohibitionem. Et exemplo Samaritanorũ, quos Dñs voluit dimitti & præteriri: qa ibi erant ſchiſmatici. In 2. parte, dicitur, ꝙ non prodeſt Nouatianis adorare vnum & eundẽ Deum, quẽ Cornelius adorat: quia Core & Dathan & Abyron adorabant eundem Deũ cum Moyſe & Aaron, tñ ſunt perenſi ꝑ ſchiſma, qđ fecerãt, & thuribula corũ cõflata in ſignũ perpetuũ affixa ſunt altarib. Secunda pars incipit ibi, [f] Qđ vero.]
e ¶ Rege ſuo.] Scilicet filio Salomonis. Et eſt hic arg. ꝙ filij regum de iure debent eſſe reges. argu. contra 8. q. 1. Moyſes, & 93. d. legimus.

Regum filij debent eſſe Reges.

teſt eſſe diuiſa. [Cum epiſcopo non ſit:] ſcilicet in communione epiſcopi.
a ¶ In eccleſia.] 6. q. 2. ſi tãtum. contra. ſed ibi ſolutum eſt hic dicitur eccleſia epiſcopus: alibi eſt idem quod eccleſiaſtici viri, vt ſup. 63. diſtinct. c. primo. alibi ponitur pro maiori parte, vt ſup. 93. diſt. Apoſtolica. quandoq; ꝓ congregatione fideliũ. inf. de cõſe. d. 1. eccleſia. Et dic ꝑ exempla varias ſignificationes, vt ext. de teſt. relatum. & extra de ver. ſig. cum clerici. ex. de vſu. pal. c. 1.

Eccleſia multipliciter dr.

QVam periculoſum.] CASVS. Cornelius Papa volebat renũciare papatui propter tribulationes, quas a Nouatiano ſuſtinebat: ſed Cyprianus dehortatur eum, & dicit hoc non eſſe ei faciendum: quia ſibi eſſet periculoſum: ſi in tanta tribulatione eccleſiam dimit-

impetu,ac morſu leonis in itinere necaretur. *& paucis interiectis.*¶ Satiat adhuc *a* in Euangelio ſuo Dominus, & maiorē intelligentiæ ſuæ lucē manifeſtat,φ ijdē,qui[a] ſe tunc à tribu Iuda, & Beniamin ſciderāt, & Hieroſolymis derelictis in Samariam ſeceſſerāt,inter profanos, & gentiles computarentur. Nam, cū primū diſcipulos ſuos in miniſterium ſalutis mitteret, mandauit,& dixit:] In uiam gētium ne abieritis,& in ciuitatē Samaritanorū ne introieritis:] & Ad Iudæos prius mittēs,gentiles adhuc præteriri iubet. Addēdo autem & ciuitatē Samaritanorum debere omitti, vbi erant ſchiſmatici, oſtendit ſchiſmaticos gētilibus adæquari.[b] *& poſt pauca.* ¶Quòd vero eundem, quem & nos Deum patrem, eundem filium Chriſtum,eundem ſpiritum ſanctum noſſe dicūtur, nec hoc adiuuare tales poteſt. Nam & Core, & Dathan, & Abiron cum ſacerdote Aaron, & Moyſe eundem Deum nouerant:pari lege, & religione viuentes, vnum,& verum Deum,qui colendus,atque inuocādus fuerat, inuocabant:tamen quia loci ſui miniſterium tranſgreſſi contra Aaron ſacerdotē,qui ſacerdotium legitimum dignatione Dei,atque ordinatione præceperat,ſacrificandi ſibi licētiam vendicauerunt,diuinitus percuſſi pœnas ſtatim pro illicitis conatibus rependerūt: nec potuerūt rata eſſe,& proficere ſacrificia irreligioſe, & illicite contra ius diuinæ diſpoſitionis oblata.Thuribula quoque ipſa, in quibus incenſum illicite fuerat oblatum,ne in vſu de cætero eſſent ſacerdotibus, ſed potius indignationis, & vltionis diuinę memoriam corrigendis poſteris exhiberēt;iuſſu Domini conflata, atq; igne purgata in laminas ductiles producūtur,& affiguntur altari, ſecundū quòd loquitur ſcriptura diuina: [Memoriale[c],inquit,filijs Iſrael,vt nō accedat quiſquam alienigena,qui nō eſt ex ſemine Aaron, imponere incenſum ante Dominum,vt nō ſit,ſicut Core.] Et tamen illi ſchiſma[d] non fecerāt, nec foras egreſſi contra Dei ſacerdotes impudēter, atque hoſtiliter rebellauerāt. Quod nunc hi eccleſiam ſcindētes, & contra pacem, atque vnitatē Chriſti rebelles, cathedram ſibi conſtituere, & primatum aſſumere, & baptizandi, atque offerendi licentiam vendicare conantur.

a ¶ Satiat adhuc.] *Antea legebat,* Sed adhuc. *Emēdatū eſt ex vetuſtis codicib.Cypriani quos Rom.editio hoc loco ſecuta ē. Hoc uerbo utiturēt ī lib. de opere,& eleemoſynis ſic ſcribēs,* depcationes ſolas parum valere, niſi factorū,& operū acceſſione ſatientur. *Ita enim habent uetuſti codices,& cætera editiones præter Romanā, ī qua operarū culpa,eius verbi loco, poſitum eſt* adiuuentur.

Item Leo quartus Vernoni Duci Britanniæ.

¶ Non eſt defendendus, qui uiuentis locum inuadit. C. X.

NOn furem[e],nec latronem, qualem Gillandum † eſſe ſentimus in Nānetica ſede,qui viuentis (quod non licuit) locum non timuit vſurpare,pro cuiuſcunque muneris donis vltra debes defenſare.

Item Euariſtus Papa,epiſt 2 omnibus epiſcopis.

¶ Non licet epiſcopo eccleſiam ſuam dimittere. C. XI.

SIcut vir non debet adulte-

[Right margin:]

Matth.10.

inf.24. q.1.c.didicimus.§. quod vero.
Num.16.

Ibidem.

† *al Giſardum.*

Poly.l.1.tit.8.
Burc.l.1.c.76.
Anſ.l.6.c.102.
Iuo p.5.c.182.

[Gloss:]

a ¶ Quod ijdē qui.] arg. φ idē eſt populus, q fuit ante mille annos. 1 ſic 16. diſt.habe.& ff.d iu dic. ppouebat. Sed 5 iſti fuerūt ante tēpus Chriſti ultra Caſpios mōtes trāslati. Sed dic. φ adhuc multi ſeqbant eos ī vitijs ſuis: vnde illi ijdē dicebantur eſſe cum eis.1.q.1. cito.

b ¶ Adequari.] 24. q.1.nō afferamus.5 vbi dicit ſchiſma eſſe grauius peccatū, ſed expone grauius, ideſt periculoſius.32. quæſtio.4.nemo.

c ¶ Memoriale. Hęc quæ generāt materiā mali,iubētur publice exponi,vt alijs terror incutiatur,vt hic,& 10.q.3.mādamus.quādoq. iubēt deſtrui, ne refricent facti memoriam.15. q.1.mulier lo.

d ¶ Schiſma.] Ita magnum,vt iſti Nouatiani nouam fecerint eccleſiam.

NOn furē.] CASVS Verno dux Britāniæ ppter munera defendebat Gillandum, qui ſedem Nanneticam vſurpauerat viuente prælato: vnde Leo monet ipſum ducem ne decetero Gillandum defendat.

e ¶ Nō furē.] Ideſt, nō inuaſorem: furtū enim non committitur in re immobili, ut inſtitu.de vſuc.§. quod autem. 2

SIcut. CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes. In prima parte notatē ſimilitudo inter matrimonium ſpiritnale, & carnale: quia ſicut vir non debet uxorem ſuam dimittere; ita nec Epiſcopus Eccleſiam ſuam abſque incui-

[Outer gloss margin:]

1 Ad huius dicti declarationem videas quōnem B. quæ incipit Bonon. iurauerunt, &c. & eſt qō dnicalis. & inf. ca. ſicut vir. in gl. 2. & qđ leg. & not. 32. q.4. recurrat. ver. quæ aūt peperit. Ar.

2 Quod legi. & no. ext.de ele.dudum.

ineuitabili neceſſitate, vel Apoſtolica mutatione, & ſicut uxori nõ licet dimittere uirum, & adhęrere alij, licet fuerit fornicatus: ſed aut ei reconciliari, aut innupta remanere: ſic eccleſia ſuum non dēt dimittere epm; & ſi dimiſerit, aut ſibi reconcilietur, aut innupta permaneat. dimittere, ut alij adhęreat.

d ¶ Adulterata.] Ergo eccleſia põt delinqnere, & etiam uniuerſitas. ar. ff. de orig. iur. l. 2. illud. & eſt cõtra illud ff. de dolo. ſi ex dolo. ubi dicitur, ꝙ municeps nõ poteſt facere dolum: ſupple de facili. Sed nunquid poteſt eccleſia, uel ciuitas ex cõicari: dico ꝙ nõ ut 24. q. 3. ſi habes. Sed maiores de eccleſia ꝑoſſũt excõicari, ut extra de ſi. ueniẽs. & ff. de con. & demon. municipibus. & 44. diſ. cõmeſſationes. Dico en̄ ꝙ ſi eccleſia, uel ciuitas poſſet excõmunicari, ſe q̄retur abſurditas. nã oĩbus illis mortuis, & alijs ſubſtitutis eſt ead. eccleſia: ergo adhuc eſſet excõicata, ſi priores canonici non petijſſent abſolutionem adhuc. de hoc notaui 12. q. 2. epiſcopus qui 2.

Vniuerſitas delinquere poteſt.

Excõicari nequit eccleſia, uel ciuitas.

1 Adhoc facit qđ leg. & not. ſup. ead. q. denique. & habes de hoc plures concor. ext. đ iur. pa. qñ quibuſdam. in gl. 1. uer. item quid ſi, &c. & de conſe. diſ. 1. de fabrica. Arch.

In ...

rare [a] vxorem ſuam; ita nec epiſcopus eccleſiam ſuam, id eſt vt illã dimittat, ad quam ſacratus eſt, abſque ineuitabili neceſſitate, aut Apoſtolica, vel regulari mutatione, & alteri ſe ambitus cauſa coniungat. Et ſicut vxori nõ licet dimittere virum ſuum, vt alteri ſe, viuente eo, matrimonio ſociet, aut eum adulteret, [b] licet fornicatus [c] ſit vir eius, ſed iuxta Apoſtolũ, aut viro ſuo reconciliari debet, aut manere innupta; ita eccleſiæ non licet dimittere epiſcopum ſuũ, aut ab eo ſe ſegregare, vt alterũ, viuente eo, accipiat: ſed aut ipſum habeat, aut innupta maneat: ideſt alterum epiſcopũ, ſuo viuẽte, nõ accipiat, ne fornicationis, aut adulterij crimẽ incurrat. Si vero adulterata [d] fuerit; ideſt, ſi ſe alteri epiſcopo iunxerit, aut ſuper ſe alterũ epiſcopum adduxerit, aut eſſe fecerit, vel deſiderauerit; per acerrimam pœnitentiam, aut ſuo recõcilietur epiſcopo, aut innupta permaneat. *& paulo poſt* ¶ Epiſcopum vero oportet opportune, & importune, atque ſine intermiſſione eccleſiam ſuam docere, eamque prudẽter regere, & amare, vt à vitijs ſe abſtineat, & ſalutem conſequi poſſit æternam. Et illa cum tanta reuerentia eius doctrinam debet ſuſcipere, eumque amare, & diligere, vt legatum Dei, [e] & præconem veritatis.

1. C. q. 4.

Burc. l. 1. c. 189. Ivo p. 5. c. 305.

Ecce his auctoritatibus patenter oſtenditur, ꝙ epiſcopo viuente, alius ſuper ordinari non poteſt, nec etiam pro eius ægritudine. Sed illud Gregorij [f] intelligendum eſt, quando ille qui ægrotat, alium ſibi ſubſtitui non rogat. Cæterum, quando aliquis, vel ſenectute vel infirmitate grauatus ſuſceptum officium adminiſtrare non valet, ſi alium ſibi ſubſtitui petierit, rationabiliter fieri poteſt. Vnde in eodem cap ſequitur [*Si vero* [g] *idẽ Ioãnes* [a] *fortaſſe pro moleſtia ſua petierit,* [h] *vt ab epiſcopi honore debeat vacare eo petitionem ſcripto dante, cõcedendũ eſt: aliter autem facere pro omnipotentis Dei timore omnimodo non audemus.*] *Hinc etiam B. Auguſtinus epiſcopo ſuo nondum defuncto, ſed ſenectute grauato cathedrã epiſcopalem ſuſcepit.*

ſu. ea. c. ſcripſit.

L. 9. reg. epi. 41.

Vnde in epiſt. Paulini vnic. ad Romanianum legitur.

a ¶ Si vero idem Ioannes.] *Hæc ſunt in regeſto B Gregorij lib 9. epiſt 41. & ſequuntur poſt c. ſcripſit ſupra eadẽ.*

e ¶ Vt legatũ Dei.] Epiſcopus dicitur legatus Dei. & tamen eſt iudex ordinariꝰ; unde patet, quod legatꝰ ſæpe eſt iudex ordinarius, ut proconſul.

ECCE. CASVS. Cõcludit Grat ex ſupradictis, & bene ſoluit dicẽs, ꝙ propter ægritudinem nõ debet alius epo ſubſtitui, niſi ipſe infirmꝰ ſingulariter hoc poſtularet: & tũc licite fieri põt, ſi hoc ĩ ſcriptis poſtulauerit. Et hoc probatur per capitulũ ſup. e. ſcripſit. & ad hoc inducit exemplum de Augu. qui poſtulãte Valerio ſenectute grauato, factꝰ eſt epiſcopus, ut in ee. cap. no. ſup. ſed in originali quod ſequitur poſtea planum eſt.

f ¶ Sed illud Gregorij.] ſup. ea. cap. ſcripſit.

g ¶ Si uero.] Hoc habet in originali unde hoc extractũ eſt.

h ¶ Petierit.] Ergo nulli infirmo dandus eſt coadiutor, niſi hoc petat. inf. ead.

¶ Auguſtinus non tam ſucceſſit, quàm acceſſit.

C. XII.

B. Aug. epiſ. 34. & 110.

NOn autẽ tantũ hoc ſcribimus gratulandũ, ꝙ epiſcopatum Auguſtinus acceperit, ſed ꝙ hanc Dei gra-

In ſecunda parte dicitur, ꝙ eps debet docere, & amare eccleſiam ſuam, & econuerſo eccleſia epiſcopum ſuum. Secuuda pars incipit ibi. Epiſcopum uero.

a ¶ Adulterare.] Ideſt, dimittere ut adulteretur cum alia

b ¶ Adulteret.] Ideſt, dimittat fornicantem.

c ¶ Fornicatus.] Vxor poteſt dimittere uirum ob fornicationem, ſicut uir uxorem. quia non ad imparia iudicantur. 32. q. 1. ſi quis uxorem, ſed non poteſt eum

Fornicatio ſeparat coniuges.

qualiter & cap. quamuis. &c. ſcripſit. Argu. contra extra de ec. ædific. ad audientiam.

NOn autem. CASVS. Paulinus ſignificauit Romano, ꝙ Valerio epiſcopo Hipponen. eccleſię uiuo, & incolumi poſtulante, coepiſcopus factus eſt ei Aug. de cuius promotione, & electione non ſolum lętatus eſt, ſed etiã lętatur quod Africana eccleſia talem meruerit habere paſtorem.

tia curam meruerint Africanæ eccleſiæ, vt verba cæleſtia Auguſtini ore perciperẽt; qui ad maiorẽ Dominici muneris gratiam nouo more [a] prouectus, ita cõſecratus eſt, vt nõ ſuccederet [b] in cathedra epiſcopo, ſed accederet, [c] Nam incolumi Valerio Hipponenſis eccleſiæ epiſcopo, coepiſcopus Auguſtinus eſt.

Hoc idem probatur auctoritate beati Gregorij, qui Ariminenſi epiſcopo dolore capitis laborenti alterum ſubrogauit, ita ſcribens in 7. lib. regeſti ſui, indi. 2. epiſt. 49. ad Marinianum epiſcopum Rauennæ.

¶ Epiſcopo grauato infirmitate alius ſubrogari poteſt. C. XIII.

QValiter ordinati à nobis ſacerdotis, corporis, qua noſtis, impediẽte moleſtia, Ariminẽſis eccleſia paſtorali hactenus ſit regimine deſtituta, dudũ fraternitas veſtra cognouit. Quem, dum habitatorum loci illius precibus permoti ſæpius hortaremur, vt ſi de eadẽ capitis, qua detinebaẽ, moleſtia melioratũ ſe eſſe ſentiret; ad ſuã auxiliante Domino reuerteretur eccleſiã; datis inducijs in hoc quadriennio [d] expectatus eſt. Quem, dum monitu cleri, ciuiumque illinc venientium, noſque precibus vrgentium † inſtantius hortaremur, vt ſi valeret, cum eis auxiliante Domino remearet; data [e] in ſcriptis ſupplicatione nos petijt: vt quia ad eiuſdem eccleſiæ regimẽ, vel ſuſceptum officium pro eadem, qua detinetur, moleſtia aſſurgere nullatenus poſſet; eccleſiæ ipſi ordinare epiſcopum deberemus. Vnde, quia cunctarum eccleſiarum iniũcta nos ſolicitudinis cura conſtringit, ne diutius gregi fidelium deſit cuſtodia paſtoralis, illorum precibus,

Burc. l. 1. c. 180. Iuo p. 5. c. 305.

† al. argentium.

a ¶ Nouo more.] Sed contra in nullius pſona eſt omittendũ, qđ ſtatutis generalibus continetur. 61. diſt. miramur. Sed illud nõ fit pp vtilitatẽ perſonæ, ſed eccleſiæ. ADDITIO. Dicit Laur. ꝙ iſtud fuit ſpeciale ad eccleſiam Hipp. quod dicit litera.

Epi duo qñ que poſſunt eſſe.

b ¶ Vt non ſuccederet.] Sic ergo vterq. inſolidũ eſt eps, ſ. 21. q. 1. relatio. & vterq; põt hominẽ ꝑ ſe ſoluere & ligare. ff. de admi. tu. ſi plures. ff. de exerc. l. 1. §. ſi plures & ff. ð offic. pcon. l. 1. Sed nũqd quẽ vnus ligat, põt alter abſoluere? & vi ꝙ nõ, qa pares ſũt vnde videtur ꝙ ſententia pro reo teneat. ff. de reg. ius inter pares. Item ſi ſimul ferãt contrarias ſentẽtias, cuius ſententia tenebit? Videtur ꝙ mutuo ſe impediant. ff. de vſu fr. quoties, & hec forte vera ſunt, vbi ſimul adminiſtrant [1] ſed hic forte Valeri⁹ ceſſit adminiſtrationẽ Auguſtino: quia facilius expeditur adminiſtratio per vnũ quam per plures. ff. de admi. tu. l. 3. §. vl. vel dic ꝙ licet vterq. habeat dominiũ, & iuriſdictionẽ in ſolidum, tamen vnus ſine altero non põt iudicare, ad inſtar plurium iudicũ, vt 2. queſt. 6. §. diffinitiua. verſicu. ſi plures. extra de offic. deleg. quamuis & cap. cauſã. niſi aliter fuerit eis conceſſum à Papa: ſicut quando que fuit in duobus legatis Alemaniæ: ſed tamen ex hoc poſſet oriri diſcordia, vt quem vnus condemnaret, alter abſolueret. Item nunquid eodem modo poſſunt eſſe duo Apoſtolici, argu. ꝙ non. ſup. ca. factus, & dominus tantum vnum conſtituit. 24. q. 1. ita loquitur. & capitu. quicunque. quidam contra quod diſpenſari non poteſt. 25. quæſt. 1. ſunt quidam preterea quia vna eſt eccleſia catholica, & vnum caput, & tamen plures Imperatores fuiſſe legimus. 21. diſtin. nunc autem. ſed hoc non eſt ita, quia offenderetur iſta regula, Vnam ſanctam catholicã, & c. 23. diſtin. qui epiſcopus. Item nunquid Papa poteſt renunciare? Vtique. nam Marcellus renunciauit 21. diſt. ſ. nunc autem. & Clemens Papa: ſed poſt Linum & Cletum iterum recepit cathedram 8. q. 1. ſi Petrus.

1 Alij dicũt ꝙ tenet ſñia pro reo, ut in l. prędi. inter pares niſi in caſibus quod dic ut leg. & no. extra de re iu. duob. Arch.

Papæ duo nõ poſſunt eſſe.

c ¶ Accederet. Videtur tamen ꝙ Auguſt. in adminiſtratione fuit minor 2. o. diſt. ante omnia. in ſi. quia vt dicetur, in caſu neceſſitatis, erat vnus epiſcopus vicarius alterius: ne ſit ibi monſtrum habens duo capita. extra de offic. iud. ord. quoniam in pleriſque.

2 Hoc aſſertiue dicebat L. dicens qa ipſi Auguſtino datus eſt locus à Valerio.

HOC IDEM. CASVS. ſit. in §. ecce. in c. non autem. dictum eſt, quòd vno epiſcopo poſtulante poteſt alius ſubſtitui. Nunc vero probat idem auctoritate Greg. qui Ariminen. epiſcopo rogante alium ſibi ſubſtituit.

Q Valiter.] CASVS. Ariminenſis epiſcopus moleſtia capitis oppreſſus, Romam iuit, vt ibi liberaretur: quem cum G. ad preces Ariminenſium hortaretur, vt ſi ſe melioratum ſentiret, ad eccleſiam ſuam reuerteretur: ipſe ſupplicauit, vt quadriennio expectaretur, & datæ ſunt ei induciæ quadriennij. ſed elapſo quadriennio cum non conualeſceret, & Gre. ad preces clericorum, & ciuium ipſum inſtantius hortaretur ut rediret, renuncians ſupplicauit Papæ, quatenus ibi alium ordinaret. Scripſit ergo Gregorius Viſitatoribus illius eccleſiæ totã ſeriẽ rei geſtæ: & ſic admonuit clerum, & populũ, ut dignum eligerent, & præcepit eis, ut illum examinent quem oẽs elegerint, ſicut etiam ipſi poſtulauerunt. & ſi inuenerint eum dignum, mittant eum Romam cum decreto electionis ad ordinem ſuſcipiendum; & ibi incipit conſtitutio: Dudum ueſtra fraternitas cognouit qualiter Ariminenſis eccleſia paſtoralis hactenus, ac ſacerdotali ſit regimine deſtituta, impediente moleſtia corporis Sacerdotes,]. Id eſt epiſcopi ordinati à nobis.

d ¶ Quadriennio.] Quadriennium enim datur. ut poſſit abeſſe cauſa curationis: ſed annus datur ei tantum ad experiendum ſi poſſit celebrare. ſup. 33. diſt. communiter. vel etiam 30. dies, ut inf. q. 2. c. ult. potius debuiſſet iſte epiſcopus fugiſſe Romam pro ſanitate recuperanda ſicut communis filius, ut 23. diſt. communis. & eſt hic arg. quòd Romæ eſt ſanum morari. Ioan.

e ¶ Data. Ergo in ſcriptis facienda eſt renunciatio: alias non tenet. ſup. e. q. §. ecce. Io. ꝙ falſum eſt, cum etiam ſolo facto poteſt aliquis renunciare, ut extra de app. ſolicitudinem, & extra de ijs quæ ſi. à ma. par. cap. ex ore. & etiam ſolis uerbis, ut C. de pac. poſtquam. B.

a Cor-

a ¶ Compulſi.] Abſolute ponitur ille nominatiuus, & non habet uerbum.

ADDITIO. Alias compulſis, & tunc vnitur cum illa dictione, nobis. & tunc ſic. viſum eſt nobis compulſis precibus illorum, &c. ſecũdum Hug. alias compulſi eſt genitiui caſus ſecundum. L.

b ¶ Heptateuchi.] Heptateuchum ab hepta dr, quod eſt ſeptem, & teuchos, quod eſt volumẽ, vnde heptateuchum, id eſt, volumen ſeptem librorum, ſup. di ſ. 40. hinc etenim ſunt quinque libri Moyſi, & liber Ioſue, & liber Iudicũ, qui ibi continentur.

Heptateuchum. quod dicitur.

huiuſque ex ſui impoſſibilitate renunciatione compulſi,[a] viſum nobis eſt eidem Ariminẽſi eccleſię debere epiſcopum ordinari: & datis ex more præceptis, clerum, plebemque eiuſdem eccleſię non deſtitimus admonere; quatenus ad eligendum ſibi antiſtitem concordi prouiſione concurrant. Hortamur igitur, vt fraternitas veſtra eum; quem vno conſenſu omnes elegerint, ſicut & ipſi a nobis popoſciſſe noſcuntur, ad ſe faciat euocari: quem cauta ex omnibus examinatione diſcutite, & ſi ea, in eo, quę in textu heptateuchi α [b] morte multata ſũt, minime Domino fuerint opitulante reperta, atque fidelium perſonarum relatione eius vobis quoque vita placuerit, ad nos eum cum decreti [c] pagina, veſtræ quoque addita teſtificationis epiſtola deſtinate: quatenus eidem a nobis eccleſiæ Domino diſponente conſecretur antiſtes.

α ¶ Heptateuchi] *Apud B Gregorium in hac epiſtola, & in multis alijs locis legitur*, Eptatici, *ſicut eſt etiam in Burchardo & Iuone, & aliquot vetuſtis Gratiani exẽplaribus. Et de hac voce notatum eſt ſupra diſt. 15. c. ſancta Romana. in ver Pentateuchum.*

Item ex eodem regeſto, lib. 11. epiſt. 7. ad Etherium epiſcopum.

¶ De eodem. C. XIIII.

Burc. l. 1. c. 191. Iuo p. 5. c. 307.

QVamuis triſte [d] nobis ſit valde, quod loquimur, atque fraterna nos compaſſio flere potius vrgeat, quam aliquid de auditis definire permittat; ſuſcepti tamen ſolicitudo regiminis cor noſtrum inſtanti pulſat aculeo, magna nos eccleſiis cura proſpicere, & ne qua earũ poſſit vtilitas deperire, quod fieri debeat, Deo auctore, diſponere. Peruenit igitur ad nos quibuſdam referentibus quendam epiſcopum ita paſſionem capitis incurriſſe, vt quod mente alienata agere ſoleat, gemitus & fletus audire ſit. Ne ergo languente paſtore grex (quod abſit) inſidiatoris laniandus dentibus exponatur, vel eccleſiæ ipſius vtilitates depereant; cauta nos neceſſe eſt prouiſione tractare. Et ideo, quia viuentem epiſcopum ab officio ſuo neceſſitas infirmitatis, non crimen abducit; alium loco eius (niſi recuſante eo) nulla finit ratio ordinari: ſed ſi interualla ægritudinis habere eſt ſolitus; ipſe data petitione non ſe vlterius ad hoc miniſterium intellectum habere, nec ad alia officia ſubuertente infirmitate poſſe fateatur [e] aſſurgere, & alium loco ſuo expetat ordinandum. Quo facto, omnium ſolenniter electione, alter qui dignus fuerit epiſcopus ſolenniter ordinetur: ſic tamen, vt quouſque eundem epiſcopum in hoc ſæculo vita tenuerit; ſumptus ei debiti de eadem eccleſia miniſtrentur. [f] Enimuero, ſi nullo tempore ad ſanæ redit mentis officium: perſona fidelis, ac vitæ probabilis eſt eligenda, [g] quæ ad regimen eccleſiæ idonea poſſit exiſtere, atque de animarum vtilitate

c ¶ Decreti.] In qb. teſtetur de examinatione & vita electi. 61. d. Catinenſis, & c. epiſcopum.

QVãuis. CASVS. Quidam eps tãtam paſſionem capitis incurrit, quod factus erat mentis alienatæ. Ne ergo grex illius eccleſiæ lęderetur, ſcripſit Greg. Etherico epiſcopo, & dicit, ꝙ ex quo infirmitas eſt [1] cauſa, & nõ crimẽ: non poteſt ibi alius epiſcopus ſuperordinari, niſi eo ſponte renũciante: & mandat ei, vt vadat illuc & ſi habeat lucida interualla, moneat eũ, vt renũciet, & ſi renunciauerit, alius loco eius ſubſtituat ita tñ, vt epiſcopo donec vixerit debiti ſumptus ex eadẽ eccleſia miniſtrentur. Si vero ad ſanã mẽtem nõ redierit, eligatur ibi alius: & committatur ei omnis cura eccleſię: ſed nõ conſecret eo viuẽte: ſed eo mortuo conſecretur.

d ¶ Triſte. Data petitione tẽpore infirmitatis, non tẽpore furoris, nã tunc nõ teneret renũciatio. 17. q. 1. Gonſaldus.

e ¶ Fateatur.] Iſte æquitate ſuadẽte, licet ius deficiat, cogitur renũciare [1]: cũ aliis in hoc proſit, & ſibi non noceat. argu. ff. de aqua plu. arc. in ſumma. § idẽ Varus. & ff. loc. ſi qs domum.

1 Contra, vt dicã, inf. ca. ſ, ecce quod in verbo, ſenectute.

f ¶ Miniſtrentur.] ſed pro crimine remoto non miniſtrãtur ſũptus: qa male meriti publica debent egeſtate laborare, vt ff. de poſiti, bona fides.

Male meriti debẽt egere.

g ¶ Eligẽda.] Ar. cõtra. ſup. d. 70. ſi quis Papa. & ext. de pac. accepimus. & extra de cõceſ. preb. & ec.

non va. nulla. ſed omnia illa continent ius cõmune. Vel dic ꝙ ille fuit electus ſub tali conditione niſi ſuperſtes conualuerit. & tunc eo conualeſcente irritatur electio: eo mortuo deinde confirmatur. ar. ꝟ. e. paſtoralis. 61. d. ſtudij. ext. de elect. cum terra. 85. d. Florẽtinum. & eſt ſi. C. de cu. fu. cũ alijs. ſed perfici per eum qui incœpit, vel per alium, ſcilicet epiſcopum. vel ſacerdotem, ſi caſus inopinatus contingat: quæ congruo ordine perfici debent. Nihil enim intereſt an per eum, an per alium compleantur. Nã cum omnes vnum corpus ſimus in fide Chriſti, nihil contrarium

Quidam dicunt, ꝙ modo tanquã adminiſtrator eligit, ſed eo mortuo in epm.

NE AVTEM. Hæc eſt 2. pars q. in qua dr, ꝙ vbi fuerit copia ſacerdotũ, ſemper debẽt eſſe duo: ita vt ſi vnꝰ ceciderit, & alius ieiunus incipiat vbi alter dimiſit, & finiat. Ioa. de Fant.

CASVS. Sup. in cap. quamuis. facta eſt mẽtio de mẽtis alienatione: Sed quia hęc alienatio in officio ſæpe contingit, ideo cõſtitutum eſt, vt vnuſquiſq; preſbyter alies ſociũ habeat, qui miniſteria inchoata perficere valeant.

Illud diuini. CASVS. Conſtitutũ fuit in cõcilio Toletano, vt vbi loci, vel tpis, vel cleri copia ſuffragatur, quilibet ſacerdos habeat coadiutorẽ ſociũ: qa ſi dũ offiũ celebratur, caſus inopinatꝰ euenerit, qui corpus obrui faciat, mẽtẽ alienet, vel terrore confundat: eiꝰ vices exequatur. [Copia tẽporis.] i. opportunitas. Nam ſi guerra eſſet, non poſſet, vel non auderet aliũ ſecum hře. [Loci.] Vt ſi locꝰ ſit diues. [Cleri.] Quia forte eſt ibi copia clericorum.

a [Adiutorẽ.] ꝟ. 21. q. 2. ſicut cõtra. Sed dicas talem coadiutorẽ, vel ſocium, nõ prælatum, vel loquitur de eccleſijs conuentualibus, vel qñ ſufficiũt facultates. ſic 93. d. diaconi 2. & de conſec. d. 1. ca. hoc quoque. & c. epiſcopus Deo.

b [Eliſus.] Per hoc dicũt quidã loq de infirmo, qđ falſum eſt qa infirmus niſi conualuerit, non celebrabit. inf. ea. q. 2. in literis.

cogitare, inquietos ſub diſciplinæ vinculo reſtringere; eccleſiaſticarũ rerũ curã gerere, & maturũ, atq; efficacẽ ſe in omnib. exhibere: qui etiã ſi epiſcopo, qui nũc ęgrotat, ſuperſtes extiterit, loco eius debeat conſecrari.

2 *Ne autem huiuſcemodi paſſionibus ſacerdotib. ſubito occupatis cœptum officium in expletum remaneat, inſtitutum eſt, vt ſacerdos ſiue pſallens ſiue ſacrificans alios ſecum habeat, qui ſi huiuſmodi caſus interueniat, inchoata miniſteria perficere valeant.*

Vnde in concilio Toletano 11. c. 14.

¶ Quiſque ſacrificans ſacerdotem ſibi vicinum habeat, qui cœpta ſacramenta expleat, ſi ei aliqua neceſſitas ingruerit. C. XV.

Illud *a* diuini oraculi monentis ſinguli præcauentes, quo ſcribitur: [Væ ſoli, quia cum ceciderit, non habet ſubleuantem;] ſummopere verendum nobis eſt, & cauendum, ne horis illis, atque temporibus, quib. Domino pſallitur, vel ſacrificatur, vnicuique diuinis ſingulariter officijs inſiſtenti pernicioſa paſſio, vel corporis quælibet inualitudo occurrat, quæ aut corpus ſubito ſubrui faciat; aut mentem alienatione, vel terrore confundat. Pro huiuſmodi ergo caſibus pręcauentes, neceſſarium duximus inſtituere, vt vbi temporis, vel loci, ſiue cleri copia ſuffragatur, habeat quiſquis † illic canens Deo, atque ſacrificans poſt ſe vicini ſolaminis adiutorem.[a] vt ſi aliquo caſu ille, qui officia impleturus accedit, † turbatus fuerit, vel ad terram eliſus;[b] a tergo ſemper habeat, qui eius vicem exequatur intrepidus. *Sed ſi hoc β ſacrificanti frequenter acciderit, tunc omnimodo ab oblatione prohibeatur.*

De conſ. d. 1. vt illud
Burc. l. 3. c. 73.
Iuo p. 2. c. 126.
Eccl. 4.
† al. ille.
† al. accedet.

a ¶ Illud.] *In cõcilijs impreſſis legitur,* Et illud. *In codice vero Lucenſi regio,* Væ illud. *In duob aũt Vaticanis,* vt illud. *&* *ſic eſt inf. de cõſec d. 1. c.* vt illud, *& apud Burchardus & Iuonem.*

β ¶ Sed ſi hoc.] *Hæc ſunt impreſſa alijs characteribus, quia non ſunt in conc. Toletano neq, in pleriſq; vetuſtis Gratiani exemplaribus. In codice perantiquo ſunt gloſſa ad verbum* vicem *& poſt verbum* prohibeantur, *additur,* vt inf. ea. q. 2. c. in literis tuis. *Apud Burchardum vero & Iuonem, qui citant decreta Soteris Papa, & infra de conſecr. loco citato, horum verborum loco leguntur hæc* & officium inceptum adimpleat.

Item ex concilio Toletano ſeptimo c. 2.

¶ Si ſacerdos neceſſitate præoccupatus fuerit, cœpta ſacramenta per alium expleantur. C. XVI.

Nihil contra ordinis ſtatutum temeritatis auſu pſumatur; neq; illa, quę ſumma veneratione cẽſentur,

Burc. l. 3. c. 70.
Iuo p. 2. c. 124.

Nihil contra.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ ſolennia Miſſarum ex quo ſunt incœpta, incepleta remanere non debent, rium format, id eſt, inducit diuerſitas perſonarum. In ſecunda parte dicitur, ꝙ nullus cantet. Miſſam niſi ieiunus, & ꝙ nullus niſi propter impedimentum dimittat officiũ imperfectũ: & qui contra præſumpſerit excõicetur

cetur. Secunda pars ibi, (Nullus poſt cibum.
a ¶ Soluantur.] Ideſt, ne in expleta remaneant.
b ¶ Vel presbytero.] Presbyter ergo põt ſupplere Miſſam ab epiſcopo inchoatã. arg. hic, & 25. diſt. cap. 1. vbi dr̃, ꝙ archipresbyter ſupplet defectum abſentis epiſcopi in

Sed nunquid pranſus poteſt ſupplere id quod alter, inchoauit. non. Item uſque ad Nonam tãtũ ſit hæc ſuppletio. Sed Matutinis & Veſperis non expletis uſque ad qd̃ tp̃s poſſit fieri ſuppletio, dubitatur. Sed dic ꝙ quandocunq; expleri poſſunt ab alio. De ſacerdote quid dices, qui dum uenit ad conſecrationem, memor ẽ mortalis peccati? Dico ꝙ perficere dẽt, licet peccet cõficiẽdo. extra de celebra. Miſſa. de homine. Itẽ eſt hic arg. ꝙ duo imperfecta faciũt unum perfectũ, ſic 4. q. 3. Item in criminali. §. ſepe. de pœn. d. 1. tres ſunt C. d dona. ſancimus 1 ſi. 16. q. 1. §. poteſt. Arch. cõtra 23. diſt. quorũdam. & C. q nu. tute. l. 1.
c ¶ Cõpleãtur.] Ar. nihil credas actũ. & c. ſi n. 29. d. q ipſis. 23. diſt. quorũdam. Item ex eo ꝙ dicit, ordine, ẽ arg. ꝙ ordo turbatus irritat factũ, vt 4. 2. d. mutamur. & 67. diſt. ſicut quod verum eſt de ordine, q eſt de ſubſtantia rei.
ADDITIO. Vt extr. de reſcript. cum dilecta. & de reſtit. ſpo. Piſanis.
d ¶ Minimũ. Pranſo nõ licet celebrare 2 Miſſam, vt hic, & de conſ. d. 2. liquido. nec baptizare, nec ſignare. de cõſ. diſ. 5. ut ieiuni. & c. ſeq. ſed eſt forte abrogatũ id quod eſt inf. de conſe. diſtin. 1. ſacramẽta vbi dr̃, ꝙ in cœna Domini pranſus poteſt celebrare. & intellige ſi eodem die pranſus eſt, ut dies à media nocte incipiat: & etiam ſi ante mediũ noctis comederet, & adhuc ſentiret eructationes: ꝗa nõ dum eſt cibus digeſtus, q̃diu sẽtiet cibũ, abſtinebit inf. de conſe. diſt. 2. tribus. medicinã fortè poteſt ſumere: ꝗa illa non connumeratur inter alimenta, ut ff. de penu. lega. l. non omne, quod non credo: ſed nec aquam calidam poteſt ſumere, ut extra de cele. Miſſa. ex parte.

Miſſa per unũ inchoare an poſſit per alterum terminari.

vel minimo præſumptionis actu α ſoluantur a; cũ ad hoc tantum β fieri iuſſa ſunt; ne interrupta noſcantur, uel languoris prouentu robore ſalutis priuetur natura. Non ergo fragilitati ſolum conſulitur humanæ; ſed etiam ſacro γ honori myſteriorum Dei prouida cauetur ſolicitudine. Cenſuimus ergo conuenire, vt cum à ſacerdotibus Miſſarum tempore ſancta myſteria conſecrantur, ſi ægritudinis acciderit quilibet euentus, quo cœptum nequeat cõſecrationis expleri myſterium, ſit liberum epiſcopo, vel presbytero b alteri conſecrationem exequi officij cœpti. Non enim aliud ad ſupplementum initiatis myſterijs cõpetit; quàm aut incipientis, aut ſubſequẽtis completa benedictio δ ſacerdotis: quia nec pfecta videri poſſunt, niſi perfectionis ordine compleantur c †. Cum enim ſimus omnes vnum in Chriſto, nihil cõtrarium perſonarum diuerſitas format: ubi efficaciam proſperitatis vnitas fidei repreſentat. Quod etiam conſultum cuncti ordinis clerici indiuiduum ε, ſibi eſſe non ambigant: ſed, vt præmiſſum eſt, præcedentibus libenter alij pro complemẽto ſuccedant. Ne tamen, quod naturæ languoris cauſa conſulitur, in præſumptionis perniciem conuertatur; nullus poſt cibum, potumq; quamlibet minimum d ſumptum Miſſas facere, nullus abſque prouentu patentis moleſtiæ miniſter, vel ſacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præſumat omnino relinquere. Si quis hæc temerare præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ſuſtinebit.

Imperfecta duo faciunt unum perfectum.

† Text. eſt ꝓ hoc in l. cũ Syllanianũ C. ad Syl. & in l. 1. ff. de in ius uocã.

α ¶ Actu.] *Sic eſt emẽdatũ ex codice regio; nã in impreſſis cõciliorũ codicibus, & apud Burchardũ, & Iuonẽ ẽ,* tactu.

β ¶ Cum adhoc tantũ.] *Magna eſt hoc loco uarietas. In codice regio legitur,* cũ ad hoc tantum quaqua fieri iuſſa ſunt, interrupta noſcũtur, ne lãguoris, &c. *Apud Burchardum,* cum adhuc tantum fieri iuſſa ſunt, nec interrupta noſcuntur, ne languoris, &c. *Apud Iuonem,* cum ad hoc, & nec languoris. *cætera eodem modo.*

γ ¶ Sed etiam ſacro.] *Hic quoque magna uarietas. In codice regio plenior eſt oratio,* ſed etiã honori myſteriorum Dei prouidetur abunde, dum ab offenſionis caſu procuratur etiam caueri ſolicite.

Celebrare pranſo non licet.

2 Quod ne. 75. diſt. ꝙ à patribus in gl. quod ſi.

δ ¶ Completa benedictio.] *Sic reſtitutum eſt ex codice regio, cum quo aliquot editiones conueniunt: multaq; etiã alia in hoc capite emandata.*

ε ¶ Indiuiduum.] *In codice regio eſt,* indultum.

Celebrare nullus dẽt ante digeſtionem.

3 *Ecce qđ epiſcopo petente, precibus etiam populi, infir-*

in cantando. Sed contra inf. de conſe. diſt. 2. c. vlt. 1 Sed dic ꝙ nouam Miſſam non poteſt incipere: ſed priorem poſſet conſumare. Incipiat ergo unus, vbi alius deſtitit, niſi ſit oratio Dominica cœpta: tunc eam alter re incipiat. Similiter ubi deficit in ſecreta: alter id in principio incipiat. Idem dic in baptiſmo, ut alter de nouo id reincipiat: quia hæc ſunt ſacramenta unitatis. De ordinatione idem credo. 24. diſtin. quorundam. Similiter iudex incipiet, ubi alter terminauit. ff. de iud. edictum.

1 Nõ obſtat: ꝗa ibi loquitur cum expleta fuit Miſſa ab epiſcopo: nec imminet neceſſitas. Arc.

ECCE. Hæc eſt 3. pars huius q. in qua dicitur ꝙ propter ſenectutem, vel ſimplicitatem datur coadiutor: ꝙ probatur per duo cap. Io. de Fan.
CASVS. ſup. in c. ſcripſit. &c. quamuis dictum eſt, ꝙ infirmitate grauato, niſi voluerit, alius ſubrogari non debet: ſed ei coadiutor dabitur. ſimiliter ſenectute graua-

to dabitur coadiutor, & hoc probatur per ſequens capitulum.

Petijſti vt cum.] CASVS. H. caſum iſtum ſic ponit, Iſte archiepiſcopus tria petijt a Papa, ſcilicet quod ſibi coadiutorem adiungeret, & quod eligeret ſibi ſucceſſorē, & quod ordinaret eum epiſcopū in eadē eccleſia, ut ſic eſſet ſibi coepiſcopus i eadē eccleſia. Primū ſibi concedit: quia de iure nō potuit denegare, cū eſſet ſenectute grauatus. Secundum licet eſſet contrarium eccleſiæ, cōcedit tamen ei ſpeciali priuilegio: ſi ut in articulo mortis eligat cū ſibi ſucceſſorem. Tertium autē quod ſimiliter erat contra ius commune, ei ex toto denegat, ſcilicet ut ipſo viuēte in eccleſia debeat ipſum ordinare cōm... Beneuen. vero ſic ponit caſum. Bonifacius archiepiſcopus Moguntinus tria poſtulauit a Zacharia Papa, ſ. vt coadiutorē ſibi habere liceret, cū eſſet ſenectute grauatus. Secūdū, vt liceret ſibi ſucceſſorem eligere. Tertium, ut in uita ſua liceret ſibi illum cōſecrare in epiſcopū. Sed Zacharias primū, & ſecundū ſibi conceſſit: tertiū vero cōcedere noluit. Sed quia littera videtur aliquantulū diſcordare, tu aptabis eam ad caſum ſecundum, quod melius eſt. [Ordinabis,] .i. facies, & conſtitues illum epiſcopum, id eſt, ſuperintēdentē ijs quibus coadiutor debet intendere.

a ¶ Præſentib.] 8. q. 1. c. 2. contra. ſed iſtud eſt diſpēſatio. Et habes hic quod licet Papa det aliquibus poteſtatē eligēdi prælatum, tamen aliorū conſenſus eſt requirendus. ſic 21. diſt. in nouo. 8. q. 1. licet. & ff. de ritu nup. generali.

b ¶ Miniſtret.] Et ita iſte coepiſcopus erit uicarius huius archiepiſ. ut extra de offi. iud. ...

a Certe id quod ſequitur, ex texto nō habetur cū dicit tantū præſentibus cunctis, &c. & nihil dicit de cōſēſu ... ſic continebatur in forma gratiæ. Arch.

ord. quoniam in pleriſque.

Quia frater.] CASVS. Io. epiſcopus Narnien. eccleſiæ adeo ſimplex erat, quod res eccleſiæ miniſtrare neſciebat...

mitate grauato alius poſſit ſubrogari, patenter monſtratur. Senectute autem grauato non ſucceſſor ſed coadiutor dari debet qui ei decedenti in locum regiminis ſuccedat. Sic Auguſtinus dicitur acceſſiſſe, non ſucceſſiſſe Hipponenſium epiſcopo. sup. ea. c. non autē.

Hinc etiam Zacharias Papa ſcribit Bonifacio Moguntino archiepiſcopo.

¶ Senectute grauato coadiutor eſt dandus, qui morienti ſuccedat. C. XVII.

Petijſti, vt cum noſtro conſulto pro ſuperueniēte tibi ſenectute, atque corporis imbecillitate, ſi poteris inuenire alium in eadem ſede, in qua præes, pro tui perſona debeas collocare. Nos vero, adiutore Deo, cōſilium præbemus tuæ ſanctitati, vt pro ſalute animarum rationabilium, fautore Chriſto ſedem, quam obtines, Moguntinæ eccleſię nequaquam relinquas. Sin vero Dominus dederit iuxta petitionem tuam hominem perfectum, qui poſſit ſolicitudinē habere, & curam pro ſalute animarum; pro tui perſona illum ordinabis epiſcopum; eritque in Euangelio tibi credito, & miniſterio Chriſti portando in omni loco requirens, & confortans eccleſiā Dei. *Item ad eundem epiſtola vlt.* ¶ Si eundem diuina voluerit clementia poſt tui diem trāſitus ſupereſſe, ſi eum aptum cognoueris, & in tua volūtate fuerit diffinitum; ea hora qua te de præſenti ſæculo migraturū cognoueris, præſentib. a cunctis, tibi ſucceſſorem deſigna, vt huc veniat ordinandus. Hoc nulli concedi alij patimur; quod tibi charitate cogente largiri cenſuimus. *Item ibidem paulo ſuperius.* ¶ De eo autem, quod tibi ſucceſſorem conſtituere dixiſti, vt te viuente in tuo loco eligatur epiſcopus; hoc nulla ratione cōcedi patimur: quia contra omnem eccleſiaſticā regulam, vel inſtituta patrum eſſe monſtratur: ſed volumus, vt tibi miniſtret, b & ſit in Euangeliū Chriſti adiutor. *& inf.* ¶ Nimis enim reprehenſibile eſſe manifeſtū eſt, vt te viuente tibi alium ſubſtituamus, ſed hæc commonemus, vt quamdiu te diuina iuſſerit clementia ſupereſſe, ſine intermiſſione orare nō ceſſes, vt tibi Deus illum ſucceſſorem concedat, qui ei poſſit eſſe placabilis, & populum irreprehenſibiliter regere valeat.

¶ *Prior pars huius capituli vſque ad verſ.* Item ſi eundem *ſumpta eſt ex epiſtola Zachariæ Papæ, cuius initiū eſt,* Sacris liminibus: *quæ extat Romæ manuſcripta in bibliotheca Dominicana: quam etiam edidit frater Laurentius Surius in vita B. Bonifacij, ſed ex codice parum emendato. Reliqua habentur in epiſtola vltima in tomis conciliorum.*

Item Pelagius Papa Clero Narnienſi. † al. Nauarienſi. † al. Narnienſi.

¶ Non ſucceſſor, ſed coadiutor viuenti epiſcopo datur. C. XVIII.

Quia frater, & coepiſcopus noſter Ioannes eccleſiaſticæ vtilitatis ſtudio ſuadente, & naturæ ſuę ſimplicita

neſciebat. vnde petit a Pelagio quendam presbyterum nomine Cōſtitutum in adiutorem. præcepit ergo Pelagius clero illius eccleſiæ, quatenus principaliter Ioanni epiſcopo, ſecundario uero illi Conſtituto obedientiā præbeant competentem: ita vt in nullo eius diſpoſitionibus contradicant; & eis conſuetā ſtipendia miniſtrentur. Et ſuſpenditur conſtructio vſque ibi, Conſtituti presbyteri.

re, ꝙ non poſſet fieri ſubſtitutio: ideo Grat. ea exponit, & dicit, ꝙ illud c. factus intelligitur de hæreticis, id eſt, ſchiſmaticis, q eccleſias vſurpant, ſed illud c. ſicut vir. intelligitur de illo qui cauſa ambitionis ſuā vult eccleſiā deſerere, & non cā religionis, vel regularis mutationis, quod probat p litterā eiuſdē. quā Gratianus de illo c. ſubtraxit.

te [a] laudabili cōſideratione tractata, ob hoc, quod ſe ingerenda patrimonij gubernandi cura, vel in diſciplina eccleſiaſtica conſeruanda minime fatetur idoneum: Cōſtituti [b] presbyteri ad hæc explenda ſibi expoſcit adhiberi perſonam: vt ea, quæ ſunt neceſſaria, competenti diſponente ſolicitudine fiant, nihil indecens fieri, vel inutile permittatur. Ideoque præſenti vobis iuſſione præcipimus, vt ſeruata primo [c] in loco epiſcopo memorato reuerentia, quam vos conuenit inculpabiliter exhibere, in omnibus, quæ ad diuini cultus obſequium pertinēt, vel quæ eccleſiaſticæ vtilitatis peragere cura ſuaſerit, præbeatis obedientiam [d] Conſtituto competētem, in nullo diſpoſitionibus eius ſpiritu contumaci reſultantes: imo competenti vigilantię veſtræ ſtudio, quæ pro eccleſiaſtica vtilitate gerenda Conſtitutus monuerit, adimplētes: vt his ita diſpoſitis, & cōſueta vobis ſtipendia miniſtrētur, & quæcunque in præfatæ eccleſiæ patrimonio, vel de rebus ad eam pertinentibus repetendis [e] ſunt neceſſaria compleantur.

ſup. c. factus. & cap. Nouatianus. ſup. ea. ſicut vir.

Illud vero Cypriani [f] de hæreticis intelligendum eſt, qui catholicorum eccleſias ſibi vſurpare contendunt. ¶ *Illud vero Euarſti [g] Papa tūc intelligendū eſt, quando nec ineuitabilis neceſſitas, (perſecutorū videlicet) nec Apoſtolica, aut regularis mutatio, ſed ambitio ſola epiſcopum de eccleſia ad eccleſiam trāſire cogit.* ¶ *Vnde cum in principio ſui capituli diceret: [Epiſcopus non debet dimittere eccleſiam ſuam.] ſubſequenter adiunxit: [Abſque ineuitabili neceſſitate, aut Apoſtolica, vel regulari mutatione, & alteri ſe ambitus cauſa coniungere.*

4 *Ambitionis [h] enim cauſa quicunq; eccleſiæ ſuæ mediocritate deſpecta ad maiorem eccleſiam tranſire voluerit, debet reuocari ad propriam* † *Quod ſi redire contempſerit, careat aliena, & propria.*

† Adde pro hoc text. in l. itē eorum. §. ſi decuriones. §. quod cuiuſq. vni.

f ¶ Illud vero Cypriani.] ſ. ea. fact. & c. Nouatianus.
g ¶ Euariſti.] ſup. ea. ſicut vir.
AMBITIONIS. Hæc eſt 4. pars huius q. ī qua ꝓbat g 15. au cto. ꝙ nullus ſine licentia poſſit dimittere eccleſiā ſuā, & tranſire ad aliam: & ſi fecerit, reuocabit. Hoc intelligo in epiſcopo, & ſ. in alijs autē credo, ꝙ poſſint renūciare ſi uolunt. ſup. ead. quam periculoſum, ext. de ſer. non ord. eo libētius. aliàs videntur ſerui. quod falſum eſt. Ioan. de Faut.
CASVS. Dicit Grat. ꝙ ſi quis trāſit cauſa ambitionis ad aliā eccleſiam, debet reuocari ad ſuā eccleſiam, & ſi redire cōtēnit, aliena carebit & propria. Et ad hoc inducit ſequentia capit.
h ¶ Ambitionis.] Adhuc enumerat Gratianus cauſas ꝑpter quas fiunt mutationes: & quare clericus amittit eccleſiam ſuam. Sunt autē quinque cauſę mutationū, ſcilicet cauſa leuitatis, cupiditatis, neceſſitatis, 2 vtilitatis, & humilitatis. Cū eā neceſſitatis tranſit, neceſſitate ceſſante recuperat eccleſiam, vt inf. ead. paſtoralis. Cum cauſa cupiditatis tranſit, tūc vtraq; caret. ut inf. ea. c. eos. & ſi quis epiſcopus. ſed tū eccleſia poteſt eum repetere, vt inf. ea. cap. 1. & cogitur tunc redire, ut in ſ. c. ſi qui uero. In cauſa leuitatis eſt vis aliquanta. H. dicit ꝙ idem ſit in cauſa leuitatis, quod in cauſa ambitionis, quod. ſ. ſine admonitione poteſt priuari ſi ex cauſa leuitatis adhæſerit alij, niſi prior eccleſia uelit eum repetere. ſi autem non adhæſerit alij, aut eccleſia habet eum pro derelicto. aut non. ſi habet puta ſi contrahat matrimonium, vel ſit miles: tunc poteſt priuari. Item ſm H. ſi defuerit per tres ſeptimanas. vel duos menſes, & ſine iuſta cauſa, & abſq; licentia ꝑlati eſt in ſtudio, vel in peregrinatione in his omnibus ſine admonitione poteſt priuari, vt dicit: honeſtum tamen eſt, vt admoneatur. ut infra ea. ſi quis presbyter. & c. ſi quis in clero. & extra de coha. cler. & mul. c. ſi quiſquam, verius credo ꝙ ſemper primo admonendus eſt ut ext. de appell. peruenit 2. & ter admonendus eſt, ut ext. de ſent. excom. in audientia. Itē arg. ad hoc ī. c. peruenit

Clericus eccleſiam mutat quinque cauſis.

2 Qđ eſt cū ꝑ perſecutionem recedit. L.

a ¶ Simplicitate.] ſup. diſt. 50. Petrus. contra ſed illud de ordinando. tamen iſte affectare nō debuit id in quo ſciuit, aut ſcire potuit infirmitatem ſuam alij damnoſam. ff. ad legem Aquiliam. idem iuris. in fine.
b ¶ Conſtituti.] Proprium nomen.
c ¶ Primo.] ſup. diſt. 8. quæ contra. Vel aliter, huic obediunt in ſpiritualibus: coadiutori in temporalibus. 8. q. 1. ſi Petrus.
d ¶ Obedientiam.] Arg. ꝙ ſi epiſcopus præcipit alicui pro utilitate eccleſiæ ire Romam, ꝙ illud tenetur facere. 16. q. 1. vos autem. 1
e ¶ Repetendis.] Ergo qui adminiſtrat res eccleſiæ poteſt agere, & conueniri, ut extra de reſcript. edocti.
ILLVD. CASVS. Supra in c. quamuis. & c. qualiter. dictum eſt, ꝙ epiſcopo uiuente alter poteſt ſubſtitui. Sed quia duo c. ſuperius poſita videbantur contraria, ſcilicet, c. factus eſt. & c. ſicut vir. in quibus videbatur dice-

1 Arg. 24. q. 1. cap. ult. in princ. ubi de hoc.

Vnde in Nicano concilio c.15.legitur. Et in Aquiſgr. c.43.

¶ Epiſcopus, vel quilibet clericus relicta ſua eccleſia non debet ad aliam tranſire. C. XIX.

NOn oportet [a] epiſcopum, vel reliquos ordines de ciuitate ad ciuitatem migrare non eps, non presbyter, non diaconus tranſeat. Si quis autem poſt definitionem ſancti, & magni concilij tale quid agere tētauerit, & ſe huiuſmodi negocio mācipauerit; hoc factum prorſus in irritum ducatur, & eccleſiæ reſtituatur, [b] cuius fuit epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus ordinatus. Anſ.l.6.c.111. Burch.l.2.c.97: Iuo p.6.c.174.

¶ *Ex duobus codicibus collectionis Anſelmi in vno emēdatiore caput hoc ita habet, vt verba hæc.* Quod non oporteat epiſcopum, vel reliquos ordines demigrare, *ſit rubrica & capitulum hoc modo incipiat.* Vt de ciuitate ad ciuitatem, non epiſcopus, non presbyter, non diaconus tranſeat. *In altero vero eadem rubrica eſt nigris literis ſcripta, & eſt initium capituli. vnde videtur caput hoc eſſe concinnatum quemadmodum eſt apud Gratianum ſalua ſententia ipſius canonis.*

Item Gregorius Anthemio ſubdiacono, li.5.epiſt.23. ſiue c.123.

¶In monaſterio deputetur epiſcopus, qui in eccleſia ſua reſidere contemnit. C. XX. Anſ.li.6.c.178.

PEruenit ad nos Pimeniū Amalphitanę ciuitatis epiſcopum [c] in eccleſia ſua reſidere non eſſe contentū; ſed foris per diuerſa loca vagari. *& infra.* ¶ Idcirco hac tibi auctoritate præcipimus, vt ſupradicto epiſcopo interminari non deſinas, quatenus hoc de cętero facere nō præſumat, ſed in eccleſia ſua ſacerdotali more reſideat. Quem ſi fortè non emendari poſt tuā interminationē [d] cognoueris; in monaſterio eum deputare, [e] & nobis curabis modis omnibus indicare: vt quid facere [f] debeas, noſtra iterum præceptione cognoſcas.

Item ex concilio Carthaginenſi 5.c 5. Et in Africano c.83

¶ Epiſcopo nulli conceditur principalem cathedram relinquere, & ad aliam eccleſiam ſe transferre. C. XXI.

PLacuit, vt nemini ſit facultas, re- Anſ.l.6.c.176.

---

menit. extra de ele.non reſi. ex parte. & ext.eo.ex tuæ. [1] Nec enim de facili credendū eſt aliquem hře eccleſiam ſuam pro derelicto. extra de renun. ſuper hoc.nec.n.ex ſola abſentia præſumitur habere eccleſiā pro derelicto, cum poteſt quis ex iuſta cauſa abeſſe, vt extra vt lit.nō cōt.qm frequēter ſi autē non inuenitur fiat prout dicitur in illa decreta. ex tuæ. De vtilitate patet: qa cā utilitatis tranſire pōt ad aliam eccleſiam auctoritate maioris, ut ĩ.ea.mutationis. Item ſi cā humilitatis tranſit ad monaſteriū, non pōt eam repetere, vt. ĩ.ea.hoc nequaquā. Alio modo ēt conſueuerunt quidam diſtinguere, ut inuenies in illa gloſſa, cum quis.

¶ Ambitionis.] Cū quis ſine licentia p̄lati recedit, de eccleſia, ſiquidē ex cauſa neceſſitatis, adhuc eam retinet, ut ſ.e. præſentium. ſi ex cā volūtaria, perdit cā. 21.q.2.ſi qs iā trāſlatus. ſi aūt ex utili cā recedat, non perdit cā, ſed punitur alio mō a iudice. de conſ.d.5.non oportet 2.& 91. diſ.clericus. Sed ſi accedit ad aliam eccleſiam, videtur renūciare primæ, [1] vt ext.de p̄ſi. de multa. & de conceſſ.præb. literas.in fin. populus tñ eū ſi vult repetere pōt. ĩ. ea. non oportet. Si autem prælatus per tres ſeptimanas abeſt, per trienniū ſuſpendit, ĩ.e.ſi qs in clero. Si p duos menſes, priuat eccleſia. ſ.eo.præſentiū. Si p quinq.annos, deponit. extr. de cler.nō reſi.c.2. p̄latus uero ſi diebus ſolemnib. defuerit ab eccleſia: punitur, inf.ea.ſi quis in clero immo & clericus ſi una hora defuerit 92.diſt. c.vlt.vbi deponitur.

1 Dic vt no. extr. de cler. non reſid.ex tuæ.& 21.q. 1. clerici. & 2. relatio. & ext.de of.vicar. c.1. Arc.

NOn oportet.] CASVS. Omnia ſequentia c. loquuntur de tranſeuntibus ambitioſè: quod ab initio ſemper præſumitur, cum ſua auctoritate hoc faciunt. Dſ ergo hic, ꝙ nec epiſcopus nec presbyter, nec diaconus debet de ciuitate ad ciuitatem tranſire: & ſi quis præſumpſerit, eccleſiæ ſuæ reſtituatur.

a ¶ Non oportet.] Hoc c. reſpicit primam partem.

b ¶ Reſtituatur.] Eccleſiæ, ſi eccleſia eum repetit, [2] ĩ. ea.ſi quis epiſcopus, & tunc cogitur redire, ut inf.ea.ſi qui vero.

2 Et ita hoc ſtatutū eſt in fauorem eccleſiæ. ſ.ꝙ p̄t eum repetere, ſed nō cogit eum recipere. Ar. 22.q.1. de benedicto Arch.

PEruenit.] CASVS. Pimenius Amalphitanę ciuitatis epiſcopus non reſidebat in eccleſia ſua: ſed foris p diuerſa loca vagabatur. Præcepit ergo Greg. Anthemio ſubdiacono, vt illum admoneat ad eccleſiam ſuam redire: & ſi contemnat, detrudat eum in monaſteriū: & hoc Papæ ſignificet, vt quid ſit poſtea facturus agnoſcat.

c ¶ Epiſcopum.] Epiſcopus ad plus ſecundū iura canonica per ſex menſes aberit, ut extra de cler. non reſiden. ex tuæ. tamen dat annum, ut in auth. quomodo opor. epiſcopos.§.illud.colla.1.

d ¶ Interminationem.] Ergo admonendus eſt.

e ¶ Deputare.] Hic ſubditus ſuſpendit ſuum prelatum. ſic 74.diſt. honoratus hoc etiam laicus poſſet. 32.diſt.§. verum.& fœmina, vt 2.q.5. Mennam. Sed certè in hoc non erat ſubditus: quia faciebat hoc ex delegatione domini Papæ. Idem eſt de alijs.

Prælatus quandoque ſuſpenditur a ſubdito ſuo.

f ¶ Facere.] Arg. ꝙ ſi Papa mandat alicui vt excommunicet aliquem, idem non poteſt eum abſoluere, vt arg. 27.q.1.ſi homo. Sed hoc verum eſt, cum hoc alicui ſpecialiter demandatur. ſi autem mandatur deciſio cauſæ alicuius iudici, & alteram partem excommunicet, poteſt illam abſoluere.

PLacuit.] CASVS. Statuitur in hoc cap. ut nullus præ-

prælatus relicta cathedra principali ad aliam diœceſim ſe præſumat cōferre: ne propter propriā vtilitatē ſuam, curam eccleſiæ poſſet negligere.
a ¶ Relicta.] Clericus inconſulto epiſcopo non poteſt dimittere eccleſiam ſuam, extra de renunc. admonet. & ſi tran-

ueatur, & alius interceſſor detur.
d Conſtitutum.] Curam debet habere viſitator in electione 2 & ideo prohibetur eligi, ne poſſit malignari: ſicut tutor prohibetur ducere pupillam ante reddita ratiocinia, ne poſſit malignari, C. de interdict. ma. ſi tutor. ſic nec creditori licet ſibi pignus addicere: C. qui bo. ced. poſſ. l. 4. Itē viſitator nō debet ſibi honorem aſſumere 8. q. j. in ſcripturis, & ſic ratione officij aliquid prohibetur, vt 10. q. 2. hoc ius porrectū in fi. & ff. de contrahen. empt. ſi in emptione. §. tutor. & eſt 5 regulam illam, ꝙ nulli debet ſuum officiū eſſe damnoſum. extra de fideiuſſorib. peruenit. ff. de fur. ſi ſeruus cōmunis. Iſte viſitator mortuo ep̄o conſtituitur, & iſte debet admonere clericos, vt eligant futurum epiſcopum, vt 61. d. obitum & c. Catinenſis, & ſi plures eligātur, poteſt examinare, quis ſit melior, vt 85. d. Florentinū. Itē cuſtodit reditus eccleſiæ, ut 61. diſt. quoniam. Quandoque tamen reditus eccleſiæ cuſtodiuntur ab œconomis, ſi eos habeat eccleſia, ut 75. diſt. quoniā, quidam.
e ¶ Vt intra annū.] ſup. 63. diſt. obeuntibus.

2 Et ēt eligor ſm Hug. Alij contra de hoc not. 61. d. obitū. Arch.

Offm̄ qſique eſt dānoſum

licta a principali cathedra, ad aliquam eccleſiam in diœceſi b conſtitutam ſe conferre, vel in re propria diutius quam oporteat, conſtitutum, curam, vel frequentationē propriæ c cathedræ negligere.

Item ex concilio Carthaginenſi, 5. c. 8.

Et in Africano c. 41

¶ Interceſſori, cathedram, cui datus eſt, tenere non licet. C. XXII.

CONſtitutum d eſt, vt nulli interceſſori licitum ſit cathedram, cui interceſſor datus eſt, quibuslibet populorum ſtudijs, vel ſeditionibus retinere: ſed dare operam, vt intra annum e eiſdem epiſcopum prouideat. Quod ſi neglexerit, anno expleto † interuentor alius tribuatur.

† al. exempto.

Item ex concilio Nicano, c. 16.

¶ Excommunicentur clerici, qui relicta ſua eccleſia ad eam redire noluerint. C. XXIII.

Anſ. l. 7. c. 107. Burc. l. 2. c. 98. Iuo p. 6. c. 175.

SI qui vero ſine reſpectu agentes, & timorem Dei ante oculos non habentes, neq; eccleſiaſtica ſtatuta cuſtodientes receſſerint ab eccleſia ſua, ſiue presbyter, ſiue diaconus, vel in quocunq; eccleſiaſtico ordine poſiti fuerint; hi non debent ſuſcipi in alia eccleſia: ſed cum omni neceſſitate cogantur f, vt redeant g ad eccleſiam ſuam. Quòd ſi permanſerint, excommunicari eos oportet.

SI qui uero.] CASVS. Dicitur hic ꝙ nullus clericus relicta ſua eccleſia debet recipi in aliena eccleſia, ſed cogi debet redire, quod ſi non fecerit, excommunicetur.

Item ex concilio Antiocheno, c. 3.

¶ De eodem. C. XXIIII.

& in Chalced. c. 20. In Aquiſgran. c. 71. Anſ. l. 7. c. 170.

SI quis presbyter, vel diaconus, vel quilibet clericus, deſerta ſua eccleſia, ad aliam tranſeundum eſſe crediderit; & ibi paulatim tentet, quò migrauit, perpetuo manere, vlterius miniſtrare non debet, præſertim, ſi ab epiſcopo ſuo ad reuertēdum fuerit exhortatus. Quòd ſi poſt euocationem ſui epiſcopi, non obedierit, ſed inobediens perſeuerauerit, omnimodo ab officio ſuo deponi debere, nec aliquādo ſpem h reſtitutionis habere: ſi vero propter hanc culpam depoſitum, alius epiſcopus i ſuſce-

ſi tranſit de una eccleſia ad aliam de eodem epiſcopatu ibi ſufficit tacitus conſenſus epiſcopi, quia tacitus diſſenſus diſſoluit matrimonium carnale, ut 33. q. 5. qui vxorē. Sed ſi ſe transfert ad aliā diœceſim: tunc quaſi liberatur a patria poteſtate, quod non poteſt fieri niſi expreſſo 1 conſenſu epiſcopi, C. de emanc. liber. l. 3. & expreſſe dicitur 71. d. c. 1. & 10. q. 2. c. 1. & 21. q. 2. c. 1.
b ¶ In diœceſi.] Niſi cauſa viſitandi, ut 10. q. 1. placuit, ſeruato quod dicitur. inf. de conſec. d. 3. epiſcopus.
c ¶ Propriæ.] Not. quod prælatus non debet præponere ſuam utilitatem utilitati eccleſiæ, & ſi in hoc paſſa ſit eccleſia damnum, illud de proprio reſarciet. 12. q. 4. quicunque.

1 De hoc no. 71. d. ca. 3. & 21. q. 2. c. 1. & hanc ſententiā ſequitur V. & Tā. in prædic. c. admonet.

COnſtitutum eſt.] CASVS. Quidam interceſſores vel viſitatores vacantium eccleſiarum nitebantur retinere illas eccleſias ſtudijs populorū, vel ſeditionibus. Facta eſt ergo conſtitutio, vt hoc de cætero nō fiat, ſed det operam interceſſor, quatenus intra annum epiſcopus eligatur. Si vero neglexerit, anno elapſo remo-

f ¶ Cogantur.] Si. ff. de decur. l. 1.
g ¶ Vt redeant.] Si eccleſia vult eum repetere 3 ipſe tamen non poteſt, extra de renun. quod in dubijs. 32. q. 1. de benedicto. ſic 33. q. 5. mulier. Sed nōne hodie ipſo iure perdit priorem eccleſiam, vt ext. de præbē. de multa? Reſpon. perdit quātum ad ſe, ſed non quantum ad priorem prælatum.

3 Non tū cogitur ꝭ. ca. ſi quis presbyter. & c. ſi qs ep̄s ſm Hu.

SI quis presbyter.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Antiocheno quam pœnam debet pati clericus ille qui ſua auctoritate ad alienam tranſit eccleſiam. Et reſpondet quod ſi monitus ab epiſcopo ſuo non redierit, debet ſuſpendi. & ſi poſtea contumax fuerit, debet deponi ſine ſpe reſtitutionis: epiſcopus autem, qui depoſitū receperit, a coepiſcopis increpabitur.
h ¶ Spem.] Ergo reſtitui non poteſt clericus depoſitus ab epiſcopo, & hoc verum cum pro crimine deponitur. ſecus ſi pro contumacia. 50. d. contumaces.
i ¶ Alius epiſcopus.] Si ab vno epiſcopo quis ſuſpendiē vbiq; habendus eſt ſuſpenſus, ut hic, & 4. q. 5. quiſque.

quia

quia quantum ad officium ſententia ius facit. Secus ſi eſt ſuſpenſus a beneficio. Sed in excommunicato idem eſt, quia cum ſit extra eccleſiam, nihil poteſt poſſidere nomine eccleſiæ. 23. q. 7. c. 2. & 3. & 8. diſt. quo iure, & argu. 11. q. 3. ſi quis a proprio, ſup. 70. diſt. ſanctorum. & extra de app. paſtoralis, in fi. 1

e ¶In clero.] Maxime, quia laicis non licet. 7. de conſecr. d. 1. ſi quis, & d. 3. c. nulli.
f ¶Solemnibus.] Immo nullo tempore deerit, vt 91. d. Eleutherius, & c. clericus, & 92. diſt. cap. vlt. Sed quid ſi plures habet eccleſias vel præbendas? Tunc dicas eccleſiam

perit, & ipſe a communi ſynodo pœnam merebitur increpationis α, tanquam eccleſiaſtica iura diſſoluens.

α ¶Increpationis.] *Græce eſt, ἐπιτιμίας τυγχάνειν, quod in alijs verſionibus eſt,* arguatur, *vel* coerceatur, *vel* puniatur.

Item ex eodem Antiocheno, c. 21.

¶Non licet epiſcopo eccleſiam ſuam relinquere, & ad aliam tranſire. C. XXV.

EPpiſcopum de diœceſi ad diœceſim alteram nō debere tranſire, neq; ſi ſeipſum ingeſſerit, neq; ſi a populis fuerit violenter attractus, neque ſi etiam hoc ei ab epiſcopis ſuadeatur †: manere autem eum debere in eccleſia Dei, quam ab initio ſortitus eſt, & non ab ea alibi demigrare, ſecundum regulam ſuper hoc olim a patribus conſtitutam.

9. q. 2. nullum. Burc. l. 1. c. 72. Iuo p. 5. c. 179.

† ἀναγκάζόμενον.

Item ex concilio Calcedonenſi, c. 5.

¶De eodem. C. XXVI.

PRopter eos epiſcopos, ſiue clericos, qui de ciuitate ad ciuitatem tranſeunt, placuit definitiones datas a ſanctis patribus habere propriam firmitatem.

Item ex concilio Carthaginienſi c. 20.

¶Alienæ plebes ab epiſcopo non vſurpentur. Cap. XXVII.

PLacuit [a], vt a nullo epiſcopo vſurpentur plebes alienæ, nec aliquis epiſcoporum ſupergrediatur in diœceſi collegam ſuum.

5. ead. non oportet. ex Nicæna ſynodo. lib. c. 6. c. 236. Burc. l. 1. c. 64. Iuo p. 5. c. 173.

Item Anacletus.

¶Alienos clericos ordinare, & altaria conſecrare epiſcopo non licet. C. XXVIII.

EPiſcopus in diœceſim alienam ad alienos clericos ordinandos, uel conſecranda altaria irruere non debet. Quod ſi fecerit, amotis [b] his, quos ordinauit, altaris [c] tamen conſecratione manente, tranſgreſſor canonum vno anno [d] a Miſſarum celebratione ceſſabit.

In Aurel. 3. c. 15.

Item ex concilio Agathenſi, c. 64.

¶Diebus ſolemnibus clericus eccleſiæ ſuæ deeſſe non debet. C. XXIX.

ij SI quis in clero [e] conſtitutus, ab eccleſia ſua diebus ſolemnibus [f] defuerit. i. Natiuitate Domini, Epiphania, Paſcha, vel Pentecoſte, dum potius ſæcularibus† lucris ſtudet, quàm ſeruitio Dei parere; conuenit, vt triēnio a communione ſuſpendatur. ¶Similiter diaconus, vel presbyter, ſi per tres [g] hebdomadas ab eccleſia ſua defuerit, huic damnationi ſuccumbat.

† al. ſingulari lucro

Excōicatus nihil poteſt poſſidere noīe eccleſiæ.

1 Vbi de hoc in gl. quę. n. ibi vide. & ī. 32. q. 6. p̄ceptū. Arch.

EPiſcopum.] CASVS. Dicitur, ꝙ nullus epiſcopꝰ ſua auctoritate ad alienam migret eccleſiā, etiamſi a populis fuerit violēter attractus, vel ei ab epiſcopis ſuadetur, ſed in ſua permaneat. Sequentia duo c. plana ſunt.

a PLacuit.] 13. q. 1. c. 1.

EPiſcopus.] CASVS. Statuitur hic, ꝙ nullus epiſcopus debet in aliena diœceſi clericos ordinare, vel altaria cōſecrare, quod ſi fecerit, clerici deponentur: ſed altaria manebunt conſecrata, & ordinator epſ vno anno ceſſabit a Miſſarum celebratione.

b ¶Amotis.] ī. 16. q. 5. c. j. 3. q. 2. Lugdunen. ꝟ. Sed ibi nomine alterius conſecrauit, & ille ratum habuit, hic nomine proprio, vt 13. q. j. c. 1. uel ibi Dominus ratam habuit ordinationem.

Res inanimata conſecrata Dño non eſt reſtituenda.

c ¶Altaris.] Si res inanimata fuerit cōſecrata Dño, non reſtituitur, vt 14. q. 6. comperimus. ſecus in re animata. 54. d. frequens, quia aīata delinquere pōt, ſed inanimata non.

d ¶Vno anno.] 9. q. 2. nullū. contra. vbi pro tali culpa deponitur. Sed iſtud eſt ex diſpenſatione.

SI quis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In 1. dicitur, ꝙ ſi clericus in minoribus ordinibus cōſtitutus nō ex iuſta cauſa in diebus ſolemnibus defuerit a ſua eccleſia, ſ. in natiuitate Domini, Epiphania, Paſcha, & Pentecoſte, triēnio ab officio ſuſpendatur. In ſecunda parte dicitur, quòd ſi presbyter, vel diaconus per tres hebdomadas defuerit ab eccleſia ſua, eandem pœnam patiatur. Secunda pars incipit ibi, [Similiter.]

ſiam ſecum diſpenſaſſe, vt ad iſtud non cogatur.
g ¶Per tres.] Sup. eo. præſentium, cōtra. ibi dr̄ de duob. menſibus. Sed ibi factum narrat, hic ius commune. Vel idem eſt, in utroque dum tū abſit de licentia ſuperioris.

Reme-

Item Hilarius Papa epiſcopis Tarracon. c. 3.

¶Remouendus eſt epiſcopus ab eccleſia, cui irrepſerit, & ad ſuam cogendus eſt redire. C. XXX.

Anſ. lib. 6. c. 109.

REmoto [a] ab eccleſia Barcinonenſi, atq; ad ſuam remiſſo Irenæo epiſcopo, ſedatis per ſacerdotalē modeſtiam voluntatibus, quæ per ignorantiam eccleſiaſticarum legum deſiderant, quod non licet, obtinere. talis protinus de clero proprio Barcinonenſibus ordinetur epiſcopus, qualem te præcipuè frater Aſcani oportet eligere, & decet conſecrare: ne ſi fortè aliter † factum ſit, non ſine obiurgatione tui maximè nominis retundat noſtra præceptio, quod ad iniuriam Dei (a quo ſpecialiter ſacerdotalium eſt gratia dignitatum) didicerimus admiſſum.

† *al. ſimiliter.*

Item Leo epiſcopus vrbis Romæ Anaſtaſio Theſſalonicenſi epiſcopo, epiſt. 82. al. 84. c. 8.

¶Qui alienam cathedram appetit, ab ea expulſus etiam propria careat. C. XXXI.

Poly. li. 3. tit. 9. Anſ. l. 6. c. 104. Burc. l. 1. c. 74. Iuo p. 5. c. 103.

SI quis epiſcopus mediocritate ciuitatis ſuæ deſpecta, adminiſtrationem celebrioris loci ambierit, & ad maiorem [b] plebem ſe quacunq; ratione tranſtulerit; non ſolum a cathedra quidem pellatur aliena, ſed carebit & ꝓpria: ut nec illis præſideat, quos per auaritiam concupiuit nec illis, quos per ſuperbiam ſpreuit. Suis igitur terminis contentus ſit quiſque; nec ſupra menſuram iuris ſui affectet augeri.

Item ex concilio Meldenſi c. 30.

¶Vtraque careat eccleſia, qui contemptu minoris eccleſiæ ad maiorem aſpirat. C. XXXII.

Burc. l. 3. c. 48. Iuo p. 3. c. 52. Pann. l. 2. c. 45. † *al. aſpirare contenderit.*

SI quis de ordine ſacerdotali, contemptu minoris eccleſiæ ambitioſè, & improbè ad potiorem aſpirauerit †; canonica erga eum definitio conſeruetur; hoc eſt, ut utraque careat *a*.

a Hoc eſt, vt vtraq; careat.] *Hæc non ſunt in Meldenſi impreſſo, habentur tamen apud cæteros quoque collectores.*

Qui vero pretio eccleſiam vacantem ingreſſus fuerit, ab officio ſuo deponendus eſt, ſicut in Rothomagenſi concilio legitur.

¶Deijciatur a clero, qui muneribus eccleſiam acquirere tentat. Cap. XXXIII.

Incapitular. l. 7. c. 206. Buc. l. 3. c. 114. Iuo p. 3. c. 90. Pann. l. 2. c. 49.

SAncitum eſt, atque omnibus modis prohibitum, vt ſi quis presbyter inuentus fuerit alicui clerico, vel laico munera dare, vel dediſſe, aut aliā pecuniam [c] tribuere, vt alterius presbyteri eccleſiam ſurripiat, aut β vacantem pretio redimat; pro hac cupiditate, ſeu rapina, ſeu præſumptione turpis lucri gratia deijciatur a clero, & alienus exiſtat a regula.

β ¶Surripiat, aut.] *Addita ſunt iſtæ duæ voces ex Burchardo Nam viuente presbytero poſſeſſore non pōt dici vacans eccleſia:*

REmoto.] CASVS. Irenæus ep̄s ꝑ ſeditionē volebat Barcinonen. eccleſiā retinere: ſed Hilari⁹ Papa præcepit Aſcanio Archiep̄o, vt inde illū remoueat, & ad ſuā faciat reuerti eccleſiā, & in eccleſ. Barcinonēſi talē faciat eligi, qualē deceat illū conſecrare: ne ſi aliter fiat penā patiat, qđ in iniuriā Dei factū fuerit. Retundat.] i. puniat et emēdet, vel corrigat. a ¶Remoto.] Ab officio viſitationis, 1 vel etiā ab ipſo ep̄atu, quem occupauerat.

1 Hoc iō dicit, vt tangat ſniam H. dicentis ꝙ iſte Irenæus ep̄s factus erat viſitator in iſta eccleſia Barcinonen. quē quidam volebant illum eligere in epiſcopū, alij nolebāt propter hoc ſcribit Papa metropolitano, vt eū faciat ad ſuam eccleſiam redire, & ibi alium dignū eligi ſm H.

SI quis.] CASVS. Anaſtaſius Theſſalonicenſis ep̄s q̄ſiuit a Leone, quā pœnā pati debeat ep̄s, qui minore ciuitate deſerta ſe transfert ad maiorē ambitioſè. Et rn̄det ꝙ ſuam perdere dēt, & illam quā per ambitionē cōcupiuit. Idem eſt caſus ſequentis cap. b ¶Ad maiorem.] Multo fortius ſi ad parem: quia facilius diſpenſat in maiori q̄ in pari. extra de transla. licet ad minorē ēt difficilius q̄ ad parē. ex de tranſla. cum ex illo. & eſt hic ꝓſumptio canonis, q̄a eo ipſo ꝙ trāſit ad maiorē, ꝓſumit eſſe ambitio potius q̄ leuitas: quia nullus tranſit ad minorem ext. de cleri. non reſiden. c. 1.

QVI VERO. CASVS. Dictum eſt ſupra de ambientibus. Nunc vero dicit de his qui pretiō vacantem eccleſiā ingrediuntur, qui ſunt deponendi.

SAncitū.] CASVS. Statutum fuit in Rothomagenſi concilio, vt quicunque pecuniā dederit, vel aliud mun⁹ clerico, vel laico pro aliqua eccleſia vacante, ab officio ſuo repellat. c ¶Aut aliam pecuniā.] Aliā bene dicit, quia quidquid hn̄t homines, pecuniæ nomine cenſet. 1. q. 3. per totum.

ADDI-

In lib. 7. capitularium, c. 206 eſt verbum, ſurripiat, *ſed deeſt alterum membrum,* aut vacantem pretio redimat. *Iuo, & auctor Pannormiæ habent, vt antea Gratianus,* eccleſiam vacantem pretio redimat.

5 *Quod uero communi conſilio, atq; aliorum utilitate mutationes epiſcoporum fieri poſſint, & in eccleſijs, a quibus receſſerint, eis uiuentibus alij ſubſtitui ualeant, Anterus Papa demonſtrat epiſt. 7. ſcribens epiſcopis Bæticæ & Toletanæ prouinciæ.*

¶Neceſſitatis, vel vtilitatis cauſa epiſcoporum mutationes fieri poſſunt. C. XXXIIII.

MVtationes epiſcoporum ſcitote cõmuni utilitate, atq; neceſſitate fieri licere; ſed nõ propria † cuiuſquam voluntate, aut dominatione. Petrus [a] ſanctus magiſter noſter, & princeps Apoſtolorũ de Antiochia vtilitatis cauſa translatus eſt Romam, vt ibidem potius proficere poſſet. Euſebius quoq; de quadã parua [b] ciuitate, Apoſtolica auctoritate mutatus eſt in Alexandriã. Similiter Fęlix de ciuitate, in qua ordinatus erat, electione ciuium propter doctrinam, vitamque bonam, quam habebat, [auctoritate α huius ſanctę ſedis, &] cõi epiſcoporũ, & reliquorum ſacerdotum, ac populorum conſilio translatus eſt Epheſum. Non enim tranſit de ciuitate ad ciuitatem, nec transfertur [c] de minori ad maiorem, qui hoc non ambitu, nec propria voluntate facit; ſed aut vi a propria ſede pulſus, aut neceſſitate coactus, aut utilitate loci, aut populi, non ſuperbe, ſed humiliter ab alijs translatus, & inthronizatus eſt. *& infra.* ¶Nam ſicut epiſcopi habẽt poteſtatem ordinare regulariter epiſcopos, & reliquos ſacerdotes; ſic quoties vtilitas, aut neceſſitas coegerit, ſupra dicto modo & mutare, & inthronizare poteſtatem habent. [non tamen ſine ſacroſanctæ Romanæ ſedis auctoritate, & licentia. *& infra.* ¶Alia etenim † eſt cauſa vtilitatis, & neceſſitatis, alia auaritiæ, ac præſumptionis, aut propriæ voluntatis.

Poly. l. 1. tit. 9. Anſ. l. 6. c. 94. Burc. l. 1. c. 77. Iuo p. 5. c. 183. Pann. l. 3. c. 69.

† *al. non libita cuiuſquam, aut dominatione.*

Plura ſunt verba in originali.

† *al. quoque.*

α Auctoritate huius ſanctæ ſedis, &c.] *Hæc verba non leguntur in epiſtola Anteri, neq; in* Pannormia, *neque apud Burch. & Iuonem. Sunt tamen apud Anſelmum, & in* Polycarpo, *& uetuſtis Gratiani exemplarib. Idem quoq; eſt de uerbis illis prope finem capitis,* non tamen ſine ſacroſanctæ Romanæ ſedis auctoritate, & licentia: *quæ propter hanc cauſam virgulis ſunt incluſa.*

Item Pelagius Papa ſecundus Benigno archiepiſcopo, epiſt. 2.

¶Cauſa neceſſitatis mutationes epiſcoporum fieri poſſunt. Cap. XXXV.

SCias frater dilectiſſime, aliud eſſe cauſam neceſſitatis, & vtilitatis; aliud cauſam pręſumptionis, ac propriæ uoluntatis. Nõ ergo mutat ſedẽ qui non mutat mẽtem, ideſt, qui nõ cauſa auaritiæ, aut dominationis, aut ꝓpriæ volũtatis, vel ſuæ delectationis † mĩgrat de ciuitate ad ciuitatem; ſed cauſa neceſſitatis, aut vtilitatis mutatur

Poly. l. 1. tit. 9. Anſ. li. 6. c. 97.

† *al. electionis al. dilectionis.*

ADDITIO. Ad idẽ 18. q. 1. ſi infidelis, in fi. Arch.

QVOD VERO. Hęc eſt 5. pars qõ. in qua ꝓbare intẽdit, ꝙ de licentia Papæ ex iuſta cã bene pñt fieri mutationes, & ꝙ vnus debet eſſe ꝓlatus in vna eccleſia. & hoc probat ꝑ ſex auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Iſte §. reſpicit illum §. 5. co. illud vero Cypriani. vbi facta eſt mentio de mutatione epiſcoporum, ꝙ poſſet fieri auctoritate populi, & cõi conſilio epiſcoporum. ꝓbat hoc vſq; ad §. [Hoc non ſolum.]

MVtationes.] CASVS. Docet Anterus Papa in hoc capitulo, quod mutationes epiſcoporum poſſunt fieri pro cõmuni utilitate, uel neceſſitate, & auctoritate ſedis Apoſtolicæ: & hoc probat tribus exemplis, ſ. Petri, Euſebij, & Fœlicis: qui de minoribꝰ locis ad maiora sũt trãslati: nec dñr iſti tranſire, uel ſedem mutare, cũ hoc non faciũt per ambitionẽ, ſed inſpecta cõmuni utilitate, uel neceſſitate hoc faciunt.

a ¶ Petrus.] 22. diſt. ſacroſancta.

b ¶ Parua.] Scilicet Vercellina, & regulare eſt, vt a minori ꝓmoueatᷣ ad maius, vt 93. d. legimus in fi. ff. de munc. & hono. vt gradatim. ſed non econuerſo.

c ¶ Nec trãsfertur.] Præſumit eñi canon locũ non mutari, cũ animus nõ ſit mutatus. ſicut virgo cẽſetur, cum non ſit animus corruptus, licet corpus ſit corruptũ. 32. q. 5. ita ne. ſic ꝑ aliũ bonum iudicat canon etiam iniuſtum factum bonũ. 23. q. 8. occidit. & q. 7. quod autem. & 32. q. 5. ꝓpoſito.

Virgo dici poteſt etiam corrupta.

SCias.] CASVS. Quidã dicebãt, ꝙ nec cã vtilitatis, nec

nu-

cauſa neceſſitatis poterunt epiſcopi mutare ſedes, quare benignus archiepiſcopus quæſiuit a Pelagio, vtrum bene dicerent. Et reſpondet, quod non: quia plurimorum vtilitas præferenda eſt vnius vtilitati, vel voluntati. Nec dicuntur iſti tranſire, vel mutare, qui hoc non faciunt

Aquil.l.ſi quis fumo.ff.de præſcrip.ver.l.qui ſeruandarum.aliud tamen videtur in prælato, vt ille ſemper teneatur præponere vtilitatem eccleſiæ, ſuæ propriæ vtilitati, vt 12.q.4.quicunque. 1 Cum ergo detrimentũ quis patitur pro publica vtilitate, pōt ſuam præponere vtilitatem, 19.q.2.duæ. 14.d.quod ait.quia ordinata charitas a ſe incipit 23.q.5.ſi non licet. de pœn.diſt.6.qui vult. Vel dic, quod quando priuata vtilitas includitur in communi, tunc præponitur communis, vt eſt in prælatura, ut arg.ff.pro ſocio.l.actione.§.Labeo. Vel diſtingue aut vtilitas ĩ acquirendo conſiſtit, aut in damno vitando; tunc ſecus, vel econuerſo.

1 De hoc le. & no.ſup.ea.c.placuit.

Nam † plurimorum [a] vtilitas vnius vtilitati, aut volũtati præferenda eſt. [b] Aliud [c] eſt.n.mutare,& aliud mutari.*& infra* ¶ Nam aliud eſt ſpõte trãſire,& aliud eſt coacte, aut neceſſitate venire. Vnde nõ iſti mutãt ciuitates, ſed mutãtur; quia nõ ſponte,ſed coacte hoc agunt.*& infra.* ¶ Non ergo bene intelligunt eccleſiaſticas regulas, qui hoc negãt cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis fieri poſſe, quoties cõmunis vtilitas, aut neceſſitas perſuaſerit.

† Conc.tex. cũ gl. in uer. eo tpe, in l. actiõe. §.Labeo.ff.pſoc. & gl. in l. 1. & ibi Petr. Cy.&Bar.ff.ſolu. matr.

Idem in eadem epiſtola paulo inferius.

¶ Chriſtum negare conuincitur, qui neceſſitatem patientibus miſericordiam non impendit.

C. XXXVI.

OMnis,qui gemebat, & vexabatur a Saul, fugiebat, & veniebat ad Dauid.] Si ergo piiſſimus, atq; iuſtiſſimus Dauid ſciret [d] peccatum eſſe perſecutionẽ fugientes, & tranſeuntes de loco ad locum, & de ciuitate ad ciuitatem recipere; tales nequaquam reciperet,nec ſecum teneret,nec in alijs ciuitatibus eos collocaret. Qui enim perſequuntur Dñi epos; eoſque de ciuitatib.ad ciuitates tranſire compellunt; non eos tm̃ perſequuntur, quantum Dñm noſtrum Ieſum Chriſtum,cuius legatione funguntur.Nec ipſi in hoc peccant epi,qm̃ non ſponte,ſed coacte [e] hoc agunt; ſed illi, qui eos perſequũtur; nec ipſis epiſcopis hoc imputari poteſt, ſed illis qui eos hoc agere cogunt.*& infra.* ¶Qui autem negant miſericordiam faciendam fugientibus,ac neceſſitatem patientibus,ipſum Chriſtum negãt,qui eſt miſericordia,& veritas. *& infra* ¶ Negat miſericordiam neceſſitatem patiẽtibus,qui populis indigentib.diuinis miniſterijs,† & non habentibus proprium epiſcopum, qui eos inſtruat, cauſa vtilitatis,atq; neceſſitatis, ex alia ciuitate licet minor [f] ſit,in eam,quæ non habet epiſcopum doctiorem, [g] vel vtiliorem, [h] meliori conſilio, non ſponte tranſeuntem,ſed maiorum exhortatione mutare, † aut epiſcopũ eiectum, & perſecutionem patientem cauſa vtilitatis, aut neceſſitatis inthronizari non permittit.

1.Reg.22.

† myſterijs.

† al.mutari.

Item ex concilio Carthaginenſi, 4. c.27.

b ¶ Præferenda eſt.] Nam cum quis vocatur ad prælaturam, &c. [gloss continues below]

ADDITIO. De hoc no. ext. de poſtu.p̃lat.bonæ 3.de reg.licet.Arch.

c ¶ Aliud.] Vt ſ.d.6.teſtamentũ, & extra quod metus cau.ſacris.

OMnis. CASVS. Quidam dicebant, epos expulſos a ciuitatib. non eſſe recipiendos,& in alijs eccleſijs collocandos.item aſſerebant, quod cã utilitatis nõ debebãt mutari de minori ciuitate ad maiorẽ. Sed docet Pelagius exẽplo Dauid eos eſſe recipiẽdos, qui ſi ſciret eſſe peccatũ, expulſos a Saule non recepiſſet.non.n.peccãt expulſi: ſed poti' q cogũt eos fugere. Similiter cã utilitatis licite fit mutatio de minori ad maiorem & qui contradicunt miſericordiã negãt, ſcilicet, qui nolunt mutare. i. mutando tradere epiſcopum cauſa utilitatis,uel neceſſitatis,uel deiectum recipere.

eunt per ambitionem,ſed potius mutati.Vnde male dicebant illi qui aſſerebant,epiſcopos nõ poſſe ſedes mutare cauſa neceſſitatis,vel utilitatis.

a ¶ Plurimorum.] Illuc potius accedat prælatus vbi plus lucri poteſt facere, licet maior ſit ibi pœna ſua,ut inf.ea.c.1.& hic apparet ratio,quare epiſcopus non debeat fieri monachus inuito Papa, quia ibi conſulit propriẽ vtilitati tantum,ut 2.q.7.ſancta,ſed hic communi, & propriæ, quæ duo ſunt præferenda propriæ tantum, vt 2.q.7.ſancta.

b ¶ Præferenda eſt.] Nam cum quis vocatur ad prælaturam, nõ præponet priuatum commodum communi, ut hic,& 8.quæſt.1.in ſcripturis, & 16.q.6.uos aũt.Et hoc intelligas cum per publicum non impeditur priuatum. alias enim ſuam utilitatem poteſt præferre, ff.de iudic.ſi longius,ff.de arbitr.licet autem, ff.ad legem

Vtilitatem ſuã an poſſit quis præferre publicæ.

d ¶ Sciret.] Arg. quod eo ipſo uidetur aliquid bonum, & iuſtum,quod a bono factum eſt,37.d.qui de menſa,& 9.q.2.Lugdunenſis.

e ¶ Coacte.] Precibus ſuperiorum.ſic ſ. ead. qualiter. uidetur.n.quod non poſſit cogi,ut 74.d.ubi, uel dic,quod poteſt quis cogi,ut de nolente fiat uolens 2 ut 23.q.4.diſplicet, & 74.d.placuit. Papa tamen abſolute poteſt aliquem cogere,ut 9.q.3.per principalem.

f ¶ Minor.] Sed nunquid tenetur minor populus ſuũ epm̃ maiori concedere,cum nemo cogatur de ſuo beneficium facere.10.q.2.precariæ?Reſpon.ſic,ſi alium poteſt habere æque idoneum 3 uel loquitur in eo caſu cũ ibi magis utilis erit,ut ff. locati ſi domo.

g ¶ Doctiorẽ.] Oĩa comparatiua poſitiue hic ponũtur.

h ¶ Vel utiliorem.] Scilicet illis.

2 Hoc no.7.q.6. ſicut, ibi uideas.

3 Arg.ff.ſol.matr.l.2. in pri.ff.de cui.in creditorẽ, cum ſuis ſimil. ſm Io. de Fant.

Epiſco-

¶ Non ambitione, ſed ſynodali auctoritate, de eccleſia ad eccleſiam epiſcopus tranſeat. C. XXXVII.

Iuo p.5.c.125. Pann.l.3.c.70.

EPiſcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non tranſeat: nec quiſquam inferioris ordinis clericus. Sane, ſi vtilitas eccleſię fiendum popoſcerit, decreto pro eo clericorum, & laicorum epiſcopis porrecto in præſentia ſynodi transferatur; nihilominus alio in locum eius epiſcopo ſubrogato: Inferioris vero gradus [a] ſacerdotes, vel alij clerici conceſſione ſuorum epiſcoporum poſſunt ad alias eccleſias transmigrare.

Item ex eodem Carthaginienſi. 4. c. 33.

¶ In proprio gradu epiſcopi, vel presbyteri in aliena ſuſcipiantur eccleſia. C. XXXVIII.

EPiſcopi, vel presbyteri, ſi cauſa viſitandi ad eccleſiã alterius epiſcopi venerint, in gradu [b] ſuo ſuſcipiantur & tam ad verbum faciendum, quàm ad oblationem conſecrandam inuitentur. [c]

Item Calixtus Papa omnibus Galliarum epiſcopis, epiſtola 2. c. 3.

¶ Eccleſia vnius epiſcopi ab alio diſponi non debet. C. XXXIX.

SIcut alterius vxor nec adulterari ab aliquo, uel iudicari, [d] aut diſponi, niſi a proprio viro, eo viuente, permittitur; ſic nec vxor epiſcopi, † quę eius eccleſia, uel parochia indubitanter intelligitur, eo viuente, abſq; eius iudicio, & voluntate alteri † iudicari, uel diſponi, aut eius concubitu frui, i. ordinatione, conceditur. Vnde ait Apoſtolus: [Alligata eſt uxor legi, quamdiu vir eius viuit: eo vero defuncto, ſoluta eſt a lege viri.] Similiter & ſponſa epiſcopi (quia ſponſa vxorque eius dicitur eccleſia) illo viuēte ei eſt alligata: eo vero defuncto ſoluta eſt: [Et cui voluerit, nubat, tãtum in Domino.] ideſt regulariter. [e] Si.n. eo viuente alteri nupſerit, adultera iudicabitur. Similiter & ille, ſi alteram ſponte duxerit, adulter exiſtimabitur, & communione priuabitur. Si autẽ perſecutus fuerit in ſua eccleſia, fugiendum illi eſt ad alteram, eique eſt aſſociandus, dicente Domino: [Si vos perſecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.] Si autem vtilitatis cauſa fuerit mutandus, nõ per ſe hoc agat, ſed fratribus inuitantibus, & auctoritate huius sãctæ ſedis faciat, nõ ambitus cauſa, ſed vtilitatis, aut necesſitatis.

Poly.l.1.tit.81. Anſ.l.6.c.103. Burch.l.3.c.49. Iuo p.3.c.53.& p.5.c.101.

† al. epiſcopi, vel preſbyteri.

Rom.7.

† al. ab altare dijudicari.]

Ibidem.

Matth. 10.

EPiſcopus.] CASVS. Conſtituit Carthaginien. concilium, ꝙ nec epiſcopus, nec clericus inferioris ordinis tranſeat de loco ignobili ad nobilem per ambitionem, ſed ſi vtilitas exegerit, epiſcopus tranſeat auctoritate Papæ, & in præſentia ſynodi, decreto clericorum & laicorũ porrecto epiſcopis pro eo, ꝙ dēt trãsferri. Alij vero clerici transferũtur de volũtate ſuorum epiſcoporum.

a ¶ Gradus.] Quod verum eſt de ijs qui ſubſunt epĩs nullo mediante, vt 71. diſ. clericos. & extra de temin. admonet, ſed ſi alijs ſubſunt, ut abbatib. vel alijs eorum conſenſus requirendus eſt, ut 54. d. c. 1. & 2. & 9. q. 3. cõqueſtus, & 63. diſt. quãto. Quid ſi clericus non vult tranſire de minori ad maiorem? Dico, ꝙ non poteſt cogi ab epiſcopo, qa nemo creſcere cogitur inuitus. 74. diſt. geſta, & 63. diſt. quanto. hoc autem Papa põt. Sed ſi ad alium epiſcopatum vocatus eſt epiſcopus, neceſſarius eſt conſenſus epiſcopi. 71. d. per totum. 85. d. Florentinum. Ioãnes. Ego credo [1] ꝙ epiſcopus poteſt cogere clericum, ut trãſeat ad maiorem locum, cum maiora facere poſſit, ut extra de exceſ. prælat. ſicut, & adhuc facit extra de ęta. & qualit. quæris.

Clericus an poſſit p epm cogi tranſire ad maiorem eccleſiam.

1 Et male in prædic. c. geſta. ſm H. & L. ſed cõpelli põt a Papa ſolum, ut ſ. dr̃ ſm L. & H.

b EPiſcopi.] ¶ In gradu.] ideſt, honore.

c ¶ Inuitent.] Aliàs nõ licet 9. q. 2. null⁹ & 6. q. 3. ſcriptum.

SIcut alteri⁹ vxor.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima dr̃, ꝙ ſicut uxor alicuius nõ debet cognoſci, uel diſponi niſi a proprio uiro; ita eccleſia, uel parochia epĩ nõ debet iudicari, uel diſponi niſi a proprio epiſcopo. & ſicut uxor (ut dicit Apoſtolus) mortuo uiro ſuo poteſt nubere cui vult: ita defuncto epiſcopo eccleſia poteſt alteri concedi. In 2. parte dicitur, ꝙ ſi epiſcopus non poteſt permanere in ſua eccleſia, fugiat ad aliã. hoc probat auctoritate Chriſti. In tertia parte dr̃, ꝙ epiſcopus cauſa utilitatis, & fratribus inuitantibus poteſt mutari: ſed hoc cum auctoritate ſedis Apoſtolicæ fiat. Secunda pars incipit ibi, [Si uos perſecuti] Tertia ibi, [Si autem utilitatis.

d ¶ Iudicari.] ff. de iuriſd. omn. iudi. qui iuriſdictioni contra vbi dicitur, quod nullus ſibi vel ſuis ius dicere poteſt. Reſpond. iudicare poteſt maritus vxorem corrigendo eam 23. q. 4. duo iſta. ſed non verberando eam, vt C. de repu. cõſenſu. quia illa aliena ſunt ab ingenuis, vt ibi dicitur, ſed temperate poteſt eam caſtigare: quia eſt de familia ſua. 33. quæſtio. 5. hæc imago ſicut dominus ſeruum. Inſtitut. de ijs qui ſui uel alieni iuris ſunt. §. finali. & etiam mercenarium ſuum. ff. de penis reſpiciendum. non autem in forma iudicij poteſt eam iudicare.

Maritus uxorem caſtigare poteſt.

e ¶ Regulariter.] ideſt, homini ſuæ profeſſionis. 28. q. 1. Iam nunc. Vel ſine ſuſpicione turpitudinis. 32. q. 1. ſi quis uxorem.

HOC

HOC NON SOLVM. Hæc eſt 6.pars q.in qua reprehendit eos, qui occupant locum viuentis, cum duo ſimul eſſe non poſſint. Io.de Fant.

CASVS. Dictum eſt ſup.in ca.ſicut.ꝙ epiſcopo viuente ſua eccleſia non dẽt alteri nubere.Nunc dicit idem eſſe in-

a ¶ Aut neceſſitas.] *Hæc non ſunt in ipſa epiſtola, ſed habentur apud Anſelmum. Neceſſitas autem præbet iuſtam cauſam tranſlationi.ſupra ead c ſcias.*

6 Hoc non ſolum de epiſcopis, verum etiam de quibuſlibet eccleſiæ miniſtris intelligitur, ne videlicet in locũ viuentis alter obrepat.

Vnde B Greg ſcribit Natali Salonitano epiſcopo de eo, qui in archidiaconatum alterius ſe promoueri conſenſerat.lib 2.indictio. 10 epiſt.14.& 16.

¶ Deponatur,qui locum alterius inuadere non timet. C. XL.

Iuo p.6.c.341.

EVm, qui cõtra iuſtitię regulã in archidiaconatum [a] alterius ſe prouehi conſenſit, ab eiuſdem archidiaconatus honore deponimus. Qui,ſi vlterius in loco eodem miniſtrare præſumpſerit;ſe participatione communionis ſacræ nouerit eſſe priuatum.

Item Hieronymus ad Ruſticum monachum, epiſt 4.

¶ In vna eccleſia duo prælati eſſe non debent. C. XLI.

Iuo p.5.c.356.
† *principes ſunt*] orig.

Gen.25.

IN apibus princeps † vnus eſt, grues vnam ſequuntur ordine litterario; Imperator [b] vnus, [c] iudex vnus [d] Prouinciæ: † Roma, [e] vt condita eſt,duos fratres ſimul habere reges non potuit,& parricidio [f] dedicatur.In Rebeccæ vtero Eſau & Iacob bella geſſerunt,ſinguli eccleſiarũ epĩ,ſinguli archipresbyteri, ſinguli archidiaconi [g] & omnis ordo eccleſiaſticus ſuis rectoribus nititur.

† Circa iſtud c. poſſet q̃ri, an Pap.& Imperator ſint ſuꝑ illuſtres: dic ꝙ non: immo ſunt ſuꝑ oẽs gradus ſm Cy. & Rayn.in l. fi.C. vbi ſen. vel cla.& Io. And. in add. ad Spe.in tit. de iuriſ. om. iud. & Albe. de Roſa. in l. Imperium, ff. de iuriſd. omn. iud. & Alex. de Im. in l.quæcunque. colla.4. ff.de off.eius cui man. eſt iur.

7 Ecce in quibus caſibus epiſcopo viuente, alius põt ei ſubſtitui, quamquam ſecundum rei veritatem,non viuẽte epõ.talis probetur ſuccedere. Tranſlatus.n ab una ciuitate ad aliã deſinit [h] eſſe epĩs illius ciuitatis, a qua transfertur:atq; ideo qui huic ſuccedit,non viuente,ſed defuncto [i] quodammodo epõ,probatur ſubſtitui. Sed inter eum qui hoſtilitatis neceſſitate, & eũ, qui vtilitatis cauſa transfertur hoc intereſt ꝙ ille, qui metu hoſtilitatis ad aliã tranſit, ſi priorẽ contigerit aliqu[...]do ab hoſtibus liberam fieri ad eandem illum redire oportet.

Vnde Greg. Papa ſcribit ioanni, epiſcopo Scyllatino † libro 2.indict.10 epiſt 25.

† *al. Squillacene.*
Io.diac.l.3.c.15.

intelligendum de quibuslibet miniſtris eccleſiæ, ſicut de archidiacono,ut in c.prox.

EVm qui contra.]CASVS.Natalis epiſcopus Salonitanus iniuſte repulit Honoratum ab archidiaconatu, & eo uiuente alterum ſibi ſubſtituit.ſed Greg.depoſuit illũ ſubſtitutum,& ſi præſumeret in eodẽ loco vlterius miniſtrare, ſacra communione ſe nouerit eſſe priuatũ.

a ¶ Archidiaconatum.] Sed nonne iſte debuit deponi, ut 3.q.2.audiuimus.& 2.q.1.in primis?Sed iſte excuſabatur auctoritate maioris, 1 qui hoc fecerat.14.q.5. dixit Dominus.& 28.diſt.diaconi.

1 Hanc rõnem hic probat H. dicẽs, ꝙ ideo excuſatur & diſpenſatur cũ ꝓ. & idẽ L.

IN apibus.]CASVS. Hiero. probat hic ſex ſimilitudinib.plures prælatos non debere eſſe in eadem eccleſia; ſed ſinguli prælati debent eſſe in ſingulis eccleſijs,

b ¶ Imperator.] Arg. ꝙ omnes reges coronabit Imperator. vt dixi 63. diſt. Hadrianus 2. cum plures ſunt reges,vt 6. q.1.c.2.Io.

c ¶ Vnus.]Tamen quandoque fuerunt duo Imperatores de facto,vt 21.diſt.nunc autem. Quid ergo dicemus de græculo, 2 vr̃, ꝙ iſte ſit Imperator:quia Conſtantinus illuc tranſtulit imperium, vt 96.d. Cõſtantinus,& Imperator appellatur, vt ext. de maior. & obed. cap.ſolitæ.ſed non eſt ita, q̃a Romana eccleſia tranſtulit imperium ad Alemannos ab oriẽte. extra de elect. c. venerabilem. Io.

2 Dic ꝙ non eſt uerus nec vniuerſalis Imperator, ſm Alex. in l. quicũque. colla.5. ff.de off. eius cui man. eſt iur.

d ¶ Iudex vnus] Sed imò decem ſunt iudices prouinciæ, ut 6. qõ. 2. ſcitote. ſed hic appellat iudicẽ regem : alibi tamen videtur. quod unus ſit iudex prouinciæ pręter regem,vt 25. q.4.duo iſta.

e ¶ Roma.]ff.de rer. diui. l. vlt.cõtra ibi dr̃,ꝙ ideo Romulus interfecit Remum, quia muros tranſilijt:Reſpondeo. Nã potuit hoc idem feciſſe ex inuidia.

f ¶ Parricidio.]Large ſumpto nomine. vt ff.ad legem Pompeiã de parricidijs. l. 1.

g ¶ Archidiaconi].i. in quolibet archidiaconatu erit unus archidiaconus non autem ꝓhibet quin in vna eccleſia poſſint eſſe plures archidiaconi, ut 93.d. diaconi.

ECCE IN QVIBVS.Hæc eſt 7. pars qõ.in qua probatur de mutatione cauſa neceſſitatis, & leuitatis. Io.de Fant.

CASVS. Oſtendit ſ. Grat. in quibus caſibus viuenti prælato alius poteſt ſubſtitui.Nunc oſtendit, ꝙ ſi veritatem inſpiciamus,ſupradictis caſib.non ſuccedit quis viuo, ſed mortuo.Nam ex quo quis renunciat eccleſia, vel transfertur in aliam ciuitatem,quodãmodo dicitur eſſe mortuus quo ad eccleſiam primam : quia in ea deſinit eſſe prælatus. Ideoque qui ſuccedit huic, non dicitur ſuccedere viuo, ſed defuncto. Et oſtendit differentiam inter iſtum qui neceſſitate hoſtilitatis.& illum,qui utilitate transfertur:quoniam qui in hoſtilitate transfertur, hoſtilitate recedente, redit ad eccleſiam ſuam quam dimiſit:ſecus ſi utilitate.

h ¶ Deſinit.] 21.q.2. ſi quis iam translatus.

i ¶ Defuncto.]Cũ enim loco eius ſuccedit pro mortuo habetur,ff.pro ſoc.l.actio.§.publicatione.

PAſtoralis.] CASVS. Ioannes Liſſitanæ ciuitatis epſ ab hoſtibus eſt repulſus, & ideo Greg. dedit eccleſiã Scyllatinam ei hac cõditione, vt ceſſante hoſtilitate ad ſuam eccleſiam reuertatur. Si vero continua premeretur captiuitate: perpetuo ibi permaneret. viduatas eſt ſacris miniſterijs. Ciuitas autem deſinit eſſe inductione aratri. ff. qui. mo. vſuf. uct. amit. l. ſi vſuſfructus, & collegium translatis perſonis. ff. de colle. illicitis, l. 3. Sed pone econuerſo quod epiſcopus ſit captus & non ciuitas, tunc bene conſtituetur alius, vt dicunt qui-

¶ Qui metu hoſtilitatis ad alium locum tranſierit, poſtea ad ſuam eccleſiam redire oportet. C. XLII.

PAſtoralis officij cura nos admonet, deſtitutis eccleſijs proprios conſtituere ſacerdotes, qui gregem Dominicũ debeant paſtorali ſolicitudine gubernare. a Propterea te Ioannem ab hoſtibus captiuate Liſſitanę ciuitatis epm in Scyllatina eccleſia Cardinalem, neceſſe duximus conſtituere ſacerdotem: vt ſuſceptam ſemel aiarum curam intuitu futurę retributionis impleas: & licet a tua eccleſia ſis hoſte imminente depulſus, aliam quæ paſtore vacat, eccleſiam debes gubernare; ita tamen, vt ſi ciuitatem illam ab hoſtibus liberam effici, & Domino protegente ad priorem ſtatum contingerit reuocari; b ad eam i qua prius es ordinatus, eccleſiam reuertaris: c ſin autem prædicta ciuitas continua captiuitatis calamitate prę̃mitur, in hac, in qua a nobis incardinatus α es, debeas eccleſia permanere.

Poly. l. 1. tit. 8. & l. 1. tit. 14. Anſ. l. 6. c. 99. Burch. l. 1. c. 123. Iuo p. 5. c. 223.

α ¶ Incardinatus.] *Supra diſt. 71* c. fraternitatem, *de huius vocis notione eſt adnotatum.*

Qui vero vtilitatis cauſa transfertur, nequaquam ad priorem redire cogitur Eſt etiam alius caſus in quo epiſcopus viuenti epiſcopo ſubſtituitur. Cum enim aliquis relicta priori cathedra ſua auctoritate ad aliam transferit; ſi alius ei ſubſtitutus fuerit licet ille prioris eccleſiæ epiſcopus eſſe non deſierit ſubſtitutus tamen epiſcopatum habebit.

Vnde Damaſus vrbis Romæ epiſcopus ſcribit ad Paulinum Antiochenum dicens.

¶ De ſacerdotibus, qui relictis ſuis eccleſijs ad alias migrarunt. C. XLIII.

EOs ſacerdotes, qui ab eccleſijs ad eccleſias migrauerunt, tamdiu a noſtra cõmunione habemus alienos, quãdiu ad eas redierint ciuitates, in quib. primitus ſunt

Poly. l. 1. tit. 9. Anſ. l. 6. c. 95.

a ¶ Gubernare.] Videtur, q̃ iſte epſ ſub cõditione, 1 vel ad certũ tps fuerit inſtitutus: ſed beneficia ſub conditione non dantur. 1. qõ. 2. quam pio. nec ad tẽpus vt s. c. quamuis 70. diſt. ſanctorum, nec cõuenit morib. noſtris tẽporales filios hẽre. ff. de adoptionib. quæſitum. ſic, ff. de re. iu. actus. ſicut nec libertas ad tempus datur, ff. de manu. teſt. libertas. nec hæreditas: inſti. de hæred. inſt. §. hæres, nec matrimoniũ 32. q. 2. ſolet. Poteſt dici purã eſſe inſtitutionẽ, ſed ſub conditione reſoluit, ut ff. de in diem addic. l. 2. ſimile ext. de fil. presbyt. veniens. & ſimile ext. de pignoribus, c. illo. vel dic, q̃ iure poſtlimin. reſtituitur ei prior epiſcopatus, ſic 16. q. 3. prima, nõ. n. poteſt dici, q̃ maneat epiſcopus prioris eccleſię. Sic. n. eſſet epiſcopus vtriuſq;. contra illud q̃d eſt 21. q. 1. relatio & eſt ſimile. C. de cu. fur. cũ alijs, & tũc dices, q̃ prior locus deſinit eẽ religioſus, vt ff. de relig. cũ loca. ſed poſtea eã repetit iure poſtliminij, vt 24. q. 1. cum per bellicã. Vel dic, q̃ Papa ſub conditione, vel ad certum tps poteſt aliquem inſtituere prælatum: ſicut miles ſub conditione, & ad certum tempus, inſtituit hæredem, ff. de uuli. teſtam. in fraudem, §. ſi miles. Io.

1 Verum eſt a iure reprobata, & ſic loquitur c. q̃ pio. & extra de pactis. c. 2. cum ſimilib. Hic autẽ loquitur qñ eſt tacita cõditio a iure inducta. Arch. Beneficia ſub cõditione non dantur.

b ¶ Reuocari.] Arg. q̃ reſtituta re in priſtinum ſtatũ, omnia iura reſtituuntur. 2 vt extra de elect. quia diligentia. 16. q. 3. prima. & ſi quis peruenerit ad meliorẽ fortunam tenetur ad priſtinam obligationem. 26. qõ. 7. ab infirmis. ff. quemadmodum ſer. amit. ſi locus, & C. qui bo. cedere poſſ. l. 2.

2 Arg. cõtra 10. q. 7. & hic diximus ubi de hoc extr. de verb. ſig. abbate. in fi. Epſ duarum eccleſiarũ an poſſit aliquis eſſe.

c ¶ Reuertaris. Cum ergo teneatur redire, nõ ergo deſinit eſſe epiſcopus primæ eccleſiæ, & ſic epiſcopus eſt duarum eccleſiarũ. cõtra illud. 21. q. 1. relatio. Baz. vero dicit, q̃ eſt epiſcopus vtriuſque, ſicut in matrimonio carnali dicit, q̃ aliquis põt eſſe maritus duarũ, ſi uxor intrat religionẽ. Sed cõtra. nam ille locus deſijt eſſe eccleſia per captiuitatem, vt ff. de relig. cum loca. Sed non eſt ita: quia ipſa ſacramenta eccleſiæ vera dicimus eſſe apud hoſtes, ut prima quæſtione prima, q̃d quidam & quod dicit lex, q̃ deſinit eſſe ſacer locus, intellige, quia quidam, quia ſi tutor eſt captus ab hoſtibus, alius dandus eſt, & tamen ſi captus redierit, omnia recuperat iure poſtliminij, & ille alius deſinit eſſe tutor, ut inſtit. de Attilia. tuto. §. ab hoſtibus, quod non concedo: 3 quia ſic offenderetur illa regula. 16. quæſtio 7. inuentum.

3 Et bñ. ut ſatis colligitur extr. lib. 6. de ſup. negl. pl. ſi epſ. Arch.

QVI VERO. CASVS. Dictum eſt, ſup. quid iuris ſit, ſi cauſa neceſſitatis transfertur. Nunc vero oſtendit, quod ſi cauſa vtilitatis transfertur, non poteſt ad priorem eccleſiam redire. Eſt etiam alius caſus, in uiuente epiſcopo ſubſtituitur alius, ſcilicet cum eccleſia ſua derelicta eſt cauſa ambitionis, & ſua auctoritate tranſit ad aliã quo caſu licet nõ deſinat eſſe prælatus prioris eccleſiæ, tamen ſubſtitutus eam habebit.

EOs ſacerdotes. CASVS. Dicitur in hoc cap. quod ſacerdotes auctoritate propria de eccleſia ſua migrantes ad aliam tamdiu a communione remouentur: quãdiu ad ſuas redierint ciuitates. ſed ſi alius iam eſt ſibi ſubſtitutus: tamdiu vacet qui deſeruit ſuam ciuita-

tatem, donec ſubſtitutus quieſcat in Domino.

a ¶ Ordinatus.] Argum. ꝙ re integra poteſt repeti eccleſia, quæ habita eſt pro derelicto. nam ſi ceſſit quis bonis rebus nondum diſtractis, pōt eas repetere, vt argu. C. de repu. hære. l. vlt. & argu. ff. de ceſ. bono. is qui. ſimile. ff.

Eccleſia pro derelicto habita, an poſſit repeti re integra.

miſſa. extra de conceſ. præben. & eccle. non vacan. cap. litteras.

b ¶ Tandiu vacet.] Et ſic videtur, quod eo mortuo poſſit repetere eccleſiam, ſed non eſt verum. ſic ergo quod hic dicitur, in furorem eccleſiæ dr̃, quia eum non vult repetere. Vel ideo q̃a eccleſia poſt mortē huius eum poteſt repetere. Sed pone, moritur ſubſtitutus, eccleſia repetit primū, ille nō vult redire, poteſt ne compelli. Nō videtur. videtur enim eccleſia renunciaſſe iuri ſuo nō repetēdo, cum potuit eum repetere, & noluit, ſed alium præelegit: immo videtur quod ipſe repetere poſſit eccleſiā viuo ſecundo: & ſi obijcitur ei qđ habuerit eccleſiam pro derelicto, replicabit, quod illa alij adhæſit, vt extra de diuor. ſignificaſti. qđ non credo vt 22. q. 6. nihil. ff. neqđ in loco pub. l. 2. §. idem ait Ioan.

Subſtituto mortuo, an poſſit qui renūciauit ab eccleſia repeti.

conſtituti. Quod ſiquis alius alio transmigrante, in locū uiuentis ordinatus [a] eſt; tandiu vacet [b] ſacerdotij dignitate, qui ſuam deſeruit ciuitatem, donec ſucceſſor eius quieſcat in Domino.

Epiſcopalium etiam ſedium mutationes, metu hoſtilitatis interueniente, nonnunquam fieri ſolent.

Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo Vellitrano, libro ſecundo, epiſt. 11.

¶Neceſſitate temporis epiſcopalium ſedium mutationes fieri poſſunt. C. XLIIII.

Io. Diac. in vita B. Greg. l. 3. c. 17. Anſ. l. 6. c. 98. Burc. l. 3. c. 89. Iuo p. 3. c. 179. Pann. l. 2. c. 37. † al. ſecure.

Temporis qualitas admonet, epiſcoporum ſedes antiquitus certis ciuitatibus conſtitutas ad alia, quę ſecuriora putamus, eiuſdē diœceſis loca trāſponere; [c] quo & habitatores nunc † degere, & barbaricum poſſint periculum facilius declinare. Propterea te Ioannem fratrem coepiſcopū noſtrum Vellitrenſis ciuitatis, ſedemque tuā in loco quondam † Arenata, ad ſanctū Andream apoſtolum præcipimus exinde trāſmigrari: quatenus ab hoſtilitatis incurſu liberior exiſtere valeas, & illic conſuetudinem α ſolennium feſtiue diſponas.

† al. quem Harenas ad S. Andream apoſtolum dicunt.

α¶Conſuetudinem] *Apud Ioannem Diaconum legitur*, conſuetudine ſolenni feſta diſponas. *Apud Burchardum & Iuonem* conſuetudinem ſolennium feſtorum. *In varijs B. Gregorij epiſtolarum editionibus*, conſuetudinem ſolennium feſta diſponas.

EPISCOPALIVM. CASVS. Oſtēdit Gratianus de mutatiōe epiſcoporum. Nunc vult oſtendere, quod eccleſia epiſcopalis mutari pōt hoſtilitatis metu, & hoc probat ſeq. c.

TEmporis.] CASVS. Ciuitas Vellitrenſis multas patiebatur anguſtias a Barbaris, & iō Greg. Papa præcepit Ioanni epiſcopo, vt ſedē epiſcopalem trāſferret ad ſanctum Andream apoſtolū, vt barbaricum periculum facilius poſſet declinari, & diuina officia celebrentur feſtiue.

c ¶ Trāſponere.] inf. de conſec. d. 1. tribus inf. 16. q. vlt. ſi quis. & q. 1. & tēporis. vbi đ hoc notatur plene.

§ Item cū aliquis cauſa humilitatis Apoſtolica conceſſione de epiſcopali ſede ad monachalē deſcēderit ſubiectionē, alius loco eius ſubrogari poterit, ille vero ad pōtificatum reſurgere nequaquā vlterius valebit, Vnde in quinta β actione Cōſtātinopolitanæ ſynodi ccclxxiii. Patrū ſub Ioāne Papa octauo, cui præfuit Petrus presbyter Cardinalis, & Paulus Anconitanus epiſcopus & Eugenius Oſtienſis epiſcopus Apocriſarij Papæ dixerunt.

β¶In quinta. *Apud Ioannem par. 7 cap. 149 pro indice huius capituli leguntur hæc*. Ex actione quintę ſynodi Conſtantinopolitanæ trecentorum & octoginta trium Patrum ſub Ioanne Papa octauo, cui pręfuit Petrus presbyter Cardinalis, & Paulus Anconitanus epiſcopus, & Eugenius Oſtienſis epiſcopus *Initium vero ipſius capitis, eſt*, Apocriſarij Papæ dixerunt, Hoc nequaquam &c.

ITEM. Hęc eſt 8. pars in qua quæritur de illis, qui cauſa pœnitentiæ relinquūt epiſcopatū, vtrū poſſint fieri epiſcopi. Quid iuris ſit, habes extra de renun. poſt translationem. Dicas tamen breuiter, quod ſi fuerint poſtulati, poterunt fieri epiſcopi, nisi pro crimine dimiſerint epiſcopatum. Et hoc probat per ſ. c. Io. de Fan.

CASVS. Oſtendit Grat. alium caſum, in quo viuēte prælato poteſt alius ſubſtitui epiſcopus, ſcilicet quando ingreditur monaſterium cauſa humilitatis de licentia Papæ, quia de cætero nō poteſt ad epiſcopatum reſurgere. & ad hoc inducit ſequens cap.

le. ff. de decu. qui ad tempus. Sed quæro, cum iſte ſubſtituebatur, aut vacabat epiſcopatus, aut non: ſi non vacabat, qualiter ſucceſſit in locū viuentis? arg. ff. de verb. oblig. l. 1. Non poteſt etiam dici, quod vacabat, quia non fuit eccleſia adiudicata, maxime cum dicatur: quod non ipſo receſſu perdat quis eccleſiam. 2 Sed breuiter poteſt dici, quod ille fuit admonitus, & per ſententiam fuit eccleſia adiudicata. Vel dic, quod cum de iure debuit vacare, licet ſuper hoc non eſſet lata ſententia, poteſt alij adiudicari, vt extra de renun. ex tranſ-

1 Sub contra di. ſu. c. cum qui cū ſimi. Arch.

2 De hoc no. ſu. ea. §. ambitionis. & vide qđ no. 92. d. ſi qui epiſcopi. in glo. 1. in quo Archid.

HOc nequaquam.] CASVS. Statutum fuit in ſynodo Conſtantinopolitana, ut quicunque epiſcopus deſcenderit ad uitam monachorum, decreto non poſſit ad pontificatum reuerti, quia monachus diſcere debet, & non docere. Sed credo ꝙ Grat. melius dixiſſet, ſi dixiſſet ꝑꝑ conſcientiā criminis ad agendā pænitentiam, vbi dixit cā humilitatis, quia tunc reſurgere poſſet. Sed ſi vis cū ſaluare, dicas, quod cā humilitatis trāſiuit, & ideo nō pōt redire ad epiſcopatū per ſe, ſed de licētia Papę. Idem eſt caſus ſequentis c. Hoc, ſcilicet ingredi monaſterium, quibuſdam conceditur ad agendam penitentiā, ſed non ad quietem ſeruandam.

a ¶ Vlterius. ¶ Tamē monachus qui nunquam fuit epiſcop⁹, bene poteſt eſſe epiſcopus. vt 16. quæſt. 1. vos autem. & 8. q. 1. ī ſcripturis & 18. q. 1. c. vnico. Item ſi plebanus aliquis ſit monachus, poſtea pōt fieri plebanus. ut 16. q. 1. ſi quos a clericatu. Dicut quidam ꝙ cum quis dimittit epiſcopatum vbi plus ꝓficere potuit, præſumitur ꝙ propter cōſcientiā criminis hoc fecerit: ſed hoc non eſt uerū: quia ſepe ingreditur quis monaſteriū propter merita augēda, ut 27. q. 2. ſunt qui dicunt. Intelligo ergo hoc c. de eo, q conuictus eſt de crimine, & detrudit in monaſterium propter hoc 1 ut extra de renunc. poſt trāſlationem. Vel intellige de eo qui humilitatis cauſa trāſiuit, & de licētia Papæ. & talis per ſe non poteſt redire ad epatum, ſed de licētia ſuperioris. Sed nūquid talis pōt eſſe abbas: nō vī. quia maiorib⁹ honorib. functo nō licet inferioris recipere, ut C. de iis qui ad ciuilia munera uocant. l. maiorib. li. x. Sec⁹ tamen credo, quia etiam poteſt eſſe plebanus. ut extra de renun. ad ſupplicationem, & 16. q. 1. ſi quos. &c. in parochia. Ioan.

Eps ſemel, monaſteriū ingreſſus, an poſſit iterū redire ad epatum.

a Sub unde ſepelitur ſicut quilibet penitens 50. d. ſi ille. alias ſecus, ut extra. & c. ut ſequitur.

Sugge

¶ Epiſcopus, qui cauſa humilitatis monachus efficitur, ad Pontificatum redire non valet. C. XLV.

Iuo p. 7. c. 149.

HOc nequaquam apud nos habetur, vt quicūque de pontificali ordine ad monachorum, ideſt pœnitentium deſcenderit vitam, ulterius [a] poſſit ad pōtificatum reuerti. *Item.* ¶ Præcepit ſancta ſynodus, vt quicunque de pōtificali dignitate ad monachorum uitam, & ad pœnitantiæ deſcenderit locum, nequaquam iam ad pontificatum reſurgat. Monachorum enim ita ſubiectionis habet † verbum, & diſcipulatus, non docendi, vel præſidendi, vel paſcendi alios.

† λόγον ἔχει

¶ *Hac ſynodus ſub Ioanne octauo extat. Græca in Vaticana bibliotheca. Cuius ſynodi tres tantum canones cū e planatione Balſamonis editi ſunt Lutetiæ, & apud ipſum inſcribitur, Synodus in templo ſapientiæ habita ſub Photio Patriarcha. In ſecundo autem trium illorum capitulo habetur ſententia huius capitis. Viſum autē eſt, vt omnia melius percipiātur locum hunc græce, & cum noua interpretatione eſſe adſcribendum.*

Φώτιος ὁ πατριάρχης εἶπε, πῶς ὑμῖν δοκεῖ περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ τάγματος ἑαυτοὺς εἰς τὴν τῶν μοναχῶν καταλεγόντων χώραν, ἆρα εἰς ὑποταγὴν ἑαυτοὺς παραδόντες δύνανται ἔχ(ειν) οἱ αὐτοὶ τῆς αὐτῆς ποιμεναρχίας ἔχεσθαι. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης εἶπον, τοῦτο παρ' ἡμῖν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ σώζεται· ὅστις γὰρ ἐὰν ἀπὸ ἀρχιερατικοῦ τάγματος εἰς τὴν τῶν μοναχῶν, τουτέστι τῶν μετανοούντων καταριθμηθῇ χώραν, οὐ δύναται ἔτι τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἑαυτῷ διεκδικεῖν ἀξίωμα. βασίλειος καὶ ἠλίας οἱ τοποτηρηταὶ τῶν ἀνατολικῶν θρόνων εἶπον, οὐδὲ παρ' ἡμῖν ἐφωράθη τοῦτο γενόμενον, τοὐναντίον μὲν οὖν μονάζοντες πρόεισιν εἰς ἀρχιερέας, ἀπὸ δὲ ἀρχιερέων εἰς μοναχοὺς κατερχόμενοι ἀρχιερεῖς μένειν οὐ δύνανται. ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν, τεθήτω καὶ περὶ τούτου κανών· πολλάκις γὰρ καὶ ἐν ἡμῖν ἀμφιβολίαι γίνονται περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, τῶν μὲν λεγόντων μὴ κωλύεσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς μοναχοὺς γενομένους τὰ τῶν ἀρχιερέων τελεῖν, τῶν δὲ οὐ συνδοκούντων ἐπὶ τούτῳ. οἱ ἁγιώτατοι τοποτηρηταὶ εἶπον, ἐκτεθήτω κανών. ἁγία σύνοδος εἶπεν, ἔστω, εἶπεν, ἔτι δὲ ἀξιοῦμεν ἐκτεθῆναι κανόνας περὶ τῶν εἰς τοῦτο μανίας, καὶ ἀπονοίας ἐλθόντων, ὥστε ἀρχιερεῖς, ἢ ἱερεῖς θεοῦ τύπτειν,

ἢ φυλακίζειν· καὶ τὰ λοιπά.

Φώτιος ὁ πατριάρχης εἶπεν, εἰ κελεύει ἡ ὑμετέρα ἁγιοσύνη, ἀναγνωσθήτωσαν οἱ κανόνες; καὶ λαβὼν πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος, καὶ πρωτονοτάριος ἀνέγνω, εἰ καὶ μέχρι νῦν ἔνιοι τῶν ἀρχιερέων εἰς τὸ τῶν μοναχῶν κατιόντες σχῆμα ἐπὶ τῷ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐβιάζοντο διαμένειν ὕψει, καὶ τοῦτο πράττοντες παρεωρῶντο, ἀλλ' οὖν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος καὶ τοῦτο ῥυθμίζουσα τὸ παρόραμα, καὶ πρὸς τοὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως θεσμοὺς τὴν ἄτακτον ταύτην ἐπανάγουσα πρᾶξιν ὥρισεν, ἵνα εἴτις ἐπίσκοπος ἢ ἄλλος τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος πρὸς τὸν μοναδικὸν θελήσειε κατελθεῖν βίον, καὶ τὸν τῆς μετανοίας τόπον ἀναπληρῶσαι, μηκέτι τοῦτον τῆς ἀρχιερατικῆς ἀντιποιεῖσθαι ἀξίας. αἱ γὰρ τῶν μοναχῶν συνθῆκαι ὑποταγῆς ἔχουσι λόγον καὶ μαθητείας, ἀλλ' οὐχὶ διδασκαλίας ἢ προεδρείας, οὐδὲ ποιμαίνειν; ἄλλους, ἀλλὰ ποιμαίνεσθαι ὑπαγγέλλονται διὸ καθὰ προείρηται, θεσπίζομεν, μηκέτι τινὰ τῶν ἐν ἀρχιερατικῷ καταλόγῳ, καὶ ποιμένων ἐξεταζομένων εἰς τὴν τῶν ποιμαινομένων, καὶ μετανοούντων χώραν ἑαυτὸν μεταβιβάζειν. εἰδέ τις τοῦτο τολμήσας πράξει μετὰ τὴν ἐκφώνησιν, καὶ διάγνωσιν τῆς νῦν ἐκπεφωνημένης ψήφου, αὐτὸς ἑαυτὸν ἀρχιερατικοῦ ἀποστερήσας βαθμοῦ, οὐκ ἔτι πρὸς τὸ πρότερον, ὅπερ διὰ τῶν ἔργων ἠθέτησεν, ἀξίωμα ἐπαναστρέψει.i.

Photius Patriarcha dixit. Quid cenſetis de ijs, qui ex antiſtitum ordine ſeipſos in monachorum locum conferunt? Nunc qui ſeipſos ſubiectos eſſe voluerũt, poſſunt adhuc ijdem idem in gregem imperium tenere? Sanctiſſimi locum tenentes antiquioris Romæ dixerunt. Id apud nos minime fit, neque in more eſt poſitum. Quicunque enim ex antiſtitum ordine, monachorum, ideſt pœnitentium ordini adnumeratus fuerit, is antiſtitis dignitatem non poteſt ſibi amplius vendicare Baſilius, & Helias locum tenentes orientalium ſedium dixerunt: neque apud nos id vnquam eueniſſe obſeruatum eſt. Nã cõtra quidem monachi ad antiſtitum ordinẽ prouehũtur; at qui ex antiſtib. ad monachos deſcendunt, hi antiſtites manere nõ poſſunt. Sancta ſynodus dixit, de hac etiam re canon conſtituatur. Nam & apud nos ſæpe de hac cauſa dubitationes exoriuntur, nõnullis quidem ita dicentibus, non prohiberi antiſtes, quo minus cum monachi facti fuerint, antiſtitum munerib. fungantur: nonnullis vero hãc ſententiam minime probantibus. Sanctiſſimi locum tenentes dixerunt, feratur canon. Sancta ſynodus dixit. Præterea vero æquũ ducimus ferri canones de laici illis, qui eo inſaniæ, ac ſuperbiæ deuenerunt, vt antiſtites, vel ſacerdotes Dei verberent, aut cuſtodiæ tradant, & reliqua.

¶Photius Patriarcha dixit, ſi veſtra ſanctitas iubet, legantur canones, eoſque in manus ſumens Petrus Deo amiciſſimus Diaconus, & protonotarius legit. Quamuis hucuſque nõnulli antiſtites ad monachorum habitum deſcendentes conati ſint in antiſtitum faſtigio manere, cumque id facerent, ea res neglecta eſt. Sancta tamen, & œcumenica hæc ſynodus hanc quoque negligentiam corrigens, atque in ordinatam hanc actionẽ ad leges, quæ de ſtatu eccleſiaſtico ſũt, reuocãs, ſtatuit; vt ſi quis epiſcopus, ſiue q̃s alius antiſtes dignitatem obtinens, ad vitam monaſticam deſcendere, & pœnitentiæ locum implere voluerit, hic antiſtitis dignitatẽ amplius nõ retineat: Monachorum enim inſtituta ad obedientiæ, ac diſciplinæ rationem pertinent, minime vero ad magiſterij, vel præfecturæ. atq; eorum ſunt, qui non alios paſcere, ſed paſci profiteãtur. Quocirca quemedmodum dictum eſt, decernimus, nequis poſthac eorum, qui in antiſtitum catalogo ſunt, atque in paſtorum numero cenſentur, in eorum, qui paſcuntur, ac pœnitẽtiam agunt, locum ſe trãsferat. Quod ſi quis poſt promulgationem, ac notitiam huius, quæ nunc pronunciatur, ſententiæ, id facere auſus fuerit: quando ipſe ſeipſum antiſtitis gradu priuauit, priſtinam, quam factis contempſit, dignitaẽ amplius non recuperabit.

Hoc ad pœnitentiam agendam, non ad quietem ſeruandam quibuſdam conceditur.

Vnde liberius Papa ſcribit omnibus epiſcopis epiſt. ſecunda.

¶Pro infeſtationibus malorum non licet epiſcopo gregem relinquere. C. XLVI.

SVggeſtum nobis eſt, quòd pro præteritis laboribus, & infeſtationibus nonnulli veſtrum aſſignatas ſibimet, & a Deo commiſſas relinquat plebes; & in futuro plures relinquere velint, eas, quas tueri debent, eccleſias, & pro ouibus ſibi commiſſis laborare negligant, & monaſteriorum ſequieti contradere feſtinent, & vacationem ab epiſcopatus laboribus eligere, & ſilentio, atque otio vitam degere magis appetant, quam in his, quæ ſibi commiſſa ſunt, permanere, dicente Domino: [Beatus qui perſeuerauerit vſque in finem.] Vnde namque eſt beata perſeuerantia niſi de virtute patientiæ? quoniam ſecundum Apoſtolicam prædicationem. Omnes, qui volunt in Chriſto pie viuere, perſecutionem patiuntur.] Ideo fratres chariſſimi, non vos afflictionum amaritudo a pio mentis ueſtrę propoſito coarctet recedere. Conſiderate namque, quanta pro abſolutione noſtra, & liberatione creator dominuſque, & redemptor noſter pertulerit, quibuſque ſe contumelijs afficiendum tradiderit, vt nos a vinculis poteſtatis diabolicæ liberaret. Attendite itaque uobis, & omni gregi, in quo vos ſpiritus ſanctus conſtituit epiſcopos, regere eccleſiam Dei, quam acquiſiuit proprio ſanguine: ut non ſit, qui uos decipiat, [a] aut ſeducat in ſubtilitate ſermonis, ut plebes uobis commiſſas relinquatis, & alicui propter malorum opprobrium hominum quieti vos tradatis, & vt vos ſolummodo ſaluetis, & filios orphanos relinquatis.

Poly. l. 4. tit. 15.

Matth. 10.

2. Tim. 3.

Act. 20.

Item Nicolaus Papa, Humifrido Morinenſis eccleſia epiſcopo.

¶In perſecutionibus epiſcopus eccleſiam ſuam non deſerat. C. XLVII.

SCiſcitaris itaq; per Gualdagariũ presbyterũ, vtrũ, cũ a Normãnis de epiſcopo depellaris, debeas de cætero in monaſterio conuerſari. In quo ſcias chariſſime frater, quòd, ſi pernicioſum eſt proretam [b] in tranquillitate nauim deſerere, quanto magis in fluctibus? Vbi [c] non dicimus, quòd perſecutorum non fugiamus [d] (maxime paganorum) inſidias, cum ad tempus ſæuiunt, & ob multitudinem delictorũ noſtrorũ nocẽdi facultatem diuinitus [e] aſſequuntur; præſertim cum eis prodire [f] ultro non debeamus, & multos prophetas, & Apoſtolos, ipſumque Dominũ huiuſmodi fugiſſe inſecuto res luce clarius cõſtet; ſed quòd præcipue nos qui tanquam arietes [g] ducatũ gregibus præbemus, imò qui & horũ paſtores ſumus, Deo auctore cum eis in periculis pro uiribus perſiſtere pro certo cõueniat: & cum trãquillitas reddita diuina fuerit pietate ſopitaq; furentium infeſtatio; mox gregẽ requirere, & intereſſe,

Io. 8.

SVggeſtum.] CASVS. Multi epiſcopi propter tribulationes extrinſecas monaſterij quietẽ appetentes, greges ſibi commiſſos relinquebant, & plures in futuro relinquere volebant: qđ cum audiſſet Liberius Papa, ſcribit oibus ep̃is hortans eos, ne greges ſibi commiſſos derelinquant propter laborem vitandum, & quietem appetendã: ſed potius perſeuerent humiliter tribulationes ſuſtinendo. Et hoc ꝓbat duabus auctoritatib. ſ. Dñi, & Pauli, & exẽplo Chriſti, qui pro nobis redimẽdis paſſionem ſuſtinuit in cruce.

a ¶ Decipiat.] Arg. ꝙ ſi quis dolo renũciet, ꝙ tenet renunciatio: quod non eſt verũ, ut 3. q. 1. redintegranda.

SCiſcitaris.] CASVS. Humifridus ep̃s expellebatᷣ a Normannis a ſuo ep̃atu: ideoque, ut tribulationes declinaret, volebat in monaſterio cõuerſari: & interrogauit Nicolaum Papam, utrũ hoc facere poſſet: Et reſpõdet ꝙ nõ, quia periculoſũ eſt in tribulationib. gregẽ deſerere: ſicut periculoſũ eſt, ſi nauta nauẽ in fluctibus derelinquat: ſed dicit ei, ꝙ fugiat perſecutorum inſidias, & maxime paganorum, exemplo Apoſtolorum, Prophetarũ, & Chr̃i & reddita tranquillitate gregem requirat, & colligat in unũ: & doceat, ut quãuis bona tẽporalia perdant, tamen ſperẽt gaudia percipere sẽpiterna.

b ¶ Proretam.] i. rectorem nauis, a prora, quæ eſt anterior pars nauis.

Proreta eſt nauis rector.

c ¶ Vbi.] i. quo exemplo nõ dicimus, &c.

d ¶ Non fugiamus.] i. fugere debeamus.

e ¶ Diuinitus.] Deus propter peccata hominũ mittit flagella & perſecutiones. 56. d. ſi gens. 16. q. 1. reuertimini, & 23. q. 4. ſi quos. & ſecundum quoſdam poteſtatẽ nocẽdi dat Deus, qñ permittit quoſdam nocere, eo ipſo ꝙ ſe non obijcit, ſm alios proprie dat ptãtem, ſed ipſe ex ſe hẽt ptãtem nocendi, unde Satanæ poteſtas nocendi Iob data fuit. Omnia enim, quæ fiũt in ciuitate, aut iuſto Dei iudicio, aut eo permittente fiunt, ut 26. q. 5. nec mirum Ioan.

Perſecutiones pp peccata mittuntur.

f ¶ Prodire.] Pugnando cum eis, qđ in nullo caſu poſſunt clerici, ſi alias poſſunt euadere. 50. diſt. de clericis. Sed poſſunt alios hortari ad pugnam iuſtã, & etiam intereſſe, ut 23. q. 8. igitur, & c. ut pridem.

g ¶ Arietes.] Alibi dicuntur epiſcopi canes i. 2. q. 7. qui nec regiminis.

3 Ad hoc ſ. d. tenero

Ad-

vnum colligere; & eius animos cæleſtis patriæ pace, ac potiſſimum ſecuritate prædicata ſurſum erigere debemus. Et tamdiu ſuper eorum cautela oportet nos eſſe ſolicitos; vt ſi Dei iudicio præſentis temporis commoda fortaſſis amittunt, futuræ vitæ ſe ſperent gaudia abſq; ambiguitate percipere ſempiterna.

Item Greg. lib. 7. epiſt. 126. ad Recaredum regem.

¶ Non eſt reprobatio, ſed virtutis probatio, bonorum aduerſitas. C. XLVIII.

ADuerſitas, quæ bonis votis [a] obijcit, p̃batio [b] virtutis eſt, non iudiciũ † reprobationis. Quis. n. neſciat, q̃ proſperum fuit, q̧ B. Paulus Apoſtolus prædicaturus ad Italiã veniebat? & tamen veniens naufragiũ pertulit: ſed nauis cordis [c] in maris fluctibus integra ſtetit.

9 *Hoc* [d] *tunc ſeruandum intelligitur, quando inter ſubditos aliqui inueniuntur, quibus prælatorum vita proficiat: quãdo nec ſpecialiter prælatus quæritur, nec p̱ alios tuta põt eſſe eccleſiæ ſalus, ne ſi deſerere incipiat, quibus prodeſſe poteſt, dicatur de eo: [Mercenarius autem, & qui non eſt paſtor, cuius non ſunt oues propriæ, videt lupum venientem, & deſerit oues, & fugit.] Cum vero ſpecialiter quæritur, fugiat exemplo Chriſti, qui a facie Herodis fugit in Aegyptum: fugiat exẽplo Pauli, qui a fratrib. per murum ſubmiſſus eſt in ſporta. Vnde Auguſt. ait: [Fugiat miniſter Chriſti, ſicut ipſe Chriſtus in Aegyptum fugit, fugiat & qui ſpecialiter quæritur, dũ per alios firma eſt eccleſiæ ſalus.] Hinc etiam ait Dominus diſcipulis: [Si vos perſecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.] Hinc etiam idem abſcondit ſe, & exiuit de tẽplo, quãdo Iudæi lapides tulerũt, vt iacerent in eum. Hinc ẽt Aug. ait de eodem in pſ. 54. [Ecce elongaui fugiens, illud tangit, quòd Chriſtus vitabat perſequentes, vt occaſionem* [f] *iræ demeret, & manebat in deſertis orans: in quo docebat nos in ſecreto cõſcientiæ orare, & quieſcere, cum a malis premimur.] Cum vero non prælatorum tantum, ſed totius eccleſiæ ſalus* [g] *quæ-*

† al. indicium.
Act. 27.
Ioan. 10.
Matt. 2:
Act. 9.
Gloſ. ord. ad c. 11. 2. ad Cor. in fine, ex Auguſt. epiſ. 180. ad Honoratum.
Matth. 10.
Ioan. 8.
Gl. ord. Caſſiodoro.

Perſecutio eſt duplex.

Prælatus an propter perſecutionem licite poſſit eccleſiã deſerere.

ADuerſitas.] CASVS. Gregorius docet, q̧ in tribulationib. non debet quis perturbari. quia ipſa tribulatio eſt probatio virtutis, & non eſt iudicium reprobationis: & q̧ quis non debet perturbari propter aduerſitatem, probatur exemplo Pauli, qui cum veniebat in Italiam

Italiam, naufragium paſſus eſt, & tamen in corde non fuerat turbatus.

a ¶ Bonis votis.] Ideſt, propoſitis.

b ¶ Probatio.] Sup. ead. cum percuſſio.

ADDITIO. Et dic probatio, i. examinatio, & experimẽtum virtutis, ideſt, conſtantiæ. Vel probatio virtutis, ſcilicet, ut probatione melior quis efficiatur, & ita appareat, ut in prædicto cap. cum percuſſio. ſecundum Hug.

c ¶ Nauis cordis.] Ideſt, conſtantia fidei. 1

HOC ETIAM. Hæc eſt 9. pars quæſtio. in qua dicitur quando debet prælatus relinquere ſubditos, & quando non, Io. de Fant.

CASVS. Dictum eſt ſup. in c. ſuggeſtum, & ca. ſciſcitaris, q̧ prælatus perſeuerare debet cum ſubditis in tp̃e tribulationis, licet poſſit quandoque recedere ad tempus & fugere. Nunc vero oſtendit hic tempus ſeruandum eſſe, quando inter ſubditos aliqui boni reperiuntur, & prælatus non quæritur ſpecialiter, nec per alios eſt tuta ſalus eccleſiæ, in quo caſu ſi gregem ſibi commiſſum deſerat, dicet mercenarius. Si vero perſona prę-lati ſpecialiter quæritur, & ſalus eccleſiæ tuta eſt per alios; fugiat tunc prælatus, & hoc probat duob. exemplis, ſ. Chriſti, & Pauli: & tribus auctoritatib⁹, ſcilicet Aug. Chriſti, & Dauid. Cũ aũt quæritur nõ ſolum prælatus, ſed tota eccleſia: tunc non debet recedere, ſed opponere ſe debet pro populo ſuo, & animam ſuam ponere pro ouib. ſuis: & hoc de extrinſeca perſecutione. Eſt & alia p̱ſecutio intrinſeca, quæ fit a ſubditis in occulto, q̃ñ p̃latus compati debet pro peccatis aliorũ: & hoc probat quattuor auctoritatibus.

d ¶ Hoc. j. ſ. q̧ p̃latus maneat cum ſubditis ſuis.

d ¶ Hoc ẽt.] In hoc §. diſtinguit q̃d iuris ſit in extrinſeca ſiue intrinſeca p̱ſecutione. Extrinſeca .n. perſecutio conſiſtit ĩ manifeſtis inimicis eccleſiæ, ĩtrinſeca in eis, q adhuc nõ ſunt p̃ciſi. In exteriori perſecutione diſtinguitur: aut ſolus prælatus q̃ritur, aut totus clerus. Si ſolus p̃latus: aut eo recedente tuta eſt ſalus eccleſiæ, & tunc fugiet, & hoc p̱bat exemplo Chriſti & Pauli, & trib. auctoritatib. Aug. Dñi & Dauid. Si nõ eſt tuta, tunc ponẽt aĩam ſuam p̱ ouib. ſuis. Si totus clerus quæritur, indiſtincte ſe pro eis hoſtib. opponet, vt 43. d. ſi rector ſed ſi aliàs poteſt conſuli eccleſiæ, totus clerus fugiat cum prælato. Si non poteſt, remaneant cum prælato, vel omnes, uel quidam ex eis, ſi eſt altercatio inter eos de remanſuris, res ſorte dirimatur. 26. q. 2. ſors. Circa intrinſecam diſtinguitur ſic: aut omnes ſunt mali, aut quidam. Si boni ſunt commiſti malis, eos non deſeret. 23. q. 4. tu bonus. Si omnes mali ſunt, aut ſpes eſt de correctione, aut non. Si eſt, non ſunt deſerendi. Si non eſt ſpes, tunc ſunt deſerendi, ut inf. ea. c. vlt. Et nota q̧ loquitur de extrinſeca perſecutione uſque ibi. [Eſt & aliud genus.] Abinde miſtim de extrinſeca & intrinſeca vſque ibi, [Cum autem a vitijs.] & abinde tantum de extrinſeca. 2

e ¶ In Pſalmo.] Exaudi Deus orationem.

f ¶ Vt occaſionem.] Et ita peccat q̃s eo q̧ dat alijs occaſionẽ peccãdi, ut 55. d. ſi Euangelica, & 22. q. 4. inter.

g ¶ Salus.] Ergo uidetur q̧ pro rebus temporalib. non debeat prælatus mori, ut 23. q. 5. non eſt noſtrum.

1 Sub in qua & per q̃ trãſire debem⁹ tribulationes & pericula huius ſęculi, ſicut in naui mare trãſimus ad littora. iuxt. illud. Hoc mare magnũ, & ſpatioſum: & ſequitur ibi, naues & pertrãſibunt. Pſ. 103. Arc.

2 De hac materia plene no. Inn. ext. de renũciat. niſi cum pridem. §. j. vbi poſita ẽ iſta glo. ſicut hic iacet multa addit. & ibi de hoc per Hoſt.

nitur, fides [a] *impugnatur, neceſſe eſt, ut ex aduerſo aſcendant, & in die belli ſeipſos murũ opponant pro domo Domini, & animas ſuas ponãt pro ouibus ſuis: vt exemplo ſuæ paſſionis accedant, quos ſermone doctrinæ diutius cõfirmare non valent. Et hoc quidẽ de manifeſtis perſecutionib. Eſt & aliud genus perſecutionis,* [b] *in quo Apoſtolus laborabat dicens:[Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcãdalizatur, & ego nõ vror? &c.] Hinc Auguſt. in pſ.* [d] 101. *[Oſſa, i. fortes, quorũ frixorium ſunt, q ſcandalizantur: tantũ. n. frigitur* [e] *bonus, quantũ amat.] ¶ Hinc idẽ in pſ. 30.* [f] *] Iraſcitur iuſtus pro peccatis palearum,* [g] *non tamen odit,* [h] *in quo extingueretur oculus:* [i] venter [k] *pro interioribus,* [l] *quæ turbantur, quando nec corripi poſſunt impij, quib. non † clamat,* [m] quia defecit [n] in dolore vita, *videns non proficere qđ prædicat.] ¶ Hinc idẽ ait in pſ. 69.* [o] *vtrumq; hoc genus perſecutionis diſtinguens: [Vox tribulatorũ* [p] *Chriſto, i. martyrum inter paſſiones periclitantiũ, ſed de capite* [q] *præſumentiũ.* [r] *Cũ illis* [s] *vox oĩs iuſti; cui ex charitate, abundans iniquitas ẽt Chriſtianorum eſt paſſio: vt Lot corporalẽ perſecutionẽ a nullo in Sodomis ſuſtinuit, ſed a malis factis eorum, cũ † quib. habitabat. Eſt ergo perſecutio iuſti, vel a leone* [t] *in impetu, vel a dracone* [u] *in inſidijs, vnde omnes* [x] *clamẽt* Deus in adiutorium meum intende.] *¶ Cũ aũt* [y] *vitijs ſubditorũ prælatus affligitur, aliquãdo oĩum eſt una & inſatiabilis obſtinatio, aliquãdo mali inueniũtur bonis admiſti. Quãdo boni ſimul cũ malis habitant, nõ ſunt deſerendi boni pp malos: ne peruerſe malos euitãdo vincamus,* [z] *quos fugimus, ad gehennã, † ſed potius mali tolerentur pp bonos. Vnde Greg. [Abel* [a] *eſſe renuit, quẽ Cain* [b] *malitia nõ exercet.* [c] *] ferrũ quippe noſtræ mẽtis ad acumen non põt peruenire veritatis, niſi hoc alterius eraſerit lima* [d] *prauitatis. Hinc ẽt Auguſtinus: [Tu bonus* [e] *tolera malũ, &c. infra de tolerandis malis in prima cauſa* [β] *hæreticorum.] Idẽ ait: [Maius malum in ſeparatione bonorũ* [f] *committimus, quam*

Ezech. 13.
Ioan. 10.
2. Cor. 11.
Gloſſa ord. ex Aug. ad ver. (& oſſa mea, ſicut in frixorio) & Beda 2. Cor. 12.
Eadẽ re Auguſt. ad uerſ. (Miſerere mei Dñe.)
† non clamat clare, ſed intus ingemiſcit.] gloſſa ordin.
Eadem ex eodem in præfatione Pſ.
† cui non fuit dictũ, vt non ibi habitaret.] gloſ. ordin.
† al. veniamus ad gehennam.
l. 20. Mor. c. 29. & l. 9. re. epi. 39. 23. q. 4. tu bonus. Gloſ. ord. in ca. 6. 2. ad Cor. in fine ex Aug. ſermo. 28. de ver. Domini.

a ¶ Fides.] Per hæreſim aliquam.
b ¶ Perſecutionis.] ideſt compaſſionis.
c ¶ Non vtor.] Compatiendo.
d ¶ In Pſalmo. Dñe exaudi, ibi: Quia defecerunt ſicut fum⁹ dies mei. & oſſa 1 mea ſicut in frixorio cõfrixa sũt.
e ¶ Frigitur.] ideſt, confligitur, i. tantũ dolet de malorum interitu, quantũ ſalutem eorũ diligit.
f ¶ Xxx.] In te Dñe ſperaui, vſq; Miſerere mei Deus, qm̃ tribulor, & cõturbatus eſt in ira oculus meus, anima mea & venter meus: quoniam deficit, &c.
g ¶ Palearũ.] Ideſt, malorum, qui ſunt ſine fructu.
h ¶ Odit.] Supple id in quo. ſ. odio extingueretur. 2 oculus rationis, ſi haberet illud odium. Vel dic, non odit homines, ſed peccata eorum. 86. diſt. odio.
i ¶ Oculus.] i. intellectus.
k ¶ Venter.] i. prælatus qui quandoq; ventroſus eſt.
l ¶ Pro interiorib.] Ideſt, ſubditis.
m ¶ Nõ clamat.] Alte, ſed intus ingemiſcendo.
n ¶ Defecit.] Dicẽs, ſupple: quia defecit quaſi dicat; omnino conturbatus eſt oculus meus: qa defecit in dolore vita mea ex magna iniqtate malorũ. & quare dicat hoc occulte ſubdit, videns nõ poſſe proficere, &c.
o ¶ Lxix.] Scilicet, Deus in adiutorium meum intende.
p ¶ Tribulatorum.] Ideſt, illa vox, Deus in adiutorium meũ eſt uox martyrũ in manifeſta perſecutione, & etiam vox iuſtorum in occulta & intrinſeca.
q ¶ Sed de capite.] Ideſt, Chriſto.
r ¶ Præſumentium.] Ideſt, confidentium.
ſ ¶ Cum illis.] Ideſt, martyribus, & hic innuitur intrinſeca perſecutio.
t ¶ Vel a leone.] Ideſt, a diabolo aperte ſæuiendo.
ADDITIO. Sicut per Sarracenos & apertos hæreticos. Archidia.
u ¶ Dracone.] Ideſt, a diabolo occulte perſequendo, vel a falſis fratribus.
x ¶ Omnes.] Ideſt, tam illi qui extrinſecam, quàm qui intrinſecam perſecutionem patiuntur.
CVM AVTEM. CASVS. Supra in §. proximo tractatum eſt qualiter fiat perſecutio intrinſeca, ſcilicet a ſubditis malis, & per compaſſionem: Nunc verò diſtinguitur ſic. Aut inter ſubiectos ſunt aliqui boni, aut sũt omnes mali. & obſtinati. Si ſunt ibi aliqui boni, nõ debet prælatus deſerere bonos propter malos, ſed tolerare debet patiẽter, & hoc probat quatuor auctoritatib. Si autem omnes ſunt mali & obſtinati, tunc licet prælato ab eis recedere, exemplo Beati Benedicti, qui monachos ſuos deſeruit: quia conſpirauerant in necẽ eius.
y ¶ Cum aũt.] Hic §. loquiĩ de intrinſeca perſecutione.
z ¶ Vincamus.] Ideſt magis ſumus digni gehenna, quã ij quos fugimus.
a ¶ Abel.] Ideſt, ſimilis Abel in patientia non vult eſſe, qui non poteſt tolerare conſortium malorum, nam quiſquis malos non tolerat, ipſe ſibi per intolerantiam teſtis eſt, quod bonus non eſt, ut 23. q. 4. hæc autem, & c. tu bonus.
b ¶ Cain.] Ideſt, fratris Abel.
c ¶ Non exercet.] Ideſt, malos non allicit, ſignificat, ut illos corrigat.
d ¶ Lima.] Ideſt, perſecutio.
e ¶ Tu bonus.] Infra 23. q. quarta, hęc autem. c. tu bonus.
f ¶ Bonorum.] Argum. quód ſi per aliquem non ſtat quominus faciat, idem eſt ac ſi feciſſet. 43. diſtinctio. Epheſijs.

1 Dic, ideſt, fortes, Fortes enim & robuſtiores in fide dicũtur oſſa. qa portant carnes, ideſt, infirmos ſecũdum Hug.
2 Scilicet p mortale peccatum, i. ſi odiret paleas, i. malos inquantum hoĩes ſunt ſm H.
Bonus non eſt q malos nõ tolerat.

a ¶ Coniun-

in coniunctione [a] *malorũ fugimus.*] *& infra.* ❡ *Tali nõ imputat Deus ſua peccata, quia nõ fecit; non aliena, quia non approbauit; non negligentiã, quia non tacuit, non ſuperbia, quia in vnitate permanſit.*] ❡ *Hinc idẽ in pſal.* 54. [Quis dabit mihi pennas, ſicut columbę? *non ait, ſicut coruo. Colũba a moleſtiis quærit auolare, ſed dilectionẽ nõ amittit, & ſemper gemit. Sic bonus vult ſeparare ſe corpore, nõ amore, ab his, quibus non poteſt prodeſſe:*] *& infra.* ❡ [*Sed aliquando ligatur, nõ viſco cupiditatis, ſed cura & officio, vt deſerere non poſſit* [b], *niſi ſoluatur. Quod ſi non ſoluitur, tunc dicat,* Cupio diſſolui, & eſſe cũ Chriſto: Sed manere in carne neceſſe eſt propter vos; *& ſic eſt meritum ex deſiderio.* [Ecce elongaui fugiens; *non loco, ne rumpatur charitas bonorũ, ne perdatur exercitium malorum, quos Deus admiſcet, vt Iudam Apoſtolis:*] *quem quamuis ſciret furem eſſe, tamen ad prædicandum miſit, & ei Euchariſtiam dedit, docens in eccleſia tolerari malos, nec obeſſe bonis malorum conſortia. Quando vere omnium ſubditorũ eſt obſtinata malitia, nec prodeſt eis prælatorum præſentia; tum etiam corpore licet ab eis recedere: ne & illorũ nequitia ſemper in deterius proficiat, & iſti quidem fructum amittant, quem de aliorum profectu poſſent inuenire. Sic beatus Benedictus deſeruiſſe legitur, quos in necem ſuam vnanimiter viderat conſpiraſſe. Hinc & beatus Gregorius Petro diacono interrogãti, an liceat prælato gregem ſemel ſuſceptũ gerere, lib.2. Dial.63. reſpondit dicens.*

Gloſſa ord. ex Aug.

Philip. 1.

Gloſſa Iterlinearis ex Aug. in pſal. 54. 23.q.4.tu bonus.

α ❡ Vnde Auguſtinus.] *Multa in hac diſputatione citat Gratianus ex Auguſtino. quorũ ſentẽtia quidẽ apud illũ habetur, ſed verba ipſa ſunt ĩ gloſſa ordinaria locis ĩdicatis. De hac vero quæſtione, quando liceat epiſcopo recedere ab eccleſia ſua, diſſerit B. Auguſtinus epi.108. Honorato epiſcopo ſcripta.*

β ❡ In prima cauſa.] *Indicat cauſam vigeſimam tertiã in qua primum de hæreticis ex propoſito agitur. qui mos citandi habetur, etiam.1.q.7. neceſſaria. & alibi.*

❡ Quando liceat prælatis ſubditos deſerere, vel non.

C. XLIX.

IBi adunati æquanimiter portandi ſunt mali, vbi inueniuntur aliqui, qui adiuuentur, boni. Nã vbi omnimodo de bonis fructus deeſt; fit aliquãdo de malis labor ſuperuacuus †: maximè ſi è vicino cauſæ ſuppetãt, quæ fructum Deo ferre valeant meliorem. *& paulo poſt.* ❡ Sæpe agitur in animo perfectorũ, quod ſilentio prætereundũ non eſt, quia cũ laborem [c] ſuũ ſine fructu eſſe conſiderent, in locum alium ad laborẽ cũ fructu migrant. Vnde ille quoq; egregius prædicator, qui diſſolui cupit, & cũ Chriſto eſſe, cui viuere Chriſtus eſt, & mori lucrũ, qui paſſionũ certamina non ſolũ ipſe appetiit, ſed ad tolerãda hæc, & alios accendit; Damaſci perſecutionẽ paſſus, vt poſſit euadere, murum, funem, ſportamque quæſiuit, ſeq; latenter deponi voluit. Nunquid † Paulum mortẽ dicimus timuiſſe quam ſe ipſe pro amore Ieſu teſtatur appetere? Sed cũ in eodẽ loco minorem ſibi fructũ adeſſe cõſpiceret; ad grauem † laborem ſe alibi [d] cũ fructu ſeruauit, fortis etenim præliator Dei, teneri intra clauſtra noluit, certaminis campum quæſiuit.

† vanus] orig.

Philip. 1.
2. Cor. 11.

Act. 9.
† al. Num nam.

† *& graui labore ad laborem.*] orig.

Multorum auctoritatibus apparet, quando viuentibus epiſcopis alij poſſint ſubſtitui, & quando non.

a ❡ Coniunctione.] Fugimus enim malũ in hoc quod nõ coniũgimur malis: quia ſi eſſemus cũ eis, poſſemus corrumpi cum eis: tamẽ maius malum committimus. ex hoc quod ſeparamur a bonis: quia ſeparando nos a bonis cõmittimus ſchiſma quod facere maximũ malum eſt, vt 24. q.1. non afferamus.

Schiſma cõmittit qui ſe a bonis ſeparat.

b ❡ Non poſſit.] id eſt, non debeat propter hos quibus poteſt proficere. Ioan.

IBi adunati.] CASVS. Petrus diaconus quæſiuit a Gregorio, an liceret prælato deſerere gregem ſemel ſuſceptũ: qui reſpondit dicens, quod ſi ſubditi ſunt boni malis admixti, tolerandi ſunt mali propter bonos. ſi vero omnes ſunt mali & incorrigibiles, recedere pot prælatus ad aliũ locum, exemplo Pauli, qui de Damaſco fugit, vt alibi magis proficeret. Sequens. §. patet.

c ❡ Laborẽ.] Nota quod labor nõ debet eſſe ſine mercede, vt 12.q.2. charitatẽ. & in auth. de iud. §. ne autem. col.6. vbi dicitur, quod labor non debet eſſe ſine fructu. vnde verſus.

Labor eſt remunerãdus.

Cum labor in damno eſt, creſcit mortalis egeſtas. iuxta illud.

Optat præmia quiſque labor.

d ❡ Alibi.] Idẽ facit Cypri. vt 24. q.1. ad uocauit. §. multorũ.

Quod

QVAESTIO II.

Vod autem [a] *iſte valetudine recepta ſuam poſſit repetere cathedram; nulla auctoritate ratum habetur. Celebrationem uero ſacrificiorum, ſi* † *infirmitatis cauſa dimiſerit, valetudine recuperata exequi non prohibetur.* † al. quam.

Vnde Alexander ſecundus ſcribit Gebonardo Viuarienſi † *archiepiſcopo.* † al. Viennenſi.

¶ De quodam presbytero, qui caduco morbo laborabat. C. I.

IN tuis literis continebatur ſic. Hic clericus ordinem habet presbyterij, ſed quia caduco morbo laborat, & & ipſi in præſentiarum hoc agnouimus, nõ auſi fuimus concedere ſibi vt offerret, vel miſſam celebraret. Quia vero languor in culpa non eſt, ſuper hac re auctoritatis noſtræ decreto conſulendo deliberauimus. Conſulimus itaque, vt ſi frequenter [b] hoc morbo tangitur, ab oblatione, & Miſſarum celebratione modis omnibus prohibeatur. Indecens enim eſt, & periculoſum, vt in conſecratione Euchariſtiæ morbo victus epileptico cadat. Si vero Dei miſericordia conualuerit (quandoquidem nõ culpa, ſed infirmitas eſt in cauſa) eum ſacrificare iam nõ interdicimus [c]. Iuo p. 6. c. 405.

Idem Gelaſius Ruſtico, & Fortunato epiſcopis.

¶ A regimine ſuſpendatur eccleſiæ, qui in terram frequenter eliditur. C. II.

NVper Foropopulenſis † eccleſiæ clericis una cũ Sabino epiſcopo & Pelagio, & laicis propria ſuggeſtione reſerarũt, præſulem ſuum graui quadam neceſſitate vexari, cuius eũ dicerẽt incurſione freq̃uẽter eliſum. Qđ ne ſcandalũ fidelibus videretur ingerere, & eccleſiã Dei vbiq; poſitam hac offenſione turbare, præcipuè, cũ eodem ipſo volente huc ſe perrexiſſe firmarẽt, ad dilectionẽ veſtrã ſcripta direximus, vt eccleſiæ, cuius rector tali caſu tenetur adſtrictus, viſitationem congruam reddatis. Verũ, quia nunc idem ipſe venit huc pontifex, falſaque oĩa de ſe iactata diſſeminat, ſub diuini cõtẽplatione iudicij, veſtręq; cõſciẽtiæ, exiſtimationiſq; reſpectu, † al. Foropopilienſis.

QVod autẽ.] CASVS. Hæc eſt q. 2. qua quæritur, vtrum recuperata ſanitate poſſit quis repetere cathedram cui renunciauit. Et reſpondet ꝙ non: & transfert ſe G. ad aliam quæſtionem incidentem, ſcilicet vtrum ſacerdos, qui dimiſit celebrationem Miſſæ propter morbum caducum: recuperata ſanitate poſſit celebrare? & reſpondet cum diſtinctione, ſcilicet utrum quis vexeẽ morbo epileptico vel caduco frequenter, aut raro. ſi frequẽter, oĩno dẽt ceſſare a celebratione Miſſarũ, vt inf. e. c. 1. Si uero raro, aut uexaẽ cũ ſpumæ iactatione, & uocis cõfuſæ emiſſione: & tunc nullo mõ celebrare põt, ut inf. ea. c. 2. aut uexaẽ, ſine ſpumę iactatione, & ſine uocis confuſæ emiſſione: & tũc celebrare poteſt: ita tñ ut habeat iuxta ſe uicini ſolaminis adiutorem, ut ſup. ead. q. 1. illud. ſi plene ẽ liberatus, non eſt quęſtio quin poſſit celebrare.

a ¶ Quod autem.] Si quis de licẽtia Papæ renunciauit, & ad p̃ces eius alter ſubſtitutus eſt; certũ eſt ꝙ ille non põt repetere eã, licet cõualeſcat, ut ſupra ea. q. 1. hoc nequaquam. Et ideo magiſter aliam quæſtionẽ tractat. utrum ille qui abſtinuerit a Miſſa pro ægritudine, recuperata ſanitate poſſit celebrare? Et certũ ẽ ꝙ poteſt, 1 inf. ead. c. 1. dũmodo certũ ſit eũ eſſe ſanatum. Si autẽ fuit dæmoniacus, uel epilepticus, debet prius per annũ eſſe liberatus. 33. diſt. cõiter. 55. d. præcepta. & ar. ff. de redhibit. actio. quod ita. In ægritudine cõſtituti Miſſas celebrare poſſunt ſupra ea. q. 1. c. illud. niſi ita debiles ſint. ꝙ ceptũ officium nequeant adimplere & niſi habeant morbum caducũ. 33. d. cõiter. Tñ cum diſtinctione an morbus iſte ſit cũ ſpuma & clamore, ut tunc non poſſint: uel ſine ſpuma & clamore, & tunc poſſint, ut ibi notaui, ſed quidam. 2 indiſtincte dicunt, quod non debent celebrare infirmi.

1 Sub. nec diſtinguendũ eſt q̃ fuerit ægritudo duminodo, &c. ut ſequitur.

Epilepticus an poſſit celebrare.

2 Vt Ryan.

IN tuis literis.] CASVS. Quidam presbyter morbum patiebatur caducum: quare Gebonardus Viuarien. archiepſ ei celebrationem Miſſę interdixit: & per illũ presbyterum conſuluit Alexandrum dictus archiepiſcopus an iſte presbyter poſſet Miſſarum ſolennia celebrare. Nunc Papa reſcribit dicens, quomodo ei cõſtitit ꝙ ille cadebat, vnde mandat ei: ꝙ ſi iſte presbyter frequenter cadit, & vexetur morbo caduco, non debet celebrare: ſi autem conualuerit, non prohibeatur.

b ¶ Frequenter.] Ideo quidam. 3 dicunt quod ſi raro accidit, poteſt celebrare, dummodo habeat ſocium ſup. ea. q. 1. c. illud. uel ſupple, maxime uel diſtingue, ut 33. d. communiter.

3 Lau. & R.

c ¶ Interdicimus.] Sic ergo propter infirmitatem non repellitur quis ab officio diuino, uel a perceptione ſacramentorum, ut ſup. d. 5. ad eius uero.

Infirmitas non repellit ab officio diuino.

NVper Foro.] CASVS. Clerici Foropopulenſis eccleſiæ una cum Sabino & Pelagio & laicis Romam uenerunt & dixerunt Gelaſio, ꝙ epiſcopus eorum lędebatur morbo caduco frequenter, aſſerentes ſe de eius voluntate ueniſſe. quare Papa illi eccleſiæ duos dedit uiſitatores, ſ. Ruſticum & Fortunatũ, ſed quia idem epi

ſcopus

ſcopus poſtea Romam pergens dixit omnia, quæ de eo dicta fuerunt, falſa eſſe: ideo Papa præcepit eiſdem viſitatoribus narrando prædicta, ut ueritatem perquirant: & ſi prædictum epm inuenerint fuiſſe repente prolapſum cum voce confuſa, & ſpumæ iactatione, eum celebrare

tur purgatio, ut extra de cauſa poſſ. & proprie. cum eccleſia in fi.

b ¶ Triginta.] Contra 33.d.cōmuniter. Sed ibi certum fuit eū eſſe dęmoniacū, ſed hic dubium, & omnes cibos ideo iubetur comedere, ne morb. poſſit occultari, qood phyſicum eſt, unde ſignatur contrariū ĩ.de conſecr. diſt.5. contraria, 1 ideo autem hic dantur omnes carnes iſti pter hœdinas, quę prouocant dæmones.

rerum fide ſolertiſſime perquiſita, ſi aliquando ſcilicet, vel in domo, vel in proceſſione, vel in alio quocumq; loco probatur repente collapſus, voceſq; dediſſe cōfuſas, & ſpumas ore iactaſſe; quanta fieri poteſt examinatione quæratur. Quod tamen, ſiue non poſſit aliquorum factū teſtificatione firmari, ſiue nunquam contigiſſe dicatur, non putandum eſt poſſe ſufficere, ſed certum, manifeſtūque documentum, quia de tanta re non ſegnius [a] agendum eſt. Faciat rem tua dilectio frater Ruſticè ſui moris, & aptam magno pontifici; ut eum triginta [b] α diebus tecum eſſe conſtituas, eumque carnibus indifferenter uti neceſſaria probatione compellas vti.

α ¶ Triginta.] *In duobus codicibus vetuſtis legitur* octuaginta.

Carnes hœdinæ prouocant dæmones.

1 Nō eſt cōtra, quia hic loquitur de experimētis medicinæ, q̄ bona ſunt & neceſſaria, vt hic: ibi autē loquitur de nimio vſu medicinæ, q. eſt ꝗ hibitus ut ꝙ non ieiunetur, uel aliud ſimile eſt cont. legē diuinā. Arc.

CAVSA OCTAVA.

Q Vidam epiſcopus agēs in extremis ſucceſſorem ſibi ex teſtamento inſtituit: inde ſuorum amicorū patrocinio in eundē epiſcopatum eligitur: poſt electionem pro indemnitate eccleſia canonicis iuramentū præbuit: accuſatur de ſimonia, tāquam munus ab obſequio præſtiterit; ante tempus ſententia a clericis ſuis derelinquitur: ſine literis Apoſtolicis † ad eccleſiam ſuam reuertitur epiſcopus.

† al. Apoſtolici.

1 *Hic primum quæritur, an liceat epiſcopo ſibi ſucceſſorem inſtituere.*

2 *Secundo, an amicorum patrocinia in electione debeāt conualeſcere.*

3 *Tertio, an ſit habendus ſimoniacus: qui poſt electionē huiuſmodi iuramentum canonicis præſtat.*

4 *Quarto, an liceat clericis ante ſententia tempus ab epiſcopo ſuo diſcedere.*

5 *Quinto, an ſine literis Apoſtolicis † debeat redire ad propriam eccleſiam.*

† al. Apoſtolici.

Q Vidā epiſcopus. CASVS. Quia in ſuperiori cā in illo c. petijſti. fuit ꝯceſſū priuilegiū Mogūtino de eligendo ſibi ſucceſſorē: ne aliquis dubitaret hoc eſſe licitum de iure communi, ideo Gra. hanc 8. cauſam ſupponit. in qua oſtēdit, ꝙ nulli licet eligere ſucceſſorē: & ꝙ amicorū patrocinia in electionib. cōualeſcere non debent: & ꝙ nō eſt ſimoniacus, qui poſt electionem prę ſtat canonicis iuramentū de indēnitate eccleſię: & alia plura, q̄ oīa vt plenius eluceſcāt, ponit thema de quo quinque elicit q̄ſtiones.

Q Vod aūt.] Hæc quæſtio diuiditur in quatuor partes: in quarum prima probat magiſter per 4. auctor. ſanctorum patrū, ꝙ poteſt eps ſeu prælatus ſibi eligere ſucceſſorem: & hoc vſq; ad §. [His omnibus.] ubi dat ſolutionem. poſtea quædam adiūgit ad electionē pertinentia. Secunda ibi, [Olim. Tertia ibi.] Oportet: eum.] Quarta ibi, [Andacter.] Io. de Fant.

QVAESTIO I.

Sup. 7. q. j. c. petijſti.

Q Vód autem [c] epiſcopo ſucceſſorem ſibi inſtituere liceat, ex verbis Zacharia Papa conijcitur, quibus Moguntino archiepiſcopo permiſit adiutorem ſibi ſtatuere,

CASVS. Hęc eſt 1. q. qua quæritur an liceat epiſcopo ſibi eligere ſucceſſorem. & certū eſt: ꝙ nō, niſi p priuilegiū hoc habeat. Primo tū probat Gra. ꝙ ſic exemplo Moguntini, & auctoritate Symmachi a contrario ſenſu. & exemplo Petri. Poſtea probat contrarium in §. [ſed in Antiocheno] & in §. [His auctoritatibus. dat ſolutionem.

Succeſſorem ſibi inſtituere nulli licet

brare prohibeant. Si autem hoc inueniri non poteſt: pręcipit Ruſtico, ut faciat eum carnibus uti xxx. diebus indifferenter.

a ¶ Segnius.] Not. ꝙ in magnis rebus diligentior inquiſtio eſt facienda, ut 42. diſtin. quieſcamus. & 61. diſtin. miramur. Et ideo hic actore non probante, reo indici-

c ¶ Qod aūt. [Certum eſt, ꝙ non licet 2 niſi cui hoc ſpecialiter permittitur, ut Mogūtino. 7. quęſt j. petijſti. nec

2 Sed contra vī expreſſe 26. q. vi. c. vi.

nec obſtat 79.diſt.ſi trāſitus.vbi innuitur, ꝙ Papæ licet ſibi inſtituere ſucceſſorem . ſed dicitur ibi, ꝙ poteſt cū fratribus deliberare de ſucceſſore. 1

a ¶Decernere.] ideſt,deliberare.

SI Petrus.]CASVS. Petrus Apoſtolus cum inſtare,velet verbo prædicationis, & orationi,temporalib. Linum, & Cletum præfecit: ſed ſolum Clemētē ſibi ſucceſſorem elegit, cui poteſtatem tradidit ligandi, & ſoluendi.

b ¶Si Petrus.] Si,id eſt,quamuis.

c ¶Aut ligādi.]Non intellige ꝙ iſti prius non habuerint poteſtatē ligādi : ſed hoc vult dicere,ꝙ iſtis ñ dedit Papa plenā poteſtatē : ne ſit ꝯ 2.q.1.nemo, 24.q.j. qd-cunque vbi dicitur, quod omnes presbyteri hanc habent poteſtatem . Habuerūt ergo prius hanc poteſtatē, ſed non tantam . Iſti autem duo temporalia pauperibus erogabant : ad quod officium Apoſtoli diaconos elegerant.93. d. legimus. quod hodie hēt camerarius Papę,& patet ꝙ Linus,& Clet⁹ non fuerunt Apoſtolici, & hoc eſt verū, ꝙ poſt Petrum ſtatim nō fuerunt Apoſtolici, ſed Clemens fuit poſt eum Apoſtolicus , videns aūt Clemens ꝙ hoc eſſet perniciosū exēplo, ꝙ aliquis ſibi eligaret ſucceſſorē,renūciauit Papatui:& tūc electus fuit Linus : eo mortuo elect⁹ eſt Cletus: quo mortuo denuo fuit Clemēs, electus , & ſic Clemens ſm unam cōputationem fuit ſecundus , & ſecundū aliam fuit quartus. vnde verſus. [Diſputat hic mūdus,quartus fueritve fcsundus.]

d ¶Tradēte.]Ad hoc inducitur capitulū.

VNde.] SED IN ANTIOCHENO CASVS. Hucuſque probauit Grat. ſuperficialiter epiſcopo licere ſibi eligere ſucceſſorem : nūc autem probat contrarium.

EPiſcopo.]CASVS. Statutum fuit in Antiocheno concilio,ut nullus eligat ſibi ſucceſſorum , & ſi factū fuerit, irritum ſit: ſed eligatur a clericis epiſcoporum iudicio. Idem eſt caſus ſequentis c.

e ¶Succeſſorem.] Verum eſt quod non poteſt de iure com-

1 Sub. ꝙ aliud eſt ꝗ ſibi ſucceſſorē eligere, nam illud eſt licitū, ut ibi, illud uero illicitū, vt hic; nam deliberare licet cuilibet prælato de ſuo ſucceſſore, cum videt ſibi mortem imminere . vñ ibi dr̄ decernere .i. deliberare : non eligere, ſm Hug.

Clemens noluit eſſe Papa ſtatim poſt Petrū.

qui ei defuncto in plenitudinem poteſtatis ſuccederet. ¶*Item ex verbis Symmachi Papæ dicentis: [Si tranſitus Papæ inopinatus euenerit,vt de ſui electione ſucceſſoris non poſſit ante decernere* [a]*,&c. apparet, quòd epiſcopi ſucceſſores ſibi inſtituere poſſunt.*¶*Item exemplo beati Petri illud idem probatur,qui beatum Clementem ſibi ſucceſſorem inſtituit.*

Dist.79.ſi tranſitus

Vnde Ioannes tertius ſcribit epiſcopis Germaniæ, & Galliæ,epiſtola vnica,c.2.

¶Quòd Petrus Linum,& Cletum adiutores ſibi aſciuit, ſed Clementem ſucceſſorem. C. I.

Anſ.l.1.c.55. Poly.l.1.tit.1.

SI Petrus [b] princeps Apoſtolorū adiutores ſibi aſciuit Linum,& Cletum;non tamen poteſtatem pontificij, aut ſoluendi, aut ligandi [c],eis normam tradidit;ſed ſucceſſori ſuo ſancto Clementi:qui ſedem Apoſtolicam poſt eum , & poteſtatem pontificalem , tradente [d] ſibi beato Petro,tenere promeruit.Linus vero, & Cletus miniſtrabant exteriora, princeps aūt apoſtolorum Petrus verbo, & orationi inſiſtebat.

PALEA Cap. II.

Anſ.l.1.c.3. Clemens ep.1.

VNde ipſe Clemens in epiſtola ad Iacobum Hieroſolymitanū miſſa,inter cætera ſcribit, quod Petrus adhuc uiuens Clementem in epiſcopum elegit. ¶Simon Petrus in ipſis diebus quibus vitæ finem ſibi præſenſit, apprehenſa manu mea repente conſurgens in aurib. totius eccleſiæ , hæc protulit verba,Clementem hunc epiſcopum vobis ordino; cui ſoli meæ prædicationis, & doctrinæ cathedram trado,quem præ cæteris expertus ſum Deum colentem,homines diligentem, caſtum , diſcendi ſtudijs deditum,ſobrium,benignum,iuſtum,patientem, & ſcientem ferre nonnullorum,etiam ex his, qui in verbo Dei inſtituuntur,iniurias.

Omittuntur hic aliquot uerba.

Sed in Antiocheno concilio hoc omnino fieri prohibetur,in quo c.23.ſic ſtatutum legitur.

¶Epiſcopo ſucceſſorem ſibi conſtituere non licet. Cap. III.

Poly.l.2.tit.17. Anſ.l.6.c.57. Burc.l.1.c.185. Iuo p.5.c.301.

j EPiſcopo non licere pro ſe alterum ſucceſſorē [e] ſibi conſtituere,licet ad exitū uitæ perueniat.Quòd ſi tale aliquid factum fuerit, irritum ſit huiuſmodi conſtitutum. Seruetur autem ius eccleſiaſticum id continens, non oportere aliter fieri,niſi cum ſynodo,& iudicio epiſcoporum α, qui poſt obitum quieſcentis poteſtatem habent,eum,qui dignus extiterit,promouere.

α ¶Epiſcoporum.] *In codicibus Gratiani etiam manuſcriptis ſequebatur,* & electione clericorum : *quæ ſunt expuncta,quia neque in originali,neque apud cæteros collectores leguntur.*

Ideſt,in capitulis Martini Brachar.c.8.

¶*Item ex concilio Martini Papæ,c.8.*

communi,ſed de diſpenſatione Papæ 7.q.1.petijſti. nec obſt.20.q.3. pñs. vbi pater volebat quod eo mortuo filius eius fieret monachus.ſed ibi nõ erat ſucceſſio iuris.

a E Piſcopo.] ¶ Epiſcoporum.] Hoc requiritur in ordinatione,ſed non in electione 64.d.per totum.

Plo-

¶De eodem. C. IV.

Burch.l.1.c.187.
Iuo p.5.c.303.
vtrique] ex concilio Spalenſi.

ij EPiſcopo non liceat ante finem vitę alium in loco ſuo cõſtituere ſucceſſorẽ.Si quis autem hoc vſurpare tentauerit,talis conſtitutio irrita erit.Non ergo aliter fieri oportet,niſi cum conſilio,& iudicatu epiſcoporum [a],qui poſt exitum prædeceſſoris poteſtatem habent dignum eligere.

Item Hilarius Papa in ſynodo Romana,c.5.

¶De eodem. C. V.

Poly.l.2.tit.18.
Anſel.l.6.c.56.
Iuo p.5.c.104.

PLerique ſacerdotes in mortis confinio cõſtituti in locum ſuum feruntur alios deſignatis nominibus ſubrogare:ut ſcilicet non legitima expectetur electio;ſed defuncti gratificatio pro populi habeatur aſſenſu. Quòd, quàm graue ſit, æſtimare.Atq; ideo α,ſi placet;etiã hanc licentiã generaliter de eccleſijs auferamus:ne, quod turpe dictum eſt,homini quiſquam putet deberi,quod Dei eſt. Ab vniuerſis acclamatũ eſt [b]. Hæc præſumptio nunquam fiat,Quę Dei ſunt [c], ab homine dari non poſſunt.

α ¶Atque ideo. *Hac uſque ad verſ.* Ab vniuerſis *addita ſunt ex ipſo concilio, Anſelmo, Polycarpo, & Iuone.*

Item Hieronymus ad Titum,c.1.

¶De eodem. C. VI.

In comment. ad ea verba [& conſtituas per ciuitates preſbyteros.
Exo.33.

MOyſes amicus Dei, cui facie [d] ad faciẽ Deus locutus eſt [e],potuit [f] vtiq; ſucceſſores principat⁹ filios ſuos facere,& poſteris propriã relinquere dignitatẽ: ſed extraneus de alia tribu [g] eligitur Ieſus, vt ſciremus principatum in populos,non ſanguini [h] deferendum eſſe,ſed vitæ [i]. At nunc cernimus plures hanc rem beneficiũ facere, vt non quærant eos in eccleſia erigere columnas, quos plus cognoſcãt eccleſię prodeſſe,ſed quos, vel ipſi amant,vel quorum ſunt obſequijs deliniti, vel pro quibus maiorum quiſpiam rogauerit [k], &(vt deteriora [l] taceam), qui,ut clerici fierent, muneribus impetrarunt.

Num.27.

Item Innocentius Papa II. in concilio Romano,c.16.

De eodem. C. VII.

Pann.l.8.c.152.
† *al.capellas.*

APoſtolica auctoritate prohibemus, ne q̃s eccleſias, & prębẽdas [m],præpoſituras,capellanias †, aut aliqua eccleſiaſtica officia hęreditario iure ualeat vendica-

in principatu, ſed noluit. immo extraneum, & de alia tribu elegit, ſcilicet Ieſum,qui Ioſue, & Ieſus Naue dictus eſt.

d ¶Facie.] Ideſt familiariter.

e ¶Deus locutus eſt.] Secundum quoſdam apparuerat per Angelum in ſpecie uiſibili,ſicut dicitur deſcendiſſe per Angelos 2.q.j. De⁹. Ioan. autem dicit in canonica epiſtola: Deũ nemo uidit vnquam. tamen ex eo quod dicitur Moſẽ vidiſſe poſteriora Dei: dicunt quidam eum vidiſſe in ſpecie viſibili.

Deũ nemo vidit vnquã.

f ¶Potuit.] Quia adhuc nõ erat prohibitum hoc: ſimile 32. q.4.obijciuntur.

g ¶ De alia tribu.] Moyſes enim erat de tribu Leui: Ieſus Naue ſiue Ioſue fuit de tribu Effraim. de his tribubus habes. 7.q.1.denique.

Moyſes fuit de tribu Leui.

h ¶Non ſanguini.] Arg. q̃ reges dẽnt fieri p̃ electionem 93. d.legimus,& j.ead. ſi ergo niſi habeant ex priuilegio conſtituere ſucceſſorem ſibi ut 63.diſt.in ſynodo.alias etiam de iure omnes ſæculares poteſtates non dẽnt ſuccedere, vt C. ut oẽs tam ciui. q̃ mili. iud. l. vnicã. in prin. quod autẽ Dauid in vita ſua Salomonem ſibi ſucceſſorẽ inſtituit,inſtinctu Spiritus ſancti eſt factũ. Arg. tamẽ cõtra 7. q.1. deniq;.

Reges eligẽdi ſunt.

i ¶Sed vitę.] Supra 40.d. nos qui.

K ¶Rogauerit.] Ergo uidetur q̃ preces inducãt ſimoniam. vt hic,& 1.q.1.ſunt nonnulli. Et dici cõſueuit, quòd ſi p̃ces fiunt pro digno, nõ inducũt ſimoniã. ut 1.q.j.quibuſdam,in fi. hoc verũ eſt ſi nõ ſint cõſanguinei ſui,ut extra de ęta.& qual.tuam.in fi. Io. Non credo,q̃ preces conſanguineorum inducant ſimoniã,ſi fiant pro digno,ut 1.q.1.latorẽ & maximè cũ quis poſſit p̃ ſe rogare ſi dignus eſt,ut ext. de ſim. tua. nec illa decre.tuam,contradicit ſi bene inſpiciatur.B.

Preces an inducant ſimoniam.

l ¶Vt deteriora.] Color eſt rhetoricus, quando dicit q̃ dicit ſe uelle tacere: & dicitur præoccupatio.

PLerique.] CASVS. Quidam epiſcopi in mortis articulo conſtituti,deſignabant ſibi nominatim ſucceſſores vt,non legitima electio expectaretur:ſed hoc prohibet Hilarius Papa in ſynodo: quia iura ſpiritualia non poſſunt aliquo hæreditario iure concedi.

b ¶Acclamatum eſt.] Ab uniuerſis.

1 7.q.5. remoto. in fi.

c ¶Quæ Dei ſunt.] Vt eccleſiaſticæ dignitates. 1 ut 16. q.1.in canonibus & 23.q.8.conuenior.Io.

MOyſes.] CASVS. Hieronymus reprehendit hic illos epiſcopos, qui inſtituebant ſibi ſucceſſores cõſanguineos,uel amicos:uel illos q̃ ut clerici fierent,muneribus impetrabant, & docet hoc non eſſe faciendum, exemplo Moyſi: qui filios potuit inſtituere ſucceſſores

APoſtolica.] CASVS. Statuitur in hoc c.ne quis iure hæreditario ſibi uendicet uel poſtulet eccleſias, præbendas, præpoſituras, capellanias. uel aliqua eccleſiaſtica officia:quod ſi quis præſumpſerit,careat eiſdem in perpetuum.

Filius ſacerdotis eccleſiam paternam habere non poteſt.

m ¶Præbendas.] Epiſcopo non licet filios inſtituere in

re, aut expoſtulare pręſumat. Quod ſi quis improbus, aut ambitionis reus attentare præſumpſerit, debita pœna mulctabitur, & poſtulatis carebit.

His omnibus auctoritatibus prohibentur epiſcopi ſucceſſores ſibi inſtituere. Sed aliud eſt de ſui ſucceſſoris electione cum fratribus deliberare aliud eſt ex teſtamēto, tanquam ſuæ dignitatis hæredem ſibi quærere. Illud fieri permittitur. hoc autem penitus prohibetur. Illud autem B. Petri Apoſtoli ab illis valet in argumentum aſſumi qui tales ſibi ſubſtituunt, qualem ſibi ſucceſſorē beatus [a]Petrus quæſiuit. Verum, quia officium non vitæ, ſed ſanguini cæpit deferri, atque ad epiſcopatum tales quiſque ſibi ſucceſſores quærere cæpit, qui vel odioſi populis, uel a plebe docendi inuenirentur; idcirco ſacris canonibus ſtatutum eſt, ne quiſquam ſibi ſui officij quærat ſucceſſorem, ſed populi electione quæratur, qui eorum vtilitati digne deſeruiat; qui illorum vtilitatem nō ſua lucra quærat, qui Chriſto ſemen uelit ſuſcitare, non ſibi diuitias congregare. Quod qui facere contempſerit, iure ab eccleſia repudiatur.

Vnde Auguſtinus contra Fauſtum Manichæum, lib. 32. cap. 10.

¶Qui ſibi & eccleſiæ prodeſt, vtroque pede calceatus intelligitur. C. VIII.

2 OLim iuſſus eſt frater pręmortui fratris vxorē ducere, ut nō ſibi, ſed illi ſobolem [b] ſuſcitaret, eiuſque vocaret nomine [c], quod inde naſceretur. Quod ſi recuſaret; diſcalceatus vno pede cōſpui ſolebat in faciem. Nunc Euangelij quiſque pręedicator ita debet in eccleſia laborare, vt defuncto fratri, ideſt Chriſto, ſuſcitet ſemē, qui pro nobis mortuus eſt: & quod ſuſcitatū fuerit, eius nomē accipiat. At vero qui electus ab eccleſia miniſteriū euangelizandi renuerit; ab eccleſia ipſa merito, dignęque cōtemnitur. Qui enim, & ſibi prodeſt, & eccleſiæ, bene intelligitur vtroq; pede [d]calceatus. Vnde illud. [Quā ſpecioſi pedes euangelizantium pacem, euangelizātium bona.] Qui autem curam lucrandorum refugit aliorum, diſcalceati illius non figuratum [e] ſignificauit, ſed in ſe impletum portabit opprobrium.

Deuter. 25.

Eſa. 52. Rom. 10.

in paternis eccleſijs, extr. de fil. presby. præſentium. niſi per mediam perſonam, vt extra eo. ex tranſmiſſa. præbendam autem poteſt habere in eadem eccleſia, ſi eſt legitimus. extra eo. tit. ad hęc. ſed licet ſit legitimus. Beneficium tamen paternum non poteſt habere: ſicut hic dicit. ſed illegitimus in eadem eccleſia ſęculari eſſe non poteſt canonicus, vt extra eo. tit. ad abolendā. tamen per illam cōſtōnem vī ꝙ etiam legitimus nō poſſit habere beneficium cum patre. & hoc intelligas de omnibus deſcendentibus. argu. extra de iure pa. cōſuluit. 1 extra de inſt. ad decorē. & ff. de verb. ſignif. filij. Fortè aliud in collateralibus & aſcēdētibus. arg. de pen. d. 1. pęnæ. licet ſit ar. contra ext. de inſti. ad decorem. Io. ſed certè pōt probabiliter dici, ꝙ hoc non extenditur ad nepotes: quia pœnæ ſunt reſtringēdæ. ff. de liber. & poſthu. cum quidā, in fi. nec ſemper nomine filiorū nepotes intelligunt, vt inſt. qui date tut. poſ. 1 fi. :i. B. Sed qd de illo q renunciat, vt dēt alij forte conſanguineo. Hanc renunciationem Papa approbat ext. de offic. deleg. ex parte 1. Sed dic, ꝙ ibi fuit pura renunciatio.

1 Vbi ſm veterē cōpilationē erat illud verbum, nepotū, qđ hodie eſt ſublatum. Archid.

HIS OMNIBVS. CASVS. Soluit Grat. dictam contrarietatem, dicēs ꝙ tractare cum fratribus de electione ſucceſſoris licet, ſed eligere non licet. Exemplum vero Petri nō debet trahi ad conſequentiam. niſi ab his qui talem vellēt eligere ſucceſſorem, qualis fuit Clemens. verū quia cōſueuerāt eligere cōſanguineos & malos, cōſtitutum eſt ut clerici, uel patroni eligant prælatos tales, qui Deo dignè ſeruire ualeant. quod ſi facere recuſauerint: iure ab eccleſia repudientur quod probat per ſeq. cap.

a ¶ Beatus.] Sed nunquid adhuc Papa poſſet facere ſibi ſucceſſorem? Non quia hoc eſſet immutare ſtatutum eccleſiæ, vt 25. q. 1. quæ ad perpetuam, & quia ſtatutum facit in id tempus in quo non eſt futurus iudex. ff. de iuriſd. om. iud. cum qui.

OLim.] Hæc eſt 2. pars q. in qua redarguit electos & dignos, qui nolunt recipere prælationem: & hoc facit per auctor. Io. de Far.

CASVS. In veteri lege præcipiebatur, ꝙ frater duceret vxorē fratris ſui defuncti, vt ei ſobolem ſuſcitaret, quæ ſoboles defuncti fratris diceretur: quod ſi recuſabat, in faciem eius conſpuebatur, & ſcalceabatur vno pede. Exinde domus eius vocabatur domus diſcalceati. Sic vnuſquiſq; pręedicator dēt Chriſto, qui ꝓ nobis mortuus eſt, filios ſuſcitare: qui Chriſtiani, a Chriſto vocentur. Quod ſi recuſet, reſpuitur ab eccleſia tanquam uno pede diſcalceatus: & portabit opprobrium illius non figuratum, ſed figurans: quia hoc ſignificat opprobrium illius: qui vero hoc adimplet, utroque pede dī calceatus.

b ¶ Sobolem.] Tamen iſtius erat carnalis filius, ſed erat filius mortui legalis, ut 56. diſt. Iſmael & Matthæus ponit carnales patres vbi dicit, qui genuit. Et Lucas ponit legales, cum dicit, qui fuit: duos enim habebat patres huiuſmodi filius, carnalem & legalem.

Chriſti patres fuerunt duplices.

c ¶ Nomine.] Ideſt, filium mortui.

d ¶ Vtroque pede.] Quia & de ſe curat, & de proximo.

e ¶ Non figuratum.] Sed ēt ſignū & figuram, & hoc eſt

dicere

1 Su. quia factū iſtius eſt res & ſignificatum: factū illius figura & ſignans, & factum iſtius, &c. vt ſequitur.

dicere. factum iſtius 1 ſignum eſt & figuræ & figurati. Vel hoc vult dicere, ꝙ factum illius non ſignificat factū iſtius, ſed factū iſtius ſignificat factū illius. Vel ideo dicit hoc, quia in facto iſtius completur illa figura.

IN ſcripturis.] CASVS. Quidam cum eligebantur ad præ-

¶ Hic verba B. Auguſtini, & in ſummā reducta & interdū mutata ſunt, quod alijs etiam locis eſt adnotatū.

a ¶ Euangelizandi.] *Sequebatur in vulgatis*, & baptizandi: *quæ ſunt expuncta quia in manuſcriptis non leguntur, ſicut neque in originali.*

Item Gregorius Papa in regeſto, lib. 6. epiſt 5. ſiue capite 169 Cyriaco epiſcopo.

Iuo p. 5. c. 350.

¶ Locus regiminis ſicut deſiderantibus eſt negandus, ita fugientibus eſt offerendus. C. IX.

IN ſcripturis † veſtris vos magnopere requiē quæſiſſe narratis, ſed per hoc ad paſtoralem ſolicitudinem vos congrue veniſſe [a] oſtenditis, quia, ſicut locus regiminis deſiderantibus negādus eſt, ita fugientibus [b] offerendus. ¶ Et ſicut ſcriptū eſt. [c] [Nec quiſquā ſibi ſumit honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquā Aaron,] † & rurſus [d] idē prædicator egregius dicit, [Si vnus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt, & pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, vt & qui viuunt, iam non ſibi viuant, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit,] & paſtori ſanctæ eccleſiæ dicitur, [Simon Ioānis amas me; Paſce oues meas,] ex quibus uerbis colligitur, quia ſi is, qui valet, omnipotētis Dei oues renuit paſcere, oſtendit ſe paſtorem ſummum minime [e] amare. Si enim vnigenitus patris pro explenda utilitate omnium de ſecreto patris egreſſus eſt ad publicū noſtrum, nos quid dicturi ſumus, ſi ſecretū noſtrum pręponimus vtilitati ꝓximorū? ¶ Quies itaque nobis ex corde appetēda eſt, & tamen ꝓ multorum lucro aliquādo poſtponenda. Nam ſicut toto deſiderio debemus occupationem fugere, ita ſi deſit, qui prædicet, occupationis onus libēti neceſſe eſt humero † ſubire. Quod ex duorū prophetarum opere [f] docemur, quorum vnus pręedicationis officium vitare conatus eſt, & alter appetijt. Nam mittenti ſe Domino Hieremias reſpondit dicens. [A, a, a, Domine Deus neſcio loqui, quia puer ego ſum.] Et cum omnipotens Deus perſonam ad prędicandū quæreret, dicens, [Quē mittam, & quis ibit nobis?] vltro ſe obtulit Eſaias dicens, [Ecce ego, mitte me.] En ab vtriſque exterius diuerſa vox prodijt, ſed nō à diuerſo dilectionis fonte manauit. Duo quippe ſunt præcepta charitatis, Dei videlicet amor, & proximi. Per actiuam igitur vitam prodeſſe proximis cupiens Eſaias, officium prædicationis appetijt. † Per contemplatiuam

† al. ſcriptis.

Heb. 5.
Num. 15.
2. Cor. 5.

† Concor. tex. in ſimili. in l. item eorum. §. ſi decuriones. ff. quod cuiuſque uniuer.

Io. 21.

† al. animo.

Hier. 1.

Eſa. 6.

† Concor. tex. in l. 3. §. fi. C. de primipi. lib. 12. & l. 2. ff. ad municip.

Electioni qualiter cōſentiēdū eſt.

prælaturas, recuſabant eas, dicentes ſe velle eſſe in contemplatione. Sed Greg. dicit, ꝙ ex hoc ſe magis eſſe dignos oſtendūt: qa ſicut ambientibus magis eſt dignitas denegandi: ſic eſt renuentibus concedenda. Et docet ꝙ qui eliguntur ad dignitates, & ad officium prædicandi, non debent renuere, ſi digni ſunt. Quod tribus rationibus, vel auctoritatibus probat: & hoc in prima parte. In ſecunda parte oſtendit ꝙ quietem contemplationis debemus deſiderare: ſed cum neceſſe eſt, poſtponenda eſt propter multorum vtilitatem. Quod probat duobus exemplis. ſcilicet exemplo Hieremiæ, qui cum inuitaretur ad prædicandum dixit A. a. a. Domine neſcio loqui, quia puer ego ſum. Et exemplo Eſaiæ, qui de cōtēplatione obtulit ſe dicens: Ecce ego, mitte me. Sed ſciendum, quòd iſti non fuerunt cōtrarij. qa Hieremias nō ex toto recuſauit, ſed timuit ſubire officiū prędicandi. Nec Eſaias ante miſſus ē, q ſe ꝑ altaris calculū purgatū vidit. i. per carbonē ſumptum de altari, vbi erat ignis perpetuus ad opꝰ ſacrificij. Prima auctoritas vel ratio eſt ibi, Et ſicut ſcriptum eſt. &c. Secūda ibi, Et rurſus.] Tertia ibi, Et paſtori.] Secūda pars incipit ibi, [Quies itaque, &c.]

a ¶ Veniſſe.] Per electionē, vel forte volebant recuſare.

b ¶ Fugientibus.] Sic 40. diſt. ante omnia. C. de epiſ. & cl. ſi quēquam. & ſup. 74. diſ. epiſcopus. cōtra. Sed illud de penitus inuito: ſed ab initio aliqs dēt cogi vt conſentiat: nā nullus eligēdus eſt niſi ab initio diſſentiat. 1. q. 6. c. vlt. tepide tamen debet diſſentire. ſicut fęmina. 32. q. 2. honorāt alias ſi diceret, nolo, cū forte vellet: faceret cōtra cōſciētiam. extra de præſumptio. c. vlt. vel ſi forte diceret. nō ſū dignꝰ. licet. H. dixerit qđ poſſit ſimulare ſe, non eſſe idoneum. arg. 22. q. 2. vtilem.

c ¶ Scriptū eſt.] In epiſtola ad Hebr.

d ¶ Et rurſus.] In ſecunda epiſtola ad Corinthios.

e ¶ Minime.] Ergo qui ſe dignū credit, & prælaturam ſibi oblatam nō recipit, mortaliter peccat, vt ſu. ea. c. xi. & inf. c. qui epiſcopatū.

f ¶ Opere.] Arg. diuerſarum perſonarū ſniam vtrāque tenere. 22. q. 2. beatus. & de cōſec. diſt. 2. quotidie & 35. q. 5. ad ſedem. Itē arg. pro diuerſis conſuetudinibus. 12. diſt. illud. 31. diſt. aliter. & de conſecr. diſt. 4. de trina. Item arg. pro diuerſitate teſtium. extra de verb. ſig. nihil obeſt. & de pęn. diſt. 1. periculoſe. 23. q. 7. quicunque. ſup. diſt. 5. ad eius. & extra de teſti. cum tu fili.

a ¶ Flo-

Electus per quæ uerba conſentire debet.

a ¶ Plene.] Ecce reſponſio illius, qui ad epiſcopatũ petitur, non dicet expreſſe nolo: quia tunc mentiretur. 22. q. 2. cum humilitatis, nec debet ſe ſtatim ingerere, ſed dicat vt dixit Mutinenſis epiſcopus. Nolens volo,]& volẽs nolo. 16. q. 1. vos autem.

h ¶ Ex aduerſo.]. i. ex eo ꝙ vnum contrarium commendatur. aliud vituperatur, vt inf. de pœ. d. 2. §. econtrario. & no. hic ꝙ optima eſt probatio, quæ fit per ſuum contrarium, vt hic, & 1. q. 1. c. 1. & 13. q. 2. animæ. ff. de off. eius cui mand. eſt iuriſdic. l. 1.

Probatio quæ fit per ſuum contrarium, eſt optima.

vero Hieremias amori cõditoris ſui ſedulo inhærere deſiderans, ne mitti ad prædicandum debeat, contradicit. Quod ergo laudabiliter vnus appetijt; hoc laudabiliter alter expauit: iſte, ne tacitæ cõtemplationis lucra loquẽdo perderet: ille, ne damna ſtudioſi operis tacendo ſentiret. ſed hoc in utriſque eſt ſubtiliter intuẽdũ; quia & is, qui recuſauit, plene [a] nõ reſiſtit: & is, q mitti uoluit, ante ſe per altaris calculum purgatum [b] uidit: ne, aut non purgatus adire quiſquam ſacra miniſteria audeat; aut quem ſuperna gratia elegit, ſub humilitatis ſpecie ſuperbe contradicat.

Idem in Moralibus, lib. 35. c. 13. ad c. 42. Iob.

Et Aug. ſerm. 5. ad fratres in heremo. Poly. l. 6. tit. 22.

¶ Locus deiectionis in uoto dignitatis, ſemper fit in neceſſitate. C. X.

SCiendum ſummopere eſt, quòd obedientia aliquãdo ſi de ſuo [c] aliquid habeat, nulla eſt: aliqñ autem, ſi de ſuo aliquid non habuerit, † [d] minima. Nam cum huius mundi ſucceſſus præcipitur, cum locus ſuperior imperatur; is, qui ad percipienda hæc obedit, obediẽtiæ ſibi virtutem euacuat, ſi ad hæc etiam ex proprio deſiderio anhelat. Neque enim ſe ſub obedientia dirigit, qui ad accipienda huius uitæ proſpera libidini propriæ [e] ambitionis ſeruit. Rurſus, cum mundi deſpectus præcipitur, cũ ꝓbra adipiſci, & contumeliæ iubentur; niſi ex ſe ipſo animus hæc appetat, obediẽtiæ ſibi meritũ minuit: quia ad ea, quæ in hac uita deſpecta ſunt, inuitus [f] nolenſque deſcendit. *& paulo ſuperius.* ¶ Obediẽtia quippe uictimis iure præponitur: quia per victimas aliena caro, per obedientiam uero uoluntas propria mactatur. Tanto igitur quiſque Deum citius placat, quanto ante eius oculos repreſſa arbitrij ſui ſuperbia, gladio præcepti ſe immolat. Quo cõtra, ariolandi peccatũ inobediẽtia [g] dicitur, ut quanta ſit uirtus obedientiæ, demõſtretur. Ex aduerſo [h] igitur melius oſtenditur, quid de eius laude ſentiatur. Si enim: [Quaſi ariolãdi peccatum eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere,] ſola eſt [i], quę fidei meritum poſſidet, obedientia. † ſine qua quiſque infidelis eſſe conuincitur, etiam ſi fidelis eſſe uideatur.

† al. habeat.

c. 12. 1. Reg. 15.

Ibidem.

† abeſt ab ori.

Item Auguſtinus lib. 19. de ciuitate Dei, c. 19.

Anſel. 6. c. 28.

¶ Qui præeſſe, & non prodeſſe deſiderat, epiſcopare non debet. C. XI.

QVi epiſco-

Promouendus crimen ſuum confiteri debet.

b ¶ Purgatum. Arg. pro H. ꝙ promouendus debet epiſcopo confiteri crimen, & epiſcopus debet eũ purgare. i. ſecum diſpẽſare. Eſaias. n. adhuc immũdus obtulit ſe: & poſtea fuit purgatus. Itẽ eſt hic arg. ꝙ ſi aliquis eligitur, qui adhuc eſt in mortali peccato, ꝙ ideo non eſt vitioſa electio ſi ipſe velit corrigi 1 vt ſup. 50. diſt. quid eſt. Itẽ eſt hic argum. quòd duo ſimul poſſunt eligi, vt ſi vnꝰ ſuccũbat, alter obtineat, vt dixi ſup. 61. diſt. ſtudij.

1 Ar. ad hoc 50. diſt. quid eſt. 24. q. 3. dixit.

SCiẽdũ.] CASVS. Hoc. c. diuidit in duas partes. In prima parte dr̄ ꝙ cũ qs inuitatur ad dignitatem & ad proſpera, & obediat, ſi anhelanter aſpiret, nulla eſt talis obedientia, quæ non habet meritũ: quia de ſuo ꝓprio motu habet, & de ambitione. Si vero incitat ad opprobria & cõtumelias, & non obedit libẽter, nullũ habet meritũ ex obedientia. In ſecunda parte cõmẽdat Greg. obediẽtiam, eam victimis vitæ præponẽdo, & vituperat inobediẽtiam, eã idololatriæ comparando. Secunda pars incipit ibi,] Et paulo ſuperius.]

c ¶ Si de ſuo.] Ideſt, ex ambitione, ponitur enim in mala ſignificatione, vt 3. q. 9. pura.

d ¶ Non habuerit.] De propria voluntate.

e ¶ Propriæ.] Hic patet rõ, quare epiſcopo inuito nõ poteſt clericus eius vocari ad epiſcopatũ, vt 63. diſt. litteras: ſed inuito eo fit monachus. 19. q. 2. duæ. quia iſte præſumitur facere ex ambitione, & facit ad ſuum commodum: ille nequaquam.

Clericus inuito ep̄o nõ fit ep̄s, ſed bene monachus.

f ¶ Inuitus.] Arg. quod remunerari nõ debemus de eo quod inuiti facimus, vt 13. q. 2. quam præpoſterum 20. q. 1. illud & 32. q. 5. ille.

g ¶ Inobedientia.] In hoc patet quòd inobedientia æquiparatur hæreſi, vt dixi. 5. q. 3. in ſum.

i ¶ Sola eſt.] Ideſt, neceſſaria, ſic ſup. diſt. 8. c. ſi ſolus.

QVi epiſcopatum.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponit Aug. litterã Apoſtoli dicẽtis. Qui epiſcopatũ deſiderat, &c. & dicit quod epiſcopatus eſt nomen laboris, & non honoris tantum, vt ille, qui præficitur, pro ſubiectis debeat laborare: & ſi præeſſe voluerit, & non prodeſſe, epiſcopum ſe putare non debet. In ſecunda parte dicitur quòd otium contemplationis eſt deſiderandum: dignitas autem non eſt pe-

petenda. ſed ſi propter neceſſitatem imponitur eſt ſuſcipienda pro plurimorum vtilitate: ita tamen, vt ex toto contemplatio non deſeratur. Secunda pars incipit ibi. [Itaque a ſtudio cognoſcendæ.]

a ¶ Qui epiſcopatũ.] Ideſt, epiſcopari, ideſt, præeſſe vt proſit, nõ vt præſit. ut 40. diſt. multi. ſperare ergo & deſiderare poſſumus epiſcopatum, vt 59. d. ſi officia. 72. d. in ſingulis. & 1. q. 1. non eſt putanda.

b ¶ Itaque.] Dixit ꝙ quis poteſt deſiderare epiſcopatum: modo dicit qualiter, ſcilicet ut non ingerat ſe. ff. de procu. l. quæ omnia.

Epiſcopatũ deſiderare poſſumus.

patum [a] deſiderat, bonũ opus deſiderat.] Exponere voluit, quid ſit epiſcopatus: quia nomen eſt operis, nõ honoris. Græcum eſt enim atq; inde ductum vocabulum, quod ille, qui pręficitur eis, quibus præficitur, ſuperintendit, curam eorum, ſcilicet gerens. ἐπὶ, quippe, ſuper, σκόπος vero, intentio, eſt. Ergo epiſcopos α, ſi velimus, latine ſuperintẽdentes poſſumus dicere: vt intelligat nõ ſe eſſe epiſcopum, qui præeſſe dilexerit, nõ prodeſſe. Itaque [b] a ſtudio cognoſcendæ veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium. Locus vero ſuperior, ſine quo regi populus nõ poteſt, & ſi ita teneatur, atque adminiſtretur, ut decet; tamen non decenter appetitur. [c] Quamobrem otium ſanctum quærit charitas veritatis: negotium iuſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis: quã ſarcinam ſi nullus imponit percipiendæ, atque intuendæ vacandũ eſt veritati: ſi autem imponitur; ſuſcipiẽda eſt propter charitatis neceſſitatem: ſed nec ſic omnimodo veritatis delectatio deſerẽda eſt, ne ſubtrahatur illa ſuauitas [d], & opprimatur β [e] iuſta neceſſitas.

Eligere ſeipſum nemo poteſt.

α ¶ Epiſcopos.] *Apud ſanctum Auguſtinum & Anſelmum legitur*, ἐπισκόπους, ſi velimus latine, ſuperintendere poſſumus dicere.

β ¶ Opprimatur.] *in originali eſt*, & opprimat iſta neceſſitas. *ſed ob gloſſam non eſt emendatum.*

c ¶ Appetitur.] Arg. ꝙ aliqs ſeipſum nõ debet eligere ſi poteſtas in eũ ſit tranſlata ſu. e. i ſcripturis. & 16. q. 1. uos aũt, qa inter cõferẽtẽ & eũ cui cõfertur, erit diſtãtia, ut extra de bapt. debitũ ſimile extra de iure patro. per noſtras, & extra de inſtit. cum ad noſtram. tũ poteſt ſe coeligere, vt ext. de elec. cum in iure.

d ¶ Suauitas.] Contemplationis.

e ¶ Et opprimatur.] ideſt, ut contẽplatio eum penitus nõ impediat, qui forte nimis vult eſſe intentus cõtemplationi.

O Portet.] Hęc eſt tertia pars qõ. I qua oñdit magiſter quales dẽnt eſſe, q eligũtur, vt præſint alijs, ſcilicet tales ꝙ ad eorum comparationẽ cęteri grex dicantur. & hoc ꝓbat per ſex auctoritates. Ioa. de Fant.

CASVS. Petr⁹ elegit Clementem ſibi ſucceſſorẽ: & docuit ꝙ prelatus dẽt eſſe doct⁹, & irreprehẽſibilis ad inſtar Clemẽtis, vt animas rudes docẽdo pro capacitate audiẽtiũ poſſit inſtruere. Sequentia duo cap. plana ſunt.

In epiſt. 1. Clementis ad Iacobum.

Item Petrus.

¶ Pro ingenio diſcentium doctor moderetur verba doctrinæ. C. XII.

3 OPortet eũ, qui docet, & inſtruit animas rudes, eſſe talem, vt pro ingenio [f] diſcẽtium ſemetipſum poſſit aptare, & verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere. Debet ergo ipſe præcipue apprime [g] eſſe eruditus, & doctus [h], irreprehẽſibilis, maturus, pauidus: † [i] ſicut ipſi probaſtis † fore [k] hunc clementem poſt me.

In eadem epiſt. † *al. impauidus.* † *al. probabitis.*

Item eiuſdem.

¶ Qui omnibus præeſt, ſingulos releuare contendat. C. XIII.

CLemens, tanquam qui omnibus præeſſe te noueris ſingulos, prout potueris, iuua [l]; & ſingulos releua [m] qui & ſingulorum onus & ſolicitudinem portas.

In comm. ad ea verba [& conſtituas per ciuitates.]

Item Hieronymus ad Titum, c. 1.

¶ Contra Chriſtum faciunt, qui gratia, non meritis gradum eccleſiaſticum tribuunt. C. XIIII.

QVi uos ſpernit, me ſpernit. Ex quo manifeſtum eſt eos, qui Apoſtoli lege contempta, eccleſiaſticum gradum non merito uoluerint alicui deferre, ſed gratia; contra Chriſtum facere: qui qualis in eccleſia presbyter conſtituendus ſit, per Apoſtolum ſuum in ſequentibus executus eſt.

Luc. 10.

f ¶ Pro ingenio.] Simile 43. d. ſit rector.

g ¶ Apprime.] ideſt. valde.

h ¶ Et doctus.] Quę ſacerdotes, vel epiſcopi ſcire debeant habes 38. d. nulli. &c. ſeq. ſufficit tamẽ mediocris ſcientia, vt ext. de electio. cũ nobis.

i ¶ Pauidus.] ideſt, timens peccare.

k ¶ Fore.] ideſt, futurum eſſe.

C Lemens.]

l ¶ Iuua.] Largus enim erit. 86. d. fratrem.

m ¶ Releua.] Ar. iudicẽ poti⁹ ꝺbere ſeruare

Item Hieronymus in libro Leuitici.

¶ *In hoc & duobus ſequentibus capitibus pro Origene citatur B. Hieronymus harũ homiliarũ interpres. Quod cur fieri potuerit ſup. diſt. 36 c. ſi quis eſt adnotatum.* Origenes ho. 6. ad c. 8. Leuitici.

¶ Ad ſacerdotium non eligatur, niſi qui cęteris & ſanctior, & doctior habetur. C. X V.

Leui. 8.

LIcet ergo Dominus de conſtituẽdo principe pręcepiſſet [a], & Dominus elegiſſet; tamen cõuocatur etiã ſynagoga. Requiritur enim in ordinãdo ſacerdote & pręſentia populi [b]: vt ſciant omnes, & certi ſint, quia qui pſtantior [c] eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad ſacerdotium, & hoc aſtante † populo [d]: ne qua poſtmodum retractatio [e] cuiquam, ne quis ſcrupulus reſideret. Hoc eſt autem, quod & Apoſtolus pręcepit in ordinatione ſacerdotis dicens: [Oportet autem illum, & teſtimonium habere bonum ab his, qui foris ſunt.] Ego tamẽ, & amplius aliquid video in eo, quod dicit, [quia conuocauit Moyſes omnem ſynagogam:] & p_o, quòd conuacare ſynagogam hoc ſit, colligere oẽs animos, & in vnum cõgregare virtutes: vt cum ſermo de ſacerdotalibus ſacramentis habetur, vigilẽt omnes animi virtutes, & intẽtæ ſint, vt nihil in eis ſapiẽtiæ, nihil ſciẽtię, nihil deſit induſtrię: ſed adſit omnis multitudo ſenſuum, adſit omnis congregatio ſanctarum cogitationum: vt quid ſit pontifex [f], qd vnctio, quid † indumenta [g] eius, conferens intra ſacrarium cordis ſui, poſſit aduertere.

† al. atteſtante.

1. Tim. 3.

† al. quæ.

1 Ad hoc faciit quod le. & no. ſ. 22. q. 4. innocẽs, in fine.

uare miſericordiam, quam rigorem. 1 vt 45. diſt. licet. & 50. diſt. ponderet. in fine, quia ſtatim non debet puniri, ſed tenetur ſæpius remittere, vt 45. diſt. licet. & 26. q. 7. alligant.

LIcet.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ electo prælati fieri debet in pręſentia populi, ne aliqua poſtea retractatio fiat, & vt ſciant omnes qui ſanctior & melior ad epiſcopatum eligitur. Et hoc probatur exemplo Moyſi, qui in electione Ioſue totam congregauit ſynagogam, & auctoritate Pauli. In ſecunda parte dicitur, ꝙ cõgregare ſynagogam ſiue populum eſt, qñ prælatus & electus cõgregat oẽs virtutes animi ſimul & ſenſus, & bonas cogitationes, ſciẽtiã, & bonos mores, vt ille electus intra ſe cõferens, intelligere poſſit quid ſit põtifex, quid vnctio quid indumẽta epiſcopi. Secunda pars incipit ibi, [Ego tamen.]

a ¶ Præcepiſſet.] Ar. ꝙ qñque licet iudici excedere fines mandati, dum tamẽ alias ſententia nihil cõtineat iniqui. arg. ext. de ſent. & re. iu. cauſam. Nam qui datur ad eligẽdum poteſt poſtulare, ut extr. de elec. ĩ cauſis 2. & de renun. poſt tranſlationem. in princ. Et procurator datus ad rem vendicandã, põt agere ad exhibendum. ff. de ꝓc. ad rem mobilẽ. ſufficit. n. quod fiat id quod eſt vicinum mandato; licet ipſum non ſit mãdatum, vt ff. de iud. ſol. iam tamen. §. vlt. ff. mand. l. vlt. Item arg. quod licet cõtradicere reſcripto vel mandato principis quandoq; extra de off. deleg. ex parte. quia licet mandet ſoli epo, ꝙ det alicui præbendam: tamen non facit hoc ſine conſenſu canonicorum, vt no. 7. q. 1. petijſti.

2 Vbi đ hoc & 61. diſtĩ. nullus ĩ gl. 2. in fin. & 22. q. 4. innocens, in fine.

Principis mandato. Cõtradicere licet.

b ¶ Præſentia populi.] Sup. diſt. 63. plebs Diotrenſis. & c. noſſe. & c. vlt. & ſup. 1. q. 1. ordinationes.

c ¶ Qui præſtantior.] Hic comparatiua temperat H. ſecũdum cum ſufficit ꝙ bonus eligatur eſt autem aliquis bonus eo ipſo ꝙ nõ eſt malus, vt extra de præſump. dudum. & ff. de leg. 2. cũ pater. §. rogo. nec enim maior bonitas vnius alijs debet facere præiudicium, vt 3. q. 9. neceſſe. & 1. q. 1. teneam⁹. & C. de ſtat. & imag. l. ult. Si autem aliquis de alia eccleſia eligitur, ipſe debet optimus eſſe: ſicut ſi tutor de eadem ciuitate ſumitur, ſatis eſt ſi eſt bonus: ſi de alia; tunc erit optimus, ff. de tuto. & cur. dat: diuus. Alij dicũt ꝙ meliorem ſemp eſſe pręferendũ. vnde ſi pauciores volunt eligere optimũ, maior pars minus bonũ, ſi minor pars appellat, tenet eorũ appellatio. nam iuſtam cauſam aſſignant, ut extra de his quæ fiunt à maio. parte. c. cũ in cunctis. ſed ſi illi elegerint, caſſanda eſt eorũ electio, cum ſemper optimum dubuerũt eligere, ut 63. di. metropolitano. 61. diſt. nec emeritis. 75. diſt. cap. vlt. 74. diſt. epiſcoporũ. nõ obſt. 16. q. vlt. mo

Electio facta. de bono an ualeat ubi melior eſt.

3 Secundũ L. cuius fuit tota iſta glo. uſque. ibi, ma gis. &c.

naſterium. vbi dicitur, ſufficit ꝙ non ſit malus, quia illud intelligunt cum alius ibi melior non eſt. In monachus etiã obtinet quod ſp melior eſt eligendus. in auth. de mona. §. vlt. colla. 1. ego magis adhæreo opinioni H. nam cum non ſit vitium in eligentibus, nec in electo, quare erit electio caſſanda? nam appellatio non debet caſſare niſi ea quæ iniuſte facta ſunt. ext. de reſt. ſpol. audita, & ext. de elect. cum nobis. Item ſi bonus iuſte poteſt eligi, ergo contra illam electionem non admittitur appellatio: quia contra ea quæ perpetuo decreto ſancita vel ſtatuta ſunt, non admittitur appellatio. ff. de appell. reci. uel non l. pen. & ult. nõ enim eſt quęrendũ de meritis perſonæ, cum maior ſit numerus ex una parte quã ex altera, ut extra de elect. dudum. ſic uides in ſimili. nã ſemper de eadem eccleſia debet prælatus eligi. ſi tñ maior pars eligat de eccleſia aliena, licet poſt appellationem præualet electio maioris partis, cum altera pars neminẽ eligit, ut ext. de elect. cum inter R. imo ex aliorũ opinione ſequeretur, ꝙ quilibet peccaret bene faciendo quia bene poſſet meliorem rem facere: & magiſter peccat in legendo, quia poſſet melius facere. ſ. orare.

d ¶ Populo.] Ergo in his quæ publicè facta ſunt nõ poteſt cõtradici. 54. d. nulli. 87. d. ſi expoſitus. 16. diſtinct. quod dicitis. & cum in principio electionis, quis cõſenſit, poſtea non auditur contradicens, ſup. di. 1. in iſtis. & inf. ead. q. 2. dilectiſſimi.

e ¶ Retractatio.] Per hoc uidetur, ꝙ populus poſſit retractare electionem, quæ ſit in eius abſentia, cum excipere poſſit cõtra electum, ut 23. d. illud. cum eis inuitis non ſit dandus epiſcopus, ut 63. d. c. ult. Sed hoc nõ concedo, ut dixi. 62. diſt. c. 1.

Electioni an poſſit populus contradicere.

f ¶ Pontifex.] Vel eius officium. 36. diſt. ſi quis nult.

g ¶ Quid indumenta.] 43. d. ſit rector diſcretus.

Si

SI ergo.] CASVS. Probat Hiero. in hoc c. ꝙ nulli licet ſibi eligere ſucceſſorem. argu. à minori, quia ſi non licuit Moyſi, qui tantus erat, multo minus licebit alijs, niſi Deus alicui aliquid reuelaret, ſicut fecit Moyſi, qui de præcepto Domini Ioſue coram populo ſibi ſuc-

a ¶ Quis erit.] Argu. ꝙ non licet minori quod maiori non licet. 22. q. 5. ſi Paulus.
b ¶ Clamoribus.] Sic ergo electio, quæ fit ad clamorem populi, non valet, vt hic, & extra de elect. Oſius, & eſt ſimile. C. de pœ. l. decurionum ſic 22. q. 4. vnuſquiſque. 1 qui enim ad clamorē populi manumittit aliquē, vř coactus manumttere. C. qui manumit. nō poſ. l. 2. & ff. q & a qb. ſi priuatus. Quandoq. ad uocem populi aliquid fit. 28. d. de Syracuſanæ. 50. d. conſtitueretur attamen ad clamorē populi remittit alicui pœna ff. đ fica. l. penul. De hoc no. 61. diſt. miramur.

Electio ad clamorē populi non debet fieri.

1 Vbi đ hoc. & 7. q. 5. sūt qui opes. in prin. ibi videas.

Origines hom. 22. ad c. 27. Num.

Item ex libro Numerorum.

¶Populi gubernatio diuina electione præſtetur. C. XVI.

† al. permittitur.

SI ergo tantus ille, ac talis Moyſes non permittit† iudicio ſuo de eligendo principe populi, de conſtituēdo ſucceſſore; quis erit,[a] qui audeat, vel ex plebe, quę ſæpè clamoribus[b] † gratiā, aut ad pretium fortaſſe excitatis moueri ſolet vel ex ipſis etiā ſacerdotibus, quis erit, qui ſe idoneum[c] ad hoc iudicet, niſi ſi cui orāti, & petenti à Domino reueletur? ſicut & Deus dicit ad moyſem [Aſſume ad temetipſum Ieſum filium Naue hominem, qui habet ſpiritū Dei in ſemetipſo, & impones manus tuas ſuper eum: & ſtatues eum corā Eleazaro ſacerdote: & præcepta ei dato in conſpectu totius ſynagogæ, & ꝑcipe de ipſo coram eis: & dabis claritatem tuam ſuper illum, vt audiant illum filij Iſrael.] Audis euidenter ordinationē principis populi tam manifeſtè deſcriptam, vt penè expoſitione nō egeat? Nulla hic populi acclamatio,[d] nulla conſanguinitatis ratio, nulla propinquitatis habita contemplatio eſt. Propinquis agrorum, & prædiorum relinquatur hæreditas. Gubernatio populi illi tradatur, quē Deus elegerit: homini ſcilicet tali, qui habet, ſicut ſcriptum audiſtis, in ſemetipſo ſpiritum Dei, & præcepta Dei in conſpectu eius ſunt, & qui Moyſi valde notus, & familiaris ſit: ideſt, in quo ſit claritas legis, & ſcientia, vt poſſint eum audire filij Iſrael.

† al. aut gratia, aut pretio fortaſſe excitata.

Num. 27.

Item Gregorius clero, & ciuibus Neapolitanis, lib. 8. epiſto. 40.

Anſ. l. 6. c. 9. Poly. l. 2. tit. 1.

¶Non ex fauore, ſed ex iudicio debet venire electio. C. XVII.

NEc nouum,[e] nec reprehenſibile[f] eſt in eligēdo epiſcopo populi ſe vota in duas partes diuidere: ſed graue eſt quando in huiuſmodi cauſis non ex iudicio, ſed ex ſolo fauore venit electio.

sup. ſi ergo.

Cum autem gubernatio populi ei tradi iubetur, quē Deus elegerit; datur intelligi, quòd aliquando quibuſdam traditur, quos Deus non elegit.

Vnde Hieronymus.

Origenes hom. 4. in lib. Iudicū. & gloſſa ordi. ad. c. 4. Iudic.

¶Non ex arbitrio Dei aliquando datur princeps eccleſiæ. Cap. XVIII.

4 AVdacter fortaſſis aliquid dicimus: tamē quod ſcriptum eſt, dicimus. Nō ſemper princeps populi, †

† al. populo.

c ¶ Qui ſe idoneū.] Ar. nullꝰ: ꝑt ſe eligere ſu. ea. ī ſcripturis.
d ¶ Acclamatio.] ſu. c. prox. cōtra. Sed ibi bonū teſtimonium populi auditur: hic vero ſtrepitus negatur 5. q. 4. in loco.

NEc nouum.] CASVS. Neapolitani nō ſolum diſcordabant in electione archiepiſcopi ſed ēt eligabāt aliquos nō cōſiderata bonitate, ſed potius amore & cōsāguinitate. quare Grego. ſcribit eis dicēs non eſſe nouū, nec reprehenſibile vota eligētium ſe in duas partes diuidere: ſed tunc eſt reprehenſibile cū electio non prouenit ex iudicio, ſed ex fauore.
e ¶ Nec nouum.] Simile. 63. di. noſſe qa quot ſunt homines, tot ſunt ſententiæ, quot ſunt ſentētiæ: tot ſunt opiniones, inf. de conſec. diſti. 4. ſicut in ſacramentis. & ff. de recep. arb. item ſi vnus §. principaliter.
f ¶ Nec reprehenſibile.] Si non eſt reprehenſibile, quare ergo caſſatur electio, quę fit in ſchiſmate; vt extra de elect. quia. 2

2 Dic ꝙ tūc nō eſt reprehenſibile cū vtraq; pars mouet̄ bono zelo. ar. 65. diſt. ca. 1. 70. diſtin. ſi duo Arch.

CVM AVTEM CASVS. Sup. in hoc c. ſi ergo dictum eſt. ꝙ gubernatio populi traditur illi, quem Deus elegit, de quo colligitur a ſenſu contrario: quod aliquando traditur dignitas illis, quos non elegit Deus, vt inf. c. proxi.

ceſſorem eligit. Et hoc in prima parte. In ſecunda parte dicitur, ꝙ gubernatio populi tali debet concedi, qui ſpiritum Dei in ſe habeat, & præcepta Dei in conſpectu ſuo, & qui ſit notus & familiaris Moyſi, id eſt, Deo, & inſtructus in lege Dei, ſecunda pars incipit ibi, Gubernatio populi.

AVdacter. Hæc eſt 4. pars q. in qua dicitur, ꝙ quandoque dat Deus malos ꝓlatos propter peccata populi. & hoc probat per cap. iſtud & ſequens. Io. de Fan.

& eccleſiæ iudex per Dei arbitriũ [a] datur: ſed prout merita noſtra depoſcunt. Si mali ſunt actus noſtri,& operamur malignum in conſpectu Domini;dantur nobis principes ſecũdum cor noſtrum. Et hoc tibi de ſcripturis ꝓbabo. Audi namq; quod Dominus dixit:[Fecerũt ſibi regem,& non per me: [b] principem, & non per conſilium [c] meum.]Et hoc dictum videtur de Saul illo:quem vtique ipſe Dominus elegerat, & regẽ fieri iuſſerat. Sed quoniã nõ ſecundum voluntatem Dei,ſed ſecundum peccatoris populi meritum fuerat electus;negat eum cum ſua volũtate,vel conſilio cõſtitutum. Tale ergo aliquid intelligamus etiam in eccleſijs fieri:quod pro meritis populi,aut in verbo, & opere potens à Deo tribuitur rector eccleſiæ: aut ſi malignũ faciat populus,in conſpectu Domini α;talis eccleſiæ iudex datur,ſub quo famem& ſitim populus patiatur;non famem panis,neque ſitim aquæ,ſed famem audiendi verbum Domini.

α ¶ Domini.] *In uulgatis ſequebatur*,& tales perſeuerẽt *quæ ſunt inducta auctoritate manuſcriptorum, homiliæ ipſius, & gloſſa ordinariæ. In uno autem manuſcripto ſunt gloſſa interlinearis.*

Item Auguſtinus tractatu 46 ad c.10 Ioannis.

¶ Non ſunt filij;ſed mercenarij,qui honorem ab hominibus appetunt. Cap. XIX.

SVnt in eccleſia quidam præpoſiti, de quibus Paulus apoſtolus dicit;(Sua querẽtes,non quæ Ieſu Chriſti. Quid eſt, (ſua quærentes?) non Chiſtum gratis diligentes,non Deum propter Deum quærentes, temporalia cõmoda ſectantes,lucris inhiantes,honores ab hominibus appetentes.Hæc quando amantur,à præpoſito,& ꝑpter hæc [d] ſeruitur Deo;quiſquis talis eſt,mercenarius eſt;inter filios ſe non computet.

Non ergo qui preficiuntur,ſemper cæteris meliores intelliguntur.

Vnde Hieronymus ad Titum c.1.

¶ Ex electione non præficiuntur epiſcopi,ſed comprobantur. Cap. XX.

ILlud inferendum eſt aduerſum eos,qui de epiſcopatu intumeſcũt,& putant ſe non diſpenſationem Chriſti, ſed imperium conſecutos: quia non ſtatim omnibus his meliores ſint,quicumque epiſcopi non fuerint ordinati, & ex eo,quòd ipſi electi ſunt, ſe magis exiſtiment comprobatos:ſed intelligãt propterea quoſdam à ſacerdotio remotos;quia eos vitia liberorum impedierint. ſi autem peccata filiorum iuſtum ab epiſcopatu prohibent;[f] quã-

CASVS. Hieronymus docet in hoc c. ꝙ prælatus eccleſiæ quandoque datur bonus. qñque malus pro meritis ſubditorum Et probat exemplo Saulis, qui non fuit electus Deo iubente, ſed prout mala merita populi exigebantur. fuit electus Deo permittente. Elegerat permittendo,& elegerat ꝑ Samuelem ad inſtantiã populi petẽtis. fieri iuſſerat,non ſecundum voluntatẽ Dei ſpontaneã, ſed extortam.

a ¶ Arbitrium.] Approbatũ,ne ſit cõtra ſſ.23.q.1. qd culpatur. vbi dĩ, ꝙ nõ eſt poteſtas niſi à Deo iubente vel ſinente, 26.q.5.nec mirũ,ſed non approbat [1], ſed ꝑmittit eos regnare. ſſ.6.q.1. ex merito.

b ¶ Et nõ per me.] comprobantem, ſed tamen iubentem. Et ita eſt argu. ꝙ qñq; aliquid iubemus qđ non approbamus.& eſt arg.contra ea q̃ ꝑ improbitatem obtinẽtur,ꝙ illa dicunt fieri inuito dãte, vt extra de reſcript. ſi quando. & C.de pe. bo.ſubla.l.1.& 7.q.1.ſeias.vbi hẽs, ꝙ q inuitus aliquid facit, potius dicitur pati q̃ facere,vt ſup.d.6. teſtamentum.

c ¶ Per conſilium.] Id eſt,approbationem.

SVnt in eccleſia.] CASVS. Auguſtinus dicit,ꝙ quidam prælati ſunt in eccleſia,qui ſeruiunt Deo non propter Deum, ſed propter temporalia cõmoda, qui magis dicẽdi ſunt mercenarij, quàm prælati. Et ita datur intelligi, quod Deo tantum permittente tales eligũtur. Sequẽs §.per ſe patet.

d ¶ Propter hæc.] Argũ. pro re temporali non eſſe ſeruiẽdũ alicui, niſi ſecundario,ut 75. diſti. cap. ult.& 61. diſtin. qđ ꝓdierit.& 74. diſt. Conſuluit. 59. diſt. ſi officia.

ILlud.] CASVS. quidam putabãt ſe eſſe vel effici meliores eo ipſo ꝙ eligebantur ad epiſcopatum: ſed Hieronymus dixit,quod ꝓpter hoc non ſunt meliores, & oſtendit, ꝙ ſi quis ſcit ſe eſſe indignum, non debet recipere dignitatem: quia quanto potentior eſt, tanto magis punietur. Et quod indignus dignitatem recipere non debeat probatur exemplo patris,qui propter delicta filiorum repellitur à dignitate.

e ¶ Meliores. Arg. ꝙ non plus debet pro aliquo præſumi, ideo quia habet dignitatem 40. diſtin. non loca. & c. multi & 2. q.7.queritur.& d.9. ego ſolus.ar.contra 11.q.3.abſit.& 61.diſt.miramur.in ſi.

f ¶ Prohibẽt.] ꝑp negligẽtiã [2],vt ſu.47.diſt.§. nec eſſe.

1 Scilicet omnem poteſtatẽ:quia aliqua eſt mala, ſed tñ permittit. Deus regnare eam ꝑp peccata populi. Vnde Iob. Facit Deus regnare hypocritã ꝑp ꝑuerſitatem populi, ſub intelligitur. puniendam uel uindicadã ſecundũ H.& Lau.

2 Sub. quæ facit peccatũ porprium. argu. 7.q.1. §. cum autẽ ver.tali.

Oſeæ 8.

Amos 8.

Anſ.l.7.c.146. Phil.2.

In cõm.ad eũ locũ] Si quis eſt ſine crimine.]

Qua-

QValis.]CASVS. Dicitur hic, ꝙ non ſolum epiſcopi, presbyteri, & diaconi, ſed etiam quilibet clericus inferioris ordinis debet præcellere laicos in ſermone, & uitæ conuerſatione: quia vbi laici ſunt meliores, nulla poteſt eſſe ædificatio.
a ¶ Ma-re. vt C. de proceſſ. & medi. magiſtros, lib. 10. & erit talis magiſter cuius comparatione ſui diſcipuli paleæ dicantur vt 25. diſt. 6. criminis.
b ¶ Meliores. &c.] Ideſt, clericos eſſe deteriores quam laicos. ſufficit enim clerico, ſi eſt bonus.

to magis vnuſquisque ſi conſiderans, & ſciẽs, quia potẽtes potenter tormenta patientur, retrahet ſe ab hoc, non tam honore, quam onere, & aliorum locum, qui magis digni ſunt, non ambiet occupare.

In comm. ad loca] Nemo te contẽnat.]

Item eiuſdem ad Titum, c. 2.

¶Pro gradu ſui officij quemque meliorem eſſe oportet. C. XXI.

QValis enim ædificatio erit diſcipuli, ſi ſe intelligat magiſtro eſſe maiorem? [a] Vnde non ſolum epiſcopi, presbyteri, & diaconi debent magnopere prouidere, vt cunctum populum, cui pręſident conuerſatione, ſermone, & ſcientia pręcedant; verum etiam, & inferior gradus; exorciſtę, lectores, ędituí, acolythi [α], & omnes omnino, qui domui Dei ſeruiunt: Quia vehementer eccleſiã Chriſti deſtruit, meliores [b] laicos eſſe, quam clericos.

In comm. ad ea verba. [Sed hoſpitalẽ.]

α¶Acolythi. *Eſt hæc dictio in oĩbus vetuſtis Gratiani exemplaribus, quæ tamẽ apud B. Hieronymũ nõ legitur.*

Item ad Titum, c. 1.

¶Populus iudicabit epiſcopum ſua officia non agentem. C. XXII.

Matth. 12.

VEreor, [c] ne quomodo Regina Auſtri veniens a finibus terrę audire ſapientiam Salomonis iudicatura [d] eſt homines tẽporis ſui, & viri Niniuitę acta pœnitentia ad prædicationem Ionę condemnabunt [e] eos, [f] qui maiorem Iona ſaluatorem audire contempſerunt; ſic plurimi in populis epiſcopos iudicent [g] ſubtrahẽtes ſe ab eccleſiaſtico gradu, & ea, quę epiſcopo non conueniunt exercentes.

Item Ambroſius in increpatione ad populum, ſer. 83.

¶Qui clericos ſuos non corrigit, populum corrigere non valet. C. XXIII.

QVid autem ego vos arguo, cum poſſitis me vno ſermone conuincere? [h] conuincor enim, cum in hac parte clericos vobis magis video negligẽtes. Quomodo enim poſſum corrigere filios, cum fratres [i] emendare non poſſim? aut qua fiducia ſucceſeam [k] laicis, cũ a conſortibus pudoris verecundia conticeſcam? Ego autem fratres non de omnibus loquor: ſunt certe quidam deuoti, ſunt & alij negligentes. Ego neminem [l] nomino conſcientia ſua vnumquemque conueniat.

Simile quidam auctor operis imperf. in Matth. hom. 40.

Item Beda ſuper Matthæum.

VEreor.] CASVS. Dicit Hiero. ſe timere ne plures laicorum iudicent epiſcopos male ſua officia exercẽtes per cõparationẽ melioris vitę, ſicut regina Auſtri, q̃ venit de finibus terræ audire ſapientiã Salomonis, iudicatura eſt homines ſui temporis in die iudicij comparatione meliores vitę & Niniuitę cõuerſi ad prædicationẽ Ionæ, iudicaturi ſũt illos Iudęos, q̃ Chr̃m maiorem Iona contempſerunt.
c ¶ Vereor.] Ideſt, uerecundor.
d ¶ Iudicatura.] Nõ poteſtate iudicij [1], quia illud fœminæ non habent. 3. q. 7. §. tria. ff. de regulis iur. l. 2.
e ¶ Condemnabũt.] melius viuendo.
f ¶ Eos.] ſ. Iudęos.
g ¶ Iudicent.] ſu. d. 28. c. vl. cõtra. ſu. di. 21. nolite, cõtra. 6. q. 1. oues cõtra. ſed nõ dñr ſubditi corrigere ſiue iudicare p̃latos ptãte officij; ſed vitæ comparatione, vt. 2. q. 1. nonne.

1 Dicas iudicaturam in die iudicij cõparatione melioris uitæ.

QVid autẽ.] CASVS. Ambr. cũ increparet populum delinquẽtem, dixit, ꝙ populus poterat eũ conuincere vno ſermone, & ſibi pudorem inferre, cum clericos hẽat incorrigibiles, quos emẽdare nõ poſſit, nec eos, vult nominare, cũ peccata eorũ ſint latẽtia, ſed vnuſquiſque conſulat ſuam conſcientiam.
h ¶ Conuincere.] Et ruborẽ incutere ex hoc, ꝙ laici meliores ſunt clericis nõ enĩ poſſet ob hoc reprehendi. 47. d. q̃d ad nos. quia non criminis relatione, ſed innocẽtia reus purgatur. ff. de pub. iud. is qui.

Reus innocentia purgatur.

a ¶ Maiorem.] Sic ſup. 96. diſt. ſi quis dubitet & ſup. diſtinct. 61. ſtatuimus. & c. quid proderit. unde quidam diſcipuli in hoc decepti nimis feſtinant ad cathedram, & dum delectantur in loco gloriæ, fiunt alijs auctores ruinę, ut 48. diſt. quoniam cum magiſter faciat cathedram, non cathedra magiſtrum, ut 40. d. c. ult. magiſtri enim moribus, & ſcientia, & facundia, debent alios pręcedere.

Cathedra nõ facit magiſtrum.

i ¶ Cum fratres.] Aliàs ſocij dicuntur 10. q. 3. cauendũ.
K ¶ Succenſeam.] ideſt, iraſcar.
l ¶ Neminẽ.] Contra, ſu. 5. q. 5. nõ uos. ſed hic loquitur q̃n crimẽ nõ põt probari, ibi q̃n põt; occulta. n. crimina non habent uindictam. 6. q. 1. ſi omnia. 22. d. erubeſcãt.

¶Epiſcopo ad ſalutem non ſufficit moribus, & vita populo adæquari. C. XXIIII.

NEc ſufficere nobis ad ſalutem arbitremur, ſi turbis negligentium, vel quorumlibet indoctorum, fide, vel actibus adæquemur; quibus, ſacris literis vnica eſt credendi [a] pariter & viuendi regula præſcripta.

Ne ergo (vt ſupra dictum eſt) tales ſui officij ſucceſſores aliquis ſibi quæreret, prohibentur epiſcopi alterū pro ſe ſucceſſorem ſibi ſtatuere ac deſignatis nominib. in locum ſuum alium ſubrogare. ſup. Apoſtolica.

QVAESTIO. II.

QVòd autem amicorum patrocinia [b] in aliquorum electione conualeſcere nō debeāt, auctoritate beati Gregorij Papæ probatur, qui in ſecundo libro Regeſti, indi. 11. epiſt. 22. ſeu cap. 61. ſcribit Antonio ſubdiacono dicens.

¶In electione epiſcopi non numerum datio, nec aliquorum patrocinia conualeſcant. C. I. Poly. l. 2. tit. 3. Iuo p. 5. c. 129.

ILlud quidem præ omnibus tibi curæ ſit, vt in hac electione nec datio quibuſcunque modis interueniat præmiorum, nec quarumlibet perſonarum patrocinia [c] conualeſcant. Nam, ſi quorundē patrocinio [d] fuerit quiſquam electus, voluntatib. eorum, cum fuerit ordinatus, obedire, reuerentia exigente, compellitur: [e] ſicque fit, vt & res illius minuātur eccleſiæ, & ordo eccleſiaſticus nō ſeruetur. Talem ergo; te admonente; perſonam debent ſibi eligere, quæ nullius incongruæ voluntati deſeruiat; ſed vita, ac moribus decorata, tanto ordine digna valeat inueniri.

Idem ad clerum Mediolanenſem, li. 2 Indict. 11. epiſ. 29 ſeu c. 68.

¶In electione antiſtis communi vtilitate, non ſuo lucro quiſque proſpiciat. C. II. Polyc. ibidem. Iuo p. 5. c. 130.

DIlectiſſimi filij, officij noſtri cenſura commoniti ſuademus, vt in hac ſuſcipiēdi antiſtitis cauſa null⁹ veſtrum neglecta vtilitate cōi, ſuo lucro proſpiciat; ne, ſi quiſquam propria cōmoda appetit, friuola æſtimatione

NEc ſufficere.] CASVS. Quidam prælati putabant ſufficere ſi adæquarentur laicis, & negligentibus in fide, vel in operibus: ſed dicit Beda hoc non ſufficere, niſi præcellant eos ſcientia & doctrina.

a ¶ Credendi.] Quantum ad articulos fidei. laicis tamē ſufficit pictura pro doctrina, de conſec. d. 3. perlatum.

NE ERGO. CASVS. Concludit Gratian⁹ ex ſupradictis ſic: ne prælati malos ſibi eligerēt ſucceſſores, iō ſtatutum eſt, vt nemo ſibi eligat ſucceſſorem.

QVòd aūt.] CASVS. Hic ponitur ſecunda quæſtio, vbi quæritur an amicorum patrocinia cōualeſcere debeant in electione aliquorum. Et certe ſi cōſiſtant in pecunia, vel obſequio, ſimonia eſt, vt ſup. 1. q. 1. ſunt nonnulli. In precibus diſtinguitur. aut enim ſūt carnales, aut ſpirituales. Carnales p digno nō inducūt ſimoniam, vt prima q. 1. quibuſdam. pro indigno ſic, vt prima q̄ſtione prima, de ordinationibus. Spirituales vero ualent, nec per eas inducitur ſimonia, vt prima queſtione prima, latorem. In obſequio etiā conſueuit diſtingui. vtrum ſit honeſtū, vel nō: & ſi honeſtum, vtrū exprimatur, vel deducatur in pactū, ꝙ ſeruiat, vt præbēda ſibi conferatur.

Simonia an inducatur p amicorū patrocinia.

b ¶ Patrocinia.] Patrocinia aut conſiſtunt in pecunia, vel obſequio: & tunc fit ſimonia: aut in precibus; & tūc aut ſūt carnales. aut ſpūales, ſi ſpūales, ualēt: nec per eas ſimonia cōmittitur 1, vt prima quæſtio. prima, latorem. carnales etiam pro digno ſunt recipiēdæ, vt 1. q. 1. quibuſdā in fi. ſed preces carnales pro indigno factæ, inducunt ſimoniam. 1. q. 1. de ordinationib. & dic vt ſup. c. Moyſes.

1 Ad idē 50. diſt. clerico ubi de hoc.

ILlud.] CASVS. Præcipit Gregorius Antonio ſubdiacono, cum quædam epiſcopalis eccleſia vacaret, vt nullam perſonam eligi permittat per pecuniam, vel per preces carnales amicorum: quia qui taliter ſublimatur, illis compelluntur obedire quorum preces, vel pecunia interuenerunt: & ſic per eos res eccleſiæ dilapidantur 1. Talis ergo in illa eccleſia eligatur perſona, quæ ſit uita & moribus decorata: & tanto ordine digna.

c ¶ Patrocinia.] niſi dignus ſit ille pro quo petitur; vt ſu. 1. q. 1. nullus itaque, & c. pueri & c. quibuſdam in fi.

d ¶ Patrocinio.] Sed nonne ſuffragium patris prodeſt filio ff. quod cuiuſque vniuer. l. illud. ſed illud quantum ad numerum eligentium.

e ¶ Compellitur.] Quia ad antidota tenetur, ut ff. de petit. hær. ſed & ſi 6. conſuluit. & 83. diſt. nihil. & extra de teſta. cum in officijs. humanū. n. eſt, ut quis exhibeat ei reuerentiam a quo percepit beneficium, ut 16. quæſt. 2. ui ſis.

Beneficij collatori reuerētia debetur.

DIlectiſſimi filij.] CASVS. Vacante eccleſia Mediolanen. unuſquiſq. clericorum nitebatur amicum ſuum præficere inſpecta tantum utilitate propria, & neglecta communi, ſed docet Gregorius, ut hoc nō faciant ne friuola æſtimatione fraudentur, ſiue fallantur: quia mens quam cupiditas ligat, perſonam præferendam nō examinat iudicio recto: quare præcipit, ut ante electionem

Digitized by Google

ctionem ſubtiliter iudicantes talem eligant, cui debeant ſemper obedire: quia poſt electionem non poterunt iudicare de ipſo.
a ¶ Libero.] Sic 83. diſt. nihil. ſic 11. q. 3. quatuor. ADDITIO. Et c. pauper per quæ iura & hic habet arg. quod iu-

pepigit, quod poſt electionē præſtaret iuſum vt inf. ca. Artaldus. Si vero ante electionē iuret, vel pactū faciat, ſimonia eſt, vt inf. e. c. talia. & hæc vera ſunt, cum minoribus, & ſubiectis præſtatur iuramentum. præſtare autem ſuperiori ante electionem, non videtur ſimonia: arg. ſup. 100. diſt. optatum.

fallatur: quia nec libero a iudicio prçferendam ſibi perſonam examinat mens, quam cupiditas ligat. Penſantes igitur, quç cunctis expediūt, ei, quem vobis diuina gratia prætulerit, integerrimam ſemper in omnibus obediētiam prçbete. Iudicari b namque à vobis vltra nō debet ſemel prçlatus; ſed tanto nunc ſubtiliter iudicādus eſt, quanto poſtmodum iudicandus non eſt.

QVAESTIO III.

Quod autem c ſimoniacus habendus nō ſit qui poſt electionem pro indēnitate eccleſiæ iuramētum præſtitit; facile probatur. Aliud enim ante electionem iuramentū facere, vel ſe facturū paciſci ad hoc vt eligatur: aliud eſt nulla precedēte conuentione poſt electionē huiuſcemodi iuramentum offerre. Illud ab officio tanquam munus impenſum deijcit: hoc autem conſecrando nullum impedimentum generat.

De priori caſu ſcribit Pelagius Papa clero Catinēſi.

¶ Qui in epiſcopum eligitur, de rebus eccleſiaſticis aliquam ſecuritatem nulli faciat. C. I.

Anſ. l. 6. c. 40. Poly. l. 2. tit. 3.

Talia quidem iam dudum ad fratrem, & coepiſcopū noſtrum Eucarpum de viſitatione Catinēſis eccleſiç ſcripta direximus, vt in eis iudicium noſtrū potuiſſetis agnoſcere. Veruntamen, quia quoſdam ibi non ſanaītētione, ſed prauis ſtudijs diſſenſiones ſuſcitare, veſtra etiam relatione cognouimus, qui ſcientes ſe ad epiſcopatum nec çtate, nec ſcientia, nec vitç meritis poſſe perduci, ad hoc tantummodo inquietare eccleſiam volunt vt ſibi de his, quç ex ipſa prçſumpta ſunt, impunitatē. d

c ¶ Quod autem.] & ante & poſt electionem licite ſecūdum quoſdā petitur cautio, quæ habetur ex iure uel conſuetudine. 63. diſtin. q2. 1. q. 3. quæſitum. extra de præben. ſignificatum. A ſuperiore uero quælibet cautio peti poteſt. 28. diſt. de Syracuſanç. 10. q. 3. c. vlt. 18. q. 2. Eleutherius. 100. diſtin. optatum. & c. cōtra morem. Quidam tamen dicunt, quod ante electionē nulla cautio poteſt peti & ſi præſtetur, ſimonia eſt? quia videtur eā facere, vt eligatur inf. ea. cap. 1. Idē eſt ſi promittat ante electionem ſe iuraturū poſt electionem, ut 1. q. 2. quam pro. ſed poſt electionem bene poteſt, 2 quia tūc nihil ſperat ab eis: ſed à ſuperiore, vt dixi, pōt peti. & ei p̄ſtari tale iuramentū, ſiue ante electionē ſiue poſt. 100. diſtin. optatū. 28. diſ. d Syracuſanç. & 23. diſt. quamquam. tamē id quod prius dixi uerius videt maxime ſi quilibet canonicorū ita iurat: Ego iuro, q̄ ſi fuero factus epiſcopus, nihil alienabo de rebus eccleſiæ: quia tutor eligitur ſub tali conditione, ſi ſatis dederat. vt ff. de tute. muto. §. 1. extra de elect. ſignificaſti. nec tñ uidetur eſſe conditio, ſed potius admonitio quædam, ut dicit illa l. muto. tñ ex perſona contrahentium præſumi debet contractum ſiue promiſſionem eſſe ſimoniacam, vel non ſicut & præſumitur circa vſurarium contractum ex perſona contrahenti, vt extra de pig. c. illo. in fi.

Cautio iuratoria an poſſit peti ab eligendo uel electo.

2 Scilicet præſtari iuramentum ſubditus, nec tūc peccat, nec ipſi poſſunt venire contra electionem ſiue ſit confirmatus ſiue non, ſm H. B. & La. extra de el. publicato. Arch.

quòd iudex pecunia vel alia affectione corruptus non poteſt recte iudicare ſecundum Hugo.

b ¶ Iudicari.] Arg. q̄, electum quem ſemel comprobaſti, non potes poſtea reprobare 1. vt inf. 32. q. 5. horrendus, arg. extra de his, quæ fi. à maio. parte cap. ex ore. in fi. ſup. di. 4. erit & cap. in iſtis. ſup. e. q. pxi. c. licet ſimile ff. de decur. l. pe. in fi. & arg. ff. de pact. dot. cōuenire. ff. de neg. geſt. Pomponius. ar. contra C. de lib. cauſa non idcirco & l. non mutant. & C. de profeſ. & medi. l. grāmaticos. lib. 10. extra de elect. cum dilectus contra vbi patientia non çquiualet electioni. contra id quod eſt ff. de pup. ſi ego. §. 1. Sol. electus ſemel approbatus non poteſt amplius reprobari ab eligentibus, niſi ex cauſa noua, vel de nouo ad eorum notitiā ueniente. tūc enim bene poteſt ab eis reprobari, vt extr. de offic. deleg. inſinuante. & extra de excep. paſtoralis. & ff. de mulie. & ho. vt gradatim §. reprobari & ita intelligitur illa decr. & illa lex grammaticos.

Electus ſemel approbatus, an poſſit poſtea reprobari.

1 Argu. ad hoc ext. de ſpon. impu. de illis j. §. vlt. vbi de hoc. & extra de reg. ad noſtram. ibi videas in glo. 1. Ad idem extra li. 6. de ele. nuli. Arch.

Quod autem.] Hic intitulatur tertia quæſtio, qua quæritur, utrum ſit ſimoniacum præſtare canonicis iuramentum poſt electionem pro indemnitate rerū eccleſiæ. Et reſpondet quod non, niſi ante electionem

Talia.] CASVS. Pelagius facit. Eucarpum viſitatorem Catinenſis eccleſiæ, & ei ſignificauit q̄ deberet fieri circa electionem epiſcopi: ſed poſtea Elpidius diaconus electus eſt fere ab omnib. pauci tñ eius electioni conſentiebant niſi iuraret ſe illi præſtare impunitatem de rebus eccleſiæ, quas vſurpauerant. quòd totum cum audiſſet Papa relatione clericorum, & Leonis viri magnifici, de cuius teſtimonio non erat dubitandum præcepit Pelagius clericis Catinenſibus, vt Elpidium diaconum cum decreto electionis & cū viſitatoris epiſtola Romā perducant, & monet eū, vt clericis reſiſtentibus ſibi, nec iuramentum nec promiſſionē faciat aliquā: quia ſi fecerit tanquam indignus repelletur.
d ¶ Impunitatem.] Vt remitteret eis ea, quæ abſtulerant. illud enim eſt ſimonia. remittere enim eſt dare,

 vt ex-

vt extra de teſtibus ueniens 1.ff.de calum. quinetiam. diſſe tale quid intelligendum eſt, ꝙ ipſe ſciat. 2 ſic in Auth.de her.& fal.§. ſancimus.i fi.§.& ſi vero.i coll.1.

a ¶ Viri.] Argu. teſtimonio vnius credi, vt ff. de dote præle. Teopompus ſup. 97.diſ. nobiliſſimus. ſu.diſt.86.tãta inf. 23.q.4.ſiter q̃relas 20.q.3.præſens ar.contra.33.q.2.admonere 1.

2 Ad hoc facit quod ꝙ no. extra ſ ele. bonæ memoriæ. in glo.ſi ceſſet, &c. in prin.

futurus promittat epiſcopus,& fiat rapinę ſecuritas,epiſcopatus ambitio;hoc etiam vos duximus commonẽdos vt decretũ in Elpidium diaconum factum,& ſubſcriptũ ab omnibus, quos veſtra relatio deſignauit, ad nos cum prædicti viſitatoris epiſtola,& cum eodem diacono maturetis,Deo propitiante,perducere. *& poſt pauca.* Cum igitur huc filius noſter magnificus vir Leo prætor veniſſet, retulit nobis de ſingulis, q̃ ibi mota ſunt,& quomodo vota prope totius ciuitatis in Elpidio diacono concordarent.Vnde quia de memorati viri [a] teſtimonio dubitare omnino nõ poſſumus;idcirco,ſicut dictum eſt,Elpidium diaconum ad nos facite properare: nec expectetis vlterius,vt admonitio ad eum noſtra debeat deſtinari.† Quem tamẽ hoc per veſtram dilectionem in præſenti iuſſione ſpecialiter admonemus,ne cui ſe aliquid dare vel daturũ eſſe promittat; ſed neque de eccleſiaſticis ꝑteritis cauſis aliquam ſecuritatem cuiquã audeat facere ſiue ꝓmittere,aut quaſi factus epiſcopus ea quæ direpta ſunt nõ repetat;ſed apud eos,à quibus direpta ſunt permanere libere patiatur:ſciens,quod ſi tale aliquid fecit, vel fecerit, nec à nobis omnino permittitur valere ipſa promiſſio, & cum iudicij [b] noſtri quod de ipſo habuimus damno, [c] paſtoralis conſecrationis ordinem promereri non poterit.

† al.iterari.

Emendatus, eſt hic locus ex Anſelmo, & Polycarpo.

De ſecundo vero caſu in geſtis Vrbani ſecundi legitur.

¶ Poſt electionem pro indemnitate eccleſiæ licet electo iuramentum præſtare. C. II.

ARtaldus Arelatenſis [a] epiſcopus,Narbonẽſis eccleſiæ ſuffraganeus Romam conſecrandus ad dominum Papam Vrbanum venit: ſuus quippe archiepiſcopus eum conſecrare nolebat, quoniam poſt electionem ſuam propter bona eccleſiæ conſecranda canonicis iurauit. Conſecratus itaque eſt à domino Papa Vrbano,ante purgatus huiuſmodi iuramento [d]. De iuramento, quod canonicis noſtræ eccleſiæ feci poſt electionem, nullam conuentionem ante,vt eligerer [e],feci.Narbonenſis vero archiepiſcopus,nullius [f], præter id,criminis cauſa,cõſecrationem noſtram omiſit,me ſciente [g]; neque mihi criminis conſcius ſum, propter quod à ſacra † me vnctione repellat.

† al.ſacerdotio me repellat.

a ¶ Arelatenſis.] *In manuſcriptis etiã ſic habetur. Sed viſum eſt ſubeſſe mendũ quia hic epiſcopus vocatur ſuffraganeus archiepiſcopi Narbonenſis: in concilio antẽ ſecundo Arelatenſi Arelate refertur ad prouinciã Viẽnenſem Et quamuis Gulielmus Durandi in ſpeculo de auctor. & vſu pallij hoc citet, vt oſtẽdat Arelatẽſem archiepiſcopũ ſubeſſe Narbonenſi; tamẽ Ioãnes Andreas in notis ad illũ locũ expreſſe ſcribit in hoc capitulo non agi de Arelatẽſi archiepiſcopo. & valde ꝓbabile eſt pro Electẽſi ſeu Elatenſi,qui vere eſt ſuffraganeus archiepiſcopi Narbonenſis, corrupte ſcriptũ fuiſſe,* Arelatenſis.

b ¶ Iudicij.] Id eſt quod circa eum fecimus, nos mutabimus.

1 Obtinet vbi aliter nõ læditur: vel in forma iudicij non agitur ſecundum Hug. Vel dic ut not. in glo. vnde non tenet, &c. de hoc 17. diſt. placuit & 80. diſt. tãta. Arch.

c ¶ Damno.] Quia retractabimus quod fecimus.

ARtaldus.] CASVS. Artaldus fuit electus in epũm Arelaten. eccleſiæ, poſt electionẽ præſtitit iuramẽtum canonicis de indemnitate rerum eccleſiæ, propter quod archiepiſcopus Narbonen. noluit eum cõſecrare. idcoque Romam iuit. & cõſecratus ẽ ab Vrbano:prius tamen præſtito iuramento, quod nullã conuentionem. fecerat ante electionem ad hoc vt eligeretur, & ꝙ propter nullũ aliud crimen ipſum repellebat. Et ſunt verba notarij ſcribentis geſta Vrbani.

d ¶ Iuramento. Argumẽtum, ꝙ ſolus epiſcopꝰ ſola manu ſe expurgat, vt 2.q.5. quanto. ſed iſtud obtinet cũ nõ habet compurgatores.

e ¶ Vt eligeret. Arg. contra, 28.diſtin.de Syracuſanæ.

f ¶ Nullius. Ex hoc verbo dixit Ioã. Fã. quod infamatus de vno crimine,expurgabit ſe de omnibus alijs ſed certe hic nõ fuit generale iuramẽtũ, ſed ſolũ iurauit.quod nullius criminis conſcius erat, & quod archiepiſcopus ei aliud crimen non obiecerat. Sed quare Papa cõſecrauit iſtum pendente adhuc obiectione archiepiſcopi?Sed dic, quod archiepiſcopus in forma iudicij nihil obiecit ei.

g ¶ Me ſciente. Argumentum ad interpretandum negatiue dicta teſtium, vt cum teſtis iurat ſe non vi

Negatiua teſtis depoſitio eſt benigne interpretanda.

QVòd autem.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæſtio, qua quæritur an prælatus ſit deferendus ante ſnīam condēnationis; ſiue feratur ſententia ab hoīe vel a canone. Et dr̄, ꝗ non ut inf. c. vno. & inf. 17. q. 4. ſi quis ſuadente.

a ¶ Quod

tio tenet quam fecit: ſed ſi tempora appellationis ſunt lapſa & non eſt proſecutus appellationem, idem eſt ac ſi non appellaſſet: & ſm hoc non eſt excōicatus, ut diſtinguitur ff. de his qui not. infa. furti. §. 1. & ff. de iniuſto rup. teſt. ſi quis. §. antepen. Io. Ego credo, ꝗ pendente appellatione clerici dēant ei obedire, cū pendēte appellatione, uel lite nihil ſit innouandū, vt ſ. 2. q. 6. appellatione interpoſita. & ext. vt lite pē. nihil innouet, per totū. ff. ad Turp. l. 1. in fi. & excōicatio tenet, cum ſtatim trahat ſecum ſuam executionem, vt extra de app. paſtoralis Bart.

interim poſſit ſubditum excōicare.

QVAESTIO IIII.

QVòd autem [a] clericis ante ſententiæ tempus ab epiſcopo ſuo diſcedere non liceat, probatur auctoritate Symmachi α Papæ dicentis.

α ¶ Symmachi. *Citatur libellus Ennodij nomine Symmachi Papæ, cuius rei reddita eſt ratio ſupra diſt. 31. c. omnino. & 40. c. non nos.*

¶ Ante tempus ſententiæ non licet clericis ab epiſcopo ſuo diſcedere. C. I.

Iuo p. 6. c. 340. & 341.

NOnne directa ſunt verba canonum: β [Quicunq; clericorum ab epiſcopo ſuo ante ſententiæ [b] tempus pro dubia ſuſpicione diſceſſerit manifeſtam eū manere cenſuram?] *& infra.* ¶ Lex eccleſiaſtica pontificē ab alijs accuſatum, priuſquam [c] ſub luce obiecta conſtiterint, exigit, non relinqui.

β ¶ Canonum.] *Sic emendatum eſt ex vetuſtis codicibus. Ennodio ipſo, & Iuone, cum prius legeretur,* Decreti *Citare autem Ennodius voluit canones, qui ante Symmachū de hac re editi erāt. Qui vero in gloſ. citantur, ſunt ex epiſtolis Pontificū Symmacho poſteriorum. In Carthaginenſi quidem concilio inſerto in codice canonū eſt vndecimus canō, qui citatur inf. 11. q. 3 ſi quis p̄ſbyter. & decimus nonus relatus ſup. 4. q. 5. c. quiſquis epōrū: & vigeſimus quartus citatus. ibid. c. placuit ad quos & præcipuè ad primū videtur ſpectaſſe Ennodius.*

QVAESTIO V.

† al. Apoſtolici.

SIne litteris Apoſtolicis † epiſcopus accuſatus & a ſancta ſede vocatus, ad ſuam non reuertatur eccleſiam.

Vnde Sixtus Papa I. ait epiſt. 2. c. 2.

¶ A ſede Apoſtolica vocatus epiſcopus ad domum non reuertatur, niſi purgatus, & Apoſtolicis litteris inſtructus. C. I.

QVilibet fratrū pulſatus, atq; ab hac ſancta ſede vocatus, cum ſe nobis repreſentauerit, [d] ad eccleſiam tamen ſuam non prius reuertatur, quā litteris Apoſtoli-

NOnne.] CASVS. Symmachus Papa docet in hoc c. ꝗ nullus clericus dēt deſerere ſuum prælatū ante ſnīam, q̄uis ſit accuſatus: & qui contra fecerit, pœnam patietur.

b ¶ Sentētiæ.] Sola ergo accuſatio non conſtituit aliquem reū vel criminoſum vt 15. q. vl. c. vl. vnde reo accuſato poteſt ſolui id quod ei debetur, vt ff. de ſolu. reo ſola. n. noīatio nō ſufficit, vt 2. q. 1. multi. & lex dicit, ꝗ ſi cōdēnatus appellauit, ſtatus eius integer eſt. ff. nil inno. pen. ap. l. vnica. nec inter infames interim habēdus. de his qui no. infam. furti. impedit tñ interim ab honorib. vt 81. diſ. ſtātis. 2 & extra de accu. Deus omnipotens. nec procurator eſſe poteſt, C. de procur. reum.

Solui poteſt reo accuſato.

2 Adde ad hoc gl. opp. in §. ſi quis. aūt in glo. 1. inſtit. de ſuſpe. tut.

c ¶ Priuſquam.] Sic extra vt lite pend. c. 2. ſi 33. q. 2. ſæculares. & 35. q. 6. multorū. & 15. q. vlt. c. vl.

a ¶ Quòd autem.] Clerici ante ſuſpenſionem vel depoſitionem prælati non negabunt ei obedientiam. 16. q. 4. volumus, 15. q. vlt. c. vlt. Nec obſtat 32. diſt. nullus 81. diſtin. ſi quis & 16. q. vlt. ſane. quia ibi de ſuſpenſis a canone loquitur. nā in illis tribus criminibus eſt ſpeciale, ſcilicet in ſimonia, & ī hæreſi. & in notorio fornicatore. 1 ſed de ſimonia occulta vr̄ correctū ext. de tēpo. ordi. c. vlt. Sed nunquid ſtatim poſt ſnīam recedent ab ipſo cum adhuc poſſit appellare, & appellatio extinguit p̄nunciatū: itē quia ſnīa nō eſt ſtatim executioni mandāda, vt ext. de ſent. & re iud. quod ad conſultationem. Ecōtra vr̄, ꝗ ſtatim per ſnīam amittat dignitatem, ff. de pœ. qui vltimo. & l. qđ ad ſtatū. Itē quid ſi pendente appellatione excōicat ſubditū ſuum an eſt ille excōicatus? Diſtingue quia ſi eſt proſecutus appellationem ſuam, tūc licet appellatio ſit pronūciata iniuſta, excōmunica-

1 Ad hec ēt not. 2. q. 7. ſacerdotes. ibi vide.

Prælatus ſententialiter depoſitus ſi appellauit, an

SIne.] CASVS. Hic ponitur 5. q. qua quæritur vtrū epiſcopus accuſatus vocatus ad ſedem Apoſtolicam ſi ſententia pro eo feratur, debeat ad eccleſiam ſuam ſine litteris Papæ reuerti. Et reſpondetur, quod non, vt inf. c. ſeq.

QVilibet.] CASVS. Sixtus Papa, docet hic q̄d ſi epiſcopus accuſatur coram Papa ſi non pōt ibi crimē probari, non debet ad eccleſiam ſuam reuerti ſine litteris Apoſtolicis, in quibus contineatur qualiter ſuam cauſam finierit, & poſt reuerſionem ſuam vicini epiſcopi hoc cognoſcere poſſint: quoniam epiſcopi ſicut ab Apoſtolis ſunt inſtituti domino diſponēte, ita a ſancta ſede Apoſtolica debent defendi, diſpoſitioni cuius omnia maiora ſunt iudicia reſeruata.

d ¶ Repreſentauerit.] Clericus etiā ſe non repreſentabit Papæ ſine litteris ſui epiſcopi, vt C. de epiſc. & cler.

ſi qua

ſi qua per calumniam. & in Auth. quomodo oportet epiſcopos.§.non aliter.coll.1.

a ¶ Ambiguitate.] Si ext.de off.ordi.ex parte.extra de fide inſtr.quod ſuper.

b ¶ Eorum.] id eſt, Apoſtolorum.

vt infra ca. ordinationes. Rufinus tñ & Ioan. Fauentinus dicebant, ꝙ epiſcopus, qui recepit vltimam manus impoſitionem extra eccleſiam, id eſt, ordinem epiſcopalem, quia poſt illum nullus eſt ordo, ordinem conferre non poteſt, & qui ordinatur a tali, nihil recipit: ſe-

licis, vel formatis, pleniter inſtructus, atq; purgatus ſit; ſi fuerit vnde: vt poſtquam domum reuerſus fuerit, cognoſcant vicini ſui qualiter ſuam, aliorumq. cauſam hic finierit: quatenus eam abſq; ambiguitate [a] vlla nunciare, & prędicare omnibus poſſit. Ab hac.n. ſancta ſede a ſanctis Apoſtolis tueri, defendi, & liberari epiſcopi iuſſi ſunt: vt ſicut eorum [b] diſpoſitione, ordinante Domino, primitus ſunt conſtituti: ſic huius ſanctę ſedis (cuius diſpoſitioni, eorum cauſas, & iudicia ſeruauerunt) protectione: futuris temporibus ſint ab omnibus peruerſitatibus ſemper liberi. Vnde culpantur ij, qui aliter circa fratres egerint, quàm huius ſedis rectoribus placere cognouerint.

CAVSA NONA.

Sententia excõmunicationis [c] *notatus quidã archiepiſcopus aliquot clericos alterius metropolitani ordinauit: quendã capellanum ſui ſuffraganei, illo inconſulto, depoſuit; atque alium in loco eius ordinauit.*

1 *Hic primum quæritur an ordinatio, quæ ab excommunicatis facta eſt, aliquo modo poſſit rata haberi.*

2 *Secundo an liceat epiſcopo, archiepiſcopo, primati, vel patriarchæ clericos alterius ſine proprijs litteris ordinare.*

3 *Tertio, an archiepiſcopus clericos ſuffraganei ſui, illo inconſulto, damnare valeat, vel damnatos abſoluere.*

QVAESTIO I.

Quòd ordinatio, [f] *quæ ab excommunicatis celebratur, nullas omnino vires obtineat, nec etiam conſecratio appellanda ſit, teſtatur Gregorius libro 3. epiſt. 20. dicens.*

Sententia excõmunicationis.] CASVS. Supra in viij. cauſa oſteſum eſt de epĩs qui vſurpant ſibi eligere ſucceſſores. Nunc vero vult tractare de epĩs excõicatis, qui præſumũt clericos ordinare, & de archiepiſcopis, q damnãt clericos ſui ſuffraganei incõſulto illo; quæ omnia vt competentius oſtendat, thema proponit, & tres inde elicit quæſtiones.

c ¶ Sententia excõmunicationis.] In ſuperiori cã dictum eſt, quod epĩ quandoque vſurpant ſibi aliquid de iure ſuorum clericorũ, qñque ſibi cõſtituunt ſucceſſorẽ: hic agit qualiter vſurpãt qñque de iure vicinorum epõrũ, & oſtendit hic ꝙ nemo ordinabit clericos alterius epĩ eo nõ requiſito, nec ẽt iudicabit, & ꝙ metropolitan⁹ clericos ſui ſuffraganei non poteſt iudicare. & ut hæc & alia, &c.

Quòd ordinatio.] CASVS. Hic intitulatur prima quæſtio, qua quæritur, vtrum ordinatio facta ab excommunicatis poſſit rata haberi. Et certè de hoc ita dicit H. quòd quilibet epũs ſiue excõicatus, ſiue non; ſiue catholicus ſiue non, ſiue ultimam manus impoſitionẽ recepit in eccleſia, ſiue ext. ordinem confert, & ordinati ab eo ordines recipiũt, dũmodo in forma eccleſiæ hoc fiat; & ſi illi alios ordinauerint, ordinati erunt, & ſic in infinitum, vt 1.q.1. quod quidã & inf.ca. ordinationes. idem dicit de corpore Chriſti, arg. de conſec. diſtinct.4. oſtenditur ſicut in ſacramentis. 1.q.1. Dñs declarauit. Sed in hoc eſt differentia, quia ordinati ab eo qui recepit vltimã manus impoſitionẽ in eccleſia, ſiue ſcienter, ſiue ignorãter, ſi digni ſunt tolerantur ex miſericordia, ut inf.c.2. & 3. niſi in quatuor caſibus notatis in apparatu. Sed ſi ab eo qui nõ recipit in eccleſia, ſi ſciẽter, nõ tolerantur, ſi ignoranter, & hoc probaucrint, tolerani, ſecus ſi intra eccleſiam recipiat vltimam manus impoſitionem. De corpore Chriſti dicebant, quod nullus extra eccleſiam conſtitutus conficiebat, arg. 24.q.1. ſchiſmã. & fortè Grat. fuit huius opinionis, vt inf.ca. §. ſed excommunicati, & 1.q.1. §. ſed opponitur: ibi tamen poſt hanc opinionem ponit Gratianus catholicam ueritatem. & videtur hic primo probare Grat. quod talis ordinatio non valet.

d ¶ Quod ordinatio.] Hic quæritur an ordinatio facta ab excommunicato ſit rata. Excommunicatus hic dicitur præciſus ab eccleſia propter hæreſim, vel ſchiſma, vel aliquam aliam cauſam. Dicit Ioan. Fan. & Rufinus, ꝙ qui

Excõicatus prælatus an poſſit ordines cõferre.

qui recepit vltimam manus impoſitionem, ideſt, ordinem epiſcopalẽ in eccleſia, ordines confert, ſed non executionem ordinis. Si autem extra, nihil confert, nec ordinem, nec executionem, cum tales nihil habeant: arg. 1.q.7. Daibertum. 19. diſt. cap. propter. 1. queſt. 1. ſi quis

rint ordinati ab eis 2 ut 1.q.7. conuenientibus. Si aũt ſunt ordinati ab epiſcopo, qui extra eccleſiam recipit manus impoſitionem, ſi ſcienter, nunquam tolerantur. ſi ignorãter, & hoc ꝓbauerint, tolerant, vt inf. c. ordinationes. Hæc ergo ſit fides tua, ꝙ hæretici, & excõmunicati, & depoſiti vera ſacramenta cõferũt, & verũ corpus Chriſti cõficiũt, ut no. j. q. j. dominus declarauit. Io. Quod Io. dicit de depoſito, non credo eſſe verum, ut 50. d. c. accedens. B.

¶Non poteſt appellari conſecratio, quæ fit ab excommunicatis. C. I.

Polyc. lib. 2. tit. 37. Iuo p. 14. c. 74. & p. 5. c. 134.

NOs conſecrationẽ [a] dicere nullo modo poſſumus, quæ ab excommunicatis [b] hominib. eſt celebrata. [c]

PALEA. C. II.

EXcommunicati illicite manus imponunt: quia poteſtatem ordinandi non habent. Vbi autem illicita eſt manus impoſitio, vulnus infigitur. Vnde reiterari neceſſe eſt, quod minime probatur eſſe collatum.

¶ *Hac, & ſequens Palea abſunt a pleriſq; uetuſtis exemplaribus: habentur tamen in vno ualde emẽdato, in quo pauca haberi ſolent. Prior autem hac videtur eſſe ſumma quadam ſequentis.*

[*Vnde Damaſus Papa epiſt 4 ait.*]

PALEA. C. III.

ſ. 1. q. 7. per illicitũ.

PEr illicitam manus impoſitionem vulneratum caput illi, qui videbantur aliquid accepiſſe, habebant; & vbi vulnus infixum eſt, neceſſe eſt medicinam adhibere, qua infixa ſanetur, macula, ideſt, reiterari neceſſum eſt, quod legitime actum, aut collatum minime probatur; ſi perfectum eſſe debebit. Nam quomodo honorem poſſit retinere, qui ab illo acceperit, qui poteſtatem dare legitime non habuit, inuenire non poſſum.

ſup. c. nos conſecrationem.

Sed excommunicati hic intelligendi ſunt, qui in ipſa ſua ordinatione pœnam excõicationis contraxerunt; qui nunquam in numero catholicorum fuerunt. Cæterum, qui inter catholicos prius deputati ſunt, ſi poſtea excommunicationis ſententia notati fuerint, ordinationes tamen eorum ab eccleſia miſericorditer tolerantur.

Vnde Vrbanus Papa ſecundus ſcribit dicens.

¶Ordinationes ab excommunicatis nõ ſimoniace factę, ex miſericordia toleratur. C. IIII.

Anſ. l. 12. c. 74. Iuo p. 6. c. 406.

AB excommunicatis, quondam [d] tñ catholicis epiſcopis ordinatos, ſi quidem non ſimoniace ordines ipſos acceperunt, & ſi ipſos epiſcopos ſimoniacos non

NOs.] CASVS. iſtius capituli patet, & intelligitur de eo qui præter formã eccleſiæ ordinẽ cõfert, uel in odium cõſecrantium ſicut dictum eſt, uel ſecũdũ Rufinum, & Io. Fauen. & Grat. intelligitur de eo qui vltimam manus impoſitionem recipit extra eccleſiam.

a ¶Nos cõſecrationem.] ſ. 1. q. 7. conuenientibus, & c. Daibertum.

b ¶Ab excommunicatis.] ideſt, hæreticis, uel ſchiſmaticis, tales enim ipſo iure ſunt excõmunicati.

c ¶Celebrata.] Præter formã eccleſię. Vel dic, ꝙ in odium eorum hoc dictum eſt, ſicut eccleſia per pactionẽ conſecrata potius dr̃ execrata quam conſecrata, vt 1. q. 4. eccleſia. 24. q. 1. pudenda.

SED EXCOMMVNICATI. CASVS. Vr̃ hic Grat. ponere opinionem Rufi. & Io. Fauentini, dicens ꝙ ordinationes eorum qui nunquam fuerunt catholici, irritæ ſunt; ſed ordinationes eorum qui fuerũt epiſcopi catholici, licet poſtea fuerunt excõicati, miſericorditer ab eccleſia tolerantur, & ad hoc inducit ſequens c.

AB excommunicatis.] CASVS. Quidam catholici epiſcopi excommunicati fuerunt, & in tempore ſuæ excommunicationis quoſdam clericos ordinauerunt. Quæſitum fuit ab Vrbano utrum poſſent in ſuis ordinibus tolerari. Et reſpondet, quod ſic, ſi ſint bonæ uitæ, & non ſint ordinati ſimoniace, uel non conſtat epiſcopos eſſe ſimoniacos: ſed de cætero non aſcendant ad ordines ſuperiores, niſi neceſſitas, vel utilitas exegerit.

d ¶Quondam. Hic habuit Io. Fan. fomentum ſui erroris, & pro ſe inducit. 1. q. 1. ſi quis inquit, & 1. q. 7. Daibertum, & extra de ſchiſma. ca. 1. & 2. ſed hoc ideo dicitur, quia facilius diſpenſatur cum ordinatis a talibus 3 qui ultimam manus impoſitionem receperunt in eccleſia, &

quis confugerit. ſed hæc opinio reprobaſ. 1. q. 7. conuenientibus. inf. ca. ordinationes. 1 Dicas ergo ꝙ ſiue qs recipiat ultimam manus impoſitionem in eccleſia, ſiue extra dum tamen forma eccleſiæ ſeruetur in ordinando, ſemper ordinem confert, ſed non ſemper executionem, & hoc ſiue ſcienter, ſiue ignoranter ordinentur ab eo. Sed in hoc ſolo eſt differentia, ꝙ ordinati ab epis, qui recipiunt ultimam manus impoſitionem in eccleſia, ſiue ignoranter, ſiue ſcienter, ſi aliàs digni fuerint, poſſunt tolerari, ut inf. ea. c. 2. & 3. niſi in quatuor caſibus. Si ſunt maculati iterata unctione, ut 1. q. 7. ſaluberrimum, in fi. Vel ſi ſunt ordinati ſimoniace a ſimoniaco, ut Inf. ead. ab excõmunicatis, uel ſi ſunt rebaptizati, ut de conſec. diſt. 4. eos. Vel ſi ad ſubuerſionem fidei adhæſerunt hæreticis, & in contemptum eccleſiæ uolue-

1 Quod leg. & no. ſ. 1. q. 5. opponitur.

2 Cum poſſint ordinari a fidelibus & iſtum caſum ponit H. penitus alienũ a ſuperiori c. .ſ. ſi ad ſubuerſionẽ. & c. ut dicit H. 1. q. 7. cõuenientibus & q. 1. ſi quis hæretice, ubi hoc notauit.

3 Vnde dicit Hug. ꝙ illud uerbũ, quondã & c. addit potius, ut oſtendat dñ̃a indiſpoſitione. nã cũ ordinatis ſcienter ab illis q nunquã fuerunt catholici, epĩ non diſpenſant, ut inf. c. pro c. ſm Hug.

ſia.& capitula quæ inducit, intelligo cum non fuit forma ſeruata,& cōtra eum expreſſe eſt inf.de conſec.diſt. 4.oſtenditur,& c.quomodo.& j.q.1.quod quidam.Videtur autem hic ꝙ ſiue ſcienter,ſiue ignoranter ordinetur quis ab hæretico,præciſo,& ſimoniaco,non debeat cum eo diſpenſari , quod verū eſt , nec obſtat 1.q.1.ſi qui a ſimoniacis. ubi innuitur ſi ignoranter a talibus quis ordinatur, ꝙ poſſit ſecum diſpenſari,ſed illud intelligimus cum G. de prælato tolerato ab eccleſia,hic de p̄ciſo,vel ibi non fuit ſimoniacus, & hæreticus , hic aūt ſimoniacus & hæretic⁹. Si qs ergo eſt ordinatus a ſimoniaco etiā ignorāter,executionē non recipit, cum ſimoniacus ſit ſuſpēſus ipſo iure,vt 1.q.1.reperiuntur.extra de ſim.tāta. Sed qd faciendum eſt huic , ſi ſuus ep̄s quē ſcit eſſe ſimoniacū,vult ipſum promouere . H. dicit ꝙ qui promouetur a ſimoniaco p̄lato ſuo adhuc tolerato , nō peccat, & libere poteſt ſuū officium exequi,ſed cōtrariū legitur extra de ſimo. p tuas. De hoc dixi ſupra 1. q.prima . ſi qui a ſimoniacis.

Ordinatus a ſimoniaco caret executione.

præciſi. Vel forte Romæ a Papa fuerant præciſi,& antequàm fama crebreſceret , fuerunt aliqui ordinati ab eis,aliàs in his quę publicè fiunt,non poteſt quis ignorantiam allegare.16.diſt.ꝙ dicitis.Et eſt hic arg. ꝙ qui allegat ignorantiā,ipsā probabit.3.q.9.indicas. j.q.1.ſi qui a

Ignorātiam allegans;illā probare dēt.

SED ET ILLVD. CASVS . Supra in §. ſed excommunicati. dicitur, ꝙ illud cap. nos cōſecrationem, intelligitur de his q nunquam fuerūt de numero catholicorum. Nunc vero oſtendit,ꝙ poteſt intelligi d̄ nominatim excōmunicatis, quorum ordinationes ſcienter receptæ nō tolerantur , quo ad executionem .

fuiſſe conſtiterit;ad hæc,ſi eorum religioſior vita, & doctrinæ prærogatiua viſa fuerit promereri,pœnitentia indicta,quam cōgruam duxeris,in ipſis,quos acceperunt, ordinibus permanere permittas.Ad ſuperiores autē conſcendere non concedimus,niſi neceſſitas,vel vtilitas maxima flagitauerit,& ipſorum ſancta conuerſatio promeruerit.

Sed & illud Gregorij denominatim excommunicatis intelligitur: quorum ordinationes ſunt irritæ , ſi eorum damnatio non erat ordinandis incognita. (ſup.c.nos conſecrationem.)

Vnde idem Vrbanus ait in ſynodo Placentina,c 9.& ſequentibus.

¶Qui nominatim excommunicati ſunt, & qui aliorum ſedes inuadunt, alios ordinare non poſſunt. C. V.

(Poly. l.7. tit. 16. & l.2.tit.38. C.9.& 10.)

ORdinationes,quæ ab hæreſiarchis [a] nominatim excommunicatis factę ſunt,& ab eis,qui catholicorū adhuc viuentium epiſcoporum ſedes inuaſerunt irritas eſſe iudicamus;niſi probare [b] valuerint, ſe cū ordinarentur;eos neſciſſe [c] dānatos. ¶Qui vero ab epiſcopis quondam catholice ordinatis, ſed in ſchiſmate a Romana eccleſia ſeparatis conſecrati ſunt;eos nimirum,cum ad eccleſiæ vnitatem redierint,ſeruatis proprijs ordinibus miſericorditer ſuſcipi iubemus : ſi tamen vita , & ſcientia eos commendat . ¶Amodo vero,quicunque a prædictis ſchiſmaticis, ſanctæque Romanæ eccleſiæ aduerſarijs ſe ordinari permiſerit,nullatenus hac venia dignus habeatur. ¶Quamuis autem miſericordiæ intuitu,magnaque neceſſitate cogente hanc in ſacris ordinibus diſpenſationem conſtituerimus; nullum tamen præiudicium ſacris canonibus fieri volumus:ſed obtineat proprium robur , & ceſſante neceſſitate,illud quoque ceſſet,quod pro neceſſitate † factum eſt . Vbi enim multorum [c] ſtrages iacet,ibi ſubtrahēdum eſt aliquid ſeueritati , vt α addatur amplius charitati.

(C.11.) (C.12.) (C.13.)

(Ꝗ Cōcor. ter. in l. liberorum. cū glo. ff. de his qui no. i f. & tex. i l. j. in prin. C. d̄ cad. tol.)

α ¶Vt addatur,&c. *Hæc ſunt addita ex concilio ipſo .*

Electio quoque , niſi a catholicis facta fuerit , irrita eſſe probatur.

ORdinationes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes . In prima parte dicitur , ꝙ illi qui receperunt ordines ab epiſcopis ordinatis in hæreſi, uel ab intruſis,non tolerantur in ſuis ordinibus quo ad executionem , niſi probent ſe neſciuiſſe in tempore ordinationis eos fuiſſe damnatos. In ſecunda parte dicitur , qood illi qui receperunt ordines a ſchiſmaticis quondam tamen catholicis epiſcopis , ex miſericordia in ſuis ordinibus tolerantur , ſi boni ſunt , propter neceſſitatem , ſed ceſſante neceſſitate ſacri canones proprium robur obtineant . Secunda pars incipit ibi , [Qui uero.]

a ¶Hæreſiarchis.] Ideſt præciſis ab eccleſia , qui nunquam catholici ep̄i fuerunt.De alijs habes ſup. c.proxi.

b ¶Niſi probare .] Iſti forte erant pueri,cum illi erant

qui a ſimoniacis.extra de elec.innotuit. 82.diſt.propoſuiſti,& hic manifeſte reprobat diſtinctio. Ioā.& Ruſi. hic enim diſtinguitur inter ordinatos ab illis , qui receperunt vltimam manus impoſitionem in eccleſia,& ordinatos ab illis , qui receperunt vltimam manus impoſitionem extra eccleſiam,& tam hi, quàm illi recipiunt ordinem,ſcilicet characterem, ſed non executionem.

b ¶Neſciſſe.] ff.de probat.uerius.contra.Sed hic præſumebatur eos ſcire.ſic 82.d.propoſuiſti.in fi.

c ¶Multorum.]Simile ſup.44.d.comeſſationes, & 5̄.d. 50.ut conſtitueretur.

ELECTIO. CASVS . Dictū eſt ſ̄.ꝙ ordinatio hæreticorū irrita eſt . Nūc dicit G.ꝙ electio facta a nō catholicis irrita eſt,ſicut habetur in ſeq.ca.cuius caſus planus eſt.

Nos

Vnde Gregorius ſcribit Mediolanenſibus, li. 8. epiſt. 65.

¶Irrita ſit electio, quæ non a catholicis facta probatur. C. VI.

Poly. l. 2. tit. 1.
† *catholicis, & maxime a Longobardis.*] orig.

NOs [a] in hominem, qui non a catholicis † eligitur [b], nulla præbemus ratione conſenſum: nec, ſi alicuius præſumptionis vſurpatione factus fuerit, in locum vel ordinem illum ſacerdotis ſuſcipimus.

QVAESTIO II.

QVòd autem [c] epiſcopus, vel quilibet ſuperiorum clericos alterius ſine proprijs literis ordinare non debeat.

Calixtus Papa ſcribit epiſt. 2. ad epiſcopos Galliæ dicens.

¶Alterius eccleſiæ parochianum nullus iudicare præſumat. C. I.

Anſel. l. 6. c. 120. Iuo p. 14. c. 72. & p. 5. c. 236.
† abeſt ab orig.

NVllus alterius terminos vſurpet, nec alterius parochianum iudicare [d], [vel ordinare †, aut excõmunicare præſumat: quia talis iudicatio, vel ordinatio, aut excommunicatio, vel damnatio nec rata [e] erit, nec vires vllas habebit; quoniam nullus alterius iudicis, niſi ſui; ſententia tenebitur, aut damnabitur. Vnde & Dominus loquitur dicens: [Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui.]

Deut. 19. Prouerb. 22.

[*Vnde a. Vrbanus Papa.*

a. ¶Vnde. *Antea erat*, Idem, *hoc eſt Calixtus: quia, cũ Palea hæc nondum eſſet inſerta, ſequebatur* c. nullus primas, *quod eſt Calixti. Hanc autem paleam citat Gratianus ex Vrbano ſecundo, infra de pœnit. diſt. 6. c ſi.*

a NOs.] Simile 24. q. 1. aperte, & c. miramur.

b Eligitur.] conſtat ꝙ ſuſpenſus non poteſt eligere, ut extra de conſue. cum dilectus, & extra de æta. & qualescũ bonæ. Sed quid ſi maior pars fuerit excõicata, an poſſint alij eligere ſine ea? arg. ꝙ nõ. ext. de conceſſ. præb. & eccl. non va. quia diuerſitatẽ. Item quid ſi vnus eſt excommunicatus, & eligit cum alijs, an tota electio 1 vitietur? non, niſi ipſi communicet conſentiendo, extra de ſent. & re iudic. ad probandum. vbi ceſſatur ſententia iudicum; quia vnus iudicum fuit excommunicatus. Et arg. ad hoc extra de offi. deleg. cum ſuper, & ff. de receptar. arg. Pædius, arg. contra ff. quod cum fal. tut. l. 1. §. 1. ubi dicitur, quod non obeſt, ſi tutor falſus interponit auctoritatem ſuam cum tutore vero; quia tenet quod actum eſt. ſuſpenſus autem hodie eligit, vt extra de cler. excomm. min. ſi celebrat.

1 Tota die vt per Panor. c. vlt. de proc.

QVod autem.] Hæc q. diuiditur in duas partes. in prima quarum queritur, ſi quis debet ordinari ab extraneo epõ ſine literis: & reſpondet, ꝙ non: & hoc probat 6. auctorit. Secunda ibi, His auctoritatibus. Ioan. de Fant.

CASVS. Hic ponitur 2. q. qua quæritur an epiſcopus vel archiepiſcopus poſſit ordinare clericos alterius epiſcopi ſine proprijs literis. Et reſpondet, quod non, ut probatur per ſequentia cap.

c ¶Quod autem.] Certum eſt, quod nullus epiſcopus debet ordinare, vel recipere clericos alterius epiſcopi ſine literis ſui epiſcopi, vt 71. diſt. in. par totum nec ſufficiunt ad hoc literæ archidiaconi, ut extra de offic. archi. ſignificaſti.

Eps clericũ alterius epi nõ ordinet.

NVllus.] CASVS. Calixtus Papa docet hic, ꝙ nullus epiſcopus debet terminos alterius uſurpare, vel alterius parochianum ordinare, damnare, vel excõmunicare: quia talis ordinatio, damnatio, & excõmunicatio irrita erit: & quod hoc fieri non debeat, probatur auctoritate Deuteronom. & Prou. dicentis: Ne tranſgrediaris, &c.

d ¶Iudicare.] Niſi in caſibus, vt de pœnit. diſt. 6. placuit. & 6. q. 3. c. vlt. & 3. q. 6. peregrina. & c. 1. & 10. q. 3. nec numer⁹. 2. q. 5. Mennam. & q. 7. nos ſi in competenter. & in caſibus vbi quis ſortitur forum. 2 & cum quis negligit ſuũ locum cõuertere ad fidem. 16. quæſt. 3. placuit 2. & cũ epiſcopus ſolus eſt in vna prouincia, vt 65. diſt. ſi fortè, in fine.

2 Qui no. 2. q. 6. in prin.

e ¶Rata.] Sed queriẽ ſi unus iudex ſentẽtiam excommunicationis latam ab alio ratam habere poſſit, arg. ꝙ ſic, ĩ. ea. Lugdunen. & 3. q. 6. hęc quippe 63. diſt. Salonitanæ, nam factum falſi procuratoris poſſum ratum habere, extra de off. delega. cum olim. ff. de iud. licet & electionem q̃ nulla eſt, poſſum ratã hr̃e ext. de elec. quod ſicut. Itẽ adoptio iniuſta põt confirmari. ff. de adopt. adoptio. Itẽ ſententia fœminæ, & ſerui confirmaẽ, licet nulla ſit, ut 3. q. 7. infamis. §. tria, in princ. ff. de off. præto. Barbarius extra de arbit. dilecti. & eſt ar. ad hoc Inſt. de teſta. mil. §. ſed & ſi quis. nam & per appellationem poteſt confirmari quod nullum eſt. ff. rem rat. hab. l. 3. §. falſis. Sed contra ext. de conſuet. ad noſtram. Item quod meo nomine geſtum non eſt, ratum habere non poſſum, vt ff. de neg. geſt. ſi pupillis. §. ſed & ſi ego. Item cuius præſentia deſideratur, eius ratihabitione non poteſt confirmari, ut Inſt. de auctor. tut. in fi. Item ſi ſententia excõicationis confirmaretur, retro eſſet quis excõicatus, quod eſſet abſonum. Dicas ergo, ꝙ ſententia quæ nulla eſt, non poteſt ratihabitione confirmari, quia ſententia plus habet iuris, quàm facti. & in illa l. ff. rem ratam hab. fuit ſententia lata a ſuo iudice, ſed contra ius, & ſufficit ꝙ litigator credat ſe condemnatum, ad hoc ut teneat iudicium. ff. fam. erci. cum putarem. ſolus tamen princeps poteſt ſententiam, quæ nulla eſt, confirmare, vt 2. q. 1. in primis. & 3. q. 6. hæc quippe. quia & ipſe mutat ſubſtantialia rei. C. de rei vx. act. in princ. ſic intellige 3. q. 6. hæc quippe. Alia autem quæ plus habent facti, quàm iuris, ut emptio, locatio, & traditio, poſſunt confirmari. ff. de cura. fur. conſilio. §. vult. vnde donationem factam a laico, & non nomine epiſcopi poteſt epiſcopus cõfirmare, vt 16. q. 1. c. vlt. & extra de iure patron. cura paſtoralis. Si autem aliquis ordinat clericos alterius credens ſuum epiſcopũ ratum ha-

Sñia nulla an poſſit ratihabitione confirmari.

PALEA C. II.

Placuit vt deinceps nulli ſacerdotũ liceat quemlibet commiſſum alteri ſacerdoti recipere ad pœnitentiã ſine eius conſenſu, cui prius ſe commiſit, niſi per ignorantiam † illius, cui pœnitens prius confeſſus eſt. Qui vero contra hæc ſtatuta facere præſumpſerit, grad us ſui periculo ſubiacebit.

Sent.4.diſt.21. De pœnit.diſt.6.c.ſi. † *al.pro ignorantia.*

Item Calixtus epiſt. 2.

¶ In alterius parochia, niſi eo vocante, nulli aliquid agere licet. C. III.

NVllus primas, nullus metropolitanus,[a] nulluſq; reliquorum epiſcoporum, alterius adeat ciuitatem; aut ad poſſeſſionem accedat (quæ ad eum non pertinet, & alterius epiſcopi eſt parochiæ) ſuper cuiuſquam diſpoſitione, niſi vocatus ab eo, cuius iuris eſſe dignoſcit, aut quidquã ibi diſponat, vel ordinet, aut iudicet, ſi ſui gradus honore potiri voluerit. Sin aliter præſumpſerit; damnabitur, & non ſolum illi, ſed cooperatores, eique conſentientes: quia ſicut ordinatio, ita eis & iudicatio, & aliarum rerum diſpoſitio prohibetur. Nam qui ordinare [b] non poterit, qualiter iudicabit? nullatenus proculdubio iudicabit [c], aut iudicare poterit.

Poly.l.2.tit.24. Burc.l.1.c.66. Anſ.l.6.c.129. Iuo p.5.c.101. Pann.l.4.c.28.

infra epiſcopum. ver.nam ſi.

Item ex concilio Nannetenſi c. 1.

¶ De eodem. C. IIII.

IN Dominicis, vel feſtis diebus presbyteri, antequam Miſſas celebrent, plebem interrogent, ſi alterius parochianus in eccleſia ſit, qui proprio contempto presbytero ibi Miſſam velit audire. Quem ſi inuenerint; ſtatim ab eccleſia abijciant, & ad ſuam parochiam redire compellant.

ext.de paroc.c.2. Burc.l.2.c.92. Iuo p.2.c.122.

¶ *Hoc & ſequens caput abſunt a ſex uetuſtioribus & emendatioribus Gratiani exemplaribus. In cæteris autem habentur ſine nomine Palea, quemadmodum & in excuſis. Extat autem utrumque in concilio Nannetẽſi, & ex eo citatur hoc primum in Decretalibus, tit. de paroch. c. 2. & a Burchardo, & Iuone ſicque emendatum eſt, cum antea citaretur ex concilio Meldenſi.*

Item ex eodem concilio Nannetenſi.

¶ De eodem. C. V.

NVllus presbyter, aut diaconus [a] alterius plebanum † niſi in itinere fuerit; vel placitum ibi habuerit) ad Miſſam recipere audeat.

Et in capitu. K. 2. c. 153. Burc.l.2.c.91. † *al.plebeſanum*] *al.parochianum.*

a ¶ Aut diaconus.] *Iſtæ duæ uoces neque in concilio, neq; in capitularibus, neque apud Burchardum leguntur.*

Item ex concilio Antiocheno c. 13.

¶ Ad ordinationem clericorum, vel eccleſiarum alterius epiſcopi, niſi ab eodem inuitatus, non accedat epiſcopus. C. VI.

NVllum epiſcoporũ audere debere ex alia prouincia ad aliam tranſitũ facere, & ordinare aliquos in eccleſijs, aut proferre ad ſacrum miniſterium. Nec † ab alijs illuc trahatur epiſcopis: niſi forte per literas rogatus abiecit, non ſolum a metropolitano [d], ſed & ab his, qui

Burc.l.1.c.108. Iuo p.5.c.210. & ſimile p.5.c.180. ex epiſt. Bonifacij. † *al. nec alios illud attrahat epiſcopus.*

habiturũ; tunc põt talis ordinatio confirmari per ratihabitionẽ, ut ĩ.c. Lugdunẽſi. ſecus ſi nõ poneret ſpem ĩ ratihabitione illius, ut ff. de ſol. ſi quis offerẽti. in ſentẽtia aũt dici põt, ꝙ ſi aliquis noĩe alterius tulit ſnĩam, ꝙ tũc poſſit ratificari. Io. Quid iuris ſit de hoc, & ď ſent. excom. notaui in quæſtionibus. B.

NVllus primas.] CASVS. Cęleſtinus prohibet in hoc ca. ꝙ nullus patriarcha vel archiepiſcopus, vel epiſcopus iudicet, vel ordinet, vel diſponat aliquid in parochia alteri⁹, niſi fuerit inuitat⁹. Si vero p̃ſumpſerit, dãnabit̃ cum cooperãtibus & cõſentiẽtibus ei. Nã ſi ordinare non poteſt, nec iudicare poterit. idẽ dicitur de epiſcopo in duob. ſequẽtibus ca. ſ. quod irrita erit talis ordinatio, & ipſe damnabitur.

a ¶ Metropolitan⁹.] Si metropolitan⁹ nõ poteſt intrare diœceſim ſuffraganei ſui, niſi vocatus, ut hic dr̃, qualiter ergo viſitat diœceſim, & recipit ibi pcurationes, vt ext. de cẽſib. ſopitę. ext. de præſcr. cũ ex officij? Sed illud intelligo in eo caſu qñ per negligentiã deuoluit̃ ius ad metropolitanũ, uel ẽt per appellationem.

Maius non licet, cui nõ licet minus.

b ¶ Ordinare.] Ar. ex quo minus nõ licet nec maius, vt 44. d. nulli. 16. q. 2. viſis. & ſm hoc minus eſt ordinare, q̃ iudicare: quia ſolus poteſt ordinare, ſed nõ ſolus iudicare ad depoſitionẽ, ĩ. 15 quæſtio. 7. ſi autem & c. Fœlix, & c. vltimo.

c ¶ Iudicabit.] Sæpe tñ iudicat q̃ non poteſt ordinare, ut archidiaconus, ut 25. diſt. perlectis & extra de temp. ordin. cũ in diſtribuendis.

d NVllũ.] ¶ A metropolitano.] Hoc intelligas in ar

duis

Digitized by Google

cum eo ſunt, omnibus ipſius prouinciæ epiſcopis. Quòd ſi nullo inuitante inordinate ſuperueniat, & aliquos, vel ordinare præſumpſerit, vel quoslibet actus, illi eccleſiæ competentes, qui ad ſe minime pertinent, vſurpare tentauerit; vacua [a] quidem & inania erunt omnia, quæ geſſerit: ipſe vero huius indiſciplinati auſus, & irrationabilis cœpti dignas cauſas expendat, † tanquam depoſitus a ſancta ſynodo, & propter huiuſmodi præſumptionem iam prædamnatus.

† al. excipiat.

¶ Hæc eſt priſca verſio Dionyſii autem interpretatiò, quæ & conciliorum tomis eſt inſerta, & a Burchardo, & Iuone affertur, aptius exprimit ſententiam canonis Græci. Tamen quoniam neque ipſa omnibus locis omnino reſpondet, viſum eſt verba græca noua cum verſione apponere.

Μηδένα ἐπίσκοπον τολμᾶν ἀφ' ἑτέρας ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν μεταβαίνειν καὶ χειροτονεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ τινὰς εἰς προαγωγὴν λειτουργίας, μηδὲ εἰ συνεπάγοιτο ἑαυτῷ ἑτέρους, εἰ μὴ παρακληθεὶς ἀφίκοιτο διὰ γραμμάτων τοῦ τε μητροπολίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων ἐν οἷς τὴν χώραν παρέρχοιτο. εἰ δὲ μηδενὸς καλοῦντος ἀπέλθοι ἀτάκτως ἐπὶ χειροθεσίᾳ τινῶν. καὶ καταστάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μὴ προσηκόντων αὐτῷ, ἄκυρα μὲν τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα τυγχάνειν καὶ αὐτὸν δὲ ὑπέχειν τῆς ἀταξίας αὐτοῦ καὶ τῆς παραλόγου ἐπιχειρήσεως προσήκουσαν δίκην, καθῃρημένον ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου.

Nullus epiſcopus audeat ab vna prouincia in aliam tranſire, & in eccleſia aliquos ordinare ad promotionem liturgię, † nec ſi alios una ſecum adducat; niſi accitus venerit per litteras metropolitani, & eorum, qui cum illo, epiſcoporum, in quorum regionem accedat. Quod ſi nemine vocante inordinate aduenerit, vt aliquos ordinet, ac negotia eccleſiaſtica ad ſe minime pertinentia conficiat irrita quidem ſunto, quæ ab eo geſta fuerint: verum & ipſe ſuæ impudentiæ, & iniqui incœpti iuſtam pœnã ſubeat, hinc iam a ſancta ſynodo depoſitus.

† id eſt, ſacri miniſterij.

Item ex eodem Antiocheno, c. 22.

Burch. l. 1. c. 71. Iuo p. 5. c. 178.

¶ Ad ordinationem eccleſiæ, quæ ſibi commiſſa non fuerit minimè accedat epiſcopus. C. VII.

EPiſcopum non debere in alienam irruere ciuitatem, quæ illi probatur non eſſe ſubiecta, neq; in regionem, quæ ad eius curam minime noſcitur pertinere, ad aliquid *α* ordinãdum, [b] neque presbyteros, aut diaconos conſtituere, ad alios epiſcopos *β* pertinentes, niſi forte cum voluntate, & teſtimonio [c] *γ* propriæ regionis epiſcopi. Quòd ſi quiſpiam, horum quid tale facere voluerit, irrita quidem erit huiuſmodi ordinatio: & quæ male *δ* vſurpauerit, a ſynodo arguantur. Nam ſi [1] ordinare non potuerit; nullatenus ad alios pertinentes iudicare præſumat.

α ¶ Ad aliquid.] *In hoc etiam canone Dionyſii verſio purior eſt, hic autẽ habet,* ſuper ordinatione cuiuſquam: *quòd Græcè eſt, ἐπὶ χειροτονίᾳ τινός, id eſt,* vt quempiam ordinet.

ſup. nullus primas.

duis negotijs [1] aliter ſufficit voluntas epi, vt ſup. c. prox.

[a] ¶ Vacua.] Quãtũ ad executionẽ altaris, tñ conſecratio manebit, vt 7. qõ. 1. epiſcopus ĩ diœceſi.

[b] EPiſcopum.] Ordinandũ.] Si tñ ſuum ſubditũ alibi excommunicare, vẽ, ꝙ tenet, 11. q. 3. ſi eps. ſicut Paulꝰ abſens excõmunicauit Corinthium, & facit ad hoc 7. q. 1. ſi quis presbyter & c. ſi qs vero ſine reſpectu tamen pro tribunali non poteſt ibi ferre ſententiam, vt arg. extra de off. leg. nouit. ff. de off. præ. l. 3. ff. de iuriſd. om. iu. l. vlt. ff. de off. ꝓconſ. & leg. l. 2. De hoc plenĭꝰ dixi ext. de off. leg. nouiſ.

[c] ¶ Et teſtimonio.] Nunquid hoc teſtimonium ſufficit iſti vt non iterum examinetur ab illo epiſcopo? Arg. ꝙ ſic. 19. q. 2. dux 47. d. de Petro. & 16. q. 2. ſi qs epiſcoporũ. ſicut tutori dato in teſtamẽto ſufficit teſtimoniũ patris, vt inſtit. de ſatiſd. tut. §. 1. Argu. ꝯ 73. diſ. ſanctiſſimo. ſed ibi de collocando in eccleſia ſecunda. Itẽ nunquid ſufficiunt litterę archidiaconi: nõ ut extra de off. archid. ſignificaſti, ſed hoc verũ eſt, ubi non eſt cõſuetudo, ꝑſcripta, inf. e. q. 3. cõqueſtꝰ.

Epiſco-

[1] Et totam prouinciã cõtingentib. vt dixi in littera.

Tutor teſtamẽtarius nõ tenetur ſatiſdare.

EPiſcopi.] CASVS Statuitur in hoc c. ꝙ q̃libet epĩ ſuas regant eccleſias vel parochias, & ad alienas non accedãt ſed quilibet in ſua prouincia diſponat quę diſponenda ſunt.

Diocęſis pro regione ponitur, & contra.

a ¶ Diœceſim.] .i. prouinciam ſiue regionem. ſic econtra nomen regionis ꝓ diœceſi. ponitur ſ. c. prox. ſic & ĩ. prox. q. ꝑſingulas 2. valet hoc conſiderare ad inſtrumẽta & diuiſiones prouinciarũ, vt 6. q. 3. ſcitote.

NOn iuitati] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ epĩ non debẽt ire ad alienas parochias ſuper ordinandis aliquib. vel diſponẽdis eccleſiaſticis cauſis: ſed vnaquæq; ſynodus ordinet intra ſuam prouinciam quæ diſponenda ſunt, ſicut in concilio Nicęno ſtatutum eſt.

HIS. Hęc eſt ſecũda pars quæſtio. ſecundum Io. de Fan.

CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis, quod nullus epſ clericos alterius ordinare dẽt, & quærit incidenter, ſi cõtingat clericos ordinari ab epõ non ſuo, an poſſint in ſuis ordinib. tolerari a ſuis epiſcopis. Et reſpondet quod ſic, ut dicitur in proxi. cap. Lugdu.

β ¶ Ad alios epiſcopos.] *Eodem ferè modo Dionyſius, Græcè legitur,* εἰς τόπους ἑτέρῳ ἐπισκόπῳ ὑποκειμένους, *ideſt*, in locis alteri epiſcopo ſubiectis.

γ ¶ Et teſtimonio.] *Græcè tãtum eſt*, μετ᾽ ἀγνώμης, *quod Dionyſius vertit*, cum conſilio, & voluntate.

δ ¶ Et quæ male.] *Sic eſt emendatum ex vetuſtis exẽplarib. & ex cæteris editionib. cõciliorũ, præter hãc poſtremam quatuor tomorum. Dionyſius hẽt*, & ipſe coerceatur a ſynodo. *quod Græcè eſt* καὶ αὐτὸν ἐπιτιμίας ὑπὸ τῆς συνόδου τυγχάνειν, *i.* & ipſe puniatur a ſynodo.

ε ¶ Nam ſi.] *Tota hæc clauſula in Græco canone, cuius tria exemplaria manuſcripta collata ſunt, minimè habetur: ſed & priſca verſio, & Dionyſiana habent. Similis ſententia legitur ſupra cap. nullus primas.*

Item ex ſynodo Conſtantinopolitana prima, c. 2.

¶ Non accedant epiſcopi ad eccleſias, quæ ſunt extra eorum diœceſim. C. VIII.

EPiſcopi, qui extra dięceſim [a] ſunt, ad eccleſias, quę extra terminos eorum ſunt, non accedant, neq; cõfundant, & permiſceant eccleſias. Secundum ζ regulas ſtatutas, Alexandriæ quidẽ epiſcopi ea, quæ ſunt in Aegypto tantummodo gubernent. Orientales autem epiſcopi ſolius orientis curam gerant; ſeruatis tamen honoribus primatus eccleſiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicænæ ſynodi continentur. Sed, & Aſianæ diœceſis epiſcopi, ea, quæ ſunt in Aſia, & quę ad Aſianam tantummodo dięceſim pertinent, gubernent. Ponti autem epiſcopi Ponticæ tantum diœceſis habeant curam. Thraciæ vero ipſius tantummodo Thraciæ.

ζ ¶ Secundum. *Mutata eſt interpunctio, vt magis reſpondeat Græco canoni*, ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας, &c. *quod Dionyſius vertit*, ſed iuxta canones Alexandrinus antiſtes, &c. *In editione autem cõciliorũ in tribus tomis deerant hæc verba*, ea quæ ſunt in Aegypto tantummodo gubernent. Orientales autem epiſcopi.

Item ex eodem, c. 3.

¶ De eodem. C. IX.

NOn inuitati epĩ vltra diœceſim accedere non debent ſuper ordinandis aliquibus, vel quibuſcunque diſponẽdis eccleſiaſticis cauſis, ſeruata regula, η quæ ſupra ſcripta eſt de vnaquaq; diœceſi. Manifeſtum namq; eſt, ꝙ per ſingulas quaſq. prouincias prouincialis ſynodus adminiſtrare, & gubernare omnia debeat, ſecundũ ea, quæ ſunt in Nicęa definita.

η ¶ Seruata regula.] *Ita in omnibus editionibus huius priſcæ verſionis; ſed in Græco canone hic eſt initium periodi, & quæ ſequuntur ex ipſo pendent: quemadmodum Dionyſius vertit*, ſeruata vero quæ ſcripta eſt de gubernationibus † regula manifeſtum eſt, quòd illa, quę ſunt per vnamquamque prouinciam, ipſius prouinciæ ſynodus diſpenſet, &c.

† περὶ τῶν διοικήσεων.

2 *His auctoritatibus prohibentur quilibet epiſcopi clericos alterius ordinare. Sed quæritur, ſi contingat eos aliquibus ſacros ordines diſtribuere, an ordinati ab epiſcopis ſuis in proprijs ordinibus recipi poſſint.*

De his ita ſcribit Vrbanus Papa Hugoni Lugdunenſi archiepiſcopo.

Digitized by Google

LVgdunenſis.] CASVS. H. Lugdunen. archiepiſcopus quæſiuit ab Vrbano vtrum in ſuis ordinibus poſſet tolerare quoſdam clericos ſuos ab alijs epiſcopis ordinatos cum eis diſpenſando. Et reſpondet quod ſic, ex miſericordia, ſi bonæ vitæ ſint: & ſi ſine prauitate fuerint ordinati: iniuncta eis pœnitentia competenti. Et hoc probat exemplo Ioan. Chryſo. qui clericos ſuos ordinatos a ſancto Epiphanio tolerauit: & in ſuis ordinibus recepit: quod non feciſſet, ſi ſciret eos non recepiſſe ordines.

QVod autem.] CASVS. Hic intitulatur 3. quæſtio, qua quæritur, an archieps poſſit abſoluere, vel damnare clericos ſui ſuffraganei illo inconſulto & certum eſt quod non, niſi cum appellatur ad eum: vel habetur de conſuetudine vel ſi epiſcopus decederet, & res arbitrio archiepi diſpēſari voluerint clerici, vt inf. ea. cōqueſtus. vel niſi epiſcopus ſit negligens, vt inf. c. cū ſimus, vel niſi cōtrouerſia ſit inter epiſcopum & ſuum clericū, vt ī. 11. q. 1. ſi clericus. vł niſi diſſenſio eſt de electione epi, vt ſu. 33. d. ſi forte. Sed hoc hodie corrigit̄ p cōſtōnē Innocētij Papę. Sed qa cōmunia negotia prouincię, vt ſynodū cōgregare, epm examinare pōt facere: nō tñ ſine cōſenſu aliorū, vt inf. c. 1. 2. 3. 4. & 5. Et pcedit hoc ordine. Primo probat ſuperficialiter, ꝙ archieps pōt abſoluere & damnare parochianos ſui ſuffraganei illo inconſulto, vſq; ad §. Sed cōtra. deinde probat cōtrarium vſq; ad §. Sola.] in quo tractat de excellētia Papę: & hoc vſq; ad §. vltimū.] in quo ſoluit cōtrarietatē. Dicit ergo ꝙ ſicut ecclæ totius epiſcopatus ſunt ī poteſtate epi, ſic eccleſię totius archiepiſcopatus ſunt ī poteſtate archiepi: ita ꝙ epo nō licet aliquid agere ſine cōſilio metropolitani ſed ītelligē ī ijs, q̄ pertinēt ad generalem ſtatum prouinciæ totius epiſcopatus.

¶ Clerici ab epiſcopo alterius parochiæ ordinati a proprio in ſuis ordinibus recipi poſſunt. C. X.

† al. eccleſia. — Ivo p. 6. c. 413.

LVgdunenſis parochiæ † clericos, quos contra ſtatuta canonum ab alterius parochiæ epiſcopis ordinatos literarum tuarum ſignificatione monſtraſti, cum graduum ſuorum honore recipere religionis tuæ prudentia poterit [a], ſi eos alias canonice, & ſine prauitate aliqua ordinatos conſtiterit: ſi tamen eorum probabilem vitam id indulgentiæ proſpexeris promereri. Legimus quippe ſanctum Epiphanium epiſcopum ex diœceſi ſancti Ioannis Chryſoſtomi quoſdam clericos ordinaſſe: quod ſanctus vir [b] omnino non feciſſet, ſi ei † detrimentum fore perpenderet. Quos igitur recipiendos moderatio tua [c] arbitrata fuerit, iniuncta, & ſatisfactionis gratia, propter eccleſiam, quam offenderunt, congrua pœnitentia, miſerationis intuitu in ſuo quemque honore recipies, ſalua in omnibus ſanctorum canonum diſciplina.

Socrates. l. 6. Hiſto. c. 12. & 13. Triper. l. 10. c. 11. Nice. l. 13. c. 13. — † al. ei.

QVAESTIO III.

QVod autē [d] archiepiſcopus clericos ſui ſuffraganei illo inconſulto damnare valeat, vel abſoluere ſic videtur poſſe probari Sicut totius epiſcopatus eccleſiæ in poteſtate ſunt epiſcopi; ſic & eccleſiæ totius archiepiſcopatus ad diœceſim pertinent archiepiſcopi. Vocantur enim epiſcopi a metropolitano in partem ſolicitudinis, non in plenitudinē poteſtatis Sic quippe vices eis impertit, vt poteſtatem ſuam ſibi non adimat. Vnde & ſine eius conſilio nihil eis agere licet, ſicut in concilio Martini Papæ legitur, c. 4.

¶ Nec epiſcopi ſine metropolitani conſenſu, nec ille ſine eorum conſenſu aliquid agere debet. C. I.

In capitulis Martini Bracharēſis, c. 4.

j PEr ſingulas prouincias oportet epiſcopos cogno-

a ¶ Poterit.] Argu. quòd ſequens ratihabitio cōfirmat quod primo fuit inutile, vt 63. d. Salonitanæ. & 16. q. 1. cap. vlt.

b ¶ Quod ſanctus vir.] Sic ſu. 37. d. qui de menſa. 7. q. 1. omnis. Sed nonne iſte epiſcopus deliquit ordinādo clericos alterius: quomodo ergo ſanctus fuit; Omiſſis multis ſolutionibus dic. ꝙ excuſatur ideo quia vtiliter geſſit: & quia credebat hoc lo. placere. 1 ſicut non facit furtum qui credit hoc placere domino, vt inſtit. de oblig. quæ ex qua. delic. naſcuntur. §. 1. 2.

c ¶ Moderatio tua.] Permittitur hic epo diſpenſatio canonis, vel criminis pęnalis. ſi eſt. ſup. 1. q. 5. c. vlt. in fi. ſed non permitteretur ſi ſimoniace fuiſſent ordinati. 1. q. 1. erga. de pœnitentialibus non eſt dubium, quia hoc pōt quilibet ſacerdos, vt 26. q. 7. tempora pœnitudinis.

1 Quod no. ſup. c. c. 1. in gl. 2. in fi.
2 Idē tenet Bart. in l. inter oēs. §. recte, ff. de fur.

d ¶ Quod autem.] Metropolitanus epiſcopo inconſulto non poteſt iudicare clericos ſuos, niſi in caſibus ſpecialibus; ſcilicet quando cauſa per appellationem defertur ad ipſum, vt inf. ea. cōqueſtus. vel niſi cauſa ſit inter epiſcopum, & clericum, vt 11. q. 1. ſi clericus. Item cum diſſenſio eſt de electione epiſcopi, vt 63. diſt. c. vi. hoc vero non tenet hodie per id quod eſt extra de elect. quia propter, 3 item cum ſuffraganeus eſt negligens, vt inf. ead. cum ſimus. Item oīa male acta poteſt punire & retractare, vt 26. q. 5. quicūque. & 12. d. de his. Item ſi de cōſuetudine aliquid obtinuit. aut ſi epiſcopus deceſſit, vt inf. ea. conqueſtus. Aliter de ſpecialibus negotijs epiſcopatuum ſe nō poteſt metropolitanus intromittere: ſed cōmunia negotia, quæ non magis pertinent ad vnū, quā ad alium, ſed ad ſtatum totius prouinciæ, ut congregare ſynodum, examinare epiſcopū & ordinare hoc poteſt: non tamen ſine conſilio aliorum epiſcoporum, vt infra ead. c. 1. 2. 3. 4. & 5.

PEr ſingulas.] CASVS. Dicitur hic ꝙ epiſcopi in ſingulis

Metropolitanus clericos ſuffraganei iudicare non poteſt.

3 Verſ. ut is collatione habita eligat, &c. quaſi dicat licet cognitio electionum, & electorum p tineat ad metropolitanū: non tñ gratificatio: ſed cū eliget in quem oēs, & c. ut ibi. Ato.

gulis prouincijs debent recognoſcere ſuum metropolitanum, ſibi obediendo: & nihil agere de communibus negotijs ſine metropolitani conſilio. Similiter nec metropolitano licet ſine conſilio epiſcoporum aliquid facere de negotiis communibus.

tenet. vt ibi innuitur H. dicit non tenere [illegible] tiam, cum metropolitanus fert in ſubditos ſuffraganei, quia metropolitan⁹ iudex alienus eſt reſpectu ſubditorum ſuffraganeorum, vt 6.q.3. ſcitote. & 3.q.6. peregrina. ſicut abſoluere non poteſt niſi appelletur ad eum. extra

a ¶ Cognoſcere.] Id eſt, reuereri, id eſt, diligere, ut ibi. Nō noui vos 7. qō.1. ſicut vir. in fine.

b ¶ Agere.] Quod ad ſtatum communem pertinet, ut ī. ea. archiepiſcopus, ſi ſup. 9o.d. Non debere.

ſcere [a] metropolitanum † ſuum; & ipſum primatus curam ſuſcipere: nihil autem agere [b] reliquos epiſcopos præter eum; ſecundum quòd antiquitus a patrib. noſtris conſtitutum continetur in canone. Propter quod metropolitanus epiſcopus nihil preſumptiue aſſumat abſque conſilio ceterorum.

† *al. primatum metropolitani epiſcopi.*
Apoſt. can. 34.
† *al. ſibi aſſumat.*

Item ex concilio Antiocheno, c. 9.

¶ Sine metropolitani conſcientia extra ſuam diœceſim nihil agat epiſcopus. C. II.

ij Per ſingulas [c] prouincias epiſcopos ſingulos ſcire oportet, epiſcopum metropolitanum, qui preeſt, curam & ſolicitudinem totius prouincię [d] ſuſcepiſſe. Propter quod ad metropolitanam ciuitatem ab his, qui cauſas habent, concurratur. Quapropter placuit eum, & honore precellere, & nihil vltra ſine ipſo reliquos epiſcopos agere ſecundum antiquum patrum noſtrorum canonem, niſi hoc tantum quod vnicuique eccleſię per ſuam diœceſim competit. Vnumquemque enim epiſcopum oportet habere ſuę diœceſis poteſtatem, ut regat, & gubernet ſecundum competentem ſingulis [e] reuerentiam, & prouidentiam gerat omnis regionis, quę ſub ipſius eſt ciuitate: ita vt etiã ordinare ei presbyteros, & diaconos probabili iudicio liceat, & de ſingulis ipſius regionis cauſis cum moderatione & pōdere diſceptare. Vltra autem nihil agere permittitur citra metropolitani epiſcopi conſcientiam: α nec metropolitanus ſine cæterorum aliquid gerat conſilio ſacerdotum.

Apoſt. can. 34.

P[er] ſingulas.] CASVS. In Nicæno concilio fuit ſtatutum, ut archiepiſcopus per ſingulas prouincias curam gereret, & ad archiepiſcopum appelletur. ſine cuius cōſilio epiſcopi nihil agere pōt niſi de his, quæ ad proprias eorum parochias ſpectāt: & ecō uerſo metropolitanus ſine cōſilio epiſcoporum nihil agere poteſt.

c ¶ Per ſingulas.] Simile [illegible] q. 7. metropolitanum.

d ¶ Totius prouinciæ.] Hic uidetur ꝙ archiepiſcopus ē iudex ordinarius toti⁹ prouinciæ. 1 nā habet procurationē & viſitationem totius diœceſis, ut extra de pœniten. & remiſ. cū ex officij. & quia unus eſt iudex prouinciæ, ut 7.q.1. in apibus. ex quo enim archiepiſcopus eſt iudex epiſcopi, ergo eſt iudex diœceſis ſuæ. argu. ff. de pecu. ſeru. ſi ſeruus meus. Nam ex eo ꝙ vicarius eſt in peculio ordinarij, ergo & peculiū uicarij, ut ibi dicitur: & præterea hic dicit, ꝙ omnes, qui cauſas habent concurrant ad metropolitanū. Item quia determinat cās delatas ad ipſum per querelā, ut 10. qō. 3. quia cognouimus. Sed licet poſſet dici, quod ſit ordinarius, ſed tamē non pōt ſe intromittere de cauſis ſubditorum, niſi in caſibus exceptis, ut extra de off. ordi. paſtoralis. in prin. ſi tamen ferat ſententiam aliquam in ſubditos ſuffraganei ſui, bene tenet: [illegible] ſit iudex ipſorum, argumen. in authen. de defen. ciuit. §. & iudicare. & §. ſeq. ubi dicitur ꝙ preſes, uel maiores iudices non poſſunt ferre ſententiam ultra ſummam ccc. aureorum, ſi tamen tulerint,

1 Hoc uerū eſt ſm L. ut not. 7.q.1.c. 1. in gl. 2. ubi dixi de hoc Arch.

Archieps an ſit iudex ordinarius totius prouinciæ.

α ¶ Conſcientiam.] *Gracè eſt, δίχα τοῦ μητροπόλεως ἐπισκόπου, μὴ δὲ αὐτὸν ἄνευ τῶν τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης, itaque eadem voce, γνώμης utitur canon iam in conſenſu metropolitani, quam ſuffraganeorum. Sed ob multas varietates placuit apponi verba Graca cum verſione noua.*

Τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ, τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον, καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας, διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας· ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτὸν, μηδέν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα τῶν πατέρων ἡμῶν κανόνα, ἢ ταῦτα μόνα, ὅσα τῇ ἑκάστου ἐπιβάλλει παροικίᾳ,

extra de ſent. excom. per tuas. ext. de off. deleg. [illegible] tingat. Item quia dicitur, quidquid fecerit, irritū eſt, ut ī. ea. nullus. Hoc ſcias, ꝙ de cauſis epi pōt per ſolā querelam cognoſcere. 11. q.1. ſi clericus aduerſus. Io. quod dicit H. uerum eſt, ut ext. de off. ord. paſtoralis B.

e ¶ Singulis.] Poteſt ergo anathematizare aliquem inconſulto metropolitano: immo & quilibet ſacerdos inſcio

ſtio ſuo epiſcopo, uel extra de off. ord. cum ab eccleſiarum nec tenet quod legitur 11. q. 3. nemo epiſcoporum. NISI FORTE. CASVS. Dictum eſt ſupra, ꝙ archiepiſcopo nihil agere licet ſine conſilio epiſcoporum: quod uerum eſt, niſi epiſcopi poſt annunciationem contempſerint in ſuis eccleſijs œconomos ordinare, ut probatur ſequenti cap.

CVm ſimus.] CASVS. Statutum fuit in ſynodo Conſtantinopolitana, ut omnes regulæ ſanctorum patrum cuſtodiantur: & præcipuè illa, quę pręcipit œconomos debere eſſe in unaquaque eccleſia: quod ſi metropolitanus facere neglexerit, licentiā habeant epiſcopi in ſua eccleſia œconomum ordinare. & econuerſo. Idem ſeruandū eſt in monaſterijs.

a Oeconomos.] Oeconomus dicitur cui res eccleſię gubernandā mādatur, ut C. de ſacroſan. eccle. iubemus. — *Oeconomus quid.*

b Oeconomū.] Qui clericus erit: & de proprio clero debet eſſe, 89. d. cap. quia. & 16. q. 7. ī nona actione. De hoc notaui 16. q. 7. quoniam.

c Epiſcopis. Ergo ſicut ſuperiores īferiorum, ſic inferiores ſuperiorum ſupplent defectum, ut extra de conceſ. pręben. & eccle. nō uacan. nulla. & 89. diſt. uolumus.

PROBATVR. CASVS. Adhuc probat. ꝙ Archiepiſcopus inconſulto ſuffraganeo ſuū poſſit parochianum abſoluere, exēplo Pauli metropolitani Corinthiorū, qui Corinthium fornicatorem tradidit ſatanę: & poſtea reconciliauit.

d Corinthium.] Et in hoc ſuppleuit neglīgētiā Apollinis, ut infra ead. cap. ult.

SED CONTRA. Nunc probat Grat. cōtrarium ſcilicet ꝙ metropolitanus nō poteſt diſponere de negocijs epiſcoporū ſine cōſenſu ipſorū & omnia cap. uſque ad §. ſola. intelligūtur de communibus negocijs uel de ſpecialibus, cum epiſcopi non ſunt negligentes, ſed diligēter agunt quę debent. H:

SAluo.] CASVS. Quęſitū fuit ab Eugenio utrū archiepūs poſſit cognoſcere de cauſis criminalibus epōrum ſine cōſenſu [illegible]

καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις: ἕκαστον γὰρ ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας διοικεῖν τε κατὰ τὴν ἑκάστῳ ἐπιβάλλουσαν εὐλάβειαν καὶ πρόνοιαν ποιεῖσθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν, ὡς καὶ χειροτονεῖν πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ μετὰ κρίσεως ἕκαστα διαλαμβάνειν περαιτέρω δὲ μηδὲν πράττειν ἐπιχειρεῖν δίχα τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου, μηδὲ αὐτὸν ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης.

† πρῶτον.

Epiſcopos, qui in vnaquaq; prouincia ſunt, noſſe oportere eū, qui metropoli pręeſt, vniuerſæ quoq; prouinciæ curam ſuſcipere, eo quòd in metropoli vndiq; cōueniūt omnes, quicunque negocia habēt. Quapropter placuit, & honore ipſum pcellere, & reliquos epiſcopos nihil aliud† ſine ipſo facere (ſecundum veterem, qui viguit, patrum noſtrorum canonem) quàm ea ſola, quæcunque ad cuiuſq; parochiā, ſubiectaſq; parochiæ regiones pertinēt: In cuiuſq; enim epiſcopi poteſtate eſſe propriam ipſius parochiā, vt eam adminiſtret pro ea, quę cuiq; cōuenit, integritate, & vniuerſæ regioni, q̄ ſuę ciuitati ſubiecta eſt, proſpiciat, cōſulatq; ita vt presbyteros, diaconoſq; ordinet, & ſingula quęq; cū iudicio explicet. Pręterea vero nihil quidpiam facere aggrediatur, ſine metropolitani epiſcopi, neque ipſe ſine reliquorum ſententia.

Niſi fortè epiſcopi ipſi œconomos in eccleſia ſua ordinare contēpſerint. Vnde in ſeptima ſynodo c. 11. legitur.

¶Metropolitanus conſtituat œconomos, quos epiſcopos habere neglexerit. C. III.

Iuō p. 5. c. 374. Cōc. Chalced. c. 26. ſupra diſ. 89. quia in quibuſdam. & inf. 16. q. 7. quoniam in e.

CVm ſimus debitores omnes ſacras regulas cuſtodire & eam, quę dicit in vnaquaq; eccleſia œconomos[a] eſſe debere, modis omnibus inuiolabilē cuſtodire debemus. Et, ſi quidem vnuſquiſq; metropolitanus in ſua eccleſia conſtituerit œconomum,[b] bene vtique eſt Sin autem ex auctoritate propria Cōſtātinopoleos epiſcopis[c] licentia eſt pręponendi œconomos in eius eccleſia. Similiter & metropolitanis, ſi epiſcopi, qui ſub eis ſunt nō ſategerint œconomos ſtatuere in ſuis eccleſijs. Id ipſum autem ſeruandum eſt etiam in monaſterijs.

Probatur illud idem exemplo Apoſtoli, qui fornicatorem Corinthium impœnitentem ſatanæ tradidit: poſtea pænitentem eccleſiæ reconciliauit, hoc tantum ſcribens Corinthijs in prima; & ſecunda epiſtola, vt excommunicato non communicarent, & reconciliato ſocia charitate copularentur.

1. Cor. 5. 2. Cor. 2.

Sed contra probatur auctoritate multorum.
Ait enim Higinus Papa epiſt. 1. c. 2.

& Iulius c. 4. Burc. l. 1. c. 65. Iuo p. 5. cap. 99. & [illegible]

¶Metropolitanus ſine epiſcoporum cōſenſu, vel præſentia alicuius eorum non audiat cauſas. C. IIII.

SAl [illegible]

ſu aliorum epiſcoporum, & reſpondetur ꝙ non : ſaluo Romanæ eccleſiæ priuilegio.

a ¶ Saluo.] Debet quis ius ſuum proteſtari, ne fiat ei præiudicium. ſic 28. diſt. diaconi. & 7. q. 1. põtifices. ff. q bus mo. pig. vel hypo. ſol. l. ſi debitor. §. ſi in uẽditione. ADDITIO. Ad hoc facit C. de his q ſpõ. mune. ſub. lib. 1. li. 10. ſed ar. cõtra. ff. de cond. inſt. quod q s. ff. de act. & oblig. obligationũ. §. placet. de hoc le. & not. 28. diſt. c. 1.

b ¶ Inſtantia.] Id eſt, præſentia.

c ¶ Aliquorum.] Scilicet epiſcoporum.

d ¶ Cauſas.] Scilicet criminales, vt 3. q. 8. ſuggero. Et no. ꝙ cũ cauſa eſt inter clericum & epiſcopum, quod metropolitan⁹ in ſynodo comprouĩciali tractabit cauſam. 11. q. 1. ſi clericus niſi velis dicere, ꝙ hodie ſolus metropolitan⁹ obtinet vicem ſynodi quantum ad iſtud. 18. d. c. 1. & 10. q. 3. q̃a. De hoc dixi. 6. q. 2. epũs

Cauſa inter epiſcopũ. & clericum cõtrã quo dẽat tractari.

ergo in prima, ꝙ nullus primas vel metropolitanus debet ſe intromittere de ſpecialibus negocijs ſui ſuffraganei abſque eius licentia vel voluntate: q̃d ſi fecerit, irritum erit quidquid fiet, & ipſe deponetur. In ſecunnda parte dicitur, quod primas vel metropolitanus non debet

uo [a] in omnibus Romanæ eccleſię priuilegio, nullus metropolitanus abſque ceterorum omnium comprouincialium epiſcoporum inſtantia, [b] aliquorum [c] audiat cauſas† [d]: quia irritæ erunt aliter actæ, quàm in cõſpectu eorum omnium võtilatæ, & ipſe, ſi fecerit, coerceatur à fratribus. †al. cauſas eorum.

Item Anicetus Papa epiſcopis Galliæ, c. 1.

¶ De eodem. C. V.

Can. Apoſt. 35.

ARchiepiſcopus [e] nihil de epiſcoporũ cauſis, aut de alijs communibus, iuxta ſtatuta Apoſtolorũ; abſq; cũctorũ illorũ agat conſilio, nec illi aſſumãt, niſi quantũ ad ſuas parochias ptinet, ſine ſuo cõſẽſu: qm̃ tali gaudet concordia altiſſimus, & gloriatur in membris ſuis.

Item in eadem epiſtola, c. 3.

¶ De eodem. C. VI.

Poly. l. 2. tit. 24. Burch. l. 2. c. 63. Pann. l. 4. c. 26.

SI autem aliquis metropolitanorum inflatus fuerit, & ſine omnium comprouincialium præſentia, vel conſilio epiſcoporum, aut eorum, aut aliàs cauſas, (niſi eas tãtum, quæ ad propriam ſuam parochiam pertinẽt) agere, aut eos grauare voluerit, ab omnibus deſtricte corrigatᷣ, ne talia deinceps præſumere audeat. Si vero incorrigibilis, eiſque inobediens [f] apparuerit: ad hanc Apoſtolicam ſedem, cui omnia epiſcoporum iudicia referri† pręcepta ſunt, eius contumacia referatur, vt vindicta de eo fiat, & cæteri timorem habeant. †al. terminari.

Item Calixtus Papa epiſcopis Galliæ epiſt. 2. c. 3.

¶ De eodem. C. VII.

Concor. Lucius epiſto. 1. c. 3. Poly. ibidem c. 6. Burc. l. 1. c. 66. Iuo p. 5. c. 100. & p. 14. c. 72. Pann. l. 4. c. 27.

NVllus primas, vel metropolitan⁹ diœceſani eccleſiã vel parochiam, aut aliquem [g] de eius parochia præſumat excommunicare, vel iudicare, vel aliquid [h] agere abſque eius conſilio, vel iudicio: ſed hoc obſeruet quod ab Apoſtolis, ac patribus, & prædeceſſoribus noſtris eſt ſtatutum, & à nobis confirmatum: id eſt, ſi quis me

ARchiepiſcop⁹.] CASVS. Anicet⁹ Papa ſtatuit vt archiepũs de cauſis epiſcoporum, aut cõmunibus. ſ. criminalib. nihil agat ſine cõſilio ſuorum ſuffraganeorum, nec epiſcopi ſine conſenſu archiepiſcopi aliquid agant, niſi quantum ad ſuas parochias pertinet.

e ¶ Archiepiſcopus.] Hoc ca. exponit præmiſſa.

SI autem.] CASVS. Quæſitum fuit ſi archiepiſcop⁹ ſuperbe vult de cauſis criminalibus, vel ciuilibus epiſcoporũ cognoſcere ſine eorũ volũtate, vel eos in aliquo grauare, quid ſit faciendum: & reſpondetur, ꝙ corrigi debet à ſuffraganeis: & ſi fuerit incorrigibilis, ſignificetur Papæ, quatenus per ipſum ſic puniatur, vt cæteri timorem habeant.

f ¶ Inobediens.] Hic habemus ꝙ metropolitanus poteſt coerceri à ſuffraganeis ſic ſupra ca. ſaluo. in fin. ſimile 63. diſt. Salonitanæ. Sed qualiter ſubditi poſſunt eum coercere? Reſpondetur reprehendere. 1 poſſunt ex charitate 2. q. 7. pręſumunt. & c. ſecuti. Iſte autem qui defert querelam ad metropolitanum, ſine appellatione patiatur diſpendium litis. arg. in auth. coll. 3. de defen. ciu. circa medium. §. non habente. in fin. hoc Ideo quia traxit aduerſarium ſuum ad alienum iudicem, vt 11. q. 1. inolita Io.

Metropolitanus a ſuffraganeis reprehẽdi poteſt.

1 Dic ꝙ eſt triplex reprẽhenſio, ut no. ſu. 21. d. nolite. in fi.

NVllus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes prima pars loquitur de ſpecialibus negocijs ſuffraganeorum. Secunda pars de communibus. Dicitur

bet agere cauſas criminales, uel communia negocia ſine conſenſu epiſcoporum, nec ipſi ſine conſenſu metropolitani uel primatis debent aliquid agere, niſi de his quę pertinet ad propriam parochiam, ut omnia concorditer fiant. Secunda pars incipit ibi, [Sed quidquid.]

g ¶ Aliquem.] Licet non poſſit iudicare de eccleſia ſuffraganei, poteſt tamen de epiſcopo iudicare 11. q. 1. ſi clericus. Et ſic fallit illa regula. Si vinco uincentem te, multo fortius uinco te. ff. de diuer. & tempor. pręſcrip. de acceſſionibus. §. 1. Item fallit. ff. qui potio. in pigno. habean. Claudius, etiam libertus liberti mei. nõ eſt meus libertus ut ff. de uerb. ſignifi. Modeſtinus. & nõ omnes quę ſunt cum ſorore mea, ſorores meę ſunt. 81. diſtin. legitur.

Si uinco uincentẽ te, uinco te, quãq; fallit.

h ¶ Vel aliquid.] Ergo nec abſoluere poteſt excommunicatum a ſuffraganeo ſuo. extra de ſent. exc. per tuas epiſcopus tamen abſoluere poteſt excommunicatum ab archidiacono. quia archidiaconus eſt uicarius epiſcopi.

Excõicatum ab epõ, non abſoluit archiepiſcop⁹.

epiſcopi, ut extra de off. Arch. cap. 1. ſed epiſcopus non eſt archiepiſcopi vicarius. Quid de hoc iuris ſit, dixi 25. d. perlectis.
a ¶ Irritum.]. i. irritandum ſi dicas quòd habet iuriſdictionem ordinariam prouinciæ. ſed ſi ſtet propriè, tunc erit

eſſet ibi principiũ capituli, ut dicit Hug. Dicit ergo Beda exponẽs verba Ioannis, & dicit ꝙ Io. ſcribit illi epiſcopo de cuius manu Ioannes requirebat peccata ſubditorum eius, ut eſſet diligens: ne ſine eius conſilio de ſuis ſubditis iudicaret, niſi eſſet negligens.

Anſ. l. 3. c. 88.

tropolitanus epiſopus(niſi quò ad ſuam ſolùmodo propriam pertinet parochiam) ſine conſilio, & volútate omnium comprouincialium epiſcoporũ extra aliquid agere tẽtauerit, gradus ſui periculo ſubiacebit, & quod egerit, irritum [a] habeatur, & vacuum. Sed quidquid de prouincialium coepiſcoporum cauſis, eorumque eccleſiarũ, & clericorum, atque ſæculariũ neceſſitatibus agere, aut diſponere neceſſe fuerit, hoc communi † conſenſu comprouincialium agatur pótificum; nec aliquo dominationis faſtu, ſed humillima atque cõcordi adminiſtratione, ſicut Dominus ait: [Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare] & alibi: [Qui maior eſt veſtrum, erit miniſter veſter.] Similiter, & ipſi comprouinciales epiſcopi cuncta cũ eius conſilio (niſi quantum ad parochias proprias pertinet) agant, iuxta ſanctorum conſtituta patrum. *& infra.*

† *al. cum omnium.*

Matth. 20.
Matth. 23.

¶ Vt vno animo, vno ore concorditer ſancta glorificetur Trinitas in ſæcula.

Item Nicolaus Papa Rodulpho Bituricenſi archiepiſcopo.

¶ In ſuffraganei parochia nihil abſque eius conſilio metropolitanus agat. C. VIII.

Iuo p. 5. c. 56.
Pann. l. 4. c. 29.

CONqueſtus eſt Apoſtolatui noſtro frater noſter. Sigedodus archiepiſcopus [b] Narbonenſis, quòd clericos ſuos eo inuito ad iudicium tuũ venire compellas, & de reb. ad eccleſiã ſuam pertinentibus, eo inconſulto, quaſi iure patriarchatus tui diſponas: cũ hoc nec antiquitas (cui patres ſanxerunt reuerẽtiã) habeat; & auctoritas ſacrorum canonum penitus interdicat: niſi forte pro cauſis, quæ apud ſe terminare non poſſunt, ad te quaſi ad patriarcham ſuum prouocauerint; [c] vel ſi epiſcopus ſuus deceſſerit; res eccleſiæ ſuæ iudicio tuo [d] diſpenſare voluerit. Primates enim, vel patriarchas nihil priuilegij habere præ cæteris epiſcopis, niſi quãtum ſacri canones cõcedunt, & priſca cõſuetudo [f] illis antiquitus contulit, definimus ita ut ſecundum Nicænas regulas ſua priuilegia ſeruentur eccleſijs: præterquam ſi Apoſtolica ſedes ali-

b ¶ Archieṗs.] Hic patet quòd archiepiſcopi ſubſint primatibus & patriarchis. vt 21. diſtinct. cap. 2. & 65. diſt. de perſona. 17. diſtinct. multis.

Archiepiſcopi ſubſũt patriarchis.

c ¶ Prouocauerint.] Hic patet ꝙ nec archieṗs, nec primas poteſt cognoſcere d̃ cauſis ſubditorum epiſcoporum, niſi ꝑ appellationẽ deuoluãtur ad ipſum. 11. q. 1. peruenit. & ext. de off. deleg. cũ non ignoretis. Idem dico in legato Papę, vt dixi 2. q. 6. ca. 3. preter hos caſus eſt alter 12. d. de his. Itẽ cũ [1] abſolutus ab archiepiſcopo non vult parere epiſcopo. extra de off. ord. ad reprimendam. Item cum eſt cauſa ĩter epiſcopũ & clericum. 11. q. 1. ſi clericus, & ſu. 6. quęſt. 2. capit. 2. & hoc cum epiſcopus eſt reus. ſed ſi eſt actor, nõ videtur, ꝙ archiepiſcopus ſit iudex rei, vt ex. de off. ord. paſtoralis. Item cum epiſcopus non vult abſoluere excõmunicatum, vt extra de appellat. qua frõte. Item cum archiepiſcopus prouinciã uiſitat extra de præſcript. cũ ex officij. ſed illud nõ dico eſſe generale, niſi vt dixi ſup. ca. quęſtio 2. nullus primas. Item cum euidens eſt ſententiam epiſcopi iniuſtam eſſe. extra de appel. ſolicitudinẽ.

Archieṗs de cauſis ſubditorũ eṗi cognoſcere nõ poteſt.

1 Illud, itẽ, reſpicit textũ. nã in iſto caſu, & ſequẽtibus archiepiſcop⁹ eſt iudex cõpetens.

erit hic arg. ꝙ metropolitanus non habet iuriſdictionẽ ordinariam totius prouinciæ. Quid iuris ſit de hoc, notaui ſup. c. 2.

COnqueſtus eſt.] CASVS. Archiepiſcopus Narbonenſis conquerẽbatur de Rodulpho patriarcha Bituricen. qui erat ſuus patriarcha, quod ipſe compellebat clericos ſuos eo inuito ad ſuum iudicium uenire, & res ad ſuam eccleſiam pertinentes eo inconſulto diſponebat. præcipit ergo ſibi Nicolaus, vt de cætero hoc nõ faciat, niſi fuerit ad ipſum appellatum: vel niſi mortuo epiſcopo clerici voluerint res eccleſiæ diſpenſari per ipſum: quia primates nil priuilegij ſuper epiſcopos habẽt, niſi quantum canones concedunt, vel cõſuetudo antiqua: vel niſi Romãna eccleſia aliquem voluerit ſuo priuilegio decorare. ¶ Epiſcopo ſcribit.] hæc ſunt verba Bedæ. [Et angelo Epheſi,] & c. ſunt verba Ioannis. Vñ melius

d ¶ Iudicio tuo.] Aliter enim non poteſt. 12. quæſt. 2. non liceat.
e ¶ Canones.] Sic 18. q. 2. hoc tantum.
f ¶ Conſuetudo. Ergo ratione conſuetudinis poteſt aliquid pẽti, vt 18. q. 2. ſeruitiũ. ff. de pub. & vect. licitatio. §. earum. ff. communia prædi. venditor Arg. contra. 10. quæſtio. tertia quia. Item ratione diuturnitatis ꝓbatur negatiua: qa aliter non ꝓbatur. ff. de prob. ſi arbiter. Itẽ diuturnitas conſtituit ius. ff. de aqua quo. & æſti. l. hoc iure §. ductus aquæ. & extra de his, quæ fi. à præl. ſi cõſen. cap. ea. noſcitur & argum. 3. quæſtio. 6. hoc quippe. Itẽ cõſuetudo dat iuriſdictionem, vt C. de eman. li. l. vlt. & extra de arb. dilecti. Item cõſuetudo dat priuilegium [2], vt hic, & 63. diſtinct. quia. Arg. contra. 93. diſtinct. illud 100. diſtinct. cõtra morem. hoc proſecutus ſum ſup. diſ. 8. fruſtra.

Conſuetudo multa tribuit.

2 Alias conſuetudo parificatur priuilegio ext. de iu. nouit. vbi de hoc.

a ¶ Speciali.]Ergo Papa in totum poteſt auferre priuilegium vni eccleſiæ, & alij concedere, ut 16. q. 1. frater noſter.

b ¶ Et angelo.]Hæc ſunt verba Ioa. in Apoc. & deberet eſſe initium cap.

h ¶ Iniuſte. Et iuſte 35. q. 9. Gregorius.

ANtiquis.]CASVS. In regulis antiquis fuit conſtitutum, vt ſiue in prouincia remota ſiue in vicina quis appellet in cauſa ciuili, vel criminali, nihil debeat innouari ante quam cauſa ad Apoſtolicum deferatur.

c EPiſcopo. Hæc ſunt verba Bedæ.

SOLA. CASVS. Haſtenus oſtenſum eſt ꝙ archiep̄i & primates ſubiectos ſuffraganeorū ſuorum iudicare nō poſſunt illis inconſultis, niſi in caſibus cōceſſis. ne autem credatur idem eſſe in Papa, dicit nūc aliud eſſe in eo. Sola enim Ro. eccleſ. poteſt de oībus iudicare: ſed nullus de ea poteſt iudicare: & ad hoc inducūtur c. ſeq.

PAtet.]CASVS. Dī in hoc ca. ꝙ nullus dēt tractare, vel iudicare de iudicio ſe. Apo. quia firmū debet eſſe quod ipſa iudicat. Et hoc probat Nicolaꝰ duobus exemplis ſ. Inn. & Gelaſij.

d ¶ Patet.] Ab hoc loco vſq. in finē agitur de excellētia Papæ, & omnia c. quaſi idem dicunt.

e ¶ Iudicare.] Nam talis crimen ſacrilegij incurrit, vt 17. q. 4. §. qui autem.

f Innocētius. Familiaris eſt hęc probatio, ꝙ vnus Papa inducit alium in teſtem: ſed hoc iō, qa de ipſorum teſtimonio nō eſt dubitandū 1: ſicut Dñs mala Sodomę per angelos probauit 2. q. 1. Deus.

Papa Papam inducit in teſtem.

1 Ad hoc, 8. q. 3. talia.

g ¶ Intulit.]Qui manus intulit p̄poſito, vel cōtumax eſt erga ducem, vel præſidem, capite punitur. ff. de re. mil. l. omne. §. 1. & 2. irreuerens miles, & cōtum lia parentis capite punitur 86. d. non ſatis in fine.

FVit.] CASVS. Dī in hoc c. ꝙ ſemper fuit licentia ſedi Apo. iniuſte damnatos, vel excommunicatos reſtituere: & eos qui iniuſte damnāt, vel excommunicant punire.

quam eccleſiam, vel ipſius rectorem quolibet ſpeciali[a] priuilegio decreuit honorare.

Item Beda ſuper Apocalypſim, [& Angelo [b] *eccleſiæ Epheſi ſcribe.*] — Glo. ordi ad eum locum Apoc. 2.

¶De eodem. C. IX.

EPiſcopo [c] ſcribit, de cuius manu peccata ſubditorum requirit: ne ſine eius conſenſu ſubditos iudicare debeat.

¶*In gloſſa ordinaria ſic legitur,* Et angelo,]ideſt epiſcopo ſcribit: de manu cuius peccata ſubditorum requirit, & ſine cuius conſenſu ſubditos iudicare non præſumit ipſe Ioannes.

Sola enim Romana eccleſia ſua auctoritate valet iudicare de omnib de ea vero nulli iudicare permittitur,

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem imperatorem in epiſtola cuius initium [*Propoſueramus.*]

¶Apoſtolicæ ſedis iudicium a nemine eſt retractandum. C. X.

PAtet [d] profecto ſedis Apoſtolicæ (cuius auctoritate maior non eſt) iudicium a nemine fore retractādū: neque cuiquam de eius licere iudicare [e] iudicio: iuxta quod Innocētius[a][f] Papa Ruſſo, & cæteris epiſcopis per Theſſaliam cōſtitutis ſcribens ait: [Nemo vnquam Apoſtolico culmini (de cuius iudicio non licet retractare) manus obuias audacter intulit: [g] nemo in hoc rebellis extitit, niſi qui de ſe voluit iudicari] & beatus Papa Gelaſius. [Nec de eius iudicio: (ideſt Romanæ eccleſiæ) canones vnquam præceperunt iudicari: ſententiamque illius conſtituerunt non oportere diſſolui: cuius potius ſequenda decreta mandarunt.] — Anſ. l. 1. c. 75. Iuo p. 5. c. 19. Pann. l. 4. c. 11. — inf. ead. ipſi ſunt §. nec de eius.

¶*Caput hoc apud cæteros etiam collectores, multis verbis omiſſis in ſummam quandam redactum eſt.*

a ¶ Innocentius.] *In epiſtola Nicolai, & apud reliquos collectores eſt,* Bonifacius. *Verum neque in Bonifacij neque in Innocentij epiſtolis inuentum eſt quod hic aſſeratur In ea vero epiſtola Nicolaus refert etiam alia quadam ex epiſtola Bonifacij ad epiſcopos per Theſſaliam.*

Item Athanaſius patriarcha Papæ Fœlici II. — In tomis conc.

¶ Ab alijs damnatos, vel excommunicatos Apoſtolica ſoluit auctoritas. C. XI. — Iuo p. 5. c. 25.

FVit ſemper veſtrę ſanctę Apoſtolicæ ſed licentia iniuſte [h] damnatos, vel excommunicatos poteſtatiue ſua auctoritate reſtituere, & ſua eis omnia reddere, & illos, qui eos condemnauerunt, aut excommunicauerūt, Apoſtolico punire priuilegio: ſicut etiam noſtris, & anterioribus cognouimus actum temporibus.

Item ibidem paulo inferius. — Iuo ibidem.

¶De eodem. C. XII.

ANtiquis regulis ſancitum †eſt, vt quid- — †*al. conſtitutum.*

tur, vt per ipſum ſententia confirmetur, vel infirmetur. Seq. cap. patet.

a ¶ Vt quidquid.] Id eſt, vt ſi appellatur Romam, uel a remotis, vel a vicinis partibus: nil attẽtaretur ante ſententiam Papæ, ſupra, diſt. 17. multis.

¶ Ne-quid [a] (quamuis in remotis, aut in longinquo poſitis prouincijs) ſuper epiſcoporum querelis, aut accuſationibus ageretur, non prius tractandum, vel accipiendum eſſet, quàm ad notitiam almæ ſedis veſtræ fuiſſet deductum, vt huius auctoritate iuxta quod α fuiſſet faciendum, pronunciatio infirmaretur, aut firmaretur.

α ¶ Iuxta quod.] *Iuo legit.* iuxta quod fuiſſet pronunciatio, infirmaretur, aut firmaretur, *In corpore cõcilio-rum*, iuſta quæ fuiſſet pronunciatio, &c.

Item Innocentius Papa.

Sylueſter in conc. Romano, c. 20.

¶ Prima ſedes nullius iudicio ſubiaceat. C. XIII.

Poly. l. 1. tit. 16. Deuſdedit p. 3. Anſ. l. 1. c. 19. & l. 4. c. 39. Pann. l. 4. c. 5.

NEmo [b] iudicabit primam ſedem, β iuſtitiam temperare deſiderantem. Neq; enim ab Auguſto, neque ab omni clero, [c] neque a regibus, neq; a populo iudex iudicabitur.

¶ *In omnibus vetuſtis Gratiani exemplarib citatur ex Innocentio. Sea fere eadem habentur in concilio Romano ſub Sylueſtro, c. 20. & ex ipſo citant indicati collectores.*

β ¶ Iuſtitiam temperare deſiderantem.] *Sic etiam in Pannormia ex Syluestro. Sed in vulgata concilij editione eſt* quoniam ſedes a prima ſede iuſtitiam deſiderant temperari.

In lib. Ennodij.

Item Symmachus Papa.

¶ De eodem. C. XIIII.

Poly. ibidem. Anſ. l. 1. c. 24. Iuo p. 5. c. 10. Pann. l. 4. c. 8.

ALiorum hominum cauſas Deus voluit hoies terminare; ſed ſedis iſtius præſulis † ſuo ſine quæſtione reſeruauit arbitrio. Voluit B. Petri Apoſtoli ſucceſſores cœlo tantum debere innocentiam, & ſubtiliſſimi diſcuſſoris indagini inuolatam exhibere conſcientiã. Nolite æſtimare eas animas inquiſitionis † non habere formidinem, [d] quas Deus præ cæteris ſuo reſeruauit examini. Non hẽt apud illũ reus de allegationis nitore ſubſidium, qñ ipſorum factorum vtitur eo teſte, quo iudice. Dicas forſitan, omnium animarum talis erit in illa diſceptatione conditio: replicabo, [e] vni dictũ: [Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiã meam: & quæcunq; ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cęlis.] Et rurſus ſanctorum [f] voce patet, Pontificum dignitatẽ ſedis eius, factam toto orbe venerabilem: dum illi, quidquid fidelium eſt vbique, ſubmittitur: dum totius corporis caput eſſe deſignatur. De hac mihi videtur dictũ per prophetam: [g] [Si hæc humiliatur, [h] ad cuius confugietis auxilium? & vbi relinquetis gloriam veſtram?]

al. præſulẽ.

† al. de inquiſitorib.

Matth. 16.

Eſa. 10.

Item Anterus Papa ad epiſcopos prouinciarum Betica, & Toletana.

b NEmo.] Niſi ſe alicuius iudicio ſubmittat, vt 2. q. 7. nos ſi. & in cauſa hæreſis. 40. diſt. ſi Papa & cũ ſubmittit ſe confeſſori ſuo, tenetur ei parere: & ligabit eum ſententia illius. Arg. contra eſt quod dicitur de dedicatione eccleſiarum, extra de pœn. & remiſ. quod autem. Item cũ Papa peccat, põt eius peccatum etiam eccleſiæ denunciari ſecũdum admonitionem Euangelij, vt 2. q. 1. ſi peccauerit. hoc determinatur 40. diſt. ſi Papa.

Papa confeſſori ſuo parere debet.

c ¶ Neque ab omni clero.] Arg. q̃ concilium non põt Papã iudicare, ut extr. de elec. ſignificaſti. vñ ſi totus mũdus ſentẽtiaret i aliquo negotio cõtra Papam, videtur q̃ ſentẽtiæ Papæ ſtãdum eſſet, vt 24. q. 1. hæc eſt fides. Arg. cõtra: quia orbis maior eſt urbe. 93. diſt. legimus.

ALiorum.] CASVS. Quæſitũ fuit a Symmacho vtrũ cã ſedis apoſt. poſſit ab hoie iudicari. Q. reſpõdet dicens q̃ Deus aliorũ cauſas voluit p̃ homines terminari: ſed Romanũ Pontificẽ ſuo examini reſeruauit: apud quẽ non habebit aliquis de allegationis nitore ſubſidium: quia idem. ſ. Deus erit iudex & teſtis. ſed alij omnes a Papa iudicantur, cui per Petrum datæ ſunt claues ligãdi, & ſoluẽdi: cũ ipſe ſit caput omnium, & auxiliũ omnium, ut dicitur per Eſaiam prophetam. Seq. duo capit. plana ſunt.

d ¶ Formidinem.] Imò ſine uenia debet puniri, ſicut diabolus, qui maximus comparatione aliorum creatus eſt, ut inf. de pœn. diſt. 2. principium.

Papa delinquens dẽt ſine uenia puniri.

e ¶ Replicabo.] Hoc eſt dicere, cum ipſe ſit maior omnibus. grauius punitur cũ peccat. 11. quæſt. 3. præcipuè.

f ¶ Sanctorum.] Id eſt, in ſanctis concilijs confirmantur.

1 De iſta hr̃. 5. 22. diſt. ſ. ecce 2. q. 7. ſ. de his ẽt. 24. q. 1. quia i qua ſignificabit ſedes Romana.

g ¶ Prophetã Eſaiã.

h ¶ Si hæc humiliatur.] De arca fœdẽ-

ris loquitur prophe ta quam Iudæi ferebant ad bella.

a FActa.] ¶ Corrũpunt, ſup. 6. q. 1. ex merito, & c. deteriores.

b IPſi ſunt canones. Sicut Imperator eſt lex animata in terris, vt in auth. de conſulibus, in fi. coll. 4.

CVncta.] CASVS. Hoc c. diuiditur ĩ duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ eccleſia Romana de omnib. iudicat; ipſa vero a nemine iudicatur. Itẽ ꝙ ad Papã de omni parte mundi appellatur: ab eo vero nullꝰ appellat. In ſecunda parte dicitur: ꝙ eccleſia Romana ſẽper habuit poteſtatem, & habebit quoslibet abſoluere, & dãnare nulla ſynodo congregata. Secunda pars incipit ibi. [Sed nec illa.] Seq. c. planũ eſt.

c ¶ De qualibet. Ergo a legato appellatur, vt ext. de ſen. & re iudi. c. vlt. & ext. de of. leg. licet. Sed nunqd a laico appellat ad Papam? Non, niſi in his quæ ſpectant ad iuriſdictionem eccleſię, ut ext. de app. ſi duobus.

d ¶ Nemo.] A principe. n. & a ſenatu appellari nõ valet, vt ff. a quibus ap. nõ li. l. 1.

FRatres.] CASVS. Epiſcopi Hiſpanię auctoritate regũ quoſdam iniuſte dãnauerant, quos Sixtus Papa reſtituit, & præcepit epiſcopis, vt omnia eis ĩtegre reddant, niſi ipſi & principes eorum velint ab eccleſia ſeparari.

Nunc

¶ De eodem. C. XV.

FActa ſubditorum iudicantur a nobis: noſtra vero iudicat Deus. *& infra.* ¶ Deteriores ſunt qui vitam, moreſque bonorum corrumpunt, [a] his, qui ſubſtantias aliorum prædiaque diripiunt.

Poly. ibidem. Anſ. l. 1. c. 53. ſup. 6. q. q. 1. c. ex merito, cum ſeq.

Item Gelaſius Papa ad Fauſtum legatum.

¶ De eodem. C. XVI.

IPſi ſunt canones, [b] qui appellationes totius eccleſiæ ad huius ſedis examen voluere deferri. Ab ipſa vero nuſquam prorſus appellari debere ſanxerunt: ac per hoc illam de tota eccleſia iudicare; ipſam ad nullius commeare iudiciũ: nec de eius vnquam præceperunt iudicio iudicari, ſententiamque illius conſtituerunt non oportere diſſolui, cuius potius decreta ſequenda mandarunt.

Nicolaus ad Michaelem epiſ. 7.

Anſ. l. 2. c. 56. Iuo p. 5. c. 9.

Sup. c. patet in fi.

Idem omnibus epiſcopis.

¶ De eodem. C. XVII.

CVncta per mundũ nouit eccleſia, quòd ſacroſancta Romana eccleſia fas de omnib. habeat iudicãdi: neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet [c] mundi parte appellandum eſt: ab illa autem nemo [d] eſt appellare permiſſus. ¶ Sed nec illa præterimus, ꝙ Apoſtolica ſedes ſine vlla ſynodo præcedente: & ſoluẽdi, quos ſynodus inique dãnauerat, & dãnandi, nulla exiſtẽte ſynodo quos oportuit, habuit facultatem: & hoc nimirũ pro ſuo principato, quem B. Petrus Apoſtolus Domini voce & tenuit ſemper, & tenebit.

In epi. ad ẽpos per Dardaniam conſtitutos. Poly. l. 1. tit. 8. Anſ. l. 1. c. 47. & l. 2. cap. 16. & 24. Pann. l. 4. c. 9.

¶ Omnia quæ in hoc capite leguntur, habentur in epiſtola Gelaſij ad epiſcopos per Dardaniam, ſed non eodem ordine cõpoſita. Caput autem ſequens, in quo multa huius ipſius capitis verba continentur, in eadem epiſtola eodẽ prorſus modo habetur: Itaq; fieri poteſt, vt ex alia epiſtola caput hoc ſumptum ſit, quæ non extet: aut Grat. hæc duo tanquã diuerſa capitula referat, quod apud antiquiores etiam collectores diſtincta repererit. in epiſtola etiam Nicolai ad epiſcopos Galliæ, quæ nuper eſt impreſſa in appendice bibliothecæ, hoc citatur ex Gelaſio.

Idem epiſcopis per Dardaniam conſtitutis.

¶ De eodem. C. XVIII.

CVncta per mundum nouit eccleſia, quoniam quorũlibet ſententijs ligata Pontificum, ſedes beati Petri Apoſtoli ius habeat reſoluendi; vtpote, quæ de omni eccleſia fas habeat iudicandi, &c.

Item Sixtus Papa ſecundus Hiſpanorum epiſcopis, epiſt. 2. c. 4.

¶ De eodem. C. XIX.

FRatres, quos timore terreno iniuſte damnaſtis, ſcitote a nob[illegible] reſtitutos: quibus ex ſancti Petri & Apoſtolica auctorita[illegible] eis ablata ſunt, integerrime reddi præcipimus, ſi nõ vult[illegible] cipes veſtri a collegio noſtro, & membris eccleſiæ ſep[illegible]

Item Stephanus epiſcopus Gualberto Patriarch[illegible]

NVnc vero.] CASVS. Gualbertus Patriarcha antiſtitem Cumenſis eccleſiæ conſecrare nolebat. ſed Stephanus ſcripſit ei, vt eum conſecraret, & quia eum adhuc non conſecrabat, iterum ſcribit ei præcipiens, vt eum debeat conſecrare: & ſi non fecerit dicit, quod ſi Ro-

dignitatem, vel officium aliquod.

b ¶ Per principalem.] Hoc c. eſt s. 1. q. 1. c. per principalem, poſt principium.

c ¶ Ad nos.] Sicut Papa priuat aliquem clerico ſuo, eadem ratione poteſt Imperator aliquem priuare ſeruo ſuo. C. quib. ex cau. ſerui. pro præ. liber. accip. l. 1. Item alicui poteſt rem ſuã auferre, vt C. de quadri. pręſ. bene. Similiter auferre poteſt & Papa beneficium. 10. diſt. ĩ memoriã. Itẽ poteſt alicui auferre ius pſentãdi, etiam legatus Papę, vt extra de offi. leg. dilectus. & extra de cõceſſ. præb. & ecc. non vacan. quia diuerſitatẽ. & epiſcopum deponere. Sed nunquid omnes ſimul? Non, quia ſic vniuerſam eccleſiã turbaret, quod eſſe non debet. 1. q. 7. & ſi illa.

Beneficium poteſt auferre Papa.

¶ Cuiuslibet eccleſiæ clericos Papa valet ordinare. C. XX.

Anſel. lib. 6. c. 31. Iuo par. 5. c. 13.

NVnc vero iterato tibi ſcribimus, nolentes alicuius eccleſiæ priuilegium [a] infringere, licet Apoſtolica prærogatiua poſſimus de qualibet eccleſia clericum ordinare: deſine iam cuiuſpiam zelo Cumenſis [α] eccleſiæ antiſtitem protelare: quia ſi protelaueris, & eum conſecrare iam toties monitus non maturaueris, proculdubio ad nos veniens, conſecratus abibit.

α ¶ Cumenſis. *Sic etiam Anſelmus ſed apud Iuonẽ plenius.* Deſine iam cuiuſpiam zelo electum à clero, & expetitum à populo Lintuardum Cumenſi eccleſiæ antiſtitem protelare.

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori in epiſtola, cuius initium. [Propoſueramus.]

¶ De eodem. C. XXI.

ſupra 1. q. 1. Anſel. lib. 1. c. 72. & lib. 2. c. 14.

PEr principalem [b] Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, de qua ſupra partim expoſuimus, poteſtatem, ius habemus, non ſolum monachos, verum etiam quoſlibet clericos de quacunque diœceſi, cum neceſſe fuerit, ad nos [c] conuocare; atque eccleſiaſticis exigentibus opportunitatibus inuitare.

SED ALIVD. CASVS. Supra probauit Gratianus, quod archiepiſcopus poteſt iudicare parochianũ ſui ſuffraganei eo incõſulto: poſtea probauit contrarium. Nunc autẽ ſoluit dicens, quod quando ſuffraganei fauent ſubditis ſuis ad malũ, & circa eos ſunt negligẽtes in corrigẽdo, poteſt tunc archiepiſcopus ſoluere, vel ligare inuitis ſuffraganeis. quando vero ſunt ſolicitẽ circa ſubiectos, non poteſt tũc eis inconſultis. Et hanc ſolutionem probat auctoritate Martini, & duobus exẽplis, ſcilicet Pauli, & Ioannis.

Sed aliud eſt, quod ex temeritate aſſumitur præſumptionis: aliud quod ex neceſſitate geritur charitatis. Cum ſuffraganei archiepiſcoporum ſubditis ſuis ad malum fauere cœperint, atque circa eorũ correctiones, negligentes [d] extiterint, tunc licet metropolitanis præter illorum voluntatem, & ligandos damnare, & recõciliandos abſoluere. Cũ vero epiſcopi zelo diuinæ charitatis accenſi bonos verbo & exemplo ædificant, & malorum vitia aſpera increpatione redarguunt: abſque talium conſilio non licet metropolitanis in eorum parochia aliquid agere, vel diſponere. Vnde in fine capituli Martini Papæ non ſimpliciter dictum eſt [nihil agat.] ſed cũ determinatione, [nil pſumptiue aſſumat abſque eorum conſilio,] vt vitium præſumptionis videatur improbatum non officium charitatis. Sic & Apoſtolus quia Corinthios vidit negligentes circa correctionem fornicatoris, ſua auctoritate illum dãnauit. Ioannes vero, quia epiſcopum Epheſiorũ vidit paratum ad corrigenda vitia ſubditorum, ſine eius auctoritate illos corrigere noluit: ſed illum tantũ de eorum correctione admonuit.

ſup. ead. per ſingulas 1.

ſup. cum ſimus, §. probatur.

ſup. epiſcopi.

d ¶ Negligẽtes. Magiſter [illegible] quando [illegible] negligẽs eſt prælatus in corrigẽdo [illegible] ei [illegible] [illegible] ſup. ead. [illegible] [illegible] eo. quod non vult iudex procedere. videtur [illegible] ſibi [illegible] eſt potestas, vt extra de offic. deleg. [illegible] ſuper. & [illegible] ex eo. & C. de eccl. [illegible] [illegible] & extra de foro compet. [illegible] ſupra ead. nunc vero. & extra de ſtatu monacho in ſingulis.

Prælato negligente [illegible] dicto.

a Sed H. [illegible] poſt admonitionẽ.

Romam venerit, conſecrabit eum.

a ¶ Priuilegium.] Reſcriptum Apoſtolicum ſic interpretari [illegible] afferat præiudicium, vt hic, & extra [illegible] 63. diſt. quanto. & 95. diſt. [illegible]

[illegible] Dicitur in hoc capitulo [illegible] de quolibet parte [illegible] ſed ſe vocare & opportunitate ad ordinem, vel

¶ De eodem. C. XV.

FActa ſubditorum iudicantur a nobis: noſtra vero iudicat Deus. *& infra.* ¶ Deteriores ſunt qui vitam, moreſque bonorum corrumpunt, [a] his, qui ſubſtantias aliorum prædiaque diripiunt.

Poly. ibidem. Anſ. l. 1. c. 53. ſup. 6. q. q. 1. c. ex merito, cum ſeq.

Item Gelaſius Papa ad Fauſtum legatum.

¶ De eodem. C. XVI.

IPſi ſunt canones, [b] qui appellationes totius eccleſiæ ad huius ſedis examen voluere deferri. Ab ipſa vero nuſquam prorſus appellari debere ſanxerunt: ac per hoc illam de tota eccleſia iudicare; ipſam ad nullius commeare iudiciũ: nec de eius vnquam præceperunt iudicio iudicari, ſententiamque illius conſtituerunt non oportere diſſolui, cuius potius decreta ſequenda mandarunt.

Nicolaus ad Michaelem epiſ. 7. Anſ. l. 2. c. 56. Iuo p. 5. c. 9. Sup. c. patet in fi.

Idem omnibus epiſcopis.

¶ De eodem. C. XVII.

CVncta per mundũ nouit eccleſia, quòd ſacroſancta Romana eccleſia fas de omnib. habeat iudicãdi: neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet [c] mundi parte appellandum eſt: ab illa autem nemo [d] eſt appellare permiſſus. ¶ Sed nec illa præterimus, ꝙ Apoſtolica ſedes ſine vlla ſynodo præcedente: & ſoluẽdi, quos ſynodus inique dãnauerat, & dãnandi, nulla exiſtẽte ſynodo quos oportuit, habuit facultatem: & hoc nimirũ pro ſuo principato, quem B. Petrus Apoſtolus Domini voce & tenuit ſemper, & tenebit.

In epi. ad ẽpos per Dardaniam conſtitutos. Poly. l. 1. tit. 8. Anſ. l. 1. c. 47. & l. 2. cap. 16. & 24. Pann. l. 4. c. 9.

¶ *Omnia quæ in hoc capite leguntur, habentur in epiſtola Gelaſij ad epiſcopos per Dardaniam, ſed non eodem ordine cõpoſita. Caput autem ſequens, in quo multa huius ipſius capitis verba continentur, in eadem epiſtola eodẽ prorſus modo habetur: Itaq; fieri poteſt, vt ex alia epiſtola caput hoc ſumptum ſit, quæ non extet: aut Grat. hæc duo tanquã diuerſa capitula referat quod apud antiquiores etiam collectores diſtincta repererit. in epiſtola etiam Nicolai ad epiſcopos Galliæ, quæ nuper eſt impreſſa in appendice bibliothecæ, hoc citatur ex Gelaſio.*

Idem epiſcopis per Dardaniam conſtitutis.

¶ De eodem. C. XVIII.

CVncta per mundum nouit eccleſia, quoniam quorũlibet ſententijs ligata Pontificum, ſedes beati Petri Apoſtoli ius habeat reſoluendi; vtpote, quæ de omni eccleſia fas habeat iudicandi, &c.

Item Sixtus Papa ſecundus Hiſpanorum epiſcopis, epiſt. 2. c. 4.

¶ De eodem. C. XIX.

FRatres, quos timore terreno iniuſte damnaſtis, ſcitote a nobis iuſte eſſe reſtitutos: quibus ex ſancti Petri & Apoſtolica auctoritate omnia, quæ eis ablata ſunt, integerrime reddi præcipimus, ſi nõ vultis & vos, & principes veſtri a collegio noſtro, & membris eccleſiæ ſeparari.

Anſ. l. 2. c. 25. Poly. l. 1. tit. 8. Burch. l. 1. c. 192. Iuo p. 5. c. 247.

Item Stephanus epiſcopus Gualberto Patriarchæ.

ris loquitur propheta quam Iudæi ferebant ad bella.

a FActa.] ¶ Corrũpunt, ſup. 6. q. 1. ex merito, & c. deteriores.

b IPſi ſunt canones. Sicut Imperator eſt lex animata in terris, vt in auth. de conſulibus, in fi. coll. 4.

CVncta.] CASVS. Hoc c. diuiditur ĩ duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ eccleſia Romana de omnib. iudicat; ipſa vero a nemine iudicatur. Itẽ ꝙ ad Papã de omni parte mundi appellatur: ab eo vero null9 appellat. In ſecunda parte dicitur: ꝙ eccleſia Romana ſẽper habuit poteſtatem, & habebit quoſlibet abſoluere, & dãnare nulla ſynodo congregata. Secunda pars incipit ibi. [Sed nec illa.] Seq. c. planũ eſt.

c ¶ De qualibet. Ergo a legato appellatur, vt ext. de ſen. & re iudi. c. vlt. & ext. de of. leg. licet. Sed nunqd a laico appellaẽ ad Papam? Non, niſi in his quæ ſpectant ad iuriſdictionem eccleſię, ut ext. de app. ſi duobus.

d ¶ Nemo.] A principe. n. & a ſenatu appellari nõ valet, vt ff. a quibus ap. nõ li. l. 1.

FRatres.] CASVS. Epiſcopi Hiſpaniæ auctoritate regũ quoſdam iniuſte dãnauerant, quos Sixtus Papa reſtituit, & præcepit epiſcopis, vt omnia eis ĩtegre reddant, niſi ipſi & principes eorum velint ab eccleſia ſeparari.

Nunc

NVnc vero.] CASVS. Gualbertus Patriarcha antiſtitem Cumenſis eccleſiæ conſecrare nolebat. ſed Stephanus ſcripſit ei, vt eum conſecraret, & quia eum adhuc non conſecrabat, iterum ſcribit ei præcipiens, vt eum debeat conſecrare: & ſi non fecerit dicit, quod ſi Romam venerit, conſecrabit eum.

a ¶ Priuilegium.] Reſcriptum Apoſtolicum ſic interpretaberis, vt nulli afferat præiudicium, vt hic, & extra de conſuet. cum olim, in fi. 63. diſt. quanto. ſic 99. diſt. ecce. C. de emanc. nec auus. 1

1 Ad idem 85. diſt. c. 1. i fi. ubi de hoc & 25. q. 2. ſer uatis. i prin. ibi videas.

PEr principalem.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd Apoſtolicus habet poteſtatē de qualibet parte mundi monachos, vel clericos ſæculares ad ſe vocare, & opportunitatibus exigentibus inuitare ad ordinem, vel dignitatem, vel officium aliquod.

b ¶ Per principalem.] Hoc c. eſt s. 1. q. 1. c. per principalem, poſt principium.

c ¶ Ad nos.] Sicut Papa priuat aliquem clerico ſuo, eadem ratione poteſt Imperator aliquem priuare ſeruo ſuo. C. quib. ex cau. ſerui. pro præ. liber. accipi. l. 1. Item alicui poteſt rem ſuā auferre, vt C. de quadri. pręſ. bene. Similiter auferre poteſt & Papa beneficium. 19. diſt. i memoriā. Itē poteſt alicui auferre ius p̄ſentādi, etiam legatus Papę, vt extra de offi. leg. dilectus. & extra de cōceſſ. præb. & ecc. non vacan. quia diuerſitatē. & epiſcopum deponere. Sed nunquid omnes ſimul? Non, quia ſic vniuerſam eccleſiā turbaret, quod eſſe non debet. 1. q. 7. & ſi illa.

Beneficium poteſt auferre Papa.

¶ Cuiuslibet eccleſiæ clericos Papa valet ordinare. C. XX.

Anſel. lib. 6. c. 31. Iuo par. 5. c. 13.

NVnc vero iterato tibi ſcribimus, nolentes alicuius eccleſiæ priuilegium [a] infringere, licet Apoſtolica prærogatiua poſſimus de qualibet eccleſia clericum ordinare: deſine iam cuiuſpiam zelo Cumenſis [a] eccleſiæ antiſtitem protelare: quia ſi protelaueris, & eum conſecrare iam toties monitus non maturaueris; proculdubio ad nos veniens, conſecratus abibit.

a ¶ Cumenſis. *Sic etiam Anſelmus ſed apud Iuonē plenius* Deſine iam cuiuſpiam zelo electum à clero, & expetitum à populo Lintuardum Cumenſi eccleſiæ antiſtitem protelare.

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori in epiſtola, cuius initium. [*Propoſueramus.*]

¶ De eodem. C. XXI.

ſupra 1. q. 1. Anſel. lib. ... c. 72. & lib. 2. c. 14.

PEr principalem [b] Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, de qua ſupra partim expoſuimus, poteſtatem, ius habemus, non ſolum monachos, verum etiam quoſlibet clericos de quacunque diœceſi, cum neceſſe fuerit, ad nos [c] conuocare; atque eccleſiaſticis exigentibus opportunitatibus inuitare.

Sed aliud eſt, quod ex temeritate aſſumitur præſumptionis: aliud quod ex neceſſitate geritur charitatis. Cum ſuffraganei archiepiſcoporum ſubditis ſuis ad malum fauere cæperint, atque circa eorū correctiones, negligentes [d] *extiterint; tunc licet metropolitanis præter illorum voluntatem; & ligandos damnare, & recōciliandos abſoluere. Cū vero epiſcopi zelo diuinæ charitatis accenſi, bonos verbo, & exemplo ædificant, & malorum vitia aſpera increpatione redarguunt: abſque talium conſilio non licet metropolitanis in eorum parochia aliquid agere, vel diſponere. Vnde in fine capituli Martini Papæ non ſimpliciter dictum eſt* [*nihil agat.*] *ſed cū determinatione,* [*nil p̄ſumptiue aſſumat abſque eorum conſilio,*] *vt vitium præſumptionis videatur improbatum, non officium charitatis. Sic & Apoſtolus quia Corinthios vidit negligentes circa correctionem fornicatoris, ſua auctoritate illum dānauit. Ioannes vero, quia epiſcopum Epheſiorū vidit paratum ad corrigenda vitia ſubditorum, ſine eius auctoritate illos corrigere noluit: ſed illum tantum de eorum correctione admonuit.*

ſup. ead. per ſingulas 1.

ſup. cum ſimus, §. probatur.

ſup. epiſcopi.

SED ALIVD. CASVS. Supra probauit Gratianus, quòd archiepiſcopus poteſt iudicare parochianū ſui ſuffraganei eo i-cōſulto: poſtea probauit contrarium. Nunc autē ſoluit dicens, ꝙ quando ſuffraganei fauent ſubditis ſuis ad malū, & circa eos ſunt negligētes in corrigēdo, poteſt tunc archiepiſcopus ſoluere, vel ligare inuitis ſuffraganeis. quando vero ſunt ſolicitę circa ſubiectos, non poteſt tūc eis inconſultis. Et hanc ſolutionem probat auctoritate Martini, & duobus exēplis, ſcilicet Pauli, & Ioannis.

d ¶ Negligētes.] Magiſter dicit, ꝙ quam cito negligēs eſt p̄latus in corrigēdo, ſine omni admonitione auferet ei iudiciū, 2 vel iuriſdictio ſic ſupra ead. cū ſimus. ſic extra. de acc. ſicut olim. & ex eo. quòd non vult iudex procedere, videtur quòd ſtatim expirauit ſua poteſtas, ut extra de offic. deleg. cum ſuper. & C. de appell. ex eo. & C. de offic. præ ſec. Orien. ſi quos. & extra de foro compet. ex tranſmiſſa. Argumēt. contra ſupra ead. nunc vero. & extra de ſtatu monacho. in ſingulis.

Prælato negligenti auferatur iuriſdictio.

2 Sed H. ītelligit poſt admonitionē.

QVidam laicus.] CASVS. In ſuperiori cauſa dictũ eſt quid iuris habeat archiepſ ſuper ſuffraganeis ſuis. Nunc vero ſupponit x. cauſam, in qua oſtẽdit Gratia. qd iuris habeat eps in eccleſijs ſui epiſcopatus. Et v. hoc cõpetẽtius agat, ꝓponit thema, d quo tres elicit q̃ſtiones.

a ¶ Quidam laicus.] Lex diœceſana conſiſtit in recipiẽdo, vel cathedraticum, vel tertiam partem decimarum, vel quartã, vel hoſpitiũ. Lex iuriſdictionis conſiſtit in cõferẽdo, poteſt enim cõferre ſacramenta, coercere delicta, de cauſis cognoſcere. Quãdoq; lex diœceſana cõprehendit etiam legem iuriſdictionis, vt extra de præſcr. auditis. quantũ ad legẽ iuriſdictionis ſubſunt epiſcopo, & eccleſię, & monaſteria omnia. 18. q. 2. hoc tantum. & c. monaſteria. & c. cognouimus & 16. q. 1. interdicimus, quantũ ad legẽ diœceſanam ſolę ſæculares, vt infra eo. de his. & c. antiquos. 2. q. 2. ſtatuimus. ſed regulares eccleſię, vt monaſteria nõ, vt hic & c. 1. & 16. q. 1. cũ pro vtilitate. & 18. q. 2. q̃ ſit neceſſariũ cathedraticum. n. nõ ſoluunt. 7. ca. q. 3. inter cętera nec partẽ decimarũ. 16. q. 1. cum pro vtilitate ca. quęſiui. & c. decimas. nec ep̃m ad miſſas publicas recipiunt. 18. q. 2. luminoſo. & c. dudum, præſtant tamen ſeruitium ep̃o. vel ex prima inſtitutione, vt 18. q. 2. Eleutherius. vel etiã ratione viſitationis, vt extra de præſcr. cum ex officij. vel quod debetur ex conſuetudine, vt 18. q. 2. ſeruitium. Capellę vero monachorum ſubſunt ep̃o quantum ad vtranque legem. 16. q. 2. ſanè & extra de priuil. cum & plantare in eccleſijs, niſi pleno iure fuerint monaſterijs collatæ. ſed hoc dicemus. 16. q. 2. in princ.

Lex diœceſana, & iuriſdictionis in quibus conſiſtunt.

DE prima quæſtione.] Hæc q. diuiditur in 4. partes, in quarum prima probat Magiſter per x. aucto. ꝙ eccleſia cum omnibus ſuis rebus debet eſſe ſub poteſtate epiſcopi; & de rebus eccleſiæ, ſ. decimis, & primitijs, & de talibus debet epiſcopus habere tertiam vel quartam, vel mediam ſecundum diuerſas conſuetudines. Secunda ibi. [Si autem.] Tertia ibi. [Viſitantes.] Quarta ibi, [Quia ſacerdos.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur prima q̃ō, in qua quæritur, an eccleſia cum omni dote ſua pertineat ad diſpoſitionem epiſcopi. Et eſt dicendum, ꝙ omnes eccleſię præter monaſteria ſubſunt epiſcopo quo ad legem diœceſanam, & quo ad legem iuriſdictionis, vt infra ead. q. fere per totum. & 16. q. 7. omnes baſilicæ, ſed monaſteria exempta ſunt a lege diœceſana, vt 7. ea. c. 1. & q. 3. Iter. & 16. q. 1. cum pro vtilitate. & hoc in fauorem religionis. ſed non ſunt exẽpta a lege iuriſdictionis, vt 16. q. 1. interdicimus. Idem eſt de capellis monaſteriorum. Eſt autem lex diœceſana, qua ep̃s recipit cathedroticum, 1 tertiam vel quartam partem decimationum ſecundum diuerſas conſuetudines, & qua vocat clericos ad ſynodum, vel exequias. Lex iuriſdictionis eſt qua epiſcopus poteſt clericos ordinare, altaria & eccleſias, & virgines cõſecrare, corrigere, ſuſpendere, cognoſcere de cauſis ciuilibus, & criminalibus, & generaliter ad ſuam iuriſdictionem pertinet omnia ſacramenta conferre.

1 Quod non præſcribitur ſm id quod not. 15. q. 7. quicunq;. in gl. I. in fi.

CAVSA DECIMA.

QVidam laicus [a] baſilicã à ſe factam à diœceſana lege ſegregare quærit: epiſcopus eccleſiam cum omni dote ſua ad ſuam diſpoſitionem pertinere cõtendit: tandem euincit epiſcopus, & per parochias militib. comitatus crudeliter deſæuit: quæ eccleſiæ ſunt, tanquam ſibi debita, vſurpare contendit.

1 Modo primum quæritur, an baſilica cum omni dote ſua ad epiſcopi ordinationem pertineat.

2 Secũdo, an res eccleſiarum epiſcopis vſurpare liceat.

3 Tertio, quid nomine cathedratici a ſuis ſacerdotibus exigere valeat.

QVAESTIO PRIMA.

DE prima quæſtione ſic definitur in concilio Ilerdenſi, c. 3.

¶ Baſilica, quæ conſecratur, à diœceſana lege non ſegregatur. C. I.

SI ex, laicis quiſpiam à ſe factam baſilicam conſecrari deſiderat; nequaquam eam ſub monaſterij [b] ſpecie vbi congregatio [c] non colligitur α; à diœceſana lege audeat ſegregare.

¶ α Colligitur.] *In concilio impreſſo, ac manuſcripto ſequitur.* vel regula ab epiſcopo non conſtituitur.

Et in Vormac. c. 6. & 55. & in Moguntino ſub Arnulpho, cap. 4.

Item ex concilio Toletano. 3. c 19.

¶ Eccleſiæ cum dotibus ſuis in epiſcopi poteſtate conſiſtant. C. II.

SIc, quidam contra omnem † auctoritatem eccleſias,

In Troſl. c. 6. Burch. l. 3. c. 20. Iuo p. 3. c. 23. Pann. l. 2. c. 12.

† al. cauſam.

SI ex laicis.] CASVS. Quidam laicus capellam quandam cõſtruxit, & cum peteret eam conſecrari, volebat eam non ſubeſſe epiſcopo quantum ad legem diœceſanam, ſicut nec monaſteria. Quæſitum fuit in concilio Ilerden. an hoc fieri poſſet. Et reſpondetur ꝙ non, ſine voluntate epiſcopi.

b ¶ Sub monaſterij.] Id eſt, quaſi ibi velit monaſteriũ conſtruere.

c ¶ Vbi congregatio.] Sed quot homines faciunt collegium monachorũ? Rñ. duo, vel tres, vt ext. de elec. c. 1. ſm leges tres. ff. de verb. ſign. Neratius. Sed decẽ hoĩes faciunt populum, vt 10. q. 3. vnio ff. ui bon. rapt. §. prętor. §. 1. & decẽ oues gregem. licet quatuor. vel quinq; porci gregẽ faciant. ff. de abigeis, oues. Sed duo non faciunt familiam, vt ff. de verb. ſign. ſi deteſtatio. in fi.

SIc quidam.] CASVS. Quidam poſtulabant eccleſias, quas

quas ædificauerant ſic conſecrari, ut dos earum ad epiſcopi ordinationem nõ pertineret: quare quæſitum fuit in concilio Toletano quid ſuper hoc fieri debeat. Et reſpondetur, ꝙ ſi tale quid factum eſt in præterito, corrigatur, & ſtatuitur vt de cætero non fiat: ſed omnia ſint in liber in traditione rei ſuæ poteſt ponere legem ꝙ vult. etiam cum tradit rem eccleſiæ, vt ext. de cond. app. verũ. 18. q. 2. Eleutherius. Item laicus poteſt prædium dare eccleſiæ, & in eo cẽſum retinere. 11. q. 1. ſi tributum 23. q. vlt. tributum. Similiter patronus põt petere ſeruitiũ

Eccleſiæ concedens aliqd an poſſit illud ab epĩ adminiſtratione eripere.

quas ædificauerint, poſtulant conſecrare, vt dotẽ, quam eidem eccleſiæ contulerint, cenſeant ad epiſcopi ordinationem non pertinere [a]. Quod factum taliter α in pręterito corrigatur, vt & in futuro ne fiat prohibeatur; ſed omnia ſecundum conſtitutionem antiquam ad epiſcopi [b] ordinationem, & poteſtatem pertineant.

α ¶Taliter.] *Sic eſt in antiquioribus editionibus, et duobus Vaticanis conciliorum codicibus, ſed in Colonienſi quatuor tomorum editione, & in Codice Lucenſi Regio, & in concilio Vormacienſi, & Moguntino, & in Pannormia hoc modo*, quod factum, & in præteritum diſplicet, & in futuro prohibetur.

Item ex concilio ſecundo Cabilonenſi.

¶Eccleſiæ, & omnia iura earum ad ordinationem epiſcopi pertinent. C. III.

Burc. lib. 3. c. 146. Iuo p. 3. c. 211.

DEcretum eſt, ut omnes eccleſię cum dotibus [c] ſuis, & decimis, & omnibus ſuis β in epiſcopi poteſtate conſiſtant, atque ad ordinationem ſuam ſemper pertineant.

β ¶Suis.] *In vulgatis ſequebatur*, iuribus, *quæ vox abeſt ab omnibus collatis manuſcriptis. Apud Iuonem, & Burchardum eſt*, omnibus rebus ſuis.

Item Leo Papa quartus in epiſtola ad epiſcopos Britaniæ, c. 2.

¶Vnaquęque parochia epiſcopi prouiſione regatur. C. IIII.

REgenda eſt vnaquæque parochia ſub prouiſione, ac tuitione epiſcopi per ſacerdotes, vel cęteros clericos, quos ipſe cum Dei timore prouiderit, cui iure pertinere videtur, & circumire, vt ſibi neceſſarium viſum fuerit eccleſiaſtica vtilitate cogente.

Item ex concilio Antiocheno, c. 24.

¶Iudicio, & poteſtate epiſcopi res eccleſiaſticę gubernentur. C. V.

12. q. 1. pręcipimus ex can. Apoſt. 41.

QVæcumque γ res eccleſię ſunt, conuenit cum omni diligentia, & bona fide, quę Deo debetur, qui omnia prouidet, atque iudicat, gubernari, & diſpenſari cum iudicio, & poteſtate epiſcopi, cui totius plebis animę [d] videntur eſſe commiſſę.

γ ¶Quæcunque. *Græcè ſignificantius*, τὰ τῆς ἐκκλησίας, τῇ ἐκκλησίᾳ φυλάττεσθαι δεῖ καλῶς ἔχει. *id eſt*, recte habet, quæ eccleſiæ ſunt, ipſi eccleſiæ ſeruari oportere.

Item ex concilio Toletano, 4. c. 32.

quod inſtitutũ eſt ſibi ab epõ ante cõſecrationẽ, ext. de iu. pat. c. preterea. Quidã dicunt, ꝙ hic loquitur in eo caſu qñ primo dedit pure, ſed poſtea uoluit adijcere conditionem, quod non licet, quia perfecta donatio non recipit conditionem, ut C. de donat. quæ ſub modo. l. perfecta. & 32. q. ult. c. unico. in fi. Alij dicunt, ꝙ dos eccleſiæ ſpectat ad ius publicum, ut ſ. 1. d. ius publicũ. ſed ius publicum pacto priuatorũ tolli non põt. [1] ff. de pac. ius publicum ext. de fo. comp. ſi diligẽti. Tu breuiter dicas, ꝙ illud pactũ eſt contra naturam illius contractus. & eſt contra leges. nam ſm iura, res oẽs eccleſiaſticæ ad ordinationẽ epiſcopi ſpectant, ut j. eo. nouerint. aliàs ſi non obuiat honeſtati uel iuri, licite põt pactum quod approbatum eſt præmiſſis canonib. apponi, ut in pręmiſſis caſibus. nã quilibet in traditione rei ſuæ poteſt apponere legẽ quam vult. ff. de pa. l. in traditionibus.

1 Sub. & ſic non obſtat lex prædi. in traditionib. quę loquitur qñ p pactum iuri publico nõ derogaẽ. arg. ff. de pa. iuriſgentiũ. Arch.

b ¶Ad epiſcopi.] In eccleſijs autem monachorũ abbati preſbyter reſpõdebit in temporalib. epiſcopo in ſpiritualib. ut 16. q. 2. ſane, & extra de cap. mo. in eccleſijs.

DEcretum.] CASVS. Hoc c. cum trib. ſequentib. fere eundem habent caſum, ſcilicet ꝙ eccleſiæ cum omnib. ſuis rebus debent eſſe in poteſtate epiſcopi, vt de eis diſponat & ordinet ſcdm quod fuerit diſponẽdum & ordinandum, viſitando eas tempore opportuno.

c ¶Cum dotibus.] Nihil tamen de eis diſponet extra cõſenſum prælati, ut extra de off. ordi. cum ab eccleſiarũ, & inf. q. 2. c. pen.

QVæcunque.] ¶Animæ.] 12. q. 1. præcipimus. ADDITIO. & 18. q. 2. cognouimus.

in poteſtate epiſcopi.

a ¶Non pertinere.] Hic habes, ꝙ contractus tenet, ſed pactum oppoſitum in contractu contra naturam contractus non tenet ſic extra de cond. appo. c. 1. & 16. q. 1. ſi quis laicus. & extra qui cler. vel vo. inſinuante ſic inf. de conſec. d. 1. ſi quis baſilicam. Sed obijcitur nõne qui-

a ¶Non

a NOuerint.] ¶ Nullam.] inf. 17. q. 4. ſunt qui inf. 16. q. 7. decernimus contra. Sed ibi habent poteſtatem tantum defendendi eccleſias. 1

vel confirmandos pueros: procurationes tamen exigebant ac ſi eccleſias viſitarent, quod ex auaritia, & negligentia procedebat, & idem ſtatutum fuit in concilio Toletano, ut hoc de cætero non faciant epiſcopi, ſed ſolicite, & diligenter ſuos greges viſitent, cupiditatem vitantes.

¶ Ba ſilicarum conditores in rebus eccleſiarum nullam poteſtatem ſe habere cognoſcant. C. VI.

NOuerint conditores baſilicarum, in rebus, quas eiſdem eccleſijs cõferunt, nullam a ſe poteſtatem habere: ſed iuxta canonum inſtituta, ſicut eccleſiam, ita & dotem eius ad ordinationem epiſcopi pertinere. Poly. l. 3. tit. 12. Burc. l. 3. c. 203. Iuo p. 3. c. 255. Pann. l. 2. c. 4.

Item ex concilio Aurelianenſi, 1. c. 17.

¶ De eodem. C. VII.

DE his, quæ parochijs in terris, vineis, mancipijs, atque peculijs quicunq; fideles obtulerint, antiquiorum canonum ſtatuta ſeruentur, vt omnia, in epiſcopi poteſtate conſiſtant: De his tamen, quæ altario acceſſerint, tertia b pars fideliter epiſcopis deferatur. Poly. l. 3. tit. 11. Burc. l. 3. c. 136. Iuo p. 3. c. 202. Pann. l. 2. c. 61.

Item ex eodem, c. 16.

¶ De his, quæ altario deferuntur, medietatem ſibi vendicet epiſcopus. C. VIII.

ANtiquos canones relegẽtes, priora ſtatuta credimus renouanda; vt de his, quæ in altario oblatione fidelium conferuntur, medietatem c ſibi epiſcopus vẽdicet, & medietatem ſibi diſpenſandam ſecundum gradus clerus accipiat, tam de proprijs prædijs, quàm de omni cõmoditate in epiſcoporum poteſtate durantibus.

Item ex concilio Toletano.

¶ *In libro manuſcripto priuilegiorum eccleſiæ Toletanæ refertur hoc tanquam caput 15. quarti concilij Toletani ſed in duobus ipſius exemplaribus ex Hiſpania miſſis non habetur: Burchardus, & Iuo citant ex concilio Triburienſi tempore Arnulphi regis.*

¶ De epiſcopis, qui diœceſim ſuam viſitare contemnũt, & ad redimendas manſiones, quæ viſitantibus debentur, clericos cogunt. C. IX.

REłata † eſt coram ſancta ſynodo querimonia plebium, quòd ſint quidam epiſcopi nolentes ad prędicandum, uel ad confirmandum ſuas per annum parochias circumire: qui tamen exigunt, vt manſiones, quibus in profectione vti debuerant, aliquo † pretio d redimentes, & negligentiam dimittentes. Burc. l. 1. c. 229. Iuo p. 5. c. 341. † al. Delata. † al. alio.

2 Sub. hoc ãt dicit, q non hñt ptãtem dilapidationis. ſm L. & hic adde qđ not. 16. q. 7. piæ mẽtis in gl. vl. de cõſ. diſ. 1. ſi quis baſilicam.

a De hac ma. no. ex de cẽ. cũ olim ubi Ho. de hoc notando ponit hanc ſententiã, & eã attribuit Bartol. prouin. g ita ad literam ſenſit ſicut hic dicit per Bart.

DE his.] CASVS. Dicitur in hoc c. q omnia bona eccleſiarum mobilia, & immobilia in epõrum poteſtate cõſiſtunt, ita q tertia pars oblationũ epõ reſeruetur. Quod autẽ iuris ſit de hoc, in apparatu dicitur.

b ¶ Tertia.] Alibi dr, q nihil habeat 2 pter cathedraticũ, ut ĩ. ea. q. 3. cap. 1. aliàs de medietate. ut inf. c. proxi. Not. ergo q tpe primitiuo cum pauperes eſſent epĩ, ſtatutum fuit vt epiſcopi de epiſcopalibus eccleſijs, & omnibus bonis eccleſiæ ſumerent medietatem, vt in ca. ſeq. ſed in omnib. parochialib. eccleſijs tertiam 16. q. 1. cõſtitutum procedente tpe ex parochialib. tantum tertiam oblationum, & decimarum haberent, ut inf. eo. c. decreuimus. poſtmodũ quartam. 12. q. 2. vobis, & c. cõceſſo. & c. quatuor. Hodie aũt nec tertiam partẽ parochialium habebũt niſi ad fabricã reparandã, nec illã habebũt niſi uelint fabricã reparare, ut ĩ. q. 3. c. 1. & 3. Vel dic, q ſm cõſuetudinem iſta dãtur, vt ex. de ſepul. certificari. hodie aũt cũ ſint diuites, nihil habebũt præter cathedraticum, vt ĩ. q. 3. cap. 1. Io. parochialis eccleſia tantũ habet quartã decimarũ. & epũs aliã pro ſe. aliàs quartas duas retinet epũs p fabrica, & pauperib. vt 12. q. 2. conceſſo. & c. ſeq. đ alijs reditib. nihil habet de conſuetudine generali, & præſcripta epũs, licet prædicta c. & alia videant dicere cõtrarium, & ita fuit ſententiatum pro epiſcopo Bononienſi contra eccleſiam S. Io. in Perſiceto, & hoc videtur expreſſum. 12. q. 2. uobis. B.

ANtiquos.] CASVS. Statutum fuit in Aurelian. concilio, ut epũs habeat medietatem oblationum matricis eccleſię, & clerici eiuſdem eccleſię aliam medietatem habebunt. Idem eſt de fructibus prædiorum, & in omni vtilitate eccleſiæ, ita q prędia, bona eccleſiæ in epiſcopis poteſtate conſiſtant.

c ¶ Medietatem.] Secundum diſtinctionem decr. extra de teſta. requiſiſti.

REłata.] CASVS. Quidam epiſcopi negligebant ſuas parochias viſitare ſingulis annis ad prædicandum

d ¶ Aliquo pretio.] Si iſti parochiales ita ſoluerunt aliquos denarios aliquot annis, nunquid epũs poſtea poteſt ad procurationẽ petendam redire? arg. q ſic ext. de cen. olim. argu. contra. ff. quemadmodum ſerui. amit. ſi communem. ubi dicitur, q qui una ſeruitute utitur pro alia perdit primam. Sed quid ſi partẽ procurationis recipit aliquot annis, nunquid per partẽ intelligitur retinuiſſe totũ? vr̃ q ſic infra de pœn. d. 1. vulgaris. ff. quemadmodũ ſeru. ami. ſi ſtillicidiũ. §. vlt. & l. ſeq. vbi dicitur, q p partẽ retinere totum uidetur. ff. de ſer. ruſt. præd. vna eſt via. arg. contra ext. de præſc. auditis ext. de capel. mo. dilectus. Breuiter rñdeas, q in procuratione nulla currit præſcriptio. extra de præſcript. cum ex officij, unde ſiue

par-

partem ſoluerit, ſiue nihil ſemper poteſt petere procurationem, ut not. in præd. c. cum ex officij.
Præſcribi nõ poteſt procuratio.
a ¶ Redimant.] Tamen redimi poteſt procuratio, vt infra ead. q. 3. relatum.
b ¶ Parare.] Vel præparare.

tem fabricæ recepit. ſ. ea. q. 3. vnio. aliter non tenetur, ſed tamen conferre debet cum alijs, vt 16. q. 1. ſi monachus, extra de eccl. ædi. de his. 1

SI AVTEM. Hæc eſt ſecunda pars q. 3. in qua dicitur vt hic, & in ſeq. c. continetur. Io. de Fant.

Decremant ᵃ qui parare ᵇ debebant. Quæ duplex infamia, neglignetiæ, & auaritiæ, ſanctæ Synodo magno fuit horrori. Statuerunt itaque, ne quis vltra exerceat id cupiditatis ingenium, & vt ſolicitiores ſint epiſcopi de ſuis gregibus viſitandis.

Item ex concilio Taraconenſi, c 8.

¶Annuis vicibus eccleſiæ ab epiſcopis viſitentur. C. X.

Burch. l. 3. c. 33. Iuo p. 3. c. 38.

DEcreuimus, vt antiquæ conſuetudinis ordo ſeruetur, & annuis vicibus ab epiſcopo diœceſes viſitentur, &, ſi qua forte baſilica fuerit reperta deſtituta, ordinatoria ᶜ eius reparari præcipiatur: quia tertia pars ex omnibus per antiquam traditionem, vt accipiatur ab epiſcopis, nouimus eſſe ſtatutum.

α ¶Ordinatori.] *In exemplaribus concilij impreſſis, & manuſcriptis, apud Burchardum, & Iuonem legitur* ordinatione ipſius, *ſed ob gloſſam non eſt mutatum. Reliqua vero ex ijſdem ſunt emendata. Burchardus autem, & Iuo addunt præterea in extremo,* ex principibus nouimus ſtatutum.

2 *Si autem epiſcopus inualetudine impeditus diœceſes ſuas per ſemetipſum viſitare non poterit, viſitationis officium committat alijs.*

Vnde in concilio Toletano quarto, c 35 legitur.

¶Inualetudine grauatus epiſcopus, viſitationis officiũ alijs committat. C. XI.

Burc. l. 1. c. 87. Iuo p. 5. c. 193.

EPiſcopum per cunctas diœceſes, parochiaſque ſuas per ſingulos annos ᵈ ire oportet, vt exquirat, quo vnaquæque baſilica in reparatione ſui indigeat. Quod ſi ipſe aut languore detentus, aut alijs occupationibus implicatus, id explere nequiuerit; presbyteros probabiles, aut diaconos mittat, qui redditus baſilicarum, & reparationes, & miniſtrantium vitam inquirant.

3 *Viſitantes autem epiſcopi, quid a clericis ſuis exquirere debeant, & quid eos docere, in concilio Brachareñſi ſecundo, c. 1 ſic ſtatutum legitur.*

¶Quæ viſitantes epiſcopi a clericis ſuis exquirere debeant. C. XII.

Burch. l. 1. c. 85. Iuo p. 1. c. 75. & p. 5. c. 191.

PLacuit omnibus epis, vt per ſingulas eccleſias epi, & per diœceſes ambulantes primum diſcutiant clericos, quomodo ordinẽ baptiſmi teneant, vel Miſſarum, & qualiter quæque officia in eccleſia peragant. Et ſi rectè quidem inuenerint, Deo gratias agant: ſin autem mini-

CASVS. Supra in c. decreuimus, & c. relata, dictũ eſt, ꝙ epiſcopi debẽt ſuas parochias viſitare: ſed nunc dicit Grat. ꝙ ſi eſt valetudine impeditus, officiũ viſitationis alijs iniũgat.

1 De hoc no. eo. tit. c. 1. & 12. q. 2. quatuor. Archi.

EPiſcopum.] CASVS. Statutũ fuit in cõcilio Toletano, vt epiſcopi ſuas parochias viſitent: qđ ſi non poſſunt presbyteros bonos vel diaconos mittant qui oĩa diligenter inquirant, ſcilicet baſilicarum reparationem, & vitam ſacerdotũ.

d ¶ Annos.] Cũ neceſſaria cauſa ſubeſt, tunc ſingulis annis põt viſitare, ut hic, & ſ. ea. q. 3. cauẽdo. immo tunc quãdocunq; & quotieſcũque opus eſt, poteſt omnes eccleſias viſitare, ut extra de off. arch. mãdamus, ſed ſi non eſt neceſſitas, de triennio in trienniũ viſitabit, ut extra de off. arch. vt archidiaconus, vel hodie bis in anno, ut ext. de cenſi. cum uenerabilis. Sed qualiter 2 iſtud mãdatur alijs, cũ iſtud ſit officiũ archidiacõni, ut 25. d. perlectis? Sed loquit de ea viſitatione, quã habet epiſcopus in re ſua, uel ſecundum conſuetudinem loci dicitur.

Viſitatio quoties fieri debet.

2 Iſta q̃ſtio melius eſſet gl. per ſe ſignata ſuper uerbo p̃byteros. & ita eam ponit. Io. de Fant.

VISITANTES. Hæc eſt tertia pars q̃ſtio. in qua dicit ut hic, & in ſeq. c. continẽtur. Io. de Fant.

CASVS. Dictum eſt ſupra, quod epiſcopi debent eccleſias viſitare. Nũc autem dicit Gratia. quid epiſcopi debeãt docere, & quid a preſbyteris requirere cũ ſuas parochias viſitant.

DEcreuimus.] CASVS. Statuitur hic vt epiſcopi ſingulis annis ſuas eccleſias uiſitent; & ſi qua baſilica fuerit deſtructa, præcipiatur ordinatori ſuo, ut eam debeat reparare, de omnibus autem redditibus epiſcopus tertiam tollat.

c ¶ Ordinatori.] idest, ſacerdoti, & hoc uerũ eſt ſi par-

PLacuit.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte di. ꝙ epĩ ſuas parochias uiſitantes prima die debent a clericis exigere, qualiter baptiſma, & Miſſam, & cætera officia peragant, & ſi bene inuenerint, Deo gratias agant: alioquin ignaros inſtruant: ordinent etiam, ut cathecumeni ante xx. dies baptiſmi ad

purga-

Digitized by Google

ſu aliorum epiſcoporum, & reſpondetur ꝙ non : ſaluo Romanæ eccleſiæ priuilegio.

a ¶ Saluo.] Debet quis ius ſuum proteſtari, ne fiat ei præiudicium. ſic 28. diſt. diaconi. & 7. q. 1. pôtifices. ff. q bus mo. pig. vel hypo. ſol. l. ſi debitor. §. ſi in uẽditione.

ergo in prima, ꝙ nullus primas vel metropolitanus debet ſe intromittere de ſpecialibus negocijs ſui ſuffraganei abſque eius licentia vel voluntate: qđ ſi fecerit, irritum erit quidquid fiet, & ipſe deponetur. In ſecunda parte dicitur, quod primas vel metropolitanus non debet

uo [a] in omnibus Romanæ eccleſię priuilegio, nullus metropolitanus abſque cęterorum omnium comprouincialium epiſcoporum inſtantia, [b] aliquorum [c] audiat cauſas† [d]: quia irritæ erunt aliter actæ, quàm in cõſpectu eorum omnium vẽtilatæ, & ipſe, ſi fecerit, coerceatur à fratribus. †al. cauſas eorum.

Item Anicetus Papa epiſcopis Galliæ, c. 1.

¶ De eodem. C. V.

Can. Apoſt. 35.

ARchiepiſcopus [e] nihil de epiſcoporũ cauſis, aut de alijs communibus, iuxta ſtatuta Apoſtolorũ; abſq; cũctorũ illorũ agat conſilio, nec illi aſſumãt, niſi quantũ ad ſuas parochias ptinet, ſine ſuo cõſẽſu: qm̃ tali gaudet concordia altiſſimus, & gloriatur in membris ſuis.

Item in eadem epiſtola, c. 3.

¶ De eodem. C. VI.

Poly. l. 2. tit. 24. Burch. l. 2. c. 63. Pann. l. 4. c. 26.

SI autem aliquis metropolitanorum inflatus fuerit, & ſine omnium comprouincialium præſentia, vel conſilio epiſcoporum, aut eorum, aut aliàs cauſas, (niſi eas tãtum, quæ ad propriam ſuam parochiam pertinẽt) agere, aut eos grauare voluerit, ab omnibus deſtricte corrigat, ne talia deinceps præſumere audeat. Si vero incorrigibilis, eiſque inobediens [f] apparuerit ad hanc Apoſtolicam ſedem, cui omnia epiſcoporum iudicia referri† pręcepta ſunt, eius contumacia referatur, vt vindicta de eo fiat, & cæteri timorem habeant. †al. terminare.

Item Calixtus Papa epiſcopis Galliæ epiſt. 2. c. 3.

¶ De eodem. C. VII.

Concor. Lucius epiſto. 1. c. 3. Poly. ibidem c. 6. Burc. l. 1. c. 66. Iuo p. 5. c. 100. & p. 14. c. 72. Pann. l. 4. c. 27.

NVllus primas, vel metropolitan⁹ diæceſani eccleſiã vel parochiam, aut aliquem [g] de eius parochia præſumat excommunicare, vel iudicare, vel aliquid [h] agere abſque eius conſilio, vel iudicio: ſed hoc obſeruet quod ab Apoſtolis, ac patribus, & prædeceſſoribus noſtris eſt ſtatutum, & à nobis confirmatum: id eſt, ſi quis me

ADDITIO. Ad hoc facit C. de his q ſpõ. mune. ſub. lib. 2. li. 10. ſed ar. cõtra. ff. de cond. inſt. quod q s ff. de act. & oblig. obligationũ. §. placet. de hoc le. & not. 28. diſt. c. 1.

b ¶ Inſtantia.] Id eſt, præſentia.

c ¶ Aliquorum.] Scilicet epiſcoporum.

d ¶ Cauſas.] Scilicet criminales, vt 3. q. 8. ſuggero. Et no. ꝙ cũ cauſa eſt inter clericum & epiſcopum, quod metropolitan⁹ in ſynodo comprouĩciali tractabit cauſam. 11. q. 1. ſi clericus niſi velis dicere, ꝙ hodie ſolus metropolitan⁹ obtinet vicem ſynodi quantum ad iſtud. 18. d. c. 1. & 10. q. 3. q a. De hoc dixi. 6. q. 2. c̃pus

Cauſa inter epiſcopũ. & clericum corã quo dẽat tractari.

ARchiepiſcop⁹.] CASVS. Anicet⁹ Papa ſtatuit vt archiepũs de cauſis epiſcoporum, aut cõmunibus. ſ. criminalib. nihil agat ſine cõſilio ſuorum ſuffraganeorum, nec epiſcopi ſine conſenſu archiepiſcopi aliquid agant, niſi quantum ad ſuas parochias pertinet.

e ¶ Archiepiſcopus.] Hoc ca. exponit præmiſſa.

SI autem.] CASVS. Quæſitum fuit ſi archiepiſcop⁹ ſuperbe vult de cauſis criminalibus, vel ciuilibus epiſcoporũ cognoſcere ſine eorũ volũtate, vel eos in aliquo grauare, quid ſit faciendum: & reſpondetur, ꝙ corrigi debet à ſuffraganeis: & ſi fuerit incorrigibilis, ſignificetur Papæ, quatenus per ipſum ſic puniatur, vt cæteri timorem habeant.

f ¶ Inobediens.] Hic habemus ꝙ metropolitanus poteſt coerceri à ſuffraganeis ſic ſupra ea. ſaluo. in fin. ſimile 63. diſt. Salonitanæ. Sed qualiter ſubditi poſſunt eum coercere? Reſpondetur reprehendere [1] poſſunt ex charitate 2. q. 7. pręſumunt. & c. ſecuti. Iſte autem qui defert querelam ad metropolitanum, ſine appellatione patiatur diſpendium litis. arg. in auth. coll. 3. de defen. ciu. circa medium. §. non habente. in fin. hoc Ideo quia traxit aduerſarium ſuum ad alienum iudicem, vt 11. q. 1. inolita Io.

Metropolitanus a ſuffraganeis reprehẽdi poteſt.

1 Dic ꝙ eſt triplex rep̃henſio, ut no. ſi. 21. d. noliſe. in fi.

NVllus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes prima pars loquitur de ſpecialibus negocijs ſuffraganeorum. Secunda pars de communibus. Dicitur

bet agere cauſas criminales, uel communia negocia ſine conſenſu epiſcoporum, nec ipſi ſine conſenſu metropolitani uel primatis debent aliquid agere, niſi de his quę pertinet ad propriam parochiam, ut omnia concorditer fiant. Secunda pars incipit ibi, ¶ Sed quidquid.]

g ¶ Aliquem.] Licet non poſſit iudicare de eccleſia ſuffraganei, poteſt tamen de epiſcopo iudicare 11. q. 1. ſi clericus. Et ſic fallit illa regula. Si vinco uincentem te, multo fortius uinco te. ff. de diuer. & tempor. pręſcrip. de acceſſionibus. §. 1. Item fallit. ff. qui potio. in pigno. habean. Claudius. etiam libertus liberti mei. nõ eſt meus libertus ut ff. de uerb. ſignifi. Modeſtinus. & nõ omnes quę ſunt cum ſorore mea, ſorores meę ſunt. 81. diſtin. legitur.

Si uinco uincentẽ te. uinco te, qñq; fallit.

h ¶ Vel aliquid.] Ergo nec abſoluere poteſt excommunicatum a ſuffraganeo ſuo. extra de ſent. exc. per tuas epiſcopus tamen abſoluere poteſt excommunicatum ab archidiacono. quia archidiaconus eſt uicarius epiſcopi.

Excõicatum ab epõ, non abſoluit archiepiſcop⁹.

epiſcopi, ut extra de off. Arch. cap. 1. ſed epiſcopus non eſt archiepiſcopi vicarius. Quid de hoc iuris ſit, dixi 25. d. perlectis.

a ¶ Irritum.] i. irritandum ſi dicas quòd habet iuriſdictionem ordinariam prouinciæ. ſed ſi ſtet proprie, tunc erit

eſſet ibi principiũ capituli, ut dicit Hug. Dicit ergo Beda exponẽs verba Ioannis, & dicit ꝙ Io. ſcribit illi epiſcopo de cuius manu Ioannes requirebat peccata ſubditorum eius, ut eſſet diligens: ne ſine eius conſilio de ſuis ſubditis iudicaret, niſi eſſet negligens.

Anſ. l. 3. c. 88.

tropolitanus epiſopus (niſi quò ad ſuam ſolũmodo propriam pertinet parochiam) ſine conſilio, & volũtate omnium comprouincialium epiſcoporũ extra aliquid agere tẽtauerit, gradus ſui periculo ſubiacebit, & quod egerit, irritum [a] habeatur, & vacuum. Sed quidquid de prouincialium coepiſcoporum cauſis, eorumque eccleſiarũ, † & clericorum, atque ſæculariũ neceſſitatibus agere, aut diſponere neceſſe fuerit, hoc communi † conſenſu comprouincialium agatur põtificum; nec aliquo dominationis faſtu, ſed humillima atque cõcordi adminiſtratione, ſicut Dominus ait: [Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare & alibi: [Qui maior eſt veſtrum, erit miniſter veſter]Similiter, & ipſi comprouinciales epiſcopi cuncta cũ eius conſilio (niſi quantum ad parochias proprias pertinet) agant, iuxta ſanctorum conſtituta patrum. *& infra.*

† *al. cum omnium.*

Matth. 20.
Matth. 23.

¶ Vt vno animo, vno ore concorditer ſancta glorificetur Trinitas in ſæcula.

Item Nicolaus Papa Rodulpho Bituricenſi archiepiſcopo.

¶ In ſuffraganei parochia nihil abſque eius conſilio metropolitanus agat. C. VIII.

Iuo p. 5. c. 56.
Pann. l. 4. c. 29.

CONqueſtus eſt Apoſtolatui noſtro frater noſter. Sigedodus archiepiſcopus [b] Narbonenſis, quòd clericos ſuos eo inuito ad iudicium tuũ venire compellas, & de reb. ad eccleſiã ſuam pertinentibus, eo inconſulto, quaſi iure patriarchatus tui diſponas: cũ hoc nec antiq̃tas (cui patres ſanxerunt reuerẽtiã) habeat; & auctoritas ſacrorum canonum penitus interdicat: niſi forte pro cauſis, quæ apud ſe terminare non poſſunt: ad te quaſi ad patriarcham ſuum prouocauerint; [c] vel ſi epiſcopus ſuus deceſſerit; res eccleſiæ ſuæ iudicio tuo [d] diſpenſare voluerit. Primates enim, vel patriarchas nihil priuilegij habere præ cæteris epiſcopis, niſi quãtum ſacri canones cõcedunt, & priſca cõſuetudo [f] illis antiquitus contulit, definimus ita ut ſecundum Nicænas regulas ſua priuilegia ſeruentur eccleſijs: præterquam ſi Apoſtolica ſedes ali-

b ¶ Archiepẽs.] Hic patet quòd archiepiſcopi ſubſiſt prima tibus & patriarchis. vt 21. diſtinct. cap. 1. & 65. diſt. de perſona. 17. diſtinct. multis.

Archiepiſcopi ſubsũt patriarchis.

c ¶ Prouocauerint.] Hic patet ꝙ nec archiepẽs, nec primas poteſt cognoſcere de cauſis ſubditorum epiſcoporum, niſi per appellationẽ deuoluãtur ad ipſum. 11. q. 1. peruenit. & ext. de off. deleg. cũ non ignoretis. Idem dico in legato Papæ, vt dixi 2. q. 6. ca. 3. preter hos caſus eſt alter 12. d. de his. Itẽ cũ 1, abſolutus ab archiepiſcopo non vult parere epiſcopo. extra de off. ord. ad reprimendam. Item cum eſt cauſa iter epiſcopũ & clericum. 11. q. 1. ſi clericus, & ſu. 6. queſt. 2. capit. 2. & hoc cum epiſcopus eſt reus. ſed ſi eſt actor, nõ videtur. ꝙ archiepiſcopus ſit iudex rei, vt ex. de off. ord. paſtoralis. Item cum epiſcopus non vult abſoluere excõmunicatum, vt extra de appellat. qua frõte. Item cum archiepiſcopus prouinciã uiſitat extra de præſcript. cũ ex officij. ſed illud nõ dico eſſe generale, niſi vt dixi ſup. ca. queſtio 2. nullus primas. Item cum euidens eſt ſententiam epiſcopi iniuſtam eſſe. extra de appel. ſolicitudinẽ.

Archiepẽs de cauſis ſubditorũ epĩ cognoſcere nõ poteſt.

1 Illud, itẽ, reſpicit textũ. nã in iſto caſu, & ſequẽtibus archiepiſcopus eſt iudex cõpetens.

erit hic arg. ꝙ metropolitanus non habet iuriſdictionẽ ordinariam totius prouinciæ. Quid iuris ſit de hoc, notaui ſup. c. 2.

CONqueſtus eſt.] CASVS. Archiepiſcopus Narbonenſis conquerebatur de Rodulpho patriarcha Bituricen. qui erat ſuus patriarcha, quod ipſe compellebat clericos ſuos eo inuito ad ſuum iudicium uenire, & res ad ſuam eccleſiam pertinentes eo inconſulto diſponebat. præcipit ergo ſibi Nicolaus, vt de cætero hoc nõ faciat, niſi fuerit ad ipſum appellatum: vel niſi mortuo epiſcopo clerici voluerint res eccleſiæ diſpenſari per ipſum: quia primates nil priuilegij ſuper epiſcopos habẽt, niſi quantum canones concedunt, vel cõſuetudo antiqua: vel niſi Romãna eccleſia aliquem voluerit ſuo priuilegio decorare. ¶ Epiſcopo ſcribit.] hæc ſunt verba Bedæ. [Et angelo Epheſi,] & c. ſunt verba Ioannis. Vñ melius

d ¶ Iudicio tuo.] Aliter enim non poteſt. 12. quæſt. 2. non liceat.

e ¶ Canones.] Sic 18. q. 2. hoc tantum.

f ¶ Conſuetudo.] Ergo ratione conſuetudinis poteſt aliquid peti, vt 18. q. 2. ſeruitiũ. ff. de pub. & vect. licitatio. §. carum. ff. communia prædi. venditor Arg. contra. 10. quæſtio. tertia quia. Item ratione diuturnitatis ꝓbatur negatiua: qa aliter non ꝓbatur. ff. de prob. ſi arbiter. Itẽ diuturnitas conſtituit ius. ff. de aqua quo. & æſti. l. hoc iure §. ductus aquæ. & extra de his, quæ fi. à præl. ſi cõſen. cap. ea. noſcitur & argum. 3. quæſtio. 6. hoc quippe. Itẽ cõſuetudo dat iuriſdictionem, vt C. de eman. li. l. vlt. & extra de arb. dilecti. Item cõſuetudo dat priuilegium 2, vt hic, & 63. diſtinct. quia. Arg. contra. 93. diſtinct. illud 100. diſtinct. cõtra morem. hoc proſecutus ſum ſup. diſ. 8. fruſtra.

Conſuetudo multa tribuit.

2 Alias conſuetudo parificatur priuilegio ext. de iu. nouit. vbi de hoc.

a ¶ Speciali.] Ergo Papa in totum poteſt auferre priuilegium vni eccleſiæ, & alij concedere, ut 16. q. 1. frater noſter.

b ¶ Et angelo.] Hæc ſunt verba Ioa. in Apoc. & deberet eſſe initium cap.

h ¶ Iniuſte. Et iuſte 35. q. 9. Gregorius.

ANtiquis.] CASVS. In regulis antiquis fuit conſtitutum, vt ſiue in prouincia remota ſiue in vicina quis appellet in cauſa ciuili, vel criminali, nihil debeat innouari ante quam cauſa ad Apoſtolicum deferatur.

quam eccleſiam, vel ipſius rectorem quolibet ſpeciali[a] priuilegio decreuit honorare.

Item Beda ſuper Apocalypſim, [*& Angelo*[b] *eccleſiæ Epheſi ſcribe.*] Glo. ordi ad eum locum Apoc. 2.

¶De eodem. C. IX.

EPiſcopo[c] ſcribit, de cuius manu peccata ſubditorum requirit: ne ſine eius conſenſu ſubditos iudicare debeat.

¶*In gloſſa ordinaria ſic legitur,* Et angelo,] id eſt epiſcopo ſcribit: de manu cuius peccata ſubditorum requirit, & ſine cuius conſenſu ſubditos iudicare non præſumit ipſe Ioannes.

Sola enim Romana eccleſia ſua auctoritate valet iudicare de omnib de ea vero nulli iudicare permittitur.

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem imperatorem in epiſtola cuius initium [*Propoſueramus.*]

¶Apoſtolicæ ſedis iudicium a nemine eſt retractandum. C. X.

PAtet[d] profecto ſedis Apoſtolicæ (cuius auctoritate maior non eſt) iudicium a nemine fore retractãdũ: neque cuiquam de eius licere iudicare[e] iudicio: iuxta quod Innocẽtius[f] Papa Ruffo, & cæteris epiſcopis per Theſſaliam cõſtitutis ſcribens ait: [Nemo vnquam Apoſtolico culmini (de cuius iudicio non licet retractare) manus obuias audacter intulit:[g] nemo in hoc rebellis extitit, niſi qui de ſe voluit iudicari] & beatus Papa Gelaſius. [Nec de eius iudicio: (id eſt Romanæ eccleſiæ) canones vnquam præceperunt iudicari: ſententiamque illius conſtituerunt non oportere diſſolui: cuius potius ſequenda decreta mandarunt.]

Anſ. l. 1. c. 75. Iuo p. 5. c. 19. Pann. l. 4. c. 11.

inf. ead. ipſi ſunt §. nec de eius.

¶*Caput hoc apud cæteros etiam collectores, multis verbis omiſſis in ſummam quandam redactum eſt.*

a ¶ Innocentius.] *In epiſtola Nicolai, & apud reliquos collectores eſt,* Bonifacius. *Verum neque in Bonifacij neque in Innocentij epiſtolis inuentum eſt quod hic affertur In ea vero epiſtola Nicolaus refert etiam alia quædam ex epiſtola Bonifacij ad epiſcopos per Theſſaliam.*

Item Athanaſius patriarcha Papæ Fœlici II. In tomis conc.

¶Ab alijs damnatos, vel excommunicatos Apoſtolica ſoluit auctoritas. C. XI.

FVit ſemper veſtrę ſanctę Apoſtolicæ ſedi licentia iniuſte[h] damnatos, vel excommunicatos poteſtatiue ſua auctoritate reſtituere, & ſua eis omnia reddere, & illos, qui eos condemnauerunt, aut excommunicauerũt, Apoſtolico punire priuilegio: ſicut etiam noſtris, & anterioribus cognouimus actum temporibus. Iuo p. 5. c. 15.

Item ibidem paulo inferius. Iuo ibidem.

¶De eodem. C. XII.

ANtiquis regulis ſancitum† eſt, vt quid- †*al. conſtitutum.*

c EPiſcopo. Hæc ſunt verba Bedæ.

SOLA. CASVS. Haſtenus oſtenſum eſt q archiepĩ & primates ſubiectos ſuffraganeorũ ſuorum iudicare nõ poſſunt illis inconſultis, niſi in caſibus cõceſſis. ne autem credatur idem eſſe in Papa, dicit nũc aliud eſſe in eo. Sola enim Ro. eccleſ. poteſt de oĩbus iudicare: ſed nullus de ea poteſt iudicare: & ad hoc inducũtur. c. ſeq.

PAtet.] CASVS. Dĩ in hoc ca. q nullus dẽt tractare, vel iudicare de iudicio ſc. Apo. quia firmũ debet eſſe quod ipſa iudicat. Et hoc probat Nicolaus duobus exemplis. ſ. Inn. & Gelaſij.

d ¶ Patet.] Ab hoc loco vſq. in finẽ agitur de excellẽtia Papæ. & omnia c. quaſi idem dicant.

e ¶ Iudicare.] Nam talis crimen ſacrilegij incurrit, vt 17. q. 4. §. qui autem.

f Innocẽtius. Familiaris eſt hęc probatio, q vnus Papa inducit alium in teſtem: ſed hoc iõ, quia de ipſorum teſtimonio nõ eſt dubitandũ[1]: ſicut Dñs mala Sodomę per angelos probauit 2. q. 1. Deus.

Papa Papam inducit in teſtem.

1 Ad hoc, 8. q. 3. talia.

g ¶ Intulit.] Qui manus intulit p poſito, vel cõtumax eſt erga ducem, vel præſidem, capite punitur. ff. de re. mil. l. omne. §. 1. & 2. irreuerens miles, & cõtumelia parentis capite punitur 86. d. non ſatis in fine.

FVit.] CASVS. Dĩ in hoc c. q ſemper fuit licentia ſedi Apo. iniuſte damnatos, vel excommunicatos reſtituere: & eos qui iniuſte damnãt, vel excommunicant punire.

tur, vt per ipſum ſententia confirmetur, vel infirmetur. Seq. cap. patet.

a ¶ Vt quidquid. Id eſt, vt ſi appellatur Romam, uel a remotis, vel a vicinis partibus: nil attẽtaretur ante ſententiam Papæ, ſupra, diſt. 17. multis.

b NEmo.] Niſi ſe alicuius iudicio ſubmittat, vt 2. q. 7. nos ſi. & in cauſa hæreſis. 40. diſt. ſi Papa & cũ ſubmittit ſe confeſſori ſuo, tenetur ei parere: & ligabit eum ſententia illius. Arg. contra eſt quod dicitur de dedicatione eccleſiarum, extra de pœn. & remiſ. quod autem. Item cu Papa peccat, põt eius peccatum etiam eccleſiæ denunciati ſecũdum admonitionem Euangelij, vt 2. q. 1. ſi peccauerit. hoc determinatur 40. diſt. ſi Papa.

Papa confeſſori ſuo parere debet.

¶ Nequid [a] (quamuis in remotis, aut in longinquo poſitis prouincijs) ſuper epiſcoporum querelis, aut accuſationibus ageretur, non prius tractandum, vel accipiendum eſſet, quàm ad notitiam almæ ſedis veſtræ fuiſſet deductum, vt huius auctoritate iuxta quod α fuiſſet faciendum, pronunciatio infirmaretur; aut firmaretur.

α ¶ Iuxta quod.] *Iuo legit.* iuxta quod fuiſſet pronunciatio, infirmaretur, aut firmaretur, *In corpore cõcilio-rum*, iuſta quæ fuiſſet pronunciatio, &c.

Item Innocentius Papa.

Syluester in conc. Romano, c. 20.

¶ Prima ſedes nullius iudicio ſubiaceat. C. XIII.

Poly. l. 1. tit. 16. Deuſdedit p. 3. Anſ. l. 1. c. 19. & l. 4. c. 39. Pann. l. 4. c. 5.

NEmo [b] iudicabit primam ſedem, β iuſtitiam temperare deſiderantem. Neq; enim ab Auguſto, neque ab omni clero, [c] neque a regibus, neq; a populo iudex iudicabitur.

¶ *In omnibus vetuſtis Gratiani exemplarib citatur ex Innocentio. Sed fere eadem habentur in concilio Romano ſub Syluestro, c. 20. & ex ipſo citant indicati collectores.*

β ¶ Iuſtitiam temperare deſiderantem.] *Sic etiam in Pannormia ex Syluestro. Sed in vulgata concilij editione eſt*, quoniam ſedes a prima ſede iuſtitiam deſiderant temperari.

Item Symmachus Papa.

In lib. Ennodij.

¶ De eodem. C. XIIII.

Poly. ibidem. Anſ. l. 1. c. 24. Iuo p. 5. c. 10. Pann. l. 4. c. 8.

ALiorum hominum cauſas Deus voluit hoĩes terminare; ſed ſedis iſtius præſulis ‡ ſuo ſine quæſtione reſeruauit arbitrio. Voluit B. Petri Apoſtoli ſucceſſores cœlo tantum debere innocentiam, & ſubtiliſſimi diſcuſſoris indagini inuiolatam exhibere conſcientiã. Nolite æſtimare eas animas inquiſitionis † non habere formidinem, [d] quas Deus præ cæteris ſuo reſeruauit examini. Non hẽt apud illũ reus de allegationis nitore ſubſidium, qñ ipſorum factorum vtitur eo teſte, quo iudice. Dicas forſitan, omnium animarum talis erit in illa diſceptatione conditio: replicabo, [e] vni dictũ: [Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiã meam: & quæcunq; ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cęlis.] Et rurſus ſanctorum [f] voce patet, Pontificum dignitatẽ ſedis eius, factam toto orbe venerabilem: dum illi, quidquid fidelium eſt vbique, ſubmittitur: dum totius corporis caput eſſe deſignatur. De hac mihi videtur dictũ per prophetam: [g] [Si hæc humiliatur, [h] ad cuius confugietis auxilium? & vbi relinquetis gloriam veſtram?]

‡ al. præſulẽ.

† al. de inquiſitorib.

Matth. 16.

Eſa. 10.

Item Anterus Papa ad epiſcopos prouinciarum Beticæ, & Toletanæ.

c ¶ Neque ab omni clero. Arg. q concilium non põt Papã iudicare, ut extr. de elec. ſignificaſti. vñ ſi totus mũdus ſẽtẽtiaret ĩ aliquo negotio cõtra Papam, videtur q ſẽtẽtiæ Papæ ſtãdum eſſet, vt 24. q. 1. hæc eſt fides. Arg. cõtra: quia orbis maior eſt urbe. 93. diſ. legimus.

ALiorum.] CASVS. Quæſitũ fuit a Symmacho vtrũ cũ ſit apoſt. poſſit ab hoĩe iudicari. Qui rñdet dicens q Deus aliorũ cauſas voluit p homines terminari: ſed Romanũ Pontificẽ ſuo examini reſeruauit: apud quẽ non habebit aliq's de allegationis nitore ſubſidium: quia idem. ſ. Deus erit iudex & teſtis. ſed alij omnes a Papa iudicantur, cui per Petrum datæ ſunt claues ligãdi, & ſoluẽdi: cũ ipſe ſit caput omnium, & auxiliũ omnium, ut dicitur per Eſaiam prophetam. Seq. duo capit. plana ſunt.

d ¶ Formidinem.] Imo ſine uenia debet puniri, ſicut diabolus, qui maxima comparatione aliorum creatus eſt, ut inf. de pœn. diſt. 2. principium.

Papa delinquens dẽt ſine uenia puniri.

e ¶ Replicabo. Hoc eſt dicere, cum ipſe ſit maior omnibus. grauius punitur cũ peccat. 11. quæſt. 3. præcipuè.

f ¶ Sanctorum. Id eſt, in ſanctis concilijs confirmantur.

g ¶ Prophetã Eſaiã.

h ¶ Si hæc humiliatur. De arca fœdẽ-

1 De iſta hẽ 5. 12. diſt. 5. ecce 2. q. 7. ſ. de his ẽt. 24. q. 1. quia ĩ qua ſignificabitur ſedes Romana.

ris loquitur prophe ta quam Iudæi fere- bant ad bella.

a F Acta.] ¶ Corrũ- punt, ſup. 6. q. 1. ex merito, & c. dete- tiores.

b I Pſi ſunt cano- nes Sicut Impe- rator eſt lex anima- ta in terris, vt in au- th. de conſulibus, in fi. coll. 4.

C Vncta.] CASVS. Hoc c. diuiditur ĩ duas partes. In pri- ma parte dicitur, ꝙ eccleſia Romana de omnib. iudicat; ipſa vero a nemine iudi- catur. Itẽ ꝙ ad Papã de omni parte mun- di appellatur: ab eo vero nullꝰ appellat. In ſecunda parte di- citur: ꝙ eccleſia Ro- mana ſẽper habuit poteſtatem, & habe- bit quoslibet abſol- uere, & dãnare nul- la ſynodo congrega- ta. Secunda pars inci pit ibi, [Sed nec il- la.] Seq. c. planũ eſt.

c ¶ De qualibet. Er go a legato appella- tur, vt ext. de ſen. & re iudi. c. vlt. & ext. de of. leg. licet. Sed nunqd a laico appel lat ad Papam? Non, niſi in his quæ ſpe- ctant ad iuriſdictio- nem eccleſię, ut ext. de app. ſi duobus.

d ¶ Nemo.] A prin- cipe. n. & a ſenatu appellari nõ valet, vt ff. a quibus ap. nõ li. l. 1.

F Ratres.] CASVS. Epiſcopi Hiſpa- nię auctoritate regũ quoſdam iniuſte dã- nauerant, quos Six tus Papa reſtituit, & præcepit epiſcopis, vt omnia eis itegre reddant, niſi ipſi & principes eorum ve- lint ab eccleſia ſepa- rari.

Nunc

¶ De eodem. C. XV.

F Acta ſubditorum iudicantur a nobis: noſtra vero iu dicat Deus. *& infra.* ¶ Deteriores ſunt qui vitam, moreſque bonorum corrumpunt, [a] his, qui ſubſtantias aliorum prædiaque diripiunt. Poly. ibidem. Anſ. l. 1. c. 53. ſup. 6. q. q. 1. c. ex me rito, cum ſeq.

Item Gelaſius Papa ad Fauſtum legatum. Nicolaus ad Michae lem epiſ. 7.

¶ De eodem. C. XVI.

I Pſi ſunt canones, [b] qui appellationes totius eccleſiæ ad huius ſedis examen voluere deferri. Ab ipſa vero nuſquam prorſus appellari debere ſanxerunt: ac per hoc illam de tota eccleſia iudicare; ipſam ad nullius commea re iudiciũ: nec de eius vnquam præceperunt iudicio iu dicari, ſententiamque illius conſtituerunt non oportere diſſolui, cuius potius decreta ſequenda mandarunt. Anſ. l. 2. c. 56. Iuo p. 5. c. 9. Sup. c. patet in fi.

Idem omnibus epiſcopis.

¶ De eodem. C. XVII.

C Vncta per mundũ nouit eccleſia, quòd ſacroſancta Romana eccleſia fas de omnib. habeat iudicãdi: ne- que cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet [c] mundi parte appellandum eſt: ab illa autem nemo [d] eſt appellare permiſſus. ¶ Sed nec illa præterimus, ꝙ Apoſtolica ſedes ſine vlla ſynodo præce- dente: & ſoluẽdi, quos ſynodus inique dãnauerat, & dã- nandi, nulla exiſtẽte ſynodo quos oportuit, habuit facul tatem: & hoc nimirũ pro ſuo principato, quem B. Petrus Apoſtolus Domini voce & tenuit ſemper, & tenebit. In epi. ad epõs per Dardaniam conſti- tutos. Poly. l. 1. tit. 8. Anſ. l. 1. c. 47. & l. 2. cap. 16. & 24. Pann. l. 4. c. 9.

¶ Omnia quæ in hoc capite leguntur, habentur in epiſto- la Gelaſij ad epiſcopos per Dardaniam, ſed non eodem ordine cõpoſita. Caput autem ſequens, in quo multa hu- ius ipſius capitis verba continentur, in eadem epiſtola eodẽ prorſus modo habetur: Itaq; fieri poteſt, vt ex alia epiſtola caput hoc ſumptum ſit, quæ non extet: aut Grat. hæc duo tanquã diuerſa capitula referat quod apud an- tiquiores etiam collectores diſtincta repererit. in epiſto- la etiam Nicolai ad epiſcopos Galliæ, quæ nuper eſt im- preſſa in appendice bibliothecæ, hoc citatur ex Gelaſio.

Idem epiſcopis per Dardaniam conſtitutis.

¶ De eodem. C. XVIII.

C Vncta per mundum nouit eccleſia, quoniam quorũ- libet ſententijs ligata Pontificum, ſedes beati Petri Apoſtoli ius habeat reſoluendi; vtpote, quæ de omni ec- cleſia fas habeat iudicandi, &c.

Item Sixtus Papa ſecundus Hiſpanorum epiſcopis, epiſt. 2. c. 4.

¶ De eodem. C. XIX.

F Ratres, quos timore terreno iniuſte damnaſtis, ſcitote a nobis iuſte eſſe reſtitutos: quibus ex ſancti Petri & Apoſtolica auctoritate omnia, quæ eis ablata ſunt, integerrime reddi præcipimus, ſi nõ vultis & vos, & prin- cipes veſtri a collegio noſtro, & membris eccleſiæ ſeparari. Anſ. l. 2. c. 25. Poly. l. 1. tit. 8. Burch. l. 1. c. 192. Iuo p. 5. c. 247.

Item Stephanus epiſcopus Gualberto Patriarchæ.

¶ Cuiuslibet eccleſiæ clericos Papa valet ordinare. C. XX.

Anſel. lib. 6. c. 31. Ivo par. 5. c. 13.

NVnc vero iterato tibi ſcribimus, nolentes alicuius eccleſiæ priuilegium [a] infringere, licet Apoſtolica prærogatiua poſſimus de qualibet eccleſia clericum ordinare: deſine iam cuiuſpiam zelo Cumenſis *a* eccleſiæ antiſtitem protelare: quia ſi protelaueris, & eum conſecrare iam toties monitus non maturaueris, proculdubio ad nos veniens, conſecratus abibit.

a ¶ Cumenſis. *Sic etiam Anſelmus ſed apud Iuonē plenius* Deſine iam cuiuſpiam zelo electum à clero, & expetitum à populo Lintuardum Cumenſi eccleſiæ antiſtitem protelare.

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori in epiſtola, cuius initium. [Propoſueramus.]

¶ De eodem. C. XXI.

ſupra 1. q. 1. Anſel. lib. 1. c. 72. & lib. 2. c. 14.

PEr principalem [b] Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, de qua ſupra partim expoſuimus, poteſtatem, ius habemus, non ſolum monachos, verum etiam quoſlibet clericos de quacunque diœceſi, cum neceſſe fuerit, ad nos [c] conuocare; atque eccleſiaſticis exigentibus opportunitatibus inuitare.

2 *Sed aliud eſt, quod ex temeritate aſſumitur præſumptionis: aliud quod ex neceſſitate geritur charitatis. Cum ſuffraganei archiepiſcoporum ſubditis ſuis ad malum fauere cœperint, atque circa eorū correctiones, negligentes* [d] *extiterint; tunc licet metropolitanis præter illorum voluntatem; & ligandos damnare, & recōciliandos abſoluere. Cū vero epiſcopi zelo diuinæ charitatis accenſi, bonos verbo & exemplo ædificant, & malorum vitia aſpera increpatione redarguunt: abſque talium conſilio non licet metropolitanis in eorum parochia aliquid agere, vel diſponere. Vnde in fine capituli Martini Papæ non ſimpliciter dictum eſt [nihil agat.] ſed cū determinatione, [nil p̄ſumptiue aſſumat abſque eorum conſilio,] vt vitium præſumptionis videatur improbatum, non officium charitatis. Sic & Apoſtolus quia Corinthios vidit negligentes circa correctionem fornicatoris, ſua auctoritate illum dānauit. Ioannes vero, quia epiſcopum Epheſiorū vidit paratum ad corrigenda vitia ſubditorum, ſine eius auctoritate illos corrigere noluit: ſed illum tantum de eorum correctione admonuit.*

ſup. ead. per ſingulas 1.

ſup. cum ſimus, §. probatur.

ſup. epiſcopi.

NVnc vero.] CASVS. Gualbertus Patriarcha antiſtitem Cumenſis eccleſiæ conſecrare nolebat. ſed Stephanus ſcripſit ei, vt eum conſecraret, & quia eum adhuc non conſecrabat, iterum ſcribit ei præcipiens, vt eum debeat conſecrare: & ſi non fecerit dicit, quod ſi Romam venerit, conſecrabit eum.

a ¶ Priuilegium.] Reſcriptum Apoſtolicum ſic interpretaberis, vt nulli afferat præiudicium, vt hic, & extra de conſuet. cum olim, in fi. 63. diſt. quanto. ſic 99. diſt. ecce. C. de emanc. nec auus. 1

1 Ad idem 85. diſt. c. 1. in fi. ubi de hoc & 25. q. 2. ſer uatis. i prin. ibi videas.

PEr principalem.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd Apoſtolicus habet poteſtatē de qualibet parte mundi monachos, vel clericos ſæculares ad ſe vocare, & opportunitatibus exigentibus inuitare ad ordinem, vel dignitatem, vel officium aliquod.

b ¶ Per principalem.] Hoc c. eſt s. 1. q. 1. c. per principalem, poſt principium.

c ¶ Ad nos.] Sicut Papa priuat aliquem clerico ſuo. eadem ratione poteſt Imperator aliquem priuare ſeruo ſuo. C. quib. ex cau. ſerui. pro præ. liber. accipi. l. 1. Item alicui poteſt rem ſuā auferre, vt C. de quadri. preſ. bene. Similiter auferre poteſt & Papa beneficium. 19. diſt. i memoriā. Itē poteſt alicui auferre ius p̄ſentādi, etiam legatus Papę, vt extra de offi. leg. dilectus. & extra de cōceſſ. præb. & ecc. non vacan. quia diuerſitatē. & epiſcopum deponere. Sed nunquid omnes ſimul? Non, quia ſic vniuerſam eccleſiā turbaret, quod eſſe non debet. 1. q. 7. & ſi illa.

Beneficium poteſt auferre Papa.

SED ALIVD. CASVS. Supra probauit Gratianus, quòd archiepiſcopus poteſt judicare parochianū ſui ſuffraganei eo īcōſulto: poſtea probauit contrarium. Nunc autē ſoluit dicens, ꝙ quando ſuffraganei fauent ſubditis ſuis ad malū, & circa eos ſunt negligētes in corrigēdo, poteſt tunc archiepiſcopus ſoluere, vel ligare inuitis ſuffraganeis. quando vero ſunt ſolicitę circa ſubiectos, non poteſt tūc eis inconſultis. Et hanc ſolutionem probat auctoritate Martini, & duobus exēplis, ſcilicet Pauli, & Ioannis.

d ¶ Negligētes.] Magiſter dicit, ꝙ quam cito negligēs eſt p̄latus in corrigēdo, ſine omni admonitione auferetē ei iudiciū, 2 vel iuriſdictio ſic ſupra ead. eſſimus. ſic extra. de acc. ſicut olim. & ex eo. quòd non vult iudex procedere, videtur quod ſtatim expirauit ſua poteſtas, ut extra de offic. deleg. cum ſuper. & C. de appell. ex eo. & C. de offic. præf. Orien. ſi quos. & extra de foro compet. ex tranſmiſſa. Argum. contra ſupra ead. nunc vero. & extra de ſtatu monacho in ſingulis.

Prælato negligenti auferatur iuriſdictio.

2 Sed H. ītelligit poſt admonitionē.

Quidam

CAVSA DECIMA.

*Q*Vidam laicus [a] baſilicã à ſe factam à diœceſana lege ſegregare quærit: epiſcopus eccleſiam cum omni dote ſua ad ſuam diſpoſitionem pertinere cõtendit: tandem euincit epiſcopus. & per parochias militib comitatus crudeliter deſæuit: quæ eccleſiæ ſunt, tanquam ſibi debita, vſurpare contendit.*

1 *Modo primum quæritur, an baſilica cum omni dote ſua ad epiſcopi ordinationem pertineat.*

2 *Secũdo an res eccleſiarum epiſcopis vſurpare liceat.*

3 *Tertio, quid nomine cathedratici à ſuis ſacerdotibus exigere valeat.*

QVAESTIO PRIMA.

DE prima quæſtione ſic definitur in concilio Ilerdenſi, c. 3.

¶ Baſilica, quæ conſecratur, à diœceſana lege non ſegregatur. C. I.

SI ex, laicis quiſpiam à ſe factam baſilicam conſecrari deſiderat; nequaquam eam ſub monaſterij [b] ſpecie vbi congregatio [c] non colligitur α; à diœceſana lege audeat ſegregare.

¶ α Colligitur.] *In concilio impreſſo, ac manuſcripto ſequitur.* vel regula ab epiſcopo non conſtituitur.

Et in Vormac. c. 6. & 55. & in Moguntino ſub Arnulpho, cap. 4.

Item ex concilio Toletano. 3. c 19.

¶ Eccleſiæ cum dotibus ſuis in epiſcopi poteſtate conſiſtant. C. II.

SIc, quidam contra omnem † auctoritatem eccleſias,

In Troſl. c. 6. Burch. l. 3. c. 20. Iuo p. 3. c. 23. Pann. l. 2. c. 12.

† *al.* canonũ.

Lex diœceſana, & iuriſdictio in quibus conſiſtunt.

QVidam laicus.] CASVS. in ſuperiori cauſa dictũ eſt quid iuris habet archiepũs ſuper ſuffraganeis ſuis. Nunc vero ſupponit x. cauſam, in qua oſtẽdit Gratia. qd iuris habeat epũs in eccleſijs ſui epiſcopatus. Et v. hoc cõpetẽtius agat, ꝓponit thema, ex quo tres elicit q̃ſtiones.

a ¶ Quidam laicus.] Lex diœceſana conſiſtit in recipiẽdo, vel cathedraticum, vel tertiam partem decimarum, vel quartã, vel hoſpitiũ. Lex iuriſdictionis conſiſtit in cõferẽdo, poteſt enim cõferre ſacramenta, coercere delicta, de cauſis cognoſcere. Quãdoq; lex diœceſana cõprehendit etiam legem iuriſdictionis, vt extra de præſcr. auditis. quantũ ad legẽ iuriſdictionis ſubſunt epiſcopo, & eccleſię, & monaſteria omnia. 18. q. 2. hoc tantum. & c. monaſteria. & c. cognouimus & 16. q. 1. interdicimus, quantũ ad legẽ diœceſanam ſolę ſæculares, vt ĩfra eo. de his. & c. antiquos. 2. q. 2. ſtatuimus. ſed regulares eccleſię. vt monaſteria nõ, vt hic & c. 1. & 16. q. 1. cũ pro vtilitate. & 18. q. 2. q̃ ſit neceſſariũ cathedraticum. n. nõ ſoluunt. 7. ea. q. 3. inter cętera nec partẽ decimarũ. 16. q. 1. cum pro vtilitate ea. quę ſi. & c. decimas. nec epm ad miſſas publicas recipiunt. 18. q. 2. luminoſo. & c. dudum, præſtant tamen ſeruitium epõ. vel ex prima inſtitutione, vt 18. q. 2. Eleutherius. vel etiã ratione viſitationis, vt extra de præſcr. cum ex officij. vel quod debetur ex conſuetudine, vt 18. q. 2. ſeruitium. Capellę vero monachorum ſubſunt epõ quantum ad vtranque legem. 16. q. 2. ſanè & extra de priuil. cum & plantare in eccleſijs, niſi pleno iure fuerint monaſterijs collatæ. ſed hoc dicemus. 16. q. 2. in princ.

DE prima quæſtione.] Hæc q. diuiditur in 4. partes, in quarum prima probat Magiſter per 2. aucto. ꝙ eccleſia cum omnibus ſuis rebus debet eſſe ſub poteſtate epiſcopi; & de rebus eccleſiæ, ſ. decimis, & primitijs, & de talibus debet epiſcopus habere tertiam vel quartam, vel mediam ſecundum diuerſas conſuetudines. Secunda ibi. [Si autem.] Tertia ibi. [Viſitantes.] Quarta ibi. [Quia ſacerdos.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur prima qõ, in qua quæritur, an eccleſia cum omni dote ſua pertineat ad diſpoſitionem epiſcopi. Et eſt dicendum, ꝙ omnes eccleſię præter monaſteria ſubſunt epiſcopo quo ad legem diœceſanam, & quo ad legem iuriſdictionis, vt infra ead. q. fere per totum. & 16. q. 7. omnes baſilicæ, ſed monaſteria exemptã ſunt a lege diœceſana, vt 7. ea. c. 1. & q. 3. inter. & 16. q. 1. cum pro vtilitate. & hoc in fauorem religionis. ſed non ſunt exẽpta a lege iuriſdictionis, vt 16. q. 1. interdicimus. Idem eſt de capellis monaſteriorum. Eſt autem lex diœceſana, qua epũs recipit cathedraticum, 1 tertiam .vel ſ. vel quartam partem decimationum ſecundum diuerſas conſuetudines, & qua vocat clericos ad ſynodum, vel exequias. Lex iuriſdictionis eſt qua epiſcopus poteſt clericos ordinare, altaria & eccleſias, & virgines cõſecrare, corrigere, ſuſpendere, cognoſcere de cauſis ciuilibus, & criminalibus, & generaliter ad ſuam iuriſdictionem pertinet omnia ſacramenta conferre.

1 Quod non præſcribitur ſm id quod not. 15. q. 7. quicunq;. in gl. 1. in fi.

SI ex laicis.] CASVS. Quidam laicus capellam quandam cõſtruxit, & cum peteret eam conſecrari, volebat eam non ſubeſſe epiſcopo quantum ad legem diœceſanam, ſicut nec monaſteria. Quæſitum fuit in concilio Ilerden. an hoc fieri poſſet. Et reſpondetur ꝙ non, ſine voluntate epiſcopi.

b ¶ Sub monaſterij.] Id eſt, quaſi ibi velit monaſteriũ conſtruere.

c ¶ Vbi congregatio.] Sed quot homines faciunt collegium monachorũ? Rñ. duo, vel tres, vt ext. de elec. c. 1. ſm leges tres. ff. de verb. ſign. Neratius. Sed decẽ hoies faciunt populum, vt 10. q. 3. vnio ff. vi bon. rapt. §. prętor, §. 1. & decẽ oues gregem. licet quatuor. vel quinq; porci gregẽ faciant. ff. de abigeis, oues. Sed duo non faciunt familiam, vt ff. de verb. ſign. ſi deteſtatio. in fi.

SIc quidam.] CASVS. Quidam poſtulabant eccleſias, quas

Eccleſiæ concedens aliqd an poſſit illud ab epi administratione eripere.

quas ædificauerant ſic conſecrari, ut dos earum ad epiſcopi ordinationem nõ pertineret: quare quæſitum fuit in concilio Toletano quid ſuper hoc fieri debeat. Et reſpondetur, ꝙ ſi tale quid factum eſt in præterito, corrigatur, & ſtatuitur vt de cætero non fiat: ſed omnia ſint in

liber in traditione rei ſuæ poteſt ponere legem ꝗ vult, etiam cum tradit rem eccleſiæ, vt ext. de cond. app. verũ. 18. q. 2. Eleutherius. Item laicus poteſt prædium dare eccleſiæ, & in eo cẽſum retinere. 11. q. 1. ſi tributum 23. q. vlt. tributum. Similiter patronus põt petere ſeruitiũ

quas ædificauerint, poſtulant conſecrare, vt dotẽ, quam eidem eccleſiæ contulerint, cenſeant ad epiſcopi ordinationem non pertinere [a]. Quod factum taliter α in prçterito corrigatur, vt & in futuro ne fiat prohibeatur; ſed omnia ſecundum conſtitutionem antiquam ad epiſcopi [b] ordinationem, & poteſtatem pertineant.

α ¶ Taliter.] *Sic eſt in antiquioribus editionibus, et duobus Vaticanis conciliorum codicibus, ſed in Colonienſi quatuor tomorum editione, & in Codice Lucenſi Regio, & in concilio Vormacienſi, & Moguntino, & in Panormia hoc modo,* quod factum, & in præteritum diſplicet, & in futuro prohibetur.

Item ex concilio ſecundo Cabilonenſi.

¶ Eccleſiæ, & omnia iura earum ad ordinationem epiſcopi pertinent. C. III.

Burc. lib. 3. c. 146. Iuo p. 3. c. 211.

DEcretum eſt, ut omnes eccleſiç cum dotibus [c] ſuis, & decimis, & omnibus ſuis β in epiſcopi poteſtate conſiſtant, atque ad ordinationem ſuam ſemper pertineant.

β ¶ Suis.] *In vulgatis ſequebatur,* iuribus, *quæ vox abeſt ab omnibus collatis manuſcriptis. Apud Iuonem, & Burchardum eſt,* omnibus rebus ſuis.

Item Leo Papa quartus in epiſtola ad epiſcopos Britaniæ, c. 2.

¶ Vnaquęque parochia epiſcopi prouiſione regatur. C. IIII.

REgenda eſt vnaquæque parochia ſub prouiſione, ac tuitione epiſcopi per ſacerdotes, vel cęteros clericos, quos ipſe cum Dei timore prouiderit, cui iure pertinere videtur, & circumire, vt ſibi neceſſarium viſum fuerit eccleſiaſtica vtilitate cogente.

Item ex concilio Antiocheno, c. 24.

¶ Iudicio, & poteſtate epiſcopi res eccleſiaſticę gubernentur. C. V.

12. q. 1. pręcipimus ex can. Apoſt. 41.

QVæcumque γ res eccleſię ſunt, conuenit cum omni diligentia, & bona fide, quę Deo debetur, qui omnia prouidet, atque iudicat, gubernari, & diſpenſari cum iudicio, & poteſtate epiſcopi, cui totius plebis animę [d] videntur eſſe commiſſę.

γ ¶ Quæcunque. *Græcè ſignificantius,* τὰ τῆς ἐκκλησίας, τῇ ἐκκλησίᾳ φυλάττεσθαι δεῖ καλῶς ἔχει, *id eſt,* recte habet, quæ eccleſiæ ſunt, ipſi eccleſiæ ſeruari oportere.

Item ex concilio Toletano, 4. c. 32.

qđ inſtitutũ eſt ſibi ab epõ ante cõſecrationẽ. ext. de iu. pat. c. preterea. Quidã dicunt, ꝙ hic loquitur in eo caſu qñ primo dedit pure, ſed poſtea uoluit adijcere conditionem, quod non licet, quia perfecta donatio non recipit conditionem, ut C. de donat. quæ ſub modo. l. perfecta. & 32. q. ult. c. unico. in fi. Alij dicunt, ꝙ dos eccleſiæ ſpectat ad ius publicum, ut ſ. 1. d. ius publicũ. ſed ius publicum pacto priuatorũ tolli non põt. 1 ff. de pac. ius publicum ext. de ſi. comp. ſi diligẽti. Tu breuiter dicas, ꝙ illud pactũ eſt contra naturam illius contractus, & eſt contra leges. nam ſm iura, res oẽs eccleſiaſticæ ad ordinationẽ epiſcopi ſpectant, ut j. eo. nouerint. aliàs ſi non obuiat honeſtati uel iuri, licite põt pactum quod appròbatum eſt præmiſſis canonib. apponi, ut in pręmiſſis caſibus. nã quilibet in traditione rei ſuæ poteſt apponere legẽ quam vult. ff. de pa. l. in traditionibus.

1 Sub. & ſic non obſtãt lex prædi. in traditionib. quę loquitur qñ ꝑ pactum iuri publico nõ derogat. arg. ff. de pa. iuriſgentiũ. Arch.

b ¶ Ad epiſcopi.] In eccleſijs autem monachorũ abbati preſbyter reſpõdebit in temporalib. epiſcopo in ſpiritualib. ut 16. q. 2. ſane, & extra de cap. mo. in eccleſijs.

DEcretum.] CASVS. Hoc c. cum trib. ſequentib. fere eundem habent caſum, ſcilicet ꝙ eccleſiæ cum omnib. ſuis rebus debent eſſe in poteſtate epiſcopi, vt de eis diſponat & ordinet ſcđm quod fuerit diſponẽdum

in poteſtate epiſcopi.

a ¶ Non pertinere.] Hic habes, ꝙ contractus tenet, ſed pactum oppoſitum in contractu contra naturam contractus non tenet ſic extra de cond. appo. c. 1. & 16. q. 1. ſi quis laicus, & extra qui cler. vel vo. inſinuante ſic inf. de conſec. d. 1. ſi quis baſilicam. Sed obijcitur nõne qui-

& ordinandum, viſitando eas tempore opportuno.

c ¶ Cum dotibus.] Nihil tamen de eis diſponet citra cõſenſum prælati, ut extra de off. ordi. cum ab eccleſiarũ. & inf. q. 2. c. pen.

QVæcunque.] ¶ Animæ.] 12. q. 1. præcipimus. ADDITIO. & 18. q. 2. cognouimus.

a ¶ Non

a Nouerint.] ¶ Nullam.] inf. 17. q. 4. ſunt qui inf. 16. q. 7. decernimus contra. Sed ibi habent poteſtatem tantum defendendi eccleſias. 1

De his.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ omnia bona eccleſiarum mobilia, & immobilia in epõrum poteſtate cõſiſtunt, ita ꝙ tertia pars oblationũ epõ reſeruetur. Quod autẽ iuris ſit de hoc, in apparatu dicitur.

vel confirmandos pueros: procurationes tamen exigebant ac ſi eccleſias viſitarent, quod ex auaritia, & negligentia procedebat, & ideo ſtatutum fuit in concilio Toletano, ut hoc de cætero non faciant epiſcopi, ſed ſolicite, & diligenter ſuos greges viſitent, cupiditatem vitantes.

¶ Baſilicarum conditores in rebus eccleſiarum nullam poteſtatem ſe habere cognoſcant. C. VI.

Nouerint conditores baſilicarum, in rebus, quas eiſdem eccleſijs cõferunt, nullam a ſe poteſtatem habere: ſed iuxta canonum inſtituta, ſicut eccleſiam, ita & dotem eius ad ordinationem epiſcopi pertinere. Poly. l. 3. tit. 12. Burc. l. 3. c. 203. Iuo p. 3. c. 255. Pann. l. 2. c. 4.

Item ex concilio Aurelianenſi, 1. c. 17.

¶ De eodem. C. VII.

De his, quæ parochijs in terris, vineis, mancipijs, atque peculijs quicunq; fideles obtulerint, antiquorum canonum ſtatuta ſeruentur, vt omnia, in epiſcopi poteſtate conſiſtant: De his tamen, quæ altario acceſſerint, tertia b pars fideliter epiſcopis deferatur. Poly. l. 3. tit. 11. Burc. l. 3. c. 136. Iuo p. 3. c. 202. Pann. l. 2. c. 61.

Item ex eodem, c. 16.

¶ De his, quæ altario deferuntur, medietatem ſibi vendicet epiſcopus. C. VIII.

Antiquos canones relegẽtes, priora ſtatuta credimus renouanda; vt de his, quæ in altario oblatione fidelium conferuntur, medietatem c ſibi epiſcopus vẽdicet, & medietatem ſibi diſpenſandam ſecundum gradus clerus accipiat, tam de proprijs prædijs, quàm de omni cõmoditate in epiſcoporum poteſtate durantibus.

Item ex concilio Toletano.

¶ *In libro manuſcripto priuilegiorum eccleſiæ Toletanæ refertur hoc tanquam caput 15. quarti concilij Toletani ſed in duobus ipſius exemplaribus ex Hiſpania miſſis non habetur. Burchardus, & Iuo citant ex concilio Triburienſi tempore Arnulphi regis.*

¶ De epiſcopis, qui diœceſim ſuam viſitare contemnũt, & ad redimendas manſiones, quæ viſitantibus debentur, clericos cogunt. C. IX.

Relata † eſt coram ſancta ſynodo querimonia plebium, quòd ſint quidam epiſcopi nolentes ad prędicandum, uel ad confirmandum ſuas per annum parochias circumire: qui tamen exigunt, vt manſiones, quibus in profectione vti debuerant, aliquo † pretio d redimant, & negligentiam diminuentes. Burc. l. 1. c. 229. Iuo p. 5. c. 341. † al. Delata. † al. alio.

1 Sub. hoc ãt dicit, ꝙ non hñt ptãtem dilapidationis. ſm L. & hic adde qđ not. 16. q. 7. piæ mẽtis in gl. vl. de cõſ. diſ. 1. ſi quis baſilicam.

b ¶ Tertia.] Alibi dr̃, ꝙ nihil habeat 2 pter cathedraticũ, ut j. ea. q. 3. cap. 1. aliàs de medietate. ut inf. c. proxi. Not. ergo ꝙ tpe primitiuo cum pauperes eſſent epi, ſtatutum fuit vt epiſcopi de epiſcopalibus eccleſijs, & omnibus bonis eccleſiæ ſumerent medietatem, vt in ca. ſeq. ſed in omnib. parochialib. eccleſijs, tertiam 16. q. 1. cõſtitutum procedente tpe ex parochialib. tantum tertiam oblationum, & decimarum haberent, ut inf. eo. c. decreuimus. poſtmodũ quartam. 12. q. 2. vobis, & c. cõceſſo. & c. quatuor. Hodie aũt nec tertiam partẽ parochialium habebũt niſi ad fabricã reparandã, nec illã habebũt niſi uelint fabricã reparare, ut j. q. 3. c. 1. & 3. Vel dic, ꝙ ſm cõſuetudinem iſta dãtur, vt ex. de ſepul. certificari. hodie aũt cũ ſint diuites, nihil habebũt præter cathedraticum, vt j. q. 3. cap. 1. lo. parochialis eccleſia tantũ habet quartã decimarũ, & epũs aliã pro ſe. aliàs quartas duas retinet epũs pro fabrica, & pauperib. vt 12. q. 2. conceſſo. & c. ſeq. đ alijs reditib. nihil habet de conſuetudine generali, & præſcripta epũs, licet prædicta c. & alia videantur dicere cõtrarium, & ita fuit ſententiatum pro epiſcopo Bononienſi contra eccleſiam S. Io. in Perſiceto, & hoc videtur expreſſum. 12. q. 2. uobis. B.

2 De hac ma. no. ex de cẽ. cũ olim ubi Ho. de hoc notando ponit hanc ſententiã, & eã attribuit Bartol. prouin. q ita ad literam ſenſit ſicut hic dicit per Bart.

Antiquos.] CASVS. Statutum fuit in Aurelian. concilio, ut epũs habeat medietatem oblationum matricis eccleſię, & clerici eiuſdem eccleſię aliam medietatem habebunt. Idem eſt de fructibus prædiorum, & in omni vtilitate eccleſiæ, ita ꝙ prędia, bona eccleſiæ in epiſcopis poteſtate conſiſtant.

c ¶ Medietatem.] Secundum diſtinctionem decr. extra de teſta. requiſiſti.

Relata.] CASVS. Quidam epiſcopi negligebant ſuas parochias viſitare ſingulis annis ad prædicandum

d ¶ Aliquo pretio.] Si iſti parochiales ita ſoluerunt aliquos denarios aliquot annis, nunquid epũs poſtea poteſt ad procurationẽ petendam redire? arg. ꝙ ſic ext. de cen. olim. argu. contra ff. quemadmodum ſerui. amit. ſi communem, ubi dicitur, ꝙ qui una ſeruitute utitur pro alia perdit primam. Sed quid ſi partẽ procurationis recipit aliquot annis, nunquid per partẽ intelligitur retinuiſſe totũ? vr̃ ꝙ ſic infra de pœn. d. 1. vulgaris. ff. quemadmodũ ſeru. ami. ſi ſtillicidiũ. §. vlt. & l. ſeq. vbi dicitur, ꝙ per partẽ retinere totum uidetur. ff. de ſer. ruſt. præd. vna eſt via. arg. contra ext. de præſc. auditis ext. de capel. mo. dilectus. Breuiter tñdeas, ꝙ in procuratione nulla currit præſcriptio. extra de præſcript. cum ex officij, unde ſiue par-

partem ſoluerit, ſiue nihil ſemper poteſt petere procurationem, ut not. in prædi. c. cum ex officij.

Præſcribi nõ poteſt procuratio.

a ¶ Redimant.] Tamen redimi poteſt procuratio, vt infra ead. q. 3. relatum.

b ¶ Parare.] Vel præparare.

tem fabricæ recepit. ĩ. ca. q. 3. vnio. aliter non tenetur, ſed tamen conferre debet cum alijs, vt 16. q. 1. ſi monachus, extra de eccl. ædi. de his. 1

SI AVTEM. Hæc eſt ſecunda pars q. 3. in qua dicitur vt hic, & in ſeq. c. continetur. Io. de Fant.

Decremant a qui parare b debebant. Quæ duplex infamia, neglignetiæ, & auaritiæ, ſanctæ Synodo magno fuit horrori. Statuerunt itaque, ne quis vltra exerceat id cupiditatis ingenium, & vt ſolicitiores ſint epiſcopi de ſuis gregibus viſitandis.

Item ex concilio Taraconenſi, c 8.

¶Annuis vicibus eccleſiæ ab epiſcopis viſitentur. C. X.

Burch. l. 3. c. 33. Iuo p. 3. c. 38.

DEcreuimus, vt antiquæ conſuetudinis ordo ſeruetur, & annuis vicibus ab epiſcopo diœceſes viſitentur, &, ſi qua forte baſilica fuerit reperta deſtituta, ordinatoria a c eius reparari præcipiatur: quia tertia pars ex omnibus per antiquam traditionem, vt accipiatur ab epiſcopis, nouimus eſſe ſtatutum.

a ¶Ordinatori.] *In exemplaribus concilij impreſſis, & manuſcriptis, apud Burchardum, & Iuonem legitur* ordinatione ipſius, *ſed ob gloſſam non eſt mutatum. Reliqua vero ex iiſdem ſunt emendata. Burchardus autem, & Iuo addunt præterea in extremo,* ex principibus nouimus ſtatutum.

2 *Si autem epiſcopus inualetudine impeditus diœceſes ſuas per ſemetipſum viſitare non poterit, viſitationis officium committat alijs.*

Vnde in concilio Toletano quarto, c. 35 legitur.

¶Inualetudine grauatus epiſcopus, viſitationis officiũ alijs committat. C. XI.

Burc. l. 1. c. 87. Iuo p. 5. c. 193.

EPiſcopum per cunctas diœceſes, parochiaſque ſuas per ſingulos annos d ire oportet, vt exquirat, quo vnaquæque baſilica in reparatione ſui indigeat. Quod ſi ipſe aut languore detentus, aut alijs occupationibus implicatus, id explere nequiuerit; presbyteros probabiles, aut diaconos mittat, qui redditus baſilicarum, & reparationes, & miniſtrantium vitam inquirant.

3 *Viſitantes autem epiſcopi, quid a clericis ſuis exquirere debeant & quid eos docere, in concilio Bracharẽſi ſecundo, c. 1 ſic ſtatutum legitur.*

¶Quæ viſitantes epiſcopi a clericis ſuis exquirere debeant. C. XII.

Burch. l. 1. c. 85. Iuo p. 1. c. 75. & p. 5. c. 191.

PLacuit omnibus epĩs, vt per ſingulas eccleſias epĩ, & per diœceſes ambulantes primum diſcutiant clericos, quomodo ordinẽ baptiſmi teneant, vel Miſſarum, & qualiter quæque officia in eccleſia peragant. Et ſi rectè quidem inuenerint, Deo gratias agant: ſin autem mini-

CASVS. Supra in c. decreuimus, & c. relata. dictũ eſt, q; epiſcopi debẽt ſuas parochias viſitare: ſed nunc dicit Grat. q; ſi eſt valetudine impeditus, officiũ viſitationis alijs iniũgat.

1 De hoc no. eo. tit. c. 1. & 12. q. 2. quatuor. Archi.

EPiſcopum.] CASVS. Statutũ fuit in cõcilio Toletano, vt epiſcopi ſuas parochias viſitent: qđ ſi non poſſunt presbyteros bonos vel diacones mittant qui oĩa diligenter inquirant, ſcilicet baſilicarum reparationem, & vitam ſacerdotũ.

d ¶ Annos.] Cũ neceſſaria cauſa ſubeſt, tunc ſingulis annis põt viſitare, ut hic, & ĩ. ca. q. 3. cauẽdo. immo tunc quãdocunq; & quotieſcũque opus eſt, poteſt omnes eccleſias viſitare, ut extra de off. arch. mãdamus, ſed ſi non eſt neceſſitas, de triennio in triennĩũ viſitabit, ut extra de off. arch. vt archidiaconus, vel hodie bis in anno, ut ext. de cenſi. cum venerabilis. Sed qualiter 2 iſtud mãdatur alijs, cũ iſtud ſit officiũ archidiacõni, ut 15. d. per lectis? Sed loquit de ea viſitatione, quã habet epiſcopus in re ſua, uel ſecundum conſuetudinem loci dicitur.

Viſitatio quoties fieri debet.

2 Iſta q̃ſtio melius eſſet gl. per ſe ſignata ſuper uerbo p̃sbyteros, & ita eam ponit. Io. de Fant.

VISITANTES. Hæc eſt tertia pars q̃ſtio. in qua dicit ut hic, & in ſeq. c. continẽtur. Io. de Fant.

CASVS. Dictum eſt ſupra, quod epiſcopi debent eccleſias viſitare. Nũc autem dicit Gratia. quid epiſcopi debeãt docere, & quid a preſbyteris requirere cũ ſuas parochias viſitant.

DEcreuimus.] CASVS. Statuitur hic vt epiſcopi ſingulis annis ſuas eccleſias uiſitent; & ſi qua baſilica fuerit deſtructa, præcipiatur ordinatori ſuo, ut eam debeat reparare, de omnibus autem redditibus epiſcopus tertiam tollat.

c ¶ Ordinatori.] idest, ſacerdoti, & hoc uerũ eſt ſi par-

PLacuit.] CASVS. Hoc diuiditur in duas partes. In prima parte dĩ, q; epĩ ſuas parochias uiſitantes prima die debent a clericis exigere, qualiter baptiſma, & Miſſam, & cætera officia peragant, & ſi bene inuenerint, Deo gratias agant: alioquin ignaros inſtruant: ordinent etiam, ut cathecumeni ante xx. dies baptiſmi ad

purga-

purgationem exorciſmi veniant, in quibus diſcant: Credo in Deum. In ſecunda die debent docere laicos, ut fugiant idololatriam, & omnia mortalia crimina: & quod ſibi nolunt fieri, alijs ne faciant, vt fidem rectã teneant. & hoc facto ad alium locum pergant.

oblationes auferant, & ut eccleſiæ a laicis non inceſſelentur, uel in ſeruitutem redigantur.

f ¶ Oblationes.] Laici ergo poſſunt cogi ad oblationes, 16. quæſt. 1. ſtatuimus. ſicut ad decimas & primitias. 16. q. 1. reuertimini.

1 Ad idem 85. q. 2. in Galliarũ. magis enim monendo quam cõminando, &c. 45. d. licet. 1. & 2. & 44. d. comeſſationes. 27. q. 1. de viduis. Arch.

a ¶ Ignaros.] Arg. cõtra illos qui ſtatim ſuſpendũt ſimplices ſacerdotes, ut 38. d. ſedulo. 1 & c. quando. Itẽ arg. pro illo qui cõſecutus eſt p̃bendã dum finxit ſe ſciolum. i. ſimulatorem ſcientiæ.

b ¶ Dies.] Paſchæ.

c ¶ Purgationem.] Nõ tamẽ ſtatim purgantur vitia, ſed sũt ſigna futuræ purgationis, inf. de conſecra. d. 4. ſicut.

d ¶ Alia die.] j. ead. q. 3. cõtra. inter cætera. in fi. ubi dicitur, ꝙ tantum per vnam diem morabitur in qualibet baſilica. ſed dic qđ uno die erit cũ ſacerdote; altero cum populo.

QVia.] Hæc eſt quarta pars q̃ſtio. in qua dicitur, & probatur qđ laici non debent accipere oblationes de altaribus vel crucibus, q̃ deferuntur ſacerdotibus ratione officij, cum laici pro ſe vix orare poſſint. Ioan. de Fant.

CASVS. Laici in ciuitate Romana auferebãt oblationes de altaribus, & comedebãt. quare Damaſus Papa quæſiuit a Hieronymo quid de his deberet fieri. Et rñdet, ꝙ debent excommunicari, ut cæteri metu terreantur, qa cum non orent pro populo, oblationes populi comedere nõ debent.

e ¶ Comedere.] Hic habes decimas appellari non ſolum ipſa iura, ſed etiam ipſos prouentus, & ꝙ etiã prouentus non poſſunt cõcedi laicis. argum. contra ext. ne prælа. vices ſuas, ca. vlt. Sed dic vt dicitur 1. q. 3. ſi quis obiecerit. quod ad tempus poteſt decima laicis concedi, non tamen in perpetuum.

g ¶ Ille

me: docere debent ignaros [a], & hoc modis omnibus præcipere, ſicut antiqui canones iubẽt, vt ante viginti dies [b] baptiſmi, ad purgationem [c] exorciſmi concurrant cathecumeni, in quibus viginti diebus omnino † cathecumeni ſymbolum, quod eſt [Credo in Deum patrem omnipotentem] ſpecialiter doceantur. Poſtquam ergo in his ſuos clericos diſcuſſerint, vel docuerint epiſcopi, alia die [d], conuocata plebe ipſius eccleſiæ doceant illos, ut errores fugiant idolorum: vel diuerſa crimina, ideſt, homicidium, adulterium, periurium, falſum teſtimonium, & reliqua peccata mortifera: & quod nolũt ſibi fieri, alteri ne faciant: & vt credant reſurrectionem omnium hominum, & diem iudicij, in quo vnuſquiſque ſecundum opera ſua recepturus ſit. Et ſic poſtea epiſcopus de eccleſia illa proficiſcatur ad aliam.

De conſecr. diſtin. 4. ante viginti.
† al. omnes.

Item Hieronymus in epiſtola ad Damaſum Papam de oblationibus altaris. Tom. 4.

¶ Oblationes eccleſiæ laicis vſurpare non licet. C. XIII.

4 QVia ſacerdotes pro omnibus orare debent, α quorum eleemoſynas & oblationes accipiunt qua fronte præſumunt laici oblationes, quas Chriſtiani pro peccatis ſuis offerunt, vel comedere [e], vel alijs concedere, cum ipſi nõ debeant ex officio ſuo β pro populo orare. Ob hoc Papa glorioſè mittere oportet illos præſumptores in excommunicationem perpetuam, vt & cæteri metum habeant, & amplius hæc in eccleſia ne fiant. Poly. lib. 3. tit. 9.

α ¶ Debent.] *In vulgatis, & in epiſtola impreſſa legitur*, ſolent, *ſed in pleriſque manuſcriptis Gratiani exemplaribus, & Polycarpo*, debent. *Sic etiam Lupus in regula Monachorum ex Hieronymi ſcriptis collecta cap. de contemplatione oratione, & lectione*, ſacerdotes quoque pro omnibus orare debent, quorum eleemoſynas, oblationesq; recipiunt.

β ¶ Ex officio ſuo.] *Hæc abſunt a pleriſque codicibus Gratiani & epiſtola ipſa, & Polycarpo.*

Item Calixtus Papa *ſecundus* γ.

γ ¶ Secundus.] *Additum hoc eſt ex pleriſque uetuſtis. Neque uerò primus eſſe poteſt, cuius tempore nondum Pantheon uocabitur templum Sancta Maria rotunda. Bonifacius enim fuit, qui tempore Phocæ Imperatoris illud Beata Mariæ, & omnibus ſanctis dicauit.*

¶ Minime auferantur a laicis oblationes altaribus, vel crucibus factæ. C. XIIII.

SAnctorum patrũ canonibus conſona ſancientes, oblationes [f] de ſacratiſſimo & reuerẽdiſſimo altari B. Petri, & Saluatoris ſanctę Marię rotundę, aut alijs eccleſiarum altarib. ſiue crucibus a laicis auferri penitus interdicimus, & ſub diſtrictione [g] anathematis prohibemus, Poly. l. 3. tit. 9.

SAnctorum.] CASVS. Calixtus Papa duo in hoc cap. prohibet, ſcilicet ne laici de altari alicuius eccleſiæ

g ¶ Et ſub diſtinctione.] de hoc dic, vt 63. diſtin. Salonitanæ.

a ¶ Inca-

a ¶ Incaſtellari.] Vt inde fiant propugnacula. ADDITIO. Hoc intellige, ſm quod habet extra de cuſt. Euch. c. 2. X ad hoc 12. q. 1. neceſſaria. & c. nulla. Arch.

HAnc conſuetudinem.] CASVS. Damaſus prohibet in hoc c. ne Romani auferāt oblationes de altarib. & comedant: ſed ſolum ſacerdotib. relinquant, qui quotidie pro nobis orant, & hoc probat exemplo veteris teſtamenti, vbi ſolum ſacerdotib. permittebat panes propoſitionis comedere. Si quis vero ꝯ conſtitutū cccxviij. patrum Nicæni concilij venerit, anathematis vinculo ſit obligatus.

& eccleſias a laicis incaſtellari [a], aut in ſeruitutem redigi auctoritate Apoſtolica prohibemus.

Item Damaſus Papa.

¶Eccleſiarum oblationes ſub laicorum domino non detineantur. C. XV.

Poly. ibid.

HAnc conſuetudinem, quæ contra ſanctam eccleſiā catholicam augeri † videtur, omnino īterdicimus; vt nullo modo vnquam oblationes, quæ intra ſanctā eccleſiam offerūtur, ſub dominio laicorum detineātur: ſed tātummodo ſacerdotibus, qui quotidie Domino ſeruire videntur, liceat comedere, & bibere: quia in vetere teſtamēto prohibuit Dominus panes ſanctos comedere [b] filijs Iſrael, niſi tantummodo Aaron [c], & filijs eius: qui panes longe erant ab iſtis panibus, qui nūc in ſancta eccleſia offerūtur, quia illi ſub vmbra legis erāt; qui vero modo ſub gratia ſpiritus ſancti, toto mūdo Euāgelio coruſcante lucidiores eſſe videntur. Qua fronte, aut qua conſciētia oblationes vultis accipere, qui vix valetis pro vobis, nedum pro alijs Deo preces offerre? q̄a prauum eſt, & contra Dominicum pręceptum, & detrimentū animę ſuæ infert, qui illud agere conatur, quod ei nulla ratione cōceditur. Quia omnibus ſanctis patribus, noſtriſq; prioribus placuit hanc ſanctionē fieri, & nos ſimiliter in eiſdē perſiſtere volumus, vt nullus audeat irritum facere hoc, quod conſtitutum eſt, ſi in perpetua dānatione noluerit perſiſtere. Si quis vero cōtra hanc regulā noſtrā, & contra regulam ſanctorum cccxviij. patrum, qui in Nicęno concilio hoc conſtituerunt, temerarius præſumptor fuerit, & de cætero oblationes de ſacris eccleſijs auferre molitus fuerit; ſub anathematis vinculo ſit colligatus, & condemnatus. Reſponderunt omnes, fiat, fiat.

† al. vigere.

1. Reg. 21.

Panes propoſitionis.

b ¶ Comedere.] Ar. ꝙ clerici concubinarij non debēt comedere bona eccleſiæ. 32. d. pręter hoc. Ar. contra 32. d. ſi q̃ vero. & 31. d. omnino.

c ¶ Aaron.] Illi vero ſacerdotes ſemp comedebāt panem durum: quia quolibet ſabbato ponebantur eis illi xij. panes. q̃ fuerunt dicti panes ꝓpoſitionis. Sed nū q̃d de illo pane poterant paſcere familiam ſuam, vel etiā canes ſuos? non: ſed tātū in neceſſitatib. poterant. quia tūc ēt alijs licebat comedere eos. vñ Dauid & Abimelech excuſant vt 25. q. 1. §. ſi ergo. & §. his ita rñdetur.

PRAEMISSIS. CASVS. Infert Gra. ex ſupradictis, ꝙ eccleſię. & oblationes, & res eccleſię in epī poteſtate conſiſtunt.

Præmiſſis auctoritatibus, eccleſia cum omnibus rebus ſuis ad epiſcopi ordinationem pertinere monſtrātur, & tam eccleſia quam oblationes, & facultates earum a laicorum diſpoſitione probantur eſſe immunes.

QVAESTIO II.

SEd cum [d] in epiſcoporum poteſtate facultates eccleſiæ conſtitutæ eſſe dicantur; poteſtas diſpenſandi intelligenda eſt, non diſtrahendi, vel dilapidandi.

SEd cum in epiſcoporū.] Hæc q. diuiditur in 4. partes: in quarum prima probat, quòd res eccleſiæ non ſunt alienandæ niſi in caſibus, quos ponit. Secūda ibi. [Perpetua.] Tertia ibi. [Epiſcopꝰ habeat.] Quarta ibi. [Si vero.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 2. q. qua q̃ritur an epō liceat auferre diſtrahere, uł dilapidare res eccłæ. Et certe dilapidare nō pōt, nec ēt alienare. niſi in caſib. conceſſis a iure, & hoc ꝓbatur per ſeq. c.

d ¶ Sed cum.] Quæritur an liceat epiſcopo vſurpare res eccleſiæ. Hęc q. nō hēt dubitationem: quia conſtat. ꝙ nō poteſt vſurpare.

Vnde in Agathenſi concilio, c. 7 legitur.

¶ Res eccleſiæ aliquo modo epiſcopis alienare non licet. C. I.

CAſellas, vel mancipiola eccleſiæ, epi (ſicut priſca canonum ꝓcepit auctoritas) vel vaſa miniſterij, qua

CAſellas.] CASVS. Hoc c. diuidit ī duas partes. In prima dicitur, quod omnia bona eccleſiarum mobilia, & immo-

immobilia debent eſſe in poteſtate epõrum, ita vt non liceat eis vendere directa venditione, vel indirecta: niſi imminente neceſſitate, vel vtilitate eccleſiæ, qua primitus comprobata fiat venditio coram duobus, vel tribus vicinis epiſcopis ſubſcribentibus venditioni cũ alijs clericis. Si vero aliter fiat, irrita erit venditio. In ſecunda parte dicitur, ꝙ epiſcopus põt peregrinis, vel clericis cõcedere in vſũ poſſeſſiones minus vtiles ſaluo iure eccleſię. Secũda pars ibi [Minus vero vtiles.] indirecta eſt quando ſolus vſuſfructus alienaẽ. Et ſcias, quod hodie coram proprio epiſcopo poteſt fieri alienatio.

a ¶ Pauperes.] Quia quidquid habet eccleſia, pauperum eſt, 16. qõ. 1. quoniam quidquid.

b ¶ Excepta.] 12. q. 2. ſacrorum.

d ¶ Immobilibus.] Conſenſu tamen Imperatoris poſſunt alienari. inf. ea. precariæ. in Auth. de alie. & emph. §. ſanctiſſimas, coll. 9.

e ¶ Ab Imperiali.] Ecce caſus vnus in quo in nullo caſu poſſunt alienari res, item in alio caſu non poſſunt alienari

Eccleſiæ res aliqñ nullo modo põt alienari.

commendata fideli propoſito, integro eccleſię iure poſſideant; i. vt neq; vendere, neq; per quoſcunq; contractus res, vnde pauperes [a] viuunt, alienare præſumant. α

α ¶ Præſumant.] *In aliquot melioribus Gratiani codicibus poſt hoc verbum ſequitur* §. quòd ſi neceſſitas. *vſque in finem (qui nunc habetur. infra ead. ad finem Palea,* huiuſmodi.) *& ſic legit, qui caſum ſcripſit.*

Codicis lib. 1. titulo de ſacroſanctis eccleſiis, lege [ſancimus nemini.] Imp. Iuſtinianus. [Excepta [b] videlicet cauſa captiuitatis.]

tit. 2. l. 17.
tit. 2. l. iubemus, ver. ſcientes.

Impp. Leo, & Anthemius.

De eodem. C. II.

EA enim, quæ ad beatiſſimæ eccleſię iura pertinent, vel poſt hac forte peruenerint, tanquã ipſam ſacroſanctam, & religioſam eccleſiam, intacta conuenit venerabiliter cuſtodiri.

Conſtitutio noua.

eo. tit. auth. hoc Ius. Iulianus antec. conſtit. 7. cap. 1.

Hoc ius [c] porrectum eſt ad omnẽ venerabilem locũ, omneq; collegium, quod actio pia conſtituit, vt nec res eorum pignorentur. Et hoc perpetuo ſeruetur in his rebus immobilibus, [d] quæ ab Imperiali [e] domo prædictis locis applicantur. In cæteris eatenus excipitur, ſi debitũ vrget. ¶ Præterea, ſi hẽat ſuperflua vaſa, cum debitrix ſit, nec aliũde ſoluere valet, ne quid immobile alienetur, vel diſtrahat; ea (geſtis habitis corã eo, cuius eſt loci ordinatio) integra, vel alijs locis venerabilibus oblata dentur, vel cõflata [f] cuilibet alij vẽdatur. Qui aũt hæc acceperit contra † hanc obſeruationẽ; iiſdem pęnis ſubiaceat, q̃ in rebus immobilib. proditæ ſunt: ſi aũt debitum ex mobilibus ſolui non valet; primo res immobiles ſpecialiter dẽtur pignori, quarum fructus creditor ſibi reputet tã in ſortem, [g] quam in vſuras, vſq; ad quartam centeſimæ. [h]

auth. præterea] eod. tit. Iulianus conſt. 120. §. fi.

† *al. citra.*
Auth. hoc ius] ſup. citat.

EA enĩ.] CASVS. Lex iſta loquiẽ tãtum de poſſeſſionib. eccleſiæ Cõſtantinopolitanæ, cuius poſſeſſiones habitę, vel habendæ debent intactæ cuſtodiri ſicut propria eccleſia.

HOC IVS. CASVS. ẽ. in l. antiqua iubemus, cuius pars hic ponitur. ſ. ea enim, dictum fuit ꝙ poſſeſſiones Conſtantinopolitanæ eccleſiæ alienari nõ poſſunt. Sed Iuſtinianus hoc ius extendit ad omnem locũ venerabilem ſuper rebus immobilib. donatis ab Imperatore loco venerabili, quæ nullo modo poſſunt alienari. In alijs autẽ rebus hæc forma ſeruetur, vt ſi debitum vrget, vendantur primo mobilia. ſ. granum, & huiuſmodi 1 deinde vaſa non conſecrata, poſtea conſecrata vendantur locis venerabilib. vel conflata cuilibet, geſtis omnibus habitis coram epiſcopo: aliter aũt facta venditio irrita erit. Si vero de rebus mobilibus debitum ſolui non põt obligetur res immobilis pignori creditori, qui reputet fructus tam in ſortes, quã in vſuras vſq; ad quartam centeſimæ. quod ſi creditor nolit recipere, iurabit ęconomus coram epiſcopo: & maiori parte clericorum ibi ſeruientium conſentiente: quod debitũ ex mobilib. ſolui non poteſt: poſtea per viginti dies prædium exponatur venale, & ſi nullus emere velit, detur creditori inſolutum re diſtrictè æſtimata, addita in pretio decima parte totius æſtimationis, & hoc fiat cum conſenſu epiſcopi, & maioris partis capituli. Iſtud autem prędium ſit mediocre, & creditor ſit talis, qui probare poſſit pecuniã eſſe verſam in vtilitatem eccleſiæ, & aliter venditio facta nõ tenet, neque valet. Sed hodie ex toto hoc non ſeruatur de conſuetudine.

1 Adde ꝙ ꝓhibitus alienare, poteſt res alienare quæ ſeruari non pſſit, no. gl. fi. in ca. 1. de cle. ægro. lib. 6. & in l. lex quæ tuto res. in fi. C. de admin. tuto.

c ¶ Hoc ius.] Quod eſt. C. de ſacroſ. eccl. iubemus quod loquitur tantum de Conſtantinopolitana eccleſia.

nari ob aliquam cauſam. ſ. cum ſub ea conditione datæ eſſent eccleſiæ, vt non alienentur, in Authen. de alie. & emph. §. ſanctiſſimas, collat. 9. & extra de condi. appo. c. verum, ſed hoc non eſt verum. non enim valet hoc pactum, cum ſit contra legem 2 Dei, vt 12. q. 2. aurum.

2 Sub. & priuata diſpoſitio, vt ext. de teſt. requiſiti.

f ¶ Conflata.] Quia ad profanos vſus non debent redigi, ut j. de conſe. d. ... in ſancta. & 12. q. 2. aurum tamen in neceſſitate põt obligari ad tabernam, & ſub eadem forma, ut ext. de pig. c. 1. Dicunt tamen quidam, ꝙ nec obligari poſſunt, cum ſint res ſacræ, C. quę res pig. obli. non poſſ. l. 4. & dicunt ibi non eſſe nexum pignoris, ſed ſolum detentionem habet quouſque reddatur ei ſua pecunia, ſicut alìàs pignus detineri poteſt pro ea pecunia pro qua nõ eſt obligatum, ut C. etiam ob chyrographariam pec. l. unica. Idem poteſt dici de libero homine, qui obligatur, ut no. 23. q. ult. ut pridem.

f ¶ Conflata.] Extra de pignor. nullus, infra 12. q. 2. aurum.

g ¶ In ſortem.] Litteræ eſt præpoſteratio, prius. n. cõputat in uſuram, quàm in ſortem, ut ff. de ſol. in his. §. ult. niſi dicas, quod hoc aliter fit in fauorem eccleſiæ.

h ¶ Centeſimæ.] Vſura dicitur centeſima, quæ æquiparatur ſorti in anno.

Vſura centeſimæ.

a ¶ Abſque

a ¶ Abſque di ſpendio.] Ideſt. ꝙ eccleſia nil dat tabellioni. ſed ſolus emptor. ſicut eſt in contracta dementis & furioſi. C. de epiſ. aud. l. pen.
b ¶ Seruientium.] Argumen. contra. 63. diſtinct. quanto.
c ¶ Vt

rum laboremus illa ſubtilitas eis in perniciē vertatur, vt C. ad Treb. l. pen. in princ. C. de verb. ſign. l. 3. in fin. eſt tamen argu. contra. ff. de in rem verſo, quod ſi ſeruus. §. penul.
h ¶ Proceſſiſſe.] Si extra depoſiti, grauis.

codēdum cō tra eccleſiam ſicut contra minorem, vt dr̄ ſup. ilia l. C. ſi aduer. cred. l. 1. ne ſi nimia, & ca. ut ſequitur in gl. ꝓxi L.

Quod ſi nolit creditor ita accipere; tūc ordinator dom⁹ apud eum, a quo ordinatur, habitis abſq; diſpēdio [a] geſtis, iuret (maiore parte ibidem ſeruiētium [b] conſentiēte) & debitum vrgere †, nec ex mobilibus ſolui poſſe. Quo ſubſecuto; per viginti dies rem eccleſiæ venalem eſſe publice notum ſit, vt plus [c] offerēti detur, pretio modis omnibus pro debito dando. Aliter enim res emptori non conceditur; & hoc inſcribatur, nihil eſſe factū in ea re ad damnum diuinæ domus. Emptore vero nō inuēto res æſtimata diſtricte [d] creditori detur in ſolutum, [e] addita [f] in pretio vniuerſæ æſtimationis decima parte, & accedente cōſenſu ordinatoris, & maioris partis ibidem ſeruientiū. Sit tamen ea res mediocris inter cæteras, inſpecta ipſius qualitate, & quantitate, & onere. Et is creditor hic intelligatur qui qđ credidit, probat [g] in vtilitatē diuinę domus proceſſiſſe [h]. ¶ Sicut aūt alienatio rerū eccleſiæ interdicitur, ita prohibetur, ne qua ſterilis ei detur poſſeſſio, aut alioquin oneroſa [i], veluti fiſcalium nomine, vel onere. ¶ Item prędiū propter onus fiſcale inutile alienatur, geſtis, vt ſupra conficiendis, codē iuro præſtito. i. ꝙ alia de cauſa non alienatur, niſi, vt immunitas eiuſdē venerādę domus ſeruet. ¶ Sed & ꝑmutare principi licet pro re maiore, meliore, vel æquali, ſi reſp. hoc expoſcit, & pragmatica forma ſuper hoc præcedēte. ¶ Item ſibi inuicem recte [k] permutant cum vtriuſque indemnitate, eorum ſcilicet conſenſu interueniente, qui ſupra referuntur. 2 ¶ Perpetua quoque emphyteuſis in his permittitur rebus [l], ſi res in eorum geratur præſentia, quibus hoc adſignatur lege, iurantibus his, quorum intereſt, ex eo cōtractu nihil ad læſionem diuinæ domus effici: ſolito redditu ipſius rei, qui fuit, cū diuino iuri de

† al. exiſtere.

Auth. ſequenti.

Auth. itē prædium.

Auth. ſed & permutare.
Burc. l. 3. c. 165.
Iuo p. 3. c. 184.
Authen. ſequenti.
In l. nouel. 54.
Iuo p. 3. c. 189.
Auth. perpetua.

SICVT. CASVS. Dicitur hic ꝙ ſicut res eccleſię alienari non debēt, ſic etiā prohibetur ne ſterilis poſſeſſio, vel tributaria eccleſiæ tribuatur.
i ¶ Oneroſa.] Quę plus habet incō modi quam commodi. res enim transfertur cū onere ſuo, vt 16. q. 1. ſi qs laicus.
PRAEDIVM. CASVS. Dicit hic, quòd ſi eccleſia habet prædiū inutile propter onus fiſcaliū, poteſt illud alienare habitis geſtis, vt ſupra dictū eſt, ſcilicet ꝓſtito iuramento, ꝙ non alienet niſi, vt immunitate eccleſiæ ſeruet. ¶ immunitas.] ideſt, indemnitas.
SED ET PERMVTARE. CASVS. Dicitur hic, qđ eccleſia poteſt permutare cum principe pro re maiori, vel equali, Imperiali reſcripto ſup hoc ꝓcedēte. Item poteſt & cum alia eccleſia cū vtriuſque indēnitate habito cōſenſu corū, qui ſupra leguntur.
k ¶ Recte.] Si ꝓdiū vni⁹ alij eſt vicinū,

c ¶ vt plus.] Quid ſi offerat plus quam valet? tunc tantum iuſtum pretium recipiet, licet lex dicat, ꝙ contrahentes poſſunt ſe inuicē fallere. ff. de minori. in cauſæ. Sed eccleſia in ſuis contractibus non debet dolum facere, vt ext. de don. per tuas.
d ¶ Diſtricte.] Scilicet vt conſideretur quantum inde poſſet colligi. in xxv. annis. & pro tanto vendatur, vt in auth. de eccl. tit. coll. 9. §. ſin autem hæres.
e ¶ In ſolutum.] Hic inuite creditore aliud pro alio ſoluitur. cōtra ff. ſi cer. pet. l. 2. Item datur ei res mediocris in ſolutum cum optima dari debeat. C. de ſolu. authen. niſi. Item quod tenetur probare pecuniam verſam eſſe in vtilitatem eccleſiæ. & ſic in tribus oneratur creditor: & ideo ei additur decima pars, licet hoc aliter alij intelligant, vt ſi res valebat decem, quod ei vendēda ſit pro vndecim.
f ¶ Addita.] Hoc eſt fauore eccleſiæ, ſicut alias fauore libertatis quis cogitur rem ſuam vendere. 54. diſtin. fraternitatem.
g ¶ Probat.] Sed nunquid creditor ita curioſus erit, vt ſemper teneatur ſcire ad quem vſum conuertatur hæc pecunia: ſed ſecundum hoc nullus inueniatur, qui cum eccleſia contraheret, vt ff. de minor. verum . ſi locupleti. & l. quod ſi minor. Sed dic quòd ſufficit probare ꝙ eccleſia tunc temporis indegebat pecunia, vt ff. de exerci. Lucius ne ſi nimia ſubtilitate circa res eccleſia

Creditor aliqñ oneratur

2 Idē ſentit hic L. dicens ꝙ in hoc caſu ſic eſt pro

vt in auth. de eccl. tit. §. ſin autem. coll. 9. & extra de rerum permu. ad quæſtiones.
PERPETVA. Hæc eſt 2. pars q. in qua loquitur de emphyteuſi, & ponit quid iuris ſit, & ſimiliter, de precarijs, & ponit hic 12. articulos. Io. de Fant.
CASVS. Dicitur hic ꝙ poſſeſſio eccleſię poteſt dari in emphyteuſim perpetuam ſi fiat in præſentia epiſcopi, & clericorum, œconomo iurante nihil ad læſionē diuinæ domus fieri, nec pēſio diminuatur niſi in ſextam partem de eo quod poterat haberi cū res ſit donata eccleſiæ. Sed ſi res ſit diminuta propter cladem, accipiatur penſio quanta poteſt haberi. Si vero res ſit præcioſa de qua parum aut nihil pēſionis habeatur, ſubtiliter æſtimata, iuſta penſio tribuatur, & ea etiam res detur in emphyteuſim, quę videtur idonea ad hoc œconomo, & alijs gubernatoribus eccleſiæ.
PERPETVA. Vſque ad xxx. an. inſt. itē de perpe. & temp. ac. in prin. vel perpetua, ideſt, quandiu viuit. ff. pro ſo io. l. 1. & inf. c. precarię, vel perpetua. i. quamdiu penſio ſoluitur, vt inſt. locati. §. adeo, ſicut excōmunicatio dicitur perpetua. i. quouſque pęnitet. vt ſ. ea. q. 1. quia. & 27. q. 1. de viduis. vel vſque ad tertiam generationem, vt in auth. de non alie. aut permu. §. emphyteuſim. & §. quia vero Leonis, coll. 2.
l ¶ In his permittitur rebus.] Ideſt, in reb. non multum vtilibus.

Perpetuū dr̄ multipliciter.

2 Hanc gl. ſi cut iacet ponunt Go. & H. extra de reb. ecc. nō alie. c. nulli.

a ¶ Non minuendo.] Ideſt ſi minuenda, non eſt plus minuenda.
b ¶ Sextam.] Non remouet quin plus poſſit dari.
c ¶ Nunc penſione.].i. quanta penſio nunc poſſit hri.
d ¶ Subtiliter.] .i. vt conſideretur quantum in vig inti annis inde colligatur. vt ĩ auth. de nõ alie. aut pmu. §. qa vero Leonis. & coll.2.

dem. Creditor rem reſtituet, & pe cuniam ſuam non recuperabit. Emphyteuta vero cadet a re conducta: nec quod dedit repetet, & ſoluet penſionem temporis præteriti, & quod ſoluere in præſenti tenebatur ac ſi iure contraxiſſet.

SED

1 Scilicet eo tpe quo dẽt dari in emphyteuſi m. H.

dicaretur, non minuendo [a], niſi in ſextam [b] partem: aut ſi ob cladem diminuta fuerit, tunc pro conſtante nũc pẽſione [c] in emphyteuſim detur. Quòd ſi res precioſa quidẽ eſt, parum tamẽ, aut nihil pręſtat penſionũ, res ſubtiliter [d] ęſtimanda eſt vt ex hac penſio iuſta conſtituatur. Ea tñ ſola dẽtur in emphyteuſim, quæ ad hoc congrua videntur œconomo, & alijs gubernatoribus. ¶ Qui rem huiuſmodi conductam, vel in emphyteuſim acceptam fecerit deteriorem, aut emphyteuticum canonẽ per biẽnium [e] non ſoluerit, hac lege repelli poteſt, vt tamẽ ſoluat totius temporis [f] penſionem, & id in quo rem lęſit, reſarciat, nõ repetiturus, ſi quid impendit [g] nomine meliorationis. ¶ Si quas vero ruinas habent memoratę diuinę domus, quas reædificare non valent; & hæ in emphyteuſim dẽtur perpetuam, emphyteuta vſuro materia habitationis depoſitæ domus, vt penſio deminuatur in tertiam partem ab ea, quæ ſtantibus adhuc ædificijs colligebatur, aut prius eo reædificãte, ex additis [h] illis per ęſtimationem penſionibus, medietas detur [i] religioſæ domui. Nam priore caſu, ab initio emphyteuſis præſtanda eſt penſio. ¶ Qui vero res iam dictas non gratuito [k] alienationis titulo citra formam legis accepit, rem quidem cum omni incremẽto [l] medij temporis reſtituat, eius autem quod dedit, nullam actionem cõtra venerabilem [m] locum, ſed aduerſus eũ, qui alienauit, habet. Donatarius autem & rem cum omni cauſa, & fructum reſtituat, & aliud [n] tantundem. Creditor quoque reſtituta re pignorata, crediti actionem contra ſolum pignoris datorem habeat. Emphyteuſis acceptor, & ab ea cadat, nec quod dedit, repetat: immo ſtatim ſoluat, quod ſoluturus eſſet vnoquoque anno, ſi iure contraxiſſet. ¶ Sed melius [o] dicitur omnimodo denegandas eſſe actiones huiuſmodi acceptori. Imp. Leo.

Authen. qui rem. eod. tit.

Auth. ſi quas.

Auth. qui res. Iuo p.3.c.185.

QVI REM. CASVS. Aliquis rem eccleſiaſticam conductã, vel ĩ emphyteuſim acceptã fecit deteriorẽ, vel penſionẽ per bienniũ nõ ſoluit. quęrebatur quã pœnã pati debeat. Et reſpondetur, ꝙ expelli põt de poſſeſſione. ita ꝙ ſoluat totius pręteriti tẽporis pẽſionẽ. & damnum rei reſtituat, nõ petiturus ſi qd ĩpẽderit noĩe meliorationis.

Emphyteuta non ſoluens canonem, expellitur.

e ¶ Per biẽnium.] hoc eſt enim priui legiũ eccleſię. vt ſtatim expellat colonũ nõ ſoluentẽ pẽſionẽ. vt arg. ext. de in tem. puenit & c. q̃ tciã idẽ eſt in colono fiſci. ff. de publ. & v. c.l. vectigalia. ĩter priuatos reqrit trienniũ 2 C. de iure emphy. l. 2. ĩ locatione bienniũ, vt ff. loca. quæro. Iter.
f ¶ Tẽporis.] Præteriti. ſm alios futuri in odiũ iſtius, & in fauorem eccleſiæ.
g ¶ Impendit. Sed huic obſtat 54. d. generalis. & ext. de ĩ ĩteg. reſt. c.1. ſed ibi bona fide fecit ſũmptus, hic mala fide, 12. q.2. c. Vulterranæ.

2 De hac materia plene no. ext. de di lat. literæ. & de loca. & cõdu. potuit. & ã reli. do. cõſtitutus.

SI QVAS. CASVS. Eccleſia domos habet ruinoſas. quas quidam in emphyteuſim vult recipere. Quæritur pro quanta penſione debeant dari. Et reſpon. quod ſi conductor vult vti materia deſtructæ domus. ſ. lapidibus & lignis, penſio non debet minui niſi in tertiam partem ab ea quæ extantib. adhuc habitationib. haberi poterat. Si vero vult domos reædificare. dabitur ea penſio, quæ inde poterat haberi ante reædificationem, & ex eo quod modo plus inde haberi poteſt quam antiquitus dabit medietatem arbitrio boni viri. ita videtur ſentire H. & etiam Ben.
h ¶ Ex additis.] De nouo, ideſt, medietas quæ accreſcit, dabitur cum antiqua penſione 3 Alij dicunt, quod & medietas antiquæ & medietas nouæ dabitur.
i ¶ Medietas detur.] Eius quæ accreſcit.

3 Et ſic ſi ualebat x. cum erat ruinoſa & mõ ualet xl. additio ẽ in xxx. & ſic habebit 30. pro penſione. Ιc.

QVI VERO. CASVS. Hic tractatur de quatuor generibus hominum recipientium res eccleſiæ citra legis formam, ſcilicet de emptore, donatario, creditore, & emphyteuta, qui oẽs debent res reſtituere cũ omni incremento medij tẽporis: & pretium quod dedit, ab eccleſia non repetet, ſed ab eo, qui alienauit. Donatarius autem rem cum omni cauſa reſtituat, & aliud tantundem.

SED MELIVS. Hæc verba nõ ſunt de auctoritate, ſed Guarnerius appoſuit ea de lege. C. de ſacroſan. eccl. ſancimus nemini. Sed hoc corrigitur hodie per ca. 12. q.2. Vulterranæ. & in auth. de nõ alienan. §. quia vero Leonis coll.2.
k ¶ Non gratuito.] Vt emptor.
l ¶ Incremento.] .i. omnes fructus perceptos medio tẽpore. 12. q.2. non liceat.
m ¶ Venerabilem.] ut 12. q. 2. diaconi. & cap. ſi quis, & c. quidquid C. de rei uend. ſi mancipium.
n ¶ Aliud.] Contra. 12. q.2. diaconi ubi ſufficit ꝙ tantundem reſtituatur, ſed loquitur de alienatore, hic de eo cui eſt alienatum.
o ¶ Sed melius.] Hoc appoſuit Guarnerius de lege, quæ eſt, C. de ſacroſ. eccleſ. ſancimus nemini. ſed corrigitur, 4 in authen. collat. ſecunda, de no. alie. §. quia uero Leonis. & per canonem 12. quęſt.2. Vulterranæ. Vnde ſiue bona fide ſiue mala accepit, habet regreſſum ad auctorem ſuum, ut ext. de reb. eccl. non alienan. ad audientiam 5 licet arg. contra C. de euic. ſi fundum, ubi dicitur, quod malæ fidei poſſeſſor non aliter habet regreſſum ad ſuum auctorem, niſi ſit ſibi cautum de euictione. Dicunt tamen quidã, ꝙ ſi eſt malæ fidei poſſeſ-

ſor

4 Idẽ ſentit B. in caſu. & per eadẽ iura hic infra prox. allegata. Arch.
5 Vt Mar. q in hoc caſu eſt ſecutus. Guar. & idẽ ſentiũt. L. & Go. B. & Io. qui oẽs ita no. in prędi. decre. ad audientiã. Ar.

ſor ille qui recipit, tunc nec aduerſus eccleſiam nec aduerſus alienantem habet actionem, ut 16.q.3.uniuerſas. ſi eſt bonæ fidei poſſeſſor, habet actionem, aduerſus eũ tantũ q alienauit, ut 12.q.2. Vulterrane melius eſt ut dicas ſiue bona fide ſiue mala contraxerit, ſemper habet

dem de ſuo eiuſdem bonitatis & redditus cũ eo quod accepit. & cum totidem mancipijs & colonis, quod perpetuo penes eccleſiam remanebit. Si uero aliter fiat. irritum erit. H. uero caſum ponit breuiter ſic. Hic dicitur in hac l. Aliquis vult accipere prediũ eccleſiæ, in uſumfructũ uſque ad certum tempus, uel uſq; ad mortẽ ſuam non poteſt hoc facere niſi ſtatim prędiũ ſuum æque bonum per omnia conferat eccleſię quoad proprietatem, & ſic uſque ad ſtatutum tẽpus remanebit utrũque prędiũ quo ad uſumfructum. poſt ea utrumque perueniat ad eccleſiã pleno iure. Sed primus caſus, quem poſui melius literã exponit, & ſenſum comprehendit.

eo.tit. l.iubemus §. ſane ne omnis.

¶Si œconomus eccleſiæ proſpexerit expedire, vt deſideranti cuiquam certarum poſſeſſionum, atque prædiorũ (vrbanorũ ſcilicet, ſiue ruſticorum) ad ius eccleſiaſticũ pertinẽtium, tẽporalis vſus fructus poſſeſſio pro ipſius petitione præſtetur;[a] tũc eius tẽporis, quod inter vtroſque conuenerit, ſiue in diem vitę ſuæ ab eo, qui deſiderat, poſtuletur, pacta cum eo, qui hoc elegerit, ineat œconomus, atque conſcribat, per quæ & tempus, intra quod hoc prẹſtari placuerit, ſtatuatur, & manifeſtum ſit quod quiſque acceperit ad inuicem.

Ibidem continuo.

PALEA. Cap. III.

† al. placitum temporum proprietate.

HViuſmodi beneficij gratia, præſtãdo quidem eccleſiaſtici prędij pro tempore vſũ fructu, poſt ſtatutum autem tempus, & placitum† ipſorum redditũ proprietate ad dominiũ & ius eccleſiaſticum recurrente firmiter: ita ſcilicet, vt ſiue completo ſpatio quod fuerit inter eos conſtitutum, ſeu mortis ſuę tempore (ſi hoc quoque conuenerit) is, qui poſſeſſionẽ eccleſiaſticam, & certorum redditùum vſũfructũ habendi gratia interueniente pacto ſuſceperit, non minus, quàm alterius tantę quãtitatis, quãtam acceperat, redditus cum ipſorum prędiorum, dominio, & rebus immobilibus, eorũque colonis, & mancipijs eccleſię derelinquat. Niſi enim hac cõditione pacta inita fuerint, ea quoque decernimus nõ valere.

Aut. Hęc uſus eod. tit.

¶ Nam & hęc vſus prẹſtatio locum habet in omni domo religioſa. Quo finito res vtraque pleno iure perueniat in domum iam dictam; nec tributis quidẽ grauata maioribus ſit ea res, quę datur inuicem; & eiuſdẽ redditus ſit.

Auth. quibuſcūque, In conc. Agaten. ſic, c.7.

¶Quibuſcunque modis hoc ius alijs permittitur, interdicitur certis pſonis res huiuſmodi accipere, vt œconomo eiuſque cognatis[b]. Quòd ſi neceſſitas compulerit, vt ꝓ eccleſiæ neceſſitate, aut vtilitate, vel in vſufructu, vel in directa vẽditione aliud diſtrahatur; apud duos,[c] vel tres cõprouinciales vel vicinos epiſcopos cauſa, qua neceſſe ſit vẽdi, primitus comprobetur, vt habita diſcuſſione ſacerdotali, eorum ſubſcriptione† quã facta fuerit venditio, uel trãſactio[d] corroboretur. Aliter facta venditio, vel tranſactio non valebit,[e] *& infra*.

† al. preſcriptione.

¶Minus, vero vtiles poſſeſſiones peregrinis, vel clericis ſaluo iure[f] eccleſiæ, in vſum præſtari permittimus.

a Prẹſtetur.)i. Si. extra de his quę fiut à pręla. ſine conſen. c. cum Apoſtolica & c. ſeq. ibi, Perpetua firmitate.)

NAM HAEC VSVS. CASVS. In hac auth. dicitur qđ prẹcaria de qua fit mentio ſupra. eo. ſi œconomus. poteſt fieri à qualibet eccleſia ita ut tẽpore finito res utraque perueniat ad eccleſiam pleno iure; & res quę datur in uicẽ, nõ debet eſſe grauata tributis maiorib. quã precariam œconomus non poteſt facere ſibi, nec conſanguineis ſuis.

b Cognatis. Et ſic denegatũ eſt alicui officium ſuum. ut 7.q.1. conſtitutum.

c Duos.)Hodie ſufficit ſolus conſenſus epiſcopi cum canonicis. 12.q.2. ſine. & ſi res uenalis eſt in parochia alteri⁹, ille interponet decretũ, ut C. de pd. & alijs reb⁹ mino. l. ſi pdiũ & ex. d̃ fo. cõp. ſane. Io. quod non credo uerum, cum ſufficiat conſenſus epiſcopi cum capitulo 12.q.2. ſine exceptione. B.

bet actionem aduerſus alienantem.

SI OECONOMVS. CASVS. Aliquis uolebat habere uſumfructum in domo uel agro eccleſię uſq; ad certum tempus, uel toto tempore uitę ſuę: quęrebatur qualiter hoc fieri deberet: Et rñdetur ſi œconomus hoc uiderit expedire eccleſiæ, pacta cum eo ineat utrum ad certum tps uel toto tempore uitæ ſuæ rem eccleſiæ uelit habere, & hoc redigetur in ſcripturam? & ſm ꝙ conuenerit, dabit ſibi œconomus rem eccleſiæ, & ille qui accipit rem eccleſiæ, debet facere pactum ut finito tempore reſtituat eccleſiæ quod accepit ab ea, & tantun-

d ¶ Vel tranſactio. Id eſt permutatio.

e ¶ Non ualebit. Arg. non ualere cõtractum niſi adſit ſubſcriptio. extra de his quæ fi. à præl. c. 1. 96. diſtin. bene quidem. 12.q.2. ſine exceptione.

f ¶ Saluo iure.)Id eſt, ut non intelligatur eſſe perpetua donatio ſed tẽporalis 1, ut no. 16.q.1. poſſeſſiones. Sed ſi eccleſiæ daretur, tunc intelligeretur eſſe perpetua. ut extra de his quæ fi. à præla. ſine conſen. ca. cum Apoſtolica, in fi. & c. ſeq.

1 Vt ſcilicet ceſſante inopia ad eccleſiam reuertatur, ut dixi 16.q.1. poſſeſſiones.

¶*In aliquot vetuſtis ex emplaribus, in quibus pauca ſũt paleæ, continenter poſt ultima verba ſuperioris capitis ſequuntur ſine vlla diſtinctione verba huius, quẽadmodũ & in ipſa lege Codicis. In duobus aũt vetuſtiſſimis in quibus fere nullæ ſunt paleæ, ideſt prior pars huius capitis vſq. ad verſ.* completo ſpatio: *cætera uero leguntur coniunctè cum ſuperioribus uſque ad uer.* quod ſi neceſſitas. *Nã hic uerſiculus in iiſdem exemplaribus, non hoc loco ſed ſupra ead c.* caſellas. *habetur, vt ibi eſt notatũ.* a¶Nã.] *Hæc uox nõ eſt ĩ auth & ĩ vetuſtis Grat. codicibus, & iſta voce eſt N.C. & ſignificat.* nouella cõſtitutio.

Item ex concilio Mediomatricis.

¶Eccleſiaſticarum rerum precariæ qualiter fieri debeant. Cap. IIII.

j PRecariæ [a] à nemine de rebus eccleſiaſticis fieri præſumantur: niſi quantum de qualitate conueniẽti datur ex proprio: duplum [b] accipiatur ex rebus eccleſię, in ſuo tantum, qui dederit, nomine, ſi res proprias & eccleſiaſticas vſufructuario tenere voluerit. Si aũt res ꝓprias ad præſens dimiſerit; ex rebus eccleſiaſticis triplum fructuario vſu in ſuo tantum quis † nomine ſumat: quia ſic eas quemque tractare oportet, ut rerum eccleſiaſticarum diſpenſatorem, nõ vt propriarum largitorem [β]. ¶Decreuit etiam ſancta ſynodus, & Imperialis auctoritas denunciauit, vt à nulla poteſtate quis cogatur facere precariã de rebus proprie Deo & ſanctis eius dicatis: cum ratio & vſus obtineat neminem, cui † non vult cõtra vtilitatem, & rationem cogi [γ] [c], de proprio facere beneficium. ¶Nec commutationes [d] rerum, vel mancipiorũ eccleſiaſticorum quælibet perſona ſine licentia & conſenſu regio † facere præſumat.

¶*Citat hic canõ ex cõcilio Mediomatricis. à Burchardo aũt & Iuone ex concilio Belluacenſi præter vltimũ verſiculũ,* Nec commutationes. *quẽ citãt ex Matiſconſi: In cõcilio ẽt Meldenſi c.22. refertur ex eodẽ concilio Belluacenſi. Extat in capitularib editis anno quarto regni Caroli regis. & Ludouici Imperat. filij in villa Colonia. c 37. nõ eſt aũt mutat⁹ titulus q̃a potuit idẽ in oĩb. illis cõcilijs repeti: ꝙ ĩ Germanicis, & Gallicis, q̃ extãt, ſæpe factũ cognoſcit. Aliq̃ ẽt de p̃carijs hr̃ in conc. Rhemẽſi, c 36. & 37. & ĩ cõc. Moguntino ſub Arnulpho. c 20*

β¶Largitorem]*In concilio Meldenſi. & capitularibus poſt hoc verbum ſequitur continenter,* & à nulla poteſtate quis cogatur, &c. *ſine uerbis illis hic interiectis, quorum tamen ſimilia afferuntur à Burchardo & Iuone ad verſi.* Nec commutationes.

γ¶Cogi.] *Sic in omnibus uetuſtis codicibus Gratiani, & ad eſt gloſſa ſed in concilio Meldenſi, & capitulari, & apud Burchardum & Iuonem eſt* præſtitum.

Item ex concilio Belluacenſi.

¶De eodem. PALEA. Cap. V.

ij PRecariæ de quinquẽnio in quinquẽniũ ſecundum antiquã conſuetudinem, & auctoritatẽ renouẽtur.

[*Item ex concilio Carthaginienſi.* δ]

δ¶Cartaginẽſi. *Etiã in Decretalibus tit de precarijs,*

In cõcilio Meldẽſi c.22. In adiectis capit.37. Poly.l.3.tit.24. Burc.l.3.c.167. Iuo p.3.c.228.

†*al.quiſque.*

Burc.l.3.c.168. Iuo p.3.c.220.

†*al.qui.*

Burc.l.3.c.178. Iuo p.3.c.233.

†*religionis.*] Iuo.

In Meldenſi.c.22.in fine. ex de precarijs c. j. Burc.l.3.c.169. Iuo p.3.c.230.

PRecariæ.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima parte dicit, ꝙ precarię debent fieri hoc modo. Si ruſticus dat proprietatẽ ſui fundi tãtũ, & retinet vſumfructum. ſibi, accipiat ab eccleſia vſũfructu duorũ fũdorũ ſuo nomine tm̃, & nõ filiorum. Si vero dat eccleſiæ proprietatem ſtatim pleno iure, accipiat ab eccleſia vſumfructũ trium fundorũ nomine ſuo tãtũ, & non filiorũ. In 2. parte dr̃, ꝙ nulla poteſtas debet cogere eccleſiam precariã facere cũ nemo debeat cogi de ſuo facere beneficiũ. In tertia parte dicit, ꝙ ſine licentia Regis non debet fieri cõmutatio rerũ vel ſeruorum eccleſię. Secunda pars. incipit ibi. Decreuit. Tertia ibi, Nec commutationes.

a¶Precariæ.] Precarię hic dicuntur q̃dã preſtationes vſusfructus in recõpẽſationẽ eius ꝓprietatis, q̃ dat eccleſię: p̃terea precaria eſt quidam cõtractus affinis emphyteuſi: ſed in hoc differt, ꝙ de quinquẽnio in quinquẽniũ renouatur, vt in palea ſeq. & ext. de preca. c.1. q̃nq; eſt precariũ ꝙ precibus ad vtendum alicui datur, & illud reuocari põt quandocumque, nõ obſtante aliquo pacto, ut ff. de preca. cũ precario & extra eo. c. vlt.

Precariæ p̃cariã & precarium differunt.

b¶Duplum.] Videtur cõtradicere illi ſup. eo. ſi œconomus. vbi dr̃ ꝙ tandudem dari debet: ſed lex illa benignior eſt canone: 1 vel canõ loquitur in eo caſu, cũ ſenex eſt vel debilis, q recipit rem eccleſię.

1 Vel dic, ꝙ loquit quãdo eccleſia dat ei, quod poteſt facere in duplũ, & non ultra: ibi quando ipſe dat eccleſiæ, vbi non cogatur vltra tantũdem, & ita canon benignior eſt. Vel dic, vt ſequitur in gl. ſ[illegible] Io. de Fant.

c¶Cogi.] Sed fallit, ut [illegible].q.1. omnes. & vbi [illegible] alijs prodeſt. & ſibi nõ nocet vt ff. de aqua plu. ar. in ſumma. §. item varius. & 86. d. paſce.

d¶Nec cõmutationes.] Hoc intelligas

de rebus

de rebus collatis eccleſiæ ab Imperatore, vt ſup. ead. hoc ius in prin. vel loquitur ſecundum ſuas tempora.

Epiſcopus habeat.] Hæc eſt tertia pars huius quæſtionis.

epiſco-

citatur ex conc. Carthaginiẽſi. ſed in nullo ipſorũ eſt inuentũ, potuit eſſe alicuius illarum prouinciarum concilij, extat autẽ in legibus Longobardicis, lib. 3. tit. 8. l. 2.

¶De eodem. PALEA. C. VI.

Dat. de precarijs.

DE precarijs, quæ a rectoribus eccleſiarum irrationabiliter fiebant, & ſe, ſuoſque ſucceſſores pœna graui obligabãt, vt facta ipſorũ nequiuiſſent diſſoluere, præcipimus, vt nemo ſucceſſor in anteceſſoris ſui pœna ſit obligatus: ſed ſuæ prouidentiæ ſit conceſſum, vt ſi anteceſſor eccleſiæ eius res irrationabiliter diſtribuit, ab eo ad ius eccleſiæ eiuſdem reuocentur.

In cap. Martini Bracarenſis ex conc. Antioch. c. 25. 12. q. 1. eps eccleſiaſticarum.

Item ex concilio Martini Papæ, c 16.

¶Res eccleſiæ diſpenſandi poteſtatem habeat epiſcopus. C. VII.

3 EPiſcopus habeat poteſtatem in rebus eccleſiæ, vt diſpenſet neceſſitatem habẽtibus cum omni reuerentia, & timore Dei. Participare etiam eum oportet, quæ neceſſaria ſunt: ſi tamen ipſe, aut qui cum eo ſunt, fratres indiguerit [a] aliquo: vt neceſſitatem nullo modo patiantur ſecundum ſanctum Apoſtolum dicentẽ: [Victu, [b] & tegumento, his contenti ſumus.] Si autem res eccleſiaſticas epiſcopus, & in ſuas voluntates vſurpare voluerit & loca eccleſię, & fructus agrorum non cum presbyterorum, vel diaconorum conſilio, contaminauerit † aut fratribus, [c] vel filijs, vel quibuſcunque propinquis ſuis dederit poteſtatem, ut per eos latenter lędantur res eccleſię; tunc oportet obnoxium eſſe concilio. ſin autem α epiſcopus, vel qui cum eo ſunt, presbyteri, [d] aut diaconi accuſentur, q̃a ea, quę vel ex redditu, vel ex quolibet actu β eccleſię veniunt, in ſinus ſuos colligunt, & pauperes fraudant, & fame conficiunt; hos corripi oportet, ſecundum quòd ordinatum fuerit a ſancto concilio.

1. Tim. 6.

¶ ita minauerit] codex regius.

α¶ Sin autẽ. *In capitulis habetur*, ſimiliter: *ſed melior videtur lectio duorum vetuſtorum Gratiani codicum*, ſin aliter: *propius enim accedit ad græcam concilij Antiocheni c 25. vnde hoc ſumptum eſt.* εἰ δὲ καὶ ἄλλως, *ideſt*, ſi autem & aliter, *vt infra 12 q 1. cap.* epiſcopus.

β¶ Actu.] *Hæc vox in ſimili re habetur inf. 12 q. 2. Vulterranæ.* Vulterranę ecclleſię actus, vel patrimonium, *Græce eſt*, ἢ καὶ ἐξ ἑτέρας προσόδου ἐκκλησιαστικῆς *ideſt*, Vel etiã ex qualibet alia cauſa, & occaſione eccleſiaſtica.

al. aliquis.

4 *Si vero [e] contra hanc prohibitionem, aliquam † de rebus eccleſiæ epiſcopum vendere contigerit & res ipſa eccleſiæ reſtauranda, & ipſe gradu ſuo deyciendus decernitur.*

In ijſdem cap.

Vnde in eodem conſilio Martini Papæ, c. 14. legitur.

¶ De epiſcopo qui nulla neceſſitate res eccleſię vendit. C. VIII.

Burc. l. 1. c. 215. & l. 3. c. 181. Iuo p. 3. cap. 172. & 242. & p. 5. c. 329.

SI quis epiſcopus nulla eccleſiaſticę rationis neceſſitate cõpulſus, in clero y ſuo, aut vbi forte non eſt [f] presbyter, de reb. eccleſiaſticis, aliquid pręſumpſerit vendere;

CASVS. Statutũ fuit in concilio Martini Papæ, ꝙ eps debet diſpenſare res eccleſiæ cum reuerentia & timore. & inde ſuſcipiat quãtum ſibi & ſuis fuerit neceſſariũ: ſi vero res eccleſiæ vſurpauerit, vel cõſanguineis dederit, eas pauperib. ſubtrahendo, ſit obnoxius concilio, & corrigatur. Sequens. §. patet.

a ¶ Indiguerint.] No. qualiter exponitur hoc verbũ, indiguerint, vt arctet tñ ad victũ & veſtitũ 1, arg. contra extra de præb. de monachis.

b ¶ Victu.] Qui tñ melior, uel peior dã d⁹ eſt ſm qualitatẽ perſonarũ, vt 41. d. non cogãtur. Et nomine cibariorũ non intelliguntur veſtimenta: ſed nomine alimentorũ intelliguntur ueſtes. 2 & habitatio, ut ff. de alimẽ. le. l. ul. & l. ante pen.

c ¶ Aut fratrib.] Præſumit. n. ꝙ hoc carnali amore faciat, ut 89. d. decenter. ſic ſu. ea. nã hæc uſus, ſic extra de app. poſtremo ſic e contra conſanguinitas quãque elidit ſuſpicionem, ut ex. de coha. cle. & mu. a nobis.

d ¶ Presbyteri.] Acq; puniunt illi, q nõ reſiſtut, ſ. officiati. ſicut ipſe epiſcop⁹, ut C. de app. quoniã. & 2. q. 7. quapropter.

e ¶ Si uero.] Quarta pars. in qua dĩ, ut in c. ſeq. continetur. Io. de Fant.

SI quis eps.] CASVS. Quæſitũ fuit quam pœnam dẽat pati eps, qui alienat rẽ eccleſię nulla neceſſitate cogẽte, uel qui alienat res uacãtis eccleſię, qd intelligit Hu. nulla neceſſitate cogente. Et rñdet, ꝙ conuictus debet rem reſtituere, & poſtea deponi.

f ¶ Non eſt.] Quia forte mortuus eſt: quia ſede uacãte nõ poteſt

1 De hoc & leg. & no. 12. q. 1. eps eccleſiaſticarũ.

Alimentorũ noĩe cõprehenduntur. veſtes & habitatio.

2 Adde quid veniat appellatione alimentorum. gl. in l. cũ hi. §. qui tranſigit ff. de trãſ. Bar. in l. legatis. ff. de ali. & ciba le.

Conſanguinitas elidit ſuſpicionem.

poteſt alienari res eccleſiaſtica. ita 12. q. 2. ſi qua de rebus. & melius extra ne ſe. va. nouit. 1 tamen H. dicit, ꝙ ſede ſacerdotali vacante. auctoritate epiſcopi poteſt fieri alienatio, vt 71. diſt. fraternitatem. & ſup. ead. q. 1. decretum, & eſt argu. pro ipſo. C. qui admi. ad bo. poſt. bonorum. Sed eccleſia epiſcopali vacante, clerici nihil poſſunt alienare. Item patet hic, ꝙ epiſcopus nihil poteſt alienare ſine conſenſu ſacerdotis. 12. q. 2. placuit. c. abbatibus.

1 & ex̃ de re. ecc. nõ alie. dudum. vbi eſt expreſſũ Arch.

a ¶ Honore.] Pœna enim alienatoris indebite, eſt depoſitio. 12. q. 2. Vulteranæ. & c. abbatib. &c. Apoſtolicos. 18. q. 4. nullus.

ſeruili more ſeruire; quia legitur in epiſtola Petri prima, neque vt dominantes, &c.

c ¶ Duos ſolidos.] Ad plus. 3 minus enim quandoque dãtur, vt ext. de cen. olim. & inf. ea. nec numerus. Et forte ſolidus hic appellatur aureus, & vt C. de ſportu. l. 2. & in

3 Inf. eo. Iter cętera. ſic extra de of. or. conquerẽte vbi not. quare dicatur cathedraticum & quare ſynodaticum.

& res ipſas eccleſiæ propriæ reſtaurare cogatur, & in iudicio epiſcoporum deijciatur auditus, & conuictus, α & tãquam furti, aut latrocinij reus ſuo priuetur honore a.

α ¶ In clero.] *In codice Lucẽſi regio legitur* inſcio clero.

β ¶ Et conuictus.] *Hæ duæ voces non ſunt in capitulo Martini neque apud Burchardum, neque apud Iuonem parte. tertia. Parte autem quinta abeſt præterea vox* auditus. *vetuſtis tamen omnibus Gratiani codicibus conuenit cum vulgatis.*

QVAESTIO. III.

Q*Vid vero* b*nomine cathedratici epiſcopus exigere debeat. in ſecundo concilio Bracharenſi, capitulo ſecundo legitur.*

QVid vero.] Hæc qõ. diuiditur in duas partes. In 1. ponit 5. auctor. per quas probat de cathedratico, & de alijs. Secũda ibi, [Cathedraticum.] Io. de Fant.

CASVS. Hic ponitur 3. qõ. qua q̃rit̃, quid epiſcop⁹ exigere debeat nomine cathedratici. & reſpõdet, ꝙ duos ſolidos, vt ĩ. ead. illud. ꝑter quam à monaſterio, vt ĩ. ea. ĩter cętera. hi aũt duo ſolidi erũt illi⁹ monetæ, q̃ frequentat̃ in regione, vt ff. de leg. 2. nũmis. Itẽ procurationes põt petere tempore viſitationis, vt ſ. ea. q. j. relata. Itẽ collectas imponere, vt ext. de cen. cum Apoſtolus. Itẽ pręter cathedraticũ medietatẽ uel tertiam partem oblationum, vt inf. ea. ſ. cathedraticum.

¶ Præter honorem cathedratici nihil epiſcopus per diœceſes exigat. Cap. I.

PLacuit, vt nullus epiſcoporum per ſuas diœceſes ambulans, pręter honorem cathedræ ſuæ, ideſt duos ſolidos, c aliud aliquid per eccleſias tollat: neque tertiam d partem ex quacũque oblatione populi in eccleſijs parochialibus requirat: ſed illa tertia pars ꝓ luminaribus eccleſiæ, vel reparatione ſeruetur, & ſingulis annis epiſcopo inde ratio fiat. e Nam ſi tertiam partem illam epiſcopus tollat, lumen, & ſarta tecta abſtulit eccleſiæ. Similiter & parochiales clerici ſeruili more in aliquibus operibus epiſcopo † ſeruire non cogantur: quia ſcriptum eſt: [Neq; vt dominantes in clero.]

† al. epiſcopi 1. Pet. 5.

Item ex concilio Emeritenſi, c. 16.

¶ Baſilicarum reparationi proficiat tertia, quem epiſcopus accipere conſueuerat. Cap. II.

† al. quippe. † al. parochitanis. † al. ſequeretur. orig.

PRiſcis quidem † canonibus erat decretum, vt epiſcopus de parochianis † eccleſijs tertiam f conſequeretur, † cui ſua pleniſſime ſufficere α poſſunt. Placuit huic ſancto cõcilio, vt nullus prouinciæ Luſitanæ epiſcopus ſentẽtiæ huius terminũ excedat, nec a qualibet parochiana eccleſia tertiam auferre præſumat: ſed quę β exinde

Cathedratici noĩe quid exigendum eſt.

b ¶ Quid vero.] Duos ſolidos a qualibet eccleſia poteſt epiſcop⁹ petere 2 nomine cathedratici pręter quã a monaſterio, vt inf. ea. inter. põt tñ in neceſſitate à clericis collectam petere. ext. de cen. cum Apoſtolis. Appellat̃ ẽt qñq. ſynodaticum, vt ext. de cen. olim quoniã frequenter in ſynodo dãtur. iſti aũt denarij erunt ſecundum communem monetam regionis, vt ff. de leg. 3. nummis. & ſi plures monetæ ſint forte meliores dabũtur. extra de iureiur. quanto in fi. vel ſaltem mediocres, vt ext. de cen. ex parte. Item præter cathedraticum põt ẽps petere moderatam procurationem, vt inf. ca. inter.

2 De hoc no. extra de off. ord. conquerente ibi videas.

PLacuit.] CASVS. Tria prohibentur in hoc c. ſcilicet ꝙ epiſcopus nihil debet tollere a parochialibus eccleſijs præter duos ſolidos nomine cathedratici, neque tertiam partẽ oblationũ tollat, ſed reſeruet reparationi eccleſiæ: neque cogat clericos ſibi in aliquib. operibus inſtit. de pœna temere litigantium. in fi.

d ¶ Tertiã.] ſu. e. q. 1. de his. & c. decernimus. contra. inf. 12. q. 3. c. vlt. & inf. ead. unio. Solu. tertiam habet, cum vult hoc onus fabricæ ſubire.

e ¶ Epiſcopo inde ratio fiat.] Per archidiaconum de redditibus & poſſeſſionibus eccleſiæ, vt 25. di. perlectis.

PRiſcis.] CASVS. Antiquitus epiſcopus tollebat tertiam de parochianis eccleſijs. cui etiam ſuæ pleniſſime ſufficiebant. & ideo ſtatutum fuit in concilio Emeritenſi, vt nullus epiſcopus Luſitanæ prouinciæ cui ſua ſufficiant, illam tertiam auferre pręſumat: ſed relinquat reparationi eccleſiæ.

f ¶ Tertiam.] Poteſt hoc intelligi de tertia, quæ debetur ipſi fabricæ. Alij dicunt de tertia illa, quæ debetur ipſi

Digitized by Google

ſpſi epiſcope, vt illam non debeat habere, ex quo abundat: niſi velit onus fabricæ ſubire.

VNio.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, ꝙ ſi epiſcopi volunt recipere tertiam partem oblationum vel decimationum à parochianis ſuis, ſubire debent onus fabricæ reparandæ. ſi vero eas relinquant eccleſijs ſolicitudine epõrum reparentur baſilicæ à presbyteris ſi autẽ eccleſiæ nulla indigent reparatione, accipiant epĩ illas tertias ſi volũt: ſed vltra nihil. In ſecunda parte dicitur, ꝙ plures eccleſiæ non committantur vni presbytero. In tertia parte dr̃, ꝙ eccleſia, quæ habet x. parochianos, habeat proprium ſacerdotem. illa vero quæ minus habet, alijs coniungatur eccleſijs: & qui hanc conſtitutionem deſpexerint, poſt duos menſes excommunicentur. Secunda pars incipit ibi,] Sed & hoc neceſſariũ. Tertia ibi, Ea. ſ. ratione.]

conſequi poterat, totum in reparatione ipſarum baſilicarum proficiat.

¶ *Caput hoc in codicib. Gratiani etiã manuſcriptis corruptè citabatur ex concilio Merech. Eſt autẽ in Emeritẽſi. c 16 cuius cõcilij duo exẽplaria ad S. D. N Gregoriũ XIII miſſa ſunt Huius concilij & capitis; & meminit Innocentius III. in epiſtolis Romæ impreſſis, lib 2. epiſtola Petro Compoſtellano ſcripta his verbis.* Emeritenſe vero concilium authenticũ eſſe multis rationibus aſtruebas, tum quia cum alijs cõcilijs cõtinetur in libro, qui corpus canonũ appellatur, quem Alexãder Papa per interlocutorem authẽticum cõprobauit; tum quia de ipſo concilio ſumptum eſt caput.] Priſcis quidem canonibus.] quod continetur in corpore Decretorum.

α ¶ Sufficere poſſunt.] *Sublata eſt negatio q̃ erat ĩ vulgatis, qm̃ & ab vtroq; exẽplari cõcilij & a uetuſtis Gratia. codicib. abeſt & hoc mõ magis cõuenit cũ rõne legis.*

β ¶ Sed quæ exinde.] *In exemplaribus concilij legitur.* Sed quæque exinde conſequi potuerat; totum in reparatione ipſarum baſilicarum proficiat.

Item ex concilio Toletano. 16 c 4.

¶ Non accipiant epiſcopi tertiam partem, niſi dirutas eccleſias reparare voluerint. C. III.

VNio noſtrę cõgregationis † decernit, atq; inſtituit vt tertias [a], quas antiqui canones de parochijs ſuis habendas epiſcopis cenſuerunt, ſi eas exigendas crediderint, ab ipſis epiſcopis dirutæ eccleſiæ reparentur. Sin vero eas maluerint cedere; ab earundẽ eccleſiarum cultoribus ſub cura & ſolicitudine ſui põtificis, reparatio eiſdẽ eſt adhibẽda baſilicis. Quod ſi omnes eccleſię aut incolumes fuerint, aut quæ dirutæ erãt, reparatæ extiterint; ſecũdum antiquorum canonum inſtituta, ſi tertias ſibi debitas vnuſquiſq; epiſcopus aſſequi voluerit. facultas illi omnimoda [b] erit; ita videlicet, vt citra ipſas tertias nullus epiſcoporũ quidpiã pro regijs [c] inquiſitionibus à parochianis † eccleſijs exigat, nihilque de prædijs ipſarum eccleſiarum cuiquam cauſa ſtipẽdij dare pręſumat. ¶ Sed & hoc neceſſario inſtituendũ deligimus, vt plures eccleſiæ vni nequaquam committantur [d] presbytero; quia ſolus per totas eccleſias nec officium valet perſoluere, nec populis ſacerdotali iure occurrere; ſed nec rebus earum neceſſariam curam impendere: ea ſcilicet ratione, vt eccleſia, quæ vſque ad decem habuerit mancipia; ſuper ſe habeat ſacerdotem; quæ vero minus decem mancipia [e] habuerit, alijs cõiũgatur eccleſijs. Si quis ſanè epiſcopo-

† al. adunationis.

† al. parochitanis.

a ¶ Tertias. H. intelligit hoc de tertia oblationũ, nõ ã tertia decimationum. ſed 5 eu eſt tex. extra de præſcrip. de quarta. Alij dicunt ꝙ epĩs hodie nullã habebit tertiã. niſi ĩ duob. caſibus vnꝰ, ſi vult reparare eccleſiã: & alius, ſi incũbit onus regale, vt hic, dicit. Sed verius ẽ ꝙ epĩs ad ſuũ commodum habet vnam tertiam ꝑ ſe & aliam quã põt tenere ſi vult ſubire onus fabricæ, hẽbit ꝑterea partẽ oblationũ tempore dedicationis, vt ĩf. ca. nec numerꝰ. & 18. q. 2. Eleutheriꝰ. Sed quid ſi epĩs partem fabricæ recepit, dĩ Ide cũ eguerit eccleſia reparatione velit eccl'æ cedere tertiã illã? dico ꝙ non põt ſ Io. ſicut nec vſufructuarius poteſt in tali caſu vſu fructui cedere. ff. de vſufruc. ſed cũ vſufructuariꝰ. & l. ſeq. ff. đ aqua plu. arce. is cũ quo. Male dicit Io. qm̃ reparare dẽt epiſcopus eccleſiam, poſtquã habet quartã fabricæ: quia res tranſit cũ onere ſuo, vt 16. q. 1. ſi quis laicus.

Tertia oblationum an pertineat ad epiſcopum.

1 Sub. ſed epĩs cõpelli dẽt reparare, vt in l. hic alleg. ſecũdũ L. niſi fortè neceſſitate. ceſſiſſet. ff. de aqua plu. arcen. l. cũm.

b ¶ Omnimoda.] Hic apparet quod illam tertiam poteſt epiſcopus in ſuos vſus conuertere, cũ eccleſia non eget reparatione. ſed fortè contrariũ eſt 10. q. 3. vobis, vbi dicit ꝙ annuatim reſeruabit. Sol. ibi. loquitur de illa parte, q̃ pertinet ad reparationẽ epãlis eccleſiæ: hic vero de tertia parochialis eccleſiæ.

c ¶ Pro regijs.] Arg. ꝙ ꝓ itinere ad Papam, vel ad regem, non poſſunt epiſcopi vltra ſtatutum petere, vt ext. de cẽſi. cũ Apoſtolus. & 16. q. 1. ſ. placere.

d ¶ Committantur.] Hic eſt caſus vbi Aliquis poteſt habere plures eccleſias. Alij caſus ſunt notati, 21. q. 1. in ſumma quęſtionis & c. relatio.

e ¶ Mancipia.] Cum ergo decem faciant plebem, patet

intellectus illius cap. ſup. 2. q. 5. presbyter ſi a plebe.

I Llud.] CASVS. Præcepit Pelagius Creſconio illuſtri defenſori Siciliæ, vt non permittat epiſcopis Siciliæ petere à parochijs ſuæ diœce. vltra duos ſolidos nomine cathedratici: nec conuiuia nimis magna ſibi per eos fieri.

Gelaſium cuius iſtud c. eſt. Dicas ergo ꝙ loquitur de Iudæis & paganis, & tranſeuntibus, & talibus, qui non habent certum domicilium, ꝙ enim hic de pueris non loquatur. patet ex eo quod dicitur, aut in electa. Ipſi enim non poſſunt eligere.

d ¶ Con-

rũ hanc noſtram conſtitutionem parui pẽderit, ſpatijs duorum mẽſium ſe nouerit excommunicatione mulctari. α

¶ *Caput hoc eſt pars quarti canonis concilij 16. Toletani, cuius duo exẽplaria miſſa ſunt ex Hiſpania: ex quibus nõnulla ſunt in hoc cap. emendata & addita. Habitum vero eſt concilium hoc Aera. DCCXXXI. cum illud Emeritenſe habitum fuerit Aera DCCIIII.*

α ¶ Mulctari.] *In concilio ſequitur*; ita nempe, vt poſtquã ab excommunicationis interdicto ad ordinis ſui remeauerit locum, cunctas huius canonis ſanctiones modis omnibus ſtudeat adimplere.

Item Pelagius Creſconio illuſtri.

¶ De eodem. C. IIII.

I Llud te volumus modis omnibus cuſtodire, ne q̃ epiſcoporũ Siciliæ de parochijs ad ſe pertinẽtibus nomine cathedratici amplius quã duos ſolidos præſumãt accipere; neque compellere presbyteros, aut clerum parochiarũ ſuarum ſupra vires [a] ſuas eis conuiuia præparare.

Ino p. 3. c. 136.

Item Gelaſius Papa Fabiano epiſcopo.

¶ Baptizandis numerus non imponatur: nec cathredratici cum vltra vetuſtum morem exigatur. C. V.

N Ec numerus [b] baptizandis iuſte creditur imponẽdus; cum quãti petierint, vel ad regenerationẽ feſtinauerint, non ſint pro alterius voluntate repellẽdi. Et ideo frater cariſſime huiuſmodi ſuperfluam cõſtitutionẽ modis omnibus remouebis, vt vnuſquiſque, aut in vicina ſibi eccleſia, aut in electa [c] pro ſuæ mẽtis baptizẽt arbitrio. Cathedraticũ etiam nõ amplius quàm vetuſti moris eſſe conſtiterit, ab eius loci presbytero noueris exigẽdum: & de his quæ die dedicationis fuerint offerẽtium deuotione collata, cõſuetudinem [d], quæ generaliter omnibus eccleſijs eſt præſcripta, ſeruabis.

2 Cathedraticum quod his auctoritatibus epiſcopis permittitur exigere, præter medietatem, vel tertiam partem oblationum, quæ etiam pro varia eccleſiarum conſuetudine ex præmiſſis auctoritatibus epiſcopo debetur, intelligendum eſt: nec illa pars oblationum omnium generaliter intelligenda eſt; ſed uel anniuerſaria dedicationis vel quorundam etiam ſolennium dierum; prout inter epiſcopum & ſacerdotem tempore dedicationis conuenerit.

a ¶ Supra vires.] Ne victum longi tẽporis breuis hora cõſumat. ext. de cẽſi. cũ Apoſtolus. & te eũdẽ quoſdã à pauperib⁹ nil petet, vt 1. q. 2. placuit. ar. iſ. c. cauendũ. ſed hoc nõ eſt verum: quia ſi aliqs vltra vires fuerit grauat⁹, fiet collectio ab alijs vicinis eccleſijs, vt extra de cẽſi. cum inſtantia. & c. procurationes. non aũt dabit epõ niſi lac ad bibẽdũ: ne ieiuniorũ doctrinã rubentibus baccis prædicet, vt 35. diſt. ſexto. & c. eccleſiæ. Nec bibet vltra tertiam vicẽ. vt 44. d. ĩ illa palea. quãdo presbyter. & comedet lardũ vel carnes vaccinas vł veruccinas cum aceto, vt C. de ero. mili. an. l. ... lib. 12. ar. ſu. 41. diſt. nõ cocanĩ. & c. cõs.

Epõ viſitanti, dandum eſt lac ad bibendum.

N Ec numerus.] CASVS. Fabianus epiſcopus cõſuluit de trib⁹ à Gelaſio Papa. Primo, vtrũ cert⁹ numerus pecuniæ ſit imponẽdus baptizandis. Et reſpondet quod nõ ne pabtizandi a baptiſmi gratia repellantur. Secũdo vtrũ ſit exigendum pro cathedratico vltra antiquam cõſuetudinem. Et reſpõdet quòd non. Tertio quam partẽ debeat recipere epſ de oblationibus, quæ offerũtur in die dedicationis. Et reſpõdet ꝙ cõſuetudo illa dẽt ſeruari, quæ omnibus eccleſijs eſt præſcripta.

b ¶ Nec numerus.] Forte conſuetudo fuerat, ꝙ ſecundum numerum baptizandorum tantum vel plus recipiebatur: quod erat iniquum, vt 1. q. 1. baptizandis. & c. placuit. Ioan.

Diœceſes fuerũt a Dionyſio diſtinctæ.

c ¶ Aut in electa.] Contrarium eſt, inf. 13. q. 2. c. 1. vbi dicitur, ꝙ ideo parochiæ ſunt diſtinctæ, ne aliquis iura alterius uſurpet. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ hoc capitulum loquitur ſecundum ea tempora quando nondum parochiæ erant diſtinctæ. ſed hoc ſtare non poteſt: [1] quia Dionyſius, qui diſtinxit diœceſes, diu præceſſit

1 Ad hoc qđ not. gl. ſup. 99. d. c. 1.

d ¶ Conſuetudinem.] Secundum quod conuenitur cũ epiſcopo tempore dedicationis. 18. q. 2. Eleutherius.

CATHEDRATICVM. Hæc eſt 2. pars q. in qua loquitur de procurationibus, & de exactionibus, & dicitur ꝙ procuratio vna ſola dicitur eſſe in anno: & exactio nulla niſi a iure promiſſa. extra de cenſi. cum Apoſtolus. & hoc probat per 5. auctoritates. Ioan. de Fan.

CASVS. Grat. dicit, ꝙ epiſcopus accipit cathedratici cum præter medietatẽ vel tertiã partẽ oblationũ q̃ offerunt in

Digitized by Google

in die anniuerſariæ dedicationis, vel alterius ſolennitatis, prout conuenerit inter epiſcopum & ſacerdotem.

DE HIS VERO. Dictũ eſt ſ. de viſitati one ẽporum. Sed quia quidã crudeliter ſæuiendo parochias viſitabãt, ideo nunc oſtendit Grat. quid ſuper hoc tenendum ſit. Quia.]

De his vero epiſcopis, qui per parochias ſuas crudeliter deſæuiunt, ſic eſt ſtatutũ in 3. cõcilio Toletano, c. 20.

¶ Vltra morem antiquum a parochianis presbyteris epiſcopi nil exigant. C. VI.

Iuo p. 3. c. 137.

1. Pet. 5.

QVia cognouimus epiſcopos per parochias ſuas nõ ſacerdotaliter, ſed crudeliter deſæuire, & dum ſcriptum ſit: [Forma eſtote gregi, neque vt dominantes in clero,] exactiones diœceſi ſuæ, vel dãna infligant: ideo cenſemus (excepto quod veterum [a] conſtitutiones a parochijs habere iubent epiſcopos) vt alia, quæ illis huc uſque præſumpta [b] ſunt, denegentur, hoc eſt, neque in angarijs presbyteri aut diaconi, neque in aliquibus fatigentur indictionibus: ne videamur in eccleſia Dei exactores potius, quàm Dei pontifices nominari. Hi vero clerici, tam locales, quàm diœceſani, qui ſe ab epiſcopo grauari cognouerint, querelas ſuas ad metropolitanum deferre non differant, & metropolitanus non moretur eiuſmodi præſumptiones coercere. †

† al. diſtricte coercere.

Item ex concilio Cabilonenſi 2 c. 14.

¶ A parochianis ſtipendia non niſi cum charitate epiſcopi exigant. C. VII.

CAuendum eſt, ne, cum epiſcopi parochias ſuas peragrant, quandã damnoſam erga ſubditos, [c] ſeu erga ſocios [d] tyrannidem exerceant, nec (quod abſit) cum charitate, ſed cum quadam iudiciaria inuectione † ſtipendia ab eis exigant. Obſeruandum etiam modis omnibus, vt ſi quando eis peragrandæ parochiæ neceſſitas incumbit, in confirmandis hominibus, in inquirẽdis rebus emendatione dignis, in prędicatione verbi Dei, in lucris animarum potius, quàm in deprędandis, & ſpoliãdis hominibus, & ſcandalizandis fratribus operã dent. Et ſi quando eis ad peragendum miniſterium ſuũ a fratribus, aut ſubditis aliquid accipiendum eſt; hoc ſummopere obſeruare debent, ne quem ſcandalizent, [e] aut grauent. Tanta ergo in hac re diſcretio tenenda eſt, vt & verbi Dei prædicator, vbi proprij ſumptus [f] deſunt,

† al. inuectiua.

QVia.] CASVS. Quidam epiſcopus viſitando parochias ſuas in clericos crudeliter ſæuiebant eos angarijs & indictionibus fatigando. ſuper hoc vero facta querimonia in cõcilio Toletano conſtitutum eſt, ut de cætero talia non faciant, & quæ hactenus præſumpta ſunt, in futurum denegentur. ſi vero contra hoc venire præſumpſerint, apud metropolitanum clerici conquerantur: qui ſine mora præſumptiones debet remouere. [Angarijs.] Angariæ ſunt onera, quæ perſonis imponuntur: perangariæ poſſeſſionibus. [Indictionibus.] Ideſt illicitis exactionibus vel conditionibus.

1 Ar. contra ad hoc 25. q. 2. amputato.

Arg. ad hoc j. 16. q5. 1. nulli ẽporũ vbi de hoc. Archid.

a ¶ Quòd veterum.] Nihil ergo poteſt epiſcopus petere ab aliquo, niſi oſtendat per canones illud ſibi debitũ 1 vt 9. q. 3. conqueſtus 18. q. 2. c. 1.

b ¶ Præſumpta.] Nota ꝙ longinqua vſurpatio non facit ius. vt 93. diſt. illud. 100. diſt. contra morem. 24. q. 1. ſchiſma. extra de ſim. cum in eccleſia. & ca. non ſatis. 1. q. 1. nullus epiſcopus 2. extra de præſcrip. cauſam. Item arg. not. ꝙ ſua auctoritate quis poteſt detinere quod de iure non præſtitit, licet illud diu ſoluerit, vt C. de agric. & cenſ. litibus. l. 1. tẽpus.n. non inducit obligationem. extra de cenſ. peruenit. ff. de act. & obl. obligationũ fere. §. placet. Prætor enim nõ tuetur iniquã poſſeſſionem. ff. de pub. cum ſpõſus. §. ſi res. non enim ſufficit poſſediſſe, niſi causã poſſeſſionis probet. extra de præſcr. ſi diligẽti. ff. de iti. actuq; priu. l. vlt. licet. n. lõgiſſimo tempore aliquid gratis præſtitũ ſit in hoc non currit præſcriptio, vt 16. q. 3. clerici. & c. ſi epiſcopus. C. de præſcr. xxx. vel xl. ann. male. Arg. contra 18. q. 2. ſeruitium: nam libertas non dandi decimam pręſcribitur, 2 ext. de præſcr. de quarta. Itẽ arg. contra. 1. q. 3. quæſitũ. nec cogit quis cauſam poſſeſſionis probare. ff. ſi ſeru. vẽd. ſi qs diuturno. Sol. nec in longa nec in lõgiſſima pſcriptione ſufficit allegare diuturnã poſſeſſionem, niſi aliquam cauſam poſſidẽdi alleget. Sed allegata cauſa, cũ de tempore conſtet præſumit eſſe debitũ. arg. 12. diſt. illa. tñ non tenet probare cauſam ſine titulũ poſſidendi: quia poteſt eſſe ꝙ non habet de hoc inſtrumenta nec teſtes, nec eſt hoc in memoria hominũ, ut 3. q. 6. hæc quippe. Ioan. T. dicit cõtra: quia ſufficit ſi dicat, præſcripſ. niſi præſumptio ſit contra eum. 3

Obligatio non inducit tempore.

2 Sub. cum aliquali titulo. quod dic ut not. extra de præſcr. ſi diligenti. in gloſ. ex hoc vñ. Archid. Poſſeſſio ſine cã poſſidẽdi nõ ſufficit ad præſcriptionẽ.

3 De hac materia not. ẽt 16. q. 3. dilecto. Archid.

CAuendum. CASVS. Quidam epiſcopi dum viſitarent eccleſias ſuas, ſiue parochias pro confirmãdis pueris, & pro delictis corrigendis: intendebant potius dominationi & ſpoliationi, quàm lucris animarum: & in ſtipendijs exigendis ſacerdotes ſcandalizãbant. quare Cabilonenſe concilium ſtatuit vt de cætero epiſcopi non faciant hoc: ſed ſi proprijs ſumptus deſint eis, a clericis cum charitate accipiant: nec grauent aliquem, vel ſcandalizent, & hoc probat auctoritate Apoſtoli.

c ¶ Subditos.] Scilicet laicos.

d ¶ Socios.] Hic dicuntur clerici ſocij epiſcopi, alibi fratres, vt 95. diſt. olim. & 8. q. 1. quid autem.

e ¶ Scãdalizẽt.] Exigẽdo ultra licitũ, ut 11. q. 3. nolite.

f ¶ Sumptus.] Vt ergo ꝙ ſi habet ſumptus vnde poſſit

expen-

expendere, non debet alios grauare. nā potius uidentur hæc peti ex gratia ꝙ de iure. ut extra de cenſ. cum Apoſtolus. & ea quæ domi conſueuit expendere, debet expēdere cum eſt in uia. 1 ut in Auth. de man. prin. §. illud coll. 3. & in Auth. ut iud. ſine quoquo ſuffr. §. nulli. collat. 2. Sed non eſt ita, ut ext. de ſimon. cum ſit Romana. in parte deciſa.

INter cetera.] CASVS. Epiſcopi Gallię cū uiſitabant parochias ſuas ſæuas rapacitates in ſuos ſubditos exercebāt, centū, uel ducentas equitaturas ſecū ducēdo: & ab eis ultra duos ſolidos pro cathedratico, & prādia nimis magna exigebant: & in eccleſia ꝑ duos, uel per plures dies morabantur, ita ꝙ eccleſias uſque ad exinanitionem perducebāt: & ideo ſtatuit concilium Toletanū, ne ultra duos ſolidos exigant pro cathedratico, a quo monaſteria ſunt exēpta, & ultra quinquaginta eqtaturas non ducāt: nec amplius quam una die in baſilica morētur: epiſcopus uero qui contra hoc fecerit, correptioni canonū ſubiacebit.

a ¶ Monaſteriorū.] Infra 16. quæſtio. 2. c. 1. & 2. contra infra 16. quæſt. 1. cum pro utilitate. ī. 18. queſtio. 2. quàm ſit, & capit. ſeruitium. contra.

b ¶ Solutionis.] Ipſa enim monaſteria a lege diœceſana sūt exēpta, ut hic, & 16. q. 1. cū pro utilitate. & 18. queſt. 2. quàm ſit. ſed eorū capellæ non, ut ext. de capel. mona. c. ult. & pen. & extra de præben. de monachis.

c ¶ Quinquagenarium.] Hodie numerus ſingulorū in euectionib. eſt taxatus, ut extra de cenſi. cū Apoſtolus. nec numerus ibi taxatus recipiēdus eſt ſi eccleſia grauet, ut ibidē dī. & ext. de exc. præla. cum ad quorūdam. extra de pęn. c. pen. illos ergo qui ſuperflui ſunt pōt remouere ſacerdos: 2 qa ſi habes ſeruitutem adaquandi certum numerum porcorum: ſi plus ducis ad aquā quàm debeas, ſuperflua poſſunt a domino remoueri, ut ff. de aqua quot. & æſti. l. 1. §. Trebatius. Item ſi cauſa proprij commodi uenit ad eccleſiam, de proprio uiuat, ut C. de ſtat. & imag. l. ult.

Hæc

1 Sed Goffr. putat cont. quia & in ciuitate manens, & uiſitans pōt exigere procurationes, ext. dē cenſ. uenerabili. Archid.

Monaſteria ſunt exēpta a lege diœceſana.

Viſitans ſit cōtentus euectionib. a iure taxatis.

2 Etiam & ep̄m pōt remouere. arg. ff. de aqua quot. & æſti. l. 1. §. item q̄ritur. Arch.

à fratribus accipiat, & item fratres, illius potentia non grauentur, exemplo Apoſtoli Pauli; qui, ne quem grauaret, arte, & manibus victum quærebat. 2. Theſ. 3.

Item ex concilio Toletano ſeptimo c. 4.

¶ Vltra duos ſolidos a parochianis eccleſijs epiſcopus non præſumat accipere. C. VIII.

INter cętera denique, quæ cōi conſenſu nos conferre cōpetenter oportuit, querimonias ēt parochialium † presbyterorū Galliæ α prouincię ſolertiſſimè diſcernere decuit, quas contra pontificū ſuorum rapacitates neceſſitas, vt cōperimus, tandem cōpulit in publicum examē deferri. Hi. n. pontifices, vt euidens inquiſitio patefecit, indiſcreto moderamine parochianas † eccleſias ꝑgrauātes, dum in exactionib. ſuperflui † frequenter exiſtūt, penè vſq; ad exinanitionem extremæ virtutis quaſdā baſilicas perduxiſſe probantur. Ne ergo fiat de cætero, qđ conſtat hactenus inordinatè præſumptū; non amplius quàm duos ſolidos vnuſquiſq; ep̄orum pręfatæ prouinciæ per ſingulas diœceſis ſuæ baſilicas iuxta ſynodum Bracharenſem annua illatione ſibi expetat inferri: monaſteriorum a tn̄ baſilicis ab hac ſolutionis † b penſione ſeiunctis. ¶ Cū vero ep̄us diœceſim viſitat, nulli præ multitudine oneroſus exiſtat, nec vnquā quiquagenariū β c numerū euectionis excedat, aut amplius, ꝙ vna die per vnamquamq; baſilicam remorandi licentiā habeat. Quicunque vero pontificum eorundē aliter, quàm decernimus, agendū præſumpſerit, correptioni proculdubio canonū ſubiacebit, tanquā conſtitutorum ſynodaliū tranſgreſſor, & priſcorum patrum edictorum † corruptor.

† Parochianorum.

Anſ. l. 7. c. 196.
† al. parochianas.
† al. ſuperflui ſunt frequentes.

ſup. ead. placuit.
† al. ſolutione penſionis.
Burch. l. 1. c. 86.
Iuo p. 5. c. 192.

† al. edicti.

α ¶ Gallię.] *In concilijs impreſſis, & aliquot Gratiani exemplarib. legitur.* Galliciæ. *In alijs autem. & emendatioribus atque in codice conciliorum Lucenſi regio habetur* Gallicanę prouincię. *Nam eo tempore archiepiſcopus Narbonenſis, & eius prouinciæ epiſcopi ad ſynodos Toletanas conueniebant; quod ex ſubſcriptionib. Toletani tertij apparet. In eo n. Nigetius Narbonenſis metropolitanus Sergius epiſcopus Carcaſſonēſis, & Nebridius ep̄s Agathenſis & procuratores Magalonenſis & Nemauſenſis epiſcoporum ſubſcribunt. Eiuſdem quoq; metropolitani, & ipſius prouinciæ epiſcoporum ſubſcriptiones in quarto, & ſexto Toletanis concilijs impreſſis legūtur, ut illæ, quæ in manuſcriptis habētur, omittātur.*

β ¶ Quinquagenarium.] *In varijs editionib huius concilij legitur,* quinarium. *Verum in codice Lucenſi regio, vno Vaticano, & altero Bibliothecæ Dominicanæ manuſcriptis, & vetuſtis exemplaribus Gratiani, & Burchardo, & Iuone eſt,* quinquagenarium. *Et hanc lectionem ſecutus eſt Innocentius Tertius in concilio Lateranenſi, c. cum Apoſtolus, extra de cenſ. & exact.*

Item Gregorius epiſcopis Siciliæ, lib. 11. epiſt. 20.

Hæc allegatio forte hodie non tenet, quia ſi aliquis fuerit ſ. vires grauatus, alij vicini ſacerdotes tenentur conferre, ut dixi. ſ. ca. illud. & extra de cēſi. procurationes.

R Elatum.] CASVS. Epiſcopi Siciliæ graues, & onero- ſi erant eccleſijs ſuis cum eas viſitabant. tandem mediante

omnia ſeruentur, nec ſubiectis ſuis graues in aliquo exiſtant.

a ¶ Summa.] ſup. ea. q. 1. relata. ar. ꝙ pactio interuenire pōt in ſpiritualibus, 1 vt hic & 18. q. 2. Eleutherius. 12. quæſtio. 2. cap. quicunque. extra de deci. ex multiplici. quandoq; enim prohibetur tranſigi, vel paciſci. ſi tñ fiat auctoritate iudicis, tenet, ut extra de præben. niſi. ff. de his. q not. infa. furti. §. pactus. ff. de tranſact. cum hi. §. ſi cui. Sed quare recipitur pecunia pro actu conſecrandi, ut hic dicit. & extra de ſim. cum ſit Romana. & non pro actu baptizādi? ideo dico ne aliqui propter paupertatē, vel auaritiā ſe ſubtrahant a baptiſmo, ut 1. q. 1. baptizandis.

Pactio ēn in ſpiritualibus interuenire poſſit.

1 Verum eſt hoc, dūmodo ſit licita, vt 18. q. 2. Eleutherius. ſm L. d̄ hoc dixi 1. q. 2. q̄ pio - de hoc not. 100. diſ. in ca. Auth.

¶ Sacerdotes ab epiſcopis ſuis vltra modum non grauentur. C IX.

R Elatum eſt nobis ſanctæ memoriæ deceſſoris mei temporibus per ſeruum Dei diaconum, qui tunc eccleſiaſtici patrimonij curā geſſit, fuiſſe depoſitum, vt ſacerdotes per vniuerſas veſtras diœceſes cōſtituti, quoties ad conſignandos infantes egredimini, vltra modum grauari minime debuiſſent. Summa [a] enim præfixa fuerat, vobis vt audio, conſentientibus, quæ ab eiſdem ſacerdotibus pro labore [b] clericorum [c] dari debuiſſet. Atque hoc, quod tunc placuit, ſicut nunc dicitur, minime cuſtoditur. Vnde fraternitatem veſtram admoneo, vt ſubiectis veſtris non graues ſtudeatis exiſtere.

Anſ. l. 6. c. 171. Poly. l. 4. tit. 25.

Item Pelagius Creſconio Illuſtri.

¶ Secundum loci mediocritatem epiſcopis conuiuia parentur. C. X.

I Llud magnitudinem tuā minime volumus ignorare, quòd Syracuſanæ ciuitatis epiſcopus inter alia, quæ in cautionū ſuarum pagina ſpopōdit, hoc etiam ſpecialiter ſub interpoſitione pęnæ [d] legitime promiſiſſe legitur; nunquam ſe a quolibet ſuæ diœceſis presbytero vltra duos ſolidos cathedratici nomine petiturum, nec per quamlibet aliam occaſionem quidquam in eius ſe diſpēdio eſſe geſturum. Quod magnitudo tua, non ſolum a prædicto epiſcopo, ſed de omnium epiſcoporum Siciliæ perſonis competenti ſolicitudine cuſtodire nō deſinat; nec ipſa quoque prandia enormia fieri, ſed ſecundum mediocritatem vniuſcuiuſque loci epiſcopo ad conſignationem venienti ſuſceptionis pręparari conuiuium; quia nec eo prætextu pauperibus incuti damna volumus, aut qualibet ratione permittimus.

CAVSA VNDECIMA.

C Lericus aduerſus clericū quaſtionem de prædijs agitauit, quem ad ciuilem iudicem producere voluit: reus non niſi ante iudicem eccleſiaſticum ſtare uolebat; actor uero potentia ciuilis iudicis illum a poſſeſſione ſua deiecit. Quo audito epiſcopus eum ab officio ſuſpendit: ille contempta epiſcopi ſententia officium ſuum ad-

b ¶ Pro labore.] ſ. 1. q. 2. c. ult. inf. 12. q. 2. charitàtem.

c ¶ Clericorū.] Qui laborant cum epiſcopo in uiſitatione.

I Llud.] CASVS. Syracuſanę ciuitatis epiſcopus cū a Papa ordinabatur, ſub interpoſitione legitimæ pœnæ promiſit ſpecialiter quod ab aliquo clerico ſuæ diœceſis, ultra duos ſolidos pro cathedratico nihil eēt petiturus. Præcepit ergo Greg. Creſconio illuſtri ut faciat hoc obſeruari, non ſolū ab epiſcopo Syracuſanę ciuitatis, ſed etiā ab omnib. alijs Siciliæ epiſcopis: nec ipſa prandia enormia fieri ſinat: ſed ſm mediocritatem cuiuſcunq; loci uiſitanti epiſcopo ea faciat pparari: ne ſub hoc prætextu dāna pauperibus inferantur.

d ¶ Pœnæ.] Nota ꝙ aliquis ſub pęna poteſt obligari in ſpirituālibus, ut 23. diſt. quamquam. 16. q. 1. ſtatuimus 1. quæſt. ult. quoties.

C Lericus.] CASVS. In ſuperiori cauſa oſtenſum eſt, quòd eccleſiæ cum omnibus ſuis poſſeſſionibus ad diſpoſitionem pertinent epiſcoporum, ſed quia poſſet aliquis dubitare ſub quo iudice clerici debeant conueniri: ſub eccleſiaſtico ſcilicet, an ſub ſæculari. ideo Gratia. hanc 11. cauſam ſubnectit, in qua oſtendit cleri-

mediante legato anteceſſoris Greg. qui in Sicilia eccleſiaſticum patrimonium gubernabat, facta eſt compoſitio inter epiſcopos, & clericos, ut certa ſumma daretur epiſcopis quolibet anno cum eccleſias viſitarent: quam quia epiſcopi non ſeruabant, præcepit Gregorius, ut

clericos ſub eccleſiaſtico iudice eſſe conueniendos: qđ vt competentius oſtendat, thema proponit: de quo tres elicit quæſtiones.

Q Vod clericus.] Hæc q. diuidiť in tres partes. In prima probat per 24. auctoritates, ꝙ epſ & quilibet clericus per clericos eſt iudicādus, & nō per laicos, niſi forsā eſſet incorrigibilis: quia actor debet ſeq forū rei. Secunda ibi, [His ita.] Tertia ibi, [Ecōtra.] Io. de Fan.

a ¶ Quod clericus.] cauſarum alia eccleſiaſtica, alia ſæcularis. Eccleſiaſticarum alia ſpiritualis, alia criminalis, alia ciuilis. Spiritualis, eſt ubi agitur de decimis, vel matrimonijs. Criminalis ubi agitur de crimine eccleſiaſtico, ſcilicet hæreſis, vel uſurarum; cuius examinatio

Cauſa eſt duplex.

miniſtrauit. Hoc comperto epiſcopus, ſine ſpe reſtitutionis in eum ſententiam dedit.

1 *Hic primum quæritur, vtrum clericus ante ciuilem iudicem ſit producendus.*

2 *Secundo ſi producendus nō eſt, an hæc culpa ſit digna ſuſpenſione.*

3 *Tertio, ſi digna non fuerit, an contemptorem ſententiæ ſui epiſcopi irreparabiliter oporteat deponi.*

QVAESTIO I.

Q Vod clericus [a] *apud ſæculares iudices accuſandus non ſit, Caius Papa epiſt. ad Fœlicem epiſcopum, cap. 2. ſcribit dicens.*

¶ Apud ſæcularem iudicem nullus clericus conueniatur. C. I.

N Emo vnquam epiſcopum apud iudicem ſæcularē, aut alios † clericos accuſare preſumat. † *al. reliquos.*

PALAA. C. II.

j N Vllus iudicum, neque presbyterum, neque diaconum, aut clericum vllū, aut iuniores † eccleſiæ, ſine licentia † pontificis per ſe diſtringat, aut condemnare præſumat. Quod ſi fecerit, ab eccleſia, cui iniuriam irrogare dignoſcitur, tamdiu ſit ſequeſtratus, quouſque reatum ſuum agnoſcat, & emendet.

Extra de foro compet. cap. 2. Capi. l. 6. c. 154. & l. 7. c. 139. Burc. l. 16. c. 22.

† *al. minores.* † *al. ſcientia.* † *al. permiſſu.*

¶ Apud Burchardum, & in aliquot Gratiani codicibus ex ijs, qui hanc paleam habent & in Decretalibus: tit. de fo. compe. c. 2. citatur ex concilio Pariſienſi c. 10. Verum in concilio Rhemenſi Trosleiano, cap. 6. refertur ex capitularibus: in quibus habetur bis id eſt li. 6. c. 154. & lib. 7. c. 139. Simile quid legitur in concilio Aurelianenſi 4. c. 10. & Antiſiodorenſi, c. 43.

Et in conc. Aurelia. 3. cap. 31.

Item Marcellinus Papa, epiſt. 2.

CASVS. Hic intitulatur prima quæſtio, qua quęritur, an clericus ante ciuilē iudicem ſit producendus. Et diſtinguas, ꝙ cāuſarum alia eſt criminalis, alia ciuilis, alia ſpiritualis. Criminalis eſt, vbi de crimine agiť. Ciuilis, vbi de poſſeſſionib. & pecunia agiť. Spūalis, vbi tractať de reb. ſpiritualib. ſcilicet de electiōe, de decimis, & primitijs, & de iur. pat. & de vſuris. In quibus omnibus cauſis nūquā clericus debet conueniri ſub iudice, niſi ſub iudice eccleſiaſtico vt inf. ca. nullus epiſcopus, & c. clericum, niſi in cā feudi, vt ext. de iud. cæterum, & niſi ſit incorrigibilis, vt d. 17. nō licuit. & in cauſa reconuentionis, vt ſ. 3. q. 8. cuiꝰ in agendo, & niſi Papa delegaret cauſam ſpiritualē, vel aliam laico, vt ſup. 10. q. 3. illud. Laicus uero ſub iudice ſæculari debet conueniri, ut inf. ca. experientiæ: niſi in ſex caſibus. Vel ſi conueniat epiſcopum ſuper rebus ſpiritualibus, vt extra de deci. quoniā, & 35. q. 6. epiſcopus. Vel ſi conueniatur laicus de crimine eccleſiaſtico, ut infra ead. ſi quis cum clerico, & 6. q. 2. cap. 1. Vel niſi ſunt ruſticæ eccleſiæ, ut 89. diſtin. indicatum. Vel ſi iudex ſæcularis eſt negligens, ut 23. q. 5. adminiſtratores, & quæſt. 2. dominus noſter. Vel niſi ſit raptor rerum eccleſiæ, ut extra de fo. comp. cum ſit generale. Vel ſi ſuſpectus fuerit iudex ſæcularis, uel ſi habetur querela contra epiſcopum, ut in authen. ut diffe. iudi. coll. 11. §. 1. & 2. Et procedit hoc ordine in hac quæſtione. primo probat, quòd clerici non ſunt conueniendi coram iudice ſæculari, vſque ad [§. Cum ergo his.] Deinde probat contrarium, ſcilicet quod in ciuili cauſa coram ſæculari iudice ſunt conueniendi, in criminali coram eccleſiaſtico: quod allegando dicit. Tandem dat ſolutionem in [§. quia ergo.] in fine. Primum ergo cap. huius quæſt. planum eſt.

tio ſpectat ad iudicē eccleſiaſticum, ut ĩ. ea. ſi quis cum clerico. & 6. q. 2. c. 1. Alia eſt ciuilis ſiue pecuniaria, ubi agitur de rebus temporalibus. arg. ad hanc diſt. 16. q. 1. frater. Item ſæcularium alia eſt ciuilis, alia eſt criminalis. In his omnibus nunquam conuenitur clericus, niſi ſub eccleſiaſtico iudice, ut inf. eo. nullus epiſcopus niſi in tribus caſibus, ut in cauſa feudi, ut extra de iud. cæterum, & niſi ſit incorrigibilis, ut 17. diſt. nec licuit. Item, & in cauſa reconuentionis. 3. q. 8. cuius in agēdo. Alios caſus poſui ĩ. eo. clericū nullus. Similiter nec laicus poteſt conueniri ſub eccleſiaſtico iudice niſi in caſibus v. ut ſi conueniat ipſum ſuper rebus ſpiritualibus, ut extra de iud. c. 2. & 3. Vel niſi ruſticæ eccleſiæ conueniantur, ut 89. diſt. indicatum. extra de appel. ſi duobus. Vel ubi aliquis rapuerit res eccleſiæ: tunc potius ex conſuetudine quàm de iure conuenitur ſub clerico. extra de foro comp. cum ſit. & c. ſi clericus. Itē ſi iudex laicus eſt negligens, ext. de foro comp. ex trāſmiſſa. & 23. q. 5. admini-

Cauſa ſæcularis eſt duplex.

Laicus non cōueniť corā iudice eccleſiaſtico niſi in quinq caſibus.

miniſtratores. Vel ſi ſuſpectus fuerit iudex ſæcularis. Vel ſi haberetur querela contra ipſum poteſt adiri eccleſiaſticus iudex, ut in Auth. ut diff. iud. collat. 9. §. 1. & 2. & §. penult. non tamen propter negligentiam eccleſiaſtici iudicis clericus poteſt conueniri coram laico iu- vt ff. de iuriſd. omn. iud. cum quædam. & eodem gaudet priuilegio vxor & filius quo clericus, ut C. de epiſco. & cler. l. 1. & 2. ſed illa, quæ non eſt legitima uxor, non ſortitur forum a perſona viri, ff. ad municip. de iure. §. ult. Ioan. quòd dicit de coniugato, falſum eſt, ut extra, de cle. coniug. Ioãnes. & fortè idem eſt, in depoſito, cũ ſit exauctoratus, vt 50. d. accedens. B.

¶De eodem. C. III.

Anſ. l. 3. c. 22. Pann. l. 4. c. 31.

j CLericum α a cuiuslibet ordinis abſque pontificis b ſui permiſſu nullus præſumat ad ſæcularem † iudicem attrahere: nec laico quemlibet clericum liceat accuſare.

† *al. ſæculare iudicium.* 2. q. 7. laico.

α ¶Clericum.] *In epiſtola Marcellini ſecunda, & concilio Aurelianẽſi 3. vbi hoc repetitur, & in Pannormia ſic legitur* Clericus cuiuslibet ordinis abſque põtificis ſui permiſſu nullum præſumat, &c. *Verum ob gloſſas, & citationes doctorum nihil eſt mutatum.*

Item ex concilio Nicæno.

¶*In concilio Nicæno hodie canon hic non habetur, ſed fuiſſe olim plures canones illius concilij ſup. diſt. 16. c.* ſeptuaginta, *eſt adnotatum. quorum partem refert Iulius in reſcripto contra Orientales, vbi numero 34. habetur hoc caput: & ex eo citatur in Polycarpo.*

¶Ab eis quiſque iudicandus eſt, quos ſibi iudices elegerit. C. IIII.

Poly. l. 5. tit. 4. Pann. l. 4. c. 109.

IVdices autem alij eſſe nõ debent quàm quos ipſe, qui impetitur c, elegerit; aut quos ſuo cum conſenſu hęc ſancta ſedes, aut eius primates d auctoritate huius ſanctæ ſedis delegauerint.

Item Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius Imppp.

¶Ad ſæcullaria iudicia nullus clericus eſt pertrahendus. C. V.

In cod. Theod. l. 16. tit. de epiſ. audien. c. vlt. Anſel. l. 3. c. 109. Poly. li. 1. tit. 19. 21. q. 1. Naturam tit. 11. q. ſacerdotibus. Hiſtor. eccleſiaſt. li. 10. c. 2. Ruffino auctore.

COntinua lege ſancimus, vt nullus epiſcoporum, vel eorum, qui eccleſiæ neceſſitatibus ſeruiunt, ad iudicia ſiue ordinariorum, e ſiue extraordinariorum iudicum pertrahatur. Habent illi ſuos iudices; nec quidquam his, publicis eſt commune cum legibus. f *Item.* ¶Conſtantinus Imperator præſidens β in ſancta ſynodo, quæ apud Nicæam congregata erat, cum querelam quorundam conſpiceret coram ſe delatam, ait: Vos a nemine dijudicari poteſtis: quia ad † Dei g ſolius iudiciũ reſeruamini.

† *al. quia Dei ſolius iudicio reſeruamini.*

β ¶Præſidens.] *Quàm humiliter ibi ſe geſſerit Conſtantinus docet Euſebius 2. lib de vita ipſius, cap. 10. Socrates lib. 1. c. 5. Theodoretus lib. 1. c. 7.*

b ¶Abſq; Põtificis.] Hodie nec cum conſenſu epi poteſt, ut ex de fo. cõp. ſi diligẽti. alias ab officio ſuſpẽditur, ut 2. q. 6. non liceat. præterea cauſam pdit, vt ĩ. ea. inolita. & c. placuit.

IVdices.] CASVS. Reus & actor cõtendebant de iudicibus eligendis. quæſitum eſt in Nicęno cõcilio, ad cuius petitionẽ debent dari. Et reſpondet, ꝙ illi iudices debent dari quos reus elegerit, ſupple, cum cõſenſu alterius partis, uel illi quos ſedes Apoſtolica, vel eius primates delegauerint.

c ¶Qui impetitur.] Arg. iudices eſſe dandos ad arbitrium rei ut hic; & 15. q. 7. ſi autem. & 3. q. 6. peregrina. & 4. q. 5. q ſ quis. Sed cõtra. ff. de iud. obſeruandũ. vbi dicitur, quòd ille iudex non eſt dandus, quem altera pars nominatim petit. Sed potes ibi illud, altera, intelligere de actore, non de reo. 2 Vel dic. ſi nõ poſsũt concordare actor & reus, tunc dabunt r ſm petitionem rei, vel ſupple. in omnibus illis iſtud, & actoris. Vel dic, quòd hoc c. loquit in criminali cauſa tũc .n. ex plurib. epiſcopis poteſt eligere reus quem vult, ut 3. quæſt. 9. accuſatores.

Iudex an poſſit dari ad arbitriũ rei.

2 Huic ſolutioni ob. ext. de off. deleg. cũ R. ubi eligit actor.

d ¶Primates.] Ideſt, epiſcopi, qui concilium celebrãt auctoritate Papæ. 3

3 Vnde non intelligas in hoc demonſtrare Nicænam ſynodum: illa. n. non habuit primates vel cum dr. hæc ſãcta ſedes, intelligĩ de ſede Romana. Archid.

co iudice, vt extra de iudic. qualiter, in fine.

CLericum.] CASVS. Dico in hoc c. prohibentur, ſ. ut nullus clericum ad iudicem ſæcularem trahat, maxime ſine conſenſu ſui epiſcopi. Item quod nulli laico liceat clericum accuſare.

a ¶Clericum.] Etiam depoſitum, 1 vt 81. diſt. dictum. Nec etiam coniugatum 32. diſt. ſi qui vero. Nec obſt. extra de apoſtat. c. 1. quia ibi loquitur cum talis non vult gaudere priuilegio clericali: quia forte ſit maritus uiduæ: nam tunc perdit priuilegium, ut 84. diſt. quiſquis clericus. Idem dico de ſeruientibus, 2 & mancipijs clericorum, ut 89. diſt. indicatum. & idem priuilegium habet familia quod dominus, ut extra de iudæ. ad liberandam quia libertus forum patroni ſequitur ff. ad munic. aſſumptio. 12. quæſt. 2. eccleſiarum ſerues. Item uxores clericorum: quia ſortitur forum vxor ex perſona viri,

1 Cũ adhuc habeat characterẽ, arg. 32. q. 7. licitè.

2 Idem dicit hic L. cuius fuit maior pars huius gl. & hoc dicit motus ca none eodem ſ. indicatum Vxor ſequit forum viri.

COntinua.] CASVS. Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius conſtituerunt hac lege præſente, ut nec epiſcopus, nec clericus protrahatur ad iudicem ſæcularem ordinarium uel delegatum. Similiter Conſtantinus Imperator præſidens in Nicæna ſynodo, cum quidam coram eo de clericis conquererentur, ait clericos a nullo laico, ſed ab eccleſia iudicandos.

e ¶Ordinariorum.] Ideſt, ad ordinarios, uel delegatos ab Imperatore.

f ¶Cum legibus.] Quæ dicunt clericum poſſe trahi ad ciuilem iudicem, ut ĩ. ead. ſi quis cum clerico.

g ¶Quia ad Dei.] Ideſt, clericorum, qui dij appellantur, ut ĩ. ead. ſacerdotibus.

Nullus

NVllus epiſcop⁹. CASVS. Statuit Bonifacius Papa, ut nullus epiſcopus ꝓducatur in ciuili vel criminali cauſa ad ciuilem iudicem vel militarē: ſi vero iudex hoc iubere audeat, amittet omnia bona ſua, & a dignitate repelletur ſiue deponetur. Quæ autem ſequunt, plana ſunt vſque ibi, [Epiſcopus nō flagitet. Honore,] id eſt, iure prætorio: uel honore iudicis, uel litigatoris. [Excepta,] id eſt, priuilegiata, uel excepta ab hac neceſſitate per leges. a ¶Vel exhibeatur.] Sed nunquid tenetur uenire, & allegare forū, ut extra de appell. cum parati? nō: quia citatio nulla eſt. Nam ubi quis citari non poteſt vel ratione perſonę, uel ratione tēporis, uel cauſæ. non tenetur uenire, ut notani 3. q. 2. ſi epiſcopus. & q. 1. c. 2. & ff. de fer. l. prima.

Citatio nulla nō arctat citatum.

b ¶Cinguli.] Nota ꝙ eccleſiaſticus iudex priuat etiā laicum ſua dignitate, ut 32. quæſt. 5. præceptum, in fi.

TEſtimonium.] c ¶Recipiat.] In cauſa criminali, ut extra de teſti. de cætero.

d ¶In publico.] Scilicet foro 1 ſæculari ne ſit contra diſ. 23. c. illud, inf. 35. q. 5. cap. 1.

1 Præcipuè eſt iſta c. de ſe expurgante loquanť. hęc autē de teſte loquuntur. Archid.

a ¶Nec

[Item ex concilio Matiſconenſi primo, c. 8.]

¶De eodem. PALEA. C. VI.

ii NVllus clericus alium clericum ad iudicem ſæcularem accuſare, aut ad cauſam dicendam trahere quocunque modo præſumat: ſed omne negocium clericorum aut in epiſcopi ſui α, aut presbyterorum cum archidiaconi præſentia finiatur. Quod ſi quis clericus hoc adimplere diſtulerit; ſi minor fuerit, vno minus de quadraginta ictus † accipiat: ſi vero honoratior, triginta dierum incluſione mulctetur. Burc. l. 16. c. 11. † al. iſſibus.

α ¶Aut in epiſcopi ſui.] *In concilio Matiſconenſi legitur*, aut in epiſcopi ſui, aut in presbyteri, aut in archidiaconi præſentia finiatur, *verum in prima collectione Decretalium Bernardi, tit. de foro competenti, c. 2. caput hoc refertur eodem modo atque in hac palea,*

Item Marcellinus β epiſt. 2. ad epiſcopos Orientales:

β ¶Item Marcellinus.] *In vulgatis citabatur ex Bonifacio ad epiſcopos Galliæ, ſed in aliquot vetuſtis legitur.* Marcel. *Eſt enim hoc caput in 2 epiſt. Marcellini, & ipſi tribuit Iuo ſequens autem eſt, quod in vetuſtis Gratiani exemplaribus, & a Burchardo & Iuone citatur ex Bonifacio ad epiſcopos Galliæ, vt ibi etiam dicetur.*

¶De eodem. PALEA. C. VII.

QVæcunque contentiones inter Chriſtianos ortæ fuerint, ad eccleſiam deferantur, & ab eccleſiaſticis viris terminentur. Et ſi obedire γ noluerint, quouſque obediant, a liminibus eccleſiæ excludantur. Burch. l. 3. c. 139. Iuo p. 3. c. 205.

γ ¶Et ſi obedire.] *Hinc vſque ad finem non leguntur in ipſa epiſtola; ſunt tamen apud Burchardum & Iuonem.*

Item Bonifacius ad epiſcopos Galliæ.

¶*Hoc adſcribebatur Marcello ſed ut dictum eſt in proximo ſuperiore notatione in uetuſtis codicibus Gratiani, & apud Burchardum & Iuonem parte 5. c. 278. tribuitur Bonifacio & ſic eſt mutatum. Fere eadem habentur apud Iulianum anteceſſorem nouel 113. cap. 10. quod in alijs, quæ nomine Bonifacij citantur ſolet euenire. Et Iuo eadem parte, c. 369. hoc ipſum caput citat ex libro conſtitutionum, additis nonnullis verbis, quæ ſunt apud Iulianum.*

¶Neque pro ciuili, neque pro criminali cauſa epiſcopus apud ciuilem iudicem producatur. C. VIII.

iij NVllus epiſcopus neque pro ciuili, neque pro criminali cauſa apud quemuis iudicem ſiue ciuilem, ſiue militarem producatur, vel exhibeatur. a Magiſtratus enim, qui hoc iubere auſus fuerit, amiſſionis cinguli b condemnatione plectetur. Auth. nullus epiſcopus. C. de epiſcopis & cler. Burch. l. 1. c. 168. Iuo p. 5. c. 278. & 369.

Item Syluester Papa in ſynodo Romana, c. 14.

¶Quilibet clericus non eſt in publico examinandus. C. IX.

TEſtimonium clerici aduerſus laicum nemo recipiat c: nemo enim † clericum quemlibet in publico d examinare præſumat, niſi in eccleſia. Burch. l. 2. c. 204. Iuo p. 6. c. 278. Pan. l. 4. c. 89. † al. etiam.

¶*In ſynodo Romana ſub Syluestro c. 14. & in Pannormia legitur eodē modo atq; apud Gratianū, ac propterea nihil eſt mutatum. Verū in epilogo eiuſdem concilij habetur:* **Teſtimoniū laici aduerſus clericum nemo recipiat.** *Et eodem mo-*

a ¶ Nec honore.] Ideſt, iure prætorio.
b ¶ Ad teſtimonium.] A iudice ſæculari.
c ¶ Excepta.] Ab hac neceſſitate.
d ¶ Iureiurando.] Hæc ſunt verba Gratiani: nec dicit verum, nam epiſcopi bene tenentur iurare, vt 2. qõ. 4. nullam.

de ſuis miniſtris ad epiſcopum, vt propoſitis ſacroſanctis Euangelijs dicat veritatem prout nouerit, ſecundum quod decet ſacerdotes. Et a principio uſque ibi. [Sed iudex.] verba ſunt Gratiani, qui credidit, ꝙ epiſcopus non debet iurare ſed certe iurat, ſed librum non tangit manibus: ſed manibus extẽſis ſuper librum iurat; ſicut feci fieri I cã patriarchæ Graden. & epiſcopi Venetorũ, qui iurauerunt de veritate dicenda: in qua aſſeſſor fui.
e ¶ Iudex mittat.] Extra, de teſti. qui teſtium. ff. de iureiur. ad perſonas.

do legitur in capitulis Hadriani, c. 72. in concilio Triburienſi, c. 4. & ex ipſo apud Burchardum & Iuonem.

Tit. 3. l. 7: & in cod. Theod. li. 11. tit. 39. ibidem.

Item codicis lib. 1. tit. de epiſc. & cler. Imper. Theodoſius: [*Nec honore,* [a] *nec legib. e͞ps ad teſtimonium dicendum flagitetur.*] ¶ *Item dixit. E͞pm ad teſtimonium* [b] *dicendum admitti non decet. Nam, & perſona dehonoratur,* † *& dignitas ſacerdotis excepta* † [c] *confundetur.*]

† al. inhonoratur. † al. exépta.

Nouella conſtitutio.

Nouella 123. 5. præterea nulli apud Iuſtinianum nouel. 123. cap. 9. Iuo p. 5. c. 369. Aut. ſed iudex cod. de epiſ. & cler.

[*Epiſcopus non flagitetur ad teſtimonium iureiurãdo,* a [d] *ſed Euangelijs tantum corã poſitis.*] ¶ *Item:* [*Sed iudex mittat* [e] *ad eum ex ſuis miniſtris, vt propoſitis ſacroſanctis Euangelijs, ſecundum quod decet ſacerdotes, dicat quæ nouerit.*]

a ¶ Iureiurando.] *Dictio hæc non eſt in nouella. Et verba Græca, quæ ad hoc faciunt ſunt hæc:* οὐδενὶ δὲ τῶν ἀρχόντων ἐξέστω τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἀναγκάζειν εἰς δικαστήριον παραγγίνεσθαι ἐπὶ τῷ εἰς μαρτυρίαν. *id eſt,* Præterea nulli magiſtratuũ licebit Dei amãtiſſimos e͞pos cogere, vt perhibendi teſtimonij cauſa in ius prodeant.

Item Syluester in epilogo concilij Romani.

¶ Clericus ad ciuilem iudicem clericum perducens anathema ſit. C. X.

SI quis clericus accuſans clericum in curiam introierit, anathema ſit.

Subaudiẽdum eſt, ſi publicorum iudiciorum cognitio cognitionem petierit: epiſcopale namque iudicium nihil obeſt ab Imperatore poſtulare, vnde in Carthaginenſi concilio octauo legitur.

In Mileuitano c. 19 & in Afric. c. 71.

¶ *In antiquis etiam codicibus citatur Carthaginenſe octauum quo nomine videtur ſignificari cõcilium Mileuitanum in quo caput hoc extat c. 19.*

¶ Proprio priuetur honore publici iudicij cognitionem ab Imperatore poſtulans. C. XI.

PLacuit, vt quicunque ab Imperatore cognitionẽ publicorum iudiciorum petierit, [f] honore proprio priuetur. Si autem epiſcopale [g] iudicium ab Imperatore poſtulauerit, nihil ei obſit.

Sic & ſequentes [h] *auctoritates intelligẽdæ ſũt, quib. clericorum cauſas non niſi clerici cognoſcere iubentur. Vnde Gelaſius Papa ſcribit Ezechiæ* † *comiti.*

† al. Zeiæ.

¶ A ſæculari iudice clericus non eſt audiendus. C. XII.

CHriſtianis gratum ſemper debet eſſe quod ab eorũ poſcitur dignitate præſtandum: quia Deo ſeruien-

PLacuit.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi aliquis ingredietur ad Imperatorem, vt ibi contra aliquem clericũ cauſam tractet criminalem, deponi debet: ſi uero rogat Imperatorẽ, ut ſcribat epiſcopo, ꝙ ſibi iuſtitiam ſeruet, non punitur.
f ¶ Petierit.] Ergo ex ſola correctione libelli perdit quis cãm 1 & ſic eſt 3. ff. de i ius uoc. an ſi libertus. & ff. rem ra. hab. l. amplius. ubi hẽs, ꝙ non incidit in pęnam ſi deſiſtat ab agendo. Sic ergo uidetur, ꝙ quãq; cõfugitur ad ſæcularẽ iudicem propter deſidiam eccleſiaſtici iudicis, ut 16. qõ. 7. filius. ſicut econuerſo recurritur ad eccleſiaſticum iudicẽ a ſæculari, ut infra 23. q. ult. ſæpe. & c. his, & c. ſi uobis, & extra de for. comp. licet. & c. ex tranſmiſſa. ſed nõ ẽ hoc uerum, ut extra de iud. qualiter. in fi.
g ¶ Epiſcopale.] In his quæ ſpectãt ad iudicium Imperatoris, ut ext. de foro compe. uerum. Vel intellige quod Imperator rogat epiſcopum cognoſcere de cauſa.

1 Quod præcedit nõ bñ colligitur ex textu, licet dicat ꝙ priuetur honore: & ſm hoc non ob. qđ ſequitur.

Iudice eccleſiaſtico negligente nõ recurrit ad ſæcularem.

SIC ET SEQVENTES. CASVS. Superiores auctoritates prohibent clericum ante iudicem ſæcularem protrahendum, ſic & ſequẽtes auctoritates ſunt intelligendæ.
h ¶ Sic & ſequentes.] ideſt ſicut præmiſſæ auctoritates dicunt. quod non niſi coram clericis ſint conueniẽdi clerici, ſic, &c.

CHriſtianis.] CASVS. Hoc cap. & ſequens de eadem materia loquunt. Quidam manumiſit duos ſeruos ſcilicet

nullam. & 3. q. 9. hortamur, ſed hoc eſt priuilegiũ eius, quod non tangit Euangelium, ſed tantum a longe manus eleuat uerſus ipſum, uidetur tamen ꝙ ſecundum canones tenetur tangere Euãgelium, ut 1. q. 7. quoties. Io. Quod non debeat tangere, hodie determinatur ext. de iur. calu. c. ult. B.

E͞ps iurans non tenetur ſacra tangere.

EPISCOPVS NON FLAGITETVR. CASVS. Statuit Iuſtinianus in hoc cap. ut iudex mittat aliquem

ſcilicet Fauſtinianum, & Syluestrum in pueritia ſua, & eo viuente facti ſunt clerici, poſt mortem cuius manumiſſoris Theodora, & filij ſui conabātur trahere illos, ante iudicem ſæcularem per archidiaconum Grumentinum, qui hoc a rege impetrauerat, vt in ſeruitutem redigerentur, ſuper quo cum conquesti fuiſsēt, præcepit Pa. Ezec. comiti in hoc c. Chriſtianis, vt ſi aduerſarij eorū ad iudices delegatos a Pa. venire contēpſerint, eos a violentia tueatur. [Depēſo.] Ideſt, trānſmiſſo. In c. ſeq. delegāt causā Criſpino, & Sabino epis. narrādo eis totū factū, & præcepit eis, vt citent ad ſuum iudicium q̃ſq̃s illos voluerit cōuenire. [Per eorum abſentiā.] .i. dū eſſent abſentes. [Moderatoris] .i. iudicis ſæcularis. Promiſit iſte archidiacon⁹ ꝙ ipſi ſtarent iudicio ſęculari. [Calcatis.] .i. ſpreto iure eccleſiaſtico, & humano.

a ¶ Cęleſtē militē] Clerici. n. milites Chriſti ſūt 1 23. q. vlt. reprehenſibile.

1 Vel eccleſiæ. 50. d. clericum.

b ¶ Cōtempſerint] ſi non veniūt ad iudiciū iſti actores, in optione rei eſt an velit, vt circūducaṫ edictū, vel quod admittantur ꝓbationes 2 ſuę. ſed iudex auditis ꝓbationib⁹ ſuis nō pronunciabit eū liberum, ſed ſeruum illius nō eſſe, niſi euidentiſſimas ꝓbationes habeat, vt ff. de li. cau. diui fratres, vel iudex p̄t imponere actorib⁹ perpetuum ſilētium, C. de ing. ma. l. diffamari.

2 Quibus ſe probarent ingenuos, ff. de lib. cau. ordinata ſm L.

c ¶ Refugit.] Sic 74. diſt. honoratus. & 3. quæſt. 9. decreuimus.

d ¶ Silueſter.] ¶ Viuēte, Hoc multū facit pro eis cum pater eos non reuocauit, vt filij nō poſſint reuocare, ut ff. de prob. Procula.

e ¶ Patris. Secūdū legem antiquā hæres qui nō adimplebat voluntatem defuncti, omni ſucceſſione priuabatur C. de fideic. l. vlt. hodie autem hoc tenet in extraneo hęrede, ſed ſi filius inſtitutus hæres non implet voluntatem defuncti, priuatur ſucceſſione, relicta tamen ſibi legitima, vt C. de fideicom. authen. amplius, & forte lex præualet in hoc caſu huic canoni. Inno. tamen idem dicit quod hic dicitur. extra de vot. & vo. redem. licet in fi. vnde poteſt dici, ꝙ canon iſte corrigat authenticā.

Hæres non adimplēs defuncti voluntatē qualiter puniatur.

f ¶ In veſtro.] Auctoritate enim epiſcopi voluntas defunctorū mandaṫ executioni. ext. de teſta. ſi heredes. 3

3 Vbi de hoc intelligūt quidam hoc tamen in relictis ad pias cauſas vt patet in qd legi. 2 not. extra eo tit. c. tua. ver. cū igitur & c. nos quidē in fi. Arch.

tibus beneficium negare non conuenit. Silueſter itaque atque Fauſtinianus, qui ſe a cunabulis clericos cōfitentur, a Theodora ſe opprimi per violentiam conqueruntur, quia dicunt ſe ingenuos, atque Deo auctore, priſtinę conditionis nexibus abſolutos, in ſortem deterrimę iterum ſeruitutis addici, & per auctoritatem regiam cōtra leges publicas, cum clericali cingulo tenerētur adſtricti per archidiaconum vrbis Grumentinæ eſſe conuentos; cum conſtet eum, qui cœleſtē militem [a] pulſat, non niſi eius forum debere ſectari. Et ideo dilecte fili depenſo ſalutationis affatu, ſupradictos clericos tibi commendo, vt ſi ad delegatorum iudicium, eorum aduerſarij † venire contempſerint, [b] ſublimitatis tuę tuitione vallentur: ne quid illis, aut ſurreptio, aut inimica legibus violentia neceſſitatis imponat: quia, qui iudiciū refugit, [c] apparet eum de iuſtitia diffiſum.

In ead. Silueſter.

† al. aduerſaria venire contempſerit.

Idem Criſpino, † & Sabino epiſcopis.

† al. Criſpo.

¶ Non niſi ad epiſcoporum iudicium clericus vocetur.

C. XIII.

Iuo p. 6. c. 108.

SIlueſter, & Fauſtinianus eccleſię Grumentinę clerici lacrymoſa nobis inſinuatione cōqueſti ſunt, libertatē ſibi dn̄i ſui benignitate cōceſſam, hæredē eius oppreſſione pulſari, ſibiq; in clericatus officio pene a cunabilis ſeruientib. ēt manumiſſore viuente [d] in eodem actu nihilo minus conſtitutis, diuinis miniſterijs † impendere ſeruitiū non licere, cum (ſi petitionem veritas ſubſequatur) contra patris, [e] & auctoris ſui factum venientib. vt indignis, hæreditas legib. auferatur: nec eis liceat hæreditatem capientib. contra auctoris ſui proſilire iudiciū. Et ideo, fratres chariſſimi, quoniam ſe ēt ab archidiacono dictæ eccleſiæ quæruntur oppreſſos, qui per eorū abſentiam moderatoris iudicium promiſit eos eſſe ſecuturos, calcatis oībus [rationibus, †] & contra leges diuinas, & publicas pulſatis, forum ſuum putauit auferri; in veſtro [f] iudicio, quiſquis ille eſt qui clericū laceſſit, adueniat; vt eccleſiæ iura, quæ vetuſtis principes aſſidua ſanctione firmauerunt, impetitis clericis non negentur.

† al. myſterijs.

ſup. ea. Chriſtianis.

† abeſt a multis.

Item Alexander omnibus orthodoxis per diuerſas prouincias Chriſto Domino ſamulantibus, epiſt. 1. c. 1.

¶ Ante iudicem ciuilem ſacerdotes non accuſentur.

C. XIIII.

Poly. l. 1. tit. 2.

RElatum eſt ad huius ſanctæ, & Apoſtolicæ ſedis apicem (cui ſummarum diſpoſitiones cauſarū, & om-

RElatum. CASVS. Apoſtolus præcepit cauſas Chriſtianorum ad eccleſias deferri: ſed relatum fuit ad Apoſtolicam ſedem, ꝙ quidā æmuli Chriſti, & inſidiatores

tores eccleſiæ ſacerdotes apud ſæculares iudices accuſabant: quare etiam Papa ſcripſit omnibus Chriſtianis, quod tales accuſatores præuaricantur in Deum, & non obediunt præceptis eius.
a ¶ Chriſtianorum.] Hoc obtinuit ſecundum primitiuum

nium negotiã eccleſiarum ab ipſo Domino tradita ſunt, quaſi ad caput ipſo dicente principi Apoſtolorũ Petro: [Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiã meam.] quòd quidam æmuli Chriſti, eiuſq; ſanctæ eccleſiæ inſidiatores, ſacerdotes Dei ad iudices publicos accuſare præſumant: cum magis Apoſtolus Chriſtianorum [a] cauſas ad eccleſias deferri, & ibidẽ terminari præcipiat. Taliter præuaricantes præuaricati ſunt in Deum ſuum, & non obediunt præceptis eius.

Matth. 6. — *1. Cor. 6.*

Item Pelagius Beneգeſto Defenſori.

¶ Actor rei forum ſequatur. C. XV.

EXperientiæ tuæ præſenti auctoritate mandamus, vt in cauſis, in quibus quælibet eccleſiaſtici officij perſona loco petitoris exiſtit, quemquam laicum pulſatura apud ſuæ prouinciæ iudicẽ ſuas proponere actiones non deſerat. † In ijs vero negotijs, in quib. eccleſiaſtici officij perſona pulſatur, totius ſubmoto pulſationis obſtaculo, ad epiſcopi, vel presbyterorum [b] in loco, vbi quæſtio vertitur, conſtitutorũ occurrat indifferẽter examen.

† Tex. eſt pro hoc i l. 1. & l. i crimina-li. C. i iuriſ. omn. iud. & l. fi. C. vbi in rem act. non detur.

Item † Sergio cancellario.

† *al. idem.*

¶ De eodem. C. XVI.

SI quiſquã clericus, ſiue inferioris, ſiue potioris gradus petitor exiſtat, & contra laicam perſonam ſuas dirigat actiones; iſte modis omnibus non alibi, quam apud prouinciæ iudicem negotium ſuũ dicturus occurrat. Si quis autem laicus clericum cuiuſcumque gradus duxerit eſſe pulſandum, ad epiſcoporum iudiciũ in eadem ciuitate, vel territorio conſtitutorũ proponat eas, quas ſe habere exiſtimat, actiones. Quem ordinẽ legibus per omnia conuenientem, atque conſentaneum demonſtrari illa regula [c] manifeſtat, quæ præcepit actorem forum ſemper ſequi pulſati. Clericis vero pulſatis in epiſcopali iudicio forum competere, principalium quoque ſanctionum deſignat auctoritas.

ſup. 3. q. 6. neminẽ.

Item ex concilio Agathenſi, c. 32. legitur.

¶ Epiſcopo non permittente apud ſæcularem iudicem clericus pulſari non debet. C. XVII.

Iuo p. 6. c. 367. inf. ea. clericum nullus.

2 CLericum nullus præſumat apud ſæcularẽ [d] iudicem, epõ non permittente, pulſare: ſed ſi pulſatus fuerit, non reſpondeat, vel † proponat: [e] nec audeat criminale negotium in ſæculari iudicio proponere.

† *al. nec.*

EXperientia.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod ſi aliquis clericus vult laicum conuenire, apud iudicem prouinciæ ſæcularem, ſuas accuſationes proponat: & ſi laicus vult clericum conuenire, ad epiſcopum propriũ recurrat, vel ad ſynodum conſtitutam, vbi quæſtio vertitur. i. vbi eſt res de qua agit, vel vbi crimen quod intẽdit eſt cõmiſſum. Idem dicitur in ſequẽti c. i quo ſupradicta probantur per regulam legis præcipientis actorem ſequi forum rei.
b ¶ Presbyterorũ.] Hoc intelligit H. cũ cauſa his delegatur ab epõ: alias epiſcopus ſolus iudex eſt ordinarius, vt ſup. c. perſona. Vel expone. vel pro &, vt 15. q. 7. epiſcopus. Vel dic quod prælatus, quilibet, q ex electione habet prælaturam, habet etiã iuriſdictionẽ, vt ext. de off. ordin. cum ab eccleſiarũ. ext. de elect. c. 1. ſed qui nõ ẽ electus ab vniuerſitate, vel collegio, non eſt iudex ordinarius. iudicẽ n. facit aut conſenſus populi, vt 93. diſt. legimus. i fi. & in authẽ. de defen. ciui. §. interim, coll. 3. aut cõſuetudo, vt 9. q. 3. conqueſtus. C. de eman. l. 1. & l. fi.
c SI quiſquam.] ¶ Regula.] Quę eſt ſupra 3. quęſt. 6. neminem. C. de iuriſdictione omniũ iudicum, iuris ordinem.
CLericũ.] CASVS. Statutum fuit i cõcil. Agathẽ. vt nullus cõueniat clericũ apud iudicẽ ſæcularem: & ſi cõuentus fuerit, nõ reſpondeat, vel proponat excipiendo, nec cauſam criminalem criminaliter agẽdo coram iudice ſęculari proponat clericus.
d ¶ Sæcularẽ.] Niſi in caſib. exceptis in ſumma. Itẽ excipitur ſi Papa delegat laico cãm ſpũalem, vt 10. quæſt. 3. illud

tiuum ſtatum eccleſiæ, vt 2. quæſt. 5. ſi quis presbyter. & 95. d. ecce. Vnde adhuc ſecundũ legẽ ſi iudex ſæcularis eſt ſuſpectus, epiſcopus ei adiungitur, vel cauſa trãſfertur ad iudicem eccleſiaſticum, vt in auth. vt diff. iu. §. ſi tamen coll. 9. in criminalibus cauſis tamen ſcilicet ſanguinis, non ſunt clerici iudices. 23. q. vlt. his a quib. Item forte cum ſuccedit clericus laico, vt ff. de iud. hæres abſens. quod falſum eſt. Item ſecundum quoſdã cũ tenetur de euictione, ſequitur forũ emptoris. ff. de iud. venditor ſed hoc non eſt verum 1 quia per hoc non fit de foro illius, licet præſtet ei auctoritatem.
e ¶ Vel proponat.] ideſt, excipiat.

Clericus coram ſæculari quandoque conuenitur.
1 Illius. Imo licet non ſit reus principalis, tñ qa cũ in codẽ foro defendit, fit de illius foro quantum ad hoc. Alde Petr. Anc. repet. c. ead. quæ, de reg. iu. in 6.

¶ *In concilio Agatenſi c. 32. in prima parte legitur*, clericus nec quemquam præſumat, &c. *& poſterior eiuſdẽ capitis pars quæ habetur ſupra 5. q. 6. c. fin. in qua quaſi ex aduerſo agitur de laicis qui eccleſiam, vel clerum vexant oſtendit in priore dictum eſſe de clericis, qui ſine permiſſu epiſcopi ſui laicos pulſarent, & cum originali concordat Iuo.*

Item Pius Papa epiſt. 2.

¶ Clericus ſuo inobediens epiſcopo depoſitus curiæ tradatur. C. XVIII.

2 SI quis [a] ſacerdotum, vel reliquorum clericorum ſuo epiſcopo inobediens fuerit, aut inſidias ei parauerit, aut contumeliam, [b] aut calumniam, aut cõuicia α intulerit, & conuinci potuerit, mox depoſitus [c] β curiæ tradatur, & recipiat γ quod inique geſſit. Poly. l. 4. tit. 34. Anſ. l. 8. c. 17. Iuo p. 5. c. 243.

α ¶ Aut conuicia intulerit.] *Sic etiam in vetuſtis, & apud Anſelmum, & Polycarpum, ſed in epiſtola ipſa, & apud Iuonem non habentur iſta verba.*

β ¶ Depoſitus. *Abeſt iſta dictio ab originali & Iuone.*

γ ¶ Et recipiat.] *In epiſtola Polycarpo, & apud Anſelmum legitur.* Qui autem facit iniuriam, recipiat hoc, quod inique geſſit.

Item ex concilio Carthaginenſi, 3. c. 38. Et in Africano. c. 15

¶ Principali cogatur auctoritate, qui plebem inuaſam non vult deſerere. C. XIX.

PEtimus, vt dignemini dare fiduciã, [d] qua † neceſſitate ipſa cogẽte liberum ſit nobis rectorem prouinciæ ſecundum ſtatuta glorioſiſſimorũ principum aduerſus illum adire, qui plebem, α quam inuaſerat, vſque hodie cõmonitus, ſecundum quod ſtatutum fuerat, relinquere contemnit: vt qui miti admonitioni ſanctitatis veſtræ acquieſcere noluit, & emendare illicitũ, auctoritate iudiciaria protinus excludatur. [e] Aurelius eps dixit. Seruata forma diſciplinæ, non æſtimabitur appetitus, [f] ſi a veſtra charitate modeſte † conuentus, recedere detrectauerit, cum fuerit, ſuo contemptu & contumacia faciente, etiam auctoritate iudiciaria conuentus. Honoratus & Vrbanus epiſcopi dixerunt. Hoc. n. omnibus placet. Ab vniuerſis epiſcopis dictum eſt: Iuſtum eſt, Placet.

† *al. quoniam*

† *al. modeſtius.*

α ¶ Qui plebem.] *Hac vſque ad ver.* contemnit, *ſunt a collectore ex verbis in eodem capite præcedentib. huc comportata, ne illa omnia referenda eſſent.*

Item Gregorius Papa,

SI quis ſacerdotum.] CASVS. Quia fecit ſup. mentionem de clerico non conueniẽdo coram iudice ſæculari: ideo Grat. ponit caſum in his tribus capitulis, in quibus poteſt a laico iudicari, ſcilicet cum eſt incorrigibilis. Eſt ergo caſus huius c. Quinque maleficia enumerat Papa in hoc cap. ſuper quib. ſi ſacerdos. vel clericus cõuictus fuerit, deponi dẽt, & curiæ tradi, i. a ſeculari ptãte capi permittitur, ut recipiat pœnã prout inique geſſit.

a ¶ Si qs.] In his tribus c. ponit q clericus a laico poteſt iudicari, cum eſt incorrigibilis.

b ¶ Cõtumeliam.] Si illa non tm̃ epiſcopum, ſed ẽt eccleſiam eius tangat, alias nõ poſſet eum pro ſua contumelia excommunicare. 1 23. q. 4. inter.

c ¶ Mox depoſitus] Si ſit de nouo cõtumax, ut extr. de iu. cũ non ab homine. Vel dic, q iſte caſus eſt ſpecialis ubi aliquis ſtatim tradit̃ curię, ſicut eſt ĩ falſario, ut ext. de fal. ad falſariorum. Vel dic, traditur curię, i. permittit̃ tradi, ita q eccleſia non tenetur eum defendere. Item in tertio caſu, traditur curiæ, ſ. in crimine hæreſis, ut in conſtitutione Innocentij. excommunicamus. Qualiter hoc verbum exponatur, habes ext. de verb. ſig. nouimus.

PEtim[9]. CASVS. Q[u]idam epiſcopus m[u]ltoties monitus nolebat reddere plebẽ, quã inuaſerat: quare quidam epiſcopi petebãt in concilio Cathaginẽſi, ut per rectorem prouinciæ expellatur. Et reſpõdet Aurelius epiſcop[9]: Nulla fie ei iniuria ſi p ſecularem poteſtatem expellatur, ex quo admonitus nõ deſiſtit. Poſtea Honoratus & Vrbanus epi dixerunt: Hoc omnibus placet. Fiduciam.] i. licentiã & auctoritatem [Appetitus.] i. iniuſte ex pulſus, uel appetitus nomen, ideſt, cupiditas nocendi.

d ¶ Fiduciam] ideſt, auctoritatem.

e ¶ Excludatur.] Arg. q ſi quis auctoritate iudicis mittitur in poſſeſſionem, & aduerſarius eum nõ admittat, qui nec attendit excõmunicationẽ. vt, q manu militari ei poſſit auferri res, ut 23. q. 5. principes. 24. q. 3. de illicita. 17. d. nec licuit. & eſt expreſſum. ff. ne vis fiat ei, qui in poſſeſſio. ſi quis miſſus. ff. de rei vẽdit. qui reſtituere. hodie tamen talis efficitur poſſeſſor poſt annũ. vt ext. de do. contu. contingit. & concordat legi. ff. de bo. auct. iud. poſſ. quamuis.

f ¶ Appetitus.] ideſt, iniuria laceſſitus.

1 Etiam de hoc no. 2. q. 7. ſi quis ab epiſcopo.

Clericus ſtatim traditur curiæ ſæculari in aliquib. caſibus.

Militari manu põt qñq; alicui res auferri.

iſtud

¶A principibus corrigantur, quos eccleſia corrigere non valet. Cap. XX.

Anſ.l.12.c.42.
Poly.l.1.tit.15.

IStud eſt, [a] quod vobis popoſcimus, & nunc iterum poſtulamus, vt Paulinum Aquileienſem, pſeudo epiſcopum, & illum Mediolanenſem epiſcopum ad clementiſſimum principem ſub digna cuſtodia dirigatis, vt & iſte, qui epiſcopus eſſe nullatenus poteſt, quia cōtra omnem canonicam cōſuetudinem factus eſt, alius vltra non perdat; & ille, qui contra morem antiquum eum ordinare præſumpſit, canonum vindictæ ſubiaceat.

¶Hoc capitulo in Polycarpo refertur ſine auctoris nomine. In libro autē ſeptimo, titulo quinto ſimile quiddam refertur ex Gelaſio ad Ioannem magiſtrū militum: ſed in eo libro ſæpe pro Pelagio ſcribitur Gelaſius. Anſelmus quidem integrā epiſtolā Pelagij refert, cuius prior pars eſt hoc caput, poſterior vero cap nec licuit. ſu. d. 17.

Et in Vormacienſi. c.74.

Item in concilio Chalcedonenſi c. 18.

¶Proprium gradum amittant clerici coniurantes, vel conſpirantes. Cap. XXI.

COniurationum, [b] & conſpirationum crimen (quod Apud Græcos dicitur φρατρίας [c],) publicis etiam legibus certum eſt penitus inhiberi. Hoc multo magis in ſancta Dei eccleſia ne fiat, conuenit abdicari. Si qui vero clerici, vel monachi inuenti fuerint coniurantes, aut conſpirantes, aut phratrias, vel factiones componentes aliquas ſuis epiſcopis, aut clericis alijs, omnino cadant de proprio gradu.

idē.ca.ſ. qui clerici.

Item Calixtus Papa epiſcopis Galliæ, epiſt. 2.

¶Clerici conſpirantes, proprio amiſſo gradu, retrudantur in carcerem, cæteri excommunicentur. Cap. XXII.

Pol.l.4.tit.30.
Anſ.l.8.c.18.
Burc.l.10.c.64.
Iuo p.12.c.85.
& p.6.c.340.

COnſpirationū crimina veſtris in partibus vigere audiuimus, & plebes contra epiſcopos ſuos conſpirare nobis manifeſtum eſt: cuius criminis aſtutia non ſolum inter Chriſtianos abominabilis eſt, ſed etiam inter ethnicos, & ab exteris legibus ꝓhibita. Et idcirco huius criminis reos non ſolum eccleſiaſticæ, ſed etiam ſæculi damnant leges: & non ſolum conſpirantes, ſed etiam cōſentientes eis. Anteceſſores vero noſtri cum plurima turba epiſcoporum, quicunque eorum in ſacerdotali honore ſunt poſiti, aut exiſtunt clerici, honore quo vtuntur, carere † præceperunt: cæteros vero communione priuari, & ab eccleſia extorres fieri iuſſerunt, omneſque ſimul vtriuſque ordinis viros infames eſſe cenſuerunt; & non ſolum facientes, ſed & eis conſentientes.

al. c adere.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 18.

¶Clerici, aut monachi coniurantes, proprio priuentur honore. Cap. XXIII.

ſup. ead. coniurationum.
Poly.l.4.tit.34.
Burc.l.10.c.68.
Iuo p.12.c.87.

j SI qui clerici, aut monachi reperti fuerint coniurantes, aut conſpirantes, aut inſidias ponentes epiſcopis, aut clericis, † gradu proprio penitus obijciantur.

¶Hic canō eſt pars canonis 18. concilij Chalcedonēſi q paulo ante c. cōiurationū, īteger ex alia referi, verſione.

† al. aut clericis.

ISTUD eſt.] CASVS. Mediolan. & Aqleien. olim ſe adinuicem cōſecrabant, ita quod ordinator ſemp deberet ire ad eccleſiam ordinādi, & ibi eum ordinare, & cum vterq; eſſet ſchiſmaticus. Mediolanenſi Aquileien. ordinauit contra cōſuetudinē antiquā & cōprobatam à Papa; qui eum ad ſe vocauit. quare Greg. ꝑcepit cuidam nobili, vt vtrumque illorū capiat, & ad piiſſimū principem ſub digna cuſtodia dirigat puniendos.

a Iſtud eſt.] Caſum huius cap. etiam habes. 24. q. 1. pudēda.

COniurationū.] CASVS. In hoc c. prohibetur per leges ſeculares & multo fortius per eccleſiaſticas, ne coniuratio, vel conſpiratiō fiat contra ſuos prælatos, vel alios: & q fecerit, ſi clericus eſt, deponantur.

b Coniurationū.] hęc quatuor c. idem dicunt, ꝙ coniuratores deponūtur ſi clerici ſunt: ſi laici, excommunicantur.

c¶ Phratrias.] Arhares, quod eſt diuiſio inde phariſęi. ſu. 46. diſti. ſeditionarios. & 3. quæſt. 4. conſpiratores. & 7. quæſt. 1. denique.

COnſpirationū. CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ conſpirationes abominabiles ſunt: non ſolum īter Chriſtianos, ſed etiā inter ethnicos quas leges ſæculi, & eccleſiaſticę dānāt, & eis conſentientibus. Sequēs c. planū eſt. Similiter illud c. ſi qui clericorum. de eadē materia loquitur, & per te videbis caſum, q planus eſt. Et eandem pœnam imponit Beneuen. etiā in iſtis quatuor cap. vnum pro omnibus. & breuē ponit caſum Labatur.] Id eſt, elidatur, vel inulta relinquatur. Supra ſacras leges, id eſt, contra ſacras.

a SI qui clericorum.] ¶ Aut ſacramento.] Coniurationes, quæ fiũt ſuper licita re, licitæ ſunt ad probandum malum, & illicitum, vt 16. 7. ſane.1.q.1.concuſſionis.22.q.1.c.1.ſed ſuper re illicita nõ tenent. 1 vt hic. Quidam tamen dicunt ꝙ omnis coniuratio ſi eſt occulta.eſt illicita 2: prohibẽtur ergo fraternitates, quæ ſunt ad malum. ſic C. de monopo.l.vnica.ſed bonæ fraternitates admittuntur 42.d.ſi quis deſpicit.

Coniuratio, an ſit licita.
1 Addean & quales coniurationes, vel conſpirationes prohibeantur, not.in l.non dubito & ff. de capti & ĩ l.1.§. de col. illic.Bart. in l. hac edicta li.ff.conuenticulas. de pa.te. col. c.
2 Hanc opinio· iſti colligũt ex eo, quod inf. in tex. dicitur; quia ſi charitas, &c. & ex verbo interdicente. Arch.

b ¶ Præſumptio.]Id eſt,temeritas. Quidã tamẽ hic ſcripſerũt, ꝙ hæc præſumptio ſit iuris,cõtra quam non admittitur probatio, ſecus ſi præſumptio ſit facti.

SI quæ cauſæ. CASVS. Dicitur in hoc c.ꝙ ſi cauſa, vel cõtẽtio vertitur inter laicos actores,& clericos reos recurrẽdum eſt ad ſynodũ epõrũ, vt ibi terminetur, ſicut ſynodus Nicæna diffinit, & hoc ĩtellige cũ cauſę ſunt difficiles, vel intellige hoc de cauſis ſpiritualibus, vel de crimine eccleſiaſtico, vbi q̃libet dẽt conueniri corã iudice eccleſiaſtico tm̃.

c ¶ Si quæ cauſæ.] hoc c. loq̃tur de crimine eccleſiaſtico, vel de reb. ſpiritualibus,& de cauſis gñalibus ad totã prouinciam ꝑtinentibus 3.

CVM ERGO HIS. CASVS. Vſque ad locum iſtum ꝓbauit, ꝙ clerici ſunt conueniendi ſub iudice eccleſiaſtico. Nunc vero concludit ꝙ clerici ad ſæcularia iudicia non ſunt pertrahendi,cum prędictę auctoritates negent eos ante ciuilem iudicem cõueniẽdos; nec ſunt tradendi curię,niſi depoſiti ſint primo. Poſtea reſpõdet ſophiſtice. ſ. qđ clerici q̃ ex poſſeſſionibus ſũt Imperatori ſubiecti: ex ſpiritualibus dẽnt epõ reſpondere: & ad hoc probandum inducit auctoritatem Auguſtini, & ad hoc etiã inducit ſequentia capitula, quorum primum patet.

39. q. 3. archiepiſcop⁹ eum c.ſeq.

2 HIS ITA. Hæc eſt 2.pars q.in qua probat magiſter ſuperficialiter, ſcilicet allegando, ꝙ in ſpiritualibus cauſis debet tantum clericus corã clerico rñdere: in alijs autem ciuilib. corã iudice ſæculari,& hoc ꝓbare vr̃ ꝑ 5. canones Io. de Fã.

d ¶ Clerici.]Allegando hoc dicit.

a ¶ Si tri-

Item ex concilio Toletano.

¶De eodem. Cap. XXIIII.

SI clerici, aut monachi inuenti fuerint conſpirantes, aut per coniurationem calumniam machinantes epiſcopis, vel clericis; proprium amittant gradum.

Poly.ibidem. Burc.l.10.c.69. Iuo p.12.c.88. Anſ.l.8.c.18.

¶*Iuo etiam & auctor Polycarpi citant ex Toletano ſed in nullo eſt inuentum, & eſt idem canon cum priore, verbis tantum mutatis.*

Item ex concilio Aurelianenſi, 3.c.21.

¶De eodem. Cap. XXV.

ij SI qui clericorũ (vt nuper multis locis per ſuperbiã, diabolo inſtigante, actũ fuiſſe perpatuit) rebelli auctoritate ſe in vnum coniuratione intercedente collegerint,& aut ſacramenta [a] inter ſe data, aut chartullam cõſcriptam fuiſſe patuerit; nullis excuſationibus hæc præſumptio [b] elabatur:† ſed re detecta, cum in ſynodũ ventum fuerit, in ꝑſumptores iuxta perſonarum & ordinũ qualitatem, à põtificibus, qui tunc in vnum collecti fuerint, vindicetur: q̃a ſicut charitas ex pręceptis diuinis † corde, non chartulę conſcriptione, vel coniurationibus eſt exhibenda; ita quę † ſupra ſacras admittuntur ſcripturas, auctoritate & diſtrictione põtificali ſunt repriméda.

† *al. præualeat.*] *al. præualetur.*
† *al. dominicis.*
† *al. quod admittitur, eſt reprimendum.*
Capi.l.6.c.287.

Item Innocentius Papa ad Victricium Rhothomagenſem epiſ c 3.

¶Inter clericos, & laicos cauſæ exortæ ab epiſcopis audiantur. Cap. XXVI.

SI quæ cauſæ, [c] vel contentiones inter clericos, vel α inter laicos & clericos, tam ſuperioris ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortæ, placuit, vt ſecundum ſynodum Nicænam congregatis [omnibus† eiuſdem prouinciæ epiſcopis iudicium β terminetur.

Anſ.l.2.c.53.

C.5.conc. Nic.
† abeſt a non nullis conciliorum editionibus.

α¶Vel inter.] *Sic in editione conciliorum tribus tomis. In illa autem quatuor tomorum abſunt hæc*, vel inter laicos,& clericos. *In Gratiani codicibus legebatur*, contentiones inter clericos & laicos.

β¶Iudicium. *In aliquot editionibus ipſius epiſtolæ, apud Anſelmum in capitularibus, & in epiſtola Nicolai epiſcopis Galliæ in appendice bibliothecæ ſanctorum Patrũ, in qua caput hoc refertur legitur*, iurgium.

Cum ergo his omnibus auctoritatib clerici ante ciuilem iudicem denegẽtur producendi, cum niſi prius depoſiti, vel nudati fuerint curiæ non ſunt repreſentãdi; patet quod ad ſæcularia iudicia clerici nõ ſunt ꝑtrahẽdi.
2 His ita reſpõdetur. Clerici [d] ex officio epiſcopo ſũt ſuppoſiti: ex poſſeſſionibus ꝑdiorũ, Imperatori ſũt obnoxij. Ab epiſcopo vnctionem, decimationes, & primitias accipiunt: ab Imperatore vero prædiorum poſſeſſiones, nanciſcuntur. Vnde Auguſtinus ait ſu per Ioannẽ; Quo iure diſt.8.quo iure.

Eccleſiæ prædia de quib. tributū non ſoluitur, an poſſint ab Imperatore uendicari.

a SI tributum.] Agri.] inf. 23. q. ult. ſecundum. cōtra. Sed ibi loquitur de his prædijs, in quibus fundata eſt eccleſia, uel officinæ eius, quę debent eſſe liberæ, ut ext. de cenſi. ſancitum.
b ¶ Poteſtatem.] De facto, non de iure: nam ſi ſine auctoritate principis, uel alterius quis detineat res eccleſiæ, ſacrilegus eſt, niſi reſtituat 12. q. 2. quiſquis 16. q. 1. in canonibus. Videtur tamen, quod ſi agri eccleſię non ſoluant tributum, ꝙ poſſit Imperator uendicare agros illos, ut hic, & C. de epiſc. & cler. de his. nam omnia bona illorum, qui tenētur alicui ſoluere tributum, ſunt illi iure pignoris obligata. C. in quib. cau. pig. ta. contra. l. 1. 1 Sed iſtud non eſt uerum: quia tantum intelligitur de proprijs, prædijs patrimonialibus aliquorum, uel clericorum, uel laicorum. Licet enim prædia eccleſiæ eſſent a tributo, non ideo poſſunt uendicari, ut 16. q. 1. §. nouarum.

1 Et uideas, quod dicam in prędi. lib. 16. q. 1. placet. Arch.

c ¶ Non nego.] Corporaliter me opponendo: quia pro temporalibus me morti opponere non debeo: pro altaribus libenter immolabor. 23. q. ult. conuenior.

MAgnum.] CASVS. Ambr. in hoc c. oſtendit, ꝙ tributum eſt ſoluendum ſublimioribus poteſtatibus exemplo Chriſti, & duabus auctoritatibus una ſcilicet Apoſtoli, & alia Petri.
d ¶ Subiecti.] Tributum eſt probatio ſubiectionis. ext. de cenſib. c. 2. Sed arg. contra extra de priuil. recipimus. uerum eſt, quod eſt ſignum ſubiectionis, licet non plena probatio.

villas defendis? diuino, an humano?] require in principio: vbi differētia ſignatur inter ius naturale, & ius cōſtitutionis. Quia ergo, vt prædia poſſideantur, Imperiali lege factum eſt: patet, quòd clerici ex prædiorum poſſeſſionibus Imperatori ſunt obnoxij.

l. 5. epiſtolarum poſt epiſt. 32.

Item Ambroſius contra Auxentium in oratione de tradendis baſilicis.

¶Imperatori tributum eccleſia denegare non debet. C. XXVII.

†al. ſoluant.

SI tributum petit Imperator, non negamus; agri [a] eccleſiæ ſoluunt † tributum. Si agros deſiderat Imperator, poteſtatem [b] habet vendicandorum. *Ac paucis interiectis.* ¶Tollāt eos, ſi libitum eſt: Imperatori non dono, ſed non nego[c].

Idem in commentarijs ad c. 5. Lucæ, lib. 4 c per.

¶Poteſtatibus tributa non ſunt deneganda. C. XXVIII.

Math. 17.

MAgnum quidem eſt, & ſpiritale documētum, quo Chriſtiani viri ſublimioribus poteſtatibus docentur debere eſſe ſubiecti:[d] ne quis conſtitutionem terreni regis putet eſſe ſoluendam. Si enim cenſum Dei filius ſoluit,[e] quis tu tantus es, qui non putes eſſe ſoluendum?

Rom. 13.
1. Pet. 2.

Item Apoſtolus. [*Omnis anima*[f] *ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit.*] *Item Petrus Apoſtolus generaliter omnibus fidelibus ſcribit*: [*Eſtote ſubditi dominis veſtris, ſiue regi,*[g] *quaſi præcellenti, ſiue ducibus tanquam ab eo miſſis ad vindictam male factorum laudem vero bonorum.*]

Item ex epiſtola prima Clementis[h] *ad Iacobum fratrem Domini.*

¶De ſæcularibus negotijs epiſcopus cognoſcere non debet. C. XXIX.

Inducitur Petrus loquens Clementi.

TE quidem oportet irreprehenſibiliter viuere, & ſummo ſtudio niti, vt omnes vitæ huius occupationes abijcias; ne fideiuſſor exiſtas, ne aduoca-

e ¶ Soluit.] Nō ex debito, ſed ne ſcandalizaret alios, ut 28. q. 1. iam nunc.
f ¶ Omnis anima.] Subdita pꝛō. Chriſtus eīn nemini fuit ſubiectus. 23. q. 5. in prin.

Chrs nemini fuit ſubiectus.

g ¶ Siue regi.] Hæc uerba interpretatur Innocen. ext. de maio. & obe. ſolitæ.
h ¶ Epiſtola. prima Clemētis.] i. miſſa Clemēti a Petro 2, ſi cut dicitur inſtrumētum meū, quod mei cauſa factum eſt, ff. de eden. prætor. §. 1. & dicitur etiam epiſtola illi⁹ cui eſt miſſa tamen. cum d. ff. de fur. cum quis. ult.

2 Quod ſic debeat exponi patet ex ſec. ubi Petrus loquitur Clementi & ēt de ea dē epiſtola ſm Hugo.

TE quidem.] CASVS. Caſum hūc ſic intelligit. Hugo Petrus miſit epiſtolam ad Clemētem, in qua docet eum, ut irreprehēſibiliter uiuat, & ut ſæcularia negotia uitet, nō fideiuſſor, nō litium aduocatus, non iudex ſæcularium negotiorū fiat: ſed tantum inſiſtat uerbo Dei: laici uero ſęcularia negotia tractēt unde H. ſic exponit illud uerbum, [Ex epiſtola Clemētis.] ideſt, miſſa ad Clemētem. Alij dicūt, quod miſſa fuit ad aliquē epiſcopum: uā Beneuent. ſic ponit hunc caſum Clemens Papa miſit ad Iacobum Hieroſolymitanū archiepiſcopum quandam epiſtolam, cuius pars eſt hoc cap. in qua Clemens oſtendit qualiter Petrus ſibi Clementi loquebatur, ſ. ut irreprehenſibiliter uiueret: & ſęcularia negotia uitaret, non fideiuſſor, non aduocatus, non iudex ſęcularium negotiorum eſſet: ſed tantum inſiſteret uerbo Dei: laici uero ſęcularia negotia expedirent.
i ¶ Ne fideiuſſor.] Clericus regulariter non debet fide iubere, ut hic, & extra de fideiuſſ. clericus niſi neceſſitas ſit tunc enim ex pietate tenetur ſubuenire alijs, ut 86. d. non ſatis. Item clerici poſſunt fideiubere pro eccleſijs ſuis, ut in auth. de ſānc. epiſcop. §. alium autem. coll. 9. Item inter ſe mutuo fideiubent cum conueniuntur, ut C. de epiſc. & cle. l. oēs. §. in hāc. Itē nec adſtrictus curiæ pōt fideiubere. C. loc. curialis. & ſi clericus fide iuberet pōt dici, ꝙ non tenet fideiuſſio, niſi tali priuilegio ſuo renunciet: nā fideiuſſor pro nō dato hr̄, niſi priuilegio ſuo renunciet: ut ff. ſi qs in ius uo. non ierit. l. 1. Vel dic quòd

Clericus an poſſit fideiubere.

tus[a] litium fias: neue in vlla aliqua occupatione prorſus inueniaris mundialis negotij occaſioné perplexus. Neque enim iudicem, [b] aut cognitorem ſæcularium negotiorum hodie te ordinare vult Chriſtus: ne præfocatus præſentibus hominum curis non poſſis verbo Dei vacare, & ſecundum veritatis regulam ſecernere bonos a malis. Iſta namque opera, quæ tibi minus congruere ſuperius expoſuimus, exhibeant ſibi inuicem vacátes laici α: & te nemo occupet ab his ſtudijs, per quæ ſalus omnibus datur.

α¶ Vacantes laici.] *In epiſtola Clementis legitur*, dicentes, ideſt, laici, *ſed Gratianus etiam infra poſt paleam*, clericus nullum, *eodem modo legit atque hic.*

Item ibidem continentur.

¶ In his, quæ ad communis vitæ vſum pertinent, laici ſibi inuicem operam dent. C. XXX.

SIcut enim tibi impietatis crimen eſt, neglectis verbi Dei ſtudijs, ſolicitudines ſuſcipere ſæculares; & ita & vnicuique laicorum peccatum eſt; niſi inuicem ſibi etiã in his, quę ad communis vitę vſum [c] pertinent, operam fideliter dederint. Te vero ſecurũ facere ex his, [d] quib. non debes inſtare † [e], omnes communiter elaborent. Quòd ſi forte ſemetipſis hoc laici non intelligunt; per diaconos [f] edocendi ſunt, vt tibi ſolius eccleſię ſolicitudines derelinquant. † *Vacare.*] *orig.*

Ex his omnibus datur intelligi, quòd in ciuili cauſa clericus ante ciuilem iudicem conueniendus eſt. Sicut enim eccleſiaſticarum legum eccleſiaſticus iudex eſt adminiſtrator: ita & ciuilium non niſi ciuilis debet eſſe executor. Sicut enim ille ſolus [g] *habet ius interpretãdi canones, qui habet poteſtatem condendi eos: ita ille ſolus ciuilium legum debet eſſe interpres qui eis ius, & auctoritatem impertit. In criminali vero cauſa non niſi ante epiſcopum eſt clericus examinandus. Et hoc eſt illud, quod legibus & canonibus ſupra definitum eſt: vt in criminali videlicet cauſa ante ciuilem iudicẽ nullus clericus producatur, niſi forte cum conſenſu epiſcopi ſui: veluti quando incorrigibiles inueniuntur; tunc detracto eis officio, curiæ tradendi ſunt.*

Vnde Fabianus Papa ait, epiſ. 2. epiſcopis Orientalib.

¶ Qui epiſcopo inſidiatur, ſemotus a clero curiæ tradatur. C. XXXI.

STatuimus, vt ſi quis clericorũ ſuis epiſcopis infeſtus, aut inſidiator fuerit, eoſque criminari voluerit, aut Anſ. l. 7. c. 159. Poly. l. 4. tit. 31.

ꝙ licet nõn debeat fideiubere, ſi tñ fideiuſſerit, tenet obligatione, vt ext. de fideiuſſ. c. peruenit. & c. cõſtitutus

a ¶ Nec aduocatus.] Quod prohibetur ſacerdotib. vt ĩ. 14. q. 5. denique. & 15. q. 2. c. 1.

b ¶ Iudicem.] Contra inf. 23. q. vl. c. ſæpe. & c. his a quibus, ſed dic, ꝙ poſſunt tractare de illis temporalib. quæ ſpectant ad eccleſiam.

SIcut enim.] CASVS. Docet Petrus ꝙ ſicut impiũ eſt ſi Clemens neglecta p̃dicatione ſuſcipiat curas ſæculares: ita peccatũ eſt ſi in ſæcularib. laici viciſſim ſibi non ſubueniãt: quod ſi per ſe nõ intelligant, per diaconos edoceantur.

c ¶ Vſum.] Argu. ꝙ peccat, qui non recipit arbitriũ 1, & qui non componit inter partes 90. d. præcipimus.

1 Fortè non eſt verũ in ſeruo, q nõ põt eſſe arbiter. ut 3. q. 7. ſi qs uero. & idẽ forte in monacho, cũ ſeruus dicaẽ, ut no. 12. q. 1. nõ dicatis. ĩ gl. nũquid pauper. &c.

d ¶ Ex his.] ideſt, ab his.

e ¶ Inſtare,] ideſt, intereſſe, ſup. 90. diſt. præcipimus.

f ¶ Per diaconos.] Arg. ꝙ diaconi dẽnt laicis, exponere, & inſtruere modũ viuendi. 25. d. audire.

EX HIS OMNIBVS. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradictis, ꝙ clericus in ciuili cauſa coram ſæculari iudice eſt conueniendus; quia ſicut iudex eccleſiaſticus legũ eccleſiaſticarũ eſt executor, & eas ſolus facit, cõdit. & ĩterpretatur; ſic iudex ciuilis leges ciuiles exequiẽ, & eas ſolus facit & interpretaẽ. In criminali vero cauſa clericus apud eccleſiaſticum iudicem eſt tantũ conueniendus, niſi de cõſenſu epiſcopi ſui ad ſæcularem iudicẽ pertrahatur cum incorrigibilis reperiẽ: & hoc allegando dicit Gratianus, niſi forte hoc vltimum, ad quod inducit ſequens capitulum.

g ¶ Sicut enim ille ſolus.] Nam vnde ius prodijt, ab eo interpretatio requiritur, vt ext. de ſenten. excom. inter quandoque legatus Papæ interpretatur reſcriptum Papæ, extra de poſtu. prælato. ad hæc, vltra medium. & extra de ſequeſtra. ad hoc, iudex etiam interpretatur legem, vt ff. de legi. nam vt ait. ſed non poteſt interpretari ſententiam ſuam niſi ſit præſes prouinciæ. ff. de app. ab executore ſimiliter conſuetudo interpretatur legem, vt extra de verb. ſig. abbate. Interpretatio quædã eſt probabilis & nõ neceſſaria, vt magiſtri. vt C. de profeſ. qui in vrbe Conſtantinop. l. vnica. Quædam eſt neceſſaria, ſed non generalis, vt iudicis, vt ff. de legi. nam vt ait. Quædam eſt probabilis, neceſſaria & generalis: ſed non eſt in ſcriptis redigenda, vt conſuetudinis, vt ff. de leg. ſi de interpretatione, & ext. de vera. ſig. abbate. Quædam probabilis, neceſſaria & in ſcriptis redigenda, vt principis, vt C. de leg. l. 1. & l. vlt. Interpretatio eſt triplex.

STatuimus.] CASVS. Quæſitum eſt a Fabiano quam

conſpirator fuerit, mox ante [a] examinatum iudiciũ ſubmotus à clero, curiæ tradatur; cui diebus vitæ ſuæ deſeruiat, & infamis abſque vlla reſtitutionis ſpe permaneat.

Quia ergo iſte non in criminali, ſed in ciuili cauſa clericum ante ciuilem iudicem produxit, non eſt iudicandus transgreſſor canonum, nec eſt dicendus pertraxiſſe reum ad iudicem non ſuum; quia de ciuilis cauſa non niſi iudex ciuilis cognoſcere debet.

† al. pondere veritatis.

3 Econtra ea, quæ in actoris defenſione dicta ſunt, veriſimilia quidem videntur, ſed pondere † carent. Sacris enim canonibus, & forenſibus legibus, tam in ciuili, quã in criminali cauſa clericus ad ciuilem iudicem pertrahendus negatur.

Vnde in epiſt. 1. Clementis ad Iacobum legitur.

¶ Fratres apud presbyteros iudicentur. C. XXXII.

Poly. l. 5. tit. 1. Iuo p. 6. c. 345. Anſ. l. 6. c. 158.

iij SI qui ex fratribus [b] negotia habent inter ſe, apud cognitores ſæculi non iudicentur: ſed apud presbyteros eccleſiæ, quidquid illud eſt, dirimatur.

Et in concilio ipſo, c. 16.

Item Sylueſter Papa in epilogo concilij Romani.

¶ Nullus clericus propter aliquam cauſam intret curiam. C. XXXIII.

Pann. l. 4. c. 30.

iiij NVllus clericus, vel diaconus, vel presbyter propter quamlibet cauſam intret in curiam, nec ante iudicem ciuilem [α] cauſam dicere præſumat.

α ¶ Ciuilem.] *In epilogo ſynodi Romanæ ſub Sylueſtro, vnde hoc videtur ſumptum legitur, cinctum: cingulo enim milites: ac magiſtrat⁹ ab Imperatore donabãtur.*

Item Leo Papa ad Ruſticum, epiſt. 90. al. 92. c. 9.

¶ Eccleſiaſticum, non forenſe iudicium pœnitens expetat. C. XXXIIII.

inf. de pœ. diſt. 1. c. aliud.

ALiud quidem eſt, debita iuſtè repoſcere; aliud, propria perfectionis amore contemnere. Sed illicitorũ veniam poſtulantem [c] oportet etiam à multis licitis abſtinere, dicente Apoſtolo: [Omnia mihi licent, [d] ſed nõ omnia expediunt.] Vnde ſi quis pœnitens [e] habet cauſam, quam negligere forte non debeat, melius expetit eccleſiaſticum, [f] quam forenſe iudicium.

1. Cor. 6.

quam pœnam debet pati clericus, ſi infeſtus fuerit epiſcopo ſuo, vel inſidiator? Et reſpondet, ꝙ ante examinantem iudicem debet deponi, & cunctis diebus vitæ ſuæ curiæ tradi ſeruiturus, & infamis permaneat abſq; vlla ſpe reſtitutionis. Vel ante examinatum iudicium, id ideſt, antequam cauſa examinetur. & hoc quando notorium erat.

a ¶ Mox ante.] Non intelligas, ꝙ hæc dictio, ante, ibi notet aliquod tempus: ſed eſt ſenſus, ante, ideſt, ante examinantem iudicem, ſiue coram examinante. 1 Vel loquitur cum eſt notorium crimen. ſic. C. de defen. ciui. defenſores.

1 Sic ſumitẽ ibi: procidamus ante Deũ. i. corã Deo ſm H.

QVIA ERGO. CASVS. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit Gratia. ſophiſtice oſtendens, ꝙ ille clericus, de quo facta eſt mentio in themate, non eſt transgreſſor canonum, ſi & alium clericum non in criminali, ſed in ciuili ad iudicem trahat ſæcularem: nam tantum ciuilis iudex de ciuili cauſa cognoſcere debet. In ſecunda parte dat veram ſolutionem dicens, ꝙ ea quæ dicta ſunt pro actore, quamuis videantur veriſimilia, tamen pondere carent, cum ſecundum canones, & leges ſæculares, clericus nec in ciuili, nec in criminali cauſa ad ſæcularem iudicem ſit pertrahẽdus. quod ꝓbat per omnia ſequẽtia c. vſq; ad §. [Ex his oib⁹.] Secũda pars incipit ibi, [Eccleſia] ſequẽtia duo cap. patent. ECONTRA. Hæc eſt 3. pars quæſt. in qua probatur, ꝙ in omni cauſa, ſiue ciuili, ſiue criminali ꝑ ꝓpriũ epm clericus iudicet. & hoc ꝓbat p. 14. c. in quibus punit ẽt contẽptores. Io. de Fan.

b SI q ex fratrib.] Fratres hic vocat clericos, uel etiã oẽs Chriſtianos. 2 & loquit̃ ſm antiqua tpa, ut s. c. relatum.

2 Infra ead. q. 3. ad menſam.

ALiud quidem.] CASVS. Quidã laicus ſolenniter pęnitens cãm habebat cũ alio laico. Quæſitũ eſt a Leone Papa vtrũ petere dẽt iudicem eccleſiaſticũ, vel ſęcularem. Et rñdet, qui vult de illicitis ueniã poſtulare, vt ſit pfectus, dẽt a multis illicitis abſtinere, veruntamẽ ſi cauſam non vult negligere, melius recurret ad eccleſiaſticum iudicẽ, ꝗ forenſem. Intellige ſi re⁹ conſentit, uel intellige cũ pęnitens ſolẽniter cõueniebat̃.

c ¶ Poſtulãtem.] Pęnitẽtes. n. ſub regula eccleſiaſtica, uiuere debent, ut hic, & j. ea. de perſona. & j. de pœ. diſt. 5. contrarium. & c. falſas.

d ¶ Omnia mihi licent. Tũc nõ expedit id, quod licitum eſt, qñ uſus ipſius alijs infert impedimẽtũ, ut 28. q. 1. ſic enim. Licet quod fidelis diſcedat ab infideli, ſed non expedit. vt ibi dicitur. Vel aliter, mihi licet mea repetere, ſed non expedit ad vitam conſequendam, quia ſcandalizantur illi a quibus repetuntur 3 vel ſic: Omnes cibi liciti ſunt, ſed non expediunt propter infirmos fratres, qui tunc quoſdam cibos reprobabant: vel ſic, licitũ eſt prædicatori ſumere ſumptus ab illis quibus prædicat: ſed nõ expedit propter Corinthios, qui auari erant.

Oĩa licent ſed non expediunt.

3 Ar. ad hoc 14. q. 1. §. 1.

e ¶ Pęnitens.] Scilicet ſolenniter. & loquitur de actore pœnitente, & cum eſt de voluntate rei, vel loquitur cum ipſe pœnites conuenitur.

f ¶ Eccleſiaſticum.] Supple vel reus: quia de actore minus videbatur.

a ¶ Quamlibet.] Sup. in c. nullus epiſcopus.

QVicumque.] CASVS. Hæc lex diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, ꝙ quicumque litem habet ſiue actor, ſiue reus poteſt appellare a iudice ſæculari ad epiſcopum ante litem conteſtatam, vel ſententiam, etiam aduerſario refragante, cui debent Apoſtoli dari cum geſtis cauſæ. In ſecunda parte dicitur, ꝙ cauſæ terminatæ per epiſcopos retractari nō debent. In tertia parte dicitur, ꝙ ubi unus ſolus epiſcopus fert teſtimoniū, alius cōtra ipſum nō audiatur: ſed habeatur firmum, & icorruptū quod p os epiſcopale profertur. Secūda pars eſt ibi. Oēs,] Tertia ibi, Teſtimoniū.] Et not. ꝙ hęc lex ē tota abrogata, nec hēt locū hodie.
b ¶ Quicūque.] ſup. in hac lege quinque notātur. Primum ꝙ a iudice ſęculari appellat̄ ad epiſcopū. Secundū ꝙ ante ſententiam appellatur. Tertiū, ꝙ ab epiſcoporum ſententia nō appellatur. Quartū ꝙ vnius epī teſtimonio fides adhibetur. Quintum, quod alij non audiuntur poſt teſtimoniū epiſcopi. Prima pars tollit̄ per id ext. de appel. ſi duobus. Secunda per id. 2. q. 6. nō ita. Tertia per id. 2. q. 6. omnis oppreſſus. Quarta p id 6. q. 2. ſi tātum. & cap. placuit. Quinta per id quod teſtimonium ſolius epiſcopi non valet. 4. q. 3. §. induſtrādum. Et licet hæc lex ſit abrogata, tamen Innoc. argu. ex ea, extra de iud. nouit. nō vt confirmet ea .n. ſed vt oſtendat quantam affectionē Imperatores habuerunt erga ſacerdotium.
c ¶ Decurſis.] Id eſt, poſt litem conteſtatam.]
d ¶ Cum ſermone.] id eſt allegationib⁹.

Non ait propter criminalem tātum, ſed generaliter propter quamlibet [a] *cauſam tam ciuilem, quàm criminalem intelligens.*

Vnde Theodoſius Imperator.

¶ Cuicumque licet ſacroſanctę ſedis antiſtitis iudicium eligere. C. XXXV.

QVicumque [b] litem habēs, ſiue poſſeſſor, ſiue petitor fuerit, vel in † initio litis, vel decurſis [c] temporum curriculis, ſiue cum negotium peroratur, ſiue cū iam cęperit promi ſententia, iudicium elegerit ſacroſanctæ ſedis † antiſtitis, illico ſine aliqua dubitatione, etiā ſi alia pars refragatur, ad epiſcoporum † iudicium cum [d] ſermone litigantium dirigatur. α

† Co. Theodoſ. l. 16. de epiſcopali iudicio. le. 1. §. quicumq. ext. de iudic. c. nouit, Capitul. l. 6. c. 281. Anſ. l. 3. c. 108. Iuo p. 16. c. 312.
† al. legit.
† al. epiſcopum cum

α ¶ Dirigatur.] *In cod. Theodoſiano lib. 16 tit. de epiſcopali iudicio l. 1. quæ repetitur lib. 6. capitul. c. 281. & in concilio tertio Valentino ſub Lothario, & apud Iuonem, & Anſelmum ſequuntur hæc* Multa .n. quæ in iudicio captioſæ præſcriptionis vincula non patiuntur, inueſtigat, & promit ſacroſanctæ religionis auctoritas, *ac ſtatim adnectitur c ſequens,* omnes itaque cauſæ.

Item ibidem.

C. XXXVI.

OMnes itaque cauſæ, quæ vel prætorio iure, vel ciuili tractantur, epiſcoporū ſententijs terminatę, perpetuo ſtabilitatis iure firmentur; nec vlterius liceat retractare negocium, quod epiſcoporum ſñia deciderit. ¶ Teſtimonium etiam, ab vno licet epiſcopo perhibitū, omnes iudices indubitanter accipiant; nec alius audiatur, cum teſtimoniū † epiſcopi a qualibet parte fuerit repromiſſum. Illud eſt .n. veritatis auctoritate firmatum, illud incorruptum, quod a ſacroſancto homine ſecundū conſcientia mentis illibatæ protulerit. Hoc nos edicto ſalubri aliquando cenſuimus: hoc perpetua lege firmamus, malitioſa litium ſemina comprimentes.

Capitul. ibidem. Anſ. ibidem. Iuo ibidem. Pann. l. 5. c. 23.
† al. teſtimonio.

Hæc ſi quis antiquata cōtendat, quia in Iuſtiniani codice nō inueniūtur ita inſerta; p Carolū renouata cognoſcat qui in ſuis capitularib. [e] *l. 6 c. 281. ait inter cætera.*

C. XXXVII.

VOlumus, atq; precipimus, ut oēs ditioni noſtræ, Deo auxiliāte, ſubiecti, tam Romani, quam Frāci, Alemani, Bauari, Burgundiones, Saxones, Turingi, Friſones, Galli, Britones, Longobardi, Guaſcones, Beneuentani, Gothi, Hiſpani, cæterique nobis ſubiecti omnes quocumque videantur legis vinculo conſtricti, uel conſuetudinario [f] more connexi, hanc ſententiam, quam ex

Anſ. ibidem.

2 ¶ Sub. ante concluſionē ſecundū In. vel ante diffinitiuā ſententiam qſtcumq; ſecundum H.

OMnes itaque.] HAEC SI QVIS. CASVS. Ne forte aliquis opponeret Grat. dicens ſupradicta eſſe antiquata: ideo Grat. reſpondet dicens, ꝙ Carolus ea per legem ſequentem confirmauit, in qua præcepit Romanis, & Francis, & omnibus hominibus ſui imperii, vt legem illam teneant, quā ad interrogata Abiauj ducis illi & omnibus trāſmiſit. extractam, de 17. Theodoſij Imperatoris libro, hanc inq̄ ſñiam. Quicūque litē habēs. &c.] Et nota ꝙ talis cōfirmatio nulla eſt, cū per legē iſtā Lōgobardam, quæ eſt inualida, aliā confirmet inualidā: vnū eñ inualidū, aliud inualidum confirmare nō pōt, & non loquit̄ de Longobarda, quæ nunc eſt, quia in ea hoc nō cōuenitur, ſed in ea, quæ eſt in Gallia.
e ¶ Capitularibus.] Id eſt, in Longobarda, non tamen inuenitur quæ in ea nunc eſt, ſed in Gallia.
f VOlumus.] ¶ Vel conſuetudinario.] Extra de eo qui mit. in poſ. c. 3.

De perſo-

Digitized by Google

De perſona.] CASVS. Quidam presbyter Hiſpanus accuſatus fuit coram iudice ſæculari,& conuictus ab aduerſario, expulſus eſt ab eccleſia,& in exiliū miſſus. quod cum ſignificatum eſſet Greg. delegauit hanc cauſam Ioan. defenſori eunti in Hiſpaniam. docens, ꝙ non adhæſit,qui dixit ſolum epm eſſe ordinarium iudicem clerici. & per hoc quod dicit,doceat prius,&c. Sed tu dicas,ꝙ prælati eccl. ſiæ collegiatæ habent iuriſdictionē, vt 15.q.4.c.1. extra de immu. eccleſ. non minus extra de iudi.c.2.C.de iuriſd. om.iud. l.vlt.extra de off. ord. cū ab eccleſiarū. ſed quā hic dr̄, prius doceat,&c. dicas prius quā ſeculare. H. tū dixit ſolum epiſcopum habere poteſtatem excommunicādi, vt 16. q.1. viſis. in fi. vbi dr̄ ꝙ excōicatio ſit munero epiſcopalis, & ꝙ ſolus epiſcopus debeat de cauſis matrimonialib. cognoſcere. 35. q.6. multorū & melius dicit noua conſtitutio. ext. de exceſ.præl. accedentibus conſuetudo tamen in talibus dat iuriſdictionē, vt 9. q.3.conqueſtus, C. de emancip. lib.l.1. c.4. Aut monachū.] Conuētum nomine monaſterij ratione alicui⁹ ſucceſſionis, quæ obuenit monaſterio per eū. alias non competit actio cōtra monachū, cū nihil habeat,vel intellige ꝙ fideiuſſit de mādato eccleſiæ ſuæ,vel ēt ſine mandato:ſed pecunia eſt conuerſa in vtilitatē eccleſiæ, vt noua conſtitutio dicit, ꝙ quib. ſdā. extra de fideiuſ. Si autē monachus cōtra aliquē deliquit, ipſe monachus conuenendus eſt,nō eccleſiā: 2 vt 18.q.2. hoc tātum. ſicut ſeruus cōuenitur,qui deliquit,nō eius dominus. C.de noxa. l. penult. & vlt.i fi. Primo aūt ſoco caſtigatio monachi ſpectat ad abbatem,vt 24.q.3.corripianī. & ext.de off. ord. quāto.extra de app. reprehēſibilis. vbi autem procedendum eſt ſm ordinem iuris,tunc ſolus eps eſt iudex.ſm H.vt hic dicitur.Alij dicunt ꝙ abbas habet ordinariam iuriſdictionem ſuper monachos ſuos,& excōmunicare eos poteſt,vt extra de maior.& obed. cum in eccleſijs.

ſextodecimo Theodoſij Imperatoris lib. c.videlicet vndecimo, ad interrogata Ablauij Ducis illi, & omnib.reſcriptam ſumpſimus, [a] & inter noſtra capitula pro lege tenendam.conſultu omnium fidelium noſtrorū tam clericorum,quàm & laicorum poſuimus,lege † cuncti perpetua teneant, ideſt, Quicunque litem habens,ſiue poſſeſſor,ſiue petitor fuerit, &c. [vt ſuprà.]

† *lege cunctis perpetuo tenendā.* orig. 5.c.c.quicunque.

α ¶ Reſcriptam ſumpſimus.] *Sic eſt emendatum ex capitulari. Antea legebatur.* per ſcripturam miſimus.

Item Gregorius lib. 11.epiſt 54 Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniam monendo dicit.

¶ Presbyter apud epiſcopum tantum iudicari debet.

C. XXXVIII.

Anſel.l.3.c.95.

Nouella 123. §. ſi quis contra. Apud Iulián.c.32.

De perſona [a] presbyteri hoc attēdendum eſt; quia,ſi quam cauſam habuit,non ab alio [b] teneri, ſed eps ipſius adiri debuit,ſicut nouella conſtitutio manifeſtat, quæ loquitur de ſanctiſſimis,& Deo amabilib. ac reuerēdiſſimis epis, clericis, & monachis[Imperator Iuſtinianus Auguſtus Petro glorioſiſſimo præfecto prætorio. α Si quis contra aliquem clericū, aut monachū [c] aut diaconiſſam,aut monaſtriā,aut aſcetriam [d] habeat aliquam actionem; doceat † [e] prius ſanctiſſimum epm, cui horum vnuſquiſque ſubiacet: * ille vero cauſam inter eos diiudicet. Et ſi quidem vtraq; pars his, quæ iudicata ſunt nō acquieuerit, β iubemus per loci iudicem [f] hæc † executioni perfectè mandari, &c.] Ne vero [g] obijciatur, quia de clerico hoc loquitur, non de presbytero ſciendū eſt; quia ſuperius in eadem conſtitutione lib. † cod.1.legitur appellatione clericorum,ēt presbyteros,& diaconos contineri. Verba autem legis iſta ſunt: [Presbyteros autem, & diaconos, & ſubdiaconos,cantores,& lectores, quos omnes clericos appellamus,& reliqua.]

† *adeat*] orig.

† *al.hac.* In eadē Nouella §. presbyteros apud Iulianum c.30.

† *al.* Lib.1.c.51.nouellæ.Auth.de ſanctiſſimis epiſcopis, Presbyteros.

* Adde ad iſtud cap. an epi ſint illuſtres: & dic ꝙ ſunt ſimiles illuſtrib. vt probatur in l.ad ſimilitudinē. & ibi Bald. C. de epiſco. & cler. propriē tū ſunt ſpectabiles ſm Alc. de Inno. in gloſ. ru. col. 2. ff. de iuriſd.omn. iud. Presbyter an poſſit ab inferiori epo iudicari.

β ¶ Præfecto prætorio.] *Gracè eſt, μεγίστῳ θείων ἡμῶν ὀφφικίων i.* magiſtro diuinorum noſtrorum officiorum.

β ¶ Non acquieuerit.] *In Auth. de ſanctiſſimis epiſcopis & apud Iulianum abeſt negatio.*

2 Idē ſentit Inno. ext.de priuile.cum olim pp: in gl. & male. & in tali caſu monach⁹ ēt conſtituit ,peuratorē, vt ipſe not. extra de reſcrip.cū dilecta, in prin.

Idem Greg.lib 9 epiſt 32. Romano defenſori Siciliæ.

¶ Clericus clericum ad publica iudicia non pertrahat.

C. XXXIX.

PEruenit ad nos,quòd ſi quis cōtra clericos quoslibet

1 Sed cō.16. q.2. viſis. in fine: qd dic, vt plene no. Innoc. extra de offic.ord. quāto. & de præb. in Lateran. & no. per B. extra de priuil. cū & plātare §. in eccleſijs.

non debuit accuſari niſi coram epo ſuo. Et ad hoc probandum inducit legem Iuſtiniani, in qua cauetur, ꝙ quæcunque ſit perſona eccleſiaſtica, non niſi ſub proprio epo debet conueniri; cuius ſnīæ ſi altera partium non acquieſcat, iudex ſæcularis eam debet executioni mandare.& ſi quis obijciat ꝙ lex hęc loquitur de clerico, & non de presbytero, ſciat ꝙ nomine clericorum presbyteri.& diaconi continentur,ſicut ſuperius in eadem conſtitutione legitur, cuius verba infra ponūtur.

a ¶ De perſona.] De hac habes 2.q.1.in primis.

b ¶ Non ab alio.] Id eſt, non à contrario: quandoque enim ab inferiori poteſt iudicari 1 H. tamē huic literæ

d ¶ Aut aſcetriam.] Id eſt, incluſam,quæ ſemper aſſidue moratur ibi.

e ¶ Doceat.] Id eſt,adeat.

f ¶ Iudicem hæc. Si ipſemet non poteſt.& eſt ſimile. C.de epiſc.aud.epiſcopale.

g ¶ Ne vero.] Hec ſunt originaliter verba Gregorij.

PEruenit.] CASVS. In Sicilia erat quidam defenſor Papæ nomine Romanus. qui deſpectis epis compello-

pellebat clericos in ſuo iudicio laicis reſpondere. quod cum Gregor. audiuit, præcepit ei ne de cætero hoc faceret, ſed ſub proprio epiſcopo conueniantur, vt vel ipſe cognoſcat, vel det iudices delegatos, vel per executorem ipſius partes arbitrios eligere cõpellantur, ſi alicui partiũ epſ fuerit ſuſpectus. Si vero laicus, vel clericus contra epiſcopũ cauſam habuerit: tunc ſe interponere dẽt ille Romanus, vt vel ipſe cognoſcat, vel eo admonente iudices eligantur. & ſi aliter fiat, ordo eccleſiaſticus confunditur.

opprimebantur. Quod cum Gregorius audiuiſſet per epiſcopum Fœlicem, & Ciriacum abbatem, præcepit ei vt hoc fieri non permittat, ne dum ſimplicitati ſtudet, diſciplina negligatur.

d ¶ Simplicitati.] Supra 39. diſt. Petrus.

cauſam habeat, deſpectis, eorum epiſcopis eoſdem clericos in tuo facias iudicio exhiberi. Quod ſi ita eſt, quia valde conſtat eſſe incongruum; hac tibi auctoritate præcipimus, vt denuo hos facere non præſumas; ſed ſi quis contra quemlibet clericum cauſam habuerit, epiſcopum ipſius adeat; vt aut ipſe cognoſcat, aut certè ab eo iudices deputẽtur; aut ſi fortè [a] ad arbitros eundum eſt, partes ad eligendos † iudices ab ipſo executio [b] deputata compellat. Si quis vero clericus, vel laicus cõtra epiſcopum cauſam habuerit; tunc te interponere [c] debes, vt inter eos, aut ipſe cognoſcas, aut certe te admonente ſibi iudices eligant. Nam ſi ſua vnicuique epiſcopo iuriſdictio non ſeruatur, quid aliud agitur niſi vt per nos, per quos eccleſiaſticus cuſtodiri debuit ordo, confundatur?

† *eligendum iudicem.*] orig.

Idem Ianuario epiſcopo Caralitano, lib. 3. epiſt. 26.

¶ A laicis iudicibus clerici non ſunt opprimendi. C. XL.

FRatris & coepiſcopi noſtri Fælicis, & Ciriaci abbatis relatione cognouimus, quòd in inſula Sardinia ſacerdotes à laicis iudicibus opprimantur, & fraternitatem tuam miniſtri ſui deſpiciant: dumque ſolum ſimplicitati [d] a vobis ſtudetur, quantum videmus, diſciplina negligitur.

Idem Gregorius Mauricio Imperatori, lib. 4. epiſt. 31. ſeu cap 75.

¶ Sacerdotes à Regibus ſunt honorandi, non iudicandi. C. XLI.

SAcerdotibus autem non ex terrena poteſtate dñs noſter citius indignetur, ſed excellenti conſideratione propter eũ, cuius ſerui ſunt, eis ita dominetur, vt etiã debitã reuerentiam impendat. Nam in diuinis eloquijs ſacerdotes aliqñ Dij, aliqñ angeli vocantur. Nam & per Moyſem de eo, qui ad iurm deducẽdus eſt, dicitur: [Applica illum ad Deos, id eſt ad ſacerdotes.] Et rurſus ſcriptum eſt: [Dijs non detrahes,] ſcilicet ſacerdotibus. Et propheta ait: [Labia ſacerdotis cuſtodiunt [e] ſcientiam,

Nicolaus epiſto. 7. ad Michaelem Imper. c. 35.
Exod. 22.
Ibidem.
Malach. 2.

a ¶ Aut ſi forte. Extra de foro compet. ſi quis contra.

b ¶ Executio. Id ẽ, executor ad hoc deputatus, ſ. archidiacon⁹, vt 25. diſt. plectis, & extra de foro comp. nullus. 1 Cũ aũt iudex accuſat. in optione actoris erat an vellet, ꝙ recuſatus delegaret cauſã alijs, vel ꝙ partes cogerentur ad eligendos iudices, vt extrà de foro comp. licet, & ca. ſi quis. Hodie autẽ ſi iudex recuſatus fuerit, & probata fuerit cauſa recuſationis, ad arbitriũ recuſatoris ipſe q recuſatus fuerit, dabit iudices, vel trãſmittet negociũ ad ſuperiorem, vt in cõſtit. cũ ſpeciali, extra de appell. Sed quæro an iudices delegati ab epõ poſſint partes punire, ſi non venirent ad iudicium? Nõ videtur, quia ſolus delegatus à principe poteſt citare, vt in Auth. de litig. §. omnem, colla. 8. nec alijs poſsũt ſuas ſentẽtias mãdare executioni, ꝗ ordinarij vel delegati à principe, vt C. de bo. auct. iudi. poſſid. auth. & qui iurat. ff. de re iud. à diuo. & ſolus delegatus à principe poteſt mittere in poſſeſſionẽ. ff. de iuriſd. omn. iud. iubere. Poteſt tamẽ dici, quòd ſecundum iura noſtra ſubdelegatus habet coerctionem, quia poteſt interdicere eccleſiam, vt extra de off. deleg. ex litteris. in fine. & ſecundum legem, modicam ſaltem habebunt coerctionem ſubdelegati. C. de ſportul. l. 2. & ff. de off. eius cui manda. eſt iuriſd. l. vlt. in fi.

Iudice recuſato q d fiet. 1 Iſt. decre. hodie eſt remota, & fuit in prima cõpilatione: & erat ſecunda decr. eiuſdẽ tit. & eſt palea. ſ. c. nullus clericus.

Delegatus epi an poſſit citare.

c ¶ Interponere.] Hoc verum eſt in modicis, vel minimis cauſis: nam maiores cauſæ epiſcoporum ad metropolitanum deferuntur, ut 6. q. 4. ſi inter. 9. q. 3. conqueſtus. & 80. diſt. c. 1.

FRatris.] CASVS. Ianuarius epiſcopus Caralitanus intantum erat ſimplex, ꝙ clerici ſui eum deſpiciebant, & ſacerdotes in Sardinia a ſecularibus iudicibus

SAcerdotibus.] CASVS. Mauritius Imperator compellebat clericos ſub ſe reſpondere: & eis debitam reuerentiam non impendebat. quare Greg. ſcribit contra ipſum, docens quod omnes ſacerdotes debet generaliter honorare, cũ neſciatur qualis quiſque ſit futurus in futuro iudicio: & ꝙ ipſos debeat honorare, probat vna ratione, ſcilicet quia Deus vocauit eos deos. & Malachias propheta ipſos Angelos appellauit: & duobus exemplis, ſcilicet Conſtantini, & paganorum Imperatorum, qui ſacerdotibus ſui temporis reuerentiam exhibuerunt. Ratio incipit ibi. [Nam in diuinis eloquijs.] Exemplum Conſtantini ibi, [Eccleſiaſtica quoque.] Exemplum paganorum eſt ibi,] Ante eum.]

e ¶ Cuſtodiunt.] Id eſt cuſtodire debent, vt infra ead. q. 3. nolite.

Sacer- a ¶ Appel-

1 Arg. ad hoc 93. d. dñs vbi de hoc. ar. cõtra. C. de teſ. neq;. C. de libe. cau. iubemus. Arch.

a ¶Appellat.] Ergo ex ſola appellatione nominis aliqs cõſequitur ius 1 ſic 32. q. 4. dicat. C. de lati lib. tol. §. pe. ext. de præſump. illud. inſt. de ado. §. vlt. arg. contra 2. q. 1. multi. in fi. ubi dicit, quod ſola nominatio non ſufficit. C. de prob. non epiſtolis. & l. fi.

b ¶In-

INolita.] CASVS. Relatũ fuit in Mileuitano concilio, ꝙ clerici clericos ſuis epiſcopis relictis ad ſæcularem iudicem traherent: quare ſtatuit concilium, ut hoc de cętero non fiat: & ſi quis de cætero præſumet, ſuper hoc conuictus, cauſam perdat, & etiam a communione repellatur. Inolita [i. conſueta. Et loquiť hoc capitulum de actore ſequẽs de reo.

& legẽ requirent ex ore eius, quia angelus Domini exercituum eſt.] Quid ergo mirũ, ſi illos veſtra pietas dignetur honorare, quibus in ſuo eloquio honorem tribuens, eos aut angelos, aut Deos ipſe etiam appellat [a] Deus? Eccleſiaſtica quoque hiſtoria teſtatur: quia cum piæ memorię Coſtantino principi ſcripto oblatæ accuſationes contra epiſcopos fuiſſent, libellos quidem accuſationis accepit, & eodem, qui accuſati fuerant, epiſcopos conuocans, in eorum conſpectu libellos, quos acceperat, incendit [b], dicens. Vos Dij eſtis, a vero Deo cõſtituti. Ite, & inter vos cauſas veſtras diſcutite: quia dignũ non eſt, vt iudicemus Deos. In qua tamen ſentẽtia ſibi maigs ex humilitate, quàm illis aliquid præſtitit ex reuerentia impenſa. [Ante eum quippe pagani in Rep. principes fuerunt, qui verum Deum neſcientes, Deos ligneos, & lapideos colebant; & tamen eorum ſacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid ergo mirum, ſi Chriſtianus Imperator veri Dei ſacerdotes dignetur honorare, dum pagani, vt prædiximus, principes, honorem impendere ſacerdotibus nouerunt, qui dijs ligneis & lapideis ſeruiebant? Hæc [a] ergo non tantum ſpecialiter [c], quantum generaliter pro omnibus aſſerimus ſacerdotibus: quoniã adhuc neſcimus, quis in terribili iudicio Dei qualis futurus ſit. Etenim Paulus egregius prędicator dicit: [Nolite iudicare ante tempus, donec veniat Dominus, & reliqua.] Nam ſunt multa, quæ de iudicio illius homines ignorant: quia fortaſſe, quæ vos laudatis, ille reprehendet; & quæ vos reprehenditis, ille laudabit.

ſup. ca. continua. §. item Conſtantinus. B. Aug. epiſt. 66.

1. Cor. 4.

a ¶Hæc ergo.] *Sic etiam habet locus hic apud Nicolaũ in epiſtola cuius initium*, Propoſueramus *ſed in originali pro iſtis hæc leguntur*. Hæc ergo pietati dominorum non pro me, ſed pro cunctis ſacerdotibus ſuggero. *Et multis interiectis quæ hic non referuntur, ſubdit.* Nam adhuc neſcimus, quis ſibi, qualis ſit, & Paulus egregius prędicator, &c. *præſtatque omnino integrum illum locũ legere Apoſtolicæ libertatis plenum.*

Item ex concilio Mileuitano.

¶In cõcilio Mileuitano, quod habetur, nihil tale extat. Et ipſo tamen citatur etiam ab Innoc. iij. in 6. ſi diligenti. extra de fo. comp. Habetur autẽ in Toletano 3. c. 13.

¶Qua pœna feriatur clericus clericum ad ſæcularia iudicia pertrahens. C. XLII.

In Tolet. 3. c. 13.

INolita [d] prẹſumptio vſque adeo illicitis auſib. aditum patefecit, vt clerici conclericos ſuos, relicto Põtifice [c]

d ¶Inolita.] Hoc c. de actore, & ſequẽs de reo loquitur. Et no. ꝙ ſi actor traxerit reum ad iudicem nõ ſuum perdit cauſam, ſed ſi reus traxerit actorem pro conuicto habetur, ut C. de iuriſd. om. iud. in criminali: hoc tamẽ intelligas lite conteſtata, quia ſi ante litis conteſtationẽ deſiſtit, non incidit in pęnã 3 ut inf. ca. c. proxi. & ff. rẽ ra. ha. amplius, & ff. de in ius voc. quamuis. licet ſit arg. contra. C. de tranſa. ſi quis maior. ſup. ead. placuit. Et quod dicit, quod cauſam perdit: dicũt quidam ipſo iure, verius credo, quod per ſententiam, & hoc innuit hoc uerbum, conuentus.

Auctoris punitio reũ ad iudicem non ſuũ trahẽtis.

3 Idem Bar. Bal. An. Cy. & Pa. de Ca. in d. l. in crĩali. in gl. alle.

Clerici an poſſint in iudicẽ non ſuũ conſentire.

e ¶Pontifice.] Hic manifeſte habes, ꝙ in cauſa eccleſiaſtica neuter poteſt adire alium iudicem, ſiue in ciuili, ſiue in criminali negocio laici autem ſine conſenſu ordinarij eligũt aliũ iudicem in ciuili negotio, vt ff. de iud. l. j. C. de iuriſd. om. iu. l. 1. ſed non in criminali, ut C. de iuriſd. om. iu. in criminali. ĩ. e. c. ſi quis cũ clerico, ſed in clerico requiritur conſenſus epi, & etiã proprius conſenſus. at hic, & 9. q. 2. c. 1. & ĩ. c. clericũ, & nullus. & c. inolita & 6. q. 3. denique. & 3. q. 6. non liceat. ext. de fo. cõp. ſignificaſti. Et eſt triplex ratio quare laicus poteſt, & nõ clericus: quia laicus poteſt iurare ſine licentia ſui iudicis, ſed clericus non, ut extra de iur. calum. inhærentes. Sed non poſſet coram laico litigare, niſi ibi iuraret. Item ab alio epiſcopo non poteſt ordines accipere, ergo nec iudiciũ. quod maius eſt, ut 9. quæſt. 2. nullus primas. Item non poteſt ab alio, quam a ſuo prælato petere iudicium animæ, quod eſt occultum, ergo multo fortius nec manifeſtum

2 Secundum q. bene inducitur auctoritas Apoſt. ſed qđ ſequitur fuit ſc in M. & B. Hi. ſecũdum L.

b ¶Incendit.] Hic vides, ꝙ iudex debet deſtruere libellum qui non eſt legitime compoſitus. ut 2. q. ult. c. ult.

c ¶Specialiter.] Pro bonis. ſed etiam generaliter pro bonis, & malis 2 uel non tantũ ꝓ præſentib. qui nunc accuſantur, & non conuincuntur, ſed etiam pro omnib. alijs 13. q. 2. non æſtimemus.

ſtum,ut de pœn.d.6.placuit. Item incõueniens iam eſſet,ꝙ unus e͂ps iudicaret clericos alterius e͂pi,quod eſſe non debet,ut 9.q.2.per totum,& ſic omnes de vno e͂patu poſſent ſibi alium epiſcopum eligere in iudicem:nec renunciare poteſt clericus huic iuri.extra de fo.comp.ſi diligenti credo tñ,ꝙ licet non poſſint renũciare expreſſe, ꝙ tamen ſponte,ideſt, tacite poſſunt cõſentire in aliũ iudicẽ, 1 nam arbitrũ ſponte eligunt,& iudicẽ delegatũ, alioquin ex ſufflatum erit priuilegiũ clericorum, ꝙ clericus poteſt eligere coram quo iudice velit litigare. in conſt.Fe.Auth.habita,C.ne fil. pro pat. Item multa poſſum facere ſpõte, ad quæ non poſſum me pacto adſtringere.nam poſſum inſtituere aliquẽ hæredem,non tamen pacto ad hoc me adſtringere poſſũ,ut C.de pac.l. vl. Itẽ tacite poſſum renunciare foro, licet nõ expreſſe, ſicut tacite Papa renunciat priuilegio ſuo, ut 2. q.7.nos ſi.&q.5.mãdaſtis. Sicut tacite poſſum renunciare exceptioni procuratoriæ ꝯ militem,ſed non expreſſe, ut ff. de procur.filiusfa.§. veterani.ſimiliter tacite poſſum renunciare iuramento cal. ſed nòn expreſſe.C. de iur. cal.l.2. in fi. & ꝙ ſponte poſſit reſpondere habes 3. q.6.pulſatꝰ Io.Quid quid dicat Io. hoc tene, ꝙ in laicum nullo modo cõſentit clericus,ut extra de fo. compet. ſi diligenti. nec in clericum ſine cõſenſu epiſcopi, ut extra de fo.comp.ſignificaſti B.

1 Hoc non puto verum ſm Go. vt 3. q. 6. non liceat,vt ibi dixi. Arch.

conteſtata coram eo. Sequens uero c. planum eſt.

a ¶ Intentatum.] Ideſt.obiectum. Et ſic loquitur cum lis ſit conteſtata.

ADDITIO. Sic etiam intelligunt H.B.& Lau.Sed Bart. Brixien.dicit. Ego credo,ꝙ poſſit intelligi cum nondum lis

ſuo,ad iudicia publica pertrahãt.Proinde ſtatuimus hoc de cætero non præſumi. Si quis hoc præſumpſerit facere,conuentus α & cauſam perdat, & a communione efficiatur extraneus.

α ¶Conuentus.] *Dictio iſta in nullo concilij exemplari aut impreſſo,aut manuſcripto eſt inuenta.*

Item ex concilio Carthaginenſi 3.c.9.

Clericus apud ciuilem iudicem iudicari non debet. C. XLIII.

Et in conc. apud Palatium Vermis habito,c.18.

ij PLacuit,vt quiſquis epiſcoporum, presbyterorũ, & diaconorum,ſeu clericorum,cum in eccleſia ei crimen fuerit intentatum [a], vel ciuilis cauſa fuerit commota,ſi derelicto eccleſiaſtico iudicio,publicis iudicijs purgari [b] voluerit, etiam ſi pro ipſo fuerit p̃lata ſentẽtia, locum ſuum amittat [c].Et hoc in criminali actione.In ciuili vero perdat quod euicit,ſi locum ſuum obtinere maluerit:ſi quidem β ad eligendos iudices inique [d] de eccleſiæ conſortio iudicat, qui de vniuerſa eccleſia male ſentiendo,de iudicio ſæculari poſcit auxilium: cum priuatorum Chriſtianorum cauſas Apoſtolus etiam ad eccleſiam deferri;atq; ibi determinari præcipiat.

Iuo p.6.c.362.§. itẽ placuit.

1.Cor.6.

α ¶Si quidem.] *In cæteris conciliorum editionibus, & vno vaticano codice legitur*,ſi quidem ad eligendos iudices ſibi de eccleſiæ conſortio dubitat,vileque eccleſiæ conſortium iudicat,qui de vniuerſa, &c. *In recentiore autem quatuor tomorum editione hoc modo*, cui enim ad eligendos iudices vndiq; patet auctoritas, ipſe ſe indignum fraterno cõſortio iudicat, qui de vniuerſa, &c. *eodemque fere modo eſt in codice Lucenſi Regio, & refertur in concilio apud Palatium Vermis habito, c. 18.*

Item ex eodem.

¶Clericus non accuſetur,niſi ante eccleſiaſticum iudicem. C. XLIV.

DE diuerſis ordinibus eccleſię ſeruientibus,ſi quis in cauſam criminis incurrerit, & abnuerit iudicium eccleſiaſticum; debet periclitari [e].

Iuo ibidem initio capitis.

¶*Eſt ſumma capituli præcedentis, & in concilij olim Colonia ac Lutetiæ impreſſis, duobus exemplaribus Vaticanis, & codice canonum omnino eſt loco ſummæ, nec multo aliter apud Iuone p 6 cap. 362.*

Nouel. 83. apud Iulianum.

Item conſtitutione 74.c.1.

PLacuit.]CASVS. Aliqs clericus accuſabat de crimine, uel cõueniebatur ciuiliter coram iudice eccleſiaſtico:lite cõteſtata maluit accuſari,uel conuenire coram iudice ſæculari:quærebatur in concilio Carthag.quam pœnam pati debeat. Reſpondet, ꝙ in criminali cauſa,ſiue fuerit cõdemnatus ſiue abſolutus, locum ſuum amittat,ideſt, deponatur. In ciuili uero cauſa perdat,quod euicit, ideſt,id in quo fuit abſolutus, perdat: qa male de eccleſia ſentit, qui de ſæculari iudicio auxilium poſcit. Et nota,quod Hug.& Beneuen. & Io. intelligunt hoc c. cum lis erat conteſtata coram eccleſiaſtico iudice. Sed certe ego credo, quod poſſet intelligi cum nondum erat lis lis fuerit conteſtata coram eo.

b ¶Purgari.] Per hoc patet, quòd loquitur de reo: ſed quòd dicit poſtea, euicit, intellige id in quo eſt abſolutus.

c ¶Locum ſuum amittat.] ideſt,deponatur.

d ¶Inique.]Contumeliam.n.facit iudici,qui eo relicto vadit ad alterum,vt ff.de arb.l.litigatores ſimiliter ſi q̃s rem deducit coram vno iudice, & deducit poſtea coram alio perdit litem. 2 C.de aſſer. tol.l.1. in fi.

2 Idẽ tenent Gul.de Cun. in l. nemo. poſt gl. C.de iuriſ.om.iu. & Ang. in l. cum procurator. §.dẽs. ... de op. nou. nun.&l.quũ ... de dino infecto.

e DE diuerſis.] Periclitari.] Ideſt,deponi.

Si

¶Qui cum clerico litigium habet, epiſcopum ipſius adeat. C. XLV.

Iuo p.6.c.427.& p.16.c.150.

ij SI quis cum clerico litigium habuerit, ſi quidem de cauſa pecuniaria, adeat prius epiſcopum, cuius iudicio clericus ſuppoſitus eſt. Ille enim ſine dãno [a], & ſine dilatione cõpetentem finem liti impoſiturus eſt. Sin autem noluerit α [b] epiſcopus litem dirimere, tunc ad ciuilem iudicem diſceptatio cauſæ perueniat. Vbi autem epiſcopus cauſam dirimere vult; ſine ſcriptura [c] omnia procedant, & diffinitiua ſententia ſine ſcriptis ab eo proferatur. β ¶Quod ſi de criminali γ cauſa litigium emerſerit, tunc competentes iudices in hac ciuitate, vel in prouincijs interpellati conſentaneum legibus terminũ cauſæ imponant: ita tamen, ut diſceptatio litis duorum [d] menſium ſpatium non excedat, a litis conteſtatione numerandum δ. *Item.* [¶In criminalibus vero cauſis nunquam ſine ſcriptura procedere debet.] Non aliter autem puniatur [e] clericus, niſi obnoxius repertus, ſacerdotio nudatus fuerit ab epiſcopo ſuo, vel clericatus honore. Sin autem crimen eccleſiaſticum eſt; tunc ſecundum canones ab epiſcopo ſuo cauſæ examinatio, & pœna procedat, nullam communionem alijs iudicibus in huiuſmodi cauſis habentibus.

α ¶Noluerit.] *Ita etiam apud Iulianum & Iuonem et ſic legit auctor gloſſæ: ſed in nouella ipſa Iuſtiniani additur* uel non potuerit.

β ¶Proferatur.] *In nouella ipſa ſequuntur hæc;* niſi fortè partes voluerint, vt in ſcriptis ea inſeratur. Quòd ſi, &c. *Apud Iuonem loco dictionis,* proferatur, *eſt* inſeratur; *quod ſuſpicionem facit intermedia ſcriptoris vitio deeſſe.*

γ ¶De criminali.] *In nouella Iuſtiniani addit*, ciuili tñ.

δ ¶Numerandum.] *Quæ ſequuntur uſq; ad uerſ.* Non aliter, *neque in nouella, neque apud Iulianum, aut Iuonem, neque in uetuſtis Gratiani codicibus habentur: ſed ob doctorum citationes non ſunt expuncta.*

Item ex concilio Chalcedonenſi, c 9.

¶Clericus aduerſus clericum negocium habens, ſæcularia iudicia non exerceat. C. XLVI.

Extra de foro compet.c.1. Poly.l.4.tit.11. Burch.l.2.c.183. Iuo p.6.c.228. † *al. iudicium.*

SI clericus aduerſus clericũ habeat negocium; non relinquat ſuum epm, & ad ſæcularia iudicia non concurrat, ſed prius negociũ agitetur apud propriũ epiſcopum: vel certè α ſi fuerit negociũ † ipſius epiſcopi, apud arbitros [f] ex vtraq; parte electos audiatur [g] negocium

SI quis cum clerico.] CASVS. Duo dicuntur in hac lege. Primo dr, ꝙ in pecuniaria cauſa actor debet clericũ conuenire corã epo ſuo: qui cauſam debet examinare ſine damno ſportularũ, & ſine dilatione. Sed ſi eps nõ vult cauſam pecuniariã dirimere, ad ſeculares iudices recurratur. Si vero vult eam dirimere ſine ſcriptura oĩa procedere debẽt, niſi partes velint, ꝙ ipſa acta redigantur in ſcriptis. Secundo dr, ꝙ in cauſa criminali de ciuili crimine recurrendum eſt ad iudices ſæculares, qui intra duos menſes a tpe litis cõteſtatę cauſam criminalem decidant, non tñ clericũ puniant, niſi prius ab epo ſuo fuerit degradatus. & hæc particula non tenet. pro crimine vero eccleſiaſtico tñ ad iudicem eccleſiaſticum recurratũ. Scda pars incipit ibi, [Quod ſi de criminali.]

a ¶Damno.] Sportularum, ad quas clerici non tenentur, ut in Auth. de ſancti. epiſ. §. ſportularum, coll. ergo nec aduerſarij ipſorum teneri debent, ut C. de fruct. & lit. expen. l. vlt. 1

b ¶Noluerit.] Illud non tenet, Vel dic noluerit. id eſt, non potuerit, quia fortè talem cauſam non poteſt audire. Sed contra

1 Vt patet ext. de iudi. qualiter. in fi.

c ¶Sine ſcriptura.] Sine ſcriptura procedit eps cum iudicat inter ſuos clericos. Similiter in modicis cauſis nõ requiritur ſcriptura, vt in auth. de mã. prin. §. ſi tibi. coll. 3. Nõ obſt. ſ. 2. q. j. in primis ubi dr̃ ſententia nulla, quæ ſine ſcripto ꝓfert illud enim tantum tenet in criminalibus, & maiorib. negotijs.

in Auth. de ſan. epiſc. §. ſi quis autẽ pro pecunia. vbi de hoc.

d ¶Duorum.] Hoc non tenet, ut 3. q. 3. §. ſpatium.

e ¶Puniatur.] Nec illud tenet, ut extra, de iudi. cum non ab homine.

SI clericus.] CASVS. Quatuor articuli cõtinentur in hoc c. Primus eſt, ꝙ ſi clericus litẽ hẽat aduerſus clericũ, coram ſuo epo cõqueratur. Secundus eſt, ꝙ ſi eps litẽ habeat cõtra ſuũ clericum, coram arbitris ab utraque parte electis negocium terminetur. Tertius eſt, ꝙ ſi clericus habeat cauſam aduerſus ſuum, aut aliũ epiſcopum, recurrat ad ſynodũ prouinciæ. Quartus eſt, quod ſi epiſcopus uel clericus litẽ habeat cõtra metropolitanũ, pergat ad primatem, vel ad vrbem Conſtantinopolitanam. Secundus articulus incipit ibi, [Vel certe.] Tertius incipit. [Et ſi clericus.] Quartus ibi, [Si uero contra ipſius prouinciæ.]

f ¶Arbitros.] Et hęc eſt ratio: quia metropolitanus nõ eſt iudex clerici. vnde ſub eo non debet conueniri; nec coram epiſcopo debẽt conueniri, cum nõ poſſit eſſe actor & iudex, ut extra de reſtit. ſpol. conquerente, & extra de conceſſ. præb. & eccl. non uacan. poſt electio. in fi. Sed quis coget eum eligere arbitros? Reſpondetur, epiſcopus, licet ſit ei ſuſpectus, vt extra de appel. ſecundo requiris. Item in alio caſu cogit ipſum eligere arbitros, ſcilicet cum recuſat eum, vel delegatum ab eo, ut ſ. ead. peruenit.

Arbitros eligere quãque coguntur litigantes.

g ¶Audiatur.] ſup. 6. q. 2. eps. contra, ſed ibi ſoluitur.

a ¶Syno-

a ¶Synodi.] Ergo ſi habetur ciuilis cauſa cõtra epiſcopum, ſolus metropolitanus non põt audire, vt hic, & 6.q.4. ſi inter. ſed forte hoc nõ tenet in maioribus cauſis: uel loquitur ſecundũ antiqua tẽpora, quãdo pro ſingulis cauſis fiebat concilium, ut infra ea.q.3.c.2.& 3.

EX HIS OMNIB. CASVS. Iſte §. diuidit in duas partes. In prima parte concludit ex ſupradictis dicens, quod ad ſecularem iudicem, nec in ciuili, nec in criminali cã eſt clericus producēdus, niſi epiſcopus ciuilem cauſam decidere nolit, uel niſi in criminali clericus prius ab epiſcopo fuerit degradatus. ſed malè excipit Gra. niſi dicat allegãdo. In ſcđa parte reſpicit illud c. te qdē. & exponit duobus modis illud uerbum .ſ. nõ cognitorem ſecularium negociorũ te vult De⁹. & primo ſic: nõ vult Deus te ordinare cognitorem ſeculariũ negociorũ, ideſt, nõ vult te inũgi in epiſcopum ad hoc tantum, ut ſis cognitor ſeculariũ negociorum: ſed ut potius animarũ lucris intendas: Non tamen prohibetur ad tempus negocia ſecularia terminare. Secũdo exponit ita, ut ſecularia negocia intelligãtur ſeculariũ uirorum quę vacantes laici ſibi debent ad inuicem exhibere: negotia uero ſecularia de rebus ſecularibus eccleſię, & clericorum, ſiue ſint criminalia, ſiue ciuilia, nõ niſi apud epiſcopũ ſunt uentilanda. Secunda pars, incipit ibi, Illud autē. Sequentia duo. cap. patent.

a ¶In

Si quis verò contra hæc fecerit, canonum ſubiaceat correptionibus. ¶Et ſi clericus aduerſus ſuum, uel aliũ epiſcopum habeat cauſam, apud audientiam ſynodi [a] prouinciæ eius conquiratur. ¶Si vero contra ipſius prouinciæ metropolitanum epiſcopum epiſcopus ſiue clericus habeat controuerſiam, pergat ad ipſius diœceſis primatem, aut certe ad Conſtantinopolitanæ regiæ ciuitatis ſedem, vt eorum ibi negocium exquiratur †. † *terminetur.*

a ¶Vel certè ſi fuerit.] *Gracè eſt,* ἤγουν γνώμη αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου, παρ' οἷς ἂν τὰ ἀμφότερα μέρη βούλονται τὰ τῆς δίκης συγκροτεῖσθαι, vel certe ipſius epiſcopi ſententia, apud eos, quos vtraq; pars uoluerit, ea, quæ ad iudiciũ pertinent agitenetur. *Nec longe aliter vertit Dionyſius, cuius verſionem attulerunt Burchardus, & Iuo, & Innocentius. extra de foro compet. c. 1. ſententia vero, quæ hoc loco ex priſca verſione elicitur, habetur paulo poſt in verſ.* Etſi clericus aduerſus ſuum. *Quare non bene hic inculcatur: ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item ex concilio Agathenſi, c. 32.

PALEA. Cap. XLVII.

iiij Clericũ nullus præſumat apud ſæcularem iudicē epiſcopo nõ permittente pulſare. Sed ſi pulſatus fuerit, non reſpondeat, nec proponat, nec audeat criminale negocium in iudicio ſæculari proponere. ‡ *ſ. ea. clericũ nullus. Iuo p.6.c.367.*

¶*Abeſt a pleriſq; uetuſtis exemplaribus, & fruſtra hic repetitur quod plene idem habetur ſupra eadem c. clericũ nullus. Dilectionis autem uarietate ibi notatum eſt.* *ſ. ea. te quidem.*

Ex his oĩbus datur intelligi, ꝙ clericus ad publica iudicia nec in ciuili, nec in criminali cauſa eſt producendus: niſi fortè ciuilem cauſam epiſcopus decidere noluerit uel in criminali ſui honoris cingulo eum nudauerit. ¶*Illud aũt quod in epiſtola Clementis dictum eſt,* [*Non cognitorem ſæcularium negociorum te vult Deus eſſe.*] *ex epiſcopali unctione intelligendum eſt. Non enim in epm̃ vngitur, ut cognitor ſæcularium negociorum reſideat ſed ut procurator animarum, & diſtributor ſpiritualium exiſtat. Prohibetur ergo ſæcularibus negocijs occupari, non ad ipſs ſequeſter fieri. Vel ſæcularia iudicia, non de rebus ſæcularibus, ſed ſæcularium uirorũ intelligẽda ſunt. Iudicia de rebus ſæcularib. ſæcularia appellãtur, iuxta illud Apoſtoli:* [*Sæcularia igitur iudicia ſi habueritis. contemptibiles, qui ſunt in eccleſia cõſtituite.*] *Iudicia uero ſæculariũ ſæcularia appellantur. iuxta illud Apoſtoli in epiſtola Clementis: quod ex ſubſequentibus datur intelligi, cum dicitur:* [*Hæc opera, quæ tibi minus congruere diximus, exhibeant ſibi inuicē vacantes laici.*] *Prohibentur ergo clerici a cognitione negociorum ſæculariũ virorũ, non ſæcularium cauſarum. Negocia quippe clericorũ, ſiue criminalia, ſiue ciuilia fuerint, nõ niſi apud eccleſiaſticũ iudicem uentilanda ſunt.* *1. Cor. 6.* *ſ. ea. te quidem.*

Vnde Hadrianus Papa ait, c. 35.

¶Non niſi in foro ſuo audiatur clericus. C. XLVIII. *In c. Hadriani, c. 35.*

Clericus ſiue laicus, ſi crimine, aut lite pulſatus fuerit, non alibi, quam in foro ſuo prouocatus audiatur.

Idem ibidem, c. 40. *Anſ. li. 3. c. 81.*

Digitized by Google

a ¶ IN clericorum.] Sup.2.q.1.in primis.in fi.extra de iud.at ſi.
RES VERO.CASVS. Quia ſupra in multis c.facta eſt mentio de rebus litigioſis: ideo Gratianus nunc docet, quòd res litigioſa non debet transferri ad aliquam perſonam

¶ De eodem. C. XLIX.

Anſ.ibidem. Deuſdedit p.3.

IN clericorum [a] cauſa, huiuſmodi forma ſeruetur, ne quemquam eorum ſententia a non ſuo iudice dicta conſtringat.

Res vero in litigio poſita ante legitimum cognitionis euentum in nullam debet omnino transferri perſonam.

Vnde Gelaſius Papa Quingeſio a *epiſcopo.*

a ¶ Quingeſio.] *In antiquis exẽplaribus partim eſt iſta vox partim* Lucio, *partim L partim* Quinquageſimo.

¶ In nullam transferatur perſonam res in litigio poſita ante cognitionis euentum. C. I.

QVia [b] res in litigio [c] poſita in nullam transferri poteſt omnino perſonam, donec legitimæ cognitionis euẽtu, cui potius debeatur, iudiciaria diſceptatione poſſit agnoſci; ex eadem re quiſpiam non ſinatur exigere [d] penſiones: ſed in eodem ſtatu, re eadẽ poſita, in quo videtur (ſicut dictum eſt) ante cõſtituta †, quiſquis ſibi putat quidpiam poſſe competere, iuridico pulſet examine, præiudicijs omnibus inde ſubmotis.

† *al.conſtitutam litem.*

ſup.q.1.inòlita.

QVAESTIO II.

QVòd vero [e] *culpa illa ſuſpẽſione digna ſit, capitulo illo Mileuitani concilij liquido conſtat. Si enim communione priuandus eſt qui clericum ad ciuilem iudicem crediderit pertrahendum, multo magis ſuſpenſione dignus eſt qui ſui epiſcopi iudiciũ interpellantem ad iudicium ſæculare pertrahere non dubitauit.*

QVAESTIO III.

SEd pona-

ſonam ante ſententiam diffinitiuam.

QVia res.] CASVS. Iſte dupliciter poni ſolitus eſt. Et primo ſic. Reus poſſidebat rẽ litigioſam; quæſitum eſt a Gelaſio, utrũ actor poſſit exigere penſiones. Et reſpõdetur ꝙ non, ante legitimæ cognitionis euentum: ſed res debet apud reum permanere, donec apparuerit cui res potius debeatur: & ſi quid factum fuerit lite pendente in præiudicium alterius partis, nihil ualeat. & ſecundum hoc expone, [Non ſiniatur.] ſupple niſi ſit poſſeſſor. Poteſt etiã alio modo poni, ut Beneuentanus ponit. Cum de quadã re inter actorẽ & reũ litigiũ uerteretur, nec aliquis eorum eſſet in poſſeſſione illius rei: quæſitũ fuit quis debeat de illa re recipere, & exigere penſionem. Et reſpondet Gelaſius Papa, ꝙ nec actor, nec reus: ſed res debet permanere in eodem ſtatu in quo poſita eſt, uſque ad ſententiam diffinitiuã: caſſatis omnibus priuilegijs, uel reſcriptis, quæ contra hoc poſſunt dari lite pendente.

b ¶ Quia res.] Nec etiã actionem põt quis cedere alij, poſtquam res eſt deducta in litigium, ut C.eod.l.2.nec ualet priuilegium impetratum tempore litis, ut ext. de teſt.cauſam.16.quæſt.6.placuit.C.unde ui.auctoritatẽ. C.de fund.& ſaltib. reipub.lib.11.l.ſi qua.nec res litigioſa poteſt dedicari, ff.de litig. l.vlt.qui autem rẽ litigioſam alienat: & alienatio nulla eſt, & præterea punitur venditor, & emptor ſi ſciuit rem litigioſam. vt ext. vt lite pẽd.eccleſia.C.eo.l.vlt. In caſib. tñ licite alienatur res litigioſa, ſ. ex cauſa dotis, vel tranſactionis, vel donationis propter nuptias, vel ex cã legati, vt diuiſionis rerũ hæreditariarũ, vt C. de litig.l.vlti. Item licite alienaẽ res litigioſa, q̃ ſeruari nõ poteſt ff. familiæ.erciſcũ. alienationes & ff. de petit.hæred.diuus.

Litigioſa res certis in cauſibus aliena-ri poteſt.

c ¶ In litigio.] Res dr̃ litigioſa de cuiꝰ dñio vel quaſi cauſa uertiẽ inter petitorem, & poſſeſſorẽ, vel iudiciaria conuentione, uel preci bus pricipi oblatis & per eum aduerſario cognitis, ut in auth.de litig. § pri. coll. 8. 1

Litigioſa res quæ dicitur.

d ¶ Exigere.] Hoc intellige cũ poſſeſſorẽ ſuſpectꝰ alias: poſſeſſor ſemp utitur fructib. pẽdẽte lite, ut 16.q.4.uoluntus, extra ut lit.pẽdente a memoria.

1 Et not. ꝙ aut.quę ponitur.C.dẽ litig. auth. res litigioſa. in corporalib. locũ hẽt, ut patet in auth.de litigio. §. adhoc. Hic adde qđ notatur ext.ut lit.pẽdẽ.& de alie. iud. mu. de reſtitu. ſpol. cau. ſa.c.1.& de reſti.ſpol. ſępe. Arch.

QVod uero CASVS. Hic intitulatur ſecũda quæſtio qua q̃ritur, an hæc culpa ꝙ clericus clericũ aliquem inuitum trahit ad iudicem ſæcularem, digna ſit ſuſpẽſione. Et reſpondetur, ꝙ ſic: nam ſi dignus ẽ priuari communione, ut ſup.ead. q.1.inolita. multo magis dignus eſt ſuſpenſione.

e ¶ Quod uero.] Et eſt certum ꝙ ſic ſup.ead.inolita.

SEd ponatur.] Hæc q. diuiditur in x. partes, in quarum prima probat per xx. ca. quod ſententia paſtoris ſiue iuſta, ſiue iniuſta timenda eſt. Secunda ibi, [Verum hoc.] Tertia ibi,[Sed hoc.] Quarta ibi,[De his,] Quinta ibi,[Si ergo,] Sexta ibi,[Cum ergo.] Septima ibi,[Idem eſt.] Octaua ibi,[Quod autem.] Nona ibi,[Excommunicationis,] Decima ibi,[Presbyteris.] Io.de Fant.

CASVS. Hic intitulatur tertia quęſtio, ubi quæritur, ſi hæc culpa digna non ſit ſuſpenſione, ſcilicet, ꝙ propter hoc non debeat ſuſpendi, quod traxit clericum ad iudicem ſæcularem. ſi tamen ſuſpenſus fuit propter hoc, & poſt ſuſpenſionem diuina celebrauit: utrum debeat deponi? Et reſpõdet quod ſic, ut inf.ead. ſi quis presbyter & c.ſi quis epiſcopus. Et procedit hoc ordine Gratia.in hac quæſtione. Primo probat, quòd ſententiæ epiſcopali parendum eſt ſiue iuſta, ſiue iniuſta: & hoc vſque ad §.[Præmiſſis.] Deinde probat contrarium, & reſpondet allegatis. [illegible] tem

tem cap. huius quæſtionis planum eſt.

a ¶ Sed ponatur.] Hic quærit an ille ſit dignus depoſitione, qui excommunicatus, vel ſuſpenſus celebrat? Et certe ſic. vt inf. ea. ſi quis presbyter, & ext. de cle. excõmu. c. 1. 2. & 3. & beneficio poterit priuari. eod. tit. c. fraternitati. niſi diſpẽſetur cum eo, vt 63. diſt. Salonitanæ. Magiſter tamen proſequitur aliã quæſtionem, ſcilicet, vtrum ſentẽtia teneat ſiue iuſta, ſiue iniuſta. Tribus autem modis dr̃ ſnĩa iuſta ſiue iniuſta, vt inf. ea. §. ſi ergo. ſcilicet ex animo cũ malo, vel bono zelo ſententiat. Ex cauſa, ſcilicet cum certa cauſa ſubeſt vł non ſubeſt. Ex ordine cum ſeruatur vel pr̃ętermittit̃ ordo iuris. Item ſentẽtia alia eſt cõdemnationis, alia excõicationis, alia ſuſpẽſionis alia præcepti: q̃ tñ improprie dr̃ ſnĩa. Sententia cõdemnationis, ſemp tenet, niſi ſit iniuſta ex ordine: tunc nõ valet, vt 2. quæſt. 6. diffinitiua [1] alias ſemper tenet, niſi appellet̃ ab ea. Item ſentẽtia excõicationis ordinẽ requirit, & etiã cauſę cognitionem, vt 2. q. 1. nemo epiſcop⁹. ext. de appel. reprehenſibilis. ext. de ſent. excomm. ſacro. ſiue tamẽ ſit iniuſta ex cauſa, vel ex animo, vel ex ordine, ſemper tenet, vt inf. ead. ſi eps. Forte nec releuatur per appellationẽ, niſi quo ad cognitionem, vt extra de ſentent. excom. per tuas. Sentẽtia autem mandati vel pręcepti non ligat, niſi id quod p̃cipitur ſpectet ad officiũ præcipientis. 7. q. 1. q a frater noſter. Primo autẽ ꝓbat Grat. vſq; ad §.

Snĩa dr̃ iuſta vel iniuſta tripliciter.

Sententia eſt multiplex.

[1] Sub. exceptis ẽt caſib. poſitis ſub c. §. diffinitiua. Excõicationis ſnĩa in duob. caſib. non eſt timẽda.

a Hãc ſnĩam ſequit̃ Go. in hac decre. cũ a quorundã dicẽs, ꝙ hic eſt caſus ſpãlis in quo nõ tenet ſnĩa a ſuo iudice lata. Sed Bart. Bri. ibi notat contra intelligens cum Ala. ꝙ illa de erc. continet indulgentiã.

tur [a], *quod hec culpa ſuſpenſione digna non fuerit; queritur, vtrum ſit deponẽdus, qui officium contra prohibitionem epiſcopi celebrare auſus eſt. Sed ꝙ ſententia epiſcopi ſiue iuſta ſiue iniuſta fuerit, timenda ſit, Gregorius homilia 26. in Euangelio teſtatur dicens.*

¶ Timenda eſt ſententia paſtoris. C. I.

SEntentia paſtoris, ſiue iuſta, ſiue iniuſta fuerit, timenda eſt. [b]

¶ *Ipſa prorſus B. Gregorij verba leguntur inf. ead. c. non ſolum. verſ. vtrum iuſte.*

Item ex concilio Antiocheno † *c. 6.*

† Et in Aquiſgr. ca. 72.

¶ A ſuo epiſcopo excommunicatus, non eſt ab alio recipiendus. C. II.

SI quis a proprio epiſcopo excõmunicatus eſt; non eũ prius ab alijs [c] debere ſuſcipi, niſi aut a ſuo fuerit receptus epiſcopo, aut concilio [d] facto epiſcopis [α] occurrat, & reſpondeat, & ſi ſynodo ſatisfecerit, quòd ſtatuerit [e] ſub alia ſententia eum recipi. Quod etiam circa laicos, & presbyteros, & diaconos, & omnes, qui in clero ſunt, conuenit obſeruari.

Burc. l. 11. c. 37. Iuo p. 14. c. 27. & 101 Pann. l. 5. c. 101. Deuſdedit p. 4. ‖ *al. ſatisfecerit, ſtatuimus.*

α ¶ Epiſcopis.] *Apud auctores indicatos prior tantum pars huius canonis refertur, & ex verſione Dionyſii; quæ etiam in toto hoc loco longe melior eſt* aut certe (*inquit*) ad ſynodum, quæ congregatur occurrens pro ſe ſatisfaciat & perſuadens concilio, ſententiam ſuſcipiat alteram. *Græcè enim eſt,* πείσας τὴν σύνοδον, καταδέξοιτο ἑτέραν ἀπόφασιν.

Item Nicolaus Papa ad Lotharium Regem in epiſtola, cuius initium, [*Audito.*]

¶ Excommunicationis meretur ſententiam, qui excommunicatis communicat. C. III.

PRęcipue Gualdradæ pellicis tuæ, & iamdudum a te repudiatæ cõionem declina: excommunicata eſt. n. & vſque ad præſentiam noſtram ab omni Chriſtianorum contubernio ſequeſtrata. Quamobrem cauendum eſt, ne cum ea pari mucrone percellaris ſententię; ac pro vnius mulierculę paſſione vinctus, & obligatus ad perẽne traharis exitium. Deterius quippe in populis prælati delinquunt: ac per hoc ipſi crudelius, quàm cæteri

Anſ. l. 3. c. 66. Regino chron. l. 2.

[Præmiſſis.] inf. in c. ſi epiſcopus, ꝙ ſententiæ epiſcopi etiam iniuſtæ ſit parendum: deinde probat eam quemquem apud Deum non ligare, de hac materia plenius habetur 2. q. 1. in ſumma.

b SEntentia.] ¶ Timenda eſt.] niſi in duobus caſib. ſcilicet cũ ſententia eſt poſt appellationem lata: & cum continet intolerabilem errorem, extra de ſenten. excommunicatio. per tuas. tertium caſum apponũt quidam, cum pro indebitis exactionibus aliquis excommunicatur, ut extra de exceſſ. præla. cum a quorundam. 2

SI quis a proprio.] CASVS. Quæſitum fuit in Nicęno concilio, vtrum clerico a proprio ẽpo excommunicato ſit ab alijs cõmunicandum? & reſpondet ꝙ non: niſi a proprio epiſcopo fuerit abſolutus, vel niſi in ſynodo ſatisfaciens fuerit reconciliatus, quod non ſolum circa clericos, ſed etiam circa laicos eſt obſeruandum.

c ¶ Ab

c ¶ Ab alijs.] Similiter qui ſuſpenſus eſt ab vno, ſuſpenſus eſt quantum ad omnes, vt 7. q. 1. ſi quis presbyter, & 4. q. 5. quiſquis.

d ¶ Concilio.] Hodie ſolus metropolitanus cognoſcit de cauſa excommunicationis, ut ext. de ſent. excommu. per tuas.

e ¶ Quod ſtatuerit.] Scilicet ſynodus.

PRęcipue.] CASVS. Lotharius dimiſſa Theberga uxore legitima, Gualdradam ſuperduxit, quã legitimã eſſe dicebat uxorẽ, ſed lata ſententia diuortij inter eos, cum Gualdrada nollet ſententiæ parere, fuit excõicata, poſt quam excõmunicationẽ ferebatur Lotharius ei occulte

culte

culte cõicare. ſcribit ergo Nicolaus & monet Lothariũ, vt eius communionem declinet: qđ ſi nõ fecerit duob. vel tribus teſtib. adhibitis cum ea pari mucrone ſententiæ percelletur: & ꝙ debeat abſtinere, probat quia fortius puniuntur prælati, quam alij: quia grauius peccãt: quia per eorum delicta exempla perditionis magis trãſmittuntur ad ſubditos, quam per alios.

a ¶ Puniuntur.] inf. 25. q. 1. nulli fas.

b ¶ Duos.] Ergo in cauſa denunciationis idem poteſt eſſe iudex, accuſator & teſtis. extra de ſim. licet. Item eſt hic arg. ꝙ Euãgelica admonitio nõ ſolum habet locũ in occultis, ſed etiã in manifeſtis, 2. qõ. 1. peccauerit. 1

Paſtor. p. 3. c. 5.

puniuntur, [a] † vt ait B. Gregorius: [Scire etenim prælati debent, quia ſi peruerſa vnquam perpetrant, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt. Vnde neceſſe eſt, vt tanto ſe cautius a culpa cuſtodiant, quanto per praua, quę faciunt, non ſoli moriuntur.] *& infra.* ¶ Cæterum præcaue, ne quãdo nobis ſecundum Domini præceptum duos, [b] aut tres teſtes adhibeamus, immo vero ne hoc ſanctæ eccleſiæ dicamus, & (quod non optamus) de cætero ſias cunctis ſicut ethnicus, & publicanus.

† Conc. tex. n l. moris. i. iſte fere. ff. de pœ. & l. nemo. C. de ſum. trin.

Matth. 16.

¶ *Sumptum eſt caput hoc ex epiſtola Nicolai, quæ incipit.* Audito reuertente miſſo veſtro, *& extat Romæ in monaſterio Dominicanorum: eſt autem quaſi in epitomen redactum multis verbis omiſſis. Huius epiſtolæ bonam partem refert Regino lib. 2. Chronicorum.*

Et in Afri. c. 101.

Poly. l. 7. tit. 1.
Anſ. l. 3. c. 71.
Iuo p. 14. c. 15.
Pann. l. 5. c. 127.

Item ex concilio Sardicenſi, c. 17.

¶ De eodem. C. IIII.

SI epiſcopus quis forte iracundus [c] (quod eſſe nõ debet) cito [d] & aſpere [e] commoueatur aduerſus preſbyterum, ſiue diaconum ſuum, & exterminare eum de eccleſia voluerit; prouidendum eſt, ne innocens damnetur, aut perdat communionem. Et ideo hẽt poteſtatẽ [f] is, qui abiectus eſt, vt epiſcopos finitimos interpellet; [g] & cauſa eius audiatur, ac diligentius tractetur: quia non oportet ei negari audientiam roganti. Et ille epiſcopus, quia aut iuſte, aut iniuſte eum abiecit, patiẽter accipiat, vt negotium diſcutiatur, vt vel probetur ſententia eius a plurimis, vel emendetur. Tamen priuſquam omnia diligenter, & fideliter examinentur; eum qui fuerit a communione ſeparatus, ante cognitionem nullus alius debet præſumere, vt communioni ſociet.

¶ *Canon hic eodem fere modo refertur in concilio Africano cap. 101. vſque ad verſ.* Tamen. *Sed, Græcus Sardicenſis, qui eſt decimus quartus paulo copioſior eſt & aliquot locis diuerſa etiam ſententia. Propterea viſum eſt verba græca cum verſione noua apponere.*

Ὅσιος ἐπίσκοπος εἶπεν τὸ δὲ πάντοτε πέμπει κινοῦν ἀποσιωπῆσαι οὐκ ὀφείλω εἴ τις ἐπίσκοπος ὀξύχολος συστῆναι τὸ ὅπερ οὐκ ὀφείλει ἐν τοιούτῳ ἀνδρὶ πολιτεύεσθαι, καὶ ταχέως ἀντικρὺ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου κινηθεὶς ἐκβαλεῖν ἐκκλησίας τινὰ ἐθελήσοι προνοητέον ἐστὶν μὴ ἀθῶον τὸν τοιοῦτον κατακρίνεσθαι καὶ τῆς κοινωνίας ἀποστερεῖσθαι. πάντως εἰρήκασιν. ὁ ἐκβαλλόμενος ἐχέτω ἐξουσίαν ἐπὶ τὸν ἐπίσκοπον τῆς μητροπόλεως τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καταφυγεῖν εἰ δὲ ὁ τῆς μητροπόλεως ἄπεστιν, ἐπὶ τὸν πλησιόχωρον κατατρέχειν καὶ ἀξιοῦν, ἵνα μετὰ ἀκριβείας αὐτοῦ ἐξετάζηται τὸ πρᾶγμα. οὐ χρὴ γὰρ μὴ ὑπέχειν τὰς ἀκροάσεις τοῖς ἀξιοῦσιν. κἀκεῖνος δὲ ὁ ἐπίσκοπος ὁ δικαίως ἢ ἀδίκως ἐκβαλὼν τὸν τοιοῦτον.

SI ẽps qs forte.] CASVS. Quidam ẽps iracundus iniuſte ſuum clericũ excõicauit, quæſitum fuit in concilio Sardicen. qđ ſuper hoc ſit faciẽdum? & rñdet ꝙ excõicatus vicinos epiſcopos dẽt interpellare, vt cognoſcat vtrum iuſte vel iniuſte ſit excõicatus: & ẽps qui excõicauit, patienter ferat, vt eius ſententia probetur, vel reprobetur. ſed anteq̃ cauſa diligẽter examinetur, nullus excõicato cõmunicet. Hoc autẽ hodie per nouas cõſtitutiones corrigitur: quia excõicatus ſtatim abſoluitur p metropolitanũ, & nõ recurritur ad ſynodum: ſed ad metropolitanũ.

c ¶ Iracundus] Id eſt, vt ex animo ſit iniuſta.

d ¶ Cito.] i. nõ ſeruato ordine iuris.

e ¶ Et aſpere.] Quia non adſit cauſa.

f ¶ Poteſtatẽ] Auctoritate hui⁹ canonis.

g ¶ Interpellet] ſm hęc iura quilibet excommunicatus audiebatur, qui volebat ſe probare iniuſte excõicatum: hodie ſec⁹, niſi ſit poſt appellationẽ excõicatus, vel niſi dicat errorem expreſſum in ſententia, vt ext. eod. tit. per tuas. Si quis ergo conqueritur metropolitano de iniuſta excõicatione, aut appellauit ad eũ, aut nõ. Si appellauit, primo p̃ſtabit cautionem in abſoluendus, ꝙ ſtabit iuri: deinde ĩ optione hẽt, an velit eum abſoluere, vel remittere abſoluendum ei a quo appellauit, vt extra de ſentent. excom-

1 Hic dicit Io. de Fan. ꝙ ex iſta litera datur intelligi, ꝙ vbi dictum eſt, ſi peccauerit in te frater tu⁹, &c. dictũ eſſe de notorijs. Nã prout ipſe no. 2. q. 1. ſi peccauerit delictũ iſti⁹ erat notorium, vt e. q. 2. Lotharius. Arch.

Excõicatus conquerens metropolitano, an poſſit ab eo abſolui.

γενναίως φέρειν ὀφείλει, ἵνα ἡ ἐξέτασις τοῦ πράγματος γένηται, καὶ ἡ κυρωθῆν αὐτῇ ἡ ἀπόφασις ἢ διορθώσεως τύχῃ, πρὶν δὲ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ πίστεως ἕκαστα ἐξετασθῇ ὁ μὴ ἔχων τὴν κοινωνίαν πρὸ τῆς διαγνώσεως τοῦ πράγματος ἑαυτῷ οὐκ ὀφείλει ἐκδικεῖν τὴν κοινωνίαν.

Oſius eps̄ dixit. Qđ aũt me vndequaq; cõmouet, tacere non debeo. Si quis eps̄ non exiſtat ad iracundiam procliuis (qđ quidam a tali viro longe abeſſe dẽt) & cito aduerſus presbyterum, vel diaconũ cõmotus, ex eccleſia quemlibet eijcere voluerit prouidendũ eſt, ne is repẽte condemnetur, & cõmunione priuetur. Cẽs dixerũt. Qui eijcitur, facultatem habeat confugiendi ad epiſcopũ metropolis eiuſdẽ prouinciæ: ſin aũt metropolitanus abſit, finitimum adeundi, ac rogandi, vt ipſius cã diligenter cognoſcatur. Minime. n decet aures non præbere rogantibus. Et ille vero epiſcopus, qui iure, vel iniuria iſtum eiecit generoſe ferre dẽt cauſam cognoſci, ipſiuſq; ſentẽtiam, vel confirmari, vel corrigi. Verum priuſquam diligenter, ac fideliter ſingula quæque examinata fuerint, qui communionem non habet, ante cauſæ cognitionem non debet ſuo ſibi iure communionem vendicare.

Item ex concilio Carthaginenſi ſecundo, c. 8.

¶ De eodem. C. V.

2 SI quis presbyter ab epiſcopo α ſuo correptus ª fuerit dẽt vtiq; apud vicinos epiſcopos cõqueri, vt ab ipſis eius cã poſſit audiri, ac per ipſos ſuo ep̄o recõciliari. Qđ niſi fecerit, ſed ſuperbia (quod abſit) inflatus ſecernendũ ſe ab epiſcopi ſui cõione duxerit, ac ſeparatim cũ aliquib. ſchiſma faciens, ſacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur, & locũ amittat. Atſi β querimoniam iuſtam habuerit aduerſus epiſcopum, inquirendum eſt. † *† al. erit.*

Burch. l. 2. c. 191. Iuo p. 6. c. 25. Anſ. l. 12. c. 3. Poly. l. 3. tit. 1.

α ¶ Epiſcopo.] *In 2. Carthaginẽſi c 8 cũ Alipius proponit ita legitur* Si quis forte presbyter ab ep̄o ſuo correptus, aut excõicatus, &c. *Sed cũ ab vniuerſis ep̄is, canõ fertur loco ep̄i ſuffertur nomen præpoſiti, & ita in Carthaginenſi codicis canonũ, c 11. legitur,* a præpoſito ſuo correptus, *Græce eſt,* ἐν τῇ διαγωγῇ αὐτοῦ καταγνώσθῃ *i.* in † ſua vitæ agendæ ratione condemnatus fuerit. *Burchardo autem & Iuoni conuenit cum Gratiano.* *† al. in ſua conuerſatione condemnatus.*

β ¶ Atſi.] *In codice canonum & Carthaginenſi Græco, & apud collectores nihil hic eſt interiectũ: Verũ in exẽplarib. concilij impreſſis, & manuſcriptis ante iſtã clauſulã hæc inſeruntur.* Nihilominus, & de ciuitate, & de congregatione, in qua fuerit, longius repellatur; ne vel ignorantes, vel ſimpliciter viuentes ſerpentina fraude decipiat: quoniam ſecundum Apoſtolum eccleſia vna eſt, vna fides, vnum baptiſma. Et ſi querimoniam, &c. *Eph. 4.*

γ ¶ At ſi querimoniam.] *Locus hic ita hẽt apud Burchardũ & Iuonẽ* Si querimoniã iuſtam aduerſus ep̄m non habuerit, inquirendum erit. *Græcè eſt,* σκοπουμένου μήποτε κατὰ τοῦ ἐπισκόπου μέμψιν ἔχοι δικαίαν *i.* hoc conſiderato, nunquid aduerſus epiſcopum iuſtam habeat expoſtulationem.

Item ex concilio Antiocheno c 4.

¶ De his, qui damnati a ſynodo ſacra miniſteria contingunt.

C. VI.

3 SI quis epiſcopus damnatus α a ſynodo, vel presbyter, aut diaconus a ſuo epiſcopo auſi fuerint aliquid de miniſterio ſacro cõtingere, ſiue

Et Aquiſgr. c. 47. extra de cle. exc. depo. c. 1. & 2. Nic. Papa epiſt. 8. Poly. ibid. Burch. l. 1. c. 199. Iuo p. 5. c. 362. Anſ. l. 12. c. 26.

excõ. per tuas. Si nõ appellauit ad eũ: ſecundum priora iura debet remittere abſoluendum: & ſi ille noluerit abſoluere, tũc metropolitanus poterit eũ abſoluere, ut extra de offic. ord. ad reprimendã. ſi tamen viderit ſententiam excommunicationis euidẽter iniuſtam, poteſt pronuntiare ipſam iniuſtã, licet non ſit appellatum ad eum, ut extra de app. ſolicitudinẽ. Itẽ econuerſo, ſi eſt appellatum ad eum, & viderit iuſtam eſſe cauſam excõmunicationis: tenetur eũ remittere abſoluendũ, ut ext. de ſent. excom. per tuas, in fine, hodie aũt licet nõ appellet ad ſuperiorẽ: ſi tñ ẽ periculum in mora, põt eũ ſtatim abſoluere, ut ext. ea. ſacro.

SI quis presbyter] CASVS. Quidam epiſcopus ſuſpendit quẽdam ſuum presbyterũ ab officio & ſacramẽtis: quæſitũ fuit qualiter ſuper hoc ſit procedendũ? Et rñdet, ꝙ ſuſpenſus apud vicinos epiſcopos conqueri debet, vt ꝑ eos ſuo epiſcopo reconcilietur ſi vero inflãmatus ſchiſma faciẽs diuina cõtra ſuſpẽſionẽ ꝓſumpſerit celebrare, anathematizetr̃, & poſtea deponatr̃.

a ¶ Correptus. i. ſuſpenſus, vel excõicatus minori excõicatione, ut patet ꝑ id quod ſequitur, anathematizetur.

SI quis epiſcopꝰ.] CASVS. Dicit in hoc

hoc e. quòd ſi epiſcopus presbyter, vel diaconus fuerint excõicati, non audeant in excõicatione manentes diuina officia celebrare: quod ſi præſumpſerint, ſpẽ reſtitutionis non habeant. communicantes vero cum eis ſciẽter, debent ab eccleſia ſeparari. Idem eſt caſus ſequentis c. ſed. ſa; poſſet tamen dici, ꝙ epiſcopus cum talibus poſſet diſpenſare, & expone ꝙ ſpem, &c. i. ipſi ſic delinquentes, non debeant habere ſpem reſtitutionis: quia ſ.b. indulſerunt. ſic 7. q. 1. ſi quis presbyter. ſup. 82. diſt. pluri mos in ſi. conſtat tamen ꝙ ipſe poteſt in caſibus talibus diſpenſare.

epiſcopus iuxta præcedentem conſuetudinem, ſiue preſbyter, aut diaconus; nullo modo liceat ei, nec in alia[a] ſynodo reſtitutionis ſpem, aut locũ habere ſatisfactionis ſed & communicantes ei omnes abijci de eccleſia] oportet; † & maxime,[b] ſi poſtquam didicerint aduerſum memoratos prolatam fuiſſe ſententiam, eiſdem communicare tentauerint.

† abeſt a multis.

α ¶ Damnatus.] *Græce eſt* καθαιρεθείς, *ideſt*, Depoſitus,

Item ex concilio Martini Papæ c. 37.

In capitulis Martini Bracharenſis.

¶ Sine ſpe ſit reconciliationis, qui excommunicatis communicare præſumit. C. VII.

iiij S[c]I quis epiſcopus in cõcilio excommunicatus fuerit, ſiue presbyter, aut diaconus à ſuo epiſcopo, & poſt excõmunicationem prẹſumpſerit, ſiue epiſcopus ille, aut presbyter, aut diaconus facere oblationẽ, vel matutinum, aut veſpertinum ſacrificiũ, quaſi in officio ſuo agere ſicut prius; non liceat ei nec in alio concilio ſpem reconciliationis habere, nec vltra recolligi: † ſed etiam eos, qui ei communicauerint, omnes ab eccleſia reſpui; maxime eos, qui ſciebant eum eſſe deiectum. Si autẽ ꝑmanſerit turbans, & concitans eccleſiã per forinſecã β [d] poteſtatem; oportet eum ſicut ſeditionarium ab omni plebe expelli.

† al. reconciliari.

β ¶ Forinſecam. *In aliquot Gratiani & concilij codicibus, eſt foraſticam. In canone quinto concilij Antiocheni, unde hoc ſumptum eſt legitur* διὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας *quæ Dionyſius vertit* per poteſtatem exteras.

Et in Vormac. c. 14.

Item ex concilio Agathenſi c. 3.

¶ De epiſcopis, qui innocẽtes, aut minimis cauſis culpabiles excommunicant. Cap. VIII.

Burc. l. 11. c. 11. Iuo p. 14. c. 16. & 81. Pann. l. 5. c. 128. † al. cuius libet. 6. q. 2. c. ſi. paulo aliter apud Burch. & Iuonem, c. 81.

EPiſcopi, ſi ſacerdotali moderatione poſtpoſita innocentes, aut minimis [c] cauſis culpabiles excommunicare præſumpſerint, aut ad gratiam baptiſmatis γ feſtinãtes fortaſſe recipere noluerint: a vicinis epiſcopis eiuſ dẽ † prouinciæ, literis moneantur: & ſi parere † noluerit; cõio illis vſque ad tẽpus ſynodi à reliquis epiſcopis denegetur [d]: ne forte propter excõicationis † peccatũ [f] excommunicati longo tempore morte præueniantur.

† al. parcere. † al. excõmunicatoris, vera lectio.

γ ¶ Baptiſmatis.] *Sic ẽt ĩ manuſcriptis: & doctores eã vocẽ agnoſcunt. Verũ ab oĩbus editionibus conciliorum & duobus codicibus Vaticanis, tã in cõc. Agathenſi, quã in*

b ¶ Maxime.] Ideſt tantum ſic 12. d. illud. 18. diſ. peruenit. 16. q. 3. per ſingulas.

c SI quis.] Videtur quod iſti clerici, qui communicãt excõmunicato in diuinis officijs, pari excommunicatione ligẽtur, vt extra de ſẽtentia excõmunicationis, ſignificauit.

d ¶ Per forinſecã.] Ideſt, manu laicali. ſi. ſupra. 17. diſt. nec licuit.

EPiſcopi ſi ſacerdotali. CASVS. Quidam ẽpi quoſdã innocentes vel pro minimis cauſis culpabiles excommunicauerunt: & ad baptiſmum feſtinãtes recipere neglexerũt. quẹſitum fuit quã pænã propter hoc, patiantur? Et reſpõdetur, ꝙ ſi à vicinis epiſcopis commoniti parere noluerint, ab aliorum ẽporum cõione vſq; ad tempus ſynodi ſeparentur. & nõ maiori tẽpore: ne in excõicatione diu manẽtes, morte prẹueniãtur. Sequens cap. patet.

c ¶ Minimis.] Ergo pro minorib. cauſis non eſt quis excommunicãdus: quod verum eſt, vt inf. c. nullus. Sed cõtra: nõne pro ſola cõtumacia eſt quis excõicandus, vt infr. ca. certũ 1 ergo ſiue crimen ſit magnũ, ſiue paruum nunquam eſt excõicandus aliquis niſi ſit cõtumax? Ad hoc dicunt quidam, ꝙ ab homine nõ ſit aliquis excõicandus niſi pro contumacia, ſed à canone bene, vt 17. q. 4. ſi quis ſuadente. hoc non eſt verum: quia quandoq; excommunicatur aliquis pro contumacia: quandoque pro crimine, vt extra de verbo. ſignifi. ex parte Ioan. Sed certe illa decre. dicit, ꝙ pro offenſa ſit aliquis excõicandus, cum non vult ſatisfacere: & ita pro contumacia. quare alia diſtinctio eſt melior.

Excõicatio an pro ſola contumacia fertur.

1 Et ſup. 5. q. 2. c. 2. ſed forte hic loquitur de excõicatione, q̃ pro diuerſis cauſis infertur, arg. 86. diſt. tanta.

Moriuntur boni & mali.

2 Id eſt de hac vita 23. q. 4. hæc autem vita.

e. ſed in eo additur, ꝙ ſi talis incorrigibilis manſerit eccleſiam concitando, expelli debet per ſæcularem poteſtatem tanquam ſeditionarius ab omni plebe & intellige, maxime, id eſt tantum.

a ¶ In alia.] Ergo epiſcopi non poſſunt diſpenſare cum talibus, qui poſt excommunicationem celebrant, cum nec concilium hoc poſſit, Arg. contra 2. q. 5. quæ de cau-

Excõicatum celebrantem nõ abſoluit epiſcopus.

f ¶ Peccatum.] Arg. ꝙ citius moritur quis propter peccatũ, vt 12. q. 2. ca. 2. & tollit Deus malos de medio 2, ne

 pec-

Vormacienſi, c. 14. (vbi caput hoc repetitur) & à Burchardo & Iuone abeſt ea dictio. Et cum hic de excommunicatis agatur, videtur eſſe locus ijs tantum, qui ſunt baptizati, & ad gratiam, ideſt, ad reconciliationem cũ ſuo epiſcopo feſtinant.

δ¶Denegetur.] *Sic habet Iuo. & Pãnormia, & antiquiores conciliorum editiones, & duo Vaticana exẽplaria: videturque huic ſimile, quod legitur ſupra 6. q. 2. cap. fin. ſed in recentioribus editionibus eſt*, non denegetur.

Item ex concilio Africano.

¶ De his qui tempore ſuæ excõmunicationis communicare præſumunt. C. IX.

Burc. l. 1. c. 200. Iuo p. 5. c. 314. Anſ. l. 12. c. 27. Poly. l. 7. tit. 1.

PLacuit vniuerſo cõcilio, vt qui excommunicatus fuerit pro ſuo neglectu,[a] ſiue epiſcopus, ſiue quilibet clericus, & tempore excommunicationis ſuæ ante audientiam communicare† præſumpſerit; ipſe in ſe damnationis iudicetur ſententiam protuliſſe.

† al. communione.

¶*In concilio, quod hodie inſcribitur Africanum, caput hoc non habetur: ſed in Carthaginenſi inſerto in codice canonum. & in Græco cap. 29. & refertur in quinta ſynodo ſeſſ. 7. in epiſt. Vigilij.*

Item Nicolaus Papa.

¶Deponantur epiſcopi, qui excommunicatis communicant. C. X.

In ſynodo Romana, c. 2.

TEugualdum † Treuerenſem, & primatem Belgicæ prouĩciæ, & Gũthariũ Agrippinæ Coloniæ archiepiſcopos, nunc coram nobis, & ſancta ſynodo ſub geſtorum† inſinuatione, qualiter cauſam Lotharij regis, & duarum mulierũ eius, Teibergæ ſcilicet, & Gualdradæ, recognouerint, & iudicauerint, [b] ſcriptum ſuper hoc proprijs manibus roboratum offerentes nihil ſe plus, vel minus, aut aliter egiſſe ore proprio multis coram poſitis affirmãtes, & ſententiam, quam à ſede Apoſtolica in Engeltrudem vxorẽ Buſonis ſanctiſſimus frater noſter Mediolanenſis archiepiſcopus Thado, & cæteri coepiſcopi noſtri petiuerãt emittẽdam, & nos diuino ſuccẽſi zelo ſub anathematis atteſtatione canonice ꝓtuleramus, publice ſe viua† voce violaſſe confitẽtes, in quibus omnibus inuenimus eos Apoſtolicas, atq; canonicas sãctiones in pluribus exceſſiſſe, & æquitatis normã nequiter temeraſſe, omni iudicamus ſacerdotii officio manere penitus alienos, ſancti ſpiritus iudicio, & B. Petri per nos auctoritate epiſcopatus exutos regimine conſiſtere definientes. Predictis aũt depoſitis licentiam concedimus eccleſiam ingrediendi, & cõicãdi, ſicut laici, & loquẽdi ſuas vtilitates,[c] non autem turbas cõcitandi, vel ſcandalum ſolicitandi, illis tribuimus facultatem. Quantũ aũt ad e͞pale miniſterium ſpecialiter pertinet, nullla eis ſit licentia cõtingendi: ſicut nos cum ſancta ſynodo iam decreuiſſe conſtat.

† al. Thietgaudum.
Iuo p. 8. c. 226.
† al. ſuggeſtorum.

† al. vna.

¶*Caput hoc Iuo citat ex Nicolao epiſcopis & archiepiſcopis p Galliã, Italiã, Germaniã, atq; p vniuerſas prouincias cõſtitutis. In qua epiſtola videtur retuliſſe, qd in cõcilio à ſe Romæ habito de Metẽſi ſynodo penitus abolẽda, & depoſitione Thietgãdi, & Gũtharij ſtatutũ fuerit. Le quo q̃ cõcilio & horũ epiſcoporũ depoſitione Rhegino lib. 2. chronicorũ accurate hæc ſcribit:* Interea Thietgã.[?], & Gũthar.[?] archiepiſcopi Romã ꝓfecti ſũt, ea aĩ intẽtione, ut Regẽ inoxiũ i ꝑdicto

Gloss (left margin):

peccatum eorum: augeat. 23. q. 5. ca. vindicta & tollit bonos ne malitia malorum immutet intellectũ eorum. de pœ. d. 4. ſi ex bono.

a PLacuit.] ¶ Neglectu., videtur ergo ꝙ pro negligẽtia aliquis excõmunicetur, ſicut pro negligẽtia aliquis deponitur 1, ut 81. diſ. dictum eſt.

1 Sic neglectus culpam geminat. 27. q. 1. & cuſtos. in fin.

TEugualdum Treuerenſem., CASVS. Nicolaus Papa delegauit cauſam inter Lothariũ & Teibergam & Gualdradam Teugualdo & Gũthario Archiepiſcopis; qui amore Lotharij corrupti Gualdradam pellicẽ adiudicauerunt legitimam vxorem eius eſſe, & à petitione Theibergæ eundem Lotharium abſoluerũt: & Engeltrudam excommunicatam, quia fauebat Gualdradæ contra Theibergã, iniuſte abſoluerũt. poſtea, cum citati à Papa Romam veniſsẽt, hæc omnia proprio ore corã ſynodo ſunt cõfeſſi. & quia Nicolaus Papa dictos archiepiſcopos inuenit in hoc & in alijs pluribus exceſſiſſe: ideo eos ab epiſcopali depoſuit officio, ita tamen, ꝙ eis liceat eccleſiam ingredi, & cõmunicare ſicut laici: ſed non liceat eis eccleſiam perturbare: & debes ſic ordinare cõſtructionem. Nos iudicamus Teugualdum & Gunthariũ archiepiſcopos, &c.

b¶ Iudicauerint., ſic patet quod punitur iudex qui male iudicat, vt dixi 2. quæſt. 6. hoc etiam.

c¶ Vtilitates.] quod nulli prohibetur, ut 4. q. 6. omnibus.

Si

facto demonſtrarent, ac ſe cum cæteris coepiſcopis Eccleſiaſtica, atq; Apoſtolica exercuiſſe decreta: ſtultitiæ quidē elogio decorandi, qui illam Petri ſedem aliquo prauo dogmate fallere poſſe arbitrati ſunt, quæ nec ſe fefellit, nec ab aliqua hæreſi unquam falli potuit. Itaq; cum in præſentiam Nicolai Papæ veniſſent, libellum obtulerunt, in quo continebantur geſta ſynodalia, quæ in Mediomatrico Vrbe, & Aquis ab eis ſtatuta fuerat. Qui cum a notario corā omnibus recitatus eſſet, inter rogauit Pontifex, ſi hæc ſcripta verbis cōfirmarēt? Reſponderunt inconueniens videri, ut quod proprijs manibus roborauerant, uerbis infirmare mallent. Et ſic nec repulſa nec admiſſa eorum aſſertioni iuſſi ſunt ire ad hoſpitia ſua, quouſq; reuocarentur. Paucis interpoſitis diebus ad ſynodum, quam Papa congregauerat, ſunt accerſiti: vbi eorum damnatā, & anathematizata ſunt ſcripta, & ipſi omnibus adiudicantibus epiſcopis, presbyteris, & diaconis ſunt depoſiti, & omni eccleſiaſtica dignitate priuati.

a¶Conſiſtere.] *In ſecundo capite concilij locus hic ita habet,* conſiſtere. Diffinientes, quod ſi iuxta præcedentem conſuetudinem tanquam epiſcopi auſi fuerint aliquid de ſacro miniſterio contingere, nullo modo liceat eis, nec in alia ſynodo reſtitutionis, ſpem aut locum habere ſatisfactionis. Sed & communicantes eis omnes abijci de eccleſia: & maxime, ſi poſtea quam didicerint aduerſus memoratos prolata fuiſſe ſententiam, eiſdem communicare tentauerint, *& ſunt verba ſumpta ex capite, ſi quis epiſcopus damnatus. ſupra eadem ex concilio Antiocheno.*

Item Clemens epiſtola tertia omnibus epiſcopis.

¶ Clerici & laici, qui non obediunt epiſcopis, infames efficiuntur. C. XI.

SI autem vobis epiſcopis nō obedierint omnes presbyteri, diaconi, ac ſubdiaconi, & reliqui clerici, omneſq; principes,[a] tam maioris ordinis quam inferioris atque reliqui populi, non ſolū infames, ſed & extorres a regno Dei, & conſortio fidelium, ac a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ alieni erunt.

Clemens epiſt. ad Iacobum. & Alexander. epiſt. 1.

Item Petrus in ordinatione Clementis.

¶In Chriſtum peccat, qui veritatis doctorem contriſtat. C. XII.

QVicumque contriſtauerit doctorem veritatis, peccat in Chriſtum, & patrem omnium exacerbat Deum; propter quod & vita carebit.

Et in conc. Aquiſgran. c. ?.

Item Ambroſius libro ſecundo de officijs. c. 24.

¶Simulata virtutum affectione, † obedientia epiſcopo non denegetur. C. XIII.

† al. affectatione.

SI quis vero non obediat epiſcopo, extollere atq; exaltare ſeſe deſiderans, quærens etiam obumbrare merita epiſcopi ſimulata affectione † doctrinæ aut humilitatis, aut miſericordiæ: is a vero deuius ſuperbit: quoniam veritatis ea eſt regula, ut nihil facias commendandi[b] tui cauſa, †quo minor alius fiat: neque ſi quid boni habeas, id ad deformationem [c] alterius, & vituperationem exerceas. ¶Non defendas improbum, & ſancta in-

† al. affectatione.

†Concor. cū hoc tex. iuncta ſua gl. r. l. nam hoc ff. de cond. indebi. & l. nec auus. C. de eman. li.

SI autē.] CASVS. Docet hic Clemēs, ꝙ oēs clerici, & principes & populi ſi ep̄is non obediāt, infames erūt: & ab eccleſia repellūtur. Sequens. c. patet.

a ¶ Principes. Ergo Imperatores ſubsūt epiſcopis, & ab eis poſsūt excōicari 96. diſt. duo mitius tn̄ cum eis. 1 agendum eſt, quam cum alijs. ut 12. q. 2. de rebus. & ſi in plurib. ep̄opatib. habet Imperator domicilium quilibet poteſt eum excommunicare. ff. ad muni. aſſumptio.

Imperator ad ep̄o excōmunicari poteſt.

1 Adde arg. cōtra ſu. c. q. p̄cipue. ver. deterius. 25. q. 1. nulli. Arch.

SI quis.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima parte dicit, ꝙ nullus dēt ſuperbire cōtra ſuū ep̄m ſe exaltando: nec aliqd facere ſimulādo, ut eius auctoritatē obumbret quia regula ueritatis eſt, vt nullus faciat aliquid cōmendādi ſui cauſa, ut alius uituperetur. In ſecunda parte dicit ꝙ improbus defendi non debet, nec improbo ſancta debent cōmitti. In tertia parte dicit, ꝙ iterū redargui & impugnari nō debet, cuius crimē eſt incognitū. Scda pars incipit ibi, [Non defendas improbum.] Tertia ibi, [Neque iterum.

b ¶ Cōmēdandi.] Nā aliorū honores alijs nō debēt eſſe occaſio nocendi, ut C. de ſta. & ima. l. ult. nec aliqs dēt illud appetere, per qd honor aliorū minuat. ut 99. d. nullus: nec tibi debes cōſulere cū alterius iniuria 22. q. 2. primū. nec aliqd facias i domo tua, qd uicino noceat: ut ff. de reg. iur. domū ſi tn̄ facias aliquid co propoſito, ut tibi p̄ſit, licet alij noceat: non peccas. arg. ff. de aqua pluuia arc. l. 1. §. Denique. ff. de damno infecto. fluminū. §. ult. & l. ſeq.

c ¶ Ad deformationem.] C. de ſta. & ima. l. ult.

a Iterum arguas.] Ideſt, multoties.

ABſit. CASVS. Quidam ſubditi propter ſuſpicionem ſiniſtrorum ſuis epiſcopis non obediebant. vnde quæſitum fuit ab Antero Papa, quam pœnam pati deberent. Et reſponſum eſt, quod in veteri lege tales lapidabantur, vel de capitabitur ſed in nouo teſtamento debent anathematizari.

b Siniſtrũ. Hoc eſt verũ in his quæ poſſunt trahi ad bonũ & ad malum: vbi ſẽ in meliorem partẽ eſt interpretandum, vt 41. diſt. cap. 1. & extra de reg. iur. eſto te. Si ergo clericus amplectitur mulierẽ, interpretabit quod cauſa benedicendi eam hoc faciat, vt 96. d. ſ. in ſcripturis. tamen quandoque canon ſolam confabulationẽ interpretatur in deteriorem partem, vt 27. q. 1. nec aliqua.

c Aut gladio.] Hic habes, quod olim inobedientia capite puniebatur. ergo & hodie repelleret a promocione. 54. d. multos. non tñ quælibet inobedientia capite puniebatur: ſed ſola illa, quæ ſchiſma inducebat. vt 7. q. 1. denique. in fi. & de hoc notaui. 4. q. 1. in prin.

d Dæmonũ.] Hoc olim fiebat ad literam. 1 hodie tamen Satanę traditur, vt citius conuertatur, vt inf. c. audi in princ. & c. omnis Chriſtianus.

qui ſcelerate. qñque infligitur a ſacerdote loco pœne cũ vult pœnitere, qñq; a canone, ſ. cum quis cõicat excõicato. in his duobus caſibus eſt neceſſaria reconciliatio, vt inf. ea. excellentiſſimus. 50. d. in capite. Si ergo quis ſit excõmunicatus, ſemp. a ſuo excõicatore eſt abſoluẽdus.

Clericus amplectens mulierem præſumitur benagere.

Inobediẽtia an ſit capite punienda.

1 Vt 45. diſt. §. Salomon.

Excõicatus a quo eſt abſoluendus.

digno committenda † non arbitreris. ¶ Neque iterum [a] arguas, † & impugnes eum, cuius crimen non deprehenderis.

† al. committendo. arbitreris.

† al. vrgeas.

Item Anterus Papa epiſcopis Hiſpaniæ.

Hieronymus ad Heliodorum.

¶Epiſcopo non obediens, dæmonum ore diſcerpitur. C. XIIII.

ABſit, vt quidquam ſiniſtrum [b] de his arbytremur, † qui Apoſtolico gradui ſuccedẽtes, Chriſti corpus ſacro ore conficiunt: per quos nos etiam Chriſtiani ſumus: qui claues regni cœlorum habentes, ante † iudicij diem iudicant. Veteri quidem lege habetur: quicumque ſacerdotibus non obtemperaſſet, aut extra caſtra poſitus lapidabatur a populo, aut gladio [c] ceruice ſubiecta contemptum expiabat cruore. † Nunc vero inobediens ſpirituali animaduerſione † truncatur, & eiectus ab eccleſia rabido dæmonum [d] ore diſcerpitur.

† loquar.] orig.

† quodammodo ante.] Hiero.

Deut. 17.

† mucrone] Hier.

† Adde ad hoc text. in l. 3. §. qui ſtationis. & §. in bello. ff. de re milita ri.

Item Petrus in ordinatione Clementis.

¶Quibus Papa eſt inimicus, his nec loqui debemus. C. XV.

Clemens epiſt. 1.

SI inimicus [e] eſt iſte Clemens alicui pro actibus ſuis; vos nolite expectare, vt ipſe vobis dicat, &c. *ut ſupra in tractatu ordinandorum. ubi agitur de obedientia minorum erga maiores.*

Anſ. l. 1. c. 6. Iuo p. 14. c. 22. d. 93. ſi inimicus.

Item Fabianus epiſcopus, epiſt. prima.

¶Excommunicatus eſt, qui excommunicatis communicat. C. XVI.

SIcut Apoſtoli [f] ſtatuerunt dicentes: [Cum excommunicatis non eſt communicandum: & ſi quis cum excommunicatis, auerſando † [g] regulas, ſcienter ſaltẽ [h] in domo [i] ſimul locutus fuerit, vel orauerit; [k] ille communione [l] priuetur]

can. Apoſt. 11. Burc. l. 11. c. 35. Pann. l. 5. c. 95. † al. auertendo.

SI inimicus.] CASVS. Dicitur hic, quod ſi Papa eſt alicui inimicus. omnes debent eum vitare, nec debent expectare, vt ipſi moneantur a Papa. Hoc planius habetur ſupra 93. diſt. ſi inimicus.

e ¶ Si inimicus.] Ab hoc loco incipit tractare de duplici excommunicatione. Et no. quod quædam excommunicatio eſt ſimplex ſiue minor, quæ ſeparat a ſacramentis, & ab ingreſſu eccleſiæ. Alia ſolennis, quæ proprie dicitur anathema, quæ ſeparat etiã a cõione fidelium. De vtraque iſtarum hẽs 3. q. 4. Angeltrudã. Maior excõ catio imponitur, vel pro maiori crimine, vel pro cõtumacia. Minor infligitur ꝓ quolibet mortali. vt inf. ea. audi. & imponitur ſiue pœnitenti, ſiue nõ pęnitẽti: uel a ſeipſo 2, vel a ſuo ſacerdote loco pœne: pœnitens tñ melius facit ſi auctoritate ſacerdotis abſtinet a ſacramentis, vt de pœn. diſt. 1. in actione. Impœnitenti autem imponitur quandoque a Deo. ſ. quando eſt in mortalis peccato tunc. n. quantum ad Deum priuatus eſt ſacris, ut infra ea. audi qñq; a ſeipſo. & male, ſ. cum non vult pœnitere & ceſſat a ſacramentis, quia hoc ſibi putat ſufficere pœnam ſine pœnitentia. ut de pœn. diſt. 1. ſunt qui arbitrantur ſed ſi non putat ſibi ſufficere, ſi d abſtinet quia putat ſe indignum, benefacit, ut de conſecr. diſtinct. 2.

Excõicatio duas habet ſpecies.

2 Vt de pœ. d. 1. porro alias incipit, facilius. inf. c. §. euidenter Arch.

dus. niſi uel ſit appellatũ ab eo. uel ipſe ſit negligens, ut dixi ſu. ea. ſi epiſcopus forte. Sed ſi a canone eſt excommunicatus, poteſt abſolui a ſuo ſacerdote, ſecundum diſtinctionem, extra de ſent. exc. nuper. Hæc autem pœna eſt non ſeruantis excommunicationem. Si clericus eſt, deponitur, ut ſup. ead. ſi quis presbyter. ſi laicus, tardius abſoluitur. infra ea. qui iubente.

SIcut Apoſtoli.] CASVS. In hoc c. & tribus ſequẽtib. fere idem dicitur. ſ. quod cum excõicatis ſcienter non cõicetur ſi qs uero eis cõicauerit, uel palam, uel occulte, ſi clericus eſt, deponatur, ſi. laicus eſt excõmunicetur.

f ¶ Sicut Apoſtoli.] Paulus ſtatuit 2. q. 1. multi. & Ioan. 24. q. 1. omnis.

g ¶ Auerſando.] Ideſt, contemnendo.

h ¶ Saltem.] Nedum alibi.

i ¶ Domo.] Ideſt, ſuo eodẽ tecto, ut 35. q. 6. epiſcopus in ſynodo. largius ſumitur domus. ff. ad Sill. l. 1. §. c.

K ¶ Vel orauerit.] Si ergo excommunicatus intrat eccleſiam. omnes exibunt, ut 24. q. 1. omnes, qui. ſacerdos tamen ſi incepit Miſſam, non exibit. quia non relinquet officium inexpletum ut. 7. q. 1. nihil.

l ¶ Communione.] Scilicet maiori, quia iam inciderat in minorem, ſup. ea. q. ſi quis presbyter.

Excõicatus non intret eccleſiam.

Excom-

Excõicatus an poſſit abſolui aduerſario ignorante.

a EXcommunicatos. [vtriuſq.] Scilicet, excommunicãtis & excommunicati. Per hoc cap. dixerunt quidam, quod ignorante aduerſario non poſſet excommunicatus abſolui 1 quod falſum eſt, vt extra de ap. qua fronte, niſi pro crimine ſit excommunicatus tunc tunc enim oportet vt primo ei ſatisfaciat, vt extra de verb. ſig. ex parte 1. in fi. Vel dic, quod ſi iudex ad querelam alicuius excommunicauit aliquem; tunc non abſoluet eum antequam ab aduerſario intelligatur, an ſit pro manifeſto delicto excõicatus, vel nõ, vt inf. c. ſequetur. ſi autẽ iudex non ad alicuius querelam excommunicauit aliquẽ tunc ſuperior ipſum ſtatim poteſt abſoluere, vt in conſt. Inn. ext. de app. cum ſpeciali.

1 Ar. ad hoc extra, li. 6. de app. Romana §. ſententia, quia merita cauſarũ, &c. extra de in integ. reſt. tum ex litteris. Arch.

α ¶ Saltẽ.] *In epiſt. Fabiani eſt*, ſcienter pſallat in domo, aut ſimul locutus, &c. *Sed lectio Grat. uidetur magis conſentire cũ canone Apoſtolico* εἴτις ἀκοινωνήτῳ, κἂν ἐν οἴκῳ συνεύξηται, οὗτος ἀφοριζέσθω, *Dionyſius uertit.* Si quis cum excommunicato, ſaltem in domo ſimul orauerit, iſte communione priuetur.

Item Calixtus Papa epiſtola ſecunda, cap. 2.

¶ De eodem. C. XVII.

EXcõmunicatos quoſcumq; † à ſacerdotibus nullus recipiat ante vtriuſq; [a] partis iuſtã examinationẽ: nec cũ eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut oſculo cõmunicet; nec aue [b] eis dicat: quia quicunque in his, vel alijs prohibitis ſcienter excommunicatis communicauerit; iuxta Apoſtolorum inſtitutionem, & ipſe ſimili excommunicationi ſubiacebit.

† al. quoſque.

Polyc. l. 7. tit. 1. Anſ. l. 12. c. 14. Burc. l. 11. c. 38. Iuo par. 14. cap. 23. & 102. Pann. l. 5. c. 94. can. Apoſt. 11.

Item Iſidorus in regula monachorum, c. 18.

¶ De eodem. C. XVIII.

CVm excõmunicato neque orare, neq; loqui (niſi quæ ad eandem excõmunicationem pertinẽt) nec veſci liceat. Si quis enim β cum eo aut palam, aut abſcõſe locutus fuerit; ſtatim cum eo communem excommunicationis contrahet pœnam.

Polyc. ibidem. Burch. l. 11. ca. 31. & 32. Anſ. l. 12. c. 16. Iuo p. 14. ca. 95. & 96.

¶ *Prior pars huius capituli uſq; ad uerſ.* Si quis enim *habetur in regula ſancti Iſidori (qua miſſa eſt Hiſpania) cap. 18. ex qua citat hoc Smaragdus in expoſitione regula ſancti Benedicti, c. 26. excepta tamen iſta clauſula* niſi quæ ad eandem excommunicationem pertinent, *quæ neque in regula B. Iſidori legitur, neque apud Smaragdum. Eſt tamen apud Burchardum & Iuonem.*

β ¶ Si quis enim.] *Hac uſq; ad finem refert Smaragdus ex quoddam magiſtro monachorum, quod notabitur infra ea. c. ſi quis frater.*

Item ex concilio Carthaginenſi 4 c. 73.

¶ De eodem. C. XIX.

QVi communicauerit, vel orauerit cum excommunicato; ſi laicus γ eſt, excommunicetur [d]; ſi clericus, deponatur.

Polyc. ibidem. Anſ. l. 12. c. 18. Burc. l. 11. c. 44. Iuo par. 14. cap. 28. & 108. Pann. l. 5. c. 99.

γ ¶ Si laicus.] *Ita apud Burchardum, & Iuonem par. 14. c. 108. & in Pannormia. Sed in concilio ipſo cum uarijs codicibus collato, & apud Iuonem eadem parte. c. 28. legitur*, ſiue clericus, ſiue laicus, excommunicetur.

Item ex decreto Honorij papa.

¶ *Burchardus etiam, Anſelmus, & Iuo p. 14. c. 113. citant ex decretis Honorij. Sed idẽ Iuo ead. par. c 65. hoc ipſum tribuit Ioanni octauo in concilio apud Rauennã.*

¶ Excommunicatorum nomina vicinis omnibus palam, & publice annuncientur. C. XX.

CVræ ſit omnibus epiſcopis [e] excommunicatorũ omnino † nomina tam epiſcopis vicinis, quam ſuis pa-

Polyc. ibidem. Anſ. l. 12. c. 32. Burc. l. 11. c. 49. Iuo par. 14. ca. 65. & 113.

† al. omnib.

b ¶ Nec aue.] 24. quæſt. 1. omnis qui recedit.

c CVm excõmunicato. [Statim.] Ergo eſt canon iſte latæ ſentẽtiæ minoris excõicationis 2 p̃terea ſi non corrigit ſe, excommunicatur per ſententiam, ut inf. ca. c. proxi.

2 Sic inf. ſi quis frater. Arch.

d QVi cõmunicauerit. ¶ Excommunicetur.] Si communicat in crimine & criminoſo, eſt pari excommunicatione cum ipſo ligatus, nec põt abſolui niſi ab excõicatore: ſed ſi cõmunicat ei ſed non in crimine: tũc poteſt à ſolo ſacerdote abſolui. extra ca. nuper.

CVræ.] CASVS. Dr̃ hic ꝙ epĩ nomina excõmunicatorũ debent tã uicinis epĩs q̃ ſuis parochianis ĩdicare ut eis nõ communicẽt. debẽt etiam ea prę foribus eccleſiæ ponere, ut nec ſui parochiani nec extranei poſſint aliquo modo prętẽdere ignorãtiam, & excõmunicatis eccleſiaſticus aditus excludantur.

e ¶ Epiſcopis.] Hic habes ꝙ literis epĩ creditur, & habes expreſſe extra de proba. poſt ceſſionẽ. & inſtrumentis aliorũ principium credit ſi conſuetudo regnis hoc habet, ut extra de fi. inſtru. c. dilectus. Sed obijcitur cũ uiua uox potior ſit quã mortua, quare non creditur uerbo epĩ ĩ talibus ut 6. q. 2. ſi tantũ. & c. placuit. nec Papa epõ credit, qui dicit ſe excõicaſſe alium, ut extra de reſtit. ſpo-

Litteris epĩ an ſit credendum.

tu fili.quiq; ...elogia ex mala fide ſcribūtur vt ff. de cuſto. & exhi. re. diuus nec ſcripturæ tabellionis creditur, niſi habeat teſtium ſubſcriptionem, vt in authen. de hære. & fal. §. ſancimus. coll. 1. nec inſtrumento procuratoris. extra de procur. cap. 1. nec inſtrumento iudicis, vt extra de teſtibus, cū a nobis. 1 Et H. dicit ꝙ ſemper ſtāt ſigillo epi, q a obtinet vicē publici inſtrumēti extr. de fide inſtru. ſcripta. & de fideiuſ. peruenit. Alij dñt, ꝙ non creditur ei niſi redactū ſit in publicam formam, vt in auth. vt nulli iud. §. ſi vero. coll. 9. & C. de don. in d mation. b. Vel niſi habeat ſubſcriptionē teſtiū, & ſi nō ſi per publicam manū factū q a forte ibi nō ſunt publicæ pſonæ, vt 26. q. 2 §. poteſt. Hodie expeditū eſt circa ordinem iudiciorū, q a non præſumitur ꝓ iudice niſi quātum alias ꝓbari poteſt. extra de prob. quoniam contra. in omnib. alijs præſumo pro ſententia iudicis. ſ. quod ſit iuſta ex animo & ex cauſa, & quantū ad ius ligatoris vt l conſtitutione, cum ſpeciali extra de appel.

a ¶ Excommunicatis.] Arg. qđ contra ea que publice facta ſunt, nemo poſt modū audiēdus eſt, ut 8. q. 1. licet. § ...d. nulli, 16. diſ. qđ dicitis. 12. q. 2. qui & humanis. Arg. contra 82. diſt. ꝓpoſuiſti in fi.

VERVM. Hæc eſt 2. pars q. ī qua vult probare, ꝙ non tenemur uitare oēs excōicatos, ſed illos ſolos, qui ſunt excōicati nominatim: & ponit multos modos excōicationis, & hoc probat per 7. auctoritates ſanctorum patrum. Ioan. de Fant.

Primo quando quis anathematizatur. ſicut fecit Paulus de fornicatore Corinthio, quem tradidit ſatanæ in interitum carnis, vt ſpiritus eius in die iudicij ſaluaretur, quod non ſolum per Apoſtolos, ſed per eos qui in eccleſia præſident, fit quotidie: & dñr homines tradi ſatanæ,

† Hæc decre. loquitur. in ciuitate Beneuentana, vbi notarij dñr iudices & hoc eſt ueritas ſm Inno. cn.

rochianis pariter indicare, † eaque celebri loco poſita præ † foribus eccleſiæ cunctis cōuenientibus inculcare: quatenus in vtraq; diligentia, & excommunicatis [a] vbique eccleſiaſticus aditus excludatur, & excuſationis cauſa omnibus auferatur. † al. pre.

† Concor. tex. in l. monumentorū. cum gl. C. de religio. & ſump. fun. & l. inſtra, & l. rōnes, C. de probatio.

2 Verū hoc de nominatim excōmunicatis intelligitur. Excōicationis enim pœnam dupliciter ſubimus & dum reatum incurrimus & dum ſententia notamur.

Vnde Hieronymus in librum Iudicum, homilia 2. Origen. hom. 2. ad c. 2. Iudicum.

¶ In hoc & ſequenti capite citatur B. Hierony. quod ipſe has Origenis homilias Latinas fecit ſicut etiam ſup. diſt. 36 c ſi quis eſt adnotatum.

¶ Duobus modis aliquis ſatanæ traditur. C. XXI.

AVdi denique Apoſtolum dicentem de eo, qui peccauerat: [Tradidi, inquit, huiuſmodi hominē ſatanę in interitū carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat,] Vides ergo, q a non ſolum per Apoſtolos ſuos tradidit Deus delinquentes in manus inimicorum; ſed & per eos, qui eccleſiæ pſident, & poteſtatem habent non ſolum ſoluendi, ſed etiā ligādi, traduntur peccatores in interitum carnis, cū pro delictis ſuis a Chriſti corpore ſeparātur. Et vt mihi videtur, dupliciter etiam nūc tradun tur homines de eccleſia in poteſtatem zabuli. Vno modo quo ſuperius diximus, cum delictum eius manifeſtum ſit eccleſiæ, & per ſacerdotes de eccleſia pellitur, ut notatus ad omnibus erubeſcat: & ecōuerſo conueniat illi illud, quod ſequitur, [vt ſpiritus ſaluus fiat in die Domini noſtri Ieſu Chriſti] Alio aūt modo quis traditur zabulo, cum peccatum eius manifeſtum non ſit hominibus: Deus autē qui videt in occulto, perſpiciens eius mentem, & animam, vitijs ac paſſionibus ſeruientem, & in corde eius non † ſe diligi, ſed aut auaritiam aut libidinem, aut iactantiam, vel alia huiuſmodi; iſtum talem ipſe Dominus tradit ſatanæ. [b] Quomodo eum tradit ſatanæ? Diſcedit a mente eius, & auertit ſe, & refugit a cogitationib. eius malis, & deſiderijs indignis, & relinquit domum cordis eius vacuam.

1. Cor. 5.

Ibidem.

† non ſolum amorem ſaculi. ſed orig.

Cum ergo per ſnīam quis nominatus fuerit; cū eo cōmunicare non debemus. Cū autē ſolo reatu occulte excōicationis contraxerit pœnam; non eſt ab eius cōmunione ceſſandū Vnde Dominus in Euāgelio tunc demū peccatorem dixit habendum ſicut ethnicum & publi- Matth. 18.

CASVS. Dictum eſt ſup. quod excōicatis non eſt cōicandum. Nunc vero dicit hoc eſſe intelligendum de nominatim excōicatis, q. bus non eſt cōicandum. Et oſtendit Grat. quod dupliciter qui excōicatus ſit, ſ. a communione fidelium: ei nūquam eſt cōicandum, & a corpore Chriſti propter mortale peccatū quod egit, cui quamdiu toleratur ſine peccato communicamus, quod probat per ſequens c.

A Vdi deniq;] CASVS. Oſtendit Hieron. in hoc cap. quod dupliciter dī quis excōicari, & tradi ſatanæ,

tanæ, cum a tota eccleſia ſeparātur. Secundo modo excommunicatur quis vel traditur diabolo. cum per occultum peccatum, quod ſolus Deus in abſcondito videt, ſeparatur a Deo. [Vacuam] a gratia Dei.

b [Satanæ.] Satanæ dicitur tradi, quia diabolus in eo habet poteſtatem quaſi in pectore ſuo, ut 24. q. 1. §. his. auctoritatibus in fine.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis c. quod cum nominatim excōicato communicare non

non debemus. quod probat duobus auctoritatibus, ſ. Euangelij & Pauli Apoſtoli: cum eo vero, qui propter mortale delictum quod commiſit, eſt excõicatus, poſſumus communicare: & hoc probat auctoritate Vrbani. a ¶ Quidam.] Infra 24. quæſt. 2. cap. 3. Nolite ſiue de terra promiſſionis vſque ad hodiernum diem. qui ſpiritualiter ſignificant malos Chriſtianos, quibus eccleſia communicat. Et auctoritate Euangelij, vbi dr. ꝙ zizania non ſunt eradicanda, vel eruenda à frumento, ne ſimul eradicetur & triticum, per quam zizaniam deſignat, ꝙ occulti peccatores debẽt ab eccleſia tolerari, de quibus dicit: Nolite mittere ſanctũ canibus, neque margaritas ante porcos. Manifeſti autẽ peccatores ſi incorrigibiles ſunt, non debent in eccleſia tolerari. f Patiamini.] tolerando malos manifeſtos. [Faciatis] eijciẽdo malos occultos. Beneuent. tamen dixit in caſu ſuo, quod occulti & manifeſti peccatores ſunt tolerãdi, ſed littera contradicit Beneuent. b ¶ Oſtendat. Supple q hoc ad literã vult intelligere.

ADDITIO. Nec ſemper etiã ad litteram intelligẽdę ſunt auctoritates. de cõſecr. diſtin. 2. acceſſerũt. 37. diſt. relatum. 33. quęſt. 4. ecce argum. extra de verb. ſignif. præterea ff. de leg. 3. non aliter. 26. quæ. 5. nec mirum. Archid.

c ¶ De zizanijs.] Id eſt de occultis peccatoribus.

d ¶ Vtraq; creſcere.] Id eſt, malos eſſe cũ bonis.

e ¶ Triticum.] Arg. ad quæſtionem. vbi vnus interfectus eſt ab vno de tribus. ſi dubitat à quo: quod ratione dubitationis omnes debeãt promoueri: quia ratione dubitationis vitioſa & ſuperflua tolerantur. 13. q. ſecũda, non æſtimemus, extra d ſepul. ſacris. ſimile 12. q. 5. denique. & ſanctius eſt impunitũ, &c. ff. de pœn. abſentem. arg. contra de pen. diſ. 5. ſi quis vero. ff. ad le. Aquil. ita vulneratus. 6. q. 2. ſi tãtum, & cap. placuit. Item eſt hic argum. quòd ratione cõnexionis permittitur, quod alijs non licet. ſic 81. diſt. tantis. & c. cum omnibus. & ff. de rei in. dei ique. & l. verum, & l. etiam. & quid iuris ſit de hoc in quæſtionibus notaui. B.

f ¶ Neque margaritas.] 7. 43. diſt. in mandatis.

1. Cor. 5.
Vide infra eo. cap. ad menſam.] in notatione.
24. q. 2. ſanè quod.

canum, cum eccleſiam audire contempſerit. Apoſtolus quoque non ait: ſi quis frater eſt fornicator: ſed, ſi quis frater nominatur fornicator, &c.) ſententia nominationem intelligens Hinc etiam Vrbanus Papa II. Guitmũdo epiſcopo: (Sane quod ſuper Ricardo) Require in cauſa (Quidam [a] epiſcopus in hæreſim lapſus.) Hinc etiam Chriſtus in Euangelio zizania dixit eſſe toleranda vſque ad meſſem.

Math. 13.
Origenes hom. 21. ad c. 15. Ioſue.

Hinc etiam Hieronymus.

¶ Mali à bonis penitus ſeparari non poſſunt.

C. XXII.

† al. vſque in hodiernum diem.

NOlite recedere à Domino in hodierno † die.) hoc eſt, donec ſæculum ſtat: oſtendat [b] ergo mihi, quomodo Hiebuſæus, donec ſæculum ſtat, habitet cum filijs Iuda in Hieruſalem: quippe cum ne ipſi quidem filij Iuda habitent in Hieruſalem. Ideo ergo nec iſtud verum eſſe poterit, quòd Hiebuſæi cum Iudęis habitent in Hieruſalem, quandoquidem ne ipſi quidem habitant in ea. Sed nos intelligamus hæc ſpiritaliter, aſſumentes Euangelij parabolam, quæ dicit de zizanijs [c]: (Sinite vtraque creſcere: [d] ne forte cum vultis eradicare zizania, eradicetis ſimul cum ipſis etiam triticum [e].) *& infra.*

Mat. 13.
Iſa. 25.

¶ Audi ergo ſcripturam dicentem; quia non potuerunt filij Iuda diſperdere Hiebuſæos: ſed habitauerunt cum ipſis vſque in hodiernum diem in Hieruſalem. Vnde deprecor vos, qui fideles eſtis, vt ita vitam veſtram, & conuerſationem ſeruetis, ne in aliquo vel ipſi ſcandalum patiamini, vel alijs ſcandalum faciatis. ſed ſit vobis ſummi ſtudij, ſummæq; cautelæ, ne quis in hanc ſanctam cõgregationem veſtram pollutus introeat: ne quis Hiebuſæus habitet vobiſcum. Vides ergo, quia dicit ſcriptura; quòd non potuerunt eijcere filij Iuda Hiebuſęos de Hieruſalem. Hiebuſęus autẽ interpretatur conculcatio. Ergo, quia nõ poſſumus eijcere iſtos, qui nos conculcant; eos ſaltẽ, quos poſſumus, quorũ peccata manifeſta ſunt, eijciamus. Vbi enim peccatũ non eſt euidens, eijcere de eccleſia neminẽ poſſumus; ne forte eradicantes zizania, eradicemus ſimul cum ipſis etiã triticum. Mouet me tamen quod dixit; quia nõ potuerũt eijcere Hiebuſęos, i. eos, qui interpretãtur conculatio: & ideo videamus, qui ſunt in eccleſia conculcãtes. Illi ſine dubio, de quibus dicit Dñs in Euangelijs: [Nolite mittere ſanctũ canibus, neq; margaritas [f] veſtras ante porcos, ne forte cõculcent eas pedib. ſuis, & cõuerſi elidant vos.] Iſte eſt ergo Hiebuſęus conculcatio: qui indigni † audiunt verbum Dei? & cum audierint, neque vt infideles diſcedunt, neque permanent vt fideles: ſed percepta myſteriorum notitia,

Dubitatio facit vitioſa tolerari.

Matt. 7.
† al. indigne.

NOlite recedere.] CASVS. Hiero. oſtẽdit in hoc c. ꝙ peccatores occultos non poſſumus euitare: & probat hoc auctoritate veteris teſtamenti, vbi legitur, ꝙ filij Iuda non potuerunt eijcere Hiebuſæos de Hieruſalem,

Quando

QVādo.] CASVS. Docet Hieron. In hoc c. quòd quando multitudo eſt in ſcelere, ita vt etiam iudices pro p̄tio iudicent, & pauperes vitent, & audire cōtemnant, quia non habēt quid offerāt; taceat tūc prælatus, ne det ſanctum canibus, & mittat margaritas ante porcos: ſed imitetur potius Hierem. dicentem. Solus ſedebam: quia amaritudine repletus eram.

a ¶ Quando.] Arg. ex hoc c. quod non nocet taciturnitas, quando nō prodeſt contradictio, ut notaui. 28. diſtin. diaconi.

b ¶ Accipiant] ſup. 43. diſt. in mādatis.

AD mēſam.] CASVS. Io. Chryſoſtomus oſtēdit hic, quod cū paganis, licet ſint peccatores, & a Deo ſeparati, comedere poſſum⁹, & alias communicare: ſed cum Chriſtianis anathematizatis nō poſſumus, & hoc vtranq; probat auctoritate Apoſtoli. [O quanta,] ironicè loquitur.

c ¶ Permittim⁹.] ad hoc, vt eos lucremur 23. q. 4. infideles. cū Iudęis tū non poſſumus comedere, ut 28. q. 1. omnes. ſed nec hodie cum paganis licitū ē comedere, cū & ipſi diſcernant cibos ſicut Iudęi. Hęc ergo eſt cauſa, quare poſſumus cōicare paganis, & nō excōicatis; cum tamen & illi 1 ſint membrū diaboli, ut eos lucri faciamus: tamē ideo quia non multū curarēt, licet eos vitaremus: ſed excōicati erubeſcūt, ſi non communicatur eis, ut ſ. ead. c. audi denique.

1 Scilicet pagani.
Excōicatis cōicare non poſſumus, ſed bene paganis.

EVI-

& fidei noſtræ ſecretioribus ſcrutatis, conuerſi poſtmodum impugnant nos, & cōtradictionibus ſuis corda noſtra dirumpunt, conculcantes verbi Dominici margaritas, & ornamēta fidei maculantes. De iſtis ergo dicitur; quia non potuerūt filij Iuda eijcere Hiebuſæum de Hieruſalem vſque in hodiernum diem.

Item idem ſuper duodecim prophetas.

¶ Porcis & canibus ſancta, non ſunt committenda. C. XXIII.

Hierony. in Amos prophetam, c. 5. circa medium.

QVando [a] ergo vir eccleſiaſticus, & prudens, atque intelligens multas impietates in ea, quæ vocatur domus Dei, eſſe cognouerit, & non ſolum multas, ſed & fortes, & quæ opprimere poſſint iuſtitiam, & in tantum doctorum rabiem proceſſiſſe, vt accipiant [b] pretium in iudicio, & omnia pro muneribus faciant, pauperes quoque deuitent in portis, & audire contemnant; taceat in illo tempore, ne det ſanctum canibus, & ne mittat margaritas ante porcos; qui conuerſi conculcent eas, & imitetur Hieremiam dicentem, [Solus ſedebam, quia amaritudine repletus ſum:] & illud in Pſ. [Singulariter ſum ego, donec tranſeam.]

Matth. 7.
Hier. 15.
Pſal. 149.

Item Ioannes Chryſoſtomus hom. 25. ad cap. 11. epiſt. ad Hebræos.

¶ Cum pagano comedere, ſed cum excommunicato minimè licet. C. XXIIII.

1. Cor. 5.

AD menſam quippe paganorum ſi volueris ire, ſine vlla prohibitione permittimus. [c] *& infra.* ¶ Si. n. quis frater, inquit, nominatur inter vos.] fratrem in hoc loco omnem fidelem ſimpliciter intellige, non monachum tantum. Quid autem eſt quod facit fraternitatem, niſi lauacrum regenerationis, quod facit poſſe vocari Deum patrem? *& infra.* [¶ Si quis, inquit, nominatus [α] fuerit frater fornicator, aut auarus, aut ebrioſus: cum huiuſmodi nec cibum ſumere.] Cum autem de paganis ageret, non ita; ſed [Si quis vos vocauerit ex infidelibus (paganos ſignificans,) & vultis ire, omne, quod apponitur vobis, comedite. Si quis frater nominatur ebrioſus, &c.] O quanta integritas. † Nos autem non ſolum non fugimus ebrioſos, ſed etiam imus ad eos, participantes cum eis.

† al. diligentia. ἀκρίβεια.

α ¶ Nominatus.] *Gratianus putauit Chryſoſtomum eo modo interpretari iſtā vocē, quo ferè interpretatus eſt Aug. ſup 2. q. 1. c. multi. Locus integer Græco ſic habet.*

Καὶ οὐδὲ τὸν Παῦλον δέδοικας εἰς μὲν Ἑλλήνων τραπέ-
ζαν, εἰ βούλοιο, μετὰ ἀκωλύτως συγχωροῦντα ἀπελθεῖν, εἰς δὲ
τὰς τῶν πλεονεκτῶν οὐδὲ βουλομένους ἐῶντα, ἐὰν γάρ τις ἀ-
δελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ, φησι. ἀδελφὸν ἐνταῦθα λέγων πάν-
τα τὸν πιστὸν ἁπλῶς, οὐ τὸν μονάζοντα τί γάρ ἐστι τὸ ποιοῦν
τὴν ἀδελφότητα; τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας, τὸ δυνηθῆναι καλέσαι πατέ-
ρα τὸν θεόν. ὥστε ὁ μὲν κατηχούμενος, κἂν μοναχὸς ᾖ, οὐκ ἀδελφός. ὁ δὲ πιστὸς,
κἂν κοσμικὸς ᾖ ἀδελφός ἐστιν. εἴ τις φησὶν ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, οὐδὲ γὰρ ἦν γ-
ένος τότε μονάζοντος ἦν, ἀλλὰ πάντα πρὸς κοσμικοὺς διελέγετο ὁ μακάριος τι.

Digitized by Google

τος. ἐάν τις συνῇ ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης ἢ μέθυσος τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν ἀλλ' οὐχ ἐπὶ τῶν ἑλλήνων οὕτως, ἀλλ' ἐάν τις ὑμᾶς καλέσῃ τῶν ἀπίστων (τοὺς ἕλληνας λέγων καὶ θέλετε πορεύεσθαι πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ φησι μέθυσος. βαβαὶ πόση ἡ ἀκρίβεια. ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον οὐ φεύγομεν τοὺς μεθύσους ἀλλὰ καὶ ἀπερχόμεθα πρὸς αὐτοὺς, μεθέξοντες τῶν παρ' αὐτῶν. idest.

† In Veronenſi eſt πρὶς.

Et neque Paulum veritus es;ad menſam quidem græcorum ſi voluerimus ire, non prohibentem ad menſam autem auarorum,& aliena auferentium ne volentes quidem permittentem: Nam ſi quis,inquit,qui frater nominatur inter vos.] fratrem hoc loco dicens omnē fidelem ſimpliciter, non monachum tantum. Quid autem eſt, quòd facit fraternitatem? lauacrum regenerationis,id ꝙ poſſumus Deum vocare patrem. Proinde, qui cathecumenus eſt, etiam ſi monachus ſit,non eſt frater: qui vero fidelis eſt, etiam ſi ſæcularis ſit, frater eſt: ſi quis, inquit, qui frater nominatur.] Neque enim veſtigium tunc monachi erat: ſed omnia ad ſæculares loquebatur tunc beatus Paulus:] Si quis,inquit,qui frater nominatur,fuerit fornicator, aut auarus, aut ebrioſus, cum huiuſmodi nec cibum ſumere.] Cum autem de græcis ageret non ita,ſed: [Si quis vocat vos infidelium.] græcos ſignificans: [& vultis ire: omne quod vobis apponitur: manducate.] Si quis,inquit,qui frater nominatur, ſit ebrioſus] Papè quanta diligentia. Nos autem non ſolum non fugimus ebrioſos,ſed etiam abimus ad eos,vna ſumpturi quæ ab ipſis.

1.Cor.5.

1.Cor.10.

Euidenter itaque ex præmiſſis apparet, quòd eorum communionem vitare non cogimur, qui ſententia notati non ſunt. Sed ipſius ſententiæ notatio multipliciter intelligitur. ¶Aliquando enim arcetur quis a liminibus eccleſiæ & a cōmunione corporis, & ſanguinis Chriſti,vel teſte [a] conſcientia iuxta illud Apoſtoli:[Probet ſe homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat: quia qui indigne manducat & bibit, iudicium ſibi manducat & bibit.) Item illud Proſperi: [Facilius ſibi Deum placabunt,&c.] require infra cauſa 33. Maleficijs impeditus quæſtione [b] prima de pœnitentia [c] Vel ſentētia eccleſiaſtica ſicut pœnitentes,quibus tempore præfinito [d] beneficium reconciliationis impenditur. Hæc ſentētia [e] excommunicatio uocatur:quia a communione corporis, & ſanguinis Chriſti notatum prohibet:ſicut & ab Adà eſu ligni vita excommunicatus eſt, Domino dicente: [Videte,ne forte ſumatis de ligno vitæ.] Quæ ſententia non ſeparatur quis a conſortio fidelium. Eſt & alia ſententia, quæ anathema uocatur: qua quiſque ſeparatur a conſortio fidelium de qua ſupra: Cum excommunicatis nolite communicare] ¶Hāc diſtinctionem licet cuique aduertere ex auctoritate Ioannis Papæ: [Engeltrudem [f] uxorem Boſonis, &c] require ſupra in cauſa; [Quidam epiſcopus a propria ſede deiectus.] Item

2.Cor.10.

Gen.3.

ſup. ead. multis capitibus habetur ſententia.3.q.4.c.fi.

EVIDENTER ITAQVE. CASVS. Concludit Gra ex ſupradictis, ꝙ eorum peccatorū cōionem vitare nō cogimur. qui nō ſunt ſnia notati. Et oñdit,ꝙ notatio trib. modis ītelligit. Primus modus eſt qñ aliquis cōmittit mortale delictū pp quod ſentit ſe indignum cōione corporis, & ſanguinis Chriſti: iſte notatus eſt cōſcientia teſte. Secūdus modus eſt, qñ iniungitur alicui pœnitenti, vt vſque ad certum tp̄s a corpore Chriſti abſtineat,ut poſtea recōciliet:& cū iſtis duobus generib. hoīum poſſum⁹ cōicare. Tertius modus eſt, qñ aliqs anathematizatur, cū quo non eſt cōicandū. & hāc triplicē ſnīam excōicationis ſiue notationis probandā inducūt quædam capitula, q̄ iā habuimus & quædam quæ infra habentur. Si autem ab oībus excōicatis abſtineamus iam eſſet falſum quod dr ſup.6.q.2. c. ſi tātū, & c.placuit. Primus incipit ibi, [Aliquando enim.] Secundus ibi,[Vel ſententia.] Tertius ibi, [Eſt & alia.

a ¶Vel teſte.] Ergo aliquis ꝯ ſeipsū fert ſnīam,ut 21.d. nunc autem, argu. contra quia nemo ſibi imperare poteſt, ut ff. de arbi.l.pen. meli⁹ tn̄ eſt, ſi hoc faciat auctoritate ſuper iuris.inf. de pœ. d.1. in actione.B.

Imperare ſibi nemo poteſt.

b ¶Quæſtione.]i.diſtinctione,nam tractatus de pę. per diſtinctiones diuidit.

c ¶De pęnitentia.] in f. de pœn. d.1. §. item ſicut.

d ¶Tp̄e pręfinito.] in Cęna Domini. 1

1 Vt 50. diſ. capite de cōſec.d.2. in cęna,aliàs incipit a quibuſdam. Arch.

e ¶Snīa.] Sic iudex ſæcularis poteſt aliquem excōicare .i. a legitimis actib. prohibere,vt ff.de pęn. l.minoris.

f ¶Engeltrudē.] ſupra 3.q.4.c.vlt.

¶Si

a ¶Si quis domum.] 17.q.4.quiſquis §.ſi quis domum ſup.5.q.2.c.2.i.
b ¶Ab ingreſſu.]G.vr̄ hic ſentire, & q̃ clericũ verberat tm̄ eſt ſeparatus a ſacramentis,& ab ingreſſu eccleſiæ : nec obſtat ille canon,ſi q̃s ſuadente.17,q.5. q̃a anathema ibi eſt idẽ qđ ſeparatio : hoc tñ non tenet eccleſia,& cõtra cum eſt extra de app.peruenit 1 Ioã. Fauen.voluit cũ corrigere, & dixit talẽ eſſe excõicatum,ſed nõ vitandũ antequã denuncietur:ſed expreſſe contra eũ eſt ext. de ſent. excom. cũ non ab homine.
c ¶Vrbani.] inf.ca. quibus epiſcopi.
d ¶Ceterum.] Q.d. bene diſtinguo iter excõicatos ſimpliciter, & anathematizatos, vt ſ. illi ſint vitandi,iſti non.
e ¶Si tm̄.]ſup.6.q. 2.placuit.c.2.& vlt.
f ¶Item Greg.] Cõtra id quod dixerat ſimpliciter excõicatos non eſſe vitandos, modo oſtendit omnes excõicatos eſſe vitandos.

tus, nullus ei cõicare præſumat.ſi vero contrafecerit & ipſe excõicetur, & hoc verum eſt de præſentib. vel etiã de abſentibus qui nouerunt clericum, vel laicum anathematizatum.[Excommunicetur,] Ideſt pro excõmunicato habeatur quo ad ſacramenta eccleſiæ.

ex auctoritate eiuſdem: [Si quis domum [a] Dei violauerit,&c.]require infra in cauſa xvij. [Quidam presbyter infirmitate grauatus.] ¶Item ex auctoritate Silueſtri Papæ: [Præſenti decreto cenſemus,&c.] require ſupra in cauſa: [In infamiam cuiuſdam epiſcopi.] Iuxta igitur hanc diſtinctionem intelligẽda eſt illa auctoritas Innocentij Papæ ſecundo: [Si quis ſuadẽte diabolo &c.] vt infra in cauſa: [Quidam presbyter.] vt iuxta ethymologiam vocabuli anathemati.ideſt ſeparationi ſubiaceat,qui in edictum illud inciderit,qui a corpore,& ſanguine Chriſti,& ab ingreſſu [b] eccleſiæ ſe alienum facit: qui impias manus in clericum inycere auſus fuerit: qui etiam a nullo epiſcoporum abſolui,ideſt more pænitentiũ reconciliari poterit: niſi primum Apoſtolico conſpectui ſe repræſentare curauerit. ¶Illud aũt Petri de Clemente:[Si inimicus eſt iſte Clemens,&c.]de ſententia notatis intelligendum eſt ſicut & illud Vrbani [c].[Quib epiſcopi non communicant.&c.]vt infra in ea [cauſa. Ceterum [d] falſum eſſet illud Vaſenſis concilij ſecundi: [Si tantũ [e] epiſcopus alieni ſceleris ſe conſcium nouit.] Itẽ, & illud [Placuit ut ſi quando epiſcopus,&c.]require ſupra in cauſa [Duo fornicatores,& infamia notati.]

17.q.4.quiſquis, §. idem.ſi quis domũ.
17.q.4.
5.q.2.c.1.
ſup.ead.
6.q.2.
Ibidem.

Item Gregorius [f] clero, & populo Salonitano α.

α ¶Salonitano.] *In regeſto B. Gregorij, lib.5.c.148. leguntur hæc verba in epiſt 48 ſcripta clero,nobilibus,ac populo Iaderæ conſiſtentibus,* al.Iadertino.

¶Communicare non licet ijs, qui excommunicatis communicant. C. XXV.

ROgo [g], hortor,& moneo, vt a prohibitæ vos communionis conſortio per omnia ſuſpendatis : ne cui quam ſacerdoti, ſupraſcripto Maximo communicanti [h], contra animam ſuam quiſquam veſtrum communicare præſumat.

Item ex concilio Toletano primo,c.15.

¶Nullus clericorum,vel laicorum ad domum excommunicati accedat. C. XXVI.

vj SI quis laicus abſtinetur;ad hũc, vel ad domũ eius, vel clericorũ,vel religioſorũ nullus accedat Similiter,& clericus ſi abſtinetur;a clericis deuitetur.Si quis cum illo colloqui,aut cõuiuari fuerit deprehenſus : etiã ipſe abſtineatur. Sed hoc ꝑtineat ad eos clericos, q̃ eiuſdem epiſcopi [i] ſunt, & ad omnes, qui commoniti [k] fuerint de eo,q̃ abſtinetur, ſiue laico quolibet, ſiue clerico, Iuo p.14.c.30.

ROgo.] CASVS. Maximus nominatim excõicatus erat ſicut dicitur. 63. d.Salonitanæ. & 93. d.c.miratus.ſed quidã presbyteri ei cõmunicabant. Præcepit ergo Greg.clero, & populo Salonitano, ut illi ſacerdotibus non cõicent : & intellige,ꝙ cõicabãt ei in crimine, uel erat excõmunicatus cum omnib.ſuis fautoribus iſte Maximus.
g ¶Rogo.] Verbum rogãdi hic pręceptiue 2 ponitur.monemus.n. quos habemus charos,vt 28.q. 1.ſic.n. & alibi rogo,non ponitur deprecatiue. ff.de neg.ge. ſi ſerui mei rogatu, ſed ponitur rogare pro mandare. ſic ponitur mandare ꝓ rogare.23.q.4. Guiliſarius.
h ¶Communicanti.]In ſacris,ſm Hug. vel dic,ꝙ Maximus fuit excommunicatus cum omnib.ſuis fautoribus, vel iſti communicabant ei in crimine : aliàs excommunicatio non deſcenderet uſque ad tertiam perſonam. ĩ. ea.quoniam multos.nec ob. 19.diſt. Anaſtaſius,quia ibi communicabant ei in crimine hæreſis.
SI quis laicus.] CASVS. Statutũ fuit in concilio Toletano, ꝙ ſiue clericus ſiue laicus ſit anathematiza-

i ¶Epiſcopi.] Iſti enim non poterant ignorare ſententiam ſui epiſcopi,ut 12.q.2.qui humanis.
K ¶Commoniti.]Ar.ꝙ ſufficit,ſi alicui dictũ eſt de excõicatione alicuius,ut ipſum teneat uitare.ut ex.de cle. venerabilẽ.ultra mediũ.in parte deciſa,& de poſtu.præla.ad hæc ar.cont.ex de cler.exc.min.illud? Reſp. prima ſnĩa uera eſt, qñ excõicatio alicuius peruenit ad alium per famã publicã,aliàs forte ſecus eſſet,ut in contrario.
SED

1 Vbi Vin. idẽ nõ,ꝙ hic di.Arch.

Rogo qualiter ponitur.
2 Et ita ponit contra ꝓpriam ſignificattonẽ ipſius verbi.ſic aliàs ex æqualitate cõtractus verba accipiuntur contra propriam ſignificationem, ff.de cui.Lucius. in fi.ff. loc. & cond. l.ex cõducto §.Papin. vbi de hoc. Arc.

Excõicatus vitandus eſt.

Digitized by Google

SED HOC. Hec eſt tertia pars q. in qua dr. ꝙ hec regula de vitandis excõicatis habet locum in excõicatis nol itim, & ad hoc probandum inducit c. Io.de Fant. CASVS. Supra dictũ eſt in c. togo, ꝙ clericus Salonitanus non cõmunicaret ſacerdotibus communicantibus Maximo nominatim excõicato, propter quod videtur, vt etiam ab illis qui non ſunt nominatim excommunicati, ſit abſtinendum. Soluit autem hoc Gratia. & dicit quod illi ſacerdotes non fuerunt nominatim excommunicati cum Maximo, ita dicit Hug. Gratia. ſentit e. vel ſecundum Ben. illud cap. togo. intelligitur de illis ſacerdotibus, qui licet non fuerint nominatim excommunicati: fuerunt tamen anathematizati pariter cum Maximo nominatim excommunicato. ſic enim dixit Grego. excommunico Maximum cum omnibus ſibi fauentibus. & ad hanc ſolutionem probandam inducit duas concordantias. Sequentia duo c. plana ſunt. Excommunicationis.] Ideſt ſuſpẽſionis a ſacramẽtis & ingreſſu eccleſiæ. Ita dicit Hugo.

3 Sed hoc [a] *ſpecialiter in his. qui excommunicatis nominatim communicant. Vnde Vrbanus.* [*Sane quod ſuper Richardo &c.*] *infra in cauſa:* [*Quidam epiſcopus in hæreſim lapſus.* [b]] *Item Nicolaus Papa in cap. Excellentiſſimus* [c] *Rex Carolus, &c.*] *infra circa finem huius cauſæ.*

24. quæſt. 2.

Item Vrbanus omnibus epiſcopis, c. 5.

¶Sententia paſtoris timenda eſt, licet iniuſte liget. Cap. XXVII.

Poly. lib. 6. tit. 1. Anſel. l. 6. c. 145. & l. 12. c. 25. Burc. lib. 11. c. 1. Iuo p. 14. c. 74.

QVibus epiſcopi non communicant, non communicetis [d]: & quos eiecerint, non recipiatis. Valde enim eſt timenda ſententia epiſcopi, licet iniuſte liget. [e]

Item ex octauo ſynodo.

¶Excommunicationis contrahit pœnam, qui excommunicatis communicat. C. XXVIII.

ſupra ea. cum excõmunicato. Burch. l. 11. c. 32. Iuo p. 14. c. 96.

vij. SI quis frater aut palam, aut abſconsè cum excommunicato fuerit locutus, aut iunctus communione: ſtatim cum eo excõmunicationis contrahat pœnam.

¶*Canon hic neque habetur in octaua ſynodo, quæ habita fuit tempore Nicolai primi, neque in alia, quæ & ipſa nominatur octaua ſub Ioanne octauo celebrata, quæ in bibliotheca Vaticana ſeruantur. Multa vero, quæ a Gratiano ex octaua ſynodo citantur, in regulis Baſilij, Iſidori, & alijs ſcriptis ad monachos pertinentibus inuenta ſunt. Hoc quidem ſupra ead.* cum excommunicato, *fuit tributũ Iſidoro quemadmodũ etiã a Burchar. & Iuone. Sed Smaragdus in expoſitione regulæ B. Benedicti, c. 26. cum antea egiſſet de monacho a ſuo propoſito excõicato, hæc ſcribit valde ſimilia.* Hinc quidã magiſter Monachorum ait: [Si quis vero frater aut palam, aut abſconſe cum eo fuerit locutus, aut coniunctus, communem cum eo excommunicationis contrahat pœnam.] *quæ lectio conuenit cum lectione Burchardi & Iuonis.*

Item ex concilio Carthaginenſi ſecundo, c 7.

Poly. c. 7. tit. 1. Burch. l. 11. c. 43. Iuo p. 14. c. 28. & 107. Pann. l. 5. c. 98.

¶De eodem. C. XXIX.

QVi merito facinorum ſuorum ab eccleſia pulſi ſunt, ſi ab aliquo epiſcopo, aut presbytero, vel clerico fuerint in communionem ſuſcepti, etiam ipſe pari [f] cũ eis crimine teneatur obnoxius, refugiens α [g] ſui epiſcopi regulare iudicium.

α¶Refugiens.] *In concilio cum multis impreſſis & manuſcriptis codicib. collato legitur* refugientes, *apud Burchardum uero & Iuonem,* refugientibus, *quod conuenit cũ canone Græco qui eſt nonus. omnia vero hæc uerba,* refugientes, ſui epi regulare iudicium, *in recentioribus*

a ¶Sed hoc. vult dicere, quod Maxim' fuit excõmunicatus cũ omnibus ſuis fautoribus. Nec obſt. ſ. 24. q. 2. c. 3. & ſ. ead. excellentiſſimus.

b ¶Lapſus.] 24. q. 2. cap. 3.

c ¶Excellẽtiſſimus] infra ead. excellentiſſimus.

d QVibus epi.] ¶Non cõmunicetis. Sim. 7. q. 1. ſcire debes. 93. diſt. c. 1. Nec obſt. 6. q. 2. ſi tantũ. quia hic loquitur cũ conſtat de ſentẽtia: 1 ſed ſcitur eam eſſe iniuſtam.

1 Sub. quæ eſt iuſta ex ordine iuſ licatio.

e ¶Liget.] Dum tamen error nõ ſit expreſſus in ſentẽtia. extra ead. per tuas.

QVi merito.] CASVS. Quæſitum fuit in cõcilio Carthagin. quã pœnam pati debeat epiſcopus presbyter, vel clericus, ſi ſciẽter cõmunicent excõmunicatis. Et rñdetur, ꝙ pari crimine obnoxius teneri debet. quod intelligit H. quo ad ſacramenta, & ingreſſum eccleſię. Sequentia duo c. plana ſunt.

f ¶Pari.] Quid ergo ſi eps cõicat alicui excõicato a ſimplici ſacerdote? iam ligatus eſt, a canone. Sed a quo abſoluet? Decret. dicit. ꝙ cõicans excõicato, a ſuo prælato, ideſt a metropolitano. Sed dicas, ꝙ a ſimplici ſacerdote abſoluendus. ext. de penit. & remiſ. ꝙ autẽ. & ita poteſt ab ſolui niſi excõicet ei in crimine, vt ext. c. nuper. videtur tñ ꝙ ſic in ſuſpenſo a iure poſt pœnitentiam non requirit aliqua abſolutio, ſic nec in excõicato a ca non: quod non eſt uerum, ut in cap. nuper, in fine. Sed quid ſi Papa cõicet excommunicato? ille non eſt ligatus: quia non liceat ipſum canon. 25. q. 1. ſ. his ita.

Excommunicato communicans a quo abſolui debet.

g ¶Refugiens.] Ideſt, contemnens.

Clericus

conciliorum editionibus non ſunt hoc loco, ſed poſt verſ. ſuſcepti, *A Sorienſi autem codice regis catholici omnino abſunt.*

Item ex concilio Carthaginenſi 4 c 66.

¶Qui ſententiam epiſcopi putat eſſe iniuſtam, recurrat ad Synodum. C. XXX.

CLericus [a], qui epiſcopi circa ſe diſtrictionem iniuſtam putat, recurrat ad ſynodum.

Item Ioannes Chryſoſtomus, hom 4 ad c 2 epiſtolæ ad Hebræos.

Vincula eccleſiaſtica non ſunt contemnenda. Cap. XXXI.

ij NEmo contemnat vincula eccleſiaſtica. Non enim homo eſt, qui ligat, ſed Chriſtus [b], qui nobis hãc poteſtatẽ dedit, & dominos fecit homines tãti honoris. Iuo p. 14. c. 48. Pann. l. 5. c. 88.

Item Auguſtinus de verbis Apoſtoli, ſermone 68.

¶*Sic etiam citat Iuo p. 14 c. 50 ſed p. 2 cap. 94. coniunctè cum multis alijs verbis videtur citare ex libris de unico baptiſmo.*

¶Satanæ traditur, qui ab eccleſia excommunicatur. C. XXXII.

OMnis Chriſtianus, dilectiſſimi, qui a ſacerdotibus excommunicatur, ſatanæ [c] traditur †: quomodo ſcilicet, quia extra eccleſiam [d] diabolus eſt, ſicut in eccleſia Chriſtus: ac per hoc quaſi diabolo traditur, qui ab eccleſiaſtica cõmunione remouetur. Vnde illos, quos tunc Apoſtolus ſatanæ eſſe traditos prædicat, excommunicatos a ſe eſſe demonſtrat. Iuo p. 2. c. 94. & p. 14. c. 50. † *al. tradi dicitur.* 1. Tim. 1. 1 Cor. 5.

Idem tractatu 27 ad c. 6. Ioannis

¶De eodem. C. XXXIII.

NIhil ſic debet formidare Chriſtianus, quam ſeparari [e] a corpore Chriſti. Si enim ſeparatur a corpore Chriſti, non eſt membrum eius. Si non eſt membrũ eius, non vegetatur ſpiritu eius. Quiſquis autem inquit Apoſtolus, ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius. Rom. 8.

Itẽ Hieronymus α: [*Quorum remiſeritis peccata etc.*] *Ideſt, quibus eccleſiam inter dixeritis, niſi reconciliati per ſatisfactionem fuerint; ipſis ianua regni cæleſtis clauſa erit.* Matth. 16. Iuo p. 14. c. 53.

α ¶Hieronymus.] *Hæc non ſunt inuenta apud B. Hieronymum, ſed in epiſt. 2. Eutychiani, quem citat Iuo.*

Item ex concilio Mileuitano c 22. Et Afric. c. 92.

¶Vicini epiſcopi audiant eos, qui de iudicijs epiſcoporum ſuorum quæruntur. C. XXXIIII. 2. q. 9. placuit, vt presbyteri.

PResbyteri [f], diaconi, uel cæteri inferiores clerici, in cauſis quas habuerint, ſi de iudicijs ẽporum ſuorũ queſti fuerint, vicini epiſcopi eos audiant, & inter eos,

a CLericus.] Intellectum huius c. habes ſupra ea. q. ſi epiſcopus forte.

b NEmo.] ¶Sed Chriſtus.] ex hoc c. dicit P. Hiſpanus haberi cauſam, quare non poſſit appellari a ſnia excõmunicationis, cum Chriſtus eum liget, a cuius ſnia nõ põt appellari. Alia eſt ratio, quia nemo excommunicatur niſi pro cõtumacia 1. ¶. eo. nemo. & nõ auditur contumax appellãs, vt 2. q. 6. §. eſt autem quando. verſ. ſunt etiã quorum. Quidam autem illã aſſignant rationem, quia excommunicatio ſecum trahit executionem ſuam. ex. de ap. paſtoralis. vnde ſicut ab executore nõ appellatur, ita nec ab hac ſnia. Sed hoc non ualet: quia qñq; appellatur ab executore, cum ſ. excedit modũ, & ſententia qua quis abſoluitur ab alio, ſecũ trahit executionẽ: tamen appellatur ab ea. extra de app. qua fronte. Appellari nõ põt ab excõicatione. 1 De hoc no. ſup. cad. epiſcopi.

OMnis.] CASVS. Dicitur in hoc ca. ꝙ omnis qui excommunicatur, ſatanæ traditur: q̃a ſicut extra eccleſiã eſt diabolus. ita in eccleſia Chriſtus. vnde q̃ ab eccleſiã remouetur, quaſi diabolo traditur. & ſic exponit eccleſia de traditis ſatanæ ab Apoſtolo.

c ¶Satanæ.] Dum tamẽ iuſta de cauſa excõmunicetur, ut 23. q. 3. ſi q̃s nõ recto.

d ¶Extra eccleſiã.] argum. quòd qui ſemel excommunicatus eſt, amplius excõicari nõ põt, quia qui extra eccleſiam eſt, non põt magis eſſe extra eam argu. contra 3. q. 4. Engeltrudam. De hoc ibi notaui.

NIhil.] CASVS. Dicit hic Au. ꝙ Chriſtianus nihil debet magis timere, q̃ ſeparari a corpore Chriſti, qđ eſt eccleſia: q̃a ſi ab eo ſeparatur, non eſt membrũ eius, nec ab eo vegetatur. Et hoc probat duabus auctoritatibus, Pauli ſcilicet & Hieronymi [Sic] ideſt, tantum.

e ¶Quàm ſeparari.] Iuſte, aliàs non obeſt, ut extra eo. à nob. ¶. ca. quid obeſt. tñ. ſi contemnitur, ſtatim incipit ligare, 2 24. q. 3. notandum. in fi. ſed ideo maxime eſt, ti menda, quia maxima eſt pœna, vt 24. quæſt. 3. corripiantur. 2 Ad hoc ¶. eo. §. cum ergo in fi.

PResbyteri.] CASVS. Require caſum huius c. ſup. 2. q. 6. placuit. Sequens capitulũ planum eſt. Irrita.] id eſt, irritanda de facto. ſi eſt ipſo iure irrita, ſed non facit hoc c. directe ad propoſitum Gratia.

f ¶Presbyteri. [illegible] habemus ſupra 2. q. 6. placuit.

Itri-

a IRritam.] ¶ Iniuſtā.] i. irritandā. Vel prout ſonat.
b Retractandam.] De facto ſi eſt ipſo iure irrita, vt extra de app. ad præſentiam.

RVrſus.] CASVS. Beneuētanus ſic ponit hūc caſum. Quidam clerici fuerunt de quibuſdam criminibus 26. q. 6. c. cognominus. [Purgare.] Idest, venire ad iudiciū, vt de cauſa cognoſcatur, vt ſic purgetur, vel cōdemnetur. Quidam tamen intelligunt hoc cap. de clericis infamatis, qui ſe purgare contemnunt.

c ¶ Rurſus.] idest, poſt alia ſtatuta. Sic pone caſum. Quidam accuſatus de crimine legitimè fuit citat⁹, noluit venire, excōmunicatur pro cōtumacia. ſi intra annū venerit, auditur ſup crimine, poſtea nō: q̃a habetur pro conuicto, vel cōfeſſo iuris interpretatione. nā qui excommunicatus eſt ꝓ ſuſpicione hęreſis, poſt annum pro hæreticio habetur, vt extra đ here. excōmunicam⁹. circa prin. nō ob. 3. q. 9. decernimus: quia ibi loquitur cum lis eſt cōteſtata. Vel ibi nō punit de crimine, ſed pro cōtumacia. Sed P. Hiſpanus propter hoc verbū purgare, intellexit hoc c. de clerico iſamato, qui ſi citatur, vt ſe purget, & contumax fuerit iuris ĩterpretatione ꝓ cōuicto habetur. 24. q. 3. de illicita. Vel dic quod temperat rigorem illorum canonum, qui dicebāt quod ſi clericus cōtemnit excōicationem, ſtatim deponēdus eſt. ſu. ca. ſi quis presbyter, & ca. ſeq. ſed hic ꝓpter inſultationē hęreticorū datꝰ eis annus ad ꝓbandum innocētiā ſuam: ſed ſi ꝑ annū ſteterit excōmunicatus, tūc primo deponitur. Vel dic, ꝙ etiam poſt annū poteſt audiri de crimine quātū ad hoc vt oſtēdat innocentiā ſuam: ſed nō quantū ad hoc vt recuperet bona ſua, C. de requir. reis. l. 2. qđ tū hic dicitur de anno, videtur correctum extra de cler. non reſid. ex tuæ. Sed dic, ꝙ non habetur pro cōuicto ſpatio minori quàm anno, vt hic dicitur, ſed tamen in minori ſpatio poteſt priuari beneficijs, vt ibi. Et not. ꝙ ſequens cap. loquitur de ciuili negotio, & criminali, hoc autem in criminali tantum.

1 Ita ꝙ direƈte agatur đ crie in quo caſu loquit̃ hoc c. & ſeq. & 3. q. 9. decernimus, & iſta c. loquūtur lite cōteſtata ſm B. quod dic ut no. ext. đ dolo & contu. veritatis in gl. hoc patet. & 3. q. 9. in ſumma. Arc.

quidquid eſt, finiant, adhibiti ab eis ex conſenſu epiſcoporum ſuorum. Quòd ſi & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent niſi ad Africana concilia, vel ad primates prouinciarum ſuarum. Ad transmarina autem qui putauerit appellandum; a nullo intra Africam in communione ſuſcipiatur.

¶ *Huic capiti in vulgatis codicibus præpoſitum erat nomen Palea: ſed in omnibus vetuſtis Gratiani exemplaribus habetur. Citatur autem ſupra 2. q. 6 c. placuit.*

2. q. 6. Irritam. ex Felice.

Item ex concilio Carthaginenſi. 4. c. 28.

¶ Iniuſta epiſcoporum damnatiò, irrita eſſe cenſetur. C. XXXV.

; *al. & iniuſtam.*

IRritam eſſe iniuſtam † [a] epiſcoporum damnationem, & idcirco a ſynodo retractandam [b].

Item ex concilio Carthaginenſi. 5. c. 12.

Et in Afri. ca. 46. & Vorma. c. 71.

¶ Qui cauſæ ſuæ adeſſe, & innocētiam ſuam afferere voluerit, intra annum excommunicationis hoc faciat. C. XXXVI.

RVrſus [c] cōſtitutum eſt, vt quoties clericis conuictis, vel [α] cōfeſſis in aliquo crimine, vel pp vtilitatē eorū, quorum verecūdiæ parcitur, vel propter eccleſiæ opprobrium aut inſolētem inſultationem hæreticorum, atque gentilium, ſi forte cauſæ ſuæ adeſſe voluerint, & innocētiam ſuam aſſerere; intra annum excōicationis hoc faciant. Si vero intra annum cauſam ſuam purgare contempſerint; nulla eorum vox poſtea penitus audiatur.

Polyc. l. 7. tit. 1. Burc. l. 2. c. 182. Iuo p. 6. c. 232.

α ¶ Vel.] *In omnibus locis indicatis legitur* &. *Sed manuſcripta Gratiani exemplaria cōcordant cū vulgatis. In aliquibus tamē eſt,* cōuicti clerici, vel confeſſi. *Apud Iuonē vero legitur,* vt aliquoties clerici conuicti, & confeſſi; & *vocem,* aliquoties, *habet etiam Burchardus.*

Item Gelaſius.

Poly. l. ibid. Anſ. l. 12. c. 24. Burc. l. 11. c. 47. Iuo p. 14. c. 111. Pann. l. 5. c. 136.

† *al. diſſimulat.*

¶ Audientiam ſibi negat, qui excommunicationis ſuæ cauſam agere intra annum differt.† C. XXXVII.

QVicunque intra anni ſpatiū ciuiliter, ſiue publicè [d]

bus accuſati: citati noluerunt venire, propter quod fuerunt excommunicati, quæſitum fuit in concilio Carthaginenſi qualiter vlterius ſit procedendum? Et reſpōdet, ꝙ quamuis contumacia faciente ſint conuicti, vel confeſſi, tamen vt eorum parcatur verecundiæ, ad euitandam inſultationem hæreticorum, vel gentilium, intra annum expectantur, intra quem, ſi venerint, cauſam ſuam defendant: ſi vero non venerint intra annum, poſtea nullo modo audientur. Idem ſentit Hug. & Io. quia qui ſtat in excōmunicatione per annum, iuris interpretatione pro conuicto habetur de crimine ſuper quo accuſatur, nec de eo auditur vlterius: ſed de excōicatione, vel contumacia qñcunque voluerit ſatisfacere auditur, iuxta illud. In quacunque hora peccator, &c.

QVicunque.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ quicūque fuerint excōicati propter ciuilem, vel criminalem cauſam, ſi intra annum cauſam non peregerint coram ſuis excōicatoribus, poſtea non audiantur: ſi vero in excōicatione fuerint mortui, iuxta ſententiam B. Leonis, eis mortuis cōicare non debemus, ſicut eis viuis non communicauimus: ſed diuino iudicio referuentur.

d ¶ Siue publicè.] idest, ſiue criminaliter.

a ¶ Ex-

a ¶ Excommunicatorib.] Excommunicandus eſt reus, cum talis eſt cauſa ꝙ actor non poteſt mitti in poſſeſſionem, vt extra vt lit. non conteſt. tuæ.
ADDITIO. Et intelligitur hoc cap. quando non liquet, nec liquere poteſt de cauſa: alias eſt diſpenſatio ſecundum Hug.

ꝙ ſententiæ excommunicationis ſiue iuſtæ ſiue iniuſtæ parendum eſt. Modo allegat contrarium, & rñdet illis duobus cap. ſententia paſtoris, & capit. quibus epiſcopi non communicant, & dicit, quod loquũtur de ſententia iniuſta, quæ non eſt ſeruanda, ſed timenda, quod allegan-

cauſam ſuam coram ſuis excommunicatoribus [a] nõ peregerint; ipſi ſibi aditum audientiæ clauſiſſe [b] videantur. Quod ſi obſtinato animo ſine cõmunione defuncti fuerint; nos eorum cauſam, iuxta beati Leonis [c] prędeceſſoris noſtri ſententiam, diuino iudicio reſeruantes, quibus viuis non communicauimus †, nec mortuis communicare debemus.

24.q.2.c.1.

† *al. mortuis communicare non poſſumus.*

PALEA. C. XXXVIII.

QVi vero excõmunicato ſcienter communicauerit, & amodo ſal em in domo ſimul orauerit, atq; latebras, † quominus ad ſatisfactionem perducatur præbuerit; donec ab excommunicatore pœnitentiam accipiat; corporis, & ſanguinis Domini communione priuatum ſe eſſe cognoſcat.

Poly. ibidem.
Anſ. ibidem.
Burc. l. 11. c. 48.
Iuo p. 14. cap. 112.
ex eiuſdem Gelaſij decretis.

† *al. latebras defenſionis.*

Item ex concilio [d] *Hilerdenſi, c. 10.*

¶ Tardius recipiatur ad veniam, qui ſacerdote iubente de eccleſia exire contemnit. C. XXXIX.

QVi iubente ſacerdote pro qualicunque culpa ab eccleſia exire contempſerit; pro noxa contumaciæ † tardius [e] recipiatur ad veniam.

† *al. contumelia.*

Sed quæritur ſi ante damnati abſolutionem epiſcopũ mori cõtigerit; vtrum damnatus poſtea valeat abſolui. De his ita ſtatutum eſt in concilio Epaunenſi. c. 28.

¶ A ſucceſſore ſoluatur, qui poſt mortem epiſcopi remanet ligatus. C. XL.

Burc. l. 11. c. 50.
Iuo p. 14. c. 114.
Pann. l. 5. c.

ij SI epiſcopus ante damnati abſolutionem obitu rapiatur, correctum aut pœnitentem ſucceſſori, [f] licebit abſoluere.

Præmiſſis auctoritatibus, quib. iniuſtæ ſententiæ vſq; ad examinationem vtriuſq; partis parere iubemur, ita reſpondetur. Gregorius non dicit ſententiã iniuſtè latã eſſe ſeruandam, ſed timendã ſicut & Vrbanus [g] *Timẽda eſt ergo, id eſt nõ ex ſuperbia contemnenda. Reliquæ vero auctoritates de excommunicatis loquũtur, qui vel vocati ad ſynodum uenire cõtempſerunt, vel calliditatibus aduerſantium occurrere neſcientes, iniuſtam ſententiam a iudice reportauerunt, vel qui neglectu ſuæ vitæ ſiniſtram de ſe opinionem naſci permittentes ſententiam in ſe exceperunt. Hos ſi quidem ſolo excommunicationis ſententia ferire licet.*

Et in adiectis capitularibus Caroli filij Ludouicis.

Vnde in Meldenſi concilio, c. 56.

b ¶ Clauſiſſe.] Quãtũ ad cauſam poſſeſſionis. ſed non proprietatis, vñ mitius agitur in ciuili quã in criminali cauſa, vt dictum eſt ſup. c. prox. & ext. vt lit. nõ conteſt. qñ frequẽter. Vel loquitur de actore cõtra quẽ bene proceditur lite non conteſt. vt extra de dolo, & contumacia, cauſam.
c ¶ Leonis.] 24. q. 2. ſane, & c. de communione.
d ¶ Itẽ ex cõcilio.] hę ſunt paleæ B.
e QVi iubẽte.] ¶ Tardius.] hoc in laico: clericus enim deponitur ſupra ead. ſi quis epiſcopus, & iudex poteſt alicui negare iuſtitiam propter delictum ſuum, vt ff. ex quibus cau. ma. ſed & ſi. §. actio immo quandoque duplicatur alicui pęna propter cõtumaciã ſuam, vt ff. de pœn. authen. damnum. §. quiſquis, & eſt ſimile, ſup. 18. diſ. ſi quis autem.
SED QVÆRITVR. CASVS. Sup. in cap. quicũque dictũ eſt, ꝙ mortui in excõmunicatione ſoli Deo reſeruantur. Nũc vero quæritur, ſi quis epiſcopus excõmunicator primo moriatur qs debeat abſoluere excõmunicatum? Et reſpõdetur ꝙ ſucceſſor: qđ probat ſeq. ca. cuius caſus patet.
f SI epiſcopus.] ¶ Succeſſori.] Huic eſt ſimile ff. de iu. mortuo. Eſt ergo hic arg. ꝙ ſucceſſor põt corrigere, & tenetur confirmare factũ anteceſſoris ſui.

Succeſſor factũ anteceſſoris confirmare tenet.

35. q. 9. quod quis. extra de precar cap. 2. & 16. q. 9. illud. 12. q. 2. quicũque, & in authen. vt nulli iud. §. & hoc vero iubemus. ſucceſſor autem delegati non poteſt abſoluere, vel reſtituere poſſeſſionem adiudicatam, niſi ſuccedat in honore, & onere, extra de off. ord. paſtoralis. §. præterea.
PRÆMISSIS. CASVS. Hactenus probauit

legando dicit. Alia vero cap. intelliguntur de contumacibus, & negligentibus: qui licet peccata, de quibus impetuntur, non commiſerint, tamẽ excommunicationis ſententia licite feriuntur: quod probat per ſequentia c. Sequens. §. planus eſt. [Hos ſolos.] i. contemptores, vel negligentes.
g ¶ Sicut, & Vrbanus.] Sup. ead. quibus epiſcopi.

Nemo.

¶ Quibus culpis exigentibus aliquis ſit communione priuandus. C. XLI.

Burc.l.11.c.10.
Iuo p.14.c.80.
Pann.l.5.c.93.

2 NEmo epiſcoporum quemlibet ſine certa & manifeſta peccati cauſa communione [a] priuet eccleſiaſtica. Sub anathemate α autē ſine conſcientia [b] archiepiſcopi, aut coepiſcoporum nullum præſumat ponere, niſi vnde canonica docet auctoritas: quia anathema eſt æternæ mortis [c] damnatio, & non niſi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter non potuerit corrigi.

α ¶ Sub anathemate.] *In concilio Meldenſi & adiectis capitularibus Caroli filij Ludouici legitur*. Anathema aūt ſine conſenſu archiepiſcopi, aut coepiſcoporū, prælata etiā euangelica admonitione, nulli imponat. *Cæteri autem collectores parum a Gratiani diſcrepant.*

Item ex concilio Aruernenſi.

¶ *In concilio Aruernenſi, quod extat, non habetur; ſed in Aurelianenſi 5 c.2. & in Vormacienſi, c.13.*

¶ Pro paucis & leuibus cauſis nullus communione priuetur. C. XLII.

NVllus ſacerdotum quemquam rectæ fidei hominē pro paruis & leuibus [d] cauſis a communione ſuſpendat, præter eas culpas, pro quibus antiqui patres arceri [e] ab eccleſia iuſſerunt committentes.

Item ex concilio Triburienſi.

¶ Pro his tribus criminibus quilibet communione priuetur. C. XLIII.

Poly.l.7.tit.8.
Burc.l.11.c.74.
Iuo p.14.c.122.
Pann.l.5.c.112.

CErtum † eſt pro his tribus [f] criminibus aliquem excommunicari debere: cum ad ſynodum canonicè vocatus venire contemnit: aut ſi poſtquam illuc venerit, ſacerdotalib. reſpuit obedire præceptis; aut ſi ante finitam [g] cauſæ ſuæ examinationem a ſynodo abire † præſumit.

† al. Decretum. † al. profugus abire.

4 *De his* [h] *inquam, & huiuſmodi, præmiſſa auctoritates loquuntur, non de iniuſte ſuſpenſis. Quòd autem iniuſtæ ſententiæ parendum non ſit, multis auctoritatibus probatur. Quarum prima eſt illa Hieronymi ſuper Matthaum, lib 3.*

In com.ad c.16.

Poly.l.7.tit.3.
Anſ.l.7.c.130.
Iuo p.14.c.7.
Pann.l.5.c.86.

¶ Sequentia paſtoris reum, vel innocentem non conſtituit, vel facit. C. XLIIII.

QVomodo [i] ſacerdos mundum leproſum nō facit; ſic

NEmo.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ nullus epiſcopus debet ſuum parochianum excommunicare, niſi propter manifeſtam cauſam peccati. In ſecunda parte dicitur, quòd nullus debet anathematizari ab epiſcopo, niſi ꝑꝑ contumaciam mortalis peccati. nec ſine conſcientia archiepiſcopi, vel ſuffraganeorum.

a ¶ Communione.] Sacramentorum.

b ¶ Sine conſcientia.] Hoc eſt verum, cum illud delictum tangit totam prouinciam, alias non tenet, vt 9.q.3.c.2.& c.archiepiſcopus.

c ¶ Mortis.] Sed cum ſit perpetua damnatio, qualiter dicitur medicinalis, ut 2.q.1.multi? Reſpond. cum contemnitur, eſt damnatio, alias nō, ut 24.q.3.notandū in fi. Item videtur hic, ꝙ nemo ſit excommunicandus niſi pro contumacia, vt 45.diſt.ſed illud.& 24.q.3. tam ſacerdos, & c.eccleſiæ. ſed hoc non eſt verum. 1 vt extra de ver.ſig. ex parte. Vel dic, ꝙ tunc demum quis poteſt excommunicari pro crimine, cum eſt incorrigibilis, cū aliter non poſſit corrigi. 24.q.4.fortè. Ioan.

d NVllus.] ¶ Et leuibus.] Simile ſu.e.epi. Vel intellige de venialib. vt inf.de conſ.d.2.quotidie. & c.panem de altari.

e ¶ Arceri.] Ideſt ex communicari. Baz. tamen intelligit, ꝙ quicunq; eſt in mortali peccato, non debet ingredi eccleſiā, ꝑ id quod eſt 33.q.3. vir cum propria. ſed nō eſt verum, vt ibi dixi. & j.de pœ.d.5. falſas & 2.q.1. qui ſtudet. Io.

1 Ad hoc ē c.qui merito de conſ.d.2. ſi non [illegible] ant. ibi de hoc. & no. ſ.ca.epi ſi ſu. c.excōicatos, & 17.q.4.de preſbyterorum. Arch.

CErtum.] CASVS. Quidam clerici vocati ad ſynodum venire contemnebāt; aut ſi veniebāt, non obediebant, vel ſi obediebant ad tēpus ante finem cauſæ a ſynodo recedebant, quæſitum fuit de iſtis, vtrum pro his tribus criminib. ſint excommunicandi. Et rūdet ꝙ ſic.

f ¶ Trib.] i. pro cōtumacia iſtorū idem eſt de quolibet alio crimine.

g ¶ Ante finitā.] Sic inf.de conſec.diſt.1.miſſus.

DE HIS. Hæc eſt 4. pars quæſt. in qua ꝓbare intendit magiſter ſuperficialiter, ꝙ ſententiæ iniuſtæ nō ſit parendum. ſ. quod neminē ligat apud Deum. ſupple niſi contemnatur, alias contra 2 ;. q.3. notandum. Hoc tamen intēdit probare per 19.ca. quæ aliter intelliguntur, ꝗ in ſententia excommunicationis. Ioan. de Pant.

CASVS. Nunc dicit Grat. ꝙ de talib. contumacib. loquuntur ſupradictæ auctoritates, quib. non eſt cōmunicandum: ſed non loquuntur de iniuſte ſuſpenſis, cui iniuſtæ ſententiæ probat ſophiſticè non eſſe parendum multis auctoritatibus, quarum prima eſt, &c.

h ¶ De his.] Ideſt, de contumacibus.

QVomodo.] CASVS. Oſtendit hic Hiero. ꝙ ſicut ſacerdos vet. teſt. mundum non faciebat leproſum. ſic hodie prælatus non ligat per ſuam ſententiam inſontes, nec ſoluit noxios; ſed ex officio ſuo ſcire debet quis ligandus ſit, & quis ſoluendus.

i ¶ Quomodo.] Si quis enim dicebatur leproſus, ducebatur ad ſacerdotē, & ſi ille iudicabat illū leproſum, vel mun-

Sola non dat nouum ius.

mundum, ita habebatur, vt inf. de pœ. diſtin. 1. §. ex his itaque. Et ſic patet, quod ſententia nõ dat nouũ ius, ſed vetus declarat, vt ff. ſi ſer. vẽ. ſicuti. §. 3. tñ ſi ſola fuerit lata pro reo, per hoc nõ tollitur obligatio, vt ff de cõd. indc. Iulianus. ſed ſi pro actore feratur, dat ei nouã actionem, vt C. de rebus cred. actori.

a ¶ Non alligat.] Quantum ad Deũ, ſed quantũ ad eccleſiam, vt 24. qõ. 3. ſi quis non recto.

b ¶ Nec ſoluit noxios.] Talis abſolutio nõ prodeſt quãtum ad eũ, qui quærit indiſcretũ ſacerdotem, vt eum per imperitiã abſoluat, vt infr. de pœn. d. 6. qui vult.

c ¶ Scit. i. ſcire debet, vt iudex. Ioan. de Fant.

Cui.] CASVS. Dioſcorus hæreticus Alexandrinus Patriarcha quoſdam excõicauit. qui eius ſnia credebãt ſe eſſe ligatos. quæritur a Gelaſio, vtrũ a tali ſnia ſint ligati, & rñdet, quod nõ: nec indigent abſolutione, ſed deponant illam opinionem, & erit ſententia nulla.

d ¶ Illata] a Dioſcoro hæretico, cuius ſnia nulla fuit. Sed quid ſi aliã tuliſſet ſententiam in ſuos ſubditos? Dico, quod tenet, quia illi qui ſunt ext. eccleſiã, bene habent iuriſdictionẽ, vt 23. qõ. 5. ſi peccat. & 3. q. 7. c. vlt. Alij contra ſentiunt, ut 24. q. 1. audiuimus. ſed illud non tenet eũ excõicatus eſt, vt extra de ſent. & re iud. ad probandum.

Secũdũ.] CASVS. Dr hic, quod naturæ Dei. ſ. homini, non põt aliquis iniuſte nocere: nec ipſa põt iniuſte & ſine cauſa nocere: quia Deus nõ patitur quẽquam iniuſte nocere. Seq. capitula plana ſunt vſque ad c. in cunctis.

e ¶ Nec naturę Dei.] Ideſt, Deo.

f ¶ Nec natura Dei nocere.] Qui puniat malefactorem, vt 32. q. 4. nemo.

g Cœpiſti.] ¶ Dirumpit.] Vt 15. q. 6. auctoritatem.

a ¶ Se-

epiſcopus, vel presbyter, non alligat [a] eos, qui inſontes ſunt, nec ſoluit noxios, [b] ſed pro officio ſuo cũ peccatorũ varietates audierit, ſcit qui ligandus ſit, qui ſoluendus.

¶ *Varie hic locus legitur apud collectores. Apud B. Hieronymum ſic habet.* Legimus in Leuitico de leproſis, vbi iubentur, vt oſtendant ſe ſacerdotib. & ſi lepram habuerint, tunc a ſacerdote immundi fiant: non quod ſacerdotes leproſos faciant, & immundos: ſed quod habeant notitiã leproſi & non leproſi, & poſſint diſcernere, qui mũdus, quive immundus ſit. Quomodo ergo ibi leproſum ſacerdos mũdum, vel immundum facit, ſic & hic alligat, vel ſoluit eps & presbyter: non eos, qui inſontes ſunt; vel noxij; ſed pro officio ſuo, cum peccatorum audierit varietates, ſcit qui ligandus ſit, quive ſoluendus.

[*Item Auguſtinus ſuper Matthæum.*

PALEA. C. XLV.

Ridiculum eſt, vt eũ mundum eſſe dicamus, qui vinculis peccatorum ſuorum ligatus eſt, propter hoc ſolum, quòd epiſcopus dicitur habere huiuſmodi poteſtatem, vt ſoluti ab eo, ſoluti ſint in cœlo, & ligati in terris ligati ſint in cœlo ſit ergo irreprehenſibilis, qui alterum ligat, aut ſoluit.

Item Gelaſius Papa epiſcopis Orientalibus de damnatione Dioſcori. α

Sentẽtia habetur aliqua ex parte in tomo Gelaſij de anathematis vinculo.

α ¶ Damnatione Dioſcori.] *Sic etiam in manuſcriptis. Apud Iuonem eſt,* de communione Achatij vitanda. *Et Dioſcorus quidem in Chalcedonenſi ſynodo, & a S. Leone primo damnatus eſt: Achatius autem a Fœlice tertio, & Gelaſio ipſo.*

¶ Non eſt petenda abſolutio, cum inique fertur ſententia. C. XLVI.

Iuo p. 14. c. 8.

Cvi eſt illata [d] ſententia, deponat errorem, & vacua eſt, ſed ſi iniuſta eſt, tanto eam curare non debet, quanto apud Deum, & eccleſiam eius neminem poteſt iniqua grauare ſententia. Ita ergo ea ſe non abſolui deſideret, qua ſe nullatenus perſpicit obligatum.

Item Auguſtinus de ſummo bono.

l. 3. de natura boni, cap. 39. Iuo p. 14. c. 9. Coloſ. 3.

¶ Deus non nocet, nec nocere aliquem patitur iniuſte. C. XLVII.

Secundum catholicam fidem, & ſanam doctrinam, & intelligentibus perſpicuam veritatem, nec naturæ Dei [e] nocere poteſt quiſquam, nec natura Dei nocere [f] iniuſte cuiquã, vel nocere iniuſte † patitur quemquam. Qui enim nocet (ait Apoſtolus) recipiet illud, quod nocuit.

† *Impune*] vera lectio.

Item ſermone 16 de verbis Domini.

Iniuſta vincula dirumpit iuſtitia. C. XLVIII.

Iuo p. 14. c. 5. Pann. l. 5. c. 33.

Coepiſti habere fratrem tuum tanquam publicanũ, ligas illum in terra, ſed vt iuſte alliges, vide. Nam iniuſta vincula dirumpit [g] iuſtitia. Cum aũt correxeris, &

a ¶ Solueris.] Quaſi dicat. ſi iuſte ligas, erit ligatus & in cœlo. & econuerſo. vt de pę. d. 1. quem pœnitet.

b TEmerarium.] Plerumque.] Nocet enim ſi contemnatur.

c ¶ Vt noceat.] Quia ſi per imperitiam iudicat, facit litem

in tota litis æſtimationē 1. C. de pœ. iu. qui male iu. l. 2. eodem modo ad intereſſe punitur. qui iniuſte excōmunicauit aliquem, niſi errauerit ex cauſa probabili. ut ex de ſenten. excom. ſacro.

d QVid obeſt.] Tabula.] 2. q. 1. c. nomen.

Index male iudicans qualiter punit.

concordaueris cum fratre tuo, ſoluiſti illum in terra cum ſolueris [a] in terra, ſolutus eris & in cœlo.

α¶Cum autem.] *Emendatus, & locupletatus eſt hic locus ex originali, Iuone, & Pannormia.*

Item de ſermone Domini in monte. lib. 2 c. 29.

Iuo p. 14. c. 10.

¶ Temeritas iudicandi non ei, qui iudicatur, ſed iudici nocet. C. XLIX.

TEmerarium iudicium plerumque [b] nihil nocet ei, de quo temere iudicatu. Ei autem, qui temere iudicat, ipſa temeritas neceſſe eſt, vt noceat [c].

Poly. l. 7. tit. 1.
Iuo p. 14. c. 11.

Idem ad clerum Hipponenſem. epiſt. 137.

¶Non obeſt homini iniuſta ſententia. C. L.

QVid obeſt homini, quod ex illa tabula [d] non vult eum recitari humana ignorantia, ſi de libro viuorum non eum delet iniqua conſcientia?

Iuo p. 14. c. 12.

Item in libro contra Secundum Manichæum, c. 1.

¶De eodem. C. LI.

SEnti [e] de Auguſtino, quidquidlibet, ſola me in oculis Dei conſcientia non accuſet.

Item Gregorius Conſtantio Mediolenſi epiſcopo, libro 6. epiſt. 14. ſeu c. 178.

Nic. epiſt. 2. ad. Michaele Imp.

¶Quos conſcientia iuſtificat, aliorum maledicta non timeant. C. LII.

IN cunctis, quæ in hac vita aduerſa proueniūt. ſola eſt ſicut noſtis, omnipotentis Dei diſtrictio penſanda, atque ad cor ſemper proprium recurrēdum, vt nullius nos ibi lingua [f] implicet, vbi conſcientia non accuſat. Quem enim cōſcientia defendit; & inter accuſationes liber eſt, & liber, vel ſine accuſatione [g] eſſe nō poteſt, ſi ſola, quæ interius addicit [h], cōſcientia accuſet. De veſtra igitur ſanctitate abſit à Chriſtianorū iudicio, ea quę maledicorum [i] hominum rumoribus conficta credimus, in qualicumque modulo ſuſpicionis adduci, quia ex ſacri eloquij teſtimonio tenemus, vt maiora malaα, cum forſitam dicūtur, niſi, probata, [k] credi non debeant: ſed probata [l] citius vlciſci. [m] *& infra* ¶Hæc igitur dixi, vt nimiæ eſſe leuitatis oſtēderem; ſi quis mala grauia credere ſtudeat, quæ probari nō poſſunt. Vnde ſanctitas veſtra debet mētem ſuam à maledicorum hominum rumoribus, atque obtrectatione diſiungere; & ſola, quæ æternę vitæ ſunt, atque ad vtilitatem ſubditorum proficiunt, cogitare.

al. audit.

α¶Maiora mala.] *Sic emendatum eſt ex originali, & Nicolao: & ſæpe in hac epiſtola repetitur.* mala grauia. *Antea legebatur*, mala maiorum.

e SEnti.] inf. ea. nō ſunt. contra. 12. q. 1. nolo. de cōſe. d. 1. iubemus. i ill's c. dē quod nō ſufficit conſcientia, ſed requiritur bona fama quātū ad alios ſed illa. c. loquūtur quādo ſumus īter tales, q parati ſunt imitari, & nō reprehēdere, unde ne tales corrūpamus exemplo niti debemus, vt fama noſtra luceat coram eis. ſed hic loquitur cū ſumus inter tales, qui nō curant imitari, ſed reprehēdere: tūc ſufficit nobis quantum ad eos conſcientia bona.

IN cunctis.] CASVS. Cōſtantinus archiepiſcopus Mediolan. infamatus erat à quibuſdā maledicis ſuper quibuſdam criminibus, & ideo corrigere ſubiectos pretermittebat, nec etiam prædicabat quia credebat uera eſſe quæ dicta ſunt de eo. Papa vero ſcribit ei, vt propter hoc non dimittat vtilitatē ſubditorum, ſed ſola cōſciētiam mūdā retineat apud Deū & dicit ſe talia nunquā credidiſſe, cū ſacri eloquij teſtimonio d... [illegible] la non eſſe credēda niſi probentur.

f Lingua. Ablatiui caſus, ſ. vt propter nullius linguā credat ſe aliquis implicitum & reum.

g ¶ Accuſatione.] Interiori.

h ¶ Addicit.] Id eſt. condemnat.

i ¶ Maledicorum.] arg. quòd īfamia orta ab inimicis non īducit purgationē. extra de pur. can. cū in iuuētute. & 2. q. 5. omnibus 2 nec ēt a leuibus perſonis. nec ab illis, q de facili credunt.

K ¶ Niſi probata.] ī. 30. q. 5. nullū ante.

1 De hoc no. 2. q. 6. hoc etiam, & extra lib. 6. de re. iud. cum æterni. quæ eſt in no. 4.

Fama bona cum cōſcientia requirit.

2 Vbi de hoc uidear 24. q. 4. non inuenitur iuxta ſi. Arch.

litem ſuam, ut inſt. de obli. quæ ex quaſi deli. na. §. 1. ſed ſi per dolum, incurrit infamiam, & præterea punitur

l ¶ Probata.] Aliàs prolata.

m ¶ Vlciſci.] .i. puniri, q citiꝰ fieri pōt. vt 23. q. 4. cū q ſq;

ET ſi ad tempus.] CASVS. Dicit Aug. quod quamuis homo dãnetur in hoc ſæculo iniuſte à terrena poteſtate, vt Cyprianus martyr: non eſt tñ curandum qm̃ à ſuperiori iudice recipiet coronam. & ſm̃ H. eſt in litera. Proconſul. & ſecundum hoc erit ibi, [Addixerit.] & duces cæcorum. Et auctoritate Pauli, qui præcepit Romanis, vt quantum in eis eſſet, cum omnibus hominibus pacem haberent, licet ſcandalizati ſint de hoc Secunda pars incipit ibi. [Vocandi tamen.]
c ¶ Ne forte.] Hæc fuerunt verba Chriſti, cum peteretur

Christus tributum ſoluit.

Item Auguſtinus in pſal. 36. concione. 3. ad ver. [Nec damnabit eum.]

¶ Fruſtra damnatur ab homine, quem Deus iuſtificat. C. LIII.

ET ſi ad tempus α damnaris ab homine, & ſi dixit ſententiam proconſul in Cyprianum? alia eſt ſella [b] terrena, aliud tribunal cœlorum. Ab inferiore accepit ſententiam, à ſuperiore coronam [c]. Iuo p. 14. c. 13.

α ¶ Et ſi ad tempus.] *Apud B. Auguſtinum de diuino iudicio agentem ſic legitur*. Quando ergo ventum fuerit ad illud iudicium, non eum damnabit: & ſi ad tempus videtur damnari ab homine, & ſi dixit ſententiam, &c.

Item in pſalmum 37. ad ver. [Quoniam in te ſperaui.

C. LIIII.

CVſtodi [d] intus innocentiam tuam, vbi nemo opprimit cauſam tuã. Prçualebit † in te falſum teſtimoniũ ſed apud homines. Nũquid apud Deum valebit, vbi cauſa tua dicenda eſt? Quando Deus iudex erit; alius teſtis, quàm conſcientia tua non erit. Inter iuſtum iudicem, & conſcientiam tuam noli timere, niſi cauſam tuam. Iuo p. 14. c. 14. † al. præualuit.

Item Gregorius Papa Palladio presbytero, li. 8. epiſ. 45. Et in epiſtola Sixti iij.

¶ Non hominum linguas, ſed conſcientias curare debemus. C. LV.

INter verba laudantium, ſiue vituperantium ad mentẽ ſemper recurrendum eſt: & ſi in ea non inuenitur bonum, quod de nobis † dicitur; magnam triſtitiam generare debet: & ruſum ſi in ea non inuenitur malũ, quod de nobis homines loquuntur, in magnam debemus lætitiã proſilire. Quid enim, α ſi homines † laudent, & conſciẽtia nos accuſet? aut quę debet eſſe triſtitia, ſi oẽs accuſent & ſola conſcientia liberos nos eſſe demonſtret? Habemus Paulũ dicentẽ: [Gloria noſtra hæc eſt, teſtimoniũ cõſciẽtiæ noſtræ.] Iob quoq; dicit: Ecce in cœlo teſtis meus.] Si ergo eſt nobis teſtis ĩ cęlo, teſtis in corde, dimittamus ſtultos foris loqui quod volunt. Quid aliud detrahentes faciunt, niſi in puluerem ſufflant, atq; in oculos ſuos terram excitant? vt vnde plus detractionis perflãt, inde magis nihil veritatis videant. Vocãdi tamẽ etiã ſunt ipſi, & tranquille admonendi, eiſq; ſatisfieri modis omnibus debet ſcientes, quid de Iudæis veritas dicit: ne forte [e] ſcandalizemus eos.] Si aũt ſatis fieri ſibi ex veritate noluerint habes conſolationẽ, quã in ſancto Euangelio conſpicias. Cum enim Dño dictũ fuiſſet: Scis, quia Phariſæi audito-

† al. vobis. † al. omnes. 2. Cor. 1. Iob. 16. Matth. 17.

a ¶ Cyprianũ.] Martyrem.
b ¶ Sella.] Id eſt, ſedes iudicis.
c ¶ Coronam.] Si ſententiam patienter ferat, vt j. c. q̃ iuſtus.

CVſtodi.] CASVS. Dicit hic, ꝙ licet falſum teſtimoniũ faciat alicui iuſto p̃iudiciũ apud ſacerdotes, non tñ apud Deum præualebit, cum Deus erit iudex. & ſola conſcientia teſtis: & ideo in anima debet innocẽtia cuſtodiri, vbi cauſa iuſti ñ opprimit.
d ¶ cuſtodi.] Quia corpori vis poteſt neri, non animę. 32. q. 5. §. 1. & 2. q. 6. ĩ prin. Io. de Fant.

INter verba.] CASVS. Hoc c. diuiditur ĩ duas partes. In prima parte dicitur, quod ſiue laudamur ſiue vituperamur, ſp̃ eſt ad mẽtem recurrendum, & ſi bonũ quod dicitur, nõ eſt in nobis, triſtari debemus. Si vero malum, quod homines de nobis loquũtur, nõ eſt in nobis, multum gaudere debemus. nam licet mala de nobis dicantur; conſcientia tamẽ apud Deum nos liberos eſſe demonſtrat quod probat duabus auctoritatibus, ſcilicet Pauli & Iob. Stulti vero bonis detrahẽtes, puluerẽ peccati in oculos ſuos ſufflãt: quia magis ſibi nocẽt q̃ alij ſicut in puluerẽ ſufflãs magis nocet ſibi q̃ alijs. In ſecũda parte dicitur, quod ĩfamãtib. eſt ſatisfaciẽdum ſi parati ſunt recipere ſatisfactionẽ: ne forte ſcandalizẽtur: qđ probat exẽplo Chriſti, qui ne Iudęi ſcãdalizarentur, ſoluit tributum. ſi autem nolunt ſatisfactionem recipere, de ipſorum ſcandalo non eſt curandum. Et hoc probatur duabus rationibus, ſcilicet exemplo Chriſti, qui cum audiſſet Phariſæos ſcandalizatos, eo quod docebat cibos non diſcernendos, non curauit ſed ait, Sinite illos. quia cæci ſunt, retur ab eo tributum, dixit Petro: Vade ad mare, & piſcem, qui tibi prius occurrerit, tolle. & quod inueneris in ore piſcis, da pro me & pro te. 23. q. 1. iã nunc Et eſt ar. quod aliquid omittatur ratione ſcandali. diſt. 50. de his vero.

a ¶ Verbo

a ¶ Verbo.] Non quod intrat in os, ſed quod procedit ex ore coinquinat hominem: tunc dixerunt diſcipuli: ſcis quia phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt? phariſæorum enim erat religio in cibis diſcernendis.
b ¶ Scandalizati ſunt.] Ideſt indignati 1 ſunt.
c ¶ Præ-

eſt curandum de detractionibus malorum. Sed dicit Grat. ꝙ hoc intelligẽdum eſt de illis, qui parati ſunt reprehendere, & non imitari, apud quos ſola conſcientia ſufficit: apud uero illos, qui parati ſunt audire, conſcientia & fama eſt neceſſaria: quod probat ſequens c.

1 Forte melius diceret dedignati: ſm id quod le. & no. 45. d. uera iuſtitia. Arch.

Math. 15.

verbo [a] hoc ſcandalizati ſunt [b]] reſpondit: [Sinite illos: cæci ſunt, & duces cęcorum.] Paulus quoque apoſtolus admonet, dicens:] Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt cum omnibus hominibus pacem habentes.] Dicturus quippe,] Cum omnibus pacẽ habentes.] quia hoc difficile eſſe proſpexit, præmiſit: [c] [ſi fieri poteſt.] Sed tamen adiunxit, quod poſſit fieri, cũ dixit. [quod ex vobis eſt.] Quia ſi nos in mente charitatem erga odientes ſeruare cupimus, & ſi illi nobiſcum pacem non habent; nos tamen cum illis [d] ſine dubio habemus.

Rom, 12.

*¶ Quid enim.] *Addita ſunt nonnulla ex epiſtola B. Gregorij, & partim etiã Sixti tertij: ĩ qua idẽ fere repetitur.*

Hoc inter eos obſeruandum eſt, qui parati ſunt ſuſpicari, quod non vident, parati ſemper reprehendere, nunquam imitari. Apud alios autem conſcientia eſt neceſſaria nobis, fama illis.

Vnde Auguſtinus libro de bono viduitatis, c. 22.

¶ Conſcientia nobis, & fama proximis eſt neceſſaria. C. LVI.

12. q. 1. nolo, vt aliquis.

NOn ſunt [e] audiendi ſiue viri ſancti, ſiue fœminæ, quando reprehenſa in aliquo negligentia ſua, per quam fit, vt in malam veniant ſuſpicionem, vnde ſuã vitam longe abeſſe ſciunt, dicunt ſibi coram Deo ſufficere conſcientiam: exiſtimationem hominum non ſolum impudenter, verum etiam crudeliter contemnentes, cum occidant † [f] animas aliorum, ſiue blaſphemantiũ viam Dei [g] (quibus ſecundum ſuam ſuſpicionẽ, quaſi turpis, quæ caſta eſt, diſplicet vita ſanctorum) ſiue etiam cum excuſatione [h] imitantiũ, non quod vident, ſed quod putant. Proinde quiſquis a criminibus flagitiorum, atque facinorum vitam ſuam cuſtodit, ſibi benefacit: quiſquis autem etiam fama, & in alios miſericors eſt. Nobis enim neceſſaria eſt vita noſtra, alijs fama noſtra.

† al. occidunt.

Item Hieronymus ſuper epiſtolam Pauli ad Philemonem.

Ad locum] Gratias ago Deo meo.

¶ Apud Deum maledicitur, qui morib. diſſonam profert ſententiam. C. LVII.

Iuo p. 14. c. 6.
Pann. l. 5. c. 84.
Prou. 17. ſecundũ 70.

8 SI quis [i] dixerit [k] iuſtum [l] iniuſtum, & iniuſtum iuſtum, abominabilis vterque apud Deum eſt. Similiter, qui ſanctum dicit eſſe non ſanctum, & rurſum nõ ſanctum aſſerit ſanctum; abominabilis [m] apud Deũ eſt.

Idem ibidem paulo ſuperius.

NOn ſunt audiẽdi.] CASVS. Quidam ſancti uiri, vel fœminæ cum infamarẽtur a quibuſdam, non curabant, dicentes ſolam conſcientiam mundam ſibi ſufficere apud Deum, queſitũ fuit ab Aug. utrum bene dicerẽt? & reſpon. ꝙ non: quia cõſcientia noſtra nobis eſt neceſſaria: alijs uero fama noſtra. Vel etiam cũ excuſatione. verbi gratia: Videbãt mali iuſtum ex cauſa infirmitatis frangere ieiunia: qui neſcientes cauſam reprehendebant: unde non debent hoc facere in publico: uel forte prælatus malum parochianum propter ſcandalum tolerat in peccato, quod alij neſcientes reprehendunt: & ideo cõdẽt eis dici. Sequens capitulum patet.
e ¶ Non ſunt.] Infra 2. q. 1. nolo.
f ¶ Cum occidant.] exemplo, ut 2. qõ. 7. Paulus.
g ¶ Viam Dei.] ideſt, Chriſtianam religionem. 3
h ¶ Cum excuſatione.] Vt ſi uiderẽt aliquem ſoluere ieiunium iuſta de cauſa, ipſi idem faciũt exẽplo eorum: cũ tamẽ ignorent cãm quare ille faceret: & ſic ſe excuſant per alium,
i SI quis.] Hic reuertitur Grat. ad propoſitũ, ad oſtendẽdum. ſ. ꝙ ſnĩa iniqua nocet ei, q eam protulit, non aũt ei contra quẽ prolata eſt. põt etiam hoc intelligi de reb. ipſis, ideſt, ſi quis vitia dixerit eſſe uirtutes, vel econuerſo.

3 Sub. in qua iſti uiuunt, qui tñ talia faciũt, uel q ueniunt in malam ſuſpicionẽ: ſicut ſi aliqs ſanctus hõ intret ſolus ad publicas meretrices, ut eis prædicaret, & eas corrigeret. Arc.

c ¶ Præmiſit.] Arg. ex ordine verborum argumentandum, ar. 43. d. c. 1. in fi. extra dẽ reſcrip. cum dilecta.
d ¶ Cum illis.] Arg. quod fides eſt illi ſeruanda, qui eã non vult ſeruare 33. q. 5. quod Deo. 22. q. 4. innocens. cõtra arg. extra de iureiu. peruenit. in fi. 2. & eſt huic ſimile. ff. de arb. Celſus. §. idem.

2 Ad idẽ 95. diſt. eſto. ubi de hoc.

HOC INTER EOS. CASVS. Dictum eſt ſupra in c. inter uerba, ꝙ dimittendi ſunt ſtulti foris loqui: nec

K ¶ Dixerit.] Iudicando.
l ¶ Iuſtum.] Abſoluendo.
m ¶ Abominabilis.] Qui mortaliter peccat: & conſonat ei quod dicit Auguſt. ſuper primam epiſtolam ad Corint. quod errare in rebus, eſt mortale peccatum, ſcilicet cum putat quis id opus eſſe bonũ quod eſt malũ: uel econuerſo. nam quilibet adultus tenetur ſcire hoc eſſe bonum, illud malum. Vel dic, dixerit, ideſt firmiter

Error quãq. eſt peccatũ mortale.

miter aſſeuerauerit, cum non ſit certus.

SI quis hominem. CASVS, Redit Gra. ad propoſitum ſuum, ſcilicet ad probandum iniquam ſententiam nocere ei, qui eam tulit: & non illi cõtra quem lata eſt: & ita non eſſe ei parendum. Eſt ergo caſus huius c. Quidam dicebant iuſtũ hominem eſſe iniuſtum: alij dicebant iniuſtum eſſe iuſtũ. quæſitum fuit à Hiero. vtrũ iſti ſint mali? & rñdet ꝙ ſic: & hoc probat auctoritate Eſaiæ dicentis: Vę his, qui dicunt dulce amarum.

tianus, ꝙ prælatus non debet abſoluere delinquentem, niſi prius videat à Domino peccatum ſibi eſſe remiſſum. Et hoc probat exemplo Lazari mortui quatriduani: quem diſcipuli non abſoluerunt prius quàm viderunt ipſum à Chriſto viuificatum. Seq. duo c. patent.

¶ Chriſtum violat, qui ſanctum non ſanctum, vel non ſanctum ſanctum eſſe crediderit. C. LVIII.

ix SI quis hominem, qui ſanctus non eſt, ſanctum eſſe crediderit,[a] & Dei eũ iunxerit ſocietati; Chriſtum violat, cuius corporis omnes membra ſumus. *& infra.* ¶ Omnes credentes, ſecundum Apoſtolũ, Chriſti corpus efficiũtur. Qui in Chriſti corpore errat[b] & labitur, aſſerens membrum eius vel ſanctum eſſe, cum nõ ſit, vel nõ ſanctum eſſe, cũ ſit, vide quali crimini obnoxius fiat. [Vę (ait Eſaias) qui dicũt dulce amarum, & amarum dulce, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras.] Dulce puto eſſe ſanctimoniam, amarum, quod ſanctimoniæ contrarium eſt.

Rom. 12. *1. Cor. 6.* *Eſ. 5.*

Item Iſaiam, c. 5.

¶ Aeternum vę maledictionis inueniet, qui bonos malos, & malos bonos dixerit. C. LIX.

VAE, qui dicitis malũ bonum, & bonum malum, ponẽtes tenebras lucem, & lucem tenebras. *& paulo ſuperius.* ¶ Propterea captiu⁹ ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam, & nobiles eius[c] interierũt fame, & multitudo eius ſiti exaruit. Propterea dilatauit[d] infernus animã ſuã, & aperuit os ſuum abſque vllo termino, & deſcenderunt fortes eius, & populus eius, & ſublimes, glorioſique eius ad eum, & incuruabitur homo,[e] & humiliabitur vir,[f] & oculi ſublimium deprimẽtur, & exaltabitur[g] Dominus exercituum in iudicio, & Deus ſanctus ſanctificabitur[h] in iuſtitia.

Eod. c.

Item Gregorius homilia 26. in Euang.

¶ Ligandi ſoluendique poteſtate ſe priuat, qui hanc iniuſte exercet. C. LX.

IPſe ligandi atque ſoluendi poteſtate ſe priuat,[i] qui hanc pro ſuis voluntatibus, & non pro ſubiectorum moribus exercet.

inf. c. plerumq. Pol. l. 7. tit. 1. Iuo p. 14. c. 3. Pann. l. 5. c. 79.

Item ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C. LXI.

IVdicare de ſubditis digne nequeunt, qui in ſubditorum cauſis ſua[k] vel odia, vel gratiam ſequuntur.

Idem ibidem paulo inferius.

Iuo ibidem. Pan. l. 5. c. 80.

¶ Non eſt vera præſidentis abſolutio, niſi ſequatur arbitrium interni † iudicis. C. LXII.

† *al. æterni.* inf. c. plerumq. Iuo ibidem. Pann. l. 5. c. 81.

TVnc vera eſt abſolutio præſidentis, cum interni †[l] ſequitur arbitrium iudicis.[m] Quod bene quatri-

† *æterni.* orig.

a ¶ Crediderit.]. i. aſſeuerauerit.

b ¶ Errat.] Non opinãdo, ſed ſtulte aſſerendo.

VAE qui dicitis.] CASVS. Eſaias docet in hoc c. ꝙ q dicit malum eſſe bonũ, & econuerſo, habebit pęnam temporalẽ & æternam. & hoc probat exemplo Iſraelitici populi, q nõ ſolũ captiuus ductus eſt ĩ Babylonẽ, ſed etiã infernus dilatauit animam ſuã, vt eos reciperet & os ſuum abſque termino aperuit: qa ĩ hoc deſcẽderũt [Ad eã.] ideſt, ad infernum. Et poſſunt hęc duo c. intelligi nõ ſolum de perſonis, ſed etiã de reb. ſcilicet de vitijs & virtutib. ut ſi aliquis dicat uitium eſſe uirtutẽ, vel ecõuerſo. Seq. duo capit. plana ſunt.

c ¶ Eius.] Ideſt, Hieruſalem.

d ¶ Dilatauit.] Loquitur humano more.

e ¶ Homo.] i. minor.

e ¶ Homo.] Ideſt ſuperbia.

f ¶ Vir.]. i. maior.

f ¶ Vir.] Ideſt, ſuperbus.

g ¶ Exaltabitur.]. i. altus apparebit.

h ¶ Sanctificabitur.] . i. ſanctus apparebit, ut ibi, [Sãctificetur nomen tuum.]

i IPſe.] ¶ Priuat.] . i. meretur priuari ſic 12. qõ. 2. ſępe fit, vel proprie, quia priuilegium non conceditur ad abuſum.

r Ideſt, facit pp ꝙ debet priuari. & eſt ſi. 55. d. pęnitens, ĩ ſi. 82. d. plurimos iuxta ſi. 4. q. 3. quiſquis.

k IVdicare.] Sua.] Vt inf. ea. quatuor.

TVnc uera eſt.] CASVS. Inducit hoc c. Gratianus, ꝙ ẽt iniuſta abſolutio non prodeſt: & à contrario ſenſu: nec iuſta condemnatio. Eſt ergo caſus. Oſtẽdit Gra-

l ¶ Interni.] Ideſt, conſcientiæ, vel Dei.

m ¶ Iudicis.] Ideſt, Dei. hic vult dicere, quòd ſacerdos neminem abſoluit, niſi præceſſerit abſolutio Dei, ideſt contritio.

l ¶ In

Pri-

PRiuilegium.] Hæc eſt pars illius ſup.diſt.74.vbi iſta cap. geſta.

a ¶ Priuilegium.] Perditur priuilegium propter abuſum,vt hic. 1 Propter delictũ 25.q.2.ita nos.Item propter contrarium factum. extra de priuile. ſi de terra.& extra

b NOn debet.] Pœnam.] Si ergo conſtet ibi, φ ſententia iudicis eſt iniqua, potes iudici violenter reſiſtere.extra de appel.ſignificauerunt. 61.diſt.cap.nullus inuitis. Eſt ergo hic arg.φ ſi quis celebrat poſt excõicationẽ iniuſte latam, φ nõ debet ſuſtinere aliquam pœnã: qa qui ꝓbat ſniam ex.õicationis eſſe iniuſtam,nõ eſt cogẽdus ad aliquam ſatisfactionem ext. de off. ord.ad reprimẽdam. arg. ĩ.ead. cui eſt. ſed hoc non eſt verum.vt ſ.ca.ſi ep̃s fortè.& c.ſeq. 2

Concor. ẽ.in l.liberam. ff.de pe 1. & in l. q ne. ff. de eg.geſt.

duani mortui reſuſcitatio illa ſignificat,quç videlicet demonſtrat,quia prius mortuum Dominus ſuſcitauit,& viuificauit dicens: [Lazare veni foras.] & poſtmodum is, qui viuens fuerat egreſſus: a diſcipulis eſt ſolutus,ſicut ſcriptum eſt.

Ioan.11.

Simplicius Papa, epiſt.2.

Idem in regeſto.

¶ Priuilegio meretur exui, qui eodem abutitur.

C. LXIII.

Anſ.l.4.c.3. Burch.l.1.c.29. Iuo p.5.c.140.

Concor.l. Chriſtianos. C. de paga. ſac. & temp. & l. liberã, ff.de pec.

PRiuilegium [a] omnino meretur amittere,qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. †

¶ *In regeſto B.Greg.ex quo citatur,non eſt inuentũ. Habetur autem in epiſtola 2. Simplicij Papa,cui etiam Nicolaus primus in epiſtola ad Hincmarum,cuius initium eſt,*Epiſtolam beatitudinis tuæ,*& Burchard.& Iuo,& aliquot vetuſta Gratiani exemplaria tribuunt ſupra et̃ diſt.74.c.vbi.§.nam priuilegium. citatur ex eodem Simplicio.Simile eſt quod B. Aug. ſermone de tempore 247. ſcribit.* Iudicio.n.legum, iure ab obtenta dignitate deijcitur, qui priuilegio ſibi conceſſo abutitur.

Item Gregorius Antonio ſubdiacono, lib.2.indict.11. epiſtola 9.

¶ Is,in quem canonica non fertur ſententia,pœnam non debet ferre canonicam. C. LXIIII.

ſup.ca. cui eſt.

NOn debet is pœnam [b] ſuſtinere canonicam,in cuius damnatione non eſt canonica prolata ſentẽtia.

ſup.ca.ſi epiſcopus] & [Placuit.]

Ex his datur intelligi,quòd iniuſta ſentẽtia nullũ alligat apud Deum; nec apud eccleſiam eius aliquis grauatur iniqua ſententia,ſicut ex Gelaſij [c] capite habetur. Nõ ergo ab eius communione abſtinendum eſt,nec ei ab officio ceſſandum,in quem cognoſcitur iniqua prolata ſentẽtia. Cur ergo capitula Carthaginenſis, [d] & Africani, [e] atque aliorum conciliorum, prohibent iniuſtè damnatũ in communione recipi ante iudicij examinationem? cur & illud in concilio Moguntinenſi ſtatutum eſt? †

† In Toletano 4. c. 27.

¶ Qui damnatur à ſynodo, quomodo in ſecunda innocens reparetur. C. LXV.

Burc.l.2.c.192. Anſ.l.8.c.27. Poly.l.2.tit.36. Iuo p.5.c.367. & p.6.c.237. Pann.l.3.c.80.

inueniatur.

EPiſcopus,presbyter, aut diaconus a gradu ſuo iniuſtè deiectus,ſi in ſcd̃a ſynodo [f] innocens reperiaĩ, † non poteſt eſſe quod fuerat, niſi gradus amiſſos recipiat coram altari de manibus epiſcoporum: ſi epiſcopus eſt, horarium, [g] annulũ,& baculũ; ſi presbyter horarium,&

2 Sed hoc ſophiſticũ eſt, qa illud cap. cui eſt intelligiĩ de ſnia q̃ ipſo iure nulla eſt: qa data a non ſuo iudice: qa ab hæretico damnato Hug.

EX HIS. CASVS. Cõcludit Grat.ex ſ. dictis,φ iniuſta ſnia nec apud Deum,nec apud eccleſiam quẽquã ligare p̃t. Et ad hoc probandum ſophiſticè inducit cap. Gelaſij Papę.ſup.ca. cui eſt illata.& ideo dicit ab eius cõione nõ eſſe abſtinendũ. Sed poſtea huic ſolutioni obijcit duo ca. ſcilicet Carthaginenſis concilij, & Africani. ſup.eo.cleric⁹. & ca.placuit.obijcit etiam cap. Moguntinen. concilij, vt ĩ. ea.c.proxi.

Excõicatus iniuſtè celebrans an ſit puniendus.

c ¶ Ex Gelaſij.] Sup. ead. cui eſt.

d ¶ Carthaginẽſis.] Sup.ca. ſi epiſcopus.

e ¶ Et Africani. Supra ca.cap.placuit.

EPiſcopus.] CASVS. Quidam epiſcop⁹, vel presbyter, vel diaconus iniuſtè fuit degradatus.quæſitum fuit in concil. Moguntin. vtrũ poſſit exercere officium ſuum ſicut prius faciebat? Et reſpondetur φ non,niſi inſignia graduũ recipiat coram altari de manu epiſcoporũ, ſicut prius amiſerat. Idẽ eſt de reliqs clericis. hodie ſol⁹ Papa reſtituit depoſitos, ut ſ. 2.q.6.10 2. vñ hoc c. ẽ correctũ.vel loquitur ſm antiqua tẽpora: vel delegatis a domino Papa.

f ¶ Synodo.] Hodie conciliũ nõ deponit ep̃m, ſed ſolus Papa,nec cõciliũ reſtituit ep̃m,ſed ſolus Papa, ut 2.q.6.10. Et hic eſt arg.φ ep̃s põt reſtituere clericũ depoſitum: qđ verũ eſt cũ dicit depoſitionẽ nullã.quia per falſos teſtes,vel per allegationes eſt conuictus:licet ſit ar.cont. ff.de q.l.1.in fi. ADDITIO.Vbi hr̃,φ præſes prouinciæ illum,quem dãnauit,reſtituere nõ poteſt, ſed illud intellige cum petiĩ reſtitutio officio iudicis: ſecus vbi iure actionis. Arch.

Ep̃s deponitur, & reſtituitur a ſola Papa.

g ¶ Horarium.] Id eſt,ſtolam.

extra de conſti.cum acceſſiſſent.Item propter negligentiam.ff.de nundinis. l.1. Item propter enorme damnũ ſuperueniens. extra de deci. ſuggeſtum. Sed nunquid eccleſia perdit priuilegium,ſi delinquant canonici, uel monachi? Videtur quod ſic:quia & ciuitas perdit ſi deliquerint ciues 25.q.2.ita nos.Item nauis eccleſiæ publicatur propter delictum. C.de ſacroſ.eccl.iubemus. arg. extra .de priu. l. cum & plantare, in fin.Sed dicas quod non, arg.extra de arbi. cap. cum tempore.

a ¶ Planetam.] Ideſt, caſulam.
b ¶ Reliqui.] Hic patet, quod a quo deponit aliquis a minoribus ordinibus ſicut a maioribus, vt 24. diſt. c. vlt. & 26. q. 1. ſi quis epiſcopus. licet ſit ar. contra 25. d. eps. SI ERGO. Hæc eſt 5. pars, in qua facit diſtinctionem, &c. Io. de Fan.

CASVS. Concludit Grat. ex c. 5. prox. dicens, quod ſi iniuſte degradati non poſſunt eſſe quod fuerunt, niſi de manib. epõrum recipiant quod iniuſte amiſerũt, apparet quod iniqua ſententia excommunicationis ligat. Sed ſtatim reſpondendo facit trimembrem diuiſionẽ iniuſtę ſententiæ: dicens quod ſnia quãq; iniuſta eſt tantum ex animo: quãq; tñ ex ordine: quãq; tantum ex câ. Et ad probandum iſtã diuiſionem ſequentia c. inducit: & dicit, quod in omnib. caſibus iſtis eſt parendum ſententiæ.
c ¶ Ex cauſa.] ff. de lib. & poſth. l. ſed etſi. & l. ſi poſthum. §. vlt. & l. idẽ, & ff. de cõd. & demon. cum tale. §. falſum. & §. ſeq. & l. falſa.

IRA. CASVS. Quidam ſeruato ordine iudiciario quendam delinquentem ex odio condemnauit: quæſitũ fuit an recte iudicauerit? Et reſpondetur, quod ſic quantum ad condemnatum: ſed tamen condemnans Dei iuſtitiam nõ imitabitur, in quem non cadit perturbatio, cũ hoc ex odio fecerit.
d ¶ Quãtum ad ſe.] No. ſententiam quo ad vnũ tenere, quo ad alium non, vt 23. q. 5. miles. & c. cum miniſter. ſic 49. diſt. c. vlt.

QVi recte.] CASVS. Quidam iudex ordine iudiciario ſeruato iuſtã tulit ſniam pro pretio tñ. quæſitum fuit a Greg. vtrum talis iudex debeat dici bonus? Et reſpõ. quod nõ. quia non amor iuſtitiæ, ſed pecunia illud ad veritatem prouocauit: cui ſi ſpes nummi non aderit, a iuſtitiæ tramite deuiauit: ſed bonus iudex ab omni munere excutit manus ſuas: qui pro recto iudicio vitam accipiet ſempiternam.
e ¶ Expectat.] Arg. quod licet non interceſſit pactio, peccat tamen qui expectat remunerationem, ſicut fœnerator, vt 14. q. 3. cap. 1. Sed nunquid peccat qui iudici dat pecuniã vt iuſte iudicet? Dicunt quidam, ſi dans hoc exprimit, quod ideo det pecuniã vt pro eo ferat ſniã, turpiter facit nec tunc repetet qđ dedit. ſed ſi ſimpliciter det ei vt iuſte iudicet, vel ut iuſte teſtẽ, non peccat. & tunc repetet qđ dedit. 1 14. q. 5. non ſane. Pleriq; doctores legũ dicunt: qualitercumque det, non repetit: quia voluit corrumpere iudicem, vt ff. de condi. ob tur. cauſam. l. 1. & venales ſententiæ nullæ ſunt, 2. q. 6. §. venales.
f ¶ Ab omni.] Sup. 1. q. 1. ſunt nonnulli.

Iudici dans pecuniam vt iuſte iudicet an peccet.

1 Ad hoc ff. de cond. ob turpem cau. l. 3. & l. ſi ob turpẽ. Acch.

planetã, [a] ſi diaconus, orariũ, & albam, ſi ſubdiaconus, patenam, & calicẽ. Sic & reliqui [b] gradus in reparatione ſua recipiant ea, quæ cum ordinarentur, perceperant.

¶ *Hoc habetur in concilio Toletano 4. c. 27. ex quo citant Iuo par. 5. c. 367. & Polycarpus l. 2. tit. 36. Idem tamen Iuo par. 6 c. 237. & Burchar. tribuunt concilio Moguntino auctor aũt Pannormiæ & Mogũtino, & Toletano.*

5 Si ergo iniuſte deiecti, nec etiam per epiſcopos reparari poſſunt, niſi de manibus eorum recipiant quæ amiſerant; quomodo ſua auctoritate cuiq; licet iniuſte ligatis cõmunicare, & eis, nõ petita abſolutione, ſua celebrare officia, ſicut Gelaſius videtur ſentire? Ad hoc reſpondendũ eſt, quod ſententia aliquãdo eſt iniuſta ex animo proferentis, iuſta vero ex ordine & cauſa: aliquando eſt iuſta ex animo & cauſa, ſed non ex ordine: aliquãdo iuſta ex animo & ordine, ſed non ex cauſa. Cum aũt ex cauſa iniuſta fuerit, aliquando nullum in eo omnino, qui accuſatur, delictum eſt, quod ſit damnatione dignum: aliquando non eſt in eo illud, ſupra quod fertur ſententia: ſed ex alio notandus eſt. Ex animo eſt iniuſta, cum aliquis ſeruata integritate iudiciarij ordinis, in adulterum, vel in quemlibet criminoſum, non amore iuſtitiæ, ſed liuore odij, vel pretio, aut fauore aduerſariorum inductus ſententiã profert. Vnde Beda ſuper epiſtolam Iacobi ait. ¶ [*Ira enim viri iuſtitiam Dei non operatur,*] *quia qui iratus in aliquem ſententiam profert, & ſi ille, quantum ad ſe* [d] *iuſtã reportet ſententiam; iſte tamen, qui non amore iuſtitiæ, ſed liuore odij in eum ſententiam dedit, iuſtitiam Dei, in quem perturbatio non cadit, non imitatur.*

Mutatis verbis ſed ſalua ſententia. *Iac. 1.*

Item Gregorius.

¶ Sententia iuſtitiæ non eſt pro præmio ferenda.

C. LXVI.

QVi recte iudicat, & præmium inde remunerationis expectat [e] fraudem in Deum perpetrat: quia iuſtitiam, quam gratis impertiri debuit, acceptione pecuniæ vendit. Bonus male vtuntur, qui iuſte pro temporali lucro iudicant. Tales quippe ad veritatem non iuſtitię defenſio, ſed amor præmij † prouocat: quibus ſi ſpes nummi ſubtrahitur, confeſtim a iuſtitiæ defenſione recedũt. Acceptio nummorum, † præuaricatio veritatis eſt. Vnde & pro iuſto dicitur: [Qui excutit manus ſuas ab omni [f] munere, iſte in excelſis habitabit.]

Iſidorus ſententiarum de ſummo bono, l. 3. c. 58. Beda in ſcintillis, c. 71. Burc. l. 16. c. 28.

† *al. pecuniæ.*

† *al. munerum.* Eſa. 33.

¶ *Apud B. Greg. non eſt inuentũ; ſed apud Iſido. lib. 3. de ſum. bono, c. 58. quẽ citat Burchard. & Beda in ſcintillis.*

Illa-

Digitized by Google

I Lib.] CASVS. Mauritius Imperator furioſè delinquẽtes feriebat quandoque. quare Greg. ex hoc eum redarguit: quia tẽpore commotionis iudex putat eſſe iuſtum quod facit, & tamẽ eſt iniuſtũ. vnde iudex iudicare non debet, niſi mente tota tranquilla & pacifica.

a ¶ Com-

b ¶ Coercere.] Iudex non debet plus iuſto excãdeſcere in eos, quos malos putat. ff. de off. præſid. obſeruãdum.

c ¶ Vindicantes.] Repercutiendo. 23. q. 1. §. 1. alias poſſumus vim vi repellere. ff. de iuſt. & iure, vt vi. & C. vnde vi, l. prima. 1

Item Gregorius lib. 8. epiſt. 12. ad Guidiſcalcum.

¶ In præpoſitorum operibus ſibi totum ratio vendicet. C. LXVII.

Burch. l. 15. c. 29. Iuo p. 16. c. 30.

ILla præpoſitorum ſolicitudo vtilis, illa eſt cautela laudabilis, in qua totum ratio agit, & furor ſibi nihil vendicat. Reſtringenda ſub ratione poteſtas eſt: nec quidquam agendum prius, quàm concitata ad tranquillitatem mens redeat. Nam commotionis [a] tempore iuſtum omne † putat, quod fecerit.

† al. ira.

Item Ambroſius libro de S. Ioſeph, cap. 13.

¶ Grauiter delinquit, qui ex ira ſententiam profert. C. LXVIII.

IRa ſæpè etiam innocentes in crimen abducit: quia, dum iuſto amplius iraſcimur, & volumus alienũ coercere [b] peccatum, grauiora peccata committimus. Ideo Apoſtolus ait: [Non vos ipſos vindicantes [c] chariſſimi: ſed date locum iræ.] hoc eſt, declinemus eam: ne nos illa corripiat. Vnde Dominus Ieſus dimittens ad euangelizandum diſcipulos, miſit eos ſine auro, ſine argento, ſine pecunia, ſine virga: id eſt, vt & incentiua litis, & inſtrumenta eriperet vltionis.

Rom. 12.

Luc. 9.

Item ex libro vndecimo eccleſiaſticæ hiſtoriæ Rufini, cap. 18.

¶ Ratio debet corrigere, quod furore promulgatum eſt. C. LXIX.

CVm apud Theſſalonicam ſeditione exorta, quidam vir ex militaribus impetu fuiſſet populi furentis extinctus, Theodoſius repentini nuncij atrocitate ſucCenſus ad ludos Circenſes inuitari populum, eique ex improuiſo circumfundi milites, atque obtruncari paſſim vt quiſque occurriſſet, gladio iubet, & vindictam dari non crimini, ſed furori; ob hoc, cum à ſacerdotibus Italiæ argueretur, agnouit delictum, culpamque cũ lacrymis profeſſus, publicam pœnitentiam in conſpectu totius eccleſiæ egit; † & in hoc ſibi tempus adſcriptum abſque regali faſtigio patienter impleuit. Quibus omnibus illud quoque mirabiliter adiecit. Lege ſanxit in poſterum, vt ſententiæ principum ſuper animaduerſione [d] prolatæ, in diem vigeſimum ab executoribus differrentur, quo locus miſericordiæ, vel, ſi res tuliſſet, pœnitentiæ non periret.

† al. exegit.

† al. Gregorius.

Item ex † dictis Gregorij.

CVm apud.] CASVS. Quidã miles ĩpetu furẽtis populi apud Theſſalonicã fuit ĩterfect⁹: quo audito Theodoſius Imperator, atrocitate ſceleris cõmotus, ad ludos Circẽſes iuſſit populũ cõuocari: & præcepit militib⁹ vt populũ indifferenter obtrũcarẽt. Super quo facto cum ab epiſcopis Italiæ redargueretur, in conſpectu eccleſię, ĩdumẽtis regalib⁹ depoſitis publicam pœnitentiã egit: & ſtatuit, vt ſententiæ principũ ſuper capitali cauſa prælato, ab executoribus vſque ad dies triginta differãtur, vt locus eſſet miſericordiæ, ſi videret expedire, vel æquitati conſonare.

1 Vt ſup. 1. diſt. ius naturale. & ſic hoc verbum Apoſtoli eſt conſiliũ, ſed ſubtilius intuentibus vr̃ eſſe præceptum, ſecundum Lau.

d ¶ Animaduerſione.] In ciuilib⁹ cauſis ſi actio eſt perſonalis, vſque ad quatuor mẽſes nõ mãdatur ſentẽtia executioni. extra de offic. delega. quęrẽti. ſi eſt realis, ſtatim mandatur executioni, vt Inſtit. de offi. iud. §. 1. Sed ſi ſentẽtia ſit lata ſuper crimine, ſtatim mãdatur executioni, vt 2. q. 1. ſicut. C. de pęnis cũ reis. niſi ĩ caſib. ſ. cũ prĩceps ex iracũdia tulit ſentẽtiam, vt hic, & C. de pęn. ſi vindicari. Itẽ cũ ſn̄ia lata eſt ꝯ mulierẽ prægnantem, differt̃ executio vſque; ad tp̄s partus. ff. de pęn. p̄gnãtis. Itẽ ſi eſt lata in ſeruũ, differt̃ executio quouſq; dño reddiderit ratiocinia. C. de bon. p̄ſcri. l. 1. Itẽ differt̃ qñ inſula eſt aſſignãda à prĩcipe. 2. q. 6. biduũ. §. ſi quidem. Item differtur cũ quis eſt cõfeſſus de crimine, 2 donec appareat an velit in cõfeſſione perſeuerare. C. de cuſto. re. l. 2. Hæc hñr ĩ his verſibus.

Sn̄ia intra quod tẽpus mandet̃ executioni.

Sn̄ia ſuper crimine lata ſtatim mandatur executioni præter quã in caſib. quinque.

In perſonali poſt menſes quatuor, in re.
Protinus eſt omnis ſententia perficienda.
Sic in criminibus: ſed caſus excipe quinque.
Confeſſus, prægnans, iratus, & inſula, ſeruus.

2 Hoc ideo quia nõ ſtatur cõfeſſioni, niſi confitens perſeueret. ff. de quæſt. l. 1. §. diuus, & §. ſi quis vltro. Archid.

a ¶ Commotionis.] Iudex ergo cum offenditur, debet dare inducias, argum. 23. q. 5. c. 2. & 5. q. 2. relatum, in fi. & q. 5. qui ambulat.

IRa.] CASVS. Docet hic Ambroſ. quòd prælatus in corrigendo delinquentes, iram debet à ſe remouere. Et hoc probat duabus auctoritatibus, ſcilicet Chriſti, & Pauli.

Sum-

¶ In dictandis ſententijs rectores nullo furore ducantur. C. LXX.

Burch.l.16.c.1. Anſel.l.13.c.25.

SVmmopere prçcauere debēt rectores eccleſiarum, & qui publica [a] iudicia exercent, vt in dictandis ſententijs nullatenus leuitate, aut furore [b] ducti ſint præcipites, ſed cauſis prius diligenter ventilatis, cum res, quæ ignorabatur, pleniter ad notitiam venerit, tūc diuina & humana lex reſoluatur † [c], & tunc ſecundum [d] quod ibi conſtitutum eſt, remota perſonarum acceptione, definitiua proferatur ſententia. Hinc eſt, quòd Moyſes querelas populi ſemper ad Dominum tabernaculum ingreſſus referebat, & iuxta quod Dominus imperabat, iudicia proponebat, nimirum nos inſtruens, vt non ex corde noſtro, ſed ex præcepto diuino condemnationis, vel iuſtificationis ſententiam proferamus.

† *reuoluatur.*

Exo.33.

¶ *De non præcipitanda ſententia legūtur nonnulla apud B. Gregoriū lib.19. Moral.cap.23. ad ea uerba Iob:* Cauſam, quam neſciebam, diligentiſſime inueſtigabam, *& lib.12. regeſti, epiſt.26. & alibi.*

Item Auguſtinus ad Macedonium epiſt.54.

¶ Iuſtum iudicium vendi non poteſt. C. LXXI.

inf.14.q.5.c.fi.

NOn licet iudici vendere iuſtum [e] iudicium, & ſi liceat aduocato vendere iuſtum patrocinium, & iuriſconſulto rectum conſilium.

¶ *Propria uerba B. Auguſtini referuntur infra 14.q.5. cap.fin.uerſ.ſed non ideo.*

Item Iſidorus lib.3. de ſummo bono, c.58.

¶ De eodem. C. LXXII.

Burch.l.16.c.28.

PAuper [f] dum non habet quod offerat, non ſolū audiri contemnitur, ſed etiam contra veritatem opprimitur. † Cito violatur auro iuſtitia, nullamque reus pertimeſcit culpam, quam redimere nummis exiſtimat. [g]

Huic itaque ſententiæ, quæ non amore iuſtitiæ, ſed ex alia qualibet cauſa fertur in quemquam, humiliter obediendum eſt.

Et in Aquiſgr.c.42.

Vnde in Nicæno concilio, c.5.

¶ Non recipiantur ab alijs, qui ſuorum epiſcoporum contrahunt offenſam. C. LXXIII.

Burc.l.11.c.36. Ivo p.14.c.100. Poly.l.7.tit.1.

SEruetur iſta ſentētia, vt hi, qui ab alijs excōmunican-

SVmmopere.] CASVS. Quidam rectores eccleſiæ, uel ſæculares iudices ex leuitate, uel furore ſententias proferebant. Sed Greg. docet hoc non eſſe faciendum: ſed re pleniter inueſtigata, ſine acceptione perſonarum ſecundum legés & canones dicit eſſe definiendum: & hoc probat exēplo Moyſi, qui querelas populi ad Deum referens iuxta Domini præceptū iudicabat: nos inſtruēs vt nō ex corde noſtro, ſed ex præcepto Dei cōdēnationis & abſolutionis ſentētiā proferamus. Sequē. duo c. plana ſunt.

a ¶ Qui publica.] Id eſt, ſæcularia.

b ¶ Aut furore.] 2. q.1. Deus oīpotens. 30.q.5. iudicantē.

c ¶ Reſoluatur.] Id eſt, aperiatur.

d ¶ Et tunc ſecundum.] Tamen bene tenetur iudex iudicare ſm ꝙ ſibi uſ, ut in Auth. iuſiurā. qđ prçſtatur ab his, §.2. coll.1. ff. de arb. qualem. Et eſt arg. ꝙ ſecundū allegationes potius ꝗ ſecundum conſcientiam ſit procedendum, ut ſupra 3.q.7. iudicet.

Iudex an ſm cōſcientiam debeat iudicare.

e NOn licet.] ¶ Iuſtū.] Multo magis iniuſtum. 14. q.5. non ſanè. Gan. dixit, quod aduocatus, uel iuriſperitus non debet uendere uel cōſilium uel patrocinium: quia ſi cauſa eſt iniuſta, nō debet iudex eam aſſumere: immo ſemper acceptam uel aſſumptā deſerere debet. C. de iudic. rem nō nouā. ſi eſt iuſta, gratis tenetur conſulere uel patrocinari. & dicit Auguſtinū hic loqui ſecundum leges. Sed tu dicas, ꝙ tales operas bene poteſt locare quis. 1 nemo enim de ſuo cogitur facere beneficium. 10. q.2. precariæ. Tamen dico, quod ſi ſine labore poſſunt dare conſilium, non reuoluendo libros, nec laborādo in prælegendis allegationibus, tunc gratis 2 tenentur ſubuenire. De iudice delegato dicas, ꝙ nihil poteſt petere niſi expēſas. extra de ui. & hon. cler. cum ab omni, modica tamen xenia poteſt petere uel accipere: dum tamen talia ſint, quæ iudicantis animum non immutent. argum. extra de ſimo. & ſi quæſtiones, quia illa non computantur inter lucra. ff. de offi. proconſul. l. ſolet. §. ult. nec huiuſmodi xenia debent excedere in anno 100. aureos. ff. ad l. Iuliam repetun. l. ea. in fin. teſtis etiam ſumptus petit, ut 4.q.3. ueniturís. Ordinarius autem iudex non poteſt expenſas petere, cum ei certi ſunt redditus ſtatuti. 23.q.1. militare. 3

Aduocatus an poſſit operas ſuas locare.

1 Adde, an & qñ aduocatus poſſit paciſci de ſalario. glo. 2. in l. ſūptus, ff. de pac. & l. ſi qui aduocatorum. & ibi Cyn. C. de poſt.

2 Contrariū tenet Ioann. And. in Mercur. Fr. Purpurat. in l. ſi me & Titiū, in princip. ſi cert. pet. His Cagn. char. 46. col.2. de offic. aſſeſſ. niſi pauperi. Alber. l.1. C. de poſtu.

3 Quis de iſta materia plenam hēre notitiam, uideas ꝙ not. in Spec. li.1. de ſalarijs. §.1. & de aſſeſ. §. ſalarium. Acch.

f PAuper.] 23.q.4. ne amiſſo.

¶ Exiſtimat.] Simile diſt.50. ſi lapſis.

† Adde an pauperi teneat aduocatus impēdere gratuitū patrociniū: & dic ꝙ ſic. ut no. Alberic. de Roſa. in l. 1. C. de poſt.

HINC ITAQVE. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradictis cap. dicens, ꝙ quamuis ſententia non feratur amore iuſtitiæ, tamen ei humiliter eſt obediēdum.

SEruetur.] CASVS. Quęſitum fuit in Nicęno cōcilio, utrum illi, qui ſunt excōmunicati ab epiſcopis ſuis, ſint ab alijs epiſcopis recipiendi? Et reſpon. ꝙ non. ſed requirendum eſt, utrum iuſtè uel iniuſtè ſint excōicati, ut ſi iniuſtè fuerint excōmunicati, abſoluātur. Illi uero qui iuſtè fuerint excommunicati, à cæteris epiſcopis habeantur excommunicati quouſque reſipiſcant.

a ¶ Ab

a ¶Ab alijs.] Licet etiam priuilegiati ſint aliqui: tamen tenentur uitare excommunicatos.
b ¶Epiſcopi.] Extra.de ſent.excom.nulli.
c ¶Abſtenti ſint.] Ideſt excommunicati ſunt. AD-DITIO. ſic ſup.ead.ſi quis laicus.In princ.
d ¶Epiſcoporum.] Ergo ſi ex iuſta cauſa epiſcopus aliquem excōicauit ſuperior non debet abſoluere eū: ſed debet eum remittere abſoluēdum ad epiſcopum etiam ſi appellatū ſit ad ipſum: qđ uerū eſt, cū eiidē ē ipsā ſniam eſſe iuſtam, ext. de ſen.excō.c.per tuas, in fine.alioquin ſecus vt eadē. decr. ſ. ea. ſi epiſcop⁹ forte.

tur, ab alijs [a] ad communionem non recipiantur. Requiratur ſane, ſi forte ex aliqua indignatione † animi, aut cōtemptione, aut qualibet tali cōmotione † epiſcopi [b] ſui abſtenti, † ſint [c]. *& infra.* ¶Vt ita demum hi, qui ob culpas ſuas epiſcoporum [d] ſuorū offenſas merito contraxerunt, digne etiam a cæteris excommunicati ſimiliter habeantur, quouſque epiſcopo ſuo a viſum fuerit humaniorem circa eos ferre ſententiam.

† *μικροψυχία.*
† *ἀηδία.*
† *al. excommunicati ἀσυνάγωγοι.*

a ¶Epiſcopo ſuo.] *In priſca verſione, quæ eſt in collectione Iſidori, & huic valde ſimilis eſt, legitur,* quouſque in communi, vel ipſi epiſcopo ſuo: *nec multo aliter in altera vulgata verſione. Græce eſt, μέχρις ἂν τῷ κοινῷ τῶν ἐπισκόπων δόξῃ, ideſt,* quouſque communi epiſcoporum videatur.

Item ſententia eſt iniuſta ex ordine, quando non ſeruato iudiciali ordine quilibet pro ſua culpa damnatur.

Vnde Gregorius ſcribit Coſtantio Mediolanenſi epiſcopo, lib. 8. epiſt. 30.

¶Rex non dubia definiatur certa ſententia.

Cap. LXXIIII.

† *al. dicatur.*
† *al. pænitentia medicina.*
Iuo p.5.c.247.
Pan.l.4.c.214.
† *facile ſunt.*] orig. Aliquot uerbis mutatis.
30.q.5. ſi qs dina nis.] ex Sixto.

GRaue [e] ſatis eſt, & indecens, vt in re dubia certa detur † ſententia.

Item Auguſtinus in libro de pænitentia †, c.3.

¶Non credantur quæ certis indicijs non demonſtrantur. C. LXXV.

QVamuis vera ſint quædam, non tamen iudici [f] ſunt † credenda, niſi certis indicijs demonſtrentur.

Item Damaſus Papa epiſtola ſexta.

¶Antequam examinentur, aliqui non iudicentur. C. LXXVI.

Anſ.l.3.c.51.

EOrū, qui accuſantur, cauſas diſcutere nō licet priuſquā canonice vocati ad ſynodum veniāt, & præſens per præſentem agnoſcat veraciter †, & intelligat [g], quæ ei obijciuntur. Quod bene, & per ſapientiam Salomonis a dicitur; [Antequam ſcruteris, ne reprehendas. Intellige [h] prius, & tunc increpa. Antequam audieris, ne reſpondeas.] Et licet apertiſſima [i] ſit contrariorum [k] reprehenſio, veruntamen oportet ab his, qui dati † ſunt ad eorum examinationem, ordinem ſeruari.

† *al. veritatem.*
Eccl. 11. ſecundū 70.
† *al. deputati.*

a ¶Salomonis.] *Citat librum ſapientiæ Sirach, ideſt Eccleſiaſticum, nomine Salomonis. Et ſic citatur etiam a B.Greg. 1.q.1. non eſt putanda, & a Cypriano libro 3. ad Quirinum, c.20. & a Clemente Alexandrino Stromatū lib.7. & ab Origene hom.18. in Numeros: et ab Hilario in pſal.67. & ab alijs patribus, cuius rei rationem reddit B. Auguſt. l.2. de doctr. Chriſtiana, c.8. & alibi.*

Item ex octaua ſynodo.

¶Qui falſum de alio profert, & is qui crimina credit, vterque reus eſt. C. LXXVII.

Iſido.l.3. de ſū. bono c.59.

NOn ſolum [l] ille reus eſt, qui falſum de alio profert; ſed & is, qui aurem cito criminibus præbet.

ITEM SENTENTIA. CASVS. Hic Gra. oſtendit ſecundum membrum d. ſ. ꝙ ſententia tunc eſt iniuſta ex ordine quando iudiciario ordine non ſeruato aliquis propter culpā ſuā condemnatur; ꝙ non eſt faciendū, & hoc probat per ſeq. c. Duo ſequentia capitula plana ſunt.

e GRaue.] ſup. d. 33. cap. vlt. de hoc notatum eſt, ſed vbi ius dubiū eſt, bene fertur ſnīa certa 30.q.3.c.ult. qñque ēt in dubio facto certū ius ſtatuitur. ext. de ſpon. iuuenis.

f QVamuis.] ¶Iudici.] Ar. ꝙ iudicandum eſt ſecundum allegata, & nō ſecundum opinionem iudicis.

EOrum.] CASVS. Quęſitum fuit a Damaſo Papa, utrū crīa aliquorum ſint examinanda, uel puniēda antequā canonice uocentur ad ſynodum. Et reſpōdet ꝙ non, qđ probat auctoritate Salomonis; & quāuis obiecta crimina ſint manifeſta non tamē iudici tāquam Iudici, & ideo ſemper eſt examinatio facienda.

g ¶Intelligat.] Nā niſi intelligat. non dr fieri eo præſente. ff. de uerb. ſignif. corā.

h ¶Intellige.] Aliàs dicitur: ſicut praue intellexiſti, ſic praue reſpondes. de conſecr. d.2. c.1.

i ¶Apertiſſima.] .i. aperta, & manifeſta: non tñ ut iudici notoria. Vel ītellige cū iudici eſt manifeſta.

k ¶Cōtrariorum.] ideſt aduerſariorū.

l NOn ſolū. Sup. 86. d. ſi quid ſe. ca.

ſup.ea.q.c.in cunctis & cap. ſi quis dixerit.

CVM ERGO. Hæc eſt ſexta pars q. in qua probat, ꝙ ſi ſententia excommunicationis ex ordine nulla fuerit: tamen ſeruanda eſt, etiam ſi ſit ex cauſa iniuſta: quia ligatur propter contemptum, & hoc probat per 22. auctor. Ioan. de Fant.

c ¶ Quatuor.] Eſt & quintus modus quando iudex pauperibus miſeretur, vt 23.q.4. eſt iniuſta. & c. ne amiſſo. Item ſunt alij duo modi: nimia ſeueritas: & nimia remiſſio, vt 45.d. diſciplina: non enim eſt conſtans iudex cuius animi motum vultus detegit, ff. de offi. præſi. obſeruandum.

CASVS. Concludit Gratia. ex ſupradictis, ꝙ licet ſentẽtia ſit iniuſta ex ordine ei tñ eſt obediendũ. & allegãdo quandã falſam rationem aſſignat, dicẽs aliquãdo cõtingere, ꝙ aliquis ligatꝰ eſt apud Deũ pro alieno reatu: & tamẽ pro reatu alio, quem nõ fecit, cõdemnatur: velut ſi adulter de crimine ſacrilegij qđ non fecit, non ſeruato ordine iudiciario condemnatur: q̃ tamen ſententia tenet non ſacrilegij ratione qđ non fecit, ſed rõne adulterij pro quo iamdiu apud Deũ fuerat excõicatus. Et ad hoc probãdũ inducit ca. Greg. ſ̃. ead. ſnĩa, & exponit ca. illud qualiter intelligi debeat.

a ¶ Pro ſacrilegio.] G. male intelligit illud c. ſupra ead. c. 1. innuit enim hic, ꝙ etiã eſt tunc timenda ſententia paſtoris quando, vel illud crimen pro quo eſt excõicatus, vel aliud eſt in eo: alias ſi nullum eſt in eo crimẽ, nulla eſt uel non eſt timenda ſententia, & fuit deceptus ex illo verbo. ſiue ex alia culpa mereatur ſed Greg. vocat aliã culpam, q̃ de nouo querit, contemnendo. ſ. excommunicationem. 1 Vel dicas eum allegando 2 hoc dicere.

1 Et hoc patet in fin. §. ibi fiat culpa.

2 Ad hoc dictũ facit ſ̃. ea. §. hæc & ſ̃. & c. vbi patet ꝙ ita intellexerit, vt dictum eſt. Arch.

b ¶ Non habet.] Sic 24.q.3. notandũ. in fine; ubi dicitur, ꝙ iniuſta excõicatio non nocet niſi contemnatur ſic ext. de ſent. excom. per tuas, ſic nec denunciatio iniuſta eſt contemnenda, ext. de noui operis nunc. c. cum ex iniuncto.

¶ De hac inſcriptione octaua ſynodi notatum eſt ſupra eadem q.3. ſi quis frater.

6 *Cum ergo ſententia ex ordine iniuſta eſt; nec tunc ab ea recedendũ eſt: quia etiam, antequã ſententia daretur in eum; pro qualitate reatus ſui ligatus apud Deum tenebatur. Contingit aliquando, ut adulter ſententiam pro ſacrilegio* [a] *reportet, cuius reatum in conſcientia non habet* [b]. *Hæc ſententia, & ſi iniuſta ſit, quia non eſt in eo crimen, ſuper quod lata eſt ſententia; tamen iuſte ab eo reportata eſt, quia ex reatu adulterij iamdiu apud Deum excommunicatus fuerat. Et in hoc caſu intelligenda eſt illa auctoritas Gregorij [Sententia paſtoris, &c.] Iuſtam ſententiam vocat, quãdo crimen ſubeſt, ſuper quod fertur: iniuſtam, quando illud non ſubeſt; quæ tamen timenda, uel ſeruanda eſt: quia ex alio iam dudum damnandus erat.* ſup. ead. c. 1. *Vnde, cum præmiſiſſet Gregorius: Vtrum iuſte an iniuſte obliget paſtor, paſtoris tamen ſententia gregi timenda eſt,] ſubſecutus adiecit; [Ne is, qui ſubeſt, & cum iniuſte forſitan ligatur, ipſam obligationis ſuæ ſententiam ex alia culpa mereatur.* Hom. 26. in Euan. *Paſtor ergo vel abſoluere indiſcrete timeat, uel ligare. Is autem, qui ſub manu paſtoris eſt, ligari timeat vel iniuſte; nec paſtoris ſui iudicium temere reprehendat: ne, & ſi iniuſte ligatus eſt, ex ipſa tumida reprehenſionis ſuperbia, culpa, quæ non erat, fiat.] ¶ Aliquando nullum ſubeſt crimen: & tamen uel odio iudicis, vel factione inimicorum oppoſitam ſibi ſententiam damnationis in ſe excipit.*

Vnde Gregorius ait.

Iſidorus l.3. de ſum. bono. c. 58.

¶ Quot modis humanum iudicium peruertitur. C. LXXVIII.

Burc. l. 16. c. 28.

QVatuor [c] modis peruertitur humanum iudicium: timore [d], dum metu poteſtatis alicuius veritatẽ loqui pertimeſcimus: cupiditate, dum præmio animũ † alicuius corrumpimus: odio, dum contra quemlibet aduerſarium † molimur: amore, dum amico [e], vel propinquo complacere contendimus.

† *al. muneris alicuius corrumpimur*] Iſid.

† *al. aduerſa.*

¶ Apud Gregorium non eſt inuentum: ſed apud Iſidorum (quem citat Burchardus) & paulo etiã plenius; & ſequitur nonnullis interiectis poſt caput qui recte ſupra ead.

Quam vero graue ſit uel odio, uel amicitia, uel me-

ALIQVANDO. CASVS. Hic proſequitur tertium membrum. ſ. quando ſententia eſt iniuſta ex cauſa. ſ. qñ nullum crimen ſubeſt: ſed odio iudicis, vel machinatione aduerſariorum ſeruato ordine judiciario cõdemnatur, quod probat ſequenti cap.

QVatuor. CASVS. Docet hic Gregor. quòd quatuor ſunt, quibus humana iudicia peruertũtur ſ. timor, cupiditas, odium; & amor. & de quolibet ponit exemplum.

ſeruandum. Item eſt & alius modus quando per imprudentiam male iudicat. inſtitu. de obli. quæ ex quaſi deli. naſc. §. 1.

d ¶ Timore.] Sed nunquid tenet ſententia, quam iudex per metum tulit? ſic: ſed elidi poteſt per exceptionem 3 25.q.1. omne. ff. de furt. interdum. §. 1. Arg. contra, ff. de acq. hæred. l. 6. §. vlt. ſententia autem quæ per præmiũ lata eſt, nulla eſt, ut 2. q. 6. §. venales. ſed ſi odio, uel amore lata eſt: bene tenet, ſed irritatur, ff. ad Treb. l. ſeruo, §. cum prætor. Io.

3 Subau. & ſic debet intelligi inſ. e. iniuſtũ. vbi de hoc ſm Io. de Far.

e ¶ Dum amico.] De hac amicitia, uel inimicitia nota. 3. quæſt. 5. c. 1.

Qui-

a QVicunque.] ¶Inimicitijs.]Videtur ꝙ iudex æquè poſſit recuſari propter non capitales ſicut propter capitales inimicitias.ut 3.q.7. iudices. ext.de app. ad hoc.vnde patet, ꝙ pro minori cauſa recuſatur iudex quàm teſtis,ut dixi 3.q.5.accuſatores. ſed ideo,quia facilius habentur mille iudices, quàm unus teſtis. extra de appel.poſtremo.

Recuſatur iudex facilius quam teſtis.

tu vel munere,vel quolibet modo iudicium peruertere, teſtatur Hieronymum Amo c.6.dicens.

Similia apud Iſidorum eod.l.3.c.57. & apud B. Hieron. in Amos,ca.6.ad illud, [Quoniam conuertiſtis in amaritudinem iudicium.

¶De ijs,qui aliquo modo iudicium peruertunt.

C. LXXIX.

QVicunq; aut conſanguinitate,aut amicitia,& econtrario vel hoſtili odio vel inimicitijs a in iudicando ducitur; peruertit iudicium Chriſti, qui eſt iuſtitia, & fructum illius vertit in amaritudinem.

Item Auguſtinus ad Caſulanum.

Iſid.ibid.c.59.

¶De ijs,qui metu poteſtatis veritatem occultant.

C. LXXX.

QVisquis metu cuiuslibet poteſtatis veritatem occultat b, iram Dei ſuper ſe prouocat, quia magis timet hominem,quàm Deum, *Et poſt pauca*. ¶Vterque reus eſt, & qui veritatem occultat c, & qui mendacium dicit, quia & ille prodeſſe d non vult, & iſte nocere deſiderat.

Deuſdedit p.1. Burch. l.16. c.12. Extra de crimi.falſi. cap.1.

¶Caput hoc non eſt inuentum apud B. Auguſt. cuius poſteriorem partem citat etiam Burchar.ex dictis Auguſtini.Simillima leguntur in eodem lib.3.Iſidori,c.59.

Item.

¶De eodem. C. LXXXI.

iij NEmo peritorum,aut prudentium putet,ꝙ minus ſit periculũ in verbis,lingua e mentiendo,quàm manibus ſanguinem fundendo. Melius f eſt autem pro veritate pati ſupplicium, quàm pro adulatione recipere beneficium.

Item Pelagius Papa II. epiſtola 2. Benigno archiepiſcopo.

¶De eodem. C. LXXXII.

VNicuique prouidẽdum eſt,ne aliquem iniuſtè perſequatur,iudicet,uel puniat;ne Ieſum g perſequatur iudicet,vel puniat.

Hic quoque qui veritatem pro pecunia negat, vel falſum teſtimonium contra aliquem dicit: Deum negare,vel vendere probatur.

Vnde Beda ad c.14 Marci.

Et ad cap.26. Matthæi.

¶Qui falſum teſtimonium dicunt, & veritatem pro pecunia negant, ſceleris Iudæ participes fiunt. C. LXXXIII.

Marc.14. Matth.26.

ABijt Iudas ad ſummos ſacerdotes,& conſtituerunt ei pecuniã ſe daturos.] ¶Multi hodie ſcelus Iudę, quia Dñm,ac magiſtrum, Deumq; ſuum pecunia vendiderit,velut immane, & nefarium exhorrent; nec tamen cauent. Nam cum pro muneribus falſum cõtra quemlibet teſtimonium dicunt;profecto, quia veritatẽ pro pecunia negant, ...

QVisquis.] CASVS. Docet Auguſt.quòd excuſari non debet qui metu alicuius poteſtatis celat in iudicio ueritatem:quia uterque reus eſt,& qui ueritatem occultat,& qui mendacium dicit:quia ille prodeſſe non vult: & iſte nocere deſiderat.

b ¶Occultat.] Tunc ſcilicet cum inducitur in teſtem: aliàs bene poteſt:& etiam debet quandoque quis occultare ueritatem,ut 22.q.2.primum ver.ſeptimum. & ca. ne quis. & 43. diſt. in mandatis.& cum a Chriſto quæreret quid eſt veritas,non reſpondit. 1

1 Adde hoc qđ dicã 22. q.2. §. item quod dicit. Archid.

c ¶Occultat.] ff. de fal. ſi qs obrepſerit. c ¶Occultat.] Contra 22. q. 2. ne quis arbitretur.

d ¶Prodeſſe.] Aliquis ergo cogit alij prodeſſe,cũ ſibi non obeſt.ff.de aqua pluuia arc.l.2.§. Item Varus.

NEmo.] CASVS. Quæritur quis magis peccet,an qui mẽtitur,an qui ſanguinem effundit? Et reſpondit,ꝙ æqualiter peccat. vnde nõ debet aliquis mẽtiri: ſed melius eſt ꝓ veritate pati ſupplicium,quam pro mendacio beneficium. [Melius,] electiuè ponitur. Sequens c. planum eſt.

e ¶Lingua.]Mẽtiendo de aliquo, ꝓpter quod ipſe perdit uitã, talis enim dr̃ homicida.7. de pœnit. diſtin.1. periculoſe. 50. d. ſi quis uiduã.

f ¶Melius.]Electiuè,ut 7.c.iniuſtum. 22.q.1.conſiderat.

g VNicuiq;.[¶Ne Ieſum.]7.q.1. omnis qui gemebat.

HIC QVOQVE. CASVS. Dictũ eſt ſ. in pced.c.ꝙqui iniuſtè aliquẽ cõdẽnat, Deũ negat dicit nũc Gratia. ꝙ ſic Deum negat,qui veritatem occultat ꝓ pecunia, uel falſum teſtimoniũ dicit quod probat per ſeq.cap.

ABijt Iudas.] CASVS.Beda ĩ hoc ca.primo ponit verba Marci Euãgeliſte, quę durãt uſque ibi, [Multi.] Poſtea dicit, ꝙ multi hodie abhorrent ſcelus Iudæ, qui Deũ pro pecunia uẽdidit: & tñ idem cõmittunt. Nam qui dicit falſum teſtimoniũ pro pecunia,Deum negat,qui eſt ueritas, Similiter qui fraternã ſocietatem diſcoſdat & cõmaculat, Deum qui charitas eſt, prodit,maximè cũ non ex infirmitate vel ignorantia hoc facit,immo faciendi opportunitatẽ quærit.

a ¶Ven-

a Vendunt.] Quantum in ſe eſt. nam ipſe uendi non poteſt. 1. quæſt. 3. Saluator. uel uendunt, ideſt, a ſe ſeparant ſicut venditor rem venditam a ſe ſeparat & alienat pretio accepto: ita iſti Deum a ſe alienant pretio accepto. & ſic dicitur per ſimilitudinem.

Deus uendi non poteſt.

& omne id quod ſequitur ex illo dicit, vt 7. diſt. 8. quo iure, extra de do. & contuma. cum dilecti, in fi. extra de offic. deleg. cum ſuper. ff. quod met. cau. l. 1.

g ¶Negare Chriſtũ.] Sed quid ſi aliquis coactus negat Chriſtum ore, ſed corde non negat? non videtur peccare: nam

Chriſtũ negans etiã ſolo ore, peccat.

cunia negant, Deum pecunia vendunt[a]. Ipſe enim dixit: [Ego ſum veritas] Cum ſocietatem fraternitatis aliqua diſcordiæ peſte cõmaculant; Deum produnt, quia Deus charitas eſt. Qui ergo charitatis, & veritatis iuſſa ſpernunt Deum vtique, qui charitas eſt, & veritas, produnt, maximè cum non infirmitate [b], vel ignorantia peccant, ſed in ſimilitudinem Iudæ quærunt opportunitatẽ, qualiter arbitris, abſentibus mendacio veritatem, virtutem crimine mutent. Ioan. 14. 1. Ioan. 4. Matth. 26.

Item Hieronymus in epiſtolam ad Titum, cap. 1. extremo.

¶Chriſtum negat, qui peruerſis ſe ſocium facit.
C. LXXXIIII.

Exiſtimant quidam in eo tantum Chriſtum negari, ſi in perſecutione quis a gentilibus comprehenſus, ſe renuerit eſſe Chriſtianum. Sed ecce Apoſtolus oĩbus, quæ peruerſa ſunt, factis [d], Deum aſſerit denegari, Chriſtus ſapientia eſt, iuſtitia, veritas, ſanctitas, fortitudo. Negatur per inſipientiam ſapientia, per iniquitatem iuſtitia, per mendacium veritas, per turpitudinem ſanctitas, per imbecillitatem animi, fortitudo. Et quotieſcunque vincimur à vitijs atque peccatis, toties Deum negamus: & econtrario, quoties bene quid agimus, Deum confitemur. Nec arbitrandum eſt, in die iudicij, illos tantum a Dei filio denegandos, qui in martyrio Chriſtum denegarunt, ſed † & illos omnes, quorum opere, vel ſermone, uel cogitatione Chriſtus negatus negat [e], vel confeſſus confitetur. De hac puto confeſſione, & diſcipulis præcepit dicens: [Eritis mihi teſtes in Hieruſalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vſque ad extremum terræ.]

Tit. 1. Matth. 5. † al. ſed per omnia opera, ſermones, cogitationes Chriſtus vel negatus, &c. Act. 1.

Item Auguſtinus tractatu 113. ad c. 18. Ioannis.

¶Qui Chriſtianum ſe negat, Chriſtum negare conuincitur. C. LXXXV.

ij Non ſolum abnegat Chriſtum, qui dicit eum non eſſe Chriſtum; ſed ille etiam, qui cum ſit, negat ſe eſſe Chiſtianum. Dominus enim non ait [f] Petro, diſcipulum meum te negabis: ſed [me negabis.] Negauit ergo ipſum; cum ſe negauit eſſe eius diſcipulum. Quid autem aliud iſto modo, quàm ſe negauit eſſe Chriſtianum? *Item a tractatu 66.* Timendo mortem carnis tuę, mortem dabis animę tuę. Quanta enim vita eſt cõfiteri Chriſtum; tanta mors eſt negare Chriſtum [g]. An Apoſtolus Petrus (ſicut eum quidam fauore peruerſo excuſare nituntur) Chriſtum non negauit; quia interrogatus ab ancilla, hominem ſe neſcire reſpondit? Luc. 22. Luc. 22.

1 Vt 15. q. 1. §. itaque.

b ¶Infirmitate.] Corporis: 1 nã infirmus neſcit qd faciat. 17. q. 2. c. Gonſaldus.

c ¶Arbitris. Ideſt, bonis viris, ſicut Iudas captauit abſentiam Apoſtolorum.

Exiſtimant.] CASVS. Quidã putant, ꝙ Chriſtus tũc tm̃ negaretur, cum a paganis qs captus ſe negauit Chriſtianum eſſe. ſed probat Hieron. auctoritate Apoſtoli, ꝙ non ſolũ Dominus verbis negatur, ſed ẽt prauis factis. ſicut etiã bonis factis Deũ cõfitemur. & oſtendit, quòd non ſolum illi ſunt a Deo reprobãdi, q in martyrio ipſum negãt, ſed & illi quorum ſermone, opere, & cogitatiõe Chriſtus negatur. & omnes illos cõfitebit Chriſtus coram patre, quorum opere bono & ſermone Chriſtus eſt confeſſus. Paſſiuè ponitur hæc dictio [Confeſſus,] & Vel, ponitur pro ideſt, poteſt etiã proprie poni.

d ¶Factis.] Nota ꝙ ipſo facto negamus Chriſtũ. vt hic 2 ipſo facto mentimur. 22. q. 5. cauete. Ipſo facto appellamus extra de appel. dilecti. Ipſo facto habemus ratũ. ff. de inoff. teſt. ſi proponas §. j. ff. rẽ rat. hab. l. 5. ipſo facto eligimus. ext. de ijs quæ fiunt a maio. par. cap. ex ore.

Ipſo facto multa fiunt.

2 Et ſic habes hic argu. ꝙ quis opere negat, loquitur, confitet, prædicat. 24. q. 5. cauete. 46. d. habet hoc & 2. q. 1. cum annis. Arch.

e ¶Negat.] Quidam habent, negatus negat, ut hic.

Non ſolum.] CASVS. Quæſitum eſt ab Auguſt. vtrũ ille qui timore mortis negat ſe eſſe Chriſtianũ, Chriſtum negare dicatur? Et reſpondet ꝙ ſic; quia non ſolum negat ille Chriſtum, qui dicit eum non eſſe, ſed etiam qui negat ſe Chriſtianum, quod probatur exemplo Petri, qui Chriſtum negauit eo ipſo, quod ſe eius diſcipulum eſſe negauit.

f ¶Non ait.] Arg. hic, & ex præced. c. ꝙ qui vnum dicit

re': nã ex corde procedunt vitia. 15. q. 6. c. 1. & Deus cor interrogat. 14. q. 5. ſi quid. tamen dico quòd mortaliter peccat: quia nulla conditione debet ad hoc adduci. 12. q. 2. primum. Nam etſi non vult negare Chriſtum, vult tamen iſtud propter quod negat, ſ. uitã. 15. q. 1. merito.

Nolite

α ¶ Item.] *In duobus vetuſtis Gratiani exemplaribus hoc eſt aliud caput, & rubricam habet*, De eodem *eſt enim ex tractatu. 66. in Ioannem.*

Item Ioannes Chryſoſtomus, [*ideſt, auctor operis imperfecti, in Matth. hom. 25.*]

¶ Veritatem prodit non ſolũ qui pro veritate mendaciũ loquitur, ſed etiam, qui veritatem non libere prædicat. C. LXXXVI.

Matth. 10.

NOlite timere [a] eos, qui occidũt corpus:] Ne forte propter timorem mortis non libere dicatis quod audiſtis, nec fiducialiter prędicetis omnibus, quod in aure ſoli audiſtis. Sic ergo ex his verbis oſtenditur, ꝙ nõ ſolum ille proditor [b] eſt veritatis, qui tranſgrediens veritatem, palam pro veritate mendacium loquitur, ſed etiam ille, qui nõ libere veritatem pronunciat, quam libere pronunciare oportet, aut nõ libere veritatem defendit, quã libere defendere conuenit, proditor eſt veritatis. Nam ſicut ſacerdos debitor eſt, vt veritatem quam audiuit a Deo, libere prædicet; ſic laicus debitor eſt, vt veritatem quam audiuit quidem a ſacerdotibus probatam in ſcripturis, defendat fiducialiter. Quod ſi non fecerit, proditor eſt veritatis, [Corde enim creditur ad iuſtitiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem.]

Rom. 10.

Hac ſententia potius iudicem lædit, quàm eum, in quem temere fertur.

Vnde Auguſtinus ait.

¶ Iniuſte aliquem anathematizans ſibi, non alijs nocet. C. LXXXVII.

Anſ. l. 12. c. 67. Poly. l. 7. titu. 1. ſine auctoris nomine.

ILlud planè non temere dixerim, quod ſi quiſquã fidelium fuerit anathematizatus, iniuſte, potius ei oberit, qui facit, quàm qui hanc patitur iniuriã [c]. Spiritus enim ſanctus habitans in ſanctis, per quem quiſq; ligatur, aut ſoluitur, immeritam [d] nulli ingerit pęnã. Per eum quippe diffunditur charitas in cordibus noſtris, quæ nõ agit perperam. Pax α [e] eccleſiæ dimittit peccata, & ab eccleſiæ pace alienatio tenet peccata, non ſecundum arbitriũ hominum, ſed ſecundum arbitrium Dei. Petra [f] enim tenet, petra dimittit, columba [g] tenet, columba dimittit, vnitas tenet vnitas dimittit.

Rom. 5. Augu. de bapti ſmo contra Donatiſtas. l. 3. cap. 18.

α ¶ Pax.] *Hac pars (nam ſuperior non eſt inuenta apud B. Auguſtinum) ex ipſo eſt emendata, & nonnihil aucta.*

NOlite timere eos.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, ꝙ timore mortis nõ dẽt aliquis veritatem tacere. In ſecunda parte tractatur de tribus proditoribus veritatis, ſcilicet de eo, qui pro veritate mendacium loquitur, & de eo qui per timorem negligit veritatem prædicare, & de eo qui veritatem auditam non defendit: Nam ſicut ſacerdos veritatem quam audiuit a Deo debet libere prædicare: ſic laicus veritatem quam audiuit a ſacerdotibus, debet libere defendere.

a ¶ Nolite timere.] Non remouet naturalem timorem mortis, naturale enim eſt quemlibet timere, & horrere mortẽ. vnde Ieſus eã timuit, ſicut legitur: Cœpit Ieſus pauere, & tædere, & alibi. Pater ſi poſſibile eſt, trãſeat a me calix iſte, ſed dicit ne in tantum timeamus eam, vt per eius timorem aliquid contra iuſtitiam agamus, vel quod nobis per ſcripturam, vel magiſtros, vel per reuelationem diuinam reuelatum eſt, ſubſtineamus, vnde ſubdit quaſi exponendo, ne forte, &c.

Mortem timere naturale eſt.

b ¶ Proditor.] Proditor eſt q loquitˀ mendaciũ, vel nõ libere pronunciat veritatẽ vt hic, q ſibi crimen cognitum malitioſe publicat. 2. q. 1. ſi peccauerit. q aliũ circunuenit, & cũ ĩ periculũ trahit. vt 24. q. 3. trãsferũt. q res vel munitiones hoſtib. tradũt. 22. q. 5. de forma. q ſecreta ſibi cõmiſſa reuelat. de pœ. d. 6. ſacerdos.

HAEC SENTENTIA. CASVS. Supra in §. aliqñ. dictum eſt, ꝙ iudex quandoq; ex odio condẽnat nõ delinquẽtẽ. Nũc vero dicit G. ꝙ talis ſentẽtia potius iudicem lædit, quã condemnatum, qđ probat ſequenti capitulo.

ILlud.] CASVS. Quidam pręlatus iniuſte quẽdã ſuũ parochianũ excommunicauit quæſitũ fuit ab Auguſt. cui talis ſnĩa potius obſit. Et rñdet ꝙ pręlato. Et hoc probatur vna ratione, ſ. quia ſpiritꝰ ſanctus nulli ingerit pęnã immeritã: & peccata tenet vel dimittit ſecũdũ arbitrium Dei, & nõ hominũ. Similiter probat vna ſimilitudine Salomonis dicentis, quod ſicut paſſer, vel auis alia redit illuc, vnde volauit: ſic maledictum, iniuſte prolatum reuertitur ſuꝑ maledicentẽ. Et expone. [tenet.] .i. nõ dimittit.

c ¶ Iniuriã.] Põt ergo agere ꝯ excõicatorẽ actione iniuriarum: ꝙ verũ ẽ cũ dolo excõicauit, alias nõ. ff. vi. bo. ra. l. 2. §. ſi publicanus. Lau. Imo ſemper poteſt eum cõuenire ad intereſſe, niſi iudex probabiliter errauerit, & etiam agere, vt alias puniatur, extra de ſen. excom. ſacro. 2. q. 1. nemo. Et ſi temerarie excommunicat, puniatur. ſup. ca. temerarium.

d ¶ Immeritam.] Ideſt, ſine cauſa nam ſine culpa ſæpe aliquis punitur temporaliter. 45. d. ſed illud. 1

1 Ad idẽ de conſ. d. 1. in ſancta. vbi de hoc ſup. 1. q. 4. in prin

e ¶ Pax.] Ideſt, ſpiritus ſanctus.

f ¶ Petra.] Ideſt, Chriſtus.

g ¶ Columba.] Ideſt, eccleſia.

a ¶ Vo-

Item Salomon:[*Sicut auis in incertum volans* [a], *& paſſer quolibet vadẽs: ſic maledictum fruſtra prolatum venit ſuper eum, qui miſit illud.*] Prou. 26. ſed paulo aliter.

Item Gregorius Papa homilia 26 in Euangelia.

¶ Cuius vita officio non congruit, alios ligatus ſoluit. C. LXXXVIII.

PLerumq; contingit, vt hic iudicis † locum teneat, cuius ad locum vita minimè cõcordat; ac proinde ſæpe agitur, vt vel dãnet immeritos, vel alios ipſe ligatus ſoluat; ſæpe in ſoluendis, ac ligandis ſubditis, ſuæ volũtatis motus, nõ autem cauſarum merita ſequatur. Vnde fit, vt ipſe † [b] ligandi, aut ſoluendi poteſtate ſe priuet, *& infra* ¶ Sæpe fit, vt erga quemlibet proximum odio, vel gratia moueat paſtor. Iudicare aũt digne de ſubditis, &c. Vnde recte per prophetam [c] dicitur;[Mortificabant animas, quæ non moriebantur, & viuificabant animas, q̃ non viuunt.] Non morientem quippe mortificat, qui iuſtum damnat: & non victurum viuificare nititur, qui reũ a ſupplicio abſoluere conatur. Cauſæ ergo penſandæ ſunt, & tunc ligandi atque ſoluendi poteſtas exercenda. Videndũ eſt, quæ culpa [præceſſit †, & quæ ſit pęnitẽtia ſecuta poſt culpam, vt quos omnipotẽs Deus per cõpunctionis gratiam viſitat, illos paſtoris ſententia abſoluat. Tunc enim vera eſt abſolutio, &c. *& infra.* ¶ Ex qua cõſideratione intuendum eſt, quod illos nos debemus p paſtoralem auctoritatem ſoluere, quos auctorem noſtrũ cognoſcimus per ſuſcitãtem gratiã viuificare. *& infra.* ¶ Veniat itaque foras mortuus, ideſt culpam cõfiteatur peccator. Venientem vero foras ſoluant diſcipuli, vt paſtores eccleſiæ ei pęnam debeant amouere, quam meruit qui non erubuit cõfiteri quod fecit. ¶ Hæc de ſolutionis ordine breuiter dixerim, vt ſub magno moderamine paſtores eccleſiæ, vel ſoluere ſtudeant, vel ligare.

† al. iudicij.
Iuo p. 14. c. 5. Pann. l. 5. c. 78. & 79 & 80.
† *al. hac ipſa.* ſup. ea. ipſe ligandi. ſup. ea. iudicare.
Ezech. 13.
† abeſt ab orig.
ſup. ead. tunc vera.

Item Calixtus Papa epiſ. 1. ad Benedictũ epiſcopum.

¶ Viribus caret ſententia iniuſte prolata. C. LXXXIX.

INiuſtum iudiciũ, & definitio iniuſta regio metu, aut iuſſu, aut cuiuſcunq; epiſcopi, aut potẽtis a iudicibus ordinata, vel acta non valeat [d]. ¶ Homini religioſo parũ eſſe [e] debet inimicitias aliorum non exercere, vel nõ augere male loquendo, niſi etiam eas extinguere bene loquendo ſtuduerit. ¶ Melior eſt in malis factis humilis cõfeſſio, quàm in bonis ſuperbia gloriatio.

25. q. 1. omne. §. iniuſtum ex Marcellino in c. Hadria. cap. 78. capitul. l. 5. c. 251 Burch. l. 15. c. 8. Anſ. l. 3. c. 89. Iuo p. 5. c. 235. & p. 16. c. 9.
Aug. l. cõfeſ. 9. cap. 5.

Item Auguſtinus ſuper pſal. 111. ad verſ. [*Faciens miſericordias Dominus.*

¶ Præmium meretur, qui iniuſte maledicitur. C. XC.

QVi iuſtus eſt, & iniuſte maledicitur, præmium [f] illi redditur.

Hic, & ſi, vt dictum eſt, non teneatur ligatus apud

a ¶ Volans.] Supple reuertitur quandoque.

PLlerũque.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte reprehẽdit Greg. illos prælatos, qui iniuſte, vel indiſcrete ſubiectos ligant, vel abſoluunt. In ſecunda parte oſtendit, ꝙ prælatus debet cauſas conſiderare, quibus peccator ſit ligandus, vel abſoluendus. Vñ ſi viderit peccatorẽ interius, ideſt; in mẽte a domino viuificatũ abſoluat cũ exterius quod ꝓbat exẽplo Lazari. Si vero viderit illũ impęnitẽtẽ, non abſoluat eum, nec remediũ ei conferat. Secũda pars incipit ibi,[Cauſæ ergo.] Hæc ſolutionis verba ſunt Grego. & non Grat.

b ¶ Vt ipſe.] Repetit hic tenorem illorũ c. ſup. ead. ipſe, & c. iudicare. & cap. tunc vera.

c ¶ Per prophetam.] Ezechielem. 13. cap.

INiuſtũ.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima dicitur, ꝙ ſnĩa lata per metum regis vel alterius, non valet. In ſcđa parte dr̃, ꝙ parum eſt religioſo homini inimicitias non exercere, niſi eas extinguere conetur. In tertia parte dicitur, ꝙ melius eſt mala humiliter confiteri, q̃ de bonis ſuperbe gloriari. Secunda eſt ibi, Homini religioſo.] Tertia ibi.[Melior ẽ in malis factis.] Seq. c. per ſe patet.

d ¶ Nõ valeat.] Arg. ꝙ ſnĩa per metum lata, nulla [1] eſt ipſo iure, vt hic, & 31. q. 2. Lotharius. 25. q. 1. oẽ. Sed dic, ꝙ tenet niſi elidatur per exceptionem.

1 Arg. de pę. diſ. 1. quę pęnitet. ver. dicit. n. 2. q. 1. I primis. 15. q. 9. ca. 2. 33. q. 5. notificaſti. extr. li. 6. de his quæ vi. met. cau. fi. abſolutionis. Archid.

e ¶ Parum eſſe.] .i. non ſufficit ei, quod ipſe non ſit inimicus, uel non generet alijs inimicitias, niſi ſtudeat in alijs eas extinguere. 22. q. 5. de forma.

f QVi iuſtus eſt. ¶ Prẽmium.] In hoc ꝙ patienter ſuſtinet.

HIC ETSI. CASVS. Dictum eſt ſupra in duobus membris diſtinctionis ſẽtentię excõicationis eſſe parendum. Nunc dicit Gratianus, ꝙ etiam ſentẽtia excõicationis eſt parendum ſm tertium membrum. ſ. quando apud Deum ligatus non erat, ne ex ſuperbia ſua ligãdus videatur: poſtea oſtẽdit, ꝙ ſi prçlatus præcipiat aliquid mali ſubditis ſuis, ſubditi ei obedire non dent, quod

quod probat per ſeq. cap. vſque ad §. cum ergo.
IDEM. EST. Hæc eſt 7. pars q. in qua intendit probare per 14. auctor. ꝙ in malis non eſt obediendum prælatis. ſ. vbi iuſſio eorum continet errorem intolerabilē. extra de off. delegat. cum contingat. & extra de ſenten. excom.

eius præcipere, vt 7. q. 1. quia. & ff. de reg. iu. factum. & ſi dubium eſt an ſit licitum parendum eſt ei. 23. qō. 1. quid culpatur.

SI quis epiſcopus.] CASVS. Quæſitum fuit ab Eutychiano, ſi ep̄s aut abbas p̄cipiat presbytero, vel monacho Miſſam ꝓ hęreticis cantare, vtrū ei ſit obediendū? Et reſp. quod non. Seq. cap. patet.

Deum; ſnīæ tamen parere debet: ne ex ſuperbia ligatur, qui prius ex puritate conſcientiæ abſolutus tenebatur.

7 *Idem eſt, quādo contra æquitatē* [a] *ſnīa fertur: veluti quando ſubditi non poſſunt cogi ad malū, ſcientes obediētiam non eſſe ſeruandam prælatis in rebus illicitis.*

Vnde Eutychianus α *Papa ait.*

α ¶ Eutychianus. *Burchardus & Iuo referunt ex Eutychiano ſimul caput hoc, & c. ſi quis. 24. q. 1. quod tamē Grat. citat ex Iulio.*

¶ Non eſt obediendum epiſcopo, qui pro hæreticis Miſſam canere iubet. C. XCI.

Poly. l. 7. tit. 5. Burch. l. 19. c. 105. Iuo p. 15. c. 117.

SI quis epiſcopus, aut abbas presbytero, aut monacho ſuo iuſſerit Miſſas pro hæreticis β [b] cantare; nō licet, & non expedit obedire eis.

β ¶ Hæreticis.] *Cæteri collectores addunt*, mortuis, *quam vocem hic auctor gloſſæ ſuppleuit.*

Item Auguſtinus.

¶ Præceptis non obedire multoties expedit. C. XCII.

NOn ſemper malum eſt non obedire præcepto: [c] cū enim dominus iubet ea, quæ ſunt contraria Deo, tunc ei obediendum non eſt.

¶ *Huius capitis partim verba ipſa, partim ſententia habentur apud B. Ambroſium lib. de paradiſo, c. 6.*

Item Hieronymus in epiſt. ad Titum, γ *c. 2. verſi. [Serui dominis ſuis ſubditi.]*

γ ¶ Titum.] *Sic eſt emendatum ex Polycarpo cum antea citaretur* ad Epheſios, *emendato etiam, & non nihil locupletato ipſo capite ex originali.*

¶ De eodem. C. XCIII.

Anſ. l. 13. c. 26.

SI dominus [d] ea iubet, quæ nō ſunt aduerſa ſcripturis ſanctis; ſubijciatur ſeruus domino. Si vero contraria præcipit; magis obediat ſpiritus, quam corporis domino. *& infra, c. 3.* ¶ Si bonū eſt, quod præcipit Imperator, & præſes: iubentis obſequere voluntati: ſi vero malum; reſponde ei illud de actibus Apoſtolorū: [Obedire oportet Deo magis, quam hominibus.] Hoc ipſum & de ſeruis intelligamus apud dominos, & de vxorib. [e] apud viros, & de filijs apud parentes: quòd in illis tantum debeāt dominis, viris, parentibus eſſe ſubiecti, quæ contra Dei mandata non veniunt.

Poly. l. 1. tit. vlt.

Act. 5.

Item Ambroſius.

¶ Non ſunt audiendi, qui contra Deum aliquid iubent. C. XCIIII.

IVlianus Imperator quamuis eſſet apoſtata, habuit tamen ſub ſe Chriſtianos milites: quib. cum dicebat, ꝓducite aciem ꝓ defenſione Reipublicæ; obediebāt [f] ei.

inf. ea. Imperatores §. Iulianus.

b ¶ Pro hæreticis.] Mortuis, qđ non licet ſpeciali oōne, vt 13. q. 2. nō ęſtimemus. ſed pro uiuis hæreticis, & alijs malis ēt ſpāli oratione licitū eſt orare, ut 13. q. 2. pro obeuntibus. ſed generali oratione ꝓ oībus defunctis licitū eſt orare, ut de pœ. d. 5. falſas, & 24. q. 3. corripiantur.

Oratione ſpeciali pro hæreticis orare licet.

NOn ſemper.] ¶ Præcepto.] Non ſolum iniuſto, ſed ēt īhoneſto. vel ēt ſi a iudice p̄cipitur aliquid quod ſit inhoneſtū, vel incōmodum, vt ff. de recep. ſi cum dies. §. cōpromiſſo. & 2. q. 2. præceptū. & ff. de iud. ſi longius. & 3. q. 9. hortamur.

SI dominus.] CASVS. Dr̄ hic, ꝙ ſi dn̄s præcipiat ea q̄ bona ſūt, ei eſt obediendū: ſi vero mala p̄cipiat, Deo cœli potius quā terreno eſt obediendū. Idē dr̄ de ſeruis, vxorib. & filijs, q in bonis tantum debēt obedire. Sequentia duo c. plana ſunt.

d ¶ Si Dominus.] ff. de re iud. ad ea quę.

e ¶ De vxorib.] 33. q. 5. manifeſtū. contra, vbi dr̄, ꝙ licet vir pręcipiat uxori, ꝙ nō ſeruet votum, licet ipſe peccet; ipſa tn̄ tenet ei obedire. Sed dic, ꝙ licet vir p̄cipiendo peccet, nō tn̄ p̄cipit id, qđ eſt peccatum ꝗa præceptum dn̄i eſt, vt in tali caſu obediat uxor viro, ut 33. q. 5. noluit. Itē adhuc obijcit, ꝙ ſeruus quo ad quid a periurio excuſatur,

Votum uxoris pōt maritus īpedire.

excō. per tuas, quæ de hoc loco tractæ ſunt. Io. de Fant.

a ¶ Aequitatem.] Ab hoc loco oſtēdit quid iuris ſit de ſententia præcepti, & dicas, quòd ſemper parendum eſt iudici in rebus licitis, dum tn̄ illa ſpectent ad officium

propter mandatum domini. 22. q. 5. qui compulſus, &c. ſi quis coactus. Reſp. tamen excuſatur a pœna pro parte, ſed non a peccato. ſup. d. 4. denique.

IVlianus.] ¶ Obediebant.] inf. 15. quæſt. 6. nos ſanctorum.

Cum autem diceret eis,producite arma in Chriſtianos, tunc cognoſcebant Imperatorem cœli.

¶ *Infra eadem c.* Imperatores, §.Iulianus, *habetur hac ſententia:fortaſſeque ex eo loco mutatis verbis,confectũ eſt hoc capitulum.*

Item Fabianus Papa,epiſt.2.omnibus epiſcopis.

¶ Non iubet aliquid iniuſtum,qui Deum timere probatur. C. XCV.

QVi omnipotentem Deum metuit;nec contra Euangelium,nec contra Apoſtolos,nec contra prophetas, vel ſanctorum patrum inſtituta,aliquid vllo modo agere conſentit.

Item Nicolaus Papa Lothario regi.

¶ Et qui peccat,& qui peccanti conſentit,vterque reus eſt. C. XCVI.

ITa corporis tui cedere motibus conſenſiſti, & relaxatis voluptatum habenis, temetipſum in lacum miſeriæ,& lutum fæcis prohibitum deieciſti; vt qui poſitus fueras ad gubernationem populorum, effectus ſis ruina multorum. Probat [a] hoc Thiegualdi, & Guntharij dudum epiſcoporum legitimus caſus: qui pro eo,quòd te minime competenter erudierunt; quinimmo quia præuaricationem tuam tegere argumentis ſuis, & ſub quadam iuſtitiæ ſpecie fucatis quibuſdam exquiſitis adinuentionibus æquitatem obruere ſtuduerũt; noſtra ſunt Apoſtolica depoſiti auctoritate,& ab omni epiſcopatus regimine regulariter ſequeſtrati.

Iuo p.8.c.227. *Pſal.39.* ſup.ea.Tengualdũ.

Item Auguſtinus ſermone 6.de verbis Domini.

¶ De eodem. C. XCVII.

QVi reſiſtit poteſtati, [b] Dei ordinationi reſiſtit. Sed quid † ſi illud iubeat, quod non debeas facere? Hic ſane contemne poteſtatem,timẽdo poteſtatem. Ipſos humanarũ legum † gradus aduertite. Si aliquid iuſſerit curator;nonne faciendum eſt? tamen,ſi contra proconſul † [c] iubeat; non vtique contemnis poteſtatẽ, ſed eligis maiori ſeruire. Nec hinc debet minor iraſci, ſi maior prælata eſt. Rurſus ſi aliquid ipſe proconſul iubeat, & aliud iubeat Imperator; nunquid dubitatur illo contempto, illi eſſe ſeruiendum? Ergo ſi aliud Imperator,& aliud Deus; quid iudicatis? Solue tributum: eſto mihi in obſequium: recte; ſed non in idolio. In idolio prohibet. Quis prohibet? Maior poteſtas. Da veniam: tu carcerem; ille gehennam minatur.

Beda Rom.13. Poly.l.1.tit.27. † *ſed ſi*] orig. † *al.rerum.* Rom.13. † *al.proconſulem.*

ctorum,& c.iuratos.contra. ibi enim dicitur,ꝙ ſi dominus eſt nominatim excommunicatus,vel hęreticus,ſtatim vaſallus eius abſolutus eſt a ſacramento. Reſpõ. Iulianus adhuc tolerabatur ab eccleſia, ne ſuſcitaret ſcandalum aduerſus Chriſtianos, 1 hoc aũt verũ eſt, quia excõicatio nõ tollit obligationem, qua eſt vaſallus obligat⁹ domino,ſed tantum effectum obligationis. vnde dño abſoluto ſtatim tenetur ei obedire, vt 15.q.6. nos ſanctorum.

Excõicatio dñi non liberat vaſallum a ſacramẽto.

1 Sub. ideo ei obediebat arg.3. q.7.c. vlt. ĵ.17.q.4. §.vlt.Arch.

ITa corporis.] CASVS. Nicolaus Papa ĩ hoc c. redarguit Lotharium regẽ, q fornicabatur cum Gualdrada,& ſubiectis pręebebat exempla ſimilia faciendi, & quod ipſe deliquerat in hoc, ꝓbat per Thiegualdũ,& Guntharium epiſcopos, qui depoſiti ſũt, qa crimen ipſius approbauerunt, ei obediẽtes in malo.

a ¶ Probat.] Arg.ꝙ ſententia lata cõtra vnum, præiudicat alij. ſic 3. q. 6. hæc quippe. 81.d. tantis ext.de ſent.& re iu. cum ſuper. vbi alter appellans cogitur ꝓbare cauſam appellationis.

QVi reſiſtit.] CASVS. Dicit hic Aug.ꝙ ſi aliquis nõ obedit poteſtati in bonis, Deo reſiſtit. Si vero ptãs malum iubeat, potius ẽ obediendum dño cœli, quam domino terreno. & hoc ꝓbat exẽplo ſęcularium poteſtatum, in quibus ſi maior præcipiat cõtra minorẽ,maiori eſt obediendum.

b ¶ Poteſtati.] Hæc regula vbiq; fallit, nã potius tenemur obedire epõ, quam metropolitano, ut 9.q.3.per totũ.Item & monachus poti⁹ obedit abbati, 2 q̃ epiſcopo, vt 58.d.c.1.& 2.& potius ſtaẽ excõicationi prælati,q̃ abſolutioni epiſcopi,ex. de off.ord. cum ab eccleſiarũ. niſi intelligas in eo caſu loqui, quando minor habet iuriſdictionem a maiore, ſecundum ꝙ loquitur.ff.de iud.l.iudicium. Vel loquitur in eo caſu,cũ appellatur ad maiorem, tunc potius maiori, quam minori parendum eſt. Item adhuc obijcitur de epiſcopo, q potius obedit regi, quam ſuo metropolitano. 18.diſt. ſi quis epiſcopus. ſed ibi loquitur cum præuenit mandatum regis. Item obijcitur de vxore, quæ potius obedit viro,quam Deo,vt 33.q.5.manifeſtum. ſed ſolutum eſt ſup.ca. ſi dominus.

Monachus abbati poti⁹ quam epõ obedire dẽt.

2 Nã potius eſt monach⁹ ſub abbate, quam uxor ſub uiro, ut no.33.qõ.5. noluit. Arc.

c ¶ Proconſul.] Si.d.8.quæ contra mores.& loquitur hic in eo caſu, qñ in eadẽ ciuitate ſunt plures iudices, quorum unus maior eſt alio, ubi maior iudex põt puniꝛe minorem,ut C.de off.rec.prouin. potioris.H.

Impe-

IMperatores.] CASVS. Donatiſtæ dicebant, ꝙ cum Imperatores Chriſtiani iubebant aliquid contra eos, ſubditi obedire non debeant: ſed Aug. ſcribit contra eos, docens, ꝙ ſi Imperatores in errore eſſent, & iuberent iuſtos affligi, eis nō eſſet obediendum: quia Deus hoc prohibet. & hoc probat exemplo Nabuchodonoſor, qui cū præciperet aureā ſtatuam adorari, qui nō obedierunt, placuerunt Deo. Si vero Imperatores contra hæreſes, & contra hæreticos pro veritate aliquid iubent, qui non obedierit, peccat: & hoc probatur exemplo Nabuchodonoſor. qui præcepit, vt quicunq; blaſphemaret Deum Sidrac. Miſac, & Abdenago, iret in interitum, & domus eius iret in perditionē. Poſt miracula præcepit Nabuchodonoſor vt Sidrac, Miſac, & Abdenago, adorarent ſtatuā aureā, & qa facere noluerunt, præcepit eos mitti in fornacem ardentem: ſed qa ignis nō nocuit eis, ideo poſtea præcepit, vt nullus Deum eorū blaſphemaret.

Eph. 6. Hic iam tibi aſſumenda eſt fides tua tanquam ſcutum; in quo poſſis omnia ignita iacula inimici extinguere.

¶ *Emendatum & locupletatum eſt caput hoc ex ipſo originali.*

Item Donatiſtis, epiſt. 166.

Sup. diſt. 9. c. 1. Polyc. ibidem.

De eodem. C. XCVIII.

IMperatores, ſi in errore eſſent (quod abſit,) pro errore ſuo contra veritatem leges darēt: per quas iuſti & probarentur, & coronarentur, non faciendo quod illi iuberent; quia Deus prohiberet. Sicut iuſſerat Nabuchodonoſor, vt aurea ſtatuta adoraretur: qđ qui facere noluerūt, Deo talia prohibenti placuerunt. Quādo autem Imperatores veritatem tenent, pro ipſa contra errorem iubent, Quod quiſquis cōtempſerit; ipſe ſibi iudicium acquirit. Nam & inter homines pęnas luit, & apud Deū ſortem † non habebit; quia hoc facere noluit, quod ei ꝑ cor regis, ipſa veritas iuſſit: ſicut ipſe Nabuchodonoſor poſtea miraculo ſalutis trium puerorum commotus, atq; mutatus, pro veritate contra errorem, edictum propoſuit, vt quicumque blaſphemarent Deum Sidrac, Miſac, & Abdenago, in interitum irent, & domus eorum indiſperſionē. Et non vultis, vt aliquid tale contra vos iubeant Imperatores Chriſtiani, cū ſciant à vobis in eis, quos rebaptizatis Chriſtum exſufflari? [a] *Idem in pſalmis*. ¶ Iulianus extitit infidelis Imperator. Nonne extitit apoſtata, iniquus, idololatra? Milites Chriſtiani ſeruierunt Imperatori infideli. Vbi veniebatur ad cauſam Chriſti, non agnoſcebāt, niſi illum, qui in cœlo erat: Quādo volebat, vt idola colerent, vt turificarent; præponebant illi Deum. Quando autem dicebat, producite aciem, ite contra illam gentem; ſtatim obtemperabant. Diſtinguebāt dominum ęternum à domino temporali; & tamen ſubditi erant propter dominum æternum, etiam domino temporali.

Dan. 3.

al. frontem.

In pſal. 124. ad verſ. Quoniam non derelinquet.] Beda ad Epheſios 6.

ſu. ea. Iulianus. Iuo p. 5. c. 7.

Item Gregorius, c. 12. libri 35. in Iob.

¶ Per obedientiam bonum deſerere, malum vero nunquam facere licet. C. XCIX.

QVid ergo mirum; ſi homo peccator, ſe obediētię in præſentis vitæ breuitate [b] ſubijcit, quando hanc mediator Dei, & hominum tenuit, & tenendam præcepit, & cum obedientes remunerat, non relinquit. Sciendum vero eſt, quòd nunquam per obedientiam malum fieri, aliquando autem per obedientiam debet bonum, quod agitur, intermitti. [c] Neque enim in paradiſo arbor mala extitit, quam Deus homini, ne cō tingeret, interdixit: ſed vt melius per obedientiæ meritum homo bene conditus

Ex ſufflari.] & a vobis, & ab illis quos rebatizatis.

a ¶ Exſufflari.] Sicut enim noſtri ſacerdotes exſufflant in baptiſmo diabolū: ſic ſacerdotes hæreticorum Chriſtū, vt 23. q. 4. quando. & de cō ſec. d. . poſtea.

IVLIANVS. CASVS. Iulianus Imperator, & apoſtata habebat ſub ſe milites Chriſtianos, qui ſi ꝓcipiebat eis, vt idola colerent, vel alia mala facerēt, nō obediebant: ſi vero præcipiebat eis, vt contra hoſtes pro republica dimicarēt, obediebant, ei.

QVid ergo.] CASVS. Docet in hoc cap. Gre. quod homo peccator in hac vita præsēti dēt ſuo pręlato in bono obedire: & hoc probatur exemplo Chriſti, qui vſque ad mortem patri obediuit. Docet etiā ꝙ bonū mediocre debet ſubditus ꝓpter obediētiā dimittere: quod probat exemplo Adæ, cui Dñs ꝑcepit, vt ab eſu arboris paradiſi abſtineret nō quia arbor mala eſſet, ſed vt à bono mediocriter prohibit⁹, per obedientiæ meritum creſceret. Si uero prælatus malum præcipiat, nunquam eſt ei obediendum.

b ¶ Breuitate.] Breue enim dr̄ tempus vitę hui⁹. 23. q. 4. ipſa pietas. & de pęn. diſt. 5. conſideret.

c ¶ Intermitti.] Nota pro obediētia omitti bonū, vt hic, 21. diſ. deniq; & ff. de re mili. l. 3. §. 1 bello. & 16. q. 1. monachi. Itē pro obediētia bonum eſt pati ēt quod iniuſtum eſt. ſi. 100. diſt. contra morē, & licet iſte iniuſte facit præcipiendo. iſte tū iuſte facit parendo 23. q. 1. quid culpatur. in fin. & adimplere tenemur præceptum licet vix tolerabile, 19. diſtin. in memoriam. Sed

Obedientia eſt ſumme neceſſaria.

quid ſi epiſcopus pręcipiat alicui, ut eat Romam, & ille ſe excuſat, ideo quia alij inueniuntur meliores. Hæc excuſatio non valet. 1 quia in legationibus ordo non eſt ſeruandus, vt ff. de leg. ſciendum. §. penul. & eſt hic ar. quod ſi clericus uouerit itĕr peregrinationis, ꝙ non poteſt ire inuito epiſcopo. de conſe. d. 5. non oportet.

1 Ad idem quod leg. & not. 23. q. 1. cap. vlt. ubi de hoc uide. & ꝙ leg. & not. 16. q. 1. nos autem. Arc.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis c. dicens, ꝙ ſi ſubditi excōicentur à prælato: quia non obediunt ei in malo, tali ſententiæ non eſt obediendum: quia iniqua ſententia non grauat quenquam apud Deum. Et oſtendit, ꝙ ſupradicta c. in quib. cōicantes excommunicatis ab eccleſia ſeparari iubentur, non intel-

QVi conſentit.] CASVS. In hoc c. tractatur de duob. generibus conſenſus in malum: ſcilicet de conſenſu cooperationis, & de cōſenſu illius, qui hominē in malo defendit. Primus conſenſus pariter cum faciente punitur, ſecundus magis. Et hoc probat duabus auctoritatib. ſanctorum patrum. q̄ ſunt in libro quē dicunt, Vitas patrum.

a ¶ Qui conſentit.] per cooperationem, & auctoritatē, vt 2. q. 1. notū ſit. i fine. ADDITIO. Alias eſt cōſenſus per negligentiam 1. q. 1. quid quid alias per conſilium, ſiue per approbationem, Arch.

b ¶ Acrius. j. 24. q. 3. qui aliorum ſ. 36. diſt. tanta.

SI is qui.] CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ nullus ex præcepto prælati debeat aliqd facere quod ſit contra Dominū & hoc probat auctoritate Pauli dicentis, etiam ſi nos, &c. Seq. duo c. plana ſunt.

Excōicare ſeipſum nemo poteſt.

c ¶ Etiam ſi nos.] Ergo aliquis ſeipſum, vel ſibi parem excōmunicare poteſt, ut hic, & 11. quęſt. 2. nō liceat 21. diſt. nunc autem. Sed contra: par in parem nō habet imperiu, vt 21. diſt. inferior. extra de ele. innotuit. nec aliquis in ſeipſum habet imperitum, vt ff. de arbi. c. pen. Sed dic quod per hæc verba non anathematizauit, ſed tantū dixit eū eſſe anathematizatum, id eſt, ſeparatum ab eis, vt et non eſſet credendū. vel oſtendit pĕr hęc verba quid fieri debeat. Et eſt ſimile quod nō ſemper eſt credendum viro ſancto. 50. diſt. ſi quis præpoſtera.

creſcere; dignum fuerat, vt hunc etiam à bono prohiberet: quatenus tanto verius hoc, quod ageret, virtus eſſet; quanto, & a bono ceſſans auctori ſuo ſe ſubditum humilius exhiberet.

α ¶ Tenuit, & tenendam præcepit.] *Hæc abſunt à pleriſq; manuſcriptis, & ab originali Simile quiddā legitur apud B. Auguſtinum ſermone 5. ad fratres in heremo*. Nec mirū, inquit, ſi nos peccatores obedientiæ ſubijcimur, quādo hanc mediator Dei, & hominum etiam in morte non deſeruit, & ei ſe ſubiecit, qui per oīa erat patri æqualis.

Item Iſidorus.

¶ Apud Deum maledicitur, qui peccantibus conſentit. C. C.

Smaragdus c. 69.

Anſ. l. 12. c. 5.
Burch. l. 11. c. 46.
Iuo p. 14. c. 110.

QVi conſentit[a] peccantibus, & defendit alium delinquentem; maledictus erit apud Deum, & homines, & corripietur increpatione ſeueriſſima. Hinc etiam quidam ſanctiſſimus pater ait. Si quis peccantem defendit, acrius [b] quàm ille, qui peccauit, coerceatur. Hinc & alius pater ait. Si quis alterius errori conſenſerit, & illi conſilium dederit, vt ſe tardius humiliet, ſciat ſe cum illo ſimili modo iudicandum culpabilem.

¶ *Prima pars huius capituli vſq; ad vocem,* ſeueriſſima, *habetur in regula B. Pachomij Romæ edita. Totum vero extat apud Smaragdum in expoſitione regulæ B. Benedicti, cap. 69. Citat autem Baſilium quemadmodum & Burchardus & Iuo: & ſenſus eſt in regulis ipſius Baſilij breuioribus regula ſeptima.*

Item Iſidorus.

¶ Non eſt obediendum, quod contra Deum præcipitur. C. CI.

SI is, qui præeſt, fecerit, aut cuiquam quod à Domino prohibitum eſt, facere iuſſerit; vel, quod pręceptū eſt, prætererit, aut prætetire mādauerit, ſancti Pauli apoſtoli ſententia ei ingerenda eſt, dicentis; [Etiam ſi nos,[c] aut angelus de cælo euangelizauerit vobis, præterquā quod vobis euangelizauimus, anathema ſit.] *Idem.* ¶ Si quis prohibet α vobis, quod à Domino præceptū eſt, vel rurſus imperat fieri, quod Dominus prohibet; execrabilis ſit omnibus, qui diligunt Deū. *Idem.* ¶ Is, qui præeſt, ſi præter volūtatem Dei, vel præter quod in ſanctis ſcripturis euidenter præcipitur, vel dicit aliquid, vel imperat; tamquam falſus teſtis Dei, aut ſacrilegus habeatur.

Gal. 1.

¶ *In regulis breuioribus B. Baſilij, c. 114. & 303. ſimillima leguntur hiſce omnibus, quæ in hoc capite cōtinentur.* β ¶ Si quis prohibet. *In lib. B. Baſilij de inſtitutis monachorum Ruffino interprete, fere eadem habentur, c. 14. quemadmodum vltimus ver.* is qui pręeſt, *ibidem, c. 16.*

Cum ergo ſubditi excōmunicantur ideo, quia ad ma-

Digitized by Google

Intelliguntur de quibuslibet communicantibus. quod probat ſequentibus cap. Sententiæ excõicationis, vt ob hoc faciat malum quod præcipitur, tñ ei eſt obediendum: quia ſe debet gerere pro excommunicato, & petere abſolutionem, uel ſententiæ præceptis.

Dic ꝙ ſi ambo illa uerba proferũt, non eſt excommunicatus. I. contrarium credo. B. Item quid ſi indeterminate dico, excommunico alterum illorum, nunquid ambo ſunt vitandi? uidetur ꝙ ſic, quia in genere poteſt ferri excommunicatio. ext. de off. ord. ſi ſacerdos.

a ¶ Coſu. ea. cui eſt illata.

lum cogi non poſſunt;[a] *tunc ſententiæ non eſt obediendũ: quia iuxta illud Gelaſii: [Nec apud Deum, nec apud eccleſiam eius quemquam grauat iniqua ſententia]*

8 *Quod autem ſupra, communicantes excommunicatis de eccleſia abijci iubentur, non de quolibet modo communicantibus intelligendum eſt.*

Vnde Nicolaus Papa Hincmaro Rhemorum archiepiſcopo.

QVOD AVTEM. Hæc eſt 8. pars q. in qua excipit quaſdã perſonas, quæ non ſunt excõicatæ, quã quam excommunicatis communicent, dum tamẽ in crimine non cõmunicent eis: & hoc probat p quatuor auct. Io. de Fant.

¶De his, qui cum excommunicatis communicant. C. CII.

Iuo p. 14. c. 46. Pann. l. 5. c. 106.

EXcellentiſſimus rex Carolus Apoſtolatum noſtrum cõſuluit, quid agendum ſit de his, qui communicãt cum his, qui cum Engeltruda ſæpe damnata fæmina cõmunicãt:[b] quoniam eam cum communicatoribus ſuis, & fautoribus pari vinculo anathematis conſtat eſſe adſtrictam. Quapropter nunc beatitudini tuę iniungimus, vt ſuper hoc noſtra auctoritate fretus curam de his ſumere ſtudeas: & quia docta diuinitus sãctitas tua valde nouit aliud eſſe ex neceſſitate, aliud ex ignorãtia, atque aliud, quod ex ſtudio delinquitur, iſtudq; poſterius duobus prioribus diſtrictius eſſe puniendum; idcirco ſolerter inuigilet, & cauta diſcretione ſingulorum modos dijudicet: quatenus, qui ex neceſſitate, aut ignorãtia delinquunt, auctoritate noſtra per te abſoluãtur:[c] ſi tamen ipſa eorum ignorantia, vel neceſſitas vera, & non ſimulata, vel nõ ex voluntate[d] proceſſerit: quia, vt bene noſti, plerique ſunt, qui poſſunt quidem, ſed nolunt recta noſſe. Vñ pſalmiſta de huiuſmodi: [Noluit, inquit, intelligere, vt bene ageret.] Illos autem, qui ſtudio ſuo obligantur, & contemptu, interdicta noſtra poſtponunt; nõ niſi digna ſatiſfactione præueniente volumus a te prorſus abſolui.

B. Greg. l. 34. moral. cap. 16.

Pſal. 35.

Excellẽtiſſimus.] CASVS. Engeltruda fuit excõicata cum omnib. ſuis cõmunicatorib. & fautoribus, cum quib. fautoribus quidam communicabant ex neceſſitate: quidam ex ignorantia: quidam ex uoluntate: unde Carolus quęſiuit a Nicolao, quid de his faciẽdum ſit. Nicolaus uero ſcribit non Carolo, ſed Hincmaro Rhemorum archiepiſcopo, & præcipit, ut communicãtes ex neceſſitate, uel ignorãtia, abſoluat auctoritate Apoſtolica, niſi ignorãtia illa, uel neceſſitas ex uoluntate, uel ex ſimulatione proceſſerit. ſpõte uero cõmunicantes nõ abſoluat. niſi digna ſatisfactione interueniente abſoluant de facto: quia reuera excommunicati nõ ſunt, ut inf. ca. prox. Vel poteſt dici, ꝙ antiquo iure excommunicati erant, ſed hoc corrigitur per c. prox. quoniam multos.

Item Gregorius vij. lib. 5. Regeſti, in concilio Romæ habito.

¶De ijs, qui ſine culpa cum excommunicatis communicant. C. CIII.

QVo-

a ¶ Cogi non poſſunt.] Quid ſi epiſcopus dicat, excommunico te, & abſoluo te, an potius ſit excõicatus, quam abſolutus? Duæ hic ſententiæ uidentur, ſicut plura ſunt præcepta iudicium, ut extra de dolo & contumac. cum dilecti: ſicut plures ſunt ſtipulationes cum promittitur hoc & illud. ff. de uerb. oblig. ſcire debemus. & l. qđ dicitur.[a] Dic, ꝙ nulla eſt excommunicatio, propter ſui cõtrarietatem. Si aũt diuerſę ſnīæ ex interuallo proferuntur, ualet utraque. Item quid dices ſi dicat, excõico te, uel abſoluo? Dic ꝙ ſi ante nõ erat excõmunicatus, modò eſt excõicatus: ſed ſi fuit ante excõicatus, modo eſt abſolutus. Io. Ego dico, ꝙ talis prælatus præſumitur fatuus, & pro eodem habetur ac ſi non tuliſſet ſententiã, ut extra de ſucceſſ. ab inteſt. cum delictus. B. Item pone, mandatum eſt duobus, ut excommunicent aliquem, & unus dixit: excõmunico te, ſi ille nõ excommunicat te,

…xcõico te … abſoluo …, an liget …el abſoluat.

Sub. & ſic … pro abſo…tro, & cum …ſolutio ul…ma fuerit, …n P. & idẽ …ntit Io. de …nt.

b ¶ Communicãt.] non intelligas, ꝙ hæc excõmunicatio tranſit in tertiam perſonam: quia ipſa cum ſuis communicatoribus omnibus fuit excommunicata: unde illi communicantes, intelligũtur nominatim excommunicati, ut extra de ſenten. excommun. quod in dubijs.

c ¶ Abſoluanutr.] Ideſt, abſoluti iudicentur,[a] ſic 24. q. 1. audiuimus.

d ¶ Vel non ex voluntate.] *Sic* ff. quod metus cau. ſi mulier.

QVoniã multos.] CASVS. Iſte tripliciter ponitur ab H. qui notatur etiam in apparatu. Sed ego Bartho. Brix. ſine præiudicio melioris ſententiæ hunc caſum ſic intelligo. Quidam communicabant excõicatis tempore Gregor. vij. uel ignorantia iuris, uel propter nimiam ſimplicitatẽ: quidã timore, uel neceſſitate, nec curabãt poſtea petere abſolutionem: quos cum uideret Gregor.

a Sub. q̃a reuera excõicati nõ sūt, ut j. c. prox. uel põt dici, ꝙ antiquo iure excõicati erãt, ſed corrigitur p ca. j. c. prox. qm. ſm B.

niam [a] multos peccatis noſtris exigētibus pro cauſa excōmunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia; [b] partim nimia ſimplicitate, [c] partim timore, partim etiā neceſſitate; [d] deuicti miſericordia anathematis [e] ſentētiam ad tempus, [f] prout poſſumus, opportune temperamus [g] Apoſtolica itaque auctoritate ab anathematis vinculo hos ſubtrahimus: videlicet vxores, [h] liberos, ſeruos, ancillas, ſeu mancipia, nec non ruſticos ſeruientes, & omnes alios, qui nō adeo curiales ſunt, vt eorum conſilio ſcelera perpetrentur, & eos, [i] qui ignoranter excommunicatis communicant, ſiue illos qui communicant cum eis, qui excommunicatis communicant. Quicūque autē orator, ſiue peregrinus, [k] aut viator in terram excommunicatorum deuenerit, vbi non poſſit emere, vel non habeat vnde emat; ab excommunicatis accipiēdi licētiam damus. Et ſi quis excommunicatis non † in ſuſtentationem ſuperbię, ſed humanitatis cauſa dare [l] aliquid voluerit, non prohibemus.

† *al. in ſuſtentationem, non ſuperbia.*

Item Bonifacius martyr Zacharia Papa in epi. qua incipit: Paterna.]

¶De Bonifacio, qui excommunicatis, & pſeudoepiſcoppis [a] ſe non communicaturum iurauit. C. CIIII.

a¶Et pſeudoepiſchpis.] *Sic in aliquot vetuſtis antea legebatur*, excommunicatis à pſeudoepiſcopis.

Iuo p.2.c.95.

ANteceſſor prędeceſſoris veſtri venerandæ memo-

ſine abſolutione decedere: antiquum rigorem excōicationis temperauit, excipiēs ab hac excōicatione quaſdā pſonas, ſ. vxores & filios, ſeruos, & ancillas, mācipia, ruſticos & ſeruientes excōicatorum, & corū curiales: dūmodo ſupradictorū conſilio ſcelera non perpetrentur. excipit ēt, qui ignorātia facti participāt excōicatis, & eos q tranſeunt per terrā excommunicatorū. In fine dicit, ꝙ non prohibetur aliquid dari excōicato intuitu pietatis. Ben. etiā hunc caſum ſic ponere videtur. [Ad tēpus.] i. propter tempus futurū, vel propter defectū noſtri temporis.

a¶Quoniam.] Quidam ſic ponunt hūc caſum: Aliquis propter enorme crimen fuit excōicatus, & ꝓpter enormitatem criminis ꝓhibetur tēpore Gregorij, ꝙ nec filius, nec vxor, nec aliquis de familia ei cōicaret, & hoc licite potuit fieri, vt dicunt, per id ꝙ eſt 24.q.3. ſi habes. ibi, [Niſi grauiſſime cōmoueret. Sed cū Gregori⁹ videret eos cōtemnere talē excōicationem, tēperauit ſententiam circa familiam. & ſecundū hoc expone. [Perire] ꝑ cōtemptum: quia non petebant abſolutionem.

b ¶ Ignorantia.] Facti craſſa & ſupina.

c ¶ Simplicitate.] Iuris errore.

d ¶ Neceſſitate. Quæ uitari poterat, vel etiam ineuitabili. ſed certe Inno. ponit hāc qōnem, & eam nō ſoluit, ſcilicet verū pro enormi delicto tota familia ſit vitanda. extra de ſent. exc. inter alia. in fi. & præterea hoc ſtatutum nō eſſet generale, ſed tm̄ in vno caſu qn̄ quis cōmitteret crimen enorme. Alij ſic ponūt caſum. Apoſtolus ait: ſi qui fratres nominātur, cū his nec cibū ſumere licet & illa ſnīa ad oēs fideles extendebatur, vt ſu. ea. ad menſam. vnde vſque ad tempus Gregorij tenebatur ꝙ familia excommunicatorum vitabatur ſaltem in ſacramentis hunc nimium rigorem tēperat hic Greg. nec. n. quo ad eccleſiam triumphantē ligatæ erant tales perſonæ, nec etiam credendū eſt Apoſtolū voluiſſe vxorē ſeparādā. eſſe a viro. & ſm hoc expone. perire, ideſt, puniri ab eccleſia in ſacramentis. Tertius caſus melior videtur. Ante tempus Gregorij oēs qui in hoc c. continētur, ipſo iure erant exempti ab excōicatione, licet communicarent excōicatis: ſed quidā ſimplices credebāt ſe excōicatos, ſi cōicarēt dn̄is ſuis. uel vxores maritis, nec tn̄ petebant abſolutionem: & ſic peccabant mortaliter ꝑ conſciētiam læſā. quia oē ꝙ fit cōtra conſcientiā ædificat ad gehēnā. 18.q.1. ſ. ex his. & melius. ext. de ſim. ca. per tuas 2. Dat ergo hic Greg. cōſtitutionem, ꝙ tales nō ſunt excōicati habendi: & expone perire ꝑ conſcientiam ignorantia facti. i. ignorauerunt eos fuiſſe excōicatos, & tn̄ eis ignoranter communicauerunt. & credebāt ſe teneri. nec petebant abſolutionem.

Excōicatis ſine periculo communicat corū familia.

e Anathematis.] Improprie ponitur, ideſt, ſimplicis excommunicationis.

f ¶ Ad tempus.] Scilicet futurum.

g ¶ Temperamus.] Ideſt, temperata eſſe oſtendimus. eſt ergo hoc verum, ꝙ nūquam familia excōicanda eſt propter delictū dn̄i, niſi forte vt dixi, propter enormitatem ſceleris, vt 24. qō. 3. ſi habes. vbi dicit Auguſt. Niſi grauiſſime commoueret, nunquam excommunicarem filium pro delicto patris. Sed nōne tota familia Bonifacij fuit ꝓ eo excōicata, qa oblationes familiæ ſuæ nō recipiebant, vt 17.q.4. miror? Sed dic ꝙ tm̄ in ruborē dn̄i non recipiebātur oblationes familiæ: ſicut nō recipiunt oblationes raptorum, & diſcordantiū & impenitentiū, licet non ſint excommunicati, vt 90.d. oblationes.

Familia pro domini delicto non eſt excōicanda.

h¶ Vxores.] Sed nunquid vir excōicatus pōt petere debitum ab vxore: dicit H. ꝙ non: ſed ipſe tenetur reddere; quod concedo. Sed ſi petat vir mulierem in iudicio, & ipſa obijcit ei excōicationem, iudex tenetur ex ſuo officio reſtituere ei mulierē, cū in hoc caſu poſſit ei cōicare vnde credo ꝙ tenetur ei debitum reddere. Hoc tn̄ ſcias ꝙ ſi filius eſt excōicatus vel ſeruus non debet pater uel dn̄s coicare ei, vt 27.q.1. de filia. ſi filius ſit in poteſtate patris, tenetur filius cohabitare ei ſed ſi eſt emācipatus, tunc tenetur filius vitare patrem. huic tn̄ obſtat 22.q. ult. de forma. vbi eadem fide eſt ſuperior inferiori adſtrictus, qua econtrario. ea tamen quæ hic dicuntur, non tenent in clericis, quia ſemper debent vitare ſuum ep̄m excōicatum, ut 93. diſt. miratus. quia non ſunt ita adſtricti epiſcopo uinculo naturæ ſicut filius patri.

Excōicationē opponere viro uxor non poteſt.

i ¶ Scelera.] Ideſt, ſi tales ſunt, qui non ſeruiunt ei in crimine, in quo nec filius nec vxor excuſatur, ut extra de ſent. excom. inter alia.

K ¶ Si peregrinus.] Extra eo. ſi vere.

l ¶ Dare.] Dummodo nō ſit eccleſiaſticū ſtipendiū 1. vt ext. de cler. exc. mi. poſtulaſti. & eſt ſi 42. d. quieſcamus. quia elemoſyna nulli eſt deneganda 86. diſ. paſce.

1 No. contra id qđ notat Ber. compoſtella. ext. de elect. quod ſicut. c.

ANteceſſor.] CASVS. Gregorius miſit Bonifacium martyrem ad prædicandum verbū Dei Germanicis gentibus, ſed cum ſacramēto adſtrinxit, vt uerbo & facto

&c̄to bonis ſacerdotibus communicaret; falſos vero & hypocritas vel corrigere, vel declinaret, quòd ex parte ſeruauit, & ex parte ſeruare non potuit. nam cū veniſſet in Franciam, non potuit facere quin excommunicatis cōicaret neceſſitate cogente, non tñ in ſancta cōione corporis Chriſti illis cōicauit, de quo cū putaret ſe obligatum, conſuluit Papam Zachariam. Zacharias vero reſcribit ſibi ſequens c. quod prædeceſſor, in quo ſupradicta narrat, dicens ꝙ ex tali cōione neceſſitatus nullum contraxit detrimentum: ex quo anima eius conſilio, vel conſenſu iniquitatis eorum non eſt coinquinata.

riæ Gregorius dum me indignum ordinauit, & ad prędicandum verbum Dei Germanicis gentibus miſit; ſacraméto [a] me cóſtrinxit, vt canonicis, & iuſtis epis, & presbyteris in verbo, facto, & conſenſu adſtipulator [b] fieré, & adiutor, (quod cum diuina gratia adimplere ſtudui:) falſos autem ſacerdotes, hypocritas, & ſeductores populorum vel corrigeré ad viam ſalutis, vel declinarem, & abſtinerem a cōmunione ipſorum: quod ex parte ſeruaui, & ex parte cuſtodire, & implere non potui: ſed ſpiritualiter [c] impleui ſacramentum, quia in cōſenſum. & in conſilium eorum nō venit anima mea: corporaliter aūt ab eis omnino abſtinere non potui. Dum.n. veniſſem ad principem Francorum cogente eccleſiarum neceſſitate; non tales ibi reperi, quales volui: ſed tamen in ſancta cōmunione corporis Chriſti illis non communicaui.

Gen. 49.

¶ *Epiſtola in qua habetur capitulum hoc edita eſt per Laurentium Surium in vita S. Bonifacij legati Germaniæ, & martyris. Emendatior autem extat manuſcripta Romæ in bibliotheca monaſterij Dominicani.*

Item Zacharias Papa Bonifacio martyri in epiſtola, eius initium eſt Benedictus Deus.]

¶ Excommunicatis non communicat, qui eis animo non conſentit. Cap. CV.

Iuo p. 2. c. 96.

QVod [d] prædeceſſor noſter beatæ memoriæ Gregorius huius ſanctæ ſedis Apoſtolicæ præſul, dum ad prędicandū verbum Euangelij tuam miſiſſet fraternitatem in Germanię partibus, & gētibus illis paganis, verbo pollicitationis illam voluit ante eſſe munitam: † ita vt orthodoxos epos, presbyteros, vel quoſcumq; reperire potuiſſes in verbo exhortationis perfectos, [e] amplius confirmares, & eis communicares (quod & factum eſt:) ſi quos vero ſedutores epos aut pſeudopresbyteros, vel quoſque a recto fidei tramite deuiantes reperiſſes; nulla tibi cum eis eſſet communio: quod te ſolatiāte Deo vſque ad præſens ſpiritualiter ſeruaſſe confeſſus es: vel ſi omnino propter principalem, & humanum fauorem gétis Francorum, dum ad eos acceſſiſſes, corporaliter abſtinere non valuiſti, cogente eccleſiarum Dei neceſſitate; & tamen in eorum conſilio, & conſenſu communionis anima [f] tua non eſt coinquinata. Itaque propter hoc, ꝙ cum eis conuerſatus es non conſentiens iniquitati eorum; nullum tibi eſt detrimentum coram Deo.

† al. munitam.

¶ *In epiſtola præcedunt hæc verba,* Suggeſſit itaque ſancta fraternitas tua in ſuis apicibus, quòd præceſſor noſter, &c.

9 *Excommunicatiònis autem forma, & modus, atque reconciliationis hic eſt.*

a Sacramento.] Sacramētū forte ideo requiſiuit ab eo, quia habuit eū ſuſpectū, vel ad cautelam.

b Adſtipulator.] Ideſt, confirmator.

c Sed ſpiritualiter.] Arg. ꝙ ſufficit, ꝙ quis nō faciat cōtra mentē reſcripti, licet faciat contra verba. ſic 22. q. 2. ne quis & q. 5. humanæ. ff. de in ius voc. quāuis. Hic enim verboten⁹ exceſſit fines mādati: & habem⁹ hic ꝙ iuramētum pro parte valet, & ꝓ parte nō. 22. q. [illegible] iter ſic donatio. 12. q. 2. ſi quos.

Reſcriptum quantum ad verba quandoque non ſeruatur.

d QVod. Supple ſcripſiſti nobis.

e Perfectos.] Hic hēs ꝙ perfectū amplius pōt perfici. vñ licet matrimonium dicatur perfici ꝑ carnis copulam: non ideo prius fuit imperfectum. Et ex hoc eſt arg. ꝙ excommunicatus amplius pōt excommunicari.

Perfectum amplius perficitur.

f Anima tua.] Sufficit ergo mētaliter aliquid impleri, ētſi non corporaliter adimpletur, vt 23. q. 4. recedite. Item argu. ꝙ in obligationib⁹ bonæ fidei plus eſt intelligendum quā verbis exprimatur, 23. q. 5. ſi non licet. 32. q. 4. meretrices. Item arg. ꝙ ſi iuraui amodo nō accedere ad cōcubinam meā, ꝙ per hoc nō excluditur mihi licitus matrimonialis coitus arg. 31. q. 1. illud nam ſi liberta iurauit non nubere, de illicitis nuptijs ītelligitur. ff. de iure patro. adigere. §. vlt.

EXCOMMVNICATIONIS. Hæc ē nona pars quæſtionis, in qua queritur qualiter quis debet anathematizari, & abſolui, & de hoc ponit quatuor capitula. Io. de Fant.

CASVS. Supra facta eſt mentio de excommunicatione, quæ

quæ quia indiget reconciliatione, ideo Gratianus oſtendit quæ ſit forma, vel modus reconciliationis: prius tamen oſtendit quæ ſit forma excomunicationis.

DEbent.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ qñ eṗs facit ſolennem excõicationem, duodecim ſacerdotes debent eṗum circũſtare, tenẽtes candelas ardẽtes ĩ manibus ſuis, & in fine anathematis eas debẽt proijcere, & pedibus cõculcare: & poſtea epiſtola ṗ parochias debet mitti continens nomina excõmunicatorũ, & cãm excommunicationis.

a ¶ Debẽt.] Sed cũ dicit: excõmunicote: videtur ꝙ de minori ſit intelligẽdũ. arg. extra de cẽſi. ex parte. ff. de leg. 3. nũmis. ff. de reg. iu. ſp in obſcuris. & ff. de pœnis, ſi pt s. Nã maior ſemper ſpecificãda eſt. argu. 3. q. 4. Engultrudã. Ioan. ſed certe à verbis nõ eſt recedendũ, vt ff. de leg. 3. non aliter.

b ¶ Cõculcare.] Nec poſtea ſumentur ad aliquẽ vſum, ſed foras proijcientur, ut ſal infatuatum 2. q. 7. non omnes.

CAnonica. CASVS. Hic docet cõciliũ Arauſicum. qualiter eṗs ſentẽtiã excommunicatiõis formare dẽat, & ꝓferre, ſ. hoc modo: Tales violatores eccleſiarum auctoritate Dei, & iudicio ſanctę ſynodi à gremio ſanctæ matris eccleſiæ, & a cõſortio totius Chriſtianitatis excludimus donec reſipiſcãt, & eccleſiæ ſatisfaciãt. & dicit H. & Beneuẽ. ꝙ ſacrilegi non ſũt ipſo iure excõicati. arg. 12. q. 2. idigne. 17. q. 2. quiſqs. Sed tũc tẽporis erãt quidã ſacrilegi, & violatores eccleſiarum, quos concilium excommunicauit.

Sacrilegi an ſint ipſo iure excommunicati.

c ¶ Violatores.] Videtur hic ꝙ omnes ſacrilegi ſint ipſo iure excommunicati, ut extra de ſen. excom. cum pro cauſa. ſecundum hoc eſt cõtra. 17. q. 4. quiſquis. 11. q. 2. indigne. Dicas ꝙ violatores eccleſiarum ſunt ipſo iure excommunicati. alij non. 1 ut extra de ſen. excom. conqueſti. & 17. q. 4. omnes. & hic de illis loquitur. 2

1 Arg. ad hoc 13. q. 2. clerici Arch.

2 De hoc no. 22. q. 2. cum deuotiſſimã & extra de ſent. excom. tua. & ibi uide as Arch.

CVm aliquis.] CASVS. Hic docetur qualiter & cum quibus ſolennitatibus epiſcopus anathematizatum debeat reconciliare. Plana eſt tota litera, & per te videbis.

d ¶ Et duodecim.] Arg. ꝙ in reſtitutione epiſcopi, vel clerici tot intererunt epiſcopi, quot fuerunt in depoſitione. de hoc 35. q. 9. veniam.

e ¶ Et de futuris.] Si extra de ſent. excom. ex tenore.

f ¶ Cautelam.] Similiter ab hæretico reuertente requiritur iuramentũ ꝙ de cętero non labetur, ut 1. q. 7. quoties. & ab incendiario, ut 23. q. 8. peſſimam ſimiliter in quolibet horrendo crimine iurabit pœnitens ſe nunquam ſimile commiſſurum, 12. q. 2. de viro. nõ tñ idem credo faciendũ in quolibet mortali peccato. Sed cũ hodie ſimplici uerbo qs poteſt excõicari, 3 ut extra de eo qui

Excõicatus an ſimplici uerbo poſſit abſolui.

3 Hoc ſane intellige, ne contradicat extra de ſen. exc. cũ medicinalis. Arc.

¶ Modus, & forma excommunicationis. C. CVI.

DEbent [a] duodecim ſacerdotes epiſcopum circumſtare, & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in cõcluſione anathematis, vel excõmunicationis proijcere debent in terram, & conculcare [b] pedibus: deinde epiſtola per parochias mittatur cõtinens excommunicatorum nomina, & cauſam excommunicationis.

Burc. l. 11. c. 3.
Iuo p. 14. c. 76.

¶ Apud Burchardum & Iuonem ea, quæ in hoc capite continentur, & multa alia eodem pertinentia, citantur ex concilio Rothomagenſi. In collectione vero canonum incerti auctoris manuſcripta, iiſdem verbis quibus hic, refertur ex Zacharia Papa.

Item ex concilio Arauſico.

¶ De eodem. C. CVII.

CAnonica inſtituta, & ſanctorũ patrum exempla ſequẽtes, eccleſiarum Dei violatores α [c] auctoritate Dei, & iudicio ſancti ſpiritus à gremio ſanctæ matris eccleſię, & a conſortio totius Chriſtianitatis eliminamus, quouſque reſipiſcant, & eccleſiæ Dei ſatisfaciant.

Burch. l. 12. c. 7.
Iuo p. 3. c. 126.

α ¶ Violatores.] *In eadem collectione, & apud Burchardum, & in duobus vetuſtis Gratiani codicibus ſequitur.* N. *Ab alijs tamen Gratiani, & exemplaribus, & ab Iuone abeſt nota iſta.*

Item ex eodem.

¶ Modus reconciliationis excõmunicatorum. C. CVIII.

CVm aliquis vel excommunicatus, vel anathematizatus pęnitẽtia ductus veniam poſtulat, & emẽdationem promittit; epiſcopus, qui eum excommunicauit, ante ianuas eccleſię venire debet, & duodecim [d] presbyteri cum eo, qui eum hinc inde circumſtare debent β. Et ſi ille terrę proſtratus veniã poſtulat, & de futuris [e] cautelã [f] ſpondet, tũc epiſcopus apprehenſa manu eius dextera, in eccleſiã illum introducat, & communioni Chriſtianæ reddat, & ſeptem pſalmos pœnitentiales decãtet cũ iſtis precibus, Kyrie eleiſon, Pater noſter. Saluum fac ſeruum tuum. *Oratio*, Pręſta quæſumus Domine huic famulo tuo dignum pœnitentiæ fructum, vt eccleſiæ tuæ ſanctæ, à cuius integritate deuiauerat peccãdo, admiſſorum veniam conſequendo reddatur innoxius. Per, &c.

Burc. l. 11. c. 58.

β ¶ Debent.] *Apud Burchardum, qui etiam ex concilio Arauſico citat, hæc ſequuntur.* Vbi etiam adeſſe debent illi quib. iniuria, vel damnum illatum eſt, *& multa alia, quæ omnino perlegenda ſunt.*

10 *Presbyteris vero, qui excommunicati ſacrum miniſterium contingere præſumunt, quæ pœnitentia ſit imponenda Ioannes octauus clero, & ordini † Salonitano ſcribens definit dicens.*

† al. Salernitano.

¶ Quæ ſit pœnitentia ſacerdotum, qui excommunicati ſacrum miniſterium contingere præſumunt. C. CIX.

Iuo p.14.c.35. Pann.l.5.c.104.

DE illis presbyteris, qui tempore ſanctiſſimi prædeceſſoris noſtri domini Papæ Nicolai excommunicati ſacrum miniſterium † contingere præſumpſerunt; ipſi in ſe damnationis (ſicut ſacri canones ſtatuerunt [a]) ſententiam intulerunt. Tamen, quia miſeratio Apoſtolica veniam ſolet præſtare correctis; ob multitudinem miſericordiæ illis hanc indulgentiam exhibemus: vt ſancta cõmunione ſaginati [b] ſtudeant tribus continuis annis per hebdomadam omni ſecunda, α & quarta, & ſexta feria a vino, β & a carne penitus ieiunare, & vltra lugenda nequaquam committere.

† al. Myſterium.

α ¶ Omni ſecunda.] *Apud Iuonem, & in aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus legitur,* omni ſecunda & ſexta feria: *in vno autem,* omni quarta, & ſexta feria.

β ¶ A vino.] *In Pannormia eſt,* aut a vino, aut a carne, *apud Iuonem,* a vino, aut aceto.

Qui autem excommunicatis communicant, pro modo peccati pœnitentiam accipiant.

Vnde Vrbanus II. Genebaldo † Conſtantienſi epiſcopo.

† al. Gebehardo.

¶ Pro modo peccati puniantur, qui excommunicatis communicant. C. CX.

Iuo p.14.c.45. Pann.l.5.c.107.

SAnctis quippe canonibus cautum conſtat, vt qui excommunicatis communicauerit, excommunicetur. Ipſius † tamen pœnitentię, atque abſolutionis modos eo moderamine decernimus, ut quicunque ſeu ignorantia, [c] ſeu timore, [d] ſeu neceſſitate negocij cuiuſquã maximi, & maximè neceſſarii, eorum ſe conuicti, ſalutatione, oratione, oſculatione † contaminauerit, cum minoris pęnitentię medicina ſocietatis noſtrę participationem † ſortiantur. Eos vero, qui aut ſpontaneo, aut negligenter [e] inciderint, ſub ea volumus diſciplinę coerctione † [f] ſuſcipi, vt cęteris metus incutiatur.

† al. Ipſi.

† al. oſculove.

† al. participium.

† al. coerctione.

qui fur. or. re. c. 1. videtur ergo, ꝙ hodie ſimplici uerbo poteſt abſolui quis; quia omnis res per quaſcunq; cauſas contrahitur, per eaſdem diſſoluitur, ut extra de regulis iuris, omnis res.

PRESBYTERIS. Hæc eſt 10. pars q. in qua ponitur quæ pœnitentia debet imponi illis, qui excommunicati celebrauerunt. Io. de Fant.

CASVS. Supra facta eſt mentio de presbyteris excommunicatis, qui diuina celebrare præſumunt. Nunc uerò docet Grat. quæ pœnitentia ſit eis iniungenda.

DE illis.] CASVS. Tempore Nicolai quidam presbyteri dum eſſent excommunicati, præſumpſerunt diuina officia celebrare: quo mortuo cum ipſi pęnitentiam agere uellent, quæſiuit clerus Salonitanus a Papa Ioanne, quæ pœnitentia ſit illis ſacerdotibus imponenda. Et reſpondet, ꝙ de iure deberent deponi; de miſericordia tamen Sedis Apoſtolicæ in ſancta communione permittuntur, ita ut tribus continuis annis in unaquaque hebdomada in ſecunda & quarta & ſexta feria uino & carnibus ieiunent, & ultra lugenda non committant.

a ¶ Statuerũt.] Sup. ea. Si quis eps. contra, ubi eis negatur ſpes reſtitutionis, ſed non negat quin a Papa 1 poſſint reſtitui.

1 Sub. nõ ab alio, 2. qõ. 5. quanto. in fi. 23. q. 4. eſt iniuſta. Lau.

b ¶ Saginati.] Pingue uerbum de pingui intellectu, ꝓceſſit 44. diſt. §. fin.

QVI AVTEM. CASVS. Hic docet Grat. ꝙ communicantes excommunicatis ꝓ modo peccati maioris, uel minoris debent pęnitere, quod probatur ſeq. c.

SAnctis.] CASVS. Quidam cõmunicauerunt excommunicatis ex ignorantia, uel timore neceſſitate uel uolũtate: quare queſiuit Genebaldus eps Conſtantienſ. ab Vrbano ſecundo, qualiter puniri debeant, uel ad ſatisfactionem recipi. Et reſpondet, ꝙ niſi reſipiſcant, anathematizari debẽt. Si uero ſatisfacere uelint illi, q ignorãtia, timore, uel neceſſitate excommunicatis participauerunt, ſub minori pęnitẽtia ſunt recipiẽdi. Qui uero uoluntate, uel negligentia communicauerunt, ita diſtrictè ſunt recipiendi, ut cæteris metus incutiatur.

c ¶ Ignorãtia.] Craſſa: q a uerè ignorans non eſſet excommunicatus. unde lex dicit, Scientiam, non ignorantiam uolumus obligari.

d ¶ Timore.] Extra quod metus cau. ſacris.

e ¶ Aut negligẽter.] no. negligentiã cõparari uoluntati. ff. de regulis iur. l. latæ culpę.

f ¶ Coerctione.] Sed pone, quòd aliquis laicus iurauit ſe alij laico ſatisfacere: poſt abſolutionem uult eis ſatisfacere coram ſæculari iudice. nunquid iudex eccleſiaſticus poteſt cognoſcere de iſta ſatisfactione, cum illa ſit cauſa ciuilis? ſic, argumen. extra de donatio. inter uirum & uxorem, de prudentia. extra de coniug. ſeru. cap. licet, ubi iudex eccleſiaſticus de libertate, ſiue de hæreditate cognoſcit, & pronunciat, & iudex eccleſiaſticus de cauſa natiuitatis cognoſcit, extra qui fil. ſint leg. cap. lator.

Quidam

CAVSA DVODECIMA.

Q Vidam clerici propria [a] relinquere volunt; de ſuis & eccleſiæ rebus teſtamentum conficiunt: de rebus eccleſiæ nonnulla largiuntur.

1 Modo primum quæritur, vtrū liceat clericis proprium habere.

2 Secundo, an res eccleſiæ, quæ ab eis datæ ſunt, poſſint conſtare aliqua firmitate eis, qui eas acceperunt.

3 Tertio, ſi ante tempus ordinationis ſuæ, qui nihil habere videbantur, & poſt ordinationem aliqua inueniſſe noſcuntur, an poſſint ea relinquere quibus voluerint, an non.

4 Quarto, ſi de ſuis & eccleſiæ rebus aliqua acquiſiſſe noſcuntur, an vtrique [b] communiter, an ſingulariter eccleſiæ, vel ſacerdoti, iure proueniant.

5 Quinto ſi teſtamenta liceat eis conficere.

QVAESTIO I.

C Lericos [c] nihil poſſidere, multis auctoritatibus iubetur. † † *al. approbatur.*

Ait enim Toletanum concilium quartum cap. 23.

¶ Impuberes, & adoleſcentes in vno conclaui manentes probatiſſimo ſeniori deputentur. C. I. Anſel. l. 7. c. 1.

O Mnis ætas ab adoleſcentia [d] in malū prona eſt. Nihil enim incertus, q̄ vita adoleſcētium. † Ob hoc conſtituere oportuit, vt ſi qui in clero impuberes, † aut adoleſcentes exiſtunt, omnes in vno conclaui atrij commaneant † vt lubricæ ætatis annos nō in luxuria, ſed in diſciplinis eccleſiaſticis agāt, deputati probatiſſimo [e] ſe-

Gen. 6. & 8.
Prouer. 30.
† *al. puberes.*
† *al. commorentur.*
† Cōeor. gl. in verb. auet tit. §. his igitur, alias, his itaque. Inſt. de iuſt. & iu.

Q Vidam clerici.] CASVS. In 11. cauſa q. 1. c. inolita. & capit. placuit. introduxit magiſter Grat. clericos litigantes de rebus proprijs. Sed quia poſſet dubitari, an clerici debeant habere ꝓpria, q a prædeceſſores eorū oia habebant communia, de quibus dicit: Multitudinis credētium erat cor vnum, & anima vna; nec quiſquam eorū aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant eis omnia cōmunia: ideo ſupponit hanc 12. cauſam, in qua oſtēdit, an clerici poſſint ꝓpria habere, & annectit de alienatione rerū eccleſiæ, & vtrū clericis liceat condere teſtamenta. Vt autē hæc omnia melius pateant, proponit thema, de quo quinque elicit quæſtiones, in hunc modum dicēs: Quidam clerici, &c.

a ¶ Propria.] Supra prox. cauſa, quæſt. 1. in illo cap. inolita. & cap. placuit G. induxit clericos litigātes de proprijs rebus. Sed quia dubitari poſſet, an poſſint clerici habere propria: iō ponit hanc cām, in qua quærit an clerici poſſint ꝓpria poſſidere, & an poſſint res eccleſiæ alienare, & an poſſint condere teſtamentum, & vt hæc, & alia, &c.

b ¶ An vtriq;.] Ideſt, eccleſię & ſacerdoti.

C Lericos.] Hæc quæſtio diuidit ī duas partes. In prima probat magiſter per 17. aucto. quòd nullus clericus debet habere proprium 1 quod tamen de regularibus intelligitur, qui proprijs renunciauerunt. Secunda ibi. [His omnibus.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur prima quæſtio, qua quæritur, an clericis liceat habere proprium: & hoc ordine procedit Gratianus. Primo probat, quod clerici non debent habere proprium. Poſtea contrarium. Et ſcias, quòd clerici, qui non abrenūciant proprijs, poſſunt habere propria, īfra ead. quęſt. epiſcopi manifeſta. ſint manifeſtæ. Si vero abrenunciauerunt tacitè vel expreſsè, non poſſunt habere propria. tacitè 19. q. 3. nunc autem. expreſsè cum viua voce hoc exprimunt. & hoc teneas quidquid Gratia. dicat.

c ¶ Clericos.] In hac prima q. ſ. an clerici poſſint propria habere, Grat. alleg. pro & cōtra: deinde ſoluit in illo §. cū ergo. & male. Dic ergo, ꝙ poſſunt habere propria niſi renunciauerint 1 proprijs ĩ. ead. q. 1. ſint manifeſtæ. Sed hoc nota, ꝙ in primitiua eccleſia omnes credentes, ſiue clerici, ſiue laici nihil proprij poſſidebant, ſed cōia erāt omnia, ſm ꝙ loquitur ĩ. ea. ca. 2. & ſi qua capitula, contrarium dicant, loquuntur de conſilio, vel ſecundum tempus primitiuæ eccleſiæ, vel de iis qui tacitè, vel expreſsè renunciauerunt proprijs.

Clerici poſſunt habere proprium.
1 Scilicet tacitè, vel expreſsè: tacitè vt 19. q. 3. nūc autē expreſsè cū viua uoce hoc exprimūt. &

O Mnis ætas.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes.
tes. In prima loquitur de impuberibus clericis, & adoleſcentibus: quorum vita, quia ſemper ad malum prona eſt, ideo in vno conclaui omnes manere debent, deputati probatiſſimo ſeniori, qui magiſter ſit doctrinæ, & teſtis vitę eorum. In ſecūda parte loquitur de laicis pupillis eccleſiæ commendatis, quos prælatus eccleſiæ debet in omnibus cuſtodire. Si autem aliqui eorum cum adulti fuerint, luxurioſè viuere voluerint, ſi aliter corrigi noluerint, ponantur in monaſterijs. vt ibi diſtrictius viuant. Secunda pars incipit ibi, [Quod ſi aliqui.] Et nota, quòd omnia c. quæ dicunt, quod clerici non poſſunt habere proprium, intelliguntur de illis, qui renunciant proprijs tacitè, aut expreſsè.

d ¶ Ab adoleſcentia.] In clericis expectantur 18. anni, & tunc quæritur, an velint in ſæculo perſeuerare, vt ſ. diſt. 28. de his. In monachis 14. vt ĩ. 20. q. 1. illud.

e ¶ Probatiſſimo.] Pupillus. n. apud tales educari dēt, qui non inſidientur eius pudicitiæ, vt ff. vbi pup. educ. deb. l. pen. Vel dic, ſeniori. i. presbytero, 84. diſt. porro.

Pupillus vbi dēt educari.

a ¶ Ma-

Digitized by Google

a ¶ Magiſtrum.] Not. ꝙ magiſter perhibere debet teſtimonium de vita diſcipuli, ſimiliter de eius doctrina, vt C. de aduoc. diuer. iud. l. nemini, ſic domeſtica teſtimonia quandoque admittuntur. ſic & pater perhibet teſtimonium de filio. 20. q. 3. præſens ſic & a liis. 2. quæſt. 7. cum cipio omnia fuerũt communia: ſed per iniquitatem eſt proprietas inducta, vt dicatur, hoc eſt meum, illud tuũ. Secundo auctoritate Platonis dicentis omnia debere eſſe communia, etiam vxores. Tertio auctoritate prophetæ. Quarto, exempla Apoſtolorum. Quinto, exemplo Chriſtianorum primitiuæ eccleſiæ, qui vendebant agros, & pretia eorum dabãt Apoſtolis. Sexto, exẽplo Ananiæ, & Sapphiræ, qui mortui ſunt ante pedes Petri q̃a mentiti ſunt de ptio agrorũ. In fine hortatur eos, ut ab Apoſtolicis regulis non recedant. Prima ratio incipit ibi, [Cõis enim vſus] Secunda ibi, [Deniq;] Tertia ibi, [Ecce q̃ bonũ.] Quarta ibi, [Iſtius enim.] Quinta ibi, [Omnes vero.] Sexta ibi, Ananias,] Breuius repete: probat ſex rõnibus, ꝙ omnia debẽt eſſe communia.

niori, quem & magiſtrum a diſciplinę, & teſtem vitę habeant. Quòd ſi aliqui ex his pupilli b exiſtunt; ſacerdotali tutela foueantur: & vita eorum a criminibus intacta ſit, & res ab iniuria improborum. Qui aũt his præceptis reſultauerint; monaſterijs deputentur, vt vagantes animi, & ſuperbi ſeueriori regula diſtringantur.

Item Clemens in epiſt 5.

Anſ. ibidem.

¶ Omnibus clericis communis eſt vita ſeruanda. C. II.

Dilectiſſimis c fratribus, & condiſcipulis, Hieroſolymis cum dilectiſſimo fratre Iacobo epiſcopo habitantibus, Clemens epiſcopus. Communis vita, fratres, omnibus neceſſaria eſt, & maximè his, qui Deo irreprehenſibiliter militare cupiunt, & vitam Apoſtolorum, eorumque diſcipulorum imitari volunt. ¶ Cõmunis enim vſus omniũ d, quę ſunt in hoc mundo, omnibus eſſe hominibus debuit. Sed per iniquitatem e alius hoc ſuũ eſſe dixit, & alius illud; & ſic inter mortales facta diuiſio eſt. ¶ Deniq; Græcorum quidã ſapientiſſimus hęc ita ſciens eſſe, ait, cõmunia debere eſſe amicorum omnia: In omnibus æ autẽ ſunt ſine dubio, & coniuges f. Et ſicut non poteſt, inquit, diuidi aer g, neque ſplendor ſolis; ita nec reliqua, quę cõiter in hoc mundo omnibus data ſunt ad habendum, diuidi debere: ſed habenda eſſe cõia. Vnde & Dominus per prophetam loquitur dicens: [Ecce quàm bonũ, & quam iucundum, &c. ¶ Iſtius enim conſuetudinis more retento ẽt Apoſtoli, eorumq; diſcipuli; vt prædictum eſt, una nobiſcũ, & vobiſcũ cõem vitam duxerũt. Vnde, vt bene noſtis, erat multitudinis eorum cor vnum & anima vna h: nec quiſquam eorum, aut noſtrũ de his, quæ poſſidebant i, aliquid ſuũ eſſe dicebat: ſed oĩa illis, & nobis erant cõia: nec quiſquam egens erat inter nos. ¶ Omnes aũt, qui domos, uel agros poſſidebant, vendebãt eos, & pretia eorũ, & reliquas res, quas habebãt, afferebãt, ponẽtes ante pedes Apoſtolorũ (ſicut nobiſcũ q-

Pſal. 132.

Act. 4.

c ¶ Dilectiſſimis.] Sex rõnibus probat omnia eſſe communia. Et nota, ꝙ Papa hic ſe poſtponit, ſic poſtponitur ſup. 97. d. victor.

d ¶ Omniũ.] Vnde Tullius: Dulciſſima rerũ poſſeſſio cõis eſt, & dicit Philoſophus. Quietiſſime viuerẽt homines in hoc mundo, ſi de medio ſublata eſſet duo verba, ſcilicet meum, & tuum.

Meũ, & tuũ turbant humanũ otiũ.

e ¶ Sed per iniquitatem.] Ideſt, per conſuetudinem iuriſgẽtium æquitati naturali contrarium: ne ſit contra 5. d. 8. c. j. Vel p iniquitatẽ, ideſt, per ſolicitudinẽ, vt ibi, Facite nobis amicos de Mammona iniquitatis, ideſt de pecunia, quæ per ſolicitudinem eſt quæſita, 14. q. 5. §. ſed hoc multipliciter.

Amicos facere de mãmona iniquitatis quid eſt.

cum paſtoris, & inf. e. q. manifeſta. 2. q. j. Deus oĩpotẽs.

b ¶ Pupilli.] Hic de laicis loquitur, qui ſunt commendati eccleſiæ.

b ¶ Pupilli. Pupilli, orphani, viduæ, liberti, miſerabiles perſonæ 1 ſpectãt ad iudicium eccleſiaſticum, vt 88. d. cap. 1. & 8. & C. quando Imperator inter pup. & vid. l. vnica, §. quod ſi pupilli, & 16. q. 1. generaliter, quæ hic pro contrario ſignantur. Sed dic, tutela, ideſt, protectionẽ Io. Credo, ꝙ ſint de foro vtriuſque. B. vnde eccleſia tales tueri, ideſt nutrire non tenetur: ſed tueri, ideſt, protegere tenetur.

1 Idẽ Alex. de Imo. in l. j. ff. d iu. om. iu. col. 2. vbi dicit, ꝙ pro miſerabilib. perſonis iudex pt interponere offm ẽt nõ implorratum per l. 1. C. q̃n imp. inter pup. & vid.

Dilectiſſimos.] CASVS. Hieroſolymis erant quidam qui proprijs renunciauerunt cum ipſis Apoſtolis: ſed non bene ſeruabant, & ideo Clemens Papa ſcribit Iacobo, & ſecum habitantibus, & primo ſalutans eos docet, ꝙ omnia debent eſſe communia. Et hoc probat ſex rationibus. Prima eſt, quia de iure naturali a prin-

f ¶ Et coniuges. Non quo ad vſum carnis, ſed quo ad vſum obſequij, vel quo ad dilectionem. 31. d. omnino. Et eſt arg. ꝙ verbum generale generaliter intelligendũ eſt 19. d. ſi Romanorum. 2

2 Conc. tex. l 1. 2. & fi. C. quæ res pig. obl. poſſ. & in l. 1. §. cũ vrbem. ff. de off. pręf. vrb.

g ¶ Aer communis dicitur quo ad vſum, vt inſt. de rerum diui. §. 1. ſed quo ad ius ædificandi cuius eſt ſolũ, eius eſt aer vſque ad cęlum, ut ff. quòd vi aut clam, l. vlt. in fi. poteſt enim ædificare homo quàm alte uelit: tamẽ non excedat uſitatum modum altitudinis, ut C. de ædi. priua. l. 1.

h ¶ Cor unum, & anima una.] Scilicet, ut ſint uniti uinculo charitatis.

i ¶ Poſſidebat.] Ergo aliquis poteſt poſſidere rem, cuius non põt habere proprietatem. Argu. contra, extra de præſcript. cauſam. Sed dic poſſidebat, ideſt, detinebat ſicut

dam veſtrum cognouerunt;& viderunt:)& diuidebãtur ſingulis,prout cuiq; opus erat. ¶Ananias autem vir auſterus,& Saphira [a] vxor eius,qui mentiti ſunt Apoſtolis de pretio agrorum ſuorum,quos vẽdiderant, nobis præſentibus in conſpectu oĩum circumadſtantium a conſpectu Apoſtolorum propter peccatum [b] eorum,& mendacium,quod fecerũt,mortui elati ſunt ambo. Cętera,quæ de talib.cognouimus,& vidimus,nec recordatione [c],nec demõſtratione digna ſunt.Quapropter hęc vobis cauenda mandamus,& doctrinis, & exemplis Apoſtolorũ obedire pręcipimus [d]: quia hi,qui mandata eorum poſtponunt,non ſolum rei,ſed extorres fiunt. Quę non ſolum vobis cauenda,ſed & omnibus prædicanda ſunt. *& inf.* ¶Vnde conſilium dantes,veſtram prudẽtiam hortamur, vt ab Apoſtolicis regulis non recedatis: ſed communem vitam ducentes, & ſcripturas ſacras rectè intelligentes, quæ Domino vouiſtis,adimplere ſatagatis. Act.5.

a ¶In omnibus autem ſunt ſine dubio, & coniuges.] *Verba hæc abſunt ab originali in recentioribus cõciliorũ editionibus impreſſo,& duobus ipſius manuſcriptis codicibus,vno Vaticano,altero bibliotheca S.Marci Florentia,& ab Anſelmo. Hanc vero ſententiam a Platone acceptam hæretici quidam volebant in Chriſtianam religionem inuehere. Ita enim ſcribit Epiph.hæreſi* 32.Primum quidem,quod ipſe Epiphanes cum patre ſuo,& ſectæ antiſtite Carpocrate, ac ſodalibus eius cõmunes eſſe hominum vxores ſanciuit, ex Platonis de repub. libris occaſionem nactus, & propriam concupiſcentiam perficiens. *Verum apud veteres etiam Chriſtianos hanc vxorũ cõionem vehementer damnari ſolitã Tertulianus in Apologetico euidenter teſtatur his verbis*. Omnia indiſcreta ſunt apud nos præter vxores. In illo loco conſortium ſoluimus, in quo ſolo cæteri homines conſortium exercent: qui non amicorum ſolummodo matrimonia vſurpant, ſed & ſua amicis patientiſſimo ſubminiſtrant,ex illa credo maiorum,& ſapientiſſimorum diſciplina Græci Socratis, & Romani Catonis, qui uxores ſuas amicis communicauerunt,&c.

Item Eugenius Papa ij. & Leo iiij.c.7.

¶Iuxta eccleſiam,clericorum clauſtra conſtituantur. C. III. Anſ.l.7.c.5.& l.4. cap.2.

Neceſſaria [e] etenim res exigit,vt iuxta eccleſiã clauſtra [f] conſtituantur,in quibus clerici diſciplinis eccleſiaſticis vacent. Itaq; omnibus vnum ſit refectorium, ac dormitorium,ſeu cæteræ officinæ [g] ad vſus clericorũ neceſſariæ. Miniſtri vero poſt epiſcopum ſuper eos eligantur; quorum vita, atque doctrina illos potius exornet,quam dehoneſtet.

¶*Eſt caput ſeptimum concilij Romæ ab Eugenio ij. primum habiti,& poſtea a Leone iiij.innouati. Antea citabatur Leo ix.*

Nec in atrio eccleſiæ alia ædificia,niſi clericorum ponantur. In concil.Salegunſt.c.12.

Vnde Nicolaus Papa.

ſicut ſeruus dicitur poſſidere, ff. de acq. poſſ. quod ſeruus.

a ¶Et Saphira.]inf. 23.queſt.8.legi.&c. Petrus.

Peccatũ vitã abbreuiat.

b ¶Propter peccatum.] Propter peccatum moritur quis citius, ut 23. q.4.ca. vindicta.

c ¶Recordatione.] Aliàs retractatione.

d ¶Præcipimus.].i. monemus, ſimile 28.q.1. ſic enim, vř tamen ꝙ hoc fuit p̄ceptum, 1 quia primitiua eccleſia hoc potuit pręcipere: ſicut continentiam. ſed ſi hoc hodie p̄ciperetur, deformaret ſtatum eccleſiæ vniuerſalis:quod nõ debet eſſe.1.q.vlt.& ſi illa. Vel dic,ꝙ pręceptũ erat eis qui tunc renunciauerant proprijs,non alijs, 17. q.1.c.1.

1 Cõtra hoc facit litera conſiliũ,&c. & hortamur &c.ſed ſæpe quæ ſunt p̄cepti conſulũtur & monentur,ut in prædi. ca. ſic enim. Arch.

NEceſſaria.] CASVS. Hic reprehenduntur quidam regulares, qui communiter viuere nolebant, nec uolebãt habere prælatos,pręcipiunt ergo duo Papæ ſcilicet Eugeni9 & Leo, quòd communiter viuant, & prælatos habeant tales,qui eos exornẽt, & nõ dehoneſtent. [Miniſtri.] .i.plebani, uel archipresbyteri, uel œconomi, uel huiuſmodi. Sequens.§. cum c. planus eſt.

e ¶Neceſſaria.] .i. vtilis, & honeſta.

f ¶Clauſtra.] Idem dicitur de conſecra. d.5. in omnibus.ſ. d.32.præter.

g ¶Officinæ.]ſupra d.32. ſi qui uero ſ. ſup.1. q.2. ſacerdos contra,inf.eod.quia tua. ſed ibi loquitur de eccleſijs collegiatis:hic non, vel conſuetudo diuerſarum eccleſiarũ ſoluit contrarium.

ADDITIO. Quia prouidet eis ut pauperibus non vt clericis,ſecundum H.hic autẽ loquitur quando viuũt in communi, & de communi, ſecundum Laur.

a ¶Nulla

Atriũ eſt cœmiterium.

a NVlla.] ¶In atrio.] Ideſt, in cæmiterio, quod habebit xl. paſſus in circuitu eccleſiæ maioris capellæ, vel minoris eccleſiæ xxx. vt infra 17. q. 4. ſicut antiquitus. ſic palatium Imperatoris non eſt priuatorum parietibus coarctandum. C. de oper. publ. quicunque. Clericus.] pars eorum. Tertio oſtendit, ꝙ clericus de decimis, & oblationibus viuere debet, & relinquere hæreditatẽ parentibus. Hoc vltimum eſt de conſilio, quod datur perfectis. Vel ſcḋm vetus teſtamentum quando leuitæ de decimis, & oblationibus cõtenti erant. ſicut dixit H. cum hodie etiã monachi ab hæreditate paterna, vel materna non excludantur, ut 18. q. 1. ſtatutum. & 19. quæſt. 3. præſens.

¶Nec in atrio eccleſiæ, niſi clericorum ædificia ponantur. Cap. IIII.

Iuo p. 15. c. 178.

NVlla ædificia in atrio [a] eccleſiæ ponantur, niſi tantum clericorum.

¶*Ferè eadem leguntur in concilio Salegunſtadienſi, ca. 12. quod habetur in fine collectionis Burchardi, & refertur ab Iuone par. 15.*

Item Hieronymus ad Nepotianum.

¶Clericus nihil ſæculare poſſideat. Cap. V.

Deuſdedit p. 3. Anſel. lib. 7. c. 2. Iuo p. 6. c. 1.

CLericus, qui Chriſti ſeruit eccleſiæ, interpretetur primo vocabulum ſuum: & nominis definitione prolata nitatur [b] eſſe quod dicitur. Si enim κλῆρος Græcè, ſors Latinè appellatur, propterea vocantur clerici, vel quia de ſorte ſunt Domini, vel quia Dominus ſors, ideſt pars clericorum eſt. Qui autem vel ipſe pars Domini eſt, vel Dominum partem habet, talem ſe exhibere debet, vt & ipſe poſſideat Dominum, & poſſideatur a Domino. Qui Dominum poſſidet, & cum Propheta dicit: [Pars mea Dominus.] nihil extra Dominum habere poteſt. Quod ſi quidpiam aliud habuerit præter Dominum: pars eius non erit Dominus: Verbi gratia, ſi aurum [c], ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem; cum iſtis partibus Dominus fieri pars eius non dignatur. Si autem ego pars Domini ſum, & funiculus [d] hæreditatis eius; nec accipio [e] partem inter cæteras [f] tribus: ſed quaſi leuita, & ſacerdos viuo de decimis; & altari ſeruiens, altaris oblatione ſuſtentor. Habens victum & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar.

Pſal. 15. *Pſal. 15.* *1. Timot. 6.*

Item Ambroſius de fuga ſæculi, c. 2.

¶Nihil præter Deum debet curare, qui in eius ſortem eligitur. C. VI.

CVi portio Deus eſt, nihil debet curare, niſi Deum: ne alterius impediatur neceſſitatis [g] munere. Quod enim ad alia [h] officia confertur, hoc religionis cultui, atque huic noſtro officio decerpitur. [i] Hæc enim vera eſt ſacerdotis fuga, abdicatio [k] domeſticorum, & quædam alienatio chariſſimorum: vt ſuis ſe abneget, qui ſeruire Deo elegerit. †

† *geſſit.*]orig.

Item Hieronymus ad quendam ſuum leuitam de duobus generibus hominum.

¶Clericis, & Deo deuotis nec cauſas agere; nec aliquid proprium habere licet. C. VII.

DVo ſunt genera Chriſtianorum. Eſt autem vnũ genus, quod mancipatum diuino officio, & deditum

b ¶Nitatur.] Arg. a nominis interpretatione. 16. q. 1. ſi cupis. nomina enim debent eſſe conſona rebus Inſt. de dona. §. eſt & aliud.

c ¶Si aurũ.] Non tñ eſt peccatum habere diuitias, ſi adſint bona opera, ut 35. diſt. hæc aũt ſcripſimus. ſed tunc eſt peccatũ, ſi propter eas iuſtitia deſeritur, inf. ea. habebat. vel cum homo in eis ſpem ſuã ponit, ut 8. q. 1. ſunt in eccleſia.

Diuitias habere peccatũ non eſt.

d ¶Et funiculus.] Funiculus hic dicit menſura quędã, qua diuidebat hæreditas poſt funus defuncti, ſecundum illud: Funes ceciderunt mihi in præclaris. & dicitur a funere.

Funiculus quid ſit.

e ¶Nec accipio.] Monachus tamen ſuccedit in hęreditatẽ, ut 19. q. 3. non liceat & eccleſia nomine eiꝰ recipit, ut 18. q. 1. c. 1. Vnde Ouidius.
Alterius vires ſubtrahit alter amor.

f ¶Inter cæteras.] Sed ſingulariter: & eſt argum. quod clerici non debent partiri hæreditatẽ cum fratribus.

CVi.] CASVS. Quidã rogauit Ambroſ. vt ſcriberet ſibi qualiter poſſet ſæculum fugere, & Deo ſeruire. cui Ambroſ. reſcribit dicẽs, ꝙ ſæculum duobus modis fugitur, ſ. renunciãdo rebus proprijs, & ſæcularibus curis: & abdicando ſe a domeſticis perſonis & conſanguineis, ut ſuis ſe abneget, qui Deo ſeruire eligit.

g ¶Neceſſitatis.] Ideſt, ſolicitudinis.

h ¶Officia.] Scilicet ſæcularia.

i ¶Decerpitur.] Ideſt, ſubtrahitur. ſic 99. diſt. ecce.

K ¶Abdicatio.] Quoad carnalẽ affectum, vel copulam.

CLericus.] CASVS. Nepotianus rogauit Hier. ut dictaret ſibi libellum de clericorum vita, quod Hier. fecit. hoc ergo cap. quod eſt pars illius libri, tria oſtendit, ſ. ꝙ clericus debet nomen ſuum interpretari: & iuxta interpretationem uiuere. Secundo oſtendit, quòd clericus non debet habere diuitias: quia cum his, qui talia poſſident dominus eſſe dedignatur, nec vult fieri

DVo ſunt.] CASVS. Quidam leuita rogauit Hiero. vt aſſignaret ſibi differentiam inter clericos & laicos: & quod

contemplationi, & orationi,ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare cõuenit: vt ſunt clerici,& Deo deuoti, videlicet conuerſi [a], κλῆρος enim Grçcè, latinè ſors. Inde huiuſmodi homines vocantur clerici,ideſt ſorte electi. Oẽs enim Deus in ſuos elegit. Hi namq; ſunt reges,ideſt ſe, & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo regnum habent. Et hoc deſignat corona in capite. Hanc coronam habent ab inſtitutione Romanæ eccleſiæ in ſignum regni,quod in Chriſto expectatur. Raſio vero capitis, eſt temporalium omnium depoſitio [b]. Illi enim victu & veſtitu cõtenti,nullam inter ſe proprietatem [c] habẽtes, debent habere omnia cõmunia. Aliud vero genus eſt Chriſtianorum,vt ſunt laici λαὸς enim Grçcè,eſt populus Latinè. His licet tẽporalia poſſidere, ſed nõ niſi ad vſum [d]. Nihil enim miſerius eſt, quam propter nummum Deum contemnere. His conceſſum eſt vxorẽ ducere,terram colere,inter virum & virum iudicare,cauſas agere,oblationes [e] ſuper altari apponere, decimas reddere: & ita ſaluari poterunt, ſi vitia tamen benefaciendo euitauerint.

Item Gregorius Auguſtino Anglorum epiſcopo, reſponſionum,c.1.& 2.

¶Clerici nihil proprium poſſideant. C. VIII.

QVia tua fraternitas monaſterij regulis erudita ſeorſum [f] nõ dẽt fieri † à clericis ſuis in eccleſia Anglorum,quæ auctore Deo nuper ad fidem perducta eſt; hãc dẽt inſtituere conuerſationem, quæ in initio naſcentis eccleſiæ fuit patribus noſtris: in quibus nullus eorũ ex ijs,quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat; ſed erant illis omnia communia. ¶Si qui vero [g] ſunt clerici extra ſacros ordines conſtituti, qui ſe non poſſunt continere, ſortiri vxores [h] debent,& ſtipendia ſua exterius accipere:quia & de eiſdem patribus,de quibus præfati ſumus, nouimus ſcriptum,[quòd diuidebatur ſingulis,ꝓut cuique opus erat.] De eorum ergo ſtipendio cogitandum,

& quod eſſet officium vniuſcuiuſque. Hier.ergo reſcribit ei aſſignando duo genera hominum, ſcilicet clericos & laicos. clericorum eſt officium diuina contemplari,orationibus & diuinis officijs inſiſtendo:& ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare. iſti dicuntur reges: quia ſe & alios regere in virtutibus debẽt: & in ſignum huius rei geſtant coronam in vertice. Laicorum vero officium eſt ducere vxorem, terram colere,& ea quæ cõtinentur, in fin.cap. & oſtendit qualiter vtriq; interpretent.

a ¶Conuerſi.] Conuerſi omnes dicunt eccleſiaſticæ perſonæ, ut 17.q.4.quiſquis,& verberans talem incidit in canonem. extra de ſent. exco. non dubiũ. & habebunt habitum illorum,cum quibus conuerſantur,vt 16.q.7.in nona.& licet conuerſi hic dicantur Deo deuoti, non tamen tenentur continere, nam quidam talium,ꝓfitentur,quidam non,ut 27.q.1. vt lex. nam acolythi ſunt eccleſiaſticæ ꝑſonæ,tamen non tenentur continere,vt 32.d.ſi quis eorum. quia poſſunt cõtrahere matrimonium legitimum. Item licet tẽplarij ſint eccleſiaſticæ perſonæ, tamen poſſunt mouere arma ex permiſſione eccleſiæ.

b ¶Depoſitio.] Sic 1. diſt. 23. prohibere.& capilli, qui remanent, deſignant ꝙ aliqua debemus retinere ad ſuſtentationem.

c ¶Proprietatem.] Rerum eccleſiaſticarum:tamen bene cõcedendũ eſt,ꝙ clericus ſit dñs fructuum collectorum, ſed licet proprietas fructuum ſua ſit:tamen non poteſt eam in morte eius alicui largiri ratione teſtamẽti:ſed intuitu eleemoſynæ ſic,ut extra de teſtam.ad hæc.ſicut hæres licet ſit dominus rerum,quas tenetur per fideicommiſſum reſtituere alij:tamen nihil poteſt inde alienare. ff. ad Treb.deducta §.vlt.& l.quidam.§.ſi quis.

d ¶Ad vſum.] Prohibetur etiam laicis nẽ ſeruent pecuniam, ut 47. d. ſicut hi. hoc ideo ne quis in auaritiam incidat:aliàs bene licet: quia non debet quis omnia bona ſua ſtatim effundere,ut 86.diſt.non ſatis.& dic non, niſi ad vſum,ideſt, non ad abuſum, bene enim poſſunt habere proprium.

e ¶Oblationes.] Immo præcipitur eis oblationes dare ut 16.q.1.ſtatuimus.infra de conſecr. d.1. omnis Chriſtianus.10.q.1.quia ſacerdotes.

QVia tua.] CASVS. Tres quæſtiones fecit Aug. Gregorio:quibus queſtionibus Greg.tres dat reſponſiones: Prima fuit, an clerici Anglorum debeant proprijs renunciare, & communiter viuere. & reſpondet ꝙ ſic,vt habetur in principio c. Secunda fuit, an clerici coniugati, & in minoribus ordinibus conſtituti debeant habere ſtipendia eccleſiaſtica. Et reſpondetur ꝙ ſic, ſicut eſt a patribus ſcriptum,ꝙ diuidebant,&c.qui ſub regula eccleſiaſtica ſunt tenendi. Tertia fuit ſi quid ſupereſt communiter viuentibus de annuo reddit u, quid debeat inde fieri. Et reſpondet quod debet pauperibus erogari: & hoc probat auctoritate Chriſti dicentis: Quod ſupereſt.&c. Secunda pars ibi.[Si qui uero ſunt.] Tertia ibi,[Communiter autem viuentibus.]

f ¶Seorſum.] Ergo monachus epiſcopus factus non poteſt habere proprium. ſed ſi hæreditas aliqua deuoluitur ad eum, erit eccleſiæ, ut 18.quæſtio.1.cap.j. in fine.

g ¶Si qui vero.] Supra diſt.32.ſi qui vero. & cap.placuit. hoc hodie non tenet. 1. extra de cler.coniug. Ioannes &c. 1

h ¶Vxores.]Si ſint clerici,nunquid ergo dormiunt cum alijs,ut ſup.ead.neceſſaria.non,q̃a eſſet inhoneſtum in vxo-

Conuerſum verberãs incidit in canonem.

Aug. ſer. 21. ad fratres in heremo.

Ioan. diac. in vita l. 2.c.37.

Anſ.l.7.c.3.
† al. viuere.

32. diſt. ſi qui uero.
Reſp.2.

Act.3.

Pecuniam ſeruare vtrũ licitum ſit.

Monachus factus epiſ. ppriũ hẽre non poteſt.
1 Hæc eſt vera ſnia ſecũdum Vin. & Inn.& quod hic dr̃ eſt ius vetus:& ſtatur hodie ei. ꝙ dr̃ in decre. hic alle. de cler. coniug.c.1.Arc.

vxorato.Item,cantabunt ne cum clericis?quod videtur quia aliter non perciperent ſtipendia,& quod hic dicitur,ſpeciale eſt in Anglicis: nec enim ſimul habebit qs eccleſiaſticum beneficium,& vxorem.extra de cler.coiug.diuerſis, & c.Ioannes.

a ¶ Sub

quod non eſt uerum.

Scimus.] CASVS. Quidam clerici catholici vouerant ſe nihil proprium velle habere: quod votum male ſeruabant. hortatur ergo Papa Vrbanus illos omnes ad communem vitam habendam, exemplo Apoſtolorum, quibus erāt omnia cōmunia, & vt votum quod fecerunt Dño, fideliter cuſtodiant, ne damnationē, ſed præmiū ſibi acquirāt:quoniā melius eſt non vouere, quā votū, prout melius pōt nō adimplere:grauius eñ puniūtur qui votum,vel fidē non ſeruauerunt,q̄ illi, qui nūquā votū fecerūt,& ſemp ſine fide fuerūt.

d ¶ Pollicitationē.] Nota quod ex nuda pollicitatione, quā quis facit Deo, pōt cōueniri 22. queſt. 5. capit. iuramēti. ſic ex nuda pollicitatione facta Reipublicæ, vt ff. de pollici. l.1.

Pollicitatio nuda q̄nque obligat.

e ¶ Aut fidē.] Hic videt Vrbanus ſoluere q̄ſtionē Aug. 6.q.1.quæro ī fine. Dicunt tamē quidā magis puniendū eſſe illum, qui ſemp fuit īfidelis:quā illū, qui quandoque fuit bonus:nā iſti⁹ opera quādoque viua fuerunt. tamen hæc litera contradicit eis. 1

1 Ar.in aut. de liti. §. ſi uero apud. in fi. Arch.

Nolo.] CASVS. Ad euidentiā hui⁹ c.nota ꝙ Aug. fecit tres cōſtitutiones. Primo conſtituit,nullū ordinare clericū niſi ꝓprijs renunciet: ſed q̄dā vt clerici fierent, ꝓprijs renunciabāt; quod poſtea male ſeruabāt.quare Auguſt. vidēs hoc eſſe multis occaſionem peccandi, primam cōſtitutionē retractauit: vt īfra capi. certe uolens potius habere claudos,quàm mortuos.Tertio iuxta uoluntatem ſuorum clericorum primam cōſtitutionem cōfirmauit: ſicut continetur in hoc cap.in quo ſtatuit, ut nullus clericus habeat proprium.Quod multipliciter oſtendit,rationes plures aſſignando,& ſi habuit,non poteſt facere teſtamentum.immo deponetur.facit etiam mētionē de prima cōſtitutione,& eius retractatione inf.ca.certe.Sequens. §.q nō uult pater.

atque prouidēdum eſt: & ſub eccleſiaſtica regula [a] ſunt tenendi: vt bonis moribus viuant, & canendis pſalmis inuigilent,& ab oībus illicitis cor, & linguā, & corpus Deo auctore conſeruent.Communiter † autem viuentibus iam de faciēdis portionibus [b],vel exhibenda hoſpitalitate, & adimplenda miſericordia nobis quid erit loquēdum?cum omne,quod ſupereſt,in cauſis pijs, ac religioſis erogandum eſt?Domino,& magiſtro omnibus dicente:[Quod ſupereſt [c], date eleemoſynam,& ecce omnia munda ſunt vobis.]

† al.communi autem vita.

Luc.11.

Item Vrbanus Papa omnibus catholicis, epiſt. vnica, cap 1.

¶ Clericis omnia communia eſſe debent.

C. IX.

Anſ.l.7.c.4. Iuo p.3.c.139. † al.bonos.

Scimus vos non ignorare,quia hactenus vita communis iter omnes † Chriſtianos viguit, & adhuc gratia Dei viget: & maxime inter eos, qui in ſortem Dñi ſunt electi:ideſt clericos;ſicut in actibus legitur Apoſtolorū: [Multitudinis autem credētium erat cor vnū, & anima vna:nec quiſquam eorum,quæ poſſidebat,aliquid ſuum eſſe dicebat: ſed erant illis omnia communia.] *& infra.* ¶ Quicunque veſtrum communem vitam ſuſceptam habet,& vouit ſe nihil proprium habere; videat,ne pollicitationē [d] ſuam irritam faciat:ſed hoc,quod Domino eſt pollicitus,fideliter cuſtodiat,ne damnationem,ſed præmium ſibi acquirat;quoniā ſatius eſt non vouere; quam votum, prout melius poteſt,nō perficere.Grauius enim puniuntur,qui votum fecerunt;aut fidem [e] perceperūt, & votum non perfecerunt, aut in malis vitam finierūt, quàm illi,qui vitam ſine voto finierūt; aut ſine fide mortui ſunt, & tamen bona egerunt opera.

Act.4.

In ead. epiſt. c.6.

Item Auguſtinus in ſermone de communi vita clericorum.

¶ De eodem. C. X.

Anſ.l.7.c.6. Rom. 12. & 2.Cor.8.

Serm. 52. ad fratres in heremo. In conc. Aquiſgran. cap.112. Beda 2. Cor. 8. 11. q.3.non ſunt audiēdi.

Nolo [f], vt aliquis de vobis inueniat male viuēdi occaſionē. Prouidemus enim bona, vt ait Apoſtolus non ſolum coram Deo,ſed etiam coram omnibus hominibus.Propter nos conſcientia noſtra ſufficit nobis:propter vos fama noſtra nō polluit, ſed pollere debet in vobis. Tenete quod dixi, atque diſtinguite. Duæ res ſunt

a ¶ Sub eccleſiaſtica regula.] Hic patet,ꝙ ſi aliqs in minoribus ordinibus conſtitutus ducat vxorē, non tamen pōt more laicorū viuere: nec pōt cōueniri corā ſeculari iudice:nec verberari ſine ſacrilegio,vt 20.q.3.eos.& 81. d.dictū.Io.qđ falſum eſt,vt extra de cler.cōiug.Ioan.B.

b ¶ Portionibus.] Ideſt,dandis decimis.monachi enim communiter viuentes non dant decimas,vt inf.16.q.1. decimas.ext.de deci.fraternitatem.

Monachi nō tenentur ad decimas.

c ¶ Quod ſupereſt.] Videt ergo quòd ſi aliquis ita pauper eſt:quod ei non ſufficiant ſua, videtur ꝙ nō teneatur dare decimas:quia nullo præcepto ſibi aliquis tenetur ſubtrahere neceſſaria, ut 86.diſtin.nō ſatis.in fine,

Decimas ſoluere pauper nō tenetur.

f ¶ Nolo.] Aug.fecerat tres cōſtitutiones:prima fuit ꝙ clerici non poſſent habere propria: ſed illa male ſeruabatur,& plurimi erant tranſgreſſores:ideo ſecundo reuocauit eam,ut inf.c.certe.Tertio de cōſenſu clericorū

ſuorum

cõſcientia, & fama. Cõſcientia neceſſaria [a] eſt tibi, famã proximo tuo. Qui fidens conſcientiæ ſuæ negligit famã ſuam, crudelis eſt. *& infra.* ¶ Nulli liceat in ſocietate noſtra habere aliquid proprium: ſed ſi forte aliqui † habẽt, nulli licet: & qui habuerint, faciunt qđ non licet. *& infra.* ¶ Enthecam nobis habere nõ licet. Non.n. epiſcopi eſt ſeruare aurum [b], & a ſe reuocare mendicantis manũ. Quotidie tam multi petunt, tam multi gemunt, tam multi inopes nos interpellant, vt plures triſtes relinquamus: quia, quod poſſimus dare omnibus, non habemus. Non habeamus ergo entheçã. *& infra.* ¶ Qui habere voluerit proprium, & de proprio viuere, & cõtra iſta præcepta facere; parum eſt vt dicam, nõ mecum manebit, ſed nec clericus erit. Dixerã [c] enim, & ſcio me dixiſſe, quòd ſi nollẽt ſuſcipere vitam ſocialem mecum; nõ illis tollerem [d] clericatum: ſed ſeorſum manerẽt, ſeorſum viuerẽt quomodo noſſent, Deo uiuerẽt, & tamẽ ante oculos poſui, quantum mali ſit a propoſito cadere. Malui enim habere cæcos, vel claudos [e], quàm plãgere mortuos [f]. Qui enim hypocrita eſt, mortuus eſt. Quomodo ergo, quicũque voluiſſet extra manere, & de ſuo viuere, non tollerẽ ei clericatum: ita modo, quia placuit illis, Deo propitio, ſocialis hæc vita, quiſquis cũ hypocriſi vixerit, quiſquis inuentus fuerit habens proprium, nõ illi permitto, vt inde faciat teſtamentum, ſed delebo eum de tabula clericorum. *Item ſupra.* ¶ Qui non vult α mecum manere, & in communi viuere, habeat libertatem; ſed videat, vtrũ habere poſſit fœlicitatis hæreditatem †.

† *aliquid*] orig.

inf. 12. q. 2. vobis. n.

Serm. 53.

Ser. 52. in extremo.

† *al. æternitatem.*

¶ *Initium huius capitis vſque ad verſ.* Qui habere voluerit, *legitur in ſermone 2. de communi vita clericorum, ſeu 52. ad fratres in heremo: cætera uero partim in ſermo. 53. ad fratres in heremo, ſiue ſermone 3. de communi vita clericorum, partim in eodem 52. ſiue 2. de quibus ſermonibus adnotatum eſt ſup. d. 86. Partem huius capitis refert Beda in comment. 2. Cor. c. 8. ſub hoc titulo,* Ex ſermone de vita, & moribus clericorum.

α ¶ Qui non vult.] *In ſermone ipſo præcedit. c. certe ego infra eadem, & paucis interiectis ſequitur,* qui hoc non vult, habeat libertatem, &c.

Item ſermone tertio de communi vita clericorum.

Et epiſt. 109. ad monachas.

¶ Non licet habere proprium ijs, qui ſuis renunciant, & communiter viuere ſpondent. XI.

NOn dicatis [g] aliquid proprium: ſed ſint vobis oĩa communia. *& infra.* ¶ Quicunque autem in tantũ progreſſus fuerit malum, vt occulte ab aliquo literas, vel quodlibet munus accipiat; ſi hoc vltro cõfitetur, parcatur illi, & oretur ꝓ illo. Si autem deprehenditur, atq; conuincitur, ſecundum arbitriũ presbyteri, vel præpoſiti grauius emendetur. *& infra.* ¶ Cum α huius noſtræ congregationis fratres non ſolum facultatibus, ſed volũtatibus proprijs in ipſa ordinationis ſuſceptione renunciauerint, & ſe per promiſſam obedientiam penitus aliorum poteſtati, & imperijs in Chriſto, & pro Chriſto ſubdiderint; certum β eſt eos nihil habere, poſſidere [h], dare

ſuorũ confirmauit primã conſtitutionem, vt in hoc c.
a ¶ Neceſſaria.] 11. q. 3. ſentit. 5. hoc ibi ſolutum eſt.
b ¶ Aurũ.] 86. diſt. fratrem. quod loquitur de illis, q ante retractationẽ renũciauerãt ꝓprijs, & tamẽ volunt habere proprium.
c ¶ Dixerã.] In ſecunda conſtitutione quam feceram.
d ¶ Non illis, tollerem.] id eſt, nõ præcluderem eos fieri clericos.
e ¶ Claudos.] Quia adhuc tẽporalibus nõ renunciauerãt.
f ¶ Mortuos.] i. qui renunciauerũt proprijs, & tñ volũt habere ꝓpriũ.
NOn dicatis.] CASVS. Dicit Aug. in hoc c. ꝙ q renũciauerũt mũdo ꝓpriũ hẽre nõ poſſunt: & ſi literas, vel munus aliqđ occulte receperint: ſi ſpõte cõfiteãt, parcẽt illis. ſi aũt de hoc cõuicti fuerint, ſecũdũ arbitrium ſui præpoſiti, vel presbyteri punient. Tales em nihil poſſunt hẽre vel poſſidere, vł dare, vł accipere ſine licẽtia ſuperioris, & ſi de eius licẽtia aliquid receperint, de accepto fiat qđ ſupiori placuerit.
g ¶ Nõ dicatis.] Extra de accuſa. ex ꝑte. extra ne cler. vel monac. nõ magnopere.
h ¶ Poſſidere.] Nũquid pauperi fame morienti tenentur ſubuenire ſine licẽtia. nec obſtat. 1. q. 1. nõ eſt putãda. qa i hoc caſu q libet ei ſubuenire: res eñ, q nobis ſuperabundãt, pauperũ ſunt, vt 47. d. ſicut hi. Si autẽ eſt ĩ ſcholis, de licẽtia agere põt, & mutuare ſicut filiusfamilias, vt C. ad Ma. l. vl. ff. d iu. ſi lõgiꝰ §. filius familias. ar. ex. d off. iud. deleg. ꝑterea. ff. d iuriſdi omn.

Religioſus & i veſte ꝓprietatẽ non habet.

omn.iud.l.2. Sed nunquid veſtis eſt ſua, quam habet: vel nunquid dicitur poſſidere res temporales, vel veſtem? non videtur: quia veſtis qua ſemper vtitur ſeruus, de peculio domini eſt. ff. de peculio, id veſtimentum ſed ſeruus non poſſidet ea, quæ ſunt in peculio, ut ff.de

EXemplum.] CASVS. Dictum eſt ſup. ꝙ clerici non debent habere propria. Sed quia poſſet aliquis dicere, ꝙ eccleſia non dẽt habere propria eadem ratione, quia ſi haberent clerici non poſſent ea poſſidere: ideo Gratianus ab hoc loco vſque ad §. his omnibus probat ꝙ eccleſia poteſt habere propria, & poſſeſſiones, & ꝙ clerici noĩe eccleſię poſſidere pñt, etſi noĩe ſuo nihil poſſideãt. Probatur ergo ĩ hoc cap. ꝙ eccleſia loculos & poſſeſſiones habere põt: & hoc probat exemplo Domini, q loculos habuit, & qui furem admiſit, vt oſtenderet, ꝙ quando eccleſia perſecutionẽ patitur a furibus, id eſt malis, patienter ferat. B.

In prima reg.c.4.

vel accipere debere ſine ſuperioris [a] licentia. Quòd ſi ꝓpinquus, vel amicus, vel quilibet fratrum cuiquam aliquid offerre voluerit; primo quidem Priori inſinuetur: & ſic ſuſcipiatur, ſi ipſe mandauerit. De quo tamen nihil fiat aliud, niſi quod Priori placuerit.

¶ *Caput hoc ſumptum eſt ex ſermone 3. de cõmuni vita clericorum, in quo regula B. Aug. continetur, ac repetitur in epiſt. 109. ſed in ea ad monachas oratio conuertitur.*

α ¶ Cum huius noſtræ.] *Hac vſque ad ver.* certum eſt, *non ſunt inuenta apud B. Auguſtinum.*

β ¶ *Hac habentur in prima regula c.4.*

Idem tractatu 50. ad c.12. Ioannis.

¶ De eodem. C. XII.

EXemplum [b] Domini accipe conuerſantis in terra. Quare habuit loculos, cui Angeli miniſtrauerunt; niſi quia eccleſia ipſius, loculos ſuos habitura erat? Quare furem admiſit; niſi vt eius eccleſia fures [c] patienter toleret.

b ¶ Exempiũ.] Ab hinc oſtendit, ꝙ eccleſia poſſit habere proprium: & hoc vſque ad §. econtra.

c ¶ Fures.] i. occultos peccatores ſi. 23. q. 4. tu bonus. extra de temp. ord. c. vlt.

Item Proſper de vita contemplatina, lib.2.c.9.

¶ Eccleſiarum præpoſiti, rerum diſpenſatores efficiuntur. C. XIII.

Et in concil. Aquiſgran. c.35.

EXpedit facultates eccleſiæ poſſideri, & proprias ꝑfectionis amore cõtemni. Non. n. propriæ ſunt, ſed cõmunes [d] eccleſiæ facultates: & ideo quiſquis omnibus, quę habuit, dimiſſis, aut venditis fit rei ſuæ contemptor, cum præpoſitus [e] fuerit factus eccleſiæ omnium, quæ habet eccleſia, efficitur diſpenſator. Denique ſanctus Paulinus, vt ipſi melius noſtis, ingentia prædia, quæ fuerunt ſua, vendita pauperibus erogauit: ſed cum factus eſſet epiſcopus; non contempſit eccleſiæ facultates, ſed fideliſſime diſpenſauit. Quo facto ſatis oſtendit & propria debere propter perfectionem contemni; & ſine impedimento perfectionis poſſe eccleſiæ facultates, quæ † ſunt profecto communes, poſſideri. Quid ſanctus Hilarius?

† *quæ ſunt profecto communia*] orig.

Eccleſiaſticarum rerum dominium apud quẽ ẽ.

EXpedit.] CASVS In hoc c. oſtendit Proſper, ꝙ eccleſia põt habere poſſeſſiones, & hoc ꝓbat duob. exemplis, ſcilicet Paulini, qui ſua pauperibus erogauit: nihilominus tamen factus epiſcopus, poſſeſſiones eccleſiæ poſſedit & diſpenſauit. Et Hilarij, qui omnia reliquit pauperibus: q factus epiſcopus nõ ſolum res eccleſiæ poſſedit, ſed etiam acquiſitis innumeroſis hæreditatibus fidelium poſſeſſiones eccleſiæ augmẽtauit, qui epiſcopi ſi ſciuiſſent eſſe peccatum eccleſiam habere poſſeſſiones, nunquam eas diſpenſandas ſuſcepiſſent.

ff. de acquir. poſſ. quod ſeruus. Item qui ab alio poſſidetur: ipſe nihil poſſidet, vt ff. de adulte. l. ſic eueniet. Sed dicas, ꝙ ex permiſſione prælati ſui poſſunt poſſidere, ut ext. de ſta. monac. c. monachi. Et nota quod monachus ratione contractus, nec agere poteſt, nec conueniri: 1 ſicut ille qui ceſſit bonis, vt ff. de arbitr. item ſi unus, in princ. Sed hoc notaui 11. q. 1. de perſona. Item cum monachus dicatur ſeruus, vt 54. diſt. multos. ergo non habet liberum arbitrium, vt 32. q. 3. c. vnico. nec enim velle videtur qui ex neceſſitate obtemperat. ff. de reg. iu. l. velle. Item agere non poteſt de iniuria ſibi illata, ſed tamen eius prælatus poteſt agere, 2 niſi prælatus abſit, nec reliquerit procuratorem ad inſtar filij familias, ff. de iniu. ſed ſi vnus. §. ait prætor.

1 Ext. de fideiuſſ. de quibuſdam. vbi de hoc.

2 Quod dic vt not. extra de ſent. exc. parochianis.

3 Vt ext. de reſcr. cum dilecta. de conſue. cum dilectus. Arch.

a ¶ Sine ſuperioris.] Ext. de off. ord. quanto hẽt tamen ius eligendi; & ius accuſandi, ſuum prælatũ ſiue abbatem, & illud poteſt facere ſine licẽtia abbatis, quia hoc iure ius conceditur. ext. de accuſ. ex parte.

d ¶ Cõmunes.] Quæritur quis ſit dominus rerum eccleſiaſticarum, nõ quid pauperes dicuntur eſſe domini? arg. ꝙ ſic. 16. q. 1. quoniã quidquid. Poteſt dici, ꝙ eccleſia ſit domina, vt 16. q. 3. inter memoratos ſicut hęreditas eſt domina, vt ff. de acquir. re. do. hæreditas. Alij dicunt, ꝙ ipſe Deus 4 vt inf. ea. q. 2. qui Chriſti, & c. qui abſtulit. Vel dic dominium eſſe apud clericos, ſicut dominium rerum vniuerſitatis apud ciues. inſtit. de re. di. §. vniuerſitatis. dicuntur etiam pauperes domini, quia inde ſuſtentantur.

ADDITIO. De hoc etiam no. extra de verb. ſign. cauſa. & per Innoc. & Hoſt. extra de cauſa poſſ. cum ſuper. & ibi videas. Arch.

e ¶ Cum præpoſitus.] Et confirmatus. nam ante nõ poteſt adminiſtrare. niſi ſit valde remotus, vt extr. de ele. quod ſicut, & c. nihil.

4 Et cũ oĩa ei⁹ ſint, hoc tñ ſpecialius ſup. 1. q. 3. Saluator, ver. quiſqi. cap. res quæ 16. q. 1. in canonib. ver. ſi quis. & hoc verum ſm Ray. & Vin. Arch.

a ¶ Si ſcirent.] Simile 7.q.1.omnis qui arg.bonum pro illis qui ſuis renunciauerunt, ꝙ ſemper præſumitur illos iuſtam cauſam & litem fouere, & eſt bonum. ſimi. ext.de no.oper.nunc.c.1.

QVoniam Velina.] Not. plurium eccleſiarum viſitationem vni cõmitti. Et eſt arg. ꝙ rõne propinquitatis aliquid ſtatuitur contra ius. ſic extra de poſtu.ad hoc. & ſic rõne remotionis. 63.d. cũ longe.

c ¶ Cõſtitutæ.] 7.q.1.conſtitutum, & ſ. 61.d.obitum.

d ¶ Melchiades.] Falſus eſt titulus: quia Melchiades fuit ꝓximus ante Silueſtrũ, & eius tpe eſt Cõſtantinus cõuerſus.96. d. in illa palea, Conſtantinus.

FVturã.] CASVS. Dicebant quidã quod eccleſia nõ debeat recipere ꝑdia: & hoc probãt exemplo Apoſtolorũ, qui in Iudæa prædia nõ recipiebant, ſed pretia prædiorũ, ut pauperes ſubſtẽtarent. quibus Melchiades Papa reſpondet dicẽs, quod ideo Apoſtoli in Iudæa ꝑdia non recipiebant, qa præuidebant eccleſiam ad Gentes tranſituram: quod cum factum eſſet, principes Romanorum facti ſunt Chriſtiani: de quibus Conſtantinus fuit vnus, qui legem dedit, vt quicũqꝫ vellet fieri Chriſtianus, & eccleſiam fabricaret, & prędia eccleſiæ donaret, & ipſemet multa donauit: & eccleſiam B. Petri inſtituit & ſedẽ Imperialẽ ei reliquit: & ab illo tpe cœpit eccleſia poſſeſſiones habere: & Chriſtiani cęperunt eccleſias ædificare, & ſeipſos cõſecrare.

e ¶ Romani.] Ergo Imperator eſt dominus totius mundi, ſ.7.q.1.in apibus.

f ¶ Primę.] Vt ergo ꝙ eccleſia beati Petri ſit prior eccleſia beati Ioãnis Apoſtoli Lateran. 2 10.q.1. sãctorũ, ſed expone primæ beati Petri.i. Apoſtoli: vel primę, id eſt, Apoſtolicæ.

a Ad hoc facit expreſſe ſ.3.q.6.dudum. vbi L. ap[p]robat iſtã ſententiam. Alij contra quia eccleſia Lateran. eſt patriarchalis, ſed eccleſia B. Petri, nõ, nec etiã epalis, ſed ẽ de epatu Portuenſi, & iõ exponũt ut ſequitur. & hoc tenet H.

g ¶ Concederet.] Ergo Imperium eſt apud eccleſiam Romanam, ut 96.diſt.in illa palea, Conſtantinus.

h ¶ Synodo.] Nam ante eum non fuerunt generales ſynodi congregatæ, vt 15.d.c.1.

i ¶ Baſilicas.] De conſec.d.1.nemo.

Videa-

nonne & ipſe omnia bona ſua, aut parentib. reliquit, aut vẽdita pauperibus erogauit? Is tamen, cum merito perfectionis ſuæ fieret eccleſiæ Arelatenſis epiſcopus; quæ illa tunc habebat eccleſia, non ſolum poſſedit, ſed etiam acceptis fidelium numeroſis hæreditatibus ampliauit. Iſti ergo tam ſancti, tam perfecti Pontifices, factis euidẽter clamant poſſe, & debere fieri quod fecerũt. Qui vtique homines tam ſæcularium, quam diuinarum rerum ſine ambiguitate doctiſſimi, ſi ſcirent [a] res eccleſiæ debere contemni; nunquam eas debuerant, qui omnia ſua reliquerant, retinere. †

Addita ex ori. hæc clauſula.

† al. ſuſcipere.

Item Gregorius Fœlici epiſcopo de Acropoli, lib. 2. epiſtola 29.

¶ Diaconi, vel quælibet religioſæ perſonę regularem vitam ducere cogantur. C. XIIII.

Anſ.l.7.c.7.

QVoniam Velina, [b] Buxentina, & Blandana eccleſię, quę tibi in vicino ſunt conſtitutę, [c] ſacerdotis noſcuntur vacare regimine; propterea fraternitati tuę earum ſolenniter operã viſitationis iniunximus: illud prę omnibus commonentes, ut ibi præfatarum eccleſiarum, ſiue diœceſeos earum, vel diaconi, vel religioſæ perſonæ inuentæ fuerint; diſtricte, canoniceque viuant.

Item Melchiades [d] *Papa.*

¶ Quare in primitiua eccleſia prædia vendebantur. C. XV.

FVturam eccleſiam in gentibus Apoſtoli præuidebãt, idcirco prædia in Iudæa minime ſunt adepti, ſed pretia tantummodo ad fouendos egentes. At vero, cum inter turbines, & aduerſa mundi ſuccreſceret eccleſia; eouſque peruenit, ut nõ ſolum Gentes, ſed etiã Romani [e] principes, qui pene totius orbis monarchiã tenebãt, ad fidẽ Chriſti, & baptiſmi ſacramẽta cõcurrerent. Et quib. vir religioſiſſimus Conſtantinus primus, fidem veritatis patenter adeptus, licẽtiam dedit per vniuerſum orbem, ſub ſuo degentes imperio, non ſolum fieri Chriſtianos, ſed etiam fabricare eccleſias, & prædia tribuere poſſe cõſtituit. Denique idem præfatus princeps donaria immẽſa contulit, & fabricam templi primæ [f] ſedis beati Petri principis Apoſtolorum inſtituit: adeo, vt ſedẽ Imperialem, quam Romani principes poſſederãt, relinqueret, & B. Petro ſucceſſoribusque. † ſuis profuturam concederet. [g] Idem vero præſidẽs in ſancta ſynodo, [h] quæ apud Nicæam congregata eſt, cum querelam quorundam conſpiceret coram ſe delatã, ait; Vos a nemine dijudicari poteſtis: qa ſolius Dei iudicio reſeruamini. Dij etenim vocati eſtis: & idcirco non poteſtis ab hoĩbus iudicari. Ab illo etenim tempore, & deinceps, viri religioſiſſimi non ſolum poſſeſſiones, & prędia, quę poſſederant, ſed etiam ſemetipſos Domino conſecrarunt, ędificãtes baſilicas [i]

Poly.l.1.tit.19. Burc.l.3.c.2.& 5. Iuo p.3.c.4.& 7. Pann.l.2.c.3.

† al. ſuiſque præſulibus.

Videntes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in quatuor partes. In prima parte oſtenditur ratio, quare eccleſia habet poſſeſſiones. ſcilicet quia plus vtilitatis confertur eccleſiæ de poſſeſſionibus quàm de pretio: cum ex his plura poſſint fidelibus miniſtrari. In ſecunda parte dicitur, ꝙ res eccleſiæ debent eſſe in poteſtate epiſcoporum. ex quibus debent communiter uiuentibus neceſſaria miniſtrare. In tertia parte dicitur, quo nomine cenſeantur res eccleſiæ, ſcilicet hoc nomine, oblationes. In quarta parte continetur pœna vſurpantis res eccleſię. Secunda pars incipit, ibi, [Ipſe uero.] Tertia ibi [Ipſe. n.] Quarta ibi. [Ideo.]

in ſuis fundis honorem ſanctorum martyrum per ciuitates, ac monaſteria innumera: in quibus cœtus Domino ſeruientium conueniret

¶ *Cæteri etiam collectores Melchiadem citant: quod cõſtare non poſſe rectè animaduertit auctor gloſſæ. Fit enim in hoc capite mentio Nicænæ ſynodi: quo tempore (vt ex ipſa ſynodo Euſebio, & cæteris hiſtoricis apparet) iam Melchiades obierat. Habetur autem integrum in ſcripto de primitiua eccleſia, & munificentia Conſtantini quod in collectione Iſidori, Lutetiæ bis impreſſa, ſequitur ſtatim poſt decreta Melchiadis, quemadmodum ſup. diſt. 88. ad c. decreuit. ad notatum eſt.*

Item Vrbanus Papa epiſtola vnica c. 1.

¶ Quare prædia fidelium hodie ab eccleſia non alienentur. C. XVI.

Anſ. l. 7. c. 6. Burc. l. 3. c. 3. Ivo p. 3. c. 5.

VIdentes autem ſummi ſacerdotes, & alij, atque leuitæ, & reliqui fideles, plus vtilitatis poſſe cõferre, ſi hęreditates, & agros quos, vendebant, eccleſijs, quibus pręſidebât, epiſcopi traderêt; eo quod ex ſumptibus eorum tam præſentibus, quàm futuris temporibus plura, & elegantiora miniſtrare poſſent fidelibus communẽ vitam † ducẽtibus, quàm ex pretio ipſorum: ceperunt prędia, & agros, quos uendere ſolebant, matricibus [a] eccleſijs tradere, & ex ſumptibus eorum viuere. ¶ Ipſæ vero res in ditione ſingularum parochiarũ epiſcoporũ (qui locum tenẽt Apoſtolorum [b]) erant, & ſunt vſque adhuc & futuris ſemper debent eſſe temporibus. Et quibus epiſcopi, & fideles diſpenſatores eorum, omnibus communem vitam degere volentibus, miniſtrare cuncta neceſſariá debent, prout melius potuerunt, vt nemo in eis egẽs inueniatur. ¶ Ipſæ enim res fidelium oblationes appellãtur, quia Domino offerũtur. *& infra c. 3.* ¶ Memoratis ergo augmentationibus, ac cultibus in tantũ eccleſiæ, quibus epiſcopi præſident, Domino adminiculante creuerunt, & tãtis maxima pars earum abundat rebus, vt nullus ſit in eis communem gerens † vitam, indigẽs: ſed oĩa neceſſaria ab epiſcopo, [c] ſuiſq; miniſtris percipit. ¶ Ideo ſi aliquis extiterit modernis; aut futuris temporibus, qui hęc auellere nitatur, iam dicta damnatione feriatur.

† al. fidem.

† al. ei geni] al. degens.

Et Beda ad c. 13. Io. & ibi gloſſa ordin.

Item Auguſtinus tractatu 62. in Ioannem.

¶ De eodem. C. XVII.

Anſ. l. 5. c. 32. Poly. l. 3. tit. 24.

HAbebat Dominus loculos: & à fidelibus oblata cõſeruans, & ſuorum neceſſitatibus, & alijs indigẽtibus [d] tribuebat. Tunc primum eccleſiaſticæ pecuniæ forma eſt inſtituta: vbi intelligeremus, quod præcepit, nos cogitandũ [e] eſſe de craſtino, nõ ad hoc fuiſſe pręceptum vt nihil pecuniæ ſeruetur à ſanctis: ſed ne Deo pro iſta ſeruiatur, & propter inopiæ timorem iuſtitia deſeratur.

Matth. 6.

a ¶ Matricibus.] uidetur ergo ꝙ tantũ matrices eccleſiæ olim. habuerunt prædia. & poſſeſſiones. unde uidetur ꝙ illa ſolennitas, quæ in alienatione rerum eccleſię ſeruari præcipit. 10. q. 2. caſellas aliàs hoc ius tãtum de maioribus eccleſijs intelligatur: cũ enim olim eccleſiæ erant tenues, maior erat inquiſitio adhĩbẽda in alienatione. ſed cũ hodię augmẽtatæ ſunt poſſeſſiones eccleſię: ſufficit cõſenſus capituli eccleſię; ad alienationem faciendam ut infra ea. q. 2. ſine.

Eccleſiaſticæ res facilius poſſunt alienari hodie quàm olim.

b ¶ Apoſtolorum.] Epiſcopi tenẽt locũ Apoſtolorũ, ut hic, ſcilicet quo ad dignitatem, monachi quo ad renunciationem propriorum, & communẽ uitam 16. q. 1. ex auctoritate, omnes ſacerdotes quo ad ſacramẽtorum diſpenſationẽ. 11. q. 3. abſit 21. d. in nouo. 68. d. quorum uices.

Apoſtolorũ locum tenẽt viri eccleſiaſtici diuerſimode.

c ¶ Ab epõ.] extra de præb. c. epiſcopus. ADDITIO. Et ſic habes hic, ꝙ epiſcopus per ſe uel per alium teneatur prouidere cuilibet clerico indigenti 70. d. ſanctorũ. H.

HAbebat.] CASVS. Probatur in hoc c. exẽplo Domini, ꝙ eccleſia poteſt habere poſſeſſiones: quia Dominus loculos habuit & quod dixit, non eſſe cogitandum de craſtino. non ita intelligendũ eſt, ut nihil habeamus, ſed ne Deo propter mũdana ſeruiatur ſequens §. pater.

d ¶ Indigentibus.] argum. ꝙ eleemoſynis fieri eleemoſyna. 16. q. 1. decimæ tributa.

e ¶ Cogitãdũ.] ſupra 1. q. 7.

2.q.7.conuenientibus.contra,ubi dicitur, de futuris inquiramus:& futuris caſibus debemus occurrere 23.diſ. in nomine,Solutio cautela non prohibetur, ſed ſolicitudo nimia,per quam cultus diuinus minuatur.47.diſt.c. omnes huius.& cap.ſicut hi.

Solicitudo nimia eſt ꝓhibita.

f ¶ Cadere.]ideſt,non aſſumere.
g ¶ Sanctitatem .] id eſt,minus periculum eſt eſſe manifeſtum ꝙ occultum.& ſic non eſt contra 32.q.4.nemo ubi dicitur quod tolerabilior eſt culpa,ſi lateat.

ECONTRA. CASVS. Amodo vult Gratianus. quod

HIS OMNIBVS. Hæc eſt ſecũda pars queſt.in qua ꝓbat, quòd poſſunt habere propriũ tam clerici,quam epiſcopi,& eccleſiæ.& hoc probat per 11. auctor. Io.de Fan.

2 His omnibus auctoritatibus claret,quòd clericis nullo modo licet habere quid proprium:quod ſi habuerint, non clerici erunt;non tamen clericatus eis tollendus eſt.

Vnde Auguſtinus in ſermone 2. de communi vita clericorum. al. 52. ad fratres in heremo.

¶Clericatus non tollitur eis,qui volunt habere aliquid proprium. C. XVIII.

CErte ego ſum,qui ſtatueram,ſicut noſtris,nullum ordinare clericum,niſi qui mecũ vellet manere : aut ſi vellet recedere [a] à propoſito;recte illi tollerem [b] clericatum:quia deſereret ſanctæ ſocietatis promiſſum,cęptumque conſortium.Ecce [c] in conſpectu Dei, & veſtro muto conſilium.Qui volunt habere aliquid proprium,quibus non ſufficit Deus,& eccleſia;ſua maneant vbi volunt,& vbi poſſunt:non eis aufero clericatum: nolo habere hypocritas. Malũ [d] enim eſſe quis neſciat? malum [e] eſt cadere [f] à propoſito:ſed peius eſt ſimulare propoſitum. *& poſt pauca.*¶Si non† ſeruat ſanctitatem [g] foris; dimidius cecidit:ſi vero intus habuerit ſimulationẽ,totus cecidit. Nolo vt habeat neceſſitatem ſimulandi. Scio quomodo homines ament clericatum. Nemini eum tollo nolenti me cum communiter viuere.

Auſ.l.7.c.8.

†Si ſeruat.]orig.

Econtra ſunt aliæ auctoritates,quibus conceditur propria habere,non ſolum alijs,ſed etiam epiſcopis.

Vnde in concilio Agathenſi,c.48.legitur.

¶De rebus proprijs,vel acquiſitis epiſcopi hæredibus ſuis derelinquant. C. XIX.

EPiſcopi de rebus proprijs,vel acquiſitis, [h] vel quidquid de proprio habẽt, [i] hęredibus ſuis,ſi voluerint, derelinquant . Quidquid vero de prouiſione [k] ſuæ eccleſiæ fuerit,ſiue de agris,ſiue de fructibus† [l], ſiue de oblationibus;omnia† in iure eccleſię reſeruare cẽſuimus .

†al.ſ.ngibus.
†al.omnia intra.

CErte .] CASVS. Aug.fecerat conſtitutionem quandã ſcilicet , quod nullũ ordinaret clericum niſi communiter viueret, & proprijs renunciaret & ſi inueniretur trãſgreſſor, deponeretur. Poſtea clerici renunciabant &ſiebant tranſgreſſores . quare Aug. conuocatis omnibus clericis ſuis mutauit conſtitutionẽ quàm fecerat , volẽs potius habere claudos,i.propria habentes, quàm hypocritas,id eſt tranſgreſſores : quia ſi habet propria,dimidius cadit,id eſt , imperfectus eſt:ſed ſi renunciat proprijs, & habet poſtea propria , totus cadit: quia perfectionem non ſeruat exterius nec interius in anima.

a ¶ Recedere .] ideſt nõ aſſumere ꝓpoſitũ,i.renũciãdi vt ibi: Cadent à latere tuo.

Non habet proprietas . non n.inde cadit q non ſuſcipit ſecũdum Hug.

b ¶ Tollerem.]ideſt non admitterem.

c ¶ Ecce.]arg.aliquẽ uenire contrafactũ ſuum.17.q.2. Gũſaldus.35.q.9. quod qs 22.q.4.i malis. & c. iurauit.55.diſ.pœnitẽtes. ff. de iis q bus ut.indig.tutorem.Contra 32.q.5.horrendus.Argu.contra,7.q.1.quam periculoſum 8.q.2.dilectiſſimi.17.q.4. ſunt qui opes,C. de tranſa. ex cauſa. C. de cap. & poſt. li.re.nec nos.C.de remiſſio.& pig.debitum.ff.de acqui. hære.qui ſuperſtitis.ff.de adopt. poſt mortem . contra. ff.de ſerui.ruſtic.præ.per fundum. Ioan. Solu. quilibet poteſt uenire contra factum ſuum ubi eſt expreſſum in iure.aliàs non.55.diſt.pænitentes B.

Facto proprio poteſt quis contrauenire.

d ¶ Malum.]id eſt,occaſio mali: quia rei familiaris cura ſine peccato vix poteſt exerceri.25.d.qualis. Vel intellige ꝓprie,peius enim eſt per hypocriſim peccare , quã manifeſte,vt ext. de hære. cum ex iniuncto. ff. de ritu. nup.palã, & plus eſt ueneno occidere quàm gladio. C. de maleſi.l.unica:& plus eſt perſuadere quam compellere . ff. de ſer. corrup.l.1.§.vlt.& ſic non obſtat 32.q. 4.nemo.

Hypocrita plus peccat quàm manifeſte derelinquens.

e ¶ Malum.]hoc ſcilicet.

quòd clerici poſſint habere propria . quod uerum eſt ijs qui renunciauerunt proprijs : in quo caſu loquitur uſque ad §.De rebus.

EPiſcopi .] CASVS.Statuitur in hoc c. ꝙ ſi epiſcopi habent aliquid de rebus proprijs , poſſunt relinquere cui uelent.Sed quidquid de rebus eccleſię habuerunt,totum eccleſiæ reſeruentur.

h ¶ Acquiſitis .] de proprio . Vel dic acquiſitis non occaſione eccleſiæ vt extra de teſta.quia nos.

i ¶ Habent.]de hoc dicemus infra ea.q.4.cap.1.

K ¶ De prouiſione .] Clerici de rebus mobilibus nihil in ultima uoluntate poſſunt dare niſi talis ſit eccleſiæ conſuetudo,ut extra de teſta.ad hæc.& c.relatũ .§.licet.

Clerici nihil poſſunt dare in ultima voluntate.

l ¶ De fructibus.]nondum perceptis,arg. ff.quemadmodum vſusfruc. amit. ſi uſusfructuarius , in fine . immo etiam de perceptis non poſſunt condere teſtamentum . extra de teſta.quia nos admonet.

Manife-

MAnifeſta.] CASVS. Dicitur, ꝙ manifeſtum debet eſſe ijs. qui circa epiſcopos morantur, quæ ſunt res eccleſiæ, & quæ ſunt res propriæ epiſcoporum, ne ſi tranſitus inopinatus emergat, propter confuſionem, res epiſcopi pro rebus eccleſiæ, vel conuerſo detrimentum patian-

SInt manifeſtæ.] CASVS. Dicitur ꝙ res propriæ epiſcopi, & res eccleſiæ debent eſſe ſeparatæ, vt epiſcopus in obitu ſuo ſine interdictione, uel contradictione quibus uoluerit propria relinquere, poſſit: iuſtum enim eſt. vt nec eccleſia, nec propinqui epiſcopi detrimentum patianť, & in cauſas incidant, uel lites. Sequens c. planum eſt, & inducitur a cõtrario ſenſu, quaſi non ſufficiant ei ſua propria.

In cap. Martini Bracha. ex can. 4. conc. Antiocheni mutatis uerbis, ſed ſalua ſententia.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 15.

¶De eodem. C. XX.

MAnifeſta [a] autem debent eſſe, quæ ad eccleſiam pertinent, his qui circa [b] ipſos ſunt, presbyteris, & diaconis; vt ſi epiſcopo contigerit inopinatus trãſitus, res eccleſiæ nullo modo poſſint minui, & perire; neque res propriæ epiſcopi importunitatem patiantur ꝓ reb. eccleſię: vt nec eccleſia incurrat damnum, nec epiſcopus in ſuis rebus pro rebus eccleſiæ proſcribatur.

Idem ſtatutum eſt in canonibus Apoſtolorum, c. 40. vbi legitur.

¶De eodem. C. XXI.

Anſ. l. 6. c. 167.

SInt manifeſtæ [c] res propriæ epiſcopi (ſi tamen habet proprias) & manifeſtę Dominicæ: [d] vt poteſtatem habeat de proprijs moriẽs epiſcopus, ſicut voluerit, & quibus voluerit derelinquere: nec ſub occaſione eccleſiaſticarum rerum ea, quæ epiſcopi eſſe probantur, [e] intercidant. Fortaſſis enim vxorem habet, aut filios, [f] aut propinquos, aut ſeruos. [g] Et iuſtum eſt hoc apud Deum & homines; vt nec eccleſia detrimentum patiatur ignoratione rerum pontificis; nec epiſcopus, vel eius propinqui ſub obtentu eccleſiæ proſcribantur, & in cauſas incidant, [h] qui ad eum pertinent, morſque eius α iniurijs malæ famæ ſubijciatur.

α¶Morſque eius. *Antea legebatur,* mortiſque eius iniurijs infamentur. *Reſtitutus eſt locus ex priſca verſione, cui totum reliquum caput conuenit. Græcè eſt.* καὶ τοῦ αὐ τῦ θανατον δυσφημίαις περιβάλλεσθαι, *ideſt,* & eius mors maledictis vndiq; appetatur.

†al. δυσφημοῦνται.

Item in eiſdem canonibus, c. 41.

¶Ex rebus eccleſiæ epiſcopus ſi indiget, ſibi, & ſuis neceſſaria ſumat. C. XXII.

EX his autem, quibus epiſcopus indiget (ſi tamẽ indiget [i]) ad ſuas neceſſitates, & peregrinorum fratrum vſus & ipſe percipiat, vt nihil ei poſſit β omnino deeſſe. Lex enim Dei pręcipit, vt qui altario deſeruiunt, paſcantur de ipſo.

1. Cor. 9.

β¶Ei poſſit. *Legitur etiam,* eis poſſit. *Nam & in græcis codicibus partim eſt* αὐ τοῦ *partim* αὐ τοὺς.

& in Pariſienſi conc. l. 1. c. 15.

Item ex concilio Antiocheno, c. 25.

c ¶ Sint manifeſtæ.] Ideſt, diſtinctæ.

d ¶ Dominicæ.] ideſt eccleſiæ.

e ¶ Probantur.] Ex hoc c. & in auth. de eccl. titu. §. interdicimus, coll. 9. ff. de dona. inter uir. & uxo. Quintus Mutius. C. e. tit. etiã uidetur, ꝙ ſemper res acquiſitę præſumũtur eſſe de bonis eccleſiæ, niſi ꝓbetur contrarium. Arg. contra. C. arbit. tut. ſi defunctus ibi. n. dr, quod tutor qui nihil ante habebat, poſtea per induſtriã ſuã multa potuit fuiſſe lucratus, unde pupillus cogitur ꝓbare illas ſuas eſſe, Tu dicas, ꝙ ſi ep̄s, uel alius prælatus ꝑmiſtim utitur reb. ſuis & eccleſiæ, cum non ſit facta diſtinctio, cogẽtur hæredes ep̄i probare illas res nõ eſſe eccleſiæ: ſicut uxor cogitur ꝓbare res aliquas non eſſe mariti, quia promiſcue utiť reb. mariti ut ſuis. Vel aliter diſtinguas. Si certũ eſt, ꝙ ep̄s ante epiſcopatum habuit propriũ; tunc incumbit eccleſiæ onus probandi res acquiſitas eſſe tãtum de rebus eccleſię. arg. Inf. q. 4. ca. 1. & 2. Vel dic, quòd ſi poſt. mortẽ epiſcopi eccleſia inuenitur in poſſeſſione rerũ, tũc hęredibus incumbit probatio. Sed ſi hæredes ſunt in poſſeſſione, tunc eccleſia probabit, ut inf. e. q. 5. c. 1. in fine.

Clericorum bona an præſumantur eſſe de bonis eccleſiæ.

1 Ar. contra ſu. e. q. c. 2. & ſeq. Dic ꝙ licet illo tp̄e primitiuo ñ liceret clericis hr̃e propria: tñ Apoſtoli inſtinctu ſpiritus ſancti preuiderunt eccleſiam & clericos poſſeſſiones habituros. ſu. e. futuram. & ſic potuit eſſe iſte canon 1 Apoſtolorũ. Arch.

f ¶ Aut filios.] ſ. 28. diſt. de Syracuſanæ. contra. Sed hoc permittebatur tempore Apoſtolorum. quorum, 1 canon iſte eſt.

tur.

a ¶ Manifeſta.] Facit ergo inuentarium, ut 28. d. de Syracuſanæ.

b ¶ His qui circa.] Ideſt, uicedominis, ut 89. diſt. uolumus. & cap t. ſequenti. qui erit teſtis adminiſtrationis ſuæ, alij erunt teſtes uitæ ſuæ, ſupra 2. quæſt. 7. cum paſtoris.

g ¶ Aut ſeruos. Quos poteſt facere & liberos.

h ¶ In cauſa incidant.] Ideſt, litigare cogantur.

i EX his.] ¶ Indiget.] Quia de reb. eccl. non debet quis paciſci, ſi habet propria, ut 1. q. 2. clericos. & c. paſtor.

Epiſcopus.] CASVS. In concilio Antiocheno ſuper quatuor querimonia facta fuit de epiſcopis. Primo quòd res eccleſiæ vertebant in ſuos uſus. Secũdo, ꝙ res eccleſiæ ſine conſcientia clericorum pertractabant. Tertio, ꝙ domeſticis & cõſanguineis & propinquis de reb. eccleſiæ poteſtatem dabant, vt per huiuſmodi pſonas res eccleſię lęderent. Quarto, ꝙ quidam ex eis pauperib. alimoniã ſubtrahebant. vnde ſermo p̄dicationis, & hi q̄ res eccleſiæ diſpenſabant, infamabantur: quare ſtatutum fuit in concilio Antiocheno, ut ep̄i habeãt rerum eccleſiaſticarum poteſtatẽ ad ſui & fratrũ ſuorũ victum & veſtitum, ſi indigent ſi vero ſuper prædictis quatuor accuſati & conuicti fuerint; pœnas ſuſtineant.

a ¶ Epiſcopus.] Hoc c. habes 10. q. 2. ep̄s.

b ¶ Vſib. Hic oſtenditur qua neceſſitate clerici debẽt eſſe cõtenti ſ. ut habeant uictum & veſtitum; & ita refertur hic neceſſitas ad naturę neceſſitatem & eſt arg. cõtra illos, qui dicunt ſe pp neceſſitatẽ habere plures eccleſias

c ¶ Fructus.] Ergo res mobiles non poteſt dare ſine conſcientia. 1 cleri. ſui. extra de do. c. 2.

d ¶ Cõſcientia.] inf. ea. q. 1. ſinc. & c. alienationes.

e ¶ Propinquis.] inf. 89. d. decenter.

a Hoc nõ uſ uerũ. ext. de don. cæterũ. ubi de hoc. & inf. e. c. ul. 16. q. 1. poſſeſſiones. in gl. ĩ fi. Arch.

ſcopis licet habere propria; ſed ex hoc mouet quandam quæſtionem, cum epiſcopus habeat propria, quare dicit ſup. in c. nolo ꝙ clericus habens propria non erit clericus? cui quæſtioni reſpondet Gratian. pro ſuo arbitrio, dicens quoſdam epiſcopos in oriente habere vxores, & filios.

¶ Res eccleſiaſticas epiſcopus diſpenſet.

C. XXIII.

Anſ l. 6. c. 163.

Epiſcopus [a] eccleſiaſticarum rerum habeat poteſtatẽ ad diſpenſandum erga omnes, qui indigent, cũ ſumma reuerentia, & timore Dei. Participet autem & ipſe quibus indiget (ſi tamen indiget) tam in ſuis, quam in fratrum, qui ab eo ſuſcipiuntur, neceſſarijs vſibus [b] profuturis: ita vt in nullo qualibet occaſione fraudentur, iuxta ſanctum Apoſtolum ſic dicentem;] Habentes victum, & tegumentum, his contenti ſumus.] Quòd ſi contentus iſtis minime fuerit, conuertat autem res eccleſiæ in ſuos vſus domeſticos, & eius cõmoda, vel agrorum fructus, [c] non cum presbyterorum conſcientia, [d] diaconorumque pertractet, ſed horum poteſtatem domeſticis ſuis, aut propinquis [e] aut fratribus, filijsque committat, vt per huiuſmodi perſonas occultè res α lædantur eccleſiæ; ſynodo prouinciæ pœnas iſte perſoluat. Si autem & aliter accuſetur epiſcopus, aut presbyteri, qui cum ipſo ſunt, quòd ea, quæ pertinent ad eccleſiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet eccleſiaſtica facultate ſibimet vſurpent; ita vt ex hoc affligantur quidem pauperes; criminationi vero & blaſphemijs tam ſermo prædicationis, quam ij, qui diſpenſant, taliter exponantur; & hos oportet corrigi, ſancta ſynodo id quod condecet, approbante.

1. Tim. 6.

¶ Occultè res.] *In verſione Dionyſii legitur*, vt per huiuſmodi perſonas occultè cęteri † lędantur fratres, eccleſię, *& concordat cum alia antiqua verſione, quæ & ipſa eſt in tomis conciliorum*, vt per eorum ſecretam diligentiam eccleſiaſtici lędi videantur. *Græcè in codicibus, qui lecti ſunt, habetur*, εἰς τὸ διὰ τῶν τοιούτων λεληθότως βλάπτεσθαι τοὺς λόγους τῆς ἐκκλησίας, *id eſt*, vt ex his rationes eccleſię latenter lędantur.

† al. cæteræ lædantur eccleſiæ.

Item in canonibus Apoſtolorum, c. 41.

¶ Res eccleſię ſint in epiſcopi poteſtate. C. XXIIII.

Anſ. l. 6. c. 160.

PRęcipimus, vt in poteſtate ſua epiſcopus eccleſię res habeat. Si enim animę hominum pretioſiores † [f] illi ſunt creditę, † multomagis [g] oportet eum curam pecuniarum gerere ita vt poteſtate eius, indigentibus omnia diſpenſentur per presbyteros, [h] & diaconos, & cum Dei timore, & omni ſolicitudine † miniſtrentur. Ex his autem, quibus indiget, &c. *ut ſupra.*

† pretioſa, orig. πιστευτέον. i. credendæ.

† εὐλαβείας. i. integritate.

ſup. e. c. ex his autem

Cũ ergo in concilio [i] Agathenſi, & Martini, & canonibus Apoſtolorum dicatur, [Sint manifeſta res propriæ epiſcopi,] cũ in eiſdẽ canonib. & in concilio Antiocheno

PRæcipimus.] CASVS. Quęſitum fuit an ep̄i debẽt habere poteſtatem de reb. eccleſiæ. Et rñdetur ꝙ ſic ad diſpẽſandum eas per preſbyteros & diaconos cum timore & ſolicitudine. Et hoc ꝓbatur argumento a maiori, quia animæ hominum multo pretioſiores rebus ſunt illis commiſſis.

f ¶ Pretioſiores.] Sic inf. 16 q. 7. c. 1.

g ¶ Multo magis.] Simile eſt qđ oſtendit ius, ex quo mulier credit ſe viro de corpore, dignum eſt, ut credat de dote reſtituenda, unde non tenet uir dare fideiuſſorẽ de dote reſtituenda, niſi uir laberet in facultatib. ex. de do. inter ui. & uxor. per ueſtras. C. ne fideiuſſ. do. den. l. 1.

h ¶ Presbyteros.] Sup. 89. d. c. uolumus.

Vir pro dote non tenetur fideiuſſorem dare.

CVM ERGO. CASVS. Concludit Gratia. ex c. ep̄i, & ex c. manifeſta. & ex c. ſint manifeſtę, & ex c. ep̄s, ꝙ epi filios. & quoſdam clericos in occidente in minoribus ordinibus habere uxores, & filios, quibus licet habere propria alijs uero clericis, qui ab infantia clerici facti ſunt, non licet habere propria niſi retinẽdo ſua, a ſumptibus eccleſiæ abſtineant. & ad hoc inducit ſequens capitulum.

i ¶ Cum ergo in concilio.] Concludit ꝙ clerici poſſunt habere propria.

a ¶ Quo-

a ¶ Quomodo ergo.] Modo quærit de contrarietate illorum capitu. ſup. cap. nolo. & ſup. ca. expedit.
b ¶ Sed notandum eſt.] Male ſoluitur. 1 Sed dic. vt dixi ſup. ca. in princip. quæſtionis.
I Lli autem.] CASVS. Quidam clerici proprijs renunciare nolebant. quæſitum eſt à Proſpero an ſine peccato poſſint hoc facere? Et reſpondet quod ſic, ſi præbendam diſpenſatori relinquant: qui quodammodo ſua relinquũt quando contenti rebus proprijs nihil de rebus eccleſiæ accipiunt.

1 Quod nulla nititur ratione, nulla fulcitur veritate, Lau. Hu.

† al. rebus.

præcipiatur, vt epiſcopus participet res † eccleſiæ ſi tamē indiget; nonne patenter oſtēditur, quod epiſcopus habeat libere propria? Dicendo enim: [ſi indiget rebus eccleſiæ.] notat eũ habere propria; quæ fortaſſe ſuis neceſſitatibus non ſufficiunt. Quomodo ergo [a] *, clericus, ſi proprium habere voluerit, clericus non erit? & eps habens propria nō ſolum non deſinit eſſe epiſcopus, verumetiā cunctas eccleſiaſticas facultates in ſua iubetur habere poteſtate; ¶ Sed notādum eſt* [b] *, epiſcopos orientales vxores habere & filios quoſdam autem ex noſtris partibus, cum in laicatu ſiue in minoribus ordinibus conſtituti habeant vxores & filios, ſiue morte vxoris interueniente, ſiue continentia pari voto ſeruata, ad ſacros ordines accedere. His omnibus conceditur habere propria ad ſuos, & ſuorum vſus. Qui autem ab infantia ſacræ militiæ traditi ſunt, nullo modo eis permittitur habere ꝓpria: quia nulla eſt eis excuſatio proprietatis: niſi fortaſſe retinendo ſua, à ſumptibus eccleſiæ abſtineant. Quod fieri poſſe Proſper de vita contemplatiua, l. 2. c. 12. teſtatur dicens.*

¶ De ijs qui tam infirmi ſunt, vt ſuis rebus renunciare non poſſint. C. XXV.

ILli autē, qui tam infirmi [c] ſunt, vt poſſeſſionib. ſuis renunciare non poſſint; ſi ea, quæ accepturi erant diſpēſatori [d] relinquant nihil habētibus [e] conferēda, ſine peccato [f] poſſident ſua: quia & ipſi quodammodo ſua relinquunt; quando proprijs cōtenti rebus, nihil eorum, quę labori, vel ordini ſuo deberi arbitrantur, accipiunt.

c ¶ Infirmi.] Scilicet animo.
d ¶ Diſpenſatori.] ſcilicet ſuo: vel diſpenſatori, id eſt, epiſcopo.
e ¶ Nihil habētib.] id eſt, pauperibus. 16. q. 1. c. fin.
f ¶ Sine peccato.] hic patet quod ſi clerico ſufficiant ꝓpria, nō hēbit eccleſiaſtica, vt 16. q. 1. quoniā quidquid. 1. q. 2. clericos & c. paſtor. & if. c. ſi priuatū. 10. q. 3. cauēdū. Sed cōtra nemo ſuis ſtipēdijs cogit militare ext. de ſimo. cū ſit Romana. & q altario deſeruit, &c. vt ſu. c. ex his. Solu. hoc ca. de conſilio loquitur vel de clericis vagabundis vel loquitur de oblationib. quæ illis non ſunt communicandæ, vel poſſunt habere dona eccleſiaſtica, non vt ibi referuent, ſed vt diſtribuāt pauperibus. 16. quæſt. 1. ca. fin.

DE REBVS. CASVS. Hic Gra. mouet quādā quęſtionē incidentē, an poſſeſſiones eccleſiæ poſſint diuidi per prębēdas. Et primo probat, quod nō exemplo apoſtolorum, & duobus c. ſeq. Sequens cap. patet.

De rebus vero eccleſiæ, quæritur, an liceat eas per præbendas diuidi, vt annuos redditus quiſque ſibi ſpecialiter vendicet. Hoc non poſſe fieri, argumento, & auctoritate probatur: clerici ſucceſſores eorum ſunt, de quibus dicitur: [Multitudinis autem credentium erat cor vnũ, & anima vna.] Neceſſe eſt ergo, vt eorum ſequantur vitā, quorum in eccleſia gradum adminiſtrant. Non ergo aliquid proprium ſibi vendicabunt, ſed erunt eis omnia communia.

Act. 4.

Item Vrbanus Papa ait in epiſtola vnica. c. 2.

Anſ. l. 5. c. 35.
Poly. l. 9. tit. 15.

¶ Res eccleſię quaſi communes epiſcopus diſpenſet. C. XXVI.

RES eccleſiæ non quaſi proprię [g], ſed vt communes & Domino oblatæ, cum ſummo timore nō in alios quam in præfatos vſus ſunt fideliter diſpenſandæ.

Item ex ſynodo habita Roma ab Eugenio Papa II. cap. 16.

g RES eccleſiæ.] ¶ Proprię. Si ergo de reb. eccleſię emiſti equũ vel aliquid, illud nō eſt tuũ ſed dicas, quod illud ſolum clericorum eſt quod ꝓbabili ratione conſumunt, 2 vt ſu. c. expedit. & if. c. ſi priuatum & if. c. q. 2. ſine exceptione. Quidquid enim habes ſupra illud quod ſufficit tibi, illud violēter detines, vt ſupra diſt. 47. ſicut.

Clerici quæ bona hēant.

2 Ad hoc facit quod le. & no. 44. di. in prin. ver. ſi ſacerdos & 47. diſt. c. ſicut hi. ver. proprium. & ſup. c. epiſcopi ver. quidquid. vbi de hoc. Arch.

¶ Non liceat epiſcopo res eccleſiarum in proprios vſus conuertere. Cap. XXVII.

NVlli epiſcoporum liceat res mobiles, aut immobiles de ſubiectis plebibus, alijſque pijs locis in pro

NVlli.] CASVS. Præcepit Eugenius in ſynodo habita Romæ, vt nullus epiſcopus res mobiles vel immobiles de eccleſijs

eccleſijs ſibi ſubiectis in proprios vſus aſſumat, ne maiores eccleſiæ locupletentur, & minores pauperes fiant. & qui contra hoc fecerit, canonica ſententia feriatur.

a ¶ Enormiter.] Arg. ꝙ epiſcopus de iure vnius eccleſiæ poteſt detrahere, & alij conferre: dummodo alij eccleſiæ grauia damna nõ infligat. vt infra e.q.2.bonę. Quid iuris ſit, dicemus ibi & 16. quæſt. 1. §. quod autem.

d ¶ Si priuatum.] Poteſt intelligi ſi, id eſt, quamuis priuatum ſeparatim aliquid eccleſiaſticum poſſidemus; non tamẽ illud eſt noſtrum [quorũ procurationem, id eſt, quia tantum illius procuratio nobis eſt cõmiſſa. Vel dic priuatum, id eſt, proprium.

SI ERGO. CASVS. Cõcludit Grat. ex ſupradictis duob. cap. dicens: ſi res eccleſiæ ſint habendæ tanquam communes, & non tanquã proprię, cũ de communi nullus dicat. hoc eſt meum: ergo de rebus eccleſię nõ poteſt quis dicere, hæc eſt mea: quia ſi diceret, non videretur imitari Apoſtolos, quib. nihil proprij erat, ſed omnia communiter poſſidebant. Poſtea huic concluſioni reſpõdet, dicens, quod ſicut poſſeſſiones diuiſę ſunt ꝑ vniuerſum orbem, & aliæ ſũt aſſignatæ vni eccleſiæ, & alię alij: ex ꝗbus licet res eccleſię debeant eſſe cõmunes omnibus, diſpenſator tamen eccleſię ſibi & ſuis primo neceſſaria miniſtrabit, & reliqua ꝗ ſuperſunt, fidelibus miniſtrentur: ita & prębendæ & prædia eccleſiarum inter canonicos diuidi poſſunt, vt ex his non tanquam proprijs, ſed cõmunibus primo ſibi neceſſaria ꝑcipiãt, & reſidua in communes vſus eccleſiæ expendant.

b ¶ Hoc meũ eſt.] falſum dicit: nã res quæ communis eſt aliquibus, omnium illorum eſt, [a] vt ff. de ritu nupt. illud. vnde hoc verbum, ſuum, ambiguum eſt pro toto & pro parte. & qui iurat ſuum non eſſe, iurabit etiam ſibi commune non eſſe, ff. de ver. ſign. pupillus. §. vlt. & cũ quis legat ſeruos ſuos, tam illi, qui ex toto ſui ſunt, quàm qui pro parte, intelliguntur legati, vt ff. de leg. 3. ſi quis ſeruos. Si autem eſt aliquid vniuerſitatis, vel ciuitatis, illud non eſt cuiuſlibet, infra e.q.2. qui manumittitur.

c ¶ Non

prio vſu habere: ne maiores enormiter [a] locupletẽtur, & minores tali facto pauperes inueniantur. Contra agens canonica auctoritate coarctatus exiſtat.

Si ergo res eccleſiæ, non quaſi propriæ, ſed quaſi cõmunes habendæ ſunt; cum de communi nullus dicat; hoc meum eſt; [b] *nec de rebus eccleſiæ, hac eſt mea, poteſt aliquis dicere: ne videatur non imitari charitatem illorum, in qua nulli aliquid erat proprium; ſed eſſent illis omnia communia. His ita reſpondetur. Sicut perfectione charitatis manente, ſecundum diſcretionem eccleſiarum, diſtributio fit eccleſiaſticarum facultatum, dum alijs poſſeſſiones huius eccleſiæ ad diſpenſandum committuntur, ex quibus, licet res eccleſiæ omnibus debeant eſſe communes, primum tamen ſibi, & ſuæ eccleſiæ deſeruientibus neceſſaria ſubminiſtret †, reliqua, quæ ſuperſunt, fidelium vſibus miniſtraturus, ita & præbendæ eccleſiarum eadem charitate manente, pie & religioſe poſſunt diſtribui: nec tunc rebus eccleſiæ vt proprijs, ſed vt communibus vtilitatibus deſeruituris; vt ex his, quæ ſibi aſſignata ſunt, primum ſibi neceſſaria percipiat: ſi qua vero ſuis neceſſitatibus ſuperſunt, in communes vſus eccleſiæ expendat* [c].

Act. 4.

† al. epiſcopis ſubminiſtret.

Vnde Auguſtinus ad Bonifacium comitem, epiſtola. 50.

¶ De eodem. C. XXVIII.

SI priuatum † [d] poſſidemus, quod nobis ſufficiat: non illa noſtra ſunt [e], ſed pauperum: quorum procurationem [f] quodammodo gerimus, non proprietatem nobis vſurpatione damnabili vendicamus.

† al. priuatim, quæ nobis ſufficiant poſſidemus. orig. & inf. 23. q. 7. quod autem. §. ſi autem priuatim.

Oſtenſum eſt, quomodo liceat clericis habere proprium, & quomodo non. Item quomodo res eccleſiæ per præbendas diuidi poſſint.

QVAESTIO II.

NVnc quæritur.

a Ar. extra de vſu pal. c. 1. & de ꝓben. pro illorum. in prin. & de priuileg. paſtoralis. in prin. arg. ff. de contrah. empt. ꝗ tabulas, Arc.

c ¶ Expendat.] Mirum eſt quare Gratianus non inducit cap. quod poſſeſſiones eccleſiæ poſſunt diuidi, quæ longe melius faciunt ad propoſitum, vt inf. q. 2. quiſqs. & cap. ſæpe fit, 10. q. 2. caſellas. in fin. & 16. quæſtio. 1. poſſeſſiones. & quæſt. 3. clerici. argum. contra: inf. quæſtio. 2. vobis. 10. q. 3. vnio. & ſupra ca. quia tua, & cap. neceſſaria.

e ¶ Non illa noſtra ſunt.] Id eſt, à nobis recipienda & retinenda.

f ¶ Procurationem.] ergo prælati dicuntur procuratores rerum eccleſiaſticarum, vt hic, & 14. q. 1. §. 1. quãdoque domini dicuntur. 16. q. 1. & temporis. quandoque defenſores 16. q. 1. in canonibus. quandoque patres, vt 68. diſt. quorum vices. non tamen habent liberam & generalem adminiſtrationem, ſicut procurator Cæſaris, vt ff. de officio proc. Cęſaris. l. 1. modicum tamen donare poſſunt. extra de donat. cæterum. tamen loco domini habentur, cum bene adminiſtrant: loco prædonis, cum male, vt ff. pro empto. qui fundum. §. ſi tutor.

Pręlati dicũtur procuratores rerũ eccleſiaſticarum.

NVnc quæritur.] Hæc quæſtio diuiditur in nouem partes: in quarum prima probat magiſter per ſexdecim canones, quod res

res eccleſiæ vendi non debent, vel alienari in caſu non conceſſo, & ponit pœnas diuerſas alienantibus, & vendentibus eas quoquo modo. Secunda ibi, [Quæ vero.] Tertia ibi, [Monemus.] Quarta ibi, [Vobis enim.] Quinta ibi, [Statuimus.] Sexta ibi, Terrulas.] Septima ibi,

ſatis, ff. de leg. 1. apud Iulianum, §. vlt. Sed excipiuntur quatuor caſus. Cauſa neceſſitatis: vt ſi debitū vrget, ut in illa l. hoc ius. Cauſa pietatis pro redemptione captiuorum, vel alimonia pauperum, vt j. e. aurū. Cauſa neceſſitatis vel vtilitatis, vt j. e. ſine exceptione. Cauſa incōmoditatis, vel minoris vtilitatis, vt j. ea. terrulas aliæ cauſæ pñt aſſignari: ſed ad has pñt oēs canones reduci: res tñ eccleſiæ quæ ſeruando ſeruari non pñt, citra aliquā ſolennitatē alienanſ, vt C. de admin. tut. l. lex, quæ. §. vlt. C. qñ decr. nō eſt op⁹, l. vlt. & 96. diſt. bene. Sed aliæ res eccleſiæ cum ſolennitate alienandæ ſunt: 1 & olim quidē duo de vicinis epīs intererant, & de cā alienationis cognoſcebant, & ſubſcribebāt, ut 10. q. 2. caſellas. in fi. j. e. quicunque ſuffragio. & 17. q. 4. nullus. ſed hodie ſufficit conſenſus capituli & epī, vt j. ea. c. ſine. & ſi res ſit modica, & neceſſitas magna, non eſt neceſſari⁹ cōſenſus capituli, ut j. ea. terrulas. In reb. monaſteriorū alienandis requiriē conſenſus abbatis & capituli & epī. j. ea. abbatib. 17. q. 4. in vēditionib. Idē in eccleſijs parochialib. vbi ēt conſenſus ſacerdotis requiriē, j. ea. placuit. 10. q. 2. ſi quis epiſcopus. Facta alienatio contra dictam formam, eſt nulla, licet ſit in caſu licito: 2 ut j. eo. ſine. ſed cum præſcripta forma facta, & etiam in caſu non conceſſo, tenet ipſo iure. arg. extra de his quæ fi. a præla. ſine conſenſu cap. cum nos. extra de empt. & uend. cum dilecti. ſed ſi damnoſa fuerit, eccleſiæ reſtituitur, extra de reſtit. in integ. c. 1.

Eccleſiæ bona cum qua ſolennitate ſint alienanda.

1 Adde q̄ ſolēnitates requirūtur in alienatione rerum eccleſiæ, not. in auth. hoc ius porrectū. q̄ eſt canonizata 10. qō. 2. C. de ſacroſ. eccl.

2 Licito. Cōtrarium ex diametro ad hanc gl. not. Doct. in l. cū his, §. eam trāſactionē, de trāſ. uide Anto. Corſ. in ſing. uerſ. alienatio & qd melius tenet gl. ſ. pe. j. ead. q. c. ſine exceptione.

tur, [a] *ſi ſacerdotes aliqua de rebus eccleſiæ dediſſe noſcūtur, an his, qui eas acceperunt, aliqua firmitate conſtabunt. Quod res eccleſiæ nullo modo diſtrahi poſſunt, & diſtractæ poſſideri, multis auctoritatibus probatur.*

Anacletus epiſto. 1. c. 2. Lucius. cap. 6. In concilio Trib. c. 7.

Ait enim Stephanus Papa.

¶ Eccleſiæ pecunias auferens velut homicida damnatur. C. I.

Burch. l. 11. c. 18. Iuo p. 14. c. 88.

QVi Chriſti pecunias, [b] & eccleſiæ aufert, fraudat [c] & rapit; [d] vt homicida [e] in conſpectu iudicis deputabitur.

¶ In epiſtolis Stephani primi, quæ extant, caput hoc non habetur: ſed in epiſtola prima Anacleti, ex quo citatur a Burchardo, & Iuone, & in cōcilio Triburieſi, & inf. ea. c. qui abſtulerit. Idem etiam legitur apud Lucium Papā.

Item Pelagius Hoſtilio epiſcopo.

¶ Quidquid de ſacratis vaſis, vel miniſterijs a quolibet clerico vſurpatum fuerit, eccleſiæ reſtituatur. C. II.

AVguſtino [f] noſtræ ſedis notario ſuggerente didicimus, q ei dilectio tua directis apicibus indicaſſet quoſdam de clero tuo, & maximè parochiarū ad te pertinentium non pauca ſacrata vaſa, vel miniſteria diſtraxiſſe, & aliqua huiuſmodi perpetraſſe, quæ a religioſo aliena ſunt propoſito. Charitatem vero tuam (vt hoc cōpetenti ſolicitudine debeat inſequi, vel vlciſci) noſtræ præceptionis auctoritate cupis communiri. [g] Qua de re præſentibus mandamus affatibus, vt cōpetentis viuacitatis inſtantia, quidquid de ſacratis vaſis, vel miniſterijs a quolibet clericorum vſurpatum vel diſtractum fuiſſe compereris; ſine cuiuſquam moræ interuentu exigere nō dimittas, & eccleſiaſticis vſibus reformare.

6. cap. 303.
† *al. ex decretis Bonifacij Papæ.*

Item Bonifacius † Papa.

ibi, [Item ſi rectores.] Octaua ibi, [Item ſi ſeruos] Nona ibi, [Ne vero.] Ioan. de Fant.

CASVS. Supra dictum eſt, quomodo liceat clericis habere proprium, & quomodo non, & qualiter res eccleſiæ poſſint diuidi per præbendas. Nunc autē in hac 2. q. quæritur, an res eccleſiæ alienatæ poſſint apud alios remanere, quibus alienatæ ſunt & certum eſt, q non, niſi ſint alienatæ in caſibus conceſſis a iure, ut j. eo. aurum. & c. ſine exceptione, in quo cap. dicitur, q pro vtilitate poſſunt res eccleſiæ alienari, ut 10. q. 2. hoc ius porrectum. Et procedit hoc ordine Grat. 1. probat, quod res alienari non poſſunt, nec alienatæ poſſideri, vſq; ad §. his omnibus auctoritatib. poſtea ſupponit quoſdam caſus ſpeciales, in quibus licitè res eccleſiæ alienātur. Primum autem cap. huius quæſtionis planum eſt.

Alienatio quod cōprehendit.

a ¶ Nunc quæritur.] Alienatio eſt omnis cōtractus p quem dñium transfertur, ut C. de fun. do. l. 1. ſed hic largius ſumitur alienatio? quia nec obligari poſſunt res eccleſiæ. Quid autem ſub ſe contineat hoc nomen, alienatio, dicitur ext. de reb. eccl. nō alien. c. nulli. in Auth. de non alie. uel permut. coll. 2. §. nos igitur. phibentur res eccleſiæ alienari, ut j. e. ſine. 10. q. 2. hoc ius. & res. Cæ-

Eccleſiaſticæ res in quatuor caſibus licitè alienātur.

b QVi Chriſti pecunias.] Largè ſumitur, ut inf. q. 3. per totum.

c ¶ Fraudat.] Occultè.

d ¶ Et rapit.] Vi.

e ¶ Homicida.] Etiam eſt ſacrilegus, ut inf. c. proxi. & 16. q. 1. decimas.

AVguſtino.] CASVS. Hoſtilius epſ ſignificauit Auguſtino notario Papæ, q quidā clerici ſui diſtraxerant illicitè multa ſacra uaſa, uel miniſteria ſuarū eccleſiarū, pp q̄ reuocanda cupiebat auctoritate Apoſtolica cōmuniri. Auguſt. ergo illud Papæ ſignificauit. quo audito Pelagius ſcripſit Hoſtilio epō, ut Apoſtolica functus auctoritate, ſine mora omnia reuocet ad uſus eccleſiarum, per quemcunque clericum fuerint alienata.

f ¶ Auguſtino.] Aliàs incipit, Notario noſtræ ſedis Auguſtino ſuggerente, &c.

g ¶ Communiri.] Cum tñ & illud de iure cōi poſſet facere

Simile eſt huic ext. de off. ordin. licet. & c. graue. 11. diſtin. cap. fin. in fi. Archid.

cere. 1 & ſic eſt contra id quod dicit lex, ſuperfluum eſt poſtulare qđ lex indulſit. C. de theſau. l. 1. ſed fit ideo, quia plus timetur quod ſingulariter pollicetur, quàm quod generali ſponſione fit, vt 23. diſt. quamquam.

i ¶ Rectoribus.] Inuitis.

K ¶ Cõſenſu.] Conſenſus enim prælati nõ obſtat clericis repetẽtibus res eccleſiæ, vt ĩ. ead. nõ liceat. Sed quare nõ eſt ille tutus q ab Imperatore poſſidet. C. de quadr. præſcrip. bene. cũ iſte poſſidet qui auctore prætore poſſidet.

NVlli.] C A S V S. Docet Bonifacius Papa in hoc c. ꝙ quidquid fuerit ſemel eccleſiæ oblatũ Domini eſt, & ad ius pertinet ſacerdotum. vnde quicũque illud inuaſerit, vel vſurpauerit, ſacrilegium cõmittit: & ſi nõ emendauerit debet excommunicari. [Conſecratur.] id eſt datur vel deputatur, vel offertur. [Sanctum,] id eſt eccleſiæ deputatum erit. [Sanctorum.] id eſt, ſacerdotum. & [Domino.] id eſt, ad honorem Domini. ſic conſtrue, quod omne ſanctum, quod conſecratur Domino, erit ſanctum.

¶ Quidquid Domino conſecratur, ad ius pertinet ſacerdotum. C. III.

NVlli [a] liceat ignorare, omne quod Domino conſecratur, [b] ſiue fuerit homo, ſiue animal [c], ſiue ager, vel quidquid ſemel fuerit conſecratum, ſanctum ſanctorum [d] Domino erit, & ad ius pertinebit ſacerdotum. Propter quod inexcuſabilis erit omnis, qui à Domino, & eccleſia cui competunt, aufert, vaſtat, inuadit [e], vel eripit, & vſque ad emendationem, eccleſiæque ſatisfactionem, vt ſacrilegus iudicetur: & ſi emendare noluerit, excommunicetur [f]. — Poly. l. 6. tit. 15. Burch. l. 11. c. 17. Iuo p. 14. c. 87. Pann. l. 5. c. 113.

Item Gregorius vij. lib. 6. Regeſti, in concilio, c. 1.

¶ Excommunicationi ſubiaceat, qui eccleſiaſtica prædia inuadit. C. IV.

QVicunque militum, vel cuiuſcunque ordinis: vel profeſſionis perſona prædia eccleſiaſtica à quocũque [g] rege, ſeu ſæculari principe, vel ab epiſcopis inuitis, ſeu abbatibus [h]; aut aliquibus eccleſiarum rectoribus [i] ſuſceperit, vel inuaſerit, vel de rectorum deprauato, ſeu vitioſo conſenſu [k], tenuerit, niſi eadem prædia eccleſijs reſtituerit excommunicationi ſubiaceat. — Poly. l. 6. tit. 15.

Item Pius Papa, epiſt. 2.

¶ Sacrilegij crimen incurrit, qui prædia eccleſiaſtica vexat. C. V.

PRædia diuinis vſibus tradita, quidam humanis applicant vſibus, & Domino, cui tradita ſunt, ea ſubtrahunt, vt ſibi † inſeruiant. Quapropter ab omnibus illius vſurpationis contumelia depellenda eſt, ne prædia vſibus ſecretorum cœleſtium [l] dicata, à quibuſdam irruentibus vexentur [m]. Quod ſi quiſquam præſumpſerit, vt ſacrilegus [n] habeatur. — Poly. ibidem. Anſel. l. 5. c. 36. Iuo p. 13. c. 39. † *al. ſuis vſibus.*

Item Anacletus Papa epiſt. 1. — Et in epiſto. Lucij, cap. 6.

¶ De eodem. C. VI.

QVi abſtulerit aliquid — Poly. ibidem. Burc. l. 11. c. 18. Iuo p. 14. c. 88.

a ¶ Nulli. Quod ſemel eſt cõſecratum Deo etiam, licet ſit alienum poſtea non fiet profanum, vt ĩ. 17. q. 4. queſtio. ff. de rer. diuiſ. in tantum. arg. cõtra. ſ. diſt. 54. ex antiquis, & c. frequens.

b ¶ Conſecratur.] Id eſt, datur.

c ¶ Siue aial.] Aliud ab homine. alias ſequeret quod homo non eſſet animal.

d ¶ Sanctum ſanctorum.] Id eſt, ad vſum ſanctorum ſacerdotum pertinet.

e ¶ Inuadit. Ergo q ſeruũ eccleſiæ inuadit, ſacrilegus eſt. ſed fortè non eſt, ſed reputatur. ſic ſ. ea. c. 1.

f ¶ Excõmunicet.] Ergo nõ omnis ſacrilegus ipſo iure eſt excommunicatus, vt ĩ. cap. proxi. De hoc dixi 12. q. 3. canonica.

QVicunque.] CASVS. In hoc c. dicitur, quòd quicũque prædia eccleſiaſtica à rege, vel ab alio principe ſæculari ſuſceperit, niſi reſtituat, debet excommunicari. Idem ſtatuitur de eo, qui ab inuitis prælatis bona eccleſiæ ſuſceperit, vel inuaſerit, vel de conſenſu eorum retinuerit.

Poſſidens rẽ eccleſiæ ſiue ſuo ſiue alieno nomine, an ſemper ſit cõueniẽdus. Poſſidens ab Imperatore non eſt ſemper tutus.

g ¶ A quocũque.] Ille ergo conueniendus eſt, qui rem eccleſiæ qualécunque detinet, licet exhibeat auctorem ſuũ, vt ĩ. 16. q. 1. in canonibus. Sed diſtingue, an rem mobilem detineat, vel immobilem, vt C. vbi in rem act. l. 2. extra vt lite non cont. quoniam. & hoc intelligas quando quis ſuo nomine aliquid poſſidet, vt tũc ſemper poſſeſſor ſit conueniendus. & tunc non eſt neceſſe vocare illum cuius auctoritate poſſidet: ſecus ſi alieno nomine, vt extra vt lite non conteſt. qm̃. Item hoc ſcias, quod licet conuentus rei vendicatione poſſet dominum nominare, non tamen conuentus poſſeſſorio iudicio, vt hic.

h ¶ Seu abbatibus.] Inuitis.

ſidet, vt ff. de acq. poſſ. iuſtè. Sed dicas. iſtud obtinere in rebus priuatorũ: quia nec eccleſia tuta eſt, ſi rem recipit ab Imperatore niſi eã præſcripſerit, vt 16. q. 3. placuit 1.

1 Dicas gloſ. ſing. ſm Ludo. Rom. ſingul. 612. li. 6. Alex. cõſ. 52. lib. 7. Felyn. c. quæ in eccleſiarũ. col. 12. de cõſt.

PRædia.] CASVS. Significatum fuit Pio Papæ, ꝙ quidam prædia eccleſiarum vſurpabant, & Deo cui tradita ſunt ſubtrahunt, quare Pius Papa ſtatuit vt quicunque hoc præſumpſerit, debeat vt ſacrilegus iudicari.

l ¶ Secretorum celeſtium] Id eſt, eccleſiæ.

A D D I T I O. Vbi tractantur ſecreta cœleſtia. de conſecr. diſt. 1. c. cap. 1.

m ¶ Vexentur.] Iniuſtè. nam ad tributa & ſeruitia tenentur. 11. q. 1. ſi tributum, vel expone, vt ibi dixi.

n ¶ Sacrilegus.] Alia pœna ſacrilegii eſt ſecundum legem. ff. ad leg. Iul. pecul. ſacrilegij. Alia ſecundum canones. 17. q. 4. per totum.

QVi abſtulerit.] CASVS. Dicit Anacletus in hoc cap. quod Deus eſt pater noſter, & eccleſia mater: & ideo qui Dei, & eccleſiæ pecuniam aufert, vſurpat, & fraudat, homicida eſt, ſicut ille qui patri vel matri carnali abſtulit aliquid iniuſtè, dicitur homicida.

a ¶ Patri-

Digitized by Google

a ¶ Patri.] Homicida enim eſt, qui non paſcit patrem, vel matrem, 1 vt 22.q.4.inter cætera.& 86.d.non ſatis in fine.

IN antiquis. CASVS. Quæſitum fuit a Io. Papa. quam pœnam debeat pati, qui inuadit aliena, & reſpondet quod

1 Arg. q̃ iſta §.93.d.diaconi ſunt, in princ. ſed ibi aliter exponitur.

patri [a], vel matri dicitq; hoc peccatum non eſſe, homicidæ particeps eſt. Pater noſter ſine dubio Deꝰ eſt, qui nos creauit *: mater vero noſtra, eccleſia, quæ nos in baptiſmo ſpiritualiter regenerauit. Ergo, qui Chriſti pecunias, & eccleſiæ rapit, aufert, vel fraudat; homicida eſt.

ſup. ea. qui Chriſti.

* Concord. Alexand. de Imo. in l. cũ alienam. C. de lega.

Item Ioannes Papa primus ad Zachariam archiepiſcopum.

Et in epiſ.2. Euſebij Papæ ad Ægyptios, & in decr. Iulij. c.1. & Symmachus in 5. ſynodo.

¶Quadruplum reſtituat, qui res eccleſiæ inuadit. C. VII.

IN antiquis eccleſiç ſtatutis decretum eſt, vt qui aliena inuadit, nõ exeat impunitus: ſed cũ multiplicatione [b] oĩa reſtituat. Vnde & in Euangelio ſcriptũ eſt: [Quòd ſi aliquid defraudaui, reddo quadruplum.] Et in legibus ſæculi cautum habetur. [Qui rem ſurripit alienam, &c. *vt infra auctoritate* [c] *Euſebij Papæ.*

Burch. l. 11. c.25. Iuo p.3. cap. 149. & 13. c. 1. & p.5. cap. 249.

Luc. 19.

inf. ea. in legibus.

Item Gregorius ad Conſtantiam reginam Galliæ, lib.4. epiſt. 33. ſeu c.77.

¶Pro tenore ſæcularium legum puniantur inuaſores rerum eccleſiaſticarum. C. VIII.

CVm deuotiſſimam † [d] dominam ſciam de cęleſti vita †, atque remedio animæ ſuę ſedulo cogitare; culpam me committere vehementer exiſtimo, ſi ea, quç pro timore omnipotentis Domini ſunt ſuggerẽda, ſiluero: & te ſanctiſſimam de eccleſiaſtica pace ſedulo non cõmonuero. Nimis me Iuliani fratris, & coepiſcopi noſtri pro clamatio ſuper cõtriſtauit, maxime cum villæ ſuę, videlicet eccleſiæ a nequiſſimis prædonibus ſint depręd atę, atque nocturnis incendijs more furum combuſtæ: & dũ ijdem maligni iuxta noſtri prædeceſſoris Bonifacij decreta pro violata emunitate [e] illud emendare noluerint, dum, & ſęculi leges [f] hæc eadem ita ſe habere voluerint, lege vulgari [g] teſte, in qua ſic ſcribitur: Si quis manu armata vſque ad quatuor homines in vicum alterius ad malefaciendum venerit; ille, qui prior eſt [h], pro illicita præſumptione componat [i] ſolidos nongentos: ſequaces vero eius, vnuſquiſque ſolidos octuaginta. Si vero incendium [k] fecerint, ibi nouies tantum componant: ſi prędam vero, in quadruplum reſtituant.

Burc. l. 11. c. 26. Iuo p. 13. c. 36. † ſereniſſimã.] orig. † al. patria atq; anima ſua vita ſedulo.

lib. 1. legum Longobard. tit. de aggreſſ. in vic. fact. leg. 1.

Emunitas eccleſię quę eſt

ꝙ ſecundum antiqua ſtatuta quadruplum debet reddere. Idem probat duabus auctoritatibus. ſ. Euangelij, & Euſebij Papæ.

Pœna pecuniaria an poſſit infligi ab eccleſia.

b ¶ Multiplicatione.] Arg. pœnam pecuniariam poſſe ab eccleſia infligi. 21.q.5. ſi quis cuiuslibet. 23.d. quamquam, extra de arbitr. dilecti. in fi. extra de relig. domi. conſtitutus. in fin. argum. contra infra ead. fraternitas, ubi de hoc dicitur, & extra de pœnis ſuam. 2 Sed illud poteſt intelligi de æquitate canonica, hoc de rigore iuris.

2 Et c. licet ubi de hoc 14.q.1. qđ dẽtur. in prin. ubi de hoc. Archid.

c ¶ In auctoritate.] inf. ead. in legibus.

CVm deuotiſſimã.] CASVS. Iulianus epiſcopus conqueſtus eſt Papæ de quibuſdam, qui de nocte quaſdam villas ſuæ eccleſiæ combuſſerunt, & prædã inde exportauerunt. tñ ſæpe admoniti damnum emendare noluerunt. Scribit ergo Papa Conſtantiæ Reginæ Galliæ, & ei primo applaudit commendando ipſam, & hoc in prima parte. In ſecunda parte oſtendit, ꝙ damnũ illud dent cũ multiplicatione pœnę reſtituere, & hoc probat per legẽ Lõbardã, & per exemplũ Zachæi dicẽtis in pſentia Chriſti ſe velle reſtituere quadruplũ ſi aliquẽ defraudauit, vt continetur in Euangelio ſecundum Lucã. In tertia parte inſinuat ei, ꝙ in mẽſe Nouẽbris præſentis anni mittet in Galliã petrũ epiſcopũ. & monet ipſam Reginã, vt cũ eo, & cũ alijs epiſcopis eiuſdẽ prouinciç cõgregatis ſic faciat damnũ emendari, ut cęteri terreãtur. Secunda pars incipit ibi. [Dum, & ſeculi.] Tertia ibi. [Ea propter.

d ¶ Cum deuotiſſimam.] Intercedit Papa pro eccleſia apud Reginam, ſicut alibi apud principem, vt 97.d. eccleſiæ.

e ¶ Pro violata emunitate.] Et dr̃ emunitas priuilegiũ quo gaudet eccleſia, vt in ambitu ſuo non fiat pugna, vel inſultus, uel rapina per quadraginta, vel trigita paſſus, ut 17. q.4. ſicut antiquitus. Quæ aũt pœna pro emunitate eccleſiæ læſa ſit ſoluenda, hẽs 17. q. 4. ſi qs cõtumax.

f ¶ Leges.] .ſ. Lombardæ.

g ¶ Vulgari.] .ſ. Lõbarda. 23.q.8. ſi quis membrorũ, &c. peſſimam.

h ¶ Qui prior ẽ.] Nã tot sũt iniuriæ, quot sũt iniuriãtes, vt ff. de iniur. ſi plures. & ideo pœna unius non liberat alios, ff. ad legem Aquil. item Mela. §. ſed ſi plures.

i ¶ Componat.] Inſt. de actio. §. omnes. contra ubi dicitur, ꝙ nulla pęna debet excedere quadruplum. Sol. quidam dicunt, ꝙ pœna legalis non poteſt excedere quadruplum, ſed conuentionalis poteſt: melius dicas, ꝙ legalis, & conuentionalis in infinitum poteſt extendi ſecundum qualitatem negotij, uel delicti. ſed ſi habetur reſpectus pure ad rem ipſam, tunc ſufficit pœna quadrupli ar. C. de ſer. fug. quicunque. & l. ſi quis ſeruum. & licet hæc lex non teneat. tamen ex ea argumentatur hic Greg. ſic extra de iud. nouit.

Pena an poſſit excedere quadruplũ.

K ¶ Si uero incendium.] Incendiarius eſt ipſo iure excom-

Incendiarius an ſit ipſo iure excommunicatus.

communicatus, nec prius abſoluitur, quàm ſatisfaciat, & iuret ſe id amodo non facturum. 23.q.8.ſi quis membrorum. & c. peſſimam, & ſi fuerit denunciatus, amodo non pōt abſolui niſi a Papa, vt extra de ſent. excommu. tua. ſecundum leges capite punitur. ff. de pœna capitalium. §. nōnunquā.

CONTRA GREGORIVS. CASVS. Sup. in quibuſdã c. dictum eſt, ꝙ res eccleſiæ vſurpatæ cum pœna debeat reſtitui. Nunc vero probat contrarium per ſeq. cap. FRaternitas tua.] CASVS. Aug. Anglorum epiſcopus de duobus quæſiuit a Greg. Primo qua pęna ſit punita-

¶ Initium huius capitis vſque ad ver. ſiluero, *eſt acceptum ex epiſtola indicata. Reliqua non ſunt inuenta.*

α ¶ Violata.] *Hac dictio abeſt a pleriſq; uetuſtis & hic, & in ſequenti capite vbi in vulgatis eſt,* emunitas violata.

Burc. & Iuo ibi.

Item.

De eodem. Cap. IX.

Luc. 19.

SI ſæculi leges talem iuſtitiam habere voluerũt; lex diuina cur inferior eſſe debebit? cũ in ipſius veritatis præſentia a Zachæo collaudatum ſit, vt ſi aliquẽ defraudarat, in quadruplum reſtitueret? Et quia ſummum in rebus bonum eſt iuſtitiam colere [a], ac ſua cuique iura ſeruare, & in ſubiectos non ſinere quod poteſtatis eſt, fieri, ſed quod æquum eſt, cuſtodiri (quod & vos diligere, & omnino confidimus ſtudere;) eapropter excellentiæ veſtræ, menſe Nouembri præſentis anni, ſecunda indictione; Petrum fratrem, & coepiſcopum noſtrum a gremio ſanctæ Romanæ eccleſię trãſmittemus, vt fratribus eiuſdem prouinciæ in vnum congregatis, emunitas violata, & pręſumptio, & ſacrilegium canonica auctoritate, & veſtra regia [b] dignitate talem terminum accipiant; ne poſthac membra diaboli, filij nequam, in ſancta eccleſia, te etiam ibi regnante talia pręſumant.

1 Hoc fuit ex cõmiſſione Papæ.

¶ In pleriſque vetuſtis codicibus, & apud Burchardum, & Iuonem caput hoc eſt coniunctum ſuperiori.

Et Symmachus in 5. ſynodo, & Ioã. 1. epiſt. 1. ĩ. ca. in antiquis.

Item Euſebius Papa epiſt. 2.

¶ Eccleſię res ſurripiens in decuplum reſtituat, quod abſtulit. Cap. X.

Poly. l. 8. tit. 15. Anſ. l. 5. c. 41. Burc. l. 11. c. 27. Iuo p. 13. c. 37. & p. 5. c. 249. & p. 3. c. 149 Pann. l. 4. c. 47.

† al. decuplũ. Deut. 27. In decret. Iulij. c. 1.

IN legibus ſæculi [c] cautum habetur: [Qui rem ſurripit alienam, illi, cuius res direpta eſt, in vndecuplũ †, quæ ſublata ſunt, reſtituat.] Et in lege diuina legitur: [Maledictus omnis, qui transfert terminos [d] proximi ſui, & dicet omnis populus, Amen.] Talia ergo non præſumãtur abſque vltione, nec exerceantur abſq; ſua damnatione. Proinde β, ſi quis eccleſiaſticas oblationes, & quod Deo conſecratum eſt rapuerit, vel conſenſerit facientibus; vt ſacrilegus dijudicetur, & damnum in quadruplum [e] reſtituat, & canonice pœniteat.

β ¶ Proinde.] *Hinc vſque ad finem non ſunt in epiſtola Euſebij, neq; apud Ioannem, aut Symmachum. Habentur tamen apud Burchardum, & Iuonem par. 13. c. 37. & in Polycarpo, interpoſitis etiam aliquot verbis, quæ in epiſtola habentur poſt ver.* damnatione.

Contra Gregorius ſcribit, c. 4. reſponſionum ad Auguſtinum Anglorum epiſcopum de his, qui furtim auferunt aliquid de eccleſia.

¶ Sine augmento ſibi ablata eccleſiam recipere oportet. Cap. XI.

Poly. l. 6. tit. 16. Iuo p. 13. c. 5.

FRaternitas tua ex perſona furis penſare poteſt, qua-

vbi dr̃, ꝙ ſi quis intra oppidum, vel ꝓpter inimicitias, vel ob prædam aliquid exuſſerit, igne cremat̃. ſed ſi villã combuſſit, leuius punit̃, ff. de incen. rui. nau. qui ędes. Io. non inuenio, ꝙ incẽdiarius ſit ipſo iure excõicatus, niſi incẽdiarius eccleſię, ut extra de rap. cap. in literis.

a ¶ Iuſtitiã colere.] inſti. de iuſt. & iu. §. præcepta iuris.

b ¶ Regia.] Ergo fęmina poteſt eſſe iudex, 1 ut hic, & 23. q. 4. ſi quos. & 15. q. 3. c. 1. arg. cõ 33. q. vlt. mulierem. C. de arbitr. l. vlt. Sed dic vbi conſuetudo eſt, bene poſſunt iudicare. extra de arb. dilecti. ADDITIO. Vbi not. Inn. ꝙ ſi fęmina habet regimen, vel comitatum, de iure poteſt iudicare, ut hic patet. Arch.

IN legib.] CASVS. Quæſitum fuit ab Euſebio, quantã pœnam debeat pati raptor rerum eccleſiarum: & reſpõdet, ꝙ ſecundũ leges ſæculi, ſcilicet Goticam, & Salicam, in decuplum debet emẽdare. dicit enim in fi. cap. ut ſacrilegus iudicetur, & quadruplum reſtituat, & canonicæ pœnitentiæ ſubijciatur.

c ¶ In legibus ſęculi.] In Lombarda, & Gotica, & Salica, nõ in Romana.

d ¶ Terminos.] Secundum leges punitur talis pęna quinquaginta aureorum, vt ff. de termi. moto. l. 1. & 2.

e ¶ Quadruplũ.] Vt in illo quadruplo rei perſecutio computetur. vt inſtit. vi bon. rapt. in princ. ſed in furto eſt rei perſecutio preter pęnã furti, vt inſt. de oblig. q̃ ex deli. in fi. & eſt ſimile 79. d. decenter.

niendus fur: reſpondet dicens, quòd quidam furantur propter cupiditatem, quidam propter inopiam: & ideo qui cupiditate furantur damnis; qui inopia, verberibus ſunt corrigendi, & cum diſtrictius agitur, in verberibus ex charitate agendum eſt. Secundo quæſiuit ſub quo augmen- ne ſit contra. 5. diſt. 89. decenter. 17. q. 4. quiſquis, infra ea. q. 5. c. pen. & ſupra ea. q. 1. in antiquis. Ad hoc reſpondent quidam, ſi vult liberè fur vel prædo reſtituere rem antequam conueniatur, pœnam euitat. hoc falſum eſt, quia non ſufficit raptori reſtituere rem ad euitandam pęnam, vt ff. vi bon. rapt. l. non prodeſt. Vel dic quod eccleſia nō petet pęnam, ſed iudex ex officio ſuo eam infliget, & dabit eccleſię cui ſāctitas ignoſcēdi gloriā dereliquit. C. de epiſc. & cler. ſi quis. & eſt ad hoc bonū arg. 23. quæſt. 3. §. 2. in fi. Vel dic, ꝙ poteſt petere naturale augmentum, ideſt, intereſſe. ſed innaturale non poteſt. Vel dic, ꝙ non poteſt petere intereſſe quod eſt extra rem: uel ſi forte occaſione rei ſublatæ familia, vel pecora mortua ſunt illud non poteſt petere, ſicut nec emptor, ut ff. de act. empt. & vēd. ſi ſterilis, §. cum per venditorē. uel ponas caſum ſic, quæſitum fuit ſi aliquis cōfeſſus fuit ſe furtum feciſſe ſacerdoti ſuo, an in pęnitentia debet ei iniungi, ut illā rem reſtituat cum pęna? [1] Reſpondeo ꝙ nō: [2] & ſic contraria non tangunt caſum.

Eccleſia an poſſit petere rem ſuā cū augmento.

liter valeat corrigi. Sunt enim quidam, qui habentes ſubſidia, furtum perpetrant: & ſunt alij, qui hac in re ex inopia [a] delinquūt. vnde neceſſe eſt, vt quidam damnis, quidam vero verberibus [b], & quidam diſtrictius, quidam vero leuius corrigantur. Et cum paulo diſtrictius agitur; ex charitate agendum eſt, & non ex furore; quia ipſi hoc pręſtatur, qui corrigitur, ne gehennæ ignibus tradatur. *& infra.* ¶ Addis etiam quo augmento ea, quæ furto de eccleſijs abſtulerunt, reddere debeant. Sed abſit, vt eccleſia cum augmento [c] recipiat, quod de terrenis rebus videtur amittere, & lucra damnis quærat.

† al. iſtud.

† al. Deuſdedit.

Verum illud Euſebij de legum ſeueritate: illud † Gregorij de eccleſiaſtica manſuetudine dictum intelligitur.

Idem Gregorius lib. 10. epiſt. 42. Deuſdedit † epiſcopo Mediolanenſi.

¶ Non ſunt alienanda in epiſcopatu acquiſita.

C. XII.

infra ead. quæſt. 5. c. nulli.

RES in epiſcopatu acquiſitas [d] ſacerdotibus nulla eſt alienandi licentia.

Item ex octaua a *ſynodo vniuerſali, c. 15.*

a ¶ Octaua. *Sic eſt emendatum ex Anſelmo, cum antea legeretur,* ſexta. *Eſt autem canon decimuſquintus Synodi octauæ habitæ tempore Hadriani Papæ Secundi contra Photium, ex verſione Anaſtaſij bibliothecarij.*

¶ Vaſa ſacra, niſi pro redemptione captiuorum, non ſunt alienanda. C. XIII.

Anſel. l. 6. c. 171.

APoſtolicos, & [e] paternos canones renouans hęc ſancta, & vniuerſalis ſynodus diffiniuit, neminem prorſus epiſcopum vendere, vel vtcumq; alienare † cimelia, & vaſa [f] ſacrata, excepta cauſa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet a pro redemptione captiuorum [g]: ſed nec tradere ſalaria eccleſiarū in emphyteuticæ pacta, nec alias ruſticas poſſeſſiones venundare, ac per hoc eccleſiaſticos redditus lædere: quos ad propriā vtilitatem, & ob eſcam pauperum, & peregrinorum ſuſten-

† κειμήλια Græce theſauri dicūtur, opes pecuniæ repoſitæ, inſtrumenta precioſa, aurea vaſa, clinolia inde cimeliarchus, C. de agric. & cenſi. l. libus, lib. 11. Paupertas in delictis non excuſat.

VERVM CASVS. Determinat Grat. in hoc §. qualiter intelliguntur duo proxima pręcedentia cap. dicens, ꝙ primū ex rigore, ſecundum ex manſuetudine intelligitur. Seq. c. patet.

d RES.] ¶ Acquiſitas.] occaſione eccleſiæ, vt infra ea. q. 5. §. fixum.

APoſtolicos.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ſtatuitur, ꝙ ſi quis clericus alienat quocunq; titulo alienationis poſſeſſiones uel redditus, uel vaſa eccleſiæ in caſu non conceſſo, deponi debet, alienatione reſciſſa: ſiue ſit facta in ſcriptis, ſiue non: & emptor debet rem reſtituere & chartā ad incidendum: quod ſi non fecerit, excommunicetur. In ſecunda parte dicitur, ꝙ ſi epiſcopus cōſtruxerit monaſterium de redditibus eccleſiæ, eidem eccleſiæ monaſteriū ſubiiciat. Secunda pars incipit ibi, [Si autem epiſcopus. Salaria] .i. redditus. Iterum habeat ſicut prius habebat, Et interſerit Grat. tria ſequentia cap. præter principale propoſitum, ut oſtendat caſum in quo licitè res eccleſiæ poſſunt alienari, quorum primum patet.

1 Iſtā gl. dicit eſſe ſing. Alex. & Imo. in l. ſi pęnę, ff. de condi. indeb.

2 Tenetur tū damnatū reſtituere, vt ex de iniu. ſi læſerit .. & duob. c. ſeq. & ex de rapt. c. 1. 2. & 3. & c. in literis, in fine.

augmento eccleſia ſuum debeat recipere. Et rñdet ſub nullo augmento. Secunda pars incipit ibi, [Addis etiā.]

a ¶ Ex inopia.] in delictis non excuſat inopia, ut hic, & 32. q. 4. ſicut ſatius. ff. de ri. nup. l. palā. 32. q. 5. ita ne. 22. q. 2. faciat. Arg. contra de conſec. diſt. 5. diſcipulos. & diſt. 1. ſicut contra. extra de furt. ſi quis propter neceſſitatem, quidam dicunt, quod potius debet homo mori quàm furari. Humanius eſt dicere, ꝙ ſumma neceſſitas excuſat. extra de reg. iur. cap. quod non eſt. vnde hic nō fuit tanta neceſſitas, quæ poſſet excuſare.

d ¶ Verberibus.] Hoc generale eſt, ut verberibus caſtigentur qui ſunt inopes, ut ff. de iuriſd. omn. iud. ſi quis id. §. in ſeruos, & ff. de in ius vocan. l. vlt. 5. ea. q. 5. libertus 14. q. 6. ſi res aliena. Alio etiam modo puniuntur nobiles quam ignobiles, vt 24. q. 1. qui contra.

c ¶ Cum augmento.] ſcilicet in naturali & illegitimo,

e ¶ Et.] pro, ideſt.

f ¶ Vaſa.] ſup. 10. q. 2. hoc ius contra.

g ¶ Captiuorum.] & alijs cauſis.

a ¶ Depo-

Eccleſiaſti-
caſres male
alienãs qua-
liter punit.

a ¶ Deponatur.] Hęc eſt pęna male alienantis res eccle-
ſiæ, vt ĵ. ead. quiſquis, & c. non liceat, & c. ſtatuimus. 1
Sed contra extra de reb. eccl. non alien. ſi quis presbyte-
rorum, de elect. ꝙ ſicut, in fi. ff. de alien. iud. mut. cau. l.
ex hoc edicto, §. ſi quis alienauerit. Ex quibus omnibus
habes, ꝙ ſufficit, ſi
ſtatim reddat eccle-
ſiã indemnem. Poſ-
ſet dici hoc verũ eſ-
ſe, quo ad hoc vt ex-
inde non poſſit vlte
rius ꝯueniri. ſed nõ
quo ad hoc, ne pro
h:mõi mala electio-
ne ab adminiſtratio
ne remoueatur. Arg.
contra. ff. vi bo. rap.
non prodeſt. vbi ha-
bes quod nõ ſufficit
prædoni ad pœnam
euitandam rem reſti
tuere. Itẽ ſufficit ſe-
mel dolũ commiſiſ-
ſe, vt depoſ. l. 1. §. ſi
rẽm depoſitã. Ioan.
Ego ſto illi decret. ſi
quis pſbyterorũ. B.
b ¶ Cõſtruxiſſe.] lę-
dendo eccleſiã prio-
rem: poteſt tñ con-
ſtruere, dum tamen
nõ lædat eccleſiam.
ĵ. eo. ſi epiſcopus, &
c. bonæ rei. Trade-
tur ergo eccleſiæ ut
habeat in ipſa ius pa
tronatus, quod habe
tur ex ædificatione,
ſeu fundatione. 16.
q. 7. quicunque. &
c. decernimus. & c.
filijs, ext. de eccl. æ-
dif. ad audientiã. vel
aliquod honeſtũ ſer
uitium, ext. de iure
patr. pręterea vel ob
alia tẽporalia, ex. de
capel. mon. in eccle-
ſijs. 16. q. 7. ſanc. Et
eſt arg. ꝙ acquiſita
de rebus eccleſię po
teſt eccleſia vẽdica-
re ĵ. ea. q. 4. ſacerdo-
tes, & q. vlt. fixũ. Sed
quid ſi cleric⁹ de pe-
culio eccleſię in ꝓ-
prio ſolo ædificat?
tunc videt ędificium
ſolo cedere. ff. de re-
rum diuiſ. in tantũ.
Sed dicas 2 in fauo-
rem eccleſię ſolum
ædificio cedere. 17.
q. 4. c. quęſtio. & hoc
eſt ſpeciale in eccle-
ſia, ꝙ ſi res cõparat
de bonis eccleſię, ſta
tim eſt facta ecclę,
vt hic. & ex de pecu.
cle. c. 1. i & c. ſi quis.
Idẽ eſt in milite. C. de rei vẽ. ſi vt ꝓponis, & in pupillo,
C. arbit. tut. l. 3. & in vxore, ff. de dona. inter vir. & vxo.
c ¶ Tradat.] i. ſubijciat ĵ. 14. q. 6. comperimus. 17. q. 4.
quæſt, contra vbi habes ꝙ res conſecrata non debeat re-
ſtitui. ſed ſupple laicis, & ad profanos vſus & licet hic
dicatur ꝙ debet ſubijci priori eccleſiæ: nihilominus ta-
men epiſcopus poteſt vnam eccleſiam alij ſubijcere cui
vult: arg. extra de exceſſ. prælat. ſicut vnire.

1 Et c. diaco-
ni. 17. q. 4.
poteſt tamẽ
epũs diſpẽſa-
re cũ præla-
to ſibi ſubdi
to, vt nõ de-
ponatur, vt
50. diſtin. ſi
quis presby
ter. Arch.

tionem eſſe decernimus *β. & paulo poſt*. ¶ Quiſquis autem apparuerit poſt hanc diffinitionem noſtram, contrarium quid huic ſanctæ, ac vniuerſali ſynodo agere; deponatur [a] vt præuaricator diuinarum legum, & præceptorum: caſſata videlicet omnino, quæ facta eſt in ſcriptis, uel ſine ſcriptis ab epiſcopo, venditione, vel emphyteutica traditione, vel alia qualibet alienatione, cimeliorum ſcilicet, & ſalariorum locorum. Qui vero emerit, aut perceperit aliquid ex prædictis cimelijs, vel ſalarijs, & non reſtituerit eccleſiæ iterum, quæ eccleſiæ ſunt, vel non reddiderit ad incidendum chartam venditionis, vel emphyteuſeos; ſit anathema vſque dum fecerit: quod ab hac ſancta, & vniuerſali ſynodo confirmatum eſt. ſi autem epiſcopus conuictus fuerit conſtruxiſſe [b] monaſterium de redditibus eccleſiaſticis; tradat [c] ipſum eidem eccleſiæ monaſterium.

α ¶ Videlicet pro redẽptione] *In concilio ipſo, & apud Anſelmum legitur*, quæ accipiuntur in redemptionem captiuorum.

β ¶ Decernimus.] *In ipſo canone ſequuntur hæc*: Omnẽ vero eccleſiaſticarum rerum poteſtatem habentem, & has meliorare, ac dilatare, prout oportuerit eccleſiaſtica loca, quæ per redditus fiunt, & inſuper propriam rerum diſpoſitionem diſtribuere ac committere, ſeu conferre quibuſcunq; voluerit; & iudicauerit, iuxta propriam poteſtatem, ac dominatum. Quiſquis autem apparuerit, &c.

Item Gregorius lib. 6. epiſt. 35. ſeu 199. domino epiſcopo Meſſanenſi.

Ædificium
de pecunia
eccleſiæ fa-
ctum, an ac-
quiratur ip-
ſi eccleſiæ.

¶ Pro redemptione captiuorum ſacra vaſa non prohibentur alienari. C. XIIII.

L. ſancimus, C. de
ſacroſ. eccl.
Anſel. l. 5. c. 48.

ET ſacrorum canonum, & legalia ſtatuta, permittunt miniſteria eccleſiæ pro captiuorum eſſe redemptione vendenda.

Item Demetrio, & Valeriano clericis Firmianis, lib. 7. indict. 2. epiſt. 14.

¶ Res eccleſiæ licitè impenduntur pro redemptione captiuorum. Cap. XV.

2 Dicas hęc
gl. ſeq. Spec.
de empt. &
vend. §. ter-
tio loco, in
1. verſ. quã ſi
clericus. &
ibi per Ioan.
And. in ad-
ditio. Bal. in
l. in tãtum.
de rer. diuiſ.
Phil. Franc.
i n ea. ſemel.
de reg. iuris,
in 6.

Iuo p. 3. c. 14.

SAcrorum canonũ ſtatuta, & legalis permittit auctoritas licitè res eccleſiaſticas in redemptionem captiuorũ impendi. Et ideo, quia edocti à vobis ſumus ante annos fere xviij. virum reuerẽdiſſimum quendam Fabium epiſcopum eccleſiæ Firmanę libras xj. argenti de eadem eccleſia pro redemptione veſtra, ac patris veſtri Paſſiuis fratris & coepiſcopi noſtri, tũc vero clerici, necnon ma-

SAcrorum.] CASVS. Fabius Firmianę ciuitatis epũs dedit xj. libras argẽti de ſua eccleſia pro redemptione qua-
quatuor perſonarum, ſ. Paſſiui, tunc clerici & vxoris & duorum ſuorum filiorum ſcilicet Demetrij, & Valeriani, quo præfato epõ mortuo Paſſiuus factus eſt epũs. poſt cuius obitum filij timebant ne ille xj. libræ argenti ab eis, uel hæredibus eorum reperterentur. & ideo a Papa
ſuper

ſuper hoc poſtulauerāt ſecuritatem. Papa igitur eis plenam ſecuritatem concedit, ita vt de cætero ſuper hoc nulla quæſtio eis moueatur. Sequens c. patet.
a ¶ Repetitionis.] Quia quod ex cauſa pietatis impẽditur, nõ repetitur. C de neg. geſt. alimenta, niſi forte fuerit

iubemus. Tamen ſi priuatus det pecuniam pro redemptione alicuius, bene eam repetit, vt C. de cap. l. vlt.
b SIcut. ¶ Suis.] Suis potius quàm alienis ſubueniat, ſubueniat tñ & extraneis. 86. d. non ſatis. 42. diſt. quieſcamus. Sed qui dicunt̃ hic captiui? Dic ꝙ ſi ab hæreticis, vł gẽtilibus capti ſunt, vł a talibus vbi timet̃ periculũ corporis 2 vel animæ, tales tenetur redimere eccleſia, & ẽt q̃libet priuat᷒, vt 86. d. nõ ſatis inf. ca. aurũ. 23. q. 3. nõ in iferẽda.
QVÆ VERO. Hęc ẽ ſecunda pars quæſt. ĩ qua ponit pęnam ſacrilegij, & hoc per cap. ſequen. Io. de Fant. CASAS. Supra facta eſt mẽtio de ĩuaſoribus rerũ ecclę. Nũc vero docet Gratia. q̃ pęnitẽtia ſit huiuſmodi ĩuaſorib. imponẽda, q ſacra vaſa, & alia Deo dedicata pollutis manib. quaſi ꝓfana rapiunt, & contrectant.

ca. ſignificauit, de Iudæis. Phili. Dec. in ca. q̃ in eccleſiarũ de cõſt. Ludoui. Gomez ſuper 6. cha. 109. in ļ paruis.
Redemptio qñque ẽ neceſſaria.
2 Ideſt mortis, vt leg. & not. inf. cod. aurum vercur. to. Arc.

tris veſtræ hoſtibus, impendiſſe, atq; ex hoc quandã formidinem vos habere, ne hoc, quod datũ eſt, à vobis quolibet tẽpore repetatur; huius præcepti auctoritate ſuſpicionem veſtram præuidimus auferendam; conſtituentes nullam vos exinde, hæredeſque veſtros quolibet tempore repetitionis ᵃ moleſtiam ſuſtinere: nec a quoquam vobis aliquam obijci quæſtionem.

Idem lib. 6. epiſt. 35. ad Domnum epiſcopum.

Iuo p. 3. c. 176.

¶ Res eccleſiæ deſolatę non pręponantur captiuis. C. XVI.

SIcut omnino graue eſt fruſtra eccleſiaſtica miniſteria venundare; ſic iterum culpa eſt, imminente huiuſmodi neceſſitate res maxime deſolatæ eccleſiæ captiuis ſuis præponere, & in eorum redemptione ceſſare.

2 *Qua vero pœnitentia huiuſmodi inuaſoribus, atque prædonibus, qui vaſa ſacra, & reliqua diuino cultui dedicata arripiunt, & quaſi profana contrectant, ſit indicenda; Nicolaus Papa definit ſcribens Frontario archiepiſcopo Burdegalenſi.*

¶ Inuaſoribus rerum eccleſiaſticarum quæ pęnitentia ſit imponenda. C. XVII.

DE viro nefando, Burgãdo nomine, qui rabie inſana commotus diabolicis ſe irretire laqueis nõ dubitauit, atque gentilium more per abrupta itinera, & compita ᶜ inſidians vobis in veſtræ eccleſię villa, vna cum clericis veſtris manẽtibus, & populum ſalubribus inſtruere dogmatum monitis decertantibus, paneque ſpiritualis verbi vacua hominum corda reficientibus, atque laudabile proprię ſalutis deſiderium habentibus, ſancta apoſtolorum Petri, & Pauli limina viſitare, collectis malitiæ ſuę ſequacibus, & iniquitatis complicibus nefarias inuaſiones, & deprędationes violẽtas inferre dęmoniaco auſu pręſumpſit: &, vt epiſtolę veſtrę textus eloquitur, ſacrum altare, ſacraq; Dominici corporis, & ſanguinis vaſa, inſuper, & ſanctũ chriſma pollutis arripere manibus, quaſi vilia, & ad vſum communem apta præſumpſit; dilectio nos veſtra conſuluit ᵈ, ſi ipſe, vel qui cum eo in tam impio, & iniquo ſcelere fuerunt, ad pęnitentiam qñque gratia tracti † diuina, venire voluerint, quo eos pęnitentię vinculo conſtringatis, noſtrę inſtitutionis cenſuram

al. tacti.

DE viro.] CASVS. Frõtari᷒ Burdegalẽ. archiepũs cũ vellet B. Petri limina viſitare, & ĩ quadã villa ſuę eccleſiæ celebraret diuina, & populũ ſaluberrimis dogmatib᷒ erudiret, q dã nomine Burgãdus vir neſandus ĩſidians ei, cũ cõplicibus ſuæ malitiæ venit ad vil'ã ꝑfatã, & ſacra vaſa dominici corporis, & ſanctũ chriſma pollutis manib. accipere ꝑſumpſit. quare dictus Frõtarius q̃ſiuit a Nicolao, ſi aliquo tempore ad gremiũ matris eccleſiæ redierint, q̃ pęnitentia ſit eis indicenda. Qui reſpondet dicens, q͛ primo debent iurare, quod talia non faciãt de cætero, & poſtea pœniteant iuxta modũ in ca.

rit proteſtatus, ff. de reli. ſi qs. §. hęc actio. & in alio caſu. C. de nupt. patrẽ hic tñ nõ valet proteſtatio: q a eccleſia tenet̃ redimere, vt inf. ca. prox. ſi vero priuatus redemiſſet, pretiũ datum repeteret ſine diſtinctione, ſecundum quoſdã. Et hic redemptus operas ꝑſtabit eccleſiæ p q n quenniũ ſi nõ poſſit ſoluere, C. de cap. l. 2. & vlt. Itẽ nũquid hoc de quolibet capto verum eſt? ita. Sed nunquid de capto ĩ maleficijs? quod videtur 1 86. d. nõ ſatis. 23. q. 5. c. 1. & c. reos. & 10. q. 6. ſi res. Argum. contra 1. q. 1.

Redemptus ab eccleſia, illi ſeruiat p q nquenniũ.
1 Quod vſ, idem Fel. in

expreſſum.
c ¶ Et compita.] Compitum eſt locus vbi plures viæ concurrunt. 48. d. ſicut.
ADDITIO. Et dicitur a con, quod eſt ſimul, & pita, q͛ eſt via, ſecundum Hug. & Lau.
d ¶ Cõſuluit.] Quæ ſit pœna taliũ, qui inferunt iniuriam clericis dum inſiſtũt diuinis officijs, & obſequijs, habes 17. q. 4. §. qui autem, & cap. ſi quis ſuadẽte, C. de epi. & cle. ſi quis in hoc genus.

a ¶ Ante

a ¶ Ante fores.] Sed nõne in primo anno eſt extra eccleſiam? Sed dic ꝙ in primo anno ſtet extra cœmiteriũ, quod violauit, & ſecundo anno iuxta fores eccleſiæ.
b ¶ Audientes.] Non communicantes, vt 33. q. 2. latorem.

vt, ſup. ca. cum deuotiſſimã, ſi agit ad intereſſe, nõ põt. ꝛ Item quæritur ſi eccleſia conſecuta eſt ſuum ius a poſſeſſore, an teneatur cedere actionem, quam hẽt contra alienantẽ? Rñdeo, ꝙ nõ: quia qua fronte põt petere ceſſionẽ qui ex contumacia ſua condemnatur, vt ff. de adminiſt.

ꝛ Hoc ideo quia iã ſuũ conſecutus & ita intereſſe deſijt. ff. ꝛ eo per quem factum eſt. l. 1. §. plures.

expoſcere curaſtis. De quibus (ſi tamẽ ita eſt) iubemus, cum ad pœnitẽtiam reuerti accelerauerint, vno anno extra eccleſiam Dei cõſiſtere, cuius ſacratiſſima vaſa, extra ritum fidei Chriſtianę, diripiendo auferre non dubitauerunt. Secũdo vero anno ante fores [a] eccleſię ſine cõmunione maneant. Tertio vero anno eccleſiã Dei ingrediãtur, & inter audientes [b] adſtent ſine oblatione, non manducãtes carnem, neque bibentes vinum, præter Natalis, & Reſurrectionis Dominicæ dies. Quarto præterea anno (ſi his prioribus tribus eorum fructuoſus fuerit pęnitentię labor) communioni fidelium reſtituãtur: totaque mentis intentione ſpondẽtes [c] talia ſe vlterius nũquam facturos, corpus & ſanguinem Domini ſuſcipere mereantur, & vſque ad ſeptimum annũ tribus in hebdomada diebus ſine eſu carnium, & vini potatione maneant pęnitentes.

¶ *Caput hoc alibi non eſt inuentum, quam in collectione canonum incerti auctoris.*

Item in concilio Leonis Papæ quarti.

¶ Res eccleſię epiſcopus vſurpare, vel alienare non preſumat. C. XVIII.

Deuſdedit p. 4. Poly. l. 4. tit. 19.

3 MOnemus, & irrefragabiliter affirmamus, vt nullus epiſcoporum, vel ſacerdotum, rẽ tituli [d] ſui vſurpare preſumat: ſed neque ſalarium a Chriſtianis, ſanctis locis oblatum cauſa amicitię, vel timoris, aut muneris pertentet auferre; ne eccleſia Dei ad nihilum redigatur. Quod qui facere preſumpſerit epiſcopus, vel ſacerdos; canonicam ſine dubio ſubeat vltionẽ, & quod eccleſię iniuſte ablatum eſt, reddere [e] compellatur; ita vt deinceps nullas vires pro his ad litigandum, [f] vel poſſidendum habere poſſit.

Item ex ſeptima ſynodo, c. 12.

¶ *Apud Gratianum, quemadmodum, & apud Anſelmũ citabatur*, ex hiſtoria Euſebij epiſcopi Cęſarienſis. *Iuo verum auctorem citauit. Verſio autem eſt Anaſtaſii Bibliothecarij, ex cuius codicibus manuſcriptis nonnulla ſunt emendata.*

¶ Epiſcopo, vel abbati res eccleſię alienare non licet. C. XIX.

Poly. l. 6. tit. 15. Anſ. l. 6. c. 184. Iuo p. 5. c. 375.

QVisquis epiſcopus, uel abbas inuẽtus fuerit de ſalarijs [a] epiſcopi, uel monaſterij transferre quidquam in principum manus, uel etiam alij perſonę conferre,

c ¶ Spondẽtes.] Sacrilegos argue promittere cogẽdos ſe nũquam ſimile facturos, ſic 23. q. 8. peſſimã, & c. ſi quis mẽbrorũ, vt dixi 11. q. 3. cum aliquis.

MOnemus.] Hęc eſt tertia pars q. 1 qua reuertit ad principale, & ꝓbat per v. c. ꝙ res eccleſiæ non ſunt alienãdæ in caſu non conceſſo. Io. de Fan.

CASVS. Quæſitum fuit a Leone Papa, quã pęnam pati debeat cp̃s, vel ſacerdos, qui cã amicitię timoris, vel muneris rẽ ſuæ ecclẽ, vel ſalarium a Chriſtianis oblatũ auferre, vl̃ vſurpare p̃ſumit. Et reſpondet, ꝙ dẽt deponi, & qđ iniuſte abſtulit, reddere compellatur, & pro his nullas deinceps vires hẽat ad litigãdũ, vel poſſidẽdum.

d ¶ Rem tituli.] id eſt, ſpectãtem ad eccleſiã ſuam non aufert alij ꝓpria auctoritate. ꝛ Nã & tutor, & curator punit, q aufert alij rẽ pupilli ſui, vt C. vñ vi. meminerint. i fi.

ꝛ Nã pro tali exceſſu vr̃ deponendus l.

e ¶ Reddere.] ipſe ergo, q alienauit, poteſt cõueniri, vt hic, & if. ca. ſtatuimus. & duobus c. ſequẽtibus. Itẽ & poſſeſſor poteſt conueniri, vt ſu. ca. Auguſtino. & no. ſup. ca. q-cũque. & ſu. c. Apoſtolicos. cum enim eccleſia habet in optione quẽ velit cõuenire, ſi primo cœpit vnum cõuenire & poſtea velit aliũ cõuenire, nõ fiet ei præiudiciũ aliqđ p electione, vt C. ſi tutor, vel curator. l. vlt. Sed quid ſi eccleſia eſt conſecuta ius ſuum a poſſeſſore, nunquid adhuc poteſt conuenire ipſum, qui alienauit? non uidetur: quia bona fides nõ patit̃, ut bis idẽ exigatur, ff. de reg. iur. bona fides. Quod autẽ poſſet ipſum cõuenire, ad hoc eſt arg. inf. eo. Vulterranæ, & c. ſtatuimus & c. quicũque. & ff. de peti. hære. nec vllam. §. ult. Reſpondeo, aut eccleſia agit ad pœnam, aut ad intereſſe. ſi ad pœnam, poteſt agere adhuc contra alienantem: quia pęna unius non liberat alium miniſt. tuto. ſi plures, & ff. de tuto. ſi plures, & ff. de tute. & ratio. diſtra. l. 1. §. nunc tractemus.

Eccleſia ſi ab uno ſuũ ius conſecuta eſt, an poſſit aliũ conuenire.

f ¶ Litigãdum.] Arg. eſt hic, ꝙ qui male alienauit rem eccleſiæ, non poteſt eam repetere.

QVisquis.] CASVS. Hoc cap. diuidit̃ in tres partes. In prima parte dicitur, ꝙ epiſcopus, uel abbas de ſalarijs epiſcopij, uel monaſterij principi, uel aliæ perſonæ in caſu non conceſſo nil dare debeat; & ſi dederit, irritetur. Et ad hoc probandum inducitur canon

Apo-

Apoſtolorum, qui dicit, ꝙ de rebus eccleſiæ non debet aliquid defraudari. In ſecunda parte dicitur quod ſi epiſcopus dicat agrum nullum fructũ eccleſiæ reddere, immo potius damnum, propter hoc principi cõcedere non debet, ſed clericis vel colonis. In tertia parte dicitur, ꝙ ſi prin-

Non liceat.] CASVS. Symmachus Papa ſtatuit in hoc c. vt Papæ non liceat prædia eccleſiæ alienare quo ad proprietatem vel vſumfructum, niſi tantum domos quæ in vrbibus modica impenſa non ſuſtentantur, ſub qua lege oẽs prælati eccleſiarum conſtringantur. Contra quã conſtitutionẽ ſi aliquid fuerit alienatũ, donator vel vẽditor, & mediator deponat. Subſcribentes ſint anathematizati cũ eo, qui dedit, & cum eo, q recipit, niſi reſtituat, quod alienatum eſt. Sit licentia cuilibet eccleſiaſticę perſonæ contradicẽdi, & repoſcere cum fructibus alienata. hoc intellige, niſi alienatio facta eſſet in caſu licito & conceſſo.

c. Apoſtolicos. ſm Hu. illæ intelliguntur cum actũ fuit ab initio cũ toto clero ipſius eccleſię. Arch.

Can. Apoſt. 39.

irritum ſit, quod datum eſſe conſtiterit, ſecundum canonem ſanctorum Apoſtolorum, qui dicit; [Omniũ eccleſiaſticarum rerum epiſcopus habeat ſolicitudinẽ, & diſpenſet eas, tanquam Deo contemplante. Non liceat autem ei fraudare β quidquam ex illis, vel cognatis [a] proprijs donare quæ Dei ſunt. Quòd ſi pauperes fuerint, vt pauperibus largiatur: ſed nõ ſub horum occaſione, quæ ſunt eccleſiæ, defraudentur.] ¶ Quòd ſi excuſationẽ ꝑtenderit damnum facere, & nihil ad profectum agrũ exiſtere; nec ſic princip. qui per loca illa ſunt, tribuat ager vel locus: ſed clericis, vel agricultoribus. ¶ Quòd ſi calliditate vſus fuerit, & à colono [b], vel à clerico emerit prínceps agrũ, irrita ſit vẽditio, & reſtituatur epiſcopio, vel monaſterio; & epiſcopus, vel abbas hoc faciens abijciatur [c]; epiſcopus quidem ab epiſcopio; abbas autẽ à monaſterio γ, tanquam qui diſpergit, quæ non collegit.

α ¶ Salarijs.] *Græce eſt. ἐκ τῶν αὐτουργιῶν pro qua voce in Pariſienſi græcorum canonum editione legitur in rubrica, ἐκ τῶν προαστείων, i,* ex ſuburbanis, *quaſi ſurburbana vocentur auturgia, quod ipſius poſſeſſoris manibus colantur. Balſamon tamen eos agros interpretatur, qui per ſe ipſi ſine magna cultura fructum ferre poſſunt, vt ſiluæ, & alia huiuſmodi.*

β ¶ Fraudare.] *σφετερίζεσθαι, ideſt*, ſibi vendicare, & ſuum facere.

γ ¶ Epiſcopus quidem ab epĩo, abbas aũt a monaſterio] *Hæc ad ſentẽtiæ integritatẽ addita ſunt ex ipſo canone.*

Et in conc. Pariſienſi, l. 1. c. 17.

Item Symmachus Papa in ſynodo tertia, c. 4. & ſequentibus vſque ad nonum.

Anſ. l. 4. c. 29.

¶ Prædia eccleſiæ non liceat Papæ alienare. C. XX.

NOn liceat Papæ [d] prædiũ eccleſiæ alienare aliquo modo pro aliqua neceſſitate, nec in vſúfructũ α rura dare: niſi tantũmodo domos, quæ in quibuſlibet [e] vrbibus nõ modica impenſa ſuſtentãtur. Qua lege omnes cuſtodes adſtringantur; ut donator, accuſator, venditor honorem perdat. Et qui ſubſcripſerit anathema ſit, cum eo, qui dedit, vel qui recepit, niſi reſtituatur. Liceat etiã quibuſlibet eccleſiaſticis perſonis contradicere, & cum fructibus [f] alienata repoſcere. Quod nõ modo β in Apoſtolica ſeruandum eſt eccleſia, verumetiam vniuerſis eccleſijs per prouincias quidem dicitur conuenire.

d ¶ Papæ.] Symmachus Papa ſucceſſori ſuo legẽ imponit, vt Imperator ſuo. inf. 16. q. 1. q̃a iuxta. Sed qualiter hoc potuit, cum nullus mortalium Papã poſſit iudicare. ext. de elect. Inotuit 40. diſtinct. ſi Papa. nec inferior ſuperiorẽ. 21. di. inferior? ſed certe licet ſit ſolutus legibus, tñ ſecundum leges viuere debet ff. de legi. princeps.

Papam nullus mortalium iudicare poteſt.

e ¶ Quibuſlibet.] Videtur ergo quòd ad hanc accuſationem quilibet admittatur. extra de reb. eccl. nõ aliena. ſi quis & Auth. de nõ alie. aut. permu. ĩ fi. coll. 3. & not. 16. q̃ſtio. 7. filijs. & quæ. 1. conſtitutum.

f ¶ Et cum fructibus.] Hic auerte, ꝙ fructus poſſunt peti. Sciẽdum eſt, q̃d ſi agitur per ĩterdictũ aliquod ad petendũ rem cum fructibus, tunc reſtituẽtur omnes fructus percepti à tẽpore eo quo eſt propoſitum interdictũ, niſi in interdictio, vnde vi: in quo veniunt fructus omnes percepti à tempore deiectionis, vt ff. de interdic. l. ĩterdictis, ff. de vi, & vi arma. l. 1. §. ex die. Si autẽ agiť rei vendicatione aut poſſeſſor fuit bonæ fidei, aut malæ. Si bonæ, reſtituet omnes fructus perceptos a tpe litis cõteſt. vel qui culpa ſua non ſunt percepti, ſed ante litem conteſtatam perceptos nõ tenetur reſtituere, ſed tantum extantes, vt C. de rei uendi. certum eſt. Inſtit. de offi. iud. §. poſt inchoatã. Si fuerit poſſeſſor malæ fidei: tam perceptos, quam quos percipere potuit, tenet reſtituere, vt ex. de reſt. ſpo. graui⁹. & ff. de rei vẽd. ſi nauis. §. gñaliter. & C. de rei uend. certum eſt. Si uero

Fructus an ab omni poſſeſſore ſint reſtituendi.

ſi princeps callide a colono vel clero agrum eccleſiæ emerit, venditione reſciſſa ager reſtituatur epiſcopo vel monaſterio. Epiſcopus autem vel abbas hoc faciens deponatur. Secunda pars incipit ibi, [Quòd ſi excuſationem.] Tertia ibi, [Quòd ſi calliditate.]

a ¶ Cognatis.] Niſi victum & veſtitum, vt 86. d. non ſatis & 16. q. 1. ſi cupis. in fi.

b ¶ A colono.] Licet enim colonus tradat alij poſſeſſionem, non ideo perdit eccleſia poſſeſſionem. C. de acq. poſſ. l. vlt.

c ¶ Abijciatur.] Mitius cum eo agitur, inf. c. ſi quis qualibet, & q. 5. ſi epiſcopus.

1 De hoc legi. & no. ſu.

malæ fidei poſſeſſor titulum habuit, tunc excuſatur a percipiendis propter titulum, vt C. de rei vend. ſi fundum niſi ita ſit quod ille titulus habeatur pro nō titulo, 1 vt cum quis emit contra interdicta legis, ut C. de agric. & cenſi. quemadmodum lib. 11. & alios habes notatos ff. quod met. cau. ſed & partus.

1 Nam tunc et de percipiendis tenetur. ff. de his quæ in frau. credit. ait ptor. §. per hanc. Laur.

INdigne.] CASVS. In hoc c. notātur tria genera hominū, q cōtractant res eccleſiarum, ſ. inuaſor, & iniuſtè poſſidens ſua auctoritate, & q iniuſtè poſſidet auctoritate alterius: & iſti oēs niſi cito ſe correxerint male ablata reſtituēdo debent anathematizari et cū admonitione. Valde. n. iniquum eſt, vt ab aliquo maxime Chriſtiano vſurpetur qđ eccleſiç relinquitur vel confertur.

a ¶ Ad altare.] Quia nec oblatio eius recipit, vt ſ. c. de viro & et a ſacramentis eccleſiæ ſuſpēſus eſt, vt 17. q. 4. quiſquis.

b ¶ Admonitio.] Ar. quod admonitio ſemp præcedat uindictā, ut hic, & 2. q. 7. accuſatio, & c. ſequēt. 11. q. 1. petimus. Sed verum eſt cum agitur ad pœnam excōicationis: quia nemo excōmunicādus eſt niſi præcedat admonitio trina, 2 ut 16. q. 7. omnes decimæ. & 17. q. 4. presbyterorum. & extra de ſent. excommu. c. ſacro. Item & in illis criminib. præcedat admonitio ubi ad brachium ſeculare eſt recurrendum, vt 1. q. 7. patet. Item vbicumq; non agiť ad depoſitionem. Et gnaliter vbicumque agitur ad denunciationem, ut extra de ſimo. licet Hely. ſed vbicumq; agetur ad depoſitionē, non pcedat admonitio extra de accuſat. qualiter. ad quid. n. admoneretur tunc cū ſufficit ad depoſitionē quod homo ſemel deliquerit 25. d. primū. Non obſt. extra de accuſ. ſi quis, quia loquitur in denunciatione. Item non obſt. 2. quæſtio. 7. ſi quis erga. quia loquitur ibi ac alijs cauſis, quæ non inducunt depoſitionem, ut 5. q. 4. in loco.

Admonitio ſemper uindictam præcedat.

2 Sed contra 24. q. 2. c. ſane. ver. impe rium. vbi de hoc ī gl. ſed dicitur, &c.

c ¶ Maturata.] id eſt, maturæ prolata. inf. 16. q. 1. in canonibus.

d ¶ Et inſtitutæ.] id eſt, deſtinatæ à talibus.

DE rebus.] CASVS. Quidam inuadebant vel rapiebant res eccleſiarū, & dicebant ſe habere à principibus cōceſſionem, quare Adon Viennen. archiepiſcopus quæſiuit à Nicolao quid eſſet ſuper hoc faciendum, qui reſpondet dicens, quod ſi princeps conceſſit, redarguatur ſuper hoc. Si autem inuaſor ſua auctoritate fecerç

¶ Caput hoc collectum eſt ex plurib. capitibus ſynodi Romanæ tertiæ ſub Symmacho, in epitomē tamē redactis.

α ¶ In vſumfructū.] *In conciliorum editionib. partim legitur*, ſed nec in vſufructuario iure aliquibus dare liceat. *partim*, ſed nec in vſumfructū iura aliquibus, &c. *quemadmodum & in codice canonum impreſſo. Nā in vetuſto manuſcripto eſt*, ſed nec vſufructario aliquibus dari liceat. *Idem vero ſignificare vſufructuarium & vſufructum ſcribit Smaragdus in expoſitione regulæ B. Benedicti c. 59. his verbis.* vſumfructum dicit, quod nos dicimus vſumfructuarium.

β ¶ Quod non modo.] *In ipſa ſynodo longe aliter habetur.* Huius aūt conſtitutionis legē in Apoſtolica tm̄ volumus ſede ſeruari, vniuerſis eccleſijs p prouincias ſecūdum aīarum conſiderationem, quem propoſito religionis conuenire rectores earum viderint, more ſeruato.

Idem in ſynodo ſexta.

¶ Qui res eccleſiaſticas vendit, ad altare non audeat accedere. C. XXI.

INdigne ad altare [a] Dei properare permittiť, qui res eccleſiaſticas audet inuadere, aut iniuſte α poſſidere, aut iniqua, vel iniuſta defenſione ī eis perdurat. *& paulo poſt.* ¶ Debet tñ eſſe prouiſio, vt vindictam admonitio β [b] pcedat, & res vſurpatas iniuſte qui abſtulit, aut iniuſte ablatas retinet, æquitate patrocināte legib. reſtituat. Quod ſi neglexerit, & neceſſitas cōpulerit: demum prædonē ſacerdotalis diſtrictio maturata [c] percellat. *& infra.* ¶ Valde iniquum ergo & ingens ſacrilegiū eſt, ut quæcumq; vel pro re medio peccatorū, vel ſalute, uel requie animarum ſuarum vnuſquiſq; venerabili eccleſiæ cōtulerit, aut certe reliquerit, ab ijs, quib. hæc maxime ſeruari conuenit, ideſt, Chriſtianis, & Deum timentib. hoībus, γ & ſuper omnia a principibus, & primis regionū in aliud transferri, vel conuerti permittatur. Propterea, qui hæc non præuiderit, & aliter quàm ſcriptū eſt, prædia eccleſijs tradita petierit, vel acceperit, aut poſſederit, vel δ iniuſte defenderit, aut retinuerit, niſi cito ſe correxerit, quo iratus Deus aīas percutit, anathemate feriatur: ſitq; accipienti & danti, & poſſidēti anathema, & inſtitutæ [d] pœnæ contubernium aſſiduū. Nec aliquo ſe ante tribunal Chriſti obſtaculo muniat, qui a religioſis aīabus ad ſubſtantiam pauperum derelicta, cōtra fas ſine aliqua pietatis conſideratione diſpergit.

Iuo p. 3. c. 182.

16. q. 1. in canonib. §. ualde.

α ¶ Aut iniuſte.] *In ſynodo legitur*, aut iniuſte, id eſt, ſine licentia epiſcopi poſſidere.

β ¶ Admonitio.] *In ſynodo legitur*, manifeſta.

ōīre p̄ręſumpſerit, excommunicetur donec reſipiſcat.
a ¶ Vt prius.] Et hoc arg. ꝙ auctoritas maioris excuſat. 28. diſt in. diaconi. & 63. diſt. Salonitanæ ſed non eſt hoc uerum, ut ſu. ea. quicumque, & licet hic dicatur. ꝙ princeps ſit redarguendus; bene tamen poteſt excommuni-

bat, ꝙ eccleſiæ facultates debent diuidi in quatuor partes; & hoc probat per 9. auctorit. Ioan. de Fant.
CASVS. Quidam epiſcopus ſuſpectus remotus fuit ab adminiſtratione rerum eccleſiæ: remanſit tamen in officio & adminiſtratione ſpiritualium. committit ergo Gelaſius curam rerũ eccleſiaſticarum duobus, ſcilicet archidiacono Iuſtino, & Fauſtino defenſori: & ne epiſcopus iſte infametur, pręcepit Gelaſius, ut ab ipſo epiſcopo tertius eligat᷑ qui nomine epiſcopi uniuerſa diſponat, & ut oĩa prædia praue alienata ad uſũ eccleſiæ reuocent: nec alicui clerico pro ſua portione aliquod prædium aſſignẽt: & omnem penſionem prædiorum urbanorum uel ruſticorum ad epiſcopum deferant, ut ſequeſtrãdo de medio quod ad cauſas & expenſas superuenientium neceſſitatum eſſe opus proſpicitur, de reliquo, & de fidelium oblatione quatuor inde fiant portiones. Primam habebit epiſcopus. Secundam canonici. Tertiam pauperes. De quarta eccleſiæ fabrica reparetur: & ſi aliquid fuerit reſiduum, idoneo cuſtodi ab utraque parte electo tradat. ut uel inde in futuro fabrica reparetur, uel ematur inde poſſeſſio pro utilitate communi. [Ad noſtrum ſtudium.] Id eſt, p̄ noſtrũ ſtudiũ.
b ¶ Pontificis ueſtri:] Epiſcopus iſte remotus fuit ab adminiſtratione temporalium: ſed non ſpiritualium.
c ¶ Ab eodem.] Iſto enim remoto ab adminiſtratione reſeruatur ut ipſius auctoritate adminiſtratores eligantur.
d ¶ Quid ad cauſas.] Scilicet, ut expenſæ prius deducãtur, quę factę ſunt in colligẽdis fructibus, quod ius deductionis nullius caſus poteſt impedire. ff. fami. erci. fundus. ff. de petit. here. ſi à domino. §. fructus. in decimis ſecus, ut extra de deci. cum homines. ſed eſt diſtinctione, quam habes extra de deci. paſtoralis.

y ¶ Hoc argu. ſumitur ex eo quod dixit textus: ipſe princeps ſit redarguendus q. d. non ille qui eius auctoritate accepit ſm H. Maioris auctoritas non ſemper excuſat.

y ¶ Hominibus.] *Quæ ſequuntur vſque ad ver.* in aliud. *addita ſunt ex ſynodo.*

δ ¶ Vel iniuſte dederint, aut retinuerint.] *Addita ſunt, & iſta. ſicque omnia, quæ in vſurpatione huiuſmodi rerum accidere ſolent, exponuntur.*

Item Nicolaus Papa Adoni Vienneſi archiepiſcopo in epiſtola, cuius initium: [Quia ſanctitatis veſtræ.]

¶ Excommunicentur, qui principum auctoritate res inuadunt eccleſiæ. C. XXII.

Iuo p. 3. c. 152.

DE rebus, quæ ſemel Deo contributæ, atque dicatæ ſunt, & poſtea ſub occaſione cõceſſionis principũ à quibuſdam inuaduntur, atque diripiuntur; ſancimus; vt prius[a] conſultatis principẽ ad reſecandam tã præſumptiuã factionem, & cognoſcendum, vtrum illius ſit conceſſio, an inuaſoris præſumptio. Quod ſi principis inordinata fuerit largitio; ipſe ſit princeps pro emẽdatione redarguendus. Si autem inuaſoris declaratur præſumptio; vſque ad emendationem, excommunicationis ſit vindicta coercendus.

*al. Odoni.

¶ *Extat epiſtola hæc in libro ſæpe citato bibliothecæ Dominicanæ: in qua reſpondet Nicolaus ad nonnullas quæſtiones ab Adone* † *ſibi propoſitas.*

† al. Fauſto.

Item Gelaſius Iuſtino archidiacono, & Fauſtino † *defenſori.*

¶ De rebus eccleſiæ non eſt aliquid alienandum. C. XXIII.

Deuſdedit p. 3. c. 98.

4 VObis enim, & famę veſtrę cõſultum duximus, vt pontificis veſtri [b] loco, vobiſcũ ab eodẽ [c] aliquis ſubrogetur, qui eius nomine pariter vniuerſa diſponat: quatenus omnia prædia ad veſtrum reuocetis ſtudium, nec cuiquã clerico pro portione ſua aliquod ſolum eccleſię putetis eſſe deputandum: ne per incuriã, & negligentiã minuatur; ſed omnis penſionis ſummam ex omnib. prędijs ruſticis, vrbaniſque collectam ad antiſtitem deferatis. Ex qua tamẽ collectione habeatur ratio, quid ad cauſas, [d] vel expenſas accidentium neceſſitatũ opus eſſe p̄ſpicitur, vt de medio ſequeſtretur: & quatuor portiones [e] vel de fidelium oblatione, vel de hac fiãt modis omnibus, pẽſione: ita, vt vnam ſibi tollat antiſtes, aliam clericis pro ſuo iudicio, & electione diſpertiat, tertiam

a Intelliges non omni: & hoc colligitur if. ubi dicit ꝙ oẽs redditus debent ad ipſum deferri. uel ab eo diuidi. Arch. Expenſę ſemper ſunt deducendę.

municari 11. q. 3. ſi autem nobis. Sed qualiter agi poteſt contra illum, qui recipit poſſeſſionem uel à principe, uel ab alio: cum ſcriptũ ſit in lege, Nõ uideor ui poſſidere ſi recipio poſſeſſionẽ ab illo quem ſcio eſſe in poſſeſſione. ff. uti poſſi. ſi duo. §. non uideor. & arg. extra de reſti. ſpol. cum ad ſedẽ. Sed hęc qõ hodie exſufflata eſt per id quod eſt hodie ext. de reſt. ſpol. ſępe cõtingit.
VObis.] Hæc eſt quarta pars quęſtionis, in qua pro-

e ¶ Portione.] Ar. ꝙ prędia eccleſiarum non debent diuidi per prebendas, ut not. ſu. q. proxi. §. ult. hoc non eſt uerũ: hic autem prohibentur diuidi ideo quia clerici

Digitized by Google

1 Hoc colligitur ex illa litera, ne per In curiã, &c. vñ ibi innui vř à contrario, ꝙ ſi illa cã ceſſaret. ſ. ꝙ eſſent diligentes clerici: ꝙ pñt diuidi ſm H. & Laur.

fuerunt ſuſpecti. ſed vbi non ſunt ſuſpecti, bene diuidentur, vt meliorentur per eos poſſeſſiones, ut inf. ea. ſe pæ fit. nam diligentius tractantur res propriæ quam cõmunes, vt 47. diſt. §. neceſſe eſt, &c. quando & qui. quarta pars debe. l. vlt. lib. 10.

a ¶ Vt ſi maior.] Optimũ arg. contra plã tos eccleſiarũ, ut nõ poſſint allegare ſterilitatem tẽporis, vel incurſum hoſtium, ſi præcedentibus annis fuerunt vberes anni ſicut nec colonus. ſi. ff. loca. ex cõducto. §. ſi vno. huic cõtrarium ſignatur. 10. q. 3. unio. ſed ibi ſoluitur.

QVi & diuinis.] CASVS. Serenus eps conqueſtus eſt de quibuſdam, qui contemptis diuinis & humanis legibus eccleſiaſtica priuilegia deprimebant, ſiue deſtruebant, pauperes opprimentes: nec commoniti res eccleſiæ ablatas reſtituere uolebãt: quos à communione corporis Criſti ſuſpenderat propter hoc: q. bus ſupradictus Cœleſtinus pſbyter contra interdictum proprij epi ſacram pbuit cõionem. Cõmiſit ergo Gelaſius Maiorico, & Sereno, & Ioanni epis, mandãs eis, ut illos uſurpatores participatione corporis Chriſti priuẽt. Celeſtinus uero preſbyter, qui ſnĩam ſui epiſcopi. nec debuit nec potuit ignorare, ab eccleſiaſtico repellatur officio, ut cęteri metum habeãt. Ego Bartho. ſic puto caſum ponendum: licet Beneu. aliquãtulum minus dixerit. [Inciuili.] id eſt, nõ ciuili, ſed praua & incongrua.

b ¶ Inciuili.] i. impia.

c ¶ Ignorare.] Sic ſupra 16. d. qđ dictis. ſu. 1. q. 1. ſi quis à ſimoniacis. & 36. q. 2. nullus. ſu. d. 20. ſi decreta ſu. 87. d. ca. ult. & 17. q. 2. cap. vlt. audiretur tamen iſte ſi vellet pbare ſe ignoraſſe. 82. d. propoſui ſti. i ſi. & 1. q. 1. ſi qs à ſimoniacis & extr. de elc. innotuit. in fin. Sed qualiter probabit ſe ignoraſſe? Reſpondeo, probabit ꝙ fuit in alia prouincia, vt extra de teſti. ex tenore. & C. de contrah. ſtipu. optimam. vel etiam proprio iuramento, vt 34. q. 2. in lectum.

Ignorantia probatur dupliciter.

VVlterranę.] CASVS. Poſt damnationem epiſcopi Euchariſti quantum ad adminiſtrationem temporalium, qui patrimoniũ eccleſiæ Vulterranæ diſſipauerat, commi-

pauperibus ſub omni†cõſcientia faciat erogari: fabricis vero quartam, quæ competit, ad ordinationem põtificis erogatione veſtra decernimus eſſe pẽſandã. Si quid fortè ſub annua remanebit expẽſa; electo idoneo ab vtraq; parte cuſtode tradatur enthecis: vt ſi maior [a] emerſerit fabrica; ſit ſubſidio quod ex diuerſi temporis diligẽtia potuerit cuſtodiri: aut certè ematur poſſeſſio, quæ vtilitates reſpiciat communes.

Idem Maiorico, Sereno, & Ioanni epiſcopis.

¶ Diuini muneris participatione priuetur, qui eccleſiaſtica priuilegia calcat. C. XXIIII.

Iuo p. 3. c. 150. & p. 4. c. 185.

† *Qui & humanis*] plenque exempl. & Iuo.

QVi & diuinis, & humanis legibus inciuili [b] damnatione calcatis, & reuerẽtia religionis abiecta, vel eccleſiaſtica priuilegia calcare contẽdunt, vel vbilibet in pauperum proſilire diſpendium, nec huiuſmodi, ſaltem cõmoniti, cõuictiq;, nequitiam ſopire conſentiunt, atq; illata ſacris rebus detrimẽta ſarcire; merito diuini muneris participatione ſunt priuãdi: vt huius perceptione careãt, quod ſacrilegis auſibus habuere deſpectui. Cęleſtinus vero presbyter fratris, & coepiſcopi noſtri Sereni, q contra pontificale iudiciũ, contraq; Apoſtolicę ſedis mãdata prorumpens, ſupradictis communionem ſacrã miniſtrare præſumpſit; cum nõ potuerit ignorare [c] ſententiam proprij ſacerdotis, ab officio protinus eccleſiaſtico pellatur: vt nullus eccleſiæ miniſtrorum contra pontificalia inſtituta venire contendat.

Idem eiſdem Iuſtino [a] archidiacono, & Fauſto defenſori.

a ¶ Iuſtino, &c.] *Antea legebatur*, Idem eiſdem. *Emendatum eſt & poſita iſtorum virorum nomina ex Iuone, ad quos etiam ſcriptũ eſt ſuperius penultimum caput, vobis enim. Nec vero hæc, quæ nunc afferentur, pertinere poſſe ad epiſcopos, quibus proxime præcedẽs caput ſcribebatur, indicant non modo quæ à Gratiano hic referũtur, ſed etiã apertius uerba, quæ apud Iuonẽ poſt vltima huius capitis ſequuntur*. Si quis vero in eccleſiæ veſtræ damnum, aut in his, quæ ſunt præceptionis noſtræ prohibita, pontificem veſtrum videritis admittere, &c.

¶ De eodem. C. XXV.

Iuo p. 3. c. 151. † *al. Velaterrana.*

VVlterranæ† eccleſię actus, vel patrimoniũ, quod hactenus comperimus deſtitutum, poſt damnationẽ Euchariſti, quio fuerat de prauante diſperſũ, curę veſtræ decreuimus eſſe delegãdum: vt diligẽtia (quas vos pro vtilitatibus eccleſiæ exiſtimamus eſſe vigilãtes) prædia culturæ reſtituatis antiquæ, & reuocetis, ſi qua ſunt vẽdita, aut donata mãcipia. Poſſeſſiones etiam, quas ab Eumãcio, & Opilione epiſcopis, vel cæteris quouis iure videritis teneri: (quia cõtra cõſtituta ſynodi ab epiſcopis prędia alienari nullo potuerũt commẽto,) nihilominus

commiſit Papa quibuſdam epiſcopis, vt reuocẽt prædia & mancipia male alienata, ſimiliter poſſeſſiones quas Eumancius & Opilio epiſcopi, uel cæteri quocunq; modo detinent, reuocent: & emptores recurſum habeãt ad venditores. Penſiones uero, uel oblationes deferant ad epi- vero res. Sed contra 16.q.3. vniuerſas. C. de euict. ſi fundus. Solu. hoc c. loquitur de poſſeſſore bonæ fidei: contraria de poſſeſſore malæ fidei: ſed ad hæc objicit: malæ fidei dicitur, qui contra legum interdicta mereatur. C. de agri. & cenſi. quemadmodum. l. 11. Rñdeo. quantum ad hoc eſt malę fidei poſſeſſor, q̃a ñ uſucapit: ſed quantũ ad hoc eſt bonæ fidei poſſeſſor, ꝙ hẽt recurſum cõtra ſuum venditorem.

reuocentur.[a] Sit emptoribus [b] ad eum recurſus, qui præſumpſit aliquid de eccleſiæ rebus illicita venditione diſtrahere: ita vt penſiones annuas ad pontificẽ deferatis: cui priuilegia ſua integra conuenit omni ratione ſeruari, vt eius diſpenſatione portiones proueniant cõſuetę: ita vt portionem quartam, quę ad eos pertinet, ſua põtifex ordinatione diſtribuat, prout cuiuſque locum[c] meritumque cognoſcit. Pariter etiam ex fideliumoblatione faciendum eſt, vt clericis quartam eroget pro conſideratione ſuæ electionis antiſtes. Fabricarum etiam portio epiſcopo ſciente, & diſponente, veſtra erogatione pendatur: quatenus nihil penitus in detrimentum alicuius rei patiamini generari.

c Locum.] Arg. ꝙ ſecundũ priorem locum & maius meritum cõferendę ſunt dignitates, vt inf. ca. prox. & ſup. d. 1. ius militare. & 1. q. 2. clerici. & 75. 1. d. ca. vlt. & ille gradus cæteros antecedat, quẽ ſtipendia longiora & labor prolixior fecerunt anteire, ut C. de off. ma. off. l. nemo. 61. d. ca. 1. & ca. miramur. & ſtipẽdiorũ ratio habenda eſt vt ff. de re. mili. l. nõ omnes. in prin. Arg. contra 16. q. 7. omnes decimę. & c. 1. in fi. & ext. de conſtit. cum omnes. 2

Dignitates conferantur ſm merita.
1 Al. 74.

Idem clero, & ordini, & plebi Brundusij.

¶Redditum, & oblationum duę portiones clericis committantur. C. XXVI.

Anſ. l. 6. c. 43.

CONceſſo vobis, quem petiſtis, antiſtite fratre iam & coepiſcopo meo Iuliano, neceſſarium fuit (eodem ad eccleſiam ſuã mox remiſſo) ad vos noſtra ſcripta pariter deſtinari: quibus agnoſceretis eiſdem fuiſſe præceptum, ne vnquã ordinationes præſumat illicitas. *& infra.* ¶Redditus, & oblationes fideliũ in quatuor partes diuidat: quarum vnam ſibi ipſe retineat: alterã clericis pro officiorum ſuorum ſedulitate [d] diſtribuat: fabricis tertiam; quartam pauperibus, & peregrinis habeat fideliter erogandam: quarum rationem diuino eſt redditurus examini.

COnceſſo.] CASVS. Clerus & populus Brudusij petierũt a Gelaſio epm Iulianum, quem eis conceſſit: & cum eũ illis deſtinaret, ſignificauit eis per ſcripta ſua, ꝙ duo ſibi præceperat. ſ. quòd nunquã faceret illicitas ordinationes: & reddit⁹ & oblationes in quatuor diuideret portiones. Primã hẽret antiſtes: ſecundam clerici: tertiam fabrica, quartam pauperes.

2 Vbi de hoc ẽt & pleni⁹ ex. de ma. & obed. ſtatuimus. Arch.

d Sedulitate.] Arg. contra clericos exiſtentes in ſcholis, vt non debeant percipere eccleſiaſtica ſtipendia, vt 16. q. 1. generaliter, & inf. eo. charitatem. Ar. contra. 32. d. ſi qui vero.

¶Epiſtola Gelaſii, in qua eſt hoc caput, miſſa eſt cum alijs ex Hiſpania. Eadẽ vero inter epiſtolas Gregorij II. impreſſas eſt tertia clero, & plebi Turingiæ ſcripta. Talis quædam epiſtola, ſed breuior, refertur in libro, qui ſcribitur Ordo Romanus, & formata epiſcopo danda nuncupatur.

Et in conc. Pariſienſi, l. 1. c. 15.

Idem in epiſtola ad epiſcopos per Lucaniam, & Brutios, c. 29.

¶De oblationibus fidelium quot portiones fiãt, & quæ cuique proueniat. C. XXVII.

3. tit. 11.
Anſ. l. 5. c. 68.
Burc. l. 3. c. 137.
Iuo p. 3. c. 203.
Pann. l. 2. c. 7.

QVatuor autẽ tam de reddiru, quam de oblatione fidelium, prout cuiuslibet eccleſiæ facultas admittit (ſicut dudum rationabiliter eſt decretum) conuenit fieri portiones: quarũ ſit vna pontificis, altera clericorũ, tertia pauperũ, quarta fabricis applicanda. De q̃b. ſicut ſacerdotis intererit integram miniſtris eccleſię memoratam dependere quantitatẽ; ſic clerus vltra delegatam ſibi ſummã nihil inſolenter nouerit expetendũ. Ea vero, quę eccleſiaſticis ędificijs attributa ſũt, huic operi, vera

QVatuor.] CASVS. In hoc ca. ſtatuitur, ut de redditibus & oblationibus eccleſię quatuor fiant portiones, quarum vna ſit epi, ſecunda clericorũ, tertia pauperum: quarta vero fabricæ applicanda: ita ꝙ clerici ultra quartã nõ expetant: & manifeſtũ ſit qualiter duæ quartæ ſint in vſum pauperum, & in uſum fabricę conuerſæ, ut de hoc bona fama inter homines oriatur

epiſcopum: de quibus fiant quatuor portiones, ut dictũ eſt in c. ſupradicto, uobis.

a ¶Reuocentur.] C. ſi tu. uel cu. inter. l. ult.

b ¶Emptorib.] Sup. 10. q. 2. hoc ius porrectũ. in fi. §. qui

a ¶ Doceat.] Arg. per vnum factum probari aliud. & cauſam probari per effectum: quia per reparationem fabricarum probatur, ꝙ bene ſit expenſa quarta fabricæ: & ſic 18. d. peruenit. ſic. C. de admi. tut. l. lex. quæ. in fine. Item ex omnibus his capitulis collige laicos non eſſe cōpellendos ad reparationē fabricæ: ſed tantum clericos. 1 10. q. 1. decernimus. b ¶ Teſtificatione.] Arg. ꝙ res ſemper ſunt gerendæ in illorum præſentia, quorum intereſt, ut 8. q. 1. licet.

Clerici ſoli ad reparationem fabricę cōpellantur.

1 Arg. ꝙ etiā principes teneantur ad hoc. 96. d. c. ult. L.

DE redditib.] CASVS. Gaudētius epũs ñ diuidebat redditus & oblationes ĩ quatuor portiones, ſed eas ſibi uendicabat ex toto. quare Simplicius Papa præcepit Florentino & Equitio epiſcopis, vt unam tantummodo portionē de redditibus & oblationib. cōcedant epõ: alia diuidatur clericis ꝓ meritis ſingulorum: reliquis duab. fabricis & pauperib. ꝓ futuris: & compellant ipſum Gaudētiũ epũm iſtas tres portiones reſtituere: quas per tres annos ſibi tantum illicitè & indebitè vendicauit.

c ¶ Triennio.] Licet iſte epũs per trienniũ poſſederit res eccleſiæ mobiles, non tñ vſucapiebat eas, q̃a furtũ commiſit in eis, ut 10. q. 2. capit. ultimo.

COgnouimus.] CASVS. Quidam epĩ faciebāt quatuor partes tantum de antiq̃s redditibus: ſed nouos oẽs ſibi retinebāt. ꝑcepit Greg. Maximiano epiſcopo Syracuſano, vt tā de antiq̃s redditib. quam de nouis quatuor faciat fieri portiones: cum antiqui & noui non debeāt diuerſo iure cenſeri: quia incongruum eſt eandem ſubſtātiam eccleſię duplici quodammodo iure cenſeri. Sequens. ca. planum eſt. Aliud quod poſtea ſequitur, eſt palea, ſcilicet ſancimus, eſt tamen eius caſus planus per ſe.

d ¶ Obueniēt.] Ar. cōtra. ff. de iure dot. cum in fundo. §. ſi. fundus. ſi. ff. de pac. do. inter ſocerũ. §. 2. ſi. C. de allu. l. 2.

e ¶ Duplici.] No. duplicitatem a canone reprobari. 16. q. 7. in nona. & 18. quæ. 2. in nullo. ſic ff. de uſucap. cũ qui ædes. Item arg. ꝙ idem iuris eſt in veteribus q̃d in nouis. Duplicitas reprobatur.

citer prærogata, locorum doceat [a] inſtauratio manifeſta ſanctorũ: quia nefas eſt, ſi ſacris ædibus deſtitutis, in lucrum ſuum præſul impendia his deputata cōuertat. Ipſam nihilominus adſcriptam pauperibus portionē, quā quam diuinis rationibus ſe diſpēſaſſe mōſtraturus eſſe videatur; tamē iuxta quòd ſcriptum eſt, [Vt videāt opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt] oportet etiam præſenti teſtificatione [b] prædicari, & bonæ famæ præconijs non taceri. Quapropter nec clericorum quiſpiam, &c. Matth. 5. 1. q. 7. quapropter.

Item Simplicius Papa Florentio, & Equitio, & Seuero epiſcopis, epiſt. 3.

¶ De redditib. oblationum, & reddituũ eccleſię quatuor portiones presbytero diſpenſandæ credantur. C. XXVIII.

DE redditib. eccleſiæ, vel oblatione fidelium quid deceat neſcienti nihil licere ꝑmitat; ſed ſola epiſcopo ex his vna portio remittatur, duæ eccleſiaſticis fabricis, & erogationi peregrinorum, & pauperum profuturæ, a Bonagro † presbytero ſub periculo ſui ordinis miniſtrentur; vltima inter ſe clericis pro ſingulorum meritis diuidatur; *& infra.* ¶ Cui, *id eſt Gaudentio*, hoc ſpecialiter præcipimus, vt tres illas portiones, quas triennio † [c] dicitur ſibi tantummodo vendicaſſe, reſtituat. Anſ. l. 5. c. 66. † al. ab Onagro. † al. per triennium.

¶ Addita ſunt in hoc capite aliquot verba ex originali, quæ ad ſententiam facere aliquid videbantur.

Item Gregorius Maximiano epiſcopo Syracuſano, lib. 3. epiſt. 11. Ioannes diac. l. 4. num. 34.

¶ De redditib. eccleſiæ etiam nouiter quæſitis quarta pars clerici erogetur. C. XXIX.

COgnouimus de redditibus eccleſię nouiter acquiſitis canonicam diſpoſitionem quartarum minime prouenire; ſed epiſcopos locorum diſtribuere tantūmodo quartam antiquorum redditũum; nunc verò quæſita ſuis vſibus retinere. Quā rem † prauam ſubintroductāque conſuetudinem fraternitas tua viuaciter emendare feſtinet; vt ſiue de præteritis redditibus, ſiue de his, quę obuenient † [d], vel obuenientibus quartæ ſecundum diſtributionem canonicam diſpenſentur. Incongruum namque eſt vnam, eandemq; eccleſiæ ſubſtantiam duplici [e] quodammodo iure cenſeri, id eſt † vſurpationis, & canonum. Anſ. l. 5. c. 70. † al. ob rem. † al. nunc obuenerunt vel obuenerint. † Addita ex or.

Idem Auguſtino epiſcopo Anglorum in reſp. ad primam interrogationem.

¶ De ſtipendio eccleſiæ quatuor debent fieri portiones. C. XXX.

MOs eſt Apoſtolicæ ſedis ordinatis epiſcopis ꝑceptum tradere, vt de omni ſtipēdio, quod accedit, Anſ. l. 5. c. 64. Pann. l. 2. c. 8.

Digitized by Google

naſ.ext.de cen.cum olim,&c.cum in eccleſijs. Ar.cõtra de deci. tua. nam licet veteres decimæ ſint conceſſæ laico.non ideo nouæ,vt ibi dicitur. qñq; tñ eadem res duplici iure cẽſetur.extra de reli.domi.quia,& ff.de pecu. hunc quæritur. §. 1. vbi habes ꝙ peculium quandoque duplici iure cenſetur: ſed iſti ſunt caſus ſpeciales. 1

a SAncimus.] ¶ Dona.] Secundum diſtinctionem: ext. de teſta.requiſiſti.

b ¶ Titulorum.] Ideſt, eccleſiarum, ad quas intitulati ſunt.

1 Quod autem hic dr̃. regulare eſt de hoc etiam le. & no. extra de deci. cum in tua. in fi.

quatuor fieri debeant portiones, vna videlicet epiſcopo,& familiæ eius pp hoſpitalitatẽ, & ſuſceptionẽ, alia clero, tertia vero pauperibus,quarta eccleſijs reparãdis.

[*Item ex concilio Toletano.*]

¶ De eodem. PALEA. C. XXXI.

SAncimus omnibus epiſcopis curam laicorum inſtare,vt ſi quos in fide Chriſti inuenerint,nimio affectu diligant.Inſuper confirmamus, vt ſi aliqua ab ipſis accipiant dona; a ſtatim in quatuor diuidant partes:ita, ut prima pars ſecundum Apoſtolorum α præcepta, titulorum, b nec non cœmiteriorum reſtaurationibus diligenter attribuatur, ſecunda clericis,tertia cunctis pauperibus,quarta vero aduenis.

¶ *Caput hoc(quod in omnibus vetuſtis exemplarib. exceptis duobus & ſine Palea nomine habetur,& gloſſam habet)in nullo Toletano cõcilio aut impreſſo,aut manuſcripto inuẽtum eſt. In collectione canonum incerti auctoris, quæ aſſeruatur in Vaticana bibliotheca tribuitur Silueſtro:quamuis in ſynodo Romana ſub ipſo habita,c.4.paulo aliter hæ partes aſſignentur,id eſt,vt in præcedentibus huic capitibus.*

α ¶ Secundum Apoſtolorum præcepta.] *In ea collectione non ſunt hæc verba. In vno uetuſto Gratiani codice eſt,* ſecundum Apoſtolicorum præcepta.]

Item ex concilio Agathenſi,c.22.

¶ Omnes presbyteri ſecundum iuſſionem epiſcopi res eccleſiæ diſpenſare ſtudeant. C. XXXII.

Poly.l.3.tit.12.

5 STatuimus (quod omnes canones β iubent) vt ciuitatenſes, ſiue diœceſani presbyteri, vel clerici, ſaluo iure eccleſiæ,rem eccleſię,ſicut permiſerunt epiſcopi,teneant: vendere autem, aut donare penitus non præſumant. Quod ſi fecerint, vel fecerunt, & facta venditio nõ valebit,& de facultatibus,ſi quas habent proprias,indemnem c eccleſiam reddant,& cõmunione priuentur.

β ¶ Canones.] *Reſtituta eſt hæc vox ex originali. Antea legebatur,* epiſcopi. *In Polycarpo autem tantum eſt,* quod omnes iubent.

inf. ead. ſi quis de clericis.
Burc.l.3.c.183.
Iuo p.3.c.156.

Item ex eodem concilio, c.26.

¶ De clericis, qui documenta eccleſiæ ſupprimunt, aut aduerſarijs tradunt. C. XXXIII.

SI quis de clericis documẽta, d quibus eccleſiæ poſſeſſio firmatur,aut ſupprimere, e aut negare, aut aduerſarijs fortaſſe tradere, damnabili, & punienda obſtinatione præſumpſerit;quidquid, f per abſentiam documẽtorum,damni eccleſiæ illatum eſt, de proprijs facultatibus reddat, & communione priuetur. Hi etiam, qui in damno eccleſiæ impie ſolicitati, a traditoribus aliquid acceperint;ſuperiori † ſententia teneantur.

† *al.pari.* & in Hiſpalen.1.c.1

Item ex eodem,c.33.

STatuimus.] Hæc eſt 5.pars q. qua magiſter reuertitur, & probat per 20. ca. qđ res eccleſiæ non ſunt alienandæ, niſi in caſu cõceſſo:alias alienatio nõ tenet: & alienatores quocunq.caſu debẽt puniri.Ioan.de Fant. CASVS. Relatũ fuit in Agathenſi concilio,quod clerici exiſtẽtes ĩ ciuitate, vel extra, res eccleſiarũ ſuarũ non gubernabant ſm epiſcoporũ ſuorum diſpoſitionẽ, ſed vindicabant, vel donabant ſicut eis placebat. quare concilium ſtatuit,vt hoc de cætero nõ faciant: & ſi fecerint, irritẽtur. & de proprio ſi quod habẽt, eccleſiam reddãt indemnem,& communione priuentur.

c ¶ Indemnem.] De hoc dixi ſup.ca.monemus.

SI quis.] CASVS. Quidam abſcondebant, vel denegabant inſtrumẽta eccleſiarum:aut ea aduerſarijs dabãt.quæſitum fuit quam pœnam pati debeant. Et reſpõdetur quod omne dãnum eccleſiæ illatum per abſentiam inſtrumentorum,debent reſtituere de proprijs facultatibꝰ: & cõione priuentur. Qui vero talia documenta recipiunt, eadẽ pœna debent puniri.

d ¶ Documẽta.] Idẽ eẽt ſi teſtes aliquos impediret dicere veritatem, vt extra de teſt.cogẽ. peruenit.

e ¶ Supprimere.] q2 crimen falſi incurrunt. ff.de fal.l.1.§. ijs qui depoſita.

f ¶ Quidquid.] Arg. ꝙ eccleſia pt petere intereſſe,ꝙ eſt extr. rem. 2 ſed illud nõ eſt extra rem: quia inſtrumento tradito poſſeſſionis, & poſſeſſio tradi videtur, vt C.de dona. l.1.

2 Idem L. & idem no. extra de iniur. in noſtra.de ſent. excom. in gl. 1. Atc.

EPiſc opus.] CASVS. Statutum fuit in concilio Agathenſi, vt epiſcopus, qui non habet filios, vel nepotes, non inſtituat alium hæredem ꝗ eccleſiam ſuam, ſi vero illicite de rebus eccleſiæ aliquid alienauerit, alienatio talis irrita habeatur. & ad eccleſiam quod alienatũ eſt reuocetur. ſi vero filios habet, q̄bus ſua bona reliq̄t, de bonis illis indemnitati eccleſię conſulatur.

a ¶ Alium.] Hoc eſt conſilium, quia etiã vxorẽ, & ſeruũ ſuũ poſſet inſtituere hęredem, vt ſup. ea. q. 1. ſint manifeſtæ.

b ¶ Ab hęredibus.] Hic duo cõtraria dici videntur, ſcilicet, ꝙ eccleſia dẽat eſſe hęres defuncti: & ꝙ eccleſia poſſit conuenire filiũ defuncti, eo quod male alienauit defunctus. nã ſi eccleſia eſt hæres defuncti etiam ſi defunctus aliq̄d indebite alienauit, illud non poteſt reuocare eccleſia, ut C. de re. alie. non alie. l. 1. C. de lib. cau. l. ſi ab eo. & C. de rei vend. cũ a matre. tenetur. n. ſequi volũtatem defuncti, vt 11. q. 1. Syl ueſter. ideo ſic exponas. eccleſiã ſibi relĩquat hæredem: ſed ſi eccleſiam non inſtituit hæredẽ, ſupple tunc ſi q̄d de eccleſia, &c. Generaliter enim omnis hæres tenetur ad omnia onera defuncti, niſi fecerit inuentarium, ut C. de iur. de li. ſancimus. hoc tamen teneas, ꝙ ſecundum canones in contractibus, & in delictis ſiue aliquid peruenerit ad hæredẽ, ſiue non: ſiue lis ſit conteſtata cum defuncto, ſiue non, hæres ſemper tenetur inſolidum, ut. 16. q. 6. ſi epm. 1 in fi. extra de rap. in literis.

Hæres onera defuncti ſuſtineat.

reuocantur in ſeruitutem. aliud in libro priuati, vt C. de lib. cau. ſolo obſequij. quod eſt hic ſpeciale. Item aliud ſpeciale, ꝙ filij iſtorum libertorum ſunt obnoxij eccleſię inf. eo. de libertis. ſecus in alijs, vt C. de li. & eorũ li. l. 1. & 2. Item aliud ſpeciale ꝙ liberti tenẽtur ſerui re

¶ Epiſcopus hęredem non habens, non alium, quàm eccleſiam ſibi hęredem inſtituat. C. XXXIIII.

EPiſcopus, qui filios, aut nepotes nõ habuerit, α aliũ [a] quàm eccleſiam non relinquat hęredem. Si quid de eccleſia non in eccleſię cauſa; aut neceſſitate pręſumpſerit; quod diſtraxit, aut donauit, irritum habeatur. Qui vero filios habet; de bonis, quę reliquit, ab hęredibus [b] eius, indemnitatibus eccleſię conſulatur. Poly. l. 3. tit. 12.

α ¶ Non habuerit.] *In originali impreſſo, & manuſcripto, & in Polycarpo legitur,* non habens alium, quam eccleſiam reliquit hęredem; ſi quid, &c. *& ad hanc lectionem propius accedunt verba Hiſpalenſis concilij primi, cap. 1. ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item ex eodem, cap. 49.

¶ Qui in clero conſtituti ſunt, de rebus eccleſię nihil alienare pręſumant. C. XXXV.

DIaconi, vel presbyteri in parochia conſtituti de rebus eccleſię ſibi creditis nihil audeant commutare, vẽdere, vel donare: quia res ſacratę Deo eſſe noſcuntur. Similiter & ſacerdotes nihil de rebus eccleſię ſibi commiſſę (vt ſuperius comprehenſum eſt) alienare pręſumant. Quod ſi fecerint; [c] conuicti in concilio, & ab honore depoſiti, de ſuo aliud [d] tantum reſtituant, quantũ viſi ſunt pręſumpſiſſe β *& infra.* ¶ Libros tñ, quos ſacerdotes, vel diaconos de eccleſia ſibi cõmiſſa facere voluerint, actus [e] eccleſię proſequi iubemus. Quod ſi facere contẽpſerint: placuit eos ad ꝓprium reuerti ſeruitium. Iuo p. 3. c. 161.

β ¶ Pręſumpſiſſe.] *Si hic interponas c. ſi q̄s qualibet. inf. ead. habebis integrũ canonẽ 49. ipſius cõcilij Agathenſis.* & in Epaunenſi. c. 7.

Item ex eodem, c. 53.

¶ De poſſeſſione eccleſiaſtici iuris quidquid a presbytero diſtrahitur, inane habeatur, & vacuum. C. XXXVI.

QVidquid parochiarum presbyter de eccleſiaſtici iuris poſſeſſione diſtraxerit; inane habeatur, & vacuũ vendicatione [f] γ comparantis, & actione vendentis. Iuo p. 3. c. 164.

γ ¶ Vendicatione.] *Sic ẽt in recentiorib. conciliorũ editionib. In alijs, & duob. ẽt Vaticanis codicib. legitur* vẽditore comparantis, *apud Iuonem,* venditione comparantis.

x Vbi d̃ hoc. & ſup. 1. q. 4. §. item peccato ciuium, vt ibi ſatis dixi. Arch.

DIaconi.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ diaconi, presbyteri, vel epiſcopi de rebus eccleſiæ nil debent illicite alienare: quod ſi fecerint de hoc conuicti deponantur, & de ſuo proprio tantundem reſtituant. In ſecunda parte dicitur quod liberti eccleſiæ negotia eccleſiæ proſequi debent: quod ſi contempſerint, in ſeruitutem adducentur. Secũda pars incipit ibi: ⸢ Libertos etiam.]

Liberti eccleſiæ differunt a libertis priuatorum.

c ¶ Fecerint.] Aeſtimatione ſeruorũ reddita de ꝓprio: alioquin reuocarentur. ut inf. ea. & ſi illi. niſi ſint benemeriti. ut inf. ea. ſi quos de ſeruis. Et eſt in hoc dura cõditio libertorũ eccleſiæ, ꝙ propter operas nõ præſtitas re eccleſiæ nulla eis opera impoſita, ut hic, & inf. ea. liberti. hodie tamen diſtinguitur, ut extra de ſeruis non or. eo. libentius.

d ¶ Aliud.] i. ipſam rem reſtituet, & aliud tãtũ de ſuo, ſic 89. d. decenter. & 10. q. 2. hoc ius ver. qui vero res.

e ¶ Actus.] Ideſt, negocia.

QVidquid.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd ſi presbyter illicite alienat aliquam poſſeſſionem eccleſiæ, irrita ſit talis alienatio, ita vt emptor nullam habeat actionem ad poſſeſſionem habendam: nec venditor ad pretium habendum.

f ¶ Vendicatione.] In emptorem enim non transfertur domi-

dominium. vnde non poteſt rem vendicare, habet tamen contra venditorem actionem exempto, vt ſup. ea. Vulterranæ. in Auth. de nō alie. aut permu. §. quia uero leonis. coll. 2. Sed nōne venditor poteſt petere pretium re nondum euicta? quia venditor non ad alium tenetur, niſi

nes. ff. de rebus eorum, qui ſub tut. vel cur. l. quicſique. arg. contra. ī. de conſec. diſt. 2. & dixit 1. q. 1. ſi quis à ſimoniacis, 3. q. 7. tria, in princ.

b ¶ Conſecrandus.] Id eſt, benedicendus, abbas. n. non conſecratur, niſi cū ordinatur in ſacerdotem, ſed tñ dr̃, ꝙ ei manus imponitur ab epiſcopo. 69. diſt. quoniam videmus, vnde abbas ſine benedictione poteſt monachos benedicere. extra de ſup. negl. p̄l. ſtatuimus.

Abbas non conſecratur.

In Epannenſi, vbi hoc videtur repeti, in vēditorem comparantis actione vertenda.

Item Vrbanus Papa.

¶ Alienationes factæ ab intruſis, & ordinationes ſine conſenſu clericorum, irritæ ſunt.

C. XXXVII.

Alienationes [a] omniū per intruſionem, ſeu canonicè electorum ſub epiſcopi nomine, aut abbatis, qui ſecundum eccleſiæ ſuæ vſum conſecrandus [b] eſt; alienationes dico quocunque modo factas, necnon & ordinationes [c] perſonarum ab eiſdem ſine communi conſenſu clericorum eccleſiæ, ſiue per ſimoniam itidem factas, irritas iudicamus. ¶ Illud etiam ꝑ omnia interdicimus, vt nullus clericus præbendam [d] ſuam, ſeu beneficium aliquod eccleſiaſticum aliquo modo alienare præſumat. Quod ſi præſumptum olim fuit, vel aliquando fuerit; irritum erit, & vltioni canonicæ ſubiacebit.

¶ *Poſt collectionē Anſelmi in codice ꝑantiquo, habetur fragmentū cuiuſdā cōcilij Vrbani ſecundi: in cuius initio hæc legūtur:* Alienationes, q̄ ſpecialiter ꝑ Ottonem, Guidonem, Hieremiam, ſeu forte Philippum vbilibet de poſſeſſionib. Rauēnatis exarçhatus factæ ſunt, damnamus. Generaliter autem omnium per intruſionem, ſeu canonice electorum ſub epiſcopi nomine, vel abbatis .... eccleſię ſuę cōſecrādus eſt, alienationes quocūque mō̄ factas, *& cetera vſque ad finē huius capitis ſine vlla varietate.*

Item ex concilio Ilerdenſi, c. 6.

¶ Epiſcopo defuncto, vel adhuc in ſupremis agente, de rebus eccleſię nihil eſt vſurpandum.

C. XXXVIII.

Concor. concilium Valent. c. 2.

Haec huius [e] placiti [f] cōſtitutione inter nos cenſura placuit cuſtodiri; vt defuncto antiſtite, vel etiā adhuc in ſupremis agente, nullus clericorum cuiuſlibet ordinis, officij, gradusve ſit, quidquam de domo pręſumat, vel quod de vtilitate inſtrumēti domus eſſe agnoſcitur, id eſt mobilis, & immobilis rei eccleſiaſticę conet̃ inuadere; nihil furto [a], nihil dolo ſupprimens, auferés, atque

c ¶ Ordinationes.] Hoc non poteſt facere ſine conſenſu capituli ſui, vt 24. diſt. c. vlt. & pen.

d ¶ Præbendā.] Fructus poteſt. extra ne pręl. vices ſuas, c. vl. ad inſtar fructuarij, ff. de vſufruc. arboribus ſicut fructus decimarū, & oblationum poſſunt uēdi, licet hoc non ſit honeſtū: quia prohibitum nō inuenitur, 2 ſed tantum cum cōſenſu epiſcopi. extra de reb. ecc. non alie. nulli, niſi ad modicum tp̄s, arg. ext. de cenſ. præterea. & extra de tranſa. de cætero. Sed quid ſi obligauit ad quinquennium: nūquid ſtabit ſucceſſor cōtractui? ita, ſi noīe eccleſiæ contraxit, & cū epiſcopi auctoritate extra de ſol. c. 1. ſec9 ſi noīe ſuo. ff. de pig. l. lex uectigali. ff. qui. mo. pig. uel hyp. ſol. ſi res diſtracta. ff. loca. ſi quis domus, §. hic ſubiūgi ſolet. Io. Sed certe quidquid dicat Ioan. ego credo, quod ſicut clericus poteſt uendere fructus ꝑbendæ ſuæ ſine conſenſu epiſcopi, ita obligare, maxime ad modicum tempus: ſicut tutor uendit fructus ſine auctoritate iudicis, ut C. de admin. tuto. lex, quæ nec aliqua decret. contradicit legi. B.

Benefici fructus uendi poſſum.

2 Hoc planè olim probatur extra de emp. & uendi. cap. 1. ubi hñr iſta uerba hic poſita per Io.

niſi ut faciat emptorem habere rem. non enim tenetur rem eius facere: ut ff. de actio empt. ſeruus quem. §. ſi ſciens, ſed hic contractus eſt nullus.

Alienationes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod alienationes, quæ fiunt ab epiſcopis, uel abbatibus intruſis, uel canonicè electis; ſimiliter ordinationes factæ ſine conſenſu clericorum, vel per ſimoniam, irritæ ſunt. In ſecunda parte dicitur, qđ ſi q̄s clericus ſuam præbendam alienare præſumpſerit olim, uel modo præſumat alienare, irritum ſit, & canonicæ ſubiacebit ultioni. Secunda pars incipit ibi, [Illud etiam.]

a ¶ Alienationes.] Hoc ad canonicè electos referas: q̄a intruſi, uel ſchiſmatici, nec etiā cum conſenſu capituli poſſunt aliquid alienare. ī. cap. præcariæ, extra de ſchiſmat. quod à prædeceſſore. 1 17. q. 1. factus. 25. q. 1. om-

1 Et ext. de ele. nihil eſt. ī gl. ī duob. caſibus &c. ibi uideas. Sed per hæreticū bene acquirif loco religioſo, ſiue eccleſiæ. arg. 32. q. 4. recurrat. uer. qūo ergo. ubi de hoc. Arch.

Haec huius placiti.] CASVS. Querimonia facta fuit in concilio Ilerden. de clericis, qui poſt obitum epiſcopi omnia bona defuncti antiſtitis uſurpabant facta eſt conſtitutio, ne hoc de cætero fiat: ſed œconomus adiuncto ſibi uno, uel duobus fidelibus uiris paſcat ex illis bonis clericos, ſi qui ſunt in domo epiſcopali: uel ſeruet ad uſum ſucceſſoris, qui uti debet bonis illis cum clericis ſui anteceſſoris. clericus autem contra hanc conſtitutionem faciens, anathematizetur.

e ¶ Hæc huius.] Sic conſtrue, hæc cenſura placuit cuſtodiri placiti conſtitutione, & ſecundum hoc uerbum placuit, eſt perſonale uerbum.

f ¶ Placiti.] Id eſt decreti.

a ¶ Con-

a ¶ Conſeruare.] Arg.ſucceſſori omnia ſeruãda à morte prædeceſſoris.extra de off.& pot.iud.ord.cũ vos plerũque.& extra de teſt.relatum.Item ar.ꝙ mobilia prędeceſſoris pertinent ad ſucceſſorem,ut infra e.de laicis. b ¶ Et vix.] Quod uix fit.tamen fit ſ.d. 19. in memoriam.arg.cõtra.ff.ad Vell.tutor.in princ. c ¶ Quia.] Hoc refertur ad id, quod ſ. dixit.

ET ſi illi.] CASVS. Queſitum fuit ĩ cõcilio Toletano,an ſucceſſor poſſit reuocare ĩ ſeruitutẽ illos.quos antecceſſor manumiſit,q nihil de reb.ſuis eccleſiæ cõtulerat. Et rñdet ꝙ ſic : & ideo qui hoc faciunt, in futuro dãnabũtur, & hoc ꝓbaẽ una ratione : quia ſi illi q nihil pauperib.erogãt, in futuro damnabũtur:multo magis illi,qui pauperibus auferunt qđ nõ dederunt : cum iniquum ſit, ut illi qui nihil eccleſiæ contulerunt, ius eccleſiæ alienare cõtendant. d ¶ Diſtribuunt.] Neceſſitatis articulo. de hoc notatur 47.diſt.ſicut hi. e ¶ Quanta magis.] Innuit hic,ꝙ magis ſit auferre quam nõ dare: cũ tamẽ quandoque ęquiparẽtur. & ſic eſt contra 67. diſtinc.ſicut. f ¶ Non cõtulerit.] Sic uẽ, ꝙ ſi res ſuas contulerit eccleſiæ, ꝙ tũc alienare poſſit.argum.ĩ.c.ſi qs qualibet. ext. de rebus ecc. nõ alie.epi. Ad hoc dicunt qdã, ꝙ nullo caſu poteſt alienare,niſi cõi cõſenſu canonicorũ, ſed hoc nihil eſt: qa ſi habet conſenſum cleri,quare reſtituet tantundẽ de ſuo: cũ nec alienare poſſet, licet adeſſet omniũ conſenſus, niſi eſſet cõmunis utilitas eccleſiæ,ut infra ca.ſine. Sed intellige cũ ille manumiſſus nõ erat benemeritus.& ſic erat malæ fidei poſſeſſor, aliàs poſſet pręſcribere libertatem, ut C.de præſcrip.lõgi temp.l.1. g ¶ Succeſſor.]Vel ipſemet 35.q.9.quod quis.& eſt arg. quod ſucceſſor reuocat malefactum ſui antceſſoris : 1 ut 16.quæſt.3.ſi ſacerdos.extra de preeat.cap.2. h ¶ Reuocabit.] Niſi per decem annos ſteterint in libertate.ff.qui & à quib.ma.ſicut.§.Ariſto.ſic ergo reſtituitur contra libertatem eccleſia : quod non eſt in minore,niſi ex magna cauſa, ut ff.de minor.ſi ex cauſa.in fi.

Eps ſeruum eccleſiæ an poſſit manu mittere.

1 Dũ tñ tolleret in adminiſtratione, aliàs ſecus, vt ſ. eo.monemus.& de hoc not.ext. de reb. eccl. non alien.,ſi qs presbyterorũ. Arch.

Si

abſcondens.Sed is,cui domus commiſſa eſt ſubiunctis,β ſibi vno,vel duobus fideliſſimis clericis omnia vſque ad tẽpus pontificis ſubſtituendi debeat cõſeruare; a & his, qui in domo inueniuntur,clericis conſuetam alimoniam adminiſtrare.Subſtitutus autem antiſtes ſuſceptę ſedis γ cõmoda ordinabit,velut Deus imperabit: vt eis vti cum his debeat,quos cognouerit diſciplinæ,& charitati prædeceſſoris ſui fideliter paruiſſe. Quòd ſi quiſquam poſt hæc,cuiuſſibet ordinis (vt ſuperius dictum eſt) clericus quacunque occaſione de omni facultate quidpiam probatus fuerit abſtuliſſe, vel forſitan dolo aliquo ſuppreſſiſſe;reus ſacrilegij prolixiori anathemate condẽnetur,& vix b quoque peregrina ei cõmunio concedatur : quia c durum eſt,vt hi,quos conſtat in ſeruitio Domini cũ primæ ſedis antiſtite deſudaſſe,ab his,qui ſuarum rerum incubatores,† vel vtilitatibus ſeruientes, atque vacantes fuiſſe noſcuntur,deſpecti aliquatenus crucientur. † *al.incubicatores, atque vagantes fuiſſe.*

α ¶ Nihil furto.] *In codice Lucẽſi regio ſequitur*,nihil vi.
β ¶ Subiunctis ſibi.] *In conciliorum editionib. ſequitur*, cum conſilio:*& in codice regio additur*,clerici: *fortaſſe autem legendum*,cum conſilio cleri.
γ ¶ Suſceptæ ſedis.] *In eodem regio codice eſt*, ſuſcepta ea,prout deceſſor ſuus ordinauit,vel vt Deus imperauit.

Item ex concilio Toletano 4.c.66.

¶ Epiſcopi,qui nihil eccleſiæ conferunt,famulos eius libertate non donent. C. XXXIX.

ET ſi illi,qui nulla ex rebus ſuis pauperib.Chriſti diſtribuunt, d æterni iudicis voce in futuro cõdemnabuntur; quanto magis e ij,qui auferũt pauperibus quod non dederunt?Quapropter epiſcopi,qui nihil ex ſuo proprio eccleſiæ Chriſti compenſauerunt, hanc diuinã ſententiam metuant,& liberos † ex familia eccleſiæ ad condemnationem ſuam facere non præſumant. Impium enim eſt,vt qui res ſuas eccleſię Chriſti non contulerit, f damnum inferat,& ius eccleſiæ alienare contendat. Tales ergo liberos † ſucceſſor g epiſcopus abſque vlla oppoſitione ad ius eccleſiæ reuocabit: h quia eos non æquitas,ſed improbitas abſoluit.

Burch.l.3.c.189. Iuo p.3.c. 249.

† *al.libertos ex familijs.*

† *al.libertos.*

Item ex concilio Aurelianenſi.

¶ *Hoc idem citatur ſupra ead. ſi quis de clericis, ex concilio Agathenſi,in quo habetur. Non eſt autem mutatus titulus : quia potuit in aliquo etiam Aurelianenſi, quod non extet,eſſe repetitum.*

¶ De clericis, qui documenta eccleſiæ ſupprimunt, aut negant, aut alijs damnabiliter tradunt. C. XL.

SI quis de clericis documẽta,quibus eccleſiæ poſſeſſio firma teneẽ,aut ſupprimere,aut negare, aut auertere, Iuo p.3.c. 156.

SI quis de clericis.] Caſum iſtum habes ſ. ead.in c.ſi quis de clericis.& ideo ibi videbis.

Ab-

ABbatibus.] CASVS. Conſtitutum eſt in concilio Aurelianen. vt abbates, presbyteri, uel alij prælati nil de rebus ſuarum eccleſiarum alienare præſumāt ſine licentia. & ſubſcriptione epi, & qui hoc p̄ſumpſerit, deponatur, & qđ temere alienatū eſt, per ep̄m reuocetur. a ¶Sub- ditio poſſit reſcindi. Et reſpōdet, ꝙ ſic: in arbitrio tamen epiſcopi erit, utrum pretium recipiat, uel recuperet poſſeſſionem, quia quandoque magis expedit habere pretium quam poſſeſſionem. Sequens cap. planum eſt, & per ſe patet.

aut fortaſſe tradere, damnabili, & punienda obſtinatione præſumpſerit; quidquid pro abſentia documentorū damni eccleſiæ illatum eſt, de proprijs facultatibus reddat.

lib.7.c.275. *Item ex concilio Aurelianenſi 3.c.23.*

¶Miniſtris eccleſiæ de rebus eiuſdem eccleſiæ abſq; epiſcopi permiſſu nihil alienare licet. C. XLI.

Poly.l.3.tit.12. ABbatibus, presbyteris, cæteriſq; miniſtris de rebus eccleſiaſticis, vel ſacro miniſterio alienare, vel obligare abſque permiſſu, & ſubſcriptione epiſcopi [a] ſui nihil liceat. Quod qui præſumpſerit, degradetur communione conceſſa, & quod temere præſumptum, aut alienatum eſt, ordinatione epiſcopi reuocetur.

Item ex ſynodo Ancyrana, c.15.

¶Res eccleſiæ, quæ abſente epiſcopo diſtrahuntur, ad ius eccleſiaſticum reuocentur. C. XLII.

Anſ.l.6.c.161. SI qua de rebus [b] eccleſiæ, cum epiſcopus non eſt, preſbyteri [c] vendiderint; placuit reſciſſo [d] contractu ad ius † eccleſiaſticum reuocari. In iudicio autem erit epiſcopi conſtitutum †, ſi pretium debeat recipi [e], nec ne: propterea ꝙ [f] ſæpe contingit diſtractarum rerum redditus ampliorem ſummam pro accepto pretio reddi α.

† ἀναβαλεῖσθαι τὸ κυριακόν.

† al. conſtitutum pretium.

α Reddi.] *Sic in quibuſdam exemplaribus priſcæ verſionis. In alijs vero eſt*, reddidiſſe, *Græcè legitur* διὰ τὸ πολλάκις τὴν εἴσοδον τῶν πεπραγμένων ἀποδεδωκέναι αὐτοῖς τοῦ τοῖς πλείονα τὴν τιμήν i. propterea quod ſæpe rerum vēditarum redditus maius pretium his ipſis reddiderit. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Et in Aquiſgra.c.88 *Item ex concilio Chalcedonenſi, c.22.*

¶Poſt mortem epiſcopi res ad eum pertinentes clerici non rapiant. C. XLIII.

NOn liceat clericis poſt mortem [g] epiſcopi ſui rapere [h] res pertinentes ad eum: ſicut iam præcedentibus regulis conſtitutum habetur. Si vero hoc fecerint; periclitari ſe nouerint in proprio gradu.

In Meldenſi c.31. *Idem ex concilio Madiomatricis.*

¶Reſcindantur precariæ, & commutationes ab inuaſoribus factæ. C. XLIIII.

Burch.l.3.c.166. Iuo p.3.c.227. ex Belluacenſi. PRecariæ [i], & commutationes temporē viduatarum eccleſiarum factę ab his, qui loca epiſcoporū occu-

c ¶Presbyteri.] .i. canonici.

d ¶Reſciſſo.] Hic patet, ꝙ ſede uacante clerici nihil diſponere poſſunt de rebus eccleſiæ, ut 10.q.2.ſi quis ep̄s, & 75. diſt. quoniam. immo potius ſede vacante nō poſſunt immutare ſtatū eius. extra. ne ſede uacan. c. nouit. tamen ſi eſt magna neceſſitas, clerici poſſunt aliqua alienare ſm H. ut dixi 71. d. fraternitatem, & ar. inf. ea. precariç tñ de auctoritate ſuperioris. Nā & iudex præſtat auctoritatem facto minoris eo tempore, cum nō habet curatorem, ut C. qui admi. ad bon. poſſ. l. bonorum. Item in minoribus eccleſijs poteſt epiſcopus aliqua alienare mortuo ſacerdote [1] tpe neceſſitatis, ut 10.q.2. ſi quis ep̄s, & no. ꝙ contractus ipſo iure tenet, quem faciunt clerici mortuo ep̄o, ſed reſtituit eccleſia ſi probat ſe læſam, ſicut eſt in contractu minoris, qui non hēt curatorem, ut C. de in integ. reſtit. ſi curatorem, & ideo benedicit hic, reſciſſo contractu. ſcilicet per in integrū reſtitutionem.

e ¶Recipi.] Ab emptore.

f ¶Propterea quod.] Ideſt, quia ſæpe contingit ampliorē ſūmā redditus diſtractarū rerum reddi. ſcilicet emptori pretio accepto, hoc eſt dicere, ꝙ emptor amplius ſepe pcipit de

Sede uacante an poſſint clerici de rebus eccleſiæ diſponere.

1 Vt contra ext. lib.6. de reb. eccl. nō alie. dudum. ſed pōt intelligi qđ ibi dī cū hac determinatione: & ita hoc nō corriget ad hoc j. ea. precariæ. Arch.

a ¶Subſcriptione epiſcopi.] Licet abbas non poſſet ſine conſenſu epi alienare rem eccleſiæ, ut hic, & j. 17.q.4. in uenditionibus, & ex. de reb. eccl. non alie. nulli. tamē ſi cōſuetudo loci habet bene poteſt dare modicum. ext. de do. c.2. & 3. & infeudare poteſt. ext. de reb. eccl non alie. ad noſtram, & hoc pōteſt epiſcopus, uel abbas ſine conſenſu capituli, ſi ſubeſt neceſſitas, & res eſt modica. j. ea. c. tertulas. Io. quod falſum eſt, niſi in paruis rebus.

1 Abbas an poſſit donare.

b SI qua de rebus.] CASVS. Vacante epiſcopali eccleſia, quidam presbyter uendidit eccleſiaſticam poſſeſſionem: tempore procedente, epiſcopus eſt ſubſtitutus. quęſitū eſt in ſynodo Ancyrana, utrum talis uen-

redditib. quam ſit pretiū quod dedit, uel q̄ eccleſia inueniat pro pretio quod accepit: & ideò magis expedit epiſcopo repetere fructus perceptos, quàm retinere pretiū.

g NOn liceat.] ¶Poſt mortem.] Narrat quod contingere ſolet, unde ſub maxime. ſup. ea. hæc huius.

h ¶Rapere.] Vitium. not. inf. ea. de laicis. & c. illud. ea. q.5. ſicubi. H.

PRecariæ.] CASVS. Statuitur in hoc c. ut precariæ, & commutationes, quæ factæ ſunt ab intruſis vacantibus eccleſijs, reſcindantur: & ſi expediat, fiant ſecundū canones, uel ſecundum leges.

i ¶Precariæ.] Ergo clerici poſſunt alienare eccleſia uacante,

Digitized by Google

cante, quia capitulum ſupplet defectum epiſcopi. extra de hær. ad abolendam. Io. quod falſum eſt, vt extra ne ſe de vacan. c. 1. B.

a ¶ Vel ciuili.] ſup. 96. d. bene. in fi. Vel dic ciuili. i. principis: cuius auctoritas requiritur in rebus ab ipſo collatis. 10. q. 2. precariæ.

CHaritatem.] CASVS. Hoc cap. duas habet partes. In prima præcipit Gregor. Maximiano epiſcopo Syracuſano, quē fecerat in Sicilia legatū, vt ſi q̃s epiſcopus moriatur vel deponatur, cōueniant œconomus, & clerici eccleſiæ, & p̃lati, & in præſentia eius d̃ reb. ecc. faciāt inuentariū, pro quo neq; ſpecies, neque pretiū aliud ſcriptori tribuat. In ſecūda parte præcipit ei, ut cū viſitatores parochias uacantium eccleſiarū viſitant; eo diſponēte, ipſi & clerici eorū, qui cū eis viſitāt: aliquid emolumēti p̃p ſuū laborem percipiant, vt illi conſequanẽ ſtipēdiū, &c. [Subſidij.] Dicit H. p̃ noīe ſubſidij intelligitur p̃curatio tm̃, licet poſſet etiam aliter intelligi. Scd̃a pars incipit ibi, [Viſitatores]

b ¶ Pro faciendi.] hoc intellige cū habet ſalariū de publico, ut 23. q. 1. militare in fi. & 1. q. 3. ſi quis eps̃. aliàs ſecus. 10. q. 2. precariæ.

c ¶ Stipendiū.] Ar. q̃ ad quem onus ſpectat, & emolumētū j. eo. quicunq; 7. q. j. pontifices. 16. q. 6. de lapſis. Itē eſt hic arg. q̃ iudices licite poſſunt petere ſumptus a partib. vt dixi 11. q. 3. non licet. & eſt ſimile quod dicit alibi, q̃ labor non debet eſſe ſine fructu, vt 7. q. 1. ibi.

DE laicis.] Hoc c. diuidit in duas partes. In prima parte dr̃, q̃ in Aluernia erat quedā praua cōſuetudo. ſ. q̃ morientibus epiſcopis ſiue alijs clericis, laici res defunctorum inuadebant. Statuit ergo Vrbanus Papa in concilio Aluerniæ congregato, vt ſi quis de cætero talia præſumpſerit excommunicetur, donec reſipiſcat. In ſecunda parte dicitur, quod res epiſcoporum defunctorum per archidiaconos, archipresbyteros, & ſecundum defunctorum iudicium pauperibus erogentur, aut ſucceſſori reſeruentur. Idem etiam ſeruari debet de rebus aliorum clericorum defunctorum: & qui contra fecerit, anathema ſit. Secunda pars incipit ibi, [Epiſcoporum vero.]

pauerant, reſcindantur, & cum auctoritate eccleſiaſtica, vel ciuili [a], ſi faciendæ ſunt, fiant.

¶ *Quod hic ex concilio Mediomatricis citatur, in concilio Meldenſi refertur ex cōcilio Belluacenſi, ex quo etiā citant Burchardus, et Iuo. Sed quia in concilijs Gallicis, & Germanicis ſæpe eadem repetuntur; non eſt mutata inſcriptio. In adiectis capitularibus quæ ex Gallia ſunt habita, inter cætera leguntur quædam capitula excepta a domino Rege Carolo, & principibus ſuis ex his capitulis, quæ anno DCCCXLVI. ediderunt epiſcopi in ſynodis, &c. Quorum capitulorum vnum eſt hoc.* Vt precariæ, & commutationes tempore viduarum eccleſiarum factæ ab his, qui loca epiſcoporum occupauerunt, reſcindantur, & cum auctoritate eccleſiaſtica, vel ciuili denuo ſi facienda fiant. Ioan. Diaconus lib. 3. cap. 23.

Item Gregorius Maximiano Syracuſano epiſcopo, lib. 3. epiſt. 11.

¶ Pro labore inuentarij nihil accipiant œconomi de rebus eccleſiæ. C. XLV.

CHaritatem tuam commonere curauimus; vt ſi quiſpiam epiſcoporū de hac luce migrauerit, vel (quod abſit) pro ſuis fuerit remotus exceſſibus; cōuenientibus œconomis [α], cunctiſque clericis † prioribus, atque in ſui præſentia inuentarium eccleſiæ rerum facientibus, omnia, quæ reperta fuerint, ſubtiliter deſcribantur: nec (ſicut antea fieri dicebatur) ſpecies quædam, aut aliud quodlibet de rebus eccleſiæ, quaſi pro faciendi [b] inuentarij labore tollatur. *& infra.* ¶ Viſitatores eccleſiarum, clericiq; eorum, qui cum ipſis per non ſuæ ciuitatis parochias fatigantur, aliquod laboris ſui cupiant te diſponente ſubſidium. Iuſtum namque eſt, vt illi † conſequantur ſtipendium [c]; qui † pro tempore ſuum commodare reperiuntur obſequium.

† al. cleri.

† al. illis.

† al. quo.

α ¶ Oeconomis.] *Sic etiam in omnibus vetuſtis: ſed in originali tam impreſſo, quàm manuſcripto legitur,* hierarchicis, *Ioannes Diaconus habet,* hieraticis.

Item ex concilio Vrbani Papæ Aluerniæ celebrato.

¶ Excommunicentur laici, qui morientium clericorum audent bona diripere. C. XLVI.

DE laicis quæſtio facta eſt, qui morientib. epiſcopis, ſiue alijs clericis res defunctorū inuaſas, eccleſiæ, pauperibuſq; ſurripiunt. Contra quos commune totius cōcilij anathema prolatum eſt, ipſo Papa huiuſmodi ſententiam promulgante. Si quis poſt interdicti præſentis cognitionem [d] epiſcoporū, ſeu presbyterorum, aut aliorum clericorum res [e] inuaſerit; vſque ad ſatisfactionem

d ¶ Cognitionem.] Non ligat conſtitutio niſi a tp̃e ſciētiæ. 82. d. propoſuiſti. in fi. ff. de dec. ab ord. fac. l. vlt.

e ¶ Res.] Proprias. ſ. quia de rebus eccleſiæ non pñt teſtari, ut ext. de teſt. quia. ſed morientes poſſunt aliqua dare, ſi hoc hēt eccleſiæ conſuetudo. ext. de teſt. ad hæc.

a ¶ Per

Digitized by Google

a ¶Per archipresbyterorum.] Si defunctus nihil de his diſpoſuit, tunc ſi habet hæredem, ei tradet: ſi non hẽt, eccleſia ſuccedit ſicut collegium ſuccedit¹ in hæreditatem decurionis. C. de hære. decur. l. 2. & 3. & inf. ea. q. 5. c. vlt. & ſup. c. epiſcopus qui.

b ¶Iudicium.] Poteſt etiam moriens ſuum voluntatem ¹ committere iudicio alterius, ut extra de teſt. cum tibi.

excommunicetur. ¶Epiſcoporum vero deficientium res per archipresbyterorum [a], ſeu archidiaconornm manus aut ſecundum mortuorum iudicium [b] pro ipſorum ſalute in eleemoſynas diſpenſentur, aut ſucceſſori, qui futurus eſt reſeruentur. Idipſum de presbyterorum, ſeu clericorum aliorum rebus per epiſcopum, vel ſupradictas perſonas, aut cui deficientes commiſerint, fiat. Si quis autem aduerſus iſta præſumpſerit, anathema ſit.

¶*In titulis capitulorum concilij Claremontenſis (quod Aluerniæ celebratum eſt) titulo penultimo hæc leguntur ad caput hoc ſpectantia.* Ne aliquis clericus res epiſcoporum, vel clericorum, vel in vita, vel poſt mortem eorũ diripiat, uel in vſus proprios conferat. Quod ſi quis fecerit, anathema ſit: & dictum eſt ab omnibus, fiat.

Item Innocentius Papa II. in concilio Lateranenſi, c. 4.

¶De eodem. C. XLVII.

ILlud, quod in ſacro Chalcedonenſi concilio conſtitutum eſt, irrefragabiliter conſeruari præcipimus, vt videlicet decedentium bona epiſcorum a nullo omnino hominum diripiantur: ſed ad opus eccleſiæ, & ſucceſſoris [c] ſui in libera œconomi [d], & clericorum permaneant poteſtate. Ceſſet igitur de cętero illa deteſtabilis, & ſæua rapacitas. Si quis autem amodo hoc attentare præſumpſerit; excommunicationi ſubiaceat. Qui vero morientium [a] presbyterorum, uel clericorum bona rapuerint, ſimili ſententiæ ſubiaceant.

ſup. c. non liceat. Pann. l. 8. c. 141.

a ¶Morientium.] *In vulgatis ſequebatur,* epiſcoporum: *quæ vox & a uetuſtis, & ab ipſo cõcilio manuſcripto abeſt, & fruſtra repeteretur. Sunt autem ex originali addita paulo ſuperius aliquot verba.*

Hoc non ſolum de laicis, verumetiam de metropolitanis & quibuslibet alijs clericis intelligendum eſt: ſicut in ſexta ſynodo, c. 35. legitur.

¶Res epiſcopi morientis metropolitano non licet inuadere. C. XLVIII.

NOn liceat alicui metropolitano, mortuo epiſcopo, qui ſub eo eſt, aut res eius, aut eccleſiæ ſuæ auferre: ſed ſint ſub cuſtodia cleri eccleſię defuncti epiſcopi, vſq; dum alius ordinetur epiſcopus. Si vero clerici in eccleſia non fuerint; tunc metropolitanus illibata omnia epiſcopo, quibus ordinabitur, reddat.

Sicut autem res eccleſiæ nulli uſurpare licet; ita eccleſia aliena inuadere non permittitur.

Vnde Gregorius lib. 2. epiſt. 43. ad Bonifacium epiſcopum.

¶Aliena, eccleſiæ non licet inuadere.

Cap. XLIX.

SIcut eccleſia proprias res amittere non debet; ita eam rapacitatis ardore inuadere alienas [d] non oportet.

ILlud quod.] CSAVS. In concilio Chalced. ſtatutum fuit, ut nullus rapiat bona defunctorum epiſcoporũ vel aliorũ clericorũ ſed oĩa ꝑ œconomos ad opus eccleſiæ & ſucceſſoris reſeruentur. Innocẽtius vero modo confirmat illud, & ſtatuit, ꝙ ſi quis cõtra hec fecerit, excõmunicetur.

c ¶Succeſſoris.] Hoc teneas, ꝙ moriente ẽpo, vel ſacerdote ſucceſſori eius reſeruantur bona eius, vt hic dr̃, & ſ. c. hęc huius. ſed moriente canonico, nihil reſeruatur ſucceſſori, ſed diuiditur inter canonicos, vt ext. de teſt. relatum.

d ¶Oeconomi.] Si eccleſia hẽt œconomum in ptãte eius erũt res eccleſię decedentiũ ẽporũ, ² vt hic, & 75. d. qm̃ quidem: ſi non habet, erũt ĩ ptãte maiorũ eccleſiæ, vt ſ. c. ʒxi. ſi illi nõ ſunt idonei tunc erũt in poteſtate aliorũ clericorũ, vt ĩ. c. prox. omnib. deficientibus erunt in poteſtate metropolitani, ut inf. ead. nõ liceat. niſi ibi viſitator ſit, quia tunc ille cuſtodiet eas. 61. d. obitum.

HOC NON SOLVM. CASVS. Sup. dictũ eſt, ꝙ laici bona clericorũ defũctorũ inuadere nõ p̃ſumãt: nũc vero docet idem G. de metropolitano & de qbuslibet alijs clericis, & ad hoc ĩducit ſeq. c.

NOn liceat. CASVS. Conſtitutũ eſt ĩ ſexta ſynodo, vt moriente ẽpo, res illius, vel eccleſię ſuæ non præſumat auferre metropol. ſed ſeruent a clericis eiuſdem eccleſiæ. ſi uero clerici nõ ſũt ibi idonei metropolitanus futuro ẽpo oĩa illibata reſeruet. Seq. §. cũ c. ſeq. per ſe patet.

SIcut.] ¶Alienas.] Rem alienã ſemꝑ tenetur reſtituere niſi illa iam ſit conſecrata, vt 17. quæſt. 4. con-

¹ Ideſt, diſpõſationẽ rerũ ſuarũ ſm Innoc. & Hug.

Epiſcopi morientis bona cui ſunt reſeruanda.

² Quidquid dicat hic gl. dic, ꝙ œconom⁹ & clerici cathedralis eccleſiæ gubernabũt bona ipſius eccleſię, vt ſ. eo. charitatem cui c. ſtandũ eſt. & hoc hr̃ expreſsè, ut patet ex tex. huius c. cui ſtãdum eſt ſm Inno. prout hoc not. ext. de off. or. cũ vos & ut ec. benefic. c. 1. Arch.

His omnibus auctoritatibus perſpicuè monſtratur, ꝙ nulli ſacerdotum res eccleſiaſticas alicui tradere licet: & ille, qui de manu ſacerdotis facultates eccleſiæ acceperit, nullo iure eas vendicare poterit: ſed potius cogetur reſtituere quod illicitè accepit. Sed notandum [a] *eſt, quòd quibuſdam cauſis exigentibus res eccleſiæ diſtrahi poſſunt. Cauſa enim neceſſitatis cum conſilio clericorum, vel vt meliora proſpiciant, res eccleſiæ a ſacerdotibus diſtrahi poſſunt.*

Vnde in Africano concilio legitur.

Et in Moguntino ſub Rabano c. 8.

¶Niſi cauſa neceſſitatis nec epiſcopo rem eccleſiæ ſuæ vſurpare licet. C. L.

NOn habenti † neceſſitatem nec epiſcopo licet matricis eccleſiæ α rem ſui tituli [b] vſurpare [c].

Burch. l. 3. c. 178. Iuo p. 3. c. 239.

† habenti] orig.

¶ *Gratianus citat hoc ex concil. Africano, & ſequens ex Carthaginenſi. Sed in vnico Carthaginenſi inſerto in codice canonũ hoc quidẽ eſt pars poſterior: ſequẽs verò prior capitis eiuſdẽ, quod eſt ultimum, id eſt, xxxiij. & Burchardus, & Iuo integrum caput referunt ex Carthaginenſi.*

α ¶Eccleſiæ.] *In codice canonum, & apud Burchardum ſequitur,* nec presbytero rem. *apud Iuonem vero legitur:* nec epiſcopo liceat rẽ matris eccleſiæ ignorante cõcilio, vel presbyteris, ſuis titulis vſurpare. *Poſt ſequens autem caput apponetur integer canon Græcè noua cum verſione.*

Item ex concilio Carthaginenſi vnico c. vltimo.

¶Nec presbyteri ignorantibus epiſcopis, nec epiſcopi ignorante concilio rem eccleſiæ vendant.

Cap. LI.

PLacuit, vt presbyteri non vendant rem eccleſiæ, vbi ſunt conſtituti neſcientibus epiſcopis ſuis, quomodo nec epiſcopis liceat vendere prædia eccleſiæ inconſulto concilio [d], vel cuncto β presbyterio [e] ſine vlla neceſſitate [f].

Iuo ibidem. Burch. ibidem.

β ¶Vel cuncto.] *In canone vnici Carthaginenſis legitur,* vel presbyteris ſuis. Non habente ergo neceſſitatem, &c. *vt proximo ſuperiore capite, quemadmodum, apud Burchardum etiam & Iuonem; licet ipſi legãt,* habenti: *Græcè autem ita totus canon habet.*

Ὁμοίως ἤρεσεν. ὥστε τοὺς πρεσβυτέρους παρὰ γνώμην τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπισκόπων πρᾶγμα μὴ πιπράσκειν τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ καθιέρωνται. ὃν τρόπον καὶ τοῖς ἐπισκόποις οὐκ ἔξεστι πιπράσκειν χωρία τῆς ἐκκλησίας, ἀγνοούσης τῆς συνόδου, ἢ τῶν ἰδίων πρεσβυτέρων. μὴ οὔσης τοίνυν ἀνάγκης μηδὲ ἐπισκόπῳ ἐξεῖναι καταχρήσασθαι πράγματι ἐκ τοῦ τίτλου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ματρίκος.

Similiter placuit, vt presbyteri prẹter ſuorũ epiſcoporum ſententiam non vendant rem eccleſię, in qua conſecrantur: quemadmodum neque epiſcopis licet prẹdia eccleſię vendere inſciente ſynodo; vel proprijs presbyteris. Ergo, niſi adſit neceſſitas, neque epiſcopo liceat abuti re aliqua ex titulo eccleſiaſticę matricis.

Item ex epiſtola Leonis Papæ vniuerſis epiſcopis per Siciliam conſtitutis.

contra quia nihil, & c. 54. d. generalis. & 14. q. vl. cõperimus.

HIS OMNIBVS. CASVS. Infert G. ex omnib. ferè ſupradictis c. ꝙ prælati res eccleſiaſticas alienare non debent; & ſi alienatæ ſunt, reſtitui debent: qđ verũ eſt, ſi illicitè alienẽtur. Nũc vero dicit, ꝙ ex cauſa neceſſitatis vel vtilitatis licite pñt res eccleſię alienare. De neceſſitate probat p c. prima. De vtilitate ꝓbat p tria ſequẽtia c. ſ. ſine exceptione: item do mus, & terrulas. Seq. c. patet: Vt meliorari. [vt cã vtilitatis.

a ¶Sed notãdum.] Nunc incipit oſtendere quãdo poſſunt alienari res eccleſię.

NOn habenti.]

b ¶Sui tituli.] i. eccleſię. vel ſui tituli. i. ad ſuũ cõmodũ, ut ĩ. c. monemᵘˢ.

c ¶Vſurpare.] i. alienare, & ponit in mala ſignificatione, cũ nõ ſubeſt neceſſitas.

PLacuit.] CASVS. Statuit in hoc c. vt cõſenſu epõrum pſbyteri nõ vẽdant res eccleſiarũ, ſicut nec epi vendere pñt prędia eccleſiarũ inconſulto cõcilio. & inducit hoc c. a contrario ſenſu. [Concilio.] hoc quo ad res matricis eccleſiæ. [Vel cũcto presbyterio.] hoc quo ad res aliarũ eccleſiarum, quarũ prẹdia alienãtur. & ſic concilium dicit collegiũ matricis eccleſiæ presbyteriũ dr collegiũ aliarum eccleſiarum.

d ¶Concilio.] ſ. clericorũ, vt ĩ. c. proxi.

ADDITIO. Et vide quod not. 17. diſt. in ſum. 33. diſt. qñ. in gl. vlt. ubi hoc c. placuit. allegat. Arch.

e ¶Presbyterio.] Hic habes, ꝙ epiſcopus requiret conſenſum ſacerdotum in alienatione, vt 10. q. 2. ſi quis epiſcopus.

f ¶Neceſſitate.] Ergo 1 neceſſitate poſſunt eis incõſultis. 1 ut ĩ. ca. terrulas.

1 Dic, ꝙ ſi tãta immineat neceſſitas, ꝙ conciliũ canonicorũ expectari non poſſit, tunc epſ alienare poterit. arg. ff. de admin. tut. §. 1. ff. de pet. hæred. l. diuus, dummodo id gerat qđ de iure reprobari non debeat. ar. ff. de ritu nupt. ſi filiᵘˢ.

Digitized by Google

SIne exceptione.] CASVS. Leo Papa præcipit epis Siciliæ, vt res ſuarum eccleſiarũ aliquo mõ nõ alienẽt niſi cauſa vtilitatis hoc faciãt, & cũ tractatu, & cõſenſu totius capituli, & ſubſcriptione, & ſi aliter facta fuerit alienatio, irrita erit, & vacua. Seq. duo c. patent.

a ¶ Sine

¶ Niſi vt meliora proſpiciat, rem eccleſiæ non licet diſtrahere epiſcopo. C. LII.

Anſ. l. 5. c. 69. & l. 6. cap. 189.

SIne exceptione [a] decernimus, ne quis epiſcopus de rebus eccleſiæ ſuæ quidquam donare [b], vel cõmutare, vel vendere [c] audeat; niſi forte aliquid horũ faciat, vt meliora proſpiciat, & cũ totius [d] cleri tractatu [e] atque conſenſu id eligat; quod non ſit dubium profuturũ [f] eccleſiæ, *& infra.* ¶ Epiſcopus rebus eccleſię tanquã commendatis, non tanquam proprijs vtatur. Irrita enim epiſcoporum venditio, & commutatio rei eccleſiaſticæ erit abſque conniuentia α [g], & ſubſcriptione clericorum.

In conc. Carthagin. 4. c. 31. Ibid. c. 32. & ext. de his, q̃ fi. a præl. c. 1. Iuo p. 3. c. 231. Pann. l. 2. c. 86.

α ¶ Conniuentia.] *Antea legebatur*, abſque omnium conniuentia. *Inducta vero eſt dictio*, omnium; *quia neque in vetuſtis exemplaribus, neque in Decretalibus c. 1. de his, quæ fiunt a præl. neque apud cæteros collectores habetur. Apud Iuonem, qui citat concilium Carthag. 4. & in Pannormia, qui Leonem ex concilio apud Valentias loco iſtius vocis,* conniuentia *eſt* collaudatione.

Item domus vrbium, vel caſtrorum, quæ eccleſiæ plus incõmodi, quam vtilitatis aſſerunt, licet rectorib. eccleſiarum (ſicut in ſuperiori capitulo Symmachi:] Non liceat Papæ, &c.] continetur) vendere, uel commutare.

ſup. eod.

Item ſicut in Agathenſi concilio, c. 45. legitur.

¶ De eodem. C. LIII.

Iuo p. 3. c. 160.

6 TErrulas †, aut vineolas exiguas [h] & eccleſiæ minus vtiles, aut longe poſitas paruas, epiſcopus ſine concilio fratrum (ſi neceſſitas fuerit) diſtrahendi habeat poteſtatem.

¶ *Capitulum hoc in aliquot uetuſtis codicibus eſt coniunctum ſuperiori.*

Seruos quoque fugitiuos, qui reuocati retineri non poſſunt, ſimiliter epiſcopis diſtrahere licet.

Vnde in eodem concilio, c. 46. legitur.

¶ Alienentur fugitiui, qui retineri non poſſunt. C. LIIII.

FVgitiui [i] domos ſuas, aut familias deſerentes, qui ẽt ſi reuocati fuerint, non poſſunt teneri, ſimili rõne

† Cap. 45. & hoc c. terrulas. ſeruatur in praxi. & ita conſuluerunt Io. Cal. conſil. 11. de ... iu. conſ. 7. de reb. eccle. nõ alie. Bal. conſ. 156. li. ... Soc. conſil. ... 03. col. 3. li. ... Guid. Papæ deciſ. Delph. 156. Idẽ Pan. ... vt ſuper de reb. ecc. non ali. Ph. Fran. ... 1. col. 6. co... n 6. Fab. de Mõte. in tra. de empt. & vend. q. 5. in principali in ... i. Fran. Curtij tracta. de feud. par. 2. ... 21.

1 Intelligo ex cauſa, vt inf. ſequitur. arg. ſup. 44. diſt. in prin. Arch.

a ¶ Sine exceptione.] Et tñ poſſunt aliqui caſus excipi, & ſic eſt arg. ꝙ licet Papa præcipiat nullam audiendam exceptionem tñ eſt admittenda, vt ext. de offi. delega. ex parte, & extra de reſcri. ſi quando. & c. cum adeo.

b ¶ Quidq̃ donare.] Niſi modicũ. 1 ext. de do. cæterũ.

c ¶ Vendere.] Vel obligare, vt extra de reb. eccl. non alie. nulli.

d ¶ Totius.] 65. diſt. ſane.

e ¶ Tractatu.] Quis debeat eſſe tractatus, habes 10. q. 2. hoc ius.

ADDITIO. Extra de ijs quę fiunt a præla. tua. & de reb. eccl. dudum C. de vend. re. ciui. l. fi. lib. 11. Arch.

f ¶ Profuturum.] Sed nonne ſufficit, ꝙ vtiliter cœptũ eſt, licet, non ſit inde ſecutus effectus. vt ff. de ne. ge. ſed an vltro? Rñ. ꝙ non: quia cum eccleſiam comparemus pupillo, non ſufficit vtiliter cœptum, niſi eccleſia ſit facta locupletior, vt ff. de neg. geſt. ſi pupilli. in prin. niſi ita ſit, ꝙ res illa naturaliter, vel terremotu perierit, vt ff. de min. verũ. §. ſi locupleti. Sed quid ſi eccleſia ex illo contractu non eſt locupletata, vel dãnificata? Tunc dicã contractum tenere 2 quia ſufficit, ꝙ nihil ad læſionem diuinæ domus ſit factum, vt 10. q. 2. hoc ius. nam eo ipſo, ꝙ nõ eſt pauperior facta, intelligitur locupletior, ff. de ſolu. l. 1. pupillo. Hoc ſcias ꝙ licet oẽs clerici cõſentiant, ſi tamẽ nõ obſeruatur forma alienationis, alienatio nulla eſt. 3 vt C. de ſacroſ. eccl. iubemus. in fi. & hic idẽ dr̃. Item ſi fiat alienatio in caſu nõ cõceſſo, dummodo ſeruetur forma alienationis tenet 4 alienatio, vt ext. de ijs q̃ fi. a præla. cum nos. & ext. de emp. & vẽ. cum dilecti & ca. cũ cauſa. ſed reſtituitur eccleſia ſi probat ſe læſam.

2 Tenere ꝙ ẽ ęquiſſimũ & tenẽt Doc. in l. cum hi. §. eã tranſactionem de tranſact.

3 Adde Bal. & Alexan. de Imo. in l. cũ alienam. C. de leg.

4 Tenet. Idẽ gl. ſu. c. 1. ſũma. ſed cõiter reꝓbanẽ a doct. poſſunt tamen ſaluari, ſecundum Anto. But. in c. cum Apoſtolica, de his, quæ fi. a præla. ſine conſen. per glo. ibi, ver. ꝓfuturũ qñ alienatio cõi opinione reputabatur vtilis eccleſiæ, licet non eſſet. Anto. Corſ. in ſingu. ver. alienatio.

g ¶ Conniuentia.] Sufficit tamen eorũ taciturnitas. extra de ijs quæ fi. a pręla. cõtinebatur, & eſt hic arg. ꝙ nulla ſit alienatio niſi adſit ſubſcriptio, vt 96. d. bene quidem.

TErrulas] Hæc ẽ 6. pars q. in qua ꝓponit ſeu ꝓponere intendit caſus, in quibus poſſit alienatio fieri capitulo inconſulto: credo tamen quod nõ in omni caſu capitulũ ſit conſulendum. extra de ijs quæ fi. a ma. parte cap. per totũ. Ioan. de Fant. ſed hic contradicit.

h ¶ Exiguas.] Forte exiguas vocat nõ valentes vltra 20. ſolidos 5 vt if. c. ſi quos. varijs. n. modis dr̃ aliquid eſſe modicum, vt dixi 2. q. 6. anteriorum. vbi dr̃ ꝙ ſine decreto non poſſunt alienari res exiguæ, vt ff. de reb. eo. qui ſub tu. l. vlt. in prin. 17. q. 4. quicunque, & ff. de tranſact. cum hi. §. ſi in annos ſingulos, quod concedo dum tamen ſint vtiles, nec ineſt neceſſitas, vt alienentur; alias ſecus, & hoc verum eſt, niſi conſuetudo ſit contraria. ar. contra. ext. de dona. cæterum.

5 Iſta fuit ſnĩa Lau. vel dic meli⁹ ſm Hoſt. conſuetudinem terræ, & facultates eccl. & rei vẽdita vel date facultatem attẽdendam, vt in decr. hic in fi. gl. alleg. & hoc ipſe Hoſt. no t. in ſum. de his quæ fi. a præl. §. vl. in prin. & hoc ẽt tenet Goff. ut not. 1 ſumme. ti. §. in ſumma notandũ eſt, &c. Arc.

FVgitiui.] CASVS. Quidam ſerui eccleſiarũ fugitiui erant, & ſi reuocentur ſiue vocabantur non poterãt teneri. Statuit ergo concilium, vt ab epis ſi voluerint diſtrahantur tales fugitiui. Idem potuerunt epiſcopi facere, ſi illi ſerui meruerint alias. Vel forte de alijs ſeruis, & non fugitiuis, loquitur quod dicit c. in fi.

i ¶ Fugitiui.] Sed quamdiu eſt in fuga, vendi non põt, C. ad legem Flauiã de pla. in fuga. Itẽ põt fugitiuus vendi ſub ea conditione, ſi apprehendatur, ff. de eo. l. 3. Ideo

autem

autem prohibetur vendi ſeruus fugitiuus: quia fuga eſt quædam ſpecies libertatis, ff. de ædil. edict. quis ſit fugitiuus, §. idem recte.

a ¶ Meruerint.] In alio.

c ¶ Benemeritos.] Sed qui dicuntur benemeriti? Sunt tales qui aliquod inſigne ſeruitium fecerunt eccleſię. & ponas exemplum 79. diſ. ſi quis Papa. Nam pro præmio remunerandus eſt ſeruus libertate, vt inf. ea. §. in criminali. C. de ſer. qui pro præ. li. ac. per totum: large tamen benemeritus dicitur quicumque non demeruerit, ut ff. de manu. teſta. ſeruos. ſic quilibet. dicitur dignus, qui non eſt indignus, ut ext. de pręſump. dudum.

Benemeriti quis dicat.

d ¶ Libertatem.] Sup. ea. q. & ſi illi. ar. cōtra. ff. ſi quid in frau. pa. unius.

e ¶ Amplius.] Et ita donatio ꝑ parte ualet, & ꝑ parte non.

ab epiſcopo, ſi voluerit, aut ſi ita illi meruerint [a] diſtrahantur.

[*Item ex concilio apud Tanſiacum* † *c. 2.*

† *al. Cariſiacum.*

PALEA. C. LV.

INiuſtum videtur, & impium, vt mancipia, quæ fideles viri ſeu fœminæ pro redemptione † animæ ſuæ Deo, & ſanctis eius conſecrauerint, cuiuſcumq; muneris pretio, vel commutationis commercio iterum in ſæcularem ſeruitutem redigantur, cum canonica auctoritas ſeruos fugitiuos tantummodo diſtrahi permittat. Et ideo omnes rectores eccleſiarum ſummopere caueant, ne vnius eleemoſyna, alterius peccatum fiat, & eſt abſurdum, vt eccleſiaſtica dignitate ſeruus decedens, humanæ obnoxius ſit ſeruituti.

Ext. de rerum permu. c. inſtitutum. Burc. l. 3. c. 174. Iuo p. 3. c. 235.

† *al. remedio*

¶ *A Burchardo, & Iuone citatur ex concilio apud Cariſiacum, in Decretalibus vero tit. de rerum permut. ex concilio apud Syluanectum. Et habetur hæc palea in pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus.*

7 *Item ſi rectores eccleſiæ de rebus proprijs tantundem eccleſiæ reſtituere voluerint; eccleſiaſticas facultates liberè dare poſſunt: & conſtabunt his, quibus datæ fuerint, perpetua firmitate.*

Vnde in Agathenſi concilio, c. 49. legitur.

¶ Alienatio de rebus eccleſiæ, quomodo rata eſſe poterit. C. LVI.

SI quis qualibet † conditione de rebus eccleſiæ aliquid alienare præſumpſerit; ſi de ſuo proprio tantū eccleſiæ contulerit, [b] quantum viſus eſt abſtuliſſe; tum demum illud ſtare licebit.

Iuo p. 3. c. 161.

† *al. pro qualibet.*

8 *Item ſi ſeruos eccleſiæ libertate epiſcopus donauerit, ea, quæ in manumiſſione data illis fuerint, perpetua firmitate tenebunt: ſi tamen quantitatem canonibus præfixam data non exceſſerint.*

Vnde in eodem concilio, c. 7. legitur.

¶ De eodem. C. LVII.

SI quos de ſeruis eccleſiæ benemeritos, [c] ſibi a epiſcopus libertate donauerit; collatam libertatem [d] a ſucceſſorib. placuit cuſtodiri cum hoc, quod eis manumiſſor in libertatē contulerit. Quod tamen iubemus viginti ſolidorum numerum, † & modum in terrula, & vineola, vel hoſpitiolo tenere. Quod amplius [e] datū fuerit [illegible]

Iuo p. 16. c. 50.

† *al. numeri modū.*

INiuſtum.] ITEM. Hæc eſt 7. pars q. in qua dicit, ꝙ ſi alienator reddat eccleſiam indemnē .ſ. ſpōte euadet depoſitionē Io. de Fā. CASVS. Ponit quartum caſum Grat. in quo p̄ſt prælati eccleſiæ res alienare licite, ſ. ſi tantundem volint de ꝓpris facultatibus compenſare, quod probatur ſequēti c. cui⁹ caſus patet. Qualiter tñ illud c. intelligat̄, melius dr̄ in apparatu.

b SI qs.] [illegible] Cōtulerit.] Ergo ſi de ſuo tm̄ eccl'ę dedit, euadit pęnā depoſitionis, & ſic eſt contra ſu. ea. monemus, & c. ſtatuimus. & c. diaconi. vbi nō euadit pęnā depoſitionis: licet tm̄ de ſuo dēt. ſed hic loqtur in eo caſu, quādo prius habitus eſt tractatus cum clericis, ꝙ de duo tm̄ uellet dare, ut poſſet rē illam alienare, & clerici hoc premiſerunt 1 uel dic ꝙ ſi ep̄s primo aliquid dedit eccleſiæ, ſed poſtea tm̄dē de alienat ab eccleſia, hoc intelligit̄ feciſſe ex uoluntate eccleſiæ. ar. ff. ſol. mat. dotē.

1 Ad hoc fuit ſnīa H. q credit ſufficere cōſenſum clericorum in genere, fuit etiā ſententia. L.

ITEM SI SERVOS. Hæc eſt 8. pars q. in qua ponit q̄d iuris ſit de libertis eccleſię, & hæc eſt ſnīa, ꝙ ſerui benemeriti p̄ñt manumitti, & de reb. eccl. hēre vñ uiuāt, &c. Io. de Fā. CASVS. Ponit hic Gra. quintū caſum, in quo pręlatus pōt aliquid de reb. eccleſiæ alienare. Nā cū manumittit ſeruū p̄t ei donare uſq. ad 20. ſolidos & nō ultra & ad hoc inducit ſeq. cap.

SI quos.] CASVS. Quidā ep̄s quoſdā ſeruus ſuæ eccleſiæ benemeritos manumiſit, & eis quędā de reb. eccleſiæ donauit quos ſucceſſor eius voluit in ſeruitutē reuocare, & ea quę eis donata fuerant, quare q̄ſitum fuit in concilio Agath. utrū hoc facere poſſit. Et r̄ndetur, quod non pōt eos in ſeruitutē reuocare, nec ꝙ datū eſt uſque ad 20. ſoli. poterit reuocare. vltra uero datum reuocabit.

Digitized by Google

non. Item eſt hic arg. quòd vtile non vitiatur per inutile. ſi. C. de don. ſancimus. inf. de conſe. diſt. 4. ſi non ſanctificatur. inf. 17. q. 4. quæſti. & inf. ea. q. 5. quia. Io.

a ¶ Poſt manumiſſoris.] Et ante poſſet, ſed poſtea magis commode reuocare poſſet.

SED

ſi ſeruus eſt bonus, diligenter gerit res eccleſiæ & negotia, & non permittit fieri fraudem. ſi eſt malus. per eum poteſt extorqueri veritas. hanc rationem aſſignat lex. C. de admi. tut. lex quæ. in prin.

c ¶ Diffinitio.] Ideſt, voluntas.

fuerit, poſt manumiſſoris [a] mortem eccleſiæ reuocetur.

a ¶ Sibi.] *Sic etiam legitur in editionibus conciliorum, & duobus codicibus Vaticanis. Sed apud Iuonem, & in vno vetuſto Gratiani exemplari abeſt dictio,* ſibi.

Sed notandum eſt, quòd ſerui eccleſiarum manumitti non poſſunt non retento eccleſiaſtico patrocinio: niſi forte manumiſſor duos eiuſdem meriti, & eiuſdem peculij eccleſiæ conferre voluerit.

Vnde in concilio Toletano 4. c. 67. legitur.

Poly. l. 3. tit. 13.
Burc. l. 3. c. 176.
Iuo p. 3. c. 237.

¶ De epiſcopo, qui non retento patrocinio ſeruos eccleſiæ manumittit. C. LVIII.

EPiſcopus, qui mancipium iuris eccleſiæ non retento eccleſiaſtico patrocinio [b] manumitti deſiderat; duo meriti eiuſdem, & peculij corã cõcilio eccleſiæ, cui præeminet, per commutationem ſubſcribentibus ſacerdotibus offerat: vt rata, & iuſta inueniatur diffinitio [c] cõmutantis. Tunc enim liberam manumiſſionem ſine patrocinio eccleſiæ cõcedere poterit: quia eum, quem libertati tradere diſponit, iam iuri proprio [d] acquiſiuit. Huiuſmodi autem liberto, aduerſus eccleſiam, cuius iuris extitit, accuſandi, [e] vel teſtificandi denegetur licentia. Quod ſi præſumpſerit; placet, vt ſtante [f] commutatione in ſeruitutem propriæ eccleſiæ reuocetur, cui nocere conatur.

Iuo p. 16. c. 65.

Libertus enim (niſi venia [g] impetrata) patronũ ĩ ius vocare nõ permittitur. Vnde in ſecundo libro digeſtorũ, tit. di in ius vocando l. ſi. ¶ [*Si ſine venia edicti impetrata libertus patronũ in ius vocauerit; ex querela patroni, vel † ſupradictam pœnam, ideſt quinquaginta aureos* [h]

tit. 4. l. 5.
† *al. vel quinquaginta aureorum pœnam dat.*]

d ¶ Iuri proprio.] i. ſeruus ipſe proprij iuris eſt factus.

e ¶ Accuſãdi.] Ergo videtur, ꝙ alter quã libertus poſſit accuſare eccleſiam, ut ſi accuſat, ꝙ ſimoniace eligit aliquem, ut ext. de ſim. veniens. Vel ꝙ metũ intulit alicui, ut ff. qđ me. cau. metum. §. 2. Sed cõtra vniuerſitas nõ poteſt dolum committere, ut ff. de dolo. ſed ſi ex dolo, ſic nec dicitur aliquid poſſidere, ff. de acq. poſſ. l. 1. §. vl. Nec ciuitas poteſt excommunicari, vt 24. q. 3. ſi habes. Item vniuerſitas per actorem vel procuratorem ſuum debet ſe defendere: ſed in crimine nõ interuenit ꝓcurator. ergo vniuerſitas nõ poteſt de crimine conueniri. qđ verũ eſt. Dicas ergo hic ponit verbũ accuſandi pro verbo agẽdi. 1 Vel itellige cum eps accuſat de crimine, quod cõmiſit de cõſilio vniuerſitatis, 2 vt 16. qõ. 6. placuit. Itẽ ꝑ modũ inquiſitionis poteſt agi cõtra vniuerſitatẽ, prout legitur ext. de ſi. veniens. 2 Vel dic, ꝙ nõ procedit contra vniuerſitatẽ, ſed potius contra ſingulos. Io. ego credo, qđ vniuerſitas (niſi ſint infantes & ſimiles perſonæ) accuſari pôt: quia dolũ cõmittere poteſt, nec ob. lex illa. ff. de dolo, ſed ſi ex dolo quia qđ ibi dr, non poteſt committere dolum, ſupple de facili. & uidemus ꝙ ſæpe capitulum accuſat, & excõicat concilium uniuerſitatis. Et delictũ ꝙ maiores de vniuerſitate committunt ad oẽs refertur. ff. de re. iu. l. aliud. B.

Vniuerſitas an poſſit accuſari.

1 Ad idẽ ꝙ no. C. đ inſ. teſt. l. 2. ff. e. poſthumus. §. ſi quis.

2 Quæ delinquere poteſt ſicut & eccleſia, ut legi. & not. ſu. 7. q. 1. ſicut vir. ſed ſi. uero. A...

SED NOTANDVM EST. CASVS. Supra dictũ eſt, quòd ſerui eccleſiarum poſſunt manumitti quandoq. Nunc vero docet, ꝙ ipſa manumiſſio non eſt facienda niſi retento patrocinio, niſi manumiſſor recompenſet eccleſiæ alium ſeruum eiuſdem meriti, & eiuſdem peculij. tamen dicit c. de duobus.

EPiſcopus, qui mancipium.] CASVS. Quidam epiſcopus, quendam ſeruum eccleſiæ ſuæ manumittere deſiderabat nullo patrocinio in ipſo retento, quæſitũ fuit in concilio Tolet. qualiter hoc fieri poſſet. Et reſpõdetur, ꝙ ſi manumiſſor conferat eccleſiæ duos ſeruos eiuſdem meriti & eiuſdem peculij de conſenſu canonicorum ſubſcribentium in commutatione, rata erit commutatio & manumiſſio talis: quia quem epiſcopus manumiſit, iam iuri proprio acquiſierat: ita tamen vt præfatus libertus non habeat licentiam accuſandi, vel teſtificandi contra eccleſiam quod ſi præſumpſerit commutatione manente, reuocabitur in ſeruitutem.

b ¶ Patrocinio.] Tali, ſcilicet, quod conſiſtit in faciẽdo, ſcilicet in ſeruiendo: ſed patrocinium quod conſiſtit in non faciendo, ſcilicet, quod eum non vocet in ius, illud non poteſt remittere, vt patet per id quod ſequitur. vtrum autem patronus ex toto poſſit remittere ius patronatus, notaui 54. diſt in. quicũque. Sed quæritur quare pro vno ſeruo dantur duo ſerui, & non pro vna re eccleſiæ dantur duæ res, vt ſup. ead. c. ſi quis? Rñdeo: quia

Patrociniũ à libertis debito an poſſit remitti.

f ¶ Vt ſtante.] Ergo pœna ſoluta remanet contractus in ſua firmitate. 25. q. 2. quæcunque quod aliàs non eſt verum, niſi ſit hoc dictum, ut ff. de tranſ. qui fidẽ. Nam iniquum eſt, ꝙ ſimul habeatur pena & res. ff. de doli exce. apud Labeo. ext. de pen. ſuam.

LIBERTVS. CASVS. Supradictum eſt, ꝙ libertus ſuum patronum accuſare non poteſt, vel contra ipſum teſtificari. Nunc vero docet G. ꝙ in ciuili cauſa non poteſt eum in ius vocare, niſi venia impetrata à maiori.

g ¶ Niſi venia.] Ideſt licentia agendi.

SI SINE. CASVS. Quidam libertus licentia non impetrata patronũ ſuũ in ciuili cauſa in ius uocauit, quæſitum fuit quam penam libertus ille pati debeat, & rñdẽt & ſi patronus conqueritur, punietur libertus pena aureorum 50. ſi fuerit diues: ſi fuerit pauper, tanquam inofficioſus uerberibus caſtigabitur.

h ¶ Quinquaginta aureos.] Niſi pœniteat ante litis cõteſt. vt ff. de in ius uoc. quamuis.

a ¶ Inofficioſus.] Ideſt, impius.
b ¶ Si inopia.] Pauperes enim ſemper puniuntur verberibus ſup. ead. fraternitas.

SI VERO. CASVS. Supradictum eſt, quid iuris ſit cum ſeruus ab vno manumittitur. Nunc vero docet. G. ꝙ iuris ſit cum manumittitur à collegio: quia tunc non ſingulis ſed vniuerſitati reuerentiam debet.

decapitari, ſeruus autem comburi debet, & dat̃ licentia omnib. accuſandi de hoc crimine, & officialibus copia nunciandi. Seruus ẽt poterit de hoc crimine accuſare, & ſi crimen probauerit, pro munere, libertatem habebit.
f ¶ Capitali.] Hodie adultera verberat̃, & detrudit̃ i monaſte-

dat: vel a præfecto vrbis † quaſi inofficioſus [a] caſtigatur, ſi inopia [b] dignoſcitur laborare. [¶ Si vero a collegio quis manumiſſus fuerit, nõ ſingulis, ſed vniuerſitati reuerentiam debet. Vnde in eodem libro, tit. eodem, le. ſed ſi hac. ¶ [Qui manumittitur a corpore aliquo, vel collegio, vel ciuitate; ſingulos [c] in ius vocabit. Nam non eſt illorum libertus; ſed reip. honorem habere debet. ¶ Et ſi aduerſus remp. vel vniuerſitatẽ velit experiri, veniam, edicti petere debet: quamuis actorem [d] eorũ conſtitutum in ius ſit vocaturus.] Si vero ingenuũ [e] princeps facit, patrono reuerentiam non debet. ¶ In criminali vero cauſa ſi libertus patronum in ius vocauerit, caput eius, & fortunas petiturus; ante litis exordium capite puniendus eſt. Crimen vero læſæ maieſtatis excipitur, vel ſi patronam illicito ſerui concubitu vti deprehenderit: quo caſu, etiam ſeruo cum munere libertatis dominum accuſare permittitur: ſicut Cod. libro nono, titulo, de mulieribus, quæ ſe proprijs ſeruis iunxerunt. leg. vnica Imperator Conſtantinus conſtituiſſe legitur. [Si qua cum ſeruo ſuo occulte rem habere detegitur; capitali ſententiæ ſubiugetur, † tradendo ignibus verberone. [g] Sitque omnibus facultas crimen publicum arguendi: ſit officio copia nunciandi; ſit etiam ſeruo licentia deferendi: cui probato crimine libertas dabitur. ¶ In patronos etiam teſtificari non poſſunt, niſi in quibuſdam caſibus, in quibus etiam ſerui in dominos torqueri iubentur.

† al. Vrbi.

l. 10. ſ. qui manumittitur.

ex le. ſi quis ex familiarib. Co. quia accuſ. non poſſ.

tit. 11. le. vnica.

† Conc. tex. in l. qñ Ale. & in l. caſtitati cum ibi not. C. de adult.

QVI MANVMITTITVR. CASVS. Dr̃ hic, ꝙ ſi qs manumittitur à corpore aliquo. i. à ſocietate cerdonũ vel pelipariorum, vel a collegio clericorũ, vel à ciuitate, ſingulos de vniuerſitate i ius vocabit ſine venia impetrata: quia non eſt libertus ſingulorum, ſed vniuerſitatis tantum ſed ſi aduerſus ciuitatẽ vel vniuerſitatem aliam cuius eſt libertus, habeat actionem, non pōt in ius vocare rectores vel actorẽ ipſius ciuitatis vel vniuerſitatis, niſi venia impetrata. Sed ſi princeps aliquem faciat ingenuũ, nullã reuerentiam debet patrono. Corpore. Corpus dicit ſocietas hominum nõ habitantiũ ſimul. Collegiũ vero ſimul habitantium dicitur.
c ¶ Singulos.] Sed cõis libertus duorũ neutrũ poteſt in ius vocare. ff. de in ius voc. cõis libertus. quia res communis omnium eſt. ff. de ritu nup. illud.

Vnde in libro eo. Codicis, tit. de quæſtionibus. l. 1. Imp. Antonius & Verus.

¶ De eodem. C. LIX.

QVæſtionẽ de ſeruis cõtra dominos haberi nõ oportet, exceptis adulterij criminibus, item fraudati

tit. 41. l. 1.

d ¶ Actorem.] Gloſſauerunt aſt quidã hæc in propria cauſa, non in cauſa vniuerſitatis: hæc gloſſa falſa eſt: qa bene poteſt conueniri procurator. [1] patroni, licet non ipſe patronus, vt ff. de obſeq. l. licet. ff. de in ius voc. ſed & ſi. ſ. vlt. ſed ipſe patronus ſiue ſuo, ſiue alieno nomine agat, nõ poteſt conueniri à liberto, vt per eandem legẽ probatur. ſed econuerſo eſt in liberto: quia licet libertus ſuo nomine non poſſit conuenire patronum: tamen nomine alterius poteſt, vt ff. eod. quæſitum.
e ¶ Ingenuum.] Reſtituendo cum natalibus, vt ff. de natalibus reſt. l. 2.

IN CRIMINA. CASVS. Dictum eſt ſu. in l. ſi ſine. quid iuris ſit cum libertus vocat patronum in ius ſine venia in cauſa ciuili: Nunc vero docet Grat. ꝙ ſi vult patronum accuſare de crimine, de quo patronus caput & diuitias perderet ſi probaretur, ante litis conteſta. debet decapitari libertus: niſi in crimine læſæ maieſtatis, & niſi patrona cum ſeruo ſuo concubuerit, quo caſu cum munere libertatis ſeruo permittitur accuſare, & ad hoc inducit. l. ſeq.

SI QVA CVM SERVO. CASVS. Quædam mulier cum ſeruo concubuit, quæſitum fuit quam pœnam debeat pati vterque? Et reſpondetur, ꝙ fœmina debet

naſteriũ, vt C. de adul. auth. ſe hodie. Vel dic, ꝙ auth. intelligatur, qñ non adulteratur cũ proprio ſeruo. Sed nunqd ſeruus pōt accuſare dñam ſuã ſi cũ alio ſeruo adulteratur? Rñ. ꝙ nõ: qa hic loquit̃ de proprio tñ ſeruo. ſimiliter nec dña virum ſuum pōt accuſare ſi cũ ancilla ſua iacet vel cũ aliena, [2] cũ hoc cautũ nõ inuenio hoc ideo, quia deteſtabilius eſt hoc crimen in muliere, q̃ in viro. Io. Maledicit Io. quia accuſari poteſt mulier, & vir ſi cum ancilla ſua fornicetur, [aut fœmina] ſi adulterium committat, vt ex. de diuor. ex literis B.
g ¶ Verberone.] i. ſeruo qui poſt verbera comburitur.

IN PATRONOS. CASVS. Supradictum eſt quod liberti patronos ſuos accuſare non poſſunt. Nunc vero dicit, ꝙ contra eos teſtificari non poſſunt, niſi in caſibus quibuſdam, in quibus ſerui contra dominos, & liberti contra patronos verberari iubentur.

QVæſtionem.] CASVS. Lex iſta diuiditur in tres partes. In prima dr̃, ꝙ ſerui contra dominos in criminibus non admittuntur ſine iudicijs alijs, niſi in exceptis criminibus in quib. ſerui contra dominos torquentur ei ſoli, & ſi alia indicia non præcedant. In ſecunda parte dicitur, ꝙ in certis criminibus non creditur ſolis ſeruis cõtra dominos, ſed eis fides eũ alijs probationib. ad-

1 Ideſt tutor vel curator & eſt pro cã patroni, ſed in ſimplici procuratore ſecus, ſcd̃m quoſdam, ff. de obſeq. honori. & quia tunc ſemper patronus cõuenit̃, & hẽt iurare de calumnia. C. de iura. calũ. l. 2. Arch. Patronus à liberto non poteſt cõueniri.

Dña adultera an poſſit à ſeruo accuſari.
2 Adde quod not. gl. Bart. Pet. & Cyn. in l. 2. C. de adul. Spe. in tit. de adult. ver. ſed nunquid.

exhibetur. In tertia parte dicitur quod in pecuniaria cauſa, nec ſoli, nec cum aliis probationibus contra dominos admittuntur. Secunda pars incipit ibi. [In cæteris autē.] Tertia ibi, [In pecuniarijs.] Sequēs c. patet per ſe.
a ¶ Cenſus.] reipub. uel etiam eccleſiæ: quia eccleſia compa-

c ¶ Præſcriptionis.] Id eſt. exceptionis talis, ſcilicet iſte eſt ſeruus meus, & ideo non audietur contra me.
d ¶ Interrogari.] niſi cum de facto ſuo interrogatur, ut 4. q. 3. item ſerui.
INſolitum.] ¶ Matrem.] Nam mater quandoque gerit tutelam filiorum, ut C. quando mu. tut. offic. fungi. l. 2. & finita tutela poteſt agi contra eos, qui non habentur loco dominorum, cum pupillū ſpoliāt. ff. de uſucap. pro emptore q fundū. §. ſi tutor.

cēſus[a] accuſationibus, & crimine maieſtatis, quod ad ſalutem principis pertinet. ¶In cæteris autem, quamquā ea quę ſeruus contra dominum dixit, iudicaturi ſentētiam formare non debeant; tamen, ſi alijs [b]quoq; probationibus fides veritatis inueſtigetur, præſcriptionis [c]inuidia euaneſcit. ¶In pecuniarijs vero cauſis ex *α* inopia probationum ſeruos contra dominum poſſe interrogari [d] manifeſtum eſt.

¶ In aliquot vetuſtis codicibus caput hoc coniunctum eſt ſuperiori.

α ¶ Ex inopia.] *In antiquis codicibus Gratiani legitur* nec inopia, *& ſic videtur etiam legiſſe auctor gloſſa. In antiquiore etiam editione codicis Iuſtiniani tit. de quaſtionibus, le. quaſtionem. eodem modo habet, eandemque lectionem ſecutus eſt auctor illarum gloſſarum, & in Baſil. tit. 50. de quaſtio. eadem eſt lectio. Sed quia in codice ab Haloādro edito legitur,* ex inopia, *& in l. Diuus ff. de quaſ. videtur ſtatutum ex inopia probationum etiam in cauſis pecuniarÿs poſſe torqueri ſeruos, nihil eſt mutatum.*

Item ibidem l. ſecunda.

¶De eodem. C. LX.

INſolitū eſt, & graue exemplo, audiri ſeruos aduerſus tutores, vel matrem[e] dominorum ſuorum, niſi tutelæ agatur.

Si vero libertus ſua auctoritate a patrocinio eccleſia receſſerit, ſi admonitus redire cōtempſerit, in ſeruitutem reuocabitur.

Vnde in eodem concilio Toletano quarto, c. 70. legitur.

¶De libertis eccleſiæ, qui ab eius patrocinio diſcedunt. C. LXI.

Burc. l. 3. c. 184.
Iuo p. 3. c. 144.

LIberti eccleſię, qui ab eius patrocinio diſcedētes q̃buslibet perſonis adheſerunt; ſi admoniti redire [f] contempſerint; manumiſſio eorū irrita fit: quia per inobedientię † contemptum ingrati actione [g] tenentur.

† al. obedientia.

Item ex concilio Hiſpalenſi, 2. c. 8.

¶Reuocentur in ſeruitutem eccleſiarum liberti, qui contra eius libertatem ſuperbiunt. C. LXII.

OCtaua diſcuſ-

Si VERO. CASVS. Dictum eſt ſupra in c. epiſcopus q. quod libertus à patrocinio eccleſiæ recedere poteſt, ſi epiſcopus duos ſeruos eiuſdē meriti & peculij pro eo dederit. Nūc vero dicit Grat. q̃ ſi ſua auctoritate à patrocinio eccleſiæ recedat, niſi admonitus reſipiſcat, reuocet in ſeruitutē: & hoc probat per ſeq. cap.

LIberti.] CASVS. Cōſtitutum fuit in Toletano concilio ut ſi liberti eccleſię ab eius patrocinio deceſſerint: ſi cōmoniti ad eccleſiā non redierint, reuocent ī ſeruitutē. [Ingrati actione.] i. actione intentata per ingratitudinem. ſ. actione in factum.

f ¶ Redire.] ſed quare coguntur iſti redire cum nullæ operę ſint eis impoſitæ: libertus enim non tenet preſtare operas niſi ſint eis impoſitę C. de ope. li. l. 1. licet honorē eis exhibere teneatur, & etiam alere ipſum, ut C. de ope. li. l. 1. & l. mater. Sed dicas aliud eſſe in libertis eccleſię ut ſup. c. diaconi. tamē licet liberti eccleſiæ teneātur ei præſtare operas nō tamen tales quales ſerui: aliqua. n. debet eſſe differentia. ut ff. de ope. lib. ſi libertus.

Libertus an teneatur ad operas.

f. q̃ fortte fuerūt quiſ ſufficienter fuit alias probatum, unde licet dominus dicat nō debere torqueri ſeruū contra eum, & uerum dicat, non tamen per hoc abſoluitur, cum aliàs inſufficiēter ſit probatum & ſic domini exceptio nulla eſt. arg. extra de re iudi. cum Io. &c. Arch.

compatur reipub. ut C. de ſac. ſan. eccl. l. ut inter diuinū.
b ¶ Si alijs.] Dicunt quidam q̃ nec in exceptis criminibus ſeruus contra dominam admittitur, niſi aliqua preſumptio præcedat. nam ſerui & uiles perſonæ ſemper quæſtionibus ſubduntur, ut 4. q. 3. ſi autem ea rei conditio ſit. Sed à quæſtionibus nunquam eſt incipiendum, niſi præcedant inditia, ut extra de reg. iur. cum in contemplatione: ſed litera iſta hoc nō patitur. Dico ergo hoc ſpeciale, ut initium ſumatur a tormētis. ſimiliter cum maritus dicitur uxorem occidiſſe. C. ad le. Cor. de ſic. l. ult. & cum agitur de occiſo domino, ff. ad Syl. & ſi certus ſit percuſſor.

Initiū quandoque ſumitur a tormētis.

a Dicitur q̃dam quod de facto hoc accidit hic

g ¶ Ingrati actione.] Id eſt actione in factum, quæ datur propter ingratitudinem. non enim eſt hoc propriū nomen actionis. ſic dicitur actio oneris aduerſi, id eſt, quæ datur propter onus aduerſum, ut ff. loc. in naue.

OCtaua.] CASVS. Eliſæus ſeruus Agabren. eccleſiæ, ſtatim cum fuit ab epiſcopo manumiſſus, non ſolum uoluit ipſum epiſcopum interficere, ſed etiam patronam eccleſiam in quadam cauſa ciuili, ubi arbiter reſidebat, iniuſte damnauit, uel eius bona propter rapinam uſurpauit: quare quæſitum fuit de iſto in Hiſpal. concilio in octaua die ipſius concilio, quam pœnam,

debeat pati iſte libertus. Et reſpondet ꝙ debet in ſeruitutem reuocari.ut cuius libertas erat pernicioſa, ſit ſeruitus ſalutifera: & qui adepta libertate uoluit ſuperbire, diſcat obedire ſubiectus.& dicit H.damnauit, ideſt, damnificauit, uel ad damnificandum eccleſiam alios inſtigauit, vocando eccleſiam in ius ſine uenia.

natis poſt manumiſſionem. ſed hoc ſtare non poteſt, quia hic dicitur tam ipſi, quàm ab eis progeniti. Itē ex ſequen. cap. inf. ea. liberti. patet quod intelligitur de filijs natis poſt manumiſſionem, ubi dicit de futura prole, quod ab eccleſiæ patrocinio ſe non poteſt ſubtrahere. Ideo

a ¶ Diſcuſſio.] id eſt, quæſtio.

b ¶ Predamnauit.] id eſt, valde damnificauit.

c ¶ Reuocetur.] hic habes quod propter ingratitudinē reuocetur libertus in ſeruitutē & intelligas ingratitudinem grauē offenſam, qa nō niſi pro graui offenſa reuocatur libertus in ſeruitutem, & propter eaſdem cauſas, propter quas reuocatur donatio. in auth. ut liber. de cætero colla. 6. §. illud. ſecūdum leges veteres ſufficit leuis offenſa. C. de libe & eorū liber. l. 2. Item hic habes quod ſiue committat libertus eccleſiæ ingratitudinem, contra eccleſiam, ſiue contra epiſcopum, reuocat in ſeruitutem. ſecus ſi contra alium de eccleſia, ſup. c. qui manumittitur.

Libertus pp ingratitudinem reuocatur in ſeruitutem.

d ¶ Proditi.] i. de Inobediētia cōuicti.

ſio [a] agitata eſt de quodā Hæliſeo ex familia Agabrēſis eccleſię: qui ab epiſcopo ſuo traditus libertati, de libertate confeſtim ad contumaciæ morbum trāſiluit, ſicque per ſuperbiam non ſolum eiuſdem epiſcopi veneficis† artibus ſalutem lædere voluit, ſed etiam patronam eccleſiam libertatis immemor prędānauit. [b] Aduerſus quem ingrati actio, canonum & legū auctoritate iuſte dirigitur; ſcilicet, vt immeritę libertatis damno mulctatus, ad ſeruitutis nexum reuocetur. [c] Taliū enim ſtatus, qui contra epiſcopum ſuum, vel patronam eccleſiam nitūtur, decidi potius, quam conſeruari conuenit: vt quorum libertas pernicioſa eſt, ſit ſalutifera ſeruitus: & qui ſuperbire nouerunt adepta α libertate, proditi, [d] diſcant obedire ſubiecti.

†al. maleficijs.

Iuo p. 16. c. 66.

α ¶ Adepta libertate.] *Magna hoc loco eſt varietas in vetuſtis Gratiani codicibus. Nam partim concordant cum hac vulgata, partim habent*, adempta libertate proditi, *partim*, adepta libertate præditi, *vt concilium ipsū impreſſum, & manuſcriptum, etiam in codice Lucenſi regio. Apud Iuonem vero legitur*, adepta libertate elati, perdita diſcant obedire ſubiecti.

Item ex concilio Toletano 3. c. 6.

¶ A patrocinio non diſcedant eccleſiæ liberti ad ſacros ordines promoti. C. LXIII.

DE libertis autem hoc præcipit ſancta ſynodus, vt ſi qui presbyteri, vel diaconi β ab epiſcopis facti ſunt ſecundum modum, quo canones antiqui dant licētiam, ſint liberi: & tamen à patrocinio eccleſię tam ipſi, quàm ab eis progeniti [e] nō recedant. [f] ¶ Ab alijs quoq; libertati traditi, & eccleſijs commēdati patrocinio epiſcopi † colligantur: & ne cuiquam donentur, à principe hoc epiſcopus poſtulet.

† al. epiſcopali tegantur.

β ¶ Presbyteri, vel diaconi.] *In concilijs Coloniæ quatuor tomis impreſſis, & in codice Lucenſi regio legitur*. De libertis autem id Dei præcipiunt ſacerdotes, vt ſi qui ab epiſcopis, &c. *nulla presbyterorum, aut diaconorum mentione facta*.

Ne uero longinquitate temporis obſcuretur cōditio originis; tēpore ſua manumiſſioni ſcribāt liberti ꝓfeſſionē;

DE libertis. CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes. In prima parte dicitur, quòd ſi liberti eccleſiarum facti ſūt preſbyteri, vel diaconi, iuxta modum, quem canones antiqui docent, ſint liberi, tamen à patrocinio eccleſiæ, nec ipſi, nec eorum filij recedere debent. In ſcda parte dī, ꝙ libertos eccleſiæ commēdatos debet epiſcopus tueri, nec pōt epiſcopus impetrare a principe, vt eos alicui donet, quod intelligit. Hu. ſi manumiſſi fuerant pleno iure, uel quo ad onus indebitum, uel in caſu non conceſſo. Sed ego intelligo ſicut litera ſonat, quia licet ſint eccleſiæ commendati, non tamen ſunt liberti eccleſiæ. & ideo eos epiſcopus donare nō poteſt. Secunda pars. ibi: [Ab alijs quoque.

e ¶ Ab eis progeniti.] Ergo filij libertorum debent obedientiam præſtare eccleſiæ patronæ ſuæ, ſicut & patres eorum; vt hic, & C. de libe. & eorū liber. libertinę. ſed cōtra: quod ex liberta naſcitur ingenuum eſt, ut C. de ope. libe. quod ex liberta. Sol. quidam intelligunt legem illam libertinæ, de filijs manumiſſis cum patre & ante manumiſſionem natis, leges contrarias intelligunt de

Libertorum eccleſiæ filij ſunt eccleſię obnoxij.

re. Ideo quidam dixerunt iſtud ſpeciale eſſe in libertis eccleſię, vt filij nati poſt manumiſſionem patrum ſuorum ſint liberti eccleſiæ. Tu dicas ꝙ filij nati poſt manumiſſionem ſunt ingenui: ſunt tamē obnoxij eccleſię, quo ad quaſdam operas, quę conſiſtunt in honore in aſſurgendo, & in ſalutando. item ꝙ non uocabunt eam in ius. alias reuocantur in ſeruitutem, ut in c. ſeq. Io.

f ¶ Non recedant.] hic habet locum diſtinctio decre. extra de ſer. non ord. c. o. libentius. Eſt tñ hoc ſpeciale in libertis eccleſiæ ꝙ etiam licet facti ſint ſacerdotes, quod propter ingratitudinem reuocantur in ſeruitutem, ut 54. d. qui ex famulis. ſecus tamen in famulis priuatorū.

NE VERO. CASVS. Supradictum eſt, quod liberti eccleſiarū non debeat ab eorū patrocinio recedere, ſed q a factum

factum ſæpe longinquitate temporis obſcuratur; ideo hic dicitur, vt liberti tempore ſuæ manumiſſionis ſcribant profeſſionem, qua cõfiteantur ſe eſſe libertos eccleſiæ, & ab eius obſequio nunquam receſſuros: & ad hoc duo c. ſeq. inducuntur. cleſia eorum obedientia non careat: ſi vero hoc contẽnent, reuocentur in ſeruitutem.

a ¶ Longinquitate.] Quia ſi per decem ann. ſteterit in libertate, amodo liber habetur, ut extra de coniug. ſer. licet, ff. qui & a qui. ma. ſi cum §. Ariſt. Vel ſi mater alicuius tẽpe mortis eius ſe pro libera geſſerit, & filius eius p quinquẽnium vixerit, ut liber, amodo liber erit, ut C. ne de ſt. defun. l. 2. & 3. ſed licet ſeru⁹ fugitiuus ſe pro libero geſſerit, nõ ideo eſt in poſſeſſione libertatis, vt C. de agri. & cenſ. cum ſimus. in fi. lib. 11. & ff. de acq. poſſ. l. per eum. in fi.

Lon-

qua ſe profiteantur de familia eſſe eccleſiæ, & ab eius obſequio ſe nunquam receſſuros.

Vnde in concilio Toletano 6. c. 9. legitur.

¶ Profeſſionem ſuæ conditionis liberti eccleſiæ faciant. C. LXIIII.

inf. c. proximo.

LOnginquitate [a] ſæpe fit temporis, vt non pateat cõditio originis. Vnde iam decretũ eſt in anteriori α [b] vniuerſalis concilij canone, ut profeſſionem ſuã liberti eccleſię debeãt facere: qua profiteantur ſe & de familiis eccleſiæ eſſe, † & eius obſequium nunquam relicturos. Vnde his quoq; nos adiicimus; vt quoties curſum vitæ ſacerdos impleuerit, & de hac vita migrauerit; mox cũ ſucceſſor eius aduenerit, omnes liberti eccleſiæ, uel ab eis progeniti chartulas ſuas in conſpectu omnium debeant ipſi ſubſtituto pontifici publicare, & profeſſiones ſuas in conſpectu eccleſiæ renouare: quatenus ſtatus ſui vigorem & illi obtineant, & obedientia eorum eccleſia non careat. Si autem aut ſcripturas libertatis ſuæ intra annum [c] ordinationis noui pontificis manifeſtare contempſerint, aut profeſſiones renouare noluerint; vacuæ & inanes chartulæ ipſæ remaneant, & illi originis ſuæ redditi, ſint perpetuo ſerui.

† al. manumiſſi.

α ¶ In anteriori.] *Significatur canon 69. concilij Toletani quarti, qui proximo c. refertur. Nam quartum illud Toletanum, quod fuit pleniſſimum in ſequentib. Toletanis vocari ſolet vniuerſale concilium, vt in quinto, c. 2. & 7. & ſexto concilio, c. 1. 3. 7. & 18. Et in principio ipſius quarti concilij epiſcopi aiunt,* quoniam generale concilium agimus.

Item ex concilio Toletano 4. c. 69.

¶ Nec liberti, nec eorum poſteri a patrocinio diſcedant eccleſiæ. C. LXV.

Poly. l. 3. tit. 22. Burc. l. 3. c. 185. Iuo p. 3. c. 245.

LIberti eccleſiæ (quia nunquã moritur [d] eorum patrona) a patrocinio eiuſdem nunquã diſcedant; nec poſteritas quidẽ eorum: ſicut priores canones decreuerunt. Ac ne forte libertas † eorum in futura prole nõ pateat, ipſaq. poſteritas naturali ingenuitate obnitens ſeſe ab eccleſiæ patrocinio † nõ ſubtrahat; neceſſe eſt, ut tã hi liberti, quam ab eis geniti † [e] profeſſionem epiſcopo ſuo faciãt: per quam ex familia eccleſię libertos effectos

† al. libertinitas.
† al. patrocinio ſubtrahat.
† al. progeniti.

b ¶ In anteriori.] Nõ determinat hic de quo dicat.

c ¶ Intra annũ.] Similiter ſi vaſallus ĩ tra annũ non pet inueſtiturã, cadit a iure feudi, ut ĩ cõſt. Friderichi, imperialis. §. p̃terea. de feu. nec obſtat ꝙ legit̃ ext. de iureiu. veritatis vbi dr̃, ꝙ non iurat ſucceſſori Papæ. põt eñ dici ſpeciale ibi eſſe indulgentiã: in emphyteuta ſecus eſt, quia licet non ſoluat canonẽ intra annum tñ nõ expellitur, vt 10. q. 2. hoc ius. No. ꝙ hic excurſus anni priuat aliquẽ libertate, ſicut excurſus anni ꝓbat crimen. 11. q. 3. rurſus. ſic 20. q. 2. puella. ſic ext. d of. or. paſtoralis. ſic 54. d. ſi ſeru⁹.

Anni excurſus aliqua facit.

LIberti. CASVS Statuit in capiſto, vt liberti eccleſiæ a patrocinio eccleſię nũquam recedãt: quia eorum patrona. ſ. eccleſia nũquã morit, nec poſteritas eorũ, ſicut antiq canones decreuerũt. & hoc ĩ 1. p. In 2. par. dr̃. ꝙ liberti & eorũ filij faciãt profeſſionẽ qua ꝓ-

LOnginquitate.] CASVS. Statutum fuit in concilio Toletano, vt liberti eccleſiarum profeſſionem facere debeant, qua confiteantur ſe eſſe libertos eccleſiæ & ab eius obſequio non receſſuros. Sed cum idem concilium fuit iterum congregatum, adiecit vt cum epiſcopus eccleſię fuerit defunctus, & ei alius ſubſtitutus, omnes liberti eccleſiæ, vel ab eis progeniti ſubſtituto pontifici intra annum a tempore ſuæ ordinationis chartulas ſuas in conſpectu eccleſiæ debeant publicare & renouare: quatenus illi ſuum ſtatum teneat, & ecfiteantur ſe eſſe libertos eccleſię & ꝙ ab eius patrocinio nõ recedẽt, ne libertas in futura prole nõ pereat: & ipſa poſteritas a patrocinio eccleſiæ ſe non ſubtrahat.

d ¶ Moritur.] Eccleſia enim nõ poteſt eſſe nulla, 1 vt 24. q. 1. pudenda.

e ¶ Geniti.] Propter hoc dixerunt quidam, ꝙ ſpeciale eſſet in eccleſia, ꝙ filij libertorum eccleſiæ ſint liberti eccleſiæ: quod non eſt verum. ſed tamen quo ad quid ſunt adſtricti eccleſiæ, vt ei aſſurgant, vt eam non accuſent, ſup. ead. epiſcopus. qui cum §. ſeq.

1 Iſtã glo. ſequitur Alex. de Imo. in l. pactũ. & collatio. 2. C. de pact. & idem Alexan. in l. extraneum. col. 3. de hæ. inſt. ubi vide concor.

PRO REMVNERATIONE. CASVS. Ponit hic Grat. ſextum caſum in quo res eccleſiarũ licite poſſunt alienari, ſcilicet pro remuneratione facienda.

QVicumque.] CASVS. Aliqui ſuſtinuerunt laborem pro eccleſia aliqua prælatus illius eccleſiæ promiſit aliquid illis pro remuneratione laboris ſui, terram. ſ. uel aliquid aliud: poſtea nolebat ſoluere promiſſum. vnde quæſitũ fuit in cõcilio Toletano, utrum ad hoc poſſit cõpelli de iure? Et reſpõdetur quod ſic: hoc probatur auctoritate Pauli ita tamen, ut illa remuneratio per concilium prouinciale confirmetur.

a ¶ Suffragio.] i. qui ſuffragium præſtitit eccleſiæ cõcilio, uel auxilio.

b ¶ Prouiderint.] Alicui.

c ¶ Promiſerint.] Vide quod aliquis obligetur nudis uerbis, licet nõ interceſſit ſtipulatio, ut ext. de teſta. indicãte. 22. q. 5. iuramenti. & ſ. ea. q. 5. quia Ioannes. quod verum eſt. & poteſt dici quod cõpetit actio ex nuda promiſſione. 1 ſ. cõdictio ex canone illo inf. 22. q. 2. iuramenti.

1 Hoc nõ habet locum apud Cathelanos, apud quos nõ datur actio ex promiſſo. teneri tñ dicit Cathelanus qui vanis promiſſionib. et inutilib. inuitationibus detinet viatorẽ, ſaltem de dolo. ff. ſi quis cau. ſi actio ſm Vi. qui ita not. ex. in proœ. Rex Pacificus. Arch.

ECcleſiaſticis.] CASVS. Theodorus vir eloquentiſſimus conſiliarius Romanæ ſedis ſeruo aliquo indigebat: & ideo G. tradidit ei Acoſimũ ſeruũ natione Siculũ, & ut hęc donatio nullo tpe ualeat retractari, ad cautelam futuri tẽporis ſibi fecit publicum inſtrũm, quod G. ſubſcriptione ſua roborauit. [Huius.] ſ. largitatis. [Futuri,] Scilicet temporis.

d ¶ Volũtarijs.] Voluntarium vocat, & tñ ipſe dicit ineſſe neceſſitatẽ, quia ab initio eſt voluntariũ: ſed poſtquã illud inceperit, tenet illud cõſumare, ut C. de act. & ob. ſicut. Et habes hic, quod eccleſia tenet ad antidora. ext. de teſt. cum in officijs.

e ¶ Teſtimonio.] i. inſtrumẽto ſuo, quod fuit ei teſtimonium pro futurum.

MISERATIONIS QVOQVE. CASVS. Ponit hic Gratianus 7. caſum, in quo ſerui eccleſiarum miſerationis intuitu libertati donari poſſunt, & ſic quodammodo alienantur.

CVm redemptor noſter.] CASVS. Dicit in hoc c. quod Greg.

ſe eſſe fateantur, eiuſque patrocinium non relinquant: ſed iuxta virtutem ſuam obſequium ei, vel obedientiam præbeant.

Pro remuneratione etiam impenſi obſequij res eccleſiaſtica vtiliter poſſunt donari.

Vnde in Toletano concilio 4. c. 36. legitur.

¶Quæ de rebus eccleſiæ in remunerationem obſequij præſtantur rata permaneant. C. LXVI.

QVicunque epiſcopi ſuffragio [a] cuiuslibet aliquid eccleſiaſticæ vtilitatis, prouiderint [b], & pro eo quodcunque commodum in remunerationem promiſerint [c]; promiſſi ſolutionem eos exoluere oportebit: ita vt id ad concilium prouinciale deferatur †, ut eorum conniuentia confirmetur; quia (ſicut Paulus ait) dignus eſt operarius mercede ſua. 1. Tim. 5.

† *al. deductum eorũ conuentum confirmetur.*

Item Gregorius lib. 2. indict. 11. epiſt. 18. Theodoro conſiliario.

¶Serui eccleſiarum in eorum dominium transferri poſſunt, qui eccleſiaſticis vtilitatibus deſeruiunt. C. LXVII.

ECcleſiaſticis vtilitatibus deſudãtes, eccleſiaſtica dignum eſt remuneratione gaudere, vt qui ſe voluntarijs [d] obſequiorum neceſſitatibus ſpõte ſubijciunt; digne noſtris prouiſionibus conſolentur. Quia igitur te [α] Theodorum virum eloquentiſſimum conſiliariũ noſtrũ mancipiorum cognouimus miniſterio deſtitutum: ideo puerum nomine Acoſimum natione Siculum iuri, dominioque tuo dari, tradique præcipimus; quem quoniã traditum ex noſtra voluntate iam poſſides; huius te neceſſe fuit ſcripti †, pro futuri temporis teſtimonio [e], ac robore largitatis, auctoritate fulciri: quatenus, Domino protegente, ſecure eum ſemper, & ſine vllius retractationis ſuſpicione quippe, vt dominus, valeas poſſidere [β].

Poly. l. 3. tit. 13.

† abeſt ab orig.

α ¶Te.] *Addita eſt vox iſta, & cætera ſunt emendata ex originali, ut intelligatur eundem eſſe cui ſcribitur, & cui fit donatio.*

β ¶Poſſidere.] *Apud B. Gregorium hæc ſequuntur.* Neq; enim quemquam fore credimus, qui tam paruam largitatem pro tua tibi deuotione conceſſam deſideret, vel tentet vllo modo reuocare: cum vno eodemq; tempore & verecundum ſit a deceſſoribus bene geſta reſoluere, & verecundum ſit docere cæteros in ſua quandoq; reſolutoriam proferre largitate ſententiam.

Miſerationis quoque intuitu ſerui eccleſiarum libertati donari poſſunt.

Vnde Gregorius Montanæ †, & Thomæ lib. 5. epiſt. 12. ſeu c. 112.

† *al. Montano.*

¶Miſerationis, & pietatis intuitu ſerui eccleſiarum poſſunt manumitti. C. LXVIII.

CVm redem-

Greg. intuitu pietatis duos ſeruos Romanæ eccleſiæ, ſ. Montanum & Thomam manumiſit, & eis omne peculium quod habebant relaxauit: & hoc fecit ad inſtar Ieſu Chriſti, qui venit in mundum, ut vinculũ diabolicæ ſeruitutis rumperet, quo tenebamur adſtricti. vnde præci- presbyteris & tribus diaconis.

a ¶ Cum redemptor.] Hic habetur forma, ſub qua fiunt manumiſſiones, & planum eſt.

b ¶ Ius gentium.] Alibi dicitur, ꝙ iure diuino eſt inducta ſeruitus. Sed de hoc dixi ſu. diſt. 1. ius gentium.

ptor [a] noſter totius cõditor creaturæ ad hoc propitiatus humanam voluerit carnem aſſumere, vt diuinitatis ſuæ gratia, dirupto, quo tenebamur captiui, vinculo ſeruitutis priſtinæ nos reſtitueret libertati; ſalubriter agitur, ſi homines, quos ab initio natura liberos ꝓtulit, & ius gẽtiũ [b] iugo ſubſtituit ſeruitutis, in ea, in qua nati fuerãt, manumittentis beneficio libertate reddantur. Atque iõ pietatis intuitu, & huius rei cõſideratione permoti, vos Montanam, † atque Thomam famulos ſanctæ Romanæ eccleſiæ, cui, Deo adiutore, deſeruimus, liberos ex hac die ciueſque Romanos efficimus; oẽque veſtrũ vobis relaxamus [c] ſeruitutis peculium. *α & infra.* ¶ Hanc autem manumiſſionis paginam Paterio notario ſcribendam dictauimus, & propria manu vna cũ tribus [d] preſbyteris prioribus, & tribus diaconis pro pleniſſima firmitate ſubſcripſimus, vobiſque tradidimus. Actum in vrbe Romana.

† *al. Montanum.*

α ¶ Peculium.] *In vetuſto codice epiſtolarum B. Gregorij bibliotheca Vaticana legitur,* periculum.

Item ſerui eccleſiarum publicis angarijs non debent fatigari.

Vnde in concilio Toletano 3. c. 21. legitur.

¶ Serui eccleſiarum publicis angarijs non fatigentur. C. LXIX.

lib. 7. ca. 290. Iuo p. 3. c. 138.

Eccleſiarum *β* ſeruos, & epiſcoporũ, vel omniũ clericorum [e] à iudicibus, vel actoribus publicis ĩ diuerſis angarijs fatigari dolemus, Propter quod omne conciliũ a pietate glorioſiſſimi Domini noſtri popoſcit; vt tales deinceps auſus inhibeat; ſed ſerui ſupraſcriptorũ officiorum in eorum vſibus, vel eccleſiæ laborent. Si quis vero iudicium aut actorum, clericũ, aut ſeruum clerici, vel eccleſiæ, in publicis, ac priuatis negotijs occupare voluerit, à communione eccleſiaſtica, cui impedimentum facit, efficiatur extraneus.

β ¶ Eccleſiarum. *In cæteris huius concilij exemplaribus impreſſis, & manuſcriptis, quæ collata ſunt, & apud Iuonem legitur quemadmodũ apud Gratianum, præterquã in editione quatuor temporum, & codice Lucenſi regio, in quibus initium capitis 21. ſic habet.* Quoniam cognouimus in multis ciuitatib. eccleſiarum ſeruos & epiſcoporum, vel o c a i v a p. in diuerſis angarijs fatigari, omne concilium, &c. *Et hic quidem nulla facta eſt mutatio: alia vero in quibus omnes conciliorum codices concordant, ſunt emendata.*

Item pro alimonia pauperum, pro redemptione captiuorum res ſacras diſtrahi licet.

c ¶ Relaxam⁹.] Sed nõne eo ipſo, ꝙ aliquis ĩter viuos manumittitur, videtur ei peculium datũ, niſi exp̃ſſe hoc adimatur. C. de pe. ei⁹ qui li. meruit. l. vnica. Sed dicas, quod aliud eſt in libertis eccleſię. nã eis ĩ manumiſſione non licet dari vltra ſummã viginti ſolidorũ, vt ſu. c. ſi quos.

d ¶ Cũ tribus.] Ergo nõ reqritur cõſenſus omniũ vbi libertas datur, 1 & hoc in fauorẽ libertatis fit, vt C. de cõmuni ſeruo ma. l. 1. arg. 5 54. diſ. c. 1. ſu. ead. epiſcopus q. Itẽ videtur hic, quod ſigillũ. 2 Papæ non facit chartã authenticam, niſi adſit ſubſcriptio. Io.

1 Scilicet a Papa, vt hic fuit: quod non obtinet in alijs prælatis. ſecũdũ L. & Hug.

2 Circa iſtã materiam an notari⁹ poſſit omittere in inſtrumẽtis ſuũ ſolitũ ſignũ, & apponere, aliud. de quo vide per Archi. hic cui adde G. de cu. in comparatione & ibi Bal. in vlt. col. C. de fide inſtru. & per Bal. in pri. C. col. 2. & Ang. in Aut. de inſtru. cau. & fi. in prin.

ITEM SERVI. CASVS. Dictũ ẽ ſu. ea. q. 2. c. prædia. ꝙ poſſeſſiones eccleſiarũ non debent à laicis fatigari. Idem nunc dicit Gratianus de ſeruis eccleſiarum.

Eccleſiarum ſeruos.] CASVS. Relatum eſt in cõcilio Toleta. quod quidã iudices & adminiſtratores publicorũ officiorũ ſeruos eccleſiarũ vel ep̃orũ vel aliorum clericorum diuerſis angarijs fatigabãt. Quare concilium poſtulauit à Greg. vt tales p̃ſumptores ꝓhiberet, & ſtatuit conciliũ, vt ſi qs de cætero talia p̃ſumeret, ab eccleſiaſtica cõione repelleretur.

e ¶ Clericorũ.] Arg. ꝙ eodẽ priuilegio gaudẽt ſerui clericorũ, quo eccleſiæ. infra 16. q. 1. ſimiliter ſi. 87. d. eos q & 89. d. indicatũ. Clerici enim & corũ mãcipia ſunt exẽpta ab oĩb. oneribus ciuitatũ, niſi ſubſit magna neceſſitas. ext. de immu. eccle. non minus. C. de epiſc. & cler. l. 2.

Clerici ſunt a muneribus ciuilib. exẽptis.

præcipit Paterio notario, vt ſcriberet inſtrumentum, cui Greg. Papa propria manu ſubſcripſit cum tribus

ITEM PRO ALIMONIA. CASVS. Ponit hic Grat. 8. caſum

caſum in quo res eccleſiæ licitè diſtrahi poſſunt, ſ. ꝓ alimonia pauperum: & redemptione captiuorum. Et ad ſequentia c. inducuntur vſque ad §. item largitate.

AVrum.] CASVS. Beneuen. hunc caſum ſic poſuit. Ambr. in hoc c. ponit tria genera largitionis. primum eſt, cū res eccleſię pauperib⁹ vel captiuis largiūtur. Secundum eſt, cum alienantur pro tēplo ædificādo. Tertium eſt cū largiūtur pro cœmiterio emēdando vel ampliādo in iſtis trib⁹ generibus docet aurūm & pecuniā eccleſiæ nō eſſe ſeruādam, ſed erogādam tēpore neceſſitatis: quod ſi prelatus nō fecerit, aſportabit hoſtis: ſicut Aſſirij aurū & argētū de tēplo Dñi ſuſtulerūt. Et hoc primo dēt fieri de auro & argēto, qđ nō cōſiſtit in vaſis diuino officio deputatis. Si vero ſunt vaſa diuinis officijs đputata, primo non conſecrata ſunt largiēda: deinde etiā ea quæ ſunt conſecrata, in pios vſus ſunt expendēda. ita tamē, ut forma calicis ĩ ſua forma nō remaneat. niſi alij eccleſię diſtrahatur: laicis vero cōfracta & cōflata. H. hunc caſum ſic ponit Ambro. intēdit oſtendere, quod res eccleſiaſticæ debent dari & alienari tēpore neceſſitatis. Et ponit quīque caſus ǫbus licitè alienātur res eccleſiæ, ſcilicet pro alimonia pauperū, ꝑ redemptione captiuorū, ꝓ loco religioſo ędificādo, ꝑ cęmiterijs ampliādis, pro ſepulturis mortuorū extruēdis. In his ǫdē vaſa ꝑtioſa & ſacrata debēt alienari alij eccleſiæ in eadē forma; laicis cōfracta & conflata. [Tribus.] Quinque poſuit non dicit tribus, ſed duos primos ponit ſub vno membro, & duos vltimos ſub alio, medium vero ſub tertio.

Vnde Ambroſius ait, lib. 2. de officijs, c. 28.

¶ Res ſacræ quibus ex cauſis alienari debeant.

C. LXX.

Poly. l. 6. tit. 20. Iuo p. 3. c. 18e. Anſ. l. 13. c. 28. *4. Reg. 24.*

AVrum eccleſia habet, nō vt ſeruet, ſed vt eroget, & ſubueniat in neceſſitatibus. Quid opus eſt cuſtodire qđ nihil adiuuat? An ignoramus, quātum auri, atq; argēti de tēplo Domini Aſſyrij [a] ſuſtulerunt? Nōne melius cōflat ſacerdos ꝓpter alimoniam pauperum, ſi alia ſubſidia deſint, quàm ſacrilegus contaminata aſportet hoſtis. Nōne dicturus eſt Dominus, cur paſſus es tot inopes fame emori? Et certe habebas aurum vnde † miniſtraſſes [b] alimoniā. Cur tot captiui deducti in commerciū † ſunt, nec † redempti, ab hoſte occiſi ſunt? [c] Melius fuerat, vt vaſa viuētiū ſeruares, quàm metallorū. His nō poſſet reſponſum referri. Quid [d] enim diceres? Timui, [e] ne tēplo Dei ornatus deeſſet? Reſpōderet, aurū ſacramēta nō quærunt; neque auro placent, quæ auro non emūtur. Ornatus ſacramētorum, redemptio captiuorum eſt: & vere illa ſunt vaſa ꝑtioſa, quæ redimūt animas à morte. Ille verus theſaurus eſt Domini, qui operat̃ qđ ſanguis eius operatus eſt. *& poſt pauca.* ¶ Nemo enim pōt dicere, cur pauper viuit? nemo pōt queri, quia captiui redempti ſunt. Nemo poteſt accuſare, quia templū Dei ędificatum eſt Nemo poteſt indignari, qa humanis fidelium reliquijs ſpatia laxata [f] ſunt. Nemo pōt dolere, qa in ſepulturis Chriſtianorū requies defunctorum eſt. In his tribus [g] generibus vaſa eccleſię etiā initiata cōfringere, conflare, vendere licet. opus eſt, vt de eccleſia myſtici [h] poculi forma non exeat; ne ad vſus nefario ſacri calicis miniſteriū trāsferatur. Ideo intra eccleſiā primū quæſita ſunt vaſa, quæ initiata nō eſſent; deinde comminuta, proſtremo cōflata, per minutas erogationes diſpēſata gentibus, captiuorum quoque pretijs profecerunt. Quòd ſi deſunt noua, & quæ nequaquā initiata videantur; in huiuſmodi vſus, quos ſupra diximus, arbitror omnia pie poſſe conuerti. epiſt. 2.

† *al. vt.* † i vulgaris legebatur, *in captiuitatem ducti.*] † *nec redempti? Cur tot ab hoſte*] orig.

Item vbi timetur mors animæ, ut ĩ ſ. e. c. verſi. & vera. velut ſi cogeretur adorare idola. 23. q. 4. ipſa pietas. ſm Lau. & c. diſplicet. & 24. q. 3. ſi habes ſecundū H.

Item Hieronymus ad Nepotianū de uita clericorū.

¶ Non parietes templi ornare, ſed pauperibus prouidere, gloria epiſcopi eſt. C. LXXI.

GLoria epiſcopi eſt pauperū inopiæ † ꝓuidere; ignominia ſacerdotis eſt ꝓprijs ſtudere diuitijs. Natus

† *al. opibus.*

a ¶ Aſſyrij.] Id eſt Babylonij, qui cum Nabuchodonoſor cœperunt Hieruſalem. & abſtulerunt vaſa de templo Domini, infra de conſecra. diſt. 1. veſtimenta.

b ¶ Miniſtraſſes.] Id eſt, miniſtrare debuiſſes.

c ¶ Occiſi ſunt.] Ergo tunc demum cum timeatur mors. 1 redimi debent captiui, vt not. ſupra ead. ſicut omnino.

1* Scilicet corporis.

d ¶ Quid.] Id eſt, ſimile illi.

e ¶ Timui.] Sic fortè ſe excuſabat.

f ¶ Spatia laxata.] Id eſt, ampliata.

g ¶ In his tribus.] Id eſt, in alimonia pauperum, in redemptione captiuorum, in ædificatione templi, vel augmentatione cœmiterij.

h ¶ Myſtici.] Id eſt, in forma calicis, in quo myſticum proculum ſanguinis Chriſti conficitur. Et quod dixi de eccleſia, intelligunt quidam de eccleſia, in qua eſt: quia cum ſit res ſacra, non poteſt uendi etiam alij eccleſiæ. Et de hoc notaui 40. quæſtione ſecunda, hoc ius.

GLoria epiſcopi.] CASVS. Hoc c. diuiditur in quatuor partes. In prima parte Hie. reprehendit ep̄os, qui cum pauperes erant vili cibo libenter reficiebantur: cum vero facti ſunt diuites, uel delitijs incumbentes

tes, cibos delicatos abhorrent. & vt eos liberius redarguat ſemetipſum talibus connumerat. In ſecunda parte reprehendit epiſcopos, qui ornant templum gẽmis & lapidibus ad inſtar ſacerdotum veteris teſtamenti: ſed de clericis per quos eccleſia gubernatur, nullam curam habent.

a ¶ Cibario.] Scilicet familię.
b ¶ Rugientem.] Ideſt, famelicum.
c ¶ Parietes.] i. imperitos. 1 ſic 46. d. ſunt nonnulli.
d Columnas.] Ideſt, peritos.
e ¶ Subtrahunt.] Ideſt, non recipiunt.

in paupere domo, & in tugurio ruſticano, qui vix milio, & cibario [a] pane rugientem [b] ſaturare ventrẽ poteram; nunc ſimilam, & mella faſtidio. *Item paulo inferius.*

¶ Multi ædificãt parietes, [c] & columnas [d] eccleſiæ ſubtrahunt, † [e] marmora nitent, auro ſplendent laquearia, gemmis altare diſtinguitur: & miniſtrorum Chriſti nulla electio eſt. Neque vero mihi aliquis opponat [f] diues ĩ Iudæa templum, menſam, lucernas, thuribula, patellas, ſcyphos, mortariola, & cętera ex auro fabrefacta. Tunc hæc probabantur [g] a Domino; quando ſacerdotes hoſtias immolabant, & ſanguis pecudũ erat remiſſio † peccatorum: [h] quamquam hęc omnia præceſſerint in figura: ſcripta autem ſunt propter nos in quos fines ſæculorum deuenerunt. Nunc vero cum paupertatem domus ſuæ pauper Dominus dedicarit; portemus † crucẽ, [i] & diuitias lutum putabimus. *Item ibidem in extremo.*

† *ſubſtruunt*] vera lectio.
† *al. redemptio.*
1. Cor. 10.
† *al. cogitemus.*

¶ Amico quidpiam rapere furtum eſt: eccleſiam fraudare, ſacrilegium eſt: accepiſſe quod pauperibus erogandum ſit; & eſurientibus plurimis, vel cautũ [k] eſſe velle, vel timidum, [l] aut, quod apertiſſimi ſceleris eſt, aliquid inde ſubtrahere, omnium prædonum crudelitatem ſuperat. *Item eiuſdem ad Paulinum de inſtitutione monachi.* ¶ Crates ille Thebanus homo quondam ditiſſimus, cum ad philoſophandum Athenas pergeret; magnum auri pondus abiecit: neq; putauit ſe ſimul poſſe & virtutes, & diuitias [m] poſſidere. Nos ſuffarcinati auro Chriſtũ pauperem ſequimur: & ſub prętextu eleemoſynæ priſtinis opibus incubantes, qũo poſſumus aliena [n] fideliter diſtribuere, qui noſtra timidè reſeruamus? Plenus venter [o] facile de ieiunijs diſputat. Non Hieroſolymis [p] fuiſſe, ſed Hieroſolymis bene vixiſſe laudãdũ eſt.

Epiſt. 13.

Item largitate etiam epiſcopi ſtipendium de rebus eccleſiæ clericis dare licet: cuius profeſſio ſub precariæ nomine fieri debet.

Vnde in concilio Toletano 6. c. 5.

¶ Qui beneficium ab eccleſia accepit, eius profeſſionem nomine precariæ faciat. C. LXXII.

Iuo p. 6. c. 372.

SAepè fit, vt proprietati originis obſiſtat [q] longinquitas tpis. Quapp prouidentes decernimus, vt ſi quis clericorũ, α ſtipendiũ de rebus eccleſiæ, cuiuſquã epi [r]

f ¶ Opponat.] Arg. ab exemplis non eſſe argumentãdum.
g ¶ Hæc probãtur.] Sed nõne hæc hodie probantur a Domino. ĩ. de conſec. d. 1. & calix?ita: ſed non inſuper abundãtiã. vt non habeatur delectus perſonarum. 86. diſt in. non ſatis. 47. diſt. ſicut.
h ¶ Peccatorũ.] Venialium: quia cæremonialia tollebant tũ venialia peccata. ſicut hodie aqua benedicta, ut ĩ. de conſecrat. diſt. 3. aqua.
i ¶ Crucem.] Suſtinendo cõtumelias.
k ¶ Vel cautum.] Cum ideo fit, quia expectat maior neceſſitas.
l ¶ Timidũ.] Si ideo facit, quia timet ne ſibi deficiat.
m ¶ Diuitias.] Nã verè philoſophãtes cõtemnunt 2 pecuniã. ff. de vac. mun. l. in honorib. §. per.
n ¶ Aliena.] Ideſt, res eccleſiæ.
o ¶ Plenus venter.] Ideſt, prælatus plenus diuitijs.
p ¶ Non Hieroſolymis.] Ideſt, non tantum eſſe prælatum: ſed opera prelati facere laudabile eſt. 27. q. 5. cauete.

1 Scilicet eos promouẽdo ad beneficia, contra illud extra de præb. graue. & ca. ſup inordinata. Arch.

2 Ideſt, non ponũt amorẽ, ſiue animum in diuitijs, alias diuites cũ bonis operibus non abijcimus, 30. d. c. pen. Arch.

ITEM LARGITATE. CASVS. Ponit Grat. nonum caſum, in quo epi res eccleſiaſticas poſsũt alienare quoad vsũ fructum, dando eas clericis ſub nomine precariæ: & ad hoc probandum inducit ſeq. cap.

habent. & dicit, quòd in veteri teſtamẽto factus fuit ex præcepto Domini ornatus in templo. In tertia parte dicit, quod amico aliquid rapere, furtum eſt: eccleſiam verò fraudare, ſacrilegium eſt. & de his quæ pauperibus ſunt eroganda ſubtrahere prædonis ſuperat crudelitatem. In quarta parte inuitat nos ad contemptum diuitiarum exemplo Cratis, qui cum Athenas pergeret ad philoſophandum, aurum proiecit quod portabat, cum non crederet ſe poſſe virtutes ſimul & diuitias poſſidere. Secunda pars incipit ibi, [Multi ædificant.] Tertia ibi, [Amico rapere.] Quarta ibi, [Crates ille Thebanus.]

SAepè fit.] CASVS. Quidam epiſcopus volebat concedere prædium eccleſiæ cuidam clerico quo ad vſumfructum. Quæſitum eſt in concilio Tolet. qualiter ei concedere poſſet, ne eccleſia præiudicium patiatur propter diuturnam retentionem. Et reſpondet, ſub precario nomine debet clericus ab eccleſia recipere, & profeſſionem ſuam ſcribere, & quod ab eccleſia recepit, fideliter colere: ne res deteriorentur: q? ſi quis facere contempſerit, a precaria repelletur.

q ¶ Obſiſtat.] De facto, non de iure, ut ſup. ea. c. longinquitas.
r ¶ Cuiuſquam epiſcopi.] infra 16. q. 3. ſi epiſcopus, & c. clerici.

a ¶ Lar-

percepit largitate: [a] ſub præcariæ [b] noīe debeat profeſſionem ſcribere: vt nec per tentionē † diuturnam præiudiciū afferat eccleſię, & quęcumq; in vſu perceperit, debeat vtiliter laborare: [c] vt nec res diuini iuris videātur aliqua occaſione negligi: & ſubſidiū ab eccleſia, cui deſeruiunt, pcipere poſſint clerici. Quòd ſi quis eorū contēpſerit facere; ipſe ſe ſtipendio ſuo videbitur priuare. [d]

† al. retentionem.

α ¶ Clericorum.] *In codice conciliorum Lucenſi regio ſequitur*, vel aliarum quarumlibet perſonarum.

Religionis quoque intuitu ea, in quibus eccleſia detrimentum non patitur, monaſterijs tradi poſſunt.

Vnde in 3. Toletano concilio, c. 4. legitur.

¶ Licet religionis intuitu res eccleſiæ alienare.
C. LXXIII.

Iuo p. 3. c. 168.

SI epiſcopus [e] vnam de parochianis eccleſijs ſuis monaſterium dicare voluerit, vt in ea monachorū regulariter congregatio viuat; hoc de conſenſu concilij ſui habeat licentiam faciendi. Qui etiam ſi de rebus eccleſiæ pro eorū ſubſtantia aliquid, qđ detrimentum [f] eccleſiæ nō exhibeat, eidem loco donauerit; ſit ſtabile. Rei. n. bonę ſtatuendæ ſanctum concilium dat conſenſum. [g]

Item ex Toletano 9. c. 5.

¶ Non vltra quinquageſimam partem rerum eccleſiæ monaſterio quod conſtituit, epiſcopo licet conferre. C. LXXIIII.

Iuo p. 3. c. 170.

BOnæ rei dare cōſultum; † & præſentis habetur vitę ſubſidium & ęternæ remunerationis expectare cernitur præmiū. Quiſquis itaque epiſcoporū in parochia ſua monaſterium conſtruere forte voluerit, & hoc ex rebus eccleſiæ, cui præſidet, ditare decreuerit, nō amplius ibidem, quam quinquageſimā [h] partem dare debebit: vt hac temperamēti æquitate ſeruata, & cui tribuit, competens ſubſidium conferat, & cui tollit, damna grauia non infligat. Ad eccleſiā vero, quæ monaſticis nō informabitur regulis, aut quā pro ſuis magnificare † voluerit ſepul

† al. conſilium.

† al. manificare.

a ¶ Largitate.] Sed quomodo eſt largitas, ſi dr̄ precaria? cū de precaria certa penſio ſtatuatur. 10. q. 2. precariæ? reſpon. non eſt precaria, ſed donatio gratuita quoad vſumfructum: & ideo dicit, qđ interueniet ſcriptura ne poſſit allegare præſcriptionem. nam per quantumcunq; tēpus poſſideret nūquam præſcriberet, vt 16. q. 3. clerici. Fructuari⁹. n. nō pōt præſcribere. inſtit. ꝑ quas pſo. no. acq̃ri. §. fructuari⁹. nec ille, qui alieno noīe poſſidet, vt extra de præſcri. ſi diligēti, C. de præſcr. triginta annorū. male.

Fructuarius non pręſcribit.

b ¶ Sub pręcarię.] i. ſicut ſolet fieri in p̄caria. non. n. eſt hic cōtractus præcarię: ſed donatio vſusfructus epiſcopi. 16. q. 3. ſi epiſcopus, & c. clerici.

c ¶ Laborare.] Ideſt colere.

d ¶ Priuare.] Ar. clericū poſſe remoueri ab eccleſia ſi negligit agros, vel alias vtilitates eccleſię ſic ff. de pę. hære. ei, q partes, §. cū prædia & C. loca. l. 3. nā ꝑpter negligentiam aliquis deponitur, vt 81. diſt. dictum.

RELIGIONIS. CASVS. Ponit hic Grati. decimū caſum, in quo pōt ep̄s aliquid alienare de reb. eccleſiæ ſuæ tradēdo eas monaſterijs cauſa religionis; dūmodo eccleſiā ſuā non lędat enormiter. Et ad hoc inducit ſequentia cap.

SI ep̄s.] CASVS. Quidā ep̄s volebat facere monaſteriū de quadam eccleſia parochiali: & aliquid de rebus ep̄alis eccleſiæ ei cōferre volebat. Vnde q̄ſitum fuit in concilio Toletano vtrū hoc facere poſſet? Et r̄ndetur, quod ſic dummodo de cōſenſu capituli hoc faciat, & eccleſiæ ſuæ detrimentum non exhibeat.

e ¶ Si epiſcopus.] Hic habes quod de ſæculari eccleſia poteſt fieri ab epiſcopo monaſterium, vt extra de eccl. ædi. ad audientiam. ſed conuerſo nō poteſt, ut 19. q. 3. quæ ſemel extra de reli. do. inter quatuor. niſi fiat auctoritate Papę, vt extra de cenſi. cum venerabilis. & extra ne cleri. vel mona. c. relatum. vel vbi aliter nō poſſit locus reformari, niſi per canonicos ſæculares, vt extra in eadem decre. inter quatuor.

Eccleſia ſęcularis poterit conuerti in monaſteriū, ſed non ecōtra.

Ep̄s conuertens eccleſiā ſęcularem in regularem, quorū clericorū conſenſum requirere debeat.

f ¶ Detrimentū.] Graue ſi. n. læderet eccleſiam grauiter, poſſet. c. reuocari, vt s̄. e. Apoſtolicos ī fi. & ī. c. ꝓx.

g ¶ Cōſenſum.] Quæro, de quorum clericorum cōſenſu hoc intelligas, an detur clericis ep̄alis eccleſiæ, an de clericis parochiæ illius? r̄ndetur de clericis eccleſiæ cathedralis. Nam conſenſus clericorum eccleſiæ cathedralis requiritur circa ordinationem, & depoſitionem clericorum, vt 24. diſt. ep̄s. 67. diſt. reliqui. s̄. ea. alienationes. Lau. tñ & H. intelligunt ēt requirendum conſenſum clericorum parochialis eccleſiæ. Nam iſti ſine culpa non debent priuari ſuis ſtipendijs. 16. q. 7. inuentum. videtur [r] tamen ſufficere, ſi epiſcopus eis prouideret neceſſaria, vel ibi vel alibi: vt extra de eccle. ædifi. ad audiētiam. & ſic videtur quod eis inuitis poſſit hoc facere arg. extra de exce. præ. ſicut vnire.

r Allegando dr̄, qm̄ non eſt uerū ſm̄ Lau. Vinc. Gof. & B. vt ipſi no. ext. de reb. eccl. nō alie. poſſeſſiones. de hoc no. ī decre. ad audiētiam alle. in gl. Arch.

BOnæ rei.] CASVS. Quidam epiſcopus volebat ædificare monaſterium in parochia ſua, vel aliquam eccleſiam ſęcularem magnificare: apud q̄ forte ſepeliri volebat, & deſiderabat ditare monaſterium, vel eccleſiam de rebus eccleſiæ ſuæ. quæſitum eſt in cōcilio Toletano, quantum monaſterio vel eccleſiæ dare poſſet? Et reſpondet, quod monaſterio dabit quinquageſimā partem de rebus eccleſiæ ſuæ, dummodo ei damna grauia non infligat: eccleſiæ vero ſęculari non amplius quàm centeſimam dabit partem, & in arbitrio epiſcopi erit, vt vel monaſterium tantum, vel eccleſiam tantum debeat de rebus eccleſię ditare.

Ep̄s pōt dare quinquageſimam, vel cēteſimam.

h ¶ Quinquageſimam.] Sed nunquid epiſcopus poteſt

dare

dare centeſimam, vel quinquageſimam ſine conſenſu canonicorum? videtur ꝙ ſic, extra de ijs quæ fi. a præla. ſine conſenſu cap. paſtoralis ẽt nõ obſtante iuſo de non alienandis rebus eccleſiæ, vt extra de eccl. ædi. tua. nemo .n. poteſt accuſare epm, ꝙ templum Dei ædificauerit, vt ſup.

iuris ſit de hoc, in quæſtionibus notaui. B.

ADDITIO. Quæſtio venerialis eſt, & incipit, eſto quod epiſcopus, &c. vbi dicit, quod Tan. dicebat, quod tãtum vltima reuocatur: quod verum credit ipſe B. Brix. nam non reſtituitur minor, niſi in quo decipitur, ff. de min. ead. quæſt. Nõ obſt. lex. præd. ſi tota quoniam intelligitur in Falcidia, licet quidam ſtent illi legi Archidiaconus.

turis; non amplius quàm cẽteſimam partem cenſus [a] eccleſiæ, cui præſidet, ibidem conferre licebit: ea tamẽ cautela ſeruata, vt vnam tantummodo, quæ placuerit, ex his duabus remunerationem † aſſumat.

† al. remunerandam.

Item Gregorius lib. 2. indict. 11. epiſt. 17. Gratioſo ſubdiacono.

¶ Iure proprietatis res eccleſiæ monaſteriorum ædificijs tradere licet. C. LXXV.

Anſ. l. 5. c. 32.

RELigioſam [b] vitam eligentibus cõgrua nos oportet conſideratione proſpicere, ne cuiuſquã neceſſitatis occaſio, aut deſides faciat, aut robur (quod abſit) conuerſationis infringat. Idcirco præſenti tibi auctoritate præcipimus, quatenus domũ poſitã in hac vrbe, regione quarta iuxta locum, qui appellatur, ad gallinas albas, vel hortum iuris ſanctæ Rom. eccleſiæ, cui auctore Deo præſidemus, in qua Campana quondam vxor [a] Patritij manſiſſe dinoſcitur, ſimul & hortũ, atq; hoſpitia, quæ intra eandem domum ianua concludit, Floræ † abbatiſſæ debeas tradere proprietatis iure proculdubio poſſidendam: in qua domo monaſterium virginum (vbi cum cõgregatione ſua habitare poſſit) Chriſto queat adiuuante cõſtruere; & † tam ipſa, quàm quæ in eius loco, honoreq; ſucceſſerit, prædictam domum, & hortum cum omnibus ad ſe pertinentibus (ſicut diximus) quieto, inconcuſſoq; iure a nobis pietatis conſideratione cõceſſa valeat poſſidere.

† antea legebatur, eidem.

† al. vt.] orig.

[a] ¶ Vxor.] *In aliquot epiſtolarum editionibus, & nõnullis Gratiani exemplaribus non eſt iſta dictio. In vetuſto aũt Vaticano epiſtolarum codice legitur,* quondam patritia.

Ecce oſtenſum eſt, quomodo res eccleſiæ ſine culpa dari poſſint, & conſtare his quibus datæ fuerunt.

a ¶ Cenſus.] Propter hoc verbum, cẽſus, dicit L. & H. ꝙ de cẽſu poſſet epiſcopus dare partem, ſed nõ de poſſeſſionib. eccleſiæ: alias reuocaretur, vel eo viuo, vel poſt mortẽ ſuam, vt 16. q. 3. ſi ſacerdotes. Sed hoc falsũ eſt, quia decre. dicit ẽt de poſſeſſionibus. extra de do. Apoſtolicæ.

RELigioſam.] CASVS. Quedã abbatiſſa poſtulauit a Greg. ut quendam locũ ſibi concederet in quo volebat conſtruere monaſteriũ, q̃ forte expulſa erat de ſuo monaſterio cũ ſua ꝯgregatione: quare Grego. precibus ſuis annuit. Vnde mãdat cuidã (forte ſuo procuratori) vt tradat ſibi, & ſucceſſoribus ſuis iure perpetuo poſſidẽdã quandam domũ, & hortum & hoſpitia, q̃ intra eandem domũ ianua concludit vt ipſa abbatiſſa ſibi monaſteriũ ꝯſtruat, ut ibi cum ſua habitet congregatione.

b ¶ Religioſã.] Ergo qui dat domum, vel aliã rem non vr̃ dediſſe ea quæ ſunt annexa ei, niſi exp̃ſſa fuerint. ſic 63. d. ego Ludouicus. Ar. contra. ff. ſi ſer. vẽ. teſtatrix. ff. de act. empt. creditor. in fi. [1]

QVAESTIO III.

Et in Moguntino ſub Rabano c. 8.

NVnc quæritur [c], *ſi ante tempus ſuæ ordinationis nihil habere videbantur, quid de his fieri debeat, quæ poſt ordinationem ſuam inueniſſe noſcuntur.*

De his ita ſtatutum eſt in concilio Carthagi nenſi 3. c. 49.

ſup. ea. aurũ. Itẽ quia ſufficit ſemel a iure eſſe ꝯceſſum: unde non eſt neceſſe requirere nouum cõſenſum. ff. de condi. inſti. quæ ſub conditione. §. ult. ſed contra de do. paſtoralis extra de ijs quæ fi. a p̃la. cum vos. Tu dicas, ꝙ licet a iure permittatur ei talis donatio, tñ facit eãdem de cõſenſu clericorũ, ut ſ. ea. c. ꝓx. ſ. ea. Apoſtolicos. vehementer tamẽ obuiat illa decre. paſtoralis. niſi vis ſiat literæ. Vnde dic, illis decre. ſtandum eſt. Sed quid ſi epiſcopus plures donationes fecit, ita ꝙ omnes ſimul excedant quinquageſimam; an dices ultimam reuocari, uel omnes? Videtur ꝙ tantum ultimam: quia ſola illa fuit uitioſa, ut ſ. ea. ſi quos, & 17. q. 4. queſti. econtra uidetur, ꝙ de qualibet donatione eſt detrahendum, ut C. de inoſ. do. ſi totas. ff. ad leg. Falc. pænales. §. annua. Hæc quæſtio ſoluitur extra de dona. Apoſtolicæ. Ioan. quid

Quæſtio ſingularis.

NVnc quæritur.] Hæc q. diuiditur in duas partes: in prima quarum probat per duo ca. ꝙ ſi nihil habebat epiſcopus cum fuit promotus: in morte ſua totum debet eccleſiæ dimittere. Secunda ibi, Sed quæritur. Io. de Fant.

CASVS. Hic tractatur 3. q. in qua connectuntur dicta dicendis: ubi quæritur quid fieri debeat de rebus illis, quas clerici acquiſiuerunt de rebus eccleſiæ, qui ante ſuam ordinationem nihil habebãt, & certum eſt, quod quidquid clericus acquirit de rebus eccleſiæ, & intuitu eccleſiæ, totum debet eccleſiæ relinquere. ſi uero intuitu perſonæ aliquid acquiſierit, poteſt relinquere cui uelit. ut inf. ea. c. 1. 2. & 3.

c ¶ Nũc quæritur.] Habeas pro ſumma quæſtionis quod dicitur in c. 1.

1 Dicas ꝙ q dat domum, vr̃ ei donaſſe annexa. ff. de ꝯtrab. emp. credit. §. vlt. C. de bo. vac. l. 2. li. 10. licet ſit ar. cõ. La. ad hoc facit quod leg. & no. ſ. 1. q. 1. ſicut Chriſtus. Arch.

Placuit

PLacuit.] CASVS. Statutum fuit in conc. Carthag. ut epiſcopi, presbyteri, diaconi, & alij clerici, qui nihil habebant antequam ordinarent̃. & poſtea de rebus eccleſiæ tantum ſuo nomine poſſeſſiones comparauerũt, puniantur tãquam inuaſores rerum dominicarum: niſi ſuæ eccleſiæ commoniti eas reſtituãt. Si aũt aliquid acquiſiuerint intuitu perſonæ .i. ex donatione amicorũ, vel ſucceſſione ex teſtamẽto, uel ab inteſtato; poſſunt de hoc facere quidquid volũt, dũmodo a ſuo propoſito non receda nt. ſ. tali pecunia abutẽdo, ut negotiãdo, vel fœnerando: quod ſi fecerint, indigni honore eccleſiaſtico iudicentur in eum. ea quę dantur clericis intuitu perſonæ, dare poſſunt cui volunt.

SED QVÆRITVR. Hæc eſt ſecunda pars huius q. Io. de Fant. Et mouet Grat. incidentem quæſt. vtrum ea quæ dantur epiſcopo communiter cum eccleſia, vel ſeque-

¶De his, qui primum nihil habentes, tempore ſuæ adminiſtrationis aliqua acquirunt. C. I.

PLacuit, vt epiſcopi, presbyteri, diaconi, vel quicunq; clerici, qui nihil habentes [a] ordinantur, & tempore epiſcopatus, vel clericatus ſui agros, vel quęcunq; prædia nomine ſuo [b] comparant; tanquam rerum Dominicarum inuaſionis crimine teneantur; niſi admoniti eccleſiæ eadem ipſa contulerint. Si autem ipſis proprie aliqd liberalitate alicuius, vel ſucceſſione cognationis [c] obuenerit; faciat inde, quod eorum propoſito congruit. Quod ſi a ſuo propoſito retrorſum exorbitauerint; honore eccleſiaſtico indigni tanquam reprobi iudicentur.

Burc. l. 3. c. 120. Iuo p. 3. c. 96. Pann. l. 2. c. 52.

† al. teneantur obnoxij.

Item ex concilio Toletano 9. c. 4.

¶De miniſtris, qui nulla eccleſiæ occaſione, ſed ſui vtilitate aliqua acquirunt. C. II.

QVicumq; de ſacerdotibus, vel miniſtris pro ſui vtilitate, atq; amicitia, vel pręſtatione, aut quocumq; modo, aut per ſcripturę ſeriem aliquid meruerint a quolibet percipere†; in rebus eccleſię non poterit numerari. Sed quod exinde voluerint facere, ipſorum volũtatis arbitrio ſubiacebit. Quòd ſi hoc poſt eorum mortem inordinatum fortaſſe remanſerit; eccleſia, cui pręfuit, vel miniſter extitit, hoc ſibi in perpetuum vendicabit [d].

† Adde Alexan. de Imo. in l. cũ fundus. §. ſeruũ. ff. ſi cer pet. circa fi. d. §.

Ecce quòd illa, quæ non ex officio eccleſiaſtico, ſed ex aliqua præſtatione ſuæ vtilitatis lucratus eſt, poteſt dare quibus uoluerit.

2 *Sed quæritur de his quæ ſibi communiter cum eccleſia, uel ſequeſtratim pro remedio animæ offeruntur, uel de tertia parte, quam de rebus parochialium eccleſiarum ſibi debitam accipit; ſi ea poterit dimittere quibus uoluerit.*

De his ita diffinitur in concilio Agathenſi, c. 6.

¶De pontificibus, quibus ab extraneis, vel cũ eccleſia, vel ſequeſtratim aliquid dimittitur. C. III.

POntifices [e], quib. in ſummo ſacerdotio cõſtitutis ab extraneis † [f] aliquid aut cũ eccleſia, aut ſequeſtratim aut dimittitur, aut donatur (quia hoc ille, qui donat, pro redemptione animæ ſuæ, non pro commodo ſacerdotis

extra de teſtamentis c. requiſiſti. Burc. l. 1. c. 217. Iuo p. 5. c. 331.

† al. extraneus dũtaxat.

a ¶Habentes.] Ergo propter paupertatẽ nec impeditur, nec excuſatur ẽt quis a prælatura. ſecus eſt in tutore, ut inſti. de excu. tut. §. ſed & propter paupertatem.

b ¶Suo.] Hoc ſpeciale. eſt in eccleſia, q; licet ſacerdos aliqd ſuo emat noĩe de pecunia eccleſiæ, q; res illa ſtatim facta eſt eccleſiæ aliud eſt in reb. priuatorum, ut C. de rei vendi. ſi ut proponas, & de hoc notaui ſ. e. q. 2. Apoſtolicos. idem quod hic dicitur, habes extra de pecu. cler. c. j. inquirendum, & c. ſi quis. Vtrum autẽ præſumatur de reb. eccleſiæ, ut de reb. ſuis comparaſſe, dicitur ſ. e. q. 1. ſint manifeſtæ.

Sacerdos emens aliquid, cui acquirit.

c ¶Cognationis.] uſque ad quartũ gradũ. 1 C. de epiſc. & cler. auth. licentiã. Vel vſq; ad x. defert ſucceſſio. Arg. cõtra 25. q. 2. c. 1.

1 Iſta eſt uera ſnia ſm Go. & Ho. de hoc no. ex de teſt. requiſiſti. §. ſi uero relinquatur, & ibi not. Arch.

QVicunque.] CASVS. Quidam ſacerdotes aliquid acquiſierunt artificio ſuo, uel ex datione amicorum, uel ex inſtitutione facta in teſtamento quæſitum eſt in concilio Toleta. utrum eccleſiæ ſuæ relinquere teneantur. Et reſpon. q; non, ſed dabunt cui uoluerint ſi uero poſt mortem ſuam remanſerit inordinatum, eccleſia ſua in perpetuum uendicabit ſuę utilitati, ideſt, ſuo utili officio.

d ¶Vendicabit.] ideſt, defendet, quando eccleſia inuenitur in poſſeſſione. ſed ſi hæredes eſſent in poſſeſſione, oporteret eccleſiam probare de iure ſuo, ut inf. ead. q. 5. c. 1. in fi. ſicut not. ſ. ea. q. 1. ſint manifeſtæ. Vel intellige quod hic dicit, cum non habet ſacerdos hæredes. in authen. de eccl. tit. §. ſi quis autem epiſcopus. col. ult. & inf. q. 5. c. ult.

ECCE. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis, quod ea quę dantur clericis intuitu perſonæ, dare poſſunt cui volunt.

SED QVÆRITVR. Hæc eſt ſecunda pars huius q. Io. de Fant. Et mouet Grat. incidentem quæſt. vtrum ea quæ dantur epiſcopo communiter cum eccleſia, vel ſequeſtratim pro remedio animarum, uel tertiam partẽ, quã accipit de parochianis eccleſijs, poſſit relinquere cui uelit. Et de hoc quid iuris ſit, in c. ſeq. diffinitur.

POntifices.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, q; ſi aliquis relinquit aliquid pontificium eccleſiæ, uel ſeparatim pro redemptione animæ ſuæ totum inter eccleſię facultates cõputabitur. In ſecunda parte dicitur, q; ſi aliquid relinquitur eccleſię, vel ſacerdoti alij reſtituendum, non debet inter facultates eccleſiæ computari. Secunda pars incipit ibi. [Sane quidquid.

e ¶Pontifices.] idem in alijs.

f ¶Ab extraneis.] Si aliquid datur tñ ẽpo, illud non tenetur diuidere cum eccleſia. Sed licet aliquid detur tantum eccleſiæ, illud diuidendum eſt cum ẽpo: & diſtingue an a propinquo, vel extraneo ſit relictum epiſcopo,

Eccleſiæ data cum ẽpo diuiduntur.

ſcopo, vt habes diſtinctum extra de teſtam. requiſiſti. Si autem ſimplici canonico aliquid eſt relictum, illud non tenetur diuidere cum eccleſia, ſemper enim preſumitur, ꝙ id, quod datum eſt prælato, ſit intuitu eccleſię datum. & eſt ſim. ff. de ann. leg. annua. in §. 1. ff. de reb. dub. ciuibus.

poteſt dare tertiam partem, quam recipit de parochianis eccleſiis irreuocabiliter, vel eccleſiæ a qua recipiebat: vel alteri eccleſiæ cui voluerit, quod intelligit H. ſi velit ſubire onus fabricæ reparandæ.

d ¶ Irreuocabile.] Cum de conſenſu canonicorum hoc facit, aliàs ſucceſſor poteſt illud reuocare, ut 16. q. 1. poſſeſſiones. & hic eſt arg. ꝙ ſi eps̃ ſimpliciter dedit aliquid eccleſię, intelligitur illud perpetuo dediſſe, ut 16. queſt. 1. quoniã quidquid. Arg. contra 16. q. 1. poſſeſſiones, & dixi 10. q. 2. hoc ius. in fine.

reprobatur) non quaſi ſuum proprium, ſed quaſi dimiſſum eccleſię inter facultates eccleſię computabunt: quia iuſtum eſt, vt ſicut ſacerdos habet [a] quod eccleſiæ dimiſſum eſt, ita & eccleſia habeat [b] quod relinquitur ſacerdoti. ¶ Sanè quidquid per fideicommiſſum aut ſacerdoti, aut eccleſiæ fortaſſe dimittitur, cuicunq; alij poſtmodum profuturum; id inter facultates ſuas eccleſia computare, aut retinere non poterit [c].

Item ex concilio Toletano 9. c. 6.

¶ Epiſcopus tertiam partem ſibi debitam eccleſiæ relinquere poterit. C. IIII.

Iuo p. 3. c. 171.

EPiſcopus, ſi tertiam partem, quã de rebus parochialium eccleſiarum ſanctione paterna ſibi debitam nouit, aut ipſi eccleſiæ, cuius res eſſe patebit, aut alteri eccleſiæ, quam elegit, conferre decreuerit: & licitum maneat, & irreuocabile [d] robur eius ſententia ferat.

QVAESTIO IIII.

QVod autem [e] quæritur, ſi de ſuis, & eccleſiæ rebus aliqua acquiſiſſe noſcuntur, cui proueniant; ita diffinitur in eodem concilio Toletano 9. c. 4.

¶ De his, qui de ſuis & eccleſiæ rebus aliqua acquiſiſſe noſcuntur. C. I.

Iuo p. 3. c. 169.

SAcerdotes, vel quicunque illi ſunt, quibus eccleſiaſticarum rerum cura commiſſa eſt; quæcunque adminiſtrationis ſuæ tempore emerint; ſi de rebus proprijs vel vile, vel carum habuerint; ad eccleſiæ nomen, cui præſunt, chartarum conficere inſtrumenta procurent [f]: non enim conuenit, vt eccleſia, quem ſuſcepit extraneum, efficiat in alieno [g] diuitem, & in ſuo [h] retineat fraudatorẽ. ¶ Hi verò, qui ſuarum rerum noſcuntur habere compendium; ex omni re, quam poſt ordinationis ſuæ diem viſi ſunt acquiſiſſe, ſiue nulla, ſiue aliqua ſint inſtrumẽta confecta; compenſatione æ [i] tam iuris ſui, quàm eccleſiaſticarum rerum habita, ſi ſe vtriuſque rei quantitas exæ-

QVod autem.] CASVS. Hic ponit̃ 4. quæſt. in qua quęritur cui debeant dari res acquiſitæ communiter ex rebus prælati & eccleſiæ, & qualiter debeant diuidi. & reſpõdet, ꝙ pro rata pretij dari debent diuidi inter eccleſiam & hæredes prælati.

e ¶ Quod autem.] Si de vtriuſque pretio empta eſt res, pro rata pretij diuidenda eſt inter eccleſiã & hęredes p̃lati, vt ĩ. e. c. 1. ver. hi vero. Io.

SAcerdotes.] CASVS. Hoc c. diuidit̃ in duas partes. in prima parte loquit̃ de rebus, quas prælati emunt, & de pecũnia eccleſię, & tantum ſuo nomine: in quo caſu ſi de rebus proprijs aliquid vile vel charũ habuerit, curẽt cõficere inſtr̃a nomine eccleſiæ, cui præſunt. In ſcd̃a parte loquitur de rebus emptis cõiter ex pecunia prælati & eccleſiæ, quæ debent æqualiter diuidi inter eccleſiã & decedentis hæredes, ſi ſe utriuſque rei quantitas exæquauerit. Secũda pars incipit ibi, [Hi vero.] vile uel charum. ideo dicit, quia ſi conſtaret eos nihil habere: ſiue ſuo nomine, ſiue nomine eccleſiæ emerint, totum eccleſia vẽdicabit. Et licet c. videatur loqui in prælato tantũ, tamen ego Barth. Brix. idem intelligo in quolibet clerico, vt s̃. ca. q. 3. placuit.

f ¶ Procurent.] vt faciant quantum habent de rebus eccleſiæ, & quantum de proprijs rebus.

ADDITIO. Sed pone, prelatum fuiſſe confeſſum plus eſſe in bonis eccleſiæ, quam eſſet in veritate: nunquid ei præiudicatur: dicit Lau. quòd non. niſi hoc ſcriberet. C. de arb. tut. l. ult. Arch.

g ¶ In alieno.] .i. in rebus proprijs, ipſius ſacerdotis, quæ ſunt alienę eccleſię, uel proprię intelligas poni.

h ¶ Et in ſuo.] Id eſt, rebus eccleſiæ.

i ¶ Compenſatione.] Id eſt, computatione, uel comparatione.

* Iſtis. Et ſic demonſtrando aliquos: ſecus ſi ſimpliciter, & ſub ſolo nomine appellatiuo legaretur canonicis: quia idẽ eſt ac ſi dicat̃, canonicis eccleſiæ, uel eccleſiæ, adde Barthol. Soc. in l. ciuibus, de regul. iuris. Legata eccleſiæ, an poſſint deſalcari.

uibus. Hoc tamen ſcias, ꝙ aliud eſt dicere, relinquo hoc canonicis iſtis: * & aliud, relinquo hoc eccleſiæ iſti. In priori caſu relictum intelligo eis, & non eccleſiæ. In ſecundo caſu eccleſiæ, & ad vſum eorum: & licet ſit arg. contra. ff. de reb. dub. ciuibus.

ADDITIO. Poteſt dici, ꝙ ſi exprimit propria nomina, vera eſt prima opinio: ſi autem non exprimit, ualet vltima opinio. arg. ff. ad Treb. quoties. 1. reſp. Archid.

a ¶ Habet.] Quoad vſum.

b ¶ Habeat.] Quoad proprietatem.

c ¶ Non poterit.] Tñ ſi eſt hæres inſtituta, & rogata reſtituere alteri hæreditatem illam, poteſt detrahere quartam, ut Inſt. de fideicom. hęred. §. ſed quia. Sed ſi eccleſię legaretur aliquid, ut illud eccleſiæ reſtituat, de hoc dubitari conſueuit, an tunc poſſit partem de tali legato retinere, ut C. communia de leg. l. 1. reſpon. 1.

EPiſcopus.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ epiſcopus

Acquiſita de bonis eccleſiæ, & de bonis clericorum, ad quos pertinebunt.

1 Et qui plus dedit maiorem partem habebit, ff. de vſufr. ſed & ſi quis. §. interdũ, ſm Laur.

ratione, vel collatione hoc vult dicere, quòd computabit quantum de ſuis rebus, & quantum de rebus eccleſiæ dedit pro re empta, ut ſecundum hoc diuidatur inter eccleſiam & hæredes defuncti. 1 Sed pone, poſtquam adeptus eſt eccleſiam: nullos ſumptus voluit facere de patrimonio ꝓprio: ſed quidquid emit, emit de patrimonio proprio tantum: & ſolis redditibus eccleſię fuit vſ⁹. Videtur ꝙ cõputandi ſũt illi ſumptus, quos facere conſueuit, vel quos facturus fuiſſet de ꝓprio patrimonio, ac ſi nõ haberet eccleſiã, ut ff. de pet. hæred. ſed & ſi. §. adeo autem, in fi. Et ſic propriè ponitur hoc verbum compenſatione. Itẽ non debet negligere lucrum eccleſiæ propter lucrum ſuum, vt infra c. proxi. Vel intellige, ꝙ hoc dicit quando dubium eſt, an de rebus eccleſiæ, an de ſuo patrimonio emerit, nam tunc diuidi deberet ſecundum quantitatem ſui patrimonij, & rerum eccleſiæ. a

d ¶Propriè auxit.] .i. in reb. proprijs locupletatus eſt.

e ¶Aut neglectum.] Hic habes, ꝙ ſi prælatus aliquid negligit acquirere eccleſiæ ſuæ cum poſſet, & maluit ſibi acquirere: quòd hoc imputatur ei: & de hoc tenet ad inſtar tutoris, vt C. arbi. tut. quidquid. nec enim præponere debet utilitatem ſuam utilitati eccleſiæ, ſicut nec tutor utilitatem ſuam utilitati pupilli. ff. de admin. tut. §. 1. ff. commo. ſi ut certo. §. commodatum, in fi. & 7. q. 1. præſentium, & c. placuit.

Prælatus tenetur acquirere eccleſiæ ſuæ.

æquauerit; inter eccleſiam & decedentis hæredes æquo iure conquiſitio [a] pertinebit.

a ¶Cõpenſatione.] *In concilio ipſo cum vetuſtis exemplaribus collato legitur*, compenſata tam iuris ſui, quàm eccleſiaſticarum rerum habitudine.

Si quis vero pro compendio ſuarum rerum, eccleſiæ rebus detrimentum intulerit, vel ſi occaſione rerum eccleſiaſticarum in rebus proprijs detrimentum paſſus fuerit; viciſſim qui lucrum ſentiunt, detrimentum patientibus reſarcient.

Vnde in concilio Bracharenſi 3. c. 8. legitur.

¶Reſarciantur detrimenta ſacerdoti, vel eccleſię, quæ alterius occaſione alter ſenſerit. C. II.

QVicunque ſub hoc neglectu [b] res diuinas laborare [c] diſtulerit; placito ſpeciali diſtringendus eſt: qualiter ſi de rebus, ſeu augmẽtis eccleſię quęſtum laboribus ſuis propriè auxit [d], & ex hoc eccleſiaſticis rebus aut neglectum [e] laboris exhibuit, aut minorationem, vel perditionem induxit; quidquid in rebus eccleſię minuit; illi reſtituat; ex cuius rebus, atque ſuffragijs ſuos conuictus fuerit ampliaſſe labores. Quod ſi aliquid pro vtilitatibus eccleſię, aut ſubſtantię expendit, aut diſpendi, vel perditionis quidpiam pertulerit; ſi hoc comprobari potuerit, totum illi a rebus eccleſię eiuſdẽ reformabitur †, pro cuius [f] vtilitate id expendiſſe probatur.

† Idem Bracc. 10. li. 3.

2 Eccleſiæ. Pannor. in c. vlt. de pecu. cler. Claua. verſic. clericus.

a ¶Conquiſitio.] Id eſt, conquiſitum. ſic C. communi diuid. ad officiũ. ff. de vſufruct. ſed & ſi quis, §. interdum.

SI QVIS. CASVS. Supra oſtenſum eſt quid iuris ſit de rebus proprijs clericorum, & de rebus eccleſię: ſed quia occaſione rerum eccleſiaſticarũ clerici in rebus ꝓprijs patiuntur detrimentũ, uel econuerſo: ideo dicit Gratianus, quod viciſſim debent ſibi reſtituere detrimentum. & ad hoc inducit ſeq. cap.

Si vero de rebus eccleſiæ tantummodo aliqua acquiſiſſe noſcuntur; & ad nomen eccleſiæ inſtrumenta debẽt componere, nec aliquibus poterunt illa donare.

Vnde in Agathenſi concilio, c. 54. legitur.

¶De his, quę ſacerdotes emunt, ad eccleſię nomen ſcripturam faciant. C. III.

PResbyter, dum diœceſim tenet, de his, quę emerit, ad eccleſiæ nomen ſcripturam faciat, aut ab eius, quam tenet, eccleſię ordinatione diſcedat.

Extra de peculi. cler. c. presbyter. Burc. l. 3. c. 119. Iuo p. 3. c. 95. Pann. l. 2. c. 51.

¶*Caput hoc ab Iuone etiam, & auctore Pannormia citatur ex Agathenſi, in quo extat, In decretalibus uero tit. de pecul. cler. ex concilio Arelatenſi & apud Burchar. & in prima collectione decretalium ex concilio Arauſico.*

QVAESTIO V.

T*Eſta-*

QVicunque.] CASVS. Docet in hoc cap. concilium Bracharenſe, quòd ſi prælatus res proprias augmentando aliquod detrimentũ vel damnum rebus eccleſiaſticis intulerit: totum debet eccleſiæ reſarcire. Si uero aliquid de rebus proprijs pro vtilitatibus eccleſiaſticis expenderit, uel occaſione eccleſiæ in rebus proprijs paſſus eſt detrimentum: & ſi hoc probare potuerit, totum ſibi de rebus eccleſiæ reſtituatur. Quæ autem ſequuntur plana ſunt uſque ad quęſtionem.

b ¶Neglectu.] Id eſt, quia negligit res eccleſiæ, augendo ſuas.

c ¶Laborare.] Id eſt, penſitari uel colere.

f ¶Pro cuius.] Sic extra de procur. cum cauſa.

TEſtamenta vero.] Hæc diuiditur in duas partes. In prima probat per 5. cap. ꝙ presbyter vel alius clericus poteſt de rebus proprijs facere teſtamentum. Secunda ibi, [Sed ſi epiſcopus.] Ioan. de Fant.

CASVS.

CASVS. Hic intitulatur 5.q.qua quæritur an liceat clericis condere teſtamentum, & certum eſt quod ſi habent propria, qui non renunciauerunt proprijs, de rebus proprijs poſſunt condere teſtamētum, ut inf.c.1.& 2. minus autem idoneos hæredes non poſſunt inſtituere

NVlli dubium.] CASVS. Lucidius epiſcopus conqueſtus eſt Grego. ꝙ Conſtantinus ſuus anteceſſor reliquit Luminoſæ ancillæ, & fratribus ſuis in teſtamēto & nomine legati quædam mobilia, quæ ipſe Conſtantius acquiſierat poſt tempus ſuę ordinationis. Et reſpō. Greg. ꝙ ſicut res in epiſcopatu acquiſitas alienare non poteſt prælatus: ſic res proprias pōt relinquere cui vult. Vnde ꝑꝑ hoc eccleſia non dēt præiudiciū pati, ſi pōt conſtare res legatas poſt ordinationē acquiſitas. ipſe aūt rurſus Luminoſam illam ſuꝑ his reb. inquietabat. præcipit ergo Greg. ſibi, ꝙ ſine cauſę cognitione nihil d̄ his q̄ poſſidet Luminoſa, auferre pręſumat. H. vero ſic caſū breuiter ponit. Conſtātius epiſcopus teſtamentum fecerat: in teſtamēto legauerat quædā Luminoſæ, q̄ dicebantur fuiſſe eccleſiæ. Lucidius eius ſucceſſor volebat ea reuocare ſcribit ergo ei Gregor. ut de hoc cognoſcatur ordine iuris: & ſi conſtiterit illa fuiſſe eccleſiæ, ordine iuris reuocentur. Nam ex quo illa eſt ī poſſeſſione, non debet ei auferre ſine iudiciali cognitione. ſed prior verior eſt, & magis videtur literæ conſonare.

menta [a] *vero non licet eis conficere, niſi de reb. proprijs.*

† al. Deuſdedit.

Vnde Gregorius ſcribit Deuſdedit α † *epiſcopo, lib. 10. epiſt. 42.*

α ¶ Deuſdedit.] *Antea legebatur* Lucidio. *Reſtituta eſt inſcriptio ex originali, quæ inſcriptio integra eſt ſup. ead. q. 2. res in epiſcopatu. illud enim caput in hoc continetur.*

¶ Quomodo de rebus eccleſiæ licet teſtari ſacerdotibus. C. I.

NVlli dubium eſt, quia ſicut ſacerdotibus res in epiſcopatu acquiſitas nulla eſt alienādi licētia: ita de his, quas ante habuerint, quidquid iudicare voluerint, non vetantur. Itaq; fraternitatem tuā tempore, quo ad nos fuit, quæſitam eſſe recolimus, ꝙ quædam mobilia, β quæ Cōſtantinus deceſſor veſter Luminoſæ ancillæ Dei filiæ fratris ſui, teſtamenti ſerie, legati titulo reliquit, iā epiſcopus acquiſiſſet, decreuiſſeque nos, vt ſi hoc [b] conſtaret, nullum ex his eccleſia veſtra præiudicium pateretur. Quod & vos oportet recolere, & moleſtiam aliquā prędictę ancillę Dei non facere, nec ei ſine cognitione de his, quę poſſidet, quidquam auferre.

ſup. ead. q. 2. res in epiſcopatu. Poly. l. 4. tit. 19.

β ¶ Mobilia.] *In originali impreſſo, & manuſcripto eſt,* immobilia, *ſed non eſt mutatum propter doctorum ſcripta: nonnulla uero alia ſunt emendata.*

Idem lib. 4. epiſt. 22. ſeu c. 66. Cypriano diacono.

¶ De eodem. C. II.

OBitum Theodori epiſcopi dilectionem tuā iam credimus cognouiſſe. Sed quia ipſe teſtamentum dicitur condidiſſe, ſubtiliter † te (ne quid de rebus eccleſię ſuę conſumpſiſſet) oportet inquirere. Et ſiquidem eum exinde aliquid incongrue minuiſſe didiceris; ita age, ut res ipſę ab eo, cuius intereſt, [c] modis omnib. reparentur.

† Adde an & qn̄ ſubtilitas ſit approbanda, vel non. no. l c. inter corporalia. de transla. ꝓlat. ff. de ver. obl. l. ſeruū. §. ſequitur.

b ¶ Vt ſi hoc.] Ideo epiſcopo incūbit ꝓbationis [1] onus, q̄a ille erat ī poſſeſſione, ut dixi ſ. ea. q. 1. ſint manifeſtę.

1 Idē Bal. in auth. ex teſtamento. in 7. col. l ver. 11. c. de col. facit qd̄ no. Bar. in l. ſi inter. ff. de reb. dub. & Io. An. in addi. ad Spe. in tit. de ect. §. 1. ſuper verbo. ſed quid ſi dubitatur. & moderni legiſtæ in l. cum fundus. §. ſeruū. circa fi. ff. ſi cer. pet.

OBitū.] CASVS. ſignificatū fuit G. quod Theodorus epiſcopus in obitu ſuo de reb' eccleſię teſtamentum condiderat, quare Papa ꝓcepit cuidam, vt ſubtiliter inq̄rat, an de rebus eccleſię teſtamentum condiderit: qd̄ ſi īuenerit, oīa de reb. eccleſię alijs relicta modis oībus reſtituantur eccleſię.

Idem Gregorius Mariniano epiſcopo Rauennati lib. 5. epiſt. 1. ſeu c. 101.

¶ Quę monaſterijs ab epiſcopo conferuntur, reuocari non debent. C. III.

QVia Ioannes α quondā deceſſor tuus, dum viueret, ſępius a nobis expetijt, vt ea, quę in monaſterio illo contulerat, quod iuxta eccleſia ſancti Apollinaris ipſe conſtruxerat, noſtra debuiſſemus auctoritate firmare, & nos facturos hoc eſſe promiſimus; fraternitatem ve-

re, vt 24. q. 2. ſane. de rebus autem eccleſiæ teſtari non poſſunt, niſi tantum de ſuo eccleſiæ recompenſent, ut inf. c. ſi epiſcopus.

a ¶ Teſtamenta.] Nec aliquid dare, nec teſtamentum condere licet de rebus eccleſiæ, ſi tamen conſuetudo habet, poteſt mobilia aliqua dare, vt extra de teſta. ad hæc. & c. quia.

c ¶ Intereſt.] ſ. vt hæres vniuerſa reſtituat, ut 16. q. 6. ſi epiſcopum, & ſup. ea. q. 2. ſi epiſcopus.

QVia Ioannes.] CASVS. Ioannes archiepiſcopus Rauennas quoddam monaſterium conſtruxerat iuxta eccleſiam ſancti Apollinaris in ciuitate Rauennæ: & ſupplicauit Greg. vt bona, quæ illi monaſterio contulerat confirmaret, poſtea in mortis articulo

conſtitutus teſtamentum condidit de rebus eccleſiæ, & præcipit in teſtamento, vt quæ præfato monaſterio contulerat irreuocabiliter apud ipſum remanerent, quo mortuo ſucceſſor eius, Marianus volebat omnia reuocare. Sed cum fuiſſet ſignificatum Gregorio, confirmauit ea, quæ illi monaſterio fuerāt per Ioannem collata: non quod eius ſequatur vltimam voluntatē: ſed quia promiſerat hoc ſibi viuenti: vnde Greg. mandat Mariano archiepiſcopo, vt omnia illa firma ſtudeat ſtabilitate ſeruare: ſed omnia illa quæ ratione teſtamenti ſunt data, vel facta in damnū eccleſiæ ſuę, nullam habeant firmitatem.

terdicimus coll. vlt. vbi dicitur. Quocumque modo res aliquas acquiſiuit poſt epiſcopatū: niſi iure cognationis ad eum peruenerint, non poteſt eas relinquere alij quā eccleſiæ, ſed illud non tenet.

d ¶ Legauerit.] Licet enim hæres teneatur

ſtram neceſſario duximus adhortandam, vt nihil de his, quæ illic contulit, atque conſtituit, aliquo modo patiatur imminui: ſed omnia firma ſtudeat ſtabilitate ſeruari. Huius igitur monaſterij, & collectarum illic rerū, quia in teſtamento, quod condidit, feciſſe noſcitur mentioné; ſciendum vobis eſt, non ea nos ideo confirmaſſe, quoniā ſupremam [a] eius ſequimur voluntatem: ſed quia ei hoc (ſicut diximus) viuenti promiſimus: Hæc itaq; ſic ſolicitè fraternitas veſtra implere feſtinet; quatenus & quæ in ſupraſcripto monaſterio [b] conſtituit, & a nobis ſunt firmata, ſeruentur, & illa, quæ in damnum dari, vel fieri per teſtamentum ſuæ decreuit eccleſiæ, nullam, prohibente nempe lege, obtineant firmitatem.

a ¶ Ioannes quondā deceſſor tuus.] Hæc verba nō ſunt hoc loco apud B. Greg. ſed ex ſuperiorib. huc comportata.

Item ex concilio Hiſpalenſi.

¶ Sic et citant Burchar. & Iuo, & in Hiſpalenſi primo habentur nonnulla ad hanc rē facientia. Sed integrū caput habetur in cōcilio Pariſienſi, li. 1. c. 16. & in capitularib. li. 5. c. 175. refertur īter alia decreta cōcilij Pariſiēſis.

¶ Quæ ante ſuam ordinationem, vel poſt hæreditaria ſucceſſione acquiſiuit epiſcopus, cui vult derelinquat. C. IIII.

Fixum ab hinc, & perpetuo manſurum eſſe decreuimus, vt epiſcopus res ſui iuris, quas aut ante epiſcopatū, aut certe in epiſcopatu [c] hæreditaria ſucceſſione acquiſiuit, ſecūdum auctoritatem canonicam quidquid vult, faciat, & cui vult, conferat. Poſtquam autem epiſcopus factus eſt; quaſcunque res de facultatibus eccleſię, aut ſuo, aut alterius nomine, qualibet conditione cōparauerit; decreuimus, vt non in propinquorum ſuorū, ſed in eccleſię, cui præeſt, iura deueniant. Burc. l. 1. c. 214. Iuo p. 5. c. 328.

De rebus vero eccleſiaſticis teſtari licet epiſcopo, ſi tantundem de proprijs reſtituat.

Vnde in Agathenſi concilio, c. 51. ſtatutum eſt.

¶ Quomodo poſſunt eſſe rata, quę de eccleſię proprietate teſtamento legantur. C. V. Et in Epaunēſi c. 17.

Si epiſcopus condito teſtamento aliquid de eccleſiaſtici iuris proprietate legauerit, [d] aliter non valebit, niſi tantundem [e] de iuris proprij facultate ſuppleuerit. Burc. l. 1. c. 212. Iuo p. 5. c. 326.

2 *Sed ſi eps, vel quilibet ex gradu eccleſiaſtico inte-*

a ¶ Supremam.] Nota, quod licet ſit magnus fauor vltimæ voluntatis: tamen potius ſequitur hic volūtatem viuentis, quàm morientis. 1 Itē arg. quod licet aliqua volūtas non valeat tanquam teſtamētum: valeat tamen tāquā ſimplex donatio: quod eſt cōtra l. 1. ff. de iure codi. Sed videtur quod poſt mortem epiſcopi non poſſit rata haberi donatio facta ab ipſo, quia oportet ſcilicet quod eo tempore rata habeatur, quo poteſt donatio fieri, ut ff. de acqui. hære. ſi quis alicui ff. de bo. poſſ. l. 3. §. acquirere. & l. vlt. ſed ſecus eſt, quia nec mors, nec furor, nec petentis pœnitentia impedit ratihabitionem, vt ff. rē ratam hab. bonorum.

1 Hoc ideo quia ipſa ultima uoluntas fuit illegitima: aliàs nihil eſt, quod ita debeat, &c. C. de ſac. ſan. eccl. l. 1. ſecundum L. qui dicit, quod hæc uolūtas eſt deambulatoria ſicut, & circa depoſitum, ff. depo. l. 1. §. penul. Sed arg. cōtra. ff. de legat. 3. ſi quis ſup. in prin. Arch.

b ¶ Monaſterio. Sed nonne canō permittit ei legitimam portionem dare monaſterio ad conſtruendum monaſterium? ſic: ſed non ad dandum. Vel fuit hic vltra legitimam portionem datum, ſup. ead. q. 2. bonæ, & ca. ſi quos.

Fixum ab hinc.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Hiſpalen. cui debet epiſcopus relinquere res, quas ante epiſcopatum, vel poſtea acquiſiuit hæreditaria ſucceſſione? Reſpondetur quod poteſt relinquere cui vult: illa vero quæ de rebus eccleſiæ ſuo nomine, uel alterius comparauit, in iura ſuæ eccleſiæ tantum deueniant. Sequens §. cum c. ſeq. per ſe planus eſt.

c ¶ In epiſcopatu. Contra in authen. de eccl. tit. §. in-

tur redimere rē legatā a defuncto, uel dare eius æſtimationem, ut inſtit. de leg. §. non ſolum, ſecus tamen eſt cum legatur res eccleſiæ 2 ut extra de teſta. filius.

e ¶ Niſi tantundem.] vt ſup. ead. quæſt. 2. ſi quis qualibet.

SED SI EPISCOPVS. Hæc eſt 2. pars huius q. Io. de Fan.

2 Vide Bald. & Alex. de Imo. in l. cū alienam.

CASVS.

CASVS. Dictum eſt ſup. ꝙ epiſcopus, vel clericus res ꝓprias poteſt relinquere cui vult. Nunc vero oſtendit Grat. ꝙ ſi epiſcopus, vel clericus ab inteſtato decedat, nec aliquos habeat conſanguineos, qui ei ſuccedant, ſua eccleſia omnia vendicabit, vt inf. c. 1. & 2.

Si ſtatus defunctus fuerit, nec aliqui inuẽti fuerint, q iure cognationi ei ſuccedant; eccleſia ſua ei ſuccedat in integrũ: nec licebit alicui aliqua ex rebus eius præſumere.

Vnde in Tarraconenſi concilio, c. 12. ſtatutum eſt.

¶ Epiſcopo inteſtato eccleſia ſuccedat in integrum. C. VI.

SIcubi defunctus fuerit epiſcopus inteſtatus: poſt defunctionẽ eius a a presbyteris, & diaconis de rebus ipſius inuẽtarium fideliter conſcribatur a minimo vſq; ad maximum, id eſt de vtẽſilibus, vel de omni ſupellectile: ita tamen, vt ſi quis exinde, vel præſumpſiſſe aliquid, vel occũlte fuerit tuliſſe conuictus; ſecundum furti tenorem reſtituat vniuerſa.

a ¶ Defunctionem eius.] *Antea legebatur*, hanc diffinitionem. *Emẽdatũ eſt ex varijs cõciliorũ editionibus, & duob. codicib. Vaticanis, queadmodũ & nõnulla alia. In codice autẽ Lucẽſi regio legitur* poſt depoſitionem eius.

Item ex concilio Triburienſi.

Burc. l. 2. c. 207. Iuo p. 6. c. 282.

¶ De eodem. C. VII.

QVicunque ex gradu eccleſiaſtico ſine teſtamẽto, & ſine cognatione deceſſerit; hæreditas eius ad eccleſiam, vbi deſeruiuit, deuoluatur. [a] Similiter de ſanctimonialibus. [b]

¶ *Burchardus etiam, & Iuo citant capitulum hoc ex cõcilio Triburienſi, cui præfuit Arnulphus. Sed in eo, quod extat, non habetur. Simillima leguntur apud Iulianum anteceſſorem nouella. 131. cap. 18.*

CAVSA XIII.

DIœceſani cuiuſdam baptiſmalis eccleſiæ cladibus bellorum preſſi, hoſtili metu compulſi, domicilia ſua tranſtulerunt in aliam diœceſim: prædia tamen antiqua non deſierunt colere: cœperunt perſoluere decimas illi eccleſiæ in cuius diœceſim tranſierunt: & apud eam ſibi elegerunt ſepulturas. Tranſactis quinquaginta annis clerici, quibus quondam perſoluerant decimas, cœperunt mouere quæſtionem in eos, qui ab iſtis accipiũt † primitias, & decimas; veniunt ad cauſam.

† al. acceperunt.

1 *Modo primum quæritur, ſi illi quorum domicilia ſunt in diœceſi huius baptiſmalis eccleſiæ, debeant perſoluere decimas illi eccleſiæ, & celebrare ſuas exequias apud eam eccleſiam, in qua quondam hæc fiebant a parentibus eorum.*

2 *Secundo, an præſcriptione temporis, ius percipiendi decimas, & funerandi tollatur.*

SIcubi.] CASVS. In cõcilio Tarraconen. ſtatutũ fuit, vt ſi epiſcopus deceſſerit ab inteſtato, presbyteri & diaconi ipſius eccleſiæ de rebus ipſius faciant inuentarium a minimo vſque ad maximum: ita vt ſi quis aliquid de illis fuerit furatus, & de hoc conuictus, ſecundũ tenorẽ furti reſtitutionem faciat.

QVicũque.] CASVS. Dicitur quod ſi quis clericus ſine cognitione ab inteſtato deceſſerit, hæreditas eius deuoluatur ad eccleſiam.

a ¶ Deuoluatur.] Eccleſia enim eſt ei ꝓximus hęres, vt extra de pęn. presbyteri 1 cõtrariũ tamẽ eſt huic, ext. de ſucceſſ. ab ĩteſtato. cap. 1. & 2. ſed illud fuit locale. Vel illud intelligitur ſecundum iſtud.

1 Arg. huius decr. presbyteri. & huius c. quicunque dicũt quidã, ꝙ ſi ab inteſtato d̃cedit, & hẽt vxorẽ, ꝙ uxor non præfertur eccleſiæ, ſed ar. contra. C. de epi. & cler. ſi quis presbyter, ſup. ea. q. 1. ſint manifeſtæ. ẽm L.

b ¶ De ſanctimonialibus.] Argu. ẽ hic ꝓ ſanctimonia lib. Teutoniæ: q̃ pñt hr̃e propria, q̃a veſtẽ religioſã poteſt quis habere in domo ꝓpria. 27. q. 1. de viduis. ad id facit 27. q. 1. ſi q̃s rapuerit. tamen taliũ monalium vita cõdẽnatur. 18. q̃ .2. pernicioſam. Io.

DIęceſani cuiuſdã.] CASVS. Supra dictũ fuit in 12. cauſa, ꝙ quidã clerici non debent habere propria. Sed aliquis quęreret vnde viuere debent: oſtendit Gratianus, quod de decimis & oblationib9 viuere debẽt: ſed q̃a de decimis & oblationibus & ſepulturis ſæpe oritur contentio inter clericos & etiã laicos: ideo G. ſubnectit hãc 13. cauſam, in qua oſtẽdit quid de d̃cimis, & oblationib. & ſepulturis ſit obſeruãdum. Et vt competẽtius agat, ꝓponit thema, de quo duas elicit q̃ſtiones. Eſt ergo cas9 thematis talis. Quidã laici hoſtili metu cõpulſi ĩ aliã dięceſim domicilia trãſtulerãt, antiqua tñ p̃dia ſp̃ colebãt, quorũ d̃cima tio-

tiones per quinquaginta annos ſoluerunt illi eccleſiæ, ad quam tranſierunt: & apud eam ſibi ſepulturas elegerunt: elapſis quinquaginta annis clerici quibus quondam ſoluerant, & a quibus tranſierunt, cœperunt mouere quæſtionem.

nendum ſit de diuiſione parochiarũ: & Diony. reſcribit ei dicens. ꝙ ipſe diuiſit parochias & cœmeteria eccleſiarum, vt nullus alterius parochiæ terminos, vel ius inuadat: ſed vnuſquiſque plebem ſibi commiſſam intra terminos ſuos ita cuſtodiat, vt pro ſuis actibus glo-riam

QVAESTIO I.

QVod priori [a] *eccleſia hæc omnia iure perſoluenda ſint, actores his argumentis probare contendunt. Conſtat vnamquamque baptiſmalem eccleſiam habere diœceſim ſibi legitime aſſignatam: ſicut & parochiales eccleſiæ habent parochias ſibi diſtributas.*

Vnde Dionyſius Papa Seuero epiſcopo, epiſt. 2.

¶ Singuli ſacerdotes proprias debent habere eccleſias. C. I.

Poly. l. 4. tit. 3 . Burc. l. 3. c. 43. Iuo p. 3. c. 47. Anſ. l. 5. c. 73. Pann. l. 2. c. 42.

ECcleſias ſingulas ſingulis presbyteris dedim[a]: parochias, & cœmeteria eis diuiſimus: [b] & vnicuique ius proprium habere ſtatuimus: ita videlicet, vt nullus alterius parochiæ terminos, [c] aut ius inuadat: ſed ſit vnuſquiſque ſuis terminis contentus, & taliter eccleſiam, & plebem ſibi commiſſam cuſtodiat, vt ante tribunal æterni iudicis ex oĩbus ſibi commiſſis rationem reddat, & non iudicium, ſed gloriam pro ſuis actibus accipiat.

In diœceſi autem deſignata quæcunque prædia coluntur; prouentus decimationum baptiſmali eccleſiæ aſſignatus debet ſolui. Quia ergo prædia hæc intra terminos noſtræ diœceſis continentur; & prouentus decimationum nobis legitime aſſignatus; noſtra eccleſia perſoluẽdus eſt.

2 *His ita reſpondetur. Decimæ a Deo conſtitutæ ſunt ꝑ Moyſem, vt perſoluerẽtur a populo filijs Leui pro miniſterio in quo deſeruiebãt ei in tabernaculo. Non accipiebant filij Leui decimas, niſi ab eis, pro quibus offerebant* Num. 18.

QVod priori.] Hæc q. diuidit̃ in tres partes: ĩ prima quarum ꝓbatur, quòd poſtquam eccleſiæ ſunt limitatæ, non debent decimæ ad alios vſus tranſire: nec mutari de parochia & hoc proſeq̃tur vſque ad §. illũ, [His itaque,] &c. Secunda ibi, [His itaque.] Tertia ibi, [Ad hęc.] Io. de Fãt. CASVS. Hic ĩtitulatur prima q. qua q̃ritur cui eccleſiæ ſint perſoluẽdę decimę. Et certum eſt, ꝙ decimæ p̃diales ſunt perſoluendę illi eccleſiæ ĩtra cuius terminos p̃dia ſita reperiũtur, vt 16. q. 1. ſi quis laicus. &c. de decimis. niſi p̃ſcriptio impediat. Perſonales vero, vt puta de artificio, vl' negotiatione, ſunt perſoluẽdæ illi eccleſię vbi per totum circulum anni audit diuina, vt 16. qõ. prima queſtio. Et procedit hoc ordine G. primo probat, qđ decimę ſunt perſoluẽdę priori eccleſiæ: poſtea probat, quod ſunt perſoluẽdę illi eccleſiæ, ad quam ſe tranſtulerunt, inducens actores & reos allegantes, & viciſſim ſibi reſpondentes.

Decimæ cui eccleſiæ ſint dandæ.

a ¶ Quod priori.] Hic ponit primam q. an decimæ ſint dandæ illi eccleſiæ à qua ſe transferunt: vel ad quam ſe tranſtulerunt. Diſtingue ergo, aut decimæ ſunt prædiales: aut perſonales. Si prædiales, ſemper dandæ ſunt illi eccleſiæ vbi prædia ſunt ſita, vt 16. q. 1. ſi quis laicus. Si perſonales ſunt, quæ proueniũt ex artificio, vel negotiatione: tunc ſunt dandæ illi eccleſiæ vbi recipiunt ſacramenta, vt 16. qõ. 1. queſti. ſicut illi ciuitati eſt tributum ſoluendũ vbi agri ſunt, vt ff. de cen. forma. 1 Et hæc diſtinctio probatur extra de dec. ad Apoſtolicæ. tamen prędiales decimæ dantur ſecundum conſuetudinem loci. ext. de dec. cum ſint homines. & hæc uera ſunt circa ueteres decimas: & dicẽdum eſt circa nouas, ut ſemper dandę ſint illi eccleſiæ, in cuius parochia ſita ſunt prędia ſed ſi parochia non eſt limitata, in arbitrio eſt epiſcopi cui eccleſię dentur nonalium decimæ. ut ex. ea. quoniam. Item in dubio eccleſijs matricibus potius quam capellis dabuntur decimæ, vt extra e. nuncios in parte remota. & in dubio ibi potius dabuntur vbi audiuntur frequentius diuina, ut extra eod. ad Apoſtolicæ.

1 §. ſi uero qs ff. de cu. bo. dã. l. 2. §. 1. arg. bonũ. C. de mul. in quo loco mu. ſex. con gra. l. vna. in fi. li. x. auth. de eccle. tit. §. ad hoc. Auth.

ECcleſias.] CASVS. Seuerus cõſuluit Diony. quid te-

riam a Domino percipiat.

b ¶ Diuiſimus.] Iſte Diony. diuiſit, vel diſtinxit terminos eccleſiarum, ſed non terminos epiſcopatuum, quia in gẽtilitate fuerunt diſtincti. ut 80. d. c. 1. ſimiliter termini prouinciarum ſunt diſtincti ante tempus Chriſti. ut 99. d. c. 1.

c ¶ Terminos.] Propter hoc inducitur e.

INDIOECESI. CASVS. Concludunt actores ex ſupradicto cap. quod decimæ illi eccleſiæ ſunt perſoluẽdæ intra cuius terminos reperiuntur prædia. de quibus decimæ debent perſolui: & ideo concludunt decimas iſtorum prædiorum, de quibus contentio uertitur, ſuæ eccleſię eſſe perſoluendas: cum intra terminos eiuſdem prædia ipſa colantur.

HIS ITAQVE RESPONDETVR. Hæc eſt ſecunda pars quæſtio. in qua probat contra. ſcilicet quod ibi debent dare decimas vbi percipiunt baptiſma Ioan. de Fant.

CASVS. Nunc rei reſpondẽt allegationibus ſupradictis oſtendentes decimas iſtas non actoribus, ſed ſibi tantum ſoluendas, cum ipſi eis ſpiritualia quotidie miniſtrent. & hoc probãt 16. auctoritatibus, quas legendo literam per te uidebis, ſi diligenter inſpexeris. & quæ ſatis ſunt faciles.

a ¶ Et

Primitiæ ut decimæ ſoluendæ ſunt.

a ¶ Et primitias.] Primitiæ ergo debitæ ſunt ſicut, & decimæ. 16. q. 1. reuertimini. Quantitas primitiarum non eſt determinata, ſed qui plus dabat, quadrageſimam dabat partem: qui minus, ſexageſimam; & ſic licitum erat dare inter lx. & xl. quantum quiſque volebat. hoc erat in aridis, & liq;dis. Sed qui dabat primitias animalium, dabat vnum de ducentis, ut ait. Hiero. ſuper Ezechielem & extra de deci. c. 1.

b ¶ Manuum ueſtrarum.] Arg. ꝙ non excuſantur monachi, qui proprijs manibus colunt agros, quin teneantur dare decimas: cũ illud ſit præceptum Domini; ſed illi legiſlatori nemo põt contradicere, ut 27. q. 2. ſunt qui dicunt nec licet diſpenſare contra præceptum Domini, vel Apoſtoli. 25. q. 1. ſunt quidã. De hoc dicemus. 16. q. 1. decimas. & c. reuertimini.

Monachi an teneãtur ad decima.

preces, & ſacrificia. Quia ergo nos ſeruimus Domino in tabernaculo, offerendo pro iſtis preces, & ſacrificia; & ipſi debent nobis perſoluere decimas, & primitias [a] *¶ Item, cum decimæ darentur filijs Leui; non electione offerentis perſoluebãtur, vt contempto Leuita, qui ſecum erat, ipſe eligeret, cui vellet decimas dare. Nam dictum eſt:* [Deuter. 14. & 16.] *[Leuita qui tecum moratur, & intra muros tuos habitat, comedet eas.] Ideo ex ſingulis tribubus, ciuitates ad habitandum acceperunt: vt vnaquaq; tribus illis perſolueret decimas, qui ſecum erant. Nam Moyſes præcepit filijs Iſrael (ſicut legitur in Deuteronomio)* [Deuter. 12.] *] In loco quem elegerit Dominus Deus veſter, vt ſit nomen eius in eo; illuc omnia, quæ præcipio, conferetis, holocauſta, & hoſtias, & decimas, ac primitias manuum veſtrarum* [b]*, & quidquid præcipuum eſt in munerib. veſtris, quæ vouiſtis Domino. Ibi epulabimini coram Domino Deo veſtro vos, & filij, & filiæ veſtræ, famuli, & famulæ, atque Leuita, qui in vrbibus veſtris commoratur, Neque enim habet aliam partem, atque poſſeſſionem inter vos. & infra. ¶[Decimam frumenti, vini, & olei tui, primogenita armentorum, & pecorum, & omnia quæ voueris, & ſponte offerre volueris, & primitias manuum tuarum coram Domino Deo tuo, comedes ea in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, tu & filius tuus, & filia tua ſeruus,* [c] *& famula, atq; Leuita, qui manet in vrbibus tuis.] ¶ Quia ergo nos intra muros verbis iſtorum ſedemus, & eis habitatione iuncti ſumus; rite ab eis decimas accipimus, Itẽ ait propheta:* [Pſ. 103.] *[Producens fœnum* [d] *iumentis, & herbam ſeruituti hominum.] Fænum, & herba ex terra producitur: ſed quibus? iumentis irrigantibus eam, ideſt hominibus colentibus eam*† [† al. eum.]*, & in hoc ſeruientibus* [e] *ipſi. Item Apoſtolus* [f] [Gal. 6.]*: communicet aũt is, qui catechizatur* [g] *verbo, ei q ſe catthezat, ĩ oĩbus bonis] Hoc Galatis, Corinthis aut ꝓbat ſpecialiter ſibi deberi ſumptus, qui eis ſpiritualia miniſtrauit dicens.* [1. Cor. 9.] *[Si nos uobis ſpũalia ſeminauimus; magnũ eſt ſi nos carnalia ueſtra metamus?* [h] *] Itẽ,* [Ibidem.] *[Si alij poteſtatis* [i] *veſtræ participes ſunt; quare nõ potius nos?] Item, [Quis plantat vineam: & de fructu eius non edit? [Nos plãtauimus vineã, & uos vultis fructus eius edere? Itẽ præcepit Dominus per Moyſem, ut nemo mittat falcẽ in alienã meſſem.* [Deuter. 23.] *Hæc meſſis noſtra eſt, & uos uultis falcem in eam mittere? Item. Non alligabis os boui triturãti.* [Deuter. 25.] *] Nos ſumus boues triturantes: uos uultis alligare os noſtrum, & de noſtra tritura uictum uobis quæritis? Item Apoſtolus,* [1. Cor. 9. ſed paulo aliter.] *[Qui altario ſeruiũt, de altario uiuant.] Sed nunquid de eo, cui non ſeruiunt? Item, [Qui in ſacrario operantur, cum ſacrario participiant. [Sed nunquid cum illo, in quo non operantur? Nos ſeruimus altario: uos ei participare uultis? nos uero uacuos, & inanes dimittere quæritis. Item Apoſtolus:* [2. Tim. 2.] *[Laborantẽ agricolam oportet primum accipere de fructibus ſuis: [*

c ¶ Seruus.] Videtur hic ꝙ laici cum clericis debeant uti decimis. & ſic eſt contra 16. q. 7. c. 1. Sed ꝓut Hiero. teſtatur, in ueteri teſtamento, quatuor modis dabãtur decimæ. Primo de omnibus bonis, quę habebat populus, decimam dabat Leuitis. Secundo de reſiduis nouẽ portionibus ſumebant decimã, & de hac ter in anno, cum aſcendebant in templum, paſcebãt ſe & Leuitas. de illa hic loquitur. Item de reſiduis portionibus ſumebant decimam, & reſeruabant ad uſus pauperum, & pupillorum. Item decimabãt reſiduas partes, & ipsã deferebant in templum; de qua hic dicitur. Adhuc dabatur quarta decima, nam de illa decima, quam populus offerebat Leuitis, ſumebant Leuitæ partem decimam, & offerebant eam ſummo ſacerdoti: & inde fiebant panes propoſitiones. 1 Hodie nec una bene daĩ, & iõ fame & penuria, & alijs pœnis maledicti ſumus. 16. q. 1. reuertimini.

Decimæ olim dabantur quatuor modis.

1 Hæc dicebatur decima decimæ hæc ſignificabat carnẽ Chriſti, quæ in ſacrificiũ eſt oblata: ſicut alia offerebatur in illis panibus propoſitionis, qui fiebant ex illa. ſm Hug.

d ¶ Fœnum.] Id eſt temporalia.

e ¶ Seruientibus.] Id eſt, prædicatorib. ſeruientibus alijs.

f ¶ Item Apoſtolus.] ad Galatas 5.

g ¶ Qui catechizaĩ.] id eſt, inſtruitur.

h ¶ Metamus.] q. d. non. 1. q. 1. noſtri.

i ¶ Poteſtatis.] Sed ſi

ita poteſtatiuè utentur alij neſtris ſicut uoſipſi, cur non magis etiam nos, qui intendimus ſaluti ueſtra?

a ¶ Nec ultimum.] Quandoque tamen dicitur primus non reſpectu ultimi, ut extra de uerbor. ſignificatio. Ioſeph.

CASVS. Hic reſpondet actores ſupradictis allegationibus, rationes pro ſe multiplices inducendo, & in ſumma concludunt, quod oblationes quotidianæ debent perſolui illi eccleſiæ, ubi quotidiana officia percipiuntur: decimæ vero prædiorum priori eccleſiæ per-

vos autem econtra quaritis? Nos ſumus agricolæ laborãtes: vos primum vultis percipere de fructibus noſtris? immo non primum: quia nec ultimum [a] nobis relinquere vultis. A prioribus enim incipientes, paulatim erpitis: & totum vſurpare contenditis: ut pro nobis uideatur dictum, fruſtra'im lupus comedit agnum Item: [Quis militat ſtipendijs ſuis unquam? quis paſcit [b] gregem, & de lacte eius non edit?] Nos militamus: & uos ſtipendia noſtræ militiæ nobis quæritis. Nos gregem paſcimus: & uos lac eius, & lanam accipere uobis vultis. Sapere [c] eſt, de alieno labore uictum quærere: ſi ſapere eſt, uelle quod non poſſis. ¶ Item Dominus dixit diſcipulis ſuis: [In quãcunque domum intraueritis; in eadem manete, edentes, & bibentes quæ apud illos ſunt. Cum autem intraueritis primum dicite, pax huic domui.] Nos domum hanc ingreſſi ſumus, & ei pacem obtulimus: uos autem quaſi otioſi alieno cibo paſci gaudetis? Videte, ne in uos uertatur illud: [Vide, quid faciat otium, & cibus alienus.] ¶ Item propheta: [Sumite pſalmum, [d] & date tympanum.] Iſti a nobis ſumunt pſalmum, & uos ab eis quæritis tympanum? [e] ¶ Item Leo quartus: [De decimis [f] non tantum nobis, ſed etiam maioribus noſtris iuſto ordine uiſum eſt plebibus tantum, ubi ſacroſancta baptiſmata dantur debere dari.] ¶ Quibus autem plebibus debẽtur; illis, à quibus baptiſma accipiunt, an alijs? Nos eos baptizamus; & uos ab eis decimas ſumitis? Honeſta iſta interpratatio eſt: utinã inueniatis, qui ſic pro uobis interpretẽtur. Quia ergo nos rigamus populũ hunc, imbrè doctrinæ ei miniſtrantes, quia colimus, eũ uomere prædicationis, corda eius ad fidem aperientes; ſi non vultis ſinere, [g] uel† [h] patiamini [i] nobis eũ fructificare, & qualia uobis fieri non vultis nobis inferre cauete, ne ſi pergitis dicere, quæ vultis, audiatis, [k] quæ non vultis.

1.Cor.9. Terentius Luc.10. Terentius Pſal.80. 16.q. 1. de decimis. † al. ſaltem patimini Terentius. Tob.4. Mat.7.

3 *¶ Ad hæc, Callida quidem, & multiplici argumentatione iura noſtra auferre contendit, ita, ut ſi fides uerbis adhiberetur, non uerba pro uerbis, ſed res pro uerbis reportaretis: Sed Deo propitio, ſi uerba [l] dediſtis, uerba recipietis. ¶ Arguitis nos quod ea, quæ nobis debentur ſubripere quærimus, quia noſtra perſequimur. Sapienti [m] quidem, & philoſophico ore prolata ſẽtẽtia: ſuũ perſequi, eſt ne aliena rapere? Vnde ad nos hæc ſentẽtia manauit: niſi quia tãto ardore noſtra cõcupiſcitis ut ueſtra putetis nobis auferri, cum nos noſtra conſequimur? Vnde, cum cauſa noſtra debitum finem ſortita fuerit, exclamabitis, ah miſer, crucior tantum bolum eſſe ereptũ ex faucibus.*

Terentius.

Decimæ pecorum vbi ſunt dandæ.

b ¶ Paſcit.] Argum. bonum quod ibi dandę ſunt decimæ, de grege, ubi grex paſtus eſt, & ubi concepit, non ubi moratur: nã & boues dicuntur eſſe de illo fundo, ubi laborant, non ubi morantur. vt ff. de fund. inſtruct. l. cum quidã nam ſeruitus paſcendi pecora eſt prædialis ſeruitus, cũ vſus tantũ prędij cõſiſtit in paſtu pecoris, ut ff de ſer. ruſt. prædi. pecoris. & quod ſit de foro illius ubi grex ſuus paſcitur, probatur, quia ibi poteſt cõſtituere tugurium, uel officinam ut ff. de ſer. ruſt. pd. veluti. ſed ratione tugurij, uel officinę ſit quis de foro alterius, ut ff. de iud. heres. §. 2. hoc dicto ſequitur inconueniens: quia eadem ratione dabũtur decimę ubi grex parturit. & ubi fętus paſcitur Preterea coloni non dant decimas. 1 ubi laborant dominis ſuis, ſed ubi recipiunt ſacramenta, ut 16. q. 1. queſti.

1 Scilicet perſonales.

c ¶ Sapere.] Ironicè loquitur, quaſi dicat: magna ſapientia eſt uelle illud quod nõ potes: ſcilicet de alieno uiuere.

d ¶ Pſalmum.] Id eſt, ſpiritualia.

e ¶ Tympanum.] Id eſt, temporalia.

f ¶ De decimis.] Inf. 16. q. 1. de decimis.

ADDITIO. Dicit L. quòd iſtud ca. ſophiſticè inducitur, quia loquitur de perſonalibus decimis tantũ, hic autem agitur de prędialibus. & idem hic tenet Io. de Fan. Archid.

g ¶ Sinere.] Sponte.

h ¶ Vel.] Id eſt, ſaltem.

i ¶ Patiamini.] Scilicet coactæ.

k ¶ Audiatis.] Verbum eſt Terentij: Qui dicit quod vult, audiet quod non vult.

ADHAEC CALLIDA. Hæc eſt 3. pars q. in qua inducit plura argumenta, & finaliter concludit Ioan. de Fant.

perſoluantur, comparantes ipſos reos muri, igni, & ſerpenti. & ad probandum decimas priori eccleſiæ fore perſoluendas, inducunt cap. 16. quæſt. 1. ſi quis laicus.

l ¶ Verba.] Res dare pro rebus, pro uerbis uerba ſolemus.

m ¶ Sapienti.] Ironicè loquitur.

Sed videte, ne damnum effuſi vnguenti vobis recompenſare [a] *quæratis. Conſtituiſtis vos plantatores vinearũ, foſſores agrorum, trituratores arearum, rigatores camporum, & multa alia huiuſmodi officia vobis aſſumpſiſtis: & debita nobis obſequia a nobis ſubtrahi conqueſti eſtis. Sed nos non negamus, quod veſtrũ eſt. Boni trituranti paleæ, & tegumenta eruantur: Sint hæc vobis, & grana nobis relinquite. Paſtinatores* [b] *vinearum, foſſores agrorum, rigatores camporum, trituratores arearũ, diurna mercede accepta, prouenientes fructus dominis relinquunt. Vos ergo recepta mercede veſtri operis in quotidianis oblationibus, & alijs obſequijs, quæ pro ſpiritualib. quæ a vobis accipiunt, quotidie deferuntur; prouenientes fructus decimationũ, & primitiarum nobis relinquite.* ¶ *Item præcepit Dominus diſcipulis ſuis, ut comederent & biberent ea, quæ apud auditores ſuos erant; ſed non iuſſit eis, ut dominos de domibus ſuis eijcerẽt, & reb. ſuis ſpoliarent.* 1 *Non facile inuenietis, qui tales hoſpites libenter ſuſcipiant. Mus in pera, ignis in ſinu,* [d] *ſerpens in gremio male ſuos remunerant hoſpites. Vnde in prouerbijs dicitur: [Qui ſerpentem in ſinu ſuo nutrit, percutietur ab eo.] Tales inueniatis nobis* [c] *hoſpites, quales nobis eſſe vultis. Non ſufficit nobis edere, & bibere quæ in domo noſtra ſunt, dum quotidianos fructus oblationum percipitis, ex quibus victum & veſtitum habeatis: quib. cum Apoſtolo debetis eſſe contenti: ſed non vultis, quia imitatores eius non eſtis: ſed potius nos de domo noſtra expellere, & rebus noſtris nos penitus expoliare contenditis, dum nec etiam eorum decimationes nobis relinquere vultis. Vt autem vniuerſaliter omnia colligantur, cuncta, quæ pro vobis inducta ſunt, ſiue de laborante agricola, ſiue de eo, qui ſuis ſtipendijs non militat, ad hũc articulum deferimus, ut fructum veſtri operis, quem adeo recipere contẽditis, in oblationibus, & quotidianis obſequijs iſtorum recipiatis: decimationes uero eorum, quæ nobis debentur, intactas nobis relinquite: nedum quæritis uſurpare quod ueſtrũ non eſt, iuſta aĩaduerſione etiam illud cogamini amittere, quod nobis aliquo modo uidebatur competere. Quod autem hæ decimationes nullo iure nobis debeantur, facile probamus. Dicitur.n. in quodam concilio; [Si quis laicus,* [f] *uel clericus, ſiue utriuſque ſexus perſona proprietatis ſuæ loca, &c.] Sicut in eodem capitulo in cauſa monachorum notata inueniuntur. Si ergo laicus, uel clericus, uel qualibet perſona, loca ſuæ proprietatis uendens, aut donans prouentum decimationum ab eccleſia, cui legitime aſſignatus eſt, nullo modo poteſt abſtrahere, nec iſti de diœceſi ad diœceſim tranſeuntes, decimas ſuorum prædiorum, quæ intra terminos noſtræ parochiæ continentur, nobis auferre poſſunt. Quantum.n. ad ius percipiendarum decimarum attinet, idem eſt poſſeſſorem de diœceſi ad diœceſim tranſire, quod poſſeſſionem de diœceſano ad diœceſanum transferre.*

a ¶ Recompēſare.] hoc eſt dicere. videte ne ita cōmittemini de iſta amiſſione, q pp hæc deteriora omittans, i. ſuſpendatis vos, ſicut fecit Iudas qui ita triſtabatur de effuſione vnguenti, de quo ꝓpoſuerat decimam partẽ furari, ſicut de alijs rebus conſueuerat: vnde vt recōpenſaret illud dãnum, vẽdidit Dñm pro xxx. quæ ſunt decima pars trecentorum. tanti.n. potuiſſet vẽdi vnguentũ. Et ad ſimilitudinẽ Iudæ camerarij ſemper furantur decimam partem illorum quæ dantur dominis ſuis. 1

Iudas quare ſ. ſuſpēdit.

1 Ad idẽ qđ ſe. & no. 1. q. 1. Chriſtus. Arch.

b ¶ Paſtinatores.] Paſtinare idem eſt quod colere. ſic ponit. ff. quod vi aut clam. l. ſemper. §. 1.

c ¶ Recepta.] i. ſi deberetis recipere aliquid deberetis tantum mercedẽ recipere, vnde non conſiterētur, quod aliquid recipere deberẽt. extra de teſt. ex tenore.

d ¶ In ſinu.] Hec verba habes ext. de Iudæ. & ſi Iudæos.

ext. de Iudęis, c. etſi. citatur hoc tanquã vulgare prouerbiũ.

Serpens in gremio.] 1. Tim. 6.

e ¶ Vobis.] Sic 25. q. 2. ſic decet ſimile. 11. qō. 3. priuilegium, & ext. de ſimo. quia, in fin.

f ¶ Laicus.] vt 16. q. 1. ſi quis laicus.

16. q. 1. ſi quis laicus.

AD hæc. Decimationes.] Hæc qō. diuidit ĩ 12. par.

QVAESTIO II.

AD hæc, † Decimationes iſtæ, & ſi iure vobis debentur.

† Adde q hæc dictio, ad hæc, aduerbialiter, & continuatiue ponitur idẽ in l. 1. §. ad hęc C. de anna. excep.

12. partes. In prima quæritur vtrū præſcriptione tollant̄ decimæ, & probat, ꝙ ſic per c. ſeq. Secunda ibi, [Nunc autem.] Tertia ibi, [Vnaquæque.] Quarta ibi, [Quod de libero.] Quinta ibi. [Quia ergo.] Sexta ibi, [Oblationes.] Septima ibi, [Item quæritur.] Octaua ibi, [Quibus peccata.] Nona ibi, [De obſeruatione.] Decima ibi, [Lugere.] vndecima ibi, [De mortuis.] Duodecima ibi, [De his autem.] Io. de Fant. CASVS. Hic intitulatur ſecunda qō. qua quæritur, an pręſcriptione temporis ius pcipiendi decimas, & ius funerãdi tollai; & reſpondet, ꝙ ſic, quadragenaria pręſcriptione, vt infra 16. q. 4. volun⁹. olim tamen pręſcriptio currebat tricennalis, ut ȷ̄. c. j. & cōtinet hæc quæſtio duos articulos. Primus eſt circa ius decimãdi, ut in hoc §. Secūdus circa ius funerandi, ut ȷ̄. ead. §. qūo. Reſpondent. ergo rei in hoc primo articulo, quod licet iure territorij priori eccleſiæ decimæ ſint perſoluendæ, tamen a ſua actione excluditur prior eccleſia tricēnaria, vel quadragenaria præſcriptione, & ad hoc inducit ſeq. c. [Ad hęc.] Ideſt, contra hæc, vel præter hęc.

præſcribi, ut contra epiſcopum, ut extra de præſcript. de quarta. Item una eccleſia poteſt præſcribere decimas intra parochiam alterius eccleſiæ, ut ext. de præſcri. ad aures. ſimiliter ius funerandi præſcribitur ſecundū leges vt C. de relig. monumentorum. ſimiliter alia ſacramēta ec- not. 10. q. 3. quia in gl. 2.

ut aſſeritis [a] *; tamen tricennalis* [b] *obiectio vobis ſilentiū imponit. Omnis enim poſſeſſio tricennaria præſcriptione tollitur, vel quadragenaria (ſicut poſſeſſiones religioſorum domorum) vel centenaria ſicut prædia ſanctæ Romanæ eccleſiæ.*

Vnde Gelaſius Papa ait epiſcopis Siciliæ, epiſt. 2. c. 2.

¶ Quæ triginta annis ab epiſcopis poſſidentur, iure ab eis vendicantur. C. I.

FAcultates [c] eccleſiæ, nec non & diœceſes, ſi quæ ab aliquibus poſſidentur epiſcopis, iure ſibi vendicēt, quod [d] tricennalis lex concluſit; quia & filiorum noſtrorum principum ita emanauit auctoritas, vt vltra xxx. [e] annos nulli liceat pro eo appellare [f], quod legum tempus excluſit. 16. q. 3. c. 2. §. illud etiam. Anſ. l. 5. c. 19. Burc. l. 3. c. 149.

At illi econtra. Cuius auctoritate nobis ſilētium imponitis eiuſdē auctoritate veſtra ora claudimus. Ait enim idem Gelaſius: [Nulla [g] *præſumptione ſtatum parochia* Pann. l. 2. c. 65. 16. q. 3. licet in regulis.

a ¶ Vt aſſeritis.] Hic de una exceptione trāſitur ad aliā. ſi quis enim ſuccubuerit in una exceptione, tranſire ad aliam poteſt, & etiam ad contrariam tranſire poteſt, ut extra de præſcrip. auditis. ff. de excep. nemo. ſimiliter de una actione poteſt tranſire ad contrariam, qui in una ſuccubuit, ut extra de iud. examinata. & C. de inoffic. teſt. contra maiores. & ff. de euict. minor. Sed quid ſi iurauit; ꝙ omnes exceptiones proponeret intra certum terminum? non uidetur, ꝙ poſſit unam poſt aliam proponere, ut extra de exceptio. paſtoralis. Nam etiam qui unam exceptionē propoſuit, ſi poſtmodum cum in illa ſuccubuit, vult aliam proponere, debet hoc facere intra terminum præfixum, ut inſtit. de excu. tut. §. qui autē. Ad hoc dico, ꝙ ſi alicui competerent plures exceptiones, quę non ſunt contrariæ: in eo caſu ſi intra pręfixū terminum non proponit omnes exceptiones; ſi in una ſuccubuit, non auditur in altera: & ſic intelligitur inſt. de excu. tut. §. qui aūt, & ext. de except. paſtoralis, ſi aūt ſunt contrariæ, ut ſi primo dixit ſe exemptum, tūc licet ſuccubuerit, nihilominus poſt tp̄s præfixum pōt aliam proponere, ut C. de inoffic. teſt. l. contra maiores. Sed in actionib. ita eſt dicendum, quòd ſi alicui competebant plures actiones, & poterat eligere qua uellet agere, eligendo unam, ſi in alia ſuccubuerit, non poterit tranſire ad aliam, 1 vt ff. de tribu. quòd in hæredem, §. eligere. Item qui negat ſe aliquid debere, ſi uincatur, poteſt adhuc alia exceptione uti⁹, niſi in caſibus a iure expreſſis, vt ff. de reg. iur. nemo ex his. Nam ſi quis neget numeratam pecuniam ſibi, ſi poſtmodum conuictus eſt, & uelit dicere ſe ſoluiſſe, nō audietur, ut C. de non nu. pe. in auth. contra qui. & ita non eſt inconueniens, ſi de una exceptione trāſit ad contrariā ſic 24. q. 1. quiſquis. ext. de teſtib. ex tenore. ſic ext. de excep. cū uenerabilis.

Actiones plures habens an vna electa ꝗdat alias.

1 Adde an hoc ſit indiſtincte uerū per Cy. in l. edita. & ibi etiam Bal. C. de eden.

Decimæ an poſſint præſcribi.

b ¶ Tricennalis.] Hic tacite annectit ſecundam quæſt. ſcilicet an ius decimarum, uel etiam ius funerandi poſſit pręſcribi. Et eſt expeditum, quod ius, i. libertas non dandi 2 decimas a clerico nomine eccleſię ſuę poteſt eccleſiaſtica pręſcribūtur, ut ex̄. de relig. do. cōſtitutus. Si quęras qualiter pręſcribuntur decimę, cum non continue dentur, & ſeruitutes pręſcribi non poſſunt, cum non cōtinuo poſſideantur, ut ff. de ſer. ſeruitutes? Reſp. licet perceptio decimarum non ſit continua, tamen ius percipiendi eſt continuum. Vel aliter licet perceptio non ſit continua, tamen cauſa percipiendi. (.ſ. præceptū Domini, quod perpetuum & continuum eſt) perpetua eſt. & naturalis. & hoc ſufficit ad præſcriptionē, quòd cauſa ſit perpetua & naturalis, ut ff. de ſer. urba. præd. foramen. ibi enim dicitur, ſi cauſam a cęlo habet, continuum dicitur.

2 De hoc ēt

FAcultates.] CASVS. Quidam epiſcopi poſſeſſiones aliarum eccleſiarum, ſimiliter & diœceſes aliorum epiſcoporum xxx. annis poſſiderunt. Quæſitum fuit a Gelaſio, utrum ſint tuti, uel ſecuri tanti temporis pręſcriptione. Et reſpon. quòd ſic, quia principū ita emanauit auctoritas, ut poſt xxx. annos nulli ſuper his liceat iudicem interpellare. [Concluſit,] Ideſt, acquiſiuit [Excluſit,] Illas poſſeſſiones ab epiſcopis quorum erant.

c ¶ Facultates.] Sic conſtrue, facultates eccleſiæ, quę ab aliquibus epiſcopis poſſidentur, ſupple ipſi epiſcopi iure ſibi uendicent, ideſt, defendant.

d ¶ Quod.] Ideſt, quia tricennalis lex concluſit, ideſt, acquiſiuit illas poſſeſſiones eis. Vel pone caſum, ꝙ ille epiſcopus, qui præſcripſerat res alterius, cecidit a poſſeſſione illarum rerum: tunc enim licite poſſet eas vēdicare a poſſeſſore, ut decimaſexta q. 3. §. poteſt.

e ¶ XXX.] Cum eccleſia pręſcribit contra priuatum, 3 ſed ſi eccleſia pręſcribit contra eccleſiam. & priuatus contra eccleſiam, requiruntur xl. anni, ut 16. q. 3. §. poteſt. in fine.

3 Ar. ad hoc. ext. de pſcri. illud. ubi de hoc. Arch.

f ¶ Appellare.] Ideſt, interpellare.

AT ILLI. CASVS. Per c. ſup. dictum uidebatur imponi ſilentium actoribus: & ideo actores eccleſię nituntur claudere os rei, eiuſdem Gelaſij auctoritate, quę eſt 16. q. 3. licet in regulis. ubi dicitur, ꝙ ſtatus parochiarum temporali pręſcriptione diuelli non poteſt. & ideo decimationes priori eccleſię aſſignatas nullus ſibi debet uſurpare.

g ¶ Nulla.] Infra 16. q. 3. licet in regulis.

a ¶ Vin-

Digitized by Google

a ¶ Vindicabili.] Ideſt, iniuſta Io. de Fan.

QVOMODO. CASVS. Non ſoluit hic G. contrarietatem duorum præmiſſorum cap. Gelaſij: ſed ſeruat reſolutionē, ĵ. 16. q. 3. Poſtea aūt annectit ſecundū articulum huius quæſt. ſcilicet, vtrum ius funerandi in ſepulchris parētum ſuorum, vt inf. ead. placuit. Ego credo, ꝙ libere poteſt quis eligere ſepulturam vbicunque voluerit, 1 vt extra eo. tit. cum liberum ſit, dum tamen legitimam portionem relinquat priori eccleſię, vt eo. tit. nos inſtituta, etiā apud locum minus religioſum, vt extra eo. in noſtra, & omnia cōtraria intelligas, qū eſt illectus, vł qñ ex contēptu, uel temeritate deſerit ſuā eccleſiam, vel quando legitimam portionē non vult relinquere eccleſię priori; parētes tamē non poſſunt filijs intra annos diſcretionis eligere ſepulturam, niſi hoc hēat conſuetudo, vt ext. ā ſepul. de vxore. & ext. eo. tit. in noſtra. in fi. ſi quis autem in caſu nō conceſſo receperit corpus alienum, ēt ſepultum reddere cogetur, cum omnibus quæ occaſione ipſius receperat, ut extra eod. fraternitatem. in fi. & extra eo. c. 1. & 2.

Sepulturæ electio vnicuique libera eſt.

1 Dummodo hoc non faciat ex odio, vel temeritate, inf. ... placuit ... in L. & B.

præ-

rum, &c.] Si ergo temporalis obiectio diœceſim ſemel conſtitutam diuellere non poteſt: patet quod nec vobis patrocinabitur, vt ſtatum parochiæ noſtræ mutantes, decimationes nobis quondam legitime aſſignatas, vindicabili [a] *vſurpatione vobis vendicetis.* ¶ *Quomodo autem diſtinguenda ſint hæ auctoritates; in cauſa monachorū inuenietur.*

16. q. 4.

2 *Nunc autem* [b] *quæritur de iure funerandi; quæ harum eccleſiarum habeat ius tumulandi iſtos. Sicut Hieronymus ſcribit, coniugati in vno ſepulchro videntur eſſe ponendi.*

In qō. Hebraicis in Geneſim, & de locis hebraicis.

Ait enim.

¶ In ſepulchro parentum ſuorum filij ſunt collocandi.

C. II.

Poly. l. 8. tit. 5. Burc. l. 3. c. 160. Iuo p. 3. c. 223.

EBron dicitur eſſe ciuitas quatuor [a] virorum; quia in ea ſepulti ſunt tres patriarchę in ſpelunca duplici [c] cum tribus vxoribus ſuis, i. Abraham & Sara Iſaac, & Rebecca, Iacob, & Lia, præter [d] ipſum Adam, & Euam vxorem ſuam. Tobia dicit ad filium ſuum. Cū acceperit Deus animam meā; corpus meum ſepelies, & honorē habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ eius: & cum ipſa compleuerit tempus ſuum, ſepelias eā iuxta me in vno ſepulchro. *Ibidem.* ¶ Quos cōiunxit [e] vnū coniugium; coniungat vnum ſepulchrum: quia vna caro ſunt; & quos Deus coniunxit, homo non ſeparet.

Tobia 4. & 14.

Burc. l. 3. c. 161. Iuo p. 3. c. 224. *Matth.* 19.

a ¶ Quatuor.] *Sic emendatum eſt cum antea legeretur, triam, Sic. n. legitur apud B. Hiero. in quæſtionib. hebraicis in Geneſim, de locis hebraicis, & in epitaphio Paulæ. Ac dictio hebraica ſignificat quatuor, & quatuor Patriarchæ hic numerantur, qui ibi ſepulti ſunt: Abraham, Iſaac, Iacob, & Adam cum vxoribus ſuis.*

Aliquid ſimile 9. cō feſſ. c. 11. ex ſnia aliquando matris ſuæ. Poly. ibid. Burch. l. 3. c. 162. & 163. Iuo p. 3. c. 225. & 226.

Item Auguſtinus.

C. III.

VNaquæque mulier ſequatur [f] virum ſuum, ſiue in

EBron.] CASVS. Dicit in hoc c. H... vxores eſſe ſepeliendas in ſepulchris virorum ſuorum. & hoc probat exēplo quinq; virorū. ſ. Abrahæ, Iſaac, & Iacob, Adæ, & Tobiæ. Seq. duo c. patēt per ſe.

c ¶ In ſpelunca duplici.] Ideſt, quia duo receptacula habuit in uno recipiebantur maſculi, in alio fœminæ.

d ¶ Præter.] Hæc dictio, præter, hic ponitur incluſiue. 2 ſic 35. q. 3. ff. de pigno. act. l. 1. in fin.

2 Sed excluſiue ponitur 16. q. 1. adijcimur. Ar.

e ¶ Quos cōiunxit.] Largius hic interpretatur Hieronymus auctoritatem Domini, quàm in Euangelio Matthæi intelligatur. & eſt ſi. 28. q. 1. idololatria.

præſcriptione tollatur. & certum eſt, quod ſic, cū quadragenaria pręſcriptione omne ius, & omnis actio tollatur. procedit G. ſic in hoc articulo. Primo inducit actores allegantes. Secundo reos reſpondētes. Probant ergo actores, quod ius funerādi ad ſuam eccleſiam dēt pertinere: quia vxores, & filij in ſepulchro virorum, & parentum ſunt collocandi: quod probat ix. auctoritatibus, & exemplis.

NVNC AVTEM. Hæc eſt 2. pars q. in qua probat p c. Hierony. (ſuperficialiter tamen) quòd oēs conſanguinei debent ſimul ſepeliri. Ioan. de Fan.

b ¶ Nunc autem.] Hic explicatur alter articulus primæ quæſtionis, ſcilicet, vbi iſti ſint ſepeliendi. De hac materia loquuntur varie iura H. dicit ꝙ quilibet poteſt ſepeliri in ſua eccleſia, ubi audiuit diuinum officium, vt extra de ſepul. in noſtra. niſi in tribus caſibus, ſi velit tranſire ad epiſcopalem eccleſiam, ut inf. ea. vbicunque, vel ſi eligit ſepulturam in loco magis religioſo, ut extra de ſepul. fraternitatem. vel ſi velit ſepeliri

VNaquæq;.] Hæc eſt 3. pars q. in qua probat, ꝙ omnes non poſſunt ſimul ſepeliri. Io. de Fan.

f ¶ Sequatur.] Nunquid ergo tenetur ſequi virum vagantem? Videtur quod non, vt 34. q. 2. ſi quis. ſic nec libertus tenetur ſequi patronum vagantē, ut ff. de ope. lib. quod niſi ar. ff. de procu. ſed & hæ. §. non ſolum, ff. de an. leg. l. Mæuia, §. 1. Sed contra. quia etiam tenetur ſequi leproſum. extra de coniug. lepro. cap. 2. & 3. Credo. ꝙ ſi ſciret eum eſſe hiſtrionem, tenetur eum ſequi, alias non H. tñ dicit, quòd ſemper dēt ipſum ſequi, & dicit, quòd illud c. ſi quis eſt abrogatum: ſimiliter dicit, quòd dēt ipſum ſequi etiam ſi mittatur in carcerē, uel ſi cogatur ire in exercitum. Sed eadē ratione dēt ipſum ſequi quoties dominus petit a viro, qui eſt ſeruus, ut ſeruiat ſibi lex. tamē dicit, quòd poſtquam liberta nupſit voluntate patroni, quod amodo nō dēt ſeruire pa-

Vxor an teneatur ſequi virum vagātem.

treno. propter ſuſpicionem: ſed patronæ ſuæ poteſt ho neſte ſeruire, vt ff. de ope. lib. ſicut.

a ¶ In morte.] Hoc eſt cōſilium, vt extra eo. tit. de vxo re. Quærit. H. pone, quod mulier plures viros habuit: quē illorum debeat ſequi in ſepultura ſibi eligenda ſecūdū l. non eſt quęſtio, quia pōt eligere ſepulturā, vbi uoluerit. H. dicit, [1] quod tenet vltimū ſequi: ſicut ultima eccleſia ſuccedit clerico. 18. q. 1. c. vno. ſicut ultimum virum ſequit in domicil. & honore ff. ad muni. filij. §. 1.

Vxor quæ plures uiros habuit, cum quo ſepelietur.

1 Iſtam opinionem ſequitur Alex. de Imo. in l. cum quædā. col. 3. ff. de iur. om. iud.

SOROR. CASVS. Probat G. ī hoc c. quod omnes de eadem parētela, & coniugati oēs sūt in eodem ſepulchro ponēdi, & hoc probat exēplis 5. & auctoritatibus.

b ¶ Viſitationis.] Id eſt, cum Deus eos viſitaret, & educeret eos de terra Aegypti. i. Aegyptiaca ſeruitute: & hoc petijt: quia ignominioſum erat tūc, quod aliquis nō ſepeliretur in ſepulchro patrum ſuorū, vt ſtatim ſequitur. vel quia in ſpiritu viderat, quia dominus reſurgere dēret ibi, & prouiderat multos reſurrecturos ibi cū illo, & ipſe forte erat vnus ex illis.

Ioſeph in ſepulchro maiorum ſepultus fuit certa ratione.

c ¶ Prophetę.] Abdo ſcilicet. hanc hiſtoriam habes 1. q. 1. ſi quis inquit.

d ¶ In nouo teſtamēto.] Id eſt, tempore noui teſtamenti. nō fuit iſte Philippus Apoſtolus, ſed vnus de ſeptem diaconis.

HIS OMNIBVS. CASVS. Concludūt actores ex ſupradictis x. auctoritatib⁹ vel exemplis, quod iſti parochiani, qui ſupplunt, apud eccleſiam ſuam cum parentibus ſunt tumulandi, quia parentes apud illam ſepulti fuerunt.

ECONTRA. CASVS. Nūc respondēt rei, quod vxores, vel filij nō coguntur virorū ſuorum, vel paterū ſepulturas ſequi: ſed vbicunque voluerint, ſuo corpori ſepulturā poſſunt quærere pro locorum, & temporum opportunitate. hoc probant tribus exemplis, una ratione, & una auctoritate. Et omnia plana ſunt uſque ad §. quod de libero.]

e ¶ Econtra.] Reſponſio defenſorum.

f ¶ Arbēe.] I. eſt. Ebron.

g ¶ De Cethura.] Quæ etiam Agar dicitur.

h ¶ Rachel.] Vxor Iacob.

i ¶ Arbitrium.] Sic extra de offic. deleg. de cauſis.

K ¶ Vlti-

vita, ſiue in morte. [a] *Item Gregorius.* ¶ Soror B. Benedicti ſepulta eſt in ſepulchro quod ipſe ſibi præparauerat: vt quorum mens vna fuit ſemper in Domino, corū quoque corpora ſepultura non ſeparaet.

B. Greg. l. 2. dialect. c. 34.

¶ *In pleriſque vetuſtis caput hoc coniunctum eſt superiori, nec ipſa prorſus auctorum verba afferuntur.*

Itē Ioſeph moriens in Aegypto rogauit fratres ſuos, ut tempore uiſitationis [b] *ſua oſſa ſua ſecum deferrent, & in ſepulchro patrum ſuorum ea collocarent.* ¶ *Item. Dictum eſt prophetæ,* [c] *qui contra præceptum Domini comederat in Bethel: [Non inferetur cadauer tuum in ſepulchrum patrum tuorum.]* ¶ *Item. De nōnullis legitur in libro Regum; [obiit, & appoſitus eſt ad patres ſuos.] hoc eſt in ſepulchro patrum ſuorum. Item. In nouo teſtamento* [d] *beatus Philippus legitur ædificaſſe ſibi ſepulchrum, in quo ipſe, & filiæ eius quieuerunt.* ¶ *Item Beatus Seuerus Rauennatum archiepiſcopus tumulum fieri iuſſit, in quo ſe, & uxorem & filiam collocauit.*

Gen. 50.

3. Reg. 13.

Rufinus hiſt. eccle. l. 3. c. 31.

In vita SS. to. 1. & in pomœrio eccleſiæ Rauennatis.

¶ *His omnibus exēplis colligitur, quòd in ſepulchris parentum corpora filiorum collocanda ſunt. Quia ergo parentes iſtorum apud priores eccleſias ſepulti ſunt; & hi apud eaſdem debent tumulari.* ¶ *Econtra,* [e] *Adam, ut aſſeritur, in ciuitate Arbee* [f] *tumulatus eſt. Sed nunquid omnes filii eius ſepulti ſunt ibi? tanta multitudo humani generis tam breui tumulo non tam facile poſſet includi.* ¶ *Item Abrahā ibi ſepultus eſt. Sed nūquid Iſmael, & Madai & aliquos de Cethura* [g] *genuit ibi ſepulti ſunt? Item Iſaac ibi ſepultus eſt. Sed nunquid Eſau cum eo tumulatus eſt?* ¶ *Item Iacob ibi collocatus eſt. Sed nūquid aliquis filiorum eius præter Ioſeph ibi ſepultus eſt? Rachel* [h] *quoq; non in Ebron, ſed iuxta Bethleem* † *tumulata legitur. Exemplo igitur iſtorum liquet, quòd liberum eſt filiis ſepeliri in ſepulchris patrum ſuorum, & liberum eſt eis alibi pro locorum, & temporum opportunitate corpori ſuo hoſpitium inuenire. Non ergo hoc exemplo iſti coguntur ſepeliri in ſepulchris patrum ſuorum.* ¶ *Item, quæ legibus definita ſunt, mutari non licet. Quæ autem legibus expreſſa non ſunt, arbitrium* [i] *ſequuntur humanæ voluntatis. At legibus definitū eſt, quibus decimæ ſint perſoluendæ; & ideo danti mutari nō licet. Vbi autem quiſque tumulandus ſit, legibus expreſſum non eſt; & ideo in uoluntate tumulandi conſiſtit.*

Gen. 25.

Gen. 35. 49. & 50.

Gen. 35.

† in vulgatis legebatur, Bethel.

16. q. 1. admonere.

Vnde beatus Gregorius ait.

¶ Vltima voluntas defuncti ſeruari debet. C. IIII.

VLtima [k] voluntas defuncti modis omnibus conſeruari debet.

k VLtima.] Vltima voluntas defuncti pro lege ſeruanda eſt, ut in Authen. de nupt. §. diſponat coll. 4. & ſi quis eam non ſeruat, hoc ipſum quod ei eſt relictū, ab eo auſertur, ut 13. q. 2. Sylueſter. & hoc intelligas cum

Defuncti uoluntas an ſit ſemper ſeruanda.

eum voluntas eſt rationabilis. nam ſi moriēs exhæredare vult filium ſine cauſa, hæc voluntas non eſt ſeruāda, vt inf. ead. ſi quis. ſimiliter ſi quis præcipiat corpus ſuū iactari in mare, vt ff. de cond. inſtit. quidā. ſed ipſe moriēs bene poteſt mutare voluntatē ſuam, nam ambu la-

non ſerui, ſeruus enim teſtamentum condere non poteſt, & ad hoc inducit ſeq. cap. & non facit iſte §. ad principale propoſitum Gratiani.

ILlud etiam. CASVS. Ampliatus ſeruus Romanæ eccleſiæ conduxerat quędam prędia, de quibus tertiā partē, vel quartam iuxta Siciliæ prouinciæ morē Papæ reddebat: qui cum ęgrotaret, condidit teſtamētum. Præcepit ergo Gelaſi⁹ Honorio ep̄o, vt omne peculiu & oēm ſubſtantiā eius, filijs eius fideli deſcriptione faciat tradi, vt per eos eccleſia reddatī indēnis. ſic poſuit Ben. hunc caſum. H. vero ponit ſic Ampliatus iſte ſeru⁹ erat eccleſiæ Romanæ, & cuiuſdā patrimonij eccleſiaſtici procurationem geſſerat cū quibuſdā filijs ſuis: ex qua adminiſtratione adhuc nō reddiderat ratiocinia. Teſtm̄ tñ licet eſſet ſeruus, facere volebat. Scribit ergo Gelaſius Honorio ep̄o mandans ei, vt non permittat illū facere teſtamētum, & ſi contigerit eū moris totā patrimonium eccleſiæ ſibi cōmiſſum faciat deſcribi, & intactum apud filios ſeruari donec ipſi pro tp̄e ratiocinia reddant, & eccleſiam ſeruēt indemnem. Sed certè ego Barthol. Brix. magis approbo caſum H.

a ❡ Conductor. improprie dī ſeruus conductor. Nam nec ſeruus aliquid dēt, nec aliquid ei debetur: ſed potius per talia verba reſpicitur factū, quam i. s. ut ff. de pecu. nec ſeruus.

rius, ff. de ſeruit. quoties, ſm Goff. qui ita not. extra de conſt. ex literis. Arch.

❡ *Sententia huius cap. habetur lib. 3. epiſt. 9. in verbis, quæ referuntur inf. 16. q. 1. admonere. itemq; lib. 9. epiſt. 20.* Neceſſe eſt, inquit, ut ſi impletum hoc fuerit, defuncti diſpoſitio conſeruetur. *Sic enim in manuſcriptis: licet in vulgatis ſit,* depoſitio conſeruetur.

4 *Quod de libero, & non de ſeruo intelligendum eſt. Seruus enim teſtamenti paginam condere non poteſt.*

Vnde Gelaſius Papa ſcribit Honorio epiſcopo.

Iuo p. 16. c. 111.

❡ Seruus teſtamentum facere non poteſt. C. V.

ILlud etiam ſinceritatem tuam volumus nō latere; ad nos fuiſſe perlatum, ꝗ Ampliatus conductor [a] (quē non ſolum ſeruum conſtat eſſe eccleſiæ, ſed ita eius rationibus à multis temporibus implicatū, vt etiam ſi eſſet ingenuus, donec ratiocinia cuncta deduceret, modis omnibus obnoxius haberetur) auſu temerario molitus fuerit condere paginā teſtamenti, cuius omne peculiū eccleſiaſtico iuri legib. nō dubitetur obſtrictum. [b] Quapropter his præſumptionibus vice noſtra, tua fraternitas cōtradicat; [c] nec fieri prorſus aliqua ſurreptione permittat. Ac ſi eidem quidquam humanitus forte contigerit, quia grandæuus eſſe memoratur; mox eius ſine dilatione ſubſtantiam præcipiat humanitas † tua filijs eius dūtaxat, quibus patrimonium probatur eſſe commiſſum, ſub fideli deſcriptione contrahi; donec vniuerſis tēporibus, quibus hoc patrimonium gubernaſſe cognoſcitur, partes Dominicas reddere cogantur indemnes.

† al. vnanimitas.

5 *Quia ergo ſecūdum Gregorium vltima voluntas defuncti conſeruanda eſt; pro iſtorum voluntate corpora eorum ſunt tumulanda, non pro arbitrio veſtræ diſpoſitionis.*

Item in Triburienſi concilio legitur.

❡ *In Triburienſi impreſſo cap. 15. habetur eadem ſententia, ſed non iiſdem omnino verbis expreſſa.*

16. q. 1. vbicunque. Burc. l. 3. c. 237. Iuo p. 3. c. 278.

❡ Vbi quiſque decimas perſoluerit, ibi ſepulturam eligere debet. C. VI.

VBicumbulatoria eſt voluntas defuncti, vt ff. de adimē. leg. l. 1. ſed pone, ꝗ quis iurauit, ꝗ non veniret contra voluntatē ſuam, nunquid poteſt venire contra? Videtur ꝗ non: 1 quia hoc iuramētum non vergit in interitū ſalutis æternæ, ergo eſt ſeruandum, vt extra de iureiur. ſi vero. Sed contra nemo pōt ſibi indicere legē: 2 vt nō liceat ſibi recedere a priori voluntate, ut ff. de lega. 3. ſi quis. in princ. & libertatem ſupremi iudicij nemo pōt conſtringere, ut ff. pro ſoc. cum duobus, §. Papinianus, in fi. argum. contra extra de iureiur. cum contingat. ſed hoc plenè notaui in quæſtionibus. B.

1 Q̄ū & verū eſt hic arg. ... ſi aduerſus vēd. auth. ſacramēta, ext. de iureiur. cū contingat, ſm Io. de Fan.

2 Dicas, ꝗ nemo pōt ſibi impere legem, niſi interſit alte-

QVOD DE LIBERTO. Hæc eſt quarta pars q. in qua probat contra, ſ. quòd ſeruus non poteſt facere teſtamentum, & hoc probat per c. ſeq. Ioan. de Fan.

CASVS. Dictum eſt ſ. ꝗ ultima voluntas defuncti modis omnibus eſt ſeruanda. Nunc vero dicit Grat. quòd hoc intelligendum eſt de voluntate liberi hominis, &

b ❡ Obſtrictum.] Non intellige obſtrictum, i. obligatum: quia cum peculium quod ſeruus habet, ſit domini, domino non poteſt res ſuas obligare, ut ff. de regul. iur. neque.

c ❡ Contradicat.] Non tanquam hæredibus, quia ſeruus non poteſt habere hæredē, vt C. commu. de ſucc. ſeruus. ſed conſuetudo eſt plurium locorum, quòd filijs relinquatur peculium, quod pater habuit.

Seruus hæredem habere non poteſt.

QVIA ERGO. Hæc eſt quinta pars, in qua dicitur, quòd nullus ſine cauſa dēt dimittere ſepulturam patrum. & hoc probat per tres auctoritates. Io. de Fan.

CASVS. Hic reuertitur G. ad principale propoſitum, & concludit ex illo cap. Greg. ſ. vltima voluntas, ꝗ quilibet poteſt ſibi eligere ſepulturam pro arbitrio ſuo, & non pro arbitrio prioris eccleſiæ, & ad hoc probādum inducit ſeq. cap.

VBicunque.] CASVS. Triburien. concilium ſtatuit, quod

que [a] temporum, vel locorum facultas tulerit; apud maiorem eccleſiam, vbi ſedes eſt epiſcopi, ſepulturæ celebrentur. Si autem propter temporis, vel loci aſperitatem hoc difficile fuerit viſum; apud eccleſiã, in qua religioſorum canonicorum, vel monachorum, vel ſanctimonialium religioſa congregatio communiter degerit, ſepeliatur. Si autem & hoc ineptum viſum fuerit; vbi quis decimas perſoluebat viuus, ibi ſepeliatur & mortuus.

Quia ergo decimam [b] nobis perſoluebat viuus; & apud nos ſepeliendus eſt mortuus. Item, ſi quis de prouincia ad prouinciam tranſiret, & ibi domicilium ſibi collocaret, liber factus [c] à ditione prioris iudicis, iuriſdictioni illius iudicis ſubyceretur, in cuius prouincia ſedem ſibi eligeret. Quia ergo iſti à veſtra diœceſi, in noſtram tranſierunt; liberi à veſtra ditione, noſtro iuri ſubyciuntur. Noſtrum eſt ergo ius funerandi eos.

Sed obycitur illud Melchiadis Papa.

¶ Propria temeritate ſepulturam parentum relinquere non licet. C. VII.

PLacuit per omnia magno cõcilio, vt nullus proprij arbitrij temeritate [d] aliam eccleſiã, niſi cui viſus antiquorum parẽtum canonica inſtitutione ſubiacere perhibetur, ſepulturę cauſa adire ꝓcuret niſi infirmitatis [e] cauſa præpeditus in aliam fuerit regionem quolibet negotio progreſſus. Ad hæc, ſi quis prælatus contra hoc agere ſategerit; eccleſiaſtico vinculo ſe ſubdi cognoſcat.

Sed

quod ſi quis poteſt, debet ſepeliri apud epiſcopalem eccleſiam: ſin autem, apud aliquod monaſterium, uel eccleſiam regularem. Sed ſi hoc aptè fieri non poteſt, ſepeliatur apud illam eccleſiam ubi uiuus decimas magis perſoluebat. Et dicit H. quòd illud quod dicitur de epiſcopali eccleſia, intelligitur de illis, qui habent antiquã ſepulturã in epiſcopali eccleſia: qa de oib. ciuilibus non poſſet intelligi, qa nõ impediũtur ratione loci, uel temporis: nec de illis, qui ſunt in epiſcopatu, cum ratio & cõſuetudo nõ obtineat, nec de peregrinis poteſt intelligi, cũ eis c. cõtradicat: quia tales, ibi decimas nõ perſoluunt.

a ¶ Vbicũque.] ſed nõne quilibet ſepeliẽdus eſt, ubi recepit ſacramẽta eccleſiaſtica? ut ĩ.c. ꝓx. & extra eo. tit. ĩ noſtra. Ad qd ergo diuiſa eſſent cœmiteria, ſup. ca. ca. 1? Rñ. uerum eſt. Sed iſtud ca. inſtruit, ꝙ ſi qs uult eligere aliã ſepulturã, ꝙ hũc ſeruabit ordinẽ in eligendo. potius enim eliget epiſcopalẽ eccleſiam, quàm alteram. ſi tñ alio modo eligit, ſtandũ eſt uoluntati ſuæ: dum tamẽ habeat iuſtam cauſam eligẽdi, epiſcopo autẽ non ꝑfigitur talis doctrina: nam poteſt eligere ſepulturam in minori eccleſia, vt 12. q. 2. bonæ. & intelligo quod ſemper ex temeritate, vel cõtemptu, vel ex electione mutatur ſepultura, niſi appareat certa cauſa mutationis, vel niſi ſeruet hunc ordinem, qui hic ſtatuitur in eligendo ſepulturam.

QVIA ERGO. CASVS. Concludunt rei, quod apud ſuam eccleſiam iſti parochiani ſunt tumulandi, duabus rationibus. Prima ex fine præcedentis cap. ſcilicet, quia viui epiſcopo eccleſiæ decimas perſoluerũt: ergo ibi ſepeliendi ſunt. ſecunda ratio, quia poſtquam quis trãſit de prouincia in prouinciam, liber factus eſt à iuriſdictione prioris iudicis. & ſubijcitur illi in cuius prouincia ſedem collocauit: vnde iſti ſubijciuntur iuriſdictioni ſecundæ eccleſiæ. & apud eam debent ſepeliri.

b ¶ Decimam.] Perſonalem.

c ¶ Liber factus.] Hoc eſt verum, quãdo plenè ſe trãſtulit, vt 21. quæſt. 2. ſi quis iam tranſlatus ſecus ſi trãſferret ſe ad ſecundum locum, non tamen animo relinquendi primum locum: tunc enim retinet primum locum & ſecundũ, vt ff. ad municip. ſi quis inſtructus. Et quod hic dicitur, intellige quod quis poteſt ſe trãsferre de vno foro ad aliud re integra. nam ſi quis in vno loco eſt conuentus, licet tranſeat ad aliud forum, tamẽ in priori foro reſpõdebit, vt ff. de iuriſd. om. iud. l. pen. Item & hic ſcias, quod ſola habitatio nõ facit aliquem eſſe de iuriſdictione alicuius, niſi per decem annos ſteterit ibi, 1 vt C. de inco. l. 2. lib. 10. niſi quo ad hoc qđ ibi reſpondebit, 2 ut ff. de iudic. hæres.

SED OBIICITVR. CASVS. Adhuc obijciunt actores contra reos, & inducunt ſeq. cap. ſed per illud non reſpondent vltimæ allegationi reorum, ſed ſolum illis quas collegerunt ex illo cap. vltima voluntas. & etiam ex illo cap. vbicunque.

PLacuit.] CASVS. Quæſitum fuit à Melchiade Papa, utrum aliquis poteſt ſepulturã nouam propria temeritate eligere: & antiquam parentum ſuorum deſerere? Et reſpondet quod non ſi quis prælatus contrafecerit, debet excommunicari.

d ¶ Temeritate.] Iſtud uerbum ſoluit contraria: nam alias poteſt quis ſibi eligere ſepulturam, ut extra eo. c. 1. & cap. cum ſit liberum, & cap. in noſtra.

e ¶ Niſi infirmitatis.] Hoc eſt contra H. qui dicit, quod ĩ tribus caſibus poteſt mutari ſepultura, vt dixi in ſumma. hic habet locum diſtinctio decret. extra eodem titu. de his.

SED ALIVD. CASVS. Iſte §. diuiditur in tres partes. In prima parte ponit G. quandam ſolutionem pro reis, dicens quòd aliquis ex temeritate, ſcilicet ſuperbia, uel odio, uel uanis perſuaſionibus, uel muneribus illectus non debet eligere ſepulturam nouam, & contemnere ſepulturam parentum ſuorum, ſed rationabili cauſa, & iuſta nouam eligere poteſt. Nec obſtat quod dicit Gregor. quod ultima uoluntas libera debet eſſe: quia libera eſt cum quis certa ratione ductus, nouam ſibi quærit ſepulturam. In ſecunda parte ponit quandam ſolutionem aliorum, quæ uidetur facere contra reos, dicentium, quod libera eſt uoluntas ultima cuiuſcunque, nõ in ſepultura ſibi eligenda, ſed in teſtamento conficiendo. Vnde teſtamentum dicitur; quia eo quiſque libere teſta-

Sepulturam an poſſit [illegible] quis ſibi eligere.

Forum mutare, an alicui liceat.

1 Idem tũc dicas cũ de iuriſdictione ſecundi, cũ eo animo larẽ mutat, ut ibi permaneat. C. de incol. ciues. [illegible] Lau.

2 Scilicet ratione cõtractus. & in alijs caſib. notatis 5. q. 6. in ſumma. Io. de Fan.

teſtatur. In tertia parte obijcit Gratianus, ꝙ etiam in teſtamento non uidetur libera uoluntas. Et hoc probat duabus auctoritatibus: una Auguſtini dicentis, ꝙ pro numero filiorum debet fieri diſtributio facultatum. Et alia Leonis dicentis, ꝙ quilibet debet medietatem eorum

aliud [a] *eſt ex temeritatis ſuperbia vſum antiquorum parentum non ſequi: atq; aliud, rationabili occaſione nouã ſibi ſepulturam eligere. Contra Melchiadis Papæ auctoritatem nititur, qui ſuperbia, vel odio ductus, ſiue uanis perſuaſionibus, aut uarijs munuſculis illectus, ſepulturã parentum ſuorum ſequi contemnit* α. *Secundum Gregorium autem liberam habet uoluntatem, qui certæ rationis cauſa nouum ſuo corpori quærit hoſpitium. ¶ Vel vt quidam* [b] *diſtinguunt, libera eſt ultima uoluntas cuiuſq; non in ſepultura ſibi eligenda, ſed in teſtamento conficiẽdo. Vnde & teſtamentum appellatur: quia eo quiſque libere teſtatur, quod poſt ſuum deceſſum de proprijs rebus fieri uelit. ¶ Sed non uidetur* [c] *libera teſtatoris uoluntas; cum ſecundum Auguſtinum pro numero filiorum debeat fieri teſtamentaria diſtributio facultatum: ueluti, ſi quis habet unum filium; Chriſtum putet alterum: ſi uero duos; Chriſtum faciat tertium: & ſic per ordinem. Et ſecundum Leonem quiſque medietatem* [d] *eorum, quæ Chriſto teſtatur, eccleſiæ iubetur relinquere, apud quam fidei ſacramenta ſuſcepit. Sed illud Auguſtini non eſt iubentis: ſed dehortantis: ne quis iratus filium ſuum exhæredaret: atque totum Chriſto relinqueret. Ait enim in ſermone 2. de vita clericorum.*

inf. c. proximo.

ext. tit. de ſepul. ca. relatum.

Siue ſerm. 52. ad fratres in heremo: omittuntur autem uerba aliquot.

α Sequi contemnit.] *In duobus exemplaribus Gratiani Vaticanis ſequitur,* Ait Leo epiſcopus, &c. *& ponitur integrum caput,* relatum *extra tit. de ſepult. quod etiam refertur ab Iuone p. 7. c. 150. & ab Anſelmo l. 5. c. 55. & in Polycarpo li. 4. tit. 34. ex Leone nono. Verum in alijs duobus uetuſtis, & ualde emendatis hoc idem caput ponitur poſt verſ.* Sacramenta ſuſcepit. *Et certe verba iſta, &* ſecundum Leonem, &c. *indicant alicubi hanc Leonis auctoritatem a Gratiano eſſe relatam.*

¶Pro numero filiorum pars hæreditatis Deo offeratur. C. VIII.

In conc. Aquiſgran. c. 112.
Iuo p. 3. c. 178.

SI quis iraſcitur [e] filio ſuo, & moriens exhæredat eum ſi viueret, non eum placarem? nõ ei filium recõciliare deberem? Quomodo ergo cum filio ſuo volo vt habeat pacem, cuius appeto [f] hæreditatem? Sed plane ſic faciat; quod ſæpe hortatus ſum. Vnum filium habet, putet Chriſtum alterum: duos habet, putet Chriſtum tertium: decẽ habet, Chriſtum vndecimum faciat, & ſuſcipio.

Hac nimirum auctoritate menſura teſtatori præfigitur, non quam cogatur exoluere, ſed quam prohibetur [g] *tranſcendere.*

6 Oblationes ergo defunctorum qui reddere noluerit, excommunicetur. Vnde in Carthaginenſi concilio 4. c. 95.

Pater ſine cauſa filium exhæredare non poteſt.

rum, quæ teſtatur eccleſiæ ſuę relinquere. Tandem dicit ꝙ Aug. loquitur exhortatiue, uel de conſilio, ne pater iratus filium exhæredet. Secunda pars incipit ibi, [Vel ut quidam.] Tertia ibi, [Sed non uidetur libera.]

a ¶Sed aliud.] Gr. hic ponit duas ſolutiones.

b ¶Vel ut quidam.] Secunda ſolutio.

c ¶Sed non uidetur.] Nunc obijcit ſolutioni [illegible].

d ¶Medietatem.] Quandoq; tertiam ſecundum conſuetudines diuerſas, ut ext. eo. tit. certificari.

SI quis.] CASVS. Quidam clerici parati erant totam hæreditatem recipere cum pater filium ſuum exhæredabat, quos reprehendit Auguſtinus, cum potius debeant patri filium reconciliare, quàm hæreditatẽ appetere. Vnde docet, quod ſi pater vult tantũ relinquere Chriſto quãtum uni filiorũ paratus eſt ſuſpicere. [Non eum.] id eſt, non ne. & ponitur interrogatiue, & litera ſequens ſimiliter ponit interrogatiuẽ.

e ¶Iraſcitur.] Hodie .n. non poteſt quis exhæredare filium ſuum niſi habeat iuſtam cauſam exhęredationis, & illa debet ſcribi in teſtõ, vt C. de li. præt. authen. nõ licet tñ ex iracundia omnia ſua dare poteſt eccleſiæ, dum tamen relinquat legitimã filijs, ut 17. q. 4. ſunt qui opes. Item ſi quis relinquit bona ſua eccleſiæ propter defectum filiorum honeſtum eſt, quod eccleſia reſtituat ei bona ſi cœperit habere filios, ut 17. q. 4. c. vl.

f ¶Appeto.] Sic 22. q. 2. non enim.

HAC NIMIRVM. CASVS. Ponit hic Gra. quandã ſolutionẽ falſam dicens, ꝙ Aug. nõ præcipit teſtatori, ut tñ Chriſto relinqueret quãtum uni filiorũ, ſed ꝓhibet ne plus Chriſto relinquat quàm uni filiorum, quod falſum eſt, cũ pater filijs ſuis vltra tertiã, ſi ſunt quatuor uel pauciores; vel medietatem, ſi ſunt ſex, & ultra relinquere nõ teneãtur, ut in auth. de trien. & ſe. circa prin. In fine oſtendit, ꝙ qui oblationes defunctorum reddere nolunt, ſunt excõicandi. Primum c. quod ſequitur, planum eſt.

g [Prohibetur.] Falſum dicit, quia etiam totum dare poteſt eccleſiæ, ut 19. q. 3. perlatum [1] dum tamẽ legitimã relinquat filijs, ut C. de inoff. teſt. auth. nouiſſima. OBLATIONES. Hæc eſt 6. pars quę, in qua probat magiſter, quod ille qui detinet oblationes defunctorum, quas

1 Et c. ſi qua quæ ſignant pro contrarijs. ſed intellige prohibetur tranſcendere ex calore iracũdiæ, & ex odio. uel prohibetur .i. diſſuadet, & conſulit ei .i. conſilio Aug. ſuadet, & conſuluit ei, ut nõ trãſcendat eam ſm Hu. hæc ultima expoſitio vi melior quã prima, ut nõ cõtradicat, qđ dic ut ſup. c. prox. in gl. j. Arch.

quas defunctus mandauit, peccat mortaliter, & hoc probat per tria c. Io. de Fant.

a Qvi oblationes.] Non intelligas hoc de oblationibus voluntarijs: ſed de illis, quæ relicta ſunt eccleſijs qui enim debitas oblationes tenet, uel decimas, uel primitias, excommunicatur, ut 32. diſt. præter hoc, & 16. q. 1. ſtatuimus.

quadrupliciter dr̃. ſ. terra nondum dedicata, hæc uendi põt, ut arg. 12. q. 2. aurũ: Itẽ dr̃ ſepultura officium ſepeliendi, iſtud ſine ſimonia uendi nõ põt, ut 1. q. 1. ductũ. Tertio dicitur terra dedicata. Quarto ius ſepeliendi: hæc uendi non debent, ut inf. ea. in eccleſiaſtico.

¶Excommunicentur qui defunctorum oblationes eccleſijs negant. C. IX.

QVi oblationes [a] defunctorum aut negant eccleſijs [b] aut difficulter reddunt; tanquam egentium [c] necatores excommunicentur. Bur. l. 3. c. 142. Iuo p. 3. c. 208.

Item ex concilio Vaſenſi, 1. c. 4.

¶Vt infideles eijciantur ab eccleſijs, qui defunctorum oblationes retinent. C. X.

QVi oblationes defunctorum retinent, & eccleſijs tradere demorantur, ut infideles ſunt ab eccleſia abijciendi: quia vſque ad inanitionem fidei peruenire certum eſt hanc pietatis diuinæ exacerbationẽ; quia & fideles de corpore recedẽtes, votorum ſuorum plenitudine, & pauperes conſolatu alimoniæ, & neceſſaria ſuſtẽtatione fraudantur. Hi enim tales quaſi egentium necatores, nec credentes iudicium Dei, habendi ſunt. Vnde & quidam [d] Patrum hoc ſcriptis ſuis inſeruit, congruente ſententia, qua ait: [Amico quidpiam rapere, furtum eſt; eccleſiam vero fraudare, ſacrilegium [e].] Deuſdedit p. 4. Iuo p. 3. c. 155. ſup. 12. q. 2. gloria

Item ex concilio Agathenſi, c. 4.

¶Qui oblata eccleſijs, aut teſtamento relicta retinere præſumpſerint, excommunicentur. C. XI.

CLerici, vel ſæculares [f], qui oblationes parentum aut donatas, aut teſtamẽto relictas retinere pſtiterint, aut id, quod ipſi donauerint eccleſijs, vel monaſterijs, crediderint auferendum; ſicut ſancta ſynodus conſtituit, velut necatores pauperum, quouſque reddant excludantur [g] eccleſijs. ¶Si quis autem clericus furtum eccleſiæ fecerit; peregrina [h] ei communio tribuatur. Burch. l. 3. c. 140. ex concilio apud Valẽtias. Iuo p. 3. c. 20. Pann. l. 2. c.

7 *Item quæritur [i], an pro ſepultura mortuorum aliquid ſit exigendum. De his ita ſcribit Greg. lib. 7. regeſti, indict. 2. epiſt. 55. Ianuario epiſcopo Sardiniæ.* & in conc. Meldenſi, c. 72.

¶Pro ſepultura nihil muneris exigendum eſt. C. XII.

QVeſta eſt nobis Nereida fœmina clariſſima, quod ab ea centũ ⁊ ſolidos pro filiæ ſuæ ſepultura fraterni- Poly. l. 8. tit. 5. Iuo p. 3. c. 101.

b Negãt eccleſijs.] ſi autem cõfitẽtur, q̃ debeant, ſed exceptionem aliquã proponunt quare dare non dẽnt, audiẽdi ſunt, ut ff. de leg. j. ſi domus. §. qui contentur. extra. de off. de leg. ex parte 2.

c Egentiũ.] Vt 63. d. paſce, & 16. q. j. decimæ. & extra de reſcrip. ſi quando.

QVi oblationes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, q̃ excommunicandi ſunt qui tradere nolunt eccleſijs oblationes defunctorũ. Et hoc pbat tribus rõnibus. Prima eſt, quia infideles reputantur. Secunda, quia voluntatem defunctorũ nõ ſeruant. Tertia, quia pauperibus neceſſaria ſubtrahunt. In ſecunda parte dicitur, q̃ tales ſacrilegium committunt. Secunda pars incipit ibi, [Vnde & quidam patrum.

d Et quidam.] ſ. Hieronymus, ut 12. q. 2. gloria epiſcopi.

e Sacrilegium.] Alibi dicitur talis homicida, ut 12. q. 2. qui abſtulerit.

CLerici CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes: In prima parte dicitur, quod clerici vel laici ſunt excommunicandi, qui nolunt reſtituere oblationes, quas parentes dederunt in uita, uel reliquerunt in teſtamento: uel qui volunt auferre eccleſiæ id quod ipſi donauerunt. In ſecunda parte dicitur, q̃ clerico furtum facienti peregrina communio tribuatur. Peregrina cõmunio.] id eſt uiaticum in morte, cum incipiunt peregrinari, id eſt, recedere de hac uita. Secunda pars incipit ibi: Si quis autem.]

f Vel ſæculares.] id eſt, laici.

g Excludant.] Ar. q̃ ſacrilegi nõ ſũt ipſo iure excõicati.

h Peregrina.] .i. commorabit inter laicos, uel peregrina .i. cum recedit, uel peregrinatur de hoc mundo.

ITEM. QVÆRITVR. Hæc eſt 7. pars q. in qua prohibet ne pro ſepultura aliquid exigatur, niſi detur ſpontanea uoluntate, & hoc probat per 4. c. Io. de Fant.

CASVS. Quærit hic Grat. incidenter, an pro ſepultura mortuorum ſit aliquid exigendum. Et certe ſepultura

i ¶Item queritur.] Hic ponit incidentem qõnem 1 an ſepultura poſſit vendi H. ponit quatuor ſignificationes huius nominis ſepultura. Quandoq; dr̃ ſepultura locus vbi quis ſepelitur talis locus licite venditur, ſi non eſt ſacer, vel religioſus. i. qui non ſit in cœmiterio aliquo, quia licite venditur ad eccleſiam ædificandam, vel ad cœmiterium ampliandum, vt 12. q. 2. aurum. Secundo modo dicitur ſepultura, ipſa ſepultura iam facta, & hæc vendi non poteſt; ſpecialiter ſi locus eſt ſacer. Tertio modo dicitur ius inferendi in ſepulchrum, nec pro hoc aliquid recipi poteſt. Quarto dicitur ipſe actus, vel officium ſepeliendi; & illud non poſſunt uendere clerici, qui ex officio ſuo ad hoc tenentur, vt infra eadem præcipiendum, & 1. quæſt. 1. dictum. & extra de ſimon. non ſatis.

Sepultura an poſſit vẽdi. 1 Hoc iõ q̃a ſupra fecerat mentionem de iure funerandi ſm L.

QVeſta eſt.] CASVS. Nereida conqueſta eſt Grego. de epiſcopo Ianuario, qui pro ſepultura filiæ ſuæ ſolidos

dos centum ab ea exigebat. Greg. vero reſcribens ei dicit, q hoc vitium de eccleſia ſua remoueret: vnde præcipit ſibi ne de cætero hanc cupiditatem exerceat, & hoc probat exemplo Ephron, qui ab Abraham pro ſepultura Saræ pretium recipere noluit. vnde ſi paganus ille pro in ſeq. cap. & iſte Ephron fuit filius Seor. [Renuit.] .ſ. Ephron, & licet ſ. diceret de filijs Seor in plurali, dicit tamen poſtea in ſingulari de Ephron, quod ipſe renuit.

a [Seor.] Seor fuit pater Ephron, & ab eo nominati ſunt deſcendentes ab eo propter famam ipſius.

† al. non erubeſcat.

tas veſtra velit † exigere. *& infra.* ¶Hoc autem vitium & nos, poſtquam, Deo auctore, ad epiſcopatus honorem acceſſimus, de eccleſia noſtra omnino vetuimus; & prauam denuo conſuetudinem nequaquam vſurpari permiſimus: memores, quia dum Abraham a filijs Ephron β, hoc eſt a filijs Seor [a], ſepulchri terram pretio ad humandum corpus coniugis poſtularet, præmium accipere renuit [b]; ne commodum videretur de cadauere conſecutus. Si ergo tantę conſiderationis paganus vir fuit; quanto magis nos, qui ſacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Vnde ne hoc auaritię vitium, uel in alienis denuo tentari pręſumat, admoneo: Sed ſi quando aliqué in eccleſia veſtra ſepeliri conceditis; ſi quidem parentes ipſius proximi, vel hęredes pro luminaribus ſpontè quid offerre voluerint, accipi non vetamus. Peti verò aliquid, aut exigi omnino prohibemus: ne (quod valde irreligioſum eſt) aut venalis fortaſſe (quod abſit) dicatur eccleſia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, ſi ex eorum cadaueribus ſtudeatis quęrere quolibet modo compendium γ.

Gen. 23. Act. 7.

α ¶Certum.] *Dictio iſta abeſt a nonnullis exemplarib. Gratiani, & epiſtolarum B. Greg. Sed quia in alijs earundē codicibus et manuſcriptis legitur, non eſt inducta.*

β ¶Ephron.] *Locus hic variè legitur. In epiſtolis B. Gregorij magis recepta lectio hæc eſt*, à filijs Emor: hoc eſt Ephron filio Seor. *& Geneſ. 23. habetur,* intercedite pro me apud Ephron filium Seor.

γ ¶Compendium.] *Poſt hoc caput in duobus antiquis exemplaribus recitantur duo Vrbani ſecūdi, quæ placuit hic afferri, ne planè interirent, q alibi non facile inueniuntur, & unū eorū citatur extra de ſepul. c. certificari.*

Vrbanus II. Gothfredo Magalonenſi epiſcopo.

¶Mortuorum, qui in monaſterijs ſepeliri deſiderant, aut omnino iuxta prędeceſſoris noſtri Leonis decretum, partem eleemoſynarum mediam, aut iuxta diſpenſationem noſtram in Lateranenſi concilio promulgatam, partem tertiā parochialibus eccleſijs ſtatuimus derelinquendā.

Idem eidem.

¶Capellanos quoq; monachorū, ſicut reliquos parochię tuę clericos, debitā tibi obedientiā perſoluere volumus.

Item Hieronymus in quaſt. Hebr. ad c. 23. Gen.

¶Etiam coacti de ſepultura pretium non debemus accipere. C. XIII.

Pann. l. 2. c. 26.

POſtquam pretio victus eſt Ephron, vt ſepulchrum venderet argento, licet cogente [c] Abraham: vau litera, quæ apud illos pro o [d] legitur, ablata de eius nomine

b [Renuit.] Primo enim commēdatur in hoc cap. poſtea tamen cōuictus precibus ſumpſit quadringentos ſiclos argenti. & inde vituperatur in ſeq. cap.

POſtquam.] CASVS. Hieronym⁹ docet in hoc c. quod nullus debet vēdere ſepulturam. Et hoc probatur exēplo Ephrō q licet cogente Abraham acceperit aliquid pro ſepultura, poſtea vocatus eſt Ephran, ideſt, imperfectus, cū primo vocaretur Ephrō, ideſt, perfectus; & hoc in prima parte. In ſecunda parte dicitur, q de iuſtis fiunt iniuſti, qui pro ſepultura ab inuitis aliquid extorquent, cū etiam Ephron de iuſto ſit factus iniuſtus, & tn̄ inuitus accepit. Secunda pars incipit ibi, [Fiant igitur.] [Memoriā] Ideſt, ſepulturam.

c [Cogēte.] Per preces populi. & licet cōtractus factus ad clamorem populi teneat, nō tamen electio, ut extr. de elec. Oſius. & 61. diſtin. miramur, in principio. & 8. quæſt. 1. § ergo.

d [Pro o.] O, eſt vltima litera Græcorum: & a, prima. & deſignat o, conſummationem, & perfectionem a, initium & imperfectionē. & Hebręi ponunt vau, pro o, in iſta dictione Ephron, quæ ablata eſt, &c. & videt Hic Hierony. velle, quod Ephron peccauit: ſed nunquid Abraham peccauit, q coegit ipſum vendere locū talem, maximè quia locus ille iam deputatus erat ſepulturę, erāt enim ibi ſepulti Adam & Eua. dicit tamen P. manducator, q neuter peccauit: Sed quare reprehenditur hic a Hieron. Reſpon. non propter ſuum factum, ſed propter futuros, volens oſtendere, quòd illi peccarent, qui tali modo venderent.

ille pro ſepultura nil accipere voluit, multo fortius ſacerdotes nil accipere debent. Spontè tamen oblata reſpui non debent. Iſte Ephron primo accipere noluit. vnde de hoc commendatur: ſed poſtea victus precibus pretium pro ſepultura accepit, & de hoc reprehenditur

a [Ephron.]

eſt, pro Ephron [a] appellatus eſt Ephran [b]: ſignificante ſcriptura non eum fuiſſe conſumatæ, perfectæque virtutis, qui potuerit memorias vendere mortuorum. ¶Sciant igitur, qui ſepulchra venditant, nec coguntur, vt accipiant, pretium, ſed a nolentibus quoque extorquent, immutari nomen ſuum, & perire quid de merito eorum: cum etiam ille reprehendatur occultè, qui inuitus acceperit.

Item ex concilio Triburienſi, c.16.

¶De eodem. C. XIIII.

Iuo p.3.c.115.

IN eccleſiaſtico [c] namque libro ſcriptum eſt: [Mortuo non prohibeas gratiam, ſciens, quoniam omnes moriemur.] & item; [omnia, quæ de terra ſunt, in terram cõuertuntur.] Quid terra terram vendis? memento, quoniam terra es, & in terram ibis [α], & quoniam mors tibi futura eſt: appropiat, & non tardat. Recordare, quoniam non hominis eſt terra: ſed, vt pſalmiſta cõmemorat: [Domini eſt terra, & qui habitant in ea.] ſi terram [d] vendis, inuaſione alienæ † rei, reus teneberis. Gratis accepiſti a Deo: gratis da pro eo. Quare interdictum ſit omnibus omnino Chriſtianis, terram mortuis vẽdere, & debitam ſepulturam denegare: niſi fortè proximi, & amici defuncti propter nomen †, & redemptionem animæ viri gratis aliquid dare velint.

Eccl.7. Eccl.40. Gen.3. Pſal.23. † al. Dominicæ. † al. nomen Domini.

α ¶Ibis.] *In codicibus vulgatis, erat*, reuerteris: *& ſequebantur hæc*, & alibi de homine dictum eſt, terram teris, terram geris, & in terram conuerteris, qui de terra ſumeris: *quæ ſunt expuncta: quia abſunt a pleriſque vetuſtis, & ab originali.*

Item ex concilio Varenſi.

Burc.l.3.c.159. Iuo p.3.c.222.

¶De eodem. C. XV.

PRæcipiendum eſt ſecundum canonum auctoritatẽ, vt de ſepulchris, & hominibus ſepeliendis nihil muneris exigant: niſi forte qui ſepelitur, viuens iuſſerit eccleſiæ, in cuius atrio ſepelitur, aliquid de ſuis rebus tribuere aut etiam poſt mortem ipſius, illi, quibus commiſſum eſt eius eleemoſynam facere de rebus illius aliquid ſponte dare voluerint: & tamen nullatenus a presbyteris eccleſiæ † illius aliquid exigatur; ſiue ab illis, qui locis, & villis † præſunt. ¶Prohibendum eſt etiam ſecundum maiorum inſtituta, vt in eccleſia nullatenus ſepeliantur; ſed in atrio, aut in porticu, aut in † exhedris [e] eccleſiæ. Intra eccleſiam vero, aut prope altare, vbi corpus & ſanguis Domini conficitur, nullatenus ſepeliantur [f].

† al. illis aliquid. † al. vicis. † al. extra eccleſiam.

a ¶Ephron.] Ideſt, perfectus.
b ¶Ephran.] Ideſt, imperfectus.

IN eccleſiaſtico.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Triburien. vtrum terra cœmeteriata vendi poſſit pro ſepultura? & reſpondetur, quod non: & hoc probatur duabus auctoritatibus, vna Salomonis, & alia Dauid: & vna rõne: ſponte tamẽ oblata recipi poſſunt. Ratio incipit ibi, [Si terrã uendis.] Quare interdictũ ſit, id eſt, interdicatur. vel quare, ideſt, ergo.

c ¶In Eccleſiaſtico.] Ideſt in eccleſiaſte. 1 & ille liber eſt Salomonis, & incipit: Vanitas: Eſt alter qui dicitur eccleſiaſtic⁹ qui incipit. Omnis ſapiẽtia a Domino, & ille liber eſt Ieſu filij Syrach.

1 Immo in eccleſiaſtico.

d ¶Si terram.] Sacram vel religioſã, & dico, quod terra ſit ſacra, vel religioſa auctoritate pontificis, nõ ex eo, quod mortu⁹ infertur ad locũ, ut ext. de reli. domi. ad hoc. Sed ſm lege ſecus eſt: nam ſi trãſferẽ corpus ad aliũ locum, deſinit locus eſſe religioſus, vel ẽt ſi capit ab hoſtibus, ut ff. de reli. cũ in diuerſis, & l. cum loca. Et no. quod quidquid eſt ſacrum, eſt religioſum, ſed non cõuertitur, ubi. n. mortuus infertur, fit religioſus, 2 ſed non ſacer. ut ff. de re. di. in tantum §. ſacrę. Itẽ dicitur locus religioſus, ubi corpus eo ꝓpoſito ponit, ut ibi perpetuo remaneat: alias remaneret profanus. ut ff. de relig. ſi qs eo animo. & remoueri poteſt quandocũque placuerit, ut C. e. tit. ſi nec dñ. Et licet partes hominis in diuerſis ſepulchris ſepeliant, non ideo oĩa loca fiũt religioſa: ſed tñ ubi caput eſt ſepultum, vt ff. eodem, cum in diuerſis. Itẽ nec totus locus deputatus ſepulturę ſit religioſus, ſed ille in quo corpus eſt humatum, vt ff. eo. l. 2. §. ſepulchrum.

2 Hoc non eſt verum, ſi mortuus eſſet excõicatus. & ita ſẽtit Goff. ext. de ſepul. ſacris. & ibi de hoc per Ber.

PRæcipiendum.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod pro ſepultura . ideſt ꝓ hominibus ſepeliendis clerici nihil exigẽt niſi in duobus caſibus: ſcilicet ſi defunctus iuſſit aliquid eccleſiæ dari, & niſi uiuente ſponte aliquid obtulerit. In ſecunda parte dr, quòd intra eccleſiã nullus eſt ſepeliendus, ſed in cœmiterio, uel etiam in arcubus muri eccleſiæ. Secunda pars incipit ibi, [Prohibendum eſt.]

e ¶In exhedris.] Exhedræ dicũtur quædam voltæ, quæ exterius adhærent parietibus eccleſiæ. 3

3 Exhedræ hodie dicũt loca, quæ i periſtylijs canonicorũ aut monachorum, in clauſtris vulgo capitula dñr. vide Budæum in adno. priorib. ad l. ſi uero. ff. de ijs qui deiecerunt.

f ¶Sepeliantur.] Si ſint modicæ perſonæ, ut infra eod. nullus. & ideo prohibetur fieri ſepultura in eccleſia, quia locus ille ſpecialiter Deo dedicatus eſt: cui mors ultra non dominabitur.

Qui-

QVibus peccata.] Hæc eſt 8. pars q. in qua dicitur, ꝙ nullus debeat ſepeliri in eccleſia niſi ſit ſanctus niſi in atrio, vel in exhedris, & ponit etiam, ꝙ proficiant mortuis cæmeteria, & qualiter, & vbi animæ ſunt defunctorum, & hoc probat per 8. auct. Io. de Fant.

CA- damnantur, quia loca ſacra eos non liberant, ſed temeritas accuſat eos.

a ¶ A ſacris locis.] ideſt, ab orationib. quæ in eis ſiũt. vel ad literam intelligas, quia locus non ſanctificat hominem, vt 40. d. non loca.

¶ Extat caput hoc in concilio Nannetenſi, c. 6. ex quo citatur a Burchardo, & Iuone: ſed quia potuit eſſe repetitum in aliquo Varenſi; ſeu Vaſenſi non eſt mutatum. In epitome quidem conciliorum eſt in Vaſenſi, c. 3.

Item Auguſtinus.

¶ A ſacris locis non iuuantur poſt mortem, quibus peccata non ſunt dimiſſa. C. XVI.

Poly. l. 8. tit. 5. Burc. l. 3. c. 152. Iuo p. 3. c. 214.

In conc. Triburien. cap. 17.

8 QVibus peccata dimiſſa non ſunt, a ſacris locis a poſt mortẽ adiuuari non poſſunt, quia quos peccata grauiora deprimunt, ſi in ſacris locis ſe ſepeliri faciunt; reſtat, vt de ſua præſumptione iudicẽtur, quia eos ſacra loca non liberant, ſed culpa temeritatis accuſat.

¶ Caput hoc a Burchardo etiam, & Iuone citatur ex Aug. & nonnihil ad hanc rem faciens habetur in libro de cura agenda pro mortuis, c. 1. ſed videtur confectũ ex duobus locis, lib. 4. dialog. B. Greg. vno quidem in c. 51. altero autẽ in c. 53. quod refertur in concil. Tribur. c. 17. Nam cap. quidẽ 51. cum narraſſet quandam ſanctimonialẽ, quæ in eccleſia ſepulta fuerat, viſam fuiſſe ibi cremari ex eo colligit. Qua ex re aperte datur intelligi: q̃a hi, quibus peccata dimiſſa non fuerint, ad euitandũ iudicium ſacris locis poſt mortem non valeant adiuuari. *In c. autem 53. cum memoraſſet corpus cuiuſdam Valentini è ſepulchro per dæmones fuiſſe extractum, & extra eccleſiam proiectum, hæc ſubiungit.* Ex quo Petre collige: quia his, quos peccata grauia deprimunt, ſi in ſacro loco ſepeliri ſe faciant: reſtat, vt etiam de ſua præſumptione iudicentur quatenus eos ſacra loca non liberẽt: ſed etiam culpa temeritatis accuſet.

Nic. ad conſulta. Bulgarorum c. 99.

Item Greg. lib. 4. dial. c. 50.

¶ Quibus proſit in eccleſia ſepeliri. C. XVII.

Poly. ibidem. Burc. l. 3. c. 153. Iuo p. 3. c. 216.

CVm † grauia peccata non deprimunt, hoc prodeſt mortuis, ſi in eccleſia ſepeliantur, b quòd eorũ proximi quoties ad eadem ſacra loca veniunt, ſuorum, quorumq; ſepulchra aſpiciunt, recordantur, & pro eis Dño preces fundunt. Nam quos peccata grauia deprimunt, non ad abſolutionem potius, quàm ad maiorem damnationis cumulum, eorum corpora in eccleſijs ponuntur.

† Quos] ori.

Item ex concilio Moguntiaco 1. c. 52.

Burc. l. 3. c. 233. Iuo p. 3. c. 274.

¶ Qui ſepeliantur in eccleſia. C. XVIII.

NVllus mortuus intra eccleſiam ſepeliatur, niſi epiſcopi, aut abbates, aut digni presbyteri, vel fideles c laici.

Quid vero mortuis proſit iuxta eccleſiam ſepeliri, quidve ad eos perueniat, Auguſtinus in libro de agenda cura pro mortuis, c. vlt. oſtendit dicens.

CVm grauia peccata.] CASVS. Quæſitũ fuit a Gregor. vtrũ ꝓſit mortuis ĩ cæmeterio ſepeliri. Et reſpondet ꝙ ſic, ſi cum mortali delicto non deceſſerũt, quia proximi eorũ ſepulturas aſpiciẽtes pro eis orant ad Dominum. ſi vero cum mortali deceſſerint, potius obeſt, quã prodeſt. Sequens c. cum §. patet.

b ¶ Sepeliãtur.] Ecce ratio vna, quare hoĩes potius ſunt ſepeliendi apud eccleſias quã alibi. Secũda ratio, quia ſpãliter commendantur patrocinijs ſanctorũ illorũ, in quorũ noĩe dedicata eſt eccleſia illa, ut inf. ca. non æſtimemus. In fin. Tertia rõ eſt, q̃a minus ibi vexãtur a ſpiritibus immundis, vnde in cœmiterijs dicitur eſſe requies defunctorũ, vt 12. q. 2. aurũ lex tñ alia cõſideratione præcepit ne corpora ĩ ciuitate ſepelirentur, ne ciuitas corrumperet, fœtore, ut C. de relig. & ſum. fun. l. mortuorũ. & hic arg. ꝙ ibi potius ſepeliẽdi sũt hoĩes ubi eſt maior cõcurſus populorũ, ut in cathedralibus eccleſijs, ut ſup. ca. vbicunque.

Sepeliantur corpora ĩ eccleſijs aut cæmiterijs.

c NVllus.] ¶ Fideles.] Vocãtur laici hic fideles a fidei virtute, ita ut faciãt miracula. 1 Alij intelligũt a fide baptiſmi. ſm hoc intellige. C. de ſacroſ. eccl. l. 2. Vel dic ꝙ omnis Chriſtianus põt ſepeliri ĩ eccleſia, ſed non gẽtilis, vt inf. de conſe. d. 1. eccleſiã, & hoc intelligas, niſi aliàs ĩ mortali deceſſerit, vel impœnitens, uel niſi eccleſia interdicta ſit, uel niſi ſint torneamentarij, quib. propter terrorem interdicitur eccleſiaſtica ſepultura, ext. de tornea. c. 1. & ext. de rap. ſuper eo.

1 Hæc ſnĩa fuit L. & H. Sed quod ſequit, fuit ſententia. B. Iſi. quam H. reprobat.

CASVS. Dicitur in hoc c. quod non prodeſt decedentibus in mortali delicto, ſi in ſacris locis ſepeliantur: imuno ſi ibi ſe faciant ſepeliri, de ſua præſumptione

Non-

¶ Quare mortui iuxta eccleſiam ſepeliantur.

C. XIX.

Ivo p.2.c.113.

NOn æſtimemus † ad mortuos, pro quibus curã gerimus peruenire, niſi quòd pro eis ſiue altaris, ſiue orationum, ſiue eleemoſynarum ſacrificijs [a] ſolenniter ſupplicamus. Quamuis non pro quibus fiunt, omnibus proſint: ſed his tãtum, quibus dum viuunt, comparatur, vt proſint. Sed quia non diſcernimus [b] qui ſint; oportet ea pro regeneratis omnib. [c] facere: † vt nullus eorum prætermittatur, ad quos hæc beneficia poſſint, & deant peruenire. Melius. n. ſupererunt iſta eis, quibus nec obſunt nec proſunt, quàm eis deerunt, quibus proſunt.

† al. exiſtimemus.

†Adde quod verba generalia cõprehẽdit in l. a procuratore, & ibi bona gl. cum cõcord. C.mand.

¶ Diligentius tamen facit hoc quiſque pro neceſſarijs ſuis, quo † pro illo fiat ſimiliter a ſuis. ¶ Corpori autem humando quidquid impenditur; non eſt præſidiũ ſalutis, ſed humanitatis officium, ſecundum affectum, quo nemo vnquam carnem ſuam odio habet. Vnde oportet; vt quam poteſt, pro carne proximi curam gerat, cum ille [d] receſſerit, qui gerebat. † Et ſi hęc faciunt, qui carnis reſurrectionem non credunt; quãto magis debent facere, qui credunt? vt corpori mortuo, ſed tamen reſurrecturo, [e] & in æternitate manſuro, impenſum eiuſmodi officium, ſit etiam quodammodo eiuſdem fidei teſtimonium. ¶ Quod vero quiſque apud memoriam martyrum ſepelitur; hoc tantum mihi videtur prodeſſe defuncto, vt commendans eum etiam martyrum patrocinio affectus pro illo ſupplicationis augeatur.

† al. quod.

Eph. 5.

† al. regebat.

Econtra [f] *Hieronymus in epiſtola ad Gal. c. 6. ad ea verba:* [*vnuſquiſque onus ſuum.*]

¶ Poſt mortem orationes viuentium mortuis damnatis non proſunt. C. XX.

IN præſenti ſæculo ſcimus ſiue orationibus, ſiue conſilijs inuicem poſſe nos coadiuuari. Cum autem ante tribunal Chriſti venerimus; non Iob, [g] nõ Daniel, [h] nec Noe [i] rogare poſſe pro quoquam; ſed vnumquemq; portare onus ſuum.

¶ Verba B. Hieronymi ſunt hæc. Obſcure licet, docemur per hãc ſententiolam nouum dogma quod latitat, dum in præſenti ſæculo ſumus, ſiue, &c.

Verũ hoc de impœnitentib. accipiendum eſt, de quib. propheta dicit. Non dabit Deo placationem ſuam, nec pretiũ redẽptionis animæ ſuæ: & ideo frater nõ redimet eum, ſed laborabit [k] *in æternũ, & viuet adhuc in finem*

Pſal. 48.

NOn æſtime mus.] CASVS. Hoc capitulum diuiditur in quatuor partes. In prima parte dicitur, quòd tria bona virorum proſunt defunctis, ſ. ſacrificium, oratio, & eleemoſyna, quæ defuncti in præſenti vita egerunt vt eis prodeſſent, & quia neſcitur qui ſint, pro omnib. regeneratis generaliter orare debemus. In 2. parte dr̃, quod ſpecialius & cum maiori diligentia oramus pro conſanguineis noſtris. In 3. parte dicitur, quod ſeruitium impenſum corpori defuncti non prodeſt defuncto. ſed eſt ſolatiũ viuorum: quia cũ illi, q reſurrectionẽ non credunt hoc faciant: multo fortius nos hoc facere debemus. In 4. parte dr̃, quod ſi defunctus ſepeliatur apud eccleſias martyrum, prodeſt ei: quia patrocinio martyrum commendatur. Secũda pars incipit ibi, [Diligẽtius.] Tertia ibi [Corpori.] Quarta ibi, [Quod vero.] Sequens cap. cum §. patet.

a ¶ Sacrificijs.] Aut ieiunijs parentum, vt inf. ea. c. animæ.

b ¶ Quia nõ diſcernimus.] Arg. quod rõne dubitationis melius eſt totũ & ſuperfluum facere, quàm nihil facere, vel etiã aliquid omittere. ſic 42. diſ. quieſcamus, 24. q. 3. corripiãtur. Item rõne dubitationis fiunt q̃ aliàs eſſẽt illicita, vt ext. de ſepul. ſacris. ext. de vſu. ĩ ciuitate 11. q. 3. nolite. & ratione dubitationis poſſum vẽdicare incertã partẽ, vel rem, ff. de rei ven. q̃ de tota & nũmos meos nõ poſſum vẽdicare, ſi ſint miſti alijs. ff. de ſolutio. ſi alieni.

Dubitationis rõne fiũt aliqua.

c ¶ Omnibus.] inf. ea. pro obeuntib. cõtra ſolu. eccleſia pro omnibus viuis ſiue bonis ſiue malis poteſt orare generali ſiue ſpeciali oratione [1] & pro Iudæis. & paganis, vt cõuertantur: quia de nemine eſt deſperãdum, dum eſt in vita iſta, vt inf. de pẹn. d. 7. nemo ſed pro paganis, vel Iudæis mortuis non eſt orandum nec pro cathecumenis: ſed pro baptizatis mortuis orandum eſt generali oratione, vt hic dicitur, & 23. queſt. 4. ſicut. & hoc ſiue ſint damnati, ſiue nondum tamen hoc non conſtet: ſed ſpeciali oratione non eſt orandum pro eis mortuis, quos conſtat eſſe damnatos, ſic loquitur illud cap. pro obeuntibus, ſed pro illis, qui nõ ſunt damnati, oratione ſpeciali, & generali oramus, licite, niſi ſint valde boni, vt inf. ead. tempus.

Eccleſia an poſſit pro oĩbus orare.

1 De hoc ẽt not. 11. q. 3. ſi quis ẽps, & ibi dixi. Arch.

d ¶ Cum ille.] Scilicet ſpiritus.

e ¶ Vt reſurrecturo.] Niſi enim quis reſurrecturos ſperaret, & c. 2. eſt ergo hoc ſignum quòd credamus futuram reſurrectionem, vt inf. ea. habent.

f ¶ Econtra.] Contra id quod dicit, quòd poſſumus orare pro mortuis Ioan.

g ¶ IN præſenti.] ¶ Iob.] idest, coniugati.

h ¶ Daniel.] ideſt, Virgines vel continentes.

i ¶ Noe.] i. rectores eccleſiarum, & hoc intellige ſi deceſſerint in mortali. ſic 25. d. qualis.

k ¶ Sed laborabit.] ideſt, punietur æternaliter.

2 Superfluũ videretur, & vanum orare pro mortuis, ſm L. & hoc continet ſub iſto, &c. ſm Laur. cuius fuit iſta gl.

Pro

Pro obeuntibus.] CASVS. Bonifacius archiepiſcopus quæſiuit à Gregorio ſi liceat ſpecialiter pro defunctis celebrare diuina, & oblationes offerre. Et reſpōdet ꝙ pro catholicis licet: pro impijs autem ſpecialiter hoc fieri non licet.

a ¶ Pro

Animę.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd quatuor proſunt defunctis, ſcilicet oblatio ſacerdotum, preces ſanctorum, amicorum eleemoſynæ, & ieiunia cognatorum. In ſecunda parte dicitur, quòd illa obſequia, quæ fiunt circa corpus mortui magis ſunt ſolatia viuorū quàm defunctorū ſubſidia: non tamē ideo corpora defunctorum, & maxime iuſtorum ſunt abijcienda. iſtud tamen ſeruitium quod corpori impēdit, apud Deū nō perit, multo magis eleemoſyna, quam viuētibus & ſentiētibus facimus apud Deum, perire non debet.

b ¶ Animę.] Hoc c. eſt quaſi pars illius. non æſtimemus.

c ¶ Exanimis.] .i. exanimatis. i. mortuis, & ē hic arg. ꝙ magis meret homo impēdendo aliq.d viuis quàm mortuis. Vnde patet, quod ſicut ieiunium alicuius liberat mortuū, multo poti⁹ alteri⁹ ieiuniū prodeſt uiuo. quod concedo ſi ille eſt vicinè coniūctus illi, vt dixi 83. d. presbyter, i gloſ. & ita.

De alijs autem intelligi non poteſt.

Vnde Gregorius Papa ſecundus Bonifacio epiſcopo, epiſtola vltima.

¶ In pœnitentia defunctis bona proſunt viuentium. C. XXI.

Poly. l. 8. tit. 7.

PRo obeuntibus quippe conſuluiſſe dignoſceris, ſi liceat oblationes offerre, ſancta ſic tenet eccleſia, ut quiſque pro ſuis mortuis vere Chriſtianis offerat oblationes, atque presbyter eorum memoriā faciat, & quamuis omnes peccatis ſubiaceamus; congruit, ut ſacerdos pro mortuis catholicis memoriam faciat, & intercedat: non tamen pro impijs [a] (quamuis Chriſtiani fuerint) tale quid agere licebit.

† al. idem.

Item. †

¶ Animæ mortuorum quatuor modis ſoluuntur. C. XXII.

Poly. l. 8. tit. 6. Burc. l. 19. c. 112. Iuo p. 15. c. 124. Auguſt. de cura pro mortuis, c. 2. & li. 1. de ciui. c. 12. & 13.

ANimæ α [b] defunctorum quatuor modis ſoluūtur, aut oblationibus ſacerdotum, aut precibus ſanctorum, aut charorum eleemoſynis, aut ieiunio cognatorum. ¶ Curatio vero funeris, cōditio ſepulturæ, pompa exequiarum, magis viuorum ſolatia ſunt, quàm ſubſidia mortuorū. Si aliquid prodeſt impio ſepultura pretioſa, oberit pio vilis, aut nulla. *& infra.* ¶ Nec ideo tamen cōtemnenda, & obijcienda ſunt corpora defunctorum, maximeque iuſtorū, ac fidelium. *& infra* ¶ Vbi & illud ſalubriter diſcitur, quanta poſſit eſſe remuneratio pro eleemoſynis, quos uiuentibus, & ſentientibus exhibemus: ſi neque hoc apud Deū perit, quod exanimis [c] hominum membris officij, diligentiæque perſoluitur.

Ieiuniū plus ꝓdeſt viuis quā defunctis.

α ¶ Animæ.] *Horum verborum vſque ad ver.* curatio, *nullus auctor inuentus eſt. Ea Burchardus citat ex dictis Origenis, Iuo ex dictis Gregorij.*

Item Auguſtinus in Enchiridio, c. 109. & 110.

¶ Ante diem iudicij, ſacrificijs, & eleemoſynis mortui iuuantur. C. XXIII.

Sent. 4. diſt. 45. Anſ. l. 7. c. 170.

TEmpus, quod inter hominis mortem, & vltimam reſurrectionē interpoſitū eſt, animas [d] abditis [e] receptaculis cōtinet, ſicut vnaquæq; digna eſt vel requie, vel ærumna pro eo, quod ſortita eſt in carne, dū viueret.

Temp⁹.] CASVS. Licet Beneuen. diuiſerit hoc cap. in duas partes, ego tamen Bart. B. hoc ca. diuido in quatuor partes. In prima parte dicit, quod inter mortē hominis & iudicium futurum animæ morātur in locis nobis occultis, put ꝗque digna eſt requie vel ærumna. In ſecunda parte dicitur, ꝙ beneficia viuorum ꝓſunt defunctis, q ī præſenti vita ita egerūt vt ſibi ꝓdeſſent. In 3. parte dr̄, ꝙ hęc beneficia nō ꝓſunt ſumme bonis, vel ſūme malis, ſed mediocriter bonis & mediocriter malis. In 4. parte dr̄ ꝙ ꝑ ſumme bonis fiunt gratiarū actiones: ſed pro nō ualde malis ꝓpitiationes; ſed valde malis beneficia nō ꝓſunt, ſed ſunt cōſolationes viuorū: ſed in mediocriter bonis operanē plenā remiſſionē: in mediocriter vero malis mitiorē dānationē. Sc̄da pars incipit ibi, [Neq; negandū eſt.] Tertia ibi, [Eſt enim qdā.] Quarta ibi, [Et poſt pauca.]

Orandū non eſt pro his q in mortali pctō deceſſerunt.

a ¶ Pro impijs.] Sed nunquid eccleſia orabit pro illis quos conſtat deceſſiſſe in mortali? Videtur ꝙ ſic: quia eis viuis communicauit: ergo & mortuis, vt 24. q. 2. ſane. arg. contra 21. q. 3. Cyprianus? Reſpond. ſi euidens eſt aliquem deceſſiſſe in mortali, ut cum quis ſuſpendit ſe, vel præcipitat, aut alio modo ſe interficit, pro illo nō eſt orandum, vt 23. quæſtio. 5. placuit. & quæſtio. octaua, quicumque clericus. ſecus ſi eſt dubium. vnde ſi aliquis occiſus eſt in ebrietate: non oratur pro illo, ut ext. de reliquijs, audiuimus. & 23. quæſtione 5. placuit.

d ¶ Animas.[Non ſumme bonas: nam tales credo ſtatim ad cœlos volare, iuxta illud. Gaudent in cœlis animæ ſanctorum. 25. d. ſanctorum.

e ¶ Abditis.] Id eſt, locis nobis occultis: Ex his verbis vide-

videtur, quod Auguſtinus dubitabat quo animæ defunctorum recedant, cum infernus ſit ſub terra. & cœlum ſit ſupra, vt 23. q. 4. hæc autem.

a ¶ Pro baptizatis.] Tantum proſunt orationes cuilibet, ſi fiant generaliter * pro oib. ſicut ſi fierent ſpecialiter pro quolibet, vt inf. de conſ. d. 5. nō mediocriter.

b ¶ Propitiationes.] Id eſt, vt Deus propitius ſit eis.

c ¶ Pro valde.] Hic Aug. diſtinguit quatuor gña hoium, ſcilicet valde bonos & valde malos, mediocriter bonos & mediocriter malos. pro valde bonis nō eſt orandū. iniuriā enim facit martyri, qui orat pro martyre, vt extra de celeb. Miſſ. cum Marthę. §. v. Itē nec valde malis proſunt, ſed mediocriter bonis, pro ſunt, vt citius liberētur ab igne purgatorij, * mediocriter malis, ſunt ad hoc vt minus puniātur, nunquam tamen liberabūtur: & ſecūdum hoc etiam patet, quod ōne ſpeciali oramus pro illis qui deceſſerūt in mortali: dummodo nō ſint ſūme mali: licet ar. contra ſu. ea. pro ob eunt ib. ſed pone quod aliqs dat eleemoſynā pro eo, qui deceſſit in mortali peccato, qui eſt mediocriter malus, eleemoſynæ, vel orationes pro ſunt talib. ad mitiorē pœnam, vt hic dicit. ergo aliquātulū de pœna ſubtractum eſt. Ponamus qd cēteſima pars pœnæ ſit ſublata per vnam eleemoſynā: ſi ergo dentur cētum eleemoſynæ, tota pœna erit remiſſa: ergo iſte liberat: qd hic negat. Ad hoc dico, quod ſi prima eleemoſyna tollit cēteſimā partē pœnæ, ſecūda eleemoſyna etiā tollit tantam pœnam, ſed non tantam in quantitate, ſed tantam in proportione, & ſic ſemper aliquid remanet de pœna: & ſic ſoluo illud quod obijcitur de indulgentis, quod ſi propter oblationem vnius denarij tollitur quarta pars peccatorum mortalium, vel venialium, per oblationē ſecundi denarij tollitur tantum in proportione, non tantum in quātitate: & ſemper aliquid remanet; licet omne argentum effunderetur.

DE OBSERVATIONE. Hæc eſt 9. pars quæſt. in qua continetur quod in ſeq. c. declaratur. Io. de Fant.

CASVS. Dictum eſt ſup. quod ſacrificia, vel eleemoſynæ, & huiuſmodi: fiunt pro mortuis: ſed quia hæc obſeruantur circa diuerſos dies: ideo vt de ſumpſit initium talis obſeruatio, videamus: & propter hoc inducit ſeq. c. Quia.]

Hoc cæteris parib. non eſt verum. vide S. Th. quol. 2. art. 14.

Hoīum genera quatuor ſunt.

Vide Sen. Th. 4 ſen. d. 45. 2. q. ar. 2.

Eleemoſynę defunctis proſunt.

Hoc vult dicere: quia eleemoſyna tollit centeſimam pęnæ, ſed dant non totius cēteſimam, ſed dimidiū. & ſic de alijs & ſic ēt intelligit qd inf. dicitur. Arc.

¶ Neque negandum eſt defunctorū animas pietate ſuorum viuentium releuari, cum pro illis ſacrificiū mediatoris offertur, vel eleemoſynæ in eccleſia fiunt. Sed hæc eis proſunt, qui cū viuerent, vt hæc ſibi poſtea poſſent prodeſſe, meruerunt. ¶ Eſt enim quidam viuēdi modus, nec tam bonus, vt nō requirat iſta poſt mortem; nec tā malus, vt ei, non proſint iſta poſt mortem. Eſt vero talis in bono, vt iſta non requirat: & eſt rurſus talis in malo, vt nec his valeat, cum hæc vita tranſierit, adiuuari. Quocirca hic omne meritū cōparatur, quod poſſit poſt hanc vitā reuelari quiſpiam, vel grauari. *& poſt pauca.* ¶ Cū ſacrificia altaris, ſiue quarumcunq; eleemoſynarum pro baptizatis [a] defunctis omnibus offeruntur; pro valdę bonis gratiarum actiones ſunt: pro non valde malis propitiationes [b] ſunt, pro valde [c] malis, etſi nulla ſint adiumēta mortuorum, qualeſcunque uiuorum conſolationes ſunt. Quibus autē proſunt; aut ad hoc proſunt, vt ſit plena remiſſio, aut certe, ut tolerabilior fiat ipſa damnatio.

9 *De obſeruatione autem tertij, ſeptimi, trigeſimi, uel quadrageſimi diei quæritur, unde exordium ſumpſerit.*

Ambroſius in lib. de obitu Theodoſij Imperatoris dicit fere in principio.

¶ Quare certi dies in mortuorum commemoratione ſeruentur. C. XXIIII.

QVia alij tertium [α] diem, alij triceſimum, alij ſeptimum, alij quadrageſimū obſeruare conſueuerunt; quid doceat lectio, [d] conſideremus. [Defuncto, inquit, Iacob, præcepit Ioſeph pueris ſuis ſepultorib. vt ſepelirent eum, & ſepelierunt ſepultores Iſrael, & repleti ſunt ei quadraginta dies. Sic enim dinumerātur dies ſepulturæ. Et luxit eum Iſrael & ſeptem diebus:] Hæc ergo ſequenda ſolemnitas, quam præſcribit lectio. Sic etiam in Deuteronomio ſcriptum eſt: [Quia planxerūt filij Iſrael Moyſem diebus triginta: & cōſumati ſunt dies luctus.] Vtraque ergo obſeruatio habet auctoritatem, qua neceſſarium pietatis † impletur officium.

Poly. l. 8. tit. 7. Anſ. l. 7. c. 169.

Gen. 50.

Deuter. 34.

α ¶ Alij tertium.] *Apud B. Ambroſium legitur.* Quia alij tertium diem, & triceſimum; alij ſeptimum, & Quadrageſimum. *Verum in miſſalibus Romanis tam antiquis quam recentioribus, & Ambroſianis nuda eſt mentio diei quadrageſimi, neque in c. nullus, ſup. d. 44. & inf. de conſec. d. 5. ex concilio Nannetenſi. Eſt tamen frequens apud Græcos.*

† Scilicet humanæ coſolationis. & officij humanitati debiti, vt docet Ambr. in l. b. de Abrahā patriarcha. & Io. Chryſ. vbicunque inf. ead.

QVia.] CASVS. Quæſitū fuit ab Ambr. vndē ſumpſit initium obſeruatio 3. 7. & 30. & 40. diei in officijs mortuorum. Et rñdet: quod a veteri teſtamēto: & hoc probat auctoritate Gen. & Deut. nam filii Iacob ſenauerūt eū aromatib. cōditum in Aegypto xl. dieb. & cū portarent eum ſepeliendum in ſpelunca duplici, luxerunt eum 7. dieb. Similiter legitur, quod filij Iſrael luxerūt Moyſen 30. dieb. De initio tertij diei non dr̄ aliqd in hoc c.

d ¶ Lectio.] Scilicet Geneſis. 50.

Digitized by Google

LVGERE. Hic incipit x. pars q. in qua probat per 4. c. quod non debemus plangere mortuos ex diffidentia tanquam non debeant reſurgere. Io. de Fan.

CASVS. Supra facta eſt mentio de luctu, & ideo ponit hic Gratianus qualiter ſit lugẽdum, & quod lugere nimium ex deſperatione futuræ reſurrectionis non liceat, ſed intuitu pietatis licet, ut infra ea. habent.

QVam præpoſterũ.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes in prima parte, oſtenditur, ꝙ ſicut ſerui rebelles a dñis ſuis non remunerantur, ſic nos cęleſtibus premijs nõ honoramur: cum quotidie dicamus. Fiat voluntas tua ſicut in cęlo & in terra: & tamẽ dolẽtes & inuiti de hoc ſæculo recedimus, quando vocamur a Domino. In ſcda parte dicit Cyprianus, ꝙ Deꝰ multoties ſibi reuelauit, vt inter hoĩes prędicaret mortuos nõ eſſe lugendos: quia non amittuntur, ſed præmittuntur in patriã vitæ ad inſtar proficiſcentiũ & nauigantiũ. Secunda pars incipit ibi. Nobis quoq;.] Seq. ca. planũ eſt. Efficiat.] i. debitũ officij funeris impleatur.

a ¶Poſtulemus.] cũ dicimus, Fiat voluntas tua & eſt argu. ꝙ opere id cõplere debemus quod voce proteſtamur. d. 23. pſalmiſta.

b ¶Inuiti.] Sic 23. q. 5. ad fidem & ſic eſt arg. ꝙ nõ debemus conſequi commodũ ex eo quod inuiti facimus, ut ff. ad Tre. ſi patroni. §. ſcda, ſic 17. q. 4. ſunt qui opes. 8. qõ. 1. ſciendum.

c VBicunq;.] Libera fortuna mors eſt: cap. omnia tellus. Quæ genuit: cœlo tegitur qui non habet vrnam.] Arg. contra. [Mollius oſſa cubant manibus tumulata ſuorum.]

HOC AVTEM. CASVS. Nũc ſoluit Grat. dicẽs non eſſe lugẽdum ex deſperatione futurę reſurrectionis: & hoc probat auctoritate Pauli: ſed propter pietatẽ lugere non prohibemur, ſicut multos ſanctos legimus feciſſe: & ad hoc inducit duo ſeq. cap.

HAbent.] CASVS. Non eſt mirum, ſi pagani lugent mortuos ſuos, quia excuſationem ha-

---

ß ¶Iſrael ſeptem.] *Codices B. Ambroſij habent* & Iuxit eum Aegyptus ſeptuaginta diebus: *quemadmodum habet editio lxx. & vulgata. Sed tamen viſa eſt ferri poſſe lectio hæc, quæ eſt in omnibus etiam Gratiani manuſcriptis: quoniam paulo poſt in eodem c. 50. Gen. hæc adduntur de Ioſeph, & cæteris filijs Iſrael.* Veneruntq; ad aeream Adad, quæſita eſt trans Iordanem: vbi celebrantes exequias planctu magno, atque vehementi impleuerunt ſeptem dies.

10 *Lugere autem, & triſtari tam pro noſtra, quam pro aliorum morte Cyprianus prohibet, dicens in ſermone de mortalitate.*

¶Nec pro noſtra nec pro aliorum morte triſtari debemus. C. XXV.

QVàm præpoſterum eſt, quamq; peruerſum, ut cum Dei voluntatem fieri poſtulemus [a]: quando euocat nos, & accerſit de hoc mundo Deus non ſtatim voluntatis eius imperio pareamus: obnitimur, & reluctamur: & peruicacium more ſeruorum ad conſpectum Domini cum triſtitia, & mœrore perducimur, exeuntes iſtinc neceſſitatis vinculo, non obſequio voluntatis: & volumus ab eo premijs cæleſtibus honorari, ad quem venimus inuiti [b]. *Item paulo inferius.* ¶Nobis quoque ipſis minimis, & extremis quoties reuelatum eſt, quàm frequẽter, atque manifeſte de Dei dignatione præceptum eſt; vt cõteſtarer aſſidue, & publice prædicarem, fratres noſtros non eſſe lugendos accerſione † Dominica de ſæculo liberatos; cum ſciamus non eos amitti, ſed præmitti; recedentes præcedere, ut proficiſcentes, & nauigantes ſolẽt.

† al. accerſitione.
† al. vt.
Pſal. 23.

Item Ioannes Chryſoſtomus hom. 26. in c. 11. epiſtola ad Hebræos.

¶Ex puſillanimitate mortuos lugere contingit. C. XXVI.

VBicumque [c] ſepeliamur; Domini eſt terra, & plenitudo eius omnino fit, quod oportet fieri. Lugere autem & deplorare, & lamentari eos, qui de hac vita decedunt, ex puſillanimitate contingit.

Hoc autem ex diſperatione futuræ reſurrectionis intelligitur. Vnde & Apoſtolus non ſimpliciter ait: [Nolumus nos ignorare de dormientibus, ut non contriſtemini] ſed addidit: [Sicut & cæteri, qui ſpem non habent.] Pietatis namq; affectus, & humanitatis intuito mortuos lugere non prohibemur: ſicut nonnullos ſanctorum, aliorum exequijs pias lachrymas impendiſſe legimus.

1. Theſ. 4.

Hinc etiam Anaſtaſius Papa, epiſt. 2. ad Nerianum.

Et in regeſto B. Gregorij li. 7. epiſ. 111. Anſ. l. 7. c. 171. Burc. l. 19. c. 129. Iuo p. 15. c. 139.

¶Qui ſpem futuræ reſurrectionis habent de mortuis triſtari non debent. C. XXVII.

HAbent forſitan illi iuſtam longi doloris excuſatio-

habent cum de alia uita non confidant. Sed nos Chriſtiani nimium cōtriſtari de obeuntibus non debemus, ne quodammodo diffidere uideamur: & hoc probatur exēplo Apoſtoli dicētis: Nolumus vos ignorare, &c. Apud alios, id eſt, laicos aut idiotas.

a ¶ Neſciunt.] Id eſt, non credunt. Ioan.

QVi diuina.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Toleta. vtrum mortui ſepeliendi ſunt cū pſalmodia & luctu. Et reſpōdet ꝙ cum pſalmodijs ſic. & lugere non debemus. quod probatur auctoritate Apoſtoli dicētis: De dormientibus aūt. &c. & hoc quilibet epiſcopus parochianis ſuis prohibeat; religioſis tamen hoc ſpecialiter prohibetur.

b ¶ Religioſis.] Illi .n. magis tenent abſtinere ab huiuſmodi luctu, quàm laici.

DE MORTVIS. Hęc eſt 11. pars quæſtio. ſecundum Io. de Fant.

CASVS. Facit Grat. quandam incidentē quæſtionem, utrum defuncti ſciant quæ in mundo geruntur a viuis? & reſpōdet quod non: & hoc probat auctoritate Eſaiæ.

c ¶ Sciant.] Mali neſciunt niſi quòd eis ſcire permittitur. ſimiliter nec boni, q adhuc ſunt in igne purgatorio: quia adhuc non fruuntur uiſione Dei, ut inf. ea. fatendum. ſed boni, q fruuntur viſione Dei, ſciunt quid agatur hic: iuxta illud Greg. Quid eſt ꝙ neſciāt qui vidētem omnia uidēt? Et alij dnt ꝙ boni dāt ſcire omnia quę ſunt eis neceſſaria.

¶ Neſciuit.] Quia nōdum erat hoſtia oblata, per quā aperta fuit ianua paradiſi, ut extr. de baptiſ. maiores. Ioan.

FAtēdū.] CASVS. Quæſitum eſt ab Aug. vtrum mortui ſciāt qd in hoc mūdo agat a uiuis? & reſpōdet ꝙ non, donec aliquid agitur hic, ſed poſtea per mortuos, q uadunt ad eos ſciunt non oīa, ſed q̄ illi permittūtur audire, & q̄ iſtos recordari licet: an ut p Angeles, quod uidere non poſſint: ſub .ſ. quantū permittit diuina potētia, ſecundū Ioan. de hoc ſatis no. arg. ĩ. 𝔡. xxi. c. 1. *Sed tu. Vide S. Ilb. 4. ſent. d. 45. q. 3. art. 1. & diſt. 4. q. 2. art. 5.*

Defuncti Vtrum ſciāt q hic agunt.

1 Dnt qdam ꝙ aiæ immediate uident in ſpeculo Trinitatis ſicut Angeli: vñ Beda ſup Lucā in illo euangelio, Hō qdā erat diues, &c. vbi dr quòd iuſti, qui uidēt claritatē, nihil eſt im creatura

nem: qui vitam alteram neſciunt [a] qui de hoc ſæculo ad melius eſſe tranſitum non confidūt. Nos autem, qui nouimus, qui hoc credimus, & docemus; contriſtari nimium de obeuntibus non debemus: ne quod apud alios pietatis tenet ſpeciem, hoc magis nobis in culpa ſit. Nam diffidentię quodammodo genus eſt, contra hoc, quod quiſque prędicat, torqueri α mæſtitia, dicente Apoſtolo: Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt non contriſtemini, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent.] 1. Theſſ. 4.

α ¶ Torqueri.] *Sic eſt emendatum ex epiſtola B. Gregorij, in qua hoc idem habetur. In epiſtola Anaſtaſij legitur,* contra quod quiſque prædicator, quæritur, iuſtitiā amans, dicente, &c. *In codicibus autem Gratiani etiam manuſcriptis uidebitur mixta eſſe lectio ex utraque hoc modo,* contra hoc, quod quiſque prædicat quærere iuſtitiam amans, dicente, &c.

Item ex concilio Toletano 3. c. 22.

¶ De eodem. C. XXVIII.

QVi diuina vocatione ab hac vita recedunt; cum pſalmis tantummodo, & pſallentium vocibus debent ad ſepulchra deferri Nam funebre α † carmen, quod vulgo defunctis cantari ſolet, vel in pectoribus ſe aut proximos aut familias cędere omnino prohibemus. Sufficiat autem quòd in ſpe reſurrectionis, Chriſtianorum corporibus famulatus diuinorum impenditur canticorū: Prohibet enim nos Apoſtolus noſtros lugere defunctos, dicens: (De dormientibus autem nolo vos cōtriſtari, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent.) Et Dominus non fleuit Lazarum mortuum, ſed ad vitæ huius plorauit ęrumnas reſuſcitandum. Si autem † poteſt hoc epiſcopus omnes Chriſtianos prohibere, agere non moretur. † Religioſis tamen omnino aliter fieri non debere cenſemus. Sic enim Chriſtianorum per omnem mundum humari oportet corpora defunctorum.

† *al. funeris præcamen.*

1. *Theſſ.* 4.

Ioan. 11.

† *al. enim.*

† *al. a religioſis.*

α ¶ Nam funebre. *Hinc vſque ad verſ.* ſufficiat, *addita ſunt ex originali, vt intelligatur, quæ illa ſint quæ in hoc canone prohibentur.*

11 *De mortuis etiam quæritur, vtrum ſciant* [c] *ea, quæ hic a viuis geruntur. Eſaias ex perſona populi afflicti ait:[Abraham pater noſter neſciuit.* [d] *Auguſtinus quoque in libro de agenda cura pro mortuis, illud idem teſtatur, dicens cap. 15.* *Eſa.* 63.

¶ Mortui ex ſe neſciunt, quid hic a viuis geratur. Cap. XXIX.

FAtendum eſt neſcire quidem mortuos, quid hic agatur; ſed dum hic agitur: poſtea vero audire ab eis, qui hinc ad eos moriendo pergunt, non quidem omnia, ſed quæ ſinuntur indicare, & qui ſinuntur etiā iſta meminiſſe, & quę illos, quibus hæc indicant, oportet audire. Poſſunt & ab Angelis, qui rebus, quę aguntur hic, prę ſto ſunt audire aliquid mortui, quod vnumquemque illorum audire debere iudicat, cui cuncta ſubiecta ſunt. *& infra.*

Digitized by Google

¶ Multi quoque α ad viuos, aliquos ex mortuis venire credunt, a ſicut econtrario Paulum ex viuis in paradiſum raptum eſſe diuina ſcriptura teſtatur.

α ¶ Multi quoque. *Apud B. Auguſt. ſic legitur,* Mitti quoq; ad viuos aliquos ex mortuis, ſicut econtrario Paulus ex viuis raptus eſt, diuina ſcriptura teſtatur. *Sed ob gloſſam non eſt emendatum. Veritatem vero ſuæ ſententiæ confirmat B. Auguſt. aliquot alijs exemplis ſcripturæ ſacræ: quare ex textu deprauato auctor gloſſæ errandi occaſionem ſumpſit.*

Et in Vormacien. c. vlt.

12 *De his autem, qui in patibulis ſuſpenduntur, quæritur, an iuxta eccleſias ſint ſepeliendi. De quibus in Moguntinenſi concilio 2. ſub Rabano, c. 27. ita ſtatutum eſt.*

¶ Non eſt deneganda communio his, qui in patibulis ſuſpenduntur. C. XXX.

Burc. l. 11. c. 76. Iuo p. 14. c. 124. Pann. l. 5. c. 122.

QVæſitum eſt ab aliquibus fratribus de his, qui in patibulis b ſuſpenduntur pro ſuis ſceleribus poſt cõfeſſionem Deo peractam, vtrum cadauera eorum ad eccleſias deferenda ſint, & oblationes pro eis offerendæ, & Miſſæ celebrandæ, an non. Quibus reſpondimus, ſi omnibus de peccatis ſuis puram confeſſionem agentibus, & digne pęnitentibus communio in fine ſecundum canonicum iuſſum danda eſt: cur non eis, β qui pro peccatis ſuis pœnam extremam perſoluunt? Scriptum eſt enim. [Non vindicat Deus bis in idipſum.]

Naum primo, ſecundum lxx.

β ¶ Cur non eis.] *Reſtitutus eſt hic locus ex ipſo concilio Moguntino, & Vormacienſi, inductis aliquot verbis, quæ potius perturbabant, quam illuſtrarent.*

PALEA. C. XXXI.

Ext. de fur. c. 2. In Triburienſi, c. 31. Poly. l. 6. tit. 16. Burc. l. 11. c. 59. Iuo p. 13. c. 45.

FVres, & latrones, ſi in furando, aut deprædando occidantur; viſum eſt pro eis non orandum. Si comprehenſi, aut vulnerati presbytero, vel diacono confeſſi fuerint, communionem γ eis non negamus.

γ ¶ Communionem.] *Antea legebatur,* confeſſionem. *Emendatum vero ſic eſt ex Burchardo, Iuone, & Decretali: quibus locis hoc idẽ citatur ex concilio Triburienſi, & in eo, quod extat, habetur ſententia c. 31. copioſius expoſita: vbi etiam diaconi nulla fit mentio, ſed ita dicitur,* Deoque, & ſacerdoti.

[*Item ex concilio Aurelianenſi.*]

¶ *Sic in omnibus codicibus, in quibus eſt hæc palea, & apud Burchardum, & Iuonem, & in Decretali: ex quibus ſunt multa emendata, & magni ponderis.*

¶ De eodem. PALEA. C. XXXII.

Sententia habetur ext. de homic. c. 2. Poly. ibidem. Burch. l. 11. c. 60. & l. 19. c. 5. interfeciſti furem. Iuo p. 13. c. 46.

SI fur, aut latro captus in præda abſque occiſione põt comprehendi, & tamen interficitur; quia ad imaginẽ Dei creati, & in nomine eius baptizati ſunt, interfectores eorum quadraginta diebus non intrent eccleſiã. Lanea veſte induti ab eſcis, & potibus, qui interdicti ſũt, a thoro, a gladio, ab equitatu ſe abſtineant. In tertia, quinta feria, & ſabbato, aliquo genere leguminũ: vel olerum, & pomis, paruiſque piſciculis cum mediocri ceruiſia viciſſim vtantur, & temperare. Sin autem a veridicis

los, qui præſentes ſunt rebus, quæ in mundo aguntur, aut per ipſos, qui quandoque ad nos venire creduntur, ſicut econtrario Paul⁹ viuus dicitur eſſe raptus in paradiſum.

a ¶ Credũt. Et male, quia ſunt phãtaſmata, ut 26. q. 5. epiſcopi.

DE HIS AVTEM. Hæc eſt 12. pars q. ſecundum Io. de Fan.

CASVS. Quæritur an homines, qui ſuſpenduntur in patibulis, ſicut ſepeliendi in cęmeterio. Et reſpõdetur, ꝙ ſic, ſi ipſi pœnituerint.

QVæſitum. CASVS. Quidam quæſiuerunt in concilio Moguntin. vtrum corpora illorum, qui in patibulis ſuſpendunt̃, ſint ad eccleſias deferenda, & diuina pro eis ſint celebranda? Et reſpondet quod ſic, ſi digne pęnituerit, quia ſicut communio ſacramentorum eis in fine non denegatur. ita cõmunio corporis Chriſti, uel ſepultura eis denegari non debet: quia ſcriptum eſt. Non vindicat Deus bis in idipſum.

b ¶ In patibulis.] Licite ergo ſepeliũtur ſuſpenſi & concremati, dũmodo hoc fiat auctoritate principis, ut ff. de cadaue. l. 2. & nõ eſt contra. 23. q. 5. placuit. Quæri cõſueuit, quare liberetur ille qui fugit ad eccleſiam, & non ille qui recipit corpus Chriſti, cum corpus Chriſti, maius ſit omnibus, vt de conſec. d. 2. nihil. Reſpõ. quia corpus Chriſti eſt cib⁹ animæ, & non corporis, ergo aiam liberat, & nõ corpus. Vel dic, ꝙ priuilegiũ eccleſiæ ẽ, & nõ dẽt trahi ad conſequentiã, 1 ut ĩ. 17. q. 4. ſicut. nec aliqđ priuilegiũ trahẽdum eſt ad cõſequẽtiã, 7. q. 1. petiſti. & 16. q. 1. hic.

Sepeliri pñt ſuſpenſi.

Eccleſia & non corpus Chriſti protegit malefactorem.

1 Ad idẽ ext. de priuil. ſane. verumtñ qui tali fugitiuo deterreret beneface ret, ſed non ẽ ſtatutũ ſm Vinc. Sed tu defendas, ꝙ tali eſt per eccleſiam defendendus, quia corpori Chr̃i aliqua res anteponi non dẽt. 1. q. 1. c. multi. 95. d. 1. ecce. de conſec. d. 5. nihil. Ar clud.

Canonici cuiuſdam.] CASVS. Supra in proxima cauſa clerici introducuntur litigantes de ſpiritualibus. Nunc autem ſubnectit Grat. hanc 14. cauſam, in qua introducuntur litigantes de temporalibus, oſtendens qualiter clericis liceat repetere ſua, & an domeſtici teſtes ſint admittẽdi, uel aſſumendi: Addit ẽt de uſuris & de turpi quæſtu clericis interdicto, & utrum eleemoſynæ fieri poſsũt de male acquiſitis & ut hæc omnia facilius pateant, proponit thema, de quo ſex elicit quæſt. 7. c. 1. & 2. nec laicus põt repetere decimas; quia eas nõ poteſt poſſidere, ut extra de præſcr. cauſam ad hoc enim vt quis poſſit aliquid repetere, requirit ꝙ fuerit in poſſeſſione iuris, uel facti, ut extra de reſt. ſpoliat. ex parte. unde non ſufficit probare ſpoliationem niſi probaue-rit, quòd poſſederit, ut extra de off. deleg. conſultationibus. unde patet, quòd quilibet ſpoliatus habet reſtitutionis beneficium. extra de appell. ſignificauerũt & extra de reſt. ſpol. olim. Inuenio tamen, ꝙ quis poteſt petere reſtõnem, qui de iure poſſidere non põt. nam petitur reſtitutio conſanguineæ, cũ qua de iure qs nõ põt cõmiſceri, ut ext. de reſt. ſpol. literas. Itẽ ſeruus petit reſtitutionem rerum dñi abſentis, quas de iure non poteſt poſſidere, vt C. ſi per vim, uel alio modo. l. 1. ſimiliter uxor poteſt petere res a viro ſibi datas ſi ſpoliata eſt: quarum rerum dominium non poteſt habere. ff. de vi & vi

comprobatur teſtibus, quod ſine odij meditatione ſe, ſuaque liberando, Diaboli membra interfecerint, & α capi non poterant; pœnitentiam pro homicidio eis non iniungimus; niſi ipſi voluerint aliquid, quod humanitatis eſt, facere. At ſi presbyter eſt, non deponatur: cunctis tamen diebus vitæ ſuæ pœnitentiam agat.

α ¶ Et capi non poterant.] *Loco iſtorum verborum in codicibus Gratiani erant, hæc,* & pariter pœniteant, *quæ videntur pugnare cum proxime ſequentibus,* pœnitentiã pro homicidio eis non iniungimus. *Reſtitutus autem eſt locus ex cæteris collectoribus.*

CAVSA XIIII.

Canonici † *cuiuſdam eccleſiæ quæſtionem mouent de prædijs; teſtes ex fratribus ſuis producunt: negotiatoribus pecuniam crediderunt, vt ex eorum mercibus emolumenta acciperent.* † al. clerici.

1 *Hic primum quæritur, an liceat eis ſua repetere* [a].

2 *Secundo, an illi teſtes ſint audiendi.*

3 *Tertio, an illud ſit vſuras exigere.*

4 *Quarto, an liceat clericis, vel laicis a quolibet vſuras expetere.*

5 *Quinto, an eleemoſyna de vſuris fieri poſſint.*

6 *Sexto, an vſurari pœnitentiam agere valeant, niſi, quod male acceperunt, reſtituant.*

Clerici an poſſint ſua repetere.

a ¶ Sua repetere.] Omnes clerici, qui habent propriũ, uel habere poſſunt poſſunt repetere ſua: ſi nõ habent propriũ non poſſunt, ſed bona eccleſiæ ſuę repetere poſſunt, ſi ſunt prælati: uel ſi prælati non ſunt de mandato ſuperioris poſsũt ea repetere, ut 16. q. 1. monachi 2. Item omnes clerici poſſunt agere pro miſerabilib. perſonis de mãdato ſuperioris. ut 86. diſt. peruenit.

Quod autẽ. CASVS. Hic intitulatur 1. q. qua quæritur, an clericis liceat repetere ſua: & certum eſt, quod omnes qui renunciauerunt proprijs, cum nihil habeant, ſua repetere non poſſunt, nomine tamen eccleſiæ ſuæ de mandato ſui ſuperioris experiri poſſunt, & eſſe in iudicio, ut 16. q. 1. monachi clerici vero ſęculares, & omnes, qui non renunciauerunt proprijs, ſua repetere poſſunt, quia neque lege, neq; canone prohibent. Et procedit hoc ordine Grat. in hac quæſtione. Primo probat v. auctoritatibus, ꝙ clericis ſua repetere non licet. & hoc duabus, Domini, & alia Apoſtoli, quarta Greg. quinta Carthaginen. conc. tandem allegatis rñdet duplicem adhibendo ſolutionem. & ita omnia plana ſunt vſq; ad §. [Sicut ergo.]

QVAESTIO I.

Quod autem ſua repetere non poſſint, facile videtur poſſe probari. Ait enim Dominus in Euangelio: [Si vis perfectus [b] *eſſe, vade, & uende omnia, quæ habes; & da pauperibus.] Quia ergo iſti iter perfectionis arripiunt, non licet eis ſua habere. Multo ergo minus licet eis repetere; quia non debet repeti quod poſſideri* [c] *non licet.* ¶ *Item. [Si quis voluerit tunicam tuam tollere, & in iudicio tecum contendere,* Matth. 19. Luc. 18. Mar. 10. Matth. 5.

b ¶ Perfectus.] Ideſt, ſine mortali peccato, & ſine ueniali. nam curam propriorum non poſſumus habere ſine peccato, ut 25. d. qualis.

c ¶ Poſſideri.] Simile eſt 3. q. 1. patet: unde hæreticus non poteſt petere reſtitutionem aliquorum: quia nihil proprium poteſt poſſidere, vt ſup. d. 8. quo iure. & 23. q.

Reſtitutionem quandoque petit q poſſidere nequit.

Laicus pōt decimas petere quibus ſpoliatus ē.

ſi arma l. 1. §. deijcitur. Item habens plura ſtipendia petit reſtitutionem alicuius: cum tamen de iure nō poſſit illud poſſidere cum alijs, vt extra de præben. referente. Ioan. Ego credo ſaluo meliori conſilio, ꝙ laicus ſpoliatus decimis poteſt petere reſtitutionem, cum latro reſtituatur,

c ¶ Epiſcopus.] ¶ Prouocatus.] Ideſt, in iudicium vocatus: debet. n. per alium litigare, vt no. 5. q. 3. cap. vlti. & ſi mala eſt cauſa eccleſiæ, non debet eam fouere: ſicut nec tutor pupilli, vt ff. de adminiſt. tuto. l. quoties. §. ſicut autem.

dimitte ei & pallium.] ¶ *Item Apoſtolus in epiſt. ad Corinthios:* [*Sæcularia igitur iudicia ſi habueritis* [a] *oīno peccatum eſt in vobis.* [*Item Gregorius exponens:* [*Omnia mihi licent: ſed ego ſub nullius* [b] *redigar poteſtate.*] *inquit:* [*Cum mens concepta deſideria ſequitur, ſeruire rebus conuincitur, quarum amore ſuperatur.*]

1. Cor. 6.
Li. 5. moral. c. 8. ad 3. c. Iob.

Item ex concilio Carthaginenſi 4. c. 19.

¶ Pro rebus tranſitorijs epiſcopus prouocatus non litiget. C. I.

Epiſcopus nec prouocatus [c] pro rebus tranſitoriis litiget.

Quia ergo [d] *generaliter perfectis prohibetur in iudicio contendere; patet, quòd iſtis non licet ſtare coram iudice.* ¶ *His ita reſpondetur. Prohibetur perfecto, in iudicio ſtare captando lucrum, ſed non euitando damnum. Vel aliter: Aliud eſt ſua poſſidere: aliud eſt communium procuratorem eſſe. Canonici non poſſident ſua: quia res Deo oblatæ non ſunt alicuius. Vtuntur. n. rebus eccleſiæ nō, vt ſuis ſed tanquam ad diſpenſandū ſibi creditis. Vnde Proſper in lib. de vita contēplatiua:* [*Sacerdos, cui diſpenſationis cura commiſſa eſt, &c.*] *require in cauſa eius, a quo pro ingreſſu monaſterij pecunia exigebatur.* ¶ *Sicut ergo iſti non ſua poſſident; ita nec ſua repetunt; ſed res eccleſiæ, quarum procurationem gerunt. Similiter, quod in iudicio prohibentur contendere, ſic intelligendum eſt: videlicet, vt non ſibi ſtent coram iudice, ſed alijs. Alijs autem coram iudice, aſtitiſſe, & pro eis iudicem interpellaſſe nonnullos ſanctorum* [e] *legimus. Hi autem non ſibi ſtant, ſed pauperibus, quorum neceſſitatibus pro futura repetunt, & ita non prohibentur ſtare coram iudice.*

ſup. 1. q. 2. ſacerdos.

¶ *Illud vero Euangelij:* [*Si quis abſtulerit ſibi tunicā, &c. non eſt præcipientis, ſed exhortantis.*

Vnde Auguſt. ait libro 19. contra Fauſtum, c. 25.

¶ Peccat qui vltra debitum exigit, non qui ſibi debita repoſcit. C. II.

Qvod debetur, [f] & ſi benigne dimittitur, non tamē inique repetitur. Peccat autē, qui exigit vltra [g] debitum: ideoque lex modum figens, pęnam talionis [h] inſtituit. Sed tu eo longe es a peccato iniuſti exactoris:

d ¶ Quia ergo.] Require ſup. 1. q. 2. ſacerdos.

SICVT ERGO CASVS. Concludit Gra. ex ſupradictis, ꝙ clericis ſua repetere nō licet: poſtea rñdet dupliciter allegatis. Et primo ſic. ſ. quod perfecti nō debēt contendere in iudicio captando lucrum, ſed vitādo dānum poſſunt eſſe in iudicio: Secundo dicit, ꝙ licet clerici regulares ſua repetere non poſſunt, cum nihil habeant: tamen res eccleſiaſticas tanquam cōmunes, quarum procurationem gerunt, repetere nō prohibentur: qui in iudicio contendere poſſunt nō ſibi, ſed alijs, ſ. pauperibus: ſicut multi ſancti fecerunt.

e ¶ Sanctorum.] ſ. 12. q. 1. expedit.

ILLVD. CASVS. Non reſpōdet auctoritati Euangelij, ſi quis, &c. & dicit qđ conſiliū Domini eſt & non præceptum. & ad hoc inducit ſeq. cap.

Qvod debetur.] CASVS. Quæſitum fuit ab Auguſt. vtrum ſit peccatum repetere ſua? Ei reſpondet quod non, licet non poſſint benigne remitti. ſed illi peccant qui vltra debitum exigunt, cōtra quos lex pęnam talionis inſtituit: ſed qui nullo modo petunt, remoti ſunt a peccato. & pœna iniuſte petentis. [Eo.] i. in tantum. [Quo.] ideſt, inquātum.

Fur ad pęnā dupli vl' quadrupli pōt conueniri.

ſtituatur, vt extra de reſt. ſpol. in litteris. cū laici quotidie poſſideant. 1 decimas ex tolerantia prælatorum, ſecus in hæretico cum ſit excommunicatus, ut extra de hære. excommunicamus, & decre. illa, cauſam. dicit detinere, & non poſſidere. B.

De facto, qđ dic ut no. 16. 7. c. 1. Arch.

a ¶ Habueritis.] Iniurioſe. ita vt ſcandalizemini propter hoc.

b ¶ Sub nullius.] .i. ſub rei temporalis poteſtate nolo redigi: intantum ut aliquem offendam, iuxta illud:

Horatius in epiſtolis.

Et mihi res: non me rebus ſubmittere conor, vt extra de verb. ſig. intelligentia.

f ¶ Quod debetur.] Ex aliquo maleficio, vel intellige ex quolibet debito.

g ¶ Vltra.] Videtur ergo. quod non poſſit licite peti pęna dupli, vel quadrupli a fure, ut no. 12. q. 2. in antiquis. quod concedit Hu. ſed non eſt ita, quia hoc habetur ex canone quod peti poſſit. 11. q. 2. in legibus. 2

h ¶ Talionis.] cōtra delinquentem, ſ. ut tāta ſatisfactio petat ab eo, quanta iniuria præceſſit, ut 23. q. 3. ſex differentię, uel loquitur de pœna talionis inſligenda actori, qui iniuſte litigat: quia calumnioſè agens punitur in ſumptibus litis, ut extra de pœnis. calumniam hoc.

2 De hoc no. 12. q. 2. fraternitas ibi videas, & facit ad hoc extra de ſentē. excō. quāuis & c. ea noſci tu. vbi plene de hoc nota.

a ¶ Nullum.] Scilicet quo ipſe teneatur alijs, vel aliter idest, nulli vult ſoluere pœnam pro peccato debitam.
b ¶ Debitum.] Ideſt, pœnam debitam ex peccato.
c ¶ Sic &c.] Hic eſt §.
d ¶ Cętera.] Idē ꝙ omnia ſunt concilij: ſicut illud, qui percuſſerit te in vnā maxillam, &c.

Nam pro ſe quis teſtificari non poteſt. ſed contra ſe ſic & ideo cum iſti ferūt teſtimonium ſuper rebus eccleſiæ ſuæ, quæ ſpectant ad ſuam vtilitatem, non ſunt audiendi. Poſtea ſoluit dicens, ꝙ in cauſa criminali eſt hoc ſeruandum, ſed in cauſa eccleſiæ bene admittuntur do-

quò omnino nō exigis debitum: ideoq; bonus magiſter ait: Qui te percutit in vnam maxillam, præbe ei & alteram,] præſertim ne cogamur & ipſi reddere debitum ab eo, qui nullum [a] habet debitum. [b]

Luc. 6. Matth. 5.

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus capitulum hoc coniunctum eſt ſuperior, & confectum eſt ex verbis B. Auguſtini lib. 19. contra Fauſtum c. 25. hinc inde acceptis, & interdum etiam immutatis. Quare præſtat integrum illud caput perlegere.*

Sic [c] *& cætera* [d] *accipias. Item in lib. de ſancta virginitate, a c. 14. & 15.*

α ¶ Virginitate.] *Reſtituta eſt citatio ex Polycarpo. Antea citabatur,* ex ſermone Domini in monte; *Sic etiā* §. Quod præcipitur *reſtitutum eſt B. Hieronymo.*

¶ De eodem. C. III.

QVisquis præceptis non obtemperat; reus eſt, & debitor pęnæ. *& paulo poſt.* ¶ Præcepto Dñi non obedire, peccatum eſt: cōſilio ſi vti nolueris, minus boni adipiſceris, non mali aliquid perpetrabis. *Item Hierony.* † *lib. 1. contra Iouinianum.* Quod præcipitur imperatur; quod imperatur, [e] neceſſe eſt fieri: ſi non fiat, pœnam habet. *& infra.* ¶ Vbi conſilium datur, offerentis arbitrium eſt: vbi præceptum, neceſſitas eſt ſeruientis. β

Poly. l. 1. tit. 24. c. 15

† in vulgatis erat. Greg. in epiſt. ad Iouinianum.

β ¶ Seruientis. *Sequebantur hæc verba,* vt obediat: vel imperantis, ut ei obediatur, *quæ ſunt ex puncta auctoritate codicum vetuſtorum & originalis.*

QVisquis.] CASVS. In hoc c. & ſequenti aſſignat differentia inter pceptum & cōſilium. quia peccatum eſt non obedire præcepto, & pœnam ſuſtinet, qui non obſeruat: cōſilio vero nō obedire peccatū nō eſt; ſed qui non obedit, minus boni adipiſcitur.

QVod præcipitur imperatur. Hic Greg. innuit differētiam inter præcipere & impetrare. i. nā aliàs Augu. dicit quod Cæſar præcipit faciēdum eſt; quod imperat, tolerandum eſt, vt 23. q. 1. militare. Item inter mandatū & præceptum videt eſſe differentia, quia finitur, [2] mandatū morte mandatoris, vt extra de offic. deleg. relatum. ſed pceptum non vt in auth. vt nulli iud. §. & hoc vero iubem⁹ colla. 9. Item quandoque ea quæ ſunt præcepti, conſuluntur, ut 28. quæſt. 1. ſic enim. quandoq; etiam quæ ſunt mādati. præcipimus ut ſic æquiparent præceptum & mandatum. vt C. de act. & oblig. ſi quidam. Itē quandoque verbum rogandi pro verbo præcipiendi ponit, vt 11. quæſtione 3. rogo.

1 Iſtā gl. approbat & dicit eā ueram & notabilē Ale. de Imo. in l. more. toll. x. ff. de iu om. iu. & p Spe. in tit. de iu. deleg. §. reſtat ad fi. 2. col. & ī tit. de leg. §. finitur. ver. ſed pone de facto.
2 Ope exceptionis, ut dicam 18. q. 2. dudū. ibi uideas. 63. diſt. principali. Arch.

QVAESTIO II.

DE eo autem, quod quæritur, an de ſuis fratribus [f] teſtes producere poſſint multis auctoritatibus videtur eſſe prohibitum. Leges. n. tam ſacrorum canonum, quam ſæcularium principum prohibent aduerſus aliquem; † teſtem de ſua domo produci. Contra ſe enim quiſque teſtari poteſt, pro ſe vero minimè. Quia ergo iſti producuntur, vt pro ſeipſis teſtimonium ferant. (Non enim vtilitatis ſuæ eccleſiæ ſe pœnitus immunes arbitrantur futuros) patet, quod eorum uox in talibus non eſt audienda. Sed diſtinctio † hæc, & teſtium

† al. extraneum.

† al. diſtrictio.

DE eo autē.] CASVS. Hic intitulatur ſecūda quæſtio, qua quęritur, an fratres vel domeſtici teſtes ſint audiendi. Et certum eſt, ꝙ in cauſa criminali non admittuntur, vt 2. q. 5. c. 1. niſi quando clerici accuſant ſuum prælatum, vt 2. q. 7. lator. & cum accuſatur patrimonium propter conſanguinitatem, vt 35. q. 6. c. 1. ſimiliter in cauſa ciuili domeſtici teſtes non admittuntur, ut 4. q. 3. etiam in re propria clerici tamen tam pro ſua eccleſia, quàm pro aliena bene admittuntur, ut inf. ea. c. 1. & c. quamquam. Et procedit hoc ordine. Primo probat, quod fratres, & domeſtici teſtes non ſunt admittendi: poſtea dat ſolutionem. Dicitur ergo ꝙ tam leges, quàm canones prohibent domeſticos teſtes aduerſus extraneum aſſumi, Nam pro ſe quis teſtificari non poteſt... domeſtici teſtes, vt in ſeq. c. patet.

f ¶ An de ſuis fratribus.] In cauſa criminali nunquam admittuntur domeſtici, vt 3. q. 5. cap. 1. niſi in duobus caſibus, ſcilicet cum canonici accuſant prælatum ſuum, vt 2. quæſt. 7. lator. & cum accuſatur matrimonium propter conſanguinitatem, ut 35. quæſt. 6. ca. 1. ſimiliter in cauſa ciuili non admittitur domeſticus. 4. q. 3. etiam ciuili iure. Item etiam niſi in cauſa eccleſiæ ſuæ, ut inf. eod. cap. 1. & extra de teſti. inſuper. Similiter ad probandum conſanguinitatem admittitur domeſticus, ut 35. q. 6. cap. 1. ſiue agatur ad contrahendū, ſiue ad dirimēdū matrimonium, vt extra qui matrimon. accu. poſſ. videt. Sed

Teſtificari pñt qñq; domeſtici.

Sed pro alio impedimento matrimonij domeſtici non admittuntur, etiam ſi velint probare affinitatem, vt extra de teſti. in literis. Ioan. Sed contra videtur dicere decre. extra de teſta. ſuper eo. & ſic de facto ſeruatur: & in illa decret. in litteris ſuſpicio erat contra eum: quia ſteterat alijs literis ſuper teſtibus recipiendis ſibi miſſis prius.

a ¶ Stephani.] vnus canonicus poteſt inducere in teſtimonium ſuum concanonicum contra eiuſdem eccleſiæ canonicos: quia non eſt magis domeſticus vni, quam alij: & par affectionis cauſa ſuſpicionem excludit, vt ff. de ritu nupt. nõ ſolum. §. 1. ſicut & poteſt ipſum inducere contra ſuũ prçlatũ, vt 2. q. 7. lator. Sed nunquid poteſt eũ inducere cõtra canonicũ alterius eccleſię: Hug. dicit ꝙ nõ. Tu potes dicere ꝙ ſic: qa nõ eſt domeſticus iſtius, ſed eccleſiæ tantũ. ſimiliter ꝓlatus iſte põt induci in teſtem ꝓ eccleſia ſua: dum tñ alius conſtituat, qui nomine eccleſiæ agat, vt ext. de teſt. ĩ ſuper. 2 nec dicunt iſti ferre teſtimoniũ in ꝓpria cauſa: qa cauſa eccleſię nõ eſt in eã ſingulorũ, vt 12. q. 2. qui manumittitur. ſi legatarius fert teſtimoniũ in cauſa teſtamenti, in quo aliqd ei relictũ eſt, vt In ſti. de teſta. §. legatarius. Sed nõne talibus imperat ab eccleſia; ergo nõ poſſunt eſſe teſtes ꝓ illa, vt 4. quæſt. 3. idonei? Sed iſtud eſt in fauorem religionis. nã contra rationem pro religione iudicatur, vt ff. de relig. & ſump. ſunt ꝑſonæ. Sed licet dicã, quod vnus canonicus poteſt eſſe teſtis ĩ cauſa ſui concanonici, non tamen dico, ꝙ poſſit eſſe iudex ſu contra extraneum, quia minor cauſa repellit aliquem à iudicio, quàm à teſtimonio, vt extra de offic. deleg. cum R.

Canonicus pro canonico teſtificari poteſt.

examinatio in criminalibus cauſis ſeruanda eſt: in ciuilibus autem non vſquequaque. In criminali enim cauſa non licet teſtem de propria domo producere: in ciuili autem prælatis eccleſiæ licet.

Vnde Paſchalis II. Guidoni Archiepiſcopo Viennenſi Apoſtolicæ ſedis legato ſcribit dicens.

¶ Clerici pro ſua eccleſia teſtimonium ferre poſſunt. C. I.

SVper prudentia tua plurimum admiramur, quòd in negocio beati Stephani, [a] clericorum ipſorum acceptare nolueris teſtimonium. Diuerſæ namque ſunt ſpecies cauſarum: nec in omnibus cauſis crimina agitãtur. In criminibus † ſi quidem accuſatorum, & teſtium illa diſtrictio obſeruanda eſt, quæ in canonibus continetur; ne qui ad probationem domeſtici aſſumantur. Cæterum in poſſeſſionum, vel huiuſmodi negocijs hi potiſſimum aſſumendi ſunt; qui eadẽ negocia tractauerunt, [b] de quorum auditu, & viſu [c] hæſitatio eſſe non debeat. Si ergo ijdem clerici idonei ſunt ad aſſertionem cauſę illius; nullatenus remoueantur, ſed ſicut alijs literis deliberatum eſt, inter S. Ioannis, & S. Stephani canonicos lis illa plenius decidatur.

† al. criminalibus.

Poteſt etiam intelligi aliter. Domeſtici ad probationem non admittantur, vt pro his videlicet, quorum ſunt domeſtici, teſtimonium ferant. Hi autem (ſicut ſupra de actoribus dictum eſt) non pro domeſticis, ſed pro eccleſia, quæ mater eſt omnium pauperum, teſtimonium dicant. In conficiendis autem inſtrumentis ſæcularium negociorum presbyteri non uocentur ad teſtimonium: ſed ſi caſu contractui eos interfuiſſe contigerit, iubente epiſcopo teſtimonium dicant.

Vnde in Synodo habita Romæ ab Eugenio Papa II. ſtatutum eſt, c. 13.

¶ In conficiendis inſtrumentis ſacerdotes ad teſtimonium non vocentur. C. II.

Poly. l. 4. tit. 31.

QVamquam ſacerdotum teſtimonium credibilius habeatur; tamen ipſi in ſæcularibus negocijs pro te-

2 Ad idẽ ff. de uer. ſign. princeps, C. de digni. iu ſenatorum. ſed contra, qa executores negociorũ, & adminiſtratores ĩ eijſdẽ negocijs teſtes eſſe non poſſunt. ff. de teſt. mandatus. Arch.

Cõtra rationem cõmunem pro religione iudicatur.

teſtat cum vxore per ſeptem annos, & etiam ibi ſuper affinitate inducebantur domeſtici. Præterea, vt notauit ibi T. familiares ſui erant, vel domeſtici, quibus imperare poteſt ratione dominicę uel patrię poteſtatis: aliàs domeſtici bene admittuntur. 1 B.

SVper prouidentia. CASVS. Guido archiepiſcopus Viennenſis Apoſtolicæ ſedis legatus in cauſa, q̃ uertebatur inter canonicos S. Stephani, & canonicos ſancti Ioannis, canonicos ſancti Stephani ad perhibendum teſtimoniũ veritati recipere nolebat, qa domeſtici erãt: quare Paſchalis ſecundus ſcribit ſibi, & docet, quòd in cauſa criminali teſtes domeſtici non aſſumantur, ſed in ciuili eccleſiaſtica potius ipſi quàm alij recipiantur. præcipit ergo ſibi, ut à teſtimonio ferendo nullo modo repellat clericos B. Stephani, dummodo idonei uideãtur.

1 Alij cõtra 4. q. 3. ẽt ciuili iure. nam mercenarij sũt domeſtici. ff. de pęn. reſpiciendũ. §. furti. C. de his q ad eccl. confug. pręſenti. Arch.

[Alijs litteris,] quibus cauſam illã cõmiſerat ſibi: uel

b ¶ Tractauerũt.] Quia ea, quæ in capitulo geſta ſunt, melius poſſunt probari per canonicos, quam per alios, ut extra de teſtib. ueniens, in fi. licet lex dicat aliàs inter domeſticos, facile quid confingi poſſe pro negocij qualitate, ut C. de donat. data.

c ¶ Et uiſu.] 3. q. 9. teſtes.

POTEST. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima ſoluit aliter quam ſuperius dixerat, dicens ꝙ domeſtici ad teſtimonium non admittũtur pro eo cuius ſunt domeſtici. ſupradicta autem clerici nõ pro domeſticis admittuntur, ſed pro eccleſia, quæ mater eſt omnium. In ſecunda parte dicitur, ꝙ presbyteri in contractibus ſæcularium non debent ad teſtimonium uocari: ſi tamen caſu interfuerint, iubente epiſcopo teſtimonium ferre poſſunt, vt in ſeq. c. docetur.

QVanquam.] CASVS. Quæſitum fuit ab Eugenio,

u:ru.u

ſtimonio, α aut conficiendis inſtrumentis non rogentur; [a] quia eos in talibus rebus eſſe non conuenit. Si autem β euentu [b] aliquo cauſæ interfuerint, & aliquid viderint, vel audierint, [c] vbi nullæ idoneæ ſæcularium inueniantur perſonæ; ne veritas occultetur [d] & malus vt bonus æſtimetur, in prouidentia proprij epiſcopi ſit, ut aut coram ſe [e] & competẽtibus [f] iudicibus, aut aliter [g] honorifice veritatem attollant. † — † *al. teſtificentur.*

α ¶ Pro teſtimonio.] *Sic eſt emendatum ex concilijs Eugenij ſecũdi, & Leonis IIII. & Polycarpo. Antea enim legebatur,* pro cõficiendis inſtrumentis ad teſtimonium non rogentur.

β ¶ Si autem.] *In concilijs ipſis & Polycarpo legitur,* ſi enim euentæ cauſæ aliquid viderint, &c.

QVAESTIO III.

Q Vòd autem [h] præter ſummam emolumenta ſectari, ſit vſuras exigere, Auguſtini auctoritate probatur, qui in pſalmum trigeſimum ſextum, ad verſ.. [Tota die] ſcribit dicens.

¶ Qui plus, quàm dederit, accipit, uſuras expetit. C. I.

S I fœnerauerís homini, id eſt, mutuam pecuniam tuã dederis, à quo aliquid plus, quàm [i] dediſti, expectes — Sent. 3. diſt. 37. Iuo p. 13. c. 17.

vtrum ſacerdotes ſint vocandi ad teſtimonium ſuper conficiendis inſtrumentis in negocijs ſæcularibus? Et reſpon. quod non, ſi tamen caſu interfuerunt vbi laici non inueniuntur idonei, iubente epiſcopo poſſunt dicere teſtimonium, ne veritas occultetur.

a ¶ Non rogentur.] An poſſit cleric⁹ cogi, not. 2. quæſt. 6. ſtatuendum.

b ¶ Euẽtu.] ĩ. q. 3. ad fidem.

c ¶ Vel audierint.] Et hoc eſt in illis caſibus, vbi teſtimonium valet de auditu. vt 3. quæſt. 9. ſi debitum.

d ¶ Occultet.] Iſtud eſt regulare quod in defectum probationum quilibet poſſit cogi, vt extra de teſt. cog. peruenit immo talis admittitur, qui aliàs nõ eſt idone⁹, vt 4. q. 3. item ſerui reſponſo. ſimile eſt 55. diſt. priſcis. & de cõſecr. diſtinct. 4. in neceſſitate. & C. de hæret. l. vlt.

Clerici non coguntur teſtificari.

e ¶ Coram ſe.] Sed qualiter teſtatur clericus coram epiſcopo cũ cauſa verſatᷣ coram laico iudice, cum cõtinẽtia cauſę diuidi nõ debeat, vt extra de ſequeſtr. ad hæc? Reſpon. hoc eſt priuilegiũ clericorum, quod nõ coguntur coram quolibet iudice teſtificari ſicut egregiæ perſonæ non coguntur coram quolibet iudice teſtificari, vt ff. de iureiur. ad perſonas. 1

1 Ad idẽ ex. de teſt. ca. ſi quis, & maximè cũ tũc iurare debeant: quod facere nõ debent laico. 22. q. vlt. ca. ult. ſecundũ Io. de Fant.

f ¶ Competentibus.] Scilicet iudicibus eccleſiaſticis.

g ¶ Aut aliter.] Id eſt, vt committat epiſcopus aliquibus qui recipiant teſtimonia ipſorum.

Q Vod autem.] CASVS. Hic intitulatur tertia quæſtio, in qua quæritur, utrum ſit uſura, ſi aliquid præter ſortem exigatur? Et certum eſt, ꝙ ſic: niſi cum eccleſia mutuat pecuniam laico, ad hoc vt prædium eccleſiaſticum de manu laici redimatur: quo caſu fructus eccleſiaſtici fundi præter ſortem retinebit, vt dicit Innoc. III. in prima decret. de feud. & Alex. de vſu. in prima decret. in ſi. Similiter non licet aliquid expectare præter ſortem, vt ĩ. ead. c. 1. Spes enim facit uſurarium ſicut ſimoniacum. arg. 1. q. 3. non ſolum.

Vſura aliqñ nõ committitur, licet ultra ſortẽ q́d accipiatur.

h ¶ Quod autem.] Hic quæritur, an uſura ſit ultra ſortem aliquid recipere? Et certè ſic: niſi in quinque caſibus. Primo in caſu fauore eccleſiæ, extra de vſur. c. 1. & c. conqueſtus. Secundo, & cum fideiuſſor ſoluit ſortem & uſuras, poteſt uſuras petere, ut ff. de fideiuſſ. conſtitutus. Tertio, & cũ pęna petitur præter ſortem, vt 12. q. 2. in legibus. Quarto, & cum petitur uſura tanquam intereſſe, dicam ĩ. ca. q. 4. quoniam multi. & ff. pro ſoc. l. ſocius qui. Quinto, & cũ recipitur aliquid pro re, quæ nõ conſiſtit in pondere, numero, vel menſura, ſicut in locatione. Item in ſexto caſu ratione incertitudinis, vt extra de vſur. in ciuitate. & non ſolũ quodcunque lucrũ, ſed etiam ipſa ſpes facit hominem vſurarium, vt ĩ. ead. cap. 1. ſicut facit hominem ſimoniacum, vt 1. quæſt. 3. non ſolum. Ad intelligentiam autem huius quæſtionis ſcias, ꝙ duo ſunt contractus, qui de natura ſui gratuiti

Contractus duo ſunt gratuiti.

ſunt, vt mutuum & commodatum. In mutuo certum eſt, & ſequitur, quòd ſit gratuitum, alioquin eſt vſura. Item ſi commodatum non eſt gratuitum, non quidem eſt vſura, ſed tamen ſi aliquid recipitur pro commodato, ſtatim deſinit eſſe commodatum: quia aut recipitur aliquid pro re ipſa, aut pro vſu rei. ſi pro re ipſa aliquid recipitur, aut eſt pecunia, aut alia res. Si pecunia, eſt emptio ſeu venditio: ſi alia res, erit contractus permutationis: ſi pro vſu rei accipitur pecunia, erit cõtractus locationis: ſi res alia, erit contractus innominatus, do, vt des, vel do, vt facias. omnes iſti contractus ſunt liciti laicis etiam cauſa negociationis, vt 88. diſt. fornicari. Clerici tamen inquantum poſſunt debẽt abſtinere ab emptione & venditione: quia illud non facile fit ſine peccato, vt ĩ. de pœnit. diſt. 5. qualitas. tamẽ in cauſa neceſſitatis permiſſum eſt clericis negociari, vt extra ne cler. vel mona. cap. 1. licitũ tamen eſt clericis emere aliquam rudem materiam, & inde aliquod artificium facere, ſi eis ſua non ſufficiunt, vt 91. diſtinc. clericus victum. & 21. q. 1. c. 1. de conſec. diſt. 5. nunquam. & tunc non acquiritur lucrum ex negociatione, ſed ex artificio. talia enim lucra licita erant Apoſtolis, vt 21. quæſt. 1. c. 1.

S I fœnerraueris.] C A S V S. Aliquis dedit pecuniam mutuam, & præter ſortem aliquid expectabat. quæſitum fuit ab Auguſtino, vtrum ſit uſurarius? Et reſpondet quòd ſic.

i ¶ Plus quam.] Supple quod conſiſtit in pondere, numero, & menſura. ſed in equo & domo aliud eſt: quia ibi licitum eſt recipere ſortem & lucrum. & eſt ea ratio, quia in prædictis quæ conſiſtunt in pondere, numero, & menſura, transfertur dominium, cum illud ſit mutuum. Vnde res illa ſtatim eſt periculo 2 illius q́ recipit eam. vnde inconueniens eſſet ut nomine illius rei magis grauaretur; 3 ſed domus & equus non ſunt periculo ſui: unde non eſt inconueniens, ſi aliàs grauetur pro re tali dãdo aliquid. ad hoc facit ff. de iureiur. cum qui. Sed contra hoc obijcitur. Pone quod aliquis uendat uſum

2 Periculo l. ſi unus ex ſocijs, §. ſi unus, ꝑ ſoc.

3 Arg. ff. de iureiur. cũ qui.

accipere,non pecuniam ſolam,ſed aliquid plus,quàm dediſti †,ſiue illud triticum ſit, ſiue vinum,ſiue oleum,ſiue quodlibet aliud:ſi plus quam dediſti,expectas[a] accipere, fœnerator es;&in hoc improbandus,non laudandus.

Item Hieronymus ſuper Ezechielem, lib.6. ad c.18.

¶Quidquid ſupra datum exigitur,vſura eſt. C. II.

& in d.gl. ord.

Sent.ibidem.
Iuo p.13. c.18.
Pann.l.3.c.160.

PVtant quidam vſurã tantum eſſe in pecunia[b].Quod præuidens ſcriptura diuina omnis rei aufert ſuperabundantiam,vt plus non recipias,quàm dediſti *. *Item ibidem.*¶Alij pro pecunia fęnerata ſolent munuſcula accipere diuerſi generis:& non intelligunt vſuram appellari,& ſuperabundātiam,quidquid illud eſt; ſi ab eo,quod dederint,plus acceperint.

Item Ambroſius in lib.de Tobia,c.14.

¶Quidquid ſorti accedit,vſura eſt. C. III.

Iuo p.13.c.26.

PLerique refugientes pręcepta[c] legis[d],cum dederint pecuniã negotiatoribus[e],non in pecunia vſuras exigunt;ſed de mercibus eorum, tanquam vſurarum emolumenta percipiunt. Ideo audiant,quid lex[f] dicat *. [Neque vſuram,inquit,eſcarum accipies,neque omnium rerum.] *Item paulo poſt.* ¶Et eſca vſura eſt; & veſtis vſura eſt,& quodcumque ſorti accedit[g], vſura eſt;quod velis ei nomen imponas,vſura eſt. *Item paucis interiectis.* ¶Si quis inſtaurandum conuiuium putat;ad negotiatorem[h] mittit,vt abſynthiaci † α cupellam ſibi gratis deferat; ad cauponem dirigit,vt Picenum vinum,aut tyriacum † requirat:ad lanium, vt hilam † ſibi procuret; ad alium,ut poma[i] ſibi adornet.

Deut.23.]

† *al.abſynthiati.*
† *al.theriacum.*
† *al.vulnam.*

α ¶Abſynthiaci.] *De hoc uino,quod tardã coctionẽ accelèrat, ideoq; inſtaurandis cõuiuijs aptũ eſt, meminit Dio-*

1 Vendere puta. locando 1. Franc. Purpur. l. 2. §.1.col.9. n. 68.ſi cer.pe. † Adde hic Bal. in rubr. C. de conſti. pec. in 1. gl. & in l. 3. & ibi clarius p eundem Bal. & Saly. C.de exercito. Ba. in l.2.ĩ prin. C.de uſu.rei iu. & in c.1. in 5, col. de plus pe. late per Salyc. in auth. ad hæc in 11.q.C. d uſu. Iaſ. in l. cunctos. in 14.col. uerſ. ſexto,& ultimo quæro. C. de ſum. tri. Io.Cal.in conſ.11.poſito ſub tit. de uſuris.D. Alex. in cõſ. 303.quod incipit. uiſo p ceſſu cãę uertentis inter Io.in ul.col. * Cõco.tex. in l. 1. §. cũ urbem.ff.de of.præf.urb. & in l. 1. C. de hær. inſt. * Adde ad hoc plene not. per Iaſ. in l. cũctos. col.11. C. de ſum.trin.

vſum pecuniæ,& recipiat in ſe periculum pecuniæ. talis contractus non eſt uitioſus, quia cum uſus ſit illius qui vendidit,licite poteſt eum uendere. 1 & ſic habes, ꝙ aliquis pro pecunia poteſt recipere pecuniã,& aliud in hoc caſu,aliàs non:& hoc ideo,quia pecunia non deterioratur,ſed aliæ res deteriorantur.Item nonne ſi creditor alicui gratis mutuat pecuniam, uenditor tenetur ei ad antidora,ut extra de teſta.cum in officijs, & ff.de pet.hære.ſed & ſi.§.conſuluit.& naturaliter eſt ei obligatus ad aliam. quare ergo illam naturalem obligationem non poteſt deducere in ciuilem.ſ. ut pactum fiat pro illa danda,ad quam tamen tenetur, cum etiam alia pacta interueniant in ſpiritualibus,ad quæ alias quis tenetur.extra de præben.ſignificatum.& extra de elect.ſignificaſti.

a ¶Expectas.] Ex pacto ſecundum quoſdam,uel etiam ſine pacto:quia ſola ſpes facit uſurarium,ut hic. Sed qd ſi mutuet eo pacto:ut ſibi etiam remutuet cum opus habuerit? Non credo quod illud poſſet, deducere in pactum: & ita hic naturalis obligatio non poteſt deduci in pactum. 2

2 Iſtã ſententiam tenet Goffr. extra de uſu.cõſuluit.ſed glo. pręcedens vr̃ inuenire cõtrarium,ver. item nonne. Arch.

PVtant. CASVS.Quidam pecunia mutuata pecuniam pro uſura recipere nolebant. ſed munuſcula, quod dicebant non eſſe uſuram, ſed Hieron.dicit quod quidquid ultra ſortem recipitur,uſura reputatur.

b ¶Pecunia.] Stricte ſumitur hic nomen pecuniæ: nam generaliter dicitur pecunia quidquid habes, vt 1. q.3.totum.

PLerique.] CASVS. Quidam cum pecuniam mutuaſſent negotiatoribus de lucro mercium partem recipiebãt;quæſitum fuit ab Ambroſ. vtrum hoc debeat reputari vſura?Et reſpondet,quòd ſic,& non ſolũ hoc,ſed ẽt quidquid vltra ſortẽ exigitur quicunq; nomine cẽſeatur dicitur vſura.& ad hoc probandum auctoritatem legis Moſaicę inducit.Sequens caplanum eſt.

c ¶Pręcepta.] Nolũt quidam facere ꝯ legẽ, ſed faciunt fraudẽ legi. Ille vero facit fraudem legi,qui obſeruat verba legis, ſed mentẽ eius circũuenit, ut ff. de legi.fraus. Fit fraus legi quatuor modis. De re ad rem .i. qñ in fraudẽ datur aliqua res, ut hic & 1. q.1.ſunt nõnulli,talis eſt fraus Macedoniani.ff.ad Macedo. l.ſed Iulianus.§.mutui. Itẽ de pſona ad perſonã, ut cũ quis ſub perſona alterius exercet vſurã,ut 46. d. ſicut non ſuo, & cum maritus nõ poteſt aliquid dare vxori, ſupponit aliã pſonã cui dat, ut ff. de don. inter virum & vxo. hæc eſt rõ.§. vlt.Item de vno contractu ad alium contractum fit fraus, vt cũ mulier nõ poſſit dare al:qd viro, fingit ſe vendere ei; vt ff.de don. inter vir. & vxo.ſi ſponſus.§. circa ſic 16.q.1. ſi ſacerdotes. Item de uno contractu ad alium fit fraus,ſed alio modo. ut cum mulier non poſſit fideiubere, conſtituit ſe principalem debitricem,ut ff.ad Velle.quamuis.33.q.5.mulierem. 3

Legi ſit fraꝰ quadrupliciter.

3 De hac materia plene not.extra de priuil. quanto.ibi videas in ſumma Hoſt. de contrahẽ.empt. §.ult.

d ¶Legis.] ideſt,canonis legitimè agentis.ſ. legis ꝓphetica dicentis.Qui pecuniã ſuã non dedit ad uſurã.&c.

e ¶Negotiatoribus.] Videtur,ꝙ ſi quis pecuniam ſuam dedit negotiatori, ut inde emat merces, & det ſibi partem lucri,ꝙ illud ſit licitum,quod non concedo ſi periculum ſpectet ad recipientem, ut ſit inter eos cõtractus mutui. ſed ſi per illa uerba ſocietatem contrahunt, & tunc periculum ſpectat ad utrumque;tunc bene licitum eſt,ꝙ unus ſocius det pecuniam, & alter ſuppleat laborem,qui deeſt in pecunia,ut ff.pro ſo.l.quinta.

f ¶Lex.] Moſaica.

g ¶Accedit.] Ex pacto.

h ¶Ad negotiatorem.] Cum credidit pecuniam.

i ¶Poma.] Videtur ergo,ꝙ uſura differat in hoc a crimine ſimoniæ, quia crimen ſimoniæ non committitur in modico,ut extra de ſi.& ſi queſtiones,ſed non eſt ita,& c.ſi quæſtiones intelligas, ꝙ non præſumitur in modico committi ſimonia ratione perſonæ.

Simonia an in modico cõmittitur.

Quod

QVod vero nec.] CASVS. Hic intitulať quarta quæſtio, qua quæritur vtrum laicis, uel clericis liceat vſuras accipere? Et certū eſt, quòd non niſi in caſibus notatis ſup. in prox. q. & in apparatu, & in ſumma illius quæſtionis.

SI quis obligatus.] CASVS. Quidam clerici vſuras centeſimas exigebant, uel aliquid aliud præter ſortē, & vilius emebant, vt carius alijs uendant, quare fuit conſtitutum a Martino Papa, ut qui de cætero talia fecerint, deponantur. Item eſt caſus ſequentis capituli.

ſcorides lib. 5. c. 49. Lampridius de Heliogabalo inquit, & roſato, atque abſynthio † vulgus ad bibendum inuitauit. *De hoc Alciatus parer. l. 7. c. vlt.*

† *fortaſſe*, abſynthiaco, *aut* abſynthiato.

a ¶ Ex cap. l. 2. c. 125.

Item ex concilio Agathenſi.

¶Quando amplius, quàm debetur, exigitur, vſura eſt. C. IIII.

Burc. l. 2. c. 126. Iuo p. 6. c. 200. Pann. l. 3. c. 161.

VSura eſt, ubi amplius requiritur, quàm datur. V. g. ſi dederis ſolidos decem, & amplius quæſieris: vel dederis frumenti modium vnum, & ſuper aliquid exegeris.

Ecce euidenter oſtenditur, quòd quidquid ultra ſortem exigitur, vſura eſt.

QVAESTIO IIII.

QVod vero [a] *nec clericis, nec laicis liceat vſuras exigere, probatur auctoritate Gelaſij, & aliorum.*

Ait enim Gelaſius Papa ſcribens epiſcopis per Lucaniam, & Siciliam. c. 17.

¶A quæſtibus negotiationis clerici abſtineant. Cap. I.

diſt. 88. conſequens §. proinde. Iuo p. 12. c. 28.

CLerici aut ab indignis [b] quæſtib. nouerint abſtinendum, & ab omni cuiuſlibet negotiationis ingenio, vel cupiditate ceſſandum; aut in quocumque gradu ſint poſiti; ſi ceſſare [c] noluerint [α], mox a clericalibus officijs abſtinere cogantur.

α ¶Si ceſſare noluerint.] *Hæc non ſunt in epiſtola; neq; referuntur ſupra diſt. 88. c. conſequens, ſed non ſunt expuncta ob gloſſam.*

Item ex concilio Arelatenſi primo, quod confirmauit Papa Silueſter, c. 12.

¶Excommunicentur miniſtri, qui fœnerantur. Cap. II.

Iuo p. 13. c. 10.

MIniſtri †, qui fęnerantur, placuit iuxta formam diuinitus datam [d], eos a communione abſtinere.

† *De miniſt.*] orig.

Item ex concilio Tarraconenſi, c. 2.

¶Qui volunt eſſe in clero, a ſtudio negotiationis abſtineant. C. III.

Burc. l. 2. c. 122. Iuo p. 13. c. 13. & p. 6. c. 197.

CAnonum ſtatutis firmatum eſt, vt quicumq; in clero eſſe voluerit; emendi vilius, uel vendendi [e] carius ſtudio non vtatur. Quod certe ſi voluerit exercere, cohibeatur a clero.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 62.

¶Alienetur a clero, vſuras, aut ſuperabundantiam exigens. C. IIII.

in capitulis Marc. Brach.

SI quis oblitus timorem Domini, & ſanctam ſcripturam, quæ dicit; [Pecuniam ſuā non dedit ad vſuram;]

Pſal. 14.

a ¶Quod vero.] Nulli licitum eſt uſuras ſumere, nec etiā Iudæo, ut ext. de uſu. poſt miſerabilem. videtur tamen, ꝙ in caſu licitū ſit etiam Chriſtiano ſumere uſuram, ut ī. ea. cap. ult. tamen licitū eſt aliquando ultra ſortem aliquid recipere, ut notaui in proxima quæſtio. ſup. in ſumma.

CLerici.] CASVS. Præcipit Gelaſius in hac c. ut clerici ab omni illicita cupiditate cuiuslibet negotiationis ſe abſtineāt: alioquin in quocumq; gradu fuerint: deponētur. Sequens capitulum patet.

b ¶Indignis.] Licitas enim negotiationes poſſunt clerici facere, vt ex. ne clerici, uel monachi, c. 1. & hoc cū eis ſua non ſufficiunt, ut 91. diſt. clericus.

c ¶Si ceſſare.] Non ergo ſtatim deponēdus eſt clericus propter vſuras. 47. d. c. 1. argu. contra. 47. d. c. 2. Sol. ſtatim deponendus eſt, & quod hic dicitur, refertur ad facultatem diſpēſandi. 1

1 Vel de turpi lucro hoc intellige: ſed contra in uſura ſm L. de hoc leg. & not. extra de uſu. præterea. ibi uideas. Arch.

d MIniſtri.] ¶ Datam.] Sup. 46. d. non licet.

CAnonum.] CASVS. Quidā clerici emebant vilius, ut carius uenderēt, & hoc faciebant ſtudioſa cupiditate lucrandi. Ideo ſtatutū fuit in concilio Tarraconenſi, ut de cętero hoc non faciant, alioquin deponētur [Studio.] ideſt, ſtudioſa cupiditate.

e ¶Vel vēdendi.] in eadem forma: ſed in rudi materia poſsūt emere chorium, & chartas, & inde facere ſotulares, & libros, ut 21. q. 1. c. 1. & 91. d. clericus, nec eſt negotiatio: ſed artificium.

a ¶ Ex quolibet.] 21.quæſt.2.placuit.

SI quis clericus. CASVS. Quidam clericus mutuauit certam quantitatem pecuniæ alicui certo tẽpe ſoluendam: quæſitũ eſt in Nicæno concilio, ſi tẽpe ſtatuto ad ſolutionẽ faciendam velit recipere frumentum, vel aliam ſpeciẽ loco pecuniæ, ſub quo pretio dẽat eam recipere. Et rñdet, ꝙ ſub eo pretio, quo vendi poteſt tẽpe ſolutionis faciendæ, & tm̃ recipiat ſub eo pretio donec perueniat ad ſummã, quam mutuauit. Si vero non vult ſpeciem, ſed pecuniã recipiat eam ſine augmẽto. Ita vr̃ mihi quæſtio huius c. formanda, licet Beneuen. aliter eã formauerit: nec ĩ ea caſus poſitio a ſua differt niſi in formatione quæſtionis. & Hugo fere idem dicit cum Beneuent. Sequens c. patet.

poſt hanc cognitionem magni concilii α fęnerauerit, & centeſimas exegerit, aut ex quolibet [a] negocio turpe lucrũ quæſierit, aut ꝑ diuerſas ſpecies vini, vel frugis, uel cuiuslibet rei, emẽdo, vel vẽdendo aliqua incremẽta ſuſceperit; de gradu ſuo deiectus alienus habeatur a clero.

α ¶ Magni concilij. *Sic loquitur Martinus Brachar. quoniã hanc ſententiã accepit ex cap. 17. cõcilij Nicani, quod citatur inf. ead. c. quoniam, & in duob. vetuſtis Gratiani exemplaribus poſt hoc continuo illud ſubiungitur.*

Item ex concilio Tarraconenſi, c. 3.

¶ Pro pecunia, quam clericus mutuo dedit, iuſto pretio ſpecies accipere poteſt. C. V.

Iuo p.6.c.369. & p.13.c.14. Pann.l.3.c.159.

ij SI quis clericus ſolidum [b] in neceſſitate præſtiterit; hoc [c] de vino, vel frumento accipiat, quod [d] mercandi [e] cauſa tempore ſtatuta [f] decretum [g] fuerit venũdari. Cæterum ſi ſpeciem non habuerit neceſſariam; ipſum, quod dedit, ſine vllo augmento recipiat.

Item ex concilio Carthaginenſi † 3. c. 16.

† In vulgatis erat Agathenſi 3.] Anſ.l.7.c.153. Burc.l.2.c.124. Iuo p.6.c.198. & p.13.c.9. Pann.l.3.c.158. Rab.pœn.c.32.

¶ Clericus non accipiat plus quàm commodauit. C. VI.

NVllus clericorum amplius recipiat, quàm cuiquam accommodauerit: ſi pecuniam, pecuniam accipiat: ſpeciem eandem, quantum dederit accipiat: & quidquid aliud tantum, quantam dederit, accipiat.

& in concil. Aquiſgran.c.62.

Item Leo Papa, epiſt. 1 c. 3.

¶ Etiam laicis vſura damnabilis eſt. C. VII.

Poly.l.4.tit.31. Burc.l.2.c.123. Anſel.l.7.c.149. Iuo p.6.c.65.

NEc hoc quoque prætereundũ eſſe duximus, quoſdam lucri turpis cupiditate captos vſurariã exercere pecuniam, & fœnore velle diteſcere. Quod nos, non dicam in eos qui ſunt in clericali officio conſtituti, ſed & in laicos cadere, qui Chriſtianos ſe dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acrius in eos, qui fuerint confutati, decernimus, vt omnis peccandi opportunitas adimatur.

& in Aquiſgran. c.46.

Item ex Niceno concilio, c. 17.

¶ Eiiciantur a clero turpia lucra ſectantes. C. VIII.

diſt.47. quoniam multi. Burch.l.2.c.120. Iuo p.13.c.8.

QVoniam multi clerici auaritiæ cauſa turpia lucra ſectantes, obliti ſunt diuini præcepti, quo dictum eſt: [Qui pecuniam ſuã non dedit ad vſurã.] fęnerãtes, *Pſal.14.* centeſimas exigunt; ſtatuit hoc ſanctum concilium, vt ſi quis inuentus fuerit poſt hanc definitionem uſuras accipere, uel ex quolibet tali negocio turpia lucra ſectari, uel etiam ſpẽs frumentorum ad ſeſcuplum dare, omnis, qui tale aliquid conatus † fuerit ad quæſtum, [h] deiiciatur a clero, & alienus ab eccleſiaſtico habeatur gradu.

† *al. commentus.*

¶ *Supra diſt. 47. hic idẽ canon affertur ex verſione Dionyſii, qui nunc ex priſca, quæ eſt in collectione Iſidori.*

capi.1.c.131.

Item Iulius Papa.

b ¶ Solidum] .ſ. pecuniam numeratã.

c ¶ Hoc.] ideſt, tm̃.

d ¶ Quod.] Ideſt, quantum.

e ¶ Mercandi.] Si deberent vendi.

f ¶ Tpe ſtatuto.] i. ſolutionis tẽpore.

g ¶ Decretũ.] A iudice, vl' ab alia. ſ. hoc vult dicere. ꝙ creditor frumentum pro tanta pecunia debet recipere, quantũ ualuit tpe ſolutionis. [1] & ita conſiderandũ eſt tẽp⁹ ſolutionis. ſed ſi non eſt præfixum: tũc æſtimatur quantum ualet tpe quo res petit̃, ut ff. ſi cer. pet. l. uinum.

1 Non intelligas, qđ hic imponaĩ neceſſitas uẽditori aliud q̃ dẽat accipiẽdi, ſed plus nõ exigendi. aliud. n. pro alio non põt ſolui inuito. ff. de ſolut. ſi quis, C. e. tit. cum aũt, ſm Bart. Iſido. Archid.

NEc hoc.] CASVS. Dicit Leo Papa, quod quidam turpia lucra ſectantes, uſuras exercẽt: de quo dicit ſi valde dolere non ſolũ in clericis, ſed etiam in laicis: qđ dicit eſſe acrius uindicãdum in clericos, quam in laicos, ut ceteris metus incutiatur.

h QVoniã.] ¶ Ad queſtum.] Vr̃ hic ꝙ prohibeamur ſumere uſurã cauſa lucri captãdi, nõ autẽ uitandi dãni. ar. ad hoc ĩ. e. ſi qs oblitus. ubi dicit, incremẽta ſuſceperit: maximè ſi ſit bonæ fidei contractus, [2] ubi ex ſola mora ueniũt uſuræ, ut ff. de uſur. mora, §. in bonæ. ſi qs ergo eſt in mora ſoluẽdi, ab eo pñt repeti uſuræ, nõ tanq̃ uſuræ, ſed tanq̃ intereſſe, ut ff. p ſoc. ſocius q. & tũc petunĩ uſuræ iudicis officio, non iure actionis, licitè. n. poteſt qs agere ad hoc ut

Vſuræ cauſa dãni uitandi pñt peti.

2 Quæ ſint actiones ſiue cõtractus bonæ fidei, hr̃ Inſti. de act. §. actionum. & no. ext. de except. cum uenerabilis, in gl. quæſitum, &c.

vt reddatur indemnis, ut extra de fideiuſſ. peruenit. & 12.q.2.ſi quis de clericis.ubi agitur ad intereſſe.

QVicunque.] CASVS. Aliqui tempore meſſium uel vindemiarum, non neceſſitate, ſed propter lucri cupiditatem emunt vinum uel annonam pro duobus denarijs hac intẽtione,ut ſeruẽt poſtea, donec pro quatuor uendant uel pro pluribus. Quæſitum eſt a Iulio Papa. vtrum hoc ſit turpe lucrũ? Et reſpondet quod ſic.& dicit Hugo, ꝙ hoc c.loquitur generaliter tam de clerico. quàm de laico. Sequens c.patet.

a ¶ Modium.] Si aliquis uendat merces q̃ modo ualent quatuor, & facit pactũ ut ei dẽtur quinque ad terminum præfixum: illud non eſt uſura, ſi dubium eſt quãtum poſſunt valere merces illæ ad terminum præfixũ: ut extra de vſur. in ciuitate, licet ſi uenderet longè cariori foro quã modo, valeant,tũc eſſet uſura,ut ext.eo.tit. conſuluit Io. Et quod dicit de uenditione mercium, intelligit ſi tẽpore contractus non fuerat uenditurus: alioquin eſſet uſura, ut extra eod. tit.c.ult. B.

Vſura qñq; nõ fit, licet pro quatuor quinque ſoluantur.

b SI quis.] ¶ Rapinam.] Sic ergo vſurarius eſt raptor. ergo in eũ nõ transfertur dominium ſicut nec in ſimoniacum. poteſt tamen concedi, quod trãſfertur dominium in eum.Item cum vſurarius non audiatur niſi reſtituat vſuras, quas ab aliquo receperit, ergo nec raptor. ut videt quod non admitto & rapina largè ſumitur pro qualibet in. iuſta uſurpatione,ut 32.q.4.meretrices.

Dñium an trãſferatur in uſurarium.

ec.l.tit. [illegible] c. coll.9. ſed Nicænum concilium prohibet vſuras ut 47.diſ. quoniam.& 5.ca. quoniam.cũ ergo Imperator conſtitutione ſua confirmauit ſtatuta Nicæni concilij, patet ꝙ voluit derogare omnibus legibus quæ loquuntur de vſuris. Vel dic,ut dixi 10.d.lege.

d ¶ Scri-

¶ Turpe lucrum ſequitur,qui minus emit,vt plus vendat. C. IX.

QVicunque tempore meſſis,vel vindemiæ, nõ neceſſitate, ſed propter cupiditatem comparat annonã, vel vinum, verbi gratia de duobus denarijs comparat modium [a] vnum, & ſeruat vſq; dum vendatur denarijs quatuor,aut ſex,aut amplius; hoc turpe lucrũ dicimus.

Poly.ibidem.
Burc.l.2.c.127.
Iuo p.6.c.201.& p.13.c.21.
Pann.l.3.c.162.

¶ Caput hoc apud Burchardum, & Iuonem p.6.c.201. & in Pannormia citatur ex decretis Iulij Papæ vſurarijs miſſis. Verum idem Iuo par 13.c.21.citat ex capitularibus quorum lib.1.c.131.habetur.

Item Ambroſius in libro de bono mortis,c.12.

¶ Rapinam facit,qui vſuram accipit. C. X.

SI quis vſuram acceperit; rapinam [b] facit,vita non viuit.

Item Auguſtinus ad Macedonium,epiſt.54.

¶ Non minus crudelis eſt, qui pauperem trucidat fœnore,quàm qui diuiti aliqua rapit. C. XI.

QVid dicam de vſuris,quas etiam ipſæ leges,& iudices reddi [c] iubent? An crudelior eſt, qui ſubtrahit aliquid, vel eripit diuiti; quàm qui trucidat pauperem fœnore? Hæc,atque huiuſmodi male vtiq; poſſidentur: & vellem,vt reſtituerentur:ſed non eſt, quo iudice repetantur.Iam vero,ſi prudenter intueamur,quod ſcriptum eſt [d]; [Fidelis hominis totus mundus [e] diuitiæ ſunt:infidelis autẽ,nec obolus [f];] nonne omnes, qui ſibi videntur gaudere licet conquiſitis,eiſque uti neſciunt; aliena poſſidere conuincimus? Hoc enim certè alienum [g] non eſt,quod iure poſſidetur; hoc autem iure,quod iuſtè, & hoc iuſtè,quòd bene†.Omne igitur,quòd male poſſidetur;alienum eſt:malè autem poſſidet,qui male vtitur.

Poly.li.6.tit.20.

Prouer.17.

† Hinc B. Th.Aquinas in opuſculis trac.de vſur. c.5. infert ꝙ ſm legem diuinam non transfertur dñium in uſurariũ, ſed tñ ſm legẽ humanam.

Porro,a quo uſura exigenda ſint, Ambroſius teſtatur dicens in libro de Tobia,c.15.

¶ Ab illo vſuram exigere poſſumus, cui iure nocemus. C. XII.

AB † illo vſuram exige,cui merito nocere deſideras;

Iuo p.23.c.27.
† *Ibi inquit*] orig.

QVid dicam.] CASVS. Hoc c.diuiditur in duas partes.In prima parte dicitur,ꝙ crudelis eſt,qui uſuram exercet ſicut ille,qui facit rapinam; quia uſura reſtitui debet.ſi ſit ſub quo iudice repeti poſſit. In ſecunda parte inuehitur cõtra auaritiam & cupiditatem uſurarij, quæ ſatiari non poteſt. Et oſtendit, quod uſurarius cum peccato poſſidet uſuram, quia alienum eſt: & ideo reſtituendum, quia iniuſtè poſſidet, & eo male utitur.

c ¶ Reddi.] Id eſt dari:quia uerbum reddendi ponitur pro uerbo dandi.ff.de ueib. ſign. uerbum reddendi poteſt tñ dici ꝙ ſm leges non ſunt dandæ uſuræ, tum qa facię leges non dedignantur imitari ſacros canones, ut 2.q.3. ſi.notandum. tum quia Imperator iubet ſeruari ea,quæ ſtatuta ſunt in Nicæno concilio, ut in Auth.de

Vſuræ etiam ſm leges nõ ſunt dandæ.

d ¶ Scriptum eſt.] In prologo Bibliæ.

e ¶ Totus mundus.] Id eſt,quælibet parua pars mundi, 1 ut hæc dictio,totus,hic ponatur diſtributiue.

f ¶ Nec obolus.] Supple eſt totus mundus.

g ¶ Alienum.] Canon fingit rem alienam illam, qua quis male utitur,ut hic,& 47.diſt in.ſicut hi.& extra de ueib.ſign.c.ius dicitur.

PORRO. CASVS. Supra dictum eſt, quòd uſuræ non debent exigi: nunc ponit caſum, in quo poſſunt exigi, & ad hoc inducit ſequens cap.

AB illo,] CASVS. Quæſitum fuit ab Ambroſio, a quo uſuræ exigi ſine peccato uel recipi poſſint. Et reſpondet quod ab illo, cui nocere merito deſideramus & contra quem bellum iuſte mouemus, ſed bello uincere non ualemus.Hoc c.intelligit H.generaliter de Iudæo pagano hæretico, & Chriſtiano quolibet, contra quem bellum iuſte moueturr.

1 Hic vult dicere, ꝙ ea q̃ poſſidet, licet pauca,ita ei ſufficiunt ac ſi totus mundus eſſet ſuus ſm Gof.Ambd.

a ¶ Cui.]

cui [a] iure inferuntur arma, huic legitime indicātur vſuræ, quem bello vincere facile non potes. De hoc cito potes centeſima vindicare te. Ab hoc vſuram exige; quem non ſit crimen occidere. Sine ferro dimicat, qui vſuram flagitat: ſine gladio ſe de hoſte vlciſcitur, qui fuerit vſurarius exactor inimici. Ergo vbi ius [b] belli, ibi etiam ius vſuræ.

QVAESTIO V.

Vod vero [c] *eleemoſynæ non ſint faciendæ ex fœnore, vel vſuris, nec ex quolibet malè acquiſito; Auguſtinus teſtatur in libro de uerbis Domini, ſermone 35.*

Eleemoſyna, utrū fieri poſſit de illicitè acquiſitis.

¶ De vſuris eleemoſynæ fieri non poſſunt. C. I.

ſuo p.13.c.16.

NOlite velle eleemoſynas facere de fœnore, & vſuris. [d]

Item Eccleſiaſtici 34.

¶ Oblatio de rapina reprobatur a Deo. C. II.

IMmolans † ex iniquo oblatio eſt maculata. *& infra.* ¶ Dona iniquorum [e] non probat altiſſimus, nec reſpicit in oblationes iniquorū: nec in multitudine [f] ſacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperum; quaſi qui victimat filiū in conſpectu patris ſui. Panis egentium, vita pauperis eſt. † Qui defraudat illum, homo ſanguinis [g] eſt. Qui aufert in ſudore panem; quaſi qui occidit proximum. Qui effundit ſanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres [h] ſunt.

† immolantis.] ori.

† Facit ad hunc text. l. cum hi cum ibi no. ff. de tranſactio.

Item Auguſtinus in lib. 50. homiliarum, hom. 7.

a ¶ Cui.] Sicut nulli nocere dēs, ſic a nullo dēs petere vſuras. vt c. intelligatur negatiue. & ſic planū eſt. Alij dicunt, ꝙ ab hoſtib. licitum eſt petere vſuras. nā & oīa eorum licite poſſumus auferre, vt 23. q. 7. c. 1. & 2. & quibuſcunq; inſidijs poſſumus nocere eis, ut 23. q. 2. dñs.

b ¶ Vbi ius.] Iuſtū bellum eſt quod geritur ex edicto principis, vt 23. q. 2. iuſtum. Ioan.

QVod vero.] Hæc quæſtio diuiditur ī quatuor partes, in prima quarum probat per 9. auctorit. ꝙ de vſuris, & rebus male acquiſitis, de quib. dñium non transfertur, non poſſunt fieri eleemoſynæ. Secunda ibi. [Econtra.] Tertia ibi, [Item obijcitur.] Quarta ibi. [Sed Aug.] Io.

CASVS. Hic intitulatur quinta quęſtio, vbi queritur, an ex vſuris, & rebus male acquiſitis poſſint eleemoſynæ fieri. Et certe quidam dicunt, ꝙ ex nulla re illicitè acquiſita pōt eleemoſyna fieri, vt ĩ. ea. eleemoſyna. & 1. q. 1. non eſt putanda. vbi di: Honora Dūm de tuis iuſtis laboribus, & in Deute. Non accipies mercedē poſtribuli. Alij diſtinguunt vtrū transferatur dñium, uel nō. Vbi non transfertur dñium, de rebus illis eleemoſyna fieri non poteſt, ut de rapina & furto. Vel ubi trāsfertur, ſed datur repetitio, ſimiliter eleemoſyna fieri non pōt, ut in uſura, & re per metum extorta, & etiam in ſimonia. Vbi autem transfertur dominium, & non competit repetitio, eleemoſyna fieri poteſt, ut de re p meretricium acquiſita, & de re quæ datur hiſtrioni, ut ĩ. c. qui habetis, & cap. non ſane. Quod dicitur: non accipies mercedem poſtribuli, non obſtat: quia oblatio licet de ea fieri non poſſit, nō prohibetur quin eleemoſyna fieri poſſit, & quod dicitur: Honora Dominum de iuſtis laboribus, non prohibet quin idem de aliis.

c ¶ Quod vero.] Quidam gñaliter dicunt, ꝙ de nullo illicite acquiſito pōt fieri eleemoſyna, nec de meretricio, nec de vſura, nec de alea, nec de hiſtrionatu, nec de ſimonia ſcriptum eſt. n. Honorabis dñm Deum tuum ex iuſtis tuis laboribus. 1. q. 1. nō eſt putanda, & in Deut. dicitur. Non accipies mercedem poſtribuli, & eſt ar. ad hoc ĩ. ea. eleemoſyna. & 32. q. 4. ſicut nō ſūt, nā illicite, acquiſita non ſunt in bonis nr̄is, nec noſtra, vt ff. p ſoc. cum duob. §. vlt. Alij dñt, ꝙ ſi de illicitè acquiſitis nō trāsfert dñium, vel etiam trāsfertur ſed competit repetitio; nō poteſt tñ fieri eleemoſyna, ut in vſura. argu. ext. đ iureiu. debitores, & 1 ſimonia, vt ext. de ſimo. veniēs Sed ſi nō daẽ repetitio, & transfertur dominium, bñ fit inde eleemoſyna, vt ſi aliquid datur meretrici illud nō pōt repeti, vt ff. de cond. ob turpē cau. idē ꝙ ſi. §. quoties. vñ de tali pōt meretrix facere eleemoſynam. Idem de eo eſt quod daẽ hiſtrioni, & de eo ꝙ extorquetur ratione officij alicuius, vt inf. ead. nō ſanè. Quod autem dicitur, quòd ſacerdos nō poteſt percipere mercedem poſtribuli, poteſt dici, quòd non dēt recipi oblatio meretricis, licet eleemoſyna poſſit inde fieri, & hæc eſt ratio, ut propter ruborem citius cōuertatur, ut 90. d. oblationes. & 17. q. 4. miror. Sed de illis, quę ſunt extorta per uiolentiam, non rōne officij alicuius. ut de rapina, & de furto, non pōt fieri eleemoſyna. Dicunt tamē quidam, quod ſi res furtiua uendatur, de nummis illis pōt fieri eleemoſyna: quia non ſunt nummi furtiui, qui dantur pro re furtiua, ut ff. de fur. qui uas. §. ult. quod nō credo, ut ext. de uſur. cum tu. in fine. 1

1 De hoc no. extra de decimis ex tranſmiſſa.

d NOlite.] ¶ Vſuris.] Hic inculcatio uerborum eſt, & fœnus dicitur uſura uſurarum. Vnde Lucanus.

Hinc uſura uorax, auidumque in tempore fœnus.

IMmolans.] CASVS. Aug. in hoc c. reprehendit illos, qui ex male acquiſito faciunt oblationes. Nam qui offert ſacrificium, uel oblationes ex iniuſto acquiſito, ſimilis eſt illi, qui interficit filium in conſpectu patris, nam qui rapit pauperibus, & qui ſanguinē fundit humanum, & homicida reputatur, & ſimiles ſunt in malo. [Immolans,] id eſt, immolantis.

e ¶ Iniquorum. ſup. 1. q. 1. nullus, & c. nō eſt putāda.

f ¶ Nec in multitudine. Sed in meritis, ut 24. q. 1. odi.

g ¶ Sanguinis. Sup. 86. diſt. paſce.

h ¶ Fratres.] i. pares ſiue ſimiles in peccato, inf. ead. c. multi. & de pœni. diſt. 1. homicidiorum.

For-

FOrte.] CASVS. Quidā putant ſe non peccare. ſi auferant auaro,& diuiti,vt pauperib.largiātur: ſed dicit Aug.ꝙ tales diabolica ſuggeſtione mouētur: quia qui talia faciunt,addunt iniquitatem iniquitati.

NEque.] CASVS. In hoc c.oſtendit.Aug.ꝙ malum præcedens (vt rapina, vel inuaſio) non excuſatur propter bonū ſequens, & hoc probatur duob.exēplis, ſcilicet primo,& tertio. Et econuerſo bonum præcedēs non

¶ Non eſt aliquid rapiendum diuitibus, vt detur egenis. C. III.

FOrte aliquis hoc ſecum cogitat,& dicit; multi ſunt Chriſtiani diuites,auari,cupidi:non habebo [a] peccatum; ſi ſuum illis abſtulero, & pauperibus dedero. Vnde enim illi nihil boni agunt, mercedem habere potero, ſi ego eleemoſynas dedero.Etiam in hac re parcat vnuſquiſque animæ ſuæ,quia huiuſmodi cogitatio ex diaboli calliditate ſuggeritur.Nam etiamſi totum tribuat pauperibus, quod abſtulerit;addit potius peccata,quam minuat.

[*Item Hieronymus.*]

¶ De eodem. PALEA. C. IIII.

NEmo qui rapit † moriēs,ſi habet vnde reddat;ſaluatur.Si eos quorum fuit,inuenire non poterit;eccleſiæ,vel pauperibus tribuat.

† *al. in rapina moriens.*

¶ *Hæc & ſequens Palea abſunt a pleriſque vetuſtis,etiā in quibus cætera eſſe ſolent. In vno autem habentur ſup. ead.q.4. poſt c.ſi quis vſuram.*

[*Item Ambroſius.*]

¶ De eodem. PALEA. C. V.

RApinam emere non licet, niſi ea intentione, vt cui eſt ablata,reddatur.

& ſerm. 21. de verbis Apoſtoli.

Item Auguſt.in lib.50.homiliarum, hom.9.

¶ Furtum committit, qui inuentum non reddit. C. VI.

Poly.l.6. tit.16.

SI quid inueniſti, [b] & non reddidiſti;rapuiſti; quātū potuiſti, feciſti. Quia plus non inueniſti, ideo non plus rapuiſti. Qui alienum negat; ſi poſſet, & tolleret. *& paucis interiectis.* ¶ Deus cor interrogat, non manū.

Item Greg.lib.7.epiſt.110. ad Siagrium.

¶ Qui de rebus conceſſis,& bene quæſitis eleemoſynam impendit, illa placet Deo. C. VII.

Poly.l.2.tit.1. Pann.l.2.c.191.

ELeemoſyna redemptoris noſtri oculis illa placet, quæ non ex illicitis rebus, & iniquitate congerit; ſed quæ de rebus cōceſſis, & bene acquiſitis impēditur.

¶ *In epiſtola B. Gregorij verbis huius capitis præponuntur verba capitis,non eſt putanda,ſupra 1.q.1.*

Item Hieronymus in lib. Leuitici.

¶ Peccat,qui rem inuentam non reddit. C. VIII.

Origenes, ho. 4. ad c.6. Leuitici.

MVlti ſine peccato putant eſſe; ſi alienū,quod inuenerint teneant:& dicunt, [c] Deus mihi dedit; cui habeo reddere?Diſcant ergo peccatum hoc eſſe ſimile rapinæ,ſi quis inuenta non reddat.

Item Auguſtinus lib.de bono coniugali,c.4.

¶ Bonus uſus non iuſtificat iniuſte quæſita. C. IX.

NEque enim ſi agris inique, ac perperam inuaſis ita

Malum pp bonū nō eſt faciendum.

1 Ad hoc plene extra ne cleri. vel mona.c.3.

a ¶ Non habebo.] Nec enim propter bonum eſt faciēdum malum, vt 30. q.1.noſſe.32.q.4.ſicut non ſunt 1 nō vī tū, ꝙ talis furtū committat:quia furtum non fit niſi adſit animus lucrādi, vt ff. de fur. l. 1. ſed non eſt ita:quia ſpecies furti eſt ex alieno largiri, vt ff. de furt. ſi pignore.§.1.

SI quid inueniſti] CASVS.Dicit Augu.in hoc c.ꝙ ſi aliquis īueniat aliqd, & animo lucrādi retinuit, talis dr̄ raptor: nā qui alienū negat, ſi inueniret alienum,tolleret,& dolet ꝙ plus non inuenit.Deus enim reſpicit cor,& nō manum. Sequētia duo capitula patent.

Furari intendens quāque furtum non committit.

b ¶ Si qd inueniſti.] Hic notabis ꝙ ſi inueni rem aliq̄ habitam pro derelicto,licet intendā eā furari: non tamen committo furtum. Item ſi non habetur pro derelicto. credo tū ꝙ hēatur pro derelicto,ſimiliter nō cōmitto furtū. ſi autē non habetur pro derelicto,nec credas ꝙ habeatur, ſi eo animo accepiſti,vt dño reſtituas, non committis furtum: hoc tamen in libello debes ꝓteſtari hoc totū habes, ff. de fur. falſus,§.q alienum. Item & hoc ſcias, ꝙ ſi qs inuenit theſaurum in loco ꝓprio, ſtatim inuētoris ē: ſi āt in loco alieno, & caſu fortuito eū inuenerit,dimidius ſit inuentoris, & dimidius ſit dñi loci. ſi vero ſtudioſe q̄ſiuit, & inuenit eum in loco alterius,tot⁹ erit dñi loci. ſi vero in ſacro, vel religioſo loco caſu fortuito inuenit theſaurū,totus eſt inuētoris, ut inſt.de re.diu.§.theſaur⁹, & C.de theſ. l.nemo.lib.10. Io.

Theſaurus inuentus cuius eſt.

c MVlti.] ¶ Dicunt.] Iſti male dicunt quia omnes ſcire debent quod ſuum non eſt,ad alios pertinere,vt C. vnde vi.conquerebatur.

non vitiatur malo ſequenti,& hoc probat duob.exemplis,ſ.ſecundo, & quarto. Et no.ꝙ prima duo exempla

pla opponuntur ſibi: & ſequentia duo ſimiliter. Secũdum exemplum eſt ibi,[Neque ſi alias.] Tertiũ ibi, [Nec tyrannice.] Quartũ ibi,[Nec vituperabilis ordo.] a ¶ Iuſtificat.] Arg. ꝙ bonum non improbatur ꝓpter malum cohærẽs: nec malum approbatur ꝑ bonum cohærens

ſtas à Deo eſt.arg.23.q.1.quid culpatur.

Deniq.] CASVS. Quæſitum eſt ab Ambr.vtrum in cauſa pecuniaria,quę vertitur inter aliquos,poſſit ſacerdos pro altero licite poſtulare? Et reſp.ꝙ nõ qa cõmodius eſt ut neuter iuuetur, quàm grauet alter: quia ad officiũ ſacerdotis ſpectat vt nemini noceat, ſed ꝓſit oĩbus. & facit principiũ c. ad ꝓpoſitũ Gratiani. ſ. vt alienũ nõ auferã, vt alteri ſubueniã pecuniariter maxime.

† al. quiſquam.

quiſque † vtatur,vt ex eorũ fructibus largas eleemoſynas faciat; ideo rapinam iuſtificat. [a] ¶ Neque ſi alius rtri paterno,vel iuſte quæſito auarus incũbat;ideo culpãda eſt iuris ciuilis regula,qua poſſeſſor legitimus factus eſt.¶ Nec tyrannicæ factionis peruerſitas laudabilis [b] erit ſi regia clemẽtia tyrãnus ſubditos tractet. ¶ Nec vituperabilis ordo regiæ poteſtatis, ſi rex crudelitate tyrãnica ſçuiat. Aliud eſt nãq; iniuſta [c] poteſtate iuſte velle vti:& aliud eſt iuſta poteſtate iniuſte velle uti. α

α ¶ Velle vti. *Poſt hæc verba apud B. Auguſtinum ſequitur, c. concubinæ inf. 32. q. 2.*

Item Ambroſius lib. 3. de officijs, c 9.

¶ Cum alterius detrimento alteri ſubuenire non licet. C. X.

Denique [d] ſi non põt ſubueniri alteri, niſi alter lædatur; cõmodius eſt neutrũ [e] iuuari, quàm grauari alterũ. Ideoque in cauſis pecuniarijs interuenire nõ [f] eſt ſacerdotis: in quibus nõ poteſt fieri, quin frequẽter lædatur alter, qui vincitur: quoniã interceſſoris beneficio ſe victum arbitratur. Sacerdotis eſt igitur nulli nocere, ꝓdeſſe velle omnibus: poſſe autem ſolius Dei eſt.

d ¶ Deniq.] Sic 11. q. 3. nolite. cũ ſuis concor. & 13. q. 2. non æſtimemus.
e ¶ Neutrũ.] Ar. ꝙ nulli ſubueniẽdum eſt cum iniuria alterius. vt 22. qõ. 2. primum. 2 & cauẽdũ eſt ne prætextu nocẽtis ĩnocẽs puniatur. C. de his qui latro. occ. l. 2. in fi. qa ſancti⁹ eſt. &c. ff. de pœn. abſentẽ. & pęna ſuos tenebit auctores. C. de pę. ſancimus. ext. de his q̃ fi. à maio. parte, c. q̃ſiuit nec dẽt alteri per alterum iniqua conditio afferri, vt ff. de reg. iur. non debet.

2 Ar. 32. q. 4. ſicut nõ ſũt. 14. di. ꝙ ait. C. de ſta. & ima. l. vlt.

Puniri non debet alter pro altero.

Item Gregorius in regeſto lib. 7. indict. 2. epiſt. 126. Recaredo regi.

¶ Eleemoſynę, & ſacrificia non placent Deo, quæ offeruntur ex ſcelere. C. XI.

3. q. 7. in grauib. Prou. 15. Gen. 4. Eccl. 34. Prou. 15.

Scriptum eſt:[Victimæ impiorũ abominabiles Deo: vota iuſtorum placabilia.] Neque enim in omnipotentis Dei iudicio quod datur, ſed à quo detur, inſpicit. Hinc eſt enim quod ſcriptũ eſt: [Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius: ad Cain autem, & munera eius nõ reſpexit.] Dicturus quippe, quia Dominus reſpexit ad munera: præmiſit ſolicite, quia reſpexit ad Abel. Ex qua re patenter oſtẽditur, quia nõ offerens à muneribus ſed munera ab offerente placuerunt: β [Dona quippe iniquorũ nõ probat altiſſimus: nec reſpicit ĩ oblationes eorum, nec in multitudine ſacrificiorum, eorum propitiabitur peccatis.] *Item.* [Lõge eſt Dominus ab impijs; & orationes iuſtorum exaudiet.]

f ¶ Non eſt ſacerdotis.] Arg. ꝙ ſacerdotes nõ poſſunt aduocare, in cauſis, vt hic & 88. d. ꝑlatũ. Ar. cõtra. 15. q. 2. obſeruãdũ. Sol. coram ſæculari iudice non pſſt allegare niſi ꝓ certis ꝑſonis, vt ex. de poſt. c. 1. ſed corã eccleſiaſtico bñ. Io. Hodie ſacerdos nõ põt poſtulare niſi ꝓ ſe & eccleſia ſua, vľ ꝓ cõiunctis & miſerabilib. perſonis, vt ext. eo. c. vlt. B.

Scriptũ.] CASVS. Quæſitum fuit à Gre. an de illicite acq̃ſitis poſſint facere peccatores ſacrificia vľ oblationes? Et rñdet ꝙ nõ: & hoc ꝓbat exẽplo Cain, ad cuius munera vľ ꝑſonam dñs nõ reſpexit, cum malus eſſet & impius: ſed ad Abel & ad munera eius reſpexit: dona enim iniquorum non probat altiſſimus, ſed bonorum.

β ¶ Placuerunt.] *Hucuſque B. Gregorius: ſicut ſupra 3. q. 7. c. in grauibus, eſt notatum.*

Exod. 3.

2 *Cõtra ĩ Exodo legitur, quòd filij Iſrael exituri de Aegypto à vicinis ſuis acceperunt mutuo vaſa aurea, & argentea: ex quib. poſtea ædificauerunt tabernaculũ Dño.*

His reſpondet Aug. in lib. quæſt. Exodi, q. 39.

1 Ad hoc ... 6. cõſuetu... 32. q. 3. §. ...s ita. & ca. ...uidquid. 11. ...õ. 4. qui recte. Ar. cõtra 32. q. 3. tunc ſaluabit. Ar.

hærens. 1 vt 56. d. vndecunque & 23. q. 5. relegentes. Ar. contra, 22. q. 2. ſi quælibet.
b ¶ Laudabilis.] .i. licet iniuſte electus bene vtatur dignitate, per hoc nõ conualeſcit dignitas, ut 1. q. 1. principatus. hoc tamen fallit, vt ext. de renun. niſi.
c ¶ Iniuſta.] Ideſt, iniuſte acquiſita. Omnis enim pote-

g ¶ Scriptum.] Hoc c. expoſitum eſt ſup. 3. q. 7. in grauibus. §. ecce.

CONTRA. Hæc eſt 2. pars quæſtio. ſecundum Ioan. de Fant.

CASVS. Supra probatum eſt, ꝙ de furto, vel rapina, vel conſimilibus eleemoſynæ vel oblationes fieri non debent. Nunc probat contra exemplo Iudæorum, qui de vaſis quæ mutuo acceperunt ab Aegyptijs ędificauerūt poſtea tabernaculum Dño. Sed huic obiectioni rñdet Grat. per ſeq. c.

e ¶ Rapinam.] Arg. ꝙ aliquo prohibito prohibita ſunt omnia ſimilia, ut ext. de conſt. trāslato. & ſup. diſ. 4. denique. in fi. & quæ ſeq uūtur ex illo; extra de cōſt. nam concupiſcentiam.

f ¶ A parte enim.] Simile 32. q. 4. meretrices eſt autem fur-

¶ Non licet aliena rapere exemplo Iſraelitarum ſpoliantium Aegyptios. C. XII.

DIxit Dominus ad Moyſem: [Petat vir a ꝓximo, & mulier à proxima, vaſa aurea, & argentea, & veſtē. Non hinc quiſquam ſumendum exemplū [a] putare dēt ad expoliandum iſto modo proximum. Hoc enim Deus iuſſit, qui nouerat, quid quemq; pati oporteret. Nec Iſraelitæ furtum [b] fecerunt: ſed Deo iubenti miniſterium præbuerunt.

paulo aliter in orig. Burc. l. 11. c. 53. Iuo p. 13. c. 2.

3 *Item obijcitur. Aliena rapere non eſt contra ꝑceptū. Nullo ſi quidē Dei mādato rapina uidetur ꝓhibita. Sed nomine furti oīs illicita vſurpatio rei alienæ ītelligitur.*

Vnde Auguſtinus in eodem lib. q. 71.

¶ Maioris pœnæ eſt violenter aliquid eripere, quàm furari. C. XIII.

POenale [c] eſt occulte auferre: multo maioris [d] pęnæ eſt viſibiliter eripere. Auferre ergo nolēti ſiue occulte, ſiue palā, habet præceptum ſuum, Furti enim [α] noīe bene intelligitur omnis illicita vſurpatio rei alienę. Nō enim rapinam permiſit, qui furtum ꝓhibuit: ſed vtique furti nomine in lege veteris teſtamenti & rapinam intelligi voluit. A parte enim [f] totum ſignificauit, quidquid illicite rerum proximi aufertur.

32. q. 4. meretrices. Sent. 3. diſt. 37. Bur. l. 11. c. 54. Iuo p. 13. c. 3. Poly. l. 6. tit. 16. Anſ. l. 11. c. 109.

α ¶ Furti enim.] *Hæc ſunt verba B. Aug. licet mutato orationis ductu: quæ aūt antecedūt apud ipſum non ſunt inuenta. Integer locus B. Aug. de furto, & mœchia habetur infra 32. q. 4. meretrices.*

His auctoritatibus probatur, quòd neque ex rebus inuentis, neque ex male conquiſitis eleemoſynam quiſquam facere poteſt.

4 *Sed Auguſtinus contra teſtatur ſer. 35. de verbis Domini dicens.*

¶ De male acquiſitis bonum fieri poteſt. C. XIIII.

QVi habetis de malo, [g] facite inde bonum. Qui non habetis de malo, nolite acquirere de malo. Eſto bonus tu, qui bonū facis de malo: & cū cęperis aliquid boni facere de malo, noli remanere tu malus. Nummi tui conuertuntur in bonum, tu autem remanes malus?

Iuo p. 13. c. 16.

DIxit.] CASVS. Quæſitū fuit ab Aug. vtrū exemplo Iudæorum, qui Aegyptios expoliauerūt auro & argēto, poſſit quis ſuum proximū ſpoliare? Et reſpōdet ꝙ non. nec Iudęi furtum fecerūt, ſed præceptū Domini ſeruauerunt.

a ¶ Sumēdum exēplum.] Arg. ab exēplis nō eſſe argumētādum. 12. q. 2. gloria. ver. neque vero. Arg. contra. 37. diſt. qui. de menſa.

Delicta excuſantur auctoritate maioris.

b ¶ Furtū.] Arg. ꝙ hoſtes poſſumus decipere & eis ſua auferre, vt 43. diſtin. in mādatis. 23. q. 7. c. 1. & 2. ſup. diſt. 8. quo iure. & C. de cōmer. & merca. l. 2. Hic tamen ideo excuſant, quia maioris auctoritate hoc fecerunt: & ita ē ar. hic quod auctoritas maioris excuſat ī illicitis, vt 63. d. Salonitanæ. & de cōſe. d. 5. diſcipulos. 23. q. 1. qd culpai, ſic Abrahā & Sāpſon & alij multi fuerūt excuſati auctoritate Dñi, vt 23. q. 5. ſi nō licet. arg. cōtra 16. q. 1. in canonib. & 12. quæ. 2. quicumque.

ITEM OBIICITVR. Hæc eſt 3. pars quæſtio. in qua q̄ritur vtrum rapina in decalogo inueniatur prohibita: & ꝓbat ꝙ ſic per c. ſeq. Io. de Fant.

CASVS. Adhuc probat Grat. ꝙ ex illicite acquiſito uelut ex rapina poſſunt eleemoſynæ fieri. nā rapina nullo Dei mandato videtur eſſe prohibita, ſed reſpōdet ꝙ cum furtum ſit prohibitum, omnis illicita vſurpatio intelligitur eſſe prohibita, vt probatur ſeq. c.

POenale.] CASVS. Docet hic Auguſ. quod maius eſt peccatum rapere manifeſte, quam occulte furari: & quod nomine furti in lege veteri rapina & omnis illicita vſurpatio intelligitur. A parte enim totum ſignificatur [A parte. Furtum ſecundū quod dicitur à furto, & rapina, ſunt ſpecies illicitæ vſurpationis: ſed ſecundum quod dicitur furtum cōtractio rei alienæ inuito domino, furtum non eſt ſpecies rapinæ, ſed econtra.

1 Non mirū eſt præcedat culpa: quia prout dicit Au. pl⁹ fraudator lædit damno innocētiæ quam alius damno pecuniæ.

c ¶ Pęnale.] i. dignum pęna. 1

d ¶ Maioris.] Magis enim delinquit raptor, quàm fur, vt inſt. vi bo. rap. in prin.

furtum pars rapinæ, eodē modo quo genus eſt pars ſpeciei rapina enim eſt ſpecies furti: nam omnis raptor eſt fur, vt inſt. vi bo. rapt. in prin.

HIS AVCTORITATIBVS. CASVS. Concludit Gra. ex omnibus ſupradictis c. à prin. q. quod ex rebus male acquiſitis eleemoſyna fieri non debet, poſtea probat contrarium.

SED AVG. Hæc eſt 4. pars q. in qua dicitur, quòd de quibuſdam male acquiſitis quandoque tranſit dominium, & tunc poteſt fieri eleemoſyna Io. de Fant.

QVi habetis.] CASVS. Docet hic Aug. ꝙ qui habet pecuniam de malo acquiſitam, conuertat illam in bonum, & ipſe malus nō remaneat abſit enim ut nummi tui conuertantur in bonum, & tu remaneas malus.

g ¶ De malo.] Grat. tribus modis exponit illud verbum facite de malo bonum, & bene, &c.

SED

SED HOC MVLTIPLICITER. CASVS. Exponit Grat. hic quod dictum eſt ſupra in præcedenti c. ubi dicitur, ꝙ de malo poteſt quis facere bonum. & exponit illa uerba tripliciter. Primo dicitur de malo facere bonum cum reddit, quæ illicite abſtulit. Secundo cum pauperibus diſpenſat ea, quæ cum malo, ideſt, cura & ſolicitudine acquiſiuit, & hoc probat auctoritate Euangelij dicentis, facite uobis amicos de mammona iniquitatis. Tertio cum bonum quis expendit, ideſt qđ ex arte mathematica acquiſiuit.

Sed hoc multipliciter intelligitur. Facit enim de malo bonum, qui reddit [a] *quod illicite abſtulit. Nomine etiam mali, cura, & ſolicitudo mortaliũ exprimitur: De malo ergo bonum facit, qui pauperibus diſpenſat quod cũ labore, & ſolicitudine acquiſiuit, iuxta illud Euangelij: [Facite vobis amicos de mammona* [b] *iniquitatis.* (Luc. 16.) *Vel ex malo acquiritur, quod ex turpi cauſa poſſidetur; veluti cum mathematicus ex arte, quam docet, vel ex futuris, quæ prænunciat, nonnulla lucratur. Quæ vero de malo ſic acquiruntur, in bonum poſſunt conuerti. De peccato etiã aliqua nonnunquam acquiruntur, quæ pauperibus iuſte erogantur.*

Vnde Auguſtinus ad Macedonium, epiſt. 54.

¶Quæ male acquiruntur, aliquando bene poſſunt expendi. C. XV.

(Poly. l. 6. tit. 20.)

NOn ſanè, quidquid ab inuito ſumitur, iniurioſe aufertur [c]. Nam plerique nec medico [d] volũt reddere honorem ſuum, nec operario mercedem: nec tamen hęc qui ab inuito accipiunt, per iniuriam accipiũt: quę potius per iniuriam non darentur. (ſup. 11. q. 3. nõ licet) Sed non ideo debet iudex vendere iuſtum iudicium, aut teſtis verũ teſtimonium: quia vendit aduocatus iuſtum patrocinium [e], iuriſperitus verũ conſilium. Illi enim inter vtramque partem ad examen † adhibentur; iſti ex vna parte cõſiſtunt. († al. examina.) Cũ autem iudicia, & teſtimonia†, quę nec iuſta, nec vera vẽdenda ſunt, iniqua, & falſa venduntur; multo ſceleratius vtiq; pecunia ſumitur, quia ſcelerate etiã, quamuis à volentibus datur. Ille [f] tñ ſolet tanquam male ſibi ablatam pecuniã repetere, qui iuſtũ iudiciũ emit: quoniã venale eſſe nõ debuit. († Concor. l. diuus. cum not. ff. de re iudi. & Bal. in l. comparationes. C. de fide inſtr.) Qui vero ꝓ iniquo iudicio dedit; vellet quidem repetere, niſi timeret, vel pudere emiſſe. Sunt aliæ perſonæ inferioris loci, quę ab vtraque parte nõ inſolenter accipiunt [g], ſicut officialis, & qui† amouetur [h], & cui admouetur officiũ. († a quo] orig.) Ab his extorta per immoderatam improbitatem, repeti [i] ſolent, data per tolerabilem conſuetudinem non ſolent, & magiſq; [k] reprehendimus, qui talia inuſitate repetiuerunt, quàm qui ea de more ſumpſerunt: quoniam multæ neceſſariæ perſo-

a ¶Reddit.] Vt in furto & rapina, & in talibus omnibus, ubi nõ transfertur dominium, nec datur repetitio.

b ¶De mammona.] Mammon dicitur dæmon, qui præeſt diuitijs.

ADDITIO. Sub. non quòd in eis poteſtatem habeat, ſed quia homines teneat per eas. Arch.

NOn ſane.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte oſtenditur quę perſonæ poſſint vendere ſuum patrocinium, uel laborem, ut medici, operarij, aduocati, & officiales: ſed officiales ab vtraque parte recipiunt: alij vero tantum ab una. Sunt & aliæ perſonæ, quæ uendere non poſſunt, ut iudices & teſtes, qui magis peccant ſi pecuniam pro falſis, & iniquis iudicijs, & teſtimonijs accipiunt, quàm ſi accipiunt pro veris In ſecunda parte dicitur, ꝙ illud quod officiales acquirunt ratione officij, etiã cum peccato poſſũt pauperib⁹ erogare: quæ uero furto, uel rapina, uel inuaſione acquiruntur. nõ ſunt pauperib⁹ eroganda. Secunda pars incipit ibi, [Iſti ſi uiam.] Ego B. ſic credo caſum ponendũ, Beneuẽ. uero breui⁹ ponit. Et ſcias, ꝙ H. intelligit illud uerbum, [Iſti ſi uiam,] De omnib. ſupradictis, ſcilicet iudice, aduocato, teſte, officiali, & iuriſperito.

c ¶Aufertur.] Per iudicem.

d ¶Nec medico.] prę mittit enim hic medicos quaſi digniores, cum tamen medici non ſint maioris ualoris, quàm obſtetrices, ut C. commu. deleg. ſi duob. 1. reſpon.

e ¶Patrocinium.] Hoc eſt cõtra G. qui dixit nihil poſſe recipi pro iuſto patrocinio, ut no. 11. q. 3. non licet. 1

1 Adde qđ debent recipere. no. gl. & Cy. in l. 1. C. de ſuf.

f ¶Ille.] Arg. contra illos, qui dicunt, ſi dedi tibi pecuniam, ut pro me iudicares in iuſta cauſa; quod nõ poſſum repetere pecuniam datam, vt ff. de condi. ob turp. cau. l. 2. ubi dicitur, ꝙ talis litem perdit, quia uidetur uelle iudicẽ corrumpere. Ego credo ꝙ poſſit talis repetere pecuniam, ſi non eo animo dat, ut iudicem corrumpat. nam ſi dat eo animo, ut ius & quietem ſibi conſeruet, tunc poteſt repetere, ut probatur extra de ſimo. dilectus, ſed ibi dicitur, quòd repetit ſi non ſeruatur pactum.

g ¶Accipiunt.] Sportulas.

ADDITIO. Hoc intellige cum non recipiunt ſalarium de publico. 23. q. 1. militare. 86. diſt. non ſatis. ver. in ſingulis. Ioan. de Fan.

h ¶Amouetur.] Videtur diſtinguere inter ꝑpetuos & tꝑales officiales. Tꝑalẽ vocat eũ q amouet: ꝑpetuũ uocat eũ cui perpetuo admouetur, i. traditur tale officium.

i ¶Repeti.] De facto.

K ¶Magiſque.] Hic vult dicere, ꝙ officiati reprehendun tur, non ex eo, ꝙ aliqua extorquent, ſed ꝙa ea immoderate exquirunt, unde talia nõ repetuntur ab eis, niſi cer-

tum ſit eis ſalarium cōſtitutū tunc enim ſi aliqd.l.vltra hoc petierint,crimine concuſſionis tenentur,vt 13.q.1. militare.& ſoluent quadruplum. 18. diſt. quoniam.
a ¶Neceſſariæ perſonæ.] Ad officium tale.
b ¶Tanquam ſua.] Arg. ꝙ de rebus illicite acquiſitis, dum tñ transferatur dominiū in accipiētē, ſit eleemoſyna, ut ſ.ea.qui habetis.
c ¶Donanda.] Pauperibus.
d ¶Zachæi publicani.] Qui dixit: Si quē defraudaui, reddo quadruplū.& ſic patet, ꝙ licite quadruplum, vel duplum peti poteſt, ut 12.q.2. cū deuotiſſimam.

re præſcriptionis,vt extra de præſcri.qm̄ omne. Tu dicas, ꝙ ſi ex omni parte præſcriptionis habuit bonam fidem; tunc res illa facta eſt ſua de beneficio iuris, unde tunc non eſt dicendum, ꝙ habeat cōſcientiā rei alienæ, licet poſt tempus præſcriptionis incipiat ſcire rē alienā fuiſ-

næ [a], rebus humanis, vel inuitant huiuſmodi cōmodis, vel tenentur. ¶Iſti, ſi viam vitæ mutauerint, aut excellentioris conſcenderint ſanctitatis gradum; facilius ea, quę hoc modo acquiſierūt, tanquā ſua [b], pauperibus largiuntur; quàm eis a quibus accepta ſunt, tanquā aliena reſtituant. Qui vero contra ius ſocietatis humanæ, furtis, rapinis, calūnijs, oppreſſionibus, inuaſionibus abſtulerit; reddenda potius, quàm donanda [c] cenſemus †, Zachæi publicani [d] Euangelico exemplo.

Luc.19.

† Concor. tex.in l.1.§. eſt enim. ff. de var.& extraord. cog.

α ¶Data per tolerabilem conſuetudinem non ſolent.] *Addita ſunt hæc ex originali, ſine quibus ſequentia non ſatis conſtabat.*

Sequitur apud B. Aug. c. quid dicam, ſup.ea.q.4.

QVAESTIO VI.

Q*Vod vero* [e] *pœnitentia agi poſſit, niſi res aliena reddatur, teſtatur Auguſtinus ad Macedonium, epiſtola 54.*

¶Pœnitentia non agitur, ſi aliena res nō reſtituatur. C. I.

SI res aliena, propter quā peccatum eſt cum reddi poſſit, non redditur; nō agitur pœnitentia, ſed fingitur. Si autem veraciter agitur; non remittitur peccatum niſi reſtituatur [f] ablatum: ſed, vt dixi cum reſtitui poteſt. Plerumque enim qui aufert, amittit, ſiue alios patiendo [g] malo, ſiue ipſe male viuendo: nec aliud habet, vnde reſtituat. ¶Huic certe nō poſſumus dicere, redde [h] quod abſtuliſti; niſi cum habere credimus, & negare. Vbi quidē ſi aliquos ſuſtinet cruciatus [i] a repetente α, dum exiſtimatur habere quod reddat; nulla eſt iniquitas. quia etſi non eſt vnde reddat † ablatam pecuniam; merito tamen, dum eam per moleſtias corporales reddere † compellitur; peccati [k], quo male ablata eſt, pœnas luit.

Poly.l.6. tit.20. Iuo p.13. c.4.;& p. 15.c.25.

† *al luat.*
† *al.redhibere.*

Q*Vod vero.*] Hæc q. diuidit in quatuor partes, i prima quarū probat per c. Auguſt. quòd non agitur pęnitentia digna ſi res non reſtituitur. Secunda ibi, [Si vero.] Tertia ibi, [Pro malis.] Quarta ibi, [Furtum autē.] Io.d. Fan.

CASVS. Hic intitulatr̄ 6. q. in qua q̄ritur, utrū quis pęnitere poſſit, niſi reddat aliena: Et rn̄detur ꝙ non, ſi poteſt reddere ea, uel eorū æſtimationem.

e ¶Quod vero.] Siue ſint raptores, ſiue fures, veram pœnitentiā nō poſſunt agere, ideſt, fructum ueræ pænitētiæ nō cōſequuntur, ut ĩ. ea. ca. 1. tamen admitti debent ad pęnitentiam, vt ext. de pœ. & reſ. quod quidā. & inf. de pœ. d.3.§. ult. & diſt.5. falſas.

SI res.] CASVS. Macedonius de quatuor quęſiuit ab Aug. primo, an dimittatur peccatum, niſi reſtituatr̄ ablatum. & reſpon. ꝙ non, ſi poteſt reſtitui. Secundo, an fur poſſit verberari, cum ſe negat habere quod reddat, putatur tamen habere. & reſpon. ꝙ ſic. Tertio an eccleſia pro talibus uerberatis poſſit intercedere, & reſpon. ꝙ ſic. non vt ablata non reddantur: qa ſic ſocia criminis videretur. Quarto an clerici debeāt tales verberare, vel verberandos iudici tradere ſæculari: & reſpon. ꝙ non, ſed minari ſibi humanum iudiciū aliqn̄, diuinum vero ſemper. quandoq; clam, quādoq; manifeſte prout peccatum eſt occultum, uel manifeſtum, vel prout exigit diuerſitas perſonarum. Secunda reſponſio eſt ibi, [Huic certe non.] Tertia ibi, [Sed non inhumanum.] Quarta ibi, [Sed nunquid. Nos.] Supple clerici.

f ¶Niſi reſtituatur.] Videtur hic, ꝙ quantocunq; tempore quis alienam rem poſſederit? ꝙ non currit in ea præſcriptio, ut 34.q.2. ſi uirgo, nam diuturnitas temporis non minuit, ſed auget peccatum, & aggrauat, 1 ut 24. q.1. ſchiſma. vnde in præſcriptione requiritur bona fides a principio, & in medio, & in fine, & ex omni tēpo-

1 Vt ext. de cōſue. c.ult. ext.de ſimo. cum in eccleſia. ex.de eo qui dux. in matr. cū habere. iuxta finem. Arch.

fuiſſe: niſi velis intelligere, i. rei q̄ fuit aliena. Quidā 2 tñ dn̄t, ꝙ ſi aliquis rem p̄ſcriptam habere ex cā lucratiua, tenetur ipſam reſtituere, ſi remordet ipſū cōſciētia: qa nihil deperire credimus eccleſiæ utilitatibus, ſi ea q̄ ſunt aliena reddantur, ut 54. diſt. in. generalis. ſed ſi eam habet ex cauſa non lucratiua, non tenetur, ut ff. de his quæ in fraud. cred. qui autem §. ſi quid cum pupillo.

g ¶Patiendo.] Ideſt, pmittendo, ꝙ alij male ei auferāt.

h ¶Redde.] Hoc intellige quando fur, vel raptor nō eſt ſoluendo, ſed ſi eſſet ſoluendo, licet res quā abſtulerit, ſine culpa ſua perijſſet, tamen tenetur reddere æſtimationem ipſius, ut C. de fur. ſubtracto.

i ¶Cruciatus.] Argu. ꝙ qui pauperes ſunt, & non ſunt ſoluendo, ſemper verberādi ſunt pro debito, ut 12.q.2. fraternitas. & in l. libertus. & hoc eſt verū vbi cōueniūtur ex maleficio: ſed ſi cōueniuntur rōne ↄ̄ctus alicuius, tunc ſufficit cedere bonis, ut C. qui bon. ced. poſ. l. ult.

K ¶Peccati.] Ergo adhuc non eſt liberatus a debito, ſed tantum a pœna: vnde ſi poſtea peruenerit ad pinguiorem fortunam, æque poteſt conueniri ſicut ille, qui ex aliquo contractu eſt obligatus. inſt. de act. §. ult. & extra de ſolu. Odoardus.

2 Vt Alanus quod dic, ut no. extra de præſcrip. uigilanti, & de conceſſ. pbē. c. nulla. Arc.

Pauperibus quandoque ſufficit, bonis cedere.

a ¶In-

¶ Sed inhumanum nõ eſt, etiam pro talibus intercedere, [a] tanquam pro reis criminum, nõ ad hoc, vt minime reſtituantur aliena; ſed ne fruſtra homo in hominem ſęuiat. *& paulo poſt.* ¶ Illud vero fidẽriſſime dixerim, eũ, q̃ ꝓ homine ad hoc iteruenit, ne male ablata reſtituat, & qui ad ſe confugientem (quãtum honeſte põt) ad reſtituẽdum nõ compellit, ſociũ eſſe fraudis, & criminis. Nam miſericordius opem noſtrã talibus ſubtrahimus,[b] quam impendimus. Non enim opem fert, qui ad peccãdum adiuuat; β [c] ac nõ potius ſubuertit, atq; opprimit. Sed nunquid ideo nos aut exigere, [d] aut ad exigẽdũ tradere [e] vel poſſumus, vel debemus? Agimus quãtũ epiſcopalis facultas dat, † & humanũ quidem nõnunquã ſed maxime, ac ſemper diuinum iudicium comminãtes. Nolẽtes autem reddere, quos nouimus & male abſtuliſſe, & unde reddãt, habere, arguimus, icrepamus, obteſtamur, † quoſdã clam, [f] quoſdã palã, [g] ſicut diuerſitas [h] perſonarũ diuerſam videtur poſſe recipere † medicinã.

† *datur*] orig.

† *& deteſtamur*] orig.

† *al. uel nolle accipere.*

α ¶ Repetente. *Sic eſt emẽdatũ ex codice epiſtolarũ Vaticano, & editione Antuerpiana cum antea legeretur,* repente.

β ¶ Adiuuat.] *Quæ ſequuntur, emendata ſunt ex codicibus epiſtolarum impreſſis, & manuſcriptis. Antea legebatur,* qui ad peccandũ adiuuat, ac non potius adiuuat, ſed obuiat ſubuertendo, atque opprimẽdo, *Gloſſa autẽ optime conuenit in uocem,* adiuuat. *ſuo loco poſitam.*

2 *Si uero rem alienã quis conſecrauerit; non eãdem, ſed æſtimationem eius reſtituere debet.*

Vnde Greg. lib. 7. indict. 2. epiſ. 58. Fantino defenſori.

¶ Qui rem alienam conſecrat, eius æſtimationem reſtituat. C. II.

COmperimus nullam extitiſſe cauſam; ꝓ qua res Iudęorum γ potuiſſent rationabiliter occupari; atque eas eſſe incõſulte, ac temere cõſecratas. Idcirco experiẽtiæ tuæ præcipimus, vt quia, quod ſemel conſecratũ eſt, eis [i] nõ valet ultra reſtitui; ſtudij tui ſit, vt ipſe epiſcopus debeat pretium dare. †

† Exiſto tex. infertur, q̃ aliqñ q̃s rẽ ſuã uendere cogit̃, conc. tex. i l. ſi. ff. ad leg. Iu. de anno. Bar. in l. annonã. ff. de uat. & extraor. cri.

γ ¶ Iudæorum.] *Repoſita eſt hæc dictio ex epiſt. B. Gregorij, ut intelligatur facilius, quo referantur ea, quæ in hoc capite continentur, ac nonnulla etiam alia ſunt emendata.*

a ¶ Intercedere.] Vt 23. q. 5. reos. 17. q. 4. reũ. & eſt hic arg. q̃ clericus in foro ſæculari poteſt aliquem defendere in cauſa ſanguinis, vt 23. q. 5. c. 1. 2. & 3.

b ¶ Subtrahimus.] Arg. ſup. 5. q. 5. non omnis.

c ¶ Adiuuat.] Arguitur, q̃ non debemus dominos noſtros inuare in illicitis. 11. queſt. 3. ſi dominus. & c. non ſemper.

d ¶ Exigere.] Ideſt, pœnas corporales infligere. Sed nõne clerici poſſunt uel eccleſia põt penas corporales infligere, ut 5. q. 5. i lli qui. & 23. q. 5. circumcelliones? Rñdeo poteſt uel poſſunt. ſed non tãtas quantas ſæcularis iudex. non enim poteſt punire quãtum ad membri mutilationem, ut ext. de rap. in archiepiſcopatu.

Pœna corporalis ab eccleſia poteſt infligi.

e ¶ Tradere.] Si ergo clericus cępit furem in domo, nõ tradet ipſum iudici: ſed ſi iudex furem captũ ei abſtulerit ui, non imputatur clerico: alioquin licite auferentur clericis ſua, vt 23. q. 5. vtrum ſolum. Item nec clericum depoſitum tradet epiſcopus iudici. extra de iu. at ſi clerici. Vel dic quod clerici tales maleficos poſſunt tradere curiæ, non vt puniantur ad ſanguinis effuſionem, ſed alio modo, vt extra de Iudæis. ita quorundam. & 11. queſt. 1. ſi quis ſacerdotum 1

Clericus an poſſit furem tradere iudici.

1 De hoc ẽt not. 23. q. 3. Maximian. ibi uideas. & 2. q. 7. laicos. Arch.

f ¶ Clam.] Si eſt occultum. 2. q. 1. ſi peccauerit.

g ¶ Palam.] Si eſt manifeſtum. 6. q. 1. ſi omnia.

h ¶ Diuerſitas.] Ar. quod ſecundum diuerſitatem perſonarum diuerſæ pœnæ ſtatuuntur, vt 12. q. 2. fraternitas. 24. q. 3. corripiantur.

SI VERO REM ALIENAM. Hæc eſt 2. pars. Ioan. de Fant.

CASVS. Dictum eſt ſup. quod res aliena domino reſtitui debet. Nunc vero ponit Gratia. caſum, in quo nõ ipſa, ſed eius æſtimatio eſt reſtituẽda, puta cum res aliena fuerit conſecrata, & ad hoc inducit ſeq. c.

COmperimus.] CASVS. Aliquis rapuit argẽtum uel aurum, epiſcopus hoc ſciens, calices indefactos temere & Icõſulte cõſecrauit. Pręcepit ergo Greg. cuidam, ut compellat epiſcopũ ad æſtimationem rei ablatæ, & nõ ad rem ipſam conſecratam. Et dicit Beneuẽ. & etiã Hugo. hoc innuit q̃ ẽps, qui cõſecrauit, raptor fuit illius argenti & auri.

i ¶ Eis.] i. laicis: q̃a res ſemel cõſecrata non debet amodo ad profanos uſus redigi, vt 12. q. 2. aurũ. & inf. de cõſecr. di. 1. ligna. Si autẽ res illa fuiſſet alicuius eccleſię, illi bene eſſet reſtituenda, ut 12. q̃ſtio 2. Apoſtolicos. 2 & 17. queſtio. 4. queſti. aliud tamẽ eſt in re animata. Nam ſi ſeruus alicuius fuit conſecratus, bene reſtituitur domino ſuo, ut 54. diſtinctio. ex antiquis. ſed hoc ideo eſt, quia cum ſeruus ſit res animata, delinquit permittẽdo ſe ordinari ſed res inanimata in nullo delinquit, ut uides in ſimili. 7. quæſtio. prima, epiſcopus in diœceſi. Eandem rationem aſſignat lex, quod ſi neſcio ubi ſit ſeruus meus, non ideo poſſeſſionem ipſius perdidi. ſed aliud eſt in his, quæ anima carent, ut ff. de acquirend. poſſ. ſi rem mobilem, & l. Pomponius. in principio.

Conſecratio rei inaĩatæ tollit dñiũ: ſecus in re animata.

2 Vbi de hoc vbi loquitur de monaſterio de rebus eccleſiæ cõſtructo, q̃ dẽt reddi ipſi eccleſiæ ſm Lau. & hoc ẽt. not. Ray. in ſum. de immu. ec. §. itẽ pone. Arch.

PRO MALIS AVTEM. Hæc eſt tertia pars q. Io. de Fan. CASVS. Adhuc probat Gratianus, ꝙ eccleſia pro malis intercedere poteſt, & non eos temere defendere. & adhoc inducit ſequens capitulum.

3 *Pro malis autem apud principes eccleſia debet intercedere, non eos temerario auſu defendere.*

Vnde Gregor. Romano defenſori lib. 7. ind. 2. epiſt. 24.

¶Eccleſia pro malis intercedat, non eos temerario auſu defendat. C. III.

HI, qui in furtis publicis implicati ſunt, a nobis non videantur iniuſte [a] defendi: ne opinionem male agentium ex indiſcretæ defenſionis auſu in nos vllo modo transferamus: ſed quantum decet eccleſiam, admonendo, & verbum interceſſionis adhibendo, quibus valetis, ſuccurrite: vt & illis opem feratis, & opinionem ſanctæ eccleſię non inquinetis. Poly. l. 6. tit. 16.

¶*Infra 23. q. 5. reos. refertur ſumma huius capitis, cum hic ſint propria verba B. Gregorij.*

4 *Furtum autem non tam in quantitate rei, quam in affectu furantis conſideratur.*

Vnde Hieronymus in epiſtolam ad Titum ad c. 2. Poly. ibidem. Burc. l. 11. c. 55. Iuo p. 13. c. 48.

¶Non ſolum in maioribus furtum committitur, ſed etiā in minoribus. C. IIII.

FVr † autem non ſolum in maioribus, ſed etiam in minoribus iudicatur. Non enim, id quod furto [b] ablatū eſt, ſed mens furantis attēditur. Quomodo in fornicatione [c], nō idcirco diuerſa ſit fornicatio, ſi mulier ſit pulchra aut deformis, ancilla aut ingenua, paupercula aut opulēta, ſed qualiſcunq; illa fuerit, vna eſt fornicatio; ita & in furto, quātumcunq; quis abſtulerit, furti crimē incurrit. † al. furtum.

¶*Referuntur verba B. Hier. nonnullis tamen omiſſis & mutatis quemadmodū et apud Burchardum. & Iuonē.*

CAVSA XV.

QVidam ſacerdos † in crimen carnis lapſus eſſe perhibetur, antequam ſacerdotalem benedictionem conſequeretur. Poſtquam vero ſacerdotium adeptus eſt: in furorē verſus quendā interfecit. Recuperata vero ſanitate, apud epm accuſatur ab ea, cum qua lapſus eſſe dicitur. Eps autem die Domi- † al. Clericus.

HI qui in furtis.] CASVS. Quidam nomine Romanus, Romanæ eccleſiæ defenſor, latrones temere defendebat. quare Grego. præcipit ei, ne fures iniuſte defendat, ne ex hoc ipſa infametur eccleſia: ſed monēdo & intercedendo opē ferat inquantum decet eccleſiam.

a ¶ Iniuſte.] i. nimis improbe & importune, & hoc uerum eſt cum ſcit, aut credit eos iuſte condemnatos. Si autē fugerint ad eccleſiam; tunc omnibus modis quibus poteſt tenetū eos defendere: niſi ſit publicus latro, uel nocturnus depopulator agrorum, ut 17. q. 4. reū, & c. ſicut. & ex. de immu. eccl. inter alia. Si autem fuerit iniuſte cōdemnatus: tunc eccleſia tenetur eum modis omnib9 iuuare. vnde illud eſt præceptū: Eripe eum, qui ducitur ad mortem, ut 23. q. 3. non in inferenda. Eccleſiæ immunitate nō oēs malefactores potiūtur.

FVRTVM AVTEM. Hæc eſt 4. pars q. ſecundum Ioan. de Fant. CASVS. Quia ſupra facta eſt mentio de furto: ideo nūc oſtēdit Gratianus, ꝙ furtum magis conſideratur in effectu furātis, quàm in quantitate exteriori: & ad hoc inducit ſequens cap.

FVr añt.] CASVS. oſtendit Hiero. in hoc ca. ꝙ furtum ita committitur in re parua ſicut in re magna: ubi magis attenditur mens furātis, quam quantitas rei ablatæ. Et hoc ꝓbat ad inſtar fornicationis, quæ ita committitur in muliere pulchra, ſicut in turpi: ita in ancilla ſicut in ingenua: æque in paupere ut in opulenta.

b ¶ Quod furto.] Huic obuiat quod dicitur, ff. de abig. l. 1. vbi perpēditur, ꝙ magis quis punitur pro boue quā pro oue: quia pro boue dat 5. boues: pro oue 4. Sed dicas, ꝙ ibi dicitur ꝙ dabit 4. oues: intellige præter illam quam abſtulit. Item eſt contra. ext. de ſimo. & ſi qōnes. ubi non cōmittitur ſimonia in modico, ſicut in magno. ſed intellige ꝙ ita non præſumitur committi in modico ſicut in magno. quique tamen pro modico nec magis nec minus, vt de conſe. diſt. 2. reuera. in princ. vbi dicitur, qđ oēs in deſerto mortui ſunt: & tamē duo ex eis non fuerunt mortui ſ. Caleph, & Ioſue. 76. d. ieiunium. ſic ergo pro minima re poteſt agi de furto, vt hic, & inſt. de rer. diuiſ. §. gallinarum. licet actio de dolo non detur pro minima re. ff. de dolo. idem. Simonia nō ſit in modico. Furti agitur pro modico.

c ¶ Fornicatione.] Hu. dixit magis peccari cū pulchra, [1] quam cum deformi: quia magis voluptuoſe cognoſcit pulchram: ſed in deformi quam citius poteſt abſoluit ſe. Baz. dixit magis peccari cum deformi: quia plura ſūt, quæ ſuadent commiſceri pulchra quàm deformi: ſcilicet pulchritudo eius & libido. 1 Pulchra. Do. And. Tiraq. de le. cōnubia. charta 5. vbi late.

QVidam ſacerdos.] CASVS. Supra in proxima cauſa tractatū eſt de auaritia. quæ obnubilat mentem clericorum: ſed quia incontinentia idē facit: ideo ſubnectit xv. cām, i qua de incōtinen-

nico cauſam examinat. Sacerdos inficiatur crimē ſibi illatum: quorundam clericorum ſibi patrocinia quærit: illi vero non ſine pretio ſibi patrocinantur: tandem epiſcopus confeſſionem quæſtionibus extorquet: demum ſolus, & abſque ſynodali audiētia illum ſententia ferit.

1 *Quæritur autem, an ea, quæ mente alienata fiunt, ſint imputanda.*

2 *Secundo, an pro impēſis patrocinijs liceat clericis munera exigere.*

3 *Tertio, an ex mulieris confeſſione iſte ſit condemnandus.*

4 *Quarto, an die Dominico eius cauſa ſit ventilanda.*

5 *Quinto, an ſibi neganti purgatio ſit deferenda.*

6 *Sexto, an eius confeſſio cruciatibus ſit extorquenda.*

7 *Septimo, an abſque ſynodali audientia epiſcopus valeat ſacerdotem damnare.*

8 *Octauo, ſi ſponte confeſſus, aut ab alijs conuictus fuerit, quod ante ordinationem peccauerit; an ſuſcepti ordinis officium exequi ſibi liceat.*

QVAESTIO PRIMA.

Et in l. de duabus animabus, c. 10. Sent. 2. diſt. 47.

QVod autem [a] ea, quæ alienata mente fiunt, non ſint [b] imputanda, facile uidetur poſſe probari. Peccata namque alia penes voluntatē animi, alia circa naturæ infirmitatem videntur conſiſtere: Eſt autem uolūtas (vt ait Auguſtinus lib. 1. retractat. cap. 15.) animi motus cogente nullo ad aliquid, vel non imitandū, [c] vel adipiſcendum. [d] Quod propterea [e] dictum eſt, ut hac definitione uolens a nolēte diſcerneretur. ¶ Ex voluntate itaque peccata procedunt, quæ libero mentis arbitrio, & delinquentis propoſito committuntur. Porro infirmitas alia eſt animi, alia carnis. Infirmitas animi, eſt ignorantia. Carnis infirmitas, eſt concupiſcentia. [f]

tinentia tractat, & de his quæ fiunt mente alienata: & de alijs multis, quæ vt melius pateant, thema proponit de quo octo elicit quæſtiones.

CASVS. thematis talis eſt. Quidam cum eſſet clericus, fornicationem commiſit: poſtea ſacerdos factus furioſus

ſus quendam hominem interfecit. recuperata ſanitate mulier quam cognouit, ipſum apud epiſcopū accuſat. Die vero Dominica epiſcopus cauſam examinat: ſacerdos crimen negans acquirit patronos pro pretio: tandem epſ ille confeſſionē verberib. extorquens, abſque ſynodo epiſcoporum, & concilio illum condemnauit.

QVod autem.] Hæc q. diuiditur in duas partes: in quarum prima probatur, ꝙ ignorantes & pueri non peccant, ſi ignorantia eſt inuincibilis, ſcilicet cum nullo modo potuit ſcire, quamuis daret operam. Si autem ſcire potuit, & non dedit operam, non excuſatur a toto: ſed a tanto, ideſt, in parte. ita intelligenda eſt litera vſque ad c. [Merito quæritur.] Secunda ibi, [De furioſis.] Ioā. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur prima quæſtio, vbi quæritur an ea quæ fiunt mente alienata, debeant imputari? Et reſpon. ꝙ nō, ut inf. ea. aliquos. & c. illa. & ſup. 3. q. 9. Iditas. & procedit hoc ordine G. Primo probat, ꝙ ea quæ fiunt in alienatione mentis, imputantur. poſtea probat contrarium: & reſpondet allegatis: tandem dat veram ſolutionem, ut inf. ea. §. vlt. Oſtēdit ergo primo G. ꝙ ſiue peccata procedant, ex uoluntate, ſiue ex carnis infirmitate, ſemper imputantur ad pęnā: quod probat quatuor auctoritatib. poſtea probat contrarium: cū peccatū ſecūdū Auguſtinū ſit adeo volūtariū, vt nullo mō ſit peccatum, niſi de volūtate procedat.

Mente alienato an ſit imputandū quod facit.

a ¶ Quod autem.] Not. ꝙ ſi qs eſt ita alienatus mente, ꝙ neſcit quid faciat: nec diſcernit, nec intelligit: nō imputatur ei quod facit. ī. c. aliquos. & c. illas. & 17. q. 2. Conſaldus. & 3. q. 9. Iditas. Quidam tñ diſtinguunt, ꝙ ſi ſua culpa incidit quis in alienationē mētis, imputaē ei: ſi ſine culpa, nō, ut inf. ead. ſi quis inſaniēs. quā diſtinctionem non admitto. G. allegat ꝓ & cōtra. Et ad intelligentiā eius, q̄ dixi, not. ꝙ īfirmitas alia eſt aīæ: alia eſt carnis. Infirmitas aīæ duplex eſt: vno dr̄ ira. vl̄ odiū, vel delectatio; & hęc ē peccatū: & q̄ ex tali infirmitate fiunt, imputantur. Alia eſt pęna, ut eſt obliuio, ignorātia. & quæ ex hac fiūt, quādoque imputātur, quādoque nō. Similiter īfirmitas carnis duplex eſt. Vna eſt fomes peccati, ſ. originale peccatū * & q̄ ex hac cauſā fiūt, imputātur. Alia ē pęna peccati, vt febris. & furor: & q̄ ex hac cā fiunt non imputātur, ſi non diſcernit quid agat.

Animæ infirmitas eſt duplex.

* *Fomes non eſt proprie originale peccatum.*

Concilium Tri. ſeſſ. 5. in extremo quinto anathematiſmo.

b ¶ Non ſint.] Melius eſſet ſine non. quia primo probat, quód imputantur.

c ¶ Non imitandum.] Ideſt, non faciendum.

d ¶ Vel adipiſcendum.] Ideſt, faciendum.

e ¶ Quod propterea.] Ideſt in diffinitione volūtatis, ideo ponitur affirmatio, & negatio, vt oſtendatur qua voluntate quis dicatur uolens: & qua voluntate dicatur nolens, nam voluntate ad aliquid faciendum dicitur quis volens: & uoluntate ad aliquid nō faciendum dicitur quis nolens: & ſic omnis nolens dicitur volens. & eadem qualitas dici poteſt uoluntas, & noluntas. Nā nolle facere idem eſt quod non uelle facere vnde lapis non dicitur nolens, cum non habeat voluntatem non faciendi. nam ſecundum regulam iuris, eius eſt nolle cuius eſt velle, vt ff. de reg. iur. l. eius. Hinc patet, quod Aug. vult ꝙ eadem vis animæ ſit vis concupiſcibilis, & vis iraſcibilis. Nam per vim cōcupiſcibilem appetimus aliquid: & per vim iraſcibilem deteſtamur aliquid.

Animæ vis eſt duplex.

f ¶ Concupiſcentia.] Ideſt, fomes originalis peccati.

Ex vtraque autem infirmitate quæ procedunt, imputantur ad pœnam. [a] *Vnde de quibuſdã ignorantibus dictũ eſt:* [*Si quis ignorat* [b] *ignorabitur.*] *Tales illi erant, de quib. Chriſtus ait Apoſtolis:* [*Extra ſynagogam faciẽt vos: quia arbitrabuntur obſequium ſe præſtare Deo.*] *De eiſdem etiam Apoſtolus ſcribit in epiſtola ad Romanos: Teſtimonium illis perhibeo, quia zelum* [c] *Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam.*] *Nullũ tamen eorum in ſua perfidia perſeuerantem hæc ignorantia excuſat. Ex carnis infirmitate procedunt, quæ natura languore fiunt: quæ, niſi imputarentur ad pœnam, nequaquam Apoſtolus lege carnis grauatus diceret;* [*Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore* [d] *mortis huius?* &c.] *ſiue ergo penes volũtatem, ſiue penes infirmitatem peccata conſiſtãt, ſemper* [e] *imputantur ad pœnã. Cui* [f] *ſententiæ illud Aug. de vera religione, c.14. contrarium videtur;* [*Vſque adeo peccatum, voluntarium malũ eſt, ut nullo modo peccatum ſit, ſi non ſit uoluntariũ; & hoc quidẽ adeo manifeſtum eſt, ut nulla hinc doctorum paucitas, nulla indoctorum turba diſſentiat. Quare aut negandum eſt peccatum committi; aut fatendum eſt uolũtate committi.*] *Sed hoc* [g] *non generaliter de omnib. peccatis intelligendum eſſe idẽ Augu. in lib.1. retract. c.13. oſtendit dicens;* (*Vſque adeo peccatum uoluntarium malum eſt, ut nullo modo* [h] *peccatum ſit, ſi non ſit voluntarium. Poteſt uideri falſa hæc definitio; ſed ſi diligẽter diſcutiatur, inuenietur eſſe veriſſima. peccatum quippe illud cogitandum eſt, quod tantummodo peccatum eſt, non quod eſt etiam pœna peccati. † Quamuis & illa quæ non immerito* γ *non uoluntaria peccata dicuntur, quia uel a neſcientibus, uel a coactis perpetrãtur, nõ omnino poſſint nõ † uoluntaria dici.*) *Idẽ in eod. lib. c.15.*) *Definitio peccati, quam diximus; peccatum eſt uolũtas retinẽdi, uel conſequẽdi, quod iuſtitia uetat, & unde liberum eſt abſtinere, propterea uera eſt, quia id definitum eſt, quod tantummodo peccatum eſt, non quod eſt etiam pœna peccati.*]

1.Cor.14. Ioan.16. Rom.10. Rom.7. Sent.2.diſt.35. Et in l. de duab. animabus c.11. † hic omittuntur aliquot uerba. † *ſine voluntate committi.*] orig.

α ¶ Cogente nullo.] *Hæc ſunt addita ex B. Aug. ut uerba ſequentia melius intelligantur.*

β ¶ Imitandum. *Apud B. Aug. in lib. de duab. animabus, & lib.1. retractationũ legitur,* amittendum. *ob gloſſam tamen non eſt mutatum; ſed ſublata eſt priore loco uox,* imitandum, *quæ abeſt etiam a manuſcriptis Grat. codicibus. Nam in vulgatis erat,* ad aliquid imitandũ, uel non imitandum.

γ ¶ Non immerito.] *In libris B. Auguſtini impreſſis legitur,* immerito.

a ¶ Ad pœnam.] Sed non ſemper puniuntur peccata, quæ proueniunt ex ignorantia. 34.q.2. in lectum.

b ¶ Ignorat.] Ideſt, qui appetit ignorare, vel qui contemnit ſcire: vel negligit ſcire, cum poſſit quærere a peritioribus. Vnde quædam ignorantia eſt ex ſimplicitate, vt illorum q ad literam aliquid intelligunt: quædam ex culpa: quędã ex negligentia: & ſecundum hoc magis, vel minus punitur, 11. q.3. excellẽtiſſimus c. quoniam. & cap. fina.

Ignorantia eſt triplex.

c ¶ Zelũ.] Quidam ex Iudæis de bono zelo mouebãtur. 1 cõtra diſcipulos Domini, & ipſum Dominũ: & ipſe Dominus in cruce p illis orauit, cum dixit. Pater dimitte illis: q. &c. Lucæ 23. Iſti habebant zelum: ſed non ſecundum ſciẽtiam, ideſt, ſecundum fidem: quia erroneam habuerunt conſciẽtiam alij autem ſciẽter deliquerunt. 23. quæſtio. 1. paratus.

Zelũ bonũ quidã ex iudæis habuerunt.
1 Iſti erant ſimplices, & errabant nõ in motu ad ſeruiendum ſed in modo ſeruiendi, Lau.

d ¶ De corpore.] Id eſt, de dominio carnis, iniqua mors ẽ. ſup. diſt.5. ſed penſandum. palea eſt.

e ¶ Semper.] Allegando dicit.

f. ¶ Cui.] Hic allegat in contrarium, quòd ea quæ mente alienata fiunt, non imputantur: vnde hic ponebant antiqui notulam, Defenſor.

SED HOC. CASVS. Superius dictũ eſt, quod peccatum uſque adeo eſt uolũtarium, vt nullo modo ſit peccatum niſi ſit uolũtarium, ſed quia multum acere videbatur pro defenſione ſacerdotis furioſi: ideo eius impugnator dicit, ꝙ auctoritas illa Aug. intelligitur de eo ꝙ eſt tantũmodo peccatum: & non de eo quod eſt pęna peccati. & ad hoc probandũ inducit duas auctoritates Aug. quãuis quodãmodo uoluntaria peccata dici poſſint quæ a neſcientibus, & coactis perpetrantur. [Nõ immerito.] ſed merito non omnimodo non voluntaria dicit, ſed quodammodo voluntaria dici poſſunt.

g ¶ Sed hoc.] eſt notula impugnatoris.

h ¶ Nullo modo.] Quædam dicuntur ſimpliciter peccatum, & non pœna; & quædam pœna peccati, & non peccatum. Pœna peccati, ſicut ignorantia, infirmitas, & obliuio. Illud autẽ dr̃ ſimpliciter peccatũ, qđ ex libera voluntate procedit. Quidam tñ dicunt, ꝙ oẽ peccatum præter peccatum primi parentis ſit peccatum, & pœna peccati. peccata enim quæ quotidie facimus ſunt pęna

Peccatum & peccati pęna diuerſa ſũt.

oci-

originalis peccati: ſed qualiter hoc ſtare poteſt, cũ omnis pœna a Deo ſit: & nullum peccatum a Deo ſit ergo nullum peccatum eſt pœna. Item omnis pœna eſt paſſio: & omne peccatum eſt actio. cum ergo actio non ſit paſſio non eſt dicendum ꝙ peccatum ſit pęna, ſi aũt ali-

conuer.coniu.ex parte, Arg.contra. ff.de lib.ho.exhi.l.3.ſi quis volentem tamen coacta licentia non eſt licentia, ut arg.33.q.5. notificaſti.

c ¶ Vult.] Certè argumẽtatio hæc non valet: volo hoc, ergo uolo omne qđ ſequitur ex illo: ut iſte vult fornicari, ergo vult dãnari: niſi intelligas indirectè, & per cõſequẽtiam, ut diſt.8. quo iure.

Item lib.4. quæſtionum, q.24. ad c.15. Numerorum.

¶ Non ſunt peccata nolentium, niſi neſcientium. C.I.

MErito quæritur, quæ ſint ipſa peccata nolentium, vtrum quæ a neſcientibus committũtur; an etiã poſſit rectè dici peccatum eſſe nolentis: quod facere cõpellitur. [a] Nam & hoc contra voluntatem facere dici ſolet: ſed vtique vult, [b] propter quod facit: tãquam ſi peierare nolit; quod tamen facit, ⁂ cum vult viuere, ſi.ſ. quiſquam, niſi fecerit mortem minetur. Vult [c] ergo facere, quia vult viuere: & ideo non per ſe ipſum appetẽdo, vt falſum iuret; ſed vt falſum iurando viuat. Quod ſi ita eſt, neſcio vtrum poſſint dici iſta peccata nolentiũ, qualia hic dicuntur expianda. Nam ſi diligenter cõſideratur fortè ipſum peccare nemo velit, ſed propter aliud fit, quod vult qui peccat. Omnes quippe homines, qui ſciẽtes faciunt; quod non licet, vellent licere. Vſq; adeo ipſum peccare nemo [d] appetit propter hoc ipſum, ſed propter illud, quod ex eo conſequitur. Hæc ſi ita ſe habent, non ſunt peccata nolentium; niſi neſcientium, [e] quę diſcernuntur a peccatis volentium.

⁂ ¶ Tanquam ſi peierare nolit, quod tamen facit.] *Hæc non ſunt in uulgatis codicibus B. Auguſtini.*

Digeſt. tit. de iniurijs, le.3.

C. II.

Li.47.digeſt.tit.10.

ILlud relatũ peræq; eſt, eos qui iniuriam pati poſſunt, & facere poſſe: ſane ſunt quidam, qui facere non poſſunt, vt puta furioſus, [f] & impubes, qui doli capax [g] nõ eſt. Namque hi iniuriam pati ſolent, non facere. Cum enim iniuria ex affectu facientis cõſiſtat, conſequẽs erit dicere hos, ſiue pulſent, ſiue conuitium dicant, iniuriam

d ¶ Nemo.] Vnde Seneca. Et ſi ſcirem Deos ignoſcituros, homines aũt neſcituros adhuc dedignaret peccare. — Senecæ dictũ aureum.

e ¶ Neſcientium.] Sic neſciens nõ peccat & ſic eſt contra 32.q.7.quemadmodũ. Sol. varijs modis dicit quis neſcire. — Neſcire dr quis multipliciter. Dicitur.n. neſcire q non ſcit id, quod facit eſſe peccatũ, uel non ſcit tantum eſſe peccatum quantum eſt: & talis neſciens punitur, licet nõ adeo grauiter, ut 8.diſt. cõſuetudo & pone exemplum de tali. 14.qõ.5.fortè. Item dr neſcire qui ſcit factum, ſed neſcit qualitatem facti. talis qñque punitur ſi errat in iure. ſic ignorabat Paulus concupiſcentiã eſſe peccatum. extr. de conſti. nam concupiſcentiam. qñq; non punitur, ſ. cum errat circa factũ ipſum, ut 34 q.2. in lectum. Item dicitur neſcire propter caſum ſequentẽ, ut ſi aliquis uolens interficere Leonem dum vult defendere hominem, caſu interficit hominem, ut 50.diſt. ſæpè. Item dicitur neſcire qui omnino neſcit, ut puer, ebrius, furioſus, talis enim non peccat. infra eo. aliquos.

alicubi inuenias quod peccatum eſt pęna, expone, ideſt pro quolibet peccato debetur pœna: quia eſt pœna & paſſio animæ.

MErito.] CASVS. Duæ ſunt hic quæſtiones: quarũ prima eſt, an peccata neſcientium dicantur peccata nolentium? Et reſpondet quod ſic: & iſta reſponſio eſt in fi.cap. Secũda eſt, an peccatum, quod quis per metum facit, dicatur eſſe peccatum uolentis, uel nolentis? & reſpondetur ꝙ volentis. quia licet quis nolit directè ipſum peccatum ad quod compellitur indirectè tamen vult illud per aliud quod habere non poteſt ſine illo peccato. Et ad hoc probandum inducit exemplum de peierante. Hæc ſi ita ſe habent, ſequitur quòd peccata coactiua ſunt volentium.

a Sed cõt. q̃a aĩo uiolẽtia non infert. ut 32. q.5.§. ꝙ autem. in princ. dic ut ibi not. Matrimoniũ coactè tactũ non tenet.

a ¶ Compellitur.] Refert qualis ſit coactio. i. an abſoluta, vel conditionalis, ut extra quod metus cau. ſacris.

b ¶ Vult.] Arg. ꝙ coacta uoluntas, eſt uoluntas, ut hic & 23.q.4. diſplicet. & q.6. vides. & 74.diſt. conſuluit. & ff. quod me.cau. ſi mulier. §. vlt. Eſt ergo in iſtis caſibus arg. ꝙ tenet matrimonium, licet coactio interueniat, vt 22.q.4. inter cętera. & ff. de ritu nup. ſi patre. Sed hoc non eſt verum, ut extra de ſpon. ueniens, &c. cum locũ & 31.q.2.c.1.& 2. Item ſicut coacta uoluntas eſt uoluntas, ſic decepta uoluntas dicitur uoluntas, ut 20.q.3. cõſtituit. & extra quod met.cau. cum dilectus. & extra de

ILlud.] CASVS. Reddit nunc Grat. ad principale propoſitum, & inducit legem iſtam ad probandũ, quòd ea quę fiunt ex ignorantia, uel mente alienata, non imputantur. Caſus ergo ſic ponitur. Quæſitum fuit a iuriſperito, vtrum quicunq; poteſt pati iniuriam, poſſit facere iniuriam? Et rñdet ꝙ ſic, niſi ſit furioſus, uel impubes, qui non eſt doli capax. nam iſti iniuriam pati pñt, facere vero nunquã, cũ iniuria non procedat niſi ex uoluntate. & probat duobus exemplis. ſ. exemplo iocosè aliũ percutientis, & dñi interficientis liberum hoĩem, quem putat eſſe ſeruum ſuum. Et no. ꝙ lex iſta (ut dicit Hu. & Ioan. Bene.) malè ponitur hic, cum inducatur pro defenſione ad oſtendendum, ꝙ ea, quæ fiunt mente alienata, nõ imputãtur: ſed dẽret legi poſt. §. ſequentẽ, uel in ſequenti §. poſt illud uerbũ [non proceſſerunt.]

a Et hoc oĩno uideas ꝙ le. & no. co. tit.c.2. & de hom. exhibi tu. l gl. ꝙ ei. & in glo. ex hoc Archid.

f ¶ Furioſus.] Not. quod furioſus facit, idem eſt, ac ſi caſu accidiſſet, ut ff. de adm.tut. l.ult. in fi.

g ¶ Qui doli capax.] Si.n. eſt doli capax, bene punitur, ut extra de delic. pue.c.1.2. & de conſec. diſt.5. eos. ſed in impubere minori diſtinguitur, an delinquat ex animo, an ex culpa, ut C. ſi adue.deli.lib.1.& 2.

g ¶ Per

a ¶ Per iocum.] Dum tamen iocus ille non ſit noxius, vt extra de præſumpt.c.1. nam ludus noxius eſt in culpa, vt ff.ad l.Aquil.nam ludus.

b ¶ Seruum ſuum.] Secus ſi alienum ſeruum, vel etiã aliquẽ liberum voluit percutere, & percuſſit aliũ: quia tũc tenetur actione iniuriarum, illi qui percutitur, vt ff.de iniur.ſeu q.§.ſi iniuria. & hoc iõ, qa hic õmnib. modis intendit nocere, & ſi non illi cui nocet: ſed ſecus ĩ caſu priori. Et ẽ arg. ꝙ ſi aliqꝭ credit ſolutã cognoſcere, & cognoſcat vxoratam, vt ꝙ non puniat quaſi adulter.

quæ deberet hic legi, & c.ſeq.ſcilicet, firmiſſimẽ.

c ¶ Non eſt reus.] Vt 34.q.2.in lectum.

d ¶ Penitus.] Cum enim inſiſtit quis operi illicito, tũc non excuſat caſus, ſecus ſi licito: quia tunc excuſat, vt 50.diſt. ſæpe.

Eit-

feciſſe non videri. Itaque pati quis iniuriam etiam ſi nõ ſentiat, poteſt facere nemo; niſi qui ſcit ſe iniuriam facere, & ſi neſciat, cui faciat. Quare ſi quis per iocum [a] percutiat, aut dum certat; iniuriarum non tenetur. Si quis hominem liberum ceciderit, † dum putat ſeruum ſuũ; [b] in ea cauſa eſt, ne iniuriarum teneatur.

† al. ceciderit.

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus a capite* merito, *uſque ad cap.* mulier, *nulla eſt diſtinctio capitulorum.*

Itaque, ut ex præmiſſis apparet, ſiue ex voluntate, ſiue ex infirmitate peccata procedant, palã eſt illa imputari. Sed carnis infirmitas dupliciter intelligitur. Eſt.n. languor natura, qui carnis cõcupiſcentia appellatur: quæ uerius aĩa infirmitas dici põt: ſed ideo carnis infirmitas dicitur, quia accidit aĩæ ex corrupta † carnis cõiunctione. Porro alia eſt infirmitas, quæ proprie carnis dicitur: quæ elementorum, ſeu humorũ concordia turbata, ipſa caro afficitur; & tandem diſſoluitur. Similiter animi infirmitas duplex eſt. Vna, quæ vitium appellatur, quæ aĩa a Deo ſeparatur, vt eſt ira, odiũ, & alia huiuſmodi. Alia infirmitas animi, quæ cum ipſa non ſit peccatum; eſt tamen pœna, & cauſa peccati, vt eſt obliuio, & ignorãtia. Furor aũt, cum non ſit peccatum, eſt tamen pœna peccati: vt febris, & cætera paſſiones, quas proprie carnis dicimus eſſe: quarum motus, i. ea, quæ illis perturbantib. fiũt, nulli imputantur ad pœnam. ¶ Sed obijcitur de Lamech, qui cum cæcus eſſet, Cain interfecit: nec eum excuſauit cæcitatis infirmitas. Vnde dictum eſt: [Septuplum vltio dabitur de Cain: de Lamech vero ſeptuagies ſepties:] Sed cæcitas ignorãtiæ ſimilis eſt. ¶ Ex utraque.n. quædã fiunt, quæ imputantur: quædam vero minimè. Cæcus namq; ſi debitum ſuæ vxori ſe credens reddere, alienam polluit, non eſt reus [c] adulterij. Si autem ludo, vel exercitatione virium, uel uenatione iaculum mittens aliquẽ perimat; quia ab eo penitus [d] hoc debet eſſe alienum, homicidij reus habetur. Mens uero alienata furore, cum ſui compos non ſit, eorum, quæ admittit, reatum non contrahit: quia facultatem deliberandi non habuit. Vnde pupillo, & furioſo in maleficijs ſubuenitur: ut non eis imputentur ad pœnam, quæ ex mentis deliberatione non proceſſerunt. [a] Quod non ſolum humanis, ſed etiam diuinis legibus noſcitur approbatum.

† al. coniuncta carnis corruptione.

Gen. 4.

Ait enim Auguſtinus de paruulis, in lib. de fide ad Petrum diaconum, c.30.

a ¶ Proceſſerunt.] *Hoc loco in uulgatis erant interiecta hæc uerba,* ff.tit.de iniurijs, Illud relatum, require ſupra, *quæ abſunt a manuſcriptis, ideoque inducta.*

C. III.

FIrmiſſime tene, & nullatenus dubites, exceptis illis

Iuo p.1.c.30.

1 Iſta fuit ſnĩa dñi Pilei, ſ. ꝙ non punitur. pro hoc facit, ꝙ non cõmittitur adulteriũ ſine dolo. ff. ad adu. l.pen. ad idẽ facit ff.de iniur. itẽ apud Labeonẽ, §. ſi quis. Arc.

ITAQVE. CASVS. Cõcludit Grat. ex ſuprædictis dicens, ꝙ peccata imputãtur, ſiue ex volũtate, ſiue ex infirmitate ꝓcedant postea rñdet huic concluſioni diſtinguẽs, ꝙ infirmitas carnis ẽ duplex. Alia eſt cõcupiſcentia carnis, q̃ imputatur, & hæc non dr̃ ꝓpriè ĩfirmitas carnis: quia accidit aĩæ ex coniunctione carnis. Alia ẽ turbatio elemẽtorum, & humorum, quę dr̃ propriè infirmitas carnis, vñ febris, & furor oriuntur, q̃ non imputant. Similiter infirmitas animi duplex eſt. Alia eſt mala qualitas, ut ira & odiũ, q̃ imputantur. Alia eſt obliuio, vel ignorantia, quæ nõ imputant, cum ſint pęna peccati. Sed poſtea obijcitur de Lamech, quẽ non excuſauit infirmitas cęcitatis, cũ Cain interfecerit ſagittãdo. Et tãdẽ ſoluit dicẽs, ꝙ cęcitas & ignorãtia ſimiles ſunt. Nã ex vtraq; quædam fiũt q̃ imputant, & quędã quę non imputãtur. nã ſi cęc⁹ cognoſcat aliquã, quã putat eſſe ſuã vxorem, nõ ẽ reus adulterij. Si vero cęcus aliquẽ ꝑimat iactãdo, reus eſt homicidij: qa officium alienũ vſurpat. Sed furioſus cũ non ſit compos mẽtis, in occidẽdo non peccat, quia deliberare nõ poteſt. vnde pupillo & furioſo in maleficijs ſubuenitur. Et ad hoc inducit legem, illam, ſcilicet, illud.

FIrmiſſimè.] CASVS. Petrus quęſiuit ab Aug. vtrum quilibet ſit accepturus vitam æternam, niſi fuerit bapti-

baptizatus, & pœnitentiam egerit: & reſpondet quòd non, niſi fuerit baptizatus ſanguine ſuo, uel in aquas uel niſi habuerit cordis contritionem: & docet quod baptiſmus, & pęnitentia adultis ſit neceſſaria paruulis uero baptiſmus ſolummodo ſufficit, quandiu ratione vti baptiſmus fluminis, flaminis, & ſanguinis, ideſt, aquæ & ſanguinis, & contritionis, ut de con...c.d.4. c. bapt ſ... mi vicem.

EX EO AVTEM. CASVS. Concludit C... ex fine ſuperioris c. ſcilicet quod nec adulto, nec ... poſt bapti... ...etū imputa... ...tur ſōne: ſicut nec brutis animal... aliq... imputa.... Et ad hoc probandū inducit auctor ... Auguſtini. reperitur tamē in ſcriptura animalia eſſe interfecta nō ratione delicti, ſed quia facti memoriam refricant, ut inf. ſeq. cap.

qui pro nomine Chriſti [a], ſuo ſanguine baptizantur, nullum hominum accepturum vitam æternam; qui nō hic a malis ſuis fuerit per pœnitentiam, fidemq; conuerſus & per ſacramentū fidei, & pęnitētię, ideſt per baptiſmū [b] liberatus. Et maioribus quidem neceſſarium eſſe, & pœnitentiam de malis ſuis agere, & fidem catholicam ſecundum regulam veritatis tenere, & ſacramētum batiſpmatis accipere: paruulis vero, qui nec propria voluntate credere, nec pęnitentiam pro peccato, quod originaliter trahunt, agere poſſunt; ſacramentum fidei, quod eſt ſanctum baptiſma, quamdiu rationis ętas eorum capax eſſe non poteſt, ſufficere ad ſalutem.

Ex eo autem, quod in fine huius auctoritatis dicitur: [Quamdiu, ſcilicet, rationis eorum ætas capax eſſe non poteſt] euidenter datur intelligi, nulli poſt baptiſmum peccata imputari, ſiue ſit adultus, ſiue impubes, niſi rationis ſit capax. Vnde etiam de brutis animalibus eadem ratio ab Auguſtino in eodem lib. c. 3. redditur, quare ſua facta eis non imputentur. [Animalia igitur, inquit, præſentis ſæculi curſum, atque ornatum ſecundum creatoris incomprehenſibilem peragunt voluntatem: quæ de ſuis factis nullam rationem reddituræ ſunt, quia rationabilia non ſunt. Nunquid enim de bobus [c] cura eſt Deo? 1. Corin. 9. *Homines uero, quia rationales facti ſunt, & de ſe, & de omnibus rebus quas in uſum vitæ præſentis acceperunt, rationem redditurі ſunt Deo: & pro ſuorum actuū qualitate recipient aut pœnam, aut gloriam.] Sacra tamen legis auctoritate animalia iubentur interfici, non propter conſcientiam peccati, ſed quia refricant memoriam facti.*

Vnde Auguſtinus ſuper Leuiticum ad c. 20. q. 74.

¶Non propter culpam, ſed propter memoriam facti pecus occiditur, ad quod mulier acceſſerit. C. IIII.

Leuit. 20. Iuo p. 9. c. 108.

MVlier, quę acceſſerit ad omne [d] pecus, & vult aſcendi ab eo; interficietis mulierem, & pecus: morte moriantur: rei ſunt.] ¶ Quæritur, quomodo ſit reum pecus: cum ſit irrationale, nec vllo modo legis capax. *& infra.* ¶Pecora inde credendum eſt iuſſa interfici; quia tali flagitio contaminata, indignam refricant facti memoriam.

2 *De furioſis autem euidentiſſime ſcribit Auguſtinus in libro quæſtionum ueteris, & noui teſtamenti. q. 2. in fine, ita dicens.*

c ¶De bobus.] Scilicet quo ad vitam æternam: ſed quoad vitam temporalem bene, iuxta illud Homines & iumenta ſaluabis Domine, ſcilicet pro ſalute temporali prouidendo eis neceſſaria: iuxta illud. Omnia expectant a te Domine, ut des illis eſcam in tēpore opportuno.

MVlier.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima ponitē auctoritas Leuitici, in qua dicitur, quod mulier quæ acceſſerit ad aliquod pecus, debet interfici, & pecus ſimiliter. In ſecunda parte ponuntur verba Aug. exponentis illam auctoritatem: & dicit quod animalia iubentur interfici, non quia peccauerunt, ſed quia refricant memoriam facti. Secunda pars incipit ibi. [Quæritur quomodo.]

d ¶Ad omne.] i. ad aliquod ex omnib. fin. eſt 1. q. 7. ſi quis omnem.

e ¶Memoriam.] Si. eſt. 81. d. valet. Alibi tamē reſeruantur thuribula laminarū & publice exponuntur, vt 7. q. 1. denique & de conſecr. d. 2. & dixit: ſed iſtud ad terrorem fit, &c.

DE FVRIOSIS. eſt 2. pars q. in qua intendit probare q̄ ignorantes ex toto, furioſi & ebrij non peccant in illo actu, ſed peccant ſe inebriādo, & hoc probat p 9. auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Quia facta eſt ſuperius mentio de furioſis, ideo nunc euidenter oſtendit Gra. quòd ea quæ fiunt tempore furoris, non imputantur: & ad hoc inducit ſeq. cap. Aliquos

vti non poſſunt.

a ¶Pro nomine Chriſti.] Dum tamen adſit charitas, aliter non ſufficit alicui ad ſalutem pati martyrium, vt 90. diſt. neque.

Baptiſmus triplex.

b ¶Per baptiſmum.] Deberet addere tertium membrum, ſcilicet baptiſmum contritionis. Eſt enim triplex

ALiquos ſcimus.] CASVS. Quidam furioſi quoſdam interfecerant. Quæſitum fuit ab Aug. utrum eis imputetur? Et reſpondetur ꝙ non, quia non ex uoluntate fecerunt, ſed impellēte furore, & neſcientes fecerunt.

¶ Culpa non neceſſitate, ſed voluntate reum conſtringit. C. V.

ALiquos ſcimus ſubito dementes factos fuſte, ferro, lapidibus, morſibus, multis nocuiſſe: quoſdam etiā occidiſſe: captos autem induſtria, & iudicijs † [a] oblatos minime reos [b] factos; eo quod non voluntate, ſed impellente vi [c] neſcio qua hæc geſſerint neſcientes. Quomodo enim reus conſtitueretur, qui neſcit [d] quid faciat. Iuo p.13.c.92.

† *al. indicibus.*

Item Ambroſius in Hexameron in tractatu primi diei. Lib.1.c.8.

Reus voluntate, non neceſſitate conſtringitur. C. VI.

ILla cauenda ſunt, quę ex noſtra voluntate prodeunt, delicta iuuentutis, & irrationabiles paſſiones corporis. Quorū igitur nos ſumus domini [e]; horū [f] principia [g] extrinſecus [h] nō requiramus, nec deriuemus in alios, ſed agnoſcamus [i] ea, quę propriè noſtra ſunt. Quod.n. poſſumus non facere, ſi volumus: huius electionem mali nobis potius debemus, quàm alijs adſcribere. Ideo etiā in iudicijs iſtis voluntarios [k] reos, nō ex neceſſitate cōpulſos culpa ſtringit, pęna condemnat. Neq;.n. ſi per furorem aliquis innocentem peremerit, obnoxius morti eſt: quin etiam ipſius diuinę legis [l] oraculo, ſi quis per imprudentiam intulerit necem, accipit impunitatis ſpem, refugij facultatē, vt poſſit euadere. Hoc igitur [m] de eo, ꝙ propriè malum videtur; dictum ſit. Mala enim non ſunt, niſi quę crimine mentem implicant, & conſcientiam ligant. Cæterum pauperiem, ignobilitatem, ægritudinem, mortem nemo ſapiens mala dixerit, nec in malorum ſorte numerauit: quia nec contraria iſtis α in bonis habentur maximis: quorum alia nobis ex natura, alia ex commoditate accidere videntur. Deuter.4.& 19.

α ¶ Nec cōtraria iſtis.] *Emendatū eſt ex originali. Nā antea legebatur:* q̄a neceſſaria iſta in bonis, &c. *In multis tamen antiquis finis huius cap. eſt in verbo,* numerauerit.

Idem in libro de Patriarchis, c.6. lib. de Abraham.

¶ Veniam habent, quæ ignorantes ebrij committunt. C. VII.

SAne diximus vitandam ebrietatem; per quam crimina cauere non poſſumus. Nam quę ſobrij cauemus; per ebrietatem ignorātes committimus *& paulo poſt.* ¶ Neſciunt quid loquantur, qui nimio vino indulgent; iacent ſepulti; ideoque, ſi qua per vinum deliquerint; apud ſapientes iudices venia [n] quidem facta donantur, ſed leuitatis damnantur † [o] auctores.

† *notatur*] orig.

a ¶ Et iudicijs.] .i. iudicibus.

b ¶ Reos.] ideſt, condemnatos.

c ¶ Vi.] .i. furore.

d ¶ Qui neſcit.] Hic manifeſte uides, ꝙ ea q̄ a furioſis fiunt, nō imputātur, 1 ut inf. c. prox. & 3. q. 9. indicas. licet quidā dicant, quod ſi culpa ſua quis incidat in furorem, imputatur ei. inf. ea. ſi quis inſaniens.

1 An furioſ9 vel prodigus alienare poſſit ante interdictionem, uel poſt, ſibi factam: not. ff. de cura. fur. l. 1. & facit. ff. de teſt. is cui.

ILla cauenda ſūt.] CASVS. Quæſitū fuit ab Ambroſ. quæ ſunt illa, quæ imputantur alicui, & quæ non: Et reſpondet ꝙ peccata quæ procedunt ex uoluntate, imputantur, & etiā quæ procedunt ex imperitia. In his tamen locus erat refugij in ueteri teſtamento, quod probat auctoritate legis Moſaicę: ſed ægritudo, paupertas, mors, & ignobilitas, cū non ſint mala, nō imputantur.

e ¶ Domini.] ideſt, auctores.

f Horum.] ideſt, uitiorum.

g ¶ Principia.] ideſt, cauſas.

h ¶ Extrinſecus.] ideſt, alijs non imputemus.

i ¶ Agnoſcamus.] .i. nobis attribuamus ea.

k ¶ Voluntarios.] Quia vaſis iræ, &c. ut 23. q. 4. Nabuchadonoſor.

l ¶ Legis.] Moſaicę. Tangit quod legitur in Exodo, & Deuteronomio, ꝙ tres erāt ciuitates refugij vltra Iordanem, 2 & tres citra 3 quarum talis erat vſus, ꝙ ſi quis hoīem nolens occidiſſet, & fugiebat ad unam illarū: ibi de conſanguineis occiſi erat tutus, ſed ſi antequam illuc perueniſſet inuentus fuiſſet, ille qui poterat eſſe vltor ſanguinis effuſi, impune occidebat eum: ſed poſtquam illuc venerat, ſi propinqui occiſi uolebant eum conuincere, quod ſponte occidiſſet eum, & hoc probabant coram ciuibus vrbis illius, tradebatur illis ad occidendum, erat autem ibi fugitiuus vſque ad recōciliationem cum propinquis occiſi, vel vſque ad mortem ſummi pontificis, in qua omnes fugitiui ſecure redibant ad propria.

Ciuitates refugij erant tres.

2 Noīa iſtarum ciuitatū ſunt iſta Boſor, Ramoth, Gulam.

3 Scilicet Gades, Sichem, Ebron.

m ¶ Hoc igitur.] ideſt, primo dictum.

SAne.] CASVS. Oſtendit Ambroſ. in hoc cap. ebrietatem eſſe vitandam, per quam ſi qua mala faciūt ebrij apud ſapientes impunita relinquuntur, & donantur venia: & de hoc damnantur, quia faciles fuerunt ad bibendum ultra modum.

n ¶ Venia.] ideſt, minori pœna, quàm ſi ex certa ſcientia feciſſent. 4

4 Ad hoc ff. de re mil. oē delictum. §.

o ¶ Damnantur.] Et etiam redarguunt eos, qui ſunt nimis quiſiſſe.

mis faciles ad inebriandum ſe. Alij intelligunt quòd non punitur de eo quod ebrius fecit: ſed tantum pro eo quòd leuis erat ad inebriandum ſe.

S I cōcupiſcentia.] CASVS. Oſtendit hic Aug. ꝙ ſi homo vigilans extra mentem poſitus aliquid per concupi-

I Nebriauerunt.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Geneſ. Inebriauerunt, &c. In ſecunda parte verba Auguſt. exponentis verba illa: dicit. n. quod propter inceſtum Loth, puniri non debet: ſed quia nimis fuit facilis ad inebriandum.

Item Auguſt. lib. 1 de ciuitate Dei, c. 25.

¶ Inobedientia, vel concupiſcentia non habet culpam in corpore non conſentientis. C. VIII.

S I concupiſcentia [a] vel α inobedientia, [b] quæ adhuc in membris moribundis habitat, [c] præter noſtræ voluntatis legem; quaſi lege ſua mouetur; quanto magis abſque culpa eſt in corpore non conſentientis, ſi abſque † culpa eſt in corpore dormientis? [d]

† Adde, ꝙ hæc dictio abſq; ponit hic excluſiuè. cōcordat l. ſi minimè, & ibi glo. C. de appel.

α ¶ Concupiſcentia vel.] *In originali legitur:* Quòd ſi illa concupiſcentialis inobedientia.

Idem libro 22. contra Fauſtum, c. 44.

¶ Loth non de inceſtu, ſed de ebrietate culpatur.

C. IX.

Iuo p. 9. c. 116. Gen. 19.

I Nebriauerunt Loth filiæ eius, & ſe neſcienti miſcuerunt. ¶ Quapropter culpandus eſt [e] quidem: non tamen, quantum [f] ille inceſtus, ſed quantum illa meretur ebrietas.

Item Ambroſius libro primo de Iacob, & uita beata, cap. 3.

¶ Nemo trahitur ad culpam, niſi ductus propria voluntate. C. X.

N On eſt, ꝙ cuiquam noſtram adſcribamus ærumnam, β [g] niſi noſtræ voluntati. Nemo tenetur ad culpam, niſi voluntate propria deflexerit. Non habent crimen, quæ inferuntur reluctantib. [h] Voluntaria tantum commiſſa ſequitur delictorum inuidia, [i] quam † in alios deriuamus. [k] Voluntarium ſibi militē legit Chriſtus: voluntarium ſeruum ſibi diabolus auctionatur. [l] γ Neminem iugo ſeruitutis adſtrictum poſſidet, niſi ſe prius peccatorum ære [m] ei vendiderit.

† *quod in alios deriuemus*] orig.

β ¶ Aerumnam.] *Apud B. Ambroſium legitur,* culpā. *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

γ ¶ Auctionatur.] *In vulgatis codicibus ſequebatur,* & acquirit iuri ſuo: *quæ ſunt expuncta, quoniam abſunt a manuſcriptis, & originali.*

Idem in libro 2. de Cain, & Abel, c. 4.

¶ Miniſter Dei eſt, qui inuitus homicidium facit.

C XI.

N Ec is, qui inui-

Secūda pars eſt ibi, [Quapropter. Ita vr̄ caſus ponendus ad hoc, ut faciat ad propoſitum Gra. gl. tamen diuerſimodè verba illa exponūt.

e ¶ Culpandus eſt.] Vr̄ ergo ꝙ peccat q̄ neſciens in ebrietate aliq̄d facit vt hic, & 35. diſt. ſexto die. Sed dic ꝙ hic non erat Loth neſciēs, natura. n. non patit, ꝙ aliq̄s neſciēs coeat: ſed dr̄ neſciens, q̄a neſciebat eſſe filias ſuas. credebat. n. eſſe vxorem ſuam.

f ¶ Quantū.] Tripliciter exponit hoc. Quidā ſic exponunt ꝙ punitur pro inceſtu, & pro ebrietate. vel aliter: non punitur quantū inceſtus meretur, ſ. ſi eſſet cō miſſus ex deliberatione. Alij dicūt, ꝙ nullo modo punit pro inceſtu: ſed tantum pro ebrietate: quæ ebrietas tantū eſt veniale peccatū, vt 25. diſtin. §. criminis. Lau.

Loth etiam ebrius peccauit.

N On ē.] CASVS. Quidam peccata, q̄ committebant, in alios deriuabant: ſed probat Ambr. ꝙ crimina ex propria voluntate cōmittuntur, per quæ quis ſe diabolo ſubijcit: ſicut quis ex propria volūtate miles Chriſti efficitur.

g ¶ Aerumnam.] Id eſt, pœnam vel culpam.

h ¶ Reluctantib⁹.] Ideſt, ex toto diſſentientibus, ſcilicet cū ē abſoluta coactio. 50. diſtinct. presbyteros.

cupiſcentiam, vel inobedientiam faciat, non committit mortale peccatum: & hoc ad inſtar dormientis, in quo concupiſcentia ſine culpa ſua lege mouetur.

a ¶ Si concupiſcentia.] Ideſt, fomes originalis peccati.

b ¶ Vel inobedientia.] Ideſt, originale peccatum: quod ex inobedientia proceſſit.

c ¶ Habitat.] Non enim tollitur penitus originale in baptiſmo † quo ad ſui eſſentiam: ſed eius effectum mitigat baptiſmus, ne per illud damnemur, ut j. de conſe. diſt. 4. cap. 2.

d ¶ Dormientis.] De hoc dictum eſt, an dormiens peccet, ſup. diſt. 6. teſtamentum. Io. de Fan.

† *Intelligitur totū illud qđ veram, & propriam peccati rationem hēt. Cōc. Trid. ſeſſ. 5. in ult. anathematiſmo.*

i ¶ Inuidia.] Ideſt, pœna.

k ¶ In alios deriuamus.] Ideſt, alijs exemplum damus.

l ¶ Auctionatur.] Ideſt, emit. Vel auctionatur, ideſt, per auctionem petit.

m ¶ Peccatorū ære.] Ideſt, peccatis delectantibus. nam ipſum peccatum dat nobis diabolus pro pretio, ut nos demus ei ius ad occidendum nos.

N Ec eis.] CASVS. Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd ſi quis caſu interfecerit aliquem, miniſter Dei eſt: quod probat auctoritate Deuter. ſicut leuita miniſter eſt remiſſionis. In ſecunda parte dicitur, ꝙ cum interficitur aliquis impius,

Chriſtus

Chriſtus diffunditur per orbem. Et hoc probat auctoritate Domini dicentis in Exodo: In ea die, &c. Secunda pars incipit ibi, [Illud quoque.] [In manus eius.] Id eſt, occidentis caſu.

a ¶ Inuitus.] Hoc vult dicere, ꝙ cum aliquis caſualiter occidit, hoĩem, non peccat, ut 23. q. 5. ſi homicidium.

ipſo furore puniſ, ut 3. q. 9. indicas, ff. de off. pſi. l. diu⁹.

n ¶ Obeſt.] Vt 1. q. 5. c. 1. Ioan. de Fant.

SI quis.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi quis corrigendo diſcipulum ſuum caſu eum occiderit, non imputatur ei quo ad Deum, qui voluntatẽ reſpicit, & non factum,

tus [a] aliquod fecerit homicidium, extra miniſterium eſt. Siquidem lex ait de eo: [Quia Deus dedit eum in manus eius [b].] Manus ergo eius, inſtrumenti modo, diuinæ vltioni miniſterium præbuerunt. Leuites [c] igitur miniſter remiſſionis [d] eſt. Percuſſor autem, qui tamen non ex diſpoſitione, ſed præter voluntatem fecerit homicidium, diuinę miniſter eſt vltionis. ¶ Illud quoque ſpecta: quia cum interficitur impius, Chriſtus [e] infunditur [f]: & vbi abominatio [g] aboletur, ſanctificatio conſecratur [h] α; quia Dominus dixit: [In ea die, qua interfecero omne primogenitum [i] Aegypti, ſanctificabo mihi omne primogenitum Iſrael.] Quod non ad vnum [k] diem afflictionis Aegypti referes, ſed ad omne tempus β.

Exod. 21. Deut. 19.

Num. 3.

a ¶ Conſecratur.] *Apud B. Ambroſiũ legitur, cõgregatᵣ.*

β ¶ Omne tempus.] *Poſt hæc in originali ſequitur, c. cũ renunciatur, infra 32. q. 1.*

Cum itaque, qui inuitus hominem interfecerit miniſter Dei ſit, cum innocentem furore perimens morti nequaquam obnoxius ſit, cum ſubito dementes eorum, quæ faciunt, reatum minimè geſtent; patet hunc ſacerdotem homicidij reum non eſſe: vnde nec ſacerdotio priuari debet.

Obijcitur autem illud, quod eſt in pœnitentiali Theodori.

In concilio Vormacien. c. 28.

¶ In ſe reuerſus pœnitentiam agat, qui inſaniens aliquem occidit. C. XII.

j SI quis inſaniens aliquem occiderit; ſi ad ſanam mentem peruenerit, leuior ei pœnitẽtia [l] imponẽda eſt. ¶ *In concilio Vormaciẽſi, & apud Burchardum, & Iuonem hæc ſequuntur*, quàm ei, qui ſana mente tale quid commiſerit.

Burc. l. 6. c. 25. Iuo p. 10. c. 154.

Sed hoc forte de eo intelligitur, quem propria [m] culpa ad furorem perduxit. ¶ Item obijcitur. Sunt quædam, quæ etſi non imputentur ad pœnam: tamen impediunt ſacramenti ſignaculum. Ambitio namque parentum filio non imputatur ad pœnam: cui tamen obeſt [n] ad eccleſiæ munus accipiendum. Sic quæ mente alienata fiunt etſi non imputentur ad pœnam, tamen ſacri muneris executionem impediunt.

Vnde Hieronymus ait.

¶ Innocens eſt, qui non iratus, ſed propter diſciplinam caſu aliquem interfecit. Cap. XIII.

Auctor operis imperf. in Matthæum, hom. 28.

ij SI quis non iratus, ſed propter diſciplinam [o]; pal-

b ¶ Eius.] Scilicet occidentis.

c ¶ Leuites.] Ideſt, ſacerdos.

d ¶ Remiſſionis.] Peccatorum.

e ¶ Chriſtus.] ideſt, gratia Chriſti.

f ¶ Infunditur.] Alijs, alij enim ꝑ hoc emendantur.

g ¶ Vbi abominatio.] ideſt, perſona abominabilis.

h ¶ Conſecratur.] In alijs.

i ¶ Primogenitũ] Totũ hoc myſticè põt legi: & ſic appellanſ primogenita Aegypti, vitia, quę quotidie facim⁹, primogenita Iſrael virtutes.

k ¶ Non ad unum.] Ecce qualiter indiffinita exponitur uniuerſaliter. ſic 1. q. 3. Saluator. circa ſi. 28. q. 1. idololatria.

CVM ITAQVE. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis, ꝙ ſacerdos iſte non eſt reus homicidij. & ideo ſacerdotio priuari non dẽt, ſed ꝯ hoc ſtatim obijcit ſeq. c. cuius patet.

l SI quis.] Pœnitentia.] Iſtis imponiſ pęnitentia: & tñ non deliquerũt. ſed hoc fit ad cautelam. ut 50. d. presbyteros. & 34. q. 2. in lectũ. & ne diſciplina eccleſię deſeratur, vt 23. q. 5. excõmunicatorum. Io. de Fant.

SED HOC. CASVS. Modo ſoluit ſupradictum c. G. & dicit, quòd poteſt de eo intelligi, qui ſua culpa incidit in furorẽ. Poſtea obijcit ꝯ hoc, & dicit quòd quædam ſunt, quæ non deijciunt ꝓmotum, nec imputãtur ad pœnã, ſed impediunt executionem. Vnde ſicut parentum ambitio impedit promouendum, etſi ad pœnam filio non imputetur: ita ea quæ fiunt mente alienata, non imputantur ad pœnam, etſi executionem impediant, & ad hoc inducit ſequens capitulum.

m ¶ Propria.] Hæc opinio nõ eſt approbanda, quia ſatis

ctum, ſed quantũ ad legem promotionis eſt reus: in qua opus requiritur, & uoluntas. & hoc probat Hier. exemplo virginis oppreſſæ: quæ & ſi non peccauerit, inter virgines tamen conſecrari non poteſt.

o ¶ Propter diſciplinam.] Leuis autem caſtigatio permittitur magiſtro, ut ff. ad leg. Aquil. ſed & ſi. §. ult.

a ¶ Quan-

mam alicui dederit, & euentu occiderit,ſicut fieri ſolet; quantum ad gratiam innocens eſt:quia voluntatem, nō opus requirit. Quantum autē ad legem, [a] reus eſt:quia opera requirit.¶Item ſi in perſecutione virgo fuerit oppreſſa;repellitur lege, [b] quia opus inſpicit,non voluntatem; [c] in gratia autem quaſi virgo ſuſcipitur; quia nō opera quærit,ſed voluntatem.

32.q.5.de pudicitia

¶ *Verba huius capitis vſque ad verſ.* Item ſi in perſecutione, *leguntur in homil.28. operis imperfecti. ad c.11. Matthæi reliqua autem, & fere eadem ibi leguntur,& ſimillima in cōm. B. Hieronymi in idem 11.c.Matth. Ipſa autem prorſus B. Hieronymi verba referūtur inf. 32.q.5.c.de pudicitia,verſ.finge.*

Sicut ergo, qui propter diſciplinam caſu homicidium facit quantum ad regem reus eſt,quantum ad gratiā [d] *innocens: ſic iſte ſacerdos,qui furore homicidium fecit, quantum ad culpam innocens eſt, quantum ad ſuſcepti muneris executionem reus probatur. ¶His ita reſpondetur. Non omnia,quæ ordinandum impediūt,ordinatum deyciūt.* [e] *¶ Non.n. poteſt ad ſacerdotium prouehi, qui aliquando inſaniuit.* † *Veruntamen ſi poſt ſacerdotiū furere cœperit:nō ideo ſacerdotio carebit: niſi forte nunquam ad ſanæ mentis officium illum redire contingat. ¶ Sicut de quoddam epiſcopo Greg. ſcribit in regeſto ad Eleutheriū epiſcopum:[Quamuis* [f] *triſte ſit nobis,&c.] vt ſup.in cauſa: [Longa inualetudine grauatus.]*

7.q.1.quamuis.

¶ Quia talis de cætero nō poterit promoueri, non q̄a peccauerit, ſed ꝑꝑ horrorē facti & ꝑꝑ eccleſiaſticā diſciplinam ſeruandam. Sed H. credit ꝙ iſte nō debeat repelli a promotione ſed quidq̄d hic dicatur dic ꝙ bñ per eū diſtinguit 50. d.§. caſu. Arch.

† Adde idē eſſe in matrimonio, ut no.ī l.furor. & ibi cōcor. ff.de ſponſ.

QVAESTIO II.

Ro impēſis [g] *vero patrocinijs in Tarraconēſi cōcilio clerici exigere munera prohibētur: in quo ſic ſtatutum legitur,cap. 10.*

a ¶ Quantum autem ad legē.] Moſaicam,quæ permittebat ꝙ ſi quis caſu occidiſſet hominem, dummodo nō inueniretur intra ciuitates refugij, poterant parentes occiſi interficere occiſorem ſecundum quoſdam: ſimiliter ſm leges canonum impeditur a promotione, † ſecundum quoſdam:quod non concedo,vt dixi 50.d.de his, vel intellige quod hic dicit,quando exceſſit modū in corrigendo.

b ¶ Lege.]Canonica,quia non poteſt inter virgines cōſecrari,vt 33.q.5. ille.

c ¶ Voluntatem.]Sic 14.q.5.ſi quid inueniſti.inf.ea.q.6.c.1.in fi.

SICVT. CASVS. Infert G.ex ſupradicto c.dicens, ꝙ iſte ſacerdos innocens eſt quo ad Deum: ſed quantum ad executionem officij reus habetur.

d ¶ Ad gratiam.] Scilicet Dei.

HIS ITA. CASVS. Modo ponit G. verā ſolutionem dicens,ꝙ multa impediunt promouendum,quæ nō deijciunt tam promotum. Vnde ſacerdos iſte & ſi promoueri non poſſit, non carebit ſacerdotio iam ſuſcepto: niſi forte nunquam ad ſanam mētem rediret, & ad hoc inducit c.ſup. 7.q.1. quamuis ſit triſte.

e ¶ Deijciūt.]Vt 68.d.ſicut 89.d.Petrus, & turpius eijciſ,&c.50.d.quicūq; 2 & ext.de iurciu.quemadmodū.

f ¶ Quamuis.] l.ſup.7.q.1.quamuis.

Ro impenſis.]CASVS. Hic intitulatur ſecunda quæſtio, vbi quæritur an clerici pro impenſis patrocinijs ſalaria petere poſſint. Et reſpondetur clerici aut ſunt religioſi, aut ſunt ſæculares. Religioſi exigere non poſſunt, vt infra ea.§.vlt.quia poſtulare non poſſunt,niſi in cauſa monaſterij ſui, & de Abbatis licentia, vt 16.q.1.monachi. Si vero ſunt ſæculares, corā ſæculari iudice poſtulare non pñt, ſi ſunt in ſacris ordinibus cōſtituti vel in minoribus, ſi hēant beneficium vnde viuant: niſi in ꝓpria cauſa, vel eccleſiæ ſuæ, vel miſerabiliū perſonarum, vt dicebatur in concilio Lateran. de poſtulādo. Clerici in criminali cauſa coram ſæculari iudice non poſsūt aduocare,vt 15.diſt. aliquantos. ſed corā eccleſiaſtico aduocabunt:epiſcopi tñ. & ſacerdotes aduocare non poſſunt, vt 5.quæſt.3.quia epiſcopus.

Clerici an poſſint aduocare.

g ¶ Pro impenſis.] Hic quęritur an clericis liceat recipere munera pro aduocationib. Primo ergo ſcias, ꝙ clericus in cauſa criminali corā ſæculari iudice non poteſt allegare, vt 51 diſt. aliquantos, & 23.q.8.his a quibus niſi ad hoc vt ſupplicet pro eis, vt 14.q.6.ſi res.& 23.q.5.c.1.& 2. & c.reos. Itē in ciuili cauſa corā ſæculari iudice non aduocabit niſi ꝓ ſe & eccleſia ſua, & ꝓ miſerabilibus perſonis,& hoc ſiue ſint in ſacris, ſiue in minoribus ordinib.conſtituti:dummodo beneficijs eccleſiaſticis ſuſtēntur, & ſi non habent beneficium tunc ſi ſunt in minoribus ordinibus, poſſunt, vt extra de poſtul.clerici. epiſcopi autem, & ſacerdotes non debent indifferenter aduocare:ne vileſcant dignitates ipſorum, vt 88.diſt in. perlatum, & 14.qō.5. denique. ſed coram eccleſiaſtico iudice licite poſſunt petere ſalarium,ſi ſunt in ſacris ordinibus,vt inf.ea.c.1. Derogatum tamen eſt huic canoni per contrariam conſuetudinem, nemo enim cogitur facere de ſuo beneficium, vt 10.quæſt.quinta,precariæ. Item dignum eſt eum recipere emolumentum,qui pręſtat obſequium, ut 12.quæſt.ſecunda,charitatem.Item nemo cogitur ſuis ſtipendijs militare, ut ext.de ſi.c.cū ſit.in parte deciſa. immo eſt expreſſum, extra de præſcri.cum ex officij. Religioſi vero & monachi uel regulares non niſi pro ſua eccleſia debent aduocare, & abbate ſuo præcipiente.16.quæſt.1. monachi. Io.quod dicit de ſacerdote, hodie corrigitur, vt extra de poſtul.capit. vlt. B.

Chriſtus diffunditur per orbem. Et hoc probat auctoritate Domini dicentis in Exodo: In ea die, &c. Secunda pars incipit ibi, [Illud quoque.] [In manus eius.] Id eſt, occidentis caſu.

a ¶ Inuitus.] Hoc vult dicere, ꝙ cum aliquis caſualiter occidit, hoĩem, non peccat, ut 23.q.5. ſi homicidium.

ipſo furore punit̃, ut 3.q.9. indicas, ff. de off. pſi. l. diu.

n ¶ Obeſt.] Vt 1.q.5.c.1. Ioan. de Fant.

SI quis.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi quis corrigendo diſcipulum ſuum caſu eum occiderit, non imputatur ei quo ad Deum, qui voluntatẽ reſpicit, & non factum.

tus [a] aliquod fecerit homicidium, extra miniſterium eſt. Siquidem lex ait de eo: [Quia Deus dedit eum in manus eius [b].] Manus ergo eius, inſtrumenti modo, diuinæ vltioni miniſterium præbuerunt. Leuites [c] igitur miniſter remiſſionis [d] eſt. Percuſſor autem, qui tamen non ex diſpoſitione, ſed pręter voluntatem fecerit homicidium, diuinę miniſter eſt vltionis. ¶ Illud quoque ſpecta: quia cum interficitur impius, Chriſtus [e] infunditur [f]: & vbi abominatio [g] aboletur, ſanctificatio conſecratur [h] [α]; quia Dominus dixit: [In ea die, qua interfecero omne primogenitum [i] Aegypti, ſanctificabo mihi omne primogenitum Iſrael.] Quod non ad vnum [k] diem afflictionis Aegypti referes, ſed ad omne tempus [β].

Exod. 21. Deut. 19.

Num. 3.

α ¶ Conſecratur.] *Apud B. Ambroſiũ legitur, cõgregat.*

β ¶ Omne tempus.] *Poſt hæc in originali ſequitur, c. cũ renunciatur, infra 32. q. 1.*

Cum itaque, qui inuitus hominem interfecerit miniſter Dei ſit, cum innocentem furore perimens morti nequaquam obnoxius ſit, cum ſubito dementes eorum, quæ faciunt, reatum minimè geſtent; patet hunc ſacerdotem homicidij reum non eſſe: vnde nec ſacerdotio priuari debet.

Obijcitur autem illud, quod eſt in pœnitentiali Theodori.

In concilio Vormacien. c. 28.

¶ In ſe reuerſus pœnitentiam agat, qui inſaniens aliquem occidit. C. XII.

j SI quis inſaniens aliquem occiderit; ſi ad ſanam mentem peruenerit, leuior ei pœnitẽtia [l] imponẽda eſt. ¶ *In concilio Vormaciẽſi, & apud Burchardum, & Iuonem hæc ſequuntur,* quàm ei, qui ſana mente tale quid commiſerit.

Burc. l. 6. c. 25. Iuo p. 10. c. 154.

Sed hoc forte de eo intelligitur, quem propria [m] culpa ad furorem perduxit. ¶ Item obijcitur. Sunt quædam, quæ etſi non imputentur ad pœnam: tamen impediunt ſacramenti ſignaculum. Ambitio namque parentum filio non imputatur ad pœnam: cui tamen obeſt [n] ad eccleſiæ munus accipiendum. Sic quæ mente alienata fiunt etſi non imputentur ad pœnam, tamen ſacri muneris executionem impediunt.

Vnde Hieronymus ait.

Auctor operis imperf. in Matthęum, hom. 28.

¶ Innocens eſt, qui non iratus, ſed propter diſciplinam caſu aliquem interfecit. Cap. XIII.

ij SI quis non iratus, ſed propter diſciplinam [o]; pal-

b ¶ Eius.] Scilicet occidentis.

c ¶ Leuites.] Ideſt, ſacerdos.

d ¶ Remiſſionis.] Peccatorum.

e ¶ Chriſtus.] ideſt, gratia Chriſti.

f ¶ Infunditur.] Alijs, alij enim ꝑ hoc emendantur.

g ¶ Vbi abominatio.] ideſt, perſona abominabilis.

h ¶ Conſecratur.] In alijs.

i ¶ Primogenitũ] Totũ hoc myſticè põt legi: & ſic appellanť primogenita Aegypti, vitia, quę quotidie facim⁹, primogenita Iſrael virtutes.

k ¶ Non ad unum.] Ecce qualiter indiffinita exponitur uniuerſaliter. ſic 1.q.3. Saluator. circa ſi. 28. q. 1. idololatria.

CVM ITAQVE. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis, ꝙ ſacerdos iſte non eſt reus homicidij. & ideo ſacerdotio priuari non dẽt, ſed ꝯ hoc ſtatim obijcit ſeq. c. cuius patet.

l SI quis.] Pœnitentia.] Iſtis imponiť pęnitentia: & tñ non deliquerũt. ſed hoc fit ad cautelam, ut 50. d. presbyteros. & 34. q. 2. in lectũ. & ne diſciplina eccleſię deſeratur, vt 23. q. 5. excõmunicatorum. Io. de Fant.

SED HOC. CASVS. Modo ſoluit ſupradictum c. G. & dicit, quòd poteſt de eo intelligi, qui ſua culpa incidit in furorẽ. Poſtea obijcit ꝯ hoc, & dicit quòd quædam ſunt, quæ non deijciunt ꝓmotum, nec imputãtur ad pœnã, ſed impediunt executionem. Vnde ſicut parentum ambitio impedit promouendum, etſi ad pœnam filio non imputetur: ita ea quæ fiunt mente alienata, non imputantur ad pœnam, etſi executionem impediant, & ad hoc inducit ſequens capitulum.

m ¶ Propria.] Hæc opinio nõ eſt approbanda, quia ſatis

ctum, ſed quantũ ad legem promotionis eſt reus: in qua opus requiritur, & uoluntas. & hoc probat Hier. exemplo virginis oppreſſæ: quæ & ſi non peccauerit, inter virgines tamen conſecrari non poteſt.

o ¶ Propter diſciplinam.] Leuis autem caſtigatio permittitur magiſtro, ut ff. ad leg. Aquil. ſed & ſi. §. ult.

a ¶ Quan-

a ¶ Quantum autem ad legẽ.] Moſaicam, quæ permittebat ꝙ ſi quis caſu occidiſſet hominem, dummodo nõ inueniretur intra ciuitates refugij, poterant parentes occiſi interficere occiſorem ſecundum quoſdam: ſimiliter ſm leges canonum impeditur a promotione, ☧ ſecun-

mam alicui dederit, & euentu occiderit, ſicut fieri ſolet; quantum ad gratiam innocens eſt: quia voluntatem, nõ opus requirit. Quantum autẽ ad legem, [a] reus eſt: quia opera requirit. ¶ Item ſi in perſecutione virgo fuerit oppreſſa; repellitur lege, [b] quia opus inſpicit, non voluntatem; [c] in gratia autem quaſi virgo ſuſcipitur; quia nõ opera quærit, ſed voluntatem.

☧ Quia talis de cætero nõ poterit promoueri, non ꝗa peccauerit, ſed ꝓ horrorẽ facti & ꝓ eccleſiaſticã diſciplinam ſeruandam. Sed H. credit ꝙ iſte nõ debeat repelli a promotione ſed quidqd hic dicatur dic ꝙ bñ per eũ diſtinguit 30. d. §. caſu. Arch.

32.q.5.de pudicitia

¶ *Verba huius capitis vſque ad verſ.* Item ſi in perſecutione, *leguntur in homil.* 28. *operis imperfecti. ad c.* 11. *Matthæi reliqua autem, & fere eadem ibi leguntur, & ſimillima in com. B. Hieronymi in idem* 11. *c. Matth. Ipſa autem prorſus B. Hieronymi verba referũtur inf.* 32. *q.* 5. *c. de pudicitia, verſ. finge.*

Sicut ergo, qui propter diſciplinam caſu homicidium facit quantum ad regem reus eſt, quantum ad gratiã [d] *innocens: ſic iſte ſacerdos, qui furore homicidium fecit, quantum ad culpam innocens eſt, quantum ad ſuſcepti muneris executionem reus probatur.* ¶ *His ita reſpondetur. Non omnia, quæ ordinandum impediũt, ordinatum deijciũt.* [e] ¶ *Non.n. poteſt ad ſacerdotium prouehi, qui aliquando inſaniuit.* † *Veruntamen ſi poſt ſacerdotiũ furere cœperit: nõ ideo ſacerdotio carebit: niſi forte nunquam ad ſana mentis officium illum redire contingat.* ¶ *Sicut de quoddam epiſcopo Greg. ſcribit in regeſto ad Eleutheriũ epiſcopum:* [*Quamuis* [f] *triſte ſit nobis, &c.*] *vt ſup. in cauſa:* [*Longa inualetudine grauatus.*]

† Adde idẽ eſſe in matrimonio, ut no. ĩ l. furor. & ibi cõcor. ff. de ſponſ.

7.q.1.quamuis.

QVAESTIO II.

Ro impẽſis ß vero patrocinijs in Tarraconẽſi cõcilio clerici exigere munera prohibẽtur: in quo ſic ſtatutum legitur, cap. 10.

Ro impenſis.] CASVS. Hic intitulatur ſecunda quæſtio, vbi quæritur an clerici pro impenſis patrocinijs ſalaria petere poſſint. Et reſpondetur clerici aut ſunt religioſi, aut ſunt ſæculares. Religioſi exigere non poſſunt, vt infra ea. §. vlt. quia poſtulare non poſſunt, niſi in cauſa monaſterij ſui, & de Abbatis licentia, vt 16. q. 1. monachi. Si vero ſunt ſæculares, corã ſæculari iudice poſtulare non pñt, ſi ſunt in ſacris ordinibus cõſtituti vel in minoribus, ſi hẽant beneficium vnde viuant: niſi in ꝓpria cauſa, vel eccleſiæ ſuæ, vel miſerabiliũ perſonarum, vt dicebatur in concilio Lateran. de poſtulãdo. Clerici in criminali cauſa coram ſæculari iudice non poſsũt aduocare, vt 15. diſt. aliquantos. ſed corã eccleſiaſtico aduocabunt: epiſcopi tñ, & ſacerdotes aduocare non poſſunt, vt 5. quæſt. 3. quia epiſcopus.

Clerici an poſſint aduocare.

g ¶ Pro impenſis.] Hic quęritur an clericis liceat recipere munera pro aduocationib. Primo ergo ſcias, ꝙ clericus in cauſa criminali corã ſæculari iudice non poteſt allegare, vt 51 diſt. aliquantos, & 23. q. 8. his a quibus niſi ad hoc vt ſupplicet pro eis, vt 14. q. 6. ſi res. & 23. q. 5. c. 1. & 2. & c. reos. Itẽ in ciuili cauſa corã ſæculari iudice non aduocabit niſi ꝓ ſe & eccleſia ſua, & ꝓ miſerabilibus perſonis, & hoc ſiue ſint in ſacris, ſiue in minoribus ordinib. conſtituti: dummodo beneficijs eccleſiaſticis ſuſtẽtentur, & ſi non habent beneficium tunc ſi ſunt in minoribus ordinibus, poſſunt, vt extra de poſtul. clerici. epiſcopi autem, & ſacerdotes non debent indifferenter aduocare: ne vileſcant dignitates ipſorum, vt 88. diſtin. perlatum, & 14. qõ. 5. denique. ſed coram eccleſiaſtico iudice licite poſſunt petere ſalarium, ſi ſunt in ſacris ordinibus, vt inf. ea. c. 1. Derogatum tamen eſt huic canoni per contrariam conſuetudinem, nemo enim cogitur facere de ſuo beneficium, vt 10. quæſt. quinta, precariæ. Item dignum eſt eum recipere emolumentum, qui pręſtat obſequium, ut 12. quæſt. ſecunda, charitatem. Item nemo cogitur ſuis ſtipendijs militare, ut ext. de ſi. c. cũ ſit. in parte deciſa. immo eſt expreſſum, extra de præſcri. cum ex officij. Religioſi vero & monachi uel regulares non niſi pro ſua eccleſia debent aduocare, & abbate ſuo præcipiente. 16. quæſt. 1. monachi. Io. quod dicit de ſacerdote, hodie corrigitur, vt extra de poſtul. capit. vlt. B.

ſecundum quoſdam: quod non concedo, vt dixi 50. d. de his, vel intellige quod hic dicit, quando exceſſit modũ in corrigendo.

b ¶ Lege.] Canonica, quia non poteſt inter virgines cõſecrari, vt 33. q. 5. ille.

c ¶ Voluntatem.] Sic 14. q. 5. ſi quid inueniſti. inf. ea. q. 6. c. 1. in ſi.

SICVT. CASVS. Infert G. ex ſupradicto c. dicens, ꝙ iſte ſacerdos innocens eſt quo ad Deum: ſed quantum ad executionem officij reus habetur.

d ¶ Ad gratiam.] Scilicet Dei.

HIS ITA. CASVS. Modo ponit G. verã ſolutionem dicens, ꝙ multa impediunt promouendum, quæ nõ deijciunt tam promotum. Vnde ſacerdos iſte & ſi promoueri non poſſit, non carebit ſacerdotio iam ſuſcepto: niſi forte nunquam ad ſanam mẽtem rediret, & ad hoc inducit c. ſup. 7. q. 1. quamuis ſit triſte.

e ¶ Deijciũt.] Vt 68. d. ſicut 89. d. Petrus, & turpius eijcit, & c. 50. d. quicũq; 2 & ext. de iurein. quemadmodũ.

f ¶ Quamuis.] i. ſup. 7. q. 1. quamuis.

Obſer-

OBſeruandum.] CASVS. Quæſitum fuit in Tarraconenſi concilio, utrum clerici more ſæcularium aduocatorum pro patrocinijs munera exigere poſſent. Et reſp. ꝙ non, ſed ſpōte oblata poſſunt recipere, & ſi quis contra fecerit, tanquam vſurarius deponatur.

infra ead. nemini, & regulariter confeſſio vnius alteri non præiudicat, ut 2. quæſt. 5. interrogandū. admittitur tamen mulier cum agitur de crimine in modū denunciationis, uel inquiſitionis, ut extra de teſtib. quoniam, vel cum agitur in modum exceptionis, ut extr. de teſti. tam

¶ Pro patrocinijs impenſis clericus munera exigere non debet. C. I.

OBſeruandum quoque decreuimus, ne quis ſacerdotum, vel clericorum, more ſæcularium iudicum, [a] pro impēſis patrocinijs munera audeat accipere, † nisi [*] forte in eccleſiis gratuito oblata: quæ non fauore muneris videantur accepta, ſed collatione deuotionis illata. Quòd ſi quis iſta † probatur accipere; veluti exactor fęneris, aut vſurarum poſſeſſor, ſecundum ſtatuta patrum ſe nouerit degradandum.

† al. exigere.

† al. ita.

[*] Adde, ꝙ doctor ſacerdos pōt dare cōſilium ī camera, nec dī aduocatus, no. Bar. in l. 1. §. aduocatus. ff. de uar. extraor. cog. & in l. 1. §. poſtulare. ff. de poſtula.

Hoc autem de illis intelligendum eſt, qui canonicam vitam profeſſi regulariter ſe victuros propoſuerunt. Generali namque eccleſiæ conſuetudine receptum eſt, & moribus approbatum, vt clerici more aduocatorum patrocinia impendant, & pro impendendis munera exigant, & pro impenſis ſuſcipiant.

a ¶ Iudicum.] idest aduocatorum. Vel dic iſtum eſſe tenorem c. ꝙ licet pro ſęculari honore aliqd dari, ut ff. de poli. pactū, & l. ſi qs ob. honorem. non tamen pro eccleſiaſtico aliquid poteſt peti. Itē no. ꝙ licet pro ſęculari honore aliquid poſſit promitti, nō tamen pro ſæculari adminiſtratione, ut 1. quęſt. 7. ſancimus 1 Ioan.

1 Vide qđ not. ſup. 1. q. 2. §. 1. in gl. 2

HOC. CASVS. Dicit Gratia. ꝙ hoc c. de regularibus loquitur. ſæculares uero clerici de conſuetudine eccleſiæ pro impēſis patrocinijs munera exigere poſſunt.

QVAESTIO III.

TErtio.] CASVS. Hic ponitur 3. q. in qua q̄ritur, utrum, ex mulieris cōfeſſione p̄ſbyter iſte ſit condēnandus, & certū eſt quòd non, ut inf. c. nemini. Primo tū ꝓbat, ꝙ mulier ſacerdotem accuſare nō valet duabus rationibus. Prima eſt, qa ſecundum canones nullus poteſt ſacerdotē accuſare, nec in eum teſtificari, q nō eſt ſacerdos: nec pōt ad ſacerdotium promoueri: ſed mulier ad ſacerdotium promoueri nō pōt, nec etiā ad diaconatū, & ita mulier accuſare non pōt: ad qđ inducit c. 2. q. 7. ipſi Apoſtoli. Secunda ratio eſt, qa mulier ſ̄m leges apud iudices poſtulare non pōt, niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur. Quare cum iſta mulier nec ſuam nec ſuorum iniuriam proſequatur: ad accuſandum admitti non debet. Poſtea probat contrariū, nam mulier admittitur ad maius, ſ. ad iudicandum: & hoc probat exemplo Delboræ prophetiſſæ, quæ populum Iſrael in ueteri teſtamēto iudicauit, ergo etiam poteſt ad accuſandum admitti, cum non prohibeatur per diuinam ſcripturam.

TErtio [b] *quæritur, an ex mulieris cōfeſſione iſte ſit condemnandus. In quo primo videndum eſt, an mulier ſacerdotem accuſare valeat. Quod ſacris canonib. omnino videtur eſſe prohibitū.* [c] *Generaliter* [d] *enim ſtatutum eſt ex decretis Fabiani Papæ, vt ſacerdotes Domini non accuſent, nec in eos teſtificentur, qui ſui ordinis non ſunt, nec eſſe poſſunt. Mulieres autem non ſolum ad ſacerdotium, ſed nec etiam ad diaconatum prouehi poſſunt. Vnde nec ſacerdotes accuſare, nec in eos teſtificari valent. Legibus* [e] *quoque cautum eſt, vt ob verecundiam ſui ſexus mulier apud prætorem pro alio nō intercedat, † niſi forte ſuas, uel ſuorum iniurias perſequi uoluerit. Hæc autem, quæ nec ſuas nec ſuorum iniurias perſequitur, ad hanc accuſationem admitti non debet. ¶ Econtra* [f] *qui iudicis perſonam gerere ualet, ab accuſatoris officio non remouetur. Mulieres* [g] *aūt in veteri teſtamento populū iudicaſſe, quicumq; librum Iudicū* [h] *legerit, ignorare non poteſt. Non itaq; ab accu-*

2. q. 7. ſicut ſacerdotes.

ff. de reg. iu. l. fœmina.

† Conc. tex. in l. 1. §. ſcđo loco. uer. ſexum. ff. de poſtu.

Iud. 4.

Mulier an poſſit teſtificari in crimine cōtra clericum.

b ¶ Tertio.] Per mulieris teſtimonium non pōt clericus conuinci de crimine, tum quia mulier non eſt, nec poteſt eſſe eiuſdem ordinis, ut ſupra 2. q. 7. ipſi Apoſtoli. & c. teſtes. tum quia ipſa, quæ confitetur proprium delictum, non poteſt teſtificari de alterius delicto, ut tam literis.

c ¶ Prohibitum.] Vt inf. 33. q. 5. mulierem, & extra de verb. ſignif. forus.

d ¶ Generaliter.] Excipit.

e ¶ Legibus.] ff. de reg. iur. fœminæ. 3. q. 7. §. tria.

f ¶ Econtra.] Intendit.

g ¶ Mulieres.] Fœmina de iure non pōt eſſe iudex, ut 33. q. 5. mulierem, & 3. q. 7. §. tria. ff. de reg. iur. fœminæ. niſi ei princeps ſcienter deleget cauſam, ut 2. q. 5. Mennam. & 23. q. 4. ſi quos 12. q. 2. cum deuotiſſimam. Vel niſi ex præſcripta conſuetudine hoc habeat, ut extra de arbitr. dilecti. Item nec docere poteſt, ut 23. diſt. mulier.

Fœmina an poſſit eſſe iudex.

h ¶ Iudicum.] Ibi enim legitur, ꝙ Delbora prophetiſſa poſuit

poſuit tentorium ſuum in monte Effraim ſub arbore palmæ, quæ dicebatur palma Delboræ: & ibi iudicabat populum Iſrael.

HIS ITA RESPONDETVR. CASVS. Reſpondet Gratia. obiectioni ſupradictæ, dicens quòd licet in veteri

leat accuſare. Et reſpondetur, quod non, niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur, & niſi in criminibus, in quibus eſt ei ſpecialiter conceſſum accuſare ſine inſcriptione: & ideo diſcretus iudex examinabit, verum tale ſit crimen ad cuius accuſationem poſſit admitti.

ſatione remoueri poſſunt, quas etiam iudicis perſonã frequenter geſſiſſe conſtat: nec vlla ſerie diuinarum ſcripturarum ab accuſatione prohibentur. ¶ His ita reſpõdetur In veteri lege multa permittebãtur, quæ hodie perfectione gratiæ abolita ſunt. Cũ enim mulieribus permitteretur populũ iudicare; hodie pro peccato, quod mulier ĩtroduxit, ab Apoſtolo eis indicitur [a] verecũdari, viro ſubditas eſſe in ſignum ſubiectionis velatum caput habere. Quæ ergo his omnibus viro ſubiecta eſſe oſtenditur, cui pro alio poſtulare non conceditur; ad accuſationem admittenda non videtur. E contra, quamquam paſſim, & indifferenter ad accuſationem mulier non admittatur; ſunt tamen quædam crimina, quorum accuſationem mulier ſubire non prohibetur.

Eph. 5.

tit. qui accuſ. non poſſ.

Vnde in libro codicis nono, tit. 1. le. 12. Imp. Diocletianus ſcribit dicens.

C. I.

DE crimine, quod publicorum [b] fuerit iudiciorum, mulieri accuſare non permittitur, niſi certis ex cauſis; ideſt, ſi ſuam, ſuorumque perſequatur iniuriam ſecũdum antiqui † iuris [c] ſtatuta tãtum, de quibus ſpecialiter eis cõceſſum eſt, nõ exacta ſubſcriptione. Vnde aditus præſes prouinciæ in primis examinabit, an ſit tale crimẽ, cuius accuſationẽ mulier ſubire nõ prohibeatur. ¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus ab initio quæſtionis, vſque ad c. ſane, nulla eſt diſtinctio capitulorum.*

† al. antiquitus ſcripta.

lib. dig. 48. tit. 5.

Item in libro digeſtorum Paulus lib. 2. de adulterijs, tit. de teſtibus, le. 18.

C. II.

EX eo, quòd prohibet lex Iulia de adulterijs teſtimonium dicere condemnatam mulierẽ, colligit̃ [d] etiã mulieres in iudicio teſtimonium † [e] dicendi ius habere. *Item Digeſtis titulo de accuſationibus, & inſcriptionib. libro 2.* ¶ Nõ eſt permiſſum mulieri publico iudicio quẽquam reum facere: niſi ſcilicet parentum, liberorumque, & patroni & patronæ, & eorum filij filiæve, nepotis neptisve mortem exequatur.

† al. teſtimonij. lib. 48. tit. 2. l. 8.

Papinianus lege 2. eodem tit.

C. III.

CErtis de cauſis cõceſſa eſt mulieribus publica accuſatio; veluti ſi mortem exequantur eorũ earumq;, in

a ¶ Publicorũ.] Inf. 32. q. 5. publico. quę ſint publica, habes inſti. de publ. iud. ĩ prin. & per totum.

c ¶ Antiqui iuris.] Hoc vult dicere, quod in quib. caſibus antiqua iura permittũt, quod poſſit fieri accuſatio ſine inſcriptione, ĩ illis fęmina nõ tenet ĩſcribere. 1 Qui aũt ſunt illi caſus, habes 4. q. 4. ſ. aliquã. & 2. q. 8. in ſumma. Quidam tamẽ dicunt ex hac lege, quòd fęmina ĩ nullo caſu tenetur Inſcribere.

1 Aliter ponit H. & dr. quod antiqua ſtatuta fuerunt quę feminas ĩ certis criminib. ſine inſcriptione accuſare permiſerunt illa ſtatuta nõ habent in iure nſo forte apud Græcos habentur, & forte cõtinebant de crĩe læſę maie. & de crĩe abigeat°. 4. q. 4. c. null°. ſ. aliquã ſm H.

EX eo.] CASVS. Lex Iulia de adulterijs prohibet mulierem condemnatam teſtificari: ergo à cõtrario ſenſu non cõdemnata ad teſtimonium poteſt admitti.

d ¶ Colligit̃.] Arg. quod de vno negat, de alijs omnib. cõceditur. 2 Itẽ ar. quod poſſumus argumẽtari per ar. à contrarijs, ut hic, & 25. di. qualis, & 45. d. diſciplina. & 23. q. 4. q. ſitũ. Et lex dicit, quod fortiſſimũ eſt argumentum à cõtrario ſenſu, ut de off. eius cui mãda. eſt iuriſdi. l. 1.

2 Text. eſt pro hoc. ĩ l. cum lex. ff. de leg. & in l. cũ prætor. cũ cõcor. ff. de iu.

e ¶ Teſtimonium.] Secũdum leges mulier in omni cã poteſt teſtificari, ſiue ſit ciuilis, ſiue criminalis: niſi tãtum in vltimis volũtatibus ſecundum canones vero mulier ĩ nullo crimine põt teſtificari, niſi ĩ exceptis, ſed ĩ ciuilib. põt teſtificari. Nec ob. 33. q. 5. mulierẽ. & extra de ver. ſi. fortius vbi dicit, quod mulier

teri teſtamento populum iudicaſſet, hodie tamen non permittitur, ſed potius propter peccatum quod induxit mulier, debet uerecũdari, & uiro ſubijci: in cuius ſignũ iubetur habere caput uelatum. Poſtea probat quod in quibuſdam caſibus mulier admittitur ad accuſandum, & probatur per leges ſequentes.

a ¶ Indicitur.] Vt inf. 33. q. 5. mulierem.

DE crimine.] CASVS. Quæſitum eſt ab Imperatore utrum mulier in publico iudicio quemquam va-

poteſt eſſe teſtis, ſed ĩtelligas de criminalibus cauſis, & vltimis voluntatibus. Quidam tñ dicunt, quod mulier ſm canones nõ põt teſtificari niſi in caſib. à iure expreſſis.

NON EST PERMISSVM. CASVS. Mulier non poteſt quemquam in iudicio publico accuſare: niſi ſuam uel ſuorum proſequatur iniuriam.

CErtis de cauſis.] CASVS. Dicitur in hac l. quod conceſſum eſt mulieribus accuſare ſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequantur contra quos non cogũtur inuite

dicere teſtimonium. ſimiliter volunt dicere teſtimoniū ſuorum cōſanguineorum, vbi liberti paterni uel materni eſſe falſum, admittuntur ad accuſandum, pupillus vero vel pupilla mortem patris vel aui exequi poteſt auctoritate tutoris: ſimiliter de teſtamento patris poteſt experiri.

IN QVÆSTIONIBVS. CASVS. Dicitur hic quod in crimine læſę maieſtatis mulier poteſt accuſare, quod probat exemplo mulieris Fuluiæ, quę Catulinam coniurantem Marco Tullio detexit.

QVÆCVMQVE. CASVS. Dictum eſt ſupra, quod mu-

quos ex lege publicorum teſtimonium inuitæ [a] non dicunt. ¶ Idem & in lege Corneliæ teſtamētaria [b] ſenatus ſtatuit: ſed & de teſtamēto paterni [c] liberti, vel materni mulieribus publico iudicio dicere permiſſum eſt. ¶ Pupillis [d] ex cōſilio tutorum patris mortem, item pupillæ aui ſui mortē exequi cōceſſum eſt lege teſtamentaria. [e] Nam & de patris quidē teſtamēto pupillis agere diuus Veſpaſianus permiſit. Sed etſi non exhibeantur tabulæ, per interdictum [f] poſſunt experiri. *Codice de ijs, qui accuſare poſſunt, vel non, lege quarta*, Imp. Alex. Dionyſio. Vxor tua, ſi conſobrini ſui necem vindicandā exiſtimat adeat præſidem prouinciæ. *In digeſtis ad legem Iuliam maieſtat. lege 8. Papinianus, lib. 12. reſponſorum.* ¶ In quæſtionib. læſæ maieſtatis etiam mulieres audiuntur. * ¶ Et coniurationem denique Lucij † Catilinæ Fuluia mulier detexit, & M. Tullium conſulem indicio ſuo inſtruxit.

li.9.tit.1.L.vxor.

lib.48.tit.4.l.I quæſtionib.

† al.Sergij.

* Adde contra quos pōt admitti. no. in l. ſi familia. ff. de iuriſd. omn. iud. & in l. nemo. C. de epiſc.aud.

Quæcunque [g] uero perſona ad accuſationem publicorum iudiciorum, vel leſæ maieſtatis admittitur, eadem accuſationem ſimoniæ ſubire non prohibetur.

Vnde in 1. libro Codicis Imp. Leo Armaſio præfecto Præt. le. 29.

ti.3. de epiſcopis & cleric. l. ſi quequā.

¶ Læſæ maieſtatis, & publicorum iudiciorum, & ſimoniæ accuſatio æqualiter proponatur.

C. IIII.

SAne † [h] quiſquis hanc ſanctam, & venerandam antiſtitis ſedem pecuniæ interuentu ſubiſſe, aut ſi q̃s, ut alterum ordinaret, vel eligeret, aliq̃d accepiſſe detegit: ad † iſtar [i] publici criminis, & læſæ maieſtatis accuſatio

† cum ſane ſi quis] orig.

† al.inſtar.

a ¶ Inuitę.] Quędā enim perſonę ſunt, contra quas nō cogitur aliquis teſtificari, vt 4. q. 3. item lege Iulia.

b ¶ Teſtamētaria.] Vt mulier poſſit accuſare teſtamentum falſum, ſi teſtamentū ad ſe vel ad ſuos pertineat.

c ¶ Paterni.] Quia ſi lij patronorū, & ēt hi, qui ex tranſuerſo veniūt vſque ad q̃ntum gradum uocantur ad ſucceſſionem liberti, vt in inſti. de ſucceſſ. lib. §. ſi autē ſine liberis.

Minor agere & cōueniri non pōt, niſi in certis caſibus.

d ¶ Pupillis.] Regulare eſt, ꝙ minor annis ſine tutore, uel curatore nec agere poteſt, nec conueniri, vt C. de auct. pręſtan. l. clarū alioq̃n ſententia lata cōtra ipſum nulla eſt: ſi tamen lata fuerit pro ipſo, tenet, vt C. de procu. n. nō eo min⁹. quandoq. tamē agit vel cōuenit ſine tutore vel curatore, ut in caſib. hic poſitis. Itē ſi ĩpetrauit veniā ætatis, ut C. de his q ve. æta. ĩpetr. l. 3. Itē ſi agat de libero hoīe exhibendo, vbi ēt pupillus admittitur, vt ff. de lib. ho. exhib. l. 3. §. pen. item ſi agatur de recuperandā poſſeſſione, vbi ēt impubes, ſine tutore audit. vt C. qui. legi. perſo. l. vlti. item minor poteſt agere de thoro ſuo violato, ut ff. de adult. l. ſi maritus. §. lex Julia licet autē minor pro ſe non poſſit agere pro alijs tamen poteſt, ſi habet mādatum, ut ff. de mino. cum mandato, ut ff. de procu. filius familias. in fine. Vtrum autē in cauſis ſpiritualibus, ut in matrimonio, uel pro eccleſia poſſit minor litigare pro ſe? Dicunt quidam quod ſic: quia in his cenſetur maior: ſed certe cum ibi maius periculum uertitur, magis eſſet ibi conſulendum minoribus, ut ff. ad Carb. l. 1. §. 1. nam circa maiora maius periculum uertitur, ut 42. diſt. quieſcamus. Item uideo quod in matrimonio locū hēt in integrum reſtitutio, ut ext. de in integ. reſt. ex literis ſimiliter in alijs cauſis ſpiritualibus, ſcilicet in religione aſſumenda 20. q. 1. illud in ordine ſacro. 77. d. c. 1. & 2. Item cum filius agit contra patrem ſecundū canones. 2. q. 7. quęritur. in matrimonio certum eſt quod minor pro ſe admittitur ad agendum, ut extra de reſtit. ſpol. ex parte, ſed de hoc poſſet dubitari, utrum ibi locū habeat reſtitutio ſed de hoc dixi ſuper illa decr. ex parte. ſup. de reſt. ſpo.

e ¶ Teſtamentaria.] .i. lege Cornelia de falſis.

f ¶ Per interdictum.] Scilicet per interdictum de tabulis exhibendis: quo experitur omnis ille cuius intereſt, ut fide tabulis exhibitis locum 1.

1 Sub. §. cōdemnatio. in cuius: tñ locū ſuccedit hodie actio in factum, vt teſtm̄ exhibeatur. ff. de auct. præſtan. l. 4. ff. de tab. exh. locum I.

mulier admittitur in publico crimine, & ĩ crimine lęſ. maieſtatis ad accuſandum. Nunc uero probat, quod admittitur in crimine ſimoniæ, cum admittitur in publico crimine, & in crimine læſæ maieſtatis. Et ad hoc inducit legem ſequentem.

Simonia, & crimen læſæ maieſtatis ñ omnino cōueniunt.

g ¶ Quæcunque.] Hoc non facit ad propoſitum: ſed hoc pouit ut inducat ſeq. c.

SAne q̃ſquis.] CASVS. Statuit Leo Imperator in hac lege ut ſi quis Romanā ſedem per pecuniam acquiſierit, uel alium per pecuniā ordinauerit uel elegerit, ad inſtar criminis læſæ maieſtatis accuſatus & conuictus deponatur, & perpetuo infametur, cum ipſi ſint in crimine pares.

h ¶ Sane.] Hęc lex eſt pars illius, C. de epiſcopis, & ele. ſi quemquam.

i ¶ Ad inſtar.] Nō tñ eſt ibi omnimoda ſimilitudo inter crimen ſimoniacum, & crimē læſæ maieſtatis: quia pro crimine ſimoniæ imponitur pęna depoſitionis, ſed pro crimine læſæ maieſtatis pœna mortis. ut 6. q. 1. §. uerum, ſed quo ad accuſationem & teſtimoniū parificari uidentur, ut quicunq. admittatur accuſator uel teſtis in uno, & in reliquo, ut extra de ſi. licet Hely. in fine & cap. tanta. 79. di. ſi quis Papa. Item ſimonia * eſt maius crimen quam hæreſis, ut 1. q. 1. eo nimmo eſt maius crimen quàm aliquod aliud crimē, ut 1. q. vlt. patet. ſed in hæreſi quilibet admittitur, ergo multo fortius in ſimonia. argum. tamen contra eſt extra de teſtib. ueniens, 2 ubi

* *Quō ſimonia interdum dicatur grauius crimen vide ſup. q. vl. c. patet. in gl. in uer. reputantur. Nam proprie loquendo, hæreſis eſt maius crimen quā ſimonia.*

ubi dicitur. ꝙ in ſimonia ſocij criminis non admittuntur. ſed in crimine læſæ maieſtatis audiuntur, ut 6.q.1. §.verum.§.porro. Sed dic, quod non admittuntur ſocij criminis cum accuſatus eſt bonæ famæ, alias quilibet auditur. Vel dic,ut dixi 2.quæſt.1. in primis. in fi.[1] Vel deportationi, ſiue decapitationi, ut 5.q.6.delatori.

1 Et melius ꝯ 1. q. 2. ſi quis epiſcopus. ibi ut dotis.

CVM AVTEM. CASVS. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit Grat. ex ſupradictis dicens, quod canones non recipiunt accuſationes, quas leges ſaculi repellunt: ergo a contrario ſenſu per canones ſunt admittēdi, qui per leges non prohibentur. Poſtea reſpōdet huic concluſioni dicens, quod non bene infertur: qa leges prohibent omnes clericos nuptias contrahere, qui per canones prohibentur: non tamē leges admittunt copulam oīum clericorū, qui per canones nō prohibentur. Et de hoc ponit exemplū. Et ita quāuis canones nō admittunt accuſationes, quas admittunt leges; non tamen recipiunt omnes, quas leges admittunt. in ſcda parte dicitur quod in negotijs eccleſiaſticis tunc legibus eſt utendum cum canonibus non contradicunt. Vnde cum per leges mulier in crimine læſæ maieſtatis & ſimonię admittitur ad accuſandū & per canones eſt admittēda: uel oſtendaī canon per quam repellatur. Et ſi qs dicere uelit qd mulier alios de ſimonia & nō ſacerdotes poſſit accuſari: tūc eius diſtinctio locū non habuit, niſi ſpecialiter hoc aliqua lege inueniatur eſſe prohibitum, cū legibus gñaliter ei permiſſū videaī. Poſtea huic quæſtioni reſpōdet dicens, quod ſpecialia ſunt crimina. in quibus mulieri permittitur accuſare. inter quæ cū fornicatio nō connumereī, de qua mulier presbyterū accuſat; patet, ꝙ propter hoc mulier ſit repellenda, & etiam propter aliud: qa du de ſe cōfitetur contra ſacerdotem, ei credi non debet, ut inf. ſeq.cap. Secunda pars incipit ibi, Sed ſicut, &c.

ne propoſita, a gradu ſacerdotij retrahatur. Nec ſolum hoc deinceps honore priuari, ſed perpetuæ quoque infamiæ damnari decernimus: vt eos, quos [a] facinus par coinquinat, & æquat, vtroſque ſimilis pœna comitet̃.

Cum autē ſacris canonibus accuſationes omnino ſubmoueantur, quas leges ſaculi nō aſciſcunt, è diuerſo uidētur admittendæ, quæ legibus [b] ſaculi nō prohibentur. Verum hoc nō infertur. Quicumque enim clericorum ſacris canonibus nuptias contrahere prohibētur & legibus Imperatorum. Non autem conſequenter omnium copulā leges admittunt, quorum coniunctionem ſacri canones nō prohibent legibus enim a ſoli cantores, & lectores: canonibus autem etiam aeolythi vxores ducere poſſunt. Quāuis igitur ſacris canonibus ſubmoueantur accuſationes, quas leges ſaculi non aſciſcunt; non ideo conſequenter recipiuntur quaſcumq; principum leges admittunt. ¶ *Sed (ſicut circa huius operis initium præmiſſum eſt) toties legibus Imperatorum in eccleſiaſticis negotijs vtendum eſt quoties ſacris canonibus obuiare non inueniuntur.* ¶ *Vnde aut ſpecialiter ſacris canonibus mulier ab accuſatione læſæ maieſtatis, & ſimonia oſtendatur prohibita: aut præmiſſis rationibus ad huiuſmodi accuſationem admittenda probetur. Nec quiſquam diſtinguere quærat: ad aliorum, non ad ſacerdotum accuſationem in hoc caſu ſimonia mulieres eſſe admittendas* †. *Cum enim generaliter* [d] *legibus hoc eis pmiſſum inueniatur; niſi quis ſpecialiter aliqua lege hoc prohibitum oſtenderit, eius diſtinctio locum non habebit. Verum, cum contra generales regulas quædam crimina ſpecialiter excepta ſint, in quibus mulieri accuſare permittitur, inter quæ fornicatio non numeratur; patet, quod huius accuſatio dupliciter infirmatur; & quia fornicationis crimen intendit; & quia dum de ſe confitetur, ſuper alienum crimen ei credi non oportet.*

Dist.10.c.1.

† Concor. tex. in l. quē quam. cum gl. C. de epiſco. & cler.

Vnde Iulius Papa ſcribit in decretis, c.18. dicens.

Dionyſius, diſt. 2.

a ¶ Legibus enim. *Diſcrepantia hæc legum, & canonum vera non eſt. Sed fortaſſe in hanc opinionem uenit Gratianus ex quibuſdam verbis nouellæ vigeſimæ ſecundæ quæ in vulgatis authenticis habetur collat. 4. tit. de nuptijs.* ſed & ſi quis inter reuerendiſſimos conſtitutus clericos (vltra lectorem, aut cantorem dicimus) omnino contraxerit nuptias; hunc ex noſtra conſtitutione cadere ſacerdotio conſtituimus, atque volumus. *Iulianus autem anteceſſor eadem nouella 22. num. 27. illud.* ſupra

Vel dic, ꝙ admittitur quilibet ad accuſandū in his criminibus, ſed non ad teſtificandum: quia tota vis conſiſtit in teſtimonio, ſed non in accuſatione.

a ¶ Quos.] Non intellige ꝙ eandem pœnam patiatur conuictus de ſimonia, quam conuictus de læſa maieſtate. Sed hoc vult dicere, ꝙ eādem pœnam patiatur tā dans quam accipiens pecuniam. 2 Vel dic eadem pœna, id eſt, conſimili. nam pœna depoſitionis ſimilis eſt

2 Ad hoc ī. 2. q. 1. quos conſtiterit.

b ¶ Legibus.] Sup. 10. diſt. lege Imperatorum.

c ¶ Initium.] Sup. diſt. 10. cap. 1.

d ¶ Generaliter.] Sic ergo argumentatur, cum nuſquā inueniatur prohibitum. ergo non debet prohiberi, ut 27. q. 2. lex diuina, ſimile vigeſimaprima q. 1. quod ſi dormierit. & 55. diſt. ſi Euangelica.

NEmini.] CASVS. Quæſitum eſt a Iulio Papa, vtrum alicui de ſe confeſſio contra ſocium criminis ſit credendum? Et reſpondet: quod non: niſi in crimine læſæ maieſtatis: quia omnis confeſſio accuſanti periculoſa aduerſus quemlibet. Item §. qui poſtea ſequitur planus eſt.

nes agitur, ut C. de fer. prouinciarũ. Item ſi partes ſpontaneè uelint litigare feriatis diebus, poſſunt: alias non tenet ſententia, ut ff. eod. l. 1. libellus autem poteſt porrigi die feriato. ut ff. de adult. miles. §. ſexaginta. Ioan. tamen dixit quod partes mutuo conſenſu poſſunt litigare

lectorem & cantorem, *exponit,* veluti ſubdiaconus, & diaconus. *Hos autem canones etiam nuptijs prohibent. Et Leo in cap. lex continentiæ ſupra diſtinct. 31. fere iiſdem verbis vſus eſt, quibus Iuſtinianus in hac nouella, & nomine lectorum omnes minores ordines ſignificauit. Vnde Iulius Papa ſcribit in decretis, c. 18. dicens.*

¶Rei profeſſio aduerſus quemlibet admitti non debet. C. V.

NEmini (præterquã de crimine læſæ maieſtatis α a) de ſe confeſſio credi b poteſt † ſuper crimen alienũ quoniam eius, atque omnis rei profeſſio periculoſa eſt, & admitti aduerſus quemlibet non debet.

Anſ. l. 3. c. 75. Iuo p. 5. c. 288. Pann. l. 2. c. 69.

† *al. oportet.*] *al. debet.*

α ¶Præterquam de crimine læſæ maieſtatis.] *Hac exceptio in nullo ex locis indicatis habetur, præterquam apud Anſelmum.*

Quia ergo iſta de ſe confitetur, ſuper alienum crimen ei credi non oportet, ſed contra eam ſua confeſſio interpretanda eſt.

QVAESTIO IIII.

QVod vero c die Dominico nec epiſcopo, nec presbytero cauſam aliquam ventilare liceat in Tarraconenſi cõcilio prohibetur, in quo ſic ſtatutum eſt, c. 4.

¶Miniſtri eccleſiæ die Dominico cauſas vantilare non debent. C. I.

NVllus epiſcoporum, aut presbyterorum, vel clericorum die Dominico propoſitum cuiuſcunq; cauſæ negocium audeat ventilare †; niſi hoc tantum, vt Deo ſtatuta ſolennia peragant, Cæteris vero diebus, conuenientibus perſonis illa, quæ iuſta ſunt, habent licentiam iudicandi, excepto † criminali d.

Iuo p. 4. c. 22.

† *al. iudicare.*

† *al. exceptis criminalibus negotijs.*

Item ex concilio apud Erpheſfurt β habito præſente rege Henrico.

a [Læſæ maieſtatis.] Et præterquã de crimine ſimoniæ, ut 79 diſt. ſi quis Papa. & ſup. ca. ſanæ licet ſit arg. contra, extra de teſt. veniens. 1 Quidam tñ dicunt, quod in crimine ſimoniæ nõ auditur ſocius cõ ſociũ. & ad aliud decretum 79. d. ſi quis Papa reſpõdet, quod ibi ſocius admittebatur contra ſocium, hoc ideo fuit: quia non fuit ibi tñ crimen ſimoniæ, ſed ẽt crimẽ læſæ maieſtatis, Item auditur cõfeſſio unius latronis contra alios, ut C. de fer. prouinciarum. Item falſarius cõtra ſocium ſuum auditur, 1 ut C. de fal. 1. nunquam tamẽ ualet cõfeſſio taliũ ad conuincendum ſocium, niſi adſit aliqua pſumptio, vt ff. de cu. re diuus Ioan.

Confeſſio latronis contra latronẽ auditur.

1 Iſta fuit ſnĩa. B. Iſi. qui dicebat, quod nunquã ualet confeſſio ſocij contra ſocium, niſi aliqua ſit pſumptio contra ipſum, ſed Azo dicit ſeper ualere niſi expreſſum inueniretur. Archid.

b [Credi.] Præiudicatur tamẽ alteri ex tali cõfeſſione, intãtum, quod ei indicitur purgatio, ut extra de adul. ſignificaſti, quod uerum eſt ſi laboret infamia, alias non ut extra de purga. capit. nos inter alios. & extra de cõfeſſ. cum monaſterium.

QVod uero die.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæſtio, qua quæritur utrum die Dominico liceat cauſas uentilare? Et reſpondetur, quod nec die Dominico, nec alijs diebus feriatis, ut infra ead. c. 1. 2. & 3. niſi tractetur de pace, ut inf. 22. q. 5. decreuit. & niſi partes in hoc ſponte conſentiant. ut ff. de fer. l. 1. Itẽ ſi res ſit tempore peritura, agitur diebus feriatis. Liberalia quoque iudicia diebus illis tractantur, & de amouendis officiatis. & de alimentis, & atrocibus iniurijs & ut aliquis in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ mittatur, agitur diebus iſtis, ut ff. eod. l. 2. & 3. & contra inſignes latrones agitur diebus feriatis, ut C. eo. l. prouinciarum & in quibuſdam alijs caſibus, qui notantur C. eod. tit. & in ſumma huius quæſtionis.

Feriatis diebus an poſſit litigari.

c [Quod uero.] Diebus feriatis cauſæ non ſunt tractandæ, vt infra cap. 1. & vlt. niſi tantum de pace, ut 22. quæſt. 5. decreuit. agitur tamen in quibuſdam caſibus, ſcilicet cum actio eſt tempore peritura. Item cum agitur de tutoribus dandis, & de amouendis officiatis. & de alimentis. & de atrocibus iniurijs, & de liberalibus cauſis, vt ff. de fer. l. 1. 2. & 3. Item contra inſignes latrotigare diebus feriatis hoc tantum intelligendum eſt de ferijs meſſium, uel vindemiarum: alioquin conſenſus earum non ſufficeret, ut litigent aliquo ſolenniſſimo die, ut extra eo. c. vlt. B. Itẽ ſatis uidetur, quod cauſæ matrimoniales poſſunt tractari diebus feriatis, cum ibi ſit periculum adulterij, uel inceſtus ſimiliter ubi agitur de electione epiſcopi uel prælati, propter periculũ moræ: quia non debet eccleſia uacare ultra tres mẽſes, ut 50. d. poſtquam & quia in his caſibus multa ſunt ſpecialia, ut extra ut lite non conte. quoniam. Io.

NVllus epiſcoporum. CASVS. Statutum fuit in concilio Taraconenſi, ut in diebus Dominicis, uel alijs ſolennibus diebus epiſcopi uel alij clerici cauſas uentilare non audeant, ſed in alijs diebus poſſunt. & excerta cauſa criminali, ubi agitur ad ſanguinis effuſionem.

d [Criminali.] Scilicet cum agitur de effuſione ſanguinis tunc clerici non poſſunt eſſe iudices, ut 23. q. 8. his a quibus. delegari tñ poteſt clerico criminalis cauſa ut tamen princeps iubet de impunitate rei, ut 23. q. 8. ſæpe.

Placita

ß ¶ Erphes furt.] *In vulgatis legebatur,* Epheſum, *quaſi hoc eſſet decretum aliquod concilij Epheſini habiti tēpore Cœleſtini Papæ, & Theodoſij iunioris. Hoc vero eſt Germanicum concilium habitum præſente Henrico rege, prout etiam apud Burchardum, & Iuonem dicitur. Et codices Gratiani manuſcripti habent, quemadmodū eſt reſtitutum. In hoc autem oppido petijt Bonifacius a Zacharia Papa conſtitui epiſcopum, & impetrauit. Qđ apparet ex prima epiſtola Bonifacij ad Zachariam, & vltima Zacharia ad Bonifacium.*

¶ Solennibus diebus, & legitimorum ieiuniorum ſæcularia placita non agantur. C. II.

Bur. l. 13. c. 21.
Iuo p. 4. c. 53.

PLacita ſæcularia Dominicis dieb. vel alijs præcipuis feſtis, ſeu etiam in his diebus, in quibus legitima ieiunia celebrantur, ſecundum canonicam conſtitutionē minime fieri decernimus. Inſuper etiam ſancta ſynodus decreuit, ut nulla iudiciaria poteſtas licentiam habeat ſua auctoritate Chriſtianos ad placitum bannire in ſupradictis diebus, idest † ſeptem diebus ante Natalē Domini vſque in octauas Epiphaniæ, & a quinquageſima [a] vſque in octauas Paſchæ, & ſeptem dies ante natiuitatem S. Ioannis Baptiſtæ: quatenus adeundi eccleſiam, orationibuſque vacandi [b] liberius habeatur facultas.

† &] fortaſſe.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 64.

¶ De eodem. C. III.

Burc. l. 1. c. 112.
Iuo p. 5. c. 204.

NVllus epiſcopus, vel infra poſitus die Dominico cauſas iudicare præſumat.

QVAESTIO V.

PVrgationem [c] *vero neganti eſſe præſtandam Stephanus ſcribit Leoni epiſcopo Theanenſi.*

¶ *Idem eſt titulus in cap. de manifeſta, ſupra 2. quæſtio 1.*

¶ Diaconus ſi de crimine conuinci non poterit, apud epiſcopum ſeipſum ſecreto purificet. C. I.

Iuo p. 6. c. 460.

DE crimine ſibi illato diaconus tuus veriſſime fatebatur ſe eſſe immunem. Verumtñ ſi ſuſpicio habetur,

PLacita.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, vt in diebus Dominicis & præcipuis feſtiuitatibus, vel in legitimis ieiunijs ſæcularia placita non tractentur. In ſecunda parte dicitur, quòd in ſeptē diebus ante natiuitatem domini vſq; ad octauam Epiphaniæ,

phaniæ, & à Quinquageſima vſq; ad octauam paſchæ, & ſeptem diebus ante feſtum ſancti Ioannis Baptiſtæ non liceat iudici ad placitum aliquem vocare. Secunda pars eſt ibi, [Inſuper,] Sequens capitulum patet.

a ¶ A quinquageſima.] Alibi dicitur à Septuageſima, vt 22. q. 5. decreuerit hoc tamen hodie non ſeruat Romana Curia. Ioan.

b ¶ Orationibuſque vacandi.] Ratio ſecunda eſt ob reuerentiam dierum, & tertia fauore partium, vt ſic partes à litibus reſpirent, vt C. de ferijs, dies. Quarta ratio eſt, quia talibus dieb. nō præſtatur iuramentum niſi pro pace, ut 12. q. 5. decreuit. & ſic non poſſet præſtari ſacramentum calumniæ. Sed pone quòd Papa commiſit alicui, quod intra triginta dies terminaret cauſam aliquam, & illi dies incidant intra dies quadrageſimales; videtur ꝙ cum res ſit peritura tēpore, quod iudex inuitis partib. procedere poſſit, quod quidam concedunt: ſed non eſt verum hoc: qa licet literæ pereant, lis tamē ſalua manet coram alio. 1 Sed pone ꝙ iudex citet aliquem die feriato; nunquid tenetur citatus venire, & allegare priuilegium ſuum? Vi. ꝙ ſic: quia ſi poſt appellationē citat aliquem tenetur uenire, & allegare priuilegium ſuū, vt ext. de appel. ſi duobus. & c. cum parati. Itē etſi nō teneatur qs reſpondere die illa: tamē poteſt ad hoc citari, vt libellus ei detur. 2 vt ff. de adult. miles. §. ſexaginta. Itē qd ſi ſub hac forma fiat citatio, Mando tibi, vt hinc vſque ad diem Dominicā hic cōpareas, ut ext. de do. & cōtum. cum dilecti. Reſpondeo, ſi citat vt compareat die feriato, bene tenet citatio. Sed ſi citat ut reſpōdeat, nō tenet: qa talis citatio nulla eſt. 3 vt ff. de fer. leg. 1. & ubi citatio nulla eſt, & hoc liquet ꝙ eſt nulla: nō tenetur uenire ad allegandū priuilegiū ſuum, ſed ubi dubiū eſt an teneat, tenetur uenire, ut dixi 3. q. 2. ſi epiſcopus. Ioan.

1 Itē ſentit Inno. ext. de off. deleg. de cauſis Arch.

2 Idē tenet Ale. de Imo. in l. 1. col. 2. ff. de ferijs & B. in l. 1. §. nūtiatio. de oper. no. nunc. & in l. 1. in uer. cōpellendi. ff. de fer. & in gl. 1. l. iure. in uer. eius, & ibi Bal. C. de adult. & no. glo. in c. fi. & ibi uide doc. de iudi. extra.

3 Cōc. Alex. de Imo. in l. ex quacunq. col. 2. ff. ſi qs in ius uocā. non ier. & Cyn. in l. dies. ff. de ferijs, & per Bar. in l. 1. §. nunc. de op. no. nunc.

PVrgationē.] CASVS. Hic intitulatur quinta quæſtione, qua quæritur, an neganti ſit purgatio indicēda? Et reſpondetur qđ non, ſi de crimine non eſt infamatus, vt 6. quæſtio. quinta, capit. vno. Si autem eſt infamatus de crimine, indicitur ei purgatio vt inf. ea. c. 1.

c ¶ Purgationem.] Hic quæritur an neganti ſit indicēda purgatio. Et eſt dicendum quod non, niſi laboret infamia 6. q. 5. quod autem hæc quæſtio dicta eſt ſu. 2. q. 5. per totum. Ioan.

DE crimine.] CASVS. Aldericus diaconus habebatur ſuſpectus de quodam crimine: & ideo per ipſum Aldericum Menen. epiſcopus conſuluit Stephanum Papam, qualiter ſuper hoc eſſet procedēdū? Et reſpondet

Digitized by Google

ſpondet, ſi accuſatores & teſtes: idonei reperiuntur coram certo numero epiſcoporum accuſetur ipſe Aldericus, & ſi confeſſus fuerit, uel legitimis teſtib. cõuictus, canonica ſententia feriatur. Si uero crimen non confiteatur, nec teſtibus poteſt probari, & infamatus eſt de crimine non in publico, ſed coram te, & aliquot teſtibus, presbyteris, & diaconis, ſecreto ſe purget, pſtito iuramento, & deinde cõmoneat clericos ne præfatum diaconum infamare pſumãt, exẽplo Chã, q maledictus fuit in filijs, qa verenda pris deriſit.

audire, uel etiam compellere eum ad purgationem? Et videtur ꝙ ſic: quia generaliter traditur in canone, ꝙ clericus infamatus debeat ſe purgare. 2. q. 5. per totũ. Item ſacerdos tenetur concedere Euchariſtiam ei quam ſcit in mortali conſtitutum, ut infra de conſecr. diſt. 2. non prohi- *famatum cogere ad purgationem.*

& accuſatores idonei reperiuntur, & tales teſtes, quales ſacri canones ſanciunt: accito tecum certo epiſcoporum numero [a] veniant accuſatores [b], vocetur & ipſe Aldericus diaconus: & ſi negauerit, ventiletur cauſa canonice: & ſi, vel ſponte confeſſus, uel legitimis teſtibus fuerit approbatus, canonica feriatur ſententia. Qui ſi nec ſponte confitetur, nec accuſatores, & teſtes legitimi reperti fuerint. & mala fama crebuerit; non publico [c] examine, ſed coram te, & aliquantis reuerendiſſimis presbyteris, & diaconis tuæ eccleſiæ ſecreto iuramento ſe purificet. Et tu deinceps boni teſtimonij eum annuncia: & compeſce, & commone eccleſiæ tuę filios, ne ſacerdotem [d] Dei vlterius infamare præſumant; timẽtes, quod Cham [e] maledictus eſt, qui patris verenda deriſit. *Gen. 9.*

Item Nicolaus Salomoni Conſtantienſi epiſcopo.

¶Non eſt ſpoliandus presbyter, vel diaconus, niſi ſponte confeſſus, vel legitime conuictus fuerit. C. II.

Presbyter, aut diaconus, quem aſſeris crimina nolle publice confiteri, ſed velle cum ſacramento [f] defendere ſe; & ſi tamẽ notum ſit epiſcopo eſſe ſcelus ab ipſo perpetratum; non põt per aliquam pęnitentiã [g] ſacerdotali, vel diaconali officio potiri: ſed mirandum eſt [h], ſi ipſe confeſſus non fuerit, quomodo notũ poſſit eſſe epiſcopo ſcelus ab ipſo perpetratum, niſi accuſatore forte idoneo per teſtes idoneos approbante. Vnde ſi examinante epõ cauſam presbyteri, vel diaconi nõ fuerit per teſtium approbationẽ presbyter †, vel diaconus forte cõuictus; non eſt ſcelus epiſcopo legitime manifeſtũ; niſi ſua ſponte ſcelus ipſe cõfiteatur. Quod niſi fecerit, interim nõ vi *Iuo p. 6. c. 282.* *† al. ille presbyter.*

a ¶ Numero.] inf. e. q. 7. Fœlix.

b ¶ Accuſatores.] Ideſt, accuſator.

c ¶ Publico.] 2. q. 5. presbyter 23. d. illud contra. Sed ibi loqtur cũ publice qs eſt infamatus 1 hic cũ clanculo vel a clero eſt infamatus. *1 Itẽ arg. cõtra. 6. q. 1. teſtamentum ibi ſoli.*

d ¶ Ne ſacerdotem.] hic ſacerdotẽ vocat diaconum, ſic extra de cohab. clericorũ, & mul. ſi quiſpiam.

e ¶ Cham.] 2. q. 7. ſententia. Ioan.

Presbyter.] CASVS. Quidã epſ ſciens peccatũ cuiuſdam presbyteri & diaconi ſui (quod peccatum ſibi notũ erat per eorum confeſſionem ſibi extra iudiciũ factam) compellebat eos publice confiteri, qđ cũ facere nollent: ſed ſe ſacramẽto defendere uellent, ab officio vtrumq; ſuſpendit. ſuper hoc Solomon Cõſtan. epiſcopus quæſiuit à Nicolao de duobus. Primo vtrum per ſolam pœnitentiam poſſit presbyter vel diaconus ad officium reparari, cum epiſcopo ſit notũ ſcelus eſſe perpetratum; Et rñdet ꝙ non. Secundum, vtrum pp confeſſionem extra iudicium factam poſſit quis ſuſpendi vel dãnari; Et rñdet ꝙ non, ſed per teſtium approbationem, vel ſpontaneam confeſſionem in iudicio factam. ita ponit Bene. hunc caſum. H. vero ſic. Quidam epiſcopus dicebat ſe ſcire crimen cuiuſdam presbyteri, & cuiuſdam diaconi, & ideo noluit purgationem eorum recipere, ſed ſtatim eos depoſuit. tandem delata fuit cauſa ad Solomonem epiſcopum per delegationem domini Papæ, vel per appellationem: quia forte metropolitanus eorũ erat: qui dum vellet de cauſa cognoſcere, epſ inſtabat, & dicebat ne reciperet purgationem eorum, quia eos iuſte damnauerat. Dubitabat ergo Solomon, & in hoc articulo dominum Papam conſuluit: cui nunc Papa reſcribit, oſtendens qualiter in cauſa debeat procedere. Si enim legitime ſunt conuicti, vel confeſſi in iure: remaneant ſic depoſiti. ſi vero nec in iure ſint confeſſi, nec legitimis teſtibus coram ſuo epiſcopo conuicti, priſtino ſtatui ſiue honori reſtituantur.

f ¶ Sacramento.] Hic conſueuit quæri, ſi epſ ſcit clericum infamatum eſſe reum, an debeat eius purgationẽ *Epſ an poſſit clericum in-*

prohibeat. Item epiſcopus iure ſuo vtatur, ſi quid mali inde accidit, non eſt ei imputandum, 2 vt 33. q. 5. de occidendis. Item non potes dicere, quod cum epiſcopus cogat ad periurium, ſed potius canon cogit ipſum iurare, ut 33. q. 2. quos Deus. Sed cõtra, ille qui recipit alterius iuramentum, & ſcit eum falſum iuraturũ, uincit homicidam, ut 22. q. 5. ille. Item qui permittit alium falſum iurare cum poſſit prohibere, peccat, ut 22. q. 5. hoc vĩ. H. dicit, ꝙ epſ ſecreto debet ei conſulere, ut potius confiteatur publice crimen, quàm vt fiat periurus. Sed ſi ad hoc nõ poteſt eum inducere, dicet populo: abſit ut quidquã ſiniſtri de hoc clerico ſuſpicemur, vt 11. q. 3. abſit. Alij dicunt, ꝙ delegabit purgationem. Tertij dicunt, ꝙ non peccat audiendo purgationem: quia auctoritate canonis facit, 23. q. 4. qui peccat. *2 Hoc ideo, quia lege pmittente ſit, &c. C. de adul. Gracch*. C. de concu. l. antep. arg. 31. qõ. 1. hac rõne. 23. q. 4. quam peccauit. in princ.*

g ¶ Pœnitentiam.] Quia pęnitẽtia non reſtituit aliquẽ dignitati, ſed gratiæ tantum, ut inf. de pœn. diſt. 6. qui vult niſi quandoque, ut quando crimen occultum eſt, 3 ut 50. diſt. domino ſancto, & c. quia tua. ſed per reſtitutionem in integrum uel diſpenſationem. *3 Adde an & qñ ſit ſm cõſciam iudicandum. text. in l. illicitas. §. 1. ff. de off. pſid. & in l. 2. ff. de ſup-*

h ¶ Sed mirandum eſt.] Arg. ꝙ non ſecundum conſcientiam iudicandum ſit. 3 vt 3. q. 7. iudicet. & per hoc decretum intelligo illud 32. d. nullus, intelligo enim illud de ſcientia iuris, non facti, licet alias verbum ſciendi large ſumatur, ut 22. q. 5. hoc videtur.

Quod

Digitized by Google

demus ſuo debere presbyterum, vel diaconum officio priuari. Sola ergo ſpontanea confeſſio, & canonicus numerus, & qualitas teſtium (decernentibus epiſcopis, & accuſatore, quod obiecerat, comprobāte) clericum priuat proprio gradu.

QVAESTIO VI.

Vód vero [a] *confeſſio cruciatibus extorquenda non ſit, Alexander Papa teſtatur ſcribens omnibus orthodoxis, epiſtola prima, cap. 2.*

¶ Miniſtrorum confeſſio non ſit extorta, ſed ſpontanea. C. I.

Iuo p.5.c.241. Pan.l.4.c.118.

SI quādoque a ſacerdotibus, & auctoribus *a* eccleſię, quædā ſcripturæ quoquomodo per metū, [b] aut fraudem, aut p vim extortæ fuerint, vel vt ſe liberare poſſint quocumque ab eis cōſcriptæ, aut roboratæ fuerint ingenio; ad nullum eis præiudicium, [c] vel nocumētum valere † cenſemus: neque vllam eos infamiam, vel calūniam, aut à ſuis ſequeſtrationē bonis vmquam, Deo auctore, & ſanctis Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus ſuſtinere permittimus. Cōfeſſio vero in talibus non compulſa, ſed ſpontanea fieri debet. *& infra.* ¶ Omnis enim confeſſio, quæ fit ex neceſſitate, fides non eſt. *& paulo poſt.* ¶ Confeſſio ergo in talibus non extorqueri debet, ſed potius ſponte profiteri. Peſſimum enim eſt de ſuſpicione, aut extorta cōfeſſione quemquam iudicare: cum magis ſit inſpector cordis Dominus, quā operis *& paucis interiectis.* ¶ Non poteſt autem humano condēnari examine, quem Dominus ſuo reſeruauit iudicio. Si omnia namque in hoc ſæculo vindicata eſſent, locū diuina iudicia nō haberent. *Item multo ſuperius.* ¶ Eſt etiam &

† al. preuenire.

Q Vòd uero.] Hæc q. diuiditur in duas partes. in quarum prima dicitur, quòd confeſſio extorta non præiudicat. Secunda ibi,] A fidelitatis.] Ioan. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 6. quæſtione, qua quærit an confeſſio ſit cruciatibus extorquenda. Et reſpondetur q viles teſtes poſſunt cruciari, ut, 5. q. 6. presbyteri. & 2. q. 1. in primis accuſator uero non eſt cruciandus à iudice, niſi in crimiue excepto propter inopiam probationum: vel ne falſitatē dicat C. ad legem Iul. læſæ maieſtatis, ſi quis vbi q libet accuſator & reus & teſtis torquetur, alias à reo ueritas non eſt cruciatibus eruenda, vt inf. ea. c. 1. niſi ſit præſumptio cōtra eum, ut 23. q. 5. c. 1. De hoc ſatis notatur in ſumma huius quæſtionis.

a ¶ Quòd vero.] Ab aduerſario nunquam eſt extorquenda confeſſio cruciatibus, ut inf. e. c. 1. & 2. ſed à iudice licite extorquetur cōfeſſio tormentis & qōnibus. Nam a iudice quandoque torquetur teſtis: qn̄que reus: qn̄que accuſator. Teſtis torquetur tam in ciuili quam in criminali, ut ſi eſt ſeruus vel uilis perſona: vel etiam ſi ſit liber & ſic criminoſus & infamis, vel obſcurus vel ignotus. tales enim non recipiuntur ad teſtimonium ſine quæſtionibus, licet ſine clerici. 4. q. 3. ſi res. & 5. q. 5. illi qui. & q. 6. presbyteri. & 2. quæſt. 1. in primis & in authen. de teſti. §. nos igitur. & §. licet coll. 7. & C. de fal. ſi quis decurio. Torquetur etiam libera pſona licet nō ſit vilis, dum tamē vacillet in teſtimonio vt ff. de quæſtioni. ex libero. extra de pęnis. ſuper his. 1 Item reus quandoque torquetur licet ratio, ſcilicet cum eſt ſuſpectus, & non poteſt alias res probari, maxime ſi eſt uilis perſona, & hoc in ciuili cauſa: vt 14. q. 6. ſi res aliena. ſimiliter ī criminali torquetur, vt 23. q. 5. c. 1. Actor vero in ciuili cauſa nūquā torquetur, ſed accuſator ī criminali cauſa quandoque torquet, vt ī crimine læſæ maieſtatis, cū criminaliter nō poteſt pbari, ut C. ad leg. Iu. maie. ſi quis. ibi enim qualicumque dignitate ſit pditus nullo priuilegio ſe poteſt tueri, ſiue ſit accuſator, ſiue reus vel teſtis. vt 6. q. 1. §. porro. & 50. di. nullus omnino. Ioan.

Torquere pōt iudex aliquas perſonas.

1 Ad idem arg. C. de teſt. nullum & 4. q. 3. qui falſo. idem uidetur, & ſi nō uacillet. ff. de q. l. unius. §. teſtes ſecundum Io. de Fan.

SI quādoque à ſacerdotibus.] CASVS. Significatum fuit Alexādro Papę quod quidā capiebant epiſcopus uel ſacerdotes, vel auctores eccleſiarum. uel ab eis per metū vel fraudē, aut per vim cōfeſſiones extorquebant in ſcriptis, vt ſic ſuis bonis eos ſpoliarent: vel vt ſuas cauſas nō requirerēt, vel vt de ſecta eorum eſſe cōfiterētur, & hoc corā populis eos cōfiteri faciebāt: quare ſtatuit Papa Alexāder, vt pter hoc nullā infamiam vel calūniam vel pręiudiciū aliquod patiantur: qa Deus reſpicit potius ad cogitationes & volūtates hominum, quàm ad actus, qui per ſimplicitatem vel neceſſitatem fiunt. nam in talibus non extorta, ſed ſpontanea confeſſio eſt exigenda. [Fides non eſt,] Id eſt, non facit fidem.

b ¶ Per metum.] Dummodo talis ſit metus. qui cadat in conſtantem virum, vt extra quod met. cauſa. ad audientiam. Si quæris qualis metus debeat cadere in conſtātem uirū: dico q qui continet metum mortis, uel cruciatum corporis, ut extra co. tit. cū dilectus. Coactio aūt uerborum non ſufficit, etiam ſi Rex ſit qui minet, ut extra qui clerici, uel uo. inſinuante. C. de tranſa. interpoſitas. ibi melius dī. licet ſit ar. contra 31. q. 2. Lotharius. & ſu. diſt. 7. fuerunt ff. de acqu. hered. l. 6. §. ult. ubi dī. q nō ſit hęres q pp metū uerborū adijt hereditatē. Et nota q canō hic tria æq parat, uim metū & fraudē, ut 3. q. 1. reditegrāda, Met9 tn̄ p reuerētia à lege accipiī & hęc accuſat, ff. qua. re actio n̄ daī l. 1. §. q̄ onerādę.

Metus cadens in conſtantē uirū qualis eſt.

c ¶ Præiudicium.] Bene fit præiudicium ei quantum ad hoc, q ille cui per metum traditur res. dominus ſit rei: ſed quantū ad hoc. non ſit ei præiudicium, quin detur ei actio, q metus cauſa ad repetendum: ſi tradidit

Digitized by Google

ad hanc ſanctam ſedem perlatū (quod pudet dicere; & nō ſolum ſacerdotali,ſed etiam omni Chriſtiano nomine eſt inimicū) quòd nōnulli epiſcopos,vel ſacerdotes aut metu compellūt, aut vi extorquēt,aut fraude decipiunt,aliquas cōfeſſionis ſuæ in alteram partem, quàm debeant literas [a] ſcribere , β aut pro ſuarum nō requiſitione [b] cauſarū,† aut (qđ deterius eſt) pro alieni erroris [c] ſecta ſcripturas facere, & proprijs manibus roborare, & coram populis recitare,atque cōfiteri. Aliquos dicūt carceribus,& ergaſtulis retrudi, † vt ſaltem his territi inſidijs deuient Dñi ſacerdotes, & ſuis faueant voluntatibus. *Item vbi ſupra.* ¶ Confeſſio vero in talibus non compulſa, ſed ſpontanea fieri debet ipſo atteſtāte, qui ait: [Ex corde enim procedūt homicidia,adulteriá, fornicationes,blaſphemiæ;] & cætera,quæ ſunt ad hęc pertinentia.¶ Nec tantum attendenda ſunt,quæ fiunt [d] quantum quo animo fiant. *& paulo poſt.* ¶ Amplius autem reſpicit Deus ad cogitationes , & ſpōtaneas voluntates,quàm ad actus , qui per ſimplicitatem,aut per neceſſitatem fiunt.

† *al. rerum.*

† *recludi.*] ori. ſup.in hoc co.e.

Matth.15.

α ¶ Auctoribus.] *Iuo habet,*ſi ſacerdotibus vel auctoribus eccleſiæ, *quemadmodum etiam in eadem epiſtola dicitur,* ſi q̃s erga epiſcopum vel actoré eccleſiæ *& refertur ſupra* 2.q.7.*ſi quis erga. Hoc autem loco in epiſtola legitur,* ſimiliter ſi huiuſmodi perſonis quędam ſcripturæ , &c. *Praceſſerant autem cum multa alia , tum quæ referuntur in hoc eodem capite in verſ.* Eſt etiam & ad hanc. *Confectum enim eſt hoc caput ex locis epiſtola hinc inde ſumptis,ordine non ſemper ſeruato.*

β ¶Literas ſcribere.] *Hac abſunt ab originali, Sufficiũt enim illa , quæ ſequuntur,* ſcripturas facere. *Sed ob gloſſam non ſunt ex puncta.*

Item Nicolaus Papa epiſcopis Galliæ.

Poly.l.6.tit.11.

¶ Apoſtolica auctoritas, penitus illicita in irritum deducit iuramenta. C. II.

AVctoritatē venerabilium prædeceſſorum noſtrorū ſecuti,& nominatim beatiſſimi Papę, & martyris Alexandri quinti a beato Petro, ab oībus iuramentis, † & cuiuſcumque modi obligationibus,q̃bus illi ſeſe coacti violentia impiorum obligauerant, abſoluimus: [e]

† *al. iuramentis illis.*

vel exceptio , ſi non tradidit,ut ff. eod. metu.2. §. ſed quod prætor. & §. ex hoc edicto . ſi tamen primo coactus promiſit,& poſtea ſpontanee tradidit , non excuſat coactio, vt C. quod metus cauſ. l.2.& extra qui cle. uel uo.inſinuante,ibi patientia tpis,&c.& eſt ſimi.extra de eo q duxit in matri. ſignificauit.

a ¶ Literas.] In q̃bus fatentur aliqua ſe debere.

b ¶ Req̃ſitione.] Id eſt,cōfiteãtur,quod abſoluerũt aliquos a debito, in quo illi tenebantur.

c ¶ Erroris.] Id eſt, q̃ cōfitenť ſe tenere aliquã hęreſim.Sed nōne peccat mortaliter ille qui cōfitẽtur hoc?Reſpōd.ſic: nec excuſat cum aliqua coactio quia talis coactio nō eſt abſoluta.& coactio cōditionalis neminē excuſat vt 50. diſt. preſbyteros.& đ cōſe.diſt.4.cos.potius enim debet q̃s pati mortem quã malo conſentire, vt 32.q.5.ita ne.& occiſores corporis nō ſunt cōtra iuſtitiam timēdi.vt 11.quęſt.3.nō ſolũ &c. nolite 31.q.2. Lothari⁹.Solu. hic non excuſantur tales a toto, ſed a tãto. metus enim uel coactio conditionalis non excuſat peccatum,ſed attenuat, ut extra quod met⁹ cau.ſacris.Et no.hic quòd cōtra ea , quæ publice facta ſũt admittiť probatio in cōtrarium ſic 31. q.1. Lotharius.ext. ꝙ met⁹ cauſa , perlatũ quod eſt contra regulam generalem. 8.q.1.licet.

Coactio eſt duplex.

d ¶ Quæ fiunt.] Potius reſpicienda eſt cauſa facti quàm ipſum factũ , vt 23.q.8. occidit.de pen. diſtin. 1.aut facta.

AVctoritate.]CASVS. Archiepiſcop⁹ Treuerē.& p̃poſitus eius , & multi alij clerici capti fuerunt a quibuſdam prædonibus , coacti fuerunt ab eis ſe obligare iuramento,& alijs obligationibus:occaſione quarum obligationum res eccleſiaſticas perdiderunt, quare Nicolaus ſcribens epiſcopis Galliæ , abſoluit eos ab omni uinculo iuramenti & obligationis. & dicit quod propter huiuſmodi iuramentum uel obligationes, nullam infamiam uel calumniam aut ſuorum bonorum amiſſionem illos habere permitteret. Sed præcepit præfato archiepiſcopo & defenſoribus Treueren. eccleſiæ , ut ſpirituali & materiali gladio tandiu malignos illos perſequantur , donec ablata reddantur.

e ¶ Abſoluimus.] Hic conſueuit dubitari circa duo: ſcilicet an iuramētum per uim extortum obliget: Item an Papa poſſit diſpenſare in illicito iuramēto. & quòd non obliget tale iuramentum, videtur hic:quia dicitur hic , quod non debet eſſe uinculum iniquitatis , vt 22.q.quarta inter & extra de iureiu.verum.& extra de reſti.ſpol.ſolicite.& extra quod metus cauſa., perlatum. Item quia inconueniens eſſet, quòd malefactor ex improbitate ſua conſequeretur actionem , vt ff. de fur. itaque fullo. Præterea,ſi malefactor petit rem,poteſt ſe reus tueri exceptione quod metus cauſa , cum illa exceptio per iuramentum non ſit ſublata . Præterea non obſtante tali iuramento poteſt,petere rem ſi eã tradidit cum illud non iurauerit , vt extra de iureiur. debitores & extra

Iuramentũ per uim extortũ , utrũ obliget.

& ne illa ſeruentur: vetuimus tam præfatũ archiepiſcopum Treuerẽſem, quàm eius præpoſitum, & omnes, qui tunc temporis capti ſe illis quoquomodo obligauerũt: neque vllam eos proinde infamiam, vel calumniam, aut a ſuis bonis ſequeſtrationem vnquam auctore Deo, & ſanctis Apoſtolis, & noſtris prædeceſſoribus ſuſtinere permittimus: ſicut per prophetam Dominus dicit: Diſſolue colligationes impietatis. Quin etiam prӕfato fratri noſtro, filijſque Treuerenſis eccleſię, illiuſq; defenſorib. hæc in mandatis damus; vt ſpirituali ſimul & materiali [a] gladio tandiu malignos illos, eorumq; fautores inſequantur quouſque cum integritate poſſeſſiones, vel quæcunque res eccleſiaſticæ hoc facto, vel quocunque pacto diſtractæ, ſeu direptæ ſunt, reuocentur.

Eſa. 58.

a ¶ Alexandri.] *Nicolaus citat epiſtolam Alex. I. de qua re notatum eſt ſupra diſt. 19. ſi Romanorum.*

2 *A fidelitatis et iuramento Romanus Pontifex nonnullos abſoluit, cum aliquos a ſua dignitate deponit.*

Vnde Gregorius Papa.

¶ *In manuſcriptis eſt vt in vulgatis,* Gelaſius Papa Anaſtaſio Imperatori. *Cuius Gelaſij eſſe non poteſt. Zacharias enim & Carolus magnus, quorum in hoc capite mentio fit, multo poſt Gelaſium vixerunt. Habetur autem in regeſto Gregorij ſeptimi lib. 8. epiſt. 21. Herimanno Metenſi epiſcopo ſcripta, quã refert Iuo. In qua quidem epiſtola paulo ante multa ex epiſtola Gelaſij Anaſtaſio Imperatori ſcripta afferuntur.*

& extra, quod metus cauſa, ad audientiam. Ergo cum poteſt rem petere, multo fortius poteſt ſe tueri exceptione: quia cui damus actionem, multo fortius exceptionem. ff. de ſuperfic. l. 1. extra de iureiur. quemadmodum. Et econtra probatur, quòd obliget: quia licet fuerit

rit coactus tamen voluit, quia coacta voluntas eſt volũtas, ut ſ. ea. q. 1. merito. Item quia non vergit in interitum ſalutis æternæ, eſt ergo obſeruandum, vt extra, de iureiuran. ſi uero. nec prodeſt ꝙ cõpulſus fuit. 22. q. 5. qui compulſus, & cap. ſi quis coactus. Solu. quidam dicunt quòd talis fuit metus, qui cadit in conſtantem uirum, quòd iuramentum ob talem metum factum non obligat: 1 & ſecundum eos exponitur hic hoc verbum abſoluimus, ideſt, abſolutos oſtendimus. Alij dicunt, quod qualiſcunque ſit metus, tenetur ſeruare iuramentum factum de rebus proprijs, ſed nullum iuramẽtum adſtringit ipſum pro rebus eccleſiæ non repetendis, quia iſtud eſt illicitum. & hoc magis probabile uidetur, ex quo licitum eſt quod iurat, & poteſt adimplere, ut 22. q. 5. ſi aliquid. Qui priorem opinionem ſuſtinẽt, diſtinguunt inter promiſſoria iuramenta, & aſſertoria. In promiſſorijs iuramẽtis excuſat metus; in aſſertorijs non: quia potius dẽt quis omnia mala pati, quàm falſum aſſerere, ut 32. q. 5. ita ne. Dicas ergo, ꝙ omne iuramentum obligat. Si tu obijcis mihi, quod iſte habet exceptionem quod metus cauſa: hoc bene concedo: non poteſt tamen uti ea, ratione iuramenti. Si tamen fuerit uſus ea, bene dico quòd repellit agentem, & obtinebit in iudicio non obſtante iuramento. peccat tamen utendo ead. ſi ergo quis iurauit rem ſuam per metum alij dare, petat a iudice ut cogat illum non recipere, uel ꝙ abſoluat ipſum a iuramento, ut ext. de iureiur. ex adminiſtrationis. ſed ſi ad hoc induci non poteſt, ſoluat, & poſtea repetat: ſi autem iurauerit ſe non repetere, tunc denunciet eccleſiæ factũ illius, ſi autem iurauerit, quòd

1 Dũmodo ſit tale, ꝙ poſſit ſeruari ſine interitu aiæ: aliàs ſecus, ut leg. & no. ext. de iureiu. ſi uero.

non denunciet, illud iuſm non eſt ſeruandum, vt extra ead. quemadmodum, in fi. quia ex præcepto ad hoc tenetur. 2. q. 1. ſi peccauerit. Ioan. Tu breuiter dicas, ꝙ iuramentum ſuper re illicita, ipſo iure non obligat, ſiue quis faciat ſpontè, ſiue coactus, vt ſi iuraui hominem innocentem interficere, & hoc probatur 22. q. 4. ĩ malis, & c. ſeq. & c. ꝙ Dauid. Iuramẽtum tamen ſuper re licita metu extortũ, ipſo iure obligat: ſed datur exceptio ꝙ met. cauſa ad reſcindendum, ut ff. quod metus cauſa. per totũ. & C. eo. tit. l. 1. & 3. niſi in caſu, ut ff. eo. l. ſi mulier, §. ſi dos. Itẽ in matrimonio, extra de ſponſ. cum locum. Item in voto, extra quod met. cauſa, perlatum. B. Vtrum autem in iuramento Papa poſſit diſpẽſare quæritur. Hoc c. videtur dicere quod ſic, per prędictas decretales, ut extra de uot. & uoti redẽ. magnæ. immo in omni iuramento eſt excepta auctoritas maioris, ut extr. de iureiu. veniẽtes. & extra de reſcript. conſtitutus. Itẽ Imperator diſpenſat in eo. ff. ad munic. Imperatores. Item vř ꝙ non: quia iuramẽtũ eſt de iure naturali, vt 22. q. 4. ſi ad peccatum. ſed in talibus Papa non poteſt diſpenſare. 25. quæſt. 1. ſunt quidam. Item argum. ad hoc extra de ſtatu monach. cum ad monaſterium. Hugo dicit, quod in nullo iuramento licito poteſt Papa diſpenſare, niſi ad hoc ſolum, quod non habeatur infamis, qui tranſgreditur illud, & hos non abſoluit, ſed abſolutos denunciat, quoniam iurauerunt de rebus eccleſiæ non repetendis, ut dicit. Tu dicas, quòd in uoluntarijs iuramentis non diſpenſat, ſed in coactis bene: ſi tamẽ abſoluit aliquem tenet abſolutio. Dico enim, quod contra ius naturale poteſt diſpenſare, dum tamen non contra Euangelium, uel contra articulos fidei: tamen contra Apoſtolum * diſpenſat. 34. diſtinct. lector. 82. diſtinct. presbyter. Ioan.

Papa an poſſit in iuramẽto diſpẽſare.

** Papa quãdo cõtra Apoſtolum diſpenſet, vide 34. d. c. lector.*

a ¶ Materiali.] Argum. quòd iudex eccleſiaſticus bene poteſt indicere bellum, & in bello inſequi hoſtes, ut 23. q. 8. igitur. & c. hortatu. & c. ut pridem, & 63. d. Hadrianus. Item arg. ꝙ iudex eccleſiaſticus poteſt præcipere iudici ſæculari ut puniat maleficos, ut 23. q. 4. ſi quos, & q. 5. relegentes, & q. 8. ut pridem. Arg. contra 23. q. ult. his a quibus.

Bellum põt indici a iudice eccleſiaſtico.

A FIDELITATIS. Hæc eſt ſecunda pars q. in qua probat quòd laicus incorrigibilis per eccleſiã poſſit deponi a ſua dignitate. & hoc probat per tria capita. Ioan. de Fan.

CASVS. Supra in duobus proximis capit. abſoluit Papa ab obligationibus & iuramentis coactis. Nunc uerò vult oſtendere Gratian. quòd idem poſſit facere de iuramento fidelitatis, cum aliquos a ſuis dignitatibus deponit.

Alius.]

¶ Pontificalis auctoritas a iuramento fidelitatis nonnullos abſoluit. C. III.

Greg.vij.l.8.reg. Iuo p.5.c.vlt.

ALius [a] item Romanus Pontifex, Zacharias ſcilicet, regem Francorum non tam pro ſuis iniquitatibus, quàm pro eo, quòd tantæ poteſtati erat inutilis, [b] à regno depoſuit, [c] & Pipinum Caroli magni Imperatoris patrem in eius locum ſubſtituit; omnesq; Francigenas a iuramento [d] fidelitatis quod illi fecerant, abſoluit. Quod etiam ex auctoritate frequenti agit ſancta eccleſia cum milites abſoluit a vinculo iuramenti: quod factum eſt his epiſcopis, qui Apoſtolica auctoritate a põtificali gradu deponuntur. lib.5.regeſti.

Item Gregorius ſeptimus Romana ſynodo præſidens dixit.

¶ Excommunicati vinculo fidelitatis non tenentur obnoxij. C. IIII. Pann.l.5.c.110.

NOs ſanctorum prædeceſſorum noſtrorũ ſtatuta tenentes, eos, qui excommunicatis fidelitate, [e] aut ſacramento conſtricti ſunt, [f] Apoſtolica auctoritate a ſacramento abſoluimus: & ne eis fidelitatem obſeruent, omnibus modis prohibemus: quouſque α ipſi ad ſatiſfactionem veniant.

α ¶ Quouſque, &c.] *Verba hæc non ſunt in codice manuſcripto Vaticano.*

Item Vrbanus II. epiſcopo Vapicenſi.

¶ Antequam reconcilientur, fidelitatem excommunicatis nullus ſeruare cogitur. C. V.

IVratos milites Hugoni comiti, ne ipſi, quamdiu excommunicatus eſt, ſeruiant, prohibeto.† Qui ſi ſacramenta prætenderint; moneantur oportere Deo magis ſeruire, quàm hominibus. Fidelitatem enim, quàm Chriſtiano principi iurarunt, Deo eiuſque ſanctis aduerſanti, & eorum præcepta calcanti, nulla cohibentur auctoritate perſoluere.

Pann.l.5.c.119. † al. prohibete. Act.5.

ALius.] CASVS. Gelaſius Papa ſcribens contra Anaſtaſium Imperatorem dicit, quòd poteſt eum deponere propter malitiam ſuam, & hoc probat exemplo Zachariæ Papæ, qui regem Francorum depoſuit, non tantum propter ſua delicta, quantum pro eo ꝙ inutilis erat, & loco eius Pipinum patrem Caroli poſuit: & oẽs Francigenas a fidelitate eius abſoluit: & milites a vinculo iuramẽti in depoſitionibus epiſcoporũ. Alij hẽnt verba iſta vlti. pro §. Gratiani, qui ſic incipit, quod ex frequenti.

a ¶ Alius.] Quia de alio Papa præceſſerat ſermo: qui idem fecerat.

b ¶ Inutilis.] Nõ intelligas inutilis, i. inſufficiens, tunc. n. debuiſſet ei dari coadiutor, vt 7. q. 1. q̃uis, & cap. petiſti. ſed diſſolutus erat cum mulieribus, & effæminatus.

'Imperator poteſt a Papa deponi.

c ¶ 'Depoſuit.] Ergo Papa deponit Imperatorem, 1 vt 96. diſt. duo. & c. ſi Imperator. nam & trãſferre poteſt Imperium, vt extra, de elect. venerabilem. Argum. contra 93. diſt. legimus, in fin. & 96. diſt. cum ad verum. Solu. dicitur depoſuiſſe, qui deponentibus conſenſit.

1 Adde idem tenuiſſe Bal. in l. non ambigitur. ff. de legi.

d ¶ Iuramẽto.] Supple ratione dignitatis præſtito, non ratione perſonæ. Ioã. de Fan.

NOs ſanctorũ.] CASVS. Quidam ſacramento fidelitatis quibuſdam excommunicatis erant adſtricti. quærebatur vtrum tẽpore excõmunicationis deberent eis ſeruire? Et reſpondet quòd non: niſi ſatisfaciant prius, & abſoluantur ab excommunicatione, aut ſacramento, ideſt, ſacramento fidelitatis: & etiam ſine ſacramento, faciunt quidam fidelitatem alijs; & ideo hæc diuerſificare potes.

Excõicato an dẽat fieri ſolutio.

e ¶ Fidelitate.] 11. q. 3. quoniam multos, contra. ſed ibi eſt ſolutum. Item contra argum. 11. q. 3. Iulianus. Sed ibi eſt ſolutum.

f ¶ Cõſtricti ſunt.] Sed quid dices ſi iuraui me ſoluturum alicui pecuniam, vel ſub pęna promiſi: & ille excõicatur: nũquid teneor ei ſoluere? Vr ꝙ nõ: 2 quia qualitercunque poſſumus debemus vexare malos, ut ceſſent a malo, vt 23. q. 6. iam vero & vtilius eſuriẽti, &c. vt 5. q. 5. non omnis, & excommunicatis in nullo caſu communicabimus, niſi in his, quæ ſpectat ad correctionem eorum, vt 11. q. 3. cum excõmunicato. Item quia intelligor iuraſſe ſub hac cõditione, ſi res in eodem ſtatu permanet, vt 22. q. 2. ne quis, in fi. ff. de ſol. cũ quis. Itẽ vbi nulla eſt petitio, ibi nulla ẽ mora, vt ff. de verb. obl. l. ſi pupillus. Itẽ quia malè meriti publica egeſtate laborare debẽt, vt ff. depo. bona fides. De hoc vũt nõ eſt dubiũ quin debitum poſſit peti ab excõicato, vt ext. de ſent. excom. ſi verè. Sol. pecunia illa nõ reddatur ei, ſed deponatur in ædem ſacram. Verius credo, ꝙ licet ille non habeat ius petendi, tñ dẽt ei ſolui, ſic extra de iureiur. debitores & ꝓbatur hoc extra de ſent. excõ. ſi verè. vnde licet excommunicatio tollat obligationem quo ad fidelitatem, non tamen quoad alios contractus, vt uidetur Ioã. Probabiliter dici poteſt quòd excommunicato non ſit ſoluendum, cum nemo debeat participare cum eo, vt 11. q. 3. cum excommunicato. niſi in caſibus, ut ĩ. 11. q. 3. quoniam multos. Nec obſtat illa decret. ſi verè, quia illud factum fuit de neceſſitate. B.

2 Et verum eſt ſm Bar. q ſic nota ext. de hæret. c. vlt. & ibi ẽt no. Innoc. de cõceſſ. præb. cum noſtris. vbi dicit, ꝙ excõicato nil dẽt ſolui.

IVratos milites.] CASVS. Hugo comes excommunicatus erat, propter quod ſcribit Vrbanus ſecũdus, cuidam epiſcopo vt prohibeat ne milites ratione fidelitatis ſeruiant ipſi comiti quamdiu fuerit excommunicatus: quia magis oportet Deo ſeruire, quàm comiti eccleſiæ aduerſanti.

Abſque

ABſque ſynodali.] Hæc quæſt. diuidit̃ in duas partes, in quarum prima probat per quinque cap. quod ſolus epiſcopus nõ poteſt deponere presbyterum. Secunda ibi, [Solus.] ſ. x epiſcopis. diaconum cum tribus: reliquos uero clericos deponere poteſt, ut inf. ea. q. 1. Fœli. x & c. ſi autẽ. epiſcopum uero ſolus Papa deponere poteſt. ſup. 3. q. 6. dudum. De hoc not. in ſumma huius q. Ioan. de Fant.

CA-

QVAESTIO VII.

A*Bſque* [a] *ſynodali vero audientia ſacerdotem damnari, in Hiſpalenſi ſecundo concilio, cui Iſidorus interfuit, capit. 6. ſic prohibetur.*

¶Sine concilij examinatione presbyter, vel diaconus non deijciatur. C. I.

SExta actione comperimus, Flagitanum Cordubenſis eccleſiæ presbyterum iniuſte olim a pontifice ſuo deiectum, & innocentem exilio condemnatum. Quem rurſus ordini ſuo reſtituentes α, id denuo aduerſus prȩſumptionem noſtram β decreuimus, ut iuxta priſcorum Patrum ſynodalem ſententiam nullus noſtrum ſine concilij [b] examine quemlibet presbyterum, uel diaconũ deijcere audeat. Nam multi ſunt, qui indiſcuſſos poteſtate tyrannica, non auctoritate canonica damnant. Et ſicut nonnullos gratia fauoris ſublimant; ita quoſdam odio, inuidiaque permoti humiliant: & ad leuem opinionis auram condemnant; quorum crimen non approbant. Epiſcopus enim ſacerdotibus, ac miniſtris ſolus [c] honorem dare poteſt; ſolus auferre non poteſt. Si enim hi, qui in ſæculo a dominis ſuis honorem libertatis adepti ſunt, in ſeruitutis nexum non reuoluuntur, niſi publice apud prȩtoris, ac præſidis tribunal in foro fuerint accuſati; quanto magis hi, qui diuinis altaribus conſecrati honore eccleſiaſtico decorantur? Qui profecto, nec ab vno damnari, nec vno iudicante potuerunt honoris ſui priuilegijs exui: ſed præſentati ſynodali iudicio, quod canon de illis prȩceperit, deffiniri.

inf. ead. epiſcopus.] & ſup. diſt. 67. eps.

α ¶Reſtituentes.] *Sic eſt emendatum ex codicibus conciliorum impreſſis, & manuſcriptis. Sic enim apertius declaratur illum canonice a concilio eſſe reſtitutum, quam ex lectione Gratiani vulgata,* reſtitutum eſſe comperimus.

β ¶Noſtram.] *Antea legebatur,* veſtram *in recentioribus autem conciliorum editionibus eſt,* nouam *Emendatum eſt ex antiquioribus editionibus, & duobus codicib. Vaticani, et Lucenſi regio quemadmodum & paulo poſt.* nullus noſtrum, *cum antea eſſet,* nullus veſtrum. *Modeſti enim, & religioſi epiſcopi ſibi etiam metuunt. Alia uero quædam ſunt ex iiſdem codicibus emendata.*

a ¶Abſque.] Si agatur cõtra clericum de crimine criminaliter, neceſſaria eſt præſentia epiſcoporum, ſecundum quod traditur. ĩ. ea. ſi quis, & Fȩlix. Diſtinguitur tñ, quia ſi agatur de crimine ad depoſitionẽ ordinis; tunc habet locum c. Fȩlix. & ca. ſi quis. Si autẽ agatur ad depoſitionem beneficij, tũc ſolus epiſcopus poteſt cognoſcere cũ clericis ſuis, vt 18. q. 2. ſi quis abbas, & 16. q. 7. inuẽtum, & ext. de iud. at ſi clerici. & 11. q. 3. quis epiſcopus dãnatur, & extra de cohab. cleri. & mulie. c. ſicut. & c. de ſacerdotibus. Itẽ ſi agat̃ de crimine in modũ exceptionis ſolus poteſt cognoſcere. ext. de accuſ. ſuper his. licet ſit arg. contra 23. diſt. illud. Tamen quocunq; modo agatur de crimine, ſemper accuſator punitur, ut calumniator, ut extra de accuſ. ſuper his. & c. cum dilectus.

Clerico criminoſo qs pœni tẽtiam imponit.

SExta actione.] CASVS. Flagitanus Cordubenſis eccleſiȩ presbyter iniuſte a ſuo epõ depoſitus, in exilium eſt condemnatus. Tandẽ ab eodẽ epõ, uel ſynodo fuit reſtitutus, propter quã prȩſumptionem remouendam ſtatuit Hiſpalen. cõcilium ut abſque ſynodali prȩſentia nullus epiſcopus presbyterũ deponat, uel diaconum: & hoc probat ad inſtar libertorũ, qui licet fiant ingrati: nõ tamen auctoritate dominorum, ſed in tribunali foro apud iudicem accuſati, & conuicti in ſeruitutem reuocantur. Caſum ſequentis cap. inuenies. 86. diſtinct. ſi quid uero.

CASVS. Hic intitulatur 7. q. ubi quæritur, an epiſcopus ſacerdotem condemnare ualeat abſque ſynodali audientia. Et reſpondetur, quòd ſolus epiſcopus presbyterum ſuſpendere poteſt, ut inf. ea. q. 8. hi, qui. & in cauſa ciuili inter ſuos clericos cognoſcere, ut ſup. 10. q. 3. quia. Deponere uero non poteſt presbyterum, niſi cum

b ¶Concilij.] Ergo tres epiſcopi faciunt conciliũ: quia tres epiſcopi examinant cauſam diaconi, ut ĩ. ea. ſi quis.

c ¶Solus.] Incorporalia enim facilius conſtruuntur quàm deſtruantur. extra de tranſlat. inter. Hæc eſt una

ra-

Digitized by Google

Item Gregorius Ioanni epiſcopo Panormitano, lib. 11. epiſt. 49.

† Cauſas clericorum epiſcopus non niſi cum ſenioribus eccleſiæ audiat. C. II.

SI quid de quocumque clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuſte poſſit offendere; facile non credas: nec ad vindictam te res accendat incognita: ſed præſentibus ſenioribus eccleſiæ tuę diligenter eſt ueritas perſcrutanda, & tunc, ſi qualitas rei popoſcerit, canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis. dist. 86. ſi quid.

Item ex concilio Carthaginenſi α primo, c. 11.

α ¶Carthaginenſi.] *Sic eſt emendatum ex vetuſtis codicibus. Nam in vulgatis erat,* Agathenſi primo, *cum vnicum duntaxat Agathenſe memoretur.*

¶A quot epiſcopis presbyteri, vel diaconi ſunt audiendi. C. III.

SI quis tumidus, vel contumelioſus extiterit in maiorem natu [a], vel aliquam cauſam habuerit; a tribus vicinis epiſcopis, ſi diaconus β eſt, qui arguitur; ſi presbyter, a ſex: ſi epiſcopus, a duodecim conſacerdotibus audiatur. Vniuerſi epiſcopi dixerunt. Contemptus debet contumacię, & ſuperbiæ in omnibus frangi. Cauſę † vero pro perſonis † [b] ab his [c] ſtatuto numero audiantur. † al. cauſa audiatur. † al. perſonis ſtatuto.

β ¶Si diaconus.] *In vulgatis conciliorum editionibus legitur,* ſi diaconus eſt, arguatur presbyter, &c.

Item ex concilio Carthaginenſi 2. c. 10.

¶De eodem. C. IIII.

FOelix epiſcopus Selemſelitanus dixit. Etiam hoc adijcio ſecundum ſtatuta veterum cōciliorum, vt ſi quis epiſcopus (quod non optamus †) in reatum aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia neceſſitas, non poſſe plurimos congregare; ne in crimine remaneat: a duodecim epiſcopis audiatur, & a ſex presbyter γ, & a tribus diaconus, cum proprio [d] ſuo epiſcopo. 3. q. 8. ſuggero. Anſ. l. 3. c. 121. Burc. l. 1. c. 149. Iuo p. 5. c. 262. † al. opinamur.

γ ¶Presbyter.] *Sic legitur in concilio, quod eſt in codice canonum, cap. 12. & græco, & duobus codicibus conciliorum Vaticanis, & vno alio per antiquo, & concordat cum ſeq. cap. In editionibus autem conciliorum Pariſienſibus, ac Colonienſibus habetur,* & a ſex presbyteris, & tribus diaconis, *quemadmodum, & in multis Gratiani manuſcriptis.*

Item ex concilio Carthaginenſi tertio, c. 8.

De eodem. C V.

SI autem [e] presbyteri, vel diaconi fuerint accuſati; adiuncto ſibi ex vicinis locis proprius † epiſcopus legitimo numero collegarum, quos ab eodem accuſari petierint, ideſt vna ſecum in presbyteri nomine α ſex, in diaconi tribus, ipſorum cauſas diſcutiat †, eadem dierum †, & dilationum, & a communione [f] remotionum, & diſcuſſione perſonarum inter ac- Anſ. l. 3. c. 123. Burc. l. 2. c. 205. † cū proprio epiſcopo. † al. diſcutiant. † al. dierum dilatione.

Ordinatio clericorū facilius fit, q̄ depoſitio.

ratio quare in ꝓmotione clericorū non requiruntur plures epiſcopi, ſed in remotione ſic. Item quia ſæpius ordinātur clerici, quam deponuntur: vnde graue eſſet toties vocare tot epiſcopos. Itē q̄a depoſitio frequēter fit cauſa odij, ſed ordinatio cauſa electionis. ſolus autem cōfert dignitates, ſi hoc habet ex conſuetudine, ut ext. de his quæ fi. a præla. ca. noſcitur.

SI quis tumidus.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ in cauſa criminali ubi agitur ad depoſitionē diaconi, debent tres epiſcopi intereſſe ĩ cauſa presbyteri ſex: in cauſa vero epiſcopi 12. qui cauſam debent diligenter examinare.

a ¶Natu.] Quantū ad ordines.

b ¶Pro perſonis.] i. prout perſonæ ſunt conſtitutæ in ſacris ordinibus.

c ¶Ab his.] ideſt, ab epiſcopis.

FOelix.] CASVS. In hoc c. dicitur, ꝙ cā criminalis epiſcopi a 12. epiſcopis audiri debet, cauſa presbyteri a ſex, cauſa vero diaconi a tribus cū proprio ep̄o.

d ¶Cum proprio.] Ideſt, pręter propriū epiſcopum. 2. q. 5. presbyter.

SI autē.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi presbyter accuſatur, ſex epiſcopi debent intereſſe ſi diaconus, tres: cæterorum uero clericorum cauſas criminales ſolus epiſcopus poteſt tractare.

e ¶Si autem.] Hoc c. eſt pars illius 4. q. 5. quiſquis.

f ¶A cōmunione.] ideſt, eędem dilationes dantur accuſatori, quæ & reo, & æquæ excōmunicabitur accuſator ſi non vene-

venerit,ſicut reus, vt 4.q.5.quiſquis.
a ¶ Solus.] Ideſt, ſine alijs epiſcopis : non tamen ſine clericis ſuis,vt infra ea.c.proxi.Ioan.

SOLVS. Hæc eſt 2.pars q. in qua dicitur, ꝙ cauſas aliorum electorum a ſacerdote & diacono in capitulo ſuo

& ſentẽtia ſine talibus aſſeſſoribus lata , nulla eſt: ſicut ſententia nulla eſt , quæ fertur contra fiſcum abſente aduocato fiſci,vt ff.de iure fiſci,ſi fiſcus.ſicut videtur dicere lex , vt ſententia quæ fertur officio iudicis ipſo abſente , quòd nulla ſit,vt C.de ſent. & inter.om.iu.cum ſententiã. Quòd tamẽ clerici ſint iudices,eſt arg.6.q.3, ſci tote.

cuſatores,& eos qui accuſantur,forma ſeruata. Reliquorum autem clericorum cauſas etiam ſolus [a] epiſcopus loci agnoſcat,& finiat.

a ¶ Nomine ſex.] *Sic in cæteris codicibus impreſſis, & manuſcriptis,præterquam in editione Colonieñſi quatuor tomorum, in qua habetur*, presbyteri nomine quinque in diaconi duobus.

2 Solus autem ad excluſionem aliorum epiſcoporum, non ſuorum clericorum dicitur, ſine quorum præſentia eius ſententia erit irrita.

Vnde in Chartaginenſi concilio 4.c.23.legitur.

¶ Abſque præſentia clericorum nullius cauſam epiſcopus audiat. C. VI.

Burc.l.1.c.174 Iuo p.5.c.214.

j EPiſcopus,nullius cauſam audiat abſque præſentia ſuorum [b] clericorum: alioquin irrita erit ſentẽtia epiſcopi,niſi clericorum præſentia confirmetur.

Item ex concilio Hiſpalenſi 2.c.6.

¶ Niſi in ſynodo canonice vocati ſacerdotes damnari non poſſunt. C. VII.

ſup.eo. c.ſexta actione.& diſt.67.epiſcopus.
† al. nexum non redemuntur.

EPiſcopus ſacerdotibus,ac miniſtris ſolus honorem dare poteſt,auferre ſolus non poteſt.Si.n.hi, qui in ſæculo a dominis ſuis honorem libertatis adepti ſunt in ſeruitutis iugum † non reuocantur, niſi publice apud prætoris ac præſidis tribunal in foro fuerint accuſati: quanto magis hi,qui diuinis altaribus conſecrari honore eccleſiaſtico decorantur ? Qui profecto nec ab uno damnari,nec vno iudicante poterunt honoris ſui priuilegijs exui:ſed præſentati ſynodali iudicio,quod canon de illis præceperit, oportet definiri.

EPiſcopus.] CASVS. Dicitur in hoc c.ꝙ epiſcopus ſolus dare honorẽ poteſt, quem ſolus auferre non poteſt . Si .n.libertus in ſeruitutẽ reuocari nõ poteſt , niſi apud iudices legitime fuerit conuictus : quanto magis diuinis altaribus conſecratus , ab vno ſolo non poterit damnari?

DE vltima. CASVS. Hic intitulatur , 8.q6. vbi quæritur , ſi aliquis ſponte cõfitetur vel conuincitur peccaſſe ante ordinationem. vtrum poſſit officio ſuo frui. Et reſpon. quod ſi in præſentia confiteatur:non abſtineat,ut 50.diſtin. de his vero.in fin. ſi extra ius non præiudicat ſibi ut ſupra. ead. quæſt.5. preſbyter. Si vero in iure confiteatur , & timore probationũ deponitur . ſiue ante ordinationem,ſiue poſt commiſerit illud,vt 24. d.c. ult. ſi ſpõte confiteatur remouetur ab executione ſacerdotij : in alijs tamen ordinib. diſpẽſatiue remanebit, ut inf. ea.c.1.Si vero confitet crimẽ quòd fecit poſt ordinationem, acta pęnitentia diſpenſatiue ĩ ſuo ordine permanebit,ut inf.c.2.& in vtroque iſtorum caſuum de rigore iuris eſſet deponendus . & hoc verum eſt in magnis criminibus,quæ inducunt depoſitionem.Sed pro paruo crimine acta pœnitentia ſtat in ordine ſuo, ut 5.q.4.in loco.& de conſ.diſt.2.relatum.& hoc inuenies in ſumma huius quæſtionis planius.

QVAESTIO VIII.

DE vltima verò [c] queſtione ſic ſtatutum eſt in concilio Neocæſarienſi, cap. 9. & 10.

ſuo poteſt epiſcopus diffinire, ſupple excepto ſubdiacono, qui hodie cum diacono pari paſſu ambulat.extra de ſeruis non ord.miramur. Ioan.de Fant.

CASVS . Dictum eſt, ꝙ ſolus epiſcopus poteſt tractare cauſas criminales clericorum:ſed ne aliquis putaret , ꝙ alij clerici non deberent intereſſe , ideo dicit Gratia. ꝙ hæc dictio,ſolus,non excludit clericos: ſed alios epiſcopos.Sequens c.planum eſt.

Eps an poſſit ſolus delinquentem condẽnare.

b EPiſcopus.] ¶ Suorum.] Sufficit tamen maior pars ſi abſentes præbeant aſſenſum , ut 64. diſtinctio. capitu. 1. & 2. Sed nunquid & iſti clerici ſunt iudices iſtius? Non videtur , cum quilibet eorum ſit forte minor eo . Quidam dicunt ꝙ ipſum concilium ſiue capitulum habet iuriſdictionem ordinariam: nullus tamen per ſe eſt iudex. Alij dicunt,ꝙ ſunt aſſeſſores epiſcopi:

c ¶ De vltima uero.] Hic qritur,ſi aliqs confitetur crimẽ ꝙ fecit ante ordinationem ſuã vel cõuincitur peccaſſe añ ordinationẽ ſuã , an poſſit frui officio ſuo: Diſtinguas ergo quia aut eſt tale crimen ꝙ inducit depoſitionem aut nõ,ſi nõ inducit. acta pnĩa remanet in ordine ſuo,ut hic,& 68.d.ſicut. Item ſi inducit depoſitionẽ tũc ſi cõfitetur illud in pnĩa, nõ abſtinebit ab officio,ut 50.diſt.de his uero,in fi.ſimiliter ſi confitetur illud extra ius,quod talis cõfeſſio ei nõ pĩudicat,ut ſ.e.q.5.pſbyter.

Crimen ante ordinationẽ commiſſum, an impediat frui officio.

¶Presbyter, qui ante ordinationem confitetur ſe corporaliter lapſum, poſtea non offerat.

Cap. I.

QVi admiſit corporale peccatum[a], & hic poſtea presbyter ordinatus eſt, ſi cōfeſſus fuerit [b], quòd ante ordinationem ſuam peccauerit; non quidem offerat [c]; maneat autem † in alijs officijs propter eius ſtudij [d] vtilitatem α. Nam cætera [e] peccata cenſuerūt plurimi etiā ordinatione priuari β. Quòd ſi de his non fuerit confeſſus, nec ab aliquibus poteſt manifeſtè conuinci; huic ipſi de ſe poteſtas [f] eſt committenda. ¶Similiter & diaconus ſi in eodem culpæ genere fuerit innolutus: ſeſe a miniſterio [g] cohibebit.

Rabanus lib. de pœnit. c. 1. Poly. l. 4. tit. 39. Burc. l. 2. c. 49. Iuo p. 6. c. 150. Paun. li. 5. c. 151.

† al. tamen

Cap. 10. ibid.

α ¶Propter eius ſtudij vtilitatem.] *Gracè eſt, διὰ τὴν ἄλλην σπουδὴν, ideſt*, propter ſtudium, ac diligentiam, quam cætero quin adhibet.

β ¶Priuari.] *Gracè legitur: τὴν χειροθεσίαν ἀφιέναι, ideſt*, per manus impoſitionem dimitti, *quemadmodum fere vertit Dionyſius, cuius verſionem cæteri collectores attulerunt: hac tamen clauſula omiſſa. Nam hac verſio, quàm Gratianus affert, eſt priſca, qua in collectione Iſidori. Ita ex his uerbis large alia eligitur ſententia, atque auctor gloſſa putarit.*

Item ex concilio Ilerdenſi, c. 5.

¶Deſeruientes altario, ſi carnis fragilitate deliquerint: epiſcopi arbitrio ſubiaceant.

Cap. II.

HI qui [h] altario Dei deſeruiūt, ſi ſubito in flenda carnis fragilitate corruerint [i], & Dño reſpiciente dignè pęnituerint; ita vt mortificato corpore cordis cōtriti ſacrificium Deo offerāt; maneat in poteſtate [k] pontificis uel veraciter afflictos non diu ſuſpendere, vel deſidioſos prolixiore tempore ab eccleſiæ corpore ſegregare: ita ta-

Diſt. 50. hi, qui altario. Rabanus lib. pœniten. c. 1. Burch. l. 19. c. 74. Iuo p. 15. c. 87.

vt ī. e. q. 5. presbyter, licet ſit arg. contra ext. de exceſ. plat. quam ſit graue. 1 Si uero confitetur in iure crimen ſuum cōmiſſum ante ordinationem ſuam, deponitur ab officio ſacerdotali; retinebit tamen nomen presbyteri: & omne inferius officiū, ut ī. ea. c. 1. & c. ſi quis presbyter, & hoc eſt ſponte illud confitetur. Si uero cōfiteatur illud timore probationum: tunc ſiue ante, ſiue poſt ordinationē ſuā illud commiſit, deponitur irreparabiliter, ut 24. diſt. c. vlt. 50. diſtin. ex penitentibus. 81. diſt. ſi quis ſine examinatione, & cap. ſi quis epiſcopus. Si ergo quis ſpontè cōfitetur crimen commiſſum poſt ordinationē ad tēpus debet ſuſpendi ad agēdam pœnitentiam: ſed poſtea reſtituit ex diſpenſatione, ut inf. eo. cap. 2. ſi quæras, quæ crimina inducāt depoſitionē: & dico quod nō eſt a canone expreſſū. uidemus enim quod quædam non inducunt: nam clericus tumultū faciens in ſynodo, non deponitur, ut 5. quæſt. 4. in loco. Itē qui cantat duas Miſſas ſub uno canone, ut de conſecr. diſt. 2. relatum. Item ſi epiſcopus citatus non uenit ad ſynodum. 18. diſt. ſi quis autem, & c. decernimus: & tamen quodlibet tale eſt mortale. Similiter pro temerario iuramento non deponitur aliquis, ut extra de iureiuran. ſicut. Tradunt autem quidam pro regula, quod omne crimen inducit depoſitionem, niſi ſpecialiter a canone excipiatur. Alij dicunt, quod nullum crimē inducit depoſitionem, niſi ſpecialiter a canone excipiatur, 2 & hęc opinio maiori æquitati innititur: quare tenēda eſt. Ioā. Sed hæc materia eſt hodie determinata, extra de temp. ord. cap. vlt. B. 3

QVi admiſit.] CASVS. Quidam presbyter in iudicio ſponte confeſſus eſt fornicationem feciſſe ante ſuam ordinationem: quæſitum eſt in concilio Neocæſarienſi quam pœnam debeat pati. Et reſpondet, quod ſi presbyter eſt confeſſus ſponte executione ſacerdotali carebit: ſed in alijs officijs permanebit, ſi eſt utilis. Si vero non eſt confeſſus uel cōuictus, ſuo arbitrio relinquatur. Cætera vero peccata, grauiora. ſ. ut dixerunt pluſimi, inducunt depoſitionem. Vel cætera peccata, ideſt cæteri peccatores, qui conuincuntur nolentes cōfiteri, debent deponi. Idem ſtatuitur de diacono quod de ſacerdote ſtatutum eſt. Caſum ſequētis capituli inuenies 50. diſt. hi qui.

a ¶Corporale peccatum.] Ideſt fornicationem.

b ¶Si confeſſus fuerit.] Sponte, non metu probationū.

c ¶Offerat.] Ideſt, officiet: ſ. aliū 1 conficiat.

d ¶Studij.] Quia ſtudioſè confeſſus eſt: uel quia utilis eſt eccleſiæ, cum tali enim diſpenſatur, ut 50. diſtin. ſtudeat.

e ¶Cætera.] Ideſt, cæteros peccatores, qui nolunt ſponte confiteri. Vel dic propriè, alia peccata a fornicatione. & ſic eſt arg. quod minus punitur aliquis propter fornicationem, quam propter aliud crimen: hoc ideo, quia pauci ſine illo crimine inueniuntur, ut 50. diſtin. quia tua. & ad idem eſt arg. 82. diſt. presbyter. 81. diſt. ſi qui clerici arg. contra 33. diſt. c. ult.

f ¶Poteſtas.] Confitendi 4 crimen: ſed & ſi non vult non confiteri, relinquitur arbitrio ſuo, ut 33. diſtinct. habuiſſe.

g ¶A miniſterio.] Diaconali, ſed non ſubdiaconali.

h HI qui.] Hoc ponitur ī. diſt. 50. hi qui.

i ¶Corruerint.] Loquitur ergo de eo, qui poſt ordinationem delinquit. Sed nonne magis delinquit ille qui delinquit in dignitate, quàm qui extra dignitatem delinquit, ut 40. d. homo Chriſtianus, & 25. q. 1. nulli. Reſpon. ſic: ſed ideo magis punitur, quia ſciens ſe permiſit ordinari. 50. diſt. ex penitentibus.

k ¶In poteſtate.] Si intelligas hoc c. de clerico depoſito, tunc eſt hic argum. quod epiſcopus poteſt reſtituere clericum depoſitum. Si autem de ſuſpenſo, tunc patet quod relinquitur arbitrio epiſcopi, an velit ſuſpēſo reddere officium ſuum: ſed cum iſte clericus ratione crimi-

nis

1 Nō contra d. c. it, qui ibi accipit. Pꝛ accidens, ſ. pp ſcandalū & infamiā, non pp con ſilio ſuē, ut ibi not. per Vinc. & B. ſed de hac materia dic, ut plenè notat Inno. B. Cōr. & H. ext. de elect. per inquiſitionem.

Crimina quę ſint depoſitione digna.

2 Idē tenet Ale. de Imo. in l. ſcimus. circa princ. C. de iu. delib. per text. in ſ. cū igit in Auth. de non eligen. ſc̄do nuben.

3 De hoc ēt not. 81. diſt. c. 1. extra de tēp. ordi. ex tenore. & c. vlt. & in p̄di. decre. ſicut. & quod iſta ſnīa tanquā tutior ſit tenēda hic no. Hugo.

Fornicationem pauci euitant.

4 Subaudi, uel purgandi, ſi non eſt infamatus. ſed ſi eſt, cogit ad purgationem arg. 2. q. 5. presbyter. ſecundū H. & Laur.

Dignitas aggrauat peccatum.

pis non poſſit promoueri ad ſublimiorem gradum: quo modo ergo poteſt ipſum reſtituere famę, cum per pęnitentiam non tollatur infamia, vt 2. q. 5. §. hinc colligetur: poteſt dici, ꝙ ex quo Papa dat poteſtatem diſpenſandi, ergo per conſequens reſtituendi famæ. netur: filij vero eius in ſeruitutē eccleſiæ ad cuius ignominiam nati ſunt, redigantur.

b ¶ Ex ancillæ. Sed quare punitur dominus ancillæ illius? Reſpon. in fauorem eccleſiæ, vel ideo quia ratione criminis illa facta eſt de ſuo foro.

¶ Item,

men, vt ſic officiorum ſuorum loca recipiant, ne poſſint ad altiora officia vlterius promoueri. Quòd ſi iterato [a] velut canes ad vomitum reuerſi fuerint, & veluti ſues in volutabris luti iacuerint; non ſolum dignitate officij careant, ſed etiam ſanctam communionem, niſi in exitu, non percipiant.

Item ex concilio Toletano 9. c. 10.

¶ Ex miniſtris eccleſiæ geniti in ſeruitutem deuocentur eiuſdem. C. III.

Iuo p. 6. c. 425. † al. innocentia.

CVm multæ ſuper incontinentia † ordinis clericorũ hactenus emanauerint ſententiæ patrum, & nullatenus ipſorum reformari quiuerit correctio morum; vſque adeo ſententiam iudicantium protraxere commiſſa culparum, vt non tantum ferretur vltio in auctores ſcelerum, verum, & in progeniem damnatorum. Ideoque quilibet ab epiſcopo vſque ad ſubdiaconum deinceps, qui vel ex ancillæ, [b] vel ex ingenuæ [c] deteſtādo connubio [d] in honore conſtituti filios procreauerint; illi quidem, ex quibus geniti probabuntur, canonica cenſura damnentur. Proles aũt aliena † pollutione nata, non ſolũ hæreditatem [e] † nunquam accipiet, ſed etiam in ſeruitutem eius eccleſiæ, de cuius ſacerdotis, vel miniſtri ignominia nati ſunt iure perenni manebunt.

† al. tali. † al. hæreditatem parentum.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 25.

In c. Marti. Brach. Ex concil. Neocæſarien. c. 9. & 10.

¶ Qui confitetur ſe ante ordinationem peccaſſe, non ſacrificet: conuictus autem deponatur.

C. IIII.

SI quis presbyter ante ordinationem peccauerit, & poſt ordinationem confeſſus fuerit, quòd ante peccauerit; non offerat, ſed tantum pro religione nomen [f] presbyteri portet. Si autem non ipſe confeſſus, ſed ab alio publicè fuerit conuictus; nec hoc ipſum habeat, ut nomen presbyteri portet. Similiter, & de diaconis obſeruandum eſt, vt ſi ipſi confeſſi fuerint, ordinem ſubdiaconi accipiant. †

Ivo l. 2. c. 48. Ivo p. 6. c. 149. Pann. l. 3. c. 150. † al. retineant.

Item Nicolaus ad conſulta Bulgarorum, c. 71.

Ext. de cohab. cler. & mul. c. veſtra duxit. Iuo p. 2. c. 83. Pann. l. 5. c. 13.

¶ De manu ſacerdotis, qui ab eccleſia toleratur, licitè ſacramenta ſumuntur. C. V.

SCiſci-

c ¶ Ingenuæ.] Specialis eſt iſte caſus, vbi filius cōditionē matris liberę nō ſequitur, contra id quod eſt 32. q. 4. liberi.

d ¶ Cōnubio.] Ergo patet, ꝙ loquitur de ſacerdotibus, qui legitimè ducūt vxores, tales enim grauius puniuntur, vt 32. d. eos. 81. d. quidam. & 28. diſt. presbyter. Quid, quid tamē hic dicatur: cum eccleſia non ſit iſto iure vſa, perdit ius iſtud, ſicut & illud q̃d poſſit exigere pœnam ſacrilegij, ut 17. q. 4. quiſquis.

e ¶ Hæreditatem.] ſ. paternam. nam matri etiã ſuccedit ſpurius filius, & teſtamentũ matris pt dici inofficioſum, vt ff. de inoff. teſtam. ſi ſuſpecti. §. 1. Io. hodie ſpurij omni beneficio excluduntur vt C. de natur. libe. authen. licet. B. Spurius ſuccedit matri.

SI qs presbyter.] CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ ſi quis presbyter confeſſus fuerit ſpontè ante ordinationē feciſſe fornicationē, non habebit executionem ſacerdotij, quia nō celebrabit: ſed tantum nomē ſacerdotis habebit. Si aũt non fuerit ſpontè cōfeſſus, ſed ab alio cōuictus: tunc nec nomen ſacerdotis hēbit. Idē eſt de diacono, q̃d dictum eſt de ſacerdote.

f ¶ Nomen.] Si quæris quid ei valeat retineri nomē presbyteri? Dico quòd in omnibus retinet priuilegium presbyteri in loco ſubſcriptionis, & in alijs præter hoc ſolum, ꝙ non poteſt Miſſam celebrare, ut ſup. ca. q. 7. Fœlix.

a ¶ Iterato.] Argu. grauius puniri iteratum delictum, vt 25. q. 2. ita nos, extra de coha. cleri. clericos. & de hæret. ad abolendam. Io. de Fan.

CVm multæ.] CASVS. Conſtitutiones multæ factæ fuerant, vt clerici in ſacris ordin. conſtituti uiuerent continenter, q̃d cum non facerent, ſtatutũ fuit in concilio Toletano, vt quicumq; deinceps ab epiſcopo vſque ad ſubdiaconum ex deteſtando connubio liberæ, vel ancillæ liberos procreauerit, canonica cenſura dam-

SCiſcitantibus.] CASVS. Bulgari quæſierunt a Nicolao, utrum a ſacerdote in adulterio deprehenſo, vel tantum de hoc infamato debeamus communionem recipere? Et reſpondet, quòd ſic: quouſque epiſcoporum iudicio reprobetur, quia non poteſt aliquis quantumcunque pollutus diuina polluere ſacramenta. Et quòd recipere debeamus, tribus rationibus probat. Prima

ma eſt, quia ſicut cereus accenſus ſeipſum cõſumit, alijs vero lumen præbet: ſic presbyter peccando nocet ſibi, alijs vero ex officio prodeſt. Secunda eſt, quia ſacramenta non habent effectum ſecundum merita dantis, ſed accipientis. Tertia eſt, qa ante examinationẽ, & criminis probationẽ nullus eſt a cõmunione ſuſpẽdendus. Prima rõ eſt ibi, [Quoniam mali.] Secũda ibi, [Sumite.] Tertia ibi, [Qui rurſus.]

a ¶ Sciſcitantibus.] ſup. diſt. 32. nullus. contra. Ioan. ſed ibi loquitur de crimine quod eſt notorium per ſnſam, t quod falſum eſt, vt ext. de cohab. cle. veſtra, & cap. ſeq. & c. vlt. vbi dicitur quòd ſufficit ſi eſt notorium rei euidentia. R. Sed nõne eo ipſo ꝙ quis cõprehenſus eſt ĩ adulterio, infamis eſt, licet nondum ſit damnatus, vt ff. de ritu nup. palã? Reſpon. talis infamia nõ ſufficit ad hoc, vt abſtinendum ſit a ſacramẽtis ſuis, niſi infametur per ſententiã vt dixit 32. diſt. §. verum, requiritur. n. quod ſit deprehenſus, & conuictus, extra de iudi. cum non ab homine. tamẽ bene concedo, ꝙ omnis ſacerdos in mortali exiſtens eſt ſuſpenſus quo ad ſe, vt 1. q. 1. ſacerdotes, ſed nõ quo ad alios: niſi ſit præciſus, vel niſi ſit notorius fornicator, vel ſimoniacus, ut 32. diſt. §. verum.

t Hic arg. de occulto, uel alias manifeſto ſm H.

Infamis ne eſt in adulterio deprehenſus.

b ¶ In fide Chriſti.] Ideſt, per fidem Chriſti.

c ¶ Mundum.] Ideſt, amorem, & delectationem mundanorum.

d ¶ Sed accipientis.] Ideſt, recipitur ſecundũ meritũ recipientis: ſed non ſecundum meritum dantis, de conſec. diſt. 2. vtrum.

k ¶ Ae-

tantibus [a] vobis, ſi a ſacerdote, qui ſiue deprehenſus in adulterio, ſiue de hoc ſola fama reſperſus eſt, debeatis cõionem ſuſcipere, nec ne, reſpondemus. Non poteſt aliquis, quantumcunq; pollutus ſit, ſacramẽta diuina polluere; quæ purgatoria cunctarum contagionum exiſtũt: nec poteſt ſolis radius per cloacas, & latrinas tranſiens aliquid exinde contaminationis attrahere. Proinde qualiſcumque ſacerdos ſit; quæ ſancta ſunt, coinquinare nõ poteſt. Idcirco ab eo, vſquequo iudicio epiſcoporum reprobetur, communio percipienda eſt: quoniam mali bona adminiſtrando ſe tãtummodo lædunt: & cærea α fax accenſa ſibi quidem detrimentum præſtat, alijs vero lumen in tenebris adminiſtrat: & vnde alijs cõmodum exhibet, inde ſibi diſpendium præbet. Sumite ergo intrepidi ab omni ſacerdote Chriſti myſteria: qa omnia fide † Chriſti [b] purgantur. Fides eſt enim, quæ hunc mundũ [c] vincit; & quia non dantis, † ſed accipientis [d] fit, dicẽte B. Hieronymo; β [Ad credendum in anima omni baptiſmus eſt perfectus: & in omni ſacerdote corpus Chriſti eſt perfectum.] ¶ Qui rurſus ſacræ ſcripturæ concordans ait: [Priuſquam audias, ne iudicaueris quemquã:] atque ante probationem accuſationis illatæ neminem a tua communione ſuſpendas; quia non ſtatim, qui accuſatur, [e] reus eſt, ſed qui conuincitur criminoſus.

† *al. miniſteria.*
† *al. in fide.* Act. 15.
† *al. damnatis meritum.* 1. Io. 5.
In epiſt. de ſeptem gradibus tomo 4. Eccl. 11.

α ¶ Et cerea.] *Antea legebatur, &c. Reſtitutum eſt ex originali, ex quo alia etiam ſunt emendata, & addita.*

β ¶ Hieronymo.] *Eſt in epiſtola de ſeptem gradibus, quemadmodum & quod ſequitur*, priuſquã audias, &c. *eſt ibidem ſuperius.*

e ¶ Accuſatur.] Si 8. q. 4. nonne. 35. quæſt. 6. mult. & 11. quæſtio. 3. eorum, extra vt lite pen. laudabi. Ioan.

Quidam

Digitized by Google

Digitized by Google

Cav. G. DI GIACOMO
[illegible]
[illegible]
1973
Digitized by Google